ספר

מגיני ארץ

שלחן ערוך
אורח חיים

עם

חמשה ועשרים

מפורשים מגדולי הראשונים והאחרונים ונדפסים

על

כל דף במקומו

וכולם מבוארים בשער השני

ירושלים

חלק שני

יוצא לאור
בשנת
תשכ״א
על-ידי
פאר-התורה

פאר התורה

כמו שנדפס
בדפוס
למברג
בלאבאן
תרנ״ג

כל הזכויות שמורות
פאר התורה
ירושלים ת. ד. 5035

נדפס בירושלים בליטוגרפיה ש. מונזון

Printed in Israel

ספר

מגיני ארץ

שלחן ערוך אורח חיים

חלק ראשון

עם **המפורשים והמעלות**

חמשה ועשרים במספר עופות

א] **טורי זהב** מהג׳ אדמו״ר מ״ה **דוד הלוי** זצלל״ה אב״ד דק״ק לבוב :

ב] **מגן אברהם** מהגאון מוהר״ר **אברהם אבלי** סג״ל זצלל״ה מק״ק קאליש :

ג] **עטרת זקנים** מהגאון מו״ה **מנחם מענדיל** אויערבאך זצלל״ה:

ד] **באר הגולה** מהגאון מו״ה **משה רבקש** מווילנא זצללה״ה :

ה] **פרי חדש** מהגאון מו״ה **חזקיה** די סילוא ר״מ בעיר הקודש ירושלים:

ו] **אבן העוזר** מהגאון מו״ה **עוזר** זצללה״ה אב״ד בק״ק קלימיניטוב:

ז] **חק יעקב** מהג׳ מו״ה **יעקב** ב״ק **רישא** זצ״ל אב״ד דק״ק **מיץ**:

ח] **באר היטב** חדש בשלימות מהגאון מוהר״ר **יהודה אשכנזי** זצ״ל דיין דק״ק טיקטין ועם חידושים מתוך ספר העוזר :

ט] **אשל אברהם** . ילקוט חדש משו״ת גאונים המפורסמים שחיבר הרב הגאון מוהר״ר **אברהם אופנהיים** זצ״ל :

י] **נתיב חיים** מהגאון מו״ה **נתנאל** ווייל בעל המחבר **קרבן נתנאל** זצ״ל :

יא] **דגול מרבבה** מהגאון מוהר״ר **יחזקאל לאנדא** זצ״ל בעל הנודע והמצלח אם כי היה נמצא בדפוס הקדמונים אולם לא היה בשלימות כי גם נוסף עתה מהגאון הנ״ל על ספר פר״ח ואבן העוזר כאשר עיניכם תחזינה משרים :

יב] **יד אפרים** חיבור יקר מאוד נעלה מגברא רבא ויקירא ה״ה הרב הגאון הגדול המפורסים בחיבוריו מוהר״ר **אפרים זלמן מרגליות** זצ״ל מק״ק בראד הוא פירוש מספיק ופלפול בחריפות ובקיאות על הט״ז ומג״א לבאר וללבן דבריהם :

יג] **שערי תשובה** היא מחובר לטהור מאחיו הרב הגאון המפורסים מוהר״ר **חיים מרדכי מרגליות** זצ״ל אב״ד דק״ק דובנא רבתי והוא דינים יקרים מלוקטים מהרבה שו״ת קדמונים ואחרונים אשר יגע המחבר ברוב כחו והוסיף מדיליה הרבה בחריפותו ובקיאותו :

יד] **לבושי שרד** מהרב הגאון הגדול מוה׳ **דוד שלמה** אב״ד דק״ק סראקא המפורסים בחיבוריו לבושי שרד על יורה דעה :

טו] גם הוספנו ספר **לבושי שרד** מן (סימן קמ״ח) עד תומו והוא דבר נפלא מאוד :

טז] **מחצית השקל** מהגאון החכם הכולל ר׳ **שמואל הלוי קעלין** הכל על מקומו .

יז] וכן לקטנו כל ההגהות מספר **מחצית השקל** אשר הפליא הגדיל בהגהותיו :

יח] הגהות יקרים על כל הא״ח מאת כבוד הרב הגאון האמתי מוהר״ר **ברוך פרענקיל** תאומים זללה״ה אב״ד דק״ק לייפניק :

יט] הגהות יקרים על כל הא״ח מהרב הגאון המפורסים מוהר״ר **אליעזר** זצ״ל בעה״מ ספר **שערי דיעה** וספר **שמן רוקח** וזה שמם שקרא להן המחבר בעצמו **מעשה רוקח**:

ועתה נתחדש השלחן בקדושת אבני נזר כתבי יד קודש מהרועים האבירים קדושי עליון זצללה״ה

כ] ביאורי הגאון החסיד רבינו **אליהו מווילנא** זצלל״ה וזה שמו **ביאור הגר״א** :

כא] הגהות וחידושי הגאון רבינו **עקיבא איגר** זצלל״ה דברים נפלאים : שני מאורות הגדולים הללו אשר עד כה אך לספר בפני עצמו היו כעת עם **שולחן הערוך** חוברו :

כב] **אשל אברהם** כתב יד קודש חיבור נפלא רב הכמות והאיכות . פלפל בעומק עיון ובקיאות בחדרי התורה כדרכו בקודש . גם דינים מחודשים. מהרב הגאון הצדיק הקדוש המפורסים מוהר״ר **אברהם דוד** זצללה״ה אבדק״ק **בוטשאטש**:

כג] **חתם סופר** כתב יד קודש הגהות מהרב הגאון המפורסים בדורו מהר״ר **משה** סופר זצללה״ה :

כד] הגהות מהגאון הנ״ל על **אבן העוזר** ועל **פרי חדש** למאוד נעלה :

כה] **חכמת שלמה** כתב יד קודש מהגאון מהר״ר **שלמה קלוגר מבראדי** זצללה״ה . מגלה עבה . רבת הכמות מאד . ורב האיכות . חריפות וחדודים . עם פלפל ארוך מאוחדים . דינים מחודשים. לחכמי חרשים . פה קבע מקום לאסוף חילו הגדול בכל ההלכות הערוכות על שלחן ערוך **אורח חיים** :

החידושים של הג״מ מוהר״ר חיים צאנזר זצ״ל
שהוספנו בהוצאה זו נמצאים לפני ספר אשל אברהם

„פאר התורה״
פעיה״ק **ירושלים** תובב״א בשנת **תשכ״א** לפ״ק

תוספת השלחן

על

שלחן ערוך אורח חיים

כולל

שמונה עשרה הוספות חדשות וחשובות

א) אליה רבה	חידושים וביאורים מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר אליה שפירא זצללה״ה
ב) ערך לחם	(מהריק״ש) מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יעקב קשטירו זצללה״ה (בדורו של הב״י קארו ז״ל)
ג) לקט הקמח	מהגאון המפורסם וכו׳, מוהר״ר משה בהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יעקב חאגיז זצללה״ה
ד) פנים חדשות	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יצחק בהרב אברהם חיים ישרון זצללה״ה
ה) חיים שנים ישלם	מהגאון המפורסם המקובל וכו׳ מוהר״ר שמואל בהגאון המפורסם המקובל וכו׳ מוהר״ר חיים ויטאל זצללה״ה (ובתוכם הרבה הגהות מאמ״ו מהרח״ו ז״ל) עם הגהות בעל פתח הדביר *)
ו) נזירות שמשון	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר שמשון חסיד זצללה״ה (בעל תו״ח על משניות)
ז) ספר פלאים	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר רפאל מייזליש זצללה״ה (בעל תוס׳ שבת) *)
ח) חדושי הפלאה	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר פנחס הורביץ זצללה״ה
ט) שיורי לקט	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר אלחנן בהגאון שמואל זנוויל זצללה״ה (בעל סדרי טהרה)
י) ארחות חיים	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר גדליה ליפשיץ זצללה״ה (ובתוכם הרבה חדושים מבנו הג״מ וכו׳ מוהר״ר ישראל ליפשיץ בעל תפארת ישראל על משניות)
יא) הגהו׳ מלא הרועים	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יעקב יאליש זצללה״ה
יב) הגהות מהרי״ש נ״ז	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יוסף שאול נאטאנזאהן זצללה״ה
יג) הגהות הגרי״פ	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר ישעיה פיק (ברלין) זצללה״ה
יד) הגהות הגרי״ב	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר יהודה בכרך זצללה״ה (הערות על הגהות הגרי״פ)
טו) הגהות	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר חיים צאנזר זצללה״ה (בן דורו של בעל נו״ב וצל״ח) *)
טז) שלחן הטהור	(תקוני ט״ס שלא נתקנו עדיין בפנים) מהגאון המפורסם וכו׳ מהר״ר יחזקאל לנדא זצללה״ה (בעל נו״ב וצל״ח)
יז) הגהות בית מאיר	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר מאיר פויזנר זצללה״ה (בעל בית מאיר)
יח) הגהות הרש״ש	מהגאון המפורסם וכו׳ מוהר״ר שמואל שטראשון זצללה״ה **)

*) בכרך ב׳ נמצאים החידושים השייכים גם לכרך הראשון.

**) מופיע בכרך ג׳.

החידושים של הג״מ מוהר״ר חיים צאנזר זצ״ל
שהוספנו בהוצאה זו נמצאים לפני ספר אשל אברהם

מפתח ההלכות

הלכות שבת

סימן
רמב. להזהר בכבוד שבת.
רמג. המשכיר שדה ומרחץ לעכו״ם.
רמד. איזו מלאכות יכול העכו״ם לעשות בעד הישראל.
רמה. ישראל ועכו״ם שותפים איך יתנהגו בשבת.
רמו. השאלה והשכרה לעכו״ם בשבת.
רמז. דין עכו״ם המביאים כתבים בשבת.
רמח. המפליג בספינה וההולך בשיירא בשבת.
רמט. דינים השייכים לערב שבת.
רנ. הכנת סעודות שבת.
רנא. שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה.
רנב. מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בע״ש.
רנג דין כירה ותנור ליתן עליה קדירה בערב שבת.
רנד. דיני תבשילין המוכנים מערב שבת כדי להגמר בשבת.
רנה. הכנת האש קודם הכנסת שבת.
רנו. שש תקיעות שהיו תוקעין בערב שבת.
רנז. הטמנת חמין.
רנח. שמותר להשים ער״ש דבר קר על קדירה חמה.
רנט. כמה דיני הטמנה וטלטולם.
רס. דיני הכנסת שבת.
רסא. זמן הדלקת נרות לשבת.
רסב. לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה.
רסג. מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן.
רסד. דיני הפתילה והשמן.
רסה. כלים הנתנים תחת הנר.
רסו. מי שהחשיך לו בדרך.
רסז. דיני התפלה בערב שבת.
רסח. הטועה בתפלת השבת.
רסט. הקידוש בבית הכנסת.
ער. לומר משנת במה מדליקין.
רעא. קידוש על היין.
ערב. על איזה יין מקדשים.
רעג. שיהיה הקידוש במקום סעודה.
רעד. בציעת הפת בשבת.
ערה. דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת.
רעו. נר שהדליק עכו״ם בשבת.
רעז. שלא לגרום כיבוי הנר.
רעח. שיכול לכבות הנר בשביל החולה.
רעט. טלטול הנר בשבת.
רפ. תשמיש המטה בשבת.
רפא. שלא יכרע בולך אנחנו מודים.
רפב. קריאת התורה והמפטיר בשבת.
רפג. למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת.
רפד. דיני הפטרה וברכותיה.
רפה. לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.
רפו. תפלת מוסף בשבת.
רפז. נחום אבלים ובקור חולים בשבת.
רפח. תענית ותענית חלום בשבת.
רפט. סדר סעודת שחרית של שבת.
רצ. בשבת ישלים מאה ברכות בפירות.
רצא. דין שלש סעודות.
רצב. תפלת מנחה בשבת.
רצג. דיני ערבית במוצאי שבת.
רצד. דיני הבדלה בתפלה.
רצה. הבדלה שעושה ש״צ.
רצו. הבדלה על היין.
רצז. בשמים להבדלה.
רחצ. נר הבדלה.
רצט. שלא לאכול ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל.
ש. שיסדר שלחנו במוצאי שבת.
שא. באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים.

סימן
שב. נקוי וקפול הבגדים בשבת.
שג. דיני תכשיטי אשה.
דש. על איזה עבד מצווה על שביתתו.
שה. במה בהמה יוצאה בשבת.
שו. באיזה חפצים מותר לדבר בשבת.
שז. דיני שבת התלוים בדבור.
שח. דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת.
שט. טלטול ע״י דבר אחר אם מותר בשבת.
שי. מוקצה בשבת.
שיא. מת בשבת ושאר טלטול מן הצד.
שיב. הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת.
שיג. טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת.
שיד. דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת.
שטו. דברים האסורים משום אהל בשבת.
שטז. צידה האסורה והמותרה ושלא ישפשף הרוק.
שיז. קשירה ועניבה בשבת.
שיח. מבשל בשבת.
שיט. בורר בשבת.
שכ. סחיטה בשבת.
שכא. דיני תולש ,טוחן, תקוני מאכל, מעבד ולש בשבת.
שכב. דין נולד בשבת.
שכג. השאלה וקנין צרכי שבת, והדחת כלים ותיקונן וטבילתן בשבת.
שכד. הכנת מאכל לבהמה בשבת.
שכה. עכו״ם שעשה מלאכה בעד ישראל.
שכו. רחיצה בשבת.
שכז. סיכה בשבת.
שכח. דיני חולה בשבת.
שכט. על מי מחללין שבת.
של. דיני יולדת בשבת.
שלא. מילה בשבת.
שלב. שלא לילד הבהמה בשבת.
שלג. שלא לפנות אוצר בשבת.
שלד. דיני דליקה בשבת.
שלה. דין חבית שנשברה.
שלו. אם מותר לילך על גבי העשבים וכן באילן.
שלז. כבוד הבית ודבר שאינו מתכוין.
שלח. דברים האסורים בשבת משום השמעת קול.
שלט. כמה דינין פרטים הנוהגים בשבת.
שמ. כמה דינים מדברים האסורים בשבת כעין תולדות מאבות.
שמא. היתר נדרים בשבת.
שמב. בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חכמינו ז״ל משום גזירה.
שמג. דיני קטן בשבת.
שדמ. דין ההולך במדבר בשבת.
שמה. ארבע רשויות בשבת.
שמו. דיני עירובין מן התורה.
שמז. על איזה הוצאה חייב מן התורה.
שמח. דין המושיט מרשות לרשות.
שמט. דין ארבע אמות ברשות הרבים.
שנ. דין המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות.
שנא. דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים לשתות.
שנב. הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות.
שנג. דיני זיזין ברשות הרבים.
שנד. דיני בור ואשפה ברשות הרבים.
שנה. דיני גזוזטרא ובית הכסא.
שנו. דין אמת המים העוברת בחצר.
שנז. חצר פחות מארבע אמות וביב.
שנח. איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה
שנט דין רחבה שאחורי הבתים.
שס. היקף מחיצות לשבת.
שסא. דין גג הסמוך לרשות הרבים.
שסב. איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל.

סימן
שסג. דיני מבוי ולחי.
שסד. מבוי המפולש ועשוי כנדל.
שסה. מבוי שנפרץ.

הלכות עירובין

שסו. עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו.
שסז. אם אשה יכולה לערב.
שסח. אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב.
שסט. באיזה אופן מקנין העירוב.
שע. שיתוף בעירוב.
שעא. כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת.
שעב. דיני שותפי הדירות לעירוב.
שעג. דין שתי גזוזטראות בשתי עליות.
שעד. דיני נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו.
שעה. מה הם הדברים השרוים בחצר שאינם אוסרים.
שעו. בור ובאר שבין שתי חצרות.
שעז. שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר.
שעח. חצרות הפתוחות זו לזו.
שעט. חצרות ובתים ביניהם.
שפ. בטול רשות.
שפא. המבטל רשותו ועבר והוציא.
שפב. אם דירת עכו״ם מעכבת בעירובו.
שפג. כשאין העכו״ם בבית אינו מעכב.
שפד. עכו״ם אכסנאי אם מעכב.
שפה. צדוקי ומומר בעירוב.
שפו. שיתוף בעירוב.
שפז. שותפין במבוי צריכין לערב בחצרות.
שפח. אם לא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי.
שפט. עכו״ם שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף.
שצ. מבוי שצדו אחד יהודי וצדו אחד ישראל.
שצא. דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב.
שצב. דיני עירובין לעיר.
שצג. עירוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשות לערב.
שצד. ספק עירוב מה דינו.
שצה. ברכת עירוב.

הלכות תחומין

שצו. ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת.
שצז. שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה.
שצח. היאך מודדין אלפים אמה.
שצט. במה מודדין התחומין ומקום המדידה ומי הוא המודד.
ת. מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו.
תא. דין מי שישן בדרך וחשכה לו.
תב. חריץ מים בין שני תחומין.
תג. בקעה שהקיפוה אינם יהודים.
תד. אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים.
תה. דין היוצא חוץ לתחום.
תו. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת.
תז. מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום.

הלכות עירובי תחומין

תח. הנחת העירוב וקניית השביתה.
תט. מקום נתינת העירוב.
תי. המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה.
תיא. מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב.
תיב. החולק עירובו.
תיג. המערב לרבים.
תיד. שלא לערב אלא לדעתו.
תטו. שלא לערב עירוב תחומין אלא לדבר מצוה.
תטז. דין עירובי תחומין ביום טוב שחל להיות סמוך לשבת.

הלכות שבת

רמב להזהר בכבוד שבת . ובו סעיף אחד :

א (א)*א **אפילו מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט משלו צריך לזרז עצמו** א] א **לכבד את** (א) **השבת ולא** ב **אמרו עשה שבתך חול ולא תצטרך לבריות אלא למי** ב **שהשעה דחוקה לו**(ב) **ביותר על כן צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבד את השבת** ג **מתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים בחמישי בשבת מפני** ג **כבוד השבת:** הגה ונוהגין ללוש כדי שיעור חלה (ג) בבית ד לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויום טוב [סמך ממרדכי ריש מסכת ר"ה] והוא מכבוד שבת ויום טוב ואין לשנות. יש שכתבו שבקצת מקומות נהגו לאכול מולייתא שקורין פשטיד"א בליל שבת זכר למן שהיה מכוסה למעלה [מהרי"ל ולא ראיתי נהוג לזה] :

לא

רמב א לכבד השבת · ולא יפחות משני תבשילין (זוהר בראשי' עמוד ק"ל) ☞ ובתיקוני שבת שיאכל בכל סעודה מג' סעודות דגים ע"ש וכ"ל דכל א' לפי טבעו כמ"ש סי' רפ"ח ס"ד · אם הערלים מיקרין השער דגים נכון לתקן שלא יקנו דגים וראיה ממשנה ספ"א דכריתות (נ"ל) · כתוב בס' עולת שבת משמע (°) מסוגיא דפסחים אע"ג דבי"ט בעינן חצי לה' אבל בשבת אם רוצה לעשות הכל לכם עושה ובלבד שלא יבטל זמן התפלה ע"כ ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר דהא כתיב ג"כ שבת לה' אלקיך אלא ה"ק אע"פ דר"א פליג בי"ט ואמר או כולו לה' וכו' אבל בשבת בעי' נמי לכם כ"ה בטור ובגמ' והוא לא העתיק תיבת נמי ואפש' שנוסחא מוטע' אטעיתי' עסי' ר"ן וב"י ר"ס רפ"ח : ב שהשעה דחוקה · היינו מי שיש לו מזון י"ד סעודות לאכול כל ימו' השבוע בכל יום ב' סעודו' לא יטול מן הצדקה לאכול סעודה ג' והכי אמרי' בפ' כל כתבי ע"כ· וכ"כ ב"ש ע"ש וברמב"ם בפי' המשנ' כתב דלא יאכל במ"ש כלום ויאכל סעודה ג' בשבת והיינו כדמשני בגמ' מעיקרא וס"ל דלא מוקמינן ליה בגמ' כר"ע אלא כר' חידקא ע"ש (°) ומ"מ אם אין לו אלא ב' סעודו' לא יטול מן הצדקה לאכול סעודה ג' וכ"כ ב"ש (°) עמ"ש סי' רע"ג ס"ב (°) (°) לוין ברבית לצורך סעודת שבת או סעודת מלוה°) (ס"ל ירושלמי) : ג כבוד השבת . כלו' שלא יכבסו בע"ש שיהיו פנוים לכבוד שבת : ד לעשות מהם לחמים . ☞ ומביא בד"מ סמך לזה מדכ' (°) הטור סי' תר"ב שיאכל חולין בטהרה בז' ימים שבין ר"ה לי"כ וקשה הלא ט' הם אע"כ בי"ט בלא"ה (°) אוכל בטהרה ול"ע דאדרבא משם מוכח דבשבת א"צ ליזהר דאל"כ ישארו רק ו' כשתסיר שבת וב' י"ט של ר"ה . °) וי"ל דר' חייא היה מקדש ע"פ הראיה

רמב בטור הביא גמרא דכל כתבי כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כאנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת ל"ל. ונראה דמיירי שעשה תשוב' אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא בפ' יוה"כ עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה תולה ומיתה ממרקת קמ"ל כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני תשובה שיהא נמחל לו : (א) אפי' מי שצריך לאחרים · בטור כתב וז"ל והא דאר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריו' היינו בדלא אפשר ליה אבל אפשר ליה צריך לכבדו כפי יכלתו כו' והא דא"ר חייא בר אשי אפי' דבר מועט ועשאו לכבוד שבת הוי עונג ואמר רבא אפילו כסא דהרסנ' היינו למי שהשעה דחוקה לו וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני א"א הרא"ש כמוני היום שיש לי מעט משלי ואין מספיק לי וצריך אני לאחרי' אם אני בכלל עשה שבתך חול כו' אם לאו ולא השיבני דבר ברור אח"כ מצאתי בפירקי אבות לרש"י שפיר' על ההיא משנה דר"י בן תימא או' הוי עז כנמר שכ' וז"ל תכף לאותה משנה ר"ע או' עשה שבתך כו' שנוייה ההיא דבן תימא לאורויי דר"ע לא אמר אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר אבל צריך אדם לזרז עצמו כנמר ונשר לכבד שבתות ביותר ע"כ . ע"כ צריך כל אדם לצמצם בשאר הימים כדי לכבד השבת ואל יאמר היאך אחסר פרנסתי כי אדרבה אם יוסיף מוסיפין לו כדתנא כו' נראה בירור דבריו דתחלה הוקשה לו על מ"ש קוד' דיש חיוב לענג שבת וקשה ממ"ש ר"ע עשה שבתך חול לכאורה פי' שהזהיר שלא יפזר אדם מעות בשביל אכילה ושתיה ע"ד שאמרו בפ' ע"פ אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אווזין ותרנגולים לז"א דאפי' בשבת ימעט מזונותיו בשביל שלא יהיה עני וא"כ בטל עונג שבת לזה תי' דאין הפי' כן בדברי ר"ע אלא הוא מיירי במי שא"א לו להוציא בשביל עונג שבת וא"כ כל שאפשר לו צריך לו להוציא לפי עשרו וא"כ קשה מ"ש אפי' כסא דהרסנא לזה תי' היינו שהשעה דחוק' לו ונסתפק רבינו הטור מה נקרא שהשעה דחוקה לו דכ"מ לדידיה שהיה לו מעט משלו והיה צריך לאחרים דהיינו מסתמא היו נותנין לו סיפוק לכל שבוע כדרך שנותנים ללומדים בקהילות קדושות וצריך שתדע דהך דר"ע דאמר עשה שבתך חול היינו שאין נותנין לו מן הצדקה בשבת כי אם על ב' סעודות כדאיתא בפרק כל כתבי דף קי"ח וא"כ היה ספק לרבינו אם הוא בכלל זה כיון דצריך לסיפוק אחרים וזהו צדקה ממילא לא נתחייב בשבת רק בב' סעודות וגם אינו בכלל חיוב עונג כלל ☞ א"ד דהשעה דחוקה היינו שאין לו כלל משלו ומוטל הכל על הצדקה וזה נפשט לו מדברי רש"י שדרש סמוכים במשניות ואלו לא היה דברי

רש"י

א טור מדברי רש"י בפי' הפרקי אבות פ' ה' אהא דשבת קי"ח ב פסחים קי"ב וקי"ג ג בבא קמא דף פ"ב

עטרת זקנים

רמב * אפי' מי שצריך כו' ולא אמרו עשה שבתך חול פי' אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר שאין לו אלא מה שנותנין לו מן הצדקה אבל כשאין לו ורוצה ללות ע"ז לא אמר ר"ע דיעשה שבתו חול רק כדאמרו חז"ל אמר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע אבל אם אפשר לו צריך לכבד השבת כפי יכלתו מ"מ לא ילוה אלא אם כן יש לו לפרוע ויזכה להתעשר כשמחז"ל בפרק כל כתבי עשירים שבכל ארצות במה הם זוכין להתעשר מפני שמכבדין השבת מ"מ שצריך לכבד השבת קודם שיתעשר כי כל פרנסתו קצובה לאדם מר"ה לר"ה חוץ מהוצאות שבתות וי"ט והוצאת בניו לת"ת (גמרא) וי"א אף הוצאות ר"ח מה שמביאים התינוקות להרב שלהם בר"ח (א"ז בשם הירושלמי) וכ"כ בפסיקתא וסימן כל הוצאות קצובים לאדם בתשרי חוץ מתשר"י ר"ת ה"ת שבתות ר"ח י"ט (שמעתי בשם מהר"ן מקראקא) :

* נוהגין כו' (כת' מ"ב סי' א' שמותר לעשות בע"ש עיסה גדולה ויחלקו הנשים תמנה כל א' כדי שיעור חלה ושפיר עבדי הכי והאחרונים בי"ד סימן שכ"ו הביאו וחולקים עליו ול"נ כדעת מ"ב הנ"ל רק שכ"א תקח העיסה לביתה

אשל אברהם

א] לכבד. ע' בבה"ט מ"ש בשם לחם

חתם סופר

סי' רמב במג"א ס"ק א' וראיה ממשנה. נ"ב ואין הנידון דומה לראיה דהתם לא דס"ל לאסור אלא שאין השאר עליו חובה ומכל מקום אם תרצה תביא גם השאר ומסתמא כן עשו אחר שהוזלו הקינין משא"כ אם עבר השבת בלא דגים אינו יכול לתקנן. ועוד התם הוא להציל העני מאיסור כרת אבל הכא העני שאין ידו משגת פטור הוא מכל מקום נכון לתקן ולשבר מלתעות מיוקרי השער אבל ללמוד מזה למקום אחר צ"ע ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ספ"ד דגיטין ובתוי"ט שם ועיין מג"א לקמן ריש סימן תרנ"ו: שם ס"ק ד' לעשות מהם לחמין ובעש"ק משמוציאים אותם מן התנור מניחים מיד על השולחן. ט"ז יו"ד ס"ס קע"ח:באו"ד וצ"ע דאדרבא. נ"ב בטור שם משום שחייב אדם לטהר עצמו ברגל ובמרדכי ריש מס' ר"ה כתב הטעם משום שבלא"ה עושה לחמים לצורדיו"ט ע"ש.ונ"ל דתרוייהו צריכי,ודאי משום דחייב אדם לטהר עצמו וגופו ברגל מכל מקום אינו מוכרח שיאכל חולין בטהרה שטהור שאוכל מאכלים טמאים לא נטמא גופו ועיין בסוגיא דשמונ' עשר דברים במס' שבת פ"ק. אך משום שעושים הלחמים ביו"ט בעצמם וגופם טהור בלאו הכי משום שצריך עצמו לטהר ברגל א"כ ממילא הלחמים טהורים. ובזה מיושב מה שקשה משבת שבין ראש השנה ליום הכיפורים דאע"ג שגם בשבת עושה לחם בביתו מכל מקום אין בני ביתו טהורים שאינו מחוייב לטהר עצמו בשבת ואתי שפיר הכל. ומיהו צ"ע דהא בראש השנה אינו חייב לטהר עצמו כי אם בשלשה רגלים:

באר היטב

רמב (א) השבת . ולא יפחות משני תבשילין זוהר בראשית . ובתיקוני שבת אי' שיאכל בכל סעודה מג' סעודות דגים ע"ש ונ"ל דכל א' לפי טבעו כמ"ש סי' רפ"ח . אם המוכרים הדגים מיקרין השער נכון לתקן שלא יקנו דגים איזה שבתות וראיה ממשנה ספ"א דכריתות לחם צדק סי' כ"ח וכ"כ הפר"ח במנהגי איסור ס"ק ס"ו ובית הילל י"ד סי' רי"ח כתב דדוק' כשנתייקר השער יותר משליש כמו שהי' מקדם אבל אם נתייקר פחות משליש או שליש כמו שהי' מקדם אין לעשות תקנה וחייבים לקנות דגים לכבוד השבת דהידור מצוה עד שליש ע"ש. לווין ברבית לצורך סעודת שבת או סעודת מלוה ירושלמי . כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה חוץ מתשר"י ר"ת ת"ת שבת ראש חדש י"ט . והוצאת ר"ח ר"ל מה שמביאים התינוקת להרב שלהם בר"ח עטרת זקנים בשם הר"ן מקראקא וכ"כ המ"א בסי' ת"ט בשם הב"ח ע"ש. אם שלחו לו דבר מאכל שיאכל בשבת אסור לאוכלו בחול ב"ח סי' תתס"ו : (ב) ביותר . היינו מי שיש לו מזון י"ד סעודות לאכול כל ימות השבוע בכל יום ב' סעודות לא יטול מהצדק' לאכול סעודה ג' וזהו פירושו עשה שבתך חול ר"ל כמו חול ב' סעודות מ"א ט"ז : (ג) בבית .

יד אפרים

בט"ז ס"ק א' א"ד דהשעה דחוקה כו' יש כאן חיסור לשון וכוונתו דהיה מסתפק דואל תצטרך לבריות היינו שלא יצטרך כלל אבל אם צריך לקבל אעפ"י שיש לו מעט משלו כגון שהיה מרויח לשבוע סלע והיה צריך יות' אין לו לקבל רק מה שמספיק על פרנסתו בחול ולא יטריח על הגבאי' לקבל מהם מה שיספיק לו על סעודה ג' ומכ"ש על כסא דהרסנא ומה שאמרו שחייב בכסא דהרסנא כשהשעה דחוקה היינו כשאינו צריך לאחרים כלל רק שהוא משתכר פרנסתו בכל שבוע בצמצום צריך לצמצם מימות החול לענג בכסא דהרסנא ולפי"ז אין כאן רק שתי חלוקות דאם יצטרך לבריות מחמת שרוצה לענג שבת ע"ז אמר עשה שבתך חול וכשאין צריך לבריות זה צריך לענג השבת העשיר ירבה והבינוני ימעיט ואין זה רק שני חלוקות צריך ואין צריך ולפי"ז פי' שעה דחוקה היינו שאין צריך לבריות רק שמספק במעשה ידיו בצמצום או דלמא דהשעה דחוקה היינו כשיש לו מעט שלו וצריך לאחרים וזהו ג"כ בכלל עונג שבת בכסא דהרסנא ומה שאמרו עשה שבתך חול היינו שאין לו כלל משלו וא"כ יש כאן ג' חלוקות אין צריך כלל וצריך מעט כגוונא דהטור וחלוקה ג' שאין לו משלו כלל ומוטל הכל על הצדקה שזה מקרי השעה דחוקה לו ביות'. והדר פשטיה מדברי רש"י כו'. ומ"ש הט"ז דרך קצרה כו' או אין כאן אלא ב' וההיא דכסא דהרסנא בכלל עשה שבתך כו' כוונתו שהוא בכלל במה שאמרו שם ואל תצטרך לבריות להורות דאם אינו צריך לבריות הוא בכלל עונג שבת ובזה חייבו בכסא דהרסנא כיון שאין צריך לבריות אבל אם צריך לבריות אף כסא דהרסנא א"צ לעשות וזהו שאמר שגם כסא דהרסנא הוא בכלל עשה שבתך כו' : **במ"א ס"ק א'** בתיקוני שבת כת' שיאכל כו' דגים ע"ש וכ"ל דכל א' כו' מיקרין השער של דגים כו' סוף פ"א דכריתות כו' ואני אומ' ישתקע הדבר ולא יאמר דהא כתי' כו' כנ"ל : ס"ק ד' ומביא בד"מ סמך כו' הנה הטור כת' שם וז"ל לכך קורין אותו ז' ימים לפי סבר"ה לא היה צריך ליזהר לאכול בטהרה שפשיטא שיאכל בטהרה שחייב לטהר עצמו ברגל ולא נשאר רק ז' ימי

לבושי שרד

מ"א סק"א מסוגיא דפסחים דף ס"ח דקאמר ר"א ביו"ט או כולו לכם (ר"ל רובו דהא ע"כ צריך להתפלל) או כולו לה' (ר"ל שהרשות לו שלא יאכל כלל ויעסוק בתורה כל היום) ר' יהושע אומר חלקוהו חציו לה' וחציו לכם . וס"ל דאסור להתענות ביו"ט והכי קיי"ל לקמן סי' תקכ"ט . וקאמר רבא הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם ע"כ . והקשה העולת שבת כיון דקיי"ל כר"י למה אמר רבא הך מילתא דהיינו נ"מ רק לר"א לכן פי' דרבא קאי אפי' לר"י שמודה בשבת דבעינן לכם דוקא ור"ל שלא חלקוהו אלא צריך רובו לכם ולא חציו וממילא דיכול לעשות כל היום לכם רק שיתפלל כמו בי"ט לר"א כך הם דברי העו"ש. והמ"א חולק דרב' אזיל אליב' דר"א אף דלא קיי"ל כוותיה : סק"ב (°) ומ"מ אם אין לו . ר"ל דאע"ג דרמב"ם ס"ל דכשיש לו בשבת ג' סעודו' לא ישייר למוצאי שבת כלום מ"מ מוד' דכשאין לו בשב' רק ב' סעודו' לא יקח מן הצדק' ומיירי כגון במצ"ש יהי' לו מה לאכול כגון שיתנו לו וכה"ג שלא יצטרך ליטול מהצדקה אבל אם במוצאי שבת יצטרך ליטול מהצדק' מוטב שיקחנו בשבת ויהיה לו ג' סעודו' ולא יאכל במו"ש כן נ"ל : **שם** (°)עמ"ש סי' רמ"ג ס"ב כנ"ל : (°) לוין בריבית היינו בדרך היתר : **סק"ד** (°) הטור סי' תר"ב. הטור הבי' זאת מהירוש' דר' חייא לוה כן לרב : **שם** (°) אוכל בטהר' . משום דהכל לשין בבתיהם ומסתמ' הוא בהכשר

נתיב חיים

רמב מ"א ס"ק ב' לוין ברבית נ"ב פי' מן עכו"ם דבלא מלוה אסור כדאי' בי"ד אבל מישראל אסור משום לפני עור. °) בשם בירושלמי. נ"ב מ"ק פ"ב : ס"ק ד' וי"ל דר"ח היה נ"ב לפענ"ד דבריו אלו שלא בדקדוק חדא דהטור סימן תר"ב כת' וז"ל לפי סבר"ה לא היה צריך לאכול בטהרה שחייב אדם לטהר עצמו ברגל ולא נשאר עדיין אלא ז' ימים גם בד"מ שם סי' תר"ב כ' בעצמו שאין ראייה מזה אלא לי"ט אלא שסמך המנהג לשבת מהא דתיקן עזרא שתהא משכמת ואופה בע"ש ע"ש ונראה דט"ס יש בדבריו וכצ"ל בד"מ מביא סמך לזה בסי' תר"ב בשם המרדכי ע"ש שסבר חולין בטהרה ר"ל פת ישראל דהא א"א לאכול חולין בטהרה בימי ר"ח דהא כולם טמאי מתים כינהו אמנם הטור ס"ל שהי' להם אפר פרה כמ"ש האר"י

ביאור הגר"א

סי' רמ"ב ס"א אפי' כו'. פסחים קי"ג א' תנא דבי אליהו כו' עושה דבר מועט כו' ובשבת קי"ח א' מ' דא"ל כלל וע"כ שם בעני לגמרי כמו שמפורש שם ובפסחים איירי שאותו דבר מועט יש לו משלו וז"ש ולא אמרו כו' דחוקה לו ביותר והיינו כשאין לו ממי ללוות וכמ"ש התוס' רפ"ב די"ט ט"ו ב' ד"ה לוו עלי כו' וע"ש שם כשאין לו לפרוע וצ"ל כשאין לו ממי ללוה: **ע"כ צריך**. פסחים שם כדתנן ר' יהודה בן תימא אומר כו' והזריזות הוא ע"כ בכה"ג : **נוהגין ללוש** כו'. ירושל' הביאו הרא"ש סוף ר"ה אי מלית כו' והא דקאמר שבעה ימים משום דבשבת וי"ט בלא"ה לשין בבית : **יש שכתבו** כו'. עתוס' דערבי פסחים ק' ב' ד"ה שאין. ויש מפרשים כו' : **זכר למן**. כמ"ש ביומא פ' יוה"כ כתיב וברדת הטל כו' :

חכמת שלמה

סי' רמב סעיף א'. נ"ב עיין בט"ז סק"א הביא בכאן מאמר חז"ל כל השומר שבת וכו' קורין לו וסר עונך וכו' וביאר בו הכוונה ועמ"ש בביאורו בעזה"י בחיבורי על התורה שנת תקצ"ט בפרשת כי תצא בפסוק כי יהיה באיש חטא משפט מות על הספרי שם ע"ש ובפרשת וילך בחיבורי שנת ת"ר ע"ש ודו"ק. ומ"ש הט"ז מה דרש"י פירש בחומש על פסוק זכור את יום השבת לקדשו כב"ש והקשה הט"ז למה לא פסק כב"ה ונדחק בזה ועיין בחידושי למס' נדה דף ל"ח ע"א מ"ש בישוב הדבר על נכון גבי חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהם בשבת ע"ש ודו"ק. והנה מה שאיתא במדרש הובא בפר"ד מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבת של חול עיין בחיבורי על התורה משנת תרט"ו מ"ש בעזה"י ע"ש ודו"ק. והנה עיין במג"א כאן שהביא בשם ע"ש דבשבת בעינן כולו לכם ותמהו עליו דבפסחים אמרינן רק דהכל מודים דבשבת בעינן נמי לכם ע"ש והאחרונים נדחקו לומר דגירסא אחרת הי"ל להע"ש. ולפענ"ד נראה כדבריו ולא היה לו גירסא אחרת כלל והוכיח כן מן הש"ס כאן דרבא אמר דלר"א מודה דבעינן נמי לכם מכח דכתי' ביה עונג וא"כ משמע דשבת עדיף מיו"ט דכתי' ביה עונג א"כ תינח לר"א דביו"ט י"ל כולו לה' הוי בשבת מעלה דהוי נמי לכם אבל לר"י דביו"ט נמי בעינן לכם א"כ במה עדיף שבת דכתי' ביה עונג ולמה כתו' בשבת עונג ולא ביו"ט ובע"כ דבשבת הוי כולו לכם ומדר"א נשמע לר"י כמו דלר"א עדיף בחד צד שבת מיו"ט כן מוכרח לר"י נמי כן ולכך לדידן בעינן כולו לכם וצדקו דברי העולת שבת כנלפענ"ד בעזה"י ודו"ק : שם אפילו מי שצריך לאחרים וכו'. נ"ב עיין במג"א ס"ק ב' מ"ש לווין בריבית לצורך סעודת שבת ועיין בפרמ"ג דהכוונה דרך היתר ואינו נראה דא"כ פשיטא ומה קמ"ל ואם הוא עני והוה בכלל עשה שבתך חול למה יתחייב ללות ועמ"ש בזה בחידושי תורה משנת תקפ"ט בפרשת בהר די"ל דלצורך מצוה מותר ללוות בריבית וכמשמעות דברי הרמ"א ביו"ד סי' ק"ס. גם יש לומר דמיירי רק ברבית דרבנן ע"ש ומה שביארתי שם לשון הירושלמי אשר ממנו מקור דין זה ע"ש. שוב הגיע לידי ספר פני משה על הירושלמי סדר נזיקין ובפ"ח מסנהדרין ששם מקור דין זה פירש הפ"מ כן במראה פנים דמיירי בריבית דרבנן ושמחתי כי כוונתי לדעתו ת"ל וע"ש ועיין בחידושי לש"ע יו"ד סימן ק"ס מ"ש בזה ודו"ק :

מחצית השקל

סי' רמב (ס"ק א) לכבד כו' כמו שכ' סי' רפ"ח. די"א אם התענית תענוג לו מותר להתענות בשבת הרי דהכל הולך אחר טבע האדם במה שהוא מתענג: אם הערלים מייקרים כו' וראיה ממשנה סופ"א דכריתות דתנן אשה שיש עליה חמש לידות והיא צריכה להביא קרבן לכל לידה דהיינו עשירה כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ועניה שתי תורים או שני בני יונה א' לעולה ואחד לחטאת . וכ"ז שלא הביאה קרבנה אע"ג שטבלה סוף מ' יום לזכר וסוף פ' יום לנקבה ומותרת לבעלה מ"מ היא נקראת מחוסרת כפרה ואסורה לאכול קדשים עד שתביא קרבנה ה"ה לענין קדשים טמאה. ואם היא חייבת ה' לידות מביאה קרבן אחד ואוכלת בקדשים דהקרבן אצלה לטהרה לקדשים כמו המקוה לטהר הטמא. שאע"פ שנטמא פעמים רבות בטבילה אחת טהור כן היא טהורה לקדשים ע"י קרבן א' ומ"מ שאר הקרבנות עדיין הם עליה חובה להביאן אח"כ ותנן התם מעשה שעמדו קינים (קן מיקרי שתי תורים או שני בני יונה) בירושלים בדינרי זהב אמר רשב"ג המעון הזה (ר"ל נשבע בבה"מ) לא אלין הלילה עד שתהי' בדינרי כסף. נכנס לב"ה ולימד האשה שיש עליה ה' לידות מביאה קרבן אחד ואוכלת בקדשים ואין השאר עליה חובה ועמדו קינין בו ביום ברביעי דינרי כסף. וכתב רש"י אע"פ שהקיל על ד"ת עת לעשות לה' הוא שאלמלא לא ימלאו יחדלו להביא אפי' אחד. ויאכלו קדשים בטומאת הגוף ועי' במס' ב"ב דף קס"ו ע"א בתוס' ד"ה ה"ג נכנס כו' וא"כ ה"ה די"ל כן לענין דגים ואע"ג שיש לחלק דגבי קניית דגים לא יחדלו לקנות אפי' יהיו ביוקר דהא כל מזונותיו ש"א קצובים לו מר"ה חוץ מהוצאת שבת וי"ט והמוסיף מוסיפים לו כו' מ"מ הא כתבו התוס' בביצה דף ט"ו ע"ב וכן בפסחים דף קי"ג דהא דאמרי' לוו עלי ואני פורע היינו דוקא ביש לו לפרוע אבל אין לו לפרוע האמר ר"ע עשה שבתך חול כו' א"כ מי שהשעה דחוקה לו יחדל מלקנות דגים כשהוא ביוקר עכת"ד נ"ל. ובס' א"ר ובס' ת"ש הביאו בשם ב"ה דמ"מ אם מייקרים עד שליש צריכים לקנות דקי"ל הידור מצוה עד שליש והם חולקים דמה בכך מ"מ יש לחוש שימנעו כלל מלקנות ועדיף למעט כיבוד שבת א' ושתים כדי לכבד שבתות הרבה. כתב בספר ע"ש משמע בסוגיא דפסחים דף ס"ח ע"ב כתוב א' אומר עצרת לה' אלהיך וכתוב א' אומר עצרת תהיה לכם הא כיצד. ר"א אומר או כלו לה' או כלו לכם. ר"י אומר חציו לה' וחציו לכם. אמר רבא בשבת כ"ע מודים דבעי' לכם(כ"כ מ"א שהיתה גרסת הע"ש) דכתיב וקראת לשבת עונג ואולי הוי קשיא לבעל ע"ש כיון דקי"ל כר"י א"כ אי כוונת רבא דבשבת כ"ע ס"ל דבעי' נמי לכם דהיינו חציו לה' וחציו לכם א"כ עיקר נימרא דרבא אתי לאשמועי' אליביה דר"א והוא דלא כהלכתא (וע' ב"ה) ולכן היה מפרש דבשבת ר"י מודה דכולו לכם : עמ"ש ר"ן דשם מבואר להדיי דלא כע"ש והוא מירוש' דעכ"פ צריכים לקבוע מדרש בשבת והפועלים צריכים ללמוד יותר מת"ח ע"ש : ובב"י ר"ס רפ"ח. ר"ל שהביאו דברי הש"ס דפסחים הנ"ל והגרסא המוטעת דע"ש בשבת כ"ע מודים דבעי' לכם ולא הביא תיבת נמי : (ס"ק ב) שהשעה כו' והאמרי' פ' כ"כ דף קי"ח ע"א דפליגי רבנן ור' חדקא כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת רבנן סברי ג' סעודות ור' חדקא סבר ד' סעודות והביא מתני' דפאה דתנן מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה שהיו מחלקים לעניים כל ע"ש וכ"א מזון ז' ימים וכיון שי"ל י"ד סעודות הרי י"ל מזון שבוע א' ולכן לא יטול והקשה הא בעי לכל שבוע ט"ו סעודות דהא בשבת צריך ג' סעודות ומשני דא"ל מאי דבעית למיכל במוצאי שבת אכול בשבת בסעודה ג' ופריך א"כ דלא כר"ח דהא לדידי' בעי ד' סעודות לשבת ועדיין חסר לו אחד ומשני אלא הא מני ר' עקיבא דאמר עשה שבתך חול כו' וכדי שלא יצטרך ליטול מן הצדקה התירו לו למעט בסעודת שבת ולאכול רק כמו בחול : ומ"מ אם אין לו כו' דבהא הרמב"ם מודה כמו לר"ח דע"כ צ"ל דהתירו לו למעט א' מסעודת שבת כדי שלא יצטרך ליטול מן הצדקה כן הדין לרבנן. וקי"ל כר"ע אלא היכי דאפשר נתן הרמב"ם תקנה שלא יצטרך למעט מסעודת שבת : עמ"ש סי' רס"ג ס"ב כנ"ל ר"ל דשם כתוב אם אין לו נר לשבת צריך לחזור על הפתחים שיהי' לו נר וע"ש מ"ש מ"א ודע דמ"מ מי שאין לו משלו כלום והגבאי נותן לו מהצדקה צריך ליתן לו מזון ג' סעודות לשבת כ"ה להדיא במשנה במס' פאה וכ"כ התוס' בשבת דף קי"ח ובס' ת"ש הוסיף דגם כסא דהרסנא צריך הגבאי ליתן לו. והנה בס' ת"ש כ' ג' דיעות מחולקים בענין זה מי שאין לו רק מזון י"ד סעודות (ולהרמב"ם יש לזה תיקון כנ"ל) או מזון שני סעודות לא יאכל סעודה ג' וגם א"ל לכבד השבת בכסא דהרסנא ומי שיש לו ט"ו סעודות דודאי חייב בסעודה ג'. ועז"א בפסחים דף קי"ב ע"א תנא דבי אליהו אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך כו' מ"מ עושה דבר מועט לכבוד שבת מאי ניהו אר"פ כסא דהרסנא. דין ג' הוא מ"ש הטור וכפי' הע"ש שהי' לו מעט משלו ולא הספיק לפרנסתו והוצרך ליטול מאחרים ובודאי חייב בג' סעודות וגם בכסא דהרסנא אלא נסתפק הטור אם מחויב לכבד שבת כמו עשיר והדר פשט לנפשי' דחייב לצמצם כל השבוע כדי לכבד השבת כעשיר דהיינו דגים גדולים ותבשיל של תרדין : לוין ברבית. היינו מגוי אבל זולתו אפי' מישראל מומר אסור כ"א לצורך פקוח נפש ועיין בי"ד סי' ק"ס סעיף כ"ב ובט"ז שם : (ס"ק ג) כבוד כו' שלא יכבסו בע"ש כו' וה"ה בג' וד' שרי ובספר א"ר כ' דעיקר התקנה הית' לכבס לכבוד שבת אלא דבע"ש אין פנאי לכן תיקן שיכבסו בה'. ומ"א י"ל ס"ל מדאמרי' (ב"ק דף פ"א ע"א) יו"ד תקנות וכו' ומכבסים בה' בשבת דלא היתה תקנות עזרא כ"א מי שצריך לכבס לצורך שבת שאין לו מכובסי' צריך לכבס בה' אבל מי שאין לו מכובס וצריך לכבס שמחוייב לכבס לכבוד שבת א"ל לזה תקנות עזרא וע"ז לא תיקן כי הוא בכלל עונג שבת : (ס"ק ד) לעשות כו' שיאכל חולין כו' כ"ה בירוש' שצוה ר"ח לרב אע"כ בי"ט בלא"ה כו' וא"כ ה"ה שבת: דביתהו דר' חנינא כנ"ל : שהטעם שצ"ל פת כשר. דהיינו פת ישראל דהא מה"ט לא הזהיר ר"ח לרב על י"ט ושבת דבלא"ה מצד קדושת שבת וי"ט אוכל פת טהור וא"כ לדידן דא"א ליזהר מטומאה עכ"פ בשבת וי"ט צריך פת ישראל אפי' מי שאינו נזהר בחול מפת גוי דאם יאכל פת גוי בשבת מה בלע באפייתו לצורך שבת כיון דאוכל גם מפת גוי אך בספר א"ר השיגו דע"כ רמ"א לא דייק דבריו מהטור דהא הטור כתב דעל י"ט לא היה צריך להזהירו דבלא"ה היה אוכל בטהרה דהא חייב אדם לטהר א"ע ברגל וא"כ איך יליף רמ"א שבת מיניה דהא בשבת אין אדם צריך לטהר

א"ע

רמג דין המשכיר שדה ומרחץ לעכו"ם ובו ב סעיפים :

א * ° א (°) **לא ישכיר אדם מרחץ שלו לעכו"ם** א **מפני שנקרא על** (א) **שמו ועכו"ם זה עושה בו מלאכה בשבת דסתם מרחץ לאו לאריסותא** [פירוש אריס הוא העובד ליקח חלק ממה שישביח לבעליו] **עביד ואמרי שכל הריוח של ישראל** א] **ושכר את העכו"ם בכך וכך ליום ונמצא שהעכו"ם עושה מלאכה בשליחותו של ישראל אבל** ב **שדה מותר שכן דרך לקבל שדה באריסות ואף ע"פ שיודעים שהוא של ישראל אומרים העכו"ם לקח' באריסו' ולעצמו**

°ת"ד קכ"ה בי"ד סי' קכ"א רלב"ח ק"ח

ט"ז מגן דוד

רש"י הייתי מפ' דכן תימא לא מיירי כלל בשבת אלא מדרך מוסר על מדותיו של אדם כמ"ש רבינו בריש א"ח אלא דמדברי רש"י למד דזה קאי על שבת ומחלק דהסיא דר"ע מיירי בשעה דחוקה ביותר דהיינו שאין לו משלו כלום אלא מוטל הכל על הצדקה. אבל ב"ת אמר דאדם יהא עז כנמר להשתדל שיהי' לו מעט משלו ואז אינו מוטל כו' על הצדקה ממילא היא בכלל חיוב ענג אבל א"א לומר דב"ת מיירי ממי שידו משגת דבזה לא היה צ"ל הוי עז כנמר נמצא יש ג' חלוקות אם הוא איש אמוד וראוי לו לצמצם במזונות כדי שלא יהיה עני מ"מ בשבת לא נאמרה כן ויכבד לפי יכלתו ואם הוא איש שיש לו מעט משלו וצריך לאחרים הוא בכלל חיוב ענג והיינו ההיא שאמרו אפילו בדבר מועט לכבוד שבת כגון כסא דהרסנא וכ"ש דחייב בג"ם אבל אם השעה דחוק' לו ביות' דהיינו שאין לו כלום משלו ומוטל הכל על הצדקה אז אינו בכלל חיוב ענג ואין חייב אלא בב' סעודות והיינו דר"ע עשה שבתך חול כו' · וע"כ סיים הטור ע"כ צריך כל אדם לצמצם בשאר הימים כו' פי' שרהוי לו להביא עצמו לידי חיוב ענג דחיובו אם יש לו מעט משלו וזה יוכל לעשות אחר שיצמצם בחול ממילא יהיה לו מעט משלו כו' כנלע"ד ברור ונכון וראיתי פי' דחוק' בד"מ והנלע"ד נכון כתבתי. וכתב ב"י דהי' פ' ע"פ תנא דבי אליהו אע"פ שאר"ע עשה שבתך חול אבל עושה דבר מועט אר"פ כגון כסא דהרסנא כדתנן ר"י ב"ת או' הוי עז כנמר כו' ופירש"י הוי עז התחזק במצוה יותר מכדי יכלתך ונראה דרש"י ל"ג בגמ' הך ליסנא וכדתנן דהא רש"י במסכת אבות יליף האי מילתא מכח (°) סמיכות המשניות שזכרתי ולעד"כ שפיר גרס רש"י הך ליסנא כדתניא דלאו סמיכות ה"א דר"י ב"ת לא מיירי מענין שבת ומכח הסמיכות דרשי'ליה וכא רש"י במסכת אבות שלא תקשה מנלי' נתלמוד באמת דכן תימ' מיירי משבת לזה גילה רש"י שם באבות דמסמיכות ילפינן לה ונמצא הכל ניחא בס"ד. (°) דרך קצרה כפי' דברי הטור דאיכא למיפרך תרי גמרות אהדדי דהיינו הא שאמרו צריך לענג שבת דוקא ואיתא עשה שבתך חול משמע שא"צ להתענג כלל וע"כ לומר שיש חילוק בין שעה דחוקה או לא והיתא תו דאפי' בכס' דהרסנ' שני ויש כאן ספק אם יש כאן ג' חלוקות או אין כאן אלא ב' והיא דכסא דהרסנ' הוי בכלל עשה שבתך כו' וכ"מ מזה לענין הדין דרבינו הטור שהיה לו מעט משלו וצריך לאחרים . אם נימא שאין כאן אלא ב' חלוקות ומי שיש לו מעט משלו הוי בכלל עשה שבתך כו' או יש כאן ג' חלוקות דהיינו מי שיש לו ממון כדי צרכו הוא בכלל ענג שבת כפי יכולת ומי שיש לו מעט משלו הוי בכלל אפי' בכסא דהרסנ' ומי שאין לו כלל משלו הוא בכלל עשה שבתך חול ופסק לו נהגהיה דרש"י דפי' הכוא דעז כנמר לענין שבת וזה ע"כ לא איירי בא"ש שיש לו כל צרכו דא"כ זירוז דהאין כאן חסרון כיס ופשיטא שחייב בענג שבת וג"כ לא מיירי בעני גמור שאפילו מעט אין לו שלזה לא מהני זירוז אלא ודאי דמיירי שיש לו מעט משלו שהוא צרך זירוז שיענג ואפילו בכסא דהרסנ' די בכך וע"כ סיים הטור דחוקה ביותר להורות על חלוקה הג' וסיים רבינו שצריך לצמצם כו' דהיינו שכל אדם אפילו אין לו מעט ירצה שיהיה לכל הפחות מכת האמצעי' דהיינו עכ"פ בענג שבת ולא מן הכת הג' וזו כוונת הגמ' תנא דבי אליהו אע"פ שאר"ע עשה שבתך חול כו' ואפילו בכסא דהרסנ' פי' אעפ"י שיש ג' חלוקות והחלוקה הג' פטור לגמרי מ"מ כיון שיש חלוקה האמצעית היוצאות אפילו בכסא דהרסנ' ירצה כל אדם שיהיה בכלל אמצעית וכפי' דברי הטור : **בגמרא** פ"ב דביצה אמרו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת כו' ופירש"י על פסוק זכור את יום השבת כבית שמאי והרמב"ן כתב שם דהלכה כב"ה וכתב מו"ח ז"ל מצאתי בשם א"ז דהלל מודה דכב"ש עדיף וראיה עוד ממעשה בקלב בפרק כל כתבי שהיה מתפאר שעשה כב"ש :

מגן אברהם

הראיה כדאיתא במס' ר"ה וא"כ היה רק יום א' י"ט ולי נראה ראיה לזה מתענית דף כ"ה (°) דיתהו דרב חנינא כל ע"ש היתה מסקת התנור שיהיו סבורים שאפת' פת [°] ומ"מ מוכח מדברי רמ"א שהטעם לאכול פת כשר וא"כ צריך לאכול החלות בשבת ולא פת אחר ועמ"ש סימן רע"ד וגם כדי לקיים מצות חלה לפי שאבדה חלתו של עולם ☞ כדאי' בירושלמי דשב' פ"ב (ל"ב):

רמג א מפני שנקראת · פי' דמדינ' שרי להשכירו לעכו"ס שיתן לו כך וכך בין יסיק בו העכו"ס או לא יסיקנו או שיתן לעכו"ס חלק בריוח המרחץ וא"כ עכו"ס אדעתיה דנפשיה עביד כמ"ש גבי שדה וזהו אריסות אלא שאסור מפני שנקראת וכו' אבל להשכירו לעכו"ס לימים שיתן לו העכו"ס כל יום ויום כך וכך אסו' מדינ' דהוי כשכר שבת טור ורא"ש(°)עסי' ש"ו ס"ד ועססי' רמ"ד ור"ס רמ"ו : ב שדה מותר . (°) ודוקא כשנותן לעכו"ס חלק [°] בפירות ע' רסי' רמ"ד . ובמרחץ אסור מדינא לשכור לו עכו"ס לעבוד בו כל השנה ושיטול היהודי כל הריוח מכל השבתות (°) דהא היהודי מרויח במה שהעכו"ס עושה בשבת ☞ וליכא למימר דעכו"ס אדעתיה דנפשיה

רק

באר הגולה

א ע"א כ"א וכרשב"ג הרי"ף בפ"ז מהלכות שבת והתוספות והרא"ש ושאר פוסקים :

עטרת זקנים

אבל לא על אותו הדף (שמגלגלין עליו) העיסה ודוק כנלע"ד :

רמג * לא ישכיר אדם כו'. וי"א שאם לא ישב בה הישראל מעולם מותר להשכירם לעכו"ס או ליתנם לו באריסות וליכא למיחש לחשד שהרי שם ישראל לא נקרא עליהם מעולם אלא מעכו"ס קנאה וחזר והשכירן לעכו"ס (ב"י בשם הר"ן) ואם עבר והשכירו במקום האסור י"א שסכרו מותר וי"א שאסור וכן עיקר מיהו נראה דדוקא בנותן לו שכר בעד יום שבת לבדו אבל אם אפו בו הרבה ימים כיון דהוי בהבלע' שאר ימי שבת וגם המלאכה כולה מוטל על העכו"ס הכל מודים דשרי בדיעבד (מורי בב"ח) :

נתיב חיים

בש"ע שבימי האמוראים היו משתמשים בשמות שהיה להם אפר פרה לטהר ע"ש :

רמג (°) במ"א ס"ק ב' ודוקא כשנותן לעכו"ס חלק בפירות ובמרחץ אסור מדינא ג"ב ההמשך דוקא כשנותן לעכו"ס חלק בפירות למחצה ולשליש ולרביע אבל כשנותן במעות למחצה ולשליש אסור משום מראית העין גוס אם שכר הגוי לעבוד בו כל · השנה ושיטול היהודי כל התבואה משדה ג"כ אסו' משום מראית העין אבל לא מדינא דעכו"ס אדעתי' דנפשיה עביד כדמסיים אף אם לא יזבול ויחרוש ויקצור השדה בשבת יכול לעשות בחול ועלה קאמר ובמרחץ בכה"ג אסו' אפי' מדינא לעבוד בו וכו' וכ"מ אי שכרו בדיעבד מותר או אסו' ובבאר היטב לא דק שכת' על רחיים ומרחץ וה"ה משמע דאינן אסורים אלא מפני מראית העין וק"ל :

אשל אברהם

לדק ואחרי שגזלו הוסיף עוד בת' בית יהודה סי' ל"ב שאסור לקנותם ע"י גוי אמלעי ובת' כ"י סימן רי"ו העלה להחמיר אפי' לקבלם במתנה ע"ש :

א] ושכר את העכו"ס. ופשוט דהם מהגה עמו שלא יעשה בשבת .ליית לי' דמותר עיין ה' בי"ד סימן ל"ד :

חתם סופר

סי' רמג במחבר סעיף א' אבל שדה מותר . נ"ב ובזמנינו אין שום שדה

באר היטב

אסור לאכול פת גוי בשבת ויאכלו מהחלות בשבת מ"א · וע' סי' קכ"ד ס"ד :

רמג (א) שמו . דע שלשה חלוקים יש בדין שכירות . אחד בשוכר נגוי שיעשה המלאכה בשדה או במרחץ ורווקים או הפירות יחלוקו . ב' שהגוי נוטל כל הרווחים או הפירות ויתן לישראל דבר קצוב כל שנה. והב' חילוקים אלו מותרים בשדה ובמרחץ מדינא דנכרי אדעתא דנפשיה ע"ג רק הכמים אסרו אלו הב' חילוקים במרחץ משום מראית עין מפני דנקראת על שמו וכו'. אבל חלוקה ג דהיינו שיהי' כל הרווחים לישראל רק שישראל נותן לנכרי דבר קצוב לכל שנה זה ודאי אסור מדינא אפי' בשדה כ"ש במרחץ דהוי הגוי שלוחו של ישראל וישראל נהנה ממלאכ' בשבת דאף אם לא עשה הגוי מלאכה בשבת יטול שכרו הדבר קצוב כל שנה וניכא למימר דנכרי אדעתא דנפשיה עביד . ממילא אם המנהג רוב אנשי המקום להשכירם או ליתנם באריסות כמבואר בסעיף ב' הזר להיות המרחץ כשדה . הב' חילוקים ראשונים מותר והחלוק' ג' אסור. ודע דכל היתר

לבושי שרד

ע"ש בד"מ. **שם** (°) דביתהו דר' חנינא כנ"ל : **שם** (°) ומ"מ מוכח כי הטור שהביא הירושלמי הכ"ל כת' דילפינן מיניה דאפילו מי שאינו נזהר מפת עכו"ם כל השנה בעשי"ת יהיה נזהר א"כ למ"ד רפ"א דבשבת ויום טוב בלאו הכי אוכל בטהרה מוכח דבשבת ויום טוב לא יאכל פת ע"א ועיין בא"ר חולק ע"ז : **ט"ז סק"א** (°) סמיכות המשניות שזכרתי כל זה הוא לשון הרב"י: **שם** (°) דרך קצרה. זה ענין בפ"ע לפרש הטור בדרך אחר וכל דברי הט"ז מבוארים וא"צ להאריך בביאורים : **סי' רמג ש"ע ס"א** (°) לא ישכיר אדם . דע שיש ב' מינים בעניינים אלו . מין ראשון שמשכיר לנכרי שדהו או מרחץ תנור ורחיים בעד מאה זהובים לשנה בין יעסוק בהם הנכרי בין לא יעסוק בהם כלום וזהו המובחר שבכולם להיתר משום דלית ביה תרתי לטיבותא חדא כיון שכל הריוח לנכרי א"כ כי עביד מלאכה בשבת אדעתיה דנפשי' עביד ולאו אדעתא דישראל שנית דלא מטי לישראל שום שבח והנאה ממלאכת שבת דהא הוא לקח משכירות הקצוב שלו אפי' אם לא עשה הנכרי כלל ולכן מין זה מותר מדינא בכולם (ודוקא בהבלעה אבל אם משכיר השבתות לבד הו"ל שכר שבת שלא בהבלעה אסור הובא במ"א סק"א) אלא דבמרחץ ותנור אסו' משום מראית העין שיחשבו הרואים שהנכרי הוא שכר יום ובנתפרסם שרי כמבוא' בס"ב וכן תוך התחום דליכא מראית העין נמי שרי כמבואר ר"ס רמ"ד . מין השני שישראל שוכר הנכרי לעשות כל השנה כולה המלאכ' הצריכ' לשדהו או למרחץ תנור ורחיים וכל המלאכה מוטלת על הנכרי ואינו שכר יום אלא נקרא קבלנות שכל המלאכה הצריכה מוטל על הנכרי ושכירות של הנכרי היא למחצה ולשליש ולרביע וזה המין נקרא אריסות . מין זה גרוע מהראשון שהרי חלק ישראל משביח ע"י מלאכה שעושה בשבת ומ"מ בשדה קרוב זה למין הראשון דהא ע"ג שחלק ישראל משביח במלאכה השבת מ"מ אין ריוח לישראל מזה שהרי אם לא יעשה בשבת יעשה בחול כיון דהמלאכה בקבלנות על הנכרי וא"כ יש בזה ג"כ ב' לטיבותא' אחד דנכרי אדעתא דנפשיה עביד כיון שיש לו חלק וחלק ישראל ממילא משבח . ב' דאין לישראל ריוח מש"ה שרי אבל במרחץ ואיכך לית ביה רק חדא לטיבותא דנכרי אדעתא דנפשיה עביד וחדא לריעותא דהישראל מרויח במלאכת שבת כי אם לא יעשה הנכרי בשבת לא יטול הישראל אותו הריוח . ואפ"ה התירו חז"ל מה"ט דאדעת' דנפשיה לחוד רק במרחץ ותנור אסו' משום מראית עין ובחוץ לתחום או בנתפרסם שרי . ולפי שמין הראשון קל ממין זה דאית ביה ב' לטיבותא לכן התחיל הש"ע לא ישכיר לרבותא וסיים אבל שדה מות' ר"ל להשכי' משום דדרכו באריסות וליכא מראית עין (ואע"פ שהאמת אינו באריסות וכה"ג אוסר בסי' רמ"ד ע"ש בט"ז סק"ב לא דמי דהתם באמת הוא גרוע מאריסות והכא עדיף וק"ל) וממילא משתמע דאריסות נמי שרי אלא כיון שאין מבוא' בהדיא בש"ע היתר דאריסות אע"ג דמשמעות יש להיתר מ"מ טרח וכתב לה המ"א בהדיא . מין השלישי שנוכ' להנכרי בקבלנות בלא אריסות אלא שמשלם לו מעות . וזה המין בשדה הוי ב' לטיבותא שהרי הנכרי עביד אדעת' דנפשיה כיון שעליו המלאכה מוטל לגומרה הוא רוצה למהר לגמור והישראל אינו מרויח כלל שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול מש"ה מדינא שרי מין זה בשדה רק יש אוסרין משום מראית עין כר"ס רמ"ד ע"ש בט"ז סק"ב · אבל במרחץ ואיכך שהישראל נהנה ממלאכת שבת אוסר מהרי"א מדינא ע' במ"א סק"ב ועמש"ש והט"ז סק"א וסק"ב אוסר רק משום מראית עין כמו בשדה וכן משמעות הב"י : **מ"א ססק"א** (°) עסי' ש"ו ס"ד וכו' בכל מקומות הללו מבואר דמין הראשון אסור בלי הבלעה : **סק"ב** (°) עיין ר"ס רמ"ד . דשם מבואר דמין השלישי אסו' בשדה משום מ"ע וע"ז מביא המ"א דברי מהרי"א דבמרחץ אסור מין הג' מדינא : **שם** (°) דהא היהודי מרויח באמת ע"ז קשה דהא באריסות נמי מרויח ישראל ואפ"ה שרי מדינא כמו שכתבנו במין הב' דמות' משום דאדעתא דנפשי' עביד וסברא זו שייך נמי במין הג' דהא בשדה שרי מה"ע מין הג' ולכן לתרץ קושיא זו סיים המ"א מנפשי' ביאו' דברי מהרי"א וכת' וליכא למימר כו' ורצונו דמין ג' במרחץ הוי ב' לריעותא שהישראל מרויח וגם לא שייך אדעת' דנפשי' דבשלמא בשדה בקבלנות כבר יודע הנכרי כל מה שמוטל עליו וכשעושה בשבת אינו מכוין רק למהר מלאכתו משא"כ במרחץ שסכרו הישראל שיעשה כל השנה מלאכת המרחץ בעת שימלאו רוחצים וממילא אף אם לא יסיק הנכרי בשבת כגון שלא ימלאו רוחצים בשבת אפ"ה משלם לו הישראל כל שכרו א"כ כשנמלאו רוחצים הוא עסיק אדעתא דישראל ובשלמא באריסות דמרחץ שאם לא נמלאו רוחצים הפסיד הנכרי חלקו וממילא עביד אדעת' דנפשיה משא"כ בהא שאם לא היו נמלאים רוחצים לא הפסיד הנכרי וזה ברור בכוונת המ"א (והפמ"ג נתקשה בדברי המ"א אלו ולפע"ד לא דק דכוונתו כמ"ש והמעיין שם יבין מעצמו ואין להאריך ודוק) :

יד אפרים

החול כו' ע"כ נוהגין ליזהר מפת של עכו"ס בעשרת ימי תשובה עכ"ל. והד"מ כאן כת' ועיין לקמן סימן תר"ב אם צריך ללוש בביתו לכבוד שבת ולזה כיון המג"א במ"ש ומביא הד"מ סמך כו' וקשה הלא ע' הן ור"ל שהטו' שם קשה לו כן שהרי ע' ימי תשובה הן שמוזהרין לאכול בהם ולכן הוצרך לתרץ דעל יו"ט לא הוצרך בירושלמי להזהיר וס"ל להד"מ דוודאי אין הכוונה משום חיוב לטהר עצמו ברגל ממש שהרי לא נזכר זה בשום מקום שמחוי' לאכול ברגל בטהרה אע"פ שאפשר גם בזמן הזה כמ"ש המג"א סימן תר"ב בשם של"ה. אלא דמזה ללמוד שמחויי' עצמו לנהוג בי"ט יותר בטהרה מבשאר ימים אבל עיקר דחייב עצמו לטהר ברגל מובנכלאם לא תגעו ומיירי בזמן המקדש ולכן ס"ל לרמ"א כמו דיליף הטו' לענין שלא לאכול פת עכו"ס בעשי"ת ממה שלוה רב לאכול אז חולין בטהרה. א"כ ה"ה ביו"ט שראוי לנהוג עצמו בטהרה יותר מבימי החול ג"כ יש ליזהר שלא לאכול פת עכו"ס ולכן יש לו ללוש בביתו וע"ז כת' המג"א ול"ע וכו' ומ"מ מוכח מדברי הרמ"א שהטעם לאכול פת כשר ר"ל פת ישראל ומ"ש רמ"א כאן והוא מכבוד שבת ר"ל דזה בכלל כבוד שבת וי"ט מה שנוהג בקדושה ובטהרה ביות' ולכן אין לו לאכול רק החלות ולא פת אחר של עכו"ס כלל כך הוא כוונת המג"א אמנם באמת רמ"א לא כיון בזה רק כוונתו למ"ש בד"מ סימן תר"ב בשם המרדכי ושם כת' דלכאורה מוכח מזה דבשבת א"צ וכת' שמ"מ המנהג לעשות אף בשבת ומתקנת עזרא משכחת ואופ' כו' ומכבוד שבת הוא כו' ע"ש ועיין בא"ר על דברי המג"א בזה והנלע"ד כתבתי : **שם** כדאיתא בשבת פ"ב ע"ש בדף ל"ב ברש"י בשם בראשית רבה : **במ"א ס"ק ב'** וליכא למימ' דעכו"ס אדעתיה דנפשיה כו' רבים נבוכו בזה ולפנ"ד דלא לייתב בזה קושית הב"ח שהקש' על דברי מהר"י אבוהב שהיה סובר דבמרחץ כיון שהישראל מרויח ע"י שהעכו"ס עושה בשבת אסו'. וע"ז הוקשה דהא בסעיף א' שרחיים דינו כשדה ומותר ליתן באריסות אלמא דאף שהישראל נהנה ממלאכת שבת ע"י שהעכו"ס עושה מלאכה ברחיים לא איכפת לן בהכי כיון שנוטל חלק באריסות שרי מדינא דכל דאדעתיה דנפשיה עביד אין חשש במה שיש לישראל הנאה במה שהעכו"ס עובד כמבואר בסעיף א' בהג"ה ומשום מראית עין ליכא דרחיים לאריסות קא עביד כמו בשדה. וא"כ גם במרחץ היכא שנתפרסם שהוא שוכר בקבלנות כך תוכן קושית הב"ח וע"ז חולק הת"א וס"ל דגם ברחיים אין היתר מדינא בקבלנות רק באריסות דוקא וה"ה במרחץ דדוקא באריסות שאם לא מסיק לא יהיה לעכו"ס ריוח כלל ונמצא עושה כן בשביל עצמו ואף דמטי הנאה לישראל הכא דממילא הוא ושרי משא"כ בקבלנות ממ"כ אם קיבל עליו שיסיק דוקא ביום השבת ג"כ והם לאו יפחות לו משכרו פשיטא דשכיר ממש הוא ואסור ולא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד דהוה כשלוחו ממש לעבוד עבורו ביום השבת ואם הוא בסתם קבלנות שאם לא יסיק באיזה זמן ג"כ הוא מחויב ליתן לו שכרו משלם וא"כ אין זה כשלוחו ממש שהרי אינו מקפיד עליו שיסיק גם ביום השבת וזה קבלנות גמורה מ"מ אסור דלא שייך אדעתיה דנפשיה כ"א היכא דקא משתרשי לי' לעכו"ס ע"י הסקה זו בשבת משא"כ בזה שהישראל יצטרך לשלם לו אף אם לא יסיק בשבת א"כ עיקר הסקה זו של נכרי בשבת הוא בשביל הישראל ולא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד משא"כ בבית ובשדה מדינא הוא שרי בקבלנות דהא עכ"פ מחויב העכו"ס להשלים המלאכה ולא איכפת ליה לישראל אם יעשה בשבת או בחול א"כ מה שהעכו"ס עושה בשבת אין ריוח לישראל ולאו אדעתיה דישראל קעביד בשבת. וקרוב הדבר שיש להגיה הך וליכא למימר וכו' עד מה שגרסם ב"י בשם מהרי"א הוא שייך אחר תיבת ובמרחץ ורחיים וכל"ל ובמרחץ אסור מדינא וכו' במה שהעכו"ס עושה בשבת ב"י בשם מהרי"א וכ"ל דה"ה וכו' ואז אין הישראל מרויח במלאכתו (ר"ל וא"כ העכו"ס שעושה המלאכה בשבת אינו עושה אותה בשביל להרויח לישראל רק אדעתיה דנפשיה עביד בשבת כדי שיהיה לו פנאי לנוח בימות החול) משא"כ במרחץ ורחיים דליכא למימר דעכו"ס אדעתיה דנפשיה קעביד (ר"ל ואז לא איכפת לן במה שיש לישראל ריוח במה שהעכו"ס עובד בשבת כמו ברחיים וכמו שהקשה הב"ח) דהא אף אם לא יעשה העכו"ס בשבת יצטרך לשלם לו ועיין בסימן רמ"ד סעיף ה' וזה ברור וכו' כנ"ל . ולפי זה דאיתא לפנינו נ"ע שכתב ב"י בשם מהרי"א הך מלתא דאף אם לא יעשה כו' יצטרך לשלם לו וזה לא נזכר בדברי מהרי"א כלל גם מ"ש דהרי אף הרא"ש לא קאמר אלא בבית ושדה כו' אינו מובן לדברים אלו דמה חידוש בזה הן הן דברי מהרי א אלא דהב"ח קשיא ליה דאף במרחץ ורחיים לשתרי בקבלנות דמ"ש מרחיים באריסות דלא איכפת לן בריוח ומראית עין ליכא הכא כיון דנתפרסם ולפי מ"ש א"ש . ומ"ש המג"א לעיין בסי' רמ"ד סעיף ה' נראה שר"ל דהתם קאמר בשוכר בקבלנות שיכתוב או שיהרוג לו דשרי לדעת הרמב"ם והראב"ד אוסר משום דישראל מרויח במה שהעכו"ס עושה בשבת דשמא גם למחר יצטרך לכתוב ואף הרמב"ם אינו מתיר אלא משום דס"ל דאין זה ריוח ידוע לישראל משא"כ בתנור שיש לישראל ריוח ידוע במה שמסיקו בשבת גם הרמב"ם מודה דאסור דלא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שאין ריוח כלל לעכו"ס במה שיכתוב או יהרוג או יסיק היום שהרי בין כך ובין כך מתחייב לשלם לו ותנור דומה לשכרו לכל המלאכות דגם הרמב"ם מודה בזה כיון שודאי יש ריוח לישראל והנכרי אינו מרויח בזה . ועיין בט"ז סי' רמ"ד ס"ק ה' שכתב אם הישראל מקפיד על ביטולו גם הרמב"ם מודה דאסו' וא"כ ה"נ ע"כ מיירי שאינו מקפיד בין יסיק ובין לא יסיק יתן לו שכרו משלם ולא שייך אדעתיה דנפשיה קעביד . ובתוס' שבת כתב דהב"ח מפרש דמהרי"א ר"ל דאף בקבלנות כה"ג שהותנה עמו בכל יום שתסיק אתן לך כך וכך ס"ל ג"כ למהרא"י דאסור כיון שיש לישראל ריוח ולכן שפיר השיג הב"ח דמ"ש מרחיים באריסות ולענ"ד לשון בקבלנות אינו סובל לפרש כן דכה"ג פשיטא דאינו בכלל הקבלנות ועוד נלענ"ד דבכה"ג נמי יש לאסור דאף דאינו קיבע לו מלאכתו בשבת מ"מ כיון דהעכו"ס שכר שבת הוא נוטל הללו א"כ מיחזי כשלוחו ולא דמי לעורות לעבדן דמות' בקבלנ' דהכא המלאכה ידוע של ישראל וא"כ מה שהוא מפורסם שהוא בקבלנות באופן זה דאם יסיק יתן לו כך וכך מ"מ הוי כשלוחו של ישראל להסיק לו בשבילו ואסור ואינו מותר מדינא כ"א היכא שיש לעכו"ס חלק בריוח עצמו שהוא אריסות למחצה כו' שאז לא שייך עליו שם שליחות מהישראל דעכו"ס כדי ליטול חלקו קעביד וכן אם אין העכו"ס נוטל חלקו בריוח רק שכר לבד שרי היכא שאין הישראל מרויח במה שהעכו"ס עושה בשבת כגון בשכר לכתו' לו לדעת הרמב"ם או עורות לעבדן שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול משא"כ אם הישראל מרויח במה שהעכו"ס עושה בשבת והמלאכה ידועה שהיא של ישראל פשיטא דמיחזי כשלוחו אף שקצץ ליתן לו כך וכך בעד כל הסקה אם לא כשנוטל חלקו בשכר המלאכה עצמו. ודרך כלל נלע"ד כפי' דברי המג"א שיש כאן שני ענינים שיש להתיר ע"י אחד היכא דלא מטי לישראל הנאה ממה שעכו"ס עושה ביום זה אע"ג דגם להעכו"ס אין הנאה במה שעושה היום דוקא מ"מ כיון דהישראל לא קפיד שיעשה היום דוקא ש"ד וזה ענין בית ושדה בקבלנות שנותן לעכו"ס דבר קצוב שישלים מלאכתו והעכו"ס אדעתי' דנפשיה קעביד בשבת אע"ג דלא מטי ליה הנאה

חכמת שלמה

סי' רמג סעיף א' לא ישכיר אדם מרחץ שלו לעכו"ם וכו'. עיין בספרי עבודת עבודה על ע"ז בפ"ק שם מ"ש בדין אם מותר לתת מרחץ באריסות באמת ובדין מכירה לזמן אם אסור כמו השכרה או

ביאור הגר"א

סי' רמג ס"א לא ישכיר כו' אבל כו'. כרשב"ג אע"ג דרשב"א פליג שם ופסק בירושלמי באבל ובשבת ובע"ז הלכה כרשב"א מ"מ בזה הלכה כרשב"ג דסתם מתני' כוותי' שם ובכ"מ לא כו' ומשמע דשדה מותר תוס' שם ובפ"ק דשבת : ותנור כו'

מחצית השקל

א"ע אע"כ דרמ"א דייק כן מן המרדכי וכן גרסם בש"ע וכ"ה בד"מ סי' תר"ב ס"ק ב' ובמרדכי כ' דעל י"ט צ"ל להזהירו דבלא"ה היה אופה לכבוד י"ט ור"ל אע"ג שלא היה כוונת האפיה משום טהרה אלא משום כבוד י"ט מ"מ כיון שנאפ' בביתו בודאי היה טהור ומזה יליף רמ"א כיון דמוכח דזה הוא מכלל כיבוד י"ט לאפות לצורך י"ט א"כ ה"ה בשבת צריך לאפות לכבוד שבת וא"כ אין מזה ראיה דאם אפה לכבוד שבת ולא הספיק לו וכדומה שאינו רשאי לאכול פת גוי וכן הסכים בספר ת"ש:לפי שאבדה חלתו ש"ע. ר"ל אדה"ר שהיה חלתו ש"ע ור"ל כמו שהעיסה מתוקנת ע"י הפרשת חלה כן העולם לא ניתקן כ"א אחר בריאת אדם הראשון כי כל תכלי' העולם אינו אלא בשביל מין האדם וכמ"ש רש"י ס"פ בראשית ולאשר אדה"ר נברא ע"ש וחטא ע"י הוה בע"ש לכן התיקון ג"כ ראוי בע"ש :

סי' רמג (ס"ק א) מפני כו' דמדינא כו' ר"ל הש"ע לא אסרו אלא מפני מראית העין.דמדינא שרי בחד מהני תרי גווני או שישכרנו לגוי דכה"ג ודאי גוי אדעתי' דנפשי' עביד דהא כל הריוח שלו או שיתן לגוי חלק כו' דאע"ג דגם הישראל נהנה מ"מ מותר מצד הדין כמ"ש רמ"א בהג"ה דמ"מ גוי אדעתיה דנפשיה. עביד משום חלקו : (ס"ק ב) מותר ודוקא כו והיינו דעת הרמב"ם שבר"ס רמ"ד ודע שב' מחלוקת בדבר ובהגעתן יובנו דברי מג"א דעת ר"ת כיון דמצינו ספ"ק דע"ז דהתירו ליתן שדהו לגוי באריסות דגוי אדעתיה דנפשיה עביד אע"ג שחלק ישראל מתרבי' ע"י מלאכת גוי בשבת כ"ש שמותר לשכור גוי לבנות לישראל בית בקבלנות אע"ג שבונה בשבת גוי אדעתי' דנפשי' עביד דהא כה"ג אין ישראל נהנה דהא שכרו בקבלנות דהיינו בדבר קצוב מכל הבנין אם לא יבנה בשבת יצטרך לבנות תמורתו בחול והרא"ש חולק וז"ל ספ"ק דע"ז ומסך דשמעתין דאמרינן בשדה אריסותי' קעביד אין ראיה לקבלנות בתים לפי שאין רגילות בשדה אלא אריסות והכירות אבל רוב בנין בתים ע"י שכירי יום הלכך הרואה אומר שכירי יום ניהו כו' הלכך כל קבולת במחובר כבנין בית אסור עכ"ל הרי דאסור קבלנות בבתים . אבל בשדה מודה דשרי אפי' בקבלנות כיון דסתם שדה קיימא לאריסות ואם כי לא יתלו הרואים בקבלנות מכל מקום יתלו באריסות דגם זה שרי אבל הרמב"ם החמיר דאפי' בקבלנות אסור בשדה ובכל מחובר ולא הותר כ"א באריסות דלהכי קיימי משא"כ קבלנות כיון דלא קיימי להכי אסור מפני מראית העין דניהו דעכ"פ יש להם לתלות באריסות מ"מ אחרי החקירה שאינו באריסות לא יתלו בקבלנו' כיון שאין דרכו בכך יתלו שהוא שכיר יום ושלוחו של ישראל וכן סתם הרב"י כהרמב"ם ר"ס רמ"ד וכמ"ש שם מ"א בס"ק ה'. ולכן כ' מ"א כאן ודוקא כשנותן לגוי חלק בפירו' אבל כשישראל נוטל כל הפירות ונותן שכירות דבר קצוב לגוי ניהו דמדינא שרי מ"מ אסיר לרמב"ם דסתם הרב"י כוותיה ר"ס רמ"ד משום מראית עין : ובמרחץ אסור מדינא. ר"ל אפי' במקום דליכא משום מ"ע כגון במקום שדרכן גם במרחץ באריסות וכמ"ש סעיף ב (ורא"ש)דלהרמב"ם מ"מ אסור משום מ"ע דאחרי החקירה יתוודע דליכא באריסו' יתלו שהגוי שכיר יום אלא אפי' להרא"ש דלא חש לזה בשדה כנ"ל מ"מ במרחץ מודי' דמדינא אסור: וצ"ל דה"ה ברחים כו' דלא כב"ה. ור"ל דהב"ח השיג על מהרי"א בדין הנ"ל ואייתי ראיה מרחיים דקיימי לאריסו' ודינו כשדה. ולמהרי"א יהיה אסור בקבלנות ועז"כ מ"א דהדין עם מהרי"א ובאמת גם רחים אסור בקבלנו' : וצ"ל דאף הוא לא אמרי כו' ר"ל גם הב"ח שהשיג לא אמרה כו': דהרי אף הרא"ש ר"ל להרמב"ם ודאי אסור משום מראית העין כנ"ל ואפי' בשדה אלא אף הרא"ש דלא חש למראית העין כזה דיתלו באריסו' : אלא בבית ושדה. ר"ל הרא"ש לא נשא ונתן להתיר בקבלנות אלא בבית ושדה דבתרווייהו שרי מדינא ושקיל וטרי הרא"ש אי אסור משום מ"ע ואסיק דבבי' אסור דלא כר"ת ושדה

ולעצמו הוא עובד ב ותנור דינו א] כמרחץ ורחיים דינו כשדה: הגה ואע"פ שלא לקחה העכו"ם (א) רק לשליש או לרביע ויש לישראל הנאה במה שהעכו"ם עובד בשבת שרי דעכו"ם אדעתא דנפשיה עובד. [ב"י בשם מיי' פ"ו וב"י סי' רמ"ה בשם סה"ת]:

ב ג **אפילו מרחץ או תנור אם השכירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר ע"י כך שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשכירם** ד **וכן אם מנהג רוב אנשי אותו המקום להשכירם או ליתנם באריסות (ב) מותר להשכיר' לעכו"ם או ליתנם לו באריסות:** הגה ואפילו במקום האסור אם אין המרחץ או התנור של ישראל ג רק שכרם (ג) מעכו"ם וחזר והשכירם לעכו"ם שרי דאין שם הישראל נקרא עליו [א"ז בשם גאונים] וכן אם יש מרחץ בבית דירה ואין רוחצין במרחץ (ג) רק ד אותן שבביתו

מגן אברהם

דנפשיה עביד דהא אף אם לא יעשה העכו"ם בשבת יצטרך לשלם לו (°) ועיין סי' רמ"ד ס"ה (ב"י בשם מהרי"א) וצ"ל דה"ה ברחיים אסור ואינו מותר [°] אלא להשכיר לעכו"ם (°)כמ"ש בסי' רמ"ד לא כב"ח ע"ש. ונראה לי דאף הג"ה לא אמר להלכה דהרי אף הרא"ש לא קאמר אלא בבית ושדה דאז קיל' מותר מדינא שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול ואז אין הישראל מרויח במלאכתו משא"כ במרחץ ורחיים . וזה ברור שכתב על מהרי"א שלא כדת של תורה עיי' רמ"ד וסימן רמ"ה: ג רק שכרם מעכו"ם · לא ידעתי למה כתב אם שכרם דהא בב"י כתב אפי' קנאו מעכו"ם שרי להשכירו כיון שעדיין לא ישב בה ולא נקרא שמו עליו ואפשר שבא"ז כ' שכרם וכו' ומ"מ נ"ל להתיר אף בקנה : ד אותן שבביתו כו' . כתב הב"ח וזה ממש איפכא ממ"ש המרדכי פ' כ"כ בשם ר"ח דדוקא כשהמרחץ ביד ישראל אסור דנקראת ע"ש . אבל

כשהמרחץ

ט"ז

רמג (א) רק לשליש או לרביע . היינו שנוטל העכו"ם חלק בגוף המלאכ' בזה אמרי' דעכו"ם אדעתא דנפשי' טרח אבל אם הישראל נוטל כל הריוח של המלאכה אע"פ שהעכו"ם קיבל עליו לכל השנה רק שנותן לעכו"ם (°) דבר קצוב אסור דשמא יאמרו שכיר יום הוא אצלו וזה מבואר בב"י סי' רמ"ד שכתב בשם הרב המגיד והר"ן וז"ל (°) שלא התירו חכמים מפני הטעם שתולין באריסות אלא כשהאמת כן שאם יחקרו הדבר ימצאו שכן הוא שהעכו"ם חולק בפירות אבל כה"ג שהבעלים נוטלין כל הפירות מחזי להו לאינשי כשכיר יום וכן כתב התוספות ומכאן נלמד לתנור ורחיים ומרחץ שאסור לשכור לעכו"ם בדבר ידוע לשנה או לחדש כדי שיקבל עליו כל מלאכ' הצריכה להם עכ"ל וכתב שכן הסכמת הפוסקים: (ב) מותר להשכיר' לעכו"ם. (°) בטור כתוב הלכך מותר בקבלנות שאין מלאכת העכו"ם נקראת ע"ש ישראל וכתב ב"י שצ"ל בהבלעה במקום בקבלנות שכ"ה בפסקי הרא"ש ובריו"ו וכ' עוד דאי גרסי' בהבלעה (°) ה"פ מותר להשכיר המרחץ או התנור לחדש דמדינ' שרי כיון שאינו נוטל שכר שבת אלא בהבלעה ולמראית עין אין כאן כיון שדרך להשכיר ואי גרס בקבלנות ה"פ מותר לשכור לעכו"ם לחדש לעשות מלאכת המרחץ או התנור כו' . אך ל' משכירו קשה ע"ז דה"ל לכתוב אבל אם היה שוכרו וזה הוכחה על גי' בהבלעה דאתי שפיר ל' משכירו עכ"ל. ובשם מהר"א כתב שא"א לגרוס בקבלנות דאפי' לדברי המתירין בשוכר עכו"ם בדבר ידוע לעשות מלאכת קרקעות הני מילי בשדה משום שאע"פ שלא יעשה מלאכה בשבת יעשה ביום אחר אבל במרחץ או תנור שאם לא יעשה מלאכה בשבת הפסיד ישראל ריוח אותו יום נמצא ישראל נהנה ממלאכת שבת ואסור ומסיק ב"י אע"פ שאפשר לדחות טעם זה מ"מ יש לגרוס בהבלעה לא בקבלנות כי היכי דלא נשויה (°) להרא"ש חולק על הפוסקים שאוסרים בזה כו' עכ"ל [°] והיינו מ"ש מסי' רמ"ד ולע"ד נראה דאין חילוק בין גי' הבלעה לקבלה בזה ואין פי' לקבלה בזה שהעכו"ם מקבל המלאכה עליו והישראל יטול הריוח דזה ודאי אסור כמו שכתב בית יוסף בשם מהר"א ועדיפא מיניה דהוא כתב למאן דמתיר בשוכר עכו"ם כו' דמודה בהא ובאמת קיימי לן גם בשדה לאיסור שכ"כ ב"י בסי' רמ"ד בשם הסכמת הפוסקים (°) וכ"כ כאן סימן רמ"ד ס"א והוא דעת הרמב"ם ומ"ש ב"י דאפשר לדחות טעם זה כוונתו דגם בזה אמרינן עכו"ם כי טרח אדעתא דנפשיה טרח (°) אין בדחי' זו ממש דכבר זכרתי לפני זה דברי ב"י והסכמת הפוסקים שבכל שהישראל נוטל כל הריוח שאסור אלא דהך בקבלנות שוכר הטור היינו שהעכו"ם מקבל עליו ליקח הריוח כולו יהיה מה שיהיה ויעשה בהיזה יום שירצה והיינו ממש בהבלעה ותמהני על הב"י שהוא עצמו הביא כן בסי' רמ"ד על מילתא אחריתא וז"ל ויותר נראה דרב נטבאי הכי קאמר דרחיים של מים הם כלים מותר להשכירם לעכו"ם ופי' בקבלנות כלומר שהעכו"ם מקבל עליו כל מה שיעלו פירותיה בין רב למעט בדבר ידוע שנותן לישראל בכל חודש או שנה עכ"ל וא"כ למה לא פי' כאן דברי הטור כן וא"ל שום הג"ה אבל קבלנות שהעכו"ם עושה המלאכה לישראל אלא שהשיתר מכח שמקבל עליו לחודש או שנה זה ודאי איסור גמור וכמ"ש מהרי"א (°)ומו"ח ז"ל כ' על דברי מהרי"א שהם שגגה דא"כ ריחיים דנהגו היתר דלאריסות עומד הלא אם לא עשה העכו"ם מלאכת הריחיים בשבת הפסיד הישראל ריוח אותו יום אלא ודאי דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד ושרי לכ"ע מן הדין כו' ובחנם ☞ כ"כ דלאן קי"ל בכל גווני אסור כמ"ש בסימן רמ"ד אפילו בקבלנות והיא דעת הרמב"ם והסכמת הפוסקים כמ"ש ב"י:

(°) הכלל העולה מדברינו ע"פ פסקי הב"י דבקבלנות שמקבל העכו"ם לעשות מלאכה או לחדש או לשנה לישראל והישראל יקבל הרווחים והעכו"ם יקח דבר קצוב איסור גמור הוא בריוח של שבת [°] אפי' במפורס' שהוא משכיר לעכו"ם דזה לא עדיף מן שדה דסתמא קאי לאריסות ואפ"ה אסור בסימן רמ"ד וכאן לא התיר הטור והש"ע אלא בקבלנות שמקבל העכו"ם כל הריוח ונותן לישראל דבר קצוב וזהו ממש בהבלעה וא"ל להגיה בטור כלל דקבלנות כזה והבלעה חד מילתא היא בזה (°) ולדינא יפה כוון רבינו בעל הש"ע דישכיר לעכו"ם שיקבל כל הרוחים בשדה אפי' בסתמא ומרחץ היכי שמפורסם שהוא עומד להשכיר וה"ה אם נותן לעכו"ם מאריסות דמותר מטעם כיון דהעכו"ם שקיל חלק בריוח דגוף השדה והמרחץ והיינו המעות שמקבלין מן הרוחצין חשיב פירי של המרחץ כמ"ש ב"י . והך נתפרסם הדבר פירושו שבימות החול השכירו לעכו"ם זה ימים רבים . וכל היתר שכירות דכאן היינו שהוא שוכרו דרך הבלעה עם ימות החול אבל לימות השבת לחוד אסור בכל גוני והך ששכרם מעכו"ם שכתב רמ"א פי' שלא ישב בה הישראל ולא נקרא עליו שמו מעולם כ"כ בב"י בשם תשובת הגאונים: (ג) רק אותן שבביתו · נראה לי דמיירי שאין אחרים יודעים כלל מתי הוסק מרחץ זה אלא השכנים וע"כ אין הרגשה גם

באר הגולה

ב טור בשם הרמב"ן והרא"ש והר"ן שם ג טור בשם רב האי ד הרא"ש שם :

אשל אברהם

א] כמרחץ. בתשו' נחלה ליהושע סי' י"ג נשאל מי שבנה תנור בביתו לעשות בו זכוכית ופועלים ישמעאלים אי מותר לעשות בשבת כי הוא פסידא באם יתקרר התנור בשבת והעלה דאם דרך להשכירו אפילו בשכירות יום אסו' להשכיר בשכירות דדמי למרחץ וכ"ד סמ"ק ורמב"ן ואין להתי' אא"כ והא חלק לאומן בגוף התנור ויקח מזכוכי' חלק כפי ערך שיש בו בתנור ועיין תשו' אדרת אליה סי' א' :

ביאור הגר"א

מטעם הנ"ל : **ואע"פ כו'**. שם בגמ' מ"ט אריסא אריסותיה כו' : ס"ב **אפי' מרחץ כו' וכן אם כו'** . שם אריסותא למרחץ כו': **ואפי' במקום כו'**. שם מפני שנקרא כו' : **ואם עבר**. עמ"א :

חתם סופר

באריסות כי אם בשכיר יום וצ"ע אם להשכירו אם נקרא שם ישראל עליו ומכ"ש דאסור ע"י מכירה של הערמה בע"ש וחוזר ולוקח ממנו אחר שבת דלא התירו אלא בבהמה ובתלוש ובהפסד מרובה ודיעבד אבל לכתחלה ובשדה מחוברת לא . ועיין תשובות ח"ס או"ח סי' נ"ז וסי' נ"ט [שם בסימן נ"ט נשאל ע"ד מי ששכר מהשר [ברייאהויז] בית בישול שכר ופועל נכרי מושכר לו לשנה כי כן דרך כל עושי שכר וטרח השואל למצוא קולא לבשל גם ביום ש"ק להצילו מהפסד גדול מאד אם תשבת מלאכתו ביום השבת ולאחר שמאריך לגבב כל צדדי היתר בנידון זה סיים וז"ל מכל מקום מידי לא תצא הוראה להיתר ועל זה אנו מתפללים שתהיה פרנסתינו בהיתר ולא באיסור ואין הכוונה בלי גזילה וגניבה שזו אינו בידי שמים אבל הכוונה דברים האסורים ונצטרך להתירם משום הפסד פרנסתינו לשיזבן רחמנא מאלו וכיוצא באלו עכ"ל ועיי"ש היטב בכל התשובה] :

לבושי שרד

ט"ז סק"א דבר קצוב. זהו המין השלישי. הנקרא קבלנות והביא ע"ז דברי הב"י שסיים ומכאן נלמד לתנור כו' משמע דס"ל דגם בתנור ורחיים ומרחץ אין איסור קבלנות אלא משום מ"ע ולא מדינא וכן מבואר בהט"ז ס"ק שאח"ז וחולק אהמג"א סק"ב דאסו' בהלו מדינא ונ"מ חוץ לתחום או נתפרסם שעושה בקבלנות דהרי להט"ז : **שם** (°) שלא התירו חכמים זה קאי אקבלנות דשדה העתיק בט"ז סי' רמ"ד סק"ב : רסק"ב (°) בטור כ' הלכך לשון הטור מהרא"ש ולפ"ז נתברר ונתפרסם הדבר בכל גבולינו שכל מי שיש לו מרחץ או תנור אינו שוכר פועלים (לעשות לו מלאכה בהם ולוקח הוא הריוח של הרחיצה והאפי') אלא משכירו לאחר לשנה או לחדשים בדבר ידוע הלכך מותר בקבלנות שאין מלאכת הנכרי נקרא ע"ש ישראל (ר"ל דלית ביה מ"ע) אבל אם היה משכירו לימים אסור ליקח שכר שבת ויו"ט : **שם** (°) ה"פ מותר להשכיר המרחץ . רצה לו' דלגירסא בהבלעה אין מתיר הרא"ש אלא מין הראשון (וכן ג"כ מין השני ולא הוצרך הרא"ש לבארו בהדיא)לגירסא בקבלנות מתיר גם במין הג' כיון דאף במין הג' נכרי אדד"נ עביד ואינו אסור במרחץ רק משום מ"ע.וכיון דנתפרס' שרי: **שם** להרא"ש חולק אהפוסקים. כלומ' דאף אם נדחה דברי מהרי"א ונאמר דשרי מדינא מ"מ איך מתיר הרא"ש קבלנות והפוסקים בסי' רמ"ד אסרו אפי' בשדה קבלנות משום מ"ע (כמו שהעתיק הט"ז בס"ק א' סי' זה ובסי' רמ"ד) ומכ"ש במרחץ ותנור א"כ ע"כ צריך לגרוס בהבלעה וכ"ת הא טעם הפוסקים שאסרו קבלנות בשדה היינו דאעפ"י שדרכו באריסות מ"מ שמא יחקרו ויוודע להם שאינה באריסות יחשדוהו בשכיר יום. וא"כ הכא בנתפרסם שרי דליכא מ"ע ז"א דבשלמא אי הכי נתפרסם שדרכו בקבלנות ליכא מ"ע ושרי באמת משא"כ הרא"ש וטור דנתפרסם בגבולם שדרכו להשכיר ממילא אסור קבלנות מה"ט גופי' דשדה דה"נ שמא יחקרו ויוודע להם שלא השכיר אלא הוא מקבל כל הריוח ויחשדוהו בשכיר יום וק"ל:(°) והיינו מ"ש מסי' רמ"ד.היינו מה שהעתיק בס"ק הקודם: **שם** וכן כ' כאן בש"ע סי' רמ"ד סעיף א' כצ"ל: **שם** אין בדחי' זו ממש. אין כוונתו לחלוק אהב"י אלא לפרש דברי הב"י דמש"כ אין בדחייה זו ממש משום דאפי' אם נאמר כנדברי מדינא מ"מ משום מ"ע אסור אפי' בשדה.וזהו עצמו מה שסיים הב"י כי היכא דלא לשוויה להרא"ש חולק כו'.ובא"ר הבין דהט"ז כאן משיג על הב"י ומש"ה הקשה שם אהט"ז והאמת שאינו כך וכמ"ש: **שם** (°)ומו"ח ז"ל כו' דלאריסות עומד הלא אם לא עשה הנכרי כו'ל: **שם** (°)הכלל העולה כו' איסור גמור הוא . אין כוונתו איסור גמור מדינא אלא משום מ"ע דכך הוא ממש כל דבריו בס"ק זה ובס"ק הקודם דסבירא ליה כמ"ש הב"י דיש לדחות וגם בהא שייך אדעתא דנפשיה רק דיש בו מ"ע : (°) אפי' בנתפרסם שהוא משכיר כו' אמת דבנתפרסם שדרכו בקבלנות מותר בשדה דבנתפרסם ליכא מ"ע (ובשדה כך הוא אפי' למג"א) ובמרחץ והיכך להט"ז שרי כיון דס"ל דאין בקבלנות איסור רק משום מ"ע ממילא בנתפרסם שרי (רק להמג"א סק"ב לא מהני נתפרסם משום דסבירא ליה דאסו' בהוא מדינא) אלא כוונת ט"ז אנתפרסם דמיירי ביה הרא"ש וטור שנתפרסם שמשכירו וכמו שביארנו אות י"ב דזה דמי לשדה דלאריסות קיימא ואפ"ה אסור שמא יחקרו ה"נ בנתפרסם גם כן שמא יחקרו ויוודע להם שלא מחלוקת בזה ובחנם טרח כיון דבהדיא כ' הטורי זהב בלשונו במפורסם שהוא משכיר וזה ברור ובתשובה ביארתי באורך וכאן קצרתי : **שם** (°) ולדינא יפה כוון . כאלו אמר דמהאי טעמא שהעלה הבית יוסף דקבלנות אסור לכן יפה כוון בשלחן ערוך שלא התיר אלא מין הראשון דהיינו שכירות וכן מין השני שהוא אריסות דמות' בשדה בסתם ובמרחץ בנתפרסם בקבלנות וק"ל : ודע דנראה דבנתפרסם שהוא משכי' י"ל דאסו' ליתן באריסות בין בשדה בין במרחץ והיכך משום טעמא דהרב המגיד דכיון שאין האמת כן איכא למיחש שמא יחקרו ויוודע להם שלא השכיר כגון שיראו שישראל נוטל לעצמו מפירות השדה ויחשדוהו בשכיר יום . ודוקא להיפך הוא שכתבנו באות ה' דאם נתפרסם באריסות שרי להשכי' כיון דאם יודע להם שאינו באריסות אלא הנכרי נוטל כל הריוח עדיף טפי משא"כ בהא ובתשובה הנ"ל ביארתי בזה : **מ"א סק"ג** (°) ועשי' רמ"ד ס"ה. דהקשה לו דשם מתיר הרמב"ם בכה"ג ממש ששכר נכרי לשנה שיכתוב לו בכל עת שיצטרך אלא דהמ"א שם בסקי"ד ישב כל זה דמיירי שאין הישראל מרויח במה שעושה בשבת ועיין שם ובכה"ג אדעתא דנפשיה עביד למהר מלאכתו וא"ר שהשיג על המ"א מההוא דהתם בחנם השיג ולא ראה אז דברי המ"א בסקי"ד ואין להאריך כי המעיין יבין : **שם** (°) אלא להשכיר.כוונתו כי הב"ח השיג אמהרי"א ממ"ש הש"ע והפוסקים דרחיים דינו כשדה משמע כמו דשדה מותר מין הג' מדינא ואינו אסור אלא משום מ"ע ה"נ ברחיים וע"ז השיג המ"א דלא מיירי ממין הג' ולא השוה רחיים לשדה אלא לענין מין הראשון והשני ומה שלא הזכי' המ"א רק מין הראשון היינו משום דלא מיירי רק ממין הראשון (כמו שכתבנו באות א' וע"ז כתבו ורחיים דינם כשדה : **שם** (°) כמ"ש בסי' רמ"ד יש איסור לשון ול"ל כמ"ש הב"י בסי' רמ"ו וכוונתו לפי שהב"ח כשהשיג על מהרי"א הוסיף עוד דהרא"ש ס"ל דאפי' מראית עין ליכא לכן כ' דזה ודאי אינו כמ"ש הב"י סי' רמ"ד דאסור הובא בט"ז סק"א אמנם המ"א גופי' מסכים למהרי"א דאסור מדינא כמו שסיים שהישראל כו' מרויח כו' :

יד אפרים

מעבודה זו שעובד היום מ"מ הרי גם הישראל אינו נהנה מזה דמה איכפת ליה אם יעשה היום או ביום החול וא"כ מה שעכו"ם עושה היום למהר מלאכתו אדעתיה דנפשיה קעביד ועוד יש ענין להתי' היכא דמטי לישראל הנאה מעבודת עכו"ם בשבת אלא שגם העכו"ם יש לו הנאה מזה שעושה היום לפי שהוא נוטל חלק מריוח מלאכה זו שעובד היום נמי אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד ושרי וזה ענין רחיים באריסות וכן תנור ומרחץ באריסות דמדינא אין מקום לאסור מחמת שישראל נהנה כיון שגם העכו"ם נהנה משא"כ רחיים ותנור ומרחץ בקבלנות שהישראל נוטל הריוח ונותן לעכו"ם דבר קצוב בין יעשה המלאכה היום או לא אסור מדינא דהא הישראל נהנה במה שזה עושה המלאכ' שהוא ריוח בפ"ע ואין לו תשלומין במה שיעשה למחר שהוא ריוח בפ"ע והנכרי אינו מרויח בעשיית מלאכתו היום דהא הישראל מחויב ליתן לו מה שקצוב אף אם לא יעשה היום וכיון דלא מטי ליה רווחא בזה ל"ל אדעתיה דנפשיה קעביד וכיון דמטי הנאה לישראל אסור והב"ח רוצה לדמות רחיים בקבלנות לרחיים באריסות דאמרי' אדעתיה דנפשיה קעביד . וע"ז אמר דז"א דהכא ל"ל אדעתיה דנפשיה קעביד כו' ור"ל כמ"ש דהכא ליכא רווחא לנכרי . ואח"כ כתב המג"א דהרי אף להרא"ש לא קאמר כו' ר"ל דאין לדמות לבית ושדה בקבלנות דהרי מדינא אע"ג דליכא רווחא לעכו"ם שהוא לוקח דבר קצוב שלו דז"א דהתם סוף סוף הוא מחויב להשלים מלאכתו ואם לא יעשה היום יעשה בחול וא"כ ליכא רווחא לישראל ובכה"ג לא איכפת לן במה שאין ריוח לעכו"ם בעשיית יום זה דוקא משא"כ במרחץ ורחיים דיש ריוח לישראל בעשיית יום זה צריכים אנו להקפיד שיהיה ריוח לנכרי ג"כ במעשה יום זה כגון באריסות משא"כ בקבלנות דלא איכפת ליה לנכרי וכמש"ל . ומעתה חיבור דברי המג"א כך הם . דמתחלה כתב ול"ל עכו"ם כו' ר"ל וא"כ לא דמי לרחיים באריסות וכדעת הב"ח משום דהכא אין ריוח לנכרי אלא דלכאורה אכתי היה הכרח להב"ח דלא איכפת לן בריוח הנכרי ממ"ש הרא"ש דמדינא שדה מותר בקבלנה אלמא אעפ"י שאין לנכרי ריוח במלאכת אותו היום דוקא שרי כיון דעכ"פ לוקח דבר קצוב שייך אדעתיה דנפשיה קעביד וא"כ ה"ה ברחיים בקבלנה ואי משום דברחיים איכא ריוח לישראל הא מוכרח מרחיים באריסות דלא קפדינן בריוח לישראל כל שיש ריוח לעכו"ם וכיון דמוכח משדה דדבר קצוב מיקרי ריוח לעכו"ם ממילא שאין מקום לחלק בין אריסות לקבלנה לזה אמר דגם הרא"ש לא אמרו אלא בבית ושדה דאז קבלנה מותר כו' ר"ל דודאי דבר קצוב לא מיקרי ריוח לעכו"ם אלא התם אין ריוח לישראל דתרווייהו בעי' דוקא ולפי"ז א"ל להגיה בדברי המ"א וכמש"ל ומ"מ אי לאו דמסתפינא הוי אמינא להגיה כנ"ל כיון שאין נזכר החילוק הראשון במהרי"א רק החילוק השני : במ"ז סק"ב כ' כך דהאן קיי"ל בכל גוונא אסור כמבואר בסי' רמ"ד כו' ותמוהים דבריו דהא התם הטעם משום דכשיודע שאין העכו"ם נוטל חלק בפירות מיחזי לאינשי כשכי' יום ואסור משום מראית עין ובכאן דמיירי שהוא מפורסים שדרכו להשכי' בקבלנות ממילא דלא שייך מראית עין וכן מבוא' בב"ח דלא מייתי ראיה רק לענין דאף שיש לישראל ריוח שרי מדינא כמו ברחיים באריסות וממילא דגם כאן דמיירי בנתפרסם שרי בשדה דודאי לא שייך מראית עין וממילא דאף דגם בתנור שרי דלא איכפת לן במה שהישראל מרויח דממילא קאתי . ונראה שהט"ז ס"ל דלפי מ"ש ה"ה דכשיחקרו ויתוודע להם שאין נוטל חלק בפירות מיחזי כשכי' יום ולכאור' קשה כיון שיחקרו יתוודע להם שהוא בקבלנות ואם לא יחקרו הרי יתלו באריסות . וצ"ל דזה ודאי עתיד להגלות להם שאין העכו"ם נוטל חלק בפירות שיראו כן בעת הקציר כמ"ש המג"א סי' רמ"ד סק"ה . וכיון שע"כ הוא עושה בשליחות ישראל אתי למחשדי שהוא בשכירות יום ולא יתנו אל לבבם לחקור זאת אם הוא בקבלנות או שכיר יום כיון שעכ"פ לאו אדעתיה דנפשיה קעביד נמצא שזה הפירסום שהיא בקבלנות אינו מועיל כלל דהאין מפורסם רק שהעכו"ם אינו נוטל חלק בפירות ומ"מ יוכל להיות ששכיר יום הוא אצלו.ומ"מ צ"ע דלמא מיירי שנתפרסם שהוא קבלן ממש ולא שכיר יום שכך דרך בעל השדה תמיד ומכ"ש במנהג רוב אנשי המקום להשכיר בקבלנות דוקא דלא שייך זה . ונראה דהט"ז כוונתו למ"ש בסי' רמ"ד סק"ב דהתוס' הביאו הירושלמי דקבלנות דוקא בתלוש אבל לא במחובר וכך הוא להרמב"ם וש"מ דקרקע ישראל אפילו בשדה כו' עיי"ש ודהך סברא י"ל דבמחובר אפילו מדינא אסור קבלנות ולא משום דמיחזי כשכי' יום וא"כ אף במפורסם שדרכו להשכיר בקבלנות אסו' ולפי אידך סברא שכ' שם נדדיו להתי' בשדה כו' . א"כ פשיט' דבמפורסם יש להתיר כמ"ש.ויותר נרא' דהט"ז קאי על מ"ש

חכמת שלמה

לא ע"ש מ"ש בשיטת הרמב"ם ודו"ק : שם סעיף ב' אפילו מרחץ או תנור אם השכירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר ע"י כך וכו'. נ"ב קשה לי למה יועיל בזה פירסום הרי קיי"ל בש"ס ופוסקים דהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים והטעם דמאן דמוכר בפרהסיא הוא מוכר כדי שיקפצו עליו זבינא ולפ"ז נראה דה"ה המשכיר שדהו נמי יש לו פירסום מה"ט גופא דהרי אף בהלואה הוה אמרינן דיש לו קול זולת הטעם דמאן דיזיף בצנעא הוא יזיף וא"כ בשכירות דלא שייך ה"ט ודאי דיש לו קול וכמו במכירה וא"כ כיון דיש לו קול למה אסרו להשכיר לכותי ובע"כ אף היכי דיש לו קול אסרו חז"ל וא"כ מ"מ יועיל בזה פירסום. ואין לומר דהקול דמכירה ושכירות לא נחשב פירסום דא"כ למה טורפין בו מן הלקוחות אם לא נחשב קול. ואפשר לחלק העניינים דבלקוחות כיון דבלא"ה דרך כל לוקח לחקור אחרי הדבר אם אין בו ערעור ולכך ניהו דבמוכר בעדים אין בו פירסום גמור להיות נודע לכל אף בלי חקירה מ"מ קצת קול יש בו דעכ"פ אם יחקור אחרי הדבר יוודע לו אח"כ שכן הוא בזה אמרינן דדוקא בהלואה דהוי בצנעא ואף אם יחקור אחרי הדבר לא יוודע לו בזה אמרינן דאינו טורף ממשעבדי אבל במוכר דעכ"פ קצת פרסום יש בדבר ואם יחקור יוודע לו האמת ולכך טורף מלקוחות שהיה לו לחקור ולא לקנות ואם לא חקר איהו דאפסיד אנפשיה אבל בשבת בעינן שהפרסום יהיה שיהיה נודע ממילא לכל בלי שום חקירה כי אדם בעלמא מה לו לחקור ואם יראה יבא לחשוד אותו לא עליו מוטל לחפוש אחרי זכותו בזה בעינן פרסום גדול ובזה אין לו פרסום רק אם עשה כן שנה אחר שנה. ובהיות כן צ"ע על הפוסקים שפסקו דשדה לאריסות מותר ומנ"ל כן דהרי י"ל מה דקאמר הש"ס אבל שדהו לנכרי שרי היינו רק בשכירות והיינו מכח דשכירות יש לו קול וניהו דבמרחץ לא סמכינן על זה לבד מ"מ בהצטרף הך סברא דארים אריסותיה קעביד וא"כ יש כאן שני תליות לקולא אחד דעכ"פ הרוב יהיה לו קול ויוודע לו שהיא בשכירות ואם נבוא לחוש למיעוטא שלא ידעו מהך קלא אכתי י"ל דהם יאמרו דבאריסות הוא כיון דעביד לאריסות אבל באם אינו בשכירות רק באריסות א"כ קלא לית ליה דאריסות אין לו קול וא"כ על הך קולא לבד דיתלו דבאריסות הוא אפשר דלא סמכינן דאכתי חיישינן לכמה בני אדם שלא ידעו מזה ויטעו דשכיר יום הוא ומנ"ל להקל ולומר דע"ז לבד נמי סמכינן דלמא לא סמכינן על סברא זו רק בצירוף הך מעלה דיש לו קול וצ"ע :

מחצית השקל

שרי כנ"ל אבל במרחץ ורחיים מודה דמדינא אסור אפי' במקום דליכא מה"ע כנ"ל : (ס"ק ג) רק שכרם כו' ואפשר שבא"ז כ' שכרם. ר"ל ניהו דהרב"י הביאו בשם הגאונים קנה מ"מ רמ"א שהעתיק דבריו מא"ז וכמו שכרם שם אפשר כתוב שכרם: ומ"מ נ"ל להתיר אף בקנה ר"ל די"ל דגם רמ"א מודה דאפי' קנה מותר ולא כ' שכרם אלא משום דל' הא"ז כן הוא ובאור זרוע י"ל דהמעשה כן הי' בשכירו' אבל לדינא מודה דאפי' קנה מותר דאין לחלק: (ס"ק ד) אותן כו'. כ' הב"ח וזה ממש איפכא כו' ר"ל דהרמ"א התיר הואיל והוא בצנעה תוך ביתו ומרדכי התיר הואיל ואינו תוך ביתו. ועז"כ מ"א דלא פליגי וכ"א נקט ענין היתר באופן אחר והתירא דרמ"א דעומד בביתו ונודע שייך לישראל מ"מ כיון שאין רוחצים בו רק ב"ב והם יודעים שהשכירו לגוי ואחרים שאין יודעים שהשכירו מ"מ אין יודעים שרוחצים בו בשבת ולכן אם הי' עומד בר"ה אפי' אין רוחצים בו רק ב"ב מ"מ אסור משום מה"ע של אחרים שרואים שרוחצים בו בשבת והם לא ידעו משכירו' וזה ידוע שייך לישראל כיון דדר שם הישראל והתירא דמרדכי שאין ישראל דר שם ואפי' רוחצים בו אחרים שרי. דניהו דיודעים דרוחצים בו בשבת מ"מ אין יודעים שייך לישראל כיון דאין לישראל שם בית דירי' כ"א שכיון יודעים שייך לישראל והם יודעים שהשכירוהו אלא שהקשה מ"א על התירא דרמ"א דלפ"ד למה אסור אם רוחצים בו אחרים או אם עומד בר"ה הא ישראל אסור לרחוץ בשבת ולמ"ע דגוי ל"א וישראל לא ידע שרוחצים בו בשבת אע"כ ע"י שירחה בשבת העשן ולא ידעו ישראל שגוים רוחצים בו בשבת ואיכא מה"ע של ישראל וא"כ מאי מהני שאין רוחצים בו רק ב"ב מ"מ איכא מה"ע של אחרים דהא גם הם יודעים שרוחצים בו בשבת ע"י עשן וגם יודעים שייך לישראל דהא דר שם הישראל : ולכן נ"ל דכוונת כו' פי' בתור אחרת כו' זהו תוס' דברי מ"א לפרש דלא כהבנו' רמ"א :

ס"ק

(ג) שבביתו והם יודעים ששכרו עכו"ם שרי [ב"י בשם מהרי"א ור"ח וא"ז] ואם ה עבר והשכירו במקום האסור י"א ששכרו מותר [ב"י בשם הגאוני'] (ד) וי"א שאסור [מרדכי פ"ק דשבת וכן עיקר] [וע"ל ס"ס רמ"ה] :

רמד איזו מלאכות יכול העכו"ם לעשות בעד הישראל . ובו ו סעיפים :

א ° א פוסק אדם [פי' מתנה] עם העכו"ם על המלאכה וקוצץ דמים והעכו"ם א עושה (א)לעצמו ואע"פ שהוא עושה בשבת מות' בד"א בצנעא ב שאין מכירי' הכל שזו המלאכ' הנעשית בשבת של ישראל היא אבל אם היתה ידועה ומפורסמת אסו' שהרוא' את העכו"ם עוסק אינו יודע שקצץ ג ואומ' שפלוני שכר (ב) העכו"ם לעשות בו מלאכ' בשבת לפיכך הפוסק עם העכו"ם (א) לבנות לו ד (ג) חצירו או כותלו (ב) או (ד) ה לקצור לו שדהו ב אם היתה המלאכ' במדינה או בתוך התחום אסו' לו להניח לעשו' לו מלאכ' בשבת מפני הרואי' שאינם יודעים שפסק: הגה (ג) ואפי' אם דר בין העכו"ם יש לחוש ו לאורחי' הבאים שם או ז (ה) לבני ביתו שיחשדו אותו ב"י

°ע"ס רנ"ה ס"ב ס"ג

ט"ז

בשבת זה אבל אם מרגישין בשעת ההסקה ודאי יש שם חשד אמנם נ"ע שדין זה לפי הנראה תמוה הוא(°) חדא דהא כ' בסי' רמ"ד ב"י בשם תשו' אשכנזית ורמ"א מביאו דאפי' דר בין העכו"ם יש לחוש לאורחים הבאים שם ה"נ ניחוש לזה והוא ק"ו דהא יש על כ"פ יהודים בעיר ההיא ושמא יבוא א' לביתו ויחשדנו · ותו דאמרינן בפ' חבית ופסקוהו בסי' ש"א מי שנשרו כליו הולך כו' ולא ישטחם נגד העם מפני מראית עין ואפי' בחדרי חדרים ואמרי' ע"ז בגמ' דרב ס"ל הכי מטעם שכל שאסרו חכמים אפי' בחדרי חדרים אסור וה"נ הוה האיסור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא למה מותר במקום שאין שם מצויין בני אדם . וזה יש לתרץ דה"ה שאפי' אם העכו"ם הוי שכירו של ישראל ועוש' בשבילו אין כאן איסור דאורייתא אלא שבות דאמיר' לעכו"ם היא שבות בזה לא החמירו כל שהיא במקום שאין שם מראית עין דכ"כ הרא"ש שם בפ' חבית דבאיסור דרבנן לא אמרינן אפי' בחדרי חדרים אסור אלא דצ"ע דהא כתב ב"י סי' רמ"ד בשם סמ"ג דמלאכ' ע"י עכו"ם לישראל הוא דאורייתא ועמ"ש ס' רמ"ד ס"ו גבי מכס :

רמד (א) לבנות לו חצירו. התוס' ספ"ק דע"א ☞ בשם ר"ת דר"ת היה מתיר לבנות בית ע"י עכו"ם בקבלנות כיון דאין שבח לישראל בזה במה שבונה בשבת (°) כמו בשדה דאריס אריסותיה עביד הכי נמי בזה דעכו"ם עושה קבלנות שלו ור"י אוסר מטעם שנזכיר בסמוך וכ"פ הרמב"ם והיא סעיף זה ור"ת עצמו לא סמך על הוראתו כשבנה ביתו וכתב בהג"מ פ"ק דשבת בשם רבינו שמחה דיש ללמוד מירושלמי דהשפחות אסורים לעשות מלאכה בבית ישראל בשבת עכ"ל (°) והטעם מפני הרואי' שלא יאמרו מלאכ' של ישראל היא עושה : (ב) או לקצור שדהו כו' · ואע"ג דאמרינן לציל שדה עביד לאריסותא ומותר להשכירו בהבלעה שאני התם שלא התירו חכמי' אלא כשהאמת כן כלו' שהם יתלו הדבר באריסות (°) ואם יחקרו הדבר ימצאו שכן הוא שהעכו"ם חולק בפירות אבל כה"ג שהבעלים נוטלים כל הפירו' מחזי לאינשי כשכיר יום כ"כ הרב המגיד וכ"י ע"ז שכ"ד התו' והפוסקים ואע"ג דהתו' כתבו בספ"ק דע"א לחלוק על ר"ת בענין היתר לבנות ע"י עכו"ם בשבת ואמרו שאין זה דומה לאריסות דשדה דלעולם היא רגילות לקבל השדה באריסות למחלה או לשליש אבל בבנין בית רגילים לשכור מידי יום יום והרוא' אינו אומר קבלנותי' עביד אלא שכיר יום הוא עכ"ל משמע מזה דבעבודת שדה מותר בקבלנות שמקבל עליו העכו"ם לעבוד עבודת שדה ישראל זה כתבו לחלק מסבר' על ר"ת אבל אח"כ הביאו התו' וש"פ הירושלמי דאינו מתיר בקבול' העכו"ם בשבת אלא בתלוש אבל לא במחובר וכמ"ש כאן בש"ע שהוא דברי רמב"ם ואפי' בתלוש דוקא בבית עכו"ם ש"מ דבקרקע ישראל (°) אפי' בשדה ולאו דוקא בבית שהרי לא משכח היתר אלא בתלוש דוקא ועוד נ"ל דברי התו' כי לכאורה תמוה הוא מ"ש אבל בבנין בית רגילין לשכור מידי יום יום והלא עינינו רואות דאדרבה רגילין להשכיר לאומן שיבנה בית דרך כלל בקבלנות אלא נרא' [°] דהכי מחלקי התו' דבשד' יש ב' דרכים להתיר הא' שעובד לעצמו למחלה או שעובד לישראל כולו והוא בקבלנות ודרך הב' לאיסור שעובד לישראל דרך שכיר יום בזה אזלי' לקולא דרגילין שעובד לעצמו ג"כ מה שא"כ בבנין בית אין שם היתר שעובד לעצמו שאין זה בשום פעם אלא עובד לישראל ואין היתר אלא מה שעושה בקבלנות ויש כנגדו לד' איסור שמא שכיר יום הוא ע"כ יש להחמיר אפי' בקבלנות (°) וא"כ שדה נמי אם האמת הוא שעובד לישראל בקבלנות אזיל ליה הצד היתר השני כיון דודאי אינו ה"ל כמו בית ואסור וכמלא הוה כונת התו' כמו דברי הרב המגיד שזכרנו גם ש"פ שמבי' הב"י בזה שהביא הירושלמי הנ"ל מסקנתם להחמיר בכל מחובר הקבלנות הן בשד' הן בבית וכת' ב"י ומ"ש ה"ר ירוחם דרחיים של מים מותר ליתנם לעכו"ם בקבלנות הוא לדעת המתירין אבל לדעת האוסרין בקרקע ה"ה ברחיים דמ"ש עכ"ל : (ג) ואפי' אם

מגן אברהם

כשהמרחץ הוא ברשות אחר כפ"ע ומכירין בו שכיניו שמושכר הוא לעכו"ם ממש אין לחוש עכ"ל ול"כ דתרווייהו איתנהו כשרוחצין ב"כ לבד אפילו עומד ברשותו שרי ובלבד שיהיה בביתו אבל אם עומד בר"ה ובמקום רואין אסור וכשעומד ברשות אחר כפ"ע אפילו רוחצין בו אחרים שרי כמ"ש המרדכי ומ"מ מ"ש רמ"א פה צ"ע דהרי אין חשדא אלא במקום ישראל כמ"ש סי' רמ"ד וישראל אסור לרחוץ בשבת וא"כ מהיכן ידע שהוא מסיקו בשבת אלא ע"כ צ"ל שמא יעבור אחד מהם ויראה העשן יוצא א"כ אפי' אין רוחצין רק אותן שבביתו מה בכך . ולכן נ"ל דכוונת מהרי"א ג"כ למ"ש המרדכי דהא שניהם כתבוהו בשם ר"ח וז"ל הרב"י בשמו אם יש לישראל דירה (פי' בחצר אחרת שהוא אינו דר בתוכו) ובתוכו מרחץ שאין רוחצין בו אלא שכיני הדירה מותר דמאחר שאין רוחצין בו אלא שכיני הדירה כבר ידוע להם שהשכירו לעכו"ם עכ"ל כלו' דאם היה אינש דעלמא רוחץ בתוכו בחול מתוך שהוא נכנס ויוצא ויודע לו שהמרחץ הוא של ישראל וכשיעבור בשבת ויראה העשן יוצא יחשדוהו שהוא שכר העכו"ם משא"כ כשאין רוחצין בו אלא השכנים הם יודעים האמת שהשכירו לעכו"ם ואם יעבור אינש דעלמא לא ידע שהמרחץ הוא של ישראל כלל ככ"ל ברור דבעי' תרווייהו עומד ברשות אחר ושלא יהו רוחצין בו אלא שכניו : ה עבר והשכירו וכו' . וב"ח כ' דלא פליגי דבמקום דמותר מדינא כגון שהשכירו לעכו"ם לשנה דאינו אסור אלא משום מראית העין בדיעבד שכרו מותר אבל אם הביא שכר שבת לבדו אסור כמ"ש ססי' רמ"ח ואם המלאכה מוטלת על ישראל ערסי' רמ"ה ועסי' רמ"ו :

רמד א עושה לעצמו · (°) פי' דאין קפידא לישראל בזה דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר ערסי' רמ"ג : ב שאין מכירין הכל.ואע"ג שקצת יודעים שהיא מלאכת ישראל שרי כיון שנעשה ☞ בצנעה כ"ה פשוט וכ"מ ס"ד משא"כ בהג"ה מיירי במלאכת מחובר ותוך התחום ושם חיישי' אפי' לאורחים ולבני ביתו כנ"ל פשוט דלא כע"ש : ג ואומר שפלוני כו'.(°) כלו' ששכרו לימים וזה אסור מדינא : ד חצירו או כותלו . מדלא כ' סתם לבנות לו בית משמע דוקא כשידוע שהוא שלו אבל אם הוא עומד במקום שאינידוע שהוא שלו שרי כמ"ש ססי' רמ"ג ומ"מ נ"ל דאסור דיש לחוש לשכיניו שיודעים שהוא שלו ויחשדוהו (°) כמ"ש בהג"ה : ה לקצור לו שדהו.אע"ג דדרך שדה לאריסות וא"כ יסברו שלקחה באריסות כמ"ש סי' רמ"ג י"ל דס"ה כשיחקרו יודע להם האמת שקבלו באריסות אבל הכא שיראו בעת הקציר שאין העכו"ם נוטל כריות ידעו דלאו אריס הוא ויחשדוהו שכיר יום הוא : ו לאורחים · עפ"ג דשבועות מ"א כתב תוי"ט שמביא הירושלמי דלא חיישינן לעוברים ושבים (°) מפני מ'זית העין אלא לבני עירו ונ"ל דבשביעית הקילו עססי' תרע"א : ז לבני ביתו שיחשדו . ונ"ד למ"ש ססי' רמ"ג דהתם יודעין שהעכו"ם

נוטל

באר הגולה

א תו' שם בע"ז כ"א ובשבת י"ח והרא"ש שם בע"ז ב שם מהא דמועד קטן י"ב :

חתם סופר

ס' רמד במג"א סק"ו וצ"ל דבשביעית . נ"ב ועיין בנוב"י סימן י"ב שכתב הטעם משום דהוי דרבנן וצ"ע דהא אמירה לנכרי נמי דרבנן היא והוי שבות שלא ע"י מעשה משא"כ בשביעית שהוא

לבושי שרד

(ט"ז סק"ג) (°) חדא דהא כת' . תימא מדוע לא הקשה אהמחבר שמתיר אם נתפרסם או שהמנהג כו' ולמה לא ניחוש לאורחים וי"ל דלאורחי' ממדינה אחרת לא חיישינן דאיך ידעו שהוא מלאכת ישראל ואם יחקרו עד שיודע להם שהוא של ישראל מסתמא יוודע להם ג"כ המנהג או הפרסום משא"כ בסי' רמ"ד דחיישי' לעיר הקרוב' שיודעים שהוא של ישראל וק"ל . שוב ראיתי שהקשה כן בשו"ת נודע ביהודה סי' י"ב ותירץ קרוב למ"ש וע"ש : סימן רמד ט"ז סק"א (°) כמו בשדה. ר"ל דעביד אדעתא דנפשיה כיון שיש לו חלק לנכרי ה"כ עביד אדעת' דנפשיה למהר מלאכתו ובתו' כת' שהוא כ"ש מאריסות וקשה דודאי בקבלנו' גרע מאריסות וכמ"ש בר"ס רמ"ג ויש ליישב ואין להאריך : שם (°) והטעם מפני הרואים משמע דהאסורים לעשות מלאכת עצמן והאחרונים מפלפלין בזה : מ"א סק"א (°) פי' דאין קפידא רצונו דמל' הש"ע שהוא ל' הרמב"ם יש ראיה לדעת מהרי"א שהבי' המ"א בסי' רמ"ג סק"ב דמש"ה כ' הרמב"ם ל' לעצמו להורות דאין טובה לישראל מזה : סק"ג (°) כלו' . משום דמל' הש"ע שכת' לעשות לו מלאכה בשבת איכא למטעי דדוקא בכה"ג אסור מדינא ששכרו בפי' על שבת . לכן כת' דאין כוונתו כך אלא דכל ששכרו לימים והוא עושה גם בשבת אסור מדינא דזה הוא כאלו שכרו בפי' גם על שבת : ט"ז סק"ב (°) ואם יחקרו הדבר ימצאו שכן הוא כצ"ל ור"ל אף שלא ימצאו שהאמת הוא באריסות דהא באמת הוא בהשכרה אלא כיון דהשכרה עדיף מאריסו' שרי וכמו שכתבתי בר"סי'רמ"ג לכן כ' כיון דעכ"פ אחר החקיר' ימצא שנכרי לוקח חלק מהפירות אף שלא יוודע להם שלוקח כל הפירות נמי לא נפיק חורבא דהא אריסות נמי שרי משא"כ בזה כיון דקבלנו'גרע מאריסות חיישי' שיחקרו הרואים ויראו שהישראל לוקח כל הפירות וידעו שאינו אריס ויחשדוהו בשכיר יום : שם (°) אפי' בשדה ר"ל אפי' בקבלנות דשדה ול"ד לקבלנות דבית : שם (°) דהכי מחלקי התוספו' . ירצה דבית אע"פ שהמנהג בקביעות אסור ליתן בקבלנות משום דאע"פ שיש מנהג בעי' שיכולין למיתלי בב' דרכים ולכן אריסות מותר בשדה כיון שיוכלו לתלות באריסו'וקבלנות ואין לחוש שיחקרו ויוודע למה שאינו קבלנות ז"א דא"כ ידעו שהוא באריסות על ידי שיראו שהנכרי לוקח מהפירות שעל ידי זה ידעו שאינו קבלנות אבל בבית לא מהני מה שהמנהג בקבלנות כיון דליכא רובא להתירא זהו כוונת התו' : מ"א סר"ד (°) כמ"ש בהג"ה. והכא דבסי' רמ"ג שאני כמ"ש המ"א סק"ז : ט"ז (°)שם וא"כ שדה נמי כלומר וכיון שכן כוונת התו' ממילא נמשך דבשדה ג"כ אוסרים התוס' בקבלנות כדברי הה"מ דאע"ג דבשדה יש רובא להיתר חיישינן שיחקרו ויוודע להם שהישראל נוטל כל הפירות ושוב לא נשאר למיתלי רק או בשכיר יום או בקבלנות וליכא רובא להתירא . ודע דלפ"ז משמע דבשדה אף שהמנהג בקבלנות אסור בקבלנות ולא כמו שכתבנו בסימן קנ"ו אות י"ח וכתבנו מזה בתשו' וכאן אין להאריך : מ"א קס"ו (°) מפני מ"ע כמו לבני עירו כנ"ל :

באר היטב

שכירות דכאן היינו שהוא שוכרו דרך הבלעה עם ימות חול . אבל ליום השבת לחוד אסור בכל גווני ע' ט"ז : (ב) מעכו"ם. בב"י כתב אפי' קנאו מנכרי שרי להשכירו כיון שעדיין לא ישב בה ולא נקרא שמו עליו ע"כ נראה להתיר אף בקנה מ"א : (ג) שבביתו.צ"ע הא כתוב בסי' רמ"ד דאפי' דר בין העכו"ם יש לחוש לאורחים הבאים שם ה"כ ניחוש לזה ועוד הא קי"ל דכל שאסרו רז"ל משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור ט"ז ע"ש . והמ"א האריך והעלה דתרתי בעינן דעומד ברשות אחר בפני עצמו . ושלא יהא רוחצין בו אלא שכניו ע"ש (ובס' אלי' רבה מתרץ קושית מ"א והעלה כדעת רמ"א ע"ש) : (ד) וי"א שאסור . ב"ח כתב דלא פליגי דבמקום דמותר מדינא אלא משום מראית עין אסרו שכרו מותר ומ"מ דוקא בהבלעה אבל אם הביא שכר שבת לבדו אסור כמ"ש ס"ס רמ"ה :

רמד (א) לעצמו . פי' דאין קפידא לישראל בזה דאם לא יעשהו היום יעשהו למחר : (ב) העכו"ם. כלומר ששכרו לימים וזה אסור מדינא : (ג) חצירו . התוס' ספ"ק דע"א בשם ר"ת כ' דר"ת היה מתיר לבנות בית ע"י נכרי בקבלנות כיון דאין שבח לישראל במה שבונה בשבת כמו בשדה דאריס אריסותיה עביד ה"נ בזה דעכו"ם עושה קבלנות שלו . אבל ר"י אוסר מטעם שנזכר בסעיף זה ור"ת בעצמו לא סמך על הוראתו כשבנה ביתו . וכ' הגהת מיימון דהשפחות אסורות לעשות מלאכה בבית ישראל בשבת והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכ' של ישראל היא עושה : (ד) לקצור . אע"ג דדרך שדה לאריסות וא"כ יסברו שלקחה באריסות כמ"ש סי' רמ"ג י"ל דס"ה כשיחקרו יוודע להם האמת שקבלו באריסות אבל הכא שיראו בעת הקציר שאין העכו"ם נוטל בריוח ידעו דלאו אריס הוא ויחשדוהו שכיר יום הוא : (ה) לב"ב . עיין סי' רמ"ג ס"ק

שערי תשובה

ס' רמג (ג) שבביתו עבה"ט וכת' בדברי יוסף סי' ט' ראובן יש לו בית בתוך העיר לצורך מלאכת העבדנין והם שכירי חודש אין ראוי להקל מחמת דעת הרמב"ם כיון שהרבה מפרשים דעת הרמב"ם להחמיר כשמרויח ישראל ע"י שזה עושה בשבת ואפילו בקבלנות שלא על זמן אין היתר בביתו של ישראל אך בכה"ג שהישראל אין דר שם ואין שם ב"ב שיחשדוהו אז אם יעשה בצנעה ובדלת סגור באופן שהעוברים בשוק לא ירגישו שהפועלים עושים שם מלאכה יש להתיר ע"ש ועיין בשו"ת מים רבים סי' ט"ו ט"ז י"ז שחולק על דברי יוסף בזה וכת' דכיון דהוא בתוך ביתו של ישראל אין חילוק בין איכא רואים לליכא רואים ע"ש :

ס' רמד (ג) חצירו עבה"ט וכת' בשבות יעקב ח"ג בית שהוא עומד ליפול מותר לשכור עכו"ם בע"ש בקבולת שיסמוך המפולת ע"י קורות אך לא ישכור בפי' אלא שיאמר כל המתקן אינו מפסיד וכן בחביות שנסדקה יוכל לעשות כן ע"ש. וכת' בשו"ת נ"ב ח"א סי' י"ב באחד שהיה דחוק לבנות הגג בחה"מ סוכות שאח"כ יקחו הפועלים למבצר ולא ישיג בע"מ ויצטרך ליישב בלי מחסה מזרם וממטר בימות הגשמים וכת' שיש לצדד להתיר בקבלנות אף בשבת ויו"ט כיון שבק"ק פראג רוב בנינים שבונים היהודים הוא בקבלנות ובפרט כסוי הגגים ולכן אין בזה חשדא מבני העיר רק מאורחים ואינהו לא ידעי כלל אם הוא מלאכת ישראל אך אעפ"כ לא התיר כ"א בחה"מ בצירוף שהוא שעת הדחק כמבואר וגם כת' שלא יעמוד שם משגיח יהודי על הבע"מ ואם א"א בל"ז יקח עני שאין לו מה יאכל במועד ע"ש : (ה) לב"ב עבה"ט ועיין בשו"ת פני יהושע כת"י קהל אחד נדר לבם לבנות בה"כ וטרם החילם לבנות קנו קרקע ליקח ממנה עפר וטיט ללבון לבנים ושכרו נכרי אחד שיעשה הלבינים ויצרפם ונותנים לו סך קצוב מכל אלף לבינים וכת' דאין להתיר מחמת שמקצת דרכם בקבלנות אלא דוקא אם הרוב דרכם לעשות בקבלנות וכת' שיש מקום לצדד לפי שי"ל דהא דאסור מלאכת מחובר אף שהיא מחוץ לעיר דוקא כשהתחיל הישראל הבנין בביתו ולכן אף שסיתת האבנים הוא בביתו של נכרי אולי יראוהו כו' משא"כ היכא שלא התחילו עדיין במלאכה כלל וסיום התשובה לא נמצא רק מראש ניכר שדחה גם היתר זה שכת' חוזרתי על כל הצדדין ולא מצאתי היתר כו' ע"ש ולפי מ"ש המג"א דבשל רבים ליכא חשדא היה

ביאור הגר"א

סי' רמד ס"א פוסק כו'. מתני' דעורות לעבדן כו' ושם בגמ' אין משלחין איגרות כו' וכ' תוס' ד"ה אא"כ ה"ה עורות כו' ע"ש ובע"ז כ"א ב' ד"ה אריסא דבירו' דפ"ק דשבת כו' אומנים כו' דבין תלוש ובין מחובר דוקא בקבולת : **בד"א בצנעה.**

יד אפרים

מ"ש הטור בשם הרא"ש דמיירי שם באם המפורסם הוא שכר פועלים רק הוא משכיר לאחד לשנה או לחדשים וא"כ גם בזה שייך כשיודע להם כו' כמ"ש : בט"ז ס"ק א' בשם ר"ח כתבו כו' כנ"ל : במג"א סק"ב בלגעה כנ"ל כוונתו דכל שהוא מלאכה שבלגעה אף היודעין שהוא של ישראל אין חושדין אותו ודנין לו לכף זכות שבודאי הוא עושה בהיתר ע"י קציצת דמים וכדומ' משא"כ מלאכת פרהסיא אף שהוא דר בין העכו"ם מ"מ חיישינן לאורחים ובני ביתו שמחמת שהן רואין שמלוה לעשות מלאכה בפרהסיא בשלו בשבת הן חושדין אותו במה שאין בו וסבורים ששכר העכו"ם לימים ואומר ששכר בקבלנות כמ"ש המג"א בס"ק

חכמת שלמה

סי' רמד סעיף א' פוסק עם העכו"ם על המלאכה. נ"ב הנני מעתיק פה בקצרה מה שהשבתי לאחד מק"ק זאלישציק הנה בנידון מה ששאל על הפיטשניע של חותנו הנה להשכיר הפיטשניע של חותנו ודאי מהני כיון דהוי גם אצל חותנו בשכירות א"כ ממ"נ אם שכירות לא קניא אינו שלו והוה של נכרי הראשון ואם שכירות קניא קנאו השני מיהו יותר יש לכתו' שמוכר לו כל זכותו כי י"ל דאין זה ממ"נ די"ל כיון שיש לחותנו כתבים המועילים מדינא דמלכותא א"כ ניהו דשכירות לא קניא מדינא קנאו מדינא דמלכותא אבל נכרי השני שאין לו כתבים כאלו לא קנאו בדינא דמלכותא רק בד"י וי"ל אולי שכירות לא קניא לכך יש לכתו' לשון מכירה או לכתו' בלשון דייטש ובנייר סטעמפיל שיועיל לדינא דמלכותא ואז די בשכירות. ונידון האפר שלא בא לעולם יש לכתו' שמוכרין כל האפר לכשיבוא לעולם ולרשותם וליתר שאת מתחייבים נפשם ונופם להעמיד ולהקנות האפר להנכרי ולכשיבוא האפר לעולם ולרשותם לזה מהני אף לדבר שלא בא לעולם. גם בלא"ה ניהו דדבר שלא בא לעולם לא קנה מ"מ אם תפס לא מפקינן מיניה וא"כ ה"נ כיון דבאמת אין המוכרים חוזרים בהם והנכרי כיון דעובד בשבת לעצמו הוי כתפס והוי כשלו . מיהו ליתר שאת יכתבו כאשר כתבתי עפ"ד שהשבתי לק' זאלישטשיק : סעיף א' בהג"ה ואפילו אם דר בין העכו"ם יש לחוש לאורחים הבאים. נ"ב עיין במג"א ס"ק ח' מ"ש פה בעירנו נוהגים היתר וכו' עיין מ"ש בזה בתשובה לק"ק פאלטישאן בחיבורי על יו"ד מהדורא וא"ו סי' ר"ב לאסור בזה מדינא מכמה טעמים וראיה לדעת הא"ר בזה ע"ש בעזה"י ודו"ק : והנה מ"ש בהג"ה ואפילו אם דר בין העכו"ם יש לחוש לאורחים הבאים שם או לבני ביתו שיחשדו אותו. נ"ב עיין במג"א שהקשה משביעית ותירץ דבשביעית הקילו ע"ש. והנה בביאור כוונתו למה בשביעית הקילו ראיתי בשו"ת נוב"י מהד"ק חאו"ח שמפרש דהטעם דהוי איסור דרבנן ומזה למד דה"ה בחוה"מ דהוי איסור קל לא חיישינן לאורחים ובספר הנדפס מחדש ישועות יעקב על או"ח מפרש הכוונה דבשביעית שהיא זמן ארוך הקילו ע"ש. והנה לכאורה היה מוכח דלא כדברי הנוב"י מן הש"ס דאם נימא שחלקו בזה חז"ל בין איסור קל לחמור הרי הוא

מחצית השקל

סי' רמד (ס"ק א) עושה לעצמו. פי' דאין קפידא כו' ר"ל הא באמת עושה לישראל ואיך כ' עושה לעצמו ועז"כ פי' דאין קפידא כו':(ס"ק ב) שאין כו' ישראל שרי כנ"ל : וכ"מ ס"ד כו' דלא כע"ש ר"ל דהע"ש כתב דע"כ אפי' רק מקצת יודעים מ"מ אסור דהא כתב רמ"א דחיישינן אפי' לאורחים ולב"ב. אבל מ"א כתב ודייק לשון הרב"י שכתב שאין מכירים הכל דמשמע אפי' קצת יודעים נ"ל בה . וכ"מ סעיף ד' בספינה אע"ג שהוא מטלטלין מ"מ כיון שהיא מלאכת פרהסיא אסור והוכיח שם מ"א בס"ק י"ג דבעינן דוקא שעומדת במקום פרהסיא. והיינו משום שאז ידוע לכל משא"כ אם אינו עושה במקום מפורסם אף שהיא מלאכת פרהסיא נ"ל בה הואיל והיא תלוש וכמבואר בירושלמי שהובא בתוס' ורא"ש והובא בב"י. אומנים גוים עושים מלאכת ישראל בביתם אבל לא בבית ישראל רשב"א אומר בד"א בתלוש אבל לא במחובר דאסור אפילו בבית גוי. וע"כ רצה לו' דבר שהוא לצורך מחובר. דמחובר ממש של ישראל היכי משכחת לה שיהיה נעשה בבית גוי והא קיימא לן דבמפורסם אפי' בתלוש אסור ע"כ הא דהחמיר הירושלמי במחובר היינו אפי' בצנעה והיינו משום דחיישינן לאורחים וכדומה וע"כ משום דמחובר יותר נקרא שם בעליו עליו מבתלוש לכן החמירו בו יותר ולכן כתב מ"א משא"כ בהג"ה מיירי במלאכות מחובר ר"ל דהא קאי על סוף דברי המחבר דמיירי בחצירו ושדיהו ואף ע"ג דלי"א שהביא רמ"א סעיף ב' והם דברי כל בו משמע דלדידיה גם במחובר בעי' שיהיו מפורסם לדידיה נ"ל הא דאמר רשב"א בד"א בתלוש כו' הא לכלבו אין חילוק בין תלוש למחובר אלא אם הוא מפורסם או לא נ"ל דס"ל לכלבו דרשב"א מלתא דפסיקא נקט דסתם תלוש אינו מפורסם וסתם מחובר הוא מפורסם עכ"פ המחבר דלא ס"ל ככלבו ע"כ נ"ל כאן בריש הסי' דמיירי בתלוש ע"כ מיירי בידוע לכל וכדמשמע לשון הש"ע אבל מה שיודעים מקצת ב"א נ"ל בה וכ"ש לכלבו דמקיל טפי ורמ"א בהג"ה קאי אסוף דברי המחבר ומיירי במחובר:(ס"ק ד) חצרו כו' אבל אם הוא עומד כו' כמ"ש ס"ס רמ"ג היינו המרדכי שהביאו מ"א שם ואע"ג דשם בעינן עוד תנאי שלא יהיו רוחצים בו רק שכני הדיר' . מ"מ החשש דבעינן שיהיה דוקא שכני דירה רוחצים ל"ש כאן : ומ"מ נ"ל דאסור כו' כמ"ש בהג"ה והא דפרי' ס"ס רמ"ג כבר חילק מ"א ביניהם בס"ק ז' : (ס"ק ו) לאורחים כו' עפ"ג דשביעית כו' דתנן מאימתי מוציאים(בשביעית) זבלי' לאשפתות(שלא יחשדוהו שרוצה לזבל שדהו לצורך שביעית)משיפסקו עוברי עבירה ר"ל אותן שאין שומרים שביעית וע"כ כיון שפסקו שוב א"ל זיבול בשביעית וידעו שהמוציא או זבלים הוא לצורך שמינית והקשה ירושלמי ניחו דפסקו לצורך בית הבעל מ"מ עדיין יפה לבית השלחין והכתי לא נפיק מידי חשדא ומשני כשיודעים בני העיר שאין לו בית השלחין והא אכתי ה"ל לאורחי' שאין יודעים דלית לי' בית השלחין אלא דל"ח אלא למראית העין של בני העיר:ועס"ס תרע"א שכ' הא"ר שי"ל ב' פתחים צריך להדליק נ"ח בשני פתחים משום חשד שלא יאמרו כמו שלא הדליק בפתח

[ב"י בשם תשובת אשכנזים] ואם היתה המלאכה ח חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו של מקום שעושין בו מלאכ' מותר ועכו"ם שהכנים צאן של ישראל לדיר שדהו (ע"ל סי' תקל"ז סעיף י"ד) :

ב °*) ג לפסול האבני' ולתקן הקורו' אפי' בביתו של עכו"ם אסו' כיון ט דלצורך מחובר היא ואם עשו כן לא ישקעם בבנין : הגה וי"א דאם אינו מפורסם שהוא של ישראל שרי [כל בו] :

ג ד אם בנו עכו"ם לישראל בית בשבת באיסור י (ד) (ו) *נכון להחמיר יא שלא יכנסו בו : הגה יב מיהו אם התנה ישראל עם עכו"ם שלא לעשות לו מלאכה בשבת והעכו"ם עשאה בעל כרחו למהר להשלים מלאכתו אין לחוש [מרדכי ריש פרק מי שהפך ור' ירוחם וב"י וע"ל סי' תקמ"ג] :

ד ה מלאכת פרהסיא אפילו במטלטלין יג כגון ספינה הידועה לישראל דינה כמו מלאכת מחובר :

ה ו אם שכר עכו"ם לשנה או לשתים יד (ז) שיכתוב לו או שיארוג לו בגד הרי זה כותב ואורג בשבת (ה) כאלו קצץ עמו שיכתוב לו ספר או שיארוג לו בגד שהוא עושה בכל עת שירצה והוא שלא יחשוב עמו יום יום ז ולא יעש' המלאכ' בבית ישראל טו ח ויש מי שאוס' בשוכר עכו"ם לזמן : הגה ודוקא ששכרו למלאכה מיוחדת כגון בגד לארוג או ספר לכתוב אבל כששכרו לכל המלאכות שיצטרך תוך זמן השכירות טז *) (ח) לכ"ע אסור (ב"י) וכמו שיתבאר ס"ס רמ"ז :

ו ט יהודי הקונה מכס (°) ומשכיר לו עכו"ם לקבל מכס בשבת

°עסי' תקמ"ג

מגן אברהם

נוטל כריות מן המרחץ אבל הכא מ"מ יחשדוהו ששכר העכו"ם לימים ואמרו ששכרו בקבלנות (°) כמ"ש הר"ן גבי שדה : ח חוץ לתחום . וליכא למיחש שיקלעו (°) אורחי' לשם דמסתמא אין דרך ישראל לשבות אלא אצל יהודים · פה בעירנו נוהגין היתר לשכור עכו"ם בקבלנות ליקח הזבל מן הרחוב והעכו"ם עושים המלאכה בשבת ואף ע"ג דמלאכה דאורייתא כדאמרינן היתה לו גבשושית ונטלה חייב משום בונה דמתקן הרחוב וצ"ל דגדול א' הורה להם כך משום דבשל רבים ליכא חשדא כמ"ש בי"ד סימן קמ"א ס"ד אבל בשכיר יום פשיטא דאסור וא"כ היה נראה להתיר לבנות בית הכנסת בשבת בקבלנות ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו כי בזמן הזה אין העכו"ם מניחין לשום אדם לעשות מלאכת פרהסיא ביום חגם ואם נניח אנחנו לעשות איכא חילול השם אבל תיקון הרחוב אין נקרא ע"ש הישראל כ"כ ומ"מ במקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל : ט דלצורך מחובר. כ' ע"ש במחובר (°) אפי' אינו מפורסם אסור ואח"כ כת' דאם אינו מפורסם לא גרע ממחובר משמע דס"ל דשרי ע"ש : י נכון להחמיר בב"ח כ' דבקבלנות יש לסמוך על ר"ת ומותר בדיעבד וה"ה כשתקן האבנים דמותר לשקעם : יא שלא יכנסו בו . אפי' אחרים (°) כ"מ בגמרא ואע"ג דבסימן שכ"ה סי"ד כתב דדוקא לאותו ישראל אסור שאני התם דהעכו"ם עשאו מעצמו לצורך ישראל מה שאין כן כאן שהוא שכר העכו"ם ועסי' תרס"ד · מיהו כאן מדינא שרי כיון דקצץ לו שכר ועכו"ם אדעתא דנפשיה קעביד (°)לכן כתב דנכון להחמיר. (°) ועמ"ש שם: יב מיהו אם התנה וכו'. נ"ע דמשמע דלא מהני תנאי אלא (°) במלאכת מטלטלין אבל לא במחובר דהמרדכי ור"י מיירי במטלטלין כמ"ש בסי' תקמ"ג ע"ש ועוד דע"כ מר זוטר' כששכר העכו"ם א"ל שלא לעשות בשבת (°) והם עשאוהו שלא מדעתו ואפ"ה לא רצה ליכנס בו משמע שאף בענין זה אסור (°) ומיהו י"ל שהעכו"ם עשאוהו מעצמן לטובת מר זוטרא משא"כ כאן מיירי דעשאוהו לטובתן למהר מלאכתן וא"כ כל שעשאום לטובת ישראל אפי' מעצמו אסור וכמ"ש סי' שכ"ה סי"ד ומיהו בקצץ בקבלנות שרי בדיעבד (°) כמש"ל: יג כגון ספינה . עסי' רנ"ב ס"ג דבעינן דוק' (°) שעושה במקום מפורס' ולכן נקט ספינה דרגילות לעשות בפרהסיא דלא כע"ש שלא ע"ש : יד שיכתוב לו . נ"ל כונת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או חייט מיוחד שבכל עת שצריך השר לכתוב מחויב לו לכתוב ובעת שא"צ יושב בטל ולכן מותר לכתוב או לארוג בשבת שהוא עושה בכל עת שירצ' שהרי הישראל אינו אומר לו לעשות בשבת . ואם רצה עושה למחר (°) ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת : טו ויש מי שאוסר. משום דס"ל דהישראל מרויח במה שעושה בשבת דשמא יצטרך גם למחר לכתוב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד : טז לכ"ע אסור· דקרוב הדבר לודאי שיצטרך למחר מלאכ' אחרת וא"כ מרויח הישראל במלאכת העכו"ם בשבת וה"ה אם שכרו לארוג לו תמיד או לכתוב לו תמיד דזה פשיטא דאסור

ט"ז

דר בין העכו"ם כו'. עמ"ש בסימן רמ"ג ס"ב שסותר זה ועכ"פ נראה דהך דהכא עיקר ויש להחמיר למעשה : (ד) נכון להחמיר כו'.(°)בסימן תקמ"ד כתב הטור דין ח"ה שכל מה שאסור בשבת תוך התחום אסור שם אפי' חוץ לתחום כיון שאפשר לילך שם איכא חשד וכתב שם ואפילו נבנה הבית באיסור ע"י עכו"ם נכון להחמיר שלא יכנסו בו עכ"ל וטעמו מבואר בב"י שם ע"פ הגמרא דפ' מי שהפך מר זוטרא בנו ליה אפדנא מקבלי קבולת חוץ לתחום איקלע ר' ספרא ור"ה בר חיננא ולא עלו בגויה ואיכ' דאמרי הוא נמי לא עלה לגויה והאמר שמואל מקבלי קבולת חוץ לתחום מותר אדם חשוב שאני וא"ד סיועי סייעיה בתיבנא בהדייהו שהיה נותן להם תבן למלאכה וע"כ אסור וזה ודאי מיירי בשבת מדפריך עליה מדשמואל דמיירי בשבת ויש כאן נפקותא בין ב' הלשונות דללישנא קמא לא מיירי כלל מן צד איסור דהיינו תוך התחו' אלא מן ההיתר דהוא חוץ לתחום ואפ"ה אסור באדם חשוב . וא"כ במקום שיש צד איסור דהיינו בשבת תוך התחום וכ"ש אפי' חוץ לתחום ואפשר שיש איסור לכל אדם או אפשר דגם בזה אין איסור אלא לאדם חשוב אלא דקמ"ל רבותא דאפי' חוץ לתחום יש איסור לאדם חשוב אבל ללישנא בתרא דמיירי בסייעי' בתבן ממילא מיירי באיסור גמור ובזה אמרו דלא יכנוס שם כל אדם ממילא ה"ה בלא סייעיה בתבן דיש עכ"פ בשבת איסור תוך התחום וכ"ש אפי' חוץ לתחו' יש ג"כ דין זה דלא יכנוס שם שום אדם ובמקום שיש היתר גמור כגון חוץ לתחום בשבת ולא סייעו בתבן מותר אפי' לאדם חשוב והך איסור לכל אדם שזכרנו היינו עכ"פ אינו איסור גמור מצד הדין כשאר איסורים מדלא מצינו בו איסור מפורש רק שאלו אמוראי לא רצו לעייל בגוה ש"מ דאין איסור להם רק לכתחלה החמירו על עצמם שלא לכנוס שם וכן לכל אדם והטור פוסק כלישנא בתרא וע"כ כ' שם דנכון להחמיר שלא לכנוס שם אם נבנה באיסור משמע אבל לא מצד עיקר הדין וכאן לא כתב הטור דין זה שסמך (°) על מ"ש בסי' תקמ"ד בח"ה ששם נאמר בגמרא דבר זה וכ"ש כאן בשבת דחמיר טפי זהו לפי דברי ב"י שכתב בקצרה בה' ח"ה וכונתו לכל מ"ש והוא עולה יפה דלא כמו"ח ז"ל שכתב שם עליו דתקפה עליו משנתו של ב"י אלא משנתו שלימה וברורה בלי פקפוק לפי מה שהרחבנו ביאורו והטור בה' ח"ה שכ' ואפי' נבנה כבר באיסור ע"י עכו"ם לא מיירי מחוץ לתחום וכמ"ש דוק' אלא ה"ה בשבת תוך התחום דהם שוים והכל ניחא גם פסק דכאן אלא דנ"ל דדוקא אם נבנה באיסור גמור ע"י עכו"ם שהוא אסור לכ"ע אבל אם נבנה בקבלנות דהוא מותר לר"ת אעפ"י שלא רצה לסמוך ע"ז לבנות ביתו כך מ"מ לא מצינו לו שאסרו אם כבר נבנה כן וכן מסיק מו"ח ז"ל דכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק בזה וכ"כ עיקר : (ה) כאלו קצץ עמו כו'. זה דעת הרמב"ם ויש מי שאוסר הוא הראב"ד שכתב ע"ז שאעפ"י שאינו מדקדק עמו כשהוא בטל מ"מ אותה מלאכה משתרשא ליה ואינו דומה לקבלנות עכ"ל משמע דגם הרמב"ם לא התיר בקוצץ לזמן (°) אלא כאינו מקפיד אם יבטל איזה יום אבל אם מקפיד עליו שלא ישב איזה יום בטל ודאי אסור לכולי עלמא וכן אפילו בסתם והוא שכרו לגמור ספר או בגד תוך אותו זמן הוה כמקפיד

באר הגולה

ג שם התוס' והרא"ש מההיא דירושלמי שם בפ"ק דע"א ד טור בסימן תקמ"ג הגה דמ"ק י"ב ה ספר התרומה ו רמב"ם פרק ו' מהלכות שבת ז ה"ה בשם הרשב"א ח הרא"ד שם ט מרדכי פרק קמא דשבת בשם רבי מאיר :

עטרת זקנים

רמד * נכון להחמיר כו' . בסימן תקמ"ד כתב הטור דין חה"מ שכל מה שאסור בשבת תוך התחום אסור בחה"מ אפילו חוץ לתחום וטעמו כיון שאפשר לאדם לילך חוץ לתחום איכא חשד ונלמוד מזה שח"ה חמיר משבת לענין זה ע"כ :

ותיב הייפ

רמד מ"א סק"ב ומיהו י"ל שהעכו"ם יכו' כ"כ ולפ"ז מיושב גם קושיא

דגול מרבבה

*) מחבר ונלע"ד דהאיסור זה הוא כשהאבנים והקורות הם של ישראל ונתנם לאומן גוי לסתתם ולתקנם אבל אם הגוי מסתת אבנים שלו ומתקן קורו' שלו שהישראל עשה עמו קיבולת על הכל והברירה עוד ביד הגוי לסתת אחרים ולהחזיק אבנים אלו לעצמו אפי' עושה האומן לצורך ישראל אם אינו בביתו של ישראל אפי' מפורסם שעשה זה לצורך ישראל אפ"ה מותר שזה עדיין לא נקרא מלאכת ישראל והתוס' למדו איסור דסיתות אבנים מדלא משכחת מחובר בבית של גוי רק בזה וא"כ די לנו להחמיר אם אבני' הם של ישראל :

*) רמ"א הב"י לא ברירא ליה מלתא וכ' בל' אפשר שהרמב"ם יודה בזה

ביאור הגר"א

ירושלמי הנ"ל דבתלוש בביתו של א"י דוקא ובמחובר בעיר אחרת וגמ' דמ"ק כמש"ו : ואפי' אם. עט"ז : ס"ב לפסול . דמדאסר במחובר בביתו של א"י וע"כ בכה"ג איירי.תוס' שם: ואם. נלמד מס"ג : וי"א כו'. דהחילוק בין תלוש ובין מחובר הוא משום שהוא מפורסם כנ"ל בס"א: ס"ג מיהו אם. מהא דספינה ופוסק עמו ע"מ לשבות כו' : ס"ה אם שכר כו' ויש מי. דל"ד לקוצץ וקיבולת הנ"ל דאין ישראל מרוויח במה שעושה הא"י בשבת. והרמב"ם למד מדין צאן לדיר מ"ק י"ב א' דשכיר שנה מותר וכמ"ש בסי' תקל"ז סי"ד : והוא שלא יחשוב. ע' תוס' דכתובות ס"ד ב' ד"ה דמחזי כו' : ולא.

הגהות רעק"א

סי' רמד סעיף ו' יהודי הקונה מכס. ואפשר דשרי לקנות לכתחלה מכס דבשעת קנין לא עביד איסורא וכי מטא שבת כיון דכבר קנה שרי ליה משום פסידא : שם אם הוא בקבולה. קשה לי אמאי נקרא זה קבולה הא זה הוי אריסות ממש דהוא שותף לחלק א' ממאה :

חתם סופר

מפני חשד שע"י מעשה עצמו. אבל האמת כי אינו דומה דשם גם האורח יחשוב בנפשו כיון שעשה בפרהסיא מסתמא יודעין בני עירו שיש לו בית השלחין שזה מפורסם לבני העיר כמ"ש התוי"ט שם משא"כ הכא יחשדוהו האורח שפיר שהרי בני עירו גוים וק"ל ובגליון משניות בתוספת חדשים כת' עוד ישוב דקא כהנוב"י ע"ש : שם סק"ח הרחוב אין נקרא. נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' ס' וסי' ס"א :

באר היטב

ג' שסותר זה ויש להחמיר כהך דהכא ט"ז . ומ"א מיישב ע"ש . פה בעירנו נוהגין היתר לשכור עכו"ם בקבלנות ליקח הזבל מן הרחוב והעכו"ם עושים המלאכה בשבת נ"ל משום דבשל רבים ליכא חשדא אבל בשכיר יום פשיטא דאסור וא"כ היה נראה להתיר לבנות בית הכנסת בשבת בקבלנות ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו כי בזמן הזה אין העכו"ם מניחים לשום אדם לעשות מלאכ' בפרהסי' ביום חגם ואם נניח אנחנו לעשות איכא חילול השם אבל תיקון הרחוב אין נקרא ע"ש ישראל כ"כ ומ"מ במקום שאין נוהגין היתר ברחוב אין להקל מ"א ונ"ל שאם ח"ו יש חשש שיתבטל הבית הכנסת מלבנות שרי בקבלנות עיין סימן תקמ"ד ס"א ודוק : (ו) נכון להחמיר . וב"ח כתב דבקבלנות יש לסמוך על ר"ת ומותר בדיעבד וה"ה כשתיקן האבנים דמותר לשקע' מ"א ט"ז : (וכס' אלי' רבה הוכיח כמשמעות הב"ח דנכון להחמיר כדעת ש"ע) : (ז) שיכתוב לו זהו דעת הרמב"ם ונ"ל כוונת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד שבכל עת שצריך השר לכתוב מחויב לו לכתוב ובעת שאין צריך יושב בטל לכן מותר לכתוב בשבת שהוא עושה בכל עת שירצה שהרי הישראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת . ויש מי שאוסר הוא הראב"ד דס"ל דישראל מרויח במה שעושה בשבת דשמא יצטרך גם למחר לכתוב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד : (ח) לכ"ע אסור . דקרוב הדבר לודאי שיצטרך למחר למלאכ' אחרת ואם כן מרויח ישראל במלאכת הנכרי בשבת ,וה"ה

שערי תשובה

ראה צד היתר גם בזה דמ"ש המג"א בה"כ בקבלנות לא רצו הגדולים להתיר כי בזה הזמן כו' האי טעמא לא שייך בזה שעושה מחוץ לעיר ועיין בא"ר שכת' די"ל דשבות אף ברבים איכא חשדא וצ"ע ועיין בשו"ת תפארת צבי סי' יו"ד בקהל שבונים בה"כ בקבלנות ע"י נכרי והנכרי רוצה לבנות בשבת ואם לא יניחוהו אפשר שיתבטל הבנין ועכ"פ הפסד יותר משני מאות ר"ט שיצטרכו לשלם לו בחנם בכדי להכשיר נזקו משכירות פועליו והביא שם מתוס' שבת בשם בה"ע שאם יש חשש שיתבטל כו' וכ"כ בפ"מ וכת' דאף שבא בשאלה שאין זה ברור שיתבטל אם יפסידו מ"מ יש לחוש שלא יתנו נדבה יותר וא"כ ממילא יתבטל וגם יש צד היתר שקנו קרקע מהנכרי ועדיין לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש היתר שימכרו הכל הקרקע והצריך לבנין לנכרי עד שיגמרו הכתלים והגג אז יחזרו ויקנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת משום דהכתלים והגג אין היכר שהוא לבה"כ אבל בבנין התקרה ושאר ענינים שניכר שאין עושין כן לבנין הדיוט רק לבנין בה"כ אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא ניכר לכל ולכן אחר גמר הכתלים והגג לא יעשו בשבת ע"ש : (בש"ע סעיף ב') לפסול כו' וכתו' בדגול מרבבה שאם הגוי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו שהישראל עשה עמו קבולת על הכל והברירה עוד ביד הגוי לסתת אבנים אחרים ולהחזיק אלו לעצמו אעפ"י שמפורסם שהוא לצורך ישראל מותר שזהו לא נקרא עדיין מלאכת ישראל ע"ש : (ז) שיכתו' לו עבה"ט וכת' בנודע ביהוד' מהדורא תנינא שנשאל מגביר א' היושב באמש אם יוכל לעשות חותם שיוכל לדפוס בו דוגמת חתימתו ממש וביום השבת יצוה להדפיס חתימתו על הכתבים שהוא צריך לחתום אסר לו וע"ש מ"ש בענין כתב שלהם ובשו"ת בית אפרים

לבושי שרד

סק"ז (°) כמ"ש הר"ן . דברי הר"ן הם מה שהועתק במ"א סק"ה ע"ש שכ' ויחשדוהו ששכיר יום הוא דר"ל דאע"ג שהוא יאמר שאינו שכיר יום יחשדוהו דמשקר : סק"ח (°) אורחים לשם . ולבני ביתו לא חיישינן כי לא יודיעם כלל ולא ידעי : סק"ט (°) אפי' אינו מפורסם. אע"ג דמלשון הרמב"ם והמחבר בס"א שכתבו אבל אם היתה ידועה כו' לפיכך הפוסק עם הנכרי לבנות כו'. משמע דטעמא דאסור מחובר היא לפי שהוא מפורסם מ"מ משמעות לשונו זה משמע כיון דמחובר דרכו להיות מפורסם משום לא פלוג (כך משמע מדלא כתבו גבי לבנות אם הוא מפורסם) ובהא יש לתרץ קצת קושית המ"א והיינו דהא מ"ש המחבר לפסול האבנים כו' דלצורך מחובר כו' משמע אפי' באינו מפורסם דאע"ג דסתם תלוש בבית של נכרי אינו מפורסם מ"מ כיון דהוא לצורך מחובר דיינינן ליה כמחובר . ולכן כ' הע"ש על הי"א שבהגה המתירין באינו מפורסם משום דלא גרע ממחובר ור"ל כיון דמחובר גמור נמי מדינא שרי באינו מפורסם ואינו אסור רק משום לא פלוג ממילא זה שהוא באמת תלוש ובביתו של נכרי לא שייך לא פלוג ושרי : ט"ז רסק"ד (°) בסי' תקמ"ג כ' הטור כו"ל : שם (°) על מ"ש בסי' תקמ"ב כו"ל : מ"א ס"ק י"א כ"מ בגמ' מדקאמר איקלעו כו' ולא עלו כו' ואף האיכא דאמרי (הובא בט"ז סק"ד) הוא נמי לא על ר"ל שהוא לא חלק עליהם אבל עכ"פ תיבת נמי משמע דאיכהו נמי לא עלו: שם (°) לכן כ' . ס"ל להמ"א דהיכא דנבנה באיסור גמור אסור מדינא ובקבלנות נכון להחמיר וחולק אהט"ז בסק"ד דסבירא ליה באיסור גמור נכון להחמיר ובקבלנות ה"ל להתיר: שם (°) ועמ"ש שם ר"ל בסי' שכ"ה סק"ה : סקי"ב (°) במלאכת מטלטלין. קצת קשה דהא אין חילוק בין מחובר לתלוש רק משום דבמחובר דרכו שיהי' פרהסיא ואמרינן לא פלוג וכמו שכתבתי אות י"ג אבל לענין תנאי אי מהני במטלטלין במה שאסור בהם מהני נמי במחובר במה שאסור וכן הקשה באחד משה בשלמא במה שחילק המ"א סק"ב י"ל כיון דמחובר דרכו פרהסיא לכן אפי' שהוא בין הנכרים חששו לאורחים אבל בהא קשה . ונלע"ד כוונת המ"א משום דשם בסי' תקמ"ג מיירי בשכיר יום שאסור מדינא וכן בקבלנות רק שנהגו במועד וזה אסור אבל כאן מיירי בצינעה דליכא חשש רואים מש"ה מהני תנאי אבל בנין בית שהוא פרהסיה י"ל דלא מהני תנאי משום שהרואים לא ידעו שהתנה וק"ל: שם (°)והם עשאוהו שלא מדעתו ואפ"ה לא רצה כו' נ"ל דהא אף לתירוץ ראשון בש"ס דאדם חשוב שאני א"כ אפילו דיעבד החמיר ע"ע מכ"ש לכתחלה דחשש שמא יבנו בשבת ובודאי התנה עמהם ומכש"כ לתירוץ דסיוע סייעי ודאי התנה ובחנם נתקשה באחד משה בזה : שם (°) כמש"ל . היינו בס"ק י' : סקי"ג (°) שעושה במקום מפורסם היינו לשיטתיה בסי' רנ"ב סק"י כמ"ש שם. אבל האמת יורה דרכו כו' ע"ש : ט"ז סק"ה (°) אלא באינו מקפיד. הט"ז לשיטתיה בסי' רמ"ג סק"א וב' דקבלנות דמרחץ אעפ"י שהישראל מרויח במלאכת שבת אינו אסור רק משום מ"ע ולכן כאן כיון שהוא בצינעה וליכא מ"ע מש"ה שרי ואע"ג דזה ששכר לשנה אינו קבלנות מ"מ ס"ל להרמב"ם דכיון דאינו מקפיד אם יבטל דינו כקבלנות . והראב"ד פליג וס"ל דאין דינו כקבלנות: מ"א סקי"ד (°) ואין הישראל מרויח. המג"א לשיטתיה בסי' רמ"ג סק"ב דפסק כמהרי"א דאפי' קבלנות גמור אסור היכא שהישראל נהנה. מש"ה לכן מוקי לה בכה"ג דדמי לקבלנות ואין הישראל מרויח : ש"ע ס"ו (°) ומשכיר הל' אינו מדויק כי הכוונה היא ששוכר את הנכרי ולא

חכמת שלמה

עצמו כת' דמלאכת חוה"מ הוי איסור קל ודמי לשביעית א"כ מה פריך בפ"ק דע"ז דף כ"א ע"ב הא מרחץ לכותי שרי כותי נמי עביד ביה מלאכה בחוש"מ ומה פריך דלמא דוקא באיסור שבת ויו"ט דחמור חששו למ"ע אבל חוה"מ דהוי איסור קל לא חששו למ"ע ומזה לכאורה מוכח דלא כסברת הנוב"י. אך כד דייקינן נראה דבע"כ כוונת המג"א רק מכח דהוי איסור קל דאין לומר כפירוש הישועות יעקב דהכוונה מכח דהוה זמן ארוך דבשלמא אם היה מותר להשכיר לנכרי על ימות החול רק שעל שבת לבדו היה אסור להשכירו הוי שייך לומר דבשבת ליכא פסידא כ"כ כמו בשביעית אבל כיון דאסור להשכירו לגמרי מחשש שבת א"כ יש בזה יותר פסידא מבשביעית. ושוב ראיתי שבספר ישועות יעקב הנ"ל הרגיש עצמו בזה ונדחק בזה ע"ש. ולכך נראה לפענ"ד העיקר כפירוש הנוב"י הנ"ל. ומה דקשיא לן עלי' ממס' ע"ז הנ"ל מאי פריך מחוה"מ נראה לומר דהמעיין בש"ס שם בלשונו ונכרי זה עושה בו מלאכה בשבתות ויו"ט. הרי דנקט גם חשש מלאכת היו"ט בזה. והנה עיקר איסור מרחץ ביו"ט הוא רק מכח אשר יאכל לכל נפש וזה אינו שוה לכל נפש והוי לאו הבא מכלל עשה דלא אמרינן בזה אהדריה לאיסורא קמא כמ"ש התוס' במס' ביצה דף י"ב ע"א כעין זה גבי לכם ולא לגבוה ע"ש וא"כ איסור זה דאינו שוה לכל נפש לא

מחצית השקל

א' גם בשני לא הדליקו אבל אם השני פתחים ברוח א' די שידליק בא' דהא העוברים יודעים ששני הפתחי' הם של חצר א' והא כבר הדליק בפתח א' ודי ואע"ג דאכתי א"ל לאורחי' שיהיו סבורים שהפתחי' הם של שני הגרות אע"כ ל"ח כ"א לבני העיר אלא דמשם לק"מ כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ב דאין דרך אורחים לבא בלילה : (ס"ק ח) חוץ כו' דמסתמא כו' ר"ל ולמלתא דלא שכיח ל"ח. ובספר ת"ש הקשה דאכתי ה"ל לאסור חוץ לתחום כמלא עינו פן יעמוד אדם סוף התחום ויראה שעושים מלאכה חוץ לתחום ע"ש שהאריך. ולענ"ד בלא"ה א"ל שמא יש מי שהניח עירוב ורשאי לילך ד' אלפים אמות אע"כ כיון דאין דרך ב"א לילך בשבת לדרך רחוק כ"א לטייל ואין דרך לטייל עד סוף אלפים אלא אין דרך טיול שום בבני אדם עכ"פ עד סוף אלפים אין דרך לטייל אלא ששוו חכמים מדותיהם שלא לחלק ונתנו שיעור תחום שהוא סוף גבול שמשם ב"א רשאים לילך. ואם יקרה שמא ילך עד סוף התחום או יניח עירוב כיון דלא שכיח לא חששו: היתה לו גבשושית כו' בשבת דף ע"ג ע"ב דקס"ד בשדה חייב משום חורש ובבית משום בונה וברחוב שהיא לתקן י"ל דין בית: משום דבשל רבים ליכא חשדא.ר"ל דהא קבלנות מותר אלא משום חשד שיאמרו שהם שכירי יום כיון דסתם לאו לקבלנות קיימי כמו שכ' הרא"ש מ"מ בשל רבים ליכא חשדא דלא חשדינן לרבים שיחטאו כדאי' בי"ד דאסור לשהות תוך ביתו צורה בולטת משום חשד ע"ז ובשל רבים י"א דמותר: אין הנכרי' מניחים לשום אדם כו' ר"ל אפי' לישראל ולכל מי שאינו מאמונתם אין מניחים לו לעשות מלאכה ביום אידם על כן נראה להם זה לגנאי וגרעון בדתם אם יעשה מלאכה ביום אידם אפי' מי שאינו מאנשי דתם א"כ אם אנו מניחים לעשות גוי מלאכה בשבת במה שאפשר לנו למונעו הרי נחשב בעיניהם זלזול ליום השבת ואיכא ח"ו חילול ה' ית': (ס"ק י) נכון כו' על ר"ת שהתיר לכתחלה לבנות ע"י קבלנות רק שהחמיר על עצמו ולא רצה לסמוך ע"ז כשבנה ביתו (כן פי' הב"ח שלא חזר בו)אע"ג דלא קי"ל כוותיה מ"מ דיעבד יש לסמוך עליו:וה"ה כשתיקן כו' אע"ג דלכאורה כ"ש הוא דהא אינו אלא לצורך מחובר מ"מ נקט לשון וה"ה דס"ד אבנים גרועי' דהוי קצת כמו לכתחלה דהא עתה רוצה לשקען לכתחלה בבנין : (ס"ק יא) שלא כו' כ"מ בגמ' דברי הש"ס הובא בט"ז מר זוטרא בני ליה ביתא חוץ לתחום באיסור דסייע להו מר זוטרא בתבן לצורך גיבול טיט (כן הוא לחד לישנא בש"ס)ולא על מר זוטרי בגווי' וגם רב ספרא ורב הונא ב"ח דאקלעו להתם לא עיילו בגווי' הרי דאם נבנה באיסור אפי' לאחרים יש להחמיר: ואע"ג דבסי' שכ"ה כו' גוי שעשה קבר בשבת לצורך ישראל בפרהסיא אסור לאותו ישראל לעולם אבל לאחרים מותר למ"ש בכדי שיעשו: ועסי' תרס"ד אם חל הושענא רבה ביום א' וצוה ישראל לגוי לקצץ לו הושענא בשבת והוא מפורסם יש להחמיר אם י"ל הושענא אחריתי: מיהו כאן כו' ר"ל מדכתב ונכון להחמיר משמע דמדינא שרי וכן בעובדא דמר זוטרא משמע מלשון הש"ס דהכי אמוראי החמירו על עצמם ולא מדינא:(ס"ק יב) מיהו כו' נ"ע כו' מיירי במטלטלין ר"ל א"כ מנ"ל לרמ"א להתיר גם במחובר דהא דין זה מקורו מן המרדכי:ועוד דע"כ כו' ר"ל אדרבא מוכח להיפך דמחובר אסור: ומיהו י"ל כו' בזה נתיישב מ"ש דמוכח מהש"ס דבמחובר אסור אבל מ"מ לא נתיישב מנ"ל לרמ"א דהא המרדכי מיירי במטלטלין כנ"ל : וא"כ כל שעשאם כו' דהיינו עובדא דמר זוטרא : ומיהו בקצץ כו' כמש"ל ס"ק י' בשם הב"ח אע"ג דלעיל כתבו דהב"ח מיקל אבל הרב"י משמע דלא ס"ל כוותיה מ"מ הכא בהתנה אפשר גם הרב"י מודה : (ס"ק יג) כגון ספינה כו' במקום מפורסם ר"ל כמו שכ' לעיל ס"ק ב' דלא אסור היכי דלא נודע

דלא התיר הרמב"ם אלא כשאין עליו לגמור המלאכה ואינו מקפיד על ביטולו כנלע"ד : (ו) אם הוא בקבולת כו'. במרדכי בשם מהר"מ כתב ע"ז ואת"ל שיש לחלק בין קבולת שאין הישראל קובע מלאכתו לעכו"ם רק בשבת ובמכס קובע לו דוקא בשבת מ"מ יש להתיר מדתניא פרק מי שהחשיך (°) דמשום פסידא שרו רבנן דאי לא שרית ליה אתי לאתויי ד"א ברה"ר ה"נ ל"ש וכ"ש להא"ל מידם דאי לא שרית ליה יפסיד כל חובו בדיחוי כל שהוא עכ"ל והקשה ב"י דלמה לא התיר מטעם דאין בקבלת המכס איסור דאורייתא ותירץ דבסתם מקבלי מכס צריכים לכתוב ועי"ל דאין חילוק באמיר' לעכו"ם שלא במקום מצוה בין איסור דאורייתא או דרבנן ועוד הקשה דהא בפרסיא אסור אפילו בביתו של עכו"ם כמ"ש ס"ד ותירץ דכאן שאני משום הפסד וע"ז הקשה דע"כ לא שרינן בפ' מי שהחשיך משום הפסד אלא דלא ליעבד איסורא רבה דהיינו הולכת ד"א ברה"ר אבל כאן דליכא אלא איסור דרבנן דהיינו קבלת המכס למה נתיר ותירץ דגם במכס שייך איסור דאורייתא דשמא יכתוב ולפי דבריו הוי קולא דאתי לידי חומרא דא"כ אין היתר אלא במקום שיש חשש שמא יכתוב ובמקום שאין כותבין כפרט במדינות אלו שברוב מקומות הקטנים המקבלים מכס אין כותבין קבלת המכס היה לנו לאסור להשכיר עכו"ם כי אין כאן חשש שיבוא לאיסור דאורייתא והיה להפוסקים לחלק בכך ותו תמהני על פה קדוש של רבינו בעל הש"ע דהא איתא פ' מי שהחשיך דגם במקום דליכא איסור דאורייתא אנו רואין לחוש להפסד שלא יבוא לידי איסור היותר גדול דהא אצטריכו לאשכוחי התם תקנתא היכי יעשה והיינו מה שלא היה לו לעשות בלא"ה דהא אמרינן התם להפסד מועט לא חששו מ"מ להפסד מרובה חששו וכאלר ליכא לאיסור דאורייתא והוא דבר מסתבר שיש לנו לתקן דלא יבא לידי איסור חמור אע"פ שהיא דרבנן ויעשה איסור קל דרבנן משום פסיד' (°) וא"כ ה"נ בקבלת מכס ליכא איסור דאורייתא אלא דבאיסור דרבנן יש איסור חמור דהיינו שיקבל הוא בעצמו המכס ואיסור קל שישכירנו לעכו"ם וא' מהם מוכרח ודאי טפי עדיף שיעשה איסור הקל כי אנן סהדי שיעשה איסור היותר חמור אע"פ שהוא מדרבנן וקשה לי למה לא התירו בסימן רמ"ג במרחץ להשכיר לעכו"ם משום פסידא כמו כאן במכס ובהכאת מטבע שלא יבוא לידי איסור חמור שיהיה העכו"ם שכירו ונראה דלא התירו כן אלא בהפסד גדול כההיא דמכס ומטבע שהם על הרוב עסק גדול והתירו לגמרי אף אם לפעמים היה

בשבת מות' (ו)אם הוא יז (ע) בקבולת דהיינו שאומ' לו לכשתגבה ק' דינרים אתן לך כך וכך: הגה וכן יוכל יח להשכיר המכס לכל השבתות לעכו"ם והעכו"ם יקח° הריוח של שבתות לעצמו ולא חיישי' שיאמרו לצורך ישראל הוא עוש' דבמקום פסידא כה"ג לא חששו [ב"י] וישראל הממונה על מטבע

°ע' תשובת מ"א סי' ס"ג עסי' קנ"ו

דאסור לכתוב לו בשבת : יז בקבולת. דאז שרי מדינ' כמ"ש סי' רנ"ב ואע"ג דאסור לקבוע לו מלאכתו בשבת מ"מ הכא שרי משום פסיד' דאי לא שרית ליה אתי לידי איסור דאורייתא' שיבוא לקבל המכס בעצמו ויכתוב כדאי' סי' רס"ו ומה"ט שרינן הכא אע"ג דהוי פרהסי' (ב"י) א"כ משמע דבמכס שאין כותבין כגון אותן שלוקחין ממיני מאכל אסור ומ"מ נ"ל דשרי משום פסידא שלא יפסיד ואע"ג די"א דאסור שבות °) דשבות במקום פסיד' וכמ"ש סי' ש"ז ס"ה וסי"ט מ"מ הכא שרי דהוי כמציל מידם כמ"ש המרדכי כלו' שלא ישתקע הממון ביד עכו"ם כדאמרינן פ"ק דע"ז : יהודי ששכר המלח מותר לשכור לו פועלי' בקבולת שאם יעשה לו כך וכך מלח יתן לו כך וכך (רש"ל סי' ק') עסי' רמ"ה ס"ג : יח להשכיר המכס. ז"ל הג"א ספ"ק דע"ז ישראל וגוי שקבלו מטבע מן המלך אם התנו כו' ואם לא התנו מתחל' אם ישראל פקח ישכיר את העכו"ם שיעש' חלקו בשבת דבדידהו קא טרחי ומותר . כללא דמלתא בשכירות דבדידיה קא טרח מותר ואסור ליהנות ממנו בשבת שלא בשכירות אסור דשליחותיה קא עביד מה"ז עכ"ל . נ"ל פשוט דכוונתו כמ"ש המרדכי כאן שישכיר את הגוי לכשתגבה לי מאה דינרין אתן לך כך וכך וזה מה שסיים וכתב בשכירות ובדידיה קא טרח ומותר . ואע"פ שקובע לו מלאכתו בשבת שרי משום פסיד' ואסור ליהנות ממנו בשבת °) פי' אע"פ שקבלן אסור לישראל ליהנות מאותו המלאכה בשבת °) וכ"כ הג"א ספ"ק דשבת ומביאו סי' רנ"ב ס"ד וכ"ז ברור כשמש . והרב"י והב"ח בסי' רמ"ה (°) נדחקו בזה ע"ש והשתא צ"ע דיי"ל (°) (°) דבשלמ' ☞ כששוכר העכו"ם בקבולת הוא נוטל שכר שבת בהבלעה' משא"כ כשמשכיר לעכו"ם ריוח של השבתות ה"ל שכר שבת שלא בהבלעה' וזה אסור אפי' במקום פסיד' כמ"ש סי' רמ"ג בתנור ומרחץ דלפעמים איכ' פסיד' יותר מבמכס דגבי מכס נמי לפעמי' אף שלא יטול של שבת לא יהיה לו הפסד מכיסו וי"ל דמ"מ באותו יום יש פסיד' דחשבינן°) (°) לכל יום בפ"ע (°) אכן נ"ל דאין שייך כאן שכר שבת כלל דהא אין העכו"ם נותן לו שכירות כלל רק שקנה ממנו המכס וה"ל כאלו קנה ממנו סחורה לכן שרי מדינא כשהעכו"ם נוטל כל הריוח רק שאסור משום מראית העין שיאמרו שהוא עושה לצורך שישראל והישראל שוכרו לכתוב בשבת ולקבל המכס וז"ש רמ"א ולא חיישי' וכו' דבמקום פסיד' וכו' (°) ש"מ דלא ס"ל כמ"ש הרב"י סי' רמ"ה דהוי שכר שבת וכן נר' דדמי למי שיודע שיביאו לו עכו"ם סחור' בשבת ומכרה לעכו"ם בעמו שהעכו"ם יקבלו בשבת דזה פשיט' דשרי וגבי מטבע ג"כ הכל היא של

ראשונה במטלטלין אחרי שלטובת ישראל עושה משא"כ כאן לטובת עצמן ועיין בספרי דף כ"ו ע"ג ע"ש : במ"א ס"ק י"ז דשבות במקום מצוה וכמ"ש כנ"ל : ס"ק י"ח פי' אעפ"י שקבלן. פי' בענין שהוא יכול ליהנו' ממנו כגון שקבלן עמו על המבשלים או בגד כמ"ש רמ"א בהג"ה לקמן סי' רנ"ב : שם °) וכ"כ הג"א ספ"ק דשבת כ"ב המתחלת אבל אם הדליק כו' : שם°) דבשלמא כששוכר העכו"ם בקיבולת או השכיר לעכו"ם על חדש או חצי הוא נוטל כנ"ל : במ"א ס"ק י"ח לכל

דגול מרבבה

שאסור ומדברי המרדכי שהביא הב"י המושכר לשנה וכו' משמע שמושכר שהם לכל המלאכות ועוד דאי הוה מושכ' למלאכה מיוחדת א"כ איך התיר להניחו לכבות דליקה הרי אין זה מוטל על הנכרי ואדעתא דישראל קעביד ודוחק לומר שכוונת המרדכי שהיה מושכר לשנה לכבות דליקה אלא שהמרדכי לא התיר בזה אלא בדליקה משום הפסד סמוך לומר שזה מקרי קבלן ועכ"פ דברי רמ"א שכת' לכ"ע אסור לאו דוקא וזה כוונת המג"א בס"ס ר"נ: *) ואף דגבי תנור ומרחץ אסור אפי' בקבולת היינו משום חשד אבל מכס זה שכר ישראל מהמלך ותיכף משכיר שבתות לגוי בקבולת ומעולם לא נקרא שם ישראל עליו בשבת אבל כשמשכיר לגוי לשבתות דהוה שכר שבת וזה ע"כ דין אסור לא משום חשד שפיר הקשה המ"א מ"ש מתנור ומרחץ דג"כ איכא פסידא ואכתי צ"ע מאי קושי' דלמא כאן מותר משום דהוי כמציל מידם וכן משמעות המג"א בעצמו לעיל בסקי"ז :

ביאור הגר"א

ירושל' הנ"ל : ודוקא . שזהו לא קבלן כמש"ש : ס"ו ולא חיישינן כו'. ועוד דכאן משכיר לשנה לחוד:דבמקום כו'. שבת קנ"ג א': ואע"פ.ג"כ משום פסידא כמ"ש סי' רנ"ב ס"ה בהגה מיהו כו' : ויזהר שלא כו'. עירובין ל"ח ל"ע לא יהלך כו' :

לבושי שרד

הו"ל לכתוב משכיר : ט"ז סק"ו (°) דמשום פסידא שרי רבנן . דינים אלו הם לקמן סימן רס"ו. מג"א סקי"ח (°) נדחקו בזה. שהם פירשו שישכיר לנכרי כל השבתות ואע"פ שהוא שלא בהבלעה שרי משוםפסידא כ"ה בב"י שם:

ט"ז שם (°) וא"כ ה"נ בקבלנה מכס כנ"ל : מ"א סקי"ח (°) לכל יום. בפ"ע משא"כ במרחץ ותנור ליכא פסידא ואינו רק מניעת הריוח : שם (°) אכן נ"ל דאין שייך כאן כן צריך לומר : שם (°) ש"מ דלא סבירא ליה דהא לא הוצרך רמ"א לטעמא

באר היטב

אם שכרו לכתוב לו תמיד זהו פשיטא דאסור לכתוב לו בשבת מ"א : (ע) בקבולת . דאז שרי מדינא ואע"ג דיש חילוק בין קיבולת שאין ישראל קובע מלאכתו לנכרי בשבת כמ"ש ר"ס רנ"ב ובמכס קובע לו דוקא בשבת מ"מ שרי משום פסידא ומה"ט שרינן הכא אע"ג דהוי בפרהסי' וא"ל למה לא התירו נמי במרחץ בסי' רמ"ג משום פסידא דלא התירו אלא בהפסד גדול עיין ט"ז : יהודי ששכר המלח מותר להשכיר כ

יד אפרים

ד' : מ"א ס"ק י"ח כששוכר העכו"ם בקבולת כו' מדינא שרי דאדעתיה דנפשיה קעביד שנוטל חלק בגוף המכס וכמו עורות לעבדן דשרי בקבלן ואע"ג דהכא הישראל מרויח במה שהעכו"ם גובה בשבת ודמי למרחץ ורחיים כמבואר לעיל סי' רמ"ג ס"ק ב' מ"מ התם גופא לא איכפת לן ברויח הישראל וכמו ברחיים באריסות רק התם הטעם משום דלא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד משום דאף אם לא יעשה בשבת יצטרך לשלם כמ"ש המג"א וכמ"ש בביאור דבריו שם באורך משא"כ בקבלן לו מכל דינר שיגבה כרחיים באריסות דמי ואין חשש רק משום דהכא קובע לו מלאכתו בשבת בלבד מ"מ משום פסידא שרי ליה רבנן בכה"ג נמצא שאין כאן איסור מצד מה שהישראל מצוה הגוי לגבות המכס ולא מיחזי כשלוחו ומצד המכס עצמו שבא לכיסו של ישראל אין איסור משום שכר שבת כיון דהישראל לא קנה המכס של השבתות לבד אלא קנה המכס של כל השנה והשבתות בכללן בתוכו אין לו דין שכר שבת דבהבלעה זכה בו עם המכס של ימות החול וכשנוטל ה"ל שכר שבת בהבלעה משא"כ כשמשכיר לעכו"ם ריוח של השבתות לבד א"כ נהי שאין כאן שליחות של הישראל מ"מ אסור מצד השכר עצמו דמטי לכיס הישראל שכר שבת שלא בהבלעה ובכה"ג לא שרינן ליה משום פסידא וע"כ לא שרי משום פסידא אלא כשהאיסור משום דמיחזי כשלוחו שהרי הוא קובע לו בשבת לזה תהני פסידא כמ"ש בסימן רמ"ג בתנור ובמרחץ כו' כנלע"ד . וראיתי שיש מפרשים מ"ש המג"א הוא נוטל ש"ש בהבלעה ר"ל דגם מקצת היום של ע"ש הוא מתחייב לגבות המס הו"ל כמשכיר לעכו"ם שיתן לישראל כך וכך והוא יקח המותר והו"ל ש"ש בהבלעה ולפע"ד לא נהירא דכל שעיקר שייך לישראל והעכו"ם נוטל דבר קצוב אין זה בכלל שכירות אלא בכלל אריסות אלא ר"ל כמ"ש ומ"ש המג"א בתנור ומרחץ דלפעמים איכא פסידא כו' ור"ל דמ"מ באותו היום כו' נ"ל אפשר שיש כאן ט"ס וצריך לומר דמ"מ באותו היום כו' וכוונתו דבתנור ומרחץ לפעמים מפסיד יותר מה שמפסיד במכס של יום השבת ואעפ"י שיש לומר דמרחץ ותנור שאני דאע"ג שאם היה התנור והמרחץ עשוי בשביל יום השבת היה נחשב פסידא דהא פסדי להו דמי התנור והמרחץ שנתן עבורם מ"מ כיון שהוא יכול להסיק בתוכם בימות החול לא חשבינן לפסידא מה שאינו מסיק ביום השבת אע"ג שעיקרו של תנור ומרחץ עשוי להסיק' ולקבל שכירות מאחרים מ"מ לא חשבינן ליה רק מניעת הריוח משא"כ במכס שהוא משל' למלך במספר ירחים שקנה המכס מתחלה כשלא יגבה היום הוא מפסיד מכיסו לזה אמר המג"א דא"ל הגבי מכס נמי לפעמים אף שלא יטול של שבת לא יהיה הפסד מכיסו וע"כ צ"ל משום באותו היום יש פסידא דחשבינן' כל יום בפ"ע א"כ גבי תנור ומרחץ נמי דכוותיה דמה בכך שיכול להסיק בו בימי החול מ"מ כיון שהשולא הולכת על בנין המרחץ והתנור ועיקרו עשוי להסיק בו בכל יום ויום. ולקבל השכירות ואם אינו מסיק בו ביום השבת פסידא חשיב וע"ז כ' ולכן נראה

שערי תשובה

חלק אה"ע מבואר בענין זה באורך : (ע) בקבולת עבה"ט וכת' בפנים מאירות ח"א סי' ל"ח שוכרי אוראנד"ש קוזיצו"ש מן השר דהיינו להפור עפר ולהתיך ממנו ברזל ושורפים וצורפים העפר בתנורים אש תמיד תוקד וכ' שלענין העפר יש היתר בקבלנות דהיינו מעשר' עגלות עפר אתן לכם כך וכך אבל בהתכת העפר אין היתר אלא שימכור קודם שבת להעכו"ם כל חתיכות הגדולות בסך קצוב והפועל יעשה לעצמו החתיכות הקטנות בשבת בפרעון חובו ורשות ביד ישראל שיקח אח"כ בפרעון חובו החתיכות קטנות שראוים למכור בשוק וכן בהתוך זכוכית בהו"ט ימכיר קודם שבת כל מה שיש לו בהו"ט דאז בדידיה טרח ואחר שבת יקבל הישראל הזכוכית שעשה הפועל בדמי המכר ע"ש ועיין באשל אברהם בשם נחלה ליהושע ועיין לעיל סי' רמ"ג ס"ק ג' וכת' בדבר שמואל סי' קל"ב על בנין פיקאטווי דהיינו חיבור כלים וגלגלים שהאומנים טווים ושוזרים את המשי ופועלים שכירים מתעסקים בו והבית של ישראל יש לאסור. וכת' שהתיקון המועיל הוא להשכיר הכל לפועלים בעד שכירותם כ"כ ליטרות משי לשנה כו' ע"ש . ובמח"ב כת' שבשו"ת זרע אמת האריך בזה וכת' איזה תיקון יעשה שיהיה מותר עפ"י הדין ע"ש ועיין בשו"ת מהרי"ט צהלון סי' ס"ו שכת' להתיר המאס באנ"ס דהיינו מקום שעושין הבורית כיון שידוע המנהג לעשות בקבולת וכן הוא בענין הבנין ואריגת בגדים אם מנהג המדינה שלא לשכור יום ויום רק בקבולת שרי וע"ש לענין עישון הכוורת שיאמר למה אתמול לא עשנ' בפני הכוורת ולא היית מפסיד שכרך וע"ש בסי' רמ"ה להתיר אמירה לעכו"ם לעשות מעשה שעושין להחזיר הצירע"ן שברחו מהכוורת למקומן ע"ש. ועיין בהלק"ט בדין עכו"ם בונה בביתו והיא בחזקת ישראל ע"ש וכת' בשו"ת נ"ב מהדורא תנינא סי' ל"ח ישראל שיש לו פאברי"ק של קארטין וכל הכלים של ישראל וגם הבית שלו אך שעומד ברחוב הכותים והפועלים הם בקבלנות והעלה להתיר כיון שמפורסים לכל שהאברי"ק דרכו להיות בקבולת ועומד בין הכותים והביטול הפסד רב שיצטרך לשלם לפועלים בחנם אך יזהיר היהודי שלא יבא לבית ההוא בשבת ע"ש ועיין ברדב"ז חלק ב' סי' י"ג מי שלקח מכס הדאמיי"ט וצריך לקנות שיורים לעשות סוקאר ואם לא יעשו מלאכה בשבתות ויו"ט יופסד הכל ע"ש אופני ההיתר ועיין בתשובת לחמי תודה סי' ג' וסי' ד' ועיין בבני דוד הל' שבת באחד שיש לו חנות שמתעסק במלאכת הספרות ודרך ליקח לו מס יע ולוקח בעל החנות החצי ממה שמשתכר זה מותר דהוי כאריסות ואפילו אם אח"כ התנו שזה יתן כ"כ שכר לבעל החנות והמותר הכל לעצמו מותר אעפ"י שהחנות עד היום בחזקת ישראל הוא והיא מתעסק בה בחול מ"מ ליכא חשדא כיון שדרך ליתן החצי ובנותן החצי גופא שרי וא"כ פשיטא דגם זה שרי ע"ש :

חכמת שלמה

חמור מחוה"מ דהוי נמי ד"ת לכמה פוסקים ולכך פריך שפיר כיון דאתה חושש למלאכת יו"ט נ"כ אף דהוי רק איסור עשה א"כ כותי עביד ביה מלאכה בחוש"מ דשקיל כמו איסור מרחץ ביו"ט אבל לדידן דמיירי הרמ"א רק בשבת לנגד מלאכת שבת ודאי קיל שביעית וה"ה איסור חוה"מ ובמלאכת מרחץ ביו"ט יש לומר דבאמת נמי לא חיישינן לאורחים ומהאי טעמא אתי שפיר מה דלא פריך הש"ס על המשנה שם הא מרחץ לנכרי שרי דעל המשנה י"ל שפיר דלא אסר רק בשביל חשש שבת לא יו"ט. ובזה י"ל שפיר דבחוה"מ הקילו ושבת חמור. אבל לרשב"ג דנקט אף יו"ט ומלאכת מרחץ ביו"ט דאינו רק לאו הבא מכלל עשה שפיר דומה לחוה"מ דהוי נמי מן התורה כמ"ש בזה בהלכות חוה"מ ופריך שפיר ואתי שפיר דינו של הנוב"י ודו"ק ועיין בחידושי להלכות חנוכה מה שהבאתי שם ראיה דלא כהנב"י ממק"א ע"ש ועיין מ"ש בחידושי לע"ז מה שראיתי איזה שגיאות בספר ישועות יעקב הנ"ל בסוגיא זו. וגם ראיתי מה שהקשה עוד הישועות יעקב הנ"ל על הט"ז שהקשה על הרמ"א הנ"ל למה מתיר במקום דליכא רואים הרי כל מקום שאסרו רז"ל משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ותמה בספר הנ"ל למה לא הקשה על מה דאמרינן בש"ס דחוץ לתחום מותר דהרי אפילו בחדרי חדרים אסור ע"ש ולק"מ כי כלל זה דאפילו בחדרי חדרים אסור לא נאמר רק אם במקום הזה שייך רואין אך עתה ליכא רואין וגם אף אם לא היה מניח כאן רואין הוי רק מכח איסור זה מחמת שרוצה לעשות בו דבר כזה אבל זולת זה הי' מניח כאן רואים ואפשר להיות רואין דרך היתר בזה לא פלוג רבנן ואסרו בכל ענין וכדרך שאמרינן בעלמא שלא יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי ביתות מותרין אבל בחוץ לתחום בשבת ויו"ט דאי אפשר לבוא לידי רואים ולא הוי מכח איסור זה רק מכח איסור אחר ואי אפשר לבוא לידי רואין כיון דאיסורא רביע עלה בכה"ג לא תקנו רבנן ול"ש בכה"ג לא פלוג וז"ב ופשוט ודו"ק : שם סעיף ואין יהודי הקונה מכס ומשכיר לו עכו"ם וכו'. נ"ב הנה בדין אם השכירו בני העיר לישראל אחד המרחץ לכל השנה אם מותר להשוכר להשכיר ימי השבת להנכרי עיין בחיבורי על אהע"ז מהדורא ט' בסימן קצ"ב בתשובה אחת למדינת וואליחייא מ"ש שם בזה דרך אגב ע"ש ודו"ק. והנה בדין מי שמוכר איזה דבר לנכרי בהיתר מכירה ערב שבת אם די לכתו' שטר מכירה אחד וליקח ממנו ביום א' ולחזור וליתן לו בע"ש הבאה וכן בכל ע"ש או צריך לכתו' בכל ע"ש שטר מכירה חדש אם יש בזה חשש נמחל שיעבודו או לא וכל דינים והפרטים המסתעפים מזה עיין בחיבורי לחו"מ מהדורא ג' סי' רפ"ז מ"ש בזה בתשובה לק"ק קאלימייא ע"ש באורך בעזה"י ודו"ק :

מחצית השקל

נודע רק לקצת:(ס"ק יז) בקבולת כו' לקבוע לו מלאכתו בשבת ר"ל שאין הישראל מצוהו שיעשה בשבת כה"ג דוקא מותר אם הגוי עושה בשבת אבל הכא הרי ישראל קובע לו לעשות בשבת דהא בחול הישראל עצמו גובה המכס (ועי' תשובת רש"ל) רק שמצוה לגוי שיקבלו בשבת וא"כ אפי' א"ל מכל מאה כו' ה"ל לאסור: רס"ו מי שהחשיך בע"ש בדרך מותר ליתן כיסו לנכרי להוליכו אע"ג דהאמירה לגוי שבות מ"מ התירו דמשום פסידא אדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה יוליכנו בעצמו ויעשה איסור תורה א"כ משמע דבמכס שאין כותבי' כו' אסור דלמאי ניחוש אי לא שרית ליה יעשה בעצמו דהא גם אם יעשה בעצמו ליכא כ"א שבות: ומ"מ נ"ל כו' ר"ל דלא כהרב"י אלא אפילו כה"ג שרי משום פסידא כיון שהוא במקום שאין כותבין א"כ האמירה לגוי הוי שבות דשבות כדאמרי' פ"ק דע"ז די"ג ע"א הולכין ליריד של גוים ולוקחים בהם בהמה עבדים כו' וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ופרש"י בערכאות מקום שופטיהם ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום ואע"ג דכבוד ותפארת הוא להם וא"ל דאזיל ומודה לע"ז מ"מ מותר דהוי כמציל מידם שיהיה לו עדי' ומסייעי' להצילו מן העוררים עכ"ל וזה שלא ישתקע הממון ביד גוי עדיף מפסידא : יהודי ששכר המלח כו' מ"א קיצר דבריו ושם בתשובה כתב דאין הפסד המלח דומה להפסד מכס ומטבע לכן לא התיר לייחד ולקבוע לו מלאכתו בשבת לבד וגם נ"ל שאם יעשה כ"כ מלח יתן כו' ע"ש : (ס"ק יח) להשכיר כו' וז"ל הג"א כך לפי שהגהת רמ"א נובע מדברי הרב"י שהבין כן מהג"א לכן הביא מ"א דברי הג"א ומפרש דבריו דלא כהרב"י ועפ"ז מקשה על הרמ"א כאשר יתבאר : נ"ל פשוט כו' לפי מה שהבין הרב"י וב"ח בסי' רמ"ה דמ"ש הג"א ישכיר את הגוי כו' שר"ל שישכיר לגוי מכס השבתו' כמו שכ' רמ"א ולפ"ז מוכרח לפי' מ"ש אח"ז כללא כו' ואסור ליהנות ממנו בשבת ושלא בשכירות דהכי תיבות שלא בשכירות קאי אדלעיל על מ"ש ואסור כו' דהיינו שלא בשכירות ולפ"ז כ' הרב"י דתיבת אסור בתרא שם בהג"א ט"ס הוא כי הוא שפת יתר ולזה כ' מ"א נ"ל פשוט כו' דלא כהרב"י ולפ"ז לא יהי' תיבת אסור בתרא מיותר:ואסור ליהנות כו' פי' אע"פ כו' ר"ל דהשתא דאסור ליהנות מ"ש הג"א קאי אדלעיל כשהוא בשכירות דניהו דגוף השכירות והענין מותר מ"מ מה שניתן לו במכס כגון דבר מאכל אסור לישראל בשבת ואח"ז כ' שלא בשכירות אסור ר"ל גוף הענין אסור וא"כ תיבת אסור בתרא אינו מיותר וכ"ז לפי פי' מ"א דהתירא דהג"א היא היתר של המרדכי שהביא הרב"י שא"ל כשתגבה מאה כו' א"כ גוף המכס שייך לישראל וניתן לישראל וע"ז כ' הג"א דמ"מ אף שהענין מותר מ"מ אם ניתן עבור המכס דבר מאכל לא יהנה ישראל ממנו: אבל לפי הבנות הרב"י שכוונ' הג"א כמ"ש רמ"א שישכיר המכס לגוי והמכס יהא שייך לגוי והגוי יתן לישראל דבר קצוב וא"כ צ"ל מ"ש ואסור ליהנות שר"ל מה שניתן עבור מכס דבר מאכל לא יהני' ממנו ישראל בשבת דמאי שייכות לישראל בעל המכס למכס הניתן יותר מישראל אחר דהא המכס גופיה שייך לגוי לכן פי' הרב"י הני ואסור ליהנות כפירושו כנ"ל ולכן אסור בתרא ט"ס ומביאו סי' רנ"ב סעיף ד' בהג"ה: והשתא צ"ע. ר"ל כיון דהתירו של רמ"א אינו מבואר בפוסקים ראשונים להדיא לא מצינו רק התירא של המרדכי וקבלת אם תגבה מאה כו' ומהיתר זה אין ללמוד התירא של רמ"א י"ל דבשלמא כששוכר הגוי בקבולת כו' ר"ל היינו התירא של מרדכי : שכר שבת בהבלעה תיבת בהבלעה לאו דוקא דהא אפי' קובע לו מלאכתו בשבת נמי מותר וכמ"ש מ"א ס"ק י"ז וכנ"ל אלא ר"ל דדומה להבלעה דהא מה שאינו נקרא שכר שבת כשמשכיר בהבלעה דהיינו לכל שבוע או לחדש אע"ג דמ"מ נוטל שכר שבת דהא ידעי' אם לא היה מניחו לעשות בשבת הי' פוחת משכר שקצב לו ועי' ע"ז שמניחו ומשכירו גם לשבתו' נותן לו שכירות יותר מ"מ מותר כיון דאינו מזכיר בשכירות את יום השבת וכן בקבולת אם תגבה מאה כו' ג"כ אינו מזכיר יום השבת ובזה דומה להבלעה ואינו שכר שבת : וזה אסור אפי' במקום פסיד' ר"ל דרב"י גופיה הקשה קושי' זו דה"ל שכר שבת ותירץ דמשום פסיד' התירו וע"ז כ' מ"א דשכר שבת אפי' במקום פסיד' אסור : דלפעמים איכא פסידא יותר כו' ר"ל דלא תחלק דוקא מרחץ דההפסד הוא מניעת ריוח זה לא מיקרי פסידא כ"כ משא"כ מכס דצריך לשלם למלכות מס עבור קבלת המכס ואם לא יגבה המכס יפסיד מכיסו המס הרי זה מיקרי יותר פסידא : לא יהי' הפסד מכיסו ר"ל כשיצטרף כל המכס שמקבל כל ימי החול אפי' בלי שבת לסוף השנה יעלה כפי המס שצריך ליתן או יותר ולא יפסיד מכיסו : דחשבי' כל יום בפ"ע דרך משל אם נותן מס לשנה דהיינו לשס"ה ימים שס"ה זהובים לא חשבי' השס"ה ימים והשס"ה זהו' יחד אלא אמרי' כל יום צריך ליתן א' זהוב א"כ כשלא יקבל מכס ביום השבת יפסיד א' זהו' מס מאותו יום אע"ג שאם יצטרף מה שקיבל מכס בימי החול מלבד השבת ג"כ עולה שס"ה זהובים כי גבה מכס כל יום יותר מא' זהוב אמרי' דבשאר הימים הרויח ואין להם צירוף עם השבת ועכ"פ בשבת הפסיד א' זהוב מס של אותו יום: אכן נ"ל כנ"ל. ר"ל דניהו דהרב"י חשבו לשכר שבת ועי"ז הוצרך לדחוק דהותר משום פסידא וכמ"ש מ"א אבל המ"א ס"ל דבלי פסידא מותר משום שכר שבת דכאן לא מקרי שכר שבת דהא אין הגוי נותן לו שכירות כו'. ל' שכירות ליכא כ"א כשמשכיר לו דבר שיש בו ממש כגון כלי או קרקע וכדומה משא"כ במכס אין דבר שישכיר לו כ"א הורמנא דמלכא: וזה שכ' רמ"א ול"ח כו' ש"מ דלא ס"ל כהרב"י דזה מקרי שכר שבת דהא לפ"ד הרב"י שני דברים הותרו כאן משום פסיד' א' דל"ה שיאמרו לצורך ישראל עושה ב' דל"ח לשכר שבת וא"כ למה כ' רמ"א ול"ח שיאמרו כו' משום פסידא ושביק חשש שכר שבת והכי מבע"ל כו' ול"ח שיאמר כו' וגם ל"ח לשכר שבת משום פסידא א"ו דס"ל דהכי לא הוי שכר שבת ובלי פסידא הוי מותר משום שכר שבת וא"ל לטעם פסידא כ"א שלא יאמרו כו' וגם' ת"ש הקשה מלקמן כ"ס ת"ל במי ששכר רחיים ולוקח בשכרו מדה שכר או מאל"ן דא"א למוכרו קודם פסח לגוי משום דהוי דבר שלב"ל וכמ"ש ט"ז שם וכ"כ מ"א שם דא"א בענין אחר כ"א שימכור לגוי קודם פסח הרחיים גופיה והכא דא"א למכור לו כ"א הורמנא דמלכא ואין קנין חל בזה ע"ש מ"ש תיקון ולענ"ד אפשר דלא דמי הכא לחמץ בשלמא בחמץ אם אין הקנין חל א"כ ה"ל חמצו של ישראל וקעבי' ישראל אבל הכא אין האיסור כ"א דנראה כשכר שבת לכן בהבלעה מותר דאינו נראה כשכר שבת אע"ג דמ"מ מקבל שכר שבת כנ"ל וה"ה אם מכרו לגוי ניהו דבדיניהו אין הקנין חל מ"מ הגוי מחזיק בשכירות לפי דיניהם (ואע"ג דאין אנו הולכים בתר דיניהם כמ"ש מ"א סי' תמ"ה) מ"מ

מטבע של מלך יט (י)דינו כדין המזוג' על המכס ואע"פ שמשמיעי' קול בשבת בהכא' המטבע [הגהו' מיי' פ"ו] וע"ל סי' רנ"ב ויזהר(ז)שלא ישב הישראל אלא העכו"ם בשב' כשעוסק כ(יח)במלאכתו במטבע או בקבל' המכס[מרדכי פ"ק דשב']:

רמה ישראל ועכו"ם שותפין איך יתנהגו בשבת ובו ו"ס:

א א*ישראל ועכו"ם שיש להם שדה או א תנור או מרחץ או ב רחיים של מים(א)בשותפו' או שהם שותפין בחנות בסחורה אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף שיהיה שכר השבת לעכו"ם לבדו ב (°)אם מעט ואם הרבה ושכר יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו מות' (א) ואם לא התנו בתחל' כשיבואו לחלוק נוטל עכו"ם שכר השבתו' כולם והשאר חולקים אותו ג ואם לא היה שכר השבת ידוע יטול העכו"ם לבדו שביעית השכר וחולקים השאר: הגה ויש מתירין השכר בדעבד אפילו לא התנו ג וחלקו סתם [הרא"ש פרק קמא דע"א ור' ירוחם ח"ב] ונ"ל דבהפסד גדול יש לסמוך עלייהו וי"א

מגן אברהם

המלך ואינו מוכר אלא הורמנ' בעלמ' שיש להם מהמלך : יט דינו כדין כו'. ☞ ומותר ליתן כסף לעכו"ם לתקן לו מעות כיון שאין כאן שמיעת קול שהי' של ישראל ואין לחוש כיון דעכו"ם עביד בשכרו (הג"מ) : כ במלאכתו. לא מיבעי' כשהמכס הוא לישראל אלא אפי' השכירו לעכו"ם לשבתות ואין לו עסק בכך ואפ"ה לסור שלא יאמרו לצרכו הוא עוס' וצריך לדקדק אם הישראל מקבל דבר מאכל במכס שלא הובא מחוץ לתחום ואין בו חשש לידה ומחובר אם שרי לישראל לקבל בעצמו ונ"ל דאסור משום ממצוא חפציך כמ"ש סי' ש"ו ועמ"ש ססי' ש"ז :

רמה א תנור °) ואע"פ שאין חלק הישראל מתרבה כשעושה העכו"ם בשבת כמו בשדה אפ"ה אסור כיון שהוא מחויב לעשות גם בשבת כשא"ל עשה אתה בשבת ואני בחול הוי כאלו מעמיד פועל לעשות בידי' (תוס') וא"כ אם הם אין עושין כלום °) רק שהעכו"ם מסיק התנור ואופין בו ונותנין שכירות אע"ג דהישראל אסור לקבל השכירות (°) משום שכר שבת מ"מ רשאי לחלוק (°) סתם בהבלעה כמ"ש הב"י ססי' זה בשם ריב"ש ע"ש °) (°) ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה כיון שיש לעכו"ם חלק בו דאל"כ (°) אפילו התנו ליתסר וכמ"ש הר"ן (°) וכמ"ש בהג"ה : ב אם מעט ואם הרבה . אבל אסור לחשוב עמו ולומר אתה נטלת בשבת מרובה ואני מועט נחלק המותר (°) כמ"ש הראב"ד וב"י בשם תשובת הגאונים וב"ח (°) עס"ב (°) וגבי שדה צריך שיאמר לו תעמול לזרוע ולחרוש בשבת ותטול בשעת קצירה כנגד עמלך בשבת ואני אעמול בחול ואטול כנגדו בחול ומש"ה שרי כיון שהתנו בתחלה לא הוטל על הישראל מעיקרא לעשות בשבת ואין העכו"ם שלוחו וכתב ר"ל חביב סי' ק"ו אם לא נודע בכמה השכירו בשבת כגון בחנות דאין לחלוק בשוה (°) ועמ"ש סי' רמ"ו ס"ה : ג וחלקו סתם. ☞ ז"ל רי"ו ואם לא התנו ובאו לחשבון וא"ל טול אתה בשבת ואני בחול אסור . ואם מסתמא לקח העכו"ם בשבת °) (°) בלא אמירת ישראל איבעי' ולא איפשטא ולקולא עכ"ל וז"ל רש"י מסתמא שקבלו סתם ועשאו סתם עכו"ם בשבת וישראל באחד בשבת ולא אמר ישראל מעולם טול אתה את השבת ואני בחול מהו לחלוק סתם בשוה ולא יזכיר ישראל את השבת עכ"ל והרמב"ם תרוייהו אסירי (°) כ' ב"י ואם אין לאופה עכו"ם חלק בתנור אפילו א"ל מתחלה טול לעצמך כך וכך ימים ושבת בכללם כדי שתסיקהו גם בחול אסור דלא שייך לומר שיסקה לו בשבת אם לא שיהא קנוי לו לעולם(תוס' בשם הר"ר אלחנן)ונראה מתוך דבריהם דלא קי"ל כוותיה דבכל ענין שרי כשהתנו ולכן הרא"ש וש"פ לא הזכירו דין זה עכ"ל °)ול"נ דאדרבא מדכתבו הרא"ש ורי"ו מעשה בא' שגבה חצי תנור בחובו ולא כתבו (°) כמ"ש התו' שהיה נוטל האופה כך וכך ימים א"כ ש"מ דס"ל דבאופה לא מהני התנו (°) ולזה פי' בהג"ה ואם אין וכו' ונ"ל (°) דהתו' והג"א לא אסרו אלא כשא"ל טול אתה בשבת דה"ל כמשכיר תנורו בשבת ע"מ שיסיק לו בחול ונוטל שכר שבת דהוי כנותן לו מעות בשכר (°) כמ"ש התוס' בהדיא בשם ר' אלחנן ע"ש דבשלמא כשיש לעכו"ם חלק בו ה"ל שלו לגמרי בשבת אבל לומר לאופה טול אתה ב' וג' ימים ואני ב' וג' ימים שרי דה"ל שכר שבת בהבלעה ובאופן זה התיר ר"ת להתנות °) דלא כמ"ש הב"י (°) שהתוספות חזרו מדבריהם

ט"ז

עסק קטן משא"כ בההיא דמרחץ וכיוצא שאין ההפסד גדול כ"כ ומעיקר' כי עשה המרחץ ידע כי לא יעסוק בו בשבת אפי' ע"י עכו"ם ע"כ אין בזה חשש שמא יעשה איסור חמור כנ"ל : (ז) שלא ישב הישראל אלא העכו"ם . פי' אותו הישראל שהשכיר לו או שלוחו ויליף לה במרדכי ממה דאי' ס"פ בכל מערבין לא יהלך אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכ' כו' ונ"ל דאף בזה שאסור לישב שם היינו כדי לידע מה היא ההתעסקות שעוש' העכו"ם וכדי לקבל ממנו חשבון ע"ז למחר אבל אם אינו יושב שם אלא כדי לשמור את העכו"ם שלא יגנוב אלא יניח לתיבה המכס מה שיקבל מותר וראיה ממ"ש שמור לי פירות שבתחומך כו' ותו ראי' בפ' הזהב דנ"ח השוכר את הפועל לשמור את הפר' כו' ולשמור הזרעים אין נותנין לו שכר שבת הרי שעכ"פ עושה היתר בשמיר' רק שאין נותנין לו שכר ע"ז בשבת משום שכר שבת ואמר שם בסיפא דאם היה שכיר חדש מותר אפי' ליקח שכר שבת ש"מ שמותר להיות יושב ושומר בשבת וה"נ כן היא כנלע"ד ובזה ניח' מה שנהגו מחזיקי ריחיים מהשר להושיב שם ישראל אפי' בשבת רק יזהרו שלא ידברו כלום בהעסק:

רמה (א) ואם לא התנו כו'. זהו בעי' דלא איפשטא בגמרא וכ' הטור וכתב א"א ז"ל כיון דספיקא דרבנן היא אזלינן לקולא ואין צריך להניח לעכו"ם ליטול כל השבתות לבדו אבל מדברי הרמב"ם יראה לחומרא שכתב

באר הגולה

א ע"א כ"ב ושם בתוספות ב הרא"ש שם ג הרמב"ם שם בפרק ו' :

עטרת זקנים

רמה * ישראל ועכו"ם כו'. אם התנו מתחילה כו' . ע"ל סי' ת"ן סעיף ג' וביו"ד סי' רל"ד סעיף י"ג באם גוף התנור של ישראל והעכו"ם האופ' המסיקו נוטל חלקו בתנור והיהודי נוטל כך וכך ימים דינו כדין תנור שיש לישראל ועכו"ם בשותפות דצריך להתנות ישראל בתחילה שיהי' שכר שבת לעכו"ם לבדו ושכר יום אחד כנגד יום שבת לישראל לבדו ואם לא התנה מתחילה אז כל שכר שבתות הם לעכו"ם לבדו והשאר חולקין בשוה ואם אין שכר שבתות ידוע כמה הוא יטול העכו"ם לבדו שביעית השכר והשאר חלק כחלק יאכלו (תוספות ב"י ועיין בש"ת מהרר"א מזרחי חלק א' סימן פ"ג) שלא נכון לומר לעכו"ם טול אתה שכר של שבת ואני אטול של חול ע"ש :

נתיב חיים

יום בפ"ע ועוד נ"ל דאין שייך כאן כנ"ל: רמה במ"א ס"ק א' ואף ע"פ שאין חלק ישראל מתרבה נ"ב וא"כ אפי' לא התנו יהיה מותר : שם רק שהעכו"ם או ישראל מסיקין התנור כנ"ל : שם ולא חיישינן שיאמרו בתנו' ישראל הוא עושה כיון שיש לעכו"ם חלק בו דאל"כ אפי' התנו אסור כנ"ל : סק"ב כמ"ש הראב"ד נ"ב ק' לפי שיטת הראב"ד קושית תוס' ד"ה ואם באו לחשבון במ"ע ע"ש וצ"ע: במ"א ס"ק ג' בלא אמיר' ישראל נ"ב פי' לרי"ו אם קבלו סתם אע"ג דאמר אחר כך טול אתה וכו' מותר ולרש"י אפ"ה אסור וק"ל : שם ולי נראה דאדרבא נ"ב פירוש שהרב"י כת' דהרא"ש לא מזכיר דין זה ע"ז כותב דאדרבא וק"ל : שם דלא כמ"ש הרב"י דהתוס' חזרו מדבריהם נ"ב ולפ"ז הרא"ש והג"א כתי' איירי בכה"ג שאמר לעכו"ם טול אתה בשבת ע"מ שתסיק לי בחול אבל לומר לעכו"ם טול אתה ב' וג' ימים ואני ב' וג' ימים שרי וק"ל :

הגהות רעק"א

סי' רמה סעיף א' בשעה שבאו גר ועכו"ם שירשו אביהם עכו"ם מהני התנו תחלה קודם דכיון דירושת הגר דרבנן אקילו רבנן דהוי כבאו עכשיו להשתתף כ"כ הרא"ש פ"ז מ"ו דדמאי בשם התוס' וע' יו"ד סי' קמ"ו ס"ד: מג"א ס"ק ג ואם ל"ל כ' הב"י ואם :

חתם סופר

סי' רמה במג"א ס"ק א' לעכו"ם חלק בו. נ"ב עיין ביו"ד סי' ס"א ובש"ך ס"ק י"ד ודוקא שותף אבל שוכר ושכיר לא פעי וק"ל :

שערי תשובה

(יח) במלאכתו עבה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים סי' ד' פורשי מכמורות של דגים שהמצודה פרוסה מע"ש ומתמלאת בשבת ואם תעמוד כך עד בוקרו של יום ראשון יגנבו הרבה וגם יש פסידא אם לא יריקו שאם יפכו שמה אחרים יש להתיר אך שלא לומר בפירוש להעוסקים במלאכה ביום השבת ולצוות להם שיריקו המצודה רק לומר מדוע לא עשית כן בשבת שעברה או כל המריק לא יפסיד שכרו כיון שיש כאן פסידא שקשה להפקיד שומרים כל היום וכל הלילה לפי שהיא רחוק משפת הנהר והיזקו מצוי וגם מותר שישב ישראל ויראה בשעת הורקת המצודה שלא יגנוב וכמ"ש במשבצות שנהגו כהט"ז אך להרחיק מן הכיעור וכדומה טוב שיעמוד מרחוק ויראה את מעשיו ע"ש ואם הישראל שיש להם מצודות דגים ושוכרים עכו"ם ולפעמים צדים בשבת עיין בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ד ובשו"ת הרשב"ש ס"ס תקע"ז ועיין בגו"ר כלל ג' סי' כ"א בגבינית לחות שמביאים במצרים ביום ראשון על השוק למכור והוא ידוע ומפורסם שמלאכת שבת הוא ע"י שכירות ואף שעושה בקבולת אסור משום חשדא אך כיון שהדבר צורך לרבים יעשה ישראל תנאי עם הכותי בעל החלב שלא יקנה ממנו אלא אם כן יעשנה גבינות ואם כן יד ישראל לא אגידה במלאכה וכיון שהוא דרך מקח וממכר אין אנו אחראין לטועים שיסברו שהוא דרך שכירות עיין שם :

באר היטב

פועלים בקבולת שאם יעשה לו כך וכך מלא יתן להם כך וכך רש"ל סימן ק' . עיין יד אהרן מה שמביא בשם ס' נחלת יהושע ומס' דת ודין סי' ו' : (י) דינו כדין . ומותר ליתן כסף לעכו"ם לתקן לו מעות כיון שאין כאן שמיעת קול שהוא של ישראל ואין לחוש כיון שהעכו"ם עביד בשכרו הג"מ מ"א : (יח) במלאכתו. לא מבעיא כשהמכס הוא לישראל אלא אפילו השכירו לעכו"ם לשבתות ואין לו עסק בכך אפ"ה אסור שלא יאמרו לצורכו הוא עושה. כתב הט"ז הא דאסור ליסב שם היינו כדי לידע מה הוא התעסקות שעושה העכו"ם כדי לקבל ממנו חשבון ע"ז למחר אבל אם אינו יושב שם אלא כדי לשמור את העכו"ם שלא יגנוב מותר ובזה ניחא מה שנהגו מחזיקי ריחיים מהשר להושיב שם ישראל אפי' בשבת רק יזהרו שלא ידברו כלום בהעסק עכ"ל. והיד אהרן חולק דבכל גווני אסור ליסב שם ע"ש . אין לישראל לקבל דבר מאכל במכס אפילו לא הובא מחוץ לתחום ואין בו חשש לידה ומחובר מ"א ע"ש : ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קנ"ז . ובס' דת ודין סי' ו' . ובס' משנה למלך בפ"ו מהלכות שבת ובתשובת פנים מאירות סי' ל"ח :

רמה (א) בשותפות . דע ההיתר גמור הוא באם הישראל שיש לו שדה בשותפות עם הנכרי שיתנו מתחל' קודם שנוקקין השותפות . טול אתה בשבת ואני בחול אם רב או מעט . ובשעת חלוקה יטול הנכרי שכר שבת וישראל יטול יום א' כנגדו הן רב או מעט אבל אם לא התנו מתחל' ובשעת חלוקי' אומר טול

לבושי שרד

דפסידא רק לענין מראית עין ואלו להרב"י צריך לטעמא דפסידא לענין שכר שבת ג"כ :

סי' רמה ש"ע ס"א אם מעט. דכיון דאין מחשבין זה כנגד זה ליטול בשוה א"כ אינם שותפים כלל ביום שבת ולא ביום א' רק בשאר ימות השבוע : מ"א סק"א רק שהנכרי. ר"ל הנכרים האופים פת הם בעצמם מסיקין התנור רק נותנים שכירות בעד התנור בכה"ג ליכא סברא דמעמיד פועל : שם (°) משום שכר שבת ר"ל כשאומר להנכרי טול אתה בשבת ואני בא' בשבת הרי נוטל שכר שבת שלו בלא הבלעה דהרי בעד שאפה בשבת הוא לוקח שכירות יום שלם: שם (°) סתם בהבלעה ר"ל שלא יאמר כלל להנכרי טול אתה בשבת כו' אלא שיתן הנכרי לישראל חלקו בריוח של כל השבוע ביחד דאז מקבל שכר שבת בהבלעה וכ"כ הב"י בשם הריב"ש בישראל ונכרי שיש להם בהמה בשותפות היכא דליכא משום איסור שביתת בהמתו דאם אמר לו טול כו' הו"ל ש"ש בלי הבלעה . אבל אם לא אמר לו כלל מותר דה"ל בהבלעה ע"ש הובא בקצרה בט"ז סוף סי' זה : שם (°) ולא חיישינן . ר"ל דאע"ג דמדינא שרי כיון שהוא בהבלעה מ"מ הא בר"ס רמ"ג כ' דתנור דינו כמרחץ דאסור להשכיר לנכרי בהבלעה משום מ"ע : שם (°) אפי' התנור ליתסר הא"ר מגיה התנו ר"ל דבהתנו ג"כ יש מראית עין שאין הכל יודעי' שהתנו אע"כ דבכה"ג דיש לו חלק בו ליכא מ"ע: שם (°) וכמש"כ בהגה. ע"ש במ"א סק"ה : סק"ב (°) עס"ב. דשם נתבאר כדבריו דאפי' התנו קודם השיתוף אינו מתיר שם אלא בשעת החלוקה חולקים סתם בשוה אבל אם עושים חשבון אסור : שם (°) וגבי שדה הוקשה לו בשלמא בתנור ואיכך אין אומר לו רק שיקח השכירות בשבת משא"כ בשדה אין לוקחין אלא בסוף השנה א"כ ע"כ צ"ל לו אתה תחרוש בשבת ותיטול כו' א"כ הרי עושהו שליח לחרוש ולמה שרי בכה"ג : שם (°) ועמ"ש סי' רמ"ו ס"ה כנ"ל: סק"ג (°) בלא אמירת ישראל רי"ו מפרש בעיית הש"ס שלא אמר לו הישראל טול אלא הנכרי מעצמו לקח בשבתות אפי' שבשעת החלוקה אמר הישראל אתה לקחת השבתות ואני אטול כנגדן ואפי' בכה"ג לקולא אבל לרש"י אין הבעי' אלא דוקא שלקח הנכרי סתם בשבתות ובשעת החלוקה חלקו ג"כ סתם וכה"ג הוא דאזלינן לקולא אבל הרמב"ם שהוא דעת המחבר בכל גווני אוסר: שם (°) כ' ב"י ואם אין לאופה נכרי חלק כנ"ל : שם (°) (תוספות והג"א) בשם הר"ר אלחנן כנ"ל: שם (°) כמש"כ התוס' שהתוס' כתבו זה המעשה שהישראל גבה כל התנור רק שהנכרי המסיק היה נוטל איזה ימים ואפ"ה התירו שם אם התנו תחלה. אבל הרא"ש שינה בלשונו שגבה רק חצי התנור ויהיה הנכרי שתוף בתנור ולכן כ' הג"א על הרא"ש דאם אין לנכרי חלק לא מהני תנאי : שם (°) ולזה פי' בהג"ה. ואם אין כנ"ל: שם (°) שהתו' חזרו היינו באותו מעשה הנ"ל שהביאו התוס' תחלה דברי הר"ר אלחנן דלא מהני תנאי ואח"כ כתבו בשם ר"ת ולהתנות :

יד אפרים

כו' ואם אין כאן ע"ס בהך וי"ל דמ"מ כו' יש להגיה תיבות לכן נ"ל שצריך להיות אכן כנ"ל: ס"ק י"ט ומותר ליתן כסף לעכו"ם ר"ל שהישראל הממונה מן המלך על הכאת המטבע מותר ליתן לעכו"ם הכסף לתקן המעות אפילו בשבת דאין כאן חשש משום שמשמיע קול בשבת דאסור לדעת הגהמ"י כמבואר בסימן רנ"ב בהג"ה דזה דוקא היכא שהשמעת קול הוא מתחת כלי ישראל כגון ברחיים וכה"ג משא"כ כאן שהפטיש הכאה וגם הכסף המתוכן ומטבע הכל אינו של ישראל רק שהוא ממונה מן המלך ע"ז דהיינו שהמלך מתפשר עמו וקוצץ לו איזה סך שהוא ישכור פועלים ויכה לו סך כך וכך מטבעות אבל מ"מ הכסף והכלים שעושים בהם מלאכה הכל שייך למלך לאומני' ובכה"ג אין חשש משום השמעת קול כיון שאינו של ישראל. וגם משום שוכר פועלים אין חשש כיון שכן באים בשכרם ועושין המלאכה בביתו של גוי ואין מקפיד שיעשו בשבת דוקא כעורות לעבדן דבקבלן שרי ויש מי שנראה מדבריו שמ"ש המ"א בשם הגהמ"י שאין כאן השמעת קול שהוא של ישראל ר"ל שאין הדבר מפורסם שהוא שייך לישראל וליתא אלא פשוט כוונתו וכמ"ש ג"כ בלשון הג"ה כאן אעפ"י שמשמיע קול בהכאת המטבע והוא פשוט : סק"ב לפי שרבים מתקשים בהבנתו אמרתי לבאר הכא התוס' כתבו וז"ל מעשה בימי ר"ת שגבו ישראל בחובו תנור מנכרי והיה לו לאופה המסיק בו חלקו בתנור והיו ליהודי כך ימים ולאופה כמו כן ולא הותנו מתחלה טול אתה חלקך בשבת כו' וה"ה ר"י רוצה לומר דמותר כו' ולא הודה לו ר"ת דאעפ"י שאין משביח במלאכה בשבת מ"מ הוי כאילו מעמיד פועל בידים ונרא' להר"ר אלחנן דאפילו הותנו מתחלה לא יועיל כיון שכל התנור של ישראל הוא והו"ל כמשכיר תנורו בשבת ואמר לנכרי טול שכר תנור בשבת כשתסיקו ליה בחול וגם ר"י חזר בו והביא ראיה לר"ת דאין חילוק בין תנור לשדה לכן צוה ר"ת לקבל החוב מן הנכרי ולחזור ולהלוות ולהתנות מתחלה עכ"ל התוספות. ולכאורה כיון שמסקנת התוספת שצוה ר"ת להתנות אלמא דתנאי עכ"פ מהני אע"ג דמשמע שהיה התנור של ישראל לבד ולא ס"ל לר' אלחנן דס"ל אפי' התנור אסור והוא דעת הב"י אמנם המג"א מפרש באופן אחר ואכתוב פי' כל דברי התו' הנ"ל לפי דעתו י"ל שהוא מפרש דלפי מ"ש התוס' ענין המעשה היה התנור של ישראל לבד ומ"ש התוס' והיה להאופה המסיק בו חלקו פי' שהיו דרכם על הרוב שמי שהיה לו תנור לא היה מסיק ואופה בו לעצמו רק היה לוקח אופה אחד שיאפה בו והיה מתנה עמו שיטול הוא כך וכך ימים והאופה כך וכך ימים וזה היה להאופה חק קבוע ולא יעבור ולא היה בעל התנור יכול להחליף משכורתו אם לא ברצונו כי זכות זה היה לו בו מתחלה וזה שכתבו היה לאופה המסיק בו חלקו בתנור כו' וכשגבה הישראל התנור בחובו נשאר זכות האופה כאשר היה לו בו בתחלה ואם היו מתנה עם האופה בשעה שגבה התנור מעכו"ם טול אתה כך וכך ימים היה מותר דהא מעיקרא לא זכה בו הישראל לאפות בו בשבת ולא שייך שהישראל מעמיד פועל עכו"ם עבורו בשבת כיון שבשעה שזכה הישראל הוטל על העכו"ם מלאכת שבת. אבל מ"מ היה כאן מקום לחוש דהא כשמתנה עמו ליטול שכר התנור ומחייב להסיקו אף בחול ליטול הישראל השכר לבד א"כ הו"ל כמשכיר תנורו. אך זה דוקא כשמתנה עמו טול אתה בשבת ואינו כולל עמו שאר ימים דאז כיון שהתנור

ביאור הגר"א

סי' רמה ס"א או תנור. תוס' שם : או מרחץ. שם בשם תוספתא : או שהם. רמב"ם : אם מעט ואם הרבה. ס"ל דמ"ש שם ואם באו לחשבון אסור קאי אף אם התנו בתחלה וכמ"ש בפ"ו מהל' מ"א וש"ע י"ד סי' רל"ד סי"ג ואם התנו כו' ובלבד שלא יבואו לחשבון כיצד כגון שיחשוב כו' ע"ש : ואם לא התנו. פי' לחומרא משום דקשה שם תפשוט דאסור דאל"כ אמאי איכסף רבא ונ"ל דמספקא להו ללישנא בתרא וכיון דלישנא קמא סתמא דגמ' קאמר כן הלכה. ר"ן : ויש מתירין.לקולא:

חכמת שלמה

ס' רמה סעיף א' ישראל ועכו"ם שיש להם שדה. נ"ב עיין בטור מ"ש מעשה היה והתירו הר"י ע"ש ועיין ביאורו בכמה דרכים בעזה"י בחידושי עבודת עבודה על מס' ע"ז בסוף פ"ק דע"ז מקור דין זה ליישב קושית הב"י שהרי הר"י חזר בו ושם פלפלתי בכמה דברים השייכים לסי' זה ובישוב שיטת הרמב"ם שפסק דאיבעיא לחומרא ע"ש ודו"ק :

מחצית השקל

שוב אינו נראה כשכר שבת : (ס"ק יט) דינו כו' ומותר ליתן כו' ר"ל אדם אחר שלא קנה המטבע מהמלך דליכא פסידא ולכן בעינן שאין כאן שמיעת קול שהוא ישראל : (ס"ק כ) במלאכתו כו' אפי' השכירו לגוי לשבתות ואין לו עסק בכך ואפ"ה אסור שלא יאמרו כו' ושם במרדכי אייתי ראיה מר"ס ס"ן עי' בהרב"י לפי זה מ"ש הט"ז להתיר ליסב שם לשמור את הגוי שלא יגנבו לו לדברי מ"א גם זה אסור ועי' מ"ש בסי' ת"ס סברא להקל גם לדעת מ"א :

סי' רמה (ס"ק א) אע"פ כו' כמו בשדה ר"ל שדה ע"י שהגוי עושה בה בשבת גם חלק ישראל שיש לו בשדה מתרבה ונהנה בה ישראל ודאי נראה כמעמד פועל אלא אפי' תנור דע"י שעושה גוי בשבת אין חלק ישראל מתרבה בחול שאז הוא של ישראל מ"מ נראה כמעמיד פועל כיון שישראל מחויב ג"כ לעשות בשבת ה"ל כשלוחו: וא"כ כו' כיון דהאיסור הוא דנראה מה שעושה גוי הוא בשליחות ישראל כיון דהמלאכה מוטלת גם על ישראל א"כ אם הם אין עושים כלום ר"ל בעלי התנור אין אופים ומסיקים רק מי שהעיסה שלו הוא מסיק התנור ואופה בו:(ומ"ש רק שהנכרי מסיק משום דהא מיירי בשבת וישראל ודאי אינו אופה ומסיק באותו יום אלא גוי שהעיסה שלו) בזה ליכא למימר דהוי כמעמיד פועל דהא בעלי התנור אין עושים כלל וליכא רק משום שכר שבת לכן שרי בהבלעה דהיינו לחלק שכר של כל השבוע ולא של כל יום לבד. כמ"ש ב"י ס"ס זה והובא בש"ע ס"ס רמ"ה סעיף ה':דאל"כ אפי' התנו ליתסר כנ"ל ור"ל דהא אין העולם יודעים שהתני' ואע"כ כיון שיש לגוי חלק תולין בהיתר אם האמת כן אחר החקירה:(ס"ק ב)אם מעט כו' אבל אסור לחשוב כו' הטעם דהא ע"י תנאי מותר דאז אמרי' דאין לישראל חלק בשבת וכיון שאח"כ מחשב עם הגוי הרי נראה למפרע התנאי הערמה בעלמא דהא חזי' דנוטל ישראל חלק במלאכת שבת כ"ה פי' הראב"ד במאי דתניא ספ"ק דע"ז ואם באו לחשבון אסור דקאי על התנאה ואע"פ שרש"י חולק ופי' דברי הברייתות באופן אחר מ"מ כ' הב"ח דלדינא מודה רש"י להראב"ד דהכי מסתבר: וגבי שדה. ר"ל שגם אין ריוח כל יום ידוע: כנגדו בחול ומש"ה שרי כנ"ל:(ס"ק ג)וחלקו כו' ואם מסתמא לקח הגוי כו' ר"ל שהישראל לא א"ל שיטול חלקו בשבת אלא הגוי מצד עצמו לקחו אם אחר זה מותר לישראל ליקח חלקו יום חול כנגדו:איבעיא סוף פ"ק דע"ז וז"ל הש"ס סתמא מאי. וז"ל רש"י מסתמא כו' רש"י פי' האיבעי' לענין שדה דל"ל כפי' ר"י הנ"ל לכן פי' סתמא שאין הישראל אומר טול חלקך כו' אי רשאי בסתם לחלוק בשוה ולא יצטרך ליתן תחלה חלק שביעי לגוי ולהרא"ש דנקט האיבעיא לקולא הכי תרי גווני מותרים:ולהרמב"ם היינו דעת הרב"י שכ' מדסתם הרמב"ם משמע דפסק האיבעי' לחומרא א"כ הני תרי גווני אסורים דהא סתם לאיסור: אסירי כ' הרב"י אם אין לאופה גוי כו' כנ"ל:טול לעצמך כך וכך ימי' כו' אין זה לשון הג"א וכן הוא ל' הג"א אפי' התנו אסור אלא שהרב"י לפי הבנתו דברי הג"א כ' כן מדעתו אבל לפמ"ש מ"א אה"ז אין הפי' כן: ונראה מתוך דבריהם דלא קי"ל כוותי'. דז"ל התוס' ספ"ק דע"ז מעשה כך הי' בימי ר"ת שגבה ישראל אחד בחובו תנור א' מגוי והיה לאופה המסיק חלקו בתנור וה"ל ליהודי ליטול [illegible] הוי

שכל זה לא מיירי אלא בשותפות שכל א' ד עוסק (ג) ביומו [ב"י] אבל כשניהם עוסקי' ביחד כל ימי החול ובשבת עוסק העכו"ם לבדו מות' לחלוק עמו כל השכר דעכו"ם ה אדעתיה דנפשיה קא עביד ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת (°) כיון שאין המלאכה מוטלת עליו לעשות ומ"מ לא יטול שכר שבת אלא ו בהבלעה עם שאר הימים [ר"ן פ"ק דשבת ס"פ כ"ב ופ"ק דע"א] :

ב °(ב) ד היכא שהתנו בתחלה אם אח"כ בשע' חלוקה נתרצה העכו"ם לחלוק בשוה מות':

ג ה היכא שלא התנו בתחלה יש תיקון ע"י שיחזיר המוכר להם ז דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר ויחזרו ויקנוהו בשותפות ויתנו בשעת הקניה ואם נשתתפו בחנו' ולא התנו יחזור כל אחד ויטול חלקו ויבטלו השותפות ואח"כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחל' ואם קבל הקרקע לעשות בו מלאכה בשותפות יבטלו השיתוף וימחלו זה לזה ואח"כ יחזרו להשתתף ויתנו בתחל': הגה (ג) ואם ירצה ח להשכיר לעכו"ם חלקו (ג) בשבת או לשכרו בקבולת שרי וכמו שיתבאר לעיל ס"ס רמ"ד לענין מכס ומטבע דשרי וכ"ש כאן דשרי עם שותפו' עכו"ם:

°עסי' רמ"ו ס"ה וכ"מ סי' קפ"ט

יבול

שבת' ואם לא התנו כו'. וכמו שסיים כאן : (ב) היכא שהתנו כו'. כ"כ ב"י בשם מהרי"א ז"ל (°) לדברי הפוסקים לחומר' יש להסתפק אם התנו מתחלה ואח"כ חלקו סתם ולפע"ד דמלתא' דהרמב"ם שסובר בבעי' זו לחומר' פי' (°) דאם באו לחשבון אלא התנו קאי ולא אהתנו כדפי' הראב"ד ממילא ש"מ שהכל תלוי בהתנו ולא התנו דכל היכ' דהתנו בכל גוי שרי עכ"ל. פי' דהראב"ד כ' גם בהתנו יש איסור אם חולקין אח"כ בשוה דאשתכח דמעיקר' הערמ' בעלמ' הוה כמ"ש ב"י בשם זה בשם הר"ן לעיל וע"ז אמר מהרי"א אם איתא דיש צד איסור אפי' בהתנו מעיקרא קשה למה מפ' הרמב"ם דאם באו לחשבון קאי דוק' אלא התנו שהי' קצת דוחק שהרי אמר זה אחר בבא דהתנו ואמאי לא מפ' לה אהתנו (°) וקאי על צד האיסור שבו אלא ודאי דבכל גווני מותר בהתנו ולפ"ז פי' אם אומר בשעת חלוקה שקילנא בשבת נ' זוזי ואת בחד בשבת ק' זוזי מלא לי דב"י כת' בשם תשוב' הגאונים בזה לאיסור והרמב"ם לא ס"ל הכי אלא בכל צד יש היתר אחר התנו ורש"י ג"כ כרמב"ם ס"ל : (ג) ואם ירצה להשכיר לעכו"ם כו'. איני יודע מי התיר לו להרב רמ"א להתיר בזה שכירו' של שבת לחוד שלא בהבלע' דהיתר זה לא מצינו רק במכס דלעיל מטעם פסידא דאי לא שרית ליה יעשה איסור גדול שיקבל בעצמו כמש"ל בשם מהר"ם במרדכי ואם תרצה לומר דגם כאן שייך לומר כן קשה ודאי גם בשדה דלא התירו הרא"ש והטור סי' רמ"ג רק בהבלעה למה לא התירו אפי' בשכירות של שבת לחוד וכן הי' להם להתיר אפי' במרחץ מטעם זה וכן בכרב' דינים בסי' רמ"ו שצריך שישכיר דרך הבלעה דוק' אלא ודאי שלא התיר מהר"מ אלא גבי מכס וכן בהכאת מטבע דהיא עסק גדול ואדם בהול עליו וכמש"ל וא"כ כאן שותפות דעכו"ם מאי מהני ליה שיטול שכר שבת דלא עדיף כלל משדה ומרחץ (°) אלא בקבולת דהיינו בהבלע' שרי כאן כמו במרחץ ושדה (°) במקום שנתפרסם כדלעיל ונראה (°) שאין לסמוך על היתר זה להשכיר לו לשבתות לחוד וכ"כ בהדיא הריב"ש הביאו ב"י בסי' זה על בהמה

של

מדבריהם ע"ש דליתא וכל זה במקום שמותר להשכיר תנור (°) כמ"ש סי' רמ"ג (°) ע"ש ותמצא שדברי כנים ואמתים וערש' רמ"ו : ד עוסק ביומו. כיון דהישראל עוסק נגד מה שעשה העכו"ם בשבת ה"ל העכו"ם שלוחו בשבת וה"ה כשהישראל מחויב לעסוק הכל והעכו"ם מתעסק בשבת (ע"ש כ"ה) : ה אדעתיה דנפשיה כו'.(°) דה"ל כאריס וליכ' משום שכר שבת כלל. (°) כמ"ש סי' רמ"ג דעכו"ם אדעתי' דנפשי' קעביד וליכ' משום מראית עין דהכל יודעין שיש לעכו"ם חלק בו. והע"ש כת' דבסי' רמ"ג התיר לשכור הפועל בהדי' ולא דק דהתם מיירי להשכיר התנור ולא לשכור לו פועלי',ע"ש : ו בהבלעה. ואע"ג דמותר אפי' בפ"ע ☞ מ"מ מיחזי כשכר שבת(ר"ן)וכן (°) (°)בההוא מעשה שכתבתי לעיל,בשם התו' כתי שרי אם העכו"ם נוטל חצי הריוח בכל יום דהא אין הישראל מחויב כלל לעסוק רק האופה וא"כ לא הוי האופה שלוחו. וא"כ אפי' לא התנו מעיקר' שרי רק שיהי' בהבלעה °) אבל לעיל כיון שאם לא היה מסיק בשבת לא הי' האופה מסיק לישראל בחול א"כ ה"ל כמשכיר תנורו וכמש"ל (°) ועס"ס ג' : ז דמי הקרקע. וע' בח"מ סי' קפ"ט שצריך קנין חדש וע"ש סי' קנ"ד לענין קנין עכו"ם : ח להשכיר לעכו"ם. כ"ל (°) דוקא מעיקרא קודם שקבלוהו רשאי לומר תן לי כך וכך מעות

וטול

ד מהרי"א לדברי הפוסקי' לחומרא

ה ב"י מדברי התו' דע"א כ"ב

נתיב חיים

סק"ו . בההוא מעשה שכתבתי לעיל בשם התו' כצ"ל ג"כ שילהי פ"ק דע"ז ד"ה לא יאמר וכו' ע"ש : שם אבל לעיל איירי שאם לא היה כצ"ל :

לבושי שרד

שם (°) כמש"כ סימן רמ"ג : היינו בנתפרסם המנהג דאל"כ תנור דינו כמרחץ ואסור משום מ"ע דדוקא בסק"א כ' המג"א דלא חיישי' למ"ע כיון שיש לנכרי חלק בו משא"כ כאן שאין לנכרי חלק בו : שם (°) ע"ש ותמצא ר"ל עיין בתוס' דע"ז ותמצא שלא חזרו התו' מדבריהם: סק"ה (°) דה"ל כאריס . דבאריס מותר כיון שהנכרי לוקח בפירות עביד אדעתי' דנפשיה וחלק הישראל בשבת ממילא משא"כ כאן שיש לו חלק בגוף השדה אלא דברמ"ג אסור משום מ"ע וכאן ליכא מ"ע: שם (°) כמש"כ סי' רמ"ג כנ"ל : (הג"ה ס"א) כיון שאין המלאכה מוטלת עליו . דהא בחול מתחממין שניהם ובשבת אין הנכרי יכול לכופו שיעסוק עמו מש"ה הנכרי אדעת' דנפשי' עביד וישראל אתי ליה הנאה ממילא : ט"ז סק"ב. (°) לדברי הפוסקים . ר"ל שפוסקים האיבעיא לחומרא דאלו להפוסקים לקולא בלא התנו וחלקו סתם כ"ש בהתנו וק"ל : שם (°) דאם באו לחשבון . ל' הברייתא לא יאמר הישראל טול אתה בשבת ואני בחול ואם התנו מותר ואם באו לחשבון אסור ע"כ ופירש הרמב"ם דקאי אלא התנו וממילא אמר מהרי"א דממ"נ שרי להפוסקים לקולא ודאי מותר ולא הי' הספק רק להרמב"ם שפוסק לחומרא וכיון דאיהו מפ' דקאי אלא התנו משמע דבהתנו בכל גוונא שרי : שם וקאי על צד האיסור שבו. חולק אהמג"א סק"ב שפי' דמהרי"א לא אתי' אלא בחולקים סתם ולא אם עושים חשבון והא חולק הט"ז דאם איתא דיש שום צד איסור בהתנו הו"ל לפרש דקאי אהתנו וכשאומר שקילנא כו' וק"ק דאין זה ראיה רק לדעת הרמב"ם אבל להראב"ד אסו' בכה"ג ומהרי"א הא לא התיר אלא משום דלכ"ע מותר כמש"כ באות הקודם וזה אינו אלא בחלקו סתם וכדברי המג"א ויש ליישב : מג"א סק"ו (°) בההוא מעשה. יראה דכמו שמחלק הר"ן דכאן דהיכא שישראל נוטל בחול כנגדו הו"ל הנכרי שלוחו בשבת אבל כשהנכרי מחמם בשבת ונותן חצי הריוח לישראל שרי דלא הוי הנכרי שלוחו כלל ה"נ חילוק זה עצמו בההוא מעשה שהביא וק"ק דאם הנוטל חצי הריוח בכל יום אין הנכרי כשלוחו והוי אריס ממש דעביד אדד"כ (והאופן דליכא מ"ע וכמש"כ המ"א בסק"ג) ושרי אפי' בלא התנו כל שהוא בהבלעה והוא ממש כדינא דהר"ן כאן אבל לעיל במעשה ההוא דמיירי שהנכרי לקח עמו ב' או ג' ימים והשאר לישראל והוי כמשכיר תנורו מש"ה לא התיר ר"ת שם אלא בהתנו דוקא דאע"ג דשכר שבת ליכא כיון שהוא בהבלעה מ"מ כיון דהוא עוסק ג' ימים לצורך ישראל ובמקומו וה"ל כאילו הישראל נוטל כנגד ג' ימים שעושה הנכרי שלא הו"ל הנכרי בשבת כשלוחו וכמעמיד פועל וכוונת המ"א בכל דיבור זה לבל יהיה קשה אמש"כ המג"א בסק"ג דר"ת שהתיר בהתנו מיירי בהבלעה וקשה אי בהבלעה למה לי התנו הא בכאן שרי הבלעה בלא התנו לכן כ' חילוק זה והאחרונים נדחקו מאוד בדברי המג"א האלו ולפע"ד ברור כמו שפירשתי . ויצא מזה דהא דצריכן בסי' רמ"ג אריס היכא דליכא משום מ"ע היינו דוקא שנוטל חצי הריוח של כל יום ויום אבל אם נוטל האריס ב' או ג' ימים אפי' אם יום השבת הוא של האריס אסור אא"כ התנו ודו"ק : שם (°) ועס"ס ועיי' ס"ג כנ"ל : ט"ז סק"ג שם (°) אלא בקבולת דהיינו וכו'. הך קבולת אין ר"ל שיהיה הריוח של ישראל וישלם לנכרי דבר קצוב מכל מאה דאם כן אין שייך מ"ש דהיינו בהבלעה (אע"ג דהמ"א ברמ"ד סק"ח לשון הבלעה על קבלנות ע"ש בפמ"ג) ומה ענין הבלעה לקבלנות ותו דסיים הט"ז כמו במרחץ ושדה במקום שנתפרסם כדלעיל עכ"ל ור"ל בסי' רמ"ג סעי' ב' ושם לא מיירי כלל מקבלנות אלא ממין הראשון והשני שביארתי בסי' רמ"ג אלא הך קבולה שבט"ז כאן היינו להשכיר בהבלעה שפעמים קורין לזה ג"כ ל' קבולת כמש"כ הט"ז בסימן רמ"ג סק"ב: שם (°) במקום שנתפרסם כדלעיל ר"ל כמו בסי' רמ"ג בנתפרסם ה"כ הכא אע"ג שלא נתפרסם דכיון שיש לנכרי חלק בו לא חיישי' למ"ע כמבואר במ"א סק"ה: שם (°) שאין לסמוך על היתר זה. נראה שמשיג ג"כ על מ"ש המ"א לשוכרו בקבולת שהרי גם קבולת לא הותר רק משום פסידא גבי מכס הובא שם בט"ז ס"ק ו' : מג"א סק"ח. דוקא מעיקרא הוקשה לו איך מותר להשכי' השבתות דה"ל שכר שבת בלי הבלעה לכן כ' דדוקא קודם שקבלוהו וכו'. והוי כאלו לא היה השבתות מעולם של ישראל ואינו לוקח כלל שכר שבת אבל אחר שקבלוהו אין מותר אח"כ א"א לבטל השיתוף ושרי משום פסידא וזהו שכ' רמ"א וכמו שנתבאר וכו' ר"ל כמו דשם מותר משום פסידא הכי נמי בהא וק"ק שהמ"א כת' ברמ"ד סקי"ח דרמ"א אינו מתיר שכר שבת בלי הבלעה אפי' במקום פסידא ושם במכס ומטבע ס"ל לרמ"א דלא הוי שכר שבת כלל משום דה"ל כמוכר הורמנא והטור' ע"ש משא"כ בהך

באר היטב

בשבת ואני בחול זהו ודאי אסור . ואם לא התנו מתחל' ובשעת חלוק' לקח העכו"ם בשבת בלא אמירת ישראל זהו נקרא לא התנו וחלקו סתם ובעיא היא בגמר' ולא איפשטא ופסק הרא"ש לקולא והרמב"ם לחומרא ופירש בגמר' דאסור ואם באו לחשבון אסור זה קאי אלא התנו וחלקו סתם. אבל אם התנו ובשעת חלוק' חולקין בשוה כמ"ש בסעיף ב' זה ודאי מותר אף להרמב"ם דאל"כ ליפרש הרמב"ם ואם באו לחשבון אסור אפי' אם התנו רק דחלקו בשוה אלא ודאי דמותר . לפ"ז אם אומר בשעת חלוק' שקילנא בשבת נו"ן זוזי ואת בחד בשבת ק' זוזי מלא לי כתב ב"י בשם הגאונים דאסור דהרמב"ם לא ס"ל הכי אלא בכל צד יש היתר אחר שהתנו ורש"י ג"כ כהרמב"ם ס"ל ט"ז.ומ"א בס"ק ב' לא כ"כ ועיין ב"ח וביד אהרן . אם הם אין עושין כלום רק שהעכו"ם מסיק התנור ואופין בו ונותנין שכירות אע"ג דהישראל אסור לקבל השכירות משום שכר שבת מ"מ רשאי לחלוק סתם בהבלעה מ"א. ע"ש : (ויש שם טעות סופר במ"א שכתוב אפי' התנור ליתסר וצ"ל אפילו התנו ולא התנו' ע"ש ובא"ר במה שהשיג על מ"א במה שכ' דאיירי בהבלעה) : (ג) ביומו · כיון דהישראל עושה נגד מה שעשה העכו"ם בשבת ה"ל העכו"ם שלוחו וה"ה כשישראל מחויב לעסוק הכל והעכו"ם מתעסק בשבת . כתב ב"י בשם ריו"ו ואם אין לאופה נכרי חלק בגוף התנור רק שישראל אומר לו מתחל' טול אתה לעצמך כך וכך ימים שבת כדי שתסיקנו גם בחול דמותר ג"כ בהתנו . וכ' המ"א דדוק' לומר לאופה ב' ג' ימים דהוי שכר שבת בהבלעה זהו מותר בהתנו אבל לומר טול אתה בשבת כדי שתסיקנו בחול אסור אפי' בהתנו דהוי כמשכיר תנורו בשבת ונוטל שכר שבת ע"מ שתסיקנו בחול דלא דמי כשיש לנכרי חלק בו הו"ל שלו לגמרי בשבת עמ"א : (ג) בשבת . ט"ז חולק וכ' שאין לסמוך על היתר זה להשכיר לו לשבתות לחוד

שערי תשובה

סי' רמה (ג) ביומו עבה"ט ועיין ביד אפרים דברים ברורים בפירוש דברי הט"ז ומג"א בזה :

יד אפרים

הוא של ישראל לבד הו"ל כמשכירו משא"כ כשאומר לו בשעת התנאי אתה מחויב להסיקו וטול אתה כך ימים כו' א"כ ה"ל שכר שבת בהבלעה ושרי בכה"ג כמ"ש לקמן ר"ס רמ"ו בכלים שעושין בהם מלאכה ע"ש. אך כל זה במתנה בשעת גביה מהעכו"ם משא"כ כשכבר זכה הישראל והאופה נשאר קיים בזכותו אשר היו לו מקודם כגון שיטול בעל התנור שבוע א' והאופה שבוע א' ועל אופן זה זכה בו הישראל א"כ אף אם רוצה להתנות עמו טול אתה שבת ויום א' ויום ב' ואני שאר ימים שבשבוע לא מהני אע"ג דמחמת שכר שבת לית ביה איסורא כיון שהוא ע"י הבלעה מ"מ אסור מטעם שכ' ר"ת דהו"ל כמעמיד פועל בידים שהרי בשעה שזכה הישראל בתנור זכה בשכר של יום השבת והנכרי בימים אחרים וכשמחליף עתה משכורתו הו"ל כמעמיד פועל ליום השבת שהוא יום השייך לישראל כמו שהיה קודם שגבה הישראל שהיה האופה פועל של בעל התנור ביום השבת וא"כ אף שמחליף עמו אכתי הו"ל האופה פועל של ישראל ביום השבת רק שהוא מלוה לפועל לקבל הדמים לעצמו והוא יקח כנגדו של יום אחר וזה סברת ר"ת שלא התיר כשלא התנו מתחלה. ולזה כ' רבינו אלחנן דאפי' התנו מתחלה טול אתה יום השבת ג"כ לא מהני דנהי דמעמיד פועל ליכא כיון דמעיקרא סליק נפשיה הישראל מלזכות בשכר של יום השבת מ"מ מה שלוקח שכר של יום אחר זה אסור דהו"ל שכר של יום השבת שלא בהבלעה ואין היתר רק שיתנה מתחלה טול אתה כך וכך ימים דאז יצאו מחשש מעמיד פועל כיון שהתנה מתחלה וגם מחשש משכיר תנורו כיון שהוא ע"י הבלעה זהו כוונת התוס' לדעת המג"א והאשר"י והרי"ו שרצו לכתוב דין דתנור דמי לשדה ומוהר בתנאי דמעיקרא טול אתה בשבת כו' כמו בשדה דמהני תנאי טול בשבת לכך כתבו שגבו חצי התנור ולא נקטי' שהיה לאופה כך ימים דבזה לא דמי דבשדה מהני תנאי דטול בשבת כיון שיש לו שותפות והוא קנוי לו על שבת לעולם משא"כ אם הוא של ישראל לבד דבעינן דוקא שיתנה טול כך וכך ימים ולכן נקטי בדבריהם חצי התנור דדמי לשדה . וע"ז כ' בהגהת אשר"י שאם אין לאופה כותי חלק בתנור אפי' התנו לא מהני דצ"ל שיהא קנוי לכותי בשבת אם לא יקנה לכותי חלק בגוף התנור שיהיה שלו לעולם בשבת עכ"ל ר"ל כיון שא"א שיקנה לו שיהיה שלו ממש בשבת אף שמתנה בתחלה טול אתה בשבת אין זה כ"א כשמשכי' לו והוי שכר שבת ואסור וממילא דאם היה מתנה טול אתה כך ימים דהוי בהבלעה שרי אמנם לפענ"ד דר"ת לא ס"ל כסברת הר"ן שכתב רמ"א בהג"ה דכשאין מוטל על הישראל לעסוק שרי דאל"כ למה הוצרך התנו מתחל' דוקא לפי מה שמפרש המג"א דהתוס' מיירי דכל התנור של ישראל א"כ למה נאמר דעכו"ם בשבת אדעתיה דנפשיה קעביד שהרי אף בשעה שזכה בתנור לא היה מוטל עליו להסיק רק האופה היה מסיק כמ"ש המג"א בס"ק א' בתנור של שותפים והם אין עושין כלום רק אחרים אופין ומסיקין התנור ומעלין השכירות דשרי כשנוטל השכר מעורב עם שכר שאר ימים ע"ש והכי דבעינן עתה שיתנו טול אתה כך ימים כו' כי היכא דלא להוי כמשכיר תנורו כמ"ש בס"ק ו' וכמו שביארתי שם דלענין זה לא שייך לומר דעכו"ם בדנפשיה עביד דסוף סוף הוא נותן לישראל שכירות בעד התנור והוי שכר שבת מ"מ מה דבעי ר"ת התנו מתחלה דוקא משום דאל"כ הו"ל כמעמיד פועל וזה לא שייך לכאורה לסברת הר"ן דהא הר"ן אינו אומר אלא כשעוסק כל איש יומו דכיון שהישראל מחויב לעסוק נגד מה שעסק העכו"ם בשבת הו מחזי כשלוחו משא"כ כשאין מוטל על הישראל אף שבשעת גביה זכה ביום זה מ"מ אינו מוכרח לעסוק בו והעכו"ם שמסיק אדעתיה דנפשיה קעביד ואף על גב שבעבור זה מסיק לו בחול מ"מ כיון שהוא אומר לו טול כך ימים שכר שבת בהבלעה היא ושרי ואפשר שלכך כ' הרא"ש חצי התנור דס"ל כסברת הר"ן והלכך דוקא בחצי התנור הו"ל כאילו מעמיד פועל במקומו שיעשה לו מלאכה בשבת והוא יעשה במקומו למחר עכ"ל משא"כ כשכל התנור של ישראל ס"ל דלא שייך סברת ר"ת דמעמיד פועל כלל כיון שלא הוטל מלאכה זו על הישראל כלל. וא"ל דהא הר"ן מוד' דסברת ר"ת אף לפי משמעות התוס' דכל התנור של ישראל דהכא דכיון דבשעת גביה זכה הישראל בשכר השבת וא"כ כשמחליף משכורתו ומלוה לעכו"ם שיקח שכר הנופל בשבת לעצמו והוא לוקח כנגדו יום אחר א"ו כ"א כמחליף עמו הדמים אח"כ והדרבה יש איסור יותר שבשעה שעובד הוא כפועל של ישראל כאשר היו מתחלה והיום החול אשר לוקח הישראל חלף עבודתו אשר עבד הנכרי בשבת חליפי שכר שבת היא ואסור כמ"ש הב"ח בזה ע"ש ולא שייך הבלעה לענין זה רק לענין אם משכיר לעכו"ם בהבלעה אבל זה אין דינו כמשכיר בהבלעה רק כמחליף שכר שבת על מעות אחר ומה מועיל תערובות בזה ולכן שתם המג"א הדברים בס"ק ו' לענין אם בעינן (דס"ל דכשאין מוטל על ישראל לעסוק שרי) גבי עובדא דתנור הותנו מתחלה דוקא ולא כתב אלא דאין מועיל אם יטול בלא תנאי ולא יטול שכר שבת בפ"א כ"א בהבלעת שאר ימים דזה אסור בודאי אף להר"ן דהא הו"ל כמשכיר התנור שהרי בשביל זה מסיק לישראל בחול ולכן צריך שיתנה טול כך ימים כדי שיש בהבלעה אבל לענין אם צריך שיחזור המקח להתנו' לדעת הר"ן סתם הדברים דאפשר דלא בעינן ואפשר דבעינן גם אליבא דהר"ן תנאי בתחלת המקח אמנם לענ"ד מוכרחא בדעת התוס' מ"ש והיה לאופה המסיק חלקו בתנור פירושו כמ"ש הרא"ש שהיה לאופה חלק ממש ומ"ש הר"ר אלחנן כיון שכל התנור של ישראל אפשר שצריך להגיה כשכל התנור של ישראל היא ר"ל ואם היה בענין שכל התנור של ישראל היה אסור אף בהתנו וכמו דאיתא בהגהות אשר"י וא"כ לדינא קיי"ל כהר"ר אלחנן בזה: ס"ק ו') מ"מ מיחזי כשכר שבת ר"ן . כוונתו דקשיא ליה

לסברת

ביאור הגר"א

וי"א. כנ"ל בסי' רמ"ג ס"א בהג"ה: דא"י : כנ"ל שם אריסא כו' : ומ"מ לא. ב"מ כ"ח א' השוכר כו' וכמ"ש בתוספתא סוף שבת ולא יאמר הא לי שכר שבת אלא תן לי שכר עשרה ימים והביאה הרי"ף : ס"ב היכא שהתנו. תוס' שם ד"ה ואם וע"ש :

ס"ג

מחצית השקל

הוי כמעמיד פועל אלא האיסור באין לגוי חלק דה"ל שכר שבת וכמו שביאר מ"א וא"כ דוקא אם מתנה ששכר שבת לבד יהי' לגוי אבל כשיהי' שכר איזה ימים לגוי ובכללן גם יום השבת ה"ל שכר שבת בהבלעה ושרי וכה"ג התיר ר"ת להתנות וכן משמע מלי' התוס' שהובא לעיל וא"כ גם ר"ת אינו חולק על הרא"ש והג"א : וכ"ז במקום כו' כמ"ש סי' רמ"ג סעיף ב' דתנור כיון דלאו לאריסותא קיימא איכא מראית העין שהוא שכיר יום:(ס"ק ד)עוסק כו' כיון דהישראל כו' ר"ל דוקא כשישראל עוסק ביום א' וביום שאחריו הגוי וכן חוזר חלילה א"כ יום שעושה הגוי היא לפי שהישראל יעסוק ביום שאחריו או שלפניו וכן ישראל העוסק משום שהגוי עובד יום אחר א"כ כשעוסק הגוי בשבת הוי שלוחו של ישראל דהרי תמורת יום השבת יעסוק ישראל יום אחר משא"כ אם ב' עוסקים ביחד ואפי' אם יבטל ישראל לפעמים מלעסוק מ"מ יעסוק הגוי לבדו ואין בזה קפידא. א"כ מה שהגוי עוסק בשבת לאו אדעתי' דישראל אלא להנאת עצמו. אע"ג שחלק ישראל מתרבה מ"מ מותר מידי דהוי כאריס וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז: (ס"ק ו) בהבלעה כו' ר"ן וה"ה בהאי מעשה כנ"ל:וא"כ אפי' לא התנו כו' אבל כיון שאם לא הי' מסיק כו' מקשים א"כ לעיל דלוה ר"ת להתנות באיזה ענין מיירי אי בהבלעה הא כ' מ"א דאינו צריך תנאי ואי שלא בהבלעה הלא ל"מ תנאי כמו שכ' לעיל. והדבר פשוט דשני מיני הבלעות הן ר"ת מיירי בהבלעה שהגוי נטל כך וכך ימים ובתוכן שבת והיהודי נוטל שכר הימים א"כ אי לא התנה אע"ג דליכא משום שכר שבת דהא בהבלעה מ"מ אסור דמה שהגוי עושה בשבת ה"ה כשלוחו של ישראל דלולי שעושה גוי בשבת ונוטל שכר השבת לא היה מסיק בחול באותן הימים שייכים לישראל דהא באותן הימים שייכים לישראל אין הגוי נוטל כלל מהשכירות ואינו עושה באותן הימים כ"א לצורך ישראל והיינו משום שעושה בשבת ונוטל שכר בשבת לבד ולכן הוי כשלוחו ולכן צריך תנאי ואין לישראל שייכות ביום השבת ולא הוי כשלוחו משא"כ הבלעה דהכא מיירי שנוטל גוי חצי שכר מכל ז' ימי השבת א"כ בכל יום שעושה אדעתיה דנפשי' עביד גם מה שעושה בשבת אדעתי' דנפשי' עביד כיון שנוטל חלק כל עת ולא הוי כמעמיד פועל ולא משום דנראה כשכר שבת : (סק"ז) דמי כו' קנין הדם דע"י חזרות השטרות והדמים לא חזרה המכירה · קנ"ד כו' דקנין גוי אלוק ,מדין קנין ישראל : (ס"ק ח) להשכיר כו' נ"ל משום דהוי קשיא למ"א הא גבי מכס ומטבע לא שרינן אלא משום פסידא ואיך סתם רמ"א פה ומשמע דמותר בכל ענין וכן הקשה ט"ז ולכן כתב מ"א דמשכחת לה בין בשכירות ובין בקבולת דמותר אפילו שלא במקום פסידא ולכן סתם רמ"א ולא הזכיר פסידא וסמך עצמו אהלעיל והיינו בשכירות משכחת לה דמותר בלי פסידא בהתנה מעיקרא ובקבולת משכחת לה דמותר אפי' בלי פסידא דצ"ל בקבולת ע"י שהתנה מעיקרא דבקבולת לא מהני תנאי דהא התירא דתנאי הוא ע"י שהתנ' שיום השבת יהי' לגוי א"כ אין ישראל חלק בתנור ביום השבת ובקבולת דהיינו מכל מאה דינר שיגבו יתן לגוי כך וכך אבל עיקר המכס נוטל הישראל ואיך אפשר לו' דאין לישראל חלק בשבת . דהא נוטל כל הריוח של שבת אלא משלם לגוי שכרו בקבולת לכן לא משכחת התירא כ"א כמ"ש מ"א במקום שאין עוסי' בעצמן רק מי שהקמח והעיס' שלו הוא אופה ומסיק ובעלי תנור נוטלים שכר שאלת תנורם אלא דאכתי קשה בשכירות בלא התנה שכתב מ"א דאינו מותר אלא במקום פסידא אבל אי איכא פסידא ודאי מותר ואמאי והא אסור משום שכר שבת דל"מ פסידא וכמ"ש מ"א לעיל ס"ס רמ"ד ס"ק ח"י וכאן אין שייך תי' הרב"י דשם כמו שפי' מ"א דבריו דשאני מכס דמפסיד מכיסו וחשבינן כל יום בפ"ע דהא הכא מיירי בתנור דליכא הפסד מכיסו וגם תי' המ"א דשם אינו מוכר רק הורמנא דמלכא ל"ש כאן.וצ"ל דכאן לא דיבר מ"א מענין שכר שבת כ"א מאיסור דהוי כמעמיד פועל וזה מותר בלא התנ' במקום פסידא להתיר משום שכר שבת באמת צ"ל דמשכירו בהבלעה ואינו משכירו לשבתות לחוד וכמו שכ' מ"א גם למסקנת פירושו ומ"ש רמ"א כמו שנתבאר לעיל לענין מכס ומטבע ר"ל שני ההתירים המוזכרים לעיל גבי מכס ומטבע הם גם פה מותרים אבל מ"מ דין מטבע ומכס חלוק מהתנור דכאן אי לא התנה צ"ל שיהי' בהבלעה . אבל מלשון רמ"א משמע דבכ"ע שרי אפי' שלא במקום הפסד והדרא קושיא לדוכתי' הא במכס ומטבע בעינן דוקא במקום פסידא . וצ"ל דכיון כו' ולפ"ז צריך ג"כ לו' הא דכ' רמ"א כמ"ש לענין מכס ומטבע ר"ל שני ההתירים המבוארים במכס ומטבע הן שכירות הן קבלנות מותרים גם פה אך הא כדאיתא כו' דכאן בעי' דוקא בשכירות בהבלעה ובקבולת שלא ייחד יום השבת וגם מיירי שמי שהקמח והעיסה שלו הוא אופה ומסיק וא"כ עדיף ממטבע ומכס

ולכן

ד ו יכול ישראל ליתן לעכו"ם (ד) מעות להתעסק בהם ואף ע"פ שהעכו"ם נושא ונותן בהם בשבת חולק עמו כל השכר בשוה מפני שאין מלאכה זו מוטלת על ישראל לעשותה שנא' שהעכו"ם עושה שליחותו וכן אין העסק ניכר ממי הוא: הגה ודוקא בכה"ג שהעכו"ם נושא ונותן לחוד עם המעות אבל אם כ"א עוסק ביומו וישראל צריך לעסוק נגד מה שעסק העכו"ם בשבת' אסור [ב"י בשם גאון] וישראל שיש לו משכון מן העכו"ם עי' לקמן סי' שכ"ה סעיף ג' וג':

ה ז מות' לישראל ליתן סחורה לעכו"ם למכור אם קצץ לו שכר ובלבד שלא יאמר לו מכור בשבת ח תנור שלקחו ישראל משכון מעכו"ם וקבל עליו העכו"ם שמה שיעלה שכר התנור יתן לישראל ברבית מעותיו מותר ליטול שכר שבת לפי שהוא ברשות העכו"ם °ואין לישראל חלק בו וגם אין הישראל אומ' לו לעסוק בשבת ועכו"ם כי טרח בנפשיה טרח לקיים תנאו :

ו ט אם אפו עכו"ם בתנורו של ישראל בשבת על כרחו ונתנו לו פת בשכר התנור אסו' ליהנות ממנו :

רמו דיני השאלה והשכרה לעכו"ם בשבת ובו ה"ס :

א (א) א מותר להשאיל א ולהשכיר כליו לעכו"ם ואע"פ שהוא עושה בהם מלאכה בשבת מפני שאינו מצווים על א] שביתת כלים ב וי"א דכלים שעושין בהם מלאכה כגון מחרישה וכיוצא בה אסור להשכיר לעכו"ם ב בע"ש וביום הה' מור' להשכיר לו ג ובלבד שלא יטול שכר שבת אלא ג (א) בהבלעה כגון שישכיר לו לחדש או לשבוע (ב) ד ד ולהשאיל לו מותר אפי' בערב שבת: הגה °° (°) וכן עיקר כסברא האחרונה ומותר להשאיל לו בערב שבת (טור וסמ"ג וסמ"ק ותו' פ"ק דשבת) אע"ג שמתנה שהעכו"ם (°) יחזור וישאיל לו לא אמרינן בכי האי גוונא דהוי שכירות (הגהת מיי' פ"ו) :

ב ה אסור להשאיל שום כלי לעכו"ם בשבת ו ואפילו בערב שבת אם הוא סמוך לחשיכה כל שאין שהות להוציאו ה מפתח ביתו של המשאיל קודם חשיכה (ג) ז מפני שהרואה סבור שישראל ו צוהו (ב) להוציאו :

אסור

°עסי' רמ"ג °°עסי' רמ"ד

ט"ז מגן דוד

של שותפות עם העכו"ם וז"ל ואחר שנשתתפו א"ל טול חלקך בשבת ואני חלקי בחול זה אסור אף אם אין כאן משום שביתת בהמה מאחר שיש לעכו"ם חלק בבהמו' ואינו נמנע מעשות מלאכ' בהם ע"כ של ישראל עדיין יש איסור בלוקח ריוח יום החול כנגד יום השבת שהרי לוקח שכר שבת שלא בהבלע' עכ"ל וא"כ כ"ש בשכירות לשבת שלא בהבלע' דאסור :

רמו (א) מותר להשאיל. (°) דהא דתני' לא ישכיר כליו לעכו"ם בע"ש ובד' וה' מותר היא מטעם שביתת כלים דאסור (°) אתיא כב"ש אבל ב"ה ס"ל שביתת כלים אין אדם מצווה עליו (°) ממיל' מותר להשכיר כליו אפי' בע"ש זה דעת הרמב"ם ונ"ל דגם הוא ס"ל דאין היתר להשכיר רק בהבלע' אבל לא על שבת לחוד דזה הוה ודאי שכר שבת וכמ"ש אח"כ לפי הי"א דע"ז לא מצינו מי שמקיל והי"א הוא דעת הרר"י דהך ברייתו' לא אסר' משום שביתת כלים אלא דנר' כשלוחו של ישראל ואע"ג דשרו ב"ה עורות לעבדן עם חשיכה דעכו"ם אדעת' דנפשי' קעביד כיון דקוצץ לו דמים שאני התם שאין ריוח להישראל במה שהעכו"ם עושה בשבת אבל בשכירו' כלים יש ריוח לישראל במה שהכלי' נשכרים מיחזי כשלוחו אבל בד' וה' מותר דלא מיתחזי כולי האי כשלוחו וזה דלא כהתוס' דכתבו בכל כלים יש איסור שכר שבת וממיל' אין חילוק בין עושין בהם מלאכ' או אין עושין בשניהם יש איסור משום שכר שבת : (ב) ולהשאיל לו. בטור כת' ודוק' להשכיר אסור משום שכר שבת לכאור' קשה דהא זהו טעם התו' שזכרנו אבל הרר"י מפ' משום דנר' כשלוחו וכבר הביא הטור דעת הרר"י ונ"ל דהך שכר שבת אין פי' שנוטל שכר שבת מן השוכר אלא פי' כיון שיש ריוח בזה ההשכרה במה שהכלי' נשכר בשבת דזה גזרו משום מראית עין ששולא שלוחו להרויח לו : (ג) מפני שהרואה סבור

נ"י מגן אברהם

וטול אתה לבדך בשבת אבל לאחר שקבלהו אסור אא"כ א"א בע"א דאז שרי משום פסיד' וכן לשכרו בקיבולת נ"ל דבמקום שאין עושים בעצמן מלאכה רק שגובין שכר התנור ורחיים כיוצא בהן שרי (°) כמ"ש ריש הסי' ובמקום שעושין בעצמן מלאכה כגון שהן מסיקין אסור לשכור עכו"ם אפי' בקבולת (°) דהוי כמעמיד פועל אלא היכ' דאי אפשר בענין אחר כגון שאי אפשר להם לבטל השיתוף אז שרי משום פסיד' וכמ"ש ס"ס רמ"ד אבל מל' רמ"א (°) משמע דבכל ענין שרי (°) ונ"ל דכיון שיש לעכו"ם חלק בו לא חיישינן למראית עין כמ"ש ס"א ולכן מותר להשכירו לעכו"ם בהבלעה. וה"ה לשכרו בקיבולת ולא ייחד לו שבת עסי' רמ"ג ורסי' רמ"ו :

רמו א ולהשכיר. ולענין להשכיר דבר פרהסיא (°) עסי' רמ"ג : ב בע"ש דמחזי כשלוחו. אבל בחנם לא מיחזי כשלוחו : ג בהבלעה. אבל ליטול שכר שבת לחוד אפי' בכלי שאין עושין בו מלאכה אפי' בחדר לדור בו אסור כמ"ש סי' ש"ו ס"ד וזה נתבטלו ☞ דברי ע"ש שחולק על הג"מ : ד ולהשאיל וכו'. אפי' בכלי שעושין בו מלאכה שרי (הג"מ) : ה מפתח ביתו. עסי' רנ"ב ס"א ומדברי הע"ש משמע שלא ע"ש: ו צוהו להוציאו . ואפי' לדידן דל"ל (°) ר"ה גמור' אסו' כמ"ש בב"י רסי' שכ"ה וא"כ אם העיר מוקפת חומה דמותר לטלטל בכולה שרי אבל הרמב"ם פ"ו כת' כשיצא מפתח ביתו בשבת ירא' כמי שצוה לעכו"ם או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת עכ"ל . וא"כ שהישראל צוהו להוציאו . בב"י בשם סה"ת כתוב בזה להוציאו חוץ לבית לרה"ר ולא ידעו שהעכו"ם נושאו לצורך עצמו משמע היכא דליכא רה"ר אין איסור בזה כמ"ש בסי' שכ"ה לענין מילא עכו"ם מים לבהמתו שיש חילוק בין רה"ר לכרמלית וא"כ האידנא דל"ל רה"ר כמ"ש הטור בסי' שכ"ה לית בזה איסור להשאיל לו כלי שאין עושין בו מלאכה אפי' בשבת דאע"ג דקי"ל אמיר' לעכו"ם שבות אפי' במילי דרבנן כמש"ל סי' זה מ"מ כאן דאין כאן אלא גזירה משום מראית עין בכה"ג לא גזרו אלא מדלא חילקו בכך משמע בכ"מ אסור ומ"מ אם העכו"ם דר בתוך המקום שאין איסור להוליך שם ודאי מותר :

אסור

באר הגולה

ו הרמב"ם שם פרק י' ותשובות רב שריר' גאון ז שם בתשו' הגאון ומרדכי ופ"ק דשבת בשם סמ"ג ח תוספות ורא"ש בספ"ק דע"ז ט מרדכי פרק קמא דשבת א רמב"ם בפ"ו מה"ש וכדעת הרי"ף ב הרא"ש בשם ר' יונה אהא דשבת י"ט וכן נראה מפי' רש"י שם ג שם בתו' והרא"ה הרז"ה ושאר פוסקים ד סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגה"מ פ' ו' בשם התוס' ה שם ו שבת י"ח וכר"ע ז אליבא דב"ה סמ"ג והתרומה

נתיב חיים

רמו מ"א סק"ו (°) ר"ה גמורה אסו' כ"ב דאמירה לעכו"ם שבות אפי' במילי דרבנן :

אשל אברהם

א] שבית' כלים וב"ח כ' בשם רוקח דכל ירא שמים יחמיר על עצמו וכן משמע דס"ל להרא"ש בתש' נדרים פרק אין בין המודר ופסקי הרא"ש וברמזי' ע"ש וכן פסק בס' אלי' רבה וסיים דוקא בכלים דקא עביד מעשה כמו רחיים או מצודה דהפת נקש' ותופס העוף וכיוצא בזה מיהו מ"ש הב"ח דאפי' ברחיים של כותי אסור משום השמעת קול ליתא וסוגית הש"ס סתירה לדבריו ע"ש :

באר היטב

לחוד שלא בהבלע' דהיתר זה לא מצינו רק במכס דלעיל מטעם פסידא כמש"ל ע"ש ועמ"א : (ד) מעות . ואם העכו"ם נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק הגוי בשבת ודאי אסור כיון דמלאכ' זו של שבת היתה מוטלת על ישראל לעשותה הרי זה הגוי שליחותיה קא עביד שכנה"ג ע"כ . כשיש יום השוק בשבת אסור ליתן לגוי מעות מע"ש לקנות לו בשבת כמ"ש סי' ש"ז ס"ג ע"ש ודלא כמו שנוהגין הסוחרים בספינה שמוסרים הפסחן שלהם כשבאים לאיזה מקום לערלים למכור בשבת וזה איסור גמור :

רמו (א) בהבלעה . אבל ליטול שכר שבת לחוד אפי' בכלי שאין עושין בו מלאכ' . אפי' בחדר לדור בו אסור כמ"ש סימן ש"ו ס"ד מ"א : (ב) להוציאו . ואם העיר מוקפת חומה דמותר לטלטל בכולה יש להקל

שערי תשובה

(בש"ע ס"ה) מותר ליתן סחורה כו' בשו"ת. נ"ב מהדורא תנינא סי' כ"ט מי שיש לו חנות פתוחה ברחוב הנכרים ונכרי הוא שכיר לו לישב בחנות ולמכור ונותנים לו שכירות ידוע לשבוע או לשנה זה אסור אלא צריך להוסיף ולפסוק מכל מאה או מכל אלף אי מכל ככר דבר קצוב ואפילו פרוטה לדבר זה יהיה לו חוץ השכירות ואז אמרי' אדעתיה דנפשיה עביד אבל לעשות החנות בביתו או במקום אחר אם מפורסם שהמו"מ של ישראל כגון שהוא ע"י השגת חירות מהמלכות ע"ז ומפורסם שישראל ההוא השיגו אסור אף שהוא אמירה מע"ש שיעשה בשבת שבות ג"כ אסור כמ"ש הב"י לענין מכס אך כיון שהוא בקבולת ואין כאן רק חשדא י"ל מה"ת יחשדוהו שאמר לו כן בשבת ולכן יש כאן מקום היתר ומ"מ אין זה להקל רק במקום הפסד שיש לחוש שאם יהיה סגור בשבת יפסיד החירות וגם שישכיר גוף החנות לנכרי דכי מעייל לדנפשיה קא מעייל דשכירות ליומא ממכר וגם באופן המבואר שחוץ משכרו יקח דבר קצוב מהמכירה וגם בחול לא ישב שם יהודי לסייע עמו במכירה ע"ש ועוד כת' שאין לחוש מחמת שהמתעסק צריך לכתו' בפנקס מה שמוכר דהוה איסור דאורייתא כמ"ש הב"י לענין מכס יש לחלק דכאן אין לו הכרח שיכתו' ביום השבת ועוד דכדאי הרמ"א בסי' ש"ו לסמוך עליו לענין כתב שלהם ע"ש ועיין לעיל סי' רמ"ד ס"ק ז' בשם הנ"ב שמחמיר בענין כת' בדפוסין שלהם ע"ש ועיין בבר"י בשם ה"ר שלמה סאלמי הובא בספר שערי ישועה כת"י מי שיש לו אוצר חומץ והשר מכריחו שלא יהיה סגור בשבת בע"ש אחר חצות יאמר לנכרי כל אשר תמכור מכדים אלו אני נותן לך בסך פלוגי מהיום אני נותן לך שכר פלוני אם תרצה מכור אותם היום ואם ביום א' יותיר מסך הכדים ימכרם הנכרי ביום א' ויקבל שכרו משלם והרב מהר"י עיין בעהמ"ח שערי ישועה חלק עליו וכת' דאין לו תקנה אא"כ ירויח לו זמן או קודם שבת או אחר שבת שיוכל הנכרי למוכרם באותו זמן וכיון שהרויח לו זמן מותר הישראל ליקח ממנו מה שנשאר

יד אפרים

לסברת הר"ן א"כ גם בההיא מעשה דלעיל בהיה התנור של ישראל לבד נמי היה ראוי להיות מותר כיון שאין המלאכה מוטלת על ישראל לעשות שאם רוצה אינו עושה א"כ עכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד ובדידיה קא טרח לזה אמר המג"א דאה"נ אם הי' העכו"ם נוטל חצי הריוח בכל יום שהיה מותר דאין הישראל מחויב לעסוק רק החופה (ונראה שר"ל שרק החופה עוסק לעצמו ואדעתיה דנפשיה קעביד שהוא כאריסות) וכן אפילו לא הותנו שרי רק שיהיה בהבלעה ר"ל שלא יטול שכר שבת בפ"ע אלא בהבלעה עם שאר הימים משום דמיחזי כשכר שבת וכמ"ש הר"ן משא"כ לעיל שאם לא היה מסיק לא היה מסיק לישראל בחול הו"ל כמשכיר תנורו דהא ליכא למימר בזו שהוא כאריס כיון שנוטל כל השכר לעצמו ובחול מסיק בשביל הישראל לא שייך לומר בדנפשיה קא טרח בשבת שהרי הוא מסיק לישראל בחול עבור זה ואינו נוטל חלק בו אלא זו היא של התנור של ישראל עבור מה שהגוי מסיקו בשבת א"כ הרי הוא כמשכיר תנורו ולהכי אם לא הותנו כלל אסור ליקח המעות אף שרצה ליקח המעות בהבלעה עם שאר הימים לא מהני אלא צריך להתנות דוקא טול אתה ב' וג' ימים כו' דאז הו"ל משכיר בהבלעה ושרי (כמו דאיתא לקמן ריש סימן רמ"ו) אבל אסור לומר טול אתה בשבת כו' כיון שאינו יכול להקנות שיהיה קנוי לו לעולם הו"ל כמשכיר תנורו לשבת כמ"ש לעיל בשם רבינו אלחנן וא"כ צריך להתנות דוקא טול אתה ב' וג' ימים כמש"ל ססק"ו. ולפי שיש שכתבו שיש כאן ט"ס ובא"ר כתב בשם קונטר' כת"י ששלח לו המג"א בחייו טרם בא המג"א לדפוס וכ' שם בל' אחר ע"ש ולפענ"ד הדברים נכונים כמ"ש לפנינו והמג"א הגיה אח"כ בדבריו כמ"ש כאן וחזר בו מ"ש בקונטרים ששלח להא"ר דמדמה לעיל לדינא דהר"ן ובאמת ז"א דע"כ לא שרי לעיל אלא כשהשכיר מתחלה בהבלעה שאומר טול ב' וג' ימים אבל בנידון דהר"ן שעוסק סתם רק שמחלק אח"כ המעות בהבלעות שאר ימים הבלעה כזו לא מהני התם כיון שמה שמסיק לישראל בחול אינו נוטל חלק רק לפי שהוא מסיק לישראל בשבת א"כ הו"ל כמשכיר תנורו ומה שמסיק לו העכו"ם בחול הוי כנוטל מעות בשכרו ולכך צריך להתנות טול אתה ב' וג' ימים כו' דה"ל שכירות בהבלעה ואם צריך תנאי מעיקרא דוקא כבר ביארתי לעיל ס"ק ג': במג"א ס"ק ב' דברי ע"ש שחולק על הגמ"יי ר"ל שהגמ"יי מביא תוספות דאיתא משכיר אדם גומתו של מים לגוי ומחליף של שבת לא"ש ומכאן הורה רבי במקום שמבשלין המלח שישכיר היהודי המחבת שלו לגוי והגוי יתן לו מחבת שלו ליום אחר עכ"ל. וע"ש תמה ע"ז דלמא

לבושי שרד

דהכא דהוי שכר שבת וא"כ דברי המג"א סותרי' זא"ז וכן הקשה בחמד משה ונ"ל דדברי המג"א ברמ"ד אמורי' למסקנתו בכאן סוף ס"ק זה וק"ל: **שם** (°) כמש"כ ריש הסי' ק"ק מה מדמה זה לריש הסימן דהתם אומר טול אתה בשבת ואני בחול דאין זה אסור אלא משום מעמיד פועל מש"ה בה"ג שרי. אבל כאן בקבולת שהישראל נוטל הריוח של שבת לא הותר ברמ"ד במכס ומטבע אלא משום פסידא אבל בלא פסידא לא דאסור לקבוע לו מלאכתו בשבת ונ"ל דדוקא במכס ומטבע צריך פסידא משום דהיתר דקבולה אינו רק משום דהנכרי אדנפשיה עביד למהר מלאכתו שהרי אין נ"מ להישראל שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול משא"כ כשקובע מלאכתו בשבת א"כ נכרי עביד אדעתא דישראל. ולכן לא שרי אלא משום פסידא . משא"כ הכא דבלא"ה נכרי אדנפשיה עביד בשביל חלק שלו כמו אריס וליכא איסור רק משום מעמיד פועל מש"ה' כשאין עושים בעצמם מלאכה שרי : **שם** (°) דהוי כמעמיד פועל אלא היכא כו' : **שם** (°) משמע דבכל ענין שרי ר"ל אפילו שלא במקום פסידא כגון שאפשר לבטל השיתוף : **שם** (°) ונ"ל דכיון שיש לנכרי. ר"ל דרמ"א הכא לא בא להתיר מה דאסור מדינא כגון שכר שבת בלי הבלעה או קבולה שייחד לו שבת אלא רמ"א בא לומר דמה שאסור משום מ"ע מותר כאן כיון שיש לנכרי חלק בו ומש"כ רמ"א וכמו שנתבאר בסי' רמ"ד היינו מה שמבואר שם ברמ"א ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה כו' דכוונתו דל"א למ"ע דמדינא בלא"ה מותר שם וכמו שכתבתי שם אות למ"ד כיון דיש פסידא כ"ש כאן עם שותפות נכרי דשרי אפילו בלי פסידא ולהמסקנא זו דהמג"א אתי שפיר דבריו בסי' רמ"ד וכמו שכתבתי כאן אות למ"ד ליישב קושיות חמד משה וק"ל .

סי' רמו ט"ז סק"א (°) דהא דתניא לא ישכיר כליו לנכרי כו' : **שם** (°) אתיא כב"ש. לב"ש שביתות כלים אסור מדרבנן מש"ה בע"ש אסו'. בד' וה' מותר כיון דרחוק מן שבת יש ספק שמא לא יעשה מלאכה בשבת וה"ל ספק דרבנן: **שם** (°) ממילא מותר להשאיל ולהשכיר כליו כו': מ"א סק"א (°) עסי' רמ"ד כו': הגה ס"א (°) יחזור וישאיל לו לא אמרי' כו' .

הגהות רעק"א

סי' רמו סעיף א' כגון מחרישה י"ל דלא להתויי דדוקא דברים שעושים בהם מלאכה דאורייתא אבל בעושים בהם מלאכה דרבנן מותר כיון דלא אחזי רק כעובר על שבות דשבות ע' מ"ש בגליון לקמן רנ"ד ס"ד : מ"א ס"ק ד' אפי' בכלי היינו דלא נימא דהרמ"א מיירי רק בכלים שאינם עושים בהם מלאכה דאסור על יום שבת לבד משום שכר שבת בזה מחלקים דלשאול אף דמתנה דיחזור וישאיל לו לא מקרי שכר שבת שלא בהבלעה דבאמת זה עיקר דברי הגה"מ אבל בכלים שעושים היה ס"ד כיון דמ"מ נהנה ישראל ממלאכה דעי"ז יחזור וישאלנו אסור דמחזי כשלוחו כמו דאסור להשכיר לזה כ' המג"א דמ"מ שרי דגם לענין זה קיל משכירות ממש דכן מבואר מתוך דברי הגמ' דכ' מכאן הורה ר' במקום שמבשלים המלח ע"ש ואפשר לומר דמה"ט כ' הרמ"א בע"ש דבכלים שעושים מלאכה אסור בשבת אבל באין עושים י"ל גם בשבת שרי כיון דלא מקרי שכר שבת ונ"ל ראי' מה דאמרי' שבת קנ"א מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומי ואני אשמור לך פירות שבתחומך הרי דזה לא מקרי שכר שבת ה"נ להשאיל שיחזור וישאל לו. ועיין בגליון ש"מ ס"י : סעיף ב' אסור להשכיר מכר בהמתו לנכרי וקבל לו דמים ומסר לו הבהמה לנסותו אם מוצא הלוקח טעות במקח מחזיר' ואם רוצה בה מחזיק במקומות כ"ז שלא גלה הלוקח דעתו הוא בחזקת שאינו חפץ בה הו"ל בחזקת הלוקח והוא בכלל שביתת בהמה ר"ן פ"ק דע"ז : **שם** מצווה על שביתת בהמתו הו"ה חיה ועופות שלו ואפי' על מינים שבים ספ"ה דב"ק ובתוס' שם : **שם** יפקירנו בינו לב"ע קשה לי בהפקיר שלא בפני נכרי או באומר קנו לעכו"ם שלא בפני דזוכה לו חזרו של נכרי שלא מדעתו א"כ כשהנכרי מחזיר לו הבהמה אחר שבת איך רשאי ללוקחו הא הנכרי אינו נותן לו במתנה אלא בדרך חזרה דלא ידע דקנה הבהמה הוי כמו גזל נכרי דהישראל יודע האמת שהוא דנכרי ועיין : **שם** בהג"ה אין

ביאור הגר"א

ס"ג היכא. שם ד"ה לא : ואם ירצה. ול"ע דדוקא במקום פסידא ועט"ז ומ"א : **ס"ד יכול כו'**. ממ"ש אריסא אריסותיה קעביד וכמ"ש בס"א בהג"ה אבל בששניהם כו'. וז"ש ודוקא בכה"ג כו' : **מפני שאין כו'**. שאם היה מוטלת עליו אסור כמ"ש בס"א שאם לא התנו שאסור : **וכן אין כו'**. שאם היה ניכר אסור כמ"ש בסי' רמ"ג ס"א לא ישכיר כו' דסתם מרחץ כו' ואמרי כו': ודוקא. כנ"ל בס"א: **ס"ה מותר לישראל כו'**. כנ"ל : **ובלבד**. יתבאר בסי' רמ"ז ס"א ע"ש : **ס"ו אם אפו כו'**. שם בגמ' ואם באו לחשבון אסור אף בדיעבד :

סי' רמו **ס"א מותר כו'**. כדעת הרי"ף שהשמיטה דס"ל דב"ש היא דס"ל דמצווין כו': **ובלבד**. מהא דב"מ נ"ח כנ"ל: **ולהשאיל** שם לא ישאילנו כו' כמ"ש בס"ב : **אע"ג שמתנה**. דכאן לא שייך טעמא דשכירות דיש ריוח לישראל כו' ע"ש ברא"ש וע"ש בהג"מ פ"ו ס"ק ק' תניא בתוספתא דמשכיר כו' ומחליף כו' ור"ל דאין משכיר ממש אלא חדא קתני כיצד מחליף דממש

מחצית השקל

ולכן כ' רמ"א וכ"ש כאן : בש"ע סעיף ו' אם אפו כו' ונתנו לו פת וכ' בספר א"ר ל"ד פת אלא המעשה כך היה :

סי' רמו (ס"ק ב) בע"ש דמחזי כשלוחו טעם זה כ' הרר"י לאפוקי מדעת התוס' שכתבו דאפי' בהבלע' כיון שתחלת השכירות היה סמוך לשבת נראה כשכר שבת . ולפ"ז אפי' בכלים שאין עושים בהם מלאכה אסור והרר"י הקש' לפ"ז מאי בין משכיר לגוי או לישראל דהא לפי טעם זה אפי' לישראל יהי' אסור להשכיר אפי' בהבלעה כשהוא בע"ש. ולכן כ' הרר"י הטעם דשכר שבת לא מקרי אפי' בע"ש כשהוא בהבלעה אלא דהאיסור הוא כשעוש' בה הגוי מלאכה בשבת והישראל נוטל שכירות מהגוי אפי' בהבלעה נראה שהגוי שלוחו של ישראל לעשות בו מלאכ' כדי שיתן לישראל השכירות כאשר יתבאר אבל ישראל מותר דהא ישראל לא יעשה בה מלאכה בשבת וכן אפי' לגוי בכלים שאין עושים בהם מלאכה שרי דל"ל שהוא שלוחו וגם בחנם מותר דגם בחנם ל"ל שהוא שלוחו של ישראל וכן בד' וה' מותר כיון שאין התחלת השכירות סמוך לשבת אינו נראה כשלוחו וכתב טור דמה"ט א"ש הא דקי"ל בסי' רנ"ב כב"ה דנותנים עורות לעבדן וכלים לכובס ע"ש עם חשיכה ואפי' הגוי עושה בשבת דשא"ה דאין ישראל מרויח במה שעושה הגוי בשבת לא מחזי כשלוחו משא"כ הכא דישראל נהנה במה שעוש' בשבת דהא מקבל שכירות גם מיום השבת ואע"ג דהוא בהבלעה מ"מ הלא נודע אי לא היה מניח לגוי לעשות בשבת לא היה נותן לו שכירות כסך שנותן לו אם מניח לגוי לעשות גם בשבת : (ס"ק ד) ומותר להשאיל כו' מ"ש רמ"א ול"א כה"ג דהוי כשכירות מבואר בב"י אע"ג שנרא' כשכר שבת דהא עי"ז שמשאיל לגוי כליו בשבת משאיל לו הגוי כליו בחול ומה לי אם נותן לו שכירות מעות או מהנה לו הנאה אחרת מ"מ מותר וז"ל הרב"י כיון דלא הוי בדרך שכירות ממש לומ' אתן לך כך וכך כדי שתשאילני כלי שלך שרי עכ"ל : (ס"ק ו) צוה להוציאו ואפי' לדידן דל"ל ר"ה כמ"ש בסי' שמ"ה סעיף ז' שכ' וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו ר"ה משום דאינו דומ' לדגלי מדבר וכ' מ"א שם סק"ז דרוב הפוסקים פסקו להקל כהאי י"א : וא"כ אם העיר כו' שרי כו' הקשה בס' ת"ש על מ"ש בש"ע שכל שאין שהות כו' משמע אם יש שהות מותר ואמאי ניחוש דהוצא' מרה"י לר"ה נעשה בחול מ"מ הרי מעביר ד"א בר"ה או בכרמלית בשבת ויסברו שהישראל צוהו וע"כ צ"ל דהעיקר מראית העין הוא דוקא בשעת ההוצאה כשרואה ישראל שהגוי מוציא מבית ישראל משא"כ אחר זה אפי' יראו שהגוי מעביר ד"א מ"מ לא נודע שהוא של ישראל ולמיחש פן הרואה כשהוציא מבית ישראל יראהו גם כן כשמעביר כ"ה לא חיישינן דמה לו לישראל להשגיח אם מעבירו מסתמא כל אחד הולך לדרכו אלא דהחשש דשמא דרך הלוכו של ישראל יראה ההוצאה או ההעברה כן כתב בס' ת"ש אלא דהקשה לפ"ז על מ"ש הט"ז בסי' תמ"ד סק"ה כשחל ע"פ בשבת לדידן דל"ל ר"ה גמורה מותר ליתן החמץ לגוי אפי' הרבה ביחד דאפי' מוציאה לכרמלית ל"ל בה כיון שהוא עסק מצוה וסיים ע"ז וז"ל אלא דצריך שלא יוציאנה חוץ לתחום עכ"ל וא"א כנ"ל דעיקר מראית העין בשעת ההוצא' א"כ מה לנו אם מוציא' ח"ל וע"ש שהאריך. ולענ"ד לק"מ דהא כ' ע"ז פה סק"ג וז"ל ומ"מ אם הגוי דר בתוך המקום שאין איסור להוליך

שם

ג ז (ד)*ס אסור להשכיר או להשאיל בהמתו לעכו"ם כדי שיעשה בה (ג) מלאכה בשבת ח שאדם מצווה על שביתת בהמתו: הגה אבל יכול להשכירה או להשאילה ולהתנו' שיחזירנו לו קודם השבת אבל לא מהני אם מתנה עם העכו"ם שתנוח בשבת כי אין העכו"ם נאמן (ד) על כך . [סמ"ג וסה"ת ומרדכי פ"ק דשבת] ט ואם השאילה או השכירה לעכו"ם והתנה עמו להחזירה לו קוד' השבת ועיכבה בשבת ט (ה)* יפקירנה בינו לבין עצמו קודם השבת י או יאמ' (ו) בהמתי י קנויה לעכו"ם כדי שינצל מאיסורא דאורייתא: הגה ואם רוצה יכול להפקירה לפני ג' בני אדם כדין שאר הפקר (ה) ואפי' הכי אין שום אדם יכול (ז) לזכות בה דודאי אין כוונתו רק יא כדי להפקיע מעליו איסור שבת (טור) ודוקא בשבת אבל

(ד) אסור להשכיר כו' . פי' אהי' אם סומך עצמו שיפקירנה אח"כ אפי' בפני ג' כ"מ בב"י לפי מסקנתו דאין היתר ברור לכתחלה בזה אלא יש היתר לפי הדרכים שזכר בס"ה . וכתב הרוקח סי' ש' בהמת ישראל ביד עכו"ם אם העכו"ם עושה בה מלאכה בשבת מאחר שאין לוקח שכירות מותר ואם ישראל רואה מוחה בידו עכ"ל וצריך פי' אהי קאי האי מותר כיון שאין כאן שכירו' אלא ברור דקאמר שהישראל יכול למסור בהמתו בידו ולא חיישינן שמא יעשה בה מלאכה כיון שאין נותנין לו שכירות והכתי צריכים אנו לפר' דלא מיירי(°) במשאיל או משכיר דהא בזה אסרו אפי' מיום ראשון כיון (°)שהישראל מצווה על בהמתו אלא מיירי במסרה לרוע' עכו"ם אינו חושש בזה שמא יעשה בה מלאכ' וגו' הטעם בזה דהעכו"ם מרתת שלא יעשה בה מלאכה כי יתחייב בדיניהם וכ"פ מו"ח ז"ל והביא ראיה ממ"ש ב"י בסימן ש"ה בשם ש"ל בשם רב האי גאון שכתב גם כן דין זה · והא דכתב רמ"א שאין העכו"ם נאמן על כך והיא כדברי סמ"ג דף י"ע וכבר ביארנו באיסור והיתר שאין לסמוך ע"ד של עכו"ם כלל לא לאיסור ולא להיתר עכ"ל היינו שאין להשאיל או להשכיר כיון שהי' ברשותו ולא נתפס עליו כגנב לא מרתת אבל במסרו לרעות ודאי מרתת להשתמש בה וחזינן דסמכינן על סברא זו דהעכו"ם מרתת לענין יין נסך היכא דנתפס עליו כגנב כדאי' פרק השוכר במסכת ע"א כנלע"ד אבל לא מהני אם מתנה על מנת שתנוח ע' סי' ת"ל ס"ה מ"ש מזה : **(ה) ולפ"ה אין שום אדם יכול לזכות בה** . כב"י וז"ל ולכך צריך שיפרש שאינו מפקירה אלא

ומ"כ צ"ע על הרב"י שהשמיט טעם הרמב"ם ויש להקל בעת הצורך : **ז אסור להשכיר**.עססי' ש"ה מס"ך והלה ודברי ע"ש שכ' בשם הרמ"ע צ"ע : **ח שאדם מצווה כו'** . וזה אסור מדאורייתא דקי"ל (°) דשכירות לא קניא כ"א לענין אונאה (תוס' בע"א דף ט"ו) ואף דבח"מ סי' ר"ס ס"ד כתב דמקרי חצירו של השוכר לענין קייה ונ"ל כמ"ש הריב"ש דדוקא לענין הגהה של השכירות מקרי חצירו וזהו ג"כ הגהה הוא אבל הגוף של המשכיר וע"ש סי' ש"ג וכש"ך ועיין בכ"מ דס"ז ואין כאן מקומו · ואם ישראל שכר מעכו"ם בהמ' מצווה על שביתתה דשכירו' קניא לחומרא עכ"ל הג"א וצ"ע דהא אמרי' בגמ' ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה משום דלא קני לה משמע דאפי' לקולא אמרינן שכירות לא קניא ובתוס' דע"א דף ט"ו כתבו דמיירי שמזונותיה על הכהן ומ"מ נ"ל דאם שכרה מהעכו"ם וחזר והשכירה לעכו"ם שרי מ"מ: **ט יפקירנה כו'**.דד"ת הפקר בפ"ע הוי הפקר אבל לכתחלה אסור להשכירה ע"ד שיפקירנה בשבת וגם במכירה אין היתר אלא כשמוכר כל ימי השבת ולא בשבת לחוד (ע"ש נ"ל) וב"ח מתיר לכתחלה להפקיר לפני ג' : **י קנויה לעכו"ם** . וצ"ע דבהגמ"ר כתוב בהמתי קנויה לך משמע דצ"ל לעכו"ם בהמתי קנויה לך כדי שיזכה בו העכו"ם אבל אם אמר בלא בפניו לא מהני ☞ דאפי' בישראל לא מהני אא"כ זיכה לו ע"י אחר לכן נ"ל דצ"ל לעכו"ם דוקא בפניו כדי שיתכוין לקנות : **יא כדי להפקיע כו'** . משמע דאפי' בשבת אין אדם יכול לזכות בו וכ"כ הלבוש מ"מ אין עובר עליו כיון שהפקירה כנ"ל דלא כע"ש

ח טור ושם ט הריב"ש בתשובה י הגהת מרדכי פ"ק דשבת והאגור

עטרת זקנים

רמו * אסור להשכיר כו'. אבל לרכוב העכו"ם על בהמת ישראל אין להקפיד כי חי נושא את עצמו או יש להקפיד על האוכף שתחת הרוכב אבל לרכוב מחוץ לתחום אסור מדעת ישראל דהיינו מחוץ לג' פרסאות כיון דחוץ לג' פרסאות מן התורה לקצת פוסקים (כ"כ הלבוש ס"ה ס"ה) אף ביום הראשון אסור להשאיל או להשכי' (טור ב"י והרמ"י) : * יפקירי' בינו כו' ולכתחלה לא ישכור אדם בהמתו לעכו"ם אף בהבלעה ע"ד שרוצה להפקירה קודם שבת בינו לבין עצמו או בפני ג' בני אדם או יאמר בהמתי קנויה לעכו"ם אלא צריך להתנות בתחילה שיחזירה לו קודם שבת ואם התנה ולא קיים העכו"ם לתנאו אז בא' מג' אלה דרכים הנזכרים יעשה לה (ב"י מרדכי מהרמ"י) :

לבושי שרד

ט"ז סק"ד (°) במשאיל או משכיר ר"ל שהשכ' עמו שתנוח בשבת ואינו לוקח שכירות בעד שבת : שם (°) שהישראל מצווה על בהמתו מש"ה אין הנכרי נאמן על כך כמש"כ רמ"א : מג"א סק"ח (°) דשכירות לא קניא . ר"ל

חתם סופר

סי' רמו במחבר סעיף ו' יפקירנה בינו. נ"ב עיין תשובותי : שם במג"א סק"ט וב"ח מתיר. נ"ב עיין תשובת ח"ס או"ח סימן ס"ב [ע"ד מו"ץ אחד שהתיר למוכרי טאבאק לעשות פעולתם ע"י גוי בש"ק בביתם ע"י שיפקיר הטאבאק בעש"ק וכתי' שלא טב הורה. אחד שלא הוזכר היתר ההפקר אלא לענין שביתת בהמה ולא לגוי לעשות מלאכתו ע"ד ישראל. ב' דאין לסמוך על ההפקר אלא כשהמופקר חוץ לרשותו של ישראל ולא כשהוא בביתו. ג' דעכ"ם איכא משום

באר היטב

להקל בעת הצורך עמ"א וט"ז : (ג) מלאכ' בשבת . דזהו אסור מדאורייתא דקי"ל דשכירות לא קניא.ודוקא מלאכ' אבל לרכוב הנכרי על בהמות ישראל אין להקפיד . דחי נושא את עצמו כמ"ש סי' ש"ה סעיף כ"ב ע"ש . ואם הישראל שכר מעכו"ם בהמה מצווה על שביתתה דשכירות קניא לחומרא.ואם חזר והשכיר' לעכו"ם שרי ממ"כ מ"א : (ד) על כך . ואין בכלל זה מה שמוסרין בהמה לרועה דמירתת להשתמש בהן כמ"ש סי' ש"ה סכ"ב : (ה) יפקירנה . דד"ת הפקר בפ"ע הוי הפקר . אבל לכתחל' אסור להשכיר' ע"ד שיפקיר' בשבת וגם במכיר' אין היתר אלא כשמוכר כל ימי השבת ולא בשבת לחוד . עיי' תשובת למה נדק סי' ל"ה . וב"ח מתיר לכתחל' להפקיר בפני ג' . וט"ז כתב דאפי' דיפקיר בפני ג' אין היתר בזה ברור לכתחל' אלא יש היתר כפי הדרכים שזכר בסעיף ה' : (ו) בהמתי . ודוקא בפניו צריך לומר כדי שיתכוין לקנות מ"א : (ובס' אלי' רבה פסק דאפי' בינו לבין עצמו מהני כדעת ש"ע בדיעבד עכ"פ) : (ז) לזכות בה. כתב ט"ז שמעתי בשם רב א' שסמך ע"ז להתיר להלוות ברבית על משכון דרך מכירה אעפ"י שאינ' מכירה ממש כגון שחייב להחזיר לו אפ"ה מותר שלא עשה מכיר' זו אלא כדי להפקיע איסור רבית כדרך שאמרי' כאן לענין שבת . ואני אומר חלי' לעשות כן בישראל דכל שאין כאן מכיר' הוי שם הלוא' עליו דאסור וכאן הוי הפקר כראוי רק שלזמן הוא

יד אפרים

מיירי בגומא שישראל נמי מותר לדלות ממנה ואשמעינן דאין בזה איסור משום שכר שבת כיון שאין לישראל ריוח אבל במחבת דהיתה בטלה ממלאכתה אפשר דאסור דכ"ל נותן מעות בשכירות או תשמיש כלי עכ"ל . ולזה כ' המג"א דז"א דע"כ התם לא מיירי בשכר שבת דא"כ אף בכלי שאין עושין מלאכה אסור אלא ע"כ דבאמת מיירי גם התוספתא ע"י הבלעה ואין בזה משום שכר שבת רק האמעינן דבכה"ג שרי דלא מיחזי כשלוחו ולמד משם למחבת דג"כ שרי בכה"ג ולא אמרי' דמחזי כשלוחו דבכה"ג לא הוה כשכירות וזה כוונת המג"א בס"ק ד' דאפילו בכלי שעושין מלאכה שרי הגמ"יי לאסוקי מע"ש שחולק בזה ולפע"ד כוונת הע"ש בזה דהפרש התו' משכיר אדם גומתו כו' היינו כדמסיים אח"כ שמחליף של שבת למ"ש ולא מיירי מהבלעה כלל רק הטעם דלא שייך בזה שכר שבת כיון שהיה הישראל בעצמו יכול לדלות המים מגומתו א"כ אין זה רק כמשאיל לו מים שבגומתו שיחזיר לו מים אחרים כמ"ש ואין לישראל ריוח בזה כלל ופשיטא דלא שייך בזה שכר שבת משא"כ אצל המחבת שאצל הישראל היא בטלה ממלאכתה בשבת וכשמשאילה לנכרי ע"מ שהוא ישאיל לי מחבת שלו ביום אחר שכירות גמורה הוא ואסור משום שכר שבת ואפי' אם עושה כן בהבלעה אפשר דאסור לטעם דרבינו יונה דמיחזי כשלוחו כנלע"ד:(ס"ק י') דאף בישראל לא מהני אא"כ זיכה לו ע"י אחר כו'. ולפענ"ד צ"ע דבישראל מהני כשמקנה לו שהוא ברשות הישראל וקיי"ל דזכין לאדם שלא בפניו וא"ל דכיון שאינו מכוין לקנות הוי כעודר בנכסי הגר וכסבור דשלו הן דלא קני דז"א דכל דאיכא דעת אחרת מקנה לו קנה כמ"ש הרשב"א בגיטין דף ד"ג גבי עובדא דזקן שאמי דידע לאקנוי ע"ש וכ"כ הנ"י בב"ב דף מ"א מעובדא דרב כהנא הדר גודא ומצאתי במחנה אפרים הל' קנין חצר שכ' כן דבמתנה לא בעינן דעת המקבל אי איכא דעת אחרת מקנה והביא דברי הרשב"א והנ"י וכ' ראיה מדברי הש"ע אלו ודלא כספר מג"א כו' ומצאתי בקצה"ח ח"ב סימן רה"ע סק"ח שעמד ג"כ בזה על דברי הצ"צ ועבודת הגרשוני שכתבו לענין בכור דכל שלא כוון העכו"ם לקנות דלא קני והקשה מדברי הרשב"א והנ"י הנ"ל וכתב לחלק דבעכו"ם לא מהני דעת אחרת מקנה שאינו רק מטעם זכיה שהנותן עצמו זכה לו שלא בפניו ואין דין זכיה לעכו"ם. ומ"ת דברי המ"א צ"ע דמשמע דאף בישראל כה"ג לא מהני אם לא בזיכה ע"י אחר וז"א דדעת מקנה ודאי קונה ואפשר דס"ל להמג"א דבעינן דוקא שתהיה ברשות הזוכה בשעה שזה מזכה לו ואז מועיל אף שלא נתכוין לזכות וא"כ אם מקנה לו שלא בפניו יש לחוש שמא תהיה אז הבהמה באגם וכדומה ולא קנה ומה שימשכנה לרשותו אח"כ זה לא מהני כיון דאין מתכוין לקנות ואז אין דעת אחרת מקנה ולפי"ז אם הישראל רואה הבהמה עומדת בחצר העכו"ם שפיר הוא יכול להקנות שלא בפניו אפשר דת"מ החצר אינו קונה לעכו"ם כמ"ש בתשובת אמונת שמואל והביאו בחק יעקב סימן תמ"ח ומה שהעכו"ם עובד בה אח"כ אינו קנין אעפ"י שהיא עוקרת יד ורגל כיון דבשעה שזה מקנה לו עשה העכו"ם קנין בה וגם בישראל כה"ג לא קנה כ"א כשהזוכה עושה מעשה בשעה שזה מקנה או שהיא בחצרו אז ואז אף שלא נתכוין לקנות דחצירו של אדם קונה לו כו' משא"כ לעובדי כוכבים ומזלות לא מהני אף בעומדה

ביאור הגר"א

שכירות אסור בע"ש דשם סתמא קתני : ס"ב **אסור להשאיל**. נלמד ממש"ו ואפי' בע"ש כו' : ס"ג **אסור להשכיר**. ע"ז ע"ו א' : **כדי כו'**. ר"ל שמא יעשה בה מלאכה : **אבל יכול כו'**. כמ"ש בספ"ק דע"ז אבל נכרי כו' דאמרינן ליה וניית כו' : **כי אין כו'**. דאין העו"ג נאמן להתיר מהא דפ' גיד הנשה לא יאמר אדם לעו"ג ליקח לי בשר כו'. ולא לאסור מהא דסוף יבמות של עוקה הן כו' וסוף פ' הכולך אין עדות לעו"ג ובתוספתא פ"ה דדמאי גוי שהיה צווח כו' קחו לכם פירות עוקה הן כו' אבל אם א"ל מאיש פלוני גוי לקחתי כו' מעלי הבהתים נאמן להחמיר דברי ר' רשב"ג אומר אינו נאמן שדברי הגוי לא מעלין ולא מורידין ואף ר' ל"ק אלא משום שהוא בידו וע' ר"ס רמ"ו : **יפקירנה**. נדרים מ"ה א' ע"ש בפי' הרא"ש ד"ה ד"ת כו' שמחלק דבדיעבד אפילו בינו לבין עצמו וכ"ה בח"מ סס ז"ש כאן כדי שיכלל דמדרבנן בעינן ג' ונלמד כ"ן דה"ה בינו לבין עצמו וסגי בכך תגינית נר כו' לב"ש בפ"ק דשבת ועתוס' שם ד"ה דמפקרא כו' דהכא שאני כו' וכאן ג"כ א"א בענין אחר ודלא כמרדכי וש"פ שכ' דדוקא בפני ג' והם לשיטתן שחילקו בין גיגית כו' לבהמה דגיגית סתמא מפקר להו ור"ל משום שהוא דבר ההוה תמיד משא"כ בבהמה ולכן אפי' בדיעבד דוקא בפני ג' אבל לחילוק הרא"ש אפי' בינו לבין עצמו כנ"ל : **דודאי אין כוונתו**. ר"ל ליום השבת בלבד ועט"ז בשם ב"י נדרים מ"ד א' : **ודוקא בשבת כו'**. דקדק התי"ט בספ"ב דיו"ט פרתו יוצאה כו' ומקררין את הבהמה ביו"ט מדקאמר ביו"ט משמע דרישא דוקא בשבת והירושלמי שאמר ברוכב על הבהמה משום שביתת בהמתו איירי בשבת שאמר היה רוכב על הבהמה א"ל רד כו' ולכן לא אמר בגמ' על המתניתין דאין רוכבין משום שביתת בהמה ודלא כרי"ף ורא"ש וז"ל ירושל' בפ"ה דיו"ט מ"ת אמרו היה רוכב ע"ג בהמה א"ל רד כו' שהוא מצווה על שביתת בהמתו כמותו למען ינוח שורך וחמורך כמוך והאי קרא לא נאמר אלא בשבת ועמ"ה בשם יש"ש . ואפשר דש"ל ס"ל כנ"ל כיון דבגמרא אמרי' משום עצמא אחריכא

הגהות רעק"א

אדם מצווה על שביתת ע' לקמן סי' ש"ד בתוס' שבת ס"ק ה' : **מג"א ס"ק ז'** בשם הרמ"ע . במג"א סק"ז כ' והרמ"ע בסי' קי"ב כ' וז"ל . בהמות ישראל והחלב שלה מחצה לישראל ומחצה לנכרי אחרים מהו להניח לחלוב בשבת . תשובה החולב הוי מפרק דהוי מלאכה גמורה מגופה דבהמה לפיכך אם הפקירה בעליה או אם התנה עם האחרים שיתחייב באחריות כל שבת ושבת מותר ואם לאו אסור עכ"ל ומה דהקשה המג"א מסי' ש"ה תירץ הא"ר שם דמיירי בנודע דאין החלב מצערה ואולם עיקר דברי הרמ"ע אינם מובנים לי דמה שייך בזה שביתת בהמה ומה בכך שהמלאכה בגופה דבהמה היא הא מ"מ הבהמה אינה עושה מלאכה . אלא החולב הוא עושה מלאכת מפרק והר"ז כמו עורות לעבדן דאף לב"ש דס"ל דמוזהר על שביתת כלים מ"מ בעורות לעבדן ליכא משום שביתת כלים כיון דאין העור עושה מלאכה אלא המעבד עושה מלאכה בגופה של עור כמ"ש תוס' י"ח ע"ב ד"ה ולב"ש וה"כ לדידן לענין שביתת בהמתו כנלע"ד בעז"הי : **שם** שביתת בהמתו ביו"ט . וכן הסכים בתשו' אהל יעקב

חכמת שלמה

סי' רמו סעיף ג' יפקירנה בינו לבין עצמו. נ"ב עמ"ש בזה בחיבורי לנדרי זרוזין בהשמטותי כת"י בחלק שני דף ע"ח בש"ס דפ מ"נ לק"ק קראקא ע"ש בעזה"י ודו"ק. והנה הב"י הביא בשם הרוקח סי' ש' וזה"ל בהמת ישראל ביד עכו"ם אם העכו"ם עושה בה מלאכה בשבת מאחר שאין לוקח שכירות מותר ואם ישראל רואה מותר עכ"ל. והב"י כת' דליתא לדברי הרוקח ע"ש ועיין בט"ז מ"ש בפירושו ועיין

מחצית השקל

שם(היינו מוקפת חומה)ודאי מותר עכ"ל. וקשה מה בכך שדר בתוך המקום אכתי א"ל שמא יוציאו' חוץ למקום אע"כ דגם הט"ז ס"ל דעיקר מראית העין בשעת הוצאה אלא אם אין הגוי דר תוך המקום א"ל שמא יראה ישראל הוצאה מבית ישראל ויכיר הגוי שהוא דר חוץ למקום ובודאי יוציאו' חוץ לעיר ואיכא מראית העין מיד בשעת הוצאה וא"כ גם מ"ש לקמן סי' תמ"ד דצריך שלא יוציאו ח"ל. ר"ל שאין הגוי דר ח"ל דאי דר ח"ל איכא מיד מראית העין בשעת הוצאה ומסתמא יוציאנה חוץ לתחום למקום דירתו: אבל הרמב"ם כו' עכ"ל ולטעם הרמב"ם אפי' בעיר מוקפת חומה אסור ולכן כ' מ"א שצ"ע על הרב"י שהשמיט טעם הרמב"ם כיון דאיכא כ"מ לדינא להחמיר:ויש להקל כו' לסמוך על טעם של הרב"י שהביא רק הטעם שכ' הסמ"ג וסה"ת כמ"ש הרב"י ולהקל בעת הצורך בעיר מוקפת חומה ואפשר גם מ"א מודה דאם הגוי דר חוץ לעיר אפי' מוקפת חומה אסור:(ס"ק ז) אסור כו' בשם הרמ"ע צ"ע וז"ל הרמ"ע ס"ס קי"ב בהמת ישראל וחלב שלה מחצ' לישראל ומחצה לאחרים גוי מהו להניח לחלוב בשבת תשובה החולב מפרק כו' לפיכך אם הפקיר' בעליה או התנו עם האחרים שיתחייב באחריות' כו' כל שבת מותר ואם לאו אסור עכ"ל הרמ"ע והא לקמן סי' ש"ה סעיף כ' דמותר לו' לגוי לחלוב פרת ישראל משום צער בע"ח שהחלב מצערה ואין חילוק בדבר ובס' א"ר לקמן סי' ש"ה מתרץ דהרמ"ע מיירי בענין שנודע שאין החלב מצערה:(ס"ק ח)שאדם. כ"א לענין אונאה.דאמרי' בב"מ דף מ"ז כיון דכתיב וכי תמכרו ממכר כו' אל תונו כו' דתיבת ממכר מיותר ואתי לרבות גם שכירות דמיקרי ממכר לענין אונא' ויש ג"כ בשכירות דין אונאה אבל לא לענין שאר דברים דלא הוי ממכר ולכן פה אף ע"ג שהשכירה לגוי מ"מ מקרי בהמת ישראל: דבח"מ סי' ר"ס כ' דאם שכר בית ודר בו בשותפות עם המשכיר ובא מציאה תוך הבית כגון צבי שבור וזכו בו שניהם השוכר והמשכיר דמיקרי חצר של שניהם וזכה החצר לשניהם הרי אפי' כשגם המשכיר דר שם מ"מ מיקרי גם חצר של שוכר וכ"ש היכא דהגוי לבדו שכרי' דתסי' נקרא בהמת גוי:וזה ג"כ הגהה ר"ל שיקנה לו החצר ואמרי' שכל הנאות של החצר שכר וקנה ממנו אבל גוף החצר לא קנה כלל וה"ה הכא גוף הבהמה לא קנה הגוי כלל ונקראת בהמת ישראל ומצווה על שביתתה:וע"ש סי' ש"ג שהקשו' סמ"ע דברי הש"ע אהדדי שבסי' ש"ג כתב הזבל שבחצר מבהמות דעלמא שאורחים נתאכסנו שם בחצר ה"ה של משכיר דהאורחים ודאי הפקרוהו וזכה החצר למשכיר והוא היפך ממ"ש בסי' ר"ס וס"ד שם יישבו:ואם ישראל שכר כו' קניא לחומרא הג"א. וז"ל הג"א ר' אפרים בר"י כ' שאם ישראל שכר בית מגוי אסור לישראל להניח ע"ז בתוכו(משום שלא תביא תועבה אל תוך ביתך)וכן אם שכר בהמה וחמר אחריה בשבת חייב חטאת דשכירות קונה קנת(משמע דס"ל הא דאמרי סוף שבת המחמר אחר בהמתו בשבת חייב מ"ש בהמתו הוא דוקא דאלו אחר בהמת חבירו לא מחייב וכן העתיק הרמב"ם פ' כ' מהל' שבת אחר בהמתו דהא רבינו אפרים לא מחייב במחמר בשכר בהמה אלא משום דשכירות קניא קנת וה"ל בהמתו אבל הר"ן בפ"ק דע"ז דף ט"ו הוכיח דאפי' בבהמת חברו שייך דין מחמר ואין חילוק לענין מחמר בין בהמתו לבהמת חברו ע"ש)ואין נראה. מ"מ הואיל ונפיק מפומיה דגאון טוב ליזהר מה"ז עכ"ל הג"א.ובס' ת"ש כ' ע"ד מ"א וז"ל ולא העתיק יפה דשם בהג"א לא כ אלא טוב ליזהר וכ"כ רמ"א בי"ד על שמו בסי' קנ"א לענין ע"ז ע"ש עכ"ל ספר ת"ש ור"ל דהא"ז לא החמיר מדינא כ"א מצד חומרא בעלמא וא"כ נסתלקה קושית מ"א מישראל ששכר פרה מכהן אבל לענ"ד אין קושית מ"א על הא"ז כ"א על רבינו אפרים דלדידיה ע"כ מדינא שכירות קונה קנת דהא מחייב חטאת במחמר אחריה ומ"ש מ"א דשכירות קונה לחומרא ר"ל קונה קנת כמ"ש ר"א וכיון דלא קני לגמרי והאי לקולא לא אמרי' דקנה ורמ"א ביו"ד פסק כהא"ז ולא כרבינו אפרים: ובתוס' דע"ז דף ט"ו כו' דהש"ס הוכיח שם דשכירות לא קניא מדתנן ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אף ע"פ שמזונתיה על הכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה ודייק הש"ס מסיפא א"א דשכירות קניא כששכר כהן מישראל אמאי אינה מאכילה כרשיני תרומה הא הוי בהמת כהן והקשו התוס' דה"ל לדייק כן מרישא ישראל ששכר כו' וא"א דשכירות קניא אמאי ישראל מאכילה כרשיני תרומה דהא ישראל קניא והוי בהמת ישראל ותי' דרישא מיירי שמזונותיה על הכהן בעל הפרה וא"כ י"ל דשכירות קניא ואפ"ה ברישא מאכילה כ"ת דאין זה שכירות גמורה כיון דמזונותיה על המשכיר הכהן כן פי' מהרש"א דבריהם ובזה מיישב מ"א קושייתו על הר"א ניהו דשכירות קניא לחומרא מ"מ ברישא ישראל מאכילה כ"ת דלא הוי שכירות גמורה: ממ"כ דאי שכירות לא קניא א"כ עדיין מקרי בהמת גוי הראשון דלא קנאה ישראל השוכר ואי שכירות קניא וקניא ישראל השוכר מ"מ כיון שהשכירה שוב לגוי א"כ גם שני קנאה ומקרי בהמת גוי:(ס"ק ט)יפקירנו כו' דד"ת הפקר כו' והק' בספר ת"ש הא זה תליא במחלוקת הפוסקי' דאמרי' בנדרים דף ל"ה ר' יוחנן ס"ל דאינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' וריב"ל אמר דבר תורה אפי בפני א' הוי הפקר ומ"ט אמרו בג' כדי שיהא א' זוכה ושנים מעידים ופסקו הפוסקים כריב"ל אלא בזה פליגי הרמב"ם ס"ל אפי' מן התורה בעינן עכ"פ בפני א' כליטנא דריב"ל אבל בינו לבין עצמו ל"מ והרא"ש ס"ל דס"ה בינו לבין עצמו מהני מד"ת והא דנקט ריב"ל בפני א' הוא לאו דוקא או איידי דנקט ר' יוחנן שלשה אמר הוא אפי' א' כ"כ דרישה בח"מ והרב"י בח"מ סי' רע"ג העתיק דעת הרמב"ם דאפי' מה"ת בעינן עכ"פ בפני א' אלא שרמ"א שם הביא דעת הרא"ש וא"כ איך כ' המחבר שיפקיר בינו לבין עצמו כדי שינצל מאיסור דאו' הא לדעת המחבר אפי מדאו' לא הוי הפקר ותי' כיון דמ"א בע"א ס"ל להרב"י שטוב להפקירה עכ"פ בינו לב"ע כדי שינצל מאיסור דאורייתי' עכ"פ עכת"ד ולענ"ד י"ל דהא טעמיה דרמב"ם דבינו לב"ע לא מהני כלל כיון דהפקר ילפי' משמיט' דכתיב והשביעית תשמטנ' ונטשתה מתיבת ונטשת' דרשינן יש לך נטישה אחרת שהוא כשמיט' והויא הפקר לכן בעי' דומיא דשמיט' דעכ"פ א' יכול לזכות בו משא"כ בינו לבין עצמו אין שום אדם יכול לזכות בו דהא לא נודע לשום אדם כ"ה בסמ"ע ובפרישה וא"כ י"ל דבשבת מודה הרמב"ם דגם בינו לב"ע מהני ד"ת ע"פ מ"ש הרב"י ע"ד הרר"פ שהביא הטור וז"ל כ' הרר"פ ויפרש בשעת הפקר שאינ' מפקיר' אלא ליום השבת כו' כדי שלא יזכה בה אחר ואע"פ שאינו מפקירה לגמרי הוי הפקר (כ"ה שם בנדרים דאפי' מפקירה לזמן הוי הפקר)ונראה דאפי' בסתם כמי דעתו לזה שהרי אינה מפקיר' אלא להפקיע איסור שביתת שבת עכ"ל הטור. וכ' הרב"י דהרר"פ ע"כ ס"ל דבעינן דוקא שיפקיר בפני ג' דאי אפי' בינו לב"ע למה צריך לפי' שמפקיר' רק ליום השבת ה"ל להפקירה בינו לב"ע ומי יזכה בה. ודחה הרב"י וז"ל כיון שהדבר ידוע שכל מי שבהמתו ביד גוי הוא מפקיר' בשבת סתמ' כפירושו דאפי' מפקירו בינו לב"ע הוי הפקר מד"ת כו' הלכך איכא למיחש שמא יזכה בה אחר ולכן צריך לפ' כו' עכ"ל הרי דבשבת אפי' מפקיר בינו לב"ע מ"מ נודע לאחרי' ואמרי' מסתמא לא עבר על שביתת בהמתו ובודאי הפקיר' וא"כ מודה הרמב"ם דמה"ת אפי' בינו לב"ע הוי הפקר מ"מ מדרבנן בעי' דוקא ג' וכמ"ש הרב"י פה בטור ע"ש: וגם במכירה כו' ולא בשבת לחוד. בתשו' נ"ל שם הטעם משום מראית עין ע"ש ועמ"ש בס"ס זה: וב"ח מתיר לכתחלה כו' ר"ל מתיר להשכיר לגוי על סמך שיפקירנה בפני ג :(ס"ק י) קנייה כו' אא"כ זיכה לו ע"י אחר דזכין לאדם שלא בפניו ונעשה אחר שלוחו של הזוכ' דזול' זה ל"מ דהא לא יצא מרשות הנותן ובגוי א"א שיזכה לו ע"י אחר דהא זכיה מטעם שליחות כנ"ל ואין שליחות לגוי ואי גוי נעשה שליח לחבירו גוי ע' לקמן סי' תמ"ח שמ"א חולק על תשובת מ"ב וס"ל דאפי' כה"ג אין שליחות לגוי: (ס"ק יא) כדי להפקיע כו' מ"מ אינו עובר עליו. ר"ל אע"ג דלא הוי הפקר גמור דהא אין אחר יכול לזכות בו דכוונתו לא היה כ"א להפקיע כו' ומ"ש מ"א דמשמע אפי' בשבת הוא מלשון רמ"א שכתב אין כוונתו רק להפקיע כו' ולא כתב דאין כוונתו רק ליום השבת אבל בשבת הוי הפקר גמור אלא דמ"מ אין אדם יוכל לזכות בו כמ"ש הרב"י לדעת הרר"פ אביאנו להבא ומדכתב אין כוונתו רק להפקיע משמע דר"ל דאפי' ביום השבת אינו מפקירו הפקר גמור כנ"ל: ומהרב"י אין ראיה דהוא פי' לדברי הרר"פ ור"ל שהע"ש כ' דמדברי הב"י משמע דביום השבת אחר יוכל לזכות בו ועז"כ מ"א דאין ראיה מהרב"י דהרב"י כ' ע"ד הרר"פ שהבאתי בס"ק ט' דמה"ט ס"ל דצריך לפרש שאינו מפקירה אלא ליום השבת שאין אחר יכול לזכות בה וזה לי' הרב"י כיון דביום השבת רשות הגוי עליה שהיא מושכרת או שאולה לו ואין אחר יוכל לזכות בה (ר"ל דאיך יזכה בה א"כ יהי' בהמת הזוכה ויעבור הוא על שביתת בהמתו ואפי' ברשיעי דל"ח לאיסור שביתת בהמתו מ"מ אינו יכול לזכות בו כיון שהיא מושכרת או שאולה ביד גוי לא יניחנו הגוי לזכות בה) וכי נפיק שבתא ה"ל כאלו חזר וזכה בה שלא הפקירה אלא לשבת כו' עכ"ל ומדכ' דבשבת רשות גוי עליה ואינו יכול לזכות בה משמע דאם הי' יכול לזכות בה דהיינו רשע וגם הגוי היה מניחו לזכות בו קנה הזוכ' ע"ז כ' דאין זה ראי' דהרב"י פי' דברי הרר"פ דע"כ ס"ל דמפקירו הפקר גמור דאל"כ לא הוי צ"ל שאינו מפקיר אלא ליום השבת שלא יזכה בה אחר דהא בלא"ה אין אדם יכול לזכות בה כמו שחלק עליו הטור וכ' ג"כ כלשון רמ"א

(ו) * אבל ביום טוב יב אין אדם (ח) מלווה על שביתת בהמתו ביום טוב · (ב"י סי' ש"ח בשם שיבולי הלקט) :

ד כישראל שהשכיר שוורים לעכו"ם לחרוש בהם יש מתירים אם קבל עליו העכו"ם אחריות מיתה וגזילה וגניבה ויוקרא וזולא וי"א דכיון שאין העכו"ם יכול למכר' אם ירצה נקראת (ט) בהמת ישראל [ועיין למטה בסי' זה]: ה ל אם ישראל ועכו"ם שותפין בבהמה מות' לעשות בה עכו"ם מלאכה בשבת יג ע"י שיתנה (י) עם העכו"ם בתחלה כשקנו אות' שיטול העכו"ם בשבת וישראל ביום חול ואם לא התנו מתחלה אסור אע"פ שהתנו אחר כך מ ואם ילוה אותה לעכו"ם בהלואה גמורה שיהא רשות בידו להוציאה אם ירצה שלא ברשות ישראל ויזקוף הדמי' על העכו"ם ואחריות השוורים על העכו"ם מותר נ ויש מתירים אפי' לא יהא רשות ביד העכו"ם להוציאם על ידי שיזקוף הדמים על העכו"ם במלוה ויחזור העכו"ם ויעשם אפותיקי (פירוש אפו תהא קאי כלומר לא יהיה לך פרעון אלא מזה) לישראל או יד יהרהנם [פירוש משכון בלשון ישמעאל רהן] אצלו ובלבד שלא יאמר לו מעכשיו ס ויש מתירים על ידי שיזהיר ישראל את העכו"ם שלא יעשה בה מלאכ' בשבת ואם יעבור ויעשה תהיה אחריות עליו אפילו מהאונסים

כע"ש ומהב"י אין ראיה דהוא פי' לדברי הר"פ : יב אין אדם מלווה וכו'. °) ויש"ש פ"ה דבילה חולק על זה ומביא הרי"ף והרא"ש שכתבו בשם הירושלמי אין רוכבין ע"ג בהמה משום שביתת בהמתו וזה גבי י"ט מתני עכ"ל ועב"י סי' ש"ה ומדברי ש"ל אין ראיה דהתם מיירי שהעכו"ם רוכב עליה ומביא עליה משאו' וזה אפי' באדם מותר דהא אין איסור הוצאה בי"ט ☞ אלא שאסור מדרבנן כמ"ש סימן תל"ה ס"ג ע"ש וכ"כ הריב"ש סי' כ"ד בשם הרשב"א דכשטועני' בחצר משא בשבת ליכא °) משום שביתת בהמתו אלא כשמחמר אחריה אסור משום מחמר והר"ן סובר דאפי' משום מחמר ליכא . ועב"ח °) שלא נחית לחלק בזה ומ"ש בירושלמי אין רוכבין משום שביתת בהמתו אע"ג דחי נושא את עצמו נ"ל דטעמן משום שמא יצא חוץ לתחום כדאי' בגמרא והוא סובר תחומין דאורייתא והאדם בעצמו אינו עושה איסור כיון שיושב על הבהמה°) כמ"ש הרא"ש פרק מי שהוציאוהו בשם רשב"ם ועמ"ש סימן ש"ה . ובאמת ז"ל הירושלמי היה רוכב ע"ג בהמה א"ל רד וכו' שני' היא משום שמצווה על שביתת בהמתו וכו' (°) וצ"ל פי' דאף על גב שעלה א"ל לירד משום שצער הוא לה כמ"ש סימן ש"ה סי"ח משא"כ באילן כמ"ש רסי' של"ו ודכוותיה כתבו התוס' בשבת דף קכ"ב ובב"י סי' תל"ה כתב שביתת בהמה ומחמר בי"ט יש אוסרין ויש מתירין ודעת הרב"י שם לאסור ע"ש ולכן יש להחמיר . ולהשתמש בב"ח פשיטא דאסור מדרבנן כמו בשבת ועיין במסכ' מכות פ"ג וריש מי שהחשיך : יג ע"י שיתנה עם העכו"ם . ואז מותרין אח"כ לחלק בשוה כמ"ש סימן רמ"ה ס"ב ואז אפילו אחריות שיכנס בשוה כל ימות השבוע ☞ מותר *) (ר"ל חביב) אבל אם לא התנו מתחלה אלא אחר שנשתתפו אומר לו טול כו' אע"פ שאין כאן משום שביתת בהמתו כיון שיש לנכרי חלק בו אסור °) דמ"מ הוא נוטל יום א' כנגד יום השבת והוי שכר שבת שלא בהבלעה ומזה היה יותר היתר שלא יאמר טול אתה כו' (°) אלא יחלקו סתם כל השבוע ביחד (ב"י בסי' רמ"ה בשם ריב"ש וכ"כ ר"ל חביב בסי' ק"ו) ומ"מ דוקא בהפסד גדול שרי לחלק סתם (ד"מ) ועיין סי' רמ"ה ס"א בהג"ה : יד יהרהנם אצלו . פי' אע"פ שיניחם ביד הישראל למשכון והעכו"ם נוטל אותם

אלא ביום השבת דכיון דביום השבת רשות העכו"ם עליה שהי' מושכרת או שאולה לו אין אחר יכול לזכות בה ולכי נפיק שבת' הוה ליה כאלו חוזר וזוכה בה שלא הפקירה אלא בשבת לבד . ואע"ג דאין מפקירה אלא בשבת ולא לגמרי הוי הפקר כדאי' סוף פ' אין בין המודר עכ"ל . העתקתי זה לפי שמעתי ע"ש רב אחד שסמך על זה להתיר להלות בריבית על משכון דרך מכירה אע"פ שאינה מכירה ממש כגון שחייב להחזיר לו אפ"ה מותר שלא עשה מכירה זו אלא כדי להפקיע איסור ריבית כדרך שאמרינן כאן לענין שבת ואני אומר חלילה לעשות כן בישראל דכל שאין כאן מכירה הוי שם הלואה עליו ואסור וכאן הוה הפקר כראוי רק שלזמן הוא דהיינו ביום השבת ובשבת עצמו הוה הפקר גמור ואח"כ חוזר לבעליו הראשונים משא"כ במשכון הנ"ל שגוף הענין צריך להיות נמכר שיעשה הלוקח בו מה שלבו חפץ וזה אינו שם וזה דומה למעשה דבית חורון בנדרים פרק אין בין המודר דאמרו כל מתנה שאם הקדישו אינו מוקדש אינה מתנה ובמכיר' זו אין הלוקח יוכל להקדיש' ממילא לא הוה מכירה (°) ובהסי' דיו"ד סימן קע"ג לענין מודר הנאה ונותן לאחרים כדי שיאכל המודר עמהם פ"ש וכ"כ כאן ס"ד שכיון (°) שאינו יכול למוכר' אם ירצה נקראת בהמת ישראל.ולענין מכירת חמץ לעכו"ם בפסח יש ג"כ מקום לטעות ולומר (כיון) דאין ישראל אחר יכול לקנותה מהעכו"ם דהראשון לא נתכוין אלא להפקעת האיסור ולפי מ"ש אינו כן (°) אלא שבסימן מ"ב פסק כן מטעם אחר דהיינו שהראשון שייך לקנותו קודם לאחר בני אדם מטעם מערופי' ועי' סי' תמ"ח : (ו) אבל בי"ט כו' עי' סי' תל"ה ס"ג :

כ הגה"מ פ"ו בשם סמ"ק וסמ"ג והתרומ' בסי' קמ"א ל הריב"ש בתשו' מ תשו' רשב"א נ שם ס ב"י ובשם רבו כהר"ר יעקב בי רב :

עטרת זקנים

* אבל בי"ט אין אדם מלווה על שביתת בהמתו בי"ט ע"ל סי' תל"ה בש"ע בסעיף ג' ובב"י שם שהביא ג' דיעות וע"ל סי' תק"י סעיף י' :

נתיב חיים

במ"א ס"ק י"ב ויש"ש פ"ה דבילה סי' ג' חולק ע"ז ומביא הרא"ש שכתב בשם כצ"ל : שם °) משום שביתת בהמתו כ"ב והא דאמר בגמ' בבלי משום שמא יחתוך זמורה אפי' במקום דלא שייך שביתת בהמתו כמ"ש סימן ש"ה סק"ה ע"ש: שם °)והב"ח שלא נחית לחלק בזה כצ"ל וכ"ב בסי' זה מביא ב"ח ראיה מש"ל לענין שבת ולדברי מ"א אין ראיה וק"ל: שם כמ"ש הרא"ש פ' מי שהוציאוהו בשם רשב"ם כ"ב דבריו תמוהי' דהרשב"ם כ"כ דאמאי שיושב בקרון שפסק כר"מ דפטור בכלאים היושב בקרון אבל ברכוב במנהיג ברגליו ואזל' מחמתי' הרשב"ם ג"כ מודה דאסור לצאת חוץ לתחום דרכוב כמהלך דמי כמו שהאריך המ"א סי' רס"ו מי שרוכב על הכלאים כ"ע מודו דלוקה ודו"ק : במ"א ס"ק י"ב °) דמ"מ הוא נוטל כ"ב פי' ואם לא התנה אע"ג דשביתת בהמה לית ביה ע"ז אמר מ"מ הוא נוטל וכו' :

דגול מרבבה

*) אבל אם לא התנו מתחלה אלא אחר שנשתתפו אמר טול אתה בשבת ואני כנגדו בחול אף שאין איסור מחמת שביתות בהמתו כיון שיש לגוי חלק בה ועל כרחו של ישראל עושה מלאכ' מ"מ הוא נוטל יום אחד כנגד וכו' כצ"ל :

לבושי שרד

דאע"ג דקי"ל שכירות ליומא ממכר הוא היינו דוקא לענין אונאה שהוא בכלל כי תמכרו ממכר אל תונו אבל לענין שלא יעבור הישראל משו' שביתות בהמתו לא הוי מכירה : ט"ז סק"ה כהוא דיו"ד סימן רכ"א לענין מודר הנאה כנ"ל : שם שאינו יכול למכר' אם ירצה נקראת בהמת ישראל כנ"ל : שם אלא בספר מ"ב פסק כן כנ"ל : מ"א סקי"ב וצ"ל פי' דאע"ג שעלה . ר"ל דקי"ל אין עולין באילן ואין רוכבין ע"ג בהמה ואם עלה באילן במזיד אסור לירד עד מו"ש כמ"ש ברסי' של"ו . וקאמר הירושלמי דאם עלה על גב בהמה אפי' במזיד ירד משום דאיכא צער בע"ח וזהו שאמ' הירושל' שמצווה על שביתות בהמתו ר"ל שלא לצערה וכמו שדרשו רז"ל למען ינוח שורך תן לו נייח שלא יהא צער: שם סקי"ב אלא יחלקו סתם כל השבוע ביחד . דאז הוי בהבלעה . עיין במה שכתבתי סי' רמ"ה אות ד' :

שערי תשובה

שנשאר בידו אחר שבת ע"ש : (ח) מצוה עבה"ט ועיין ביד אפרים בביאור דברי המג"א בזה ובמח"ב האריך ג"כ בענין שביתת בהמתו ביו"ט ומסיק להחמיר ואפי' ביו"ט שני יש להחמיר ע"ש : (ט) בהמת ישראל עבה"ט ומ"ש בשם ש"י ע"ש שהביא דברי הצ"צ וכת' דאין כאן הערמה אלא מכירה גמורה. וגם כת' דהצ"צ מיירי במקנה הסוסים לעבדו על יום או יומים להפקיע איסור שבת אבל כה"ג לא ע"ש ולענ"ד נראה עיקר

באר היטב

דהיינו ביום השבת ובשבת עצמו הוי הפקר גמור משא"כ במשכון הנ"ל שגוף הענין צריך להיות נמכר שיעשה' הלוקח בו מה שלבו חפץ וזה אינו שם ע"ש : (ח) מלווה . ויש"ש פ"ק דבילה חולק ואוסר ויש להחמיר כדבריו מ"א : (ט) בהמת ישראל . ישראל שיש לו סוס ובא המושל המכירו להשאילו או להשכירו והוא אינו יכול למאן נגדו מפני איבה ימכרנו לו בדבר מועט ואז יכול המושל לעשות בו כרצונו ואם אח"כ יחזור ויתן לו הסוס וגם השכירות מתנה בעלמא יהיב . תשובת שבות יעקב ח"ב סי' ל"ט ע"ש · והמחבר יד אהרן חולק עליו וכתב ול"נ שאם הגוי יכול למוכרו אף שמכרו לו בדבר מועט מותר ואם אינו יכול למוכרו אסור שנקראת בהמת ישראל בכל מקום וכ"כ בתשובת צמח צדק ע"ש והיותר טוב שיפקירנה : (י) עם העכו"ם וכו' . ואז מותרין אח"כ לחלוק

יד אפרים

בחצר בשעת מעשה : סקי"ב אלא שאסור מדרבנן ר"ל דהישראל אסור להוציא משא על הבהמה משום עובדא דחול . ואח"כ כשהעכו"ם עושה לעצמו אין איסור כלל ולכך כ' השבולי לקט ואם נתנה לעכו"ם קודם החג אף שרוכב עליו ומוציא משאוי א"צ למחות בידו ע"ש בב"י סימן ש"ה משום דאין כאן משום שביתת בהמתו שהרי הישראל עצמו מותר להוציא ביו"ט ומייתי ראיה ממ"ש הרשב"א דבחצר ליכא משום שביתת בהמתו אלמא דכל שאין המלאכה אסורה גם ע"י בהמתו מותר ומ"ש אלא כשמחמר אחריו כו' לכאורה אינו ענין לכאן דבההיא דשבולי לקט לא שייך מחמר דודאי שביתת בהמתו שהיא מצוה המוטלת על הישראל צריך לפלפל בזה אם אסור מחמת שהעכו"ם עושה מלאכה ביו"ט אבל לאו דמחמר שהיא מצוה דגופא שהוא אסור לחמר א"כ פשיטא דכאן שהעכו"ם הוא המחמר מה איכפת ליה לישראל בזה בין להרשב"א בין להר"ן ונראה דכוונת המג"א דלכאורה אין ראיה להתיר הבהמה ביו"ט מחמת שאדם מותר דבשלמא אם היה הוצאה מותרת ביו"ט לפי שאינה בכלל מלאכה א"כ לא שייך שיהיה מוזהר על הוצאת בהמתו דהוצאה לאו מלאכה היא ואינו בכלל ציווי השביתה אבל באמת ז"א דודאי הוצאה הוא בכלל מלאכה אלא שהיא מותרת לאדם משום דאמרי' מתוך שהותרה כו' וזה שייך דוקא לענין האדם משא"כ בזה שנצטווה שתנוח בהמתו ולא תעשה מלאכה מנ"ל דאמרינן מתוך לגבי מלאכת הבהמה ובזה נדחה ג"כ הראיה מהרשב"א דאין איסור כשטוענת בחצר דשאני התם דמשאוי בחצר לאו מלאכה היא לגבי אדם וכיון שאינו בכלל מלאכה פשיטא שאינו מצוה ע"ז משום שביתת בהמתו כך היה אפשר לומר לכאורה . אלא דבאמת זה תלוי בפלוגתת דהרשב"א והר"ן דהרשב"א ס"ל דמחמר שייך בחצר והיינו משום דהוצאה משאוי בחצר לא מיקרי מלאכה אבל מחמר איכא בכל דהו והר"ן חולק עליו וס"ל דכל מידי דעביד איהו גופא לא מחייב בבהמתו נמי לא מחייב מידי כמבואר בר"ן פ"ק דע"ז ובשו"ת הריב"ש והשתא לפי דברי הרשב"א שפיר יש לחלק כמו שכתבתי דאף דהותרה מלאכה זו לאדם משום מתוך מ"מ בהמתו אסורה משא"כ להר"ן דס"ל דכללא הוא דכל דאי עביד בגופיה לא מחייב בבהמתו נמי לא מחייב א"כ גם לענין הוצאה ביו"ט נמי כיון שהותרה לאדם גם ע"י בהמתו מותר ואינו בכלל למען ינוח כלל . ולפי"ז י"ל שזה כוונת המג"א מ"ש והב"ח שלא נחית לחלק בזה. וא"צ להגיה כלל וכוונתו דהב"ח סובר ג"כ כהר"ן דאין חילוק בין הוצאה ע"י עצמו להוצאה ע"י בהמה ומחמת שהב"ח בסימן תל"ב כ' דאין איסור מחמר ביו"ט ומייתי מרמב"ם וסמ"ג שכתבו שם דאין מוציאין משא על הבהמה ביו"ט משום עובדא דחול אלמא דד"ת אין אסור בשביתת בהמתו ומחמר עכ"ל הרי דס"ל דאין חילוק בין שביתת בהמתו למחמר. אף דבאמת אין ראיה כ"כ דבאמת הב"ח ס"ל דהוצאת משא היה מקום לאוסרה משום שביתת בהמתו א"כ אין בין מחמר לשביתת בהמתו משא"כ היכא שמותר כגון בחצר אפשר דשפיר יש לחלק לכן נראה להגיה והב"ח לא נחית לחלק בזה ר"ל מדמייתי ראיה דהך דאין מוציאין כו' לאיסור מחמר אלמא דלא ס"ל לחלק בין הוצאה שהוא המלאכה המותרת לאדם לשאר מלאכות כו' וכ"כ המג"א בסי' תל"ה ס"ק ה' שאין לפוטרו משום שאדם עצמו מותר להוציא כו' ובחידושי הארכתי שבלא"ה אין ראיה מהרמב"ם וסמ"ג . ומ"ש המג"א וז"ל ומ"ש הירושלמי אין רוכבין משום שביתת בהמתו הא חי נושא עצמו כו'. ולכאורה לפי מ"ש דלא שייך שביתה בהוצאה כלל דאדם נמי מותר א"כ בלא הך דחי נושא א"ע הו"ל להקשות דהא אף אם הרוכב כמשא נמי שרי ביו"ט ודוחק לומר דעדיפא מינה נקט דאף בשבת ליכא איסורא דחי נושא א"ע בקושית הב"י בסימן ש"ה דזה דוחק וכן שמעתי מקשין בשם הרב המובהק מוהר' נפתלי ב"ר לוי זצ"ל ועוד האיך מקשר קושיא זו לדחות הראיה מ"ש לעיל ולענ"ד כוונת המג"א משום די"ל בכוונת הב"י דלכאורה שפיר הביא הב"י ראיה מש"ל דאין מצווה על שביתת בהמתו ביו"ט וליכא לדחוי' דהתם בהוצאה מיירי והוצאה הותרת כו' דבאמת ז"א שהרי הב"י הוקשה על ירושלמי (לדברי ב"י בהמת קאי דברי הירושלמי על שבת) דהא חי נושא א"ע והוצרך לתרץ אע"ג דאין מצווה על רכיבתו ע"ג בהמה מ"מ כיון שהבהמה מצטערת ברכיבתו עליו הוא עובר על שביתת בהמתו ע"ש בב"י . ולפי"ז אם נימא דגם ביו"ט שייך עשה דשביתת בהמתו א"כ מה בכך שהוצא' מותרת בי"ט מ"מ אסור לרכוב עליו ולהוציא משאות כיון שיש לה צער ברכיבה והוצאת משאוי בכלל שביתת בהמתו היא אלא ע"כ דהש"ל ס"ל דביו"ט לא שייך עשה דשביתת בהמתו כלל והך דהירושלמי לענין שבת מתניא וכן כ' המג"א דקושית ב"י על הירושלמי דחי נושא א"ע לא ק"מ והמשך דברי המג"א כך הם דהיש"ש מייתי ראיה מפשטות דברי הירושלמי נראה דגבי יו"ט מתניא וע"ז כ' המג"א ועיין ב"י סימן ש"ה ר"ל דשם הביא הב"י דברי הירושלמי לענין שבת לפי שהוא הוכיח מ"ש לעיל דאין שביתת בהמה ביו"ט ולכך מוקי לענין שבת ולכך כתב המג"א דמדברי ש"ל אין ראיה דהתם לענין הוצאה מיירי ולעולם בשאר הוצאות שייך עשה דשביתת בהמה ביו"ט והא דירושלמי אין הטעם משום דמצער' ברכיבתו רק הטעם משום תחומין ומ"ש המג"א דס"ל תחומין דאורייתא ר"ל דבש"ס דילן בבילה קאמר ג"כ טעמא משום שמא יצא חוץ לתחום ופריך עלה ש"מ תחומין דאורייתא ומשני שמא יחתוך זמורה ולכך קאמר המג"א דהירושלמי דס"ל דגזרינן שמא יצא חוץ לתחום כו' באמת ס"ל כקושית המקשה דתחומין דאורייתא והש"ע ס"ל כש"ס דילן דתחומין דרבנן והתם במוסר' לרועה שכתב אפי' ישראל רועה א"צ למחות בידו כשמוסר לו קודם החג ע"ש היינו כשרואה שרוכב ומוציא משא דזהו שרי ביום טוב אבל מכל מקום בשאינו רואה א"צ לחוש שמא יוציאה העכו"ם חוץ לתחום שקנתה שביתה וכ"ת מהר"מ אלשקר בשו"ת סימן מ"א דאע"ג דקיי"ל הבהמה וכלים כרגלי הבעלים מ"מ כיון דתחומין דרבנן אין לחוש לזה אא"כ נתנה לו בשבת עצמה דאלא מעתה גבי כליו וחפצים נמי הוי אסור לשלוח ביד עכו"ם ממקום למקום דהכלים נמי כרגלי הבעלים הם ולא חזינן מאן דחש להא מלתא כלל ונוהגים לשלוח ע"י ואפי' בע"ש ואין מפקפק עכ"ל ורמז המ"א דבריו בקצרה בריש סימן רמ"ז ע"ש . (ובאמת לענ"ד דברי המ"א בזה תמוהים דאפילו מאן דסבר דאורייתא מ"מ הבהמה והכלים שהם כרגלי הבעלים ואסור להוציא חוץ לתחומין אין זה רק מדרבנן דאל יצא איש ממקומו כו' ועיין במ"א סימן ת"ד ס"ק א' שמביא שם דעת הרלב"ח דאינו רק מדרבנן וכתב בשם כנה"ג דבתשובה מהר"מ אלשקר נראה שחולק וכוונתו לתשו' הר"ם) ולכן שפיר התיר בש"ל משא"כ הירושלמי ס"ל דיש איסור לישראל לרכוב משום שביתת בהמתו דהיינו שמא יצא חוץ לתחום ותחומין דאורייתא וקשה להמג"א למה הוצרך לומר משום שביתת הבהמה ר"ל שיש לחוש מחמת הרוכב גופיה שיצא חוץ לתחום ולכן כתב המג"א שאדם עצמו אינו עושה איסור שרוכב על הבהמה כמ"ש הרא"ש כו' וע"ז כתב ועיין לקמן סימן ש"ה ר"ל דשם ס"ק יוד הביא בשם רלב"ח דאף הרא"ש מודה ביוצא חוץ לתחום דאסור וראיה מספינה ובסימן ש"ה שם הראה מקום לסימן רס"ו דשם ס"ק ז' כתב המג"א דברוכב ודאי איכא איסור תחומין דרכוב כמהלך דמי ע"ש ולפ"ז א"א לפרש לשון הירושלמי דמשום תחומין נגעו בה דא"כ למה הוצרך לומר משום שביתת בהמתו דהא בלאו הכי איכא איסורא לאדם הרוכב וא"כ ע"כ לומר כמ"ש הב"י דכיון דאיכא צער ברכיב' יש בזה משום שביתת בהמתו וא"כ הש"ל שהתיר ברכיבה ובהוצאת משא דע"כ ס"ל דאין איסור הוצאת בהמה בי"ט והך דירושלמי גבי שבת מתניא לזה חזר הרמ"א וכו' דאין ראיה כלל מהירוש' לא לאיסור ולא להיתר דבאמת ז"ל הירוש' היה רוכב ע"ג בהמה אומרים לו רד כו' שניא הוא שהוא מצוה על שביתת בהמתו כמוהו כו' ופי' המג"א דהתם לא מיירי מאיסור רכיבה כלל דרכיבה טעמא אחרינא הוא הטעם המבו' בש"ס דילן שמא יחתוך זמורה או משום שמא יצא חוץ לתחום דתחומין דאוריי' והירוש' לענין שמתירין לו לירד מהבהמ' אע"ג דע"י ירידתו הוא משתמש בבעלי חיים שהוא נסמך על הבהמ' ובכהאי גוונא בעל' באילן אסו' לירד עד שתחשך דמבואר בסי' של"ו משו' דבירידתו משתמש באילן מ"מ בבהמ' שרי' ליה לירד שאם יצטרך לישב עליו כל היו' יהיו צער בע"ח והתור' אמר' למען ינוח כו' עביד לה נייח זהו טעם הרמב"ם שהביאו בש"ע סי' ש"ה דאף אם עלה במזיד ירד ע"ש: ולדעת המג"א למד כן מדברי הירוש' וא"כ כיון דהירוש' לא מיירי באיסור שביתת בהמתו ממלאכה א"כ שפיר יש לדחות הראיה מש"ל די"ל דדוקא בהוצא' מות' ולא בשאר מלאכות וע"ז כ' המג"א ועיין בסימן תל"ה שבשביתת בהמה וכו' ודעת הרב ב"י לאסור לכן יש להחמיר ר"ל דהא מהש"ל נדחת הראיה וגם הב"י דעתו לאסור לכן יש להחמיר : ס"ק י"ב מותר (ר"ל חביב) אבל לא הותנו מתחלה אף שאין כאן משום שביתת בהמתו לפי שהעכו"ם יש לו חלק ועושה מלאכה בע"כ של ישראל מכל מקום אם אינו אומ' טול אתה בשבת כו'

ביאור הגר"א

כמש"ל ולהלכה אין נראין דבריו אלא העיקר דביו"ט נמי מצווין על שביתת בהמה כמ"ש ביש"ש: ס"ד יש מתירין. יבמות ס"ו ב' ותסברא נהי כו' הא ל"ד אלא כו' משמע דבכה"ג הוי שלו : וי"א דכיון. שם כרב יהודה דקי"ל כוותיה שם דאמר אפי' בכה"ג לא הוי שלו ואמרינן שם ת"כ דר"י המכנסת כו' אלמא כל שאינו יכול למכור אינו שלו ופלוגתתן של אלו ב' הדיעות תליא בספיקת הרי"ף שם ויתורץ מה שקשה על הרמב"ם דפ' כרב יהודה שם ופ' שם כברייתא דת"כ דר' אמי עבדי ל"ב כו'. והענין כי הרי"ף נסתפק שם בברייתא דמכנסת לא ברירא לן כו'. והענין כי אמרו שם א"ל רבא לר"נ והא ת"כ דר' אמי כו' ולכאורה קשה וכוותיה דר"י לא תניא ויש לתרץ בב' אופנים הא' דאינו דומה לר"י דאף דאינו יכול למכור מ"מ שלו הוא כמש"ש הא ל"ד אלא כו' והב' דברייתא יחידאה היא דרשב"ג אזיל לטעמיה בגיטין מ"א א' ולא קי"ל שם כוותיה ומשני אע"ג דתניא כו' ודינא דברייתא דעבדי ל"ב כו' אמת מ"מ כאן מסתברא טעמא דר"י כו' ולשני האופנים הרמב"ם פ' שפיר כברייתא דעבדי ל"ב רק נ"מ בין אלו האופנים לענין המכנסת אם יש לפסוק כאותו הברייתא או לאו (ר"ל דלאופן הא' י"ל דגמ' ס"ל דברייתא לאו יחידאה היא כמ"ש המאור בר"פ אלמנה שם ד"ה מכרו כו' באריכה דהלא ל"פ רבנן עליה ע"ש) וז"ש הרי"ף לא ברירא לן כו' וגם כאן תליא הפלוגתא באלו ב' האופנים דלאופן הראשון הגמ' לא ס"ל הת"כ דרב יהודה דאע"ג דאין יכול למכרו מ"מ ה"ה שלו ולאופן השני משום דיחידאה היא אבל הדין אמת דכל שאין יכול למכרו אינו שלו ומפרשים הגאונים אותה הברייתא דמכנסת לענין מטלטלין כפלוגתייהו: היא אומרת כלי כו' וכן הברייתא דשכר פרה ושם כו' ובזה מתורץ מ"ש הרמב"ם וש"ע א"ה סי' צ' סי"ד אין האיש רשאי כו' ואם מכרן כו' משום דלא ברירא לן ההיא ברייתא דנעביד עובדא כמ"ש הרי"ף שם כנ"ל ולכך פי' דלכתחלה לא ימכור ואם מכרן מה שעשה עשוי : ס"ה אם ישראל. כנ"ל סי' רמ"ה ס"א וה"ל דלא קנוי לישראל ביום השבת : ואם ילוה כו' . כס' שנייה בס"ד : וי"מ כו' אפי'. כס' הראשונה שם : ויעשם אפותיקי . ואפ"ה לא קנה ישראל כמ"ש בפסחים ל"א ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כיון דאי הוה ליה זוזי כו' אשתכח דהשתא הוא דקני ומטעם זה ג"כ אפי' באפותיקי כמ"ש בש"ע ח"מ סי' ק"ג

הגהות רעק"א

למהריק"ש סי' פ"ע : מג"א ס"ק י"ב וזה אפילו באדם מותר דהא אין איסור הוצאה בי"ט אינו מובן לי דהא קיי"ל דיש עירוב והוצאה ליו"ט אלא דמותר מטעם מתוך היכא דיש צורך קצת אבל במשאות דלא הוי צ"ק אסו' מדאורייתא גם הא לנכרי אפי' מלאכת א"נ אסור והכא מלאכת הבהמה בשביל נכרי . נ"ל ראיה דהרמב"ם ס"ל לאיסור דהא וודאי אם אמרי' אין שביתה בבהמה בי"ט דלמען ינוח כתיב רק בשבת ממילא גם ביוה"כ ליכא ש"ב ומחמר והרי הרמב"ם כ' פ"א ה"י מהל' עירובין יראה לי יוה"כ שחל בע"ש או לאחר שבת שהן כיום א' וחדא קדושה להם וכ' הה"מ הטעם כיון דכל מה שאסור בשבת אסור ביוה"כ ע"ש והרי אין זה כלל דהא בשבת אסור ש"ב ומחמר משא"כ ביוה"כ יש ש"ב ומחמר ממילא ה"ה ביו"ט ודו"ק : שם ולכן יש להחמיר . וע' תשו' בשמים ראש סי' מ"ח : סעיף ה' קנאה העכו"ם להתחייב באונסים . נראה דהיינו בהתחייב אף אחריות דזולא וכ"כ בפשיטות בס' שלחן עצי שטים . אבל בא"ר צידד דגם מהאונסים לחוד מהני דתלינן שלא יעשה מלאכה שלא יתחייב באונסים ושאני שואל דעלמא דגם בחול חייב באונסים עיי"ש ולענ"ד א"כ אמאי אסר בס"ג בהג"ה בשוכר ומתנה שתנוח בשבת הא אם עשה מלאכה יתחייב באונסים כדין שואל שלא מדעת ובחול אינו חייב רק בגנבו"א ונימא ג"כ דמסברא לא ישתמש בה בשבת : מג"א ס"ק י"ב ר"ל חביב אבל אם לא התנו מתחלה אסור אף שאין כאן משום שביתת בהמתו מאחר שיש לגוי חלק בבהמה ואינו נמנע מלעשות בה מלאכה בע"כ של ישראל מ"מ הוא כו' כצ"ל :

מחצית השקל

פה וכמו שהעתקתי לשונו סק"ט ולכן צריך הב"י ליתן טעם אחר למה אין אדם יכול לזכות בשבת משום דרשות גוי עליה אבל דעת הטור ורמ"א שסיים לשון אחד משמע אפי' בשבת אין אדם יכול לזכות דהוא הפקר גמור: (ס"ק יב) אין אדם כו' וזה גבי י"ט מתני' סוף מס' ביצה תנן אין עולין באילן ואין רוכבין ע"ג בהמה כו' כל אלו בי"ט אמרו ק"ו בשבת עכ"ל: ומדברי ש"ל אין ראיה ר"ל דרמ"א שכ' א"א מצווה על שביתת בהמתו בי"ט ראייתו מדברי ש"ל שהביא הרב"י סי' ש"ה וז"ל ר"ה גאון נשאל מהו ליתן סוסים לגוי שירעה אותם כו' והגוי רוכב עליהם ועושים בהם צרכיו והשיב כיון שלא בשכירות נתנן לו מותר כו' ואם נתנו לו קודם החג א"צ אפי' למחות בידו כו' עכ"ל ומדכ' דבחג א"צ למחות ע"כ ס"ל דבי"ט ליכא שביתת בהמתו וכ"כ הרב"י שם ועז"כ מ"א דאין מזה ראיה: אלא שאסור מדרבנן ור"ל דהמ"א הביא לקמן סי' ש"ה סק"ו דברי הש"ס כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחלה דבבהמה ליכא שבות:דכשטוענים בחצר משא בשבת ליכא כו' א"כ ה"ה בר"ה בי"ט כיון דבי"ט ליכא משום איסור הוצאה מדאורייתא:ומ"ש בירושלמי כו' אע"ג דחי כו' חסר פה תי' א' או שתים ור"ל דקשיא למ"א לפי תירוצו א"כ מאי קאמר הירושלמי דאין רוכבים ע"ג בהמה בי"ט משום שביתת בהמתו הא איסור מן התורה כ"א מה שמוציאה הבהמה את האדם מרה"י לר"ה או מעבירו ד' אמות בר"ה.הא בי"ט ל"ל לאיסור הוצאה כנ"ל. ועז"כ הא בלי דברי מ"א קשיין דברי הירוש דהא אפי' בשבת ליכא איסור תורה דהא חי נושא א"ע. וכן הקשה באמת הרב"י בסי' ש"ה: כדאי' בגמ' ר"ל סוף בילה מסיק בש"ס טעמא למה אין רוכבין ע"ג בהמה בי"ט ומשני גזירה שמא יצא חוץ לתחום. ופריך ש"מ תחומין דאורייתא דאל"כ למה גזרו שמא יצא ח"ל הא הוי גזירה לגזירה והא קי"ל תחומין דרבנן ומשני גזירה שמא יחתוך זמורה והירושל' י"ל דבאמת ס"ל תחומין דאורייתא כר"ע: והאדם בעצמו ר"ל דלא תיקשי אי חיישינן שמא יצא חוץ לתחום ל"ל טעמא משום שביתת בהמתו ת"ל משום דאדם הרוכב יצא חוץ לתחום. כמ"ש הרא"ש כו' דהיושב בקרון והגוי מוליכו חוץ לתחום אין בזה איסור משום ח"ל דהישראל לא עבד מידי אלא שאסור מטעם אחר. הביאו בקיצור המ"א סי' ש"ה ס"ק י' : וה"ה ברוכב אלא שבספר א"ר בסי' רס"ו הקשה הא כ' מ"א גופי' ר"ס רס"ו דרוכב כמהלך דמי ויש בו משום איסור תחומין י"ל דכאן כ' מ"א לפי סברת מהרש"ל דברי הירוש' צ"ל כן ומ"א גופיה הא כ' מיד פי' אחר בדברי ירושלמי: ובאמת ז"ל הירושלמי. בא מ"א לחלוק על ראיית מהרש"ל בירוש' דאין הפי' כדעת מהרש"ל: א"ל רד כו' אע"ג דבעולה באילן בשבת במזיד אסור לירד עד מ"ש כמ"ש ר"ס של"ו מ"מ בעולה על בהמה במזיד בשבת א"ל רד ומ"ש מאילן. ע"ז אמר שני' הוא ר"ל הכא בבהמה שאני:ודכוותיה כתבו התו' ר"ל דלא תקשי איך א"ל דכוונת הירושלמי משום צער בע"ח ואיך שייך ע"ז לומר שביתת בהמתו. ע"ז הביא ראיה מהתוס' דגם מניעת צער מקרי שביתה שכ' על מ"ש שם מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים מחוברים ומניה' לתלוש כדדרשינן במכילתא למען ינוח שורך כו' יכול לא יניחה תולש ת"ל למען ינוח ואין זה נוח אלא צער עכ"ל הרי דמניעת צער מקרי נייח ושביתה : ובב"י סי' תל"ה ר"ל מעתה אין ראיה לאסור מן הירוש' וגם אין ראיה להיתר מדברי ש"ל כמ"ש לעיל ואין הדין מבורר לכן הביא דברי הרב"י: (ס"ק יג) ע"י שיתנה כו' (ר"ל חביב) מ"מ הוא כו' חסר פה וכצ"ל אבל אם לא התנו תחלה אסור אף שאין כאן משום שביתת בהמתו מאחר שיש לגוי חלק בבהמה ואינו נמנע מעשות בהם מלאכה ע"כ של ישראל. מ"מ הוא נוטל כו' כצ"ל : יחלקו סתם. והוא דעת הרא"ש שהובא לעיל ר"ס רמ"ה דנקט האיבעיא לקולא כמ"ש לעיל:דוקא בהפסד גדול. כיון דלהרמב"ם נקטינן האיבעיא לחומרא אלא בהפסד גדול סמכינן על הרא"ש: וכן כ' רמ"א לעיל ר"ס רמ"ה ע"ש: ומ"מ הרב"י לא פסק בזה כהריב"ש דהיכי דהגוף שותף בבהמה ליכא משום שביתת בהמתו וכמבואר פה בש"ע : (ס"ק יד) יהרהנם כו' אפי' א"ל אם לא אתן כו' כיון דלא א"ל אם לא אתן כו' יהיה שלך מעכשיו קי"ל כרבא בפסחים דף ל"א ע"א דבע"ח מכאן ולהבא גובה אם כן עד שיגיע הזמן אינו

של

רמז (א) והוא שקצץ. דאז בדידיה קטרח ולא בשביל ישראל: (ב) בי דואר · פי' שלטון העיר ולו רגילין לשלוח אגרת. ובטור כתוב אם יש בעיר שהוא שלא אותו לשם איש ידוע שכל כתב שמביאין לעיר נותנין אותו לידו והוא מגיעו ליד מי שנשתלח לו עכ"ל · והטעם בזה נ"ל שכל שאין בי דואר אלא צריך שיגיע הכתב אל ידי עצמו של מי שנשתלח לו יש לחוש שמא הוא אינו בביתו וילך אחריו בשבת אבל הכי דואר הוא עצמו קבוע תמיד למלאכה זו. ונראה שזהו שקורין עכשיו פאס"ט מייסט"ר שרגיל להיות במקומות גדולות בפרט במדינות הקיסר שהוא עומד על המשמר בעתים ידועים לקבל

טו ויכתוב כן (יא) בערכאותיהם דהשתא אם בא לעשות בו מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל שהרי קנא' העכו"ם להתחייב באונסיה: הגה וכל צדדי היתרים אלו הלכתא ניהו ויכול לעשות איזה מהן שירצה טז ואפי' אם הבהמה כולה של (יב) ישראל דינו כאלו היתה בשותפות העכו"ם רק שיפרסם שעשה דרך היתר:

רמז דין עכו"ם המביאים כתבים בשבת ובו ו"ס:

א * א שולח אדם א א] אגרת ביד עכו"ם ואפי' בע"ש עם חשיכה (א) והוא (א) שקוצץ לו דמים ובלבד שלא יאמר לו (ב) שילך בשבת ואם לא קצב ב אי לא קביע (ב) (ג) בי דואר (פי' איש ידוע שכל כתב אליו יובל והוא משלחם למי שנשלח אליו) במתא אסור לשלוח אפילו מיום ראשון ואי קביע בי דואר במתא משלחין אפי' בע"ש ג והוא שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית ג הסמוך °) (ד) לחומה: הגה ויש מתירין אפי' לא קצץ ד ואפילו לא קבוע בי דואר במתא אם משלחו (ה) ביום ה' או קודם לכן (טור) ויש לסמוך עלייהו אם צריכין לכך:

ואם

אותם ועוכב בהם שרי כיון דלא א"ל מעכשיו לא קנא' כמ"ש בסי' תמ"א ע"ש אפי' א"ל אם לא אתן לך המעות לזמן פלוני יהיו שלך: טו ויכתוב כן. היינו לפרסומי מלתא: טז ואפי' אם הבהמה כולה. ואם הסוסים של ישראל וגם העכו"ם הוא עבדו ומוליך סחורתו אין היתר במכירה דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכתו אא"כ הוא מושכר לו רק ליסע עם הסוסים אז שרי להרמב"ם כמ"ש סימן רמ"ד ס"ה ועכ"פ אסור לומר לו לך בשבת כמ"ש סי' רנ"ב(°) ודעת הרב"י דאם היא כולה שלו לא מהני שיקבל העכו"ם אחריות כמ"ש ס"ד ורמ"א הכריע להקל:

רמז א אגרת. °) ה"ה בכל מלאכות בעינן קצץ כמ"ש סי' רנ"ב אלא נקט אגרת [°] לאשמועי' דאי לא קבוע אסור וכו' כנ"ל. מותר לשלוח כליו ותפליו ביד עכו"ם ☞ אפי' בע"ש (ר"מ אלשקר מ"א כ"ה רמ"ו): ב אי לא קביע בי דואר· פי' איש ממונה שכל כתב אליו יובל והוא נוטלו ומשלחו למי שנשתלח לו ☞ ואם אותו האיש אינו קבוע באותו העיר שנשתלח שם אלא הולך לפעמים לסחור' אסור דשמא לא ימצא האיש בביתו וגם הכי דואר ויצטרך לילך אחריו בשבת (כ"ה בשם הפוסקים) ☞ ואע"ג ☞ דשאר כלים שרי ליתן לעכו"ם כל שיכול לעשותו מבע"י אפי' לא קצץ ואף שהוא עושה אח"כ בשבת שרי כמ"ש סי' רנ"ב ס"ב הכא כיון שכת' ידו של ישראל נושא וניכר מעשה ישראל יאמרו בשבת נתן לו להוליך (סה"ת ומרדכי וכ"כ האגודה דלא כב"ח שנדחק) וא"כ בכתב של עכו"ם שרי [°] ומזה נלמוד דכ"ש כשמשלחו בע"ש דלא יאמר ראה שתהא שם ביום א' או ביום ב' וכיוצא בזה וידוע שא"א לו להיות שם אא"כ ילך בשבת דהוי כאלו א"ל לך בשבת ואפילו קצץ אסור ועסי' ש"ז ס"ד: ג הסמוך לחומה. לעיר שנשתלח שם כלומר לבית ראשון כ"כ בכ"מ ודחה מ"ש בב"י וכ"כ ר"ל חביב סי' ק"ה וב"ח: ד ואפי' לא קבוע · ואפי' ידוע שלא יכול להגיע לשם קודם

שבת

א שבת י"ט הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם פ' ו' מהלכות שבת ב לפירוש הרמב"ם °) (והיינו חומת העיר שנשתלח שם אך הב"י לא הכריע בין פי' רש"י להרמב"ם וכב"ח

עטרת זקנים

רמז * שולח אדם אגרת כו'. מותר לקבל כתב מעכו"ם בשבת אפי' אם הביא לו ואין בו משום איסור מוקצה ולא משום איסור חוץ לתחום (מרדכי פ"ח דביצה ע"ש) אבל לקמן סי' ש' סי"ד אסרו ועיין בלבוש שם ונוהגין שהעכו"ם מניחו תחילה על השלחן כדי דלא להוי עקירה ע"י ישראל (תשובת מהרר"ם מינץ) ונראה דבי"ט אין להקפיד דמותר ביה הוצאה לצורך קצת ומהרי"ל בהל' י"ט אוסר אפילו בי"ט:

אשל אברהם

א] אגרת. עיין תשובת ד"א סי' קמ"ז:

נתיב חיים

במ"א סק"א °) ס"ה בכל מלאכות עד כנ"ל. נ"ב זה שייך אחר ה"ה בכל וכו':

חתם סופר

מראית העין וכו' וסיים וחלילה להתיר] : שם ס"ק ה' בהג"ה וכל צדדי היתירים. נ"ב ועיין תשובות רדב"ז ח"ב סי' ג' וכת' שם ד' אופני היתר ושהאחרון הגרוע שבכולם הוא היתר ההפקר אפילו בפני שלשה ושיהיה לבבו שלם בהפקרו עכ"פ: שם במג"א ס"ק י"ב אין אדם. נ"ב עיין תיו"ט ביצה במשנה סוף פ"ב ע"ש [מהגאון כ"ס]:

באר היטב

לחלוק בשוה כמ"ש סי' רמ"ה ס"ק א' ועמ"א: (יא) בערכאותיהם. לפרסומי מלתא: (יב) ישראל. אם הסוסים של ישראל וגם העכו"ם הוא עבדו ומוליך סחורתו אין היתר במכירי' דהרי אסור להניח לו לעשות מלאכתו אא"כ הוא מושכר לו רק ליסע עם הסוסים אז שרי להרמב"ם כמ"ש סי' רמ"ד ס"ה ועכ"פ אסור לו' לך בשבת כמ"ש סי' רנ"ב. כתב הב"ח ואלו ש"ש להם סוסים ועגלות ומוליכין משאות בשבת בשכר ומוכרין בכונ' לעכו"ם כדי להפקיע איסור שבת עוברים על דברי חכמים וראוי לקונס' עיין צמח צדק סימן ל"ה. אבל לדבר מצוה להוליך אתרוגים מותר:

רמז (א) שקצץ. דאז בדידיה קא טרח ולא בשביל ישראל וה"ה בכל מלאכות בעינן קצץ כמ"ש סי' רנ"ב. ובס' אליה רבה השיג על מ"א בזה והעלה בכתב עכו"ם או כלי ומעות אפי' בלא קצץ מותר כיון דל"ל ר"ה בזמן הזה ע"ש: (ב) שילך בשבת גם צריך שיוציאו מפתח ביתו של ישראל קודם חשכה ואסור לומר ראה שתהא שם ביום א' או ב' וידוע שא"א להיות שם אא"כ ילך בשבת ואפי' קצץ אסור מ"א: (ג) בי דואר. פי' שכל שאין בי דואר אלא צריך שיגיע הכתב אל ידי עצמו של מי שנשלח לו יש לחוש שמא הוא אינו בביתו וילך אחריו בשבת אבל הכי דואר הוא עצמו קבוע תמיד למלאכ' זו וזהו שקורין פאס"ט מייסט'ר: (ד) לחומה. לעיר שנשתלח שם כלומר לבית ראשון ב"ח מ"א: (ה) ביום ה'. ואפי' יודע שלא יוכל להגיע לשם קודם שבת וכ"ל דאף לסברי' ראשונ' אם דרך קרוב כגון מהלך יום א' ומשלחו ביום ב' או

שערי תשובה

כהש"י דהני טעמי דהצ"צ שם לא שייכי בזה ע"ש: (יב) ישראל עבה"ט ומ"ש אבל לדבר מצוה להוליך אתרוגים מותר הוא מדברי הצ"צ שם שכ' להקל בזה ע"י היתר מכירה. ועיין בנו"ר כלל ג' סי' ט"ו אנשים שיש להם סוסים ובני נכר מביאים בסוסים אלו להם מים מן היאור אם אפשר למחות צריך למחות בידם ואם אי אפשר למחות רק להשמיע להם האיסור משום מצוה תוכחה כתב צדדים בזה ועיין בסי' תר"ח:

לבושי שרד

ס"ק ט"ז (°) ודעת הרב"י. ס"ל להמג"א דהמחבר בסעיף ד' הביא ב' דעות משום שבהמה כולה של ישראל וכאן מקיל לפי שהוא בשותפות. ורמ"א הכריע להקל ולכן הגיה רמ"א בסעיף ד' וכתב ועיין למטה בסי' זה. אולם בב"י מבואר דכי היכי דפליגי היכי שכל הבהמה של ישראל הכי נמי פליגי בשותפות עי"ש בססי' רמ"ה ול"ע: רמז (°) מג"א סק"א. לאשמעינן דין קבולת במטלטלין. מבואר ברנ"ב ס"ב דאם קצץ מותר ואם לא קצץ אסור ליתן לו בע"ש אא"כ יש שהות לעשותו מבע"י ובאגרת יש דין חדש בלא קצץ דאי לא קביע ב"ד אסור להמחבר אפילו בד' וה'. ולרמ"א בע"ש עכ"פ אסור אפי' ביש שהות דחיישינן שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך בשבת והוקשה לו דא"כ גם בשליחות שאר מטלטלין יש לחוש שמא לא ימצאהו ומ"ש אכתי אגרת דנקט לכן הביא דכליו ותפליו מותר לשלוח אפי' בע"ש כל שיש שהות · והטעם כמש"כ בס"ק שאח"ז דדוקא כיון שכת' ישראל ניכר חיישינן להך ספיקא שמא לא ימצאהו משא"כ שאר מטלטלין דהא אפי' באגרת אם הוא כתב של נכרי מתיר בס"ק שאח"ז : סק"ב ומזה נלמד. הוא ענין בפ"ע ור"ל מדחזינן דאפי' מספיקא שמא לא ימצאהו ויצטרך לילך בשבת מחמרי' מכש"כ דלא יאמר

יד אפרים

אסור שהרי מ"מ הוא נוטל יום א' כו' כנ"ל: במג"א ס"ק א') אפילו בע"ש כו' כבר הבאתי לשון מהר"מ אלשקר בסי' רמ"ו ס"ק י"ב ור"ל דאין לחוש שיוליכם חוץ לתחום כיון דתחומין דרבנן אין לחוש לזה אא"כ נתנן לו בשבת עצמו וי"ל דל"ד לאגרת דבאגרת דוקא חיישינן שילך אחריו למסור לו בשבת שיאמר שמא נחוץ לו לידע מה שכותב באגרות משא"כ בשאר חפצים שאינו מקפיד למסור לידו ממש ומניח החפצים אצל מי שהניח לשומרו. וגם י"ל דבאגרת הטעם משום דכתב ישראל הוא נושא כו' משא"כ בשאר כלים דשרי כמ"ש המג"א לקמן סק"ב. אלא שצ"ע דלפום הך טעמי דוקא כשיש שהות מבע"י הא לא"ה יש לאסור ושם משמע דבכל גווני שרי : ולענ"ד דוקא במלאכ' בעינן שיש שהות לעשותו מבע"י שהרי הישראל נהנה מגוף המלאכה שזה עושה בשבת משא"כ בשליחות שאין גוף הישראל נהנה מגוף השליחות וההולכה והיה ראוי להתי' אף באגרת מהאי טעמא אף היכא שאין שהות אלא דבאגרת אסור משום שנושא כתב הישראל כו' ומהאי טעמא מותר באגרת בקצץ עכ"פ אע"ג דאם העכו"ם עושה מלאכה בבית ישראל אסור אף בקצץ ואגרת לא דמי מ"מ שרי באגרת בקצץ משום דאין הישראל נהנה מגוף השליחות כמ"ש בס' התרומה שהכתוב לשונו לקמן על דברי המג"א בס"ק ג' ומהאי טעמא נמי גופיה שרי בכל מידי דשליחות אף שאין שהות מבע"י ודוקא באגרת שניכר מעשה ישראל כו' אף בקצץ בעינן שהות מבע"י משא"כ בשאר כלים וחפצים כנלענ"ד: ס"ק ב' ואם אותו האיש אינו קבוע כו' מ"ש המג"א וגם הכי דואר צ"ע דמשמע מ"ש ואותו האיש אינו קבוע על האיש הממונה קאמר וג"ז שלא ימצא האיש בביתו ג"כ עליו קאי וא"כ מה זה שכתב וגם הכי דואר והיה אפשר להגיה של"ל וגם הב"ד והוא ר"ת בעל דבר ר"ל שגם האיש שהכתב שייך לו לא יהיה בביתו אך ראיתי בב"ח שכתב מתחלה פירוש לא קבוע היינו שאין שם בי דואר כלל דבזה חיישינן שמא לא ימצאהו כו' כיון שצריך למסור לאיש שנשתלח לו משא"כ כשיש שם בי דואר וזהו אומנתו להיות יושב על המשמר לקבל אגרת לא חיישינן לזה כמ"ש הט"ז בשם מהר"א מפראג דפי' לא קבוע היינו שהולך האיש הממונה לפעמים לסחור' ולפי"ז י"ל דאם אין שם בי דואר כלל רק שנשלח הכתב על שם מי שנשתלח לו אינו הולך אחריו כלל רק מניח אצל בני ביתו משא"כ בבי דואר כשהולך לסחורה אין זה יודע למי שייך האגרת והולך לאחר הבי דואר בשבת וכתב דלמעש' יש לחוש לכל הפירושים ור"ל דבין באין שם בי דואר כלל והכתב הוא ע"ש האיש שהאגר' שייך לו ובין אם יש ב"ד והכתב הוא ע"ש הבי דואר רק שהבי דואר לא קבוע במתא והולך לפעמים לסחורה בתרווייהו חוששין שילך אחריו בשבת ולפי"ז לא שייך כלל לומר שאנו צריכין שהאיש שהאגרת שייך לו יהיה בביתו וגם האיש הממונה שכל כתב יובל אליו והוא הבי דואר יהיה בביתו דבאמת הן שני הפכיים דכל שיש שם בי דואר א"כ אין אנו משגיחין כלל באיש שהכתב שייך אליו לפי שהשליח הזה אין לו עסק עמו רק עם הבי דואר וא"כ עיקר החשש שמא לא יהיה הבי דואר בביתו. ואם השליח מצווה ועומד מפי המשלח למסור לאיש הזה שהאיגרת שייך לו א"כ אין כאן שייכות בי דואר. ואפשר שהמג"א ר"ל דלא קביע בי דואר דהיינו שהולך לפעמים לסחורה א"כ מסתמ' המשלח הזה חושש שמא לא ימצא את הב"ד בביתו ומצוה אותו שימסרנו בעצמו אל האיש האיגרת שייך לו · וא"כ כשבאנו לחוש בשליחות זה צריכים לחוש שהב"ד לא יהיה בביתו וגם האיש שנשתלח לו וכן משמע בפרי מגדים ובדברי הב"ח לא נמצא כן רק כמו שכתבתי וא"כ תיבות וגם הכי דואר היא אך למותר כי מ"ש שמא לא ימצא האיש ר"ל האיש הממונה כו' והוא הב"ד ובהכי סגי דאז יצטרך לילך אחריו דכל שדרך השליח לוכו ע"י הב"ד אין דרך שהשליח יודע כלל למי שייך האיגרת שימסרנו לו רק זה דרכו למוסרה להב"ד ואם אינו מצאו בביתו הולך אחריו. ואפשר שתיבת אלו היה איזה הג"ה מבחוץ מתלמיד טועה והכניסה בפנים וצ"ע : שם ואע"ג דשאר כלים כו' הכא כיון שכתב ישראל הוא נושא כו' דלא כב"ח שנדחק ר"ל שהב"ח הקשה דמאי אריי איגרת דהא אפי' שאר דברים נמי בקצץ תליא מלתא ולכן כתב הב"ח דקמ"ל רבותא דאע"ג דניכר מעשה ישראל שרי בקצץ והמג"א ס"ל להיפך דאתי לאשמעינן דבלא קבוע אסור משום שניכר מעשה ישראל אע"ג דבשאר כלים שרי כשיש שהות ולזה כיון המג"א בס"ק א' אמנם צ"ע דהא דבשאר כלים מותר כשיש שהות ולא קצץ אעפ"י שנעשה אח"כ בשבת היינו דוקא היכ' שבשעת מעשה שנותן לו בודאי יוכל לעשותו מבע"י ואם אח"כ עושה בשבת אדעתיה דנפשיה עביד ולית לן בה משא"כ כאן שמעיקר' כשנותן לו יש בדבר ספק שמא לא ימצאנו ויצטרך לילך אחריו בשבת א"כ הו"ל כנותן מעיקר' באופן שאם יצטרך ילך בשבת וכשהולך אח"כ כהולך בשליחות הישראל הוא ואסור. ושוב ראיתי בא"ר נראה שכיון לזה. ואמנם בסה"ת ומרדכי ואגודה כתבו הך סברא דהכא גרע טפי לפי שנושא כתב ישראל ועיינתי בספר התרומות וראיתי שמתחלה כתב שמותר לתת בגדיו לנכרי בע"ש בקבולת אע"ג שהגוי מתקנן בשבת ודוקא בבית עכו"ם דלא מינכרי מלתא ואח"ז כתב דאין משלחין איגרת אא"כ קצץ דאז אדעתיה דנפשיה קעביד אבל לא קצץ אסור באגרת ישראל דוקא שכתב ישראל הוא נושא כו' ויאמרו שבשבת נתן לו להוליך ועבר משום אמירה לנכרי וכמו כלים לנכרי בע"ש שאסור לעכו"ם לתקנן בבית ישראל משום דמינכרא טובא כן כתב ישראל מינכר ואפ"ה קצץ מותר אעפ"י שכלים אסו' לתקנן בבית ישראל אפי' קצץ וכן הא דתנן נכרי שהדליק את הנר כו' או אם עשה את הכבש אפי' קצץ אסור דהתם גוף הישראל נהנה מגוף המלאכה מן הנר ומן הכבש ולא דמי לאגרת שאין גוף ישראל נהנה מגוף ההולאה וההולכה אבל מותר להניח עבדו ושפחתו לעשות מלאכה שלהם כו' כדאמרינן בכריתות עבד ואמה עושין מלאכה כו' וגם משמע מהתם דוקא לעצמן אבל לצורך ישראל לא אעפ"י שקצץ כיון שגוף של ישראל נהנה מגוף של מלאכה עכ"ל סה"ת ובסימני הספר שם כתב אין משלחין אגרות עכו"ם מע"ש היכא שיודע שיאחם העכו"ם בשבת לפי שכתב ישראל הוא ביד עכו"ם ויסברו שבשבת נותנים לו אבל אם קצץ ליתן לו מעות תיכף מותר דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד. אבל עבדו ושכירו אינו כן אם הדליק האש כו'. ואעפ"י שקצץ ושכרו לכך לפי שגוף ישראל נהנה מגוף מלאכת שבת שנעשית בשבילו ול"ד לשלוח אגרת דאין גוף ישראל נהנה מגוף השליחות לכך קצץ מותר עכ"ל העתקתי הלשון לפי שאין הספר מצוי ביד כל אדם. והב"ח סימן רמ"ז כ' דהא דכ' בסה"ת בקבולת לאו בקצץ לו סכום ידוע מיירי דהא לא בעינן קצץ אלא גבי איגרת אלא ר"ל שהעכו"ם קיבל המלאכה ע"מ לפורעו אח"כ כו' ע"ש וכ"כ בסי' רנ"ב לדעת סה"ת. ולפענ"ד זה צ"ע שהרי אף שלא הזכיר לו סכום ידוע נמי קצץ מיקרי כמבואר בש"ע ובב"י בשם הרשב"א ודוחק לומר דסה"ת לא ס"ל הכי גם לשון ספר התרומות שכ' אבל אם קצץ ליתן לו מעות בכך מותר וכו' משמע דלא בעינן סכום ידוע דוקא. ודוחק לומר דהא דקאמר בסה"ת היינו בסתם אלא שבדעתו ליתן לו שכר כמבואר בסעיף הנ"ל דלא משמע כן בסה"ת שהרי כ' שר"ת הביא ראיה מזה להתיר לבנות ביתו בקבלנות משום דקבלנותיה קעביד כו' והכל משום דאמרינן דאדעתיה דנפשיה קעביד ולכן נראה בכוונת סה"ת דמ"ש אין משלחין אא"כ קצץ היינו דבזה דינו שוה לכלים לתקן בבית העכו"ם רק דבלא קצץ אסרינן באגרות ישראל ולא משום דדמי לכלים לתקן דבעינן קצץ כי היכי דלעביד אדעתיה דנפשיה דהכא קיל טפי כיון שאינו נהנה מגוף השליחות וההולכה והיה לנו להתיר בזה אף בלא קצץ ואם היה כ' עכו"ם היה מותר דעדיף מנותן כלים לתקן שגוף הישראל נהנה מגוף המלאכה ובעינן קצץ דוקא רק דהכא מיירי בכתב ישראל דכיון שניכר מעשה ישראל דמי למתקן בבית ישראל ומ"מ הקילו בזה להתיר היכא דקצץ משום דאין גוף הישראל נהנה. ולדברי סה"ת מיירי שיודע שיאחם העכו"ם בשבת ואפ"ה שרי בקצץ. ולפי"ז בהך דשליחות אגרת אשמעינן אע"ג דאין גוף הישראל נהנה כו' אסר בלא קצץ כמו בשאר כלים מטעם דניכר ואפ"ה בקצץ שרי ועדיף ממתקן בבית ישראל לפי שאין הגוף נהנה ואמנם צ"ע במה שמתיר בקצץ לפי שאין גוף הישראל כו' דמה בכך דהא כיון דניכר מעשה הישראל יסברו שבשבת נתן לו להוליך ולא ידעו שנתן לו מע"ש וקצץ וקעבר על אמירה לעכו"ם ולכאורה אפשר לומר דודאי לא מסתבר שיחשדו אותו שסכר העכו"ם ביום השבת עצמו אלא הטעם שיסברו שסכרו בע"ש ואמר לו שיוליך ביום השבת דגם בכה"ג עבר על אמירה לעכו"ם דהיא שבות וכמ"ש בסה"ת שם קודם לזה דב"ה מתירין עם השמש היינו שהעכו"ם עושה המלאכה מאליו אבל אינו מותר לומר לו לעשותה בשבת ושייך בי' אמירה לעכו"ם כו' אפי' אומר לו בע"ש כו' עכ"ל והנה מבואר בסי' רמ"ג דבשדה באריסות מותר דאריסותא קעביד ובקבלנות אסור ולא אמרינן שיתלו באריסות דוקא היכא שאם יחקרו יודע להם שכן היא כו'. ולפי"ז א"ש דבקצץ מה"ת שיתלו שהעכו"ם עושה זה בשליחות ישראל אלא יתלו דאדעתי' דנפשיה קעביד והוא שכיר בא בשכרו ואם יחקרו יוודע להם שהאמת כן הוא שקצץ עמו על דברי האגרת הזאת משא"כ אם לא קצץ דאז לא יתלו שהעכו"ם שעושה כן אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שבאמת לא קצץ עמו שכר כלל אין כאן מקום היתר רק מצד שאין הישראל נהנה כו' אבל עכ"פ לא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד א"כ יש לחוש כיון שאחר החקירה יוודע להם שלא קצץ יסברו שאמר לו להוליך בשבת ואפשר דאף דברי סה"ת כפשטן דבלא קצץ חיישינן שיסברו שנתן לו בשבת שייך לחלק בכך דבקצץ לא חיישינן שיסברו שנתן לו בשבת דלמה יסברו כן דבאמת יתלו שנתן לו בע"ש וקצץ עמו כיון שאחר החקירה יתוודע להם שקצץ ממילא דאדעתיה דנפשיה קעביד ויתלו שנתן לו בע"ש משא"כ אם לא קצץ דקעביד דיחשדוהו כיון דבשליחותו קעביד בשבת אפשר שנתן לו בשבת ג"כ. משא"כ היכא שהישראל נהנה מגוף המלאכה והוא בבית ישראל אזי יש לחוש טפי שהרואים יסברו שלווה לו בשבת ולכן אסור אף בקצץ קודם השבת. וכל זה לפי מה שביארתי לשון סה"ת אבל לפי מ"ש המג"א דהך דאיגרת בלא קבוע ב"ד דמי לנותן לעכו"ם מע"ש ויש שהות לגמור קודם השבת דאף שעושה בשבת שרי רק עיקר האיסור לפי שניכר כתב ישראל ויאמרו שנותן לו להוליך בשבת א"כ צ"ע דהא בקצץ מותר ולא חיישינן שיסברו שבשבת נתן לו וע"כ לומר כיון שיוודע להם שקצץ יתלו דאדעתיה דנפשיה קעביד ומע"ש נתן לו א"כ בלא קצץ נמי דהא לדעת המ"א הכא הוי כיש שהות ביום ומה שהולך אח"כ בשבת אדעתיה דנפשיה הוא וא"כ כשיתלו בזה לבד שלא נתן לו בשבת סגי בהכי ומה"ת שיתלו באיסור שנתן לו בשבת דהא גם כשיחקרו יוודע להם שנתן מע"ש ואדעתיה דנפשיה הולך בשבת וצ"ע ועיין בסי' של"ד במג"א ס"ק ד"ז שהביא דברי התוס' בשבת דף קכ"ב שכתבו לחלק בין עכו"ם שהדליק ובין עכו"ם שבא לכבות משום דשם אין גוף הישראל נהנה מן המלאכה ומשמע שם בתוס' ג"כ דאי הוי שייך אדעתיה דנפשיה בדבר שגוף הישראל נהנה לא הוי חיישינן שכתבו מקודם דאי שרית ליה אתי למימר לנכרי שיעשה בשבילו וכן אפשר נמי דלא אתי למימר שיחשדוהו שעושה בשליחות ישראל וכמו בנכרי הבא לכבות שרי ולא חיישינן שיחשדו הישראל שעושה בשליחותי' כיון שאין גוף הישראל נהנה ממעשה הנכרי: שם ואע"ג דשאר כלים שרי כו' עמ"ש לעיל בזה ולכאורה צ"ע דמאי קושיא דהכא מתחלה אנו חוששין שמא לא יהיה יכול לגמור מבע"י ואם אח"כ לא עשה ועושה בשבת לית לן בה דאדעתיה דנפשיה קעביד. ודוחק לומר דהמג"א קא קשיא ליה דהתם נמי מעיקרא ניחוש לה שמא יזדמן איזה סיבה שלא יהיה יכול לגמור מבע"י ויצטרך לעשות בשבת דמנ"ל להקל

ביאור הגר"א

ס"ו אפי' היתה משכונא בידו או אפותיקי מפורש כיון כו' וע"ש מש"ש וז"ש או יהרהנס וכמ"ש בפסחים שם דישראל מגוי לא קני משכון: ובלבד שלא. שם וע"ל סי' תמ"א: וי"מ כו'. הוא ג"כ כש' ראשונה דס"ד: ויכתוב כו'. עמ"א:

סי' רמז ס"א עם חשיכה. מתני' שם: ובלבד. שם ק"כ א' ואפי' קודם שבת מדאסור בלא קצץ דמיחזי כשלוחו ומי שהחשיך בדרך לפירש"י שם דמיירי מבע"י לא התירו אלא משום דאין אדם כו' : אפי' מיום ראשון. רי"ף שם מדאמרינן שם והאמר' אין משלחין כלל ומשמיע כיוצא דאיגרות שם : והוא, גמ' שם : וי"מ. הרא"ש שם כברייתא הראשונה שם דמיירי בכה"ג

הגהות רעק"א

סי' רמז סעיף א' בהג"ה אם צריכים. היינו בשלוח אגרת אבל בדברים אחרים דנתן כליו לנכרי לעשותן בביתו אף לא צריכים לכך מותר ליתן ביום ה' בלא קצץ. מג"א לקמן סי' רנ"ב סעיף א' : מג"א ס"ק ב' ואע"ג דשאר כלים. אם באנו לדמות זה לזה הא קשה מניה וביה דכמו דשרי ביש שהות ביום לבא להעיר אף דאפשר שילך בשבת ה"נ לשתרי בלא קביע בי דאר כיון דאפשר שימצאהו בביתו א"כ לא יספיק תירוצו דמג"א כיון דניכר כתב דישראל דמ"מ מ"ש ספיקא דיעבור בשבת דשרי ומ"ש ספיקא דלא ימצאהו בשבת דאסור : שם בכתב של עכו"ם שרי ומזה נלמוד. אם בלא קצץ הא אף בלא

חכמת שלמה

בחידושי לע"ז דף ט"ו מ"ש אנכי בביאור דברי הרוקח ע"ש וכעת נראה דיש לומר בפשיטות כך כיון דקיי"ל בשואל שלא מדעת הוי גזלן ובגזלן קיי"ל דגזל ולא נתייאשו הבעלים שני הם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו וא"כ הרי עיקר הלימוד דשניהם אינם יכולין להקדיש הוי מדכתי' איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו וכו' א"כ מוכח דהיכי שגזלו אחר לא נקרא ביתו אבל בשכרו או חשאילו לאחר הוי עדיין ביתו ויכול להקדיש א"כ ה"נ בזה כיון דאמר הכתו' לא תעשה כל מלאכה אתה וגו' ובהמתך היינו דוקא כשהיא ברשותו אבל באינו ברשותו לא הוי בהמתך ולכך בשלמא בשאלה ושכירות דיכול להקדיש והוי ברשותו ה"ה נמי דקעבר עליה בשבת משום לא תעשה כל מלאכה וגו' ובהמתך אבל באם גזלה עכו"ם וה"ה אם התנה עמו שלא לעשות בשבת והוא יעשה הוי שואל שלא מדעת והוי גזלן ובזה ודאי לא עבר הישראל בה ואין בית מיחוש בזה ואף להב"י לקמן דס"ל קבלת כל אחריות לא מהני היינו רק כיון דהוה מדעת ישראל ולא הוי עליו שם גזלן אבל היכי דהוי עליו שם גזלן אין על הישראל איסור כלל רק היכי שרואהו אח"כ צריך למחות בידו דבלא"ה הרי הוא מסכים בדבר ואף דנעשה עליו כבר גזלן חוזר להיות פקדון וכמ"ש הב"ש באהע"ז סי' כ"ח דאף דשניהם אינם יכולים להקדיש בריצוי שניהם נעשה פקדון וחל ההקדש וא"כ ה"נ אם לא ימחה חוזר להיות פקדון ועובר עליו ע"ש. וז"ש הרוקח דאם העכו"ם עושה בה מלאכה בשבת מותר דהיינו דמותר להשכירה באופן זה שלא

מחצית השקל

של ישראל אלא שבספר ת"ש הקשה דהא דומיא דהכא מיירי סיפא ויש מתירים על ידי שיזהיר. כו' ואם יעבור כו' ג"כ מיירי בלא א"ל מעכשיו וזה מחלוקת רמב"ם וראב"ד דהא כל דאי אסמכתא אם לא דאמר מעכשיו אז מסלק האסמכתא והרמב"ם ס"ל דגם בגוי יש דין אסמכת' ובעינן מעכשיו אבל הראב"ד ס"ל דבגוי ליכא אסמכתא ולא בעינן מעכשיו וכיון דמשמע מדברי הרב"י בסי' תמ"א דס"ל כהרמב"ם דגם בגוי יש דין אסמכתא ה"ל לכתוב כאן דהאי יש מתירים מיירי בא"ל מעכשיו ולענ"ד י"ל כיון דכאן בלא"ה דעת הריב"ש שהביא מ"א ס"ק י"ג היכי דא"ל לגוי שותפות בבהמה ליכ' משום שביתת בהמתו ואף על גב דהרב"י לא ס"ל כוותיה מכל מקום מצרפים לדעת הראב"ד דס"ל בגוי לא בעינן מעכשיו אע"ג דבעלמא ס"ל כהרמב"ם: (ס"ק טו) ויכתוב כן היינו לפרסומי כו' כ"כ הרב ב"י כדי לצאת ידי האומרים דהפקר בינו לבין עצמו לא מהני וה"ה מכירה כהאי גוונא. עוד כ' טעם אחר כדי לזכות את הישראל שלא יוכל הגוי להכחישו כשיארע אונס: (ס"ק טז) ואפי' כו' אלא א"כ הוא מושכר כו' אולם בתשו' צ"צ הנ"ל בסי' ל"ה אוסר כה"ג משום דהא קי"ל אין מוכרים בהמ' גסה לגוי כדאי' בע"ז דף ט"ו אלא שהתוס' והרא"ש כתבו דבזה"ז מקילים משום פסידא שכיון שדרים מעט יהודים במקום אחד וכל מו"מ שלנו עם הגוי אבל כה"ג דל"ל פסידא דהא יוכל לנוח ולשבות בשבת וזה לא מקרי הפסד מה שצריך לשבות בשבת אדרבא רווחא דידי' שמקיים מצות ה' ע"ש שהאריך: דעת הרב"י כו' כמ"ש סעיף ד' שהביא שם שני דיעות אי סגי אם מקבל גוי אחריות ולא הכריע שם לכן אינו מתיר כאן אלא בא"ל לגוי שותפות :

סי' רמז (ס"ק א') אגרת כו' לאשמועינן דאי לא קביע אסור ואי קביע מותר דכ"ז לא שייך בשאר מלאכות : מותר כו' אפי' בע"ש ר"מ אלשקר · תשובה זו איני ת"י ולענ"ד מיירי שיכול להגיע לשם מבע"י אלא באגרת כה"ג אסור אי לא קבע ב"ד דשמא לא ימצאנו בביתו ויצטרך לילך אחריו בשב' וחשש זה יש לחוש גם בחפצים שמא לא ימצא האיש בביתו כו' מ"מ מקילים בחפצים יותר בזה מבאגר' דהא גם באגרת הקשה מ"א בס"ק שאח"ז דלמה נחוש לשמא לא ימצא כו' מ"ש מהאי דסי' רנ"ב ותי' כיון שנושא כ' ישראל וניכר כו' וזה לא שייך בחפצים ולכן מותר : (ס"ק ב) אי לא קביע כו' שכל כ' כו' ואין השליח מוסר האגרת ליד בעליו לכן אי קביע ב"ד נ"ל למידי אפי' לא יהיה איש שנשתלח לו בביתו מה בכך הא אינו מוסר האגרת כ"א ליד הב"ד והוא קבוע משא"כ כשאינו קבוע דאם לא ימצא הב"ד יצטרך למסרו ליד מי שנשתלח לו ושמא גם הוא לא יהיה בביתו. ואף שהוא עושה אח"כ בשב' שרי ולא חיישי' לכתחלה. ומותר למסור ליד הגוי מבעוד יום והכא כיון דאפשר שימצא הב"ד במתא ויוכל להגיע שם מבע"י יהי' מותר : וא"כ בכתב גוי וכן החותם שנחתם האגרת צ"ל חותם של גוי : ומזה נלמד כו' לא קאי על שלפניו כ"א על גוף הדין דאי לא קביע כו' אסור שמא יצטרך לילך אחריו בשבת כל שכן שלא יאמר לו ראה כו' דודאי יצטרך לילך בשבת: (ס"ק ג) הסמוך כו' לבית ראשון. וכ' הב"ה אפי' ידעינן שם ב"ד דר בקצה האחר תליא להקל שמא ימצא הב"ד בבית ראשון וצריך לחלק למה

תלינן

פי' דבריו בענין אחר ע"ש) ג הרשב"א בתשובותיו ד שם בגמ' לפי הר"ן בשם ה מהר"י אבוהב ו שם ז שם : א שבת י"ט ב שם וכת"ק רמב"ם בפרק כ"ד ורבי ירוחם ג שם

נתיב חיים

במ"א ס"ק ו' °) וככר כתב רמ"א כ"ב דמזה מוכח דהמחבר בסעיף א' איירי בלא קצץ כלל וע"ז כתב הרב ויש מתירין: ס"ק ח' °) אפילו אינו נותן לו שכר ובע"ש דאל"כ מאי בא לאשמועינן לבוש וצ"ע דהא כנ"ל : שם (°) אלא משום דגזרי' שמא כנ"ל : ס"ק ט' (°) בד' וה' מותר כיון דיו"א כ"ב כוונתו דלפי פי' ב"י בסי' זה ובסי' רמ"ד לדעת הרמב"ם זה מקרי קציצה ע"ש :

לבושי שרד

ראה וכו' דזה הכור גם בקצץ וכ"כ המג"א סי' ט"ז סק"ג : סק"ה ועיין ס"ד . ר"ל דמכאן מוכח כמו שכתב המג"א ס"ק ז' דלא כהרמ"א שם מיהו לדעת רמ"א בשטת הב"י צ"ל דהיכא דהישראל אמר לו לילך בחנם ונתרצה עדיף מהיכא שלא הזכיר לו כלום . כ"כ הא"ר : (°) סק"ו וככר כתב רמ"א . ר"ל דהמחב' לשיטתיה בסעיף ה' דבלא קצץ אסור אפי' מיום ראשון קמ"ל הכא דאם שכרו לימים ואינו מקפיד דיו"א דזה הוי כקצץ שמכינין עלייהו בכל השבוע משא"כ בע"ש וכדרך שכתב המג"א סק"ט (וזהו שסיים עס"ו) דבד' וה' שמכינן אים מתירין אבל לא בע"ש אבל לשיטת הרמ"א בסעיף א' אין כ"מ כלל בזה הסעיף : (°) ט"ז סק"ב ולא גרע ר"ל דכל שעושה בחנם אפי' שהישראל מתחיל עם הנכרי לא גרע מהיכא דהנכרי מתחיל : (°) שם וכש"ל שם ר"ל הש"ל שאוסר בחנם אוס' אף אם הנכרי מתחיל אבל לרמ"א שהתיר כשהנכרי מתחיל יש להתיר גם כשהישראל מתחיל : (°) מג"א סק"ז ממ"ש ס"ב . כמש"כ המג"א סק"ה : (°) שם רנ"ב ס"ב דשם מתי' המחב' בחנם ולא כתב לשון זה שכתב כאן שהנכרי מאליו וכו' : (°) סק"ח אפי' נותן לו . ר"ל ולא קצץ ואפ"ה מותר לשלחו בע"ש אפי' אין שהות מבע"י : שם כמש"כ סי' שכ"ה סט"ו . דאם הביא מחוץ לתחום בשביל הישראל אסור לו : שם אלא משום פסידא . ר"ל משום דאית ליה פסידא ואדם בהול על ממונו אי לא שריא ליה אתי לאתויי ד"א:שם אפילו לא קביע ב"ד.ר"ל הפ"ה מותר לשלחו בד' וה' להמחבר ואפי' לרמ"א כ"מ דמותר בע"ש כל שיש שהות מבע"י ואין קולא בכה"ג אלא לענין דלא חיישינן שמא לא ימצאנו וילך אחריו: סק"ט כיון דיו"א דזה מקרי קצץ

שבת וכ"ל דאף לסבר' הראשונה אם הוא דרך קרוב כגון מהלך יום א' ומשלחו ביום ב' או ג' שרי שאף שלא ימצאנו בביתו יש לו שהות הרבה ללכת ועמ"ש סי' רנ"ב ס"ב : ה אע"פ שיש בדעתו . משמע פשיט' כשאינו מצפה לתשלום שכר כלל דאסור אלא אע"פ שמצפה לשכר אסור כיון שהישראל לא הבטיחו עדיין (°) ועס"ד : ו בע"ש אסור . [°] °) וככר כ' רמ"א דאפי' לא קצץ כלל בה' מותר עס"ו : ז שהרי העכו"ם מאליו כו'. משמע דדוקא כשהעכו"ם אומ' מאליו לישראל להוליך לו הכתב אבל כשהישראל אמר לו לילך אסור אפילו בחנם וכ"מ (°) ממ"ש ס"ב אבל מדברי רמ"א בהג"ה משמע שהרב"י ס"ל דהכל שרי וכ"מ סי' (°) רנ"ב ס"ב ע"ש: ח מותר בכל גונא. [° (°) ☞ אפי' אין נותן לו שכר דאל"כ מאי בא לאשמועי' · ול"ע דהא מ"מ עושה מלאכה בעדו שמוציא הכתב מרשות לרשות ומעביר ד"א בר"ה (°) כמ"ש סי' שכ"ה סט"ו ואע"ג דהאידנא ל"ל ר"ה מ"מ אסור דהא תחומין גם כן דרבנן וכ"מ בגמרא דאמרו על ר"י שלא נמצא כתב ידו ביד עכו"ם מעולם שמא יוליכנו בשבת משמע דאפי' הולך מעצמו אסור ועוד דבסימן רס"ו לא שרי ליתן כיסו לעכו"ם [° [°] אלא דמשום פסידא גזרינן שמא יוליכנו ד"א ע"ש הא לא"ה אסור אע"פ שהעכו"ם הולך מעצמו ולכן נ"ל דמ"ש בכל גווני היינו [°] אפי' לא קבוע בי דואר במת' דאף אם לא ימצאנו בביתו לא ילך העכו"ם אחריו דהא הישראל לא שלחו וזהו שסיים מהרי"א והוא שאין העכו"ם מכירו אבל אםמכירו איכא למיחש שמא ירבה בשבילו הדרךעכ"ל כלומר דכשלא ימצא האיש בביתו ירב' בשבילו הדרך להוליכו לידו אבל לשלחו בידו בע"ש אם אין שהות מבע"י שיגיע לשם פשיטא דאסור דהא מוליכו בשבילו בשבת וכ"ש שאסור ליתנו לו בשבת כמ"ש סימן רמ"ו ס"ב:אח"כ ראיתי שראב"ן מפרש הא דקביע בי דואר במת' שהשליח דר בעיר שמוליכו שם שרי לשלוח על ידו מע"ש שהרי בלא"ה יש לו לילך שם ולאו שלוחו של ישראל הוא ורבותי פי' בע"א עכ"ל . משמע מדבריו דעכ"פ בעינן שיהא שהות להגיע לעיר שנשתלח דהא עלה קאי פלוגת' דב"ש וב"ה : ט ע"ש באגרת· אבל °] בד' וה' מותר (°) כיון דיו"א דזה מיקרי קצץ כמ"ש סי' רמ"ד :

רמח א לדבר מצוה . אבל בשבת אסור דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות ועס"ג ועסי' תר"ג ס"ח ועססי' של"ט : ב מג' ימים . ☞ דהיינו ביום רביעי בשבת אסור עס"ד · וה"ה בי"ט שני אין מפליגין (מ"צ א"א ל' וא"ב מ"ז ור"י הלוי ל"ב ור"ש יונה כ"א וריב"ל ס"ג סי' ע"ב רדב"ז א"א ק"ס) : ג קודם ג' ימים · היינו ביום ג' וכמ"ש ס"ד כנ"ל דלא כע"ש :

ב ג ואם התנה עמו שיתן לו שכרו אף על פי שלא פירש כמה יתן לו דינו כקוצץ דסמכיה דעתיה דעכו"ם ובדידיה קא טרח אבל בסתם ה אע"פ שיש בדעתו שיתן לו שכר אסור דלא סמכיה דעתיה ובישראל קא טרח :

ג ד אם שכרו לימים דבר קצוב בכל יום בהליכתו ובחזרתו אלא שאינו מקפיד עמו מתי ילך אם הוא ו בע"ש אסור דכשיוצא בשבת נראה כאלו התנה עמו כך :

ד (אם) ה העכו"ם מוליך הכתב בחנם אפילו נתנה לו בערב שבת מותר ז שהרי העכו"ם מאליו הוא עוש' זה ואינו אלא להחזיק טובה לישראל מפני מה שקיבל ממנו והו"ל כאלו קצץ : הגה (ג) ויש חולקים וסבירא להו דכל שעושה בחנם (ו) אסור וטוב להחמיר אבל במקום שהעכו"ם מתחיל עם הישראל לומר שילך לו בחנם ודאי דעתו על הטובה שקיבל ממנו ושרי (ב"י) :

ה ו אם העכו"ם הולך מעצמו למקום אחר וישראל נותן לו אגרת ח מותר בכל (ז) גוונא :

ד ז מי שיש לו שכיר עכו"ם לשנה או יותר אסור לשלחו ט (ח) ערב שבת באגרת: הגה ומיהו אם לא שכרו רק בשליחות אגרת יש מתירין כמו שנתבאר לעיל סי' רמ"ד ס"ה :

רמח דין המפליג בספינה וההולך בשיירא בשבת . ובו ד סעיפים :

א א מותר להפליג בספינה אפילו בערב שבת אם הולך א לדבר (א) מצוה ב ופוסק עמו שישבות ואם אחר כך לא ישבות אין בכך כלום ג אבל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה בפחות ב מג' (ב) ימים קודם השבת : הגה אבל ג קודם (ג) שלשה ימים שרי אפי' בספינה שמושכין אותו ע"י בהמות (ב) אפי' אין בגובה המים (ד) י' טפחים [מהרי"ק שורש מ"ה] ואפי'

כתבים ולשלחם להשייכי' לכתבי' ההם : (ג) ויש חולקים כו' · היינו מ"ש ב"י בסי' רנ"ב בשם ש"ל ובעיני לע"ד יפלא מאד דלפי הסבר' ודאי שייך בזה אדעת' דנפשיה טרח דק"ל בדוכתא טובא במתנה אי לאו דעביד ליה ניחות' לא הוה יהיב ליה מתנה ה"נ האי עכו"ם דמוליך בחנם ודאי זה לתשלומין על איזה טובה שעשה לו הישראל והוה כאלו קבל מעות מהישראל [°] ולא גרע ממ"ש אח"כ שהעכו"ם מתחיל עם הישראל כו' [°] ובש"ל שם לא הוזכר האי היתר באם העכו"ם מתחיל :

רמח (א) ופוסק עמו כו' . זה דעת הרמב"ם ונ"ל דהך ופוסק לא קאי דוקא על ע"ש אלא אפי' קודם שבת תוך ג' ימים וכמ"ש הטור לדברי הת"ק דמ"ש פ"ש מקודם לו בזה וא"ל מ"ש מעורות לעבדן דב"ה מתירין עם השמש וכן באיגרת לעיל סי' דקצץ דלא הצריכו לפסוק עמו אע"ג דידוע שילך בשבת דשאני הכא שהישראל עצמו יושב בספינה התקינו עליו שכל מה שאפשר לאפקועי מעליו יעשה ואין חילוק בזה בין ע"ש לקודם לו כנלע"ד:(ב) ואפי'

באר היטב

ב' שרי שאף שלא ימצאנו בביתו יש לו שהות הרבה ללכת מ"א : (ו) אסור . ט"ז חולק ע"ש . (ובס' אלי' רבה פסק לאיסור ע"ש) : (ז) גוונא . אפי' לא קבוע בי דואר במתא אף דלא ימצאנו בביתו לא ילך העכו"ם אחריו דהא הישראל לא שלחו אבל לשלחו בידו בע"ש אם אין שהות מבע"י שיגיע לשם אסור דהא מוליכו בשבילו בשבת ומוציא ד"א בר"ה בשביל ישראל . ומכ"ש שאסור ליתנו בשבת כמ"ש סי' רמ"ו ס"ב עמ"א ובשבות יעקב ח"ב סי' מ"ב : (ח) ע"ש באגרת.ובד' וה' מותר כיון דיו"א דזה מיקרי קצץ כמ"ש סי' רמ"ד מ"א:

רמח (א) מצוה . אבל בשבת אסור דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות עס"ג. (ובס' אלי' רבה חולק על מ"א בזה והוכיח דלדבר מצוה מותר אפי' בשבת והטור דוקא לכתחל' קאמר שיפסוק עמו שישבות ואם אינו אפשר מותר בלא פיסוק ע"ש): (ב) ימים. דהיינו ביום רביעי בשבת אסור עיין סעיף ד' וה"ה בי"ט שני אין מפליגין עיין יד אהרן שהאריך ובחות יאיר סי' קי"ב : (ג)ג' ימים. היינו ביום ג': (ד)י'. דה"א

יד אפרים

דלמה שאני איגרת שהוא דבר המצוי ורגיל שזה יצא מביתו לפעמים לסחורה משא"כ בשאר מלאכות כיון שלפניהו עוד היום גדול ויוכל לגמור המלאכה לא חיישינן שמא יהיה איזה מקרה שלא יעשנה ויעשה בשבת והמ"א גופי' סימן רנ"ב כתב כדברים האלה דבשליחות איגרת הוה כא"ל לילך בשבת שוב ראיתי בא"ר שהרגיש בזה אך אחר העיון נ"ל שדברי המג"א נכונים בזה ומתחלה אבאר שבאמת יש בענין שליחות הזה שני דברים האחד ששולח את השליח למקום פלוני וגם למסור ליד איש פלוני . והנה מצד השליחות למקום אז אם המקום קרוב שיגיע קודם השבת הו"ל היכא שהות מבע"י אבל אם המקום רחוק שלא יוכל להגיע לשם קודם השבת אע"פ שרשות ביד עכו"ם לילך ביום שירצה ואין קבוע לו זמן לבוא ליום המוגבל דוקא עד שנאמר הרי זה כמצוה לו לילך בשבת מכל מקום סתמא דמלתא הכי הוא כיון ששוכרו להגיע האיגרת למקום פלוני ואי אפשר לבא לשם קודם השבת הו"ל כאומר לו לילך בכל יום אפילו בשבת. מה שאין כן בשאר מלאכות כיון שאומר לו בסתם לעשות מלאכה לא קפיד באיזה יום יעשה והמג"א סימן רנ"ב מיירי במלאכה שאינו יכול לגומרה קודם השבת ומדמה לשליח בד' וה' דאסור בכה"ג שלא יוכל להגיע לשם קודם השבת ולזה מחלק דבשליחות כיון שאמר לילך למקום פלוני הו"ל כאמר לו לילך בכל יום ואפי' בשבת כו' משא"כ הכא מיירי שיוכל להגיע לשם קודם השבת וא"כ מצד שליחות ששולח למקום פלוני אין כאן חשש רק שיש לחוש מצד השליחות ששלח למסור אותו לאיש פלוני ויש לחוש שאיש פלוני לא יהיה בביתו לילך אחריו וע"ז הקשה שהרי אף אם לא ימצאנו אין לו חיוב לילך בשבת שהרי יוכל אחר השבת ואם הלך בשבת אדעתיה דנפשיה קעביד וזה דומה לשאר מלאכות שאין בהם קפידא אימת יעשה דמה לי אמר לו לעשות מלאכה פלוני או אומר לו למסור האיגרת לאיש פלוני ואין קפידא לישראל על יום המוגבל דוקא ולכן שרי אף בלא קצץ ואף שאח"כ עושה ביום השבת לא איכפת ליה לישראל בהכי וזהו קושיית המג"א מ"ש שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך אחריו בשבת ולפי"ז האיסור בזה מצד שליחות הישראל ששלחו למסור האיגרת לאיש פלוני וע"ז הקשה דהא שאר כלים שרי כו' והטעם דלישראל אין קפידא מתי יעשה (והא דבליכא שהות מבע"י אסור אף על גב דלא קפיד מתי יעשה ואפשר שיעשה אחר השבת התם הטעם כיון דהוא בע"ש וא"א לגמור היום מיחזי כאומר לו לעשות בשבת משא"כ בליכא שהות לא מחזי כנותן לו לעשות בשבת אז אפילו אינו עושה היום רק שעושה בשבת נמי שרי דזה אינו עושה ע"ד ישראל כ"א מדנפשיה קעביד . וא"כ ה"ה בשליחות אגרת ששלחו למסור לאיש פלוני והוא הולך אליו בשבת שאין זה כעושה ע"ד ישראל וכיון שזה אמר לו למקום פלוני והיה יכול להגיע למקום ההוא קודם שבת לא מיחזי כאילו אמר לו לעשות בשבת) ולזה תירץ המג"א דהכא כיון שכ' ישראל הוא נושא וניכר כו' ומה שהקשיתי דאף בקצץ יהיה אסור משום שכתב ישראל הוא ניכר וע"כ לומר משום כשיחקרו יוודע להם שקצץ וה"כ אם יחקרו יוודע להם שמסר מבע"י שהיה שהות לבוא כו' ע"ש . י"ל דודאי לא שייך שיחקרו ויעמדו על אמתת הענין והלכך כהי שידעו אימת מסר לו מ"מ מכין ידעו שצוה להוליך למקום קרוב שיכול להגיע שם קודם השבת אלא שלא מצאו שם אלא הא יסברו דהמשלח ידע שזה הלך ממקום שהיה אצלו בתחלה לכאן ושלא לכאן במכוון ויאמרו שנתן לו להוליך בשבת ועוד י"ל דע"כ לא אמר הרב המגיד דכשיחקרו יודע להם כו' אלא לענין גוף העבודה שעושה העכו"ם בשביל ישראל דודאי אינם טפשים שיסברו שהעכו"ם עושה בחנם לישראל אלא ידעו שעושה בשביל איזה שכר וכשיחקרו איזה שכר היה לו בעמלו יוודע להם שהוא באריסות כו' משא"כ כאן לענין קציצת השכר שפיר שייך לומר שיוודע להם אבל לענין שידעו באיזה זמן מסר האיגרת לעכו"ם לא יתנו לבבם זאת לחקור וכשיראו שהעכו"ם הולךיסברו בשבת שהישראל נתן לו ע"ד כן : ס"ק ח' אפי' נותן לו שכר כו' עיין בא"ר מ"ש בזה . ומ"ש המג"א תחומין ג"כ דרבנן ר"ל דלכאורה היה אפשר לומר דזהו החילוק בין אם הולך בשליחות ישראל דאז הוא מצווה לילך חוץ לתחום משא"כ כשהולך בעצמו בלא"ה. לזה אמר דמה בכך שהולך מעצמו מ"מ בזה שהישראל נותן האיגרת שיוציאנו מרשות לרשות כו' קעביד מלאכה זו בשביל הישראל ואע"פ שאין לנו רשות הרבים ואין כאן רק איסור דרבנן דהיינו טלטול בכרמלית מ"מ אסור כמו שאתה אוסר אם הולך בשליחות הישראל עפי אמם הולך מעצמו והיינו משום דבשליחות הישראל יש כאן איסור תחומין ע"י שליחותו דאף בדרבנן אסור וא"כ גם כשהולך מעצמו רק שנותן לו האיגרת קא עביד מלאכה דרבנן בשביל הישראל ואסור ומ"ש ועוד דבסי' רס"ו כו' משום פסידא ר"ל כיון שיש לו הפסד חיישינן שלא יעמוד על ממונו ולכן גזרינן שמא מחמת הפסידה יוליך ד"א בר"ה: במג"א ס"ב

הגהות רעק"א

יאמר ראה שתהא שם אסור כיון דליכא שהות לעשותו ואם בדקצץ וכדמסיים המג"א ואפי' קצץ אסור איך נלמוד זה מכאן דאיירי בלא קצץ ואם מכאן נלמד היינו ממ"ש בש"ע ובלבד שלא יאמר לו שילך בשבת מה כ"ש הוא הא פשיטא דאמירה במפורש שילך בשבת גרע יותר: סי' רמח סעיף א' בהג"ה בספינה שמושכין ק' לי הא מזה לא חיישינן כלל אפי' תוך ג' ימים כמ"ש הג"ה ס"ב

ביאור הגר"א

ס"ב אם התנה. כן פי' הרשב"א קצץ הנ"ל ולא קצץ פי' בשכיר כמ"ש בס"ו : אבל. מדאמר קצץ : ס"ג אם שכרו. כן פי' הר"ן כיוצא בו הנ"ל : ס"ד אם העו"ג וי"ח. פלוגתייהו תליא בפי' הירושלמי ויתבאר בסי' רנ"ב ס"ב. אבל במקום. כן פי' הד"מ את דברי מהרי"א האלו לשיטתו וכמ"ש בפ"ד דמגילה ופ"ג דב"מ ל"ה א' מתנה כו' : ס"ה אם העו"ג הולך. עמ"א מ"ש בשם ראב"ן אח"כ ראיתי כו' משמע כו'. והאמר הענין ויבא הש"ע על נכון דראב"ן כ' שם כללא דמילתא כו' ומתיר בין קצץ בין לא קצץ בין קביע בין לא קביע ואמר דב"ה שמאריך עד כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה לטעמייהו כב"ה דברייתא אליבא דת"ק שם י"ח ב' אבל לר"ע שם ולב"ה דמתני' דמתירין עם השמש א"צ כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה אפילו לא קצץ וא"כ אפי' לא קביע נמי מותר ובזה אנו מרוויחין דא"צ לאוקמי מתני' בקצץ כמ"ש תוס' ד"ה אח"כ כו' ואע"ג דלא קי"ל כראב"ן וז"ל בזה ומחלקין בין שהלה ומכר דאדעתא דנפשיה קעבד משא"כ כאן היינו לפירושם בי דואר כו' אבל לפי' ראב"ן בי דואר על השליח ודאי אין חילוק ומותר בקביע לפי פי' בכל גוונא: ס"ו מי שיש. דזהו לא קצץ לפי' הרשב"א כנ"ל ע"ש לשיטת הרא"ש הנ"ל בס"א בהג"ה : סי' רמח ס"א אבל קודם כו'. אפי' בספינה. ל"ד קודם דאפי' תוך ג"י מותר כמ"ש בס"ב אבל אין איסור כו'

חכמת שלמה

יעשה בה הנכרי מלאכה בשבת ולא יתן לו שכירות ואז אף שעושה אח"כ אין בו איסור לישראל אך אם רואה צריך למחות בידו דבלא"ה נעשה פקדון וחוזר לרשותו ואתי שפיר ודו"ק : שם בהג"ה אבל יכול להשכירה או להשאילה ולהתנות שיחזירנה לו קודם השבת אבל לא מהני אם מתנה עם העכו"ם שתנוח בשבת כי אין העכו"ם נאמן על כך. נ"ב יש לי בזה מקום עיון כי המעיין בפ"ק דע"ז דף כ"ב דקאמר שם נכרי ציית כותי לא ציית א"כ מוכח לכאורה דיש לעכו"ם נאמנות על כך שלא יעשה בה מלאכה בשבת. ואין לומר דהתם דוקא ציית כיון שהמלאכה במחובר ומפורסם וא"כ כיון שהבטיח שלא יעשה בה מלאכה אם אח"כ לא יעמוד בדיבורו ויתפרסם שקרו לבוז יהיה לו לכך ציית אבל כאן במלאכת מטלטלין שלא יתפרסם שקרו בזה אין לעכו"ם נאמנות. זה אינו דאם הכוונה דכותי ציית מכח דהוי בזיון לו שאינו עומד בדיבורו א"כ מה משני דכותי לא ציית דאמר אנא נמירנא. טפי מינך מה בכך ממ"נ אם הכוונה דבתחלת השכירות אינו שומע לו להבטיח לו שלא יעשה בה מלאכה א"כ לא ישכור לו באמת ולמה נאסר לגמרי להשכיר לכותי אף אם מסכים לדבריו. ובע"כ כוונת כותי לא ציית היינו אף שמבטיח לו חיישינן דאח"כ לא ציית ולא יקיים דיבורו וא"כ אם הכוונה מה דנכרי ציית היינו דבושה היא לו שלא יעמוד בדיבורו א"כ מ"ש כותי מנכרי ומ"ט לא הוי לכותי בושה שאינו עומד בדיבורו ומה ענין דאנא נמירנא טפי מינך למה שאינו עומד בדיבורו ובע"כ כוונת נכרי ציית היינו אף כשלא יהיה נודע לישראל מעצמו לא יעשה בו מלאכה להכשיל את ישראל ואינו חשוד להכשיל את ישראל אבל כותי אמר אנא נמירנא טפי מינך וסובר שאינו מכשיל את ישראל בזה כי אומר דגם לישראל הוי היתר. א"כ לפי"ז ה"ה במטלטלין ובהמה נמי יהי' לעכו"ם נאמנות על זה כיון דנכרי ציית. והנה לפום ריהטא לק"מ דזה ס"ל לרשב"א אבל כיון דאנן קיי"ל כרשב"ג דאמר לא ישכיר אדם מרחץ לנכרי א"כ מוכח דס"ל דגם נכרי לא ציית וא"כ אנן קיי"ל כרשב"ג ולכך שפיר פסקו דאין העכו"ם נאמן על כך. אך אכתי צ"ע מה פריך הש"ס הא מרחץ לכותי שרי דלמא רבותא קמ"ל דלא מבעיא כותי דלא ציית דודאי אסור להשכיר לו רק גם אף נכרי דציית נמי אסור לו להשכיר ומה פריך ולכך מכח זה היה נראה דלא אמרינן הך סברא דנכרי ציית רק כגון בשדה דאין הפסד כל כך לנכרי שאם לא יעשה היום לא יפסיד ויעשנו למחר דזה יש לו קצבה לכך בזה הוא ציית אבל במרחץ דאין לו קצבה ויכול לעשות היום גם למחר בזה כל שיגיע לנכרי הפסד לא ציית יותר מכותי ושוב ראיתי סברא זו במוהרש"א בד"ה הא לנכרי שרי וכוונתי לדעתו בזה ע"ש . ולכך אין בזה צד רבותא דבמרחץ לא ציית הנכרי טפי. ומה דפריך אח"כ הא שדהו לנכרי שרי ומפרש הטעם דאריסותיה קעביד ולמה לא נתן טעם שבשדה ציית הנכרי היינו כיון דבמרחץ פשיטא דלא ציית א"כ המשכיר לו המרחץ הוא כמשכיר לו בפירוש שיעבוד בו בשבת וא"כ משמע הא שדה כה"ג אף שמשכיר לו גם על שבת מותר אף שאינו מתנה עמו לנוח בשבת דאל"כ לאשמועינן שדה דאסור להשכיר לו סתמא היכי דיש חשש שיעבוד בו בשבת וממילא נדע דבמרחץ אסור אף בתנאי דבמרחץ לא ציית בודאי היכי דיש לו הפסד וזה מלתא דפשיטא א"צ להשמיענו דהיכי דיש לנכרי הפסד לא ציית דלא גרע מישראל משום דאין לו נאמנות בכך. כן נראה כוונת הסוגיא ודו"ק. ובהיות כן י"ל דוקא באם משכיר לו בהמה לעשות בה תמיד כפי רצונו ואז אף שיעשה בה היום מלאכה יעשה בה למחר בזה יש הפסד לנכרי ובזה נכרי לא ציית. אבל אם שכר בהמה רק למלאכה מיוחדת לעשות בה כך וכך בענין שאין לו הפסד לנכרי דאם לא יעשה היום יעשה למחר בזה יכול להשכיר לעכו"ם ולהתנות עמו שתנוח בשבת דבכהאי גונא נכרי ציית כיון דמפורש בש"ס דבכה"ג נכרי ציית ולא מצינו מי שחולק עליו להדיא בכך ולמעט במחלוקת עדיף וא"כ יש לומר דבזה כ"ע מודו דנכרי ציית. ומה דהוצרך בשדה לאריסותיה קעביד היינו דבזה אף תנאי לא בעי וכיון דמלתא דרבנן היא שומעין להקל כנלפענ"ד נכון לדינא ודו"ק היטב. שוב הגיע לידי ספר ישועות יעקב על או"ח הנדפס מחדש וראיתי בו שכוון במקצת לדברינו הנ"ל ודו"ק :

סי' רמח סעיף א' מותר להפליג בספינה אפילו בע"ש. נ"ב הנה בדין מה שמותר להפליג שלשה ימים

מחצית השקל

תלינן פה מספק להקל ובלא קביע ב"ד כו' לא תלינן מספק להקל וחיישי' שמא לא ימצאנו בביתו : ודחה מ"ש בב"י שפי' קבוע ב"ד במתא היינו בעיר שדר בה הישראל ומשלחים כל האגרת ליד הממונה. וע"ז קאמר שיגיע לבית הסמוך לחומה היינו לחומרא שצריך שיגיע קודם שבת לבית הסמוך לחומה בקצה האחר והוא סוף העיר דשמא לא ימצאנו בביתו ויהיה בבית אחר בקצה העיר:(ס"ק ה) אע"פ כו' משמע פשיטא כו' והיינו מדקאמר אע"פ כו' אסור משמע שיש דבר אחד שיותר מסתבר לאסור וע"ז אמר לא מיבעיא באותו דבר ודאי אסור אלא אע"פ שיש בדעתו כו' מ"מ אסור ומהו אותו דבר שיותר מסתבר אסור ע"כ ר"ל כשאינו מצפה לתשלום גמול אלא בחנם וע"ז סיים ועיין סי' ד' במ"א ס"ק ז' דע"כ רמ"א לא פי' כן דברי הרב"י : (ס"ק ו) בע"ש אסור כו' דאפילו לא קצץ כלל. כ"ש הכא דקצת דומה לקציצה ובס' ת"ש הקשה הא הרב"י ריש סי' פסק כרי"ף ורמב"ם דבדלא קצץ ולא קביע ב"ד אפי' מיום ה' אסור והיינו מדלא העתיקו הרי"ף ורמב"ם דבדלא קצץ דמותר ביום ה' אלא ע"כ כ"ל דהאי ברייתא דקתני בלא קצץ בד' וה' מותר דחאוה מהלכה ואין היתר כ"א בקביע ב"ד כו' או קצץ והרב"י הבי' בשם הר"ן אם שכרו לימים מקרי לא קצץ וא"כ להרי"ף ורמב"ם אפי' ביום א' אסור והא לא התירו בשום אופן אלא קצץ או קביע ב"ד וכיון דהרב"י פסק כהרמב"ם למה כ' בשכרו לימים בע"ש אסור הא אפי' ביום א' אסור עכת"ד ע"ש ולענ"ד הוא הכרעת ב"י מדעת עצמו ניהו דבדלא קצץ כלל כגון בסתם או כדומי' פסק כהרמב"ם מ"מ בשכרו לימים דדומה קצת לקציצה פסק כהרא"ש דדוקא בע"ש אסור אבל ביום ה' מותר : (ס"ק ז) שהרי כו' וכ"מ סעיף ב' וכמ"ש מ"א סק"ה מדכתב ל' אע"פ דכ"ש כשהוא בחנם והא הכא מתיר בחנם אע"כ דבסעיף ב' מיירי כשישראל אומר לגוי דכה"ג מודי הרב"י דאסור . אבל מדברי רמ"א כו' דאל"כ מאי פליג על הרב"י וצ"ל דרמ"א לא דייק לי' הרב"י שכ' בסעיף זה שהרי הגוי מאליו כו' וגם בסעיף ב' מ"ש הרב"י אע"פ כו' לא פי' כמ"ש מ"א דכ"ש בחנם אלא ר"ל לא מיבעיא כשהוא שכיר אצלו לשנה דאינו מצפה לתשלום כלל ודאי אסור אלא אפילו יש בדעתו כו' וכן פי' בס' ת"ש דלא כמ"א : (ס"ק ח) מותר כו' אפי' יתן לו שכר כנ"ל ר"ל בדעתו ליתן לו שכר אבל לא פי' לו שיתן לו שכר דאל"כ מאי בא לאשמועינן ר"ל אם פי' שיתן לו שכר היינו קצץ ואי בחנם הא לפי סברת רמ"א הרב"י מתיר בחנם בכל גווני ואכתי קשה מאי בא לאשמעינן אלא ע"כ דמיירי שאינו בחנם ודעתו ליתן לו אלא שלא א"ל כן בפי' דכה"ג אסור כמ"ש סעיף ב' מכל מקום אם הגוי הולך מעצמו מותר · ואע"ג דהאידנא כו' מ"מ אסור דעכ"פ איסור דרבנן איכי דהא עכ"פ גם האידנ' כרמלית מיהו הוי : וכ"מ בגמרא שבת דף י"ט אך ראיה זו לא הבנתי דע"כ ר"י מצד חומרא החמיר על עצמו דע"כ קצץ מותר מדינא ואף על פי כן לא ימצא כ"י מעולם משמע אפי' ע"י קציצה . אח"כ ראיתי בראב"ן כו' מביא ראיה לדבריו דאפי' הולך מעצמו אין היתר וקולא כ"א אפי' לא קביעי כו' אבל עכ"פ צריך שיגיע קודם שבת בבית דס"ל דהא הוא מפ' מאי דמוקי הש"ס הא דאמר ב"ה בלא קצץ בעינן שיגיע לבית הס"ל מיירי בקביע ב"ד במתא . ולפי' ראב"ן ר"ל שהלך בלא"ה שם ואפ"ה בעינן ב"ה שיגיע לבית הסמוך לעיר : (ס"ק ט) ע"ש באגרת כו' כיון דיו"א דזה מקרי קצץ . ר"ל אע"פ שבסי' רמ"ד מבואר בש"ע אם שכרו לכל המלאכות מודה הרמב"ם דאסור כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ד מ"מ הכא שרי אפי' לדעת הרב"י בסעיף א' דפסק כהרמב"ם בלא קצץ אפי' ביום א' אסור מ"מ כיון דיו"א דזה מקרי קצץ לכן הקיל הרב"י בזה אך אותו יו"א לא הובא בש"ע אלא הרב"י בספרו הארוך בסי' רמ"ד הביא בשם הגהות מרדכי שכ' בשם הרא"ש דגוי המושכר לשנה או פחות אדעתיה דנפשיה עביד כו' ואין עליו למחות כשבא לכבות הדליקה ודמי קצת לשולח אגרת דאם קצץ מותר עכ"ל ומשמע לרב"י שם דאפי' שכרו לכל מלאכות מתיר המרדכי עיין שם :

סי' רמח (ס"ק א) לדבר כו' דהא לא יוכל לפסוק כו' דהא נכנס לתוכו בשבת ע"מ להפליג מיד : והא אפי' לדבר מצוה בעי שיפסוק עמו כו' . ועס"ג ר"ל בנהרות הנובעים וגם הם למעלה מי' מ"מ אסור להפליג בשבת אם לא קנה שביתה בספינה מע"ש והיינו משום איסור שיטה וכ"ה בסי' תרי"ם ושל"ט וכמ"ש מ"א בס"ק י' דניהו דלדבר מצוה ל"ח לכל החששים א"כ גם לאיסור שיטה ליכי' למיחש מכל מקום עכ"פ בעינן שיפסוק עמו לשבות וכיון שנכנס בשבת להפליג ולא קנה שביתה א"א להתנות א"כ גם לדבר מצו' אסור : (ס"ק ב) מג' ימים כו' ביום ד' אסור והיינו דלא כע"ש וכמו שיתבאר בס"ק ג' וראיות מ"א מסעיף ד' וכמ"ש ס"ק ג' : וה"ה בי"ט שני ר"ל אף ע"ג דיומא קמא עיקר ואם

(ג) ולפי' במקום שיצטרך ד הישראל לעשות אח"כ מלאכה בשבת להוליך הספינה [ריב"ש סי' קנ"ג] ד ואם הוא דרך מועט כמו מצור לצידון שאין ביניהם כי אם מהלך יום אחד מות' להפליג בע"ש בבקר ה מפני שאפשר שיגיע(ה) שם קודם השבת ה ומקום שנהגו שלא להפליג בע"ש כלל אפי' דרך מועט אין מפליגין :

ב ו הא דאין מפליגין בספינה בפחות משלש' ימים קודם השבת הטעם משום עונג שבת שכל שלשה ימים הראשונים ו יש להם צער (ו) ובלבול ז ודוקא למפליגים במים המלוחים אבל בנהרות אין שום צער למפליגים בהם ולפיכך מותר להפליג בהם אפילו בערב שבת ח והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעומקם עשרה טפחים ט אבל במקום שידוע לנו ז שמקרקע (ז)הספינ' לקרקע הנהר פחות מעשר' טפחים ח אסור (לצאת חוץ (ח) לתחום) משום איסור תחומין . הגה וכן בספינה שיצטרך הישראל לבא לידי מלאכה בשבת אסור ליכנס בה שלשה ימים קודם השבת אפי' הם נהרות הנובעים והוא למעלה מעשרה (ריב"ש סי' קנ"ב מהרי"ק) (°) אבל אין איסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשפת הנהר (ד) ולא דמי ט להליכה בקרון (ט) שאסור :

היכא

ט"ז מגן דוד

אם אין בגובה המים י' . דה"א יש איסור תחומין קמ"ל דלא והטעם כיון שהתחיל בהיתר וכמ"ש לח"ז לצאת חוץ ג"י אסור (°) מטעם שכ' אח"ז : (ג) ולפי' במקום שיצטרך כו'. הטעם דג"י קודם השבת שייכים לשבת הבא וקודם לזה שייכים לשבת שעבר כדאמרינן בגיטין פ' מי שאחזו דעד יום ד' מיקרי אחר שבתא ואח"כ מיקרי קמי שבתא וכיון שיצא בהיתר אין לו להמנע מחמת שבת הבא שאז אם יארע לו סכנה ויצטרך לחללו משום פיקוח נפש אין כאן חילול : (ד) ול"ד להליכה בקרון. הטעם דהליכה בקרון אסור בסימן ש"ה מטעם שמא ירד מן הקרון וילך

מגן אברהם

ד הישראל לעשות. עס"ד (°) שגם הרב"י ס"ל כן דלא כע"ש : ה מפני שאפשר. כלומ' כשיש רוח טוב הולכין ביום א' אע"פ שעכשיו אין רוח טוב שרי להלוך בע"ש (ב"י ד"מ) : ו יש להם צער. ולדבר מצוה שרי שהעוסק במצוה פטור מן המצוה עסי' ל"ח : ז שמקרקע הספינה. פי' אע"פ שהמים עמוקים י' אם הספינ' משוקעת במים והוא יושב למטה מי' נמלא מהלך למט' מי' ואפי' יושב למעל' אסור כיון שהספינ' רחב' ד' כמ"ש סי' ת"ד ע"ש וכ"כ הב"ח (°) בשם ספר היראים (ומ"מ בספר היראים משמע דשרי ביושב למעלה) (°) אלא שכתב שמדברי הרי"ף והרמב"ם לא משמע כן ולא *) ידעתי היכא רמיז' דהם (°) כתבו אח"כ וז"ל ומיהו נ"ל דאף הכלי שדולה בו ונשקע במים הוי למעל' מי' דאל"כ היאך ממלא עכ"ל וקשה היאך נמשך זה פה אחר התי' אלא דקשי' להו בעלמא למה לא תי' כמ"ש ספר היראים דהמים עמוקים אך הספינ' שוקעת במים והולכת למטה מי' לזה כתבו ומיהו נ"ל כו' כלומר וא"כ הכא נ"ל מאי דקאמר גמירי דאין ספינה מהלכת בפחות מי' היינו בלא השקוע כי היכי שיבוא הכלי למעל' מי' ואם כן נ"ל דבעירובין מיירי בספינה קטנה וגם בתשו' הרמב"ם קאי אמי שהולך על סוחר של קורות שהן שטין ואין נשקעין במים ולכן אין לגזו' מפסק הס"ע : ח אסור לצאת. נ"ע מאי חידש רמ"א וי"ל דקמ"ל דתוך התחום שרי ולא גזרי' שמא יצא חוץ לתחום : ט להליכ' בקרון. שהסו' משום שמא יחתוך זמורה אבל הכא הבהמו' הולכים ברחוק ממנו ובע"ש העלים עיניו מהג"ה זו וכ' בשם התו' והרא"ש דאסור בספינ' (°) ולא דק דהם לא כתבו רק בהליכ' בקרון עפ"ד דעירובין דכיון שהולכת הבהמ' רחוק מהספינ' ה"ל לידי לדין

כמ"ש

באר הגולה

ושם ד שם ה הרמב"ם שם בפרק ל' מהא דבני בישן פסחים דף נ' והרי"ף והרמב"ם שם ו הרא"ש ז הרמב"ם בתשובה ח בתשובות הרמב"ם ט ב"י גם לדעת הרי"ף

נתיב חיים

(רמח) רמ"א סעיף ב' אבל אין איסו' וכו' נ"ב וקשה לעיל בסעיף א' כ' אבל קודם ג' ימים שרי אפילו בספינה שמושכין ע"י בהמות משמע הא תוך ג' ימים וכ"ש בשבת אסור והיאך פסק כאן דשרי וצ"ע ועיין בספרי דף כ"ד ע"ג ע"ש : °) מ"א ס"ק ז' אלא שכ' מדברי ר"י לא משמע כן כל"ל : שם כתבו אח"כ נ"ב והוא בשבת דקי' ע"ש: ס"ק ט' °) ולא דק דהם וכו' נ"ב שלא כדין השיג עליו דהרא"ש אוסר אפילו בספינה כמו שהוכחתי בספרי דכ"ג ע"ד ע"ש גם מ"ש דספינה ה"ל לידי לדין לא דמי דלדי לדין לא משמשי כלום בבהמה אבל בהמות המושכות בספינה עובר משום שביתת בהמתו וא"ל דמותר משום דספינה והבהמות שייך לעכו"ם א"כ יושב בקרון ג"כ תשתרי בכה"ג אע"כ צ"ל כמ"ש בהגהות מרדכי דף רכ"ה דהוי כמו קבולת בבית ישראל מפני שישראל יש לו מקום בקרון או בספינה ע"ש :

דגול מרבבה

*) עיין שבת דף ק' ע"ב בתוספות ד"ה גמירי :

חתם סופר

סי' רמח במג"א ס"ק ז' שמדברי התוס'. נ"ב שבת דף ק' ע"ב ד"ה גמירי

באר היטב

דה"א יש איסור תחומין קמ"ל דלא והטעם כיון שהתחיל בהיתר : (ה) שם . כלומר שיש רוח טוב הולכין ביום א' אעפ"י שעכשיו אין רוח טוב שרי להלוך בע"ש ב"י ד"מ : (ו) ובנבול . ולדבר מצוה שרי שהעוסק במצוה פטור מן המצו' : (ז) הספינה.פי' אע"פ שהמים עמוקים י' אם הספינה משוקעת במים והוא יושב למטה מי' נמלא מהלך למטה מ' ואפי' יושב למעל' אסור כיון שהספינה רחבה ד' כמ"ש סי' ת"ד ע"ש עמ"א : (ח) לתחום . ותוך התחום שרי ולא גזרינן שמא יצא חוץ לתחום מ"א : (ט) שאסור . דבקרון אסור שמא ירד מן הקרון וילך באיסור וזה אין שייך כאן ט"ז . ומ"א

לבושי שרד

אע"ג דהרמ"א ברמ"ד סעיף ה' כתב דהם שכרו לכל המלאכות לכ"ע אסור מ"מ המחבר לא ס"ל כך בבירור(ע"ש בב"י ברמ"ד) הש"ה סמך ע"ז בד' וה'. והרמ"א אף דס"ל דלכ"ע אסור . מ"מ אינו חולק בכאן אהמחבר כיון דס"ל בסעיף א' דלצורך יש להתיר בד' וה' אפילו בלא קוץ מהילה דבה"ג מתיר אף בלאין צורך גדול :

דמ"ח ט"ז סק"ב (°) מטעם שכתב אח"ז . ר"ל ש"ע סעיף ב' סק"ה מההוא דסימן תמ"ד לענין חמץ כנ"ל : מ"א סק"ד (°) שגם הרב"י ס"ל כן כנ"ל : מ"א סק"ז (°) בשם ס' היראים מ"מ בס' היראים משמע כנ"ל :

יד אפרים

דהיינו ביום הרביעי כו' דבע"ש כ' דלפי הטעם משום עונג שהוא דעת הרא"ש א"כ שרי ברביעי שקודם שבת דהבלבול והצער מרביעי עד השבת משא"כ לפי הטעם שכ' הרז"ה משום שיצטרך לעשות מלאכה בשבת ולכן ג' ימים קודם שבת הוה מקמי שבת וא"כ ברביעי גופיה נמי אסור. וכ' בע"ש דהמחבר שכ' בסעיף ב' הטעם משום עונג וא"כ מותר להפליג ברביעי . והמ"א ס"ל דגם המחבר אוסר ביום ד' כיון דהאפשר שיבא לידי חילול שבת וכמו שכ' המחבר סעיף ד' ולכן כ' המג"א בסק"ג דקודם ג' ימי' היינו ביום ג' כמ"ש בסעיף ד' ודלא כע"ש שכ' להתיר ביום ד' לפי מ"ש בש"ע הטעם משום עונג שבת וזהו שכ' המג"א בס"ק

ביאור הגר"א

ולא נקט קודם אלא משום אידך נקט ה"כ דנקט דוקא ג"י דס"ל כמ"ש ב"ח דמדברי הר"ן ורז"ה שכ' הטעם דכל ג"י קודשבת קמי שבת מקרי משמע דכל ג"י אסור אף בד' אבל מדברי הרא"ש שם מ' דבד' מותר וכ"ה להדיא בתוספתא הביאו הרא"ש שם דבש"א אף ברביעי וב"ה כו' וכ"ה בירושלמי הביאו הרשב"א שם אין מפליגין בים הגדול לא בע"ש ולא בה' בשבת בש"א אף בד' וב"ה מתירין וכ"פ הרשב"א שם להדיא דבד' מותר וכ"כ בהג"ה שם להדיא ד"ה אבל כו' ור"י פוסק כו' וכ"מ בתוס' דעירובין מ"ג א' ד"ה הלכה כו' וכ"ת בירושלמי כו' : ואפי' אין בגובה. דלא כדעת הרי"ף שם דאפי' ביום הראשון אסור מדאיבעיא להו בפ"ד דעירובין אם יש תחומין למעלה מי' ואם במקום שיש תחומין אסור אפי' קודם ג"י א"כ הל"ל מברייתא הזאת דמותר : ואפי' במקום. כפי' הרז"ה דברייתא מיירי במקום שיצטרך הישראל לעשות מלאכה וכמ"ש בס"ד : בבקר . סמ"ג דהל"כ א"א להגיע : מפני. עמ"א : ס"ב הא דאין. דומיא דהידך ברייתא דאין צרין : ולפיכך מותר. וכמ"ש בירושלמי ותוספתא דב"ה מתירין : והוא שלא. דכיון דמדרבנן הוא כמ"ש בסי' ת"ד ס"ב הולכין בספקו להקל : אבל כו' אסור כו'. ר"ל אפי' מיום ראשון כדעת הרי"ף וכמו שדחה בב"י דברי מהרי"ק וז"ש אסור אפי' הפליג ביום ראשון אסור בשבת במקום כו' והוסיף הרמ"א לצאת שאין איסור אלא לצאת בתוך ג"י וז"ש וכן כו' שלשה ימים שגם במה שהוסיף בש"ע ג"כ שלשה ימים : וכן בספינה.כנ"ל

הגהות רעק"א

ס"ב בסמוך:סעיף ב' והוא שלא יהא ידוע . מזה מוכח דס"ס להחמיר מ"מ בדרבנן לקולא דהא הכא הוי ס"ס להחמיר ס' אי בעומקם עשרה ואת"ל שיש עשרה דלמא יש תחומין למעלה מי' ע' לקמן סי' ת"ד : מג"א ס"ק ז' שמדברי הרי"ף . נ"ל התוס' :

חכמת שלמה

קודם שבת ופלוגתת הרז"ה והרמב"ן אם נשפכו החמין שלאחר המילה אם מותר למול או לא. עיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ה' סי' קל"ד בתשובתי לק"ק בושטאטש מ"ש בזה ע"ש ודו"ק : שם סעיף ב' והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעומקם עשרה טפחים וכו'. נ"ב מה שקשה ע"ז דהרי הוי ס"ס דלמא אין במים עשרה ואת"ל יש בהם עשרה דלמא יש תחומין למעלה מיו"ד ועיין בחיבורי לאהע"ז מהדורא ו' סי'

מחצית השקל

הא בקיעים בקביעא דירחא ואין אנו עושים י"ט שני כ"א משום מנהג אבותינו מכל מקום אין מפליגין : (ס"ק ג) קודם היינו ביום ג' וכמ"ש סעיף ד' דלא כע"ש ר"ל דבסעיף ד ביוצא בשיירא כתב הרב"י להדי' דביום ד' אסור ולא הותר רק ביום ג' וס"ל למ"א דה"ה בהפלגה ובספינ' דלא כע"ש שכתב דאין לדמות הפלגת ספינה ליוצא בשיירא דלאיסור הפלגה נאמר בו ד' טעמים ר"ח ס"ל דאיסורו משום דה"ל כאלו התנה לילך בשבת חוץ לתחום וזה דוק' ביום ד' ששייך לשבת הבא' וכדאי' בגיטין ס"פ מ"ש דף ע"ז ע"א חד בשבתא תרי ותלת בתר שבתא ר"ל נחשבים לשבת העבר ארבע וחמש ומעלי שבתא קמי שבתא ר"ל שייכים לשבת הבאה . והרז"ה ס"ל הטעם דכיון דלפעמים צריכים לחלל שבת בספינה ע"י קשירה והתרת חבלים ואי לא עביד מסתכנים והותר מ"מ אם יצא ביום ד' הוה ליה כאילו התנה לחלל שבת דהא יום ד' שייך לשבת הבאה ור"י ס"ל משום איסור שיטה דאסור משום גזירה שמא יעשה חבית של שייטין ואע"ג דשיטה ממש היינו ששט בגופו משא"כ כאן דהספינה שטה מ"מ דומה לשט ואפי' ביום ד' ששייך לשבת הבאה מ"מ אסור והרי"ף דחה טעמו של ר"ח דאמר משום תחומין דא"כ אפי' ביום א' תאסר דלא ס"ל ה"ט דמיום ג' שייך לשבת העבר ולכן ל"ח לאיסור שבת הבאה וממילא גם טעמים האחרים נדחו ולכן כתב הרי"ף הטעם דכל ג' ימים הראשונים לכניסת הספינה ע"י הנענוע והרחון ים הגדול גורמים הקיאה ולכן מיום ד' אסור כי יצטרך לבטל עונג שבת . והאי דסעיף ד' הוא מתשובת הריב"ש הובא בב"י וז"ל שאלת על היוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים כו' אם ראוי למחות בידם שלא יצאו בשיירא תשובה דבר זה מתורת הרז"ה למדנו שנתן טעם בהאי דאין מפליגין ואין צרים על עיירות של גוים פחות מג' ימים משום דמקום סכנה הוא וכל ג' ימים קודם שבת שבת מקרי ונראה כמתנה לחלל שבת שאין דבר שעומד בפני פקוח נפש וה"ה למפרים במדבר וכ"מ סכנה שעתיד לחלל שבת עכ"ל הרז"ה ולפ"ז כל היוצא כו' ביום אב"ג מותר אבל היוצא ביום ד' ה"ו אסור כו' אע"פ שהרי"ף ורמב"ם פי' ברייתא זו בענין אחר (כנ"ל) מ"מ הדין דין אמת עכ"ל וס"ל להע"ש ע"כ לא כ' הריב"ש דגם ביום ד' אסור אלא לפי דאזיל בשיטת הרז"ה שהטעם שנראה כמתנה לחלל שבת ולכן לא הותר כ"א ביום ג' דאז עדיין נקרא בתר שבתא ושייך לשבת העבר אבל לדידן דקי"ל כהרי"ף דהטעם משום עונג שבת כנ"ל דכל ג' ימים הראשונים י"ל צער גם ביום ד' מותר כי אז ביום שבת כבר כלו ג' ימים הראשונים ואזיל ליה הצער ומ"א חולק דע"כ לדידן אפי' ביום ד' אסור אע"ג דהרב"י העתיק בסעיף ב' טעם הרי"ף שדחי' טעם תחומין דא"כ ג"כ ביום א' יאסר אע"כ משום עונג וצ"ל אכתי לפי טעם הרי"ף ג' ימים קודם שבת ליכא צער בשבת ויוכל לקיים עונג שבת מ"מ איסור תחומין היכן אזיל. ניהו דבזה י"ל כיון דלהרי"ף מיירי דוק' בים המלח ושם הספינה למעל' מיו"ד וליכא איסור תחומין מ"מ טעם הרז"ה דהוי כאלו מתני' לחלל שבת היכן אזיל . ואפי' ביום א' יאסר כיון דהרי"ף אינו מחלק בין ימים דמקרי קודם שבת ובין ימים הנקראים אחר השבת . וניהו דבספינה י"ל דמיירי במקום שלא יבא לידי חילול שבת מ"מ בסיפא דברייתא' דקתני אין צרים על עיירות של גוים כו' וגם שם יתן הרי"ף טעמיה שג' ימים הראשונים מפני אימת חרב המלחמ' הם מצטערים ואין יכולים לקיים עונג שבת ואחר ג' ימים אזיל פחדא דלבא מ"מ תקשי דיאסר אפי' קודם ג"י דהוי כאלו התני לחלל שבת מפני פקוח נפש דבמלחמה ודאי צריכים לחלל השבת אלא ע"כ הרי"ף ס"ל דגם כשיחלל שבת הא ליכא איסורא דהא איכא פקוח נפש א"כ כשהולך בחול אפי' ביום ו' לא אמרי' דהוי כאלו התנה(ומ"ש הריב"ש אע"פ שהרי"ף והרמב"ם פי' בד"א מ"מ הדין דין אמת הא לרי"ף בשיירא דל"ש פחדא אפי' ביום ו' מותר מ"מ הדין שנשאל עליו הריב"ש אם מותר לצאת ביום ג' וכ' הריב"ש דמותר זה גם להרי"ף אמת אע"ג דלהרי"ף אפי' תוך ג' ימים מותר מ"מ ע"ז לא נשאל הריב"ש כמבואר בלשון השאלה אם יש למחות לצאת כו' והשיב דעכ"פ ביום ג' מותר ובזה מודה הרי"ף) וא"כ הרב"י שהביא בסעיף ד' דברי הריב"ש ע"כ נ"ל דגם הוא ס"ל אם יוצא תוך ג"י הוה כאלו התנה וכשיטת הרז"ה דלא כהרי"ף בזה והא דכתב בסעיף ב' בספינה טעם הרי"ף כדי לאסור אפי' הולכת למעלה מיו"ד דהיינו בים המלח דליכא איסור תחומין וגם אפי' במקום שלא יצטרך לחלל שבת מ"מ אסור משום צער אבל בהאי דאין צרים על עיירות של גוים פחות מג' ימים לדעת הרב"י דהשיב כאלו התני' כיון דיוצאי' להלחם ודאי יצטרכו לחלל שבת א"כ מלבד טעם הרי"ף בג' ימים הראשוני' מאימת פחד חרב לטושה אין מקיימים עונג שבת בלא"ה איכא טעמא דהוי כאלו התני' לחלל שבת וא"כ אפי' ביום ד' אסור כמ"ש הרב"י בסעיף ד' ביוצא בשיירא וכיון דדין אין מפליגין כו ואין צרים כו' בחד ברייתא קתני ותני בשניהם חד לישנא ג' ימים קודם שבת מסתמא הן שוין בפירושן: וכמו באין צרים אפי' ביום ד' אסור ה"ה באין מפליגין כו' אפי' ביום ד' אסור דאפי' מפליג ביום ד' אכתי בכניסת שבת יש לו צער בספינ': (ס"ק ד) הישראל כו' ועס"ד שגם הרב ב"י כנ"ל : (ס"ק ו) יש כו' שהעוסק במצו' כו'. בס' תוס' שבת השיג ע"ז דניהו דלטעם הרי"ף י"ל כמ"ש במ"א דהעוסק במצוה כו' מ"מ לטעם דהוי כאלו התנה לחלל שבת לא סגי בטעם דהעוסק כו' דהא איסורו משום חילול שבת וע"כ נ"ל הטעם דהא דאסור משום דהוי כאלו התנה אינו אלא מדרבנן ומשום דבר מצוה אוקמי' אדין תורה והא הרב"י נראה דס"ל גם טעם דהוי כאלו התני' כמ"ש בס"ד וא"כ למה כ' מ"א הטעם דהעוסק במצוה כו' ע"ש שהאריך ולענ"ד כפי מ"ש הוא דהאי דהוי כאלו התנה אין בו רק איסור דרבנן י"ל דס"ל למ"א דזה לא מקרי כאלו עבר על לא תעשה כל מלאכה אלא דהוי מכלל עשה וביום השבת תשבות והוי מצות עשה דרבנן א"כ גם ע"ז שייך הטעם דהעוסק במצו' פטור מן מצות שביתה דרבנן ונקט מ"א לשון הפוסקי' שכ' הטעם דהעוסק במצו' כו' : (ס"ק ז)שמקרקע כו' והוא יושב למטה כו' הוא לשון ספר יראים ומ"ש ואפי' יושב למעל' כו' הם דברי מ"א והנה דבעירובין דף מ"ג ע"א בעי ר"ח יש תחומין למעל' מיו"ד כו' עמוד גבוה י' ורחב ארבע לא תבעי לך דארעא סמיכתא הוא ופירש"י כשנכנס ראש א' מהעמוד מתוך התחום וראש השני חוץ לתחום לא יעלה עליו ויצא נראה השני שהוא ח"ל דהא הילוך מעליא הוא כי תבעי לך בעמוד גבוה י' ואינו רחב ד'. נ"א בספינ' כו' ולא הפשיטא וכיון דקי"ל תוך י"ב מיל דרבנן לכן אזלי' מספיקא לקולא אבל חוץ לי"ב מיל דס"ל דהוי דאורייתא אזלי' מספקא לחומרא מיהו! כ' הרמב"ם דבימים ונהרות אפי' חוץ לי"ב מיל הוו דרבנן דלא ניחא להילוך ואינו דומי' לדגלי מדבר ולכן אפי' חוץ לשנים עשר מיל אזלי' בספיק' דלמעל' מעשר' לקולא ומ"ש מ"א ואפי' יושב למעלה אסור כיון דהספינה רחב ארבע הוא דברי הס"ם דלעיל בעמוד רחב ד' לא קמבעיא כו' אלא שבסי' א"ר ובסי' ת"ש השיגו בזה על מ"א והסכימו לדעת ס' יראים דדוקא ביושב למטה אבל יושב למעלה כיון דמקום ישיבתו הוא למעלה מי' מותר.והביאו ראיה במה דאמר הס"ם כי תבעי לך בעמוד כו' נ"א בספינה ולפ"ד מ"א נ"ל דאין הספינה רחב ארבע והוא דוחק ועוד הא בעי למפשט התם דתנן התם מעשה שבאו מפלנדרסין והפליג' ספינתם בים ר"ג וראב"ע הלכו את כל הספינ' ור"ע ור' יהושע לא זזו מד' אמות שרצו להחמיר על עצמם.ומסיק שם הס"ם דבמהלכת הספינה כ"ע לא פליגי דמהלך את כלה כיון דבכל עת מהלכת ולא נחה לא הי' לה מעולם ד"א מגומלמות כי פליגי בשעמד' ר"ג וראב"ע מתירים אע"ג דבעת עמידתם קנה לה ד' אמות.מ"מ הלכו את כלה כיון ששבת באויר מחילת הספינ' בין השמשות נחשב כל הספינה כד' אמות ור"י ור"ע אסרו בעמדה ול"מ מה ששבת באויר מחילתה וספינ' שהיו מהלכים בה היתה מהלכת וא"כ אפי' ר"ע ור"י היו מתירים אפ"ה רצו להחמיר ע"ע שמא עמדה פעם א' ולאו אדעתייהו ואי אמרת אין תחומין למעל' מי' למה החמירו אפ"ת שעמדה מ"מ כיון דהים גבוה י' וליכא איסור תחומין ומשני לעולם אין תחומין למעלה מי' וספינתם הלכ' ברקק דלא היה גבוה י' וא"א לדברי מ"א דאם הספינה רחב' ד' אפי' יושב למעלה אסור אפי' אין תחומין למעלה א"כ מאי ראיה מייתי הס"ם מר"ע ור"י דלמא ספינתם היתה רחב' ד' וניהו דהם היו יושבים למעלה דכן דרך ע"פ הרוב ביושבים בספינ' מ"מ לדעת מ"א אפי' הכי למעלה איכא איסורא. א"ו בספינה אפי' רחב ד' לא ניחא הליכה מקרי ושרי עכת"ד ולא הבנתי דבריהם דלפי דעתם הוה ליה להקשות על דברי מ"א מדברי עצמו שכתב אפי' יושב למעלה אסור אם רחבה ד' והיינו אי ליכא מקרקע הספינה עד קרקע הים י' טפחים אבל אי איכא מקרקע הספינה עד קרקע הים י' טפחים מודה מ"א דמותר ותקשי למה הא בעמוד גבוה י' ורחב ד' אסור ולמה הותר בספינה אלא ע"כ דעת מ"א בשלמא אי איכא מקרקע הספינה לקרקע הים י"ט א"כ המים שבשם שקעה הספינה שם ליכא איסור תחומין כיון דהמים בעצמן גבוהים י' וא"כ היושב בספינה אפי' רחבה ד' ליכא איסור תחומין כי א"א לו' דהמים שתחת הספינ' בהם ליכא איסור תחומין כי גבוהים עשרה. ובספינה שלמעל' מן המים ההם יהיה בהן איסור תחומין הא ודאי ליתא. אך המ"א הא מיירי שאין מקרקע הספינ' עד קרקע המים י' טפחים א"כ המים שתחת הספינ' במקום שקיעת' יש בהן איסור תחומין אלא שבאת לו' דמ"מ היושב בספינ' למעלה לא יהיה שם איסור תחומין כי שם יש גובה י' מקרקע המים בזה ס"ל דמ"מ יש איסור תחומין כיון דשם במקום שגבו' י' מקרקע המים; דהיינו בספינ' שם ניחא תשמישת' כיון דרחב ד' ויש לו דין עמוד גבו' י' ורחב ד' והוא פשוט לענ"ד . ובזה אזלא קושית א"ר ות"ש . דהס"ם דאמר נ"א ספינה מיירי רחבה ד' אלא מיירי שמן קרקע הספינ' עד קרקע המים גבוה י' וכה"ג גם מ"א מודה כנ"ל וכן הס"ם הוצרך לדחות הפשיטות מעובדא דר"ע ור"י במהלכת ברקק דהיינו שלא היה מקרקע הספינה י' טפחים דאלת"ה אפי' רחבה ד' מודה מ"א דליכ' איסור תחומין . וכ"כ הב"ח בשם ס' יראים ר"ל גוף הדין דבעי' מקרקע הספינ' עד קרקע המים נ"ל י' טפחים אבל אי ליכ' י' טפחים דאפי' יושב למעלה יהיה אסור בזה הדרב' ספר יראים חולק . וכמו שכתב מ"א מיד אחר זה וכן מבואר להדיא בספר יראים הובא בב"ח . אלא שכתב שמדברי התוספות בשבת דף ק' ע"ב דברי המתחיל גמירי והרמב"ם כנ"ל . ולא ידעתי היכי רמיזא כו' ר"ל דאין ראיה מדברי התוס' אדרבא משמע מדבריהם להיפך שגם התוס' ס"ל כס' יראים והכי איתא שם ההולך בספינ' רב הונא אומר מוציא זיז כ"ש ותמלא . ואמרינן דהאי זיז להכירא בעלמא אע"ג דהים הוא כרמלית וספינה רה"י ואיך הותר לו למלאות ה"ט דקי"ל דכרמלי' היכי תופסת כי אם עד עשרה טפחים . אבל אויר שלמעל' מיו"ד ה"ה מקום פטור וס"ל כרמלית משפת מים מודדים ר"ל מקרקע המים ולא אמרינן דהמים כארעא סמיכתא ויהיה האויר שלמעלה מן המים כרמלית עד י' טפחים למעל' מהמים אלא מודדים י' טפחים מקרקע המים וא"כ כל שגבו' י' מקרקע המים שם מתחיל מקום פטור וקי"ל דאין ספינ' מהלכת בפחות מיו"ד א"כ משפת המים ולמעלה היא מיד מקום פטור ולכן מותר למלאות ולהכנים תוך הספינה והזיז להיכרא בעלמא . והק' בספר יראים והובא בב"ח וז"ל על הא דאמרינן לרב הונא לעיל גמירי דאין ספינ' מהלכת בפחות מעשר' יותר מעט כדי שיתקע הכלי שמושב בו וא"ל מהא דאמרינן בעירובין דף מ' בעובדא דספינ' הבאה מפלנדרסין הנזכר לעיל במהלכת ברקק פי' פחות מעשר' הא ל"ק דהתם פי' שולי הספינה שהן משוקעים במים ג או ד' טפחים היה תוך י' טפחים נמלא היושב בשולים בתחומים למטה מיו"ד מהלך אבל משפת הים עד קרקע הים יותר מיו"ד הרב' עכ"ל ספר יראים ומיהו מדברי התוס' פרק הזורק לשם שהק' קושית ס"י הנ"ל ותי' בעירובין מיירי בספינ' קטנה שהולכת אפילו בפחות מיו"ד אבל הכא בספינות גדולות שטוענים אות' ביותר ומשוקעי' הרבה במים ואין מהלכת בפחות מיו"ד מיהו נ"ל שאפי' הכלי שדול' בו ונשקע במים הוי למעל' מיו"ד דאם לא כן איך ממלא עכ"ל התוס' ומזה הוכיח הב"ח מדלא תי' התו' כמ"ש בס' יראים א"ו דפליגי על ספר יראים וס"ל דלא בעינן עשר' טפחים משולי הספינ' עד קרקע הים י"ע מ"מ כיון דהמים גבוהים משפת המים עד קרקע הים סגי ע"ז כתב מ"א דאדרב' משמע מדבריהם דס"ל כספר יראים . וקשה איך שייך זה פה אחר התירוץ ר"ל דה"ל להקדים ומיהו נ"ל דאף הכלי כו' דהוא פי' דברי הס"ם מיניה וביה ואח"ז ה"ל לכתוב קושייתם מעירובין שהוא ממקום אחר : וא"כ הכא נ"ל מ"ד כו' בלי השקוע כדי שיבא הכלי למעל' מעשרה אולם היכי רמוז דבר זה בדברי הס"ם שאמר גמירי דאין הספינ' כו' בפחות מי' מלבד שקיעות כלי דכלי מאן דכר שמיה אע"כ ר"ל בלי שקיעת הספינ' ור"ל הספינה אינה מהלכת היינו שולי הספינה שמהלכי' נ"! גבוה י' : וא"כ נ"ל בעירובין כו' ר"ל הפתח נ"ל כתי' ספר יראי' כיון דעכ"פ נ"ל דאיכ' מהלכת אה"כ

המים

ג ° י היכא דמותר להפליג מערב שבת אם נכנס בספינה מערב שבת וקנה בה (י) שביתה אף על פי שמפלגת בשבת א] מותר י כ והוא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שביתה: הגה ויש אומרים יא דאפי' יצא מן הספינה שרי דמאחר שקנה בה שביתה מע"ש מות' אח"כ ליכנס בה בשבת ולהפליג . וי"א יב שעושין (יח) קידוש בספינה ואח"כ חוזרים לביתם ולנים שם ולמחר חוזרין לספינה ומפליגין כן נהגו בקצת מקומות ואין למחות (ר"ן פ"ק דשבת וריב"ש סי' י"ז קכ"א קכ"ג) ועיין לקמן סי' של"ט ות"ד :

ד ג היוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים שהם צריכים יג לחלל (יב) שבת כי מפני הסכנ' לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם ג' ימים קודם שבת אסורים לצאת יד וביום ראשון ובשני ובשלישי (יג) מותר לצאת ואם אח"כ יארע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש מותר ואין כאן חילול (יד) טו ה והעולה לארץ ישראל אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת כיון דדבר מצוה היא יכול לפרוש ופוסק עמהם לשבות ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבות עמו טז יכול ב] ללכת עמהם חוץ לתחום מפני (טו) פיקוח נפש יז ואם נכנס לעיר אחת בשבת מהלך את כולה ואפי' הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס לעיר מותר דכיון יח דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח : הגה °° י"א שכל מקום שאדם הולך יט (טז) לסחורה או לראות פני חבירו (ה) חשוב הכל דבר מצוה ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות כ והליכת (יז) שיירא תוך שלשה ימים כי חושבים הכל לדבר מצוה ואין למחות בידן הואיל ויש להם על מי שיסמוכו :

רמט דינים השייכים לערב שבת . ובו ד סעיפים :

א א * אין הולכין בע"ש א יותר (א) מג' פרסאות כדי שיגיע לביתו בעוד היום גדול ב ויוכל (ב) להכין צרכי סעודה לשבת בין שהולך לבית אחרים בין שהולך לביתו ג וה"מ כשהוא ביישוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת אבל אם במקום שהוא שם א"א לו להכין צרכי שבת או שאינו מקום יישוב בשוה מותר לילך אפי' כמה פרסאות ג ואם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת מותר לו לילך כמה פרסאות בכל גוונא :

ב (א) ד אסור לקבוע בע"ש סעודה ומשתה ה שאינו רגיל בימי החול ואפילו הוא ג סעודת אירוסין

°ע' ריב"ל ח"ג פ"ג ומ"ל סי' ל' °° עסי' תקל"ד

מגן אברהם

כמ"ש סימן ש"ה ס"ח : י והוא שלא יצא. דאסור ליכנס בשבת בספינ' משום שט כמ"ש ססי' של"ט : יא דאפי' יצא. °) דמאחר שקנה שבית' ה"ל כביתו ומותר ליכנס בה בשבת ופכ"פ כשמגיע ליבשה אסור לזוז מד"א כמ"ש ססי' ת"ד אבל אם לא יצא מותר. ובספינ' מהלך כולה כמ"ש סי' ת"ה ס"ז ואם לא שבת בה לא כיון דנכנס בה לדע' ע"ש ואפי' אל י"ט ע"ש שרי לקנות שביתה עיין סי' ת"ו : יב שעושין קידוש וכו' . לפרסומי מילת' (כ"י) וכ"ל דבעי דוקא שישב שם בין השמשות וכ"מ בכל הפוסקי' דלא כלבוש : יג לחלל שבת. אפי' באיסור דרבנן (ריב"ש סי' י"ח) : יד וביום אב"ג . וריב"ל ח"ב ס' כ"ג כ' דכיון דיודע בודאי שיחלל שבת אסור וכ"כ רדב"ז ח"א ס"י ועפ"ז סומכין עכשיו שמסתכנין בעצמן שלא לחלל שבת (כ"ה) : טו והעולה לא"י . ודוק' ע"ד להתיישב וי"א אפי' ע"מ להחזיר כיון דאפי' מהלך ד"א בא"י מצוה היא (כ"ה) : טז יכול ללכת וכו'. ואם מתירא להתעכב במדבר שמא יפגעו בו לסטים ויגזלו ממנו הבהמ' ולא יוכל ללכת ברגליו או אם יקחו ממונו לא יוכל לחיות עוד או אם יקחו מלבושיו בזמן הקור במעט ימות בקרירות כל א' מאלו מקרי פ"נ (°) ומותר לילך עמה' (רמ"ג סימן ק"ע): יז ואם נכנס כו'. וכ"ל דדוק' כשהלך לשם מצוה ולא לסחור' : יח דלדבר מצוה נפק . ואם יצא קודם ג' ימים אפי' יצא לדבר הרשות נמי כיון דהשת' היה צריך לצאת מפני פ"נ יש לו אלפים אמה לכל רוח כמ"ש סימן ת"ז וכ"ל דאם הלך תוך ג' ימים מפני שסבר שמותר לילך תוך ג"י ה"ל שוגג ויש לו אלפים אמה לכל רוח כמ"ש סט"ז ב"ד סי' ל"ע דאומר מותר שוגג היא: יט לסחור'. אפי' יש לו מזונות והולך לסחור' להרוח' (°)עסי' תקל"א ס"ד. ולגבות מעות מעכו"ם שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מקרי פסידא ודאית (מ"ל ור"י הלוי) וככר נתפשט המנהג להפליג אפי' בשבת (רלב"ח כ"ח) אבל במ"ל כת' דאין להקל נגד רוב הפוסקים וכ"ש כשהספינ' הולכת בשבילו דלכ"ע אסור וכ"כ ר"א ששון סל"א וסל"ב : כ והליכת שיירא' ☞ וכ"ל דבשיירא אין להקל כמש"ל וכ"כ ע"ש בשם כ"ה :

רמט א יותר מג' פרסאות. ואם הוא יושב בעגלה יכול ללכת יותר ☜ (°) ומ"מ יזהר שיהיה יכול להגיע בעוד היום גדול (כ"ח): ב ויוכל להכין.ובמדינות האלו רוב בני אדם מכינין בריוח ולכן אין נזהרים בזה (אגודה סוף סוכה) : ג סעודת ארוסין. וה"ה סעודת נשואין דהי' אפשר לעשותו

ט"ז מגן דוד

באיסור וזה אין שייך כאן: (ה) חשוב הכל דבר מצוה. קשה מ"ש מהא דסי' תמ"ד לענין חמץ בביתו דלא חשיב דבר מצוה אלא כהולך למול בנו כו' כדאיתא בגמרא בהדיא וכ"ת דכאן אין רק איסור דרבנן כמה שמפליג ליס דהא גם שם אם מבטל החמץ אין כאן רק איסור דרבנן ונ"ל דשאני חומרא דחמץ שצריך הרחק' יתירה כיון שאדם רגיל בו ע"כ החמירו בו יותר שצריך לחזור בשבילו אם לא עוסק במצוה גדולה :

רמט (א) אסור לקבוע כו'. ל' הרמב"ם אינו כן אלא שהרב בעל הש"ע עירב בו פי' של הרב המגיד וז"ל הרמב"ם בפ"ל אסור לקבוע סעודה

באר הגולה

הרא"ש י טור בשם בה"ג כ תוספתא בעירובין מ"ג והרא"ש שם וגם בתשו' והרשב"א בתשובה ל הריב"ש בתשובה מ פירוש הרז"ה שם מ רמב"ן בתשובה: א סוכה מ"ד וכדאיכא דאמרי הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפר' ל' ב בית יוסף ג מדברי הרמב"ם שם ורבינו ירוחם בחלק א' ד מהא דגיטין ל"ח ה הרב המגיד ברמב"ם פרק ל' :

עטרת זקנים

רמט * אין הולכין בערב שבת כו' ובמדינות אלו אין נזהרין בזה וי"מ דדווקא בהולך ברגליו אבל ההולך בעגלה או רוכב על הסוס נהגו העולם להקל והנח להם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין מ"מ צריך להזהר שלא יהלך עד עת ערב אפי' למהר כדי לבא לעירו ולביתו כי הרבה פעמים נכשלי' שמחללים שבת :

אשל אברהם

א] מותר ועיין סימן של"ט מ"ש ס"א:
ב] ללכת. ואם לא התנה אלא דסבר שמותר לאלת יוכל ללכת ברגלי בהמה וברגליו כדי שלא יבא לידי סכנה שו"ת הר"ס גלאנטי סי' ק"י :

לבושי שרד

ס"ק ט"ז (°) ומותר לילך עמהם . סמ"ק סימן ס"ע כנ"ל : סקי"ט (°) ע"ס תקל"א ס"ד כצ"ל : רמט מ"א סק"א (°) ומ"מ יזהר שיהיה יכול להגיע כצ"ל :

חתם סופר

וכו' : שם במג"א סק"י דאסור ליכנס. נ"ב בחידושי העליתי דלכמה פוסקים צ"ל דלא שייך גזירת שט אלא במעברא שעובר לרוחב הנהר אבל הנוסע בספינ' למרחק לא גזרו משום שט אלא

נתיב חיים

שם ס"ק י"א מאחר שקנה שביתה ה"ל כביתו כ"ב כשאלתי מבני הרב החריף מהור"ר טוביה בהיותו אב"ד דק"ק אוטין והגליל ובעת הוא אב"ד במדינות באדין וטורלך וז"ל ואגב אעורר בשאלות שתים קטנים הם לנגד אאמ"ו הגאון נר"ו והוא כי בסיבוב הגליל זה מצאתי ראיתי בעיר קמיק מעבר לנהר מולדא ואיזה יהודים דרים משפת הנהר מזה ומזה ובצירופם יש להם מנין והולכי' הדרים שם וקונים שבית' בע"ש בספינה ולמחר עוברים בספינה ואני שיט כד לילך שסלמנין ואומרים שכן הורה להם הרב המנוח מהור"ר ליב וורמיז זלה"ה שישב מקדם על כסא הרבנות הזה ושאלו אותי הדין זה שאחוה להם דעתי הנה בענין שביתה לא ידעתי טעם כלל כיון שהוא בתוך התחום שביתה זו לא מעלה ולא מוריד כי עיקר טעם שביתה הוא שאם הוא דר והיינו דוקא אי רוצה להפליג חוץ לתחום כמבואר בכל הפוסקי' בסי' רמ"ח ע"ש אבל אי קיימי בתוך התחום מה לי להוציל שביתה זו:

שערי תשובה

סי' רמח (טז) לסחורה עבה"ט ועיין שו"ת חות יאיר שכת' שאין להתיר אפי' אם אין הספינה הולכת בשבילו ואפי' ביו"ט של ר"ה דיש מצוה להשלים מנין ולתקוע ולהתפלל ברבים אין להתיר ומשמע שם דאם אין הספינה הולכת בשבילו קצת צד היתר ע"ש וגם מבואר מדבריו במקום שיש רפסודות קורות מסודרות על שתי ספינות גדולות הולכות כל היום מעבר לעבר ומעט מזעיר שניכר מעשה ידי אדם בהעברתם אם היהודי מכירו ואינו אומר לו דבר ועובר עליו למנין בשבת אין איסור ולא מחלפא בספינה אחרת מצד שינוי גדולה ומעשים ושמא שלא נקראת ספינה סתם רק בחיבור מלת גשר ע"ש ובשו"ת עבודת הגרשוני סי' קכ"ג כת' בענין גשר הפורחות (נראה שהוא הענין שכת' החו"י שכת' שם שהגשר מתגלגלת מעצמה ויש שם מלח גדול והספן יחפור בו למען ילך בקל ובמהירות) אין להתיר רק אם רופא צריך לילך לחולה אפילו שאין בו סכנה וכן אם נקרא אל המושל הגדול משום דרכי שלום וא"צ קניי' שביתה ממש רק קצת קניי' שבית' ע"ש. ואמנם בשו"ת שב יעקב סי' ט"ז כ' להתיר לעבור על הגשר הפורחות לדבר מצוה אלא שכ' שדיבר להלכה ולא למעשה ובתשוב' הג"מ זוסקינד רוטנברג סי' א' וסי' ב' מתיר ג"כ ובספר נתיב חיים כ' לקנות שבית' מבע"י ולצאת ידי הכל צריך לשהות בספינה כל זמן בין השמשות וכת' שכן נהגו בכמה מקומות באשכנז לעבור בנהר בספינה לצורך מצוה עפ"י הורים ומורים ע"ש. ועיין בבר"י סי' של"ט שהרבה מחמירין ולכן היכא שאין צורך מצוה כ"כ יש להתרחק מזה . וכל היתירי' הללו הם כשהוא בתוך התחום דוקא כמ"ש בשב יעקב ע"ש :

באר היטב

כתב דבקרון אסור משום שמא יחתוך זמורה אבל הכא הבהמות הולכין למרחוק ולא שייך שמא יחתוך זמורה: (י) שביתה . אפי' אל י"ט ע"ש שרי לקנות שביתה עסי' ת"ו : (יח) קידוש לפרסומי מילתא . ובעי' דוקא שישב שם בין השמשות מ"א . כתב משפטי צדק נתפשט המנהג בזמנינו להפליג בספינ' בשבת ואין להתיר כשהספינה הולכת בשביל ישראל דלכ"ע אסור ואין לחלק באיסור זה בין י"ט לשבת אפי' בי"ט שני ואפילו בגינעה אסור וכ"כ מהר"א ששון עיין כנה"ג וע"ת ומ"א : (יב) שבת . אפי' באיסור דרבנן ריב"ש סי' י"ח: (יג) מותר . ומהריב"ל כתב כיון דיודע בודאי שיחלל שבת אסור וכ"כ הרדב"ז כנה"ג מ"א וכן נוהגין : (יד) והעולה לא"י . דוקא להתיישב שם . וי"א אפי' ע"מ להחזיר כיון דאפי' מהלך ד' אמות בא"י מצוה הוא כנה"ג : (טו) פקוח נפש . פן יגזלו ממונו או בהמה או מלבושים בימות הקור מיקרי פקוח נפש רמ"ג מ"א: (טז) לסחורה . אפילו יש לו מזונות והולך לסחורה להרווח' ולגבות מעות מעכו"ם שהוא חולה כל עוד שאינו גוסס לא מיקרי פסידא ודאית . מ"ל ור"י הלוי . ועיין במ"א סי' של"ט ס"ק י"ג . אי רשאי לילך בספינה קטנה או גדולה בשבת כדי להשלים מנין ולהתפלל עם הציבור עיין הרדב"ז ח"א סי' מ"ז ובתשובת חות יאיר סימן קי"ב ובתשובת עבודת הגרשוני סימן קכ"ג ובתשובת מהר"ש רוטנבורג סימן א' ב' וע"ל סימן ל' ס"ק י"ב: (יז) שיירא . ונראה לי דבשיירא אין להקל מ"א :

רמט (א) מג' פרסאות . ואם הוא יושב בעגלה או רוכב על הסוס יכול ללכת יותר ומכל מקום יזהר שיהי' יכול להגיע בעוד היום גדול . ב"ח : (ב) להכין . ובמדינות האלו רוב בני אדם מכיני בריוח ולכן אין נזהרין

יד אפרים

ד' עס"ד דגם הרב ב"י ס"ל כן (וע"ס מ"ש הרב וצ"ל כמ"ש) ודלא כע"ס ר"ל דלהע"ש דס"ל דטעם המחבר משום עונג א"כ י"ל שאם הוא במקום שיצטרך הישראל לעשות מלאכה אפילו קודם ג' ימים אסור וע"ז כ' דז"א דגם המחבר ס"ל דג' ימים קוד' שרי אף אם יצטרך למלאכ' בשבת כמבואר בסעיף ד' : ס"ק כ' וכ"ל דבשיירא אין להקל כו' ע"ש בספר ע"ש שכ' דלא התיר הרב לדבר מצוה אלא לענין שאין לחוש לעונג שבת אבל במקום שיצטרך לעשות מלאכה או יציאת חוץ לתחום אין להקל וכ"כ בספר כנה"ג ע"ש ומ"ש התג"א כמ"ש לעיל נראה שר"ל למ"ש בס"ק י"ד שיש מחמירין בזה אפי' אב"ג ומכ"ש א"כ דכל הליכת שיירא הוא מקום שיצטרך לצאת חוץ לתחום ולא מה דחשבינן להא לדבר מצוה: במג"א ס"ק א' ומכל מקום יזהר שיהי' יכול להגיע כנ"ל :

ביאור הגר"א

אבל אין. דמשום משתמש בבע"ח ליכא דלידי לדדין הן ומותר שבת קכ"ה א' ועמ"א : ס"ג היכא דמותר. דספינה ממילא אזלה וכב"ה פורסין מצודות כו' ואע"פ שנילוד בשבת ולהלכה נראה דאסור ועתוס' בפ"ד דערובין מ"ג א' ד"ה הלכה כו' : והוא. שבת קל"ט ב' : וי"א דאפי' כו'. עמ"א : וי"א שעושין כו'. עמ"א : היוצאי' כו' והעולה כו'. מברייתא דאין מפליגין הנ"ל לפי' הרז"ה כנ"ל : ואם נכנס. כיון דאזכם יצא חוץ לתחום עירובין רפ"ד מ"א ב' : ואפי' כו' דכיון כו'. ר"ה כ"ג ב' : לסחורה. כמ"ש בב"מ למ"ד ב' וערש"י שם ד"ה זה כו' ואפי' להרווחה כת"ק במ"ק פ"ג י"ד א' : או לראות. ערובין ל"ו ב' ורבנן זימנין כו' ושם פ"ב אר"י אין מערבין כו' : רק כו'. מ"ק שם : סי' רמט ס"א וה"מ כשהוא כו' ואם. כמש"ש אפי' כשא דהרסנא כו' : ס"ב שאינו רגיל. כן מוכח מהא דע"פ ל"ט ב' אוכל והולך כו' : ואפי' הוא. ירושלמי : וכל היום. דסתמא קא' שם בע"ש : וסעודה שזמנה. דאפי' סעודת אירוסין

חכמת שלמה

ל"ה ד"נ בתשובתי שם מ"ש ליישב זה דרך אגב וכמה חידושי דינים היוצאים שם מזה בעזה"י ע"ש . שוב ראיתי קושיא הנ"ל בשעה"מ הלכות מקוואות בדין אם מדרבנן ס"ס להחמיר ע"ש ולפמ"ש שם בתשובה הנ"ל נדחה קצת ראיתיו ע"ש ודו"ק : שם סעיף ד' היוצא בשיירא במדבר וכו' והעולה לא"י וכו'. נ"ב עיין בהר"ן פרק ר"א דמילה מה שהביא שם פלוגתת הבעה"מ והרמב"ן באם נשפך החמין שלאחר

מחצית השקל

המים גבוהים עשרה דהיינו מקרקע הספינ' עד קרקע הים יש גבוה י"ט:גם מתשובת הרמב"ם כו' ז"ל המובא בב"ח אין הפרש בין ההליכ' בימים המלוחים ובין הנהרות כו' ואין הפרש בין ההליכה בספינ' ובין ההליכה ע"ג סוחר של קורות הכל מותר אא"כ לא יהיו עמוקים ויהי' בין שטחה ובין שטח הארץ פחות מיו"ד טפחים וא"כ כו' אסור עכ"ל הרמב"ם משמע שדי אם יהי' משטח המים למעל עד שטח קרקע הים י' טפחים אעפ"י שמקרקע הספינ' ליכא עשרה עד קרקע הים מ"מ מותר : לכן אין לזוז כו' כיון דמהתוס' מוכח דגם הם ס"ל כספר יראים כמ"ש מ"א לעיל ומתשובת הרמב"ם אין הכרח דלא ס"ל כספר יראים א"כ לא מצינו חולק בדבר : (ס"ק ח) אסור כו' ולא גזרינן כו' דלשון המחבר שכתב אסור משום איסור תחומין יש לפרש דאפי' תוך התחום אסור משום איסור תחומין ר"ל כיון שייך בו איסור תחומין קמ"ל רמ"א דלא ואין הפי' כן : (ס"ק ט) להליכה כו' אבל הכא הולכים כו' שמא יחתוך זמורה כו' ה"ל לדי לדדים כו' לקמן בסי' ש"ה סעיף י"ח כתב רמ"א בהג"ה ואסור לישב על קרון כו' משום שמשתמש בבהמ' וגם שלא יחתוך זמור' עכ"ל וכתב המ"א דהן שני טעמים חדא שמא יחתוך זמורה להנהיג ועוד דמשתמש בב"ח אף ע"ג דקי"ל ניהו דאפילו לדדים אסורים מ"מ לדי לדדים מותר והכא ביושב בעגלה נראה דהוי לדי לדדים מ"מ אסור כיון דמשתמש בבהמ' גופה שמוליכתו אסור וכתב מ"א שם דמדברי התוס' בעירובין דף מ"ג ע"א נראה דחד טעמי' הוא שכתב וז"ל אם הבהמה מנהיג הקרון פשיטא דאסור להשתמש בבע"ח שמא יחתוך זמור' עכ"ל משמע דס"ל דגם הכא מקרי משתמש בלדי לדדים ואין אסורו כ"א משום שמא יחתוך זמורה לכן העתיק מ"א רק טעם שמא יחתוך זמור' דבטעם זה גם התו' מודים . שהבהמות הולכים ברחוק ממנו שהו' בספינה רחוק מן היבשה והבהמות הקשורים בספינ' הולכים על היבשה ולא יועיל לו זמור' להנהגה . ובע"ש כו' דאסור בספינה ור"ל משום טעם שני שכתב הרא"ש דמשתמש בבע"ה כיון דמשתמש בבהמ' גופה לא מקרי לידי לדדים וניהו דמטעם חתיכת זמור' אין לאסור בספינה מ"מ ראוי לאסור מצד שימוש בע"ח ומ"א חולק דבספינה גם טעם זה משום שימוש בע"ח לא שייכא : (ס"ק י) והוא כו' משום שט כי' ר"ל דומה לשיט' היינו כשהוא עצמו וגופו שטין ע"פ המים דאסרו הכמים שמא יעשה חביות של שייטין והכא בספינה שהספינה שטה והוא יושב בה לא שייך האי טעמא ואעפ"י כן דומי' לשיט' ואסרוה וזה דעת הרא"ש דלר"י שכתבתי לעיל שמהאי טעמא אין מפליגין בפחות מג' ימים משום איסור שיט' מאי מהני אם קנה בה שביתה מע"ש הא לדידיה אפי' בד' וה' אסור משום שיט' אלא הוא דעת הרא"ש כמ"ש הרב"י דבעירובין ר"פ מי שהוציאוהו חלק על רשב"ס שרצה להתיר ליכנס לספינה אפי' בשבת ועיין שם טעמו והרא"ש כ' דאסור ליכנס בשבת לתוך הספינ' משום איסור שיט' ובפ"ק דשבת על ברייתא דאין מפליגים כו' כתב רק טעם הרי"ף משום ביטול עונג שבת ולא כתב גם טעם ר"י משום שט א"כ ס"ל להרא"ש דמשום שט לא נאסר כ"א להפליג ולכנוס בה בשבת אבל אם נכנס בה מע"ש ליכא משום שט וע"כ הא דאסר' ברייתא ג"י קודם שבת ע"כ אין הטעם משום שט אלא משום ביטול עונג שבת : (ס"ק יא) דאפי' יצא כו' אסור לזוז מד"א דבשלמא אם לא יצא מן הספינ' א"כ מעולם לא קנה שביתה בשום מקום דהא בספינ' שמהלכת למעלה מיו"ד אין קנין שביתה א"כ במקום שגיע ליבשה קונה שביתה שם ביבשה אפי' באמצע יום השבת ויש לו אלפים אמה לכל רוח ממקום שמגיע ליבש' אבל אם יצא מהספינה מיד בשעת יציאתו קנה שביתה במקום יציאתו ביבשה וניהו דמ"מ מותר ליכנס לספינ' בשבת דה"ל כביתו ובספינה גופא ליכ' משום תחומין ולא קנה בה שביתה דהא קי"ל אין תחומין למעל' מיו"ד מ"מ במקום שהגיע ביבשה אח"כ אסור לזוז מתוך ד' אמות דהא הוא השתא חוץ לתחום ממקום שביתתו במקום שיצא קודם שהפליג : ובספינה מהלך את כולה ר"ל אפי' יצא אחר שקנה שביתה בספינ' מ"מ כל הספינ' נחשב לו כד"א כיון ששבת ב"ה באויר מחיצות הספינ' כמ"ש סי' ת"ה סעיף ז' . ואם לא שבת ב"ה לא ר"ל אפי' בספינה אין לו כ"א ד"א כיון שבין השמשות לא קנה בספינ' שביתה ולא שבת באויר מחיצות הספינה הוי כאלו יצא חוץ לתחום ונכנס לעיר אחרת שאין לו בעיר ההוא כ"א ד"א ואע"ג דקי"ל סי' ת"ה אם הוציאוהו גוים ח"ל ונתנוהו בעיר אחרת כל העיר נחשב לו כד"א עז"כ מ"א כיון דנכנס בה לדעת ר"ל דוקא בהוציאוהו גוים והם נתנוהו בעיר אחרת שלא מדעתו ולכך הותר לו כל העיר משא"כ כאן דנכנס שם מדעתו : ואפי' אל י"ט ע"ש כו' עסי' ת"ע באיזה אופן לא יהיה י"ט מכין לשבת: (ס"ק יב) שעושין כו' דוקא שישב בה ב"ה · דאם היה ב"ה ביבשה מאי הועיל עשיית הקידוש בספינ' מ"מ לא קנה שביתה בספינה כיון דב"ה קונה עירוב והקידוש אינו מועיל לענין קנין שבית' כ"א לפרסומי מלתא כמ"ש לעיל : (ס"ק טו) והעולה כו' וי"א כיון דאפי' מהלך כו' כדאיתא בכתובות דף קי"א ע"א אמר רב ירמיה ב"א א"ר יוחנן כל המהלך ד"א בא"י מובטח לו שהוא בן עה"ב : (ס"ק יז) ואם כו' ולא לסחורה . ר"ל ניהו שכ' רמ"א שגם ההולך לסחור' או לראות כו' מקרי דבר מצוה ועפ"ז נוהגים קצת מקומות להקל בהפלג' ובהליכות שיירא תוך ג' ימים מ"מ כיון דהרבה פוסקים חולקים וס"ל דכה"ג לא מקרי מצו' משום הכי כתב רמ"א דאין למחות ביד המקילים כיון שיש להם עמוד לסמוך עליו וס"ל למ"א הכו דלא להוסיף עליו שיקרא מצוה להתיר לו שיהי' כל העיר נחשב כד"א : (ס"ק יח) דלדבר כו' כמ"ש הט"ז כו' שוגג הוא ובפר"ה שם סס"ק י"ב חולק עליו ע"ש : (ס"ק יט) לסחורה כו' . אבל במ"ל כתב דאין להקל כו' ע' תשובת שב יעקב סי' ט"ז בענין הליכות ספינה להתפלל ביו"ד ובתשובת חות יאיר : (ס"ק כ) והליכת כו' דבשיירא אין להקל דהא כתב מ"א בס"ק י' דאפי' קודם ג' ימים אם נודע שיחלל שבת אסור :

סי' רמט (ס"ק א) יותר כו' ואם יושב בעגלה כו' ב"ח. הק' בספר ת"ש דמלשון מ"א משמע דזהו היתר ברור אך לא כן כוונת הב"ח שרבים אין נזהרים כו' ולכן אין למחות בידם כי מוטב שיהיו שוגגין כו' משמע דטוב ליזהר כפי הדין דאפי' יושב בעגל' אסור ואפשר דהוא הכרעת מ"א על פי מ"ש בס"ק שאחר זה ובמדינות אלו רוב בני אדם מכינים בריוח ולכן אין נזהרים בזה עכ"ל מדכתב ולכן אין נזהרים ולא כתב ולכן מותר משמע דס"ל לאגודה דמדינא אין לסמוך ע"ז וס"ל למ"א ביושב בעגלה בזמן הזה מוד' הב"ח דאורויי מורין להתיר : (ס"ק ג) סעודת אירוסין וה"ה סעודת נשואין כו' (ב"ח) והוציא כן מירושלמי שהובא בב"י: וצ"ע דכתב בסי' תמ"ד כו' אפי' בער"פ כו' וז"ל הש"ע שם ההולך ביום י"ד לדבר מצוה כו' לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ תוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לאו יבטלנו בלבו : דבחה"מ אסור לעשות סעודת האירוסין כדאיתא סי' תקמ"ו וכוונת מ"א מביאים הפולס דר"ל דלא תימא סעודת אירוסין גם בע"פ אסור והא דאמר בסי' תמ"ד הולך לאכול סעודת אירוסין ר"ל שהולך בע"פ לאכול סעודת אירוסין בחה"מ כי חמיו רחוק ממנו וצריך להקדים ולילך בע"פ לזה דחה דהא אין עושין סעודת אירוסין בח"מ ועפ"ז הוקש' להם דאכתי י"ל דלעולם בע"פ אסור אלא שהולך בע"פ לאכול סעודת אירוסין אחר פסח כי היא רחוקה הרב' מבית חמיו ולענ"ד אין זה כוונת מ"א דודאי לא הותר לסמוך על הביטול אם אינו יכול לחזור כו' אם לא שסעודת אירוסין גם היא באותו יום דנדחה מצו' ביעור לפני מצות סעודת אירוסין

לפי

(ג) אירוסין מפני ד כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל האיסור .

הגה

ט"ז מגן דוד

סעודה ומשתה בע"ש מפני כבוד השבת ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך ואעפ"כ מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול עכ"ל ופי' בו הרב המגיד ז"ל ונראה מל' רבינו שסעודה ומשתה שאינו נוהג בימות החול אסור לעשותו בערב שבת וכל היום בכלל האיסור והוכיח כן ממימרא דגיטין פ' השולח ב' משפחות כו' ולאכול ולשתות בלא קביעות סעודה אפי' סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל וכמבואר בפ' ע"פ וכר' יוסי ולקבוע סעודה שנהג בה בחול מצוה להמנע מט' שעות ולמעלה לפי שסבר רבינו דהע"ג דקי"ל כר"י דאמר אוכל והולך עד שתחשך היינו דוקא בלא קביעות סעודה כנ"ל לדעת רבינו והוא נכון עכ"ל . והטור כתב וז"ל ונראה דאף קודם המנחה נמי אין לקבוע דע"ש סתמא קאמר דגרס בפ' השולח אר"י ב' משפחות היו בירושלים א' קבעה סעודתא בע"ש וא' בשבת פי' בשעת בה"מ ושתיהן נעקרו עכ"ל . ולפי פי' הרב המגיד ל"ק מ"ש הטור דאיהו עושה ב' בבות בדברי הרמב"ם דהיינו ברישא מיירי מסעודה שאינו רגיל בה בחול זה אסור כל היום וסיפא מיירי מרגיל כו' ומ"ש הרב אפי' סעודה שרגיל וכו' ל' אפילו אינו מיושב לי דהא מיירי דוקא מרגיל ונראה דלסעודה אמר אפי' כלומר אפי' בסעוד' שאינו ערלאי מותר מן הדין ואין איסור אלא משום מצוה אלא דלא נתיישב שפיר לע"ד האי חילוק דרגיל דהא לא מצינו זה גם הרמב"ם היה לו להזכירו בפי' ותו ל' ואעפ"כ כו' הוא ק' דהל"ל אבל לקבוע סעודה מצוה להימנע ותו למה הזכיר הרמב"ם תחלה סעודה ומשתה (°) ובסיפא לא זכר רק

סעודה

מגן אברהם נ"י

ביום אחר [כ"ח] ול"ע דכ' בסי' תמ"ד ס"ז דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא אפי' בע"פ °) דבח"ה אסור לעשות סעודת אירוסין כ"ש בע"ש דקיל טפי כדאיתא בגמ' ☞ והיא משנה שלימה וע"ק °) דבסימן תקמ"ו כ' דמותר לישא ערב הרגל והיא תלמוד ערוך פ"ק דמ"ק וע"ק דכיון דאירס בע"ש ה"ל זמן הסעוד' בע"ש וא"ל דלא ה"ל ליארס היום דיש לחוש שמא יקדמנו אחר וברוקח סי' נ' הבי' הירוש' הזה וכ"ל דה"פ אסור ליארס בע"ש הדא דאתמר סעודת אירוסין (פי' אם אירס קודם לכן אסור לעשות בע"ש סעודת אירוסין) אבל לארס מותר פי' מותר לארוס בע"ש שמא יקדמנו אחר ואז מותר ג"כ לעשות סעודה ובפרק קמא דתענית מסיים בה בירושלמי אמר שמואל אפילו בט' באב מותר ליארס ע"ש ול"ע על הס"ג פכ"ב דשבת שכ' אסור לארס אשה בע"ש עכ"ל דהא לכ"ע שרי ובירושלמי פ"ק דכתובות דאסור לישא בע"ש משום כבוד שבות ע"ש דמשמע דחולק על תלמוד שלנו *) ועיין בא"ע סימן ס"ג :

ד כבוד השבת . ובא"ה כתב בשם ר"ת שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו

בצרכי

יד אפרים

מ"א ס"ק ג' והוא משנה שלימה הוא ט"ס כאן וצ"ל לעיל אמ"ש דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא אפי' בע"פ והיא משנה שלימה בפסחים דף מ"ט כו' כצ"ל וא"ל דהתם מיירי

דגול מרבבה

*) וקושייתו נכונה אבל הירושלמי דחוק ואין הדעת סובלתו לפר' בגמרא סעודת אירוסין היינו סעודה הרגיל בכל יום ולכן נראה לפי עכ"ד דברי מ"א נכונים וברורים דהרי המג"א הקדים דבחה"מ אסור לעשות סעודת אירוסין כדי שלא תפרש סעוד' אירוסין הנזכר בגמ' לא קאי על ערב פסח והנה מה שסעודת אירוסין אסו' בחוה"מ הוא מטעם אין מערבין שמח' בשמחה ומבואר בתוס' מסכ' מ"ק דף ח' ע"ב בד"ה לפי שאין מערבין שהטעם דדומ' לאין עושין מצות חבילות ע"ש ולכן נלע"ד דדוקא שמחה של מצוה אין מערבין בשמחה של מצוה אחרת אבל היכא שאחת מהם רשות לא שייך מצות חבילות ולכן מותר לעשות בחוה"מ סעודות מרעים וכן האירוס מותר לעשות סעודה שלא בבית ארוסתו כמבואר בסימן תקמ"ו והטעם שכל זה אינו שמחה של מצוה וכן אפילו בבית ארוסתו שלא בשעת אירוסין כל זה נלפ"ד ברור דלא שייך אין מערבין שמחה וכו' אלא בשמחה של מצוה ומעתה בטלה לה קושיות האבן העוזר דלפי האוקימתא' דברייתא כר' יודא סעודת אירוסין רשות וכן לפי המסקנא דאיירי ברייתא' בסעודה שניה שהיא רשות א"כ אין לנו הכרח דאיירי בע"פ ואיכא למימר דאיירי בחוה"מ אבל המשנתינו דאיירי בסעודות

באר היטב

בזה אגודה מ"א : (ג) אירוסין . וה"ה סעודת נשואין ב"ח . ול"ע דבסי' תמ"ד ס"ז כתב דסעודת אירוסין סעודת מצוה הוא אפי' בע"פ כ"ש בע"ש דקיל טפי וע"ק דבסי' תקמ"ו כתב דמותר לישא ערב הרגל.וע"ק דכיון

נתיב חיים

יען בעיקר הדין אי רשאי לעבור בספינה לדבר מצוה ראיתי בסי' תרי"ג ס"ו דהטור כ' בשם בה"ג דלדבר מצוה דווקא לעבור עד נוהרו מותר אבל לעבור בספינה אסור והקשה הטור תימא אם התירו לו רחיצה גמורה דהא אסמכי' אקרא כ"ש שיטה דקילא עכ"ל וכבר דחו הב"י ומהר"א מפראג והב"ח והט"ז ומ"א דברי הטור והב"ח הוסיף דאפילו הטור לא מלאו לבו לחלוק על ה"ג כי דבריהם דברי קבלה וכ"פ בש"ע ומיהו בסי' שלט"ע הביא המ"א תירוץ ר"י הלוי דאם ברי הזיקא מותר לעבור בספינה גם שם חולק המ"א ואוסר וא"כ בודאי אסור לעבור בספינה בשבת ואין לנו אפילו קלה היתר וכבר נשרף מתמי תשובת הגאון מוה"ר זיסקינד מלובלין כמדומה לי שגם מפלפל בענין פליא ברים אי מותר לעבור בשבת ע"ש אם ישנו תחת ידו. אמנם דיש לנו לספק בזה אם הספינה בלא"ה עוברת מפני אינו יהודים שרוצים לעבור מעבורת התים אי מותר ישראל ליכנס שם באגב לעבור כיון דהמלאכה לא נעשית בשביל ישראל ובאמת כבר נתפשט המנהג להפליג בספינה אפילו בשבת כאשר ראיתי במדינת אשכנז בווערדעהייס וכדומה א"כ גם בנדון זה שרי דהוי כמו נר שהדליק בשביל נכרי דמותר לישראל להנות ואעפ"י שיש לומר דלילך למנין לא הוי דבר מצוה דהא במהרי"ל נסתפק אי מותר לערב ע"ת כדי לילך למנין כמ"ש המ"א בסי' תע"ו הלא כבר השיג עליו המ"א ושדי ביה נרגא בסי' ל' דהוי דבר מצוה דמוכח בגמרא דהוי דבר מצוה של דבריהם דהא ר"א שחרר עבדו והשלימו לעשרה ופריך הלא עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו ומשני לדבר מצוה שאני ופריך הא מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרבים שאני והנה הר"ן בפ' השולח כתב דלעולם בהם תעבודו לאו מצות עשה גמור הוא אי י"ל כיון דהטעם משום מתנת חנם א"כ כשמשחררו משום מצוה ליכא ביה משום מתנת חנם והקשה מ"א א"כ מאי פריך מצוה הבאה בעבירה היא דלדבריו ליכא עבירה כלל והניח בצ"ע ולענ"ד לק"מ דהר"ן מפרש דזהו בעצמו כוונת הגמרא מצוה דרבים שאני ר"ל כיון דאינו משחררו בשביל טובת עבד רק משום מצוה שיהיה יו"ד דיו"ד מקרי עדה מפני זה מותר לשחררו ובזה מיושב הבה"ג שהקשו תו' שם בברכות מהאי גמרא ע"ש ובזה ניחא נמי דברי הרמב"ם בפ"ט מהל' עבדים שלא כ' דוקא מצוה דרבים ומה שתירץ הל"מ שם הוא דחוק דהא מסיים הרמב"ם וכן כל כיוצא בזה אבל לדברינו מיושבים דה"ג והרמב"ם רוח אחרת עמם דמפרשים כהר"ן ודוק . ונחזור לנדון דידן דאם נראה שהא"י אינו עושה בשביל גויים אחרים דרוצי לעבור עם כל זה לא מלאני לבי להתיר עד שיסכים עמי אבינו ורבינו הגאון נר"ו ועוד עובדא בא לידי בחתן שפרס' כלתו נדה איזה ימים קודם חופה ובא זמן טבילתה אחרי כלות ימי משתה ושאלתי כי המנהג לעשות סעודה בליל טבילתה ולברך שבע ברכות ואמרו שכן הורה להם הרב ז"ל הנ"ל ולפענ"ד דין זה ליתא לא מבעיא לדידן דלא קיי"ל כהרמב"ם דאפילו חופת נדה קונה אי אפילו להרמב"ם אם הודיע לחתן שהוא נדה דוודאי מהני חופה א"כ אין לברך ז' ברכות אלא אפילו להרמב"ם דא"כ אינו קונה בלא הודיעו נמי אין לברך אם כבר כלו הז' ימי משתה כמ"ש הרמ"א בא"ה סי' ס"א בשם המרדכי דאם יודע שהקדושין היו בטעות אין צריך לברך שנית ז' ברכות וסגי בברכות דאשונות ובעיני דבר זה פשוט הוא אך באשר ששמעתי שמנהג זה בכל מקום לא ידעתי מבטן מי יצאה הוראה זו ניהו דיש סמך לעשות סעודה לבעילות מצוה כמ"ש מהרש"ל בכתובות דף ד' ע"ב בתו' ד"ה מהו וכו' מכאן יש לדקדק דהיו עושין סעוד' לבעילת מצו' אפילו היכי דכבר היתה הנשואין ומסיים ובחיבורי שדיתי בה נרגא עכ"ל אבל לענין ברכות אין רמז ועיין בהגהת הרא"ש פ' אע"פ סי' ו' וז"ל בס' המקצעות פסק הואיל ונכנסה לחופה ופרסה נדה ודאי פסקה לה חיבת ביאה ומ"ת תקנו רבותינו הגאונים כיון דפסקי שבעה נקיים וטובלת מכניסין אותם ומברכין ברכת חתנים וה"ל חיבת ביאה וחיבת חופה בהדדי עכ"ל והנה הפוסקים לא הזכירו הגה זו משום דהגה זו ס"ל כהרמב"ם ופליגא אמרדכי ודמ"א הנ"ל . א"כ דמיירי דזמן הטבילה הוא בתוך ימי משתה אבל לדידן דלא קיי"ל כהרמב"ם ובפרט בהודיע אין לברך יען דמספקי באלמנה שפרסה נדה דאינה קונה כיון אלא בביאה אי מברכין ז' ברכות וגם בזה יש לדחוק דלא עדיפא מקידושי טעות ובנתיים הוריתי שלא לברך כי ספק ברכות להקל ולדברו הוצלתי:תשובת אאמו"ר והרב זצ"ל : דע אהובי בני. דהר"י בעל תוס' אוסר הליכה בספינה משום גזרת שט וזהו שייך אפילו תוך התחום ולזה צריך קנין שביתה דהוי כביתו כ"כ מ"א סי' רמ"ח ס"ק י"א וכ"כ בשו"ת של הגאון מוהר"ר זיסקינד מלובלין סי' א' אך שם נותן עוד טעם לשבת דגזרת שט שמא יעשה חבית של שייטין וכיון שקונה שביתה יש לו היכר שלא יעש' חבית של שייטין גם בשו"ת שב יעקב סי' ע"ז מסיק להלכה דמותר לילך בספינה לצורך מצוה להתפלל באם שקנה שביתה דוקא אפילו בתוך התחום ע"ש באריכות ונראה לי נפקותא בין שני הטעמים דאם נימא דהוי כביתו צריך שישב כל בין השמשות אבל לטעם היכר' אפילו יצא משם בבין השמשות סגי והחלוקה זו לא הזכירו הפוסקים א"כ ללאת לכל הדיעות צריך שישב שם בבהש"מ ומה שתרלת על קושיות מ"א סי' ל' ס"ק כ"ט על הר"ן . דזה באמת משני התרלן ומחדש לו סברת הר"ן . ישר וראוי לאומרו . יען מה שלדדת למצא היתר אם הספינה בלא"ה עוברת בשביל גוים הוי כמו נכרי שהדליק נר דמותר להנות בו ישראל בזה האריך בס' שו"ת שב יעקב אמנסלפי מה שמסיק לעיל דצריך לקנות שביתה מבע"י א"כ בוודאי הליכת הספינה בשביל ישראל ג"כ וא"כ היתר זה בנדון דידן לא מעלה ולא מוריד ומסקנא דמלתא אם קונים שביתה מותרים לילך לזכות רבים להתפלל בעשרה וכבר נהגו שם ובכמה מקומות באשכנז ע"פ הוריס ומוריס. ובדבר חופת נדה ראיתי דצריך עוזים ואם חכם בני ישמח לבי גם אני מסכים שלא לברך וכל המברך מברך ברכה לבטלה ואביא ראיה לדבריך מה שהביא בס' בית שמואל סי' ס"ב ס"ק י"ד במי שהלך תיכף אחר החופה ולא היו מברכי' ז' ברכות בסעודה כלל ושהה בדרך עד אחר ז' לדעת ב"י אין מברכין ולדעת ט"ז מברכין וכל זה אם עדיין לא היו מברכין אבל כשכבר ברכו ז' ברכות בסעודה ליכא מאן דפליג אפילו לא בעל איירי שם ע"כ אין לברך אפי' תוך ז' וספק ברכות להקל.ובענין השאלה אם שני ב"א מיוחד כ"א חדרו ואין להם חצר אם צריכין לערב עיין סי' ש"ע מה שהביא ב"י בשם הסמ"ק דמשמע שם דצריכין לערב. כי ז"ל שם וכן נהגו בבירה גדולה שמשכירים ב"א הרבה בכל א' וא' בחדר לבד ואין להם כ"א פתח א' לר"ה אפ"ה נהגו לערב עכ"ל שם : תשובה מבני הרב מהר"ט נר"י :

דברי ספקות שנפלו לי בדברי אאמ"ו הגאון נר"ו בענין שהשיב שמותר לעבור בספינה בשבת כדי לילך למנין דהיינו בקנין שביתה ראיתי דצריך הנחמדים שמחליט שאף בתוך התחום צריך קנין שביתה לפי שיטת ר"י שאוסר משום שט שכ"כ בתשו' מהר"ז מלובלין ותשובת שב יעקב וכן המנהג להתיר לילך בספינה למנין בשבת עכ"ל הנני הולך בעקבות אבותי ורבותי ולהיות מן המתירים. יען תורה היא וללמוד אני צריך באשר שתשו' הללו אין בידי לעיין בהם כי לא ידעתי אנה מצאו דבר זה דלשיטת ר"י יהני' מהני קנין שביתה הלא הר"י בעצמו בפרק מי שהוציאוהו חולק דלא מהני קנין שביתה לשיטתו וכ"כ מהרש"א שם וכ"מ בכל דברי הגאונים שהביא הב"י באורך וכ"כ הב"ח בהדיא וכ"מ מדברי הרא"ש ומ"ש אאמו"ר דכ"כ המ"א רסי' רמ"ח סק"א גם מזה אין הכרע דכ"ל דאותן שנהגו בקנין שביתה ס"ל כדעת ה"ג וכן מוכח בהדיא בר"ן וריב"ש מקור הדין נובע מהא דס"ל דקנין שביתה הוא משום חוץ לתחום. ובלי ספק שבעלי תשו' הללו האריכו למעניתם בזה ונפשי אותה לדעת. ומ"ש בשם הגאון מהרז"ל דקנין שביתה הוא משום היכר. וכת' אאמו"ה דנפ"מ דלא צריך להיות שם כל בין השמשות. ואפשר דזה דעת הלבוש וחילוק נאה הוא וראוי למי שאמרו יען יש עוד נפ"מ אם הניח עירוב תחומין בספינ' דלטעם דשביתה משום ביתו מהני ולהטעם היכר לא מהני ואולי המתירו בזה דצריך דוקא ברגליו ומעתה אם רבים רוצים לעבור בשבת בספינ' כולם כאחד צריכין לקנות שביתה בין השמשות ולא יכולים לעשות ע"י שליח. אמנם ראיתי דאאמו"ה רוצה לדחות מה שלדדתי להתיר אם הספינה בלא"ה עוברת בשביל נכרים וניכר מתוך מעש' הספן שאעפ"י שלא יעברו היהודים אפ"ה הי' מעביר הספינ'. כי מחויב בעל מעבורת לעבור עם הספינ' כל פעם שימלא בנקל איזה אנשים לעבור והוי כמו נכרי שהדליק נר בשביל ישראל ודחה אאמו"ה היתר זה כ"ל דאם נאמר דצריך שביתה בספינה א"כ ודאי הליכת הספינה ג"כ בשביל ישראל שקנו שביתה א"כ היתר זה לא מעלה ולא מוריד עכ"ל ולא ידעתי למה דחה סברא זו בשתי ידים. כי מה בא קנין שביתה לדין זה הלא המעשה ניכר ונראה שלא מעברין הספינה בשביל ישראל רק בשביל נכרים ושוב מצאתי ראיתי בתשו' חות יאיר סי' קי"ב וז"ל ואפשר אם הי' הספינה הולכת בבוקר ביום השבת בלא"ה הי' ג"כ היתר טפי עכ"ל. ושמחתי שכוונתי לדעת הגדול ומעתה אפי' לא קנו שביתה יש למצא היתר לשיטת ר"י. וגם עדיין שאלתי שטוח' אבי ורבי פרוש דבריך אם התשובות הללו מתירין אפי' ליחיד לעבור בספינה אבל עשרה כי מצוה להתפלל בעשרה. עם היות שמהרי"ל וגם בתשו' א"י הנ"ל ס"ל דלילך למנין ולהתפלל בעשרה לא מקרי דבר מצוה ע"ש יש לי להביא ראיה דהוי דבר מצוה דהא אמרינן בגיטין דף ל"ו דנדר על דעת רבים אין מתירין אא"כ לדבר מצוה וכת' הגהות מיימוני בפ"ג מה"ל תפילה בשם תשו' ר"י מי שנשבע שלא יכנס לבית חבירו ויש בית הכנסת בבית מקרי דבר מצוה ומתירין לו שיבא חבירו להתפלל ברבים אפי' אין שם מנין וכ"כ הסמ"ק ומהרי"ק והרמ"א בסי' רכ"ח ס"ק כ"א ע"ש ואולי יש לחלק בדבר דשאני נדרים הואיל והעולם מתשבין בהכ"כ למצות אמרינן מסתמא ניחא להו לרבים בהתרה ודוחק. על כל פנים עדיין לא ברירא לי הא דיכא על מכונו עד עת בא דברי קדשו ויתד היא שלא תמוט. ומה שבדיק לן אאמ"ו על המ"א בסי' רצ"ג סק"ד דלדבריו קשה מאי פריך בשבת דף ק"נ אע"ג דלא הבדיל עכ"ל ולכאורה אמינא דדוקא גבי דבר מצוה מותר להבדיל קודם בה"ש. אבל בדף ק"נ מיירי לשמור פירות ולא הוי דבר מצוה. אמנם בסי' ש"א ס"ה מוכח דשימור פירות נמי הוי קצת מצוה אך אמנם יורה דרכו דלק"מ דהא דמותר להבדיל לאחר פלג המנחה הוא למ"ד דמותר להתפלל של מוצאי שבת בשבת כמ"ש הטור. והנה בברכות ריש פרק תפלת השחר פליגי אמוראי בזה והקשה הגמרא למ"ד דאסור להתפלל של מוצאי שבת בשבת היאך פליגי אמתניתין ודו"ק. ומה שרצו' להביא ראיה מסי' ש"ע דצריכין לערב י"ל דיש להם חצר אחורי הבתים. דברי בנו ותלמידו הקטן ידידיה המכונה טוביה ווי"ל :

תשובת אאמו"ר הרב זצ"ל

אשר שאלה אם מותר לעבור בספינה בשבת כדי לצרף מנין להתפלל כי' כבר הסכתיך שנוהגין היתר כאשר חרות על הלוחות שלי בשו"ת שב יעקב סי' ע"ז ושו"ת מהגאון מהור"ר זיסקינד מלובלין סי' א' בתנאי שיקנו שביתה . ובאת עוד בדבריך והארכת למענותך אהובי בני אמרתי שדי בדברי הראשונים וכתבתי בדרך קצרה כי מאהבת הקיצור אני. אמנם אלבשותיך למלחמה של תורה ואמת שדבריך מרגישים ורעושים בשו"ת הללו. אשר על כן יצאתי להשכילך בינה :

טרם כל אשר אתרת שאין הכרע מדברי מ"א שסובר דעת ר"י משום שט לדעת רמ"א עיין סי' שלט"ע במ"א ס"ק י"ג שמפרש להדי' דק"ש משום שט (וכוונתו דאלת"ה ה"ל לרמ"א להגי' שם על המחבר) אך עם כל זה יש לתמוה הכל על הרמ"א הנ"ל דק"ש מהכי משום שט כי מקור מוצא הדין מהלכות גדולות דקנין שביתה מהכי אימת דה"ג חולק על הר"י ולא ס"ל הטעם משום שט רק משום ללאת חוץ לתחום וכדבריס האלה מדקדק בשו"ת שב יעקב על הרמ"א לפי' מ"א. אפס מצאתי מרגניתא בשו"ת מהור"ז מלובלין ואעתיק בקיצור וזהו כי בסי' תרי"ג הביא הטור בשם ה"ג במעבר לשוט אסור כך גי' הטור ומדלא קאמר לשוט אסור אלא ש"מ הא דקאמר מעבר לשוט אפילו להעביר בספינה אסור והיינו מטעם שט וא"כ האיך התיר בה"ג ע"י ק"ש לעבור בספינה ש"מ דס"ל לבעל ה"ג דאהני אפילו לטעם שט דהוי כביתו אי משום היכר. ועל העמוד הגדול הזה סמך רמ"א ומ"א ושפתים יושק. אך ע"ז יש לבע"ד לחלק מהך דבה"ג בסי' תרי"ג אין ראיה דהתם איירי כשישראל עלמו משוטט בספינה אבל בספינת גוי מנ"ל דס"ל שאסור משום שט : ויש לדחות דא"כ הל"ל מעבר לשוט ע"י עלמו אסור. אבל ע"י גוי שרי ודו"ק. והנה בשו"ת שב יעקב בסופו כת' וז"ל ועוד כ"ל להוכיח דאפילו לר"י דאוסר משום שט יש חילוק בין דבר מצוה דהא לפי' ר"י הא דאין מפליגין איירי אפילו בתוך התחום ומ"מ תני עלה בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי אע"ג דרבי סבר דצריך להתנות ע"מ שישבות וכו' י"ל הא דצריך להתנות משום הוצאת חוץ לתחום אבל הטפס דשט דקולא לא הוה צריך להתנות ע"כ. ודבר זה אין מקובל דהא ברייתא אין מפליגין מפרש ר"י משום שט והפילו בתוך התחום ועלה קתני ופוסק עמו ע"מ שישבות. ועוד לדבריו הך דחולין קשיא דהא לשמור פירות ג"כ מצוה ע"כ על היתר הזה אין לנו לסמוך. עוד שם דעתו להתיר לעבור בספינה כי מלאכתו להעביר נכרים ונר לא' נר למאה. ואם תקשה לך מהא דחולין שהולרך להעריס י"ל דהוא סבר כאביי בשבת דף קכ"ב דלא ס"ל הך סברא נר לא' נר למאה. אבל אנן קי"ל כרבא וע"פ זה מיושב על כל הפוסקים הך דחולין אך ר"י מייתי ראיה מהך דחולין דאזיל לשיטתי' דפי' שם דאביי נמי ס"ל הך סברא דנר לא' נר למאה אלא שסבר אביי דבפני ר"ג שהות נשיא הנכרי עשה לכבודו ע"ש בתוספות עכ"ד בקיצור. ותמהני עליה דהא שם בסוגיא מכח הך צריכתא במתני' נר ועשבים ומהך עובדא דשמואל מוכח דלכ"ע ס"ל נר לא' נר למאה וע"כ צריך לומר כפי' ר"י א"כ אמאי צריך להעריס הך צורבא מדרבנן ש"מ דלא שייך סברא זו. ועיין א"ח סימן רע"ו ס"ד ושכ"ה ס"ד וכיון שזכינו לדין ע"כ צריך לומר דכ"ע ס"ל הך איסורא דשט מהך דחולין. אך הברייתא דאין מפליגין לא ניחא להו לפ' כפי' הר"י ככולי קושי' הרי"ף על פי' ר"ת. ועוד שלשה ימים ל"ל. ומה לדקו דברי הרא"ש שפי' בפ"ק דשבת כפי' הרי"ף ובפ' מי שהוציאוהו פסק כדעת ר"י ולכאור' הר"י בעצמו מפרש הברייתא כפי' הרי"ף או ר"ת. אך שכת' לפסק דתוך התחום נמי אסור וכ"מ לשון התוס' בפ"ק דשבת. לולי שראיתי בחידושי רשב"א ור"ן שהביא: בשם ר"י שהוא מפ' הברייתא דאין מפליגין מטעם שט עם כל זה אני אומר שכן הוא פי' ר"י אבל בעלי תוס' איכא למימר שאינם מסכימים לפי' הברייתא כך מש"ה לא הביא דברי. ר"י כי אם לפסק הלכה ואחריהם נמשך הרא"ש. ומעתה בעל ה"ג כמו כן מפ' הברייתא כפי' ר"ת או כפי' הרי"ף. אבל לדינא נ"ל דס"ל כפסק הר"י משום שט מהך דחולין ומתיר ע"י ק"ש לכנוס בספינה. וע"כ צריכין לפ' כך דברי בה"ג כדי שלא יסתי' דברי בה"ג סתרי אהדדי וכן פי' ב"י על אופן זה ולא כהב"ח ועם הנחת הדברים האלה לדקו דברי הרמ"א ומ"א. ועוד אני אומר שהר"י ג"כ ס"ל דק"ש מהני והיינו בתוך התחום ואיני חולק על הרשב"א דהתיר ע"י ק"ש אפי' חוץ לתחום וכן הלשון התוס' ורא"ש מוכיח דדי בהיכר בעלמא : ועוד דהר"י אין חולק על היתר הזה שעושין קידוש בספינה והולכין אח"כ לביתם מבעו"י אבל אם קונין שבית' ויושב שם כל בין השמשות איכא למימר דהר"י נמי מודה דמהני וכ"פ שם בהגהות הרא"ש מכל אלה נראה דיש להתיר לעבור לדבר מצוה. וכן שמעתי יש קהלה בממשלת הגוזר שמה ווערן בורג ומעבר לנהר דרים איזה ב"ב והוא מדינה אחרת ועוברים בספינה להתפלל שם בבהכ"נ. והגיד לי הב"ח נכד של גאון אב"ד מפראג זה איזה ימים שאביו נתקבל לשם לרב מדינה. ובתחלת ביאתו לשם היה מוחה על ידם ולא שמעו אליו כי אמרו שהתיר להם הרא"ש הישיבה וכדי שלא יהיה כשתי תורות זה אוסר וזה מתיר ע"כ הניח להם מנהגן. וכבר כתבתי לך להך טעמא דהוי כביתו צריך לשהות בספינה כל בין השמשות. ולטעם משום היכר בק"ש בעלמא סגי גם בפת יוכל לקנות שביתה דהוי ג"כ היכר. אמנם על ידי פת לא מלינו בשום פוסק על כן אין להתיר בכה"ג הבו דלא לוסיף עלה כנלע"ד. ומה שתרלת על ת"א בשבת דף ק"כ דהקשה הש"ס למ"ד דתפלת מנחה עד הערב זה אינו דהרי"ף הביא כל שקלא וטריא ואנן קי"ל להלכתא דעביד כמר עביד. על כן נראה כמו שמגיהין בטור ע"ש הרא"ש מפראג שהביא הב"ח ע"ש ס"ג ודווקא לצורך מצוה רבה כגון להכנסת כלה או לקבורת מת מצוה אבל לשמור פירות לא וכ"ה בהגהות מרדכי וכן ברבינו יונה ולשון הרא"ש נמי משמע הכי דוק ותשכח. וראי' שהבאתי מסי' ש"ע דצריכין לערב במקומי אני עומד. ומה שדחית דיש להם רחב' אחורי בתים כמו כן יש להם פרוזדור ביחד ויותר משתמשין בפרוזדור ממה שמשתמשין ברחבה ומוקלה אחורי הבתים ואפילו בלא חלר אם דרים ביחד ויש להם חדר ביחד צריכין עירוב וגם גוי צריך להשכיר ממנו. ויותר מזה ראיתי בה"ג פ"ק דשבת וז"ל פסק ומאן דאיתא בספינה בשבתא לא צריך למזבן רשותא מן מארא דספינה דכיון דאגרא יהיב לא צריך למזבן מני' משמע הא בלא"ה צריך למזבן מיני' וה"ה אם יש לכל א' חדר לבד ומשתמשים בפרוזדור יחד הוסרים ג"כ זה על זה :

סימן רמט במ"א סק"ג ובחה"מ אסור כ"ב לאלומי קושייתו ממתני' כת' כן דלא תימא דמשנה קאי בחה"מ דפסח שהולך בע"פ כדי לעשו' הסעודה בח"ה ע"ז כת' דבח"ה אסור: שם דבסי' תקמ"ו כת' דמותר לישא ערב הרגל כ"ב וגם לעשות הסעודה מדלא כת' שם שאסור לעשות סעודה ערב הרגל :

ביאור הגר"א

אם אירס כבר מותר כמ"ש בפ"ג דפסחים מ"ט א' ואפי' סעודת נשואין כמ"ש בפ"ק דמ"ק וכולם מותרין בערב הרגל : ולאכול. פסחים ל"ט ב' כר' יוסי דמתני' שם כותיה וע"כ בלי קבועות מיירי כמ"ש למטה וכן מ' לשון אוכל כו' וע"כ בסעודה שרגיל

חכמת שלמה

המילה אם מותר למול כיון דעתה משכחת לה בהיתר ואח"כ פ"נ הוא שדוחה שבת או כיון דיצטרך אח"כ להיות מחלל שבת אסור והנה לדעת המתירין שם אין להקשות מכאן דאוסר להפליג ג' ימים קודם שבת ולא אמרינן דעכשיו בהיתר הוא פורש ואח"כ הפ"נ דוחה השבת די"ל דבר מצוה שאני דדוקא במילה התירו כן דהוי דבר מצוה וזמנו היום משא"כ בדבר הרשות. ולהיפוך אין להקשות להאוסרים שם למול למה כאן לדבר מצוה מותר אפילו בע"ש די"ל חדא דשאני ע"ש משבת עצמו ועוד דהתם ודאי שיצטרך אח"כ לחלל שבת משא"כ בזה הוי רק ספק שהרי פוסק עמו לשבות וגם זולת זה אין סכנה מבוררת לכך שיצטרך לחלל שבת לכך אינו דומה למילה שם ודו"ק. ומה דכאן משמע בפשיטות דעלייה לא"י אף בזמן הזה הוי מצוה עיין בב"ש אהע"ז סי' ע"ה דמביא שם דיעות בזה ודעת התוס' דאין מצוה לעלות בזמן הזה לא"י ע"ש וי"ל ה"ה בזה דלדידהו לא הוי מצוה ואסור לפרוש תוך שלשה ימים קודם שבת ודו"ק היטב :

מחצית השקל

לפי ששני המצות מוטלים עליו היום אבל לאכול סעודת אירוסין בחה"מ לא הותר לו לבטל מצות ביעור דהיום זמנו מפני סעודת אירוסין שאינו מוטל עליו היום (וכן מצאתי שכ' בס' ע"ש בפשיטות) אלא כוונת מ"א דמשנה בפסחים דף מ"ד הכי קתני ההולך לשחוט פסחו ולאכול סעודת אירוסין ונזכר שי"ל חמץ כו' וא"כ כוונת מ"א שלא תאמר דסעודת אירוסין אסור בע"פ אלא מיירי בחה"מ ור"ל ההולך לשחוט את פסחו בע"פ ולאכול סעודת אירוסין בחה"מ דהיינו שביום שהולך באותו יום יהיה סעודת אירוסין בח"ה וא"ל א"כ היכי קתני ואם לאו יבטלנו הא לאחר זמן איסורו אינו ברשותו וא"א שיבטלנו לזה י"ל כדמשני הש"ס בפסחים דף ז' ע"א כגון שיש לו עיסה מגולגלת תוך ביתו וירא שמא תחמיץ יבטלנו קודם שתחמיץ או י"ל דמתני' אתיא כר"י הגלילי דס"ל חמץ מותר בהנאה ולדידי' אחר זמן איסורו יוכל לבטל דהא הוא ברשותו לדידי' ומה שלא תי' כן הש"ס דף ז' עמ"ש בחידושי לפסחים וע"ז כ' מ"א דאין עושין סעודת אירוסין בחה"מ וא"כ ממילא אזדא קושית הפוסק דילמא מיירי שהולך לאכול ס"א אחר פסח דממ"כ אי הולך בע"פ לא הותר לו לסמוך על הביטול כיון שאין זמן מצות הסעוד' היום ככ"ל ואי הולך אחר פסח ביטול מאי מהני ואין עליו כ"א לבערו וא"ל דבלא"ה ל"ל שהולך בחה"מ לאכול סעודת אירוסין הא לקמן סי' תמ"ד קתני בפירוש ההולך ביום י"ד ז"א דהא כוונת מ"א להקשות גם על הירושלמי שמתנו נובעים דברי הב"ח וכמ"ש לקמן וז"ל והוא משנה שלמה שכוונתו ואיך יחלוק הירושלמי על המשנה וא"כ אם היה א"ל דמתני' מיירי שהלך בחה"מ דהא במתני' לא קתני ההולך בי"ד כו' יהיה עכ"פ מיושב קושית מ"א שעל הירושלמי כ"ש ע"ש דקיל מע"פ דאמרי' ריש ע"פ סמוך למנחה לא יאכל עד שתחשך ופריך מאי איריא ער"פ אפי' ע"ש ועי"ט נמי כו' ומשני לא נצרכא אלא לר"י דבערב שבת מתיר מ"מ בע"פ מודה דאסור א"כ לר"י דאוסר גם בע"ש היינו דוקא מן המנחה ולמעלה ובער"פ סמוך למנחה נמי אסור עכ"פ מוכח לשני תי' הש"ס דע"פ חמיר לענין סעודה מע"ש וא"כ כיון שהותר סעודת אירוסין בע"פ כ"ש בע"ש: והיא משנה שלמה. ר"ל ההולך לאכול סעודת אירוסין כו' וכבר כתבתי דכוונתו להקשות גם על הירושלמי דודאי לא יחלק על המשנה: דמותר לישא ערב הרגל ר"ל לעשות סעודת נשואין ע"ש: וכ"ל דה"פ כו' ר"ל דאין הפי' כמו שהבינו הב"י והב"ח וגם הירושל' מודה היכי דאירס בע"ש גם הסעודה מותרת: ועיין בא"ע סי' ס"ד כנ"ל : (ס"ק ד) מתוך טרדות הסעודה כו' ולטעם זה כ' בספר ת"ש אם י"ל מי שהכין לו

מותר

הגה *וסעודה שזמנה בע"ש כגון ברית מילה או ה (ד)פדיון הבן ו (ה)מותר כנ"ל וכן המנהג פשוט. *ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול מט' שעות ולמעלה:

ג ו דרך אנשי מעשה ז (ו) להתענות בכל ערב שבת:

ד ז אם קבל עליו להתענות בע"ש צריך להתענות עד ☜צאת הכוכבים (ב) °אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתן:

הגה (ג) ויש אומרים דלא ישלים אלא מיד ח שיוצאים מבית הכנסת יאכל (ט.ר ומרדכי ס"פ בכל מערבין (בשם הר"ן) והגהות מיי' פרק א' מהלכות תענית) ולכן בתעני' יחיד לא ישלים וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית (ז) ובתעני' צבור ישלים * והכי נהוג (מהרי"ל בתשו' סי' נ"ג) ח ואם הוא (ח) תענית חלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים:

ישבים

°עסי' רמ"ב וסי' רפ"ח ס"ו וסי' ר"כ

מגן אברהם

בצרכי שבת: ה פדיון הבן. פדיון הבן שעבר זמנו אסור לעשותו בע"ש ומילה אע"פ שעבר זמנה כגון שהיה חולה בשמיני מקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה היא ☜ דאסור (°) להניחו ערל עכ"ל (כ"מ בתוס' במ"ק סוף דף ח') ועמ"ש סי' תקס"ח ס"ב וסימן תקמ"ו ועבי"ד סימן רס"ו בש"ך ועי"ז דיש אוסרים למול מילה שלא בזמנה בע"ש: ו מותר. אם אפשר לקיים שתיהן מוטב ואם לאו תדחה סעודת שבת [לבוש] וב"ח כ' דמצוה להתחיל קודם שעה עשירית ושל"ה כתב מורי מהר"ם מלובלין היה סנדק בע"ש ולא רצה לילך על הסעודה מאחר שהיה שם מנין בלעדו ושל"ה השיב לו ע"ש ועסי' תקנ"א ס"י ☜ ובע"ש כ' הא דאין שמחה אלא בבשר דוקא בזמן שב"ה קיים והי' בשר שלמי שמחה ע"כ ולא עיין בסנהדרין דף ע' ומהר"מ טיקטין ומרדכי דתענית כתב ואם אמרו שמותר לכבס מפני כבוד שבת (°) כ"ש מילה דעדיף משבת עכ"ל התם קאי אבעלי ברית שי"ט שלהם הוא ע"ש ועסי' תקנ"ט: ז"ל ד"מ כתוב בא"ז וז"ל מצוה לאכול סעודת שבת לתיאבון ומאחר דעיקר סעודה הוא לחם אסור לאכול גרימז"ל בשבת קודם הסעודה משום דלא אוכל עיקר סעודת [שבת] לתיאבון ע"כ והוא אזיל לטעמיה דס"ל דאסור לאכול אחר מנחה בע"ש אבל לדידן דקי"ל דמותר לאכול אחר מנחה מ"מ שא"ל לאכול לתיאבון וא"כ מותר לאכול גרימז"ל מבע"י °) וכתב בתשו' דע"ש לאחר קידוש היה מביאין גרימז"ל לפני ר"ק ואכל ובירך במ"מ ואח"כ ברכה מעין ג' כדי להשלים ק' ברכות ואח"כ היו אוכלים לחם לצורך סעודה עכ"ל ד"מ ולא הבינותי דבריו דאף הא"ז לא אסר אלא בשבת לאפוקי מעובדא דר"ק נ"ל שהדין עמו דהא עכ"פ מצוה איכא לאכול לתיאבון. ולדידן דנוטלין הידים לפני קידוש פשיטא דאסור לאכול קודם המוציא· ועוד דברכת המוציא קודם לברכת במ"מ כמ"ש סימן רי"א ס"ה ועוד דאפי' בשבת אסור לגרום ברכה כמ"ש בסי' רע"ו: ז להתענות בכל ע"ש· והב"ח כ' בשם הפוסקים והירושלמי דאסור להתענות בע"ש שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה וכ"כ סי' תרפ"ו וכ"ה במשנה פ"ד דתענית וכ"כ מט"מ בשם תנחומא פ' בראשית ומגילת תענית וכ"כ בהגמ"ך ה' פורים ובהגהות סמ"ק ובשאלתות פ' ויקהל ונ"ל דהא דר' אבין לייט כל ע"ש היינו משום שהיה איסטניס ואם היה אוכל ביום לא היה אוכל בלילה לתיאבון כמ"ש סי' ת"ע וכן עיקר: ח שיוצאים מב"ה. דזה מקרי השלמה שמתענה עד אחר קבלת שבת אבל בחול לא מקרי השלמה עד צ"ה (שם כמהרי"ל)

ט"ז מגן דוד

סעודה ותו תחלה אמר סתם מפני כבוד שבת ובסיפא אמר כדי שיכנס לשבת כו' בודאי לא לחנם כתב שינוי זה ובאמת הם ב' מילי כמ"ש הרא"ש בפ' ע"פ וז"ל דאפשר אע"ג דשרי ר"י להתחיל ולא חייש ליכנס כשהוא תאב מ"מ לכשתחשך צריך להפסיק מפני כבוד השבת עכ"ל. ונלע"ד לפרש דברי הרמב"ם בדרך זה דהוקשה לו תחלה דקי"ל כר"י דאוכל והולך כל היום ואי' בפרק השולח שמשפחה א' נעקרה בשביל קביעות ע"ש ולא סגי לתרוצי האי קושיא ולומר דר"י לא מיירי מקביעות דאם יש היתר בלא קביעות אפי' כל היום אין סברא שתיעקר המשפחה בשביל הקביעות אלא התירוץ ע"ז דאותה משפחה קבעו סעוד' ומשת' שקבעו עצמן לשתות כדרך ששותין דרך שכרות וע"כ נענשו וע"כ זכר הרמב"ם אסור לקבוע סעודה ומשתה וזה כל היום דע"י שישתכר יבטל משבת לגמרי וא"כ יש כאן ב' דיוקים. הא' דבלא קביעות אפילו אוכל ושותה אין איסור וה"ב' דאפי' בקביעות סעודה מותר כל שלא קובע גם לשתיה ע"כ אמר אחר כך ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך היינו הדיוק הא' ואח"כ אמר ואעפ"כ ימנע אדם שלא לקבוע סעודה פי' אפילו בלא קביעות משתה שזהו מותר מצד הדין דהא לא ישתכר ולא יבטל כבוד שבת לגמרי מ"מ ימנע אדם עצמו שלא לקבוע אפילו סעודה לחוד כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה כנלע"ד נכון בפי' דברי הרמב"ם אבל הטור לא פי' כך אלא היה מפרש דהרמב"ם חדא בבא קאמר וסיפא הוא פי' דרישא לומר דלאו דוקא כל היום אלא ממנחה ולמעלה ואע"ג דאמר תחלה סתם בע"ש מ"מ נתכוין לעירובו של יום דהיינו ממנחה ולמעלה וכיוצא בזה מצינו בסי' תקכ"ב דכתב הטור בשם הרמב"ם מימינו לא אכלנו אפי' תבשיל של עדשים בעט"ב. וכתב הטור ע"ז דהיינו בסעודה המפסקת ועוד מפ' בסיפא דרישא דקאמר אסור לאו איסור גמור הוא אלא מצוה בעלמא הוא שימנע עצמו כו' וע"ז הקשה הטור דע"ש סתמא משמע כל היום דהא אמרינן ב' משפחות קבעו אחד בע"ש ואחד בשבת והך בשבת פי' בשעת בה"מ והיינו בשחרית דהא אין קובעין מדרש אחר מנחה אלא ודאי בשחרית קאמר שהיה דרכן לדרוש וא"כ הך בע"ש נמי בשחרית קאמר ובזה נתיישב שפיר מ"ש הטור פי' בה"מ ונדחק מהרי"א בזה כמ"ש הב"י ולפי מ"ש ניחא: (ב) אם לא שפי' כו'. הל' משמע (°) דוקא אם כבר פי' בסתם אבל לכתחלה לא יאמר בסתם כדי שישלים דלמה יקבל עליו בתחלה להתענות מקצת שבת: (ג) וי"א דלא ישלים

באר הגולה

ו טור מהא דעירובין מ' ומבואר בירושלמי פרק ב' דתענית ז תענית י"ח לדעת הרא"ש שם וכ"כ הטור ח טור והגהות מיימוני פ"א מהלכות

עטרת זקנים

* וסעודה שזמנה בע"ש. אפילו בזה צריך ליזהר להתחיל לכתחילה קודם ב' שעות זמניות (מורי בב"ח) ונרא' שלא לאכול בע"ש בסעודה גדולה אפילו בסעודת מצוה (א"ז בשם מהרר"ש במהרי"ל) רק הקרובי' ושושביניםשצריכי' יזהר לאותה סעודה וגם הם לא ירבו בסעודה ג"כ כדי שביעה וכ"ש אכילה גסה (א"ז ז"ל) ומי שקובר את מתו בע"ש סמוך לחשיכה קודם התפלה בב"ה חייב בהבראה אם יש שהות לאכול קודם התפלה דפסקינן כר"י דשרי להתחיל כו' (אגודה): * ולאכול ולשתו' בלי קביעות כו'. היינו דוקא לצורך שעה אבל לעשות כן תמיד לא דמחזי כמזלזל בכבוד שבת (ב"י בשם הרב המגיד): מצאתי כתוב דיני תענית בע"ש דהיינו יאר צייט באם חל פעם ראשון בע"ש ולא השלים אזי אין צריך להשלים (מהרש"ל בשו"ת): * והכי נהוג מהרי"ל. ובתענית חלו' יש להשלים עד הלילה (ב"ח):

נתיב חיים

°) (במ"א סק"ו) וכ"כ בתשובה כנ"ל:

דגול מרבבה

אירוסין של מצוה דדוחה עבודת מצות ביעור חמץ על כרחך לא איירי בחוה"מ דאין מערבין שמחה בשמחה ועל כרחך איירי בע"פ שפיר הוכיח המג"א דמות' לעשותה בע"פ וכ"ש בערב שבת. ונראה דבלא"ה ג"כ מוכח דמתניתין לא איירי בחוה"מ שהרי קתני ואם לאו מבטלו בלבו ואי בחוה"מ לאו ברשותו קאי ולא מצי מבטל וכן קתני שם לשחוט את פסחו מאח"כ ברייתא שפיר מצי איירי בחוה"מ:

לבושי שרד

סק"ה (°) ואסור להניחו ערל וכ"מ בתו' כו' כנ"ל: מ"א סק"ו (°) כ"ש מילה דעדיף משבת עכ"ל כנ"ל: ט"ז סק"ב דוקא אם כבר פירש לו בסתם אבל לכתחלה לא יאמר אלא בסתם כנ"ל:

חתם סופר

משום תחומין ע"ש. ועיין ח"ס חלק ששי סי' צ"ח:

בי' רמט ס"ק ו' במג"א ומהר"ם טיקטין.

ג"ב עיין בספר חמד משה דמביא ראיה מפסחים דף ק"ט ע"א ע"ש דברים נכונים ועיין רש"י ביצה דף י"ט ע"ב ד"ה בחג הסוכות וכו' שכת' מיהו פשיטא לן דכל זמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר ונראה בפירוש דדייק רש"י דוקא בזמן המקדש ולא לאחר החורבן ע"ש [מהגאון כ"ם]:

באר היטב

דכיון דאירס בע"ש ה"ל זמן סעודה בע"ש. וברוקח סי' למ"ד הביא הירושלמי הזה ונ"ל דה"פ אסור ליארס בע"ש הדא דאתמר סעודת אירוסין פי' אם אירס קודם לכן אסור לעשות בע"ש סעודת אירוסין אבל לארס מותר ר"ל מותר לארס בע"ש שמא יקדמנו אחר ואז מותר ג"כ לעשות סעודה מ"א ע"ש ועיין סי' תמ"ד ס"ו. ועיין תשובת ח"י סי' ע' מה נקרא סעודת מצוה באורך. והקובר את מתו בע"ש אם חייב בהבראה עיין י"ד סי' שפ"ד: (ועיין בס' אבן העוזר שמתרץ קושית המ"א על פסק הש"ע) ובספר אליה רבה פוסק דאירס בע"ש אם אפשר לדחות למחר או ליום אחר אסור לעשות הסעוד' בע"ש ולקמן מיירי בא"א לדחות: (ד) פדיון הבן. ופדיון הבן שעבר זמנו אסור לעשותו בע"ש. ומילה אע"פ שעבר זמן כגון שהי' חולה בשמיני מיקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמני' הוא דאסור להניחו ערל כ"מ מתוס' דמ"ק דף ח' עמ"א. ועיין בי"ד סי' רס"ו בש"ך ובט"ז דיש אוסרים למול מילה שלא בזמנה בע"ש: (ה) מותר כנ"ל. ואם א"א להתקיים שניהם תדחה סעודת שבת לבוש. וב"ח כתב דמצוה להתחיל קודם שעה עשירית ושל"ה כתב מורי מהר"ם מלובלין היה סנדק בע"ש ולא רצה לילך על הסעודה מאחר שהי' שם מנין בלעדו ושל"ה השיב לו ע"ש: (ו) להתענות. וב"ח כתב בשם הפוסקים דאסור להתענות בע"ש אם לא שאם אוכל ביום אינו תאב לאכול בלילה: (ז) ובת"צ ישלים. משמע דבת"צ לא מהני תנאי דלאו בדידיה תליא מלתא וכ"מ סי' תקס"ב: (ח) תעני' חלום. נראה דגם הי"א מודים דבתענית חלום יש להשלים דהא אפי' בשבת עצמו מתענין אחרונים ועיין שכנה"ג

שערי תשובה

סי' רמט (א) ת"ח עבה"ט. ועיין בשו"ת חוט השני כשאירע היא"צ בתחל' בע"ש א"צ להשלים כשאירע אח"כ ג"כ בע"ש אבל כשחל בחול צריך להשלים.וע"ש דאף כשחל בחול בתחל' י"ל דלא ישלים כשחל בע"ש דמסתמא לא היה קבלתו על ע"ש כו' ועי' בשו"ת נחלת שבעה סי' נ"ח שכת' ג"כ דאף שחל בחול מ"מ כשחל אח"כ בע"ש א"צ להשלי' וכאשר עשה בי"א צ הראשון שאירע בע"ש כן יעש' כל ימיו כמ"ש

יד אפרים

בח"ה דבח"ה אסור לעשות סעודת אירוסין כדאיתא בסי' תקמ"ו וא"כ א"א לאוקמי התם בחה"מ וכגון שיש לו עיסה מגולגלת כו' וע"כ דבע"פ מיירי א"כ כ"ש בע"ש כדמוכח בערבי פסחים דקאמר דאפילו לר"י דמקיל בע"ש וי"ט בע"פ משום חיובא דמצה מוד' ע"ש ומ"ש המג"א ועוד קשה דבסימן תקמ"ו כו' ר"ל וא"כ קשה על הב"ח שכתב דה"ה סעודת נשואין כו' דהא משמע כיון שנושא ערב הרגל גם הסעודה עושה אז ואע"ג דבסימן תקמ"ו היתה שעושה הסעודה ברגל היינו לומר שמותר אף בכה"ג שעושה הסעודה ברגל ואין איסור משום אין מערבין כו'. אבל מ"מ סיומא דמלתא דקאמר בש"ס מותר לישא ערב הרגל היינו אף שעושה הסעודה אז נמי שרי. ומ"ש ועוד קשה כיון דאירס בע"ש כו' לכאורה צ"ע דאין מוזכר כאן שאירס בע"ש. ואפשר דקאי על דברי הב"ח דמדמי סעודת נשואין לאירוסין ובנשואין ודאי דמיירי שנשא היום וא"כ באירוסין כה"ג ודאי דשרי דהא לא אפשר על יום אחר פן יקדמנו אחר וא"כ שוב הו"ל זמן הסעודה היום ולכן כ' המג"א דפירש הירושלמי דסעודת אירוסין אסור אם אירס קודם לכן, כו'. וצ"ע דא"כ מאי רבותיה דסעודת אירוסין דהא לקמן סי' תקמ"ו היתא דאם סועד שלא בשעת אירוסין ליכא מצוה ואדרבא דהא גופי' קמ"ל דכה"ג איננו בכלל סעודת מצוה שאין עליו שם' האירוסין ולכן אסור בע"ש וכאן בש"ע נמי בכה"ג מיירי שכבר אירס ואפשר עוד דיש חילוק בין ההיא דסימן תקמ"ו דמיירי שכבר סעד סעודת אירוסין אלא שהוא אוכל גם עתה אגב ארוסתו אין זה מצוה אלא סעודת סבלונות כמבואר בסימן תמ"ד ע"ש. משא"כ הכא דאף על גב דמיירי שהסעודה שלא בשעת אירוסין מ"מ עדיין לא סעד סעודת אירוסין כלל והיא סעודה הראשונה אלא ואפ"ה אסור בע"ש כיון שאינו בשעת אירוסין ממש משא"כ אין זמנה קבוע היום משא"כ כשאירס בע"ש מותר לעשות הסעודה ג"כ. ומ"מ צ"ע דהא בח"ה קי"ל דמותר לארוס ומ"מ אסור לעשות סעודה בשעת אירוסין. ולא אמרינן כיון דמארס היום הו"ל זמנה קבוע כמו מילה ופדיון הבן. ואף על גב דהתם במילה ופדיון הבן הטעם דלית ביה משום שמחה מ"מ האי טעמא לא איצטריך אלא להתיר אף שלא בזמנה כמבואר בט"ז סק"ד אבל בזמנה שרי כיון דזמנו קבוע כמבואר שם בשם התוספות וא"כ ה"נ נימא הכי כשאירס בח"ה דמיקרי זמן קבוע לסעודה כמ"ש המג"א כאן לענין אירס בע"ש וצ"ע. ועיין במג"א סימן תקמ"ח ס"ק ל"ד דכ' דסעודה שלא בשעת אירוסין ליכא ומ"מ הוה סעודת מצוה ואח"כ כ' דבסימן רמ"ד משמע דלא הוי סעודת מצוה ע"ש ולפענ"ד יש לחלק כמ"ש ומ"ש המג"א דבפרק קמא דתענית כו' אפשר שר"ל דכיון דחזינן שהתירו לארוס אף בט"ב משום שמא יקדמנו אחר א"כ כ"ש דבע"ש דשרי מה"ט ואין לו להתבטל בדבר להמתין על יום אחר א"כ שוב ה"ל זמן הסעודה קבוע ומותר בע"ש ומ"ש וצ"ע על הש"ג כו' עיין בד"מ סימן רנ"א שהביא דברי הש"ג שכתב כן בשם הירושלמי והד"מ כ' שהמנהג פשוט לארוס בע"ש וכ' דהש"ג מפרש מה שאמר הירושלמי הדא דתימא סעודת אירוסין ר"ל שהוא רוצה לארוס ולעשות הסעודה ג"כ היום ושאז אסור מפני שצריך לטרוח בסעודה אבל לארוס בלבד כגון שהסעודה כבר מוכנת מאתמול או שאינו רוצה לעשות הסעודה עכשיו מותר ובכה"ג מיירי בש"ג כשהוא רוצה לעשות גם הסעודה עכשיו אז אסור לארוס מפני הערמה וכן נראה מת"ש בש"ג ע"ז וכן בד"ת יש למעט כדי שיתעסקו בצרכי שבת עכ"ל והביאו רמ"א בש"ס רנ"א נראה דס"ל דגם באירוסין והיינו טעמא שלא יהא טריד בסעודה ולא יוכל לעסוק בצרכי שבת אבל האירוסין עצמם פשיטא שאין שייך טרחא ועדדא שא"ל שהות לזה ואפשר שזה כוונת המג"א במ"ש ובפ"ק דתענית כו' ר"ל דא"א לפרש כוונת הירושלמי דעיקר האיסור באירוסין מחמת שצריך לטרוח בצרכי סעודה הא באירוסין לחוד אין איסור בע"ש כלל מצד האירוסין גופייהו דע"ז לא שייך לומר אפי' בט"ב כו' דזה שייך דוקא אם היה טעם ההיתר בע"ש משום שמא יקדמנו אחר שייך לומר דאפי' בט"ב מותר מהאי טעמא משא"כ אם נאמר דמעיקרא אין מקום היסור באירוסין בע"ש אם לא מחמת הסעודה ואם רוצה לעשות הסעודה דוקא בשעת אירוסין לא התירו לו אף לארס ג"כ א"כ מאי אפילו ט"ב דקאמר דהכא האירוסין שרינן משום שמא יקדמנו:(ס"ק ה') דאסור להניחו ערל וכ"מ בתוספות כו' כנ"ל ועיין סימן תקס"ח ס"ק יו"ד שכ' דאסור לעמוד עכו"ם ר"ל כמ"ש כאן שאביו אסור להניחו כך:(ס"ק ו') ובע"ש כתב הא דאין שמחה כו' ר"ל דמהר"ם אמר ראיה משבוע שחל ט"ב בע"ש שאין לאכול יותר ממנין ואף דהתם אפשר לקיים שהשאר לא יאכלו בשר ויאכלו דברים אחרים מכל מקום אין שמחה אלא בבשר וע"ז כ' בע"ש דיש לפקפק בזה דהא אין שמחה אלא בבשר היינו בזמן שבהמ"ק קיים וע"ז כתב המג"א שלא עיין בסנהדרין דף ע' ר"ל גבי בן סורר דאמרינן דכל זמן שהוא כשלמים אית ביה משום שמחה ודברי הש"ס אלו הובאו בט"ז סימן תקכ"ב ע"ש ומ"ש המ"א ומהר"מ מטיקטין כתב ואם אמרו כו' ר"ל שבעלי ברית המילה מותרים לכבס באב דיו"ט שלהם הוא ועדיף מלכבוד שבת אלמא דיו"ט של בעל ברית עדיף מכבוד שבת וה"א לו לדחות סעודת המילה בשביל סעודת שבת וכיון שמהר"ם הי' סנדק שהוא נקרא בעל ברית כמבואר בסימן תקנ"ט ס"ג ג' היה שפיר היה יכול לדחות סעודת שבת מחמת סעודת המילה: (בש"ע סעיף ד') עד צאת הכוכבים צריך למחוק הס"ק שבט"ז ולציין אותו תחלת סעיף ד' קודם תיבות אם קיבל עליו כו' וכן צריך להגיה בט"ז שם עליו אם קבל עליו אם כבר אמר בסתם כו' כנ"ל:

ביאור הגר"א

מיירי כנ"ל: **אבל מצוה.** שם ק' א' הלכה כר' יוסי בהפסקה ושם רי"א אין מפסיקין מ' דאין מתחילין אלא דשם בקביעות סעודה ועתוס' בשם בה"ג: ס"ד **אם קיבל.** דכל תענית שלא שקעה כו' כמ"ש בתענית י"ב ובסתם קבלה צריך להשלים: **אם לא.** כפי' הרא"ש בעירובין שם דמתענין ומשלימין ר"ל אם ירצה וכן כ' תוס' שם ד"ה והלכתא כו': **וי"א דלא.** עתוס' דע"ז ל"ד א' ד"ה מתענין כו' ומיהו כו' ועמ"א: **ואם הוא.** דאפי' בשבת שרי שבת י"א א':

הגהות רעק"א

סי' רמט מג"א ס"ק ה' וסי' תקמ"ו. ר"ל אף דקי"ל שם דמותר לעשות פדיון הבן בחוה"מ ומשמע אף שלא בזמנו היינו מטעם דמסקי תוס' שם דלא מקרי ערוב שמחה בשמחה אלא סעודת נשואין וכמ"ש הש"ך יו"ד סי' ש"ה סקט"ו אבל מ"מ נקטינן הסברא כדנקטי תוס' בקושיותם דפדיון הבן שלא בזמנו לא מקרי זמנו קבוע: מג"א ס"ק ח' עד אחר קבלת שבת. וכן בעי"ט עד אחר קבלת י"ט ומדין תוס' שבת משא"כ בערב ר"ח וערב חנוכה. אשל אברהם סי' תקס"ב ס"ב:

מחצית השקל

מותר לסעוד בע"ש ע"ש עוד נ"מ: (ס"ק ה) פדיון כו' ומילה כו' כ"מ בתו' כו' ועמ"ש סי' תקס"ח כו' שם בסי' תקס"ח במ"א ס"ק י' הביא הראי' מן התוס' הנ"ל ע"ש: ועבי"ד כו' די"א למול כו' ועי"ל בסי' של"א במ"א סק"ט שכ' דבזמן הזה מודים הכל דמותר · (ס"ק ו) מותר כו' ושל"ה השיב לו ר"ל דמהר"ם הביא ראיה לאסור מדאמרינן בסי' תקנ"א מר"ח אב עד התענית אין לאכול בסעודת ברית מילה מאכלי בשר כי אם מנין מצומצם אע"ג דאיסור אכילת בשר באותן הימים אינו אלא מנהג בעלמא כ"ש סעודת שבת דחובה דאין לאכול בסעודת ברית מילה כ"א מנין מצומצם בע"ש ושל"ה השיב לו בשלמא בסי' תקנ"א דעכ"פ היתרים על מנין י' יכולים לקיים סעודת ב"מ במאכלי חלב משא"כ בע"ש לאסור היתרים ממנין י' מכל וכל זה לא שמענו ומהר"ם השיבו דמה שהיתרי' מי' אוכלי' מר"ח אב עד התענית מאכלי חלב בזה אין מקיימים מצות סעודת ב"מ דאין שמחה אלא בבשר הרי דלא התירו לקיים מצות סעודה ב"מ מר"ח עד התענית כ"א ליו"ד ולא יותר כ"ש בע"ש. וע"ש כתב כו' ולא עי' בסנהדרין כו' הובא בפ"ש שם משנה שהיא סוף מ' תענית דמדין הש"ס אין איסור אכילת בשר מר"ח אב כ"א בערב ט"ב בסעודה המפסקת ותני אבל אוכל הוא בשר מליח ושאל הש"ס בשר מלוח עד כמה א"ר חנינא בר כהנא כל זמן שהוא כשלמים ופירש"י שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים ב' ימים ולילה א' כו' ומשמח הלב כדכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת אלמא בר שמחה הוא אבל בתר הכי הוי מליח ונסתלק טעמו במלחו עכ"ל הרי מוכח מדברי רש"י דמ"ש ואכלת שם ושמחת השמחה היא בבשר עצמה לא מצד שהן שלמים דהא קאי שם על סעודת ערב ט"ב דהוא אחר חרבן וראיתי בס' חמד משה וז"ל ולא ידעתי מאי יאמר מ"א מהא דאמרי' בפסחים דף ק"ט ע"א תניא ר"י ב"ב אומר בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר כו' וזבחת שלמים כו' ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין הרי בהדיא בזמן הזה אין שמחה בבשר עכ"ל ולענ"ד י"ל ע"פ שתמה הרב"י בסי' תקכ"ט על מ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' י"ט ז"ל חייב אדם להיות בימי החג שמח וטוב לב כו' אע"פ שהשמחה האמור כאן הוא שלמים כו' יש בכלל אותו' שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כ"א כראוי לו כיצד כו' והאנשים אוכלים בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר. ואין שמחה אלא ביין עכ"ל: וכ' הרב"י ותמה אני על הרמב"ם למה הצריך בשר ויין דהא בברייתא קתני בזה"ז אין שמחה אלא ביין משמע דביין סגי בלי בשר עכ"ל הרב"י וי"ש במס' ביצה פ"ב כ' ליטב ז"ל ואני אומר דריב"ב לא בא למעט אכילת בשר כי פשיטא דאין שמחה אלא בבשר דהא שמחת יו"ט היא הסעודה ולא נקרא סעודה להיות בו לב טוב ושמח בלי אכילת בשר אלא בזמן שבהמ"ק היו אוכלים בשר שלמים והיו עומדים על קרבנותיהם והיה מספיק להם שמחה זו אפי' היו שותים מים תוך הסעודה כו' אבל עכשיו שאין לנו שמחת שלמים כו' אין שמחה אלא ביין כו' עכ"ל הרי מבואר מדבריו דגם בזמן הזה אין שמחה אלא בבשר כי הוא עיקר הסעודה אלא דלא סגי בבשר לחודיה אלא בצירוף שמחת יין ובזה א"ש גם דברי מהר"ם הנ"ל דבאכילת מאכלי חלב אין יוצאים מצות שמחת סעודת ב"מ: ומהר"ם כו' דעדיף משבת כנ"ל וקאי על עובדא המובאה ס"ס תקנ"ט והובא בב"י שם שפעם א' חל ט"ב בשבת ונדחה וביו"ד אב היה ב"מ ורחצו בעלי ברית ואכלו אחר מנחה גדולה ואמר הטעם אם התיר' לכבס ביום ה' בשבוע שחל ט"ב לכבוד שבת כ"ש מילה דעדיף משבת ושם לא הותר מטעם מנין דהא לא הותר כ"א לבעלי ברית ולא זולת' והטעם שי"ט שלהם הוא ומבואר שם דאבי הבן וסנדק ומוהל הכל נקראים בעלי ברית עכ"פ מבואר מדברי מהר"ם דמילה עדיף משבת דלא כמהר"ם ז"ל ד"מ כ' ולא הבינותי דבריו דאף הא"ז לא אסר אלא בשבת כו' דהא כ' הא"ז אסור לאכול גרימז"ל בשבת קודם הסעודה א"כ למה כ' ד"מ דלדידן לית' לדברי א"ז דהא קי"ל מותר לאכול אחר מנחה מאי ראיה היא זו דניהו דביום אחר מנחה מותר לדידן לאכול היינו משום דאפשר דמ"מ יאכל בשבת לתיאבון או להשקיט רעבונו משא"כ בלילה קודם הסעודה י"ל דגם לדידן אסור ואף אם רעב הוא הא יכול לאכול פת: וי"ל שהדין עמו ר"ל עם הא"ז ומטעם הנ' לעיל דבלילה גם לדידן אסור כנ"ל: דהא עכ"פ כו' נלע"ד שחסר תיבת ועוד דהא כו' והוא טעם אחר דניהו דקי"ל דמותר לאכול אחר מנחה אבל עכ"פ מצוה שלא לאכול דהא מה"ט אנשי מעשה מתענים בע"ש: ולדידן דנוטלים כו' דקודם נטילה אסור לאכול דהא עדיין לא קידש על הכוס עד אחר הנטילה ואחר הנטילה אסור לאכול שלא להפסיק בין נטילה להמוציא דאפי' בשבת ר"ל כדי להשלים מאה ברכות מ"מ אסור לגרום ברכה ואם היה אוכל הגרימז"ל תוך הסעודה לא היה מברך עליו תחלה וסוף: (ס"ק ז) להתענות כו' וכ"ה במשנה פ"ד דתענית שאנשי מעמד היו מתענים ד' ימים בשבוע מיום ב' עד יום ה' ולא היו מתענים ע"ש מפני כבוד השבת והטעם כ' הר"ע מברטנורה ס"פ ב' מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה: (ס"ק ח) שיוצאים כו' ובת"צ ישלים כו' ר"ל אפי' לדעת י"א שהביא רמ"א להקל מ"מ בת"צ מודים לדעת הרב"י דצריך להשלים עד צ"ה: וכמ"ש בי"ד ס"ס ת"ב לענין יא"צ ועיין בט"ז פה שהביא דברי מהרי"ל כיון דתענית יא"צ י"ל דין נדר לכן אם חל יא"צ הראשון בע"ש לא ישלים ועל ידי זה ניהו כשוב חל בחול צריך להשלים מכל מקום אם יחול שוב בע"ש לא ישלים כי כך קיבל עליו תחלה אבל כשחל יא"צ הראשון בחול דהשלים אם אח"כ חל בע"ש מ"מ צריך להשלים דהא תחלה כשחל בחול קיבל עליו להשלים בכל שנה ולא הסיק אז אדעתיה ההתנות כשיחול בע"ש שלא ישלים אבל הט"ז פקפק עליו דגם כשחל פ"א בחול והשלים מ"מ אם אח"ז חל בע"ש לא ישלים כי מסתמא לא היה קבלת נדרו כשיחול בע"ש אם לא שהשלים פ"א כשחל בע"ש ובתשובת

ב"ס

ישלים. הוא דעת מהר"ם בטור לענין שאר תעניות ובתענית חלום הביא ב"י בשם הג"א בשם א"ז כתב בת"ח א"צ להמתין אלא עד יציאה מב"ה ובתשו' מהרי"ל סי' ל"ג בשם ראבי"ה כתב דאפי' בחול א"צ להשלים וכמ"ש רמ"א לחלק בין תענית יחיד לצבור אין הכרעה לתענית חלום אבל המנהג פשוט דיינו להשלים בתענית חלום אפי' בע"ש. ולענין תענית יאר צייט כ' רש"ל בתשו' סי' ט' דנהגו להשלים בע"ש רק שהוא היה מקובל באם אירע יא"צ הראשון בע"ש אז שמנהג שלא להשלים ונתן טעם לזה ע"פ תשובת מהרי"ק דיום שמת אביו חשוב כמו נדר ובשבת לא חל הנדר אלא דאם חל בחול אז חל הנדר וחייב להשלים גם בע"ש וסיים וראייה דהא אפי' מי שקיבל עליו התענית סתם בע"ש מחוייב להשלים ע"כ. ולענ"ד תמוה דמ"ש אותה שעה שחל השבת מיום השבת דפטור מתענית זה (°) אע"פ שכבר התענה בחול ותו דהא לא מקרי דרך נדר אא"כ הי' בדעתו שינהוג כן לעולם כמבואר (°) בי"ד סי' רי"ד ותו מדהביא ראיה ממקבל תענית סתם דחייב להשלים ואנן לא קי"ל הכי כמ"ש כאן רמ"א ע"כ אני אומר דהמיקל בדבר שלא להשלים בע"ש לא הפסיד בפרט מי שמצטער בתעניתו לא יצטער בהתחלת שבת ועוד נראה דמ"ש בגמ' הוי בר בי רב דיתבי בתעניתא בכל ע"ש והטור הביאו היינו דוק' באותן שמכירים בעצמן שאחר התענית יהיו תאבים לאכול משא"כ באותן שהם אנסים אחר התענית והאכילה אינה נוחה כל כך עליהם לא יתענו וראיה מסי' תרפ"ו לענין פורים שחל ביום א' עיין מה שכתב שם :

רנ (א) ישכים בבקר. שנא' והיה ביום הששי אין והיה אלא מיד שנא' והיה כי קם הפלשתי : (ב) ויש להשחיז כו'. מדכתיב והכינו את אשר יביאו הך את נרמז בו סכין מל' לאתים ולמזמרות :

רנא (א) י"מ מנחה גדולה. בפ' מקום שנהגו איתא מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עד חצות עושין ופרכי' מאי איריא ע"פ אפי' ע"ש נמי דתניא העושה מלאכה בע"ש ובעי"ט מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם ופרש"י מאי איריא ע"פ דקתני עד חצות במנהגא מכלל דמחצות ולהלן אסור נ"ל למתני חצות לאשמועינן הך דיוקא הא כל ערב י"ט אסירי התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא הכא מחצות א"כ התם סי' ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתי' ליה הכא שמותי נמי משמתי' ליה ופרש"י התם מן המנחה ט' שעות ומחצה. והיכא למידק לפרש"י דיש חילוק גדול דבע"פ אסור מחצות דהוא אחר ו' שעות ובע"ש אין איסור אלא ממנחה קטנה א"כ מאי פריך המקשן אע"כ דהיה סובר

דגם

רנ הכנת הסעודה לשבת. ובו ב סעיפים :

א א (א) (א) א ישכים בבקר ביום הששי להכין צרכי שבת ב ואפי' יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל ב להכין (ב) בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק ורבה ורב יוסף היו מבקעים עצים ורבי זירא היה מדליק האש ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול ג ומהם ילמוד כל אדם ולא יאמר לא אפגום כבודי כי זה הוא כבודו שמכבד השבת :

הגה (ב) ויש להשחיז (ג) הסכין בערב שבת כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו וצ"י בשם ספר חיי עולם) :

ב ד ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו :

רנא שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה. ובו ב סעיפים :

א ° א א העושה (א) מלאכה בערב שבת ב מן המנחה ולמעלה אינו רואה ג סימן ברכה (א) ב יש מפרשים ד (ב) מנחה גדולה * ג ויש מפרשים מנחה קטנה :

הגה ודוקא כשעושה מלאכה דרך קבע אבל אם עושה אותה דרך עראי לפי שעה ולא קבע עליה שרי (ב"י בשם א"ז) ולכן מותר לכתוב אגרת שלומים וכל כיוצא בזה (ד"ע):

ב ד לתקן בגדיו וכליו לצורך שבת מותר כל היום :

°עסי' תס"ח וסי' תרל"ו מבי' מ"א רס"ז רס"ח הגה

וכתענית חלום ישלים (שם ד"מ). וכ"ל דאם מתענה בכל ע"ש והשלים בפעם ראשון צריך לנהוג כן לעולם. וה"ה מי שמתענה תעניתים (°) הכתובים בסי' תקע"ט וכמ"ש בי"ד סי' ת"ב וה"ה ער"ח שחל בע"ש · משמע מל' רמ"א דבת"צ לא מהני תנאי דלאו בדידיה תליא מלתא וכמ"ש סי' תקע"ב ס"ב ואף שבמהרי"ל שם משמע דמהני תנאי היינו משום דלא היה ת"צ גמור ככ"ל ועיין בטור סימן תקס"ז :

רנ א ישכים בבקר. ויותר טוב לקנות ביום ו' מביום ה' ויאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת (כתבים) (°) ועסי' תקע"ב ס"א דמשמע דיש לקנות ביום ה' עיין בסדה"י ואע"פ שהכין בהשכמה מצוה היא שיוסיף גם בין השמשות שנ' והי' משנה וגו' (ש"ל ב"י) : בד"מ כ' בא"ז מצוה להכין מאחד בשבתא לשבת כשמאי ואע"פ שאמרו הלל מדה אחרת היתה בו ה"פ אע"פ שכל מעשיו היו לש"ש היתה בו מדה זאת אבל גם הלל מודה שמדת ב"ש עדיפ' טפי' וכ"מ במעש' דקלב שיש לעשות כשמאי ע"כ והרמב"ן כתב בפי' החומש דלית הלכתא כשמאי ובסי' רמ"ב משמע כא"ז עכ"ל. וכ"פ הב"ח בססי' רמ"ב וכ"כ רש"י בחומש זכור את וכו' : מצוה לטעום התבשילין וצריך לטעום מכל תבשיל בע"ש (כתבים) : ב להכין בעצמו. וה"ה בכל מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו :

רנא א העושה מלאכה. אבל פרקמטיא שרי °) וכ"מ בגמ' בעובדא דבני בישן וכ"מ ספ"ב דשבת דתקיעה שניה היה °) לבטל העיר וחנויות' : ב מן המנחה ולמעל'. ומונעין אותו אבל אין עונשין אותו (סמ"ג) : ג סי' ברכה. מאותה מלאכה: ד מנחה גדולה. היינו בשש ומחצה וצ"ע דאמרי' בגמ' דף ל"ה תקיעה שניה היתה °) להבטיל העיר (ממלאכה) והחנויות'. והטור כתב סי' רנ"ו תקיעה ראשונה היתה במנחה ואפי' את"ל דהיתה במנחה גדולה מ"מ שניה היתה הרבה אחר מנחה גדולה ש"מ שהיו עושין אח"כ ועי"ק דבח"מ סימן ש"א כתב בשם ירושלמי דפועל צריך לעשות אלא ב"ה עד סמוך לשקיעת החמה שיוכל לצלות לו דג קטן והיינו תקיעה שלישית ומשמע התם דצריך לעשות בשדה עד זמן הזה ובגמ' אמרינן דבתקיעה ראשונה נכנסו אותן שבשדות ואפשר לומר דהירוש' מדינא קאמר דפועל צריך לעשות אבל אינו רואה סימן ברכה לכן תקנו חכמים תקיעות שיתבטלו

באר הגולה

תענית א טור ושבלי הלקט מהא דר' חסדא שבת קי"ז ב שם קי"ט ג לשון הטור ד מדברי הרמב"ם ספרק ל' מהלכו' שבת : א פסחים נ' ב טור והמרדכי בשם ר' מאיר ג רש"י שם בגמ' לגירס' ר"א מזרחי ד טור בשם

עטרת זקנים

רנא * ויש מפרשים מנח' קטנ' העיקר שאין לעשות שום מלאכה מן המנחה גדולה ולמעלה כמו שכת' הסו' מהרש"ל מורי בכ"ה וכתבו שע"ש הוא כרש"י ע"ש :

נתיב חיים

רנא °) במג"א סק"א וכ"מ בגמרא כ"ב ולי נראה דאין ראיה דאיכ' למימר שהיו נושאים ונותנים עד מנחה גדולה ולי נראה להביא ראיה תב"ת דרב אשי שלא לרבינא בהדי פניא דמעל' שבתא ליעדר לי מר עשרה זוזי דאיהרמי לי קטינא דארעא למזבן ע"ש וק"ל : (שם) לבטל העיר וחנויותיה כ"ב זה' לשיטת הטור דלא מפרש העיר ממלאכ': (ס"ק ד'). להבטיל העיר ממלאכה וחנויותי'. כ"ב בש"ס שלפנינו אינו ממלאכה אלא דעיקר קושייתו מדקתני העיר וחנויותיה משמע העיר ממלאכה כדפרש"י ע"ש :

לבושי שרד

ס"ק ג (°) אע"פ שכבר חל התענית כצ"ל : שם (°) בי"ד סי' רי"ד כצ"ל: סק"ח (°) הכתובים בסימן תקע"ע וכמש"כ בי"ד בסימן ת"ב כן צריך להיות :

רנ מ"א סק"א (°) ועי' סי' תקע"ב סעי' א' וסימן תקע"ה סעי' ד' כצ"ל :

יד אפרים

סימן ר"נ במ"א ס"ק א ועיין סי' תקע"ב סעיף א' וסי' תקע"ה סעיף ד' כצ"ל: סי' רנא במג"א ס"ק א' וכ"מ סוף פ"ב דשבת כו' היה לבטל העיר שכוונתו להוכיח דע"כ פרקמטיא אינו בכלל מלאכה מדקאמר לבטל העיר דהיינו מלאכה כמש"ל סי' רכ"א : ס"ק ד וחנויותי' ולמה ליה להזכיר חניות כלל דהוא בכלל ביטול המלאכה כמו לענין סי' ברכה דתניא העושה מלאכה כו' ופרקמטיא בכלל אלא ע"כ באמת אין פרקמטיא בכלל זה ולכך הוצרך להזכיר העיר וחנויותי' וא"כ ממילא דאין פרקמטיא אסורה כ"א מתקיע' שני' ואילך אבל דוקא בזמן שהיו ישראל בישובן והיו תוקעין תקיעו' אלו משא"כ עתה אין איסור כ"א סמוך לשבת כיון דבטלו התקיעות ובמג"א שם ואין למנוע מחמת שאינה סי' ברכה כיון שאינו בכלל העושה מלאכה כו'. ובזה מיושב שאין דבריו שבכאן וכס"ק ד' סותרין זא"ז :

חתם סופר

סי' רנא במג"א ס"ק א' בעובדא דבני בשון. נ"ב צ"ע דלמא קודם מנחה וכן הקשה בנה"ח וגם

באר היטב

שכנה"ג ויד אהרן. וכ"ל דאם מתענה בכל ע"ש והשלים פעם ראשון צריך לנהוג כן לעולם. וה"ה מי שמתענה תעניתים הכתובים בסי' תקע"ט וה"ה ער"ח שחל להיות בע"ש וד' סיון שחל בע"ש מ"א. ולענין יאר צייט בע"ש כתב הב"ח דאם בתחלה כשהתחיל להתענות אירע יום ו' יזהר שיקבל עליו שלא ישלים דיא"צ הוי כמו נדר וכיון שלא השלים בתחלה שוב א"צ להשלים אבל אם אירע בתחלה בימות החול והשלים נעשה כנדר וצריך להשלים אף אם יחול אח"כ ביום ו' עכ"ל נמצא למידין אם חל פעם הראשון היא"צ ביום ו' אם לא השלים אז א"צ להשלים כל ימיו אם חל היא"צ ביום ו'. ואם השלים אז או שחל היא"צ ראשון באמצע השבוע דאז חייב להשלים מדינא אז צריך להשלים כל פעם שחל יא"צ בלו ביום ו'. וט"ז חולק וכתב דלא מקרי דרך נדר אא"כ דעתו שינהוג כן לעולם ע"כ המיקל לא הפסיד ובפרט מי שמצטער ע"ש ועיין בי"ד סי' ת"ב ס"ק י"ב מש"ש והעולם נהגו כהב"ח ועיין בתשובת נחלת שבעה סי' כ"ז :

רנ (א) ישכים. ויותר טוב לקנות ביום ו' מביום ה' ויאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כתבים ומצוה להכין צרכי שבת מאחד בשבתא כי גם הלל מודה בזה ד"מ עמ"א. ויחזיר בתשוב' בכל ע"ש כי דומה לעה"ב מי שטרח בע"ש וכו' ויש לפנות קורי עכבים שבבית. תולעת חיים. ומצוה לטעום מכל התבשילין בע"ש האר"י ז"ל : (ב) בעצמו. וה"ה בכל מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו : (ג) הסכין. מדכתיב והכינו את אשר יביאו הך את נרמז בו סכין מלשון לאתים ולמזמרות :

רנא (א) מלאכה. ופרקמטיא שרי מ"א : (ב) מנחה גדולה. היינו משש ומחצה. ופסקו הט"ז ומ"א כמ"ד

שערי תשובה

ביו"ד סימן ת"ב דקא כיש טועין לפרש שהכל תלוי ביא"צ הראשון שלאחר י"ב חודש דליתא אלא על יא"צ הראשון שאירע שחל בע"ש קאמר ועיין בא"ר ובמשבצות זהב כת' להקל כשחל הראשון (ר"ל שלאחר יב"ח) בע"ש ודעתו שאף אם יארע בחול לא ישלים כי בזמנינו הדורות חלושים ע"ש :

סי' רנ (א) עבה"ט וכת' בר"י שאם הוא דבר שאולי לא ימצא ביום ו' והדבר לצורך עונג שבת יותר טוב לקנותו ביום ה' מלבטל המצוה כמו הבשר במקום שאפשר שלא יהיה ביום ו' וכיוצא ע"ש : (ב) בעצמו. עיין באה"ט בשם כוונות האר"י ז"ל הזיעה שאדם מזיע בצרכי שבת הם סגולה למחיקת העונות כמו הדמעות ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת ע"ש וכה"ג כתבו לענין עשיית המצות בע"פ ועיין בתוס' שבת שבת' בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו ראוי ליזהר גם בסעודת ברית מילה וחתונה ע"ש והנה מצינו בקידושין במעשה דר"א ור"י שהיו מסובים במשתת בנו של ר"ג והי' ר"ג ברבי עומד ומשקה עליהם כו' מצינו גדול ממנו ששימש כו' ואמנם בחות יאיר סי' ר"ה כת' דדוקא תשמיש של בזיון אסור משא"כ בזה שעושה לכבד לאחרים וע"ש דשקיל וטרי בהו דר"י מצלח ציבי שאינו לפי כבודו וע"ש שהביא פלוגתת הרמב"ם והרא"ש לענין השבת אבידה אם בעל נפש יכול להחמיר להשיב אף שאינו לפ"כ וע"ש דרבנן לא קפדי ומטפלים עצמם בעשיית סוכה וכן בשאיבת מים דרך ר"ה למצת מצוה וכן אין נמנעים מלהטפל בחבורת קברנים בחבורה כל צרכיו וגם הביא שם דר"י בר אלעי מרקד אתלת ע"ש ועיין בבאר יעקב חלק ח"מ דמייתו מקידושין גבי ר"י אשכחי' לר"נ דעביד מעקה וכן הא דהלכו לאטליז של אמאום לקח בהמה למשתה בנו של ר"ג ובמח"ב האריך בזה והביא דברי מהרי"ט בקידושין שכת' שר"נ רצה לעשות מעקה בעצמו שהוא מצות עשה וחייב לברך עליו ואמרינן מצוה בו כו' ע"ש ועיין בברכות בהא דר' אמי ור' אסי קטרי גננא לר"א כו' ע"ש ועיין בכתובות פרק מציאת האשה גבי הילל פעם א' לא מצא עבד לרוץ לפניו כו' ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' רנא מג"א ס"ק ד' דבח"מ סי' של"א כ'. בשם הירושלמי :

ביאור הגר"א

סי' רנ ס"א ואפי' יש כו' ומהם ילמוד. קדושין מ"א א' : כי רב כו'. שבת קי"ט א' : ולא יאמר כו' כי זה. שם אילו מקלעין כו' : ויש. ספרי וידעת כי שלום אהלך זו כו' : ס"ב ירבה בבשר ויין. שבת שם אנן דאית לן בשרא וחמרא וכו' ואמר ירבה. שם ר' אבא זבין מתליסר כו' : ומגדנות. שם קריבו ליה תלת סאה כו' וע"ל סי' ר"ל ס"א :

סי' רנא ס"א י"מ. מדקא' שם סמוך למנחה לא משמע דאין חילוק בין ע"ש לע"פ רק סמוך למנחה ועוד מאי ס"ד דמקשה בין חצות למ"ק רחוק מאוד : וי"מ. מדקאמר שם הכא מחצות ולא קאמר סמוך למנחה נמי כמש"ש ל"ט ב'. וראיה ג"כ משם תקיעות להבטיל ממלאכה ועמ"א : ודוקא כשעושה. דהא אף בע"פ מושיבין שובכין וגורפין כו' ומרכיבין כ"ש בע"ש: ולכן דאף בח"ה מותר מ"ק י"ח ב' וע"ש קיל אף מע"פ כמש"ש בפסחים וכ"ש מח"ה דחמיר אף מע"פ כמש"ש נ"ה ב' סיפא כו' ל"ק כו' : ס"ב לתקן. דאף בח"ה הדיוט תופר כדרכו מ"ק ח' ודוקא לצורך המועד כמ"ש הרמב"ם וש"ע סי' תקמ"א ס"ה : וה"ה

מחצית השקל

כ"ש סי' ר"מ הסכים לדברי ט"ז וכתב שגם כוונת רמ"א בי"ד סי' ת"ב יש לפרש כן ועיין מ"ש מ"א בסי' תי"ז ס"ק ג'. משמע מלשון רמ"א כו' הואיל שכתב וטוב לפרש כו' ובתענית צבור ישלים משמע דקאי על מ"ש וטוב להתענות ואפ"ה בת"צ ישלים דלא מהני תנאי :

סי' רנ (ס"ק א) ישכים כו' ויאמר כו' שע"י הדבור יחול קדושת שבת על אותו דבר כי הדיבור באדם לא דבר ריק הוא: ועסי' תקע"ב כו' שכ' אין גוזרים תענית על הציבור שיהי' יום תענית הראשון ביום ה' דכשיראו שיקנו הציבור ביום ה' לצורך שני סעודות גדולות א' לצורך הלילה כי התענו כל היום וא' לסעודת שבת יסברו שרעב בא לעולם ויתייקר השער כי עדיין לא נתפרסם גזירת התענית ומזה מוכח שדרכם היה לקנות לצורך שבת ביום ה' : והיה משנה אסמכתא בעלמא : אף ע"פ שכל מעשיו לשם שמים היתה בו מדה זו כו' ומדאמרינן אע"פ שכל מעשיו כו' משמע מזה כיון דכל מעשיו לש"ש ה"ל גם בזה לתפוס מנהג ב"ש דמזה היה נראה ג"כ שמעשיו לש"ש מ"מ מדה אחרת ה"ב ומסתמא טעמו ונימוקו עמו ואנחנו לא נדע משמע דמדת ב"ש עדיפא ולכן הוצרך לב"ה לומר דבזה יצא ממדתו וכיון דאנחנו לא ידענא טעמא דהלל ומסברא מדת ב"ש עדיפא יש לעשות כב"ש וכ"מ במעשה דקלב. בשבת דף קי"ט ע"א שאמר שזכה לעושר רב מפני שהתנהג כב"ש :

סי' רנא (ס"ק א) העושה כו' בני בישן. בפסחים דף נ' ע"ב שאלו לר"י אם מותרים לילך בע"ש מצור לצידון ופרש"י שם שהי' יום שוק בצידון בע"ש הואיל ואבותיהם היו עשירים ולא היו צריכים לאותו יום השוק החמירו על עצמם אבל בניהם היו צריכים לו כי לא היו עשירים אם צריכים להחמיר כמנהג אבותיהם. ובשבת דף י"ט ע"א איתא ת"ר אין מפליגים בספינ' פחות מג' ימים קודם שבת כו' ומצור לצידון אפי' בע"ש מותר וכ' רש"י וז"ל ומצור לצידון אינו אלא מהלך יום א' ובע"ש היה שם יום השוק כדאמרי' בפסחים פ' מ"ש עכ"ל ועכ"פ מ"ש רש"י דמצור לצידון הוא מהלך יום אחד לאו דוקא דאי ס"ד דוקא א"כ כשהולך שמה בע"ש בצפרא אינו מגיע לשם כ"א לעת ערב סמוך ללילה וכיון דיום השוק הי' בע"ש א"כ מה ימרצהו הליכתו שמה בע"ש דהא א"א להגיע שם עד הלילה וכבר יום השוק כבר הלך לו אע"כ צ"ל דמ"ש רש"י דמצור לצידון הוא מהלך יום אחד ל"ד אלא רוב היום ורובו ככולו ואכתי תקשי א"א דגם פרקמטיא דין מלאכה יש לה ובזמן דנאסר במלאכ' נאסר גם בפרקמטיא עדיין לא הי' להם תכלית בהליכת' לצידון ל"מ לדעת אומרים דזמן מנחה גדולה נאסר במלאכה והוא בשש ומחצ' וכיון דעכ"פ לא הגיע לצידון עד שעבר רוב היום וכבר הגיע זמן מנחה גדול' וכבר נאסר במלאכ' ופרקמטיא ואפי' למ"ד מנחה קטנה שהוא בט' ומחצה מ"מ משום זמן מיעוט שבין מנחה גדולה לבין מ"ק אינו מפסיק לטרוח לבא לשוק לצידון ועוד דע"כ מ"ש רש"י דהוא מהלך יום א' הוא ל"ד כמ"ש אלא ר"ל רוב היום משום אותו חצי שעה שבדרך דהיינו עד שש ומחצה שהוא זמן מנחה גדולה אע"ג דהוי יותר חצי שעה מחצי היום והוי רוב היום מש"ה לא הוי קרי ליה רש"י מהלך יום אחד א"ו שצ"ל שהי' על הדרך עכ"פ איזה שעות אחר שעבר חצי היום וא"כ טרם יבאו שמה יגיע זמן מנחה קטנה או ישאר זמן מועט עד מנחה קטנה ומה בצע בהליכתם כיון דלא נשאר להם לעסוק בפרקמטיא אלא זמן מועט אלא ע"כ אפי' בזמן שאסור במלאכה מ"מ פרקמטיא מותר : וכ"מ ספ"ב דשבת כו' לבטל העיר וחנויותי'. ולפי הבנת העולם דת"א תביא ראיה מדתני שם שש תקיעות תוקעים בע"ש תקיע' א' לבטל העם ממלאכ' שבשדה שני' לבטל העיר וחנויותי' הרי מתקיע' א' כבר נאסרו במלאכ' ועדיין היו החניות פתוחים עד תקיע' ב' ולכן תפסו עליו בס' א"ר וס' ת"ש וס' פ"מ דאדרבא מביא ראי' לסותרו דהא פרש"י דשני לבטל העיר ממלאכ' וכמ"ש מ"א סק"ד ואדרב' המלאכ' וביטול חנויות זמנם שוה מתקיע' ב' ואילך ותקיע' א' היתה לבטל את העם שבשדות וע"ש במס' שבת הטעם למה הוצרך עם שבשדות להקדים לבטל ממלאכ' ואני בענ"ד אינני מבין כן דלפי הבנתם ה"ל להביא גם הא דתקיע' א' היה לבטל העם דמזה עיקר ראיית מ"א דאע"פ שכבר הוצרכו לבטל ממלאכ' בתקיע' א' מ"מ הותרו בפרקמטיא עד תקיעה ב' וזה גרם להם שהם הבינו שפרקמטיא וחנות הכל הוא ענין א' אבל לענ"ד הם דברים נפרדים דפרקמטיא היינו מכיר' בצנעא וחנות היינו שהחנות פתוחה ומוכר בפרהסיא ועי' לקמן ס' תקל"ט לענין חה"מ שיש חילוק בזה גם עיין בהלכות אבילות וא"כ מ"ש מ"א דפרקמטיא מותרת ר"ל בצנעא והחנות סגור' ולזה הביא ראיה ממ"ש תקיע' ב' לבטל העיר וחנויותי' דהיינו שיסגרו החניות וכ"ה שם בשבת וז"ל ו' תקיעות כו' תקיע' א' כו' ועדיין חניות פתוחים כו' התחילו לתקוע תקיעה ב' כו' וננעלו החניות הרי דבתקיע' שניה לא נתחייבו אלא לנעול החניות אבל לאסור פרקמטיא דהיינו אפי' בצנעא לא שמענו וא"א דגם פרקמטיא אסור' ה"ל להש"ס לומר כן דבתקיע' שניה נאסר' פרקמטיא וממילא כ"ש נעילת החנות א"ו דפרקמטיא שרי אפי' לאחר תקיע' ב' שכבר נאסרו במלאכ' : (ס"ק ב) מן כו' אבל אין עונשים אותו דליכא איסורא אלא שאין בו סי' ברכה ר"ל אף אם ירויח באותו מלאכה יפסיד נגדו סך זה במקום אחר עיין בספר ת"ש ועיין לקמן ס"ס תקפ"ה בט"ז מ"ש על הרב"י דכ' לקמן דליכא איסורא : (ס"ק ד) מנחה כו' ועי"ק דבח"מ כו'. והיינו תקיע' ג' כ"ה בגמ' דידן התחיל לתקוע תקיעה ג' כו' ושוהה כדי לצלות דג קטן ותוקע כו' ושובת. אמנם הוא ל"ד תקיעה ג' וכמ"ש סמ"ע שם דיש זמן לפועל לעשות יותר דברים מצליית דג קטן דהיינו ולמלאות לו חביות מים ושאר צורכי הקטנים לכן צריך לבא לביתו קודם תקיעה ג' עיין שם : ומשמע התם דצריך לעשות בשדה עד זמן הזה ובגמרא אמרינן דבתקיע' א' כו' וצ"ל דדוקא למ"ד זמן מנחה גדולה קשיא אבל למ"ד מנחה קטנה לא קשיא ליה והיינו משום מאי דכ' מ"א ומשמע התם דצריך לעשות כו' הוא ג"כ ל"ד דכן היא לשון רמ"א בח"מ ובע"ש מקדים עצמו לביתו למלאות חביות כו' ובגמרא דידן אמרי' תקיעה א' לבטל העם ממלאכה שבשדות ובריי' שאח"ז קתני תקיעה א' נמנעו העם שבשדות מלעדור כו' ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין ליכנס עד שיבואו הרחוקים ויכנסו כולן כאחד (ומפני החשד שלא ידעו שאלו היו רחוקים ויאמרו שעשו מלאכה אחר התקיע') וא"כ למ"ד מנחה קטנה והיינו תקיע' שניה היה אז שהוא שני שעות ומחצה קודם הלילה ותקיע' אחד שהי' זמן רב קודם תקיע' ב' כמ"ש מ"א לעיל נאמר שהתקיע' אחד היה שני שעות קודם לתקיע' ב' והיינו ארבע שעות ומחצה קודם הלילה ולכן היו צריכים למנוע ממלאכ' מזמן תקיעה א' משום הרחוקים שמלאכתן רחוק מן העיר מהלך ד' שעות ובאו לביתם חצי שעה קודם הלילה להכין לעצמו חבית מים ודג קטן כו' אבל זמן מניעתם ממלאכ' שבשדה היה בתקיע' א' כמו שהוא בגמרא דידן אבל למ"ד תקיעה שניה מזמן מנחה גדולה דהיינו ו' ומחצה וא"כ תקיעה א' היה

זמן

אבי העזרי ושאר פוסקים ה שם בשם אביו הרא"ש : א שבת י"ז ב שם בגמ' י"ח ג לפי' רש"י שם ד שם בגמ' ה שם וכרבי עקיבא אליבא דבית הלל :

נתיב חיים

°) (שם) ומ"מ קושיא ראשונה . נ"ב ר"ל דעל קושיא ראשונה יש לתרץ דהטור מדינא קאמר אבל אינו רואה סימן ברכה ממנחה גדולה ולמעלה אבל השתא לפי מה שתירץ הירושלמי קושי' ראשונה במקומה עומדת וק"ל : (°) (שם) לכן נ"ל כמ"ד מנחה קטנה . וקשה לדבריו קושית מהרש"ל בפסחים דף נ' דמאי פריך הגמרא מאי אריא ע"פ ע"ש נמי ונראה ליישב דפסחים דף ק"ז איבעיא להו סמוך למ"ג תנן או סמוך למ"ק תנן ע"ש ע"ז דייק הכא מאי אריא ע"פ אלא ש"מ הא דקתני מן המנחה ולמעלה היינו מנחה קטנה ותפשוט בעיא דלקמן ע"ז משני לעולם אימא לך מנחה גדולה אלא דהתם סמוך למנחה שרי והכא אפי' סמוך למנחה אסור כל זה למדתי דלא תפשט האיבעיא אבל לפי האמת אמרי' הא דקתני מן המנחה ולמעלה היינו מנחה קטנה ומ"ש הט"ז בזה הוא דוחק ע"ש : אמנם בעיקר הדין אין הכרע בראיותיו דאיכ' למימר דתקיעה שניה לבטל העיר ממלאכה היינו מדינא אבל אינו רואה סימן ברכה ממנחה גדולה ולמעלה . והאי דירושלמי היינו טעמא משום דהתנה עמו לעשות עמו כפועל דאוריי' ותקיעה שנייה אינו אלא מדרבנן להרחק' וא"ת מ"מ קשה לאיזה צורך הביאו הטור והפוסקים הך דירושלמי הלא הפועל אסור מדינא לעשות מלאכה מן תקיעה שניה. י"ל דכ"מ דמנכה לו אותן מעות מתקיעה שנייה עד סמוך לשקיעת החמה דהא התנה עמו לעשות כפועל דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים ודוק: במ"א סק"ה מיירי לצורך המועד אמנם נראה כל מלאכה כנ"ל :

לבושי שרד

רנא. מג"א סק"ה (°) אפילו מעשה הדיוט אסור . עסי' תקל"א ס"ח דהא בחה"מ כנ"ל :

רנב ט"ז סק"ב (°) הרמב"ם פ"ו כתב הטעם כנ"ל :

דגול מרבבה

*) היינו ביורה עקורה אבל אם היא על האש אפילו מבושלת כל צרכו חייב משום מגים כן כ' המג"א בסי' ש"ח ס"ק מ"ג בסופו בשם ב"י :

חתם סופר

סתר עצמו עם מ"ש סק"ד וכן הקשה בא"ר ועיין בספר תוספות שבת : שם במג"א סק"ה עסי' . נ"ב תקל"א סק"ח : באו"ד ועיין סימן תס"ח ס"ה. נ"ב וע"ש ס"ק י"ג :

סי' רנב במחבר מותר להתחיל וכו' . נ"ב עיין באר היטב בנידון בישול יי"ש ועיין תשובות או"ח סי' ס"ד [תוכן השאלה בקהלה אחת קבלו עליהם שבעש"ק לא ישרפו יי"ש מחצות ואילך

שיתבטלו אח"כ °) ומ"מ קושיא ראשונה במקומה עומדת למ"ד מנחה גדולה °) לכן נ"ל כמ"ד מנחה קטנה : ה מספר ישראל . דוקא מעשה הדיוט דלא גרע מח"ה דאמרינן הדיוט תופר כדרכו (כל בו) . והעולם נהגו היתר אף במעשה אומן . וכל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג עכ"ל ב"י .

☞ וכ"ל טעם ההיתר כיון שהיא לצורך שבת שרי אפי' נוטל שכר ואע"ג דבתיקון בגדים אסור ליטול שכר אפי' לצורך שבת שאני תספורת דניכר לכל שהי' לצורך שבת אבל בע"פ אסור אפי' תספורת כמ"ש סי' תס"ח. מיהו לגלח לעכו"ם (°) אפי' מעשה הדיוט אסור עסי' תקל"א ס"ק א' דהא בח"ה לא שרי מלאכת הדיוט אלא לצורך המועד כמ"ש בסימן תקמ"א מיהו י"ל דבע"ש קיל טפי ושרי מלאכת הדיוט ועסי' תס"ח ס"ה דמשמע דמלאכת אומן הוא דאי מלאכת הדיוט הוא אפי' במועד שרי לצורך המועד ולדעת הכלבו אפילו בשכר כמ"ש הב"י סימן תקמ"א בשמו ודוחק לומר דבסי' תס"ח מיירי לגלח למי שאינו צורך המועד דבכל הפוסקים איתא דמיירי °) לצורך המועד וא"כ כל מלאכות המותרו' בח"ה מותרו' בע"ש והכי מסתבר' אפילו נוטל שכר דבחנם פשיטא דשרי תספורת דהא צורך שבת הוא וכ"כ בד"מ לענין אגרת שלומים דלא גרע מח"ה ועס' תקמ"ה ס"ה . ובכוונות כתב שהאר"י היה נזהר שלא לגלח אחר מנחה אפילו בע"ש ועס' רל"ב : ו בלימודו בע"ש . לכן אין קובעין ישיבה בקונסטנטינא בע"ש (כ"ה) ובסדה"י כתוב אם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלנו ולימוד הישיבה מקרי דבר שאין לו קצבה שרגילין לפלפל אם לא פירש"י על הסדרה שרי ואם לא ימצא אח"כ לקנות אזי לא יקבע הלימוד בבקר ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה אזי יקנה ואח"כ יתפלל שזו מצוה עוברת וגם היא דאורייתא ובלבד שיקרא ק"ש קודם . ואם הציבור מתפללין לא יפרוש מהם ואם הכין ביום ה' יוכל ללמוד כדרכו ע"כ :

רנב א לתנור . ולא גזרינן שמא יחתה דכיון דהרוח קשה להם לא יגלה התנור (גמרא) ועס' רכ"ד : (ב) משום מבשל . משמע דאם הוא מבושל כל צרכו מותר וכמ"ש סי' ש"ח סי"ח אבל התוס' והרא"ש כתבו

דהכא

הגה (ב) וה"ה בגדי חבירו אם הוא לצורך שבת ואינו נוטל עליו (ג) שכר

ב"י ה ° והוא הדין למי שכותב ספרים לעצמו דרך לימודו : הגה אבל אסור לכתוב לחבירו בשכר (מרדכי פ' מקום שנהגו) ומסתפרין כל היום אפי' ה מספר (ד) ישראל (כל בו וב"י) ויש לאדם למעט קצת (ה) ו בלמודו בע"ש כדי שיכין צרכי שבת (ש"ג פי"ו דשבת ירוש' פ"ק דתענית):

רנב מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בע"ש כדי שיהיו נגמרים בשבת . ובו ז סעיפים :

א °° א מותר להתחיל במלאכה בערב שבת סמוך לחשיכה אף על פי שאינו יכול לגומרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת כגון לשרות דיו וסממנין במים והם נשרים כל השבת ולתת אונין (פי' אגודות) של פשתן א לתנור כדי שיתלבנו ולתת צמר לתוך היורה ג שאינה על האש והיא טוחה בטיט שאם היא על האש אסור (א) שמא יחתה (פי' יגלה ויעיר הגחלים במחתה) ואפי' אינה על האש אם אינה טוחה בטיט אסור שמא יגים בה בכף (א) ג והמגים בקדיר' אפי' אינה על האש חייב ב משום מבשל ד ומותר לפרוס מצודות חיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת ומותר למכור לנכרי א] ולהטעינו סמוך לחשיכה (ב) ובלבד ה שיצא מפתח ביתו מבעוד יום :

°עסי' תרל"ו °°ע' בי"ד רסי' רמ"ג סי"ג

הגה

דגם בשבת הוה השיעור ממנחה גדולה ולמה לא נימא כן בתרגן ותו קשה טובא למה הוצרך התרגן לומר הא סמוך למנחה שרי דסמוך מאן דכר שמיה ונלע"ד דרש"י גילה כוונת פי' במ"ש בדברי המקשן ל"ל למתני חצות דלא בעי לאקשוי ליתני ע"ש בהדי ע"פ בחדא מחתא בחדא שיעורא דודאי בע"ש שיעור שלה מנחה קטנה ובע"פ עד חצות אלא דפריך ליתני כל א' לפי שיעורו דהיינו בזה חצות ובזה מ"ק למה כלל התנא דוק' חצות דהיינו דין ע"פ בלבד ומשני דאין השיעורים שוין דבע"ש דשיעורו מ"ק שם הדין דוקא מ"ק הא סמוך שרי ובע"פ גם סמוך אסור דמחצות שהוא אחר ו' שעות אסור דהיינו סמוך למ"ג שהוא ו' ומחצה ואי הוי תנא לי' במתני' ה"א דגם בע"ש יש איסור בסמוך כנלע"ד ברור וכוון דעת רש"י וא"ל להגהת רש"ל שם בח"ש אבל מהר"ש במרדכי והטור פי' דגם בע"ש היה השיעור מ"ג דהיינו ו' ומחצה והחמירו בע"פ טפי לענין סמוך דבע"פ אפי' סמוך אסור דהיינו מחצות ולמטה ודרך זה ודאי הוא נכון ופשוט לפי פשיטת התלמוד אלא דנראה דרש"י לא רצה לפרש כן דהא בפרק ע"פ מייתי ג"כ בע"ש ועי"ש לענין אכיל' מן המנח' ולמעלה ומיירי ממ"ק ומסתמא גם בענין מלאכה הוה כן והביא ב"י דעת סמ"ג ומהרא"מ כ"כ בשם רש"י כנ"ל טעם פלוגת' זו. ולענין הלכה כיון דאין כאן איסור אלא להיות' דאין בו סימן ברכה הסומך על רש"י לא הפסיד הברכה א"ו : (ב) וה"ה בגדי חבירו . כ"ל אם הוא עני ורוצה להוציא השכר שיטול לצורך שבת דמותר דהא אפי' בח"ה מותרים כל המלאכות כו' עי"ז כמ"ש סי' תקמ"ג :

רנב (א) והמגים בקדירה כו'. עסי' ש"ח בסופו : (ב) ובלבד שיצא מפתח ביתו. (°) הרמב"ם פ"ו כ' הטעם דכשיצא העכו"ם מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמי שהלוהו לעכו"ם או משכנו או פסק עמו או מכר לו

שערי תשובה

סי' רנא (ד) ישראל עבה"ט ועיין בבר"י סי' רל"ב הביא לשון מהר"י צמח הרב ז"ל היה נוהג שלא להסתפר אחר חצות שהוא על מנחה גדולה ואף בע"ש היה נזהר מאד. וכת' הבר"י דמשמע מזה דאם יש לאדם סיבה לגלח תוך השבוע אינו חייב להמתין עד ע"ש עכ"ל. ועיין במה"ב סימן ר"ש שכת' דודאי מצוה להסתפר בבוקר בע"ש כדמשמע בנזיר דף ה' וכמ"ש בא"ר וכן לקוץ את הציפרנים אם יש צורך להסתפר ביום ה' או לקוץ הציפרנים שהוא ערב חג שבועות או שיום ו' ר"ח ונוהגים איסור או דבר אחר אין לחוש ומ"ש האחרונים שלא לעשות ביום ה' וגם מה שנוהגים לחתוך איזה דבר אחר נטילת הציפרנים אין לחוש לזה ע"ש :

סי' רנב (א) שמא יחתה עבה"ט וע"ש בפמ"א הטעם כיון דהכיסוי של יורה היא טוחה בבצק ופי התנור סותמים ושורקין היטב בטיט ואם פותחין סתימת התנור מתקלקל היי"ש : ובזה שרינן לקמן סי' רנ"ד ולכן לכ"ע שרי הכא שלא ליקח הכסוי להפסיד ממונו ע"ש ולכן אין ללמוד מזה היתר לענין אחר היכא דלא שריק או לא קשי ליה זיקא. ועיין ביד אפרים מ"ש בדברי הפמ"א בענין

באר היטב

מנחה קטנה ע"ש : (ג) שכר . ואם יש עני ורוצה להוציא השכר שיטול לצורך שבת מותר דהא אפי' בחה"מ מותרים כל המלאכות עד"ז ט"ז : (ד) ישראל . והאר"י ז"ל היה נזהר שלא לגלח אחר מנחה אפי' בע"ש מ"א: (ה) בלימודו. לכן אין קובעין ישיבה בקוסטנ"דינא בע"ש כנה"ג . ובסד"הי כתב דאם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלנו ולימוד הישיב' מיקרי דבר שאין לו קצבה . ופירש"י על הסדרה שרי ואם לא ימצא אח"כ לקנות אז לא יקבע הלימוד בבוקר ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה אז יקנה ואח"כ יתפלל שזו מצוה עוברת וגם היא דאורייתא ובלבד שיקרא ק"ש קודם ואם הציבור מתפללין לא יפרוש מהם ואם הכין ביום ה' יוכל ללמוד כדרכו ע"כ :

רנב (א) שמא יחתה . נשאלתי משורפי יין שרף מתבואה וסמך לשבת לא נגמר היין שרף אי חייב לעקור הכיסוי מהיורה ולהפסיד ממונו או כיון דיי"ש הולך ממילא ואינו עושה שום מעשה א"כ אין חשש

אשל אברהם

א] ולהטעינו ואם מכרה ביום ה' בשבוע ובא הגוי בשבת לנוטלה מביתו הרב בעל מ"ש בת' סי' כ"ז העלה דראוי לחוש ולהחמיר היכי דאפשר והרב מוהר"י בן חסון ז"ל החמיר יותר בפרט להפוסקים דס"ל דאין גוי קונה מישראל אלא במשיכ' דגמר המקח בשבת:

יד אפרים

סק"ה וכ"ל טעם ההיתר כו'. וא"כ כל המלאכות המותרין בח"ה כו' . כ"ל ביאור דבריו שהב"י כתב בשם הכ"ב שאסור לספר מספר ישראל בע"ש ובעיו"ט מן המנחה ולמעלה ואפשר להתיר התספורת מעשה הדיוט דלא גרע מח"ה דאמרינן הדיוט תופר כדרכו עכ"ל והעולם נהגו היתר בדבר וכל מקום כו' עכ"ל נראה מדבריו דמעיקרא היה סובר דאף מעשה הדיוט אסור וע"ז כ' דאפשר להתיר כו' ונראה הטעם דבאמת כאן ב' ענינים חדא מצד המלאכה כיון שכבר חל קדושת שבת אין לו לעשות מלאכה כמו בח"ה אסור ועוד מטעם שיהיה פנוי לעסוק בצרכי השבת והנה לטעם הא' יש להתיר מלאכת הדיוט כמו בח"ה דמותר אבל מלאכת אומן יש לאסור כיון דבח"ה ג"כ אסור וא"כ אף לצורך שבת יש לאסור כמו בח"ה ולפי הטעם שיוכל לעסוק בצרכי שבת

הגהות רעק"א

שם ס"ק ה' שלא לגלח אחר מנחה . אחר זמן מנחה : שם וע' סי' רל"ב . ע' תשו' מהרם מטראני ססי' רס"ז :

סי' רנ"ב מג"א ס"ק א' ועסי' רכ"ז. רכ"ד ס"ב כנ"ל (פר"מ) : מג"א ס"ק ב'. סי' ש"ח ס"ח. זה תמוה דשם מבואר בהיפוך ורואיתי שגם בת"ש עמד בזה : מג"א ס"ק ה' משום דאכתי לא קנהו ק' לי אף להפוסקים כסף אינו קונה בנכרי מ"מ הגביה קנאו ונעשה אפלו של נכרי קודם שהוציאו גם ביחד לו מקום במה קונה העכו"ם המקום ההוא שיהיה חצרו ול"ע:

ביאור הגר"א

בגדי. דג"כ בח"ה שרי כמש"ש י"ב א' רב חמא שרא כו' וכמ"ש הרא"ש שם דבמלאכות המותרות בח"ה כגון לצורך המועד ומעש' הדיוט : אם הוא. כנ"ל : ואינו נוטל. כנ"ל שרשויי כו' וכמ"ש בסי' תקמ"ב ס"א : וה"ה למי. שם אין כותבין ספרים כו' כותב תפילין ומזוזות לעצמו כו' אע"ג דלכאורה מ' דספרים כלל לא כ' הרמב"ם דוקא שא"ל לקרות במועד כמו ספר העזרה אבל אם צריך מותר כמו תפילין ומזוזות כמ"ש בתה"ד סי' פ"ה ובש"ע סי' תקמ"ה ס"ב : אבל אסור. כנ"ל אע"ג דבתפילין ומזוזות מותר היינו אם אין לו מה יאכל להרמב"ם או להרויחא לרש"י והרא"ש : ומסתפרין. צ"ע דהא מה שאסור בע"פ אסור בע"ש ולא חילקו בגמ' אלא בין מנחה לחצות ובע"פ אסור כמ"ש שלא אומניות כו'. ובכל בו כ' מעשה הדיוט מותר להסתפר דלא גרע מהדיוט תופר כדרכו אבל מלשון רמ"א משמע דבכ"ע מותר ועוד דמ' דאפי' בשכר מותר ובזה אף מעשה הדיוט אסור כנ"ל וגם על הכל בו צ"ע דלהסתפר אף מעשה הדיוט אסור מדאמרינן שם החייטין שכן הדיוט כו' הספרין שכן כו' ולא אמרו ג"כ בספרין שכן הדיוט וז"ש בפ"ג דמ"ק י"ד א' ושאר כל אדם אסורין מ"ע ואי דוקא מעשה אומן לא שאלו מ"ע מידי דהוה כל מעשה אומן ועמ"א ס"ק ה' שמסתכך בדין זה וע"ש : ויש. מדרש אגדה :

סי' רנב ס"א מותר. מתני' וירושלמי שם דה"ה בכל מלאכה שם : סמוך. שם במתני' ובכולן ב"ה כו' : וי"מ. פסחים ו' א' וע"ש בתוס' ד"ה יחד כו' : ויש להחמיר. דמ' שם להיפך דאינו מותר אלא בחמץ משום שכ' לא ימצא כמש"ש למימרא דשכירות כו' מרדכי : אם קצץ. מהא דאיגרת כנ"ל בסי' רמ"ז : או שעושה ויש חולקין אם. פלוגתייהו יתבאר למטה : והוא. כנ"ל בסי' רמ"ז ס"א : וגם. ירוש' כמש"ל בסי' רמ"ד : אסור בע"ש. לשיטתו בסי' רמ"ז ס"א ולש"ע אסור בכ"ע ולכך

מחצית השקל

זמן הרבה קודם לכן אפ"ת שלא היה מוקדם לתקיעה ב' כ"א שעה א' ע"כ צריכים להפסיק ממלאכת שבשדה בחמש ומחצה דהיינו שש ומחצה קודם הלילה ונתנו להם זמן רב כזה כדי שיכנסו הרחוקים קודם הלילה לערך שני שעה וא"כ ע"כ הפועלים צ"ל ממלאכתן רחוק מהעיר ש"ס וא"כ א"א להגיע כשיוצאים מביתם לשדה כ"א בשם וכיון דצריכים למנוע ממלאכתם מחמש ומחצה ועדיין לא עשו שום מלאכה בשדה דהא עדיין לא הגיעו מביתם לשדה כי הוא רחוק הרבה (ואפילו להטור דס"ל דתקיעה אחת היה בזמן מנחה גדולה דהיינו ו"ו ומחצה לא ק"מ למ"ד מנחה קטנה די"ל כנ"ל דממנחה גדולה נמנעו ממלאכתם בשדה משום הרחוקים מהעיר חמש שעות וא"כ יבאו לביתם שני שעה קודם הלילה וכן מיציאתם מביתם שלהם עד שמגיעים לשדה חמש שעות וא"כ יכולין לעשות עכ"פ מלאכתן בשדה שעה ומחצה) : דפועל צ"ל כו' . ר"ל אם הבעל הבית רוצה בכך שיעשה ואינו חושש למאי שלא יראה סי' ברכה : לכן תיקנו כו' ליתן עלה טובה לבעל הבית :

(ס"ק ה') מספר כו' וכ"ל טעם כו' אפי' נוטל שכר דכן ראה מ"א המנהג : אבל בער"פ כו' וכ"ש בחה"מ דהחמיר מער"פ אלא הואיל והוזכר איסור תספורת בסי' תס"ח בער"פ אבל בחה"מ לא הוזכר בפי' איסורו לכן נקט ער"פ : עסי' תקמ"א וסי' תק"מ כנ"ל : דמשמע דמלאכות אומן הוא רצה לומר התספורת . ולא ידעתי אם כוונתו דכל תספורת הוא מעשה אומן ולא משכחת תספורת מעשה הדיוט דלא ככלבו שהביא תחלת ס"ק זה . או מודה דמשכחת לה מעשה הדיוט אלא סתם תספורת הוא מעשה אומן : אפי' במועד שרי . ואם כן למה החמירו בע"פ דקיל מחה"מ : וא"כ כל מלאכות כו' חוזר אדלעיל דלפי מ"ש מ"א לעיל דע"ש קיל מחה"מ ואם כן כל מלאכות כו' : דאי בחנם פשיטא דשרי תספורת . וא"כ למה אסר הכלבו תספורת מעשה אומן ועז"כ הרב"י דאין המנהג כן וע"כ אפי' בשכר המנהג להתיר . ורמ"א הביא פה בהג"ה דעת הרב"י ע"כ אפי' בשכר מתיר תספורת ע"כ גם לענין שכר קיל ע"ש מחה"מ.אבל לענין שאר מלאכות לא דיש לחלק דוקא תספורת דניכר שהוא לכבוד שבת משא"כ שאר מלאכות דומיא דתיקון בגדים כמ"ש מ"א לעיל . ומ"ש דמאי דכ' מ"א דאי בחנם פשיטא ור"ל דקשיא ליה דברי הכל בו כמ"ש לעיל יותר נראה דאייתי מ"א ראיה מדברי רמ"א דהראי' מן הכלבו יש לדחות דהוא ודאי איירי בשכר דהא הכל בו מתיר גם בחה"מ אפי' בשכר כמ"ש מ"א לעיל אלא ראיות מ"א מרמ"א שכתב ומסתפרי' כל היום פשיטא והא אפי' תיקון בגדים שאינו ניכר שהוא לצורך שבת שרי א"ו איירי בשכר דאסור בתקון בגדים מ"מ בתספורת מותר שניכר שהוא לצורך שבת : ובכוונות כתב שהאר"י כו' אפי' בע"ש ועסי' רל"ב כ' בס' א"ר וז"ל משמע משום תפלת המנחה כשעדיין לא התפלל עכ"ל ור"ל מדכ' מ"א ועסי' רל"ב דשם מיירי בדין תספורת סמוך למנחה בחול משמע דגם טעם האר"י הנה מטעם זה וכן ממ"ש אפי' בע"ש משמע דכ"ש דאסור בחול וע"כ מיירי בשלא התפלל מנחה דאל"כ מאי איסור יש בחול אע"כ שלא התפלל אלא דס"ד דבע"ש יהיה מותר אפי' לא התפלל עדיין לפי שהוא לצורך שבת לזה כ' אפי' בע"ש : ודע שכ' הט"ז בס"ק ב' דמאי דאסרו בסי' זה בשכר והוא מותר בחנם דאם הוא עני ורוצה להוציא לצורך שבת דמותר דהא אפי' בחה"מ מותרים כו' עכ"ל וא"כ לפמ"ש מ"א לקמן סי' תקמ"ב דגם בחה"מ אם יש לו לחם ומים אסור ליטול שכר ואפשר דשם מיירי דוקא ממלאכה האסורה בחה"מ אלא שהותרה כיון דאין לפועל מה לאכול ע"כ אי א"ל לחם ומים לא הותר אבל מלאכה המותרת אפי' י"ל מה יאכל . ולפועל שאין לו היתר אפי' ליטול שכר בכה"ג מותר ליטול שכר אפי' י"ל לחם ומים ולהוציאו לצורך שבת שיהי' לו כל צרכו בהרווחה וכ"ש לפי מ"ש מ"א דערב שבת קיל מחה"מ :

סי' רנ"ב ס"ק ב משום מבשל משמע דאם הוא מבושל כ"ל מותר כמ"ש סי' ש"ח . וכתב ע"ז בספר ת"ש וז"ל ודבריו תמוהים דאיך עלה על דעתו להבין מדברי המחבר דס"ל דשרי כשהיא מבושלת כ"ל והראה מקום למ"ש סי' ש"ח סעיף י"ח והא שם כתב המחבר להדיא דבקדירה הוא דשרי כשמבושלת כ"ל אבל בצמר ליורה אפי' נתבשל כ"ל אסור ע"ש . וכתב הרא"ש הטעם דמשום דסממנים צריכים בישול הרבה אי נמי משום צובע כי כשהוא מגים מכניס הצבע בצמר (ר"ל אפי' נתבשל ונצבע כ"ל מ"מ יש בו משום צובע) והטור והמחבר תפסו תי' א' לכן כתב הטעם משום בישול ואפי' נתבשל כ"ל אסור גם יש לתמוה על מ"א בסי' ש"ח שכתב על דברי המחבר הטעם משום צובע והאיך נעלם ממנו דברי המחבר שכ' כאן טעמא דמבשל והיא תימה רבה על חכם שכמותו על שגגתו אשר שגג בזה עכ"ל ספר ת"ש וא"א בעה"ה לפע"ד אעשה שיהיו דברי חכם קיימים ע"פ מ"ש הרב"י בסי' ש"ח ע"ד הטור שכתב שם כל זמן שלא נתבשל כ"ל אפי' נתבשל כמאכל בן דרוסאי מ"מ יש בו משום בישול ולמה כתב שלא כדברי הרא"ש פרק כירה שכ' וז"ל ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב . ואם הגיע למב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב עכ"ל ולמה כתב הטור אפי' הגיע למאכל בן דרוסאי יש בו משום בישול עד שיתבשל כ"ל ומ"ש הרב"י וז"ל בספר זה שבא לפסוק הלכה למעשה לא רצה לסמוך על סברת הרא"ש דאין לה ראיה כו' וגם מאי דמשני אמאי דפריך פ"ק דשבת והלא מגים שנוי דחיקי נינהו ר"ל דהרא"ש אחר שכתב ומסתברא דעד שלא הגיע כו' כתב וז"ל והא דפריך פ"ק דשבת והלא מגים אפי' ביורה רותחת (ר"ל דפריך הש"ס אהא דהתירו ב"ה לתת צמר ליורה ע"ש סמוך לחשיכה ואמאי ניחוש דלמא מגים בה ומשני ביורה עקורה וטוחה) ועז"כ הרא"ש ב' תירוצים שאני סממנים שצריכים בישול לעולם או משום צובע עכ"ל הרב"י ור"ל כיון דהאי שנויי דחיקי נינהו לא סמך הטור עליהן ולכן כתב דאפי' שהגיע למב"ד יש בו משום בישול עד שנתבשל כל צרכו ועדיין רותח ותו לא קשה מידי מקושיית הש"ס וניחוש דלמא מגים וכן משמע מלשון הרא"ש שהקושיא מקושיית הש"ס והלא מגים לא קשה כי אם אחר שכ' ומסתברא דעד שלא הגיע כו' כנ"ל . משמע דמעיקרא דהוי ס"ד כ"ז שלא נתבשל כ"ל יש בו משום בישול לק"מ דשם ע"כ מיירי דעדיין לא נתבשל כ"ל דהא ב"ה מתירין לתת הצמר ליורה עם השמש ובזמן מועט כזה א"א שיתבשל כ"ל . וגם לולי שני תירוצי הרא"ש אם נתבשל כ"ל גם ב"ש היו מודים דהא ב"ש אומרים אין נותנין צמר אלא כדי שיקלוט העין מבעו"י אבל כיון שקלט גם ב"ש מודה דמותר משא"כ א"א דאפי' לא נתבשל כ"א כמב"ד אין בו משום בישול א"כ מאי פריך וניחוש דלמא מגים דלמא מיירי שנתבשל כמב"ד אע"ג שאמרו ב"ה דמותר עם השמש מ"מ יש לו שהות להתבשל כמב"ד דהיינו שליש או חצי בשולו לכל חד כדא"ל המורם מזה דהרב"י הוכיח מדס"ל להטור דאפי' הגיע למב"ד יש בו משום בישול ע"כ לא ס"ל הני תרי תירוצי הרא"ש ואין חילוק בין סממנים ובין דבר מאכל וכיון דהרב"י בסי' ש"ח סעיף י"ח נמשך בזה אחר הטור דבשאר מאכלים יש בהם משום בישול אפי' הגיע למב"ד עד שיתבשל כ"ל ע"כ דגם הרב"י ס"ל דאין חילוק בין מאכל לסממני' ולכן כתב מ"א גם הכא אם נתבשל כ"ל לא גזרינן שמא יגים בה ולכן כתב מ"א אבל להתוספות והרא"ש דהכא אסור מכל מקום משום צובע היינו דהא הרא"ש דס"ל ב' תירוצי דידיה לחלק בין מאכל לסממני' ולכן בסממני' אפי' נתבשל כ"ל יש לחוש שמא יגים . והא דסיים מ"א מל' המחבר דהמחבר נקט משום מבשל והמ"א נקט משום צובע דהא לחד תי' הרא"ש יש בו משום בישול י"ל דטעם צובע גם התוס' דף י"ח כתבוהו אבל מבשל לא כ' כ"א הרא"ש אבל התוס' משמע דס"ל דדוקא משום צובע יש לחוש לכן כיון שכ' התוס' והרא"ש והזכיר גם התוס' נקט צובע דא"ש גם להתוס' . והא דאסר הרב"י בסי' ש"ח אבל צמר ליורה אע"פ שקלט העין אסור להגים בה משמע דס"ל תירוצי הרא"ש הנ"ל גם מ"ש בספר ת"ש על מ"א שם שכ' משום צובע כנ"ל חדא יתיישב באידך והוא משום דלמ"א הוי קשיא ליה מדס"ל להב"י דבמאכל כ"ז שלא נתבשל כ"ל יש בו משום בישול כהטור ע"כ לא ס"ל שני תירוצי הרא"ש ואין חילוק בין מאכל לסממני' ולמה כ' בצמר ליורה אסור להגים כו' ולכן כ' מ"א משום צובע וא"ש וכמו שאבאר בעה"ה דהרב"י בסי' ש"ח כ' על מ"ש דהטור חולק על אביו ז"ל וא"ל דרבינו פסק כסברת הרא"ש דע"כ לא קאמר

הרא"ש

לו בשבת : (ג) אם ייחד לו העכו"ם כו'. במרדכי פ"ק דשבת בשם ראבי"ה יליף לה מהא דאמרי' פ"ק דפסחים ייחד לו מקום אין צריך לבער וכת' עוד ראיה להתיר בייחד מדתנן פשט העני את ידו לפנים ונטל מתוך ידו של בעה"ב ואוקימנא דפטור ומותר לבע"ה ויש להחמיר ☜ (°) שלא להרגיל האדם בכך ולמהר"ר מרדכי נראה דהמדקדק בגמ' פ"ק דפסחים ימצא דאפי' בשכירות לא קני' אלא גבי חמץ מגזירת הכתו' עכ"ל וע"כ כתב רמ"א שיש להחמיר ולפ"ד תמוהים ראיות של ראבי"ה דמההיא דייחד דפסחים אין ראיה דכאן אסור משום מראית העין כמ"ש בסמוך בשם הרמב"ם וא"כ מה מהני יחוד של העכו"ם גם מההיא דפשט ידו לפנים כבר כ' הרא"ש שם פ"ק דשבת דודאי איכא איסור לבע"ה משום לפני עור לא תתן מכשול ולא איירי שם אלא באיסורי שבת כו' וכת' עוד הכא ובאשכנז ראיתי מורין לאיסור אף בחפץ של עכו"ם וכן מסתבר כיון שאסור משום דהרואה סבור שנותן לו ע"מ להוציא אין לחלק כי הרואה אין מכיר של מי החפץ עכ"ל. ע"כ אין להתיר בזה אלא לצורך גדול והפסד ואם העכו"ם אנס ודאי יש להתיר אפי' בלא ייחד לו

הגה ויש מתירין שיוציא עכו"ם בשבת (ג) אם ג ייחד לו העכו"ם מקום מבעוד יום בבית ישראל ד (ג) ויש ה להחמיר (מרדכי פ"ק דשבת) ועיין לקמן סי' שכ"ה :

ב ° * ו מותר ליתן בגדיו לכובס נכרי ועורות לעבדן (פירוש האומן שמעבד ומתקן העורות) סמוך לחשיכה ו (ג) ז אם קצץ לו דמים או שעושה אותם ז בטובת הנאה ח והוא שלא יאמר לו לעשות בשבת ט וגם שיעשה העכו"ם המלאכה בביתו : הגה ואם לא קצץ ח אסור (ד) בערב שבת וע"ל סי' רמ"ז דיש חולקין אם עושה לו בחנם דהיינו בטובת הנאה : °עסי' שמ"ז

ואם

דהכא אסור מ"מ משום צובע דכשמגים בה נקלט הצבע : ג ייחד לו העכו"ם מקום. דאז הוי כחפצו של עכו"ם : ד ויש להחמיר. ☜ דהא מ"מ הרואה סובר שהישראל צוהו להוציא ועמ"ש סי' רמ"ו ס"ב דבשאלה יש להקל בעיר המוקפת חומה אבל במכיר' יש להחמיר אפי' בעיר המוקפת חומה והעכו"ם דר בעיר דהא כשיודע שהוא מוכרו לו יאמר שמכרו לו בשבת משא"כ בשאל' כיוצא בזה כ' סי' רמ"ד גבי שדה ובפרט בסחורו' כגון בגד פשתן וכיוצא בו דאין דרך להשאיל כלל °) פשיטא דאסור ואפשר דבעכו"ם אנס יש להקל כשיחד לו מקום : ה להחמיר. שלא להרגיל העכו"ם בכך ☜ ומשמע שם בהגמ"ר הטעם משום דאכתי לא קנהו העכו"ם עד שיוציאו וא"כ ה"ל כמוכרו בשבת אבל אם יחד לו מקום קנהו ממש ומשום הוצא' ליכא למיחש דהא קי"ל פשט העני פטור ומותר ומסיק ע"ז דרבים חולקין וס"ל דאפי' שכירות לא קני' רק גבי חמץ ע"ש ועמ"ש סי' רמ"ו ס"ג דק"ל כן וגם גבי חמץ קי"ל בסי' ת"מ דלא מהני ייחד לו מקום וגם בסי' שמ"ז קי"ל לאיסור וא"כ אין לסמוך להקל : ו אם קצץ. כ"ל דבזמן הזה כלים לכובס מסתמא היינו קציצה דקצבתן ידוע דאטו בכל פעם יקצץ עמו ולכן המנהג פשוט ליתנם ע"ש סמוך לחשיכה ועב"י בשם הגמ"ר : ז בטובת הנאה · אבל מצפה לתשלום שכר ולא התנה עמו אסור דלדעתא דישראל קעביד כמ"ש סימן רמ"ז : ח אסור בע"ש. אא"כ יש שהות לעשותה מבע"י משמע דבד' וה' מותר אפי' מלאכה שאין יכול לגומר' קודם השבת ועסי' רמ"ז דדעת הרב"י דאסור אפי' בד' וה' ואע"ג דדעת רמ"א שם להחמיר שלא לצורך היינו בשליחות אגרת דכשמוצא השליח ה"ל כאלו א"ל לילך בכל יום ואפי' בשבת אבל זה שמקבל כלים לביתו לעשות בקבלנות אין קפידא

ו שם י"ז ז שם תוספות שם י"ט והרא"ש ורמב"ם פרק ו' מה"ש ח רמב"ם שם וסמ"ג והתרומה וש"פ ט לייתיו לעיל סימן רמ"ד סעיף

עטרת זקנים

רנב * מותר ליתן בגדיו כו'. וה"ה אם התנה עמו שיתן לו שכרו כמי שרי אף שלא היה אומר לו כמה יתן כדלעיל סי' רמ"ז :

נתיב חיים

רנב °) במג"א סק"ד. פשיטא דאסור כאן מסיים סק"ד ואח"כ מתחיל ה להחמיר ואפשר דבעכו"ם אנס יש להקל כשיחד לו ומ"מ יש להחמיר. ועיין סי' רמ"ו ס"ג דקיימ"ל כנ"ל :

לבושי שרד

בט"ז סק"ג (°) שלא להרגיל ע"א בכך ולמהר"מ ומרדכי וכו' וכת' עוד הרא"ש באשכנז כו' כנ"ל :

חתם סופר

בחורף ובקיץ משעה רביעית ואילך כדי שלא יצטרכו לבשל בשבת ועתה קם אחד ואמר שהוא מנהג טעות שבתשובות מהר"מ א"ש ה"א סי' פ' מיקל בדבר זה. ובתשובתו כת' דאף הגאון מהר"מ א"ש לא התיר ליתן תבואה בירה בע"ש שיהיה מבשל והולך כל השבת אלא שצריכים לשער שיכלה בישולו טרם כניסת שבת כתיקון הקהלה הנ"ל. אך השאלה היה שם אם טעה בשיעורו וכשהגיע שבת עדיין לא נגמר הכל אם צריך להסיר הכובע ולהפסיד הי"ש . ועל זה השיב הגאון ז"ל כיון שהוא בשלהי בשולא שאז אין פותחין התנור והסתימה טוב דכן ליכא למיחש למכבה ולמבעיר ולא לשמא יחתה וע"כ התיר . ונמצא דהתיקון שתקנו בקהלה ההוא הוא תיקון יפה ומחוייב הוא ע"ש היטב] : שם במג"א סק"ה מקום קנהו ממש נמחק וג"ב אמש :

באר היטב

אין חשש איסור בזה הטלה בתשובת פנים מאירות סי' פ' דאינו מחויב ליקח הכיסוי מהיורה להפסיד ממונו ואין בו שום נדנוד איסור ע"ש : (ג) ויש להחמיר ועיין סי' רמ"ו ס"ב דבשאלה יש להקל אבל במכירה יש להחמיר אפי' בעיר המוקפת חומה והעכו"ם דר בעיר דהא כשיודע שהוא מכרו לא יאמרו שמכרו לו בשבת משא"כ בשאלה ובפרט בסחורות דאין דרך להשאיל כלל פשיטא דאסור ואפשר דבעכו"ם אנס יש להקל כשייחד לו מקום מ"א . וט"ז כ' ראיתי מורים לאיסור אף בחפץ של עכו"ם וכן מסתבר כיון שאסור משום דהרואה סבור שנתן לו ע"מ להוציא אין לחלק כי הרואה אין מכיר של מי החפץ ע"כ אין להתיר אלא לצורך גדול והפסד ואם העכו"ם אנס יש להתיר אפי' בלא ייחד לו מקום דבכה"ג לא גזרו ע"ש ועיין בתשובת באר עשק סי' לת"ד שהתיר שם להחזיר לגוי משכונ' בשבת ע"י גוי אחר שיקח המעות אשר לוה עליו היהודי מאחר שהי' אנס והוי כדבר ספק נפשות ע"ש . כ' ע"ת נראה דאם השכיר את החדר לכותי בפרוטה במשך יום השבת אין להחמיר כלל ע"ש . ומ"א כ' דאפי' בשכירות החדר אין לסמוך להקל ע"ש : (ג) אם קצץ . כ"ל דבזמן הזה כלים לכובס מסתמא היינו קציצה דקצבתן ידוע דאטו בכל פעם יקצץ עמו ולכן המנהג פשוט ליתנם ע"ש סמוך לחשיכה מ"א . ואם נותן סמוך לשבת ואמר לכובס ראה שאני צריך להם במוצאי שבת כגון שרוצה ליסע מיד במוצאי שבת . זהו אסור דה"ל כאומר בפי' שיכבס בשבת ט"ז סי' ש"ז ס"ק ג' וכ"כ כל האחרונים וכ"כ בתשובת פנים מאירות סימן ל"ח : (ד) בע"ש . אא"כ יש שהות לעשותם מבע"י ובד' וה' מותר

יד אפרים

שבת א"כ אם המלאכה הוא לצורך שבת יש להתיר אף מלאכת אומן הכל שלא לצורך שבת אף מלאכת הדיוט יש לאסור כיון שלא יהיה פנוי וזהו שכת' המג"א שטעם ההיתר הוא כיון שהוא לצורך שבת שרי כו' ובע"פ אסור תספורת דשם האיסור מחמת קדושת יו"ט שהיא אחר חצות בע"פ בזמן הקרבת הקרבן ולא מהני הך סברא שהוא לצורך יו"ט ולפי זה מוכח דאף מעשה הדיוט אסור וא"כ ע"כ שאין היתר רק בתספורת בע"ש דוקא שהוא לכבוד שבת משא"כ בע"פ לא מהני מה שהוא לצורך יו"ט משום דעיקר כדי שיהיה פנוי בזמן הקרבת הפסח ומה מועיל מה שהוא עושה לכבוד הרגל שאחריה ולכן כ' דלספר עכו"ם שהוא שלא לצורך שבת אסור והיינו דמ"מ לא יהיה פנוי לצורך שבת ואף דבכה"ג אף ח"ה אינו בכלל מלאכה מ"מ אסור לב' הטעמי' דהא אף בח"ה גופי' דוקא לצורך המועד בעינן וא"כ אפי' תימא שהאיסור משום מלאכה ומלאכת הדיוט אינו קרוי מלאכה מ"מ אין להתיר רק לצורך המועד דוקא ושוב כ' די"ל דע"ש קיל טפי ולא אסרינן עד דאיכא תרווייהו מלאכת אומן ושלא לצורך השבת משא"כ במלאכת הדיוט שבשביל האי טעמא שלא יהיה פנוי כו' לא חיישינן שאין זה רק כמלאכת עראי לבד דשרי ואח"כ כ' ועיין סי' תס"ח דמוכח שהוא מלאכה הזמן כו' ר"ל דשם התירו לספר קודם חצות ואסור אחר חצות ושם ליכא שיהיה פנוי לצורך יו"ט כיון דמיירי לגלח לצורך המועד וא"כ לא נשאר רק הטעם משום קדושת יו"ט והך קדושה לא עדיפא מקדושת חו"ה (כמ"ש המג"א סימן תס"ח ס"ק ג' דכל מה דשרי בחוה"מ כ"ש שרי בע"פ כן משמע בגמרא כו' ע"ש) ובחו"ה מלאכת הדיוט שרי וע"כ דהתם מיירי בתספורת מעשה ידי אומן אבל מעשה הדיוט שרי ולפי"ז י"ל דעיקר האסור היינו מצד שיהיה פנוי כו' רק מחמת המלאכה ולכך במלאכת הדיוט שרי וא"כ אין חילוק בין יש בדבר צורך שבת אלא כל שמלאכה זו מותרת בח"ה מותרת בע"ש אף דבחוה"מ לצורך המועד בעינן י"ל דע"ש קיל טפי לענין זה וא"ש מ"ש וא"כ כל המלאכות כו' ור"ל דמ"מ ש"ד דבסי' תס"ח מיירי במעשה הדיוט וא"כ ע"כ דלא משום קדושה אתינן עלה והאיסור המלאכה רק כדי שיהא פנוי להקרבת קרבן שבזמן שבית המקדש והשתא נמי לא זזה ממקומה ולא מהני מה שהוא לצורך הרגל שאח"כ פשיטא דגם בע"ש יש לאסור מלאכת הדיוט כשאינו לצורך שבת עכ"פ כיון דעכ"פ איכא חששא שלא יהי' פנוי משא"כ השתא דאמרינן התם במלאכת אומן ועיקר האיסור משום המלאכה דמלאכת הדיוט ודאי שרי דלא עדיף מחוה"מ א"כ גם בע"ש יש להתיר בכל מלאכה אף שאינו לצורך שבת ואח"כ כת' דאפילו נוטל שכר נמי שרי ר"ל דלא תימא דדמי לחוה"מ דהא מלאכות המותרים היינו בחנם דוקא כמבואר בסי' תקמ"ב דז"א דע"ש קיל טפי דבחנם פשיטא דמותר התספורת דהא הוא צורך שבת הוא ר"ל דהא הכלבו שכת' להתיר במעשה הדיוט דלא גרע מחוה"מ מיירי בשכר דאי בחנם פשיטא דמותר תספורת דהא הוא לצורך שבת ואפי' היה מלאכת אומן היה לו להתיר כמו לתקן לצורך שבת דשרי אם אין נוטל שכר וע"כ דהך התספורת מיירי בשכר ואפ"ה כת' הכלבו דלא גרע מחוה"מ והיינו כיון דגוף המלאכה מעשה הדיוט הוא ושרי בחו"ה ה"כ שרי ואף על גב דהתם דוקא בחנם מ"מ לענין זה קיל טפי ע"ש מחו"ה וא"כ גם בשאר מלאכות מותר אף שנוטל שכר ואין לחלק דשאני התם דעושה לצורך שבת וניכר שהוא לצורך משא"כ בשאר מלאכות דז"א דהא הכלבו לא נחת לזה דזה שייך לחלק דוקא לענין אם היה האיסור דוקא מטעם שאינו פנוי אז יש לחלק בין אם הוא לצורך שבת או לא משא"כ לפי מה דס"ל השתא דמהאי טעמא שלא יהא פנוי אין לאסור מלאכת הדיוט כלל דהוי כמלאכת עראי רק מצד חומרת המלאכה עצמה יש לאסור משום קדושת שבת אין לחלק לענין זה בין תספורת לשאר מלאכות דכיון דתספורת שרי אפי' בשכר וקיל מחו"ה גם שאר מלאכות נמי שרי כיון דמלאכות הדיוט הם נמי שרי כמו בחוה"מ דשרי ואע"ג דבחו"ה לצורך המועד בעינן ובחנם ע"ש קיל טפי ואין הדבר תלוי כ"א בעצמותה של מלאכה וע"ז כ' שכן משמע בד"מ שכ' דאגרת שלומים שרי דלא גרע מחו"ה ר"ל דמוכח מהד"מ שאין סברא לאסור בע"ש טפי בשביל הכנת צרכי שבת וא"כ שאינו לצורך שבת אסורה דז"א דהא הד"מ מייתי ראיה מחו"ה לענין אגרת שלומים ולא מחלק בכך אלא ע"כ דכל דלא מיקרי מלאכה בחו"ה שרי וגם שלא יהא פנוי לא שייך בזה דאגרת שלומים כמלאכת הדיוט הוא דהוי כמלאכת עראי ובזה א"ש דבד"מ כת' הטעם משום דלא גרע מחו"מ וכאן בש"ע בהג"ה כת' דהוי כמלאכת עראי דשרי ולפי מ"ש המג"א א"ש דבאמת תרוייהו צריכי דמצד קדושת ע"ש שרי דלא גרע מחו"ה דשרי ומצד שלא יתבטל צרכי שבת כת' דשרי דהוה כמלאכת עראי : דרך קצרה בפירוש דברי המג"א וקצת בהיפך אחר מ"ש לעיל הנה הב"י כת' שנהג להתיר אף במעשה אומן וכת' שהלכה רופפת כו' והיינו בודאי בשכר דבחנם למה יגרע מתיקון כלים דלא מחלקינן בין מעשה אומן להדיוט וע"ז כת' המג"א הטעם דלצורך שבת שרו ולא דמי לתיקון בגדיו דהכא ניכר טפי ואפשר דאף בחו"ה אם לא הי' מקים לאסור מחמת שלא יכנס למועד כשהוא מנוול היה מותר תספורת בשכר אף במלאכת אומן מהאי טעמא שהוא ניכר שהוא לצורך המועד ובע"פ אחר חצות אסור תספורת ולא מהני שהוא ניכר שעושה לצורך הרגל שאחריו דאסור מצד קדושת עצמו ומשמע לכאורה' דאף בתספורת מלאכת הדיוט אסור ואפילו בחנם ודוקא בע"ש שקדושתו משום קדושת שבת שלאחריו אז כיון שעושה לצורך שבת שרי. משא"כ בע"פ שאין האיסור משום קדושת הרגל שלאחריו אסור וגרע מח"ה דשרי מלאכת הדיוט ולפי"ז בע"ש כשאינו לצורך שבת וכגון לספר לעכו"ם ודאי אסור דהא בח"ה לא שרי אלא לצורך המועד וא"כ מכ"ש בע"ש די"ל דדמי לע"פ דאסור מלאכת הדיוט כיון דלא אזלינן גבי' בתר צורך הרגל שאחריו א"כ אף בע"ש כשאינו לצורך שבת יש לאסור אף במלאכת הדיוט וע"ז כת' די"ל דע"ש קיל מח"ה ושרי מלאכת הדיוט אף שאינו לצורך המועד והא דסימן תס"ח דאסור תספורת בע"פ משמע ג"כ התם דמיירו במלאכת אומן דאל"כ לא גרע מחו"ה לצורך המועד וא"כ כל המלאכות המותרים בחו"ה מותרים בע"ש ר"ל ואף בשאר מלאכות שאינם לצורך שבת מ"מ שרי דאין ראי' מע"פ דהתם מלאכות אומן ומח"ה אין ראיה דניבעי לצורך המועד דוקא די"ל דע"ש קיל טפי והכי מסתבר ואף שנוטל שכר דהא תספורת נמי בנוטל שכר מיירי ואפ"ה כת' הכל בו במעשה להתיר דלא גרע מחו"ה אלמא דלא גרע מיניה ואדרבא עדיף מיניה דשרי אף ליטול שכר ומ"ש ראיה מד"מ שכת' דאגרת שלומים לא גרע מח"ה אין ראייתו לענין ליטול שכר רק למימרא דמלאכה המותרת בח"ה מותרת גם בע"ש דלפי מאי דס"ד מעיקרא היה אפשר לומר דמלאכה שאינו לצורך המועד גרע מח"ה ותספורת בע"פ אין ראיה דהתם במעשה אומן :

סימן רנב בט"ז ס"ק ג' שלא להרגיל עכו"ם בכך ולמהר"ם ומרדכי כו' וכת' עוד הרא"ש באשכנז כו' כנ"ל : במג"א ס"ק ד' דהא מ"מ כו' זהו דעת רבינו יואל במרדכי שם דס"ל דאפי' ייחד לו מקום אסור מהאי טעמא ואמנם בהגהת שם חולק בזו ראבי' וס"ל דשרי כמו גבי חמץ וכמ"ש הט"ז בשמו ס"ק ג' ומ"מ ס"ל דיש להחמיר שלא להרגיל כו' והביא המג"א טעם זה בס"ק ה' לומר דהרמ"א מחמיר מחמת חומרת שני הטעמים : ס"ק ה' ומשמע שם בהגהות מרדכי הטעם כו' ר"ל דשרי בייחד מדינא משום דאכתי כו' וע"ש מ"ש סי' רמ"ו ס"ג דקיי"ל כן כנ"ל. ור"ל דאע"ג דשם לענין אגירו שפיר מיקרי אגירו ע"י שכירות היינו כדי לתרץ הך דעה שהובא בסימן ר"ס בח"מ והג"ה שם כת' ע"ז ועיין בסימן שי"ג ובש"ך שם ור"ל דהש"ך משיג באמת שם דאף לענין קניה לא מיקרי אגירו ע"י שכירות וכדעת הרמב"ם שם ואף על גב דהש"ך שם כת' ליישב הך דשוכר את מקומו משום דדעת אחרת מקנה או משום שהוא לדעת השוכר וא"כ ה"כ שפיר קנה י"ל דהיינו דוקא בישראל אבל בעכו"ם דאינו קונה בתורת חצר כמו שכתבתי ע"ד דברי המג"א סי' רמ"ו ס"ק יו"ד ומסיק' ואגירו דוקא בעינן וכיון דבשכירות לא קניא לא מיקרי ביתו של עכו"ם ולא קני והיינו דמייתי נמי ראיה מסימן תמ"ב דלא מיקרי ביתו של עכו"ם מחמת היחוד וא"כ לא קנה העכו"ם עד שיוציאנו משם לביתו או לסימטא ומ"מ צ"ע דלמה לא מהני הגבהה בעכו"ם דהא הגבהה הוא כמשיכה כמ"ש הסמ"ע סי' ת"ל ס"ק ג' דכל שבא לידו של אדם כאילו הוא בביתו : ס"ק י"ב וכמ"ש סימן רנ"ג סעיף א' בהג"ה ד' ור"ל הגהת הרמ"א הרביעית שבסעיף ה' שכת' ואם החזירה עכו"ם בשבת דינו כשכח כו' ועיין במג"א ס"ק י"ג כת' דלא נהגה מחמו כ"כ כיון

ביאור הגר"א

שהם דוקא אם קצץ : ואם ראוהו כו' אם. ירושלמי. ומזה הוכיח הב"י שבטובת הנאה מותר רק אם רואהו בשבת כמש"ש דאל"כ היאך מניחו בידו בשבת וזה דוקא דלא קצץ לשיטתו דלא קצץ לעולם אסור אבל לשיטת הרמ"א דבד' וה' מותר י"ל שנתן בד' וה' וז"ש

הגהות רעק"א

סעיף ב' וגם שיעשה העכו"ם המלאכה בביתו. והיכא דהמלאכה שעושה הנכרי היא רק מלאכה דרבנן אם שרי בקבולת בבית ישראל ע' שו"ת כ"ב ח"ב מא"ח סי' כ"ט : שם בטובת הנאה צריך לו' ואפי' שהיה שהות לגומר' המלאכה מבע"י מכ"ש בלא קצץ כלל דכל שרואהו עושה מלאכה בשבת ליכא מעליותא במה שהיה אפשר לעשותו מבע"י : מג"א ס"ק ט' דהא אסור ליתנם ל בשלחן עלי שטים כ' דמיירי היכי דהיה היתר ליתנם לו כגון ביום ד' וה' או דהיה יכול לגומרה קודם שבת ובזה לענין המחאה

מחצית השקל

הרא"ש שיש חילוק בין הגיע למב"ד דלא הגיע אלא לענין חיוב חטאת אבל איסורא מיהו איכא אפי' הגיע למב"ד ז"א דאם אית ביה משום בישול חיובא נמי איכא ואי לית ביה משום בישול אמאי מיתסר כי' אלא כמ"ש תחלה עיקר עכ"ל הרב"י . וי"ל דוקא לענין בישול שייך קושית הרב ב"י מ"מ : אבל לענין צביעה שפיר י"ל אם הגיע למב"ד שוב לית ביה משום צובע שיהי' חייב חטאת אבל מ"מ אסור מדרבנן והיינו דבאמת אין בו משום צובע מ"מ מדרבנן אסור דהוי כמתקן הגמר וכמ"ש מ"א בסי' ש"מ ס"ק ז' בשם הרמב"ם המעביר דיו ע"ג סקרא חייב כו' דיו כו' הרי זה פטור וכל איסורי דשבת פטור אבל אסור . וא"ת כיון שנגמר נכתב בדיו אין בו משום כתיבה אלא פעל ע"י העברת דיו שנית שמאדימים האותיות יותר וה"ל מתקן ואסור מדרבנן וכ"מ בשבת דף ק"ד ע"ב וכ"מ ממה שכ' מ"א בסי' שכ"ח ס"ק נ"ב על מ"ש המחבר אסור להניח בגד על גבי מכה שמוציאה דם מפני שהדם יצבע אותו וכ' מ"א ואע"ג דמקלקל פטור מ"מ אסור וי"ל דבבגד אדום פשיטא דאסור ר"ל דהוי מתקן ואע"ג דבבגד אדום הוא מ"מ מה שנצבע ע"י הדם מאדיר האדמומית יותר יש בו איסור דרבנן משום מתקן וה"ה הכא ובזה אתי הכל על נכון דהכא דאוסר הרב"י אי אינה טוחה משום גזירה שמא יגים ע"כ מיירי דוקא בלא בישול כ"צ אבל בישול כ"צ מותר דלמאי ניחוש אי משום בישול כיון שנתבשל כ"צ אין בו משום בישול דל"ל תירוצי הרא"ש דאין חילוק בין מאכל לסממני' ואי משום צובע דבזה י"ל דמודה הרב"י דאפי' נתבשל כ"צ מ"מ יש בו משום צובע ככ"ל מ"מ היינו מדרבנן אבל חיובא ליכא . וא"כ למה יאסר באינה טוחה משום דגזרינן שמא יגים הא הו"ל גזירה לגזירה דהא אפי' מגים ליכא רק איסורא דרבנן ככ"ל משא"כ לקמן סי' ש"ח שכ' הרב"י דאסור להגים בצמר כו' אפי' נתבשל כ"צ היינו מדרבנן מ"מ אסור דמדרבנן אסרינן לעולם בסממני' דהוי עכ"פ מתקן ולכן הוצרך מ"א שם ליתן טעם בסי' ש"ח משום צובע דלענין בישול אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן וכמ"ש הרב"י מת"כ כנ"ל ובזה אתי הכל על נכון : (ס"ק ג) ייחד כו' דאז הוי כחפצו ש"ג זה דעת המרדכי דס"ל טעם האיסור אם לא ייחד לו מקום דעדיין לא קנאו הגוי משא"כ בייחד קנאו וכמ"ש מ"א ס"ק ה' : (ס"ק ד) ויש להחמיר דהא מ"מ הרואה סובר כו' טעם זה כ' מ"א לדעת רמ"א אבל המרדכי גופיה כ' טעם אחר להחמיר וכמ"ש במ"א בס"ק ה'. דבשאלה יש להקל היינו כשהוא לצורך. וגם הוא בעיר המוקפת חומה והגוי דר בעיר דהשתא ל"ל שיאמר הישראל צוהו להוציא. דהא ליכא כאן איסור הוצא' ואע - דא"ל שיאמרו שישראל מכרו לו בשבת וכמ"ש טעם זה הרמב"ם מ"מ לעת הצורך סמכינן על הרב"י דלא חשש להאי חששא דלא יחשדוהו שמכר לו בשבת ונתן טעם רק שיחשדוהו שציוהו להוציאה לכן לדידי' בעיר המוקפת כו' שרי . אבל במכירה יש להחמיר ר"ל אפי' בעת הצורך דבמכירה אפשר גם הרב"י מודה דחיישינן שיאמרו הישראל מכרו לו בשבת בשלמא בשאלה יחשדוהו ויאמרו שבשאלה ביד הגוי באשר הוא באמת אבל כשהוא מכירה באמת אע"ג דאפשר שהעולם יתלו אותה בשאלה מ"מ כשאח"ז יחקרו ויודע להם האמת שמכרו לו יאמרו שתחלה טעו במה שהיו חושבים שהיא שאולה יחשדוהו ג"כ שבשבת מכרו לו : סי' רמ"ד במ"א ס"ק ה' ואפשר דבגוי אנס כו' והט"ז הקיל יותר . דבאנס אפי' לא ייחד לו מקום מותר : (ס"ק ה) להחמיר כו' דאכתי לא קנאו והטעם משום מחלוקת הפוסקים אי בגוי משיכה קונה או כסף ואפשר המרדכי ס"ל עיקר דבגוי משיכה דוקא קונה ולא כסף וכיון שעדיין לא הוציאו מבית ישראל אפי' ישראל לא קנה דמשיכ' ברשות המוכר לא קנה כדאית' בח"מ אבל ייחד לו מקום הוי אותו מקום כחצרו וקנה לו חצרו. אלא מ"מ לא הבנתי כיון דאסור משום שליחות אתרבי וקי"ל אין שליחות לגוי וכבר עמדתי בזה בהל' פסח סי' תמ"ח ע"ש : ומשום הוצאה ליכא . ר"ל שיחשדוהו שציוהו להוציאו : דהא קיי"ל פשט העני ידו לפני' עם כלי בידו בשבת ונתן הכלי לתוך ידו של בעה"ב העני חייב דעביד עקיר' מר"ה שעומד שם והנחה תוך ידו של בעה"ב שעומד ברה"י ועשה כל מלאכות הכנסה אבל בעה"ב פטור ומותר אפי' לכתחלה הכי אמרינן ריש מסכת שבת אע"ג דאיכא מראית עין שיחשדו לבעה"ב שצוהו לעני להכניס א"ו דלא חיישינן לזה : רק גבי חמץ וכתב שם מרדכי דגבי חמץ הוא גזרת הכתוב דשכירות קניא כדאמרינן פ"ק דפסחים דף ו' ע"א דכתיב לא ימצא ע"ש : ועמ"ש סי' רמ"ו כנ"ל : וגם חמץ כו' ניהו דקי"ל בחמץ דשכירות קניא ולר"ת ישראל המקבל אחריות חמצו של גוי והחמץ בבית גוי לא עבר ישראל על לא יראה וה"ה בשכירות אבל מאי דס"ל לר"ת אפי' חמץ של גוי בבית ישראל וייחד לו מקום וישראל מקבל אחריות מותר בזה לא קי"ל כר"ת ודוקא בשכירה ממש וע"ש במ"א ר"ס ת"מ . גם בסי' שמ"ז קי"ל לאיסור בזה דוחה ראיית המרדכי דלא חיישינן למראית עין שיאמרו ישראל ציוהו להוציאו ודתנן גבי עני דבעה"ב פטור ומותר כנ"ל וס"ל למרדכי דפטור ומותר לגמרי ע"ז דחה מ"א בלא"ה הקשה שם הרא"ש למה יהיה פטור ומותר הא איכא משום לפני עור כו' ואפי' במקום דליכא משום דלפני עור מ"מ לא גרע מקטן אוכל נבלות שב"ד מצווי' להפרישו ולכן פירש הרא"ש דגם בעה"ב עביד עכ"פ איסורא ומאי דאמרינן פטור ומותר היינו מצד איסור הוצאה אבל איסורא דלפני עור איכא וה"ה די"ל כן לדחות ראיות מרדכי דלעולם חיישינן למראית עין דיאמרו שישראל צוהו וגם גבי פשט העני איכא איסורא לבעל הבית משום מראית עין והא דאמר פטור ומותר מצד איסור גוף הכנסה : וא"כ אין לסמוך להקל ר"ל דמרדכי כ' דיש להחמיר משמע דמדינא שרי ויש מקום להקל אבל לפי דברי מ"א יש איסור מדינא ואין להקל כי אם בעיר מוקפת חומה והגוי דר בעיר וכמ"ש מ"א ס"ק ד' : (ס"ק ו) אם קצץ כו' עב"י בשם הגמ"ר ר"ל על מ"ש הפוסקים דבעי' קצץ כתב הרב"י וז"ל שלא כדברי הגמ"ר שכתבו בשם התוס' דכלים לכובס ונתינת עור לעבדן היינו קציצה שאינו עושה בחנם עכ"ל המג"א ולפי מ"ש א"ש דלא אסרינן אלא אם הגוי מסתפק אם ישלמו הישראל וה"ה אם יודע שישלם לו אבל אינו יודע כמה יתן לו ישראל אם ישלם לו כפי הראוי וא"כ בכובס ועורות לעבדן יודע הגוי שישראל ישלם לו וגם הקצבה ידוע לכן התיר הגמ"ר דזה מיקרי קציצה גמורה : (ס"ק ז) בטובת כו' אבל אם כו' ר"ל בטובת הנאה דהיינו בחנם אם הגוי התחיל עם הישראל שיצונו להטיב עמו ולעשות בו מלאכה לכ"ע שרי אבל אם הישראל התחיל לבקש מהגוי שיעשה לו המלאכה לדעת רמ"א אסור אבל לדעת הרב"י לפי הבנת רנ"ח בסי' רמ"ז אפילו התחיל הישראל מותר ע"ש במ"א שכתב דמהכא ג"כ משמע כפי הבנת רמ"א ר"ל מדסתם הרב"י וכתב דבטובת הנאה מותר ולא התנה דוקא כשהגוי התחיל משמע דס"ל להרב"י דבכל ענין מותר אפי' התחיל ישראל ומ"ש פה רמ"א ויש חולקים אם עושה לו בחנם היינו דוקא כשהתחיל ישראל :

ס"ק

* י ואם ראהו עושה מלאכתו בשבת ט אם היה עושה בטובת הנאה צריך לומר שלא יעשה בה בשבת :

הגה ואפילו אם נתנן לו כמה ימים לפני שבת :

ג ° כ ואם היתה מלאכה מפורסמת וידוע שהיא של ישראל ועושה אותה במקום מפורסם י טוב להחמיר (ה) ולאסור :

ד ל כל שקצץ אע"פ שיעשה העכו"ם מלאכה בשבת מות' לישראל יא ללבוש הכלי בשבת עצמה דכל שקצץ אדעתא דנפשיה קא עביד : הגה °° ויש אוסרין ללובשו (ד) כל שידוע שהעכו"ם גמרו בשבת (הגהות אשירי פ"ק דשבת ומהרי"ל וב"י בשם רוקח) וצריך להמתין במוצאי שבת יב בכדי שיעשה (א"ז) והכי נהוג לכתחלה אם לא שצריך אליו בשבת שאז יש להקל יג ואם יש לתלות שנגמר (ו) בע"ש מותר בכל ענין [הגהות אלפסי] ודוקא אם שגר לו העכו"ם לביתו אבל אסור יד (ז) ליקח כלים מבית האומן בשבת ויו"ט [מרדכי פ"ק די"ט וא"ז והגהות מיי' פ"ב מהל' י"ט והגהות אשר"י פ' אין צדין] (ה) וכל זה בכלים שעשה לישראל (ב"י) °°° אבל עכו"ם טו שעושה מנעלים על המקח (ח) מותר לישראל המכירו לילך וליקח ממנו בשבת ולנועלם ובלבד שלא יקצוץ עמו דמי המקח [הגהות אשירי פ' אין צדין] :

ה מ ומות' לפתוח מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת ולהניח קילור [פי' של רפואה שנותנים על העין] עבה על העין אע"פ שאסור להניחו בשבת ולתת מוגמר תחת הכלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת ואפי' מוגמר מונח בכלי טז דאין אדם מצווה על שביתת כלים ולתת שעורים בגיגית לשרותן יז נ וטוענין בקורות בית הבד יח והגת מבעוד יום על זיתים וענבים (ו) והשמן והיין

° עסי' ש"ז ס"ד עסי' רמ"ד ס"ד °° עמ"ש סס"י רמ"ז עסי' שכ"ח ס"ז °°° עסי' תקכ"ז עמ"ש סי' שכ"ה ס"ד

מגן אברהם

קפידא לישראל מתי יעשה מיהו אם יכול לגומרה קודם השבת לכ"ע שרי אפי' לכ"ש זולת בשליחות דשמא לא ימצא האיש בביתו וילך אחריו: ט אם היה עושה וכו'. ואם עושה בשכר אפי' לא קצץ א"צ למחות (ב"י וב"ח) ול"ע דהא בשכר ולא קצץ גרע מבחנם דהא אסור ליתנם לו ולכן נ"ל דלדקו דברי הרוקח דדוקא בקצץ א"צ למחות וגם הירושלמי מיירי בקצץ דהא בלא קצץ אסור ליתן לו כלל ומכ"ש שצריך למחות בידו עמ"ש סי' רע"ו סס"ד וסי' של"ד סכ"ה ודוק' כה"ג שנותן בגדים לכובס אבל כשאו' לעכו"ם לעשות לו מנעלים ורואהו עושה בשבת א"צ למחות בידו דהא עדיין לא נקרא שם הישראל עליו ואי בעי עכו"ם מזבין אותם המנעלים לאחר ויעשה לו אחרים וז"ל הגמ"ר פ"ק דל"ש לומר אדעתיה דנפשיה קעביד אלא בעכו"ם שעושה מלאכה בשלו אבל להבעיר מעצי ישראל צריך ליטול רשות מבעל העצים ואם רואה ישראל ושתק אדעתי' קעביד וצריך למחות בידו : י טוב להחמיר ולאסור · פי' שאם רואהו עושה בשבת צריך למחות בידו אפי' קצץ אבל לכתחלה רשאי ליתן לו ולא חיישי' שיעשה בשבת וא"כ הני חלוקים שידועים שהם של ישראל והעכו"ם מכבסין ע"ג הנהר צריך למחות בידו כשרואהו °) בשבת ודוקא בדבר שאין שם הישראל נקר' עליה רק שיצא הקול שעשאו לצורך ישראל כמ"ש ס"ס תרס"ד אבל בדבר ששם הישראל נקרא עליה °] מדינא אסור כמ"ש סי' רמ"ד ס"ד . אבל °] האמת יורה דרכו דכאן ובסי' רמ"ד לדבר א' נתכוונו ולכן צ"ע על הרב"י שכתב כאן יש להחמיר כו' : יא ללבוש הכלי בשבת · ול"ד להדלקת הנר בר"ס רע"ו דהתם אדעתא דישראל קעביד [ר"ן וש"ל] פי' שמדליקו בשבת כדי שישתמש בו הישראל עכשיו משא"כ כאן שעושה להשלים פעולתו : יב בכדי שיעשה . שלא יהנה ממלאכת שבת (ב"ח) וא"כ בשני י"ט של גליות אם נעשה בראשון מותר בשני בכדי שיעשה ואין חילוק בין מי שנעשה בשבילו בין לאחרים עסי' תקט"ו מ"ש : יג ואם יש לתלות וכו' · דהא יש מתירין בכל ענין °] ונ"ל דאם היה המנעל מתוקן מע"ש רק שתקנו והחליקו בשבת שרי דהא היה יכול ללובשו בלא"ה ☞ כמ"ש סי' רנ"ג ס"א בהגה ד' : יד ליקח כלים · ☞ אפי' לצורך שבת אסור (ב"י) ואפשר דאפי' ע"י עכו"ם אסור להביאו כנ"ל דלא כע"ש דכתב דאינו אסור אלא מפני מראית עין דליתא עב"י ובמרדכי: טו שעושה מנעלים. ז"ל הרב"י כתוב בהג"א פ"ג די"ט עכו"ם שעשה מנעלים בי"ט בסתם למכור לכל מי שירצה ובא יהודי ולקחם מהחנות ואסרם הר"ר י"ט משום מוקצה . והר"ר אליה התיר' הואיל וגמרו בידי אדם ויכול לגמרו בי"ט לית ביה משום מוקצה ע"כ . ול"ע דליתסר משום דאין מביאין כלים מבית האומן וכמ"ש בסמוך ושמא י"ל דשאני מנעלים דאין דרך בני אדם לתת לו מלאכה לעשות אלא הוא עושה משלו ומוכר הלכך אפי' עשאם בי"ט לית לן בה דבדידיה קא טרח עכ"ל ועפ"ז כ' רמ"א הג"ה זו והמעיין בב"י יראה שכל דבריו דברי תימה הם ☞ דכ"ע ס"ל דאין מביאין כלים מבית האומן (עסי' תקל"ד מ"ש) ואם הביא להר"ן שרי ליהנות ממנו ולהג"א אסור הואיל ועשאו בשביל ישראל אבל בעכו"ם שעושה על המקח אם הביא שרי ליהנות דהא לא עשאו אדעתא דישראל ואם עשאו בשבת (°) בעיר שרוב' ישראל אסור כמ"ש סי' תקט"ו ס"ו אבל לכתחי' אסור לילך וליקח ממנו אם לא בעכו"ם חנוני שאינו אומן כלל אפשר דמותר כנ"ל ועב"ח : טז דאין אדם . אבל למ"ד דמצווה אסור כ"ה בהדיא בשבת דף י"ח סוף ע"א והע"ש לא דק : יז וטוענין · בזה אפי' ב"ש מודה כמ"ש התו' ד"ה ולימא וכו' דאתי ממילא טפי מכל הנך דמתני' והע"ש לא דק : יח והגת

מבע"י

ט"ז מגן דוד

לו מקום דככה"ג לא גזרו : (ד) כל שידוע שהעכו"ם גמרו כו' . משמע דסתמא שיש ספק ואפשר שהיה נגמר בע"ש מותר וכמ"ש אח"כ ואם יש לתלו' כו' דלא כמו שאסר הרוקח בסתם : (ה) וכל זה בכלים שעשה לישראל אבל עכו"ם שעושה מנעלים כו' . כתב ב"י דשאני מנעלים דאין דרך בני אדם לתת לו מלאכה לעשות אלא הוא עושה משלו ומוכרו הלכך אפי' עשאם בי"ט לית לן בה דבדידיה קא טרח עכ"ל : (ו) והשמן והיין היוצא מהן מותר. פי' אף מה שיוצ' בשבת ולא גזרי' שמא יסחוט כמו שגזרו במשקין שזבו דהתם יש חיוב חטאת אם יסחוט ע"כ גזרו אפי' בזבו מעצמן אבל הכא כיון שבלא"ה זב מעצמו כיון שכבר נדרסו ע"י הטעינה אלא שיוצא טפי ע"י הסחיט' בידי' בזה אין איסור אלא מדרבנן ע"כ בזב מעצמו בשבת שרי לגמרי אבל הטור כתב דאין היתר להיין והשמן היוצא מהן אלא בנתרסקו תחלה ואח"כ הטעינ' בקורה בע"ש עד שנדוכו היטב . וכ' ב"י דלדעת הטור היכ' דיש היתר היינו אפילו לגמור בידים והוא דעת התוס' וראייתו מדכתב הטור בסי' שכ"א שום ובוסר שריסקן מע"ש אם מחוסרין דיכה אסור לגמור דיכת' בשבת ואם אין מחוסרין דיכה אלא שחיקה מותר לגמור בשבת ותמוה לי דא"כ למה כתב כאן המשקין היוצאין מהן מותרים משמע אבל לא בידים אע"ג דנידוכו יפה ואין מחוסרין אלא שחיקה ותו דבסי' ש"ך כ' ג"כ ואם נתרסקו יפה מע"ש מותרין המשקין היוצאין מהם משמע ג"כ אבל לא בידים ע"כ נלע"ד דהטור לא ס"ל כתוס' בזה מדלא כתב הרא"ש בזה ההיתר לגמור בידים ומ"ש הטור בס"ס שכ"א ל' יגמור לא בידים קאמר אלא כתב כל' התלמוד ופירש"י יגמור ומאחר שריסקם ונוכרם בכובד יניחם בכלי ויצאו מעצמן ומותר לכתחלה ולא יגמור פירושו אסור להניחם מבע"י תחת כובדם כדי לגמור משתחשך כ"ה ג"כ בפי'

דברי

באר הגולה

ט' י רוקח בשם הירושלמי סוף פ"ק דשבת כ גם זה לייניהו שם בסעיף ד' ל הר"ן ההא דשבת י"ט מ שם י"ח נ שם י"ט ממשנה ו' פ"ב דעדיות וכרבי

עטרת זקנים

* אם ראוהו עושה בשבת אם הי' עושה בטובת הנאה צ"ל שלא יעשה . דהיינו בעושה בחנם אז צריך למחות בידו אבל קצץ עמו או התנה עמו שיתן לו שכרו א"צ למחות (מורי בב"ח). ע"פ הקבלה יש ללבוש ד' בגדים לכבוד שבת מלבוש עליון ותחתון ואזור וחלוק כנגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה :

נתיב חיים

°) ס"ק י' בשבת ולי נראה דדוקא בדבר כנ"ל :

°) שם מדינא אסור. נ"ב וא"כ נכון להחמיר שלא ללבוש הני חלוקים שידועים שהם של ישראל אם כובסם הנכרי בשבת בפרהסיא : °) שם והאמת יורה כנ"ל : °) ס"ק י"ב . ונ"ל דאם היה המנעול נ"ב וה"ה כלי פשתן שנתן הנכרי תחת המכבש בשבת שרי דהא יכול ללבשו בלא זה וק"ל :

לבושי שרד

מג"א ס"ק ט"ו (°) בעיר שרובה ע"א מותר וכו' כנ"ל :

שערי תשובה

אהיתר דהנך טיפות שמזיעה באים הו"ל נולד ע"ש : (ה) ולאסור עבה"ט ועיין במג"א בחלוקים ידועים של ישראל והעכו"ם מכבסן ע"ג הנהר צריך למחות בידו כו' וכ"כ בנתי' החיים שנכון שלא ללבשם ע"ש והביאו מח"ב : (ו) בע"ש עבה"ט וכת' בנתי' החיים דה"ה כלי פשתן שנתן הנכרי תחת המכבש בשבת שרי דהא יכול בלא זה ע"ש :

באר היטב

מותר אפי' מלאכה שאין יכול לגומרה קודם שבת ואינו דומה לשולח אגרת בסי' רמ"ז עמ"א : (ה) ולאסור . פירוש שאם רואהו עושה בשבת צריך למחות בידו אפי' קצץ עמ"א : (ו) בע"ש . ונ"ל דאם היה המנעל מתוקן מע"ש רק שתקנו והחליקו בשבת שרי דהא היה יכול ללובשו בלא"ה. מ"א: (ז) ליקח . אפילו לצורך שבת אסור ב"י ואפי' ע"י עכו"ם אסור להביאו מ"א ע"ש : (ח) מותר . עמ"א שהעלה דלכתחלה להקל

יד אפרים

כיון שכבר היה ראוי להכול ע"ש ובט"ז דאפילו מלטנן ויפה לו וה"ה כאן : ס"ק י"ד אפילו לצורך שבת אסור כו' אע"פ שהב"י כ"כ לענין אם נגמר בי"ט ואוסר אף לשגרו לביתו ולצורך המועד והכא שנגמר בע"ש וס"ל לרמ"א דמ"מ אסור ליקח מבית האומן ודוקא בשגרו מותר מ"מ כיון דהב"י מפרש דברי המרדכי דמיירי בלצורך המועד א"כ ממילא להרמ"א דס"ל בפירוש המרדכי דלוקח כלים מבית האומן אף דנגמר בע"ש אסור א"כ אף לצורך השבת אסור ושוב כת' המג"א דאפשר דע"י עכו"ם נמי אסור והטעם משום דאם נתיר לו להביא יש לחוש שיתן לאומן בשבת ויו"ט לתקן ודלא כע"ש שכת' מפני מראית העין ולפי"ז היה מותר ע"י עכו"ם וליתא ומ"ש עיין ב"י ומרדכי ר"ל דהב"י כת' בם דלא חיישינן למראית העין דאמרי שמאתמול נגמר כו' וזה אפשר לדחות די"ל דהב"י כת' כי אליבא דהר"ן ע"ש אך דבלא"ה משמע כן מדמחלק בין שיגר העכו"ם לביתו והיינו ע"י עכו"ם ודומיא דהכא אסור ליקח מבית האומן אפילו ע"י עכו"ם והטעם כמ"ש ולכך כת' המג"א בס"ס תקט"ו דבעכו"ם חנוני שאינו אומן אפשר דמותר כיון דאינו אומן ליכא למיחש למידי ואע"ג דבסי' תקל"ד כת' שם נמוקי יוסף הטעם שיסברו שנתן לתקן במועד י"ל דהתם כיון דאין האיסור רק שלא לצורך המועד לא חיישינן דאי שרית ליה ליקח מבית האומן יתן במועד ג"כ כיון שאינו לצורך לא חיישינן להכי ואם יהי' לצורך המועד באמת מותר משא"כ בשבת ויו"ט דיש לחוש דאי שרית ליקח מבית האומן יש לחוש שמא יצטרך לו ליתן בשבת לתקן וזה אף לצורך שבת אסור : ס"ק ט"ו דכ"ע ס"ל דאין מביאין כו' ר"ל דהב"י ס"ל דהך דאין מביאין מיירי בנעשה בחוה"מ או ביו"ט ולמרדכי והג"א אסור בשבת ויו"ט אף לצורך דס"ל בכה"ג מיירי הך דאין מביאין רק דבחוה"מ לצורך המועד שרי משא"כ בשבת ויו"ט ולהר"ן אף בשבת ויו"ט שרי לצורך אך שלא לצורך אסור משום טרחא

הגהות רעק"א

קיל יות בשכר ולא קצץ מבחנם : סעיף ד כל שקצץ אפשר דוקא קצץ ממש אבל בטובת הנאה אף שהתח"ל הנכרי דמקרי קצץ מ"מ אסור כי היכי דחמיר לענין דצריך למחות בו וכן משמע מדברי מג"א סי' תקט"ו ס"ג : מג"א ס"ק ט"ו לית ביה משום

ביאור הגר"א

וז"ש רמ"א ואפי' נתנם לו כו' וכ' זה של"ת הא כ' לעיל דיש חולקים אם עושה כו' : ס"ג ואם היתה. עסי' רמ"ד ס"ד ועמ"א ול"ע : ס"ד כל שקצץ. ויש אוסרין. כמו א"י שהדליק כו' ואם כו' קכ"ג א' משום דישראל נהנה מהמלאכה בשבת והר"ן כ' דל"ד לשם דהתם אדעתא דישראל קעביד ועמ"א: וצריך להמתין. ביצה כ"ד ב' ערובין מ' א' : אם יש כו'. שבת קכ"ח א' לפרש"י ועי' סי' שכ"ה ס"ט וסט"ז דפ' כרי"ף שם וכ"כ כאן רוקח וש"פ ועמ"א : ודוקא כו'. דמותר כמו פירות ודגים שנתלשו ונצודו מבע"י שמותר לקבלן כמ"ש ברפ"ג די"ט : אבל כו'. מ"ק י"ג א' ואע"ג דשם בכלים לצורך המועד מותר היינו כמ"ש ב"י שם משום דלצורך המועד מותר לזבוני בשוקא משא"כ בשבת : אבל א"י. דלא עשאה אדעתא דישראל עירובין שם: לילך. צ"ע מ"ש והג"א המעשה שהיה שלקח ממנו וע"ש ועמ"א : ובלבד . ביצה כ"ח ב' : ס"ה קילור עבה. דאל"ה אף בשבת מותר כמ"ש בסי' קכ"ח. תוס' ורא"ש : ואפי' מוגמ'. שם בגמ' והבאה דאמרת דלב"ש כו' אבל לב"ה מותר בכ"ע: ולתת . שם ככ"ל: וטוענין כו'. מתני' שם : והשמן כו'. שם שמן של בדדין כו' וכפי' תוס' שם ד"ה שמן : וכן בוסר. ר"ל אפילו מחוסרין

מחצית השקל

(ס"ק ח) אסור כו' ואף על גב דדעת רמ"א שם להחמיר שלא לצורך כו' ר"ל דלדינא חולק על הרב ב"י וס"ל דלעת צורך מותר מ"מ ה"ל לכתוב גם כאן דאין להתיר אפילו בד' וה' כ"א לעת הצורך אע"ג דלעיל סי' רמ"ז ס"ק ב' הקשה מ"א מ"ש דמחמרינן גבי איגרת אי לא קצץ אלא קבוע ב"ד במתא מהשם שמא לא ימצאנו בביתו ויצטרך לילך אחריו בשבת אף על גב דאפשר שימצאנו בביתו מ"מ מספקא מחמרי' וגבי שאר מלאכות מותר אם אפשר שיעשנו קודם השבת אע"ג דהגוי עשה אח"כ בשבת צ"ל בה ותי' דאיגר' כיון דכתב ישראל ניכר החמירו טפי ע"ש וא"כ גם כאן ה"ל לחלק כן . אלא ס"ל למ"א דדוק' לייטב קושייתו בסי' רמ"ז מספיק תירוץ דלעיל דבשאר מלאכות הקילו טפי כיון דאפילו עושה הגוי ליכ' חשדא כולי האי דהא אינו ניכר כל כך שהוא ישראל מה שאין כן אגרת דניכר . אבל ההיתר בד' וה' כשידעי' שיעשה בשבת על כרחך הטעם כמו שכתב בסי' רמ"ח לענין הפלגה דביום ד' אסור ולאחר טעמא שנראה כאלו התנה לחלל שבת אבל ביום ג' מותר אע"ג שיצטרך אחר כך לחלל שבת דמיום ד' ואילך שייך לשבת הבאה אבל עד יום ג' ובכלל שייך לשבת העבר וצ"ה לחילול הנעשה בשבת הבאה ע"ש וה"ה הכא דביום ה' מותר כיון שהוא מופלג משבת הבאה לא חיישינן אע"ג לענין הפלגה דוק' ביום ג' מותר הכא כיון דליכא רק איסור דרבנן הקילו גם ביום ה' וא"כ כאן דאין חוששין לשבת הבא' אם כן גם באיגרת דניכר ה"ל להתיר כיון דאין חוששין לשבת הבאה ולכן הוצרך מ"א לחלק פה בענין אחר דבאגרת כיון דניחא לישראל למהר הליכתו ה"ל כאלו צוהו לילך בשבת ולכן יש להחמיר אפילו ביום ד' כי אם לצורך וכ"מ בספר ת"ש : (ס"ק ט) אם היה כו' וצ"ע כו' דין זה מקורו ברוקח שכתב אם רואהו עושה בשבת צריך למחות בידו אלא אם כן קצץ . וכתב הרב"י דמשמע בשכר ולא קצץ חייב למחות והא בירוש' אי' הא דצריך למחות דוקא בטובת הנאה אבל בשכר לא וכיון דאמר סתמ' בשכר מותר משמע אפילו לא קצץ ושמא יש לו' דגם הירוש' ר"ל נו' בשכר וקצץ ע"כ ת"ד הרב"י והב"ח כתב שבספר רוקח שלפניו הגירסא בשכר מותר ולא כתב דבעינן קצץ ועל זה כתב מגן אברהם דאיך א"ל דבשכר בלא קצץ אין צריך למחות דהא אפי' לתקן לו לעשות אסור כה"ג ואי ר"ל בשכר שהישראל הבטיחו לגוי לשלם לו אבל לא קצץ לו כמה יתן לו דכה"ג שרי לעיל סי' רמ"ז סעיף ב' דזה דינו כקצץ ובמאי פליג הרב"י על רוקח : וגם הירוש' מיירי בקצץ ואע"פ שאמר סתם בשכר מותר סתמ' כפירושו דמיירי בקצץ ולא הוצרך לפרשו דאי לא קצץ אסור ליתן לו כמ"ש מ"א : (ס"ק י) טוב כו' פי' כו' צריך למחות כו דמשמע דקאי אדלעיל דמיירי לענין מחאה : הני חלוקים שידועים כו' . ר"ל במקומות שחלוקי' של ישראל משונים בתמונתן מש"ל גוי : כמ"ש סי' תרס"ד תשובת רשב"א לענין ערב' אביאנו לקמן : אבל האמת יורה כו' אין כוונת מ"א לחלק על הרב"י כי אם מקשה על לשון הרב"י שכתב וטוב להחמיר ואזיל לטעמיה שהביא בב"י לשון רי"ו שהוא כלשון הש"ע שאם היתה המלאכה מפורסמ' כו' אסור וא"ז סמוך לו הביא תשובת רשב"א בערבה שהובא לקמן סי' תרס"ד דמצד הדין מותר אלא דיש להחמיר · וכיון דהעתיק בש"ע לשון רי"ו וסיים טוב להחמיר ולא סיים כמ"ש רי"ו אסור אע"כ ס"ל להרב"י דנדון רי"ו כו' נדון דהרשב"א דעדיין לא נקרא עליו שם ישראל וכיון דכתב הרשב"א דמדינא מותר אלא שטוב להחמיר ע"כ לשון אסור שכתב רי"ו הוא לאו דוק' אבל מ"א ס"ל דנדון דרי"ו היה חלוק מעובדא דרשב"א דרשב"א מיירי שאין שם ישראל נקרא עליו כמבואר שם להדיא במעשה דערבה ולכן כ' וטוב להחמיר אבל רי"ו מיירי בנדון ששם ישראל נקרא עליו ולכן כ' אסור דהיינו מדינא וכמ"ש סי' רמ"ד : (ס"ק יא) ללבוש כו' ול"ד להדלקת נר כו' ר"ל דאסור אפי' קצץ : (ס"ק יב) בכדי כו' וא"כ בב' י"ט של גליות כו' דלקמן סי' תקט"ו כ' גוי שהביא דורון לישראל ויש חשש שניצד או תלשו מן המחובר בי"ט אסור עד מוצאי י"ט אחר ששהה בכדי שיעשה ויש מחלוקת בין רש"י ור"ת בטעם האיסור רש"י ס"ל הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט לכן צריך להמתין כ"ש וא"כ לא נהנה דהא היה לו זמן לעשות במי"ט . ולפ"ז בב' י"ט של גליות מותר במוצאי י"ט א' אחר ששהה כ"ש דממ"נ אי יום א' חול לא נהנה כלל ממלאכת י"ט ואי ראשון י"ט הרי שני חול וכבר המתין כדי שיעשה אבל ר"ת כ' דגזרינן שמא יאמר לגוי שיביא לו בראשון כדי שיהנה ממנו עכ"פ בי"ט שני ולפ"ז גם בי"ט שני אסור עד מוצאי י"ט שני ואח"ז ימתין כ"ש וכתב שם דמחמירים כשני הטעמים ע"ש אלא שכ' שם מ"א הא דחיישי' שמא יאמר לגוי להביא דוק' בדורון חיישי' להכי אבל בקצץ לו מעות שיביא לו לא חיישינן שמא יאמר לגוי להבי' ע"ש א"כ הכא דליכא דורון ואזיל חשש דר"ת שמא יאמר כו' וליכא אלא טעמי' דרש"י שלא יהנה כו' מש"ה מותר מוצאי י"ט א' אחר שהמתין כדי שיעשה : (ס"ק יג) ואם יש כו' דהא יוכל ללבשו בלא"ה אע"ג דהשתא ע"י התיקון עדיף טפי ללבישה מ"מ מותר וכה"ג מצינו היתר בתבשיל אם היה בלי מעשה גוי ראוי לאכילה אינו אוסר מעשה גוי שתקנו יותר ע"ש: (ס"ק יד) ליקח כו' דאינו אסור מפני מראית העין דליתא כו' ר"ל דאיכא עוד טעמים משום טרח' או עובדא דחול ועי' במ"א בהלכות חה"מ : (ס"ק טו) שעושה כו' הואיל וגמרו בידי אדם . ר"ל שכל שבידו לעשותו ליכא משום מוקצ' לכן קי"ל של גוי א"צ הכנה דהא גוי יש בידו לגומרו בשבת : שכל דבריו דברי תימי' כו' דתחלה הביא הרב"י דברי הר"ן שכ' ומסתברא כל שקצץ אע"פ שעשה הגוי המלאכה בשבת מותר לישראל ללבוש הכלי בשבת ואח"ז הביא הרב"י דעת האוסרים והקשה הר"ן הא תנן אין מביאים כלים מבית האומן ותירץ כמו דאמרי' התם דלצורך המועד מותר ה"ה כשהוא לצורך שבת ואח"ז הביא עובד' דהג"א וכ' עליו כמו שהביא מ"א פה וע"פ תירץ הרב"י דברי הג"א לחלק בין מנעלים העשויים על המקח ולענין מלאכה אחרת כתב רמ"א בהג"ה דבמנעלים מותר להביא מבית האומן וע"ז כתב מ"א דמה שעשה הרב"י מחלוקת בין הר"ן ובין פוסקים האוסרים ההבאה וכן מה שהקשה על הג"א הא אין מביאים כו' דאין מחלוקת בין הר"ן ובין הפוסקים וכן לק"מ על הג"א דהר"ן לא דיבר כלל מההבאה אלא שהגוי הביאו לישראל התיר הלבישה ובזה חולקים הפוסקים ואוסרים הלבישה הם שני הדיעות לענין לבישה שהובא פה בש"ע אבל הבאה מבית גוי גם הר"ן מודה דאסור דבזה אין חילוק וגם בהג"א מיירי שישראל שגג ולא ידע והביאו ולא היה השאלה כ"א על הלבישה משום איסור מוקצה : שרובה ישראל מותר כנ"ל : אם לא בגוי כו' שאינו אומן כו' לא ידעתי טעם לחלק למה כה"ג לא אסר משום עובדא דחול וכן הקשה בספר ת"ש: (ס"ק יח) והגת כו' . דמלתא דפשיטא גם כל הסי' מיירי בהכי : אפילו סחט להו בידים בשבת כו' לכן

המשקין

והיין היוצא מהן מותר [וע"ל סי' ש"כ סעיף ג'] וכן יש בוסר ומלילות שריסקן מבע"י מותרים המשקים היוצאים מהם ס ומותר לתת חטים לתוך א]רחיים של מים סמוך לחשיכ': הגה (ז) ולא חיישי' להשמעת קול שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת ויש אוסרים ברחיים ובכל מקום שיש לחוש ב להשמעת (ט) קול (טור ותוס' והרא"ש פ"ג דשבת וסמ"ג וסה"ת והגהות מיי' פ"ז ותשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור) והכי נהוג לכתחלה מיהו כא במקום פסידה כב יש להקל כמו שנתבאר לעיל ס"ס רנ"ד . ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגר מע"ש אע"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור אגור) ועיין לקמן סי' של"ח :

ו ע לא יצא אדם ע"ש סמוך לחשיכה כג (ח) במחטו פ (י) בידו ולא בקולמוסו שמא ישכח ויוציא אבל

מותר

דברי הטור : (ז) ולא חיישי' להשמעת קול . כרב יוסף ויש אוסרים פוסקים כרבה דאמר אפילו לב"ה אסור אע"ג דל"ל שביתת כלים מ"מ אסור משום השמעת קול ואיכא זלותא לשבת : (ח) במחטו בידו . (°) ז"ל הרמב"ם והביא פלפול ארוך בזה בשמו של הר"ר ירוחם ומה שתי' הוא עליו ואחוה דעתי הקלר' אף אני דודאי מדפסק הרמב"ם כאן דוקא בידו משמע אבל בבגדו מותר דהו"ל גזיר' לגזיר' וכדרבא כמ"ש ב"י א"כ ק' למה פסק א"כ בתפילין לפי שאינו שוכחן הא אפי' בלא"ה מותר לפי שהמוציא תפילין בראשו אפי' ברה"ר פטור מטעם שהוא דרך מלבוש כלישנא בתרא דרב ספרא דפרק במה אשה שכ"כ הרמב"ם בפי' בפי"ט וה"ל גזירה לגזירה והב"י תי' דהך דיוצא בתפילין היינו בידו דאז היה חייב ברה"ר אפי' בתפילין וה"ל חדא גזירה תמוהין מאוד דברי הרב בזה דאם כן גם טעם שאינו שוכחן לא מהני דהא יליף לה ר"י מציץ שלא יסיח דעתו ממנו ק"ו בתפילין וזה אינו שייך אלא כשהם בראשו כמו הציץ דודאי לא הזהירה תורה בציץ אלא כשהוא במקומו ותו ק"ל דהא בשבת לא יצא בתפילין ברה"ר משום גזירה דלמא אתי לאתויי ברה"ר כדאיתא פרק במה אשה דף ס"א וכה"י הס בה לפנות וקשה הא ה"ל גזירה לגזירה דלמא אתא לפנות וכשהוא מפנה חיישינן שמא אתי לאתויי ד' אמות אלא ודאי דכך שמא אתי לאפנויי לא שייך בי' ל' גזירה דהוא דרך כל אדם ובודאי יבוא לידי כך וא"כ לק"מ מתפילין בע"ש עם חשיכה דלא יצא בהם שמא ישכח ויצא בשבת ויסירם מראשו כשיבא להפנות ואתא לאתויי ד"א ולא הוה אלא חדא גזירה וכ"כ מו"ח ז"ל בזה כנ"ל לדעת הרמב"ם דפוסק כרבא אבל לדעת הרי"ף א"א לומר כך דהוא לא כתב בידו אלא סתם החייט במחטו כל' המשנה ותו דאם היה פוסק כרבא היה לו להביא הסיא דפלוגתא דאביי ורבא לענין כרמלית כמ"ש הרא"ש בפרק המוצא תפילין והיינו יודעים דהלכתא כרבא דבכ"מ הלכה כמותו בר מיע"ל קג"ם והר"ר ירוחם כת' שבפ' המוצא תפילין פסק הרי"ף כרבא לא ידענא רמז או רמיזה מזה שם ברי"ף והולי ט"ס יש בדבריו וצ"ל הרא"ש במקום הרי"ף והיינו מכח מ"ש שהביא הביא פלוגתא דאביי ורבא בכרמלית . או אפשר בברי"ף שהיה ביד ר' ירוחם היה כתוב שם פלוגתא זו כמו באשר"י וזה משמע גם בב"י שכתב שלשון הרא"ש הוא ממש כרי"ף . ומו"ח ז"ל כ' דמ"ה לא הביא הרי"ף פלוגתא דאביי ורבא בכרמלית לפי שסמך על מ"ש חייב אדם למשמש בבגדו בע"ש ואינו מיושב דא"כ לא היה לו להביא גם המשנה דלא יצא החייט במחטו ולסמוך ע"ז אלא נ"ל דהרי"ף לא ס"ל כרבא מטעם שזכרנו דמדתלי ר' ישמעאל טעמא דתפילין משום שאינו שוכחן וכמ"ש ולא משום גזירה לגזירה ולכך לא הביא רק המשנה דלא יצא החייט כמות שהיא וממילא אנו מפרשים על בגדו דהא פרכי' בגמרא בפ"ק דשבת על רבא מהא מתני' מאי לאו בבגדו ודאי לא בידו ש"מ דפשוטו דמתני' משמע טפי על בגדו ותו ראיה מוכרחת מדאבעיא לן בפרק המוצא תפילין וכן בפ"ק דשבת כרמלית מהו דוקא על המשנה דלא יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י שהיא שנויה בפרק המוצא תפילין ולא מבעי' להו על משנה דפ"ק דשבת לא יצא החייט במחטו או בידו או בבגדו דהא בהא תליא דהוי בכרמלית אסור לענין שותה ברה"י והיינו כאביי ממילא כאן גם בבגדו אסור דה"ל גזיר'

לגזירה

מבע"י . הא דחזר וכ' מבע"י דמלת' דפשיט' היא לאורויי דדוקא כשטען מבעוד יום גדול דנתרסקו הענבים קודם שבת בטעינת הקורה וא"כ אפי' סחיט להו בידים א"כ ליכא חיוב חטאת ולכן המשקין היוצאין מהן מותרים אבל באמת מותר לטעינו סמוך לחשיכה אך המשקים היוצאין מהן אסורין דגזרינן שמא יסחוט : יט בוסר ומלילות . נ"ל (°) דיותר עומדין למשקין מאחר פירות דהא קי"ל דסוחטין שאר פירות לכתחלה וכמ"ש סי' ש"כ (תוס') ול"ע דמ"מ אי סחיט להו לא חייב חטאת דד"ת לא חייב אלא על דריכת זתים וענבים בלבד כדאי' בשבת דף קמ"ה סוף ע"א וכ"פ הרמב"ם פ"ו וא"כ המשקין היוצאין מהן יהיו מותרין אפי' לא ריסקן כמ"ש התוס' בעצמן א"כ כל היכא דליכא חיוב חטאת המשקין מותרין . וצ"ע למה דילג הטור שום המוזכר בגמ' ונקט בוסר ומלילות וכן ברמזים לא נקט שום ול"ע למה וכ"ל דס"ל דמאי דאתמר בגמרא שום היינו שאם לא ריסקן מבע"י אסור לגמרו בידים בשבת כמ"ש ס"ס ש"כ אבל משקין היוצאים ממנו מותרים אפי' לא ריסקן כמש"ל אבל בוסר הוא ענבים ומלילות הוא שבלים ☞ וידוע דסחיטה היא תולדה דדש וא"כ במלילות איכא נמי חיובא דאורייתא כשמפרק אותן משבלים ולכן אם לא רסקן משקין היוצאין אסורין כנ"ל ברור : ב להשמעת קול . ואיכא זילותא דשבת ואם הרחיים של עכו"ם פשיטא דשרי ליתן לתוכה מבע"י ואם הישראל נותן לעכו"ם החטים מע"ש אפי' העכו"ם טוחנו בשבת שרי כמ"ש ס"ב ובלבד שלא יעמוד הישראל אצלו דאז מיחזי כשלוחו וכמ"ש ס"ס ש"ז אבל אם השעה צריכה לכך כגון סמוך לפסח רשאי הישראל לשמור הרחיים שלא יתחמץ דהא שבות דשבות היא אפי' נותן הישראל להרחיים בשבת ליכא חיוב חטאת עד שיטחון ברחיים של יד וכ"מ בתוס' דף י"ח ד"ה ונימא מר כו' דטעמא דב"ש דגזרינן כו' °) וק' *)דמ"מ קשה ☞ לימא גבי רחיים נמי משום גזירה אלא ע"כ אפי' נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת וכ"כ הסמ"ג וסמ"ק בהדיא (ועי' בתוס' ספ"ק דע"א מיהו ממ"ש סי' ש"ז גבי מלוד' בשם התוס' משמע דחייב חטאת כדבר דאתי ממילא וכ"פ התוס' במנחות דף כ"ו דומיא דמדביק פת בתנור ואפה) וכ"מ בפ"ח ברמב"ם א"כ כשאומר לעכו"ם ה"ל שבות דשבות דשרי במקום מצוה כמ"ש סי' ש"ז ס"ה וכ"ש היכא דלא א"ל כלל רק יושב ומשמר ועסי' ש"ז : כא במקום פסידא. פי' כיון דאיכא פלוגתא מקלינן במקום פסידא אבל לרבה בגמ' אפילו במקום פסידא אסור והע"ש לא ידע הסוגיא בפוסקים ודברי התוס' שם דוק ותשכח : כב יש להקל . או להשכיר' לעכו"ם : כג במחטו בידו . אבל בבגדו שרי דאפי' בשבת ליכא חיוב חטאת כמ"ש סי' ש"א ס"כ ועסי' ש"א ס"ח וסי' ש"נ ס"ע דלפעמים איכא חיוב חטאת ומיהו האידנ' ליכא רה"ר ושרי סמוך לחשיכה

עיין

ישמעאל ס שם וכרבה רבי' חננאל והסכמת התוספו' והרא"ש סמ"ק וסמ"ג ע שם י"א פ לפי' רמב"ם בסוף פרק י"ט מה"ש וכת' הב"י ואפשר שזה היה דעת הרי"ף ורא"ש :

נתיב חיים

°) ס"ק כ'. וקשה דמ"מ קשה ליתא גבי. כ"ב שגג בזה דא"א להוקמי כב"ש ומטעם גזירה. דא"כ מוגמר וגפרית מ"ט שרי ורב יוסף דמוקי לה כב"ש דלא ס"ל הטעם במתני' משום גזירה כ"א משום שביתת כלים וגפרית ומוגמר דמונח אארעא אבל לדינא כוון הרב לאמיתו דברחיים של מים לית ביה חיוב חטאת וכן הוכחתי בחדושי להרמב"ם . אמנם מ"ש שכ"כ הסמ"ג וסמ"ק בהדיא לא ראיתי ולא מצאתי דין זה להדיא אלא מה"ש הסמ"ג והרמב"ם בפ"ח אב ותולד' הטחינה אינו כ"א שעוש' מלאכה בידים. ולא הזכירו כלום מטחינת רחים של מים. ומ"ש תו ועיין בתוס' כו' עד ואפה הוא הג"ה ותיבת וכ"מ בפ"ח ברמב"ם הוא ראיה לדבריו דברחים של מים לית ביה חיוב חטאת

אשל אברהם

א] ברחיים ועכ"פ לא ישב ישראל שם להיות יושב ומשמר. ובירושלי' סגורים

חתם סופר

שם סק"כ ליכא חיוב חטאת . נ"ב עיין בספר אבן העוזר לקמן סימן שכ"ח שדוחה כל ראיותיו והעלה שיש בו חיוב חטאת וצ"ע לדינא . לכן כשיש שעת הדחק סמוך לפסח רגיל אני לצוות שימכרו להנכרי בעל הרחיים את החטים וכל הכלים ואומרים לו כשמניח אותם לשומרם מחמץ אז אפשר שיחזרו ויקחו ממנו הקמח אחר שבת ועיין לקמן סי' ש"ז סעיף ג' והישראל יושב ומשמר ועיין ש"ך יו"ד סי' ק"כ וק"ל. ומה שקשה על ראיות המג"א מתוס' כבר תירצתי יפה בתוס' שבת ע"ש דהכי קאמר דהיה ליה לרבה לומר דבמלאכה דאתיא ממילא כעין רחיים מודו ב"ה לב"ש דאיכא למטעי טפי ולמגזר ע"ש אטו שבת שיאמרו שאין בו חטאת אלא ע"כ דאה"נ אין בו חטאת ע"ש. ויותר נראה מ"ש בגליון ש"ע קטן בשערי תשובה והוא קרוב לדברי מחצי' השקל ופותקין מים לגינה נמי מילוי מים כל היום אין בו חיוב חטאת דוקא משקה אם לזרעים ממש ועיין לשון רש"י במ"ק דף ב' ע"ב אבל למלאות ניגרי הגן מים ליכא לא חורש ולא זורע וכדברי המג"א מוכח בירוש' לפמ"ש הרשב"א בחידושיו דמשמעותי' כרבה משום גזירה דלמא אתי למעבד בשבת ומסיי' התם בירושלמי דלב"ש פותקין מים וכו' אבל לא יתן חטיםוכו' משום השמעת קול א"כ ש"מ דבחטים לתוך רחיים ליכא למגז' משום דבשבת עצמו נמי ליכא איסור דאורייתא וצ"ל שאני פת

באר היטב

אסור לילך וליקח ממנו אם לא בעכו"ם חנוני שאינו אומן כלל אפשר דמותר ע"ש ועב"ח : (ט) קול. ואיכא זילותא דשבת. ואם הרחיים של עכו"ם פשיטא דשרי ליתן לתוכה מבע"י ואם הישראל נותן לעכו"ם החטים מע"ש אפי' העכו"ם טוחנו בשבת שרי כמ"ש ס"ב ובלבד שלא יעמוד הישראל אצלו דאז מיחזי כשלוחו אבל אם השעה צריכה לכך כגון סמוך לפסח רשאי הישראל לשמור הרחיים שלא יתחמץ דהא שבות דשבות הוא דהא אפי' נותן הישראל לרחיים בשבת ליכא חיוב חטאת עד שיטחן ברחיים של יד וכ"מ מתוס' דף י"ח ע"א ד"ה ונימא מר כו' דטעמא דב"ש דגזרינן וכו' וקשה דמ"מ ליתא גבי רחיים נמי משום גזירה אע"כ אפילו נתנו בשבת ליכא חיוב חטאת שכ"ל מ"א ע"ש ולא דק בזה דלא מצי למימר משום גזירה דא"כ קשיא רישא דברייתא מוגמר אמאי שרי וכ"כ מהרש"א ע"ש ודו"ק : (וכן בס' אליה רבה תמה בזה על מ"א וסיים מ"מ לדינא נ"ל דמותר לשמרו אף שלא במקום מצוה כדלעיל ס"ס רמ"ד : (י) בידו . ובבגדו שרי מ"א ועט"ז :

בכליו

רגול מרבבה

*) דבריו נפלאו דאיך אפשר לפרש בברייתא טעמא דרחיים משום גזיר' א"כ קשה מוגמר וגפרית מ"ט שרי דנ"כ יגזור שוב

לבושי שרד

ס"ק י"ט דיותר עומדין למשקין מאחר פירות כנ"ל : ט"ז דס"ק ח' (°) ז"ל הרמב"ם והביא הב"י פלפול ארוך בזה כנ"ל :

יד אפרים

ולצורך שרי ללבוש אף אם גמרו בשבת כמ"ש המחבר כאן וע"ז הקשה הב"י על דברי הג"ה דמ"מ ליתסר משום דאין מביאין כו' אלא ניחא ליה לשנויי דהר"ר יו"ט והר"ר אליה ס"ל כהר"ן ולכך ס"ל דאלו' מנעלים וע"ז השיג המג"א דמשמע מהב"י דאיכא פלוגתא בין הר"ן להג"ה בהך דאין מביאין ליתא דודאי גם הר"ן מודה דאין מביאין רק דאם הביא פליגי הר"ן והג"ה שהוא הב' דיעות שכת' המחבר והרמ"א. והב"י הי' סובר דהך אין מביאין אף בדיעבד אסור להנות ולכן הוצרך לחלק להר"ן דמיירי לצורך והמג"א ס"ל דז"א דאע"ג דאסור להביא מ"מ אם הביא שרי ליה כו' (וה"ה בשוגר לביתו עיין ב"ח ולפ"ז ממילא דלא ק"מ מהך דאין מביאין כו' דכאן מיירי לענין דיעבד שהביא אף הג"ה מודה בזה שעושה על המקח דשרי אפילו עשאו בשבת בעיר שרובה עכו"ם מותר כו' כנ"ל). ומ"ש אם לא בחנוני כו' עיין מ"ש בס"ק שלפני זה : ס"ק י"ט וידוע דסחיטה היא תולדה דדש כו' נראה שר"ל דאע"ג בסחיטה זה חיוב דאורייתא מצד הסחיטה עצמה שאין דרך דישה בכך מ"מ ע"י הסחיטה בידים יתפרקו החיטין מהשבלין דיש בזה איסור דישה ואע"ג דזה הוי דבר שאין מתכוין ואין פסיק רישא דהא לא ניחא לי' וליכא חיובא כמבואר בסימן ש"ך דלכ"ע חיובא ליכא מ"מ כיון דהסחיטה היא תולדה דדש וכשהוא מתכוון לסחוט וא"א לסחיטה אם לא שיתפרקו קצת חיטים מהשבלין ממילא הוי כמתכוון למלאכת דישה ודש ואי עביד הכי בידים חייב חטאת : ס"ק ך ליתא גבי רחיים נמי משום גזיר' כו' כל האחרונים תמהו בזה דא"כ מוגמר וגפרית מ"ט שרי עיין בדבריהם ולענ"ד לק"מ דהא דגזרינן דלמא אתי למעבד בשבת היינו שאותה מלאכה נגמרת בשבת ע"י התחלה מע"ש חיישינן שיעשה אותה בשבת וא"כ במוגמר וגפרית המלאכ' הנגמרת בשבת הוא מה שהכלים מתגמרין ומתגפרין בשבת ואין חששא שמא יבעיר בשבת רק דאי שרית ליה בשבת מידי דאתי ממילא דהיינו מה שהכלים קולטים ריח המוגמר והגפרית בשבת אתי לאתויי בשבת גופא כלים להניחם על המוגמר והגפרית הלכך שרי דאף אי עביד הכי בשבת ליכא חיוב חטאת משא"כ ברחיים שיש לחוש דאי שרית לי' טחינה בשבת ממילא אתי למעבד הכי בשבת גופא ויסבור שאין איסור בטחינה בשבת אלא ע"כ דאף אי עביד הכי ליכא חיוב חטאת :

ביאור הגר"א

דיכה דהא בגמ' מדמי להו למתני' והכי נמי כו' ודלא כתי' ראשון של תוס' שם ד"ה ר' ישמעאל אלא כתירוץ שני וכמש"ל סי' שכ"א סי"ט ובברייתא דזיתים וענבים שם וה"ה לשום שריסקן ומתני' דטוענין דהא מדמי שם כולהו עם מתני' דטוענין וע"ל סי' שכ"א סי"ט אבל סה"ת וסמ"ג וסמ"ק פ' כתירוץ הא' של התוס' שם ובמחוסר דיכה אסור המשקה : ומותר כו'. כרב יוסף דר' אושעיא כוותיה וע"ש תוס' ד"ה ולימא ור"ה והשתא : (וע' בה"ג ס ק ס' שליין כרבה ושגגה היא) : ויש אוסרין כו'. כרבה ועיין תוס' שם ד"ה והשתא כו' ועוד דסוגיא כו' ר"ל כמ"ש בד"ה ולימא כו' ונראה כו' וכ"ה תוספתא א"ל ב"ש לב"ה א"א מודים כו' אלא שבש"א ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שתהא כל מלאכתך גמורה מע"ש וב"ה ששת ימים תעשה מלאכה עשה אותה כל ששה אלמא להו בשביתת כלים פליגי במתני' אלא כרבה וכסוגי' : ס"ר בידו. שם כרבא וכר"מ דסוגי' כוותיה וכמש"ל סי' ש"א סי"ב אבל לא נראה כן להלכה אלא כר"י דר"מ ור"י הלכה כר"י וגם סתם מתני' כותיה : אבל מותר לצאת בתפילין . שם בגמ' י"ב א' תנא דבי רבי ישמעאל כו' והקשו ב"י וע"ז דהא בלא רבה בר רב הונא נמי מותר לצאת דהא לא גזרו אלא אם היה בשבת חייב אם יוצא ובתפילין לא היה חייב ועיין מה שנדחקו וכ"ל דנקט לפי שאינו שוכחן דוקא דבלא"ה אסור אף לרבא דמודה רבא דאיכא דוכתא דגזרינן גזירה לגזירה והיינו שקרוב לבא לידי פשיעה וכמ"ש כל שאסור לצאת לר"ה אסור לצאת לחצר ואפי' בדברים שפטור אבל אסור וה"נ שהאשה עשויה לפשט תכשיטיה וכן האיש להניח כליו והעיקר נראה דלא גזרו סמוך לחשיכה אבל עם חשיכה גזרו ולכן אמר שם תניא חנניא אומר חייב כו' למשמש כו' עם חשיכה שאף אם היה יוצא בשבת לא היה חייב מכל מקום חייב להמשמש שעם חשיכה גזרו :

הגהות רעק"א

מוקצה עיין מג"א לקמן סי' תקפ"ה סכ"ה : מג"א ס"ק כ'. דמ"מ ק' ליתא גבי ריחיים זה תמוה מאד דהא ע"כ הברייתא דלא כב"ש דאמאי שרי במוגמר וכדומה אע"כ דאתי' כב"ה ורחיים דאסור משום השמעת קול וכן מצאתי באבן העוזר סי' שכ"ח :

מג"א ס"ק כ"ה מ"מ הואיל עיין תשו' שאגת אריה סי' ל"ט :

מחצית השקל

המשקין היוצאים מותרים ר"ל אע"ג דמשקין שזבו אסורין דגזרי' שמא יסחוט היינו דוקא היכי דסחיט' אסור' מדאורייי' אבל בנתרסקו קודם שבת בטעינת קורה אז אפי' סוחט בידים ליכא איסו' כי אסמדרבנ' לכן לא גזרינן שמא יסחוט דהוי גזירה לגזירי': (ס"ק יט) בוסר כו' וצ"ק למה דילג הטור שום המוזכר בגמ' . ר"ל דבברייי' קתני שום ובוסר ומלילות שרסקן מבע"י ר' ישמעאל אומר יגמור כו' ואסור לגומרו בידים בשבת וכן פי' התוס' שם לחד פי' אך הא בברייי' קתני שום ותקשי להתו' לפי' א' שכתבו דיגמור פי' שיאכל בשבת דאינו דומה למשקין שזבו כו' א"כ לפי זה קושיית מ"א דהא בשום ליכא סחיטה דאוריי' אפי' לא רסקו ועיין בחדושי למס' שבת: (ס"ק כ) להשמעת קול כו' וכן משמע בתוס' כו' אליע הסוגיא תנן בש"א אין שורין דיו כו' אלא כדי שישורו מבע"י כו' אין פורסין מצודות חיי' כו' אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב"ה מתירים ת"ר מניחים מוגמר תחת הכלי ומתגמרי' והולכי' כל היום ומניחין גפרית תחת הכלי' ומתגפרים והולכים כל השבת אין נותנים חטים תוך הרחיי' של מים אלא בכדי שיטחנו מבע"י ושאל הש"ס מ"ט אסור ברחיי' ואמר רבה מפני שמשמעת קול א"ל רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלי' דתניא ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים אלא אמר ר"י משום שביתת כלים ופריך מוגמר וגפרית מ"ט שרי ומשני דמנח אארעי' בלי כלי וליכא משום שביתת כלי' ומסיק דב"ה ל"ל שביתת כלים ובריי' דבכל אשר כו' דא"ל שביתת כלים ב"ש הוא והקשו' תוס' ד"ה ולימא כו' מאי פריך ר"י ולימא מר משום שביתת כלי' הלא עדיפא' הטע' דהשמעי' קול ואתיא אפי' כב"ה מלומר משום שביתת כלי' ואתי' כב"ש ולא כב"ה ותי' דר"י לא ס"ל כלל סברת השמעת קול וניחא ליה לו' משום שביתת כלי' אע"ג דאתיא כב"ש דוקא מלומר משום השמעת קול ואתיא אפי' כב"ה והקשו התו' דע"כ רבה לא ס"ל טעמא דב"ש דאוסר כל הני דמתני' שריית דיו ופרוסות מצודות משום שביתת כלי' אלא משום גזירה דלמא יעשה בשבת גופה דאל"כ מאי אצטריך ר' יוסף להביא ראיה דב"ש א"ל שביתת כלי' מברייתא דובכל אשר אמרתי כו' ה"ל להביא ראיה ממתניתין מדאסרו ב"ש כל הני דקתני במשנה א"ו דבהכי דבמתניתין י"ל הטעם משום גזירי' עכת"ד הש"ס ותוס' וקשיא למ"א דהכתי לא אצטריך ר"י להביא בריי' דובכל אשר אמרתי כו' אלא ממתניתין דאוסר ב"ש ואי דבמתניתין י"ל הטעם משום גזירה הא גם ברחיי' י"ל דאוסר משום גזרה עכ"פ יהי' טעמיה דב"ש אי משום שביתת כלי' או משום גזירה יש לאסור רחיים דהא גם ברחיי' שייך טעמא דשביתת כלים וטעם גזירה א"ו דברחיי' ליכא איסור תורה אפי' נותן ישראל החטים תוך הרחיי' בשבת ולכן ליכא למגזר ע"ש אטו שבת דהוי גזירה לגזירה . אולם כל האחרוני' הקשו על מ"א בזה דאיך א"ל הטעם ברחיים משום גזירה תקשי קו' הש"ס מוגמר וגפרית מ"ט שרי דהא"ת דמנח אארעי' כדמשני הש"ס דניהו דכה"ג ליכא משום שביתת כלי' מ"מ טעם גזירה שייך בו אע"כ דאתיא כב"ה דלא גזר טעם איסור הרחיי' משום השמעת קול ולכן הוצרך ר"י להביא ברייתא דב"ש א"ל שביתת כלים וא"כ י"ל דגם ב"ש לא גזר ובמתני' דאוסר ב"ש אין שורין כו' וכל הני דאסר ב"ש במשנה גם שם הטעם משום שביתת כלים וכ"כ מהרש"א שם ברש"י . ומפי המנוח מוה' אהרן כ"ץ גיביטש ז"ל שמעתי דהמ"א היה מפרש הא דקתני מניחים מוגמר תחת הכלים וכן גפרית אין הכוונה דעכשיו סמוך לשבת מניח המוגמר על האש אלא שהמוגמר הוא מונח זמן רב קודם שבת על הגחלים אלא עתה סמוך לשבת מניח הגחלים עם המוגמר שעליו תחת הכלים וכ"מ לשון הבריי' ובה"ג ליכא למיגז' דהא כה"ג אפי' בשבת ליכא מלאכה דאוריי' ואינו כ"א איסור דרבנן וא"כ ליכא למיגזר ע"ש אטו שבת דהוי גזרה לגזרה אבל אי הטעם משום שביתת כלי' לולי דמשני דמנח אארעא מקשה הש"ס שפיר מוגמר וגפרית מ"ט שרי וע' בחדושי בע"ה במס' שבת כתבתי בע"ה ישוב באריכות : ועיין בתוס' פ"ק דע"ז שר"ת רצה להתיר בנין בית בקבלנות אפי' עושה הגוי בשבת וכ' עוד אפי' שמפורס' דהא רחיי' נ"כ מפורס' ואפ"ה לב"ה שרי ור"י דחה דשאני רחיים דהמים טוחנים ולא עבד גוי מעשה בידי' משא"כ בנין שהגוי עושה מעשה בידי' עכת"ד ומזה לכאורה מוכח דלא כמ"א דאי כמ"ש מ"א דאין בנתינת חטים לרחיים איסור תורה א"כ ה"ל לר"י לחלק בין בנין לרחיים דבבנין איכא איסור תורה וברחיים ליכא רק איסור דרבנן אע"כ גם רחיים הוי איסור תורה אלא דיש לדחות אדרבה זה כוונת ר"י באמת דשאני רחיים דהמים טוחנים כו' וא"כ אפילו בישראל ליכא איסור תורה משא"כ בנין שהגוי עושה מעשה בידים והוי כה"ג בישראל איסור תורה: מיהו ממ"ש סי' ש"ז בשם התוס' שהקשו לב"ש דס"ל אין פורסין מצודות א"כ יצודו מבע"י דגזר ע"ש אטו שבת כנ"ל והא אפי' פורס מצוד' בשבת ליכא איסור תורה דהא בשעת פריסה אינו צד ולא עביד מידי ותי' דחיישי' בשעת פריסה יכנס חיה לתוך המצודה דהוי איסור תורה עכת"ד והא אפי' כה"ג ליכא איסור תורה דהא בפריסה ליכא איסורא ומה שהחיה נכנסת לתוכה הא איהו לא עביד מידי דהא החי נכנסת מאליה אע"כ גם כה"ג אסור מן התורה וה"ה ברחיים דניהו דהנתינה לתוך הרחיי' לא עביד מידי והטחינה הוא ע"י המים מ"מ כיון דמיד בשעה נתינת החטי' המים טוחנים חייב : דומיא דמדביק כו' שנראה מדברי התוס' שם דאפי' לא הפך הפת ולא עשה שום דבר בפת משעה שהדביקו אע"פ שנאפי' ממילא מ"מ חייב : א"כ כשאומר לגוי כו' מן מ"ש ועיין בתוס' בספ"ק דע"ז כו' עד א"כ כשאומר כו הוא כעין הגה כדרכו אבל העיקר נראה בעיני כמ"ש תחלה דברחיי' ליכא איסור כמ"ש מדברי תוס' דשבת דף י"ח והעיקר שמצא כן להדי' בסמ"ג וסמ"ק וכל הראיות שהביא נראה דהתו' ס"ל דחייב ברחיים לא נמצ' הדבר מפור' ויש סברות לחלק בין רחיי' עז"כ א"כ כשאומר לגוי הוי שבות דשבות דהא אפי' עביד ישראל אין בו אלא שבות: (ס"ק כא) במקום כו' . כיון דאיכא פלוגת' בין הפוסקים אי קיי"ל כרבה דחייש לשמיעת קול אפי' במקום פסידא או קי"ל כר"י דלא חייש כלל להשמעת קול אפילו היכי דליכ' פסידא לכן היכא דאיכא פסידא סמכינן על הפוסקים שפסקו כר"י דלא חייש' להשמעת קול: והע"ש לא ידע כו' דס"ל דרבה דחייש להשמעת קול מ"מ במקום דאיכא פסיד' מודה דלא חיישי' ומזה הוליד קושיא בתוס' דלית': (ס"ק כג) במחטו כו' אבל בבגדו כו' . דאפי' בשבת ליכא חיוב

חטאת

מותר לצאת כד בתפילין סמוך לחשיכה לפי כה שאינו שוכחן :

ז מצוה כו למשמש אדם (יא) בכליו בערב שבת סמוך לחשיכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת:

רנג דיני כירה ותנור ליתן עליה קדירה בערב שבת ובו ה"ס

א °אכירה שהיא עשויה כקדירה ושופתין על פיה קדירה למעלה ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות אם הוסקה בגפת שהיא פסולת של זתים או בעצים באסור ליתן עליה תבשיל מבע"י ג להשהותו עליה אלא א"כ נתבשל כל צרכו והוא א מצטמק (פי' הולך וחסר) ורע לו דליכא למיחש שמא יחתה או ב שהוא(א) חי (א) שלא נתבשל כלל דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנו עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו דואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה * אא"כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים או קטם דהיינו ג שכסה הגחלים (ב) באפר למעט חומם ג ואם נתן בה ד (ב) חתיכה (ג) חיה מותר כאלו היתה כולה חיה (ג) דע"י כך מסיח דעתו ממנה דואפי' אינה גרופ' (פי' שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה [פי' שכסה הגחלים באפר] מותר ה (ד) לסמוך לה קדירה בסמוך חוצה לה ה ואם הוסקה בקש או בגבבא מותר לשהות עליה אפי' אינה לא גרופה ולא קטומה : הגה שני כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם האחת גרופה וקטומה והשני' אינה גרופה וקטומה ו(ד) מותר לשהות על הגרופה וקטומ' אע"פ שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה (גמ' פ' כירה) ז (ה) (ה) ו ותנור אפי' אם הוסק בקש או גבבא אסור אפילו לסמוך לו ח ז אפילו אם גרופוקטום: הגה(ו) כ"ז ט שהיד סולדת בו [הגהות מרדכי] וכ"ש שאסו' לשהות בתוכו או על גבו (ו) חוכופח שהו' מקו' שפיתת קדיר' אחת

°עסי' ת"ר סי' כ"ח עסי' רנ"ו ס"ו

מגן אברהם

עיין בגמ' : כד בתפילין בראשו . ולא גזרינן שמא יצטרך לפנות ויסירן כמ"ש סי' ש"א ס"ז לפי שאינו שוכחן בראשו שאסור להסיח דעתו מהן אבל בידו אסור דמסיח דעתו מהן וחיישי' שמא ישכח להלניען עד שתחשך ולבסוף כשיזכור שיש חפץ בידו ישכח שהיא שבת ויוציא אבל אין לפרש שישכח החפץ בידו ויוציא דבזה ליכא חיוב חטאת אא"כ שכוונתו לעשות מלאכה אלא ששכח שהוא שבת או שלא ידע שמלאכה זו אסורה (תוס' ועיין בב"ח דלא כב"י) : כה שאינו שוכחן . ואע"ג דלא מקרי היסח דעת אלא קלות ראש כמ"ש סימן מ"ד מ"מ הואיל ואסור לנהוג בהן קלות ראש מדכיר דכיר ומסלקו קודם שבת (ד"מ) : כו למשמש . ויתיר חגורו ויקח כל התלוי בו (ד"מ כל בו) ונראה דאפי' לדידן דליכא ר"ה מלוה למשמש דשמא יש אללו דבר המוקלה :

רנג א מלטמק. פי' כל דבר שאדם שמח כשיבש ומלטמק (מלחמות) : ב שהוא חי . פי' אז שרי ליתנו סמוך לחשיכה ממש אבל אם נתנו מבע"י אסור דכבר נתבשל קלת קודם שבת ולריך לסלקו משחשיכ' אא"כ נתבשל כל לרכו קודם שבת עסי' רנ"ד : ג שכסה הגחלים באפר . וא"ל לקטום עד שאין ניכר שם אש כלל רק בקטומה כל שהוא סגי (ר"ן ב"י) ואפי' הובערה אח"כ שרי (גמרא) כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי : ד חתיכה חיה . דוקא חתיכת בשר שא"א להתבשל לצורך הלילה אבל ירק לא מהני (ב"י)(וכ"מ ססי' רנ"ד) : ה לסמוך לה קדירה וכו' . ואין מחזירין לעולם אלא ע"ג כירה גרופה וכו' וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת עכ"ל הרמב"ם *) משמע דבשבת אסור לסמוך באינה גרופה דהאיבעי' בגמ' לא הוי אלא בע"ש ועיין במ"מ וכ"מ ברי"ף ע"ש אבל לסברא השניה שרי אפי' בשבת כמ"ש רמ"א סס"י זה : ו מותר לשהות על גרופה. °)ולסבר' השניה אפי' בשבת שרי דהא האיבעי' קאי אסמיכ' בשבת וקפסיט ליה מהא ע"ס וברא"ש : ז ותנור. מתוך שקלר למעל' ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה (רש"י): ח אפי' הוא גרוף. מפני שהגורף אינו גורף אלא רוב האש עלמה וא"א שלא תשאר גילון א' (רמב"ם) : ט שהיס"ב . אבל אם אין היס"ב מותר ליתן אפי' על גביו אפי' בשבת עסס"ב כ"מ בגמ' ובהגמ"ר ועסי' סי"ח סי"ד ואפשר דאפי' אין גרוף

ט"ז מגן דוד

לגזירה ואסור בתרווייהו כאביי ואי התם בכרמלית שרי כרבא ממילא הכא בבגדו שרי אלא ודאי דלא רלו לשאול במשנה זו דודאי מסתבר טפי דקאי על בגדו כדרך החייט ומשום הכי מספקא להו במשנה דשותה ברה"י דשם אין הכרע כלל ואם כן כשהביא הרי"ף המשנה כלורתה אנו מפרשים על לד המסתבר טפי שהוא כאביי דאף בבגדו אסור כנ"ל לדעת הרי"ף נכון :

רנג (א) שלא נתבשל כלל . דאילו נתבשל אפי' קלת חיישי' שמא יחתה וכ"כ המ"מ וז"ל אבל אם התחיל להתבשל ולא הגיע לשליש בישולו אסור כו' עכ"ל . פי' אפי' לא הגיע לשליש דה"א דומה לחתיכה חי' קמ"ל דאסור ובטור כתוב אבל אם נתבשל קלת אפי' כמאכל ב"ד שהוא שליש בישולו ולא נתבשל כל לרכו כו' עכ"ל ודייק מו"ח ז"ל דאם הוא פחות ממאכל ב"ד ה"ל כחי דאל"כ למה זכר כלל כמב"ד ולפ"ז מותר מכ"ש לסי"א כיון שזה כבלל חי וזה מבואר בכל הפוסקי' שאסור לסי"א אלא מבואר הוא דהטור נקט כמב"ד להוליא מחנניה דס"ל כמאכל ב"ד מות' לגמרי דהיינו דעת הי"א דבסמוך ע"כ קמ"ל דאפי' זה לא מהני אבל פחות מזה אסור אפי' להי"א שהוא רש"י ור"י דס"ל כמב"ד מותר מ"מ בפחו' ממנו מודי' דאסור דה"ל בשיל ולא בשיל דאסור בגמרא ולא פליגי הפוסקים אלא במב"ד דוקא אי הוה בשיל או לא זה נ"ל פשוט : (ב) חתיכ' חי' . ברמב"ם בפי' המשנה כתוב כגון בשר או ירק למד ב"י מזה אפילו נותן בו דבר שאפשר להתבשל מבע"י שרי כיון שעשה מעשה המוכיח שמסיח דעתו ממנו מדבר ולא אתי לחתויי אבל בחבורו כ' הרמב"ם אבר חי משמע דוקא בשר וכן ראוי להלכה : (ג) דע"כ מסיח דעתו . ב"י הביא חד שנוי' בתו' דף ל"ח דכתבו לחלק בין כירה לתנור בזה דדוקא בתנור שחומו רב בלא איתוי יתבשל למחר אבל כירה דשליט בי' אוירא איכא למיחש שמא יחתה ונרא' דאף התוס' עלמם לא ס"ל להלכ' כהך שינויא שהרי בפ"ק דף י"ח אמרי בשיל ולא בשיל אסור ואי שדי ביה גרמא חיה ש"ד ופי' התוס' הא דבשיל ולא בשיל אסור ל"ל דלא הוי כמב"ד דאל"כ הוה מותר לשהותו ע"ג כירה אפי' אינה גרוף או קטום עכ"ל . ש"מ שהיו מפרשים האי מילתא גם אכירה : (ד) מותר לשהות על הגרופה . כן איתא בגמ' ואני תמה למה הולרך לכתוב זה דהא כבר כתב דמותר לסמוך לו וזה לא גרע מסמיכה לכירה ובגמרא לא אמר זה אלא לאשמועינן דאין משהין על גבי שאינו גרוף אבל ע"ג הגרוף מותר אפילו אי הוה אסור לסמוך אלא הכירה דשאני הכא דמדלי אוירא : (ה) ותנור . פירש"י מתוך שקלר למעלה ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה : (ו) וכופח דינו ככירה · כ"ה

באר הגולה

א שבת ל"ו ב ר' הושעיא ורבה בר בר חנה לדעת הרי"ף וכן דעת השאלתות והר"י ברללוני והרמב"ם בפ"ג מהלכות שבת ג שם י"ד ד שם ל"ז ה שם ו שם ל"ח ז ממשמעות הגמרא שם לדעת כל הפוסקים ח שם

עטרת זקנים

רנג * אא"כ גרף דהיינו שהוליא כל הגחלים ממנה אבל ר"ן כת' דאין פירוש גרף שהוליא כל הגחלים לחוץ אלא שגרפם ללד אחד בתנור וב"ח כת' שלא נמלא בשום מפורש שהקל בכך הלא כפירוש רבינו עיקר והכי נקטינן להחמיר דלא שרי בכירה אלא בגרף כל הגחלים לחוץ ובתנור אסור אפילו גרפם כולם לחוץ ואם שכח ושהא מותר ואם עבר ושהא אסור בשניהם (הרמב"ם פ"ג) ונראה דנקטם לקולא בבישול דמלטמק ויפה לו בין בשכח בין בעבר ושהה במזיד דאין לחלק ביניהם וכיון דבשוגג שרי במזיד נמי שרי והכי משמע בגמרא כמ"ש רבינו ודלא כמ"ש בש"ע כהרמב"ם לחלק ביניהם גם לא כמ"ש רבינו להחמיר בשניהם אלא להקל בשניהם דספיקא במידי דרבנן הוא ומיהו נראה דאי בדעבר ושיהה לא שרינן ליה אלא בשבת אחת אבל לא בשבת אחרת כדאיתא להדיא בגמרא משמע דהא פשיטא הוא וליכא מאן דפליג עליה כיון דעבר ושהה אסור לשבת אחרת תו ליכא היתירא לדידיה אפי' בשבת דיעשה במזיד ויאמר שוכח הני אבל אי לא עבר ושיהה אלא שכח מותר אפילו היה שכוח לכמה שבתות : (כב"ח)

נתיב חיים

ואותן ראיות בהג"ה לא נהירא לי דגבי מלודה כיון דבשעת פרישתו נכנס הוי כאילו לד אותו בידים. ומדהדביק פת בתנור נמי לא קשה מידי דאפילו תולדה דבישול שהי' במשכן לא הי' באופן אחר שנתבשלו הסממנין ממילא ע"י האש אבל טחינה מה שהי' אותה אב מלאכה אלל משכן כתישת הסממנין במכתשת לא הי' אלא בידים. א"כ הנ"ל לחייבינהו חטאת ברחיים של מים כיון דאתי' ממילא ועיין בכל זה הדק היטיב :

רנג במ"א סק"ו ולסברא השני' . כ"ב ולי נראה דאף לסברא א' מתיר הרמ"א בכה"ג אפילו בשבת ועפ"ז יתורץ קושית הט"ז בסק"ט ע"ש :

דגול מרבבה

מלאתי בספר אע"ה לקמן בסי' שכ"ה שהרגיש ג"כ בזה ודחה דברי המג"א ופסק שאם ישראל נותן בשבת לרחיים אסור מדאורייתא גם בספר אלי' רבה תמה על ראיית של המג"א בזה כנ"ל : *) היינו לסמוך תחלה בשבת אבל אם סמך מע"ש מותר להחזיר ולסמוך כדמוכח משתי כירות המתאימות שם בגמרא :

חתם סופר

בתנור דכך היה במשכן דכל בישול ואפייה נעשה ממילא אבל טחינה במשכן היה ברחיים של יד וכן מצודה היה צד ממש לא ע"י פרישת מצודה לכן כל שנעשה ממילא פטור וכן כתב הקרבן נתנאל. וא"כ אזדא ליה הראיה של אבן העוזר סי' שכ"ח מזורה ורוח מסייעו.דהתם הכי הוה במשכן דכל זורה הוה ע"י רוח משא"כ רחיים של מים שטחנו בשל יד. ומ"ש מצד צבי לק"מ כיון דהצבי רץ מפני הכלב שרודפו האדם העומד לפניו לגדר דרכו הוא הצד בידים כצבי בבית ואדם יושב על הפתח דחייב משום צד :

סי' רנ"ג במג"א סק"ה משמע דבשבת. נ"ב מ"ש הדגול מרבבה דהיינו תחלת סמיכה אבל להחזיר מה ששהה מע"ש מותר ממ"ש המג"א ס"ק ז' לא משמע כן . וראייתו מהש"ס אינה מוכרחת דהא ברייתא דב'

באר היטב

(יא) בכליו . ויתיר חגורו ויקח כל התלוי בו . ד"מ כלבו . ואפי' לדידן דליכא ר"ה מלוה למשמש דשמא יש אללו דבר המוקלה מ"א :

רנג (א) חי . פי' אז שרי ליתנו סמוך לחשיכה ממש אבל אם נתנו מבע"י אסור דכבר נתבשל קלת קודם שבת ולריך לסלקו משחשיכה אא"כ נתבשל כל לרכו קודם שבת עסי' רנ"ד : (ב) באפר . ואין לריך לקטוס עד שאינו ניכר שם אש כלל רק בקטימה כל שהוא סגי ר"ן ב"י . ואפי' הובערה אח"כ שרי כיון דגילה דעתו דלא בעיא לגחלים סגי : (ג) חיה . דוקא חתיכת בשר אבל ירק לא מהני ב"י : (ד) לסמוך לה . אפי' בשבת כמ"ש רמ"א ס"ס זה : (ה) ותנור . מתוך שקלר למעלה ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה : (ו) כ"ז

ביאור הגר"א

סי' רנג ס"א שהיא עשויה כקדירה. לשון רש"י : ע"פ כו' למעלה. לשון הטור משום דתנן אף מחזירין : ויש בה. שם ל"ח ב' : שהיא פסולת. לשון הטור וכ"כ הרמב"ם בפי' : להשהותו עליה אא"כ . כר"כ שם בתר כל הסוגיא דמשמע שהוא מסקנא דשמעתין : או שהוא חי. י"ח ב' : אבל אם. שם : ואפי' נתבשל. שם ל"ז ב' במילתיה דר"כ : חיישינן. שם י"ח ב' והשתא נו' : אא"כ. מתני' ל"ו ב' : שהוציא כו'. ירוש' : דהיינו כו' למעט. שם בירושלמי ובגמ' ל"ז א' גחלים שעממו כו' : שני כירות. שם כבעיא דלסמוך : אפי' לסמוך. שם כאביי ותניא כותיה : ואפי' אם. כאוקימתא דר' אדא דודאי המתניתין הפי' כר' אדא מדלא קאמר דלמא משמע שהוא מסקנא דשמעתא רק שהלכה כאביי ג"כ מחמת הברייתא: כ"ז שהיד. שם מ' ב' אחד מים ואחד שמן כו' וכ"ס בכירה וע"ס ברא"ש ס"י תימא מ"ס הכא כו' ולעיל אסריכן להסיס ע"ג כירה כו' וי"ל כו' בירושלמי מותר להפשיר במקום כו' ע"ס וכ"ה בירושלמי כאן : וכ"ש. שם מתני' וברייתא: שהוא מקום.

הגהות רעק"א

סי' רנ"ג סעיף א' פסולת של זיתים וכ"ה בטור וקשה לי אמאי דייקי בזה ולא נקטי בסתם גפת בזיתים ושומשמים כדלקמן סי' רנ"ו ס"ג וברש"י הכא במתני' כתב גפת דשומשמים והיינו דילפי' שומשמין וכברטנורה דגפת ושומשמים : שם או שהוא חי מדברי תוס' בשבת ל"ט ב' ד"ה מתעשה יש ללמוד דדעת ר' יונה דמים חיים מותר להשהותן דלענין הטמנה הוא דאסיר: דקדרה חייתי אסור בהטמנה אבל לדעת רבינו שמואל בתוס' ר"פ במה טומנים מוכח דמים אין לו דין קדרה חייתא עיין לקמן סי' רנ"ד וסי' רנ"ז ס"ו : שם או נתבשל כל לרכו משמע דבנתבשל כמאכ"ד והתבשיל מלטמק ויפה לו אסור כדעת הרז"ה וממ"ש אח"כ ולא הוזכר גרופה וקטומה אלא בשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכ"ד משמע דבהגיע למאכ"ד מותר בכל ענין גם בעיקר הדין דכ' הש"ע בפשיטות דבלא הגיע למאכ"ד מהני גרו"ק אינו ברור דהא ממ"ש הרא"ש בשם רבינו יונה דמה דקתני אין לולין וכמה כדי שיולו כמאב"ד אתיא בין לחנניה בין לרבנן ולרבנן בגרוף הרי דמ"מ אף שהוא גו"ק בעי' שיולו: כמאכ"ד והא דקתני במתני' לא יתן עד שיגרוף לחנניה איירי רק לחזרה כדאיתא בסוגיין : שם ולא הגיע למאכל ב"ד עיין רשב"א פ' כירה דמסתפק בזה אם מהני גרוף וקטום בפחות מכב"ד דדילמא י"ל דיהיב דעתי' טפי וחיישי' לחיתוי ומ"מ העלה שם דמסתבר דמהני גו"ק ולענ"ד יש לעיין למה כ' הרשב"א פ"ק דשבת דף י"ח ע"ב אההיא דאמרי' שם דלמר ליורה בעקורה ואינה טוחה חיישי' שמא יגיס תירץ שם דלאחר שנתבשל כמאכ"ד אין בו משום בשול ע"ש א"כ להך סברא ממילא בפחות מכמאכב"ד לא מהני גו"ק משום חששא דשמא יגיס וצ"ע: גם כ"ל לדייק מהרא"ש דס"ל כן ממה דכ' בשעת הריא"ף דפסק דלא כחנניה הא דכ' פ"ק גבי אין לולין בשר וכו' כמה שיולו מבע"י כמאכב"ד היינו באם יגרוף קודם שבת מהני כדי שיולו מבע"י כמאכב"ד ע"ש הרי דגם בגו"ק בעי' שיהי' כמאכב"ד ולא מקודם לזה ודו"ק : מג"א ס"ק ג' ואפי' הובערה ע' תוס' ורשב"א דעתם דוקא לענין נתבשל כ"ל הוי כקטומה אבל בפחות מזה לא הוי כקטומה ואם נתלבת' שהוא פחות מהובערה הוי כקטומה לכל מילי : מג"א ס"ק ה' אסור לסמוך באינה גרופה בספר דגול מרבבה כ' היינו לסמוך תחלה בשבת אבל סמך מע"ש מותר להחזיר בשבת ולסמוך כדמוכח מההיא דב' כירות המתאימות וע"ש ובמחכ"ת אינו כן אלא כוונת המג"א דלהך דעה דלא קיי"ל כחנניה וזהו שטת

מחצית השקל

חטאת דאין דרך הולאה בכך ואפי' אומן דרך אומנתו מ"מ פטור וא"כ בע"ש הוי גזירה לגזירה:(ס"ק כד) בתפילין בראשו. כ' כן לאפוקי מדעת הרב"י וכמו שסיים בס"ק זה דלא כב"י והוא דהרב"י לית ליה בתפילין הטעם משום דאסור להסיח דעתו מהן ת"ל כיון דהן בראשו ה"ל כמחט בבגדו דאין דרך הולאה בכך ואפי' בשבת ליכא רק שבות ויהיה מותר בע"ש ועוד בתפילין ליכא חיוב' אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפלין מ"מ כיון שהם דרך מלבוש ליכא חיובא כדאית' בשבת לכן הוכיח דמיירי בתפילין בידו דהוי דרך הולאה וגם אינו דרך מלבוש וב"ח וט"ז השיגוהו דא"כ היכי מתיר מטעם איסור היסח הדעת דהיכי מלינו איסור היסח הדעת כשהן בידו דהא ילפינן איסור היסח דעת בק"ו מליץ דאסור להסיח דעת ממנו והיינו דוקא כשהליץ על מלחו כדכתיב והיה על מלחו תמיד ודרשינן שלא יסיח דעתו והא כתיב על מלחו אבל כשאינו על מלחו אין בו משום היסח הדעת וה"ה בתפילין לכן תי' מ"א דמיירי כשהן בראשו וא"ש טעם דאסור להסיח כו' ולא סגי בטעם דאפי' בשבת אינו רק איסור דרבנן וא"כ אין לאסרו בע"ש דהוי גזירה לגזירה. ע"ז תי' מ"א דליכא רק חד גזירה דחיישינן שמא בשבת יטלן מראשו ויעבירם בידו דאיכא איסור תורה' והשתא ליכ' רק חדא גזירה שמא ישכחם בראשו בשבת ושמא יטלן מראשו ויתפסן בידו לא מקרי גזירה דהוי קרוב לודאי דכן דרכן של ב"א שלריכים לפנות ועי"ז ילטרך להסירו מראשו ולכן הולרך לטעם דאסור להסיח דעתו: (ס"ק כה) שאינו שוכחן כו' כמ"ש סי' מ"ד ע"ש במ"א ס"ק ב' : (ס"ק כו) למשמש כו' דאפי' לדידן דל"ל ר"ה ור"ל שיש גם למבוי לחי וקורה וגם ערבו ונשתתפו דמותר להוליא ולטלטל אפי' הכי מלוה למשמש :

ס' רנג דע שיש ענין שהייה וענין חזרה. ושהה מיקרי שנותן תבשיל מערב שבת ע"ג כירה לא דרך הטמנה ומניחו עומד ע"ג כירה ובשבת נוטל מכירה. והחזרה מיקרי כשהניחה מע"ש ע"ג כירי' ובשבת נוטלו מהכירה ורולה להחזירה שנית ע"ג כירה (וזהו עיקר דין חזרה אבל יש עוד ענין חזרה כמבואר בש"ע) ופליגי חנניא ורבנן דחנני' ס"ל אם התבשיל כבר נתבשל כמאכל ב"ד מותר לשהות' על גבי כירה אפי' אינה גרופה וקטומה וחכמים ס"ל דאסור אם אינה גרופה וקטומה אא"כ נתבשל כל לרכו ומלטמק ורע לו ובריש פרק כירה תנן כירה שהסיקוהו כו' בגפת ובעלים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר ומבעיא להש"ס האי לא יתן דתנן רולה לומר ישהה אא"כ גרוף וקטום ואתיא כרבנן דחנניא. או לא יתן ר"ל לא יחזור אבל שהייה מותרת אפי' אינו גרוף וקטום ואתיא כחנניא ולא אפשיטא האי בעיין ופסקו הרי"ף ורמב"ם והעומדים בשטתם לשהות תנן וכרבנן דחנניא ורש"י והתוס' פסקו להחזיר תנן אבל לשהות מותר כחנניא והן השני דיעות שהובאו בש"ע דעה א' הוא דעת הרי"ף ורמב"ם והי"א הוא דעת רש"י ותוספות הנ"ל: (סק"א) מלטמק.פי' כל כו' כשיבש ומלטמק אבור אבל דבר שהאדם עלב בהלטמק משהין אותו אם בישל כל לרכו כך הוא במלחמות: (סק"ב)שהו' חי כו' אלא א"כ נתבשל כל לרכו קודם השבת עכ"ל וגב בעי' שיהיה מלטמק ורע לו כמ"ש בש"ע:(ס"ק ג) שכיסה כו' רק בקטימה כ"ש וכ' בס' ת"ש דודאי לריך לקטום כל הגחלים דלא עדיף קיטוס מגריפ' שלריך לגרוף ולהוליא כל הגחלים וא"כ ה"ה דלריך לקטם כל הגחלים ומ"ש מ"א דסגי בקטימה כ"ש ר"ל דא"ל ליתן עליו אפר הרבה עד שיהיה הכיסוי רב אלא די בכיסוי קלוש ודק: (ס"ק ד) חתיכה כו' אבל ירק לא מהני. הא דלא העמיד מ"א דבריו לעיל על מ"ש המחבר או כשהוא חי משום דאין כוונת מ"א לאפוקי מדעת הרמב"ם בפי' המשנה הביא' הרב"י וגם הט"ז דס"ל אפי' נתן בה ירק חי סגי אע"ג דירק חי יוכל להתבשל בלילה וא"ל שמא יחתה מ"מ מותר כיון שעשה מעשה מוכיח שמסיח דעתו א"ח שיחתה אבל אנן לא קי"ל כוותיה בהא וע' בהרב"י ובמ"ש מ"א לכן העמיד מ"א דבריו פה משא"כ לעיל שכ' המחבר או שהוא חי ור"ל שכל הקדיר' מלאה מדבר חי ובזה גם הרמב"ם מודה דל"ל דוק' בשר דאי כל הקדירה מלאה ירק חי ודאי יש לחוש שיחתה כיון דלא עביד מעשה המוכיח שהסיח דעתו: (סק"ה) לסמוך כו' עכ"ל הרמב"ם פ"ג מהלכות שבת: דהאי בעיא בגמ' כו' ר"ל דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל כהרי"ף לשהות תנן כנ"ל וא' מראיותיהם מדאבעי' לן שם מהו לסמוך בה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך בה ש"ד או דלמא לא שנא ובעי למפשט מדתנן שני כירות המתאימות (והוא מ"ש רמ"א בהג"ה) א' גרופה ואחד שאינה גרופה משהין ע"ג גרופה כו' ומדמשהין ע"ג גרופ' אע"פ שסמוכה לאינ' גרופה שבלדה אלמ' דסמיכה מותרת ודחי שא"ה כיון דמדלי ר"ל כיון דהקדיר' עומדת למעלה מן הגרופה ומשאינה גרופה ושליט בה אוירא ועדיין לא שמענו אם סמוך ללדי התנור והקדירה עומדת ע"ג קרקע ולבסוף פשט מברייתא אחרת דסמיכה מותרת וא"כ ע"כ ל"ל לשהות תנן דאי להחזיר תנן אבל לשהות מותר אפי' אינו גרוף וקטום מאי קמבעי ליה בסמיכה תוכה וגבה כו' הא אפי' תוכה וגבה מותר וא"ל דהאיבעי' היה בסמיכה דחזרה וא"ש תוכ' וגבה הוא דאסור א"כ היכי פשט משתי כירות המתאימות דמשהין ע"פ גרופה כו' ואיך בא לפשוט סמיכה דחזרה להתיר מדשרי סמיכה דשהיה דהא ודאי חזרה חמור' משהיה אע"כ דהאבעי' בסמיכה דשהי' אלמא לשהות תנן והחולקים דחו דלעולם האבעי' בחזרה דסמיכה ואפי' הכי פשט שפיר מסמיכה דשהיה דהא בריי' דשתי כירות כו' כרבנן דחנניה דהא אסרו לשהות ע"ג שאינה גרופה א"כ פשט מסמיכ' דשהי' לרבנן לסמיכ' דחזרה לחנניה דהא שהיה לרבנן י"ל דין חזרה לחנניה ולפ"ז דברי הרמב"ם דאין סומכין בשבת א"ש לפי שטתו דהא האבעיא ופשיטות דסמיכה מותרת היינו בסמיכה דשהיה והיינו מבע"י אבל סמיכה דחזרה היינו בשבת לא הוזכר בגמ' להתירא וכיון דהרמב"ם ס"ל דאין ללמוד היתר סמיכה דחזרה מסמיכה דשהיה לכן ס"ל דבשבת אסור להחזיר לסמוך אבל לסברא ב' כו' דהא הי"א ס"ל להחזיר תנן וע"כ ל"ל לדידהו דהאיבעיא דסמיכה הוא בסמיכה דחזרה ואפ"ה שפיר פשט כנ"ל ופשט דסמיכה מותרת ע"כ היינו אפי' סמיכה דחזרה והיינו בשבת: (ס"ק ו) מותר כו' ולסברא ב' כו' מסמיכה בשבת כנ"ל בס"ק שלפני זה : וקפסיט ליה מהאי . א"כ דיניהם שוין והא דהולרך מ"א לראיה ע"ז כיון דכבר כ' בס"ק שלפני זה דלסברא ב' אפי' סמיכה בשבת שרי א"כ כ"ש שתי כירות המתאימות דקיל מסמיכה כמו שדחי הש"ס כיון דמדלי שליט בי' אוירא כנ"ל אלא דקושיא זו הקשה גם הט"ז על רמ"א לאיזה לורך העתיק דין דשתי כירות כו' הא הוי כ"ש מסמיכה · ואחרונים תי' ניחו דהש"ס דחה כיון דמדלי כו' וי"ל דסמיכה המירא ה"ה דיש ג"כ סברא להיפך די"ל דסמיכה קילא משתי כירות המתאימות ובס' ת"ש שכתב הטעם די"ל שתי כירות איכא תרתי דעומדת ע"ג גרופ' וסליק לה עכ"פ הבלא וגם היא סמיכה בלד כירה שאינה גרופ' ע"ש א"כ מה"ט גם מ"א הולרך לאשמועי' דבריו: (סק"ח) אפי' כו' מפני שהגורף כו' רלה ליתן טעם למה החמירו בתנור לאסור אפי' גרוף ניחו דתנור חומו הרבה יותר מכירה ויש לחוש בו יותר שמא יחתה מ"מ כיון דגרוף התנור ואין גחלים בתנור א"א לחתות עז"כ מפני שהגורף כו': (סק"ט) אפי' ע"ג אפי' בשבת. דל"ת דרמ"א קאי דוקא על דברי המחבר דאיירי בסמיכה קמ"ל דאפי'ע"ג כו' : כ"מ בגמ' דף מ' ע"ב ת"ר

מביא

אחת אם הוסק בקש או גבבא דינו ככירה בנפת או בעצים דינו כתנור י °[והתנורים שלנו דינם ככירה] [ר"ן ר"פ כירה וכל בו וכן משמע מפירש"י] (ז) טואם שכח ושהה אם הוא תבשיל שבשל כל צרכו מותר אפי' הוא מצטמק ויפה לו ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בישל כל צרכו יא אסור (ז) עד מוצאי שבת ואם עבר ושיהה אסור בשניהם : הגה עד בכדי שיעשו (הגהות אשירי ורמב"ם פ"ג) (ח) ואם יב החזירה (ח) עכו"ם בשבת יג דינו כשכח (ט) ושיהה [הגהות אשירי] (ט) ואם יד החזירה (י) ישראל דינו כעבר ושיהה [הגהות מרדכי] ואם מצטמק ורע לו מותר שהרי לא נהנה מן האיסור [ב"י וע"ל ריש סי' רנ"ז] טו י וי"א שכל שנתבשל טז כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהי' אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו) או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו מות' להשהותו על גבי כירה : הגה או אפי' על גבי תנור (המגיד פ"ג והגהות מרדכי ומיי' פ"ג וריש פ' כירה ב"י) אפי' הוסק בנפת ועצים ואפי' אינה גרופה וקטומה ולא הוזכרה גרופה וקטומה והיסק בקש ובגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי וכן לענין אם נטל הקדירה מעליה ובא להחזירה עליה בשבת ואם שכח ושיהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי אסור ואין צריך לומר אם עבר ושיהה : הגה ונהגו להקל כסברא האחרונה · כ וכל זה בענין שהיה שהקדירה יושבת על כסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת בגחלים אבל הטמנה על גבי גחלים לדברי הכל אסור : הגה וי"א דאפילו אם הקדירה עומדת על גבי האש ממש כל זמן שהיא יז מגולה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי וכן המנהג רק שנזהרים לנתקו קצת קודם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו משם ואם לא נתקו מן האש ומצאו על גבי האש בשבת א] יש להסירו משם (יא) ע"י עכו"ם ואם ליכא עכו"ם יח מותר לישראל להסירו משם ויזהר שיקחהו משם בנחת ולא ינענע הגחלים ואז אף אם ינענען קצת דבר שאין מתכוין שרי : (מרדכי ריש פרק כירה והגהות מיי' פרק ז') :

ב ל כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה מ אפילו בשבת מותר להחזירה נ כל זמן שהיא רותחת

°עסי' תקמ"ו וסי' ש"א עסי' רל"ד

ט"ז מגן דוד

בדמב"ם וכתב ב"י דלגמרי הוי ככירה דבקש וגבבא אפי' בלא גרופה וקטומה מותר אלא דהטור כתב וז"ל וכופח אם הוסק בקש כו' מותר ע"י גרופה כו' והקשה ב"י דהוא נגד משמעות הגמ' וכתב הוכחה א' מהגמ' ודחה אותה ואמר שאין זה מוכרח ותמהתי דודאי מוכח כן להדיא בגמרא מדאמרינן דכופח הוי נפיש הבליה מכירה וזוטר מתנור ובודאי אתה צריך לפרש מה חומרתו מכירה ומאי קולתו מתנור בשלמא קולא מתנור אשכחן שפיר דבתנור הוי קש וגבבא ונפת ועצים שוין לאיסור וכזה אנו אומרים דכופח קיל ממנו יש חילוק בין קש לנפת אבל החומרא שחמיר טפי מכירה ע"כ לא אשכחן אלא בדרך זה דבכירה יש חילוק בין קש לנפת ובכופח אין חילוק א"כ מבואר דבכופח חמיר טפי דאפי' בקש וגבבא צריך גרופה כמו בנפת ועצים וא"כ כופח הוי מלתא מציעתא בדינו דאלת"ה אלא בקש הוה כופח לכירה קשה למה זכר שהכופח חמור מכירה אלא ודאי דיש חומר' בכופח מכיר' לבד מצד הקולא שכנגד התנור ומו"ח ז"ל כתב ג"כ ראי' נכונה לטור בזה ממ"ש בגמרא בברייתא דת"כ דאביי בכופח שהסיקוהו בקש סומכין עליו ואין נותנין ע"ג וזה ודאי באין גרוף דאל"כ תקשה לך ממתניתין דאמרה בכופח שהסיקו בקש הרי זה ככירה ובכירה אפי' ע"ג מותר בקש בלא גרוף אלא ע"כ דמתני' מיירי בגרוף כדמוקי לה רב אדא בר אהבה דקי"ל כפי' המשנה כוותיה כמ"ש הב"י וזו ראי' נכונה אלא שלפי הנראה מדברי הרי"ף והרא"ש שלא היו גורסים כן בגמ' בכופח שהסיקו בקש וע"כ לא זכרו שבכופח בקש יש חומרא כנלע"ד : (ז) ואם שכח ושהה כו' . בגמרא איתא תרי בעיות תחלה ב"מ מר"א בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה בשבת ובישלה מהו ותו אבעיא להו עבר ושהה מהו ולא איפשטא והרי"ף והרמב"ם שהם בעלי דיעה זאת גורסים בבעיא שניה עבר ושכח מהו ומפרשים דבעי' ראשונה קי"ל לחומרא מצד קנס כמו המבשל בשבת והיינו בלא נתבשל כל צרכו קודם שבת אבל נתבשל כל צרכו אלא שמצטמק ויפה לו זו היא בעיא שניה דמספקא לן אי גם בזו קנסו בשכח או לא וקי"ל לקולא בזה : (ח) ואם החזירה עכו"ם בשבת . פי' והתבשיל מצטמק ויפה לו מותר שאין הישראל נהנה כ"כ : (ט) ואם

מגן אברהם

גרוף וקטום שרי מיהו בס"ה משמע דאסור לתת לתוכו ע"ש בהג"ה : י ותנורים שלנו . מאחר שרחבים יותר משפיתת קדרה דינן ככירה (כל בו) וכר"ן משמע דאפי' בזמן התלמוד לא נאסר אלא תנור של נחתומין ע"ש : יא אסור עד מ"ש . מדכתב סתם ש"מ דאסור לכל כמ"ש הטור וכ"פ בד"מ ומ"ש הגמ"ר דלאחריני שרי משום דס"ל כר"מ אבל אנן דקי"ל כר"י כמ"ש רסי' ש"ח א"כ ה"ה ה"נ אסור לכל ולב"ב פשיטא דאסור דה"ל כמי שנתבשל בשבילו ועפי"ד סי' ל"ע ס"ה ועב"א ססי' רנ"ד ס"ג וסי' ע"ו עסי' תקע"ו : יב החזירה עכו"ם. לצורך ישראל : יג דינו כשכח . דלא נהנה ממנו כ"כ כיון שכבר היה ראוי לאכול עסי' רע"ו : יד החזירה ישראל בשבת אפי' בשוגג דינו כעבר ושהה ואסור אסמצטמק ויפה לו דבהגמ"ר משמע אפי' בשכח ושהה לאסור מצטמק ויפה ולכן פסק רמ"א כמותו בהחזיר בשבת ומיהו נ"ל בזה דלאחרים שרי מאחר דבהג"א מסתפק אם יש לאסור אפי' לו מאחר שהי' מבושל קודם והיה שוגג : טו וי"א שכל כו'. ובאי לגמרי שרי לכ"ע וא"כ מוטב להושיב הקדירות בתנור סמוך לחשיכה ועסי' רנ"ד ס"ה דמשום הפסטי"ד צריך ליתנם מבע"י: טז כמאכל ב"ד . עסי' רנ"ד ס"ב והע"ש לא ע"ש גם בס"ד לא עיין : יז מגולה למעל'. ולא מקרי הטמנה אלא בדבר המטלטל שמדביק [°] אבל דופני התנור אבל תנור סתום לאו הטמנה היא (הגמ"ר וטור סי' רנ"ז ותוס' ורא"ש) : יח מותר לישראל להסירו . בד"מ כתב ועססי' ש"א בב"י דמות' לסלקו עכ"ל וז"ל הרב"י שהרמב"ם כתב חררה שע"ג גחלים ולפע"ד אפי' לא כבו מותר שמאחר שאינה טמונה אינו חותה בגחלים בנטילת החררה אלא שמנענען דהוי טלטול מן הצד ושרי עכ"ל וא"כ ה"ה בקדרה דוקא כשעומדת ע"ג גחלים שרי וז"ל המרדכי ר"פ כירה וגם הישראל עצמו אפשר שמותר להסיר' הואיל ואינו מנענע הגחלים ואינו מתכוין עליהם ואינו מזיז ממקומן עכ"ל אבל אם הגחלים מונחים סביב הקדירה כתב המרדכי פ"ד דשבת דאסור לישראל להסירו משום שמחתה ומבעיר העליונות ומכבה התחתונות כדאיתא בכריתות ובהגמ"ר כתב שם דאפי' לומר לעכו"ם יש ליזהר מיהו בהג"ה פ"ו כתוב דמותר ע"י עכו"ם דאין אנו א"ל לכבות ולא להבעיר רק לסלק המאכל ע"כ ועסי' זה

באר הגולה

ט שם כפי' הרי"ף והרמב"ם י לפירוש רש"י ור"י כ טור ורא"ש שם והר"ן בשם הגאונים והמגיד בפ"ג מה' שבת לדעת הרמב"ם והגהות שם וספר המצו' ל שם ל"ו מ שם ל"ח נ טור

אשל אברהם

הרחיים שטוחנין בו חטים לפסח ובברלנו"י שמנהגם שטוחנים שם כל ב"ב בשוה משקל אחד וא"ל לעשות שום חשבון ולא כתיבה טוחנין בשבת וישראל עומד שם ומשמר עיין ת' ת"י סי' ד' :

א) יש להסירו . במ"א משמע דהמרדכי מתיר ע"י עכו"ם לומר לו להסירו אף אם גחלים מונחים סביב הקדירה ובס' אליה רבה חולק עליו וס"ל דמשמעות המרדכי ואגודה משמע דאסור לו' לו להסירו רק אם עשאו מעצמו ע"ש :

לבושי שרד

רנג מג"א ס"ק י"ז (°) אבל דופני הקדירה אבל תנור סתום כצ"ל :

הגהות רעק"א

הרי"ף והוכיח כן מדבעי' לן אי לסמוך הרי דשהייה אסורה וביאר הר"ן דס"ל להרי"ף דאם איתא דהאי בעי' בלהחזיר איך פשטי' מהברייתא ד' כירות מתאימות הא התם מיירי בשהייה ודלמא חזרה חמיר ע"ש א"כ קיימא הדין דחזרה אסור בסמיכה ומזה מוכן דמ"ש הגאון כדמוכח מה' כירות הוא שגיאה דהא התם מיירי בשהייה וע"ש כ' המג"א אבל לסברא השנייה שרי היינו לסברא השנייה דקיי"ל כחנניה והאיבעי' מהו לסמוך היינו בחזרה ופשיט לה מההיא דד' כירות הרי להדיא דגם בחזרה שרי ומ"מ דוקא דרך חזרה אבל לסמוך לכתחלה בשבת לא כדמוכח מהרמ"א ססי' זה במ"ש וכן נתבאר דנהגו להקל באופן דלכתחלה

חתם סופר

כירות מיירי משהשה ומחזיר כדתניא נוטלין ומחזירין וע"כ התם משום דמידלי ושליט ביה אוירא . וגם דברי המג"א ס"ק ז' צ"ע ועיין מלחמ' ד' שבתחל' דבריו כתב כך : שם ס"ק ט"ו דמשום הפשטיד"א . נ"ב שאינו ממולא כעין קיגעל שלנו כמ"ש שם ס"ק ט"ז שם :

באר היטב

שסיס"ב . עיין ס"ה בהג"ה : (ז) עד מ"ש . לכל אדם כמ"ש הטור וכ"כ בד"מ מ"א : (ח) עכו"ם . לצורך ישראל והתבשיל מצטמק ויפה לו : (ט) ושיהה . דלא נהנה ממנו כ"כ כיון שכבר היה ראוי לאכל : (י) ישראל . ובשבת אפי' בשוגג דינו כעבר ושהה ואסור אם מצטמק ויפה לו ומיהו נ"ל בזה דלאחרים

שרי מ"א : (ובס' אליה רבה אוסר גם לאחרים במצטמק ויפה לו לדע' זו ע"ש : (יא) ע"י עכו"ם. בתשו' רמ"א סי' ק"ב מתיר לפתוח התנור בליל שבת והעכו"ם חוזר וסותם אם נתבשל המאכל כמב"ד אבל אסור לומר לו לטוח בטיט וכתב בדרשות מהרי"ל פעם א' הטמינו בתנור לצורך שבת ונכבה האש וקראו לגוי בליל

ביאור הגר"א

שם בגמ' : אם הוסק. מתניתין שם : והתנורים. ב"ב כ' ב' : ואם שכח ושהה. שם בעיא השניה ומפרש הרי"ף בשוגג ובמצטמק ויפה וכן פי' תוס' שם ד"ה עבר ונראה לר"י כו' ור"ל אם היתה הגזירה גם אם מצטמק ויפה לו וכןמשמע שם דבמצטמק ויפה הבעיא מדפשיט מבלים ע"ש ופסק לקולא : ואם. שם הבעיא ראשונה : ואם עבר. כר' יהודה שם : עד בכדי שיעשו. שם י"ח ב' : ואם החזירה א"י. דמזיד בא"י לצורך ישראל כשוגג בישראל דהא בישראל קי"ל כר' יהודה בב"ק ע"א א' דבמזיד לא יאכל עולמית ובא"י מותר בכדי שיעשו כמ"ש בשבת קנ"א א' וביצה כ"ד ב' : ואם החזירה. ר"ל אפי' בשוגג אסור אם מצטמק ויפה לו דחזרה מצטמק ויפה דינו כלא בשל כ"ל בשהה דאף לחנניה דכמב"ד מותר חזרה אסור לעולם כמ"ש למטה:ואם מצטמק ורע. ר"ל אע"ג דלכתחילה אסור כמ"ש הר"ן מהא דאמרינן שם ל"ח ב' ואף ר' הושעיא כו' וחמין מצטמק ורע להן כמש"ש א' וע"ש בתוס' ל"ו ב' ד"ה חמין נ"ל הא דאסרי ב"ש כו' : מותר שהרי. ודמתירין שם י"ח ב' בכדי שיעשו אף ע"ב דנתבשל באיסור כיון שלא נהנה : וי"א שכל כו'. שם ל"ז ב' כחנניה דסוגיא דשמעתא בספ"ק כוותיה ועוד מדמתסרינן ודחקינן לאוקמיה מתניתין אליביה ועיין תוס' שם ד"ה לעולם כו' ועוד דר"ש א"ר יוחנן וסייעיה רבא ואמרינן תרוייהו תנהי ומשכינן דיוקא דמתני' קמ"ל אלמא מתניתין כוותיה דייקא וכן ס"ל לרב שמואל בר יהודה אלא דקמ"ל דמצטמק ויפה לו מותר כמ"ש רב האי דרבותא קמ"ל אע"ג דאיכ'למיגזר כיון דבחיתוי מיעוט מועיל יהיב דעתי' ומחתה וראיה דרב אסר במצטמק ויפה לו ובספ"ק אמר רב עד כמב"ד ואע"ג דרב ושמואל פליגי אר' יוחנן הא הלכה כר' יוחנן לגבייהו כמ"ש בריש יו"ט ובפ"ד דעירובין ועוד דמר עוקבא ממישן אמר לר"א אתון דמקרביתו כו' אנן כו' אלמא הלכה כר' יוחנן אלא שאתון צריכין לנהוג משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור ובסוריא משהו ואכיל וכן רנב"י מרא דעובדא כו' ומעשה רב כמ"ש בספ"ז דשבת וסברא ראשונה ס"ל כיון דבמסקנא דגמ' אמרינן א"כ כללא דמילתא כו' ש"מ דהכי קי"ל וכ"ש בשלא נתבשל כ"ל וכמו שהקשה הרשב"א דחנניה שמעתא

קאמר כל שנתבשל כמב"ד משמע משם ואילך ומסוגיא דספ"ק אין ראיה דשם כ"ע מודים כמ"ש הר"ן שם וראיה כנ"ל דרב אסר במצטמק ויפה ושם התיר כמב"ד וכן הא דסייעיה רבא לרב שאני התם אין ראיה ועיין רא"ש ומר' יוחנן אין ראיה דאין הלכה כמותו נגד רב ושמואל כמ"ש הרי"ף בכמה מקומות וכמ"ש בספ"ב דע"ז ואין דבריו של א' במקום שנים : או אפי'. דאין חילוק בין תנור לכירה אלא מה שאסור בכירה בשהיה גרופה אסור בתנור אפי' גרוף כמש"ש ל"ח ב' הכא בכופח כו' חוץ מלסמוך כמש"ש דאל"כ מאי פריך שם במאי עסקינן כו' וע"ש ברא"ש אבל בדין שהיה שוה תנור לכירה בין לרי"ף בין לסברא זו כמ"ש בספ"ק האי קידרא חייתא כו' בתנורא דבשיל ש"ד ולכ"א כפירושם ועיין הגמ"ר : ולא הוזכרה. ר"ל בפוסקים דאילו מתני' לא הוזכרה אלא לחזרה כמ"ש שם : ואם שכח כו' אסור. שם ל"ח א' ומשמע אפי' אחרים דלא כהגמ"ר שכתב דלאחרים שרי כיון דהוא משום קנסא אבל ליתא מתש"ש ול"ש ששוגג ומזיד שוין ומזיד אסור אף לאחרים כמ"ש רש"י ותוס' דמזיד דר"מ שוגג דר"י : ואצ"ל. שם : וכל זה בענין. כמ"ש בסי' רנ"ז ס"ז ע"ש : וי"א דאפי'. תוס' ריש פ"ד מ"ז ב' ד"ה במה ונראה לר"ת לחלק כו' ע"ש : רק שנזהרים. שבת ל"ה ב' סילק המסלק כו' לדעת הרי"ף דמצטמק ויפה אבל לי"א ל"ל משום זה : יש להסירו משם. דפסיק רישא על ידי א"י מותר כמ"ש בס"ה בהג"ה : ויזהר שיקחהו. דאף שאינו מתכוין מ"מ אסור משום פסיק רישיה וע' תוס' דכריתות כ' ב' ד"ה סבירא כו' וא"ת כו' וי"ל דהכא ה"ט דמחייב כו' והוא אסור מדרבנן ולכן מתיר ע"י א"י כיון שאינו אלא שבות כמ"ש התה"ד ולקמן בסוף הסימן לכן נוהגין שהא"י מוציאין הקדרות כו' ועמש"ש וז"ש ואז אף כו' כמ"ש תוס' הנ"ל וי"ל כו' משא"כ אם לא יקח בנחת דהוי פסיק רישיה וכ"ז דלא כדעת הערוך בסי' ש"כ סי"ח אבל משום טלטול הגחלים ודאי אין איסור דאף טלטול מן הצד ליכא ועיין מרדכי שם וכמ"ש קכ"ג א' וערש"י שם ד"ה אם מגולה וז"ש המרדכי דאף כו' כנ"ל ר"ל דאף לת"ק מותר : ס"ב כ"ז שהיא רותחת. אע"ג דאין בישול אחר בישול מדמותר להחזירה בשבת בצונן יש בישול

מחצית השקל

מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה כו' והובא בש"ע סי' ש"ח סעי' י"ד ע"ש : ואפשר דאפי' אינו גרוף כו' דהא בסי' ש"ח הנ"ל מניחו כנגד המדורה אלא שיש לדחות כמ"ש הרא"ש פ' כירה סי' יו"ד דגבי מדורה דקתני נגד המדורה ולא קתני אצל המדורה משמע דצריך להרחיק מן המדור' וא"כ א"ל הכירא ולכן לא גזרו : מיהו בסעיף ה' משמע כו' חוזר על תחלת דבריו שהתיר בגרוף אפי' ע"ג וע"ז כ' מיהו בסעיף ה' משמע דעכ"פ לתוכה אסור אפי' גרוף וקטום וע"ש מ"א ס"ק ל"ה : (ס"ק י) ותנורים כו' אלא תנור של נחתומין וסיים הר"ן ותנור של נחתומין מפרש בפ' לא יחפור דף כ' ומובא בח"מ סי' קנ"ח וכ' שם הרשב"ם הטעם לפי שהנחתום אופה בה תדיר חומו יותר מאחר תנורים : (ס"ק יא) אסור כו' משום דס"ל כר"מ אבל אנן קי"ל כו' ר"ל לומר לדידן גם הגמ"ר מוד' דגם לאחריני אסור . אולם דברי מגן אברהם הם קצרים כדרכו לכן צ"ב קצת . בדף ל"ח איתא איבעיא להו שכח קדרה על גבי כירה ובשל' בשבת מהו ודרש רב חמא בר אבא תניא המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אבל בשהיה אין חילוק בין שוגג למזיד ומסיק דאפי' בשוגג אסור ומסיק הטעם משום שראו כי רבו המערימים ושוהים במזיד ואומרים שוכחי' היינו לכן גזרו גם על השוגג משא"כ במבשל ליכא למיחש שיעשה במזיד כו' דלא נחשדו ישראל על השבתות משא"כ איסור שהיה דקיל בעיני הבריו' ומבשל פליגי ר"מ ור"י הובא כמה פעמים בש"ס בחולין דף ט"ו ובב"ק ובכתובות דר"מ ס"ל בשוגג יאכל אפילו המבשל ואפי' בשבת מזיד לא יאכל בין הוא בין אחרים ולמוצאי שבת מותר אפי' לדידיה ור"י ס"ל בשוגג כדא"ל ר"מ במזיד ובמזיד ס"ל דבשבת אסור אפי' לאחרים . אבל במוצ"ש לא אסור אלא לדידיה והיינו עולמית אבל לאחרים שרי במ"ש כן פירשו התוס' במקומות הנ"ל וא"כ לאסור לאחרים בשבת ליכ' פלוגתא בין ר"מ לר"י וגם ר"מ מודה דגם לאחרים אסור בשבת ולא פליגי כ"א במ"ש דלר' מאיר אפי' לו מותר במ"ש · ולר"י לו לעולם אסור וכיון דבשהיה גזרו על השוגג אטו מזיד שלא יעריס א"כ גם לר"מ ראוי לאסור שהה בשוגג אפי' לאחרים ביום השבת כמו לר"י ואיך תלה מ"א מחלוקת הטור והג"מ בין אי קי"ל כר"מ או כר"י אולם בדברי הג"מ הדברים מבוארים שכ' וז"ל וכ"ל הא דאסרינן בשכח כו' ה"מ לדידיה אבל לאחרים שרי אפילו בו ביום דמן הדין הוי ליה להתיר בשכח אפי' לדידיה כמו המבשל בשבת בשוגג דקי"ל כר"מ כו' והא דאסרינן בשכח משום גזרה כדאמרי' משרבו עושים מזיד ואמרו כו' חזרו וקנסו גם על השוגג וכיון דאסרינן לדידיה אע"ג דשרי לאחריני תו ליכא למיחש דלמא יניחו במזיד ויאמרו שוכחים אנחנו דאין אדם חוטא ולא לו עכ"ל הג"מ . וטעם זה ניחא לר"מ דס"ל במבשל בשוגג אפי' לדידיה שרי דס"ל דלא קנסו שוגג אטו מזיד . אלא בשהה אסור גם בשוגג מחשש הערמ' וא"כ די במה שאסור לדידיה וכמ"ש בהגמ"י משא"כ לר"י דגם במבשל אוסר בשוגג ואע"ג דמבשל ליכא למיחש לערמ' דלא נחשדו ישראל על השבתות מכל מקום אסרו בשוגג מטעם קנס דסבירא ליה קנסו שוגג אטו מזיד כדאיתא בגטין דף נ"ג ע"ב ע"ש דבהא פליגי ר"מ ור"י אי קנסו שוגג אטו מזיד . וכיון דר"י סבירא לי' במבשל בשבת בשוגג אסור אפילו לאחרים ע"כ דגם זה בכלל הקנס דאפי' לאחרים אסור וא"כ גם בשהה בשוגג ניהו דאפי' היינו מתירים לאחרים מכל מקום ליכא השם הערמה . מכל מקום אסור גם לאחרים משום קנס : ולב"ב . פשיטא דאסור ואפי' הג"מ י"ל דמודה . וע' בי"ד סי' ל"ע בט"ז ס"ק י' שכ' בשם רש"ל הא דקי"ל שם המבשל איסור במזיד אסור לו ולמי שנתבשל בשבילו אבל לאחרים שרי מ"מ לבני ביתו אסור (ס"ק יג) דינו כו' שכבר היה ראוי לאכול ר"ל אע"ג שע"י חזרת הגוי נהנה הישראל דעי"ז יצטמק והא מצטמק ויפה לו מ"מ אין זה הנא' גמורה . עש"ס רע"ו מבואר שם אם היה נר בבית ישראל . ובא הגוי והדליק עוד נר אחר מותר להשתמש לאור שהדליק הגוי כל זמן שנר הראשון דולק דהא בלי נר שהדליק גוי היה יכול להשתמש לאור נר ראשון אע"ג דע"י שדולק גם נר הגוי רואה יותר בטוב מ"מ אין זה הנאה גמור' ודומה לדין דהכא : (ס"ק יד) החזיר' כו' דבהגמ"ר משמע כו' הובא לשונו בהרב"י וטעמו דאי' בשבת דף ל"ח בעי מיני' מרחב"א שכח קדרה ע"ג כירה בשבת מהו כו' נפיק ודרש המבשל בשבת בשוגג יאכל ובמזיד לא יאכל ובשהה ל"ש מזיד או שוגג תרווייהו אסירי כן מסקינן שם ובתר הכי אמרי'

עבר ושכח מהו (כ"כ הרב"י שהיה גרסת הרי"ף ורמב"ם) ולא אפשיטא וס"ל דאזלינן לקולא כיון דהוא איסור דרבנן וכוונת איבעיא שניה ס"ל לרי"ף ורמב"ם דהיא כאבעיא א' אלא הא דפשט אבעיא א' לאסור אפי' בשוגג היינו דוקא בלא בישול כ"ל ואבעיא שניה היתה אם בישל כ"ל אלא שמצטמק ויפה לו אי גם כה"ג אסור בשוגג מחשש שמא יעריס ויעשה במזיד וכיון דלא אפשיטא ואזלי' לקולא לכן כ' בש"ע דפסק כוותייהו בלא נתבשל כ"ל אפי' שוגג אסור והיינו אבעיא א' . אבל מצטמק ויפה לו דהיינו אבעיא שניה מותר דבזה אזלינן לקולא אבל במזיד אפי' מצטמק ויפה לו אסור דהא נסתפק הש"ס לאסו' מצטמק ויפה לו אפי' שוגג שמא יעריס במזיד ויאמר שוגג הייתי מוכח עכ"פ דמזיד אסו' אבל הג"מ ס"ל דהא דפשט אבעיא א' לאסור אפי' שוגג מיירי בכל גווני אפי' רק מצטמק וי"ל ופי' אבעי' שניה לא כהרי"ף ורמב"ם אלא כמפרשי' אחרים הובא גם בהרב"י ורמ"א הכריע בשהה התיר מצטמק ויפה לו כדעת הרי"ף ורמב"ם ובחזרה החמירא (דלא כהג"א) הכריע להחמיר כדעת הגמ"ר : דלאחרים שרי כו' אבל לבני ביתו נלע"ד דאסור כמ"ש מ"א ס"ק שלפני זה דדין עצמו יש להם : (ס"ק טו) וי"א שכל כו' וא"כ מוטב כו' ר"ל ניהו שכ' רמ"א ונהגו להקל כסברא אחרונה מכל מקום מהיות טוב כו' ראוי להושיב הקדרה סמוך לחשיכה ודין חי יש לו ומותר אפי' לדעה קמייתא : דמשום הפסטידא (שקורין ברלטליג"ג) כו' ואם יש בה גם בשר חי נראה לכאורה דמותר כמ"ש ר"ס זה וע' לקמן סי' רנ"ד: (ס"ק טז) כמאכל כו' ע' סי' רנ"ד כו' דפסק שם להחמיר דבעינן דוקא חצי בשולו : (ס"ק יז) מגולה כו' דלא מיקרי הטמנה כו' . ר"ל ניהו דרמ"א חולק על המחבר דס"ל הטמנה ע"ג גחלים אסור דה"ל מטמין בדבר המוסיף הבל דהא הגחלים מוסיפים הבל ורמ"א ס"ל כיון דהקדרה מגולה למעלה לא מיקרי הטמנה . וכי היכי דלא תקשי ניהו דהקדרה עצמה מגולה מ"מ הא עומדת בתנור והקדרה מוקפת ע"י התנור מכל צד וגם למעלה וגם פי התנור מוקף וסתום וגם מוסיף הבל ע"י הגחלים ויאסר וצ"ז כתב הואיל ואין דופן הקדרה דבוק לדופן התנור ויש אויר ביניהם לא מיקרי הטמנ': (ס"ק יח) מותר כו' בד"מ כ' כו' מביא המקור שממנו נובע הגהת רמ"א ובזה נבין כוונת רמ"א באיזה ענין מתיר . וז"ל הרב"י בסי' ש"א .והרמב"ם כ' כו' דבר"פ כל הכלים תניא פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מקצתה מגולי' ר"ל מן הפגה ומן החררה' מטלטלין אותה שתופסה את המגולה ומוציאה אע"ג דמזיז בזה התבן והגחלים ושם מוקצים מ"מ זה עדיף אפי' מטלטול מן הצד ואם איכ' מגול' כלל אין מטלטלין אפי' ע"י תחיב' כוש וכרכר דה"ל טלטול מן הצד ואסור ר"א בן תודאי או' אפי' אין מגולה תוחב בכוש וכרכר והן ננערות מאיליהן דס"ל טילטול מן הצד לא שמי' טלטול ופסק ר"כ שם כר"א בן תודאי והכי קי"ל וכ' רש"י בעירובין והוא שכבו עכשיו הגחלים דאל"כ מתוך שמתהפכים הגחלים מכבה העליונות ומבעיר התחתונות הביאו ה"ה פכ"ה מהלכות שבת וכ' על זה הרב ב"י וז"ל והרמב"ם כ' וחררה שע"ג גחלים ולפי דבריו אפי' בלא כבו נמי מתוקמא שפיר שמאחר שאינה טמונה אינו חותה בגחלים בנטילת החררה : אלא שמנענען כו' ובריי' דקתני שטמנה בגחלים לא טמנה קאמר אלא שהניחה ע"ג גחלים אלא דאיידי כו' עכ"ל הרב"י : וא"כ ה"ה בקדרה כו' זהו מדברי מ"א כיון דרמ"א יליף התירא דהכא מסי' ש"א אין להתיר יותר משם דוקא בעומדת ע"ג גחלים אבל לא בטמונה בגחלים : וז"ל המרדכי כו' הביא ראיה מהמרדכי דע"כ גם המרדכי ס"ל הכי לחלק בין ע"ג ובין טמונה דאל"כ סותר את עצמו דבר"פ כירה מתיר לישראל להסיר הקדרה מן הגחלים ובפ"ד אוסר אם הגחלי' סביב לקדרה וע"כ צ"ל מה שהתיר ר"פ כירה היינו דוק' בעומדת ע"ג גחלים : כדאי' בכריתות ד"כ : ועסש"י זה ר"ל אע"ג שע"י ידי ישראל אסור התירו ע"י גוי ה"ט כיון דאין דעת המסיק להבעי' או לכבות מ"מ אסור דהוי פסיק רישיה כו' ואמירה לגוי דהוי שבות ובשבות זה שלא נעשה על ידי ישראל מותר היכי שאין האיסור רק משום פסיק רישיה אע"ג שפסק מ"א בסי' ש"ד דאפי' באיסו' דרבנן היכי דהוי פסיק רישיה אסור דלא כת"ה מכל מקום שבות דאמירה לגוי קיל וכן כתב מ"א סי' זה ס"ק מ"א : וכ"מ ברש"י ס"פ ב"מ דף ל"ה ע"ב אהא דתנ שם תקיעות היו תוקעין בע"ש כו' התחיל לתקוע תקיעה ג' סילק המסלק והטמין המטמין' ופירש"י

סילק

יט (יב) **רותחת** : הגה כ ס ועודה בידו (טור) **ולא הניחה על גבי קרקע** הגה **כא** ודעתו (יג) להחזירה (טור) ע **ודוקא כב על** (יד) **גבה אבל לתוכה אסור** פ **ובתנור אסור להחזיר אפי' הוא גרוף וקטום והוא הדין לכופח אם הסיקו בגפת ועצים :**

הגה (י) ודוקא שהתבשיל מבושל כל לרכו (ב"י) ואז מותר להחזירו אפילו **כג** לכירה אחרת אבל אם לא נתבשל כל לרכו אסור אפי' באותה כירה (מיי' פ"ג) וי"א דכל זה אינו אסור (יא) רק **כד** כשנטלו מן הכירה (טו) מבעוד יום ולא החזירו עד שחשכה אבל אם לקחו משם משחשיכה אפילו הניחו על גבי קרקע מותר (ר"ן פרק כירה וכל בו) וכן נוהגים להקל בתנורים שלנו שיש להם דין כירה וסומכים עלמם על דברי המקילין (יב) וטוב להחמיר מיהו (יג)° אם (טז) נלטנן לגמרי עלמא אסור [ב"י] וי"א דאם הוליא מאכל מן התנור בשבת (יד) **כה** אסור להניחו בכרים (יז) ובכסתות (הגה"מ פ"ז) וי"א דכל שהוא (טו) סמוך לחשיכה או **כו** סמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדידן (הגהות מרדכי) אם הוא סמוך כל כך שאם נלטנן הקדירה אי אפשר להרתיחה מבעוד יום **כז** דינו כמו (יח) בשבת עלמו ויש מקילין בזה והמנהג להקל לך **כח** טוב להחמיר במקום שאין לורך כל כך ודוקא על גבי כירה ממש אבל לסמוך אפי' סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו שרי **כט** אפי' סמוך (יט) לחשיכה (הגהות מרדכי והגהות מיי') (טז) ובתנור אין (כ) חילוק בין להחזיר עליו או לסמוך אללו ודוקא במקום שהיד סולדת אבל אין היד סולדת שם שרי אפי' בשבת כמו שיתבאר לקמן סי' שי"ח :

ג ל **המשכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו וירא פן יקדיח יותר יכול להסיר ולהניח קדירה ל ישנה**

מגן אברהם

אבל ע"י ישראל אסור לכ"ע וכ"כ בש"י בביאור המרדכי וכ"כ בד"מ בשם אגור וכ"כ המרדכי ספ"ק דשבת וכ"כ ב"י ססי' זה בשם ספר היראים וכ"מ ברש"י ס"פ ב"מ דבתקיעה שלישית סלקו הקדירות משמע דאסור לסלקן בשבת ובשבת בשחרית אסור לסלקן כ"א ע"י עכו"ם (הג"מ פ"ו) ועססי' רנ"ע ועי' בתוס' יומא דף ל"ד ועמ"ש סימן רנ"ד ס"ב : **יט** רותחת · שהיס"ב עמ"ש סי' שי"ח ס"ד דלא כפ"ש ונהגו להקל אם לא נלטנן לגמרי כמ"ש סי' שי"ח סט"ו ועססי' זה בהג"ה וכ"כ בשם רי"ו דלא כב"ח אבל אם נלטנן אז הוי בישול ועסי' שי"ח ס"ד : **כ** ועודה בידו · דהרב"י ס"ל דוק' כשהניח' עג"ק אסור אבל הניחם ע"ג מטה או ספסל או שפינן ממיח' למיחם שרי אבל רמ"א ס"ל דכל אלו אסור דה"ל כמושיב בשבת לכתחל' ועסי' רנ"ז ס"ה : **כא** ודעתו להחזיר . והרב"י ס"ל דאפי' אין דעתו להחזיר שרי כמ"ש הרמב"ם : **כב** על גבה . מדסתם הרב"י ש"מ דס"ל דאפי' תלה הקדיר' לתוך אויר הכירה שרי דלא מקרי תוכה אלא כשיושב למטה בקרקעית הכירה וכ"כ ב"ח ועס"ג וכ' בש"ג וכירות שלנו שהן פשוטות תוכה וע"ג א' הן ומותר ע"כ ואם יש אש על הכירה עסי' שי"ח סט"ו : **כג** לכירה אחרת . אפי' הבלה מרובה מראשונה אבל אם היתה בתחלה טמונה ובשבת בא להושיבו לכירה או מכירה לטמונה אסור (רמב"ם שם) : **כד** כשנטלו מבע"י וא"כ השמחזירו בשבת ה"ל כמושיב בתחלה : **כה** אסור להניחו . דגרע מלהחזיר לתנור דה"ל כתחלת הטמנה (ד"מ) : **כו** סמוך לברכו . ובגמ' ס פ ב"מ כתבו הרש"י והר"ן שמותר להדביק פת בתנור סמוך לברכו אם יש שהות כיום שיקרמו פניה קודם שתחשך וכ"כ המ"מ ספ"ה דלא גזרינן שמא יחתה אחר ברכו דהא לא אסור מדאורייתא וא"כ כ"ש שיש להקל בדין זה דהוא גופה אינו אסור אלא משום גזירה דאי שרית ליה מע"ש אתי להחזיר בשבת ובשבת אסור שמא יחתה א"כ למה נגזור סמוך לברכו : **כז** דינו כמו בשבת . ואם אינה מבושלת כ"ל שרי להחזיר סמוך לחשיכה דלא גזרינן דאתו למעבד בשבת דודאי לא יבשל בשבת (טור והרא"ש) אבל סמ"ג וסמ"ק והג"מ אסרו אף בזה (ב"ח) אבל חי לגמרי שרי סמוך לחשיכה ממש וכמ"ש ס"א : **כח** טוב להחמיר . ואין ליטול הקדירה מהכירה וליתנו ע"ג התנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשיכה ועס"ג : **כט** אפי' סמוך לחשיכה . אפי' נלטנן לגמרי דהל"כ אפי' בשבת שרי כמ"ש סי' שי"ח סט"ו : **ל** ישנה . אבל חדשה אסור דמלבנה ואף שהרב"י פסק להקל בססי' תק"ב

היינו

ט"ז מגן דוד

החזירה ישראל . פי' בשוגג : (י) ודוקא שהתבשיל כו' . זה קאי ארישא דאמר אפי' בשבת מותר להחזירה היינו במבושל כל לרכו ולא נלטנן דאז אין שייך אחריו עוד בישול אבל אם לא נתבשל כ"כ שייך אחריו עוד בישול. בתשו' רמ"א סימן ק"ב מתיר לפתוח התנור בליל שבת והעכו"ם חוזר וסותם אם נתבשל המאכל כמב"ד : (יא) רק כשנטלה מהכירה מבע"י . נראה הטעם דאז בטלה הטמנה הראשונה והוה כמטמין לכתחלה בשבת כמ"ש רש"י על הא דאסרי' בהניח ע"ג קרקע משא"כ בנוטל בשבת : (יב) וטוב להחמיר . כי הר"ן כ' קולא זו והתו' והרא"ש והנמשכים אחריהם לא ס"ל כן : (יג) אם נלטנן כו' . דשייך בו אח"כ בישול חדש כב"י בשסי"ו שאם לא נלטנן אפי' שינה מרתיחת' קלת מותר להחזיר עכ"ל ובמקום דמותר להחזיר כאן מותר אפי' לסתום פי התנור בדף אחר החזרה דסתימת הדף לא מקרי הטמנ' כמ"ש ב"י סמוך לסו' סי' זה ולענין מה שמכסים פי התנור בבגדים הא ודאי כיון שאין הבגדים נוגעין בקדירה לאו הטמנה היא ושרי כו' עכ"ל ממילא ה"ה בדף זה וכל זה הוא באין גחלים בוערות בתנור אבל אם יש שם גחלים בוערות זה פשוט במשנה דבאינו גרוף וקטום אפי' לב"ה אסור להחזיר ואפי' בתנור דידן דדמי לכירה אסור להחזיר בכל גווני ואיכ' למידק למה אסרו להחזיר בגרוף אם הניח עג"ק וכיולא בו דהא כבר נתבשל כל לרכו והר"ן כ' אפי' מלטמק ורע לו אסור בהחזרה והא ליכא שום חשש דהא אין שייך בישול אח"ז וגם ליכא למיחש שמא יחתה כיון שאין שם גחלים והר"ן ראיתי תירץ ע"ז שכ' דאע"ג דכל הני מילי מדרבנן בעלמ' נינהו דכל שנתבשל כמב"ד לית בי' משו' מבשל דאורייתא החמירו בדברים הללו מפני שהן קרובים לבוא לידי איסור תורה עכ"ל ממילא ה"ה להרא"ש אחר בישול כ"ל יש ג"כ טעם זה : (יד) אסור להניחו בכרים כו' . דאע"ג דכרים וכסתות אינם מוסיפין הבל מ"מ אסור בשבת כמוזכר בסי' רנ"ז ואע"ג דבחזרה שרי כמ"ש בסמוך אפי' בכירה אחרת היינו במקום שאינו דרך הטמנה אבל כאן שהוא דרך הטמנה אסור מש"ה מותר להניחו בכרים וכסתות אם הוא פתוח למעלה : (טו) סמוך לחשיכה כו' . בטור כ' בזה דוקא אחר שנגמר כל בישול הקדירה ומניחה לעמוד על הכירה עד הערב לשמור חומה כו' והיא מדברי הרא"ש והטעם כ' הב"י דכיון שלא נתבשלה כ"ל לא גזרינן דלמא אתי לאהדורי משחשיכה דזהו מבשל בשבת ופשיטא דמוזהר בהכי אפי' אי שרית להחזיר מבע"י עכ"ל ואין לתמוה דהא מלינו כמה פעמים גזירה שמא ישכח ויחתה בשבת דהתם גזרינן שמא ישכח ויחתה אבל כאן אין גזירה רק שמא ילמוד היתר מן סמוך לחשיכה וזה לא שייך במקום שיש ודאי בישול וא"ל כיון שכ"כ בשם הר"ן דלאיסור חזרה בשבת משום הרחקה מאיסור דאורייתא וא"כ כי גזרינן בע"ש משום שבת ה"ל גזירה לגזירה כ"ל כיון דבשבת נופל קרוב מאוד לבוא לידי איסור כמ"ש הר"ן ה"ל כודאי איסור ושפיר גזרו רבנן בשבילו גם בע"ש כנ"ל : (טז) ובתנור אין חילוק היינו בתנור של זמן התלמוד וכבר כ' זה בפנים הש"ע בסי' זה

באר הגולה

נר"י בהג"ה בשם הר' יונה ס שם
עכלישנא קמא דחזקיה משמיה דאביי ע
שם ל"ו פ טור ורמב"ם בפ"ג מה"ש
צשאר פוסקים ק הגהות מרדכי שם

באר היטב

שבת והוליא הקדירות והדליק האש והטמין שנית והתיר מהרי"ל ז"ל הטמין לאותה שבת והזהיר מלעשות עוד **דלאיסור** קא עביד עכ"ל וכתב הע"ת ונרא' דמיירי כשכבר נתבשלו הקדירות כמאכל ב"ד.ואפ"ה לפע"ד הפריז **על** מידותיו להקל יותר מדאי ע"ש : (יב) רותחת . ונהגו להקל אם לא נלטנן לגמרי כמ"ש סי' שי"ח ס"ד **ועפס"י** בהג"ה : (יג) להחזיר' . וב"י ס"ל אפי' אין דעתו להחזיר שרי : (יד) גבה . ובכירות שלנו שהן **פשוטות** תוכה וע"ג א' הן ומותר . ש"ג . ואם יש אש על הכירה עסי' שי"ח סי"ד וט"ז : (טו) מבע"י . דאז **בטלה** הטמ' הראשו' והוי כמטמין לכתחל' בשבת משא"כ בנוטל בשבת . (טז) נלטנן . היינו לגמרי דשייך **בו** אח"כ בישול חדש ועסי' שי"ח : כ' הט"ז במקום דמותר להחזיר כאן מותר אפי' לסתום פי התנור בדף אחר החזר' דסתימת הדף לא מיקרי הטמ' . וכ"ז באין גחלים בוערות בתנור אבל יש גחלים בוערות זה פשוט במשנה דבאינה גרוף וקטום אפי' לב"ה אסור להחזירם אפי' בתנור דידן דדמי לכירה דאסור להחזיר בכל גווני עכ"ל : (יז) וכסתות . דגרע מלהחזיר לתנור דה"ל כתחלת הטמ' ד"מ . ואם הוא פתוח למעל' מותר דלא מיקרי הטמנ' כמ"ש רמ"א ט"ז : (יח) בשבת . ואם אינה מבושלת כל לרכו אסור להחזיר סמוך לחשיכ' אבל חי לגמרי שרי סמוך לחשיכ' ממש וכמ"ש ס"א . ואין ליטול הקדירה מהכיר' וליתנה ע"ג התנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשיכ' מ"א ועיין ס"ק כ"ו מש"ש לענין תנורים שלנו : (יט) לחשיכה . ואפילו נלטנן לגמרי דהא"כ אפי' בשבת שרי ועסי' שי"ח : (כ) חילוק היינו בתנו' שבזמן התלמוד . אבל כבר כתב הש"ע **דתנורים**

ביאור הגר"א

מדאמרינן שם ל"ד גזירה שמא ירתיח ועיר"ש פ"ג ס"י : **ועודה בידו**. כפסק האיבעיות דשם לחומרא כמ"ש הרא"ש : **ולא הניחה** ע"ג קרקע. לשון הרמב"ם ופסק האבעיא לקולא שאזו דרך הירושלמי כשיטתו בכ"מ ובירושלמי שם הניחו בארץ אסור **לטלטלו** כו' תלוי ביתד אם היה עדיין אם מותר אלא שאח"כ אמר שם א"ר יוחנן ברם בשלא העביר את ידו ממנו אבל אם העביר **את** ידו ממנו אסור משמע כדעת הגה"ה : **ודעתו**. שם וכלישנא קמא לחומרא וכמ"ש הרא"ש פ"ד ס"ב בשם ר"ת משום חומרא **דשבת** משיבא כשל תורה והרמב"ם וש"ע השמיטו הא דאביי משום אחר הירושלמי שלא הזכיר דאביי : **ודוקא**. רמב"ם מהא **דאמרינן** שם י"ח ב' שמא יגיס כו' ואף שהוא רותח וכמ"ש הרא"ש בפ"ג ס"י שם אלא שכתב עד כמב"ד וע' סי' שי"ח: **ואז מותר**. ירושלמי : **אבל**. כנ"ל : **וי"א**. כ"ה בירושלמי ועיין ר"ן : **וי"א** . ירושלמי סוף פ' במה טומנין ועיין רמב"ם : **י"א דכל**. תוס' שם ל"ו ב' ד"ה וב"ה מדאמרי' אף בשבת מ"מ שאף בחול פליגי ומינה לב"ה בשאינה גרופה וקטומה : **לברכו שהוא**. לדעת תוס' ורא"ש בסי' רס"ג ס"י ויש לו דין חשכה כמ"ש בסי' רס"א ס"ד ע"ש : **אם הוא סמוך**. תוס' שם וע"ש :

דינו כמו בשבת עצמו. לאו דוקא אלא דאסור בשאינה גרופה וקטומה אבל בגרופה מותר בכ"ע ואין חילוק בין הניחו ע"ג קרקע או עודן בידו כמ"ש הרא"ש שם ואע"ג דבפ"ד לא כתב כן שם העתיק לשון התוס' וכדרכו אבל בעצמו ס"ל דמותר ככ"ל. ויש ראיה לדעה זו בירושלמי שם נטלו מבעוד יום מחזירו מבעוד יום משחשיכה מחזירו נטלו מבעו"י וקדם עליו היום העמידו בארץ אסור כו' אבל בהנך מותר בכ"ע ולדעת הר"ן ל"ד מבעו"י לחשיכה : **ויש מקילין**. ר"ן דלא"א למילף מב"ש לב"ה דב"ש לטעמייהו דכל שאסור בשבת אסור אף בע"ש שם י"ז ב' במתניתין וז"ש אף בשבת דס"ד דכ"ע ס"ל דאסור בשבת רק פליגי בע"ש ואולי כ"א לשיטתיה ככ"ל : **אבל לסמוך**. שם ל"ו א' וע"ש תוס' ד"ה מהו כו' : **אפי' סמוך לאש כו' אפי' סמוך.** ר"ל אף שבשבת אסור סמוך לאש כמ"ש תוס' שם ד"ה ת"ש מ"מ בע"ש מותר בכה"ג אפי' סמוך לחשיכה אף לדעת האוסרין : **ובתנור**. כנ"ל ס"א : **ודוקא**. כנ"ל שם : **ס"ג ישנה**.בילה ל"ד א' : **ריקנית**. משום היא גופה : **ע"פ הכירה**. עמ"א: **ויזהר** כו'

הגהות רעק"א

לסמוך אסור ובחזרה זהו תולה המגן אברהם בב' שטות ולא כדברי הגאון ז"ל : **סעיף ב'** ולא הניחה ע"ג קרקע אבל הניחה ע"ג קרקע אפי' דעתו להחזירה אסור ועיין בב"ח וכן מבואר סעיף ג' דיכול להסיר ולהניח קדרה ישנה וליתנה ע"ג ואפ"ה צריך ליזהר שלא להניחה ע"ג קרקע : **מג"א ס"ק כ** שפינן ממיחם למיחם והר"ן כ' עוד לפרש האיבעי דפינן ממיחם למיחם היינו דאם חזר ושפכן למיחם אם הוי כהניח ע"ג קרקע או לא . **מג"א ס"ק כ"ו** דהא לא אסור מדאורייתא. אינו מדוקדק **דבודאי** אסור מדאורייתא דהא תוס' שבת דאורייתא אלא דקיל יותר דליכא אלא עשה ואולי י"ל כיון דתוס' שבת אין לו שיעור אלא דבברכו מקבל שבת מקודם הך הוספה הוא רק דרבנן ועיין לבוש סי' רס"ג דהקדמת הוספה הוי מדין נדר ע"ש ומדברי המרדכי שהובא

מחצית השקל

סילק המסלק קדרות העשויות להסתלק למאכל הלילה.והטמין המטמין את הראוי למחרת עכ"ל והא **דהוצרך** המ"א להביא ראיה מדברי רש"י ולא מדברי הש"ס גופה יש לו' על פי מ"ד בדף ל"ד ע"א אמר **רבא** מ"מ אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא ימצא הקדירה שנצטננה וירתיחה . **ופריך** א"ה אפי' בין השמשות נגזר א"ל סתם קדרות בין השמשות רותחות ופי' רש"י שסמוך לבין השמשות מעבירן מעל האור וליכא למיחש שמא נצטננה וירתיחה עכ"ל. ואם כן מדברי הש"ס דאמר סילק המסלק והטמין כו' ליכא להוכיח דבשבת אסור לסלק די"ל דסילק כו והטמין חדא מילתא ואורחא דמלתא נקט דמה"ט מותר להטמין בה"ש דאז סתמא הן רותחות כיון דעד סמוך לב"ה הן עומדים ע"ג האש וסמוך לבה"ש מסלקן כדי להטמין ולכן אמר סילק המסלק כדי שיטמין המטמין אבל לעולם גם בשבת מותר לסלק . ולכן הוצרך להביא ראיה מדברי רש"י שפי' שהן שני ענינים . והיינו סילוק פירושו אותו מאכל שצריך לסעודת הלילה . והטמין מה שצריך למחרת . ומדהוצרך לסלק מה שהוא צריך ללילה ולא המתין לסלק עד הלילה דהא אינו מטמינה.אע"כ דבלילה אסור לסלק והיינו כשטמונה בגחלים : (ס"ק י"ח) רותחות שהיד ס"ב דכן דעת הרב"י בסי' שי"ח דאף על גב דקיי"ל אין בישול אחר בישול מכל מקום אם נצטנן מרתיחתו דהיינו שעכשיו אין יד סולדת בו יש בו משום בישול אחר בישול דכבר אזיל ליה בישול הראשון כיון דעוב אין היד ס"ב : ונהגו להקל כו' דלא כב"ח שכתב אפי' לפי שנהגו להקל בלא נצטנן אפי' אין היד סולדת בו מ"מ אין בישול אחר בישול מכל מקום אסור משום איסור חזרה וע' ס"ק כ"ו :(ס"ק כ') ועודה כו' דהרב"י ס"ל כו' בא ליישב מה הוסיף רמ"א על דברי המחבר שכתב ולא הניחה ע"ג קרקע . אבל הניחה על גבי קרקע כו' דכל אלו הם איבעיות דלא אפשטא . ופסק הרב"י כהפוסקים דס"ל כיון דמדרבנן הוא אזלי' בספיקו לקולא . אבל רמ"א ס"ל כהפוסקים לחומרא : וה"ל כמושיב כו' . ר"ל דבטלה שהיה קמייתא ואין לו דין חזרה:(ס"ק כא) ודעתו כו' והרב"י ס"ל כו' וטעם מחלוקת ע' בהרב"י : (ס"ק כב) על גבה כו' דאפילו תלה כו' לתוך אויר כו' ר"ל שהקדרה רחבה למעלה וקצרה למטה ועי"ז שהיא קצרה למטה נכנס לתוך התנור אבל קנה העליון שהיא רחב אינו נכנס לתוך התנור ותלה באויר ועי"ז אין שולי הקדרה נוגעים בתחתיות התנור לאפוקי מהפוסקי' דס"ל דגם כה"ג מיקרי הטמנה . אלא אם כן הקדר' רחבה למטה עד שאינו נכנס כלל לתוך התנור ויושב למעלה על שפת התנור או מניח כיסוי ע"פ התנור ועליו מושיב הקדרה:(ס"ק כה)אסור כו' דה"ל התחלת הטמנה וכתב על זה הט"ז דוקא במכוסה למעלה אבל כשהיא מגולה למעלה א"ל דין הטמנ' כמ"ש רמ"א לעיל ושרי אבל כשמכוסה למעלה דהוי הטמנ' אסור כמ"ש ס"ק כ"ג דגם מכירה לטמינה אסור : (ס"ק כ"ו) סמוך לברכו ובגמרא ס"פ כו' ר"ל דין איסור סמוך לחשיכה הוא מדברי הרא"ש פרק כירה סק"ב מוכיח כן מדברי ב"ש וכתב הטעם אי שרינן סמוך לחשיכה יעשה כן גם אחר חשיכ' ולכן א"ל שמא יחתה . וכולה חדא גזרה והגמ"ר הוסיפו לאסור סמוך לברכו דהוי קבלת שבת לדידן כמ"ש מ"א ס"ס רס"א וע"ז כ' מ"א דמדברי רש"י והר"ן וה"ה משמע דלא כותייהו דאיתא התם דף ל"ט ע"ב התחיל לתקוע תקיעה ג' סילק המסלק כו' ופוס' כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת . ופי' רש"י להדביק פת בתנור ועדיין יש שהות כדי שיקרמו פניה שהיו ממהרים התקיעות כדי להוסיף מחול על הקדש ותוקע ומריע ותוקע ושובת אל שבת עליו עכ"ל רש"י. הרי מיד אחר הדבקת פת היו תוקעים ושובתים משום תוס' שבת הרי דתקיעה ד' שהיו מיד אחר הדבקת פת דינה כמו ברכו לדידן. ואפ"ה סגי כשמדביק הפת סמוך לתקיעה . אע"ג דא"א שיקרום פניו קודם התקיעה ד' די במה שקורם פניו קודם חשיכה . ואע"ג שאם אינו קורם קודם חשכה אסור אם קורם בשבת דגזרינן שמא יחתה . מ"מ אם קורם אחר תוס' שבת ל"ל בה כיון שהוא קודם חשכה אע"ג דאיכא למיחש אם יקרום אחר ברכו דהיינו תוספת שבת יחתה אז והחתוי יש בו איסור משום תוספת שבת מ"מ לא גזרינן: דהא לא אסור מדאוריי' אע"ג דלי"א שהביא המחבר בסי' רס"א שצריך להוסיף מחול על הקדש והוא דעת הרי"ף והרא"ש יש בו איסור עשה ולרמב"ם אפי' איסור דרבנן ליכא. לכן העתיק באמת בספר ת"ש דברי מ"א הללו דהא ליכא אלא עשה והמ"א א"ל דס"ל אפי' לרי"ף ורא"ש דאיכא עשה בתוס'. מ"מ כיון דהתו' ל"ל שיעור ואפילו כל שהוא סגי רק שיהיה לו שיעור. א"כ מה שמוסיף יותר על אותו שיעור הקטן אינו אלא מדרבנן והכי ל"ל שבאותו שיעור קטן יחתה כיון דזמן מועט הוא לא חיישינן ויותר התו' רק מדרבנן מש"ה ל"ג אע"ג דהאיסור החתוי' בתוס' שהוי' מדרבנן אינו אלא משום גזרה ולא שאסור מדרבנן מצד עצמו: כ"ש כו' דהיא גופי' כו'. ר"ל מה שאסר הרא"ש סמוך לחשיכה: בשבת אסור שמא יחתה כו' אף פ"ג דכ הרא"ש דכולה חדא גזירה . מ"מ אין להחמיר לאסור גם סמוך לברכו דהא סמוך לברכו אין לגזור שיעשה כן בשבת דדוקא סמוך לשבת גזרינן אטו שבת דמחלפי אבל סמוך לברכו לא מחליף בשבת . ול"ל כ"א אחר ברכו וכה"ג לא גזרינן . כמו שהוכיח מהדבקות פת . ובס' תו' שבת תמה איך השוה מ"א דין דהכא דהוא ענין חזרה להדבקת פת שהוא דין שהיה והלא בהרבה דברי' החמירו בחזרה יותר מבשהיה ולענ"ד כוונת מ"א להוכיח רק כמו דלא גזרינן סמוך לברכו אטו אחר ברכו בדידיה דהיינו מדין שהי' ה"ה דאין לגזור בחזר' בזמן ההוא. דזמןההוא קודם עם מאחריו ולא מתלפי כ"ה כן י"ל: ועוד י"ל והוא העיקר דהי' מביא ראי' מהשי' ע"פ רש"י לחזרה שכ' הרא"ש והגמ"ר והא לרש"י אותו זמן חזרה של הרא"ש וכ"ש של הגמ"ר מותר דהרא"ש כ"כ לפמ"ש כפירש התוס' דהא דאמר רש"י בדף ל"ח ע"ב לדברי האומר מחזירין ומחזירין אפי' בשבת דר"ל ל"מ בחול (דהיינו שהוא סמוך לשבת ע"כ שאם נצטנ' כו') ודאי מחזירין אלא אפי' בשבת גופי' ג"כ מחזיר אבל רש"י מפרש מאי דאמר ר"ש מחזיר אפי' בשבת דר"ל בליל שבת ודאי מחזיר אלא אפי' ביום השבת ג"כ מחזיר וא"כ לרש"י אין איסור כלל בחזרה סמוך לחשכ' או סמוך לברכו אלא מרש"י כפי מאי דס"ל לענין שהי מיני' יליף מ"א לענין חזרה דהרא"ש והגמ"ר והרי חזינן דשהי' דרש"י חמירי' מחזרה של הרא"ש והגמ"ר דהא בשהי' דרש"י אין חולק ובחזר' דהרא"ש והגמ"ר רש"י חולק עליו. וא"כ כיון דבעלמא חזרה גמורה חמירא משהיה מ"מ ס"ל למ"א דבחזרות של הרא"ש לא נחמיר יותר משהיה דרש"י כ"א מה דמלינו בהדיא דחמיר : (ס"ק כח) טוב להחמיר כו' ע"ג תנור כו' היינו אפי' תנור דידן. דהא לא גרע מכירה שאינה גרופה וקטומה דעכ"פ אסור להחזיר בשבת עליו ולמאן דמחמיר בסמוך לחשכ' או סמוך לברכו ה"א באותו זמן דין חזר' י"ל ואסור : (ס"ק כט) אפי' כו' דהל"כ אפי' בשבת שרי כמ"ש סי' שי"ח וה"ינו לפי דעת רמ"א שם וכפי מנהג העולם: (ס"ק ל) ישנה כו' ואף שהרב"י כו' אפשר דמודה כו' ובספר ת"ש כ' ולא ידענא מה מספקא ליה כו' ונראה דסמי מכאן תיבת אפשר עכ"ל

(כא) ריקנית לא על פי הכירה ואז ישים הקדיר שהתבשיל בתוכה על גבי הקדירה ריקנית ויזהר שלא ישים קדירתו על גבי קרקע ושתהיה רותחת : וכבר נתבאר שנוהגים להקל אף אם נתנם על גבי קרקע :

ד לב (יז) ° ק יש למחות ביד הנוהגים להטמין מבע"י קומקום של מים חמים ונותנים אותם לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מצטמק (וע"ל סי' ש"ח) :

ה ר מותר לתת על פי קדיר' חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון לג (כב) פנאדי"ש וכיוצא בהן לחממן לפי שאין דרך בישול בכך אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים ע"ג המיחם ודאי אסור: הגה וה"ה לד שאסור להניחו על גבי כירה אפי' גרופה וקטומה דלא התירו אלא חזרה וכדרך שנתבאר לה ויש מתירין ליתן לתוך התנור שאפו בו מבע"י דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבע"י לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש לבישול (כל בו) ובלבד לו שלא נצטנן לגמרי ויש מחמירין בזה ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור וע"ל סי' ש"ח . וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו אסור לומר לעכו"ם לעשות לכן אסור לומר לעכו"ם לז להחם הקדירה אם נצטנן לח ואם עשה כן אסור לאכלו אפי' צונן [ב"י ורשב"א בתשובה] אמנם אם לט לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול אם חממו אותו העכו"ם מותרין לאכול לכן

°עסי' ש"ח סי"ח עמ"א בהג"ה ב'

ט"ז

זה אבל תנורים שלנו שפתוחים מן הצד הם ככירה כמ"ש ב"י ע"ז בטור ואיני יודע לאיזה ענין כתבו רמ"א כאן ויש מקום לטעות ולפ' זה בתנורים שלנו : (יז) יש למחות כו' . והטעם דשמא א' מהם אין היס"ב והשני יס"ב ומתבשל זה עם זה ונמצא מבשלין בשבת ובסימן ש"ח נתבאר שיש חילוק בין דבר יבש לדבר לח

מגן אברהם

היינו כשיש בה תבשיל אבל בריקני' אפשר שמודה דאסור : **לא** ע"פ הכירה . דה"ל כירה כגרופה וקטומה שהרי הקדירה סותמת את פי הכירה (הגמ"ר מ"מ פכ"ב) וכ"מ סי' ש"ח ס"ח וא"כ י"ל שע"ג תנורים שלנו שרי ליתן אפי' האש בתוך התנור כיון שיש מעזיבה המפסיק בין האש וכ"מ סי' ש"ח סט"ו ובמהרי"ל כתוב וז"ל אם מונח פן או דף על תנור מותר להניח עליה קדירה עכ"ל וכ"כ האגודה וז"ל התשב"ץ אם יש דפין עשוים ע"ג תנור כמו שיש ברוטנבר"ק ובהרבה מקומות מותר להניח ע"ג הדפין משמע דס"ל דבעי' שיהיה שום דבר עמה להיכרא וכ"מ ססי' זה בהג"ה וכ"ז כשהתבשיל חם : **לב** יש למחות . ופעמים אחד היס"ב והשני אין היס"ב ומתבשלים זה עם זה וא"כ לפי מ"ש סי' ש"ח סט"ו דאם לא נצטנן לגמרי אין בו משום בישול א"כ גם כאן שרי דהא מעשים בכל יום שנותנין לתוך הקערה קטניות ומערין עליהם רוטב של בשר ואם כן כיון שהקטניות בכלי שני ומערין עליהם מכ"ר ה"ל בישול ואפי' שעושין איפכא שנותן הרוטב תחלה ואח"כ נותן קטניות לתוכו מ"מ יש לחוש שהקטניו' רותחי' יותר אלא ע"כ ס"ל דלית ביה משום בישול אם הוא חם וכמש"ל אך יש ליזהר שלא להגים בהן בכף כמ"ש סי' ש"ח ס"ח אך לפי דברי רש"י ס"ל דה"ל כמטמין בשב' כמ"ש בר"ן ומיהו לא קי"ל הכי כמ"ש סי' שכ"ו ס"ג ומ"מ יש ליתן הקטניות לבסוף לרוטב ואם [°] אין רוטב בקטניות אפי' נצטננו לגמרי שרי ליתן עליהם רוטב כמ"ש סי' ש"ח ס"ד : **לג** פנאדי"ש . דכיון שאין בו רוטב אין בו בישול כמ"ש סי' ש"ח סט"ו ומשום חיתוי נמי ליכא למיגזר שאין דרך בישול בכך *) לפי שהקדירה מפסקת (מ"מ פכ"ב) ואם יש בה שומן אסור כמ"ש סי' ש"ח ס"ו : **לד** שאסור להניחו . והר"ן כתב וז"ל אפשר דבר שאין דרכו לאפות ע"ג כירה מותר לחממו ע"ג כירה כשמצטמק ורע לו שהדבר מוכיח שאינו עושה אלא בשביל שיתחמם עכ"ל ודעת הרב"י משמע לאסור : **לה** °] ויש מתירין כו' . [°] ז"ל ד"מ כב"י נהגו להחזיר כו' ומ"מ משמע דאסור דדוקא ע"ג שרי אבל לא לתוכה כמ"ש ס"ב וכו' ע"כ ונראה דבדבר שעדיין חם אין לחוש כ"כ ודברי ב"י אינן אלא בדבר צונן וכן המנהג בינינו דחוששין בדבר צונן ונוהגין היתר בדבר חם שהוציאו מן התנור כדברי הר"ן ומה שחילק הב"י בין ע"ג לתוכה זה לא כדברי הר"ן אלא שהב"י חילק מעצמו כך ואפשר דלא ס"ל לחלק בהא ופוק חזי מאי עמא דבר עכ"ל ד"מ פי' דמאי דאמרינן בגמרא לתוכה אסור היינו כשנטלו מבע"י ולא החזירו עד שחשיכה וכמ"ש ס"ג אבל נטלו בשבת מותר להחזירו לגרופה וקטומה ואפי' לתוכה וזה כיון שלא הטמינו בו ה"ל כגרופה וקטומה ול"ע דהר"ן לא כתב היתר זה אלא כשהניחם ע"ג דלא הוי כתחלת הטמנה כיון שהיה שם בשבת אבל לענין היתר תוכה לא מהני זה וזה דעת המחמירין ובלבוש משמע דאפי' הטמינו בו שרי להחזיר לתוכה אחר סעודת שחרית כיון דהבגד עממו נגליו ה"ל כגרוף וקטום ע"ש שנדחק לענין היתר תוכה ולא ראה דברי הד"מ : **לו** שלא נצטנן . ואפי' בדבר שאין בו מרק דלית ביה משום בישול אסור אם נצטנן דה"ל כמניח לכירה לכתחלה בשבת דאסור דלא התירו אלא חזרה : **לז** להחם הקדירה . כב"י בשם הרשב"א אסור לומר לעכו"ם להדליק אש לחמם הקדירה וכו' דאלו להחם הקדירה ס"ל להרשב"א דאפי' לישראל שרי לעשותו כמ"ש סימן ש"ח סט"ו כיון שאינו נותנו ע"ג האש או הכירה ממש ורמ"א כתב סתם אסור לומר לעכו"ם להחם וכו' דס"ל דלדידן דס"ל דאסור לחממו מדאורייתא אסור לומר ג"כ לעכו"ם ואם עשה כן אסור אפי' בדיעבד כמ"ש ס"א בדין החזיר עכו"ם ע"ג כירה ומיהו י"ל דאם לא חממו העכו"ם על גבי האש או הכירה ממש דיש להקל מאחר שגדולי פוסקים מתירין אפי' לישראל לעשותו ועמ"ש סי' רנ"ד ס"ג ועיין בב"י ס"ס רנ"ט בשם המרדכי דאם נוה לעכו"ם לעשות לו מלאכה דרבנן אין אוסרין התבשיל : **לח** ואם עשה כן . פי' שצוה לעכו"ם לעשותה וכ"ל דמהרי"ל נמי איירי בכה"ג שנתבשל הבשר קודם שבת דלא כע"ש . וז"ל הד"מ כתוב בא"ז ראיתי בבית מורי שירליאו"ן שפעמים מתקררין השאלינ"ט ובשבת קודם המאכל מדליקין העבדים אש סמוך לקדירות כדי שיתחממו בטוב ויש שמסלקין אותן ונותנין אותן סמוך לאש ומסרבין להתיר שמסתמא היו חמין קצת ואפי' יתקררו הרבה אין לאוסרן שגם כונתן בעבורן הן ואפי' מתכוין בעבור ישראל אין לחוש דמסתמא אין הישראל רוצה בכך שכשהקדירות נתקררו לגמרי לא היו מניחין לחמם אותן כלל וכשעושין העבדים נאו כל כמינהו לאסור על כרחינו (מיהו כשרואה שנתקרר לגמרי צריך למחות לעכו"ם שלא יחממו וכמ"ש סימן רנ"ב סימן ב' ובתשובת מהר"מ כתב תקנו בחרם שיתנו שומר יהודי בכשולין שלא יתן העכו"ם מים ליורה בשבת) וכחופה רגילין לעשות כן עבדיהן ואין איש נמנע מלאכלו וגם ר"ת ז"ל ושאר גדולי הדור ס"ל דמותר מיהו נכון שלא לעשות כן משום דאוושי מילתא ואיכא זילותא דשבת וכל מדינה דלא שכיחי בהו רבנן ראוי לאסור עליהן דבר זה כלל עכ"ל ועסי' שכ"ה ס"י וססי' רע"ו : **לט** לא נצטנן . ובאגודה כתב שמעשה היה שהטמינה שפחה חמין משחשיכה ואסרו התבשיל שהיה

באר היטב

שלנו הם כירה : (כא) ריקנית. דבריקנית חדשה בכ"ע אסור דמבשלה מ"א : (כב) פנאדי"ש עיין סי' ש"ט

ביאור הגר"א

כו' ובבר. כמש"ל בס"ב : ס"ד יש. עט"ז ומ"א : ס"ה מותר לתת כו' לפי שאין דרך בישול כו' . והיינו ע"פ מ"ש בסי' ש"ח סט"ו בהג"ה ויש מקילין כו' והוא דעת הרשב"א וכמ"ש בחידושיו דאינו אסור כנגד המדורה ולא בכלי ראשון אלא לצונן שלא נתבשל וגזירה הפסר במקום בישול אטו בישול אבל לצונן שנתבשל אפי' בכלי ראשון או נגד המדורה ואפי' במקום שהיד סולדת בו מותר והוא שלא יתן ע"ג או ע"ג כירה ממש ותדע דאמרינן כל שבא בחמין כו' ואע"ג דתולדות האור כאור והמבשל בה חייב חטאת כמ"ש בפ"ג גלגל חייב ועוד אמרינן שמן אע"ג שהיד סולדת בו מותר קסבר שמן אין בו משום בישול ומלח אפי' בכלי ראשון מותר משום דאין מתבשל בכ"ר ומכאן דאפי' דבר שלא נתבשל כלל אם הוא דבר קשה כגון בשר מותר אפי' בכ"ר או נגד המדורה ואפי' במקום שהיד סולדת בו מותר. וכללא דמילתא כ"מ שאין בא שם לידי בישול וכ"ד שאין בו משום בישול או שאין מתבשל מותר בין בכ"ר בין נגד המדורה ואע"פ שאסרו להחזיר ע"ג כירה שאינה גרופה וליתן לכתחילה אפי' ע"ג גרופה ואפי' דבר חם ומבושל לגמרי התם ה"ט משום דמיחזי כמבשל לפי שדרך בישול בכך וכן ע"ג האש אבל בכ"ר או נגד המדורה שאין דרכן של ב"א ברוב פעמים לבשל כן אין נראה כמבשל אלא כמפיג ליכה ואין אסור אלא במקום שיבא לידי בישול ומכלל דברים אלו מותר לתת ע"ג קדרה כו' לפי שאין דרך בישול בכך ואינו אלא כנותן בצד המיחם או כנגד המדורה. וסברא ראשונה בש"ע שם דדבר שיש בו מרק אסור בנצטנן הוא דעת הרא"ש דמוקי מתניתין לכל דבר שבא בחמין כו' מיירי בדבר יבש והכריח ממ"ש גזירה שמא ירתיח וכפירוש רש"י נראה דאין קושיא על הרשב"א די"ל שמא ירתיח ע"ג המדורה או כירה וכן מש"ש בס"ד תבשיל שנתבשל כו' ג"כ לדעת הרא"ש כנ"ל ואינו מוכרח : **אבל להטמין** כו'. דאפי' מבושל כ"ל דאין בישול אחר בישול בכה"ג אעפ"כ אסור בהטמנה כמ"ש סי' רנ"ז ס"ז כל היכא דאסרינן כו' מדאיפלגי בפ"ג בשהיה ולא איפלגי גבי הטמנה ש"מ דשם בכ"ע אסור וה"ה כאן : **וה"ה שאסור** כו' **דלא התירו**. כנ"ל דוקא מבושל כ"ל חזרה מותר ואפ"ה בעינן כל התנאים וחזרה דוקא ואפי' מצטמק ורע לו דוקא חזרה מהא דאמרינן שם ל"ח ואף ר' אושעיא כנ"ל ואף שאין בישול כנ"ל : **ובלבד**. כנ"ל: **וי"מ בזה שאם** כו'. כנ"ל וכנ"ל : **וכל הדברים**. שאף באיסור דרבנן אסור אמירה לנכרי כמ"ש נכרי שבא לכבות כו' ואף שא"צ לגופה : **ואם עשה כן**. דאף באיסור דרבנן אסור אף בנכרי אף בדיעבד כמ"ש בבילה כ"ה א' חוץ לתחום אסור כו' וכ"ש לפי הפוסקים דבנצטנן אסור מדאורייתא דלא כמ"א : **אמנם אם לא**. כמ"ש בס"א ואם החזירם א"י כו' דאפילו מצטמק ויפה לו

הגהות רעק"א

במג"א סי' רס"ו ס"ח משמע דהקדמת תוספת הוי דאורייתא : מג"א ס"ק לה הו"ל כגרופה וקטומה משמע דהיתרא דלא נשאר בו רק הבל מועט היינו דזה הוי כגו"ק ומותר בדרך חזרה כדברי הר"ן דנטלו בשבת מותר להחזיר אף הניחה ענ"ק אבל נתנה לכתחלה אסור וכמ"ש במג"א סל"ו וקשה לי דא"כ כ' רמ"א סעיף א' על הדין בתנור אסור אפי' גו"ק כ"ז שהיס"ב הא אף באין היס"ב ליתסר דהא בתנור לא מהני גו"ק וכן קשה במ"ש בהג"ה והתנור אין חלוק בין להחזיר (והיינו דתנור שבתלמוד)ודוקא במקום

מחצית השקל

עכ"ל. ולענ"ד דא"ל נהגים. דע דתנן במס' בילה דף ל"ג ע"ב אין מלבנין את הרעפים לצלו׳עליהן בי"ט. וא"ר יוחנן ברעפים חדשים עסקינן ואסור מפני שמחסמן ר"ל מחזיקי' בהיסק ראשון והוי כמעביד כלי בשבת וי"ט וכתבו התוס' יש נזהרים שלא לבשל בתחלה בקדר' חדשה בי"ט ולא היא דהכא מיירי בקדרה ריקנית אבל כשמבשלים בה מאכל ל"ש ביה ליבון רעפים והרא"ש כתב להיפך שמכאן יש ללמוד דאין לבשל בכלי חדשה בי"ט דמחסם ליה דחזי' דמדייתי ואין מחזיקים מים עד שיבשלו בה פעם א'. והרב ב"י שם בסי' תק"ב הביא בשם רבינו ירוחם שכ' בשם התוס' כדעת הרא"ש שאסור לבשל בקדרה חדשה: וכתב על זה רבינו ירוחם וזה לשונו ונראה דבקדרות שלנו שכל תיקונן וגמר עשייתן היא בבשולן בתנור של יוצרים שאינו אסור וכן עמא דבר עכ"ל רבינו ירוחם ועל זה כ' הרב"י וכן המנהג פשוט היום וכו' עכ"ל הרב"י ובש"ע סי' תק"ב כ' הרב"י וזה לשונו לדידן מותר לבשל בקדרות חדשות בי"ט עכ"ל מדכ' תיבת לדידן משמע דס"ל כרי"ו דטעם ההיתר הוא משום דקדרות שלנו א"ל חיסום ואין חילוק בין מלאים ובין ריקנים ולכן הוקשה למ"א למה הצריך פה שתהא הקדרה ישנה ועז"כ כמסתפק דאפשר דבריקנית מודה הרב"י ור"ל דהרב"י לא סמך על סברת רי"ו גרידא אלא בצירוף התוס' דהיינו שהיא מלאה דלדעת התוס' אין בו משום חיסום אפי' בקדרות של זמן הש"ס עכ"פ לסמוך על סברת התוס' בקדרות דידן דאיכא לצרף סברת רי"ו דקדרו' דידן כבר נגמר חסומן בתנור יוצרים ולכן כ' בסי' תק"ב לדידן כו' דאיכא תרתי להתירא:(ס"ק לא) ע"פ הכירה דה"ל כירה גרו"ק כו' ושרי להחזיר והכא חזרה היא ולא תחלת שהיה דהא כבר עומדי' ע"ג כירה זו : וכ"מ סי' ש"ח וע"ש במ"א דעדיף הכא מגרו"ק : שע"ג תנורים שלנו (שיש להן דין כירה) כו' כיון שיש מעזיבה כו' והוי כמו שימת קדרה דהכא דהוי כגרו"ק ומ"ש מ"א ע"ג תנורים שלנו שרי ליתן ר"ל להחזיר אבל תחלה שהי' בשבת ודאי אסור. וכ"ז כשהתבשיל חם אבל נצטנן דאית ביה איסו' בישול מבואר הדין בסי' ש"ח: (ס"ק לב) יש למחות כו' א"כ גם כאן שרי דהא עכ"פ שניהם חמין אלא שמא אחד חם יותר מחבירו דא' היס"ב ולא השני. כיון שהקטניות בכלי שני ר"ל אפי' הקטניות ג"כ היס"ב מ"מ דעת הש"ע ל"ל דיש בישול אחר בישול כשא' אינו עומד בחמימות הראשון ולכן כשא' היס"ב ולא השני אסור לערבן משום בישול א"כ אפי' הקטניות היס"ב מ"מ כיון דקי"ל כלי שני אינו מבשל אפי' היס"ב עכ"פ ל"ל דאזיל חמימותו הראשון דהא אינו מבשל לאחרים וכיון שמערה עליהם מכלי ראשון וקי"ל דעירוי מבשל א"כ מערה עליהם רוטב שהיס"ב ומבשל לקטניות. ואפי' שעושים איפכא כו' ר"ל בקטניות ל"ש עירוי דהא בעינן בעירוי שלא יפסיק הקילוח ובקטניות שע"י הבישול מתדבקים זה בזה וגם בלא"ה ל"ש ביה קלוח אלא שנופל כל הגוש בפע' אחת לקער' או יורדים זא"ז ואין מדובקים כלל: אך יש ליזהר כו' כמ"ש ס"ס ש"ח ומ"א כתב שם שהעולם נוהגים היתר להוציאן בכף ואין חוששין להגס' באותו פעם כיון שא"א בע"א וע"ש בט"ז : דה"ל כמטמין כו' דס"ל אם מערב צונן בחמין יש בו משום הטמנ' שמפי' מעש' דאנשי טבריה בשבת דף ל"ח ע"ב שהביאו סילון של מים צוננים תוך אמה של חמין כדי שהצוננים יתחממו והיו הצוננים והחמין מתערבים יחד ואסרו להם חכמים וס"ל דמשום איסור הטמנה אסרו להם אבל התוס' ס"ל דכה"ג לא מקרי הטמנה אלא שהסילון של צוננים הי' יותר ארוך מאמה של חמין. והיה בסוף האמה של חמין סילון של צוננים לבד יוצא אלא ע"י שעברו הצוננים דרך אמה של חמין נתחממין וכה"ג דוקא מקרי הטמנה והכי קי"ל לקמן סי' שכ"ו : ומיהו יש ליתן הקטניות לבסוף לפי שלגבייהו ל"ש עירוי כנ"ל ועדיף מה"ט עפי . לרוטב ואם אין רוטב כו' כנ"ל: שרי ליתן דבדבר יבש שאין בו מרק איכא משום בישול אחר בישול אפי' נצטנן : (ס"ק לג) פאנד"ש כו' ואם יש בו שומן כמ"ש סי' ש"ה סעיף ט"ז והיינו משום נולד שנימוח השומן : (ס"ק לד) שאסור כו' ודעת הרב"י נראה לאסור כ"מ קצת בספרו הארוך ס"ס וגם פה בש"ע מדכ' התירא דפאנד"ש ולא כ' רבותא דינו של הר"ן דבר שאין דרכו כו'. אע"כ דס"ל לאיסור והק' בספר ת"ש למה בפאנד"ש התיר הרב"י הואיל והקדרה מפסקת ליתן אפי' לכתחלה ובסעיף ג' כ' המשכים בבוקר כו' אע"ג דהקדר' מפסקת אינו מתיר אלא חזרה אבל לא ליתן לכתחלה דהא הזהיר שלא יניח הקדרה ע"ג קרקע ע"ש מ"ש. ולענ"ד לפי מ"ש מ"א לקמן סי"ח ס"ק כ"ז א"ש שכ' דוקא דבר יבש שאין בו מרק מותר כה"ג אפי' לכתחלה אבל לא בדבר שיש בו מרק אפי' היא חם וא"כ א"ש האי דסעיף ג' דמשמע דמיירי ביש בו מרק וע"ל סי' ש"ח במ"א שם : (ס"ק לה) ויש מתירים כו' ז"ל ד"מ כתב ב"י נהגו להחזיר כו' והיינו בנדון שכ' פה בהג"ה בתנו' שאפו בו והטעם כיון דלא הטמינו בו הבלו מועט ויש לו דין גרוף וקטום ותנור שלנו דין כירה יש לו ומותר בגרוף וקטום להחזיר אלא שהרב"י פקפק על היתר זה דהא גם בזה אין נזהרים ומניחים הקדרה ע"ג קרקע קודם שיתנהו בתנור. וכה"ג חזרה אסורה ואי משום שסמכו על דעת הר"ן שהבי' רמ"א בהג"ה סעיף ב' דבנטלו בשבת אפילו הניחו על גבי קרקע מותר להחזיר עדיין יש לפקפק שהם מחזירים אפי' קדרה צוננת לזה ודאי אסור ועוד הא לא שרינן חזרה כ"א ע"ג ולא לתוכ' : ונראה דבדבר כו' מכאן מתחילים דברי ד"מ: ודברי ב"י אינן כו'. ר"ל שאין עיקר להסכים עמו כי אם בדבר צונן : דמאי דאמרי' בגמ'. דף ל"ח ע"א לתוכה אסור להחזיר . ול"ע דהר"ן לא כתב היתר זה אלא כשמניחו' ע"ג קרקע דשם הטעם שאסור להחזירו כיון שהניחו' ע"ג קרקע בטלה שהי' קמייתא והוי כנותנו לכתחלה בשבת אבל אם נוטלו משם בשבת אע"פ שהניחה ענ"ק מ"מ לא בטלי שהי' קמייתי אבל איסור תוכה הוא מטעם אחר ואפשר דתוכה יותר י"ל שמא יחתה (ואפי' הוא גרו"ק מ"מ י"ל כמ"ש מ"א סקי"ח) א"כ מה לי אם נטלה מע"ש או בשבת . וזהו דעת המחמירים שהביא רמ"א : דאפי' הטמינו כו' ומקיל יותר מרמ"א (אפשר גם רמ"א מודה לו) דרמ"א לא התיר אלא אם לא הטמינו. ולבוש מקיל אפי' הטמינו רק שיהי' אחר סעודת שחרית: לענין היתר תוכ'. ליישב השגת הרב"י הנ"ל: (ס"ק לו) שלא נצטנן. ואפי' בדבר שאין בו מרק כו'. דע"כ הא דאסר בנצטנן אין הטעם משום בישול דהא רמ"א מיירי שאין היס"ב בתנור וא"כ אפי' יש בו מרק אין בו משום בישול אע"כ הטעם כיון דנצטנן אזיל ליה שהי' קמייתא וה"ל כמניח לכתחלה בשבת וה"ט שייך אפי' בדבר שא"ב מרק. ובספר ת"ש הקשי' ממ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ט בנצטנן לגמרי אסור משום בישול. וכ"כ הטור ור"ל דאפי' באין בו מרק אסור דהוי כנותן לכתחל' בשבת. ולענ"ד י"ל דבס"ק י"ט קאי להשיג ע"ד הב"ח שכ' אפי' לא נצטנן לגמרי אע"ג דאין בו משום בישול מ"מ אסור משום איסור חזרה דהוי כנותן לכתחל' ועל זה חלק מג"א דכמו דאין בו משום בישול דעדיין שם בישול הראשון עליו ה"ה דלא הוי כנותן לכתחל' בשבת ועז"כ אם נצטנן לגמרי יש בו משום בישול דבטל בישול הראשון וממילא דיש ג"כ משום דהוי כנותן לכתחל' דבטלי שהיי' קמייתא אלא דשם מיירי לענין בישול נקט ג"כ איסו' בישול ואפשר דמ"א דס"ל דכ"ה דאיכא משום בישול בטל בישול הראשון ה"ה דהוי כמניח לכתחלה דבטלי שהי' קמייתא : (ס"ק לז) להחם כו' כ' ב"י בשם רשב"א אסור לומר לגוי להדליק כו' והקשה למ"א כיון דמקור דין רמ"א הוא מרשב"א הנ"ל והא רשב"א לא אסר כ"א אמירה לגוי להדליק אבל לא להחם ולמה אסר רמ"א אפי' להחם ועז"כ דכל אחד אזיל לשיטתיה דרשב"א ס"ל אפי' נצטנן לגמרי מותר לישראל לחממו דס"ל אין בישול אחר בישול אפי' נצטנן אא"כ רוצה ליתנו ע"ג האש או ע"ג כירה אז אסור לישראל לעשותו משום שמא יחתה מש"ה הוצרך הגוי לו' שצוהו להדליק דאי לחממו מיהו דע"ג האש אסור בישראל בגוי עכ"פ הוי שבות דשבות דהא הרשב"א ר"ל דאפי' דיעבד אסור וא"כ י"ל דס"ל לרשב"א כמ"ש מ"א בשם מרדכי ססי' זה דאם נוה לגוי לעשות מלאכ' דרבנן אין אוסרים התבשיל ולכן הוצרך הרשב"א לו' שצוהו לגוי להדליק דאיכא איסור תורה לכך אסו' אפילו דיעבד ומזה יליף רמ"א לדידן דס"ל אפי' להחם בנצטנן לגמרי יש בו משום בישול אחר בישול ויש בו איסור תור' ולכן כ' אפי' להחם אסור דיעבד בנצטנן לגמרי: ומיהו י"ל אם לא חממו הגוי ע"ג כו'. מאחר שגדולי פוסקים מתירים כו' והם הרשב"א והעומדים בשיטתו ואע"ג דאפי' חממו ע"ג האש לגדולי פוסקים הנ"ל עכ"פ בדיעבד מותר כיון דלדידהו ליכא איסור תורה כו' מ"מ בזה לא רצה מ"א לסמוך עליהם כיון דלדידן איכא איסור תורה וגם לדעת גדולי הפוס' איכא שבות ולדידן ראוי לקנסו לאסור בדיעבד: (ס"ק ל"ח) ואם עשה כו' פי' כו' וז"ל ד"מ כו' הוא ענין בפ"ע וחידש דין שלא הוזכר בש"ע דבש"ע מיירי שישראל צוה לגוי ובד"מ מיירי שהגוי עשה מדעת עצמו: (ס"ק ל"ט) לא נצטנן. ובאגודה כ' כו' שהטמינה כו' הא דאסרו התבשיל דהא נראה מלשון האגוד' דהשפח' מדעת עצמה

באר הגולה

ק כ"י רפ"ב דנ"ב בשם ר"י ר הר"ן פ"ג דשבת בשם הרשב"א

נתיב חיים

מג"א ס"ק ל"ה ויש מתירין וכו' כ' בית יוסף נהגו להתיר וכו' כמ"ש פ"ב וכו' וז"ל ד"מ ונראה דבדבר כנ"ל

דגול מרבבה

*) היינו לפי מה שהכריע הש"ע בסי' ש"ח ס"ח כדיעה הראשונה וגם גלי מוהר אם קדיר' מפסקת אבל באמת גם לדעת האוסרים שם וס"ל דלא מהני הפסק קדירה מ"מ בפנאדי"ש מותר מטעם שכת' הר"ן כיון דפנאדי"ש הוא דבר שאין דרכו לאפותו ע"ג כיר' ניכר שאינו נותנו שם אלא לחממו ולכך לא גזרינן שמא יחתה ולכך המג"א שם בסימן ש"ח ס"ק ד"ו שהקשה לו שם דברי הש"ע שם עם מ"ש הש"ע כאן בסעיף ג' אהדדי ולא הוקשה לו דברי כאן בסי' זה אהדדי מ"ש בס"ג עם מ"ש כאן בסעיף ה' והיינו משום דפאנדי"ש יש בלא"ה טע' להתיר מטעמו של הר"ן ועוד כיון שאינו מבואר כאן בדברי הש"ע דמיירי שבקדירת חמין עומד על האש ואיכא לאוקמי דמיירי שאינו עומד על האש לכך לא רמי המג"א דברי הש"ע בסי' זה אהדדי אבל באמת אפי' בעומד על האש שרי כמבו' בר"ן ובב"י וע"ש בסימן ש"ח מ"ש שם להגי' בדברי המג"א:

לבושי שרד

ס"ק ל"ב ואם אין רוטב בקטניות כנ"ל : רס"ק ל"ה (°) ז"ל ד"מ כב"י נהגו להחזיר כו' כנ"ל :

מ לכן נוהגין שהעכו"ם מוציאין הקדירות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבים אותן אצל תנור בית החורף או עליו (יח) (כג) ומבערת אח"כ התנור ההוא וע"י זה הקדירות חוזרים ונרתחים אבל מא ע"י ישראל אסור (כד) בכי האי גוונא (תרומת הדשן) אבל אם הקדירות עדיין חמין מב מותר (כה) להעמידן מג אצל (כו) תנור בית החורף מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפילו הניחה ע"ג קרקע וה"ה לסמוך לתנור שאינו גרוף וקטום הואיל והקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו וכן המנהג פשוט להתיר וע"ל סי' שי"ח :

רנד דיני תבשילין המוכנים מע"ש כדי להגמר בשבת .

ובו ט סעיפים :

א א אע"פ שבשר חי מותר להשהותו ה"מ בקדרה אבל בצלי א שאצל (א) האש אסור להניחו סמוך לחשיכה ב שממהר להתבשל ואתי לחתויי וה"מ בבשר שור או עז (א) ג אבל בשר גדי ועוף שהם מנותחים לאברים מותר דלא חיישינן לחיתוי ג שם יחתה בגחלים יתחרך (פי' יצא מגדר הצלי ויכנס בגדר השרוף) הבשר שאינו צריך אלא חמימות באש בלבד ☞ ד ואם הוא בתנור וטח פיו בטיט בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או עז מותר דלא חיישי' לחיתוי ה שאם בא לפתוח התנור ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור ג ויתקשה הבשר ויפסיד: הגה ואין חילוק בזה בין אם הוא חי לגמרי או ד שנתבשל קצת [ב"י] וכל זמן שחלל הגוף שלם אע"פ שאין עליו ראשו וכרעיו מקרי שלם (הגהות מרדכי) (°) ויש מחמירין וסוברים דבתנור טוח בטיט הכל

מגן אברהם

צונן והתירו הבשר שהיה ראוי לאכול צונן : מ לכן כו' · פי' כיון דאסור אמירה לעכו"ם להחם א"כ אסור לומר לעכו"ם להעמיד תבשיל שנתקרר על התנור שהוסק ולכן נוהגין שהעכו"ם נותנין התבשיל שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק : מא ע"י ישראל אסור . דהו"ל כאחד נותן הקדירה ואחד נותן האור דהראשון פטור אבל אסור משא"כ באמירה לעכו"ם דשרי דהא עיקר כוונתם לחמם הבית דשרי כמ"ש בסי' רע"ו ואף על גב דהוי פסיק רישיה לגבי התבשיל מ"מ באמירה לעכו"ם לא קפדינן כולי האי ועסמ"א ובסי' ש"ד סס"א מ"ש ומזה נ"ל היתר שאם נתן העכו"ם מים לתוך הקדירה הקבוע בתנור ונתחממו שמותר הישראל ליהנות מהם להדיח בהם כלים דק"ו היא דהא בתבשיל כשנותנו על גב התנור כוונתו לחממו ואפ"ה שרי ק"ו כאן שאין כוונתו לחמם המים אלא שלא יבקע הקדיר' ואפשר דאפי' נתן העכו"ם המים אחר שהסיק התנור דשרי מטעם שכתבתי ולא דמי לסי' שכ"ו ס"ג וסי' ש"א דהתם כוונתו לחממו עמ"ש סי' רכ"ד דלא כמ"ש בספר של אורות לאסור ע"ש . אבל ישראל אסור ליתן המים אפי' קודם שהסיקו דהוי פסיק רישיה מיהו כשהכלים מלוכלכים בשומן נ"ל דאסור לשפוך רותחים עליהם כמ"ש סי' ש"כ סי"ד ע"ש . ובשם מהר"ף מ"כ שמותר כיון שאינו מכוין אלא לצחצחן ול"כ שיניח הכלי תוך המים ולא יערה עליהם : מב מותר להעמידן. אפי' ישראל: מג אצל תנור . אבל עליו אסור כיון שאינו גרוף וקטום ומשמע מלשון רמ"א דאפילו ליתן עליו קודם היסק אסור כיון דלכשיוסק בתוכו אם גזרינן שמא יחתה בגחלים ומיהו העולם נוהגין היתר בזה ועמ"ש ס"ג דיש להם על מה שיסמכו ונקוט האי כללא בידך דכל הנך שריותא המוזכרים בסי' זה אינו אלא בתבשיל חם אבל בתבשיל קר או שאר דברים קרים עסי' שי"ח איזה אסור משום בישול דאורייתא ע"ש :

רנד א שאצל האש . משמע דבלא קדר שרי : ב שממהר להתבשל . וה"ה לכל מיני קטניות שממהרין להתבשל (רי"ו ועס"ח): ג ויתקשה הבשר. [°] משמע דאם היא בקדירה ל"מ טוח בטיט דהא לא יתקשה (°) ועי' בהג"ה וס"ס בהג"ה ב' וס"ס רכ"ז : ד שנתבשל קצת . ולא הגיע למב"ד שרי והיכא דאסור אסור אפי' הגיע למב"ד להאוסרין בסי' רנ"ג ומיהו

ט"ז מגן דוד

לא : (יח) ומבערת אח"כ התנור. בת"ה סי' ס"ו כתב אפי' נתקרר לגמרי יש להתיר דהשפחה מתכוונת לחמם בית החורף דשרי בה רבנן משום דהכל חולים אצל הצנה וכהאי גוונא דהחמין נרתחים ע"כ מאליהם בודאי וע"ד כן היא מושיבתו על התנור מ"מ בשעה שהיא מושיבתו על התנור אין שום אדם בתנור והבערה דאח"כ עיקר הכוונה היא לבית החורף ואף כי פסיק רישיה הוא לענין החמין מ"מ יש לחלק בשבות דרבנן בין מתכוין גמור ללא מתכוין דפסיק רישא והכי אשכחן [°] בתשו' מהר"מ במרדכי בשבת פרק הזורק אההיא דב"ה שע"ג חפירה שסביב עכ"ל ומדברי רמ"א כאן משמע שלא התיר אלא בלא נצטנן לגמרי אלא יש בו קצת חמימות אז שרי אבל באמת אין חילוק דאם היה אסור כאן בנתקרר לגמרי היה לן לאסור אפי' בקצת דאפילו ברותח אסור להחזיר בשבת לתנור שאינו גרוף וקטום זה פשוט לעיל ובעיקר היתר זה לא עמדתי ע"ד בעל ת"ה דנראה לדמות זה למ"ש הטי"ד סי' קי"ג לפיכך אם ידע העכו"ם שהיה בשר בתנור אפי' חממו ליבש בו כלי אסור חיישינן שמא כוון גם לבישול בשר עכ"ל א"כ דאפי' לענין איסור בישולי עכו"ם שאין לו עיקר מן התורה החמירו לחוש שמא נתכוין לבישול הבשר ועכ"פ בישול הבשר הוא טפל ליבוש הכלי ואפ"ה אסור א"כ כאן שהעכו"ם מתכוין בבירור לחימום התבשיל וע"ד כן מושיבו שם ומטעם זה אסור לישראל להושיבו שם ולמה נתיר אח"כ בהבערת התנור כיון שעיקר כוונה שלה להחם הבית החורף (°) והלא כוונתה גם על התבשיל ואפי' היה ספק כה"ג לאסור שמא כיונה גם על התבשיל כמו התם וכ"ש שיש כאן ודאי ומ"ש בת"ה ממרדכי דפ' הזורק אינו ענין לזה דהתם אין מתכוין כלל שיכן הגולה נופלת ע"ש משא"כ כאן דניח' ליה בזה ועושה העכו"ם פעולה בשביל זה ותו דהכא קי"ל בסי' זה כל מה שאסור ע"י ישראל אסור ג"כ ע"י עכו"ם אפי' דיעבד כמ"ש ב"י בשם הרשב"א בסי' זה בתשו' ס"ח ולמה נחלק כאן ועוד נ"ל דגם בת"ה לא התיר אלא בנדון שלו שכתב האי תשובה על השאלה שכתב שם יש בני אדם שאין להם תנורים מיוחדים לאפות בהם ולהטמין חמין ומטמינים באותו תנור שבבית החורף ולמחר בשבת השפחה מוציאה כל החמין מהתנור ומושיבתו על גבי התנור מבפנים בבית החורף ואז מבערת האש בתנור כדי לחמם בית החורף כו' עכ"ל בנידון זה אין איסור כ"כ כיון שהשפחה מוכרחת ליקח התבשיל מן התנור בשביל חימום בית החורף וע"כ אם מעמידים באותו פעם על התנור בפנים אינו נראה ומבורר כ"כ שהוא עושה בשביל החימום שאח"כ אנו שיש לנו תנור מיוחד להטמנת חמין ובשבת לוקחתו מאותו תנור ומעמידו על התנור שבבית החורף הכל רואין שהוא עושה בשביל החימום ומה לי שהחימום קודם לו או מאוחר לו ע"כ נלע"ד שאין לבעל נפש לסמוך על היתר זה :

רנד (א) אבל בשר גדי ועוף כו' מותר כו'. פי' אפי' לא הגיע למב"ד כיון דלא חיישינן לחתויי והא דאסר בסעיף ב' קודם מב"ד ומשמע אפי' בשר גדי היינו על גבי האש דחזי' דלא חייס לחירוך הבשר כיון דמניחו על הגחלים ע"כ חיישינן שם שמא יחתה למהר הצלייה אבל אחר מאכל ב"ד שרי

באר הגולה

א שבת י"ח ב' שם כלישנא בתרא וכרב ירמיה הרי"ף ורמב"ם בפ"ג והטו' ג כפי' רמב"ם שם ד שם בגמרא ה לפי' רמב"ם שם

נתיב חיים

רנד (°) ברמ"א סעיף א'. ויש מחמירין ואוסרין : נ"ב אף ע"ג דלענין טוח בטיט יש קולא . מ"מ דבגלי דאין קיימי' ביה הוא מחמיר ומה שהקשה ט"ז ע"ש לק"מ דלפי מה שפסק רמ"א בסי' רנ"ג דכמב"ד מותר לשהות א"כ השתא אין לו לרב לכתוב אלא לחומרא ולא לקולא דאפי' לטעם חירוך ג"כ מותר כשהגיע למב"ד ודו"ק : (במג"א ס"ק ג') משמע דאם הוא בקדירה ובשיל ולא בשיל לא מהני טוח בטיט דהא לא יתקשה ועיין בהג"ה וס"ס בהג"ה וסי' רכ"ד כנ"ל :

לבושי שרד

ט"ז ס"ק י"ח (°) בתשובת מהר"ם במרדכי בשבת פ' הזורק אההיא דבית הכסא שע"ג חפירה וכו' כנ"ל : שם והלא כוונתה גם על התבשיל וכ"ש שיש כאן ודאי כנ"ל :

רנ"ד מג"א ס"ק ג' וע"ל בהגה וס"ה בהגה ב' וכו' כנ"ל . ור"ל בהגה שני' שבסעי' ה':

יד אפרים

סי' רנ"ד ס"א בש"ע ואם הוא בתנו' וטח פיו בטיט כו' וכתו' בפמ"א ח"ה סי' פ' שורפי יי"ש מתבואה וסמוך לחשיכה לא נגמר הי"ש כו' וע"ש שכתו' כיון דהטיפות מזיעת התבואה באה בשב' הוי נולד . ולדעת בעל התרומו' שהביא ב"י סי' שי"ח אף באלף לא בטל וגם התוס' בשבת דף י"ט ד"ה שמן כ' דדוק' שם ובוזר שריסקן כו' מכל מקום כיון דמילי דרבנן ניהו ראוי לסמוך במקום פסידא כו' ע"ש · ואני תמה דהאו לבעה"ת והתוס' יש בזה איסור עולם רק לאותו שבת בלבד ומבואר שם דאין הכוונה רק לענין לשתות באותו שבת ובזה לא שייך פסידא ול"ע :

שערי תשובה

סי' רנ"ג (כד) בכה"ג עבה"ט ועיין שו"ת בית אפרים סי' ד"א דקאוי' מבושלת צוננת שהעמידה המשרתת ישראלית בשבת על תנור בית החורף קודם שהוסק מותר לשתותה רק שיזהיר על להבא שלא יעשו כן וע"ש דאין ראיה מהך דאחד נותן הקדירה דהתם הישראל שהוא בר חיובא נתן את האור הלכך יש כאן פטור אבל אסור משא"כ היכא שהעכו"ם הוא הנותן האור וקצת י"ל דגרע אם גברי המסיק הוא בעצמו מעמיד קודם הסקה שאז דעתו בהסקה זו על חימום התבשיל אלא שיש לומר שאין כוונתו רק לחמם אבל לא שיגיע לשיעור בישול ע"ש :

באר היטב

סעיף ט"ו : (כג) ומבערת. ופי' כיון דאסור אמירה לנכרי להחם אם כן אסור לומר לעכו"ם להעמיד התבשיל שנתקרר על התנור שהוסק . ולכן נוהגין שהעכו"ם נותנין התבשיל שנתקרר לגמרי על התנור קודם שהוסק מ"א. וט"ז חולק על היתר זה וכ' שאין לבעל נפש לסמוך על היתר זה ע"ש באורך : (כד) בכה"ג . דהו"ל כאחד נותן הקדרה ואחד נותן האור דהראשון פטור אבל אסור משא"כ באמירה לעכו"ם דשרי דהא עיקר כוונתם להחם הבית דשרי כמ"ש ס"ס רע"ו . ומזה נ"ל היתר שאם נתן העכו"ם מים לתוך הקדירה הקבוע בתנור ונתחממו שמותר הישראל ליהנות מהם להדיח בהם כלים ואפשר דאפי' נתן העכו"ם המים אחר שהוסק התנור דשרי אבל ישראל אסור ליתן המים אפי' קודם שהסיקו מיהו כשהכלים מלוכלכים בשומן נ"ל דאסור לשפוך רותחים עליהם ובשם מהר"ף מ"כ שמותר כיון שאינו מכוין אלא לצחצחן ול"כ שיניח הכלי תוך המים ולא יערה עליהם מ"א : (כה) להעמידן . אפי' ישראל : (כו) תנור . אבל עליו אסור כיון שאינו גרוף וקטוף ובתנורים שלנו שרי ליתן אפי' האש בתוך התנור כיון שיש מעזיבה המפסיק בין האש וכ"כ מהרי"ל אם הניח עץ או דף על תנור מותר להניח עליה קדירה. ונקוט האי כללא בידך דכל הנך שריותא המוזכרים בסי' זה אינו אלא בתבשיל חם אבל בתבשיל קר או שאר דברים קרים עסי' שי"ח איזה אסור משום בישול דאורייתא מ"א ועיין ס"ס רנ"ט בקיצור דינים :

האש

הגהות רעק"א

בהיס"ב אבל אין היס"ב שרי הא אף אין היס"ב לא עדיף מגו"ק דלא מהני בתנור שבתלמוד ול"ע : מג"א ס"ק מ"א כמ"ש סי' ש"ך ב"י היינו מדין נולד וקשה לי אמאי אינו אסור מדין מבשל אף דשומן קרוש הוי כמו יבש אף דנימוח אח"כ עיין מג"א סי' ש"ח ס"מ היינו התם כשנמוחו אצל האש הוא קרוש ואח"כ כשנימוח אינו עושה דבר אבל הכא כיון שבא מועט רותחים על השומן נתכה ונמוח וכששופך אח"כ עוד הרותחים הוא מבשל הלא א"כ אף באינו מכוין אלא לצחצחן ליתסר דהוי מבשל ופ"ר ואולי י"ל דע"י התלת השפיכה שבא על השומן נעשה השומן רותח דכלי שני וסמכי' על הדין דבלא נצטנן לגמרי אין בשול אחר בשול כמ"ש המג"א כאן סקל"ד אף דנלע"ד דזהו רק כשלא נצטנן לגמרי מבשולו דלא פקע שם בשול ממנה אבל בנצטנן לגמרי דאזדא שם בשול ממנו אם אח"כ הורתחו מעט הוי דבר חדש ואסור לגמור בשולם דמ"מ כיון דבתחלה כשהיה השומן קרוש אף דנצטנן לא אזדא שם מבושל ממנו ובשנימוח ונעשה לא הוי רותח קצת כשאר שם בשול עליו והוי אח"כ בכלל אין בשול אחר בשול ודו"ק ועדיין צ"ע לדינא :

ואם

ביאור הגר"א

מותר אע"ג שנהנה כיון שיכול לאכלו בלא כך : ומבערת אח"כ התנור. דאין מתכוין בשביל הקדירה ואע"ג דפסיק רישא הוא מ"מ אינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש תוס' בכריתות כ"ב וביומא ל"ד ב' והוי שבות דשבות ואע"ג דאף דבדרבנן אסור פסיק רישא כמ"ש בביצה ל"ו ותסברא כו' ואע"ג דאין במינו נילוד ובשבת ק"כ ב' בהא אפי' ר"ש מודה כו' וכן אמירה אסור אף באיסור דרבנן כנ"ל ואפי' עשאו מעצמו כנ"ל מהא דביצה וכן מנכרי שבא לכבות שם קכ"א א' דכותה גבי נכרי כו' מ"מ אמירה בפסיק רישא מותר שבשניהם איסורין קלין. תה"ד. ול"ע דפסיק רישא דוקא בדלא ניחא אבל בדניחא אסור מדאורייתא מדאמרינן ק"ג א' והא אביי ורבא כו' ופריך שהא חייב ושם קל"ג רבא אמר אפי' תימא כו' וגם מה שחילק האיסורין דוחק גדול. ונראה שגם רמ"א לא סמך עצמו ע"ז ואין מתיר רק בכה"ג שלא נצטנן לגמרי וז"ש לכן נוהגין כו' ר"ל בכה"ג : **אבל ע"י ישראל.** ביצה ל"ד א' אחד כו' : **חם ומבושל.** כנ"ל בס"ב :

סי' רנד ס"א **אע"פ.** תוס' שם ד"ה האי. כ' בה"ג דבגלי איירי מדפריך מאין צולין וכן לקמן משלשלין כו' ולהכי ברחא ולא שריק אפי' בחיי' אסור : **שאצל אש.** לשון הש"ע מדוקדק שר"ל לאפוקי ע"ג גחלים שאז בכ"ע אסור כמ"ש בס"ב והטור שכ' אצל האש ר"ל בתנור וכמ"ש רש"י : **בבשר שור.** רמב"ם וכ"ה בירושלמי פ"א הלכה ה': **או עז.** פי' כר' ירמיה ללישנא בתרא מדאמרינן שם האי קרא כו' וכן שם כ' א' והאמר מר גדיא כו' רי"ף ותוס' שם אבל בה"ת והמרדכי פ' כהגאונים שפ' כרב אשי ומ"מ כתב דלא מיכתחי אסור ואף ר"א מודה שגי' שלהם והא אר"א בין שריק בין כו' התם מיכתח כו' ול"ג תי' גדיא ופי' דלא מיכתח אינו מתבשל מהרה ולפיכך מודה ר"א דאסור ובזה נסתרה ראיית תוס' וכן ראיה שנייה של תוס' מדמשני למעלה משום דקשי ליה זיקא אלא כו' ג"כ אינה ראיה ככ"ל דהא ל"ק אלא במקום שא"ל לחיתוי בשר מנותח דוקא : **ועוף.** סה"ת והג"מ : **שהם.** שם כ' א' : **ואין חילוק.** ר"ל במקום שמותר אפי' בבשיל קצת ולא הגיע למב"ד מותר

מחצית השקל

עצמה הטמינו ולא צוה לה אחד מבני בית וצ"ל משום חומרא או שלא הי' שם בני תור' וכמ"ש בס"ק שלפני זה גם בלא"ה נ"ל דלא אסרו התבשיל כ"א מצד חומרא דהא אפי' צוהו אם לא עשה גוי כ"א איסור דרבנן לא קנסינן לישראל לאסור דיעבד וכמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה בשם מרדכי אם לא שנא' דהאגוד' חילק על מרדכי הנ"ל והוא דוחק לכן נכון לו' דהאגוד' מצד חומרא אסר כנ"ל:(סק"מ) לכן כו' פי' כו' בא ליישב איך שייך לשון לכן דהא בדין א' לא התיר רק דיעבד וגם דוקא שלא נצטנן לגמרי ובדין שני מתיר אפי' לכתחל' ואפי' נצטנן לכן כ' מ"א דהאי ולכן הוא להיפך וקאי על האיסור:(ס"ק מא) ע"י כו' דהראשון פטור אבל אסור וה"ה הכא דאם ישראל מעמידו על גבי התנור קודם היסק הוי ישראל כדין נותן הקדר' ואח"כ כשמסקת הגוי הוי הגוי נותן את האור דמ"מ הישראל פטור אבל אסור: דשרי כמ"ש סי' רע"ו ר"ל דשרי לו' לגוי שיסיק לו משום דהכל חולים אצל צנה ועוד טעמי' אחרים המבוארים שם לא קפדינן כ"ה. ר"ל אע"ג דפסיק רישיה אסור אפי' באיסור דרבנן כמ"ש מ"א סי' שי"ד דלא כת"ה ע"ש מ"מ בשבות דאמירה לגוי דאין ישראל עושה מעש' הקילו כדלעיל בסעיף א': ומזה נ"ל היתר שאם נתן הגוי מים כו' לאו דוקא אם נתן דהיינו דיעבד דה"ה לכתחלה דשרי דהא יליף לה בק"ו מתבשיל ובתבשיל הא שרי לכתחלה ונקט לשון דיעבד משום סיפא באם נתן הגוי המים אחר שהוסק דנסתפק מ"א ואפשר דאעפ"כ מותר אבל לכתחל' פשיטא ליה דאסור : אבל ישראל כו' דהוי פסיק רישי' כו' ובס"ס רנ"ד כ' טעם אחר שמא יחתה: מיהו כשהכלי' מלוכלכים כו' נ"ל דאסור ומשום נולד דהשומן נימוח : ול"כ שיניח כו' לא יערה דאם מער' עליהן הוי כאלו מרסקן בידים ובזה יש ליזהר כמ"ש בסי' ש"כ סעיף י"ד דהרא"ש הי' נזהר להטיל מים תוך השלג אבל כשמניח הכלים תוך החמין דהשומן נפשר ממילא שרי וכמ"ש לקמן סי' ש"כ דמותר ליתן שלג וברד לתוך המים אע"ג דנפשר תוך המים ע"ש וכ"כ בסי' ת"ש: (ס"ק מג) אצל תנור כו' וי"ל ע"מ שיסמוכו והיינו כמ"ש שם כיון שיש הפסק מעזיב' ה"ל כגו"ק ואע"ג דכתב שם בשם מהרי"ל דבעינן שיתן שם דבר מה להפסיק משום הכירא מ"מ קודם היסק הקילו: אבל בתבשיל קר או שאר דברים קרים עסי' שי"ח כו' ומ"מ בדבר קר אפי' אין בו מרק דלית ביה משום בישול מ"מ אסור דהוי כנותן לכתחל' וכמ"ש ס"ק ל"ו ואפי' גו"ק אסור וכן מכיר' לטמוני או איפכא אסור כדלעיל ס"ק כ"ג דהוי כנותן לכתחלה :

סי' רנד (ס"ק א') שאצל כו' כדי להבין דברי ש"ע צריך להציע דברי הש"ס ופוסקים המצטרכים פה דאיתא דף י"ח ע"ב השתא דאמר מר כל מידי דקשה ליה זיקא לא מגלי צ"ל לחיתוי ולכן בשר גדי אפי' לא שריק פי התנור בטיט שרי וברחא היינו עז וטח פי התנור ג"כ שרי לכ"ע אבל עז ולא שריק פי התנור פליגי ר"י מדפתי אוסר ור"א שרי ופריך לר"א והתנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבע"י כמב"ד ולר"א הא בכל ענין שרי ולמה הצריכו מתני' שיצולו מבעוד יום ומשני התם בבישרא אגומרא דמודי ר"א וכ' התוס' והרא"ש בשם בה"ג דאע"ג דחי לגמרי מותר סמוך להסיק' כדלעיל סי' רנ"ג מ"מ סוגיא דהכא דמיירי בגלי אפי' חי אסור ויש פוסקים כר"א אבל רוב הפוסקים פסקו כר"י מדפתי וכן פסק בש"ע ונחלקו רש"י והעומדים בשיטתו עם הרמב"ם ועומדים בשיטתו בפירוש' דשמעת' הרמב"ם ס"ל הא דאמרי' והשתא דאמרי' כו' דקשיא ליה זיקא כו' האי סתירא לא אצטריך לגדי דבגדי הטעם כיון דבשרו רך ובחימום מיעוט סגי לכן ל"ח שיחתה דאם יחתי' יתחרך מרוב החום: והתירא דקשיא ליה זיקא אצטריך משום עז דבשרו קשה. ויש לחוש לחיתוי לכן לר"י מדפתי לא הותר כ"א בשריק פי התנור ואז ל"ל שיחתי' דאי יחתי' היה צריך לגלות פי התנור ולאחר קודם הפתיח' הי' החום מתקמץ וע"י הפתיח' יכנס האויר ויקרר התנור ויתקשה הבשר וכמ"ש בש"ע. ולפ"ז גדיא מותר אפי' פי התנור מגולה לגמרי ואינו מכוסה כלל דהא ל"ל שיחתי' כיון דא"ל חיתוי אם יחתה יתחרך ויפסיד ולר"א דגדי ועז דינייהו שוה ומותר בכל ענין א"כ הא דתנן אין צולין בשר כו' ומשני התם בבישרא אגומרא ופי' הרמב"ם דמונח על הגחלים ממש וכה"ג אפי' בשר גדי אסור שמא יחתה ואי ע"י חיתוי יתחרך מ"מ חזינן דניחא ליה במהירת הצלי אע"ג דמתחרך דהא הניחו על גבי גחלים ובודאי יתחרך ע"כ שיטת הרמב"ם והוא שיטת הרב"י פה. אבל רש"י ס"ל דהא דאמרי' כ"מ דקשיא ליה זיקא כו' קאי אהתירא דגדי דמש"ה בגדי ל"ח שמא יחתה משום דקשי ליה זיקא, וא"כ בגדי ג"כ לא הותר אא"כ פי התנור סתום דאי פתוח למה לא ניחוש לחיתוי הא בלא"ה הרוח יכנס בתוכו אלא דעז דלא קשיא ליה זיקא אפי' התנור סתום. אסור דחיישי' לחיתוי דחיישי' שמא יגלה פי התנור ולכן בעינן לר"י מדפתי שיהי' פי התנור שריק בטיט וכה"ג אית ליה הכירא ולא אתי לחיתוי ולפ"ז הא דמשני הש"ס לר"א דמתני' מיירי בבשרא אגומרא פירוש שאין צלייה תוך התנור אלא בחוץ על גבי גחלים ולאו דוקא אלא ה"ה אצל הגחלים וכתבו התוס' דה"ה אם מונחים תוך התנור אלא שפי התנור מגולה ואין לו כסוי כלל ג"כ אסור דניהו דר"א לא בעי בעז טיחת פה התנור בטיט מכל מקום עכ"פ כיסוי בעי דלא עדיף מגדי דבעי כיסוי דאל"כ ל"ל דקשה ליה זיקא כנ"ל ורמ"א בהג"ה פסק כשיטת רש"י : ומעתה אשוב לדברי מ"א ס"ק א' שאצל האש משמע דבלא קדר שרי דלשון אצל האש משמע בלי קדרה אבל בלי קדר אין לו דין צלי ושרי היינו בחי לגמרי ובקדרה אינו ממהר לבשל ובחי ל"מ חתוי כדלעיל ר"ס רנ"ג אבל כשהתחיל להתבשל יתבאר דין בלי קדר אח"ז : (ס"ק ג) ויתקשה כו' בקדרה ל"מ כו' וע"ל בהג"ה. ר"ל דלדעת הג"ה דס"ל כשיטת רש"י א"כ הוא טח בטיט אפילו בקדר' שרי דהא טעם לרש"י דע"י טיחה אית ליה הכירא אם כן מה לי אם היא בקדירה או לא וכן כתב מגן אברהם בסק"ה : (ס"ק ד) שנתבשל כו' והיכי דאסור כגון עז ולא שריק : להאוסרים בר"ס רנ"ג והוא דעת הרב"י שם דפסק כמ"ד לשהות תנן דגם לשהות אסור אפילו הוא כמאכל בן דרוסאי א"כ הוא גרוף וקטום והוא דעת הרי"ף דמחמיר וכיון דהוא עז ואינו טוח דאין סברא להתיר כאן יותר מבשאר שהיה לכן להרי"ף אפילו הוא כמאכל בן דרוסאי אסור באינו גרוף וקטום משא"כ לדעת המקילים בסימן רנ"ג והוא דעת רש"י דס"ל להחזיר תנן אבל לשהות אם הוא כמב"ד מותר אפי' אינו גרו"ק הוא הדין הכא דשרי : ומיהו בקדירה היינו בלי קדר אפי' גדי אסור להרי"ף (והם האוסרים בר"ס רנ"ג) דהא הרב"י פה דפסק כהרמב"ם דטעם היתר גדי משום דחום מיעוט סגי ליה וא"ל חיתוי וכשהוא בלי קדר צריך חום רב ואם כן להרב"י דכתב בר"ס רנ"ג דלשהות אסור באינו גרו"ק אפילו נתבשל כמב"ד ה"ה בגדי אפילו הוא

כמב"ד

ה הכל שרי ועל גבי האש ן שהוא מגולה הכל אסור ובתנור שפיו מכוסה אלא שאינו טוח בטיט אז יש לחלק בין גדי ועוף ושאר בשר כדרך שנתבאר והכי נהוג כסברא זו. (טור והגהות אשירי וב"י בשם רש"י סמ"ג וסמ"ק וסה"ת):

ב ° * ו אין צולין בצל וביצה או בשר ז על גבי גחלים אלא כדי שיצלה מבע"י ז משני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא ח חצי (ג) בישולו ט אפי' הוא בשר גדי ח דכיון שהניחו על גבי גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואפילו שיתחרך הלכך חיישינן שמא יחתה אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי לא חיישי' דלמא אתי לחתויי אפילו אם הוא בשר שור שמאחר שהוא ראוי לאכילה י למה יחתה להפסידו :

ג יא ט אם עבר או שכח ונצלה בשבת באיסור (ג) אסור:

ד י פירות שנאכלין חיין מותר ליתנם יב סביב הקדירה יג אע"פ שאי אפשר שיצולו קודם (ד) שחשכה ומיהו צריך ליזהר שלא יחזור הכיסוי אם נתגלה משחשיכה ושלא להוסיף עליו עד שיצולו מפני יד (ה) שממהר לגמור בישולם בשבת :

ה כ אין נותנין סמוך לחשיכה פת בתנור אלא כדי שיקרמו (פי' שיעלה על פני הלחם קרום וקליפה מחמת האש) טו פניו (ב) המדובקים בתנור ולא חררה על גבי גחלים אלא (°) כדי שיקרמו פניה שכנגד האש : הגה וכל שפורסה

ואין

°עיי' רנד ס"ד

ט"ז מגן דוד

אפי' בשר שור מאחר שראוי לאכילה למה יחתה להפסידו אבל אצל האש יש חילוק בין גדי לשאר בשר דבגדי מותר אפי' אין טוח בטיט והיינו באברים אבל בשלמים הוי גדי כשור ובעי' טיט דוקא ובטיט מועיל משום דרוח קשה אפי' לשור כיון שהתנור מלטה זהו דעת רמב"ם לפי פי' הרב המגיד אבל הטור אינו מחלק בין ע"ג האש לאצל האש אלא בין בישול לצלי לחוד וס"ל דבצלי שאצל האש או על האש יש בו קולא וחומרא נגד בישול דהיינו חומרא שקודם מב"ד אסור לכ"ע משום שמא יחתה ואפי' בחי לגמרי דמותר לעיל לד"ה בתנור כאן בצלי אסור שמא יחתה מפני שממהר לצלות אצל האש וקולא דבבישול יש איסור לשהותו להרי"ף ורמב"ם בסי' רנ"ג אפי' במצטמק ויפה לו וכאן מותר אפי' אחר מאכל ב"ד לחוד דכיון שראוי לאכילה די לו בחמימות מועט ולא יצטרך לחתויי וזה מוכרח בטור מדכתב סתם אין צולין בשר כו' אלא כדי שיצולו כמב"ד משמע אפי' בסתם צלי שהיא אצל האש דאל"כ היה לו לכתוב כאן ע"ג גחלים כמ"ש אח"כ גבי חררה וכמ"ש הרמב"ם א"ל בשר ע"ג האש כו' אלא ודאי דהטור ס"ל דאפי' אצל האש מותר אחר מב"ד ולפ"ז צ"ע למה כתב רמ"א בשם יש מחמירין כו' דהיינו דעת הטור דס"ל ע"ג האש הכל אסור והא יש ג"כ קולא לענין אחר מב"ד ומ"ש אחר כך אז יש לחלק בין גדי כו' כדרך שנתבאר כו' אינו קאי על כל מש"ל דלפי מ"ש בדיעה קמייתא הוה היתר בגדי מכח שיש בו חירוך והיינו אצל האש או בתנור אפי' פתוח ולהטור היתר הגדי הוא משום שהרוח קשה לו והיינו דוקא בתנור סתום דלא יפתחנו בשביל זה אבל סברא דחירוך וקלקול לא ס"ל וא"כ אצל האש נמי אסור קודם מב"ד אלא קאי אמ"ש דהיתר הגדי אינו אלא במכוסה דאז דוקא הרוח קשה לו אבל שלם דינו כשור : (ב) המדובקים בתנור. בטור וברמב"ם

מגן אברהם

ומיהו בקדירה אפי' גדי אסור להרי"ף וסייעתו וכמ"ש רסי' רנ"ג : ה הכל שרי. אפי' בקדירה כיון שאינו מוכן לחתות שהרי סתום היא : ו שהוא מגולה. משמע אפי' הוא בתנור כל שאינו מכוסה כלל אסור לאפוקי מהסברא הראשונה שסוברת שבשר גדי שרי ומיהו כשגלה כמב"ד שרי אפי' להאוסרין ברסי' רנ"ג בקדירה דהא איכהו מפרשי' הא דתנן אין צולין וכו' אלא כדי שיצולו מבע"י כמב"ד בבשרא אגומרי היינו שהוא מגולה וא"כ כמב"ד מיהא שרי משא"כ לסברא הראשונה אין היתר כמב"ד אלא כשמונח על הגחלים ממש וכמ"ש ס"ב ומיהו משמע במאור דאף לסבר' השניה דוקא בתנורים שלהם שהיו קטנים והיו חוששין שמא יתחרך כדאיתא במסכת ביצה אבל בתנורים שלנו אין היתר אלא כמב"ד להאוסרים בקדירה בסימן רנ"ג : ז על גבי גחלים. סמוך לגחלים ולא ע"ג גחלים ממש דהיאך יקח הבשר מעל הגחלים אולי אין נכבין עדיין (מרדכי) ועמ"ש סימן רנ"ג סס"א ולהרמב"ם צ"ל דהא"כ שממתין עד שכבו עס"ד : ח חצי בישולו. עבי"ד סי' קי"ג די"א שהוא שליש בישולו והכא פסק לחומרא משום חומרא דשבת: ט אפי' הוא בשר גדי. *)ואפי' שריק אסור להרב"י בס"ה משא"כ לרמ"א שם שרי בשריק: י למה יחתה להפסידו. אבל כשאינו מונח על הגחלים ממש לא מהני כמב"ד להרב"י דהרי אינו מפסידו בחיתוי וכמ"ש ס"א : יא אם עבר . ודוקא כשנתן ע"ג האש שהוא מגולה אבל כשנתן לתוך התנור מכוסה אפי' בשר עז שרי בדיעבד מאחר °) דיש מתירין לכתחלה (כ"ח) ועמ"ש ססי' רנ"ג דה"ה לכל כיוצא בזה : יב סביב הקדירה . פי' סמוך לגחלים דאל"כ אסור להרי"ף וסיעתו כמ"ש הרב"י (°) בסימן רנ"ג וססי' רנ"ד ועס"ב : יג אע"פ שא"א וכו' . דחשיבי כמו שנתבשלו כמב"ד דהרי ראוין לאוכלן חיין ונ"ל דבצל בס"ב דאסור (°) אע"פ שלפעמים אוכלין אותו חי מ"מ אין טוב לאכלו כמו תפוחים וה"ה לכל דבר שאין טוב לאכלו חי דאסור °) וכ"כ באגוד' דתפוחי יער שאין נאכלין חיין אסור לצולן : יד שממהר לגמור . וכ"ש שאסור להניחם בשבת סמוך לתנור אפי' קודם שהוסק ועססי' רנ"ג: טו פניו המדובקים . כ"ל דס"ל דזה יותר בקל מתקרם דס"ל דבאיזו צד שמתקרם סגי ולכן גבי חררה נמי סגי כשיקרמו פניה שכנגד האש דשם פשיטא שהצד

שכנגד

באר הגולה

ו שם ז בית יוסף מהא דמנחות ל"ז ומהרמב"ם פ' ט' דשבת ח הר"ן והר"ס שם בפרק ג' דשבת ובהגהות אשרי סוף פ"ק דשבת י טור בסימן רנ"ז בשם רשב"ם והתוספות והרא"ש בריש פרק ו' דשבת כ שם

עטרת זקנים

רנד * אין צולין בשר כו' אע"פ שכבר כ' בריש הסימן דצלי שאצל האש אפילו חי אסור להניחו סמוך לחשיכה מ"מ כת' ג"כ הא דאין צולין לאשמעי' דבכדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי שרי ואין להקשות הלא כת' רבינו לעיל בסימן רנ"ג דלהרי"ף בבישול אסור לשהות אפילו בנתבשל כמאכל בן דרוסאי וכאן בצלי דגרע שרי וי"ל דכאן איירי כשהבשר ובצל הם עצמם מונחים על האש ולכן כיון דהגיע למאכל בן דרוסאי אם יחתה בגחלים יחרוך אותה ומ"ה לא חיישי' לחיתוי אבל לרש"י ור"י איירי כאן אפילו שאינן רק סמוכים לאש וקמ"ל דבצלי שרי לשהות כמאכל בן דרוסאי כמו בבישול קדירה ע"כ :

נתיב חיים

°) במג"א ס"ק י"א · דיש מתירין לכתחיל' . כ"ב היינו הפוסקים כרב אשי דברתא ולא שריק שרי : ס"ק י"ב וכ"כ באגודה דתפוחין חיין כנ"ל :

דגול מרבבה

*) נ"ל דצ"ל כיון שמונח על הגחלים אף שיפתח התנור לא יצטנן יתקשה :

לבושי שרד

ס"ק יב (°) בסי' רנ"ג וססי' רנ"ד ועס"ב כנ"ל: ס"ק יב אע"פ שלפעמים שאוכלין אותו חי וכו' דתפוחי יער שאינו נאכלין חיין לצולן אסור כנ"ל : ש"ע סעי' ה (°) כדי שיקרמו פניו עיין מנחת יעקב כלל ע"ה ס"ק זיין :

באר היטב

רנד (א) האש · משמע דבלאי קדר שרי מ"א : (ב) בישולו. ועי' סי' קי"ג די"א שהוא שליש בישולו והכא פסק לחומרא משום חומרא דשבת : (ג) אסור . ודוקא בשנתן על גבי האש שהוא מגולה אבל כשנתן לתוך התנור מכוסה אפי' בשר עז שרי בדיעבד . ב"ש מ"א : (ד) חשיכה . דחשיבי כמו נתבשלו כמב"ד דהרי ראוין לאוכלן חיין ונ"ל דבצל בס"ב דאסור דאין טוב לאוכלן חי כמו תפוחים וה"ה כל דבר שאין טוב לאוכלו חי דאסור מ"א : (ה) שממהר . וכ"ש שאסור להניחם בשבת סמוך לתנור אפי' קודם שהוסק ועי' ס"ס רנ"ג מ"א

ביאור הגר"א

מדפריך מאין צולין : וכ"ז שחלל. מדאמר גבי פסח התם לא מנתח ושם נא' על ראשו ועל כרעיו : ויש מחמירין. לשיטת רש"י דטעם דגדיא משום דקשי ליה זיקא ולכן מה שאוסר בס"ב ע"ג גחלים ל"ד דה"ה אצל הגחלים ואף בתנור כ"ז שהוא פתוח דלא שייך קשי זיקא שבלא"ה פתוח וז"ש וע"ג האש שהוא מגולה ר"ל כ"ז שהוא מגולה נקרא בשרא אגומרי ור"ל דל"ת לשון הגמ' בשרא אגומרי דמי' ע"ג האש וכן לשון הטור הכ"ל אצל האש וכן הוכיחו תוס' שם ד"ה התם וא"ת לרב אשי דשרי *מתני' דאין נותנין את הפת כו' ומשלשלין כו' הלא"ה אסור וי"ל דמיירי שהתנור פתוח דהוי כמו בשרא אגומרי ולא כ' דאחר כמב"ד מותר כמ"ש בס"ב דהוא פוסק כר"א דסי' רנ"ג ס"א ובלא"ה שרי : ס"ב ע"ג גחלים . דוקא לפי' הרמב"ם : חצי בשולו. על פי' הרמב"ם עמ"א : אפי' הוא. כמ"ש התם בבעיא כו' ולרב אשי אין חילוק בין גדיא או ברתא ועיין מ"ש רמ"א בס"א: דכיון. היא טעם לשיטתו דהטעם מפני שיתחרך: אבל כשנצלה. ר"ל אע"ג דלשיטת הרי"ף ורמב"ם אין חילוק בין כמב"ד או קודם כאן ע"ג גחלים מהני : ס"ג אם עבר או שכח. שם ל"ח א' : ס"ד פירות . כיון שראוין לאכלן חיין לא גרע ממב"ד.תוס' מ"ח א' ד"ה דותים ולשיטתם דאחר כמב"ד שרי : ומיהו כו'. שם ור"ל אע"ג דמותר לגלות ולהוסיף כמש"ש כ"ח א' בכה"ג אסור וכמ"ש בסי' רנ"ז ס"ד והוא שנתבשלה כו' : ס"ה פניו כו' ולא כו' . ברמב"ם כתב הטיכס אפה וחררה פניה שהם מדובקים בתנור או באש והב"י חילקן וס"ל שהרמב"ם פי' כר"א כמ"ש המ"מ ולא הרויח כלום כמ"ש בט"ז. וכ"ל שהרמב"ם פ' כת"ק כמ"ש בפי' המשנה שאין דרכו לפסוק כיחידאה משום בעיא דגמרא אליביה כמ"ש בהרבה מקומות רק דקשה ליה למה לא מיבעיא לגמ'

הגהות רעק"א

סי' רנד סעיף ג ואם עבר או שכח קשה לי אמאי לא מחלק דבעבר בכל גונא אסור אבל בשכח אם היה מבושל כל צרכו קודם שבת וללה באיסור כגון אינו סמוך להגחלים ומ"מ שרי דיעבד וכדלעיל סי' רנ"ג ס"ח ול"ע : מג"א ס"ק יב דתפוחים חיין לצולן אסור לא ידעתי מה כ"ש איכא הא הכא גרע לענין קירוב בשול הוי בשול גמור דאורייתא (ועיין מ"ש בגליון רסי' שס"ח) אלא דהכא הוי רק דרבנן כיון דנאכלים חיים וא"ל בשול כמ"ש הרמב"ם פ"ט הל' ג' אבל עכ"פ הבשול הוי בשול מעליא דבעלמא כה"ג חייב ואלו להניחה סמוך לתנור קודם שהוסק בעלמא הוי ג"כ דרבנן דבעידנא דנותן שם הפירות עדיין ליכא אור וכדקיי"ל א' נותן מים וא' נותן אור דהנותן מים פטור א"כ קיל יותר מהך דהכא ומה כ"ש הוא : סעיף ה' ושלא לצורך היום אסור היינו

יותר

מחצית השקל

כמב"ד אסור כשהוא בקדירה אבל אם הוא חי לגמרי והוא בקדירה כתב מ"א בר"ס זה דשרי וכדלעיל סי' רנ"ג : (ס"ק ו') שהוא מגולה משמע אפי' הוא בתנור כו' דהא קיימי לשיטת רש"י דבגדי הטעם דקשה ליה זיקא ובעז הטעם דא"ל הכירא על ידי שטח בטיט ואם כן אם התנור אינו מכוס' כלל אף על גב שהבשר תוך התנור אסור לא מהני בעז דהא ל"ל הכירא אי אמרת גדי כיון דהוא מגולה ל"ל קשה ליה זיקא . לאפוקי מסברא הראשונה דהוא דעת הרב"י דפסק כהרמב"ם לדידיה גדי מותר אפי' התנור מגולה או שהגדי חוץ לתנור דהא לרמב"ם טעם היתר גדי שעל ידי החיתוי יתחרך אם כן מה לי מגולה או מכוסה : ומיהו כשגלה כמב"ד שרי לסברא א' דפה היינו לדעת רמב"ם בעז ולדעת רמ"א שהוא דעת רש"י הן גדי הן עז מ"מ שרי כשהוא כמב"ד אפי' להאוסרים בר"ס רנ"ג והוא הרי"ף והטעם יתבאר להבא . דהא איכהו מפרשי הא דתנן כו' ר"ל דהרי"ף הוא הסברא האוסרת בר"ס רנ"ג לשהות אפילו הגיע למב"ד דפסק לשהות תנן ופסק כרבנן דחנניה וכאשר נתבאר לעיל ר"ס רנ"ג והרי"ף העתיק המשנה דאין צולין בשר כו' אא"כ כדי שיצולו מבע"י ודברי הש"ס עלה מאי כדי שיצולו היינו כמב"ד ומוכח דאם הוא כמב"ד מותר אם כן משמע דמשנה זו כחנניא אתי' וכיון דהרי"ף פסק כחכמי' לא ה"ל להביא משנ' זו ומה שנאמר עלה בש"ס ותירץ הר"ן דס"ל להרי"ף דחכמים מודים בהאי דאין צולין כו' שאם הוא כמב"ד מותר כיון דלא מפסיק מידי בין בשר לגחלים אי מחתי סליק בי' קוטרא ומחרכי ומפסדי אבל כ"ז שלא הגיע למב"ד לא מפסדי בחיתוי ולהכי גזרי' אבל היכי דמפסקי קדרה כי מחתה לה אחר שהגיע למאכל בן דרוסאי לא קשה לי' אדרבא ממהר בישולו עכת"ד ע"ש . וא"כ להרי"ף דהיא דעה האוסרת בר"ס רנ"ג כשהקשי' הש"ס לר"א ממתני' דאין צולין כו' ומשני בבשרא אגומרא והיינו לפי שיטת רמ"א שהוא דעת רש"י הפי' שהתנור מגולה ואפ"ה כשהוא כמאכל בן דרוסאי שרי ועי"כ הטעם כנ"ל בשם הר"ן כיון דאין דבר מפסיק בין הבשר ובין האש ואע"ג דהאי תי' בשרא אגומרא לא אצטריך כ"א לר"א אבל לר"י מדפתי דקי"ל כוותיה לא אצטריך להאי תי' די"ל דמתני' מיירי בעז ולא טח פי התנור אבל מ"מ פי התנור מכוס' ואפ"ה צריך לר"י מדפתי שיצלה מבע"י כמב"ד אבל כשהוא מגולה ממש לא שמעי' לר"י מדפתי דמותר אם הוא כמב"ד מ"מ אין לחדש פלוגת' בין ר"א לר"י מדפתי בזה מ"מ צל"ב דהוכחתו של מ"א אינו אלא לפ"ד הר"ן ר"פ כירה כנ"ל אבל למ"ש הרא"ש ר"פ כירה בשם הרר"י שכתב ליישב קושיא הנ"ל על הרי"ף שהעתיק המשנה דאין צולין כו' דאיצטריך אפילו לרבנן דאשמועינן כיון שנצלו מבע"י כמב"ד משהין אותו ע"ג גו"ק ואתיא האי מתני' ככ"ע לחנני' אע"פ שלא יגרף ויקטום ולרבנן כשיגרוף ויקטום עם חשיכה עכ"ל ע"ש א"כ להאוסרים היינו הרי"ף בר"ס רנ"ג לא מצינו היתר בבשרא אגומרי כ"א להשהות ע"ג גו"ק ואין חילוק בין יש הפסק בינו לאש או ליכא הפסק ואולי כ"ה לא רצה מ"א להחמיר דהא כ' רמ"א לעיל סי' רנ"ג דנהגו להקל כסברא האחרונה דשם דאם הוא כמב"ד מותר לשהות אפי' אינו גו"ק אלא רמ"א כתב כאן דאם יש מי שרוצה להחמיר ע"ע כדעת הרי"ף בסי' רנ"ג וא"כ די שנחמיר כדעת הרי"ף אליביה דהר"ן : משא"כ לסברא א' דהוא דעת רמב"ם שפסק המחבר כוותיה אין היתר כמב"ד אלא כשמונח כו' ר"ל אם ימצ' מי שירצה להחמיר כדעת הרי"ף בר"ס רנ"ג וכדעת רמב"ם דפה אין היתר כמב"ד אלא כשמונח ע"ג גחלים ממש דהא לרמב"ם פי' בשרא אגומרי כן הוא ומיהו בבשר גדי בלאו הכי לרמב"ם מותר כנ"ל : (ס"ק ז) ע"ג גחלים סמוך לגחלים כו' מרדכי ואע"ג שכתב מ"א בסי' רנ"ג בשם מרדכי בס"ק י"ח שם אם אין הקדירה טמונה בגחלים אלא ע"ג גחלים מותר אפי' ע"י ישראל להסירה היינו דיעבד אבל המשנה דקתני אין צולין כו' אא"כ כו' דמיירי לכתחלה ע"כ צ"ל דהוא סמוך לגחלים ולרמב"ם כו' ר"ל המרדכי י"ל דמפרש בשרא אגומרי כפירוש רש"י אבל הרמב"ם דמפרש בשרא אגומרי על הגחלים ממש וכנ"ל כמ"ש בש"ע סעיף ב' תיקשי לדידי' קושית המרדכי איך יקח הבשר מעל הגחלים : (ס"ק ח) חצי כו' עבי"ד סי' קי"ג סעיף ה' לענין בישולי גוים דאם נתבשל בידי גוים כמב"ד לא מהני אח"ז מה שישראל מסייע בבישול וכ' בשם הרב"י שהוא שיעור שליש בשולו והוא מחלוקת רש"י ורמב"ם דלרש"י השיעור שליש ולרמב"ם חצי בשולו וע"ז תי' דלענין שבת החמיר כדעת הרמב"ם : (ס"ק ט) ואפי' כו' ואפי' שריק אסור להרב"י דמעלי' שריק להרב"י אינו דא"ל היכרא כנ"ל אלא דע"י שהוא שריק אם יפתח התנור יתקשה הבשר שלא האויר החוס וזה לא שייך אם מונח על גבי גחלים אדרב' אם פותח התנור מבעיר הגחלים וכדלקמן סי' רנ"ט משא"כ לרמ"א דס"ל כרש"י ומעליותא דשריק דע"י"ז י"ל הכירא ולא אתי' לחתויי א"כ ה"ה כשמונח ע"ג גחלים והוא שריק מותר מה"ת דל"ל כה"ג שמא יחתי' כיון דא"ל הכירא : (ס"ק יא) אם עבר כו' מאחר דיש מתירים לכתחלה היינו הפוסק כר"א דבין גדי ובין עז שרי אפי' לא שריק אם לא בשרא אגומרי היינו שהתנור מגולה א"כ כשהתנור מכוס' אע"ג שאינו טוח בטיט סמכי' בדיעבד על הני פוסקים להתיר התבשיל אבל בשר גדי והתנור פתוח אע"ג דלהרמב"ם מותר לכתחלה דאינו מחתה פן יתחרך מכל מקום אנן לא סמכי' עליו אפי' בדיעבד : (ס"ק יב) סביב כו' פי' סמוך לגחלים כו' אסור להרי"ף כו' והא הרב"י בסי' רנ"ג שנראה שתפס עיקר דעת הרי"ף דהא הוא דעה קמייתא שם שדרך הרב"י לתפוס עיקר וא"כ צ"ל סביב הקדירה ממש ניהו דהקדר' י"ל דמיירי שמבושלת כ"ל ומצטמקת ורע לה מ"מ קשה למה יותרו הפירות הא טעם היתר הפירות כתב מ"א בס"ק שאח"ז כיון שנאכלים חיין ה"ל כמב"ד ומאי מהני הא להרי"ף אפי' כשהוא כמב"ד אסור אא"כ גו"ק אע"כ צ"ל דסביב לקדרה ל"ד אלא סמוך לגחלים וכיון דאין הפסק בין הפירות ובין האש מודה הרי"ף דאם הוא כמב"ד מותר וכמ"ש מ"א בס"ק ו' מיהו גם לשון מ"א שכתב סמוך לגחלים גם הוא ל"ד דהא אזיל לפרש דברי הרב"י והרב"י ס"ל בסעיף א' כהרמב"ם בהא דבשרא אגומרא ולדידיה הלא כתב מ"א בס"ק ו' דאין להתיר אפילו כשהוא כמב"ד אלא מונח ע"ג גחלים ממש וא"כ צ"ל מ"ש כן סמוך לגחלים ר"ל מצד הגחלים אך הם דבוקים בגחלים ממש דהיינו ע"ג הגחלים והלשון ל"ד : (ס"ק יג) אף על פי כו' וכ"כ באגודה דתפוחי יער חיין לצולן אסור כנ"ל : (ס"ק טו) פניו כו' לאשר דברי מ"א בס"ק זה ובס"ק שאח"ז צ"ב הרב' לכן אעתיק דברי הש"ס והמצטרך מהפוסקים תנן דף י"ח אין נותנים פת לתוך התנור עם חשכ' ולא חררה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו פניה רא"א כדי שיקרמו התחתון שלה ונסתפק הש"ס איזה מצריך ר"א שיקרום ומייתי הש"ס ברייתא דקתני בהדיא רא"א כדי שיקרום פניה המדובקים בתנור ופי' רש"י שזה חומרא שפנים שכלפי האור ממהר לקרום וכתב התוס' א"כ לפ"ז ת"ק מקיל ומ"ש כדי שיקרמו פניה היינו איזה פנים שיהי' אבל התוס' הוכיחו מן הירוש' דאדרב' פנים המדובקים בתנור ממהרים לקרום ור"א להקל אתי והטור כתב וז"ל אין נותנים פת בתנור ולא חררה ע"ג גחלים כו' אלא כדי שיקרמו פניה הדבוקים בתנור או פנים שכנגד האש עכ"ל וכתב ע"ז הרב"י אחר שהעתיק דברי הש"ס כנ"ל ופירש"י דפנים המדובקים בתנור מאחר לקרום וא"כ ר"א לחומרא ולא העתיק פי' התוס' כלל אח"ז כ' וכתב הר"ן דהלכה כר"א וכ"כ ה"ה בפ"ג שהוא דעת הרמב"ם אף על פי שבפי' המשנה פסק דלא כר"א א"ל דהדר בי' כו' גם רבינו פסק כר"א ומ"ש עד שיקרמו פניה המדובקים בתנור קאי על הפת ופנים שכנגד האש קאי אחררה עכ"ל ופשט הדברים משמען דהרב"י סבירא ליה דהרמב"ם וטור ור"ן כולהו בחדא שיטה קיימו ופסקו כר"א דבעינן פנים המדובקים בתנור וזה חומרא כפירש"י ומסתמא גם פה בש"ע הכי ס"ל כי מה"ת נימא שחזר בו בש"ע באין הכרע דהא העתיק בש"ע לשון הטור אלא שביארו יותר מפני הטועים שהטור העתיק פת וחררה בחד בבא והרב"י חלקן וביאר להדיא דבפנים המדובקים כתב גבי פת ובחררה כתב פנים שכנגד האש ומ"א כתב להיפך שכתב וז"ל פניו כו' כ"ל דס"ל דזהו יותר בקל נקרם כו' והיינו כפי' התוס' דר"א מקיל ופסק כר"א וע"פ פי' זה הגיה בש"ע על רמ"א בס"ק שאח"ז דרמ"א דס"ל דבעינן קרימת שני הצדדים ה"ל לכתוב בלשון י"א כיון דהמחבר ס"ל דבחד צד סגי ואדרבא הא משמעות ב"י בספרו הארוך דבעי' קרימת שני צדדים ומסתמא גם בש"ע ס"ל הכי כיון דהעתיק לשון הטור כנ"ל ולק"מ על רמ"א וכן תמה בס' ת"ש ולענ"ד י"ל דודאי ל' הרב"י ודבריו שבספרו הארוך מורים דס"ל להרב"י דהטור ס"ל כפירש"י דפנים המדובקים הוא חומר' ובעינן שיהיה שני הפנים נקרמים ולכך לא הביא הרב"י כ"א פרש"י והשמיט לגמרי פי' התוס' אלא שהכל תפסו על הטור לפ"ז למה בפת בעי' שיקרום פנים המדובקים שהוא חומרא ובחררה סגי בפנים שכנגד האש שהוא קולא וכמ"ש מ"א הדרך פשיטות וחלק הלבוש חררה שהיא דקה ונוח לאפות סגי בפנים שכנגד האש וכעין זה תי' בספר דרישה ועדיין קשה מנ"ל לטור לחדש דין מה שאין לו ראי' מן הש"ס אדרבא במשנה משמע דפת וחררה דיניהם שוה וצריך יישוב א"כ יותר קשה על הרב"י דמפרש דברי הטור דס"ל כפירש"י דפנים המדובקים הוי חומרא ומזה נולד קושיא הנ"ל דמ"ש מחררה ס"ל לפרש דהטור מפרש כפי' התוס' דפנים המדובקים הוי קולא ולק"מ מחררה וכאשר יתבאר א"כ צ"ל דהרב"י מדחזי שהטור סתם דבריו ולא פי' אי כפרש"י דבפנים המדובקים הוי חומרא אי כפי' התוס' דפנים המדובקים הוי קולא ולכן אזיל הרב"י להחמיר ופי' דברי הטור כפירש"י ולא הביא כלל פי' התוס' וא"כ קשיא למ"א א"כ בש"ע דבא לברר דבריו א"א לומר דס"ל כפירש"י ה"ל לבאר דבריו דפנים המדובקים הוי חומרא דהא בספרו הארוך הוצרך לבאר דפנים המדובקים הוי חומרא ולכך הוי ס"ל למ"א דהרב"י בש"ע חזר בו באמת וס"ל כפי' התו' וגם בזה חזר בו ופי' גם דברי הטור כפי' התוס' לא הוצרך הרב"י לבאר כי כן מורין פשטן של הדברים דה"א דפנים המדובקים הוי חומר' תיקשי מחררי' למה סגי בפנים שכנגד האש דהוי קולא א"ו דגם בפת סגי בצד שקל לקרום כמו בחררי' וע"כ צ"ל דבפנים המדובקים הוי קול' כפי' התוס' וכן י"ל דברי הטור וא"כ מוכח דהרב"י ס"ל בחד צד שיקרום סגי וא"ש . ולכן סיים מ"א וכו' ולכן גבי חררי' נמי סגי כו' ר"ל דהשתא לפי שיטת מ"א א"ש קושיית הראשוני' למה קיל חררה מפת ומה"ט הוצרך הרב"י לפרש דפנים המדובקי' הוי קיל דמגילי' ידעי' לה מחררי' כנ"ל: ועיין ברמזים ותמצא' שדעת הטור כת"ק כו ר"ל שלא העתיק כ"א דברי ת"ק אין צולין כו' אלא כדי שיקרמו פני' והשמיט דברי ר"א וזה ג"כ ראיה לפי מ"א בטור דמפרש כפי' התוס' דר"א מקיל דה"א דר"א מחמיר א"כ הטור שכ' שיקרום פנים המדובקים ע"כ כר"א ס"ל ובעי שיקרמו שני הפנים א"כ סותר א"ע לדינא עם מ"ש ברמזים דשם סתם וכ' עד שיקרמו פניה משמע בחד צד ואיזה צד שיהיה סגי חדא דאי ס"ל כפירש"י דר"א להחמיר ע"כ בא להקל הת"ק וס"ל בחד צד שיקרום סגי

והרמזים

ואין החוטין נמשכין קרוי קרימת פנים (הגה"מ פ"ג) ופשטיד"א או (ו) פלאדי"ן צריך שיקרום פניו טז למעלה ולמטה ויתבשל מה שבתוכה כמאכל בן דרוסאי (ב"י בשם סמ"ג וסה"ת והגהות מיי') ל ואם נתן אותם סמוך לחשיכה ולא קרמו פניהם אם במזיד אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשו ואם יז (ז) בשוגג מ אם אין לו מה יאכל מותר לו לרדות ממנו מזון שלש (ח) סעודות ואומר לאחרים שאין להם מה יאכלו באו ורדו לכם מזון שלש סעודו' וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (פי' ברחת ובמזרה תרגום מרדה פאל"ה בלע"ז) אלא בסכין וכיוצא בו שלא יעשה כדרך שעושה בחול נ ואם אי אפשר לרדות בשינוי ירדה במרדה ואם נתנה בבדי שיקרמו פני' כיון דלא עבד איסורא וצורך שבת הוא רודה כדרכו ושלא לצורך היום יח אסור אפי' (ט) בשינוי :

הגה וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט (הגהות אשירי) אבל אם הוא יט טוח בטיט או שאינו אופה לצורך שבת כ רק למוצאי שבת דיש לו זמן לאפותו מותר דלא גזרינן בכי האי גוונא שמא יחתה (כל בו) :

ו ס ואם נתנו בשבת כא אפי' במזיד מותר

מגן אברהם

שכנגד האש מתקרם ראשון ועיין ברמזים ותמלא שדעת הטור כת"ק וכמ"ש התוס' לפרש"י דבאיזו צד שיקרום סגי ע"ש ודו"ק וכ"ד הרמב"ם : טז למעלה ולמטה. נ"ע דזהו דלא כמ"ש הרב"י *) דאיהו ס"ל דבקרימות צד אחד סגי כמס"ל וא"כ הל"ל וי"א פשוט דבכל זה אפי' נתנן אי סמוך לחשיכה אסור דממהר להתבשל כמ"ש רסי' זה ופשוט דבכירה גרופה וקטומה הכל שרי כמ"ש סימן רנ"ג ועוגה או מיני בלק שאופים בקדרה דינן כפת (כ"מ בב"ח) ובלבד שאינן ממולאין : יז בשוגג וכו'. והא דלא קנסינן גם בשוגג כמ"ש ס"ח שאני הכא כיון דאין לו מה יאכל שרי (ב"י) וא"כ אפי' בתנורים שלנו אסור יותר מג' סעודות וב"ח כתב הטעם דלא שכיח שיתן פת בתנור סמוך לחשיכה דפת חמה אינה טובה כ"כ עכ"ל וא"כ שרי בתנורים שלנו יותר מג' סעודות ול"נ להחמיר דהא הכ"מ כתב בשם הרמ"ך דהיכ' דנאפה באיסור בכל ענין אסור וא"כ די לנו להקל במזון ג' סעודות : יח אסור אפי' בשינוי. משום דרדיה שבות היא : יט טוח בטיט . ולהרב"י אסור כמ"ש ס"א דהכא ל"ש שיתקשה : כ רק למ"ש. פי' שיש לו מזון ג' סעודות וא"כ אסור לרדותו בשבת רק למ"ש ולכן שרי שם וא"כ בתנורים שלנו אסור אע"פ שהוא אופה למ"ש כי היכי דאסרינן בכל התבשילין ולא מחלקים בין רוצים לשבת או למ"ש דגזרינן שמא ימלך לאוכלה בשבת ויחתה ה"ה בפת ועסי' רנ"ז ס"ח בהג"ה : כא אפי' במזיד . אבל המ"מ פ"ט כתב דשוגג הוי רבותא טפי דהא כיון שנזכר א"כ ליכא חיוב חטאת דבעינן שיהא תחלתן וסופן שגגה אפ"ה שרי לרדות קודם שיבוא לידי איסור חטאת ע"ש וא"ל למה שנדחק הב"ח ומ"מ אם אפשר לעשות בשינוי יעשה (מ"מ פ"ה) ודוקא הוא כ בל אחרים אסורים לרדות (רי"ו) דא"ה לו לאדם עשה חטא קל בשביל שלא יעשה חבירך איסור חמור כיון שלא נעשה האיסור על ידו וגם חבירו פשע במה שהדביק (ב"ח תוס') ובאמת העיקר תלוי בהם פשע ועיין בעירובין דף ל"ב בתוס' ועסי' ש"ו :

מותר

ט"ז מגן דוד

וברמב"ם כתוב או פניה שכנגד האש ופי' ב"י דחלוקה שכנגד האש קאי אחררה וכן העתיק כאן בש"ע ואיני יודע מה הרויח בזה דחררה ופת שניהם דין א' להם ובמשנה איתא בשניהם אלא כדי שיקרמו פניה מבע"י ר"א אומר כדי שיקרום התחתון שלה איבעיא להו תחתון היאך דגבי תנור א"ד תחתון היאך דגבי האור ת"ש ר"א אומר כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור פירש"י ר"א לחומרא דכלפי האור ממהר לקרום ופי' התוס' הבעי' אם קאי ר"א על צד התנור א"כ פניה דקאמר ת"ק אפי' בעליון סגי ואם תחתון דר"א על צד האור א"כ רבנן שאמרו שיקרמו פניה היינו כל פניה ומיהו בירוש' משמע דל הקל בא דאמר שם ומודה ר"א בלחם הפנים שאינו קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור (°) משמע דהכא סגי בקרימה כל דהו אבל בלחם הפנים בעינן קרימא מעליא עכ"ל נראה דהתוס' ס"ל דהך בתנור שזכר הירושלמי אין פי' הצד שכנגד התנור דהא ג"כ בעינן צד התנור לר"א ומאי מודה בלחם הפנים ואת"ל שהירושלמי חולק על תלמוד שלנו בזה לא היה להם לכתוב ל' ומיהו כו' דמשמע דכן היא המסקנא אלא היה להם לכתוב דלא כירושלמי דודאי תלמודינו עיקר ותו דא"כ מאי כוונתם בהפי' שכתבו ע"ז דמי לא ידע שר"א מיקל לפי הירושלמי ותו דהסמ"ג מביא זה הירושלמי בפשטיד"א שזכר רמ"א בסמוך אלא נראה כוונתם דבתנור לא הוי פירושו צד התנור אלא הכוונה קודם שהוציאוהו מהתנור צריך שיהיה לו קרימת פנים דבלא"ה לא קרוי לחם א"כ שפתם קאמר קרימת פנים ואנו רואין כאן שהשיעור הוא במדובקין בתנור ממילא בלחם הפנים דחמיר טפי הוה השיעור החם בצד האש א"כ ע"כ צד האש חמור מצד התנור והוא מאוחר ממנו ולפ"ז ר"א קאמר כאן להקל דסגי בצד התנור ממילא ת"ק ס"ל דשניהם בעינן כמ"ש התוס' בצד זה דר"א להקל ופסקו הרמב"ם והטור כר"א כמ"ש ה' המגיד וז"ל ורבינו פוסק כר"א אם מפני שהוא מפרש דברי ת"ק או מפני ששאלו בגמרא מה היה כוונתו נראה

דהלכה

באר הגולה

ונר"א ל רמב"ם בפ"ג מהלכות שבת מדין עססיות ותורמסין י"ח מ שבת קי"ז נ הר"ן דפ"ק דשבת ס שם בגמ' :

דגול מרבבה

*) ולענ"ד לא קשיא ולא מידי דגם רמ"א מודה דסגי בקרימות צד אחד אלא דבפשטיד"א חלק העליון מן הפשטיד"א וחלק התחתון אינו גוש אחד דהוי המולייתא שבתוכה מפריד ביניהם הוי כשני עוגות וכל אח' צריך קרימות פנים וזה שכת' רמ"א למעלה ולמטה קאי אחלק העליון של מעלה מן המולייתא והחלק התחתון שתחת המולייתא וזה פשוט ודברי האחרונים תמוהים ותדע שכוונת רמ"א כמ"ש פירושו שהרי בסמ"ג כת' ג"כ עוגה וזה לשון הסמ"ג ר"א אומר כדי שיקרום פנים וכו' ולהקל אתא כדמוכח בירושלמי וכו' הילכך עוג' או פשטיד"א או פלאדי"ן וכו' ורמ"א לא העתיק עוגה רק פשטיד"א או פלאדי"ן וכן הב"י לא הביא עוגה רק פשטיד"א כו' והיינו משום שהסמ"ג עצמו פוסק לחומרא וכמו שפירש הב"ח דבריו לכך כת' ג"כ עוגה . אבל הב"י ורמ"א פוסקים לקולא אלא שאף עפ"כ דינו של הסמ"ג אמת בפשטיד"א ופלאדי"ן ולא מטעמיה רק מטעם שכתבתי שהם שני גופים מחולקים לכן לא כתבו רק פשטיד"א ופלאדי"ן וזה ברור :

חתם סופר

סי' רנ"ד בהג"ה סעיף ה' שיקרום פניו למעל' ב דברי האבן עוזר בכאן תמוהים שנעלמו ממנו דברי הש"ס במנחות ריש פרק שתי הלחם דהדפוס היה מחובר בתנור וניסק עבו. גם דקדוקו מדקאמר בפת בנוסחאות סמ"ק והתרומת וגם סמ"ג שבב"י לא מצאתי תיבה זו כלל. גם כל דבריו בזה אינו אלא המצאה של חידוד והאמת דבפלאדין שנתמלא ונחלקו שתי הלחמים עליון מהתחתון הוה ליה כשתי ככרות נפרדים וצריך לשער התחתון בפניו התחתונים ועליון בפניו העליון כי פניו התחתונים אינ'

שערי תשובה

סי' רנד (בש"ע ס"ה) ואם נתן אותם סמוך להשיכה כו' וכת' בשו"ת בית יהודה שמותר לומר לעכו"ם סמוך לחשיכה ומותר לו לרדות כדרכו ודוקא לצורך מזון ג' סעודות אבל יותר אסור אף לומר לעכו"ם ואם העכו"ם מתעצל או להכעים אינו נותנו בתנור כ"א סמוך לחשיכה אין לחוש ומותר ולא

באר היטב

מ"א : (ו) פלאדי"ן . ופשוט דבכירה גרופה וקטומ' הכל שרי ועוגה או מיני בלק שאופין בקדירה דינן כפת ב"ח ובלבד שאינן ממולאין מ"א (ובספר אבן העוזר מיישב מה שהקשה הב"ח והט"ז ומ"א והעלה להלכ' אין לאפות פת בע"ש סמוך לחשיכה אלא כדי שיקרמו פני התחתון או עליון אבל אם נאפה בכלי צריך שיקרם פני העליון והתחתין וגם מה שכתוב כמנ"ד : (ז) בשוגג . והא דלא קנסינן גם בשוגג כמ"ש ס"ח שאני הכא כיון דאין לו מה יאכל שרי : (ח) סעודות . ואם יש לו פת אחד מזון לג' סעודות אסור להציל בשבת בשביל לחם משנה דעיקר היתר בפת דוקא משום דחייב לאכול פת בשבת וא"כ שאר תבשילין אסור כי אם באין לו לאכול כלל עמ"ש : (ט) בשינוי .

דרדיית

ביאור הגר"א

אליבא דת"ק ופי' דלא כרש"י והתוס' דאינו לא קולא ולא חומרא דפעמים זה מתקרם בראשונה ופעמים זה ולא מיבעיא אליבא דת"ק דאליביה ודאי בחדא סגי דסתמא קאמר שיקרמו פניה וז"ש בתנור או בהאש וכ"כ הטור : וכל שפורסה. מנחות ע"ח ב' וע"ש תוס' ד"ה פורסה כו' : ופשטידא. כ"כ סמ"ג וסה"ת והם פוסקין כר"א ומפ' כפי' תוס' דלהקל בא כמו שמפורש בדבריהם שם ולענין המולייא רק בפשטידא מודה ר"א כמ"ש תוס' בשם ירושלמי ומודה ר"א בלחם הפנים כו' ר"ל מפני שעב ואינו מתבשל מהרה כמ"ש בפ"ב דפסחים ובסוף פ"ב דביצה וה"ה כאן ולא היה נ"ל למטה רק לשון התוס' הנ"ל נקט בשם הירושלמי שכאן אף למעלה. ועל רמ"א נ"ק שאפשר ברלה ללאת גם פרש"י וזה דוקא בפשטידא משא"כ בשאר דמה"כ בתחתון סגי ועיין הג"מ פ"ז מה' ברכות והג"א פ"ו דברכות ד"ה אמרינן בחלק כו' ולעיל סי' קס"ז ס"א. ויותר נראה דאף הם מודים דאפשר שיתקרם לפעמים העליון תחילה רק שדרך התחתון ליקרם תחלה לכן כאן דקרימה מעליא בעי' צריכה שניהם משא"כ בשאר דפסקי' כר"א אין חשש ובזה יבואו דבריהם על נכון עם פסק הרמב"ם דבחדא סגי בכ"מ אף דחלוקין בפי' כנ"ל : ויתבשל. כשיטת הי"א דבסי' רנ"ג ס"א : ואם נתן כו' אם. שם קי"ז ב' ת"ר שכח מ' דבמזיד אסור : עד. שם י"ח ב' : אם אין כו' שאין להם כו'. ר"ן. מהא דאמרינן ג' ב' הדביק כו' וע"ש תוס' ד"ה התירו ואע"ג כו' והרי"ף לא רלה בתי' כמ"ש הר"ן דאדרבה מפ' כל כתבי מוכח דאף מדרבנן אין איסור רק משום עובדין דחול כמש"ש מה דאפשר כו' דאל"כ לא הוי פריך גמ' מידי שם ותי' הרי"ף דשם התירו משום שאין לו מה יאכל לכבוד שבת משא"כ כאן דעדיין לא נאפה ואינו ראוי ע"ש ברי"ף ור"ן: ואם א"א שאמר כל מה כו' משום דאפשר וכמ"ש קכ"ח ב' דכמה דאפשר כו' ואמרו שם ואם אינו סיפק בשעה כו' : ואם נתנה בבדי. מדאמרינן שם ל"ז ב' הא קרמו פניה שרי ובספ"ב וטוהה כדי ללות כו' וע"כ לצורך שבת וע"כ רודה בשבת וכמו בתקיעות כמ"ש הר"ן ומדאמר שם שכח מ' דבאיסור : וצורך כו'. ושלא לצורך דדמי לתקיעת שופר כמש"ש ובהקיעת שופר אמרינן בר"ה ל"ב א' אבל מתעסקין כו' ל"ק הא כו' וכפי' תוס' שם דבקטן שהגיע מותר דאיכא לורך היום קלת ושלא הגיע אסור וכ' הרי"ף בריש שבת וכמ"ש במלחמות מדקא שרינן רדיה כנ"ל ותי' רי"ף דע"כ לא שרינן אלא ללורך שבת משא"כ בהא דרב ביבי כו' ע' במלחמות וכר"ן שם ריש שבת : אפי' בשינוי. מדדחיק שם ולא התיר בשינוי ע"כ דאסור אף בשינוי דהשינוי אינו אלא להחמיר במקום שמותר כמ"ש כמה דאפשר : וכ"ז בתנור. לשיטתו בס"ח כפירש"י שם : או שאינו אופה. אע"ג דבשאר דברים אין חילוק דלא אמרינן רק בחייתא דע"כ מסיח דעתו דאל"כ לפלוג בבשיל ולא בשיל מ"מ כאן כיון שאופה למ"ש ע"כ יש לו לשבת ואסור לרדות כלל וע"כ מסיח דעתו והרי הוא כחייתא כל בו : ס"ו אפי' כו'. כמסקנא שם : ס"ז בתנורים כו' בסכין או. קכ"ג

מחצית השקל

והרמזים (היינו קיצור פסקי הרא"ש) העתיקו לשון הת"ק ע"כ גם הוא ס"ל דבחד צד סגי ובחבורו הטור יהיה ס"ל דבעי' שני צדדים ויהי' סותר א"ע לדינא ואפילו את"ל דלדינא אינו חולק בטור עם מ"ש ברמזים אלא בפירושא דשמעת' ובזה אין דוחק כ"כ והיינו בטור ס"ל כפירש"י דר"א מחמיר ופסק כוותיה ובעי' שני צדדים וברמזים היה מפרש כפי' התוס' דר"א מקיל ואם כן ת"ק מחמיר והעתיק לשון הת"ק ואם כן לדינא שוה עם מ"ש בטור מ"מ אם דעת רמזים להחמיר לא ה"ל לסתו' דבריו ולפרשן דבעינן תרווייהו דהא הש"ס מסתפק בזה לר"א וכן לת"ק א"ו דדעת הרמזים דבחד צד סגי: והיינו דס"ל ברמזים כפי' רש"י דר"א להחמיר וממילא ת"ק להקל והעתיק דברי ת"ק ובזה לא קשי' דה"ל לפרש דבחד צד סגי דסמא יטעי' אדם לו' דבעינן שני צדדים והיינו להחמיר מה בכך אם יטעי' אדם הלא לא יבא הורב' אדרבא יחמיר יותר מן הדין דוקא איפכא קשיא אי דעת הרמזי' להחמי' ה"ל לפרש שלא יטעי' ויקל ויאמר בחד צד סגי לכן ניחא למ"א לו' דבטור ס"ל כפי' התוספות דר"א להקל והעתיק לשון ר"א להקל ולא הוצרך לפרש דסמך דמשמע דהולכים להקל מחררה דהולכים בה להקל וברמזים ס"ל כפירש"י והעתיק דברי ת"ק דבא להקל לשיטת רש"י וכמ"ש התוס' לפירוש רש"י דת"ק להקל בא וא"כ אין מחולק בטור עם הרמזים לדינא כ"א בפי' הסוגיא: וכ"ד הרמב"ם ניהו דפסק כר"א כמ"ש ה"ה מ"מ י"ל דס"ל כפי' התוספות דר"א להקל בא ופסק כוותייהו: (ס"ק טז) למעל' כו' הול"ל וי"א כו' ר"ל ניהו דהמילוי צריך שיתבשל כמב"ד ולא סגי בקרימת פני הפלאדי"ן כיון דהמילוי הוא ענין גוש בפני עצמו לא מהני דוקא על החררה או על פלאדי"ן גופייהו לדעת הרב"י כפי המ"א סגי בקרימת צד אחד כיון דהם גוף א' וגוש א' קרימת צד א' עדות שכל החררה נאפת וכה"ג מצינו גבי מליחה אלא דבזה קשיא למ"א דלהרב"י א"נ שיקרמו הפלאדי"ן בשני צדדים למעלה ולמטה ובחד צד סגי ובספר ח"מ כ' וז"ל שאין כאן נ"ע דזה לא פליגי רק דפשטיד"א שאני כיון דמילוי מפסיק לא מהני קרימת פנים אחד כ"א שיקרמו שני הפנים דהחום שלמעלה לא הגיע לתחתון כו' ויש ללמוד דין זה ממה' שנמצא בה גרגיר בס"ס תס"ו במ"א כו' עכ"ל וכן מצינו לענין מליח' דהמילוי מעכב וכמ"ש בי"ד אך לענ"ד כיון דהגהת רמ"א נובע מסמ"ג וכנרסם במ"מ וכוונות הסמ"ג ע"כ לא מצד המילוי אלא מצד עצמו דל' הסמ"ג הובא בקוצר בב"י אבל בב"ח באריכות והוא דהביא המשני' פלוגתא דרבנן ור"א ובריית' דר"א בעי פנים המדובקים ופירש כפירוש התוספות וסיים הלכך עוגה או פשטיד"א או פלאדין כו' וכמ"ש רמ"א ומדכתב תיבת הלכך ע"כ יצא דין מפלוגתא דר"א ורבנן וא"א כדעת חמד משה א"כ בדין פלאדין וכדומה שיש בו מילוי בין ר"א ובין רבנן מודים שצריך שיקרו' שני הצדדים ולא שייך ע"ז לשון הלכך וא"כ ע"כ גם כוונת רמ"א כך הוא אלא שהוסיף בפלאדי"ן שאין די בקרימת שמצדדים אלא שגם המילוי צריך שיתבשל כמב"ד דודאי רמ"א לא מסברת עצמו כתב כן ומה שסיים בספר ח"מ וז"ל גם מדברי הרב"י נראה דלא לחלוק הביאו לדברי סמ"ג עכ"ל מזה אין סתירה כלל לדברי מ"א דהרב"י הביאו אחר שביאר דברי טור ורמב"ם אחר זה הביא דברי סמ"ג בפלאדי"ן דמשמע דאין בין הרמב"ם וטור וסמ"ק מחלוקת ז"א אדרבה שם בספרו הארוך דסוי סבירא לה דהטור פסק לחומרא דבעי' שני צדדים וע"ז הביא דברי סמ"ג דגם הוא הכי ס"ל אבל לפי הבנת מ"א בס"ק שלפני זה דבש"ע חזר בו הרב"י וס"ל דסגי בחד צד ע"כ סמ"ג חולק וה"ל לרמ"א לו' וי"א : ועוג' כו' שאופים בקדרה דינו כפת רלה לו' דסגי בקרימת פנים. ובלבד שאינן ממולאים דאי הם ממולאים גם המילוי צריך שיתבשל כמב"ד כמ"ש רמ"א: (ס"ק יז) בשוגג כו' וא"כ אפי' בתנורים שלנו אסור כו' ר"ל ניהו דבתנורים שלנו אין בהם משום רדי' כמ"ש בסעיף ז' מ"מ הא בלא"ה ראוי לקנוס שוגג אטו מזיד וזה שייך גם בתנורים שלנו אלא משום כבוד שבת לא קנסו לפי דברי הרב"י וא"כ די בג' סעודות: וב"ח כתב כו' דפת חמה אינו טוב' כ"כ ר"ל דס"ל הא דקנסו שוגג אטו מזיד הוא מטעם הערמה (ובסוגיא לא משמע כן אלא שני דברים הן ועי' פרק כירה) שיעשה במזיד ויאמר שוגג אני ובפת לא שכיח שיאפה ע"ש סמוך לחשכה דא"כ יהיה בשבת פת רותח ואין אוכלים פת רותח : וא"כ שרי בתנורים שלנו כו' דהא בתנורים שלנו ליכא משום רדי' וקנס בלא"ה לא שייך לדעת הב"ח: דהא הכ"מ כתב בשם הרמ"ך דהיכי דנאפה כו' וכתב שם הטעם דלא עדיף מתבשיל שלא נתבשל כמב"ד אם שכח ושהה לכ"ע אסור וכדלעיל סי' רנ"ג סעיף א' ובריית' דשבת דף קי"ז דמתיר לרדות ג' סעודות מיירי דעביד בהיתר שקרמו פניה מבע"י וא"כ היכי דעביד באיסור להרמ"ך אפי' בתנורים שלנו אפילו מזון ג' סעודות אסור וא"כ די לנו כו' : (ס"ק יח) אסו' כו' שבות הוא לכן אפילו ע"י שינוי לא הותר באין לורך היום: (ס"ק יט) טוח בטיט. ולהרב"י אסו' כמ"ש ס"א ר"ל דהא דהותר בסעיף א' בגז ע"י טיחה הטעם לרמ"א דאז א"ל הכירא ול"ח שיפתח ויחתה א"כ ה"ה הכא מה שאין כן להרב"י שם טעם היתר טיחה משום שאם יפתח לחתות יתקש' הבשר אם כן טעם היכר ע"י טיחה לא הוזכר בש"ס ואין לנו לבדות מלבנו וטעם יתקשה לא שייך בפת: (ס"ק כ') רק למ"ש כו' ולכן שרי . דהא עד מ"ש בלי חיתוי יאפה ואי שמא ימלך לרדותו בשב' לאכלו בשבת הא יודע דאסור לרדות : וא"כ בתנורים שלנו כו' דלא שייך רדיה וגם להרמ"ך מותר לרדות בשבת דהא כה"ג הדביק בהיתר דהא השתא נימא דנתיר לו לכתחלה לאפות אם א"ל כ"א למ"ש: (ס"ק כא) אפי' במזיד. אבל המ"מ כו' ר"ל דמלשון הש"ע דמזיד הוי רבות' יותר להתיר דס"ד כיון שעשה במזיד הלעיטהו לרשע ויהיה על ראשו עון סקילה קמ"ל וכ"כ הב"ח אבל המ"מ כ' ע"ד הרמב"ם שכתב שכח והדביק פת בתנור ונזכר מותר לו לרדותה כו' וכ"כ המ"מ מימרא פ"ק דשב' דף ג' בעי ר"ב ב"א הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה ומעלה מזה בסוגיא מפורש דלאו דוקא הדביק במזיד אלא אפי' בשוגג כו' ולזה כתב רבינו שכח וכ"ש הדביק במזיד עכ"ל המ"מ הרי לך שס"ל דשוגג רבותא טפי ומטעם כמ"ש מ"א בס"ד דהא ליכא למימר נתיר לו לרדותה דהא לא ידע ולאחרים לא הותר כמ"ש דא"ה לאדם חטא כו' אע"כ שנתיר לו וכגון שנזכר ובכה"ג ליכא חיוב חטאת קמ"ל וכ"ה בגמרא שם דפריך הש"ס על איבעיא דר"ב ב"א הדביק פת כו' קודם שיבא לידי חיוב חטאת ופריך ממ"כ למאן נתיר ומשני הש"ס אלא אימא קודם שיבא לידי איסור סקילה ומיירי במזיד ומשמע לפי הפשוט דבשוגג באמת לא הותר קמ"ל דאפ"ה מותר: וא"ל למה שנדחק הב"ח ר"ל דהב"ח הקשה על מה שכתב הטור כלשון הש"ע אפי' מזיד דמשמע כ"ש שוגג אדרבא בגמרא משמע דבשוגג לא התירו לו כנ"ל ותי' דהוי קשיא לטור קושית התוס' דלשסדה"מ לשנויי דלעולם מיירי בשוגג ומיירי שנזכר ואע"ג דכה"ג איכא חיוב חטאת כנ"ל לימא קודם שיבא לידי איסור חטאת.וגם דהא כדמשני במזיד נ"ל קודם שיבא לידי איסור סקילה דהא חיוב סקילה ליכא כה"ג והאיחו הדבר בקושיא. וכדי לתרץ קו' זו הוי ס"ל לטור דה"ה דהמ"ל הכי אלא לרבותא משני דאפי' במזיד הותרה לו כ"ש בשוגג. ועל תי' זה יש להנדס מנ"ל לטור להוכיח דשוגג כ"ש ונקט מזיד לרבות' דלמא דוקא מזיד אבל שוגג כיון דליכא חיוב חטאת רק איסור חטאת מה"ט לא הותר' ועוד מה יענה הב"ח לדברי הרמב"ם דגם הוא התי' גם בשוגג והא בגמרא משמע דמשום איסור חטאת לא הותרה ולדידיה נ"ל דהוכיח מקושית התוס' דהא לדידיה נ"ל תי' הב"ח דנקט ש"ס מזיד לרבותא הא לדעת רמב"ם ומ"מ אדרבא שוגג רבותא טפי. אולם א"ל לדבריו דהא העיד המ"מ ומעלה מזה בסוגיא מפורש דלאו דוקא מזיד אלא אפי' שוגג עכ"ל הרי שכתב שמוכח מן הש"ס דאפי' בשוגג מותר ואף כי אנחנו לא נדע הראיה מ"מ אנן אסהדותא דהמ"מ נסמוך ולענ"ד אפשר נתכוין המ"מ לראיית הרשב"א בחדושיו דדף ג' ע"ב הובא בש"ס ב' ברייתות תני חדא היתה ידו מליאה פירות והוליאה לחוץ לרה"ר אסור להחזירה משום קנס כיון דנתכוין לאיסורא ותני חדא מותר להחזירה לפנים ומשני לחד תירוץ כאן שהוליאה מבע"י בע"ש ואחר כך חשכה לו דלא עביד איסורא דהא הוליאה בהיתר לא קנסוה ומותר להחזירה וכאן שהוליאה משחשיכה ועביד איסורא קנסוהו ופריך אדרבא איפכא מסתברא מבעוד יום דאי שרי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת דהא העקירה לרשות היחיד נעש' בחול ואין חיוב חטאת עד שיהיה העקיר' והנחה בשבת לכן ראוי לקנסו שלא להחזירה וי"ל דלמא יכבד עליו להיות ידו פשוט' לחוץ כל היום ויזרקנו מידו מ"מ לא אתי לידי חיוב חטאת אבל אי הוליאה משחשיכ' איכא למיחש אי לא נתיר לו להחזירה פן יכבד עליו להיות ידו פשוטה כל היום ויזרקנו מידו ויבא לידי חיוב חטאת א"כ ראוי להתיר לו שבות להחזירה כדי שלא יבא לידי חיוב חטאת ומדלא קמשנינן הכי על כרחך נ"ל דלא התירו איסור דרבנן כדי שלא יבא לידי איסור תורה א"כ תפשוט דר"ב ב"א כו' הדביק פת בתנור כו' קודם שיבא לידי חיוב חטאת ותפשוט דלא התירו והקשה הרשב"א בחדושיו וז"ל מאי קמדמי ליה לר"ב הא אסיקנא ברב ביבי דלאו שוגג קאמר כו' אלא מזיד וא"א לומר דהכא ליפנא דמעיקרא נקט ומיניה אתה שומע למזיד דמסקנא שאני מזיד דהכא דמוהר זהיר כ"ב דלא ליתי לידי חיוב סקילה משא"כ בדרב ביבי דממילא קאתי כו' . וי"ל דהכא ודאי בשוגג ואדכר כו' ורב ביבי נמי בהכי מתוקמא במסקנא כלומר בין במזיד גמור ובין שוגג כי הכא כו' והא דפריך בדרב ביבי אי נימא בשוגג ואדכר מי מחייב ה"מ לתרוצי הכי (והוא קושית התוס' דלעיל) עכ"ל הרשב"א המלטרך פה מ"מ מורה מזה דס"ל להש"ס דרב נסתפק בין בשוגג בין במזיד ואע"ג דאכתי א"ל ניהו דרב ביבי נסתפק בשתיהן מ"מ כדפשיט דהיתר במזיד עדיין מנ"ל שוגג באמת לא נפשוט לסברת המ"מ דמזיד יותר מסתבר להתיר לזה י"ל דבזה חולק המ"מ על הרשב"א וס"ל דרב ביבי דוקא נקט מזיד ומדבעי הש"ס לומר דלעיל תפשוט דרב ביבי כו' היינו מזיד ילפינן משוגג ע"כ דס"ל להש"ס דדיניהם שוה ואין לחלק ביניהם : כיון שלא נעשה האיסור ע"י . רלה לומר אע"ג דאמריך בעירובין דף ל"ב חבר שאמר לע"ה מלא לך כלי זה תאנים מתאנתי וחבר אחר שומע ס"ל לרב דמותר לחבר השומע לאכול מאותן תאנים שלקח ע"ה דודאי שחבר הראשון עישר עליהם כדי שלא יאכל ע"ה המקבל טבל ואע"ג דחבר הראשון יצטרך לעשר שלא מן המוקף ניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטא דשלא מן המוקף כדי שלא יעשה עם הארץ איסורא רבא לאכול טבל שאני התם בעירובין דנעשה האיסור ע"י חבר הראשון שגרם לו לע"ה שאפשר שיאכל טבל משא"כ הכא ועוד הכא גרע

דאותו

כב מותר לו לרדות קודם שיאפה כדי שלא יבא לידי איסור (י) סקילה :

ז ע בתנורים שלנו שאין בהם רדייה מותר להוציא כג יותר משלש (יא) סעודות בסכין או בשום דבר שיתחוב בו ומכל מקום לא יוציא ברחת משום דמחזי כעובדין דחול :

ח פ לא ימלא אדם קדירה עססיות (פי' מיני קטניות הגדולות בא"י ולא בבבל) ותורמסין ויתן כד לתוך (יג) התנור ערב שבת סמוך לחשיכה צ מפני שדברים אלו אינם צריכים בישול רב ודעתו עליהם לאכלם לאלתר ומפני כך אע"פ שלא נתבשלו כל עיקר הרי הם כשאר תבשיל שהתחיל להתבשל ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשהותו ק והוא הדין לכירה וכופח : הגה כה כשאינן גרופין וקטומים ואפשר לחתות. (ב"י ומ"מ פ"ג) ואם ר עשה כן אפי' בשוגג אסורים למ"ש עד כדי שיעשו :

ט ש כיוצא בו לא ימלא חבית כו של (יג) מים ויתן לתוך התנור ע"ש עם חשיכה ואם עשה כן אסורים למ"ש בכדי שיעשו :

רנה הכנת האש קודם הכנסת שבת ובו ד סעיפים :

א א אין עושין מדורה מעצים סמוך לחשיכה עד שיצית בהם האור בענין שתהא השלהבת עולה מאליה ב בלי סיוע עצים אחרים ואם הוא עץ יחידי ג צריך שיאחוז האור א (א) ברוב עביו וברוב הקיפו ד ואם לא הודלקה כל כך ב אסור ליהנות בה (א) בשבת גזירה שמא יחתה בה ויניד העצים כדי שתעלה השלהבת ג °וכשהודלקה (ב) כשיעור ה יכול (ג) להתחמם כנגדה בשבת ולהשתמש לאורה בין אם הוא על גבי קרקע או על גבי המנורה ואפי' הוא מדברים שאין עושים מהם פתילה לשבת :

ב (ב) ו י"א שבפחמין אפי' לא אחז בהם האור אלא כל שהוא שרי מפני שהם דולקים והולכים:

ג ז מדורה של זפת ושל גפרית ושל קש וגבבא אפילו לא אחז בהם אלא כל שהוא שרי וכן מדורה של קנים ושל גרעיני תמרים ח כשהם מפוזרים אבל אם הקנים אגודות והגרעיני' בסל צריכים שיצית בהם האור עד שתהא שלהבת עולה מאליה ט ויש אומרים בהיפך :

רנו ששה תקיעות שהיו תוקעין בע"ש. ובו סעיף אחד :

א א כשהיו ישראל ביישובן היו תוקעין בע"ש ששה תקיעות כדי להבדיל את העם מן המלאכה: הגה ונהגו בקהלות הקדושות שכל שהוא א סמוך לשבת כחצי שעה או שעה שמכריז ש"ל להכין עצמן לשבת והיא במקום התקיעות בימיהם וכן ראוי (א) לנהוג בכל מקום :

רנז דיני הטמנת החמין. ובו ח סעיפים :

א א א אין טומנין (א) בשבת (א) אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל ב אבל בספק חשיכה טומנין

עסי' ער"ה ס"ס

ט"ז מגן דוד

דהלכה כמותו עכ"ל וע"כ יפה פסקו דמותר בלד התנור או בלד האש דכיון שמותר בלד התנור שהוא להקל כ"ש בלד האש וא"ל למה הוצרכו לכתו' או בלד האש כיון שהוא כ"ש ממ"ש לד התנור י"ל דהיא גופא קמ"ל דאטו כ"ע ידעו שלד התנור קיל טפי והלא לרש"י אמיר טפי ע"כ הוצרך להשמיענו דלפי האמת באחד מהיכא סגי והסמ"ג פוסק ג"כ כירושלמי דלד התנור הוי להקל אלא דהוא פוסק כת"ק דס"ל לפ"ז דשני הפנים בעי' ע"כ פסק בפשטות שצריך קרימת תחתון ועליון וכמ"ש רמ"א בסמוך ולא כדברי ב"י וש"ע שכתב דחלוקה של לד האש קאי על חררה אלא תרווייהו קאי אתרווייהו דהכל ניחא בס"ד ולא כראיתי מי שמטריח עצמו בדברים אחרים :

רנה (א) ברוב עוביו . שיכנס האור בתוך עביו עד רובו · רוב הקיפו מבחוץ : (ב) י"א שבפחמין כו' · זה דר"י במשנה וכתב ב"י דהטור ור"י ס"ל דר"י לא אתי אלא לפרושי דברי ת"ק וא"ל הא אמרינן בהרבה דוכתי כל אימתי וכמה דאר"י אינן אלא לפרש ש"מ בלא אימתי וכמה לא אתי לפרש י"ל דבאימתי וכמה הוה ודאי פי' אבל בלא"ה אינו מוכרח אלא לפי הענין וכאן לא מסתבר כלל שהת"ק לא יחלוק בין פחמין לשת' עצי' כיון שעיניו רואות דשפיר דולק והולך כל שנאחז כל שהוא הוה כמו רובו בעצים וכמו מדורה של זפת בסמוך ע"כ ודאי הוה פי' כנ"ל :

רנז (א) אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל . גזירה שמא ירתיח פי'

מגן אברהם

כב מותר לו לרדות.°) הקשה בספר קקיון דיונ' למה לא העמידו דבריהם במקום כרת כמו בערל הזאה ואיזמל וכו' ואין זה קושיא דהא חשיב התם הרבה דברים שלא העמידו דבריהם במקום כרת כדאית' בפסחים דף נ"ב : כג יותר מג' סעודות · מידי דהוה אחררה ע"ג גחלים כמ"ש ס"ה (רי"ו) ומיירי בהדביק בהיתר כמ"ש שם וכ"ל דוק' כשרוצ' לאכול ממנו בשבת אבל אסור לרדו' לצורך חול דאפי' טלטול בעלמא אסור כמ"ש בהג"מ ה' פסח דאסור להביא יין בשבת לצורך מ"ש ועמ"ש סי' שכ"ג וס"ס תרס"ו ועוד כ"ל דוקא בפת התירו מזון ג' סעודות דחייב בשבת לאכול פת אבל שאר תבשילין אם נתן באיסור אפילו בשוגג אסור עד מ"ש כמ"ש רסי' רנ"ג ועס"ח ומיהו אם אין לו כלל מה יאכל שרי כיון דאסור להתענות בשבת כמ"ש סי' רפ"ח ואם יש לו פת אחר מזון ג' סעודו' אסור להציל אע"ג דצריך לכל סעודה ככר שלם ואם משנה מ"מ אינה חובה כ"כ ועסי' שכ"ד ס"ח : כד לתוך התנור . אפי' גרוף וקטום כמ"ש סי' רנ"ג ומיהו בטוח פיו בטיט שרי לרמ"א כמ"ש ס"ה : כה כשאינן גרופים . ומיהו בכופח אם הוסק בעצים לא מהני גריפה ואם הוסק בקש לא בעי' גריפה ורמ"א קאי אכירה לחוד ונקט ל' רבים דקאי אכירו' דעלמ': כו של מים· אע"ג דמים ראוין לשתו' חיין מ"מ אינן טובים כ"כ כפירות כמ"ש ס"ד או י"ל דהכא מיירי דקא בעי ליה להדחה ואז צריכים להיות חמין ולפ"ז אסור ליתן מים לתוך הקדירות שבתנורים אף ע"ג דמתכוין שלא יבקע הקדירה מ"מ הא קבעי ליה להדחה וחיישי' שמא יחת' לכן צריך ליתנן מבע"י ועמ"ש ססי' רנ"ג :

רנה א ברוב עביו · פי' מבפנים קרי עוביו ורוב היקפו מבחוץ: ב אסור ליהנות בה · פי' אפי' הודלק' אחר כך לגמרי וכמ"ש ססי' רנ"ד (מ"מ) : ג וכשהודלקה כשיעור ·פי' קודם השבת :

רנו א סמוך לשבת · וב"ח כ' דאי שעה סמוך למנחה מכריזין והיא במקום תקיעה ראשונה וברכו הוי במקום תקיעה ששית ע"כ ומ"מ נ"ע דתקיעה שניה היתה לבטל העם ממלאכה והיתה לכל הפחות בזמן מנחה קטנה שהיא שתי שעות ומחצה קודם הלילה כמ"ש סי' רנ"א וכן ראוי לנהוג לשלח איש לבטל הבעלי מלאכות ממלאכתן וגם ראוי לבעל החניות שיסגרו חנותן כמו שעה קודם השבת כי ראיתי גודל המכשלה שלפעמים בא שר א' ונמשכה המשא ומתן עד שחשיכה ממש ואשמם בראשיהם כתיב וגם רוב העולם יש להם היתר כל עוד שלא אמרו ברכו אע"פ שהיא לילה ממש עושין כל הצריך להם וזה ראיתי בעיני לכן יש להקדים אמירת ברכו ואין להמתין על אדם גדול שעדיין לא בא אם היא סמוך לחשיכ' כי זכות הוא לו שלא יתחלל שבת על ידו והאכם עיניו בראשו :

רנז א אין טומנין · לאחר שנתבשל התבשיל רוצה להטמינו בדבר שישמור חומו כמ"ש סימן רנ"ג ס"ב בהג"ה וטעמא דשמא ימצא קדירתו צוננת

באר הגולה

ע ר ירוחם בח"ג פ שבת י"ח ל לפי' רמב"ם בפרק ג' מה"ש ק המגיד שם ובית יוסף ר ב"י ממשמעו' הברייתא שם ש שם א שבת י"ט ב שם כ' וכשמואל ג שם וכר"ת ד רמב"ם פרק ג' מה"ש ה שבת כ"א ו טור ור' ירוחם בחלק ג' וכר' יהודה שם כ' ז שם ח לגירסת הרי"ף שם ורמב"ם פרק ג' מה"ש ט לגירסת הרא"ש שם והטור : א שבת ל"ה : א שבת ל"ד ב לגירסת רש"י וכן כת' הר"ן והרא"ש

נתיב חיים

°) ס"ק כ"ב הקשה בספר . נ"ב ועיין בר"ן שאומר שרדיית הפת לא הסרו חכמים משום שבות אלא משום עובדא דחול הוא מ"ה איכא למימר לא העמידו דבריהם ועיין לקמן במ"א פי' ש"ו ס"ק י"ז ע"ש :

הגהות רעק"א

יותר מג' סעודות ע' מג"א סק"ב וסקכ"ג : מג"א ס"ק כו לשתות חיין מ"מ והוי כמו מאכב"ד דמותר להרמ"א לעיל רסי' רי"ג דפסקי' כחנניה :

חתם סופר

נאפית מחום האש אלא מחום המילוי שבתוכו ואפילו עוגה סתמא שבתוכו שקדים או שומשמין ומפסיק בין עליון לתחתון כמ"ש להמן סימן ת"ס וכ"כ חמד משה כאן ומכל מקו' בנאפה בדפוס יש לעיין כי מ"ש המג"א ס"ק ט"ז מיירי שהקדירה עומד על האש ממש אבל בנאפה בתנור גרוף יש לעיין :

באר היטב

דרדיית הפת שבות היא : (י) סקילה . ודוקא הוא אבל אחרים אסורים לרדות רי"ו : (יא) סעודות . ודוקא כשרוצה לאכול ממנו בשבת אבל אסור להוציא לצורך חול מגן אברהם : (יב) התנור . ובטח פיו בטיט שרי מ"א : (יג) מים . אע"ג דמים ראוין לשתות חיין מ"מ אין טובין כ"כ כפירות כמ"ש ס"ד או י"ל דהכא איירי דקא בעי לה להדחה ואז צריכין להיות חמין ולפ"ז אסור ליתן מים לתוך הקדירות שבתנורים אע"ג דמתכוין שלא יבקע הקדיר' מ"מ הא קבעי לה להדחה וחיישינן שמא יחתה לכן צריך ליתנן מבע"י מ"א ועי"ל סי' רנ"ג ס"ק כ"ד מש"ש בשם המ"א ·

סי' רנה (א) בשבת . פי' אפי' הודלקה אח"כ לגמרי מ"א : (ב) כשיעור . פי' קודם השבת : (ג) להתחמם. ומ"מ אין לישב בסמוך אצל זגוגית האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיבעירו היטב כדרך שעושין במדור' שמהפכין שלא תכבה ט"ז עיין סי' ער"ה ס"ק ז' ע"ש :

סי' רנו (א) לנהוג כן . וכן נוהגין לשלוח איש לבטל הבעלי מלאכות ממלאכתן וגם ראוי לבעלי החניות שיסגרו כמו שעה קודם שבת כי ראיתי גדולה המכשל' שלפעמים בא שר א' ונמשכ' המו"מ עד הלילה ואשמם בראשיהם כתיב וגם רוב העולם יש להם היתר כל עוד שלא אמרו ברכו אפי' הוא לילה ממש וזה ראיתי בעיני לכן יש להקדים אמירת ברכו ואין להמתין על אדם חשוב וגדול שעדיין לא בא כי זכות הוא שלא יתחלל שבת על ידו וחכם עיניו בראשו מ"א . ומצאתי מי שלא תיקן מאכלו יש להמתין עם ברכו ואם הוא סמוך לבה"ש אל ימתינו . ס"ח סימן רס"ב ובמ"א סימן רס"ג ס"ק ל' ע"ש :

סי' רנז (א) בשבת . ר"ל לאחר שנתבשל התבשיל רוצה להטמינו בדבר שישמור חומו כמ"ש סי' רנ"ג ס"ב

שערי תשובה

יוליכנו ישראל אח"כ לביתו כ"א ע"י עכו"ם ע"ש : (בש"ע ס"ח) מפני שדברים אלו א"צ בישול רב כו' וכ' בפמ"א ח"א ס"ם פ"ד שיש שנותנים הסיר של טע"ה סמוך לחשיכה על כלי הברזל ונותנין תחתיו משקה חריף שקורין שפירטוס ונותנים פתילה ודולק כל הלילה עד למחרתו ביום השבת לוקחים ע"י עכו"ם הקדירה מעל האש וזה איסור גמור הוא ככירה וכופח שאינו גרוף וקטו' ודמי להא דלא ימלא כו' וא"ל דלא שייך חיתוי שאין כאן גחלים אלא משקה הדולק דהא חזינן כשממרסין בתוך המשקה הלהב עולה יותר ויש לחוש לחיתוי לכן חייבים חכמי הדור למחות בידן :

סי' רנה (בש"ע סעיף א') אין עושין מדורה מעצים כו' וכת' ברי"י בשם הרב מהר"י מולכו בתשו' כת"י שמי שעושה מערכות עצים ומדליק מרחוק חבל ארוך וכשמגיע האש אצל המערכה בוערת בעצים אם מותר ליקח מהם או להוסיף ואין כאן כא משום מכבה ולא משום מבעיר וכ"כ הטור סי' תק"ב מדורה העשוי מעצים דקים מותר להסיר מהם כל זמן שלא אחז בהם האור ועיין בב"י שם וה"ה הכא ובודאי דמיירי דליכא משום מוקצה ע"ש :

בש"ע

ביאור הגר"א

א' וחררה שטמנה כו' הואכין כו' : יותר מג' סעודות. כן פי' הב"י דבריו דאל"כ אף בשלהם מותר : ומ"מ שהוא. כמו מרדה שלהם וכפי' הרי"ף משום עובדין דחול ובשלנו רחת עובדין דחול שאנו רודים בו בחול: ס"ח וה"ה לכירה.דבשאינו גרופה שוה לתנור כמ"ש בס"א אבל בהגמ"ר שם סי' קל"ט בשם רמ"כ כ' דמותר אף כה"ג : אפי' בשוגג. ירושלמי והביאו סמ"ג ע"ש ועב"י וז"ל הירושלמי שם פ"ג הלכה א' תני לא תמלא אשה עססיות ותורמסין כו' ואם נתנה מ"ש אסורין בכדי שיעשו ר' אחא ר' ייסא אמר בשוגג כר"י א"ר מנא יאות אמר ר' ייסא דתני הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור ר"י אומר חילוף הדברים הנוטע בשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור בשביעית שוגג יקיים ומזיד יעקור למה מפני שהכיית שבת עליו וכאן מכיון שאת אומר ימתין למ"ש בכדי שיעשו כמי שלא נהנה מחמת שבת כלל כו' ע"ש ואנן קי"ל כר"י במבשל וכמש"ש כר"י דמבשל וה"ה לנוטע ועמש"ל סי' ש"א ע"ש ומש"ל הטעם מפני שדברים אלו אינו צריכין כו' הוא דלא כרש"י והוקיקו לפרש כן דומיא דמים ורש"י נזהר שם :

סי' רנה ס"א בענין כו'. שם תני ר"ח כו' : ואם לא . נלמד מהכ"ל ס"ס רנ"ד : ע"ג המנורה . כגי' הרי"ף וכ"כ בתוספתא : ס"ב י"א. ס"ל דלא פליג את"ק: ס"ג וכן.לגי' הרי"ף שם במילתיה דר"ה בשניהם ברישא צריכין וסיפא א"ל ופ' כרב חסדא והרא"ש גרס בהיפך וז"ש וי"א וט"ס ברא"ש שלפנינו וצ"ל בגרעינין כמו בקנים :

סי' רנו ס"א כשהיו. מתני' פ"ה דסוכה נ"ג ב' ושבת ל"ה ב' ·

סי' רנז ס"א אין. ל"ד א' נ"א א' : אבל בספק . מתני' ל"ד א' : ואין טומנין. שם ב' : ואם הטמין . ל"ט ב' וע"ש

מחצית השקל

דאותו שהדביק פשע בעצמו וה"ל שלא להדביקו : ובאמת העיקר תלוי באם פשע ר"ל אפי' הוא לא גרם לו מ"מ אם רק חבירו לא פשע יעש' איסורא זוטא כו' : (ס"ק כ"ב) מותר כו' בערל . דאמרינן גר שנתגייר בע"פ ומל וטבל כיון שפרש מן הערלה וכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כאלו נגע במת וצריך הזאה שלישי ושביעי אע"ג דע"ע לא נטמא אפי' נגע במת בגיותו מ"מ כל זמן שלא נתגייר אינו מקבל טומאה מ"מ מדרבנן צריך הזאה ג' וז' מחשש שמא בשנה הבאה יגע במת בע"פ ויאמר אשתקד בע"פ נגעתי במת וטבלתי וטהרתי ואכלתי פסח גם היום אטבול ואעשה פסח ולא ידע שאשתקד לאו בר קיבול טומאה היה כי עדיין לא נתגייר לכן הצריכוהו הזאה מיד לאחר גירות אע"ג שעי"ז נדחה שנה זו מפסח שהוא כרת הרי העמידו דבריהם במקום כרת . הזאה הוא טמא מת שחל שביעי שלו בע"פ שחל בשבת אין מזין עליו בשבת דהזאה שבות אע"פ שעי"ז נדחה מפסח ואיזמל להביא איזמל למול תינוק שחל יום ח' בשבת . והאיזמל למול הוא במקום שא"א להביאו למקום התינוק אסור להביאו דרך גגות וחצירות וקרפיפות אע"ג דליכא בזה רק איסורא דרבנן מ"מ דוחה מילה בזמנו שהוא בכרת: (ס"ק כ"ג) יותר כו' אע"ג כו' ואם משנה מ"מ אינו חובה כ"כ וט"ז בסי' תרע"ח כתב דלחם משנה הוי דאורייתא : ועסי' שכ"ד דלא התירו שם בדליקה להציל ג"ס אלא בליל שבת קודם שאכל סעודת לילה ואם כבר אכל אינו מציל רק ב' סעודות ואם אכל גם סעודת שחרית אינו מציל רק סעודה א' וה"ה הכא : (ס"ק כד) לתוך התנור אפילו גרו"ק . היינו לדעת המחבר שם אבל לדעת רמ"א שם מותר דתנור שלנו דין כירה י"ל אלא שמגן אברהם העמיד דבריו ע"ד המחבר : שרי לרמ"א אפילו אינו גרו"ק דא"ל הכירא : (ס"ק כו) של מים אע"ג כו' מ"מ אין טובים כמו פירות . הא דהוצרך לזה הא פירות גופייהו לא הותרו אלא משום דהוי כתבשיל שנתבשל כמאכל ב"ד. והא למחבר ר"ס רנ"ג אפי' נתבשל כמאכל ב"ד אסור אא"כ גרו"ק ולכן הצריך בס"ק י"ב דהפירות יהיו מונחים כמוך לגחלים דיהיה להם דין בישרא אגומרא דמודה דמהני אם הוא כמב"ד וא"כ כאן במים שהן בקדירה אפי' יהיה להם דין פירות ראוי לאסור לדעת המחבר אע"כ נ"א בא לייסב דהוי ליה לרמ"א להגיה לדידן דמקילינן בסי' רנ"ג אם הוא כמב"ד אפילו אינו גרו"ק וא"א דמים י"ל דין פירות גם במים ה"ל להתיר (ואע"ג דבגמרא איתא האי דין דמים בברייתא י"ל דהברייתא אתיא כרבנן דחנניא דלדידהו בעינן דוקא נתבשל כל צרכו) : ולפ"ז אסור ליתן כו' ובססי' רנ"ג כתן עוד טעם אחר דהוי כא' נותן הקדרה וא' נותן האור כו' אלא דשם מיירי בשבת קודם היסק וכאן מיירי אפי' נותן בע"ש דאיכא מ"מ חשש חיתוי ולכן צריכים ליתן מבע"י כדי כו' ואי צריך שיתחממו קודם ברכו זהו מחלוקת רמ"א בסי' רנ"ג ס"ק כ"ו :

סי' רנה (ס"ק א') ברוב כו' כתב בסי' ת"ש דה"ה בתנור בית החורף אם הסיקוהו סמוך לשבת דין מדורה י"ל שצריך שתהיה שלהבת עולה מאליה קודם שבת אם לא שהוא טוח בטיט לדעת רמ"א ברס"ס רנ"ד אז אינו צריך שתהיה שלהבת עולה מאליו קודם שבת: (ס"ק ב') אסור כו' וכמ"ש בסי' רנ"ד · ור"ל פה סעיף ח' קתני לא ימלא כו' ואם עשה כן אפילו בשוגג אסור למ"ש עד כדי שיעשו הרי אע"ג דלא היתה מ"מ כיון דעביד איסורא אסור אפי' במ"ש בכ"ש כ"ש שאסור ליהנות ממנו בשבת כ"ה במגיד משנה שם ועיין מ"ש מהר"מ לובלין בשבת דף י"ח ע"ב על האי דתורמסין ועססית :

סי' רנו (ס"ק א') סמוך כו' והיתה לכל הפחות בזמן מ"ק . רצה לומר דהא כתב לעיל סי' רנ"א דמן המנחה ולמעלה אסור במלאכה אלא שנחלקו שם הפוסקים אי ר"ל מנחה גדולה או מ"ק מ"מ אפי' למאן דמקיל שם מנחה קטנה ולמעלה אסור במלאכה אם כן ע"כ צ"ל הא דאמרינן בש"ס דתקיעה שניה היתה לבטל העם ממלאכה ע"כ תקיעה שני' היתה שתי שעות ומחצה קודם הלילה שאז מתחיל זמן מ"ק. ותקיעה ראשונה דהיתה קודם לזה הרבה כמ"ש מ"א בסי' רנ"א ואיך כ' הב"ח דתקיעה ראשונה היתה חצי שעה סמוך למנחה וכן ראוי לנו לעשות להכריז ח"ש סמוך למנחה הא אין דרכנו להקדים להתפלל תפ"מ בע"ש ב' שעות ומחצה קודם הלילה : כמו שעה קודם שבת . אע"ג שכ' דעכ"פ בעינן ב' שעות ומחצה קודם הלילה ולמה כתב שדי בשעה קודם שבת וצ"ל שכוונתו במ"ש קודם שבת ר"ל קודם קבלת שבת וכן דרכינו להקדים להתפלל ערבית בע"ש יותר מבחול כמ"ש בסימן רס"ז ואפשר שיעור מ"א שהוא שעה ומחצה קודם לילה זמן תפלתינו ערבית בע"ש ולכודי אם יקדימו לבטל.ממלאכה שעה א' קודםקבלת שבת דהוי בצירופב' שעות ומחצה או י"ל שבחר הרע במיעוטו שא"א להנהיג הציבור לבטל דרכם אשר הרגילו את עצמם לכן עכ"פ יראו מנהיגי הדור לבטל כמו שעה לבל יכשלו כמ"ש אח"ז שלא יעשה מלאכה ולסגור החניות כי שניהם דינם שוה והיה בזמן תקיעה שניה כמבואר בש"ס : וגם רוב העולם כו' עתה דיבר מענין הכרוז ועכשיו רצה להזהיר שיקדימו לו' ברכו שהוא קבלת שבת :

סי' רנז (ס"ק א') אין טומנין לאחר כו' מבאר מה ענין הטמנה. ואפי' למ"ד כו' דס"ל אין בישול אחר בישול אפי' נצטנן לגמרי כדאיתא בבי' בי"ח סעיף ט"ו : מ"מ א"ל כו' ויחתה ויתחייב משום מבעיר

ב טומנין בו ואין טומנין בדבר ג המוסיף הבל אפי' מבעוד יום ג ואם הטמין בדבר המוסיף הבל ד התבשיל (ג) אסור אפילו בדיעבד ד ודוקא בצונן שנתחמם ה או שנצטמק ויפה לו אבל ו בעומד (ג) בחמימותו כשעה ראשונה מותר: הגה ° י"א דאם שכח והטמין בשוגג בדבר המוסיף הבל (ב) ז שרי (ד) לאכול [הגהות מרדכי] ויש אומרים דכל זה אינו אסור אלא כשעושה ח לצורך לילה אבל כשמטמין לצורך מחר (ה) מותר להטמין מבע"י בדבר שמוסיף הבל [מרדכי ר"פ כירה וב"י ס"ס רנ"ג בשם שבולי לקט] ובדיעבד יש לסמוך על זה ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן :

ב ה אפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל ומכל מקום לשום כלים על התבשיל כדי לשמרו מן העכברים או כדי שלא יתטנף בעפרורית שרי שאין זה כמטמין להחם אלא כשומר ונותן כיסוי על הקדירה [וע"ל סי' רנ"ג] :

ג ט ו אלו הם דברים המוסיפים הבל פסולת של זתים ז או של שומשמין וזבל ומלח וסיד וחול בין לחים בין יבשים (ג) * ותבן וזגים ח ומוכין ועשבים בזמן י ששלשתן (ו) לחין ואלו דברים שאינם מוסיפים הבל כסות ופירות וכנפי יונה : (הגה או שאר נוצות מהרר"א בהגהות) ונעורת של פשתן ונסורת של חרשין (פי' הקש הדק הנופל מן העץ כשמגררים אותו במגרה) : הגה יש אומרים דמותר להטמין יא בסלעים אע"פ שמוסיפין הבל דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן [תוס' ומרדכי ריש פ' לא יחפור] :

ד °° ט אע"פ שאין טומנין בשבת אפי' בדבר שאין מוסיף הבל אם טמן בו מבעוד יום יב (ד) ונתגלה (ז) משחשיכה מותר לחזור ולכסותו י וכן אם רצה להוסיף עליו בשבת מוסיף כ וכן אם רצה ליטלו כולו ולתת אחר במקומו בין שהראשון חם יותר מהשני בין שהשני חם יותר מהראשון אפי' לא היה מכוסה אלא בסדין יכול ליטלו ולכסותו בגלופקרין ל והוא שנתבשלה הקדירה כל צרכו אבל אם אינה מבושלת כל צרכו אפי' להוסיף על הכסוי אסור שתוספת זה יג גורם לה להתבשל :

ה מ אם פינה התבשיל בשבת מקדירה שנתבשל בה לקדירה אחרת יד (ה) מותר (ח) להטמינו כ בדבר שאינו מוסיף הבל :

°עסי' שכ"ו ס"ג °° עסי' רנ"ד ס"ד

מותר

ג' ר"ן מסילון דאנשי טבריא שם ל"א ד רמב"ן ה הר"ן שם ו שם מ"ז ז לדע' הטור והר"ן ור' ירוחם בחלק ג' וכן נר' מדברי רמב"ם בפ' ג' ח לדעת הרמב"ם שם ט שבת נ"א י שם בגמ' כ שם כרשב"ג ל טור וסמ"ג והתרומה מ שם כרשב"ג : טור ורמב"ם בפרק ד' מה"ש

עטרת זקנים

רנז * ותבן וזגים כו' ולפי רוב הפוסקים ס"ל דדוקא לחים מחמת עצמן אסור ולא בלחים מחמת דבר אחר מפני שאין מחממין כ"כ כדמסיק ריש פרק במה טומנין · וי"א דשרי להטמין בע"ש בדשן דהוא אפר חם ואין זה רמז דאסור כי רמץ פרש"י והוא אפר המעורב בגחלים אבל דשן אפילו חם אינו מוסיף הבל אבל במקולת הקיטור שמעתי שמטמינין ומושבין הקדירות אפי' ע"ג גחלים ואומרי' מאחר שהתנור סתום לית ביה חשש וראוי למחות בידם ולנדות' על ככה עד שישמעו (מהרש"ל בש"ת סימן ס') :

נתיב חיים

רנז °)במ"א ס"ק ב' וצ"ע למה כת' כ"ב ולק"מ דאיתא לעיל סימן רנ"ד סעיף ע' דלמוצאי שבת אסורים בכדי שיעשו וכ' הרשב"א והרמב"ן והטעם כיון שהוא מכין כדי ללוש בהם למ"ש גזרינן שמא יחתה גחלים בשבת כדי שיהיו מוכנים ללוש בהם למוצאי שבת מיד ע"ש . משא"כ בפת דממילא נגמר ולא גזרינן שמא יחתה שיהיה מוכן למ"ש ודו"ק :

לבושי שרד

רנז מג"א סק"ח (°) דבלא"ה יתבשל עד למחר כן צריך להיות :

וירתיחה דחייב משום מבשל ואפי' למ"ד דאינו חייב משום מבשל מ"מ איכא למיגזר שמא יחתמם ע"ג האש ויחתה (הרא"ש) עסי' ש"ח סע"ו : ב טומנין בו. דהתם קדירות בין השמשות רותחות הן וליכא למיגזר ועסי' תר"ע דאסור להטמין לצורך מ"ש לרמ"א°) וצ"ע למה כתב סי' רנ"ד סס"ה דמותר לאפות פת לצורך מ"ש. ואפשר דס"ל לרמ"א דאף בהטמנ' גופ' חידוש היא דהא מות' ליתן מוגמר וגפרית כמ"ש רסי' רנ"ב אעפ"י שהיא לצורך חול וא"כ הכו דלא לוסיף עלה : ג המוסיף הבל · גזיר' שמא יטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה בשבת : ד התבשיל אסור. מדסתם משמע דס"ל דאפי' בשוגג אסור וכ"מ בהג"ה ואע"פ דבשכח ושהה מתיר בסי' רנ"ג מכל מקום בהטמנה מחמירים טפי : ה או שנצטמק. פי' בדיעבד אבל לכתחלה אסור אפילו מצטמק ורע לו כמ"ש ס"ז דלא כע"ש : ו בעומד בחמימותו . וה"ה המטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל דשרי דהא אינו אלא עומד בחמימותו : ז שרי לאכול. ודוקא תבשיל שנתבשל כ"ל אבל אם נגמר בשולו בשבת אסור (כ"מ בהגמ"ר) דודאי לא עדיף משהיה : ח לצורך לילה · דס"ל דכל שנתבשל כמב"ד שרי כמ"ש ס"ז וכשמטמין לצורך מחר אפילו לא נתבשל כמב"ד שרי דלא יחתה(°) דבלא"ה יתבשל עד למחר : ט אלו הם . קופה של גמר שטמן בה אסור להניחו ע"ג גפת של זתים שמעלה הבל אבל להניחה על גפת של שומשמין שרי (גמרא) : י שלשתן לחים. נ"ל דחשיב לתבן וזגין כחדא ובאמת ברמב"ם לא הזכיר תבן ומדסתם ש"מ דאפי' לחין מחמת ד"א אסור : יא בסלעי' דלא שכיח כלל שיטמין בסלעים משום שמשברים הקדירה או שמקלקלים המאכל אבל דבר שלפעמים טומנין בהם אף ע"ג דלא שכיח גזרו בהו רבנן (תוס' שם) : יב ונתגלה משחשיכה . אבל אם נתגלה מבע"י אסור לכסותו בשבת דה"ל כמטמין לכתחלה ועסי' רנ"ג ס"ב בהג"ה וב"ח מקיל בזה: יג גורם לה להתבשל · פשוט דבשטמונה בדבר שאין מוסיף הבל שאין גורם בישול כלל אלא מיירי בדרך שכ' בש"ח ע"ש : יד מותר להטמינו· כמו הדבר הגונן שלא אסרו להטמין· אלא דבר חם שהי' בכ"ר שנתבשל בו אבל אם פינהו מותר (רמב"ם ור"ן) ומטע' זה נראה דאפי' החזירו לכלי ראשון נמי שרי דבכבר אין לו דין כ"ר ול"ד למ"ש סי' רנ"ג ס"ב דנגרע כשפינן ממיח' למיחם דהתם היינו טעמא דאסור להניח ע"ג כירה לכתחלה משא"כ כשהוא בקדירה הראשונה ה"ל חזרה ושרי משא"כ כאן דכשפינן ה"ל גונן ומותר להטמינו ואפשר דאפי' בכ"ר אם נתקרר

פי' דשמא ימלא קדירתו צוננה וירתיחנה להטמינה אבל ספק חשיכה שהם קדירות רותחות הן ובמוסיף הבל אפי' בע"ש אסור שמא יטמין ברמץ פי' אפר עם גחלים וזה אסור דשמא יחתה בגחלים משחשיכה : (ב) שרי לאכול · מבואר שם בהג"מר דהיינו היכא שמלא שם מעט גחלים בוערות סביב לה או תחתיה ועיקר הטמנה היתה בדשן או כר וכסת או דבר אחר של היתר מותר בדיעבד אבל אם עיקר ההטמנה היתה בדבר המוסיף הבל אסור אפילו דיעבד כההיא דאנשי טבריא שעשו סילון וכו' במשנה ואסרו אפי' דיעבד ולפ"ז אין כאן מחלוקת על הדיעה קמייתא כנלע"ד : (ג) ותבן וזגין כו' · נקט תחל' ד' ושיים שלשתן לחים והוא ל' רמב"ם וברמב"ם ל"ג תבן ע"כ נקט שפיר שלשתן אבל כאן בש"ע שהוסיף תבן לא היה לו לסיים אלא ארבעתן לחים דפשוט בגמרא דגם בתבן בעי' לח' ונ"ל דנגריר בתר ל' הרמב"ם : (ד) ונתגלה משחשיכה כו' · בב"י הקש' על מ"ש הרא"ש דלגי' ר"י בתוס' דרשב"ג פליג את"ק מלינו לפרש במשנה כשהו ונתגלה היינו דיעבד אבל לכתחילה אסור לגלות כו' מ"ש התוס' במשנה נראה לר"י דאפי' בידים שרי לכתח' לגלות כו' וע"כ כ' ב"י דהתוס' ס"ל דבאותן בגדים עצמן מותר אפילו לכתחלה אבל להחליף אסור לת"ק דהוה כמו הטמנה חדשה ולפ"ז תימ' דהא הרא"ש עצמו כתב ג"כ תחלה האי מילתא דלאו דוקא דיעבד אלא אפי' בידי' מותר לגלות ולכסות ונ"ל דמ"ש הרא"ש מלינו לפ' כתבו דרך קושיא על התוס' דלדבריהם נ"ל כן ע"ש ומ"מ כאן בש"ע נ"ע כמ"ש ונתגל' משחשיכ' שהוא ל' דיעבד כמו שדקדקו כל הפוסקים מל' זה במשנה אם כן משמע לכתחלה לא יגלה בשבת ויחזיר ואפי' אותן בגדים עצמן שהיו שם תחלה וכ"ש שלא יחליף אחרים לפי סברת ב"י ואח"כ כתב דאפילו לכתחלה מחליף בשבת ונ"ל דהא דנקט לשון דיעבד ברישא לאו למידק דאסור לכתחלה בשבת אלא למידק דאם נתגלה מבע"י לא יכסנו משתחשך וכמ"ש בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק והתרומה ואף בתוס' כתב וז"ל אבל אם גילהו בידים מבעוד יום כדי לכסותו משתחשך אסור כו' והפוסקים הנ"ל החמירו כן אף אם נתגלה מבע"י מאליו וב"י העתיק בשם התוס' בלשון זה כדי שלא לכסותו משתחשך וכ"ה ברא"ש וטור אבל הגירסא שלנו בתוס' נראה נכון עפי דהוי דבר והיפוכו דתחילה נקט ההיתר במגלה בידים בשבת ונקט ע"ז ההיפוך אבל אם גילה מבע"י אסור אח"כ בשבת ומשמע אפי' היה דעתו לכסות בשבת : (ה) מותר להטמינו

באר היטב

בהג"ה והטעם דשמא ימלא קדירתו צוננת וירתיחנה . אבל ספק חשיכה שהם קדירות רותח' הם ובמוסיף הבל אפי' בע"ש אסור שמא יטמין ברמץ פי' אפר עם גחלים וזה אסור דשמא יחתה בגחלים משחשיכה : (ג) אסור . פי' אפי' בשוגג ואע"ג דבשכח ושהה מתיר בסי' רנ"ג מכל מקום בהטמנ' מחמירין טפי מ"א . (ג) בחמימותו . וה"ה המטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל דשרי דהא אינו אלא עומד בחמימותו מ"א : (ד) לאכול . ודוקא תבשיל שנתבשל כ"ל אבל נגמר בשולו בשבת אסור דלא עדיף משהיה מ"א וט"ז : (ה) מותר . דלא יחתה דבלא"ה יתבשל עד למחר : (ו) לחין . צריך לומר דחשיב כתבן וזגים כחדא ומדסתם משמע דאפי' לחים מחמת ד"א אסור מ"א . ורוב פוסקים ס"ל דוקא לחים מחמת עצמן אסור ולא בלחין מחמת ד"א עיין ט"ז וביד אהרן : (ז) משחשיכה אבל אם נתגלה מבע"י אסור לכסותו בשבת דה"ל כמטמין לכתחל' ועסימן רנ"ג ס"ב בהג"ה . וב"ח מיקל אפי' אם נתגלה מבע"י : (ח) להטמינו. דלא אסרו להטמין בשבת אלא דבר חם שהוא בכ"ר שנתבשל אבל אם פינה ה"ל כמטמין את הצונן דמותר ומט"ז נראה דאפי' החזירו לכלי הראשון נמי שרי דבכבר אין לו דין כ"ר ואפשר אפי' בכ"ר אם נתקרר קצת שרי להטמינו

ביאור הגר"א

תוס' ד"ה ממעשה . והר' שמואל כו' : ודוקא כו'. מדקאמר במתני' כחמין שהוחמו כו' : י"א דאם, כמו בשהיה בבשל כ"ל לדעת הרי"ף כמ"ש בסי' רנ"ג ס"א : וי"א דכ"ז. כ"כ ש"ל דסבור דכל שמותר בשהייה מותר בהטמנה וסובר דחייתא דמותר דה"ה בבשיל ולא בשיל לצורך מחר : ובלבד כו'. שהרי כתבו דבריו דהטמנה אפי' בחייתא אסור כמ"ש בתוס' הנ"ל והר' יונה כו' וכמ"ש בס"ו ואפי' בשהייה בבשיל אין חילוק ככ"ל בסי' רנ"ד ס"ה וכן י"א דשכח נדחה דהוא ג"כ סובר דהטמנה שוה לשהייה אבל אנן דקי"ל דאפי' מצטמק ורע לו אסור כמ"ש ס"ז דמיא להחזיר ישראל בסי' רנ"ג ס"א : ס"ב אפי'. שם כ"א א' ת"ר אע"פ כו' אם בא כו' וע"כ בנתבשל כ"ל מיירי כמ"ש בס"ד והוא שנתבשלה כו' : ומ"מ . שם ב' מניחין מיחם כו' וטח כו' ולא כו' : ס"ג או של שומשמין. דכיון דלא איפסקא מוקמינן למתני' סתמא בכל גפת ועוד מדנקט ר"ז לענין אסוקי הבלא של זתים ש"מ דבכה"ג דמתני' אסור בכל גפת ואע"ג דבעי למפשט מדר"ז היינו לפום ס"ד דאין חילוק בין אסוקי כו': ותבן. בזה תוס' רמ"א וש"ע כתב לשון הרמב"ם דלא כתב תבן וז"ש שלשתן · או. דמתני' קתני בהווה שמצוי להן כנפי יונה : י"א . ב"ב י"ט א' וע"ש בתוס' ד"ה משום. ועוד יש לפרש כו' אבל ר"ח שם בתוס' כ' דאין הסלעים מוסיפים הבל כלל ולא אסרו בב"ב שם אלא משום שמלקין הקרקע וכן הסכים ר"י שם וכתב שכ"ה בירושלמי שם הכא אתמר שהסלעים מרתיחין והכא אתמר שאין הסלעים מרתיחין א"ר יוסי כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין אלא מפני שעושין עפר תיחוח ומלקין הרעית הכותל:ס"ד ונתגלה משחשיכה. כ"כ סמ"ג וסמ"ק וסה"ת ומ"ש ונתגלה ל"ד דהא אף לכתחלה מותר כמ"ש למטה אלא דאף בכה"ג דוקא משחשיכה והביא סמ"ג ירושלמי דדוקא משחשיכה וז"ל הירושלמי ספ"ד נתגלה מבע"י מכסהו מבע"י נתגלה משחשיכה מכסהו משחשיכה נתגלה מבע"י וקידש עליו היום תני אין טומנין משחשיכה ובגמרא דילן ספ"ב דשבת וא"ד מ"מ אמרו אין טומנין כו' וגרים שם הרי"ף להיפך וכן הרמב"ם ומפרש שמא ירתיח שתרתח הקדירה ויצטרך לגלותה ולחזור ולכסותה ובדבר המוסיף ודאי אסור אף שהיה מכוסה מבע"י ופריך א"ה בה"ש נמי כו' ופי' הרמב"ם דבה"ש מותר אפי' בדבר המוסיף הבל והקשה עליו הראב"ד דבה"ש יהיה קל מבע"י ע"כ פי' הר"ן דה"ק דבה"ש ליתסר אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל מה"ט שמא ירתיח ויגלה בה"ש כו' : וכן.

הגהות רעק"א

סי' רנז מג"א ס"ק ו וה"ה המטמין משמע דבמטמין בשבת במוסיף הבל אף בעומד בחמימותו אסור וצ"ע: סעי' ז בהג"ה אין לנהוג כן ובדיעבד כ"ל דשרי דהא הרמ"א כ' בסעיף א' כשמטמין לצורך מחר בדיעבד שרי דסמכינן על המתירים זה ואפילו לכתחלה ולהנך פוסקים לא חמיר הטמנה משהי' דלמאי דקיי"ל בשהייה כחנניה גם בהטמנה מותר למאכב"ד : סעיף ח' להניח הקדרה בתנורים שלנו לא ידעתי דקדוק ל' תנורים שלנו והא גם בתנורים שבתלמוד דלא מהני גו"ק מ"מ חייתא שרי והמחבר סי'

מחצית השקל

מבעיר: (ס"ק ב) טומנים כו' ועסי' תר"ע כו' לצורך מ"ש לרמ"א. ר"ל דרמ"א אוסר שם להטמין מערב יה"כ למוצאי יוה"כ דה"ל מכין לחול . אע"ג דיוה"כ הוי הכנה דממילא דהא ביוה"כ לא עביד מידי דהא הטמינו מעיה"כ אפ"ה אסור. וא"כ ה"ה דאין מטמינים מע"ש למ"ש מה"ט: וא"כ צ"ע כו' פת לצורך מ"ש דהא ג"כ הוי הכנה דממילא: חידוש הוא דהא מותר כו' אע"פ שהוא לצורך חול. דהא קתני ומתגמר' כל היום וא"כ ע"כ לא יהנה ממנו כ"א במוצאי שבת. ואפ"ה מותר אע"ג דהוי הכנה דממילא בשבת לצורך חול . וע"כ צ"ל בהטמנה החמירו וחידוש הוא וא"כ הכו דלא נוסיף עלה לאסור גם אפי' דממיל' לצורך חול : (ס"ק ד) התבשיל כו' וכ"מ בהג"ה. ר"ל מדכ' רמ"א י"א דאם שכח כו' משמע דהמחבר אוסר אפי' שכח. מתיר בסי' רנ"ג. ר"ל במצטמק ויפה לו. וכיון דהמחבר איירי אפי' שוגג וקתני תרתי צונן שנתחמם או מצטמק ויפה לו. משמע דבתרווייהו אסור אפי' שכח : (ס"ק ה) או שנצטמק . פי' בדיעבד . ר"ל הא דייקינן מדקאמר ויפה לו. משמע דבנצטמק ורע לו מותר : היינו דוקא בדיעבד : (ס"ק ז) שרי ודוקא תבשיל שנתבשל כל צרכו כו' דודאי לא עדיף משהיה . וכתב בספר ת"ש וז"ל והיינו לדעת הגמ"ר דס"ל כדעה א' ר"ס רנ"ג דגם בשהיה אסור אם לא נתבשל כל צרכו אבל לדידן דקי"ל כי"א שם וכחנניה דשרי בנתבשל כמב"ד קודם שבת ל"ש נו' כן עכ"ל . ולענ"ד א"כ לא ה"ל למ"א לסתום דבריו לכן י"ל דדעת מגן אברהם דאפי' לדידן דקי"ל כי"א בסי' רנ"ג מ"מ הכא בעי' שנתבשל כ"ל . דהא כ' הרב"י בסעיף ז' בהטמנה אפי' מצטמק ורע לו אסור . וכתב רמ"א וכן עיקר אע"ג דבמצטמק ורע לו. אפי' לדעה א' בר"ס רנ"ג וכן פסק המחבר שם שמחמיר דבעי' בשהי' שיתבשל כ"ל מ"מ מודה דמצטמק ורע לו מותר והטעם כמ"ש מ"א שם דבהטמנה החמירו יותר מבשהיה . הרי דהטמנה חמירא -לענין לכתחלה יותר משהיה אפי' לדע' א' שבסי' רנ"ג והוא דעת המחבר שם בר"ס רנ"ג א"כ ס"ל למ"א דגם לענין דיעבד אין להקל יותר משהיה לדע' א' והוא דעת המחבר בר"ס רנ"ג ומ"ש מ"א לא עדיף משהיה ר"ל משהיה לדעה א' בר"ס רנ"ג : (ס"ק ח) לצורך לילה . דס"ל כו' דהוי קשיא למ"א איך התיר רמ"א כשמטמין לצורך מחר אדרבא הא מה"ט החמירו בהטמנה יותר מבשהיה כיון דסתם הטמנה לצורך מחר וכמ"ש מ"א בס"ק ט"ז . ולכן כתב מ"א דהכי י"א דמתירין לצורך מחר ס"ל כהיש מקילים שהביא רמ"א בסעיף ז' דס"ל אם הוא כמב"ד גם הטמנה מותרת דהטמנה ושהיה שוין : אע"ג שיתבאר במ"ש ע"ד מ"א בס"ק ט"ז דרמ"א לא התיר בסעיף ז' כ"א בנתבשל כ"ל מ"מ בדיעבד מודה רמ"א דיש לסמוך על המקילים אפי' אם אינו מבושל כ"א כמב"ד כמ"ש שם בע"ה והכא מיירי בדיעבד : דבלא"ה יתבשל כו' ר"ל אפי' בלא חיתוי . וא"ל ניחוש דתחלת הטמנתו היתה לצורך מחר מ"מ ניחוש דלמא ממליך לאוכלו בלילה ואכתי א"ל שמא יחתה וכמ"ש מ"א בסי' רנ"ד סק"כ לזה רמז מ"א שם בס"ק כ' במ"ש ועי"ש רנ"ז סעיף א' בהגה ור"ל דע"כ צריך לחלק ביניהם דוקא בשהיה דליכא כ"א חד חשש שמא ימלך ויחתה הוא דחיישי' משא"כ בהטמנה צריך לחוש תרי חששות שמא ימלך ושמא יטמין ברמץ ויחתה כ"ה לא חיישי' וכ"כ בס' ת"ש וע"ש שמהגדם בדברי מ"א :

(ס"ק ט) אלו הם כו אבל להניחה על גפת של שומשמין שרי אע"ג דגם של שומשמין מוסיפים הבל היינו כשמטמין תוך השומשמין אבל כשמעמיד עליו קופה של גמר שטמן בה אינו מעלה הבל מן השומשמין . ועמ"ש במ"א ס"ק ח"י : (ס"ק י') ששלשתן לחים נ"ל דחשיב כו'. ר"ל דחשיב ד' דברים וכ' ששלשתן : ובאמת ברמב"ם ר"ל דהרב"י העתיק ל' הרמב"ם שכ' שלשתן ברמב"ם א"ש בלא"ה : ומדסתם כו' הוא ענין בפני עצמו . דאפי' לחים מחמת ד"א אסור ר"ל דהוא אבעי' בש"ס ומה"ט יש פוסקים דוקא לחים מחמת עצמן אסור ומשכחת לה בגמר וכסות מעצמן בממרטי דביני אטמי כמבואר בש"ס והיינו גמר שבין ירכותי' דהם לחים תמיד מחמת הזיעה אך מדסתם בש"ע משמע דאפי' מחמת ד"א אסור : (ס"ק יא) בסלעים דלא שכיח כלל כו' כ"ה לשון התוס' פ' לא יחפור דף י"ט ע"א ד"ה משום דמשתני כו' אהא דתנן התם מרחיקין את הגפת כו' ואת הסלעים מכותל חבירו ג"ט מפני שמוציאים הבל חם ומקלקלים הכותל ופריך מ"ש בדין הרחק' תני סלעים ובהטמנה לא קתני סלעים דהא ע"כ גם סלעים מוסיפים הבל מדצריך להרחיקו מכותל חבירו וא"ר יוסף מפני שאין דרכן של ב"א להטמין בסלעים ולא איירי מתני' במידי דלא שכיח. א"ל אביי וכי דרכן של ב"א להטמין בגיזי צמר ולשונות של ארגמן ותניא טומנין בגיזי צמר כו' ולשונות ש"א כו' אלא אמר רבה ה"ט דלא קתני התם סלעי' משו' דמשתכחי לקדר' ופירש"י שמשברי' הקדר ור"ת פי' שמהבל היוצ' מסלעי' מקלקל המאכל והקשו התו' אהכתי תיקשי קושית אביי וכי דרכן של ב"א להטמין בגיזי צמר כו' ותירצו התו' בתי' בתרא וז"ל ועי"ל כיון דלא שכיח הוא כלל שרי להטמין בהם דמלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן עכ"ל ומדכתבו דלא שכיח כלל משמע דאשהוא שכיח ולא שכיח גזרו ואסור . וכ"מ קצת כדברי התוס' דהא גיזי צמר ולשונות ש"א ג"כ אין דרך ב"א להטמין בהם כמ"ש אביי אפ"ה תני לה ברייתא גבי דברים שאין מוסיפים הבל ולכך מותר להטמין בהם . ת"ל בלא"ה הא לא שכיח להטמין בהם וצ"ל רבנן אלא ע"כ צ"ל דגיזי צמר כו' לפעמים טומנים בהם וכמ"ש התוס' שם בתי' ראשון והוי שכיח ולא שכיח וגזרו ואסור : (ס"ק יב) ונתגלה כו' וב"ח מקיל בזה ר"ל בנתגלה מבע"י ס"ל דמותר לכסותו בשבת . וגם אפי' גלהו במזיד מבע"י דוקא אם היה דעתו שלא לכסותו כלל או לכסותו בשבת אסור לכסותו בשבת דהוי תחלת הטמנה . אבל גילהו מבע"י ע"מ לכסותו מבע"י וא"א שכח לכסותו מבע"י מותר לכסותו אפי' בשבת : (ס"ק יג) גורם כו' שאין גורם בישול והיכי משכחת לה מ"ש המחב' שתוספת זה גורם כו' וע"ז כ' מ"א דמשכחת לה כמ"ש סעיף ח' . ר"ל שעומד קדרה טמונה בבגדים ע"ג כירה שיש בה גחלים . דאע"ג דהגחלים מוסיפים הבל מ"מ לא מיקרי הטמנה בדבר המוסיף הבל כמו שיתבאר שם ושרי . וכה"ג משכחת לה שתוס' זה גורם להתבשל : (ס"ק יד) מותר כו' דאסור להניחו ע"ג כירה לכתחלה בשבת וכשפינה ממיחם למיחם . אסור להעמיד שם מיחם השני דהא מיחם השני מעולם לא עמד שם על הכירה ה"ל כמניח לכתחלה על גבי כירה בשבת :

ס"ק

להטמינו · דלא אסרו להטמין בשבת אלא דבר אם שהוא בכ"ר שנתבשל אבל אם פנהו הוי ליה כמטמין את הצונן דמותר : (ו) והטמנה שעושין כו' · כ"ל דצריך ליזהר שלא יעמיד הקדירה אצל דופן התנור דאז נראה כהטמנה דהא עיקר ההיתר שיש הפסק אויר בין הקדירה לדופן וגם הדף הסותם בתנור לא יגע בקדירה מטעם זה וכמו שכתב הטור ההטמנה שהיה הרא"ש רגיל להטמין בגומא ולכסות עליה דההיתר משום שיש הפסק בין הקדירה לדופן :

רנח (א) שאין זה כטומן בדבר המוסיף הבל . ב"י כ' הטעם שהרי אין הקדירה חמה מוספת הבל אדרבה חומה מתמעט והולך עכ"ל . ונראה לי שאין בכלל זה אלא מה שרוצה להטמין לשעות הרבה שאפשר שתתקרר הקדירה קודם כלות הזמן ההוא אבל אם רוצה להטמין לשעה מועטת וליקחו משם בעוד הקדירה חמה אסור דהוי דבר המוסיף הבל על כל פנים וע"כ לא יפה עושים שבימות החורף לוקחים כלי בתוכו משקה ותוחבין אותו בשבת לתוך כלי מלא מים חם שיפיג צנתו בתוכו ואח"כ שותין המשקה שזהו דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו והטמנה אסורה אפי' לזמן מועט ועיקר טעם ההיתר כאן כיון שאינו טמון בתוכו ממש רק מונח עליו וע"ז כתב הטור וש"ע שאין זה כטומן כו' פי' שאין כאן דרך הטמנה כנ"ל ועמ"ש בסי' ש"ח ס"ג :

אסור

ו טו ס מותר להטמין בשבת דבר צונן בדבר שאינו מוסיף הבל כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפיג צנתו ע אבל בדבר המוסיף הבל ואפי' להטמין צונן גמור ואפי' מבעוד יום נמי אסור :

ז פ כל היכא דאסרינן הטמנה טז אפי' בקדירה מבושלת כל צרכה אסרינן ואפי' מצטמק ורע לו : הגה וכן עיקר ויש מקילין ואומרים דכל שהוא חי לגמרי או יז נתבשל כל צרכו מותר בהטמנה כמו (ה) בשהוי וכמו שנתבאר לעיל סי' רנ"ג ובמקום שנהגו להקל ע"פ סברא זו אין למחות בידם אבל אין לנהוג כן בשאר מקומות :

ח אע"פ שמותר להשהות קדירה על גבי כירה שיש בה גחלים על פי הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג צ אם הוא מכוסה בבגדים אע"פ שהבגדים אינם מוסיפין הבל מחמת עצמן מכל מקום מחמת אש שתחתיהם מוסיף הבל °) [ואסור] ק ומיהו כל שהוא בענין שאין הבגדים נוגעים בקדירה אע"פ שיש אש תחתיה כיון שאינו עושה דרך הטמנה שרי הלכך היכא שמעמיד קדרה על כירה או כופח שיש בהם גחלים ואינשולי הקדירה יח נוגעים (י) בגחלים שיהוי מקרי ומותר על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג ° ר ואם נתן על הקדירה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדירה ונתן בגדים על אותו כלי רחב מותר דכיון שאין הבגדים נתונים אלא על אותו כלי רחב שאינו נוגע בצידי קדירה אין כאן הטמנה ש וכן מותר להניח הקדירה בתנורי' שלנו על ידי שיתן בתוכה חתיכה חיה והוא שלא תהא הקדירה נוגעת בגחלים ואע"פ שמכסה פי התנור בבגדים כיון שאין הבגדים נוגעים בקדירה לאו הטמנה הוא ושרי : הגה (ו) והטמנה שעושין במדינות אלו שמטמינים בתנור וטחין (יא) פי התנור בטיט יט (יב) * שרי לכולי עלמא (א"ז ותרומת הדשן סי' ס"ט ואגור) וכמו שנתבאר לעיל סי' רנ"ד ויתבאר לקמן סוף סי' רנ"ט ב ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין (יג) בשבת כי זה מכבוד ועונג שבת וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת חיישי' שמא אפיקורס הוא (בעל המאור פרק במה טומנין וכל בו) :

רנח שמותר להשים ערב שבת דבר קר על קדירה חמה . ובו סעיף אחד :

א א מותר להניח מבעוד יום כלי שיש בו דבר קר על גבי א קדירה חמה (א) שאין זה י (א) כטומן בדבר המוסיף הבל :

°עסי' רנ"ג ס"א

מוכין

נתקרר קצת שרי להטמינו ועמ"ש סי' ש"ח ס"ד : טו מותר להטמין . אפי' אדם חשוב שרי (כ"ה) : טז אפי' בקדירה מבושלת . דבשם הטמנה לצורך מחר וצריך חיתוי טפי שלא יתקרר (טור) ומעט חיתוי מהני להחזיק החום כיון שהוא טמון (הרא"ש ומרדכי) אבל בשהיה אפי' כשעושה לצורך מחר שרי דלא מהני מעט חיתוי עס"ח : יז נתבשל כ"צ . ולדעת י"א אפי' נתבשל כמב"ד כמ"ש סימן רנ"ג : יח נוגעים בגחלים . ולדברי רמ"א בסי' רנ"ג ס"א אפי' נוגעים בגחלים שרי כיון שאין טמון בבגדים . יש מקומות שבמקום שמסיקין האור ובשלו הקדירות גורפין הרמץ ונותנין הקדירות לצורך מחר ומכסין אותם באפר צונן ואע"פ שהכירה מוסיף הבל מ"מ שרי דדוקא כשמניח בשם הטמנה וגם אין ראוי להטמין בתוך הקרקע ליכא למיחש (הרא"ש) והתו' כתבו טעם זה לחוד מפני שאין ראוי להטמין בתוכה וכתב רש"ל בתשו' דאפר אם אין מוסיף הבל אח"כ מעורב בגחלים וכתוב בסה"ת שאף אם מצא למחר בתוכו קצת גחלים שרי בדיעבד עס"א וכתוב' דף מ"ח כתבו וז"ל דכירה שלנו אין חומה אלא מחמת האש וכל שעה מתקרר והולך אבל הגפת מוסיף הבל מעצמו : יט שרי לכ"ע · היינו דוקא בפשטי"ד או במיני קטניות שממהרין להתבשל כמ"ש סי' רנ"ד אבל בבשר חי א"צ לטיחה ומיהו להרב"י לא מהני טיחה כמ"ש שם ובמקומות שלא נהגו לטוח בטיט אסור לתת מיני קטניות או מיני בצק אלא כדי שיתבשלו כמב"ד מבע"י אח"כ כסה הגחלים באפר כמ"ש סי' רנ"ג ורש"ל בתשו' החמיר מאד ע"ג ופוק חזי מאי עמא דבר ועמ"ש בסי' רנ"ג והש"ג במרדכי כתב וז"ל בשם תוס' מ"מ אין טומנין בדבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ אבל הכא שהגחלים בעין ליכא למיחש שיטמין בהם עכ"ל מ"מ לא עדיף משהיה : כ ומצוה להטמין . אבל מי שמזיק לו החמין מותר לאכול צונן (מט"מ) :

רנח א קדירה חמה . ואם הקדירה התחתונה עומדת ע"ג האש יש לה דין שהיה ועסי' רנ"ג :

מוכין

ס שם במשנה לפי' רמב"ם שם והר"ן ובשם הגאונים ע ר"ן מסוגיין דאכשר טבריא שם ל"ח פ סמ"ג וסמ"ק ותרומה לדעת ר"ת שם במשנה מ"ז צ טור ושאר פוסקים (° כנ"ל ועל פי הב"י) ק טור לדעת הרא"ש ור"ן שם ר ר"ן לדעת רבי יונה והרשב"א ש מדברי הרא"ש שם : א שבת כ"א לגירסת הרי"ף והרא"ש :

עטרת זקנים

* שרי לכ"ע כו'. וכן ברוקח סימן נ' ואין להטמין בתוך הגחלים ואם חפץ גורף או נותן אפר על גבי הגחלים ומעמיד קדירתו על גבי גחלים הקטומים ואפי' סביב קדירתו וכל שכן שאנו נותני' בתנור בבית העכו"ם דלא אתי לחתויי אם דמותר וכו' עליו מהר"ם במהרי"ל ז"ל דמכאן היתר לנו במאי דטרקינן ליה לתנור בטיט וסמרטוט דליכא למיחש לחתויי :

באר היטב

להטמינו מ"א ועסי' ש"ח : (ט) בשיהוי . ולדעת י"א אפי' נתבשל כמב"ד כמ"ש סי' רנ"ג : (י) בגחלים. כדברי רמ"א בסי' רנ"ג אפי' נוגעים בגחלים שרי כיון שאין טמון בבגדים עמ"א : (יא) פי התנור . היינו דוקא בפשטי"דא או במיני קטניות שממהרין להתבשל אבל בשר חי אין צריך לטיחה ובמקומות שלא נהגו בטוח בטיט אסור לתת מיני קטניות או מיני בצק אלא כדי שיתבשל כמב"ד מ"א : (יב) שרי לכ"ע . וצריך ליזהר שלא יעמיד הקדירה אצל דופן התנור דאז נרא' כהטמנה דהא עיקר ההיתר שיש הפסק אויר בין הקדירה לדופן וגם הדף הסותם התנור לא יגע בקדירה מטעם זה ט"ז . ע"ש : (יג) בשבת . ואם מזיק לו החמין מותר לאכול צונן מ"מ .

סי' רנח (א) כטומן . ולא יפה עושים שבימות החורף לוקחים כלי עם משקה ותוחבין אותו בשבת לתוך כלי מלא מים חם שיפיג צינתו ואח"כ שותין המשקה שזהו דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו והטמנה אסור אפי' לזמן מועט . ועיקר טעם ההיתר כאן כיון שאינו טמון בתוכו ממש רק מונח עליו ט"ז עיין שם [ובספר אליהו רבה חולק עליו ומתיר אף בכולו טמון בתוכו כיון שהוא כלי שני וא"כ אינו מוסיף הבל ובט"ז סי' רנ"ד מבואר דמותר להטמין בשבת באינו מוסיף הבל כדי שתפיג צינתו ע"ש] :

מוכין

ביאור הגר"א

מ"ש הרא"ש בשם הר' יונה ע"ש דרשב"ג פי' על ת"ק : והוא. כנ"ל סי' רנ"ג ס"ב מהא דמגים : ס"ו **בדבר שאינו**.כמ"ש בריטא שם אע"פ שאמרו כו' וקאמר השתא כו' ארתותי כו' וזהו בדבר שאין מוסיף הבל דהגזירה הוא משום שמא יריתיח כמש"ש בל"ד א' לגי' רש"י : **כדי שלא**. כן פי' הרמב"ם כמו כל הטמנה דמתני' וברייתא שם דכולה פרקין בהטמנה דלהכם איירי ועוד ממש"ש אי ממתני' ה"א ה"מ דבר כו' ואי כפרש"י דאין לך דבר שאין דרכו להטמין שלא יתחמם יותר מן המים ביחות החמה אלא כנ"ל וכמ"ש שם וכשם שאין כו' כך כו' רבי כו': **אבל בדבר המוסיף הבל כו'**. ממ"ש ברפ"ד חזייה דמנח כווא כו' וזהיה כו' א"ל מ"ש כו' ועתוס' שם מ"ח א' ד"ה מ"ש תימא כו' אבל הר"י כתב דעובדא דשם בהטמנה איירי ותדע מדמייתי מיחם ע"ג מיחם דבהטמנה איירי מדעירב אותו עם דיני הטמנה ובתוספתא שם תניא בהדיא טומנין מיחם ע"ג מיחם קדירה ע"ג קדירה ואי שם בהנחה איירי ה"ל לאתויי ברייתא מביא אדם קיתון של מים ומניחו נגד המדורה כו' אלא שהיה רוצה להטמין שניהם בדבר שא"מ הבל וכגון שנתגלתה בשבת דמותר לכסותו והיה סבור דמותר דקי"ל מותר להטמין את הצונן ואסר רבה שע"ג המיחם הוי בדבר המוסיף הבל ולא התירו בשבת אלא מיחם ע"ג מיחם לשמרו כנ"ל : ס"ז **כל היכא כו'**. ל"ע ב' וכמ"ש תוס' ד"ה ממעשה והר' יונה כו' והיינו כו' לגמרי מכ"ד. ומשמע דה"ה מבושלת כ"צ ואף דחמין מצטמק ורע להן כמש"ל וכדעת ר"ת מ"ז ב' ד"ה במה ואין כו' בשתם קדרות כו' והוא מגמ' דיו"ט כ"ז א' : **ויש**. שם בשם ר' שמואל דבשניהם הטעם משום שמא יחתה ועל מבע"י קאי הכ"ל : ס"ח **אע"פ שהבגדים**. שם מ"ז ב' קיפה שטמן כו' : **ומיהו כל שהוא כו'**. כמ"ש תוס' מ"ח א' ד"ה דזיתים. ועוד יש כו' ול"ד למטמין כו' ושם ברא"ש יש לחלק דהא כו' וכמ"ש בפ"ק קדרה חייתא ובשיל ש"ד בתוך התנור ולאי הטמנה אסור כנ"ל : **ואין**. לשיטתו שם : **ואם נתן**. כנ"ל: **וכן מותר**. דכה"ג מותר בשיהוי : **והוא כו' כיון**. כנ"ל : **והטמנה**. לשיטתו בסי' רנ"ד ס"א :

סי' רנח ס"א **מותר כו' שאין**. ע' ט"ז בשם ב"י וכ"כ תוס' הנ"ל בשם ר' ברוך אבל בשבת אסור אע"ג דמותר להטמין את הצונן דוקא כדי שלא יצטנן או כו' כמ"ש סי' רנ"ז ס"ו ולמש"ש חזייה כו' דאנח כווא כו' וכמ"ש הר"ן בשם ר' יונה דבהטמנה איירי מדתני בהאי פירקא וסבור ר"ז דמותר כיון שאין מוסיף הבל ומותר להטמין את הצונן ואסר ליה כנ"ל :

דרך

הגהות רעק"א

רנ"ג לא הביא כלל קולא דתנורים שלנו דינם ככירה ול"ע : **מג"א ס"ק יט** אבל בבשר חי א"צ לענ"ד הא הרמ"א בא לומר אם הוא דרך הטמנה דלא מהני חי כמ"ש ס"ו ול"ע :

מחצית השקל

ס"ק ט"ו מותר כו' אפי' אדם חשוב שרי ור"ל דאמרי' בפ' במה טומנין דף נ"א ע"א א"ל רב נחמן לדרו עבדו אטמון לי צונן כו' שמע ר' אמי ואיקפד. א"ר יוסף מ"ט איקפד כרבוותי' עביד כו' דאמר ר"י א"ש מותר להטמין את הצונן כו' הוא סבר אדם חשוב שאני. ופירש"י שהרואה אותו שהוא מקיל עומד ומקיל יותר עכ"ל מ"מ לא קי"ל כר"א חדא מדאמר הש"ס הוא סבר משמע דר"א לגרמיה ס"ל כן אבל אנן לא קי"ל הכי וגם ר"נ עביד עובדא וגם ר' יוסף אמר שר"נ כדין עביד וס' כ"ה אינו תחת ידי ועיין בש"ך י"ד סי' קנ"ב ובפר"ח שם סי' קי"ג ובס' ת"ש סי' רנ"ד:(ס"ק יז) נתבשל כ"צ ולדעת י"א אפי' נתבשל כמב"ד כמ"ש סי' רנ"ג המובן הפשוט מ"ש לדעת י"א הוא הי"א שהובא בר"ס רנ"ג בשהיה אם הוא כמב"ד וכיון דיש מקילי' פה הוא רשב"ס דמשוה הטמנה לשהיה א"כ ה"ה הכא בהטמנה סגי אם נתבשל כמב"ד אבל בס' א"ר השיגו וכן הסכים עמו בספר ת"ש הא רמ"א בסי' רנ"ג הסכים עם י"א דסם דסגי בשהיה אם הוא כמב"ד ואעפ"כ כ' כאן לדעת יש מקילים נתבשל כ"צ וכ' בס' ת"ש הטעם דס"ל לרמ"א דתרי קולא לא מקילינן דדוקא בשהיה מקילי' כדעת רש"י ותוס' דפסקו כחנני' דסגי אם הוא כמב"ד דלא כהרי"ף דפסק כרבנן אבל הכא בעי' דוקא כ"צ דהא לר"ת דהוא דעת הרב"י הטמנה חמיר משהיה ויהו דבמקום שמקילים כרשב"ס דמשוה הטמנה לשהיה מכל מקום לא מקילי' כ"כ להתיר אפי' כמב"ד דהא בשהיה גופיה להרי"ף בעינן כל צורכו דוקא וא"כ במקום שנוהגים להתיר בהטמנה כשהוא כמאכל ב"ד מחינן בהו ולכן כ' רמ"א כשנתבשל כ"צ אלא שבס' ת"ש כ' דגם מג"א הבין כן דעת רמ"א ומ"ש מ"א ולדעת הי"א כו' לא נתכוון להי"א שבסי' רנ"ג אלא ליש מקילים שהביא רמ"א וכוונתו שלא תבין מדברי רמ"א שהיש מקילים גופייהו אין מתירים כ"א בנתבשל כ"צ אלא היש מקילים מתירים אפי' כמב"ד דכן כ' התוס' בשם רשב"ס דמשוה הטמנה לשהיה וס"ל בשהיה סגי כמב"ד אלא רמ"א שכ' נתבשל כ"צ הוא הכרעת עצמו כנ"ל וכ"מ דבדיעבד ובשוגג יש לסמוך ע"ז כמ"ש סעיף א' והיינו במקומות שמקילים ע"פ דעת המקילים עכת"ד : ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ו' בדברי המחבר אבל בדבר המוסיף הבל אפי' להטמין צונן גמור כו' אסור הקשה בס' ת"ש הא אמרי' פ' לא יחפור למה קתני גבי איסור הטמנה חול ובהרחקה מכותל לא קתני חול ומשני דטבע חול דחמימו מחמם יותר אבל בקר אדרבה מיקר לכן לענין הטמנה שמטמין קדרה חמה החול מוסיף הבל ואסור אבל הרחקה מכותל קר אדרבא החול מקרר לכותל והקשו התוס' שם ובשבת הא תנן לא יטמין הבילה בחול ובאבק דרכים והא הבילה קר. ותי' דמיירי שהחול חם מחום השמש דומיא דאבק דרכים וכה"ג מוסיף הבל אפי' מה שמטמין הוא קר המורס מזה כששניהם קרים החול ודבר שמטמין כה"ג אינו מוסיף הבל א"כ איך סתם וכ' בדבר המוסיף הבל גם צונן אסור הא חשיב תוך הדברים המוסיפים הבל גם חול ואם מטמין תוכו צונן מותר דהא מקרר לו ודאי ע"ד ש"ע לק"מ דהם קאמר בדבר המוסיף כו' וחול קר ואינו מוסיף הבל וא"כ יצא מן הכלל מ"מ ה"ל לבאר בפי' לתוך חול צונן מותר להטמין צונן עכת"ד: (ס"ק יח) נוגעים בגחלים כו' וגם אין ראוי להטמין תוך הקרקע כו' והתוס' כתבו טעם זה לחוד כו' הוצרכו לזה מ"ש דאסור ליתן קדרה הטמונה בגיזי צמר ע"ג קופה של גפת של זתים דמסקא הבלא אע"ג דאין הקדרה טמונה תוך הגפת אסור משום הסקת הבלי' דגפת וא"כ איך הותר לאותן מקומו' שמסיקים האור ובשלו הקדירות כו' הא הכירה מוסיף הבל ומ"ש מגפת של זתים וע"ז תי' דוקא בגפת של זתים שמתחלה ניתן הקדרה תוך קופת הצמר לשם הטמנה דהא טמן בתוכה משא"כ בנדון אותן מקומות ועוד דבגפת הטעם כיון דמעלה הבל גזרינן אי שרינן ע"ג גפת יאמר מה לי על גבה מה לי תוכה דהא גם ע"ג מסיק הבלא ויבא לטמון תוך גפת ש"ז משא"כ כירה דאין ראוי להטמין תוך קרקע כ"ל : (ס"ק יט) שרי כו' אבל בבשר חי א"צ לטיחה דהא איסור הטמנה ליכא בתנור כיון דאין הקדירה מודבק בתנור וכמ"ש המחבר וליכא כ"א משום איסור שהי' ובבשר חי ליכא איסור שהי' כמ"ש ר"ס רנ"ג ועי"ש במ"א ס"ק ד' ולפ"ז צריך ליתן הקדרה לתוך התנור סמוך לחשיכה דאל"כ כשתחשך כבר אינו בשר חי כמ"ש מ"א סי' רנ"ג ס"ק ט"ו ע"ש ובמקומות שלא נהגו כו' לתת כו' משום איסור שהיה כדי שיתבשלו כמב"ד היינו ע"פ מ"ש רמ"א בסי' רנ"ג סעיף א' שנהגו להקל כי"א דשם דסגי אם נתבשל כמב"ד וכ"ז כשאין הקדרה מודבק לתנור וגם לא לדף הסותם פי התנור דליכא משום הטמנה כ"א איסור שהיה אבל אם הקדרה מודבק לתנור או לדף כ' הט"ז דאסור משום הטמנה ולא מהני מה שהוא חי דהא כ' רמ"א בסעיף ז' דעיקר כדעת המחבר דהטמנה חמיר משהיה בזה דלא כהיש מקילים אבל טיחה בטיט ודאי מהני לדעת רמ"א בסי' רנ"ד אפי' לענין הטמנה דהא הטעם שלא יטריח א"ע להסיר הטיחה זה שייך גם לענין הטמנה אולם מ"ש הט"ז דאם מודבק לתנור או לדף מיקרי הטמנה כיון דליכא אויר בין הקדרה ובין התנור זה במחלוקת שנויה דהטור כ' מנהג הרא"ש בהטמנה שהיה לו כירה שדפנותיה היו גבוהים יותר מפי הקדרה ואויר בין דופני הכירה לקדירה ונותן הקדרה לתוכה ומכסה פי הכיר' בלוח או בד"א והיה נותן בגדים על הכיסוי והיה אומר שאין זה דרך הטמנה כיון שאין הקדרה נוגעת בשום דבר כו' ואויר ביניה לדפנות כו' וכ' ע"ז הרב"י וז"ל משמע מלשונו שאם כיסה פי הקדרה בלוח כו' אסור לתת בגדים על הלוח כו' דכל שהוא ע"פ הקדרה מחזי כהטמנה ולפיכך עשה דפנות הכיר' גבוהים מפי הקדרה כדי שהלוח שנותנים עליו הבגדים לא יגע בפי הקדרה ואפשר דה"ה אם הלוח נוגע בפי הקדרה מאחר שהוא דבר שאינו מעלה הבל מפסיק ומותר לתת בגדים עליו ומה שעשה הרא"ש דפנות הכירה גבוהים כו' שיתיישב לוח יותר יפה וכ"כ מדברי הר"ן כו' ומדברי רי"ו עכ"ל הרב"י : והב"ח כ' וז"ל הדבר פשוט דעיקר ההיתר לפי שיש אויר בינה לדפנות המוסיפים הבל כו' דאפי' היה הלוח מונח ע"פ הקדרה לא הוי הטמנה כיון שיש אויר בין הדפנות לקדרה כו' והב"י נסתפק בזה ולענ"ד אין כאן ספק עכ"ל הב"ח וא"כ לדעת הב"ח כ"מ אי נוגע בלוח הסותם דאותו לוח אינו מוסיף הבל דליכא הטמנה אלא אפי' נוגע הקדרה בחד צד לדופן התנור אפשר דשרי לדעת הב"ח ניהו דאותו דופן מוסיף הבל מ"מ כיון דהדופן אינו מודבק לקדרה כ"א בצד אחד ובשאר הצדדים וגם למעלה אינו מודבק ליכא הטמנה דהא גם אינו מודבק בשום צד לתנור מ"מ עומד הקדרה על התנור ותחתית התנור ודאי מוסיף הבל מ"מ מותר כיון דאיכא אויר בין הצדדים ולמעלה אינו דרך הטמנה א"כ אפי' מודבק בחד צד אינו דומה להטמנה מ"מ נסתפקתי בזה אפי' לדעת הב"ח דל' הב"ח ג"כ מורה דאי דבוק בחד צד לתנור אסור : סי' רנח (ס"ק א) קדרה חמה ואם כו' ע"ג האש י"ל דין שהיה ועסי' רנ"ג וכ' בס' ת"ש הרב"י כ' הטעם שהרי אין הקדרה חמה מוספת הבל אדרבא חומה מתמעט והולך עכ"ל הרב"י הובא בט"ז ועמ"ש הט"ז ומ"ש עליו בס' ת"ש וכתב בס' ת"ש וז"ל ולפ"ז נ"ל דמיירי שעושה דרך הטמנה עכ"ל ור"ל שמכסהו בבגדים דאל"כ למה הוצרך הרב"י לטעם הא לא הוי הטמנה כלל כ"א שעומד ע"ג קדרה חמה ומה ענין זה להטמנה וסיים הת"ש וז"ל ואיך שיהיה צריך שתדע דמ"ש מ"א כאן דאם כו' ע"ג האש י"ל דין שהיה הוא ט"ס וצ"ל דין הטמנה דהא מיקרי מוסיף הבל מחמת האש שתחתיה כמ"ש סי' רנ"ז סעיף ח' כו' עכ"ל הת"ש ולענ"ד"כ דוחק להגיה גם מ"א רמז ועסי' רנ"ג ושם מבואר דין שהי' ולא דין הטמנה גם לפי דעת ס' ת"ש דהרב"י הוצרך לטעם משום דמיירי שעשה דרך הטמנה מנ"ל להרב"י דהטור מיירי בענין זה שהוצרך לטעם גם אין ל' הטור משמע דמיירי דרך הטמנה וע"ד הטור כתב הרב"י דבריו לכן נלענ"ד דהמ"א היה מפרש דברי הרב"י דמש"ה הוצרך לטעם דאזיל לשיטתי' בספרו הארוך בסי' רנ"ג וכ"פ בש"ע סי' רנ"ג סוף סעיף א' דאם הקדרה עומדת ע"ג גחלים אע"פ שמגולה למעלה מלדדים מיקרי הטמנה לכן הוצרך פה לטעמיה ולחלק בין עומדי על האש או על גבי קדרה אבל לדידן וכמ"ש רמ"א שם בסי' רנ"ג דאפי' עומדת ע"ג גחלים כה"ג לא מיקרי הטמנה אלא דין שהי' ולכן לא העתיק מ"א טעם הרב"י לדידן א"כ לדידן אפי' עומדת על גבי האש ליכא משום הטמנה כ"א משום שיהוי ומיירי כל הדין שאין דרך הטמנה וא"ש דברי מ"א :

סי'

רנט כמה דיני הטמנה וטלטולם . ובו ז סעיפים :

א א (א) א מוכין ° (פי' כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלושי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלוים) שטמן בהן דרך מקרה (א) אסור לטלטלן ג אלא מנער הכיסוי והן נופלות (ב) וכגון שמקצתן מגולה שאין זה טלטול אלא מצדו ואם ב (ג) יחדן לכך מותר לטלטלן אבל ג אם טמן ג בגיזי צמר אפילו לא יחדן לכך מותר לטלטלן וה"מ סתם גיזין שאין עומדים לסחורה אבל אם נתנם ד (ג) לאוצר לסחורה צריכין יחוד ואם טמן בהם בלא יחוד מנער הכיסוי והם נופלות ד דהיינו לומר ה שנוטל כסוי הקדירה שיש תורת כלי עליה ואע"פ שהם עליה לא איכפת לן ו דלא נעשית בסיס להן :

ב ה הנותנים ז אבנים (ד) ולבנים סביב הקדירה צריך שייחדם לכך לעולם שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשובים לו ומשליכן הלכך אסור לטלטלן אם לא שיצניעם ומייחדן לכך :

ג ו הטומן בקופה מלאה גיזי צמר שאסור לטלטל והוציא הקדירה כל זמן שלא נתקלקלה הגומא יכול להחזירה ואם נתקלקלה ח לא יחזירנה ואפי' לכתחלה יכול להוציאה על דעת להחזירה אם לא תתקלקל ולא חיישינן שמא יחזירנה אף אם תתקלקל ז וי"א שאפילו טמן בדבר שמותר לטלטל אם נתקלקלה הגומא לא יחזיר מפני שתצטרך הקדירה לעשות לעצמה מקום כשמחזירה ונמצא כמי שטומן בשבת :

ד ט ח טמן בדבר שאינו ניטל וכיסה פיה בדבר הניטל מגלה הכיסוי ואוחז בקדירה ומוציאה :

ה ט טמן וכיסה בדבר שאינו (ה) ניטל אם מקצת הקדירה מגולה נוטל ומחזיר ואם לאו אינו נוטל:

ו יו"ט שחל להיות בע"ש י יש מי שאוסר להטמין באבנים משום דהוי כמו בנין י כ ויש מתירים:

ז ל התנור שמניחין בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין [פי' מחליקין] אותו בטיט (ג) °° מותר לסתור אותה (ו) סתימה כדי להוציא החמין ולחזור ולסתמו ואם יש בו גחלים לוחשות יא מותר ע"י עכו"ם: הגה ויש מחמירין שלא לסתור סתימת התנור הטוח בטיט ע"י ישראל אם אפשר לעשות ע"י עכו"ם וכן אם אפשר לעשותו ע"י ישראל קטן לא יעשה ישראל גדול ואם א"א יעשה גדול ע"י שינוי קצת והכי נהוג (ת"ה סי' ס"ה ואגור) וכ"ל הא דמותר לחזור ולסתום התנור היינו ביום דכבר כל הקדירות מבושלות כל צרכן אבל בלילה סמוך להטמנתו דיש לספק שמא הקדירות עדיין אינן מבושלות כל צרכן אסור לסתום התנור יב דגורם (ז) בישול כמו שנתבאר סי' רנ"ז סעיף ד' ואפי' ע"י עכו"ם אסור כמו שנתבאר לעיל סוף סי' רנ"ג (ושאר דיני חזרה בשבת ע"ל סי' ש"ח) :

עסי' ש"ח ס"ו °°עסי' ש"ד ס"ו

רנט א מוכין . מוקצין הם למלאכה ואסור לטלטלן . כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלושי צמר רך של בהמה : ב יחדן לכך . פי' יחדן לכך לעולם עמ"ש סי' ש"ח סכ"ב : ג בגיזי צמר · אין חשובים כ"כ : ד לאוצר לסחורה . ודוקא כשמקפיד עליהם כמ"ש סי' ש"ח סס"א וסכ"ה : ה שנוטל הכיסוי . כגון שמקצתן מגולה ואם אינה מגולה צ"ל אם יוכל לתחוב כוש ולנער שרי כמ"ש סי' ש"ח ס"ט : ו דלא נעשית בסיס . דהא אין הכיסוי תשמיש להאמר אדרבה האמר משמש להקדרה לחממו ועסי' ש"ט ס"ד : ז אבנים . וה"ה עצים העומדים להסקה אסור לסתום בהן פי תנור דלא יוכל לטלטלן בשבת עסי' ש"ח ס"כ כ"א כ"ב וצ"ל דהאבנים המונחים ע"ג כירה שרי לטלטלינהו דמיוחדין לתשמיש : ח לא יחזירנה. והכי גרע טפי מטילטול מן הצד דשרי כמ"ש ססי' ש"א דהכא צריך לטלטל הילך והילך כשרוצה להטמין(תו'): ט טמן בדבר שאינו ניטל . ואם טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל מפנה סביבותיה ואוחז בקדירה ומוציאה דלא נעשית בסיס לכן כמ"ש סס"א (ר"ן) : י ויש מתירים · דמשום כבוד שבת לא גזרו וכמ"ש בסי' ש"ב ואם אפשר להטמין בע"א אסור ועסי' תק"ב : יא מותר ע"י עכו"ם · אבל ע"י ישראל אסור דהוי פסיק רישיה (אגור ותשו' מהרי"ל סימן ס"ב) ומשמע בת"ה דה"ה לפותחו אסור אם ידוע שיש בו גחלים לוחשות דהרוח מבעיר הגחלים וכמ"ש סי' רע"ז ס"ב וכתוב בת"ה שיש אוסרין לסתום התנור מפני שהרוח מפיח דרך נקב קטן ודמי למפוח ומבעיר יותר התנור מאלו היה פתוח והוא נוטה להתיר וכ"כ בתשובת רמ"א סי' ק"ב בשמו להתיר וצ"ל דמ"ש האגור ומהרי"ל ואם הישראל אינו סותמו לגמרי דלמא הוה שרי עכ"ל פי' שמניח הרבה פתוח וה"ל כאלו היה פתוח מתחלה אבל אם מניח מעט פתוח פשיטא דהרוח מפיח ואסור לפתחם והכי קי"ל . וצ"ל דכשהאש בוער בתוכו אף הת"ה מודה דאסור לסותמו לגמרי דגורם כיבוי שהאש נכבה מהרה ול"ד לסי' רע"ז ס"ב דהתם יש אויר הרבה בבית משא"כ בתנור: יב דגורם בישול . ואפי' בדיעבד אסור התבשיל (תשובת רמ"א סי' ק"ב) ועסי' רנ"ז ס"א בהג"ה וע"י עכו"ם יש לפקפק ולהתיר בדיעבד מאחר דבלא"ה נמי היה מתבשל שם וכתוב בשל"ה ואם עדיין לא חשכה אע"ג דמדינא מותר לומר לעכו"ם מ"מ יש ליזהר משום לא פלוג ע"ש ועמ"ש סי' רס"א סס"א:

רנט (א) אסור לטלטלן . דלא בטלה להטמנה וה"ל מוקצה : (ב) וכגון שמקצתן מגולה . ק"ל מ"ש מההיא דפרק נוטל ולקמן סי' ש"ט באבן ע"פ החבית דצריך למקומו שרי לטלטל החבית וכ"כ התוס' ס"פ במה טומנין בשם רשב"א דלרבנן דרשב"ג שרי אפילו במכוסה לגמרי ליטול בידים דבר שאינו ניטל ומביאים ראיה מפרק נוטל ונ"ל דשאני התם דמיירי בשוכח אבל במניח בידים הוה ליה בסיס לדבר איסור וכאן אע"ג דלא הניח אלא אדעתא למישקליה בשבת מ"מ מקרי מניח וכחד דיעה בסי' ש"ט ולא כבעל התרומות דלדידיה דלא חשיב מניח אלא כשדעתו להניח שם כל השבת אלא דק"ל הא בסעיף ז' גבי תנור פסק כבעל התרומות וצ"ע : (ג) מותר לסתור אותה סתימה . כתב ב"י הטעם בשם המרדכי דדוקא אם היה עושה לקיים שלא להסירן בשבת היה אסור משום סתירה אבל דף זה אינו עשוי לקיים עכ"ל וכן סיים אח"כ בשם הגמ"ר דלא מקרי בסיס לאיסור אלא כשלא היה בדעתו ליטלם כו' וכתב על זה והיינו כסברת בעל התרומות בסי' ש"ט :

מלוה

מצוה

דיני שהיה והטמנה בקיצור

כללא דמלתא בזמן הזה אין לנו שום הטמנה כיון שמגולה למעלה אך להרב"י צריך שלא תהא הקדירה נוגעת בגחלים וא"כ ה"ל שהיה ובבשר צריך שיתנו אותו סמוך לחשיכה ממש או שנתבשל כמב"ד קודם שחשיכה ובצלי ועוגה ופשטיד"א לא מהני חי ובעינן שיתבשל כמב"ד קודם שבת ובתנור טוח בטיט הכל שרי ואם יש בו גחלים לוחשות אין לפותחו כ"א ע"י עכו"ם ואם הגחלים סביב הקדירה לא יקח ישראל הקדירה כ"א עכו"ם ואם הקדירה עומדת על הגחלים שרי אם א"א בע"א וה"ה בליל שבת ולהניח תבשיל חם אצל התנור שרי אפי' הוסק כבר ועל התנור נהגו היתר אם לא הוסק עדיין ואם נתן לבנה או ד"א על התנור ואח"כ נותן הקדירה עליה שרי אפי' הוסק ובתבשיל קר אפי' קודם שהוסק אסור אפי' לסמוך כ"א ע"י עכו"ם קודם שהוסק ולאחר שהוסק אפילו ע"י עכו"ם אסור כ"א לצורך חולי או קטן שאין לו מה לאכול ודבר שאין בו רוטב אפי' קר כחם דמי ואם לא נצטנן לגמרי אפי' יש בו רוטב נהגו להקל ואם מניחו במקום שאין יכול להתחמם עד שהיס"ב מותר לסמוך אצל התנור אבל לא עליו אלא א"כ יש דבר המפסיק וה"ה לתוך הקכ"לין בעינן דבר המפסיק אבל ע"ג לבזבז שסביב התנור ה"ל סמיכה וה"ה במיני משקין ופירות דינא הכי וע"ג קדירה הקבוע בתנור נמי דינא הכי אבל לתת לתוכן קנקן עם משקין פשיטא דאסור וישראל אסור ליתן מים לתוך הקדירה ההוא אפי' קודם שהוסק אך אם נתנם עכו"ם קודם שהוסק שרי ליהנות מהם וגם אם נתן ישראל ע"ש סמוך לחשיכה אסור כמ"ש ססי' רנ"ד : °] אסור לכרוך בשבת קדרה עם מאכל חם בכרים וכסתות אבל אם פינן לקדירה אחרת מותר לכרוך קדירה ההוא :

באר הגולה

א שבת מ"ח כתנאי ב שם מ"ט ג שם וכרב' וכאוקימתא דרבינא תוספות והרא"ש וטור והר"ן וש"פ ד כפירש"י שם ה טור ורשב"א בתשו' ו שם במשנה וכדמפרש לה רב בגמ' כ' ז לדעת רמב"ם בפירוש המשנה שם וכת' הב"י שכן נרא' מחבורו ח שם כ"א ט שם י שבלי הלקט בשם ר"י בר נתן כ שם בשם רבי בנימן ל תרומת הדשן והאגור בשם מהר"י מולין בשם המרדכי :

נתיב חיים

רנט °) במג"א אסור לכרוך. נ"ב אבל אם מגול' למעלה שרי :

הגהות רעק"א

סי' רנט סעיף ג וכמצא כמי שטומן בשבת קשה לי הא לא גרע מהטמנה להטמנה דמותר כדלעיל סי' רנ"ז ס"ד וצ"ע : מג"א ס"ק יב וה"ה ליל שבת ולהניח הבשיל אם היינו דרך חזרה ואם נטלו מע"ש צריך שיהיה עודו בידו ודעתו להחזיר וליכא קולא בסמיכה יותר רק בהיינו גו"ק הוי כמו גו"ק לענין על גבה כמ"ש הרמ"א סי' רנ"ג וכן ההיתר דנתן לבינה או ד"א על התנור דהוי כגו"ק ומהני רק לענין חזרה כמו בגו"ק ולפי זה מ"ש המג"א ודבר שאין בו רוטב קר כחם דמי אין זה ברור כ"כ דבנצטנן לא מקרי חזרה והוי כמניח לכתחלה כמ"ש המג"א סי' רנ"ג סכ"ו ע"ש (וע' סקי"ט) וממילא אסור אף בגו"ק ואף בדרך סמיכה: שם אפי' קר כחם דמי מבואר דעת המג"א דבכה"ג דאין בו חשש בישול דהיינו בלא נצטנן לגמרי או בדבר יבש מותר ליכנס על התנור קודם היסק או ע"י הפסק לבינה אחר שהוסק אמנם באמת צ"ע לדינא דהא עיקר ההיתר דמעזיבת התנור או ההפסק לבינה הוי כגרוף וקטום והרי מבואר לעיל סי' רנ"ג במג"א סקל"ו בנצטנן לגמרי בטל מעשה הראשון והוי כמניח לכתחלה דלא מהני גרוף וקטום אלא בחזרה דוקא ומה"ט יש לדון דאפי' להניחו אצל התנור אסור דהא מבואר בסי' רנ"ג בהג"ה דגם בסמיכה מותר רק ע"י חזרה אלא דבסמיכה גם בשאינו גרוף מותר וא"כ בנצטנן דלא מקרי חזרה גם בסמיכה אסור ע"ש וצ"ע :

חתם סופר

סי' רנ"ט במג"א ס"ק ה' דהא אין. נ"ב כן פירש"י בדף מ"ט ע"א בד"ה נוטל כיסוי וכו' ע"ש ועמ"ש ס"פ במה טומנין דף נ"א ע"א בסופו ועיין מ"ש בסמוך אי"ה : שם סק"ט כמ"ש סס"א . נ"ב פירוש דהר"ן מפרש כהרז"ה דהך כיסה איננו כיסוי של קדרה אלא שמכסה גלופקרא למעלה לצורך שמירת חום בשבת ומשום הכי דומה ממש לגיזי צמר דלעיל סס"א . אבל רש"י סוף פרק במה טומנין מפרש ליה בכיסוי קדרה שמכסה פי הקדרה והוא חשוב כמו הכלי עצמו והכלי נעשית בסיס לו כמו אבן שעל פי החביות שיעשה החביות בסיס לזה הואיל ועשוי לכסות פה החביו' וכמו שרמז המג"א חילוק זה בדבריו לעיל סק"ו לחלק בין גיזי צמר לסי' ש"ט ס"ד ובמגיני שלמה סוף פרק במה טומנין ר"ל דהאבן שעל פי החביות מיירי שלא נעשה תשמיש לחביות כלל ע"ש . וצ"ע בשבת דף קכ"ה ע"ב מבואר דמיירי שנעש' תשמיש לחביות ומ"ש נראה לי עיקר ולק"מ קושית ש"ג ס"פ במה טומנין אות ד' ע"ש וק"ל:

באר היטב

סי' רנט (א) מוכין . מוקצין הם למלאכ' ואסור לטלטלו : (ב) יחדן . פירוש לעולם : (ג) לאוצר . ודוקא כשמקפיד עליהם כמ"ש סי' ש"ח סס"א (ובס' אבן העוזר חולק דאפי' אין מקפיד עליהם אסור ע"ש) : (ד) ולבנים . וה"ה עצים העומדים להסקה אסור לסתום בהן פי תנור דלא יוכל לטלטלן בשבת עסי' ש"ח ס"ק כ"א . והאבנים המונחים על גבי כירה שרי לטלטלינהו דמיוחדין לתשמיש מ"א : (ה) ניטל. ואם טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל מפנה סביבותיה ואוחז בקדירה ומוציאה דלא נעשית בסיס להן כמ"ש סס"א ר"ן : (ו) סתימה . הטעם דדוקא אם הוא עושה לקיים שלא להסירן בשבת היה אסור משום סתיר' אבל דף זה אינו עשוי לקיים . ב"י בשם המרדכי : (ז) בישול . ואפי' בדיעבד אסור התבשיל וע"י עכו"ם יש לפקפק ולהתיר בדיעבד עיין תשובת רמ"א סי' ק"ב וע"ל סי' רנ"ג ס"ק י"א . וכתב בשל"ה ואם עדיין לא חשכה אע"ג דמדינא מותר לומר לעכו"ם מ"מ יש ליזהר משום לא פלוג ועיין סי' רס"א ס"א :

דיני שהיה והטמנה בקיצור

כללא דמילתא בזמן הזה אין לנו שום הטמנה כיון שמגולה למעל' אך להרב"י צריך שלא תהא הקדירה נוגעת בגחלים וא"כ ה"ל שיהוי . ובבשר צריך ליתנו חי סמוך לחשיכה ממש או שנתבשל כמב"ד קודם שחשכה . ובצלי ועוגה ופשטיד"א לא מהני חי ובעינן שיתבשל כמב"ד קודם שבת . ובתנור טוח טיט הכל שרי ואם יש בו גחלים לוחשות אין לפותחו כ"א ע"י עכו"ם. ואם הגחלים סביב הקדירה לא יקח הישראל הקדיר' כי אם עכו"ם . ואם הקדירה עומדת על הגחלים שרי אם א"א בענין אחר וה"ה בליל שבת ולהניח תבשיל חם אצל התנור שרי אפי' הוסק כבר . ועל התנור נהגו היתר אם לא הוסק עדיין . ואם נתן לבינה או ד"א על התנור ואח"כ נותן הקדירה עליה שרי אפי' הוסק ובתבשיל קר אפי' קודם שהוסק אסור אפי' לסמוך כ"א ע"י עכו"ם קודם שהוסק ולאחר שהוסק אפי' ע"י עכו"ם אסור כ"א לצורך חולה או קטן שאין לו מה לאכול ודבר שאין בו רוטב אפי' קר כחם דמי . ואם לא נצטנן לגמרי אפי' יש בו רוטב נהגו להקל ואם מניחו במקום שאין יכול להתחמם עד שהיס"ב מותר לסמוך אצל תנור אבל לא עליו אא"כ יש דבר המפסיק וה"ה לתוך הק"כלין בעינן דבר המפסיק אבל ע"ג לבזבז שסביב התנור ה"ל סמיכה וה"ה במיני משקין ופירות דינא הכי. וע"ג קדירה הקבוע בתנור נמי דינא הכי אבל לתת לתוכן קנקן עם משקין פשיטא דאסור . וישראל אסור ליתן מים לתוך הקדיר' ההוא אפי' קודם שהוסק אלא אם נותנו עכו"ם קודם שהוסק שרי ליהנות מהם וגם אם נתן ישראל ע"ש סמוך לחשיכה אסור כמ"ש ס"ס רנ"ד . אסור לכרוך בשבת קדירה עם מאכל חם בכרים וכסתות . אבל אם פינן לקדירה אחרת מותר לכרוך קדירה ההוא :

לימון

ביאור הגר"א

סי' רנט ס"א דרך מקרה. לשון הגמ' וכי מכני כו' ולאפוקי ייחדן כמ"ש : ואם ייחדן כו'. מדקאמר וכי מפני שאין כו' וכמ"ש בגיזי הפתק : אבל אם. כמ"ש הרא"ש שם בלשון ראשון דמוכין חשיבי מגיזי צמר ואפי' סתם כשל הפתק:אפי' לא. כרבינא שם : ס"ב צריך כו' לעולם. כרבה קכ"ה ב' אבל במניח כו' ועסי' ש"ח סכ"ג : ס"ג וי"א שאפי' כו'. וכ"מ בירושלמי ספ"ד נטלו מבע"י מחזירו מבע"י נטלו משחשיכה מחזירו משחשיכה נטלו מבע"י וקידש עליו היום ר' בא בשם רב יהודה אם נתקלקל הגומא אסורה ר"ל מן ר' יהודה הוכל לפשוט כמו שאומר שאם נתקלקלה הגומא שאסור דהוי כטומן לכתחילה וה"ה שאם נטלה מבע"י שאסור שהוא לכתחילה : ס"ו יו"ט כו' יש. דבנין עראי וכמ"ש בי"ט ל"ב ב' : ויש מתירים. כמו שהתיר שם מפני כבודו ה"נ משום כבוד שבת : ס"ז מותר לסתור. שבת מ"ח וכי מה בין זו כו' ועיין רש"י ד"ה מגופה כו' ואף ע"ג דל"ד דשם כלי אבל בקרקע אמרי' בי"ט ל"ד ב' חותמות שבקרקע כו' ה"מ בדבר שעומד להתקיים כמ"ש בסי' שי"ד ס"י דגם בקרקע אינו רק גזירה דרבנן כמ"ש רש"י בעירובין ל"ה א' ד"ה ובעי כו' : ואם יש. כנ"ל בסי' רנ"ג ס"ה בהג"ה דפסיק רישא מותר ע"י א"י וכאן הוא פסיק רישיה דלא ניחא : ויש. שם דמסתפק כנ"ל :

מחצית השקל

סי' רנט (ס"ק ב) ייחדן כו' . עמ"ש סי' ש"ח סעיף כ"ב . שכתב שאסור לכסות פי החביות באבן אא"כ ייחדו לכך לעולם אבל אבן לפצוע בו אגוזים ס"ל להר"ן דדי ביחוד לשבת א' (ובסי' ש"ח הביא ב' דעות באגוזים) וכתב הר"ן דלכיסוי החביות כיון דאין הדרך לייחד האבן לכך לכן בעינן ייחוד לעולם אבל לפצוע אגוזים דאורחיה בהכי סגי בשבת א' וכ' הרי"פ דה"ה באבנים שמייחדן להטמנ' בעינן ייחוד לעול' דאין דרך האבנים ליתנם סביב הקדרה יותר ממה שדרך האבנים לכיסוי חביות ודינייהו כמו באבן ע"פ חביו' שצריך ייחוד לעולם וא"כ ה"ה במוכין כיון דאין דרכן להטמין צריך ייחוד לעולם לכ"ע אפי' לדעת הר"ן והב"ח כתב הא דבעינן ייחוד דוקא כשלא טמן בהם כ"א שבת א' אבל כשטמן בהם שתי שבתות גלי דעתיה שייחדן להטמנה ושוב א"צ ייחוד ודייק כן מגמ' הטור וש"ע שכתב וטמן בהם דרך מקרה משמע פ"א גם הביא קצת ראיה מלשון הש"ס ע"ש ומ"א השמיטו לא ידעתי אם חולק על ב"ח או לא: (ס"ק ד) לאוצר לסחורה ודוקא כשמקפיד עליהם כמ"ש סי' ש"ח ס"א ובס' אבן העוזר חלק מסברא דוקא בסי' ש"ח בכלים המיוחדים לסחורה בעינן שיקפיד משום דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה ואפי' אמרי דעיסקי כמבואר בסי' ש"י סעיף ב' וכשמואל בשבת דף י"ט ע"ב לכן בעינן שיקפיד ועי"ז הוא מוקצה משא"כ גיזי צמר שהן עצמן מוקצים כיון שאין ראוין לשום דבר והוי כמו צרורות ואבנים דמודה ר"ש דהן מוקצים אלא שע"י הטמנ' אמרינן שייחדן לכך ומותרים לטלטל משא"כ בעומדים לסחורה הם מוקצים מצד עצמן ולא בעינן שיקפיד ולא מהני להו ההטמנ' ע"ש : (ס"ק ה) שניטל כו' כמ"ש סי' ש"ח ס"ט שכתב פירות הטמונים בתבן שהוא מוקצה תוחבן בכוש ונוטלן והתבן ננער מאליו דמיקרי טילטול מן הצד דקי"ל דשרי : (ס"ק ו) דלא כו' ועמ"ש ס"ט סעיף ד' ר"ל די"א דאם היה דעתו ליטול בשבת ולא הניחו שם כל השבת יש לו דין שוכח ולדעת זה אין צריך לסברת מ"א דבלא"ה אין הכיסוי נעשה בסיס כיון דדין שוכח י"ל : (ס"ק ח) לא יחזירנה כו' דהכא צריך לטלטל כו' והרא"ש נתן טעם וז"ל אסור להחזירה. דודאי יטלטל הגיזין בידו וע"י הקדרה לא יטלטל פן יכפך התבשיל אם יתנענע האמר ע"י הקדרה עכ"ל: (ס"ק י) ויש מתירים דמשום כבוד שבת כו' ר"ל דבנין ואהל עראי כזה אין בו רק איסור דרבנן שגזרו אטו אהל קבע דאסור מן התורה ומשום כבוד שבת לא גזרו : וכמ"ש ס"ס ש"ב דמותר לגדר ולסדר אבנים לצורך ב"ה דמשום כבוד הבריות לא גזרו על בנין עראי כזה והוא הדין לכבוד שבת ולכן כתב מ"א ואם אפשר להטמין בע"א דליכא בזה משום כבוד שבת לא הותר בזה : (ס"ק י"א) מותר דהוי פ"ר . ר"ל דישראל אסור לפתחו כשיש גחלים משום מכבה ומבעיר אע"ג שאינו מתכוין לכך מ"מ אסור דהוי פ"ר אבל בגוי אע"ג דהוי פ"ר שרי כמ"ש לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"א : ומשמע בת"ה דה"ה לפותחו . ר"ל דבש"ע לא דיבר כ"א מאיסור הסתימה ובת"ה אוסר גם הפתיחה (כ"מ ממ"ש ת"ה סי' נ"ט) וכמ"ש סי' רע"ז ס"ב דאסור לפתוח דלת כנגד המדורה מחשש כיבוי ע"ש : וכ' בת"ה בסי' נ"ט כיש אוסרים כו' . וצ"ל מ"ש האגור ומהרי"ל כו' ר"ל דהם אוסרים אם סתמו לגמרי ואע"פ כן כתבו דאם אינו סותמו לגמרי אפשר דשרי אדרב' אם אינו סותמו לגמרי איכא איסורא טפי כמ"ש בת"ה דדומה למפוח : ואסור לפתחם . ר"ל שהם אוסרים הסתימה . הוא הדין אם סתם ומניח קצת פתוח אסור דלא כת"ה שנטה להתיר בזה : ול"ד לסי' רע"ז ס"ב. דמותר לנעול הדלת כנגד המדורה : יש אויר הרבה ואינו מכבה ומבעיר ע"י הנעילה : (ס"ק יב) דגורם כו' ואפי' בדיעבד ואסיר כתב שם בתשוב' דאפי' נסתפק שמא בשעת סתימ' עדיין לא נתבשל כ"צ ואפשר דכבר נתבשל כ"צ מ"מ אסור : וכתב בשל"ה כו' דמדינא מותר כו' משום לא פלוג . ר"ל בקיץ שיוצאים מבה"כ בעוד היום גדול א"כ כשלוקחים המאכל מתוך התנור עדיין יום הוא וכן בשעת סתימה אף שהוא כבר קיבל עליו שבת מ"מ אינו אסור במלאכ' כי אם מדרבנן (אע"ג דתוספות שבת דאורייתא מ"מ הלא אין לו שיעור ובמעט סגי כמ"ש סי' רס"א) א"כ ע"י גוי ה"ל שבות דשבו' דשרי במקום צורך אבל בחורף שיוצאים מבה"כ סמוך לחשכה וטרם שיטול ידיו ויקדש הוי לילה קודם שיקח המאכל מתוך התנור ואיכא איסור דאורייי' גבי ישראל וע"י גוי הוי רק שבות אחד ולא הותר כה"ג ומשום לא פלוג ראוי לאסור גם בקיץ כ"ה שם בשל"ה : ועמ"ש סי' רס"א סס"א . ר"ל דנראה מדברי רמ"א קצת שחולק ומתי' בע"ש ומי שקבל עליו שבת כו' ע"ש במ"א ס"ק ז' : כללא דמלתא כו' כיון שמגולה למעל' אע"ג דיש להתנור שמטמינים בו מעזיבה למעל' מ"מ כיון דאין הקדרה נוגעת במעזיבה נקרא מגולה למעל' דעכ"פ הקדרה מגולה . ואם נוגעת הקדרה בדופני התנור ע' לעיל סי' רנ"ז ס"ק ו' בט"ז : אך להרב"י כו' אולם רמ"א בסי' רנ"ג סס"א חולק עליו וס"ל דכה"ג ל"מ הטמנה וכ' שכן המנהג להקל : וא"כ ה"ל שהי' . דקיל מהטמנה : סמוך לחשכה אבל הרבה קודם חשכה אסור. דקודם שחשיכה יהיה נצלה קצת ושוב אין לו דין בשר חי דאיכא למיחש שמא יחתה וצריך שיצלה כמב"ד קודם חשכה כדין שהי' וכמ"ש לעיל סי' רנ"ג : וצלי ועוגה ופשטיד"א ל"מ חי אולם אין בוין.דבצלי ע"ג האש דוקא ל"מ חי.אבל צלי קדר מהני חי כמ"ש מ"א סי' רנ"ד ס"ק א' ובעוגה ופשטיד"א גם בקדרה ל"מ חי כמבוא' שם בסי' רנ"ד:ובעי' כדי שיתבשל כמב"ד כו' כדעת הי"א שכ' הרב ב"י בסי' רנ"ג סעיף א' וכ' רמ"א שם ונהגו להקל כי"א הללו:ובתנור טוח כו' שרי היינו לדעת רמ"א בסי' רנ"ד אבל להרב"י שם ל"מ טיחה:ע"ג הגחלים והיינו דוקא שאין סביבה גחלים.כמ"ש מ"א סי' רנ"ג ס"ק ח':תבשיל חם אצל התנור כו' דכיון דחם הוא אין בו משום בישול דאין בישול אחר בישול ואין בו כי אם סמיכה ותנורים שלנו דין כירה י"ל ובכירה מותר בסמיכה אפי'

אפי'

רס דיני הכנסת שבת . ובו ב סעיפים :

א * (א) א מצוה (א) (א) לרחוץ : הגה כל גופו ואם א"א לו ירחץ (טור) פניו ידיו ורגליו בחמין בע"ש ב ומצוה לחוף הראש ג ולגלח (ב) הצפרנים בע"ש : הגה ואם היו שערות ראשו גדולות מצוה לגלחן (א"ז פי' אלו מגלחין) וכשנוטל צפרניו א (ב) לא יטול אותן כסדרן ויתחיל בשמאל (ג) בקמילה וביומין באצבע וסי' לזה דבהב"א בשמאל ובדאג"ה בימין (אבודרהם בספר המוסר) :

ב ד כשיהיה (°) סמוך לחשיכה ישאל לאנשי ביתו ב בלשון רכה עשרתם (ד) ערבתם (°) הפרשתם חלה (ג) ויאמר להם ג הדליקו את הנר : ובמקום שאין מעשרין א"צ לומר עשרתם (טור) :

ספק

ט"ז

רס (א) מצוה לרחוץ כו' · ל' רש"ל ויטול צפרניו כל ע"ש וישחוז סכינו כמ"ש רז"ל והיה ביום הששי ☞ והכינו זה השחזת הסכין ועוד דרשו וידעת כי שלום אהלך זה השחזת הסכינים אסכיתא הברזל ולא יחתוך איזה שלום בית (רוקח) עוד בהג"ה מצוה להסתפר לכבוד שבת ויו"ט ואפי' מלפרא דע"ש מכרא דליקרא דשבתא קעביד אבל ביום ה' לא מנכרא יקרא דשבתא ואף דגרסי' במרובה מן י' תקנות שמכבסין בגדים בה' בשבת לכבוד שבת שאני התם דטרידי לכבוס בערב שבת (°) ועוד דאין לובשין אותם בערב שבת מיהו היכא דלא אפשר לרחוץ ולספר בערב שבת כל דאפשר למקרב לשבת טפי מעליא עכ"ה ובנטילת צפרנים יש טעם בדבר על מה שאין נוטלין ביום ה' עד כאן לשון מהרש"ל ומה שמסיים שיש טעם בנטילת צפרנים שמעתי הטעם דדרך השערות והצפרנים המגולחים להתחיל לצמוח ביום ג' שאחר הנטילה ע"כ אין לעשות שיהיה זה בשבת וע"כ גם בגילוח שערות אין לעשות ביום ה' : (ב) לא יטול אותם כסדרן · בתשב"ץ כתוב שמהר"מ לא דקדק בזה וכ"כ בספר כוונת האר"י על שם מהר"י לורי"א : (ג) ויאמר להם הדליקו · פי' בפתח תחת הה"א לשון צווי דאין שייך לו' לשון שאלה אם הדליקו את הנר כמו בעשרתם ערבתם שכאן הוא רואה שלא הודלק ומה שאלה יש בדבר ונראה לי דאם הוא נהר מיוחד והולך משם לבית

הכנסת

מגן אברהם

רס כתב הב"ח בשם רש"ל יש לספר בע"ש ולא ביום ה' שאין ניכר שעושה לכבוד שבת ובנטילת צפרנים יש טעם יפה שאין נוטלין בה' עכ"ל ול"ע דמשנה שלימה שנינו בפ"ב ובפ"ד דתענית ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ופירש"י דדרך רוב בני אדם לספר בה' ולא בע"ש מפני טורח שבת עכ"ל ואפשר דמ"מ מצוה מן המובחר בע"ש אלא שאנשי מעמד לא היו פנויים בע"ש ויש מקומות שאין מגלחים בר"ח אפי' חל ביום ו' כי כן צוה ר"י חסיד (כ"ה) ובמגי"מ במשלי כ' שאין לקוץ צפרני הידים והרגלים ביום א' ואין לקוץ אלא בע"ש או בעי"ט והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה' ומן הידים ביום ו' ובשאר הימים אין לקוץ כלל ומט"מ כ' בשם ספר הגן שלא ליטלן ביום ה' מפני שגדלין בשבת · השורף צפרניו חסיד קוברן צדיק זורקן רשע (נדה דף י"ז) : א לא יטול אותן כסדרן . והאר"י היה מלעיג ע"ז ולא היה חושש לכך (הכוונות) וכ"כ התשב"ץ סי' קנ"ד בשם מהר"מ מיהו יש ליזהר לכתחלה : ב בל' רכה · דאסור לאדם שיטיל אימה יתירה בתוך ביתו שמתוך היראה הם מחללין שבת ומאכילין לו דבר האסור ובאין לידי כמה עבירות : ג הדליקו וה"ה שיזהירם שיפסקו מלעשות מלאכה ועסי' רס"ג ☞ וכ"ל דל"ל [°] ג"כ ערבתם ע"ח כמ"ש הטור דאע"ג דמותר לערב ב"ה היינו משום מצוה התירו שבות וא"כ לכתחל' יש להזהירם שלא יבואו לידי כך :

בין

באר הגולה

א שבת כ"ה מהא דר"י בר אלעאי ב מרדכי בשם שבולי הלקט ג כל בו וספר חיי עולם ד שבת ל"ד

עטרת זקנים

רס * מצוה לרחוץ כו'. ובשם שכר של שבת אחד אנשים ואחד נשים חייבים בו כדאית' בסי' רס"ג כך צריך ליזהר ברחיצה בחמין (מהרר"ש במהרר"ל ז"ל) :

לבושי שרד

רס ט"ז סק"א (°) דאין לובשין כו'. ר"ל דאם יכבסנו בע"ש לא יוכל ע"פ הרוב ללובשו באותו יום כי לא יהיה נגמר כל עניניו ביום ההוא ויותר נראה לגרוס דאין לובשין אותו אלא בע"ש ור"ל דאין קפידא בכיבוס אם יהי' ביום ה' דהא הכיבוס אינו אלא לצורך הלבישה והרי אינו לובשו אלא בע"ש ומינכר דהוא לכבוד שבת : ש"ע סעיף ב' (°) סמוך לחשיכה . ר"ל קודם בין השמשות בעוד ודאי יום : שם (°) הפרשתם חלה. עיין כנסת יחזקאל בסי' ק"ג : מג"א סק"ג (°) ג"כ ערבתם . לפני המג"א לא הי' כתו' בש"ע ערבתם והטעם דאע"ג דהטור כת' ערבתם ע"ח המחבר השמיטו מטעם הקושיא שהקשה הט"ז סי' רס"א סק"ב ע"ש ולכן כ' המג"א דמ"מ נכון לאומרו ותירוצו קרוב לתירוץ הט"ז שם :

הגהות רעק"א

סי' רס סעיף א' בהגה"ה כסדרן עיין עטרת זקנים לעיל סי' רמ"א בשם אבודרה"ם דבימין אגבה"ד וכן כ' באגן שהם :

שערי תשובה

סי' רס (א) בש"ע מצוה לרחוץ כו'. וכת' במח"ב בשם האר"י ז"ל שמנהגו לרחוץ תחלה פניו ואח"כ ידיו ואח"כ רגליו כסדר האמור דוקא דלא כמו שיש רוחצין ידים ואח"כ הפנים ע"ש : (ב) הצפרנים עבה"ט ובמח"ב כת' שאף שכל האחרונים כתבו דברי המגמ"י שלא יקוץ צפרני ידיו ורגליו ביום אחד אין לחוש לזה דבסדר הכוונות ממהר"ש וויטל שהעתיק מטהרת יד הקודש מר אביו מהרח"ו ז"ל כת' שרבינו האר"י ז"ל יום הששי היה נוטל צפרני ידיו ורגליו כו' עיין שם ולענין נטילת צפרנים בע"ש בחה"מ עיין לקמן סי' תקל"ב ומבואר שם דבשו"ת נ"ש מתיר למי שרגיל בע"ש ועיין בנ"ש דמסיים בה בצירוף עוד מצוה גוררת מצוה שלא יהיה חציצה בנט"י כמה שכת' בשל"ה להזהיר ע"ז כמ"ש דמותרת אף בלא שינוי ע"ש בש"ע : (ג) הפרשתם חלה ואם שכח להפריש חלה בע"ש וע"פ בשבת עיין לקמן בסי' תקמ"ו במג"א שם כיצד יעשה ועיין בפמ"א ח"ב סי' נ"ו :

באר היטב

רס (א) לרחוץ . אחד אנשים וא' נשים : (ב) הצפרנים . כתב בצוואת ר"י חסיד שלא ליטול הצפרנים ולא לגלח בר"ח . וכתב כנה"ג אפי' אם חל ר"ח בע"ש אין להסתפר מפני סכנה ויש להסתפר ביום ה' שלפניו . וע' בסי' תל"ג ס"ג . ובהג"מ משלי כתב שאין לקוץ צפרני הידים והרגלים ביום א' ואין לקוץ אלא בע"ש או בעי"ט והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה' ומן הידים ביום ו' ובשאר ימים אין לקוץ כלל . ומט"מ כתב בשם ס' הגן שלא ליטלן ביום ה' מפני שגדלין בשבת וכתב הט"ז דלפ"ז גם בגילוח שערות אין לעשות ביום ה' ע"ש. ואינו מוכרח דהא אנשי משמר היו מסתפרין ביום ה' ועוד אמאי המלך מסתפר בכל יום הא לא יש לו שער עיין יד אהרן ובשכנה"ג . השורף צפרניו חסיד קוברן צדיק זורקן רשע.נדה י"ז:(והטעם דקודם החטא של אדם הראשון היה מלבושו ציפורן וכשחטא נתפשט ממנו ולא נשאר ממנו רק לצפורניים ומאחר שהאשה גרמה שנתפשט המלבוש לכך מה שנשאר מהם יש לחוש להתעגם בו האשה). [תולעת יעקב] : (ג) בקמילה . והאר"י ז"ל היה מלעיג ע"ז ולא היה חושש לכך הכוונות וכ"כ בתשב"ץ מיהו יש לזהר לכתחלי' מ"א : (ד) ערבתם . וכתב ב"ח דעכשיו שנוהגין לערב ערובי חצירות בעד כל השנה א"צ לו' ערבתם :

ביאור הגר"א

סי' רס ס"א כל גופו. שם נשיתי טובה כו' : ומצוה. שם ל"א א' ואזל מעשה דאביטי : ולגלח כו' ואם כו'. כמו בעי"ט וכמ"ש בירושלמי שם א"ר חגי ר"ש כו' פ"ק דר"ה וכמ"ר הביאו הרא"ש סוף ד"ה ומגלחין זקנם כו' ר"ל כמו בכל עי"ט: ואם היו. תענית ט"ו ב' וכמ"ש במ"ק י"ז א' כדי שלא כו' ומטעם זה מצוה לגלח הצפרנים כמ"ש ביבמות מ"ח א' : ס"ב בלשון. שם : הפרשתם כו'. טור במקום עשרתם : ובמקום כו'. וכן אמרו בירושלמי שם א"ר חגי ר"ש בר רב יצחק הוה מפקיד על בייתיה עירבתון הדליקו את הנר ולמה לא אמר עשרתם אלא כל מה דהוה אכיל מן שוקא הוה אכיל :

יד אפרים

מג"א ס"ק ג' וכ"ל דצריך לומר ג"כ ערבתם כו' נראה שבש"ע לא גרסינן ערבתם או אפשר דשפיר גרס ליה אלא דמפרש דקאי בש"ע אערובי התחומין וכה' המ"א דצריך לומר ערובי חצירות כמו שכת' הטור ואע"ג דע"ח שרי בהש"מ כדאיתא בסימן שא"ע מ"מ לכתחלה יש להזהירם כו' ועיין בט"ז בסי' שא"ז ס"ק א' : במג"א ס"ק ו' וכת' רש"ל בהשו' סימן מ"ו כל דבר שהוא נחפז שאם הוא דבר שאם לא כו' אז מותר ועוד כו' כצ"ל :

מחצית השקל

אפי' אינה גרופה וקטומ' וכמבואר סוף סי' רנ"ג : ועל התנור כו' דכיון דמעזיבה מפסקת יש לה דין גרוף וקטום מ"מ בעי' ג"כ דבר להכירא וכמ"ש מ"א סי' רנ"ג ס"ק ל"א לכן דוקא קודם שהוסק נהגו היתר אבל אחר שהוסק בעי' דוקא לבנה או ד"א להפסיק משום הכירא : ובתבשיל קר ר"ל שנצטנן לגמרי דיש בו משום בישול אחר בישול : כ"א ע"י גוי.דהגוי אינו מתכוין כ"א לחמם החדר ואע"ג דמ"מ הוי פ"ר לגבי תבשיל מ"מ בגוי ל"א לפ"ר כמ"ש לעיל סי' רנ"ג וע' מה שפקפק הט"ז על היתר זה ע"י גוי בסוף סי' רנ"ו : או קטן שיש לו דין חולה כמ"ש בסי' שכ"ח סעיף י"ז בהג"ה : ודבר שאין בו רוטב כו' דביבש אפי' קר אין בו משום בישול אחר בישול ואע"ג שכ' מ"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"ו דבנצטנן לגמרי אפי' יבש שאין בו מרק דליכא משום בישול מ"מ אסור דהוי כמניח לכתחלה ולא הותר רק חזרה צ"ל דוקא תוך התנור החמיר לעיל אבל הכא דמיירי על גבו הקיל בזה · ואם כו' עד שהיס"ב מותר לסמוך כו' כיון שאין בזה חשש בישול וכמ"ש לקמן סי' ש"ח סעיף י"ד דמותר ליתן מעקים נגד המדורה במקום שאין יכול להתחמם עד שתהיה היס"ב רק חשש חיתוי ובסמיכה בתנורים דידן שיש להם דין כירה מותר אפי' אין גרוף וקטום ול"א לחיתוי : וה"ה לתוך הקכלי"ן והוא מה שאנו קורין רע"ר אע"ג שהרע"ר יש לה גם כיסוי למעלה מ"מ אין הקדירה נוגעת באותו כיסוי ואין לו דין הטמנה כדלעיל וכיון שיש הפסק ברע"ר למטה ויש לו דין מעזיבה דהוי הפסק ומיקרי גו"ק . אך להכירא בעי' שיתן לבנה או דבר אחר תוך הרע"ר : וע"ג קדרה הקבוע בתנור נמי דינא הכי ר"ל דינו כקאכלין כ"כ בספר ת"ש ע"ש והיינו דהא קדרה הקבוע בתנור יש לו דין קדרה העומדת ע"ג האש ודינו מבואר במ"א סי' רנ"ח : אבל לתת לתוכה קנקן עם מים פשיטא דאסור הט"ז סי' רנ"ח וכן לקמן סי' ש"ח ס"ק י"ט כ' דליתן מעקים להחם תוך כלי חמין אם נתנו כולו תוך החמים שהחמים צפים למעלה מן הכלי שבו הצוננים אסור משום הטמנה אבל אי הצוננים מגולים למעלה אין בו איסור הטמנה . אולם היינו דוק' כשהכלי שבו החמין הוא כלי שני דאין בו משום בישול אבל מ"א פה הלא מיירי שנותנים כלי עם הצוננים תוך הקדירה הקבוע בתנור וזה יש לו דין כ"ר ואסור משום בישול אפי' הצוננים מגולים למעלה : אך אם נתנן ככרי כו' נקט לשון דיעבד וכן לעיל ס"ס רנ"ג ושם כתבתי דמוכח דאפי' לכתחלה מותר ויישבתי למה נקט שם ל' דיעבד אבל מה שנקט פה ל' דיעבד לא ידעתי : סמוך לחשכה ר"ל עד שלא היה אפשר להתחמם קודם חשכה וסמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדידן כ' מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק כ"ו דשרי . אסור לכרוך דהיינו שמכוסה כולה גם למעלה . אם פינן כו' וה"ה אם החזירן אח"כ לכלי ראשון שרי כ"כ מ"א שם :

סי' רס כ' מ"א וכ' הב"ח כו' שיש טעם יפה . והיינו מ"ש מ"א בסס"ק זה בשם ס' הגן : ול"ע כו' בפ"ב ובפ"ד כו' פ"ב הוא מה דתנן דף ט"ו ע"ב אנשי מעמד (והם מה דתנן דף כ"ו ע"א אחרי שהתמידים שהיו קריבים בכל יום יש לכל ישראל חלק בהם והאיך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג התקינו נביאים ראשונים והלקו לכהנים ולוים וישראלים לכ"ד חלקים וכהנים ולוים נקראים אנשי משמר והישראלים נקראים אנשי מעמד וכל חלק מכ"ד חלקים הנ"ל היה משמש שבוע א' וחוזר חלילה וכשהגיע זמן כל חלק מהחלקים היו הכהנים והלוים עולין לירושלים וכן הישראלים שהיו דרים בירושלים או הסמוכים לירושלים היו ג"כ עולין לירושלים והרחוקים מירושלים היו מתכנסים בעריהם כל יום לבתי כנסיות והיו קורי' בתורה כל יום במעשה בראשית וגם מתענים כל ימי השבוע חוץ מיום א' ויום ו' והיו מתפללים כל יום שהקרבן תקובל ברצון לפניו יתברך ולכן נקראים אנשי מעמד שהם שלוחים מכל ישראל להיות עומדים על הקרבן) אסורים מלספר ולכבס (כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולים בלי סיפור וכיבוס לכן אסרו להם הסיפור וכיבוס ימי משמרתן כדי שיספרו ויכבסו קודם שיכנסו למשמרתן) ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ופירש"י דרך רוב ב"א כו' הרי דאנשי מעמד היו מסתפרים בחמישי ולא היו ממתינים עד ע"ש : ופ"ד דתענית הוא ר"פ ד' דף כ"ו ע"ב תנן שבת שחל ט"ב להיות בתוכה אסורים מלספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד שבת ופירש"י אם חל ט"ב בע"ש מותרים לכבס בחמישי (והיינו כשהיו מקדשים ע"פ הראיה וכמ"ש הר"ע מברטנורה דלדידן לא מקלע ט"ב בע"ש) עכ"ל ומזה אין ראיה לדחות דברי ב"ח ורש"ל האוסרים בה' בשבת דשא"ה בשבת שחל בו ט"ב דא"א להמתין עד יום ששי דהא חל ט"ב בו' ולכן מותר בה' אבל בעלמא י"ל דעדיף לעשות בע"ש . אך ראייתו מדברי רש"י שם דף כ"ו ששיים וז"ל וכשחל ט"ב בד' לא איצטריך למיתני דמותרים בדאמרינן בגמרא ל"ש אלא לפניו אבל לאחריו מותר עכ"ל ורצה ליישב דברי עצמו דמוקי למתני' כשחל ט"ב בע"ש ומיירי דוקא כשהיו מקדשים ע"פ הראיה טפי ה"ל לאוקמא שחל ט"ב ביום ד' וע"ז תי' דזה הוי מלתא דפשיט' ולא איצטריך למתני' לאשמועי' ומזה שפיר יש ראיה למ"א דבעלמא מותר ביום ה' דאל"כ מאי קשיא לרש"י דלמא מיירי שחל ט"ב ביום ד' דא"כ איך הותר לספר ביום ה' הא אפשר להמתין עד יום ו' בשלמא אי מיירי בחל ביום ו' דאז א"א לספר ביום ו' שהוא ט"ב הוצרכו להתיר ביום ה' א"ו דגם בעלמא מותר ביום ה' וגם מרמב"ם יש ראיה דהרמב"ם לא העתיק הא דבה' מותרים וכתב לחם משנה טעמו דאזיל לשיטתו בפי' המשנה שכ' דלפניו לא התירו אפי' לכבוד שבת אלא דמתני' מיירי שחל ט"ב ביום ד' ואתיא כרשב"ג דס"ל דגם לאחריו אסור לכן לא הותר ביום ה' כ"א לכבוד שבת וכיון דלא קי"ל כרשב"ג לכן השמיט דבה' מותרים דלדידן לא משכחת להתיר ביום ה' כ"א כשחל ט"ב ביום ו' דבשחל יום ד' הוי מלתא דפשיטא לדידן דלא קי"ל כרשב"ג כמ"ש רש"י כנ"ל ובאמת כשחל ט"ב ביום ו' אסור ביום ה' כיון דהוי לפניו ע"ש הרי דלרמב"ם מתניתין מיירי שחל ט"ב ביום ד' דאפשר לו לספר ולכבס ביום ו' ואפ"ה התירו חכמים ביום ה' כמ"ש רש"י דט"ו כנ"ל כיון דרוב העולם מסתפרים ביום ה' הרי מוכח דלא כב"ח בשם רש"ל אבל לענ"ד אין ראיה מפ"ד בין לשיטת רש"י ובין לשיטת הרמב"ם די"ל הא דקתני ובה' מותרים קאי על כיבוס גרידא ולא על תספורת וכ"ה לשון רש"י דף כ"ו ע"ב בחמשה כו' מותרים אם חל ט"ב בע"ש מותרין לכבס בחמשה כו' עכ"ל הרי דלא נקיט רק כיבוס ושביק תספורת אדרבא משמע מזה כב"ח ורש"ל דתספורת אסור ביום ה' רק כיבוס הותר בה' דכן היתה תקנת עזרא בב"ק פרק מרובה דף פ"ב ע"ב שיהיו מכבסים ביום ה' וע' פה בט"ז הטעם. אבל מפ"ב א"ש ראיית מ"א והיינו מדברי רש"י שכתב שם וז"ל ובה' של משמרתו מותרים דרך רוב ב"א להסתפר בה' ולא בע"ש מפני הטורח הרי דרש"י העתיק להסתפר מותר בה' וגם כ' דכן דרך העולם ואולי כיון דרש"י פי' בדף ט"ו ובה' מותר על תספורת ה"ה בדף כ"ו דקתני גם כן ובה' מותרין קאי ג"כ גם אתספורת ורש"י דנקיט בדף כ"ו כיבוס ושביק תספורת ע"כ ל"ד והוא דוחק גם תי' של מ"א לא יספיק לזה : ואפשר דמכל מקום מצוה מן המובחר כו' שאנשי מעמד לא היו פנוים בע"ש ר"ל לפי שכל ימי משמרתן לא היו פנוים לעשות צורכן והיו צריכים לעשות בע"ש גם מה שהיו צריכים לשבת לכן התירו להם חכמים להסתפר ביום ה' אע"ג שרש"י כ' דדרך רוב ב"א להסתפר בה'. צ"ל דרוב ב"א אין חשים למצוה מן המובחר כיון דעכ"פ מדינא שרי והקדימו ליום ה' מפני הטורח אלא דעכתי הוי קשה למה התירו חז"ל לאנשי מעמד להסתפר ביום ה' ולא חשו חז"ל למצוה מן המובחר ע"ז כ' מ"א דלאנשי מעמד הקילו חז"ל שהם היו טרודין אבל אי הוי ראיית מ"א גם מפ"ד כנ"ל לא יתיישב לפי תי' זה: ומן הידים ביום ו'. כי צפורני הידים להיותם גלוים ונראים יש לחוש בהן יותר לכבוד שבת ולקרב קציצתן ליום השבת גם שלא יהיו גדלים בשבת : מפני שגדלים בשבת. ר"ל כיון דקוצצין להסיר המותרות אין זה מכבוד שבת ששוב באותו יום יתחילו לצמוח המותרות: השורף צפרניו כו' הטעם אמרו שם בנדה פי' כל היד שמא תעבו' עליה אשה מעוברת ותפיל כי כן הוא סגולת הצפרניים הקצוצים ואמרי' בפ' אלו מגלחין מה"ט בבית המדרש דלא שכיחא אשה מותר לזורקן דליכא למיחש למידי ואע"ג דאפשר שיכבדו את בה"מ ויכבדו גם את הצפרנים לחוץ ושם תעבור עליהן אשה מעוברת לא חשו לכך דכיון דאין הצפרנים במקומם הראשון ששם הונחו בשעת קציצה שוב אין מזיקין ומה"ט אם בשעת קציצת הצפרנים נפלו במקרה לארץ יכבד מקום ההוא אולם כ' הפר"ח בי"ד סי' קט"ו דאם בשעת קציצה הניחן במקום א' ומיד הי' דעתו להכבירן משם ולהניחן במקום אחר אם הניחן לאותו מקום אח' אותו מ"א י"ל סגולת מקום ראשון ומזיקי' ואייתי ראיה ע"ש והטעם ששורפן חסיד יותר מהקוברן כתבו התוס' שם וז"ל שורפן חסיד דל"ל שמא יתגלו ונערוך פי' שריפתא לפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כו' ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו ובענין הרחיצה כ' בסי' ת"ש וז"ל איתא בערבי פסחים דף קי"א ע"ב שלא ינעול מנעליו בעוד שרגליו לחות מתוך הרחיצה שהיא סכנה לעורת דעינא והעולם אין מקפידים בכך ושומר פתאים ה' עכ"ל : (ס"ק ב) בלשון רכה. דאסור לאדם להטיל אימה כו' כ' בספר ת"ש לכאורה דבריו תמוהים דודאי שרי להטיל קצת אימה על ב"ב כדאיתא בפ' האורג שכמה אמוראים היו מטילים קצת אימה על ב"ב וכאן דבעינן ל' רכה ממש לאו מטעם אימה יתירה נגעו בה אלא כ"ה דלקבלינהו מיניה כמבואר בש"ס להדיא וכ"כ בב"י וצ"ל דכוונת מ"א דאם היה רשאי להטיל אימה לא הי' צריך לדבר בניחותא כ"ה לקיבלינהו מיניה כיון דאפשר לדבר אתם קשות ובאימה יתירה וממילא יהיו מוכרחים לקבל מיניה אך כיון דאסור להטיל אימ' יתירה לכך צ"ל דוקא בניחותא וזה פשוט עכ"ל : לעניות דעתי מאי דפשיטא ליה קא מיבעיא לי ניהו דדבריו נכונים לו' כן מבחוץ אבל רחוק מכליותי שנתכוין מ"א לזה דא"כ איך שבק מ"א להביא דברי הש"ס דאמר כ"ה דלקבלו מיניה ויכתוב ליישב מה שקשה ע"ד הש"ס לכן נראה לענ"ד ע"פ מאי דאי' במסכת גיטין דף ו' ע"ב א"ר לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה תוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימ' יתיר' תוך ביתו בא לידי שלשה עבירות ג"ע ושפיכו' דמים חילול שבת : אמר רבב"ח הא דאמרי רבנן ג' דברים צ"ל תוך ביתו ערב שבת עם חשיכה צריך למימרינהו בניחותא כ"ה דלקבלו מיניה כו' אר"א לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה תוך ביתו כו' והוי קשיא למ"א מאי שייכות יש לדברי רבב"ח שאמר שצ"ל הני ג"ד בניחותא כ"ה דלקבלינהו מיניה שם בגיטין ובאמצע דברי שאר אמוראי' שמדברי' מהטלת אימה יתירה שלא יבא לידי איסור ומכשול אע"כ דגם רבב"ח במה שאמר כ"ה דלקבלינהו מיניה נתכוין לדברי שאר אמוראים שאסרו אימה יתירה שלא יבא לידי מכשול ואיסור לכן מפרש מ"א ומ"ש כ"ה דלקבלינהו מיני' אין הכוונ' שיצייתו לו דמה"ת לא ישמעו לדבריו הלא כל איש שורר בביתו וכדאמרי' פ"ק דמגיל' דאפי' קרח' בביתא פרדסכי ליהוי אלא ישאל להם בנחת עשרתם כו' אם עדיין לא עשרו כו' יאמרו עדיין לא עשרנו אבל עתה נעשר וכן יעשו באמת אבל אם לא ישאל להם בנחת כיון דשתם אימת בעה"ב על אנשי ביתו כיון דהוא סמוך לחשכה הי' ראוי לעשות הדברים אשר שואל עליהן קודם שישאל ולא להתרשל ולהמתין עד סוף הזמן ומחמת אימה יכחשו ויאמרו שכבר עשרו כו' ואפשר שוב לא יעשרו אם מצד שכחה או מצד אימה פן יודע לו או בעיניו יראה שעשרו אחר השאלה ויראה שכחשו במה שאמרו תחלה שכבר עשרו אח"כ מצאתי כן בדרישה' שכתב על מה שכתב הטור שישאל בנחת וז"ל בנחת כ"ה דלקבלינהו מיניה פירוש שאם לא עשו יעשו עוד אבל אם אומר בלשון אימה יתירה דלמא מכח אימה יאמרו עשינו ולא עשו גמרא עכ"ל הדרישה . וכן הרא"ש בפ' במה מדליקין הביא סמוך למימרא דרבב"ח הנ"ל שישאל בנחת מימרא דגיטין דאסור להטיל אימה יתיר' : (ס"ק ג) הדליקו כו' כ' הט"ז הא דאמר הדליקו בלשון ציווי ולא בל' שאלה היינו דוקא אם הוא עם ב"ב בחדר אחד אבל אם הוא בחדר אחר ומאותו חדר הולך לבית הכנסת יאמר בלשון שאלה הדלקתם: וכ"ל דל"ל ג"כ ערבת' עירובי חצירות כמ"ש הטור כצ"ל : דאע"ג דמותר כו' ר"ל דבגמרא פריך אהא דקתני במתניתין ער"ש עם חשיכה צ"ל ג' דברים כו' עם חשיכ' אין ספק חשיכ' לא דאינו מועיל בשאלתו דאם לא עשו עד עתה שוב אין רשאים לעשות דאי ס"ל דגם ספק חשיכ' מותר לעשות ג' דברים הללו ה"ל לאחר השאלה עד ספק חשיכ' דבכל כמה דמצינן לאחורי זמן השאל' מאחרינן שלא יתרשלו בדבר ויאמרו עדיין יש שהות כמ"ש רש"י שם ובסיפא קתני ספק חשיכה מערבי' ומשני הא בערובי תחומין אסור בספק חשיכה (והטעם כמ"ש בסי' שא"ז) והא בערובי חצרות מותר בספק חשיכ' ולפ"ז ערובי חצירות דמותר בספק חשיכה אין לשאול עם חשיכ' ודי שישאל בספק חשכה כמו שהקשה המקשן והטור כ' דגם ערובי חצרות ישאל עם חשכה וקשיא על הטור למה הלא יש לו זמן גם בספק חשכה על פי כן מסכים מ"א עם הטור ונתן טעם דאף על גב דמותר לערב ב"ה כו'. והא דלא משני הש"ס כן דמתניתין דקתני עם חשיכ' מיירי אפי' בע"ח ומשו' דלכתחיל' יש לערב קודם ב"ה יש לומר דמשום ה"ט גרידא לא הוה ליה להקדים השאל' . כיון דעכ"פ יש עוד זמן יש לחוש שיתרשלו כנ"ל לכך הוצרך לשנוי הא בע"ת ר"ל דמתניתין דקתני עם חשיכה עיקר' מיירי בע"ת דאסור לערב ב"ה הוצרך לשאול עם חשיכה ואגב דהוצרך לשאול עם חשיכה על ע"ת שואל ג"כ על ע"ח ומטעם שכתב מ"א וכעין זה כתב הט"ז ע"ש . והב"ח כתב תי' אחר עיין שם ואף על גב דלדידן לא הוזכר בשאלה ע"ת ומטעם שכ' הטורי זהב עיי"ש . מ"מ נשאר התקנה לשאול עם חשכה על ע"ח גרידא. אכן כתבו האחרונים שבזמן הזה שמערבין ע"ח על כל השנה א"צ לשאול ערבתם :

סי' רסא (ס"ק א) ב"ה ואם נסתפק כו' אסור ב"ח ע"ש כי הב"ח דייק כן מלשון רש"י וקמ"ל אע"ג דהוי כעין ס"ס חדא דלמא אכתי הוא קודם ב"ה ואת"ל שהוא ב"ה הא ב"ה גופיה ספק יום הוא קמ"ל דאסור. והטעם כתב בספר ת"ש דהוי ספק חסרון ידוע. ולענ"ד אפי' ביום המעונן דהוא ספק לכל ומה שהוא ספק לכל העולם אינו בכלל ספק חסרון ידיעה. עיין בי"ד סי' ק"י ואע"ג דאפשר לדחות דאפילו ביום המעונן מקרי חסרון ידיעה דודאי אינו מעונן בכל העולם מ"מ בלא"ה א"ש ול"מ ס"ס כמ"ש האו' כתובות בסוגיא

דפתח

רסא זמן הדלקת נרות לשבת . ובו ד סעיפים :

א א ספק חשיכה והיא א (א) בין השמשות (היינו כדי שיעור הלוך ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסי' רל"ג וכדלקמן ס"ס ב') [ושיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק ל'] ב (א) אין מעשרים את הודאי ג (ב) ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות ד ואין מערבין עירובין תחומין (וע"ל סי' תט"ו ס"ג) אבל מעשרין את הדמאי ה וטומנין את החמין (ב) ומערבין עירובי חצרות (וע"ל סי' שנ"ג) ו (°) ב ומות' לומר לעכו"ם בין השמשות להדליק נר לצורך (ג) שבת * וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה: הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או ב' קודם חשיכה יכול לומר ז להדליק (ד) הנר ושאר דברים שצריך [מהרי"ו סי' ק"ו וע"ל סי' שמ"ב] :

ב ד יש אומרי' ח שצריך להוסיף מחול (ה) על הקודש וזמן תוספת זה הוא (°) מתחלת השקיע' שאין השמש נראת על הארץ עד זמן בין השמשות והזמן הזה שהוא ג' מילין ורביע רצה לעשותו כולו תוספת עושה רצה לעשות ממנו מקצת עושה ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה ודאי יום מחול על הקודש ו ושיעור זמן בין השמשות הוא ט ג' רבעי מיל שהם מהלך (ו) אלף ות"ק אמות קודם הלילה:

הגה

מגן אברהם נ"י

רסא א בין השמשות (°) ואם נסתפק אם היא ב"ה אסור (ב"ח) : ב אין מעשרין דה"ל כמתקן וה"ה דאסו' להפריש חלה °] וכ"מ בסי' ר"ס ועסי' תק"ו: ג ואין מטבילין. דמתקן מנא הוא: ד ואין מערבין. דמקנא ביתא הוא כמ"ש סימן תקכ"ח : ה וטומנין. בדבר שאינו מוסיף הבל כמ"ש רסי' רנ"ז אבל לאחר דברים דין ב"ה כמו בשבת עצמה: ו ומותר לומר . °] אבל לעשר ולהטביל לא הוה מצוה ועירובי חצירות הוי מצוה (מ"מ) וכ"מ כ'דע"ת לא הוה מצו' אלא שהוא טרוד ונחפז עליה ע"כ וא"כ אם אין לו מה יאכל בשבת או שאין לו כלים מות' להטביל ב"ה ומיהו יש שבותי' שאסורין גם ב"ה כמ"ש סימן ת"ע ס"ג וסימן ת"ד ס"ג ☞[°] וכת' רש"ל בתשובה רסי' מ"ו כל דבר שאם לא בא לידו היה מצטער עליה כמלא שהיה מצטער בשבת הוא דהתירו ועוד לבי נוקף להחמיר דאם הוא עסק גמור לצורך חול שא"ל לו כלל בשבת אסור אפי' מצטער עליה אבל לצורך גדול או בהפסד מרובה שרי שבות ובפרט שבות דאמירה לעכו"ם וכן מותר לומר לעכו"ם ב"ה להדליק נר ביום שמת בו אביו מאחר שהעולם נזהרין בו חשבי' ליה כלצורך גדול דאין חילוק בין צורך גדול להפסד מרובה עכ"ל : ז [°] להדליק נר . אפי' שלא במקום מצוה דכיון שעוד היום גדול בודאי יש מקומו' שעדיין לא קבלו עליהם שבת ודמי' להא דאמרינן איכהו מיכל אכלי לדידן מסתים לא סתים (שם) וא"ת הא בלא"ה שרי דהאי בעי לא קבל שבת עליה [°] כמ"ש בסי' רס"ג וי"ל דשאני התם דמיירי ביחיד המקבל עליו שבת אבל בצבור שקבלו עליהם שבת חל עליהם שבת בע"כ וגרע מב"ה [°] כמ"ש ס"ד ולכן הוצרך מהרי"ו לטעם אחר ומשמע מדבריו דאם הוא חצי שעה סמוך לחשיכה דאז אפשר דבכל מקומות ישראל קבלו עליהם שבת אסור לומ' לעכו"ם ומיהו לצורך מצוה אפשר דשרי דלענין אמירה לא מחמרינן טפי מב"ה וכ"מ במהרי"ו שם וכ"כ רש"ל בתשובה : ח שצריך להוסיף . והוי מ"ע דאורייתא' : ט ג' רביעי מיל . והוא כמו רביעית שעה קודם ל"ה וב"ח כתב שיש להחמיר

לעצמו

ט"ז מגן דוד

הכנסת ואינו יודע אם הודלק בבית דירה שפיר יאמר ל' הדליקו בחיר"ק דהוא ל' שאלה :

רסא (א) אין מעשרין את הודאי. פירש"י שתיקון מעליא היא ואע"ג דשבות בעלמא היא ס"ל גזרו על שבות אף ב"ה וטבילת כלים הוה נמי שבות דנראה כמי שמתקן כלי וכתב ב"י דא"כ כיון דקי"ל בסימן שמ"ב דכל שבות לא גזרו עליו ב"ה א"כ מעשרין הודאי ב"ה [°] אלא דהטור כתב שם דלא גזרו על השבות ב"ה היינו לצורך מצוה או שהיה טרוד וע"כ כ' כאן בסיפא דמותר לומ' לעכו"ם ב"ה להדליק נר לצורך שבת כו' ולפי זה דגם בטבילת כלי באם הוא צריך לו לשבת ואין לו אחר דיכול להטביל ב"ה אלא שיש היתר אחר דהיינו ליתנו לעכו"ם במתנה כמ"ש ביו"ד סימן ק"כ סט"ז א"כ לא נתיר השבות אפילו ב"ה : (ב) ומערבין עירובי חצירות . בגמרא פרקין הא גופא קשיא אמרת ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש (°) עם

חשיכה

באר הגולה

א שבת ל"ד ב ר"י ג רמב"ם בפ"ד מהלכות שבת בביאהו טור והרב"י סימן שמ"ב ד הרי"ף ורא"ש והר"ן והמגיד בפרק ה' בשם הרמב"ן מהא דיומא פ"א ה המגיד שם ו שבת ל"ד

עטרת זקנים

רסא * וכן לומר לו לעשות לו כו' דהיינו אפילו צורך מלבוש ללבוש באותו שבת וכן לצורך גדול והפסד מרובה שרי בכל ענין. וכן אם שכח להדליק נר של יאר צייט מבעוד יום מותר לומר לעכו"ם בין השמשות להדליק (מהרש"ל סימן מ"ו) :

נתיב חיים

רסא * במ"א ס"ק ב'. וכ"מ בסי' ר"ס ס"ב ואם אין לו לחם לבן אחר נ"ל דמותר :
(°) ס"ק ו' אבל לעשר ולהטביל הוא עצמו לא כנ"ל :

חתם סופר

סי' רס"א במחבר סעיף א' רביעי מיל אחר שקיעת החמה נמחק אחר ונ"ב קודם : שם במג"א דין שהייה והטמנה בקיצור ואם לא נצטנן לגמרי. נ"ב אבל לא קר: ועיין במג"א סוף סי' רנ"ג :

לבושי שרד

רסא ט"ז סק"א (°) אלא דהטור כ' שם והא דלא גזרו וכו' ולפ"ז י"ל דגם בטבילת כלי וכו' כנ"ל : סק"ב (°) דעם חשיכה יאמר ערבתם ע"ח דהא היא מתניתין כנ"ל: (מג"א סק"א) (°) ואם נסתפק. אע"ג דבה"ש גופי' ספק הוא והוי ס"ס לא מהני דספק חסרון ידיעה אינו כלום : (ש"ע ס"א מותר לומר לנכרי) דאמיר' לנכרי שבות ונתבאר בסי' שמ"ב דלא גזרו על שבות ביה"ש לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז. ומה דאסור לעשר ולהטביל משום דלא מקרי מצוה דאם לא יאכל ולא ישתמש בכלי ליכא חיוב ומה דלא הוי נחפז משום שיש לו מאכלים וכלים אחרים משא"כ באין לו י"ל דברי ובזה מובן דברי המ"א סק"ו: מ"א סק"ו (°) וכת' רש"ל בתשובה סי' מ"ו (כל דבר שהוא נחפז שאם הוא דבר שאם לא בא לידו הי' מלטער עליה כמלא שהי' מלטער בשבת אז מותר וצוד וכו' כנ"ל). והרש"ל מפרש מהו ענין טרוד ונחפז :
רסק"ז (°) להדליק הנר. מלויין בטעות ומקומו הוא בהגה: שם (°) כמש"כ בסי' רס"ג. במג"א סק"ו : שם (°) כמ"ש לקמן ס"ד במ"א ס"ק י"ב : ש"ע ס"ב (°) מתחלת השקיעה. מתחלת השקיעה עד לה"כ אמרינן פרק מי שהיה טמא

באר היטב

רסא (א) בין השמשות . ואם נסתפק אם הוא בין השמשות אסור ב"ח : (ב) ואין מטבילין . ואם הוא צריך לו לשבת ואין לו אחר יכול להטביל בה"ש אלא שיש היתר אחר ליתנו לעכו"ם במתנה או ע"י הערמה כגון ששואב מים כדי לשתות בו . ט"ז ועי' בי"ד סי' ק"ך סק"ז : (ג) שבת . וכן כל דבר שהוא הפסד מרובה אף שאין צורך שבת ולצורך מצוה נמי מותר לומר לעכו"ם לעשות בין השמשות . וכן מותר לומר לעכו"ם בה"ש להדליק נר יא"ל מאחר שהעולם נזהרין בו חשבינן ליה כצורך גדול דאין חילוק בין צורך גדול להפסד מרובה רש"ל ועמ"א ועסי' שמ"ב : (ד) הנר . אפי' שלא במקום מצוה כיון שעוד היום גדול : (ה) על הקודש . והוי מ"ע דאורייתא : (ו) אלף ות"ק . והוא כמו רביעית שעה קודם ל"ה ורוב פוסקים כתבו ב' שעות קודם הלילה צריך להוסיף שהוא חלק י"ב דומי' דשביעית דתוספת הוא למ"ד יום חלק י"ב

ביאור הגר"א

סי' רסא ס"א והוא. שם ב' : והיינו. שם ברכה : ושיעור. פסחים צ"ד א' ועי' סי' תנ"ט ס"ב ומש"ש : ואין מערבין. גמ' שבת שם : עירובי. שם : ומותר לומר כו' וכן. ע"ש רש"י ד"ה ספק חשיכה אבל הרמב"ם סובר דאתי אפי' כרבי ולא אמר רבי אלא בכה"ג ורא"ה דלא אשכחן מילתיה דר' אלא לענין עירוב ועי' סי' תט"ו ס"א אין כו' או מפני כו' : וכן מי שקבל. עמ"א : ס"ב י"א שצריך. כת' בלבון יש אומרים לפי שהרמב"ם לא כת' תוספה אלא בעינוי יוה"כ אבל בשביתה לא כת' עוס תוס' ועי' בהלכות שביתת עשור פ"א וטעמו מדאמרי' בירוש' ריש שביעית ר"ג וב"ד התירו באיסור ב' פרקים הראשונים ר' יוחנן בעי לא כן תנינן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד כו' ר' אחא בשם ר' יונתן בשעה שאסרו למקרא סמכו ובשעה שהתירו למקרא סמכו בשעה שאסרו למקרא סמכו בחריש ובקציר תשבות כו' ובשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית אתה מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה אף ערב שבתות שנים אתה מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה וכ"ה בגמ' ריש מ"ק ד' א' ור' יוחנן אמר כו' ואע"ג דפריך שם ע"ז מ"מ משבת לא חזר וכן משמע בספ"ב דשבת דקאמר עם חשיכה אין ספק חשיכה לא ואם איתא הרי תוספת שבת קדים ותוס' פ"ק דר"ה ט' א' דחיק משום דתוספת ל"ל שיעורא וככר כ' הרא"ש בפ"ד דברכות סי' ו' דע"כ יש שיעור ממ"ש ברפכ"ג דשבת קמ"ח ב' דהא תוספת יוה"כ כו'. וע"כ אין מניחין אותן לאכול עם חשיכה ליגע באיסור כרת דהא גם שם לא אמרינן אלא תוספת דוקא וכן עיקר וכ"ה מסקנת התוס' שם דא"ל תוספת אלא ביוה"כ כהרמב"ם וז"ש וב"ה מתירין עם השמש ותנן בפ"ב דשבת ל"ד א' ספק חשיכה אין מעשרין כו' אבל ודאי מצוה להוסיף וזהו התקיעות שהיו : וזמן תוספות זה מתחילת כו'. ר"ל דג' שקיעות הן כמ"ש תוס' בשבת ל"ה א' ד"ה תרי מהא דפסחים צ"ד א' וכ"ה כדבריהם בברכות ב' ב' וכפי' תוס' שם : שאין השמש. דקודם לכן ה"א כמ"ש י"ז ב' במתני' וכל זה דחוק לשיטת וי"א הנ"ל שצריך תוספת אבל מתניתין מכרעא כהרמב"ם ותוס' דא"ל וכמש"ל : עד זמן. דאח"כ ג"כ לא אפשר דבלא"ה אסור : שהוא ג'. תהא דפסחים כנ"ל בתוס' הנ"ל. וכל זה הוא לשיטת התוס' הנ"ל אבל ליתא דא"כ מע"ה עד הנץ הוה כמן השקיעה עד לאת הכוכבים ובאמת אינו כן כמ"ש לעיל והחוש מכחיש לכל רואה שמע"ה הוא שיעור גדול הרבה מאוד על לה"כ אחר השקיעה ובמדינות הנוטין לצפון שע"ה מתחיל בקיץ בחצי הלילה א"כ אין ל"ה כלל בקיץ אלא דבה"ש מתחיל מתחלת השקיעה תיכף עד הכסיף התחתון והוא ג' רביעי מיל באופק בבל ובזמן תקופת ניסן ותשרי ובהתחלת השקיעה בה"ש גמור וכ"מ שהוזכר משתשקע החמה הוא בתחלת השקיעה וכן לענין תענית כל תענית שלא שקעה כו' ובתחילת השקיעה מיד מותר לאכול דקי"ל ספקו שלו מותר ועי' מרדכי בפ"ק דתענית אלא שנהגו להמתין על ל"ה משום דמספקא לן אי הלכה כר"י או כר' יוסי כמש"ש הלכה כר' יהודה לענין כו' ושיעור בה"ש דר"י אחר שהכסיף כמ"ש שם דשלים בה"ש דר"י ולפיכך צריך לעשות בתענית כר' יוסי וכמש"ש והלכה כר' יוסי לענין תרומה ואע"ג דמקילינן בתענית דספקו שלו מותר לא מקילינן תרי קולי לעשות ג"כ כר' יהודה ועי' רא"ש ספ"ג דשבת סכ"ג ולענין תענית אף שדבריו תמוהים בודאי שצריך לנהוג בתענית כר' יוסי כיון שנפסק הלכה כר' יוסי לחומרא אבל לענין שבת הוא כנ"ל וכן לענין חנוכה ג"כ מהתחלת השקיעה וכ"ה בר"ן ורשב"א שם אלא חנוכה דלא כדברי הטוש"ע ועי' ר"ן שם וז"ש בשבת שם הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה יניח חמה כו' הלמא דבה"ש מיד משתשקע ובתוך שיעלה הוי לילה דשיעור עלייתו מן הים הוא חצי מיל ועתוס' שם והרשב"א נתקשה בגמ' שם מאד ע"ש שדחק הרבה. וקושיית תוס' הנ"ל מהא דפסחים צ"ד א' נראה דלא קשה כלל כי ודאי שיציאת הכוכבים וביאתן שוין וכן ביאת האור ויציאתו שוין שלכן במדינות הנוטים לא באה האור כלל בקיץ אבל כוכבים עומדים אבל לה"כ דפסחים היינו כל הכוכבים שאין כל הכוכבים נראים עד שיהא לילה משיטהר האור לגמרי מחמת קטנות הכוכבים דומיא דקאמר שם מע"ה עד כ"ה דבע"ה עדיין כוכבים עומדים זמן הרבה ועד שתכך החמה הוי ד' מילין כן מש"ש משקיעת החמה עד לה"כ היינו ג"כ שילאו כל הכוכבים דכך הוא מדת עובי הרקיע דקא מיירי בסוגיא דפסחים שם וז"ש בשבת שם ולא כוכבים קטנים שאינן נראין אלא בלילה ר"ל אחר ביאת האור שאז נראין כל הכוכבים הקטנים ג"כ כנ"ל אבל יציאת הכוכבים דאמרינן בכל מקום שהוא לילה הוא בג' כוכבים לבד ובינונים כמ"ש בשבת והוא חילוק בתרתי והן נראין כהכסיף העליון והשוה לתחתון ולפי שצריך בקיאות גדולה בזה לידע ג' כוכבים לבד ויהיו בינונים וכמש"ש בתוס' לכך נתנו שיעור בהכסיף כו' וכן אביי דהוי דאוי כו' . ובזה מתורץ קושייתם האחרונה ג"כ מה שהקשו ועוד קשה ניחזי אנן ובאדם כו' וליתא כנ"ל ומלבד זה ל"ק מידי שהשיעור הזה של ד' מילין אינו בכל זמן ובכל מקום שנשתנה בכל זמן וזמן וגם תי' שתירצו שם י"ל דמספקא להו הוא תמוה דבדבר הוא מבואר בפסחים שם אבל לפמ"ש הכל ניחא ולפ"ז השיעור מן השקיעה עד הלילה אינו אלא ג' רביעי מיל ואף שבמדינותינו יותר הוא כנ"ל לפי שינוי האופקים ושינוי הזמן והזמן של הד' מילין ושל ג' רביעי מיל הכל על אופק שלהם בא"י ובבבל אבל כאן מארכת יותר וכן הזמן על הימים השוים בתקופת ניסן ותשרי שבהן הכל משתער. ובזה מתורץ שלא תוכחש מ"ש הרמב"ם וא"ע ששיעור הכסף הוא כ' מעלות שיעור שעה ושליש ולפי דעת הגמרא הוא שעה ומחלה וגם שם דברי הגמ' מוכחש בחוש שלפ"ז לא יהי' לילה ד' חדשים במדינותינו אבל שיעור הרמב"ם וא"ע על קו השוה ודברי הגמרא על אופקם. ולפי מה שכתבתי מתחיל בה"ש תיכף בשקיעת החמה וזהו בה"ש בין ביאת השמש להתחלת ביאת האור שהוא בהכסיף שאז נשקע אורה מלהאדים וכן דם נפסל בשקיעת החמה וכן אין להתפלל מנחה אז וז"ש לייט כו' אמאן דמצלי עם דמדומי חמה ואילו לדברי התוס' עוד היום גדול וכן אז יתחיל שבת וז"ש ב"ה מתירין עם השמש ותוס' שבת ל"ל כמ"ש תוס' פ"ק דר"ה ובירושלמי הנ"ל וכ"כ בס' יראים והביאו המרדכי בספ"ב דשבת וכת' דמשתשקע החמה דשם היינו תחילת השקיעה וכן בחנוכה דלשון משתשקע הוא זמן קודם לשקיעה כמ"ש בפ' הפועלים משיפקשו עד שיפקשו מבעיא ליה ובהא ניחא מ"ש אדשמשא אריש דיקלא כו' במתא חזי תרנגולא ולפר"ת היא קודם לזמן קבלת שבת אלא שדעתו שם שבה"ש הוא קודם לתחילת שקיעה משנוטה מעט ומכירין העולם שרולה ליכנס ברקיע וכל הזמן דתלתא רבעי מיל הוא קודם לשקיעה ודבריו אינן נראין בזה לומר הכסיף התחתון והעליון הכל קודם שקיעה ואביי דהוי דאוי כו' וכן תנן וב"ה מתירין עם השמש. ועוד נראה שם דג' כוכבים שהוא לילה הוא מהלך חמש מילין אחר השקיעה כדעת ר"ת ע"ש סי' ס"א ולא נראה בזה ג"כ דבריו דאם כן שיעור ג' כוכבים מופלג הרבה משיעור הכסיף עליון ואנן אמרינן שם הלכה כר' יוסי להחמיר ובה"ש שלו הוא תיכף אחר בה"ש דר' יהודה ואפי' שיעור טבילה אין ביניהם כמ"ש תוס' שם ואילו כאן א"ר יוסי כוכב א' יום כו' ג' לילה ועמש"ל וכ"כ במרדכי פ"ד דברכות סי' ע"ח משם רב האי גאון דאחר השקיעה יכול להתפלל מעריב כו' ע"ש ולפ"ז ניחא הכל. אך עדיין צ"ע לפמ"ש לעיל דהלכה כר' יוסי לענין תענית א"כ קשה קושיית תוס' שם ד"ה אלא לענין אכילה קשה דמשום שיעורא פורתא כו' ודאי דקושיא גדולה היא ותירוצם דחוק מאד דהא בהדיא אמרינן שם דשלים בה"ש דר"י והדר מתחיל כו' משמע שידוע להם שמיד הוא מתחיל וכן הרא"ש נדחק שם בתירוץ תוס' הנ"ל ודוחק גדול הוא אבל אחר העיון נראה לי העיקר שאין לזוז ממנו דטעות נפל בספרים וכצ"ל דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בה"ש דר' יהודה דבבה"ש מיד מותר לאכול תרומה כמ"ש ובא השמש וטהר אלא דג' שקיעות הן אחד התחלת השקיעה והוא בה"ש לר' יהודה והשני סוף שהשמש מאדים ומכסיף שאז נשקע ניצוצי החמה והוא בה"ש דר' יוסי אחר בה"ש דר' יהודה תיכף והוא ל"ה דאמר שמואל כוכב אחד יום שנים כו' הכל אליבא דר' יוסי ורא"ה דהא עלה א"ר יוסי לא כוכבים כו' והכה הכוכבים עולים זה אחר זה תיכף וז"ש כהרף עין ולעיל אחר שמואל ג' רבעי מיל אליבא דר' יהודה וכאן אליבא דר' יוסי וזה שקבעה גמ' דבריו כאן אחר שאמר הלכה כר' יוסי ומ"ש בריש ברכות דאין אוכלין עד ל"ה היינו לר' יוסי ומה דאיבעיא שם ביאת שמשו או ביאת אורו - ביאת אורו הוא משקיעה שלישית דפסחים שהוא ד' מילין אחר השקיעה שאז באה האור לגמרי כמה שכתבתי לעיל וזש"ש כדאמרי

הגהות רעק"א

סי' רס"א סעיף א בין השמשות להדליק הנר לצורך שבת ומ"מ סגי בנר אחד ולא יותר מג"א סי' רס"ג סקי"א ואחר העיון כ"ל דברי המג"א שם קאי אמה שכ' מקודם ואם שכחה לברך עד שחשכה (ר"ל דלא הדליקה) יש לסמוך על מהר"ם (היינו דתאמר לנכרי להדליק והיא תברך) ועיין סי' רע"ו ס"ג (ר"ל דסמכי' על הפוסקים אמירה לנכרי בשבת אפילו מלאכה גמורה מותר לצורך מצוה) וע"ז כ' ומ"מ סגי בנר א' א"כ י"ל דהיינו בחשיכה דזה אין היתר כשיש נר א' אבל בה"ש י"ל דהותר אפי' להרבות נרות דהא עקרי צורך שבת ובפרט להדליק ב' נרות דהעולם נזהרים שלא לפחות מב' נרות א' נגד זכור וא' נגד שמור כדלקמן רסי' רס"ג י"ל דהוי כמו נר יא"צ במג"א סק"ו וכן יש לדקדק קצת דבמ"ש שהמג"א שם סי' רס"א סי"א על דברי מהר"ם ומיהו בה"ש ל"ג אשבות לא כ' עלה דאם יש נר א' סגי : מג"א ס"ק ז' להדליק הנר קאי על דברי הג"ה קודם חשכה יכול לו' להדליק: סעיף ב בהג"ה ואם רוצה להקדים בלבוש סי' רס"ג כ' דהוי כמו נדר ומהני לזה התרה ובא"ר פקפק ע"ז ועיין מ"ש בגליון סי' רנ"ג במג"א סכ"ו :

חכמת שלמה

סי' רס"א סעיף א' ספק חשיכה והיא בין השמשות וכו' אבל מעשרין את הדמאי וטומנין את החמין ומערבין עירובי חצירות וכו' . נ"ב יש להסתפק אם הכוונה אף בברכה דיברך ג"כ כמו באם ערב עליו מבע"י או הכוונה בלא ברכה כיון דבאמת בה"ש הוי ספק יום ספק לילה ואם הוי ידענו דהשתא לילה לא היה יכול לערב וא"כ ניהו דלדידן הוי ספק ועירובי חצירות דרבנן והוי ספק דרבנן ולהקל. מכל מקום לענין ברכה הוי להיפוך ספק דרבנן לקולא ככל ספק ברכות להקל . ולכאורה היה נראה לי כדיעה זו דאין מברכין אך לכאורה הוי קשה לי מן הש"ס דפריך עם חשיכה אין ספק חשיכה לא והא תנן ספק חשכה ספק לא חשכה מערבין ע"ח ומשני כאן בע"ת כאן בע"ח ולמה לא משני דשניהם בע"ת ולכך צריך להזהיר עם חשיכה כדי שלא יפסיד הברכה דאם ימתין עד ספק חשיכה יפסיד הברכה ולכך מזהיר עם חשכה ומה קושיא. ומזה היה מוכח דמברכין אף בספק חשיכה. אך נראה דבזה יש ליישב דעת

מחצית השקל

דפשא פשוט שם אונס חד הוא דב' הספיקות חד הם אי הוא לילה או יום : (ס"ק ב) אין מעשרין כו' וכ"מ ס"ס ר"ס . ר"ל מדהוצרך לשאול עם חשיכ' הפרשתם חלה מכלל דספק חשיכה אסור להפריש חלה. דאל"כ ה"ל להמתין בשאלת החלה עד ספק חשיכ' כנ"ל בסי' ר"ס בשם רש"י. ול"ל כמ"ש מ"א בסי' ר"ס גבי ערובי חצרות דוקא דיעבד הותר עירובי חצירות ב"ה משום מצוה אבל לא לכתחלה ז"א דע"כ בהפרשת חלה ליכא שבות בכל דאל"כ גם דיעבד לא היה מותר ב"ה דהא בהפרשת חלה ליכא מצו' ולא משום כבוד שבת דהא קי"ל חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש. וא"כ מאי כבוד שבת איכא בהפרשת חלה. ואי ס"ד דמותר להפריש חלה ב"ה ע"כ אפי' לכתחל' שרי דלית בה איסור כלל וא"כ תקשי למה הקדים לשאול על החלה עם חשכה אע"כ דאסור להפריש חלה ב"ה ומה"ט גופיה משום דליכא מצוה בהפרשת חלה דהא אוכל והולך ואח"כ מפריש ולית ביה משום כבוד שבת כנ"ל . ובארץ ישראל דאין לו תיקון ע"י שיאכל ואח"כ יפריש מודה מ"א דמותר ב"ה אם אין לו מה יאכל בשבת וכמ"ש ס"ק ו' לענין מעשר וט"כ ולכן סיים מ"א ס"ק זה ועי' סי' תק"ו ר"ל בס"ק ה' שכתב מ"א שם אם חל ע"פ בע"ש ושכח ע"ש להפריש חלה מלחם חמץ דאין לו תקנה אפילו בח"ל לאכול ואח"כ להפריש א"כ כה"ג אם חל ע"ש בער"פ ושכח להפריש חלה מחמץ ונזכר ב"ה בע"ש מותר להפריש ב"ה דכה"ג הוי מצוה וכ"כ בספר ת"ש : (ס"ק ד) ואין מערבין כו' דמיקני ביתא הוא ר"ל דכל אדם יש לו לילך מביתו וממקום שביתתו אלפים אמה לכל רוח . וכשרוצה לילך למזרח ביתו ד' אלפים אמה מניח ערובו סוף אלפים אמה מביתו. וה"ל כאלו קנה שם במקום ערובו שביתה ושם הוא ביתו. נמצא י"ל ממקום ערובו אלפים אמה לכל רוח א"כ מעירו לצד המזרח י"ל ד' אלפים. א"כ ה"ז דומה שקנה בית במקום שמניח העירוב וזה אסור ב"ה משא"כ ע"ח דלא תקנו כ"א משום דהבתים שייכים כ"א ליחיד והחצר משותף בין כל בעלי החצר נמצא דחצר נגד הבתים דומה לר"ה נגד רה"י ואם יוציאו מן הבתים לחצר יטעו להוציא גם מרה"י לר"ה לכן תקנו ערובי חצירות דהיינו כל בית שבאותו חצר יתנפת תודבית את' שבאותו חצר ועי"ז הוי כאילו כלם דרים באותו בית ולא הוי משום קנין כאלו קנה אותו בית אלא משום דירה כאלו דרין כלם שם וא"כ כמו שהחצר שייך לכלם כן הבית דהא כלם דרין יחד וכן שאר הבתים נחשבו כאחד וכמבואר לקמן סי' שס"ו ולכן שבות זה דע"ח קיל מע"ת וכמ"ש סי' תקכ"ח אולם כן הוא בבילה דף י"ז דאין מניחין ערובי תחומין מי"ט ראשון לשני דלמיקנא שביתה בי"ט אסור. וכתבו התוס' אבל ערובי חצרות מותר דלא הוי קנין ע"ש. אבל כאן בפ' במה מדליקין אהאי דיכא דהכא כתב רש"י ותוס' הטעם דע"ת דאסמכוהו רבנן אקרא חמיר משא"כ ע"ח דליכא אסמכתא קיל ע"ש : (ס"ק ו) ומותר כו' הוי מצוה כו' טרוד ונחפז כו' דהרמב"ם ס"ל ניהו דקי"ל כרבי דלא גזרו על שבות ב"ה מ"מ היינו דוקא במקום מצוה או שהוא טרוד ונחפז לאותו דבר כדלקמן סי' שמ"ב ועיין במ"א ס"ס ש"ז : וכתב רש"ל בתשובה ר"ס מ"ו כנ"ל : נמלא שהיה מצטער בשבת ר"ל וזה נראה לכאורה שהוא מותר ודומה לטרוד ונחפז ואעפ"כ סיים ועוד לבי נוקפי כו' : (ס"ק ז) להדליק כו'. ודמיא להא דאמרי' איכהו מיכל כו' והוא בחולין דף מ"ט ע"ב מאי דקי"ל חלב טהור שהוא נגד אבר שניקב ואותו נקב מטריף הבהמה אמרינן דחלב טהור שכנגדו סותם בעד הנקב וכשר. אבל חלב טמא אינו סותם וחלב שעל הקיבה יש מקום את' מבואר שם בגמ' מקומו פליגי בני א"י עם בני בבל. בני א"י ס"ל דהוא חלב טהור ואוכלים אותו ובני בבל ס"ל דהוא חלב טמא ואין אוכלים אותו. ומסקינן שם דאפי' לבני בבל דאין אוכלים אותו דמחזיקין אותו לחלב טמא מ"מ בזה י"ל דין חלב טהור שיסתום הנקב ובזה מודים בני בבל דהא איכהו היינו בני א"י אוכלים אותו א"כ לדידן בני בבל נקיל בזה שיסתום הנקב ומזה הביא מהרי"ו דמיון מה לנדון דידן כיון דבכמה מקומות עדיין הם עושים מלאכה . א"כ גם באותו מקום שקבלו שבת שאסורים במלאכה ע"י עצמם עכ"פ אמירה לגוי גם לגבייהו שרי. אבל באמת אינו דמיון אמיתי. דהתם הטעם דחלב טהור סותם דהוא מיהדק וחלב טמא אינו סותם דלא מיהדק ועי"ז מסיק הש"ס בחלב שעל הקיבה הנ"ל כיון דבני א"י אוכלים ע"כ דמיהדק וניהו דבני בבל לא אוכלים מ"מ ודאי לא פליגי במציאות אם הוא מיהדק. אלא דבני בבל ס"ל דלא מיהדק שפיר או משום תותב כמבואר שם. מה"ט גם לבני בבל עכ"פ סותם כיון דעכ"פ מיהדק וזה ל"ש כאן ועיין במשנה למלך פ"ג מהל' שגגות דין ה' בד"ה מעתה אלך לי אל הר המור כו'. וא"כ הא בלא"ה שרי כמ"ש ס"ס רס"ג ר"ל וקשיא תרתי חדא דלא אצטריך מהרי"ו לטעמיה ועוד דמהרי"ו לא התיר כי אם אמירה לגוי. ולפי מ"ש ס"ס רס"ג מותר לו' אפי' לישראל שלא קיבל עדיין שבת: אבל בצבור כו' ומהרי"ו מיירי בצבור: וגרע מב"ה כמו שכ' סעיף ד' הוא סברת מ"א עצמו ואינו מוכרח בדברי מהרי"ו. ור"ל כיון שחל עליהם שבת בע"כ מסברא ראוי לו' דאפי' שבות דאמיר' לגוי ולצורך מצוה מ"מ אסור אע"ג דב"ה כה"ג מותר מ"מ בציבור כיון דבע"כ קבלו שבת ולאחר קבלת שבת מבואר סעיף ד' דאפילו שבות במקום מצוה לא היתר וכ"ז לולי טעם מהרי"ו וע"ז סיים מ"א ולכן הוצרך מהרי"ו לטעם אחר : ומיהו לצורך מצוה אפשר כו' עכשיו חוזר מדבריו הראשונים שכ' אי לאו טעמים דמהרי"ו אפי' אמירה לצורך מצוה הוי אסור . ואייתי ראיה מסעיף ד' דקבלת שבת חמיר מב"ה ואפי' שבות במקום מצוה אסור. דהא אסור להטמין לצורך שבת או לערב לצורך מצוה וזה דחי עכשיו ניהו דחמיר מב"ה לענין שישראל בעצמו אסור לעשות שבות אפי' לצורך מצוה . מ"מ בשבות דאמירה לגוי דקיל משבות שעושה ישראל בזה גם אחר קבלת שבת מותר לצורך מצוה : (ס"ק ח) שצריך כו' מ"ע דאורייתא דלהרמב"ם דס"ל דלא נאמר תוס' אלא לענין עינוי ביה"כ אבל לא לענין מלאכה בין ביה"כ ובין בשבת לדידיה הוכיח הרב"י דע"כ ס"ל להרמב"ם דאפי' מדרבנן א"ל להוסיף בשבת משום איסור מלאכה . וא"כ ע"כ המחבר שפסק שצריך להוסיף ע"כ ס"ל דאפי' עשה מן התורה יש בו כהפוסקים החולקים על הרמב"ם : (ס"ק ט) ג' רבעי כו' כמו רביעית שעה כו' וב"ח כ' וכו' וכן ראיתי כו' שפי' ממלאכה ב' שעות כו' ונסתפקתי בטעם שיעור ב"ש דבגמ' איכא פלוגתא בשיעור התחלת השקיעה עד ל"ה דאיכא דס"ל דהוי מהלך ד' מיל ואיכא דס"ל דהוי מהלך ה' מיל . ובפוסקים איכא מחלוקת בשיעור מיל די"א דשיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' משעה בשעות השוואה דהיינו ח"י מינוטי"ן או ששיעור מיל הוא ב' חומשי שעה והוא כ"ד מינוטי"ן וכמבואר מחלוקתם לקמן סי' תנ"ט וא"כ י"ל דהני אנשי מעשה ס"ל כמ"ד דמתחלת השקיעה עד ל"ה הוא שיעור ה' מיל וס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' משעה וא"כ ה' מיל עולה שעה ומחצה וג' רביע מיל לפני ה' מיל הוא ב"ה . עולה קרוב לרביעית שעה וקצת קודם ב"ה צריך להוסיף מחול על הקודש ועולה יחד קרוב לב' שעות לכן פי' ב' שעות קודם לצאת הכוכבים או משום דס"ל כמ"ד מתחלת השקיעה עד ל"ה הוא ד' מיל . אלא דס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא שני חומשי שעה והיינו כ"ד מינוטין א"כ ד' מיל עולה שמונה חומשין שהם שעה ומחצה ועוד שש מינוטין : וג' רביע מיל לפניו הוא בה"ש והוא לפ"ז ח"י מינוטין עולה יחד שעה ומחצה ועשרים וארבע מינוטי"ן וחסר משני שעות שש

מינוטי"ן

הגה * ואם רוצה להקדים ולקבל עליו השבת י מפלג המנחה ואילך הרשות בידו (טור ואגור בשם תוס' פ' תפלת השחר) [וע"ל סי' רס"ז] :

ג ז ומי שאינו בקי בשיעור זה ידליק בעוד שהשמש בראש האילנות ואם הוא יום המעונן ידליק כשהתרנגולין יושבים על הקורה מבעוד יום ואם הוא בשדה שאין שם תרנגולין ידליק כשהעורבים יושבים מבעוד יום :

ד יא ח אחר °*) עניית ברכו אע"פ שעדיין יום הוא יב אין (ז) מערבין ואין טומנין משום דהא קבלו לשבת עליהן ט ולדידן הוי אמירת יג מזמור שיר ליום (ח) השבת כעניית ברכו לדידהו :

רסב לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה · ובו ג"ס

א א יסדר (א) שלחנו א ויציע המטות ויתקן כל ענייני הבית °עמ"ש סי' ס"א עס"ם רס"ג

ט"ז

חשיכה עם חשיכה אין ספק חשיכה לא פי' דלא יאמר אז ערבתם שאסור אז לערב והדר תנא ספק חשיכה מערב ומשנין כאן בעירובי תחומין תמיר טפי דאסמכוהו רבנן אקראי כאן בעירובי חצירות וקשה דא"כ למה כתב הטור בסי' ר"ס דעם חשיכה מערבין ע"ח דהא הסיא מתניתין אוקמינא לה כאן בעירובי תחומין וי"ל דודאי לענין אזהרה לבני ביתו צריך להזכיר ע"ח עם חשיכה אע"ג דגם אח"כ בספק חשיכ' יוכל לערב ע"ח מ"מ כיון דבע"ת אסור אח"כ יזכיר גם ע"ח בעת הסיא נמצא דהא דמוקי לה בע"ת היינו לענין שאחר כך אסור אבל לענין אמירה לב"ב שוין הם דאין שייך לומר חילוק בזה דבעם חשיכה יזכיר על ע"ת ואח"כ יזכיר פעם אחרת על ע"ח דלא עשו שני זמנים לענין האמירה דודאי לכתחלה לא יסמוך עצמו על ספק חשיכה בענין ע"ח והא דלא זכר הטור בענין האמירה ע"ת לפי שאינו דבר קבוע שאינו מצוי לע"ת משא"כ ע"ח הוו רגילים כ"א בכל ע"ש : בהג"מ כתוב ע"ש הרי"ף דמותר להטביל בשבת כלי על ידי הערמה

כגון

מגן אברהם

לעצמו כמ"ש ספר סירלאים ומרדכי והאגודה (°) דמתחלת השקיעה הוי לילה וג' רביעי מיל קודם לזה הוי ב"ה וכן ראיתי זקנים ואנשי מעשה שפירשו ממלאכ' ב' שעות קודם שבת עכ"ל וז"ל תשו' מהרי"ל סימן קס"ג לענין תפלה וקבלת שבת פשיט' דאזלי' בכל יום אחר שעותיו דילפי' מחלקהו לשני ערבית וחשבי' לשעות מחלות עד הערב ומהכהו משערי' פלג מנחה ותוספת שבת (°) ב' שעות לכל הקודם כדברי מהר"ח ויתישב בזה מנהג הקהילות עכ"ל ומשמע דחשבי' עד צ"ה ממש וכ"כ מנחת כהן ועמ"ש סימן רל"ג : י מפלג המנחה . והיא מהלך ד"א קודם תחילת השקיעה (תורת האדם) וכמ"כ כתב שט"ס הוא וצ"ל ד' מאות אמה (°) בקירוב ☞(°) ובאמת היא חלק עשרי' מן השעה ואינו אלא כדי מהלך של"ג אמה ושליש . כת' רי"ו ה' יה"כ דאם קבל קודם פלג המנחה אין קבלתו כלום עכ"ל ומיהו (ד) כיון די"א (°) דחשבי' °) מתחלת השקיעה בדיעבד יש להחמיר שלא לעשות מלאכה כמש"ל בשם הב"ח : יא אחר עניית ברכו · בכ"ה כתב שיש מי שחולק ע"ז (°) וס"ל דהתו' סוף סוכה שמביא במרדכי משבשת' היא דהא מותר להדליק הנר אחר תקיע' ג' כדמוכח בברייתא פ' ב"מ וכו' ואנו נקטי' כפסק הרב"י עכ"ל°) ולא דק דהמרדכי תקיעה שלישית שבג' אחרונות קאמר וכתב עוד שם דהמרדכי לא אסר אלא במי שקבל עליו שבת אבל מי שלא קיבל שבת אפי' אחר ברכו מותר בשבותין עכ"ל ולא עיין במרדכי סוף הפ'°) שהביא ראיה מהולכת שופר שהיא שבות עסי' רס"ג סי"ג : יב אין מערבין. משמע אפי' לדבר מצו' אסור דהא טמונה לצורך שבת היא ואסור דגרע מב"ה וה"ה דאסור ליכנס למרחץ אפי' להזיע (ברכו' פ"ד): יג מזמור שיר וכו'. ובמדינו' אלו אין נוהגין לו' מזמור וכו' ולכן ענית ברכו הוי קבלת שבת [ד"מ וכ"כ סי' רס"ג סי"ג] ועתה נוהגין לו' מזמור שיר וכו' ואפ"ה אין מקבלין שבת (°) ועושין כל מלאכות עד ברכו דמעיקרא הכי קבלו עלייהו וכ"מ בב"ח סי' רס"ז :

רסב יפנה קורי עכבים מהבית (ר"ח ע"ה) · האר"י הקפיד מאד לאכול על השלחן של ד' רגלים דוגמת שלחן המקדש ולברך על ב' אגודות הדס בכל ג' קידושים ובליל שבת הניח על השלחן הכוס של ב"ה עם מעט יין וקצת פתיתין אבל לא לחם שלם ועבי"ד ססי' קע"ח ועסי' ק"פ : א ויציע המטות ·

שושבין

באר הגולה

וכרבי יהודה וכדמפרש לה רבה ז שם ל"ה ח מרדכי ט ב"י א הא דרבי יוסי בר חנינא

עטרת זקנים

* ואם רוצה להקדים כו'. ואם נחשב פלג המנחה דהיינו שעה וחומש שעה קודם הלילה יהי' רק מעט קודם שקיעת החמה וכבר הרגיש בזה מהררמ"י בסי' רס"ז על כן יש להחמיר ולעשות שבת שני שעות קודם הלילה (ב"ח כדעת ר"א ממי"ץ) :

נתיב חיים

°) ס"ק י' בקירוב כי היתרון הוא חלק כנ"ל : °) שם מתחילת השקיעה לכתחלה יש להחמיר כנ"ל :
°) ס"ק י"א ולא דק כ"כ ועיין לקמן בט"ז סי' ת"ר ג"כ שגג בזה. ע"ש :
°) שם שהביא ראיה מה' שופר כנ"ל :

דגול מרבבה

*) מחבר ובסי' של"ג ס"ב מביא ב' דיעות בזה וצ"ע דשם קאמר

יד אפרים

ס"ק י' והאמת הוא כנ"ל ר"ל שבאמת אין מפלג המנחה עד שקיעת החמה דהיינו תחלת השקיעה רק חלק ד' :

לבושי שרד

דשיעורו ד' מילין. ומשום דקשיא הך ההוא דפרק במה מדליקין דביה"ש אחר שקיעת החמה ג' רבעי מיל מש"ה תירצו דההוא דמי שהיה בתחלת שקיעה מיירי וההוא דפ' ב"מ מיירי סוף שקיעה ממילא מתחלת שקיעה עד סוף שקיעה ג' מילין ורביע ובסוף שקיעה מתחיל ביהש"מ ג' רבעי מיל: מג"א סק"ט (°) דמתחלת השקיעה הוי לילה כנ"ל : שם (°) ב' שעות קודם שבת. ר"ל קודם צאת הכוכבים : סק"י (°) ובאמת הוא חלק עשרים מן השעה והוא אינו אלא כדי מהלך כנ"ל : שם (°) כיון די"א דחשבינן. היינו בס"ק הקודם ולדידיה הוי זמן התוספ' קודם פלג המנחה הא לדעה זו הוי התחלה התוס' אלף ות"ק אמה קודם תחלת השקיעה : שם (°) דחשבי' מתחלת השקיעה לכתחלה יש להחמיר כו' כנ"ל : ס"ק י"א וצ"ל דהתוספתא סוף סוכה שמביא במרדכי כו' כנ"ל. הנה אין ספרים לפני. וכמדומה דהמרדכי מדמה עניית ברכו לאחר תקיעה השלישית וע"ז הקשה דמוכח בברייתא שמדליקו נרות לאחר תקיעה שלישית וע"ז תי' המ"א דכוונתו תקיעה ג' שבאחרונות דהיינו אחרי שש התקיעות שאז שובת כמבואר שם בשבת דל"ה : ס"ק י"ב (°) ועושין כל המלאכות עד ברכו ועכשיו המנהג דמזמור שיר ליוה"ש הוא קבלת שבת :

באר היטב

משנה ד"מ בשם מהר"ם וכ"כ הב"ח עיין ע"ת ומ"א : (ז) מערבין . אפי' לדבר מצוה וה"ה דאסיר ליכנס למרחץ אפי' להזיע ברכות דף כ"ו . עיין כנה"ג ובתשובת חכם צבי סי' י"א : (ח) השבת . ובמדינות אלו אין נוהגין לו' מזמור ולכן עניית ברכו הוי קבלת שבת ד"מ . וכ"כ בסי' רס"ג סי"ו.ועתה נוהגין לו' מזמור ואפ"ה אין מקבלין שבת ועושין כל מלאכות עד ברכו דמעיקר' הכי קבלו עלייהו ב"ח מ"א :

רסב (א) שלחנו . האר"י ז"ל הקפיד מאוד לאכול על שלחן של ד' רגלים דוגמת שלחן המקדש ולברך על ב' אגודות של הדס בכל ג' קידושין ובליל שבת הניח על השלחן הכוס של בה"מ עם מעט יין וקצת

שערי תשובה

סי' רסא (ז) מערבין עבה"ט ועיין בשו"ת חכם צבי סימן י"א שכ' שסברת האוסר תמוה מאוד שיהית חמור תוס' שבת שהוא מקבלו ברצונו ואינו אלא עשה בעלמא מבין השמשות שהוא ספק איסור סקילה כו' ועיין מח"ב שכת' ליישב זה והאריך בענין זה וכת' דאם קיבלו הצבור יש להחמיר כמה שכת' הב"י סעיף ד' אבל אם קבלי' לשבת ביחיד יש להתיר כסברת רבינו יואל וכמ"ש הח"צ דמסתימת פוסקים ראשונים משמע כר"י וכן נראה דעת הש"ע לקמן סי' שצ"ג ואפשר דגם רבי' שמרי' דאוסר מודה ביחיד אף דמהטור משמע דאוסר אף ביחיד ע"ש ועיין בדגול מרבבה דלקמן שצ"ג מיירי דאמר שמקבל תוספת שבת אם כן אינו רק עשה מש"ה יש להק' בשבות אע"ג דהפלוגתא שבמרדכי על אחר עניית

ביאור הגר"א

בו' איערב שמשי ואחדכי ר"ל תיכף בהערב שמש בכל מקום בל"ה נילוליס המאדימין את המזרח אבל לר' יהודה תיכף משתשקע החמה ובזה מתורץ קושיות תוס' דשבת שם ל"ה ב' ד"ה הקשה הר' פורת כו' והירושלמי דחוק מאוד ולפי הש"כ ניחא וכן לענין תענית כמ"ש בריש ברכות הא' ובא השמש ביאת שמשו כו' דתוס' דחקו שם לומר דביאת אורו הוא קודם ביאת השמש והוא תמוה מאוד אבל לפי מ"ש ניחא דביאת אורו הוא בצאת כל הכוכבים וביאת שמשו הוא בג' כוכבים וס"ל לר' יוסי דבג' כוכבים הוא שקיעת השמש שאז נשקע היטב והתוס' דחקו כנ"ל לשיטתם. ומ"ש שם והדר פשטו כו' ה"פ מדקאמר סימן לדבר ואי בכל הכוכבים א"א לתת סימן בהם : ואם. ברכות כ"א וע"ש תוס' ד"ה דרב : ס"ד אחר. תוספתא פ' בתרא דסוכה אע"פ שהמיחס בידו וברכו הוי קבלה שבת. ברכות שם הרא"ש ספ"ב דשבת :

סי' רסב ס"א ויתקן כו'. כפי' תוס' שם בד"ה ומלא. דערוך הוא במקום אחר וע"כ הטעם כדי שימלאהו כו' : ויהיה. ולכן

חכמת שלמה

השור שהביא הט"ז שהעתיק המשנה דאם חשיכה ע"ש . ולפמ"ש י"ל דהנה דין זה אם מברכין בה"ש תליא במה דפליגי בפ"ב דשבת אביי ורבא אם מברכין על דמאי דאביי אמר ודאי דבריהם בעי ברכה ספק דבריהם לא בעי ברכה ורבא משני רוב ע"ה מעשרין הם וה"נ יהי' בזה למ"ד התם דספק דבריהם לא בעי ברכה ה"נ במערבין ע"ח בה"ש אין מברכין דספק דבריהם לא בעי ברכה אבל לרבא דמשני רוב ע"ה מעשרים הם משמע הא על ספק דבריהם מברכין שפיר א"כ כאן בבה"ש מברכין ג"כ . והנה בחיבורי ספר החיים סימן תרפ"ג הוכחתי שם דהרמב"ם אינו פוסק כרבא דס"ל רוב ע"ה מעשרין הם והרמב"ם פוסק כרבינא בבכורות דלא אמרינן רובא דתליא במעשה ולא ס"ל רוב ע"ה מעשרים הם א"כ ממילא צריך לומר דספק דבריהם לא בעי ברכה וא"כ אתי שפיר די"ל דהש"ס דמשני כאן בתחומין היינו לרבא דס"ל רוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק דבריהם בעי ברכה לכך א"צ אזהרה בע"ח עם חשיכה רק בע"ת אבל לדידן יש לומר דס"ל להטור כדעת הרמב"ם הנ"ל דלא ס"ל רוב ע"ה מעשרין הם א"כ ס"ל ספק דבריהם לא בעי ברכה לכך יזהיר אף בע"ח כדי שלא יפסיד הברכה ודו"ק ואתי שפיר: והנה ממ"ש הב"י בשם הפוסקים בסי' תפ"ט בספירה דלמ"ד ספירה דרבנן מותר לספור בין השמשות ומשמע שם ספירה כדינא בברכה הי' משמע דגם בכהאי גוונא מברכין על ע"ח דהרי גם שם אם הוי יום אינו ספירה ומברכין וה"ה בזה . מיהו יש לומר דהם ס"ל כרבא דמברכין על ספק דבריהם ובדמאי שאני דרוב ע"ה מעשרין הם ולפמ"ש דהרמב"ם פוסק דלא כרבא לדידיה י"ל באמת דאינו סופר בבה"ש בברכה אף למ"ד דרבנן וצ"ע בזה כעת לדינא ודו"ק בזה :

מחצית השקל

מינוטי"ן ולכן פי' שני שעות לפני צ"ה מפני תוס' שבת : בכל יום אחר שעותיו . דהיינו שעה זמניות לפי אורך היום ולא שעות השוואה דבין שהיום ארוך או קצר השעות שוין לפי מה שיחלקו השעה לס' חלקים דהיינו ס' מינוטין אבל שעה זמניות הוא לפי זמן ובין שהיום ארוך או קצר בכל פעם אנו חושבים היום לי"ב שעה וכן הלילה אלא כשהיום ארוך השעה ארוכה למשל אם היום ארוך ט"ו שעה א"כ אנו חושבים שעה זמניות כל שעה היא שעה ומחצה משעות השוואה וכן כשהיום קצר ג"כ אנו חושבים היום לי"ב שעה : דילפינן מחלקהו כו' . ר"ל כיון דתפלות כנגד תמידין תקנו . ותנן ר"פ תמיד נשחט כל השנה תמיד של ב"ה נשחט בח' ומחצה וקרב בט' ומחצה ר"ל זמן ההקרבה נמשך שעה א' ואמרי' מנה"מ ואמר ריב"ל דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים מדלא כתיב בערב וכתיב בין הערבים ע"כ ר"ל בין שני ערבים דמחצות ואילך מתחיל השמש לנטות למערב וזה נקרא ערב א' וסוף השקיע' הוא ערב שני ואמרה התור' בין הערבים חלקהו למה שהוא בין שני הערבים ואז זמן התמיד וכיון דמחצות עד הלילה הוא שש שעה יצא ממנו שעה א' שהי' ממשיך הקרבת התמיד נשאר ה' שעה . מש"ה יהיה ב' שעות ומחצה קודם שחיטת התמיד וב' שעות ומחצה אחר הקרב' עד הלילה ולכן הוא קרב בח' ומחצה כו' דהוי ב' שעות ומחצה אחר חצות וא"ח דחשבי' שעות זמניות א"ש אלא א"א דחשבינן שעות השוואה לא יהיה החלוק שוה . למשל אם היום ארוך ט"ו שעה א"כ מחצות היום עד הלילה הוא ט' שעות ואם התמיד נשחט בח' ומחצ' א"כ לפני השחיטה יש ב' שעות ומחצה ושעה א' היה ממשיך ההקרב' א"כ נשאר אחר ההקרב' עד הלילה ה' שעות ומחצה והתור' אמרה חלקהו . משמע שיהי' החילוק שוה לפני השחיט' עם אחר ההקרב' אלא על כרחך צריך לומר שעה זמניות וכן מוכח להיפך כשהיום קצר וכיון דלענין קרבן על כרחך חשבינן שעה זמניות ה"ה לענין תפל' וס"ל דה"ה לענין שבת אע"ג דתי' ריב"ל נדחה שם בגמרא מ"מ ילפי' מיני' שיעור השעה דבזה לא פליגי : ותוס' ב' שעות קודם כו' וכל מה שהביא מ"א דברי מהרי"ל אין כוונתו כ"א לסוף דבריו שכ' ותוס' שבת ב' שעות כו' וזה סיוע לזקנים ואנשי מעשה שכ' הב"ח שמקדימים ב' שעות : ומשמע דחשבינן עד צ"ה ממש כו' ועמ"ש סי' רל"ג ר"ל די"א דחשבינן עד שקיעת החמה ולדעת זה לא יבא החשבון של ב' שעות על נכון משא"כ אי חשבינן עד צ"ה בא חשבון ב' שעות מכוון כמ"ש לעיל בדעת הב"ח : (ס"ק י) מפלג כו' קודם תחלת השקיעה · בא ליישב מאי בא רמ"א להוסיף על דברי המחבר שכ' שמתחלת השקיעה ע"ז כ' דמפלג המנח' הוא מעט מוקדם לתחלת השקיע' ובאמת גם המחבר מודה דיוכל להוסיף מפלג המנח' ולא דק בדבר מועט שבין פלג המנח' ובין תחלת השקיע' וראי' דהמחבר גופיה כ' בסי' רס"ג סעיף ד' דיוכל להוסיף מפלג המנח' ולכן מה"ט גם רמ"א פה לא כ' בלשון י"א דיוכל להקדים להוסיף מפלג המנח' דהא גם המחבר מודה : ובקירוב והאמת הוא כנ"ל . ר"ל כ"מ שכתבו בעלי החשבונות על חשבון שהוא בקירוב ר"ל שאינו מכוון אלא מעט יותר או פחות ומ"כ ב' ד' מאות אמה בקירוב ועז"כ מ"א והאמת הוא ר"ל החשבון האמתי ומצומצם חלק כ' מן השעה ר"ל משעות השואה שהן ס' מניטין וחלק עשרים הוא ג' מינוטי"ן והיינו לדעת המחבר דס"ל דמתחלת השקיע' עד צאת הכוכבים הוא שיעור ד' מיל וס"ל שיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק כ' משעה כמבואר סי' תנ"ט היינו שיעור מיל ח"י מינוטין א"כ ד' מיל הן ע"ב מינוטי"ן שהוא שעה וי"ב מנוטין ומפלג המנח' עד צ"ה הוא שעה ורביע ועול' ע"ה מינוטין . אם כן פלג המנח' מוקדם לתחלת השקיע' ג' מינוטי"ן היינו חלק עשרים מן השע' כנ"ל : של"ג אמה ושליש כיון דשיעור מיל שהוא אלפים אמה יוכל לילך משך רביע שעה וחלק כ' שהוא ח"י מינוטין א"כ ג' מינוטין הם חלק ששית מן ח"י מינוטין אם ילך בח"י מינוטין אלפים אמה ילך בג' מינוטי"ן שהוא חלק ששית מן ב' אלפים.דהיינו של"ג אמה ושליש . כיצד טול מן ב' אלפים ח"י מאות הששית מהן הוא ג' מאות נשאר מן ב' אלפים לחלק ב' מאות קח משני מאות ק"פ אמה וחלקו לו' חלקים יהיה חלק ששית ממנו שלשים אמה ועדיין נשארו מאלפים עשרים אמה ומן ח"י אמה חלק ששית ג' אמה נשארו שני אמות לחלק . חלק ששית מן שני אמות הוא שליש. הרי יחד של"ג אמה ושליש : כיון די"א דחשבינן מתחלת השקיע' ר"ל הוי לילה וג' רביע מיל לפניו הוי בין השמשות ועוד צריך להוסיף מעט משום תוס' שבת עולה יחד קרוב לשני שעות וכדעת הב"ח ומהרי"ל לעיל . לכן דיעבד אם קיבל שבת תוך ב' שעה יש להחמיר : (ס"ק יא) אחר עניית ברכו כו' דהתוספתא סוף סוכה כו' . רצה לומר שהמרדכי הביא ראי' שלאחר עניית ברכו אסור בכל שבות מדתניא תוקע ומריע ותוקע ואפי' מיחם בידו מניחו בארץ ואינו מטמינו שכבר קיבל שבת וה"ה לדידן עניית ברכו דהוי במקום תקיעות דאסור להטמין וה"ה דשאר שבותים אסורים זה דעת המרדכי ועז"כ היש מי שחולק דע"כ התוספתא משבשתא ואין למדין ממנ' דאמרי' ס"פ במה מדליקין שש תקיעות היו תוקעין בע"ש ולאחר ג' תקיעות ראשונות ר"ל שכבר תקע והריע ותקע שוהה כדי שיעור הדלקת נר דאולי צריך אחד להדליק נר לשבת ושבה ידליקנו אחר ג' תקיעות הללו ומיד אח"ז תוקע ג' תקיעות דהיינו תוקע ומריע ותוקע ושובת כי אז קבלו שבת והיה סבר היש מי שחולק דהתוספתא מיירי בג' תקיעות ראשונות שאחריהן אסור בכל שבות שכבר קבלו שבת והא בש"ס דידן הנ"ל קתני לאחר ג' ראשונות מותר להדליק נר אע"כ משבשתא היא ואעפ"כ כ' הכ"ה דנקטינן כמ"ש הרב"י דפסק כהמרדכי אבל לא ביאר טעמו ומ"א כ' דאותו חולק הנ"ל לא דק דהתוספתא מיירי אחר ג' תקיעות אחרונות דגם בש"ס אמרינן ששובת אחריהן והביא המרדכי ראיה מתוספתא דקתני להדיא שאין להטמין דלא תימא דוק' איסור דאוריי' אסור אבל בתוספתא מבואר דאפי' שבות אסור: אבל מי שלא קיבל עליו שבת אפי' אחר ברכו מותר בשבותין כן הוא לשון כה"ג הנ"ל אולם לענ"ד כוונתו דהמרדכי כ' בשם רבינו יואל להתיר שבות אחר ברכו והבי' ראי' דאותן שש תקיעות שהיו תוקעי' ודאי היו תוקעים קודם ב"ה והן במקום ברכו לדידן ומ"מ קתני במתני' דב"ה מערבין וטומנין כו' אע"ג שכבר תקעו אלמא אפי' אחר ברכו מותר בשבותין וכן פסק תחלה רבינו שמרי' ואח"ז א"ל תלמידיו לרבו ר"ש דיש חילוק בין קיבל עליו שבת ללא קיבל וחזר בו ר"ש ואסר והביא ראי' לאסור מן התוספת' דסוכ' הנ"ל תוקע כו' ואפי' מיחם כו' וסובר אותה תשובה שהבי' כ"ה דר"ש הוד' לדברי תלמידיו לחלק בין קיבל עליו שבת או לא וע"ז הבי' ראיה דאם קיבל עליו שבת אסור מן התוספת' דקתני תוקע כו' ואפי' מיחם בידו כו' משמע המיחם שביד התוקע אין התוקע רשאי להטמין כיון שהתוקע קיבל שבת אבל אדם אחר מותר בשבות והחזיק בסברת תלמידיו אלא שתלמידיו אמרו כן מסברא דראיית ר' יואל היא ממתני' דקתני ספק חשיכה מערבין כו' אע"ג דכבר תקעו כנ"ל. מזה לא נשמע דמותרים כ"א אחרים שעדיין לא קבלו שבת ניהו דאחר התקיעות כל אדם אסור במלאכה היינו מלאכת דאוריי' אבל שבותין מותרין אבל בתוקע עצמו שקיבל השבת ע"י שתקע י"ל שאסור בשבות כי אין בזה ראיה להתיר אבל לאסור ג"כ אין ראיה והבי' ר"ש ראיה מן התוספת' הנ"ל דהתוקע אסור בשבות דהא קתני אפי' מיחם בידו כו' ר"ל ביד התוקע אינו מטמינו וס"ל לתשובה שהביא כה"ג דה"ה לדידן אפי' אחר ברכו מי שלא קיבל שבת מותר בשבות (ולענ"ד דר"ל דהקהל אמרו ברכו והיחיד לא ענה או לא היה בבה"כ אלא דמ"מ אסור במלאכה דהמיעוט נגרר אחר הרוב מ"מ מותר בשבות כיון שהוא עצמו לא קיבל שבת אבל אם ענה ברכו עמהם הרי קיבל שבת כמותם ואסור אפי' בשבות) ולא עיין במרדכי סוף הפ' שהביא ראיה מהולכת שופר שהוא שבות ר"ל דמוכח משם דאפי' מי שלא קיבל שבת מ"מ אחר התקיעה ולדידן אחר ברכו אסור אפי' בשבות וז"ל המרדכי ס"פ ב"מ מדנתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו משמע אבל אדם אחר אסור ויש לדחות עכ"ל הרי דאפי' הולכת שופר שהוא שבות אסור לאחר התקיעה אפילו לאדם אחר שלא תקע והנ' הלום ראיתי בתשובת ה"ה חכם צבי סי' י"א שחולק על המרדכי והתיר שבות אחר ברכו והאריך וכ' וז"ל וראיתי בספר מ"א הביא בשם כ"ה כו' מותר בשבותין כו' וכ' עליו ולא ע' במרדכי סוף הפ' כו' ובאמת אות' ראי' אינני מכיר דאיפכ' מוכח התם דלמאי דבעי למימר שנתנו חכמים רשות לחזן הכנסת להוליך שופרו היה מותר להדליק נר לכל אדם אלא שאין משם ראיה כלל דהתם למאי דס"ד עדיין לא מיקרי קבלת שבת עד שיעור הולכת שופר לביתו עכ"ל וז"ל הגמ' דף ל"ה ע"ב תנא דבי ר"י שש תקיעות כו' ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי ב"ח שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנס' להוליך שופרו לביתו א"ל א"כ נתת דבריך לשיעורין (פרש"י פעמים שביתו קרוב פעמים שהוא רחוק) אלא מקום צנוע יש לו בראש גגו ששם מניח שופרו עכ"ל הגמ'. וע"כ לפי הבנת ה"ה ח"צ ראיית המרדכי מדנתנו חכמים שיעור לחזן כו' והתירו לו להוליך כו' ולולי שהתירו לו חכמים לא היה רשאי להוליך השופר מכלל דלאחר שלא התירו לו חכמים נשאר באיסורו אפילו לעבו' על שבות ומזה מוכח דאפי' מי שלא קיבל שבת אסור בשבות לאחר התקיעה ולפי זה באמת קושייתו חזקה דע"כ לדעת ר' יוסי עדיין לא קיבלו שבת שום אדם עד אחר שיעור הולכת שופר דהא מותרים להדליק דהוא איסור תורה ובלא"ה י"ל מנ"ל דמי שלא קיבל שבת ג"כ אסור בשבות דלמא לחזן הוצרכו להתיר דהוא קיבל שבת ע"י התקיעה ולולי שהתירו לו חכמים לא היה רשאי להוליך שופרו לביתו אבל לאדם אחר לא הוצרך להתיר כלל דהאחרים עדיין לא קבלו שבת גם ראיתי בהג"מ שם הקשה ניהו דמוכח דמסתמא אפי' מי שלא קיבל אסור בשבות אבל מי שאומר בפי' שאינו מקבל עליו שבת אולי מותר ע"ש אולם לענ"ד אין זה כוונת המרדכי אלא נתכוין דהא חזינן דבקושי התירו לחזן להוליך שופרו כי מיד אחר התקיעות ראוי לשבות אלא ע"פ הכרח שלא יאבד השופר הוצרכו להתיר וגם איתא דאדם אחר חוץ מהתוקע מותר בשבות לא היה ליה להתיר לחזן להוליך שופרו אלא החזן כל עת תקיעה יוליך עמו אדם אחר (ולדעת הגהת מרדכי הנ"ל יאמר אותו אדם בפירוש שאינו מקבל עליו שבת עדיין) ואותו אחר הלא מותר בכל השבותים אם כן יוליך אותו אחר השופר לבית החזן אע"כ שאין חילוק ואפי' מי שלא קיבל עליו שבת אסור בשבות לאחר התקיעה אם כן אין חילוק בין חזן לאדם אחר : (ס"ק יב) אין מערבין כו' דגרע מבין השמשות ולענין אמירה לגוי כ' בס"ק ז' דאפשר דלא גרע מב"ה :

סי' רסב יפנה כו' האר"י כו' אבל לא לחם שלם ועיין ביו"ד ס"ס קע"ח בט"ז שכ' שאותן המניחים כל ליל שבת פת שלם על השולחן אינו בכלל איסור העורכים לגד שלחן שידוע שמניחו לכבוד שבת וכן כ' הט"ז לעיל סי' ק"פ ועי"ל סק"פ במ"א חלוקים לענין זה גם בחול לענין פת שלם בשעת בהמ"ז ובשבת כ' שעכ"פ לא יסיר השלם עד אחר בהמ"ז : (ס"ק א) ויציע המטות שיושבים עליהן ר"ל גם המטות שיושבים עליהם וה"ה מטות ששוכבים עליהן והב"ח דייק כן מלשון הטור דכתב כמו בש"ע ויציע המטות לשון רבים אע"ג דבג' לא הוזכר אלא שלחן ערוך ומטה מוצעת לשון יחיד מ"מ נקט הטור ל' רבים דהא אפי' גבי סידור בעל חוב קי"ל דמניחי' לו' שני מטות א' ליסב עליה וא' לישן עליה כמבואר בח"מ סי' צ"ז והם דברי הש"ס בב"מ דף קי"ג והטעם מבואר שם דאם אינו הולך אחר האכיל' ד"א סכנה לו לכן נותנין לו שתי מטות וירחק מטה שישן עליה מן המטה שיושב שם בשעת אכילה ד"א ועי"ז יהי' מורגל לילך ד"א אחר אכיל' א"כ ה"ה כאן יהיו ב' מטות מוצעת ובג' לא דק עכת"ד הב"ח: ויבא המלאך הטוב ר"ל דהא שני מלאכים מלווים לאדם בליל שבת ביציאתו מבה"כ א' מלאך טוב כו' : וכ' בסי' ת"ש לפי נוסח הפיוט שאומרים ליל שבת ביציאתו מבה"כ בסוף הפיוט צאתכם לשלום כו' משמע דהמלאך יוצא מיד אחר ביציאתו מבה"כ א"כ ליתא לדברי מהרי"ו דלפ"ד מהרי"ו ע"כ הם אצל

האדם

שיושבין עליהם . ז"ל ד"מ כ' מהרי"ו בפסקיו מותר לזרוק דבר חוץ לשלחן ואין לחוש לאותן שאומרים שזורקין המלאך ע"כ ואפשר שדבריהם דברי משל שאם יזרוק דבר ולא יוכל לכבד הבית בשבת א"כ יהיה ממול ויאמר המלאך הטוב המלוה והדבר נכון אבל לא ראיתי חוששים לזה ומכבדין אחר כך הבית בדבר המותר כמ"ש סי' של"ז עכ"ל . וא"כ במקום שלא נהגו לכבד בליל שבת אסור לזרוק ע' בתשו' מהרי"ל סי' קס"ג : רש"ל היה לו ב' מפות על השלחן מלבד העליונה משום דכשמנערין המפה נמצא השלחן מגולה ועוד דהמפה תלויה מעל השלחן טפח וכשפורס' עושה אוהל ולכן הניח התחתונה תמיד ואחרת עליה (מט"מ) וכמ"ש סימן שט"ו ס"ח דזה לא הוי אהל : ב ישתדל · וטוב שיהי' לו טלית אחר (י"כ) ובכתבים איתא טוב שלא ילבוש בחול מכל מה שלבש בשבת אפי' חלוק ובאגודה סימן קמ"ג כתב שילך בבגדי שבת עד מ"ש אחר הבדלה ועסי' ש"כ ס"ג דמשמע דמותר לפשטן וי"ל דמיירי שיש לו בגד החתון מיוחד לשבת ובכוונות כתב דאפי' אבל ישנה בגדיו : ג כיוצא לקראת · וטוב לצאת לשדה ובקצת מקומות נוהגין לצאת מבית הכנסת לחצר ואומרים באו ונצא וכו' (כ"ה) :

רסג א יהא זהיר · (°) וידליק בכל החדרים שהולך שם (מט"מ רש"ל) עס"ו ויעשה נרות כרוכים דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו (שם) וכן נוהגי' בבה"כ ב"ח ובע"ב כתוב דאסור דהוי כמדור' ולא ראה בד"מ בסי' תרע"א עמ"ש שם וע"ל ס"ח דאדרבה מצוה להרבו' לאור : ב ויכולין להוסיף · ויש נוהגין להדליק ז' נרות וי"א עשרה (של"ה): ג פעם א' · ואם שכחה כמה פעמים צריכה להוסיף בכל פעם כי הדבר משום הכיר' שתהיה זהירה מכאן ולהבא בכבוד שבת (ב"ח) ומה"ט נ"ל דאם נאנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בה א"צ להוסיף : ד מה יאכל . פי' וצריך לקנות במעות שבידו לאכול בודאי אכילתו קודם לנר שבת וכ"מ ברא"ש פ' ע"פ אלא דמקשה פשיטא דנר עדיף מיין קידוש דאפשר לקדש אפת ולא קא מסני דאשמעי' דבמקום שאין לו פת נר עדיף אלא ודאי פת עדיף וכ"מ בגמ' שם

דף

הבית כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו (ג) מבה"כ : הגה ויהיה שלחנו (ג) ערוך כל יום השבת וכן המנהג ואין לשנות (טור ס"ס רפ"ט ומרדכי פ' כל כתבי והגהות מיי' פ' כ"ט דשבת) :

ב ב ג **ישתדל שיהיה לו בגדים (ד) נאים לשבת ואם אי אפשר לו לפחות (א) ישלשל** (פי' ישלשלם כלפי מטה שיהיו ארוכים כמדת העשירים היושבים בביתם רש"י שם) **בגדיו למטה דרך כבוד :**

ג ° ג **ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת** ג **כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה דרבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא רבי ינאי אמר (ה) בואי כלה בואי כלה :** הגה וילביש עצמו בבגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו וזהו כבוד השבת ועל כן לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב שילביש עצמו מיד (הגהות מרדכי החדשים) :

כגון ששואב מים כדי לשתות בו או לשאר צורך ומלאהו מים ע"כ כתב רש"ל בתשוב' סי' מ"ו מי ששכח להדליק נר של יאר צייט מותר לומר לעכו"ם בה"ש שידליקנו :

רסב (א) ישלשל בגדיו למטה · פי' יתירם כדי שלא ילבש אותם כדרך שלובשם בחול מקופלים בחגורו כדי שלא יתלכלכו בטיט החוצות כדרך שעושה בחול :

צריך

רסג מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן · ובו יז סעיפים :

א א °° א **יהא זהיר לעשות (א) נר יפה** ב **ויש מכוונים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור :** הגה ב ויכולין (ב) להוסיף ולהדליק ג' או ד' נרות וכן נהגו . האשה (ג) ששכחה ג פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה ג' נרות (מהרי"ל) כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר ובלבד שלא יפחות : (אשירי ומרדכי מס' ר"ה ריש פ' י"ט) :

ב ג **אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת אפי' אין לו (ד) ד מה יאכל**

°עמ"ש סי' ר' °°ער"ס רס"ג וסי' תרל"א

באר הגולה

שבת קי"ט ב שבת קי"ג ג שם קי"ט א עור מהא דר' הונא שבת כ"ג ב טור וזהכל בו בסימן כ"ד ג לשון הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבת מהא דרב ששת

דגול מרבבה

שקיבל תוס' שבת ומיירי שאמר בפירוש שמקבל תוס' שבת א"כ לא קיבל רק איסור עשה משום הכי יש להקל בשבתות ואף שהפלוגתא במרדכי שהביא הב"י שם מיירי אחר עניית ברכו מ"מ המחבר הש"ע שם נמשך אחר לשון הטור שם אבל כאן מיירי אחר עניית ברכו שמן הסתם מקבל קדושת השבת מתם השמיט דעת המקיל :

לבושי שרד

רסג מ"א סק"א (°) ידליק בכל החדרים ר"ל אע"פ שאינו אוכל שם והוכיח זה מסעיף ו' שאם לומדים במקום אחר מדליקים בחדרם אף כל פי שאין אוכלים שם מ"מ כיון שהולך שם חיישינן שלא יכשל שם ואפילו אם אשתו מברכת בשבילו כת'

חתם סופר

סי' רסג סעיף א' בעגול ברמ"א. אשיר"י ומרדכי. צ"ב והא דלהמן סי' תקצ"א סעי' ד' ומייתי ראיה מלקמן ריש סי' רפ"ב. אבל צל"ע מש"ס פ' ע"פ דף ק"ד ע"א ומש"ס ר"פ התכל' דף ל"ט ע"א וצ"ע לחלק . שוב מצאתי קושיא זו בספר שחיבר השל"ה על המרדכי ונדחק מאד ליישב אהא דפרק התכלת אבל מהבדלה לא תירץ כלום ע"ש . ולי נראה ראיה ממתני' מס' פרה פ"ד משנה ב' שמינית וחזר והזה שמינית כשרה ועיין ר"ע מברטנורא שם [מהגאון כ"ס] :

באר היטב

פתיחין אבל לא לחם כלם ועסי' ק"פ . יפנה קורי עכבים מהבית . ס"ח ע"ת : (ג) בבואו מבה"כ. וינשק ידי אמו בליל שבת כשהיא מברכת אותו וסודו מבואר בדברי האר"י ז"ל : (ג) ערוך. רש"ל היה לו ב' מפות על השלחן מלבד העליונ' שעל הלחם משום דכשמנערין המפה נמצא השלחן מגולה ועוד המפה תלוי' מעל השלחן טפח וכשפורש' עושה אוהל ולכן הניח התחתונ' תמיד ואז הוא מוסיף על אוהל עראי ושרי מט"מ ועסי' שט"ו סי"ח : (ד) נאים . והאר"י ז"ל כתב יש ללבוש ד' בגדי לבן מלבוש העליון והתחתון ואיזור והחלוק כנגד ד' אותיות הוי"ה . כתב בס"ח אל יקח אדם ילד בשבת עד שישים תחלה נר בחיקו . מהרי"ל היה לו טלית מיוחד לשבת וכפלו במ"ש . ובאגודה סי' קמ"ב כתב שילך בבגדי שבת עד מ"ש אחר הבדלה ובכוונה כתב דאף אבל ישנה בגדיו : (ה) כלה . ויש למקבלי שבת לצאת לעזרת בה"כ כנה"ג . ואנו נוהגין לעמוד לעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול . אין מקבלין שבת ביום כיפור שחל בשבת כי אין ביום כיפור נשמה יתירה שכנה"ג :

רסג (א) נר יפה . וידליק בכל החדרים שהולך שם מט"מ . עיין סעיף ו' . ויעשה נרות כרוכים ביחד זכר לזכור ושמור בדיבור א' נאמרו וכן נוהגין בבה"כ ב"ח . ואסור להדליק נרות של שבת משעוה הבאה מבית תפלתם עסי' קנ"ד סס"א : (ב) להוסיף . ונוהגין להדליק ז' נרות כנגד ז' ימי השבוע וי"כ האר"י ז"ל : (ג) ששכחה . ואם שכחה כמה פעמים צריכה להוסיף בכל פעם כדי שתהא זהירה בכבוד שבת. ואם נאנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה א"צ להוסיף וסומא ג"כ תברך דהא נהנה ב"כ ממאורות מ"מ אם יש לה בעל פקח יברך הבעל מיהו אם אוכלת עם אחרים בשלחן אחד לא תברך מ"א עס"ח . אשה היולדת מדליק הבעל את הנרות בשבת ראשון ומברך . מנהגים מט"מ ושל"ה . ובימי נדותה האשה מברכת בעצמה ע"ל סי' פ"ח ובכנה"ג כתב שיש להביא הנר לפני היולדת ותברך היא בעצמה . ואשה ששכחה ולא ברכה על הדלקה אם נזכרת קודם זמן איסור הדלקה תברך עוד אבל לאחר זמן איסור הדלקה לא תברך . כנה"ג בשם מהר"י ברונא . ועיין תשובת נחלת שבעה סימן מ' . ואשה שהגיע זמן טבילתה בליל שבת טוב יותר שבעלה ידליק ויברך ויש נוהגות שהולכת לביתה בין חפיפתה לטבילתה ומדליקה וחוזרת לטביל' וכתב א"ז שמעתי שקצת נשים נוהגת ע"פ זקיני הגאון ז"ל שמדליקות בבית הטביל' ועיין תשובת מהרי"ל סי' כ"ג: (ד) מה יאכל . פי' וצריך לקנות במעות שבידו לאכול דבודאי אכילתו קודם לנר שבת ומיהו אם יש לו לחם

לאכול

שערי תשובה

ברכו מ"מ המחבר נמשך אחר לשון הטור שם משא"כ כאן מיירי אחר עניית ברכו שמן הסתם מקבל קדושת שבת ממש מש"ה השמיט דעת המיקל ע"ש :

סימן רסב בש"ע ויתקן כל עניני הבית הנכון לתקן הכל מפלג המנחה קודם חצות או אח"כ קצת ולא ביום הששי בבוקר או לעת ערב ממש כ"כ בשכנה"ג ובר"י : (ג) בבואו מבה"כ עיין בה"ט ועיין במח"ב שכת' בשם תוס' שבת שגדול אחד מחק בנוסח שלום עליכם חרוז צאתכם לשלום והסכים עמו וליתא דהכוונה שבעת שיצאו יהיה צאתם לשלום ולא שדוחה אותם מעליו ופוטרם ולפי שאינו יודע צאתם הוא גמר ואומר עכשיו ואין למחוק דבר שנהגו ברוב ישראל אך בקשת רבון העולמים אין לאומרה ע"ש ועיין בשאלות יעב"ץ סי' קכ"ה. ונוהגין לומר רבון העולמים עד מלך תמים דרכו שאינו רק שבח לבד : (ד) נאים עבה"ט ועיין בשאלתות פ' בראשית צריך לאדם שיהיה לו ב' עטיפות א' לחול וא' לשבת כו' ובשאילת שלום שם ועיין בשו"ת בית אפרים סי' ט"ו שמקור הדברים בירושלמי פ"ח דפאה ומדרש וילקוט רות ועיין בהגמ"י הל' שבת פרק למ"ד ועיין בפמ"א ח"ב סי' קנ"ב ובא"ר מ"ש משבת דף קמ"ז כרבנן דפומבדיתא הוי לבשי גלימא אוכמ' וקצת יש לדחות עפ"י דברי הירושלמי ומדרש וילקוט דלעיל דאיתא שם דדרש ר"ח צריך שיהיה לו שני עטיפות בבי חברייא לקביל כעטיפתנו בחול כך עטיפתינו בשבת כו' וא"כ י"ל דהנך רבנן דשבת דקאמר דנפצי גלימייהו שלא היה להם רק עטיפת חול ועיין בשו"ת מאיר נתיבים :

סימן רסג (א) נר יפה עבה"ט ועיין בשו"ת בית יעקב שכת' שיש נוהגין להדליק ב' נרות קודם קבלת שבת על הבימה ומכבדין אחר שידליק ואחר הדלקה מעמידן אותם השמש לפני העמוד במקום המתפללים וכת' שיש למחות שלא לעשות כן דאף באותו בית אין להוליכו ממקום זה למקום אחר כמ"ש בסעיף יו"ד בהג"ה ואפי' בנרות בה"כ ע"ש ועיין בב"י סי' תרע"ה באורך בענין זה : (ג) ששכחה עבה"ט. וכת' בשיורי ברכה בשם מוה' שמואל שער אריה בהגהת כת"י שכתב ע"ז דיותר טוב לעשות מי ששכחה שתספיק לעני' אחת שמן להדלקה ע"ש אבל המנהג להוסיף נר וכדברי מהרי"ל ומ"ש אשה היולדת כת' בשיורי ברכה על דברי כנה"ג בשם חכם א' לפקפק בזה דהדלקה במקומה בעינן כדלקמן סעיף יו"ד ע"ש ועיין לעיל ס"ק א' בשם בית יעקב וכת' בתשו' נחלת שבעה סי' ח' אשה שהדליקה ב' נרות ע"ד שתעשה ברכה וע"י טרדת שבת נסתפקה אם עשתה ברכה וכת' לחלק בין אם הדליקה בזמנה ע"ש ואין נלענ"ד והראיה שהביא מטעם בוכתבתם אין הנידון דומה כלל והעיקר בזה כל שהדליק מפלג המנחה ולמעלה מסתמא לשם מצות שבת הדליקה ובירכה ואפי' אם ספק לה א"צ להדליק נר בברכה ואם מסופקת אם הדליקה קודם פלג המנחה או אח"כ יש לחזור ולהדליק לשם מצוה בלא ברכה וע' בא"ר

ביאור הגר"א

לא הזכיר בפ' ע"פ ק' ב' רק מפה שעל הפת לפני תוס' בשם י"מ זכר למן : ס"ב ילבש כו' דר' חנינא כו' . שבת קי"ט א' ב"ק ל"ב ב' : וילביש עצמו. שם קי"ג ב' ורחצת וסכת ושמת כו' :

ס' רסג ס"א יהא זהיר. כ"ג ב' : יפה. שם א' : ויש. ל"ג ב' : ויכולין כו' כי יכולין. מפ"ג דמגילה אבל מוסיפין : דבר המכוון. שם נגד מי : ס"ב אחד. כ"ה ב' : אפי'. כ"ג ב' א"ר פשיטא לי כו' וקידוש קודם לכבוד היום בע"פ

הגהות רעק"א

סי' רסג מג"א ס"ק ד' דאשמעינן דבמקום שאין לו לענ"ד י"ל דהא הר"ן בשבת הקשה איך דחינן קידוש דאורייתא בשביל נר ביתו ונר חנוכה ותי' דמקדש אפת אלא דמלוה מן המובחר ביין ע"ש והרא"ש ס"ל דבזה אין חדוש כיון דיכול לקיים קידוש על הפת ונר ביתו אבל בהא ס"ל להרא"ש ג"כ כהר"ן דלא דחינן דאורייתא משום נר ביתו ולזה ס"ל להרא"ש דאם אין לו פת בודאי עדיף לקנות פת דבלא פת אינו יוצא ידי קידוש דהרא"ש לשיטתי' דאין קידוש אלא במקום סעודה הוא דאורייתא אע"כ דיש לו פת ומקדש בלא יין דיוצא ידי דאורייתא אלא מדרבנן לא יצא וכזה נר ביתו עדיף לזה הקשה הרא"ש דאם איתא דמקדשים אריפתא א"כ יצא גם ידי דרבנן אע"כ דלא יצא ידי דרבנן רק ביין ואשמעינן דנר ביתו עדיף מלקנות יין לקידוש ודו"ק אולם למ"ש המג"א סי' רע"ג ס"ח דמיני תרגימי מקרי מקום סעודה א"כ עדיין מה הקשה הא י"ל דמיירי שיש לו מיני תרגימי דילא

חכמת שלמה

סי' רס"ג סעיף א' בהגה"ה כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר ובלבד שלא יפחות . נ"ב אבל עיין ביקוט ראובני בשם המדרש בפרשת תרומה בפסוק עורות תחשים וזה"ל אחר עשר שכל המוסיף גורע והבן לאפוקי בקדושה בעשרה ע"ש מוכח דהמוסיף על ענין מכוון גורע ואין להוסיף על ענין מכוון ועמ"ש בזה בחיבורי על התורה בפרשת תרומה בשנת תרי"א ע"ש בזה ודו"ק : שם סעיף י"ב אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת וכו' . נ"ב הנה ראיתי להגאון מליסא בהסידור שלו בהלכות שבת שפסק דאף אם קבלו שבת בתפלה מבעוד יום מותר בו לצורך מצוה כמו בבה"ש דלא קבלו עליהם רק כדין תוספת שבת ולא כדין שבת עצמו ע"ש שחולק על האחרונים. ולפענ"ד נראה כדעת האחרונים כיון דבעיא היא בנדרים דף י"ב אם בעיקרו הוא מתפיס או בהשתא קא מתפיס ואנן קיי"ל דבעיקרו קמתפיס וא"כ ה"נ המקבל שבת ודאי בעיקרו קמתפיס בעיקר שבת ולא בהשתא כדין תוספת שבת הוא מתפיס . כן היה נראה לי לכאורה . מיהו לפמ"ש בחיבורי ספר החיים הלכות ר"ה סי' ת"ר להשיג על הט"ז שכתב שם דקבלת שבת הוי כנדר ושבועה ותמהתי עליו דהרי הוי כמתפיס בדבר האיסור דלא הוי נדר ע"ש לפי"ז יש להחזיק דברי הגאון מליסא זצ"ל הנ"ל דבשלמא התם בש"ס דבעיקרו נמי הוי כדבר הנדור לכך כיון דאפשר לומר דבעיקרו קא מתפיס לא אמרינן בהשתא קא מתפיס אבל כאן אם נימא בעיקר שבת הוא מתפיס לא יחול כלל דהוה כדבר האסור רק בענין תוספת שבת כיון דזה אינו הכרח לאדם ואם ירצה אינו מקבל שבת רק אם מקבל שבת מבעוד יום אמרה התורה שחל עליו שבת א"כ זה הוי כנדור והוי מתפיס בדבר הנדור ובזה ודאי דבהשתא קא מתפיס לכך אין ראוי להיות דינו רק כדין בה"ש ולכך כמו דבגוף בה"ש מותר לצורך מצוה כן ה"נ בקבלו שבת מבעוד יום מותר בו לצורך מצות [וכן גוף תוספת שבת כיון דאינו עיקר שבת רק דהתורה אמרה שחייב האדם להוסיף על השבת תוספת

מחצית השקל

האדם כל יום השבת וכתב בראה סדור תפל' אחד נדפס והשמיט נוסח צאתכם לשלום ע"פ גדול א' וע"ש מ"ש ליישב ולענ"ד פשוט דאע"ג דהמלאך נשאר אצל האדם כל יום השבת מ"מ אין לשנות נוסח צאתכם לשלום כי הוא על דרך ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ואע"ג דאין יציאת המלאכים עתה מ"מ אומר צאתכם לשלום על זמן היציא' כשתהיה : רש"ל ה"ל ב' מפות כו' וכשפורסה כו' רצה לומר כשנוטל המפה לנערה כשסוב חוזר ופורסה אחר הניעור עוש' אוהל · ועיין מ"ש סי' שט"ו סעיף י"א כילה שאין בגגה טפח כו' מותר לפרוס סדין עליה דכה"ג לא הוי אוהל ובלבד שלא ישלשל למטה מן המטה טפח דהמטה ה"ה רחבה טפח וא"כ המטה נעשה גג וכשמשלשל טפח תחת המטה הוי אוהל וכתב שם מ"א דוקא בכילה אסור כה"ג דהא הפריסה היא לצל אבל במטה דידן אפי' הסדין משולשל למטה מן התחתית טפח ל"ל בה דהא הסדין לא נעש' לצל ולית ביה משום אוהל וא"כ ה"ה במפה שעל השלחן כיון דלא פרסו לצל ליכא משום אוהל וא"כ ליכא כ"א טעם א' כשיסיר המפה יהי' השולחן מגולה ואין זה כבוד שבת : (ס"ק ב) ישתדל כו' ועסי' ש"ב ס"ג דמשמע דמותר לפושטן. דאי' התם אין מקפלים הכלים כ"א לצורך שבת ר"ל שהי' דרכם כשפושטים הבגדים היו מקפלים אותם שלא יתפשטו הקמטים וזה לא הותר כ"א כשרוצה שוב ללבשו בשבת א"כ הוי קיפול לצורך שבת הרי דמותר לפשוט בגדי שבת בשבת ולזה תי' מ"א דמיירי סי"ל כו' וה"ה דהמ"ל דמיירי בליל' שפושטן כשהולך לישן : דאפילו אבל כו' ר"ל אע"ג דאסור ללבוש בגדי שבת כמו שכתב בי"ד סי' שפ"ט וסי' ת' מ"מ ישנה ללבוש מלבוש אחר ממה שדרכו ללבוש בחול :

סי' רסג (ס"ק א) יהא זהיר כו' שהולך לשם. עיין סעיף ו' אם יברך עליהן . דהוי כמדורה. והביא ראיה ממ"ש רמ"א בסי' תרע"א סעיף ד' וז"ל שם בסי' תרע"א ויזהרו כשעושים הנרות אפי' משעוה שאין לדבק' יחד ולהדליקן דהוי כמדורה אפי' בנרות של שבת וי"ט יזהרו שלא לעשות כן עכ"ל רמ"א והבין הפ"ס דרמ"א אוסר אפי' קלועים כשרשרות. ועז"כ מ"א שלא עיין בד"מ שם בסי' תרע"א שמספרי ד"מ נובעים הגהותיו בש"ע ומס' ד"מ מוכח שאין כוונת רמ"א כן הביא מ"א שם וז"ל ד"מ כשמדליקים נר שבת או חנוכה או י"ט ודובקים הנרות סמוכים זה לזה עד שהן מתחממת זו מזו ונוטף השעוה משום החמימות וגם נכפלים ונופלים לא קיימו מצוה עד כאן לשון ד"מ וכתב מגן אברהם שם דמזה משמע דמותר לעשות כרוכים והביא מגן אברהם ראיה דהא בשבת וי"ט מצוה לעשות כרוכים אח"ז הביא בשם מהרי"ו דאוסר בחנוכה גם כרוכים דהוי כמדורה ע"ש א"כ אפ"ת דבחנוכה אסור אפי' כרוכים היינו דוקא בחנוכה דבעי' נר דומיא דנס אבל כרוכים הוי מדורה ונקרא אבוקה אבל לענין שבת דבעינן לאורה ושמחה אדרבא כרוכים עדיף אבל מלשון רמ"א בהג"ה סימן תרע"א שסיים הטעם דהוי כמדורה ומשמע דחזר בו בש"ע ופסק כמהרי"ו דגם כרוכים אסור והוא כלל גם שבת וי"ט עמהם שם משמע דגם בשבת וי"ט אוסר כרוכים וכן נראה במרא' מקום על הגהת רמ"א סימן תרע"א מהרי"ו אולם ראיתי בד"מ סי' תרע"א הביא תחלה דברי מהרי"ו שאוסר דהוי כמדורה וכ' ע"ז וכן מצאתי פ' ב"מ כו' ודובקים הנרות סמוכים כו' משמע דאינו חולק על מהרי"ו : ויכולים להוסיף . וכתב הרא"ש דאין החו' מבטל המכוון דהא תקנת חז"ל לקרות בשבת שחרית ז' גברי נגד ז' רואי פני המלך וכדאי' סוף מגלה ואפ"ה מוסיפים וכדאיתא לקמן סי' רפ"ב : ז' נרות וי"א עשרה וכתב שם שאין צריכים להיות כלן על השלחן ובספר ת"ש הביא מ"ש לעיל סי' קנ"ד סעיף י"ה נרות של בית ע"ז אע"פ שביטלן גוי בעינן שביטלן שמותרים להדיוט מ"מ אין להדליקן בשבת והוא הדין שאין ליטלן לבוש נר מצוה ובי"ד סי' ק"ד כ' הש"ך עכבר שנפל לשמן אע"פ שיש ס' נגדו דמותר להדיוט מ"מ אסור למצוה דמאוס דלא כט"ז : (ס"ק ג) פ"א כו' משום הכיר' כו' ומה"ט נ"ל דאם נאנס כו' ר"ל דבלי דברי הב"ח היה עולה על הדעת הטעם שצריך להוסיף נר הוא בא לכפרה א"כ גם בנאנסה צריך כפר' קצת או הוי ס"ד טעם נר הנוסף לתשלומין מה ששכחה א"כ ה"ה בנאנסה משא"כ לטעם הב"ח שתהיה זהירה מכאן ואילך בנאנסה א"צ להוסיף . דהא בלא"ה היתה זהירה אלא האונס גרם לה שלא הדליקה : ואם שכחה כמה פעמים כו' וה"ה אם מתחלה היה דרכה להדליק ג' נרות כל פעם אם שכחה צריך להוסיף נר א' ותדליק כל פעם ד' וכן עד"ז לעולם וכתב בסי' א"ר דעני' שכח' יש להקל שלא תצטרך לנר נוסף ודי לה שתוסיף מעט שמן כל פעם ואם רגילה להדליק נר שעוה וכדומה די לה אם היתה רגילה בנר קטן עכשיו תדליק יותר גדול קצת: (ס"ק ד) מה יאכל כו' דבודאי אכילתו קודם כו' רצה לו' שלא תפרש אפי' אין לו מה יאכל כו' רצה לומר שאין לו מעות לצרכי אכילה ולא לצורך נר ס"ד דבעינן אכילה אין קפידא ואין צריך לחזור על הפתחים משום צורכי אכילה דהוא בכלל עשה שבתך חול כמו שכ' מ"א ס"ק שא"ז וקמ"ל רמ"א דאפ"כ צריך לחזור על הפתחים עבור נר שהוא קודם לפת קמ"ל מ"ת דאין הפי' כדברי רמ"א כן דודאי קודם לנר אלא הפי' שיש לו מעות כדי אכיל' או ליקח במעות נר וכיון דהאכיל' קודם לנר וזולת המעות הללו אין לו מה לאכול ופ"כ צריך לקנות במעות לצורך אכילה ולא נשאר לו מעות לצורך נר אפ"ה צריך לשאול על הפתחים לצורך נר : וכ"מ ברא"ש פ' ע"פ סי' י"ז דמקשי' על רשב"ם דס"ל דמקדשין על הפת הא דאיבעי' לן פי' ב"מ נר ביתו וקידוש היום הי מנייהו עדיף ופשט דנר ביתו עדיף משום שלום בית ת"ל בלא"ה נר עדיף דגם אם יקנה נר לא יתבטל מצות קידוש דהא יוכל לקדש על הפת : ולא קמסני כו' דבמקום שאין לו פת כו' והקשה בס' ת"ש דלמא לעולם נר קודם לפת. אלא דהרא"ש ס"ל דפת קודם לקידוש וא"כ ע"כ מיירי דיש לו פת. וא"כ יפה הקשה דהא יוכל לקדש על הפת. ותי' דע"כ זה ליתא דא"א דס"ל להרא"ש דפת קודם לקידוש. אי ס"ד דנר קודם לפת. אם כן כ"ש דנר קודם לקידוש. א"כ תיקשי אפ"ת דאין מקדשים על הפת. מ"מ תיקשי מאי קמבעי' ליה נר ביתו וקידוש הי מנייהו עדיף פשיטא דנר עדיף עכ"ד הת"ש אלא שלשונו מגומגם. וא"ל איך א"ל דמיירי דל"ל פת הא קיי"ל דאין קידוש אלא במקום סעוד' וא"כ מאי יועיל לו היין י"ל דמ"א אזיל לשיטת הגאונים שהובאו בסי' רע"ג סעיף ה' דדי לו בכוס יין שחייב עליו ברכה אחרונה (וע"ש בט"ז ומ"א) וזה ג"כ מיקרי במקום סעודה : וכ"מ בגמ' שם דף ק"א כו' דאמר אביי כי הוינן בי רבה. א"ל כששמעו ממנו קידוש הלילה בבית המדרש. טעמו מידי פה. דלמא קודם שהגיע לאושפיזא יכבה הנר ולא תאכלו ולא תלאו בקידוש דכאן דהא אין קידוש אלא במקום סעודה (וכתבו התוס' והרא"ש שם הא דלא הקפיד רבה על האכילה לפי שהאכילה יכולים להשלים למחר ביום או שהיו יכולים לאכול במקום אחר שהי' שם נר אלא שבאותו מקום לא היה יין ולכן לא הקפיד כ"א על הקידוש) עכת"ד הגמ' ועז"כ מ"א שלא היה מקפיד רבה על הנר רק על האכילה ר"ל אכילה במקום קידוש והיינו דקשי' למ"א למה הקפיד רבה על הקידוש ולא היה מקפיד שמא כשיבא לאושפיזא כבר כבה הנר וזה אפי' יטעמו כאן מידי ויצאו ידי קידוש מכל מקום אינו מתוקן שישבו בחשך באושפיזא וטוב היה להם שיפטרם רבה בעוד שבאומד הדעת הנר דולק באושפיזא שלא יבאו שמה ולא יהיה נר והא בכל החדרים צריך נר אפילו אינו אוכל שלא יכשל בעץ ואבן כמו שכתב סעיף ו' וצ"ל שלא היה חושש כי אם לקידוש שהוא יותר חמיר ועדיף מנר ואף על גב דאמרינן נר ביתו וקידוש נר ביתו עדיף היינו דוקא נר שעל השלחן שאוכל שהוא צורך אכילה אבל נר שלא יכשל קידוש עדיף וא"א דנר עדיף מפת . ואם אין לו מעות רק לצורך אחת יקנה נר ולא יאכל אף על גב דאז לא מהני הנר כי אם שלא יכשל דהא אין לו מה לאכול אפי' הכי אותו נר שלא יכשל עדיף מפת א"כ איך אפשר לומר דקידוש עדיף מנר שלא יכשל אבל נר שאוכל אצלו עדיף מקידוש הא נר שלא יכשל עדיף מפת ואפ"כ קידוש עדיף מאותו נר ונר

שאוכל

יאכל ה שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת הוא :

ג ו ד הנשים (ה) מוזהרות בו יותר ז ה מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי (ו) הבית ו ואם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ולקידוש היום ח נר שבת קודם וכן אם אין ידו משגת לקנות נר שבת ונר לחנוכה נר שבת (ז) קודם ט משום שלום הבית דאין שלום בית בלא נר (ואם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולקנות נר לחנוכה ע"ל סימן תרע"ח) :

ד ז י לא יקדים (ח) למהר להדליקו בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת וגם לא יאחר ח ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהיא (°) שעה ורביע קודם הלילה : הגה וע"ל סי' רס"ז ואם היה הנר דולק מבעוד היום גדול יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך שבת (טור) :

ה יא (ט) ט כשידליק יברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת אחד האיש ואחד האשה י גם בי"ט צריך לברך להדליק נר של י"ט וביה"כ בלא שבת כ יש מי שאומר שלא יברך וע"ל סי' תר"י : הגה יש מי שאומר שמברכין קודם ההדלקה ויש מי שאומר שמברך יב (י) אחר ההדלקה ומברכין (מרדכי סוף ב"מ) וכדי שיהא עובר לעשייתו לא יהנה ממנו עד לאחר הברכה ומשימין היד לפני הנר אחר ההדלקה ומברכין ואח"כ מסלקין היד וזה מקרי עובר לעשייה וכן המנהג (מהרי"ל) :

ו ל בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת בחדרם יג ולברך עליו אבל מי שהוא אצל אשתו יד א"צ להדליק בחדרו (יא) ולברך עליו לפי שאשתו מברכת בשבילו :

ז מ אורח שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו צריך להשתתף בפרוטה :

ח נ ב' או ג' בעלי בתים אוכלים במקום אחד י"א טו שכל אחד מברך על מנורה (יב) שלו ס ויש מגמגם בדבר ע ונכון ליזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. (הגה אבל אנו אין נוהגין כן):

ט פ המדליקין בזוית הבית טז ואוכלים (יג) בחצר אם אין הנרות ארוכות שדולקות (°) עד הלילה יז הוי ברכה (יד) לבטלה:

י לבעל הלכות גדולות כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה צ ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ דפתילה שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה ק ויש אומרים שאם מתנה קודם שתדליק שאינה מקבלת שבת

עד

דף ק"א דלא היה מקפיד רבה על הנר רק על האכילה ועססי' רע"ג ומיהו אם יש לו לחם לאכול דיו ונר קודם ליקח משאר מאכלי' : ה שואל על הפתחי'. **דהיא** עיקר סעודת שבת ואין זה בכלל עשה שבתך חול וכו' ועמ"ש סי' רמ"ב וערסי' תרע"א : ו הנשים מוזהרות. ואפי' אם ירצה הבעל להדליק בעצמו **האשה** קודמת (ב"ח) וכשהיא יולדת בשבת ראשונה מדליק הבעל ומברך (מנהגים מט"מ ושל"ה) משמע דבימי לידתה האשה מברכת בעצמה ועמ"ש סי' פ"ח : **ז** מפני שמצויות · ועוד מפני שהאשה כבתה נרו של עולם ומ"מ האיש יתקן הנרות (כתבים) : ח נר שבת קודם. אע"ג דקידוש דאורייתא מ"מ על היין דרבנן כמ"ש רסי' ער"א : ט משום שלום הבית · ולכן אם יש לו נר א' סגי ויקנה אח"כ לקידוש או לנר חנוכה ומ"מ גם בחנוכה בנר א' סגי · נ"ל דסומ' ג"כ תברך דהא נהנה ג"כ ממאורות וכמ"ש סי' ס"ט וק"ו היא מנר חנוכה כמ"ש ססי' תרע"ה ע"ש ומ"מ אם יש לה בעל פקח יברך הבעל מיהו אם אוכלת בשלחן א' עם אחרים לא תברך עס"ח דהא ליכא שמחה גבה: י לא יקדים . ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין התינוקות לבתיהם קודם ברכו שילוו להדליק ולא ידליק קודם מנח' (ש"ג במרדכי פ"ב בשם הלכ' פענח):יא כשידליק. ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה (מט"מ בשם בחיי פ' יתרו) : יש סדורים שכתב בהם ברכה לנרות אחר יציאת בה"כ ואין לאומרה (רמ"מ פ"ז) : כתב מהר"ש בשם מהר"מ ז"ל כשיש חופה בע"ש ומאחרי' בה עד אחר שקיעת החמה והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה אז תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה ואחר כך בחשיכה תפרוס ידיה על הנרות ותברך או תאמר לעכו"ם להדליק אחר החופה והיא תברך עד כאן . ותמוה היא דל"ש ברכה בדלוקה ועומדת ועוד דאמירה לעכו"ם **שבות** ומיהו ב"ה לא גזרו השבות (עסי' רס"א) וע' במהרי"ו שהתיר להדליק בעוד היום גדול ואח"כ לפרוס ידיהם ולברך וכו' ומ"ש שנמצא' בקובץ שמברכין **על** הנרות בשבת אחר יציאת בה"כ לא ס"ל ולא נהר בריה דרבינ' חתים עליה (מהרמ"מ הגמ"נ) ומיהו בדיעבד°) אם שכח' מלברך עד שחשיכ' יש לסמוך **אמהר"ם** ועסי' רע"ו ס"ב בהג"ה [°] ומ"מ סגי בנר א' : יב אחר ההדלקה. דאם תברך קבלה לשבת ואסור' להדליק ואח"כ ביו"ט תברך ואח"כ תדליק כ"כ **בסוף** [°] ס' הדרישה בא"ע בשם אמו*) אבל אין חכמה לאשה וכו' דלא חלקו חכמים [°] כמ"ש סי' קנ"ח ע"ש וכ"כ התו' פסחים דף ז' ע"ב: יג ולברך **עליו** . דהדלקת נר חובה משום שלום בית (°) שלא יכשול בעץ או באבן (מרדכי) ואפי' לתו"ד בנר יה"כ א"ל לברך מ"מ הכא משתמשין לצורך אכילה להכין **כליהם** וכלי סעוד' משא"כ ביה"כ וכ"ש לדידן דס"ל דמברכין ביה"כ דהשבי' שלום בית אפי' בלא אכילה (מהרי"ל בתשו' סי' קנ"ה) : יד א"ל להדליק בחדרו **ולברך** עליו · אבל להדליק צריך שלא יכשלו בעץ או באבן ועמ"א ס"ח ועס"ז: טו שכל א' מברך . דכל מה דמתוסף אורה יש בה שלום בית ושמח' יתירה **להנאת** אורה בכל זויות וזויות וכן מה שנוהגת מקצת נשים כשהיא ליל טבילה והמקום סמוכה לבה"כ ואינם רוצים לילך לביתם שלא יטנפו ולכן מדליקין נרות **שלהם** בבית הכנסת אין למחות בידם מ"ד (°) אהדלקה ביה"כ א"כ כשמדליקין בבית ואוכלין בחצר · וא"ת התם משתמש קצת לצורך אכילה ה"נ אפשר **דעבדי** מידי בבה"כ דנהנה בו בלילה לצורך אכילה וקל למצוא אבל נרות המיוחדות בלא"ה לבה"כ אין לברך עליהם דאין עשויה להתיר רק לכבוד ומיהו **בעיר** שבה"כ של נשים הוי מרתיפו של השמש שמא חשיב לצורך סעודה למשוך יין בלילה (מהרי"ל סי' נ"ג) וכת' של"ה דמ"מ לא יברכו שנים במנור' א' **שיש** לכן קיום הרבה : טז ואוכלים בחצר . משמע דאם אוכל בבית אפי' (°) אין דולקות עד הלילה שרי ומיהו מצוה לעשות נרות אריכות שידלקו עד **הלילה** כדאיתא במהרי"ל (של"ה ומט"מ וד"מ) : יז הוי ברכה לבטלה · ואפשר דאם באותו מקום היה קצת חשך ומשתמש שום דבר לאור הנר ליכא איסורא

באר הגולה

כ"ה ד שבת ל"א ה הרמב"ם שם ו שבת כ"ד ז שם ח תוס' והרא"ש והמרדכי מהא דרב ללי של שבת בע"ש ברכות כ"ז (° דהיינו בשעות זמניות י"ב שעות אפילו ביום ארוך וכדלעיל בסי' רל"ג בהגה ט תוספות בשבת כ"ה והרא"ש שם והרמב"ם בפ"ה וש"פ והר"ן והמרדכי ורב עמרם וסמ"ק ורבי ירוחם י מרדכי והגהו' מיימון בשם הירושלמי כ שם בתוספות וטור בשם י"א ל מרדכי שם מ בהגהת מרדכי נ תלא בתשו' אשכנזית ס א"ז ע ר"ע פ אגודה צ שבלי הלקט ק הגהות מיימוני בכ"ה בשם רבי מאיר והמרדכי בפרק ב' דשבת

עטרת זקנים

רסג * ועוב לאשה יראת ה' שלא תדליק את הנרות של שבת בקינסא רק יהי' לה נר של שעוה מיוחד לה להדליק מידי שבת בשבתו (פענח רזא פרשת בשלח) :

נתיב חיים

רסג °) במג"א ס"ק י"א שכחה מלברך או להדליק עד שחשיכ' כל"ל :

דגול מרבבה

*) ולענ"ד הדין עם אמו של הגה' דרישה דביו"ט תברך ואח"כ תדליק ומ"ש המג"א ראיה מסי' קנ"ח ומדברי התוס' בפסחים דף ז' ע"ב לענ"ד אין הנדון דומה דהם בסימן קנ"ח שמברכין מיד אחר הנטילה משום נטילה שאחר יציאת בית הכסא שם נוסח ברכת נטילה שוה וכן דברי התוספות בפסחים שמברכין בכל הטבילות אחר טבול משום טבילת גר שם ג"כ נוסח הברכה שוה וטבילת גר על הטבילה כמו שאר כל חייבי טבילות ולכך אמרו' לא פלוג לא חילקו אבל ברכת הדלקה אין נוסח ברכה של הדלקת נר שבת שוה לנוסח ברכה של נר יום טוב על נר שבת מברך להדליק נר של שבת כמבואר כאן בש"ע ס"ה ועל נר של יום טוב נוסח הברכה להדליק נר של יום טוב כמבואר כאן בסוף סימן תקי"ד ולא שייך לא פלוג ולדברי המגן אברהם צריך לומר שלא פלוג בכל ברכת הדלקה אם כן קשה גם בהדלקת נר חנוכה יברך אחר שהדליק משום לא פלוג והא ודאי ליתא כמבואר בסימן תרע"ו ס"ב בהג"ה אלא ודאי כיון שהנוסח הוא להדליק נר של חנוכה ובשל שבת הנוסח להדליק נר של שבת לא שייך לא פלוג א"כ הה"ד דביו"ט ג"כ לא שייך לא פלוג וכן נ"ל להורות כאשת הגאון דרישה והיא אשה נשאה לבה בחכמה :

חתם סופר

שם ס"ק י"ב דלא הלקו חכמים נ"ב והמעיין בפנים יראה שהיא עצמה הרגישה בזה וכתבה דהרי בנם חנוכה מברכין עובר לעשייתן א"כ הרי חזינן דלענין ברכת הדלקה פליגי רבנן ולא דמי

באר היטב

לאכול דיו ונר קודם ליקח משאר מאכלים מ"א : (ה) מוזהרות . ואפי' אם ירצה הבעל להדליק בעצמו **האשה** קודמת ב"ח . חוץ אם היא יולדת עס"ק ג' מש"ש : (ו) הבית . ועוד מפני שהאשה כבתה נרו של **עולם** . ומ"מ האיש יתקן הנרות. כתבים : (ז) קודם . ונר א' סגי וכן בחנוכה מ"א : (ח) למהר . ומכאן **סמכו** הקדמונים שמשגרין התינוקות לבתיהם קודם ברכו כדי שידליקו ולא ידליקו קודם ש"ג : (ט) כשידליק יברך **וגו'** . טוב שיהיה לה נר מיוחד להדליק בו מידי שבת בשבתו עטרת זקנים בשם פענח רזא . ראוי שתתפלל האשה **בשעת** הדלקה שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה מט"מ . כתב מהר"ש כשיש חופה ע"ש ומאחרים בה **עד** אחר שקיעת החמה והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה אז תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה **ואח"כ** בחשיכה תפרוס ידיה על הנרות ותברך . או תאמר לעכו"ם להדליק אחר החופה והיא תברך ע"ש . וכתב המ"א שדבריו תמוהים . ומיהו בדיעבד אם שכחה מלברך עד שחשיכה יש לסמוך אמהר"ם ועס"ק ג' מש"ש . ומ"מ סגי בנר א' מ"א ע"ש: (י)אחר ההדלקה . דאם תברך קבלה לשבת ואסורה להדליק ואח"כ ביו"ט תברך ואח"כ תדליק כ"כ בס"ס הדרישה בא"ע בשם אמו.וכתב המ"א אבל אין חכמה לאשה וכו' דלא חלקו חז"ל ע"ש : (יא) ולברך עליו . אבל להדליק צריך שלא יכשל בעץ או באבן ועמ"ש ס"ק א' מ"א : (יב) שלו . דכל מה דמתוסף אורה יש בה שלום בית ושמחה יתירה להנאת אור בכל זויות וזויות . וכתב של"ה דמ"מ לא יברכו שנים במנורה א' שיש לה קיום הרבה . ועיין בא"ז . (ובספר אליהו רבה בשם זקינו הגאון ז"ל להתיר לברך שנים אף במנורה א' ע"ש) : (יג) בחצר . משמע דאם אוכל בבית אפי' אין דולקת עד הליל' שרי ומיהו מצוה לעשות נרות ארוכות שידליקו עד הליל' של"ה ומט"מ ד"מ : (יד) לבטל' . ואפשר דאם באותו מקום היה קצת חשך ומשתמש שום דבר לאור

לבושי שרד

גם המ"א ס"ק י"ד דהע"פ דאין צריך לברך צריך להדליק : **ס"ק י"א** (°) ומ"מ סגי בנר אחד . נראה **דקאי** אאידך דמהר"ם שאמר לנכרי להדליק והיינו כשלא עבר ביה"ש דשרי אמירה לנכרי כמבואר ר"ס רס"א או אפי' לאחר **ביה"ש** כמבואר סי' רע"ו ס"ב בהג"ה דנוהגין להקל להתיר. וע"ז כת' דאסור לומר להדליק אלא נר אחד וכ"כ המ"א שם סק"ז : **ס"ק י"ב** (°) ספר הדרישה בא"ע בשם אמו כל"ל : **שם** כמש"כ סי' קנ"ח. ע"ש במ"א ס"ק ט"ו ג' : ס"ק י"ג (°) שלא **יכשל בעץ** כו'. ר"ל אע"פ שאין אוכלין שם ועיין מה שכתבתי באות א' : **ס"ק ט"ו** (°) אהדלקה ביה"כ או שמדליקי' בבית כו'. **דנהנה** בו בלילה לצורך כו' כל"ל : **ש"ע ס"ט** (°) עד הלילה. שיהי' שלום בית כשיבואו אחר האכילה מחצר לבית : **מג"א ס"ק ט"ז** אין דולקות עד הלילה. דכיון דאוכל שם נהנה מהאור מיד כשהשמש בהם :

ביאור הגר"א

בע"פ ק"ה א' ב' וכבוד היום דבר מועט שוה לד' כוסות כמ"ש שם קי"ב א' פשיטא כו' תנא דבי אליהו כו' : **ס"ד ואם היה** · **תוס'** כ"ה ב' ד"ה חובה מהכ"ל לא יקדים : **ס"ה כשידליק.** ירושלמי פרק הרואה : **אחד.** ככ"ל ס"ב : **גם בי"ט.** ירושלמי שם : **דביה"כ.** דמנהגא הוא כמ"ש בפ"ד נ"ג ב' דפסחים ולא מברכין אמנהגא כמ"ש בפ"ד דסוכה מ"ד ב' : **יש מי.** פ"ה דפסחים ז' ב' : **ויש.** כדעת בה"ג ס"י : **ס"ו בחורים.** משום שלום בית כמ"ש פ' ב"מ : **אבל.** שם בכ"ח : **ס"ז אורח.** שם בכ"ח : **ס"ח ב' או כו'.** שכ"א מצוה : **ויש.** דליכא טעמא דשלום בית כנ"ל : **ס"ט המדליקין.** ע' בתשובת מהרי"ל סי' נ"ג מ"ש בזה **וכמ'** שקדם : **ס"י לבה"ג כו'.** כיון דבשביל שבת בא כמ"ש בספ"ג דעירובין מ"ב ב' לענין זמן וזהו שקבעוהו הדלקה מלאכה **אחרונה** ואפי' להטמנה אף דתנן ספק חשיכה אין מדליקין כו' וטומנין כו' וכמש"ש ל"ה ב' אחר הדלקת הנר היו תוקעין ג"ת ושובת

והא

שערי תשובה

מ"ש בזה : (ט) כשידליק עבה"ט וכת' בפמ"א ה"א סי' ס"ט שטעות הוא ביד הנוהגים לעשות נר מיוחד לשבת ומדליקין בבה"כ ומברכין דהוי ברכה לבטלה אם לא שהשמש לא ידליק שום נר תחלה עד שידליק הוא בברכה דשייך בזה שלום בית שלא יכשלו זה בזה כשתחשך ואח"כ ידליק השמש שאר הנרות ע"ש וכ"כ בשו"ת מקום שמואל סי' י"ח דאף שיש קונין מצות הדלקת נרות בממון הרבה מ"מ אין לברך ע"ש : (י) אחר הדלקה עבה"ט ובדגול מרבבה הסכים להלכה דלא כהמג"א כיון שאין נוסח הברכה שוה שבשבת אומרת של שבת וביו"ט אומרת של יו"ט לא שייך לא פלוג ולכן אין ראיה מסי' קנ"ח דשם כן נוסח הברכה וכן מ"ש התוס' בטבילת גר כן הוא וסיים בה כנ"ל להורות כאשת הגאון דרישה והיא אשה אשר

הגהות רעק"א

מדאורייתא אבל מידי קידוש דרבנן דבעי' על הפת או יין ומיירי דאין לו פת ויין והוכיח המג"א דס"ל להרא"ש דסעודת שבת היינו פת עדיפא מנר שבת ודו"ק ועמ"ש בגליון סי' רע"א במג"א סק"ח : **מג"א ס"ק ט'** וק"ו הוא מנר אינו מובן דהתם אינו מצוה ליהנות רק לפרסומי ניסא מש"ה אין חלוק בין סומא לאחר: **סעיף ד'** בהג"ה הנר דולק מבע"י היינו שהיה דלוק לענין אחר כיון דלא היה הדלקה לשבת צריך לחזור ולכבות ולחזור ולהדליקה לצורך שבת אבל אם ההדלקה הי' לצורך שבת אלא שהדליק בעוד היום גדול א"צ לכבותו אלא לכתחלה לא ידליק כ"כ מקודם שאינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת אבל דיעבד ש"ד ומ"ש תוס' כדהכי' ובלבד שלא יקדים היינו דמזה משמע דהמצוה אינה רק שיהיה לו בשבת נר דלוק אלא דמצות ההדלקה עצמו לצורך שבת ולכתחלה ראוי שיהא ניכר שההדלקה לכבוד שבת ולפ"ז תלוי הכל אם ההדלקה היא לצורך שבת או לא ולישנא דהרמ"א מבעוד יום גדול אינו מדוקדק וכתוס' והטור לא הזכירו תיבת גדול : **סעיף ה'** גם בי"ט צריך לברך יש מקומות שהנשים נוהגין לברך **זמן** בהדלקת נר יו"ט ואין לזה יסוד מיהו אין למחות בהן בחזקת היתר שאלת יעב"ץ סי' ק"ז : **מג"א ס"ק יא** ותמוה הוא דלא שייך לענ"ד גם על אידך תקנה דתאמר לגוי להדליק קשה כיון דאין שליחות לנכרי היא אינה מדלקת ואיך תברך והעיקר לפי"מ **דקיי"ל** דיכולה להתנות עכ"ל לצורך ותדליק קודם ותתנה : **מג"א ס"ק יב** דלא חלקו חכמים כמ"ש סי' קנ"ח וכו' לענ"ד דהא תינח להבה"ג דהדלקה הוי קבלת שבת ולהסוברים דאפי' תנאי לא מהני א"כ בשבת החיוב לברך אח"כ י"ל דלא חלקו חכמים אבל כיון **דקיי"ל** דלצורך מהני תנאי וע"כ דס"ל לעיקר כהפוסקים דהתנאי מהני אלא דשלא לצורך חיישי' להפוסקים דלא מהני תנאי ומש"ה מברכים אחר הדלקה לחוש להחמיר להנך פוסקים וכמ"ש המג"א סק"כ וא"כ ל"ש לומר לא חלקו חכמים דהא לא תקנו חכמים **מידי** בשבת דמדינא גם בשבת מברכים תחלה ודו"ק ובעיקר הדין בשבת דאין מברכים קודם דהוי קבלה איני מבין דהא מדלקת כמה נרות ולא אמרינן דאחר הדלקת נר א' הוי קבלה ואיך מדלקת האחרים וע"כ דהקבלת שבת בגמר הדלקה א"כ פשיטא דהברכה לא עדיף מהתחלת הדלקה וצ"ע : **סעיף י'** משליכות לארץ משמע דאסור לו לילך עם הנר למקום אחר להניחו עיין לקמן סי' רס"ז

במג"א

מחצית השקל

שאוכל אלא דאינו אלא מכשירי פת יהיה עדיף מקידוש כלפי ליי : מיהו אם י"ל לחם כו' נסתפקתי אם לחם **משנה** קודם לנר לפי מ"ש מ"א סי' רכ"ד ס"ק כ"ב דלחם משנה אינה חובה כ"כ וע"ש מ"ש : (ס"ק ה) שואל. **וער"ס** תרע"א שכ' שם שצריך למכור מלבושו כדי לקנות נר חנוכה . ונר שבת דעדיף מנר חנוכה כמ"ש **פה** סעיף ג' כ"ש שצריך למכור מלבושו לצורך נר שבת : (ס"ק ז) מפני כו' שהאשה כבתה נרו של עולם **שהחטיאה** את אדה"ר והחשיכה נשמתו הקרויי' נר כמ"ש נר אלהים נשמת אדם ונשמתו היתה נרו ש"ע כי כל **הנשמות** היו תלויות באיפתו של אדה"ר : (ס"ק ח) נר כו' על היין דרבנן וסגי באמירת ויכלו שאמר בתפלה **וכמ"ש** מ"א סי' רע"א ס"ק א' : (ס"ק ט) משום כו' נראה לי דסומא כו' דהא נהנה ג"כ ממאורות דע"י **שיש** נר אחרים רואים ומצילים אותה שלא תפול ושלא תכשל בשום דבר . וק"ו מנ"ח דחייב משום דעכ"פ איכא **פרסומי** דניסא אצל אחרים אע"ג דבנ"ח לא שייך ה"ט דאחרים יצילוהו וא"כ גם הסומא אינו נהנה דהא נ"ח לא **הודלק** כדי להנות מאורו אדרבא אסור להשתמש באותו נר כ"ש נר שבת שהודלק להנאתו להאיר וגם הסומא **נהנה** דחייב : דהא ליכא שמחה דבסי' ח' מבואר דנהגו אם ב' או ג' ב"ב אוכלים במקום א' מ"מ כל א' **יכול** לברך וכו' מ"א ס"ק ט"ו הטעם דכל מה דמתוסף אורה יש בו שלום בית ושמחה יתירה כו' וזה לא שייך **בסומא** דהא אינה נהנית מן הנר כ"א שאחרים יצילו' לבל תכשל ולזה די בנר א' וגם עדיף שמברך בעל בית **הרואה** דאיכא גבי' השמחה משתברך הסומא אפי' לא יברך ב"ה הרואה : (ס"ק יא) כשידליק ראוי להתפלל **כו'** דאמרינן פ' ב"מ אר"ה כל הזהיר בנר ה"ל בנים ת"ח דכ' כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה זוכה **לתורה** אור לכן ראוי שתתפלל בשעת הדלקה שיהיה לה בנים ת"ח כי בשעת קיום המצוה התפלה על השכר **המיוחד** לאותו מצוה יותר רצויה לפניו ית' : כ' מהר"ש כו' ותמוה דלא שייך ברכה בדלוקה כו' ובזה דוחה **תיקון** ראשון של מהר"ש כיון שהדליקה מבע"י ולא קבלה עליה אז שבת לא נקרא נר שבת והוי כמו דלוקה **ועומדת** דכ' רמ"א ס"ד דצריך לכבותה ולהדליק' לשם נר שבת ואיך תברך עליו בלילה : ועוד דאמירה כו' **בזה** דוחה תיקון שני של מהר"ש שתאמר לגוי כו' דהא מבואר לקמן סי' רע"ו דאינו נכון לומר לגוי להדליק **אע"ג** דרבים מקילים ואין למחות בידם היינו מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו' ואיך נתקן כן לכתחלה : **ועיין** במהרי"ו שהתיר כו' היינו כתיקון א' של מהר"ש אבל למהר"מ לא נראה דברי מהר"ש ומהרי"ו : **ומ"ש** שנמצא בקובץ כו' לא ידעתי אם מהר"ש הביא ראיה מאותו קובץ או מהרי"ו כי אין מהרי"ו ת"י **ועכ"פ** כתב עליו מהרמ"מ דאין לסמוך על אותו קובץ דלאו מר בריה כו' . מיהו בדיעבד כו' ועסי' רע"ו . **ר"ל** ניהו דלכתחלה אין לסמוך על תקוני מהר"ש מ"מ בדיעבד אם שכחה לברך מבע"י מברך בלילה ע"י **פריסת** ידים דהיינו תיקון א' וגם דיעבד אם שכחה להדליק עד שחשיכה תאמר לגוי להדליק דהיינו **תיקון** ב' של מהר"ש וכמ"ש סי' רע"ו שכך נהגו ומ"מ סגי בנר א' דדי לו בנר א' שלא יאכל בחושך וכ"כ מ"א לקמן סי' רע"ו: (ס"ק יב) אחר כו' בשם אמו כצ"ל: אבל אין חכמה לאשה. ר"ל כל הנשים לא ידעו לחלק בין שבת לי"ט ואם נאמר ביו"ט שתברך ואח"כ תדליק תעשה ג"כ בשבת: כמ"ש סי' קנ"ח דלענין עובר לעשייתן עשאו חכמים לא פלוג. דבסי' קנ"ח סעיף א' כ' דאין לברך עובר לעשייתן דהיינו קודם נטילה אלא אחר הנטילה קודם הניגוב דלפעמים אין ידיו נקיות כגון שיצא מבה"כ וא"א לו לברך קודם נטילי' לכן לא חלקו ואפי' ידיו נקיות לא יברך קודם הנטילה משום ל"פ וכ"כ התוס' בפסחים דמה"ט אין מברכים על הטביל' קודם לטבילה שיהי' עובר לעשייתן משום טבילת גר דקי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול ואז אין הגר יכול לברך קודם הטבילה דהא כ"ז שלא טבל אינו גר ואיך יאמר אשר קדשנו כו' וגוף דהא עדיין אינו מצוה לכן אפי' טבילת נדה מברכת אחר הטבילה משום ל"פ: (ס"ק יג) ולברך כו' דהדלקת נר חובה אפי' אינו אוכל שם מ"מ חובה שלא יכשל אבל העיקר המצוה במקום שאוכל כמ"ש אחר זה: (ס"ק טו) שכל כו' וכן כו' כשהוא ליל טבילה כו' ר"ל בליל שבת הוא ליל טבילה וצריכ' לחוף כל גופה קודם הטביל' שלא יהיה עליה דבר חוצץ והחפיפ' צ"ל מבעוד יום ובפרט בערב שבת שא"א לחוף בלילה שהוא שבת והמנהג לחוף בבית הטביל' סמוך לטביל' כמ"ש ש"ך ביורה דעה סי' קנ"ט ס"ק ז' והטביל' צריכה להיות בליל' ממש ואיך תעשה עם הדלקת נרות אם תדליק קודם החפיפ' עכ"פ צריכ' להדליק אחר פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם צאת הכוכבים ואם תברך מיד הרי קיבלה שבת וא"א לה שוב לחוף ואפ"ת שתתנה שאינ' מקבלת שבת ע"י הדלקה דבמקום הצורך יש לסמוך על התנאי כמ"ש רמ"א ומ"מ קשה הדבר שתהיה צריכ' לצמצם הזמן דהא ההדלקה צריכה להיות אחר פלג המנח' והחפיפ' מוסכת זמן מה וצריכה להיות בעוד יום קודם שיכנס שבת. ואם תמתין להדליק עד אחר הטבילה הרי כבר היא שבת ואינה רשאי להדליק ולילך לביתה בין החפיפה לטבילה כשעדיין יום ותדליק חוששת שתטנף את עצמה ויהיה עליה דבר החוצץ בטבילה : מ"ד אהדלקה ביום הכפורים ועוד שמדליקים בבית כו' כנ"ל . ור"ל שני ראיות דאע"ג שאינה אוכלת אצל הנרות רשאי לברך חדא דהא מברכים ביוה"כ אף שאסור באכילה ועוד שמדליקין בבתי' ואוכלים בחצר אפ"ה מברכים אע"ג דאין אוכלים אצל הנרות ואע"ג דמ"מ בבה"כ גרע דהא בלי נרות האשה דולקים נרות בביה"כ לכן התחיל מ"א וכתב וכן מה שנוהגות הנשים כו' ר"ל כמו כשב' או ג' אוכלים במקום א' דהמנהג שיברך כ"א דכל מה שמתוסף אורה יש שמחה יתירה ה"ה די"ל כן בבה"כ : וא"ת התם משתמש כו' ר"ל בזה לדחות ראיה ב' מהא דמדליקים בבית ואוכלים בחצר כו' . שמא חשיב לצורך סעודה . ר"ל כה"ג אפשר רשאי לברך גם על נרות המיוחדים לבה"כ אע"ג דהודלקו לכבוד מ"מ הודלקו גם להאי שירצה השמש איך מושך היין מן החביות . וכת' של"ה דמ"מ לא יברכו כו' דבס' א"ר הביא בשם זקנו הגאון מהר"ש שהתיר גם כה"ג : (ס"ק טז) ואוכלים כו' אפי' אין דולקות עד הלילה שרי ר"ל רשאי לברך אבל מ"מ צריך נר בלילה שלא יכשל אלא א"כ הולך ליסן קודם הלילה : (ס"ק יט)

מקבלת

עד שיאמר החזן ברכו מועיל ר ויש אומרים שאינו מועיל לה ש ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית שכיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכתם ולדידן כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כברכו לדידהו:

הגה יח והמנהג שאותה (טו) אשה המדלקת יט מקבלת שבת בהדלקה אם לא כ שהתנה (טז) תחלה ואפי' תנאי בלב סגי (מרדכי) אבל שאר בני הבית מותרין במלאכה עד ברכו ועיקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן כא אבל לא בשאר (יז) הנרות שבבית (אור זרוע) כב וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין כג ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פ' ב"מ) :

יא ת אע"פ שלא התפללו הקהל עדיין אם קדם היחיד והתפלל של שבת מבע"י חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה ואפילו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת:

יב כד א אם רוב הקהל קבלו עליהם (יח) שבת המיעוט נמשכים אחריהם בעל כרחם:

יג ב אדם שבא לעיר בערב שבת וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת אע"פ שעדיין היום גדול אם היו עליו מעות או שום חפץ כה מניחו (יט) ליפול:

יד ג אם ביום המעונן טעו צבור וחשבו שחשכה והדליקו נרות והתפללו תפלת ערבית של שבת ואחר כך נתפזרו העבים וזרחה חמה אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית ד אם כשהתפללו היה מפלג המנחה ולמעלה ואם יחיד הוא שטעה בכך (א) (°) צריך הוא לחזור ולהתפלל ערבית ה ולענין עשיית מלאכה בין צבור בין יחיד א] מותרים דקבלת שבת היתה בטעות ו וי"א כו (°) שאותם (כ) שהדליקו נרות אסורים בעשיית מלאכ' ושאר אנשי הבית מותרין ז וי"א שאותו נר שהודלק לשם שבת כז אסור ליגע בו ולהוסיף בו שמן אפילו אם כבה אסור לטלטלו :

מי

מגן אברהם

(מהרי"ל כ"ג) : יח והמנהג כו' . ואם האיש מדליק ליכא מנהג' ומותר במלאכ' ומ"מ טוב להתנות (כ"ח): יט מקבלת שבת . ותתפלל מנחה תחלה (מ"ב): כ שהתנה תחלה · ומ"מ נ"ל דאין להתנות כי אם לצורך מאחר שיש חולקין (°) דאל"כ תברך תחילה ותתנה ועס"ה : כא אבל לא בשאר הנרות · עמ"ש ס"ו בשם מהרי"ל דמ"מ מברכין עליהם ואפי' מדליק בחדרים שאין משתמשין בהם לצורך אכילה [°] דלא גרע מיה"כ [°] ועמ"ש ס"ט ומיהו דוקא כשיש לו [°] חדר מיוחד ולא בירך על נר אחר וכמ"ש ס"ו [°] אבל אותן המדליקין בבית האכסדרה אין מברכין אפי' לא בירך על נר אחר שאין זה מצו' המוטלת עליו וגם אין משתמשין שם לצורך אכילה אבל במקום שמשתמשי' לצורך אכילה אפי' אחר רשאי לברך (°) כמ"ש ס"ט [°] וטוב ליזהר לכתחלה להדליק במקום אכילה ומיהו נ"ל דדי כשעומד נר א' שם : כב וצריך להניח כו'.(°) עסס"ד וי"ל דהכא מיירי ע"י תנאי : כג ולא להדליק כו' · כלומר שאינו ניכר שמדליק לכבוד שבת (לבוש) ולכן נ"ל דאם עמד (°) שעה מועטת על מקומו רשאי אח"כ להניחה במקום אחר דהא מותר להשתמש לאורה (°) וה"ה דמותר ליטלו ממקומו ולהניחה במנורה גבוה התלויה דהא ניכר שעושה לכבוד שבת ובמרדכי מפרש הטעם (°) דהדלקה במקומו בעינן וזהו ג"כ מקומה ואין אסור אלא כשמדליקין במקום שאין משתמשין בו והניחו אח"כ במקום שמשתמשין בו דקי"ל הדלקה עושה מצוה כמ"ש הטור וכה"ג אמרינן גבי נר חנוכה הדליקה בפנים והוציאה לחוץ וכו' אבל בחוץ ממקום למקום שרי כ"מ ביש"ש ספ"ו דב"ק דכת' שאם הדליקה למעלה מכ' והניחה למטה מכ' אמאי שלא יאמרו לצרכו נקיט לה משמע שבתוך כ' ליכא האי טעמא ובמהרי"ו ס' פסח כתב דעיקר ההדלקה תלויה בנרות שעל השלחן ולכן לא ידליקו במקום א' ויניחנה על השלחן דהרואה אומר לצרכו הוא דנקט לה עכ"ל משמע לדידן (°) דס"ל כמהרי"ל כל הבית הוי מקומו ומ"מ יש ליזהר לכתחלה לברך על השלחן (°) ובאגודה כתב וז"ל לכן אין להדליק נר חנוכה שבת וי"ט ולהשימם במקומם אחרי הדלקה אך תחילה ישימם במקומם ואח"כ ידליקם : כד אם רוב הקהל כו' · ואם רוב הקהל לא היו בבה"כ אין נמשכין אחר המיעוט וכן בעיר שיש בה"כ הרבה אין אחת נמשכה אחר חברתה (כ"ה) : כה מניחו ליפול. פי' שהולך לחדר כמ"ש סימן רס"ו סי"ב עמ"ש סס"י רס"ח : כו שאותם שהדליקו . ומהרמ"ט כתב דהמרדכי ס"ל דקבלה בטעות בצבור (°) שמה קבלה אך שאין המיעוט נמשכים אחריהם וכן כתב הש"ל ורש"ל וכ"פ ד"מ בשם א"ז °) ואין להקל וכ"כ הרוקח והראב"ן והס"ג (°) ומשמע דאף בחול דינא הכי דיחיד צריך לחזור ולהתפלל ולצבור א"צ לחזור כיון (°) שהתפלל בטעות עסי' רל"ג (°) וכ"כ הרב"י דלא כע"ש : כז אסור ליגע בו . כתב א"ז אפי' אחר

שלא

ט"ז מגן דוד

רסג (א) צריך הוא לחזור ולהתפלל כו'. בגמרא אמרינן שאני צבור דלא מטרחי' וכ' הרא"ש דלענין מלאכה בין ציבור בין יחיד מותרים וכמ"ש כאן אח"כ אלא שהמרדכי בשם הגאונים והיינו וי"א דבסמוך ס"ל דגם לענין מלאכה אסור למי שהדליק ונראה דלא קי"ל כן דהא כתב רמ"א בסמוך ס"י (°) דאשה המדליקה דוקא אסורה אבל שאר בני בית מותרים (°) וא"כ כ"ש שאדם אחר הדליק . ומכ"ש דלא קי"ל כי"א שמביא אח"כ דגם לבני בית אסור ליגע בנר שהדליק זה וכבר כתב ב"י ע"ז דאינו יודע טעם למה יאסרו אחרים

באר הגולה

ר כל בו בשם הרי"ף ש תוספות והרא"ש בסוף פרק ב' דשבת ורבי ירוחם בחלק ב' והמגיד בשם הרמב"ן והרשב"א ת ב"י מדברי הטור : א מרדכי ספ"ב דשבת ורמב"ם ב שבלי הלקט ג ברכות כ"ז ד ב"י וכן נראה מדברי רבי יונה ה הרא"ש שם והרשב"א שם ותלמידי רבי יונה שם ור"י ו מרדכי ספ"ב דשבת בשם הגאונים ז שבלי הלקט

נתיב חיים

(°) במ"א ס"ק כ"ו. ואין להקל . ג"כ נגד מהרמ"ט ואינך רבוותא :

אשל אברהם

א] מותרים. ובספר אלי' רבה הוכיח בראיות ברורות להחמיר בעשיית מלאכה אף שהיה קבלת שבת בטעות וכן מבואר בגדולת מרדכי ובגליון מהר"מ טקטין ובפסקי ראנקטי סי' פ"ח. אבל מיעוט שלא התפללו מותרין במלאכה ואין נמשכין בזה אחר הרוב כיון שהוא בטעות :

חתם סופר

לטבילה וכו' דלא פלוג ועמ"ש בחידושינו למס' שבת דף כ"ד

לבושי שרד

סק"כ (°) דאל"כ תברך. ר"ל בסעיף ה' שמברכת אחר הדלקה דאם תברך קבלה שבת . ולמה לא תברך תחלה ותתנה : ס"ק כ"א (°) דלא גרע מיו"כ. היינו כמש"כ בס"ק ע"ו : שם (°) ועיין מש"כ ס"ט . ר"ל דמבואר שם דאפי' אוכל בחצר כל שיבוא לשם אחר האכילה למקום שהנרות דולקות לא הוי ברכה לבטלה אע"פ שלא אכל שם : שם חדר מיוחד . ר"ל דצריך לזה ב' תנאים . אחד שהחדר מיוחד לו והיינו שכת' בסעיף ו' להדליק בחדרים ר"ל המיוחד להם. שנית שלא בירך על נר אחר וכמבואר סעיף ו' דאפי' אם אשתו מדלקת בשבילו א"צ לברך מכ"ש כשהוא בעצמו בירך על נר במקום אכילה שוב א"צ לברך בשאר החדרים : שם אבל אותן שמדליקין . זהו ענין בפ"ע ור"ל מי שמדליק באכסדר' שאורה רב וגם אין שום אדם משתמש שם אין מקום כלל לברך : שם כמש"כ ס"ט נראה דצ"ל כמ"ש ס"ו והיינו בס"ק ט"ו בשם מהרי"ל בביהכ"נ של נשים הוא מרתפו של השמש : שם וטוב ליזהר. קשה מאי קמ"ל פשיטא דעיקר החיוב במקום אכילה היא. וי"ל דקמ"ל אסרולה לאכול בחצר וא"ל שם נרות ואפ"ה בכל החדרים שידליקו הוא מברך כמש"כ המ"א תחלה קמ"ל דאפ"ה לכתחלה לא יעשה כן אלא יאכל בבית כדי שיקיים עיקר תקנת חז"ל שתיקנו נר במקום אכילה וכ"כ המג"א בסי' רע"ג דלא יאכל בחצר אלא במלעטער הרבה ע"ש : ס"ק כ"ב (°) עססי"ד . דמבואר שם דאותו נר אסור ליגע בו א"כ פשיטא שא"א להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר. ותירץ דקמ"ל אפי' ע"י תנאי · ואע"ג שכת' המ"א ס"ק כ"ז דלאוסרים בני הבית ליגע באותו הנר אפילו התנו שלא לקבל שבת . היינו דוקא בהתנו בני הבית דה"ת כיון שהמדלקת לא התנה הוי נר של שבת ואסורים כולם ליגע בו אבל אם התנה המדליק עצמו עדיף והמדליק עצמו מותר ליגע בו ומכ"ש אחרים . וכן ראיתי כסברא הזו בא"ר : ס"ק כ"ג שעה מועטת. דבזה כבר יש היכר שהודלק לכבוד שבת ואע"ג דבנ"ח לקמן סי' תרע"ה צריך שיניחנה שם במקום הדלקת' כל שיעור חצי שעה . היינו משום שאסור להשתמש לאורה ואם יקחנה למקום אחר הרואה סובר שלצורך תשמיש לקחה משא"כ נר שבת מותר להשתמש לאורה ומדוע לא יקחנה ממקום למקום לצורך תשמישו ואין האיסור אלא משום דאין ניכר וכו' וכיון שעמד שעה מועטת יש היכר : שם וה"ה דמותר ליטלו . זה מותר אפי' לא עמד שעה מועטת משום דהמנורה גדולה נעשה רק לכבוד שבת ויש היכר : שם דהדלקה במקומה בעי' וזהו ג"כ מקומה כנ"ל : שם דס"ל כמהרי"ל דמברכין עליהם כמש"כ המג"א ס"ק כ"א : שם ובאגודה כת'. הביא זה משום דברמ"א אין נזכר איסור אלא להדליק במקום זה ולהניחה במקום אחר אבל אם מדליק בעוד הנר בידו ומניחו במקום ההדלקה הוא דשרי. אבל האגודה אוסר גם בזה אלא תחלה יניחם במקומם ואח"כ ידליק : בש"ע סעיף י"ד (°) צריך הוא לחזור . אע"ג דלעיל סי' רל"ג מבואר דמתפללין ערבית מפלג המנחה ולמעלה הכי שאני כיון דבטעות הי' שהי' סבור שכבר חשיכה לא עלתה תפלה כ"כ הב"י : שם (°) שאותם שהדליקו נרות. סבירא להו דאע"ג דבש"ס ברכות דכ"ז מבואר דתפלת ערבית בטעות שהיה סבור שחשכ' אין אוסר בעשיית מלאכה היינו דוקא קבלת שבת ע"י התפל' אבל קבלת שבת ע"י הדלקה שהוא מעשה אוסר אף בטעות כ"כ הב"י והד"מ בדעת הי"א אלו. ומש"כ ושאר אנשי הבית מותרים כ"ז הוא לשון המרדכי בשם הגאונים שהם בעלי הדעה הזאת ומבואר בכוונתם דהם עצמם מודים שא"א שיהי' הדלקה בטעות אוסר ממש כהדלקה בכוונה וס"ל דנחתינן חד דרגא דכיון דבהדלק' בכוונה אוסרים כל אנשי הבית במלאכה לבה"ג והמרדכי דלעיל סעיף יו"ד כדמשמע נמי בב"י בד"ה כת' בהג"ה ע"ש . לכן בהדלקה בטעות מסתיין להקל בשאר אנשי הבית אבל אותם שהדליקו אסורין כנ"ל ביאור דבריהם וה"כ מסתברא דהכי סבירא להו להמרדכי והגאונים מדהוצרכו לכתו' בכאן בשאר אנשי הבית מותרין ש"מ דבהדלקה בכוונה כולן אסורין דאל"כ מאי קמ"ל הכא דהא פשיטא דטעות לא עדיף מכוונה וק"ל : ט"ז סק"א (°) דאשה המדליקה דבריו מבוארים ע"פ מה שכתבנו באות הקודם דהמרדכי והגאונים ס"ל דדי בהדלקה בטעות להיות נחית חד דרגא א"כ לדידן דקיי"ל דבהדלקה בכוונה ג"כ אין אסור אלא המדליק. א"כ הכא אפי' המדליק שרי ובחנם נתקשו המתחברים בדברי הט"ז וק"ל : שם (°) וא"כ כ"ש דלא תימא דדוקא בהדלקה דאשה פסק רמ"א כך אבל בהדלקת אחר מודה דאסורין כולם במלאכה א"כ יכול להיות אמת כהמרדכי מש"ה כת' דאדרבה רבותא היא אם באשה שהיא עקרת הבית וכולם נמשכים תמיד אחר דעתה וכ"ש כשהדליק אדם אחר וק"ל. ודע דמדברי הט"ז כאן מבואר שחולק על מ"ש המ"א ס"ק י"ח דאיש המדליק מותר הוא עצמו במלאכה אבל הט"ז ס"ל דהוא עצמו אסור כמו אשה המדלקת וק"ל : מג"א ס"ק כ"ו (°) שמה קבלה . ר"ל דלא כהב"י והד"מ שהבאתי באות כ"ג דס"ל דהמרדכי דוקא בהדלקה קאמר כיון שהוא מעשה אלא דגם בתפלה קאמר ומה דמשמע בש"ס דתפלה אפי' בצבור לא הוי קבלה אם היה בטעות היינו לענין שאין המיעוט נמשך אחריהם משא"כ בלי טעות כמבואר בסעיף י"ב : שם ומשמע דאף בחול · ל"ע מה המשך זה להקודם והוא ענין בפני עצמו . שם (°) שהתפלל. קאי על היחיד : שם (°) וכ"כ הרב"י הבאתיו באות כ"ב ור"ל כיון דהב"י יהיב טעמא דכיון דהיה בטעות לא דמי לסי' רל"ג משמע דה"ה בחול :

באר היטב

לאור הנר ליכא איסורא מהרי"ל סי' כ"ג : (טו) אשה . ואם האיש מדליק ליכא מנהגא ומותר במלאכ' ומ"מ טוב להתנות ב"ח : (טז) תחלה . ומ"מ אין להתנות כ"א לצורך מ"א : (יז) הנרות . ומ"מ מברכין עליהם ואפי' מדליק בחדרים כמ"ש ס"ו . ומיהו דוקא כשיש לו חדר מיוחד ולא בירך על נר אחר וכמ"ש ס"ו אבל אותן המדליקין בבית האכסדרא אין מברכין אפי' לא בירך על נר אחר שאין זה מצוה המוטלת עליו וגם אין משתמשין שם לצורך אכיל' אבל במקום שמשתמשין לצורך אכיל' צריך לברך עמ"א . וטוב ליזהר לכתחל' להדליק במקום אכיל' . וכ"ל דדי כשעומד נר א' שם מ"א ע"ש : (יח) שבת . ואם רוב הקהל לא היו בבהכ"נ אין נמשכין אחר המיעוט וכן בעיר שיש בה בה"כ הרבה אין אחת נמשכה אחר חברתה כנה"ג : (יט) ליפול . פי' שהולך לחדר עסי' רס"ו סי"ב . (כ) שהדליקו

וכו'

ביאור הגר"א

והא דשוהין כו' לפי שהוצרכו לשהות עד שידליקו כולם או רובם : ועפ"ז. תוספתא בפ' בתרא דסוכה אפי' נר בידו כו' : וי"א. פלוגתתם תליא בחילוף הגי' בפ"ד דביצה ל' ב' אבל עלי סוכה כו' ויש שאין גורסין וער"ן שם שפי' דה"ק בהאומר איני בודל כו' וחזר בו מתי' הראשון דאפי' בעלי סוכה דמצוה הכי : ויש חולקים. מהא דשוהין אחר הדלקה כנ"ל ומהא דריב"ח שמעתי שאם בא להדליק כו' : אלא בתפלת כו'. כמ"ש בפ"ד דברכות כ"ז וע"ל סי' רכ"ג ס"ב וסי' רס"א ס"ד : ואפי' תנאי כו'. תוספתא פ"ו דטהרות וע' מ"ש בי"ד סי' ר"י ס"א : ועיקר הדלקה. שבת כ"ה ב' ועתוס' ד"ה הדלקת : וצריך. כ"ב ב' : סי"א אע"פ. ברכות שם : סי"ב אם רוב כו' אדם שבא. מתוספתא הנ"ל : סי"ד אם כשהתפללו. ברכות שם : ואם יחיד כו'. שם : ולענין עשיית כו'. תוס' שם דבשלמא בתפלה לא מטרחינן אבל במלאכה אין חילוק : וי"א שאותם כו'. דס"ל דקבלה בטעות הוי קבלה ומתפלה אין ראיה כיון דתפלה בטעות אינה כלום ואף בצבור רק משום דלא מטרחינן להו הקבלה ג"כ אינה כלום משא"כ בקבלה דהדלקה ובזה יפה כוון שכ' וי"א דר"ל דאף בהתפללו מעריב הדין כן ואף דשם במרדכי שלא התפללו עדיין מעריב ועמ"ה : די"א שאותו. דהוקצה למצותו אע"ג שלא הוקצה לאיסורו וכמ"ש מ"ה א' :

הגהות רעק"א

במג"א סקי"ט ובאמת עוזר שם אח"כ מצאתי להגאון מהר"א ווילנא עמד בזה בסי' רס"ו ס"ק ט"ז : סעיף י"א בעשיית מלאכה ואפי' אם אומר. בטור כ' והתוס' כ' שאין תלוי בהדלקת הנר אלא תלוי בתפלת ערבית שהמתפלל ערבית חל עליו שבת וכתב הב"י דצריך לפרש דהיינו תחלת ערבית שהוא ברכו ואח"כ כתב הב"י ומה שכתב רבינו עוד שהמתפלל ערבית חל עליו שבת נ"ל לאשמעי' דאע"פ שלא התפללו הקהל ערבית וקדם היחיד והתפלל של שבת חל עליו שבת מיהו אם אינו רוצה לקבל שבת וכו' ויותר נראה כיון דהזכיר קדושת היום בתפלה א"א לעשותו חול לד"ה עכ"ל. נראה דזהו דוקא בתפלת ערבית ממש דמזכיר קדושת היום אבל בברכו תליא בשעת הפוסקים אם מהני תנאי בהדלקה. ואולם ק' לשון הש"ע. דהא במ"ש תחלה אם קדם היחיד והתפלל חל עליו קבלת שבת זהו מיירי בברכו לחוד ועלה כ' ואפילו אם אמר שאינו רוצה לקבל"ש והא זה רק בתפלה ממש ולא בברכו וצ"ע : מג"א ס"ק כ"ו ומהרמ"ט כ'. ר"ל דלפי דברי הש"ע נ"ל אף דקבלת שבת ע"י תפלה דטעות לא הוי קבלה הדלקה גרע דאפי' בטעות הוי קבלה וכמ"ש בב"י ולזה קאמר דמהרמ"ט כ' דאין חלוק. אלא דהנך פוסקים ס"ל דגם בתפלה הוי אפי' בטעות קבלה מש"ה

חכמת שלמה

זה הוי כאלו היה משל האדם לכך נקרא דבר הנדור ולכך המקבל שבת הוי כמתפיס בו ודו"ק] נמצא צדקו דברי הגאון מליסא ז"ל כנלפענ"ד בזה ודו"ק :

מחצית השקל

מקבלת כו' ותתפלל מנחה תחלה דאם תדליק תחלה כבר קבלה שבת ואיך תתפלל מנחה של חול ותהא צריכה להתפלל ערבית שתים כמ"ש סעיף ט"ו : (ס"ק כ) שהתנה כו' ומ"מ נ"ל כו' ועס"ה ר"ל דע"כ רמ"א לא הכריע כהאומרים דתנאי מועיל אפי' לכתחלה אלא רמ"א לא הקיל בתנאי אלא בעת הצורך דהא כ' רמ"א גופי' סעיף ה' דתדליק תחלה ואח"כ תפרוס ידיה ותברך כדי שיהיה עובר לעשייתן אבל קודם ההדלקה א"א שתברך שמיד שמברכת קבלה לשבת ואיך תדליק אח"כ והא אפשר שתברך תחלה ותתנה שאינה מקבלת שבת אע"כ דלכתחלה אין סומכים על תנאי אלא בעת הצורך : (ס"ק כא) אבל לא כו' שאין זו מצוה המוטלת עליו . ר"ל דמיירי באורח שאין לו חדר מיוחד ולכן כ' אפי' לא בירך על נר אחר דעל השלחן מברך בעה"ב אעפ"כ לא יברך האורח בבית האכסדרה דאין המצוה מוטלת על האורח להדליק בבית האכסדרה כיון דאין האכסדרה מיוחדת לאורח וא"כ מוטל ההדלק' שם על בעה"ב אבל במקום המשתמשים לצ"א אפי' אחר כו' ר"ל אפי' הוא אינו אוכל שם רשאי לברך ול"א דאין המצו' מוטלת עליו . לברך כמ"ש סעיף ח' כנ"ל . ר"ל מ"ש בס"ק ט"ו בשם מהרי"ל דבמקום שבה"כ של נשים הוא מרתפו של השמש רשאי לברך על נרות בה"כ דזה מיקרי שהודלקו להאיר ושוב לצורך סעוד' ותיקשי ניהו דגבי שמש הוי צורך סעודה מ"מ האיך תברך האשה הא אין המצו' מוטלת עליה כ"א על השמש אע"כ כיון שהוא צורך אכיל' אפי' אחר רשאי לברך : (ס"ק כב) וצריך כו' עס"ס י"ד ר"ל ודאי הא לא קשיא דל"ל הטעם שלא להדליק במקום זה כו' שצריך הדלק' במקומו ר"ל כיון שכבר הדליק נר שבת כבר קיבל שבת ואסור לטלטל נר הדולק די"ל דר"ל אפי' אחר שלא הדליק שעדיין לא קיבל שבת אסור מטעם הדלקה במקומו בעי' דהא כ' רמ"א דוקא אותה אשה המדלקת מקבל' שבת בהדלקה אבל לא שאר בני בית אלא קשיא ליה למ"א מסעיף י"ד דמבואר שם דנר שהודלק לשם שבת אפי' בטעות הוי מוקצה ואסור אפי' ליגע בו אפי' למי שעדיין לא קיבל שבת כמ"ש מ"א ס"ק כ"ז ולזה תי' דמיירי ע"י תנאי שמותר טלטול והוצרך לטעם הדלקה במקומה בעי' : (ס"ק כג) ולא להדליק כו' כלומר כו' דהא מותר להשתמש לאורה ר"ל דבפ' ב"מ אי' אבעי' להו בנר חנוכה אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ובעי למפשט מדאמר רבא הדליק מבפנים והוציא' לחוץ לא יצא אלמא הדלקה עושה מצוה ובעינן שהדלק' תהיה במקומה המצוה כי בזמן הש"ס היו מדליקים על פתח החצר בחוץ משום פרסומי ניסא ודחי הש"ס דלעולם י"ל הנחה עושה מצוה ואפ"ה א"ש הא דאמר רבא לא יצא כי הרואה אומר לצורכו הוא דאדליקה ופרש"י להשתמש וליכא היכר נס וא"כ בנר חנוכה אפי' הדליקה בחוץ ואחר כן הכניס' לפנים ג"כ לא יצא דהא נתנו חכמים שיעור חצי שעה שצריך נר חנוכה שתהיה דולק והכא לפרסומי ניסא וא"כ אפי' הדליקה בחוץ אם תוך זמן חצי שעה הכניסה לפנים אכתי יאמרו דלצרכו הדליקה וליכא היכר נס משא"כ נר שבת דמותר להשתמש לאורה (משא"כ נ"ח דאסור להשתמש לאורה שיהיה ניכר שהודלק לנ"ח ויהיה פרסום נס כל משך החצי שעה) משא"כ נר שבת דאמת מותר להשתמש לאורה ואדרבא לשם כך הודלק משום שלום בית לאכול אצלו ושלא יכשל אלא דמ"מ בעי' שיהיה נראה שהודלק לכתחלה לכבוד שבת לכן די אם עומד זמן מועט במקומו . וה"ה דמותר כו' ר"ל אפי' אין מניחו במקומו שעה מה . כיון דנותנו על המנורה דהא ניכר כו' דגם שם מקומו וניכר שהודלק לכבוד שבת . וכ"מ ביש"ש כו' והניחה למעלה מכ' אמה לא יצא אלא צריך לכבותה ולהדליקה למטה מכ' : משמע שבתוך כ' כו' דאל"כ הל"ל רבותא טפי אפי' הדליקה למטה מכ' אם שוב מניחה במקום אחר צריך לכבותה ולהדליקה במקום האחר . א"ו כיון דבשני המקומות ראוי להדלקה ל"ל בה . ובמהרי"ו כו' דעיקר כו' שעל השולחן . ולכן לא כו' ויניחנה על השלחן כו' משמע דס"ל דאין לברך כ"א על נרות שעל השלחן . ובשאר מקומות בבית אין מצוה ואין לברך . ולכן ס"ל אם הדליקה חוץ לשלחן ואחר זה מניחה על השלחן לאו שפיר עביד · דלא הודלקה במקומה והרואה אומר כו' דאין מקומה רק בשלחן וא"כ לדידן דקי"ל כמהרי"ל דכל הבית מקומה וכמ"ש מ"א בשם מהרי"ל ס"ק י"ג א"כ אפי' מדליקה שלא על השלחן ומניחה על השלחן ש"ד דשניהם מקומה כמ"ש מ"א לעיל . ואע"ג דגם רמ"א כ' עיקר הדלקה תלוי בנרות שעל השלחן כו' היינו לענין קבלת שבת דע"י הדלקת נרות שעל השלחן מקבלת שבת ולא ע"י הדלקת שאר נרות : באגודה כ' כו' לא ידעתי מאי תוספות נראה בדברי אגודה ואולי ר"ל דהאגודה כלל שבת וי"ט עם נר חנוכה יחד משמע דדיניהם שוה . ולכן אפי' עמד שעה א' במקומה אסור לטלטלה למקום אחר כמו בחנוכה דלא כמ"ש מ"א לעיל : (ס"ק כד) אם רוב כו' אין אחת נמשכת א"ח אלא אותן ב"א שדרכן לילך לבה"כ א' אותן ב"א נמשכים אחר אותן בה"כ שדרכן לילך שם ואותן שדרכן לילך לביהכ"נ אחרת נמשכים אחר בה"כ אחרת : (ס"ק כה) מניחו כו' פי' שהולך לחדר כו' ר"ל דאין הכוונה שצריך להפילו ברחוב . דאפי' הוא דבר מוקצה הא קי"ל אם דבר מוקצה בידו מותר לטלטלו עד מקום שירצה כמ"ש ס"ס רס"ו אלא ר"ל שהולך לחדר כו' ובס' ת"ש כ' דמיירי במבוי שאין מעורבת שאסור לטלטל בה צריכה להפילה במקומה במבוי : (ס"ק כו) שאותם כו' ומהרמ"ט כ' דהמרדכי כו' ר"ל שדעה א' בש"ע שכתב דבין יחיד ובין ציבור מותרים במלאכה הוא דעת המרדכי כפי הבנת הרב"י . אבל מהר"מ כ' שאין כן כוונת המרדכי . ואין להקל ר"ל נגד מהרמ"ט והעומדים בשיטתו : ומשמע דאף בחול כו' דהא הטעם אמרו דוקא לצבור לא אטריחוהו רבנן ולא יחיד · ומה"ט אין לחלק בין שבת לחול · כיון שהתפלל בטעות כו' דלא כע"ש . ר"ל דרבנן ור"י פליגי . דרבנן ס"ל זמן מנחה עד הלילה , א"כ לדידהו לא יתפלל ערבית עד ל"ה . ור"י ס"ל זמן מנחה עד פלג המנחה דהיינו שעה ורביע קודם הלילה . אם כן לר"י מיד אחר פלג המנחה מותר להתפלל ערבית . ואמרינן בגמרא כיון דלא איתמר הלכתא כמאן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד . ולכן הקשה הע"ש הא הכא מיירי שקבלו שבת אחר פלג המנחה . וא"כ למה יחיד צריך לחזור ולהתפלל . הא אם רצה רשאי להתפלל לכתחלה ערבית אחר פלג המנחה . ואע"ג שכתב הרב"י בסי' רל"ג לפי מנהג מדינתו שנוהגים להתפלל מנחה עד הלילה . לכן לא יתפלל ערבית עד ל"ה מ"מ קשה הא בדיעבד אם התפלל ערבית אחר פלג המנחה כתב הרב"י לעיל דיצא . א"כ למה כתב כאן דיחיד צריך לחזור ולהתפלל · ותי' הצ"ש דמיירי הכא שגם מנחה התפלל באותו יום אחר פלג המנחה , דהוי תרתי דסתרי כה"ג אפי' דיעבד לא יצא . אם התפלל ערבית אחר פלג המנחה קודם ל"ה אבל מ"א תי' דאפילו התפלל מנחה קודם פלג המנחה . אפ"ה צריך היחיד לחזור ולהתפלל ערבית אע"ג דהתפלל ערבית אחר פלג המנחה ורשאי לעשות כן לכתחלה . היינו דוקא ביודע שהוא עדיין קודם ל"ה ורצה להתנהג כר"י דאחר פלג המנחה זמן ערבית אבל הכא התפלל בטעות שהיה סבור שכבר הוא ל"ה . ואלו ידע שעדיין יום לא היה מתפלל לכך צריך לחזור ולהתפלל : (ס"ק כז) אסור כו' כתב א"ז כו' והרב"י כתב שאינו יודע טעם לדבר שאפילו מי שלא קיבל שבת מותר במלאכה יהיה אסור ליגע בנר ההוא ועיין דרישה. ומ"א יכתוב בס"ק זה טעם בדבר: כ"ש מנר שבת. כיון ששניהם הם נר מצו'. מ"מ תיקשי איך אפשר להדליק ממנו הא אסור ליגע בו : ול"ל דהא"ז כו' ר"ל דאפי' מי שאינו סומך על הדלקתו ג"כ אסור ליגע ואעפ"כ לק"מ מס"ס תרע"ד ונתן תחלה

טעם

טו ח °מי ששהה להתפלל מנחה בע"ש עד אחר שקבלו הקהל (כא) שבת לא יתפלל מנחה באותו בהכ"נ אלא ילך חוץ לאותו בית הכנסת ויתפלל תפלה של חול ט והוא שלא קבל שבת עמהם אבל אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל תפלת חול אלא יתפלל ערבית שתים :

טז י אם בא לבהכ"נ סמוך לקבלת הצבור שבת מתחיל להתפלל מנחה ואע"פ שבעודו מתפלל יקבלו הצבור שבת כט א] אין בכך כלום (ב) הואיל והתחיל בהיתר :

יז °° כ י"א שמי שקיבל עליו שבת קודם שחשכה ל מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו (כב) מלאכה :

הגה ומותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת לא (ג) (°) וכ"ש במוצאי שבת . ומי שמאחר להתפלל במוצאי שבת או שממשיך סעודתו בלילה מותר

°עמ"ש סי' קי"א ס"ז °°ע' רס"א ס"ס א' ע' סי' שכ"ה ס"ד

ט"ז מגן דוד

אחרים בזה : (ב) הואיל והתחיל בהיתר. והיינו שהיה סבור שיוכל לגמור קודם ברכו : (ג) וכ"ש במ"ש כו' · כבר כתבתי תשו' על דין זה והנני מעתיקה . פניתי את לבי להבין ולהשכיל במעט בינתי איך להתנהג בהוראה זו שנחלקו בה בתראי הרב הגדול מהרמ"א בא"ח סי' רס"ג כתב דאם הממשיך א' סעודתו במ"ש עד הלילה דמותר לו לומר לחבירו שכבר הבדיל שיעשה מלאכתו ומותר ליהנות מבישולו אז ואחריו קם הרב מוהר"מ יפה ז"ל ופסק לאיסור כמ"ש בסמוך דבריו : תחלה נבאר מחלוקת הראשונים דהיינו הרשב"א עם הר"ן במקור דין זה לענין עיולי שבת : איתא בפרק שואל ד' קנ"א אר"י א"ש מותר לאדם לומ' לחבירו (°) שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי וכ' ב"י בא"ח סי' רס"ג בשם הרשב"א דמהא שמעינן דישראל שקיבל עליו שבת קודם שחשיכה [°] מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה פלונית · והר"ן כתב על זה ולי נראה אין הנדון דומה לראיה דש"ה (°) דאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר עכ"ל וכב"י על דברי הר"ן וז"ל ואיני מבין דבריו דה"נ איכא למימר אם לא היה מקבל שבת הוא עצמו היה מותר לעשות לו מלאכה עכ"ל ונלע"ד דטענת הרב"י אינה טענה בזה דע"כ לא מהני סברא זו שיש היתר בלא"ה אלא כל שיש היתר עכשיו אבל לא מהני לומר כן למפרע דהיה יכול להיות תחילה בענין שיהיה עכשיו היתר דמ"מ עכשיו דאין לו היתר תדע שהוא כן (°) דאי נימא גם למפרע מהני אמאי אר"ח שם מותר לומר לכרך פ' אני הולך למחר כיון שיש לו היתר ע"י בורגנין היה לו לו' שאם היה רוצה היה הולך שם או סמוך לו קודם שבת אלא פשוט שא"א כן אלא ביש לך עכשיו להתיר אע"פ שהוא שבת וכיון שבשבת עצמו מצינו היתר בזה כל שיש בורגנין ע"כ מותר אף בלא בורגנין דלאיסור אמירה לא שייך בזה כיון שאינו שוה לכל עכשיו ביום השבת משא"כ בזה שקיבל עליו שבת קיבל עליו כל קדושתו דאל"כ ה"ל לאתנויי אזה מקבל ואזה לא מקבל ומדלא אתני ה"ל שבת מיד לכל מילי וזה פשוט בעיני :

אמנם בענין קושית הר"ן על הרשב"א בעסק זה הגם כי איני כדאי להכריע מ"מ נלע"ד דלק"מ על הרשב"א דמ"ש הר"ן דשאני בשמור לי פירותי כו' דאפשר לו על ידי בורגנין דמוכח בגמרא דאין הטעם משום בורגנין דהא ר"י אמ' שמואל חידש דבר זה דבורגנין על דין דמותר לומר לכרך פ' אני הולך למחר שאם יש בורגנין כו' ופרכינן עליה ממתני' דתנן אין מחשיכין על התחום להביא פירות · דהא יש היתר [°] שאם היו מחילות כו' משמע דבלאו דברי שמואל לא הוי קשיא ליה מתני' בעלמא רישא וסיפא דתנא רישא אין מחשיכין על התחום להביא פירות וסיפא תנן [°] אבל מחשיך הוא לשמור פירות וע"כ לומר דמתני' עלמא ניחא ליה מטעם שפירש"י במתני' דהבאת פירות הוא דבר שאסור לעשותו בשבת ע"כ אין מחשיכין בשבילו לצאת אחר שבת בשביל זה משא"כ שמירת פירות שהוא עצמו מותר בשבת אם היה בתחומו רק שההליכה חוץ לתחום מעכבת עליו (°) ע"כ מותר להחשיך בשביל זה רק מחמת דברי שמואל שחידש היתר זה ואמר כל שיש לך היתר עכשיו בשבת לשום אדם דהיינו מי שיש לו בורגנין התירו האמירה לכל אדם ה"נ בהבאת פירות נימא מתוך שיש היתר למי שיש לו מחילות יהיה מותר להחשיך · נמצינו למדין דטעם היתר דמתני' להחשיך לשמור פירותיו לא תליא בהיתר בורגנין אלא בטעם דהשמירה בעלמא אין בה מעשה איסור וא"ל דאחר שנאמרו דברי שמואל [°] נשתנ' באמת טעמא דמתני' והיה טעם היתר להחשיך לשמור פירות בשביל בורגנין זה אינו דא"כ לא היה לו לשמואל לחדש דין חדש מותר לומר לכרך פ' אני הולך כו' אלא היה לו לומר מ"ט דמתני' דמותר להחשיך בשביל שמירות פירות בשביל שאם יש בורגנין הע"כ דטעמא דמתני' לאו משום בורגנין אלא מטעמא דאין כאן איסור שבת [°] מצד המעשה עצמו כמ"ש וזהו גופיה טעם דברי שמואל בהך מימרא אחריתא דאמר אומר אדם לחבירו שמור לי פירות שבתחומך כו' דאין כאן איסור לגמרי דזהו ממש כטעם מתני' דהחשכה לשמור פירות כדאיתא שם [°] דזה תלוי בזה ועוד ראייה דאי תאמר דטעם היתר פירות תחומך הוא משום בורגנין כאידך דשמואל דמותר לומר לכרך פ' אני הולך קשה תרתי דשמואל ל"ל כיון דחד טעמא לתרווייהו וא"ת השתא נמי לפ"ד שהטעם לאו משום בורגנין מכ"ש קשה הך דשמואל בפירות תחומך ל"ל (°) דהא מצינו היתר אפי' ביש איסור שבת כגון באמירה לכרך פ' אני הולך למחר ומ"מ מותר כיון שיש היתר על ידי בורגנין (°) כ"ש היכא דאין צריך לבורגנין לק"מ דהא במסקנא אנן מפרשי' דברי אבא שאול שנתן כלל כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו הוא מכח דברי שמואל שאמר מימרא דפירות תחומין וה"ק לת"ק כיון דהיתר להחשיך הוא תלוי בהיתר אמירת פירות תחומך היה לך ליתן כלל בזה דאמירה והחשכה שוין וכ"מ לענין לפקח על עסקי מת וכלה דגם שם יש היתר בהחשכה כיון שיש היתר באמירה ושם בעסקי המת אין שום היתר בלא"ה כדאמרינן שם במימרא קמייתא דשמואל דפרכינן אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין כו' הא אחר נמי כיון שאם יש שם מחילות הוה היתר ומשנינן משכחת לה למיגז ליה גלימא

מגן אברהם

שלא הדליק עדיין ולא קבל שבת מ"מ אסור ליגע בו ולטלטלו עד מ"ש כיון שהודלק לשבת ע"כ (°) וקשה דבסי' תרע"ד כ' דמותר להדליק נר חנוכה מנר שבת וי"ל דהכא מיירי בבני ביתו שסומכין בהדלקתו ולכן אסורים ליגע (°) אע"פ שהתנו שלא לקבל שבת והתם מיירי באחרים שאינם בני בית עכ"ל (°) ול"נ דא"ז (°) לשיטתיה אזיל דקבלה בטעות שמה קבלה וא"כ הוקצה למצותו כדאיתא בשבת דף מ"ה וכיון שהוקצה לבעלים הוקצה לכל וכ"מ מדכתב כיון שהודלקה לשבת והא דאוסר ליגע דגזרינן שמא ישתמש בו (°) ובש"ל משמע בהדיא דאף שבני הבית אין סומכין בהדלקתו אסורין ליגע אותו נר ע"ש ובסי' תרע"ד מותר כיון ששניהם של מצוה הם א"נ י"ל (°) שלהבת אין בו ממש כדאיתא סוף ביצה גבי שלהבת של הקדש עמ"ש סי' רע"ט סס"א : כח שקבלו הקהל שבת . היינו אמירת ברכו לדידן (°) כמ"ש ססי' רס"א : כט אין בכך כלום . אע"ג דכה"ג מקרי התחיל באיסור (°) כמה שכת' ססי' תרכ"ה מ"מ הכא לא קפדי' כולי האי הואיל ואינו [°] אלא אומר' בעלמא (ת"ה שם) : ל מותר לומר. דהא אי בעי לא היה מקבל שבת עליו וכל שיש לו היתר מותר אמירה כמ"ש סי' ש"ז ס"ח : מי שלא תיקן מאכלו יש להמתין עם ברכו ואם הוא סמוך לב"ה אל ימתינו ומ"מ מוטב שיהיו שוגגין וכו' וזהו במקום רשות אבל בבית הכנסת לא (ס"ח סי' רס"ב) : לא וכ"ש במ"ש · פי' דהא בע"ש כבר קבל שבת וה"א לחזור אפ"ה שרי מטעם דאי בעי לא היה מקבלו כ"ש במ"ש דכל שעה ושעה אם רוצה מתפלל ומבדיל מכ"ש דמותר לומר :

התפלל

באר הגולה

בשם הגאונים ח ת"ה סי' ת' ובכתביו סי' קנ"ג שאלה בתשו' וכן הורו כמה גדולים ט מרדכי ספ"ב דשבת והגהות מיימוני פ"ה ושם בת"ה י שם בת"ה ובכתביו סי' קנ"ג כ רשב"א בשם התוספו' :

אשל אברהם

א] אין בכך כלום. ואף שידוע לו שלא יגמור אפילו חצי תפלה קודם ברכו כן משמע במ"א דלא כט"ז : וכן הסכים להיתר בס' אלי' רבה .

לבושי שרד

ס"ק כ"ז וקשה וכו'. לשון זה אינו דברי המג"א אלא העתיקו מספר א' וזהו בשיטת עכ"ל : שם (°) אע"פ שהתנו. לא היה צריך לזה דהא אפילו בלא תנאי מותרים אחר ב"ב במלאכה אפי' לדעה ראשונה דסעיף יו"ד כיון שהיה הקבלה בטעות וכמ"ש באות כ"ג וקמ"ל הא"ז דאפ"ה באותו נר אסורים ליגע. אלא דרבותא קאמר דאפי' התנו אסורים. ומסברא כת' כן דכיון דאפי' בלא תנאי מותרין במלאכה ואפ"ה אסורין ליגע באותו נר א"כ ה"ה בהתנו וק"ל : שם (°) ול"נ דא"ז לשיטתיה. המג"א מתרץ דטעם הא"ז לאו משום לאו דמלאכה בשבת אלא מדין הוקצה למצותו דאיתא אף בחול שאסור להנות ממנו וכמבואר לקמן סי' תרל"ח לענין סוכה ע"ש ואסר הא"ז נגיעה משום גזירה שמא ישתמש ומש"ה לא קשה מסי' תרע"ד משום דהתם שניהם של מצוה ולא חשיב הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ולא חשו ג"כ שמא ישתמש בדבר חול דלא רצו לבטל מצוה משום גזירה זו משא"כ בדבר שאינו מצוה גזר הא"ז נגיעה אטו הנאה : שם (°) לשיטתיה אזיל. משמע דר"ל דאזיל לשיטתיה דס"ל דגם בתפלה הוי קבלה כמו שביארתי באות כ"ו . וקשה דגם להב"י והד"מ יכול להיות כן דהא מודים דבהדלקה מיחשב קבלה וצ"ל דמ"ש דהא"ז אזיל לשיטתיה לאו בא לשלול דעת הב"י והד"מ אלא בא לומר דהא"ז לשיטתיה שעומד בשטת המרדכי שהם הי"א הראשונים שאותן שהדליקו אסורין משא"כ להרא"ש דס"ל דאף המדליק מותר בעשיית מלאכה א"כ לא הוקצה למצותו כלל וק"ל : שם ובש"ל משמע דגם מזה נסתר דברי הספר שהעתיק תחלה שאומר דלא אסר הכא אלא כ"ב שיוצאין וכו' : שם (°) שלהבת אין בו ממש. ולכן אע"פ שהוקצה למצותו רשאי להדליק ממנו ואין אסור רק הנאות אחרות וכמש"כ המ"א בסי' רע"ט סק"ב : ס"ק כ"ח כמ"ש ססי' רס"א (°) כוונתו למש"כ המג"א שם דאף שאומרים מזמור שיר וכו' מ"מ לא הוי קבלה עד ברכו ע"ש : שם (ס"ק כ"ט) (°) כמ"ש ססי' תרכ"ה. צ"ל דט"ס הוא וצ"ל בססי' רל"ב או רל"ה דשם מבואר דאף אם התחיל בהיתר כל שידע שימשוך עד שעת האיסור הוי כהתחיל באיסור וגם כאן ידע תחלה שבאמצע תפלתו יקבלו הצבור שבת : שם (°) אלא אומרה בעלמא. זהו דברי הת"ה וכן הסכים הב"י. אבל בכתבים כת' מהרא"י דאם ידע שלא יוכל לגמור הוי התחיל באיסור ולזה הסכים הט"ז סק"ב : הגה סי"ז וכ"ש במוצאי שבת עיין תשובת ב"ח סי' ק"י : ט"ז סק"ג (°) שמור לי פירות. הובא דין זה לקמן סי' ש"ז סעיף יו"ד והטעם כתבתי שם דכיון דבשליח ליכא כלל איסור שבת הכא מלתא כיון שהוא בתחו' הפירות ושמירת פירות מותר בשבת מש"ה אע"ג דאצל המשלח יש בזה איסור מצד שהפירות חוץ לתחומו ואינו יכול לילך לשם בשבת אין בזה איסור שבות דאמיר' דבתר שליח אזלי' ואין להקשות למה הוצרך שמואל לומר הא מילתא הא אפי' הוי אזלינן בתר משלח אפ"ה הוי שרי משום אידך דשמואל הובא בסי' ש"ז ס"ח דמותר לו' לחבירו לך עמי לכרך פלוני למחר כיון שיש לך היתר ע"י בורגנין ע"ש. לק"מ דסברא דבורגנין אין מועיל רק דעל ידי זה מותר לו' לחבירו שילך למחר ולא בשבת עצמו וכמ"ש שם במג"א ס"ק י"ב ושמואל קמשמע לן דהאומר לו שישמור פירות שבתחומו בשבת וק"ל : שם (°) מותר לו' לישראל חבירו. מה"ט גופי' דבתר השליח אזלינן והללו ליכא עדיין איסור שבת : שם (°) דאם יש שם בורגנין . באמת לפי דעת הר"ן דבתר משלח אזלינן. ואין הטעם רק משום בורגנין קשה מאי קמ"ל כמו שהקשתי באות ל"ט לכן הקשה הט"ז על הר"ן אח"כ . ועוד קשה על הר"ן דהא טעמא דבורגנין אין מועיל רק לו' לחבירו שילך למחר אבל לא בשבת הע"כ דטעמא דשמואל בפירות שבתחומך הוא משום דבתר שליח אזלינן וכהרשב"א : שם (°) דאי נימא גם למפרע מהני אמאי אמר שמואל שם מותר לו' וכו' כצ"ל : שם (°) שאם היו מחילות וכו' כלו' יכול לומר לחבירו הבא לי פירות למחר כיון שאם היו מחילות הי' יכול להביא בשבת כמו שאתה אומר שאם יש בורגנין הולך וכל היכא דמותר לומר לחבירו לעשות למחר מותר הוא עצמו להחשיך עליו וכדאמר אבא שאול במתניתין שם כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו : שם (°) אבל מחשיך הוא לשמור . ר"ל כיון דמותר להחשיך לשמור ש"מ דיכול לו' לחבירו בשבת שילך למחר לשמור פירותיו שמחוץ לתחום והיינו ע"כ מטעמא דבורגנין א"כ להביא פירות נמי : שם (°) ע"כ מותר להחשיך. ר"ל כיון דשמירת פירות עצמם אינו אסור וליכא כאן איסור רק מחמת שהפירות חוץ לתחום שלו מש"ה שפיר הוא זכאי באמירתו דיכול לו' לחבירו שבתחום הפירות שמור לי פירות שבתחומך כאידך דשמואל וא"צ כלל טעמא דבורגנין משא"כ להביא פירות שזה אסור אפילו למי שהוא בתחומין של הפירות מש"ה לא קשיא רק מחמת שחידש שמואל היתר דבורגנין : שם (°) נשתנה באמת טעמו. ר"ל דאע"ג דבלא שמואל הייתי אומר דאין הטעם דזכאי באמירתו מחמת בורגנין אלא משום שיכול לומר למי שהוא בתחום הפירות שמור לי משום דבתר שליח אזלינן . מ"מ אחר שחידש שמואל התיר' בורגנין נימא דטעמא דמתניתין נמי הוא משום דזכאי באמירתו לכל אדם לאמרן אפי' מי שאינו בתחומין מחמת טעמא דבורגנין אבל בזה שזכאי באמירתו רק למי שהוא בתחומין לא מקרי זכאי באמירתו שיהי' רשאי להחשיך : שם (°) מצד מעשה עצמו כמ"ש. ר"ל מצד שהם חוץ לתחום ולכן הוי שפיר זכאי באמירתו למי שהוא בתחום הפירות וכאידך דשמואל . וא"כ מוכח דטעמא דמתניתין וטעמא דאידך דשמואל דפירות שבתחומך הכל טעם אחד ולאו משום בורגנין אלא משום דבתר שליח אזלינן וכהרשב"א ודלא כהר"ן : שם (°) דזה תלוי בזה. ר"ל דכך אמר הש"ס שם דהא דאמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו קאי אהאי דשמואל דזכאי לו' שמור לי פירות ע"ש בש"ס ריש דף קנ"א ובפירש"י ממילא כיון שהוכיח תחלה דטעמא דמתניתין להחשיך לשמור אינו משום בורגנין א"כ גם טעמא דשמור פירות שבתחומך אינו משום בורגנין ובתשובתי סי' ר' האריכתי בביאור דברי הט"ז וכאן כתבתי לנקוט בקצרה הצורך לעורר דמשמעות לבד : שם (°) דהא מצינו היתר. ר"ל למה הוצרך להשמועינן דבתר שליח אזלינן הא אפי' אי הוי אזלינן בתר משלח הי' מותר מטעם בורגנין ולעיל אות ל"ט כתבתי תירץ ע"ז ול"ע קצת מדוע לא תירץ הט"ז כך : שם (°) כ"ש היכא דא"צ . ר"ל דשם בין לשליח בין למשלח אין היתר רק ע"י בורגנין מכ"ש כאן דא"צ היתר בורגנין רק למשלח ולא לשליח :

באר היטב

וכו' . עיין ט"ז שכתב דלא קי"ל כי"א אלו ולא כי"א שמביא אח"כ : (כא) שבת . דהיינו אמירת ברכו לדידן כמ"ש ס"ס רס"א : (כב) מלאכה . דהא אי בעי לא היה מקבל שבת עליו וכל

שערי תשובה

נשאה לבה בחכמה ע"ש וכן במח"ב הסכים לזה מטעם דכמה פוסקים ראשונים סוברים גם בטבילה לברך קודם ואף שנוהגים ע"פ בה"ג לברך אח"כ י"ל דהכי קיבלו דאף דבטלום לטבילותא טוב לברך בהיותו טהור אבל בזה טפי עדיף לברך ביו"ט קודם הדלקה ע"ש ועיין בשאלת יעב"ץ סי' ק"ז דמה שנוהגים לברך זמן בשעת הדלקת נר יו"ט אין לזה יסוד מיהו אין למחות בידם בהזקת היד ע"ש : (כג) מלאכה עבה"ט ועיין בב"י שדין זה מחלוקת הרשב"א בשם התוס' והר"ן ובש"ת פני יהושע הנדפס חלק יו"ד סי' ג' בסופו

הגהות רעק"א

הש"ס ס"ל הכי גם בהדלקה : סעיף ט"ו אלא יתפלל ערבית שתים . ול"ע אם בכה"ג מתפלל מנחה תחלה. כיון דעדיין יום הוא. ומשבצות זהב סי' ק"ח סק"ח. וכן בספר אשל אברהם כ' כאן ס"ק כ"ח דמשמע דמתפלל ערבית תחלה ואם היפך אפשר דיצא כיון דעדיין הוא יום : סעיף ט"ז מתחיל להתפלל מנחה. ולא ימתין להתפלל מנחה עד אחר ברכו בשביל עניית ברכו כמו שצריך לעשות בשאר ימים. כיון דאם יענה ברכו אינו יכול להתפלל מנחה עכ"ל מהרא"י. ואפשר דוקא להתחיל קודם. דעדיין אין חיוב עניית ברכו. וכן משמע להדיא בתה"ד שם והוא דלא קבל שבת עמהם כגון שלא היה בבהכ"נ ולא ענה ברכו משמע אם הוא בבהכ"נ מחויב לענות ברכו. אבל באגודה כ' פ"ב דשבת דאם בא לבהכ"נ כשאומרים ברכו לא יענה. ולפמ"ש לעיל סי"א בגליון דלמה דקיי"ל דבהדלקה יכול להתנות. ה"ה בברכו קודם תפלה. א"כ י"ל דצריך לענות ברכו ולהתנות שאינו מקבל שבת ויכול להתפלל מנחה מחוץ לבהכ"נ : סעיף י"ז מותר לומר לישראל חברו. ע' ת' פני יהושע חיו"ד ססי' י"ג :

ביאור הגר"א

ועמ"א ול"צ כו' : סט"ו אבל אם ענה כו'. מהא דטעה כו' וכמ"ש סי' ק"ח ס"ט : סט"ז הואיל והתחיל כו'. שבת ט' ב' ואם התחילו : בהיתר. תוס' שם מהא דסוכה ל"ח ע"ש. ואע"ג דכה"ג מיקרי התחיל באיסור כמ"ש בע"פ ק"ז ב' וע' רשב"ם שם ד"ה סוף סוף כאן לא מחמרינן כולי האי כו'. ועמ"א : סי"ז י"א שמי . קנ"א א' מותר לאדם כו' וכ"ש במ"ש מי כו'. דיש היתר אף לעצמו בהבדלה וכמ"ש שם ק"נ ב' מותר לאדם לומר כו' וע"ש תוס' ד"ה לכרך כו' :

סימן

מחצית השקל

טעם לדברי א"ז דא"ז לשיטתי' אזיל כמ"ש מ"א בשמו ס"ק שלפני זה : וכיון שהוקצ' לבעלים כו' כמ"ש מ"א ס"ס ש"ח והא דאסר ליגע הא קי"ל סי' ש"א ס"ג בהג"ה דמותר ליגע במוקצ' אם אינו מנדנדו ועיין סי' רס"ה ס"ק ד' : ובש"ל משמע להדיא כו' דלא כתי' א' שהביא מ"א ששניהם של מצוה ולכך הקילו ולא גזרו שמא ישתמש בו. ודע הא דגזרו כאן יותר בנגיע' שמא ישתמש מבשאר מוקצה היינו דמוקצ' דהכא אינו ידוע לכל דהא הרב"י כ' שלא ידע טעם הדבר כנ"ל: גבי שלהבת של הקדש ר"ל אע"ג דקיי"ל גחלת של הקדש מועלי' אבל שלהבת של הקדש ניהו דלכתחלה אין נהנים מדרבנן. מ"מ בדיעבד אם נהנה לא מועלים כיון דאין בו ממש. וא"כ ה"ה בנגיע' הכא דאינו אלא חומרא בעלמא גזרה שמא ישתמש בו הקילו אפי' לכתחלה : (ס"ק כט) אין בכך כו' אע"ג כו' בט"ז כ' בס"ק ב' דוקא שהי' סבר שיגמור קודם ברכו והם דברי ת"ה בפסקים ובכתבים. אבל בשו"ת ת"ה כ' אפי' היה יודע שלא יוכל לגמור קודם ברכו מ"מ מותר הואיל והתחיל בהיתר. וכ' הרב"י שיותר יש לסמוך על השו"ת ממ"ש בפסקי'. ועי"ש הטעם לכן העתיק מ"א דברי שו"ת : התחיל באיסור כמ"ש ס"ס תרל"ב כצ"ל שכ' רמ"א שם אם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו של נטילת לולב (זה מיקרי התחיל בהיתר) אפי' ביום א' של חג א"צ להפסיק בדאיכא שהות ביום עכ"ל רמ"א. משמע אבל אי ליכא שהות ביום דהיינו שימשוך הסעודה כל היום עד הלילה צריך להפסיק אע"ג דהתחיל בהיתר מ"מ כיון שידע שתמשך הסעודה כ"כ לא מיקרי התחיל בהיתר: וכ"מ מדברי רש"י שם בסוכה דף ל"ח וכ"מ מדברי רשב"ם בפסחים דף ק"ז ע"ב ע"ש ועיין במ"א ריש סי' תע"א : (ס"ק ל) מותר לומר כו' כמ"ש סי' ש"ז סעיף ח' כ' שם מותר לומר בשבת לכרך פלו' אני הולך למחר כיון שיש למצוא היתר שגם בשבת היה יכול לילך שם והיינו אם היה בורגנין (היינו צריף או בית קטן) מכאן עד אותו כרך וכ"א תוך ע' אמה ושירים של חבירו וגם בורגנין ראשון הוא תוך ע' אמה ושירים של עיר שיושב בה כל הבורגנין נחשבים כעבור' של העיר ובסוף בורגנין האחרון יש לו ע' אמה ושירים דהוא שיעור עבורה של עיר ומשם יש לו אלפים אמה אע"ג שעתה אין כאן בורגנין מ"מ מותר ה"ה הכא דהא אי לא קיבל שבת ה"ה הוא עצמו מותר במלאכ' והם דברי הרב"י ויישב כן קושית הר"ן על הרשב"א שהוא מרא דדינא דהכא ואייתי ראי' מסי' ש"ח סעיף י' והוא מימרא דשמואל שבת דף קנ"א מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך כו' אע"ג שהוא אינו יכול לילך לשמרן שהוא חוץ לתחומו מ"מ רשאי לומר כן לחבירו כיון דלחבירו הוא תוך התחום ולא יעשה חברו איסור ומזה למד הרשב"א ה"ה הכא כיון שחבירו עדיין לא קיבל שבת מותר לומר לו שיעשה לו מלאכ' כיון שזה לא קיבל שבת לא עביד אסורא והקשה עליו הר"ן דשאני התם דגם להאומר יש מציאת היתר לילך שם כגון אם היה בורגנין עד אותו מקום כנ"ל משא"כ הכא דהאומר לחברו לא משכחת התירא דהא כבר קיבל שבת ותי' הרב"י דגם הכא יש למצוא היתר אם לא היה מקבל שבת וכמ"ש מ"א אולם הב"ח וט"ז דחו תי' הרב"י דשאני הכא דהשתא דקיבל שבת שוב אין למצוא היתר שיהי' אומר מותר במלאכ' משא"כ במימרא דשמואל אע"ג דעתה ליכא בורגנין מ"מ יש למצוא היתר כגון אם גוי יבנה בשבת בורגנין. לכן תי' קושי' הר"ן דהרשב"א ס"ל דע"כ טעמו דשמואל לאו משום בורגנין אלא כיון דחברו אינו עושה איסור רשאי לומר שישמור לו וע"ש הוכחתם. ולענ"ד יש נ"מ לדינא לטעם הרב"י ומ"א אם הוא בעיר שהקהל או רובם קיבלו שבת וגם הוא קיבל עמהם אסור לומר לחברו שהולך לבה"כ אחרים ושם באותו בה"כ עדיין לא קבלו שבת וגם הוא לא קיבל שבת אפ"ה אותו אדם שמבה"כ אחרת שקבלו שבת אסור לומר לו שיעשה לו מלאכה דלא שייך לומר לו אי בעי לא קיבל שבת הא בע"כ נגרר אחר הרוב משא"כ לב"ח וט"ז גם כה"ג שרי דהא אין הטעם כלל משום שאפשר למצוא היתר גם להאומר אלא כיון שחברו אינו עושה איסור רשאי לצוות לו ומ"מ אני מסתפק דאפשר גם להרב"י גם כה"ג שרי דאולי אפשר לומר אי בעי לא היה הצבור מקבלים שבת אבל זו סברא דחוקה דעכ"פ לאו בדידי' תליא מלתא : מי שלא תיקן כו' אבל בבה"כ לא אפשר הטעם אולי ברוב עם א"א שלא ימצאו אנשים הגונים שישמעו ויקבלו דבריו וגם הם יכריחו אחרים לקבל

דבריו

לב התפלל והבדיל. בתפלה (°) כמ"ש סי' רצ"ט : לג ומותר ליהנות . ול"ד להעושים ב' ימים יה"כ שאסורים לאכול בלילה מה שבישל אחר ביום דהתם לפי דעתם שמסתפקין שמא היום יה"כ א"כ המלאכה הזאת נעשית באיסור דאסור לכל ישראל לעשות מלאכה אבל הכא הוא יודע שכבר עבר שבת רק שהוא לא הבדיל ול"ד למי שלא הכין ע"ת דצריך להקנות קמחו לאחרים אבל אחרים אסורי' לאפות קמחו דש"ה דקמחו נאסר דקנסוהו (ד"מ) וכ"כ בתשובה וכ"פ הב"ח דלא כלבוש דאוסר אא"כ בירך והסיח דעתו מהשבת לא ידעתי מה מועיל ברכת המזון למלאכה (°) וזה פשוט דאם אמר המבדיל וכו' הכל שרי כמ"ש ססי' רצ"ט אך צ"ע אם יכול אח"כ לו' רצה בב"ה די"ל דוקא כשהתפלל תפילת חול לא יאמר רצה אבל כשאמר המבדיל לחוד רשאי לומר רצה ועמ"ש סי' ער"א וס"ס קפ"ח :

רסד א אסור להשתמש . אפי' תשמיש (°) שאין צריך עיון (°) שמא יטה ועסי' ער"ה : ב מותר להשתמ'. אפי' הנרו' עומדי' בחדר אחר דכיון שיש (°) במקום אחר נר כשר יזכור ולא יטה גםבמקומות אחרים (שם) : ג בלא נר. כגון למשוך יין מן המרתף (שם): ד בדיעבד. ונ"ל דאם יש (°) נר א' כשר ועומד אצלו נר פסול מותר להשתמש דלא יהא אלא נר אחד בלחוד וכמ"ש סי' רע"ו ואע"ג שהב"ח מחמיר בזה לטעמיה אזיל שכתב בסי' הרע"ג דאין היתר בשמש אלא נרות חנוכה ע"ש אבל לדידן פשיטא דשרי :

נתכוין

מותר לומר לחברו ישראל שכבר **לב** התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו **לג** ומותר ליהנות ולאכול (כג) ממלאכתו כן נ"ל :

רסד דיני הפתילה והשמן ובו י סעיפים :

א א אין עושין פתילה לנר של שבת ב בין נר שעל השלחן בין כל נר שמדליק בבית (א) ג מדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרך סביביו והשלהבת קופצת כגון צמר ושער וכיוצא בהם אלא ד מדבר שהאור נתלה בו כגון פשתה נפוצה ובגד שש ה וצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן : הגה ואם הדליק בדברים האסורים **א** אסור להשתמש לאורו (תשובת הרשב"א סי' קע"ח) ויש אומרים דאם יש נר אחד מהדברים המותרים **ב** מותר להשתמש (א) לאור האחרים וכן דבר שאפשר **ג** בלא (ג) נר מותר לעשות אפי' אצל נרות האחרים ולצורך שבת יש להקל **ד** בדיעבד (הגהות מרדכי פ"ק ופ"ב דשבת):

ב (ב) ו כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין

גלימא שבזה אין מועיל היתר מחילות דהוא כמו היתר בורגנין וא"כ שפיר מיתרצי דברי שמואל שהוצרך לומר מימרא דפירות תחומך כדי לגלות לנו דכאן לא מיירי בהיתר ע"י בורגנין ומינה ילוף היתר דמת וכלה דלא מיירי בערך שיש היתר בלא"ה :

ולפי"ז שפיר יליף הרשב"א כשם שכאן בפירות תחומך אין אנו צריכין להיתר בורגנין אלא מותר מכח דאין כאן איסור לגמרי כיון שלחבירו מותר ואין עליו איסור שבת ע"כ מותר לזה האמירה שישמור פירותיו ה"כ בזה שקיבל עליו שבת קודם חשיכה אין עליו איסור אמירה לחבירו שהוא מותר לגמרי דלא נאסר אמירה אלא בדבר שהוא שוה לכל אדם מישראל ועלו דברי הרשב"א כהוגן ולכך הביאו בש"ע דבריו להלכה ותו דגם הר"ן לא נחלק פי' אלא הדין עליו אלא שכתב שאין הנדון דומ' לראייה וכ"כ בש"ד שדומה ממש : ועתה נדון במחלוקת דבתראי דהרב רמ"א יליף מדברי רשב"א דלעיל דה"ה כמ"ש אם אחד המשיך סעודתו עד הלילה שמותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה וליהנות ממנו ורמ"י חולק עליו וז"ל אבל ל"נ דאין דומה עיולי שבתא לאפוקי שבתא דבעיולי שבתא הדבר תלוי בנדרו וקיבלו עליו קדושת שבת ונוכל לומר שזה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו ביום השבת והוא ממשיך בקדושתו בלילה כל האיסורים נמשכים עמו כו' וכל זמן שלא בירך ב"ה הרי קדושת שבת עליו: ולנלע"ד עיקר כדעת מהרמ"א ומהרמ"י לא עיין כל הצורך בזה דאיהו חושב דהיתר של הרשב"א בע"ש קודם חשיכה הוא מטעם שזה מקבל לא קיבל עליו לאסור על עצמו מלאכת חבירו וכ"כ הוא שם בהדיא בתחלת סי"ז וז"ל שאע"פ שקיבל עליו השבת להוסיף מחול על הקודש מ"מ לא אסר אלא מלאכת עצמו אבל מלאכת חבירו לא אסר עליו עכ"ל הרי שתלה ההיתר מחמת שלא קיבל עליו מלאכת חבירו וזה אינו דא"כ אין לו שייכות להסיא דהרשב"א דיליף ליה מגמ' דפירות תחומך דשם הוי שבת גמור ואפילו הכי מותר מטעם (°) כיון שאין האיסור שוה לכל וה"ה נמי בזה. וראיתי בדפוס חדש של ספר לבוש החור שפירש הרב רמ"י בתשובה שפי' דברי הרשב"א באופן זה כי היכי דפירות תחומך מותר כיון שיש היתר ע"י בורגנין ה"כ יש כאן היתר בקבלת שבת דאלו בעי לא היה מקבל עליו שבת וזה כפי' ב"י שהבאתיו בתחלת הפסק הזה וכבר דחינו אותו שם והגהי מוסיף עוד עכשיו דאלו יליף לה מטעם בורגנין אמאי יליף לה הרשב"א ממימרא דשמואל השנית שאמר דין פירות תחומך ולא יליף לה ממימרא הקודמת הרבה דהיינו מה שאמרו מותר לומ' לכרך פ' אני הולך כו' ושם מבואר כפי' הטעם משום בורגנין ומ"ע שביק ליה הרשב"א ויליף ממימרא אחריתא המאוחרת ולא הוזכר שם טעם בורגנין כלל ואדרב' מוכח דלא הוה טעמה כן וכמ"ש תחלה בהוכחה ברורה : והנה איך שיהיה אין מקום לאיסור דאם תפרש טעם הרשב"א כמ"ש מהרמ"י בספרו דמותר מטעם שלא קיבל עליו כלל מלאכת חבירו ק' דהרשב"א לא נתכוין לזה דאין לזה דמיון דהסיא דפירות תחומך אלא ודאי כך טעמא בדותא היא והטעם השני כיון שאם היה רוצה לא היה מקבל עליו כלל התוס' כמ"ש הרב בתשובה שם . א"כ כ"ש במ"ש שאם היה רוצה היה מבדיל דזה עדיף מקבלת שבת דהתם אין בידו לתקן עכשיו וכאן יש בידו גם עכשיו לתקן ולו' המבדיל אבל האמת הברור שניהם אינם אמת אלא הטעם הוא דלאיסור אמירה לא נאסר אפילו בשבת גמור רק באם הוא אסור לכל ישראל משא"כ באם מותר לזה בשבת ה"כ מותר גם להב' לו' לעשותו ממילא הוי כן בעיולי שבתא וכ"ש באפוקי שבתא וכמ"ש ומש"ה לא זכר הרשב"א מ"ש דק"ו הוא ומ"ש הרב רמ"י דקדושת שבת נמשכת ממילא עליו הוא דבר בלתי מתקיים כלל לפע"ד ואדרבא בגמרא פרק שואל דף ק"ל לא מוכח כן דהו' התם משום דאב"י אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל משמע איסורא בעלמא היכא אבל לא קדושת שבת ממש וכן פירש"י אח"כ שם במה דאית' א"ל ר' אבא לרב אשי במערבא אמרי' הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדינן צורכין ופירש"י שאמירה זו ללות את המלך להיכרא בעלמא ואע"ג דלא אבדיל עדיין בתפילה ומוכח נ"כ התם דע"י אחרים מותר לעשות חפציו מדאמר אסור לו לאדם כו' משמע דוקא בעצמו וזה פשוט אלא שהרב רמ"י כתב דכיון שלא בירך ב"ה לא הסיח דעתו מן השבת ואינו נכון לפי ע"ד וראיה מדמלינו בב"י בא"ח סי' קפ"ח לענין אם נמשכה סעודת ע"ש עד הלילה שהרא"ש כתב שאין לומ' רלה מ"ד אמי שבכה לו' מנחה של שבת ומתפלל בלילה שתים של חול אע"פ שנתחייב בשבת תפלה זו ואחר כך מביא הג"ה ש"ל רלה ומביא תירץ בשם תשובה אשכנזית על הסיא דתפלת מנחה שהביא הרא"ש ממנה דשאני תפלה כיון דהזמן עבר ואינו מתפלל אלא לתשלומין והילך יתפלל שבת אבל ב"ה אתי על סעודה שסעד בשבת וכיון דאכתי לא לי ערבית של חול צריך להזכיר מעין המאורע בב"ה הרי לפניך דלא אמר לו' רלה בשביל שעדיין קדושת שבת עליו עכשיו כל זמן שלא הסיח דעתו ממנו אלא כיון שתחילה סעד בשבת יש לברך עכשיו על התחלת הסעודה אבל לא על מה שסועד עכשיו בלילה תדע לך דהא' אקרי בה' שהתחיל לאכול בלילה קודם שהתפלל פשוט שאין לו לו' רלה כיון דאין כאן התחלת סעודה ביום ע"כ אין מקום לו' כיון דלא בירך ב"ה עדיין שבת עליו ומ"ש רמ"י ראיה ממי שעושה ב' ימים יה"כ דאסור בשני אפי' מי שאינו עושה ב' ימים אסור לבשל לזה שאני התם דזה המחמיר הוא רוצה לצאת ידי ספק דשמא עיקר י"כ למחר ונמצא דהשני הוא עושה באיסור לפי סברתו של זה משא"כ כאן דהאחר עוש' בהיתר גמור כיון דלילה הוא מותר אף לזה שלא הבדיל עדיין וזה הקשו כבר על רמ"י כמ"ש שם בתשובה שלו אלא שתי' דהתם לאו משום ספיקא דיומא מדיש לו היתר על נדרו בזה אלא ודאי משום גדר חסידות הוא דהא אנן בקיאין בקביעא דירחא ודבריו תמוהים מאוד דהא בכל ב' י"ט של גליות לא סמכינן אסך בקיאות משום שמא ישכח הבקיאות כמו שלחו מתם ריש ביצה אלא שבי"כ מכח שא"א לעמוד לרוב הצבור בכך סמכינן אעיקר הדין כמ"ש רמ"י גופי' בסי' תרכ"ד אלא שקצת חסידים מחמירים ועושים בי"כ כמו בשאר י"ט ונמצא לדידהו הוי ב' ימים של י"כ כמו בשאר י"ט ממש : **אחר** כותבי זה כמה שנים מצאתי גם למו"ח ז"ל שמתיר כדעת רמ"א וכ' ג"כ קצת מהדברים שזכרתי :

רסד (א) מדבר שאין האור נאחז כו' . הטעם בפסול בפתילות ושמנים שאין מאירין יפה וחיישי' שמא יטה הכלי שיבוא השמן שבתוכו אל הפתילה וידלוק יפה : (ב) כרך דבר כו' . בטור כתב תחילה (°) פירש"י אם כוון להדליק אסור כו' ואח"כ פי' הרי"ף והרא"ש והטעם שתלוי בכוונתו וכו'

א שבת כ' ב טור והרא"ש והמרדכי ורוב הפוסקים וכל גדולי צרפת ג שם כ"א ד שם כ' ה תוספות שם כ"ז ורא"ש בריש פרק ב' והר"ן שם והרמב"ם בפרק ה' ושאר פוסקים ו שם

נתיב חיים

רסד (°) מ"א ס"ק א' שמא יטה . נ"ב וקשה א"כ לדבריו שמעי' תשמיש עראי דאסור מהא דרב פתילות ושמנים שאמרו אין מדליקין וכו' קא סבר אסור להשתמש ואי בתשמי' עראי שייך נמי שמא יטה א"כ מאי מהני דאסור להשתמש לאורה מ"מ תשמיש עראי מותר להשתמש בנר חנוכה כמו שהוכיח הרא"ש בפ"ב דשבת סי' ו' ע"ש ניחוש שמא יטה אלא ע"כ צ"ל דבתשמיש עראי לא חיישי' לשמא יטה : (°) ס"ק ב' במקום אחר נר כשר . נ"ב וקשה מהא דאמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת אמר רבא מ"ט קא סבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה וחיישי' שמא יטה ולדבריו המאי ניחוש שמא יטה כלא יש לו נר שבת מדבר המותר בשלמא לפי' תוס' ניחא כיון דעומד נ"ח על פתח החצר חיישי' שמא יטה אבל לפרש"י והרא"ש דס"ל דא"צ להניחו על פתח החצר ודאי קשה . אע"כ לא ס"ל הך דינא רק כשעומד בחדר א' :

לבושי שרד

שם (°) כיון שאין האיסור שוה . לישנא בעלמא הוא ועיקר הכוונה כיון שאין איסור על השליח והכן בתר שליח אזלינן: מג"א ס"ק ל"ב (°) כמש"כ סי' רצ"ט ר"ל דמבואר שם בסוף הסי' דאף שלא הבדיל על הכוס מותר במלאכה אע"כ דמש"כ רמ"א והבדיל היינו בתפלה : ס"ק ל"ג (°) וזה פשוט. הוא עניין בפ"ע ור"ל דאפילו הלבוש מודה דאם המשלח אמר המבדיל אף שלא בירך ולא התפלל שרי וכמ"ש ססי' רצ"ט דהוא עצמו מותר במלאכה : **רסד** ט"ז סק"ב (°) פי' רש"י אם כיון. לשון הטור אם כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו אם כיון להדליק אסור להקפות מותר . ופירש"י להקפות שלא כרכו סביבו אלא כהן דבר פסול תחת הפתיל' שתהא לפה ולא תטבע בשמן ורב אלפס פי' אפילו כרכו סביבו שרי וכן פי' א"א ז"ל והטעם שתלוי בכוונתו שאינו אסור אלא דילמא מדליק בעיניה כו' אבל כשאינו מכוין רק לעבות ליכא למיגזר עכ"ל . ופשוט דמה בסיים והטעם שתלוי בכוונתו קאי על פי' הרי"ף והרא"ש אבל לרש"י בלהקפות אינו מדליקו כלל : מג"א סק"א (°) שאין צ"ע. דאלו בדבר שצ"ע אסור לעשות בשבת לאור הנר אפי' בנר יפה כבסי' ער"ה : סק"ד (°) נר אחד כשר . אין כוונתו דמותר להדליק נר כשר עם פסול אלא כת' דאם יש כו' מותר להשתמש משמע שלא התיר אלא בדיעב' אם כבר הדליק וכן הראיה מסי' רע"ו משם לא מוכח אלא דיעבד והראי' מהשמש אע"ג דקצת משמע בסי' הרע"ג דשרי לכתחלה למיעבד שמש ולהשתמש לאורו מ"מ לתא דשבת שמא יטה חשיב טפי וקשה כיון דלא התיר המ"א אלא דיעבד הרי רמ"א מתיר טפי בדיעבד אפילו בחדר אחר. ואולי משום דכת' רמ"א ולצורך שבת כו' כוונתו דוקא מה שהוא לצורך שבת התירו בדיעבד ע"ז כת' המג"א דבכה"ג אפי' אין בו כ"כ צורך שבת שרי :

חתם סופר

ע"ב : שם ס"ק ל"ג לא ידעתי מה. נ"ב המעיין בפנים (יראה) בהגהת הלבוש יראה שהרגיש בכל חדברים וסברתו נכונה דהרשב"א יליף מתחומין שהוא בעצמו יכול לילך ע"י בורגנין וה"ה בע"ש שהרי יכול להתיר נדרו במה שקדם לקבל שבת

שערי תשובה

בסופו כת' שזה תלוי במחלוקת הפוסקים לענין שלד"ע אם בעינן שליח בר חיובא ע"ש ומ"ש ע"ז בספר **בית מאיר** באה"ע סי' ה' : (כג) ממלאכתו עבה"ט ועיין בתשו' ב"ח סי' ק"י שכת' המיקל כרמ"א שהוא **כהרשב"א** לא הפסיד והמחמיר כהר"ן קדוש יאמר לו ותע"ב גם הר"ן לא נחלק אלא באמירה אבל אם חבירו **עשה** מעצמו מותר לאותו שמשכה סעודתו להנות ממנו אליבא דכ"ע ע"ש ועיין בשו"ת מים רבים סי' ל"ב **בשם** הרב מהר"י אשכנזי שהסכים כלבוש מחמת הירושלמי שהביא הרשב"א סי' תשכ"ט ע"ש ובבר"י כת' שאין הכרח ועיקר כדברי מור"ם ע"ש : בש"ע

באר היטב

שיש לו היתר מותר אמירה כמ"ש סי' ש"ז ס"ח : (כג) ממלאכתו . וכ"כ בתשובתו . וכ"פ הב"ח דלא כלבוש דאוסר אא"כ בירך והסיח דעתו מהשבת . ולא ידעתי מה מועיל בה"מ למלאכה מ"א וכן פסק הט"ז בתשובו' באורך ע"ש ועיין יד אהרן מ"ש על הט"ז . ובתשובת זרע אברהם חא"ח סי"ט . וזה פשוט דאם אמר המבדיל וכו' הכל שרי כמ"ש סי' רצ"ט סעיף יו"ד . אך צ"ע אם יוכל אח"כ לומר רצה בבה"מ די"ל דוקא כשמתפלל תפלת חול לא יאמר רצה אבל כשאומר המבדיל לחוד רשאי לומר רצה עמ"ש ס"ס קפ"ח : רסד (א) האחרים . אפי' הנרות עומדים בחדר אחר דכיון שיש במקום א' נר כשר יזכור ולא יטה גם במקומות אחרים : (ג) נר .

הגהות רעק"א

סי' רסד מג"א ס"ק ד' לטעמי' אזיל. לכאור' אינו דומה דהתם כיון דאסור ליהנות מנר חנוכה אף דיש עוד נר אחר . מ"מ הוא נהנה מנר חנוכה מחמת תוס' אורה. אבל כיון דבנר כשר לחוד היה מותר להשתמש תשמיש קל ולא חיישי' דיטה

ביאור הגר"א

סי' רסד ס"א בין נר כו' בין. מדאמרי' שם כ"א פתילות ושמנים כו' : כגון צמר ושער. שם בגמ' תנא כו' ונקט הרמב"ם היותר גרועים לדמיון : כגון **פשתה.** שם כ"ז ב' : **נפוצה.** שם כ' ב' : ובבגד **שש.** כ"א א' : וצמר גפן כו'. דלא כרש"י שכ' שהן יולאין מן העץ וראיה ממנחות קנבוס ולוף אסרה כו' ומברכות מ"ס כל היכא כו' :

ואם הדליק. כמש"ל רס"ה ס"א ואם לא כו' : וי"א **דאם.** מדאמרי' שם כ"א פתילות ושמנים כו' מ"ט כו' ואסור להשתמש לאורה ושם אמר רבא וצריך נר וכו' ולמדו מכאן דכל שיש נר אחד אצלם מותר להשתמש לאורם וכמ"ש בסי' תרע"ג ס"א **ואפ"ה** מותר להדליק בפתילות ושמנים שאין כו'. אבל לפרש"י שם דמשום היכר לא מ' מידי וטעמו של רש"י דהא רבא ס"ל דמותר להשתמש לאורה והא דאמר רבא פשיטא לי נר ביתו כו' משום דנ"ח מדליה מבחוץ . וגם ר"ן מפרש משום היכר אע"ג דס"ל דרבא אוסר להשתמש לאורה כמ' הרשב"א כ' דמניחה על שולחנו ע"כ משתמש לאורה וצריך נר אחר משום היכר. וע"ל סי' תרע"ג ס"א ונוהגים לעשות כו'. אבל לדעת רש"י ור"ן לא מהני : וכן דבר . שם אסור להרצות כו' והקשו ל"ל לאשמועינן

חכמת שלמה

סי' רס"ד סעיף א' אין עושין פתילה לנר של שבת . נ"ב והנה אם מהני שיהיו שניהם אוכלים בנר כזה או משתמשין שאר שימוש בנר כזה עיין בט"ז הלכות חנוכה סי' תרע"ג ס"ק ד' מ"ש דבזה **לא** מהני שנים ע"ש ודו"ק היטב : שם סעיף ג' וכן אין מדליקין בעיטרן וכו' . עיימ"ש בזה בחיבורי על **או"ח** משנת תר"ד מהלכות חנוכה סי' תרע"ג . וקשה לי למה נתן הש"ס הטעם במשנה מפני כבוד השבת **שיניחנה** ויצא ומכ"ש לרבנן למה מתירין לנכרי והרי מבואר במשנה דאין מדליקין בשמן שריפה בשבת ומפרשי רבה ואביי הטעם מכח כיון דמצוה לשרפו חיישינן שמא יטה ופירש"י כדי למהר לשרפו **א"כ** ה"נ כיון דריחו רע ניחוש שמא יטה כדי לשרפו מהר מפני הריח רע ולמה לא ניחוש בזה שמא יטה **וצע"ג** בזה ודו"ק היטב: שם סעיף ד' אפילו נתן מעט שמן זית בשמנים וכו'. נ"ב עיין בחיבורי על **או"ח משנת** תר"ט בחידושי לה"פ סי' תנ"ג ממה ששייך לסעיף זה ומה שיש לתמוה על הפרי מגדים ע"ש **בחיבורי** ודו"ק :

מחצית השקל

דבריו : (ס"ק לב) התפלל והבדיל בתפלה. ר"ל שלא תטעה מ"ש בש"ע והבדיל על הכוס דו"א דהא סתם בסי' **רל"ט** דלא כרמב"ם דאוסר במלאכ' עד שיבדיל על הכוס אלא סגי כשהבדיל בתפלה ומותר לעשות מלאכה : **(ס"ק לג)** ומותר כו' שלא הכין עירוב תבשילין כמ"ש לקמן סי' תקכ"ז סעיף כ' : דקנסוהו אבל הכא ל"ש למקנס **דלא כלבוש.** דפוסק בע"ש מותר כמ"ש בש"ע אבל במוצאי שבת ס"ל דאין היתר אא"כ בירך בהמ"ז : אך צ"ע **כו'** וס"ס קפ"ח דמבואר שם דאם התחיל לאכול בשבת ונמשך הסעודה עד תוך הלילה אפ"ה מזכיר רלה בבהמ"ז **דהולכים** אחר תחלת הסעודה שהיתה בשבת וכתב מ"א שם דאם התפלל ערבית תוך הסעודה שוב לא יזכיר רלה **בברכת** המזון כיון דכבר עשאו חול לכן נסתפק אם לא התפלל רק אמר המבדיל תוך הסעודה אי יזכיר רלה בבהמ"ז: **סי' רסד** (ס"ק א) אסור כו' שאין צריך עיון כו' ועיין סי' רע"ה דשם מבואר דאפי' שמן כשר אסור לשמש נגדו דבר הצריך עיון ע"כ כאן מיירי אפי' דבר שא"צ עיון והט"ז לקמן סי' תרע"ג ס"ק ג' כ' אע"ג **דבפתיל' כשר'** כ' לקמן סי' רפ"ה אי איכא אחר עמו מותר אבל כשהפתיל' או השמן פסול ל"מ כשאחר עמו: **(ס"ק ג)** בלא נר כגון למשוך יין לרבותא נקטינן דהא גם למשיכת יין צריך נר וכמו שכ' מ"א סי' רס"ג ס"ק **ס"ו** בשם מהרי"ל דהדלקת נר במרתף לצורך משיכ' יין הוי צורך אכילה ורשאי לברך עליו מ"מ אין בו צורך כ"כ **דניחוש** שמא יטה ועיין בספר א"ר : (ס"ק ד) בדיעבד וכ"ל דאם יש כו' ר"ל דרמ"א לא רצה לסמוך להתיר אם יש נר כשר אלא כשנר הכשר אינו עומד אצל נר הפסול אלא הוא באותו חדר או בחדר אחר לכן לא התירו **רמ"א** כי אם לעת הצורך אבל אם הנר כשר עומד אצל הפסול אפי' ליכא צורך מותר וכמ"ש סי' רע"ו גוי שהדליק נר לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו אבל אם היה לישראל כבר נר דולק מותר להשתמש נגד נר גוי כ"ז שנר ישראל דולק דזה לא מקרי נהנה מנר גוי כיון דא"ל בלאו הכי נר שלו ואע"ג דע"י נר גוי נתוסף אור' וה"ה הכא: לטעמיה אזיל כו' דאין היתר בשמש אלא נר חנוכה אבל לדידן פשיט' דשרי לפי פשיט' נתכוין **דהב"ח** ס"ל דאע"ג דשמש עומד אצל נר חנוכה מ"מ אסור להשתמש אלא נ"ח אע"ג דא"ל נר אחר דהיינו שמש **מ"מ** נקרא הנאה במה שמשתמש אצל נ"ח וה"ה הכא משא"כ לדידן דס"ל דמותר להשתמש אצל נ"ח כשיש **שמש** ה"ה הכא דשרי אבל זה ליתא אדרבא רמ"א כתב לקמן סימן תרע"ג וזה לשונו ויש לעשותו (ר"ל שמש) **יותר** ארוך משאר נרות שאם בא להשתמש ישתמש לאותו נר עכ"ל מזה משמע אע"ג דאיכא שמש מודה רמ"א דאסור להשתמש נגד נ"ח וכ"כ מ"א שם ס"ק ד' בשם מלחמות ה' וז"ל מ"מ אסור להשתמש אצלן דהרואה אומר לצורכו הוא דאדליק כלם לפעמים כו' עכ"ל וגם אין דמיון נ"ח לכאן דהתם הטעם דהרואה אומר לצורכו הדליקן כנ"ל בשם מלחמות אבל בשבת ל"ש ה"ט דהא בשבת מותר להשתמש לאורו וכמ"ש מ"א כה"ג לעיל בסי' רס"ג ס"ק כ"ב. אלא לשון מ"א קצת מגומגם כוונתו לענין אחר. שהב"ח לקמן כתב על מ"ש בת"ה הובא שם בבית יוסף . נתערב נר אחד של חנוכה בשני שמשים דאינו בטל ברוב דה"ל דבר שבמנין ופסקו שם בש"ע. וכתב ע"ז רמ"א אם מדליק שני נירות דידוע שנר א' מהן של היתר דהא לא נתערב כ"א נר א' של חנוכה אם כן דולק ודאי א' של היתר ומותר להשתמש לאורן (ור"ל דאע"ג דאפי' יש שמש מ"מ אסור להשתמש אצל נ"ח כנ"ל. היינו משום שלא יאמרו לצורכו הדליקן כנ"ל. וזהו כשדולקים בזמן מצותן לשם מצו' משא"כ בנדון זה שאין דולקים לשם מצוה ובאמת לצרכו הדליקן) והב"ח שם חולק על דין זה ואסר כה"ג וכ' דלא כרמ"א ע"ש . ולדין זה נתכוין מ"א. והואיל והמעשה בת"ה היה בשמש כנ"ל נקט מ"א ג"כ שמש ומ"מ הלשון אינו מדוקדק. אולם בס' ת"ש הקשה על מ"א מדברי התוס' דף כ"ז ע"א ד"ה ר"י כו' שהקשו אהא דאמרי' שם דאין מדליקים בעטרן מפני שריחו רע כו' ת"ל הא ר"י ס"ל דכל היוצא מן העץ אין מדליקין

בו אם נתכוין להעבות (פי' לעשותה עבה) הפתילה ז כדי להוסיף אורה אסור ואם ה נתכוין (ג) להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מותר ו ומטעם זה מותר לכרוך דבר שמדליקין בו על גבי גמי או קש כדי ליתן הפתילה בעששית: הגה נותנין גרגיר של מלח וגרים של פול על פי הנר בערב שבת כדי שיהא דולק יפה בשבת (מיימוני פ"ה וטור):

ג א אין מדליקין נר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה ולפיכך °אין מדליקין בזפת ולא ז (ד) בשעוה ולא בשמן העשוי ח מצמר גפן ולא באליה ולא בחלב וכן ט אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע ט ויניחנו (ה) ויצא ולא בצרי מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה:

ד (ג) י אפילו נתן מעט שמן זית בשמנים אלו שאינם נמשכים ואז נמשכים אין מדליקין (ו) בהם:

ה יא (ד) כחלב (ז) מהותך וקרבי דגים אין מדליקין בהם ואם נתן בהם מעט מאחת מהשמנים שמדליקין בהם מותר להדליק בהם:

ו ל שאר כל השמנים חוץ מאלו מדליקין בהם נ ומכל מקום יב שמן זית מצוה מן (ח) המובחר:

ז יג (ה) י כרך (ט) זפת או שעוה או חלב סביב הפתילה מדליקים בהם:

ח ס המדליק צריך שידליק יד רוב מה (י) שיוצא מן הפתילה מהנר:

ט ע אין צריך להבהב הפתילה (פי' ענין הבהוב יפול על דבר שאינו נשרף לגמרי וגם לא קיים לגמרי. אל תאכלו ממנו נא תרגום יונתן מהבהב): הגה טו ומ"מ נהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהיה מחורכת ותאחוז בה האור יפה (טור):

י פ אין מדליקין טז (יא) בסמרטוטין אפילו מחורכין °עסי' ר"ה

אין

ט"ז מגן דוד

פו והקשה ב"י דהא לרש"י לא תליא מלתא בכוונתו מדסיים הרא"ש הטעם שתלוי בכוונתו לפי' הרי"ף (°) ש"מ דלרש"י אינו כן ולא דק בקושי' זו דודאי לרש"י תלוי ג"כ בכוונה שהרי עיקר הטעם לאיסור משום שמא ידליק באיסור בעין בלא היתר וזה לא שייך אלא במתכוין להדליק אלא דפלוגת' בין רש"י לרי"ף היא בזה דלרש"י צריך הוכח' לעין כל היאך כוונת המדליק אם להדליק אם להקפות ע"כ פי' דלהקפות היינו מעשה אחר שאינו כורך לגמרי סביבו אלא מניחו תחתיו אבל הרי"ף פי' שגם להקפות הוא כורך ממש כמו בלהדליק ואין חילוק לעין הרואה אלא שבלב המדליק תלוי הדבר אם הוא להדליק או להקפו' וע"כ סיי' הרא"ש והטור הטעם שתלוי בכוונתו פי' שהוא המסור ללבו של המדליק בלי שום הוכח' לאחרים וכן הוא פי' דברי הרמב"ם שכ' כאן בש"ע כמו הרי"ף והרא"ש שזכרנו דהיינו אם כורך סביבו ונתכוין כדי להעבותו שידליק יפה אסור אבל אם כורך סביבו ונתכוין להקפות הפתיל' מותר ומ"ש הרב המגיד על פי' רמב"ם וכן פירש"י פירושו לענין דינא בזה דגם לרש"י הוה הדין אם נתכוין להוסיף אור אסור ולאפוקי מנוסחת הרי"ף בקצת ספרים וכן ברי"ף שבידינו דהא דלהקפו' מותר היינו להוסיף אור ע"ז אמר הרב המגיד וכן פירש"י אע"ג דלרש"י הוי פי' להקפות שאינו כורך כלל אלא מניחו תחת הפתילה הכשרה ובעי' דוקא הוכחה לזה שלא נתכוין להדליק כמ"ש בסמוך מ"מ לענין דין זה דבכורך כדי להוסיף אור אסור זה דעת הרי"ף באמת דלא כנ"ה שזכרנו ובכוונת הרמב"ם זהו כוונת הרב המגיד לפי ע"ד וא"כ אין מחלוקת (°) בין הרא"ש להרב המגיד בדעת הרי"ף ולא כב"י שכתב מחלוקת ביניהם: (ג) אפי' נתן כו'. גזיר' שמא לא יתן בהם שמן: (ד) חלב מהותך כו'. לפי עיקר הדין מותר בחלב מהותך לפי שנמשך אחר הפתיל' שפיר אלא דרבנן גזרו בו אטו שאינו מהותך וכשהוא בתערובות לא גזרו בו דס"ל גזיר' לגזיר'°) וא"ל הא גם בשאר פסולי' ס"ל גזירה לגזר' דשמני' פסולי' אפי' בלא תערובו' אין האיסו' אלא משום שמא יטה הא ל"ק דחדא גזיר' היא דבשע' שגזרו שלא להדליק בשמן פסול בכלל הי' בין בפ"ע בין עם תערובו' משא"כ בחלב מהותך שהוא גזיר' בפ"ע אטו שאינו מהותך ולא הי' בכלל שאר פסולי' כלל כנ"ל: (ה) כרך זפת כו' דלא אסרו אלא אם הזפת או שעוה מהותכים בכלי שאינן נמשכי' אחר הפתיל' אבל בזה נמשך שפיר עם °הפתיל' שבתוכו:

מגן אברהם

ה נתכוין להקשות. אפי' מדליק שניהם יחד דכשמכוין להקשות לא גזרי' שמא יטה: ו ומטעם זה. בב"י כ' דזה לכ"ע שרי כיון דגמי או קש לא חזי לפתילה בעינייהו ליכא למיגזר שמא ידליק בהן בעינייהו וא"כ אפי' נתכוין להעבות הפתיל' שרי: ז בשעוה. (°)פי' שיניחנו בנר ויניח הפתיל' בתוכ'. אין מדליקין בשמרי שמן (ש"ג): ח מצמר גפן. בגמ' יש עוד פירושי' על שמן קיק ודלנססטור והרב"י משום שאינם מצוים בינינו וכ"מ האריך ע"ז בהגס: ט ויניחנו ויצא. וחובה לאכול בשבת (°) אצל הנר (תוס') (°) עסס' רע"ג (°) ועוד יש ט"א בגמרא ובתוס' בצרי מפני שהוא נדבק בכותלי הבית ומבעיר הבית ומיישי' שיה' בהול על ממונו ויכבה ע"כ ומכאן יש ללמוד שלא לסתום התנור בעץ מטעם זה וכמה פעמים ראיתי שבאו לידי חילול שבת: י אין מדליקין. דגזרינן דלמא אתי לאדלוקי בעינייהו: יא חלב מהותך. מדסת' משמע דס"ל דהיינו (°) חלב מבושל כמ"ש רש"י ורמב"ם דלא כר"ן והוא נמשך אחר הפתיל' אלא דגזרי' דלמא אתי לאדלוקי בשאינו מהותך: יב שמן זית מצוה. ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשאר שמנים והן קודמין לשעוה כיון דיש אוסרין בשעו' ומ"מ נר שעוה קודם לנר חלב ועסי' תרע"ג (מט"מ ושל"ה) וב"ח כ' דאף הגאונים לא החמירו אלא בשעוה עם הפסולת אבל בשעוה שלנו לא דהא עינינו רואות שאורן גדול ע"כ (°) ועסי' ער"ה דיש מקילין יותר בנר הכרוך: יג כרך. אבל אם כרך שמן פסול ופתיל' פסולה יחד אסו' (טור ר"ן): יד רוב היוצא. וה"ה (°) בנר של שעו' צריך להדליק רוב היוצא (ש"ג). י"ט שחל להיות ע"ש אין מדליקין בפתילה בתחילתו' בגד שהיא ג' אצבעות על ג"א מלומלמי' דכיון דאדליק בה פורתא ה"ל שבר כלי ואסור להדליק בה כמ"ש בסימן תק"ח ס"ו וא"כ גדל הפתיל' מעי"ט דנתבטל מתור' כלי (גמ'): טו ומ"מ נהגו. ואף בנר הכרוך עושין כן: טז בסמרטוטין. נ"ל דהיינו בלאי בגד פשתן הנגסים דאלו בגד צמר אין מדליקים בו כלל כמ"ש ס"א ובלאי בגד פשתן מדליקין בו כדאי' ריש פ"ב בגמרא גבי בגדי כהונ' אלא נ"ל כמ"כ: אין מדליקין על השלחן בנר ישן של חרס (רש"ל פ"ה)(עסי' תרע"ג:

ויתחייב

מבטל

באר הגולה

כ"ח ז המגיד שם פ"ה לגירסת הרי"ף והרמב"ם שם ח שבת כ' וכ"א ע שבת כ"ד וכ"ה י שם כ"א בעיא ופשטה כ שם וכפירוש הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפ"ה ל שם פרק ד' וכחכמים מ שם בתוספות נ שם כ' וכפירוש רש"י והרי"ף ורא"ש ושאר פוסקים ס שם ע שם כ"ח וכרבי עקיבא פ ר"א בחלק ב' בשם

נתיב חיים

במ"א ס"ק ט' עססי' רס"ג ס"ט. בט"ז ס"ק ד' °) וא"ל הא גם. כ"ב נעלם ממנו מ"ש הרא"ש בפ' במה מדליקין סימן ב' ע"ש:

לבושי שרד

שם (°) ש"מ דלרש"י אינו כן. וא"כ לא הי' לו להטור לכתו' ברים דבריו אם כיון אלא כלשון הברייתא אם להדליק כיון דכת' גם לפירש"י ולדידיה לא תלי בכוונ' וע"ז תירץ דגם לפירש"י עיקר הטעם בלהדליק הוא משום כוונה דידיה דכיון דנתכוין שייך למיגזר ביה אלא דלרש"י צריך הוכחה לעין כל וכו': שם (°) בין הרא"ש להרב המגיד בדעת הרי"ף המעיין בב"י יראה שאינו עושה מחלוקת בין הרא"ש להה"מ אלא בדעת רש"י אבל בדעת הרי"ף שוים הם לכן נראה לגרוס בין הרא"ש להרב המגיד בדעת רש"י: מ"א סק"ז פי' שיניחנו בנר וכו'. בכלי שמשימין בו הפתילה נקרא נר אבל נר שעוה כעין שלנו מבואר בסעיף י"ג דשרי: סק"ט (°) אצל הנר עיין מש"כ בסי' רס"ג אות ט"ו: שם (°) ועוד יש טעם אחר בגמ' ובתוספות בצרי מפני וכו' כצ"ל: ס"ק י"א (°) חלב מבושל היינו שהמחו החלב על האור אז נמשך אחר הפתילה. אבל הר"ן אוסר בזה ולא התיר אלא בחלב מחוי ממעי הבהמה ועדיין לא נקרש: סקי"ב (°) וע"ש ער"ה. כוונתו דבסי' ער"ה מבואר דבנרות שלנו לא שייך כ"כ שמא יטה כיון שהם כרוכים על הפתילה א"כ יש להקדים נר של שעוה משאר שמנים רק שיהיו כרוכין כעין נרות שלנו: ס"ק י"ד בנר של שעוה. נראה דה"ה חלב ושאר הכרוכים וחדא נקט:

חתם סופר

משא"כ במ"ש קודם שבירך בהמ"ז לא יכול לומר המבדיל דמפסיד רצה שבבהמ"ז וא"כ אין שום מציאות שיבשל לעצמו באמצע סעודה שלישית וממילא אסור לו להנות ממלאכת חבירו ודברי הט"ז כבר דחאום בספר חמד משה ודבריו נכונים ע"ש. ומכל מקום אין אנו מוחין בהדלקת נר ע"י ישראל שאמר המבדיל אבל לא לאפות ולבשל בשביל זה דשייך שמא ירבה בשבילו וגם בלאו הכי נמי יש להחמיר במלאכה גמורה קודם הבדלה כמ"ש המג"א לקמן ס"ס רצ"ט ע"ש: בי' רס"ד במג"א ס"ק י"ב שמן זית עיין בסי' רמ"א ס"ק ז' מה שהביא שם המג"א והט"ז[מהגאון כ"ם]:

באר היטב

כגון למשוך יין מן המרתף: (ג) להקשות אפי' מדליק שניהם יחד דכשמכוין להקשות לא גזרינן שמא יטה: (ד) בשעוה. פי' שיניחנו בנר ויניח הפתיל' לתוכ'. אין מדליקין בשמרי שמן. ש"ג. ובחמא' יש להחמיר ליתן בתוכ' מעט שמן. אבל יש ליזהר להדליק בשמן דוקא כדאי' בספר חסידים שהאריך ימים בשביל זה. ועוד לפעמים נוטף מהחמא' למאכל בשר. ולפעמים מדליקין שומן אף שעדיין מלוכלך מהחמא' ועובר על לאו דבשר וחלב. ואם אין לו שמן כ' בתשב"ץ דישפוט אגוז לתוך החלב: (ה) ויצא. וחובה לאכול בשבת אצל הנר. עוד יש ט"א מפני שהוא נדבק בכותלי הבית ומבעיר הבית וחיישינן שמא יכבה ומכאן יש ללמוד שלא לסתום התנור בעץ מטעם זה וכמה פעמים ראיתי שבאו לחילול שבת עבור זה מ"א: (ו) בהם. גזירה שמא ידליק בעיניהו: (ז) מהותך. לפי עיקר הדין מותר בחלב מהותך אלא דרבנן גזרו אטו אינו מהותך וכשהוא בתערובות לא גזרו דהוי גזירה לגזיר': (ח) המובחר. ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשאר שמנים והם קודמין לשעוה. ומ"מ נר שעוה קודם לנר חלב. מט"מ ובל"ה עסי' תרע"ג ס"א וב"ח כ' דאף הגאונים לא החמירו אלא בשעו' עם הפסולת אבל בשעו' שלנו לא דהא עינינו רואות שאורן גדול. ועסי' רע"ה: (ט) זפת. ואם כרך שמן פסול ופתיל' פסולה יחד אסור טור: (י) שיוצא. וה"ה בנר של שעוה צריך להדליק רוב היוצא. ש"ג: (יא) בסמרטוטין. אין מדליקין על השלחן בנר ישן של חרס רש"ל פ"ה:

מהיכנו

ביאור הגר"א

הא כל תשמיש אסור ותירצו דתשמיש עראי מותר: ס"ב נותנין גרגיר. תוספתא פ"ב דמכילתין: ס"ט ומ"מ נהגו, כמ"ש שם ל"א ב' הכא כו'. דר"ע לא פליג אלא שמדליקין בהם: ס"י אין. ע"ש תוס' כ"ט א' ד"ה ולא כו':

ס'

הגהות רעק"א

דיטה כדי להרבות אורה. היינו ע"כ כיון דלתשמיש קל לא צריך לריבוי אור לא יטה. א"כ מה בכך דדולק ג"כ הנר הפסול הא יש לו אור כשר דדולק יפה ולא יטה. ודו"ק: סעיף ב' ונמצא מתחייב משום מכבה. ע' מג"א רסי' ס"כ: מג"א ס"ק ט' עוד יש טעם אחר. זהו קאי על ולא בצרי: מג"א ס"ק י"ב ומ"מ נר שעוה. ר"ל אם אין לו שמנים אחרים ויש לו נר שעוה ונר חלב. אף אם ניחוש להאוסרים של שעוה היה ראוי בשל חלב מהותך דאין בנר זה שמא יטה רק דגזירה אטו אינו מהותך. דמ"מ שעוה עדיף דחלב הוא מאוס:

סי'

מחצית השקל

בו מפני שאינו נמשך אחר הפתיל'. ועטרן גם הוא יוצא מן העץ ולדברי מ"א מאי קושיא הא איצטריך לטעם ריחו רע. דלפי זה אפי' דולק נר כשר אצלו מ"מ אין מדליקין בו. משא"כ לטעם שאינו נמשך אחר הפתילה ולפענ"ד מ"א לא התיר אלא דיעבד. אבל לכתחלה מודה דלא סמכינן אטעמיה דידיה וכן מורה לשון מ"א וכיון דר"י מיירי לכתחלה שפיר הקשו התוס' דלענין לכתחלה סגי בטעם שאינו נמשך אחר הפתילה ואפילו עומד אצל נר כשר אסור לכתחלה עכ"פ. אלא שבגמ' ת"ס הוכיח דלדעת מ"א דמתיר דיעבד להשתמש כ"ש שלכתחלה מדליקים בו. דהא אי משתמש אצלו ליכא כ"א חדא גזירה שמא יטה ואפ"ה מותר כ"ש להדליקו לכתחל' דמותר דהוי כעין גזירה לגזירה שמא ישתמש אצלו ושמא יטה אבל לפע"ד אינו כן נראה מכ' רמ"א שכתב ואם הדליק כו' אסור להשתמש כו' והוא תשובת רשב"א משמע דהוי ס"ד דאע"ג דלכתחלה אין מדליקין בו מ"מ אם הדליקו מותר להשתמש לאורו. ומ"ש דלהדליק לכתחלה הוי גזירה לגזירה י"ל דזה ל"מ גזירה שמא ישתמש דקרוב לודאי שישתמש בו וכעין מ"ש התוס' דף כ"ג ע"ב ד"ה גזירה כו' לענין גזירת שמא יטה אלא לפ"ז מנ"ל למ"א דהב"ח חולק דלשון הב"ח מור' דמיירי לכתחל' וי"ל וק"ל: (ס"ק ה) נתכוין כו' דכשמכוין כו' זה דעת הרי"ף דבכוונתו תליא מלתא. ומ"ש מ"א ל"ג שמא יטה הוא לאו דוקא. דהא בכרך כו' ל"ל לשמא יטה דהא כה"ג האור נתלה בו. אלא בנתכוין להעבות אסור דגזרינן שמא ידליק בעיני' עם פתילה פסולה לבד אלא כוונת מ"א במ"ש ל"ג שמא יטה דל"ג שיבא לכלל חשש שמא יטה דהיינו שידליק בו בעיני' דהא גם השתא שכרך כו' לא עשאו להאיר: (סק"ו) ומטעם זה ובב"י כתב דזה לכולי עלמא שרי ר"ל דבש"ע פוסק כדעת הרי"ף דבכוונתו תליא מלתא ומ"ש בגמרא להקפות מותר היינו שכוונתו להקשות. אבל ר"פ ס"ל אפי' כוונתו להקשות מ"מ גזרינן דלמא אתיא לאדלוקי בעינייהו כיון דעכ"פ גם הפסול דולק. ומ"ש להקפות מותר. ר"ל שמניחו תחת הפתילה הכשרה שיהיה לק למעלה אבל הפסול אינו דולק כלל. וכיון שכתב הרב"י ומטעם זה כו' משמע דוקא מה"ט הוא דקיי"ל כהרי"ף דבכוונ' תליא לכן ג"כ מותר לכרוך ע"ג קש וגמי כו' דשם ג"כ אין כוונתו להוסיף אורה. אבל לדעת רש"י אפילו ע"ג קש וגמי אסור דלא אזלינן בתר הכוונה וגזרינן דלמא אתיא לאדלוקי בעינייהו אבל בב"י כתב דע"ג גמי וקש לכ"ע שרי אפילו לשיטת רש"י דל"ל דלמא אתי לאדלוקי בעינייהו דל"א לפתילה. וכתב עוד מגן אברהם ואם כן אפילו נתכוין כו' ר"ל דתחל' כא דייק מג"א כ"א על לשון הרב"י שכתב ומטעם זה ועכשיו הוסיף דכ"מ לדינא גם לדידן דקיי"ל כהרי"ף מ"מ לפי מ"ש בב"י אפילו נתכוין כו' דמודה הרי"ף דאסור מ"מ בגמי וקש מודה דשרי דשם ליכא למגזר: (ס"ק ז) בשעו'. פי' שיניחנו כו' ר"ל שמניח השעוה קרוש או מהותך תוך כלי תמורת שמן ומניח בתוכו הפתילה לאפוקי אם כרך שעוה סביב הפתילה קיי"ל בסעיף ז' דמותר דלא כחכמי נרבונא האוסרים ואם כרך שעוה סביב הפתילה ומניחו תוך שמן גם חכמי נרבונא מודים דשרי עיין בראשונים: (ס"ק ח) מצמר גפן בגמ' יש עוד פי' ר"ל דשמן העשוי מצ"ג הוא פי' על מאי דתנן ולא בשמן קיק ועז"כ מ"א דבגמרא יש עוד פי' כו' על שמן קיק: (ס"ק ט) ויניחנו כו' עסס"י רע"ג דבמקום צער גדול א"ל לקדש ולאכול אצל הנר ורשאי לאכול בחצר וכ"כ גם לעיל סי' רס"ב סעיף ט' דמצות נר לעונג ליתן ולא לצער: ועוד יש טעם אחר כו' מצויין בטעות וקאי על צרי שנתן טעם בש"ע שמא יסתפק כו' ועז"כ דבגמרא יש טעם אחר: (ס"ק יא) חלב כו' מדססם כו' ור"ל דרש"י פי' חלב מהותך שנתבשל והר"ן הקשה מדכללה המשנה חלב מבושל עם שאר שמנים פסולים משמע דדיניהם שוה וכמו בכל שמנים פסולים אפי' נתן לתוכו מעט שמן זית אין מדליקין ה"ה בחלב מבושל והא דפריא חלב מהותך אם נתן לתוכו מעט ש"ז ר"ל שהוא מהותך מתחלת הוצאתו מן הבהמה עד שיקפיא ויקרש ומדסתם בש"ע וכ' חלב מהותך ולא פי' משמע דס"ל כרש"י ואפי' שאר חלב שנתבשל וניתך ג"כ מותר אם נתן לתוכו מעט שמן זית: והוא נמשך כו' דלמא אתיא לאדלוקי באינו מהותך כיון שנתן בו מעט שמן זית אפי' אינו מהותך נמשך אחר הפתילה אלא דגזרי' דלמא אתיא לאדלוקי בלא תערובות ס"ז כמ"ש מ"א ס"ק י' א"כ בחלב מבושל הוי גזירה לגזירה והט"ז ס"ק ד' הקשה הא גם בשאר שמנים פסולים אם נתן לתוכן מעט שמן זית הוי גזירה לגזירה אחד שמא ידליק בעיניה ב' שמא יטה ע"ש מ"ש אולם התוס' בשבת דף כ"ד ע"א כ' סוקד"ה גזירה כו' וז"ל אע"ג דבחלב מהותך(ר"ל אי לא נתן בו ש"ז)גזרי' גזירה לגזיר' דגזרינן אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה הא לא חשיב גזרה לגזרה דכשאינו מהותך ודאי יטה לפי שאינו נמשך אחר הפתילה כו' עכ"ל: (ס"ק יב) שמן זית כיון די"א בשעוה הם חכמי נרבונא כמ"ש לעיל ס"ק ז': ועסימן עה"ר די"מ יותר בנר כרוך ר"ל דשם מבואר דדבר הצריך עיון אסור לעשות אפי' נגד נר כשר דגזרי' שמא יטה וכתב מ"א שם בשם הב"ח דבנר שעוה מותר דל"ל שמא יטה אלא שמא ימחט ויכיר הפחם ואסור משום מכבי' ולהפוסקים כר"ש דמלאכ' שא"צ לגופ' פטור א"כ במכבה ליכא איסור תורה חוץ שמכבה פתילה להבהבה או מכבה לעשות פחמי' דאז צריך לגופה א"כ בנר שעוה ליכא חשש איסור תורה משא"כ שמן דא"ל שמא יטה ואיכא משום מבעיר דהוי איסור תורה ועיין שם: (ס"ק יד) רוב כו' ה"ל שבר כלי דג"א על ג"א מיקרי כלי דחזי לעניים וכיון דאדליק ביה פורתא הרי חסר קצת מג"א והוי שבר כלי וקי"ל ביום טוב מדליקין בכלי ואין מדליקין בשברי כלים שנשבר בי"ט דהוי נולד וכמ"ש לקמן סי' תק"ב וכיון דאדליק פורתא הוי שבר כלי והוא צריך להדליק רוב היוצא: דנתבטל מתורת כלי מעי"ט: (ס"ק טז) בסרמטוטין כו' ובלאי בגדי פשתן כו' גבי בגדי כהונה והוא בשבת דף כ"א ע"א תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת א"מ בהן בבית המקדש כו' ת"ש דתני רבה ב"מ בגדי כהונה שבלו מפקיעים אותם ומהם עושים פתילות למקדש מאי לאו דכלאים (פירש"י כגון אבנט שהיה מעורב בו צמר והיא פסול להדלקה בשבת) ומשני לא דבוץ היינו אותם בגדים שהיו של פשתן לבד בלא תערובת צמר מבואר מזה דבבגדי פשתן מותר להדליק בשבת ועכ"ל הא דאוסר בסמרטוטין היינו בגדי פשתן גסים וראיתי בספר חמד משה שדחה ראיית מ"א ע"פ פירש"י שם על תיבת מפקיעים קורעים ועושים מהן פתילות והיינו שהיו מנפצין הבגד עד שיהיו חוטים כמו קודם ארוגה ומאותן חוטים היו מתקנים פתילות אבל בבגד ממש אין להדליק אפי' הדקים עכת"ד ולענ"ד אין הפי' כמ"ש בס' ח"מ דא"א דכוונת הגמרא שהיו מנפצין החוטין והוי ליה להביא סברת המקשן שהיה משל אבנט אלא שהיו מנפצין ומבררין מתוכן חוטי פשתן וא"ל דבאמת זה כוונת המתרץ לא דבוץ ר"ל של פשתן שהיו מבררים מתוך האבנט ז"א דע"כ המקשן דאמר מאי לאו דכלאים ר"ל האבנט כמו שהוא בלי ניפוץ ואין כוונות של המקשן שהיו מבררים דק הצמר לבד אלא רצה לומר דכלאים הבגד הוא של כלאים היינו אבנט. ודומיא דהכי דמשני דבוץ רצה לומר בגד של בוץ שאינו תערובות צמר ועכצ"ל כמו שהוא בלא ניפוץ כנ"ל דאל"כ המ"ל אפי' דכלאים כנ"ל וכן לעיל מיניה פריך מדתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם (דהיינו אבנטים) היו מפקיעים ומדליקים ומשני שמחת בית השואבה שאני דשם הותר ע"ש הטעם ומי דחקו לחלק בין שמחת בית השואבה למנורה ה"ל ג"כ לשנויי דבוץ ואע"ג דקתני בהדיא ומהמייניהם דהוי כלאים מ"מ הוי מ"ל דהוי מנפצים הפשתן לבד ודוחק לומר כדמשני דבוץ כדי תי' א' שמחת ב"ה שאני דהא הרמב"ם פ"א מהל' כלי מקדש דין ו' פסק כן דבשמחת ב"ה מותר אע"ג דקי"ל כרמי ב"ח דפתילות כו' א"מ בהם במקדש גם שם שם וכתב ומכתו' כהנים הדיוטים היו עושים פתילות למנורה ומשמע אבל לא באבנטים דהא בשמחת ב"ה סילק וכ' דבשמחת ב"ה מותר להדליק באבנטים אבל לא במנורה אלא בכתונת ועכ"ל בלי ניפוץ וכ"א מדברי הש"ס שהביא מ"א ס"ק י"ד משמע דב"פ הדקים מדליקי' ממה שכ' בגד של ג"א כו' והוא בדף כ"ט ע"ב משמע דאם הוא יותר הרב' מג"א על ג"א או פחות מותר להדליק ועכ"ל בבגדי פשתן הדקים: אין כו' חרס ע"ש תרע"ג מבואר שם דאם הסיקו דינו כחרש וכלי זכוכית או כלי חרש מצופה דדינו ככלי מתכות:

סי'

רסה דין כלים הנתנים תחת הנר ובו ד סעיפים :

א אאין נותנין כלי מנוקב מלא שמן על פי הנר כדי שיהא נוטף בתוכו גזירה שמא יסתפק ממנו א ויתחייב משום מכבה ואם °חברו לו בסיד או בחרסית מותר דכיון שהוא כלי אחד בדיל מיניה משום איסור שבת:

ב בלא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת גזירה שמא יסתפק ממנו (° :

ג ב ג אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף מפני שהוא (א) מבטל כלי (א) מהיכנו ומותר ליתנו מבעוד יום ג והשמן הנוטף (ג) אסור להסתפק ממנו בשבת :

הגה ואסור ליגע בנר דולק כשהוא תלוי אף על פי שאינו מטלטלו ואין בו משום מוקצה ד בנגיעה בעלמא מכל מקום אסור פן
°עסי' תקל"ה ס"ב פ"ב

ט"ז

רסה (א) מבטל כלי מהיכנו . שקודם לזה היה הכלי ראוי לטלטלו ועכשיו

מגן אברהם

רסה א ויתחייב משום מכבה · היינו להרמב"ם שפסק כר"י דאמר מלאכה שא"צ לגופה חייב עליה ועסי' רע"ח (מ"מ פי"ב) (°) ומ"מ אף לר"ש **אסור** עכתוס' (°) סוף כירה : ב אין נותנין כלי כו' . אבל מותר לתת (°) תחת נר של שעוה כיון שאפשר לנער האיסור מתוך הכלי לא חשיב מבטל כלי מהיכנו עסי' רע"ז ס"ג ול"ד לשמן שאינו רוצה לנערו ולהפסידו (הג"א) וכתב הב"י דזהו (°) כדעת הי"א בסי' ש"ט ס"ד דאלו לסברא הראשונה הוי בסיס לדבר האיסור ואסור לנער וכ"כ הר"ן פ' מי שהחשיך די"א דאסור לבטל כלי מהיכנו (°) למקצת שבת עכ"ל הב"י ונ"ע דהא כ"ע מודו דאם היה דשרי לנער דלא מיקרי בסיס לדבר איסור כיון שלא היה עליו ב"ה וכמ"ש סי' רס"ו ס"ט ותלמוד ערוך היא דאל"כ נתבטל הכלי לכל השבת וא"כ מ"ש בין משאות קטנות לגדולות אלא שהר"ן ומ"מ פ' כ"א והרשב"א סוברין דאסור לבטל כלי מהיכנו אפילו למקצת שבת ואסור להניח לכתחלה אלא במקום הפסד וכ"כ הרמב"ם שם אבל הרי"ף והרא"ש וטור סברי אפי' שלא במקום הפסד שרי כמ"ש סי' רס"ו ס"ט וא"כ הכא לכ"ע שרי דהא איכא (°) למיחש ח"ו לדליקה ומיהו בתשו' מהרי"ל סי' ל"ב הוקשה על מ"ש בהג"א(°) מדפריך בגמ' והא תנן נותנין כלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות ולא קא משני שאני ניצוצות דאפשר לנערם וכ"כ הר"ן וא"כ ס"ל דלא חשיב פסידא אא"כ ברי היזק וכ"מ בפירש"י גבי ניצוצות וכ' מהרי"ל דיש"ש כלי מבע"י **תחת** השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר דהא אפי' גרם כיבוי שרי כ"ש גרם ביטול כלי מהיכנו ואע"ג די"א דוקא **במקום** פסידא כמ"ש סי' של"ד סכ"ב מ"מ דעתי נוטה להתיר ועוד דהא אין נזהרין מלהשים כלי תחת הנר אע"פ שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה"ל אין **מתכוונים** כשמסיר השלחן אלא להצלת השלחן ועוד דקי"ל דבר שאינו מתכוין מותר ועוד יש ראיות ואפ"ה לא אסמוך על היתר זה עד שיסכימו עמי א' מרבותי **עכ"ל** · הנה לא רצה להורות במקום רבו אבל לעד"נ שהוראה זו ברורה היא ויש לסמוך עליה וגם על הג"א יש לסמוך לפי מ"ש סי' רס"ו ס"ט **וקושית** הניצוצות נ"ל דלק"מ דעכ"פ אי אפשר לנערו מיד עד שיכבו ומשני אין בהם ממש ומיד הם כבים כנ"ל גם שאר קושית הר"ן יש ליישב ועסי' ש"ח סעיף ל"ט.**כתב** בהג"א אם יש בכלי דבר היתר דלא אפשר לנערו מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב היתר כמ"ש סס"י ש"י ע"ש כמ"ש בר"ן **סוף** נוטל ע"ש ועסי' ש"ח סכ"ז וס"ל: ג והשמן הנוטף. (°) ואם לא נטף לתוכו שמן לא נאסר הכלי לטלטל במחשבה בעלמא (ס"ג) : ד **בנגיעה בעלמא** · נ"ל (°) דס"ל כת"ה דכשהנגיעה לצורך דבר המותר מותר ולצורך דבר האיסור אסור אבל לדעת המ"מ דאסור (°) ליגע בבילה מפני שהיא **מתנדנד** א"כ ה"ה ה"נ אפילו אין הנר דולק עליו אסור ועסי' ש"י ס"ו ☞ ועיין מה שכתוב רסי' תקי"ג . (°) דדעת הרב כמ"ש וא"כ מ"ש כאן צ"ע (°) ובד"מ כתב בשם א"ז וז"ל דמיירי שדבר היתר מונח עליו ורוצה ליקח ממנו והוי טלטול מן הצד כמ"ש סי' שי"א ס"ח ועסי' ש"ח ס"ג אבל ליגע בו **ממש** אסור

באר הגולה

ההוספות א שבת כ"ח כ"ט וכת"ק ב שם (° גם בזה אם חיברו בסיד או בחרסית מותר כדלעיל סעיף א') ג שם :

נתיב חיים

רסה °) במ"א ס"ק א'. סוף כירה כ"ב דף מ"ז ע"ב : **שם** °) למיחש ח"ו לדליקה : נ"ב אין להבין דהא בשעוה מיירי :

יד אפרים

במג"א ס"ק ד' ועיין מ"ש ריש סימן תקי"ג דדעת הרב כהמגיד משנה וא"כ מ"ש כו' כצ"ל ובד"מ כת' בשם א"ז וז"ל משום מוקצה ליכא דהוי טלטול מן הצד עכ"ל וצריך לומר דמיירי בדבר כו' אבל ליגע בו ממש אסור כצ"ל ר"ל שמתנדנד והוי טלטול גמור וא"כ א"ש מ"ש בסי' תקי"ג כמגיד משנה וע"ש במג"א ריש סימן תקי"ג שכת' ג"כ כן :

לבושי שרד

רסה מג"א סק"א (°) ומ"מ אף לר"ש אסור דאע"ג דס"ל לר"ש דפטור מ"מ אסור :

דסק"ב (°) תחת נר של שעוה. היינו כרוה שלנו וחושש שמא יפול וידליק מה שתחתיו ומניח שם כלי שיפול על הכלי וגם הכלי יוכל מיד לנערה כמבואר בסימן רע"ז עיין שם : **שם** (°) כדעת הי"א. בסי' ש"ט ס"ד דס"ל דלא נעשה בסיס לדבר האיסור אא"כ הניחו אדעתא שישאר שם כל השבת וכיון שהניח הכלי מסתמא היה דעתו שאם יפול הנר לנערו מיד כדי שלא ישרוף הכלי א"כ לא נעשה הכלי בסיס : **שם** למקצת שבת. ר"ל אע"פ שהיה דעתו לנער מ"מ אסור לעשות כך שיפול האיסור על הכלי דמבטל מהיכנו לשעתו טרם שמנער הובא דעתו ברס"ו במ"א סקי"ד · **שם** (°) מדפריך בגמרא אהך דינא דסעיף זה דמבטל מהיכנו פריך מדינא דסעיף ד' ומשני שאין בהם ממש ואין בטל הכלי :

סק"ב ואם לא נטף.שנתן הכלי מבע"י ולא נטף כלום מותר לטלטל הכלי בשבת שבש"ג עצמו כת' ואם לא נטף לתוכו שמן מבע"י כו' ולשון זה תמוה דאם נפרש דכשלא נטף מבע"י אףשנטף משחשיכה מותר לטלטלה הא ליתא דהא אף כשהניח הכלי בשבת **ונטף** בתוכה אסור לטלטלה דהא חשבינן ליה ביטול כלי מהיכנו ואם נפרש הכוונה דלא נאסר מבע"י קשה הא אפי' אם נוטף ליכא איסורא מבע"י דהא לא הוקצה השמן אלא בין השמשות וכן הביא הא"ר קושיא זו ונדחק מאוד ולכן השמיט המג"א בכוונה **תיבת** מבע"י וס"ל דט"ס הוא בש"ג אלא הכוונה שעמד שם הכלי עד שחשיכ' ולא נטף לתוכו כלל ולא נאסרה במחשבה. והפרי מגדים שהביא דברי הא"ר על דברי המג"א לא עשה כלום. איברא נ"ל ברור שנכנס הרעישו כל הגדולים אלו המי"ע והא"ר **והמ"א** כי דברי הש"ג כנים ונכונים. ופירושו שאם לא נטף מבע"י אע"פ שנטף משחשיכה לא נאסר הכלי לטלטל כשמנער הניצוצות ממנה.והיינו דהא כת' המ"א הובא במג"א רסק"ב דהא דחשבי' ביטול כלי מהיכנו אףדיוכל לנערו היינו משום דאינו רוצה **לנערו** השמע דאם ניערו שרי לטלטל הכלי. אלא דבהמת אפילו ניערו הוי לו לאסור לא מבעיא ש"ט אלא אף לדעת הי"א אסור כאן דהא כתבתי בהות ג' דבנר של שעוה מותר לדעת הי"א אלו משום דמסתמא היה דעתו שינערו **שלא** ישרף הכלי והוא מדברי הב"י א"כ בשמן אדרבא מסתמא היה דעתו שיונח שם כל השבת דהא אינו רוצה לנערו ולהפסידו אלא שרי אפ"ה מטעם שכ' המג"א שם ס"ק ב' דכיון דלא היה בה"ש לא נעשה בסיס והיינו דקאמר הש"ג אם נטף מבע"י נעשה **בסיס** בה"ש ואסר לטלטלו אפילו כשנערו לכ"ע וכדאמרן משא"כ אם לא נטף אלא משחשכה אע"פ שהכלי הונח שם מבע"י כדי שיוטף לתוכה לא נאסרה במחשבה בעלמא והוי כאלו הונחה הכלי שם בשבת דמותר לטלטלה כשמנער וזה נכון ולפי שאין דרכי **בחיבורי זה** להאריך בחידושין אין להאריך יותר ודו"ק : **סק"ד** דס"ל כת"ה. הובא במג"א סי' ש"י סק"ג : (°) **שם** ליגע בבילה. הוא בסקי"ג במגן אברהם סק"ב : **שם** (°) דדעת הרב כמש"כ. ר"ל כדעת המ"מ : **שם** ובד"מ כת'. זהו תירוץ על **הקושיא** :

באר היטב

רסה (א) מהיכנו . שקודם לזה היה הכלי ראוי לטלטלו ועכשיו בשבת עושהו מוקצה אבל מותר לתת תחת נר של שעוה כיון דאפשר לנער האיסור מתוך הכלי לא חשיב מבטל כלי מהיכנו עסי' רע"ז ס"ג . וכתב מהרי"ל דיש"ש כלי מבע"י תחת השלחן ובשבת אחר אכיל' יסיר השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ומסיים המ"א שהוראה זו ברורה ויש לסמוך עליה ע"ש . ואם יש בכלי דבר היתר דלא אפשר לנערו **מותר** להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב היתר כמ"ש בסי' ש"י ס"ח ע"ש : (ב) אסור . **ואם לא** נטף

הגהות רעק"א

סי' רסה מ"א ס"ק ב' ותלמוד ערוך הוא. לפ"ז יהא מוכח מסוגי' זו דעכ"פ אם לא היה עליו בה"ש והונח בשבת ולא היה דעתו להיות עליו כל השבת לא הוי בסיס. וק' מלשון תוס' ריש כירה ד"ה ובה"א וכו' וי"ל לפירו"ת ניחא וכו' הא גם דלא היה עליו בה"ש לכ"ע מותר. וביותר ק' בתוס' בשבת מ"ד ד"ה יש עליו מעות ובמניח בשבת איירי וכו'. וי"ל כגון דהניחם כדי להסירם אחר השבת. הרי די"ל אף דלא היה עליו בה"ש וגם דעתו להסירה בשבת מקרי בסיס. ואולם התמיה קיימת על תוס' מהניה דחלופי אגורי. וי"ל די"ל דלא הוי ביטול מהיכנו . דבכל שעה שירצה לשתות בכלים יכול להניח על הכרים גם דבר היתר ואח"כ יהא מותר לנער דאין מוקצה לחצי שבת. וכמ"ש הט"ז להדי' לקמן בסי' ש"י ודו"ק : **שם** נ"ל דלק"מ דעכ"פ. עדיין יקשה מפירכת הש"ס דנותנים כלי תחת הדלף הא זה דומה לשעוה וצ"ע : **שם** כ' עוד בהג"א אם יש בכלי. וק' לי א"כ היכא משכחת אין נותנים כלי תחת השמן. הא לא הוי ביטול כלי מהיכנו דכשירצה לטלטל הכלי יניח בו ההיתר ומשום

ביאור הגר"א

סי' רסה ס"א בדיל. פסחים י"א א' אליבא דר"י וס"ה לרבנן בכה"ג : ס"ב ואין בו. עירובין פ"ד א' בטיבלא ומשתמשין בו בני מרפסת. מ"מ אסור. רי"ף ורא"ש פ"ק די"ט בשם ירושלמי גבי אבל נופין כו' ובלבד שלא יגע בבילה : ס"ד

חכמת שלמה

סי' רס"ה סעיף א' אין נותנין כלי מנוקב מלא שמן וכו' . נ"ב הנה בש"ע נקט טעם דרש"י מכה דיש חשש שמא יכבה אבל הרמב"ם כתב מכח דהוי מוקצה ועיין בפ"י מ"ש בזה היה נראה ראיה ברורה להרמב"ם מן הש"ס מקור דין זה בשבת דף כ"ט ע"ב אמרו לו משם ראיה שאני דבית נתזה דזריזין הם ע"ש באריכות . וקשה לי ע"ז מן הש"ס דפסחים בפ"ב דף ל"ז דקאמרינן שם להיפוך דאמר ר"י דבר זה שאל בייתוס בן זונין וכו' אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בן בייתוס מותרין. א"כ ה"נ שייך טעם זה דיאמרו כל הקערות אסורין וקערות בית נתזה מותרין [ולפמ"ש רש"י בפסחים דרוב נחתומין אין להם דפוס משמע דאם הוי שכיח גם ההיתר לא הוי חיישינן לשמא יאמרו א"כ אפשר לו' דבבית נתזה שכיח זריזין כמוהם הרבה לכך לא גזרו. מיהו א"כ תקשה מן הש"ס דחולין דמה פריך שם אהדדי ע"ש ודו"ק וממ"ש שם בפסחים אם יאמרו בזריזין וכו' מזה אין ראיה דהתם במקדש הכל זריזין הם ולא אתו לאחלופי גם במקדש קיי"ל דאין שבות במקדש ולא גזרינן בזה גזירה כזו] וקשיא דרבנן **אדרבנן** ובע"כ דכאן הוי רק מכח חשש מוקצה וא"כ יש לומר התם הוי חשש חמץ והוי חשש דאורייתא אבל **כאן** הוי רק חשש דרבנן ולא חיישינן שמא יאמרו. אך קשה א"כ מאי ראיה מייתי הש"ס בחולין דף ק"ז **מכאן** הרי התם נמי הוי רק חשש דרבנן דהרי בב"ח אף אם אוכלן יחד אין בו איסור תורה דדוקא דרך **בישול** אסרה תורה ואפשר דהתם עיקר איסורו דאורייתא והוי דרבנן ויש לו עיקר מן התורה וכן במלאכת **חוה"מ** דפריך שם מינייהו נמי עיקרו מן התורה אבל כאן מוקצה הוי עיקרו דרבנן מיהו קשה דבעלמא **חזינן** דמוקצה חמור מדרבנן דיש לו עיקר מן התורה דספק דרבנן דיש לו עיקר מן התורה ספיקו להקל **וספק** מוקצה אסור וא"כ למה כאן יהיה להיפוך וצע"ג כעת ודו"ק . ועיין בחיבורי על או"ח משנת תר"ז **בהלכות** פסח סי' תס"ז מ"ש בזה ודו"ק :

מחצית השקל

סי' רסה (ס"א א) ויתחייב כו' ועסי' רע"ח ובסי' שי"א וס"ס של"ד הביא הב"י שם מחלוקת במלאכה שא"צ לגופו דהטור פסק דפטור והרמב"ם פסק דחייב . ולכן כתב הרב ב"י באין חולק דאין נותנים כלי כו' ויתחייב משום מכבה והיינו דוקא לדעת רמב"ם אולם סיים מ"א ומ"מ אף לר"ש אסור ר"ל אף דר"ש ס"ל מלאכה שא"צ פטור מ"מ אסור וא"כ דינו של הרב"י אמת לכ"ע אפילו להר"ש ולשון ויתחייב שכתב המחבר הוא לאו דוקא כיון דלא כ"מ לדינא : עיין בתוס' סוף כירה ר"ל דלא תקשי למה באמת לר"ש אסור ליתן תחת הנר משום שמא יסתפק והוי מכב' הא כיבוי גופה לר"ש אינו אלא איסור דרבנן והוי גזרה לגזרה ועז"כ לעיין בתו' ויתיישב שכתב על דין המבואר בסי' זה סעיף ד' לא יתן לתוכה מים וכתבו התוס' טעם כמ"ש מ"א ס"ק ח' דגזרי' שיתחיל ליתן כו' וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים כו' וכ' התוס' וז"ל ואע"ג דאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר"ש דמלאכה שא"צ היא האמירו אטו כיבוי דהוי חיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי עכ"ל וסבירא להו דלאו דוקא בנתינת מים הנ"ל אלא בכל עניני כיבוי יש לגזור גזרה לגזרה או משום דמכבה קיל בעיני אדם או טעם אחר ועמ"ש לעיל בסי' רס"ד במ"א ס"ק י"א וכן צריך לומר בסי' רס"ד סעיף ג' דאוסר להדליק בגרי שמא יסתפק ויתחייב משום מכבה: (ס"ק ב) אין נותנין כו' דאפשר לנער כו' עסי' רע"ז ס"ג מבואר כן שכתב שם אם שכח נר של שעוה על השלחן מותר לנער השלחן והנר נופל וכתב שם דאפילו הנר דולק מותר לנער רק שלא יכוין לכבות : ול"ד לשמן שא"ר לנערו ולהפסידו דע"כ היה צריך לנערו על הארץ והיה נפסד דאי היה מנערו לכלי אחר אם כן מבטל אותו כלי אחר מהיכנו : כדעת הי"א בסי' ש"ט סעיף ד' כו' דס"ל אף על גב דקיימא לן הא דמותר לנער היינו דוקא בשכח אבל לא במניח דבמניח הכלי גופיה נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו מכל מקום כשהניחו שם והיה דעתו שלא יהיה שם כל השבת דין שוכח י"ל ומותר לנער: וכ"כ הר"ן כו' די"א דאסור כו' הל' לאו דוקא דמשמע דמה"ט דאסור כאן לדעה א' שבסי' ש"ט ומה"ט גם הר"ן אוסרו וז"א דחלוקים בטעם לדעה א' שבסי' ש"ט טעם האיסור דהכלי נעשה בסיס ולהר"ן טעם האיסור דאסור לבטל כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת ומ"ש הרב"י וכ"כ הר"ן הכוונה לענין הדין דגם כן כתב הר"ן לאיסור: ונ"ע דהא כ"ע מודים דאם הניח בשבת דשרי כו' כצ"ל . ור"ל דהרב ב"י רצה לאסור משני טעמים א' לדעה א' שבסי' ש"ט דהוי מניח ב' מטעם הר"ן דאסור לבטל כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת ועתה בא מ"א לדחות טעם א' של הרב"י דהיכי שלא היה עליו ב"ה אפילו לדיעה הראשונה שבסי' ש"ט ל"מ בסיס:ותלמוד ערוך הוא ר"ל כו' דאל"כ כו' דבשבת דקמ"ד ע"ב אמר ר"ה הית' בהמתו טעונ' כלי זכוכית ומסיק הש"ס דאיירי בקרני דאומני היינו כלים של מקיזי דם דמאיסי והם מוקצים ואי אפשר להורידן בידים ולהניחן על הבהמה איכא צער ב"ח ולהתיר השקים ויפלו ממילא ישתברו ואיכא פסידא לכן מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהם ומתיר החבלים והשקים נופלים על הכרים וכסתות ולא משתברים . ופריך והא מבטל כלי מהיכנו דהיינו הכרים וכסתות ומשני בשליפי זוטרא והיינו משאות קטנות דאפשר לנער השקים מן הכרים וכסתות אבל משאות גדולות אסור דאי אפשר לנערן מצד כובדן והוי ביטול כלי מהיכנו וא"א דלדעי' אחת בסי' ש"ט דאם הניחו למקצת שבת אפי' לא היה עליו ב"ה מיקרי מניח והוי בסיס לדבר אסור ואסור לנער אם כן אפי' משאות קטנות יהיה אסור להניח תחתיהן דהוי ביטול כ"מ לכל השבת דהא אסור לנער א"ו כיון דלא היו המשאות על הכרים ב"ה לכ"ע לא הוי הניח ומותר לנער : אלא שהר"ן כו' סוברים דאסור לבטל כו' ר"ל ניחו דטעם א' של הרב"י מסי' ש"ט דחה מ"א כיון דלא הוי עליו ב"ה ל"מ מניח מ"מ לטעם שני של הרב"י מדברי הר"ן יש לאסור דס"ל אסור לבטל כ"מ אפי' למקצת שבת אם לא במקום הפסד מרובה וראייתו מדפריך הש"ס על ר"ה הנ"ל מדתניא היתה בהמתו טעונ' טבל ועששית מתיר החבלים והשקים נופלים אף על פי שמשתברים ומשני התם בכולסי פירש"י חתיכות רחבות של זכוכית דבלאו הכי חותכין אותם לחתיכות קטנות ואין בשבירתן כי אם הפסד מועט דהיינו חתיכות קטנות מאד שניתזין ע"י השבירה דאין ראוין לכלום ומשום הפסד מועט לא התירו כו'. ודייק הר"ן איזה איסור צריך להתיר הא אפשר לנערו וליכא ביטול כ"מ (דע"כ רצה לאוקמי ברייתא אפי' בשליפי זוטרא דאל"כ לא הוי צריך לאוקמי בכולסי דבמשאות גדולות מודה ר"ה דאסור) אע"כ צ"ל דעכ"פ איכא ביטול כ"מ למקצת שבת דהיינו כ"ז שהמשאות על הכרים קודם ניעור וגם זה אסור אא"כ בהפסד מרובה: אבל הרי"ף כו' אפי' שלא במקום הפסד כו' מדלא העתיקו הא אוקימתא דכולסי ועיין לקמן סי' רס"ו במ"א: וא"כ הכא לכ"ע שרי דהא איכא למיחש ח"ו לדליקה ר"ל מצד איסור מניח דלא מקרי מניח כיון דלא הי' עליו ב"ה מותר לכ"ע ומשום ביטול כ"מ מקצת שבת הלא להרי"ף ורא"ש וטור מותר ואפי' להר"ן והעומדים בשיטתו מותר בהפסד מרובה והכא א"ל להפסד מרובה דהיינו חשש דליקה: ומיהו בתשובת מהרי"ל כו'. מדפריך בגמ' כו' דף מ"ג ע"א לר' **יוסף** דא"ל אין מבטלים כ"מ מדתנן נותנים כלי ת"ה לקבל ניצוצות ומשני ניצוצות אין בו ממש וליכא ביטול כ"מ: **ולא** קמשני כו'. דאפשר לנערן אע"כ דביטול כ"מ למקצ' שבת ג"כ אסור: וא"כ ס"ל דל"מ פסידא כו' דאל"כ **תקשי** לנפשי' דאפי' את"ל דביטול כ"מ למקצת שבת אסור במקום פסידא ודאי מותר כדאמר ר"ה. והא בניצוצות א"ל לדליקה. ואכתי המ"ל שיכול לנערן אע"כ ס"ל דזה ל"מ פסידא וא"כ לדעת מהרי"ל ליתא לדינא של הג"א בנר שעוה דהוי ביטול כ"מ למקצת שבת במקום דליכא פסיד': וכ"מ בפירש"י גבי ניצוצות דף מ"ב ע"ב ד"ה ניצוצו' וז"ל שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא ידליק מה שתחתיה עכ"ל. הרי דלא חששו לדליקת הבית דזה אינו ברור כ"א לדלק מה שתחתיה והוא הפסד מועט: דהא אפי' גרם כיבוי דאיכא עיקר איסורו מן התורה ואפ"ה שרי כ"ש גרם ביטול כ"מ דהא הכא ליכא גרם כיבוי דהא הכלי שנותן תחת השלחן אין בו מים אלא שע"י הסרת השלחן שנופלים הנרות תוך הכלי הוי גרם ביטול כ"מ דעיקר איסורו מדרבנן כ"ש שיהיה מותר : ואע"ג די"א כו' מ"מ דעתי נוטה להתיר דניהו דבגרם כיבוי דעיקרו מן התורה יש להחמיר מ"מ בגרם ביטול כ"מ דעיקרו מדרבנן יש להקל אפי' שלא במקום פסידא: ועוד דהא אין נזהרים כו' ס"ל דהמשנה לא אסרה אלא ליתן כלי תחת הנר לקבל שמן. אבל כשאינו מתכוין לקבל שמן אלא שלא תסרך מה שתחתיו אע"ג דעכ"פ נופל בו שמן כיון שאינו מתכוין ס"ל דמותר וה"ה הכא: ועוד דקי"ל כו' ר"ל דא"ל ראיה מן מנהג העולם. אלא הלכה רווחת היא דבר שא"מ מותר . וצ"ל אע"ג דהוי פסיק רישיה לענין ביטול כ"מ וגם באיסור דרבנן סבירא ליה למ"א בסי' ש"ד דפסיק רישיה אסור צ"ל לענין זה ודאי סמך על סברא ראשונה דלא הוי רק גרם ביטול כ"מ: וגם על הג"א יש לסמוך ליתן כלי תחת נר שעוה. ואע"ג דלהר"ן ודעימיה אסור דהוי ביטול כ"מ למקצת השבת במקום דליכא הפסד מרובה: ולפמ"ש סי' רס"ו ס"ט דהטור וש"ע חולקים ופוסקים כהרי"ף והרא"ש הנ"ל דמותר ביטול כ"מ למקצת השבת ואע"ג דמ"א גופיה לקמן סי' רס"ו ס"ק י"ד כתב דיש להחמיר כדעת הר"ן להתיר ביטול כ"מ למקצת שבת כ"א בהפסד מרובה י"ל לקמן סימן רס"ו לא החמיר מצד הדין אלא מצד חומרא א"כ הכא י"ל דמצרף להיתר זה סברתו לעיל דהכא מיקרי הפסד מרובה די"ל לדליקה . אע"ג דמהרי"ל לא ס"ל כן בבירור שהרב"י לקמן פסק דלא כהר"ן יש להקל כאן : וקושיא על הניצוצות שהקשה הר"ן ומהרי"ל לעיל על דעת האומרים ביטול כ"מ למקצת שבת מותר ה"ל להש"ס לתרץ על קושית הניצוצות דאפשר לנערן : דעכ"פ א"א לנערן מיד משום דע"י ניעור ודאי יכבו . אם כן פריך שפיר דודאי מסברא י"ל דגם ביטל כ"מ למקצת שבת אסור דהא טעם איסור ביטול כ"מ כ' רש"י דהוי כבונה שמחבר הכלי באותו מקום שעומד ואינו יכול להזיזו משם . או משום דהוי כסותר הכלי דהא אינו יכול להשתמש בו . אע"ג דבמוצאי שבת שוב יהי' מותר לטלטלו . וליכא לא בונה ולא סותר מ"מ כיון דכל יום השבת אסור לטלטלו אסור . וא"כ מה לי שמבטלו ליום השבת או שמבטלו למקצת השבת . והש"ז יחזיר להתירו והא אפי' מבטלו לכל השבת אסור אפי' סמוך לערב דמיד יחזור להתירו ה"ה למקצת שבת אלא היכי דיכול לנערו כל עת שירצה כמו בנדון של הג"א בנר שעוה זה ל"מ ביטול כ"מ דהא יכול לנערו מיד וליכא סתירה או בנין משא"כ בנצוצות דעכ"פ צריך להמתין עד שיכבה ושפיר הוה ביטול כ"מ לאותו זמן וא"ש תי' הש"ס שאני ניצוצות דאין בהם ממש וכבים מיד . וא"כ מיד יכול לנערן ולא הוי ביטול כ"מ . כ' עוד כו' דבר היתר דלא אפשר לנערו דאם אפשר לנער ההיתר צריך לנער ההיתר ולא יטלטל עמו האיסור ואפי' היכא דא"א לנער ההיתר צ"ל דההיתר יותר חשיב מן האיסור וכדלקמן סי' ש"י: (ס"ק ד) בנגיעה' כו' נ"ל דס"ל כת"ה כו' . דהאי דתניא בבילה כופה כלי על הבילה כדי שלא תשבר אמרו בירושלמי ובלבד שלא יגע בבילה ותמה ת"ה למה יאסר הנגיע' דלא מצינו במוקצה כ"א איסור טלטול ולא איסור נגיעה ותירץ כיון דהבילה עגולה ע"י הנגיע' מתנדנד והוי טלטול אבל ת"ה ס"ל דאין חילוק בין מתנדנד או לא אלא שיש לחלק בנגיע' . אם הנגיע' היא לצורך דבר המותר אז מותר ליגע . ואם הנגיע' היא לצורך דבר האסור אז אסור אפי' אינו מתנדנד . ומדכתב רמ"א אסור ליגע בדבר הדולק וגם נתן טעם פן יתנדנד ויטה משמע אם אינו דולק מותר ע"כ דלא ס"ל כת"ה דלדידיה כיון דמתנדנד אסור משום מוקצה. אע"כ רמ"א ס"ל כת"ה ולכך נקט כשהוא דולק דאז בכל ענין אסור אפי' לצורך דבר המותר משא"כ באינו דולק יש חילוק אם הוא לצורך דבר המותר או אסור : וממ"ש ריש סי' תקי"ג דדעת הרב כמ"ש המ"מ כנ"ל : ובד"מ כתב כו' אבל ליגע בו ממש אסור . ולא הותר כ"א ליקח דבר היתר המונח עליו דהוי טלטול מן הצד ובש"ע משמע דמיירי בנגיעה ממש . וזה אסור לשיטת א"ז שממנו נובע

פן יתנדנד קלא מנגיעתו ה (ג) ויטה (א"ז):

ד דנותנים כלי תחת הנר (°) לקבל נצוצות מפני ו שאין בהם ממש ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אבל לא יתן לתוכו מים ז (ב) אפי' מבע"י ח מפני שמקרב זמן כיבוי הניצוצות ה ומ"מ מותר ליתן (°)מים בעששית שמדליקים בה בע"ש ט כיון שאינו מתכוין לכיבוי אלא להגביה השמן: הגה י (ג) וי"א אפילו מתכוין לכיבוי שרי מאחר שאין המים בעין אלא תחת (ד) השמן לא הוי אלא גרם כיבוי וכן נוהגין (סמ"ג) :

רסו דין מי שהחשיך לו בדרך . ובו י"ג סעיפים :

א א מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיו עמו מעות ויש לו א (א) חמורו וגם יש עמו עכו"ם לא יניח כיסו על חמורו מפני שהוא מצווה על שביתתו אלא (א) נותן ב כיסו (ב) לעכו"ם להוליכו לו ולמוצאי שבת לוקחו ממנו ב(°) ואפי' לא נתן לו שכר על זה ג (°) ואע"פ שנתנו לו ג משחשיכה מותר ד אבל אם מצא מציאה אינו יכול ליתנה לעכו"ם אא"כ באה לידו מבעוד יום דהשתא הוי ככיסו :

ב ד ה אם אין עמו (ג) עכו"ם מניחו על חמורו וכדי שלא יהיה חייב ה (ב) משום (ד) מחמר (פי' מנהיג את החמור) אי איכא עקירה והנחה ו מניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת דלאו עקירה היא וכשהיא עומדת נוטלו הימנה ולאחר שתחזור ותעקור רגלה יניחנו

וי"א

ט"ז מגן דוד

ועכשיו בשבת עושהו מוקצה: (ב) אפי' מבע"י. כטעם ברש"י דגזרי' שלא יעשה כן בשבת וכתבו התוס' אע"ג דהרבה מלאכות שרי מבע"י בפ"ק ולא גזרי' שמא יעשה כן בשבת דהתם אב מלאכה הם משא"כ כאן דאין איסור אלא משום (°) ביטול כלי מהיכנו ל"ד לאיסור כולי האי ואיכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים כו' עכ"ל: (ג) וי"א אפי' מתכוין כו'. פי' שמתכוין שאחר שיכלה השמן יכבה תיכף ולא יקלקל הכלי :

רסו (א) נותן כיסו לנכרי · משום דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית לי' אתא לאתויי ד' אמות בר"ה והיינו דוקא (°) בממונו כיון שע"י טורח הוא משתכר חיים עליה : (ב) משום מחמר . פי' מנהיג חמור טעונה

מגן אברהם

אסור: ה ויטה. ובנר של שעוה לא חיישי' כמ"ש סי' רע"ו ס"ג : ו שאין בהם ממש. ומות' ליטלן אחר שנפלו לתוכו (רש"י) וכ"ל דע"ס הוא וצ"ל מות' ליטלו דהיינו הכלי דהלו האפר של ניצוצות אסור לטלטלן כמ"ש סי' תל"ח סט"ו וע"ש וכ' מהרי"ל סי' ל"ב אבל ניפול לתוכו פחמין אסור דאינם כלים שיכבו ע"ש ואע"ג דאפש' לנערם כשיכבו מ"מ חשיב ביטול כלי כיון שא"א לנערם מיד כ"מ בתוס' דף מ"ג סוף ד"ה בעודן עליו ועמש"ל ס"ג: ז אפי' מבע"י. אע"ג דשאר מלאכות מות' להתחיל מבע"י כמ"ש רסי' רנ"ב הכא גזרי' שמא יעשה כן בשבת שיסבור שאין איסור בו כ"כ : ח מפני שמקרב. משום דפריך בגמרא דהא גרם כיבוי שרי כמ"ש סי' של"ד סכ"ב ומשני ש"ה שמקרב את כיבויו דחיישינן שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים או שמא יגביה הכלי עם נפילת הניצוצות אבל בטלית שאחז האור שרי ליתן עליו מים כמ"ש סי' של"ד וה"ה דשרי לעשו' מחיצות שלג או ברד לפני שדליק' א"כ דהכא אקשוס דבר מפסיק בין הניצוצות והמים אלא האויר והמים תחת הניצוצות ממש אבל בטלית אין המים תחת האש כדי לכבותו כשיפול אלא מן הצד ואין האש נופלת לתוך המי' להדי' (תוס' סוף כירה ורשב"א) והאחרון נראה עיקר (מ"מ פי"ב) (°) ועי"ל דאסור לעשות מחיצות משלג וברד דדוקא כשמפסיק כלי שרי ובטלית שאני שאינו אלא שלא תתפשט האור (תוספות): ט כיון שאינו מתכוין לכבוי . וא"כ לא גזרינן שיעשה כן בשבת (תוס') : י וי"א אפי' מתכוין לכיבוי וכו' . נ"ע דז"ל הסמ"ג אסור ליתן לתוך הכלי מים אפי' מע"ש משום שהוא מקרב כיבוי הניצוצות אפי' לרבנן דאמרי (°) גרם כיבוי מותר שכיון שהמים בעין ובודאי יפלו הניצוצות ובכוונת כיבוי הוא נותן המים הרי אלו כמכבה בידים אבל אלו צלוחית שנותנין שם מים להגביה השמן או שלא ישבר הכלי מותר עכ"ל הרי בהדיא שאם מתכוין לכיבוי אסור ומ"ש כיון שהמים בעין וכו' והכלי עצמו אינו נשרף כונתו כמ"ש התו' דדוקא כלים מלאים מים שרי להעמיד דמפסיק כלי בין המים ובין האור אבל הכא המים והאור באין להדדי ע"ש ותמלא כדברי ובסמ"ק כ"ה בהדיא הטעם משום שאין מתכוין לכיבוי וידוע שכל דבריו הם דברי הסמ"ג ודברי רמ"א צ"ע ומדברי כולם למדנו דאסור ליתן מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה כדי שיכבה כשיגא עד המים דהא מתכוין לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש אך בד"מ כ' בשם א"ז כיון שנותן המים קודם שמדליק השמן שרי וכ"ל דליכא למיגזר שיעשה כן בשבת וכמש"ל בשם התוס' אך כיון שהשמיטו רמ"א בש"ע אפשר דלא ס"ל הכי מאחר שכל הפוסקים נתנו טעמים אחרים גבי שמן ש"מ דלא ס"ל הכי והרא"ש כ' דבשמן אין כיבוי כלל דאפי' לא יתן לתוכה מים כשיכלה השמן תכבה הפתילה ואין נתינת מים ממהרים הכיבוי עכ"ל וא"כ אפילו בשבת שרי כשעכו"ם מדליקו לצורך חולה :

רסו א חמורו . אבל אם החמור של עכו"ם יניחנו עליו דאין מצווה על שביתתו ומיהו אם שכרו מהעכו"ם י"א דמצווה (°) כמ"ש סי' רמ"ו ס"ג ודוקא כששכר החמור אבל אם שכר העכו"ם שיוליכנו למקום פלוני א"כ לא שכר החמור דהרי העכו"ם חייב במזונות ובאחריות החמור ולא שכר דוקא חמור זה מן העכו"ם א"כ פשיטא דאינו מצווה על שביתתו: ב כיסו לעכו"ם . ואם הוא משא כבד כ"ל דיתן החמור להעכו"ם או יפקירנו וכמ"ש סי' רמ"ו ובלבד (°) שלא יהא מחמר וכמ"ש ס"ב : ג משחשיכה מותר. דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ד"א בר"ה ועמ"ש סי' של"ד ס"ב די"א דבזמן הזה דליכא ר"ה אסור : ד אם אין עמו · וה"ה אם אינו מאמין לעכו"ם מניחו על חמורו (סה"ת סי' רכ"ו) : ה משום מחמר . והא דלא קאמר משום שביתת בהמתו משום דאתא לאשמעי' אפי' אין הבהמה שלו צריך ליזהר בכך וכ"ש אם הבהמה שלו דאיכא תרתי מחמר ושביתת בהמתו (ר"ן וכ"כ הריב"ש) : ו מניחו לאחר שעקרה · ואע"ג דהשתא ליכא שביתת בהמתו מ"מ אי איכא עכו"ם יתננה לעכו"ם כיון דאיכא שביתה אם לא יזהר בכך (ר"ן) :

וי"א

באר הגולה

מ"ב ד שם מ"ו ה תשובות הגאונים בשם רב נטרונאי גאון : א שבת קנ"ג ב רמב"ם פ"ו מה"ש ג שם והרא"ש ורבי ירוחם בשם התוספות ד שם בגמרא כלישנא קמא ה שם במשנה ו שם בגמרא

לבושי שרד

ש"ע ס"ד (°) לקבל ניצוצות שלהבת הנוטפות מן הנר כדי שלא יודלק מה שתחתיו רש"י דמ"ב . וע"ז רמז המג"א סק"ב במ"ש וכ"מ מפירש"י גבי ניצוצות ר"ל דאע"ג דיש בו חשש הדלקה מ"מ לא ברי היזיקא : ט"ז סק"ב (°) ביטול כלי מהיכנו לשון זה אינו כלל בתוס' וכאן הוא ט"ס וצ"ל שהוא גורם כיבוי : מ"א סק"ח (°) ועי"ל דאסור וכו' לב' תירוצים הראשונים שרי לעשות מחילה משלג וברד ולתירוץ זה אסור הא דמותר להעמיד כלי חרס חדשים מלאים מים בסי' של"ד סעיף כ"ב לפי שהכלי מפסיק : ש"ע סעיף ד' מים בעששית שקורין לאמפא : מ"א סק"י גם כיבוי מותר היינו האי דסל"ד סעיף כ"ב שעושה כ"ח חדשים מלאים מים ודומיהן: רסו ש"ע ס"א (°) ואפילו לא נתן רבותא זו א"ש לדברי רמ"א סי' רמ"ז סעיף ד' דכשהנכרי עושה בחנם גרע טפי מהיכא דעושה בשכר וקצץ לו דמים דאז הנכרי אדעתא דנפשיה עביד אבל להמחבר שם דס"ל דבחנם הוי כקצץ לא א"ש כ"כ לשון אפי' שכתב בכאן וצ"ע קצת : שם (°) ואע"פ שנתנו לו משחשיכ' . ל' שנתנו לו כו' אינו מדויק והכוונ' אע"פ שחשכה ולא נתן לו מותר ליתן לו וכך מבואר בגמ' התירו ליתן לו לכתחלה אף משחשיכה מטעם שאין אדם . עמיד וכו' : ט"ז סק"א (°) בממונו לאפוקי מציא' הס עדיין לא אתי לידיה אבל באתי לידיה מבע"י וכיון דכממוני' הוא וכל תמין בה ע"י טורח אף על גב דבהאי לא טרח שרי : מג"א סק"א . כמש"כ סי' רמ"ו ס"ג במג"א סק"ח : סק"ב (°) שלא יהיה מחמר . משום דאפילו בבהמת חבירו חייב משום מחמר כמש"כ המ"א

חתם סופר

סי' רס"ה במג"א סק"י שיעשה כן בשבת. נ"ב וא"ר כתב עוד בשם הכל בו דכשנותן המים בנר עצמו ליכא למגזר שיעשה כן בשבת ר"ל דהוי דומיא דעורות לעבדן עם חשיכ' כמ"ש התוס' סוף פרק כירה גלל כן נראה לי למעש' דעכ"פ מותר כהאי גוונא ע"י גוי בערב שבת שישפוך הגוי המים אל הקנה דהרי א"נ יעשה כן על ידי גוי בשבת יש בזה שבות דשבו' ובשנם דכיבוי עצמה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא . ע"כ נראה לי דבערב שבת יש להתיר בוודאי על ידי גוי :

באר היטב

נטף לתוכו שמן לא נאסר הכלי לטלטל במחשב' בעלמא. ס"ג : (ג) ויטה בנר של שעוה לא חיישינן כמ"ש סי' רע"ו ס"ג : (ד) השמן . כתב המ"א ומדברי כולם למדנו דאסור ליתן מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה כדי שיכבה כשיגא עד המים דהא מתכוין לכבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש עיין שם (אמר המגיה שמעתי מכמה גדולים שנהגו ליתן מים תוך הקנה ע"י עכו"ם בערב שבת)

רסו (א) חמורו . ואם החמור של עכו"ם יניחנו עליו דאין מצווה על שביתתו ואם שכרו מהעכו"ם י"א דמצווה כמ"ש סי' רמ"ו ס"ג ודווקא כששכר החמור אבל אם שכר העכו"ם שיוליכנו למקום פלוני אם כן לא שכר החמור דהרי העכו"ם חייב במזונות ובאחריות החמור ולא שכר דוקא חמור זה מן העכו"ם א"כ פשיטא דאינו מצווה על שביתתו מ"א : (ב) לעכו"ם . ואם הוא משא כבד כ"ל דיתן החמור לעכו"ם או יפקירנה כמ"ש סי' רמ"ו ובלבד שלא יהא מחמר וכמ"ש ס"ב מ"א : (ג) עכו"ם . וה"ה אם אינו מאמין לעכו"ם מניחו על חמורו סה"ת : (ד) מחמר . פי' המנהיג חמור טעונה מחייב אי עביד עקירה והנחה והא

דלא

שערי תשובה

סי' רסה בש"ע סעיף ד' כיון שאין מכוין לכבוי ולפי"ז אפי' בשבת כשמדליק עכו"ם לצורך חולה ובא"ר חולק ע"ז ע"ש ובמח"ב כ' דבמקומות שנוהגים להדליק בעששיות ונותנין תחילה מים ואח"כ שמן וכשקורין עכו"ם מעצמו עושה כן כמנהג העיר מותר כו' וכן ראיתי מעשה בארץ הצבי ע"ש .

לשומרו

ביאור הגר"א

ס"ד שמקרב זמן. לשון המחבר : ומ"מ כו' וי"א כו'. פלוגתתם תליא בשני תירוצים של תוס' שם ד"ה מפני. ונראה דלפי כו' ועוד כו'. דלפי תי' הראשון דגם במחילה של מים מותר אלא כל שנופל להדיא לתוך המים אסור וכל שאין נופל להדיא כמו טלית שאחז בו האור מותר ואפי' מתכוין ה"ה כאן וז"ש וי"א כו'. ולפי תי' השני דבמחילה של מים כיון דאין מחילה מפסקת אסור והא דטלית משום שאין מתכוין ה"ה כאן כיון שאין מחילה מפסקת אסור הא"כ שאין מתכוין :

סי' רסו ס"א ואפי' לא נתן. מדפריך בגמ' מ"ט שרו כו' ואי בקצץ הא ב"ה מתירין בכולן עם השמש בפ"ק אלא כיון דבלא נתן שכר ניחא כמ"ש תוס' י"ט א' ד"ה אלא כו' וע"ל סי' רמ"ז ס"ב אבל בשתם כו' . וסובר הרמב"ם דמתני' איירי מבע"י מדקאמר ואע"פ שנתנו משמע דע"כ איירי מבע"י כפשטא דמתני' דע"כ צריך ליתן מבע"י משום מוקצה : ואע"פ שנתנו . מדאמרינן אבל מציאה כו' ולא אמרן כו' ואי מבע"י הרי יכול ליטלו ו' ברא"ש : ס"ב וי"א שצריך. ב"מ פ' השוכר את הפועלים ל' ב' הנהיגה בקול ולא התירו אלא מעשה בחמור וכמ"ש אי הכי אפי' חבירו נמי אמר רב פפא כל כו' וכה"ג הוי

מעשה

הגהות רעק"א

ומשום דהיה בסיע שעה א' קודם שנתן לתוכו היתר.הא קיי"ל אין מוקצה לחצי שבת וכמ"ש לעיל וצ"ע:מג"א ס"ק י' וא"כ אפי' בשבת שרי.החולה רבה אוסר ועיי"ש מ"ש בשם הלבוש :

סי'

מחצית השקל

מובא ההגה אפי' אין הנר דולק : (ס"ק ו) שאין בהם כו' . וצ"ל דט"ס הוא . דליטלן לשון רבי' ל"ל דקאי על הכלי ופ"כ קאי על האפר והא האפר אסור לטלטל דהא נעשה אפר בי"ט והוי נולד . וכ"ה הגרסא גם לפנינו ברש"י ס"פ כירה דף מ"ז ע"ב ליטלו : וכ' מהרי"ל כו'. כיון שא"א לנערם מיד . והוא סברת מ"א שכ' בס"ק ב' דאפי' א"א ביטול כ"מ למקצת שבת מותר . מ"מ היכא דאינו יכול לנערו מיד אסור . אבל מהרי"ל לשיטתיה בלא"ה א"ש דהא ס"ל ביטול כ"מ למקצת שבת אסור כמ"ש בס"ק ב': בתוס' דף מ"ג דהאא דתנן אין נותנים כלים ת"ה לקבל שמן . א"ר יוסף הטעם דאסור לבטל כלי מהיכנו . ופריך הש"ס והתנן כופין הסל לפני אפרוחים כדי שיעלו וירדו . ומשני ס"ל מותר לטלטל הסל אחר שירדו וליכא ביטול כ"מ והקשו התוס' א"כ גם במתני' למה אין נותנין כלי תחת הנר לקבל שמן . הא לר"ש אחר שכבה הנר מותר השמן וכ"ש דמותר לטלטל הכלי שנטף השמן לתוכו (ודקא שלפניו כתבו התוס' דמתני' גם כר"ש אתיא וע"ש במהרש"א) ולמה יאסר משום ביטול כ"מ. ותירץ דגבי אפרוחים דוקא לא הוי ביטול כ"מ דיכול להפריחן מן הסל כל עת שירצה עכת"ד . ור"ל אבל בשמן כיון דכל זמן שלא כבה אסור לטלטלה ואין בידו לכבות מיקרי ביטל כ"מ : (ס"ק ז) אפי' מבע"י כו' שיסבור שאין בו איסור כ"כ משא"כ המלאכות המבוארים בסי' רנ"ב ידוע אסורן לכל : וס' בס"ק שאח"ז : (ס"ק ח) מפני כו' ומשני ש"ה שמקרב כו' דחיישי' כו' . והוא גרסת רש"י . פי' התוס' ומקרב כיבוי שאמר ר"ל דיש לחוש שהוא עצמו יקרב הכבוי ולא יהי' גרם כיבוי : אבל בטלית כו' . ר"ל דל"ל להאי חשש וליכא אלא גרם כיבוי ושרי : וה"ה דשרי לעשות מחילות שלג כו' דכן הוא בירושלמי כמ"ש התוס' שם דלא תימא אע"ג דקי"ל כרבנן דרבי יוסי ומותר לעשות מחילה בפני הדליק' אפי' בכלים חדשים מלאים מים אע"ג שאין יכולים לקבל האור וכשהגיע הדלק' להכלים יתבקעו ויצאו המים ויכבו מ"מ שרי דלא הוי רק גרם כיבוי וס"ד דוקא בכלים דאיכא עתה הפסק בין המים ובין האש . משא"כ במחילת שלג . וכמ"ש מ"א אחר זה קמ"ל דאפ"ה שרי . דהא גם בטלית מתירים סי' של"ד אע"ג דליכא הפסק בין האש והמים . א"כ דהכא כו' הוא פי' התו' וגרסתו שם ומפרש מפני שמקרב הכיבוי דהיינו שהכיבוי קרובה ואין דבר מפסיק משא"כ בכלים חדשים דעתה מפסיק כלי: אבל בטלית כו' אלא מן הצד כו' ולכן להאי טעמא ג"כ מחילות שלג מותר: (ס"ק ט) כיון כו' . וא"כ לא גזרינן כו' דלא גזרינן שיעשה בשבת כ"א מה שאנו מתירים לו בע"ש וא"כ כשנותן מים ואח"כ שמן ואח"כ מדליק וכוונתו רק להגביה לא לגרם כיבוי ל"ל שיעשה כן בשבת דהא ידוע לכל דאסור להבעיר ולהדליק בשבת והוי דומיא דמלאכות המוזכרים בסי' רנ"ב דמותרים להתחיל מבע"י וכמ"ש מ"א ס"ק ז' . וגם ל"ל שיעשה גם כיבוי בשבת בדבר אחר שאין בו הדלקה ולזה איכא למיחש דהא איסור זה קל בעיני הבריות . כמ"ש מ"א ס"ק ז'.מ"מ הרי לא נתכוין עתה לגרם כיבוי.ול"ל שיעשה גרם כבוי משא"כ אי נתכוין לגרם כבוי שפיר א"ל שיעשה בשבת גרם כיבוי באותו ענין שאין בו הבער' והדלק' כ"כ בס' ת"ש בתוס' ביאור קצת : (ס"ק י) וי"א אפי' נתכוין כו' צ"ע דז"ל סמ"ג שממנו נובע דברי הגה' רמ"א : הרי בהדי' שאם מתכוין כו' דהא כ' ובכוונ' כבוי הוא נותן וגם סיים אבל אלו צלוחית שנותנים שם מים להגבי' כו' הרי דלא התיר כ"א כשנותן להגבי' ולא נתכוין לכיבוי : ומ"ש כיון שהמים בעין כו' ומזה תדין דמ"ש תחל' אפי' לרבנן כו' כיון שהמים בעין כו' ובכוונת כיבוי הוא נותן כו' דמשמע תרתי בעי' לאסור . שיהיו המים בעין וגם בכוונות כיבוי. וא"כ בצלוחית דאין המים בעין דהא הם תחת השמן אפי' נתכוין מותר . ז"א אלא כמ"ש התוס' וכמו שיתבאר. וא"כ גם בצלוחית מיקרי שהמים בעין . וא"כ אם נתכוין לכיבוי אסור : וה"כלי עצ"מו אי"נו נש"רף . כלפ"ד דהכי ד' תיבות אין פה מקומם ואין להם שייכות פה . וכצ"ל ומ"ש כיון שהמים בעין כו' כוונתו כמ"ש התו' דוקא כדים מלאים מים שרי להעמיד דמפסיק כלי בין המים ובין האור . והכלי עצמו אינו נשרף אבל הכא המים והאור באים להדדי כצ"ל . ור"ל לבאר המ"א דברי עצמו . דגם בצלוחית אם נתכוין לכיבוי אסור . דאז גם בצלוחית איכא תרתי דהא נתכוין וגם מיקרי שהמים בעין. דדוקא בכלי דהשתא מפסיק הכלי בין המים ובין האש ואפי' בסוף כשיתבקע ולא יהיה הפסק מ"מ הכלי לא ישרף כ"א יתבקעו מיקרי הפסק ואיכא הכירי' · משא"כ בצלוחית אע"ג דהשתא איכא הפסק דהא המים למטה מן השמן.מ"מ כשיכלה השמן ואז יפלו הניצוצות לתוך המים אז לא יהיה הפסק כלל דהא השמן אז יהיה כלה ולא יהיה היכר כלל : ודברי רמ"א צ"ע כצ"ל : אך בד"מ כ' כו' וכמש"ל בשם התוס'. לכאור' אדרבא התוס' לא ס"ל הכי אלא במתכוין לכיבוי אסור וכמ"ש לעיל בס"ק ט"ו אלא נתכוין למ"ש מ"א בס"ק ז' והם דברי התוס' ס"פ כירה : אע"ג דבסי' רנ"ב מבואר דכל המלאכות מותר להתחיל מבע"י היינו דאותן מלאכות אסורן ידוע לכל ולא חיישי' שיעשה כן בשבת משא"כ גרם כיבוי שקל בעיני הבריות יש לחוש שיעשה כן בשבת וס"ל להא"ז דה"ה הכא שנותן המים קודם הדלקה ל"ל שיעשה כן בשבת דהא איסור הדלקה בשבת ידוע לכל אלא שהתוס' ס"ל דמ"מ אם מתכוין לכיבוי אסור דניהו דל"ל שיעשה כן בשבת. מ"מ א"ל שיעשה גרם כיבוי גרידא במקום דליכא הדלקה והבערה כמ"ש לעיל ס"ק ט' וא"ז לא ס"ל כן :

סי' רסו (ס"ק א) חמורו כו' כמ"ש סי' רמ"ו סעיף קטן ח' בשם הג"א דשכירות קניא לחומרא. א"כ פשיטא דא"מ על שביתתו. והקש' בספר א"ר דמ"מ מצווה על איסור מחמר דנוהג אפי' אין הבהמה שלו. וכמ"ש מג"א ס"ק ה' א"כ טפי עדיף ליתן לגוי מלהניח על החמור. וכמ"ש מג"א ס"ק ו' דהא משום איסור מחמר גם צריך ליתן עליה כשהיא מהלכת. א"כ א"ל שמא לא יזהר בכך ותי' בספר ת"ש דוקא היכא דאיכא שביתת בהמתו שם עדיף ליתן לגוי מליתן על החמור מחשש שמא לא יזהר ליתן עליה כשהיא מהלכת כיון דליכא כ"א חד חשש אבל היכא דליכא כ"א משום מחמר אף דאיכא גוי מותר ליתן על החמור ולא יחמר הישראל אחרי' דגתרי חששי לא חיישי' שמא יחמר אחרי' ושמא לא יזהר : (ס"ק ב) כיסו כו' כ"ל דיתן החמור לגוי כו' הקשה בספר ת"ש כיון דהוא משא כבד דאין הגוי יוכל לשאת ה"ל כאין עמו גוי ומותר ליתן על החמור. ותי' דכה"ג דנותנו לגוי או מפקירו אין צריך לתת עליה כשהיא מהלכת כו'. ולא יחמר ישראל אחריה כיון דהיא משא כבד טריחא מילתא טובא ליתן עליה וליטלה ממנו כל עת וע"ש מ"ש עוד : (ס"ק ג) משחשיכה כו' דבזמן הזה ליכא רשות הרבים כדלקמן סי' ש"ג סעיף י"ח דקיי"ל כי"א שבסי' שמ"ה סעיף ז' דלא מיקרי ר"ה אלא היכא דששים רבוא בוקעים בו דומיא דישראל במדבר : אסור דשם כ' הטור בשם בעה"ת שמותר לטלטל מעות אע"פ שמוקצין ולהצניען בביתו מפני הלסטים משום פסידא כ"ה דפריך הכא משום פסידא והטור חלק עליו דוק' הכא התירו לו שבות משום דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי למיעבד איסור תורה שיוליכו הוא בעצמו בר"ה דהיינו בזמן הש"ס שהיה להם ר"ה גמור מה שאין כן לדידן דל"ל ר"ה ככ"ל לא הותר לו שבות דטלטול מוקצה. דאפי' לא כתיר לו הטלטול ויוליכנו לרשות הרבים ג"כ לא יעשה איסור תורה ומה לי האי איסור דרבנן דטלטול מוקצה או איסור הוצאה לרשות הרבים דידן וסבירא ליה למג"א דה"ה הכא לדעת הטור אין מתירים לו מה"ט לדידן ואע"ג דיש לחלק דהכא עדיף להתיר לו ליתן לגוי דאי יעשה הוא בעצמו יעש' שבות אחד מה שאין כן כשנותנו לגוי והגוי מעבירו בר"ה ה"ל שבות דשבות מ"מ סבירא ליה למ"א כיון דעכ"פ ל"ל שיעשה איסור תורה משום חשש שיעשה איסור דרבנן יותר חמיר לא חיישינן דאל"כ גם לקמן סי' של"ד ג"כ יש לחוש שיוליכנו לרשות הרבים ויעשה ב' אסורי דרבנן טלטול מוקצה וגם הוצאה לרשות הרבים דידן אפ"ה לא התרנו לו לטלטל מוקצה גרידא ול"ח לאיסור חמור ממנו : (ס"ק ו) מניחו כו' בש"ע כ' מניח לאחר שעקרה כו' ואם כן ליכא עקירה אבל הנטילה ממנה כ' בש"ע כשהיא עומדת ולא כ' שיטול ממנה כשתרצה לעמוד כדי שלא תעש' גם הנחה משום דסבירא ליה כיון דאין הבהמ' עוש' רק חצי

מלאכ'

ב ז וי"א שצריך ליזהר מלהנהיגה בקול רם כל זמן שהבהמה עליה : הגה והוא לא ירכוב על החמור אלא ילך ברגליו ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני שמתיירא מן הליסטים או שאר סכנה (ג) ואפי' הוא חוץ התחום יכול לישב על החמור ולרכוב (ריב"ש וב"י בשם תשב"ץ) :

ג ח היה עמו חמור וחרש ושוטה וקטן יניחנו על החמור ולא יתננה לאחד מאלו :

ד ט היה עמו חרש ושוטה יתננו לשוטה לפי שאין לו דעת כלל :

ה י שוטה וקטן יתננו לשוטה שהקטן יבא לכלל דעת כ חרש וקטן יתננה למי שירצה :

ו ל י"א שכשנותנו לאחד מאלו מניחו עליו כשהוא מהלך ונוטל ממנו כשהוא עומד הגה ודוקא כשנותן להם משחשכה אבל כשנותן להם ח (ה) מבע"י מותר בכל ענין :

ז מ אם אין עמו שום אחד מכל אלו (ד) יטלטלנו פחות

ט"ז מגן דוד

טעונה וחייב אי עביד עקירה והנחה : (ג) ואפי' הוא תוך התחום · פי' ולא אין איסור בהולך ברגליו אלא דוקא אם רוכב אפ"ה יכול לרכוב מחמת סכנה : (ד) יטלטלנו פחות פחות מד"א . דבר פשוט שזה אין מועיל אלא

מגן אברהם

ז וי"א שצריך ליזהר כו' . וי"א כיון שאינו עושה עקירה והנחה ואלו הוא היה עושה כן פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה ,והרמב"ם סובר היינו שאין אסור משום שביתת בהמתו אבל אם הוא מנהיגה הרי הוא עושה מעש' בידים ואסור (מ"מ פ"ך) ובתו' פסחים דף ס"ו ע"ב משמע כדעת הראשון דשרי : כתב בהגמ"ר הרוכב על סוס מוטב לו לרכוב דאינו עובר אלא משום שבות דהאוכף טפל לגבי הרוכב אבל אם ירד יעבור על שביתת בהמתו ומחמר ולהר"מ נראה דלא ירכוב ויזרוק האוכף דמשום הפסד מועט דאוכף לא נתיר לו לרכוב ע"כ וכ"כ מהרא"י בכתבי' סי' ס"א ואפשר שמוטב לרכוב משום דאיבעיא לן אם יש תחומין למעלה מי' ואם ילך ברגליו יעבור על תחומין (°) וברכיבה נקטינן לקולא דאין תחומין למעלה מי' . ומיהו יש לדחות (°) דתוך י"ב מיל קי"ל תחומין דרבנן וא"כ מה לי רכיבה ומה לי תחומין וגרע רכיבה דשמא יש תחומין למעלה מי' ועבר נמי אתחומין וחוץ לי"ב מיל לדעת האומר שהוא דאורייתא א"כ למעלה מי' הוי ספק דאוריית' ואפשר דמוטב הוא לרכוב דכשילך ברגליו (°) יעבור ודאי אדאוריי' (ועסי' ת"ד) ואם הולך בקרון כל שהוא רחב ד' אע"פ שהיא למעלה מי' (°) כארעא סמיכתא (כמ"ש סי' ת"ד) ומוטב לילך ברגליו עכ"ל ב"י . וש"מ דאם האוכף שוה הרבה אפשר דמותר לרכוב. °) ול"ע דלא מלינו זה בשום מקום ועסי' של"ד ס"כ. ואם רגליו תלויות למטה מי' פשיטא דאיכא איסור תחומין וכ"מ סוף ביצה ובהגמ"ר ספ"ק דעירובין ולפי מ"ש רש"י בעירובין דף מ"ג בעמוד רחב ד' פשיטא דיש תחומין דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא כי קמבעיא לן כשאין רחב ד' דלא ניחא תשמישתיה או בקפילה ע"י שם או בספינה שאינה נחה ודמי לקפילה באויר עכ"ל · וא"כ ברכיבה וישיבה בקרון דניחא תשמישתיה מה לי למעלה מי' או למטה מי'.ובאמת לא הזכירו הפוסקים דבר זה (°)והרב"י חידש זה מדעתו ולפע"ד יש ברכיבה איסור התחומין אפי' למעלה מי' דרכוב כמהלך דמי וראיה מדדחיק בגמ' בעמוד י' או ע"י שם ולא קאמר ברוכב אלא ברכיבה יש תחומין כשהסוס מהלך ה"ל כאלו הוא מהלך ובהכי מתיישבא (°) מעשה דאחר שמביא הרב"י [°] והא דלא קאמר בספינה משום דבמים לכ"ע תחומין דרבנן (°) עסי' ת"ד ואם העכו"ם מוליך הקרון עסי' ש"כ בסי"ח : ודע דאם העגלה גבוה י' ורחבה ד' בלא הגלגלים הוה רה"י גמור דאסור להוציא מתוכה ולא להניח בתוכה וא"כ אם חשכה לו על העגלה צריך להוציא חפציו ולהניחם על העגלה קודם שירד ובעגלה ליכא משום שביתת בהמתו כיון שאינו עושה עקירה שהיא נתגלגלת וכמ"ש ס"ב אבל אם היא עומדת וא"כ עוקרה הוי מלאכ' דאורייתא עמ"ש סי' שמ"ח ואם הוא על הארץ אסור להניח על העגלה שום דבר אלא יתננו לעכו"ם או יניחנו על החמור כמ"ש ואם אין העגל' גבוה י' בעצמה אינה רה"י אע"פ שגבוה י' עם הגלגלים דה"ל מחיצ' שהגדיים בוקעים בה אם גבוה ג"ט מן הארץ (תוס' שבת ריש דף ל"ח וסוף ד' מ"ט) וכרמלית נמי לא הוי דאין כרמלית בכלים כמ"ש רש"י דף ח' וכ"כ התוס' דף ה' כיון דלא קביעי בטל לגבי ר"ה אבל עמוד מקרי קבוע ומקרי כרמלית עסי' שנ"ה ס"ב ואפשר דה"ה עגלה מקרי קבוע מ"מ גם ר"ה שלנו הוי כרמלית ומותר לטלטל מכרמלית לכרמלית ותחת העגלה הוי ר"ה אם העגלה אינה מקורה מלמטה ויש במקום הפתוח ג"ט אבל אם היא מקורה פטור שאינו דומה לדגלי מדבר ואם העגלה בעצמה גבוה ז' ומשהו והיא פחות מג' סמוך לארץ עסי' תק"ב סס"ח מ"מ אי אמרינן לבוד בכלים ואם אין העגלה רחבה ד' הוי מקום פטור אפילו גבוה י' ואם היא מלמעלה רחבה ד' אף על פי שלמטה אינה רחבה ד' הוי רה"י (תו' שבת דף ק"א [°] מיהו בגבוה י' לא מחייב כדאיתא בשבת דף ח' לענין כוורת : ח מבע"י מותר · דדוקא כשנותן להם בשבת הוי כמאכיל להם נבילות בידים אבל כשנותן להם מע"ש אף על גב דבעלמא אסור משום הפסד התירו כ"כ המ"מ מדברי הרמב"ם וכתבו הרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים דאפי' מע"ש צריך לעשות כן ואפשר שגם דעת הרמב"ם כן אלא שנקט ל' הגמ'

באר הגולה

ז הרמב"ם שם ח שם בגמרא ט שם י שם כ שם בעיא ולא איפסקא הילכתא בהדיא ופסק הרי"ף והרא"ש דעביד כמר עביד ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים מ שם בגמרא

נתיב חיים

רסו במ"א ס"ק ז' °) ול"ע הלא מלינו ג"כ וכן מלאתי ברדב"ז סי' פ"א דברוכב שייך איסור תחומין מטעם שכתב מ"א ע"ש :

לבושי שרד

בסק"ה : סק"ז (°) וברכיבה נקטינן לקולא . כיון דתחומין למעלה מי' אבעי' היא יש להקל בפחות מי"ב מיל דהוא דרבנן לכ"ע והוי ספיקא דרבנן משא"כ י"ב מיל למ"ד דאורייתא הוי ספיקא דאורייתא ונקטינן לחומרא : שם (°) דתוך י"ב מיל לכ"ע תחומין דרבנן כל"ל : שם (°) ודאי יעבור אדאורייתא . משא"כ למעלה מיו"ד וא"כ כשרוכב יש ספק אי עבר אדאורייתא אבל אם ילך ברגליו יעבור ודאי אדאורייתא' למ"ד תחומין דאורייתא': שם (°) כארעא סמיכתא . כיון דניחא תשמישתא דרחב ד' לכן אע"פ שגבוה י' נחשב כארץ כמבואר בסי' ת"ד אית ביה איסור תחומין לכ"ע ומחמת דאית ביה נמי איסור משתמש בבע"ח ירד וילך ברגליו דלית ביה אלא חד איסור' : שם (°) והרב ב"י חידש זה מדעתו כל"ל : שם (°) מעשה דאחר שהיה רוכב על הסוס בשבת וכשהגיע עד התחום אמר לר"מ שיחזור עי"ש מוכח שיש איסור התחומין ברכיבה : שם (°) והא דלא קאמ' בספינה . לא ידעתי כעת ביאור דברים אלו : שם (°) עיין סי' ת"ד כל"ל : שם (°) מיהו בגבוה יו"ד לא מחייב משום שביתת בהמתו ומחמר כיון דהוא רשות בפ"ע ואם האדם בעצמו מעבירה ליכא חיובא בבהמה ומותר לכתחלה כמבואר בריש ס"ק זה ואפי' אינו רחב ד' דאינו רה"י אם גבוה י' טפחים עיי"ש בש"ס לענין כוורת :

חתם סופר

סי' רסו במג"א סק"ז ויש אומרים שצריך לזהר עיין בספר מקור חיים בסוף הספר בהגהות וקצת ביאורי' כתב היתר חדש באם העגלה בשני סוסים ולמשא זה היה יכול בסוס אחד בשני אנשים היה פטור אבל אסור ובבהמ' מותר לגמרי כמבואר בשבת דף צ"ג ושוב דחה דלא ילפינן לאו מקרבן ע"ש. ובאמת צ"ע במלאכת שבת היאך תהיה מלאכת בהמתו חמורה ממלאכת עצמו והרי בחד קרא כתיב לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ומה שנקרא מלאכה אצלו גם בבהמתו כגופו דמיא אבל לא יותר וגם בשאר איסורי לאוי' לא ילפינן אבל בשבת אין לחלק בין בהמה לאדם כן נראה לי ברור והדינצ"ע ולדעתי נראה שלא אמר אדם מעולם היתר זה כי מהידוע שרגיל להיות שאם יש אחר מסוס א' לפעמים מתעצל הסוס וסומך על סוס חבירו והוא נסוג אחר מלמשוך ועצמו הולך מכה חבירו עד שמרגיש המחמר ורודהו במקלו שבידו וא"כ אין לסמוך על היתר זה כי אולי יהי' ד' אמות במעט רגע אשר היזו סוס אחד נסוג אחור ויהיה כל המשא על סוס האחר כנ"ל

מהגאון

באר היטב

דלא קאמר משום שביתת בהמתו משום דאתא לאשמועינן אפי' אין הבהמה כלו צריך ליזהר בכך וכ"ש אם הבהמה כלו דאיכא תרתי מחמר ושביתת בהמתו ר"ן וריב"ש : (ה) מבע"י מותר . המ"א הניח דבר זה בצ"ע:

מד"א

ביאור הגר"א

מעשה בעצמו : והוא. דשבות בעצמו לא התירו כנ"ל : ואפי'. עט"ז : ס"ו י"א שכשנותנו. תוס' ד"ה מי שהחשיך מהא דפט"ז אבל קטן שבא כו' דקטן העושה כו' : ודוקא כו'. וכמ"ש ה' ב' היו טוען אוכלין כו' ועמ"א : ס"ז ודוקא כיסו כו'. לאפוקי מהרמב"ם פ"ו ופ"ך מהל' שבת שכת' שכה"ג אפי' מציאה דלא אתא לידיה והשיגו הראב"ד והרמ"ך וש"פ וע' במ"מ וכ"מ ומ"ע שהצילו בעדו וכן הרמב"ן ומוצאו של הרמב"ם מפ' בהרא דע"ג ע"א ולשיטת הפוסקים צ"ל המוציא שהוציא בשוגג

אבל

הגהות רעק"א

סי' רסו סעיף ה' שהקטן יבוא לכלל דעת. כ"ה בטור. אולם בסוגי' איתא חרש ושוטה קטן ושוטה נותנים לשוטה. וי"ל דבתרווייהו חד טעמא דשוטה אין לו דעת כלל. אבל קטן יש לו קצת דעת. ע' תוס' חולין י"ב ד"ה מאן תנא . ובזה מיושב קושי' תוס' ד"ה חרש אתי לאחלופי תיהא א"כ לעיל בשוטה וקטן לשוטה הא אמרי' אתי לאחלופי והניחו בקושיא. ולפי הנ"ל ניחא דוודאי הסברא דטוב יותר ליתן לשאין בו דעת כלל עדיף מכל אף במקום סברא דאתי לאחלופי.מ"מ עדיף יותר ליתן לשוטה שאין בו דעת כלל. רק בחרש וקטן דלתרווייהו יש דעת קצת דיש ס' ליתן לקטן דלא אתי לאחלופו. מ"מ ס' ליתן

לחרש

מחצית השקל

מלאכ' דכה"ג באדם פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחל' וכ"כ רשב"א בחדושיו ומהרש"א שם אבל דעת הרמב"ם אינו כן אלא בעינן טיטול ממנה כשתרצ' לעמוד שלא תעש' הנחה ובלבוש הוסיף להחמיר גם בעקירה דבעינן שתעקור שני רגליה ועיין באחרוני' : (ס"ק ז) וי"א כו' ובתוס' פסחים כו' דאיתא התם ער"פ שחל בשבת ושכח להביא לעזרה סכין לשחוט פסחו ובירושלים הי' הטלטול אסור למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו ומי שפסחו גדי תוחב לו בין קרניו ופריך הש"ס והלא מחמר ומשני מחמר כלאחר יד (פרש"י שאין דרך טלה וגדי לשאת משאוי) וכתבו התוס' המ"ל כשהוא מהלך מניחה עליה כו' דכה"ג שרי בר"פ מי שהחשיך עכ"ד והקש' בספר א"ר ובס' חמד משה מאי ראיה יש מזה הלא התוס' ברור מלולם כה"ג דשרי בר"פ מי שהחשיך המ"ל הכא א"כ לדעת הרמב"ם מיירי בר"פ מי שהחשיך באין מנהיגה בקול כן יעש' גם בפסח ולענ"ד לק"מ דהא אין הבהמ' בת דעת לילך אל מקום שנחה רוח הבעלים . ופעמים עומדת ולא תזוז ממקומה עד יכריחנה בעליה ע"י קולו או הכאה וכדומה. וא"כ בשלמא הכא לרמב"ם לא הותר לו להנהיגה בקול ואם לא תרצה הבהמ' ללכת מה בכך אעפ"כ לא רצו חכמים להתיר יותר מה שאין כן בפסח אם הבהמ' תעמוד תחתיה ולא תלך לעזרה איך יעשה זה פסחו ועי"כ ירים קול שהגה להכריחה על ידי זה ולדעת הרמב"ם זה אסור וא"כ ודאי עדיפא משני דהוי כלאחר יד אע"כ התוס' חולקים בזה על הרמב"ם : כתב בהגמ"ר כו' דאינו עובר אלא משום שבות דהיינו אין רוכבים על גבי בהמה. אבל משום שביתת בהמתו לא עבר דהחי נושא את עצמו ולכן גם בנשיאת אוכף ליכא משום שביתת בהמתו דהאוכף בטל לגבי רוכב כדאיתא בשבת דף צ"ג ע"ב במשנה : ולהר"מ נראה כו' ויזרוק כו'. וא"כ מוטב לילך ברגליו דלא עביד איסור כלל כיון דאין הבהמ' נושאת משא ליכא לא משום שביתת בהמתו ולא משום מחמר מה שאין כן כשירכוב יעבור על שבות דאין רוכבין כו' : ואפשר שמוטב לרכוב כו' הם דברי הרב ב"י שהוסיף על דברי הגמ"ר דמיירי תוך התחום והרב ב"י חידש קולא ביוצא לתחום : משום דאיבעי' לן בעירובין דף מ"ג ע"א : ברכיבה נקטינן לקולא. ר"ל דבמקום ישיבתו ע"ג בהמ' הוא למעל' מיו"ד: ומיהו כו' וחוץ לי"ב מיל כו' היינו לדעת הרמב"ם דסבירא ליה לקמן סי' ת"ד דהוי דאורייתא' : וחוץ לי"ב מיל אפשר דמוטב כו' כנ"ל. וכ"ה בב"י דתוך י"ב מיל דתחומין דרבנן ולכן נקטי לקולא דאין תחומין למעל' מעשרה דספק דרבנן לקולא אך מה לי רכיבה ומה לי תחומין אם ילך דאכתי לא עביד כ"א איסור דרבנן אדרבא גרע רכיבה כו' כנ"ל לכן עדיף שילך אבל חוץ לי"ב מיל א"א דהוי דאורייתא' וא"כ אם ילך יעש' איסור תור' אע"ג גם אם ירכב לא ינצל מאיסור תחומין אע"ג דהוא למעל' מי' מ"מ בדאורייתא נקטינן האבעי' לחומרא וכשכלל ספק דאורייתא לחומרא ואפילו להפוסקים ספק תורה דאזלינן לחומרא אינו אלא מדרבנן עכ"פ אסור) מ"מ אפשר אעפ"כ מוטב לרכוב. דאם ילך יעש' ודאי איסור תור' משא"כ כשירכב ליכא רק ספק תור'. ואעפ"כ כ"כ דרך אפשר ולא החליט ההיתר. די"ל מ"מ כשרוכב איכא תרתי ספק איסור תור' וודאי איסור דרבנן דהיינו רכיב' וכשילך ליכא רק איסור תור' אפשר דשקולים לכן כ' לשון אפשר : ואם הולך כו' כארעא סמיכתא. ור"ל וניחא תשמישתי' ובודאי יש תחומין אפי' למעל' מעשרה. ולכן מוטב לילך ברגליו ולא לישב בקרון : וש"מ דאם האוכף כו' עתה חוזר המ"א על דעת הר"מ שהובא בהגמ"ר דסבירא ליה תוך התחום מוטב לילך מלרכוב ויזרק האוכף. כיון דליכא רק הפסד מועט. ומזה דייק המג"א דאם האוכף שוה הרב' מותר. ועז"כ ול"ע דלא מלינו שהתירו חז"ל בשום מקום משום הפסד איסור רכיבה ובסי' של"ד התירו לטלטל מוקצה במקום פסידא דוקא במקום שיש לחוש אם לא נתיר לו יעשה איסור תור' : ואם רגליו כו' עכשיו חוזר על דברי הרב ב"י שרצ' להקל כשהולך חוץ לתחום משום דברכיבה ליכא משום תחומין דאין תחומין למעל' מי' ועז"כ מג"א דלא אזלינן בתר מקום ישיבתו. ואם רגליו תלויות תוך י' יש איסור תחומין : וכ"מ סוף ביצה דתנן אין רוכבים על גבי בהמה בי"ט אמרינן מ"ט גזירה שמא יצא חוץ לתחום דברכיבה קשה לשער שיעור התחום ופריך ש"מ דתחומין דאורייתא דאי דרבנן למה גזרו שמא יצא חוץ לתחום הוי כעין גזירה לגזירה אלא גזירה שמא יחתוך זמורה להנהיג הבהמה . ומשמע דה"א תחומין דאורייתא ניחא דגזרינן שמא יצא חוץ לתחום. מ"מ הא רוכב למעל' מעשרה וה"ל למימר ש"מ תחומין דאורייתא' וש"מ יש תחומין למעלה מיו"ד' ונראה למג"א דוחק לפרש מה שאמר תחומין דאורייתא' וא"כ האיסור משום שביתת בהמתו שהולכת ח"ל כמ"ש מג"א סי' רמ"ו לפרש דברי הירושלמי תהא דאין הלשון משמע כן וגם אכתי תקשי למ"ד אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בי"ט כדלעיל סי' רמ"ו. דהא משנה דאין רוכבין מתני' גבי יום טוב: ולפמ"ש רש"י כו' נלע"ד דעכשיו בא לו' אפי' אין רגליו תלויות למטה מ"מ ברכיבה יש תחומין למעלה מעשרה דהא מרש"י נראה דקילת למעלה מי' הואיל ולא ניחא תשמישתיה להילוך (ובאמת גם מדברי הש"ס נראה כן) א"כ ברכיבה והילוך דניחא' תשמישתי' יש תחומין וכמו שסיים אם כן ברכיבה וישיבה בקרון כו' וכבר כתבתי בע"ה לעיל סי' רמ"ו ס"ק י"ב ליישב קושיית א"ר מה שהקשה מפה ע"ש : ולפע"ד יש ברכיבה. רצה לו' עוד מטעם אחר יש תחומין ברכיבה. מדדחיק בגמ' כו'. וכ' ע"ז בספר ת"ש וז"ל לכאורה דבריו תמוהים דהא באמת קאמר הש"ס לישנא אחרינא ע"י ספינה ע"ש שדחק א"ע ולענ"ד הדברים פשוטים. דז"ל הגמ' בעי ר"ח יש תחומין למעל' מעשרה כו' כי תבעי לך בעמוד גבוה יו"ד ואינו רחב ארבע (פי' רש"י שראשה א' חוץ התחום. וראש השני יוצא חוץ לתחום אי רשאי לעלות עליו בראש אחד ויצא לראש השני) א"כ דקאזיל בקפילה (פי' רש"י ע"י שם) לישנא אחרינא בספינה. ודייק מ"א למה נקט לישנא קמא למנקט ע"י עמוד או ע"י שם שהם דברים רחוקים ולא נקט גם בלישנא קמא ספינה דהוא ענין השכיח אע"כ דאין זה דיוק והדא מנייהו נקט וא"כ גם בדיוק ראשון שמדייק מ"א דברכיבה יש תחומין דרוכב כמהלך מדלא קאמר כ"מ ברוכב השתא חזינן דאין זה דיוק. ובלא"ה ה"מ לאשכוחי גוונא אחרינא לזה השיב מ"א דאין זה קושיא מה דלא אמר לישנא קמא ע"י ספינה . דבמים לכ"ע אפי' חוץ לי"ב מיל תחומין דרבנן לפי שאינו דומה לדגלי מדבר וכדלקמן סי' ת"ד ורצה לישנא קמא למנקט האיבעי' בדבר הנוגע לאיסו' תורה : ובהכי מתיישבת מעשה דאחר כו' דהרב"י הביא בשם המרדכי שהביא ראיה דגם ברוכב יש תחומין מעובדא שהובא בש"ס שר"מ הלך אחר אחר שהי' רוכב על הסוס בשבת ואמר אחר לר"מ שערתי בטלפי הסוס שרוכב עליו שכאן הגיע תחום שבת וחזור לאחוריך. א"ל ר"מ לאחר ואת מה תהא עליך והבין המרדכי דשאלת ר"מ היית' מה תהי' עליך מאיסור תחומין שאתה רוכב חוץ לתחום א"כ מוכח דגם ברכיבה יש איסור תחומין אבל המרדכי לא נתן טעם לדבר למה יש ברוכב תחומין. ולדברי מ"א מובן הטעם דכמהלך דמי. או מצד יתר טעמים לאיסור שכתב מ"א : ודע כו' שהיא נתגלגלת כו'. ר"ל שנותן עליה בעוד שהעגלה מתגלגלת והולכת כמו בבהמה שצריך ליתן עליה בעוד שמהלכת כמבואר בש"ע : עמ"ש סי' שמ"ח ראיה לדבריו פה שכ' וז"ל ואם משך החפץ מתחלת ד"א לסוף ד"א חייב שהמגלגל עוקר הוא עכ"ל שם : אבל עמוד כו'. ר"ל דהא עמוד רחב ד' ואינו גבוה יו"ד בר"ה מקרי כרמלית ולא אמרינן דהוי בטל לגבי ר"ה ולזה כ' דעמוד קבוע ולא בטל. וא"כ אפשר כו' חוזר מדבריו הראשונים דאין על העגל' דין כרמלית דאין כרמלית בכלים אבל לטעם שכתבו התוספות דמהאי טעמא אין כרמלית בכלים משום דלא קבוע א"כ עגלה אפשר דקבוע והוי כרמלית : ומותר לטלטל כו' א"כ מותר לטלטל מן העגל' הנקראת כרמלית לחוץ לר"ה שלנו : ותחת העגלה הוי ר"ה. ר"ל דבמקום שיש ר"ה גמור ולא ר"ה דידן . דהא מג"א מיירי מענין חיוב ופטור ורשות הרבים שלנו אין בו מקום חיוב : ויש במקום הפתוח ג"ט דאל"כ אמרי' לבוד והוי ר"ה מקור' : אבל אם היא מקורה פטור שבת דף ה' ע"א : ואם העגלה בעצמה כו' א"א לבוד בכלים ודעת רמב"ן שם דלא אמרי' לבוד בכלים לשוויא רשות : ודע דאפי' א"א לבוד ע"כ מיירי בעגלה שאינו מקורה : אבל אם היא מקורה לא אמרי' לבוד דלא אמרי' לבוד אלא במחיצות. ולכן כתבו רש"י ותוס' בשבת דף ח' ע"א בכוורת דלא אמרי' גביה לבוד אלא אם כפה הכוורת על פיה למטה. אבל כשהיא עומדת כדרכה ושוליה למט' לא אמרי' לבוד ע"ש : ואם הוא מלמעלה רחבה ד' אע"פ שלמט' כו' כ"ה דעת רש"י ורמב"ם אבל דעת התוס' שם דמ"מ עד גובה ג' טפחים צ"ל בעוביו ג"ט דאל"כ גדיים מבטלים מחיצה : מיהו בגבוה י' לא מחייב כדאית' בשבת דף ח' לענין כוורת. דבריו סתומים פה יותר מבשאר מקומות ובס' ת"ש כתב וז"ל ר"ל אם העגלה רחבה ד' טפחים דאז אף אם היא עומדת ואח"כ עוקרת לא מיחייב על העגלה לחוד אם אין חפצים עליה כיון דהעגלה הוי רשות ממש ועל רשות אינו חייב במעבי' ד"א בר"ה כמבואר בסוגי' דכוורת עכ"ל. וקשה להעמיס זה בכוונת מ"א דהא עד עתה לא דיבר כלל שיחייב או יפטר על העגל' עצמה כ"א מן טלטול חפצים ואיך יסתם כ"כ גם גוף הדין קשה בעיני דרש"י כתב שם הטעם דלא זרקו במשכן רשויות זה לזה אלא כלים.(מלבד דרים פרק הזורק אין המסקנא כן דהא לא הוי שואלים זה מזה אלא כל ד"א בר"ה הלכתא גמירי ע"ש. אבל לענין מעביר רשויות הא היו מעבירים הלוים העגלות ואותן עגלות היה רה"י כמבואר בש"ס) לכן נ"ל לענ"ד בכוונת מ"א דקאי אדלעיל דאין העגלה גבוה מן הארץ ג"ט שכתב אם אין העגלה גבוה כ"א ז' ומשהו תליא במחלוקת א"א לבוד בכלים. וע"ז כתב באם העגלה עצמ' גבוה י' ואינו גבוה מן הארץ ג' טפחים אז אמרינן לבוד ולפ"ז אע"ג שכתב לעיל דתחת העגלה ר"ה. ואם הוציא מן העגלה לתחת העגלה חייב. מכל מקום כה"ג דליכא ג"ט מן העגלה לארץ אמרינן לבוד. וגם מה שתחת העגלה הוי רה"י ואם כן אם הוציא מהעגלה לתחת העגלה פטור דהוציא מרה"י לרשות היחיד אלא דסד"א כיון דגבוה יו"ד מ"מ בכלל לבוד בכלים הוא ותליא במחלוקת הפוסקים א"א לבוד. עז"כ מ"א וכדאיתא כו' לענין כוורת. ר"ל דשם מוכח דכה"ג לכ"ע אמרינן לבוד בכלים דהא הרמב"ן דהרחיק מאד ענין לבוד בכלים אפ"ה כתב אין לבוד בכלים לשוויא רשות עכ"ל אבל אם הוא כבר רשות מודה דאמרינן לבוד : (ס"ק ח) מבע"י מותר דדוקא כו' והוא דעת הרמב"ם. אבל דעת רשב"א דאפילו נותן להם מבע"י צריך נומר כשהם מהלכים דלא יגרעי מחמור. אבל הרמב"ם סבירא ליה דגרעי לענין זה מחמור משום דחמור מצווה על שביתתו מה שא"כ קטן ואיך אינו מצווה על שביתתן אלא דבשבת אסור דהוי

כמאכילן

ט פחות פחות (ו) מד' אמות ודוקא כיסו או מציאה שבאה לידו °) אבל אם לא בא לידו לא :

ח נ י"א דוקא מי שהחשיך לו בדרך שהיה סבור שעדיין יש שהות ביום אבל מי שיצא מביתו י סמוך לחשיכה ושכח והוציא לרשות הרבים לא התירו לו שום אחד מהדרכים האלו :

ט יא ס הגיע א] לחצר החיצונה המשתמרת יב נוטל מעל החמור כלים הניטלים ושאינן ניטלים מתיר את החבלים והשקים נופלים ע ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאינן ראויין בשבת לכלום יג לפי שהם מאוסים ואם יפלו לארץ ישברו מניח תחתיהם כרים וכסתות ודוקא במשאות קטנים יד שיכול לשמטן מתחתיהן אבל אם הם גדולות שאינו יכול לשמוט הכרים מתחתיהן אסור להניחם תחתיהן מפני שמבטל כלי (ז) מהיכנו (פירוש מהשמוש שהיה מוכן לו) אלא פורקן בנחת שלא ישברו ולא יניח על הבהמה משום צער בעלי חיים :

י פ חשכה לו בדרך ותפילין בראשו או שיושב בבהמ"ד בשדה וחשכה לו (ה) טו מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו מניחן שם :

יא צ היתה חבילתו מונחת על כתיפו וקידש עליו היום רץ תחתיה עד ביתו ודוקא רץ אבל לילך לאט לא כיון דלית היכירא אתי למעבד עקירה והנחה טז דזמנין (ח) קאי ולאו אדעתיה אבל רץ אית ליה היכירא וכי מטא לביתיה כי היכי דלא קאי פורתא ואשתכח דקא מעייל מרשות הרבים לרה"י זריק לה כלאחר יד דהיינו שלא כדרך זריקה כגון מכתפיו ולאחריו :

יב ק יש אומרים דדוקא בחבילה התירו לעשות כן אבל יז לא בכיסו ר וי"א יח דה"ה (ט) לכיסו :

הגה ומי שחשכה כיסו עליו בשבת אם הוא בביתו יט יכול לילך עמו לחדר להתיר חגורו וליפול שם למלניתו ואם

ט"ז מגן דוד

אלא טלטול בר"ה או כרמלית שהאיסור הוא משום טלטול ד"א ע"כ מהני זה אבל מרה"י לכרמלית וכ"ש לרה"ר דהאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות דאסור אפי' בחצי אמה לא מועיל זה וכ"כ רש"ל בתשו' סי' כ"א ע"כ לא יפה עושים אותן שנושאין תינוק לימול בפחות פחות מד"א דמ"מ יש איסור מה שמוציאין מרה"י לרחוב שהוא כרמלית אלא יוציאנו ע"י עכו"ם מרשות לרשות ואח"כ יטלטלנו בפחות מד"א . וכתב ב"י בשם הר"ר ירוח' בהיתר פחות מד"א צריך לישב בכל פחות מד"א שאל"כ אע"פ שעומד חייב דהליכה אחת היא ואפי' בכרמלית חייב מלקות מדרבנן עכ"ל . ונראה דזהו אם אחד נושא לבד אז צריך לישב אבל אם א' נותן לחבירו בפחות מד"א א"צ לישב שום א' דבכל אחד הוי מעשה חדש כנ"ל : (ה) מניח ידו עליהם· שלא יראום והתירו לו

מגן אברהם

הגמ' כמנהגו עכ"ל המ"מ וא"כ צ"ע למה הקיל רמ"א מאחר שדברי הגאונים מפורשים לאיסור ודברי הרמב"ם סתומים : ט פחות פחות מד"א.ועומד לפוש בנתיים (ד"מ בשם טור סי' שמ"ח) דלא כרי"ו שכ' דצריך לישב וצ"ע דהא רי"ו בעצמו כתב דעומד לפוש פטור וכ"כ הרמב"ם פי"ג ותלמוד ערוך הוא פ"ק דשבת אלא שס"ל דהכא כיון שאינו עומד אלא משום שלא יבא לידי איסור לא ה"ל כעומד לפוש לכן צריך לישב ומיהו בע"א דף ע' פירש"י דבעומד לפוש סגי : י סמוך לחשיכה· אבל מבע"י שרי ומ"מ צ"ע דהא בע"א קאמר המוציא כיס בשבת *) משמע דאפי' הוציאו בשבת עצמו שרי ואפשר דהתם איירי בשוכח והכא במזיד ועסי' של"ד סי"ז : יא הגיע לחצר· צ"ע דכי קאי פורתא לפני הפתח מעייל מר"ה לרה"י וכמ"ש סי"א וצ"ל דגבי בהמתו לא החמירו כ"כ : יב נוטל כלים. כ"ל דאפי' הם יותר מט"ו סאה שרי משום צער ב"ח משא"כ בעגלה דאסור לפנותה כלל כמ"ש ססי' של"ג : יג לפי שהם מאוסים· אע"ג דמוקצה מחמת מיאוס מותר היינו היכא דחזי לכסויי כיס מנא אבל הני לא חזי לכסות שאם יפלו ישתברו (ר"ן): יד שיכול לשומטן . ולא נאסרו מטעם בסיס לדבר האסור כיון שלא היו עליהן בה"ש (עסי' ש"י ס"ג) ועוד שלא נתנן תחתיהן אלא ע"ד לשמטן (המאור) ועסי' ש"ח סכ"ז וכ"ד הרי"ף והרא"ש שהשמיטו(°) הא דבבולסי' אבל הר"ן כתב דאפי' לבטל כלי מהיכנו לפי שעה אסור והכא שרו משום °) הפסד מרובה אבל אם הם חתיכות זכוכית רחבות לחלונות דאיכא הפסד מועט בשבירתן אסור להניח כרים תחתיהן משום שמבטלן לשעתן וכ"כ הרמב"ם פכ"א ורי"ו ני"ב ח"י וצ"ע על הרב"י שהשמיטו מאחר שהוא בהדיא בגמרא וא"ת למה כופין הסל לפני האפרוחים כמ"ש סי' ש"ח סל"ט י"ל דשאני אפרוחים עשוים לפרוח משם מיד וליכא ביטול כלי כלל (ב"י סי' ש"י) ואפשר דעת הרי"ף והרא"ש והטור והש"ע כהרמב"ם מדנקטו כלי זכוכית משמע אבל אם אינם כלים לא וכן יש להורות שאין לבטל כלי מהיכנו אפי' לפי שעה אלא במקום הפסד מרובה ועמ"ש סי' רס"ה ולבטל כלי לכל השבת כ' הר"ן אפילו במקום ה"מ אסור אבל המ"מ כ' והוסיף רבינו להתיר הפריקה בנחת מפני ה"מ התירו לטלטל °) (°) ואפי' ביטול כלי מהיכנו עכ"ל וכ"כ בש"ג בשם ריא"ז בהדיא וכ"ה ברש"י בד"ה והא איכא צער ב"ח **) ואתי דאורייתא ודחי דרבנן ביטול כלי מהיכנו עכ"ל (ועבה"מ סי' ר"ס) משמע דמותר לבטל כלי מהיכנו במקום ה"מ והא דקפריך והא קמבטל כלי מהיכנו היינו משום שיכול לפורקן בנחת: כללא דמלתא בשלופי זוטרתי שיכול לשמטן דאינו מבטל הכלי אלא לפי שעה עדיף מפריק' בנחת דעכ"פ מטלטלן קצת כמ"ש המ"מ ופריקה בנחת עדיף מביטול כלי לכל השבת כמ"ש המ"מ ואפי' ביטול כלי מהיכנו והכל שרי במקום ה"מ והוי יודע שעכ"פ אסור לסמוך עליה כשפורק דהוי משתמש בב"ח והתו' כתבו כששני שקין מונחין על החמור א' מימין וא' משמאל ומקושרין יחד והקשר מונח על גבו של חמור וא"כ א"א להתיר הקשר אא"כ יגביה השקים וסמכין את השקים בכריסו של החמור (°) וה"ל לדדים ואסור עכ"ל: טו מניח ידו עליהם . מפני הרואים ומשום בזיון התפילין שלא יניחם בשדה התירו לו להביא דרך מלבוש לעיר (רש"י) : טז דזמנין קאי . ואם עמד לתקן המשאוי פטור (רמב"ם פי"ג וכ"מ מל' רש"י) עמ"ש ס"ז : יז לא בכיסו . דכיון דאינו כבד ל"ל הכירא בריא : יח דה"ה לכיסו · היינו במקום שאין יכול להוליכה פחות פחות מד"א כגון שמתירא מלסטים וה"ה אם יש עמו חמור ומתירא כשיניחנה ויטלנה כמ"ש בס"ב יגזלוהו הלסטים דשרי לרוץ (סה"ת) ולדידן דאין לנו ר"ה גמורה אפשר דלכ"ע שרי בכל ענין ס"ג : יט יכול לילך עמו . כיון שהוא בידו יכול להניחו בכל מקום שירצה כמ"ש סי' ש"ח ס"ג · וצ"ע בשבת דף ל"ה

באר הגולה

נ ר' ירוחם ח"א בשם יש מפרשים ס שם במשנה ע שם קנ"ד פ בילה פ"ו צ שבת קנ"ג ק הר"ן שם בשם הרמב"ן ר המגיד בפי"ג בשם הרמב"ן והגהת בפ"ב בשם סמ"ק וכ"כ בסמ"ג ורבי' ירוחם הביא ל' ב' הסברות ולא הכריע

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק י"ד הפסד מרובה ועמ"ש סי' רס"ה ולבטל כו"ל : שם ואפי' ביטול כלי מהיכנו והכל שרי במקום ה"מ כו"ל . נ"ב ועיין בספרי דף י"ח ע"א שהעליתי שרבו האוסרין על המתירין ולא קיי"ל כהך דינא ע"ש : °) ש"ע ס"ז אבל אם לא בא כ"ב ובני הבית' כה' שמעון הראה לדעת ממסכת ע"ז דף ע' דאיתא להדיא אפי' מציאה דלא אתי' לידו נמי מותר לטלטל פחות פחות מד"א וכן איתא ברמב"ם וכל גדולי ישראל חולקים עליו וזה ודאי שע"ז בנה יסודו . ובאמת הגי' שלפנינו המוציא לשון הוצאה ששכח כיסו בשבת בחוץ וזה הפי' כמה כיסין דמשתכחן וכו' אבל הרמב"ם אפשר שגרס המוצא ודו"ק :

אשל אברהם

א] לחצר במג"א תמה דהא כי קאי פורתא לפני הפתח מעייל מר"ה לרה"י וצ"ל דגבי בהמתו לא החמירו כ"כ עכ"ל אבל בס' אליה רבה מביא בשם הרמב"ם פי' המשניות דבאמת דזורק כלאחר יד כמו בסי"א וכ"כ תי"ט ע"ש :

לבושי שרד

סקי"ד (°) הא דבבולסי חתיכות זכוכית רחבים לחלונות שאמרו בש"ס דכיון שאין הפסד מרובה בשבירתן אסור להניח כרים וכסתות תחתיהן : שם (°) ואפילו ביטול כלי וכו' מלשון ואפי' דייק דפריקה בנחת עדיף : שם (°) וה"ל לדדים דאסור . כמבואר בסי' ש"ה סעיף

חתם סופר

[מהגאון כ"ס] : (שם) במג"א סק"י דהתם מיירי בשוכח נ"ב

דגול מרבבה

*) דברי המג"א תמוהים וגם נגד הדין שאם הוציא בשבת ועביד עקירה מרשו' היחיד א"כ איך אמרו מוליכו פחות מד' אמות הרי תיכף כשעומד תוך ד' אמות הוא הנחה ברה"ר וא"כ עביד עקירה ברה"י והנחה ברה"ר ויש כאן הוצא' ממש ומחייב סקילה ומי שהוציא מרה"י לרה"ר בשבת אין לו תקנה אלא לרוץ ולחזור לאותו רה"י שהוציא משם ועיין ברמב"ם פרק י"ג משבת הל' א' וצ"ל דהמג"א מיירי בעקר חפץ להוליכו מזווית לזווית בשבת ושוב הוציאו ועיין בתוס' שבת ד' ז' ע"ב : **) פירוש אף שבידו להתיר החבלים ויפלו מאליהן ושוב לא יהיה צער בעלי חיים ולמה יעבור על איסור ביטול כלי מהיכנו אלא ודאי משום דמלטרי זיקי כמ"ש בגמרא וא"כ משום הפסד דזיקי הותר ביטול כלי מהיכנו אבל מדברי הגמרא לולי פי' רש"י אין ראיה דאפש' דבאמת הכי פריך והא איכא צער ב"ח והיה לו להתיר החבלים דיפלו ואף דמלטרי זיקי דודאי משום הפסד זיקי לא הותר איסור דאורייתא לפי הס"ד דלצער בע"ח הוא דאורייתא :

באר היטב

(ו) מד"א. כתב הט"ז דבר פשוט שזה אין מועיל אלא טלטול בר"ה או כרמלית שהאיסור הוא משום טלטול ד"א ע"כ מהני זה אבל מרה"י לכרמלית וכ"ש לרה"ר דהאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות דאסור אפי' בחצי אמה לא מועיל זה וכ"כ רש"ל בתשוב' סי' כ"א ע"כ לא יפה עושים אותן שנושאין תינוק לימול בפחות פחות מד"א דמ"מ יש איסור מה שמוציאין מרה"י לרחוב שהוא כרמלית אלא יוציאנו ע"י עכו"ם מרשות לרשות ואחר כך יטלטלנו בפחות מד"א . וכתב ב"י בשם רי"ו בהיתר פחות מד"א צריך לישב בכל פחות מד"א שאל"כ אע"פ שעומד חייב ונראה דזהו אם אחד נושא לבד אז צריך לישב אבל אם אחד נותן לחבירו בפחות מד"א א"צ לישב שום אחד דבכל אחד הוא מעשה חדש עכ"ל ט"ז ועיין בתשובת עבודת הגרשוני סימן קי"ד דמתיר שם לעני העומד בחוץ בכרמלית ובעל הבית פושט ידו לחוץ ויטול העני ממנו ע"ש א"כ לפ"ז ה"ה מועיל הסטה שתקח אשה אחרת מידה ומנהג ישראל תורה שאין עושין זה ע"י עכו"ם רק לעשות ע"י הסטה מרה"י לכרמלית ועיין יד אהרן סי' שמ"ז שחולק על עבודת הגרשוני וכתב דבר קשה להתיר דהרי מצינו בכמה דברים שאסרו גזירה לגזיר' דאמרינן כולה חדא גזירה הוא ע"ש וכ"כ המג"א סי' שמ"ח ס"ק ד' ע"ש בט"ז סי' שמ"ט ס"ק א' ובמ"א סימן שנ"א ס"ק ה' : (ז) מהיכנו . ואין לבטל כלי מהיכנו אפי' לפי שעה רק בהפסד מרוב' ולבטל כלי לכל השבת בה"מ יש פלוגתא בין הפוסקים עמ"א : (ח) קאי . ואם עמד לתקן המשא פטור . רמב"ם : (ט) לכיסו . היינו במקום שאין יכול להוליכה פחות פחות מד"א כגון שמתירא מליסטים

ביאור הגר"א

אבל הרמב"ם מפרש כפשטיה שמלא וכ"מ פשטא דגמ' כמה כיסי משתכחין בשוקא. והטעם כיון שאוקמוה אדאורייתא אז אין חילוק בין כיסו או מציאה. אבל בב"מ ע' א' משמע כדברי החולקין עיין רא"ש שם וע' סי"ג : ס"ח י"א דדוקא. קמ"ב ב' ואפי' שכח לא. ולא התירו בדרכים אלו ואפי' ר' יוחנן דמתיר שם לא התיר אלא בתחילה של בני אדם דלא כרש"י שם דלפרש"י מה שהשביח ע"י הככר בטלטול פגם בהוצאה. רשב"א בשם רמב"ן : ס"ט המשתמרת. רש"י : שאין כו' לכלום. דבלא"ה מותר דקי"ל בסוף שבת במוקצה מחמת מיאוס כר"ש אלא משום דאין כו' וכמש"ש מ"ו א' בשרגא דנפטא משום דחזי לכסויי כו' הא לא"ה לא : לא יניחם כו'. ר"ל אפי' לבטל כלי מהיכנו מותר דקי"ל צער בע"ח דאורייתא כמ"ש בפ"ב דב"מ ל' א' וא"ש ילא כו' ר"ל בכ"ע דמדאמרי' שם והאיכא כו' משמע דלת"ד לצער בע"ח דאורייתא צריך לפורקן : ס"י חשכה כו' או. כפרש"י שם ולעיל סי' ל' ס"ד כ' כפי' תוס' : סי"ב י"א . דדוקא מדלא הזכיר במתניתין היתר זה ולא בגמ' דאמרו אין שם כו' : וי"א דה"ה. ובמקום שאין יכול מאלו האופנים הנ"ל ולכן לא הזכירו ועמ"א : ומי ששכח כו' אם. מ"ג א' בצריך למקומו אלמא כיון שהוא כבר בידו יכול להוליכו לכ"מ שירצה ואין משום איסור טלטול. אבל צ"ל דשם התחלת הטלטול הוא בהיתר וכל הטלטול הוא בהיתר משא"כ כאן שבאיסור הוא ומי שאכל שום וריחו נודף וכו' וראיה תמ"ש בספ"ב דשבת אריב"א שמעתי כו' מקום

הגהות רעק"א

לחרש דלא אתי לכלל דעת בזה פליגי הנך ב' לישני הי עדיפי ודו"ק : מג"א ס"ק י"ב שאם יפלו ישתברו. דעת הרז"ה אף לצורך מקומה אסור לטלטלה כיון דלא חזו לגופם לשום דבר. והרשב"א בח"י חולק וס"ל דמותר לצורך מקומם. והא דמקרי בטול כלי מהיכנו. היינו להביא כרים לכתחילה לשום תחתיהן כדי לטלטלן אח"כ לצורך מקומם אסור עיי"ש : מג"א ס"ק י"ד הפריקה

מחצית השקל

כמאכילן איסור בידים וזה לכ"ע אסור דאפי' למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו מ"מ להאכילו נבלות בידים אסור. מדסתם הרמב"ם ולא התנה ואמר דוקא כשנותן להם כשהם מהלכים אע"כ ס"ל דבכל ענין שרי ומיירי שנותן עליהם מבע"י. ואע"ג שעדיין סתם ולא ביאר דמיירי דוקא מבע"י כתב בספר ת"ש דחשבי' הרמב"ם למלתא דפשיטא דבשבת אסור דהוי כמאכיל בידים וא"צ לבארו : וכתב הרמב"ן והרשב"א דאפילו מע"ש כו'. ודעת המחבר ע"כ כרשב"א ומ"ש המחבר י"א כשנותנו לא' כו' מיירי מבע"י ושפיר שייך לשון י"א. דהא הרמב"ן חולק דאי ס"ד דמיירי בשבת וס"ל כהרמב"ם א"כ למה כתב לשון י"א דהא בשבת אין חולק וכ"ע ס"ל דשרי כשהיא מהלכת. ורמ"א ע"כ פסק כהרמב"ם. והקשה בספר ת"ש דה"ל לרמ"א לכתוב בלשון י"א ולענ"ד אין קושיא דידוע דכן דרכו של רמ"א במקום דאין מבואר להדיא בדברי המחבר דלא כרמ"א אע"ג שבאמת הרב"י חולק מ"מ אינו כותב בלשון י"א : (ס"ק ט) פחות כו' ומיהו בע"ז דף ע' אהא דאמרי' המוציא כיס בשבת מוליכה פחות פחות מד' אמות וכתב הט"ז דזה דוקא באדם א' צריך להעמיד בנתיים אבל כשהם שני ב"א וכ"א נושא פחות מד"א ונתנו לחברו אח"כ כשהוליכו חברו שוב פחות מד"א נותנו שוב לראשון ומוליכו פחות מד' אמות וחוזר חלילה א"צ לעמוד. עוד כתב שטועים העולם שמוליכין תינוק למול במקום שאסור לטלטל כהאי גוונא פחות פחות מד"א דמ"מ לא הועילו כלום דהא מוציאים הקטן מרה"י לר"ה ושוב כשמכניסים לבה"כ מכניסו מר"ה לרה"י ולכן צריך להיות ההוצאה מן הבית וההכנסה לבה"כ על ידי גוי ושאר דרך ישאוהו ישראלים פחות פחות מד' אמות: (ס"ק י) סמוך כו' אבל מבע"י שרי. ר"ל כל שאינו סמוך לחשכה ואינו צריך להיות דוקא בתחלת היום: בשוכח ר"ל כאן מיירי שהי' יודע תחלה והזיד וא"כ שכח ושם מיירי שהי' שכוח אצלו מעיקרא מיד כשיצא : (ס"ק יב) נוטל כו' יותר מט"ו סאין כו' דאסור לפנותה כלל כו' דבסי' של"ג מבואר דלצורך בה"מ או אורחים שרי לפנות אוצר שאינו מוקצה שיעור ט"ו סאין אבל שלא לצורך הנ"ל אפי' הובא יין על העגלה וצריך ליין לשבת אסור להוריד החביות מעגלה אלא ימשך היין מן החביות על העגלה . והכא אפי' יותר מט"ו סאין מותר מפני צער ב"ח : (ס"ק י"ג) לפי כו' שאם יפלו ישתברו לכן אין דרך לכסות עמהם כלי פן יפלו וישתברו : (ס"ק יד) שיכול כו' עליהן ב"ה. ועיין במ"א לעיל סי' רס"ה ס"ק ב': ועוד שלא כו' ע"ד לשמטן ר"ל אפי' הי' עליו ב"ה מ"מ כיון שהי' דעתו ליטלו בשבת דין סוכה י"ל ולא נעשה בסיס והוא כדעת התוס' בסי' שע"ט ע"ש. שהשמיטו הא דבולסי היינו חתיכת זכוכית רחבות לחלונות שהביא מ"א אח"ז וכבר העתקתי הסוגיא לעיל סי' רס"ה ס"ק ב' ד"ה ותלמוד ערוך ע"ש ומדלא חלקו ואסרו בבולסי משמע דס"ל אפי' בבולסי דליכא רק הפסד מועט שרי לבטל כלי מהיכנו למקצת שבת ומ"מ צ"ב לדעתם סוגית הש"ס דהא הש"ס בפי' מחלק בין בולסי דהוי הפסד מועט ובין שאר כלי זכוכית דהוי ה"מ : וצ"ע על הרב ב"י שהשמיטו כו' דאף ע"ג שכן דרכו של הרב"י לסמוך על ג' עמודי הוראה דהיינו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ובמקום שחולקים הולך אחר הרוב וכאן הא הרי"ף ורא"ש חולקים על הרמב"ם והשמיטו הא דבולסי כנ"ל אלא כיון שהר"ן ורי"ו גם הם מסכימים להרמב"ם והעיקר כיון דפשטיה דגמ' משמע כהרמב"ם ה"ל להחמיר כהרמב"ם . וכן יש להורות כו' עיין לעיל סי' רס"ה במ"א סק"ב ובמ"ש שם בע"ה : ולבטל כלי מהיכנו לכל השבת. כתב הר"ן כו' וכן מוכח בגמ' דהא הוצרך לאוקמי הא דאמר ר"ה היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית דאיכא הפסד מרובה בשבירתן מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר השקין והכלים נופלים על הכרים וכסתות ופריך והא מבטל הכלים מהיכנו . ומשני במשאות קטנות דיכול לשמטן כמ"ש לעיל סי' רס"ה. אבל משאות גדולות דא"א לשמטן מצד כובדן והוי ביטול כ"מ לכל השבת אע"ג דהוי ה"מ אסור: אבל המ"מ כ' והוסיף רבינו כו' שהביא המ"מ תחלה דברי הרשב"א דס"ל כהר"ן דאפילו לבטל כ"מ למקצת שבת אסור אם לא בהפסד מרובה וכן דעת הרמב"ם כמ"ש מ"א לעיל ועז"כ המ"מ והוסיף רבינו על דברי רשב"א להתיר הפריקה בנחת מפני ה"מ התירו לטלטל ר"ל דגם ע"י פריק' בנחת איכא טלטול קצת וכמ"ש מ"א אח"ז. אפ"ה הותר משום צער ב"ח והיינו היכא דא"א אלא א"כ מבטל כ"מ לכל השבת הותר לפורקן בנחת וכאשר יתבאר:ואפי' ביטול כ"מ ר"ל לכל השבת אפ"ה מותר היינו בא"א לפורקן בנחת. וכ' הלה"מ דהרמב"ם כ' ג"כ כמו שהוא הל' בש"ע וכ' תחלה פורקן בנחת היינו דין ראשון שכ' המ"מ. ומדסיים ולא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח דהוא שפת יתר אלא בא לאשמועי' דעכ"פ לא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח: ר"ל אפי' א"א לפורקן בנחת ואיכא ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ משום צער ב"ח מותר : וכ"מ ברש"י כו' דהאי' דף קנ"ד ע"ב חמורו של ר"ג היתה טעונה דבש והדבים ואינו ראוי כ"א לרפואה והוי מוקצה ולא פרקה עד מוצאי שבת ופריך ויתיר החבלים ויפלו השקין. ומשני דהיה ה"מ דיתבקעו הנודות שבהן הדבש . ופריך ויביא כרים ויניח תחתיהן ומשני א"כ מטנפי הכרים מן הנודות ודבש וא"א שוב להשתמש באותן כרי' כל השבת דמאיסי והוי ביטול כ"מ לכל השבת ופריך והאיכא צב"ח ומשני קסבר צב"ח דרבנן עכ"ל הגמ'. והיה אפשר לפרש קושיות הש"ס והא איכא צער ב"ח וכדי להסיר הצב"ח ה"ל להתיר החבלי' ויפלו הנודות אע"ג שיתבקעו יהיה ה"מ. מ"מ משום ה"מ לא נתיר איסור צער ב"ח דאורייתא ומשני דס"ל צער ב"ח דרבנן ומשום ה"מ הותר איסור דרבנן וכן פי' הרשב"א בחדושיו ולפ"ז אין ראיה למ"א אבל רש"י שכ' והאיכא צער בע"ח וכו' ודחי ביטול כ"מ שהוא דרבנן משמע דמפ' קושית הש"ס דכדי להציל מצער ב"ח היה ראוי להתיר החבלים ויפלו הנודות : וכדי שלא ישתברו ויהיה הפסד מרובה יניח כרים תחתיהם : ואע"ג דהוי ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ הותר משום ה"מ הרי מוכח כמ"ש המ"מ : והא דקפריך והא מבטל כו' על רב הונא דאמר היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית וכמ"ש הסוגיא לעיל סי' רס"ה סק"ב. ומאי קושיא ניהו דס"ד במשאות גדולות והוי ביטול כ"מ לכל השבת מ"מ במקום הפ"מ מותר ועבה"מ סי' רע"ב כנ"ל דקי"ל צער ב"ח דאורייתא: כללא כו' בשליפי זוטרא כו' עדיף מפריקה בנחת כו'דהא קושיי' הש"ס היתה והא קמבטל כ"מ ומשום ה"מ ה"ל לפורקןבנחת כמ"ש מ"א וכדמשני ע"ז בשליפי זוטרא היינו משאות קטנות ומה"ט אינו פורקן בנחת ע"כ זה עדיף מפריקה בנחת : ופריקה בנחת עדיף כו' כמ"ש המ"מ ואפי' כו' ר"ל תחלה כ' המ"מ שהותר הפריקה בנחת משום הפ"מ ואח"ז כ' ואפי' ביטול כ"מ כו' ע"כ פריקה בנחת יותר מסתבר להתיר לכן כתב דל"מ דהותר פריק' בנחת אלא אפי' ביטול כ"מ כו' ג"כ הותר וע"כ צ"ל דמיירי בביטול כ"מ לכל השבת דאי למקצת שבת אדרבה ביטול כ"מ למקצת שבת עדיף מפריקי' בנחת כנזכר לעיל וכן מוכח מגמרא גופה דפריקה בנחת עדיף מביטול כ"מ לכל השבת דהא פריך לר"ה דהא קמבטל כ"מ לכל השבת ופירש מ"א לעיל אף ע"ג דהותר במקום ה"מ ותי' מ"א דקושית הש"ס דה"ל לפרקן בנחת אם כן ע"כ צ"ל דפריק' בנחת עדיף מביטול כ"מ לכל השבת : (ס"ק טו) מניח כו' מפני הרואים וע"ל סי' ל' סעיף ד' : (ס"ק טז) דזמנין כו' לתקן המשא פטור דדוקא כשעומד לפוש ולנוח הוי הנחה וכשהוא הולך הוי עקירה חדשה משא"כ לתקן המשא לא הוי כהנחה וכשהולך אח"כ ל"מ עקירה חדשה: (ס"ק יט) יוכל לילך כו' עד שיגיע התוקע ר"ל התוקע בערב שבת שש תקיעות לבטל העם ממלאכה ומיד אחר תקיעה ששית הוי שבת ואעפ"כ קתני התם דממתינים מלשבות עד שיגיע התוקע השופר ושיים הברייתא לפי שאין מטלטלין את השופר הרי משום טלטול שופר המוקצ' הוצרכו להמתין לשבות ות"ל

ל"ה א' שהצריכו להמתין לקבל שבת עד שיגיע התוקע השופר ו"ל דעכ"פ עדיף שלא יבוא לידי כך : ב ואם הוא בשוק או (°) במקום שאין עירוב (שם) וכ"ל דאם מתירא דהעכו"ם יקחוהו בשוק רשאי לרוץ כמש"ל : כא אסור ליטלו . ואסור לו' לעכו"ס ליטלו כמ"ש סס"א :

רסז א מקדימין . כ' הטור סי' רל"ג בשם הרי"ן גאות במקום שנהגו כרבנן שאין מתפלל ערבית אלא משחשיכה אין להתפלל של שבת בע"ש ולא של מ"ש בשבת ואין לקדש ולהבדיל אלא בכניסת היום בין יין מצוי או אינו מצוי ☞ דהא אפשר בפת ע"כ וכיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימין לדעת א' כוותייהו נקטי' דלא כרי"ן גיאות עכ"ל ב"י (°) ול"ע דבגמרא אמרי' מדצלי רב של שבת בע"ש ש"מ דהלכה כר"י משמע דלרבנן אסור וכ"כ הרא"ש שם דכלם כר"י ס"ל וכ"כ הס"ג וכ"כ הכ"מ פ"ג מתפלה דדעת הרמב"ם דשבת וחול שוין (°) וא"כ דבריו סותרין אהדדי אך בתר"י משמע דבע"ש רשאי להקדים דדוקא גבי מ"ש בעינן לדבר מצוה ע"ש ודוק ול"ע דהוא נגד הגמר': אח"כ מצאתי שכתב בה"ג וז"ל דרב צלי של שבת בע"ש וצלי ר' ירמי' אחורי' (°) תפלה של חול ולא פסקיה לר' ירמיה ש"מ דלאו עד פלג המנחה בלחוד הוא דמצלינן מנחה ומכאן ואילך ערבית קאמר רב דהא לא פסקי' לר' ירמיה דצלי מנחה ורב הכי סבר אי בעי לצלויי של שבת בע"ש מצלי כלו' מוסיפין מחול על הקודש עכ"ל ונ"ל לדידיה דמעיקרא הוי בעי למיפשט מרב דהלכה כר"י אבל להמסקנא דחי בעי עביד כמר וכו' רשאי להקדים בע"ש אע"פ שבחול עושה כרבנן וכ"ד הרמב"ם למעיין שם דלא כמ"ש בכ"מ : ונ"ל לתת טוב טעם דהא תפלת ערבית נתקנה כנגד איברים ופדרים שמתעכלין בלילה ובשבת אסור ליתנן דאמרינן ולא עולת חול בשבת כדאי' בשבת דף ק"ד וכיולא בזה בב"י סי' רל"ו בשם הכל בו ועוד דהמרדכי כתב דרשאי לעשות פעם כן ופעם כן ואף דלא קי"ל הכי מ"מ בע"ש יש לסמוך עליו מיהו בסוף מ"ק כתב דביום א' אין לעשות כי קולי דסתרי אהדדי ולכן צריך ליזהר בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה ☞ (°) וכל זה להנוהגין להתפלל ערבית בלילה ועמ"ש סי' רל"ג ובכתבים א' שהאר"י היה מתפלל ערבית בלילה אף בע"ש והע"ש כתב דרבנן מודים בע"ש (°) ולא עיין בגמרא גם מ"ש דפליגי ר"י ורבנן בפלוגתא דת"ה והלבוש כמ"ש סי' רל"ג לא דק כלל דהא רבנן לא הזכירו כלל פלג המנחה ואין שום רמז לדבריו ☞ גם מ"ש

דלהלבוש

ב ואם הוא בשוק (ו) (°) אסור להביאו לביתו רק מתיר חגורו בשוק והוא טופל ואומר לעכו"ס (י) לשמרו ואם מביאו אין לחוש (אגודה מסכת ביצה ב"י סי' ש"ע) ועיין לקמן סי' ש"י אם הכיס תפור בבגדו מה דינו :

יג **שמצא ארנקי בשבת כא אסור (יא) ליטלו אע"פ שירא פן יקדמנו אחר :**

רסז דין התפלה בערב שבת ובו ג סעיפים :

א ° **אבתפלת המנחה דערב שבת אין נופלים על פניהם :**

ב א במקדימין להתפלל ערבית יותר בימות החול

ובפלג

°ע' יפה תואר ראשית פ"י

לו להכניס לעיר דרך מלבוש משום בזיון : (ו) אסור להביאו לביתו . איני יודע למה כתב זה כיון שכבר הביא בעל הס"ע סמוך לזה דה"ה בכיסו יש היתרא דלעיל · ומדברי האגודה מרי' דהא דינא אין ראיה דודאי הוא ס"ל כדיעה הראשונה דלא התירו אלא בחבילה ולא בכיסו . כיון דמילי דרבנן ניחא הסומך להקל לא הפסיד כנ"ל :

אינו

ש ברא"ש והר"ן בפ"ק דמציעא ושאר פוסקים א טור ב שם מהא דר' יוסי

נתיב חיים

°) ברמ"א סעיף י"ב . אסור להביאו כ"ב ולדידן שאין לנו ר"ה יכול לילך לביתו :

לבושי שרד

י"ח : סק"ב (°) במקום שאין עירוב אפשר דר"ל אפילו בחצר שאין שם עירוב מיהו באגודה גופי' הובא בב"י סי' ש"ע כתב בשוק או ברחוב שאין בו עירוב וביאור ל' זה צריך עיון קצת : **רסז מ"א סק"א** (°) ול"ע דבגמרא בר"פ תפלת השחר בעי למפשט מכל אמוראי דמצלי של שבת בע"ש ש"מ דהלכה כר"י דסבירא ליה תפלת המנחה עד פלג המנחה ומשם ואילך זמן ת"ע . וקאמר אדרבא מדרב הונא ורבנן לא הוי מצלי עד אורתא ש"מ הלכה כרבנן דהמ"מ עד הערב ומסיק כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעביד כמר עביד וכו' : **שם** (°) וא"כ דבריו סותרין . ר"ל דברי הכ"מ והב"י : **שם** (°) תפלה של חול בה"ג הוסיף זאת פי' על דברי הש"ס דתפלה של חול התפלל מש"ה גמר רב תפלתו תחלה ולא פסקי' לר' ירמיה משום דאסור לעבור נגד המתפלל : **שם** (°) וכ"ז לנוהגין . ר"ל כל פלפול זה א"צ אלא לנוהגין כרבנן ופלפלו אם יכולין בע"ש להקדים משא"כ להנוהגין כר"י אף בחול אין מקום פלפול זה : **שם** (°) ולא עיין בגמרא דזה ודאי כסתר מהש"ס דהא בעי למפשט דהלכה כר"י מדרב צלי כו' ש"מ דלרבנן אין חילוק והכן לא אמרינן אלא דלהמסקנא דאמרינן דעביד כמר וכו' רשאי להקדים בע"ש אף אם נוהג בחול כרבנן אבל לרבנן גופייהו אין חילוק :

יד אפרים

במג"א ס"ק א' דהא בקידוש אפשר בפת ובהבדלה אפשר למחר כנ"כ : **שם** וכל זה להנוהגין להתפלל ערבית בלילה ר"ל דיש נוהגין להתפלל מנחה וערבית סמוכין זה לזה אף בחול אחר פלג המנחה והיינו שסוברין כרבנן רק משום דוחק שלא יטריחו הצבור להתאסף שנית כמבואר בב"י סי' ר"ג ובמג"א שם וסומכין אהא דתפלת ערבית רשות א"כ פשיטא דגם בע"ש יכול לעשות כן.ומ"ש על הע"ש דלא דק דהם מחשבין כו' ר"ל דהא מן הסקיע' עד ל"ה ד' מילין דהיינו ח' חומשין דהוא שעה וג' חומשין דהיינו שעה ומחצה וחלק העשירית מן השעה ומפלג המנחה עד הסקיעה הוי שעה ורביע א"כ בין הכל הוי ב' שעות וג' רביעית וחלק עשירית . אך לפענ"ד דלפי מה דחשיב דמיל היינו ב' חומשין ע"כ דאזיל למד"א בפסחים דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין ומשקיע' עד צאת הכוכבים ה' מילין ונשאר משיעור יו"ד פרסאות שביעורו לאדם בינוני מן הנץ עד השקיעה ל' מילין וכיון דחושבין י"ב שעות מן הנץ עד השקיעה הוי לכל מיל ב' חומשי שעה וזה מבואר בתוי"ע דברכות וא"כ כיון שיש ה' מילין מהשקיעה עד צאת הכוכבים . א"כ הרי יש כאן ב' שעות ומפלג המנחה עד השקיע' שעה ורביע הו"ל בין הכל ג' שעות ורביע וע"כ דהמג"א קאי למ"ד ד' מילין מן השקיעה עד צאת הכוכבים כמבואר בסי' רס"ה ולפי"ז צריך לחשוב מהנץ עד השקיע' ל"ב מילין ל"ב שעות וד' מילין הם שעה ומחצה א"כ הו"ל מפלג המנחה ב' שעות וג' רביע שעה ואין כאן חלק עשירי כלל . ועיין לעיל סי' פ"ט שכתב המג"א דהרמב"ם שכתב מעלות השחר עד הנץ הוי שיעור שעה וחומש פוסק כמד"א ד' מילין ע"ש . והיינו משום דס"ל דחשבינן הי"ב שעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים ולפ"ז הוי שיעור מיל רביע השע' וחלק עשרים מן השעה דהיינו י"ח מניטין וכמ"ש בסי' ל"ט וע' במ"א שם שכ' ג"כ דאם חושבין מהנץ עד שקיעתה הוי ב' חומשי שעה וז"א רק למ"ד ה' מילין אבל למ"ד ד' מילין הוי שיעורא רביע שעה ותלי רביע דהיינו ד"כ מניטין ותלי : **שם** גם מ"ש דלהלבוש הוי פלג המנח' ב' שעות ומחלה קודם ל"ה

שערי תשובה

(י) לשמרו · עבה"ט ועיין ש"י ח"ב סי' כ' כתב דמהני תקנה זו דריצה תחתיו בפרט בזמן הזה דאין לנו דה"ר וע"ש דעיקר החלוק הוא אפשר לשמור ע"י נכרי או לא ע"ש : **(א) (בש"ע) בתפילת המנחה כו'** כתב מח"ב בשם תלמידי האר"י ז"ל שאף הנוהגים להניח תפילין במנחה אין להניח בע"ש ועיין לעיל סי' כ"ה :

באר היטב

מלסטים . ולדידן דאין לנו ר"ה גמורה אפשר דלכ"ע שרי בכל ענין ס"ג מ"א : **(י) לשומרו .** ואם מתירא דהעכו"ס יקחוהו בשוק רשאי לרוץ כמש"ל מ"א . ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' ד' : **(יא) ליטלו** · ואסור לומר לעכו"ס ליטלו כמ"ש סס"א . כתב הבאר הטיב אסר לפני וכ"ל דמותר לומר לעכו"ס לשומרו ע"ש ולדידי ל"ע הוא : (ובס' אליהו רבה התיר לומר דכותי ליטלו כיון דעדיין לא זכה בו ישראל והרמב"ם התיר לגמרי ע"ש)

ביאור הגר"א

מקום לנוע כו' ואף שנדחק במ"א לייסבו לא נראו דבריו כלל וכלל וכן בתוספתא סוף סוכה שמשלכת הפתילה מידה בקבלת שבת : **ואם הוא בשוק.** כנ"ל ס"ח : **ס"ג מצא ארנקי.** מהא דב"מ ט' א' דלא כרמב"ם כנ"ל ס"ז : **סי' רסז ס"א בתפלת המנחה.** מ"ק כ"ז א' מאימתי זוקפין את כו' : **ס"ב ובפלג.** אליבא דר' יהודה כמ"ש בגמ' בהדיא וקמ"ל

הגהות רעק"א

הפריקה בנחת מפני ה"מ. ע' במג"א לקמן סי' של"ד סק"ג : **מג"א ס"ק כ"א** כמ"ש סס"א. אינו מוכרח. דהא חזי' דהוצרך הש"ע להשמיענו דין זה דמצא ארנקי אסור ליטלו אף דכבר כ' סעיף א' וס"ז דמציאה' דלא בא לידו ע"כ משום דמשם לא שמעינן רק לענין הוצאה ברה"ר. אבל הנטילה דהיא טלטול מוקצה היה ס"ד דשרי. וכן מבואר להדי' במקור הדין פ"ק דמציעא. דהלו מההיא פ' מי שהחשיך לא נשמע דהגבהה בעלמא אסור. ומוכח רק מההי' דפ"ק דב"מ דלפי' הגבהה אסור משום טלטול מוקצה עיי"ש. א"כ י"ל דע"י נכרי מותר טלטול מוקצה היכי דליכא כיס הוצאה ברה"ר ודו"ק : **שם באבן העוזר סי"ב** דהו"ל ממש דין כלי. ועדיין יש לדון דהא חזינן דכלי שמלאכתו לאיסור עדיף דמותר לטלטל ע"י ככר או תינוק כדלקמן סי' ש"ח ס"ה משא"כ בשכח מעות בכיס ליכא היתר ע"י ככר או תנוק. דהא בכל שוכח אסור לטלטל אגב הכלי שמונח עליו וע' במג"א סי' ש"ח ס"ק כ"א בשם הרמב"ם והר"ן. אולם באמת קשה לי כזה בשבת דמ"ג. היכא דאיכא ככר או תנוק לכ"ע שרי. הא כיון דהמטה לא נעשה בסיס. דמה"ט הותר לנערו. א"כ המטה עצמה יוחשב ע"י כה"ת. וכן ק' במג"א סי' ש"ח סקכ"ה . ומשמע מזה דמותר להניח אצלם ככר או תנוק . ואמאי לא נעשה השלחן עצמו כמו כה"ת ול"ע : **שם בא"ד** וראיה ברורה לזה. ולענ"ד ראיה לזה מהירושלמי הובא בר"ש פ"י מ"ב דדמאי. ולא נמצא מטלטל הר"ע בשבת אר"א מטייר כ"ש חולין ע"ש . והא כשנטל הכוס בידו הוה בסיס להיתר ולאיסור וכשבותה אף אם לא מטייר כ"ש ונעשה אז בסיס לאיסור הא הוא בידו . הע"כ דבבסיס לא הכי בידו כיון דאין לו היתר כלל בטלטול. ומדברי ירושלמי אלו מוכח לכאורה דאף בלא היה עליו תחלת שבת נעשה בסיס ע' לקמן סי' ש"ע ס"ד . ומ"מ ק' הא אין יכול לעשות כלי חברו לבסיס כמ"ש המג"א ססי' ש"ע . והכא דהכלי הוא של ע"ה אין נעשה בסיס. והאפשר כיון דע"ה נותן לו הכוס לשתות הוי כנותן לו רשות לעשות בסיס להיין שבתוכו : **שם בא"ד** הלא דר' נחמיה מותר לטלטל לצורך מקומו כמ"ש התוס' . במחכ"ת הא מבואר בתוס' ד"ה והתני' דלכון לפי שאין מטלטלין היינו אפי' לצורך מקומו. א"כ דשיעור דבריהם כך הוא. דכלים שמלאכתו לאיסור ויש בהם תשמישי היתר דרגילים בחול כמו קורנס לפצע אגוזים. בזה אף לצורך מקומו מותר. דכל שיש לו מציאת היתר טלטול בשבת לגופו היינו לתשמישים הרגילים בו בחול מותר גם לצורך מקומו אבל שופר דאין רגילים ליתן בו מים להנוק וליכא מציאת טלטול לגופו בזה גם לצורך מקומו אסור ומה"ט ניחא דמשמעות הפוסקים דמוקצה מחמת חסרון כיס אסור לטלטל בשום ענין ובגזירות שמבון רסי' ש"ח טען דלצ"מ להרי דאין בזה חסרון כיס ולפי הנ"ל ניחא דכל שאין מציאות היתר טלטול לג"כ גם לצ"מ אסור. ועמ"ש סי' רע"ע בהג"א סקי"ב בגליון ודו"ק : **שם בא"ד** ע"ז אמר ומה שופר חצוצרות. לפ"ז אמאי מוקי לה כר"כ הא גם לר"י ניחא דהא חצוצרות גם לר"י אסור בטלטול. ולענין חצוצרות אין חלוק בין ר"י לר"כ : **סי' רסז מ"א ס"ק א'** כ' המ"מ אעפ"י שמבע"י קידש או הבדיל. מסתפקי' אם אחר שלא קבל עליו שבת יכול להוציא לקדש

למי

חכמת שלמה

סי' רס"ז סעיף ב' מקדימין להתפלל ערבית וכו' . נ"ב כתב המג"א בס"ק א' וז"ל דהא קטן אינו מוציא את הגדול וכו' ולק"מ דקיי"ל אין מחוסר זמן לבו ביום וכשלמא גדול היום יבוא לידי חיוב

מחצית השקל

הא הוי השופר ביד התוקע וכה"ג אפי' בשבת רשאי להוליכו לכל מקום שירצה : (ס"ק כ) ואם כו' וכ"ל דאם מתיירא כו' רשאי לרוץ כמש"ל והיינו כדעת י"א שכתב המחבר דה"ה לכיסוי וכן פסק בע"ז אך מ"ש הטורי זהב איני יודע כו' לפי מ"ש מ"א לק"מ דאין ענין דברי רמ"א לדברי המחבר דרמ"א מיירי בענין שאינו צריך להתיר לו הריצה מ"מ מוכח מדברי המ"א דאפי' מתחיל לרוץ בשבת דהוי עקירה בשבת מ"מ מותר דהא הש"ע מיירי ששכח כיסוי עליו בשבת וכן מורה לשון הרב ב"י בסעיף י"א היתה כו' וקידש עליו היום רץ כו' ועיין בלחם משנה :

סי' רסז (ס"ק א) מקדימים. כתב הטור כו' זה לשון הרב"י ודע דר"י ורבנן פליגי בזמן תפלת מנחה דרבנן ס"ל זמנה עד הערב היינו עד ל"ה ור"י ס"ל זמנה עד פלג המנחה דהיינו שעה ורביע קודם ל"ה וממילא כשיסלים זמן המנחה מתחיל זמן תפלה ערבית ע"כ לרבנן מתחיל זמן תפלת ערבית בל"ה ולר"י מתחיל שעה ורביע קודם ל"ה ואלו בגמ' בברכות דף כ"ז ע"א הלכתא מאי ואמרי' מדצלי רב של שבת בע"ש דהיינו ערבית של שבת התפלל מפלג המנחה ואילך מכלל דקי"ל כר"י ואמרי' אדרבא מדרב הונא ורבנן לא הוי מצלי עד אורתא מכלל דכרבנן ס"ל ומסקי' השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד ולכן כתב בש"ע פה מקדימים כו' יותר מבימות החול ר"ל אפילו הנוהגים בחול כרבנן ומתפללים ערבית בל"ה דוקא מ"מ בע"ש יקדים משום מצות תוספות שבת וע"ז הביא הרב"י בשם הטור שכתב בשם הרי"ן גיאות דפליג בין יין מצוי כו' ר"ל אפילו אם יתפלל מבע"י מפלג המנחה יהיה לו יין לקידוש או להבדיל ואם ימתין להתפלל עד ל"ה אז לא יהיה לו יין כגון שצריך לילך קודם הלילה למקום שאין יין מצוי וכדלקמן סי' רצ"ג מ"מ לא יתפלל עד הלילה: דהא אפשר בפת. וזה ניחא בקידוש דמקדשין על הפת ולענין הבדלה אף ע"ג דאין מבדילים על הפת מ"מ סיים הטור בסי' רצ"ג וז"ל והבדלה אפשר למחר (וכמ"ש סי' רצ"ט סעיף ו') עכ"ל:וכיון שהרמב"ם והרא"ש כו' דהם ס"ל אפי' מי שנוהג כרבנן מ"מ בע"ש מקדים וחולקים על הרי"ן גאות: ול"ע דבגמ' אמרי' כו' וקשיא להרמב"ם ורא"ש דלדידהו מאי ראי' דרב ס"ל כר"י מדצלי של שבת בע"ש הא אפי' אי ס"ל כרבנן מ"מ בע"ש רשאי להקדים : דכלם כר"י ס"ל. ר"ל כל האמוראים שהביא הש"ס דהתפללו של שבת בע"ש אי הקדימו והתפללו של מוצאי שבת בשבת ס"ל כר"י משמע דלרבנן אסור להקדים אפי' בע"ש : וא"כ דבריו סותרים זא"ז ר"ל דברי הרב"י מלבד דקשיא לדידיה מהש"ס ככ"ל גם דברי עצמו סותרים זה את זה דבספרו ב"י כתב דדעת הרמב"ם כהרא"ש דלא כהרי"ן גאות ובספרו כ"מ כ' דדעת הרמב"ם כהרי"ן גאות דבשבת וחול שוין ואין להקדים בערב שבת יותר מבחול : כתב מג"א אך בתר"י משמע דבערב שבת כו' בעי' לדבר מצוה ר"ל על עובד' דרב דצלי של שבת בערב שבת נתן טעם משום מצות תו' שבת הקדים ואח"ז בעובדא דר' יאשי' צלי של מ"ש בשבת כ' בשם רב האי גאון כיון דנהוג עלמא כרבנן אין לו להקדים להתפלל ערבית קודם שקיעת החמה אלא כשהוצרך לדבר מצוה ע"ש ומדלא כתב כן בעובדא דרב דצלי של שבת מע"ש משמע דאפי' בלי דבר מצוה סגי בזה דמשום מצות ת"ש רשאי להקדים אע"ג דנהוג עלמא כרבנן : אח"כ מצאתי שכ' בה"ג כו' ר"ל שמצא להם להחולקים על הרי"ן גאון אילן גדול לתלות בו דהיינו בה"ג שכתב כדבריהם : וצלי ר"י אחורי' תפלת של חול ג' תיבות של תפלת חול אינו בש"ס שלפנינו ופירש"י מה שאמר דרב לא פסקי' לצלותא דר"י ר"ל שלא חזר רב לאחורי' בגמר תפלתו שלא להפסיק בין ר"י לכותל דאסור לעבור נגד המתפללים וכן מבואר שם בגמ' ולשיטת בה"ג צ"ל דה"ל גי' אחרת שם בכל הסוגיא ע"ש : וצ"ל לדידיה כו'. ר"ל דברי בה"ג גופיה קשיין כמ"ש לעיל איך דייק הש"ס מדצלי רב של שבת בע"ש דכר"י סבירא ליה מנ"ל וכנ"ל : דמעיקרא כו'. ר"ל דמעיקרא הוי ס"ל דהלכה ברורה או כרבנן או כר"י. וא"כ א"א דרב כרבנן סבירא ליה משום תוספת שבת אין ראוי להתפלל שלא בזמנו. אבל למאי דמסיק דעביד כו' ואין הלכה ברורה כא' מהן אם כן אפי' הנוהג בחול כרבנן מכל מקום בערב שבת משום תוספות שבת רשאי להקדים דעכ"פ אין זה במה שמקדים דמתפללים קודם זמנו דהא אי בעי רשאי לעשות כן כל עת והוי זמנו : ונ"ל לתת ט"ט ר"ל מלבד שמצוה להוסיף ככ"ל עוד יש טעם אחר. דהא כו' כנגד אברים ופדרים של תמיד בין הערבים דתפלות כנגד תמידין תקנו וא"כ ערבית דשבת היא נגד אברים ופדרים של תמיד של בין ערבים של ע"ש ולכן אין ראוי להתפלל ערבית בלילה דהא אז לא הי' רשאי להקריב אימורים ופדרים של ע"ש. אלא שבס' ת"ש הקשה אם תאמר שאין ראוי להתפלל במקום שהקרבן אסר התפלה באה תמורתה היה אסור להקריב א"כ מאי מועיל במה שמקדים להתפלל מבע"י הא כיון שאמר ברכו הוי קבלת שבת כדלעיל סוף סי' רס"א ואיך רשאי להתפלל אחר זה תפלת ערבית שהוא תמורת אברים ופדרים ולפי עניית דעתי הלא אין באמירה חילול שבת ואין במניעה מה שאין מתפללים ערבית בלילה כ"א רמז בעלמא שלא היו מקריבים איברים ופדרים בליל שבת ודי ברמז על עיקר שבת וסגי בזה אף אם אין רמז בתוספות שבת ועוד לענ"ד בתוספות שבת היו רשאין להקריב אמורים ופדרים דהא עיקר התוספות שהוא דאורייתא אין לו שיעור וקצת יותר מכ"ש סגי ומה שהוא מוסיף יותר מדעתו אין בו כ"א איסור דרבנן והיה מותר במקדש כדי לעשות מצוה בשעתה בהקרבת אימורים ופדרים וכן כתבתי לעיל בסי' רס"ג במ"א ס"ק כ"ו. ועתה מצאתי און לי בתלמידי ר"י בפ' ת"ה בהא דרב צלי של שבת בע"ש וז"ל והיה אומר הר"י מאורלייניש שאע"פ שתוספות שבת די בכ"ש אפ"ה אם הוסיף הרבה יותר בכלל תוספות שבת הוי וחייב עלין אע"פ שאפשר לו' שאינו אלא מדרבנן אפ"ה אסור לעשות שום דבר כמו תו' כ"ש כו' עכ"ל הרי דאין ברו' לר"י מאורלייניש דאפשר לו' דמה שמוסיף יותר על כ"ש אין איסורו כ"א מדרבנן. וכן י"ל דס"ל להני פוסקים דס"ל דע"ש יש להקדים תפלת ערבית ומטעם שכ' מ"א לפי שהן נגד אמורים ופדרים ג"כ ס"ל דתוספת שמוסיף מדעתו אינו רק מדרבנן וא"ש : וכיולא בזה בב"י סי' רל"ו כו' שנתן טעם למה אין אומרים פסוק והוא רחום קודם ערבית כמו בחול שכוונת אמירתינו פ' והוא רחום היא לפי שתפלת ערבית נגד אברים ופדרים שכפרו על עונות ישראל וכמ"ש לא לן אדם בירושלים ועון בידו תמיד של שחר מכפר כו' לכן אנו מתחלים פניו יתב' יהי' שילום פרים שפתינו בתפלת ערבית והוא רחום יכפר כו' משא"כ בליל שבת שלא היה מקריבים אברים ופדרים לכן אין אומרים והוא רחום כו' עכת"ד : ולכן צריך ליזהר כו' ר"ל לפי מ"ש דאף הנוהגים בחול כרבנן מ"מ בערב שבת מקדימים ומתפללים מבע"י אחר פלג המנחה וסומכים על ר' יהודה לכן צריכים להקדים להתפלל מנחה קודם פלג המנחה דאי יתפלל גם מנחה אחר פלג המנחה הוי תפלת מנחה ותפלת ערבית סתרי אהדדי וביום א' גם המרדכי מודה דאין לעשות דברים הסותרים אהדדי : וכ"ז כו' להתפלל ערבית בלילה ר"ל כל ימות החול אבל להמתפללים גם בחול ערבית אחר פלג המנחה א"צ לסברת הכ"ל מ"מ לדידהו פשיטא שלא יתפללו מנחה אחר פלג המנחה : והע"ש כ' כו' ולא עיין בגמ' דא"כ איך דייק בגמ' דהלכתא כר"י מדרב צלי של שבת בע"ש והא רבנן מודו בע"ש א"ו דרבנן פליגי גם בע"ש אלא דהפוסקים חלקו לדידן כיון דמסיק הש"ס דעביד כמר עביד כו' ולכן כ' דבע"ש יש להקדים : גם מ"ש כו' פלוגתא דת"ה ולבוש כו' דהע"ש הקשה לפי שיטתו דבע"ש מודו רבנן דיש להקדים משום תוס' שבת א"כ אין בין רבנן לר"י כ"א דבר מועט דהא שיעור תוספות שיוכל להוסיף מבואר לעיל בסי' רס"א בדברי המחבר שהוא ג' מיל ורביע שהוא שיעור שעה רביע פחות חלק עשרים משעה כמ"ש מ"א לעיל סי' רס"א ס"ק י' וא"כ לרבנן יוכל להתפלל בזמן ההוא ולר"י שיוכל להתפלל מפלג המנחה שהוא שעה ורביע מצומצם קודם הלילה א"כ אין ביניהם כ"א חלק עשרים מן השעה והוא דוחק שיחלקו בדבר מועט כ"ה (ובאמת אין ביניהם כלום דהא כ' רמ"א שם דיכול להוסיף אפי' מפלג המנחה וכן כ' המחבר גופיה בסי' רס"ג). וכ' דעיקר מחלקותם הוא בחול. עוד כ' דגם בע"ש יש מרחק רב ביניהם דהת"ה חולק עם הלבוש מאיזה זמן חושבים היום. דהת"ה ס"ל דחשבינן היום מע"ה עד ל"ה. והלבוש ס"ל דחשבינן מהנץ החמה עד שקיעתה וס"ל לר"י כהלבוש דחושבין מנ"ה עד שקיעתה. ובפ' מי שהיה טמא פליגי כמה מהלך הזמן מע"ה עד הנץ החמה. ומשקיעתה עד ל"ה דר"י ס"ל מעמוד השחר עד הנץ החמה הוא שיעור ד' מיל. וכן משקיעתה עד ל"ה ארבע מיל. וכיון דר"י ס"ל דמפלג המנח' יוכל להתפלל ערבית והוא שעה ורביע קודם הלילה וכיון דחושבין משקיע' הלילה הרי יוכל להקדים קודם השקיעה שעה ורביע ומן השקיעה עד ל"ה יש גם כן שעה ורביע דאזיל בשיטת ת"ה דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים משעה. וא"כ שיעור ד' מיל שיש משקיעה עד ל"ה הוא שעה ורביע פחות חלק כ' משעה (וכמשיל דרך משל בשעות השוואה שהיא ס' מינוטין א"כ שיעור שליש שעה פחות חלק כ' הוא ח"י מינוטי"ן חשוב ד"פ ח"י הוא ע"ב מינוטי"ן והוא שעה וי"ב מינוטי"ן אם כן חסר משעה ורביע ג' מינוטי"ן דהא שעה ורביע הוא ע"ה מינוטין ושלש מינוטין הם חלק עשרים משעה שהוא ס' מינוטי"ן) ואם כן יחד מתחלת פלג המנחה עד ל"ה הוא שתי שעות ומחצה חסר חלק עשרים משעה כן הוא שם בע"ש אלא שביארתי החשבון לפי דעתו ולרבנן לא פירש הע"ש כלום איך הם סוברים וע"כ ס"ל דהם סוברים כת"ה דחושבין היום מע"ה עד ל"ה דאי ס"ד דגם רבנן כהלבוש דחושבין מנ"ה עד שקיעתה וכיון דבע"ש מודים רבנן דיוכל להקדים להתפלל מזמן תוס' והוא קרוב לפלג המנחה א"כ עדיין אין בין ר"י לרבנן כ"א דבר מועט כנ"ל וע"כ דרבנן ס"ל כת"ה וא"כ עד סוף הסקיע' שהוא ל"ה יום הוא וא"כ לרבנן מתחיל פלג המנחה שעה ורביע (שהוא קרוב לזמן תוס' שבת כנ"ל) קודם ל"ה ואם כן איכא בין ר"י ורבנן שעה ורביע פחות חלק כ' : מ"ש מ"א מסמו דלהלבוש פלג המנחה ב' שעות ומחצה קודם ל"ה לא דק דהא חסר חלק ד' משעה כנ"ל וכ"ה בהדיא בע"ש ע"ש : דהא דרבנן לא הזכירו כו' ר"ל איך אפשר לעשות מחלוקת בין ר"י ורבנן לענין פלג המנחה אימתי מתחיל ורבנן לא הזכירו כלל פלג המנחה ואיך נאדם פלוגתא ביניהם לר"י בענין פלג המנחה : לא דק דהם מחשבי' כו' ב' חומשי שעה דדעת ת"ה דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק ל' כנ"ל אבל הרמב"ם בפי' המשנה כ' דשיעור מיל הוא ב' חומשי שעה וביאר דעתם מעדני מלך פ"א דברכות דלדעת ת"ה דסבירא ליה דמחשבים היום מע"ה עד ל"ה לכך שיעור מיל שליש שעה פחות חלק ד' כנ"ל דאמרינן פרק מי שהי' טמא דמהלך אדם בינוני ביום כשיום ולילה שוין דהיום ארוך י"ב שעות עשרה פרסה והפרסה הוא ד' מיל א"כ מהלך אדם בינוני ביום ארבעים מיל אם כן אם נאמר דשיעור מיל הוא שליש שעה שלם וכיון דג' שליש שעה הם שעה שלימה אם כן ארבעים מיל עולין י"ג שעות ושליש ועתה תנכה

מכל

ג ובפלג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפל' ערבי' (א) ב ולאכול מיד : (וע"ל סי' רל"ג כיצד משערין שיעור פלג המנחה) :

ג ד בברכת השכיבנו (א) אינו חותם שומר עמו ישראל אלא ג כיון שהגיע לובצל כנפיך תסתירנו אומר (ב) ופרוס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים עירך בא"י הפורס סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים :

רסז (א) אינו חותם שומר כו'. פי' וגם ושמור צאתנו לא יאמר וכתב הטעם בטור כדאיתא במ' שבשבת א"ל שמירה שהשבת שומר ונוהגין לו' פסוק ושמרו בני ישראל וגו' לומ' שאם ישמרו שבת א"ל שמירה והוא ג"כ מעין גאולה כדכתיבנא לעיל שאם שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין עכ"ל. ומן התימה על מנהגנו שאומרים ושמור צאתנו וכו' הפך הדין · ובלבוש נתן טעם כי בשבת שכיחי מזיקין טפי מבחול ע"כ זוכרין השמירה תוך הברכה ואין זה מספיק · וע"ק דאף בחול א"א אותו רק להסמיך מעין החתימה שחותם שומר עמו כו' כמ"ש הטור ס"ס זה בשם המנהיג ובשבת חותמין פורס סכת כו' אין ענין לו' ושמור צאתנו וכ"ל דטעם שלנו ע"פ מ"ש הטור דהא דבשבת א"ל להתפלל על שמירה לפי שאם ישמרו את השבת השבת ישמור אותם והיינו אם ישמרו אותו כראוי כמ"ש אלמלי שמרו ישראל ואנו יודעים שאין אנו בחזקת שומרי שבת כראוי ע"כ צריכין אנו להתפלל על השמירה אלא דמ"מ אין לסיים שומר עמו ישראל לעד לפי שזה שם התוא' לו ית' שהוא שומר אותנו תמיד משמע שהשמירה היא שוה בתמידות דהא או' לעד ובאמת אינו שוה כי בשבת יש מעלה טפי ואינו שומר אז כי נתן לנו שבת לשמור אלא שמצד האדם אין השבת שומרו ע"כ אנו מבקשין שישמור אותנו גם בשבת אבל עכ"פ אין לחתום כן אלא יחתום בפורס סוכת כו' שפי' שהשכיל סוככת עלינו והיינו בשבת כדאמרי' בואי כלה כנלע"ד נכון :

אומר

דלהלבוש הוי פלג המנחה ב' שעות ומחצה קודם ל"ה לא דק דאם מחשבין היום מהנץ החמה עד השקיעה*) הוי מיל ב' חומשי שעה וא"כ הוי ב' שעות וג' רביעית שעה וחלק עשירי (°) עסי' רס"א ומ"ש סי' תנ"ט ☞ גם מ"ש דיש נ"מ לענין יחיד שטעה וכו' נ"ל דהוא בכלל דהא בגמרא קאי אליבא דרב דס"ל כר"י ע"ש וכתב הב"ח דיכול לקבל שבת קודם תפלת ערבית. כ' המ"מ אע"פ שמבע"י קידש או הבדיל מותר לו לערב לאכול בקידוש זה ולאכול ולעשות מלאכה בהבדלה זו וזה דעת קצת מן הגאונים וכ"כ מן האחרונים וכדברי רבינו וכן עיקר עכ"ל וכ"כ ב"י סי' ער"א בשם רשב"א ובמרדכי פ"ב דמגילה כתב דמ"ד תוספו' שבת דרבנן אפ"ה יוצא משחשיכה בקידוש זה כיון דבשעה שמקדש יבוא אח"כ לחיוב דאורייתא ע"ש שהאריך : וצ"ע דהא קטן אינו מוציא הגדול כמ"ש סי' קפ"ו ואע"ג שיבא אח"כ לידי חיוב דאורייתא ע"ש ועמ"ש סי' רס"א ס"ב. כתוב בשל"ה בשם ס"ח דמ"מ צריך לאכול כזית בלילה כדי לקיים ג' סעודות בשבת וכ"כ הב"ח סי' תע"ב בשם ר"ל מפראג אבל בתוס' ורא"ש משמע דיכול לגמור הסעודה מבע"י וכ"כ הת"ה סי' א' וכ"מ ברי"ו ח"א וטעמא דאחר פלג המנחה חשבינן לילה **) ומ"מ טוב להחמיר : ב ולאכול מיד. הקשה הרב"י הא קי"ל דאסור לאכול קודם ק"ש וי"ל כיון שקרא מבע"י מפלג המנחה ואילך אע"ג דאיכא מ"ד דצריך לחזור ולקרות משתחשך מ"מ רשאי לאכול קודם עכ"ל ולא ראה מ"ש הרא"ש דרב קרא ק"ש אחר ל"ה ולא סמך גאולה לתפלה ☞ ומה שאכל קודם ק"ש היינו שהתחיל לאכול חצי שעה קודם זמנה וכ"כ ל"ח ועמ"ש סי' רל"ה : (°) ועכ"פ הנוהגים להתפלל ערבית בע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע חצי שעה סמוך לזמן ק"ש אסורין להתחיל לאכול דהם לא נפקי כלל בק"ש דיממא : ג כיון שהגיע וכו'. משמע דא"ל כי אל שומרנו וכו' וב"ח קורא תגר על האומרים אותו ובלבוש ישב המנהג ע"ש · ובדרקנ"ט ס"פ וירא כ' בפי' הנק' קשת יהודה וז"ל אם יאמר שומר עמו ישראל כאלו מודה שעל שאר האומו' שולטין המזיקין והקב"ה שומר ישראל ע"כ אומרי' שהם הפורש סוכת כו' עכ"ל וא"כ י"ל כשאו' ושמור צאתינו וכו' ואינו מזכיר ישראל לית לן בה אח"כ ראיתי בזוה' ויקהל פ' שם"ז שחלק בין רבים ליחיד שיחיד צריך שמירה א"כ דוקא שומר עמו ישראל א"א דמשמע על כלל ישראל אבל ושמור צאתינו י"ל דקאי אכל יחיד ויחיד וכן נכון :

באר הגולה

שבת קי"ח ג שם בשם תוס' והרא"ש מהא דרב צלי של שבת בע"ש ברכות כ' ד טור ע"פ המדר' וכן איתא בירוש'

דגול מרבבה

*) היינו אי חשבי' מע"ה עד הנץ החמה וכן שקיעת החמה עד צ"ה כל א' חמש מיל וסוף דבריו שכ' דהוה ב' שעות וג"ר וחלק עשירי היינו לפי חשבון משקיעה עד צ"ה ד' מיל ודבריו סתרי אהדדי אבל חשבון האמיתי לפי האמת דמשקיעה עד צ"ה ד' מיל נמצא מפלג המנח' עד צ"ה ב' שעות וג' רביעי שעה בדקדוק גמור : **) ועיין בטורי זהב סוף סי' רל"ה :

לבושי שרד

שם (°) עסי' רס"א ומש"כ סי' תנ"ט כנ"ל : סק"ב (°) ועכ"פ הנוהגים ר"ל אפי' להב"י לא שרי לאכול קודם אא"כ התפללו אחר פלג המנחה אבל הנוהגים להתפלל בעוד היום גדול קודם פלג אסורין להתחיל לאכול אח"כ קודם חצי שעה :

חתם סופר

ובחידושי הרמב"ן ריש פרק מי שהחשיך אוסר בהדיא אפי' שוכח ע"ש וא"כ קשיא ההיא דמס' ע"ז ובספר קרבן נתנאל ר"פ מי שהחשיך כתב דהרמב"ם היה מפרש הך דמס' ע"ז המוצא מציאה כים בשבת ע"ש. אך הרמב"ן פליג להדיא על הרמב"ם בהא ע"ש :

באר היטב

רסז (א) ולאכול מיד. כתב בשל"ה בשם ס"ח דמ"מ צריך לאכול כזית בלילי לקיים ג' סעודות בשבת וכ"כ הב"ח סימן תע"ב. אבל בתוס' ורא"ש משמע דיוכל לגמור הסעוד' מבע"י וכ"כ הת"ה. ומ"מ טוב להחמיר מ"א והט"ז ס"ס רל"א כתב דכיון דתוס' מחול על הקודש דאורייתא הוא ע"כ יצא שפיר אפי' גמר קודם הלילה ע"ש ועכ"פ הנוהגין להתפלל ערבית בע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע חצי שעה סמוך לזמן ק"ש אסורים להתחיל לאכול דלא נפקי בק"ש דיממא מ"א וע"ל סי' רל"ה ס"ק ג' מ"ש בשם המ"א : (ב) ופרוס. משמע דא"ל כי אל שומרנו וכו' ושמור צאתנו וכו' וכ"כ הטור הטעם דבשבת א"ל שמירה שהשבת שומר ונוהגין לומר הפסוק ושמרו בני ישראל וגו' לו' שאם ישמרו שבת א"ל שמירה ע"כ. ואנחנו נוהגים לומר כי אל שומרנו וגו' ושמור צאתנו וגו' דאנו יודעים שאין אנו בחזקת שומרי שבת כראוי ע"כ צריכים להתפלל על השמיר' אלא דאין מסיימין ט"ז ע"ש :

שערי תשובה

סי' רסז (א) ולאכול מיד עבה"ט ומ"ש ועכ"פ הנוהגים כו' עיין ביד אפרים ותמצא פירוש אמיתי בדברי המג"א בזה : (ב) ופרוס. עבה"ט ובסידור מהר"י עמדן כתב שלא לומר והוא רחום בשבת ויו"ט בפד"ז ובקדושת ובא לציון ע"ש שהאריך ומח"ב כתב שבעה"ק ירושלים יש קהלא קדישא המתנהגים עפ"י מנהג רבינו האר"י ז"ל בדקדוק וגם הם נהגו לאומרו וכן בחברון ובכל א"י ומלכות מצרי' ואטליא וכל המקומות אומרים אותו והטור ושאר פוסקים לא כתבו רק שלא לאומרו בערבית דליל שבת אבל בפד"ז וסדר קדושה י"ל שהוא דרך שבח והמג"א לא כתב רק דיש מקומות דאין אומרים אותו ע"ש ועיין בתשובת הרשב"א סי' ת"ע והמח"ב שם כתב עוד תמי' שהרי לפני פ' תמיד כל העולם אומרים יה"ר שתמחול לנו כו' והא ודאי תפלה ותחנה הוא ולא שת לבו לזאת לבטלו כו' ע"ש. לענ"ד שזהו היה"ר אין לאומר' בשבתות וי"ט וכמדומה שכן נוהגים ועיין בהלק"ט ח"ב סי' קע"ב וכתב בש"ץ בשם מהר"י סרוק בשם מהרח"ו כשאומר ופרוס כו' צריך לקום לקבל תוספת נשמה יתירה מבחינת הלילה. וע"ש בש"ץ שי"ל ופרוס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים כו' בסידורים נגררו אחר האבודרהם והלבוש שלא הזכירה ירושלים בפתיחה אך הטור והש"ע כתבוהו ועיין בשיורי ברכה בשם הרדב"ז בס' מגן דוד שא"ל ופרוס סוכת רחמים ושלום ושלא לחתום הפורס סוכת רחמים ושלום רק סוכת שלום לבד וכן הוא בש"ע וכתב בש"צ ואבודרהם ולבוש ובמח"ב העתיק בפתיחה ופרוס סוכת רחמים ע"ש. וע"ש בשם האר"י דבשבת אין להתפלל בעינים סגורים וטוב להתפלל מתוך הספר :

יד אפרים

ל"ה פחות חלק ד' מן השעה לא דק כו' כל"ל : שם גם מ"ש דיש נ"מ לענין יחיד שטעה כו' ר"ל שסבר שחשכה והתפלל ערבית ואח"כ נתפזרו העבים כו' כמבוא' בסי' רס"ג דלר"י א"ל להתפלל כיון שהוא אחר פלג המנחה ולרבנן צריך לחזור ולהתפלל כמ"ש בש"ע ועט"ז כתב המג"א דהוא בכלל ר"ל ע"ד לאות שהע"ש הוא היחיד שטעה שהרי הש"ס שם מקשה עליה דרב מעובדא דפ"א נתקשרו כו' ואמר רבי הואיל והתפללו התפללו ומשני שאני צבור כו'. הע"ג דר' כר"י ס"ל וא"כ מאי הריא לצבור אפי' יחיד נמי אלא ע"כ אפי' אליבא דר"י דוקא שרוצה לקבל שבת מבע"י יכול להתפלל של שבת בע"ש. משא"כ כשהתפלל בטעות שהיה סובר שחשכה טעותא הדרא וצריך לחזור ולהתפלל כיון שהוא יחיד ולפענ"ד דבריו צ"ע דע"כ לא מפליגינן באם התפלל אחר פלג המנחה בין תפלה בכוונה לאתא ובין להתפלל אלא לדידן דעיק' כרבנן ומ"מ היכא שסבר התפלל דעביד כמר עביד ומ"מ בטעות ביחיד חוזר משא"כ הצבור דלא מטרחינן להו אז אפי' בטעות סמכינן אדר"י ואין צריך לחזור ולהתפלל. ולפי"ז א"ש דברי הש"ס שבא לפרש שם מאי דמשמע דגם לרבנן יכול להקדים בע"ש דנ"מ בין רבנן לר"י ולזה ר"ל מתחלה דבאמת אין נ"מ בע"ש רק בחול ואח"כ כתב דנ"מ גם בע"ש לענין יחיד שטעה והיינו דלר"י גופא ודאי אף בטעה א"ל להחזיר כיון דלדידיה אין כאן טעות כלל שכבר הגיע זמן ערבית ומה דקשיא ליה מהא דפריך על רב מעובדא דפעם אחד נתקשרו כו' י"ל דשפיר פריך דהא ע"כ רבי לא ס"ל כר"י מדקאמר הואיל והתפללו כו' מכלל דלכתחלה לא והיינו כרבנן ומ"מ טעותא לא הדרא ומשני שאני צבור כו' וסמכינן בזה אדר"י והיינו כפסק הש"ע לעיל סי' רס"ג אבל לר"י גופא אף ביחיד לא הדרא כלל ומ"ש המ"א וכתב הב"ח ר"ל שהב"ח כתב על מה שכתב הטור שמקדימין להתפלל ערבית כדי לקבל שבת בקדימה דבאמת הוא יכול להקדים לקבל שבת אף בלא תפלת ערבית. ומ"מ כיון דלא נהיגו לקבל שבת עד אמירת ברכו לכך מקדימין להתפלל ערבית כו' : ס"ק ב' ומה שאכל קודם ק"ש כו' אין זה מדברי הרא"ש רק המג"א כותב כן לתרץ קושית הב"י ור"ל דתירוץ הב"י שתירץ כיון שקרא ק"ש מבע"י כו' הוא נסתר מכח דברי הרא"ש דהא הרא"ש ס"ל דאף אליבא דרב דצלי של שבת בע"ש וס"ל כר' יהודה מ"מ קרא ק"ש אחר ל"ה ולא סמך גאולה לתפלה וא"כ מוכח דהרא"ש אינו מפרש שקרא ק"ש מבע"י רק אחר ל"ה לבד ולכך לא היה אפש' לו לסמוך לתפל' (ובאמת שזה צ"ע שא"ל לראיה ממ"ש שלא סמך גאולה לתפלה דבלא"ה לא שייך לו' כן במלתיה דרב דהב"י כ' כן אליבא דידן דמחמת ספיקא דפלוגתא אי פלג המנחה הוי לילה לגבי ק"ש אי לא אז כשרוצין להתפלל מבע"י קורין ג"כ מבע"י כדי לסמוך גאול' לתפלה דמספיקא י"ל שמא יוצאין בזה וחוזרין וקורין משתחשך לצאת ידי ק"ש אליבא דכ"ע משא"כ במלתא דרב לא שייך זה דממ"כ לא קרא רק פעם אחת לבד ולא שייך לומר שלכך אכל לפי שסמך על הקריא' מבע"י שאם רב סובר דיכול לקרות מבע"י בפשיטות מותר לאכול אח"כ ואם היה סובר דאין יוצאין מבע"י ודאי שלא היו קורין מבע"י וקושית הב"י במקומה דעל מה סמך רב שאכל קודם ק"ש) וע"כ בכדי לתרץ הקושי' אליבא דרב צ"ל דמה שאכל היינו חצי שעה קודם זמנה וא"כ י"ל דגם הא"ח איירי בהכי מ"ש לאכול מיד היינו חצי שעה קודם זמנה כך הם דברי המג"א אך יש לתמוה דאיך נזכר הרב אכל מיד דשמא באמת לא אכל רק אחר שקרא ק"ש דהא לא נזכר בש"ס רק רב צלי כו' והב"י כתב כן על הא"ח שכתב ולאכול מיד ובאמת שכן מוכח לכאורה מהא דאמר שמואל אתם מתפלל אדם של שבת בע"ש ואמר קדושה על הכוס והרי שמואל סובר אין קידוש אלא במקום סעודה ומצאתי בביאורי הגאון מהר"א מווילנא שרמז לזה אך מ"מ אין קושיא שהקשה הב"י קושיא ע"ז דהא סעודה דבמקום קידוש די בכזית פת או עוד כוס יין ואילו לענין איסור אכיל' קודם ק"ש היינו כביצה דוקא כמבואר בסי' רל"ב ורל"ה ע"ש ומכ"ש דעל רב לא קשיא כלל דרב ס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה וגם שלא נזכר בש"ס שקידש רק רב צלי כו' וא"כ י"ל דרב צלי לבד אבל קידש ואכל משתחשך. וקושית הב"י הוא על הפוסקים שכתבו לאכול מיד משמע אכילה כדרכו דהיינו סעודת שבת יכול לאכול מבע"י ע"ז הק' הא אסור קודם ק"ש וע"ז מתרץ כיון דיש פוסקים דנפקי בק"ש דיממא כו' ודברי המ"א צ"ע : ומ"ש המ"א ועכ"פ הנוהגים כו' ל' ועכ"פ צ"ע וע' בתוס' שבת שהגיה וע"כ ילא נהירא וגם מה שהאריך בלשונו וכ' הנוהגים להתפלל כו' דהא מיירי קעסיק ובפ"מ כ' דמיירי קודם פלג המנחה והוא תמוה ביותר דליכא למימר הכי. ואמנם כוונת המג"א לאמיתו הוא עפ"י מ"ש בס"ק א' בשם הטור שכתב הרי"ץ גאות במקום שנהגו כרבנן דאין מתפללין כ"א משחשכה אבל להמסקנא דאי בעי עביד כמר עביד רשאי להקדים בע"ש משום מוסיפין מחול על הקודש אע"פ שבחול עושה כרבנן ע"ש באורך וכלל הענין דיש נוהגים כר"י וס"ל דמפלג המנחה הוי ערבית לענין תפלה ויש נוהגין כרבנן ואין מתפללים ערבית מפלג המנחה לפום צורך דלרבנן אכתי יממא הוא רק דמ"מ בע"ש אם רוצים מתפללים מבע"י משום מוסיפין מחול על הקודש ולענין ק"ש מבע"י נחלקו הפוסקים אם מחשיב לילה למיפק ידי ק"ש אך אין זה כ"א אליבא דהנוהגין כר"י וס"ל לקצת פוסקים דר"י חשיב פלג המנחה לילה אף לענין ק"ש. משא"כ להנוהגין כרבנן אין מקום לפלוגתא זו כלל דלכ"ע לא נפיק ידי ק"ש מבע"י כיון דלדידהו יום גמור הוא אף לתפלה ואף שמתפללים לפעמים ע"ש מבע"י אין זה מחמת דחשבי ליה לילה רק מטעמא אחריתא דמוסיפים כו'. וזה כוונת המג"א דמתחלה הביא התירוץ הב'. דמתרץ שלכך מותר לאכול מיד דלענין חשש שמא ישכח יוכל לסמוך על מה שקרא מבע"י כיון דאיכ' דיעות שיוצא ולפי זה אף אחר ח"ש קודם זמנה ג"כ מותר. אך תירוץ הב"י א"ש להנוהגין להתפלל גם בחול ערבית מבע"י כר"י אלא דלענין ק"ש חייש לפלוגתת הפוסקים ולכן חוזר וקורא משתחשך ג"כ ולדידהו לענין חשש שמא ישכח יוכל לסמוך על פוסקים שיוצא מבע"י. אבל הנוהגין כרבנן שלא להתפלל מבע"י רק בע"ש משום מוסיפין כו' הם אסורים לאכול ח"ש קודם זמנה שאין להם על מה לסמוך אף אם קורא ק"ש מבע"י דהא ק"ש לדידי' לא יצא בה כלל כיון שמנהגו כרבנן וכמ"ש וזה כוונת המג"א מ"ש ועכ"פ הנוהגין להתפלל ערבית בע"ש מבע"י ר"ל ובחול אין נוהגין כן רק כרבנן ובע"ש שמתפללים מחמת מוסיפין ואפשר שיש חסרון תיבה אחת וצ"ל רק בע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע כו' ר"ל דגם הב"י מודה בזה ומדויק אחד לשונו שכתב דהם לא נפקו כלל

ביאור הגר"א

וקמ"ל דאף בשבת ואין זו הקדמה כמש"ל בסי' רס"ג ס"ד וסי' רס"א ס"ב בהג"ה . **ולאכול מיד.** שם ואומר קדושה כו' : ס"ג בברכת. ירושלמי הדא דתימר בחול אבל בשבת אומר ופרוס כו' :

הגהות רעק"א

למי שקבל עליו שבת. די"ל דלזה שלא קבל דהוא חול אצלו הוי כאינו מחוייב בדבר כההיא דירושלמי הובא בתוס' יבמות י"ד בן עיר א"י להוציא לבן כרך דהוי אינו מחוייב בדבר. או דהכא עדיף דבידו להביא עצמו לידי חיוב לקבל עליו

חכמת שלמה

דאורייתא לכך נחשב בר חיובא אבל לקטן שלא יבוא לידי חיוב רק אחר זמן לכך אזלינן בתר השתא ואף דלילה נחשב כיום שלאחריו מכל מקום לענין כמה דברים הלילה הולך אחרי היום כגון לענין קדשים ולכך לא יחשב מחוסר זמן אם היוב יבוא לידי חיוב דאורייתא משא"כ בקטן וזה פשוט וברור ודו"ק היטב :

מחצית השקל

מכל מיל חלק שלשים כי איננו כי אם שליש פחות חלק שלשים ותצרף חלקי השלשים מן הארבעים מיל ויעלו מ' חלקי ל' משעה שעה ושליש כיצד ל' חלקים מן הארבעים הנ"ל עולים שעה ועשרה חלקי שלשים הנשארים עולין שליש שעה (ג"כ דרך משל הנ"ל בשעות השוא' חלק שלשים משעה הוא שני מינוטים א"כ שלשים פעמים ב' הוא ששים מינוטן והוא שעה וכן יו"ד חלקי ל' הנשארים מכ"א שני מינוטין עולה כ' מינוטין והוא שליש שעה) אבל הרמב"ם ס"ל כהלבוש דחושבים היום מן נץ החמה עד השקיעה וס"ל כמ"ד מע"ה עד נ"ה שיעור מהלך ה' מיל וכן מתחל' השקיע' עד צ"ה ה' מיל וכיון דמהלך אדם עשרה פרסאות ר"ל מן ע"ה עד צ"ה א"כ נשאר מהלכו ביום שהוא מתחיל מנץ החמה עד השקיע' כ"א שלשים מיל דהא חמש מיל מהלך קודם התחלת היום וכן ה' מיל אחר פנות היום דהיינו מן השקיעה עד צאת הכוכבים א"כ צריך אתה לחלק היום שאנו חושבי' י"ב שעות לשלשים חלקים ותמצא מהלך מיל הוא ב' חומשי שעה ויעלה ל' מיל י"ב שעה דהא ה' חומשי שעה הוא שעה א"כ שלשים מיל הם ששים חומשי שעה ועולין י"ב שעה כי י"ב פעמים חמשה הוא ששים(אבל נבוכתי ולא ידעתי מה בין ת"ה להרמב"ם כי אם שינוי השם אבל לענין אריכות הזמן אין ביניהם כלל דהא חשבינן שעות לכל דבר שעות זמניות והיום לא יתקצר ולא יתארך להרמב"ם יותר מת"ה) א"כ כיון דשיעור מיל הוא ב' חומשי שעה ולפ"ד הע"ש דס"ל משקיעה עד צ"ה ד' מיל כנ"ל עולה שמונ' חומשים והוא שיעור שכ' מ"א(וג"כ דרך משל הנ"ל בשעות השוואה חומש שעה עול' י"ב מינוטי"ן א"כ שני חומשים עולה כ"ד מינוטי"ן וכיון דשיעור ד' מיל ח' חומשים קח מהם ה' חומשים והם שעה שלימה נשאר ג' חומשים שכל חלק הוא י"ב מינוטין נרפס הם ל"ו מנוטי"ן והוא חצי שעה ו' מנוטי"ן והוי"ו מנוטי"ן הם חלק י' מן השעה שהיא ס' מינוטי"ן) והיינו הד' מיל עולים שעה ומחצה וחלק עשירית משעה ועוד לפני השקיעה מפלג המנח' שלפניו עד השקיע' שהיא שעה ורביעי יחד הם שני שעות וג' רביעי שעה וחלק עשירי משעה אולם לא דק בחשבון דלפי מ"ש דמיל שיעורו ב' חומשים ע"כ צ"ל כמ"ד דמן עמוד השחר עד נץ החמה ה' מיל וכן משקיעה עד צאת הכוכבים וכמ"ש לעיל דאי כמ"ד דמעמוד השחר עד נץ החמה ד' מיל וכן משקיע' עד צאת הכוכבים א"כ לא יגיע למיל שיעור ב' חומשים כ"א רביע שעה וחצי רביע דהיינו אם תכי' מעמוד השחר עד צ"ה ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה היינו יחד ח' מיל מן הארבעים מיל ישאר עוד ליום ל"ב מיל א"כ אי נא' דשיעור מיל רביע וחצי רביע שעה יעלה ל"ב מיל י"ב שעה כיצד ל"ב רביע שעה הם ח' שעה ועוד ל"ב חצי רביע שעה עולין ד' שעות יחד י"ב שעה ומ"א דכ' דהשיעור ב' חומשין ע"כ ס"ל דשיעור מעמוד השחר עד נץ החמה ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה וכנ"ל וא"ח כ' וא"כ הוי ב' שעה וג' רביע שעה וחלק עשירית עכ"ל דזה לא' אם נא' דמהשקיעה עד צ"ה הוא ד' מיל וכנ"ל ובזה העיר גם בספר ת"ש ועוד איך א"ל לרב יודא דקיימינן אליבי' דשיעור מיל שני חומשים והיינו אי מע"ה עד הנץ ה' מיל וכן משקיעה עד צ"ה הא רב יודא א"ל בפי' פרק מסה"ט ד' ל"ג דמע"ה עד נ"ה וכן משקיעה עד צ"ה מהלך ד' מיל ע"ש אלא צ"ל כיון דלא מצינו פוסקים הכותבים שיעור למיל כ"א הת"ה והרמב"ם ות"ה כ' דשיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים ורמב"ם ס"ל שיעורו שני חומשים ושיעור אחד דהיינו רביע שעה וחצי רביע לא מצינו להדיא לאחד מהפוסקים לכן לא רצה מ"א למנקט שיעור חדש שלא נזכר בפוסקים אף דהאמת כן הוא דא"א דמע"ה עד נ"ה ד' מיל וכן בערב ע"כ שיעור מיל רביע שעה וחצי רביע כיון דבין כך ובין כך דברי הע"ש הם מופרכי' לכן נקט שני חומשי' דמצינו לרמב"ם דס"ל כן אמנם כ' לפ"ז דלר"י השיעור ב' שעה וחלק עשירי' וג' רביע שעה וחלק עשירי' כיון דהע"ש ס"ל כן וגם ר"י דאזלי' אליביה ס"ל כן להדיא בפ' מי שהבי' טמא דשיעור מע"ה עד נ"ה ד' מיל וכן משקיעה עד צ"ה נקט גם מ"א השיעור אי אמרי' שהוא ד' מיל כיון דבין כך ובין כך דברי ע"ש נדחים כנ"ל: גם מ"ש נ"מ לענין יחיד שטעה כו' ר"ל שהתפלל ערבית בע"ש ביום המעונן והי' סבור שכבר הוא צ"ה ואח"כ נתפזרו העבים דאיתא לעיל סי' רס"ג דיחיד צריך לחזור ולהתפלל היינו דוקא לרבנן דסבירא להו דעיקר זמן ערבית בצ"ה אלא דבע"ש משום מצות תוספות שבת רשאי להקדים מפלג המנחה וכיון שהיתה קבלת התוס' בטעות צריך לחזור ולהתפלל משא"כ לר' יודא דעיקר זמן ערבית מפלג המנחה אפי' התפלל בטעות מפלג המנחה ואילך אין צריך לחזור ולהתפלל דהא בגמרא דף כ"ז ע"ב דהא דיחיד שטע' שצריך לחזור ולהתפלל קאי אליבא דרב ר"ל דהשקלא וטריא שם אזיל אליבא דרב ורב הא אמרי' לעיל מיניה דס"ל כר"י מדצלי של שבת בע"ש ואפ"ה אמרי' דיחיד שטע' צריך לחזור ולהתפלל: וכ' הב"ח דיכול לקבל כו'. הב"ח כ' כן ע"ד שכ' שיכול להקדים ולהתפלל כו' משום תוס' שבת למה צריך להקדים ולהתפלל הא יכול לקבל תוס' שבת בלי תפלה ותי' דטוב יותר שיקבלו כל ישראל יחד ת"ש. כ' המ"מ אף ע"פ שמבע"י קידש כו' הוא בפרק כ"ט מהל' שבת דין י"א ולענין שצריך שיהי' קידוש ב"ס עיין בסי' רע"ג איך יעשה : ובמרדכי כו' אפ"ה יוצא כו' משום דקשי' לי' הא אמרינן בברכות דף כ' איבעיא להו נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן למאי נ"מ אי מאי להוציא אנשים בבה"מ אי אמרינן דאורייתא מוציאים וא"א דרבנן אין יכולים להוציא אנשים דלא אתי החיוב מדרבנן ומוציא החיוב מן התורה והכא כאן דלמ"ד תוס' שבת דרבנן איך יוכל להוציא באותו שעה החיוב קידוש שחייב משחשיכה מדאורייתא ועל זה תי' כיון שיבוא אח"ז הוא עצמו לחיוב דאורייתא אף שעת' דרבנן יוכל להוציא משא"כ נשים שלעולם לא יבואו לידי חיוב דאוריי': כ' של"ה כו' ג"ס בשבת דתלת' היוםדכתיב בקרא דמיני' ילפינן חיוב ג"ס בשבת מיום השבת גופיה מיירי ולא בתוס': אבל בתוס' ורא"ש משמע כו' ר"ל מה שהביא מ"א בס"ק שאח"ז דס"ל דרב דצלי של שבת בע"ש דק"ש קרי בלילה ומה שאכל קודם ק"ש כ' מ"א שהתחיל בהיתר דהיינו חצי שעה קודם ל"ה וא"א דצריך לאכול בלילה דוקא כזית א"כ אפי' התחיל חצי שעה קודם מ"מ ידע שע"כ ימשך סעודתו עד אחר ל"ה וכה"ג לא מיקרי התחיל בהיתר וכמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ג ס"ק כ"ט ע"ש : (ס"ק ב) ולאכול כו' קודם ק"ש דאף ע"ג דסמכינן אדר"י להתפלל אחר פלג המנח' היינו לענין תפלה אין זה שייך לק"ש דבק"ש גם ר"י מודה: ולא סמך גל"ת והטעם כ' הרא"ש ריש ברכות או משום דס"ל כריב"ל דערבית א"ל לסמוך גל"ת דתפלות באמצע תקנו ר"ל ג' תפלות שחייבים להתפלל כל היום תקנוהו באמצע שני פעמים שצריכי'לקרו' כל יום דהיינו ק"ש של שחרית קודם תפלת שחרית וק"ש של ערבית אחר תפלת ערבית או משום דס"ל לרב דמשום מצות ת"ש א"ל לסמוך גל"ת וטעם זה האחרון כ' ר"פ תפלת השחר וע"ש בל"ח עכ"פ מוכח מזה דרב לא קרא ק"ש ביום דא"כ הלא היה גם סומך גל"ת ואפ"ה כ' הרא"ש שרב אכל ביום הרי מוכח דלא כהרב"י בתרוצו לכנ"כ' מ"א תירוץאחר ומה שאכל קודם כו': ועכ"פ הנוהגי'כו'בע"ש מבע"י כו'.ר"ל אבל בחול מתפללים בצ"ה כרבנן כשיגיע חצי שעה כו' ר"ל כיון שמ"א דחה תי' הרב"י ותי'דברי רב בענין אחר נשאר סברא חיצונה דאף שקרא ק"ש מ"מ כשיגיע זמנה אסור לאכול אולם הנוהגים כל פעם כר"י קורין ק"ש ביום וסומכים על רש"י ור"ת אע"ג שעיקר מה שיוצאים הוא בק"ש שעל מטתם כתב מ"א לעיל סי' רל"ה ס"ק ב' דרשאים לאכול כיון שעכ"פ כבר קרא ק"ש ע"ש : (ס"ק ג') כיון כו' משמע דא"ל כי אל שומרנו דהא מה"ט לא אמרי' שומר עמו ישראל דבזכות שמירת שבת א"ל שמיר' וכדאי' במדרש א"כ הוא הדין דא"ל כי אל שומרנו : ובדרקנ"ט כ' כו' ר"ל שנתן טעם אחר שאין אומרים שומר עמו ישראל דבאמת בשבת אין רשות למזיקים לשלוט (אבל לא ידעתי אדרבה בשבת שכיחי טפי מזיקים ואפשר דמ"מ אין להם רשות להזיק) :

רסח דין הטועה בתפלת השבת : ובו י"ג סעיפים :

א (א) *א אומר ויכלו בתפלת ערבית :

ב ° ב אם טעה והתחיל תפלת החול א (ב) גומר אותה (א) ברכה שנזכר בה שטעה ומתחיל של שבת ל"ש נזכר בברכת אתה חונן ג ל"ש נזכר בברכה אחת משאר הברכו' בין בערבי' בין בשחרי' מוסף ומנחה (ג) ד וי"א (ב) דבמוסף פוסק אפילו ב באמצע ברכה:

ג ה אם היה סבור שהוא חול והתחיל אדעתא דחול ומיד שאמר תיבת אתה נזכר קודם שאמר חונן ג הוה ליה התחיל בשל (ג) חול וגומר אותה ברכה אבל אם היה יודע שהוא שבת ושלא בכוונה התחיל תיבת אתה אפילו אם הוא בתפלי' שחרית שאינו פותחת באתה אינו גומר ברכת אתה חונן דחשבינן ליה כטעה בתפלת שבת בין זו לזו : הגה דהרי יכול לומר (°) אתה קדשת או (ד) אתה אחד (תרומת הדשן סי' י"ד) :

ד ו מי שהתפלל תפלה של חול בשבת ולא הזכיר של שבת ד (ה) לא יצא ז ואם הזכיר של שבת בתוך י"ח אע"פ שלא קבע ברכה ה לשבת (ו) יצא : הגה ובמוסף אפי' לא אמר רק ונעשה לפניך את חובותינו בתמידי יום וקרבן מוסף יצא (ב"י סי' רפ"ו בשם הרא"ש פ' מי שמתו) :

ה °° ח טעה והתפלל של חול בשבת ולא הזכיר של שבת אם עקר רגליו חוזר לראש ואם ו לא עקר (ז) רגליו אע"פ שסיים תפלתו אינו חוזר אלא לשל שבת (וה"ה ששכח של שבת בשחרית ע"ל סי' קכ"ו) :

ו ט הטועה בתפל' שבת והחליף (ד) של זו בזו ז אינו חוזר י וי"א ח שאם החליף של ט מוסף באחרת או אחרת בשל מוסף חוזר :

° עמ"ש ח"ג ס"ג °° עסי' קכ"א ס"ג וס"ד

ט"ז

רסח (א) אומר ויכלו. דאמר רב המנונא כל המתפלל ואומר ויכלו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית אל תקרי ויכלו אלא ויכלו פי' הקב"ה והוא : (ב) גומר אותה ברכה. דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת אלא משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן : (ג) וי"א דבמוסף כו'. שהרי אין תפלת י"ח בחול במקום מוסף וע"כ ליכא למימר כאן דמיבעי ליה לצלויי י"ח : (ד) של זו בזו כו' · לפי שעיקר ברכה רביעית היא רצה נא במנוחתינו . וי"א ס"ל במוסף אין הדין כן שאין דרך למוסף בשאר תפלות ולא לשאר חוזרים

מגן אברהם

רסח א גומר אותו ברכה . דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת אפי' במוסף אלא משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן וכיון שהתחיל גומר וי"א ס"ל דבמוסף לא בעי לצלויי י"ח מדינא : ב באמצע ברכה . אפי' (°) באתה חונן דלא כש"ג (כ"ה) : ג ה"ל התחיל בשל חול · ואפי' בערבית ומנחה דגם תפלת שבת מתחיל באתה ואף ע"ג דכתב הראב"ד דלא מצינו שתהא הברכה נפסדת בחסרון הכונה לא סמכינן עליה דהאר"י כתב עליה דכשמתכוין לדבר אחר מפסיד וכ"מ מפירש"י וכו' והיכא דידע שהוא שבת לאו טעות מקרי כמ"ש המרדכי וכו' עכ"ל ת"ה מבואר דאזיל לדעת רש"י אבל לפי מש"ל בסימן ר"ע דאפי' כיון לדבר אחר אין הברכה נפסדת א"כ אם אמר בערבי' ומנחה אתה וסבור שהוא חול אומ' אתה קדשת או אתה אחד דלא מקרי התחל' בשל חול אלא בשחרית שדיבר ג"כ שלא כהוגן וכמ"ש סי' ר"ע ולכן השמיט הרב"י מ"ש בת"ה אפי' אי קאי באתה קדשת או באתה אחד כו' דלא כלבוש שהעתיקו כהוויתו. צ"ל לעבדך באמ' שבת קדשך ואוהבי שמך (ס"ח סי' תתפ"ב) ובע"ש כ' בשם כ"ג מה"ב מנהג לו' בליל שבת וינוחו בה וביום וינוחו בו ובמנחה וינוחו בם : ד לא יצא . וה"ה ביו"ט וה"ה ביו"ט שני (ת"ד ק"ך) : ה לשבת יצא . דין זה צ"ע דהא בסי' תפ"ז ס"א כ' דאם חתם ביו"ט מקדש השבת לא יצא אע"פ שהזכיר י"ט באמצע כיון דחתם שלא כדין וכמ"ש סי' ר"ע וכ"ש היכא דלא קבע ברכה כלל לשבת ול"נ דגרע טפי כשחתם בשל יום אחר ול"ע וכרא"ש משמע (°) דוקא במוסף יצא וכ"מ ברמב"ם ע"ש ועס"ו ועמ"ש שם : בכל בו נסתפק אם ספק לו אם הזכיר של שבת אם צריך לחזור ועמ"ש סימן תכ"ב : ו לא עקר · עסי' תכ"ב סס"א דמיירי שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו : ז אינו חוזר . מפני שהעיקר ברכה רביעית היא רצה במנוחתינו (שם) ואם נזכר (°) באמצע ברכה פוסק ומתחיל האחרת (ת"ה סי' י"ד) ועססי' ק"ח : ח שאם החליף . ☞ וצ"ל שמ"מ (°) יצא ידי מוסף ומתפלל אח"כ שחרית : ט מוסף באחרת

באר הגולה

א שבת קי"ט ב ברכות כ"ב ג הרא"ש ור"י שם ד רבי יונה ורמב"ם בפרק י' מהל' תפלה וסמ"ק בסי' י"ט ה ת"ה סי' י"ד ו רמב"ם בפרק י' מהל"ת וסמ"ג סי' י"ט מהא דרבי אושעיא שבת כ"ד ז בית יוסף ח סמ"ק סי' י"ח והגהת מיימוני בפרק י' מה"ת ט שבלי הלקט בשם רבי בנימין י שם

עטרת זקנים

רסח * אומר ויכלו אומרים אלהינו כו' וחותם וישמחו בך ישראל אוהבי שמך כמ"ש בכל הסידורים ולא כמו שהגיה במנהגים וינוחו בה ישראל מקדשי שמך ע"כ :

לבושי שרד

רסח מ"א סק"ב (°) באתה חונן . שיש סוברים דברכת אתה חונן כיון שהיא ברכה ראשונה קיל משאר ברכות לענין שגומר אותה הובא בב"י ואנן לא קי"ל כך אלא אין שום חילוק : הגה ס"ג (°) אתה קדשת וכמבואר בסעיף ו' במ"א סק"ז דאם נזכר באמצע הברכה פוסק ומתחיל האחרת השייכה לאותה תפלה וה"נ כשאומר אתה הוי כאומר אתה קדשת ופוסק ולא הוי כאומר אתה חונן לגמור אותה הברכה כן הוא בתה"ד : מ"א סק"ה (°) דוקא במוסף יצא . תימא הוא שיהיה מוסף קיל משאר תפלות והרי בסעיף ב' י"א דבמוסף פוסק כו' והרא"ש לא משמע כלל דלרבותא כתב מוסף וצ"ע : ס"ז (°) באמצע ברכה פוסק דוקא בהתחיל בברכה של חול אינו פוסק משום דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת אבל בהא לא שייך האי טעמא : סק"ח דאם יצא הלשון אינו מדויק וטוב להגיה וצ"ל דיצא ידי מוסף כו' ורצונו דכי היכי דמבואר בר"ס רפ"ו דאם התפלל מוסף קודם שחרית יצא ומתפלל אח"כ שחרית ה"נ הכא שהתפלל מוסף קודם שחרית והיה כוונתו שיהיה לו תפלת מוסף לשחרית אין כוונה זו מזיק לו וכמש"כ המ"א בסק"ג דאפי' כיון לד"א אין

יד אפרים

ור"ל דאע"ג דהנוהגין כר"י י"ל דשמא נפקו בדיעבד אבל הם שנוהגין כרבנן אע"פ שבע"ש מקדימין מ"מ עכ"פ ידי ק"ש לא יצאו לכל הדיעות ולכן אסורים לאכול ח"ש כו' אף לפי תירוץ הב"י והדברים ברורים : במג"א ס"ק ח' וצ"ל דאם התפלל מוסף במקום

באר היטב

רסח (א) ברכה. דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת אלא משום טרחא דכבוד שבת לא אטרחו רבנן וכיון שהתחיל גומר . ומי שאירע לו כן ידאוג כל השבת דהוא סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשוב' של"ה : (ב) דבמוסף . שהרי אין תפלת י"ח בחול במקום מוסף ע"כ ליכא למימר דמיבעי ליה לצלויי י"ח : (ג) חול . ודוקא בשחרית אבל דערבית ומנחה דגם תפלת שבת מתחיל באתה גומר בשל שבת מ"א ע"ש. צ"ל לעבדך באמת שבת קדשך אוהבי שמך ס"ח סי' תתפ"ב: ובשכנה"ג כתב מנהג לו' בליל שבת וינוחו בה וביום וינוחו בו ובמנחה וינוחו בם : (ד) אתה אחד . ומ"מ אינו גומר לא אתה קדשת ולא אתה אחד אלא יאמר ישמח משה ושפיר קאמר אתה קב"ה ישמח משה במתנת חלקו . ל"ח אות מ"ו · (ה) לא יצא . וה"ה ביום טוב וה"ה ביום טוב שני . ת"ה : (ו) יצא . כלבו נסתפק אם ספק לו אם הזכיר של שבת אם צריך לחזור : רגליו

שערי תשובה

סי' רסח (ג) חול עבה"ט ועיין בשו"ת חינוך בית יהודה סי' ז' תשובה מהגאון בעל של"ה שכח ולא התפלל ערבית של שבת יתפלל שחרית שתים ואומר בשניהם ישמח משה כי נוסח אתה קדשת לא שייך כ"כ בשחרית כו' ע"ש. וכתב מח"ב מי שאמר תיבת אתה חונן ולא גמר הברכה רק תיכף אמר ברכה אמצעית של שבת וכשנגמר ברכת שבת נזכר שהדין הוא שכשאמר אתה חונן יגמור הברכה א"צ לחזור ולומר ברכת אתה חונן רק יאמר רצה כדרכו: ועיין בהלק"ט ח"ב סי' צ"א באחד שנמשך בתפל' שבת והתחיל אתה חונן ונמשך עד ברכת השנים ונזכר שהיא שבת ונתן דעתו שהיה ימות החמה ושאל ופסק שיחזור עד שיאמר ברכת השנים כתקנה ואח"כ הולך לשל שבת עכ"ד וכ' במח"ב דבזה שכבר אמר של שבת מודה הרב שא"צ לחזור ע"ש וכתב עוד בשם אורח לצדיק סי' יו"ד מי שטעה והתפלל של שבת בתפילת יו"ט ובאמצע ברכת שבת נזכר יפסוק ויאמר תפלת יו"ט ואם בשבת במקום תפלת שבת התחיל לו' אתה בחרתנו וכו' שהוא תפלת יו"ט פוסק ואומר תפלת שבת ולא הפסיד ג' הראשונות וע"ש שיש

הגהות רעק"א

שבת ול"ע לדינא : שם בא"ד ול"ע דהא קטן אינו מוציא . ומדברי כ"מ פ"ה הל"ז מהל' קרבן פסח מבואר ג"כ דלא כמרדכי הנ"ל :

סי' רסח מ"א ס"ק ד' וה"ה ביו"ט שני. ע' רבינו יונה פ"ד ברכות דמצדד לדינא בטעה בליל ר"ה והתפלל תפלת חול דאפשר אין מחזירין דהוי כמו ר"ח דעלמא ולא הזכיר ר"ח דבערבית אין מחזירין עיי"ש : מג"א ס"ק ה' וכמ"ש סי' רס"ט, ע'

ביאור הגר"א

סי' רסח ס"א ל"ש. כסתמא דגמ' אותה ברכה : בין כו' וי"א. דאמרי' שם הכי השתא כו' משא"כ במוסף דאף בחול א"ת רק שבע ברכות. וס' הראשונה ס"ל משום דגם במוסף בדיעבד יצא בי"ח כמש"ל ס"ד בהג"ה. ועוד דת' בירושלמי דאף לכתחלה היו מתפללין בחול במוסף ח"י ברכות כמ"ש בתוס' שם ד"ה עד. ומתוך הירושלמי כו'. ומיהו שם דחו תוס' ורא"ש ומגיהין הירושלמי וע"ש בשם תוספתא : ס"ג אם היה כו'. אע"ג דאתה הוא ג"כ בתפלת שבת כיון שדעתו לשל חול וכמ"ש בברכות י"ב א' פשיטא כו' דמ' דאם אזלינן בתר עיקר ברכה לא יצא אע"ג שהוא שוה וכמ"ש תוס' שם ד"ה לא כו' והיה אומר הר"י כו' וכן כת' הרא"ש דשאני חסרון כוונה מכוונה לדבר אחר וזהו החילוק כאן בין סבור כו' להיה יודע כו' : ס"ד ואם . דאמרינן הכי השתא כו' דלא אטרחוה: כו' וכמ"ש למטה במוסף : ובמוסף. ירושלמי הביאו הרא"ש שם : ס"ה טעה והתפלל . שם כ"ע כ' : ס"ו הטועה כו' וי"א כו'. תליא פלוגתייהו כמ"ש בסוף ר"ה כיון שאמר ובתורתך כו' דר"ת פי' דוקא פסוקי דמלכות אבל פסוקי דמוספין אף דיעבד לא יצא והוא הי"א שבכאן . וס' הראשונה ס"ל כמו שהקשה הרא"ש שם עליו דעשה העיקר טפל אלא כפרש"י שם. אבל מ"ש או אחרת במוסף ס"ל דהזכיר דבר שלא בזמנה דהוי הפסק ולא קי"ל כן כמש"ל ס"ס ק"ח ע' ב"י שם. גם ל"ע להי"א דאמרינן סוף פ"ד דברכות טעה ולא הזכיר של ר"ח כו' בשחרית כו' במוסף כו' וערש"י שם ד"ה טעה ואף לגי' הרי"ף דל"ג במוסף כו' הוא מטעם אחר כמ"ש הרא"ש שם ע"ש. ואפשר דלא ס"ל טעמו ומשם למד מדלא קאמר אלא בשחרית . וערבית בלא"ה ל"ק כמ"ש תוס' שם דבלא"ה אין מחזירין . ובשחרית ל"ק למ"ש כאן דאם מתפלל מוסף במקום שחרית

חכמת שלמה

סי' רסח סעיף ד' מי שהתפלל תפלה של חול בשבת ולא הזכיר של שבת. נ"ב הנה ראיתי בסידור של הגאון מליסא זצ"ל שהקשה בתפלת שחרית של שבת למה כשנזכר ברצה חוזר לוישמח משה ולמה לא די בהזכרה כיון דיש בירושלמי דמדינא היה ראוי להתפלל י"ח ולהזכיר רצה רק שלא אטרחוהו רבנן וכאן שכבר התפלל למה לא יזכיר ברצה ע"ש שהניח בצ"ע. והנה קושייתו הוי כעין קושית הט"ז בהלכות תפלה סי' ק"ח ס"ק ה' ועמ"ש בזה בספרי ספר החיים ליישב זה וא"כ גם קושייתו לק"מ וכאן אתי שפיר עוד דהנה קי"ל כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות צריך לחזור עיין במג"א סי' רי"ג בשם הרמב"ם וא"כ ה"נ ודאי אם לא היו מתקנין חכמים תפלה לשבת היו מתקנין ביעלה ויבוא הזכרת שבת ג"כ. אך כיון דתקנו להתפלל תפלה לשבת ביחיד א"כ לא תקנו הזכרה לשבת וגם ביעלה ויבוא לא תקנו הזכרה לשבת ועכשיו אם יזכיר הזכרה של שבת ברצה הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות וז"ב ונכון ודו"ק : (שם) סעיף ו' וי"א שאם החליף של מוסף באחרת או אחרת בשל מוסף חוזר נ"ב עיין במג"א ס"ק

מחצית השקל

סי' רסח (ס"ק א) גומר כו' דבדין הוא כו' כ"ה לשון הש"ס ברכות דף כ"א ע"א אר"י א"ש הי' עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק אפי' באמצע ברכה איני והאמר רב נחמן כו' הכי בי רב דטעי ומדכרי דחול בשבת כו' גומרין כל אותה ברכה הכי השתא התם גברא בר חיובא ורבנן דלא הטריחו משום כבוד שבת אבל הכא הא צלי ליה עכ"ל הגמ' ופירושו כמ"ש מ"א: דבמוסף ל"ב לצלויי. י"ח כו' דגם בחול כשמתפלל מוסף דהיינו ר"ח או חול המועד אין מתפללים כ"א שבע ברכות ודעה א' דס"ל דגם במוסף גומר ס"ל דגם מוסף ראוי לח"י ברכות וכ"ה בירושלמי דבר"ח וחה"מ כשהיו מתפללים מוסף היו מתפללים ח"י ברכות והוסיפו בה ונעשה לפניך את חובותינו תמידי יום וקרבן מוסף וגם בשבת הי' ראוי להתפלל ח"י ברכות ולהוסיף בה מוספים אלא דלא אטרחוהו : (ס"ק ב) באמצע כו' באתה חונן דלא כש"ג ז"ל ש"ג סביב המרדכי פרק מי שמתו אם התחיל בשל חול גומר אותה ברכה כו' חוץ ממוסף דאתה חונן גומר ובשאר ברכות לא עכ"ל ולא ביאר טעם הדבר וא"ל דהרא"ש הביא בשם הרא"ש מלוני"ל דהא דאמרי' אם התחיל בשל חול גומר אותה ברכה דדוקא בברכ' א"ח שהיא ברכה ראשונה אבל לא בשאר ברכות והרא"ש חלק עליו וכ' דאין לחלק בין אתה חונן לשאר ברכות וכ"פ פה בש"ע וביאר הב"ח טעמו של הרא"ש מלוני"ל דוקא אתה חונן מדינא ראוי להתפלל גם בשבת כדאי' בירושלמי דמה"ט קבעו לברכת אתה חונן לברכה ראשונה דאם אין בינה אין תפלה א"כ לא מיקרי שאלת צרכים דאסור בשבת דלצורך תפלה הוא אלא שלא רצו לחלק בין ברכת אתה חונן לשאר ברכות דאין ראוי' להתפלל בשבת כיון שהם שאלת צרכים (ומ"ש הב"ח אחר זה דהרא"ש חולק על הרא"ש מלוני"ל מלי' הש"ס דאמי' בדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת הרי דהש"ס כלל כל ח"י ברכות ראוי' להתפלל בשבת לענ"ד אף שהרא"ש כ' לשון זה דבעי לצלויי י"ח מ"מ אין זה לשון הש"ס ולומר דהרא"ש ה"ל גרסא אחרת דחוק הוא אלא לי' הש"ס הוא סתם גברא בר חיובא ולא יותר וכן העתיק הרא"ש גופי' אח"ז אלא צ"ל דהרא"ש חולק על הרא"ש מלוני"ל מסברא)והנה בעל ש"ג ודאי סובר דבשאר תפלות בכל ח"י ברכות שהתחיל גומר דלא כהרא"ש מלוני"ל דגברא בר חיובא הוא קאי על כל ח"י ברכות אבל במוסף כיון דמדינא לא בעי ח"י ברכות פוסק אפי' באמצע ברכה מ"מ מסתבר ליה מסברא דמ"מ בברכת אתה חונן גם במוסף גומרה דגם במוסף אם אין שייכות לכל ח"י ברכות במוסף מ"מ ברכת אתה חונן יש לה שייכות לכל התפלות כמ"ש בירושלמי אם אין בינה אין תפלה אולם מ"א נראה דהסכי' עם בעל כ"ה דאין לחלק וגם באתה חונן פוסק במוסף לדעת י"א : (ס"ק ג) ה"ל כו' דגם תפלת שבת כו' והטעם כיון דמחשבתו היתה לתפל' חול אזלי' בתר כוונתו: ואע"ג דכ' הראב"ד אהא דאי' בברכות דף י"ב היכא דנקט כסא דחמרא ופתח אדעתא דשיכרא(דהיינו לו' שהכל נהיה בדברו)וסיי' בדחמרא בפה"ג ודאי יצא דהא אפי' סיים בשיכרא יצא דהא אם אמר על הכל שהכל נ"ב יצא אלא היכא דנקט כסא דשיכרא ופתח אדעתי' דחמרא פרש"י כצ"ל דבטעה שאמר בא"י אמ"ה הי' כוונתו לסיים בורא פה"ג וסיים בדשיכרא דהיינו שהכל נהיה בדברו מאי אי אזלי' בתר פתיחתו דהיתה שלא כדין דהא כוונתו הי' לו' בורא פה"ג או אזלי' בתר החתימ' ולא אפשיטא והקש' הראב"ד דמאי מספקא לי' ולמה נקרא הפתיחי' שלא כדין הא האמיר' הי' נכון אלא שהכווני' הי' שלא כדין והיכן מצינו שהברכה נפסדת בשביל חסרון הכוונ' הא קי"ל מצות אין צריכות כוונה וכ' הרא"ש דאין זה קושי' וז"ל הרא"ש דטפי עדיף בלא כוונה ממה שעוקר הכוונה לברכה אחרת עכ"ל:כמ"ש המרדכי דהיכי די"ט הוא ונתקל בלשונו וחתם בשל שבת אינו חוזר אלא אומר תכ"ד חתימת יו"ט והוא הדין המוזכר לקמן רסי' תפ"ז מבואר דאזיל לדעת רש"י היינו כפרש"י הנ"ל דאזלי' בתר הכוונה ואע"ג דהאיבעי' לא איפשטא וראוי ליילך לקולא אפשר דפסק האיבעיא לחומרא כמ"ש התוס' שם ועמ"ש מ"א סי' ר"ע סק"ג או י"ל דוקא התם בהאי דשיכרא מה"ט ראוי להקל דאמרי' דאזלי' בתר החתימה שהיתה כדין וכמבואר בדברי בעל האיבעיא דלולי די"ל דאזלי' בתר החתימ' ודאי לא יצא כיון דמחשבת הפתיח' היתי' שלא כדין משא"כ הכא דהכל הולך אחר ההתחל' ואין זולת דבר כ"א ההתחל' דהא אם אמר אתה חונן א"ל ספק דצריך לגמור הברכ' עכ"פ כמו דהתם אזלי' בתר הכוונ' והוי הכוונ' כאלו הוצי' בשפתיו ה"ה הכא אע"ג שלא אמר רק תיבת אתה וראוי לסיים אתה קדשת או אתה אחד מ"מ כיון שנתכוין לברכת חול ה"ל כאלו הוצי' בשפתיו והתחיל בשל חול וצריך לגמור הברכ': אבל לפמ"ש לעיל סי' רע כו' ולכן השמיט הרב"י כו' וכ' בספר ת"ש וז"ל לא ידענא מאי קאמר דהא בסי' ר"ע סתם בש"ע כהרמב"ם אם הי' בידו כוס שכר או מים ופתח ע"ד לו' שהכל נ"ב וטעה וסיים בפה"ג יצא דהכוונ' היתה טובה אע"ג דהדיבור הי' שלא כהוגן וה"ה איפכא כו' גם לדעת י"א שם דהוא דעת רש"י כו' אכן הראב"ד ס"ל שם דלא אזלינן בתר מחשבתו כו' אלא דהמחבר לא הביא דעתו כלל בסי' ר"ע וכו' ולא ירדתי לסוף דעת מ"א בזה ולכן נראה דגם המחבר ס"ל כת"ה כו' ע"ש ולענ"ד כוונתו במ"א מ"ש אבל לפמ"ש לעיל ר"ל לפמ"ש מ"א בעצמו לעיל ר"ס ר"ע דהעיקר כרוב הפוסקים דלא אזלי' בתר הכווני' ולכן גם פה לא אזלי' בתר הכוונה כיון שהדיבור במה שאמר אתה היה כהוגן ושייך גם לתפלת שבת. ומ"ש מ"א לכן השמיט הרב"י כו' ר"ל לכן כיון דדינו של ת"ה תליא בפלוגתא דסימן ר"ע לכן השמיטו הרב"י כו' ואין הוכחת מ"א מדהרב"י סתם בסי' ר"ע דלא אזלי' בתר הכווני' דהא אינו מבואר שם אלא מדהשמיט כאן אפי' קאי באתה קדשת או אתה אחד כו' ע"כ משום דדין דהכא תליא בהאי דר"ס ר"ע ואמת בסי' ר"ע הביא תחלה דעת הרמב"ם דאי היתה הכווני' טובה אע"ג דהדבור הי' שלא כהוגן יצא ואח"כ הביא בשם י"א דעת רש"י דאם הדבור הי' כהוגן רק שהכווני' בפתיחה הי' שלא כהוגן יצא דנקט האיבעיא לפי פרש"י לקולא וכ' מ"א שם דמה"ט כ' לשון י"א דלהרמב"ם דאזיל בתר כוונה לא יצא. אח"ז הביא דעת הרי"ף דמפרש האיבעיא דנקט כסא דשכרא ופי' מ"א דידע שהוא שכר ונתכוון לו' שהכ"ב שהכווני' הי' טובה אלא שטעה וסיים בפה"ג ותכ"ד אמר שהכ"ב והיתה האמירה בפה"ג שהכ"ב ונקט האיבעי' לקולא וס"ל למ"א מדהשמיט פה אפי' קאי באתה קדשת כו' אלמא אע"ג דכתב לעיל סי' ר"ע דעת הרמב"ם בסתם ודעת רש"י בשם י"א משמע דדעת הרמב"ם עיקר בעיניו דאזלי' בתר הכווני' מ"מ לדינא לא מחית נפשיה לספיקא ומשום ספק ברכה לבטלה הביא כל הדעות לעיל ואם הי' הכווני' טובה ודיבור שלא כהוגן אע"ג דלרש"י ורוב פוסקים לא יצא מ"מ משום דאיכא לספוקי לפסוק כהרמב"ם דנראה עיקר בעיני הרב"י ולכן לא יחזור ויברך. אח"ז הביא דעת רש"י דאם הי' הכווני' שלא כהוגן אע"ג דלהרמב"ם לא יצא מ"מ יש לסמוך משום ספק ברכה לבטלה על דעת רש"י דיצא. אח"ז הביא דעת הרי"ף והוא ענין חדש והכווני' היתי' טובה דלהרמב"ם ודאי יצא וגם רש"י אפשר מודה כה"ג וכיון דאין הדין מבורר בעיני הרב"י אלא דלעיל חש לספק ברכה לבטלה ונקט קולות כל אחד ואחד א"כ ה"ה הכא יש לפסוק מספק ברכה אם אמר תיבת אתה לבד ועומד באתה קדשת או אתה אחד שאינו גומר הברכה של חול מספק דשמא לא אזלי' בתר הכווני' ואין ראוי לסיים ברכת חול אבל עיקר ראיית מ"א בכוונת הרב"י הוא מדהשמיט פה אפי' עומד באתה קדשת כו' משום דחשש לדעת רש"י לעיל סי' ר"ע אע"ג שכ' בלשון י"א וכן משמע לקמן סי' תע"ט סעיף ו' אם פתח ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבר שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' כו' אינו חוזר ומברך והיינו כרש"י והאיבעיא לקולא דלא כרמב"ם : דלא כלבוש כו' ויותר קשה על הלבוש שכ' לעיל דאפי' נתכוין כשאמר בא"י אמ"ה לסיים בפה"ג וגם סיים פה"ג אלא תכ"ד אמר שהכל נהיה בדברו יצא : צ"ל לעבדך באמת שבת קדשך אוהבי שמך כ"ה בספר חסידים שם : (ס"ק ה) לשבת כו' אע"פ שהזכיר י"ט באמצע כו' ובסי' תפ"ז חזר בו וכתב ליישב הקושיא שהקשה פה דבסי' תפ"ז מיירי שלא הזכיר י"ט באמצע : וצ"ל דגרע כו' בשל יום אחר ר"ל דבי"ט אם חתם בשל שבת חתימה זו לא שייכא כלל בי"ט לכן לא יצא משא"כ כשהתפלל תפלת חול בשבת דיש לאותן ברכות שייכות לשבת דהא בדין בעי לצלויי י"ח בשבת כנ"ל ולכן יצא : בכלבו כו' ועמ"ש סי' תכ"ב דדעת ד"מ משמע דבשבת אם מסופק א"צ לחזור והתפלל ודעת כל בו משמע דצריך לחזור ומ"א כ' דראוי להורות דצריך לחזור גם בר"ח אם נסתפק ביעלה ויבא דעיכינו הרואות דההרגל שלא להזכיר עיין שם. ובט"ז שם מחלק אם סמוך למקום הזכרת יעלה ויבא ידע שהוא ר"ח או לא. וכן י"ל כאן אם סמוך לעמידתו להתפלל ידע שהוא שבת ועי' שם : וברא"ש משמע דוקא במוסף כו' ר"ל שהרא"ש לא הזכיר דין זה אלא במוסף אם התפלל י"ח והזכיר בה קרבן מוסף יצא ולא כ' כן דרך כלל לכל התפלות משמע דס"ל דוקא במוסף יצא. והטעם אולי אפשר לו' דבמוסף מצינו להדיא בירוש' שהי' דרכן להתפלל כך במוספי ר"ח וחה"מ תפלת י"ח והיו מזכירים קרבן מוסף א"כ בדין שגם שבת ראוי להתפלל כן אלא דלא הטרחוהו לכן דיעבד יצא אבל שחרית בר"ח ובחה"מ אף שהיו מתפללין י"ח היו מזכירים בה יעלה ויבא וכעין זה אינו בשבת אם התפלל י"ח והזכיר בה שבת אלא דלפ"ז קשה גם בשחרית י"ט אם התפלל י"ח ואמר יעלה ויבא והזכיר בה י"ט יהי' יוצא ואפשר באמת הרא"ש מודה בשחרית י"ט : וכ"מ ברמב"ם ר"ל מדסתם וכו' אם התפלל תפלת חול בשבת לא יצא ולא חילק אם הזכיר של שבת באמצע דיצא משמע דס"ל דבכל ענין לא יצא : (ס"ק ו) לא עקר כו' דמיירי שרגיל כו' וכ' מ"א שם דאפי' סיים כל התחנונים. כל זמן שלא אמר יהיו לרצון אמרי פי כו' לא מקרי שסיים התחנונים דאין קצבה לתחנונים : (ס"ק ז) אינו כו' מפני שהעיקר כו' רצה כו' וזה נאמר בכל ג' תפלות : ועי' סס"י ק"ח. ר"ל אם פוסק באמצע ברכה הרי הוא מקלת שאמר הוי הפסק תוך ז' ברכות אך בסי' ק"ח מבואר דכה"ג ל"מ הפסק וע"ש בט"ז : (ס"ק ח) שאם כו' דאז יצא ידי מוסף כו' כ"כ רמ"א לקמן סי' רפ"ו סעיף א' ולא הבנתי דברי ספר ת"ש : (ס"ק ט) מוסף

פ'

ז כ חוזרים לומר ויכלו משום יום טוב שחל להיו' בשב' שאין אומרים אותו בתפלה וגם להוציא למי שאינו יודע ואומרים אותו בקול רם י (ח) (ה) ומעומד :

ח ל ואומר שליח צבור (ו) ברכה אחת א] מעין שבע מ ואין היחיד אומר אותה : הגה מיהו אם היחיד רוצה להחמיר על עצמו יכול לאומרה בלא פתיחה יא ובלא חתימה וכן נוהגין הצבור לאמרה עם שליח צבור בלא פתיחה (ט) וחתימה (אבודרהם וכל בו) :

ט (ז) נ יו"ט שחל להיו' בשבת יב אינו מזכיר (י) של יו"ט בברכה מעין שבע (פי' ברכת אל עליון קונה וכו') :

י ס אין אומרים ברכה מעין שבע יג (ח) בבית (יא) חתנים ואבלים יד דליכא טעמא דמאחרין לבא שיהיו ניזוקין :

יא ° ע (°) אף בשבת שאחר י"ט אומרים ברכה מעין שבע:

יב (ט) פ אין (יב) לדבר בשעה שאומרים ויכלו ולא בשעה שאומר ש"ץ ברכה מעין שבע :

יג צ אם התפלל של חול ולא הזכיר של שבת או שלא התפלל כלל ושמע משליח ציבור ברכה מעין שבע מראש טו (יג) ועד סוף יצא :

רסט דין הקידוש בבהכ"נ . ובו סעיף אחד :

א (א) °° ק נוהגין לקדש בבהכ"נ . ואין למקדש לטעום מיין הקידוש אלא א מטעימו (א) לקטן ב (°) דאין קידוש

°עסי' ק"ע °°ער"ס רע"ט

ט"ז מגן דוד

לאחר תפלות במוסף עכ"ל ש"ל : (ה) ומעומד. לפי שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית ודין העדים בעמידה וסיים הטור ואומרים אותו ביחיד. וע"כ נ"ל דיחיד המתפלל אין חוזר לומר ויכולו דאין עדות ליחיד ועדה שלימה בעינן להעיד להקב"ה דהיינו עשרה ואם ירצה יחיד לאומרה לא יתכוין לשם עדות אלא כקורא בתורה כנלע"ד : (ו) ברכה א' מעין ז'. נתקנה משום סכנת מזיקין שבתי כנסיות שלהם היו בשדות ותקנו אותה בשביל בני אדם שמאחרין לבוא לבהכ"נ שיסיימו תפלתם בעוד שהש"ץ מאריך כדאיתא בפרק ב"מ : (ז) י"ט שחל כו'. דאפי בשבת לא אמרי' ליה אלא משום סכנה ומאי דתקון תקון ומה דלא תקון לא תקון : (ח) בבית חתנים כו'.פי' שמתפללי' בביתם במנין ונראה כ"ש אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית והינם הולכים לבהכ"נ דהא בחתנים יש מנהג קבוע טפי להתפלל במנין ואפ"ה אין הדין כמו בבה"כ קבוע לענין זה כ"ש בזה והכלל בזה דלגבי דידן א"ל כלל לומר אותה אפי' בבהכ"נ קבוע דאין סכנה כמ"ש בטור אלא משום דכבר תקנוה במקום סכנה עדיין עושין כן וכל שאין קביעות אין מקום לזה ומ"מ נראה דאותן שקובעים מקום להתפלל על איזה ימים כמו שרגילים לעשות בירידים זה הוה דומה לבה"כ קבוע ואומרים שם ברכה זו : (ט) אין לדבר כו' . בטור בשם ס"ח מעשה בחסיד א' שראה לחסיד א' במותו (פי' בחלום לאחר מותו) ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בויכולו בשעה שהיו הציבור אומרים וכמגן אבות ויתגדל עכ"ל :

רסט (א) נוהגים לקדש בבה"כ. בטור מביא דברי רב נטרונאי גאון ותמה עליהם מלד הדין אבל באמת הם תמוהים מלד ביאור לשונו שאין פי' נכון ומרווח נמלא עליהם כי הב"י פי' דהיו עושים קידוש הא' בבכ"ל רפואה והיינו בבה"כ והשני בבית משום קידוש במקום סעודה והוא דבר תמוה דא"כ יש ברכה לבטלה ח"ו גם בענין הטעימה שכתב רב נטרונאי דהוא משום רפואה סתם ואח"כ כתב ליתן על עיניהם ותו דמתחלי' לא הביא ראיה על

הטעימה

מגן אברהם

באחר' שאין דרך למוסף באחרת ולא ☞ לאחר תפלות במוסף (°) וגם מכאן קשה על מ"ש ס"ד דאם הזכיר של שבת יצא ועמ"ש שם ובש"ל (°) (°) לא מצאתי מחלוקת בזה וכ"ל שהרב"י ס"ל דלמ"ד בס"א דאף במוסף ראוי לתפלת י"ח א"כ יצא ומ"מ כ"ל דלא דמי דהתם עכ"פ הזכיר קרבן מוסף וכ"מ בסס"ד לכן כ"ל דכ' וי"א וכו' (°) די"א אם התפלל מוסף במקום שחרית יצא כיון שהזכיר שבת וגם זה ל"ע דזה גרע כיון שאמר מוסף תוך תפלתו ושיקר לפני המקום ☞ לכן כ"ל דחוזר : י ומעומד. מפני שהעדים צריכין להעיד ביחד ומעומד לפיכך צריך שיעמדו ויאמרו אותו ביחד (טור) וכ"ע דכ"מ סי' כ"ח כתב דכל עד אומ' בפ"ע ע"ש וכ"ל כמ"ש הסמ"ע סי' כ"ח סל"ז דאחר שאמרו ביחד חוזרים לומר אח"כ כל אחד ואחד בפ"ע ומ"מ למסקנא לא קאי הכי בסמ"ע וי"ל דמ"מ (°) עבדי' כת"ק ע' בגמ' וכ' מט"מ אם שכח לאמרו בב"ה יאמר אותו שבקידוש מעומד : יא ובלא חתימה . עד זכר למעשה בראשית (ד"מ) : יב אינו מזכיר. שאף בשבת עצמה אינה אלא תקנה מפני המזיקין (°) משא"כ בנעילה ליה"כ שמזכיר בה של שבת : יג בבית חתנים . אבל בבית המדרש מקום שמתקבלין שם התלמידים אומרים אותו(רדב"ז ח"א י"ח): יד דליכא טעמא. ובמקום שנוהגין לאמרה אין למחות בידם[רדב"ז ורלב"ח] : טו ועד סוף יצא . וטוב לאומרה עם הש"ץ ואם כבר אמרה הש"ץ צריך הוא להתפלל ז' ברכות דיחיד אסור לאומרה ואם אמרה ביחיד יצא וא"צ להתפלל ז' (ל"ח) [°] ועיקר הטעם משום דתפלת ערבית רשות מקלינן בה :

רסט א מטעימו לקטן. אע"ג דאסור להאכיל לקטן איסור בידים כמ"ש סי' שמ"ג היינו בדבר שיש בו לאו אבל קידוש אינו אלא עשה (הג"מ בשם מהר"ס) ולפי מ"ש בסי' שמ"ג דאפי' איסור דרבנן לא ספי ליה בידים נ"ל כיון די"א דאפי' גדול מותר לשתות דיוצא בקידוש זה אע"ג דלא קי"ל הכי מ"מ לקטנים שרי א"כ כיון (°) דא"א בע"א שרי [ב"י] וב"ח כ' שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיעו לחינוך (°) אבל בתשו' הר"ן סי' פ"ב בשם הרשב"א

דהי

באר הגולה

כ הוספות והרא"ש בפרק ע"פ והמרדכי שם ובפרק ט"ו דשבת :והתרומה ל טור מהא דשבת כ"ו מ שם בשם אבי העזרי והמרדכי פרק ג' דשבת וסמ"ג בשם י"ע בשם ר"י נ שבת כ"ז ס מהר"י אבוהב בשם ס' הנהגות ע ריב"ש בתשו' ובשם ס' המנהיג פ טור על פי מעשה הספר חסידים צ טור בשם רבי משה גאון : א טור ב פסחים ק"ח :

נתיב חיים

רסח במ"א ס"ק ט' לא מלאתי מחלוקת . נ"ב ר"ל דבב"י הביא בשם שיבולי לקט דבמוסף חוזר ולמה הביא בשם יש מי שאומר הלא לא מלינו מחלוקת בזה :

אשל אברהם

א] מעין שבע . ע' השו' דבר משה סי' כ"ב ובכנה"ג סי' זה :

חתם סופר

סי' רסט במג"א ס"ק א' הגה"מ בשם מהר"מ . נ"ב

לבושי שרד

הברכה נפסדת ויולא ידי מוסף : סק"ט (°) לא מלאתי . יש בזה חיסור לשון והכוונה להקשות על מש"כ המחבר וי"א ולא מלאנו כלל חולק על זה : שם (°) די"א אם התפלל במוסף תפלה אחרת כ"ע מודה דחוזר כיון דלא הזכיר של מוסף והא דכת' וי"א היינו משום איידי שהתפלל בשחרית תפלת מוסף דבהא י"א דיולא ידי שחרית ומתפלל אח"כ עוד תפלת מוסף וי"א דלא יולא ידי שחרית אלא יולא ידי מוסף כמש"כ המג"א ס"ק הקודם ומתפלל אח"כ שחרית ושוב הקשה המ"א דגם בזה אין חולק דאף על גב דשאר ב' תפלות של שבת אם החליף זה בזה אינו חוזר הכא שאני דאמר מוסף ושיקר לפני המקום כ"ע מודו דלא יולא אלא ידי מוסף ומתפלל אח"כ שחרית : מ"א סק"י עבדינן כת"ק . ת"ק דר' נתן בסנהדרין דף ל"ד דס"ל דאין העדות מתקיימת אא"כ מעידים יחד בב"ד וקי"ל כר' נתן ומ"מ בעדות זה של ויכלו עבדינן על לד היותר טוב וכת"ק : סקי"ב (°) משא"כ בנעילה כמבואר בתרב"ז · הטעם דאע"ג דאין נעילה בשבת מ"מ יוה"כ חייב בנעילה לריך להזכיר גם של שבת אבל ברכה מעין ז' אינו חובה אלא תקנה מפני וכו' : ש"ע סי"א (°) אף בשבת . כתב זאת לפי שיש מי שחולק ע"ז הובא בב"י : מ"א סקט"ו (°) ועיקר הטעם ר"ל כי הטור הקשה איך יולא בברכת מעין שבע במקום שבע ותי' הב"י כיון דת"ע רשות ומביא המג"א דברים אלו לומר דמש"ה גם אם אמרה ביחיד יולא דיעבד אע"ג דעביד איסורא :

רסט ש"ע סעיף א' (°) דאין קידוש אלא כלומר וא"כ אין המקדש יולא בקידוש זה כיון שאינו במקום סעודתו מש"ה אסור לו לטעום כלום עד שיקדש במקום סעודתו : מ"א סק"א (°) דא"א בענין אחר שרי . כיון דאי לא שתו קטנים הוי ברכת הגדול ברכה לבטלה שרינן איסור בתיה לקטנים שלא במקום סעודה : שם (°) אבל בתשובות הר"ן כנ"ל :

באר היטב

(ז) רגליו . דהיינו שרגיל לומר אחר תפלתו תחנונים עסי' קי"ג ס"ה וסי' תכ"ב סס"ג : (ח) ומעומד . לפי שבזה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית ודין העדים בעמידה וכתב הט"ז יחיד המתפלל אין חוזר לומר ויכלו דאין עדות ליחיד ואם ירלה יחיד לאומרו לא יתכוין לשם עדות אלא כקורא בתורה ע"ש ועמ"א : (ט) וחתימה דהיינו שיתחיל מגן אבות ויסיים זכר למעשה בראשית : (י) של י"ט . דאפי' בשבת לא אמרי' ליה אלא משום סכנת מזיקין שבתי כנסיות שלהם היו בשדות ותקנו אותה בשביל בני אדם שמאחרין לבוא לבה"כ שיסיימו תפלתם בעוד שהש"ץ מאריך ומאי דתקין תקון ומה דלא תקין לא תקון : (יא) חתנים . ר"ל במתפללין בביתם במנין . וכן אותן שמתפללין לפרקים במנין בביתם . אבל אותן שקובעים מקום להתפלל על איזה ימים כמו שרגילין לעשות בירידים זה הוא דומה לבה"כ קבוע ואומרים שם ברכה זו ט"ז . ובשכנה"ג כתב דבמקום שאין בה"כ קבוע בס"ת אין לאומרו ע"ש : (יב) לדבר . כתב בס"ח מעשה בחסיד א' שראה לחסיד לאחר מותו ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בויכולו בשעה שהליבור היו אומרים אותו ובברכת מגן אבות וביתגדל ולא הייתי נזהר ליטול הלפרנים בע"ש . כ' במט"מ פעם א' שכח ר' קלונימוס לו' ויכולו ונזכר בתוך הסעודה ולקח כוס בידו ואמר ויכולו עד לפבות ע"ש : (יג) ועד סוף יצא.משום דתפלת ערבית רשות. וטוב לאומרה עם הש"ץ ואם כבר אמרה הש"ץ לריך להתפלל ז' ברכות דיחיד אסור לאומר' . ואם אמרה ביחיד יצא וא"צ להתפלל ז' ל"ח מ"א :

רסט (א) לקטן . ואם אין קטן טועם המקדש וישתה כשיעור . ב"ח ועט"ז : (וכס' אליה רבה כ' דבטעימה בעלמא

שערי תשובה

שיש חולקים ומח"ב הכריע שלא כהחולקים ע"ש : (יג) ועד סוף ובמור וקציעה כתב דתפילת ערבית דשבת ויו"ט חובה ובמח"ב כ' דמבה"ג ורמב"ם ורא"ש משמע דאף של שבת רשות אך מדברי התיקונים דף' נראה דדוקא של חול רשות וכן משמע בכמה לשונות בזוהר ע"ש וע"ש במח"ב שכתב טעה בליל שבת ויו"ט והתפלל של י"ט ושכח שבת ושמע ברכה מעין ז' מהש"ץ יצא לפי פסק הש"ע בדין זה ע"ש ועיין לקמן במג"א סי' רפ"ח דהמתענה ת"ח מותר לו' בשבת אלקי עד שלא נוצרתי כו' ועיין בש"ץ שאף הנוהגים לו' אחר סיום י"ח יהיו לרצון קודם אלקי נצור מ"מ בשבת אין לומר יהיו לרצון קודם אלקי נצור דלא שייך בתפלה שבת לומר יהיו לרצון כו' הואיל ואין בה שאלת צרכיו עכ"ל ולפענ"ד אין זה מוכרח דגם בשבת יש בקשות רצה במנחותינו כו' ושפיר שייך יהיו לרצון כו' ועיין ביד אפרים בנוסח הברכה מעין ז' י"ל ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות בלי הפסק ע"ש :

יד אפרים

של שחרית יצא כנ"ל ועיין לקמן סי' רפ"ז : ס"ק ט' לאחר תפלה מוסף (שבולי לקט) וגם כו' ועיין מ"ש בש"ע ומ"ש בלשון וי"א ל"ע כי לא מלאתי כן נ"ל : שם לכן נ"ל דחוזר רולה לומר דלריך להתפלל שחרית וידי מוסף יצא כמה שכתב בס"ק ט' :

ביאור הגר"א

דלא יצא בכאן שאני שאמר שלא כהוגן : ס"ז ואומרים כו'. עמ"א וז"ש בגמ' אפי' יחיד דלכאורה מ"ש יחיד מציבור ולפ"ז ניחא דאשמעינן דסמכינן אר' נתן בסנהדרין ל' אבל יותר עדיף כת"ק : ס"ח ואין היחיד. שלא נתקנה אלא לש"ץ כמ"ש ש"ץ היורד כו' וכן עיקר : סי"א אף בשבת. משום לא פלוג ועוד דגם בי"ט שכיחין בשדות כמ"ש בסוף ר"ה הלכה כר"ג בר"ה וי"ה ושם לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות כו' וכן ביוצא שומרי פירות כו' : סי"ב אין לדבר. כמו בבה"מ. ברכות כ"א ב' : סי"ג אם בו' או כו'. שהגאונים מפרשין שם משום סכנה הוהן שבאין אחר התפלה כדי שלא יצטרכו להתפלל ויולאין בש"ץ אלמא נתקנה להוציא מי שלא התפלל וכ"ש מי שלא הזכיר של שבת שמוליא אפי' הבקי ובשאר ימות השנה דבהא מודין חכמים וכמ"ש התוס' כ"ע ב' ד"ה טעה בשם בה"ג ע"ש : סי' רסט ס"א נוהגין לקדש. פסחים ק"א א' : ואין כו'. שם : אלא. עירובין מ' ב' : ומעיקרא. פסחים שם : ועכשיו

לא

הגהות רעק"א

ע' ת' בית יהודה סי' ד' : מג"א ס"ק ט' עכ"פ הזכיר קרבן. ק' לי מדברי הרא"ש ספ"ד דברכות בטעה ולא הזכיר ש"ץ בר"ח במוסף א"י לסמוך על מנחה. כיון דאין מתפללים מיד זה אחר זה. הא בלא"ה אף אם רוצים להתפלל מנחה מיד לא יצא כיון דאינו מזכיר הקרבנות ומכ"ש בגירסא דידן. דגם בטעה במוסף א"ח וסומך על מנחה. ול"ע :

סי'

חכמת שלמה

ח' מ"ש דעכ"פ יצא ידי מוסף ועיין בפרי מגדים ובתוספת שבת מה שעמדו בזה ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ז' סי' ע"ח מ"ש שם לק"ק ניזניב דרך אגב בביאור כוונת המג"א בעזה"י וליישב כל דבר ע"ש בתשובה שנייה בדף ק' ודוק :

מחצית השקל

כו' וגם מכאן קשה על מ"ש סעיף ד' ר"ל למה יגרע תפלת שחרית תמורת מוסף או להיפך . מאלו התפלל תפלת חול דיצא כמ"ש סעיף ד' ואע"ג דכתב מ"א אחר זה דהכא גרע. או משום שלא הזכיר הקרבנות או להיפך בשחרית שיקר לפני המקום במה שהזכיר הקרבנות. מ"מ יפה הקשה על הרב"י דע"כ ל"ל הני סברות לחלק כי היכי דלא תקשי קושי' מ"א שהקשה' אח"ז : לא מצאתי מחלוקת בזה. וא"כ למה כתבו הרב"י בלשון י"א : וכ"ל שהרב"י כו' במוסף ראוי לתפלת י"ח א"כ יצא . ר"ל דדעה זו ס"ל דגם במוסף ראוי לתפלת י"ח וכמ"ש הרא"ש דאיתא בירושלמי שהיו מתפללין בר"ח וחה"מ תפלת י"ח אלא שהזכירו ענין הקרבנות א"כ ה"ה אם התפלל בשבת תמורת מוסף תפלת י"ח דיצא. א"כ לא גרע תפלת שחרית במקום מוסף מאלו התפלל של חול : וכ"מ סעיף ד' שכ' רמ"א דאם התפלל תמורת מוסף י"ח יצא דוקא כשהזכיר ענין קרבנות : לכן כ"ל דכ' י"א כו' די"א אם התפלל מוסף כו' אבל בדין השני אם התפלל שחרית במקום מוסף לא מצינו מאן דס"ל דיצא ולא כ' הרב"י לשון וי"א כ"א משום האי דינא לחוד דאם מתפלל מוסף במקום שחרית דבזה ס"ל להרב"י די"א דיצא אולם מאן הוא דא"ל אם התפלל מוסף במקום שחרית דיצא כתב בספר ת"ש דהוא מה שמזכר בסעיף ד' דאם התפלל תפלת חול יצא אם הזכיר בה של שבת ולא גרע תפלת מוסף מתפלת חול דהא הזכיר שבת ולפ"ז מאן דסבור כאן אם התפלל מוסף במקום שחרית לא יצא ה"ה לדעת הרב"י חולק על מ"ש בסעיף ד' אם התפלל של חול יצא אלא ס"ל דלא יצא והוא דוחק דא"כ למה סתם הרב"י בסעיף ד' וכ' דיצא וכאן כ' דעת י"א דלא יצא לכן י"ל לענ"ד דגם עתה מ"א כשאר במה שכ' תחלי' דהחולק הוא דס"ל דיצא הוא מאן דס"ל בסעי' א' דגם מוסף ראוי לתפלת י"ח : דמסעי' ד' אין ראיה לתפלת מוסף דאפשר דתפלת מוסף במקום שחרית גרע מאלו התפלל של חול דשל חול יש שייכות לתפלת שחרית דהא בדין בעי לצלויי גם בשחרית תפלת י"ח משא"כ מוסף דאין לה שייכות לשחרית משא"כ למ"ד דגם במוסף ראוי לתפלת י"ח א"כ גם תפלת מוסף באה תמורת תפלת י"ח וא"כ יש לתפלת מוסף דמיון מה לתפלת י"ח. א"כ התפלל מוסף במקום שחרית י"ל דיצא אבל לא למ"ד דמוסף אין ראוי לתפלת י"ח אין שייכות למוסף לתפל' שחרית וגרע מתפלת חול ודוחק : לכן כ"ל דחוזר הלשון לאו דוקא דהא כ' בס"ק ח' דעולה לו לתפלת מוסף ויתפלל שחרית אלא ר"ל אם רלה שיעלה במקום שחרית הדין שלריך לחזור א"כ מוטב שיחשבנו במקום מוסף : (ס"ק י) ומעומד כו' וכ"ע דכ"מ סי' כ"ח כ' כו' וז"ל שם סעי' ח' אח"כ מוליאין כל אדם לחוץ ומשיירים הגדול שבעדים וא"ל איך אתה יודע שזה חייב לזה כו' אח"כ מכניסים העד השני ובודקים אותו כו' עכ"ל הרי דמעידין כ"א לבדו : וכ"ל כמ"ש הסמ"ע כו' דאחר שאמר כו' מן תיב' דאחר כמבך למעה וכוונת מ"א דהסמ"ע הקשה איך כ' ומוליאין כל אדם לחוץ משמע אפי' הבע"ד והא לריכין להעיד בפני הבע"ד. ותי' דתחלה מעידים יחד בפני הבע"ד ואח"כ בשעת חקירת העדים מוליאים כל אדם וגם הבע"ד לחוץ ואז מעיד כ"א לבדו עכ"ד הסמ"ע וכוונת מ"א במ"ש ול"ל כמו שכ' הסמ"ע. ר"ל דמדברי הסמ"ע מוכח דהיו מעידים ב' פעמים פעם א היו מעידים יחד ופעם אחד כל אחד לבדו ולא דסם בד"מ כ' כן ראוי שיעידו בפני בע"ד שניהם יחד תחלה עכ"פ לריכים בפעם אחד להעיד כ"א לבדו ולכן כ' מ"א דאחר שאמר כ"א כו' ר"ל דגם כאן עושים כן ומעידים ב"פ אלא דכאן בתפלה עושים להיפך וכן ראוי בתפלה ולכן מן תיבת דאחר כו' נמשך למטה לא קאי ע"ד הסמ"ע שהסמ"ע כתב כן להדרגא הסמ"ע כ' להיפך אלא מתיב' דאחר כו' הם דברי מ"א וקאי על מ"ש פה בויכלו ולא הביא דברי סמ"ע כ"א דמעידים ב"פ ולכן אינו לריך להגיה בדברי מ"א כמ"ש בספר תוספות שבת (ואין לריך להגיה בדברי מ"א) : ומכל מקום למסקנת כו' רלה לו' דמסיק דהאי מוליאים כ"א לחוץ ר"ל לחוץ מבע"ד שנאמרו שם ומעידים בפניהם א"כ אין ראיה משם דלריכים להעיד שני פעמים כנ"ל והדרא ק"ל : בת"ק עיין בגמרא דסנהדרין דף ל' דת"ק ס"ל דלריכים להעיד שניהם יחד. ור' נתן ס"ל שומעים דבריו של אחד היום. וכשיבא חברו למחר שומעים לו. ואע"ג דקיימא לן בדיני ממונות כרבי נתן . מ"מ בעדותנו הנוגע לכבודו ית' מחמירים לצאת אף אליביה דת"ק דלריכים להעיד יחד : כתב מט"מ כו' שבקידוש מעומד עמ"ש הטורי זהב ועיין לקמן סי' רע"א סעיף י' בהג"ה רמ"א : (ס"ק יב) אינו כו' מה שאין כן בנעילי. רלה לו' כי היכי דלא תקשי הא דקי"ל לקמן יה"כ שחל בשבת מזכיר של שבת אפילו בתפלת נעילה. אע"ג שאין לתפלת נעיל' שייכות לשבת א"כ ה"ה י"ט שחל בשבת אע"ג דאין שייכות לברכה מעין ז' לי"ט ומ"מ ה"ל להזכיר בה של י"ט : ולזה כתב דלא דמי דבשלמא נעילה אע"ג דבשבת דבעלמא אין מתפללים נעילה מ"מ כיון דהיום יה"כ ויום שנתחייב בנעילה לריך להזכיר של שבת דהך תקנת חכמים כל תפלות שמתפללים בשבת לריך להזכיר בה שבת משא"כ ברכה מעין ז' דבשבת גופי' אין בו תקנה כ"א מפני הסכנ' כמ"ש הט"ז ס"ק ו' ולכן די במה שתיקנו דהיינו שבת וא"ל להזכיר בה י"ט : (ס"ק יג) בבית כו' שמתקבלים כו' עיין בט"ז שכתב אם קובעים מקום לתפלה על איזה ימים אומרים אותו שם וכמ' ח"ר הנ"ח בל"ע אם אין להם ס"ת אי מיקרי קביעות : (ס"ק טו) ועד סוף כו' וטוב לאומרה כו' וכה"ג כ' הטור בב"י כ"ע בשם הרא"ש ברכת יולר וערבית אומרים עם הש"ץ בלחש כי אין אדם יוכל לכוין. תדיר עם ש"ץ בשתיקה כו' ובאמצע ברכה היה פונה לדבר אחר הפסיד הכוונה כי הפסיק באמצע . אבל כשאדם קורא בפיו אף אם קורא מקלתה בלא כוונה יצא עכ"ל. ועיקר הטעם ר"ל כמ"ש הטור שהקשה הא ברכה מעין ז' לש"ץ נתקני' ולא ליחיד ועל זה אמר משום דתפלת ערבית רשות כו' : סי' רסט (ס"ק א) מטעימו כו' . אלא עשה היינו הקידוש בלא יין . ושלא לאכול קודם קידוש הוא דרבנן: כיון די"א אפי' גדול כו' דיולא בקידוש זה כו' היינו השר מקולי שהביא המרדכי אמנם ג' תיבות אלו דיולא בקידוש זה אין לא במרדכי ולא בהרב ב"י שהעתיקו ותמלית דברי המרדכי בשמו הוא כן מדאמר רב אותן ב"א שקדשו בבה"כ ידי קידוש יצאו ידי יין לא יצאו ר"ל כשיבאו לביתם ויפתו בביתם לריכים לחזור ולברך בפה"ג דשינוי מקום הוי הפסק ושמואל אמר אף ידי קידוש לא יצאו דאין קידוש אלא ב"ס ומדאמר רב ידי יין לא יצאו וכן שמואל דאמר אפי' ידי קידוש לא יצאו דמשמע דכ"ש ידי יין לא יצאו ואי ס"ד דלא שתו בבה"כ מן היין פשיטא ואיך ס"ד שיצאו ידי יין הא הוי הפסק בין ברכ' לטעימ' אלא ע"כ דמיירי ששתו בבה"כ מן הכוס ולשמואל האיך שרי לשתות בבה"כ הא אין קידוש אלא ב"ס אע"כ דשתיה מותרת כן הוא ת"ד.וע"כ אין הכוונה שיצאו ידי קידוש במה שקדשו בבה"כ הא שמואל אמר להדיא ידי קידוש לא יצאו כו' אע"כ ר"ל דיולא בקידוש זה לענין היתר שתיה דקי"ל מאכילה וכן מלאתי בס' א"ר שהביא בשם רשב"א דמתיר לשתות קודם קידוש דלא אסרו קודם קידוש אלא אכילה ולא שתיה הרי דס"ל דשתיה קיל מאכילה ה"ה די"ל כן לשיטת השר מקולי לפי שיטתו . וב"ח כ' שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיע לחינוך וכ"ל לדעת הב"ח דבלא הגיע לחינוך מותר להאכילו אפי' בידים דבר איסור ואין כן דעת רמ"א לקמן סי' שמ"ג: ואפי' במקום שנהגו ליתן להתינוק הנימול כו' ע' במ"א ס"ס תרכ"א: ולפמ"ש כו' ר"ל לדבריהם בלא"ה נתיישב קושית הרב"י הא אסור להאכילם נבלות בידים:דכ"מ דהוי רביתי' ר"ל גדלות וכ"ש כאן דלא הוי רק איסור דרבנן שאוכל קודם קידוש. ויש חילוק כו' ר"ל א"כ דבדבר אכילה מותר כיון דהוי רביתא דתינוק א"כ למה אמרו דאסור להאכיל לקטן נבלות בידים הא הוא דבר אכילה עז"כ ויש חילוק דדוקא נבלה דאיסורו מלד עלמו אע"ג דהוי רביתא דתינוק מ"מ אסור להאכילו משא"כ להטעימו מכוס קידוש שאין יולא בו וא"כ התינוק טועם קודם קידוש איסור זה קל דהא אין איסור ביין מלד עלמו אלא שעכשיו הזמן גורם לאסור שעדיין לא קידש באיסור קל כזה הקילו הואיל והוי' רביתא דתינוק: וכמ"ש התו' בפסחים כו' הא דאמרי' שם ר' ירמיה ב"א איקלע לבי רב אסי אישתלי וטעם קודם הבדלה ואעפ"כ הבדיל אח"ז דס"ל דטעם מבדיל והכי קי"ל לקמן סי' רנ"ע ס"ה והקשו התוס' האמרינן בשלת בהמתן של לדיקים אין הקב"ה מביא תקלה

ע"י

קידוש אלא במקום סעודה (וע"ל סי' רע"ג) ומעיקרא לא נתקן אלא בשביל אורחים ב דאכלי ושתי (ב) בבי כנישתא להוציאם י"ח ג ועכשיו אע"ג דלא אכלי אורחים בבי כנישתא לא בטלה התקנה זהו טעם המקומו' שנהגו לקדש בבהכ"נ ד אבל ג א] יותר טוב להנהיג שלא לקדש (ג) בבהכ"נ וכן מנהג א"י : הגה ונהגו (ד) לעמוד בשעה שמקדשין בבהכ"נ :

ער לומר משנת במה מדליקין . ובו ב סעיפים :

א אנוהגים לומר (א) פרק (א) במה מדליקין ב הספרדים אומרים אותו א קודם תפלת ערבית והוא הנכון :

ב גיש שאין אומרים אותו ביו"ט שחל להיות בע"ש דויש שאין אומרים אותו (ב) בשבת של חנוכה : הגה ואין נוהגין כן בחנוכה ובשבת של ח"ה אין אומרים אותו (מנהגים) וכן בי"ט שחל להיות בשבת אין אומרים אותו (מהרי"ל הלכות סוכה) :

רעא דיני קידוש על היין . ובו יז סעיפים :

א אכשיבא לביתו ימהר א (א) (א) לאכול מיד :

מגן אברהם

דאי יהיב לקטן כזה הוי ברכה לבטלה דהא לא הגיע לחנכו בברכה ואפילו במקום שנהגו ליתן להתינוק הנימול ביום המילה היינו משום שהברכה בשבילו היא אבל בקידוש לא אלא צריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך ☜ ולפמ"ש הרב"י בסי' שמ"ג בשם הרשב"א והר"ן דבכל מידי דהוא רביתא דתינוק כגון אכילה ושתיה מותר להאכילו בידים דלא גזרו בו חכמים דהא אפי' ביה"כ מצוה להאכילו ואין מחנכין אותו אפי' לשעות כמ"ש סי' תרי"ו וכ"ש כאן ויש חילוק בין אכילת איסור לאכיל' היתר בזמן האסור וכמ"ש התוס' בפסחים דף ק"ו ע"ב (°) וכ"ש דמותר להאכילן בשבת בשחרית לפני קידוש דהא י"א אפי' גדול מותר לאכול (°) כמ"ש הראב"ד ע"ש וכ"ל דאסור (°) לענות הקטנים וכמ"ש סי' תרי"ו ולא חיישי' דלמא אתי למיסרך בדבר שהוא לתקנתו של תינוק לא גזרו (רשב"א בתשו' סי' ע"ב (°)) והא דמטעימין להו בקידוש ולא גזרי היינו משום דלאו מילת' דקביעות' הוא דזמנין דליכ' אורחי' ולא מטעמי' ינוקא (רשב"א סי' ש"ג) : כתב בהגמ"נ ואם אין תינוק בבה"כ נותנין לגדול לשתות בקידוש והבדל' עכ"ל וכ"ל דבקידוש ישתה כשיעור וכמ"ש סי' רע"ג ס"ה וכ"כ הב"ח וכ"ל שהמקדש יהיה בדעתו לצאת בביתו בקידוש זה דהא י"א שיוצא בזה [°] ואפ"ה יכול לקדש שנית בביתו וכמ"ש סי' רע"ג ס"ד : ב דאכלי ושתי . היינו בבית הסמוך לבה"כ (°) כמ"ש סי' רע"ג ס"ו דבבה"כ אסור לאכול כמ"ש סי' קנ"א (תוס') : ג יותר טוב להנהיג . והרשב"א בתשו' סי' ל"ז כתב וז"ל ☜ ובכלל זה ודאי אני מדומה גם שמחזירין אחר יין [°] שכבר נתקנה תקנה ואם לקדש מותר באמת שתקנה קבועה היא וצריכין לחזור עליה וכמ"ש עכ"ל וגם במדינתינו נוהגין לקנותו בדמים המצוה מי שיתן היין לבהכ"נ ואין לבטל המנהג כי הרבה גאונים יסדוהו כמ"ש הרשב"א וכ"מ בתענית דף כ"ד :

ער א קודם תפלת ערבית . כדי שידעו במה מדליקין וכ"ל דלפי שלא נהגו להדליק במדינות הלו בשמנים ובפתילות הלו אין חוששין לזה ומה שאומרים אותו כתב במנהגי מהרא"ק כדי שאם איחר לבא לבהכ"נ יסיים תפלתו בעוד שאומרים אותו ולכן א"א אותו בשבת ח"ה שאין מאחרין כל כך דאין עושין מלאכה כל כך עכ"ל . וכתב הב"ח שיאמרוהו אחר הקידוש דעיולי יומא מקדמינן וכ"מ [°] בטור ובש"ע ע"כ :

רעא א לאכול מיד . היינו לקדש (°) כדי שיזכור שבת בכניסתו ועסי' רע"ג ס"ג . וכתוב בתקוני שבת שיקדש קודם לילה כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק לכן יקדש בצדק וכ"כ בתשובות

ט"ז מגן דוד

הטעימה שהוא רפואה ואח"כ אגב עינים הביא ראיה דאמרי' פסיע' א' כו' ונלע"ד דכך פי' של הדברים דר"נ גאון מפ' הא דאמרי' אין מקדשין אלא במקום סעודה הטעם לא כהרר"י שמביא ב"י משום דרבנן אסמכוה אקרא דוקראת לשבת עונג במקום עונג תהא קריא' אלא משום רפואה דאפשר שהיה זה קבלה בידו שהסעודה שעושה אחר הקידוש היא רפוא' לו ולכך הסכימו הקידוש לטעימה והיינו הסעודה כמ"ש הטור ס"ס רע"ג בשם הגאונים דשתית כוס מקרי במקום סעודה נמצא שאין חיוב טעימה משום ענין הקידוש עצמו דהקידוש הוא בלא"ה ואפי' בלא יין כלל סגי מן התורה בקידוש כמ"ש התו' פ' ע"פ דף ק"ו אלא דאסמכוה ביחד בשביל הרפואה . וענין הקידוש בבה"כ של ר"נ גאון הי' בודאי שלא היו כל הצבור שותין מכוס הקידוש שזה דבר זר ומ"ש שטועמין כל הצבור אין פי' בבהכ"נ אלא ה"ק דכל הצבור טועמין בביתם אחר הקידוש מפני הרפואה ובבה"כ לא היו שותים אלא אפשר שא' הי' שות' או נתנו לתינוק ושאר הצבור נתנו על עיניהם משום רפואה כדאמרי' פסיעה גסה כו' וע"כ צריך כאן דוקא ראיה דלעיל שזכר רפואה אצל הטעימ' לא הוצרך לראיה שזהו עיקר הפי' של קידוש במקום סעודה כמ"ש אלא דכאן בנתינה על עינים ולא שתו צריך לראיה שאף זה רפואה ונמצא ביאור הדברים כ"ה אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה מ"מ מקדשין בבה"כ דהטעימ' של קידוש אינה משום מצות הקידוש ומה שטועמין כל הציבור בביתם הוא מצד הרפוא' לא מצד מצות הקידוש דהקידוש הוא שפיר בלא"ה כן הוא בביתם וזה שמקדש בבה"כ ונותן לציבור ולא שתו רק שמו על עיניהם דגם זה לרפואה כמו דאיתא משום פסיעה גסה כו' וא"ל ל"ל שימת העין משום רפוא' הא עדיף טפי הרפוא' שתהיה בביתם אח"כ בטעימה לזה תירץ משום דאיכא מאן דלית ליה יין ולא תהיה לו רפואה זו הלכך תקנו לקדש בבית הכנסת על היין ולשום על עיניהם נמצא יהיה שניהם בידם מצות הקידוש אע"ג דלא טעמו דהטעימה משום רפואה וכאן יש רפואה במה שמשימין על העינים כנ"ל נכון פי' דברי רב נטרונאי גאון ומתורץ קושית רבינו הטור ג"כ עליהם בס"ד :

ער (א) פ' במה מדליקין . לפי שיש בו דין הדלק' וג' דברים שצ"ל בתוך ביתו עם חשיכ' ובי"ט שחל בע"ש א"א אותו מפני שאין יכולים לו' עשרתם כ"כ הטור וכתב ב"י שאין טעם זה כדאי וצ"ל שהוא כדאי שפיר דהכונה בזה שאין הכל יודעים שאסור לעשר בי"ט ובזה שלא יאמר הפרק במה מדליקין ירגישו וישאלו מה נשתנ' ע"ש זה וישיבו להם הלומדים משום עשרתם ובזה ידעו הדין ומזה הטעם א"א גם בח"ה כמ"ש רמ"א דמשום י"ט אנו עושין כן גם בח"ה שהוא קצת י"ט והכל הוא להזכיר דין איסור עישור בי"ט גם בי"ט שחל בשבת ג"כ ככלל בזה כיון דעכ"פ יש י"ט בזה היום בערב יהיו נזכרים לדי י"ט בע"ש כנ"ל : (ב) בשבת של חנוכה . לפי שמזכיר שם פיסול שמנים שאסורים בשבת מה שא"כ בחנוכה :

רעא (א) לאכול מיד. ואפי' קודם שתחשך . ומותר לאכול בשבת על ידי

קידוש

באר הגולה

ג ר"ן ורמב"ם בתשובה והמגיד בפרק כ"ט והרשב"א בתשובה ד בית יוסף כדעת התוספות והרא"ש שם בפסחים והטור ור' ירוחם א ע"ר ב ב"י ג טור ד מהרי"ו אגודה בס' הא"ח בשי"א א טור מהא דזכרהו על היין כו' בפסחים ק"ו והרמב"ם בפ' כ"ט והרא"ש מהא דברכות כ"ז

נתיב חיים

רסט במ"א ס"ק א' (°) וכ"ש דמותר להאכילן כ"ב לפי מ"ש תוס' בפסחים דף י"ח ד"ה שם לבית וכו' יש לייסב דה"כ הוא חינוך מצוה ע"ש ומ"א בעצמו הביא בסי' שמ"ג תוס' זה ע"ש : (°) סק"ב שכבר נתקנה . כ"ב וכ"כ הר"ן בפ' ערבי פסחים :

אשל אברהם

א] יותר טוב . מקום שלא נהגו לקדש בבה"כ ואחר שבנו ביה"כ חדשה עשו מעצמם וקדשו ונהגו בכך זמן מה העלה בתשו' שב יעקב סי' י"ד שאין למחות בידם כי הוא מנהג ותיקין על פי הדין והוכיח כן מש"ס ע"ש :

לבושי שרד

שם (°) כמש"כ הראב"ד . הובא בב"י סי' רפ"ט : שם לענות הקטנים וכמש"כ סי' תרי"ו כנ"ל . כלומר דחיוב להאכילו קודם קידוש בשחרית ולא חיישינן למסרך שיתרגל בכך דבדבר שהוא תקנתו לא גזרו : שם והא דמטעימן להו . היינו בקידוש של ביהכ"נ דזה אינו לתקנתו של תינוק שהוא טעימ' בעלמא והתינוק א"צ לזה ומה שהתחיל המג"א לכתוב וז"ל ולפי מש"כ הרב"י בסי' שמ"ג כו' לא קאי אדסמיך ליה לומר דמה"ט מותר להטעימו אלא הוא ענין בפ"ע לומר דאם התינוק צריך לאכול ולשתות קודם קידוש יהבינן ליה : שם (°) ואפ"ה יכול לקדש שנית בביתו . להוציא את בני ביתו : סק"ב (°) כמש"כ סי' רע"ג ס"ו דאם שמע שכיונו הקידוש יוצא בו עיי"ש : ער מ"א סק"א (°) וכ"מ בטור ובש"ע . שהקדימו הקידוש בסי' רס"ט ואח"כ במה מדליקין בסי' זה : רעא מ"א סק"א (°) כדי שיזכור וכו' כלומר דלענין האכילה

חתם סופר

עיין תוס' ישנים יומא פ"ב ע"א סברתם ההפוכה ולקמן סי' תע"א סק"ז וכן סי' תרט"ז ס"ק ב' כתב כדעת מהר"מ ולקמן סי' תר"מ סק"ג כתב בהיפוך וצ"ע ועיין תרה"ד סי' צ"ד שכ' דאין סברת התוס' ישנים הפוכה מסברת מהר"מ ועיין מחצית השקל סי' תרט"ז וסי' תר"מ [מהגאון כ"ס]:

סי' רעא במג"א ס"ק א' ודע דהקידוש של יו"ט ע' בפרי מגדים לקמן סי' רצ"ו ס"ק י"א מה שהניח בצ"ע על פשיטותו של המג"א דקידוש של יו"ט דרבנן ע"ש ועיין א"ר כאן [מהגאון כ"ס] : שם במחבר סעיף ב' נשים נ"ב עיינתי בפנים באגודה דמייתי המג"א סק"ב ולא פליג אהר"י אלא דהר"י מיירי דנשים אין מוציאות את האנשים וכך כתב האגוד' בעצמו פ"ג דשבועות והאגודה מיירי דנשים מוציאות את הנשים דס"ל דערבות של עצמן נתערבו הנשים וכן נראה שהרי הוזכר בפרשת נצבים וכן גרים ועבדים חוטבי עצים ושואבי מים ודברי הפרי מגדים ס"ס ע"ג צ"ע ותמהני אם אנשים מוציאות את הנשים כמ"ש הדגול מרבבה בסי' זה וכל זה תליא בפלוגתת רש"י ותוס' נדה דף י"ב ע"ב ויבמות דף מ"ז ע"ב : (שם) במג"א ס"ק א' ד"ה ודע.נ"ב עיין פירש"י דף י"ג ע"א ותוס' שם ד"ה לא קראו וכו' משמע דלרש"י קדוש יוה"כ דאורייתא כמו שבת וטעמו נרא' לי דשבת ויוה"כ דאין ליחיד בהם שום קום ועשה רק שבות מאכילה ומלאכה אינו ניכר שהוא לשם מצוה אם אינו זוכרהו בכניסתו וכעין זה מטעם זה תקנו בתענית לקבל תענית מבערב דאל"ה ליכא אלא שב ואל תעשה דזה דוקא שבת ויוה"כ אבל יו"ט דאיכא לכל יחיד מ"ע חגיגה ראייה ושמחה אפילו בחוצה לארץ בזמן הזה כיון דאיכא קום ועשה לכל יחיד אינו צריך זכירה והזמנה ככל מצות עשה דעלמא ולפ"ז למה דקיימא לן מצות צריכות כוונה צריך לכוין בתפלת יום הכיפורים בין בחול בין בשבת לצאת י"ח זכירה ובשבתות דעלמא לא יכוין לצאת בתפלה כדי שיצא ידי חובת קידוש.דאורייתא מן המובחר במקום סעודה על הכוס וכתיקון חז"ל כן נראה לפענ"ד:

שערי תשובה

סי' רסט (ג) בבה"כ עיין באשל אברהם בשם השב יעקב וע' בשו"ת הר"ש בן הרשב"ץ סי' נ"ג ובהוט המשולש חלק ב' סי' ל"א ע"ש :

סי' ער (ג) בשבת עיין בה"ט ועיין בשלמי חגיגה בשם בית דוד שכ' שמעתי שאין אומרים לכה דודי ביו"ט שחל בשבת משום שנראה כביוש ליו"ט שאומרים פני שבת נקבלה דמשמע ולא פני יו"ט ונראה דאין להקפיד דשבת א"צ קידוש ב"ד וממילא קאתי הלכך צריך לצאת לקראתו לקבלו כיון שהוא בא אלינו מעצמו. אבל יו"ט שבא אלינו ע"י קידו' ב"ד נמצא שאנו מביאין אותו וא"כ מה צריך לצאת לקראתו לקבלו וא"כ אין שום ביוש בזה כו' ע"ש ונראה דמ"מ בליל יוה"כ אין לאומרו וכ"כ לעיל סי' רס"ב שאין מקבלין שבת בליל יוה"כ שאין שם נשמה יתירה ומשמע דביו"ט שפיר מקבלין שבת וכדברי הב"ד:(בש"ע)

באר היטב

בעלמא סני ע"ש ראייהו) : (ב) בבי כנישתא . היינו בבית הסמוך לבה"כ דבביה"כ אסור לאכול. תוס' מ"א : (ג) בבה"כ . ומ"א בשם כמה גדולים כ' שלא לבטל כי הרבה גאונים יסדוהו.ומהרי"ל היה נוהג לקנות יין לקידוש ולהבדלה בבה"כ . מותר לקטנים להאכילן בשבת בשחרית לפני הקידוש דהא י"א אפי' גדול מותר כמ"ש הראב"ד ואסור לענות הקטנים מ"א : (ד) לעמוד . הטעם בכלבו דמעלי לעייפות הברכיים : ער (א) במה מדליקין . כדי שאם איחר לבוא לבה"כ יסיים תפלתו בעוד שאומרים אותו ולכן א"א אותו בשבת ח"ה שאין מאחרין כ"כ דאין עושין מלאכה כ"כ מנהגי מהרא"ק.וכתב הב"ח שיאמרוהו אחר הקידוש דעיולי יומא מקדמינן וכ"מ בטור מ"א : (ב) בשבת . וכן בי"כ שחל בשבת א"א אותו שכנה"ג :

רעא (א) לאכול מיד · היינו לקדש כדי שיזכור שבת בכניסתו . כתב בתיקוני שבת שיקדש קודם לילה כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדי' וסמא"ל מושל עליו ובסוף יום ו' מזל צדק ומלאכו צדקיא"ל והם שני

יד אפרים

במג"א ס"ק א' ולפמ"ש הרב"י בסי' שמ"ג בשם הרשב"א והר"ן דבכל מידי דהוא רביתא דתינוק נראה שבא ליישב קושית הב"י הא דמטעים לקטן לפי שיטת הרשב"א והר"ן כו' ור"ל דבאמת כו' תרי גווני איסורא איכא חדא שיש לחנך לקטן אף באיסורי דרבנן שלא להאכילו ועוד משום אתי למיסרך וס"ל להרשב"א והר"ן דבמידי דאכילה ושתיה לא שייך בי' חינוך לקטן כלל ולא גזרו חכמים לחנכו אפילו ביוה"כ כו' ומ"ש ויש חילוק בין אכילת איסור כו' ר"ל דאפ' דגם הרמב"ם בסי' שמ"ג דוקא באכילת איסור ממש מיירי אבל באכילת היתר בזמן איסור מודה דלא גזרו חינוך זה בתינוק אפי' בדאורייתא כגון יוה"כ וכ"ש כאן שהוא איסור דרבנן והא דעירובין ביוה"כ בלא כוס משום דאתי למיסרך אתינן עלה וכאן לא חיישינן לזה דכיון דאין כאן מלתא דקביעותא וכמ"ש בסוף דבריו דזימנין דליכא אורחין ולא ספי להו לתינוקת כנ"ל : ס"ק ב' וז"ל ומכלל זה ודאי אני מדומה גם שמחזירין כו' כן הוא בלשון הרשב"א והוא מגומגם ולענ"ד כצ"ל אני מדומה ג"כ שמחזירין אחר יין שכבר נתקנה תקנה ואם לקדש ולא מותר באמת שתקנה קבועה היא כו' ור"ל כמ"ש שם קודם לזה די"ל דכיון דזמנין דליכא אורחין תקנו לקדש ביין בין איכא ובין ליכא דומיא דברכה מעין שבע שהיא תקנה קבוע בכל מקום כו' :

הגהות רעק"א

סי' ער מג"א ס"ק א' וכ"מ בטור ובש"ע. מדסדרו תחלה דין קידוש ואח"כ דין במה מדליקין. וע' לעיל מג"א רסי' קפ"א . ובא"ח הביא בשם פרישה דהמנהג לומר בכל מקום קודם. ע"ש :

סי' רעא מג"א ס"ק א' ורבנן תקנו על היין. מדברי המג"א שהבאתי בגליון סי' רס"ג במג"א סק"ד מוכח לכאורה דס"ל דקידוש על היין או על הפת דאורייתא : שם בא"ד וכ"מ בתוס' שכתבו דלר"ת לענ"ד מוכח כן ממה דלא מקדשין ביוה"כ שחל בשבת לצאת ידי קידוש דשבת דאורייתא. ע"כ משום דיוצאים בתפלה. ואולם ק' לי מדברי הרא"ש שהוכיח דאין קידוש אלא במקום סעודה דאורייתא ממה דפרכי' למ"ל לקדושי בבי כנישתא. והא מקדשים לצאת ידי דאורייתא והא לענין דאורייתא

ביאור הגר"א

לא בטלה . כמש"ל סי' רס"ח ס"ח וסי' רל"ו ס"ב. וע' גמ' פ"ג דתענית כ"ד א' ובפסחים תוס' ק"ו א' ד"ה זכרהו דאין יין קידוש מד"ת או הטעימה איננה מד"ת ומוציאין מד"ת:

סי' ער ס"א נוהגין. שבה דיני הדלקה ושלשה דברים שצריך כו' וז"ש והספרדים אומרים כו' והוא הנכון דלאח"כ מנ"מ :

ס"ב יש שאין. דל"ל עשרתם. טור : ויש. משום פיסול שמנים שמותר בחנוכה : ואין. דמ"מ לשבת אסור לצורך היום : ובשבת כו' וכן כו'. דעיקר נתקן משום המאחרים ולא שייך כ"כ :

סי' רעא ס"א כשיבא. פסחים ק"ו זכרהו כו' ומפרש הטור תיכף כשיכנס. ושם ק"ה ב' וברכות כ"ב א' עיולי יומא כו' ש"מ

מחצית השקל

ע"י לאכול דבר איסור לדיקים איסור עצמן לא כ"ש ולמה לא הגיהו ה' מלטעום קודם שיבדיל ותי' לחלק כיון דהמאכל מותר רק השעה אסורה כה"ג ל"ש אין הקב"ה מביא תקלה כו' הרי מבואר כסברת מ"א דהיכי דהזמן גורם איסור האיסור קל יותר מאם אסור מצד עצמו:וכ"ש כו' שחרית כו' דבשחרית יש עוד סברא להקל לסמוך על הראב"ד וכמ"ש אח"ז:כמ"ש הראב"ד פי' כ"ט מהל' שבת דדוקא קודם קידוש הלילה אסרו לטעום דהא עיקר המצוה כדדרשינן זכרהו בכניסתו אבל שחרית כיון שכבר זכרו בכניסתו די ומה שדרשו מקרא גם קידוש היום אינו אלא אסמכתא א"כ דוקא קידוש של לילה שהוא עיקר אסרו הטעימה קודם קידוש משא"כ קידוש של יום וכ' עוד טעם אחר ע"ש: וכ"ל דאסור כו'.ר"ל כיון דמותר מצד הדין אסור להחמיר על הקטנים:ול"ח דלמא אתי למסרך דהאמרי' בעירובין דף מ' ע"ב דביה"כ אומר שהחיינו בלא כוס דהיכי ניעבד אי מברך עלי' ושתי' ליה כיון דאמר שהחיינו קיבל עליו התענית ואסור לשתות לא ישתה הא קי"ל המברך צריך שיטעום יתננו לתנוק חיישי' דלמא אתי למסרך וגם כשיגדיל ישתה מכוס קידוש א"כ ה"ה הכא באכילה קודם קידוש לקטן ניחש דלמא אתי למסרך כשיגדיל ובזה ל"מ ע"כ סברת היינו רביתיה לתינוק דא"כ גם כוס של יה"כ ה"ל.להטעימו לקטן אע"כ משום חשש דלמא אתי למסרך אפי' הוי רביתיה דתינוק אסור : דבדבר שהוא לתקנתו כו' דוקא מה שהוא רביתי' כמו כוס של יוה"כ ניהו דהוי רביתיה דהא ענין מאכל ומשקה מ"מ אינו לתקנתו של תינוק כ"א לתקנת הגדול שלא יברך ברכה שלא כהוגן כה"ג גזרי' דלמא אתי למסרך אבל מה שהוא לתקנתו של תינוק כגון להאכילו קודם קידוש וכן להאכילו ביה"כ (ועמ"ש הט"ז סי' תר"ע) דעיקר הכוונה משום התינוק בזה לא גזרו. והא דמטעימו כו' ולא גזרינן כו' ר"ל דניהו דכתב לעיל משום דהוי רביתי' דתינוק אע"ג דהוי לצרכנו שלא יהיה ברכה לבטלה מ"מ לא חיישינן דהוי כמאכילו נבלות בידים אבל משום גזרת דלמא אתי למיסרך ל"מ מה דהוי רביתיה כ"א היכא דהוי לצורך התינוק א"כ משום דלמא אתי למיסרך יהי' אסור להטעימו מכוס קידוש: היינו משום דלא כו' וכל היכי דלא הוי דבר קבוע לא גזרינן. וכה"ג כ' התוס' בשבת דף קל"ט ע"א ד"ה וליתן כו' ע"ש ומ"מ ל"ב במ"ש מ"א לעיל דמה"ט לא הוי במה שאנו מטעימים קידוש לקטן כמאכילו נבלות כיון דהוי רביתי' אף ע"ג דהכוונה הוא לצרכנו. ואייתי ראיה דהא אפי' ביה"כ מצוה להאכילו. ומה ראיה הוא זו דשאני יה"כ שהוא לתקנתו של תינוק דעדיפא כנ"ל. וי"ל דמסברא ס"ל למ"א ניהו לענין חשש דלמא אתי למיסרך יש לחלק בין מה שהוא רביתי' דתינוק אבל הוא לצרכנו ובין מה שהוא לתקנתו של תינוק כדמוכח כנ"ל דהא להאכילו ביה"כ מותר דל"ח דלמא אתי למיסרך ולומר שהחיינו על הכוס ולהטעימו לתינוק אסור משום דלמא אתי למסרך אבל לענין דהוי כמאכילו נבלות לא ס"ל מסברא לחלק ביניהן · כ' בהג"מ כו' נותנים לגדול כו' לאו דוקא אלא עדיף טפי שהמקדש בעצמו ישתה וכ"כ בספר א"ר : ישתה כשיעור וכמ"ש סי' רע"ג סעיף ה' בשם הגאונים דאם שותה רביעית מיקרי קידוש ב"ס ולדעת רמ"א ומ"א שם סגי בחד רביעית. ולדעת ב"ח וט"ז שם בעינן רביעית מלבד רוב רביעית שצריך לשתות מכוס קידוש: וכ"ל שהמקדש יהיה בדעתו כו' ר"ל כיון שרמ"א כ' שם סי' רע"ג דלדעת הגאונים היה מותר למוהל לסנדק לשתות בשבת בשחרית מכוס של מילה אם ישתו כשיעור אבל נהגו ליתן לתינוק עכ"ל הרי דאין המנהג לסמוך ע"ד הגאונים וגם הרב"י שם בספרו הארוך נסתפק דאפשר שהתוס' חולקים על הגאונים ואעפ"כ עיקר כדברי הגאונים מ"מ ליתרון ועלה"ט כ' מ"א יהי' בדעתו כו' דהא י"א שיוצא כו' דהתוס' דף קטו ע"ב כ' שבירושלמי כ' אם מקדש במקום א' ודעתו לאכול במקום אחר זה מקרי מקדש במ"ס. וכתבו התוס' אע"ג דבתלמוד דידן מוכח דל"מ תנאי ל"ל דהירושלמי מיירי מחדר לחדר שמקדש בחדר א' ע"מ לאכול בחדר אחר אבל שני חדרים בבית א' מהני תנאי אבל הש"ס מיירי מבית לבית כה"ג ל"מ תנאי אבל הר"ן כ' דלשון הירושלמי משמע דאפילו מבית לבית מהני תנאי וא"כ ע"כ הירושלמי חולק על תלמוד דידן וקי"ל כתלמודא דידן ע"ש עכ"פ לדעת הר"ן הירושלמי ס"ל דאפי' מבית לבית מהני תנאי אע"ג דלא קי"ל כוותיה כנ"ל מ"מ יש לעשותו סניף למה ששתה רביעי': ואפ"ה יכול כו' דלא תימא כיון שכבר יצא והוא פטור מעתה א"כ אינו יכול להוציא ב"ב ולזה כ' דז"א דבקידוש כה"ג יכול להוציא כדלקמן סי' רע"ג: (ס"ק ב)דאכלי כו' כמ"ש סי' קנ"א וע"ז שם כ' בשם רמב"ן דאורחים מותרים לאכול בבה"כ: (ס"ק ג)יותר כו' וכ"מ בתענית דף כ"ד רבי גזר תעניתא ולא אתי מטרא ירד ר' אילפא להתפלל אמר משיב הרוח ונשיב זיקא אמר מוריד הגשם ואתי מטרא וא"ל רבי מאי עובדך ר"ל איזה זכות יש בידך והשיבו סדר בכפר שהם עניים גדולים ואין להם יין לקידוש והוא טורח א"ע ומביא יין לקידוש ומפקיענהו לכולהו עכת"ד הגמ' משמע דלא נתן יין לכ"א אלא שהוא בקידוש שלו הוציאם ואיך אפשר להוציא כל הכפר ויהיה אצלם קידוש במ"ס ונרא' דוחק בעיני מ"א לו' דס"ל כרב דיש קידוש שלא במקום סעוד' אע"כ צ"ל שקידש להם בבה"כ וכה"ג ואע"ג שלא היה במ"ס מ"מ הועיל קצת שעכ"פ עשה קצת תיקון חכמים וקדשו על היין עכ"פ נראה שתקנה ישנה היה לקדש בבה"כ אפי' ליכא אורחים כי ודאי לא הי' באותו כפר כל שבת אורחים:

סי' ער (ס"ק א)קודם כו' שלא נהגו כו' בשמנים וה"ה פתילות ר"ל אפי' בחול אין דרכן להדליק בשמני' ופתילות הפסולים שמנו חכמים לאסור מה"ת ידליק בהן בשבת וא"צ אזהרה : ולכן א"א שבת חוה"מ ובי"ט שחל בע"ש עיין הטעם בט"ז ובי"ט שחל בשבת צ"ל משום לא פלוג משום י"ט שחל בע"ש מ"ש הלבוש כן לטעם ש"ע : וכ"מ בטור וש"ע שסדרו תחלה בסי' רס"ט דין קידוש ואחריו בסי' זה דין ב"מ ובספר ת"ש כ' דמ"א כ' לעיל סי' קפ"א דאין סדר למשנת הטור וש"ע וצ"ל דוקא במקום שיש הכרח לו' דאין סדר אבל במקום שאין הכרח מה"ת נימא דאין סדר :

סי' רעא (ס"ק א) לאכול מיד היינו לקדש כו' דהא כתב הטור הטעם שיאכל מיד כדדרשינן זכרהו בכניסתו משמע מיד בכניסתו והא האי דרשה אתא לקידוש א"כ ליכא למילף מזה כ"א שיקדש מיד בכניסתו והא דכ' בש"ע ויאכל מיד לכן כ' מ"א ועסי' רע"ג ס"ג דשם כ' כיון דבעי' קידוש במ"ס צריך לאכול לאלתר במקום קידוש כו' עכ"ל לכן משום לתא דקידוש דבעי לאלתר בכניסתו צריך גם לאכול

לאלתר

ב גנשים חייבות בקידוש אע"פ שהוא מצות עשה שהזמן גרמא (פי' מלות עשה התלויה בזמן) משום דאתקש זכור לשמור והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה ב (ב) ומוציאות את (ב) האנשים הואיל וחייבות מן התורה כמותם :

ג ג °אם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהכין ג צרכי (ג) סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקידוש היום מוטב שיקנה יין לקידוש הלילה ממה שיקנה צרכי הסעודה או ממה שיקנה יין לקידוש היום ד והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה היינו דוקא בשאר צרכי סעודה אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקידוש כבוד לילה (ג) קודם לכבוד יום :

ד ה ד אסור (ד) לטעום כלום קודם שיקדש ה ואפילו מים ואפילו אם התחיל מבעוד יום ו וצריך להפסיק ז שפורס (ה) מפה ומקדש ז ואם היו שותים יין (ו) תחלה אינו אומר אלא

°עמ"ש רסי' רס"ג

ט"ז

קידוש זה (ב"י בשם רשב"א) : (ב) ומוליאות את האנשים כו' . אף על גב דבסי' תרפ"ט פסק בש"ע כבה"ג דאין נשים מוליאות אנשים במקרא מגילה אף ע"ג שהם חייבות במקרא מגילה לא דמי לכאן דבמגילה יש דיעות דאין לנשים לברך על מקרא מגילה אלא (°) על משמע מגילה כמ"ש שם ב"י ע"כ בודאי לא נכון שלכתחלה יוליאו האנשים משא"כ כאן הכל מודים שאין חילוק כלל בין אנשים לנשים ע"כ שפיר מוליאות אותם ורש"ל ומו"ח ז"ל פסקו גם כאן דאין מוליאות כמו במגילה ואין זה מוכרח כלל : (ג) קודם לכבוד יום . פי'

מגן אברהם

בתשובות מהרי"ל סי' קס"ג ☞ ומ"ע בתשוב' כתב שאם אינו תאב לאכול יכול להמתין שכבר זכר אותו בכניסתו בבה"כ ע"ש . ובירושלמי ריש ברכות אי' שדרך לאכול שעה או ב' בלילה וכ"מ ברש"י ריש דף ג' . כ' הרמב"ם פכ"ט קידוש היום דאורייתא בלא יין (°) ורבנן תקנו על היין וכ"כ התוס' בסוכה פ"ג דף ל"ח וכ"ל דמדאוריי' בקידוש שאמר בתפל' סגי דקרא כתיב זכור את יום השבת והרי זכר אותו וקידוש במקום סעוד' רבנן תקנוהו כמ"ש סי' רס"ט וכ"מ בתוס' שכתבו דלר"ת מי שאין לו יין לא יקדש כלל וק' וכי יעקור מ"ע דאורייתא אלא ע"כ דדי בתפלה ועוד דאמרי' בקדושה אע"ג דמקדש בללותא וכו' (°) ע' בברכות פ"ה וגם הבדלה י"א דאורייתא היא וכמ"ש המ"מ פכ"ט ואפ"ה אמרי' בגמ' דבתחלה קבעוהו בתפלה כו' ע"ש וכ"מ ל' הרמב"ם וכ"מ בתוס' פ' ע"פ בשם הירוש' ע"ש : ודע דהקידוש בי"ט הוא דרבנן כמ"ש המ"מ פכ"ט מ"מ יש לו כל דין קידוש של שבת ואם אין לו אלא כוס א' (°) של שבת קודם : ב ומוליאות את האנשים. הקשה הב"ח מ"ש ממגילה דאין מוליאות וכמ"ש סימן תרפ"ט °) ואשתמיטתיה דברי התוס' בסוכה דף ל"ח שכתבו כיון דרבים הם זילא בהו מילתא שתוליאם אשה ע"ש ועסי' קפ"ו וע' בהגודה פ"ג דסוכה שכתב בשם ר"י דאין מוליאות והוא פוסק שמוליאות ובשבועות סימן ט' כתב שאין מורין כן עכ"ל ופשוט דקטן אינו מוליא האשה ועוד כ"ל דאפילו בן י"ג שנה חיישינן שמא לא הביא ב' שערות *) דבמילי דאורייתא לא סמכינן אחזקה שהביא ב' שערות עד שיתמלא זקנו . כמ"ש בח"מ סי' ל"ה לכן תקדש האשה לעלמה ועמ"ש רסי' קנ"ג : ג לרכי סעודה . ודוקא כשיש לו פת אבל אם אין לו פת מוטב שיקנה פת ויקדש עליו דהא אין קידוש אלא במקום סעודה ועוד דחיוב לאכול פת כמ"ש בסי' קפ"ח ועסי"ב ועמ"ש רסי' רס"ג . ואם יש לו קידוש ללילה ואין לו לקידוש היום ולכבוד היום אפשר (°) דכבוד היום עדיף דהא כתב הר"ן דרבנן תיקנו קידוש היום משום דכבוד היום עדיף מכבוד לילה°) ומ"מ אפשר דדי בפת והמותר יקנה בו יין : ד והא דתניא. ע' זוהר יתרו ע' קנ"ז וז"ל בעי' לסדר פתורי' בליליא דשבתא בכהמא ובמזוני רי"א (°) אפילו ביומא דשבתא נמי עכ"ל : ה אסור לטעום. נ"ל דשרי לרחוץ פיו כיון דאינו מכוין להנאת טעימה וכ"מ בת"ה סי' קכ"ח ועסי' תקס"ז ותרי"ב ומשמשכה אפי' לא קבל שבת ואם קיבל שבת אפילו מבע"י אסור לטעום (ב"ח) וכ"ל דאם רולה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית בלילה רשאי וכמ"ש סי' רס"ז ועמ"ש רסי' ער"ב וכתוב בש"ל דאפילו אין לו אלא כוס אחד יקדש עליו ויברך בלא כוס ולא יאכל קודם משא"כ בהבדלה כמ"ש רסי' רל"ו ס"ג ועס"ו וערסי' קפ"ג : ו לריך להפסיק . ואף ע"ג דבסימן תרנ"ב גבי לולב אינו פוסק כשהתחיל בהיתר שאני הכא דקידוש מקמי סעודה אתקין ובמקום סעודה (ר"ן פ"ק דשבת תוס') : ז שפורס מפה. לכסות הפת ואחר כך מגלין אותה

באר הגולה

ג ברכות כ' ג פסחים ק"ה ד שם ק"ו ה טור רשב"א והגהות בשם ר"י ו שם ק"ו כרב יהודה א' שמואל ז טור בשם

נתיב חיים

רעא °) במ"א סק"ב ואשתמיטתיה דברי תוס'. נ"ב ולי נראה דהתוספות קאי שאשה אין יכולה להוליא נשים אבל להוליא אנשים בלא"ה אין יכולים דהוי כאין מחויב בדבר שהם אין מחויבים רק לשמוע וכל שאין מחוייב בדבר אין מוליא רבים י"ח ועיין בספרי דף ע"ט ע"ב מה שתרלתי על קושיית הב"ח ע"ש: סק"ב ומ"מ אפשר . נ"ב עשאו זכר לקידוש לילה ע"ש :

דגול מרבבה

*) והיינו אם לא התפללה האשה ערבית אבל אם כבר התפללה ערבית

חתם סופר

(שם) ס"ק ב' לכן תקדש האשה לעצמה נ"ב עמ"ש בדגול מרבב' פ"ה מענין ערבות כבר קדמו

לבושי שרד

לא היה לורך למהר אדרבה עדיפטי שיאכל בלילה כמבואר בסי' רס"ח ע"ש במג"א סק"א אלא דימהר בשביל הקידוש שיזכור שבת בכניסתו כיון שכבר התפלל של שבת ומכיון שקידש לריך לאכול מיד כמבואר ברע"ג ס"ג : שם (°) ורבנן תקנוהו כמ"ש הרב"י סי' רס"ע כו' כל"ל: שם (°) עיין בברכות . פ"ה דף ל"ג דבעי רבינא מרבא בהבדלה כשהבדיל בתפלה אם לריך להבדיל על הכוס א"ל כקידושא מה קידוש אע"ג דמקדש בללותא מקדש אכסא אף הבדלה וכו' אלמא שקורהו קידוש ומשמע דדי בזה מה"ת : שם (°) של שבת קודם. שאם י"ט ע"ש ואין לו אלא כוס אחד מניחו לשבת שהוא מה"ת ואע"ג דיש סברא לו' דמלוי' דרבנן דאתידנא עדיפא מ"מ כיון דאפשר לקדש על הפת עדיף טפי לעשות המלוה דאורייתא: ט"ז סק"ב (°) על משמע מגילה דס"ל שאינן חייבות במקרא מגילה אלא בשמיעת המגילה ע"ש: מג"א סק"ג (°)דכבוד היום עדיף וכו'. לכן תקנו קידוש כדי שיהיה ניכר כבוד היום א"כ כבוד היום עדיף מהקידוש שבא מחמתו: סק"ד (°) אפי' ביומא דשבתא נמי. משמע דכבוד לילה עדיף ומ"מ הלכ' כהש"ס :

באר היטב

מלאכים אחד רע ואחד טוב לכן יקדש בלדק או ימתין עד שיעבור ממשלת מאדים ויקדש. ואם אינו תאב לאכול יכול להמתין שכבר זכר אותו בכניסתו בבה"כ מ"ע מ"א : (ובס' החינוך פ' יתרו משמע שנהגו שלא לקדש בבית עד חשיכה). כתב הרמב"ם פכ"ט קידוש היום דאורייתא בלא יין ורבנן תקנו על היין וכ"כ התוס' בסוכ' דף ל"ח ול"כ דמדאורייתא בקידוש שאומר בתפל' סגי וקידוש במקום סעודה רבנן תקנוהו · ודע דהקידוש בי"ט הוא דרבנן מ"מ יש לו כל דין קידוש של שבת. ואם אין לו אלא כוס אחד של שבת קודם. מ"א : (ב) האנשים. רש"ל וב"ח פסקי דאין מוליאות את האנשים ואין דעת הט"ז כך. ופשוט דקטן אינו מוליא האשה ואפי' בן י"ג שנה שמא לא הביא ב' שערות לכן תקדש האשה לעלמה. או תאמר מלה במלה עמו ע"ל סי' קנ"ג ס"א : (ג) סעודה. דוקא כשיש לו פת דאם אין לו פת מוטב שיקנה פת ויקדש עליו דהא אין קידוש אלא במקום סעודה מ"א. ועיין ט"ז סי' תרע"ח : (ד) לטעום. נ"ל דשרי לרחוץ פיו כיון דאינו מכוון להנאת טעימה. ואם רולה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית בלילה רשאי מ"א ע"ש ועסי' רס"ו : (ה) מפה. ופשוט דא"ל להתפלל ערבית אם הוא פורס מפה ומקדש כיון שהתחיל בהיתר כדין כל תפלת ערבית ט"ז : (ו) תחלה. ר"ל

שערי תשובה

ס"ג) והא דתניא כבוד יום קודם כו' וכ' ביש"ש דגיטין שקורא תגר ע"ז שאין נזהרים בזה ואדרבה מוסיפין בליל שבת כו' ואני גדרתי בעצמי שלא לאכול דגים בליל שבת שהוא דבר חשוב ומסוים ואז אפי' יעשר

ביאור הגר"א

דמהרין לקדש : ס"ב ומוציאות. שם דמספקא בבה"מ אי מוליאות : ס"ג והא דתניא. שם: ס"ד אסור לטעום. שם ק"ה א' : אפי' מים. שם לקידוש קובעת ולא כו' וה"מ באמרא כו' משמע דבקידוש בכ"ע אסור : ואם היו. ע' רא"ש סוף

יד אפרים

במ"א ס"ק א' ומ"ע בתשו' סימן ב' כתב שאם אינו כו' כל"ל ומ"ש וכ"כ מהרי"ל כו' ר"ל שמהרי"ל כ' שם בפי' ב' מלאכים המלווים כו' דהיינו לדק ומאדים שזה בסוף ע"ש וזה בתחלת שבת אבל לא נזכר שם מענין הקידוש ע"ש ולא הבנתי מ"ש מהרי"ל

הגהות רעק"א

כבר יצאו בתפלה. ודוחק לומר דדלמא מקדשין בשביל אותם שא"י להתפלל. וגם לכאורה לאו דוקא תפלה אלא דכל שמזכיר שבת ואומר שבתא שבתא ג"כ יולא. דמ"מ הזכיר שבת. ודו"ק : שם בא"ד ודע דהקידוש ביום טוב. ע' אשל אברהם ססי' ר"ן : מג"א ס"ק ב' ועמ"ש רסי' קל"ג. בס' דגול מרבבה כ' דאיש שכבר התפלל ערבית א"י להוליא בקידוש לאשה שלא התפללה ערבית דהוא אינו מחוייב בדבר מדאורייתא דאף דבברכות המלות אף אם יצא מוליא. הא הטעם משום דכולם עריבים זה בזה כמ"ש תוס' ר"ה כ"ט. והרי הרא"ש כ' בפ"ג דברכות דאשה אינה בכלל ערבות לכך אינה מוליאה אלא למי שחיובו מדרבנן . ובזה יש להסתפק די"ל נשים אין עריבים בעד אחרים. אבל אנשים ערבים גם על הנשים עיי"ש. ולענ"ד דאין חלוק דין אנשים לנשים לענין ערבות ולא מלינו בשום דוכתא דבנשים אין הדין דאם ילא מוליא והרי גבי ינאי מלכא ומלכתא דכריכו ריפתא משמע דאם היה אוכל שמעון בן שטח כזית ספיר עבד והא אם נשים מחוייבות בבהמ"ז דאורייתא. איך היה יכול להוליא לאשת ינאי דהיא מחוייבת מדאורייתא ורשב"ש מדרבנן והא ליכא ערבות . זולת שנאמר דנשים אין ערבים לאחרים . אבל אנשים ערבים גם לנשים . א"כ עכ"פ נפשט ספקו דהגאון הנ"ל . אבל נראה דכוונת הרא"ש דהערבות היה רק לגבי מי שמחוייב במלוה זו הוא ערב על אחרים . ואם נשים בבהמ"ז דאורייתא באמת אם ילאו מוליאים לאנשים . דכיון שהם שייכים במלוה זו ישנם ג"כ בכלל ערבות. אבל במלוה שאין חייבים בה דהיינו אם נשים בבהמ"ז דרבנן. אין להם דין ערבות במלוה א' . ובתשובות כתבתי ראיה ברורה לזה מהא דמבואר בסוגיא דמגלה אם חרש שא"י להשמיע לאזנו לא ילא א"י להוליא אחרים דהוא אינו מחוייב בדבר . וכן פסקי' לקמן סימן תקפ"ה ס"ב . ובזה יקשה ק' הרא"ש דהא ילא מוליא וליתא לתי' הרא"ש. דהא התם מיירי באנשים דישנן בכלל ערבות. הע"כ דאין כוונת הרא"ש לחלק בין נשים לאנשים לענין ערבות · אלא דמי שאינו בר חיוב במלוה זו אינו בכלל ערבות על אחרים ומש"ה בשופר כיון דאינו שומע . ואינו בחיוב מלות שופר אינו בכלל ערבות על אחרים ודו"ק : ס"ד אלא קידוש בלבד בלא ברכת היין . זהו מדברי הרא"ש והוליא כן מהירושלמי. אבל דעת הרמב"ן במלחמות בסוגי' דלא יפחתו לו מד' כוסות שלריך לברך גם בפה"ג . והירושלמי קאי לר"ה . דגם בבהמ"ז לא הוי הפסק עיי"ש. ואפשר דזהו דעת הי"א שהביא הב"י ע' בב"י דנדחק בזה . וע' בב"ח דכ' דסברת הרא"ש דחוקה. ולענ"ד מדבר המרדכי שדקדק דהמקדש בבהכ"נ רשאי לטעום אף שלא ילא ידי קידוש מדאמר שמואל אף ידי קידוש לא ילא דמשמע דקאמר ג"כ ידי יין לא ילא והיכי משכחת דשתה הע"כ דרשאי לטעום. ומעתה אם נימא דהקידוש הוי הפסק למאי נ"מ לשמואל דל"י ידי יין מטעם שינוי מקום

תיפוק לי' הא מיד אחר הטעימה נאסר בשתייה עד שקידש בביתו. וממילא ילטרך לברך בפה"ג דהקידוש הוי הפסק (ע' בט"ז סק"ז דשותה בלילה עדיף . אבל א"י טעם לחלק בזה) אע"כ כהרא"ש כיון דברכת בפה"ג שייך לברך קודם קידוש . לא הוי קידוש הפסק . והרא"ש לשיטתיה דאסור להמקדש לטעום ולשמואל באמת לא ישתה עיי"ש . מש"ה הולרך להביא ראיה מהירושלמי · וע' תוס' ד' ק"ו ב' ד"ה טעם וכו' איך יקדש שוב בביתו וע' מהרש"א שם דס"ל דלשמואל שתה יין. והיינו כדדייק המרדכי הנ"ל. אבל מ"מ נ"ל. דלדינא לא ס"ל כהמרדכי דרשאי לטעום דא"כ לא הקשו כלום דהא טעם בהיתר. אע"כ דס"ל כהרא"ש דאסור לטעום . רק מליצנא דשמואל משמע דנ"מ דידי יין ל"י להיכא דשתה באיסור והירלו ע"ז כיון דלא טעם רק מכש"כ לא מקרי טעם . ובזה מובן קו' מהרש"א על קו' תוס' דדילמא באמת דלא יקדש בביתו והיינו כיון דבאמת דאין מורים לטעום ספיר י"ל דבאם טעם א"י לקדש בביתו . ובאמת ליתא לקו' מהרש"א דלמאי אמר ידי יין ל"י הא לא ישתה בביתו כלל כיון דא"י לקדש . ולפ"ז מוכח ג"כ דדעת תוס' כהרא"ש . דאל"כ עדיין ק' למאי אמר ידי יין ל"י. הא בלא"ה יהיה הקידוש הפסק וכנ"ל ודו"ק : מג"א סק"ו ואע"ג דבסימן תרנ"ב . ק' לי דמה הקשו תוס' והר"ן . הא יש לחלק דדוקא בק"ש ולולב דהאכילה אינו איסור בעלמותו . אלא מטעם שלא ישכח מלעשות המלוה וטעימה בעלמא מותר ע' מג"א סימן רל"ה ס"ד וסימן תרנ"א סעיף ד' מש"ה התחילו בהיתר אין מפסיקים משא"כ בקידוש דאפי' טעימה אסור והאכילה בעלמותו האיסור . וכמ"ש המג"א כאן סק"ט וסק"י בזה לא מהני התחילו בהיתר . ול"ע : מג"א ס"ק י"ב ואח"כ לריך להפסיק ולהבדיל. לענ"ד י"ל דהשמיט הרמ"א דברים אלו כיון דזהו רק למאן דס"ל הבדלה דאורייתא דמפסיקים בהתחילו באיסור כמ"ש המג"א רסי' רל"ט . אם כן לדידן דמספקינן לן בזה אי הלכה דהבדלה דאורייתא או דרבנן ע' לקמן סס"י רל"ו. וא"כ לענין ההפסקה הוי ס' דרבנן אם מחוייב להפסקה . ואזלינן לקולא דא"ל להפסיק : ס"ו בהג"ה להוליא את נפשיה מפלוגתא . ק' לי הא מכניס עלמו בפלוגתא דלדיעה א' לריך לברך בהמ"ז מיד דכיון דנטל ידיו אסור לו לאכול עוד קודם בהמ"ז וכדפסק המחבר לעיל סי' קע"ט וא"כ לכאורה ראוי לעשות כדיעה א' לברך בהמ"ז תחלה . והספיקות הראשונות הא לא יכול לתקן לא יטעום מכוס בהמ"ז עד אחר שיקדש על הכוס השני ויקדש ויחזור ויאכל שיהיה בודאי קידוש במקום סעודה . ולענין הזכרת רלה הא הכריע הרמ"א דלא יזכיר · א"כ לכאורה זהו דרך סלולה שיולא אליבא דכ"ע. ול"ע : מג"א ס"ק י"ג עדיין כ"ע מודו . היינו לשטת הרא"ש בדעת הרי"ף דלריך לחזור ולאכול אבל להר"ן דא"ל לחזור ולאכול . א"כ בלא נטל ידיו מקדש קודם בהמ"ז. ואף לפריסת מפה א"ל דל"ש דתיתי

חכמת שלמה

סי' רעא סעיף ד' ואם אין לו יין ומקדש על הפת וכו'. נ"ב הנה ראיתי בהסידור הנדפס מהגאון מליסא זצ"ל בהלכות קידוש שהביא ראיה דמקדשין על חתיכות פת מדברי הרא"ש בפרק ע"פ והובא

מחצית השקל

לאתר בכניסתו כי בתחלת ליל שבת כו' ע' ברש"י במס' שבת דף קכט ע"ב כ' שתחלת יום ד' נתנו מאורות ברקיע וכן ז' כוכבי לכת של"ס חנכ"ל וכל א' משמש שעה אחת ואח"ז משמש שעה כוכב שאחריו וכן חוזרים חלילה נמלא תחלת יום ו' משמש שעה א' כוכב נוגה ואחריו כוכב ואחריו לבנה אח"ז חוזרים הלילה של"ס חנכ"ל הרי עבר מיום ו' עשרה שעות נשאר מן יום שתי שעות ומשמש בהם שבתאי ואחריו לדק ואחריו מאדים א"כ לדק משמש סוף יום הששי שהוא שעה י"ב ומאדים שאחריו תחלת ליל שבת והוא ממונה על חורבן ומלחמה והוא בממשלת ס"מ וע' ברש"י עירובין דף כ"ו אך סדר הלוכן אינו שעה זמניות אלא שעות השוואה א"כ דברי תקוני שבת אינן אמורים אלא בזמן שיום ולילות שוים שתחלת שעה שביעית מן שעות ההשואה והיא שעה א' מן יום ו' אז משמש נגה וכן בשעה ששית אחר חלות היום משמש לדק וא"כ בזמן שאין יום ולילה שוים ליתא לדברי תקוני שבת כן נראה לפענ"ד וע' בתשו' נ"ל סי' י"ד לענין חשבון התקופות וכ"מ ברש"י בברכות דף כ' ר"ל שגם מרש"י משמע שהיו אוכלים בליל שבת בלילה אבל אינו מוכח כמ"ש בירושלמי ב' ג' שעות בלילה והכי איתא שם דרמי ר"מ אדר"מ דתניא הדא רבי מאיר אומר זמן ק"ש של ערבית משעה שהכהנים טובלים מטומאתן והוא סמוך לבין השמשות ומסיק ר"מ גופי' דקאי על ב"ה דר' יוסי דס"ל ב"ה כהרף עין זה לילה נכנס ויום יולא א"כ הטבילה וזמן ק"ש הם סמוך ללילה ממש ותניא אידך ר"מ אומר משעה שבני אדם נכנסים לאכול סעודתן בע"ש ופרש"י דשיעור דבנ"א נכנסין כו' הוא מאוחר לזמן דטבילות כהנים וא"כ כיון דזמן טבילת כהנים סמוך ללילה ממש כנ"ל ע"כ זמן אכילה בליל שבת הוא לילה ממש אחר ב"ה וע"ש בתוס' : וכן משמע בתוס' שכ' לר"ת והוא בפסחים דף ק"ו ע"ב דלר"ת דס"ל אין מקדשין על הפת כו' וכי יעקור מ"ע דאוריי' והא מן התורה לא בעי יין כלל ועל היין רבנן תקנוה וכיון דאין לו יין ה"ל עכ"פ לקדש בלא יין ויצא עכ"פ דין תורה אע"כ מן התורה כבר יצא בתפלה : ועוד דאמרינן בקדושא והוא בברכות דף ל"ג אנשי כנה"ג תקנו תפלות וברכות ותחלה כשעלו מבבל היו עניים תקנו הבדלה בתפלה העשירו קבעוהו על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה לריך שיבדיל על הכוס והדר קמבעיא ליה להש"ס המבדיל בתפל' אם לריך להבדיל על הכוס ואמר ליה רבא לרבינא כי קידוש אע"ג דמקדש בללותא מקדש אכסא אף הבדלה נמי אף ע"ג דאבדיל בללותא מבדיל אכסא עכל"ה ודייק מ"א מלשון הש"ס דאמר אע"ג דמקדש בללותא כו' הרי דקרא התפלה בשם קידוש ע"כ דס"ל דיולא מן התורה במה שקידש בתפלה דאל"כ לענין מאי קראו קידוש ועוד היכי יליף הבדלה מקידוש בשלמא הבדלה הית' תחלת התקנה בתפלה לכן גם אחר שתקנו על הכוס מ"מ י"ל דיולאו ידי עיקר התקנה שהית' להבדיל בתפלה משא"כ קידוש שעיקר התקנה הי' בתחלה על הכוס ולא יצא כלל במה שקידש בתפלה אע"כ דגם בתפלה עכ"פ יצא ידי דין תורה בקידוש ואפ"ה הלריכוהו חכמים לקדש על הכוס וה"ה בהבדלה : (ס"ק ב) ומוליאות כו' מ"ש ממגילה כו' דגם במגילה הנשים חייבות ואפ"ה אינן מוליאות האנשים : דקטן כו' שהוא דרבנן והאשה חייבת מן התורה : שמא לא הביא ב"ש ועדיין קטן הוא עד שיהי' בן עשרים והביא סימני סרים ואם לא הביא סימני סרים עדיין הוא קטן עד שיעברו רוב שנותיו דהיינו שהוא בן ל"ו שנה וכמבואר בח"מ ר"ס ל"ה : דבמילי דאוריי' כו' ר"ל אע"ג דלעיל סי' נ"ה כ' רמ"א לענין תפלה סמכינן על החזקה ואי הוא בן י"ג אמרי' חזקה שהביא ב"ש ומוליא אחרים בתפלה היינו דוקא בתפלה שהוא דרבנן אבל הכא בקידוש שהיא דאוריי' לא. וכ' בספר א"ר דאם האשה כבר התפללה הרי מן התור' כבר יצאו ידי קידוש א"כ קטן יכול להוליאה ובס' ת"ש השיג עליו דהא בעי' עד שיכוון ללאת כמ"ש לקמן סי' רע"ג סעיף ו' אם קידש בביתו ושמע שכנו כו' והאשה סתמה לא נתכווני' ללאת בתפלתה ידי קידוש ולענ"ד אין נידון דהכא שייך להאי דסי' רע"ג דהתם מיירי דהשומע רולה ללאת במה ששמע מן המשמיע כהא דקי"ל במס' ר"ה עד שיכוון שומע ומשמיע משא"כ הכא דהיא רולה ללאת באמירתה זה תליא בפלוגתא אי מלות לריכות כוונה והוא מבואר לעיל סי' ס' אמת שהרב"י כ' שם דהעיקר כמ"ד לריכות כוונה וכ"כ מ"א שם בשם רדב"ז דבדאוריי' מלות לריכות כוונה אבל לענ"ד ג"כ אינו ענין לנידון דהכא דגם אי לא נתכוונה האשה ללאת ידי קידוש עכ"פ נתכוונה להתפלל תפלת שבת ובזה די ויספיק ללאת ידי קידוש דאוריי' דמי כתיב בקרא לעשות קידוש כ"א זכרהו והרי נתכוונה להזכיר את יום השבת כנלע"ד דרך אפשר מ"מ אין דינו של א"ר מוסכם לפמ"ש במ"א ס"ק קפ"ו בשם התוס' דבמגילה אין הקטן מוליא את האשה אע"ג דגם האשה אינה חייבת כ"א מדרבנן מ"מ הקטן גרע דהאשה אינה כ"א חד דרבנן דבקריאת מגילה היא תקנת חכמים והקטן הוא תרי דרבנן דגם במלוה דאורייתא אינו חייב כ"א מדרבנן חוץ אם הקטן יכול להביא א"ע באותו פעם שגם הוא לא יהי' כ"א חד דרבנן כגון אם הקטן והגדול לא אכלו כדי שביעה דהגדול ג"כ דרבנן לענין בהמ"ז הקטן יוכל להוליאו אע"ג דהקטן לא אכל כדי שביעה והוי תרי דרבנן. ומ"מ אם ירלה יוכל הקטן להוסיף לאכול עד כדי שביעה . ויהי' הוא גם כן רק חד דרבנן כה"ג יכול להוליא הגדול. כמ"ש מ"א סי' תרפ"ט בשם הרא"ש. וא"כ הכא דאין הקטן יכול להביא א"ע שלא יהי' רק חד דרבנן א"כ לא יוכל להוליא אשה אפילו כבר שתפללה דהאשה חד דרבנן והקטן תרי דרבנן. אם לא שהקטן עדיין לא התפלל דהוי הקטן רק חד דרבנן. וכן ביום טוב שהקידוש דרבנן אין הקטן יוכל להוליא הגדול מה"ט אם לא שהגדול כבר התפלל של יו"ט והוי הגדול ג"כ תרי דרבנן : ועיין מ"ש ר"ס קל"ג דטוב שהאשה תאמר עם המברך מלה במלה כיון דלהרבה פוסקים אינו יולא בשמיעה אלא אם כן מבין לשון הקודש ועוד דא"א שיכוין לשמוע כל תיבה ותיבה כדלעיל סי' כ"ט ע"ש וכיון דאומרת עם המקדש מלה במלה אם כן אפשר אפילו מקדש קטן מכל מקום האשה יולאה דהא גם היא אומרת עמו וכדקיי"ל לענין הלל : (ס"ק ג) לרכי כו' ועיין מ"ש ר"ס רס"ג ר"ל דהוכיח שם דפת קודם לנר שבת ונר שבת מבואר שם דקודם לקידוש א"כ מכ"ש דפת קודם לקידוש : ולכבוד היום היינו לורך סעודות היום אכילה ושתיה : דהא כתב הר"ן בפרק ערבי פסחים נותן הר"ן טעם על מה שאין אומרים בקידוש היום שום ברכה נוספת כ"א בורא פרי הגפן ה"ט דוקא קידוש לילה שהוא דאורייתא' תקנו חכמים ברכה נוספת אבל ביום דמן התורה אין לריך לקדש אלא הואיל וכיבוד היום עדיף מכיבוד לילה לכן לחשיבות סעודת היום רלו חז"ל להשוותו לסעודת לילה ושיקדשו גם ביום ולכן די במה שהשוהו במה שמקדש על היין והומר בורא פרי הגפן שהוא התחלת הקידוש עיין שם הרי דהחשיבות סעודת היום גרמו שתיקנו לקדש א"כ הסעודה עיקרית וחשובה מן הקידוש לכן י"ל דכיבוד היום עדיף מקידוש היום : ומ"מ אפשר דדי בפת כו' וכתב בספר ת"ש דאפשר דדי לו בפת א' אף שאין לו לחם משנה כמ"ש מ"א ס"ס רכ"ד ס"ק כ"ג : (ס"ק ד) והא כו' עיין זוהר כו' אפי' ביומא כו' ר"ל דמשמע מלשון זה היפך דברי הש"ס דסעודת לילה חשובה יותר מסעודת יום עכ"פ דברי הש"ס עיקר במקום שחולק על הקבל' כנודע ולא הביאו מ"א כ"א כדי להזדרז במה דאפשר גם בסעודת לילה : (ס"ק ה) אסור כו' וכ"מ בת"ה כו' ועיין סי' תקס"ז כו' רלה לו' שכתב אע"ג דהא דקיי"ל בתענית טעימה מותר והיינו טועם ופולט הייני דוקא עד רביעית ולא יותר אבל לרחוץ פיו בשחרית במים מותר בתענית יחיד אפילו יותר מרביעית : ודוקא בטעימה דמתכוין להנא' הוא דאוסר יותר מרביעית מה שא"כ ברחילות פיו דאינו מכוון כלל להנא' ועוד מים אם אינו שותה לגמאו אין בו הנאה כמו שכתב לעיל סי' ר"ד סעיף ז' ועיין באם חונקתו אומצא ושותה מים לרפואה דאינו מברך עליו עד כאן תוכן דבריו : וה"ה דרחילת פיו במים קודם קידוש שרי דלא עדיף מתענית יחיד : וכ"ל כו' ולקדש ולאכול כו' היינו תוך שעה קודם זמן ק"ש כדלעיל סי' רס"ז : וכתב בש"ל כו' ויברך בלא כוס היינו אפילו למאן דאמר ברכת המזון טעונה כוס וכדלעיל סי' קפ"ב : ולא יאכל קודם ה"ט כיהו דרי"ף ס"ל אפי' אכל בע"ש וגמר סעודתו וקידש היום מברך ברכת המזון ואח"כ מקדש ואין לריך שוב לאכול אע"ג דאין קידוש אלא במ"ס מכל מקום סעודה שאכל ע"ש עולה לו והרא"ש חולק דאין אותה סעודה של ע"ש עולה לו וכדלקמן סעיף ו' היינו דוקא שם פליג הרא"ש כיון דהסעודה לא נעשית לכבוד שבת כמבואר שם ברא"ש אבל הכא אפי' יאכל תחלה מ"מ יעשה הסעודה לקידוש שאחריו שתהי' נקרא קידוש במ"ס דהא הסעודה נעשה לכבוד שבת מ"מ לכ"ע לריך לקדש תחלה כיון דמעיקרא הכי תיקנו חז"ל שיהי' הקידוש קודם סעודה וכמ"ש בס"ק שאח"ז משא"כ הבדלה דאין לו שייכות לסעודה כיהו דאסור לאכול קודם הבדלה מ"מ כה"ג דאין לו אלא כוס אחד או להבדלה או לברכת המזון מותר וכדלקמן סי' רל"ו :

ס"ק

אלא קידוש בלבד ח (ד) בלא ברכת (ז) היין מ ואח"כ ט מברך ברכת המוציא ט׳ואם אין לו יין ומקדש על הפת אינו מברך (ח) המוציא*וי"א שאף כשמקדש על היין אינו מברך (ט) המוציא :

ה (ה) כ **שנים** שהיו שותים י ואמרו בואו ונקדש קידוש

כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבת' : **ח בלא ברכת היין** · וה"ה דאין צריך לברך על היין שבתוך המזון דהא אחר שתית כוס של קידוש (°) לא הוי היסח הדעת לבין שתי' שאחריו : **ט מברך ברכת המוציא** . לפי שהקידוש היה הפסק לפיכך צריך לברך שנית (°) והע"ש הקשה מ"ש מתפלה סס"י קע"ח ולא ראה דברי הרא"ש פ' ע"פ שכתב דלא דמי לתפלה דהכא כיון שקידש היום נאסר עליו אכילה (°) (פי' טעימה וכו' עמ"ש ס"ה) ולדעתו ה"ל להקשות על הרא"ש והטור עב"י סי' רל"ט בשם מהרי"ק וי"א ס"ל דקידוש לא הוי הפסק ואם מקדש על הפת היה ראוי לו' ברכת המוציא לפני קידוש ואותו פעם עדיין לא הפסיק ופטור לכ"ע : **י ואמרו בואו ונקדש** . הקשה הראב"ד הא אפי' בלא אמירה אסור להם לשתות כמ"ש ס"ד ותי' הכ"מ דהתם כשהחשיך כבר והכא אכתי לא החשיך וכיון שאמרו הב ונקדש אסורים לשתות (°) כשם שקובעת למעשר מספק חשיכה עכ"ל . ול"ע דבר"ס רל"ט משמע דפסק דאפי' בספק חשיכה צריך להפסיק ע"ש ☞ (°) ול"ל דהכא מיירי מבע"י וצריכים לחזור ולברך משום דהוי כאלו אמר הב לן ונברך אבל כשאמרו נתפלל אפילו הוא סמוך לחשיכה וצריכין להפסיק א"צ לברך שנית וכ"מ בב"ח ועסס' קע"ט וסימן רל"ט וטעמא דהא מותר לטעום קודם תפלה אפילו ליכא שהות ואין איסור באכילה אלא משום גזירה שמא ימשוך ויעבור זמנה משא"כ בקידוש דאפי' טעימה אסור ומ"מ כ"ל דעל כוס של קידוש א"צ לברך דהא לא אסחו דעתייהו מיניה אפילו אמרו הב ונקדש וכמ"ש ס"ד אעפ"י שבב"י משמע קצת דצריך לברך ע"ש כ"ל מ"ש ומ"מ בעל נפש יזהר שלא יבא לידי כן כי יש דיעו' שונות הרבה בדינים אלו · ובע"ש כ' דבאמירה צריך לברך על כוס של קידוש וקשה דא"כ למה כתב הרמב"ם דצריכים לברך בשתיה הל"ל דבקידוש נמי צריכין לברך ☞ וגם הכ"מ (°) לא הוי צריך לאוקמי בספק חשיכה :

קודם

פי' אפי' לצורכי סעודה ליום וכ"ש (°) לקידוש שעושי' ביום : **(ד) בלא ברכת יין** . דכיון דבירך כבר עליו אין הקידוש מפסיק לומ' שיברך שנית (ובטור הביא חד דיעה דצריך לברך על היין ותמה ב"י שזה לא נמצא כלל (°) ובסמוך יתבאר בדברינו שהוא דעת הראב"ד) אלא דבברכת המוציא מביא כאן הפלוגתא שמביא הטור וטעם הדיעה הא' שצריך לברך המוציא ועל היין ל"צ כ' הרא"ש וז"ל דודאי איסור (°) האכילה גורם לקידוש דהוי הפסק להצריך המוציא אבל בורא פרי הגפן שהוא גורם הקידוש בשביל איסור שתיה לא הוי הפסק עכ"ל נראה פי' דבריו דאע"ג דשתיה אסורה כמו אכילה מ"מ תרתי בעי' דהיינו שיש איסור לאכול וגם עביד מעשה הפסק דעשה קידוש משא"כ ביין דאין בו אלא איסור לחוד ולא שום מעשה שהרי בשעה שיש לו לברך בפה"ג מחמת הקידוש עדיין לא אמר הקידוש ע"כ אותו הכוס שמקדש עליו א"צ לברכת היין מה שא"כ בברכת הלחם שזמנו אחר קידוש וס"ל להרא"ש דכאן נחשב הקידוש גמר וסילוק על האכילה שאכל כבר כיון שרובץ עליו האיסור לאכול עד שיעשה קידוש ול"ד למ"ש הרא"ש סי' קע"ח דתפילה לא הוי הפסק באכיל' כיון דלא הוה גמר וסילוק כמו ב"ה דהכא ודאי יש איסור כשהגיע העת של הקידוש והוא מוכרח לעשות מעשה חדש לומר הקידוש מה שא"כ בתפלה אף שעושה מעשה חדש מ"מ אין איסור אכילה בעת ההיא באותה שעה ממש שמתפלל כי ודאי לא מיירי שממתין עד סמוך לכלות היום שלא יהיה לו אפשרות לאכול מעט ע"כ לא הוה גמר וסילוק . והי"א ס"ל דגם הקידוש לא הוי הפסק לחזור ולברך המוציא דכאן לא נאסר עליו האכילה אלא מצד שיש עליו מונע מצד אחר דרמיא עליה לעשות קידוש וכל שהלך המונע חוזר לענינו הראשון וזה דומה למי שנשתתק בשעת אכילה ח"ו ונתרפא תכף ודאי א"צ לחזור ולעשות המוציא וע"כ לא הוה גמר וסילוק על אכילה ראשונה כנ"ל טעם נכון לאלו הדיעות וכיון דספק ברכות להקל ודאי לא יברך גם המוציא ועמ"ש בסי' רל"ט בס"ד ופשוט דאין צריך להתפלל ערבית אם הוא פורס מפה ומקדש כיון דהתחיל לאכול בהיתר ממש כדין כל תפלת ערבית : **(ה) שנים שהיו**

שותין

הירושלמי וכ"פ הרי"ף גאות ח הרי"ף והרא"ש ט טור לדברי הרא"ש י שם בשם הרי"ף גאות כ רמב"ם פ' ד' מה"ב

עטרת זקנים

רעא * וי"א שאף כשמקדש על היין כו' וספק ברכות להקל ולא יברך כלל לא על היין ולא על הלחם כיון דברך מבעוד יום בפה"ג אע"פ שקידש עליו היום ואסור לאכול ולשתות עד שיקדש אפ"ה לא הוי קידוש הפסק להצריכו לחזור לברך בפה"ג בין קודםקידוש בין לאחר קידוש אלא מקדש על הכוס ושותהו בלא ברכה (וע"ל בסי' קע"ח):

דגול מרבבה

כבר יצאה י"ח דהוריי' במה שהזכירה בתפלה וכמבואר בש"ק הקדוש ולכן קטן בן י"ג מוציאה וסמכי' אחזקה שמסתמא הביא ב' שערות שוב מצאתי כן באלי' רבה. ולפי זה אפי' קטן פחות מי"ג מוציא האשה אם התפללה ערבית דאתי דרבנן ומפיק דרבנן ואם גם הקטן התפלל ערבית

חתם סופר

פ"מ ס"ס נ"ג באשל אברהם דהעלה דאפילו הכי מוציאה י"ח ע"ש וכבר כתבתי לעיל בצ"ע שם: (שם) במג"א סק"י וצריכים

לבושי שרד

סק"ג (°) לקידוש שעושין ביום . כי כבוד היום עדיף מקידוש היום כמש"כ המג"א סק"ג: **ט"ז סק"ד** (°)ובסמוך יתבאר בס"ק שאח"ז: **שם** (°) האכיל' גורםלקידוש. כלו' ע"י שנאסר באכיל' קודם קידוש וא"כ הקידוש הוא הכרחי מש"ה הוי הקידוש הפסק דבכל דוכתא הוי דבר הכרחי טפי הפסק מדבר שעושה בלי הכרח כמבואר בסי' ס"ה: **מ"א סק"ה** (°) לא הוי היסח הדעת כמבואר בסי' קע"ד דיין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון ע"ש : **סק"ט** (°) והע"ש הקשה וכו' הקשה דברי המחבר אהדדי דשם התם דלא הוי הפסק וכאן הביא ב' דעות : **שם** (°) פירוש טעימה וכו' מש"ה הוי הפסק אבל התם אע"ג דאסור לאכול קודם התפלה טעימה שרי ועיין מג"א ס"ק שאח"ז : **מג"א סק"י** (°) כשם שקובעת למעש' לשון הש"ס ר"פ ע"פ כשם שהשבת קובעת למעשר כך קובעת לקידוש ע"כ ופירש"י סעודת שבת נבדלת משל חול ואכילת עראי דשבת נחשב כאכילת קבע לענין מעשר כך קובעת לקידוש שאסור לטעום עד שיקדש עכ"ל: וביאר הכ"מ דספק חשיכה קובעת כמו למעשר וה"ה לקידוש : **שם** (°) ול"ל דהכא מיירי מבע"י ומ"מ צריכין כו' כצ"ל: **שם** לא היה צריך לאוקמי' בספק חשיכה אלא שבחשיכה והאמירה כ"מ לענין שצריך לברך על הכוס של קידוש :

באר היטב

ר"ל שהיו שותין ג"כ יין תחלה עם פת : (ז) היין . לפי שברכת היין הוא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק . משא"כ בברכת המוציא הוי הקידוש הפסק לפיכך צריך לברך שנית . וה"ה דא"ל לברך על יין שבתוך המזון דהא אחר שתיית הכוס של קידוש לא הוי היסח הדעת לבין שתיה שאחריו : (ח) המוציא. דאז מברך המוציא קודם קידוש ולא הוי קידוש הפסק : (ט) המוציא . דס"ל דקידוש

יד אפרים

על מ"ש מוהרר מייטרל ז"ל בשאלתו בשם תוס' שאכן דברכות על תפלת שחרית שאין היום מתחלק לפי סדר של"מ חנכ"ל וע"ז כ' מהרי"ל שיש להשי' מהא דשני מלאכים המלווין כו' שפירשו שהוא לפי סדר כלנ"ש חל"מ וא"כ הא לא הוי אלא ביומא ניסן ותשרי לחוד עכ"ל . ולענ"ד אין זה ענין לזה דהתוס' כתבו שפיר לענין תפלת שחרית דלא נימא דהיום אינו מתחיל אלא אחר שנשלמו י"ב שעות מתחלת הלילה דהיינו עד סיבוב של"ס חנכ"ל משום דלענין תפלה לא אזלינן רק משעה שמתחיל היום וחשבינן כל היום לשעותיו כמ"ש מהרי"ל לענין מנחה וקבלת שבת משא"כ לענין סוף היום ותחילת הלילה פשיטא שאין סדר כלנ"ש חל"מ משתנה לעולם דבכל כ"ד שעות הגלגלים שהם כל"ש למח"ן הם סובבין הולכין ולעולם צדק ביום וא"ו לסוף היום ומאדים בתחלת ליל שבת עיין בעירובין דף כ"ו ובשבת דף קכ"ח : (מ"א ס"ק י) ול"ל דהכא מיירי מבע"י ומ"מ צריכין כו' כנ"ל ור"ל בסיפא היכא שרוצה לשתות קודם קידוש אע"פ שאינו רשאי צריך לברך שנית וכוונתו דודאי אי הוה מוקמינן בספק חשיכה וכמ"ש הכ"מ הוי טעמא דצריך לחזור ולברך בפשיטות דכיון דשבת קובעים עליו איסור אכילה עד אחר הקידוש שפיר צריך לברך אם רוצה לשתות באיסור משא"כ גבי תפלה שאין התחלה קובעת עליו איסור אכילה כלל רק שמחוייב להתפלל כשיגיע זמן תפלה אין זה הפסק שיצטרך לחזור ולברך וכמ"ש בס"ק שלפני זה ובב"י סי' רל"ט בשם מהרי"ק ע"ש אבל למאי דמוקי המג"א השתא דמיירי מבע"י ונאסר לשתות עד שיקדש דכיון דקבלה שבת עליו וכמ"ש לעיל ס"ק ה' בשם הב"ח ואם רוצה לשתות קודם צריך לברך מחמת אמירתו לבד לפי שבפיו מילא לאמר שרוצה להפסיק משתיה ע"ז שפיר קשיא ליה דא"כ כשאמרו נתפלל נמי יהא חשוב הפסק וא"ל דהתם יכולים לחזור ולהמתין עוד ושלא להתפלל עד אח"כ משא"כ כאן דבאמירתו לבד קבלי' לשבת ע"ז אמר דנ"א דהא משמע דאף כשאמרו נתפלל והוא סמוך לחשיכה שאין פנאי וצריכין להפסיק אפ"ה אינו צריך לברך שנית ולזה כ' המג"א לחלק דהכא ודאי הוי האמירה הפסקה גמורה כאילו אמר הב לן ונברך דמחשב גמר והפסקה משא"כ גבי האמירה דנתפלל דהתם מה שהוא צריך להפסיק מאכילה אינו מצד איסור אכילה קודם התפלה אלא שלא יעבור זמן תפלה ולכן מותר לטעום ומש"ה לא הוה זה הפסק לענין ברכה משא"כ לענין קידוש שהקידוש קובע שיהא אסור באכילה קודם דתקינו רבנן שהאכילה תהיה אחר הקידוש וכמ"ש לעיל ס"ק ו' דקידוש מקמי סעודה איתקן כו' (ועיין לקמן ס"ק י"ז ויש ליישב) ולכן אפי' טעימה אסור למי שהקידוש קובע מצד עצמו היסור אכילה קודם לו ולכן שפיר הוה הפסק אפי' היתה האמירה מבע"י כיון דעכ"פ חל עליו חובת קידוש ע"י אמירה זו . ומ"ש המג"א דעל כוס של קידוש לא יברך ר"ל ברישא שרוצה לקדש ולשתות א"צ לברך על כוס של קידוש וה"ה על כוסות שאחר הקידוש שהרי לא היה היסח הדעת ביניהם כמש"ל ס"ק ח' כנלע"ד . ויש מגיהין דהך צריכין לחזור ולברך הוא ליין בפ"ע אסיפא אך ל"ע לפי"ז מ"ש על כוס של קידוש כו' דהתם מיירי באינו רוצה כלל לקדש ולפי מ"ש א"ש דעיקר ס"ק זה קאי ארישא : (שם) וגם הכ"מ לא הוי צריך כו' דבריו צריכין ביאור ואפשר שכוונתו מצד הסברא א"ל לברך על כוס של קידוש א"כ הע"ש דס"ל דמברך ע"כ דמשמע ליה הכי מלשון הש"ע דנקט אסור לשתות עד שיקדשו דפירושו ככל קידוש דעלמא שמברך עליו בפה"ג תחלה וכמ"ש הט"ז ס"ס קע"ט והיינו משום אמירת בואו ונקדש וע"ז הקש' המג"א דאל"כ לא הוי הכ"מ צריך לאוקמי בספק חשיכה משום דקשיא ליה מסעיף ד' ומאי קושיא דלמא נקט אמירה משום דבעי למנקט עד שיקדשו והיינו שצריך לעשות ככל קידוש דעלמא ולברך בורא פרי הגפן תחלה משא"כ בלא אמירה שא"ל לברך על הכוס של קידוש וע"כ דלשון עד שיקדשו שפיר מתפרש קידוש היום לבד בלא ברכת פה"ג וא"כ מנ"ל להע"ש לחייב כלל בפה"ג באמירה כנ"ל בביאור דבריו אבל אני תמה דהמעיין בע"ש יראה שאין כוונתו על כוס של הקידוש אדרבא משמע דעל כוס של הקידוש א"ל לברך רק מיירי התם לענין שתיה שלאחר הקידוש דקשיא ליה למה מצריך לברך בפה"ג אם אינם רוצים לקדש דהא בסעיף ד' משמע שאין חיוב קידוש-אסור כ"א להצריך לעשות קידוש היום אבל ברכת בפה"ג א"ל וע"ז תירץ דכיון דאמרו בואו ונקדש הסיחו דעתם כו' ולפ"ז גם אחר שקידש צריך לברך בפה"ג ולאו דוקא נקט המחבר קודם שיקדשו ע"ש בע"ש ר"ל דאעפ"י שעל כוס של קידוש עצמו אינו מברך בפה"ג שהרי לא הסיחו דעתם מכוס זה להדיא שהרי מ"מ כיון שהסיחו דעתם משתיה צריך לברך בפה"ג על שתיה שאחר הקידוש ע"ש. אך דעת המג"א נראה דכל שמקדש א"ל לברכדין על הכוס של קידוש בין אחריו שהרי אין הפסק ביניהם כלל וכמ"ש לעיל ומבואר מת"ש ס"ק ח' . ואין לחלק ולומר דדוקא מחמת הפסקה בשתם לפי שחשכה

ביאור הגר"א

סי' ד' בשם הירושלמי ותוס' ק"ג ב' ד"ה רב אשי כו' ובש ק"ד ב' ד"ה חוץ כו' : **ואח"כ.** שם בגמ' כמר זוטרא וכתלמידי דרב : **ואם אין.** כנ"ל בברכת היין : **וי"א.** כמ"ש בחולין פ"ז א' וכמ"ש תוס' בפסחים ק"ב א' ד"ה ועקרו דדוקא בה"מ דהוי גמר סעודה : ס"ה שנים שהיו, שם ק"ה א' נפסיק ונקבעיה. ופי' הרמב"ם באמירה וכמ"ש בבה"מ שם ק"ג ב' : **קודם שאכל-** עמ"א

חכמת שלמה

במג"א סי' רע"ג שהקשה דפשיטא דגר עדיף דהרי אפשר לקדש על הפת וכוונתו כמ"ש המג"א דבע"כ מיירי דיש לו פת דאל"כ בלא"ה פת עדיף מקידוש היום ונימא דהוי' לו חתיכות פת ובע"כ דגם על חתיכות מקדשין עכת"ד הגאון מליסא זצ"ל ולפענ"ד מזה לא איריא די"ל אדרבא אין מקדשין על חתיכות פת א"כ ממילא גם כבוד היום אינו בחתיכות כיון דאין מקדשין עליו אין בו כבוד היום ולכך לקנות פת שלם עדיף מקידוש היום ובפרט אדרבא אם בחתיכות אין בו קידוש ואין בו חשיבות וכשיקנה שלם ויהיה בו חשיבות גם יכול לקדש עליו פשיטא דפת עדיף מקידוש דיקיים בו תרתי שיקדש עליו ויהיה בו כבוד היום שיבצע

מחצית השקל

ס"ק ו צריך כו' ש"ה דקידוש כו' כן הוא ל' הר"ן במס' סוכה דף ל"ח ובשבת דף ט' וביאר דבריו בשלמא בלולב דצריך להפסיק משום דעביד איסור' והתחיל באיסור לכן בהתחיל בהיתר דלא עביד איסורא א"צ להפסיק משא"כ בקידוש איכא טעם אחר שצריך להפסיק כיון דתחלת תקנות חז"ל היתה דאין קידוש אלא במ"ש וקודם סעודה ניהו דהתחיל כבר ואכל קודם קידוש דלא כתקנת חז"ל מ"מ מאי דאפשר לתקן נתקן והיינו שיפסיק ויקדש ואח"כ יגמור סעודתו ויהיה עכ"פ הקידוש קודם למה שיאכל אחר הקידוש וציין שם בהגהת שנדפס סביב הר"ן: (ס"ק ז)שפורס כו' כ"ה דתיתי כו' ר"ל ניהו דלקמן סק"ך כתב שני טעמים שיהיה הפת מכוסה בשעת קידוש טעם אחד דאם יהיה מגולה היה צריך להקדים ברכת המוציא לברכת יין קידוש. וטעם זה לא שייך פה. דהא אפילו למ"ד דצריך לברך המוציא היינו דוקא כשיקדש וכמ"ש אח"ז דהוי הפסק אבל כל שלא קידש עדיין אין חל עליו ברכת המוציא וגם אם היו שותים יין הלא אין מברך בפה"ג . וא"כ לא שייך פה טעם ההקדמה. לכן כ' מ"א דאכתי איכא טעם שני שכ' בס"ק ד' כ"ה דתיתי כו' : (ס"ק ח) כוס כו' לא הוי היסח הדעת ר"ל ניהו דלדעה א' צ"ל המוציא דהקידוש הוי הפסק וכמו שיתבאר בס"ק שאחר זה אבל ליין לא הוי הפסק דהא א"ל לברך על יין של קידוש וכמו שיתבאר א"כ ה"ל כאלו בירך בורא פרי הגפן קודם קידוש דהא ברכת יין שבירך על שתיית יין הרשו' עלתה לו ושוב ליכא הפסק בין הברכה לבין שתיית יין שאחר קידוש דהקידוש לא הוי הפסק דהא כן דרכו כל השנה שמברך בפה"ג ומקדש: ושוב א"ל לברך על יין שבתוך הסעודה : (ס"ק ט) מברך כו' לפי שהקידוש היה הפסק. ר"ל תרתי בעי' חדא כיון שקידש היום נאסר לו לאכול הוי סילק וגמר לאותה סעודה והיה צריך לחזור ולברך גם בפה"ג אלא דזה לחוד אינו הפסק גמור ולכך אינו מברך בפה"ג אלא בצירוף שאח"ז מקדש ועשה מעשה הפסקה ברכת הקידוש לכן בצירוף שני הטעמים צ"ל המוציא אבל לענין היין ל"מ הקידוש הפסק דהא בכל פעם מפסיק בברכות קידוש בין בפה"ג לשתיה כ"כ הט"ז וגם הרב"י משמע דס"ל הכי ע"ש: והע"ש הקשה מ"ש מתפלה כו' ר"ל דכאן הביא שני דיעות די"א דצריך לברך המוציא דהקידוש הוי הפסק ולעיל סי' קע"ח הביא בלי חולק דאם התפלל תוך הסעודה לא הוי הפסק : נאסר עליו אכילה (פי' טעימה) : הוסיף מ"א תיבת טעימה כ"ה דלא תיקשי הא בתפלה קיי"ל אפי' ליכא שהות אחר סעודתו להתפלל דכה"ג ג"כ אסור לאכול קודם תפלה ואפ"ה אם התפלל תוך הסעודה לא הוי הפסק לכן כ' מ"א טעימה ר"ל דבתפלה עכ"פ טעימ' מותר משא"כ בקידוש אפי' טעימה אסור כמ"ש ס"ק יו"ד והוי סילוק יותר: ולדעתו הל"ל על הרא"ש וטור ר"ל דעדיפא ה"ל להקשו' דעל הרב"י אין הקושיא חזקה כ"כ דעכ"פ הביא כאן שני דיעות אי צריך לברך ברכת המוציא אלא דקיי"ל דעה א' עיקר והדעה א' ס"ל דצ"ל המוציא ולעיל סי' קע"ח בתפלה פסק דא"ל לברך אבל על הרא"ש וטור קשה יותר דהם סתמו דצריך לברך המוציא ופסקו ג"כ הא' דסי' קע"ח דתפלה לא הוי הפסק אע"כ צ"ל כמ"ש הרא"ש כנ"ל : וי"א דס"ל ר"ל י"א שכ' הרב"י פה שאף כשמקדש על היין כו': ואם מקדש על הפת כו' ופטור לכ"ע כו' ר"ל אפי' לדעה א' א"ל לברך המוציא דהא בשלא היה יושב בסעודה ומקדש על הפת מברך קודם קידוש ברכות המוציא תמורת בפה"ג א"כ כשיושב תוך הסעודה ומקדש א"ל לברך המוציא דהא כה"ג הפת דין יין יש לו דאכתי כשיש לו לברך המוציא לא עשה מעשה הפסק': (ס"ק י) ואמרו כו' הקשה הראב"ד בפ"ד מהל' ברכות : ותירץ הכ"מ כו' כשם שקובעת למעשר כו' והם דברי רב בפסחים דף ק"ה ע"א כשם שקובעת למעשר כך קובעת לקידוש (ר"ל דקיי"ל אפי' דבר שנגמרה מלאכתו אם דעתו להוליכו לתוך הבית מותר לאכול מהן עראי. אך אחד מששה דברים קובעים דאפי' אכילת עראי אסור וכמבואר בביצה דף ל"ה ופסק' הרמב"ם פ"ב מהל' מעשר (ודברי רשב"ם בפסחים ל"ב) ואחד מהן הוא שבת דסעודת שבת חשיבא ואפי' ארעי דידה מקרי קבע והוא הדין דקובעת לקידוש ופי' הכ"מ דמיירי באמרו באו ונקדש אז קובעת לקידוש ואסור לאכול ולשתות וכו' ואע"ג דאמרי' בער"פ כיון שחשכה אפי' לא אמר באו ונקדש אסור באכילה התם מיירי בודאי חשיכה אבל בס"ח לא נאסר אא"כ אמרו באו ונקדש וע"ז אמרו כשם שקובעת למעשר כו' דהא אפי' בספק חשכה אין מעשרים את הודאי ה"ה דספק חשכה קובע דאסור לאכול אפי' עראי וכן לענין קידוש עכת"ד: ול"ע דבר"ס רל"ט כו' מ"א אזיל לשיטתיה לקמן בסי' רל"ט דעל מאי דאמר רב כשם שקובעת למעשר כו' כנ"ל מסיק הש"ס וה"מ לקידוש אבל להבדלה אינה קובעת וה"מ לאפסוקי דלא מפסי' אבל אתחולי לא מתחילין אפי' בהבדל' ונחלקו הרי"ף ורא"ש בפי' הסוגיא הרי"ף מפרש הא דאמרי' בהבדלה אינה קובעת וא"ל להפסיק היינו דוקא בספק חשיכה אבל ודאי חשכה אפי' להבדלה צריך להפסיק וע"ש דלייתו והרא"ש כ' ע"ז ואין דברים של טעם ורחוק לומר דשקלא וטריא דהש"ס דמפליג בין הפסקה דקידוש להבדלה כו' איירי בס"ח דוקא עכ"ל הרי מבואר מחלוקת הרי"ף והרא"ש דלהרי"ף בודאי חשכה אסור אפי' להבדלה צריך להפסיק ולהרא"ש א"ל להפסיק וכן הביא הרב"י מחלוקתם ר"ס רל"ט וז"ל והביא תחלה דעת הרא"ש וז"ל אסור לאכול כו' משתחשך עד שיבדיל אבל אם היה יושב ואוכל מבע"י וחשיכה לו א"ל להפסיק כו' וי"א (הוא דעת הרי"ף) דה"מ בספק חשיכה אבל ודאי חשיכה אפי' היה יושב ואוכל פורס מפה ומבדיל כו' עכ"ל ובלאורה משמע כי היכי דפליגי הרי"ף ורא"ש לענין הפסק' ה"ה פליגי לענין התחל' דמסיק הש"ס דאפי' בהבדל' לא מתחלינן דלהרי"ף דהסוגיא איירי בס"ח לענין הפסקה הוא הדין לענין התחלה מיירי אפי' בספק חשכה אסור אבל להרא"ש דהסוגיא מיירי דוקא בודאי חשיכה ה"ה לענין התחלה מיירי דוקא בודאי חשיכה אבל בספק חשיכה אפי' להתחיל מותר וכן פי' הט"ז ר"ס רל"ט ע"ש וכן מורה פשטו' לשון ש"ע שם שכתב אסור לאכול כו' משתחשך כו' משמע דמיירי בודאי חשיכה דוקא לפי שהעתיק תחלה דעת הרא"ש ולדידי' אפי' להתחיל מותר בספק חשיכ'. ולפ"ז ליתא לדברי מ"א שכ' כאן וכאשר יתבאר אבל מ"א ר"ס רל"ט כ' וז"ל אסור לאכול משתחשך אפי' בספק חשכה כו' עכ"ל הרי דס"ל אפי' להרא"ש דהוא דעה א' שם אפ"ה בספק חשיכה נמי אסור להתחיל והוכחת מ"א לענ"ד דהא להרי"ף דהסוגי' מיירי בס"ח ע"כ בהתחלה אסור' אפי' בס"ח דודאי חשיכה אפי' להפסיק צריך ואי איתא דלהרא"ש מותר להתחיל בס"ח ה"ל להרב"י להביא מחלוקת הרי"ף ורא"ש לענין התחלה כמו שהביא מחלוקתם לענין הפסקה אע"כ צ"ל דהרב"י ס"ל דלענין התחל' אין מחלוקת ומודה הרא"ש להרי"ף דאפי' בספק חשיכ' אסור להתחיל וא"כ מ"ש בש"ע אסור לאכול כו' משתחשך הוא לאו דוקא וכמ"ש מ"א דאפי' בספק חשיכה אסור להתחיל וטעמו של הרב ב"י י"ל דהא הרא"ש לא דחה דעת הרי"ף כ"א שהוא דוחק דכ"ל דכל שקלא וטריא דהש"ס כו' מיירי בספק חשיכ' דוקא כנ"ל. ומזה נראה דכוונת הרא"ש דדוי לומר הסוגיא מיירי בכל גווני הן בספק חשיכ' הן בודאי חשיכ' בכל ענין אין צריך להפסיק וא"כ ה"ה מאי דאמרי' אבל להתחיל אסור מיירי ג"כ בכל גווני הן בוודאי חשכה והן בספק חשכה בכל ענין התחלה אסורה וא"כ לענין התחלה לא פליגי הרי"ף ורא"ש. וגם להרא"ש אפי' ספק חשכה אסור להתחיל וכמ"ש מ"א שם א"כ לפ"ד מ"א דלהרא"ש דהוא עיקר לדעת המחבר דהא הביאו תחל' בר"ס רל"ט הסוגי' מיירי בכל גווני הן בס"ח הן בודאי חשכ'. וא"כ מאי דאמרי' שם לענין קידוש דקובעת מיירי אפי' בס"ח ג"כ צריך להפסיק וא"כ הדרא קושית הראב"ד לדוכתי' ל"ל לאמיר' דהא אפי' בספק חשיכה שבת קובע' ולא על הכ"מ תלונות מ"א דהא הכ"מ ס"ל דהא דאמרי' שבת קובעת מיירי נמי באמרו בא ונקדש אבל בלי אמירה באמת אינה קובעת בספק חשכה אלא קושית מ"א על דברי הש"ע שהעתיק פה דברי הרמב"ם דבעי' דוקא אמיר' וקשיא גם כן קושי' הראב"ד דהא אפי' בלי אמירה אסור כמ"ש ס"ד ובש"ע ל"ל כתי' הכ"מ דהכא מיירי בספק חשיכ' ולכך בעי' אמירה דהא בר"ס רל"ט לא הוזכר כלל מאמיר' משמע דהסוגי' מיירי אפי' בלי אמירה ואפ"ה מוכח דבקידוש אפי' בספק חשיכ' צריך להפסיק ולכן כ' מ"א דבש"ע צ"ל ליישב קושי' הראב"ד דע"י אמירה אפי' ודאי יום צריך להפסיק: צריכים לחזור נדפס בטעות והוא ס"ק חדש: ומ"מ כ"ל כו' דהא לא אסחי דעתייהו מיניה דהא אמרו בא ונקדש הרי דעתם לשתות מכוס קידוש: אע"פ שבב"י משמע קצת דצריך לברך הוא על מ"ש בש"ע סעיף ד' דלכ"ע א"ל לברך על היין אבל הטור כ' די"א דגם על היין צריך לברך וכ"כ רי"ו והקשה הרב"י דלא מצינו מאן דס"ל דעל היין צריך לברך וכו' אחר כך וז"ל ומיהו לדברי הרמב"ם שאכתוב בסמוך (והן דברי הרמב"ם שהוא בסעיף זה שנים שהיו שותים כו') אפשר לומר שצריך לברך כו' ולפ"ז מ"ש רבינו שי"א שמברך בפה"ג הוא דעת הרמב"ם עכ"ל הרב"י: והא הטור מיירי שי"א שיברך בפה"ג על כוס קידוש דמינה מיירי בסעיף ז' והרמב"ם כ' אם רצה לחזור ולשתות שתיית רשות צריכים לחזור ולברך ע"כ דהרב"י ס"ל דלהרמב"ם אפי' על כוס קידוש צ"ל ומיניה סבירא ליה להרב"י כיון דלהרמב"ם באמרו באו ונקדש צריך לברך על כוס קידוש אפי' בספק חשיכה דכן מיירי לדברי הכ"מ ה"ה בלי אמירה אם הוא ודאי חשיכה דבהא מיירי בסעיף ד' ג"כ צריך לברך . עכ"פ מוכח מדברי הרב"י דס"ל דלהרמב"ם כאן אפי' על כוס קידוש צריך לברך ומ"ש מ"א משמע קצת אע"פ שלכאורה הדבר מוכרח להרב"י הוא משום דהרב"י כ"כ דרך אפשר שהרי כ' ומיהו לדברי הרמב"ם כו' אפשר לומר כו' הרי דלא החליט הדבר . אולי מה"ט דשמא על כוס קידוש מודה הרמב"ם דא"ל לברך (גם י"ל דנסתפק אולי יש לחלק בין אמירה בס' חשיכה לבלי אמירה בוודאי חשיכה) גם י"ל דהרב"י לא כ"כ אלא ליישב דברי הטור ורי"ו דהם היו מפרשים כן דברי הרמב"ם . אבל הרב"י אליבי' דנפשיה ג"כ ס"ל כמ"ש מ"א דעל כוס קידוש מודה הרמב"ם דאין צריך לברך : והע"ש כ' דבאמירה כו' דלא

כן

היום נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיקדשו (ו) אע"פ שאינם ראשים צריכים לחזור ולברך תחלה בפה"ג ואח"כ ישתו : הגה אדם ששכח לקדש עד לאחר שבירך ברכת המוציא (ז) ונזכר יא קודם (י) שאכל יקדש על הפת ואח"כ יאכל אבל בהבדלה יב יאכל תחלה דהרי אין מבדילין על הפת (הגהות אלפסי מרדכי פ' ב"מ) :

ו ל אם יג גמר סעודתו וקדש היום קודם שבירך ברכת המזון מברך ברכת המזון על כוס ראשון (°) ואחר כך אומר קידוש היום על כוס שני (ח) יד מ וצריך להזכיר של שבת בברכת המזון אע"פ שמברך קודם קידוש: הגה טו וי"א דאינו מזכיר של שבת דאזלינן בתר תחלת הסעודה וכן עיקר כמו שנתבאר לעיל סוף סי' קפ"ח ויש מחלוקת טז אם יטעום מכוס של ברכת המזון קודם שיקדש גם אם צריך יז לאכול מעט אחר הקידוש כדי שיהא הקידוש במקום סעודה : (ט) נ ויש אומרים דאף בגמר סעודתו אינו מברך ברכת המזון תחלה אלא פורס מפה ומקדש יח ומברך (יא) המוציא ואוכל מעט ואח"כ מברך בהמ"ז : הגה והכי נהוג להוציא את נפשיה (°) מפלוגתא סברא ראשונה :

שותים כו' ז"ל הרמב"ם פ"ד דברכות וסיים ע"ז אבל אם אמרו בואו ונבדיל א"צ לחזור ולברך וכתב הראב"ד ע"ז ערבובי דברים יש כאן שההפסקת הקידוש אע"ג דלא אמרו בואו ונקדש כיון שקידש היום חייב להפסיק (°) משא"כ בהבדלה שאע"פ שחשיכה אינו מפסיק מ"מ אם אמר בואו ונבדיל הא סליק נפשיה משתיה ואסור למשתי בלא ברכה עכ"ל. וכתב בכ"מ פי' פלוגתייהו דבגמרא אמרי' שבת לקידוש קובע ולא להבדל' ופי' הראב"ד היינו בלא אמירת בואו ונקדש וממילא דכי אמרי' הבדלה אינה קובעת היינו בלא אמירתם בואו ונבדיל אבל באמירתם ה"ל היסח הדעת כמו הב לן ונברך והרמב"ם ס"ל דכי אמרינן שבת קובעת לקידוש היינו כשאמרו בואו וכו' וא"כ כי אמרי' להבדל' אינה קובעת אפי' באמירת בואו ונבדיל עכ"ל הנה אנו רואים בפי' לדעת הראב"ד דבקידוש אפי' בלא אמירת' מפסיק ומברך בפה"ג כמ"ש בהבדלה כשאומרים בואו כו' דבזה שוין הסוה"כ בתר תמה ב"י על רבינו הטור למה כ' י"א שמקדש ומברך על היין זה לא כמלא והא לך (°) הראב"ד שכ"כ בפי' וקשה דהא כבר פסק הרמב"ם ספכ"ט (°) דמשקידש היו' אסור לשתו' ולא זכר כלום מאמיר' זו תי' בכ"מ דהתם משחשיכ' ודאי וכאן בספק חשיכה וק"ל דא"כ חשיכ' ודאי בלא אמירה יהיה לו דין א' עם ספק חשיכה עם אמירה וא"כ היה לו לרמב"ם לכתוב בפכ"ט משבת שצריך לברך בפה"ג קודם הקידוש כמ"ש כאן בספק חשיכה עם אמירה ותו דא"כ פסקי הש"ע סותרים זה את זה דבסמוך הביא דיעות לענין המוציא משמע דלענין בפה"ג ד"ה שא"ל וכאן כ' הרמב"ם שצריך וכ"ל דודאי לענין איסור שתיה שוה חשיכה ודאי בלא אמירה כמו ספק חשיכה עם אמירה אלא לענין בפה"ג אינם שוים דבחשיכה בלא אמירה אין האיסור שהוא מצד עצמו עושה היסח הדעת שיצטרך לברך שנית בפה"ג אבל בשיש אמירה אפי' בספק חשיכה וכ"ש בודאי חשיכה האמירה היא עושה היסח הדעת לברך שנית וכמ"ש בדעת י"א בסעיף שלפני זה שהוא הרא"ש לענין חילוק שבין בפה"ג ולברכת המוציא דלא סגי לעשות היסח הדעת מחמת האיסור לחוד כנלע"ד : (ו) אע"פ שאינם ראשים · משמע שאע"פ שמברכים שנית עבדי איסורא במה ששותים אחר שחל עליהם קידוש היום ולעיל סי' קע"ט פסק בש"ע דאם אמר הב לן ונבריך אסור לשתות עד שיברך כו' משמע שאחר הברכה אין איסור וא"ל דיש חילוק בין אמירה זו לזו דברמב"ם כאן נקט שניהם ועל שניהם סיים אע"פ שאינם ראשים וכ"ל דמ"מ לענין הלכה אנו מחלקים דלענין הב לן ונברך אין איסור אחר הברכה שנית ולענין שבת דקובעת עצמה לקידוש יש איסור אפילו בברכה שנית עד שיקדש : (ז) ונזכר קודם שאכל . נראה פשוט דגם לאחר שאכל קצת הוה כן שיקדש ולא יצטרך לברך שנית המוציא ואפי' לאותה דיעה דסעיף ד' דצריך להמוציא היינו כיון שאכל כבר מבע"י אבל כאן שבירך המוציא אחר שנכנס שבת ודאי לא צריך שנית להמוציא ולא זכר כאן קודם שאכל אלא משום סיפא דבהבדלה לא יבדיל קודם האכילה כיון דאין מבדילין על הפת ה"ל הבדלה הפסק בין המוציא לאכילה אלא יאכל קצת תחלה ויבדיל ויסיים אכילתו משא"כ בקידוש דלא הוי הפסק אע"ג שתחלה בירך המוציא שלא ע"ד קידוש אלא אאכילה בעלמא : (ח) וצריך להזכיר של שבת . מידי דהוי אמי שלא התפלל מנחה בע"ש מתפלל שתים של שבת ועמ"ש בסי' קפ"ח מענין זה : (ט) וי"א דאף בגמר סעודתו כו' . משמע כ"ש תוך סעודתו דדינא הכי וקשה דלמה

כתב

יא קודם שאכל · פי' שלא אכל עדיין (°) פרוסת המוציא ועס"ד (°) ומ"מ צריך להביא לפניו לחם משנה ולא הוי הפסק כמ"ש סימן קס"ז ס"ו ועס"ח בהג"ה שם : יב יאכל תחלה · (°) פי' פרוסת המוציא ואח"כ צריך להפסיק ולהבדיל שם . ועמ"ש רסי' רצ"ט ובתשובת מהר"מ סי' ש"ב כתב ריצב"א דיבדיל ואח"כ יברך שנית המוציא ויאכל דהא אסור לאכול קודם שיבדיל . ול"ד לגביל לתורי דא"ל לברך דהתם אסור[°]מדאורייי' עכ"ל : יג גמר סעודתו. משמע ברי"ף ורא"ש ורי"ו דדוקא כשהתחיל ליטול מים אחרונים ס"ל להרי"ף דצריך לברך תיכף עמ"ש סי' קע"ט אבל אם לא נטל עדיין כ"ע מודו דפורס מפה ומקדש ואפשר דאפי' אמרו הב לן ונבריך מקדשין ומברכין בפה"ג על הכוס : יד וצריך להזכיר של שבת . אע"ג דבסס"י קפ"ח פסק דאזלינן בתר התחלת הסעודה י"ל דספוקי מספק' ליה ומספיק' בכל ענין צריך להזכיר דאין קפידא אם מזכיר שלא לצורך (°) כמ"ש בסי' ק"ח : טו וי"א דאינו מזכיר . אע"ג דבתוספתא בברכות קתני בהדיא דמזכיר ש"ה שאכל ג"כ משחשיכה אבל הכא שגמר סעודתו מבע"י לא (הרא"ש ורי"ו) וא"כ אם אכל משחשיכה לכ"ע צריך להזכיר וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' ל"ו : טז אם יטעום. וכ"ל דמי שיטעום מברך בפה"ג עליו ואינו מברך בפה"ג על כוס קידוש ולמ"ד שלא יטעום אינו מברך בפה"ג על כוס ב"ה ואינו שותה ממנו עד לאחר קידוש : יז לאכול מעט . די"א כיון שאכל בתחלה הוי קידוש במקום סעודה : יח ומברך המוציא . היינו (°) כשנטל ידיו ואז אפי' בפה"ג צריך לברך ואם

לא

ל טור בשם הרי"ף מהא דפסחים ק"ב וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ט מה"ש מ הרא"ש שם נ טור בשם י"א ורא"ש

דגול מרבבה

והיה הקטן תרתי דרבנן והאשה חדא דרבנן עיין לעיל בסימן קפ"ו במג"א ס"ק ג' ואין חילוק בזה בין אשה לאיש דגם איש אם התפלל ערבית יכול הקטן להוציאו אם הקטן עדיין לא התפלל ואם גם הקטן התפלל תליא בהאלי רברבי כמ"ש במג"א בסי' קפ"ו כנ"ל ועכ"פ צריך לומר להקטן שיתכוין להוציא ואמנם מה שאני מסתפק אפילו באיש המקדש ומוציא אשתו ובני ביתו אם הנשים לא התפללו ערבית והאיש כבר התפלל ערבית וא"כ האיש אינו מחויב מן התורה והנשים שלא התפללו חייבים מן התורה אם יוצאים בשמיעתן מן האיש ואף שכל הברכות אף שיצא מוצי' כמ"ש במסכת ר"ה דף כ"ט ע"א היינו מטעם ערבות שכל ישראל ערבים זה בזה כמ"ש רש"י שם והרי כ' הרא"ש במס' ברכות פ"ג ד' ע"ב שהאשה אינה בכלל ערבות לכך אין מוציא' אלא מי שחיובו מדרבנן עיי"ש ואני מסתפק אם האשה אינה בכלל ערבות דהיינו שהיא אינה ערוב בעד אחרים אבל האנשים שקיבלו ערבות בהר גריזים והר עיבל נתערבו גם בעד הנשי' וא"כ שפיר מוציא האיש את האשה אףשכבר יצא או דלמא כשם שהנשים לא נכנסו בכלל ערבות כך לא קיבלו האנשים ערבות בשביל נשים ועיין ביבמות דף מ"ז ע"ב בתוס' ד"ה קשים גרים וצ"ע:

לבושי שרד

ט"ז סק"ה (°) משא"כ בהבדלה . בלא סיים בהבדלה ואסור למשתי בלא ברכה משמע דה"ה בקידוש בלא אמיר' דהא משוי להו : שם (°) הראב"ד שכ"כ ואע"ג דמראב"ד משמע דקאי אדברי הרמב"ם ומיירי כשרוצים לשתו' באיסור וכל' הרמב"ם שהוא לשון המחבר אבל כשהוא מקדש לא מלינו שיברך בפה"ג. נ"ל דס"ל להט"ז דכ"ש הוא דהא כשעושה באיסור י"ל שנשאר קביעות השתיה כבראשונה ואפ"ה צריך לברך מכ"ש כשמקדש שנעתק מקביעות שתיה הראשונה אל ענין אחר שהוא קידוש היום. אבל המג"א סק"י חולק ע"ז וס"ל דדוקא בשתיה זו דאיסורא צריך לברך משום דע"י האיסור ואסחי דעתייהו משתיה זו אבל על כוס הקידוש לא יברך (שם): (°) דמשקידש היום אסור כו' לענין איסור שתיה שוה חשיכה כנ"ל: מ"א סקי"א (°) פרוסת המוציא . ר"ל דוקא אם לא אכל כלום מקדש על הפת ולא על היין משום דברכת בפה"ג יהיה הפסק בין המוציא לאכילה אבל אם אכל פרוסת המוציא יקדש על היין וע"ז כ' ועיין ס"ד אם צריך לחזור ולברך המוציא אבל הט"ז סק"ז פי' דלכ"ע אין מברך המוציא גם מש"כ הט"ז טעם למה כ' רמ"א קודם שיאכל ע"ש י"ל דאתיא לאשמועינן דבה"ג מקדש על הפת דוקא וכמש"כ : שם (°) מ"מ צריך . כלו' אע"פ שכבר בירך המוציא מ"מ צריך להביא לחם משנה בעת הקידוש : ס"ק י"ב (°) פי' פרוסת המוציא שלא הותר לו אלא פרוסת המוציא שלא יהיה ברכה לבטלה: שם (°) אסור מדאורייתא . והוי צורכי סעודה אבל איסור אכילה קודם הבדלה הוא דרבנן א"כ מדאורייתא הוה הפסק : ס"ק י"ד (°) כמש"כ בסי' ק"ח . ועי"ש בט"ז שמפלפל בדין זה: ש"ע ס"ו (°) ואח"כ אומר קידוש אבל אינו אומר הכל על כוס אחד דאין עושין מצות חבילות חבילות כ"ה בש"ס: (הגה שם) מפלוגתא סברא ראשונה . ר"ל דאם יעשה כדעה ראשונה יפול בספיקות אם להזכיר של שבת ואם יטעום מכוס בהמ"ז ואם צריך לאכול אחר הקידוש: מ"א ס"ק י"ח (°) כשנטל ידיו. מים אחרונים . וכמ"ש המג"א סקי"ג דבה"ג הוא דפליגי :

באר היטב

ולא הוי הפסק כיון דספק ברכות להקל ודאי לא יברך גם המוציא ט"ז וכ"ד אחרונים : (י) שאכל . פי' שלא אכל עדיין פרוסת המוציא . ומ"מ צריך להביא לפניו לחם משנה ולא הוי הפסק מ"א : וכתב ט"ז נראה פשוט דגם לאחר שאכל קצת הוי כן שיקדש ולא יצטרך לברך שנית המוציא ואפי' לאותה דיעה דסעי' ד' דצריך לברך המוציא היינו כיון שאכל כבר מבע"י אבל כאן שבירך המוציא אחר שנכנס שבת ולא זכר כאן קודם שאכל אלא משום סיפא דבהבדלה לא יבדיל קודם האכיל כיון דאין מבדילין על הפת ה"ל הבדל' הפסק בין המוציא לאכיל' אלא יאכל פרוסת המוציא תחלה ואח"כ צריך להפסיק ולהבדיל ע"ש ועמ"א : (יא) המוציא . קשה

הא

שערי תשובה

בשבת כמה מעדנים לא ישוו לסעודת שחרית שיש בה דגים עכ"ל והביאו מח"ב ועיין לקמן סי' תקפ"ג שרש"ל לא אכל דגים בר"ה שהיו חביבים עליו ע"ש וא"כ מי שחביב עליו מין מאכל אחר יש לו להניחו

על

ביאור הגר"א

עמ"א ועסי"ב : דהרי אין. מדאמרינן שם ק"ז א' בת עוות. משא"כ בקידוש שקידש על הפת : ס"ו וצריך כו'. תוספתא ומדאמרינן בפ"ד דברכות כ"ו ב' ת"ר טעה ולא כו' אע"ג שמתפלל בשביל חול וה"ה כאן : וי"א דאינו. עמ"א ס"ק ט"ו ובסי' קפ"ח ס"ק י"ז : ויש מחלוקת. אם נחשוב אותו הכוס לסעודה ומותר ואע"ג דלר' יוסי שם ע"כ טועם משום דאזיל לטעמיה דא"ל להפסיק : גם אם. אם נחשוב מה שאכל למקום סעודה כיון שהיתה של חול ועיין תוס' ד"ה ונימרינהו דר' יוסי אפשר דסבר כרב דא"ל במקום סעודה : וי"א. דסובר שצריך לאכול אחר קידוש א"כ צ"ל לברך בה"מ וכנ"ל : ומברך. כס' הראשונה שבס"ד

מחצית השקל

כן למה כ' הרמב"ם כו' זה קשה גם להרב ב"י הנ"ל דגם הוא ס"ל דלהרמב"ם צ"ל על כוס קידוש אלא דהרב בית יוסף לא החליט הדבר לא דקדק מג"א כ"כ מדבריו . וגם הכ"מ לא הוי צריך כו' ר"ל קושיא זו כעין את"ל · אם תרצהן לייסב קושיא א' דבאמת כן מבואר בלשון הרמב"ם במ"ש נאסר להם לשתות עד שיקדשו כו' ומדסתם פה עד שיקדשו ודאי כוונתו כסדר כל קידוש דמברך תחלה בפה"ג . ומ"ש אח"ז ואם רצו כו' אע"ג דאתי' בק"ו מכוס קידוש צ"ל דזו ואצ"ל זו קתני . מ"מ כיון דמבואר בלשון הרמב"ם דגם על כוס קידוש צ"ל תו לא קשיא קושית הראב"ד צ"ל אמירה אפי' בלי אמירה אסורים · דטובא קמ"ל דע"י האמירה אפי' על עום קידוש צריכים לברך · וא"ל אפי' לדעת מג"א דא"צ לברך על כוס קידוש מ"מ אשמועינן קידוש באמירה דאם רצו לשתות שתיית הרשות צריכים לברך דה"ל כאלו אמרו הב לן ונברך משא"כ בלי אמירה א"צ לברך דהא אפי' על היין שלאחר הקידוש כ' מ"א בס"ק ח' דא"צ מכ"ש על יין שלפני קידוש מ"מ זה נראה דוחק קצת דנקט בריש' אמרו באו ונקדש משום סיפא אבל לפ"ד ע"ש קשה דהא איצטריך לומר באו ונקדש משום רישא דצ"ל על כוס קידוש . אולם אין זה קושיא על הע"ש דהא כתב הרב"י בספרו ב"י לייסב הטור ס"ל דלהרמב"ם אפי' על כוס קידוש צ"ל כשאמרו באו ונקדש וה"ה בלא אמירה כשהוא ודאי חשכה להרמב"ם צריך לברך על כוס קידוש . ולזה נתכוון הטור במ"ש בסעיף ד' די"א דצ"ל על היין כנ"ל וא"כ הדרא קושית הראב"ד לדוכתי' דהא אפי' בלי אמירה צ"ל גם על כוס קידוש והוצרך בכ"מ לחלק בין ודאי חשכה לס"ח אלא המ"א האמת כ' דלדעת הע"ש דגם על כוס קידוש צ"ל באמרו באו ונקדש ואנן קי"ל בלי אמירה א"צ לברך על כוס קידוש נתיישב קושית הראב"ד וא"צ לתי' הכ"מ : (ס"ק יא) קודם כו' פי' שלא אכל כו' המוציא כו' ועס"ד ר"ל דהא בסעיף ד' כ' דאם עומד באמצע סעודה צריך לפרוס מפה ולקדש על היין אע"כ י"ל דכאן מיירי שאפי' פרוסת המוציא לא אכל עדיין ואם נאמר שיקדש על היין יהי' ברכת המוציא לבטלה דהא לאחר הקידוש יהיה צריך שוב לחזור ולברך המוציא דהא הפסיק בין ברכת המוציא לאכילה ע"י הקידוש לכן יקדש על הפת : ולא הוי הפסק . ר"ל מה שימתין או ילוה שיביאו לו לחם משנה דכיון שהוא צורך סעודה לא הוי הפסק כמ"ש סי' קס"ז ע"ש . ועיי"ש סעיף ח' בהג"ה . ר"ל כיון ששכח שהוא שבת בלי ספק אחך הלחם כדרכו בחול ואין ראוי לברך ללחם משנה אלא א"כ שהחתיכות עדיין מדובקות כ"כ שאם אוחז בפרוסה הקטנה עולה הגדולה עמה שאז עדיין נקרא שלם לענין לח"מ : (ס"ק יב) יאכל כו' ובתשובת מהר"ם ר"ל דפס חולק על מ"ש כאן דיאכל תחלה · וז"ל שם פסק הריצב"א אם שכח ולא הבדיל ולאחר שבירך המוציא נזכר אם יבדיל יהי' הפסק אלא יבדיל ויחזור ויברך ול"ד לגיבול כו' עכ"ל : ול"ד לגיבול כו' דכ' לעיל סי' קס"ז סעיף ז' שאם אמר ליתן מאכל לבהמתו (זהו נקרא גיבול) לא הוי הפסק והיינו משום דהוי צורכי סעודה דאסור לאכול קודם שיאכיל לבהמתו דכתיב ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת וה"ה הכא כיון דאסור לאכול קודם הבדלה הוי הבדלה צורכי סעודה ולא יהיה הפסק . דהתם איסור דאורייתא כנ"ל דכתיב ונתתי עשב כו' דדוקא מה שהוא צורכי סעודה ממש כגון להביא מלח וכדומה לא הוי הפסק אבל מה שאינו צורכי סעודה אלא להסיר האיסור לא מיקרי צורכי סעוד' כ"א מה שהוא איסור תור' : (ס"ק יג) גמר כו' משמע ברי"ף כו' ז"ל הרי"ף הביאו הרא"ש פ' ע"פ סי' ז' היכא דגמרי סעודתייהו תקמי דקדים יומא ואדמשו ידייהו (מים אחרונים) קדים יומא · מקדימין ומברכי' בהמ"ז על כוס א' ואח"כ אומר קידוש על כוס שני (דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד שאין עושין מצות חבילות שנראים שהן עליו כמשא לכן צריך לבהמ"ז כוס אחד ולקידוש כוס שני ולא יאמר שניהם על כוס אחד) וכ' הרא"ש ותמיה לי לדברי הרי"ף דע"כ צריך לאכול מיד אחר הקידוש כו' דאין קידוש אלא במ"ס כו' וכיון דצריך לאכול מיד בהמ"ז צ"ל לפרוס מפה ולקדש אע"ג דמשו ידייהו ואתסר להו למיכל הא קי"ל הב לן ונברך א"צ לברך בהמ"ז וסגי בפריסת מפה וקידוש והמוציא ואם הוא סובר דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שהיתה קריאה במקום עונג אע"ג שלא היתה לכבוד שבת לא מסתבר ליה טעמא בהא כו' הלכך כ"ל דאין חילוק בין גמר קודם חשכה ובין לא גמר אלא לעולם פורס מפה ומקדש עכ"ל הרא"ש והלא צריכים ליישב להרי"ף קושית הרא"ש ומה שהק' הרא"ש דע"כ צריך לאכול מיד אחר קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה כבר יישבו הר"ן הביאו הרב"י דס"ל להרי"ף דסעודה שאכל קודם הקידוש אע"ג שלא היתה לכבוד שבת עולה שיהיה נקרא קידוש במ"ס אע"ג דלא מסתבר להרא"ש מ"מ הרי"ף סובר כן אבל עדיין צריך ייסוב ל"ל כ"ה שיברך בהמ"ז אלא די במה שיפרוס מפה ויקדש כמו שהק' הרא"ש אולם בסי' קע"ט יש שלשה דיעות בענין סילוק (יש יתר דעות שם אבל המצטרך פה שני בג') דעת רש"י בין שנטל מים אחרונים ובין אמר הב לן ונברך הוי סילוק ואפי' רוצה לחזור ולברך על מה שיאכל וישתה לא סגי בהכי אלא צריך לברך תחלה בהמ"ז ואח"כ יברך על מה שרוצה לאכול. והרא"ש לפי הבנת הרב"י לעיל מחלק בין נטל ידיו ובין אמר הב לן ונברך דבנטל ידיו מודה לרש"י דצריך לברך תחלה בהמ"ז אבל בהב לן ונברך א"צ בהמ"ז וסגי במה שיברך על מה שיאכל וישתה . ומ"א לעיל חלק על הרב"י וס"ל דגם להרא"ש אין חילוק בין ה"ל ונברך ובין נט"י ובתרווייהו פליג על רש"י וס"ל דבתרווייהו אין צריך לברך בהמ"ז וסגי במה שיברך על מה שיאכל וא' תראיית מ"א היא מדברי הרא"ש דהכא שכ' על מ"ש הרי"ף ואדמשו ידייהו קדים יומא מקדמינים ומברכים בהמ"ז כו' וכ' עליו הרא"ש אע"ג דמשו ידייהו ואתסר להו למיכל הא קי"ל הב לן ונברך א"צ לברך בהמ"ז כו' כנ"ל הרי דהשוה נט"י להב לן ונברך ובתרווייהו ס"ל דאין צריך לברך בהמ"ז וזה כוונת מ"א במ"ש ומשמע ברי"ף ורא"ש שהביא דברי הרי"ף דוקא כשהתחיל ליטול מ"א כו' דהא כ' ואדמשי ידייהו כו' ולפ"ז לא קשיא ל"ל בהמ"ז הלא די בפריסת מפה משום דס"ל להרי"ף כיון שנט"י אפי' רוצה לברך על מה שיאכל לא סגי אלא צריך לברך תחלה בהמ"ז אלא הרא"ש לשיטתי' לפי הבנת מ"א לעיל סי' קע"ט דס"ל דאפי' בנטל ידיו א"ל לבהמ"ז שפיר הקשה : אבל אם לא נטל כו' ר"ל וגם לא אמר הב לן ונברך בזה גם הרי"ף מודה דסגי בפריסת מפה . ואפשר דאפי' אמרו הב לן ונברך כו' בזה לא נסתפק לדעת הרי"ף אי הרי"ף ס"ל כרש"י דבין נטל ידיו ובין אמרו הב לן ונברך צריך בהמ"ז וא"כ מ"ש הרי"ף ואדמשי ידייהו כו' הוא לאו דוקא דאפי' עדיין לא נט"י אלא אמר הב לן ונברך צ"ל בהמ"ז או י"ל דמ"ש הרי"ף ואדמשו ידייהו הוא דוקא אבל בהב לן ונברך מודה דסגי בפריסת מפה והיינו דס"ל כדעת הרב"י אליביה דהרא"ש אע"ג דהוא דעה שלישית שלא מלינו מי שחלק בין נט"י להב לן ונברך לדעת מ"א מ"מ כי היכי דתהיה ל' ואדמשו ידייהו דוקא אפשר לומר כן : (ס"ק י"ד) וצריך כו' דאין קפידא כו' ר"ל דלעיל סי' קפ"ח שכ' היה אוכל ויצא שבת מזכיר של שבת . הוא מספק דלמא אזלינן בתר התחלת סעודה והלא יש לחוש גם להיפך דלמא אזלינן בתר השתא ואין להזכיר רצה כו' וכיון דהוא מזכיר הוי הפסק ובן כאן להיפך על זה כ' מ"א דאין קפיד' דלא הוי הפסק וכמ"ש בסי' ק"ח הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסק ועי"ש כי הטורי זהב חולק בזה: (ס"ק טו) וי"א כו' וא"כ אם אכל משחשכה לכ"ע צריך לברך ובשר"ח ערב שבת דצריך להזכיר יעלה ויבא . וגם אכל בלילה דצריך להזכיר רצה והוי תרתי דסתרי ועיין דינו לעיל סוף סימן קפ"ח וסי' תי"ט : (ס"ק יז) לאכול כו' כיון שאכל כו' והוא דעת הר"ן אליביה דהרי"ף כנ"ל ודעת החולקים דס"ל דצריך לאכול כו' הוא דעת הרא"ש אליביה דהרי"ף כנ"ל : (ס"ק י"ח) ומברך כו' היינו כשנטל ידיו כו' דקאי על דברי המחבר דאיירי בנט"י ולכן צ"ל בורא פרי הגפן כל שכן המוציא :

ואם

ז ° אף על פי שאסור לו לטעום קודם קידוש יט ס אם (י) טעם (יב) מקדש :

ח * ע אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד יש לו תשלומין למחר כל היום : הגה ואומר כל הקידוש של לילה (ב"י) (יא) מלבד (יג) ויכלו (אורח חיים בשם תוס') :

ט פ צריך שתהיה מפה על השלחן תחת הפת ומפה אחרת כ (יב) פרוסה (יד) על גביו :

י צ מקדש על כוס מלא יין שלא יהיה פגום ק וטעון כל מה שטעון כוס של בהמ"ז כא (יג) ר ואומר (טו) ויכלו מעומד ואח"כ אומר בפה"ג ואח"כ קידוש : הגה ויוכל לעמוד בשעת הקידוש (°) ויותר טוב לישב (כל בו) ונוהגים לישב אף בשעה שאומ' ויכלו רק כשמתחילין עומדין קצת לכבוד השם כב כי מתחילין יום הששי ויכלו השמים ונרמז השם בר"ת וכשמתחילין כג יתן עיניו בנרות (מהרי"ל ושבלי טוב) בשעת קידוש בכוס של ברכה וכן נראה לי עיין לעיל סי' קפ"ג סעיף ד' :

יא ש אם אין לו אלא כוס א' מקדש בו בלילה ואינו טועם ממנו שלא יפגימנו ת אלא כד שופך ממנו לכוס אחר וטועם יין של קידוש (טז) מהכוס השני ולמחר מקדש במה שנשאר בכוס ראשון א ואם לא היה בו אלא רביעית בצמצום ונחסר ממנו בלילה מוזגו למחר להשלימו לרביעית והיינו דוקא כשיש לו כוס אחר להבדלה שאם לא כן מוטב כה שיניחנה (יז) להבדלה שא"א בפת משיקדש

°עסי' רע"ב

לא נטל עס"ד : יט אם טעם מקדש. מיד בלילה והב"ח שגג בזה ע' בגמרא : כ פרוסה . שאם היה מגולה צריך להקדימו כמ"ש סי' רע"ט ס"ט דקודם ליין ולכן מכסהו ולפ"ז מיד כשבירך בפה"ג רשאי לגלותו אבל לפי הטעם דתיתי הסעודה ביקרא דשבת' לא יגלהו עד אחר הקידוש וכמ"ש ס"ד : כא ואומר ויכולו . ואם שכח לאומרו אומרו תוך הסעוד' על הכוס (מט"מ) : כב כי מתחילין °) יום הששי . ועוד להשלים ע"ב תיבות שבקידוש ולפ"ז א"צ כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ויש שמתחילין ויכולו השמים ואומרים זכור ושמור בשניהם ע"ש בס"ה ובתיקוני שבת כתב שהוא ע' תיבות ולכן כ' ☞ שלא לומר ג"כ כי הוא יום ונ"ל שאין לשנות שום מנהג כי לכל מנהג יש טעם ויסוד דוק ותשכח וגם י"ל שהזוהר קאמר דדי על קידוש של תפלה שהיא אלהינו ואלהי וכו' שהוא ג"כ ל"ה תיבות עמ"ש ס"ס זה : כג יתן עיניו בנרות . כי ב"פ נר עולה ת"ק והיא רפואה לפסיעה גסה (כ"כ במהרי"ל וש"פ) והקשה בד"מ דהא צריך ליתן עיניו בכוס ותי' כמ"ש פה בש"ע ומיהו אין זו קושי' דאפשר ליתן עיניו בכוס ובנר וכמ"ש סי' רל"ו ובטור סי' רס"ט משמע שנותנין על העינים מהכוס והוי רפוא' ע"ש ועסי' שכ"ח וברש"י ובר"ן פע"ו דשבת כתבו שפתי' הכוס הוי רפואה: כד שופך ממנו לכוס אחר . °] אבל התוספת בפסחים סוף דף ק"ה כתבו דכוס של חובה צריך לטעום מכוס שיש בו רביעית וכ"כ האגודה וא"כ הכא °] טועם מהכוס הראשון ואחר כך מוסיף עליו מהכוס הב' וכמ"ש סימן קפ"ב ס"ו וכ"מ ברא"ש פ' ח' דברכות ע"ש ובודאי אלו ראה הרב"י דברי התוספות באותו פעם היה פוסק כותייהו : כה שיניחנה להבדלה · התוספו' פ' ע"פ והאגודה חולקין ע"ז וסוברים דקידוש עדיף וכ"כ הכ"ן בשם רש"ת וכ"ל דאפי' לדעת הרב"י אם יש לו שכר להבדלה מוטב לקדש על היין דהא לכ"ע מבדילין אשיכר' ולר"ת אין מקדשין על הפת וכ"ש על השכר דחולקים הרבה פוסקים ולכן אפי' בקידוש דשחרית קוד' להבדלה דהבדלה אפשר בשכר לכולי עלמא במקום דהוי חמר מדינא ועוד דנפשו של אדם קלה בשחרית בשכר . ורוב העולם אין שותין רביעית לכן היכא דלהוי ליה יין עדיף טפי מהבדלה עסי"ג מיהו (°) בבה"כ עדיף טפי להניחו להבדלה

עסי'

כתב כאן ומברך המוציא דהא בס"ד הביא דיעות דא"צ ומשמע ספק ברכות להקל וכאן כתב שיברך ובאמת דברים של י"א אלו דאף בגמר כו' הם דברי הרא"ש כמ"ש הטור וכמו שהעתיק ב"י שהסכים עם מהר"ר ישעיה מטראני לדידיה באמת גם בס"ד צריך לברך המוציא שהיא הדיעה הראשונה שם אלא דעל בעל הש"ע קשה ונ"ל דל' דאף בגמר לא קאי על כל מה שיזכר ע"ז אח"כ אלא אהאי מילתא לחוד דפורס מפה ומקדש אבל מה שסיים אח"כ ומברך המוציא זה קאי דוקא אגמר סעודתו ונוטל ידיו או אמר הב לן ונבריך דאז חייב לברך שנית המוציא אפי' בחול וא"צ א"כ גם בפה"ג צריך לכ"ע דא"כ דהך ומקדש שכתב כאן פי' כשתם קידוש כל הסדר דאומר בפה"ג תחלה : (י) טעם מקדש . פי' כל אימת שנזכר אפי' בלילה דבזה פליגי בגמ' מ"ד טעם אינו מקדש פי' רשב"ם בלילה אימ' מקדש אלא ביום קודם אכילה ממילא למ"ד טעם מקדש דהלכה כוותיה היינו אפילו בלילה ומו"ח ז"ל נזדקר טעות לפניו אגב ריהטי' שכתב שמשמע מדברי רשב"ם דלא יקדש בלילה אלא למחר קודם אכילה שהיה סבור שרשב"ם פי' זה אליבא דמ"ד טעם מקדש וזה אינו דלא כתב רשב"ם כן אלא דרך פי' למ"ד לא יקדש אבל לפי ההלכה ודאי יקדש אף בלילה : (יא) מלבד ויכולו. לפי שבלילה היתה גמר מלאכת הש"י : (יב) פרוסה . בטור בשם ירושלמי שלא יראה הפת בשתו שאין מקדשין עליו אלא על היין ולפ"ז אם מקדש על הפת א"צ לכסות עליו מפה אבל לטעם אחר שכ' הטור וז"ל ואני שמעתי טעם לעשות זכר למן שהי' מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה עכ"ל ממילא גם כמקדש על הפת צריך לכסות במפה וכן אנו נוהגין : (יג) ואו' ויכלו . הא דא"ז אמר בכו בשבת לפי שבשבת נתנה במרה ועדיין לא בחר לנו לגמרי עד אחר נתינ' התורה (כ"י בשם א"ח):

אחר

ס פסחים ק"ז ע שם פ שם בתוספות וכ"כ ספר התרומה והטו' צ הרי"ף הגה דפסחים ק"ו וכ"כ רמב"ם בפכ"ט ותוספות בברכות נ"ב ק רמב"ם שם ר ב"י לדעת רמב"ם ש ר"י בחלק א' ת שם ורא"ש בפ"ח דברכות בשם הירושלמי א ב"י לדעת הטור בסי' רל"ז

עטרת זקנים

* אם לא קידש בלילה כו' אפילו אם הזכיר בלילה לאחר שטעם לא יקדש עד למחר (מורי בב"ח על פי הבנתו ברשב"ם) ואינו כן למי שעיין שם בסוף דף ק"ו אם הזכיר בלילה מקדש בלילה ע"ש שפסק הרשב"ם כרבא טעם מקדש ע"ש:

חתם סופר

לחזור ולברך נ"ב עיין במחצית השקל דכאן מתחיל ס"ק חדש [מהגאון כ"ס] : (שם) סעיף ה' במחבר בין במזיד נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' י"ז בד"ה עוד נתעוררתי :

נתיב חיים

°) ס"ק כ"ב . יום הששי כ' כנה"ג ועוד וכו' וחושבין במחשבה זכור וכו' ועיין בס"ה כצ"ל וכ"ב דסברי רבותי השבינן לב' : °) ס"ק כ"ד אבל בתוס' בפסחים נ"ב אמת שכן הוא בתוס' שם אמנם לא כתבו כן אלא לתרוצי סוגיא האיך קאמר ש"מ טעמו פגמו אבל בתר דמסיק רב אשי טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור חדא תילתא היא. לדידיה איכא למימר דלא צריך לטעום כוס של חובה מכוס שיש בו רביעית דלרב אשי איירי הברייתא שאין לו יותר אלא כוס מצומצם א"כ קושית תוס' בלא"ה לק"מ. וזהו הרא"ש בכוונת תוס' שם ד"ה משום כו' אלא דהא ליכא למשמע מניה קאמר עכ"ל. וקשה לדבריהם א"כ לאיזה צורך סידר רב אשי דבריו בגמרא למאי נפקי מיני' הלא לדינא סבר כוותיה דטעמו פגמו אלא צ"ל דסברי תוס' דיש נ"מ בדיחוי ר"א דאי אמרי' כס"ד ש"מ טעמו פגמו ע"כ צ"ל דכוס של ברכה צריך לטעום מכוס שיש בו רביעית . אבל לפי דיחוי של רב אשי איכא למימר דלא צריך לטעום מכוס שיש בו רביעית. וכמו כן צ"ל בדיבור שאחר זה ד"ה קפיד ותימא וכו' מיהו ראוי רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדחק עכ"ל דבריהם מבוארי' על שגנון זה דר"ל איכא לקיים פי' רשב"ם אליבא דר' אשי שאין בו אלא רביעית מצומצם כמו שפי' הרא"ש אבל בתחלי' באמת ס"ד דכוס פגום לא יקדש עליו כלל אפי' בדיעבד ודו"ק : (שם) טועם מכוס ראשון ואח"כ מוסיף עליו מכוס שנית . כ"ב לענ"ד אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה כי איך יוכל לכוין בפיו לשתות מכוס לא פחות ולא יות' ממלא לוגמיו דאם שתה פחות אינו יוצא ידי קידוש ואם שתה מעט יותר הלא אין לו אלא שיעור כוס א' וכבר הוא ממוזג שאין יכול לתקנו במים וא"כ הוי מעוות שאין יכול לתקן ותדע דאם כדבריו עדיין קושית התוס' במ"ע היכא מוכח טעמו פגמו הכי תקשי לאמי דס"ד דיש בו יותר מרביעית ה"ל לשפוך מכוס של ברכה לכוס אחר ויטעום מכוס שיש בו רביעית ואח"כ יוסיף עליו ויכשרנו מכוס שני אבל מ"ש הרא"ש פ"ח ס"ב בברכות והך דירו' יש לדחות וכו' ע"ז אופן יוכל לשער דהא מה שחסר מוזגו במים אבל בש"ע איירי שכבר מזוג וא"א להוסיף במים ודו"ק :

באר היטב

הא בס"ד הביא דיעה דא"צ לברך המוציא וצ"ל דהכא איירי שנטל ידיו ואז אפי' בפה"ג נמי צריך לברך ואם לא נטל הדין כמ"ש בס"ק ט' : (יב) מקדש . פי' כל אימת שנזכר אפי' בלילה . ט"ז מ"א דלא כב"ח : (יג) ויכלו. לפי שבלילה היתה גמר מלאכת הש"י: (יד) על גביו . בטור בשם הירושלמי שלא יראה הפת בשתו שאין מקדשין עליו אלא על היין ולפ"ז אם מקדש על הפת א"צ לכסות עליו מפה . אבל לטעם אחר שכתב הטור שמעתי זכר למן שהי' מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה ממילא גם במקדש על הפת צריך לכסות במפה וכן נוהגים ט"ז . עסי' רס"ב ס"ק ג' מש"ש : (טו) ויכולו . ואם שכח לאומרו אומרו תוך הסעוד' על הכוס מט"מ ועי"ל סימן רס"ח סקי"ב : (טז) מהכוס הב' . ומ"מ כתב דטועם מכוס הראשון ואח"כ מוסיף עליו מהכוס השני עי' שם:(ובספר אליה רבה דחה דברי מ"א בשתי ידים על מה שהקשה על ב"י מתוס' פסחים ע"ש) : (יז) להבדלה.התוס' והאגודה חולקין ע"ז וסוברים דקידוש עדיף ואפי' בקידוש דשחרית קודם להבדל' דהבדלה אפשר בשכר לכ"ע במקום דהוי חמר מדינא ונפשו של אדם קלה בשחרית בשכר לכן היכא דאית ליה

יין

לבושי שרד

הגה ס"י (°) ויותר טוב דבה"ג מיקרי טפי קידוש במקום סעודה כיון שיושב במקום סעודתו בעת הקידוש: מ"א ס"ק כ"ה (°) בביה"כ עדיף טפי כו' . כיון דרצוי לבטל מנהג קידוש בבהכ"נ כמבואר ברס"ט כיון דאינו במקום סעודה משא"כ בהבדלה מוציא אף שאינו בקי :

יד אפרים

אין צריך לברך על כל הכוסות שאח"כ משא"כ אם הוא מחמת אמירהו הב ונברך אעפ"י שעל כוס של הקידוש עצמו א"צ לברך שלא הסיח דעתו ממנו להדיא מ"מ על כוס שאחריו יברך דמסתימות המג"א לא משמע הכי : מ"א ס"ק כ"ב שלא לומר ג"כ כי הוא יום כו' עיין ברש"י ברכות דף מ"ו מבואר שנוסחתו כי הוא יום וכן הוא ריש כתובות ע"ש ובש"ת חינוך בית יהודה סי' א':

הגהות רעק"א

סעודה ביקרא דשבת . וגם י"ל הטעם דצריך להקדים בפת דהא אין רצונו לאכול פת וליכא חיוב קדימה : מג"א ס"ק כ"ב שלא לומר ג"כ כי הוא יום . ברש"י ברכות מ"ו א' ד"ה כדתניא וכן בכתובות דף ז' ד"ה מידי דהוי איתא הך גירסא כי הוא יום: מג"א ס"ק ל' שיטעום המקדש כשיעור . לענ"ד בלא"ה כיון דטעימת א' כשיעור בוודאי מהני דטעימת אחרים הוי רק מצוה

בוודאי

ביאור הגר"א

שבס"ד וע' תוס' ק' א' ד"ה ר' יוסי כו' וזהו דעת הרי"ף ותוס' ק"ב ב' ד"ה ראשון כו' וכ"ה ס' הרי"ף הנ"ל: ס"ח ואומר כל. שם בגמ' : מלבד. דלא נתקן אלא בע"ש שבת קי"ט ב': ס"י מקדש על · מהא דירושלמי ר' יונה טעים ומתקן כו' והביאו הרא"ש בפ"ח דברכות ע"ש וע' ברש"י פסחים ק"ו א' ד"ה קפיד וברשב"ם שם ורש"י בברכות נ"ג א' ע"ש : וטעון. הרמב"ם שמפרש מ"ש כוס של ברכה טעון עשרה כו' נאמר על כל הדברים שטעון כוס דלדידיה בה"מ אינה טעונה כוס כמ"ש בהל' ברכות המסקנא דפסחים ק"ז ב' וכ"מ שם ברי"ף. ת"מ. ועוד פסחים ק"ה ב' המברך כו' ובברכות שם והאמר מר המברך כו' . ואמרינן בירושלמי בפ"ז דברכות ומודים חכמים לר"א בכוס של ברכה כו' והכי נהגין רבנן בכסא דקידושא כו' : ואומר ויכילו. פסחים ק"ו א' בתוס' ד"ה זכרהו ורשב"ם שם ב' ד"ה דתביבא : בפה"ג ואח"כ קידוש. מתני' בפ"ח דברכות ופ"י דפסחים : ויותר טוב. עתוס' ברכות מ"ג א' ד"ה הואיל וכן עיקר : כי מתחילין יום הששי . הטעם משום דקאי התוספות שבה כמ"ש בבראשית רבה פ' בראשית ע"ש פרשה ט'. ועמ"א ס"ק כ"ב. וברמב"ם פ' כ"ט מה"ש הלכה ב' ליתא להני ג' תיבות כי הוא יום וכן עיקר שמיותרים הם אבל כי בנו בחרת אין לדלג וכ"ה ברמב"ם שם וערא"ש פ"ד דר"ה סי' ג' אבל לענין תוספות כו' : ס"יא אם אין לו. רא"ש בפ"ח דברכות בשם ירושל' וכפי פירושו וכמ"ש בגמ' שם נ"ב א' והאמר

מר

חכמת שלמה

על לחם שלם ומכ"ש לחם משנה ולכך נראה דאין לקדש על חתיכות וז"ב לפענ"ד ודוק : (שם) סעיף י' בהג"ה וכשמתחילין יתן עיניו בנרות וכו' נ"ב נראה הטעם דהנה העץ שאכל אדה"ר גפן היה ועל ידו נכבה נרו של עולם וכעין שאמרו חז"ל בפ"ב דשבת באשה דהיא כבתה נירו של עולם וכו' הרי דגרם המיתה שגרמה הוה נחשב ככבוי נרו של עולם וא"כ ע"י עץ הדעת כבה נרו של עולם והנה לכך מקדשין על היין לתקן את חטא אדה"ר שחטא בגפן ובקידוש זה אנו רוצים לתקן אותו ובפרט לפמ"ש המקובלים דאם היה אדה"ר ממתין עד הלילה והיה מקדש על הגפן היה מותר לו העץ וכו' וא"כ בקידוש זה אנו רוצים לתקן חטא אדה"ר שכבה נרו של עולם ואנו רוצים לתקן זה להעלות נרו של עולם לכך ראוי בקידוש ליתן עיניו בנרות כדי להכיר הרמז שמכוין להעלות נרו של עולם שכבה ע"י חטא אדה"ר בגפן כן נראה לי נכון ודוק:

מחצית השקל

ואם לא נטל ידיו היינו גם הב לן ונברך לא אמר כה"ג דינו מפורש בסעיף ד' ואם אמר הב לן ונברך עמ"ש ס"ק י"ג: (ס"ק יט) אם כו' בלילה דלמ"ד טעם אינו מקדש היינו בלילה אבל ביום מודה דצריך לקדש כ"פ הרשב"ם ולמ"ד טעם מקדש ע"כ מקדש אפי' בלילה דלא כב"ח שכ' בשם רשב"ם דלמאן דאמר טעם מקדש היינו ביום ולא בלילה וכן השיגו הטורי זהב : (ס"ק כא) פרוסה כו' ולפ"ז מיד כו' וה"ה כשמקדש על הפת אבל לטעם שני דתיתי הסעודה כו' וכן הטעם שכתב ט"ז זכר למן שהיה טל למעלה ולמטה אפי' כשמקדש על הפת צריך שיהיה מכוס' וכן כ' הט"ז ובספר א"ר השיג עליו דהא מבואר בסי' רע"ב במ"א ס"ק ז' דכשמקדש על הפת צריך להניח ידיו על הפת ואייתי ראיה מסי' תפ"ג וא"כ איך יכסה הפת והא צריך להניח ידיו עליו ולכן כתב וז"ל ונראה דקודם קידוש יכסה וכשמתחיל לקדש יגלה ויניח ידיו עליו עכ"ל : (ס"ק כב) כי מתחילים כו' ואומרים זכור ושמור כו' רצה לו' בדברות הראשונות נאמר במצות שבת זכור ובדברות אחרונות נא' בו שמור אותן ב' תיבות חושבים למלאות מספר התיבו' של קידוש אע"ג שאינו אומר אותן ב' תיבות מ"מ הואיל ונאמרו במצות שבת מחשבים אותן לצרוף דרך רמז: ולכן כתב שאין לו' ג"כ כי הוא יום כו' והוא הדין למתחילים יום הששי למלאות מספר ע"ב אין לו' ג' תיבות הללו ואע"ג שכתב רמ"א בסי' רמ"ג סעיף א' כי יכולים להוסיף ע"ד המכוון נגד ד"א בלבד שלא יפחות עכ"ל מ"מ היכי דאפשר שיהיה המספר מכוון ממש בלי תוספות וגרעון עדיף : ונ"ל שאין לשנות ובשו"ת חנוך ב"י סי' א' הביא בשם הגאון מהר"י אולמא ז"ל המתחילים ויכלו שיהיה מנין ע' תיבות מ"מ י"ל כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים שהם ז' תיבות וגם כי הוא יום זה (כן הוא נוסחתו) שהן ד' תיבו' ויחד הם י"א תיבו' כי נגד זה חסרים מהמספר ע' תיבות י"א תיבות אחרו' כי חושבים ע' תיבות מעיקר מטבע הברכה ולא הפתיחה והחתימ' וא"כ חסר בתחל' הברכה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהן שש תיבות ולבסוף יחסר ברוך אתה ה' מקדש השבת שהם ה' תיבות הרי יחד י"א תיבות ונשאר מכוון ע' תיבות וכמו שאין חושבים לענין ברכות פה"ג אע"פ שהוא בכלל הקידוש ע"ש שהאריך ואם כן ה"ה למאן דמתחיל יום הששי להשלים ע"ב י"ל כן אולם נוסחתינו הוא כי הוא יום ולא יותר וא"א יום זה א"כ חסר תיבה אחד לזה י"ל לענ"ד דמצרפים לזכור ושמור והואיל ובדיבור אחד נאמרו אין אנו חושבים אותו כי אם לתיבה אחת ויהיה לפ"ז המספר מכוון: (ס"ק כג) יתן כו' כי ב' פעמים נר כו' ר"ל כיון דעכ"פ צריך להדליק בשבת שני נרות כמ"ש לעיל סי' רס"ג: לפסיעה גסה שנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם ובזכות מצוה זו של ב' נרות שעולין ת"ק ישלח ה' לו רפואה לחלק ת"ק שנחסר מאורו: דהא צ"ל עיניו בכוס דהא כתב ריש סעיף ז' וטעון כל מה שטעון כוס בהמ"ז והא בכוס ברכת המזון קי"ל לעיל סי' קפ"ג שצריך ליתן עיניו בכוס ובסי' שכ"ח סעיף ד' דתוך העין ודאי אסור ליתן וע"ג עין אם פותח וסוגר העין נמי אסור ולדידן כ' מ"א שם ס"ק ח"י בכל ענין אסור כיון דאין דרך לרחוץ ביין וניכר שהוא לרפואה ועיש בת"א ס"ק מ"ג דכל היכי דמכוין לרפואה בדבר מאכל אפי' הוא אדם בריא אסור : (ס"ק כד) שופך כו' דכוס ש"ח וכו' וא"כ הכא טועם מכוס הראשון כו' והא דתניא התם הנכנס לביתו במ"ש ואין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו בהמ"ז ומשלשל הבדלה וכל ברכותיה אחריו על אותו כוס ואמרינן ש"מ תמניא ותרתי מינייהו המברך צריך שיטעום וש"מ טעמו פגמו דאי א"צ לטעום לא ה"ל להתיר לאכול קודם הבדלה אלא להבדיל תחלה עליו ולא יטעום ממנו ויניחנו לבה"מ אלא ודאי צריך לטעום אך מה בכך דהוי ס"ד מאי דקתני ואין לו אלא כוס א' היינו שאין לו שיעור שני כוסות אבל מ"מ יותר מרביעי' אחד י"ל דדוחק בעיניו שיהי' לו שיעור מצומצם וא"כ אכתי קשה יבדיל תחלה ויטעום ממנו והמותר רביעית יניח לברכת המזון אלא ע"כ טעמו פגמו ואסור לברך עליו ברכת המזון ור"א דחי דלעולם טעמו לא פגמו אלא הב"ע דליכא כ"א שיעור מצומצם ואם יטעום ממנו בשעת הבדלה לא ישאר לו כשיעור לכוס ברכת המזון וכתבו התוס' ומיהו קשה ה"מ טעמו כו' אכתי תיקשי ליה אמאי לא טעים ליה בידים או בכלי אחר כדאמר בא"ד דרמינן לב"ש דא"ל בהמ"ז טעונ' כוס והתנן בא להם יין לאחר המזון בית שמאי אומרים מברך על היין ואח"כ על המזון ומשני דמברך על היין קודם ברכת המזון וטעים מיניה ומניח המותר לכוס ברכת המזון דמיירי שהוא קצת יותר מרביעית ופריך והא כיון דטעמו פגמו ומשני דטעים ליה בידים ותי' התוס' וז"ל וי"ל בכוס חובה כגון הבדלה ובה"מז וקידוש צריך לשתות מכוס שיש בו רביעית כו' אבל בברכות דלא מיירי בכוס חובה אפשר לתקן ע"י דטעים ליה בידי' עכ"ל התוס' מבואר כמ"ש מ"א אולם העולם מקשים וכן נדפס כעת בס' אליה רבה דאכתי קשיא גם לפי תירוץ התוס' הא מאי לשפוך מעט מהכוס לידו או לכלי אחר ויטעום מכוס שיש בו רביעית ויתקנו אח"כ ע"י מעט ששפך לידו או לכוס אחר כמו שכ' מ"א עוד הקשה ניהו דאשתמיט להרב"י דברי התוס' מ"מ היכי יתיישב להרב"י קושית התוס' הנ"ל ולענ"ד י"ל לקושיא א' דהא דמהני תיקון לכוס פגום הם דברי הירושלמי והרב ב"י לעיל סי' קפ"ב הביא דברי המרדכי שכ' דהצרפתים אין סומכים ע"ד ירושלמי הנ"ל דס"ל דל"מ תיקון. א"כ י"ל אע"ג דאנן קי"ל כהירושלמי מ"מ א"ש דהא למסקנת ר"א דמיירי דליכא כ"א רביעית מצומצם לק"מ כ"א למאי דס"ד מעיקרא דהוא יותר מרביעית ודייק מיני' טעמו פגמו א"כ י"ל לפי אותו ס"ד באמת הוי ס"ל דמוכח מהאי ברייתא דלא כהירושלמי אלא דל"מ תיקון לפגם והא דלא קאמר ש"מ תשעה דאין מועיל תיקון לכוס פגום ולטעמיך אמאי לא חשיב תשעה דכוס חובה צ"ל מכוס שיש בו רביעית ע"כ צ"ל דזה פשיטא ליה ה"ה די"ל דזה ג"כ פשיטא ליה דל"מ תיקון ולא ידע מהאי דירושלמי וגם מה שהקשה איך יתיישב להרב"י קו' התו' י"ל דמודה הרב"י דלפי מאי דס"ד ש"מ טעמו פגמו דהוי ס"ל דיש בו יותר מרביעית ע"כ דס"ל דכוס חובה צריך לטעום מכוס שיש בו רביעית אבל למסקנא דאין בו אלא שיעור מצומצם דאין הכרח נשאר סברא חילוקה דאינו צריך לשתות מכוס שיש בו רביעית אבל התוס' ע"כ ס"ל דגם למסקנא נשאר הדין דצ"ל מכוס שי"ב רביעית דאלת"ה הל"ל בתירוצי' וי"ל דהוי ס"ד בכוס חובה כו' ומדלא כתבו הוי ס"ד משמע דהדין כן באמת. ועוד אי ס"ד דלפי אמת אין צריך לברך מכוס שיש בו רביעית לאיזה צורך הוצרכו לסיים אבל בברכות דלא מיירי בכוס חובה כו' ת"ל דבברכות אזיל למסקנ' דהכא אלא על כרחך צ"ל דהתוס' ס"ל דגם לפי האמת הדין כן דצ"ל מכוס שיש בו רביעית ומ"מ אין זה מספיק ליישב דעת הרב"י דהא הלכה רווחת דין או סברא המוכח דס"ל דהמקשן ס"ל כן אף דלתרצן אין הדבר מוכרח מ"מ כ"מ דלא מצינו להדיא דהתרצן חולק נשאר סברת המקשן . לפ"ז בשלמא מ"ש ליישב קושי' א' דמאן דאמר ש"מ תמניא הוי סבירא ליה דלא כהירושלמי מ"מ קי"ל כירושלמי כיון דלר"א דמוקי לה בשיעור מצומצם ואין ראיה דהש"ס דידן חולק אם כן מה"ת נשוה פלוגתא בין תלמוד דידן לירושלמי טפי י"ל דגם בתלמוד דידן ס"ל דמהני תיקון אבל בהא שכתבתי ליישב דעת הרב"י דמאן דאמר ש"מ תמני' על כרחך ס"ל דצריך לשתות מכוס שי"ב רביעית ניהו דלר"א אין הכרח דס"ל כן מ"מ מנ"ל לעשות מחלוקת בין מ"ד ש"מ תמניא ובין ר"א בדבר זה אי בעינן שישתה מכוס רביעית אח"ז עיינתי בספר ת"ש וראיתי שרוב דברי מכוונים למה שכתב הוא ע"ש: (ס"ק כה) שיניחנה כו' התוס' פרק ע"פ דף ק"ג ע"א אהא דאר"י שלשה מנוחלים עה"ב וחד מנייהו דמשייר מקדוש להבדלה ופירש רשב"ם שי"ל מעט יין ומעכב שתייתו בשביל הבדלה . והקשה התוס' והא דוק' קידוש לילה קודם לכיבוד היום אבל הבדלה איכא קודמ' (דהכי אמרינן בדף ק"ה קידוש היום קודם לכיבוד היום) ותי' מורי הר"י דקידוש היום קרי כיבוד היום ר"ל מאי דאמרינן קידוש לילה קודם לכיבוד יום ר"ל קודם לקידוש היום אבל לסעודת יום אפי' הבדלה קודמת הרי מוכח מדברי התוס' דקידוש קודם להבדלה דהא כן הוא תחלת קושייתם דוקא קידוש ליל' קודם כו' אבל לא הבדלה משמע דקידוש עדיף מהבדלה ודוחק לומר דהתוס' אזלי לר"ת דס"ל אין מקדשים על הפת . ולכן אפי' בקידוש דשחרית כו' ר"ל דהא כ' מ"א ס"ק ג' דכיבוד יום עדיף מקידוש יום וכיון דהבדל'

קודם

משיקדש עליו ולא יהא לו יין להבדלה ואם יש לו שני כוסות מצומצמים אחר מזיגה יקדש בלילה באחד ויבדיל על השני ולא יקדש ביום דקידוש דלילה עדיף :

יב כו (יד) ב °אחר שקידש על הכוס נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים ואם נטל ידיו קודם קידוש גלי דעתיה דריפתא חביבא ליה ולא יקדש על היין אלא על הפת :

הגה כז °° * וי"א דלכתחל' יש ליטול ידיו קודם הקידוש ולקדש על היין (הרא"ש והמרדכי פ' ע"פ ורשב"א והגהות מיי' פכ"ט וטור) וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין (יח) לשנות (טו) רק כח (יט) בליל פסח כמו שיתבאר סי' תע"ג :

ג ג צריך לשתות מכוס של קידוש א] כמלא לוגמיו ד דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה (טז) מלא לוגמיו והוא כט רובו של (כ) רביעית :

יד (ה) אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובין כמלא לוגמיו (פי' מלא פיו) יצא ואין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמיו ומ"מ מצוה מן המובחר ל (יז) שיטעמו (כא) כולם וויש אומרים דכיון שבין כולם טעמו כמלא לוגמיו יצאו דשתיית כולם מצטרפות לכשיעור ז והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא וראוי לחוש לדבריהם (יח) ודוקא בקידוש אבל בשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחד :

טו ח קידש וקודם שיטעום לא הפסיק (כב) בדיבור חוזר ומברך בורא פרי הגפן ואינו צריך לחזור ולקדש ט וה"ה (יט) אם (כג) נשפך הכוס קודם שיטעום ממנו לב יביא כוס אחר ומברך עליו בפה"ג ואינו צריך לחזור ולקדש :

°עסי' רע"ב ס"ע °°עסי' תע"ו עסי' ער"ב ס"ס דהג"ה

ט"ז מגן דוד

(יד) אחר שקידש כו'. בטור הבי' תחלה דברי רע"מ דהוא ס"ל כמ"ש כאן ואח"כ הביא דברי רשב"ם (°) ור"ת ור"י ואחר כל זה כתב שהוא תמה על מנהג הרא"ש שצריך לדחוק ולהוציא מימרא דרב ברונא מפשטיה וכ' ב"י לפ' מה הוא שהוציא מפשטיה וכ"ל בדרך זה דבגמר' אמרינן א"ר ברונא (°) נטל ידיו לא יקדש ואר"י ע"ז דרב זמנין דחביבא ליה ריפת' כו' (°) משמע דקי"ל כר' יצחק ואם כן קשה למה הבי' רע"מ דברי רב ברונא אלא פשוט דס"ל דלא אדחו דברי ר"ב לגמרי אלא במקצת דהיינו דס"ל נטל ידיו לא יקד' משמע שום קידוש דכ"ה פשטן של דבריו ולדברי ר"י לא נתבטל הקידוש לגמרי ממנו אלא דיקדש על הפת כיון דרב זימנין דמקדש ליה אריפת' ולפ"ז שפיר קי"ל כרב לענין דלא יקדש על היין עכ"פ כמאן דעכ"פ לא נתבטלו דברי ר"ב אבל לפירושים אחרים שסוברים [°] דלכתחל' יטול ידיו קודם וצריך שידחקו לומר דר"ב אזיל לטעם דיש קידוש שלא במקום סעוד' ולפי פשוטן של דברים [°] משמע סתמ' בכל גווני ולמה נעשה לכתחל' כדיעה זאת ולא נעשה כפי' רע"מ ורמב"ס שבזה דברי ר"ב מיירי מכל גווני ע"כ תמה הטור על מנהג הרא"ש שנהג כן כיון שיש פי' אחר מרווח מזה ודי היה לנו לסמוך בדיעבד על הפי' הזה וה"ק הטור ואני תמה על מנהגו כך לכתחל' שהרי צריכים אנו לדחוק אפי' אם נעש' כן בדיעבד ולהוצי' עכ"פ מפשוטן ואנן נעשה לכתחל' להוצי' דברי ר"ב לגמרי ולא היה לו תימה על עיקר הפי' אלא על המנהג לעשות כן לכתחל' וגר' להכניס עוד בכלל תימהון הזה דאין מן הראוי לקבוע מנהג ולעקור דברי ר"ב שאיהו ס"ל אפי' בדיעבד נמי לא ואיך נקבע כן לעשות לכתחלה תמיד הפך מדבריו וזהו כפוגם בכבודו א"ו ע"כ כ"ל דאע"פ שכתב ואין לשנות מ"מ מי שחרד לדבר ורוצה לעשות כדיעה ראשונ' וליטול ידיו אחר הקידוש אין לומר עליו כל המשנ' ידו על התחתונה א"ו אלא הוא יכול לומר אעשה כדברי הכל ומי ימחה בידו ושפיר עבד כנלע"ד: (טו) רק בליל פסח. שאז יהיה הפסק גדול בהגדה עבסי' תע"ג : (טז) מלא לוגמיו. עמ"ש בסימן ק"ל ס"ג : (יז) שיטעמו כלם. אבל א"צ להם מלא לוגמיו : (יח) ודוק' בקידוש. נראה הטעם דבקידוש אסמכוה אדאורייתא לקדש על היין : (יט) אם נשפך הכוס כו'. מעשה בא לידי במדינות מעהרין שעשיתי קידוש על כוס שהייתי סבור שהוא יין והיה מים ובכלי שני שהי' עוד לפני היה בו יין וכבר אמרתי הקידוש כלו והעליתי בדעתי לכאורה לשתות היין האחר שבכלי השני מטעם דקידוש על היין הא מדרבנן שדרשו בהסמכת' זכרהו על היין אבל מדאורייתא סגי באמיר' לחוד כמ"ש התוס' בר"פ ע"פ בשם ר"ת ותקנתם לא היתה אלא להסמיך היין לקידוש דאוריית' שבזה יקיים המצוה אבל אם כבר יצא*] ידי המצוה מן התור' לא הצריכו בשביל היין לעשות קידוש מחדש ועוד ראיה ברורה ממ"ש בסט"ו שאם נשפך הכוס קודם שיטעימנו יביא כוס אחר ויברך בפה"ג וא"צ לחזור ולקדש אלא יצא בקידוש הראשון אע"ג שנשפך הכוס ולא יצא דהא אפי' שתה בפחות משיעור לא יצא וא"כ כימא שאח"כ יצטרך לקידוש שנית ואפ"ה לא מצריכי לזה כי עכ"פ ידי קידוש יצא ה"ה נמי בכאן דמה לי שנשפך ולא שתה כלל או שהוא מים סוף סוף לא יצא ידי קידוש על יין וכן אי' בטור סימן רס"ט בשם ר"כ גאון שכתב שחובה לשמוע קידוש בלבד ויוצא אף בלא טעימה ואף שהטור תמה עליו שם היינו מטעם שאין שם מקום סעודה כו' אבל לא מטעם שאין יוצאין בשמיעה לחוד. שוב ראיתי דין זה בפסקי מהרא"י סימן קט"ו וז"ל ואמרתי בפשיטות דיחזור ויקדש שנית על היין דמה בכך אם קידוש על היין הוא דרבנן הלא כמה מצות דרבנן ומברכין עליהם ואטו אם תקע בטעות בר"ה בתקיעות מעומד שא"צ לחזור הואיל וכבר יצא י"ח מן התור' בתקיעות שמיושב והכי

מגן אברהם

עסי' רס"ט : וטוב לקדש על כוס גדול (°) שישייר מאותו הכוס לקידוש היום ולהבדלה (ע"ש כ"ג מס"ב) : כו אחר שקידש. כדי שלא יפסיק בין נט"י להמוציא (°) ובני ביתו נוטלין קודם הקידוש (הגמ"ר) : כז) וי"א דלכתחל' וכו'. דס"ל דאין הקידוש מקרי הפסק כיון דלורך סעודה היא (°) ולכ"ע אסור למזוג הכוס בחמין כמ"ש סי' קס"ו ולמ"ד שם דאסור להפסיק אפי' לשפוך מהקנקן לכוס אסור אחר נטילה: כח בליל פסח. משום שמפסיקין הרבה בהגדה : כט רובו של רביעית. היינו באדם בינוני ובגדול לפי גדלו [תוס' יומא דף פ' ועסי' תרי"ב ס"ט] וכתב הר"ן דמ"מ לא בעי טפי מרביעית [ב"ח ואגודה פ' ע"פ] : ל[°]שיטעמו כלם. ומיהו מי שיש לו יין מעט מוטב שיטעום א' כשיעור ויניח הסאר למחר לקידוש או להבדלה ואע"ג די"א דשתיית ב' מצטרפין היינו בדיעבד אבל לכתחל' צריך שיטעום המקדש כשיעור : לא הפסיק בדיבור. כתבו התוס' בברכות דף מ' אם שח בין קדושה לשתיה צריך לחזור ולברך אי לאו מילתא דשייכ' לסעוד' וכו' עכ"ל משמע אע"ג דאינו שייך לקידוש כיון דשייך לסעודה לא הוי הפסק [°] כמ"ש סימן קס"ז ס"ו לענין המוציא ה"ה לענין קידוש דקידוש נמי צורךסעודה הוא: לב יביא כוס אחר· כתב הלבוש ק' צ"ל כוס אחר הא קי"ל דשתיה לא מעכבא כדאי' בפ' בכל מערבין עכ"ל ושגג בזה שראה זה הל' בב"י בסי' זה בשם התוס' ובאמת כוונת התוס' דשתיית המסובים לא מעכבא דדי אם טעם אחד מהם. כדאמרי' פ' בכל מערבין (°) ליתביה ליינוקא ואדרב' שם מוכח דמעכבא דאלת"ה לימא זמן על הכוס ולא לישתי כיון דא"א בע"א וגם על הרב"י יש לתמוה שכתב ואם נשפך הכוס א"צ לחזור ולקדש דמאי (°)דאמרי' אם לא טעם לא יצא היינו לומר דלא יצא ידי מצוה כתקנה וכ"כ בא"ח בהדי' עכ"ל ואח"כ כ' בשם א"ח אי לא טעמי ליה אחריני צריך למיהדר וקדושי עכ"ל וכ"כ בש"ג בהדי' שאם לא טעם אחד מהם לא יצא וכ"כ ברמזים וכ"כ התוס' בפסחי' דף ק"ח בד"ה

באר הגולה

ב טור בשם רב עמרם והר"ן בפירוש דברי הרי"ף מהא דפסחים ק"ו והרמב"ם בפרק כ"ט (כנ"ל) דהטור אינו מסכים בזה לדעת אביו) ג פסחים ק"ו ד תוספות והרא"ש מהא דיומא פ' ה הרא"ש שם בפסחים ו ריטב"א בפ' ז' דעירובין בשם התוספות ז טור בשמם ח שם בשם הגאונים ט דברי עצמו לפי טעמו בבית יוסף :

עטרת זקנים

* וי"א דלכתחלה יטול ידיו כו' ומורי פסק דלכתחילה יקדש הבע"ה ואחר כך יטול ידיו אבל בני ביתו לא ישנו כלל אלא יטלו ידיהם קודם הקידוש דהלל בני ביתו לא חשיב קידוש הפסק :

אשל אברהם

א] כמלא לוגמיו. וכתשו' רשב"ס סי' שפ"ה השיב לשואל וז"ל אבל אתה שהיין מר בפיך הטעימהו לאחר משא"כ הדין לענין ד' כוסות ע"ש. ועיין בס' אליה רבה דהוכיח דגם הגאונים מודים דאם שתו א' מהשומעין כמלא לוגמיו יצא ע"ש. וכן נראה בס' זכרון להגאון ר"י הכהן פ' ערבי פסחים :

דגול מרבבה

*) ט"ז סקי"ט דברי הט"ז תמוהים דחובת דאורייתא כבר יצא בתפלה ועיין מ"א ריש סי' רע"א :

לבושי שרד

שם (°) שישייר מאותו הכוס. לעשות כל המצות אלו על יין א' א' ואע"ג דאין עושין מצות חבילות כמש"כ בתוס' כ"ה היינו בפעם א' דוקא משא"כ בזמנים מתחלפים : ט"ז ס"ק י"ד ור"ת ור"י שהם כדברי רמ"א וכתב שכן היה נוהג א"א הרא"ש : שם נטל ידיו כו' לפי' רב עמרם הטעם משום דגלי דעתיה דריפתא חביבא ליה וס"ל לרב ברונא דאין מקדשין על הפת ולכן אינו מקדש כלל וע"ז אמר ר' יצחק דליתא דהא רב זימנין הוה מקדש אריפתא ולכן זה שנטל ידיו יכול לקדש על הפת : שם משמע דקי"ל כר' יצחק כנ"ל. ולפ"ז שפיר קיי"ל כרב ברונא לענין כו' כנ"ל : שם (°) דלכתחלה יטול ידיו קודם. וזה דלא כרב ברונא ולא כר' יצחק דהא לתרוייהו לא מקדש על היין כשנטל ידיו ודחקו לפרש פי' אחר בדברי רב ברונא ומדבר דוקא למ"ד יש קידוש שלא במקום סעודה ופירושם הוא באורך הובא בב"י ואין להאריך : שם (°) משמע סתמא בכל גווני. כלומר לא אליבא דחד מ"ד דיש קידוש שלא במקום סעודה שאינו כהילכתא. הלא משמע שכוונת רב ברונא כפי' רב עמרם : מ"א ס"ק כ"ו (°) ובני ביתו נוטלין. דהם אינם מקדשין הלא יוצאים ידי הקידוש במה ששומעין הקידוש מבעל הבית לא הוי הפסק : ס"ק כ"ז ולכ"ע אסור למזוג. מ"ש ולכ"ע כלומר אפילו למ"ד בסי' קס"ו דאין אסור להפסיק בין נטילה להמוציא מודה דאסור למזוג וכמש"כ המ"א שם אבל למ"ד דאסור להפסיק צריך לשפוך מהקנקן לכוס הקידוש קודם נטילה דדוקא הקידוש אינו הפסק לפי שהוא לורך הסעודה ממש לפי שאסור לאכול בלא קידוש אבל השפיכה הוי הפסק : ס"ק ל' (°) שיטעמו כולם. ר"ל אחד ישתה מלא לוגמיו וכולם יטעמו עכ"פ ע"ז כתב המג"א דאם אין היין בריות ישתה אחד מלא לוגמיו והשאר לא יטעמו כלום וכ"ת יטעמו כולם עד שבין כולם יהיה מלא לוגמיו ע"ז כ' דזה דוקא דיעבד : ס"ק ל"א (°) וכמש"כ סי' קס"ז ס"ו ע"ש במג"א ס"ק י"ז : ס"ק ל"ב (°) ליתבי' ליינוקא. ש"ס, זו הובא במג"א סי' תרי"ט סקי"ד ע"ש ותבין : שם (°) דאמרינן אם לא טעם. דלשון זה משמע שא"צ כלל להביא כוס לפניו :

באר היטב

יין עדיף טפי מהבדלה מיהו בבה"כ עדיף טפי להניחו להבדלה וטוב לקדש על כוס גדול שישאיר מאותו הכוס לקידוש היום ולהבדלה שבכה"ג ע"ש : (יח) לשנות. כתב הט"ז כ"ל אע"פ שכ' רמ"א ואין לשנות מ"מ מי שחרד לדבר ורוצה לעשות כדיעה ראשונה וליטול ידיו אחר הקידוש אין לו' עליו כל המשנ' ידו על התחתונ' א"ו אלא הוא יוכל לו' אעשה כדברי הכל : (יט) בליל פסח. משום שמפסיקין הרבה בהגדה : (כ) רביעית. היינו באדם בינוני ובגדול לפי גדלו.ומ"מ לא בעי טפי מרביעית ב"ח מ"א וע"ל סי' ק"ן ס"ג מ"ש בשם הט"ז : (כא) כולם. אבל א"צ להם מלא לוגמיו ט"ז. ומיהו מי שיש לו יין מעט מוטב שיטעום א' כשיעור ויניח השאר למחר לקידוש או להבדלה מ"א : (כב) בדיבור. כתבו תוס' בברכות דף מ' אם שח בין קידוש לשתיה צריך לחזור ולברך אי לאו מלתא דשייכא לסעודה עכ"ל. משמע אע"ג דאינו שייך לקידוש כיון דשייך לסעודה לא הוי הפסק מ"א : (כג) נשפך. אבל אם לקח בידו כוס של מים בחושבו שהוא יין ובירך עליו בפה"ג וקידש צריך לחזור ולברך בפה"ג ולקדש שנית על כוס של יין פסקי מהרא"י סי' קט"ו. וכן הסכים הט"ז וחילק דאם

שערי תשובה

על סעודת שחרית : (כג) נשפך עבה"ט וכתב הרדב"ז בתשו' ח"ג סי' תל"ז שאם קידש שכסבור שהוא יין

ביאור הגר"א

מר המברך כו' : ואם לא היה. הוא עובדא דירושלמי הנ"ל : דקידוש. כנ"ל ס"ג : ס"יב וי"א. כפי פירושם שם דאין חילוק בין מקדש אחמרא או אריפתא וע' רשב"ם שם : דלכתחילה. הוא דברי הרמ"א וע' ברשב"א סי' תשנ"ב וכ' הטעם שאמרו הנוטל ידיו לא יקדש שנראה כמזלזל בקידוש שאילו היה דעתו לקדש על היין לא היה נוטל שתי ידיו שכל הנוטל ידיו לפירות כו' ומ"ש זמנין דחביבא כו' אין זה כמזלזל דילמא היה דעתו לקדש על הפת ולפיכך מקדש בין אריפתא ובין אחמרא וע"כ נהגו עכשיו הכל ליטול ידים קודם קידוש חוץ בערב פסח והטעם לפי שא"א לו בפת דכוס ראשון אומר עליו קידוש היום עכ"ל והעיקר כדעת הש"ע וכ"ד הט"ז : סי"ג והוא רובו. שם ק"ח ב' וע"ש תוס' ק"ז א' ד"ה אם טעם כו' : סי"ד אם לא. שם ק"ח א' ל"ל לקדושי בבי כנישתא כו' אע"ג דאין המקדש טועם כנ"ל סי' רס"ט : ואין שתיית. דהלכה בעינן כמ"ש לענין יה"כ פ' א' וב'. וכמ"ש ק"ח ב' והוא דאשתי כו' אע"ג דב"ב שתו השאר וי"א ס"ל והוא קאי אכולם יחד : ומ"מ מצוה. פסחים ק"ו א' : והגאונים. שהם מפרשים שא' מן האורחים קידש בבהכ"נ וע"ל סימן רס"ט : אבל בשאר דברים. עירובין מ' ב' וליתביה ליינוקא כו' : סט"ו קידש. ברכות מ' א' וע"ש בתוס' ד"ה הביאו כו' : וא"צ לחזור. דבפה"ג אינו מעכב הקידוש כנ"ל ס"ד וכ"ש

הגהות רעק"א

בוודאי עדיף יותר לעשות כן מה שיטעמו כולם להצטרף למלא לוגמיו דיש ב' דיעות אם מהני : מג"א ס"ק ל"ב א"צ לברך שנית בפה"ג . לענ"ד כיון דנוסח הקידוש שאמר על הכוס של מים לא הוי קידוש וזהו הוי הפסק בין ברכת בפה"ג לשתיית יין אחר : שם בא"ד דהא י"ח דדי בפת . לענ"ד מה תועלת במה דקידש על הסבר כיון דלא שתה בודאי לא יצא כמ"ש המג"א לפני זה . וביותר קידוש של יום דליכא רק נוסח הברכה שעל הכוס . וכיון דלא שתה הברכה לבטלה וכלא בירך כלל. וכיון דודאי לא יצא בקידוש שעל הכוס למה נסמוך על הי"א דדי בפת . ומ"ש זה מכל קידושין של יום דלכתחלה אין סומכים לקדש על הפת :

מחצית השקל

קודם לכיבוד יום כ"ש דקודם לקידוש יום אפ"ה קידוש דשחרית קודמ' להבדלה דהבדל' אפשר כו' . מיהו בבית הכנסת עדיף כו' עיין סי' רס"ט ר"ל דהא אין אדם יוצא בקידוש דבית הכנסת דהא אין קידוש אלא במקום סעודה ותחלה נתקן בשביל אורחים דאכלו בבה"כ דלדידהו הוי מקום סעודה לדידן דליכא אורחים היה ראוי שלא לקדש וכדס"ל לכמה פוסקים אלא שלא רצו לבטל מנהג קדמונים מה שאין כן הבדל' דגם לדידן יש בו צורך למי שאין לו יין להבדיל יוצא בהבדלה שבבה"כ . לכן לדידן הבדל' שבבית הכנסת קודם לקידוש : וטוב לקדש כו' דפירש כן דברי ר"י הנ"ל דמשיירי מקדושא לאבדלתא רק שצריך לתקן כל פעם שלא יהיה פגום ויקח בשחרית כוס קטן משל לילה כדי שיהי' מלא : (ס"ק כו) אחר שקידש כדי שלא יפסיק כו' לכאורה דבריו אין מובנים לי שנתן טעם אחר ממה שכ' הרב ב"י דמשמע מדברי הרב ב"י דטוב יותר לקדש על יין מעל פת לכן יטול ידיו אחר קידוש דאם יטול ידיו תחלה גלי דעתיה כו' ויהיה צריך לקדש על הפת . ומ"א כ' הטעם משום הפסק וגם באמת הם שני שיטות בש"ם והוא פרק ע"פ דף ק"ו א"ר ברונא אמר רב הנוטל ידיו לא יקדש אמר ליה רבי יצחק זמנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דרב זמנין דחביבא ליה חמרא וקידש אחמר' זימנין דחביבא ליה ריפתא וקידש אריפתא ופירש הרי"ף דרב ברונא הוי סבירא ליה אין מקדשים על הפת . ולכן אמר הנט"י לא יקדש כיון דנטל ידיו על כרחך לא לצורך שתיית היין דהאמרי' הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ע"כ גלי אדעתיה דתאב לאכילה ורוצה לאכול מיד ונט"י משום פת ובזה גילה דעתי' דחביבה ליה רפתא ולכן א"א לקדש על יין דהא צריך להקדים החביב והוא הפת ועל הפת סבירא ליה דאין מקדשי' לכן אמר דלא יקדש אלא ישמע קידוש מאחר ויוצא בו וא"ל ר"י זימנין כו' ומקדש אריפתא אלמא דמקדשין על הפת וכתב הרי"ף ניהו דאדחי דברי ר"ב וקיי"ל דמקדשי' על הפת מכל מקום בזה דבריו קיימין דצריך לקדש על החביב ואם נט"י גילה אדעתיה דריפתא חביבה ליה וצריך לקדש עליו והן לכאורה דברי הרב בית יוסף בש"ע פה אולם רשב"ם מפרש דברי ר"ב נט"י לא יקדש דהקידוש הוי הפסק בין נטילה לאכילה . לכן אם נט"י לא יקדש אלא ישמע מאחרים וזהו לא הוי הפסק . ואמר ליה ר' יצחק זמנין כו' ומקדש אריפתא ובוודאי נוטל ידיו תחלה ועל כרחך דהקידוש לא הוי הפסק בין נטילה לאכילה והטור הוסיף דר"ב משמיה דרב דס"ל דיש קידוש שלא במקום סעודה ואין קידוש מצורכי סעודה לכן הוי הפסק . אבל לדידן דקיי"ל כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה והוי קידוש מצורכי סעודה ולא הוי הפסק ומ"מ כ' רשב"ם דלכתחלה דיש ליטול אחר קידוש כב"ה בברכות דסבירא ליה מוזגי' את הכוס ואח"כ נוטלים לידים דלכתחלה אין להפסיק במזיגה ה"ה הכא לכתחלה אין להפסיק בקידוש ור"ת סבירא ליה דאפילו לכתחלה מותר ליטול ידיו תחלה וכ"ת להפסקה אפי' לכתחלה ומזיגה שאני דמיירי מזיגה בחמין וצריך דקדוק הרבה שלא יחסר והוי היסח הדעת טובא עוד כ' תי' אחר ע"ש עכ"פ לכאורה נראה דהרב בית יוסף העתיק שיטת הרי"ף ומ"א העתיק עליו שיטת רשב"ם וטעמו : ולפע"ד דהוי קשיא למ"א עפ"י דברי הרב בית יוסף בספרו הארוך בסי' רע"ב שכ' דמוכח מדברי ר"ב הנ"ל וכ"כ הרמב"ם להדיא דאי חביבא ליה ריפתא אפי' יש לו יין מקדש על הפת אע"ג דמצוה מד"ס לקדש על היין מ"מ חביב עדיף ואם כן סתם בני אדם שמתאוים יותר לאכול מלשתות ה"ל לקדש על הפת ותי' וז"ל ושמא י"ל שאע"פ שאם רצה להקדים החביב לקדש על הפת הרשות בידו מ"מ כשאינו מקדים החביב ומקדש על היין כיון דמצוה מדברי סופרים לקדש על היין ס"ד עכ"ל הרב"י ולפ"ז קשה למה כ' פה אחר שקידש כו' וא"כ נט"י קודם קידוש גלי אדעתיה דרפתא חביבא לי' ולא יקדש על היין כו' ולמה לא יקדש על היין ניהו דפת חביב מ"מ ראוי לקדש על היין כיון דמצוה מד"ס לקדש לכתחלה על היין ומהכרח זה הוי ס"ל למ"א דהרב"י ניהו דהעתיק פי' הרי"ף מ"מ מסכים לדינ' לדברי רשב"ם דהקידוש הוי הפסק וכמו שהוכיח רשב"ם מהא מוזגים את הכוס ולכן צריך לקדש על הפת והא דאיצטריך לומר דגלי אדעתיה דפת חביבא ליה דבלא"ה ניהו דאיכא למיחש אם יקדש על היין יהיה הפסק מ"מ הלא אין זה הפסק גמור וביותר לדידן דקי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה דהוי קידוש מצורכי סעודה אלא דמ"מ לכתחלה אין להפסיק אפי' בקידוש וראוי לקדש על הפת אלא שנגד זה יש סברא לקדש על היין משום דמצוה מדברי סופרים לקדש על היין וכמ"ש הרב"י כנ"ל מכדי הסברות שקולים וס"ד אם ירצה רשאי לקדש על היין לכן כ' דגלי אדעתי' דרפתא חביבא ליה וא"כ בלי חשש הפסק לקדש על היין או על הפת שקולים דפת יש לו מעלה דחביב ויין יש לו מעלה דמצוה מד"ס לקדש על היין וכיון דיש סברא נוספת לקדש על הפת משום הפסק לכן יש לקדש על הפת : ובני ביתו נוטלים כו' אולם לפמ"ש מ"א ר"ס קנ"ג הבאתי דבריו בסי' זה סק"ב דטוב שגם השומעים יאמרו מלה במלה עם המקדש א"כ גם ב"ב יטלו אחר הקידוש וכן כ' בספר ת"ש: (ס"ק יז) וי"א כו' דס"ל דאין הקידוש כו' ר"ל כיון דקי"ל אין קידוש אלא במ"ס כנ"ל והיא דעת ר"ת דלעיל ומה"ט סיים מ"א ולכ"ע אסור כו' בחמין דהא בזה מיישב ר"ת האי דאמרי' מוזגים כו' ואח"כ נט"י כנ"ל ולמ"ד שם ר"ל בסי' קס"ו: (ס"ק כט) רובו כו' ל"ב טפי מרביעית: וכ' דהטעם דחכמים לא חלקו בין גדול ובין בינוני כ"א לענין שתיות מלא לוגמיו אבל לענין שיעור כוס קידוש שנתנו חכמים שיעור רביעית לא מצינו שחלקו וגם לעוג מלך הבשן סגי בכוס רביעית: (ס"ק לא) הפסיק כו' לענין המוציא כו' דכתב מ"א לעיל סי' קס"ז דאם הפסיק בין ברכת המוציא לאכילת המוציא בדברים שהם צורכי סעודה אפי' אינן מצרכי המוציא מ"מ לא הוי הפסקה כיון דהמוציא צורכי סעודה א"כ צורכי סעודה וצורכי המוציא כחדא חשבינן להו ה"ה בקידוש כיון דהקידוש מצורכי סעודה דאין קידוש אלא במ"ס א"כ צורכי סעודה הדיבור בהם הוי כצורכי הקידוש: (ס"ק לב) יביא כו' כתב הלבוש כו' כדאמרינן פ' ב"מ עירובין דף מ"ב ע"ב דביוה"כ אומרים שהסיינו

טז י לא יטעמו המסובין קודם שיטעום המקדש אם הם זקוקים לכוסו שופך ממנו לכוסות שבידם ריקנים או פגומים אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים רשאים לשתות קודם שישתה המקדש :

יז ° כ אין צריך לשפוך מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסובין אא"כ היו (כד) פגומים שאז צריך לשפוך לכל כוס (° וכוס כדי שישתו כולם מכוס שאינו פגום :

רעב על איזה יין מקדשים. ובו י סעיפים :

א (א) א אין מקדשין על יין (°) שריחו רע אע"ג דריחיה וטעמיה חמרא ולא א על (א) יין (ג) מגולה (ב) ג אפילו האידנא דלא קפדינן אגילוי : הגה ואין מקדשין על היין (ג) דריחיה חמרא ב וטעמיה חלא : (טור)

ב ג ג יין (ג) מגתו מקדשין עליו וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום :

ג ד מקדשין על יין שבפי החבית (ד) אע"פ שיש בו ד (ד) קמחין : הגה ויש אוסרין לקדש עליו אלא יסננו תחלה להעביר הקמחין (הגהות מרדכי פ' המוכר פירות וב"י בשם א"ח ותוס') ועל יין שבשולי החבית אע"פ שיש בו שמרים ועל יין שחור ועל יין מתוק ועל יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא (ה) ומכל מקום מצוה

°עסי' קס"ג וסי' ק"ל ס"א

בד"ה ידי קידוש יצאו לכן נ"ל דחזר פה בש"ע [°] וכתב שיביאו כוס אחר °) ויטעום ממנו דכיון שקידש על היין וטעם אע"פ שלא טעם מאותו הכוס יצא דהא כשיש כוסות אחרים לפני המסובין א"צ לשתות מכוס המקדש א"כ הוא בעצמו נמי יצא בכוס אחר וכיוצא בזה כתב בהג"מ פ"ד ודוק' כשלא הסיח דעתו בנתיים אבל אי קם מהאי דוכת' קודם שטעם צריך לחזור ולקדש[ב"י בשם א"ח] כתוב בפסקי מהרא"י אם קידש על מים וסבר שהוא יין יחזור ויקדש אע"ג דקידוש על היין דרבנן גם במילי דרבנן צריך לחזור עכ"ל ואם היה דעתו לשתות יין יותר א"צ לברך[°]שנית בפה"ג כמ"ש בסי' ר"ע וה"ה בנשפך הכוס כמ"ש בסי' ר"ו . ונ"ל דאם קידש [°] בשחרית על השכר ונשפך הכוס א"צ להבי' אחר דהא י"א דדי בפת כמ"ש סימן ער"ב ס"ט :

ערב אם הוא בערב שבת במקום שיש בו יין ויודע שבשבת לא יהיה לו יין (כגון שאינו יכול להוליכו לביתו) יקדש מבע"י על היין וישת' ואסור אח"כ לעשות מלאכה [ש"ל בשם גאון] [°] ועי' ריש סי' רס"ז וסי' רל"ג : א על יין מגולה . משום הקריבהו נא לפחתך ואפשר דאם עמד שעה מועטת מגולה אין קפידא ובפרט במדינות אלו דאין היין מצוי כ"כ וגם הפחות והסגנים לא קפדי בדיעבד אא"כ נמר ריחו וטעמו: ב וטעמיה חלא . היינו כל שבני אדם נמנעין לשתותו משום חמיצותו [°] וכמ"ש סימן ר"ו ומש"ה לא כתבו הרב"י [°] דסמך אדלעיל ועב"ח ודבריו אין נראים : ג יין מגתו. ומ"מ מצוה ביין ישן כמ"ש סימן ת"ר : ד קמחין . ומ"מ אם יש עליו קרום לבן

והכי אינו אלא מדרבנן הא ודאי ליכא למ"ד הכי עכ"ל ואני תמה מאד על הרב הגדול הנ"ל שהוציא מפיו דברים כאלה דמה ראיה הביא מתקיע' שופר שסם א"צ ברכה נוספת ומה איכפת לן במה שיחזור ויתקע דזה ודאי אם תקע בטעות וגמר כל התפל' שא"צ לחזור ולהתפלל שנית דהא קי"ל הברכות והתקיעות אין מעכבין זא"ז והיא תלמוד ערוך משא"כ כאן שנצטרך לברך שנית ברכ' הקידוש ויש חשש ברכה לבטלה : אמנם אחר העיון שעיינתי נראה דצריך לחלק בדבר כמו שאבאר בס"ד דיש לדמות דין זה למ"ש סימן רע"ג בדין קידוש במקום סעודה דקי"ל שם דאם קידש ע"ד לאכול כאן ובא לו איזה סיבה שצריך לעקור ממקום זה צריך לחזור ולקדש ואע"ג דהך דקידוש במקום סעודה אינו אלא דרבנן דאף לפי' רשב"ם דילף לה מוקראת לשבת עונג אינו אלא אסמכת' בעלמ' ואפ"ה צריך לקדש שנית ה"ה נמי כאן דצריך לקדש שנית על יין וא"ל דשאני התם בדין מקום הסעודה די"ל דהקידוש היה כהוגן ויצא בו אלא שאסור לו לאכול שלא במקום הקידוש זה אינו דאדרבה פסק ב"י שם דאפי' אינו רוצה לאכול כלל א"כ לא יצא ידי קידוש ויליף לה מדאי' בגמר' ר"ה איעקר ליה שרגא ואזיל לגבי רבה בריה וקידש שנית וטעם מידי אלא ע"כ דכיון דלא יצא ידי קידוש דרבנן צריך לחזור ולקדש ה"נ כן . אלא קשה טובא לפ"ז מ"ש בנשפך הכוס למה לא יצטרך לחזור ולקדש על כוס אחר כיון שלא יצא מדרבנן דהיינו לקדש על הכוס וכן קשה מ"ש מקידש ודיבר קודם שיטעום צריך לברך שנית בפה"ג ולא הקידוש כמ"ש בסעיף זה והוא מדברי בה"ג שהבי' הטור בסי' זה וכן קשה מהא דכתב הטור בשם בה"ג בסימן זה דס"ל שהמקדש עצמו צריך שיטעום דוקא ואי שתה את הכוס מייתי להמקדש כסא אחרינא ומברך בפה"ג ולא קידש שנית למה לא נימא כיון דעכ"פ לא יצא למה לא יקדש שנית . ונ"ל דהעיקר תלוי בקידוש שצריך לטעום יין בשעת הקידוש וע"ז אמרו זכרהו על היין שצריך שיהא שם טעימת יין ויאמר הקידוש עליו וזה שאירע לו קלקול בטעימת היין קידש עליו כדין אלא שא"א לו לטעום יוכל לתקן הטעות שיטעום יין אחר משא"כ בדין מקום סעודה באם אירע שלא יוכל לאכול שם אין תקנה לטעות זה ע"כ צריך לקדש שנית במקום שיאכל וא"כ בנידון דידן שלא קידש כראוי והוי כאלו לא קידש כלל ע"כ צריך לקדש שנית על יין אלא דיש חילוק בדבר באם היה בשעת הקידוש יין על השלחן או על הספסל אלו מוכן לשתות אז ודאי א"צ לא לבפה"ג ולא לקידוש שנית אלא ישתה המוכן לפניו וכמ"ש רמ"א סי' ר"ט והוא מתשו' מהרי"ל דהוי כאלו קידש על היין ההוא וכזה אמרי' כולהו נכני דברכתא ניהו כנלע"ד נכון בזה :

ערב (א) יין מגולה . עמ"ש בזה בי"ד סי' קי"ו : (ב) אפי' האידנא . משום הקריבהו נא כו' : (ג) דריחי' חמרא וטעמא חלא . פשוט הוא דאפילו בורא פרי הגפן אין מברכין עליו דהיינו יין שהקרים שזכרנו סי' ר"ד דאמרינן בהדיא פרק המוכר פירות כן לרב חסדא והכא לענין קידוש פשיט' דאסור [°] אלא דנקטי לרבותא דאפילו ריחא חלא מקדשין עליו ואגב זה מסיים הטור דריחי' חמרא וטעמא חלא אין מקדשין עליו וה"ה דבורא פרי הגפן א"א עליו ולא כמ"ש מו"ח ז"ל דלענין בפה"ג מברכין אפי' בטעמיה חלא כל שלא הקרים דזה ודאי אינו דכיון שהגיע לכלל זה גרע (°) טפי מהקרים אבל לפי הנראה שזה אינו נמצא שיהיה טעמיה חלא ולא יקרים : (ד) אע"פ שיש בו קמחים . עמ"ש סי' ר"ד ס"א : (ה) ומ"מ מצוה לברור כו' · פי' ולא יקח מסתם יין שבמרתף

באר הגולה

י תוספות והרא"ש שם בפסחים ובפרק ז' דברכות ובשם הירושלמי כ שם (° קודם שישתה המברך ואז לא ישתה קודם שישתה המברך ב"י בשם הרא"ש ותוספות פרק ו' דברכות) : א בבא בתרא צז ב טור בשם הרי"ף גיאות ג שם ד שם

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק ל"ב ויטעום ממנו וא"צ לחזור ולקדש דכיון כנ"ל :

לבושי שרד

(°) וכ' שיביאו כוס אחר ויטעום ממנו וא"צ לחזור ולקדש דכיון וכו' כנ"ל : שם (°) שנית בפה"ג . משמע קצת דלקדש צריך אבל הט"ז ס"ק י"ט כתב דגם לקדש א"צ ולדינא צ"ע : שם (°) בשחרית על השכר . דווקא שחרית ודוקא על שכר דאם יש לו יין וקידש עליו ונשפך אפי' בשחרית צריך להביא אחר דדוקא נגד שכר די בפת ולא נגד יין ובלילה אין מקדשין על שכר אלא על יין או פת כ"כ הא"ר : רעב ש"ע ס"א שריחו רע . מחמת שמונח בכלי מאוס כן פירש רשב"ם : ט"ז ס"ק ב' (°) אלא הטור דנקטו לרבותא כנ"ל : שם (°) טפי מהקרים פי' הקרים שנעשה עליו קרום ועיין בט"ז ר"ס ר"ד : מ"א סק"א (°) ועי' רס"י רס"ז וסי' רנ"ג כנ"ל : סק"ב (°) וכמש"כ סי' ר"ד כנ"ל : שם דסמיך אדלעיל שכתב בסי' ר"ד דאפי' בפה"ג אין מברכין עליו ודלא כב"ח שהביא הט"ז סק"ג :

הגהות רעק"א

סי' רע"ב ס"ד אבל מבדילין עליו. ע' רמב"ן דכ' דלא גרע השכר . ולפ"ז בקידוש דשחרית מותר לקדש . ואפשר דבכל הכי

באר היטב

היה יין בשעת הקידוש על הספסל או על השלחן מוכן לשתות אז ודאי א"צ לא בפה"ג ולא קידוש אלא ישתה המוכן לפניו ע"ש והמ"א כתב דאם דעתו לשתות יין יותר א"צ לברך שנית בפה"ג וה"ה בנשפך כו' עסי' ר"ט ס"ב בהג"ה וס"ס ר"ו . ואם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס א"צ להביא אחר דהא י"א דדי בפת כמה שכתב סימן ער"ב . עמ"א וט"ז באורך . (כד) פגומין · ע"ל סימן קפ"ב ס"ד : ערב (א) אין מקדשין . אם הוא בע"ש במקום שיש בו יין ויודע שבשבת לא יהיה לו יין כגון שאינו יכול להוליכו לביתו יקדש מבע"י על היין וישתה ואסור אחר כך לעשות מלאכה ש"ל בשם גאון מ"א עמ"א סימן רס"ז : (ב) מגולה . ואם עמד שעה מועטת מגולה אין קפידא אא"כ נמר ריחו וטעמו מ"א . בתשובת באר עשק סי' ק"ט מתיר לברך ולקדש ולהבדיל על סתם יינם שתקנת הברכות קדמה בזמן לתקנת וגזרת סתם יינם ע"ש ובהלק"ט ח"א סימן יו"ד חולק וכתב דאין זה מברך אלא מנאץ ע"ש : (ג) מגתו . ומ"מ מצוה מן המובחר ביין ישן מ"א : (ד) קמחין . ומ"מ אם יש עליו קרום לבן שקורין קאני"ק אין מקדשין .

שערי תשובה

ונמצא חומץ צריך לחזור ולקדש והביאו מהריק"ש ומח"ב : (ש"ע סעיף ט"ז) אבל אם היו להם כוסות כו' וכתב בפמ"א ח"ב סי' ה' שנים שמברכין על כוס של קידוש יחד דרכם להמתין שאחד מברך בפה"ג וחבירו עונה אמן. ושוב מברך השני בפה"ג אין לראשון לענות אמן דהוי הפסק בין ברכה לטעימה ואסור לעשות כן ע"ש והבאתי דבריו לעיל :

סימן

ביאור הגר"א

וכ"ש בסדר להקדים. ועוד דקידוש ד"ת בלא יין כנ"ל : וה"ה אם נשפך. רא"ש בפ"ו דברכות סי' כ' בשם ירושל' הדין כו' ועט"ז ומ"א : ס"טז לא יטעמו. תוס' בשם ירושל' וג"כ משמע מהגמ' שלנו בהא דגחין ושתי. ובפ"ז דברכות מ"ז א' אין המסובין וכו' כתי' דירושלמי : ס"יז אין צריך לשפוך. כן הוכיחו תוס' מירושלמי הנ"ל דאל"כ לעולם זקוקין וכן משמע בעובדא הנ"ל מדלא המתין עד ששפך לתוך הכוס. הר"ן :

סי' ערב ס"א אע"ג דריחיה. כמו בנסכים דפסול דאל"ה בל"ז פסול כמו קוסס אע"ג דפלוגתא דר"י וריב"ל ובנסכים מודים שפסול : אפי' האידנא. כמו בימיהם במשנה. שם : ואין מקדשין. טור. כיון דקי"ל דהכל (הולך) אחר הטעם. אבל הוא דבר שאינו כמ"ש תוס' שם ל"ו א' ד"ה הבודק כו' : ס"ב ויש אוסרין. מנחות פ"ז א' ר' יוסי בר יהודה אומר שיש בו כו' ור' יוחנן בעי שם אליביה. ובב"ב אמרינן דמה שפסול לנסכים פסול לקידוש. ונ"ל מ"ש שם שבפיה איירי כה"ג : ומ"מ מצוה. ירושלמי בברכות ושבת

ושארי

מחצית השקל

שהחיינו בלא כוס דאי אפשר שיברך על הכוס כמו בשאר יום טוב כיון דקי"ל המברך צריך שיטעום וכיון דבירך שהחיינו כבר קיבל עליו יום הכפורים ואסור לשתות ואי דיתן לתינוק לשתות חיישינן דלמא אתי למסרך כשיגדיל יטעום מכוס לכן יברך בלי כוס ומזה הוכיחו כיון דיוצאים ע"י ששותה התינוק אע"ג דהמקדש לא שתה כ"ש אי שתה המקדש לבד והשומעים לא שתו דאין שתייתם מעכב אבל אם לא שתה שום אדם לא המקדש ולא השומעים מזה לא דברו התוס' : ואדרבא כו' דאלת"ה כו' כיון דא"א בע"א ר"ל ניהו דהלבוש לא כ' כ"א דאין השתי' מעכבת אבל מודה דלכתחלה בעינן שישתה והתם ביוה"כ איירי לענין לכתחלה איך יתנהגו ע"ז כ' דזה מיקרי דיעבד כיון דאי אפשר בע"א דהא בע"א א"א לומר ברכת שהחיינו על הכוס כמו בכל י"ט: וגם על הרב"י יש לתמוה כו' ר"ל עמ"ש הרב"י דמ"ד אם לא טעם כו' לא יצא ידי מצוה כתקנה אבל עכ"פ יוצא ידי קידוש והא מסוגיא הנ"ל מוכח איפכא דאם לא טעם אפי' דיעבד לא יצא כנ"ל. ואח"כ כ' בשם א"ח כו' הוא קושיא אחרת דלפ"ד הרב"י דברי הא"ח סותרים זה את זה דתחלה כ' בשמו אם לא שתה יצא אלא ידי מצוה כתקנה לא יצא ואח"כ כ' בשמו להיפך : וכ"כ התוס' בפסחים דף ק' ע"ב דאמר רב הונא בני אדם שקדשו בבה"כ ידי קידוש יצאו דס"ל יש קידוש שלא במ"ס וכתבו התוס' וז"ל אף ע"פ שלא שתו רק שיטעום המברך או אחד מהן כדמוכח ס"פ ב"מ ולכתחלה צריכים שיטעמו כלם עכ"ל התוס' מבואר בדבריהם דאם לא טעם שום אדם אפי' דיעבד לא יצאו: ולכן נ"ל שחזר בו פה וכ' שיביאו כוס א' כו' דלא כהלבוש דס"ל דגם בש"ע ס"ל להרב"י דיצאו ידי קידוש על כוס א' שנשפך אע"ג דלא טעם ממנו דהשתיה אינה מעכבת והא שכ' יביא כוס אחר ומברך עליו כו' באמת הקשה הלבוש למה צריך לכוס אחר וכי אפשר כוונתו להודיענו שאם ירצה להביא כוס אחר שצריך לברך עליו ואינו יוצא בברכתו הראשונה שבירך על הכוס שנשפך כו' עכ"ל. לכן כתב מ"א דליתא אלא שחזר בו בש"ע וס"ל כיון דלא טעם מכוס א' לא יצא ידי קידוש וכיון שמביא כוס א' וטעם ממנו יוצא ידי קידוש למפרע ניהו דבכוס א' לא יצא כיון דעכ"פ א' צריך לטעום מן היין והשתא הא טעם יין אע"ג דלא טעם מכוס שקידש עליו יצא : דהא כשיש כוסות אחרות כו' והקשה בס' א"ר וכן בס' ת"ש מאי ראיה מהמסובים כיון דקי"ל שומע כעונה ה"ל כאלו הם קדשו על כוסות שבידם וא"כ אי טועמים מכוסות שבידם מקרי שטעמו מכוס שקדשו עליו עכת"ד. ולענות דעתי ראיית מ"א אם היה כוסות המסובים פגומים די בשהמקדש שופך מעט מכוסו לכוסות המסובים ויתקן בזה. וניהו דעכשיו אחר הקידוש שופך מכוסו לכוסם אבל בשעת הקידוש היו פגומים דהשתא ל"ל דע"י שמיעתם הוי כאלו קדשו על כוס שבידם דהא הכוסות בשעת הקידוש הם פגומים וא"כ איך יצאו בשתייתם מכוס שבידם אי אמרי' דבעי' שישתה מכוס שקדשו עליו וא"ל באותו מעט שנתן המקדש מכוסו לתוך כוסם הוי כוסם כמו כוס המקדש ודי במה ששתו מכוסם דזה דוחק ניהו דע"י אותו מעט ששופך המקדש יתוקן הפגם אבל אין סברא דע"י אותו מעט יקרא שכל הכוס שבידם יהיה נידון ככוס המקדש ועוד א"כ למה הוצרך ליתן טעם (והוא דברי התוס') דמהאי טעמא צריך לשפוך לתוך כוסם שלא יהיה פגומים ת"ל כדי שיהיה כאילו כוס המקדש וכ"מ ג"כ דלטעם זה אם הובא לפני המסובים אחר הקידוש כוסות שאינן פגומים אפ"ה צריך לשפוך מכוס המקדש לתוך כוסם שישתו מכוס המקדש אלא ודאי דליתא ואינו צריך לשתות מכוס המקדש דוקא וה"ה הכא : ואם היה דעתו לשתות יין יותר א"צ כו' ואם טעם מכוס של מים קודם ששתה היין אי הטעימה הוי הפסק עיין לעיל במ"א ס"ס ר"ט מ"ש ע"ד מהרי"ל: אין צריך לברך בפה"ג אבל צריך לקדש שנית על יין וכדלעיל ובט"ז רצה לחלק דאם היה יין מוכן לפניו על השלחן או על הספסל

בשעת קידוש אפי' לקדש א"צ: ונ"ל דאם קידש בשחרית על השכר. מה"ט נקט שחרית דבלילה לא משכחת שיקדש על השכר דאפי' אין לו יין והשכר חמר מדינה מ"מ בלילה עדיף לקדש על הפת מלקדש על השכר משא"כ בשחרית כשהשכר חמר מדינה יקדש על השכר ולא על הפת כמ"ש סי' רע"ב: וא"צ להביא אחר כו'. משמע דאם ירצה להביא כוס אחר רשאי אבל בספר ת"ש כ' דאינו רשאי ותליא בפלוגתא שהביא בסי' קע"ד אם המשקין שבתוך הסעודה צריכים ברכה וכ' הרב"י שם כדי להסתלק מן הספק ישתה קודם סעודה מעט משקין פחות מכשיעור ויכוין לפטור גם המשקין שבתוך הסעודה ולפ"ז כיצד יעשה פה אם יביא כוס אחר ולא יברך עליו הניחא אם המשקין שתוך הסעודה טעונים ברכה א"כ הברכה שבירך תחלה היה חל על המשקין שתוך הסעודה וא"כ נפטר גם כוס זה אבל לדעת הפוסקים שמשקין בתוך הסעודה א"צ ברכה א"כ לא חל ברכה ראשונה עליהן א"כ כשרוצים לשתות עכשיו קודם סעודה ודאי צריך לברך ואם יברך על הכוס שמביאים לו עכשיו א"כ יש לחוש לדעת הפוסקים שמשקין שתוך הסעודה צריכים ברכה ונפטר גם כוס זה וא"כ ברכה שבירך על הכוס לבטלה עכת"ד ולא הבנתי דודאי רשאי להביא כוס אחר וכמשמעות לשון מ"א. ובאמת לא יברך על אותו כוס ושפיר עביד לכ"ע דהא למאן דאמר שמשקין תוך הסעודה צריכים ברכה מודה ס' ת"ש דא"צ לברך על כוס זה אף ע"ג דדעתו לא היה כ"א לפטור המשקי' שתוך הסעודה ולא למשקין שלפני סעודה ע"כ צ"ל דמ"מ כיון שנתכוין לפטור המשקין שישתה אחר זה גם כוס שלפני הסעודה נפטר א"כ אפי' למ"ד שמשקין שתוך הסעודה א"צ ברכה מ"מ הוא לצאת ידי ספק דיעות היה דעתו לפטור המשקין שישתה אח"ז וא"כ גם כוס שלפני סעודה בכלל וניהו דלאותו דעה המשקין שתוך הסעודה א"צ ברכה מ"מ כוס שלפני סעודה א"צ ברכה דהא עכ"פ הוא נתכוין לפטור המשקין שישתה אח"ז וגם כוס זה בכלל :

סי' ערב כ' מ"א אם הוא כו' ועי' רס"ו ר"ל דוקא מפלג המנחה יוכל לקדש וכיצד יתנהג עם תפלת ערבית וק"ש והאכילה הכל מבואר שם ולקמן סי' רל"ג מבואר הדין כה"ג לענין הבדלה : (ס"ק א') על כו' משום הקריבהו כו' וכן מ"ש המחבר אין כו' על יין שריחו רע (ופי' הפרישה שיש לו ריח מן החביות) ג"כ הטעם משום הקריבהו כו' : (ס"ק ב') וטעמיה כו' וכמו שכ' סי' רי"ו דיין כזה אין מברכים עליו בפה"ג : דסמיך אדלעיל ר"ל עמ"ש סי' ר"ו דאין מברכים עליו בפה"ג כ"ש דאין מקדשים עליו : ועב"ח כו' שהקשה לו עמ"ש הטור ריחיה חלא וטעמי' חמרא חמרא אבל אם ריחיה חמרא וטעמי' חלא חלא דבתר טעמי' אזלינן עכ"ל והקשה הב"ח ריחיה חמרא וטעמי' חלא פשיטא דאין מקדשים עליו דהא מבואר לעיל דאפי' בפה"ג אין מברכים עליו ולכן תי' הא דאין מברכים עליו בפה"ג מיירי דוקא שעלה עליו קרום שגדל עליו כמין קרום שבל אי לא עלה עליו קרום אע"ג דטעמיה חלא מברכים עליו בפה"ג וקמ"ל הכא דמ"מ אין מקדשים עליו ועז"כ מ"א דדבריו א"כ אלא אפי' לא עלה עליו קרום אין מברכין עליו בפה"ג דלענין קושית הב"ח נ"ל כמ"ש הט"ז דאידי דכ' הטור בריחיה חלא וטעמיה חמרא דמקדשין עליו כ' גם ההיפוך אם ריחיה חמרא וטעמיה חלא אין מקדשים עליו : (ס"ק ג) יין כו' סי' ת"ר שכ' מ"א בשם ד"מ ומנהגים בליל ב' דר"ה בשעת קידוש ילבש בגד חדש או פרי חדש לברכת שהחיינו אולם אם יש לו תירוש חדש יקדש על יין ישן וכשמגיע לשהחיינו יטול התירוש בידו ואע"ג דמקדשים על התירוש מ"מ ישן מצוה מן המובחר עכ"ל מ"א : (ס"ק ד') קמחים כו' אין מברכים עליו וכתב בספר א"ר וז"ל וכשהסירו הקרום נ"ל דאין

להחמיר

(ה) מצוה לברור יין טוב לקדש עליו :

ד ה מקדשין על (°) יין לבן והרמב"ן פוסלו לקידוש אפי' בדיעבד אבל (°) מבדילים עליו ומנהג העולם כסברא ראשונה :

ה ו יין חי אפי' אם הוא חזק דדרי (פי' שראוי להמזג) על חד תלת מיא מקדשים עליו ומ"מ יותר טוב למוזגו ובלבד שיהא מזוג כראוי : הגה וויינות שלנו יותר טובים הם בלא מזיגה (טור) :

ו ז יין צמוקים מקדשים עליו (והוא שיש בהן ה (ו) לחלוחית קצת בלא שרייה) (טור) :

ז ח שמרי יין או ט חרצנים שנתן עליהם מים אם ראוי לברך עליו בפה"ג מקדשין עליו (ועיין לעיל סי' ר"ד סעיף ה') :

ח ° י מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש כ וי"א שאין מקדשין עליהם : הגה והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור) :

ט ל במקום שאין יין (ז) מצוי י"א ו שמקדשין על שכר ושאר משקין חוץ מן המים מ וי"א שאין מקדשין נ ולהרא"ש בלילה לא יקדש על השכר אלא על ז על הפת ובבקר יותר (ו) טוב לקדש על השכר שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי ודברי טעם הם : הגה וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש ואם יין בעיר ח לא יקדש על הפת ט ומי שאינו שותה יין משום נדר יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין או ישמע קידוש מאחרים (הגהות מיי' פ' כ"ט דמחזר אחר יין ותשובת מיי' ספר הפלאה סי' ד' דיקדש על הפת לכן נ"ל החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים) :

י (ז) ס ברכת יין של קידוש פוטרת יין שבתוך הסעודה ע ואינו טעון ברכה לאחריו דברכת המזון פוטרתו בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ועיין לעיל סי' קע"ד סעיף ו') :

°עסי' ר"ג סי"א ע' בי"ד סי' קי"ג

ט"ז מגן דוד

שבמרתף וכזה מתורץ קושית ב"י למה צריך רבינו להזכיר [°] של מרתף כ"כ מו"ח ז"ל : (ו) טוב לקדש על השכר . אבל במקום שיין מצוי ודאי יברך על היין אפילו ביום אלא דמ"מ אם היין ביוקר כגון במדינות אלו אין מהדרין אחר יין כיון שאין חיוב גמור כמו שיש חיוב בלילה וסגי בכך ומש"ה לא נהגו אפי' הגדולים במדינתינו לברך על היין ביום ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מן המובחר כנ"ל : (ז) ברכת יין של קידוש כו' בטור כתוב (°) בשם רע"מ ע"ש וצריך ביאור רחב לזה כי הב"י פירש פירוש דחוק במ"ש רע"מ כ"ז שלא בירך בה"מ היינו כתיקונה עם כוס ואין זה במשמעו' הל' ומו"ח ז"ל פי' דלכתחלה קאמר אבל בדיעבד יוצא בבה"מ ועז"ק דהטור סיים לדעת רע"מ דברכ' ג' אינה פוטרת דמשמע אפי' דיעבד ונ"ל דה"פ דהטור חולק על רע"מ מצד הדין דהיינו שרע"מ ס"ל דבה"מ אינה פוטרת כוס של קידוש מברכה אחרונה דחשבינן שלא מעין הסעודה ואיהו ס"ל דשפיר פוטר ובזה אין שייך קושיא אלא סברות חלוקות אבל יש קושיא על רע"מ אפילו לפי סברתו דמ"ש יש לו כוס מאין לו דהא בה"מ לא נשתנ' עבור הכוס וע"ז כתב דעל הקושיא יש לתרץ לפי סברתו דיש חילוק אם יש כוס בבה"מ דאז צריך לברך ברכה אחרונה על כוס של ברכה לפ"ד הטור סימן ק"ן וא"כ נפטר באותה ברכה גם על כוס של קידוש משא"כ בלא כוס של ברכה אין פוטר לכוס של קידוש ולדעת רע"מ שמביא הטור סימן ק"ן שסבירא ליה כהה"ג דבה"מ מוציא הפטור עמו

מגן אברהם

שקורין קאג"ק אין מקדשין עליו (כ"ח):ה לחלוחית קצת . אבל אם הם יבשים לגמרי שאפי' ע"י דריכ' ועלים לא יצא מהן לחלוחית כלל פסולים (ריב"ש סי' ט') : ו שמקדשין על שכר . דוקא במקום דהוי חמר מדינה דהיינו שאין יין בכל העיר וי"א שאין יין גדל מהלך יום סביב העיר (טור) ומ"ש שאין יין בכל העיר פי' שבכל השנה אין יין שם וכ"מ בגמרא דהא אמימר (°) בת טות וכתב המרדכי ואם בשנה זו לוקה היין ואינו מצוי מיקרי השכר חמר מדינה ע"כ ואם אין יין ישראל מצוי אף על פי שיין עכו"ם מצוי לית לן בה ואם היין ביוקר מ"מ מקרי מצוי (ב"י הג"מ) ונ"ל דאין מקדשין על יי"ש אא"כ במדינות שרוב שתית ההמון היא יי"ש בכל יום כמ"ש סי' קפ"ב וכ"מ ברמב"ם ובאגור סי' שפ"ג ועסי' [°] ער"ח סי"ג : ז על הפת . ומניח ידיו עליו כמ"ש סי' תפ"ג : ח לא יקדש על הפת . דר"ת סובר דאין מקדשין אריפתא : ט ומי שאינו שותה וכו' . ז"ל ד"מ אם אין היין מקובל וחביב עליו יקדש על הפת כ"כ ב"י וכ"כ הרמב"ם ולפ"ז מי שאינו שותה יין אין צריך לחזור אחר יין לקידוש דהא ודאי חביבא ליה רפתא אבל בהג"מ כתב דאם יש יין בעיר אין מקדשין על הפת וכן ראיתי נוהגין דאפי' מי שאינו שותה יין מחזר אחר יין לקדוש עכ"ל הב"י · ובא"ז כ' בהדיא דמי שאינו שותה יין לא יקדש אלא על הפת וכ"ה בתשו' מיימון ספר הפלאה סי' ד' שיקדש על הפת או ישמע מאחרי' ואפשר דאף ב"י לא קאמר אלא כשאוכל עם האחרים דהאחרים שותין וכן נהגו אבל כשמקדש לעצמו אין לקדש רק אפת עכ"ל ודבריו תמוהים דלק"מ דהרב"י מיירי כשאין היין חביב עליו וכמ"ש אח"כ וז"ל אע"ג דבגמרא אמרי' דכשהפת חביב עליו מ"מ אם רצה לקדש על היין הרשות בידו[ועסי' ער"ח סי"ב] עכ"ל·אבל בתשו' מיימון מיירי שאינו שותה משום נדר התם מקדש על הפת וכ"ל דאסור לקדש על היין שישתו אחרים כיון שהאחרים יודעים בעצמם לברך בפה"ג וכמ"ש סי' ער"ג ס"ד רק הם יקדשו ודברי רמ"א צ"ע : וכתב הב"ח תימה על הגאונים אשר היו לפנינו כגון מהרש"ל ומהר"ר שכנא שאע"פ שהיה להם יין בביתם קדשו על השכר בשחרית בשבת וכן נהגו כל העולם ע"ש שהאריך . ונ"ל דטעמם משום דבמדינתינו השכר הוי חמר מדינה וא"כ אפי' יש יין בעיר רשאי לקדש עליו אלא שי"א שאין מקדשין עליו מ"מ הא י"א דמקדשין אריפתא אם הוא חביב עליו אלא לר"ת אין מקדשין על הפת ולכן כ' רמ"א דאם יש יין בעיר לא יקדש על הפת ומ"מ בבקר שמקדש על שניהם דהא מברך גם כן המוציא וא"כ יוצא ממ"נ אבל בערב א"א לעשות כן יקדש אאיין ועוד דבבקר חביבא ליה ריפתא מסתמא דתאב לאכול וא"כ רשאי לקדש אפת ומצוה לברך על החביב כמ"ש הרב"י אלא שמברך על השכר משום היכר כנ"ל ליישב מנהגם ומ"ש הב"ח דגם מהרי"ו כתב כן בשם האגודה לא עיין באגוד' עצמו דשם מיירי היכא דהוי חמר מדינה ע"ש ומ"ש הב"ח דהגאונים קידשו

אשכר

באר הגולה

ה טור והריטב"א ותוספות שם שכן נראה דעת הרי"ף ורא"ש והרמב"ם ו טור בשם בה"ג מהא דברכות כ"א ז בבא בתרא צ"ז ח שם ט הרא"ש שם וש"פ י טור בשם בעל העיטור על פי הירושלמי והרא"ש והתו' שם בפ"ב והר"ן וש"פ כ ה"ר שמעיה בשם רבינו שלמה ורי"ץ גאות' ורב האי והרמב"ם ל רא"ש לדעת הר"י ובשם הראב"ן ושכן הסכימו רוב הגאונים מהא דפסחים ק"ג מ רמב"ם בפכ"ט והמגיד בשם הרי"ץ גיאו' שכן עיקר והגהות בשם רשב"ם והגאונים והלכות גדולות ואלפסי וראבי"ה והר"מ והמרדכי בשם ר"פ נ שם בפסחים ס טור והתוספות בפרק ו' דברכות ובפ"י דפסחים והרא"ש שם ברא"ש הפרק ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פרק ע"פ :

לבושי שרד

ט"ז סק"ה (°) של מרתף . הטור כתב יין שהם של מרתף שאינו בדוק אם הוא טוב או לא מקדשין עליו . והקשה ב"י למה כתב זאת דהרי חשש יין של מרתף פי' רשב"ם שאינו אלא שמא ריחו' הלא וטעמא אמרא וכבר כתב הטור דאפי' ידעינן דריחו' אלא מקדשין עליו וכ"ש של מרתף סתם וע"ז תירץ הט"ז בשם הב"ח דקמ"ל דמצוה מן המובחר הוא שאפי' מיין סתם לא יקח יק"ל : ש"ע ס"ד (°) יין לבן . לבן יותר מדאי והוא לגריעותא טור ועיין ב"י באורך : שם מבדילין עליו . דלא גרע משכר בסי' רצ"ו : מ"א סק"ו (°) בת טוות . לן בתענית במו"ש שלא היה לו יין ולא רצה להבדיל על משקה אחר אלמא דאע"פ שבאותו שעה אין יין מצוי בכל העיר אין מועיל : שם רע"ח סעיף י"ג . דצריך לשתות רוב רביעית בלי הפסק וזה א"א ביי"ש: ט"ז רס"ק ז' (°) בשם רב עמרם . ז"ל רב עמרם כוס של קידוש כל זמן שלא בירך בהמ"ז חייב לברך עליו ברכ' אחרונה וה"מ שאין לו כוס לבהמ"ז אבל אם יש לו כוס דאכתי לא אסח דעתיה דהא יש לו כוס של ברכה א"צ לברך אחר כוס של קידוש שנפטר בברכה של ג' עכ"ל :

הגהות רעק"א

דפסולים בסימן זה הוא כן דלא גרע משכר : ס"ו יין צמוקים מקדשים . אף שלא אלא במדה כשעור הנזכר סי' ר"ד ס"ה גבי שמרי יין . תו' תשב"ץ ח"ג סי' כ"ז . ובח"י בכור שור כתב דצריך שלא יהיה במים ששה נגד הצמוקים אחר שנתגדלו: ס"ח מקדשים

חתם סופר

סי' ערב ססק"ו מג"א ועסי' רע"א סי"ב ג"ב וכדלעיל סי' ק"ץ סק"ד ודלא כט"ז ס"ס ר"י דס"ל דלא בעינןרביעית,דליתא:

באר היטב

מקדשין עליו ב"ח . בתשובת שער אפרים סי' י"ח אוסר לקדש על היין שמסריח קצת אחר החבית . ולענין הבדלה מורה פנים לאסור ולהתיר ע"ש : (ה) מצוה. ולא יקח מסתם יין שבמרתף ט"ז: (ו) לחלוחית. אבל אם הם יבשים לגמרי שאפי' ע"י דריכה לא יצא מהן לחלוחית כלל פסולים ריב"ש ס"ט : (ז) מצוי . אבל במקום שהיין מצוי ודאי יברך על היין אפי' ביום אלא דמ"מ אם היין ביוקר כגון במדינות אלו אין מהדרין

שערי תשובה

סי' רעב (ו) לחלוחית עבה"ט ועיין בבכור שור דף קכ"א ע"ג שכתב שצריך ליזהר שלא יתן כ"כ מים שיהיו הצמוקים אחר שנתגדלו אחד משׁשה במים דאז ודאי הוי ברכה לבטלה עכ"ל. וע' לעיל סי' ר"ב ומ"ש ביד אפרים על הברכה בזה : (ז) מצוי עבה"ט וכתב בר"י בשם הפר"ח סי' תרע"ח דמי שהוא במקום שאין לו פת ויין לא מצי לקדושי ודלא כהרב מהר"י מולכו שם בזה ועיין במג"א לעיל סי' רע"א ועיין המכריע בסי' ע"א שכתב דהיכא דליכא סעודה לא מחייב בקידוש והיינו טעמא דלא מקדשינן ביוה"כ

ביאור הגר"א

ושארי מקומות מצוה ביין אדום שנאמר כו' : ס"ד מקדש על יין לבן והרמב"ן פוסלו . הדיעה ראשונה גורסין שם בב"ב צ"ז ב' בורק ובדיעבד כשר לנסכים א"כ הכא אפי' לכתחלה . ומה שאיבעיא בגמ' רב כהנא שם חמר חוורייתו מהו לא שמיעא הך ברייתא אבל לדידן מותר . ועוד ראיה מירושל' שבת פ"ח שקלים פ"ג פסחים פ' בתרא מצוה לקדש על יין אדום שנאמר אל תרא יין כי יתאדם דמשמע מצוה לבד אבל לא איסור ועוד ראיה פסחים ק"ח ב' פלוגתא דת"ק ור"י וסבר הת"ק דא"ל טעם ומראה יין והלכה כת"ק . וע"ד ראיה מנחות פ"ז א' אין מביאין יין ישן כו' היינו טעמא דרבי דכתיב אל תרא כו' דמשמע לכתחילה לבד . והרמב"ן גורס בודק שם בב"ב והאבעיא כך פירושו אם הלכה כר"י או כת"ק ופשיט אל תרא כו' והלכה כר"י והירושל' כנ"ל ג"כ משמע אפי' דיעבד כיון שהוא מביא ראיתו מפסוק : אבל מבדילין. דלא גרע משכר ומיירי שהוא חמר מדינה ועס"ע : ס"ה יין חי כו'. בפסחים ק"ח ב' משמע דוקא דיעבד וכ"כ תוס' שם ד"ה שתאן כו'. אבל בב"ב שם דפריך אי למעוטי מזוג כו' מ' דחי ודאי מקדשין לכתחלה . וכ"ל דהא דפסחים משום פירות.כמ"ש שם. ומ"מ לכתחלה ודאי טוב למוזגו כמ"ש בכוס של ברכה ובירושל' הכין נהיגין רבנן בכסא דקידושא וז"ש ומ"מ כו': ויינות. פסחים שם ברשב"ם ותוס' שם ד"ה שתאן: ס"ו והוא שיש כו'. רי"ף בשם הגאונים וע' ריב"ש סי' ט' בזה: ס"ז שמרי יין כו' . ע"ל סי' ר"ד ס"ה וס"ו וכמ"ש בב"ב צ"ו ב' ת"ר כו' אמר רבה כו' כי פליגי כו' ודוקא תלתא ואתא ארבעה הא פחות לא וע' רשב"ם שם ד"ה שם כו' ואע"ג דבי"ד סי' קכ"ג ס"ח וסי' קל"ד ס"ה פ' דוקא בששה וי"א בששי' כתם ביין גמור ולמדו מהא דפ"ה דע"ג ע"ג ב' שני כוסות כו' וס' הראשונה ס"ל דמיירי בס' וסברא האחרונה ס"ל דמסתמא מיירי בכוסות שיין ש"מ דבששה וכמ"ש ב"י בסי' קכ"ג ל"ה א' בד"ה יין מזוג כו' וכו' הר"ן איכא מ"ד כו' ואינה ראיה כו' והרשב"א בת"ה כו'. מיהו בחרצנים שלא נעצרו בקורה אין להם דין שמרים ואפי' אלא כדי מדתו או פחות קלטו טעם החרצנים ואסור וכמו ביין גמור אם לא שיש במים ששה החרצנים וכן ביין ממש וז"ש לעיל בסי' ר"ד ס"ה בהג"ה ובלבד כו' ר"ל ביין ממש וכמ"ש באגור עב"י. ומ"מ בשמריםובחרצני' של יי"כ היה ג"כ הדין כן בתלתא ואתא ארבעה פחות מארבעה דמותר וכ"כ הרא"ש שם בב"ב בשם הרב אב ב"ד אבל בשם הר' יונה לא כתב כן שמדמה חרצנים ושמרים של היתר לענין מגע נכרי לשמרים של מעשר ראשון דפעם ראשון אסור וכפי' הרשב"ם שם דכל הברייתא מיירי הכל בכדי מדתו ע"ש ד"ה ראשון כו' ובשני מותר אא"כ רמי תלתא ואתא ארבעה דבזה לעולם אסור ומיהו כשלא נדרכו בקורה אף פעם שני אסור אף בכדי מדתו כנ"ל אלא דהר"י סובר כן דוקא לענין יי"כ אבל לענין ברכה לא ואנן קי"ל אף לענין ברכה כן כנ"ל וביין נסך שנתערב מדמי להקדש דלעולם אסור כיון דנאסרו מתחילתן . והא דאמרו המתמד ונתן מים במדה כו' דפטור אף בפעם ראשון ס"ל כפירוש רשב"ם הנ"ל דכל הברייתא משום חומרא ולר"י במתמד לענין טבל שם אוקמוה אדינא דאורייתא דשם א"א להחמיר משום דאתי לאפרושי מן הפטור כו' כמ"ש בפ"ד דפסחים וכן לענין ברכה ועתו' שם ל"ו ב' ד"ה ובוותר כו' וקשה מהא כו' וי"ת כו' וכן בחולין שם ע"ש . וז"ש בש"ע י"ד שם ס"ט מים כו' כיון שלא נעצרו בקורה אף לענין ברכה הדין כן כנ"ל ומש"ש ואם נעצרו בגלגל כו' קאי אפעם שני אבל בראשון אפי' כדי מדתו אסור כנ"ל וכמש"ש בסי"א בשמרים ושם סי"א ופעם שני מותר היינו עד ארבעה אבל באתא ארבעה אסור ודבריו סתומים ביותר . ומ"ש הש"ך שם ס"ק י"ח ומלא ארבע ל"ד כו' טעה בדברי הרשב"א שהרשב"א ל"ק אלא בשמרים של יי"נ ככר וכמ"ש ב"י שם בד"ה וכ' בת"ה שמרים של יי"נ כו' וכ' שם לדברי האומרים בס' ה"נ בס' ע"ש וכמ"ש שם בד"ה יין מזוג בשם הר"ן והרשב"א דבשמרים כ"ע מודו דדוקא אתא ארבעה וגמ' ערוכה היא פלוגתא דאחרים ורבנן ושיטת הרשב"א שם ל"ז א' דברייתא מיירי ביותר מכדי מדתו כמ"ש שם דכל שנעצרו בגלגל וקורה כל לחלוחית שבהן יוצא אלא דמיירי במלא יתר מכדי מדתו שביין גמור כמ"ש למר בס' ולמר בו' ובכה"ג החמירו במעשר והתרומה והקדש וביי"נ גמור החמיר כמו שם אבל בהיתר ס"ל כמו בטבל וברכה ועב"י שם ד"ה בכ"ל וכ' בת"ה וכו': או חרצנים. במכ"ש משמרים דבעינן תלתא ואתא ארבעה וכ"ז בחרצנים שהם גרועים יותר כמ"ש בפסחי' מ"ב ב' אבל אי אתא ארבעה ודאי יין הוא : ס"ח מקדשין כו' וי"א שאין מקדשין . זהו פסק הגאון דפוסל וראייתו ממנחות פ"ו ב' במתניתין ולא מבושל ואם הביא פסול וא"כ לקידוש נמי פסול. ומדחי הרא"ש שם בב"ב הכלה הגפן ע"ג תאיכה לפסול לנסכים בבכורות י"ז א' ה"כ לפסול ועוד קשה דפריך הגמ' הכא בב"ב אי למעוטי מזוג עילויי עלויי ותהוי עלויי עלוי' הא פסול בדיעבד בנסכים אלא אין ראיה משם ועוד למה לא קחשיב הגמ' בב"ב למעוטי מבושל. אך זה יכול לתרץ דקי"ל דשלקות כיון דנשתנה לגריעותא מברך שהכל אם כן לפ"ז לא קחשיב הגמ' כאן כיון דמברך אפי' שהכל עליו . ועתו' פסחים ק"ט ב' ד"ה ארבע כוסות מכולו ירושלמי דתרומות תמן תניכן כו' א"כ יוצאין ארבע כוסות במבושל ומקדשין עליו. וא"כ לפ"ז קשה על הש"ע בי"ד הל' תרומות סעיף ס"ג אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל הא מבושל מעליו' והרמב"ם פוסק כת"ק דר"י ונ"ל דהרמב"ם פי' האי מוחלפת השיטה' ר"י מחליף שיטתו ופוסק הכא כת"ק שממעיטו ולפ"ז קשה למה פוסק הרמב"ם בברכה דמברכין בפה"ג והכל' פסח פוסק לחלוטין דמקדשין וצריך לתרץ דהיתא בירושלמי פ' שני דתרומות במתניתין ד' כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכ"מ שאין כהן תורם מן המתקיים ר"א לעולם הוא תורם מן היפה ומקשה שם בירושלמי הל' ד' הא ר"י מתיר מפני שהוא משביחו ואר"י מחלפא שיטתי' דר"י ר' אלעזר אמר איכה מחלפת תמן בכהן וכאן בבעלי' ר"א ור"י חד אמר מפני שממעיטו משותיו וחד אמר מפני שממעטו ממדתו ולא ידעינן מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דאר"י מחלפה שיטתיה דר"י הוי ר"י אמר מפני שממעטו משותיו וא"כ לפ"ז יוכל לומר דכולהו סוברים דמשביחו וא"כ כאן כהן דמקדשין עליו הך הפלוגתא ר"י סבר מפני שממעטו משותיו דהרמב"ם פי' דאין הכל שותים וכיון דאין הכל שותים אף ע"פ שמשביחו לאו כלום הוא ות"ק סבר מפני שמשביחו עדיף טפי אבל לענין קידוש לא איכפת לן שממעיטו משותיו כיון שהוא משביחו וגי' האמיתית כמ"ש בפירוש על הירוש' שנ"ל הוי ר"א או' מפני שממעיטו משותיו וע' מש"ש . וע' רא"ש בב"ב ל"ז ב' שמאריך בזה ועוד ראיה מהירושלמי שבת פ"ח ושקלים פ"ג מהו לצאת בקונדיטון מן מה דתני בר קפרא קונדיטון עיין הדא אמרה יוצאין בקונדיטון מהו לצאת ביין מבושל ר' יונה אמר יוצאין ביין מבושל כו' ע"ש וע' י"ד סי' רי"ז סט"ז בקונדיטון פי' כו' וכן פירש מהרי"ל כמ"ש ב"י שם משמו וכ"כ בילקוט פ' יתרו ס"ם ער"ב אר"א ר"ת נמשלו כקונדיטון מה קונדיטון הזה יש בו יין יש בו דבש יש בו פלפלין אף ד"ת כו' והיא בגמ' שלנו נקרא אנומלין בפ' כ' דשבת ק"מ א' ובפ' ג דע"ז ל' א' : ס"ט במקום שאין יין. י"א שמקדשין וי"א. וסברא האחרונה מביאין ראיה מהירושל' מבדילין בלא יין ואין מקדשין בלא יין וע"כ במקום שהוא שכר *מדינה דאל"כ הא גם אבדולי לא מבדילין כמ"ש בפסחים ק"ז א' וס' ראשונה דחו ראיה זו דהירושל' סבר כס"ד דגמ' שלנו שאמרו סבור קדושי לא מקדשינן כו' ובשאינו חמר מדינה איירי אבל בחמר מדינה מקדשין כמו בהבדלה דחד דינא אית להו כמ"ש בשם שאין כו' : אלא על הפת . דודאי מקדשין כנ"ל סי' רע"א סי"ב : ואם יין כו' . דלר"ת אין מקדשין על הפת ומביא ראיה מירושל' רס"ח דברכות אר"י ברבי נהיגין תמן במקום שאין יין ש"ץ יורד לפני התיבה ואומר ברכה א' מעין שבע וחותם במקדש יום השבת ועוד דקידוש חמיר מהבדלה דהא קובעת משא"כ בהבדלה ואין מבדילין על הפת מהא דאמימר ועוד דאיבעי' להו בפ"ג דשבת כר ביתו כו' ואם איתא יקדש על הפת והרא"ש דחה ראיה א' דשם להוציא האורחים דא"א בפת בבהכ"נ כו' וסניה דהבדלה לא שייך בפת ע"ש והא דשבת מ"מ עיקר מצותו יין וס"ד דידחה כו' ולק' לדברי הרא"ש לא יקדש במקום שיש יין מהא דשבת הנ"ל וכמ"ש הרא"ש : ומי שאינו. מהא דעירובין מ"ב : ואם אין כו' לא כו'. מהא דנזיר ד' וכו' כו' וע"ש בתוס' וכנ"ל: ס"י ברכת כו'. כן מ' בפסחים ק' ב' ובברכות מ"ב ב' וע' בתוס' שם ושם : ואינו טעון. דהל"כ היאך יכול לצאת ידי יין ולפטור ע"ש: בין. דהוא כדברים הבאים מחמת כו' הרא"ש בפ' ע"פ סכ"ד :

מחצית השכל

להחמיר עכ"ל : (ס"ק ה) לחלוחית כו' פסולים וכתב מ"א לעיל סי' ר"ב ס"ק כ"ז דוקא אחר שנסתהו הצמוקים ג' ימים אז מקרי יין ואפילו עדיין הצמוקים תוך המים מ"מ מקרי יין ועמ"ש בס' ת"ש : (ס"ק ו) שמקדשים כו' וי"א שאין יין גדל כו' וכתב מגן אברהם לעיל סי' קפ"ב בשם הב"ח דהכי י"א מקילים וס"ל אפי' יש יין הרבה אלא חנוני כל שאין יין גדל כו' שכר הוי חמר מדינה וכתב עוד שם דאפי' מעט יין גדל סמוך לעיר אין בכך כלום : וכ"מ בגמרא דהא אמימר כו' והוא בפסחים דף ק"ז ע"א אמימר איקלע להסוא אתרא והביאו לו במ"ש שכר להבדלה ולא רצה להבדיל עליו ובת טוות (היינו לן בתענית כי אסור לאכול קודם הבדלה) למחר טרחו והביאו לו יין והבדיל וטעם. שנה אחרת שוב איקלע להאי אתרא ושוב הביאו לו שכר להבדלה אמר אי הכי חמר מדינה והבדיל עליה וטעם ע"כ ומסתמא בשנה הא' כשראו שלא טעם מידי ודאי טרחו בכל כחם להמציא לו יין ולא מצאו וגם אמימר מסתמא אסיק אדעתיה שאין יין מצוי וא"כ גם בשנה א' הא הוי חמר מדינה ולמה לא הבדיל עליו אע"כ דלא מיקרי חמר מדינה אלא שבכל השנה אין יין שם ולכן אמימר בשנה ראשונ' טעה דכל השנה הי' להם יין אלא דהיום דרך מקרה לא ה"ל יין ולכן לא רצה להבדיל על שכר : ונ"ל דאין מקדשין על יי"ש כו' ועסי' רע"א סי"ג. ר"ל עוד טעם שאין מקדשין על יי"ש כו' דהא מבואר בסי' רע"א דצריך המקדש לשתות מלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית ואין דרך לשתות יי"ש כ"כ הרבה בפעם אחד אף על גב די"א שם דמצטרפים שתיית כל המסובים למלא לוגמיו היינו דיעבד אבל לכתחל' צריך המקדש לבד לשתות מלא לוגמיו וכ"כ בתשובת בית יעקב סי' כ"ז ואף על גב דהטורי זהב כתב לעיל סי' ר"י דביי"ש אין צריך שיעור רביעית לברכה אחרונ' ודי במה שהוא שיעור שתיה לרוב ב"א וא"כ ה"ה לענין קידוש אולם מ"א לטעמיה אזיל שכתב בסי' ק"ץ סק"ד דגם ביי"ש שעורו רביעית וכ"כ בתשובת ב"י הנ"ל ודחה שם ראיית ט"ז אלא כתב שם אם אפשר לו לשתות כשיעור שלא בהפסק גדול (דהיינו תוך שיעור שתיית רביעית או תוך כדי אכילת פרס לכל מר כדאית ליה כמ"ש סי' תרי"ב) מצטרף. אך בתשובת כ"ש סי' ל"ה כתב דאפי' במקום דלא הוי יי"ש חמר מדינה מותר לקדש עליו בשחרית כיון דקידוש שחרית אינו אלא משום הכירא לא בעינן שיהי' חמר מדינ' כ"ה דעת הטור סי' רפ"ט הובא במ"א שם אבל אין כן דעת הרב"י שם אדרבה עדיף טפי לקדש עליו מלקדש בשחר על שכר כי אליבא ריקיא ודאי חביב עליו היי"ש יותר מן השכר וראוי לברך על החביב אבל בזה שניהם ה"ה בעל תשובת ב"י הנ"ל ותשובת כ"ש הנ"ל מודים דאינו זיעה אלא הוי משקה גמור ע"ש. ובס' ידי משה על מדרש רבה כתב ראיה בשם גדול אחד דע"כ יי"ש לא מקרי משקה מדאמרינן למה נמשלו ישראל לשמן מה שמן עולה על כל המשקין ר"ל אם תתן שמן על כל המשקים השמן צף למעל' כן ישראל יעלו על כל או"ה וביי"ש אם ניתן לתוך המשקין היי"ש שוקע למטה ואם כן ע"כ אינו בכלל משקין לפ"ד המדרש הובא גם כן בספר ת"ש אלא דסיים שאין למדין הלכה מפי אגדה : (ס"ק ז) על הפת ומניח ידו עליו. והטעם כי בשעת ברכת המוציא יש להניח שתי ידיו עליו כמ"ש לעיל סי' קס"ז סעיף ד' וכיון שמקדש עליו אין ראוי להסיר יד אחד בשעת קידוש : (ס"ק ט) ומי שאינו כו' ז"ל ד"מ כו' כוונות מ"א להקשות על חלוקו של רמ"א כמו שכתב אח"ז ולפי שבד"מ הכריח את חלוקו לכן הביא תחלה לשון ד"מ והוכחתו ודוחה הוכחתו. דהרב"י מיירי כשאין היין חביב עליו. ר"ל אבל לא כדר מן היין וא"כ אם ירצה אפשר לו לשתות יין אלא שאין חביב לו. אע"ג דבגמרא אמרינן כשהפת חביב כו' והוא מימרא דרב ברונא דאמר נטל ידיו לא יקדש דכיון דנטל ידיו גליה דעתיה דרפתא חביבא ליה וראוי לקדש על החביב אלא דרב ברונא סבירא ליה אין מקדשין על הפת לדעת הרי"ף ואמר ליה ר"י זמנין סגיאין הוי קאי קמיה רב והוי חביבא ליה ריפתא ומקדש אריפתא אלמא מקדשים על הפת כ"ה לדעת הרי"ף ועיין לעיל סי' רע"א במ"א ס"ק כ"א הבאתי דברי הש"ס הנ"ל ומפרשי' אלמא היכי דפת חביב עליו יש לקדש על הפת ולא על היין : מ"מ אם רצה כו' ולא תיקשי מהא דר"ב עמ"ש לעיל סי' רע"א · וכ"ל דאסור כו' ר"ל עכשיו שדחה ראיית הרמ"א א"כ מסברא אין לעשות כמ"ש רמ"א שיקדש ואחרים ישתו : כיון שאחרים יודעים כו' ר"ל דהא קיי"ל בסי' רע"א דלכתחל' צריך המקדש לשתות מלא לוגמיו ניהו דדיעבד יוצא אם טעמו המסובים מ"מ לכתחל' אין לעשות כן אלא שלא תימא הא כ' בסי' רע"ג ס"ד דיוכל אדם לקדש לאחרים דלדידהו הוי מ"ס וסיים שם ואם עדיין לא קידש לעצמו יזהר שלא יטעם עמהם כו' הרי דהותר לכתחלה לקדש לאחרים והם יטעמו ולא הוא וע"כ נ"ל כיון דעיקר כוונתו להוציא אחרים ס"ל כאלו הם קדשו וא"כ אם הם שותים הוי כמי שטעם המקדש וא"כ גם כאן אפשר לו לעשות כן שיכוין להוציא המסובים וא"כ סגי במה שיטעמו האחרים שהוציא ומ"מ כאן גם הוא רשאי לאכול ע"י קידוש זה דגם לדידיה הוי קידוש ג"ש ע"ז כ' מ"א דזה דוקא באין יודעים אבל ביודעים הם יקדשו ויותר י"ל דכוונות מ"א להקשות מסי' רע"א דלכתחל' צריך המקדש לטעום כנ"ל ואם נאמר דכוונות רמ"א בהא כדר יקדש על היין וישתו האחרים מיירי דוקא בקידוש דשחרית וא"כ כוונתו במה שמקדש על היין להוציא האחרים אבל הוא באמת לא יצא אלא במה שמברך המוציא על הפת מ"מ אפשר לו לקדש על היין משא"כ כשאין אחרים עמו א"א לו כלל לברך בורא פרי הגפן על יין וזה דחה מ"א דהא א"א להוציא לאחרים אם הוא אינו יוצא אא"כ באין יודעים וכיון דבשחרית אין הקידוש כי אם בפה"ג וזה מסתמא יודעים וע' סוף תשובת ה"ה ח"ל סי' קס"ח : וכתב הב"ח כו' שאע"פ שה"ל יין בביתם כו' תיבת בביתם הוא ט"ס וצ"ל בעירם. וכ"ה בב"ח וכ"כ בספר ת"ש שהוא ט"ס (וכן מבח מתי מ"א דאלו הי' יין בביתם לא סגי במ"ש דהוי חמר מדינה) אבל על מנהג העולם כתב הב"ח ומנהג העולם

לקדש

רעג שיהיה הקידוש במקום סעודה ובו ז סעיפים

א א אין קידוש אלא (א) במקום (א) סעודה ובבית אחד מפנה לפנה ב חשוב מקום אחד א שאם קידש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת אפי' הוא טרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש : הגה ב ומבית לסוכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פ' ע"פ) ג ויש אומרים שכל ג שרואה מקומו אפי' מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש ד וי"א שאם קידש במקום א' על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי (ועיין לעיל ריש סי' קע"ח) ה והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא (וכן עיקר) :

ב ו אם קידש בבית אחד על מנת לאכול שם ד ואחר כך נמלך לאכול במקום אחר צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכול שם :

ג ז אם קידש ולא סעד אף ידי קידוש לא יצא : הגה ° ה וצריך לאכול במקום קידוש לאלתר (°) או שיהא בדעתו (ב) ו לאכול שם מיד אבל בלא"ה אפי' אכל במקום קידוש אינו יוצא (מהר"י מולין) °) (ב) ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד (ג) ונמלך ואכל יצא . (ב"י סוף הסימן) :

ד ח יכול אדם ז לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם דלדידהו הוי מקום סעודה ט ואע"ג דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים (ג) אם אינו נהנה עמהם כיון דהאי

°ע' ס"ס קס"ז וס"ס רל"ו ער"ס קל"ג וסי' רס"ט עסי' רע"ד עמ"ש סי' רל"ח עסי' קנ"ט ס"ז

מגן אברהם

לשכר כדי לפטור השכר שבתוך המזון כמ"ש סי' קע"ד לא ידעתי למה לא ע"ש היין דהא יין פוטר כל מיני משקין ומ"מ מצוה מן המובחר לקדש לעולם אין :

רעג א שאם קידש . אבל לכתחלה לא יעשה כן דהא יש אוסרים :

ב ומבית לסוכה. כיון שאין המחילה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סוכה חשוב *) כמו מפנה לפנה בלא מחילות (מרדכי) וא"כ אפי' לא היה דעתו לכך א"צ לקדש שנית ודוקא כשאין שם מחילה אחרת רק מחילות הסוכה כגון שהסוכה בתוך הבית . אבל אם מחילות הבית מפסיקות ה"ל כמחדר לחדר וכ"מ בתוס' והע"ש לא עיין במרדכי : ג שרואה מקומו. אפי' דרך חלון ואפי' רואה מקצת מקומו וכמ"ש סי' קע"ח (כ"מ בר"ן): ד ואחר כך נמלך · [°] פי' שלא אכל כאן ועש"ה : ה וצריך לאכול . ז"ל ד"מ כ' מהר"י מולין דאפי' באותו מקום שקידש אם אין דעתו לאכול שם לאלתר מקרי שלא במקום סעוד' ואין חילוק בין זמן קצר לזמן ארוך אבל אם היה דעתו לאכול שם אפילו ששהא בדרך זמן גדול עד שמגיע לשם חשוב במקום סעודה דאפי' בטרקלין גדול חשוב מפינה לפינה במקום סעודה עכ"ל והוא בלבוש סי' שפ"ז ומ"ש רמ"א או שיהא בדעתו וכו' פי' כגון שהולך מפינה לפינה ודעתו לאכול שם מיד אבל בלא"ה וכו' פי' אם לא היה בדעתו לאכול מיד כגון שדעתו להפסיק בדברים אחרים והפסיק אפי' אכל לאחר זמן במקום קידוש אינו יוצא ואם היה דעתו לאכול מיד וארעו אונס שלא אכל אלא לאחר זמן א"צ לחזור ולקדש וכ"מ בגמ' בעובדא דר"ה דדוקא משום שיצא ממקומו קידש שנית אבל אם היה נשאר במקומו אע"פ שהפסיק °) עד שידליקו הנר א"צ לקדש שנית (°) וכ"מ מל' רמ"א אך אם יצא ממקומו בנתיים צריך לקדש שנית כנ"ל : ו לאכול שם מיד . פי' שהיה דעתו לאכול בבית אחר ונמלך ואכל במקומו יצא °] כ"ה בהדיא בב"י והע"ש עשה את עצמו כאלו לא ידע את יוסף : ז לקדש לאחרים . כתב הע"ש לקטנים מותר לקדש דילפינן מדכתיב זכור

ט"ז מגן דוד

עמו על כוס של ברכה דה"ל כאלו שתה תוך הסעודה יש ג"כ כ"מ דאם יש כוס של ב"ה כיון דב"ה יש לו כח לפטור מה ששתה אח"כ ה"כ יש כח לפטור כוס של קידוש משא"כ אם אין לו כוס ממילא הוה ב"ה רחוק מכוס של קידוש ואין פוטר אותו וא"ל אמאי כתב רע"מ תחלה כל זמן שלא בירך ב"ה דמשמע הא בירך פוטר ובאמת זה אינו הא לאו קושי' כלל דרע"מ לא נתכוין לדיוק זה כלל תחלה אלא נקט תחל' עיקר החיוב דהיינו כל זמן שלא בירך ב"ה בזה הוא חייב ברכה אחרונה על הקידוש ולענין אם רוצה להפטר מחמ' ב"ה יתבאר אח"כ הדבר ובדרך זה כת' וה"מ שאין לו כוס לב"ה בזה אמרתי לך שיש עליו חיוב בשעת סעודה קודם ב"ה אבל יש לו כוס אין עליו חיוב תוך הסעודה אלא יסמוך על בה"מ לפי הדרכים שזכרנו נמצא לנו שמסוף דברי רע"מ אנו מבינים תחלת דבריו שלא נתכוין לדיוק נומר הא אם בירך ב"ה פטור דזה אינו אלא אחר כך מחלק בדבר כמ"ש וה"מ כו' ואח"כ כתב הטור כמה שמחולק עם רע"מ מצד הסבר' בלי קושיא וא"א ז"ל כת' כסברא הראשונה כנ"ל נכון והוא באמת גם דרך הב"י זולת כמה שפירש דברי רב עמרם בתחלת דבריו כמ"ש הוא דחוק :

רעג (א) במקום סעודה · דכתיב וקראת לשבת עונג במקום עונג תהא הקריאה של קידוש וכ"פ רשב"ם ולעיל סימן רס"ט כתבתי דלר"כ יש טעם אחר : (ב) ואם היה בדעתו שלא לאכול שם כו' . ב"י כתב זה מסברא דנפשי' ולא הביאו בש"ע משמע שלא ס"ל זה הוראה ברורה אלא וצ"ל שתלמוד ערוך הוא בר"פ ע"פ אמר אביי כי הוינא בי מר הוה מקדש אמר לן טעימו מידי דלמא אדאזליתו לאושפיזא אתעקרו לכו שרגא ובקידוש דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה הרי שלא הזהיר °) רבה לאביי קודם הקידוש שיטעמו אחר כך דליהוי משמע שבשעת הקידוש יהיה דעתם לאכול כאן אלא אדרבה בשעת קידוש היה דעת אביי לאכול בביתו ואמר ליה רבה אחר כך שיאכל שם ש"מ בהדיא דסגי בזה : (ג) אם אינו נהנה

באר הגולה

א פסחים ק"א וכשמואל הרי"ף ורא"ש והתוספות והרמב"ם בפרק כ"ט ב שם לגירסת הרא"ש והתוספות והרמב"ם שם ג טור בשם רב שר שלום ד טור והמגיד שם בשם הגאונים ה לפי' התוספות והרא"ש ו ב"י מהא דרב הונא שם בשם רבינו נסים דף ק"א ז בית יוסף מהא דאביי שם ח הרא"ש ברים פרק ערבי פסחים ט ר"ה כ"ה

נתיב חיים

רעג ט"ז סק"ב רבה לאביי קודם הקידוש שיטעמו כ"ב ול"נ דע"כ רבה אמר לתלמידיו קודם הקידוש שיתכוונו לצאת בקידוש שלו ולכווני בדעת' שיטעמו מידי כדי שיהיה קידוש במקום סעודה שהיה חושש לתקנתם דילמא אדאזילתי וכו' דליכא לתימר כדברי הט"ז דאמר רבה לתלמידיו אחר הקידוש דהא ע"כ התלמידים כוונו תחל' לצאת בקידוש דרבה דהא קי"ל דבעינן דעת שומע ומשמיע אלא שבדעת' היה לאכול בביתם דס"ל כרב ואח"כ אמר להם רבה דהלכה כשמואל דבעינן קידוש במקום סעודה ובזה יצאו כיון דנמלכו ואכלו כאן במקום קידוש א"כ קשה ל"ל לרבה לומר דלמא אדאזליתו וכו' הא התה כיוונו בתחלה לצאת בקידוש רבה יהיה מאיזה טעם שיהיה א"כ הכי הל"ל טעימו מידי דבקידוש דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעוד' . אע"כ דרבה אמר כן קודם הקידוש ודו"ק : ברמ"א סעיף ג' ואם היה בדעתו שלא לאכול שם כנ"ל: מ"א סק"ב עד שידליקו הנר . נ"ב להביא נר דולק : מ"א סק"ו כ"ה בהדיא בב"י . נ"ב ובט"ז מביא ראיה לדין זה ע"ש :

חתם סופר

סי' רעג בהג"ה סעיף ג' שיהא בדעתו לאכול וכו' נמחק הס"ק ו' ולקמן באותו סעיף ד"ה

דגול מרבבה

*) הא ודאי דלדעת המרדכי אפי' הפינה לפינה בחדר אחד ממש ג"כ בעינן שיהיה דעתו מתחלה לכך ק"ו מבית לסוכ' אלא שסובר הרמ"א והמג"א שאף שהתוס' והמרדכי נחלקו לדינא אם מפינה לפינה צריך שיהיה דעתו לכך מ"מ בהא שסובר המרדכי שמחילות הסוכה שאינה עשויה לשום תשמיש רק למצוה לא מחשב מחילה והוי כמו הפינה לפינה בזה לא נחלקו התוס' רק התוס' מוקי הירושלמי שמחילות הסוכה היה מחילה בפני עצמו ולא היה הסוכה בתוך הבית ממש והמרדכי סובר שסוב' דירושלמי איירי שהיה בתוך החדר ממש וא"כ דברי רמ"א והמג"א עולים כהוגן וכסו' התוס' והמרדכי לא הביא רק "דמחיל' הסוכה לא מחשב מקום אחר ובחנם השיג על זה האשל אברהם שם בפרק ע"פ :

באר היטב

אחר היין כיון שאין חיוב גמור כמו שיש חיוב בלילה ומש"ה לא נהגו אפי' גדולים במדינותינו לברך על היין ביום ואי מברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר ט"ז : כתב המ"א וכ"ל דאין מקדשין על יין צרף אא"כ במדינות שרוב שתיית ההמון הוא יין צרף בכל היום עסי' קפ"ב . ועסי' קע"ד ובתשו' נחלת שבעה סי' ל"ה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין צרף . וכן כתוב בהלק"ט חלק א' סי' יו"ד :

רעג (א) סעודה . כדכתיב וקראת לשבת עונג במקו' עונג תהא הקריאה של קידוש: (ב) לאכול שם מיד. ר"ל שהיה בדעתו לאכול שם מיד ואירעו אונס שלא אכל אלא לאחר זמן אבל עכ"פ היה נשאר במקום קידוש יצא וא"צ לחזור ולקדש . אבל בלא"ה וכו' ר"ל אם לא היה בדעתו לאכול מיד כגון שדעתו היה להפסיק בדברים אחרים והפסיק אפי' אכל אחר זמן במקום קידוש אינו יוצא : (ג) ונמלך ואכל ר"ל שהי' בדעתו לאכול

שערי תשובה

ואפי' חל בשבת כו' והנכון דנפיק י"ח בקידוש שבתפלה שמברך מקדש השבת ע"ש והביאו בשיורי ברכה וכתב ג"כ בשם ספר הבתים כת"י שער א' מבית מנוחה יש מהגדולים שכתב כו' ויש מי שכ' שאין מקדש אא"כ יטעום כו' וזה נראה עיקר עכ"ל . ועיין בשו"ת שאגת ארי' סי' ס' שהעלה דקידוש על היין לאו דאורייתא וע"ש סי' ס"ב דיו"ט הסמוך לשבת בין מלפניו ובין מלאחריו ואין לו רק רביעית א' של יין של שבת קודם וכמ"ש לעיל ס"ק א' מדברי המג"א דוקא של ליל שבת אבל קידוש של יום שבת וקידוש של יו"ט בין של יום בין לילה כיון דכלהו דרבנן ויו"ט מיקרי מקודש לגבי שבת כיון דאיקרי מועד ושבת תדיר שקולים הם והרשות בידו או לקדש היום או להניחו על קידוש היום בין שהוא שבת בין שהוא יו"ט ע"ש ועיין מ"ש לחלק על רש"י במ"ש דשבת קדוש שפי מיו"ט והוא הביא ראיה מזבחים דף ל' ודבריו צ"ע.

ולענין אם מקדשין על יי"ש עיין בתשו' בית יעקב סי' נ"ז ועיין בא"ר שהביא משם הפרישה שאף ביום אין לקדש על יי"ש. ומי דבש אפי' בקידוש של יום. וכתב הא"ר לדינא אף שהוא חמר מדינא אין לקדש אא"כ יכול לשתות ב' פעמים מלא לוגמיו שלא הפסיק בינתיים ע"ש ועיין לקמן סי' רפ"ט מ"ש בזה. ועיין לקמן סי' רפ"ג שאם מצפה שיביאו לו ימתין עד חצות לילה ובבר"י כתב בשם מהר"י מולכו שאם מצפה שיביאו לו למחר ונראה שאם יודע ודאי שיביאו לו למחר יש לו להמתין אם אינו מצטער ואפשר דגם המ"א מודה בזה ולא מיירי רק במסופק שמא לא יביאו לו עוד כלל ואם מצטער מותר לאכול אף ביודע שיביאו לו למחר ושוב מצאתי כן במח"ב סי' רפט ע"ש :

סי' רעג (ג) לאכול עבה"ט ועיין בגו"ר כלל ב' סי' ד' דלכתחלה יש לסעוד מיד אך בדיעבד אם שהה

ביאור הגר"א

סי' רעג ס"א א' ובבית א'. עתוס' ע"פ ק"א א' ד"ה אבל כו' : ונמלך לרבותא וכמ"ש למטה: ומבית לסוכה יתבאר למטה: וי"א שכל. עסי' קע"ח ס"ב אבל במזרחה כו' וע"ש מ"א ס"ק ה': וי"א שאם. רא"ש בשם ר"כ גאון מירו': ידוא. ממש"ש ולשמואל ל"ל לאקדושי וכו' אם איתא כ"מ בכה"ג. תוס' ק"ב ד"ה ידי קידוש ופי' את הירו' בכה"ג והמרדכי שם פי' את הירושלמי דמפינה לפינה חילוק בין דעתו לאכול בפינה האחרת אז א"ל לחזור ולקדש אבל ממקום למקום אף אם דעתו לאכול צריך לחזור ולקדש ולכן פי' פלוגתא דירושלמי במפינה לפינה ולפי פי' מבית לסוכה חשיב מפינה לפינה כמ"ש בירוש' לפי פירושו וז"ש בהג"ה לעיל ומבית לסוכה כו' ול"ע שעירב דברי המרדכי עם דעת התוס' וע"ל סימן קע"ח ס"א בהג"ה: ס"ב אם קידש. שם ק"א ומירושלמי הנ"ל ופי' התו' הנ"ל: ס"ג וצריך. מהא דיומא ל' א' וע' בתוס' דפסחים ק"ב א' ד"ה כשהן לאחר בפ"ג דיומא כו' וכ"ה כו' וכ"ה כאן דחד דינא אית להו כמש"ש בגמ' ובתוס' ד"ה אבל ממקום כו': או שיהא כו' . אפי' אירעו אונס ולא אכל מיד וראיה מר' הונא דאיתעקרא ליה שרגא כו' מ' דאם נשאר במקומו אע"פ שהפסיק א"ל עמ"א : ואם עט"ז: ס"ד יכול אדם. תוס' שם ד"ה ידי קידוש והא דאמרי' לאפוקי אורחים ומסתמא א' מבני העיר היה מקדש : ואפי' בקידוש. שם כיון דלתובת היום כו' וכמסקנא כנ"ל : והוא . ברכות מ"ה ב' : ס"ה כ' הגאונים. שם טעימו מידי :

לבושי שרד

רעג מג"א ס"ק ד' (°) פי' שלא אכל כאן ר"ל שלא אכל כאן כלל משא"כ אם אכל מעט כאן גומר במקום אחר כמבואר בסעיף ה' וכתב זאת שלא תטעה לפרש במ"ש ואח"כ נמלך דמיירי אף שנמלך באמצע הסעודה : הנה ס"ב (°) או שיהא בדעתו כו' . מלשון זה מבואר דמעיקר' לא מיירי בהכי אלא שלא היה בדעתו לאכול מיד ואפ"ה כשאכל מיד יצא ולפ"ז מה שסיים רמ"א ואם היה בדעתו כו' מיותר דכבר מוכח מכאן אע"כ דהתם מיירי שהיה בדעתו לאכול בבית אחר וע"ז מורה לשון לאכול שם וכן פירשו שם הט"ז ומג"א והיכא מיד שכתב שם ברמ"א מיותר לפ"ז וצ"ע קצת : מ"א סק"ה (°) וכן משמע מלשון רמ"א . מדכתב או שהיה בדעתו כו' משמע דאז יוצא אף שלא אכל מיד והיינו בארעו אונס :

הגהות רעק"א

על יין מבושל . ויין מעושן . למ"ש תוס' ב"ב ח"י ד"ה לא יפתח דטעמא דפסול לנסכים משום גריעותא . ממילא פסול לקידוש . ולרמב"ן שם דטעם דאשתני כשר לקידוש כמי מבושל :

סי' רע"ג מג"א סק"א אבל לכתחלה . היינו רוצה הכרח לזה דמה דנקט המחבר שאם קידש ל' דיעבד היינו רבות' דלכתחלה דעתו לאכול בפנה האחרת הוי יותר מקום סעודה . כמו מחדר לחדר . דמהני דעתו מתחלה לכך לדעת הטור ולזה השמועי' אף דקידש לאכול בפנה זו ואח"כ נמלך דמ"מ מהני . וגם ממג"פ אם נימא דוקא דיעבד יהיה הדין דוקא. שהלך לפנה האחרת. וזה אינו במשמע לשון הש"ע ובממג"פ אם מיירי דוקא בהלך אמאי נקט קידש לנקוט קידוש לאכול בפנה אחרת והלך דהא עיקר דיעבד במה שכבר הלך . אבל מעשה קידוש לא מקרי דיעבד דהא יכול לאכול כאן ודו"ק: ס"ד אם אינו נהנה

חכמת שלמה

סי' רעג סעיף א' אין קידוש אלא במקום סעודה' נ"ב עיין בט"ז ס"ק ב' ודבריו תמוהין דהיאך אפשר לו' שלא הודיעם קודם קידוש וא"כ אף אם נימא כדבריו דבא בעינן שיהיה דעתו בשעת קידוש לאכול

מחצית השקל

לקדש על השכר אף על גב שיש להם יין בביתם ע"ש : וא"כ אפי' יש יין בעיר כו' ר"ל דס"ל כהפוסקים שהביא מ"א ס"ק ז' אם אין יין גדל מהלך יום סביב לעיר אף על גב שיין מצוי בעיר מ"מ הוי השכר חמר מדינה. אלא שי"א שאין מקדשים עליו היינו הפוסקים דס"ל דלא נקרא חמר מדינה אע"ג שאינו גדל סמוך לעיר אלא א"כ אין יין מצוי בעיר וגם יש דעות מן הראשונים דס"ל דאין מקדשים על שכר אפי' הוא חמר מדינה כמו שכתבו הטור והרב"י ע"ש: דמקדשי' ארפתא והא בבק' ע"כ בלא"ה צריך לברך המוציא ויצא בזה ידי קידוש : אם הוא חביב אפי' יש לו יין עמ"ש מ"א ריש ס"ק זה בשם הרב ב"י : יוצא ממ"כ כו' הלשון ל"ד. אלא ר"ל דיש שני לדדים שיוצא ע"י פת לדעת האומרים דמקדשים על הפת וגם יש לו לצאת ע"י שכר למ"ד שיוצא בה וכולי האי לא נחמיר לחוש לדעת ר"ת דאין מקדשים על הפת וגם לחוש לדעת שאומרים דאין יוצאים בשכר ולמיקנט תרי חומרא להדדי וע' לעיל במ"א סי' קפ"ד ס"ק ג'. וקשה בספר תוספות שבת דאכתי בחד חומרא כמי עביד שלא כדין דהיינו להפוסקים דאין יוצאים בשכר ניהו דמ"מ יצא ידי קידוש בפת מ"מ מה ששתה השכר קודם שקידש על הפת עשה שלא כדין וע"ש וי"ל דבזה ג"כ יש עוד צד להקל לסמוך על הרא"בד דס"ל בשחרית מותר לטעום קודם קידוש וע"ל סי' רס"ט נמצא דג"כ יש ב' צדדים אח ד שיצא בשכר. ואם תמצא לומר שלא יצא לסמוך על הרא"בד ונאמר כדעת האומרים דמקדשים על הפת ואפשר כוון לזה בספר ת"ש : אבל בערב אי אפשר לעשות כן דדוקא בשחר דאין בקידוש ברכה נוספת כי אם ברכות יין או שכר או פת שפיר י"ל דיוצא ממה נפשך משא"כ בערב שתיקנו חז"ל ברכה מיוחדת לקידוש נוסף על ברכות הנהנין אם כן אי יקדש על השכר ויאמר אחר ברכות שהכל הברכה נוספת ודלמא לא יצא בשכר . וי"ל דיוצא בפת הא אי אפשר לו לחזור ולומר פעם שניה ברכה המיוחדת לקידוש דתהוי א' מהן לבטלה . ומ"ש הב"ח דהגאונים כו' כמ"ש סי' קע"ד ר"ל דיש שם מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך על המשקין חוץ מיין תוך הסעודה או נאמר דפת פוטרן דהוי צורכי סעודה. ולכן כ' שם הרב ב"י כדי להסתלק מן הספק ישב קודם נטילי במקום סעודתו! וישתה משקין פחות מכשיעור ויברך עליהן ויתכוון לפטור גם המשקין שתוך הסעודה וסיים הב"ח ואם היו מקדשין על היין לא היו מסתלקין מן הספק עכ"ל וע"ז כ' מ"א ולא ידעתי כו' דהא יין פוטר כו' ובספר א"ר וספר תוס' שבת שניהם לדבר א' נתכוונו דהגאונים חששו לדעת הרוקח שהביא ב"י בסי' קע"ד דסבירא ליה דאין יין פוטר שאר משקין כי אם מברכה אחרונה ולא מברכה ראשונה ורמזו רמ"א ר"ס קע"ד שכתב עמ"ש המחבר יין פוטר כ"מ משקין וכו' רמ"א אפי' מברכה ראשונה עכ"ל וכתב על ברכה א' לשון אפי' כי אין רוקח מודה בברכה א' עכת"ד ולעניות דעתי י"ל דהא בלאו הכי יש לומר על תירץ הב"ח בל"ו להסתלק מן מחלוקת הפוסקים אי צריך לברך על המשקין ונכנסו במחלוקת אי מקדשים על השכר. גם העיקר לכל הפוסקים אם יין בעיר שלא יקדש על השכר ומאי הרויחו במה שקדשו על השכר וזה יישב הב"ח במתק לשונו שכ' וז"ל א"ל דהגאונים היו נוהגים כו' לברך כל פעם על שאר משקין במקום סעודה ע"ד לשתות תוך הסעודה לכן אף שבת בבקר היו מקדשים כו' עכ"ל. ור"ל כיון שכבר הנהיגו מנהג הטוב הזה לא רצו לשנות מנהגם ואותו מנהג הי' אצלם כמו נדר שלא הי' אפשר לבטלו אע"פ שעי"ז הכניסו את עצמם למחלוקת הפוסקים אי מקדשים על השכר לכן הקשה מ"א דהא גם ביין היו פוטרים את המשקין שתוך הסעודה. ואי שחשו לדעת הרוקח ככ"ל עי"ז יקשה כנ"ל וכי זה כדאי לצאת ידי הרוקח שהוא יחיד בדבר ולהכניס את עצמו במחלוקת אי מקדשים על השכר ורבים מהפוסקים דסבירא להו אפי' במקום שהוא חמר מדינה אין מקדשים עליו כ"ש במקום שיין מצוי בעיר וע"ז י"ל כנ"ל שכבר נהגו לצאת גם ידי הרוקח דלא שייך בזה מנהג דהא אין דרך לשתות יין בחול אדרבא כל ליל שבת עשו שלא כדעת הרוקח דהא בלילה קדשו על היין ובמה פטרו המשקין שתוך הסעודה אם לא ע"י היין. דל"ל שברכו על שכר אימתי קודם קידוש על היין אסור

לשתות שכר ולהב"ח צריך לדחות כיון שדרכם בקדש היה להוציא נפשם ממחלוקת הפוסקים בברכת משקין שתוך הסעודה. לכן במקום שהי' אפשר להם לצאת ידי הרוקח היו עושים כיון שעל כל פנים מנהגם היה בעיקר הדבר לצאת בזה ידי המחלוקת בברכה ודוחק :

סי' רעג (ס"ק א) שאם קידש כו' דהא יש אוסרים. הוא דעת הרי"ף דאוסר אפי' מפנה לפנה וסביר' ליה דצריך לחזור ולקדש · (ס"ק ב) ומבית כו' אפי' לא היה דעתו כו' כגון שהי' סבור שגשמים יורדים וקידש בבית וקודם שהתחיל לאכול א"ל שאין הגשמים יורדים ונכנס לסוכה לאכול. וה"ה איפכא שקידש בסוכה וקודם שהתחיל לאכול ירדו גשמים והלך לאכול לבית. אבל אם מחילו' הבית כו' כגון שסכוה באמצע הבית והסוכה בחצר או ברחוב. וה"ה לענ"ד אם י"ל סוכה בנויה משנה לשנה אפי' הוא תוך חדרו כיון שכל השנה משמש שם כמו בחדר אחר אלא שבסוכות פותח הגג למעל' ויושב שם לשם מצות סוכה הוי מחילה גמיר' להפסיק : וכ"מ בתוס' פרק ע"פ דף ק' ע"ב ד"ה ידי קידוש כו' הביאו ירושלמי שמואל סבירא ליה אין קידוש אלא במקום סעודה ורב אמר מי שסוכתו ערבה עליו וחפץ לאכול גם ביום ה' בסוכה אלא שא"א משום בל תוסיף כמ"ש בסי' תרס"ו מקדש ליל י"ט בבית ועולה ואוכל בסוכתו משמע דס"ל לרב יש קידוש שלא במקום סעוד' כמו דאיתא בס"ם דילן ואמר ר' בון דלא פליגי דשמואל מיירי שלא הי' דעתו לאכול במקום אחר ורב מיירי שהי' דעתו בשעת קידוש לאכול בסוכה. והוא דעת י"א האחרון שהביא הרב בית יוסף בסעיף זה ולמה הוצרך רב להיות דעתו לאכול בסוכה. ת"ל דמבית לסכה ה"ל כמפנה לפנה אלא ע"כ צ"ל היכי דמחילות הבית מפסקת ה"ל כמחדר לחדר ושם היו מחילות הבית מפסיק דהא קתני ועולה ואוכל בסוכתו דהיינו מארעא לאגרא : והע"ש לא עיין במרדכי. ר"ל שהע"ש כתב הטעם כיון דחייב לאכול בסוכה עדיף ממקדש במקום א' על דעת לאכול במקום אחר וה"ה איפכא כשקידש בסוכה וירדו גשמים והולך לבית לאכול כיון דצריך לילך לבית כשגשמים יורדים דזולתו מקרי הדיוט עדיף מאלו הי' דעתו לילך למקום אחר ע"ש ולפ"ז אפי' כשמחיצות הבית מפסקי' נקרא במקום סעודה ובמרדכי מבואר דליתא : (ס"ק ג) שרואה כו' וכמו שכתב סי' קע"ח וכ"מ בר"ן שהוא בעל סברא זו דברואה מקומו סגי ואייתי ראיה מסי' קע"ח דקי"ל שני חבורות שאכלו בבית אחד מצטרפים לזימון אם רואים אלו את אלו. אלמא חשיב כהאי גוונא כאלו אכלו יחד במקום א' והוא הדין לענין קידוש במקום סעודה אם רואה המקום הוי מקום א' עם מקום שקידש. ושם בסי' קע"ח שני אם מקצתן רואים אלו את אלו אלמא במקצת סגי : (ס"ק ד) ואח"כ נמלך פי' כו' ועש"ה ר"ל דמשם מוכח רע"כ כאן מיירי דלא אכל כאן דהא כ' שם דאם אכל שם דבר מועט במקום קידוש או שתה שם כוס יין הוי קידוש במקום סעודה וגם אם אכל אח"כ במקום אחר כ' מ"מ שם דאין צריך שוב לקדש וא"כ למה כ' פה דצריך לחזור ולקדש אלא על כרחך כאן מיירי שלא אכל במקום קידוש כלל : (ס"ק ה) וצריך לאכול ז"ל ד"מ כו' להיות הגהת רמ"א נ"ב שכ' או שיהא בדעתו לאכול שם מיד אבל בלאו הכי ע"כ ר"ל שלא הי' דעתו לאכול שם מיד וסיים רמ"א אפי' אכל במקום קידוש לא יצא כיון שהי' במחשבתו שלא כדין ומיד אחר זה כ' ואם הי' בדעתו כו' יצא הרי הדברים סותרים זה את זה תוך כדי דיבור. ומדברי לבוש נראה שגם הוא הרגיש בזה ולכן שינה לשון רמ"א וכ' וז"ל ואם קידש ולא סעד כלום אף ידי קידוש לא יצא שצריך לאכול במקום קידוש לאלתר כו' או שיהי' בדעתו לאכול מיד ואע"פ שנמשך אח"כ מעט צ"ל בה אבל אם הי' בדעתו שלא לאכול כלל לא במקום קידוש ולא במקום אחר אף ע"פ שנמלך אח"כ ואכל שם יש אומרים שלא יצא שם ידי קידוש ואם הי' בדעתו מתחלה שלא לאכול שם אלא במקום אחר ונמלך אח"כ לאכול שם א"צ לחזור ולקדש דהא מ"מ הי' בשעת קידוש דעתו לאכול וכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הוי קידוש במקום סעודה עכ"ל וע"כ הי' מפרש מ"ש רמ"א תחלה אבל בלא"ה אפי' אכל כו' אינו יוצא ר"ל שהי' דעתו שלא לאכול כאן גם לא במקום אחר לכך לא יצא ומ"ש בסיפא אם הי' בדעתו כו' יצא מיירי שהי' דעתו שלא לאכול כאן אלא במקום אחר ולבסוף אכל כאן יצא (והא לא קשיא כיון שהי' דעתו לאכול במקום אחר מאי אהני שנמלך ואכל כאן יצא אפי' אכל במקום אחר יצא לדעת רמ"א בסעיף א' שכ' שכן עיקר וכן הקשי' ע"ש די"ל דמיירי בשני בתים

דהאי בפה"ג הוא חובה לקידוש בקידוש היום דמי ויכול להוציאם אע"פ שאינו נהנה: הגה ואפי' בקידוש של יום (ד) בשחרית בשבת מותר לעשות כן (רבינו ירוחם וב"י בשם הרי"ף והרא"ש והטור סי' תפ"ד) והוא שאינם יודעים י ואם עדיין לא קידש לעצמו יזהר שלא יטעום עמהם שאסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודתו :

ה כ כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה אפילו אכל דבר (ה) מועט או שתה כוס של יין ח (ד) שחייב עליו (ו) ברכה יצא ידי קידוש במקום סעודה ט וגומר סעודתו במקום אחר ודוקא אכל י לחם או שתה יין אבל אכל יא (ז) פירות לא: הגה ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם יב שותין כשיעור [ב"י] אבל נהגו ליתן לתינוק [הגהות מיי' פרק כ"ט] :

ו ל ואם קידש בביתו יג ושמע (ח) שכנו ושלחן ערוך

ט"ז מגן דוד

עמהם . דקי"ל כל ברכת הנהנין אין אדם מוציא חבירו רק בדבר שהוא חוב כגון קידוש וכיוצא בו אדם מוציא חבירו ובמרדכי כ' שם ולעשות (°) ברכת המוציא לאלמנה פשיטא דאסור דהיינו ברכת הלחם וכמו כן אדם המתענה תענית חלום בשבת (°) לא יעש' ברכ' לבני ביתו דכיון דליכא רק בפה"ג שמא הוה כמו ברכת היין שאין יכול להוציא כיון שהוא עצמו אינו אוכל עכ"ל ופשוט שאותו המוציא שעושה במקדש על הפת אינו בכלל זה אלא הוה כמו בפה"ג דקידוש . ומ"ש בסי' קס"ז ס"ך אפי' בשבת לא יברך על הפת כו' היינו שמקדש על היין ורמ"א פסק דלא כהמרדכי אלא כמ"ש ב"י בשם הטור דגם בשחרית יכול לעשות להם קידוש ובודאי בשאר אכילות בשבת לא יברך להם המוציא . ובלבוש כ' דגם במקדש על היין לאינו בקי בליל שבת יכול לעשות להם גם המוציא אחר זה כיון דהסעודה היא חובה לקידוש דהא צריך להיות במקום הסעודה וק"ל דהא כל הג' סעודות בשבת הם חוב ויברך להם המוציא וע"כ נ"ל דלא קרא חוב בזה אלא בקידוש עצמו שעיקרו נתקנה שלא בשביל הנאה אלא מצוה עליו כשאר מצות וכן ברכת שופר שהתקיעה עצמה מצוה ואין שם הנאה כלל ע"כ מוציא אחרים משא"כ ברכת המוציא בסעודת שבת אף שהם חוב מ"מ אין החוב עליו משום מצוה אלא כדי שיהנה מסעודת שבת ואין לזה המצוה עצמה חוב דהא אם הוא נהנה ממה שמתענה א"ל לאכול כדאיתא בסימן רפ"ח ע"כ אין מוציא אחרים [°] וכ"ש בזאת הברכה שלאחר קידוש דאין ע"ז חוב רק הקידוש צריך להיות שם וכ"מ ס"פ ראוהו כ"ד דדוקא ברכת הלחם של מצה יכול להוציא כיון דעכ"פ יש חיוב לאכול מצה : (ד) שחייב עליו ברכה . משמע מדברי רמ"א וב"י דהיינו ששתה כשיעור כמה שטועם כוס של קידוש ומש"ה פסקו דמילה בשבת שרי למוהל לשתות אם שותה כשיעור והך שייך עליו ברכה פי' ברכה אחרונה שצריכה שיעור אבל ברכה ראשונה אפי' כל שהוא חייב אלא דק' א"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשתות מלא לוגמיו כדלעיל וע"כ נראה דה"ק אחר שטעם כוס של קידוש כשיעור ששתה פעם שנית כשיעור שחייב עליו ברכה אחרונה דומיא דאכל דבר מועט דנקט . ולפ"ז מדינא אסור למוהל לשתות מכוס של מילה בשבת וכ"כ בלבוש ומו"ח ז"ל :

ובולע

מגן אברהם

ושמור וכו' [°] ולא ראה בגמ' דקאי על המוציא ☞ אבל בקידוש גדול וקטן שוה עססי' קס"ו וכ"כ הוא בעצמו סק"ד : ח שחייב עליו ברכה . פי' (°) ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונה וכ"מ בפסחים דף ק"א (°) שכתבו התוס' בד"ה ור"י ששתו בב"ה ואפ"ה לא יצאו ידי קידוש : ט וגומר סעודתו . ואם אכל לחם צריך לברך ברהמ"ז כאן להרב"י בסימן קע"ח ע"ש ולרמ"א א"צ לברך ולענין יין ע"ש ס"ה וע' בברכות דף מ"ג (°) ונ"ל דא"צ לברך על הכוס קודם סעודה האחרת מידי דהוי אסעודה שלישית כמ"ש סימן רצ"ה ע"ש בטור : י לחם . ונ"ל (°) דכזית מיהא בעי' : יא פירות לא . בש"ג כתב דאף בפירות דיו דכל סעודת שבת (°) נחשבת קבע ע"ש ודעת הטור והש"ע עיקר מ"מ נ"ל דבאוכל מיני תרגימ' מה' מינים יצא דהא עכ"פ חשיבי טפי לסעודת שבת מיין וכמ"ש ססי' רצ"א ושכר אף על גב דהוי חמר מדינה לא יצא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין : יב שותין כשיעור · ולבוש וב"ח כתבו דבעי שישתה עוד כוס מלבד הכוס של קידוש והשתיה השניה נחשבת לסעודה : יג ושמע שכנו . אפי' לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמעו אפילו הוא אינו אוכל וכמ"ש סי' רס"ט וכ"ה בתוס' דף ק"א וה"ה כשמקדש על הפת שיכול לברך להם המוציא אבל כשמקדש על היין אסור לברך להם המוציא אא"כ

ישבו

באר הגולה

י הרא"ש ר"פ ע"פ ור"י בח"א והגהות בפרק כ"ט כ טור בשם ובית יוסף אפילו לדעת תוספות והרא"ש ל טור

לבושי שרד

מג"א סק"ז (°) ולא ראה בגמ' בר"ה דף כ"ט הובא לעיל סס' קס"ז דברכת המוציא אע"ג דאינו יכול להוצי' אחרים אם אינו נהנה מ"מ לקטנים שרי כדי לחנכן במצות משא"כ קידוש הא אפילו לגדולים מוציא . וכ"ת דהע"ש מיירי ביודעים ז"א דביודעים גם לקטנים לא יקדש כיון שיכולים לקדש בעצמם : סק"ח (°) ששתה רביעית . כוונתו לתרץ קושיית הט"ז סק"ד דסעודה לא מקרי אלא ברביעית ומלא לוגמיו אינו אלא רוב רביעית . ואע"ג דבסי' ק"צ נסתפקו אי שיעור ברכה אחרונה של שתיה בכזית או ברביעית ומבואר שם דמלא לוגמיו הוא יותר מכזית וא"כ קשה לדעה דס"ל בכזית לק"מ דאין שיעור סעודה תלוי בחיוב ברכה אחרונה אלא שיעור חשוב בעינן דהיינו רביעית והגאונים נקטו חיוב ברכה לסימנא ואיכא נמי מספקי בשיעור ברכה אי בכזית אי ברביעית וספק ברכות להקל ואין חיוב ברכה אלא ברביעית וק"ל ובאנס הרעים בספר חמד משה בזה : שם שכתבו התוספות · מיירי שם באותן בני אדם שקידשו בביהכ"נ וס"ל לר' יוחנן דיצאו ידי קידוש דלא בעינן קידוש במקום סעודה ויצאו ג"כ ידי יין שבביתם וא"צ לברך על יין ששותים אע"פ שהולכים מביהכ"נ לביתם לא חשיב היסח הדעת . ופירשו התוס' דמיירי ששתו בבה"כ דאל"כ היך יצאו ידי יין ע"ש . ושמואל פליג וס"ל דאפי' ידי קידוש לא יצאו דבעינן קידוש במקום סעודה וכוותיה קיי"ל הרי דאע"פ ששתו מלא לוגמיו לא מקרי מקום סעודה משום שסעודה רביעית בעינן : סק"ט (°) ונ"ל דא"צ . כלו' דהא דאע"פ שיצא ידי קידוש מ"מ כיון שאוכל במקום אחר יברך על כוס קודם האכילה כדרך שמקדשין בשחרית קמ"ל דא"צ כמבואר בסי' רצ"ה סעיף ד' לענין סעודה ג' דא"צ כוס ובטור שם כתב הטעם דכמו בלילה א"צ יין אלא פעם אחד כך ביום : סק"י (°) דכזית. דלא מקרי סעודה אלא כשחייב ברכה אחרונה כמו ביין מש"ה שיעורו כזית כמבואר בסי' קס"ה ס"ט : ס"ק י"א (°) נחשבת קבע. כדחזינן לענין מעשר דסעודת שבת חשיבא שאכילת עראי דשבת נחשבת קבע : ט"ז סק"ג (°) ברכת המוציא לאלמנה. ר"ל שקידש על היין לא יברך אח"כ המוציא דהיינו ברכת הלחם שהוא בכלל ברכת הנהנין דאינו מברך לאחרים. אבל כשמקדש על הפת מברך המוציא כמו שמברך בפה"ג כשמקדש על היין וזהו כוונת הט"ז במש"כ אח"כ ופשוט שאותו המוציא כו': שם (°) לא יעשה ברכה לבני ביתו. ר"ל בשחרית בשבת דאע"ג דהוא חוב מ"מ כיון דליכא רק ברכת בפה"ג שמא הוי כמו ברכת הנהנין משא"כ בלילה דאיכא ברכה אחרת דקידוש בהדה . וע"ז סיים הט"ז דרמ"א פסק דלא כהמרדכי כו' : שם (°) וכש"כ בזאת הברכה. לשון וכש"כ אינו מובן ונראה להגיה וכן :

באר היטב

בבית אחר ונמלך ואכל במקומו מיד יצא : (ד) שחרית . ובשאר אכילות בשבת לא יברך להם המוציא ואם מקדש על היין לאינו בקי אינו יכול לברך המוציא ט"ז ע"ש : (ה) מועט . היינו כזית : (ו) ברכה . פי' ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונ'. משמע מדברי רמ"א וב"י דהיינו ששתה כשיעור כמה שטועם כוס של קידוש ומש"ה פסקו דמילה בשבת שרי למוהל לשתות אם שותה כשיעור. ולבוש וב"ח וט"ז כתבו דבעי שישתה עוד כוס מלבד כוס של קידוש והשתיה השניה נחשב לסעוד' לפ"ז מדינא אסור למוהל לשתות מכוס של מילה בשבת ע"ש רק מ"ש הט"ז דא"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשתות מלא לוגמיו ע"ש ליתא דמלא לוגמיו הוי בציר מרביעית והגאונים מצרכי לשתות רביעית פר"ח וכ"כ היד אהרן . ואפשר לו' דלשיטתו אזל לפי מ"ש בסי' ק"ץ ס"ק ג' ע"ש : (ובס' אבן העוזר השיג על הב"ח וט"ז הוכיח בראיות דבכוס של קידוש ששתה כשיעור רביעית דיצא ידי קידוש במקום סעודה: (ז) פירות לא . ומיני תרגימא מה' מינים יצא דהא עכ"פ חשיבי טפי לסעודת שבת מיין . ושכר אע"ג דהוי חמר מדינה לא יצא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין מ"א לפ"ז נ"ל דכ"ש בקאוו"י דלא יצא : (ח) שכנו. ואפי' לכתחל' יכול לקדש בביתו כדי שישמעו ואפי' הוא אינו אוכל

יד אפרים

מ"א ס"ק ז' אבל בקידוש קטן וגדול שוה כו' נראה מדברי מ"א דהע"ש היה סובר דקטנים עדיפי שיכול לקדש להם אף שהם יודעים לקדש . ולכן כתב הוא ז"ל דדוקא לענין המוציא קטנים עדיפי שיכול לברך להם כשאינם יודעים אע"ג דבגדול לא מהני מה שאינו יודע כיון דברכת הנהנין הוא אבל קידוש דחובה הוא שניהם שוין לאסור ביודעין ולהתיר בלא יודעין . ולפענ"ד גם דעת הע"ש הוא להתיר בלא יודעים דוקא רק דלא תימא דקטן לאו בר חיובא הוא כלל בקידוש ואפילו מצות חינוך אין בזה דלא מחייבי בשמירת שבת ע"ז אמר שהרי חייב לחנכם במצות קידוש . אפשר דנלמד מדכתיב זכור שמור וקטנים איתנייהו בשימור שחייב אביו להפרישו מחילול שבת ועיין בהגהות לבוש עכ"ל . ועיין לקמן במג"א סי' שמ"ג שכתב דהא פשיטא שמחויב לחנכם במצות עשה כגון לעשות להם קידוש ע"ש : ונראה שגם הע"ש מודה בזה כמ"ש בתחלה שם ומ"ש ואפשר דנלמד מדכתיב כו' היינו משום דאכתי מספקא דלמא אין לו לחנכם בקידוש רק היכא שמחויב לעצמו אבל היכא שיצא כבר בשביל חינוך הקטנים א"צ לקדש להם כיון דאין חוב עליהם אין לו' ברכות בחנם ואע"ג דלעיל ס"ס קס"ז לענין ברכת המוציא שריא ליה לברך להם אע"פ שאין אוכל עמהם . שאני התם דאסור לענות את הקטנים כמ"ש המג"א סי' רס"ט והוא צריך ליתן להם בעת שהם רעבים

שערי תשובה

עד שעברה הנאתו דכוס קידוש א"צ לחזור ולקדש והמחמיר לחזור ולקדש הוא ברכה לבטלה ע"ש ועיין במח"ב בשם ספר הבתים כת"י שאם קידש במקום אחד ודעתו לאכול בבית אחר קרוב לשם שהיה יכול לשמוע משם דברי המקדש באותו מקום שקידש הרי זה מקום סעודה אע"פ שאינו עומד במקום סעודתו בשעת הקידוש לכן נהגו לקדש בבה"כ מפני האורחים האוכלים בבתים שסמוכין לבה"כ והואיל והיו יכולים לשמוע קידוש של בה"כ באותו מקום שאוכל שם ה"ז קידוש במקום סעודה כ"כ בעל ההשלמה וכן נמצא בתשו' שאלה להרי"ף ע"ש (ועיין בט"ז סי' קנ"א ובתוס' שבת סי' רס"ט) ולפ"ז צ"ל דמ"ש בש"ע דצריך שיהיה שני המקומות בבית אחד היינו שאם בבית אחד אפי' במקום שרוצה לאכול רחוק ממקום הקידוש שאפי' באותו בית לא היה יכול לשמוע: (ז) פירות לא עבה"ט ועיין בגו"ר כלל ג' סי' י"ד שמסתפק במה שאוכלים פת כיסנין במקום סעודה וכתב כיון שהגאונים הקילו בשתיית כוס לא גרע פת כיסנין וע"ש ובבר"י דהאידנא נהיג עלמא בפשיטות לאכול פת כיסנין אחר קידוש היינו ביום ולברך מעין ג' ואחר

ביאור הגר"א

דוקא אכל . מדקא' במקום סעודה מ' דוקא דבר שסועד וה"ה ליין שסעיד כמ"ש בברכות ל"ה ב' ועמ"א סקי"ה: ס"ד ואם קידש

הגהות רעק"א

עמהם . אף דהמחבר כתב לעיל סימן רע"א סי"ד דראוי לחוש לדברי הגאונים דצריך דהמקדש ישתה . נ"ל דהכא במקדש רק להוציא האחרים מקרי הם המקדשים . ולכאורה מוכח כן מהא דאמרינן לאפוקי אורחים דגנו ואכלי בבי כנישתא . והא המקדש אינו יכול לשתות. דהוא לא יצא ידי קידוש שלא במקום סעודה . אמנם י"ל דהגאונים לטעמייהו דיין הוי ג"כ מקום סעודה . א"כ י"ל דהמקדש שתה שיעור שחייב בברכה אחרונה . והוי מק"ס : שם בהג"ה בשם הרי"ף והרא"ש והטור . וכן מבואר דעת תוס' פסחים ק"ז ד"ה דהוי : שם והוא שאינם יודעים . ע' פר"ח לקמן סימן תקפ"ה : ס"ה שתה כוס של יין . ע' בדרישה לעיל סי' רס"ע שכתב דזהו דוקא לשיטת הרמב"ם והרשב"ם דכל ז' מינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם מש"ה הוי מקום סעודה דהוי קביעות אבל לשטת הרא"ש וסייעתו דאין טעון ברכה לאחריהם במקומם רק פת ומין דגן ע' לעיל סי' קפ"ד לא מהני כוס יין למתשבי' למקום סעודה ובעי' פת או מין דגן. והטור דהביא כאן דברי הגאונים . היינו דהם ס"ל דז' מינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם. וכ"מ מזה לדידן דמיני דגן מקרי מקום סעודה . ונראה ראיה לזה דהא להרא"ש דס"ל דאין קידוש אלא במקום סעודה דאורייתא מאי פרכינן ריש נזיר קדושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני . וע' בתוס' דהוא דרך בתמי' וכי החיוב לקדש על היין. והא משכחת דאין לו רק יין וצריך לשתותו מדאורייתא שיהיה מקום סעודה. אע"כ דלהרא"ש באמת לא הוי יין מקום סעודה : מג"א סקי"י ונ"ל דכזית מיהא בעינן . באשל אברהם סימן רצ"ע סקט"ז כתב דסבירא ליה דוקא כשמקדש על הכוס אבל מקדש על פת בעינן ג' זיתים ע"ש : מג"א ס"ק י"א מיני תרגומא מה' מינים . לענ"ד מדברי תר"י בברכות הובא במג"א סימן קפ"ח ס"ע מוכח דס"ל דיין ומיני תרגומא לא מחשיב מקום סעודה עיי"ש : מג"א ס"ק י"ב שישתה עוד כוס

מחצית השקל

בתים דלא מהני דעתו וכמ"ש בסעיף א' אף שכתב ע"ש שהוא דוחק) אולם מ"א הביא דברי מהרי"ל שמשם נובע הגהת רמ"א הנז וממנו תראה שאין הפי' כמ"ש הלבוש אבל בלאו הכי כו' פי' כו' והפסיק אפי' אכל אחר זה במקום קידוש אינו יוצא אע"ג דהכוונה לבדה כשהיא שלא כדין אינה מפסדת מ"מ כאן שקיים מחשבתו והפסיק בדברים אחרים אע"ג שאחר כך אכל במקום קידוש מ"מ לא יצא ובזה אתי שפיר מ"ש רמ"א אחר זה ואם הי' בדעתו כו' ונמלך ואכל יצא ר"ל אע"פ שהי' דעתו להפסיק כיון שלא נתקיימה מחשבתו דהא לא הפסיק ואכל כאן ולכן יצא : ואם הי' דעתו כו' ואירעו אונס כו' לא כתב זה לפרש דברי רמ"א כ"א מ"א דין חדש מסבר' דנפשי' דאפי' הפסיק אם הי' ע"י אונס אינו מפסיד אם הי' כשאר במקומו : וכ"מ בגמרא דף ק' . אמרו שם רב הונ' לאחר שקידש קודם שאכל כבו הנרות ונכנס לבית חתנות בנו ששם הי' עדיין הנרות דולקים וקידש שנית ואכל. ומזה הוכיח הש"ס דע"ש ג"כ הוה סביר' ליה אין קידוש אלא במקום סעודה : דדוקא משום שיצ' כו' אע"ג דא"ל מעשה שהי' כך הי' מ"מ כיון דהש"ס הביא כל המעשה שיצא ממקומו משמע דבזה תלי' מילתא ומהאי טעמ' קידש שנית. וכ"מ מלשון רמ"א שכתב שהי' דעתו תחלה להפסיק משמע דאם הי' דעתו תחלה שלא להפסיק ואחר כך ע"י הכרח ואונס הפסיק לא הפסיד : אך אם יצא כו' אפילו ע"י אונס והוי' עובדי' דרב הונ' : (ס"ק ו) לאכול כו' מאוין בטעות וכן צריך להיות ואם הי' בדעתו שלא לאכול שם מיד כו' פי' שהי' דעתו לאכול בבית אחר בא ליישב בזה קושית הע"ש שכתבתי לעיל מאי ארי' שנמלך ואכל כאן אפי' הי' אוכל כפי מחשבתו במקום אחר יצא כיון שהי' דעתו מתחלה לשם ועז"כ מ"א דמיירי שהי' דעתו לאכול בבית אחר דבזה לא מהני דעתו והע"ש כ' ע"ז שהוא דוחק ועז"כ מ"א ועשה א"ע כו' דהא כן מבואר בב"י שאכל הטור : (ס"ק ז) לקדש כו' מדכ' זכור ושמור כל שישנו בשמירה כו' (וכן דרשו הש"ס דמה"ט נשים חייבים בקידוש אף על גב דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ודרשו כיון שישנו בשמירה דהיינו לא תעשה דעל ל"ת גם הנשים נצטוו אע"ג דהוי ל"ת שהז"ג ישנן בזכירה דהיינו קידוש אף על גב דהוי מ"ע שהז"ג) והכי קטנים הואיל וצריך לחנכן במצות ל"ת דהיינו שמור ה"ה דחייבין לחנכו במצות זכור דהיינו קידוש עכת"ד : ולא ראה בגמר' כו' בר"ה דף כ"ט דמשמעות לשונו דיש לקטנים עודף על הגדולים לענין להוציאן ידי קידוש דלענין להשוותם לגדולים כשאין יודעים מה"ת גרעו קטנים מן הגדולים ומאי צריך ילפית' מן שמור ת"ל במ"ש יותר יש חיוב על האב לחנך בנו מלהפרישו מאיסור לא תעשה וע"ל במ"א ס"ס שמ"ג אע"כ דעתו דקטנים עדיפא (ואפשר ס"ל אפי' הקטנים יודעים לברך רשאי להוציאן) ועז"כ המ"א דליתא דלענין ברכות מצות כגון קידוש קטן וגדול שוה ולא מצינו בש"ס עדיפא לקטן כ"א בברכת הנהנין דתניא בר"ה דף כ"ט לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים (היינו לברך להם ברכת המוציא ולהוציאן) אלא א"כ אוכל עמהם דבלא"ה מברך להוציא את עצמו מוציא גם האורחים אבל אם אינו אוכל אפי' הם אין יודעים אסור להוציאן וכמש"ל סי' קס"ז וסיימה הברייתא אבל פורס הוא לבניו ובני ביתו (וה"ה לקטנים אחרים) כדי לחנכן במצות אבל בברכת קידוש דכשאינו יודע אפי' הוא גדול יכול להוציאו מצד ערבות כמבואר לעיל סי' קס"ז ושם קטן גם הוא אינו יודע ואם הקטן יודע מה חינוך שייך בזה באמת אין הגדול יוכל להוציא ואין חילוק בין גדול לקטן : (ס"ק ח) שחייב כו' וכן משמע בפסחים דאיתא שם אותם בני אדם שקדשו בבית הכנסת אמר רב ידי קידוש דסבירא ליה יש קידוש שלא במקום סעודה אבל ידי יין (רצה לומר אם ירצו לשתות בביתם יין) לא יצאו וצריכים לברך על היין שבביתם דשינוי מקום הוי הפסק ושמואל אמר אפי' ידי קידוש לא יצאו דאין קידוש אלא במקום סעודה . ור' יוחנן אמר אפי' ידי יין יצאו דסבירא ליה שינוי מקום לא הוי הפסק וכתבו התוס' הא דאר"י אף ידי יין יצאו צ"ל ששתו מן היין של קידוש בבה"כ דאם לא כן הא ודאי לא עדיף מה ששמעו הברכה מפי המברך מאלו ברכו הם עצמם ולא שתו מיד אחר הברכה דהוי הפסק אע"כ ששתו מעט מיין המקדש בבית הכנס' עכת"ד . וא"כ מסתמא דומיא דהכי מיירי רב ושמואל ששתו מעט מן היין ואפילו הכי סבירא ליה לשמואל דלא יצאו ידי קידוש דבעי' קידוש במ"ס . ותיקשי הא לגאונים הוי קידוש במ"ס כיון ששתו מן היין . אלא ע"כ בעי' דוקא רביעית שיהיה נחשב סעודה . והם לא טעמו כ"א מעט דכיון דאפקת מכל שהוא אוקמי' ארביעית : (ס"ק ט) וגו' כו' נ"ל בהמ"ז כאן להרב"י כו' דהרב"י ס"ל לעיל סי' קע"ח דאפי' דברים הצריכים ברכה אחריהן במקומו כגון פת דצריך לברך בהמ"ז במקום שאכל אם יצאו קודם בהמ"ז ורצה לאכול במקום אחר אע"ג שעשה שלא כדין ביציאתו ואפי' חוזר למקומו הראשון צריך לברך תחלה בהמ"ז על מה שאכל כבר וא"כ אם ירצה לאכול חייב לברך שוב המוציא אבל רמ"א ס"ל דבדברים הצריכים ברכה במקומן אם יצא למקום אחר . א"צ לברך בהמ"ז ולא ברכת המוציא על מה שיאכל . ולענין יין ע"ש סעיף ה' . ר"ל יש מחלוקת אי הוא ג"כ צריך ברכה לאחריו במקומו או לאו . וא"כ אי צריך ברכה לאחריו במקומו תליא נמי במחלוקת הרב"י ורמ"א הנ"ל ואע"ג דהכא מיירי לענין לכתחלה דהא כ' בש"ע וגו' סעודתו כו' ולכתחלה גם רמ"א מודה דאסור לעקור ממקומו עד שיברך בהמ"ז . מ"מ הא כ' שם בסי' קע"ח הטעם שמא ישכח ולא יאכל במקום אחר ומה"ט כ' מ"א שם דאם הזמינוהו לסעודה דוודאי יאכל שם ול"ל שמא ישכח ס"ל לרמ"א דרשאי לעקור לכתחלה בלי בר"המ ויברך במקום אחר ולדע' הב"ח שם הביאו מ"א שם בקיצור דבעי' דוקא שיהיה דעתו מתחלה לילך למקום אחר באמצע סעודה . דבה"ג להרב"י שם לא מהני אלא מחדר לחדר ולהב"ח ורמ"א מהני דעתו אפי' מבית לבית ע"ש : ועיין בברכות כו' משם נובע מחלוקת הרב"י ורמ"א . מידי דהוי אסעודה ג' כו' ע"ש בטור ר"ל דבסעודה ג' א"צ לקדש רק הרמב"ם כפי הבנת הטור את דבריו ולא קיי"ל הכי . וא"כ ה"ה בסעודת שחרית אם כבר יצא ידי קידוש וסעודה : (ס"ק יא) פירות כו' דכ"ש שבת נחשב' קבע · כמו דקיימא לן אע"ג דרשאי לאכול אכילת עראי מתבואה שלא נתרמה . אבל בשבת קובע' למעשר ואפי' אכילת עראי דשבת מיקרי קבע ואסור לאכול עד שיעשר : וסבירא ליה דה"ה דמחשב קבע לענין קידוש במ"ס : דהא עכ"פ חשיבי כו' מיין . וכמו שכ' ס"ס רצ"א . באמת להדיא לא מצאתיו שם · ומ"מ מוכח שם דהובא שם ג' דעות י"א דיוצא בסעודה ג' אפי' במיני תרגימא וי"א אפי' בבשר ודגים וי"א אפי' בפירות ומחלוקתן ממה דאמרי' בסכה דף כ"ז רא"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסכה ועוד אר"א מי שלא אכל ליל י"ט א' ישלים בי"ט אחרון של חג ואמרי' שם במאי ישלים ישלים במיני תרגימ' ומוכח ביומא דף ע"ט דאינו יכול להשלים אלא במידי דבעי סכה וס"ל להפוסקי' מאי דמהני להשלמה שם מיקרי ג"כ סעודה לענין סעודה ג'. ולכן ס"ל לי"א קמאי דאינו יוצא ידי סעודה ג' בפירות דהא גם לענין השלמה גבי סכה ל"מ פירי (דלא כרש"י שם) דהא קי"ל פירי לא בעי סכה אפי' קבע עלייהו ע"ש . וא"כ לפ"ז להני י"א גם ביין לא יצא ידי סעודה ג' דהא גם יין לא בעי סכה כמ"ש סי' תרל"ט ואפ"ה ס"ל להני י"א דבמיני תרגימא יוצא וכמפורש להדיא בגמ' הנ"ל הרי דמיני תרגימא עדיפא מיין.אמנם קי"ל שם דמיני תרגימא היינו מה' מינים שמברכים עליו במ"מ: ושכר כו' ואע"ג דהיכי דהוי חמר מדי' י"ל דין יין לענין קידוש אבל שתהא נחשב לסעודה כמו יין לא אמרי' כיון דלא סעיד כמו יין דאמרי' בברכו' דסעיד: (ס"ק יב) שותין כו' ולבוש וב"ח כו' מלבד כוס של קידוש ומביא ראיה דהא יין בא תחת פת שיאכל שיהיה קידוש במ"ס א"כ כמו שאוכל פת מלבד מלא לוגמיו יין ששתה אוכל פת וה"ה יין הבא תמור' הפת נ"ל מלבד מלא לוגמיו יין ששתה מכוס קידוש והט"ז מביא ראיה אחרת דאי ס"ד דסגי בכוס קידוש אם כן הא דכתבו הפוסקים אין קידוש אלא במ"ס היכי משכחת ליה דהא כשמקדש צריך לשתות מן היין ואע"ג דלקידוש סגי במלא לוגמיו וכמ"ש צריך לשתות רביעית מ"מ לדידן דנסתפקו התו' כמה שיעור ברכה אם שיעורו כזית כמו באכילה או בשתיה בעי' רביעית לכן כ' לעיל סי' ק"צ דמספק ישתה פחות מכזית ואם שתה כו' צריך לשתות רביעית לצאת ידי ספק ברכה אחרונה א"כ בשלמא במ"ס סגי כשטועם מכוס קידוש מלא לוגמיו ואע"ג דאיכא ספק לענין ברכה אחרונה מה בכך הא אינו מברך כלל אחר כוס קידוש דבהמ"ז פוטרו כמ"ש ססי' רע"ב אבל כשאינו אוכל מיד אחר הקידוש כיון דצריך עכ"פ לשתות מלא לוגמיו א"כ הוי ספק לענין ברכה אחרונה דהא לא יברך בהמ"ז דהא לא אכל ע"כ צריך לשתות רביעית ואם כן להגאונים גם ידי קידוש במ"ס יצא אע"כ צ"ל דמלבד כוס קידוש צריך כוס אחר והאחרונים דחאוהו דהא משכחת לה שלא טעם המקדש כלל אלא המסובי' דדיעבד יצא ידי קידוש אם אכל שם והי' במ"ס או אם יטעמו שנים ובצירוף שתו מלא לוגמיו וכה"ג או להיפך שטעם המקדש לבד והשומעין לא טעמו אם הי' במ"ס יצאו : (ס"ק יג) ושמע כו' ואפי' הוא א"א כו' וכמ"ש סי' רס"ט וכ"ה בתו' כו' דלדינהו ש"ס היו מקדשים בבה"כ בשביל האורחים דאכלי בבי כנישתא דלדידהו הוי מקום סעודה וכתבו התו' דמסתמא אחד מבני העיר היה מקדש והא לא אכל עמהם ולא יצא ידי קידוש מ"מ מוציאם: ולענ"ד צריך שלא יפסיק בין המקדש להשומעים נוא"ה או ע"ז דהא מבואר בסי' ב"ה סעיף כ' די"א כה"ג אם שומע קדיש או קדושה אינו יכול לענות עמהם. ואיך נאמר שיצא השומע דשומע כעונה: אבל כשמקדש על היין כו' וכ"כ הט"ז סק"ג דכיון דקידש על היין ה"ל ברכ' המוציא כשאר ברכת הנהני' דאינו יכול להוציא אחרים אלא א"כ אוכל עמהם כדלעיל סי' קס"ז. אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה וא"כ לכאורה גם בברכת המוציא שייך לקידוש ז"א דמ"מ לא הוי אלא כשאר ברכת הנהנין דהא בלא"ה כל סעודת שבת הוי סעודת מצוה ולמה אינו יכול להוציא אחר אלא א"כ אוכל עמהם: כבר כ' לעיל סי' קס"ז דמצות סעודת שבת ג"כ הוי ברכת הנהנין דנצטוינו להתענג בשבת וא"כ גם המצוה באה להנאתינו וה"ה די"ל כן בברכת המוציא שאחר הקידוש: אא"כ ישבו בשלחן א' דגם אם אוכל עמהם אינו יכול להוציאן אא"כ קבעו יחד ולדידן ליכא קביעות אא"כ ישבו בשלחן

א'

באר הגולה

מ ר"י ת"א וסמ"ק והגהות פרק כ"ט ד"מ שם בר"ה כ"ט נ רא"ש בר"פ ע"פ בשם י"א ומרדכי מהא דאביי ק"א ס טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכ"כ הגהות פרק ה' : א שבת קי"ז ברב כהנא כפרש"י ורמב"ם בפרק ו' מה"ב ב כל בו בשם יש נוהגים והב"י בשם גדולים ושכן נכון ג שם וכרבי זירא לפי פירוש רש"י ובברכות ל"ו ד ברכות מ"ז ה רבי יונה והרא"ש שם ריש פרק ערבי פסחים והתוספות שם ו התוספות והרא"ש שם מהא דאביי ק"א :

עטרת זקנים

רעד * מצוה לבצוע בשבת פרוסה כו' וי"א שראוי לבצוע בשבת על כל שתי הככרות המונחים לפניו כן פי' הרשב"א ורבינו האי ומהרש"ל וכן ראוי לנהוג כשני הפירושי' לבצוע פרוס' גדולה שיספיק לו לכל הסעודה וגם לבצוע שתי ככרות של לחם משנה ועכ"פ יהא נוהג כך בסעודת בוקר דכבוד יום קודם לכבוד לילה (מורי בב"ח) :

נתיב חיים

(°) (במג"א סקי"ד) . אא"כ נתכוין · כ"ב פי' הש"ץ :

לבושי שרד

רעג : ס"ק י"ג (°) כמש"כ סימן קס"ז ס"א. ר"ל דאפילו הוא אוכל צ"כ אסור לברך המוציא לאחרי' אא"כ ישבו בשלחן אחד : שם ועמש"כ שם סי"ג ע"ש במג"א ס"ק כ"ח : ס"ק י"ד (°) ובזמן הזה. ר"ל אע"ג דש"ץ אפי' משהתא מוציא לכל דעתיה אכ"ע מ"מ בזה"ז וכו' :

רעד ש"ע ס"א (°) שלימות עיין שו"ת מנחת יעקב סי' י"ב אם נוטל חלה ממנה אי מקרי שלימה ועיין בסולת למנחה שם : מג"א סק"א (°) לרשום בסכין משום דבר"ס קס"ז מבואר שיחתוך מעט קודם המוציא ובשבת א"א משום לחם משנה לכן רושמין: סק"ב (°) מצוה לבצוע - **היקור** דין זה מדאמרי' בש"ס ר' זירא בלע בשבת אכולא שירותא (סעודה) ופירש רש"י פרוסה מכש"כ גדולה בש"ע אבל הרשב"א פי' שבלע כל הככרות המונחים לפניו לאכול ולכן כתב הב"ח שילא גם דעת הרשב"א שיבלע ב' הככרות ואם אין לו כ"כ ככרות **יעשה** כן עכ"פ בבוקר : (שם) טעימו מידי וכו' הוא לי' הש"ס הובא בט"ז סימן רע"ג סק"ב ועל זה כ' הרא"ש ועל מה וכו' : (שם) ועסי' רנ"א. ע"ש סעיף א' בהגה : (שם) (°) וכ"מ סימן רע"א ס"ו ע"ש במג"א ס"ק י"ז דלאו' דיעה אינו אוכל בלילה כלל וע"כ דאוכל ביום ג' סעודות: (שם) (°) יין אחר הקידוש משום קידוש במקום סעודה :

מגן אברהם

ישבו בשולחן א' (°) כמ"ש סי' קס"ז סי"א [°] ועמ"ש שם סי"ג : יד וכגון שנתכוין · אבל הש"ץ א"צ להתכוין ביחוד להוציא את זה דש"ץ אכ"ע מכוין (°) ובזמן הזה שהש"ץ אינו מקדש אלא משום מנהג לא יצא השומע (°) אא"כ נתכוין להוציאו (ב"י) ועסי' תקפ"ט : טו והכי מסתברא · במצטער הרבה הא לאו הכי צריך לאכול במקום נר (מ"כ בשם רש"ל) :

רעד טוב לנשק ידי אמו בליל שבת (הכוונות) : א התחתונה . וב"ח כתב לבצוע על העליונה כאשר נהגו הזקנים משום קדמונים דאין מעבירין על המצות ע"כ ורש"ל נהג לבצוע על שתיהן (של"ה) ול"נ להכריע דבתחלה יניחנו למטה' בשעת אמירת ויכלו ובשעת המוציא יקח העליונה בידו ויניחנה למטה ויבצע עליו · המדקדקים נוהגים [°] לרשום בסכין קוד' ברכה [ב"ח סי' קס"ז בשם רש"ל וכ"כ בספר ת"ח] : ב (°) מצוה לבצוע . וב"ח כ' לחתוך ב' הככרות ולחלקם להמסובין ועכ"פ יעשה כן בבקר דכבוד יום קודם ועמ"ש סי' רמ"ב . כתב הרא"ש פ' ע"פ (°) טעימו מידי וכו' ועל מה שלא היו אוכלין בליל שבת לא היה מקפיד דיכול לקיים ג' סעודות למחר עכ"ל [°] ועסי' רנ"א [°] וכ"מ סימן ער"א ס"ו וע"ש בב"י בשם הר"ן ורא"ש ומ"מ צריך לשתות [°]יין אחר הקידוש כמ"ש סי' ער"ג ס"ה וכ"מ בפ' כ"כ דף ק"ע דאמרינן לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אע"פ שא"צ אלא לכזית ולעולם יסדר אדם שלחנו במ"ש וכו' וכי היכא דהיא דמ"ש אינה חובה כ"כ ה"ה בע"ש ומ"מ יש להחמיר דהא אפי' מבע"י אסור לאכול כדי שיאכל בלילה לתיאבון כמ"ש סי' רמ"ט אלא דאין חובה כ"כ ואם יש קצת אונס יכול לדחות הסעודה עד למחר ובלבד שיקדש היום כמ"ש סימן ער"ג ס"ה :

ואין

לפניו יוצא בו דשפיר הוי מקום סעודה יד מ וכגון שנתכוין השומע לצאת ומשמיע (ט) להוציא :

ז נ י"א שאין מקדשין אלא לאור הנר ס וי"א שאין הקידוש תלוי בנר ואם הוא נהנה בחצר יותר מפני האויר או מפני הזבובים מקדש בחצר ואוכל שם אע"פ שאינו רואה הנר שהנרות לעונג נצטוו(י) ולא לצער טו והכי מסתברא :

רעד דיני בציעת הפת בשבת . ובו ד סעיפים :

א ° א בוצע על שתי (א) ככרות (°) [שלימות] שאוחז שתיהן בידו (א) ובוצע א (ב) ב התחתונה : הגה ודוקא בליל שבת [ד"ע] אבל ביום השבת או בליל י"ט בוצעין על העליונה [כל בו והגהות מיי' פ"ח מהלכות חמץ ומצה] והטעם הוא על דרך הקבלה :

ב ב °° * ג מצוה לבצוע בשבת (ב) פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה [וע"ל סי' קס"ז] :

ג ד אין המסובים רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע ה ואם יש לפני כל אחד לחם משנה יכולים לטעום אע"פ שעדיין לא טעם הוא :

ד ו סעודה זו ושל (ג) שחרית אי אפשר לעשותם בלא פת :

°עסי' קס"ד ס"א °°שם

דברים

ט"ז

רעד (א) ובוצע התחתונה . כ' מו"ח ז"ל ואני תמה שיעברו על דין התלמוד דאין מעבירין על המצות דמטעם זה כ' רבינו גבי מצה בסי' תע"ג ואיה השניה ישים בין ב' השלימות כו' והוא מטעם שלא יעבור על המצות לכן נראה עיקר כדעת הגדולים שלעולם מברך על העליון ואין משגיחין בטעם של הקבלה כו' עכ"ל ואני נהגתי בעצמי כשמברכין על התחתו' מניח אני אותה קרוב אלי יותר מהעליונה נמצא שפוגע אני תחלה בתחתונה ואין כאן מעביר על המצות כלל : (ב) פרוסה גדולה . ולא מיחזי כרעבתן כיון שאין עושה כן בחול ודאי כוונתו שחביב עליו המצוה ורוצה לאכול הרבה :

שלא

באר היטב

אוכל וכמ"ש סי' רס"ט מ"א ע"ש : (ט) להוציא . ובזמן הזה שהש"ץ אינו מקדש אלא משום מנהג לא יצא השומע אא"כ נתכוין להוציאו ב"י מ"א : (י) ולא לצער . היינו במצטער הרבה הא לאו הכי צריך לאכול במקום נר מ"א בשם רש"ל ·

רעד (א) ככרות . וגם נשים חייבות לבצוע על ב' ככרות . מרדכי בשם ר"ת אבודרהם : אם יוצאין בעוגה שנשרפה קצת לענין לחם משנה עיין ספר אפרים סי"א ובתשובת חכם צבי סי' ס"ב : (ב) התחתונ' . ב"ח כתב לבצוע על העליונ' דאין מעבירין על המצות וט"ז כתב ואני נהגתי כשמברכין על התחתונ' מניח אני אותה יותר קרוב אלי יותר מהעליונ' נמצא שפוגע אני תחלה בתחתונ' ואין כאן מעביר על המצו' ומ"א כתב וצ"ל להכריע דבתחל' יניחנה למטה' בשעת אמירת ויכולו ובשעת המוציא יקח העליונ' בידו ויניחנה למטה ויבצע עליו . המדקדקים נוהגין לרשום בסכין קודם ברכה ב"ח מ"א ועיין בספר הכוונות מענין הככרות של שבת י"ב בכל סעודת : (ג) שחרית . ויכול לקיים ג' סעודות ביום השבת דהיינו אם יש קצת אונס יכול לדחות הסעוד' של ליל שבת עד למחר ובלבד שיקדש היום וצריך לשתות יין אחר הקידוש כמ"ש סי' רע"ג ס"ה מ"א ע"ש ועיין סי' רנ"א ס"א :

שערי תשובה

זמן סועדים . אך מה שנוהגין לילך לבית חתן או מילה ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים וקאווי"י **אין** לו לטעום שם כלל ולא סגי במה שהמקדש ישתה כל הכוס דלדעת הגאונים חשיב כסעודה דהיינו לשותה עצמו אבל לא מהני לאחרים ע"ש :

סי' רעד (א) ככרות עבה"ט ועיין בשו"ת ח"צ סי' ס"ב וסי' ס"ג ודעת' בלחם חסר תלוי בפלוגתת הרא"ש והר"י ז"ל דלהרא"ש אם החסרון אינו יותר מחלק אחד ממ"ח לא מיקרי חסרון ולהר"י אפילו **בחסרון** מיעוט נמי לא מיקרי שלם . ואם עדיין לא נחתך ממנה רק לפי שנשרף ונחרך הוא עומד לחתוך **האריך** בזה בשער אפרים דלא אמרינן כחתוך דמי אפי' יותר מאצבע ויוצאין בו ועיין בח"מ וב"ש באה"ע **סי'** קכ"ג והח"צ נראה שמסכים לדברי זקינו השער אפרים ובשו"ת מקום שמואל סי' מ"ה כ' ג"כ בענין זה **ולא** ניהא ליה למימר דהעומד לחתוך לאו כחיתוך אלא כיון דאיכא אינשי דאכלי אף שנשרף ונחרך לאו **עומד** לחתוך קרינן ביה (וע"ש שכתב דראוי הוא לאכילה לעשות מוריים כמ"ש הרא"ש בפרק כ"ש כו' ע"ש **וזה** לא נהירא דמ"מ כיון דלאו אורחיה למיכל פת חרוך כל צורכו שפיר קרוי עומד להתוך מן העונה **הזאת** הראוי לאכילה) וכתב בשו"ת שבסוף ספר מנחת יעקב סי' י"ב באשה שעשתה לחמים לכבוד שבת **ושכחה** מליטול חלה קודם אפיה ונטלה אח"כ אם מותר ליקח זו ללחם משנה וכן אם מחמת איסור הצריכו קליפה או נטילה מחלת שבת כיון דאינמפרישינרק חתיכה קטנה ומצד ההכרח ולא מחמת שהמצוה בורית עליו עושה אותה פרוסה והביא ראיה מעירובין דף פ"א ע"ש שכתב שם שפקפקו עליו בזה ועיין בשו"ת הר הכרמל סי' ב' הסכים לדברי החולקים ועיין במג"א לענין לבצוע על פת הבאה בכיסנין כשקובע עליו יוצא אבל אין להניח ללחם משנה ובזה מיירי הט"ז ע"ש וכתב במח"ב שהנוהגים ע"פ האר"י מסדרין על השלחן י"ב ככרות קטנות לכל סעודה ששה ע"ג ששה כמין שני סגול ילוקחים ב' האמצעים ובוצעין מאחד ובא"ר כתב בשם השל"ה בשחרית ח' כו' וליתא ואף מי שאינו יודע הכוונות אם רוצה ליישר מעשיו באופן שנוהגים מארי דרזין ולבו לשמים שיהא חשוב לפני ה' כאילו כיון הא מעלייתא היא וכמש"ל סי' כ"ה ע"ש ועיין באגרות הרמ"ז שאף ביום טוב שחל בשבת יש לסדר הי"ב לחמים שגם לחם הפנים היו מסדרין ביום טוב שחל בשבת . וכתב שאין לבטל הסדר בכל יו"ט שעושין ג' סעודות לאפוקי שבת ור"ה או ע"פ שחל בשבת כו' ע"ש ולא ידעתי מקום למה דמשמע מדבריו שאין מקיימין ג' סעודות בשבת ור"ה . וגם לא ידעתי לתלות סידור י"ב לחמים בג' סעודות וצ"ע : (ג) שחרית עבה"ט ועיין בגו"ר כלל ג' סי' י"א שאין ללמוד ממעשר לו' דשבת קובע ודלא כמהר"י חאגי"ז ועיין בבר"י ומח"ב בסי' רמ"ב וכאן בשם זרע אמת שלחמים הנלושים מי ביצים יש נוהגים לבצוע עליהם בשבת כיון שקובעים עליהם ומברכין בהמ"ז לחם הוא ומברכין

ביאור הגר"א

קידש . מהא דמקדשין בבהכ"נ לאפוקי אורחים אע"פ שאין אוכלין בבה"כ כמ"ש תוס' ק"א שם ד"ה דאכלי כו' : ס"ז וי"א שאין שפי' הא דאביי משום שלא יאכלו כמ"ש רש"י ורשב"ם שם :

סי' רעד ס"א על שתי כו' . עמ"א והעיקר כמ"ש רש"ל וש"ה לחתוך שניהם כפי' הרשב"א ור"ג אכולה שירותא דלפירוש רש"י קשה מאד מאי מחזי כרעבתנותא גם הלשון אכולה שירותא דחוק וע' ב"ח : **שלימות** . כן מ' בברכות ל"ט ב' מניח פרוסה כו' ובשבת חייב כו' : **שאוחז כו'** . ובוצע . ברכות שם ושבת שם : ס"ג **ואם יש** . מהא דפסחים ק"ו א' וכמ"ש תוס' שם בשם הירושלמי וכנ"ל ס"ס רע"א : ס"ד **סעודה זו ושל** . ברכות מ"ט ב' וכפי' תוס' ד"ה אי כו' :

יד אפרים

גם למאיס ואז אין לו ליתן בלא ברכת המוציא אלא יברך להם כדי לחנכם · ואע"פ שהוא אינו אוכל בעת ההיא . משא"כ לענין קידוש דמבואר לעיל סי' רס"ע דמותר לקטנים לאכול קודם אין כאן רק מצות חינוך לקידוש בלבד יכול לעשות חנוך זה בשעת שצריך לצאת אבל לא שיעשה ברכה וקידוש בשבילם לבד ולכן כתב דאפשר דנלמד מדכתיב זכור ושמור כו' ועיין לקמן סימן רנ"ז בש"ע סעיף ה' דמשמע דבקטנים אפילו יודעים ועיין בט"ז ומ"א שם :

חכמת שלמה

לאכול שם הרי עכ"פ בעינן שיכוין השומע בשעת קידוש שיוציא אותו המקדש בקידוש זה וכמ"ש בסי' **זה** לקמן וא"כ הרי כאן סברו שלא יאכלו שם וכוונו שיקדשו בביתם א"כ לא כוונו כלל לצאת בקידוש זה והרי בעינן שיכוין השומע ומשמיע ובע"כ מיירי שהודיעם תחלה קודם קידוש שיכוונו לצאת בזה א"כ הודיעם נמי זה שיטעמו מידי וצע"ג ודוק :

מחצית השקל

א' כדלעיל סי' קס"ז : (ס"ק יד) וכגון כו' ועס"י תקפ"ט . ר"ל אע"ג דלענין תקיעת שופר קי"ל שם דהש"ץ מסתמא דעתו להוציא כל השומעים . מ"מ בקידוש שבבה"כ ל"ל הכי . דהא סתמא דמלתא אין הש"ץ מתכוין להוציא לשום אדם דהא הקידוש בזמן הזה אינו כ"א שלא לבטל מנהג הראשונים דהא בזמן הזה ליכא אורחים דאכלו בבה"כ וכדלעיל סי' רס"ט לכן בעי' דוקא שיתכוין הש"ץ להוציאו :

סי' רעד (ס"ק א) התחתונה כו' דא"מ על המצות ואע"ג דע"פ הקבלה יש לבצוע על התחתונה . מ"מ הא כ' מ"א לעיל סי' כ"ה ס"ק ד' כ"מ שבעלי הקבלה והזוהר חולקים עם הגמ' הלך אחר הגמ' והפוסקים עכ"ל : ורש"ל נהג כו' עיין בס"ק שאח"ז : ול"נ להכריע דבתחלה כו' דבזה יצא ידי שניהם . והט"ז כ' שיניח התחתונה קרובה אצלו יותר מן העליונה ובזה אם יבצע התחתונה אין בזה משום מעבירים ע"ה אדרב' התחתונה קרובה אליו : המדקדקים נוהגים לרשום כו' הטעם נלע"ד דבחול צריך שיחתוך קודם שיתחיל לברך אלא שלא יפרידנו לגמרי כשיעור המפורש לעיל סי' קס"ז עד שיסיים הברכה . אבל עכ"פ העיקר צריך לחתוך קודם הברכה כדי שלא תהיה החתיכה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה אלא דבשבת א"א לחתוך קודם שיתחיל לברך כדי שיהיה שלם לגמרי בשעת ברכה : מ"מ המדקדקים נוהגים לרשום כו' דכל מה דאפשר למעט בהפסקה בין ברכה לאכילת המוציא עדיף . וע"י הרשימה א"צ להפסיק לאחר הברכה באיזה מקום ועד כמה יבצע כי כבר רשם קודם הברכה ויחתך במקום הרשימה דלא כמנהג ההמונים שמסבבין בסכין סביב הלחם אבל אין רושמים ואינו ניכר שום רושם דמאי הועילו בזה ואין טעם לזה : משמעות לשון המ"א לקמן סי' ר"פ דגם פת הבאה בכסנין יוצאים ידי לחם משנה שכ' ליישב קושי' הב"ז דמי שאוכל חולין עט"ק איך עשו ביום השבת . דע"כ היו טבולי יום ומטמאים הלחם שאוכלים ותי' מ"א לחד תירץ שהיו אוכלים פת שלא הוכשר וע"כ נילש במי פירות דאל"כ הלא הוכשר במי לישה וכ"כ מ"א סי' תר"ב וא"כ ה"ל פת הבאה בכסנין ואיך יצאו ידי לחם משנה אע"כ שיוצאים בו . וכ' בספר ת"ש הטעם דהא קיי"ל לעיל סי' קס"ח דאם קבע עליו (וכתב מ"א שם דאפי' לא קבע על פת הבאה בכסנין גרידא אלא בצירוף מה שמלפת עמו) צריך לברך המוציא ובהמ"ז א"כ כיון דמברך עליו המוציא ולוקחו לצורך סעודתו ה"ה קבע עליו ומקרי פת : וכ' עוד בספר ת"ש דמ"ש הט"ז לעיל סי' קס"ח דאין ליקח פת הבכ"כ ללחם משנה מיירי שי"ל לחם א' שלם הנילש במים ולחם השני הוא פת הבב"כ ומצרפו עם לחם ראשון כדי שיהיה לו לחם משנה ובסעודתו ודאי יאכל מן הלחם שנילש במים וכה"ג הא לא קבע סעודתו על פת הבב"כ אז אין עליו תורת פת דהא מברך עליו בה"מ לכן כתב הט"ז דאין ליקח פת הבב"כ : עוד הביא בשם תשובת שער אפרים ותשו' ה"ה ח"צ סי' ס"ב דעוגה שנשרפה לא אמרי' כל העומד לחתוך כחתוך דמי אלא מיקרי לחם שלם לענין לח"מ עוד כ' בשם מנחת יעקב בש"ס תורת השלמים דאם חסר מן הלחם א' מת"ח שהוא שיעור חלת נחתום מ"מ נקרא שלם והייתי ראיה מלקמן סי' שס"ו סעיף ו' דאע"ג דאין מערבים כ"א בלחם שלם מ"מ אם חסר א' מת"ח מיקרי שלם ומערבים בו א"כ ה"ה ללחם משנה . ובא"ז סוף הס"ע חלק עליו דאין דומין זה לזה דוקא לענין עירוב דהטעם דבעי' שלם משום איבה שהאח' יאמר אני נתתי לחם שלם וזה נותן לחם חסר ולכן כשאינו חסר רק שיעור חלה ליכא איבה דיאמר שגם זה נתן לחם שלם ומה שחסר הוא שנטל ממנו חלתו אבל בשבת בעי' שלם משום חשיבות שפיר מיקרי חסר ובס' ת"ש החזיק ע"י ס' א"ז והסכים עמו דא"י לחם משנה הולם ראיתי בתשו' ה"ה ח"צ סי' ס"ב וז"ל ולענין דינא בלחם חסר לענין לח"מ . נראה לי דיש לדמותו להא דעירובי חצרות דתנן בה ככר שלם ולדעת הרא"ש עד כדי חלת נחתום כו' לא מהני חסרון אבל ביותר מא' ממ"ח ודאי מיקרי חסרון : ולדעת ר"י בתו' אפי' בחסרון כמי לא מהני שלם ואם כן ה"ה לענין לחם משנה . ואף דהתם טעמא משום איבה . מכל מקום ר"י דדייק ליה מלישנא דמתני' דקתני ככר שלם וכל שחסר מעט לא מיקרי שלם ה"ה לענין לחם משנה עד כאן לשונו : א"כ נחזי אנן לדעת הרא"ש דקי"ל כוותי' דס"ל דמותר לערב אם חסר א' ממ"ח ניהו דבזה י"ל דלא שייך איבה . מכל מקום תיקשי הא במתני' קתני ככר שלם ובדיוק' דר"י הנ"ל אע"כ צ"ל דהרא"ש סבירא ליה דזה מיקרי לחם שלם ואם כן ה"ה ללחם משנה וכדעת בעל מנחת יעקב הנ"ל : עוד הביא בס' ת"ש מש"ל סימן קס"ח סעיף ג' דאם י"ל שני חצאים לחם יחברם יחד על ידי עץ בענין שיהיה נראה כאלו הוא לחם א' וגם בשבת יכול לעשות כן אך יזהר שלא יהיה העץ מוקצה ויוכל ליטלו ללחם משנה . עוד כתב בספר ת"ש וז"ל ומבואר בסימן קס"ח סעיף ג' דאם שני לחמי' כאפי' יחד ונחתכה מא' מהן טוב להפריש הפרוסה מן השלמה שלא יהיה נראית כפרוסה אף על גב שעכשיו הוא נראית יותר גדול' עכ"ל משמע מדבריו דכה"ג מותר ליטלו ללחם משנה דזה מיקרי שלם ואני נסתפק ובואל . דאפשר דבחול עדיף טפי להפריש הפרוס' דעל י"ז נראת כשלמ' אבל שיהיה באמת דין שלם לצורך לחם משנה לא שמענו ואפי' תאמר דהא איכא פלוגת' בגמ' אם י"ל פרוס' גדולה וככר קטן ושלם הי מינייהו עדיף ופסקינן לעיל כמ"ד שלם עדיף אפילו הוא קטן רק שיהיו ממין אחד . וא"א כשפורש הפרוסה מן השלמה כנ"ל עדיין מקרי פרוסה אלא שנראית כשלמה מה"ט דנראת כשלמ' כיון דעכ"פ איננה שלמה : לא ה"ל לדחות מעלת גדול' . דאם מניח בה הפרוס' יהיה נראית יותר גדולה דלא מצינו בגמ' דמעלה שלם עדיף ממעלת גדולה כשהוא פרוסה אלא כשהקטן באמת שלם ממש . מ"מ אני מסתפ' דדין זה שבסעיף קס"ח מקורו מת"ה בפסקי' סי' ק"ו . ומשמע לענ"ד דמיירי בשני הלחמים כדבקו דרך מקרה בתנור וכ"מ מלשון ש"ע שם . אבל כמו שעושים עכשיו שבשעת לישה עושי' כל לחם לבדה ואח"ז מדביקי' יחד בכוונה ואפי' כן יחד כה"ג אפשר אם פורסים זה מזה אין א' מהם נקרא לחם שלם : (ס"ק ב) מצוה כו' וב"ח כ' כו' דבגמ' אמרי' דר"ז בלע אכולי' שרותא . ופרש"י אע"ג דבחול אין לבצוע פרוסה יותר מכביצה מ"מ בשבת משום חיבוב מצוה היה בוצע פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעוד' ולא מחזי כרעבתנות' דמה"ט בחול אין לבצוע יותר מכביצה דהכל יודעים דעוש' כן משום חיבוב מצוה כן פסק בש"ע אבל הרשב"א פי' שפרס ואתך שני לחמי' וחלק א' למסובים והסכים הב"ח עם הרשב"א . וזהו טעם רש"ל שהביא מ"א בס"ק שלפני זה · ועמ"ש שם סי' רע"א כנ"ל והוא בסעיף ג' שם : כ' הרא"ש כו' אמאי דאמר אביי כי הוינן בי מר (היינו רבה) ושמעו ממנו קידוש אמר ליה רבה טעימו מידי פה דלמא אדאזלית' לבי אושפיז' מיעקר שרגא (יכבה הנר ולא יאכלו בלי נר ולא יקדשו) ובקידוש דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במ"ס לכן יטעמו מעט ויצאו בקידוש דהכא דאז ה"ל קידוש במ"ס ועז"כ הרא"ש על מה שלא היו אוכלים כו' . ועיין סי' רנ"א דשם כ"כ רמ"א דאם לא אכל בליל' ישלימנו ביום . וכ"מ סי' רע"א ס"ו כו' דהרי"ף כ' אם גמר סעודתו וקידש עליו היום יברך בהמ"ז ואח"כ יקדש . והקש' הרא"ש דל"ל לברך בהמ"ז דע"כ אחר הקידוש צריך שוב לאכול כדי שיהיה קידוש במ"ס ואם כן מה לי לברך בהמ"ז יפרוס מפה ויקדש ויגמור סעודתו ודוחק דסבירא ליה להרי"ף דסעוד' שאכל בחול יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"ש . והר"ן כ' באמת שזהו דעת הרי"ף דסעוד' שאכל בחול עולה במקום סעודה שצריכ' לקידוש ע"ש מ"מ תיקשי הא צריך בליל' להשלים ג' סעודות וזה ודאי אין סברא דאותו סעוד' שאכל בחול יעלה לג' סעודות של שבת ניהו דעי"ז מיקרי שקידש במ"ס דהא דבעי' קידוש במ"ס הוא מהכתוב וקראת לשבת עונג . ודרשי' במקום עונג (דהיינו סעודה) תהי' קריאה (דהיינו קידוש) והא לא כתיב במקום עונג שבת כ"א עונג סתם א"כ י"ל דגם סעודת חול משוי ליה לקידוש במ"ס והיינו במקום עונג תהי קריאה אבל אין סברא כלל שבסעודת חול יצטרף להשלים ג' סעודות של שבת וע"כ צ"ל דסעודת ליל' ישלים ביום : ומ"מ צריך לשתות כו' כיון דעכ"פ צריך לקדש בלילה ואין קידוש אלא במ"ס ולכן כתב דצריך לשתות יין דיוצא בה לגאונים ידי קידוש במ"ס כמ"ש סי' רע"ג סעיף ה' ושיעור היין שישתה ע"ש במ"א ס"ק י"ב : לעולם יסדר כו' אע"ג דהש"ס אינו מדבר מחיוב אכיל' כ"א לו' דאע"ג דא"צ אלא לכזית לא יאכלנו דרך עראי כ"א דרך קבע וסידור ועז"א לעולם יסדר כו' דהיינו פריסת מפה ונרות דולקות וכל עניני סעוד' וכמ"ש ט"ז סי' ש"ן מ"מ דיוקא דמ"א א"ש כיון דחיוב סעודת ע"ש וסעודת מוצאי שבת בלשון א' נאמרו . וגם דינם שוה לענין קביעות וסידור סעודה מסתמא גם בזה שוין דאין החיוב כ"כ האכילה בערב שבת כמו במוצאי שבת . ואע"ג דע"כ אין שוין דהא בערב שבת אם לא אכל בלילה צריך להשלימה ביום וסעודת מוצאי שבת אם לא עשאה מוצאי שבת א"צ תשלומין ז"א דעכ"פ שלש סעודת חייב לאכול בשבת כדילפי' בשבת דקי"ח מדכתיב בפ' המן ג"פ היום בסעודות שבת מ"מ בקרא אינו מבואר זמן ג' הסעודות ואפשר לאכול שלשתן ביום דהא רבי חדקא דס"ל ד' סעודות חייב לאכול סבירא ליה דהני ג' היום היינו מלבד סעודה ליל שבת וג"פ היום דכתיבי ר"ל ביום ואפי' לרבנן דס"ל ג"פ היום ר"ל עם סעודת ליל שבת היינו דסגי בסעודת ליל שבת ושנים ביום אבל מ"מ אם לא אכל בלילה להשלימה ביום שפיר דמי והחכמים קבעו סעודה א' מג' סעודות יהיה בלילה דהכי עדיף טפי שיאכל כל סעודה לתיאבון או טעם אחר וניהו דמת"ש לעולם יסדר כו' משמע דהאכילה בלילה איננה חיוב גמור מ"מ כדי לקיים דרשה דג' היום צריך להשלימה ביום משא"כ במ"ש דליכא קרא דצריך לאכילה א"צ השלמה . ואין סעודת ערב שבת ומ"ש שוין כ"א בתקנות חכמים שיאכלם בלילה : ומ"מ יש להחמיר כו' כמ"ש סי' רמ"ט . והקשה בס' ת"ש שאני בסי' רמ"ט דרוצה לאכול בלילה לכן אסור לסעוד מבע"י כדי שיאכל בלילה לתיאבון ומ"מ אפשר דאם אין רוצה לאכול בלילה ולהשלימה ביום רשאי אפילו לכתחלה עכת"ד . ונלע"ד לק"מ דהא מבואר בסי' רמ"ט דאפי' סעודת מצוה אם איננה קבוע אסור לאכול בע"ש כדי שיאכל בלילה . וא"א דלכתחלה מותר שלא לאכול בלילה ולהשלימה ביום א"כ למה תדח' סעודת מצוה שבע"ש . שלא אפשר שלא יאכל בלילה לכתחלה וישלימה ביום והא דלא הקפיד רבה על אכילת הלילה דהא עכ"פ צריך לאכול בלילה לכתחלה . י"ל כיון דהאכילה איננה כ"א לכתחל' וקידוש חמור מיניה נקט ההקפדה על קידוש מילתא דחמיר טפי . ועוד דהא לא היה ודאי שיכבו הנרות באושפיזא דהא אמר דלמא מיעקרא לכו שרגא הרי נקט לשון ספק א"כ דוקא על קידוש דחמיר חש רבה לספק מה שאין כן האכילה דאין חובה בלילה כ"א לכתחלה לא חש מספיקא . ובלבד שיקדש היום כמ"ש סי' רע"ג סעיף ה' . ר"ל שישתה יין כשיעור כדי שיצא ידי קידוש במקום סעודה וכמ"ש לעיל בסעיף קטן זה אמנם אם שכח לקדש בלילה יקדש ביום רק לא יאמר ויכלו וכמ"ש לעיל סי' רע"א סעיף א' . וע"ל סי' רנ"א במ"א ס"ק ב' :

סי'

ערה דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת ובו יב"ס :

א ° א אין פולין פי' נבער את הכנים מהבגדים תרגום בערתי הקדש פליתי א (א) ואין קורין בספר לאור הנר ב ואפילו אינו מוציא בפיו שמא יטה ג ואפי' הוא גבוה עשר קומות שאיני יכול ליגע אליו (א)שלא חלקו חכמים בדבר ד ומטעם זה יש לאסור אפי' הוא ב (ב) בעששית או קבועה בחור שבכותל (ב) * ה וכן ג בנר של (ג) שעוה :

ב ו ודוקא אחד (ג) (ד) אבל ד שנים קוראי' ביחד שאם בא האחד להטות [פי' להטות הנר כדי שיגיע השמן לפתילה] ה יזכירנו חבירו והוא שקורין בענין אחד שאז ישגיח האחד במה שיעשה חבירו אבל בשני עניינים לא : הגה ויש אומרים דבשני ספרים אפי' בענין אחד אסור [ב"י] ולכן אסור ו לומר (ה) פיוטים בלילי י"ט שחל להיות בשבת (ד) בבית הכנסת וכן נהגו [מרדכי וסה"ת וסמ"ג והגהות] :

ג ז אם יש אחר עמו אפי' אינו קורא ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה מותר וה"ה אם אומר כן לאשתו :

ד ח אדם חשוב (ה) שאין דרכו בחול (ו) להטות מותר בכל גוונא :

ה ט במדורה אפי' עשרה כאחד אין קורין י משום דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה (ו) ועוד שזנבות האודים סמוכים להם אין זה מכיר כשבא חבירו להבעיר(ז)ולחתות:

ו כ תינוקות (ז) של בית רבן קורין לאור הנר מפני ז (ח) שאימת רבן עליהם :

ז ל מותר לקרות במה מדליקין לאור הנר שהרי הוא מזכיר איסור שבת ואיך ישכח :

ח מ נוהגים לקרות בליל יום כפורים במחזורים מפני שאימת יום הכיפורים עליהם :

ט נ ליל פסח שחל להיות בשבת מותר לקרות ההגדה בספר משום דהוי כעין ראשי פרקים דאין עם הארץ שלא תהא (ח) שגורה בפיו (ט) קצת :

°עמ"ש סי' רס"ז

הדרב

ט"ז מגן דוד

ערה (א) שלא חילקו חכמים כו'. אע"ג דאח"כ מלינו שחילקו כגון בין א' לשנים ועוד הרבה כמ"ש אח"כ היינו שיש חילוק מצד האדם שלזה מותר ולזה אסור ולא גזרינן אדם זה בשביל אחר אבל בחילוק שמצד הנר לא חילקו כיון שיש בו איסור כשהוא למטה לא נפקע האיסור אם מגביהו או מסגירו בעששית דכיון שנאסר נאסר והוא האיסור עצמו משא"כ בחילוק של האדם אמרינן שלזה לא נאסר מעולם כנלע"ד נכון : (ב) וכן בנר של שעוה. (°) אין פי' דבנר של שעוה אסור ג"כ דלא חילקו חכמים דבזה היה לנו לומר בזה לא נאסר מעולם וכמ"ש בסמוך אלא האי וכן קאי ארישא דתחלה גזרו גם בזה משום שמא יסיר ראש הפתילה ונמצא מכבה כ"כ ב"י דלא כיש מי שמסתפק בנר של שעוה וא"ל א"כ גם בי"ט יהיה אסור לקרות פיוטים לאור הנר של שעוה כיון דכיבוי אסור גם בי"ט הא ל"ק כיון דכיבוי זה הוא בשביל שידליק היטב וכי היכי דמותר להבעיר בי"ט ה"נ מותר לכבות קצת כדי שידלוק שפיר ועסי' תקי"ד בסופו אלא דק"ל על טעם ב"י דה"כ גם בשל שמן היה לגמרא ליתן טעם זה ול"ל לשמא יטה דהוא אינו שייך אלא ביש שמן בנר אבל אם הפתילה לחוד שם שרי ולטעם ב"י אסור ותו כ"ל דשל שעוה אין שם מלאכ' שחייב בה מדאורייתא' דהא אף אם תאמר שהוא מכבה מ"מ כיבוי זה א"צ לגופו דדוקא במכב' להבהב הפתיל' חייב כדאית' סי' ער"ה אבל כאן אינו מכוין רק להסיר המונע ההדלקה ופטור מן התורה אלא איסור יש ולא גזרו שמא יטה אלא במקו' חיוב דאורייתא' ועסי' ער"ח : (ג) אבל שנים קורין כו'. משמע דלענין פולין אין חילוק דאפי' בשנים אסור דכל אחד שהוא מפלה ובודק אחר כנים הוא בודק במקום אחר וה"ל כמו לענין קריאה גב' עניים אם לא שאחד מפלה והשני משמרו שזה ודאי מותר:(ד) בבה"כ.פ' הפי' שם דיש בה רבים וכ"ש יחיד בביתו דאסור ומשמע דאחר התפלה מותר לקרות בסידור לאור הנר והטעם שהתפלה מגולה בפי הכל וא"צ עיון רב והוה כמו ראשי הפרשיות בסעיף י'(°)ולפי מ"ש בנר של שעוה וחלב אין חשש כלל:(ה) שאין דרכו להטות. פי' שברור הוא שאין דרכו כו' אבל מסתמא לא אמרי' כן דיש גם באדם חשוב שדרכו להטות בחול. וכדאיתא בגמרא שאני ר"י בן אלישע שמשים עצמו על דברי תורה כהדיוט : (ו)ועוד שזנבות האודים כו'. אין זה מכיר כו' לפי זה אם יושבים סמוכים זה לזה שרי אבל בטור כתוב שבקל יכול להטות קודם שירגיש בו חבירו משמע דסמוכים לא מהני. ונראה שגם לזה נתכוין כאן במ"ש אין זה מכיר כו' פי' שאינו יכול להכיר כ"כ במהירות ונ"ל מטעם זה דאע"פ שמותר להתחמם נגד המדורה כדאיתא ס"ס רע"ו °)מ"מ (°) אין לישב בסמוך אצל זנבות האודים כי יש לחוש שיגע בהם כדי שיבעירו היטב כדרך שעושין במדורה שמהפכין בזנבות אודים כדי שלא תכבה המדורה והוה ממש כמו חשש דכאן לענין אם רוצה לקרות לאור המדורה וחד ענינא הם כנלע"ד : וא"ל ממ"ש הרוקח הביאו ב"י בסי' רע"ו אין לישב אצל האש שתיקן העכו"ם פן יבעיר או יחתה כו' משמע אבל לא חיישינן שמא יבעיר הישראל התם רבותא קמ"ל דאע"ג דהישראל לא יבעיר, כי ירא מפני העכו"ם אפ"ה חיישינן מצד העכו"ם : (ז) של בית רבן. בטור ורמב"ם כתוב לפני רבן אלא דהרב המגיד כתב בשם רשב"א אפי' שלא בפני רבן ומשמע כאן דפסק כרשב"א : (ח) שגורה בפיו קצת. מטעם זה יש להתיר למשכים בשבת לבית הכנסת ומתפלל לאור הנר הדולק שם מבעוד

מגן אברהם

ערה א ואין קורין כו'. וה"ה שאין בודקין הלילית [מט"מ רש"ל] : ב בעששית. ואם היא סגורה במפתח מותר וכן עשו מהרא"ש ומהר"ס ותלמידיהם וכ"פ בהגמ"ן [ס"כ] וב"ח אוסר : ג בנר של שעוה. וב"ח כתב בשם רש"ל דנהגו להקל לבדוק כלים וציצית ולקרות ההגדה בנר של שעוה דליכא למיחש שמא יטה עכ"ל (°) ואע"ג דאיכא למיחש שמא ימחוט או יחתוך ראש הפתילה כמ"ש הרב"י י"ל דהא אין איסור דאוריי' בזה ומיהו שלא לצורך יש להחמיר דהא י"א דכיבוי הוי מלאכה דאוריי'(°)כמ"ש ססי' שכ"ד ועססי' תקי"ד והאב"ן מיקל בנר של חלב (°) כיון דמאיס עסי"ב : ד ב' קורין. אבל אין פולין[ב"ה]: ה יזכירנו חבירו. הקשה מהרי"ל דאם כן יהיו שנים מותרים לרכוב על גבי בהמ' דאם בא לחתוך זמורה יזכירנו אחר וע"ש מה שתי' בס' ע"א (°) ולפמ"ש בשם הב"ח לא קשה מידי דדוקא בקריאה התירו לו אבל במילי דרשות לא אי נמי התם גזרי' שמא יחתוך זמורה קודם שישב על הסוס כדי להנהיגו כי היכי דאמרי' אין שטין שמא יעשה חבית של שייטין וכן עיקר : ו לו' פיוטים. וה"ה הזמירות שאומרים בבית אם לא מי שרגיל קצת כמ"ש ס"ט (°)ועס"ג: ז שאימת רבן. מסתימת הלשון משמע דאפי' שלא בפני רבן שרי דלעולם אימת רבן עליהם ועבי"ד סי' רמ"ה ס"ד:

באר הגולה

א שבת י"א ב ב"י מהא דהגהות אשר"י ג שם י"ב ד טור בשם רבי פרץ וסמ"ק ה בית יוסף ו שם בגמרא ז טור שבולי הלקט ח שם בגמרא ט שם י רש"י שם כ שם י"א וי"ג ל טור בשם ספר המצות והיינו סמ"ק מ שם בשם בעל התרומות נ שבלי הלקט בשם רבי בנימין

עטרת זקנים

ערה * וכן בנר כו' ויש להחמיר אפי' באדם חשוב דלא בקיאין מי הוא חשוב או אינו חשוב לענין זה שלא יטה את הנר כשקורא בלימודו (מורי בב"ח) :

נתיב חיים

ערה בט"ז סקי"ו (°) מ"מ אין לישב בסמוך כ"כ תי' זה ליתא ואם נדמה למדורה דהכא א"כ אפי' ברחוק יהא אסור כמו דאמרינן אפי' גבוה שתי קומות איברא דהקושיא מעיקרא ליתא כי לא גזרי' אלא לקרות אצל מדורה דשמא מחמת טרדות הקריאה אישתלי שהיום שבת משא"כ כשיושב אצל המדורה או מתחמם אצלו כיון שיושב ובטל מהיכי תיתי ישכח שהיום שבת וק"ל : (°) (במ"א סק"ג) ואע"ג דאיכא למיחש. כ"כ ובשבת דף ס"ז ע"ב ד"ה מפני מה כתבו התוס' י"ל אע"ג דאותו הכיבוי אין בו חיוב חטאת לר"ש דהוי משאצ"ל לגופה התחירו אטו כיבוי דחיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי עכ"ל וכן לא יקוב שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתן ע"פ הנר דחיישינן שמא יסתפק מניה הוי מכבה אע"ג דהוי גזירה לגזירה א"כ ה"נ יש לגזור ויש לחלק דהכא היינו טעמא דיכול ליתן כלי תחת הנר מבע"י וגם בנר יוכל להדליק נר מבלי שפופרת מ"ה גזרינן בהו משא"כ אם אתה תיגזור אפי' בנר של שעוה תורה מה תהא עלי' עכ"פ די לנו להקל ולחלק לענין ללמוד אבל נר של שעוה אבל שאר דברים אסורים להשתמש כמ"ש המ"א :

לבושי שרד

ערה ט"ז סק"ב (°) אין פי'. ר"ל דהאי וכן בנר של שעוה לא קאי אדסמיך ליה לומר דאסור ג"כ משום לא פלוג. אלא קאי ארישא דבי' גופי' איכא גזירה דאע"ג דשמא יטה לא שייך אלא בשמן שבנר שיטה הכלי לקרב השמן אל הפתילה מ"מ יש בשעו' גזירה אחרת שמא יסיר כו' : מ"א סק"ג (°) כמש"כ ססי' שכ"ד ועיין ססי' תקי"ד כנ"ל דמבואר שם דיש איסור בחותך ראש הפתילה משום תיקון מנא : (שם) חלב דמאיס. אין ספר ראב"ן לפני ואולי כוונתו דכיון דליכא חשש הטיה רק שמא ימחוט ראש הפתילה בידיו וכיון דחלב מאיס לא יגע בו בידיו וכ"ת שמא יחתוך בכלי י"ל דמיירי שאין לפניו הכלי שמוחטין בו ותש"כ המג"א ססי"ב ר"ל דמבואר שם דבדבר מאיס לא חיישינן שיגיע בו בידיו אף דבש"ע שם אין מבואר דין זה בב"י שם מבואר כך ע"ש : סק"ה

(°) ולפמש"כ בשם הב"ח. היינו בסק"ג ולא ס"ל להמג"א טעם הט"ז בסק"ג : ט"ז סק"ד (°) ולפמש"כ בנר וכו' היינו בסק"ב : מ"א סק"ו (°) ועס"ג ר"ל דאם אחד אומר והשני משמרו מותר : ט"ז סק"ו אין (°) לישב בסמוך. הא"ר לידד להתיר

באר היטב

ערה (א) ואין קורין. וה"ה שאין בודקין הלילית מט"מ רש"ל : (ב) בעששית. ואם היא סגור' במפתח מותר וכן עשו מהרא"ש ומהר"ס ותלמידיהם וכ"כ בהגמ"ן וב"ח וט"ז ופ"ת אוסרים משום דלא פלוג ע"ש. אסור לקרות לאור הנר אפי' ביום במקום האפל הלק"ט ח"ב סי' כ"ז : (ג) שעוה. ב"ח כ' בשם רש"ל דנהגו להקל לבדוק כלים וצי"ת ולקרות ההגדה בנר של שעוה דליכא למיחש שמא יטה והאב"ן מיקל בנר של חלב כיון דמאיס עיין סעיף י"ב : (ד) אבל שנים קורין. אבל אין פולין אם לא שא' מפלה והשני משמרו ט"ז וב"ח : (ה) פיוטים. וה"ה הזמירות שאומרים בבית אם לא מי שרגיל קצת ואחר התפל' מותר לקרות בסידור לאור הנר שהתפל' מגולה בפי הכל : (ו) להטות. פירוש שברור הוא אבל מסתמא לא. ט"ז : (ז) ולחתות. מטעם זה נ"ל אע"פ שמותר להתחמם נגד המדורה כמ"ש ס"ס רע"ו מ"מ אין לישב בסמוך כמש"ל סי' רנ"ה ס"ק ג' ע"ש · (ח) שאימת רבן. אפי' שלא בפני רבן שרי ט"ז מ"א : (ט) קצת. ומטעם

שערי תשובה

המוציא וע' סי' קס"ח בדין גילוש במי ביצים דבלא"ה איכא דיעות דמברך המוציא וע' לעיל סי' רע"ג :

סי' ערה (ב) בעששית עבה"ט. ועיין בא"ר באם נתן המפתח לאחר ואמר לו שיזהר שלא יתננו לו ביום השבת יש קצת מקום להקל ובמח"ב כתב שיש להחמיר גם בזה :

ביאור הגר"א

סי' ערה ס"א ואפי' אינו כו'. הוא פשוט דהאיסור הוא בעיון כמ"ש אפי' לעיין בין בגדיו כו' תני חדא שמש בודק ומדפריך שם והא אמרת רישא רואה דלא כהג"א ומ"ש רש"י ומרחשן בפיו ל"ד אלא נקט לאשמועינן דאפ"ה שרי שם דל"ת דוקא רואה בעיון בעלמא קמ"ל רש"י דלא וראיה ממ"ש מיתיבי רשב"ג א' התינוקות כו' אב"א ראשי פרשיותיו אלמא דאפי' בקריאה מותר שם וכנ"ל : וכן בנר. דבשעוה נמי שייך שמא יטה כמש"כ ב' שעוה אצטריך כו' ואפי' לפרש"י שם מ"מ מדס"ד דאסו' להדליק ופסול פתילות ושמנים הוא משום שמא יטה וערש"י שם ד"ה ומותר להשתמש כו' ואפי' למסקנא קמ"ל שאין מסכסכת כתו בשמן ע"ש: ס"ב וי"א דבשני. כ"ש מב' עניינים : ס"ג אם יש. כ"ש משנים אע"ג שנים טרודין : ס"ד מותר. כמ"ש בפסחים י"א א' הוא עצמו מחזר כו' וכשיטת הרי"ף ותוס' וש"פ בסי' ת"ה דלא כרש"י שאוסר בפסח מפני שאיסורו איסור כרת וע' ר"ן שם : ס"ח נוהגין. מהכ"ל ס"ו וה"ה כאן אימת שכינה עליו וכמ"ש בפ"ב דנדה אב"א בעתותא דשכינה: סט דהוי .

הגהות רעק"א

ע' אשל אברהם סי' הרל"ט סט"ז די"ל דמקדשים על הפת לר"י שיאכל ב' זיתים :

חכמת שלמה

סי' ערה סעיף א' אין פולין ואין קורין בספר לאור הנר נ"ב הוה גרסינן במס' שבת דף י"א איבעיא להו מה קאמר אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר או דלמא אין פולין אפי' ביום שמא יהרוג ואין קורין לאור הנר וכו' עד ת"ש אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר כל אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניא בן חזקי' וכו' יש לדייק למה סיים אלו מן ההלכות שאמרו וכו'. ונראה הכוונה בעזה"י דבכאורה גם מזה לא נפשט האיבעיא דהרי קיי"ל באומר לאחר לשמרו מותר וכמ"ש בסי' זה לקמן סעיף ג' לענין שלא יטה וה"ה אם הוי חשש שמא יהרוג הוי מהני לו' לאחר לשמרו שלא יהרוג וא"כ שפיר יש לו' דהמשנה שאמרה לא יפלה את כליו הוי אפי' ביום שמא יהרוג רק דהוי ס"ד דאין בזה איסור רק שמא יהרוג ושמא יטה ל"ש בזה וא"כ גם בלילה אם אומר לאחר לשמרו שלא יהרוג אף דאינו אומר לו לשמרו שלא יטה נמי מותר לכך קמ"ל דאין פולין לאור הנר אף דאמר לחבירו לשמרו שלא יהרוג כיון דלא אמר לו לשמרו שלא יטה נמי אסור ומה ראי' הוי זה ולכדסיים הש"ס כל אלו מן ההלכו' שאמרו בעליית חנניא ב"ח בן גוריין והרי שם אמרו רק י"ח דבר ואי נימא דבשלא יפלה הוי ב' גזירות ביום שמא יהרוג ובלילה שמא יטה א"כ הוי י"ט גזירות ומוכח דבשלא יפלה הוי רק חד גזירה ואם הוי בלילה מכח שמא יטה ליכא גזירה ביום משום שמא יהרוג ואתי שפיר בעזה"י ודוק היטב : והנה בהא דאיתא בש"ע אין פולין ואין קורין בספר לאור הנר וכו' נ"ב כן הוא בש"ס פ"ק דשבת דף י"ב ע"ב והנה גרסינן שם ולא יקרא לאור הנר אמר רבה ואפי' גבוה י' קומות וכו' חד הוא דלא ליקרי אבל תרי שפיר דמי והתניא לא אחד ולא שנים וכו'. וקשה לי מה פריך דלמא הכוונה מה דקתני ולא שנים היינו למטה במקום שיד אדם מגעת בזה לא אחד ולא שנים דגזרינן אחד ולא ב' אבל למעלה מקומת איש אז אחד אסור מכח דגזרינן למעלה אטו למטה אבל בגבוה למעלה מקומת איש אז אחד אסור מכח דגזרינן למעלה אטו למטה אבל בגבוה למעלה מקומת איש אז ב' מותרים מכח דהוי גזירה לגזירה דלמעלה אף אחד היה מותר רק מכח גזירה אטו למטה וכן להיפוך ב' אפי' למטה היה מותר רק מכח דגזרינן אטו אחד א"כ למעלה בב' הוי כמה גזירות ולא גזרינן ולכך מה דנקט ולא יקרא דמשמע אחד הא ב' שפיר דמי היינו דנקט מלתא דפסיקתא דאפי' י' קומות נמי אסור ולכך בזה במילתא דפסיקתא אפי' בגבוה הרבה זה הוי רק אחד ולא ב' אבל מה דנקט לא אחד ולא ב' מיירי למטה ולכך בזה אף בשנים אסורים ומאי פריך וצ"ע ודוק : [אמר המעתיק ערבוב לשון יש פה בהקאמע וצריך לעיין] : (שם) סעיף ג' אם יש אחר עמו אפי' אינו קורא ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה מותר וכו' נ"ב הנה דין זה מהטור ולדידי צ"ע מן הש"ס פ"ב דסוכה דף כ"ז דקאמר שם רב יוסף במוסר שנתו לאחר ופריך ליה אביי ערבך ערבא צריך ופירש"י השני נופא שמא ישכב וישן ע"ש א"כ מוכח דלא מהני בזה במה שאחר משמרו וא"כ ה"נ למה יועיל במה שאחר משמרו פן השני ישכב ויישן או שמא ישכח הוא עצמו ויניחנו להטות ולכך היה נראה עיקר כדעת האוסרים שהביא הב"י ואף שהב"י כתב שנראה לו כדברי המקילין מכח דהוי גזירה דרבנן לפענ"ד עיקר כדברי המחמירין שהרי גם בזה בנידון הש"ס דסוכה הוי נמי גזירה דרבנן שמא יפיח בהם ואעפי"כ לא מהני מה שמוסר שנתו לאחר ולמה יועיל בזה ואין לדמות למה שמבואר בש"ס דבאם שנים קורין מותר דהתם דהשני נמי קורא ליכא למיחש פן ישכב השני ויישן כיון דהוא קורא עמו וגם כיון דעל השני נמי הוי איסור הטייה כיון דקורא עמו לכך רמיא

מחצית השקל

סי' ערה (ס"ק ב) בעששית כו' וב"ח אוסר משום לא פלוג. וטעם המתירים כתב בס' א"ר דוקא בגבוה י' קומות דל"צ הכירא דהא גם בחול כשצריך להשתמש במקום גבוה מניח הנר במקום גבוה בזה אמרי' לא פלוג משא"כ מפתח דאין דרכו בכך דבחול וא"צ הכירא לא אסרו משום לא פלוג ע"ש. ולפענ"ד ע"י קשר משונה שרי כמו ע"י מפתח לדעת המתירים דהא דברים שמשלחים ע"י גוי וצריכים חותם קשר משונה עדיף ממפתח כדאיתא בי"ד סי' קי"ח וסי' ק"ל ע"ש : (ס"ק ג) בנר כו' ואע"ג דא"ל שמא ימחוט ויש בו משום מכבה (ובסימן תקי"ד איתא דגם יש משום מתקן מנא) : דהא אין איסור דאורייתא בזה. ר"ל דהטור פוסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור ומכבה אם אינו עושה להבהב הפתילה או לעשות פחמין הוי מלאכ' שאצ"ל. וכ' בס' ת"ש ופשוט דאם עומדים נר של שעוה ונר של שמן סמוכים זה אצל זה אסור לקרות כנגדן ואין לדמות למ"ש בסי' רס"ד בשם מ"א דאם עומד נר כשר אצל נר פסול דשרי להשתמש כנגדן דשאני התם דמיירי בשאר תשמישים דאין צריכים עיון רב ודי לו בנר כשר לכתחל' לכן אפי' עומד אצלו נר פסול לא חיישינן שמא יטה נר הפסול כיון דסגי לי' בנר הכשר משא"כ הכא דמיירי בדברים הצריכים עיון רב ומהאי טעמא אפי' כנגד נר הכשר אסור מחשש שמא יטה אפי' עומד אצלו נר שעוה מ"מ אסור להשתמש כנגדן כיון דבנר שעוה ליכא חשש הטיה מ"מ א"ל שמא יטה נר האחר וזה פשוט מאוד עכ"ל : דהא י"א דכיבוי הו"מ דאורייתא' והוא דעת הרמב"ם דפוסק כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופו חייב עליה : ועסי' י"ב ר"ל דדינו של הראב"ן דבמאיס לא חיישינן שמא יטה תליא במחלוקת רש"י והרי"ף והרא"ש שבסעיף י"ב דלפי גרסתם דמותר לשמש לבדוק כלים נגד נר של נפט כתב רש"י הטעם משום דמאיס לא חיישינן שמא יטה והיינו כדעת הראב"ן אף די"ל דנפט מאיס טפי מחלב מ"מ נראה מדברי רש"י דהיכי דמאיס ל"ג שמא יטה. אבל הרי"ף והרא"ש כתבו שני טעמים חדא מפני שנפט אורה רב ועוד דמאיס. וכתב הרב"י דצריכי לשני הטעמים דהא דנפט אורה רב צריך דלא ניחוש שמא יטה וכיון דאורה רב אין צריך הטיה. וטעם מאיס איצטריך כי היכי דלא ניחוש שמא יסתפק ממנו כדחיישינן בשמן זית ע"ש והא דלא סגי להו בטעם מאיס גרידא ע"כ ס"ל דאף ע"ג דמאיס א"ל שמא יטה ולכך הוצרכו לטעם שאורה רב מוכח דלא כראב"ן : (ס"ק ד) ב' קורין אבל אין פולין: כתב הט"ז הטעם כיון דכל אחד מפלה במקום אחר הוי ליה כשנים קוראים בשני עניינים דאסור אבל מדברי מ"א בס"ק שאחר זה מוכח דס"ל הטעם דדוקא לדבר מצוה הקילו להתיר בשנים משא"כ לדבר הרשות : (ס"ק ה) יזכרנו כו' ולפי מ"ש בשם הב"ח כו' היינו בס"ק שלפני זה. ובספר תוספות שבת הקשה מאי פסקא הא משכחת לה רכיבה דמצוה כגון להביא לולב ושופר וכדומה וגם משכחת קריאת רשות כגון לקרות באגרת רשות (לעניות דעתי אגרת לא הוי רשות גמור דהא מה"ט הותרה הקריאה שמא כתב בו דבר הצורך לנפש כמ"ש לקמן סימן ש"ז א"כ אין זה רשות : וכן אם כתב בלשון הקודש שיוכל ללמוד ממנו לה"ק גם זה אינו רשות) ולפענ"ד לק"מ דוקא קריאה קריאה שרוב הקריאות הן דבר מצוה ואע"ג דלפעמים ימצא קריאה דרשות דבאמת אסור משום האי מיעוטא דרשות לא נאסר קריאה דמצוה משום לא פלוג משא"כ ברכיבה הוא להיפך דרוב הרכיבות הן לדבר הרשות דאסורים ואם לפעמים יקרה רכיבה דמצוה ג"כ אסור משום לא פלוג : (ס"ק ו) לומר פיוטים. והוא הדין זמירות כו' ובספר ת"ש הקשה לפמ"ש מגן אברהם בס"ק ג' בשם הב"ח שכ' שמהרש"ל העיר שהמנהג להקל לבדוק ציצית ולבדוק כלים ולקרות ההגדה נגד נר של שעוה ועכ"צ צ"ל דתפסו עיקר כהפוסקים המתירים בנר שעוה וא"כ כ"ש שיש להתיר נר של חלב דג"כ צ"ל כ"א שמא ימחוט ומוסיף קולא דמאיס. א"כ למה נמנעו לומר פיוטי' הא בבה"כ הנרות הן של שעוה או של חלב וע"ש מ"ש ואני בעניותי לא מצאתי בב"ח היתר קריאת ההגדה בנר של שעוה וזה לשון הב"ח כיון דרש"י ס"ל דבשמש קבוע אסור לבדוק כלים בשמן זית (והוא הדין המבואר בסעיף י"ב אלא שהרב ב"י בס העתיק דעת הרמב"ם שהיא דעה ג' לפי גרסתו) ובאינו קבוע מותר בשמן זית אלא שאין מורין כן. והרי"ף והרא"ש ור"ת ס"ל להיפך דבאינו קבוע אסור ובקבוע מותר לכן בשמן זית אין להתיר בין בקבוע ובין אינו קבוע. כיון דהוא מחלוקת הפוסקים אין להקל בספיקא דשבת דחמיר טובא ומה שנהגו האידנא להקל כו' לפי שסוברי' כהגדולים בנרות קנדיל"א (הוא נר של שעוה) אין לחוש שמא יטה כו' ומה"ט נהגו להקל לבדוק ציצית בהסכמה לאור הנר דקינדל"א מצאתי ע"ש מהרש"ל עכ"ל הב"ח הרי דלא הוזכר היתר כ"א בדיקת ציצית ובדיקת כלים לשמש אבל קריאת ההגדה לא הוזכר ובהני תרתי י"ל דבלא"ה יש סברא להקל בדיקת כלים לשמש הא הוא מחלוקת הרי"ף ורא"ש ור"ת עם רב"י דלחד מנייהו מותר לכן צרפו גם היתר הגדולים בנר שעוה וכן בדיקת ציצית דהא כ' מ"א בס"ק א' והוא הדין שאין בודקין הציצית מט"מ מהרש"ל. הרי הכי ג' גדולי עולם הוצרכו לאשמעי' איסור בדיקת הציצית ע"כ משום דס"ד דשרי. ואפשר משום שא"צ עיון כמו שהותר בסעיף י"ב לשמש קבוע לבדוק כיון שא"צ עיון רב קמ"ל דאסור דהא אפי' להבחין בין בגדיו לב"א אסור. רק בבדיקת כלים הקילו משום נקיות וכמ"ש מ"א שם עכ"פ יש צד להקל בבדיקת ציצית הואיל וא"צ עיון ואינו רק לפי שעה כמ"ש מ"א בשם הירושלמי בסעיף י"ב לכן צרפו דעת הגדולים המקילים בנר שעוה והתירו בדיקת ציצית משא"כ קריאת ההגדה דאין צד להקל משום היתר דנר של שעוה לחוד לא רצו להקל אלא לפמ"ש מ"א בשמו להקל גם בקריאת ההגדה צ"ל קושית הת"ש בפיוטי' הנ"ל : (ס"ק ז) שאימת כו' מסתימת הלשון כו' דהרמב"ם כ' לפני רבן והרשב"א התיר ואפי' שלא בפני רבן. ועז"כ מ"א מדסתם המחבר ולא הזכיר בפני רבן משמע דס"ל כהרשב"א דאפי' שלא בפני רבן מותר וכ"כ הט"ז : ועבי"ד סי' רמ"ה סעיף י"ד אינו ענין לדלעיל אלא הואיל והזכיר פה מקריאת

מקריאת

י ס הרב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות ע בפיו בספר וקורא כל שאר הפרשה על פה וראשי פרשיות לאו דוקא אלא כל שיודע הפרשה על פה ובקצת צריך לראות בספר שרי שמאחר שאינו מעיין בספר תמיד אית ליה היכרא לא אתי להטויי:

יא פ כלים הדומים זה לזה וצריך עיון להבחין ביניהם אסור לבדקן לאור הנר ואפי' להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם הם דומים אסור לבדוק:

יב צ שמש שאינו קבוע אסור לו לבדוק כוסות וקערות לאור הנר ח מפני שאינו מכירן בין בנר שמן זית בין בנר של נפט [פי' מין זפת לבן וריחו רע] שאורו רב: הגה ט * ויש מתירין בשל נפט אפי' בשמש שאינו קבוע [טור וב"י בשם הפוסקים] אבל שמש קבוע מותר לו לבדוק לאור הנר כוסות מפני י שאינו צריך עיון הרבה ואם היה נר של שמן זית אין מורין לו לבדוק ואע"פ שהוא מותר גזירה יא שמא יסתפק ממנו: הגה נהגו (י) לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום ביזוי מצוה וכן כתב הרוקח:

רעו דיני נר שהדליק עכו"ם בשבת ובו ה סעיפים:

א א עכו"ם שהדליק את הנר בשביל ישראל א א] °אסור לכל ב אפי' למי שלא הודלק בשבילו: הגה ואין חילוק בזה בין ב קצב לו שכר או לא קצב או שעשאו (°) בקבלנות או בשכירות דהואיל והישראל נהנה ממלאכה עצמה בשבת אסור בכל ענין. [הגהות אשירי פ"ק דשבת וב"י בשם סמ"ג וסה"ת] ג אבל אם הדליקו לצרכו ד או לצורך חולה ישראל אפי' אין בו סכנה: הגה או לצורך קטנים דהוא כחולה שאין בו סכנה [מרדכי פ"ק דשבת] (°)מותר לכל ישראל להשתמש לאורו הוה"ה לעושה מדורה לצרכו (°) או לצורך חולה (א) * ויש אוסרים במדורה משום ג דגזרינן שמא ירבה (א) בשבילו: הגה * מיהו אם עשה עכו"ם בבית ישראל ד (°)מדעתו אין הישראל ה צריך (ב) לצאת אע"פ שנהנה מנר או מן המדורה [טור]:

ב ו ישראל ועכו"ם שהסיבו יחד והדליק עכו"ם נר אם רוב עכו"ם מותר להשתמש לאורו ואם רוב ישראל או אפילו על מחצה אסור ז ואם יש ו הוכחה שלצורך (ג) עכו"ם מדליקה כגון שאנו רואים שהוא משתמש לאורה (ב) אף על פי שרוב ישראל מותר: הגה וי"א דמותר לומר לעכו"ם להדליק לו נר ז לסעודת (ד) שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לעכו"ם אפי' במלאכה גמורה במקום מצוה

°עסי' קכ"ה סי"ג ועמ"ש סי' רנ"ב ס"ד וסי' של"ח סכ"ג עסי' שכ"ה ס"ב

[קצת מדיני כיבוי אש יתבאר בסימן של"ד ע"ש]

מגן אברהם

ח מפני שאינו מכירן. מלשון הזה משמע שהוא בודק איזה כלים יניח על השלחן. אבל הר"ן כ' שבודקן אם הם נקיים וי"ל דשמש קבוע מפני שהוא בקי בהם יודע איזה כלי יש בו סדק או אינו נקי כל כך: ט ויש מתירין כו'. (°) היינו משום דמאיס ג"כ: י שא"צ עיון וכו'. ואע"ג דאפי' להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אסור הכא התירו משום נקיות [ר"ן]. ירושלמי אבל מסתכל הוא מה שבכוס ומה שבקערה ואינו חושש י"א מפני שהוא לשעה וליכא למיחש שיטה וי"א מפני הנקיות ומפני הסכנה [ראב"ן של"ח] ולטעם השני איתא בירוש' דמותר לקנב חזרין פי' ללקוט ירק כמ"ש סי' תרי"א וחזרין הוא ל' חזרת ודלא כמ"ש המפרש שם בירוש': יא שמא יסתפק. היינו משום שהוא מקרב ידיו לנר ביותר מה שאין כן בשאר תשמישים [בית יוסף] עסי' רס"ב ס"ב:

רעו א אסור לכל. ול"ד למה שהביא בשבילו מחוץ לתחום דמותר לאחר דתחומין דרבנן ועוד דמה שהוא חוץ לתחום של זה הוי (°) תוך תחומו של זה משא"כ בשאר איסור דרבנן: ב קצב לו שכר. כלומר ששכרו סתם להדליק לו נר בעת שיצטרך והיינו קבלנות (°) ושכירות שנותן לו בכל יום כך וכך: ג דגזרינן שמא ירבה. משום דעכשיו כשיושב אצל אש שלו נעשה מכירו [ב"י] וב"ח כתב דמסתמ' כשיושב אצל האש שלו הוי מכירו מקודם דאין העכו"ם מניח לישב איש נכרי אצל האש אבל אי ידוע שאין מכירו שרי וי"ל דאם היסק התנור כ"ע מודו דרשאי הישראל ליכנס לבית החורף דחימום לא' חימום למאה והוי כמו נר דשרי: ד מדעתו וכו'. וזה דוקא בפעם א' אבל מחוייב למחות בידו מכאן ולהבא כיון שהבעלים של ישראל והוא רואה ושתק (°) אדעתא דישראל קעביד ואם העכו"ם עושה בע"כ חייב לגרש העכו"ם מביתו ואפי' בקבולת כגון ששכרו לכל השנה אסור דה"ל (°) קבולת בביתו של ישראל כמ"ש סי' רנ"ב ס"ב [הגמ"ר]: ה צריך לצאת. וה"ה שא"צ להפוך פניו אא"כ שרוצה לעשות מדת חסידות (ב"י) רק שאסור להשתמש לאורו: ו הוכחה שלצורך עכו"ם. אבל אם עשה לצורך שניהם אסור כמ"ש סי' תקט"ו סס"ו: ז לסעודת שבת. פי' (°) שיושב בחושך

ט"ז מגן דוד

יום לפי שהתפלה ושאר דברים שהוא אומ' ודאי שגורים בפיו יותר מן ההגדה בפסח אבל ללמוד שם אסור כיון שצריך לעיין היטב אבל למה שהתרנו בסי' רע"ה בנר של שעוה אין כאן איסור וע"ש:

רעו (א) ויש אוסרים במדורה כו'. הוא דעת הטור לחלק בין הדליק נר לעושה אש דבאש חיישינן שמא ירבה בשבילו והקשה ב"י מסי' שכ"ה גבי מילא עכו"ם מים לבהמתו דמחלקי' בין מכירו או לא וכאן לא חילק ותי' דכאן סמך על מ"ש בסי' שכ"ה לחלק והוא דבר בלתי מתקבל דלכל הפחות היה לו להזכיר ולכתו' כדלקמן בפרט שם לא נזכר האי דינא דאש ועוד תירץ דכאן אסור אפי' באין מכירו מטעם שכ' הרוקח הביאו ב"י בסי' זה דשמא יבעיר עצים או יחתה בגחלי' עבור ישראל. וכתב ב"י בזה אפי' לא הכירו מעולם עכשיו שיושב אצל אש שלו ה"ל כמכירו עכ"ל ולא הבנתי זה למה יהיה לא מכירו בזה כמכירו כיון שיושב אצל אש שלו דהא גם לקמן משקה לבהמתו ממים של עכו"ם ונלע"ד שני דרכים בזה הא' דע"כ לא מצרכי' מכירו בסי' שכ"ה אלא בחשש שמא יביא עכו"ם פעם אחרת מים בשביל ישראל וזה לא מסתבר שלא יעשה כן אא"כ מכירו אבל כאן יש חשש שמא יחתה בגחלים שכבר מונחים להרחיב האש בשביל ישראל ובזה אין טורח ויש חשש אפי' באין מכירו. עוד נראה דלגבי מים ועשבים בסי' שכ"ה הוה ג"כ דינא כן דהיינו אם הישראל משקה לבהמתו בפעם א' עם בהמת העכו"ם ודאי אסור אפי' באין מכירו דפשיטא שיש חשש שירבה בשבילו דהא העכו"ם לא מילא אלא לצורך בהמתו לחוד וכיון שבהמת ישראל שותה עמה יצטרך בודאי להביא מים שנים וכן כאן גבי אש שהוא יושב לחמם עם העכו"ם בפעם אחד ומסתמא לא הכין העכו"ם האש רק לצרכו לחוד דהיא מדור' קטנה ולשנים צריך יותר ע"כ יש חשש כאן אפי' באין מכירו אלא דלקמן איירי שכבר השקה העכו"ם בהמתו ונשתיירו מים לא ישקה הישראל אחריו שכן הוא בגמרא בהדיא לא ישקה אחריו ישראל וכן בעשבי' שלקט העכו"ם ואכלם בהמתו ושיירה אח"כ לא יאכיל הישראל בהמתו. וכזה הוא הטעם שמא אח"כ ילך העכו"ם פעם שנית להביא מים וזה דוקא במכירו ואפשר דגם הר"י נתכוין לחילוק זה במ"ש כיון שיושב אצל אש שלו ר"ל בשעה שהוא עצמו מחמם אלא דא"כ ל"ל לתלות דעת רבינו בספר הרוקח כנ"ל נכון וברור בלי דחק אשר ראיתי בזה:

(ב) אע"פ שרוב ישראל כו'. ב"י כתב והרב המגיד (°) נסתפק בזה קאי על הרא"ש וז"ל אם מותר אפי' ברוב ישראל וכ"ש במחצה א"ד דאפי' במחצה וכ"ש

באר הגולה

ס שבת י"א וי"ב ע ב"י מפירוש רש"י ושכן נראה מדברי הפוסקים פ שם בגמ' י"ב צ שם לדעת רמב"ם בפרק ה' לפי גירסתו בגמרא כמו שכתב המגיד שם והכ"מ והב"י: א שבת קכ"ב ב תו' ורא"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה והגהות פ' ו' ה טור ושבלי הלקט בשם ר"ת והמרדכי בפרק קמא ו שם בברייתא ז מעובדא דשמואל

עטרת זקנים

* ויש מתירין כו'. ומה שנהגו האידנא להקל אף במשתה לפי שסוברי' הגדולי' דאין איסור בה אלא בנר שקורין קרייזל אבל בנרות קנדילא שלנו אין להוש שמא יטה ומאהי טעמא נהגו להקל ולבדוק הכוסות לאור הנר דקנדילא (מורי בשם מהרש"ל):

רעו * ויש אוסרים במדורה וי"א שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואין כאן שתי סברות אלא באם הי' נר דולק מע"ש ומאיר בבית שהדליק ישראל הנר וכן אם האש שחמם מע"ש שנעש' בהיתר בשביל ישראל ובא העכו"ם והוסיף נרות בשבת או נתנא הרבה עצים אף שעשה בשביל ישראל מ"מ כיון שמעצמו עשה העכו"ם כן וגם לא הי' צריך למלאכתו שעשה בשביל ישראל כיון שמתחילה היה יכול קצת ליהנות מן הנר ומן האש אין שם איסור אבל עכו"ם שתיקן האש לצרכו ולצורך עכו"ם אחרים בשבת אסור לכתחילה לבא ולישב אצל האש דאיכא למיחש שמא ירבה בשביל ישראל: * מיהו אם עשה כו'

נתיב חיים

רעו במ"א ס"ק ד' °) אדעתא דישראל קעביד. ע"כ עיין סי' רנ"ב ס"ק ט':

אשל אברהם

א] אסור לכל. בס' מ"א הנעל"ל חלק בין איסור נר לאיסור תחומין ומשמע

חתם סופר

שלא לאכול שם נ"ב כאן צ"ל סק"ו:

סי' רעו סעיף ב' בהג"ה דהא

לבושי שרד

מ"א סק"ט (°) משום דמאיס ג"כ ר"ל דלהטיה לא חיישינן לפי שאורו רב ולשמא יסתפק לא חיישינן משום דמאיס:

רעו ש"ע ס"א בקבלנות וקבלנות מותר בסי' רנ"ב ס"ב הכא אסו' משום שנהנה כו'. מיהו בבית ישראל בלאו הכי אסור בקבלנות כמבואר שם בסי' רנ"ב ורמ"א כאן קמשמע לן אם הישראל במלון אצל הנכרי: שם (°). דל"א שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למאה: שם (°) או לצורך חולה מותר לישראל להתחמם משום דמדורה קטנה נמי מתחממה הרבה אנשים והוי כמו נר והי"א ס"ל דבמדורה גזרינן שמא ירבה ולא דמי לנר משום דבריבוי אנשים צריך להוסיף במדורה: מ"א סק"א (°) תוך תחומו. ואין איסורו שוה בכל מש"ה קיל משארי איסורי דרבנן כן כתב הר"ן הובא בב"י: סק"ב (°) ושכירות ומ"ש רמ"א או שעשאו כו' הוא ביאור למה שכתב תחלה בין קצב כו'. ובדרך אחר יש לפרש דה"ק רמ"א בין שמדליק בשכר בין בחנם דהדר קאמר דבשכר אין חילוק בין קבלנות לשכירות: (הגה ס"א) מדעתו שלא צוהו הישראל אעפ"י שעושה הנכרי בשביל ישראל לא הטריחוהו לצאת מהבית אעפ"י שבע"כ הוא נהנה רק אסור להשתמש לאורו: סק"ד קבולת בביתו. קשה הא בלא"ה אסור מטעם שכתב רמ"א דהואיל והישראל נהנה כו' עיין מה שכתב אות א'. וי"ל דאי משום ה"ט לא היה צריך לגרשו אם רוצה לצאת למקום אחר כדי שלא יהנה מזה משא"כ לטעם המג"א צריך לגרשו משום שיחשדוהו שעושה הנכרי בשליחות ישראל כיון שהוא בבית ישראל: סק"ז (°) פי' שיושב בחושך כו' תרתי בעינן שאין לו שום נר וגם צריך לאכול משא"כ אם כבר אכל או יש לו נר א': ט"ז סק"ב (°) נסתפק בזה היכא בזה הבין הב"ח דקאי אדסמיך ליה דמיירי ממחלה. והט"ז פירוש דקאי

באר היטב

זה יש להתיר למשכים בשבת לבה"כ ומתפלל לאור הנר הדולק שם מבע"י לפי שהתפלו' ושאר דברים שהוא אומר ודאי שגורים בפיו יותר מן ההגדה בפסח אבל ללמוד שם אסור כיון שצריך לעיין היטב אבל למה שהתרנו בסי' ער"ה בנר של שעוה אין כאן איסור ט"ז ע"ש: (י) לכסות. והוא סכנה גדולה אפי' בלא נר של שבת:

רעו (א) בשבילו. הקשה ב"י בסי' שכ"ה גבי מילא נכרי מים לבהמתו דמחלקינן בין מכירו או לא וכאן לא חילק ותירץ דבזה אפילו לא מכירו מעולם עכשיו שיושב אצל אש שלו הוי כמכירו: וב"ח תירץ דמסתמ' בשיושב אצל האש שלו הוי מכירו מקודם דאין העכו"ם מניח ליסב איש נכרי אצל האש אבל אי ידוע שאין מכירו שרי ועיין ט"ז. וכתב המ"א וי"ל דאם הסיק התנור כ"ע מודי דרשאי הישראל ליכנס לבית החורף דחימום לאחד חימום למאה והוי כמו נר דשרי: (ב) לצאת. אבל מחויב למחות מכאן ולהבא כיון שהבעלים של ישראל והוא רואה ושותק אדעתא דישראל קא עביד ואם העכו"ם עושה בע"כ חייב לגרש העכו"ם מביתו ואפי' בקבולת כגון ששכרו לכל השנה אסור דה"ל קבולת בבית של ישראל כמ"ש סימן רנ"ב ס"ב הגמ"ר מ"א: (ג) עכו"ם. ואם עשה לצורך שניהם אסור כמ"ש סימן תקט"ו סס"ו: (ד) שבת. פי' שיושב בחושך ואין יכול לאכול סעודת שבת אבל אם כבר אכל פשיטא דאסור כמ"ש רסי' זה. וה"ה אם יש לו נר א' אסור לו' לעכו"ם להדליק. ואם הדליק

ביאור הגר"א

כמ"ש בס"י: סי"ב שמש שאינו. כפי' הרי"ף שם דשמש שאינו קבוע גרע רק שפי' טעם אחר משום שאין מכירין ובשמש קבוע בדמשחא פי' משום שמא יסתפק ובנפט פי' כמ"ש הרי"ף שאורו רב וגרס בגמ' ואב"א הא והא בשמ' קבוע כו' איבעי' להו שמש קבוע כו' ומספקא להו כמאן מהכי לישנא נעביד: שאורו רב. ר"ל להכי מחלק בלישנא בתרא בין נפט לשמן אבל לרב דאמר הלכה דמותר ע"כ לא ס"ל ה"ט דאורו רב ואמר אין מורין כן כדי שלא יסתפק ממנו והיתר דשמש קבוע מפ' משום שמכירן וא"ל עיון הרבה כנ"ל וכ"ז דלא כפי' הרי"ף ותוס': יש מתירין. כגי' ר"ח שם בתוס' ורי"ף:נהגו כו'. שם כ"ב א' וסוף פ"ב דסוכה מאי מיכלא כו' ע"ש: סי' רעו ס"א אפילו למי. דומיא דרישא משתמש כו' ושם לא הודלק בשבילו וע' תוס' שם ובפ"ב דיו"ט כ"ה א' ברש"י ותוס' שם: ואין הילוק כו'. דומיא דנכרי שבא לכבות שם שאמרו נכרי אדעתא דנפשיה קעביד וע"כ בכה"ג איירי רישא נכרי שהדליק דאל"כ ליפלוג בהדלקה או בכיבוי עצמה וי"ל משום דנהנה ממלאכה עצמה ואפי' בכה"ג אסור כאן ובלא"ה הא קבולת בביתו של ישראל כמ"ש בירושלמי הביאו תוס' בפ"ק דשבת וש"פ והגמ"ר פ"ק דשבת סי' כ"ד ע"ש באריכה: דהואיל והישראל כו'. ר"ל משא"כ באגרת שאין הישראל נהנה מגוף ההולכה רק מהאגרת: או לצורך חולה. חולין ט"ו ב' הלכתא השוחט כו' וכן בחולה שאין בו סכנה בפ"ג דעירובין ניחום לי' אגב אימי' ושם אחר ז' הוה כמ"ש תוס' בפ"ק דהא ביום המילה הוי ע"ש וכמש"ל סי' תרי"ז אבל סברא אחרונה עיקר כמ"ש בחולין שם במבשל לחולה וכן כאן וכמ"ש תוס' דגיטין שם דדוקא במילה התירו להרבות ע"ש: או לצורך קטנים. כמ"ש הר"ן בריש יומא דלהכי רביתייהו ביה"כ דלא כהרשב"א שמוכיח משם דאיסורא דרבנן ספין להו בידים לעולם וע"ל סי' שמ"ג ומ"ש לצורך קטנים היינו מה שהם צריכין הרבה אבל בלא"ה לא כמ"ש בעירובין פ"ו ניחום ליה אגב אימי': ויש אוסרין. כמש"ש בד"א שאין מכירו כו' ומ' הראשונה ס"ל דגם במדורה בין לא' בין למאה: מיהו אם עשה כו'. אבל כשרואה צריך למחות בידו ואפילו בביתו של גוי אמרי' בירושלמי אם רואה עושה בחנם וכאן אין חילוק בין חנם או שכר כנ"ל וכ"ש הוא דהא שם אם אינו רואה מותר ומותר להנות ממנו וכ"ש כאן דאסור ואסור להנות ממנו ובמכבה אמרינן דאל"ל אל תכבה משום דגוי אדעתי' דנפשיה עביד משא"כ כאן כנ"ל וע"כ צריך למחות וע' בהגמ"ר שם שהאריך בזה הרבה: אף ע"פ שרוב. דע"כ בכה"ג מיירי שם מדאהדרינהו לאפיה בתחל': ס"ב י"א דמותר. כגי' בה"ג בהא דעירובין ס"ח א' דל"ג דהא מר לא אמר ליה כו' אלא דחילק בין שבות בישראל עצמו לבין אמירה לנכרי וז"ש בין שבות דאית כו' וע' בפר"א דמילה ברי"ף שם ורא"ש: דהא רוב הפוסקים. שם ושם וכגי' בגמ' שם

הגהות רעק"א

סי' רע"ו ס"ג שעיקר ההליכה בשביל ישראל בשכה"ג סימן ז' בטור אות ב' כתב בשם הרא"ח כשהיה רוצה ספר העומד בחדר שאין בו נר היה אומר לשפחה שתביא לו חפץ פלוני והשפח' מדלקת נר להביא החפץ והולך הוא לשם ונוטל הספר

חכמת שלמה

אנפשיה ומדבר אבל באין קורא עמו לא מהני שיתן שמירתו לאחר. והן אמת קשה לי על הש"ס שם דמאי פריך ערבך ערבא צריך דלמא מיירי שגם השני מניח תפילין וא"כ אסור לו לישן כיון דאין אחר עמו לאסור

מחצית השקל

מקריאת התינוקת הביא מ"ש ט"ז בי"ד דאין לומדין עם התינוקת בשבת דבר חדש שעדיין לא למדו מפני צער התינוק אבל אם כבר למד פעם אחד בחול מותר והם דברי הש"ס בנדרים: (ס"ק ח) מפני כו' אבל הר"ן כו' וצ"ל דשמש כו'. ר"ל בשלמא לטעם הש"ע יש לחלק בין קבוע לאינו קביע דהקבוע רגיל ויודע איזה כלים מצטרכי' לשלחן וא"צ עיון משא"כ שאינו קבוע אבל לדעת הר"ן מאי חילוק יש בין קבוע לאינו קבוע: איזה כלי יש בו סדק ואז אינו נקי כ"כ דהכלים שאין בהם סדקים בקל יש לנקותן משא"כ אותן שי"ב סדק קשה לנקותו דאחר הניקוי נשאר דבוק בסדק. והקבוע יודע איזה כלי שיש בו סדק ואינו נותנו על השלחן או מנקהו במקום הסדק כי ידע מקומו וא"צ עיון משא"כ שאינו קבוע: (ס"ק ט) יש כו' דמאיס ג"כ ר"ל ניהו דנפט אורו רב וא"צ להטייה. מ"מ הא א"ל שמא יסתפק ממנו דהא הקבוע אפי' בשמן זית היה מותר דל"ל לגביה לשמא יטה אפי' הכי אסור משום שמא יסתפק ממנו מש"ה כתב דמאיס ג"כ ול"ל לשמא יסתפק: (ס"ק יא) שמא כו' עסי' רס"ה ס"ב דדוקא אם השמן הוא בכלי אחר ואין הפתילה מונחת בתוכו י"ל שמא יסתפק אפי' בשאר תשמישים דלא יסיק אדעתיה דיש בזה משום מכבה משא"כ כשהפתילה מונחת תוך השמן יודע להזהר שלא יסתפק רק אם מקרב ידיו אפי' כה"ג שהפתילה בתוך השמן חיישינן שמא יסתפק: סי' רעו (ס"ק א) אסור כו' ול"ד למה שהובא כו' דמותר לאחר כדלקמן סי' שכ"ה סעיף ח' ובסי' תקט"ו. דתחומין דרבנן ולפ"ז כל איסור דרבנן שעשה גוי בשביל ישראל מותר לאחר שלא נעשה בשבילו: (ס"ק ב) קצב כו' והיינו קבלנות. ר"ל דכה"ג בשאר מלאכות מותר מ"מ כאן אסור כמ"ש רמ"א הואיל והישראל נהנה כו' ר"ל כמ"ש מ"א לעיל סי' רנ"ב ס"ק י"א בשם הר"ן וס"ל דהא דבקבלנות מותר משום דגוי אדעתיה דנפשיה עביד ה"מ היכי שאין כוונת הגוי כ"א להשלים פעולתו משא"כ בנר כיהו דהגוי עשאו לקבל שכירתו מ"מ גם כוונת הגוי שישתמש בו הישראל בשבת ע"ש במ"א. אולם ע"כ מ"ש מ"א דקבלנות היינו ששכרו סתם להדליק לו נר כשיצטרך אין המובן כפשוטו שנותן לגוי לשנה סך מה כדי שהגוי ידליק לו כל עת שיצטרך הישראל דכה"ג אין זה קבלנות דבעלמא מותר דכה"ג ל"ל דגוי אדעתיה דנפשיה עביד אלא ודאי אדעתיה דישראל עביד דהא אפי' לא מדליק דהיינו שהישראל לא הי' מצטרך לו ג"כ הי' נוטל כל שכרו משלם ואף ע"ג דבסי' רע"ד סעיף ה' אם שכרו למלאכה מיוחדת דהיינו לארוג לו או לכתוב בעת שיצטרך מותר לדעת הרמב"ם שיכתוב לו בשבת רק הראב"ד אוסר שם מ"מ בנידון דהכא אפי' לדעת הרמב"ם אסור דוקא התם אם ירצה הגוי לא עביד בשבת אלא ביום א' וא"כ אם עושה בשבת אדעתיה דנפשיה עביד דהא לא איכפת לישראל אם עושה בשבת או ביום א' משא"כ הכא דהישראל מצטרך לו בשבת וצריך הגוי לעשותו בשבת לעשות רצון הישראל אסור וא"כ מה זה שכ' רמ"א הואיל והישראל נהנה כו' דהא כה"ג בשליחות אגרת בסי' רמ"ז שכרו בקבלנות ואומר לו שילך בשבת או שמגביל לו יום ידוע שביום ההוא צריך להיות האגרת שם וא"א להגיע שם אא"כ ילך בשבת ג"כ אסור ע"ש. לכן נלע"ד דהכוונה במ"ש במ"א ששכרו סתם להדליק לו בעת שיצטרך וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב דבזה אדעתיה דנפשיה עביד דאם ירצה הגוי לא ידליק בשבת ואעפ"כ יצטרך לשלם לו משאר הדלקות של חול וכן שכרו לימים שנותן לו שכירות כל יום כך וכך ג"כ הכוונה שבכל יום שידליק לו ישלם לו מן אותו יום כך וכך דבעלמא מותר אבל כאן אסור כיון שהישראל נהנה כו' וכנ"ל בשם הר"ן וש"ל כנלע"ד: ומ"ש רמ"א בין קצב כו' או שעשאו בקבלנות או בשכירות והוא פי' למ"ש בין קצב. על זה אמר בין שהקצבה הי' בקבלנות או שהי' בשכירות: (ס"ק ג) דגזרינן כו' משום דעכשיו כו'. משום דקשי' ליה להרב"י הא לקמן סי' שכ"ה סעיף י' גוי שמילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל ול"ח שמא ירבה בשביל ישראל אא"כ שהגוי מכירו וא"כ ה"ל להטור גם כאן לחלק אם ישראל מכירו אם לא ולזה תי' דהכא אפי' עד השתא לא הי' מכירו מ"מ עכשיו כו' נעשה מכירו ע"י קרבת דברים וכדומה: וב"ח כ' כו' כדי ליישב קו' הרב"י הנ"ל דהטור לא הוצרך להזכיר דמיירי דוקא במכירו דמסתמ' כו' ולכן סיים מ"א אי ידוע שאינו מכירו מותר לדעת הב"ח כיון דל"ל סברת הרב"י דעכשיו נעשה מכירו: וי"ל דאם היסק כו' ר"ל לדעת האוסרים במדורה שחוץ לתנור היינו משום דס"ל דגם במדורה א"ל שמא ירבה בשבילו דל"ל מדורה לא' מדורה למאה כיון שב"א יושבים סביבות המדורה א"כ לפי רוב האנשים צריך להרבות ולהגדיל המדור' משא"כ כשמסיק התנור מבפנים דומה ממש לנר א' כו': (סק"ד) מדעתו כו' ואפי' בקבולת כו' דה"ל קבולת בבית ישראל כו' ואע"ג דבלא"ה יש לאסור כמ"ש רמ"א דהואיל והישראל נהנה כו' היינו כמש"ל בשם הר"ן וס"ל דכוונות הגוי שהישראל נהנה ממנו בשבת כנ"ל משא"כ הכא מיירי שמיחה בו הישראל ואינו כוונת הגוי כלל להנאת ישראל אפ"ה אסור דה"ל קבולת בב"י ועיין בס' ת"ס: (ס"ק ה) א"צ כו' וה"ה שא"צ להפוך כו' דבירושלמי איתא שמואל לן בבית הגוי והדליק הגוי נר בשבת וסבר שמואל שבשביל שמואל הדליקו והפך פניו שלא ליהנות ממנו אח"ז ראה שמואל שהגוי מתעסק בשטרותיו נגד הנר ומוכח דהגוי לצורך עצמו הדליקו והחזיר פניו וכתב הרב"י דתחלי' כשהי' סובר דלצורך שמואל הדליק למה לא יצא שמואל תי' בירושלמי דאין מטריחים על האדם לצאת מביתו. וכתב הרב"י אע"ג דהוי בית גוי מכל מקום כיון דלן בשבת בבית גוי גם בית הגוי נקרא ביתו וא"ל לצאת וא"כ משמע דאפי' בבית ישראל עכ"פ צריך הישראל להפך פניו כמו שעשה שמואל הא שם ג"כ נקרא ביתו אלא שהרב"י כתב הא דשמואל הופך פניו הוא מצד מדת חסידות התמיר ע"ע: (ס"ק ו) הוכחה כו' לצורך שניהם אסור כמ"ש סי' תקט"ו ע"ש יש מחלוקת הפוסקים אי אמרינן דכה"ג ודאי עשה גם לצורך ישראל או אינו אלא ספק ועיין שם במגן אברהם הכ"מ ביניהם: (ס"ק ז) לסעודת כו' וה"ה אם י"ל נר אח' כו' שלא במקום מצו' אע"ג דכ' לעיל ר"ם רס"ג דמצוה בב' נרות אין המצו' זו כדאי לדחות שבות דרבנן: דלא כמ"ש שר"ל דמותר

ח מצוה [ר"ן ס"פ ר"א דמילה בשם העיטור] שעל פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לעכו"ם להדליק נרות לצורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה ט ואין מוחה בידם ויש להחמיר במקום שאין (ה) צורך גדול דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו ועיין לקמן סי' ש"ז ס"ה :

ג ח אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר אע"פ שגם הם צריכים לו אין זה לצורך העכו"ם כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל : הגה ומותר לומר לעכו"ם לילך עמו י (°) ליטול נר דלוק (ו) כבר הואיל ואינו עושה יא רק טלטול הנר בעלמא (רבי' ירוחם ני"ב ח"ב והגהות מרדכי פ"ק דשבת והגהות מיי' פ"ו) :

ד יב ט אם יש נר בבית ישראל ובא עכו"ם והדליק נר אחר מותר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק (ג) אבל לאחר שיכבה הראשון אסור להשתמש (ז) לאור השני (ד) וכן אם נתן שמן בנר הדולק מותר להשתמש עד כדי שיכלה השמן שהיה בו כבר ואח"כ אסור :

הגה

ט"ז מגן דוד

וכ"ש ברוב לא מהני הוכחה · ובהגה האריך מו"ח ז"ל לתמוה על הב"י בזה שהבין הספק במחצה דוקא לפי דעת ב"י וזה לא עלה על דעתו : (ג) אבל לאחר שיכבה כו' (°) לדעת המתירים שזכרנו בסמוך במרבה על האש שנעשה תחלה בהיתר ודאי לא ס"ל האי מלתא אלא מותר גם כאן אחר שיכבה הראשון דהא באש ודאי א"א לידע מתי כלה האש הראשון אחר שנתרבה ודולק אלא ודאי כיון שבתחלה היה לנו היתר לא נתקלקל אח"כ דבתר התחלה אזלי' (°) אלא דהטו' ושאר האוסרי' לא אזלי בתר התחלה וס"ל (°) שיש איסו' לפנינו אחר הריבוי ממילא כאן אין היתר אלא כל שהראשון דולק ובזה יש גבול לדעת אימתי יתחיל האיסור דהכל רואין הכיבוי של הראשון משא"כ באש כמ"ש ע"כ אסור אפי' קודם הריבוי כיון שיש איסור לפנינו חיישי' לי' כיון שאין גבול ובירור אימתי יתחיל האיסור נמצא שיש כאן ב' פלוגתות. הא' לענין מדורות אם אסור להאוסרים אפי' בשעה שעדיין היתר והמתירי' ס"ל דאין כאן איסור לגמרי כיון שהתחילה בהיתר וגבי נר ס"ל להאוסרי' דדוקא כ"ז שהראשון דולק כו' ולהמתירי' אפי' אחר שכב' הראשון מות' ליהנות מן השני ותרתי פלוגתות אלו חד טעמא אית להו אי אזלי' בתר התחל' או לא · (°) ויש כאן קושיא על הש"ע דבסעיף א' הביא מחלוקת וכאן פסק סתם כהאוסרים ובב"י כתוב ג"כ דאחר כיבוי הראשון לכ"ע אסור מאחר שהודלק לשם ישראל והוא תמוה דמ"ש מאש דשם א"א לידע ומותר להמתירי' ותו דלא זכרו המתירים כלל דבר זה שיש איסור אחר כיבוי הראשון ובודאי לא הוי שתקי מזה אלו היו סבורים לאסור . ובהגמ"נ כתב וז"ל וזכרני כשהייתי אצל מורי במגדול וויסבורק (°) בע"ש עשינו [מדורה] להתחמם בשבת כנגדה וכשישבנו עד שכמעט מדורה היתה כלה באו העבדים ועשאוה גדולה ואמרו בפירוש שעשאוה לנו לנחת רוח וישבנו אנחנו אצלה ושמחנו בדבר עכ"ל . ומורי שזכר הוא מהר"מ והוא מהמתירין דלעיל והעתקתי זה דכיון שאדם גדול עשה הלכה למעשה להיתר א"כ אף ע"פ שקי"ל כהאוסרים כמ"ש הש"ע כאן כדברי הטור בנרות דאסור אחר כיבוי הראשון מכל מקום לצורך גדול דהיינו שעונג שבת תלוי בזה המיקל בנרות אפי' אחר כיבוי הראשון ובמדורות אם ג"כ ולא חיים לשמא ירבה יש לו על מי לסמוך כנלע"ד · ואפי' לדעת הטור שאוסר אחר כיבוי הראשון היינו דוקא אם לא היה שום היתר אלא מחמת דליקת הראשון אבל (°) אם יש בלא"ה היתר מותר בכל זמן אפילו אם כבר נעשה לצרכי העכו"ם או חולה : (ד) וכן אם נתן שמן כו' · ב"י הביא דעת סמ"ג ומרדכי והתרומה ה"ה נמי אם יש (°) אש דולק והרבה עליה העכו"ם מותר ליהנות ממנו כיון שמתחלה היה יכול ליהנות קצת (°) ולטעמייהו אזלי דלא מיפלגי בין עשיית אש להדלקת הנר אבל לרבינו שכתב שאסור ליהנות מן האש (°) שעשה העכו"ם לצרכו שמא ירבה בשבילו כשמרב' על האש הדולקת אסור מ"ה נקט רבינו שריותא בהדלקה ולא באש וכבר כתבתי שאגור כתב בשם ר"ת לאסור ליהנות ממדורה שהרבה עכו"ם לצורך ישראל אף על פי שהיה אש מתחלה כו' עכ"ל ומו"ח ז"ל חלק עליו לומר שאין כאן מחלוקת דהם מדברים בהרבה עליה על המדורה שהבעירו מע"ש דהתם ליכא למיחש עוד שמא ירבה בשבילו (°) דכבר הרבה אבל רבינו מדבר בעכו"ם שתיקן אש לצרכו ושוב ישב הישראל אצל המדורה להתחמם שם חיישי' שמא ירבה והאריך עוד בזה ואמר שטעה הוא אבל הב"י וש"ע שעשה מחלוקת והחמיר בהרבה עליה על האש ובאמת יפה ויפה דברי הב"י והש"ע דאם יש חשש ליטב אצל האש אבל העכו"ם שעשה אש שמא ירבה עוד יש נמי לאסור

מגן אברהם

בחשך ואין יכול לאכול סעודת שבת וא"ל אם כבר אכל פשיט' דאסור (°) וכמ"ש רסי' זה ומשנה ערוכה היא וה"ה אם יש לו נר א' אסור לו' לעכו"ם להדליק דכשאומ' לעכו"ם לעשות מלאכה הוי שבות שלא במקום מצוה אבל אם הדליק מותר ליהנות דלא מקרי הנאה כמ"ש ס"ד כנ"ל (°) דלא כע"ש : ח במקום מצוה.ודוקא שגופו נהנה ממנו אבל לומר לעכו"ם שיבנה בה"כ אסור [מ"כ] וכ"מ ספט"ו דשבת דלא התירו (°) שבו' רחוק': ט ואין מוח'ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [כ"ה]: י ליטול נר דלוק.ואין להתי' אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרך [רדב"ז ח"א ס"ד] ובנר של שמן אין להקל כלל דבקל מתקרב השמן או מתרחק ויש בו חשש איסור תורה [ספר הזכרונות דף כ"ה כ"ה] אבל בפוסקים משמע דשרי דהא כל הדלקתן היתה בשמן ועוד דהא דבר שאין מתכוין הוא כמ"ש רסי' רע"ז (°) ועססי' רנ"ג : יא רק טלטול הנר . הואיל וגם העכו"ם צריך לו ועסי' רע"ט סס"ד [ש"כ בגליון] כוונתו דשם אינו מתיר אלא מכח תנאי והכא שרי משום שגם העכו"ם צריך לו עמ"ש שם אבל בהג"מ כתוב וז"ל ר"ת התיר לו' לעכו"ם תביא נר הדולק דהא טלטול הנר אינו אסור אלא משום דהוי מוקצה ושרי בטלטול מן הצד וכיון דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר אי שקיל ליה עכו"ם באיסור לית לן בה אבל אסור שידליקנה עכו"ם שהרי דבר זה אין ישראל יכול לעשותו וגם בדבר זה יש צד היתר דהא אי בעי ישראל (°) מצי לאתויי בלא נר ומ"מ אין להקל כ"כ והמחמיר תע"ב ע"כ מצאתי ושמעתי שכ' הר"ם מבנבור"ק שרבו רת"מ צוה לשפחה לילך עם בחורי' לחלון מנעלים' בליל שבת כדי שתקח הנר להאיר לעצמה וגם הם משתמשין לאורו עכ"ל משמע שר"ת (°) מתיר בכל ענין וכ"כ המרדכי . ואגודה ורי"ו בשם ר"ת ומהר"מ ועסי' שכ"ה (°) ועסי' של"ד ס"ב (°) ול"ע על רש"י שפי' דף מ"ד דאסור לטלטל הנר משום גזירה (°) שמא יכבה וכ"כ הרע"ב וזה היינו לפ"ד המקשן ובגמר' דף מ"ד דחי האי טעמא משום דאף אם יכבה הוי דבר שאין מתכוין וטעמ' משום דהוי (°) בסיס לדבר האיסור וכ"כ הס"ג (°) ועמ"ש סי' רע"ז סס"א וגם הע"ש סי' רע"ט לא דק בזה : יב אם יש נר וכו' ואם היתה מדורה ובא עכו"ם והוסיף עלים אסור להי"ש אוסרין בס"א [ב"י] וב"ח כ' דלא גזרינן בהא שמא ירבה בשבילו (°) כיון שלאחר שכלו הראשונים אסור להתחמם כנגדו שוב לא יוסיף העכו"ם עצים ואם הוסיף העכו"ם עצים (°) לצורך חולה שרי להתחמם דלא גזרינן שמא ירבה כיון שהעכו"ם לא עשה האש בתחלה בשבת רק הוסיף עליו ע"כ

באר הגולה

ח טור והגהות מיימוני בפ"ו ט שם והתרומה והמרדכי בפרק קמא

נתיב חיים

(°) (ס"ק י"א) ול"ע על רש"י. נ"ב כבר הקדימו מהרש"א בח"ה :

חתם סופר

רוב הפוסקי' חולקים ואפשר דלא פליגי אלא בשבת דאיכא עשה ולא תעשה דרבנן עכ"פ משא"כ ביום הכיפורים דליכא אלא לא תעשה כמבואר ס"פ אלו קשרים בפירש"י אפשר דכולי עלמא מודים דאתי מצות ודחי שבות מק"ו דמצות תוספת ענמת נפש דחי שבות דקניבת ירק והיא שבות שע"י מעשה ישראל מכ"ש אמירה לנכרי דקיל טפי כדמוכח בעירובין דף ס"ח ע"א. ומזה יש ללמוד זכות על הנוהגים להדליק נר ע"י גוי בשעת נעילה ומכל מקום בחל

לבושי שרד

על כל דברי הרא"ש שהזכיר בב"י תחל' דמיירי בין ברוב ישראל בין במחצה ובשניהם נסתפק המ"מ אי מהני הוכחה: סק"ג (°) לדעת המתירים . היינו דיעה א' שבס"א א' שמתירים במדורה ובאות א' כתבתי דהיינו מטעם דהוי כמו נר והוא מדברי הב"י . אבל הט"ז כאן ס"ל דטעמם משום דאף אם ירבה שרי כיון שתחלה נעשה בהיתר לצורך נכרי לכן אף אם ירבה מותר והטעם שפי' כך הט"ז הוא מתוך שהביא הט"ז אח"כ במגדול וויסבור"ג שהתירו בפי' מחמת שתחלת המדורה היה בהיתר בע"ש: שם (°) אלא דהטור וכו' . היינו דיעה ב' שבסעיף א' : שם (°) שיש איסור לפנינו ר"ל אם ירבה בשבילו יהיה איסור לכן אסרינן מחשש שמא ירבה ולא אמרינן שבשירב' יפרוש הישראל משם כיון דליכא גבול ולא ידעינן אימתי ירבה חיישינן דלמא לא יהיה אז אדעתיה דישראל לפרוש משם: שם (°) ויש כאן קושיא ר"ל דלפירושו של הט"ז יש קושיא זו אבל הב"י אזיל לשיטתיה וכמו שכתבתי באות כ"ח וק"ל: שם (°) בע"ש עשינו מדורה להתחמם בשבת כנ"ל: שם (°) אם יש בלאו הכי היתר כגון שעשאו נכרי לצורך עצמו או חולה ובהא נראה דגם הב"י מודה וק"ל . ומ"ש הט"ז ואפילו לדעת הטור כו' אינו נמשך לשל מעלי' בלשון פלוגתא על הב"י אלא הוא ענין בפ"ע והוא גם להב"י : סק"ד (°) יש אש דולק. ר"ל מערב שבת: שם (°) ולטעמייהו אזלי' . ר"ל שהם הם בעלי דיעה א' שבסעיף א': שם (°) שעשה הנכרי לצרכו דכיון שעשאו לצורכו הרי נעשה בהיתר ואפי' כשמרבה אסור . ה"ה כשמרבה על האש שנעשה מע"ש והב"ח מחלק ביניהם וסתר הט"ז דבריו דאין חילוק: שם (°) דכבר הרבה. לפ"ד הב"ח האלו אין חוששין לשירבה שני פעמים אלא פעם אחד א"כ כשעשה נכרי אש בין בע"ש בין בשבת לצורכו אסור לישראל להתחמם משום שמא ירבה ואין אסור אלא קודם שריבה אבל אם כבר ריבה בשביל הישראל מותר להישראל לחמם. וע"ז כ' הט"ז דליתא דאם אסור קודם הריבוי מחשש שמא ירבה ודאי אסור גם אחר הריבוי . וא"כ המתירים אחר הריבוי ודאי דמותר גם קודם הריבוי והאוסרים אף על גב דמיירי היכא קודם הריבוי מ"מ ודאי דאסרי גם אחר הריבוי זהו המשך דברי הט"ז : מ"א סק"ז (°) וכמ"ש ר"ס זה. דאם הדליק נכרי נר בשביל ישראל אסור ליהנות ממנו : שם (°) דלא כע"ש . שכ' דאם יש נר א' עדיף כמו בסעיף ד' וז"א דדוקא לענין עבר והדליק מקילינן בסעיף ד' אבל לא לצוות להדליק : סק"ה (°) שבות רחוקה. שהתירו שבות לצורך דבר קרוב כגון שיש בו צורך לשבת זה אבל לא לצורך דבר רחוק וע' פסחים דף מ"ג : (הגה ס"ג) ליטול נר דלוק כגון שרוצ' לילך לחדר שאין בו נר למשוך משם יין או להביא לחם וכה"ג : מג"א סק"י (°) ועיין ססי' רנ"ג . כוונתו דאפי' נאמר דהוי פסיק רישיה מ"מ שרי ע"י נכרי והובא ברע"ז במג"א סק"ז: סקי"א (°) מצי לאתויי בלא נר דוגמא לדין זה בסי' שכ"ה סעיף יו"ד דכיון שהיה יכול הישראל לעשות דבר ההוא בהיתר אין איסור ע"י נכרי: שם (°) מתיר בכל ענין . ר"ל אף שאינה צריכה להאיר לעצמה: שם (°) ועסי' של"ד ס"ב . דיש אוסרין לטלטל מוקצה ע"י נכרי וחולקים על סברת ר"ת הזו : שם (°) שמא יכב' כוונת המג"א דלדברי רש"י הללו אין מקום לדברי ר"ת דהרי אין הישראל מותר לטלטל אפי' מן הצד משום שמא יכבה לכן כתב דליתא להאי טעמא דרש"י : שם בסיס לדבר האיסור . היינו השלהבת ואין איסורו אלא משום מוקצה כדברי ר"ת ועיין מג"א סימן רע"ז סק"א : שם (°) ועמ"ש סימן רע"ז ס"א כל"ל: מ"א סקי"ב (°) כיון שלאחר שכלו הוא החילוק שהביא הט"ז סק"ד מהב"ח ור"ל דדוקא קודם הריבוי אסור מחשש שמא ירבה אבל אחר הריבוי שרי דליכא למיחש שירבה עוד פעם א'. דהא לאחר שכלו הראשוני' שוב לא יתחמם שם הישראל כלל : שם (°) לצורך חולה שרי. ר"ל דבה"ג יש סברא לאסור אפילו אחר הריבוי שמא ירבה עוד פעם אחת כיון דבהאי גוונא יתחמם אפילו אחר שכלו הראשוני' כמ"ש הט"ז בסק"ג מש"ה כ' דאפילו הכי שרי :

באר היטב

מותר ליהנות כמ"ש ס"ד מ"א : (ה) צורך גדול . ושל"ה החמיר אף לצורך גדול ושכן ראה נוהגים בקהילות חשובים שיושבים חשכה במ"ש אפי' בחתונה עד שאמרו הקהל ברכו וכן נהג הגאון הר"ש כשהיו סועדים אצלו סעודה ג' . (והקשה בס' אליה רבה הא בין השמשות לא גזרו משום שבות וצ"ל דלא התירו אלא בע"ש ולא במוצאי שבת . ובמ"א מסתפק בזה בסי' שמ"ב) : (ו) כבר . ואין להתיר אלא לבני תורה דילמא אתי למסרך רדב"ז מ"א : (ז) לאור השני . עיין ט"ז שהעלה דלצורך גדול דהיינו שעונג שבת תלוי בזה המיקל בנרות אפי' אחר כיבוי הראשון ובמדורות אם ג"כ ולא חיים לשמא ירבה כמ"ש ס"א יש לו על מי לסמוך ע"ש. אותו נר שמדלקת השפחה כדי שתדיח כלי האכילה לא מיקרי לצורך ישראל ט"ז :

נר

ביאור הגר"א

דהא מר כו' ועוד הקשו בתוס' בפ"ק דגיטין ח' ב' דא"כ ל"ל למימר שם בעובדא אחרינא ליתיה אגב איתי' ופירש"י ע"י נכרי וע"כ צ"ל כן דלאחר ז' ימים היה ביום המילה ועוד דע"י ישראל אסור להרבות כמ"ש בפ"ק דחולין כנ"ל ובגי' הגמרא שלנו מפורש נחים ליה נכרי ועוד הקשו מגמ' דגיטין שם ואע"ג דאמירה כו' משום ישוב א"י לא גזרו מ' דמשום מצוה אחרת אסור ואף בשבות דשבות אוסרים וע"ל סי' ש"ו ס"ה : ס"ג אם אומר כו'. דבין טעם דרש"י שלא יהנה ובין טעם דתוס' שלא יאמר שייך כאן : כיון שעיקר כו'. ממ"ש והא ר"ג מכירו הוה ואע"ג דעשאו הגוי ג"כ בשביל עצמו וכל שעושה לצרכו אע"ג דרוב ישראל מותר כנ"ל ס"ב מהא דשמואל. ולרבא י"ל דלהכי מותר משום דנר לא' כו' אבל לאביי דאמר שאסור בפניו קשה הא דשמואל ותי' הרשב"א כיון דר"ג נשיא ושר היה עיקר העשיה היתה בשביל ר"ג ורבא ס"ל כיון דנר לאחד כו' עשאו בשביל עצמו ומ"מ בעיקרו בשביל ישראל ל"פ אביי ורבא וד"ה אסור : ומותר. לפי ר"ת שם ד"ה משקה והור"ת מדקתני בהמתו כו' וכ' שאפי' לכתחילה מותר והביאו ראיה מדאמרי' ק"כ ב' מותר לומר לכרך פלוני כו' וכמש"ל סי' שכ"ה ס"י ויש מתירין כו' וז"ש רק טלטול כו' ור"ל ויש היתר ע"י טלטול מן הצד ועמ"ה : ס"ד אם יש כו'. וכן כו' . מדמתירין שם קכ"ב א' וקכ"א א' ובילה כ"ד ב' בכדי שיעשו אלמא שכל שאינו נהנה ממנה אע"ג שבאיסור נעשה מותר ליהנות ממנה וכמש"ל סי' רנ"ג ס"א : ומותר

הגהות רעק"א

הספר עיי"ש . ול"ע : מג"א ס"ק י' ועססי' רנ"ג. ר"ל באמירה לנכרי מותר בפסוק רישיה . ולענ"ד . דמ"מ הכא הוי' אסור דנהי דלענין מבעיר דמקריב השמן לא היה איסור. מ"מ היה אסור מצד האמירה בטלטול מוקצה . דל"ש הסברא דהיתר דאי בעי ישראל היה שקיל כלאחר יד דהא אינו יכול לעשות כן מצד ההבערה . וליכא היתר כאן אלא מטעם דלא הוי פ"ר . והיה יכול לעשות כן לשקלו כלאחר יד : מג"א ס"ק י"ב והמחמיר תע"ב . עיין לקמן סימן שכ"ה במג"א ס"ק כ"ה ובט"ז שם סק"י סי'

חכמת שלמה

לו שינה שלו ומה פריך וצ"ל דאעפ"כ יש לחוש כיון דרואה זה שישן חיישינן שישכח ואף הוא ישן וא"כ היה אפשר לו' דדוקא התם באם הוא בא לישן חיישינן שגם השני יניח לישן כמוהו אבל הכא שהוא לומד לא חיישינן שהשומר יניח לישן אך אכתי לא הונח לי דניחוש שגם השני ישב ללמוד כמו שזה לומד ישוב שנים בשני עניינים אסורים לקרות וא"כ נראה ק"ו ומה התם דהוי נמי רק גזירה דרבנן וגם משכחת לה שגם השומר יהיה לו תפילין בראשו ואסור לו לישן אעפ"כ חיישינן שמא יזדמן וישכב לישן מכ"ש בזה דיש לחוש שגם זה יבוא ללמוד או לקרות כפי יכולתו דאסור לסמוך על שומר ואף שאני איני כדאי לחלוק אך כיון דבלא"ה יש דיעות מן הראשונים האוסרים כמ"ש בב"י ואני הוכחתי כן מן הש"ס דנראה לפסוק כן וז"ב ונכון לדעתי ועיין בחידושי להלכות פסח סי' תל"א מ"ש בזה ודוק היטב :

מחצית השקל

דמותר לצוות לגוי להדליק לו נר אם כבר י"ל נר לישראל כיון דאין הישראל נהנה מנר הגוי וכדלקמן סעיף ד' ומש"כ המ"א דליתא דעכ"פ האמירה לגוי הוא שבות ואפי' אין הישראל נהנה : (ס"ק ח') במקום כו' ודוקא כו' וכ"מ ס"פ ט"ו בשבת . ר"ל דכ"מ שם דאמירה לגוי להתיר שבות לבנות בה"כ אסור אבל אין הטעם הואיל שאין גופו נהנה אלא בלאו הכי יש טעם לאסור דאיתא שם כל ע"ש היו תוקעים בכניסת שבת כדי להבדיל העם ממלאכה . ואם חל י"ט ע"ש מ"מ היו תוקעים כדי להבדיל העם ממלאכת אוכל נפש דמותר בי"ט ואסור בשבת . ואע"ג דהתקיעה בי"ט הוא שבות מ"מ הותר' במקום מצוה להבדיל העם אבל אם חל יה"כ ע"ש לא היו תוקעין דהא אין בין יה"כ לשבת אלא יה"כ זדונו כרת ושבת זדונו סקילה ופריך דמ"מ ליתקע דלידעו דמותר בקניבת ירק ביה"כ מן המנחה ולמעלה ובשבת אסור ומשני שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ר"ל דוקא אם יש בדחיית שבות צורך היום כמו בי"ט שחל בע"ש שידעו ע"י התקיעה שבליל' בשבת אפי' אוכל נפש אסור כה"ג הותר משא"כ היתר קניבת ירק ביה"כ דבשנה זו גם ביה"כ אסור דהא לא הותר ביה"כ ב"א שלא יצטרך בליל מוצאי יה"כ לקנב הירק קודם הבישול כיון שהעם מעונים מהתענית הקילו לקנב ירק ביום כדי שיהיה מוכן למוצאי יה"כ ויוכל לבשל מיד וזה לא שייך בשחל יה"כ ע"ש דהא בלילה מוצאי יה"כ הוא שבת ואסור לבשל וכדלקמן סי' תרי"א ע"ש ואין צורך בתקיעה כ"א לשנה הבאה שידעו אז שביה"כ מותר לקנב ירק כה"ג לא הותר שבות וא"כ ה"ה הכא דהא בנין בה"כ גופ' אין בו מצוה אי לאו שיתפלל בתוכו וא"כ מצות בנין בה"כ היא התפל' וכיון דשבת זו לא יתפללו בה אין מתירים שבות משום ימים הבאים שיתפללו אז בתוכו : (ס"ק ט') ואין כו' ומוטב כו' דודאי לא ישמעו אבל אם הוא בין אנשים שספק הוא אולי ישמעו צריך למחות מספק כדאיתא לקמן סי' תר"ח : (ס"ק י') ליטול כו' מתקרב והוי מבעיר או מתרחק והוי מכבה ויש בו איסור תורה וכמ"ש סי' רע"ז סעיף ג' : דהא כל הדלקתן כו' אפ"ה סתמו להתיר ולא התנו דשל שמן אסור : ועססי' רנ"ג ר"ל אפילו אם תמצא לומר דהוי פסיק רישיה הא מבואר בססי' רנ"ג דעל ידי גוי גם פסיק רישיה מותר : (ס"ק יא) רק כו' כוונתו כו' ר"ל מה שצ"ל דכאן הטעם הואיל וגם הגוי צ"ל וגם מה שציין הש"ך לעיין בסי' רע"ט הוא דקשיא להש"ך דבסי' רע"ט לא התיר לטלטל נר שכבה ע"י גוי אלא משום שהמנהג כן אם כן ה"ל כאלו התנה לטלטלה אחר שכבה וכאן מתיר טלטול הנר ע"י גוי אפילו כשהוא דולק באין תנאי ולזה תירץ הש"ך דשאני הכא הואיל וגם הגוי צ"ל אף על גב דלא סמכינן על סברא זו לצוות לגוי לעשות מלאכה דאורייתא להדליק הנר מכל מקום לענין איסור טלטול דרבנן סמכי' עליה : עמ"ש אבל בהג"מ כו' דשם בהג"מ מבואר דלא כהש"ך דאין טעם היתר כאן משום שגם הגוי צ"ל וא"כ הדר' קושית הש"ך לדוכת' . לכן כתב מ"א ועיין מ"ש שם סי' רע"ט ליישב קושית הש"ך : ושרי בטלטול מ"ה . כמ"ש סי' ש"א · וכיון דאיבעי ישראל כו' כן הוכיח ר"ת במס' שבת דף קכ"ב בתוס' ד"ה משקה כו' דקתני התם גוי שמילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל ואם היה מכירו אסור דחיישי' שמא ירבה בשבילו ודייק ר"ת מדקתני בהמתו ולא קתני שותה ישראל אע"כ דוקא בהמתו אסור במכירה דא"א לישראל להשקות' בהיתר אבל ישראל עצמו מותר דהא אפשר לישראל לשתות בהיתר אם היה מטפס ועול' מטפס ויורד בתוך הבור והיה שותה בבור משא"כ בהמה דא"א להוריד' לתוך הבור ולהוציא המים מתוך הבור א"א לישראל בהיתר דהבור רה"י והולכה לה ר"ה ומזה מוכח דהיכי דאפשר לישראל לעשות בהיתר אע"ג שעשה הגוי בשביל ישראל באיסור מותר ליהנות וה"ה הכא . משמע שר"ת התיר בכ"ע ר"ל אפי' אין הגוי צריך לו דדוקא הר"ש מבנבור"ק נקט האי התיר' דהגוי צ"ל אבל ר"ת לא הזכיר מזה דהגוי צ"ל וסגי ליה בטעם זה דהישראל היה אפשר לו בהיתר ועסי' שכ"ה סעיף יו"ד הבי' רמ"א דעת ר"ת הנ"ל בשם יש מקילים ואע"ג דשם לא הותר לכתחלה לצוות לגוי כה"ג אלא בשעת הדחק צ"ל דוקא התם דניהו דעיקר הדבר יכול ישראל לעשות בהיתר דהיינו לשתות מים וכן לקמן סי' שכ"ה לשתות השכר מ"מ היינו דוקא שם במקום המים תוך הבור וכן השכר שם במקום מכירתו אבל להביאו לכאן א"א בהיתר אבל הכא עדיף דיכול להביא הנר עד מקום שמביאו הגוי ע"י טלטול מן הצד ולכן אפי' לכתחל' מותר כאן אפי' שלא בשעת הדחק וא"כ כדי ליישב קושיא צ"ל כמ"ש מ"א סי' רע"ט ע"ש : ול"ע על רש"י כו' ע"ש במהרש"א שגם הוא הרגיש בזה . דהוי בסיס כו' דנר שמן ופתילה שלפתן נעשו בסיס לדבר האסור דהיינו השלהבת : (ס"ק יב) אם יש כו' ואם היתה מדורה כו' להי"א בסעיף א' ר"ל דוקא היכי דל"ל שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למאה ואינו אסור כי אם היכי שהדליק הגוי לצורך ישראל · לכן הותר כאן אם יש נר כו' והוסיף הגוי נר אחר להשתמש נגד הנר כ"ז שנר ראשון דולק משא"כ מדורה להי"א בס"א דס"ל דגם במדורה א"ל שמא ירבה בשבילו א"כ הוסיף גוי על מדור' א' אסור לישראל להתחמם נגדו חיישינן שמא ירבה : וב"ח כ' דל"ג כו' ואפי' להי"א בסעיף א' מותר להתחמם נגד המדורה אפילו הוסיף הגוי על המדורה דע"כ ל"ח שמא ירבה אלא כשהגוי רואה שהישראל כאי' מתחמם' חיישינן שמא ירבה כדי שיהנה הישראל וזה לא שייך כאן דהא מה שמתחמם הישראל נגד המדורה כל זמן שעצים ראשונים דולקים מזה אין ראיה שנהנה מתוספות הגוי ולאחר שכלו עצים הראשונים הרי אסור לישראל ליהנות מן התוספ' וירא' הגוי שהישראל פורש את עצמו מלהתחמם ואיך ירבה בשבילו . ואם הוסיף הגוי עצים לצורך חולה כו' כיון שהגוי כו' ר"ל שם כתב דוקא כשהגוי עשה תחלת המדורה חיישינן שמא ירבה להוסיף משא"כ כאן דתחלת המדורה היתה על ידי ישראל מערב שבת אלא שהגוי הרבה עליו עצים בשבת לא חיישי' שירבה עוד הפעם להוסיף עצים דל"ח שירבה שני פעמים ולפ"ז מותר להתחמם נגד התוספות שהוסיף בשביל החולה אפילו אחר שכלו העצים הראשונים שהודלקו בהיתר מערב שבת וה"ה דה"ט שייך גם על דין הראשון

כשהוסיף

הגה יג (ה) ומותר למחות בעכו"ם שבא יד להדליק (ח) נר או להוסיף שמן (טור) :

ה * י בארצות קרות מותר לעכו"ם לעשות מדורה בשביל ° הקטנים ומותרין הגדולים להתחמם בו ואפילו בשביל הגדולים מותר אם (ט) הקור גדול שהכל חולים אצל הקור טו ולא כאותם שנוהגים היתר אע"פ שאין הקור גדול ביום ההוא : (°)

רעז שלא לגרום כיבוי הנר. ובו ה סעיפים :

א א נר שמונח אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת א (א) (כדרכו) (רמב"ם פ"ה ומרדכי פרק כ"כ וב"י בשם סמ"ג) ב (ב) שמא יכבנו הרוח (אבל) ב לנעול הדלת כנגדו מותר (ת"ה סי' כ"ט) (וה"ה בחלון שכנגד הנר שעל השלחן) (מרדכי פכ"כ וב"י בשם תוס' וטור) ג ואם הוא קבוע בכותל באחורי הדלת (א) אסור לפתוח הדלת ד ולנעלו כדרכו שמא תהא הדלת ה (ג) נוקשת עליו ותכבנו אלא פותח ונועל בנחת ג ואם הוא קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו (°) מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו (ב) אסור לפותחו ולנעלו : הגה (ג) ובנר של (ד) שעוה מותר לפתוח ולנעול א] אע"פ שהוא קבוע בדלת (ב"י) :

ב ד אסור לפתוח הדלת כנגד המדורה ה שהיא קרובה קצת אל °° הדלת ואפי' אין שם (ד) אלא רוח מצויה אבל אם היה פתוח כנגדה ו מותר לסגרו ואין בו משום מכבה :

ג ו שכח נר על הטבלא מנער את הטבלא והוא נופל אפי' אם הוא דולק רק שלא יכוין לכבותו : הגה

°עמ"ש סי' רכ"ב סס"ב °°עסי' תקי"א

מגן אברהם

ע"כ : יג ומותר למחות . ואם אח"כ עשה בע"כ מותר להשתמש לאורו [כ"ח] (°) ועסס"א וכ"ל ובלבד שלא יערים : יד להדליק נר . דוקא כשהנר של עכו"ם אבל כשהנר של ישראל צריך למחות (°) ועמ"ש סס"א (°) וסי' רנ"ב ס"ב וסי' שכ"ה סי"ג : טו ולא כאותם וכו' · אפי' עשה העכו"ם מדעתו צריך למחות כמ"ש סס"א . ואפשר דהעולם סומכין על הג"מ שכתב שאפילו במצטער שרי שבות כמ"ש סי' שכ"ח סל"ג אבל בסי' ש"ז ס"ה פסק להחמיר ודוקא שבות דשבות שרי ועכ"פ יזהרו שלא לומר לו בשבת להסיק או לעשות מלאכה ואפשר לו' ג"כ כיון ששוכר העכו"ם להסיק כל ימות החורף ואף אם העכו"ם מסיק כשאין הקור גדול הוי ליה כאלו עשה מדעתו ☞ ואין צריך לצאת מביתו כמ"ש סס"א ועמ"ש ססי' רנ"ג :

רעז א כדרכו · (°) כ"ל דט"ס הוא דאע"פ שפותח בנחת מ"מ הרוח מנשב ואסור והג"ה זו כ"ל בסוף הסעיף כשקבוע בדלת עצמה וכו' אסור לפתחו ולנעלו כדרכו אבל בנחת שרי וכ"מ בד"מ שהבי' מהמרדכי ע"ש וכ"כ הב"ח (°) וכ"מ בגמ' דף מ"ו ע"ב דשרי לטלטל הנר ולא אמרי' שמקרב השמן לנר או מרחיק' ואין איסור אלא משום דהוי בסיס לד"א ובדלת לא שייך בסיס דבטלה לגבי הבית וכמ"ש הג"מ וכ"מ בב"י שכ' (°) דלפי' ר"ת לא מיתסר אלא כדרכו משמע דלפי' רש"י אפי' שלא כדרכו אסור : ב שמא יכבנו · ודוק' כשמונח נגד פתיחת הדלת ממש וקרוב אל הדלת וכמ"ש ס"ב (ב"ח) : ג לנעול הדלת וכו' · ואפי' להאוסרין לסתו' התנור(°) עסס' רנ"ט ע"ש דזה(°) לא שייך בנר שאין הרוח מבעיר אותו: ד ולנעלו כדרכו · °] וב"ח כתב דבזה (°) לנעול שרי וכ"מ בטור ורא"ש והרמב"ם מיירי כשקובע בדלת עצמה ודעת הרב"י ל"ע : ה נוקשת עליו · פי' כשפותח הדלת נוגע בנר שאחורי' (ריב"ש סל"ד) : ו מותר לסוגרו · ואפי' להאוסרין בססי' רנ"ט

ט"ז מגן דוד

כמה שהרבה כבר בשבת בשביל ישראל כיון שיש איסור בריבוי זה וכיון דהמתירים מתירים לישב אם הרבה כבר כיון שבלא הריבוי היה ג"כ ראוי קצת ליהנות ממנו ה"נ יש להתיר אם עדיין לא הרבה ולא חיישינן שמא ירבה דאף אם ירבה אין חשש כיון שקודם הריבוי היה ראוי קצת והאוסרים אוסרים באמת בהרבה כבר בשבת וממילא אסור לחמם אף קודם הריבוי שהוא עדיין היתר דשמא ירבה עדיין (°) וכך לי באם שנעשה בע"ש בהיתר ובא עכו"ם והוסיף עליו בשבת כמו שמדליק עכו"ם בתחלה בשבת לצרכו דגם זה היתר עד שיוסיף אלא דלא רצו לעשות כאן היתר כלל משום שלא ירבה כ"ז פשוט לע"ד : (ה) ומותר למחות כו'. כ"כ הטור ונרא' דכ"כ משום דאיתא במשנה עכו"ם שבא לכבות א"א לו כבה ואל תכבה ויש לטעות דהאי א"א לו קאי גם על אל תכבה דיש איסור וה"א טעמא כיון שא"צ אל תכבה ה"ל כאומר תבעיר קמ"ל דהאי א"א לו הוא דרך איסו' לענין כבה ולענין. אל תכבה פי' אין אתה צריך לומר לו אל תכבה : נ"ל אותו נר שמדלקת השפחה כדי שתדיח כלי אכילה שאכלו לא מקרי לצורך ישראל כיון שאין גוף הישראל נהנה ממנו אלא כלים שלו מודחים והיא חייבת להדיחם לצרכה היא מדלקת כנלע"ד :

רעז (א) אסור לפתוח הדלת ולנעול כו'. זהו פר"ח שמביא ב"י בשם הרא"ש ושם לא הוזכר נעילה אלא (°) כשפותח הדלת נוקש בכותל כו' וא"כ למה נקט כאן ולנעול דמה איסור יש בנעילה גם בב"י זכר אחר כך בפי' ר"ת הנעילה · וכ"ל שהוא מפרש בענין זה שהנר קבוע בהכותל שהוא אחורי הדלת בענין שהכותל שהדלת תלוי בתוכה היא ארוכה באופן שאם יפתח הדלת בחוזק תחזור הדלת על הכותל מאחוריה ותנקש בה מחמת חוזק הפתיחה ותתנדנד הכותל ששם הנר וכן אם ינעול בחוזק כשתבא הדלת אל הכותל מצד שלפניה תנקש בה ותנדנד כל הכותל אפי' מצד השני שהיא אחורי' וכ"כ לפרש דברי הרמב"ם שמביא ב"י שיש איסור גם בנעילה ואף שבפי' ר"ח לא זכר רק פתיחה מ"מ חד טעמא הוא עם הנעילה : (ב) אסור לפתחו ולנעלו . משמע דבזה לא מהני פתיחה ונעילה בנחת כיון שהוא (°) בדלת עצמה בקלות יתנדנד קצת ויקרב או ירחיק השמן : (ג) ובנר של שעוה כו' . נראה פשוט דאם הוא בענין שיש לחוש שיכבה לגמרי אפי' של שעוה אסור : (ד) אלא רוח מצויה · (°) דגזרינן אטו שאינו מצויה :

* הגהות מרדכי בשם ר' ישראל והגה' מיי' פ"ג בשם ר' י"ט ושאר פוסקים °) תשלום דיני מלאכת הגוי בעד ישראל בסי' שכ"ה ודיני אמירה לגוי בסימן ש"ז וסי' של"ח ודין שביתת העבד בסי' ש"ד) : א שבת ק"ב וכרבי לפירש"י ב הרא"ש בשם פירוש ר"ח וכ"כ רמב"ם בפרק ה' ג שם בשם ר"י והתוספות דשם בגמרא ורא"ש ה שם בתוספות ו שם בגמרא

עטרת זקנים

ל"ד אלא ה"ה אם הוא במלון אצל עכו"ם בשבת (ב"י) :

* בארצות קרות כו' ואף כשהקור גדול אסור לומר לעכו"ם אחר מנחה לחזור ולחמם כי הלא כבר נתחמם הבית ממה שהסיק התנור בבוקר והיינו כ"כ קר (מורי בב"ח בשם מ'ויטל מבריסק)

נתיב חיים

מ"א ס"ק א' °) כ"ל דט"ס . כ"ב ואני אומר שאין ט"ס כי אין הכוונה מה שהרוח מנשב ממילא כי אם כוונת רש"י אותו הרוח שהוא עושה ע"י פתיחת ונעילת הדלת . ועפ"ז מתורץ כל הקושית שהקשו תוס' על פירש"י וכן מוכח מרא"ש פ' כ"כ סי' ט' ע"ש (שם) וכ"מ בגמרא כ"ב ולי אין ראיה משם דדיוקא דתלמודא שם מדקתני ר"ש כבתה מותר לטלטלה משמע כל שלא כבתה כגון נר שכבה והולדפליג אדר"ה בר"ש הע"ג דאין בו שמן וכן הוא להדיא בש"ס שם דף מ"ד ע"א ע"ש : (ס"ק ד') . °) וב"ח כתב כ"ב עיין ט"ז ישוב לזה ולא מקרי דבר שאין מתכוון כיון דפותח ונועל כדרכו מקרי פסיק רישיה ע"ש .

אשל אברהם

דעתו דבכל איסור דרבנן אסו' לאחרי'. אבל בסי' אלי' רבה חולק עליו דבכל איסור דרבנן מותר לאחרים ע"ש : **א]** אע"פ . ע' ת' ב"ד שאלה י"ח :

חתם סופר

בשבת צריך למחות לפ"ז [ועיין שו"ת כתב סופר חלק או"ח סי' קמ"ז] ועיין ברמב"ן פרשת אמור גבי שבתון זכרון תרועה יש להבין דשבתון דגבי ר"ה הוא למילף מיניה עשה לכל המועדים ובסוכות דכתיב ביום הראשון

יד אפרים

במג"א ס"ק ט"ו וא"צ לצאת מביתו כו' ל"ע דהא מ"מ הוא מחויב למחות על להבא כמ"ש ברא"ש ס"ק זה והיינו כמ"ש לעיל דאף בקבולת בביתו של ישראל אסור ואפשר דר"ל דעכ"פ דהיסק הוא ש"ד לנהוג בו היתר ולאו מטעם שמתירין שבות במקום צער . הך באמת משמע שכפי מנהג העולם אין מוחין כלל ואפשר דבכה"ג לא שייך שצריך למחות כיון שעכ"פ יש הרבה שבתות שהוא מן הצורך להסיק וא"א לו ללמוס ולדקדק בכל פעם על ליית שלג אם יהיה גדול או לא ולגזור אומר בכל פעם אם להסיק או לא ואדרבה אתי לידי קולא שלפעמים יצטרך להשיב לעכו"ם שיסיק היום ויעשה אמירה לעכו"ם ללא צורך שגם בלא אמירתו היה מסיק כיון שבא בשכרו על כל החורף הלכך מוטב שישתוק לגמרי ואי איתרמי מלתא שיסיק ביום שאין הקור

באר היטב

(ח) נר . דוקא כשהנר של עכו"ם אבל כשהנר של ישראל צריך למחות כמ"ש בס"ק כ' : (ט) הקור גדול. ב"ח אוסר להסק בית החורף ב' פעמים בשבת כי די בפעם א' והכל לפי הקור ולפי בית החורף עי' ע"ת וכתב המ"א ואפשר לו' כיון ששוכר העכו"ם להסיק כל ימות החורף ואף אם העכו"ם מסיק כשאין הקור גדול ה"ל כאלו עשה מדעתו וא"צ לצאת מביתו כמ"ש סס"א . ועכ"פ יזהרו שלא לומ' בשבת להסיק :

רעז (א) כדרכו . ט"ס הוא דאע"פ שפותח בנחת מ"מ הרוח מנשב ואסור והג"ה זו צ"ל בסוף הסעיף כשקבוע בדלת עצמה וכו' אסור לפתחו ולנעלו כדרכו אבל בנחת שרי ובדלת לא שייך בסיס לדבר האיסור דבטל' לגבי בית. מ"א : (ב) שמא יכבנו . ודוק' כשמונח נגד פתיחת הדלת ממש וקרוב אל הדלת וכמ"ש ס"ב ב"ח : (ג) נוקשת. פירוש כשפותח הדלת נוגע בנר שאחוריה ריב"ש : (ד) שעוה . נראה פשוט דאם הוא בענין

ביאור הגר"א

למחות . עט"ז : ס"ה בארצות. שבת קכ"ט א' ואפי' במקום צערא לבד כמ"ש שם ק"ז א' וע"ש בתוס' ד"ה וממאי וכפ"ה **דכתובות** ס' א' תניא ר' מריגוס כו' וע"ש בתו' ד"ה גונח יונק כו' ועיין בהגמ"ר פ"ק דשבת סי' ק"ו שהאריך בראיות הרבה **מש"ס** בפ"ז דפסחים הכל חולין כו' ומפ"ד דיבמות אבא שאול כו' ומקמי לה בצער של רעב ובפ"ב דיו"ט למאכל עיגלא מנכרי ופ"ג **דשבת** מכבין גחלים של מתכת כו' ההיא קוץ בר"ה כו' ופ"ג דיומא מעילין עששיות של ברזל כו' ועל כולן יש להשיב עליהן אבל ראיה ממה שהתירו למפים מורסא וליטול את הקוץ :

סי' רעז ס"א בדרכו. עמ"א : אבל לנעול. תוס' ד"ה פותח עש"ב : לנעלו כדרכו. כ' ע"פ המ"מ שכ' על הרמב"ם פי' הר"ח והרמב"ם כ' ג"כ ולנעלו כדרכו כו' אבל הרמב"ם מפ' כפי' תוס' ועמ"א סק"ד : כדרכו. הרמב"ם והוא לשון **גמ'** : ובנר. כן מוכח מס"ב מהא דנר ע"ג טבלא וכמ"ש בהג"מ : ואפי'. גמ' שם : ס"ב אבל. תוס' הנ"ל וכ"מ בגמ' דלא הזכיר

לבושי שרד

סקי"ג (°) ועסס"א. דשם בסק"ה כ' דאסור להשתמש היינו כשלא מיחה וכגון שלא ראה דאם ראה צריך למחות עיין מ"ש אח"כ : ט"ז סק"ד (°) וכך לי באם וכו' . עד עכשיו ביאר הט"ז דאין חילוק בין קודם הריבוי לאחר הריבוי . ועכשיו כתב דג"כ אין לחלק בין אם שנעשה מע"ש ובין הנעשה בשבת לצורך נכרי שהרי שניהם בהיתר נעשו ולכן ע"כ שיש מחלוקת ביניהם כדברי הב"י : מ"א סקי"ד (°) ועמ"ש סס"א בסק"ד כתב דצריך למחות ואין ברמ"א מותר למחות . מש"ה מחלק דלעיל בשל ישראל חייב למחות משא"כ כאן ואע"ג דבסק"ד לא כתב רק דמחויב למחות מכאן ולהבא וא"כ י"ל דרמ"א כאן מיירי בפעם ראשון. ז"א דגם בפעם א' צריך למחות והמג"א בסק"ד מיירי שלא ראה בפעם ראשון עד אחר הדליקה כ"כ א"ר : שם (°) וסימן רנ"ב ס"ב. ע"ש במג"א סק"ט :

רעז ט"ז סק"א (°) כשפותח הדלת . ומיירי שהדלת פותחת לפנים והנר אחוריה וכשיפתח הדלת תנקש על הנר עצמו ותכבנו ולשון נוקש בכותל ביאורו במקום שהנר קבוע וכן פי' המג"א סק"ח : ולפ"ז נעילה שרי וע"ז תירץ הט"ז דאין הכוונה שתנקש על הנר עצמו אלא מיירי אף שהכותל ארוכה ולא תנקוש הדלת על הנר כי רחוק משיעור רוחב הדלת אפ"ה מחמת נדנוד הכותל יכבה הנר וזה שיידגש בנעילה שע"י חוזק הנעילה הנקוש ואע"ג דבנעילה לא תנקוש הדלת בכותל שהנר קבוע בה אלא בכותל שלפני הפתח מ"מ כל הכותל אחת היא וכשתנקוש בכותל שלפני הפתח יתנדנד גם כותל שאחורי הפתח אשר שם קבוע הנר : מג"א סק"א (°) דלפי' ר"ח . ר"ח מפרש בקבוע בכותל שהוא דין ב' שבש"ע . ורש"י מפרש כדין הראשון שבש"ע : **ש"ע ס"א** (°) מקרב השמן לנר . והוי כמבעיר או מרחיקו והוי כמכבה : **מ"א ס"ק ג'** (°) עססי' רכ"ט . ע"ש במג"א ס"ק י"א: **שם** (°) לא שייך בנר קשה למה הוצרך לזה הא כתב בעצמו בסק"ו דבבית יש אויר הרבה ע"ש ועיין פמ"ג כ' דקמ"ל דבנר אפי' באויר קטן שרי כמו שעושין לפעמים בבית הכנסת ע"ש: סק"ד (°) לנעול שרי. זה תבין ממה שכתבתי אות ב' : ט"ז סק"ב (°) בדלת עצמה . חולק על דברי המג"א בסק"ח : סק"ד (°) דגזרינן אטו כו' . דאלו רוח מצויה אינה יכולה להבעיר המדורה :

חכמת שלמה

סי' רעז סעיף ה' בארצות קרות מותר לעכו"ם לעשות מדורה. נ"ב עיין בט"ז סי' רע"ה סק"ו מ"ש דאעפ"כ אסור לישב סמוך להמדורה פן יחתה וכו'. ונראה עוד ראיה לדבריו דהרי לא התירו כאן לעשות **המדורה** רק מכח דהכל חולים אצל הצינה והרי עכ"פ לא עדיף מחולה שאין בו סכנה והנה בחולה שאין **בו סכנה** קי"ל דאומר לנכרי ועושה אבל ישראל אסור לו לעשות אף בדבר שאין בו שחיקת סממנים ממש **ואין** בו מלאכה דאורייתא מכל מקום אסור מדרבנן מכח שמא יבא לשחוק סממנים א"כ חזינן היכי דיש **חשש** שיבוא לעשות איסור תורה העמידו דבריהם ולא התירו משום חולה שאין בו סכנה אף דאמירה לנכרי **התירו** אף היכי דהוי מלאכה דאורייתא בע"כ דאמירה לנכרי קיל משאר שבות היכי דיש חשש דהוא עצמו יבוא לידי איסור תורה וא"כ ה"נ דוקא לו' לנכרי לעשות המדורה התירו כיון דהוי כחולה שאין בו סכנה קיי"ל דאומר לנכרי ועושה אבל היכא שיש חשש שמא יחתה בעצמו לא מהני חולה שאין בו סכנה לכך אין היתר רק בענין שמתחמם רחוק מן המדורה דיש היכר דל"ש שמא יחתה או ביש אחר עמו השומרו שלא יחתה מותר אף לקרב אל המדורה דאף שמפורש בסי' רע"ה דבמדורה אפי' עשרה אין קורין וכו' היינו רק אם כולם קורין דכל חד טרוד בקריאתו ניהו דגבי נר מותר אף בכה"ג במדורה לא מהני מטעמא שנתן שם כיון שזנבות האודים סמוכים לא יכיר השני כשיבוא זה לחתות והיינו רק כשגם השני קורא אבל אם השני פנוי ומכ"ש אם עומד רק לשמרו מהני אף במדורה ולכך נראה היכי שיש שנים מתחממין מותר לקרב אל המדורה אבל אחד אסור לו לקרב אל המדורה רק לחמם מרחוק באופן דיש היכר לו כנלפענ"ד נכון וברור ודוק היטב:

סעיף

מחצית השקל

כשהוסיף גוי על המדורה שהית' לצורך ברי' אלא דשם יש טעם דעדיף מזה וכמ"ש מ"א : (ס"ק יג) מותר כו' ואם אח"כ כו' כן דייק הב"ח מדהוצרך הטור לאשמועינן דמותר למחות פשיטא ומ"ש הרב"י הובא גם בט"ז דאתי לאפוקי מדעת הטועים שהיו סוברים דאסור למחות שלא יכבה ודחה ר"ת דבריהם וכמ"ש המרדכי פ' כ"כ דחה הב"ח דהא הטעות יצא מדתנן פ' כ"כ גוי שבא לכבות א"א לו כבה ואל תכבה וטעו ופי' כמו מה דתנן א"א לו כבה ר"ל שאסור לומר לו כבה ה"ה מה דתנן אל תכבה היא בכלל איסור ובאמת אין הפי' כן אלא מאי דתנן אל תכב' היא רשות דאין צ"ל אל תכבה דא"כ לקמן בסי' של"ד בדיני דליקה הוי ליה לטור לכתוב זה כי במאי דתנן שם במשנה גבי דליק' יצא להם הטעות ה"ל להטור לאשמועינן להוציא מלבן אבל אין כאן מקומו אלא צריך לומר דאתי לאשמועינן דמותר למחות רצ"ל דבזה מראה לגוי דלא ניחא ליה ואם אחר כך עשה הגוי ה"ל מדעתו ומותר לישראל ליהנות ממנו : (ס"ק טו) ולא כאות' כו' סומכים על הגמרא כו' כמו שכתוב סי' שכ"ח סעיף ל"ג דגונח מכאב לב ומצטער מותר לינק מן הבהמ' דהוי מפרק כלאחר יד דאין דרך לינק בפה מן הבהמה וליכא כי אם שבות ובמקום צער לא גזרו . אבל בסי' ש"ז כו' ושם כתב מגן אברהם דאין לדמות שבותין להדדי ואין לך אלא מה שהתירו חז"ל : ה"ל כאלו עשה מדעתו . דהגוי סובר גם כשאין הקור גדול הוא בכלל השכירות שצריך להדליק וגם לטעם זה מ"מ אסור לישראל לומר לו להסיק ובלבוש כ' טעם להתיר כיון דהורגלו להסיק גם בימי החול אפי' כשאין הקור גדול נעשה זה אצלו לטבע קיים להסיק גם כשאין הקור גדול ובלי היסק מצטערים לכן מותר אפי' בשבת אפי' כשאין הקור גדול : וכתב הב"ח אפי' כשהקור גדול דמותר להסיק ע"י גוי מ"מ אסור להסיק שנית לעת מנחה ואף שכבר כבה עצים הראשונים מ"מ כבר נתחמם החדר וה"ל כמו כשאין הקור גדול הובא באחרונים אולם הכל לפי האדם והחדר וכ"כ בספר ע"ש :

סי' רעז (ס"ק א) כדרכו כו' דע דבגמ' דף ק"כ ע"ב תנא נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו ואם כבת' כבתה לייט עליה רב ומסקינן משום דהוי פסיק רישיה ויש בזה ג' שיטות ופסק הטור וש"ע אחריו כשלשתן לחומרא. ותליא בפי' השיטות אם רב קאי גם על הנעילה דוקא או על הפתיחה לייט . ותחלי' הבי' דעת רש"י ואח"ז דעת ר"ח ואח"ז שיטת ר"י באחרונה . והגיה רמ"א בדעי' א' שהוא שיטות רש"י תיבת כדרכו משמע דבנחת שרי וכ' מ"א שהוא ט"ס דחשש כיבוי הרוח שייך אפי' בנחת . אלא צ"ל בדעה ג' שהוא דעת ר"י דהאיסור הוא שמקרב או מרחיק השמן לכן אין איסור כ"א כדרכו אבל בנחת מותר ולא כמ"ש הט"ז ס"ק ב' דאפילו בנחת א"א שבקל יתנדנד קצת ויקרב או ירחיק השמן . וכ"מ בגמ' כו' דהמ"א חידש שני דברים דלדע' הא' אפילו בנחת אסור ושנית דלדע' ר"י בנחת מותר והביא ראיה לכל דין ותחלה הביא ראיה דלר"י בנחת מותר מדהוצרך הגמ' ליתן טעם לרש"י דל"ל מוקצה דאסור לטלטל נר הדולק משום שנר שמן ופתיל' נעשו בסיס לדבר האיסור דהיינו השלהבת . מ"ל משום מכבה ומבעיר דהיינו שמקרב השמן או מרחק השמן דהא כל הדלקתן היא בשמן כמ"ש מ"א סי' רע"ו ס"ק יו"ד · ומלבד זה האמור שנר שמן ופתיל' נעשו בסיס כו' הרי דמיירי בשמן אע"כ בנחת ל"ל שמא יקרב או ירחיק ולכן הוצרך לטעם דנעשה בסיס כדי לאסור אפי' בנחת : ובדלת כו' דל"ח א"כ אפי' בדלת יאסור אפי' בנחת מצד בסיס כמו בנר : דבטל לגבי הבית וחשיב כמחובר לקרקע ואין כאן טלטול עכ"ל הגמ' : וכ"מ בב"י כו' עכשיו מביא ראי' לדין א' שכתב שלדע' א' שהוא דעת רש"י אפי' בנחת אסור . משמע דלדעת רש"י כו' אע"ג דמזה משמע דגם לר"י שהוא דעה ג' אסור אפי' בנחת מדכתב דוק' לר"ח מותר בנחת . באמת כן דעת הרב"י דהא גם בש"ע לא כתב כדרכו לא לדע' א' שהיא דעת רש"י ולא לדעה ג' שהוא דעת ר"י כ"א לדעה שניה דהוא דעת ר"ח . אלא רמ"א הוסיף תיבו' כדרכו ולכן טוב יותר לומר שנדפס בטעות לדע' א' תיבת כדרכו וראוי להיות לדע' ר"י . דלדע' א' שהוא דעת רש"י דס"ל להרב"י אפי' בנחת אסור וכן מסתבר כן כמ"ש מ"א וגם אין ראיה להיפך למה יחלק עליו רמ"א משא"כ לדעה ג' שהוא דעת ר"י אע"ג דלהרב"י אפי' בנחת אסור הגיה רמ"א תיב' כדרכו וחלק על הרב"י כיון שיש לו ראיה מן הגמ' דף מ"ו כמ"ש מ"א לעיל · גם לדעת מ"א ס"ק ד' מוכח מהרמב"ם דלר"י מותר בנחת אלא שהרב"י לשיטתיה אין ראיה משם וכאשר יתבאר : (ס"ק ג) לנעול כו' ואפי' להאוסרים כו' עס' רנ"ט . ר"ל שפ"י סתימת התנור מבעיר האש דע"י שסותם פי התנור ולמעלה מפי התנור דרך להיות נקב קטן וע"י סתימ' פי התנור לא נשאר פתוח כ"א הנקב הקטן דומה למפוח ומבעיר יותר ואפי' גם כאן כשנועל הדלת יהיה נשאר נקב קטן כגון חלון קטן למעלה מן הדלת אפ"ה מותר דבנר ל"ל דמבעיר הרוח את הנר אדרבא מכבהו דוקא במדורת אש שתוך התנור י"ל דרוח מבעירו וה"ה דהמ"ל כמ"ש מ"א ס"ק ו' וי"ו דבבית יש אויר הרב' אלא דשם בס"ק וי"ו מיירי במדור' הוצרך לטעם ההוא משא"כ כאן דמיירי בנר כתב טעם דעדיף מיניה · וכ"מ בטעם זה אפילו הנר עומד בעששית הקבוע בכותל דלית ביה משום טלטול מוקצ' כיון דהוא מחובר וכמ"ש ס"ק א' . ואפי' יש להעששית נקב למעלה כדרכה מותר לסתום דלת העששית אע"ג דליכא אויר מרובה כמו בבית מ"מ מותר דבנר ל"ל דמבעיר : (ס"ק ד) ולנעלו כו' וב"ח כ' דבזה לנעול שרי וכ"מ בטור ורא"ש שלא כתבו לר"ח שהוא דעה ב' איסור נעיל' כ"א איסור פתיחה : והרמב"ם שכ' אסור לפתוח הדלת ולנעלו כדרכו הרי דאסר אפילו הנעיל' היינו לפי הבנת המ"מ וכן ס"ל להרב"י דהרמב"ם ס"ל כדעי' ר"ח ואפ"ה אוסר הנעילה אבל דעת מ"א אינו כן אלא דהרמב"ם מיירי שהנר קבוע בדלת עצמ' וס"ל כר"י דהאיסור משום שמקרב ומרחק השמן ולכן א"ש דאפי' הנעילה אסור מה שא"כ לר"ח דהיינו שהנר קבוע בכותל אחורי הדלת הנעיל' שרי וכ"כ הב"ח ולפ"ז יש ראיה לדע' מ"א ס"ק א' דלר"י בנחת מותר דהא הרמב"ם ס"ל כר"י ואפ"ה כתב תיבת כדרכו אבל הרב"י לשיטתיה דס"ל דהרמב"ם ס"ל כר"ח ליכא ראיה : (ס"ק ה) נוקשת כו' נוגע בנר כו' לאפוקי מדעי' ט"ז שכתב בס"ק א' דמיירי שהנר קבוע בכותל שבו הפתח אבל לא מאחורי הדלת ממש . ואעפ"כ ע"י הפתיח' יבא לכבות . והיינו שאם יפתח בכח ויוקש הדלת על הכותל שהנר דבוק בה וע"י הנקיש' יתנדנד הכותל ויכבה הנר · ומה"ט אסור גם הנעילה דכשינעל בחוזק ויוקש הדלת על הכותל במקום הנעילי' גם כן יתנדנד הכותל ויכב' הנר לכן כתב מ"א דאין הפי' כן וכמ"ש הריב"ש אלא שדבק הנר אחר הדל' ממש כו' ולכן לשיטתיה הנעיל' מותר . ודע דאע"ג דבמדור' סעיף ב' לא אסר כ"א ברוח מצויה אבל אי ליכא רוח כלל שרי מ"מ בנר לדעת רש"י דהיא דעה א' דהאיסור ג"כ שהרוח יכבה הנר אע"ג דמג"א לקמן סי' תקי"ד מתיר ג"כ היכי דליכא רוח כלל אבל מגן אברהם שם חולק על רמ"א דבנר אפי' ליכא רוח כלל אסור דדוקא במדור' דליכא חשש כביה כ"א ע"י רוח שאינה מצוי' ואעפ"כ אסרו אפי' ליכא רק רוח מצויה דגזרו מצויה אטו אינה מצוי' . משא"כ היכי דליכא רוח כלל מותר דכ"ה לא גזרינן דהוי גזרה לגזרה אבל בנר דאפי' רק מצויה יש לאסור מן הדין דגם רוח מצויה מכב' הנר לכן אפי' ליכא רוח כלל אסור דגזרינן אטו רוח מצויה דטפי א"ל בנר אטו רוח מצויה ממה דגזרי' במדורה אטו אינו מצויה דלא שכיח דהא קריא ליה אינו מצויה : (ס"ק ז) על ידי גוי כו' שרי ר"ל אף על גב דבישראל אסור דהוי פסיק רישיה לענין קירב וריחק השמן מכל מקום בגוי אפי'

היכא

הגה וטוב לעשות ז ע"י (ה) עכו"ם במקום שאינו צריך כ"כ (כל בו) ז ובלבד שיהא נר של שעוה וכיוצא בו או שלא יהא בו שמן אבל אם יש בו שמן א"א שלא יקרבנו אל הפתילה ונמצא מבעיר * ח ואם (ה) הניח עליה מדעת ח אסור לנערה שהרי השבלא (ו) הוא בסיס (פי' דבר הנושא דבר אחר תרגום ואת כנו ואת בסיסיה) לדבר האסור : הגה ומ"מ מותר ליגע בטבלא הואיל ואינו מטלטל הנר והוא °הדין שמותר ליגע (ז) (ו) במנורה שבבית הכנסת והנרות דולקות עליו ובלבד שלא יתנענע (מרדכי פכ"כ) :

ד ט מותר להניח נר של שבת מבעוד יום על גבי אילן וידליק °° שם בשבת (ז) דליכא למיחש דלכשיכבה לשקליה מיניה ונמצא משתמש במחובר אבל אין מניחין נר של י"ט על גבי אילן °°° דשקיל ומנח ליה ונמצא משתמש באילן :

ה ט י מותר לכפות קערה על גבי (ח) הנר בשבת (ח) כדי שלא יאחוז האור בקורה :

רעה שיכול לכבות הנר בשביל החולה ובו סעיף א

א א א מותר לכבות הנר (א) בשביל שישן החולה שיש בו סכנה :

נר

°עמ"ש סי' רס"ה ס"ב °°עסי' ער"ז ס"ד °°°עסי' של"ג ס"א תתמ"ד ס"ו

(ה) הניח עליה מדעת. בסי' ש"ע יתבאר שיש מחלוקת אם הניחו ע"ד שיהיה שם כל השבת דוקא או בכניסתו לחוד. וכ' מו"ח ז"ל דסמכי' להקל ונר ות שאנו מניחין על השלחן דעתינו ליטלו על ידי עכו"ם ודינו כשכח ולא נעשה בסיס לאיסור בפרט אם הוא במקום הפסד שנפל על המטפח' אין להחמיר כלל ול"כ דאם נפל ניצוץ מן הנר שלנו על המטפחת או אפי' הנר עצמה מותר לכולי עלמא לנער מקום ההוא דהא ודאי שם לא שייך לומר הניחו דהא בשבת נפל שם ואפי' המנורה שהנר דולק בתוכה לא הוה בסיס לבעל התרומות דסימן ש"ע דדוקא אם דעתו להניח שם כל השבת מקרי בסיס כמ"ש א"ה בסי' ש"ע ע"ש : (ו) במנורה שבבה"כ · היינו בקבועה על מקום א' אבל אם היא תלויה אפי' ליגע בה אסור שבקל יתנענע כדלקמן ס' ש"ח : (ז) דליכ' למיחש דלכשיכבה כו'. דהא איסור יש לשקליה משם בשבת : (ח) כדי שלא יאחז בקורה. לכאורה משמע דוק' בשביל סכנה שרי אבל בלא"ה אסור וזה אינו דהא בסוף האורג (°) פירשו דקמ"ל דכלי ניטל לצורך קורה שאינה ניטלת ש"מ שליכא חשש איסור מאחר דקי"ל דכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל אף שלא לצורך גדול מ"ה הביא רש"ל בפ"ב דביצה דמותר לכפות כלי על הנר כדי לשמש מטתו בין בשבת בין בי"ט :

רעה (א) בשביל החולה שיש בו סכנה · וא"כ הא דאמרי' בשביל עכו"ם או לסטים דאינו מותר לכתחלה היינו דוקא באין סכנה אבל יש סכנה הוה כחולה ומותר וזה פשוט ובמשנה איתא ר' יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה שהוא עושה פחם פי' דע"י הכבוי תהיה הפתילה אחר כך נוחה נהדליק ואם לא הכבבה כלל לא היתה נוחה להדליק כ"כ מש"ה מהני הכבוי לגוף הפתיל' וס"ל לרבי יוסי כר"ש דאמר מלאכה הצ"ל דוקא חייב אבל במכבה מפני שחס על השמן או על הנר הוי מלאכה שאצ"ל ופטור אבל לר' יודא דמחייב אפי' במאצ"ל חייב אפי' בחס על השמן או נר וכ' ב"י שהטור פסק כר"ש וכן הרמב"ן והר"ן וה"ה כ"כ בשם האחרונים וכ"כ המרדכי בספ"ב דביצה וז"ל ואנן קי"ל כר"ש דפטור כל מלאכה שאצ"ל וכל כיבוי הוי אצ"ל חוץ מלעשות פחמין כו' ורבינו יואל אוסר שם במרדכי היינו לכבות ממש אבל

בזה

רכ"ע הכא שרי דבבית יש אויר הרבה ול"ד לנפוח : ז ע"י עכו"ס . ואפי' בשל שמן שרי כמ"ש בסי' רנ"ג דפסיק רישיה שרי ע"י עכו"ס : ח אסור לנערה' וכ' הב"ח דאם נפל נר על השלחן שרי לנערה דבמקום פסידא סמכינן על הי"א בסי' ש"ע ס"ד דלא מקרי מניח כיון שהיה דעתו לסלקו למחר ע"כ וכ"ל דאם היה מונח על השלחן בה"ש גם ככרות ושאר דברים פשיטא דהם חשובים יותר מהנר ושרי כמ"ש סי' ש"י ס"ח וכ"ה בתוס' ריש דף מ"ז דאפי' (°) כשהוא דולק שרי ע"ש ☜ וא"כ כשצריך למקו' השלחן (°) רשאי לטלטלו וכן היכ' דא"א לנער כגון (°) דאיכא פסידא ועמ"ש סי' רע"ט ס"ג: ט מותר לכפות. ואם נוגע בנר עסי' ש"י ס"ו וכ"ל דצריך שיניח מעט אויר תחתיה דאל"כ יכבה הנר :

רעה א מות' לכבו' כו'. וכיבוי היא מלאכ' שא"צ לגופה אא"כ עוש' להבהב הפתיל' וכתבו התו' דף ל"ז דאם א"צ לאותו הענין שהיו צריכים במשכן מקרי א"צ לגופה כו' ע"ש באורך והטור פסק כאן דפטור וכ"פ היש"ש בביל' סי' כ"ט ועסי' ש"א ס"ב וסי' של"ד עספ"ו דכריתות כתו'. וכ' בכ"מ פ"א מ"כ ההפרש בין מלאכה שאצ"ל ובין פסיק רישיה דגבי פסיק רישי' אינו מכוון למלאכה כל עיקר כגון שסגר פתח ביתו וצבי ניצוד מאליו ומלאכה שאצ"ל הוא מכוין לגוף המלאכה אלא שאינו מכוין לתכליתה מיסוד הר"ר אברהם החסיד עכ"ל כלו' כגון הכא שמכוין לכיבוי ואינו מכוין לעשות פחמין . והקשה בספר ע"א דף מ' דבח"מ סימן תכ"ד פסק הטור דהחובל בחבירו בשבת פטור מתשלומין משום שחייב מית' וכאן פסק דמלאכ' שאצ"ל פטור וי"ל דספוקי מספק' ליה וגבי ממון המע"ה ול"כ דלר' אבהו חובל חייב אפי' לר"ש אפי' א"צ הדם לכלבו עכ"ל ☜ וביש"ש בב"ק פ"ח סימן כ"ב כתב דהחובל דרך מריבה דעתו שילא ממנ' דם הוי צריכה לגופה · [וא"ל מנא ידעי' שדעתו על כך וי"ל שמודה] וא"א שישבע על כך דאם כן דומה לנשבע להרע והוי כמו שבועת שוא ועי"ל דסתמא דחבלה הוי צריך לגופה עכ"ל. גם בש"ג פ"ב דשבת הקשה קושיא זו ע"ש · ובמ"מ פ"א ד"ע כתב מחלוקת אם חובל בדרך נקמה נקרא מתקן או מקלקל ופטור אפי' לר' יודא ועסי' ש"ו ס"ח :

אסור

ז תוספות והרא"ש והר"ן שם והמגיד בפרק י"ב ח שם בגמרא ט שבת מ"ה י שם במשנה קכ"א א שבת כ"ט ול' :

עטרת זקנים

רעז * ואם הניח עליה מדעת כו' · ונרות שהניחו על השלחן על דעת ליטלו למחר ע"י עכו"ס דינו כשכח שלא נעשה בסיס לדבר האיסור (בנ"ח) :

לבושי שרד

מג"א סק"ח (°) כשהוא דולק שרי . שמטלטל בנחת דברי אפי' בנר שיש בו שמן להמגן אברהם סק"א וכ"ש נר שלנו קנדיל"א : שם (°) רשאי לטלטלו. ר"ל דרשאי להעביר השלחן מהמקום ההוא אף בעוד הנר דולק ובנחת דוקא שלא יכבה ודוק' כשהככרות חשובים יותר מהנר ועיין סי' רע"ט : שם דאיכא פסידא שיפסיד הנר כשיפילהו וכה"ג : ט"ז סק"ח (°) פירש"י דקמ"ל דכלי ניטל לצורך קורה וכו' כל"ל :

חתם סופר

שבתון וביום השמיני שבתון אתי למעוטי חה"מ מעשה דשבות ולפ"ז ראשון ושביעי דפסח אתי למעוטי חוה"מ מלאו ע"ש ודבריםהאלו נעלמו מהגאון מעין חכמה דף ע"ב ע"א חרוז המתחיל פרוח תפרח ע"ש :

יד אפרים

גדול מ"מ הוי כאילו עשה מדעתו : במג"א ס"ק ה' וא"כ כשצריך למקום השולחן כו' כוונתו כמ"ש בסימן ש"ע וס"ס ש"י דכל שיבא לידי פסידא ע"י הניעור יכול לטלטל כמות שהוא כל שנעשה בסיס לדבר המותר ג"כ ע"ש אלא שצ"ע דבסימן ש"ע שם איתא דאם צריך למקומה אף בלא פסידא מטלטלה כמות שהוא ע"ש ולפי מ"ש שם בא"ר הטעם דצריך למקומו א"א לנער שקרוב שיפול על אותו מקום עצמו שהוא צריך אליו א"כ י"ל דכאן בשולחן על הרוב יכול לנער שיפול רחוק ממקו' השולחן ולפ"ה א"ל לנער כיון דאיכא פסידא לנער נר דולק על הארץ ואף בנר שכבה איכא פסידא שישפוך השמן ומ"מ צ"ע דלמה דחוק בכה"ג דהול"ל כשצריך לשלחן יכול לטלטלה כמו בכלכלה דהתם דשרי אם צריך לה כיון דא"א בניעור משום פסידא . ואפשר שחסר איזה תבות במג"א וכל"ל וא"כ כשצריך למקום השולחן יכול לטלטלה ואפשר דגם בשולחן גופא שרי דהא א"א לנער כו' ול"ע וראיתי בתו' שבת שכתב ג"כ דט"ס במג"א ולפי הנוסחא שלפנינו י"ל דכאן לא שייך לומר שצריך לגוף השולחן דדוקא התם בסי' ש"ע שייך לומר דצריך לגוף הכלכלה וא"א להשתמש בה מפני שמונח עליו דבר המוקצה ויש עליו ג"כ דבר היתר דפסיד ע"י הניעור כשינער במקום זה לכן מותר לטלטל כמות שהוא אל המקום שיכול לנער שם בלא פסידא משא"כ כאן שהפסידא הבאה ע"י ניעור הוא מחמת דבר האסור עצמו א"כ לא שייך לומר כיון שצריך לגוף השולחן דהיינו שצריך להשתמש במקום שהנר עומד יטלטל כמות שהוא דמה יועיל לו מה שיטלטלו למקום אחר דסוף סוף לא יוכל להשתמש במקום שהנר עומד בלא ניעור אם לא שנאמר שצריך לגוף השלחן להשתמש בו במקום אחר וצריך לטלטלו מכאן ולהעמידו שם וזה בכלל צריך למקום השולחן היכא שאפשר לנערו רחוק מהשלחן שישתמש במקומו . דכיון דאיכא פסידא אם ינער א"ל לנער והמג"א נקט גוונא שצריך למקום השולחן וה"ה אם צריך להעמיד השולחן במקום אחר.ואם נגיה במג"א וא"כ כשצריך השולחן במקום אחר כו' א"ש בפשיטות ובלבוש סימן ש"ע כתב הטעם בצריך למקומו לפי שלא תספיק לו הטיה וניעור שיצטרך לסלק הנר והחביות מאותו מקום למקום אחר כיון שצריך למקומה הו"ל הנעירה טרחא שאינה צריכה ע"ש והא"ר והתוס' שבת השיגו עליו מדברי סה"ת והר"ן ולפענ"ד המעיין בדברי רש"י ירחא דדבריו מטין לדבר הלבוש ז"ל ולפוס הך טעמא בצריך למקום השולחן או שצריך להעמיד להשולחן במקום אחר אי ליכא פסידא בניעור כגון בנר של שעוה שכבה אז אף שדולק ויכול לנערו באופן שיעמוד על עמדו מ"מ א"ל לנער כלל כיון דסוף סוף יצטרך לטלטל אח"כ את השולחן ג"כ : **סי' רעה** במג"א ס"ק א' וביש"ש בב"ק פ"ח סימן ד"ב דהחובל דרך מריבה ודעתו שילא ממנו דם הוי צריך לגופה כל"ל · ועיין ביש"ש דאיתא שם ודעתו שיצא ממנו דם ויחלוש כנגדו אז הוי שפיר צריך לגופו. וא"ל מנא ידעינן אם דעתו לכך וי"ל דמודה

ואעפ"י שאין אדם משים עצמו רשע לומר שחלל שבת מ"מ בנידון זה כבר נעשה רשע שהכה חבירו ואיתרע חזקת כשרותו וא"ל דהמתחזיק יקבל בהיסת שדעתו היה להוליא דם ממנו דא"כ דומה לנשבע להרע מאחר דאין אדם משים עצמו רשע אף שכבר נעשה רשע בהרמת יד מ"מ איך יוסף בשבועה שהרשיע יותר וחייב מיתה . ואף שאיתרע חזקת כשרותו ועומד לכך ס"ס הוא נשבע על רשעתו ודומה לשבועת שוא וגם י"ל דסתמא כו' עכ"ל . ומ"ש המג"א דהוי חילול ש"ש כתב מדעתו להסביר סברת היש"ש בקלרה . ומ"מ הדמיון לנשבע להרע הוא תמוה ולענ"ד בלא"ה לק"מ שהרי הנחבל טוענו שמא והחובל טוען ברי וא"כ אין כאן אפי' שבועת היסת :

באר היטב

שיש לחוש שיכבה לגמרי אפי' בשל שעוה אסור ט"ז : (ה)עכו"ס. ואז אפי' בשל שמן שרי דפסיק רישיה שרי ע"י עכו"ס מ"א : (ו) היא בסיס. כ' הב"ח הנרות שאנו מניחין על השלחן דעתינו ליטול ע"י נכרי ודינו כשכח ולא נעשה בסיס עסי' ש"ד ס"ד. ובפרט אם הוא במקום הפסד שנפל על המטפחת אין להחמיר כלל וכתב הט"ז ול"כ דאם נפל ניצוץ מן הנר על המטפחת או אפי' הנר עצמו מותר לכ"ע לנער מקום ההיא דהא ודאי גם ל"ס ל"מ' הניחו דהא בשבת נפל. ואם צריך למקום השלחן יטלטל השלחן אף שיש עליו נרות דאין נעשה בסיס. הואיל ואין דעתינו כהניח הנרות שם כל היום אלא ע"ד שיסלקם הנכרי למחר ומכ"ש אם יש על השלחן דברים אחרים של היתר והם חשובים יותר מהנר דמותר לטלטלו אפי' הנרות על השלחן כמ"ש סי' ש"י ס"ח וכ"ה בתוס' דף מ"ז דאפי' כשהוא דולק שרי ע"ש ועמ"א וה"ה שיש לטלטל בה"כ הסטענד"ר אף כשהנר דולק עליו . א"ז : (ז) במנורה . היינו בקבוע . אבל אם היא תלויה אפי' ליגע בה אסור שבקל יתנענע ט"ז עסי' ש"ח : (ח) הנר . עסי' ש"י ס"ו . וצריך שיניח מעט אויר תחתיה דאל"כ יכבה הנר מ"א . מותר לכפות כלי על הנר כדי לשמש מטתו בין בשבת בין בי"ט רש"ל פ"ב דביצה :

לטנטנו

ביאור הגר"א

הזכיר אלא פותח : ס"ג אבל אם. רש"י שם וכ"ה בגמ' דלא כמ"ש בירושלמי : וטוב לעשות. כיון שהירושלמי אוסר בדולק: **ובלבד.** כן תי' בהגמ"מ פי"ב דגמ' שלנו בשל שעוה וירושלמי בשל שמן ע"ש וזהו דוקא לדעת תוס' והפוסקים אבל לדעת ר"ת והערוך מותר בכל ענין דפ"ר דלא ניחא לי' דהשמן הולך לאיבוד הגמ"ר שם: או. תוס' ורא"ש שם דלא כערוך ועכ' שכ"א סי"ח : **אבל.** ירושלמי הנ"ל ותוס' שם : ומ"מ מותר כו' וה"ה כו' ובלבד כו'. ע"ל סי' רס"ה ס"ג וכמה שאמר סכין ומדיחין

הגהות רעק"א

סי' רעז סעיף ד' ונמלא משתמש באילן. עיין לקמן סי' של"ו סעיף א' בהג"ה ובמג"א שם סק"ב :

סי'

חכמת שלמה

סימן רעה סעיף א' מותר לכבות הנר וכו'. נ"ב הנה זה כלל בידינו דקי"ל בכל התורה דבר שאין מתכוין מותר אבל היכי דהוי פסיק רישא מודה ר"ש דאסור. והנה אם גם בכל האיסורים אסור פ"ר או לא מצינו בזה דיעות. הנה דעת הר"ן בחולין בפ"ו בסוגיא דריחא מלתא מביא הש"ס דפסיק רישא מותר בשאר איסורים והביא ראיה ממוכרי כסות מוכרין כדרכן והבאתיו בחיבורי ספר החיים אבל בתוספות פ"ב דפסחים [דף כ"ה ע"ב] ד"ה לא אפשר מפורש להיפוך דס"ל פסיק רישא אסור בכל האיסורין ע"ש. והנה נראה לפענ"ד לכאורה ראיה מדברי הרמב"ם דס"ל כדעת הר"ן דהנה בהלכות סנהדרין פסק הרמב"ם בעדים המעידים על ברכת השם שאומר מה שאמר בפירוש וכת' התיו"ט פ"ז דסנהדרין בשם הכ"מ שתמה דבירושלמי מפורש דתחלה אומר את השם ואח"כ אומר השם הזה הזכיר המקלל ונידף בו ותמה על הרמב"ם שלא כת' כן וכת' שם התויו"ט דס"ל להרמב"ם כיון דבש"ס שלנו לא זכר מזה לא ס"ל כן. ולענין קושית הש"ס ירושלמי איך אומרים לו גדוף ס"ל להרמב"ם דהוי דבר שאינו מתכוין ע"ש. ולכאורה תמוה לי מה בכך דהוי דבר שאינו מתכוין הרי הוי פסיק רישא ומודה ר"ש בפסיק רישא בע"כ דס"ל להרמב"ם דפ"ר בשאר איסורים מותר. והנה באמת כא הוי צריך התוי"ט לתרץ בדוחק דאפשר לתרץ ברווחא דהמעיין בש"ס שם פסחים הנ"ל פליגי שם תרי לישני לל"ק דרבא באפשר ולא מכוין אף ר"ש אוסר ולל"ב מתיר ר"ש גם באפשר ולא מכוין ולל"ק איתותב שם ע"ש. וכפ"ז אתי שפיר דהירושלמי יסבור כל"ק דרבא דאפשר ולא מכוין אסור וכאן דאפשר לעבו' כעצת הירושלמי אסור לו לפרש דרך קללה להדיא אף דאינו מתכוין אבל אנן דקיי"ל כל"ב. דאפשר ולא מכוין נמי מותר לכך פסק הרמב"ם דמותר לפרש בהדיא כיון דהוי דבר שאינו מתכוין. מיהו קשה הא הוי פ"ר בע"כ כדעת הר"ן הנ"ל. והנה מ"ש דלהר"ן מותר פ"ר בשאר איסורים היינו רק לענין איסור הנאה אבל באיסורים אחרים מודה הר"ן דאסור פ"ר בכל התורה וגם מן הרמב"ם מוכח כן ממה דפוסק בנסכים דמנסך לספלים ולא למזבח מכח מכבה וכת' שם הטעם דס"ל דהוי פ"ר ע"ש והבאתיו בהשמטות לחיבורי נדרי זריזין לש"ס דף י"ט ע"ש וכן מדויק לשון הר"ן דאינו מתיר פ"ר רק באיסורי הנאה דהנאה לא הוי ע"ש. אך לפ"ז נשארו דברי הרמב"ם בהלכות סנהדרין תמוהין דבמקלל ד' מה מהני אינו מכוין הרי הוי פ"ר דאסור אך יהיה מוכח דס"ל כדעת הערוך דס"ל דפ"ר דלא ניחא ליה מותר. אך אכתי לא הונח לי דתינח דבמלאכת שבת דבעינן מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורים מה לי אם ניחא ליה או לא. לכך דברי הרמב"ם צ"ע עדיין דהרי הוה פ"ר ודו"ק. והנה עיין במג"א ס"ק א' מ"ש בשם הכ"מ לחלק בין פ"ר ובין משאצל"ג ע"ש. ונראה להסביר הדבר דזה יהיה דומה למה דאמרינן במס' זבחים דבת מינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה וא"כ ה"נ כיון דבשבת בעינן מלאכת מחשבת א"כ בכוונה תליא מלתא ולכך אם אינו מכוין לשום מלאכה ממילא כוונה זו לאו בת מינה היא ולכך אינו מזיק וכיון דבאמת נעשה מלאכה דאורייתא בוודאי לכך חייב אבל אם מכוין למלאכה אחרת זה הוי בת מינה מחריב בה ומבטל המחשבה ולא הוי מלאכת מחשבת ודו"ק ואתי שפיר. והנה בדין מלשאצל"ג עיין בזה עוד מ"ש בהלכות לולב סי' תרנ"א דיש לומר דבשוגג גם הרמב"ם מודה דמשאצל"ג פטור גם כתבנו שם לחקור אם לצורך מצוה נחשב הצריך לגופא או לא. גם קושיא על התוס' מה שכתבו דמה דלא הוי במשכן הוי א"צ לגופה ע"ש ודו"ק : והנה על מה שכתבתי לעיל דבשבת בעינן מלאכת מחשבת קשה לי על הרמב"ם הלכות מעילה פ"א הלכה ז' שכת' וז"ל ויראה לי שאינו לוקה עד שיזור כדי רוחב הסיט כפול לא יהיה

מחצית השקל

היכי דאיכא פ"ר מותר : (ס"ק ח) אסור כו' דל"מ מניח אלא דינו כשוכח דאין הטבלא נעש' בסיס ומותר **לנער** : וכ"ל דאם היה מונח כו' והרי ר"ל אפי' בלא במקום הפסד. דכה"ג נעש' בסיס להיתר ולאיסור ומותר **כמ"ש סי' ש"י** : וכ"ה בתו' כו' אפי' כשהוא דולק כו' בהקשו התוס' שם על מאי דאמר הש"ס דמה"ט אסור **לטלטל** הנר בשעו' שהוא דולק דנר שמן ופתילה נעשו בסיס לדבר האסור דהיינו שלהבת. והקשו התוס' ל"ל **להזכי'** שמן ופתילה ולא סגי במה שיאמר שהנר נעש' בסיס לשלהבת' ולכן אסור לטלטל הנר ותי' דאי לאו דגם **שמן ופתיל'** נעש' בסיס היה מותר לטלטל הנר אע"ג דהוא בסיס לאיסור היינו שלהבת מ"מ הא גם בסיס **לדבר היתר** דהיינו שמן ופתילה והוי הנר בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לטלטלו הרי דאפי' בשעה שהוא דולק **מתירים** התוס' לטלטל הנר כשהוא בסיס לאיסור והיתר . וא"כ כשצריך למקום השלחן רשאי לטלטלו דהא א"א **לנער** וכן כשצריך לשלחן ואיכ' פסידא שרי כנ"ל . ור"ל דקי"ל לקמן סי' ש"י דבשוכח היכי דצריך לכלי צריך לנער **האיסור** וכן כשהוא בסיס לאיסור והיתר צריך לנער שיהיה האיסור וההיתר אם לא במקום פסיד' כגון שההיתר **הוא** פירות לחים דאם ינערם יופסדו ויטנפו אבל כשצריך למקום הכלי א"ל לנער דלא מהני בניעור דהא צריך **למקום** ההוא ואם ינער שם האיסור לא יוכל להשתמש באותו מקום וה"ה הכא בשלחן שיש עליו דברים המותרים הוי הדין כן . ועיין מ"ש סי' רע"ט ס"ק ט' דלא תקשי מהכא להתם :

סי' רעה (ס"ק א) מותר כו' וכיבוי הוי מלאכ' שאצ"ל וא"כ לדעת הטור דפסק כר"ש דפוטר במלאכ' שאצ"ל וא"כ הכא דהוא במקום סכנה לאו דוק' כיבוי שהוא מותר (שאין בו איסור דאורייתא אלא אפי' **איסור** דאורייתא מותר) שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש : להבהב כו' וה"ה אם מכבה לעשות פחמים **וכמ"ש** גם מ"א אח"ז אלא דעכשיו אנו עומדים בנר וגבי נר לא משכחת צריכה לגופה כ"א להבהב : וכתבו **התוס'** דף ל"א ודף ל"ד כו' כלומר הכא שמכוין לכיבוי כו' ר"ל שם גבי סגירת דלת דהמלאכה היא הצידה **והוא** אינו מכוין לציד' כלל כ"א לסגור זה מקרי פ"ר אבל כיבוי דהמלאכ' היא כביה והוא ג"כ מתכוין לכיבוי **אלא** שאינו מתכוין לתכליתה דהא א"ל לגוף הכיבוי אלא שחס על הנר וכדומה ולכן מיקרי מלאכה שאצ"ל. אולם **לדעת** הרמב"ם דפוסק במלאכ' שאצ"ל כר"י דחייב וכן בפ"ר קי"ל דחייב אפי' לר"ש וא"ל לחלק בין מלאכ' שאצ"ל **ובין** פ"ר כ"א לענין קריאת השם דהא חייב בשניהם א"ש אבל לדעת הטור דפסק כר"ש דמלאכ' שאינה צ"ל פטור . **ובפ"ר** חייב לפי סברת הרר"א אדרב' איפכא מסתברא דיותר ראוי לחייב במלאכ' שאצ"ל דעל כל פנים נתכוין **למלאכה** מלחייב בפ"ר דלא נתכוין כלל למלאכ' וכן קשה לר"ש גופי' דפוטר במלאכה שאצ"ל ומחייב בפ"ר . **וי"ל** דבשבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה א"כ יש לומר במלאכה שאצ"ל דנתכוין למלאכ' ולא נתכוין לתכלית' הרי מחשבתו הוציאה מכלל מלאכ' מה שאין כן בפ"ר דלא נתכוין כלל למלאכה ולא הוציא מחשבתו מכלל **מלאכה** (ועי' סי' רס"ח ס"ק ג' בשם הרא"ש לענין ברכה קצת דמיון) : ול"כ דלר"א חובל חייב כו' דאיתא בשבת **דף** ק"ו פ"א תני ר"א קמיה דר"י כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר א"ל ר"י פוק תני לברא כי אינו **משנה** ואת"ל משנה חובל בצריך הדם לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו והוי מתקן ופריך הש"ס לר"א והתנן כל המקלקלין פטורין משמע אפי' חובל ומבעיר ומשני הא ר"י והא ר"ש ופי' התוס' דר"י ס"ל מקלקל אפי בחובל ומבעיר פטור ור"ש ס"ל חייב כדדרים שם מקרא והקשו התוס' לר"ש דמחייב בחובל ומבעיר אפי' א"צ לכלבו ולאפרו ואמאי ניהו דבהני תרי אפי' מקלקל חייב מ"מ הא הוי מלאכה שאצ"ל דפטור לר"ש ומאיזו כמה סוגיין דלר"ש אפי' מקלקל בחבלה בעינן צריך לגופה ותי' דמשכחת לה שצ"ל ואפ"ה הוי מקלקל כגון שחבל וצריך לכלבו והבעיר וצריך לאפרו וצריכה לגופה לפי מחשבתו אח"ז נודע שהם אסורי הנאה ואסור ליתן לכלב או ליהנות מן האפר נמצא למפרע הוי מקלקל מ"מ צריכה לגופה מקרי דהא לפי מחשבתו היה צ"ל אבל במס' ב"ק תי' התוס' דמיירי אפי' א"ל לכלבו ולאפרו ואפ"ה לר"ש חייב דכמו דבעלמא מקלקל פטור מ"מ בחובל ומבעיר חייב ה"ה דחייב אע"ג דא"צ לגופיה אע"ג דבעלמא פטור כן ס"ל לר"א והני סוגיא דמוכח דגם בחובל ומבעיר בעי שיהיה מלאכה שצ"ל אתיין כר' יוחנן הרי דלדברי התוס' בב"ק לר"א אליבא דר"ש בחובל אפי' א"ל לדם והוי מקלקל וגם א"ל לגופה מ"מ חייב וי"ל דגם הטור ס"ל כן לכן אע"ג דפסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור מ"מ בחובל בחברו בשבת פטור דק"ל בדרבה מיניה דהא בחובל אפי' א"ל לגופה חייב : וביש"ש כו' דרך מריבה אם דעתו כו' כנ"ל וא"כ אתי שפיר פסק הטור בח"מ דחובל בחבירו בשבת פטור דק"ל כר"א אע"ג דס"ל מלאכ' שאצ"ל פטור מ"מ הא אם דעתו היה שילא ממנו דם (כדי שיחלוש ויתגבר הוא עליו כ"ה שם ביש"ש) הוי צריכה לגופה : וא"א שישבע כו' ר"ל כיון דדוקא אם הי' דעתו שילא דם דאז חייב מיתה פטור מתשלומין אבל אם לא היה דעתו שילא דם דהוי מלאכ' שאצ"ל ופטור ממיתה ה"ה חייב בתשלומין א"כ יצטרך נישבע היסת שדעתו היה שילא דם כדי לפטור מתשלומין . והוי ח"ה שהב"ד ישביעו לאדם שיחליף פניו שעשה להוליא דם ומרה פי ה' כדי לעשות נחת רוח ליצרו וישבע ע"ז : ועוד י"ל דסתמא דחבלה כו' וא"כ א"ל שבוע' דודאי כן היה דעתו : ובמ"מ פ"ח דין ח' אם כו' נקרא מתקן כו' וא"כ לדעה דנקרא מתקן אפי' למ"ד מקלקל בחבורה פטור אפי' אי הוי מלאכ' שצ"ל כמ"ש היש"ש או למ"ד דס"ל מלאכ' שאצ"ל חייב מ"מ בחובל בשבת פטור מתשלומין דקי"ל נדרמ"ת דהא הוי מתקן · ומחלוקתן נובע ממאי דאיתא בשבת דף ק"ה ע"ב הקורע בחמתו בשבת חייב ומסקינן דאתיא כר"י דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ופריך מ"מ הלא מקלקל הוא ומשני דהוי מתקן דעביד נחת רוח ליצרו ופריך התניא המקרע בגדיו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודה זרה ומשני כגון דעביד להטיל אימה תוך ביתו ופי' רש"י קושית המקשן כיון דהוי כעובד ע"ז איך נאמר דמקרי מתקן . וכן פי' הראב"ד ומשני כגון דעביד להטיל אימה דלא הוי כעע"ז ולכן הוי מתקן אבל אם נתכוין לעבירה הוי מקלקל . אבל הרמב"ם פי' דקושית הש"ס היתה כיון דהוי כעע"ז ה"ל לברייתא לסיים ודבר זה אפילו בחול אסור · ומשני כגון דעביד כו' דלא עביד איסורא אבל לעולם אפי' עשה עבירה בחמתו מ"מ מיקרי מתקן במה שעשה נחת רוח ליצרו וחייב לענין שבת ופטור אפילו כר"י ר"ל דס"ל מאצ"ל חייב מ"מ פטור דהוי מקלקל :

כי'

רעט דיני טלטול הנר בשבת ובו ז סעיפים :

א א נר (א) שהדליקו בו באותו שבת א] אע"פ שכבה א אסור (א) לטלטלו ג וכן ב מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותו שבת אסור °) לטלטלו להסתפק ממנו באותו שבת :

ב ג נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ולצורך מקומו אסור ד ויש מי שהתיר (ב) ולא נראה דבריו : הגה ° * וי"א דמי שהוא איסטנים והנר מאוס עליו מותר להוציאו דהוי לדידיה כגרף של רעי ג (ג) (ג) והמחמיר לא הפסיד (מרדכי ריש ביצה):

ג ה לטלטל נר ע"י שנותנין עליו לחם ד בשבת (ג) אסור ואם נתן עליו הלחם מבעוד יום (ד) ו יש מי שמתיר לטלטלו בשבת ה (ד) על ידי לחם זה ואין לסמוך עליו :

°ערסי' ש"ח

אם

מגן אברהם

רעט א אסור לטלטלו · דב"ה היה אסור לטלטלו (°) כמ"ש סי' רע"ו סס"ג ומיגו דאיתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא ואם יש (°) אימת עכו"ם מותר לטלטלו אחר שכבה (ס"ג) אבל רש"י פי' שעת הדחק סכנה משמע דבשלא במקום סכנה אסור : ב מותר השמן . דבשע' שהוא דולק אסור להסתפק ממנו (°) משום מכבה ומגו דאתקצאי לב"ה וכו' [ר"ן] וא"כ (°) בנר של שעוה בי"ט שרי להשתמש בנותר כמ"ש °] סי' תקי"ד ס"ג ומיהו בגמ' איכא עוד טעם הואיל והוקצה למצותו כמ"ש סי' תרל"ח גבי נוי סוכה וא"כ נר של מצוה שהודלק לשם י"ט וכבה אסור להשתמש בו תשמיש אחר כגון אם הוא משומן אסור לאכלו עמ"ש סי' רס"ג סי"ד וע' בתוס' דף מ"ב ד"ה (°) ואין ניאותין וכו' דמשמע כדברי וכולי יומא אסור מיגו דאתקצאי לב"ה וכמ"ש סי' תרל"ח : ג והמחמיר . נ"ל והמיקל לא הפסיד (ב"ח) וע"ש שהביא ראיות דאם הוא מאיס עליו שרי לסלקו מהשלחן כמ"ש סי' ש"ח סל"ד ועסי' של"ו : ד בשבת אסור ·] כיון (°) דאתקצאי לב"ה: ה ע"י לחם זה . דהוי הנר בסיס לדבר האסור ולהיתר כמ"ש ססי' ש"י וא"כ אפי' (°) בשעה שהוא דולק היה מות' לטלטלו מ"מ צריך שיהא הלח' (°) חשוב יות' מהשמן ועוד שאפי' הי' נותן בה דבר חשוב עדיין אין הית' זה ברור לפי שהשמן שבנר חשוב לו לעולם יותר מהדבר שנותן בו לפי שהוא צריך לו עתה בעוד שהוא דולק וא"כ (°) אף לאח' שכבה אסור אלא י"ל שה"ז (°) כאלו התנה וכמ"ש ס"ד (ב"י ריב"ש) ול"ע דהא השמן עצמו אינו אסור אלא משום דהוי (°) בסיס להשלהבת ונ"ל דה"ק דהשלהבת הוא חשוב (°) וז"ל רש"י דף מ"ז דבכי האי מוקצה מודה ר"ש דהכלי טפל להשלהבת עכ"ל וע"ש בתוספות כלומר דידוע דהמנורה טפל להשלהבת ועשויה לכך ולא עשוי ללחם ולכך לא מהני לחם

ט"ז מגן דוד

בזה נראה דמוד' דמותר ללמוד אצלו עכ"פ וא"ל מדברי התו' ס"פ כירה דכתבו בכבוי וה"נ דכאותו כבוי אין בו חיוב חטאת כו' ואע"ג דהוי גזירה לגזירה הכא שייך למגזר כו' . ל"ד להכא דהתם עכ"פ עוסק בכיבוי וגזרו אפילו גזירה לגזירה משא"כ כאן דאינו עוסק בכיבוי אלא שאתה חושש לכבוי בזה ודאי צריך שיהיה הכבוי אסור מן התורה : ועפי"ז נ"ל דנר של שעוה שדולקת והוא מסיר ראש הפתילה כדי שתדליק יפה זה אינו בכלל מכבה גמור ואפי' את"ל שהוא מכבה הוה א"ל דאין זה נקרא אלא אעדויי חושכא פי' שמסיר החושך וע"כ אין איסור דאין קורין לאור הנר בזה וא"ל שהוא מבעיר דהא ההבערה איתא גם מתחלה רק שמסיר גרם החושך וזה דומה למ"ש רש"י בפ' המצניע דף צ"ג במלאכ' שא"צ דכיון שאין צריך לגוף הוצאת המת אלא לסלקה מעליו דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה עכ"ל וה"נ ממש כן הוא . הב"י כתב בסי' רה"ע דבהג"א כתב מספקא לי נר של שעוה שאין שייך בו הטייה אם יכול לקרות לאורה וא"נ פשוט לאיסור דהא שייך ביה שימחוט ויחתוך ראש הפתיל' עכ"ל ב"י ולפמ"ש אין לגזור כן כיון דאפי' אם יעשה כן אינו חייב מן התורה כיון שא"צ וכ"ל דספק הג"א הי' אם הל' כר"ש או כר"י וא"כ לדעת רוב הפוסקים שזכרנו אין כאן חיוב מן התורה שפיר המרי' דלא גזרו נקרות לאורו וכן בנר של חלב גם (על) מו"ח ז"ל בסי' רה"ע בשם רש"ל וד"ע כ' להתיר בנר של שעוה הנקרא קנדיל"א יש בו היתר לקרות לאורו אבל לא כתב טעם ע"ז והנלע"ד כתבתי :

רעט (א) שהדליקו בו באותו שבת · זהו כרבי יהודה דאוסר במוקצה מחמת איסור ולא כר"ש דמתיר גם בזה ואין איסור (°) אלא כל זמן שהוא דולק עדיין ובלבוש כתוב בתשו' שאלת כאן וז"ל ובהקצאה גמורה כגון נר שהדליקו בו באותו שבת בזה מודה ר"ש דאסור וזהו ודאי טעות דאין ר"ש מודה אלא בשעה שהוא דולק כדאיתא בהדיא בפ' כירה אר"ח בר אבא אר"י אין מוקצה לר"ש אלא (°) כעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק ופירש"י ולא משום איסור אלא משום מצוה דהואיל והוקצה למצותו בשבת הוקצה לכל זמן היסור דליקתו ולא יותר עכ"ל וגם באשר"י פ"ק דחולין כתוב ואנן קי"ל כר"ש דל"ל מוקצה אלא בנר שהדליקו בו בשבת והוא °] ע"ש וכ"ל הדולק בשבת : (ב) ולא נראה דבריו . ב"י נתן טעם למה לא מהני כאן לצורך גופו ומקומו כמו בשאר כלים שמלאכתן לאיסור (°) כמ"ש בסי' ש"ח וז"ל וטעמא משום דכלי שמלאכתו לאיסור לא אתקצאי לב"ה שהרי היה מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל נר שהדליקו בו ב"ה היה אסור לטלטלו בכל אפי' לצורך גופו ומקומו דבעודו דולק פשיטא דאסור לטלטלו בכל גווני כדאמרינן בפרק נוטל במניח אבן ע"פ החבית ומעות על הכר (°) דמניח נעשה (°) בסיס לדבר האסור הלכך אתקצאי לכולי יומא עכ"ל הי משום הא אין איסור לדעת בעל התרומות דסי' ש"ח דס"ל דלא מקרי מניח אלא אם בדעתו שיהיה שם כל השבת ☞ וא"כ יש היתר לדידן שאנו מכוונים שלא יהיה הנר על השלחן רק בלילה ותו לא ומקפידים ע"ז (°) לא נעשה בסיס לדבר איסור כמ"ש בסי' רע"ז ס"ג נמצא דהוה דינו כשוכח ולא אתקצאי לכולי יומא ומותר לצורך גופו ומקומו אחר שכבה ואותן הפוסקים שמביא ב"י שנראה מהם שאסור אפילו לצורך גופו ומקומו נראה שהם מדברים במניח הנר במקום שאין דעתו בודאי (°) להסירו משם אחר הכיבוי · ועפ"ז נראה לי שאין מחלוקת בדבר כמ"ש ב"י דהמרדכי והאגודה מתירים דהם מדברים באופן שבודאי מכוין ליטלה משם אחר הלילה ולא נעשה בסיס כלל ועמ"ש בסימן ש"ט מדין זה : (ג) והמחמיר לא הפסיד · לשון תמוה הוא זה דודאי מפסיד המחמיר במה שרצונו להוליכו ☞ ומצד החומרא אינו כן ובמרדכי איתא גם כן לשון זה וכתב מו"ח ז"ל שיש כאן חסרון ב' תיבות ונ"ל והמחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד ותימא לי דא"כ למה כתב בס"ו דמוקצ' מחמת מיאוס מותר תיפוק ליה דמותר דה"ל כגרף של רעי אלא ודאי אף על פי דמיאוס הוא מכל מקום לא הוה כגרף של רעי : (ד) יש מי שמתיר לטלטלו כו' · משום דהנר הוה בסיס גם לדבר ההיתר ואין לסמוך עליו שהשמן שבנר חשיב יותר עליו

מן

באר הגולה

א שבת מ"ד וכר' מאיר הרי"ף ורא"ש שם ורמב"ם פרק כ"ה ב' שם וכת"ק רמב"ם פ"ה ג וכן נראה מדברי רמב"ם בפרק כ"ה ומדברי ר"י בחלק ב' ומדברי הרא"ש והגהות אשרי פרק ג' דשבת ד מרדכי שם והאגור בשם ר' ישעיה ה הרא"ש שם בפרק כ"א דשבת ורבי ירוחם ו כל זו בשם חכמי צרפת והריב"ש בתשובה

עטרת זקנים

רעט * וי"א דמי שהוא כו' וכתב מורי בב"ח שיש כאן ט"ס וכצ"ל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד ופסק ג"כ שאף מותר אפילו מי שאינו אסטנים :

נתיב חיים

רעט בש"ע סעיף א' (°) לטלטלו להסתפק ממנו כצ"ל : (במ"א ס"ק ב') (°) סי' תקי"ד ס"ג נ"ב במ"א סק"ו · (בט"ז סק"א) ט"ס נ"ל הדולק בשבת . נ"ב שגה ברואה דברי הרא"ש בפ' כירה סי' ד' וז"ל אעפ"י שכבה אסור לטלטלו לפי שמוקצה מ' איסור הוא. ולפי דבריו קשה דברי הרא"ש אהדדי . ועוד הלשון בחולין מוכיח כיון דדחי בידים ואי בנר הדולק איירי הטעם משום שמא יכבה או בסים לדב' האיסור כמבואר בסוף פ' כירה : ועוד שהביא ראיה מדברי הרי"ף שלהי שבת ושם ברי"ף פסק להדיא כר"י במוקצה מ' איסור . אבל האמת יורה דרכו שט"ס הוא שביה בראשי תיבות דל"ל . היינו דלית לן מוקצה אלא בנר שהדליקו עליו בשבת וטעה המדפיס וכ' דלית ליה : (°) (מ"א ס"ק ד') כיון דאיתקצאי . נ"ב כלומר דאקצי' מדעתו ב"ה לטלטל אפילו ע"י ככר ותינוק ועיין בט"ז סי' ש"ח ס"ק ה' :

אשל אברהם

א] אף עפ"י. ובת' רשב"ם סי' ת"מ כתב בשם הרמב"ן ז"ל דתנאי מועיל בו ואחד מחכמי דור פקפק עליו מטעם דבכלל הוא בידינו כל שנאסר בין השמשות איתקצי כו' . אך הרב הליך בעדו דסברא זו אינו כ"א בדבר המוקצ' מחמת עצמו כגון עצי סוכה אבל העששיות אינו מוקצה בעצמ' וכל האיסור' אינו אלא מצד שלהבת הדולק בה ע"ש:

הגהות רעק"א

סי' רעט סעיף א' וכן מותר השמן קשה לי הא זהו כ"ש כיון דדעתו עליו לאחר שיכבה אסור מכ"ש שמן דאין דעתו עליו דס' שיכלה כל השמן בהדלקתו ובטור איתא בהיפוך שמן אסור וכן נר וכ"ה בלבוש : סעיף ג בשבת אסור ע' לקמן סי' ש"ח ס"ב ומה שכתבתי שם על הגליון: מג"א ס"ק ה' . צריך לו עתה בעוד במקור הדין בריב"ש איתא דצריך לו למאו' א"כ אם יש לו

חתם סופר

סי' רעט במג"א סק"ה לשלהבת. נ"ב צ"ע דהשמן הוה איסור מחמת עצמו משום

שערי תשובה

סי' רעט (א) לטלטלו. עבה"ט וכת' בבר"י בשם אדמת קודש ח"ב מי שחש בעיניו ויגדל הכאב ואור הנר מזיק לו אעפ"כ אסור לטלטלו ולהעמידו בבית אחר ע"ש : (ד) ע"י לחם עבה"ט ועיין בתשב"ץ ח"א סי' קל"ז וברשב"ש סי' ת"ז ובחוט המשולש בתשובת מהר"ש דוראן סי' ז' מ"ש בזה כמה דינים בענין תנאי ועיין ביד אפרים מ"ש בזה ועיין בתשו"ת הר הכרמל סי' ג"ב :

באר היטב

רעט (א) לטלטלו . ואם יש אימת עכו"ם מותר לטלטלו אחר שכבה ס"ג . ולרש"י משמע דוקא במקום סכנה אבל שלא במקום סכנה אסור עמ"א : (ב) והמחמיר . ט"ס וצ"ל והמיקל לא הפסיד ב"ח עיין ט"ז : (ובספר אליה רבה מקיים גירסא הישנה דפירושו המחמיר לא הפסיד ממצות ענג שבת ע"ש): (ג) אסור . כיון דאתקצאי לבה"ש : (ד) ע"י לחם זה . דהוי הנר בסיס לדבר האיסור ולהיתר כמ"ש סי' ש"י וא"כ אפי' בשעה שהוא דולק היה מותר לטלטלו ואין לסמוך עליו לפי שהשמן שבנר חשוב יותר עליו מן הלחם לפי שצריך לו וא"כ בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הנר והוי בסיס לאיסור לחוד א"כ אפי' לאחר

לבושי שרד

סי' רעט ט"ז סק"א (°) אלא כל זמן שהוא דולק · וס"ל דלא אמרינן מיגו דאתקצאי לביה"ש איתקצי לכולי יומא : שם (°) כעין שמן שבנר . דאוסר ר"ש להסתפק ממנו ולשון שמן שבנר לאו דוקא דההוא אוסר להסתפק ממנו משום מכבה אלא ר"ל המטפטף לחוץ מהנר כ"כ התוספות דף מ"ה : מג"א סק"א (°) כמ"ש סי' רע"ו סס"ג . מטעם דנעשה בסיס לדבר איסור ע"ש במג"א ס"ק י"א : שם (°) אימת נכרי . כך הוא בפרק כירה דף מ"ה: סק"ב (°) משום מכבה. קשה הא טעם זה אינו אלא לענין איסור להסתפק ממנו ובאמת דאפי' בטלטול אסור כיון שבשעה שהיה דולק היה הנר והשמן בסיס לדבר איסור כ"מ בש"ס שם דף מ"ז ומיגו דאתקצאי וכו' . וא"כ למה ליה למימר משום מכבה ויש לומר דכ"ת דגם ביו"ט אסור להסתפק עכ"פ מה"ט דבשעה שהיה דולק היה אסור משום מכבה ומיגו דאיתקצאי כו' מש"ה אסור להסתפק ולטלטל שרי ביום טוב : שם (°) בנר של שעוה . משום דבנר קנדיל"א של שעוה בשעה שדולק מותר לחתוך למטה ממנה ולא הוי מכבה כמ"ש התוס' ביצה דף כ"ב הובא בסי' תקי"ד סעיף ג' ע"ש: שם (°) (ואין ניאותין) דכתבו שם דר"ש דמודה במוקצה למצות' דאסור להסתפק אפי' היכא דליכא משום מכבה כגון בשמן המטפטף מהנר ומש"כ סיים המג"א וכולי יומא וכו' . ר"ל אע"ג דהתוספות כתבו כל זמן שדולק היינו לר"ש דלית ליה מיגו כו' משא"כ לדידן דאי"ל מיגו . ולכן גם בי"ט אסור להסתפק המותר כגון קנדיל"א של שמן : ט"ז ס"ק ב' (°) סי' ש"ח ע"ש סעיף ג' : שם (°) דבמניח נעשה בסיס נתבאר בסימן ש"ט סעיף ד' : שם (°) בסיס לדבר האיסור . וה"ה הנר דנעשה בסיס לשלהבת וכמו שכתבתי אות ג' : שם (°) לא נעשה בסיס . ר"ל כיון דמקפיד שלא יהיה הנר על השלחן רק בלילה להאיר א"כ רוצה ג"כ שיכבה אח"כ וא"כ לא היה בדעתו שיהא הנר בסיס לשלהבת רק בלילה : שם (°) להסירו משם אחר הכיבוי . ר"ל דאז אינו מקפיד ג"כ אם יהיה דולק כל הלילה וכל היום וק"ק כיון שאין בו שמן כשיעור כזה א"כ לא נעשה בסיס לשלהבת לכל השבת ואפשר מיירי שיש בו שמן כשיעור הזה אלא שכבה אך דא"כ מה בכך אם מקפיד שלא יהיה הנר על השלחן רק בלילה מ"מ ידע שיהיה בסיס לשלהבת כל השבת ואפשר דבה"ג הוא יושב ומצפה מתי יכבה וכמ"ש התוספות דף מ"ד ד"ה שבנר ומש"ה הוי כאילו אין בדעתו שיהיה בסיס לשלהבת כל השבת ועיין שם: מ"א סק"ד (°) דאתקצאי לב"ה דאז היה בסיס לאיסור לבד ומגו דאתקצאי וכו' . ומה מועיל נתינת הלחם עכשיו : ס"ק ה' (°) בשעה שהוא דולק . דהא איסור טלטול הנר אפילו בשעת שדולק אינו אלא משום שנעשה בסיס לשלהבת וכיון שהניחו הלחם מע"ש הרי נעשה בסיס להיתר ולאיסור : שם (°) חשיב יותר מהשמן ר"ל וצריך הרבה לחם ואין זה במציאות שיהיה כ"כ הרבה : שם (°) אף לאחר שכבה אסור דמיגו דאתקצאי כו' : שם (°) כאלו התנה . דהא הניח שם הלחם כדי שיהיה רשאי לטלטל ואעפ"י שהוא טעה שהיה סבור דעי"ז מיקרי בסיס להיתר ולאיסור ומ"מ עכ"פ ה"ל כאלו התנה : שם (°) בסיס לשלהבת וא"כ מה תלה הריב"ש בחשיבות השמן : שם (°) וזה לשון רש"י הביא זאת ליתן עוד טעם לאיסור דלא מהני לחם :

יד אפרים

סי' רעט בט"ז ס"ק ב' וא"כ יש היתר לדידן שאנו מכוונים כו' נ"ע דזה א"ש לענין טלטול השולחן אבל לא לענין טלטול הנר ואם נאמר שהנר לא נעשה בסיס לפי שלא היה דעתו שידלק בו כל השבת א"כ מה חילוק יש בין מניחו במקום שאין בדעתו להסירו אחר הכיבוי ועיין בסי' ש"ע בט"ז שם וכן משמע מט"ז לעיל ס"ס רע"ו ס"ק ה' דלדעת הש"ת לא הוי בסיס כיון שלא היה נר דלוק שם במנורה כל השבת ובב"י נראה שסובר דנר שבמנורה היה בסיס לכ"ע כיון שכל עצמו של מנורה היא עשויה לכך וכדאמרינן בש"ס בהדיא בטעמא דנר וכמ"ש המג"א בסימן רע"ז ס"ק י"א ודלא כדמשמע בטורי זהב סימן ש"ע ב' דזה דוקא למ"ד דס"ל דמקרי מניח אם דעתו על כניסת שבת לחוד ע"ש: שם ס"ק ג' ומצד החומרא אינו יכול

ביאור הגר"א

סי' רעט ס"א נר. קנ"ז א' : אע"פ. שם ושם : וכן. רי"ף בפ"ג מהכ"ל : ס"ב נר זה. וי"א. כמו מלאכתו לאיסור קכ"ג וקכ"ד וס' הראשונה הוכיחו מזה להיפך דע"כ פלוגתייהו לצורך גופו ומקומו דבלא"ה אף ר"ש מודה כמו שהוכיחו תוס' שם ל"ו א' ד"ה הא ר"ש כו' ועש"ה וכ"כ בהג"א פ"ג ד"ה ודוקא לצורך כו' ע"ש. ועוד מדר"ש דאומר חוץ מן הנר הדולק ע"כ אף לצורך גופו ומקומו כמש"ש הכא לנר כו' וע"כ אפי' בכה"ג כמש"ש קמ"ב ב' ועב"י : וי"א דמי כו'. שם קכ"ד א' הני קערות כו' : והמחמיר יחמיר והמקיל כו'. כנ"ל ועט"ז וכ' המרדכי דאין כאמן לומר איסטניס אני ועיין בסוף פ"ב דברכות ברא"ש בשם ר"ח גבי איסטניס שם ועיין בגמ' דשבת מ"ז א' : ס"ג לטלטל. קמ"ב ב' : יש. שם א' ומ"ז א' : ואין. ערש"י ותוס' שם

חכמת שלמה

זה חמור משבת עכ"ל הרמב"ם. וקשה לי טובא מה ראיה משבת הרי גבי שבת בעינן מלאכת מחשבת לכך בעינן מלאכה חשובה אבל בשאר לאוין יתכן להיות דאף כל שהוא חייב וצ"ע. והנה בדין משאצל"ג בשיטת הרמב"ם שהבאתי לעיל עיין בחיבורי על יו"ד הלכות ע"ז סי' קנ"ז והיא בחיבורי להשמטות לספרי טוב טעם ודעת סי' ס"ט שם ביארתי שיטת הרמב"ם על נכון בעזה"י ומניין הוא למד זה דמשאצל"ג חייב וביארתי דברי הה"מ בפ"י דשבת גבי מפיס מורסא ע"ש בעזה"י ודו"ק ועיין בחיבורי על התורה משנת תרח"י בפרשת ויקהל שכתבנו דבר חדש בעזה"י די"ל היכי דהוי משאצל"ג או אינו מכוין רק דהוי פ"ר בזה לא בעינן בעידנא דמעקר לאו מקיים העשה. גם י"ל דבשבת כיון דבעינן מלאכת מחשבת ובמחשבה תליא מלתא י"ל דלא בעינן בעידנא ובכל ענין עשה דל"ת זולת מה דשבת הוה עשה ול"ת ע"ש ודו"ק היטב :

מחצית השקל

סי' רעט (ס"ק א) אסור כו' דב"ה היה אסור כו' דאז כשהודלקו נעשו נר שמן ופתילה בסיס לשלהב' שהוא דבר אסור : אם יש אימת כו' ש"ג פ' כל הכלים . ומקורו הא דאמרי' דף מ"ה ע"א דפריך אהא דאמרי' דרב כר"י ס"ל דאית ליה מוקצה והא בעי ר"כ ור"א מרב מהו לטלטל נר חנוכה מקמי חברי בשבתא לאחר שכבה . דאומות חברי גזרו שלא יהיה נר בשום בית כ"א בבית ע"ז שלהם או גזרו שמד שלא ידליקו נ"ח והתירו רב . אלמא רב כר"ש ס"ל ומשני לעולם כר"י ס"ל ושעת הדחק שאני דהא א"ל ר"כ כו' ומזה הוכיח בש"ג אע"ג דקי"ל בנר שכבה כר"י דאסור בטלטול מ"מ אם הוא שעת הדחק מותר כשיש אימת נכרים כהאי עובדא דרב דבשעת הדחק סמכי' על ר"ש ועז"כ מ"א דרש"י חולק דרש"י פי' שעת הדחק סכנה משמע היכי דליכא סכנה אע"ג שהוא שעת הדחק לא הותר אך מ"ש רש"י שעת הסכנה לאו סכנה ממש דא"כ אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ובמאי נסתפקו ר"כ ור"א ואפי' לכבותה מותר אלא ר"ל קרוב לסכנה וכן פי' בש' ת"ש . ועי"ש מה שהשיג על מ"א בכוונות רש"י הנ"ל : (ס"ק ב) מותר כו' וא"כ בי"ט כו' כמ"ש סי' תקי"ד . ר"ל כמ"ש מ"א סי' תקי"ד ס"ק ז' שחולק על הרב"י שם שכ' נר של שעוה אם חס עליו שלא ישרף כולו יוכל ליתן סביבות הנר קודם שידליקנה דבר המונע מלישרף בענין כשיגיע שם יכבה אבל אחר שכבר דולק אסור ליתן סביבו דבר המעכב מלישרף אבל מ"א חולק שם וס"ל אפי' הוא כבר דולק מותר ליתן סביבו דבר המעכב מלישרף וא"כ לדעת מ"א שם נר שעוה בי"ט אף ב"ה לא הוקצה מצד איסור הסתפקו כמ"ש הר"ן דהא הי' אפשר לו לכרוך דבר המונע מלישרף . וא"כ נר של מצוה שהודלקה לשם י"ט לאפוקי נר אחד שהדליק להשתמש בו ולא לשם י"ט דל"ל הוקצה למצותו וליכא בזה כ"א טעם הר"ן א"כ מותר להשתמש בנותר כמ"ש מ"א משא"כ מה שהודלק לשם י"ט דאיכא טעם אחר הואיל והוקצה למצותו אסור בכל ענין : אסור לאכלו אבל לטלטלו מותר דטעם הואיל והוקצה למצותו אינו אסור כ"א לעשות בו דבר שאלו היה עדיין דולק היה המעשה מבטל המצוה ומזה הוקצהו והיינו האכילה שאלו היה אוכל ממנו בעוד שהיה דולק היה מבטל המצוה דהיינו ההדלקה משא"כ הטלטול דאפי' היה מטלטלו בעוד שהיה דולק לא היה מבטל המצוה מזה לא הקצהו ואפי' כשהיה דולק והיינו בי"ט אבל בשבת הטלטול בלא"ה אסור אפי' כשכבה דהוא מוקצה מחמת איסור וכמ"ש מ"א בס"ק שלפני זה : ועי' בתוס' כו' אהא דתנן שם אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן הנוטף אבל מבעו"י מותר ליתן הכלי תחתיו ומ"מ אין נאותין מן השמן המטפטף בשבת וכתבו התוס' מדקתני אין נאותים משמע דהטלטול מותר וע"כ משום דמתניתין מלתא דפסיקא נקט' דהנאה היינו ההסתפקות אסור לכ"ע משא"כ הטלטול אינו אסור כ"א לר' יודא ולא לר"ש דר"י א"ל מוקצה מחמת איסור א"כ גם הטלטול אסור אבל ר"ש דל"ל מוקצה מחמת איסור אלא הואיל והוקצ' למצותו ומה"ט ליכ' לאסרו בטלטול דבזה אינו מבטל המצוה כנ"ל וכ"כ מהרש"א שם אבל ההנא' היינו ההסתפקות אסור כל זמן שהוא דולק משום שהוקצה למצותו דבהסתפקות מבטל המצוה ומזה הקצהו ותדע דאמרינן מודה ר"ש בשמן שבנר הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאסורו ועל כרחך מאי דאמר שמן שבנר לאו דוקא דהא בלאו הכי אסור מן התור' ההסתפקות משום מכבה אלא אפי' שמן המטפטף דליכא בו משום מכבה מ"מ אסור משום שבנר הוקצהו למצותו כל זמן שהוא דולק עד כאן תוכן דבריו הרי מבואר כמ"ש מ"א וסיים מ"א וכולי יומא אסור כו' ר"ל אע"ג שהתו' כתבו דוקא כשהוא דולק וכן מבואר בש"ס מוד' ר"ש בנר כו' בשעה שדולק היינו לר"ש דל"ל מיגו דאתקצאי אבל לדידן דא"ל מיגו דאתקצאי לב"ה כו' א"כ כל היום אסור : (ס"ק ג) והמחמיר נ"ל והמיקל כו'. דהא ודאי כל מחמיר מפסיד ממון או הנאת הגוף: ועי"ש שהביא ראיה דאם הוא מאיס כו' הלשון מגומגם. ור"ל דאם הוא של חרס דמאיס מות' להוציאו לכל אדם והוי כגרף של רעי לכל אדם. וחולק על רמ"א ואייתי ראיה מדאמרי' פרק כ"ה לרבי נחמיה דס"ל אין כלי אפי' מלאכתו להיתר ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו . אם כן כלי אכילה לאחר אכיל' לדידי' היכי מטלטלינן ומשני דהוי כגרף של רעי ומותר לטלטלו משום מאיס וא"כ נר של חרס כשכבה ודאי יותר מאיס מכלי אכילה אחר אכיל' דהא מאן דא"ל מוקצ' מחמת מיאוס אסור לטלטל נר של חרס כשכבה וקערות אפי' מלוכלכים מוד' דמותר לטלטל. אפילו מונחים במקום שאינו יושב דליכא למימר דהוי כגרף של רעי וכיון דהקערות לאחר אכילה חשבינן ליה כגרף של רעי . כ"ש נר של חרס דהוי כגרף של רעי ע"ש והט"ז בס"ק ב' כ' דהא דכ' הרב"י על מאן דמתיר לטלטל הנר לצורך גופו או מקומו דלא נראה דבריו. היינו טעמא דהא ב"ה כשהיה דולק היה אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ומקומו . דהא נעשה בסיס לשלהבת ואסור כל השבת וכמ"ש סי' ש"ט סעיף ד' ואם כן לדעת הפוסקים דלא מיקרי מניח אלא כשדעתו שיהי' עליו כל השבת אבל כשדעתו רק למקצת השבת מקרי שוכח וכמ"ש סי' ש"ט וא"כ ה"ה הכא בנר דאין דעתו כ"א כל זמן שהוא דולק יש לו דין שוכח ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו ע"ש א"כ לפמ"ש מ"א בשם הב"ח בסי' רע"ו סעיף א' במקום פסידא סמכינן על דעה הזאת דאם אין דעתו לכל השבת מיקרי שוכח אם כן במקום פסידא מותר לטלטל הנר : (ס"ק ד) בשבת אסור כיון כו' דלא הותר על ידי נתינה עליו ככר או תינוק בשבת אע"ג דלא היה עליו ב"ה אלא לצורך מת בלבד כדלקמן סי' ש"ח : (ס"ק ה) על ידי לחם כו' מ"מ צריך שיהיה הלחם חשיב כו' וכמ"ש לקמן סי' ש"י : כאלו התנה דהא חזינן דהניח עליו לחם כדי לטלטל על ידו : ול"ע דהא השמן עצמו כו' וא"כ מה בכך דהשמן יותר חשוב מהלחם כיון שהשמן גופיה אין בו איסור מוקצה . כלומר דידוע כו' ועשוי לכך כו' ועמ"ש סי' רע"ז סעיף ג'. ר"ל דשם כ' מ"א סק"ח דאטבל השלחן שהנר עומד עליו היה ב"ה לחם וס"ד הוי בסיס לאיסור ולהיתר ע"ש ואמאי לא נימא דמ"מ השלהב' חשוב לו יותר בשעה שדולק יותר מן הלחם וס"ד ולכן כ' מ"א לחלק דוקא במנורה שהיא עשויה לנר ולא ללחם אמרי' הכי משא"כ השלחן שעשוי ללחם כמו להעמיד עליו המנור' וכן דייקו דברי תוס' שהביא מ"א שם בסי' רע"ז דמה"ט הוצרך הש"ס

לומר

ד ז אם התנה מע"ש על נר זה שיטלטלנו משיכבה ו מותר לטלטלו אחר שכבה: הגה ז וי"א דלא מהני תנאי וכן נוהגין במדינות אלו ח ודין התנאי ע"ל סי' (ה) תרל"ח (הגהות אשירי פ' כירה ור"ן פ"ב כל בו) ונוהגין לטלטלו ע"י עכו"ם ואין בזה משום ט איסור אמירה (ו) לעכו"ם הואיל והמנהג כך * הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי כנ"ל:

ה ח נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה החיה ונתרפא החולה י מותר (ז) לטלטלו אם כבה * והוא הדין למדליק בשבת יא (ח) בשוגג וכבה שמותר לטלטלו:

ו ט נר שלא הדליקו בו באותו שבת י אפי' הוא של חרס דמאים ואפילו הוא של נפט יב דמסריח מותר (ט) לטלטלו דמוקצה יג מחמת מיאוס מותר:

ז יד מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה דחיישינן (ה) שמא תפול(י) ותתפרק ויחזירנה (ו) ונמצא (יא) עושה כלי ל ואפילו אם אינה של פרקים אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים (יב) אסור לטלטלה:

רפ תשמיש המטה בשבת. ובו ב סעיפים:

א ° א תשמיש המטה (א) מתענוגי שבת הוא (א) * לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים מליל שבת לליל שבת:

ב (ב) ב מותר (ב) לבעול לכתחלה בתולה בשבת ואין בו משום חובל ולא משום צער לה:

°עסי' ר"מ עסי' של"א

אין

מן הלחם לפי שצריך לו וא"כ בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הנר והוי בסיס לאיסור לחוד ועמ"ש בסעי' הקודם: (ה) שמא תפול ותתפרק ויחזירנה כו'. קשה דהאיך משתמשים אנו בכוסות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא חיישי' לזה ולפמ"ש הטור בסי' שי"ג דבכוס אין דרך להדקו בחוזק ושרי ניחא: (ו) ונמצא עושה כלי. אע"ג דבסי' שי"ד אמרי' (°) אין בנין בכלים שאני הכא דהוי כעושה כלי מחדש כנלע"ד:

רפ (א) לפיכך עונת ת"ח כו'. בטור כ' יהא זהיר לקיים עונתו ומביא עובדא מיהודא בריה דרב חייא כנגס ע"ד שלא קיים פעם א' מחמת דמשכיס שמעתתיה: (ב) מותר לבעול כו'. כ"ה מסקנת התלמוד והפוסקים אלא שהאגודה כתב בזה ובלבד שיכוין לבעול בהטיה וכ"כ בהג"א וכ' מו"ח ז"ל דליתא לדברים אלו על פי המסקנ' פ"ק דכתובות דדם מפקיד פקיד ומקלקל הוא אצל הפתח (°) לא כמ"ש הרב ר' ישעיה הלוי ז"ל מירושלי' בכתב א' ונדפס וכתוב בו לחוש לדברי האגודה דלא מסגיאין בזה אדמסיק כיון שנהגו בזמנינו דאין בועלין בתחלה בשבת ה"ל כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור ואין להורות היתר לבטל המנהג ע"כ ואני אומר חלילה לעשות מנהג איסור בזה ובבירור שמעתי שהחסידים וגאוני עולם נהגו בעצמם היתר בזה ע"כ אין כאן חשש וחומרא כלל ואין ראיה ממה שנוהגים שלא

לחם ועמ"ש סי' רע"ז ס"ג: ו מותר לטלטלו. כיון שעשוי לכבות מהני בו תנאי [מ"מ פכ"ה] פי' אבל בשאר בסיס לדבר האסור (°) לא מהני תנאי ודלא כמ"ש ב"י בשם הרשב"ץ ואף שבססי' תקי"ח משמע דלא מהני תנאי אפילו בסוכה רעועה (°) היינו משום דבי"ט קי"ל כר"י אבל בשבת קי"ל כר"ש [° ומ"מ צ"ע דהא במוקצה מחמת איסור אפי' בשבת קי"ל כר"י עמש"ש: ז י"א דלא מהני. ואפי' למ"ד דמהני תנאי בסוכה היינו משום שעשוי מקודם ועתה ב"ה(°) יושב ומצפה אימתי תפול משא"כ הכא עיקר הקצאתו ב"ה ודחיה בידים לצורך שבת תוס' דף מ"ד: ח (°) ☜ ודין התנאי וכו'. שיעשהו קודם ב"ה אבל הכא אינו יכול לומר איני בודל כל ב"ה דהא ב"ה הוא דולק וע"כ אסור לטלטלו: ט איסור אמירה לעכו"ם. ואע"ג דבסי' רע"ו ס"ג (°) התיר לומר לעכו"ם היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא איבעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הנר שלא יגנוב הנר וזה אסור אפי' בטלטול מן הצד כמ"ש סי' ש"א ס"ה וס"ס ויש בו איסור אמירה: י מותר לטלטלו. דאין מוקצה (°) לחצי שבת אא"כ היה מוקצה ב"ה ועמ"ש סי' רס"ה ס"ג וסי' ש"י ס"ג: יא בשוגג. נקט בשוגג דלא איירי ברשיע' ובאמת אפי' במזיד שרי דלא מקרי דחיה בידים אא"כ הדליקו מע"ש (°) וכמ"ש גבי חולה וכ"ה בב"י וכסימן רס"ה ס"ג: יב דמסריח מותר לטלטלו. דוקא לצורך גופו או מקומו (°) כמ"ש סי' ש"ח ס"ג: יג מחמת מיאוס מותר. ודוק' כשיש תורת כלי עליו [רשב"א] סי' תר"ו ועסי' תקי"ח ס"ג: יד מנורה. והם דרכה להיות רפוי שרי כמ"ש סי' שי"ג ס"ו ועמ"ש סי' תקי"ט ס"כ:

רפ מצוה לאכול שום בע"ש או בלילי שבת (יש"ש ב"ק פ"ז הסמ"ג) וה"ה שאר דברים המרבים זרע עסי' תר"ח: כתב הגאון בספר ברכת הזבח שאלני הרב מהר"ר יאסקי יצ"ו אב"ד דק"ק והדיסלי"ב מלינו לחכמים ראשונים שהיו אוכלין חולינן על טהרת הקודש ומה היו אוכלין בשבת דע"כ היו טבולי יום אחר התשמיש ואסורין לאכול מה שנעשה עט"ק דטבול יום הוא שני ולפי מ"ש לק"מ דלא מלינו שלישי בחולין (°)שנעשו עט"ק וכו' ע"ש ולא הבינותי דבריו דהא בחולין שנעשו על טהרת תרומה מודה הרמב"ם דעושה שלישי וא"כ איך היו עושים הכהנים שאכלו עט"ת (°) וא"ל דאכלו בשר דהא חייב בפת בשבת וע"ק דהם נטמאו במת מה היו אוכלים שהיו טמאים טומאת ז'. וא"ל דהיו נזהרין מטומאת מת כו מתי מצוה מא"ל ולענ"ד דלק"מ דעיקר הכונה באכילת חולין עט"ק להרגיל עצמו לאכול קדשים בטהרה כדאי' בחולין פ"ב וכימי טומאתן אכלו חולין גרידא דאותו זמן לא אכלו קדשים ועי' בחולין דף ב' ע"ב וע' בגיטין דף כ"ד ועי"ל דאכלו (°) פת שלא הוכשר ושתו מים מן המעיין כמ"ש בשל"ה לעשות בי' ימי התשובה:

יש

ז ר"ן בפרק כירה והרמב"ן ע"ש הירושלמי והרשב"א בתשוב' ח הרשב"א בתשובה ט שבת מ"ד וכר' מאיר י שם קנ"ו וכר"פ כ שם מ"ה ומ"ו וכרבי יוחנן לדעת הרא"ש והתוספות שם ל שם מ"ו: א טור בשם הרמב"ם פרק ל' מהא דכתובות ס"ב ב שם מ"ז

עטרת זקנים

* הוי כאלו התנה כו'. יש מתמיהין ולכן צריך כל אדם להתנות על זה סמוך לב"ה שאינו בודל מהנר ומהשמן אלא כ"ז שהוא דולק ואז מותר לומר לעכו"ם לסלקו מן השלחן אחר שכבה (ב"ח): * וה"ה למדליק כו'. משום דלא איתקצי בין השמשות ואין מוקצה לחצי שבת (ב"י) ולפ"ז משמע דה"ה בעכו"ם שמדליק נר לצורך סעודת שבת אפשר דשרי לטלטלו אחר שכבה ולע"ע: רפ * לפיכך עונת ת"ח כו'. וצריך להזהר שקודם שיגיע הלילה חייב להראות חיבה יתירה ואהב' עם אשתו ואין צריך לומר שלא ירגיש שום קטטה בע"ש:

נתיב חיים

ס"ק ו' ומ"מ צ"ע כ"כ אין זה צריך לפנים דעכ"פ לענין שאר מוקצה מחמרי' בי"ט טפי מבשבת וה"ה לענין תנאי אע"ג שמחמיר בי"ט בשבת מקלינן:

לבושי שרד

סק"ו (°) לא מהני תנאי דמיגו דאתקצאי לביה"ש כו': שם (°) היינו משום דביו"ט. כל זה תבין מדברי המג"א בתקי"ח ס"ק י"ג: סק"ז (°) יושב ומצפה דלשון התנאי הוא איני בודל כל ביה"ש כבס"ק שאחר זה וכיון דהסוכה נעשה מזמן גדול שייך לומר דביה"ש יושב ומצפה כו' דבסוכ' דעלמא מירי דאלו בסוכת חג לא מהני תנאי (כמבואר בסי' תרל"ח) ושייך בי' איני בודל כל ביה"ש משא"כ הכא: סק"ח (°) ודין התנאי. כמג"א מפרש דלשון זה הוא נתינת טעם על דלא מהני תנאי דאי לפשוטו קשה למה הרא"ה רמ"א מקום לדין התנאי כיון דנוהגין דלא מהני תנאי: סק"ט (°) מותר לומר. היינו לפי מ"ש המג"א שם אות י"א דלא כהט"ז שם: סק"י (°) לחצי שבת. ביאור דין זה עיין בסי' ש"י ס"ג ותמ"ה נר זה אע"פ שהודלק בע"ש מ"מ לא היה מוקצה ביה"ש דהדבה הדליקו כדי לטלטלו לצורך החיה או החולה ולא אקצי' ליה אז בידו ולדידן דקי"ל כר"ש אין מוקצה אלא היכא דדחי' בידים כמבואר בר"ס ש"י ס"ב ע"ש: ס"ק י"א (°) וכמ"ש גבי חולה. מובנממ"ש באות הקודם: ס"ק י"ב (°) כמ"ש סימן ש"ח ס"ג. דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל אלא לצורך גופו או מקומו אבל לא מחמה לצל ונר כמי הוי מלאכתו לאיסור. ולפ"ז מוכח דנר שהדליקו באותו שבת אסור לטלטל אפי' לצורך גופו כדיעה א' בסעיף ב' דאל"כ אין חילוק בין הדליקו באותו שבת ללא הדליקו: והיש מי שמתיר שם צ"ל דס"ל דנר לא מיקרי מלאכתו לאיסור דראוי גם לשאר דברים. ולכן בלא הדליקו באותה שבת מותר מחמה לצל מיהו אין הלכה כן וכמ"ש בש"ע ס"ב דלא כרא"ה דברי המתיר: ט"ז סק"ו (°) אין בנין בכלים. זהו קושית התוספות בפ' כירה דף מ"ה ומפרש הט"ז דמ"ש הש"ע ונמצא עושה כלי בא לתרץ קושיא זו דהוי כעושה כלי מחדש כשמהדקו בחוזק וגזרינן אטו הדקו בחוזק: רפ ט"ז סק"ב (°) לא כמ"ש הרב ר' ישעיה הלוי עלי ארזים סי' מ"ג: מ"א סק"א (°) שנעשו עטה"ק. י איתא בחולין דף ל"ג פרש"י דבטלה דעתו ואינו יכול להתפיס על חולין עטה"ק אבל בטהרת תרומה נתפסין: שם (°) וא"ל דאכלו בשר הכי איתא שם דף ל"ד דבבשר ליכא טהרת תרומה כיון דאין תרומה בבשר וליכא בבשר אלא טהרת קודש: שם (°) פת שלא הוכשר שכילום במי פירות דאינם מכשירין לקבל טומאה:

באר היטב

דכבה אסור: (ה) תרל"ח. ר"ל דשם נתבאר שיעשהו קודם בה"ש. אבל הכא אינו יכול לו' איני בודל כל בה"ש דהא בה"ש הוא דולק ומש"ה לא מהני תנאי: (ו) לעכו"ם. ואע"ג דבסי' רע"ו ס"ג מתיר לו' לעכו"ם וכו' היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא איבעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הנר שלא יגנוב וזה אסור אפי' בטלטול מן הצד כמ"ש סי' ש"א ויש בו איסור אמירה מ"א ואם אין שם עכו"ם מותר לטלטל מן הצד ע"י ישראל המנור' שהדליקו בה בשבת כשיש צורך למקומה ט"ז בסי' ש"א ס"ט ע"ש: (ז) לטלטלו. דאין מוקצה לחצי שבת אא"כ היה מוקצה בה"ש: (ח) בשוגג. ה"ה במזיד שרי דלא מקרי דחיה בידים אא"כ הדליקו מע"ש מ"א ע"ש (ועי"ת אוסר במזיד ע"ש):(ט)לטלטלו.דוקא לצורך גופו או מקומו כמ"ש סי' ש"ח ס"ג: (י) ותתפרק.קשה האיך משתמשים אנו בכוסות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא חיישינן לזה. ולפי מ"ש הטור בסי' שי"ג דבכוס אין דרך להדקו בחוזק וש"י ניחא ט"ז: (יא) עושה כלי. אע"ג דאין בנין בכלים שאני הכא דהוי שעושה כלי מחדש: (יב) אסור לטלטל. ואם דרכה להיות רפוי שרי מ"א עסי' שי"ג ס"ו וסי' תקי"ט ס"ב:

רפ (א) מתענוגי שבת. ויהי' זהיר לקיים עונתו ומצוה לאכול שום וה"ה שאר דברים המרבים זרע רש"ל. וקודם הליל' חייב להראות אהבה וחבה עם אשתו: (ב) לבעול. כ' הב"ח דבמדינותינו נתפשט המנהג דאין בועלין ואין להורות היתר לבטל המנהג. אבל הט"ז כ' ואני אומר חלילה לעשות איסור בזה ובבירור שמעתי שהחסידים גאוני עולם נהגו בעצמם היתר בזה ע"כ אין כאן חשש חומרא כלל ואין ראי' ממה שנוהגים שלא לבעול בשבת הוא מפני הבושה ואפי' במ"ש רוב פעמים שאין בועלים והמחמיר הוא מן המתמיהין ועי' בשכנה"ג ובע"ש:

ביאור הגר"א

ד"ה בגלילא כו' ורא"ה מהכ"ל סי' רע"ו ס"ד מותר להניח ואם איתא אפי' בשבת אסור: ס"ד אם התנה. ירוש' וציין בר"ן: וי"א דלא. פ"ד די"ט ל' ב' אבל כו' וס' הראשונה ס"ל כגי' הרי"ף שם דל"ג סיפא אתאן כו' ותוס' שם ס"ל דהדר מסוגיא קמא וער"ן שם ורמב"ן בספר המלחמות והוא דעת הראשונה כאן ועתוס' דשבת מ"ד מ"ו ד"ה שבנר כו': ונוהגין. ר"ל אף להחולקין על ר"ת במילא מים: ואין בזה. עמ"א: ס"ה נר כי' וה"ה. פ"ב די"ט כ"ו ב' כליסנא בתרא: ס"ו נר שלא כו'. ר"ל זה ככ"ע כמ"ש שם פמוט כו': אפי' הוא. ק"ט א' וכמ"ש פ' כילד גולין כל היכא דפליגי כו' רי"ף בפ"ג: ואפי' הוא. מ"ו א' ר"ל דלרב יהודה אפי' ר"ש מודה והלכה כרבה ורב יוסף דמותר וכן רבא ס"ל כנ"ל: ס"ז אם היא. אבל בלא"ה שרי שם קכ"ב א' וכפי' תוס' שם ל"ה ד"ה אפי' כו':

סי' רפ ס"ב צער ר"ל כי הסיא דאין יורדין לקורדימא לפי' הרמב"ם שישתלשל משום רפואה ומצער אותו:

יד אפרים

לעשות כן כנ"ל: מ"א ס"ק ח' ודין התנאי כו' נראה שלשון ח' המצויין כאן הוא ט"ס שזה שכתב ודין התנאי הוא מחובר למ"ש לפני זה וכנ"ל ודחי' בידים לצורך שבת תוספות שבת דף מ"ד ודין התנאי בנוי סוכה שיעשהו קודם בה"ש כו' כנ"ל ומ"ש ודין התנאי בנוי סוכה כו' הוא מדברי הריב"ש שכתב בסי' ל"ג דלדידן דקי"ל כר"י דאמרינן מגו דאתקצי לא מהני תנאי כי היכא דלא מהני תנאי בנוי סוכה אלא באומר איני בודל כו' ובנר ע"כ בעוד שהוא דלוק אסור הלכך אפילו אחר שכבה אסור משום מגו כו' ע"ש ואפשר דהמ"א דעתו לפרש כן דברי התוספות גופא מ"ש עיקר הקצאתו כו' דלכאורה הך מלתא עצמה בעי כיון דמתנה בהדיא ואומר שאינו בודל וא"כ אין מקום לקרות לזה דחי' בידי' לזה בא המ"א לפרש ודין התנאי דאינו בודל אינו אלא שיעשהו קודם בה"ש אבל הכא ע"כ בה"ש הוא בודל ומה מהני אמירתו קודם בה"ש שאינו בודל אך לענ"ד התוס' לא כתבו לזה דאיכהו מיירי לענין עלי סוכה גופה אם נאמר דמותר בתנאי והתם נמי ע"כ הוא בודל מהם משום סתירת אוהל אלא שכתבו

הגהות

עוד נר למצוה י"ל דל"ש כן ועיין שו"ת מקור ברוך סי' ג': מג"א ס"ק ט' ויש בו איסור אמירה לכאורה אף דמיירי הכא לטלטל מחמה לצל מ"מ לשתרי כיון דיש לו היתר לטלטל בעצמו כלאחר יד לצורך גופו ומקומו וצ"ל דצריך שיהא אפשר לו לטלטלו בעצמו לצורך הענין כפי שמטלטלו עתה ע"י נכרי וכיון דיכול לטלטל דבר זה עצמו כלאחר יד מותר ע"י נכרי כדרכו אבל להתיר ע"י נכרי לצורך הכלי שלא יוגנב ע"י מה שאפשר לו בעצמו טלטול לצורך גופו ומקומו זהו לא אמרינן דהוי ב' ענינים ולפ"ז יהא הדין דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לומר לנכרי לטלטלו שלא יוגנב אף דיש לו היתר בעצמו לצורך גופו ומקומו ודלא כדעת האשל אברהם על המג"א סי' ש"ז סכ"ט דדוחק לומר דדוקא תרתי ל"א דמתוך שיכול לטלטל בעצמו כלאחר יד לצורך גופו ומקומו יהיה מותר ע"י נכרי כדרכו שלא יוגנב אבל חדא אמרי' דכלי שמלאכתו לאיסור אמרינן הואיל ובידו לטלטל בעצמו כדרכו לצורך גו"מ מותר ע"י נכרי שלא יוגנב וכן בנר שהדליקו עליו כגון דבידו לטלטל עצמו כלאחר יד לצורך גומ"ק מותר ע"י נכרי כדרכו לגגומ"ק א"ו דהעיקר דצריך שיהיה אפשרות לטלטל בעצמו לצורך ענין זה שמטלטלו ע"י נכרי וכלי שמלאכתו לאיסור אסור ע"י נכרי שלא יוגנב ואולם לפ"ז יוקשה הא הכא מיירי לטלטלו בשביל הכלי שלא יוגנב א"כ מאי מהני דהוי כאלו התנה הא מ"מ הכלי בעצמו הוי כלי שמלאכתו לאיסור כמבואר בתוס' בשבת קי"ב כו' ד"ה דהא דכל נר אף שלא הדליקו מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ולענין הזה לא שייך התנ' ואולי מוכח באמת מהא דפסקי' כהרשב"א שכ' בחדושיו שבת קכ"ב דנר לא מקרי מלאכתו לאיסור דאינו משמש מלאכת איסור אלא דנעשה בסיס ובתשו' תשב"ץ ח"א סי' קל"ז כ"כ בשם הרמב"ן שכ"כ בשם הראב"ד ואפשר דהכא לטלטל ע"י נכרי סמכי ע"ד הרשב"א כיון דלהרשב"א הישראל עצמו יכול לטלטלו שלא יוגנב אבל לענין טלטול ישראל נר בשביל שלא יוגנב אפשר דלא מקילי' כהרשב"א בזה וכמו דאמרינן כיון דיש פוסקים דמהני התנה סמכי' עלייהו לענין טלטול ע"י נכרי ה"כ י"ל לענין זה דע"י נכרי סמכי' על שטת הרשב"א: מג"א ס"ק יב. דוקא לצורך גופו או. בזה יש לי לדון דנראה מדברי הר"ן פ"ג דבילה דף קלו מבואר דפלוגתייהו דר"י ור"ש במוקצה מחמת מיאוס היינו אם אמרינן מגו אתקצאי דר"ש ס"ל דמשעה שרוצה

רעק"א

להשתמש בזה ואינו חושש למאיסותו אזדא הקצאתו ולא אמרינן מגו דאתקצאי ע"ש וא"כ כ"ז שאינו נוטל להשתמש בו קיימא הקצאתו וכדס"ל לר"י דנר ישן דאסור אפי' לצורך מקומו דלא חזי לכלום ה"נ לר"ש דלא פליגי ר"י ור"ש בזה אלא משעה שרוצה להשתמש בו דאזדא הקצאתו וא"כ לצורך מקומו אסור כ"ז שלא חפץ להשתמש בו דעדיין הקצאתו עליו ואולם נראה דלצורך מקומו תליא דכל שא"א להשתמש בו ולא חזי למידי אסור לצורך מקומו אבל כל שיש לו מציאות היתר להשתמש בו מותר לצ"מ ועיין במאור פ' מי שהחשיך ד"ה אר"ה היתה בהמתו אבל לר"ש אף דלא סילק הקצאתו מ"מ כיון דבידו לסלק הקצאתו ולהשתמש בו מותר לצ"מ והכי מוכח מדברי הר"ן במ"ש אבל נפוד זה אינו כן וכו' ולפיכך כל שרוצה להשתמש אי אתה יכול לאוסרו עליו אא"כ תאמר וכו' ומה הכרח לומר כך דלא חזי כלל עד שרוצה להשתמש בה בטלה דעתו דלמא באמת הוי כל מוקצה מ' מיאוס ובאמת בנפוד זה משעה שרוצה להשתמש בו אזדא הקצאתו מותר גם לר"י כיון דלא אתקצאי בה"ש והוי בכלל אין מוקצה לחצי שבת ומ"מ הסוגי' דשם דלא מיירי ברוצה להשתמש ועדיין הקצאתו עליו אסור לטלטלו ואף לר"ש א"ו דטעמיות דברי הר"ן כ"כ דעל מה שמביא רא"' דקי"ל כר"י ביו"ט בזה דחה הר"ן דבזה ליכא פלוגתא בין ר"י ור"ש דמשעת שימוש אזדא הקצאתו ומותר מדין אין מוקצה לחצי שבת וממילא יהיה מותר לצורך מקומו כיון דאם ירצה יכול לבטל הקצאתו ולהשתמש בו הוי מידי דחזי לי' ואמאי צריך להיתר דשומנו מכח היזיקא דרבים דדמי לקוץ ברה"ר הא בלא"ה כיון דצריך למקומו להלוך בני אדם מותר אע"כ דספוד גרע דלא חזי למידי אף שירצה להשתמש במיאוסותו בטלה דעתו ואסור להשתמש בו מש"ה אסור לצ"מ א"כ שמעי' מזה דבמוקצה מחמת מיאוס בשבת דקיי"ל כר"ש ומשעה שרוצה להשתמש בו בטלה הקצאתו מותר לצורך מקומו אף דעדיין לא סילק הקצאתו ודיק היטב: שם בא"ד כמ"ש בסי' ש"ח סי"ג משמע דמדין מלאכתו לאיסור הוא וא"כ ה"נ בסעיף ד' בהתנה דשרי היינו לצורך גומ"ק וכ"כ תוס' בשבת דף ל"ו ד"ה הא ר"י ע"ש דמבואר דס"ל דנר מקרי מלאכתו לאיסור וכ"כ תוס' בשבת קכ"ב ד"ה רחת ועיין בחדושי הרשב"א דהתירלו דנר לא מקרי מלאכתו לאיסור דאינו משמש מלאכת איסור אלא דנעשה בסיס עיין תשב"ץ ח"א ססי' קל"ז שכ"כ בשם הרמב"ן שכ"כ בשם הראב"ד:

חכמת שלמה

סי' רפ סעיף א' תשמיש המטה מתענוגי שבת וכו'. נ"ב עיין במג"א ס"ק א' מ"ש בשם הבה"ז ומה שהקשה עליו עיין בהשמטות למס' נדה דף ט"ז בתשובה לק' זלאטשיב מה שיש להקשות עליו מתוס' נדה דף ז' ד"ה טבול יום ומ"ש ליישבו:

מחצית השקל

לומר דנר שמן ופתילי' נעשו בסיס לשלהבת דאי לאו דגם שמן ופתילי' הוי בסיס גם הנר היה נקרא בסיס לאיסור דהיינו השלהבת וגם להיתר דהיינו שמן ופתילה והרי שלהבת יותר חשיב בספי' שהוא דולק יותר מן הכלי אע"כ דוקא נגד לחם חשיב יותר דאין המנור' עשוי ללחם משא"כ לשמן ופתילה המנור' עשוי' בעדם כמו לשלהב' לכן לא אמרי' דשלהבת חשיב יותר: (ס"ק ו) מותר כו' כיון שעשוי לכבות כו' דלא כמ"ש ב"י בשם רשב"ץ דס"ל דוקא למוקצ' מחמת איסו' גופיה לא מהני ביה תנאי אבל מה שאינו אסו' כ"א הואיל ונעש' בסיס בזה מהני תנאי אבל המ"מ לא ס"ל כן דאפי' בבסיס לא מהני תנאי רק בסיס דנר דעשוי לכבות מהני תנאי: אפי' בסוכה רעועה דעשוי ליפול והוי דומיא דנר דעשוי לכבות ואפ"ה לא מהני תנאי: משום דבי"ט קי"ל כר"י כו' ר"ל כיון דסוכה רעוע' עשוי ליפול ואדם יושב ומצפה אימתי תפול הסוכה וכדאמרי' בש"ס א"כ סתמא הוו כאלו התנ' ולכן לר"ש מותר ולכן לר"ש מהני תנאי אפי' בסוכה בריא' וה"ה הכא בנר לר"ש מהני תנאי אבל לר"י דאוסר בסוכה רעועה אע"ג דאדם יושב ומצפה כו' והוי כאלו התנ' ואפ"ה אוסר ר"י א"כ ה"ה דתנאי בפי' לא מהני לר"י לכן בי"ט דקי"ל כר"י לא מהני תנאי אבל בשבת דקי"ל כר"ש מהני תנאי וע"ז הקש' מ"מ דהא במוקצה מחמת איסור גם בשב' קי"ל כר"י ולכן בלי תנאי אסור לטלטל נר שכבה אע"ג דיושב ומצפה אימתי תכבה נרו א"כ ה"ה דתנאי ראוי דלא מהני עמ"ש שם. ר"ל דשם כ' ליישב דנר יותר עשוי לכבות מן אשר סוכ' רעועה עשוי ליפול לכן בנר בבירור שעשוי לכבות טפי וגם תנאי שהתנה מהני ע"ש סי' תקי"ח. (ס"ק ח) ודין כו' אבל הכא כו' ר"ל דמ"ש רמ"א ודין התנאי ע"ל כו' אין הכוונה להשוות לגמרי תנאי דהכא לדלקמן אלא דוקא בזה שצריך שיתנ' קודם ב"ה אבל בזה דלקמן צ"ל איני בודל ממנו כל ב"ה בזה תנאי דהכא אינו דומ' לדהתם דהכא א"א להתנות איני בודל כל בה"ש וע"כ בודל דהא דולק וגם א"ל לומר כן דוקא בסוכ' דמלו' דהטעם איסור משום שחל הקדושה עליו ואי לאו דאמר איני בודל כל בין השמשות דהוי נחתי לה קדושה בין השמשות שוב לא פקע' ולא מהני על זמן שתפול משא"כ הכא דליכא משום קדוש' מהני תנאי כשיכב': (ס"ק ט) איסו' כו' ואע"ג דבסי' רע"ו ס"ג כו'. והיא קושית הס"ך שהביא מ"א לעיל סי' רע"ו ודוחה שם תי' הס"ך וכ' המ"א שם דטעם הואיל ואפשר לישראל לעשות בהיתר ע"י טלטול מן הצד משא"כ כאן שעושה לצורך הנר דהוא דבר האסור דכה"ג א"א לישראל לעשות בהיתר אפי' ע"י טלטול מן הצד דטלטול מן הצד לא הותר אלא כשנעשה לצורך דבר המותר ולא כשנעש' לצורך דבר האסור כמ"ש סי' שי"א ולכן צריך כאן לטעם דהוי כאלו התנ': (ס"ק י) מותר כו' לחצי שבת ר"ל שלא היה עליו ב"ה ולא היה מוקצ' ובשבת אירע שנעש' מוקצ' ואח"כ הלך ממנו המוקצ' חוזר להיתרו ולא אמרי' כיון שהוקצ' למקצת שבת הוקצ' לכל שבת:

סימן רפ מצוה לאכול שום בע"ש או בליל שבת יש"ש. והוא מתקנת עזרא ומבואר שם דעיקר התקנ' היתה לאכול בליל טבת והי' ידוע להם שטבע השום להתעכל ולפעול פעולות להרבות זרע בזמן קצר וביותר למתנהגים ע"ד הפרישו' שלא לשמש אלא בחצי הלילה כ"ה שם. ובספר א"ר כ' בשם ס"ח דקטניות ועדשים בלי מלח מרבים זרע: עסי' תר"ח שם מבואר דברים המרבים זרע: כ' הגאון בס' בה"ז בס"ף הספר: דע"כ הוי טבולי יום. דאפי' טבלו בשחר מ"מ עדיין לא העריב שמשו דט"י הוא שני דקי"ל מת הוא אבי אבות הטומא' ואדם הנוגע במת הוי אב הטומא' וכל שאר הטומאות כגון נבלה ושרץ וכדומה הם גופן אינן אלא אב הטומאה והנוגע בהם הוא ראשון והנוגע בראשון הוא שני וכן הוא הולך זה אח"ז. ובחולין ראשון עושה שני ואין שני עושה שלישי. ובתרומ' שני עושה שלישי ואין שלישי עושה רביעי ובקדש שלישי עוש' רביעי וכיון דטבול יום דין שני י"ל והם בשבת ט"י כל מה שיאכלו וישתו בנגיעתן יטמאו ויעשו אותן שלישי: דלא מצינו שלישי כו' דברים חולין יש מחלוקת בש"ס אי חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי או לא. ופסק הרמב"ם כמ"ד דלאו כקדש דמי דבטל' דעתו אצל כל אדם להחמיר כ"כ דהא מדינא בחולין אפילו שני אינו עושה ג' והוא מתפיסו לקדש שיהי' אפי' ג' עוש' רביעי לכן אינו חל להתפיס בטהר' וחומרת קדש ויש לו דין חולין גרידא דאפי' שני אין עושה ג' והראב"ד חולק ופסק כמ"ד חולין שנעשו על ט"ק כקדש דמי וא"כ ל"מ לדעת הרמב"ם דס"ל דלאו כקדש דמי לק"מ דהא היו טבולי יום דהיינו שני ועשו המאכלים ומשקים ג' דהא להרמב"ם דין חולין י"ל ואין שני עושה ג' ואפי' להראב"ד דס"ל כקדש דמי אפי' ג' עושה ד' מ"מ טבול יום אע"ג דהוי שני מ"מ קלישא טומאתו מודה הראב"ד דאין עוש' ג' בחולין שנעשו עט"ק עכת"ד: מודה הרמב"ם דעוש' ג' ואפי' טבול יום ס"ל דעוש' ג': הכהנים שאכלו עט"ת. נקט כהנים אורחא דמי' דבשלמא עט"ק גם ישראלי' פרושים היו אוכלין עט"ק כדי להרגיל עצמם לאכול קדשים בטהר' דהא גם ישראלי' היו אוכלים קדשים שמותר לזרים. אבל עט"ת לא היו אוכלים כ"א כהנים דהא עט"ת היו אוכלים כדי להרגיל א"ע לאכול תרומה בטהרה. והא לא משכח' בישראל שיאכל תרומה: וא"ל דאכלו בשר. ר"ל בבלתא

האוכלים

רפא יש מקומות שא"א והוא רחום וגו' בפסוקי דזמרה מלבד ביום הכפורים שאומרים אותו (כ"ה סי' רל"ח) : **א** מבחול. אבל מ"מ ממהרין לבא (°) יותר מבי"ע כדי ☞ לקרות ק"ש בזמנה עסי' תקכ"ט : **ב** וביום השבת. הקשו האחרונים שלא פסוק זה (°) בפרשת המוספין כתיב ומג"ל לאחר תפלת השחר ולדחקו הרבה ☞ ולשתמיטתיה דברי התו' בברכות דף כ"ח שכתבו שהמוספין היו נשחטים עם התמיד ונקטרים עמו ע"ש וז"ל של מוספין כל היום הקשה הר"ר שמשון ז"ל (°) דאמרינן פ"ה דזבחים מוספין בשש בזיכין בשבע וכ"ת ה"מ למצוה אבל דיעבד כל יומא נמי זמני' הרי בתמור'

משמע שהמוספין היו נשחטין עם התמיד ונקטרין עמו ותי' דהתם מיירי בשב' עכ"ל (°) וכ"ל דט"ס הוא וצ"ל הרי ביומא משמע וכו' והוא שם דף ע' דקי"ל הלכה כר"ע ויליף לה מדכתיב ברגלים מלבד (°) עולת הבקר אשר לעולת התמיד ויליפין יה"כ מהם וא"כ הילך אמר מוספין בשש דהא התמיד קרב לכל המאוחר בד' אלא ע"כ דיעבד קאמר דכשר בשש א"כ הילך אמר כל היום וי"ל דמיירי בשבת פי' והשיא דמוספין בשש מיירי בשבת דלא ילפינן מרגלים (°) וה"ה ר"ח ולכן מקריבין בשש אבל בלמת בדיעבד מוסף כשר כל היום כדאית' פ"ב דתמורה ודברי מהרש"א בכאן צ"ע וא"כ ה"פ כיון דכתיב במוסף וביום דמשמע איחור (°) כמ"ש רש"י בפסחים רפ"ח א"כ מוספין בשש ולכן מגלינן מוסף אחר שחרית לכן מלוה לאחר שחרית ככ"ל וב"ח כ' עיקר הטעם משום שינה שזהו עונג שבת והסמכוה אקרא עכ"ל וא"כ בימי הקיץ צ"ל בה : **ג** מחזירין אותו. כתוב בהגמ"ל ותמה אני דהא בטולטילא א"א אותו עכ"ל. ול"נ דאף הא"ז לא קאמר שיחזור ליוצר אור דמג"ל הא לחזור בשביל דבר שלא הוזכר בתלמוד וכמ"ש סימן תקפ"ב ס"ה ועוד דהינו אלא מנהג אלא כונתו שיאמרו עדיין אחר התפלה משא"כ בשאר זמירות שאינן אלא רשות אם רצה א"א כלל ועסי' ס' מ"ש ורסי' כ"ט : **ד** ולהטעים בזמירות. דוקא בניגון ש"ש גו נעימה כעין שעושין בפסוקי דזמרה וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה ותיבה מחברתה : **ה** ואין למחות. אע"ג דאמרינן במגילה בשבת ממהרין לצאת כשיוצא קודש ו' שעות מקרי מהר (כ"ח) ומ"מ יזהרו לקרות ולהתפלל בזמנו : **אל אדון** כ' חרוזים הראשונים בני ה' תיבות והשאר בני ד' תיבות וב' אחרונות בני ו' תיבות ואין לשנות הנוסח' וכ"ה בזוהר תרומה ע' רל"ד ע"ש :

רפב (°) ביום השבת שחרית בפתיחת הארון יאמר בריך שמיה כמ"ש בזהר ויקהל [כתבים]. **כתב** הזוהר פ' ויקהל ע' שס"ט אסור למאן דקרי באורייתא למיפסק בפרשתא או אפי' מלה חדא אלא באתר דפסק משה פרשת' לעמא להשלמ' יפסיק ולא יפסוק מילין דשבתא אחרא בשבתא דא וכו' כ"ל דכונתו דאם בא לסיים הסדרה שלא במקומה המיוחד אסור (°) אבל איש א' מותר להפסיק אפי' במקום שלא פסק פ' בתורה

רפא שלא יכרע בולך אנחנו מודים ובו סעיף אחד :

א א **אין לשחות בולך אנחנו מודים שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים** : הגה ונוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבהכ"נ **א** מבחול משום דבתמיד של ימות החול נאמר בבוקר ואצל שבת נאמר **ב** (°) וביום השבת דמשמע איחור (מרדכי פכ"כ) ונוהגין להרבות בזמירות של שבת כל מקום לפי מנהגו ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו מלבד אם לא אמר לאל אשר שבת וכו' **ג** (א) מחזירין אותו *ויש להאריך **ד** (ב) ולהטעים בזמירות **ה** ואין למחות במאריך בהם אע"פ שהמוחה מכוין משום ביטול תורה (אור זרוע) ומ"מ בשבת ויו"ט לא יאריך יותר מדאי כדי שיאכלו קודם שעה ששית כדלקמן סי' רפ"ח :

רפב קריאת התורה והמפטיר בשבת ובו ז סעיפים :

א ° (א) א **מוציאין ס"ת וקורים בו** (ג) **שבעה** ... **ואם**

עמ"ש סי' קל"ט ס"ד

שלא לבטול בשבת הוא ☞ מפני הבושה דלא בזיזה עדיין עמו ואפי' במ"ש רוב פעמים שאין בועלים אלא ודאי שאין למדים ממנהג זה שום איסור והמחמיר הוא מן המתמיהין :

וה"ה

באר הגולה

א רבי יונה בסוף פרק חמישי דברכות ב אף על גב דגבי קרבן מוסף כתיב שזמנו כל היום כבר כ' מהרי"ל ושוב לזה כה"ם עיין שם) : ג מגילה כ"ח

עטרת זקנים

רפא * ויש להאריך כו' אין להתחיל כאן לנגן בשבת שוכן עד אלא בפי ישרים תתהלל והמנהג מתפשט מן החזנים וטעות יש בידם ועורת ליזהר שלא לנגן (ספר חסידים) :

נתיב חיים

רפא במ"א ס"ק ב' (°) כפ' המוספין כת' . כ"ב ואפשר לומר דבשחרית לאחר פ' התמיד מוסיפין וביום השבת מ"ה צריך איחור :

רפב במ"א (°) בתחלה ביום השבת שחרית כ"ב ולא יודע למה בעתיק דוקא בשבת שחרית והילך לשון הזוהר דפוס מנטובה דף ר"ו סדירא לסדרא עמא קדישא ביומא דא ובשאר יומין דס"ת בעי לסדרא ולתקנא כתר כורסייא וכו' אר"ש כד מפקין ס"ת וכו' ע"ש :

חתם סופר

המסתפק חייב משום מכבה . **ושוב** מצאתי כן בהגה"ה מג"א שבסוף ס' מקור חיים ועיין בחידושינו בזה :

סי' רפא במג"א ר"ס יש מקומות.נ"ב וכך **כת'** בסידור של"ה בסידור מהר"י **עבץ** ובתשובותיו ח"ב סימן ק"כ :

שערי תשובה

סי' רפא (א) מחזירין אותו. עבה"ט וכת' בבר"י בשם מכתם לדוד אם שכח לומר נשמת ואמר ישתבח כחול יאמר נשמת אחר ישתבח ולא אחר התפלה ע"ש ובשמ"ח כת' שאם איחר לבא לבה"כ ידלג נשמת ולא מפסוקי דזמרה רק לענין המזמורים שמוסיפין בשבת אפע"י שגם הם שנבו במעלה מ"מ נשמת עדיף ע"ש ועיין בש"ח בדיקדוק התיבות בזמירות תבת לישרים נאוה תהלה הנו"ן בקמ"ץ. והאלף נחה. אבל לביתך נאוה קודש הנו"ן בפתח והאלף נעה בפתח. כי נעים נאוה תהלה הנו"ן קמוצה והאלף נחה וכת' בשם האבודרהם במזמור. רננו ייראו מה' כל הארץ בשני יודין בתחילה יראו את ה' קדושיו צ"ל הריש בשבא והאלף נחה להבדיל בינו ובין יראו משורש ראה עיין רד"ה. כל טוב השית בחולם ולא יאשמו האלף בשבא נח והשי"ן בשבא נע. ויהי נועם ה' בספרים המדוייקים הישינים הוא באדני. מאדם עד בהמה בקצת ספרים כתוב ועד בוא"ו וטעות הוא. וכן כתוב בקצת ונתן ארצם לנחלה וט"ס וצ"ל נהלה רק לקמן בכל"ח איתא לנחלה. בנוסח נשמת ובריותיו הבית דגושה ובשבא והריש בחיריק. מ"ש בסידורים וישוררו נכון לדלגו. וא"ל ובשובע רק ובשבע השי"ן והב' קמוצים ע"ש . ועיין ביד אפרים שהנוהגים לומר וכל עין לך תצפה אומרים התיו בשבא והצדיק בפתח והוא טעות וצ"ל התיו בחירק והצדיק בשבא שאינו מלשון אערוך לך ואצפה שהוא ענין תוחלת ותקוה רק מלשון הבטה

באר היטב

רפא (א) מחזירין אותו. היינו שיאמר אחר התפל' משא"כ בשאר הזמירות שאינן אלא רשות אם רצה א"א כלל מ"א : (ב) ולהטעים. דוקא בניגון שיש בו נעימה כעין שעושין בפסוקי דזמרה וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה . ומ"מ יזהרו לקרות ולהתפלל בזמנו ב"ח . אל אדון כ' חרוזים הראשונים בני ה' תיבות והשאר בני ד' תיבות וב' אחרונות בני ו' תיבות זוהר והאר"י ז"ל :

רפב (א) מוציאין ס"ת . וי"ל בריך שמיה בין בשבת בין בחול האר"י ז"ל והנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימין . מס' סופרים : (ג) שבעה . הטעם שאם יארע לאדם אונס ולא בא לבהכ"נ כל ז' ולא שמע ברכו יאזין אזנו לשמוע ז' פעמים ברכו ויצא י"ח . ועיין כנה"ג מ"ש בשם המב"ע :

מוסף

לבושי שרד

רפא מג"א סק"א (°) יוהר תכיו"ט דביו"ט מאחרין יותר משום טרדת סעודת יו"ט : סק"ב (°) דאמרי' פ"ה דפסחים מוסיפין בשש וכו' כל"ל : **שם** וכ"ל דט"ס . דבתמורה ליכא הא מלתא כלל . אדרבה יליף שם דף י"ד מקרא דמוספין כשרים כל היום: **שם** (°) עולת הבוקר דלשון זה משמע דמוספים בהדי עולת הבוקר נעשים וסמוך לה : **שם** (°) וה"ה ר"ח קשה לי למה כת' כך כי מסתברא יש לומר דכמו דילפינן יה"כ מרגלים ה"כ ילפינן ר"ח . ודוקא שבת הוא דלא ילפינן מרגלים משום דבשבת כתיב וביום דמשמע איחור משא"כ ר"ח דלא כתיב ביה ביום וצ"ע כעת : ודע דאע"ג דברגלים כתיב נמי יום דכתיב בפרשת אמור דבר יום ביומו מ"מ מקדימין המוספים משום קרא דמלבד עולת הבוקר והאי קרא דבר יום אתי לכדדרשינן בתמורה דף י"ד דמוספים כשרים כל היום בדיעבד והבאתיו באות ג' : **שם** (°) כמ"ש רש"י בפסחים. הוא בדף כ"ח ברש"י ד"ה ר' ישמעאל סבר ע"ש דמשום דכתיב בשבת וביום מש"ה מוספין דשבת מאחרין עד שש ואע"ג דברש"י שלפנינו הביא דבר יום ביומו כ"ל דט"ס הוא דהאי קרא כתיב ברגלים וילפינן מיני' לדיעבד כמ"ש תחלה. אבל לכתחלה מלוותן עם תמיד של שחר אע"כ ט"ס הוא ברש"י וצריך לגרוס וביום השבת וק"ל. ודע דקצת קשה לי על המג"א דאיך ס"ד דהתוס' בקושייתם דהא דקאמר בפסחים מוספים בשש דיעבד קאמר אבל לכתחלה מקדמינן להו הא בפי' אמר שם הש"ס איפכא דלכתחלה אין מקדימין המוספי' קודם שש ומה"ט מאחרין ליה לתמיד של בין הערבים ע"ש ויש ליישב .

רפב מג"א (°) ביום השבת שחרית כן יש גירסא א' דדוקא בשבת ועיין בסידור הרב ז"ל ובחנם תמה על זה בחמד משה : **שם** (°) אבל איש אחד מהעולים לתורה : שם

יד אפרים

לחלק דת"מ כר גרע דלא שייך שיושב ומלפ' בה"ש שהרי עתה הוא מתחיל להקלותו ולדחותו בידים לכן לא מהני התנאי ולכן העיקר כמ"ש שבא לחלק בין תנאי דנוי סוכה וכדברי הריב"ש (וכן מורה מ"ש במ"א שלפנינו ודין התנאי כו' שאין דרך הציון שבמג"א לבא עם תיבת וכו' אחריו ולכן העיקר כמ"ש שהציון ט"ס ותיבת וכו' הוא ג"כ ט"ס וצ"ל בנוי סוכה וכמש"ל) ולפי הגרסא שלפנינו במג"א צ"ל דהמג"א מפרש דמ"ש הרמ"א ודין התנאי עיין לקמן היינו שבא ליתן טעם למה לא מהני כאן תנאי ואין זה במשמע אלא נראה שהרמ"א כ"כ להנוהגין כש"ע להתנות צריך לעשות דין התנאי כדלקמן ולולי דמסתפינא הוי אמינא שמלבד ט"ס הציון יש כאן חילוף דבריס ועליונים למטה כו' וכל"ל וי"א דלא מהני וע"ז כתב המג"א דדין התנאי הוא שיעשה קודם בה"ש אבל הכא כו' אסור לטלטלו ואפילו למ"ד דמהני תנאי בסוכה כו' כל"ל ונעשה טעות זה ע"י שהמג"א רשם על דברי ההג"ה בגליון דדין התנאי הוא שיעשה כו' וסבר המעתיק שהוא ציון לעצמו על מ"ש הרמ"א ודין התנאי וז"א אלא כמ"ש וכוונתו כמ"ש ואפילו למ"ד כו' היינו דלהך מ"ד ע"כ ל"ל דאף בכה"ג שע"כ הוא בודל ממנו בה"ש מ"מ מהני תנאי שהרי שם ע"כ הוא בודל שאסור בה"ש משום כתירת האהל לזה כתב דת"מ שאני התם שעשוי מקודם זמן רב ובה"ש הוא יושב ומצפה כו':**בט"ז ס"ק ב' מפני** הבושה שהיא בזיזה עדיין עמו כל"ל והוא מלשון הש"ס ביבמות ופסחים ונדה ופירושו שאין לבה גס בו ויש לה בושה ממנו: **במג"א** ס"ק א' לקרות ק"ש בזמנה ברש"י דמגילה איתא ממהרין לבא שכבר תיקנו הכל מע"ש ויפה למהר ביאתם לקרות ק"ש **כוותיקין** כו' והביאו הב"ח : (שם ס"ק ב') והשתמיטתיה כו' דבריו צ"ע דלהו רישין סיפין ואפשר לומר בכוונתו דלכאורה הפשוט בכוונת המרדכי כיון שקרבן המוסף היה אחר התמיד וכיון שהמוסף הוא מתאחר גם הקרבן של שחרית הוא מתאחר וכעין שכ' המג"א בסוף לענין תפלה כמו כן י"ל לענין הקרבן שלא היה רק הפסקה מעט בקצת עבודה קלות המפסיקות בין התמיד לבין המוספין וכדאמרינן הכי הוה מסדר כו' וכ"כ הב"ח בתירוץ א' על קושיא זו אלא שאין מספיק דמנין לנו לומר כן שתהיה איזה איחור בשבת יותר מבשאר ימים ואי משום דכתיב ביום אין זה ראיה על איחור רק דממילא המוספין מתאחרין ואינם נעשים בבקר לפי שצריך להקדים לו התמיד של שחר ושאר דברים אבל מ"מ התמיד של שחר היה נעשה בזמנו ואחריו על הסדר היו מקריבין והולכין עד שהגיעו למוספין וזה עיקר קושיית האחרונים וע"ז כתב המג"א דאשתמיטתיה דברי התוספות שהמוספין היו נשחטים עם התמיד כו' ור"ל דמוכח מדברי התוספות שמלבד סדר הקרבנות היום אין מאחרין קרבן מוסף כלל דילפינן מדכתיב ברגלים רק שבת לא ילפינן מרגלים משום דגבי רגלים כתיב מלבד עולת הבוקר כו' משא"כ בשבת דכתיב ביום משמע איחור מזה ילפינן דמוספין של שבת מתאחרים משאר מוספין וקריבין לכתחלה בשש וא"כ זה כוונת המרדכי כיון דבשבת כתיב ביום דמוכח מיניה דמוסף של שבת מאוחר משאר מוספין וזמנו לכתחלה בשש א"כ כשרוצה להסמיכן אל התמיד יש לו לאחר התמיד עד קרוב לזמן שלו ולכן כיון שנהגו סומכין תפלת מוסף מיד אחר תפלת שחר כדלקמן סי' רפ"ו א"כ יש לו לאחר תפלת השחר ג"כ ככ"ל ומ"ש המג"א וה"ה ר"ח לכאורה מיותר ונראה שר"ל כלפי מ"ש הב"ח דבמוסף ר"ח אע"ג דלא כתיב בבקר אלא על עולת התמיד ההם כיון דכתיב בראשי חדשיכם ולא כתיב וביום ראש חדשיכם כמו בשבת גלי קרא דלא משמע איחור כו' והמ"א סובר דר"ח דינו כשבת לענין זה דלא ילפינן ליה מרגלים אלא ילפינן ליה משבת ומ"מ צ"ע דמי הכריחו להמג"א בזה ולדרבא

לפי"ז קשה דא"כ בר"ח נמי נימא

ביאור הגר"א

סי' רפא ס"א אין לשהות. ברכות ספ"ה ל"ד א' ב' וע"ש בתוס' ד"ה מלמדין ולשון הכורע בהודאה כו' כל הודאה במשמע רק בהודאה שבתפלה וכמ"ש והם בא לשהות כו' : **ונוהגין.** יומא ל"ד א' נאמר במוספין על עולת התמיד דמ' שקרב עמו וכמ"ש ביומא ע' ב' וכר"ע שם : **ונוהגין להרבות** . מגילה פ"ג דכפים סדורא דיומא : **ובכ"ד אם** . כמ"ש התוס' סוף פ"ק דברכות גבי זכרנו וכמ"ש סי' תקפ"ב ס"ה : **מלבד.** עמ"א : **ויש להאריך.** מדקרי להו בפסו"ז דשבת פסוקי דזמרת : **אין למחות כו' אע"פ.** שם י"א חזייה לר"ה כו' : **ומ"מ.** בפ' אלו דברים הכל מודים בשבת כו' :

סי' רפב ס"א וה"ה. דס"ל דאבל מוספין קאי אכולם וכמ"ש רש"י שם דטעם דאין מוסיפין הוא משום ביטול מלאכה : **וי"א** דס"ל

מחצית השקל

האוכלים עט"ק לא ה"מ בעל ספר בה"ז לתרץ שהיו אוכלים בשר דמה בכך הא ודאי בשר היה אוכלים עט"ק כדי להרגיל א"ע לאכול בטהרה בשר קודש אבל האוכלים עט"ת לא היו נזהרים כ"א להרגיל א"ע לאכול תרומה בטהר' וא"כ בבשר לא היו לריכים ליזהר דבבשר לא שייך תרומה : בו' מתי מלוה מא"ל דהא חייבים להטמא להם ואפי' הוא כהן כמ"ש בי"ד סי' שע"ג : ועי"ל כו' פת שלא הוכשר והיינו שנילש במי פירות ואע"ג דלפ"ז הוי פת הבא בכסנין ולא מיקרי פת והא בשבת לריך לאכול פת ודאי לתי' א' שכ' מ"א בסי' קס"ח ס"ק ט"ו דדוקא הנילש ביין שמן דבש וחלב הוי פת הבא בכסנין אבל לא בשאר מי פירות א"ש דכיון דאמרי' שאכלו פת שלא הוכשר ע"כ לא נילש ביין ושמן ודבש וחלב דהן הן משקין המכשירים ושאר מי פירות הוי לחם אלא שהוא דוחק בנראה מדברי מ"א שם שנראה עיקר בעיניו תי' השני שכ' שם דאין חילוק וכל שנילש במי פירות הוי פת הבאה בכסנין לכן ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל בסי' רע"ד גם בשם ת"ש דאם קבע על הפת הבא בכסנין דלריך לברך המוליא ובהמ"ז מיקרי לחם ע"ש : ושחו מים מן המעין דהיינו שהיו שוחים ושותים בפיהם מן המעין ולא נגעו במים : כמ"ש בשל"ה . הביאו מ"א לקמן סי' תר"ג אלא שכ' שם מג"א וז"ל וצ"ע דנטמאו בפיו כו' עכ"ל וצ"ל מה שכתוב פה הוא לדעת של"ה וע"ש בספר א"ר . ועי"ל דוקא בי' ימי תשובה שהכוונה להתנהג בקדושה וטהרה שפיר קשיא ליה למ"א משא"כ כאן שאוכל עט"ק כדי להרגיל א"ע לאכול קדשים ותרומ' בטהרה א"כ א"ל ליזהר כ"א בדברים ששייך בהם קדשים ותרומה משא"כ בענין זה ששות' בפיו מן המעין אי אפשר למלוא שיהיו המים קדושים קדושת הגוף ואפילו נטמאו בפיו ל"ל בה :

סי' רפא (ס"ק א) מבחול . אבל מ"מ כו' מבי"ע כו' ע' סי' תקכ"ט שכ' שם דבי"ט מאחרין לבא לבה"כ כדי שיהיה להם שהות להכין מאכלם לסעודת שחרית' וא"כ קורין ק"ש אע"פ שהוא בזמנו מ"מ הזמן מלומלם משא"כ בשבת דגם מלאכת אוכל נפש אסור וע"כ הכל מוכן מע"ש וא"ל לטרוח שום דבר לכן יפה להקדים לבא לבה"כ כדי שיקראו ק"ש ויהיה הזמן ק"ש מרווח : (ס"ק ב) וביום כו' ואשתמיטתיה כו' שהמוספים היו נשחטים עם התמיד כו' . ובזה היה סגי ליישב קושית האחרונים . ניהו דביום כתיב במוספים מ"מ כיון דמלות מוספין לאחר וכיון דהמוספין ותמיד של שחר היו סמוכין זה לזה ממילא גם תמיד של שחר היה לריך לאחר אבל בהולרך מ"א להביא דברי התוס' איך יולא מדברי התוס' דהתמיד ומוסף היו סמוכים ואגב לפרש דבריהם וגם לבאר דברי עלמו דלכאורה נראה מדברי התוס' דהיפך דברי מ"א : הקשה כו' דאמרי' רפ"ה דפסחים כל"ל : וכ"ל הרי ביומא ר"ל תיבת תמורה בתוס' צ"ל יומא : דקי"ל הלכה כר"ע כו' מ"ש דקי"ל כר"ע אין זה ברור כ"כ ניהו דהרמב"ם פוסק כר"ע אבל יש חולקים וע"ש ביומא ברא"ש וטפי המ"ל דהא לר"ע גופי' אמרי' שם רפ"ה דפסחים דף נ"ח ע"א דס"ל מוספים בשש וא"כ ר"ע סובר א"ע והאי דמוספים בשש מיירי בשבת דהא קתני גבי בזיכין בשבת והבזיכים של לחם הפנים לא היו נקטרים אלא בשבת וא"כ דיעבד בכל פעם זמנו כל היום אלא לענין לכתחל' ברגלים ויה"כ היו נקרבים עם התמיד ובשבת ובר"ח בשש לכתחלה הלא דטעמא בעי למה יוה"כ ילפי' מרגלים ולא שבת ור"ח דהא ליכא היקישא כ"א ילפי' יוה"כ במה מלינו מרגלים ולמה לא נילף במה מלינו גם שבת ור"ח ואפשר דמשום דיוה"כ יותר דומי' לרגלים משבת ור"ח דהא קי"ל כר"ג דף י"ט ע"א במס' מ"ק דר"ה ויה"כ דינן כרגלים לענין אבילות וכ' הרב"י בסי' תקמ"ח בשם הרמב"ן משום דכולהו רגלים הקבו זה לזה הרי דר"ה ויה"כ ג"כ מקרי רגל : כמ"ש רש"י בפסחים רפ"ה וכן ביומא דף ל"ד כ"א כ' רש"י ביום משמע באור עלם היום ולא בבקרו עכ"ל ולכן מלינן מוסף אחר שחרית ר"ל סמוכים זל"ז כמ"ש ר"ס רפ"ו לכן מלו' לאחר שחרית כדי שיהיו התפלות סמוכים זל"ז אלא דהיא גופא קשיא למה מתפללים מוסף סמוך לשחרית אדרבא מקרא משמע דמוסף לא הי' סמוך לתמיד של שחר מדכתיב ביום ולא ילפינן שבת מרגלים כנ"ל אלא שהטור כ' בסי' רפ"ו והם דברי הרא"ש ר"פ תפלת השחר וז"ל הטור וזמן תפלת מוסף מיד אחר תפלת שחרית בזמנה מתחיל בבקר שהוא כנגד קרבן מוסף שזמנו' מיד בבקר דבמסכת יומא (דף ל"ד ע"א) מלריך פסוק לומר שנסכים קודמים למוספים (ר"ל נסכי' תמיד של שחר קודמים למוספים דכתיב בפרשת אמור בפ' המועדים זבח ונסכים משמע דזבח ונסכים יהיו סמוכים זה לזה ולא יהיה דבר אחר מפסיק ביניהם) ואם לא היה הפסוק היו מוספים כשרים לקדם אע"ג דכתיב בנסכים בבקר אלמא דקרבן מוסף זמנו מיד בבקר וכיון שזמנו בבקר טוב הוא להקדימו מיד אחר תפלת שחרית אע"ג שאין הלכה כר"ה דאמר אסור לאדם שיטעום קודם המוספים מ"מ לריך להתפלל אות' קודם אכילה כו' עכ"ל הטור . ולכאורה היה נראה דמ"ש אע"פ כו' מ"מ לריך להתפלל כו' הוא טעם למ"ש לפני זה דטוב להקדימו מיד אחר תפלת שחרית כדי שיהא רשאי לאכול סעודת שחרית אך הב"ח כ' וז"ל על מ"ש הטור אע"פ שאין הלכה כר"ה כו' האי אע"פ תחלת דבור הוא ואין לו קשר עם מה של מעלה ממנו והק' כו' עכ"ל הב"ח וא"כ לריך לתת טעם למה כ' הטור טוב הוא להקדימו מיד אחר ת"ש כו' אך הטור הוי קשיא ליה איך ס"ד דהש"ס להקדימו לנסכים הא שם ביומא קאי לפרש דברי אביי האמור בדף שלפני זה אביי מסדר מערכה משמי' דגמ' אליבי' דאבא שאול כו' ונסכים למוספים ומוספים לבזיכים כו' א"כ אביי ע"כ מיירי בשבת דהא אמר מוספים לבזיכין דהיינו שני בזיכי לבונה של לחם הפנים שהיו מקטירים בכל שבת · והא דשבת חזינן דהמלו' לאחר מוספים עד שש אע"כ ס"ל להש"ס הא דילפינן במוספי שבת שיהי' מאוחרים מדכתיב ביום לא שיהיה דוקא בשש אלא שלא יהא סמוך לתמיד של שחר כמו ברגלים וכן משמע מלשון רש"י בפסחים דף נ"ח ע"א ד"ה ור"י סבר מוספים כו' וזמן מוספים אורחייהו בשש דכתיב ביה יום כו' הרי כ' לשון אורחייהו ולא לשון חיובא משמע דאין כוונת הכתוב במ"ש ביום ולא כתיב בקר גביה אלא שלא יהיה סמוך לתמיד שזמנו בבקר אלא מאוחר והיינו ביום שהוא אור עלם היום כמ"ש רש"י ביומא וזמן זה נמשך עד סוף שש ומתחלת שבע ואילך כבר נטו צללי ערב והתחיל בין הערבים ולא מיקרי יום ולכך קבעו זמן מוסף בשש שיהיה לו שעה וזמן קבוע שעה אחרונ' ולכן ס"ד אי לאו דכתיב זבח ונסכים ניהו דמוסף זמנו מאוחר מן תמיד וצריך שלא יהיה סמוך לתמיד מ"מ כיון דחזינן ברגלים שזמן מוסף סמוך מיד לתמיד ניהו דגלי קרא בשבת שלא יהיה סמוך לתמיד מ"מ ראוי שלא יפסיק עבוד' אחרת בנתיים דהיינו נסכים דכל מה שאפשר להשוותו לרגלים עדיף וכיון דקי"ל מביא קרבנו היום ונסכיו לאחר כמה ימים ס"ד דימתין זמן מה אחר התמיד ואח"כ יקריב מוסף ואח"כ נסכי תמיד ולכן איצטריך קרא זבח ונסכים דאפי' ברגלים גופייהו נסכי תמיד קודם למוסף כ"ש שבת דלכתחלה לריכים הנסכים להיות סמוכים לזבח א"כ לדידן נמי כל מה שאפשר להשוותו לרגלים עדיף ולכן יש להסמיך מוסף לשחרית ואע"פ שלריך שיהיה הפסק בין תמיד למוסף הא מפסיקין בקריאת התור' ומפטיר ביניהם דהא כבר כתבתי דזמנו בשש לאו דוקא ובזה נתן מ"א טעם לאחר תפלת שחרית כיון דאנו רולים להסמיך מוסף לשחרית מטעם הנ"ל ומוסף מבואר בכתוב שלא יהיה בבקר . ולכן יש לאחר קלת גם תפלת שחרית : וב"ח כ' כו' וא"כ בימי החורף דהלילות ארוכות ל"ל בה משא"כ להבנת מ"א דביום הוא דרש' גמור' ולא אסמכתא אין חילוק בין קיץ לחורף דהא גזירת הכתוב : (ס"ק ג) מחזירים כו' ותמה אני כו' דהא בטולטילא א"א אותו כמ"ש הטור ולפי שהג"מנ הבין דמ"ש מחזירין אותו ר"ל שחוזר לתחלת ברכת יולר אור וע"ז תמה וכי משום מנהג בעלמא יברך ברכה שאצ"ל : וכמ"ש סי' תקפ"ב דאם לא אמר זכרנו ומי כמוך בר"ה ועשי"ת אין מחזירים אותו כיון שלא הוזכר בתלמוד לאומרו ואינו כ"א תקנת הגאונים כ"ש כאן דאינו אלא מנהג והוא קושיא שניה של מ"א : (ס"ק ה) אין למחות אע"ג דאמרי' במגילה דף כ"ג ע"א :

סי' רפב כ' מ"א ביום השבת כו' יאמר ב"ש כו' וראיתי בבאר היטיב בשם האר"י ז"ל דגם בחול יאמר ב"ש כשמוליאין ס"ת : כ' הזוהר כו' למפסק כו' דפסק משה פרשת' כו' נראה לי דכוונתו דאם בא לסיים הסדרה כו' דלא תימא שכוונתו שלא לפסוק פרשה רלה לומר פתוחה או סתומה ושלא לסיים עם כ"א מהעולים אלא בסוף פרשה שהיא פתוח' או סתומה אלא פרשה ר"ל הסדרה כולה ומה שסיים הזוהר ולא יפסוק מילין דשבת' אחרא כו' . הוא פי' לרישי' או ר"ל אפי' רולה להשלים מה שחיסר בשבת זה ולא קרא כל הסדר' להשלים בשבת הבאה זה לא מהני : דכולהו ז' גברי כו' . ר"ל כמו דאין לסיים הסדר' כ"א במקום שסיים משה ה"ה דאין לסיים עם העולה כ"א במקום דסיים משה דהיינו פתוחה או סתומה וס"ד דבאמת כן כוונת הזוהר לזה כתב מ"א דז"ג כו' : דהא בזמן כו' וא"כ האמלעי קרא בלי ברכה שלפניה ושלאחריה והראשון לא

בירך

רפב (א) וה"ה בי"ט וכו' · דהא דתנן אבל מוסיפין עליהם קאי גם אי"ט וי"א ס"ל דלא קאי רק אשבת שיש לו מעלה יתירה וכתב בלבוש שאם חל י"ט בשבת פשיטא שיש לו עכ"פ מעלה דשאר שבתות ובודאי לא יגרע בשביל שנתוסף עליו עוד קדושת י"ט ולא כמנהג קצת מקומות שאינם מוסיפים על [חמשה] בשבת זו שהוא מנהג שטות · עוד כתב שבשבת שקורים שתי פרשיו' יש לקרות מנין אלו הקרואים בכל סדרא ☞ ונראה דהיינו מנין ז' אבל לא מה שמוסיפים (°) דבזה אין שום חיוב מן הדין : (ב) ואומ' קדיש כו'. לפי שאין המפטי' ממנין העולי' שהוא קורא בתורה אלא מפני כבוד התורה ע"כ מפסיקים בקדיש בין קריאתו לקריאת העולים

א א] **ואם רצה להוסיף (ג) מוסיף :** הגה (א) וה"ה ביו"ט מותר להוסיף על הקרואים (רמב"ם פי"ב מהל' תפלה ותשובת מהר"ס וב"י) ויש אומרים ב דבי"ט ג אין (ד) להוסיף (ר"ן פרק הקורא) וכן נהגו במדינות אלו מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה גם בכל יו"ט אין (°) המפטירין ממנין הקרואים כדלקמן :

ב ב **מותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך (°) אין בכך כלום :** הגה ויש אוסרים (מרדכי סוף מגילה) וכן נהגו במדינות אלו ד (ה) חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים ונוהגים כסברא ראשונה :

ג ג **הכל עולים ה (ו) למנין ז' אפי' אשה ו (ז) וקטן שיודע למי מברכין אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור :** הגה ואלו דוקא מצטרפים למנין הקרואים אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש) ודין עבד כנעני כדין אשה אבל אם ז אמו מישראל ב] מותר לעלות (הגהות מיי' פי"ב מהל' תפלה) ואסור לקרות ח בראש מגולה ואין איסור לקרות ע"ה נכבד ועשיר וגדול הדור לפני ת"ח כי אין זה בזיון לת"ח רק כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים (א"ז) וממזר מותר לעלות לס"ת (מהר"א מפרא"ג) וע"ל סי' קל"ו מסדר הקרואים :

ד ט ד **נוהגים לקרות שבעה לגמור עמהם הפרשה (ב) ואומר קדיש וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי.** הגה י וכן נוהגים בימים טובים שאין מפטיר ממנין הקרואים אבל בחול שאסור להוסיף על מנין הקרואים השלישי הוא מפטיר וביום שמוציאין ב' ספרים או ג' יא המפטיר קורא באחרונה ג] וקטן יכול לקרות בפרשת

דכולהו ז' גברי כחד חשיבי דהא בזמן התלמוד הראשון מברך לפניה והאחרון לאחריה ☞ תדע דהא פ' ויל"א ופ' מקץ אין בה פ' כלל בתורה והאיך יקראו ז' גברי אלא ודאי כדאמרן וכ"מ בברכות ספ"ק דאמרי' כל פ' דלא פסקה משה באורייתא לא פסקינן ע"ש וקאי שם שאם רוצה לקרות הפסוק ולא יותר ומ"מ צ"ע דקורין בב' וה' ומפסיקין אפילו בפ' דלא פסקי' משה וצ"ע ועוד דהא במקדש היו מחלקין (°) פ' האזינו כמ"ש סימן תכ"ח ס"ה ונ"ל כיון שדעתו (°) להשלימו למחר שרי וע"ש בזוהר ע' ש"ע בענין ב' וה' וגם צ"ע דהא דמגיל' ד' כ"ע איתא במערבא מסקי לאורייתא בג' שנים ש"מ (°) שהיו מחלקין הסדרות ועמ"ש סימן נ"ב ס"ב ומה שאומרים פסוקים בתפלה י"ל כיון דקור' אותם דרך תחנה ובקשה שרי כמ"ש סי' מ"ט בטור וע"ש ועמ"ש סי' תכ"ב ס"ד : **א** ואם רצה להוסיף . ומשמע בכל הפוסקים שאפילו האידנא שכולן מברכין מותר להוסיף שהרי גם (°) בזמן התלמוד היה כל אחד מברך ואפ"ה כתבו כל הפוסקי' שמותר להוסיף כנ"ל דלא כע"ש . והרשב"ץ כתב דעכשיו דכולן מברכין אין להוסיף משום ברכ' שא"צ וכן ראוי לנהוג אם לא במקום חתונה או ברית [כ"ה] : **ב** דבי"ט אין להוסיף . אבל כשחל בשבת לכ"ע מותר להוסיף [לכוס] ושמעתי שקצת גדולים הורו שלא להוסיף ביה"כ לפי' כשחל בשבת משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים במילי דכפרה לכן טוב שלא לשנותם : **ג** אין בכך כלום · ומ"מ אינו עולה למנין ז' כמ"ש בסי' קל"ז והע"ש לא דק : **ד** חוץ מבשמ"ת. ואפי' בחתונה או כשיש חיובים הרבה לא נהגו להקל וכתוב במ"ב ראיתי מקילים גם בחתונה : **ה** למנין ז' · אבל לא (°) למנין שלשה [ע"ש] : **ו** וקטן . אבל להיות הוא מקרא (°) אינו יכול עד שיביא ב' שערו' (ר"מ מלובלין בתשו' ב"י סימן מ"ג) אם אין שם כהן אלא קטן (°) קוראין אותו ☞ (°) אבל בלוי אני מסופק (°) אם יקראו לכהן פעמים [רי"ו סי' קמ"ה] ורדב"ז כ' דאין קורין לכהן קטן למנין ג' אבל קורין למנין ז' (כ"ה סי' קל"ה) ונ"ל דמ"ע דוקדשתו לא נאמר על כהן קטן דהא כתיב כי את לחם אלהיך הוא מקריב וקטן לאו בר עבודה הוא והאידנא לא נהיגי לקרות קטן אלא למפטיר · ומצאתי בריב"ש סי' שכ"ו בשם רש"י דמ"ש בגמר' הכל עולין וכו' היינו דוקא למפטיר וכ"מ בהג"מ גבי עבדים כנענים ובב"י ססי' קל"ה בשם הרוקח ומיהו משמע דלאחר שכלה מנין הקרואים מותר לקרותו ואין נוהגין כן . משמע מכאן דאשה חייבת לשמוע קריאת התורה ואע"פ שנתקנה משום ת"ת ונשים אין חייבות בת"ת מ"מ מצוה לשמוע כמו מצות הקהל שהנשים והטף חייבים בה (°) עסי' קמ"ו . ומיהו י"ל דאף על פי שאינן חייבות עולות למנין וכ"כ התוספות סוף ר"ה אבל במ"ס פי"ח כתוב הנשים חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים ומצוה לתרגם להם שיבינו עכ"ל וכאן נהגו הנשים לצאת חוצה : **ז** אמו מישראל · דאז ה"ל ישראל מעליא : **ח** בראש מגולה · זה קאי אקטן וכ"כ בד"מ דאלו גדול בלא"ה אסור כמ"ש ססי' ב' (°) ועסי' קנ"א ס"ו . ומיהו י"ל דדוקא לילך אסור אבל לעמוד ולישב שרי וכ"מ ביומא ד' כ"ה וע"ש בתוספות ד"ה והא בעינן : **ט** נוהגין . מה שנהגו למכור ששי כפ"ע יש קצת סמך מהזוהר שלח לך עמוד ש"ב : **י** וכן נוהגין בי"ט · מפני שי"א שמותר להוסיף : **יא** המפטיר קורא באחרונה

ב הריב"ש בתשו' ג שם בגמרא ד טור ואתיא שפיר בין למ"ד מפטיר עולה ובין למ"ד אינו עולה שם במגילה

אשל אברהם

א] ואם רצה עיין תשובת בית יהודה סי' ס' באריכות . חלק הבונה והסותר ועיין באר היטב ס"ק ג' : **ב]** מותר. לוי שהוא ממזר נפגם מקדוש' לוי ת' דבר משה סי' ט"ו ות' בי"ד סי' ק"ה ועיין ב"ח : **ג]** וקטן . עיין תשו' דבר משה סי' כ' בהרב המבי"ט ח"א סי' י"ט ועיין בת' הריב"ש וכנה"ג :

חתם סופר

ס' רפב: במג"א סק"א ומשמע . נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' קע"א וסי' ק"ע. [ע"ד דברי ריבות שנתהווה בקהלה אחת ע"ד הוספת אחרון בכל שבת וביוה"כ שחל בשבת אשר הנהיג הרב אב"ד שתהיה מזה סיוע לקופת ת"ת ולאחר

לבושי שרד

שם (°) פרשת האזינו שהיו קורים כל יום מהשבוע בסדר הזי"ו ל"ך : **שם** להשלימו למחר. אבל בב' וה' אינו מתורץ בזה דאע"ג דדעתו להשלימו בשבת אין זה נקרא השלמה דהא בשבת חוזר וקורא גם מה שקרא בב' וה' א"כ היא קריאה בפני עצמה . וע"ז כתב המג"א כו' ר"ל דשם מבואר תירוץ על זה ע"פ סוד : **שם** (°) שהיו מחלקין הסדרות . ר"ל וזה אסור דהא אסור לסיים הסדרה שלא במקומה : **סק"א** (°) בזמן התלמוד. כדאיתא במגילה כ"א ע"ב וכיון דתקנה זו היה עדיין בימי התלמוד וכ"ש בימי הפוסקי' ואפ"ה כלם כתבו האי דינא דמוסיפין (דאלו מהתלמוד גופי' אין ראיה די"ל דמה דהכינן דמוסיפין היינו קודם התקנה לכן הביא מהפוסקים) ושוב כ' המג"א דמ"מ כיון שהרשב"ץ כ"כ ראוי לנהוג כך והפוסקים שכתבו דמוסיפין מיירי במקו' צורך כגון חתונה וכה"ג שיש חיובים הרבה: **ט"ז ססק"א** (°) דבזה אין שום חיוב מן הדין . ר"ל ולכן אף שמוסיף דרך משל עד עשרים שרי שיהי' כל הנוספים בסדרה ב' ולא יקרא בסדרה א' רק ג' ואלו מהרביעי' שהוא קורא סוף סדרה א' ותחלת סדרה ב' : (הגה ס"א) (°) אין המפטירין כו' . כלומר דלענין המפטיר סומכין גם בכל יו"ט על האומרים דמותר להוסיף כמבואר במג"א ס"ק יו"ד: **מ"א סק"ה** (°) למנין שלשה . ר"ל בזמן שאין קורין רק ג' אינם עולים למנין וכן אפילו כשקורין זיין אין עולים אלא אחר שקראו שלשה הראשונים גדולים דוקא מפני שג' הראשונים הם עיקר הקרואים שא"א לעולם בפחות מג' והשאר הם תוספת : **סק"ו** (°) אינו יכול. והא דהקטן עולה היינו במקום שהש"ץ קורא אבל הוא עצמו לא יקרא דאין מוציא הצבור : **שם** (°) קוראין אותו. זה סותר לדברי המג"א סק"ה ונ"ל משום דחק התירו בזה משום עשה דוקדשתו : **שם** (°) אבל בלוי אני מסופק כנ"ל : **שם** (°) אם יקראו לכהן פעמים . נראה דס"ל אם אין שם לוי אם התירו שיהיה הוא גם במקום לוי. א"כ לענין מפטיר המבואר בסעיף ה' ואין הספר לפני : **שם** (°) עיין סימן קמ"ו ר"ל דמבואר שם דאף מי שכבר השלים הפרשה אסור לדבר בשעת הקריאה בדברי תורה ואין אסור זה אלא כמו מצות הקהל שהרי הוא כבר השלים וא"כ ה"ה לנשים : **סק"ח** (°) ועסי' קנ"א ס"ו דכתב שם שאסו' לכנס לביה"כ בראש מגולה ובגדול משתעי ושם כתב הקושיא הא בלא"ה אסור ומש"ה הירץ דלעמוד שרי וקמ"ל דביה"כ לעמוד נמי אסור ולשון לכנוס

באר היטב

(ג) **מוסיף** . והרשב"ץ כתב דעכשיו דכולן מברכין אין להוסיף משום ברכה שא"צ וכן ראוי לנהוג . והגאון מהר"ש תיקן בפראג שלא לקרות יותר משבעה חוץ ממפטיר מפני טורח הציבור א"ז עיין בתשו' גנת ורדים סי' כ"ג בהלק"ט ח"ב סי' קנ"ג ועיין יד אהרן : (ד) **להוסיף** . וכשחל י"ט בשבת לכ"ע מותר להוסיף לבוש כשחל יה"כ בשבת אין להוסיף משום שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימין במילי דכפר' לכן טוב שלא לשנותם מ"א : (ה) **חוץ** מבשמ"ת וכן בחתונה . ועיין ביד אהרן : (ו) **למנין** ז' . אבל לא למנין שלשה כנה"ג : (ז) **וקטן** . אבל להיות הוא מקרא אינו יכול עד שיביא ב' שערות כנה"ג בשם תשו' ב"י . אם אין שם כהן

שערי תשובה

הבטה כמו עיניו בגוים ותצפנה וכה"ג טובא ע"ש. וכת' מהר"י צמח שי"ל דעת ותבונה סובבים הודו ולא אותו. ועיין בגן המלך סי' נ"ב כ' יש נוסחא לו' שרפים ואופנים וחיות הקודש וכן הכריע האבודרהם וגם הוא ז"ל צידד לו' כן שהוא בהדרגה ממעלה למעלה אך בתיקוני זוהר הנוסחא שרפים וחיות ואופני הקודש וקבלת רשב"י תכריע ע"ש ועיין בשו"ת מאיר נתיבים סי' ו' שכת' בשם גן המלך להיפוך וליתא שהרי סיים וקבלת רשב"י תכריע ואפשר כוונתו על מ"ש לצדד מסברא דנפשיה וע"ש שכתב שאלו ואלו דא"ח ואין לשבש הנוסחא האחרת ע"ש ועיין בש"ח שכתב וכתב הרב זלה"ה שא"ל בתפלת שחרית זכר למעשה בראשית כ"א בערבית ובמוסף ע"ש :

יד אפרים

הכי שיש לאחר קצת תפלת שחרית בשביל מוסף : **בט"ז ס"ק א'** דהיינו מנין ז' כו' צ"ע דמשמעות לשונו שבא לפרש דברי **הלבוש** וז"א שהלבוש הביא דיש נוהגין לקרות הרביעי בחבר הסדרות וחלק ע"ז כיון שבאותו מקום נוהגים להוסיף על ז' יש **להם** לקרות חצי הקרואים בראשונה וחצי הקרואים בשני' כמו שעושים במקום שקורין ז' להשוותן ואדרבה כשאין קורין רק **ד'** בראשונה א"כ עושין השניה עיקר שקורין רוב הקרואים כמנהג ע"ש וא"כ דברי הלבוש אינ' לעזר רק לנגדו וכ"ל שחסר שורה **בדברי הט"ז** וכצ"ל ונראה דשפיר דמי לקרות ברביעי סוף מן הראשונה וקצת מן השני' שאין קפידא לתת מעלה בסדרה אחת מחברתה רק במה שיש חיוב מדינא דהיינו מנין ז' אבל לא מה שמוסיפין כו' כך צריך להגיה או בנוסח אחר על דרך כוונה זו: (במג"א תחלת הסי') תדע דהא פ' ויל"א ופ' בלק כו' זה צ"ע ועיין מ"ש בפתחי שערים שער א' בשם מחצית השקל דפרשת בלק יש פסקא רק פ' מקץ אין פיסקא וע"ש : (ס"ק ו') אבל בלוי אני מסופק כנ"ל : מכאן ועד סימן רפ"ו האריכתי בחבורי שערי אפרים בפתחי שערים משם תדרשו :

ביאור הגר"א

דס"ל דלא קאי רק אשבת וטעם דאין מוסיפין משום דא"כ ישוה חול לר"ח וכן בכולם וכמ"ש כ"ב ב' נקוט האי כללא כו' : **גם בכל י"ט.** ר"ל דגם בזה נוהגין כס' ראשונה וכמ"ש בס"ד בהג"ה וכמו דקי"ל מפטי' עולה שם כ"ג א' וע"ש : **ס"ב מותר לקרות.** סוכה נ"ד א' דמדלגי דלוגי : **ויש אוסרים.** וכתש"ת משום דלא אפשר וכמ"ש בר"ת שם כ"ב א' ואמרו שם ואם איתא כו' שאני כו' אלמא דאסור במקום דאפשר וס' הראשונה ס"ל דהאיסור שם הוא לעלות ממנין הקרואים רק במקום דלא אפשר וכמש"ל סי' קל"ז ס"ו וע"ש : **ס"ג שיודע.** ירושלמי ח"א כדי שידע בטיב ברכה ות"א שיודע למי מברכין וכ"פ מהר"מ עכ"ל הג"מ פי"ב ועיין בברכות מ"ח א' : **אבל.** מגילה שם : **ואלו דוקא.** דקאמר עולין וקאמר אפי' קטן אשה ול"ק נשים קטנים וגי' הפוסקים הכל משלימין כו' : **ודין עבד.** בפ"ק דחגיגה מכדי כל שאשה כו' ובירושלמי ספ"ב דכתובות הלכה י"א אר"ז בשם ר"י העבד עולה מז' קריות וידבר עולה מעשרה פסוקים : **אבל אם.** כמ"ש בפ"ד דיבמות עבד הבא על כו' ושם מ"ה ב' ברב מרי כיון דאמו מישראל מקרב כו' : **ואסור לקרות.** מ"ס פי"ד פוחח הנראין כרעיו או בגדיו פרומין או מי שראשו מגולה פורס שמע וי"א בכרעיו ובגדיו פרומין פורס אבל לא בראשו מגולה ואינו רשאי להוציא אזכרה מפיו כו' : **וממזר.** דישראל הוא לכ"ד כמ"ש בפ"ב דיבמות ופ"ה דקדושין : **ס"ד נוהגים** . תוס' במגילה כ"ג א' ד"ה כיון דעושין כל"ע שאין המפטיר עולה ותקנו קדיש בין הז' והמפטיר כדי שידעו שאינו מן המנין ולכן גומרין עם הז' דאין לומר קדיש באמצע הקריאה ואע"ג דמגמ' לא מ' כן לפי שבימיהם היה מפטיר בשביעי כמש"ש כ"ע ול' : **וכן נוהגים** . שם ד"ה חד : **אבל.** שם : **וביום.** שם ד"ה כיון. ועי"ל כו'

הגהות רעק"א

סי' רפב סעיף ג' בהג"ה וממזר מותר לעלות ובמקום לוי לא יעלה דנתחלל קדושת לויה מג"א לע"ל סי' קלו סקי"ג: מג"א ס"ק ה'. לא למנין שלשה מבואר שם דהיכי דעולים פחות משבעה כגון יו"ט ויוה"כ אינו עולה ורק למנין ז' עולה ע"ש לפ"ז נראה פשוט דבשבת רק אשה א' עולה אבל לא ב' נשים כיון דמבלעדה ליכא ששה קרואים ולא גרע שבת מיוה"כ דלששה לא מצטרף אשה ואולם מלשון הרמ"א אבל לא שיהי' כולם נשים לא משמע כן ועיין תשו' פנים מאירות ח"ב סי' כד : מג"א ס"ק ו'. וקטן לאו בר עבודה לענ"ד הא איתא בספר החינוך להרא"ה מצוה רס"ט דקדושים יהיו לאלקיהם אתי לרבויי דמחוייבי' לקדש כהן בע"מ אע"ג דאינו נכלל את קרבן ד' אלקיך הוא מקריב ע"ש : סעיף ד' בהג"ה אע"פ שיש חולקים ע' ת' פרח שושן סי'

חכמת שלמה

סי' רפב סעיף ה' זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות וכו' נ"ב עיין במג"א וט"ז שכתבו דכיון שאמרו קדיש יש חשש נכנסין וכו'. נראה לי דהיינו דוקא אם עדיין לא גללו הס"ת וגם השביעי או זה שרוצה להפטיר כבר נסתלק מן הבימה אז יש חשש נכנסין וכו' אבל אם עדיין השביעי עומד שם ולא נסתלק אז ליכא חשש נכנסין כיון דיראו זה שעומד למעלה מפטיר ידעו שקורא בתורה תחלה וגם אף אם נסתלק מן הבימה אם כבר הגביה הס"ת יגללו אותה אז הוה כדיעבד לחזור ולהניחה ולפתחה וי"ל דלא גזרו משום הנכנסין רק לכתחלה ולא בדיעבד וכמ"ש הט"ז כעין זה ביו"ד סי' י"ג לענין חשש מראית העין דאינו רק לכתחלה ובדיעבד כשר כן ה"נ כיון שכבר גללו הס"ת הוי כדיעבד ויפטור השביעי כך בלי קריאה. ובפרט דדברי המג"א אין מוכרחין וי"ל הש"ע מיירי באחר ולא בשביעי בזה יש לחלק בין הקדיש או לא אבל אם האחרון רוצה להפטיר י"ל אף באמר קדיש יפטיר בלי קריאה. וכן נראה חילוק זה קצת בעטרת זקנים לעיל סי' קל"ז לכך עכ"פ באם כבר גללו הס"ת נראה לעשות כן שיפטיר השביעי וצ"ע לדינא בזה . וכן בדין אם שכחו שלא קראו למפטיר עדיין וגללו הס"ת נמי יהיה תליא בהך דינא כנ"ל וצ"ע בכל זה ודו"ק היטב :

מחצית השקל

בירך לאחריו והאחרון לא בירך לפניו אלא ע"כ כחד חשיבי וברכות הראשון והאחרון עולה לכולם : ופ' בלק אין **בה** פ' כלל ואיך יקרא שבעה גברי ויסיים עם כל אחד בסוף פרשה אך בפ' בלק יש פרש' א' בסוף הסדרה **והראו** לי שבפרשת מקץ אין בו פרשה כלל : וכ"מ בברכות כפ"ק כו' זה קאי על סוף דברי הזוהר דס"ל דאין **לחלוק** פרשה לשנים וס"ד דתלמוד' דידן חולק וכ"ה במגלה דף כ"ב ע"א כל פסוק' דל"פ משה לא פסקינן משמע **דפסוק** אחד אין חולקין וע"ז קאי שם בגמר' אך מספ"ק דברכות מוכח דאפי' פרשה לא פסקינן דאיתא שם **שבקשו** לקבוע פרשת בלעם בק"ש דכתיב ביה כרע שכב כארי וכלבי' מי יקימנו ופי' רש"י בדומה לק"ש שה' **שומרנו** לשכב ולקום שקטים כארי וכלבי' ומנעו משום טרחא דצבורא ופריך וניימא האי פסוק' דכרע שכב כו' **לחוד** בצבור דליכא טרחא ומשני כל פרש' דל"פ משה ל"פ הרי דאפי' פסוק שלם אין לומר כ"א צריך לגמור כל **הפרשה** ועיין במ"א ס"ס כ"א ובסי' תכ"ב : וגם צ"ע במגלה כו' קאי על סוף דברי הזוהר שכתב ולא יפסיק **מילין** דשבת' אחר' כו' : ועמ"ש סימן ל"ב ר"ל דמ"א הביא ש"ס דקידושין דאין אנו בקיאין בפסוקים מקום **סיומן** וא"כ דודאי באמצע פסוק אין להפסיק וא"כ אין להפסיק כ"א במקום פרשה דמאי במקום שמפסיק **אינו** סוף פסוק אלא באמצע אבל בפרשיות אנו בקיאין ולכן טוב לסיים בסוף פרשה : כמ"ש סי' מ"ט בטור **ר"ל** בב"י שם : (ס"ק א') ואם רצה כו' שהרי בזמן התלמוד כו' רצה לומר אע"ג שתחלת התקנה הי' בזמן **התלמוד** שאין לברך כ"א הראשון לפניה והאחרון לאחריה מ"מ אח"כ חזרו ותקנו בזמן התלמוד גופיה שיהיו **כלם** מברכים וא"כ כל הפוסקים שבאו אחר התלמוד ודאי בימיהם היו כלם מברכים ואפ"ה כתבו כל כו' : **(ס"ק ב')** דבי"ט כו' אבל כשחל בשבת כו' דמשום דניתוסף על שבת קדושת י"ט יוגרע בה קדושת שבת מבלי **להוסיף** ובשאר שבתות מוסיפים כ"כ הלבוש : (ס"ק ג') אין בכך כו' כמ"ש ס"ס קל"ז אם לא שהוסיף לכל **הפחות** שתי פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין : (ס"ק ה) למנין כו' אבל לא למנין **ג'** ע"ש . ובע"ש כתב עוד דגם בי"ט אינו עולה למנין ה' ולא ביוה"כ למנין שש ולא בר"ח למנין ד' : **(ס"ק ו')** וקטן כו' עד שיביא שתי שערות מ"מ. אם הוא בן י"ג ויום אחד סמכינן בזה על החזקה **שהביא** ב"ש וכמו שכ' לעיל סימן נ"ה ס"ה בהג"ה : אבל בלוי אני מסופק כו' כן צריך לומר רצה לומר **אם** יש כהן גדול ולוי קטן מסתפק אם יקרא לכהן פעמים כאלו אין שם לוי וכמבואר לעיל סי' קל"ה **סעיף** ח' או יקראו ללוי הקטן : ורדב"ז כתב דאין קורין לכהן קטן אלא למנין שבעה כנ"ל · רצה לומר **כשקורין** ז' אז כהן קטן עולה במקום כהן אבל במקום שאין קורין רק ג' אין כהן קטן עולה למנין כ"ה **בל"ה** סימן קל"ה : דהא כתיב כי את לחם וגו' רצה לומר דהתורה נתנה טעם ארישא דקרא **דכתיב** וקדשתו וגו' ולמ' כי את לחם וגו' . ומצאתי כו' היינו דוק' למפטיר ומ"ש עולה למנין ז' היינו **למ"ד** מפטיר עולה למנין ז' והכי קי"ל : ומשמ' מכאן דאשה חייבת דאל"כ הא הצבור חייבין במנין ז' קרואים **מדרבנן** וא"א דהאשה פטורה האיך תוציא הצבור בעליית' דהא קי"ל דכל הפטור מן הדבר אינו מוציא את המחויב בדבר . ונשים א"ח בת"ת אע"ג שמברכת ברכ' התור' כמ"ש סי' מ"ז. וכ"כ מ"א סי' קפ"ז דנשים יאמרו תורה בבהמ"ז היינו משום דמחוייבי' ללמוד דינים השייכים לנשים אבל שאר תורה לא: וכ"כ התוס' סוף ר"ה דף ל"ג ד"ה הא ר"י כו' וז"ל ומיהו יש לומר דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו כו' ר"ל דאם אכל האב שיעורא דרבנן דהיינו כזית או כביצ' ולא כדי שביעה דאינו חייב לברך בהמ"ז כ"א מדרבנן כה"ג קטן מוציא' (וס"ל להתוס' דאפי' הגיע לחינוך מכל מקום לא נתחייב אפי' מדרבנן דאיך נתחייב הקטן במצות אלא החיוב על האב שחייב לחנכו מדרבנן) ועולין למנין ז' ומוציא אחרים ידי חובתן עכ"ל התוס' : (ס"ק ז) אמו כו' ישראל מעליא הוא דקי"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר : (ס"ק ח') בראש כו' ועסי' קנ"א שכ' שם שאסור לכנוס לבה"כ בראש מגולה . נ"ל ג"כ דווקא מיירי בקטן ועיין לעיל סימן ב' במ"א ס"ק ו' . והא דאסר כאן לעלו' לס"ת הא בלא"ה בבה"כ אסור בראש מגולה נ"ל דמיירי כאן אפי' קורין בתור' בסדר אחר או בבה"כ . וכ"מ ביומא כו' דאמרינן שם לשכת הגזית הית' כמו חציה בקדש וחציה בחול ושם בלשכת הגזית היו הכהנים מפילים גורל חציו בחול מוכח מדתניא זקן הממונה לכהנים סדר ודיני פייסות הי' יושב במערב והא קי"ל דאין ישיבה בעזרה אע"כ שחצי' חול והי' יושב בחצי' של חול וחצי' בקדש דכתיב בבית אלהים נהלך ברגש וקרא זה מוקי לה בפייס אלמא דהפייס היה (צ"ל) בבית אלקים דהיינו בקדש א"כ ע"כ חציה בקדש במקום שהי' מפיסים . והקשה התוס' כיון דהפייס היה צ"ל במקום קדוש כפי ה"ל לפייס בעזרה דקדוש יותר ובאמת לא ישב הזקן . ואר"ת כיון דהממונ' היה צריך ליטול המצנפת מראשו של אחד כדי לידע שממנו מתחיל מנין הפייס גנאי היה לעמוד בעזרה בלי מצנפת עכ"ל התוס' משמע דוקא בעזרה אבל בלשכת הגזית אע"ג דהפייס היה חציה בקודש מ"מ היה רשאי לעמוד בלי מצנפת וה"ה בבה"כ דידן : (ס"ק י') וכן כו' שמותר להוסיף דבשבת ודאי א"ש מה שקורין ז' בלא מפטיר דבגמ' מגילה איבע"ל אי מפטי' עולה למנין ז' ומיהו דקי"ל דעולה מ"מ א"ש מה שקורין ז' מלבד המפטיר דהא בשבת מותר להוסיף אלא אפי' בי"ט דנוהגים שלא להוסיף כמ"ש ר"ס זה אפ"ה קורין ה' מלבד המפטיר אע"ג דהמפטי' עולה למנין וה"ל ששה לזה כ' מ"א כיון די"א דמוסיפים גם בי"ט והוא עיקר אע"ג דנוהגים להחמיר שלא להוסיף מ"מ קורין ה' מלבד המפטיר ומצרפים יחד שני הדעות די"א דמוסיפים ונוף אם ת"ל אין מוסיפים הא י"א דמפטיר אין עולה למנין מה שאין כן בחול דלכ"ע אין מוסיפים גם המפטיר כ"ל ממנין העולים : (ס"ק י"א) המפטיר כו' . וי"א שהשביעי קורי' ר"ל דס"ל דשבעה הקרואים שהם העיקר צריכים לקרות כל חובת היום דהיינו כל הסדרא והמפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי ולכן בד' פרשיות וכדומה שצריכים לקרות עוד נוסף על הסדרה כפי תקון חז"ל אז קורין ששה בסדר היום וגומרים עמהם כל הסדר' והשביעי קורא בס"ת האחרת מה שצריכים להוסיף בשבת כגון

בפרשת המוספין (ח) או יב בד' פרשיות שמוסיפין באדר וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פ"ב דמגילה) (ג) אע"פ שיש חולקים יג (ד) ואומרים קדיש קודם שעולה (ט) המפטיר ואין חילוק בזה בין הוסיפו על מנין הקרואים או לא ובין מוציאין ס"ת א' (י) או ג' (ב"י בשם הר"ר ישעיה והרא"ש ורבי ירוחם) :

ה יד ה אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה וכבר אמר ש"ץ קדיש אחר קריאת הפרשה (ה) זה שרוצה להפטיר טו צריך לחזור ולקרות ויברך על קריאתו תחלה (יא) וסוף : הגה אבל אם לא אמר קדיש טז יפטיר מי שעלה (יב) לשביעי אם יודע ואם יש אחרים שיודעים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר (א"ז) עססי' קמ"ד :

ו יז ו אם טעה ש"ץ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש אין צריך לקרות עוד אחר אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי דקי"ל מפטיר עולה למנין שבעה :

ז ז קרא הפרשה (ו) בתפלת שחרית בשבת יח (°) ודילג (יג) פסוק אחד חוזר וקורא הוא ושנים עמו אפילו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא :

רפג למה אין מוציאין ב' ספרי תורות בשבת ובו ס"א :

א ° א מה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספין מפני (א) שאין בה אלא שני פסוקים :

רפד דיני הפטורה וברכותיה . ובו ז סעיפים :

א (א) א מפטירין (א) בנביא מענינה של פרשה ואין פוחתין

°ע' תקון יששכר דף כ"ג

ט"ז מגן דוד

הטעמים : (ג) אע"פ שיש חולקין פי' דס"ל דקטן לא יוכל לקרות בפ' זכור שהוא דאורייי' (°) מ"מ אנו נוהגים לקרותו דהא עולה אפי' למנין ז' : (ד) ואומרי' קדיש קודם כו' . פי' לאפוקי מדעת הר' ישעיה שמביא ב"י שמחלק בזה (°) בין ס"ת א' לב' אלא בכל פעם הקדיש קודם המפטיר דוקא : (ה) זה שרוצה להפטיר צריך כו' · מפני כבוד התור' יקרא ויברך דאיכא למיגזר משום הנכנסים שלא ראוהו קורא בתורה כבר בברכה אבל אם לא אמר קדיש ומפטיר מי שעלה לשביעי לא חיישינן משום הנכנסין שאין זמן מרובה בין הברכה שבירך על קריאתו בסמוך : (ו) בתפלת שחרית בשבת . אבל במנחה בשבת או בשני וחמישי וקרא י' פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר ואם לאו חוזר · כתב ב"י בשם רשב"ץ ס"ת שני שקורא בו המפטיר שנמצא בו טעות אין ספק שצריך להוציא אחרת שחובת היום הוא ובספר מוטעה לא אפשר והמפטיר שבכל שבת אם נפסל ס"ת אחר שקראו ז' כגון שנקרע אפשר דכיון דאין קריאת המפטיר אלא משום כבוד התורה שיפסיק בקריאת ג' פסוקים בספר שהוא פסול בלא ברכה [מותר] כדי שלא להטריח את הציבור ויש לפקפק בדבר עכ"ל וכ"ל דהא דמסופק בדבר היינו דוקא בענין שזכר שנקרע הספר תורה אחר הקריאה של הז' אבל אם נמצא פסול בספר תורה אחר הקריאה מה שלא הרגיש בו תחלה בשעת הקריא' נ"ל שצריך להוציא אחרת לקרות בה מפטיר כיון שמתחלה לא היו קוראין בספר תור' כשר למה לא יברך עכשיו על ס"ת כשר כיון שצריך לקרות עכ"פ וזה עד שלא התחיל המפטיר לקרות אבל אם התחיל כבר ואח"כ נמצא טעות כתבנו בי"ד סי' רע"ט דלא יוציא אחרת אלא יאמר האחרון בעל פה ויסיים אח"כ בספר הזה :

רפג (א) שאין בה אלא ב' פסוקים · במרדכי פ' ב"ה הקשה בהג"ה ותימה ויתחילו עמו בר"ח דמתחילין למעלה בפרשת תמיד עכ"ל וכ"ל דשאני ר"ח דיש חיוב לקרות ד' גברי ע"כ בהכרח קורין ג' קודם (°) חובת היום שהוא ובראשי חדשיכם והד' הוא קורא חובת היום אבל בשבת שאינו צריך לקריאת פ' מוסף אלא לא' בשביל חובת היום מה שייכות יש לו לפרשת התמיד :

רפד (א) מפטירין בנביא כו' . הטעם משום דפ"א גזרו גזרה שלא לקרות בתורה ותקנו לקרות בנביאים מענינה של פ' כ"א פסוקים

מגן אברהם

באחרונה. וי"א (°) שהשביעי קורא למפטיר עכ"ל : יב בד' פרשיות . וכ"פ ב"ח דלא כרש"ל וראיתי נוהגין שאין קטן מפטיר במרכבה ביום א' של שבועו' ולא בז' של פסח ומט"מ כתב שאין להפטיר בשבת שובה וכ"ל דכ"ז בקטן שהגיע לחינוך שיודע לחתך האותיות בטוב ולא כאותם שמניחים קטנים הרבה לומר ההפטרה : יג ואומרים קדיש קודם. היינו בשבת אבל בחול שהמפטיר ממתין אומרים קדיש אחר המפטיר דא"א קדיש עד שנשלם המנין ויש מנהגים אחרים בעניינים אלו עיין בריב"ש ולכן אין לשנות שום מנהג : יד אם לא נמצא וכו' . וה"ה בשבת של חזון ואפי' נמצא מי שיודע להפטי' רק שלא ידע לקונן כנהוג דינא הכי כ"מ בריב"ש שם.ומ"מ אפי' יש אחרים היודעים לקונן רשאי הרב לומר כיון שדרך הרב לעולם לאומרו מותר לכתחלה לעלות שלישי ומפטיר ולי נראה דלא יעלה לשלישי (°) כמ"ש רמ"א (°) עססי' קמ"ד : טו צריך לחזור ולקרות · מדסתם משמע דאפי' השביעי רוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות כיון שהפסיקו בקדיש הנכנסים לא ידעו שזה קרא בתורה ואיכא בזיון לתורה כדאמרי' בסוטה ד' ל"ט דהמפטיר צריך שיקרא בתורה תחלה . אם קראוהו בבה"כ אחרת ונזדמנה לו (°) אותה הפ' צריך לחזור ולברך (מ"כ) : טז יפטיר מי שעלה לז' · ואל יאמר קדיש אחריו כ"כ בד"מ ומ"מ נ"ל דיאמר קדיש אחר ההפטרה דהא הקדיש קאי על קריא' התור' וההפטרה לא חשיבי הפסק דשייכי לקריאה כמ"ש בהג"מנ (°) ועמ"ש סי' רל"ב עמ"ש סי' קל"ה ס"ב דכשיש ב' סדרות קורין חד גברא מסוף סדרה ראשונה לתחל' סדרה שניה וכן המנהג פשוט (°) דלא כלבוש : יש נוהגין ביום שמוציאין ב' ס"ת לקרות ו' בס"ת א' ובספר ב' א' והמפטיר חוזר וקורא בראשונה וטעות היא [רשב"ס סימן י"ב כ"ה תכ"ה] (°) עססי' תקמ"ד : יז אם טעה ש"ץ כו' . (°) עססי' קל"ז והע"ש לא ע"ש ועססי' תרפ"ד : יח ודילג פסוק א' . נ"ל דה"ה תיבה א' אלא שדברו בהווה עסי' ס"ד :

הנהגת חיובים מספר הלבוש עם מעט נופח משלי

בפוזנא התוקע והמתפלל מוסף בר"ה ויה"כ חיובים ובקצת מקומות אין נוהגין כן עסי' תקפ"ד . אבי הבן בשבת שקודם המילה והמוהל והסנדק [ויש לדקדק מלשונו שאם הילד חלוש שאין יכולין למולו בשבוע זו אינו חיוב אלא בשבת שקודם המילה] . ומכל מקום נ"ל דמי שחלה המילה בשבוע זו קודם דמילה בזמנה עדיפא . ואם היו סבורים למול בשבוע זו והיה חיוב ואחר כך נדחה המילה (°) אינו חיוב פעם שנית : **ואם** המילה בשבת אפילו הם מבה"כ אחרת או שאין להם דין עירנות הם חיובים [וכ"ל דמי שאין לו דין עירנות אינו דוחה שום חיוב כמש"ל גבי בר מצוה וק"ו הוא אבל מי שבא לבית הכנסת אחרת צ"ע אם דוחה] : **ואבי** הילד בשבת שהולכת אשתו לבה"כ הוא חיוב שהוא במקום קרבן [ר"ל מלשונו שאם היא חולה ואינה יכולה לילך לבית הכנסת אינו חיוב (°) עד שתלך לבה"כ] ומ"מ נ"ל דאם הוא מ' יום לזכר ופ' יום לנקבה הוא חיוב דאז הוא זמן הבאת קרבן ואם מתה אשתו שוב אינו חיוב וכ"ל דהמפלת בעלה חיוב אא"כ הפילה נורה שאין אנו בקיאין בה דאז אינו דוחה חיוב אחר דשמא אינו ולד : **אם** חל יום שמת אביו או אמו בשבת הוא חיוב . **החתן** בשבת שקודם החתונה ואף אם לא יהיה החתונה באותו שבוע כגון שהולך בדרך רחוקה על החתונה ודוקא למי שמזמרין אותו אבל אלמן שאין מזמרים אותו לא (וכ"ל דאם סבור שתהיה החתונה באותו שבוע והיה חיוב ואחר כך נדחה החתונה אם רוצה שיזמרו אותו הוא חיוב שנית בשבת שלפני החתונה) . ונער בר מצוה באותו שבת אם יש לו עירנות דוחה לכל החיובים כיון שהוא יום חינוכו חוץ מן החתן שמזמרים אותו שהוא שוה לו שדוחה ג"כ לכל החיובים ויפילו גורל . וחתן ביום חתונתו קודם לבר מצוה ואם אין לו דין עירנות לבר מצוה אינו דוחה שום חיוב ועמ"ש סימן רכ"ה : **החתן** שהיה חתונתו מיום ד' ואילך הוא חיוב בשבת שאחריו ודוקא כשהוא בחור או היא בתולה · ומי שאשתו הולכת לבית הכנסת הוא קודם לחתן זה · הסנדק הוא דוחה לאבי הבן · ואבי הבן למוהל ואם המוהל הוא מילד אחר יפילו גורלות · וצ"ע (°) אם יש ב' מילות בשבת וא"א לקרות אלא שני חיובים היאך נעביד אם נאמר ששני האבות קודמים יבא מוהל של זה אב של זה ומוהל של זה אצל אב של זה ויאמר כל אב למוהל שלו אני קודם לך . וכ"ל דמ"מ האבות קודמין · ואיש של יולדת בת קודם לאבי הילד הזכר ויום שמת בו אביו או אמו ג"כ קודם לאבי הילד · ובשבת שהולכים לבית הכנסת אפילו לבן הוא קודם לכל החיובים [ומ"מ נ"ל דסנדק קודם] חוץ מן החתן בשבת שמזמרין אותו . זה הכלל יום שמת בו אביו הוא אחרון לכל החיובים ואבי הילד קודם המילה הוא אחרון לו . ובבראשי' שנוהגין למכור נדר ויכלו . ובפ' ויחי שיש נדר המלאך הגואל יכול לו לקנותם ולדחות כל הלוים החיובים חוץ מחתן שמזמרין ומנער בר מצוה ויש עוד מנהגים אחרים נהרא נהרא ופשטיה :

רפד כתב הלבוש תמהתי כל ימי שלא ראיתי נוהגין באחד מן המקומות לכתוב ההפטרות כדין ספר כמו שכותבין המגילה כי היה נ"ל שאין יוצאין

באר הגולה

ה הריב"ש בתשובה ו טור בשם הר"מ מרוטנבורג ושאר פוסקים והשבלי לקט בש' מסכת סופרים ז הגהות מיימוני פרק ב' מה"ת מהא דמסכת סופרים א תוס' ורא"ש בפרק הקורא את המגילה עומד והמרדכי והר"ן בפרק בני העיר א מגילה כ"ג :

חתם סופר

שהאריך לדבר בענין זה ולבארו באר היטב כת' בסוף תשובה סי' רע"א וז"ל היוצא מדברינו מה שהנהיג להוסיף אחרון בכל שבת כדי להחזיק תורה עם תינוקות של בית רבן יפה עשה ויחזיק במעוזו ואל ירף מזה . אמנם ביוה"כ שחל בשבת ניהו שאין לתופסו מפני שנהג כמנהג מקומו בעיר פראג מכל מקום נראה לי יותר טוב שלא לנהוג כן במקום דלא נהיגי ובשנים שאין בזה הפסד כל כך להקופה של תלמוד תורה אם לא יוסיפו פ"א וכו'] :

לבושי שרד

לאו דוקא וק"ל : מ"א ס"ק י"א בהשביעי ר"ל בד' פרשיות או שבת ר"ח שיש ב' ספרים ואותם הפרשיות הם חובה ליום כמו הסדרא או יותר לכן יקרא השביעי בספר השני כדי שיהי' חובת היום נמנין זיין הקרואים ואח"כ קורא המפטיר ג"כ בספר השני לכבוד התורה ואומר ההפטרה ומ"ש המג"א שהשביעי קורא למפטיר אין הכוונה שהוא עצמו יפטיר אלא ר"ל שהוא יקרא בספר תורה שניה הפרשה שקורא אח"כ המפטיר וכ"ה בב"י : ט"ז סק"ג (°) מ"מ אנו נוהגים . דברים אלו מבוארים היטב מדבריו בסי' תרפ"ה וכ"ל שם שאף הקטן עצמו יכול לקרות הפרשה . אבל המג"א כאן סק"ו חולק אפילו בשאר שבתות וכ"ש בד' פרשיות אלא דמיירי שהש"ץ קורא ואפ"ה שיש חולקין לא התירו לקרותו בד' פרשיות: סק"ד (°) בין ס"ת אחד לב' . דעת ר' ישעיה הוא מה שהבאתי באות ט"ו שהשביעי קורא חובת היום בס"ת ב' ואומרים קדיש וקורין המפטיר וא"כ במ"ש רמ"א אומרים קדיש קודם שעול' למפטיר אין ר' ישעיה חולק ולכן נרא' דמ"ש בט"ז לאפוקי מדעת ר' ישעיה הוא ט"ס וכנ"ל מדעת הראב"ד שהובא בב"י וע"ש שדעתו דבב' ס"ת אם יאמרו קדיש על הראשו' חיישינן לפגמו של ספר שני שלא אמרו עליו קדיש לכן יאמר הקדיש אחר קריאת המפטיר : מ"א ס"ק י"ד (°) כמ"ש רמ"א ר"ל דרמ"א כ' אם יש אחרים שיודעים וכו' הרי שלא התירו אלא משום דוחק ואם כן כשרוצה הרב להפטיר אין לו לעלות לכתחלה לשלישי: **שם** (°) עסי' תקמ"ד זה אינו נמשך לדבריו הראשונים אלא על גוף הדין שבש"ע ע"ז מפלפל שם המג"א איך הדין כשמוציאין ב' ס"ת דאז יש איסור לאדם א' לעלות לב' ס"ת וע"ש : ס"ק ט"ו (°) אותה פרשה . שכבר קרא אפ"ה צריך לחזור ולברך : ס"ק ט"ז (°) ועמ"ש סימן רל"ב ע"ש במג"א סק"ב: **שם** (°) דלא כהלבוש דברי הלבוש הובאו בט"ז סק"א ומ"ש שם הט"ז ונראה דהיינו כו' הם דברי עצמו לחלוק על הלבוש שכתב שחולקין בשוה ומשמעות דבריו שחמשה קורין פרשה א' וחמשה בפרשה ב' ופליג המג"א עליו דצריך א' לחבר שני הסדרות : **שם** (°) עיין סי' קמ"ד כנ"ל וקאי אמ"ש בש"ע יפטיר מי שעלה לשביעי וביאר המג"א שם דבס"ת אחרת אסור עיין שם : ס"ק י"ז (°) עססי' קל"ז דשם מבואר דהיכא דלא אפשר עולה למנין אפילו קרא זה מה שקרא זה וה"כ לא אפשר דאין לקרות פסוקים מסדרה השייכה לשבת אחר : ש"ע ס"ז ודילג פסוק א' דין זה כפול לעיל סי' קל"ז : מ"א ס"ק י"ח (°) אינו חיוב פעם שנית קצת קשה ממה שכ' אח"כ בחתן אם רוצה שיזמרו אותו כו' וכן הקשה בא"ר: **שם** (°) עד שתלך לבה"כ ומ"מ נ"ל דאם כו' ופ' יום לנקבה הוא חיוב כנ"ל ור"ל אפילו היא חולה: **שם** (°) ול"ע אם יש ב' מילות וכו' . קודם הילד ויולדת בשבת שהולכת כו' כנ"ל : רפג ט"ז סק"א (°) חובת היום דמי שקורא בחובת היום אין לו לקרות מה שאינו מענין היום משא"כ בר"ח הרביעי לבד הוא הקורא לחובת היום :

באר היטב

אלא קטן קורין אותו עמ"א . ומשמע מכאן דאשה חייבת לשמוע קריאת התור' וכ"כ במ"ס : (ח) או בד' פרשיות . זולת פ' זכור שהוא לכ"ע מדאורייתא עסי' תרפ"ה וראיתי נוהגין שאין קטן מפטיר במרכבה ביום א' של שבועות ולא בז' של פסח. ומטה משה כתב שאין להפטיר בשבת שובה וכ' המ"א וכ"ל דכל זה בקטן שהגיע לחינוך שיודע לחתוך האותיות בטוב ולא כאותם שמניחים קטנים הרבה לו' ההפטרה . ועיין תשו' ב"ח סי' קנ"ח . ובכנה"ג ובפרח שושן כלל א' סי' ח' : (ט) המפטיר . היינו בשבת אבל בחול שהמפטיר ממתין אומרים קדיש אחר המפטיר דא"א קדיש עד שנשלם המנין : (י) או ג' . כתב הלבוש שבשבת שקורים שתי פרשיות שיש לקרות מנין חצי הקרואים בכל סדרה וכתב ט"ז ונראה דהיינו מנין ז' אבל לא מה שמוסיפים דבזה אין שום חיוב מן הדין : (יא) וסוף . וה"ה בשבת של חזון אפי' נמצא מי שיודע להפטיר רק שלא ידע לקונן כנהוג דינא הכי ריב"ש . ואפי' יש אחרים היודעים לקונן רשאי הרב לו' כיון שדרך הרב לעולם לאומרו מותר לכתחלי' לעלות שלישי ומפטיר . ול"כ דלא יעלה שלישי כמ"ש רמ"א מ"א . אם קראוהו בבה"כ אחרת ונזדמני' לו אותה הפרשה צריך לחזור ולברך מ"ב : (יב) לשביעי . ויאמר קדיש אחר ההפטורה מ"א : (יג) פסוק א' . ה"ה תיב' א' וע"ל סי' קל"ז ועיין מ"א מענין הנהגות החיובים . כתב בספר הכוונות דהעולה ששי הוא המעולה שבקרואים :

רפד (א) בנביא . הטעם שפעם א' גזרו גזירה שלא לקרות בתורה ותקנו לקרות בנביאים מענייניה של פרשה כ"א

הגהות רעק"א

סי' א' העלה לעיקר דקטן לא יקרא בד' פרשיות : מג"א ס"ק טו. צריך לחזור ולקרות כיון. היינו בברכה פ"מ ע"ש : מג"א ס"ק טז. דיאמר קדיש אחר ההפטרה וה"ה אם שכח לומר קדיש אחר ז' ונזכר קודם ההפטרה לא יאמר אז קדיש עד אחר ההפטרה משום הנכנסין שיאמרו שהמפטיר לא קרא בתורה . פר"מ :

הפריקה

ביאור הגר"א

ותוס' בשבת כ"ג ב' : וקטן. מגילה כ"ד א' ואף בכה"ג דהא עולה אפי' למנין ז' כנ"ל : **אע"פ שיש חולקין.** עיין ברא"ש ס"ה דלא מסתבר דקטן כו' : **ואומרים קדיש כו'** : **ואין חילוק.** ר"ל אף ע"ג דמוסיפין ואח"כ בלאו המפטיר הוסיפו והל"ל הקדיש אח"כ וכן כשמוציאין ב' או ג' שאין המפטיר קורא מה שקרא הז' כמ"ש בתוס' ורא"ש שם מנהג רש"י ורבותיו דלא כר' משולם וע' ברא"ש שם : **ס"ה אם לא כו' צריך.** שם כ"ג א' המפטיר בנביא צריך כו' : **אבל אם.** כמ"ש בס"ו:**ואם.**עס"ס קנ"ג מתוספתא : **ס"ו אם קרא.** מס' סופרים פי"א ה"ד ה"ו ובתוס' ד"ה חד כו' :

סי' רפג ס"א מה. ואין לקרות שלא מענייננו של יום תוס' ורא"ש שם ורא"ה מר"ח : סי' רפד ס"א מפטירין בנביא. כ"א א' : מעניינה. כ"ג א' תוס' ד"ה כיון : ואין כו' אא"כ כו' כגון כו'. שם בגמ':

מחצית השקל

בפ' זכור פרשת זכור וחוזרים וקוראים עם המפטיר מה שקרא השביעי : (ס"ק ט"ו) צריך כו' דאפי' השביעי כו' ר"ל ניהו דקי"ל המפטיר צריך לקרות בתורה תחלה כמ"ש סס"ק זה משום בזיון התורה דאי המפטיר יפטיר בנביאים ויברך עליו ולא יקראו בתורה הרי אנו משוים דברי הנביאים לתור' בקריא' וברכה לכן צריך לקרות המפטיר בתורה תחל' ומזה יראו דהתור' עיקרית וס"ד דאם השביעי מפטי' א"צ לקרות שני' בתורה דקמ"ל מ"מ כיון דהפסיק בקדיש צ"ל עוד הפעם בתורה כיון שע"י הקדיש ימשוך זמן מה יש לחוש לנכנסים שלא יהיו יודעים שהוא כבר קרא בתורה ואיכא לגבייהו בזיון התור' שמשוי נביאים לתורה : (ס"ק טז) יפטיר כו' ואל יאמר קדיש דאי יאמר קדיש שוב א"ל לנכנסים שלא ידעו שכבר קרא בתורה כנ"ל : קורין חד גברא כו' ר"ל הרביעי קצת מסדרה א' וקצת מסדרה שני' אפי' במקום שמוסיפים למשל א' ויש ח' עולין א"כ יקרא בספר א' ג' עולין ורביעי קצת ובספר השני יקראו ארבע עולין וקצת מהרביעי אפ"ה מיקרי ששני הס"ת שוין דהעיקר הוא ז' קרואים המחויבים ואין משגיחין בנוספים דלא כלבוש דס"ל אם מוסיפים ויש ח' עולין צ"ל ד' בספר א' וד' בספר שניה וכן אם יש י' עולין צ"ל ה' בכל ס"ת : יש נוהגין כו' . ע' ססי' תרס"ט כנ"ל ור"ל בס"ת שצריכים ג' ס"ת וכן בכ"מ שצריכין ג' ס"ת ואין לנבור כי אם שני ס"ת כיצד יתנהגו : (ס"ק יז) אם טעה כו' מצויין שלא כהוגן ול"ל מצויין על סעיף שאח"ז קרא הפרשה כו' ודילג כו' ע"ז רמז מ"א לעיין סי' קל"ז שכ' שם דדוקא בשבת שחרי' דינא הכי ומבואר שם דבשבת שחרית אם דילג פסוק א' שצריך לקרות אותו פסוק ועוד שני פסוקים עמו דאין קורין פחות מג' פסוקים . צריך לברך עליהם תחלה וסוף . בפוזנא כו' ואם היו סבורים למול כו' אין חיוב פעם ב' והקשה בס' א"ר מ"ש מבחתו' שכ' מ"א שאם היה סבור שתהי' החתונ' באותו שבוע ואח"כ נדח' החתונ' אם רצה שיזמרו אותו הוא חיוב שנית . ואולי י"ל דבחתן ניהו דכבר עלה מ"מ עתה שתהי' החתונ' באמת ויזמרו אותו ויש לו כל החשיבות שהיה לו אז ולכל חתן לכן י"ל חיוב שני' אבל במיל' שה"ל כבר חיוב ועתה גם ירד מחשיבתו דעכשיו תהיה מילה שלא בזמנה לכן שוב אין לו חיוב : ואיש של יולדת בת קודם לאבי הילד הזכר . משמע שר"ל אבי הילד בשבת שקודם המילה לזה קודם יולדת בת כשהולכת לבה"כ . דאי ר"ל אבי הילד הזכר בשעה שאשתו הולכת לבה"כ . הכי מבע"ל ואיש של יולדת בת קודם לאיש של יולדת בן ועוד מדכ' אח"ז יום שמת בו או"א הוא ג"כ קודם לאבי הילד . ובזה ודאי ר"ל אבי הילד בשבת שקודם המילה ולא בשבת שהולכת לבה"כ כמ"ש אח"ז זה הכלל יום שמת בו או"א אחרון לכל החיובים ואבי הילד קודם המילה אחרון לו א"כ מ"ש תחלה יום שמת בו או"א ג"כ קודם לאבי הילד ע"כ צ"ל בשבת שלפני המיל' . ומדכתב תיבת ג"כ משמע דגם לפני זה מיירי בשבת שלפני מילה אז יולדת בת כשהולכת לבה"כ קודם לו ואח"כ כשיולדת בן הולכת לבה"כ לא הוזכר אם יולדת בת קודם לו : וי"ל דשוון הן והא דנקט יולדת בת קודם לאבי הילד כו' הל"ל סתמא כשהולכת לבה"כ קודם לשבת שלפני מילה י"ל לרבותא נקט בת דאפי' יולדת בת כ"ש יולדת בן דעדיף דמקיים בו מצות מילה . אולם ממ"ש אח"ז ויולדת בשבת שהולכת לבה"כ אפי' לבן כו' מדכתיב אפי' לבן משמע דיולדת בת עדיפא ואפשר משום דיולדת בן כבר היה לו חיוב בשבת שלפני המילה : יום שמת כו' קודם לאבי הילד (היינו בשבת שלפני המילה) ויולדת בשבת כו' כנ"ל :

סי'

פותחין מכ"א פסוקים אלא א"כ סליק עניניה בבציר מהכי כגון עולותיכם ספו על זבחיכם : הגה ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים ג' ג' פסוקים לכל א' מן הקרואים אבל ביו"ט שקורין ה' סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדואה) ולא נתקנה ההפטורה רק בצבור אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סי' קל"ט) * אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכה שלפניה ולאחריה אבל א בלא ברכה שרי (ב"י):

ב ° ג אם חל ראש חדש בשבת אין המפטיר מזכיר של ר"ח כלל ג וי"א שאע"פ שאינו מזכיר בחתימה של ראש חדש מזכירין אותו בתוך הברכה שאומר את יום המנוח הזה ואת יום ראש החודש הזה והמנהג כסברא ראשונה :

ג °° ד צריך לכוין לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה ב אחריהם (ב) אמן ויעלו לו להשלים מנין מאה ברכות שחיסר מניינם בשבת :

ד ה (°) קטן יכול להפטיר : הגה ואם קראו למפטיר מי שאינו יודע לומר ההפטרה ג יכול אחר לאומרה אבל לכתחלה אסור לעשות כן :

ה ו אם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרה הבא לסיימה לא יתחיל ממקום שפסק הראשון (ב) אלא צריך לחזור ולהתחיל ממקום שהתחיל הראשון ד כמו בס"ת : הגה ה * ושנים לא יאמרו ההפטרה (ג) בפעם אחת דתרי קלי לא משתמעי (ריב"ש סי' ל"ו ומגילה דף כ"א) :

ו °°° ו * ז אין המפטיר מפטיר עד שיגמור (ד) הגולל לגלול הספר תורה :

ז ח בשבת שהפרשיות מחוברות מפטירין בהפטרת פ' שניה: הגה ועי"ל סי' תכ"ח ונהגו להזכיר אחר קריאת התורה נשמות המתים ולברך ז העוסקים בצרכי (ה) צבור כל מקום לפי מנהגו (שבולי הלקט והגהות מרדכי פ"ק דשבת) ונוהגים לומר יקום פורקן ואין בזה משום איסור תחינה בשבת גם נוהגים לומר אב הרחמים ובכל יום (°) (°) שאין אומרים בו צדקתך צדק אין אומרים אותו וכן כשיש חתונה או מילה ויש מקומות שאין אומרים אותו כשמברכין

° עסי' תרס"ג ס"ב °° עמ"ש סי' נ"ו ס"ג עסי' ר"ל °°° עסי' קמ"ו ס"ו

פסוקים כמו אלו היו קוראים בתורה כ"א פסוקים ג"פ לכל א' מהז' שקראו בתור' ☞ וגם היו מברכין הנביאים ז' ברכות כמו אלו היו קורין בתורה דהא מברכין ז' ואח"כ נתבטל הגזיר' וקורין בתורה ואפ"ה תקנו שהמפטיר יקרא בנביא כ"א פסוקים ויהא קורא בתור' תחלה מפני כבוד התור' שאם לא היה קורא אלא בנביא ומברך על קריאתו יהא כבוד תורה וכבוד נביא שוה על כן צריך המפטיר לקרות בתורה תחלה דידעו שגדול' התורה מהנביא מצד הקדימ' ולכך יברך המפטיר ז' ברכות כנגד ז' שקראו בתורה וכתב הטור מה שמפסיקין כשמגיע לכל דבריו אמת וצדק לא מפני שהוא סיום ברכה שהרי לא תקנו אלא ז' ואם הוא סוף ברכה ה"ל ח' אלא כדאיתא במ"ס שהיו נוהגים שם לומר דברי שבח ורצוי עכ"ל. וא"כ א"צ אמן במקום ההוא כיון שאינו סוף ברכה והרבה טועים ואומרים שם אמן ע"כ טוב יותר לנו שלא להפסיק שם למען ידעו שאין שם סוף ברכה. ולשון ומה שמפסיקין אין פי' שמפסיקין שם אלא שבמחזורי' כתוב שם הפסק וכ"ה הל' בתו' פ' ע"פ דף ק"ד ויש הפסק במחזורים כו' אבל אין להמפטיר לומ' שם דרך הפסק לדידן שא"א שם דברי שבח ורצוי כנלע"ד : (ב) אלא צריך לחזור ולהתחיל כו'. ול"ד לש"ץ שנשתתק באמצע התפל' שמתחיל מתחלת הברכה שטעם זה דהתם כבר יצאו הצבור י"ח מאותן הברכות שקרא הא' משא"כ בהפטרה שצריך לברך לפניה ולאחריה כ"כ ריב"ש. כתוב בלבוש וז"ל וכיון שאין קריאת הפטרה אלא בצבור תמהתי על שלא ראיתי נוהגין לכתוב ההפטרות כדין ספר כמו שכותבי' המגיל' כי היה נ"ל שאין יוצאין כלל בקריא' הפטרה בחומשים הנדפסים ול"ע. ואשתמיטתי' סוגיא דהנזקין דפס' האי ספרא דאפטרת' אסור למקרי בשבת דלא ניתן להכתב

יוצאין בצבור כלל בקריאת ההפטרות שקורין בחומשין הנדפסים כיון שאין נכתבין ככל הלכות ס"ת או מגילה עכ"ל וכ"כ בכנסת י"ג ואני אומר שמנהג קדמונים הוא עיקר שכתוב בב"י סי' קמ"ד בשם ת"ה מה שמדלגין עתה מנביא לנביא היינו לפי שהפטרות שלנו כתובים בקונטריסים ואפשר לסמן למצוא מהר וכו' ע"ש. ואיתא בגיטין דף ס' שאסור לכתוב ההפטרה(°)משום מ"ש בי"ד סי' רפ"ג ס"ב אלא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך כלו' שאין יכולת ביד הצבור לקנות להם נביאים שלימים וא"כ השת' שנתגל' מלאכת הדפוס והספרי' ת"ל בזול אסור לכתוב הפטרות דהא קי"ל דפוס כתיב' מעלית' היא כמ"ש מ"ע סי' ל"ג ומ"ב ול"ח. ואי משום שכתובין בנייר הא כ' בש"ג רפי"ו דשאר דברים נכתבים בכל מיני צבעונים ולא בעי דיו ואם כן ה"ה דנכתבים על הנייר כמ"ש התוס' שם וה"ה שא"צ גליל' דוק בר"ו וכתו' ועוד דמברכין על שיר השירים ואיכה אע"פ שכתובים בדפוס בנייר ועמ"ש ססי' ת"ל וכ"מ תשו' הרשב"א סי' תפ"ז דדוקא בס"ת אסור לברך כשכתובה בקונטריסים אבל על הפטרות לא קפדי' ע"ש וכ"כ הכל בו בשם הרשב"א וז"ל ובהפטרה ששאלת א"א [ר"ת אני אומר ב"ח דלא כב"י] שאין מקפידין בה ומברכין על הקריאה אפי' בלא ספר עכ"ל פי' אפי' אינה כתוב' על הספר מברכין עליה וכל זה ברור דלא כמה שנדחק הרב"י ע"ש ☞ ובקצת מקומות שקורין במנח' י"כ רק ג"פ בהפטר' יונה והשאר אומרים בלע"ז ואחר כך אומרים מי אל כמוך [מהרמ"פ ע"א ורלב"ח ח"ב]: א בלא ברכ' שרי.ונכון לקרות' עמ"ש סי' קמ"ג ס"ב : ב אחריהם אמן . אין לענות אמן אחר וצדק שאינו סיום ברכה [טור] : ג יכול אחר לאומרה . ול"ד למ"ש סי' רפ"ב ס"ה. דצריך לקרות בתור' שנית אע"פ שקרא כבר שאני הכא כיון שהפסיקו בקדיש מוכח' מילתא שקרא בעד המפטיר וכתב ב"י בסי' רפ"ב דיש מקומות נוהגים לכתחלה כשקטן מפטיר אז גדול קורא בתור' תחלה דזה כבודה שנא' שאין הקטן ראוי לקרות בתורה ע"ש אבל הריב"ש חולק ע"ז לכן כ' רמ"א דאין לעשות כן לכתחלה : ד כמו בס"ת . וצריך לברך תחלה[הריב"ש] ועססי' ק"מ דלהרמב"ם לא יברך והא דכתב סי' תקפ"ה ס"ג (°) דלכ"ע אין צריך לברך וכ"ה סי' תרל"ב ס"א שאני התם דכל ישראל מחויבים לברך על השמיעה ולכן כשבירך האחד בירך בעד כלם משא"כ כאן : ה ושנים לא יאמרו. ובכתבי האר"י כתב אין די בשמיעת ההפטרות אלא צריך לקרות מתוך הספר והברכות ישמע מהקורא עד כאן ונ"ל דבגמ' מיירי שלא יקראו שנים בקול רם מפני שמי שאינו בקי לא יוכל לשמוע וגם הבקי נ"ל בנחת ויש למנוע שלא יתרגם הברכה ואם יתרגם שלא יאמר השם [ריב"ש שם] : ו אין המפטיר. כתב ש"ל בשם הגאונים שאין לסלק ספר הנביאים עד אחר הברכה כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר ואיני מוצא לו טעם עכ"ל ב"י אבל גם בס' תניא כ"כ וכ"כ מט"מ והגמ"נ דהא בס"ת ג"כ אסור ליטול הס"ת עד אחר הברכה · כתב מ"ב סי' ל"ו צריך שיאמר סמוך לחתימה מעין חתימה לכן יאמר ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו בא"י מקדש וכו' וה"ה בכל י"ט עכ"ל · וקשה לשנות ולשבש כל הנוסחאות בלא ורצה כמה נדחק הטור סי' רל"ו כמ"ש (°) תמיד ימלוך עלינו ל"ו בא"י המעריב ערבים. וגם ברמב"ם כתוב כנוסח שלנו גם בכ"ה אומרים יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד בא"י על הארץ וכו' דכיון דהאומרים יתברך הוי מעין חתימה שפיר : אם אין עירוב שיכולין להביא חומש בבה"כ הולכין י' ומפטירין בבית שיש החומש . וגם יכולים לקרות ההפטרה בע"פ אם א"א בע"א כדאשכחן בכ"ג ביה"כ [מרדכי פ"ו דעירובין רלב"ח ח"ב ע"ג] עסי' קמ"ד. וכמ"ש פי"א דאין קורין ע"פ אלא כ"ג בי"ה : ז העוסקים בצרכי צבור. הא שמתפללים ויפיל שונאיו היינו שונאים

ב שבת כ"ד וכרב גידל תוספות ג. הרא"ש והר"ן בשם ר"י ד הרא"ש בסוף ברכות ה מגילה כ"ג ו תשובת הריב"ש ז סוטה ל"ט ח רמב"ם בסוף סדר התפילה והמרדכי פרק בני העיר והגהות מיימוני פרק י"ג מה"ת ושבלי הלקט °) ואפי' בר"ח אב שאינו דומה לר"ח סיון שאז אומר אה"ר על הגזירות שהזכיר ביוצר בשם מהרש"ל

עטרת זקנים

רפד * אבל בלאו הכי כו'. וי"א אע"פ שאין להם ס"ת כשר וקראו בפסול אפילו הכי מפטירין אחריה ומברכין הברכות לפניה ולאחריה (כל בו) : * ושנים לא כו'. כ"כ הריב"ש דהיינו שלא יאמרו שניהם ההפטרה בדילוג דהיינו שאחד מהם קורא פסוק אחד והב' שותק עד שמסיים הפסוק ואח"כ קורא השני הפסוק אחר כי המפטיר שקרא בתורה מפני כבוד התורה צריך שיקרא הוא לבד כל ההפטרה ולכן אף אם נשתתק האחד צריך להתחיל השני מראש ולברך אחריה : * אין המפטיר כו'. כשמברך אחר ההפטרה אינן רשאין לסלק ספר הנביאים כדי שירא' ויברך על מה שמפטיר (ב"י בשם שבולי לקט) כן נראה בכל דבר שמברכין עליו שצריך שיהיה לפניו וקרוב אליו הדבר מאוד כמו בתפילין של יד וכן בכוס של הבדלה והדס שאמרו חז"ל נוטל זה בימין וזה בשמאל ובפלוגתת ב"ש וב"ה משמע שלפחות יהיה הדבר שאין כל כך צורך בשמאלו מוכן לפניו (אא"ז בשם רבו מהר"ש בהרר"ל ז"ל) :

לבושי שרד

רפד מג"א ר"ס (°) משום מ"ש בי"ד שאסור לכתוב פחות מספר שלם הובא בט"ז סק"ב : (ש"ע ס"ד) (°) קטן יכול להפטיר ע' תשו' הב"ח סי' קל"ח : מ"א סק"ד (°) דלכ"ע א"צ לברך וכמ"ש סי' תרל"ב סס"א כצ"ל : סק"ו (°) תמיד ימלוך עלינו כו' שאינו ג"כ מענין החתימה ונדחק הטור שלא לשנות הנוסחאות : (הגה ס"ז) שאין אומרים בו צ"צ אם אל ע"כ בשבת אע"פ שאין אומרים צ"צ אומרים א"ה כ"כ הא"ר סי' תקכ"ד ופרי מגדים סי' תקכ"ט כתב שגם כן מזכירין בו נשמות אותן שמזכירין בכל שבת ע"ש :

יד אפרים

בט"ז ס"ק א' בתורה דהיו מברכין כו' כצ"ל : (במג"א תחילת הסימן) בקצת מקומות נוהגין שקורין כו' כצ"ל ומש"צ והשאר אומרים ר"ל שבשאר מקומות נוהגין לומר אח"כ כו':

חתם סופר

סי' רפד ברמ"א סעיף ה' ושנים לא יאמרו. עיין ח"ס או"ח סי' ס"ח : לסי' רפ"ב במג"א סקט"ז ואל יאמר . נ"ב ובספר אבן העזר פסק דיאמר קדיש אחר השביעי ואח"כ יפטיר וכן נוהגין בט"ב שאומרים קדיש בין קריאה למפטיר בשחרית וכן נראה לי להורות: שם במג"א ד"ה החתן שהי' וכו' הוא אחרון לו וכו'. נ"ב ואפילו ביום המילה עצמו כ"כ לבוש מטעם שסופו קעלות לתורה ביום שתלך היולדת לבהכנ"ס

באר היטב

ב"א פסוקים כמו אלו היו קוראים בתור' כ"א פסוקים ג"פ לכ"א מהז' שקראו בתור' . ולכך יברך המפטיר ז' ברכות נגד ז' שקראו בתור' ומה שקורין בנביאים ולא בכתובים מפני שלא תמצא שם מעין הענין פרשת התורה . כ' הלבוש תמהתי על שלא ראיתי נוהגין לכתוב הפטורת כדין ספר כי היה נ"ל שאין יוצאין כלל בקריאת הפטרה בחומשים הנדפסים ע"ש והט"ז ומ"א חולקים עליו ומתירין לקרות ההפטרה בחומשים הנדפסים ע"ש. אם אין עירוב שיכולין להביא חומש בבה"כ הולכין יו"ד ומפטירין בבית שיש החומש ואין קורין בע"פ מ"א : (ב) אמן . ואין לענות אמן אחר שבכל דבריו אמת וצדק שאינו סיום ברכה : (ג) בפעם א' . היינו בקול רם . אבל מחויב לקרות בלחש : (ד) הגולל . כ' בש"ל בשם הגאונים שאין לסלק ספר הפטרה עד אחר הברכה כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר וכ"כ במט"מ : (ה) צבור ברגלים שנוהגין לומר מי

ביאור הגר"א

ודוקא'. שם כנגד כו' : **ולא נתקנה כו'.** שם אין קורין בתורה ואין מפטירין כו' : **אחר.** שם א' המפטיר כו':ס"ב **וי"א שאע"פ.** דלא עדיף מתפלת החובות ליום בשחרית מו"ע שאין מזכיר בחתימה כיון דליכא בדידהו וכמ"ש פ"ב די"ט י"ז א' ורא"ה ממ"ש תוס' שם דהדא מכלל כו' וע"כ דרב גידל מכלל אידך איתמר וכיון דנדחית אידך נדחית נמי דרב גידל : **מזכירין.** דלא כרב גידל וכפירש"י שם ורי"ף וכפשטא דגמ' ככל הני שמעתתא ועוד דתרוייהו דרב הוא וחדא מכלל חברתה איתמר וס' הראשונה ס"ל כיון דנדחו משום דריב"ל אין לדחות דרב גידל : **והמנהג.** תוס' שם: ס"ג **צריך כו'.** ע"ל סי' ר"ל ס"א וכמ"ש בספ"ח דברכות אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע : ס"ד **קטן.** כנ"ל סי' רפ"ב ס"ד : **אבל לכתחלה.** שם המפטיר בנביא צריך כו' כנ"ל אבל בדיעבד ש"ד כיון שאמר קדיש קודם מוכחא מילתא שבשביל ההפטרה : ס"ה **אם נשתתק.** כמ"ש בר"ס ק"מ מירושלמי : **ושנים.** כ"א ב' : **דתרי.** ר"ה כ"ז א':ס"ז **בשבת שהפרשיות.** תוס' ד"ה כיון ובשבת כ"ג ב': **ונהגו להזכיר** בספרי כפר לעמך ישראל אלו המתים שהמתים צריכין כפרה וקבעו בשבת שהכל בבה"כ והחי יתן אל לבו : **ולברך.** עיין בפ"ק דכתובות ז' ב' : **ונוהגין לו'.** בפ"ק דר"ה כמאן מצלינן כו' ומכאן נהגו לומר יקום פורקן . מרדכי וכ"ז בשבת כנ"ל :

הגהות רעק"א

סי' רפד סעיף א' בהג"ה אחר שקראו בתורה אם קראו בס"ת ובאמצע מצאו טעות ולא היה ס"ת אחרת לגמור הקריאה י"ל דמ"מ אמרינן ההפטרה כיון דקראו בס"ת דאף דנמצא פסול מכל מקום מה שקראו מקרי קריאה דהא אם יש ספר תורה אין חוזרים וקוראים מה שקראו כבר וצ"ע לדינא : **מג"א** שקורין רק יונה במנחה יוה"כ ג' פסוקים בלה"ק ואחרי כך מתרגמי' כל הפרשה ואח"כ אומרים מה"כ כנ"ל : **סעיף ב'.** הקוראים בתורה ולברכות המפטיר הא דהברכה שלאחריה מתחיל בברוך ולא מקרי סמוכה שלפניה ע' בלבוש בהג"ה : **שם בהג"ה** ויענה אחריהם אמן משמע דבעי' תרתי שישמע ויענו אמן אף דבסי' ר"ג ס"ב מבואר דיוצא בברכה ע"י שומע כעונה אף בלא ענה אמן הכא גרע דל"ש לומר שומע כעונה דהא הוא לא קרא בתורה. ול"ש לומר דהוי כמברך רק ע"י עניית אמן דגדול העונה אמן עולה לחשבון ק' ברכות כ"כ במשבצות זהב לעיל סי' קכד ע"ש: **מג"א** ס"ק ב' כיון שהפסיקו בקדיש ואם אירע כן בת"צ דא"א קדיש עיין שו"ת נ"ב ח"ב ססי' ק"י דמ"מ הכי הוא דאחר יאמר ההפטרה ולא יקרא בתורה ואם הכהן או לוי שקראו בתורה יכולים לומר הפטרה טוב יותר ע"ש : **מג"א** ס"ק ז דבכל העולם יש יהודים עיין שבועות ל"ה ב' : **מג"א** ס"ק ח אבל בשבת שלפני ר"ח א"א אותו. בתוס"ש הגיה אנו אומרים אותו ועיין בפמ"ג בא"א [נה"ב] :

מחצית השקל

סי' רפד כתב הלבוש כו' מה שמדלגים עתה כו' דהא מדינא דהש"ס אין מדלגין בנביא כ"א בכדי שלא ישהה יותר בדילוג כ"א עד שמתרגם המתרגם הפסוק שקרא ופירש"י הטעם משום כבוד צבור שלא יעמדו בשתיקה עד שיגלול המקום שמדלג שמה כדאי' במגילה דף כ"ד : ואפשר לסמן כו' קודם שיתחיל להפטיר. וימצא מהר ולא יצטרכו הצבור להמתין משא"כ בזמן הש"ס שכל ספריהם היו בגלילה כמו ס"ת דא"א לסמן ובזה מיושב מה שאין הצבור כותבים הנביאים בגלילה לצורך ההפטרה כיון דדרכנו לדלג א"א להיות בגלילה : ואי' בגיטין כו' ר"ל דאכתי קשה ניהו דכל הנביאים א"א לכתוב מ"מ ה"ל לכתוב ההפטורת כפי מנהגינו ויהיה הדילוג כ' שם ולא יצטרכו לדלג ויהיה דרך גלילה ע"ז כ' דהא אי' בגיטין דאין כותבין הפטרה : משום מ"ש בי"ד דאין כותבין מגלה לתינוק דהיינו פרשה א' או שתים משום דקי"ל תורה תמימה ניתנה דהיינו שתהיה כתובה בשלימות ולא מקצתה לבדה ומה"ט גם הפטרה אין לכתוב שצריך לכתוב כל הנביאים בשלימות ואפי' לקרות בהפטורת הכתובים אמרו שם בגיטין דאסור כיון דנכתבים באיסור : דהא קי"ל דפוס כו'. וכיון דאפשר ע"י הדפוס ליכא משום עת לעשות חזר הדבר לאיסורו ואין לכתוב ההפטורות לבד. ולפ"ז גם בהפטורות הנדפסים כיון דאין הנביא שלם אין לקרות בה כיון דאפשר מתוך הנביא הנדפס בשלמות ומה לי דפוס ומה לי כתיבה לפי שיטתו אבל הט"ז מתיר לקרות בהפטורת דידן וכן נהגו וכ' בס' א"ר דאין לעשות להפטור' כ"א עמוד א' בסופה ובתחלה לא יהי' עמוד כ"א יניח קלף חלוק כדי לגלול דכן הדין בנביא כדאי' בפ"ק דב"ב : וכ"כ הכלבו כו' ב"ח דלא כב"י שהגיה תמורת שאלת א"א צ"ל שאלת אפשר : פי' אפי' כו' דלא כמו שנדחק הרב"י דהרב ב"י הבין דמ"ש אפי' בלא ספר ר"ל בלא ס"ת דהיינו שלא קראו בתור' וז"ל הרב"י ומיהו דוקא במקום שקראו בתור' ואע"פ שס"ת פסולה אבל אם לא קראו כלל בתור' נרא' שאין מפטירין בברכה וכדברי תשוב' לרמב"ן עכ"ל הרב ב"י. אבל המ"א פירש מ"ש אפי' בלא ספר ר"ל בלא קלף אלא נכתבת על הנייר מפטירים בהם ומברכים עלי' ולא דיבר הרשב"א כלל מדין אם צריך לקרות בתורה תחל'. ולפ"ז אין הדין מבואר להדיא אם קרא בס"ת פסול' אם ברכו על ההפטר' : בקצת מקומות כו' רדב"ז ורלב"ח. תשובות הללו אינן ת"י אולם בתשובת מהר"ם פדוא' סי' ע"ח ראיתי שכ' וז"ל בקצת מקומות נוהגים במנח' יוה"כ קורין בהפטורת יונה ג' פסוקים בלשון הקדש ואח"כ מתרגמין כל הפרש' בלע"ז יווני אח"ז קורין ג' פסוקים במיכ' מי אל כמוך כו' בלשון הקדש ומתרגמין בלע"ז יוונית אותן ג"פ ומסיק דלא מחינן בהו דהא דקי"ל דבעי' שיפטיר כ"א פסוקי' והטעם כמ"ש ט"ז ס"ק א' מ"מ במקום שמנהגן לתרגם ההפטרה די בי' פסוקים כמ"ש הטור דמצטרפים משום טרחא דצבורא גם י' פסוקים שתרגמו וה"ל יו"ד פסוקים לה"ק ול' תרגום ג"כ יו"ד פסוקים הוי כ' ופסוק האחרון כופלים דהיינו לאחר שתרגם פסוק האחרון אומרים אותו שוב בלה"ק כדי לסיים בתורה והוי כ"א . וא"כ במנחה שאין קורין רק ג' גברי ודי להם י' פסוקים כמש"ל סי' קל"ז א"כ גם ההפטרה די בי' פסוקים וכמ"ש רמ"א סעיף ה' דמה"ט בי"ט שקורין ה' סגי בהפטר' ט"ו פסוקים וכיון שקורין ו' פסוקי' בלשון הקודש דהיינו ג' פסוקים ביונ' וג' פסוקים במיכ' ומתרגמין אותם ה"ל י"ב פסוקים ודי . ואע"ג שמתרגמין בלע"ז יווני ס"ד הדא דלע"ז יווני דינו כלה"ק (והרמב"ם שכ' דלשון יווני נאבד מן העולם עמ"ש עליו הרב"י בא"ח סי' תר"ל ועוד ס"ל דגם בשאר לעז שהשומעים מבינים יוצאים ע"ש שהאריך : (ס"ק א) בלא ברכה שרי ונכון לקרות' עמ"ש סי' קמ"ג שכ'

שם מ"א ס"ק ב' על מ"ש שם בש"ע דבחומשים שלנו אין לברך עליהם ומ"מ קורין בלא ברכה שלא תשתכח תורת הקריאה (הגי') ומשמע שהחזן קורא בקול רם כו' עכ"ל : (ס"ק ב) אחריהם כו' אחר וצדק ר"ל אותו וצדק שאו' בברכות שאחר ההפטר' ואף שיש שם הפסק בדפוס בין תיבות וצדק ובין תיבת נאמן שאחריו כאלו וצדק הוא סוף ברכה אבל באמת אינו סוף ברכה וראי' דהא תקנו ז' ברכות למפטיר נגד ז' הקרואים בתור' והן ב' ברכות שאומר המפטיר על פסוקי תור' שקורא ואחד קודם אמירת ההפטר' וארבע לאחריה . ואי וצדק הוא סוף ברכה א"כ יהיה חמשה ברכות לאחר הפטר' אלא שבימים קדמונים היו מפסיקי' אחר תיבת וצדק ואומרי' שם דברי שבח להקב"ה אבל לעולם הוא אמצע ברכה והיינו דוקא האי וצדק שלאחר ההפטרה אבל תיבת וצדק שבברכ' שלפני ההפטר' ודאי עונים אמן דהוא סוף ברכ' שלפני ההפטור' : (ס"ק ג) יכול כו' . כיון שהפסיקו בקדיש קודם שקרא המפטיר בתור' · מוכח מילתא כו' משא"כ לעיל סי' רפ"ב שאמרו הקדיש אחר שקרא השביעי בתור' ואדרבא יש לחוש משום הנכנסים . וכמ"ש מ"א לעיל סי' רפ"ב : דזהו כבוד' כו' ר"ל אע"ג דהמפטיר צריך לקרות תחלה וכאן מי שאומר ההפטרה הלא לא קרא בתחלה בתורה מ"מ אתי שפיר דהא טעמא מאי צריך לקרות תחלה בתורה שלא להשוות דברי נביא לדברי תור' כדלעיל סי' רפ"ב ס"ק ט"ו והכא אדרבא זהו כבודה של תור' שיאמרו כו' . ומ"מ כ' רמ"א דאין לעשות כן לכתחל' משום שהריב"ש חולק : (ס"ק ד) כמו כו' דלהרמב"ם שצריך להתחיל במקום שהתחיל הראשון וטעם מחלוקתם מבואר שם סי' תקפ"ה אם א' התחיל לתקוע ולא יוכל להשלים ישלים אחר ולא יברך : וכ"מ סי' תרל"ב שכתב רמ"א שא' יכול לברך על קריאת המגלה והשני קורא . ואם נשתתק הקורא באמצע קריאה מדמה מ"א שם בס"ק ב' למה שכ' בסי' תקפ"ה . בירך בעד כלם דהא כל השומעים חייבים לברך על השמיעה אלא שהתוקע בברכתו הוציא את כל השומעים וא"כ זה שמתחיל לתקוע כשהראשון לא היה יכול להשלים הוי כאלו בירך הוא עצמו . וכן הוא בקריאת מגיל' משא"כ בעולים לתור' שהשומעים אין חייבים לברך . ומי שעולה עכשיו שנית לא הוציאו הראשון לכך צריך לברך שנית לחד דעה : (ס"ק ו) אין המפטיר כו' דהטור סי' רל"ו וז"ל הטור ליישב המנהג אמר א"א הרא"ש ז"ל שאנו מתפללים ה' ימלוך לעולם ועד ויקוים הפסוקים והיה לעת ערב יהיה אור ויאיר לנו ויחשיך לשונאינו והוי קצת מעין חתימה סמוך לחתימה עכ"ל : כיון דאמרי' יתב' כו' ר"ל סוף ברכ' ד' ושל ההפטר' לפי נוסחתינו אומרים סמוך לחתימה יתב' שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד בא"י כו' הוי מעין חתימה דהיינו יתב' מעין תחלת החתימ' שמתחיל בא"י : כדאשכח' בכה"ג ביה"כ במס' יומא דף ס"ח ע"ב כה"ג קורא מתוך ס"ת אחרי מות ואך בעשור וגולל ס"ת וקורא ע"פ ובעשור שבחומש הפקודי' . והטעם ע"ש דף ע': (ס"ק ז) העוסקי וכו' הא שמתפללים כו' ר"ל שמנהגן של ישראל כל קהל בכל שבת ושבת מתפללי' בשלומה של מלכות . ויש בנוסח תפל' ההיא ויפיל שונאיו תחתיו . ע"כ נ"ל שונאים שבמלכו' אחרת ואם יתגרה מלך א' עם מלך אחר ויתפללו היהודי' שבמלכות זה שיפיל שונאו דהיינו מלך המתגרה בו יפול תחתיו . והא תחת המלך המתגרה בו יש ג"כ יהודי' וגם הם מתפללים על מלכות שלהם ויפול שונאיו תחתיו א"כ ע"כ תפלת א' מהם הוא תפלת שוא אע"כ כל קהל מתפלל שיפיל שונאיו שיש לו במדינתו תחתיו : הגון לו' השכבו' לאנשים כנ"ל וכ"ה בכה"ג : ברגלים שנוהגים כו' שלא להפסיק בין כו' עמ"ש סי' רל"ב דגם הקדיש שייך לתפלת מוסף כמ"ש סי'

א ברכות ח' ב הרא"ש שם וסמ"ג ומרדכי שם ג בית יוסף ד שם התוספות והרא"ש ה שם ע"פ מדרש ו כל בו בשם רבי פרץ ז הגהות בפרק י"ג מה"ת בשם מהר"מ ח הגהות בשם רבי שמחה (°) וסיים שם שהעושים כן צריכים לחזור שנים מקרא ואחד תרגום וכתב הבית יוסף שפשוט הוא) ט מרדכי בשם א"ז שראה כן מרבו ר' יהודה החסיד ומהר"ר אברהם י שם והגהות בפרק י"ג מה"ת בשם א"ז כ כתבו הר"י סי' ק"ע ות"ה סי' כ"ג

עטרת זקנים

רפה * חייב לקרות כו'. אבל לא יקרא אחד מקרא ואחד תרגום ויכוין לשמוע מלה במלה מפי הש"ץ אלא צריך לקרות ב"פ מקרא זול' מה ששומע מפי הש"ץ (ב"י בשם הרמב"ם): * אם למד בפי' רש"י כו'. וי"א התרגום דוקא שניתן בסיני וירא שמים יוצא ידי כולם ויקרא תרגום וגם פירש"י אכן בשאר לשון לע"ז אין יוצא כלל (טור וב"י הוס' והרא"ש) * וי"א עד ש"ע. אכן העושין כן צריכין לחזור שנים מקרא ואחד תרגום (בית יוסף הגהות מיימוני'):

אשל אברהם

א] שנים מקרא עיין באר היטב א' מ"ש בשם ל"ח וכן העלה בתשובת בית דוד סי' קי"ט ע"ש:

לבושי שרד

מ"א סק"ו (°) דבכל העולם ר"ל דבמלכות האחד יש ג"כ יהודים והיך יתפללו אלו כך ואלו בהיפך: שם (°) כשמברכין החודש ר"ל אעפ"י שאומרים א"כ כגון בספירה מ"מ אין מזכירין נשמות: מ"א סק"ה (°) ואפי' אל מילה. דאיכא תרתי לטיבותא אפ"ה אומרים בניסן כשמברכין חודש אייר דאית ביה נמי ב' לטיבותא וכתבו האחרונים דה"ה אם יש מילה בניסן דאיכא ג' לטיבותא אומרים ג"כ משום דאין חילוק בין ב' לטיבותא ובין ג' לטיבותא: שם (°) ואין מזכירין בו כבר כתב דין זה בסוף סק"ז וכמו שכתבתי אות ח':

רפה ט"ז סק"א (°) תרגו' ירושלמי וכיון שיש עכ"פ תרגום ירושלמי צריך לחזו' אחר תרגום ההוא ולקרותו משא"כ ראובן ושמעון: מ"א סק"א (°) אחר התרגום. אמרוהו קודם התרגום וגם אחר התרגום כך מבואר בט"ז סי' רפ"ד: סקי"ד (°) ב"פ מקרא. ק"ק פשיטא. ונראה דר"ל דבעת שלמד הפרשה עם פירש"י אין עולה רק לתרגום כיון שמפסיק בפירושי הפסוק בין כל תיבה וענין וצריך ב' פעמים מקרא חוץ מלימוד זה ועיין בסק"ח דלא משמע הכי לכאורה

סק"ט (°) פי' המלות לחוד לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא כמ"ש הב"י ולכן אין יוצא במקום תרגום בפי' המלות לחוד: שם (°) שיקרא עוד פעם אחד. קשה דהא פטרינן בש"ע מלמדים מכל וכל לפי שלומדים כמה פעמים עם התלמידים. וא"כ למה יתחייב לקרות עוד פעם א' מקרא וצ"ל להגיה תרגו' ור"ל דמקרא כבר יצא אבל תרגום לא יצא בפי' המלות לכן יאמר פעם א' תרגום: סקי"ב (°) וכי יחזור כו'. טורח זה למה כיון שבקי בה ממה שקרא פעם א' כן הוא לשון הת"ה:

שונאים שבמלכותו (°) דבכל העולם יש יהודים (מאור עינים). הגון לומר השכב' לאנשים בל' הקודש ולנשים בל' תרגום [ר"י לוי סי' ע"ב] הטעם דשל נשים מסתמא נעשים בין הנשים והם אין מבינים בל' הקדש אלא תרגום [כ"ה]. ברגלים שנוהגין לומר מי שבירך לקברנים יאמרו קודם אשרי שלא להפסיק בין קדיש לאשרי עמ"ש סי' רל"ב.

(°) כשמברכין החדש אין מזכירין נשמות רק למי שנקבר באותו שבוע [מהרי"ל]: ה בימי הספירה. משום שהיו הגזירות באותו זמן (°) ואפי' אל מילה בשבתות ההם אומרים אותו דהא אומרים אותו בחדש ניסן אבל כשחל ר"ח אייר בשבת א"א אותו אבל בשבת שלפני ר"ח אנו אומרים אותו (°) ואין מזכירין בו נשמות אפי' בספירה [הגמ"כ]:

רפה א שנים מקרא. כתב של"ה שיקרא כל פרשה ב"פ ואח"כ התרגום עליה וכ"כ רש"ל וכ"מ במגילה דף ד' אבל הל"ח סמ"א פסק דיקרא כל פסוק ב"פ והתרגום עליו וכ"כ בהג"ה י"נ בשם האר"י וסדה"י וכ"כ בכתבים וכ"מ סי' קמ"ה שהיו נוהגין כן בזמן שהיו מתרגמי' והפסוק האחרון אמרו (°) אחר התרגום כדי לסיים בתורה אם הוא רגיל בטעמים יקרא בס"ת [רדב"ז ח"ב ועיין בס"ח סי' ס"א וש"ו] ויטבול אחר הקריא' [הכוונו'] עיין בשל"ה עניני טבילה ואין לי עסק בנסתרות ויקוץ הצפרנים קודם הקריאה [של"ה]: ב עטרות ודיבון. וה"ה ראובן ושמעון וכיוצא בהם [טור]: ג כפירש"י. שהוא עיקר שהוא בנוי על יסוד התלמוד: ד כמו תרגום. ומ"מ צריך לקרות (°) ב"פ מקרא [רמ"מ פ"ז] מי שאין בידו תרגום יקרא ב"פ מקר' ואח"כ כשיהיה לו תרגום יקרא [סדה"י]: ה מיום ראשון. ובל"ה כתב שיקרא אותה ביום ו' אחר חצות דוקא ויש עוד דיעות שונות: ו קודם שיאכל. היינו אם היה אונס גדול בע"ש [הכוונות וכ"י] ובמגינ"י במשלי כתב וז"ל ואיבעי להתחיל בע"ש ולמגמר בשבת קודם סעודת שחרית: ז שמיני עצרת. פי' שיש לקרות אז ב' מקרא וא' תרגום ודלא כאותן שקורין המקרא לחוד [ב"י הג"מ]: ח יכול לקרות. ואם שמע פעם א' מש"ץ וקרא פעם א' יצא אבל אין לסמוך לכתחלה על השמיעה כמ"ש סי' כ"ט [ל"ח]: ט מלמדי תינוקות. כ"ל דדוקא בימיהם שהיו לומדין פי' המקרא עם התינוקות אבל אם לומד (°) פי' המלות לחוד לא יצא ומ"מ די (°) שיקרא עוד פ"א מקר' דזה עולה לו במקום מקרא: י א"צ לקרות כו'. דהא כבר קרא כל התור' מידי שבת בשבתו [ת"ה] וערב ש"ת יקרא וזאת הברכה [כונות]: יא ההפטרה. כפעם א' מקרא וא' תרגום ואח"כ מזמור מכתובים משיר של יום א' מקרא וא' תרגום או לעז אחר ואח"כ משנה א' [של"ה בשם מהרמ"ק] וטוב שלא יפסיק כלל בשיחה [כ"ה]: יב ולא שוש אשיש. דטעם חזרת ההפטרה שידע מה מפטירין למחר ואם יארע הרבה חתנות זו אחר זו (°) וכי יחזור בכל שבת

כשמברכין (ו) החדש (°) מלבד ח בימי (ז) הספירה והולכין בכל זה אחר המנהג:

רפה לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ובו ז"ס:

א א אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור *חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו שבוע א א] שנים מקרא ואחד (א) תרגום (א) אפילו ב (ב) עטרות ודיבון:

ב * ג אם למד הפרשה ג בפירוש רש"י חשוב ד כמו תרגום ג וירא שמים יקרא (ב) תרגום וגם (ג) פרש"י:

ג ה ד מיום ראשון ואילך חשיב עם הצבור:

ד ה מצוה מן המובחר שישלים אותה ו קודם שיאכל (ד) בשבת ואם לא השלים קודם אכילה ו ישלים אחר אכילה עד המנחה ז וי"א עד רביעי בשבת * ח וי"א עד ז (ה) שמיני עצרת (°) (דהיינו בשמחת תורה שאז משלימים הצבור:

ה ח ט יכול לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת (ו) התורה (וע"ל סי' קמ"ו):

ו ט י מלמדי (ז) תינוקות אין צריכים לחזור ולקרות הפרשה בשבת:

ז כ י אין צריך לקרות (ח) פרשת יו"ט: הגה וכן אין צריך לקרות ההפטרות (מרדכי ה"ק) ומכל מקום נהגו לקרות יא (ט) ההפטרה ובשבת של חתונה יקרא ההפטר' של שבת יב ולא שוש (י) אשיש (פסקי מהרא"י סי' ק"ח):

זמן

להכתב [ופירש"י פחות מספר אחד שלם לעצמו] ולא הוא דעת לעשות לה הפרו תורתך פירש"י שאין לכל ציבור יכולת לכתוב נביאים שלם עכ"ל. א"כ אפי' אם יהיו נכתבים אין להם דין ספר אלא משום עת לעשות כו' ה"ה בחומשים הנדפסים דהדפוס יש לו ממש דין כתיבה כמו שכתוב בי"ד סי' ער"ב ועיין עוד סי' תקנ"ט לקמן ובמגילה א"צ לו' משום עת לעשות כיון שהוא ספר בפ"ע ע"כ כותבים אותו:

רפה (א) אפי' עטרות ודיבון. לשון הטור פרש"י אע"פ שאין בו תרגום ולפ"ז אפי' ראובן ושמעון וכיוצא בזה צריך לקרותו ג"פ וי"מ דנקט עטרות ודיבון לפי שיש ספרי' שכתוב בהן (°) תרגום ירושלמי ונקט עטרות ודיבון אע"פ שא"צ תרגום כ"כ ולפ"ז ראובן ושמעון א"צ לקרותו ג"כ ומ"מ נהגו להחמיר כפירש"י עכ"ל. וצריך לתרץ לפירש"י למה לא נקט בגמ' באמת ראובן ושמעון ונראה דיש רבותא בזה דלא מבעיא ראובן ושמעון שהם שמות השבטים ויש בהם ודאי קדושה בטעם שמות אלו אלא אפי' עטרות ודיבון שהם שמות ערי א"י ואפס' שקראו אות' העכו"ם אפ"ה צריך לקרות' ג"פ: (ב) תרגום וגם פירש"י. כי התרגום יש לו מעלה שניתן בסיני ופירש"י יש לו מעלה שהוא מפרש יותר המקרא ממה שמפרש התרגום ועוד אני אומר על ירא שמים שירצה לקרות בפני עצמו בס"ת כסדרה לכל הפחות פעם א' ואח"כ עם החזן פעם שנית דהקריא' בחומש לבד אין יוצא בה שפיר דבעי' דברים שבכת' והיינו ס"ת שלימה כדינה ויש לו להשלים זה עד ס"ת וכך נהגתי מעודי. וכ' בטור י בל אם קרא בשאר לעז לא עכ"ל והיינו מי שיכול להבין בפירש"י כראוי פי' המקרא אבל מי שאינו בר הכי ודאי ראוי לקרות בפי' התור' שיש בל' אשכנז בזמנינו כגון ספר צאינה וראינה וכיוצ' בו כדי שיבין עניין הפרש':

בטור

שערי תשובה

סי' רפה (א) תרגום עיין בה"ט שכתב שמצוה לקרות אחר חצות וכתב בק"א למח"ב שיש שכתבו כן בשם גורי האר"י זצ"ל ואין האמת כן כי בסדר הכוונות שסידר מהר"ש וויטל מכת"י מר אביו מהרח"ו כתב שרבינו האר"י זצ"ל יום הששי תיכף ומיד אחר תפלת שחרית היה הולך למקום שיש ס"ת וקר' שמו"ת וע"ש במח"ב שאין לקרות שמו"ת באשמורת יום הששי כי כתבו גורי האר"י שאין לקרות תרגום בלילה גם כתב שהעיקר לקרות כל פסוק שמו"ת ודלא כמ"ש לקרות פרשה קטנה ע"ש: (ג) פירש"י עבה"ט וכתב בבר"י שביש"ש קידושין פ"ב כתב אם אינו יכול ללמוד שניהם יקרא פרש"י ולא תרגום ע"ש אבל לפי מ"ש חכמי האמת יש קפידא בתרגום ולכן אם אין שהות ללמוד שניהם ילמוד תרגום ע"ש: (ו) התורה עבה"ט ובמח"ב כתב בשם הרדב"ז בתשובה ד"פ אם שמע שמו"ת מאחר אפילו בלי אונס יצא ובלבד שיכוין לשמוע מלה במלה ע"ש: (ח) פרשת יום טוב עבה"ט ועיין בר"י כת' בשם האר"י ז"ל ביום הושענא רבה יקרא פ' וזאת הברכה שמו"ת. ובשם מהר"מ זכותא בתשובה כת' דבח"ל שעושין ב' יו"ט יקראנה ביום הו"ר ומ"מ אם קראה ביום שמיני עצרת לא הפסיד ע"ש:

באר היטב

בירך לקברנים יאמרו קודם אשרי שלא להפסיק בין קדיש לאשרי מ"א וע"ל סי' רל"ב: (ו) החדש. ואין מזכירין נשמות רק למי שנקבר באותו שבוע מהרי"ל: (ז) בימי הספירה. ואפי' אל מילה בשבתות ההם אבל כשחל ר"ח בשבת א"א אותו עמ"א:

רפה (א) תרגום. כ' של"ה שיקרא כל פרשה ב"פ ואח"כ התרגום עליה וכ"כ רש"ל. אבל הל"ח פסק דיקרי' כל פסוק ב' פעמים והתרגום עליו וכ"כ בהגהות י"נ בשם האר"י וכדה"י וכ"כ בכתבי' וכ"כ בסי' נגיד ומצוה ובס' משנת חסידים והפסוק האחרון יאמר אחר התרגום כדי לסיים בתורה. ומי שהוא בקי בטעמים ונקודות בע"פ מצוה לקרות בספר תורה מהרדב"ז והאר"י ז"ל תלמיד א' היה לפניו החומש וקרא לפניו. ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמו"ת בדיבור. ויקוץ הצפרנים קודם שמו"ת. ועיקר המצוה לקרות אחר חצות ואחר שקרא ילך לבית המרחץ ויטבול הכוונות: (ב) עטרות ודיבון. ר"ל אע"פ שאין בו תרגום וה"ה ראובן ושמעון צריך לקרותו ג"פ עיין ט"ז: (ג) פירוש רש"י. היינו מי שיכול להבין אבל מי שאינו בר הכי ודאי ראוי לקרות בפי' התורה שיש בלשון אשכנז כגון ספר צאינה וראינה וכיוצא בו כדי שיבין ענין הפי' ולפי חכמי הקבלה משמע דוקא תרגום. מי שאין בידו תרגום יקרא ב"פ מקרא ואח"כ כשיהיה לו תרגום יקרא כדה"י: (ד) בשבת. היינו אם היה אונס גדול בע"ש. הכוונות: (ה) עד שמ"ע. פי' שיש לקרות אז ב' מקרא וא' תרגום ודלא כאותן שקורין המקרא לחוד: (ו) התורה. ואם שמע פעם אחד מש"ץ וקרא פ"א יצא אבל אין לסמוך לכתחלה על השמיעה ל"ח מ"א. ועיין ט"ז: (ז) תינוקות. דוקא בימיהם שהיו לומדין פי' המקרא עם התינוקות אבל אם לומד פי' המלות לחוד לא יצא ומ"מ די שיקרא עוד פעם א' מקרא דזה עולה לו במקום מקרא מ"א: (ח) פרשת י"ט. דהא כבר קרא כל התור' מידי שבת בשבתו ובערב ש"ת יקרא וזאת הברכה הכוונות: (ט) ההפטר'. פעם א' מקרא וא' תרגום ועיין של"ה: (י) אשיש. ובד' פרשיות יקרא ההפטר' דד' פרשיות:

ביאור הגר"א

סי' רפה ס"א אע"פ כו'. לשון הרמב"ם דלא כמ"ש ראב"ן דביחיד שלא שמע איירי דמסתמא רב ביבי לא היה ביחיד וכ"ש לגי' ר"ח ז"ל דכלה שהיו רוב עם. הג"מ פי"ג: **ס"ב אם למד.** דהתרגום אינו אלא משום פי' כמ"ש הרא"ש פ"ג דמגילה וכמש"ש בגמ' ג' א' מפורש זה תרגום ועכשיו יותר תועלת ברש"י וי"ח כמ"ש תוס' בברכות שם משום דתרגום ניתן בסיני וז"ש וי"ש יקרא כו': **ס"ג מיום ראשון.** כיון שמתחילין במנחה כמ"ש במגילה ל"א ב': **ס"ד ישלים אחר.** עד שמתחילין פ' הבאה: **וי"א עד רביעי.** כמ"ש בפ' ע"פ: **וי"א עד.** שם בברכות בצבור לאשלומינהו כו' הנה כו' והיינו לכתחילה ויש גורסין לפרשיות דכלה ר"ל של יומי דכלה שהיה טרוד ולא היה יכול לקרותן לפ"ז מ' כפ' ראשונה: **ס"ה יכול.** דמ"ש בסוטה לט אפי' בדבר הלכה היינו כמ"ש בפ"ג דברכות ונגרוס בפרקא אחרינא בדבר שהצבור עסוקין בו: **ס"ו מלמדו.** כנ"ל ס"ב אם למד כו': **ס"ז א"צ כו' וכן.** דלא כי"מ שהטעם משום שידע מה יקראו למחר וא"כ בי"ט ג"כ חייב וכן ההפטרה דא"כ היאך סבור רב ביבי כו': **ובשבת.** עמ"א ס"ק י"ב ור"ל אע"ג דמה שאנו קוראין הפטורה משום טעמא שידע כנ"ל ואם כן צריך שיקרא מה שיקרא בציבור ולא של שבת מ"מ כאן כיון שמצוי הרבה ושגור בפי הכל א"צ:

מחצית השקל

סי' רל"ב: (ס"ק ח) בימי כו' שהיו הגזורות היינו גזרת תתנ"ו. ואפי' כשחל מיל'. ר"ל דאפי' בחול א"א תחנון מ"מ י"ל אב הרחמים דהא בחדש ניסן ג"כ א"א תחנון ואפ"ה אומרים אב הרחמים: אבל כשחל ר"ח אייר בשבת א"א אותו אבל בשבת שלפני ר"ח אז אומרים אותו כנ"ל וכשמברכים ר"ח אב כ' בב' א"ר בשם ר"מ רבקש דאין אומרים אב הרחמים וכ' שבפראג אומרים אותו גם הביא בשם הגהת מנהגים כשחל ר"ח אב בשבת א"א א"ה:

סי' רפה (ס"ק א) שנים כו' וכ"מ במגלה כו'. ר"ל כשל"ה שיקרא הפרשה כלה ואח"כ תרגום. דלא כל"ח שמביא את"ז שיקרא כל פסוק ב"פ דאמרי' שם אריב"ל חייב אדם לקרות המגל' בלילה ולשנותה ביום סבר מיניה למיקרי בליליא ולמתני מתני' דידיה ליום. א"ל רב ירמיה לדידי מפרשי ליה מיניה דרב"א כגון דאמרי אינשי אעבר פרשת' דא ואתני' ופירש"י דהתלמידים היו סוברים דלשנות' דאמר ריב"ל ר"ל ללמוד משניות של מגלה ביום וא"ל ר"י לא אלא כדאמרי אינשי אעבר כו' אסיים פרש' זו ואשנה אותה פעם שנית עכ"ל ועכ"ל מאי דאמר ר"י כדאמרי כו' אין רצונו על פרש' דעלמ' דאיך מבואר בלשון אתני' דאמרי אינשי דר"ל שיחזור אותו פעם אחרת. דהא דגם ואתני' שר"ל ללמוד המשנ' שעלי' וגם אין זה מצוי' כ"כ שיאמרו אעבר כו' אע"כ נתכוין על קריאת שמו"ת וכשיאמר האומר אעבר כו ע"כ מה שאמר ואתני' ר"ל לחזור ולאמרה פעם שני דהא כן הדין שנים מקרא וכן ר"ל ריב"ל ומדאמר אעבר פרשת' דא משמע שצריך לקרות פ' שלמה ולא כל פסוק ב"פ. ואע"ג דבלא"ה היה יכול להביא ראיה מפורש הדין דאמרי' בברכות דף ח' לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור הרי דנקט ג"כ פרשה אלא דמשם אין ראיה דר"ל פרשיותי' ר"ל הסדרות שיקרי' כל שבוע הסדר' שבאותו שבוע אבל במגלה דאמר אעבר פרשת' דא ע"כ אין ר"ל הסדרה כולהו דזהו מלתא דפשיט' למ"א דכה"ג אין יוצאים ידי שמו"ת ולא בא כ"א להביא ראיה דלא כל"ח שיקרו כל פסוק ב"פ. ומביא ראיה מדאמר אעבר פרשת' כו' משא"כ בברכות כנ"ל י"ל כל הסדרה ולא דיבר שם בברכות מהסדר' אידיתנהג אם לקרות כל פסוק ב' פעמים או הפרשה ב"פ. ולא בא כ"א לאשמועינן שישלים כל הסדר' עם הצבור: שהיו נוהגין כן בזמן שהיו מתרגמין דהיינו שהיו מתרגמין בצבור דהקורא לא היה קורא כ"א פסוק א'. והמתורגמן היה מתרגם אותו פסוק וחזר הקור' וקרא פסוק א' והתורגמן תרגמו וכן עשו עד סוף הקריאה והטעם דיותר מפסוק א' קשה על השומעים להבין ע"י התרגום שתרגמו את פי' הפסוק וטעם זה שייך גם כן לכל א' בקריאת שמו"ת: והפסוק האחרון כו' ר"ל תחלה יקרא שני פעמים מקרא גם פסוק האחרון ואח"ז פעם א' תרגום. ושוב יקרא שלישית פעם א' פסוק אחד מקרא כדי לסיים במקר' ועכ"פ צריך להסמיך תחלה ב"פ מקרא ולא יפסיק ביניהם בתרגום וכן נהגו ג"כ בשעה שהיה מתרגמים בצבור וכן מבואר בטור בסי' רפ"ד במקום שמתרגמין ההפטרה שנוהגין כן ע"ש: ודע שכ' של"ה לפי שיטתו שיקרי' כל פרשה ב"פ היינו פרשה פתוחה או סתומה ואפי' הפרשה מסיימת באמצע פסוק כגון בפ' פנחס ויהי אחרי המגפה ובפ' דברים ומעליון גבר וכדומה יפסיק שם באמצע פסוק ויקרי' שמו"ת: (ס"ק ב) עטרות ודיבון וה"ה ראובן כו' ר"ל דהא דאמרי' במסכת ברכות לעולם ישלים כו' אפי' עטרות ודיבון פירש"י דרבותא הוא אע"פ דאין עליו תרגום צ"ל המקרא ג' פעמים. והתו' הקשו עליו דא"כ למה נקט עטרות ודיבון הוה ליה למימר ראובן ושמעון דאין בו תרגום ולכן פי' דנקט עטרות ודיבון שאין בהם תרגום אונקלוס אבל יש בהם תרגו' ירושלמי. וקמ"ל דאפ"ה צ"ל פעם ג' תרגום ירושלמי כיון שאין בהם תרגום אונקלוס והטור והרא"ש כ' דנקט עטרות ודיבון לרבותא דס"ד כיון דהם שמות עיירות אע"ג דאית בה תרגום ירושלמי מ"מ א"צ לתרגמן קמ"ל דאע"פ שהן שמות עיירות צריך לתרגמן כיון דאית בהו תרגום. וכ' לפ"ז ראובן ושמעון דליכא להו תרגום כלל א"צ לקרות מקרא ג"פ מ"מ סיים הרא"ש להחמיר כרש"י וגם ראובן ושמעון צ"ל ג"פ מקרא. כ' של"ה מדכתבו תר"י על פרש"י וז"ל וזה אינו נראה שהרי מצינו פסוקי' אחרים הרב' שאין להם תרגום כגון פסוקים של ברכת כהנים ואחרים הרבה ולמה לא הזכירם כו' עכ"ל תר"י. וכ' של"ה ע"ז ואע"ג דנמצא בחומשי' שלנו תרגום על אלה הפסוקי' אפשר שזה התרגום אינו מקובל מסיני ע"כ יקרא המקרא ג"פ בברכת כהנים וגם אולי התרגום מקובל מסיני על ברכת הכהני' ולא הי' מגולה בימי תר"י לכן יקרא גם התרגום של ברכת כהנים עכת"ד וא"כ ה"ה בעטרו' ודיבון לדעת של"ה יש לקרות המקרא ב"פ כפירש"י וגם לקרות התרגום שלהם דשמא התרגום של עטרות ודיבון גם הוא מקובל מסיני אלא שלא נתגלה בימי רש"י כמ"ש לענין ברכת כהנים: (סק"ג) בפירש"י דהוא עיקר כו' ר"ל שפרש"י יותר עיקר מיתר פירושים לפי שפרש"י בנוי על יסוד התלמוד משא"כ פירושים אחרים ובחד צד עדיף מתרגום דפרש"י מבאר יותר מן התרגום ובחד צד תרגום עדיף דניתן מסיני ולכן כתב הרב"י דירא שמים יוצא י"ש יקרא תרגום וגם פירש"י. וכת' הט"ז דאם אין מבין פרש"י יקרא לעז אחר כמו צאינה וראינה: (ס"ק ח) יכול כו' אבל אין לסמוך כו' כמ"ש סי' כ"ט סעיף ד' וע"ש בטור בשם הרא"ש הטעם דאין אדם יוכל לכוין תדיר עם הש"ץ דבשתיק' וכ' עוד טעם אחר ע"ש ומ"מ לקרות עם החזן מלה במלה. עמ"ש מ"א סי' קמ"ו ס"ק ה' בשם של"ה: (ס"ק ט) מלמדי כו' ומ"מ די שיקרא עוד פעם א' תרגום דזה כו' כנ"ל ר"ל דב"פ מקרא של"ל ודאי יוצאים במה שלמדו עם התינוק' דהא צריכי' לקרות עם התינוקות כל פסוק פעמים רבות כ"כ בספר ל"ח: אבל מה שיצאו ע"י לימודם עם התינוקות גם ידי תרגם עז"כ מ"א דוקא בימיהם כו' אבל אם למד פי' המלות לחוד לא יצא ידי תרגום. ולכן בזמן הזה די שיקרא פעם אחד תרגום: (ס"ק יב) ולא שוש כו' דטעם חזרת כו' דבטעם קריאת שמו"ת יש ב' טעמים א' שכל א' מישראל יקרא לעצמו כל שנה כל התורה מראשו לסופה ולפ"ז א"צ לקרות פ' י"ט כמ"ש מ"א ס"ק י' וגם א"צ לקרות ההפטרה דא"ל דעי"ז יקרא הנביאים בכל השנה דלזה אינו מספיק קריאת ההפטרה דההפטור' גם בצירופן יחד אינם עולים לחצי הנביאים. הגמ"יי כ' בשם ר"ח הביא בספר ת"ה דטעם קריאת שמו"ת כדי שיהיה רגיל במה שהצבור יקראו בשבת. ולפ"ז כ' בת"ה סי' כ"ג צריך לחזור פ' י"ט וגם ההפטרת ולפי זה הקשה מ"א כיון דהרב"י פסק דא"צ לחזור פ' י"ט וגם רמ"א לא חילק בזה ע"כ לא ס"ל כר"ח אלא כדאידך טעמא כדי שיקרא כל השנה כל התורה א"כ גם הפטור' א"צ לקרות כנ"ל. וא"כ למה כ' רמ"א ומ"מ נהגו לקרות ההפטר' ע"כ צ"ל דחשו להחמיר כשיטת ר"ח א"כ ה"ל לרמ"א לכתוב לקרות פ' י"ט דכן הדין לדעת ר"ח והא דליין מ"א על שוש אשיש משום דהכ מבואר מחלוקת הטעמים הנ"ל בת"ה גבי פרשת שוש אשיש: וצ"ל דמ"מ כו' ניהו דמעיקר הדינא קי"ל כר"ח מ"מ בהפטרה הנהיגו להחמיר כר"ח משום שאם יעלה למפטיר יהיה צריך לקרות ההפטרה. ולכן יש לחוש שיהיה בקי בהפטרה שמא יקראוהו לעלות למפטיר וכמ"ש ריש סי' קל"ט במקום שהמנהג שהעולה קורא בעצמו אסור לעלות עד שיקרא הפרשה בינו לבין עצמו פעמים ושלש ע"ש. משא"כ בקריאת התורה שהחזן קורא לא חשו להחמיר כר"ח: וצ"ע דאם לא כו' כנ"ל: ובכ"ה כתב שמנהגנו כו' ולא ידעתי מה טעם ובספר ת"ש כ' וז"ל והטעם דהא בע"ש אין שום שייכות להפטרה של ד' פרשיות ע"ש שהאריך בזה עכ"ל. והכונה בשלמא הפטרת השבוע כיון דמיום א' ואילך מקרי עם הצבור כיון שכבר התחילו הציבור לקרות פ' השבוע במנחה של שבת א"כ גם הפטרת השבוע שיש לה שייכות להסדר' שמדבר' מענין הסדרה יש לה שייכות גם להפטרה כל ימות השבת כ"ש בע"ש משא"כ הפטרת ד' פרשיות שאין לארבע פרשיות גופייהו שייכות כ"א ביום השבת וכן ההפטרה של ד' פרשיות כן נלע"ד אלא שעדיין קשה ניהו שנתן טעם על מה שלא קרא בע"ש הפטרה ד' פרשיו' אבל אכתי לא נדע טעם למה קרא הפטרת הסדרה. דהא בקריאת הפטורה ליכא טעם אחר כ"א כמ"ש ר"ח שיהיה בקי במה שהצבור קוראים ושמא יקראו למפטיר ולא יהי' בקי וכמ"ש מ"א: וכיון דבד' פרשיות אין קורין הפטרת הסדרה מה צורך לבקיאות. ועל מ"ש רמ"א בשבת ושל חתונה יקרא

ההפטרה

רפו דיני תפלת מוסף בשבת. ובו ה סעיפים :

א ° א זמן תפלת מוסף (°) מיד אחר תפלת השחר ב ואין לאחרה יותר מעד סוף שבע שעות ואם התפלל אותה אחר שבע שעות נקרא פושע ואע"פ כן יצא ידי חובתו מפני שזמנה כל היום ג ואם שכח ולא התפלל עד שעבר כל זמנה אין לה תשלומין ד ויש בה נשיאת כפים : הגה ואם התפלל אותה (א) (°) קודם תפלת שחרית א] יצא (אהל מועד בשם הרשב"א ר"י פ' תפלת השחר):

ב ה כל יחיד חייב להתפלל תפלת המוספין בין אם יש צבור בעיר או לא : הגה [ואח"כ חוזר השליח לצור התפלה כמו בשחר תפלות] [ב"י בשם שבולי לקט] :

ג (ב) ו מותר (א) לטעום קודם תפלת המוספין *) דהיינו א אכילת (ב) פירות או אפי' ב (ג) פת מועט אפילו טעימה שיש בה כדי לסעוד הלב °אבל סעודה (ד) אסורה:

ד * ז היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספים כגון שאיחר מלהתפלל תפלת מוסף עד שש שעות [ומחלה טור] שהוא זמן תפלת מנחה צריך להתפלל ג של מנחה ב] תחלה ואח"כ של מוסף : הגה ומיהו אם הקדים של מוסף יצא [ב"י בשם הרשב"א] ח וי"א דהיינו דוקא שצריך עתה להתפלל שתיהן כגון שרוצה לאכול ואסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה אבל אם אינו צריך עתה להתפלל מנחה יכול להקדים של מוסף: הגה ומיהו אם הגיע זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה (ה) תחלה (הר"י והרא"ש בשם ירוש') ט ויש מי שהורה שאין עושין כן בצבור להקדים תפלת מנחה לתפלת מוסף כדי שלא יטעו :

ה י בשבת ויו"ט אין אומרים ברכו אחר קדיש בתרא (וע"ל סי' קל"ג) :

רפז ניחום אבלים וביקור חולים בשבת ובו סעיף א :

א א יכולים (א) לנחם אבלים בשבת וכן יכולים לבקר את החולה ב ולא יאמר לו כדרך שאומר לו בחול אלא אומר לו שבת היא מלזעוק (ב) ורפואה קרובה לבא (א) ג ורחמיו מרובים ושבתו בשלום

°עמ"ש סי' רפ"א עס"ם תקל"ה עסי' ק"ח ע' גמ' מנחות מ"ט ע"ב.

ט"ז

רפה כתוב וכספרד נוהגים לו' משנת פרק א' וכס' רנ"ד כ' שבספרד אומרים פרקי אבות בשחרית בשבת וא"כ למה לא זכר דבר זה כאן ושמעתי מגיהים כאן במקום פרק א' פרקי אבות דהיינו שהי' כתוב ר"ת פ"א והיינו פרקי אבות וטעה המעתיק וכ' פרק א' : (א) קודם תפל' השחר יצא · לפי (°) שבמוסף נאמר בבוקר אלא דבמס' יומא יליף מקרא יתירה דנסכים קודמין למוספין כמ"ש הטור: (ב) מותר לטעום כו' . דהא דאמרי' דאין הלכה כרב הונא דאמר אסור לטעום קודם המוספים היינו טעימה בעלמא אבל אכילה דהיינו סעודה אסור (°) כדאיתא בתענית שמביא הטור וה"כ אי' בסי' רל"ב בתפלה המנח' דלא קי"ל כריב"ל דאמר אסור לטעו' קודם מנחה אלא מותר לטעום והיינו טעימה בעלמא אבל סעודה לא וה"כ ממש כן הוא ומו"ח ז"ל חולק על ב"י וש"ע ומתיר כאן מדינא אפי' סעודה כיון דאין כאן הוכח' לחלק ולומר דלענין סעודה קי"ל כר"ה והעיקר כמ"ש ב"י דודאי יש כאן הוכחה מתענית שמביא הטור ותו דא"ל הוכחה דודאי אמרינן דלא פליגי אלא לענין טעימה כמשמעות דברי רב הונא וגזה צריך בתלמוד לפסק הלכ' אבל לאכיל' לכ"ע אסור ולא הוצרך בזה לפסק הלכ' והא דכ' הטור אלמא אין דרך לאכול קודם לא תטעה לומר שאין איסור רק שאין דרך כך דודאי איסור יש כמ"ש אח"כ ר"ת אין רשאי כו' ולא נקט אין דרך רק מצד ההוכחה מן הגמ' שאמרו לא שכיחא שכרות מזה אנו למדי' שלא היה דרכם לאכול קודם המוסף והטעם אנו אומרים שיש איסור בדבר ויש חילוק בין טעימה לאכיל' והלילה להקל בסעודה קודם המוספין :

רפז (א) ורחמיו מרובים כו'. בגמרא ס"ל לת"ק דלא צריך אלא לומר שבת היא כו' והל"ל ורחמיו וכו' ושבנא ס"ל די"ל גם ורחמיו כו' והטור פוסק כשבנא וכן בי"ד סי' של"ה מטעם שכתב ב"י דשבנא לא בא לחלוק אלא לפרש דברי

מגן אברהם

סוף אשים [שם] וצ"ע דזהו(°)לפי פי' ר"ח ולדידי' צריך לחזור פ' י"ט שיטא רגיל במה שהצבור קורין כמ"ש בת"ה סי' כ"ג וכבר פסק הרב"י שא"ל לחזור פ' י"ע וצ"ל דמ"מ ההפטרה צריך לחזור בשביל זה משום שהוא בעצמו מפטיר משא"כ בקריאה שהחזן קורא כנ"ל (°) ולבוש השמיט הג"ה זו דצ"ע דאם לא יחזור לעולם הפטרת שוש אשיש שמא יקראו אותו ולא יהא רגיל בה כמ"ש סי' קל"ט לכן נראה לי דיחזור אותה אך אם יש הרבה אתנות זו אחר זו שוב א"צ (°) ומשמע דבד' פרשיות פשיטא דיקרא ההפטרת הד' פרשיות ובכ"ה כ' שמנהגנו לחזור הפטורת הסדרה ולא ידעתי מה טעם :

רפו בכתבי האר"י כתב תקנת שבת בקו"ף אבל בב"י בשם ש"ל הי' תכנת בכ"ף מל' תכנתי עמודיה סלה וכן המנהג. עוד כתבו שמע כו' ה' אחד הוא אלקינו ואין לומר ב"פ אחד ומנהג שלנו לומר ב"פ א'.י"ל ואת מוסף כו' בוי"ו וכן בכל מוסף (רש"ל ס"ד) : **א** אכילת פירות . ואע"ג דאסור לאכול קודם קידוש ואין קידוש (°) אלא במקום סעודה י"ל דדי כשישתה כוס יין אחריו כמ"ש סי' רע"ג ס"ה או שיטעם פירות (°) ויתפלל במקומו ויאכל אח"כ הפת (°) וא"ל דלא חל עליו חובת קידוש דהא רשאי לאכול מעט פת ואל עליו קידוש וכ"מ בב"ח וכתב דמדינא שרי לאכול אפילו סעודה אלא שהמנהג להחמיר ולכן מאן דחלש ליביה וקשה עליו טובא להתפלל מוספין קודם אכילה יקדש ויאכל קודם מוסף עכ"ל וברא"ש פ"ד דברכו' משמע דלא גרע ממנחה עסי' רל"ב וי"ל כיון דאיכא מ"ד בגמרא דיחיד פטור מתפלת מוסף מותר לאכול : **ב** פת מועט . אפי' כביצה כמ"ש בסי' רל"ב : **ג** של מנחה . אע"ג דפסק בסימן רל"ג דאין להתפלל לכתחלה מנחה גדולה י"ל דהכא כיון שצריך להתפלל מוסף צריך להקדים מנחה תחלה דעכ"פ זמנה היא וכמ"ש בב(°)אם רוצה לאכול וה"כ[°]האידנא דסומכין על קריאה לבהכ"נ א"צ להתפלל עתה מנחה . *] וצ"ל דאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שתיהן יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין בערבית עסי' ק"ח :

רפז אמרי' בגמ' בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת פי' שחששו שמא יבא לזעוק ודלא כהותן שבכל ימות השבוע אין הולכין רק בשבת וגם בא"ל יאמר שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבא (ב"ח רס"ל) אבל בטי"ד סי' של"ג א' דרשאי לו' המקום ינחמך ועי' שם בדרישה שנתן טעם לדבר :

באר הגולה

א תוס' והרא"ש ור' יונה רפ"ד דברכות ורמב"ם בפ' ג' מה"ת ב ברכות כ"ח כר' יוחנן וכרבי יהושע בן לוי ג טור בשם רשב"ם ותוספת ורא"ש ור"י ריש פרק ד' דברכות ד תענית כ"ו ה ברכות ל' ו שם כ"ה דלא כרב הונא ז שם ות"ק ח תוס' ורא"ש שם בשם הר"י ור' יונה והרשב"א ט טור בשם הרמב"ם פרק ג' מה"ת י ריב"ש בתשו' : א שבת י"ב וכוית הלל ב שם ג טור וכשבנא איש ירושלים שם שבא לפרש דברי הת"ק ב"י

עטרת זקנים

רפו * אבל סעודה אסורה כו'. וי"א אפי' סעודה שרי דהיינו שיטול ידיו ויקדש ויברך המוציא ויאכל ויברך ברכת המזון ואח"כ יתפלל מוסף דזמני' כל היום (מורי בנ"ח) : * היו לפניו כו'. וע"כ צריך כל מורה להזהר שיזהרו בתפלת שחרית בי"כ כדי להתחיל מוסף מקמי שיגיע ו' שעות ומחלה לאפוקי נפשם מפלוגתא דרבוותא:

אשל אברהם

א] יצא . עיין תשובת הרשב"א סימן ס"ג : **ב]** תחלה ואם לא נזכר עד הערב וגם לא התפלל מנחה עדיין ואין שהות ביום להתפלל שתיהן . מסיק בתשו' דבר משה סי' כ"ה דיותר טוב להתפלל מוסף דלמנחה יש לה תשלומין ויעיין רא"ש בפ' תפלת השחר וכ"כ בירושלמי ע"ש :

דגול מרבבה

*) (מחבר) ועיין מה שכתבתי לעיל סימן רל"ב ס"ג בשם הכ"מ וכאן במוסף נלע"ד להקל וגם לי הרמב"ם שם בפ"י מהלכות תפלה מורה להקל שהרי שם הלכה ד' התחיל במוסף ומנחה ומסיים אבל אינו סועד סמוך למנחה הרי דשבקי' לתוסף ונקט רק מנחה ואף שמתחלת דבריו משמע שאף במוסף.לא התיר רק טעימה עכ"פ זוב באכילת עראי ודאי דנראה להקל במוסף :

*) אחר מחילת כבודו נלע"ד בכעלם

חתם סופר

אח"כ ביום מ"ם ע"ש וכ"כ בשערי אפרים ע"ש :

ס' רפו סעיף א' בהג"ה קודם נ"ב וצ"ל אפילו לא נתכוון אלא לשחרית יצא משום מוסף דמצות דרבנן א"צ כוונה ועמ"ש המג"א סי' ס' ס"ק ג' ועיין מ"ש המג"א וא"ר לעיל סי' רס"ח ס"ק ז' ח' ט' ודו"ק : שם במג"א סס"ק א' משמע דלא גרע וכו'. נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' ס"ט [ע"ד מנהג עיר אחת שאם יקרה ברית מילה בשבת זריזין מקדימין למולו אחר שחרית וסועדים מיד סעודת הברית קודם מוסף וכת' בתחלת תשובתו דיש להתיר זה עפ"י

באר היטב

רפו (א) לטעום. היינו כשמקדש אבל בלא קידוש אסור כמ"ש בסי' רע"א ע"ש : (ב) פירות. אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה ואכילת פירות לא מהני כמש"ל סי' רע"ג ס"ה . י"ל שישתה כוס יין אחריו כמ"ש שם : (ג) פת מועט. אפי' כביצ' כמש"ל סימן רל"ב ס"ב מ"א. והבאר היטב אשר לפני כתב כ"ל כזית ומרמז עיין סי' רע"ג ס"ה . כוונתו דשם שגי כזית לענין דלהוי קידוש במקום סעודה א"כ שסור הוא דה"ה כאן נמי לא יאכלו אלא כזית ולא דק : (ד) אסורה . והב"ח כתב להתיר אפי' לקבוע סעודה קודם מוסף אם מקדש והט"ז אוסר מדינא לקבוע סעוד' קודם מוסף ע"ש : (ה) תחלה . ואם אין שהות להתפלל שתיהם יתפלל מוסף דמנחה יש לו תשלומין מגן אברהם :

רפז (א) לנחם אבלים. בשבת דף י"ב איתא בקושי התירו לנחם אבלים בשבת א"כ לא יפה עושים אותן שבכל ימות השבוע אין הולכין רק בשבת. מ"א: (ב) ורפואה. ולאבל יאמר שבת הוא מלנחם ונחמה קרובה לבא . ט"ז בשם ב"ח :

שערי תשובה

(בש"ע ס"ב) זמן תפלת המוספין עיין במג"א סי' רל"ג כשמפסיק במכירות המצות צריך ליטול ידיו שנית לתפלת המוספין אם לא שיודע שלא הסיח דעתו ועיין בשערי אפרים שער יו"ד סעיף מ"ז : (הגה ס"ב) חוזר הש"ץ התפיבה כו' הנוהגים לומר קדושת כתר בשבת יאמרו עם עמך ישראל כו' ובר"ח יאמר ועמך ישראל כ"ב גן המלך סי' קל"ד בשם הרב החסיד מוה' דוד גרשון ועיין מ"ש בזה בבר"י ובמח"ב. וכתב בש"ץ שצ"ל המידים כסדרן מלת תמידים במ"ם לבסוף ומה שנדפס בנון בסוף הוא טעות ע"ש . (א) לטעום עבה"ט ועיין בא"ר דאם אין לו יין ופת רק פירות וחליש לביה רשאי לטעום קודם קידוש קודם מוסף ע"ש ואי לא חליש ליביה אין להקל : (בש"ע ס"ה) בשבת וי"ט כו' וכתב במח"ב דבארץ הצבי וארץ מצרים נוהגים לומר ברכו גם בשבת ויו"ט אחר קדיש בתרא ע"ש : (ה) תחלה.עבה"ט וכתב בית יהודה מי שתפלת המוספין בצבור לפניו וקראוהו למול הבן יתפלל מוסף בצבור ואח"כ ילך למול אם לא שיש לחוש שתדחה המילה מזמנה ע"ש . ונראה דבמקום שמלין בבה"כ ורבים ממתינים עד אחר המילה אין לו לעשות כן מפני טרחא דצבורא שאין זה כבודם שיהיו יושבים וממתינים עליו עד שיגמור התפילה בציבור :

סי' רפז בש"ע ס"א וכן יכולים לבקר כו' וכת' במח"ב שבדעת חכמה כתב לעורר בזה ומה טוב מנהג ירושלים תוב"ב אם בקורת תהיה לכבוד חתן או אבי הבן הוא כמו רגע כניסה ויציאה דוקא וגם כתב בשם חכמי המוסר דמי שסיפק בידו לא יפה עושה לבקר חולה בשבת וילך בחול לבקר עניים חולים ויראה עניים וצרכם וירחם עליהם כפי אשר תשיג ידו והוא מצות ב"ח כתקנה כו' ע"ש . ונראה מי שבימות החול טריד במילי דשמיא או דעלמא ובשבת שיש לו פנאי הולך לחולה אוהבו שיודע בו שיש לו נחת מזה שהוא בא אליו לבקרו מצוה קעביד ואין לו למנוע מללכת בשבת וי"ט ומי שהוא רך הלבב ומיצר על יסורי החולה אין לו לילך בשבת לבקר דלעונג ניתן ולא לצער :

ביאור הגר"א

סי' רפו ס"א זמן כו' ממ"ש בספ"ד דברכות אני ראיתי את ר"י דלוי והדר ללי ובספ"ב דמגילה כל היום כו' ועוד מדאצטריך קרא בפ"ג דיומא ל"ד א' דנסכים קודמין למוספין אף ע"ג דבנסכים כ' בבקר אשר לעולת הבקר. ת"י שם : **כל היום.** מדלא אמרינן כמו במנחה עד הערב ש"מ שכל היום זמנה : **ואעפ"כ.** כת"ק שם : **ואם.** מדלא איבעיא להו במוסף ג"כ ואמרו שם דרחמי כו' משא"כ במוסף דלא נתקן אלא משום קרבן עבר יומו כו' כמ"ש : **ואם.** מנחות מ"ט א' ב' דהא תפלות כנגד תמידין תקנום ובהדיא תניא בתוספתא פ"ג דברכות המתפלל תפלת המוספין בין מבקרב התמיד של שחר בין עד שלא קרב התמיד ס"ש יצא ועמ"ש במקומו : **ס"ב ואח"כ.** ברכות ל' ב' בלבור שנו ותוס' פ"ג שם בשם ירושלמי : **ס"ג אפי' טעימה כו'.** מהא דרב הויא שם : **אבל.** מהא דתענית כ"ו ב' שחרית ומוסף לא שכיח שיכרות וע"כ פי' א"א כלל דהא גם במנחה לא שכיח כמ"ש בפ"ק דשבת : **ס"ד ומיהו.** דהע"ג דתדיר קודם היינו אלא למצוה כמ"ש בזבחים פ"ט ה' כל התדיר כו' תמידין כו' והפ"ה היינו מעכב בדיעבד כנ"ל ס"א : **וי"א כו'.** ירושלמי : **ומיהו.** שם : **ויש מי שהורה.** זה כ' ע"פ הקושיא שמקשים על יה"כ ועיין בטור וב"י בשם הג"מ בסי' תר"כ : **וי"א דא"צ.** כת"ק שם :

לבושי שרד

שם (°) לפי פי' ר"ח . ר"ח סבירא ליה טעם שניס מקרא ואחד תרגום כדי שיהיה בקי במה שהצבור קורין וא"כ ה"ה פ' י"ע אבל אחר הפוסקים ס"ל טעם שמו"ת כדי שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש עד סוף . ומה"ט פסק בש"ע שא"ל לקרות פ' י"ע מטעם שכתב המג"א סק"י ולדעה זו מה שנוהגין בקריאת הפטורה כמ"ש רמ"א היינו נמי כדי שיבקיאם בכל שנה עם הציבור כל שבת מה שהם קורין א"כ אפי' בהרבה חתנות צריך לקרות מה שהציבור קורין ותירץ המג"א דטעמא דשמו"ת לאחר הפוסקים לא שייך בהפטורה כלל ומודים הפוסקים דמנהג דהפטורה הוא מטעם ר"ח דשמא יקראהו למפטיר ולא יהיה בקי והא דהוצרכו בשמו"ת לטעמא דידהו משום דבקריאה ליכא טעמא דר"ח לפי שהחזן קורא : שם ולבוש השמיט הגה זו וצ"ע דאם לא יחזור וכו' . רסי' קל"ט כל"ל : שם (°) ומשמע כיון דהטעם הוא משום אם יארע הרבה חתנות כו' וזה לא שייך בד' פרשיות :

רפו ש"ע ס"א (°) מיד אחר תפלת השחר . אע"ג דברפ"ה דפסחים אמרינן במוסף שבת דכתיב ביה וביום משמע היתור ומאחרינן ליה עוד שם לכתחלה בסימן רפ"ח אות ו' היינו למצוה מן המובחר וכן היא לשון רש"י שם להו אורחי' להקריבו קודם שם משמע דהיסורא ליכא ולכן אפי' לכתחלה מתפלל מיד שחרית: (הגה שם) קודם תפלת שחרית יצא ואע"ג דאין קידש דבר קודם לתמיד של שחר הא אמרינן במנחות דף מ"ט דזה למצוה ולא לעיכוב וכשר בדיעבד : ט"ז סק"א (°) שבמוסף לא נאמר בבוקר . כל"ל כוונתו דלפי דבמוסף לא נאמר בבקר אלא וביום מש"ה ה"א דלא יצא אם הקדים מוסף לתמיד דהא בתמיד נאמר בבקר אלא ביומא צריך קרא דנסכים קודמין למוספים אע"ג דבנסכין כתיב בבוקר אפ"ה אי לאו קרא היו מוספין כשרין לקדם אלמא דקרבן דמוסף זמנו ג"כ מיד בבוקר והא דכתיב בי' וביום מלוה מן המובחר וכמו שכתבתי באות א' : מ"א סק"א (°) אלא במקום סעודה . ר"ל ומבואר בסי' רע"ג דפירות לא מיקרי סעודה : שם (°) ומתפלל במקומו ק"ק דלכאור' נראה דהע"פ שמתפלל במקומו לא מיקרי במקום סעודה דהא בעינן שיהיה בדעתו לאכול לאלתר עיין בסי' רע"ג ס"ג ובמג"א ועיין : שם (°) וא"ל דלא חל עליו כו' היינו מה שנתבאר בסי' רפ"ט דמותר לשתות מים בבוקר: ט"ז ס"ק ב' (°) כדאיתא בתעני' דאמרינן בתענית דף כ"ו דיש נשיאת כפים במוסף משום דלא שכיחא ביה שיכרות אלמא אין דרך לאכול קודם מוסף וכ"כ ר"ת התם דשמעינן מכאן דאין רשאים עד אחר תפלת מוסף . הלכך לא שכיח בה שיכרות עכ"ל הטור : מ"א סק"ב (°) אם רוצה לאכול זה ליון עמ"ש בש"ע כגון שרוצה לאכול : שם (°) האידנא דסומכין כמ"ש רמ"א בסימן רל"ב סעיף ב' :

חכמת שלמה

סי' רפו סעיף א' זמן תפלת מוסף וכו'. נ"ב הנה אם טעה והתפלל תפלת שחרית במקום מוסף בשעה שהיו הציבור מתפללים מוסף וכבר הוא אחרי חצות היום בזמן דהוי ראוי ג"כ למנחה אם יצא בזה י"ח מנחה ומתפלל רק מוסף עיין בחיבורי ליו"ד מהדורא זיי"ן סי' ע"ח מ"ש שם דרך אגב דלא יצא ידי מנחה ע"ש בטעמו כי טוב הוא ודו"ק : וכן מה שמבואר בסי' זה לקמן בסעיף ד' בהג"ה ומיהו אם הקדים של מוסף יצא. ולכאורה מה חידש בזה הרי כבר מבואר הוא בשל שחרית ושחרית ודאי הוי מחוייב להקדימו וא"כ למה כת' הרמ"א זאת שנית גבי מוסף עיין ג"כ בתשובתי הנ"ל סי' ע"ח והוא לק"ק ניזניב מ"ש בישוב דברי הרמ"א ע"ש ודו"ק : שם סעיף ד' היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספין וכו'. נ"ב עיין בהרא"ש פ"ד דברכות דף כ"ח בפיסקא ת"ר היו לפניו ב' תפלות וכו' ובירושלמי דפרקין משמע שכך אומר להם וכו'. ולכאורה דבריו תמוהין שהרי אדרבא בירושלמי קאמר אי מטי יומא לשית שעי וכו' משמע שמיירי ממנחה גדולה. ואפשר שט"ס יש בדבריו . ומה שנראה לפע"ד לפרש כפי מה שהוא לפניו בלי ט"ס נראה דהיה קשה להרא"ש במ"ש שהירושלמי תחלה במה דתנא שאם התפלל מנחה תחלה יצא בדיעבד ומשני תפתר בשלא הגיע זמן תפלה כי הא דריב"ל וכו' והיה קשה להרא"ש דבלא הגיע זמן מנחה כלל היאך יוצא בדיעבד ידי מנחה. ועוד מה ראיה מריב"ל ולכך מפרש כך דזה כוונת הירושלמי היינו שלא הגיע זמן מנחה קטנה אבל הגיע זמן מנחה גדולה ולכך לכתחלה צריך להתפלל מוסף אף שהגיע זמן מנחה גדולה רק בדיעבד יצא אף שלא היה זמן מנחה קטנה והביא ראיה מריב"ל כיון דהוא מקפיד היכא שצריכין לכנוס לסעודה גדולה ואסורין לאכול בלי מנחה קודם אז אף לכתחלה

הגהות רעק"א

סי' רפו מג"א ס"ק א' כוס יין אחריו קשה לי הא למחשבי' למקום סעודה צריך שישתה רביעית שחייבים עליו ברכה אחרונה כמ"ש המג"א סי' רע"ג סק"ח והיך רשאי לשתות כמה קודם מוסף הא המג"א בסי' רל"ב דלשתות קודם מנחה יותר מכביצה אסור א"כ ה"ה קודם מוסף וצ"ע : שם בא"ד ויתפלל מוסף בלל"ח בח"י לברכו' בפ"ז כ' דמבואר בירושלמי בהיפוך דאיתא שם תפלת המוספין ותפלת מנחה תפלת מנחה קודמת הוין בעיין מימר כשאין שהות להתפלל שתיהן אבל יש שהות מוסף קודם ר"ז אמר אפי' יש שהות מנחה קודם הרי דבליכא שהות עדיף ולכ"ע מנחה קודם ע"ש ולע"ד אינו מוכרח די"ל דהירושלמי לא איירי מדין השלמה ומיירי בענין דלא יהא באפשר להשלים כגון שמת לו מת בשבת דבלילה יהי' אונן ויעבור זמן ב' תפלות דליכא השלמה אח"כ גם נלע"ד דדיכא דהמג"א רק בשוגג אבל בהזיד והמתין עד סמוך לערב בזה אם נפסוק דיתפלל מוסף ממילא הוי לגבי מנחה כמזיד כיון דע"י פשיעתו בא לו שא"י להתפלל מנחה ולא יהא לו תשלומין מש"ה באמת מנחה קודם וא"כ י"ל דהירושלמי מיירי במזיד וק"ל :

סי'

מחצית השקל

ההפטרה של שבת כו' לא קשיא מאי צורך בקריאת הפטרת של שבת. לק"מ לפי מ"ש הרב"י לעיל בסי' קמ"ד נוהגין בשבת שיש בו חתן לו' אחר הפטרת השבוע שניס או ג' פסוקים מהפטרת שוש אשיש עכ"ל וא"כ בשבת שיש חתונה מפטירים שניהם בהפטרת הסדרה וגם מקצת שוש אשיש לכן א"ש מ"ש רמ"א דלא יקרא כ"א הפטרת הסדרה שיהי' בקי בה כי למחר יקראהו משא"כ דברי כ"ה בד' פרשיו' נ"ב ככ"ל :

סי' רפו בכתבי האר"י כו' ה' אחד הוא אלהינו ר"ל בנעריך שנוסח בסידורים שמע ישראל כו' ה' אחד . אחד הוא אלקינו . לזה כתבו שאין לו' ב' פעמים אחד מטעם שכ' לעיל סי' ס"ס סעיף ט' אסור לו' שמע ב"פ בין שכופל התיבות כו' דמחזי כב' רשויות א"ו : ומ"מ מנהגינו לו' ב"פ אחד. דאינו דומה להאי דסי' ס"א דהא א' הראשון קאי על של לפניו. ואחד האחרון קאי על שלאחריו: ואת מוסף כו' בוי"ו. וסיים מהרש"ל וז"ל שסרי על מה שלמעלה מוסב עכ"ל: (סק"א) אכילות פירו' כו' או שיטעום כו' ויאכל אח"כ הפת כו' אע"ג שכ' רמ"א לעיל סי' רע"ג סעיף ג' שצריך לאכול לאלתר מ"מ כמו שהותר לעיל אם דעתו לאכול לאלתר בפינה אחרת אע"ג שעוסה בהליכתו לאותו פנה זה מיקרי לאלתר ה"ה הכא דאע"ג שסוצרך להתפלל מ"מ כו' מיקרי לאלתר דכמו דהתם כיון שצריך לילך לאותו פנה הוי לאלתר: וברא"ש כו' משמע דלא גרע ממנחה כנ"ל . דז"ל הרא"ש א"ר הונא אסור לאדם שיטעום קודם תפלת המוספים ולית הלכתא כוותיה ולא כריב"ל דאמר כיון שהגיע זמן מנח' אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת מנחה כו' עכ"ל. ומדכלל הרא"ש הני תרי מימרות יחד משמע דדיניהם שוה. וכיון דבסי' ר"ב קי"ל קודם תפלת מנחה סעודה אסורה מדינא א"כ ה"ה קודם מוסף סעודה אסורה מדינא דלא כב"ח: וי"ל כיון דאיכא מ"ד בגמ' דף ל"ד ע"א במשנה ראב"ע. מותר לאכול וקיל בזה מוסף ממנחה: דהא טעמא דאיסור אכילה שמא עי"ז ישכח להתפלל והא מוסף אפי' ישכח להתפלל לאו תנא ל"ל בהא דהא ס"ל דיחיד פטור אף דלא קי"ל כהאי תנא מ"מ קיל בזה מוספים דתו לא גזרינן שמא ישכח: (סק"ג) של כו' וכמ"ש שם אם רוצה לאכול ר"ל כמו שהותי' לעיל סי' רל"ג אם רוצה לאכול סעודה האסורה קודם מנחה גדולה רשאי להתפלל מנחה גדולה ע"ש במ"א . ה"ה הכא נמי לדעה קמייתא דס"ל דאפי' אינו רוצה לאכול צריך להקדים תפלת מנחה: מ"מ כיון דצריך להתפלל מוסף ואינו רשאי להתפלל מוסף עד שיקדים לה תפלת מנחה לכן מותר להתפלל מנחה גדולה : וא"נ האידנא כו' הוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש המחבר והיינו דוקא כו' שרוצה לאכול ואסור לו כו' ועז"כ מ"א א"כ לדידן דסומכים על קריאה כו' כדלעיל סי' רל"ב וא"כ מותר לאכול קודם מנחה (וע"ש במ"א ס"ק ט"ו) א"כ לדעה בתרייתא דהכא אפי' רוצה לאכול מ"מ מתפלל מוסף תחלה קודם מנחה : וצ"ל כו' דמנחה יש לה תשלומין כו' ודרך מקרה ראיתי בס לל"ח על ברכות מה"ה מהר"י זללה"ה אב"ד דק"ק פראג כ' שכעלס ממ"א דברי ירושלמי דמבואר שם היפך מדבריו. דבאין שהות אז פשוט יותר דמנחה קודמת עיין שם ואין הירושלמי ת"י לעיין בו :

סי' רפז אמרינן כו' אבל בטוי"ד כו' וע"ש בדרישה שנתן טעם לדבר וז"ל דהא כ' הר"ן טעם האסו' להתפלל על החולה היינו משו' שנתעורר על ידו רחמי' ויבכה בשבת מחמ' זכרו רוב צערו של חול .

מסח"ב

בשלום : הגה וי"א דא"ל לומר ורחמיו מרובים וכן נהגו (רמב"ם פכ"ד) :

רפח דין תענית ודין תענית חלום בשבת ובו י"ם :

א ° א א אסור להתענות בשבת (א) (א) עד ו' שעות : [הגה ואפי' לומד ומתפלל אסור] [מרדכי פ"ק דשבת] :

ב ב י"א שאדם שמזיק לו האכילה דאז עונג הוא לו שלא לאכול לא יאכל : הגה (ב) וכן מי שיש לו עונג אם יבכה כדי שילך (ב) הצער מלבו מותר לבכות בשבת (אגור בשם שבולי הלקט) :

ג ג אדם המתענה בכל יום ואכילה בשבת צער הוא לו מפני שינוי וסת (פי' דבר קבוע) יש אומרים שראו כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת מטעם זה וכן אמרו שכך היה עושה ה"ר יהודה החסיד :

ד ב (ג) ד מותר א] להתענות בו (ג) תענית חלום כדי שיקרע גזר דינו * °° ה וצריך ב] להתענות ג (ד) ביום ראשון כדי שיתכפר לו מה שביטל עונג שבת ו ואם תשש כחו ואינו יכול להתענות שני ימים רצופים לא יתענה ביום ראשון ויתענה אח"כ : הגה וכ"ש אם היה ביום ראשון (ה) חנוכה או פורים או יו"ט אפי' ד יו"ט שני של גליות שאין להתענות עד אח"כ . יש אומרים מי שישן שינת צהרים וחלם לו חלום רע ה יתענה מחצי (ו) היום עד ג] חצי הלילה ואז יבדיל ו וביום הראשון יתענה כאלו התענה כל יום השבת (מלאכי כתוב):

ה * ז יש אומרים שאין להתענות תענית חלום בשבת אלא על חלום שראהו תלת זימני ח וי"א שבזמן הזה אין להתענות תענית חלום בשבת שאין אנו בקיאין בפתרון חלומות לידע איזה טוב ואיזה רע ט והעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים ז שעל שלשה חלומות ד] מתענים בשבת ואלו הן ח הרואה (ז) ספר תורה שנשרף (ח) או יום הכפורים בשעת נעילה או ט (ט) קורות ביתו

°עמ"ש סי' תק"ע סס"א סי' קל"ו ס"ס רפ"א °°עמ"ש סי' תק"ע וסי' קל"ו וס"ס רפ"א

מגן אברהם

רפח א אסור להתענות ולשם תענית אפי' שעה א' אסור (מהרי"ל ה' תענית) וכ"כ רש"י בעירובין ד' מ"א (°) וכ"מ סס"ד וא"כ שלא כדין עושים מקצת קהלות שמתענים בשבת (°) עד חצות על הגזירות : ב מותר להתענות. ואם חבירו ראה עליו חלום רע אין להתענות בשבת (ע"ש כ"ג מה"כ) : ג ביום ראשון . ואם ביום ראשון היא תענית חובה צריך להתענות יום אחר (מ"ב סי' ל"ג) ובש"ג פ"ג דשבועות כתב דא"צ תענית אחר ומדמי לה למ"ש סי' תקס"ח ס"א ע"ש ול"ד דהכא צריך כפרה ובפרה בכדי לא אשכחן וכ"מ שם ס"ה דהמתענה ערב י"כ צריך תענית אחר אע"ג דיה"כ סמוך לו (°) וכ"מ ססי' תקס"ז ע"ש וכן יש להורות כמ"ש מ"ב וכ"ל דאם יום א' הוא יום א' של סליחות עולה לו אם אינו רגיל להתענות כל שנה דהא אינו חובה כמ"ש סי' תקפ"א אבל מי שיש לו מנהג להתענות ביום א' צריך להתענות תעני' לתעניתו ביום אחר כנ"ל דלא כע"ש : ד י"ט שני. כ"כ כל הגאונים לאפוקי מס"ח שכתב דאם התענה ביו"ט ראשון יתענה ביו"ט שני תענית לתעניתו כ"כ ב"י סי' תקס"ב ע"ש ונ"ל שמעולם לא עלה זה על דעת החסיד וז"ל ס"ח סי' רכ"ט אם התענ' בי"ט בשביל חלום ובי"ט אחרון למחר יתענה עכ"ל הם סוברים דר"ל אם התענה בי"ט א' (°) ובי"ט אחרון למחר כו' ג"כ יתענה ונ"ל דה"ק אם התענה בי"ט ראשון ובי"ט אחרון כלומר או בי"ט אחרון דוי"ו במקום או למחר יתענה . כלומר אעפ"י שלמחרתו הוא אסרו חג יתענה דאינו אלא מנהג (°) כמ"ש סי' תכ"ד ע"ש וכ"ש דבניסן או בשאר הימים דאינן אלא מנהג דיתענה וכ"כ בכ"ה בשם ר"ש הלוי סי' ד' וה"ה בין יוה"כ לסוכות עכ"ל ועסי' תי"ח מ"ש ונ"ל דאם ביום א' הוא ר"ח ניסן דמתענה כמ"ש סי' תקע"ג וה"ה לר"ח אב עסי' תק"פ וה"ה בע"פ : ה יתענה מחצי היום . ונ"ל דאינו מתפלל עננו (°) ועסי' תקס"ב : ו וביום א' יתענה . דאע"ג דאי בעי שלא לאכול אחר חצות הרשות בידו אם יצא ידי סעודה מ"מ כיון שהתענה לשם תענית עבירה היא בידו : ז שעל ג' חלומות . כתב בשל"ה שאף באלו הג' אין להתענות בשבת אא"כ התענית ענג לו כגון שנפשו עגומה עליו וכשיתענה ימצא נחת רוח ואני רגיל לפסוק שיקבל עליו להתענות ב' ימים בחול עכ"ל ועסי' תקפ"א וב"ח כ' דאם נפשו עגומה עליו יש להתענות בכל חלומות ובאלו ג' יתענה אפי' אין נפשו עגומה עכ"ל ונ"ל להקל שלא להתענות דהא איסור דאורייתא הוא להתענות בשבת כמ"ש הרב"י בשם הרשב"א וז"ל הריב"ש אם הוא גברא דלא קפיד בחלום רע או שהתענית רע לו ומצטע' הרבה בו יותר ממה שמצטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת ואפילו בחול אינה מצוה עכ"ל וז"ל מגימ"י יפה הורית שלא להתענות בשבת אלא אותן ג' בלבד ושלא להתענות אם ראה בחלום שנפל ס"ת מידו שאין מתענין אלא על אותן בלבד ואע"פ שיש (°) מחלוקת באחד מהם גם בו מתענין דג' שהם ד' הם עכ"ל: ח ס"ת שנשרף . וה"ה תפילין (מ"כ) : ט קורות ביתו וברכ' פ' מקן

ט"ז מגן דוד

דברי ת"ק ור"ל להוסיף על דבריו אלא דהרמב"ם לא זכר ורחמיו כו' וכ"פ בש"ע שם בי"ד לענין ביקור חולים ול"ע מ"ט פסק כאן שנ"ל ורחמיו כו' (°) ועיקר לשון הנחמה כאן תמוה מאוד דכיון דכבר מת המת מה יש לו עוד לזעוק ולהתפלל כמאמר דוד המלך במיתת הילד גם ל' רפואה אינה שייך כאן ובגמרא לא נאמר לשון זה אלא בביקור חולים אלא אפשר דקאי כאן אמדת הדין השולטת בעת ההיא כאלו חרב מונח על צוארו כמבואר בה' אבילות ומצינו שם ל' רפואה שאומר נולד לו בן נתרפאת כל המשפחה וניחא לי במ"ש מו"ח ז"ל בשם רש"ל בלשון זה שבת הוא מלנחם ונחמה קרובה לבוא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום זה הלשון הוא שייך יפה בעת ההיא והאמת דלא קאי הך ולא יאמר אלא אביקור חולים לחוד ולא על ניחום אבלים :

רפח (א) עד שש שעות . דגם בחול האוכל אחר שש שעות כזורק אבן לחמת ע"כ נקרא כמו תענית בשבת : (ב) וכן מי שיש לו עונג כו' . דאיתא באגדה שמצאו תלמידיו של רע"ק שהיה בוכה בשבת ואמר עונג יש לי ונ"ל דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולגי' עיניו דמעו' שכן מצינו ברע"ק בזוהר חדש שהיה בוכה מאוד כאמרו שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים וכ"ה מצוי במתפללים בכוונה אבל כדי שיצא הצער ממנו שזכר רמ"א הוא תמוה דא"כ כל מי שמצטער א"ו יבכה בשבת : (ג) מותר להתענות בו ת"ח . כתב הטור הטעם שזה תענוג לו שחושב שהתענית יקרע גזר דינו שנפשו עגומה עליו שראה וחושב שיתבטל בשכר התענית וכ"ה האמת · וא"ל ממ"ש הטור סי' תקס"ח בשם רא"מ ור"ח שאין מתענין בשבת ת"ח בזמן הזה לפי שאין אנו בקיאים בפתרון חלומות כאן קאי אדברי תלמוד שהיו בקיאים ותו נראה והוא עיקר דכאן מיירי אפילו בזמן הזה והא דאוסר לקמן היינו מצד הדין שסובר האדם שחייב להתענות כיון שמן השמים הראוהו רעה א"ו לז"א שאינו כי אין בקיאין עכשיו ע"כ אין חיוב מצד הדין אבל כאן מיירי מצד שהוא דואג ומיצר אע"פ שהוא מסופק בפתרון מ"מ הוא דואג על הספק ומתענה לבטל הספק זהו תענוג לו ושרי ועפ"ז נ"ל לחלק בהוראה זו דאם חלם א' מהחלומות שנזכרים כאן אח"כ להתענות אז אע"פ שהוא אינו דואג כ"כ ואין נפשו עגומה עליו יתענה ובשאר חלומות שהוא מסופק בפתרונם אין מורין לו להתענות אא"כ נפשו עגומה עליו שאז יש לו תענוג מזה ומ"ה זכר הטור כאן שנפשו עגומה וכן בסי' ר"ך ותו נראה דבכל גווני שהרהר ביום ובא לו בחלום אח"כ אין כאן שייכות לו' מן השמים הראוהו אלא ההרהור גורם לו וכמעשה דפרק הרואה אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו דחכימותא טובא אימא לי מאי חזינא בחלמא פי' בלילה הבאה וא"ל חזית דאתי רומאי ושבו לך וטחנו בך קשייתא בריחיים דדהבא הרהר כולא יומא וחזי הרי דבהרהור תליא מלתא ואין בזה הוראה מן השמים ע"כ לא יתענה בשבת בזה כנלע"ד עיקר למעשה : כתוב במ"כ סי' ל"ג בת"ח בשבת

באר הגולה

לדעת הטור : א ירושלמי ספ"ג דתעני' והרי"ף והרא"ש כתבוה בפ"ק דשבת ב אגור בשם שבולי לקט על פי אגודה ור"ע שהיה בוכה ג הגהות מיימוני בפ"א מה"ת ד ברכות ל"א ה שם ו רשב"א ז מרדכי ספ"ק דשב' בשם מהר"ם ח טור בסימן תקס"ח בשם רב עמרם ורבינו קלונימוס ושכ"כ אבי העזרי ט בית יוסף :

עטרת זקנים

רפח * וצריך להתענות כו' וי"א שאין לשנות המנהג רק יתענה ביום א' כו' (רש"ל בהגהות) : * י"א שאין להתענות כו' ויקבלו עליהם בשבת שני ימים תענית בימי החול מאחר שכוונתו לש"ש שלא יחלל שבת כחשב הקבלה למעשה כדאיתא בפ"ק דתענית דף ה' (של"ה) מ"מ אם נפשו עגומה עליו וחפץ להתענות יכול להתענות אע"פ שאין החלום מאותן חלומות המקובל בידינו שהם רעות (מורי בב"ח) :

אשל אברהם

א] להתענות עיין מ"ש באר היטב ס"ק ג' בשם ט"ז וכן העל' בת' דבר משה סי' כ"ב וחמדת הימים בפ' ז' מה' ר"ה. ובספר גור אריה ועכ"פ לכל הדיעות אינו אלא רשות וע"ש : ב] להתענות . ועיין תשו' בי"ד סימן קי"ד אם חלם עוד ת"ח ביום א' וכן לענין אם יום א' הוא תענית ציבור אי יעלה לו א"ל . ועיין באר היטב ס"ק ד' ובתשו' הנ"ל סי' קי"ט כתב מי שחלם על חבירו חלום רע יתענה ג"כ וכן הסכים הרדב"ז וכתב עוד דאפילו אשה וקטן שחלמו על אדם א' שנדוהו צריך התרה ע"ש ועיין תשו' אוהל יוסף סי' ב' ובמרדכי סי' ק' : ג] חצי הלילה ואם אירע לו בע"פ כ' בתשו' בית יהודה סי' כ"ב דנדחה חומרא זו משום דלרבנן מצוה לאכול קודם חצות דוקא : ד] מתענין עי' תשו' מ"ש שכ"ד לענין מינקת שחלמה מאותן שמתענין עליהם :

חתם סופר

דעת הב"ח סי' רפ"ו ע"ש ואח"כ כת' דלדברי המג"א שכתב דעכ"פ דינו כתפלת מנחה וצ"ל דסעודה גדולה לעולם אסור וסעודה קטנה במקום שקורין לבהכנ"ס נהגו להתיר. אע"ג דבעלמא קורין לסעודת ברית מילה סעודה גדולה היינו בזמנם ובמקומם אבל עכשיו שאינם סועדים רק סעודת שחרית שמאכלו חלב אעפ"י שמברכים ברכת המזון מכל מקום אינם שותים יין ולא משתכרים ואינו אלא סעודת ארעי וגם קורין לבהכנ"ס בזמן מוסף ע"כ אין למחות בידם] :

לבושי שרד

רפז ט"ז סק"א (°) ועיקר לשון הזעקה כאן תמוה כנ"ל ומשום דהתחיל הש"ע בניחום אבלים וביקור חולים ומשמע דאתרווייהו אומר שבת הוא מלזעוק . יעי"ש שיים דניחא ליה ע"פ מ"ש הב"ח לומר בניחום אבלים שבת הוא מלנחם כו' מבואר דס"ל דמ"ש בש"ע ולא יאמר וכו' קאי רק אביקור חולים דסמוך ליה וזהו המשך דברי הט"ז :

רפח מ"א סק"א (°) וכ"מ סס"ד . כמ"ש המג"א סק"ו : שם (°) עד חצות . ר"ל עד שש ולא עד בכלל : סק"ג (°) וכ"מ ססי' תקל"ז ע"ש כנ"ל : סק"ד (°) וביום טוב אחרון למחר כו' ג"כ יתענה . מה שהפסיק בתיבת כו' כוונתו לו' דתיבת למחר נמשך כלומר ביו"ט ב' שהוא למחר : שם (°) כמ"ש סי' תל"ד ר"ל דמשמע שם דדוקא אחר שבועות אסור להתענות וכמ"ש המ"א סי' תכ"ט סק"ח: סק"ה (°) ועססי' תקס"ב היינו שמבואר שם בסעיף י"א דאם אכל עד חצי היום וקיבל עליו תענית משם ואילך אין אומר עננו ע"ש והפ"מ לא דק : סק"ז (°) מחלוקת בא' מהם ר"ל יו"כ י"א בשעת נעילה וי"א אפי' שלא בשעת נעילה :

שערי תשובה

סי' רפח (ו) היום עבה"ט ועיין בתוספות שבת אם אירע בשבת הסמוך ליו"ט וע"פ בצהרים הסמוך ליו"ט שני יש להקל להתענות יום אחד לבד לכפרה ועיין באשל אברהם בשם בית יהודה באם חלם בע"פ אחר חצות לא יתענה בלילה משום מצות מצה וכ"כ ביד אליהו סי' ל"ב ועיין במח"ב בשם דבר משה מי שחלם בצהרים ביום א' של ר"ה יתענה מחצי היום עד חצי הלילה ואח"כ יקדש ויסעוד ויתענה יום ב' תענית שלם וכן יעשה כל ימיו למי שלבו נוקפו ע"ש ועיין בשירי כנה"ג דמ"ש הרמ"א למיתב תענית חצי יום השבת נכון לעשות כן ומ"מ מי שאינו רוצה למיתב תענית לתעניתו בזה אין מחייבין אותו ועיין במח"ב בשם הפר"ח במי שחלם ליל שבת והתענה בשבת ומ"ש היה יו"ט וחלם ג"כ והתענה נסתפק הפר"ח אם צריך למיתב תענית לתעניתו ב' ימים ועיין באשל אברהם בשם בית דוד באם חלם חלום רע על חבירו וכת' במח"ב בשם אוהל יוסף שאם חלם בשבת חלום רע על חבירו לא

באר היטב

רפח (א) עד ו' שעות . ולשם תענית אפי' שעה א' אסור מהרי"ל . וא"כ שלא כדין עושי' קצת קהלות שמתענים בשבת עד חצות על הגזרות מ"א . וכן הס"ז דמגנן ואין יוצאין מבה"כ עד אחר שש ובפרט בחורף ומכ"ש ביו"ט מלבד בר"ה עסי' תקפ"ד סס"א . (ב) הצער מלבו . וט"ז כתב דוקא מחמת רוב דבקות בהקב"ה מותר לבכות וכ"ה מצוי במתפללים בכוונה אבל כדי שיצא הצער מלבו לא ע"ש (ובאליה רבה התיר) : (ג) תענית חלום . ואם חבירו ראה עליו חלום רע אין להתענות בשבת שכנה"ג ע"ל סי' ר"ך. ויבלה כל היום בתורה ובתפלה ויוכל לו' חטאתי עויתי פשעתי . סדה"י . כתב הט"ז דאם הרהר ביום וחלם בלילה אין לו להתענות בשבת ע"ש ועיין בתשובות חינוך בית יהוד' סי' ג' ובשבות יעקב סי' ל"ד : (ד) ביום ראשון. ואם ביום ראשון הוא תענית חובה צריך להתענות יום אחר מ"ב סי' ל"ג ובש"ג פ"ג דשבועות כתב דא"צ תענית אחר . ויש להורות כמ"ש המ"ב וכן פסק הע"ת וכ"מ בסי' תקס"ח ס"ה ע"ש : וכה"ג פסק כהש"ג מטעם ספק נפשות להקל וכ"פ הט"ז ע"ש שכתב דאפילו אם התענה בעי"כ א"צ למיתב תענית לתעניתו אפי' לא התענה בי"כ מחמת אונס ועיין בס' הלכה ברורה מה שהשיג עליו . ובתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ט' הא"ין בעדו ע"ש . ונ"ל דאם יום ראשון הוא יום ראשון של סליחות עולה לו לד"ה אם אינו רגיל להתענות כל שנה דהא אינו חובה כמ"ש סי' תקפ"א . אבל מי שיש לו מנהג להתענות ביום ראשון צריך להתענות תענית לתעניתו ביום אחר . מ"א ועיין בשכנה"ג : (ה) חנוכה. אבל שאר ימים שאין מתענין בהם כגון יומי דניסן או סיון או א"ח יש להתענות בהם וה"ה בין יה"כ לסוכות כנה"ג בשם הרא"ם הלוי סי' ד' ובדרישה העתיק בשם רמ"א דביום שאין אומרים תחנון אין מתענין ובר"ח ניסן וה"ה ר"ח אב מתענין עסי' תקע"ג וסימן תק"פ וה"ה בע"פ. מ"א. ולענין כשמתענין באותן הימים על תענית חלום ודאי לא בעי למיתב תענית לתעניתו אבל בח"ה ויו"ט שני צריך למיתב תענית לתעניתו שכנה"ג ע"ש וכ"כ ע"ת : (ו) היום . ואינו מתפלל עננו עסי' תקס"ב מ"א . ובחול בכה"ג א"צ להתענות . מלאכי : (ז) ס"ת . ה"ה תפילין מ"א: (ח) או יה"כ . בספר קרבן מנחה סי' ספ"ו כתב ואני כשרוא' יה"כ עושה י"ט דרמז שמתכפרין לו עונותיו וכ"ש בשעת נעילה ע"ש : (ט) או

ביאור

סי' רפח ס"א ואפי'. כנ"ל מ"א סי' רפא : ס"ג אדם. וכן מ' בפ"ו דפסחים מר בריה דרבינא הוה לייט כו' : י"א כו'. ע' סי' קסז ס"כ אפי' כו' ועמ"א שם ס"ק מה כ"מ בגמ' כו' וטעמא כו' : ס"ד מותר. שבת יא א' תענית יב ב' : וצריך. ברכות לא ב' ותענית שם : ביום ראשון. כיון דלהגין אין לעכב כמ"ש בכריתות כ"ה א' אמרו עליו על בבא בן בוטא כו': י"א

הגר"א

מי כו' כאלו. דמ' בירושלמי דנדרים פ' קונם והביאו הרא"ש פ"ק דתענית סי' ב' דגם בכה"ג מיקרי תענית ואפי' שעות אסור בשבת כמ"ש בפ"ג דערובין שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה ודוקא שעה מועטת בשביל תוס' תענית התירו שם : ס"ה הרואה ס"ת. עפפ"ג דשבת ובפ"ג דמ"ק : או קורות. עיין במדרש פ' מקץ וסדר איכה ור' יוחנן היפך לטובה : והא דרואה. פ"ע

חכמת שלמה

מתפללים של מנחה תחלה ולכך לא גרע דיעבד לכל אדם מלכתחלה למי שצריך לכנוס לסעודה גדולה וכיון דהוי זמן מנחה לכזה ומתפלל אף לכתחלה מנחה מקודם ה"ה דמהני דיעבד לכל אדם עכ"פ ומזה מוכיח הרא"ש שכוונת הירושלמי וריב"ל הי' שמה שתנא במתניתין היו לפניו שתי תפלות היינו בזמן מנחה קטנה שאז כל אדם צריך להקדים של מנחה. וזה החילוק בין פירוש ראשון לפירוש שכת' הרא"ש בסוף דבריו שלפי פירוש זה אם אז היא זמן מנחה קטנה צריך להקדים תמיד של מנחה ואם היא זמן מנחה גדולה יש חילוק בין אם הוא הולך לסעודה גדולה או לא אבל לפי פירוש הרא"ש שכת' אח"ז אין כאן רק שני חילוקים ומתניתין דיקדים של מנחה היינו רק בהולך לסעודה אבל בלא"ה אף סמוך למנחת קטנה יקדים של מוסף ושל מנחה יתפלל עם דמדומי חמה. וזה שדייק הרא"ש בסוף דבריו דוקא ושל מנחה יתפלל עם דמדומי חמה ואתי שפיר וזה נראה ברור בדברי הרא"ש ודו"ק :

סי' רפח סעיף ה' יש אומרים שאין להתענות תענית חלום בשבת. נ"ב נשאלתי במי שמתענה ת"ח על חבירו אם יתענה בשבת. והשבתי דלא יתענה מכמה טעמים. הלא המה בחיבורי על או"ח על שני רבע בויגין בדף האחרון דקס"ג ע"ב. הגם שראיתי אח"כ בש"ע הקטנים באשל אברהם שכת' שם

מחצית

מש"כ בניחום אבלים עכ"ל . כי המת לא ישוב וצער האבלים לא יתרב' יותר על ידי ניחומים : סי' רפח (סק"א) אסור כו' וכ"כ רש"י כו' אהא דאיתא שם המתעני' בערב שבת אם ישלים . עז"א שבת כיון דאין מתענה בו שעות אין משלימים גם בע"ש ההשלמה יצטרך עכ"פ להתענות מקצת שבת בכניסתו : וכ' רש"י שבת שאסו' להתענות בו קצת לשום תענית כו' עכ"ל: וכ"מ סס"ד ע"ש במ"א ס"ק ו': (ס"ק ב) מותר כו' אין להתענות ר"ל אם ראובן ראה חלום רע על שמעון . ניהו דבחול יש להתענות דהיינו שמעון כאלו חלם לו עצמו . מ"מ בשבת לא יתענה. כ"ש ראובן שראה חלום אע"ג דכ' מ"א לעיל סי' ר"ך בשם ס"ח דראוי שראובן יתענה אבל בשבת לא יתענה:(ס"ק ג) ביום כו' ובש"ג כו' ומדמה לה למ"ש סי' תקס"ח סי"א שכתב דהנודר להתענות שכום ימים ואירע בהם תענית חובה ה"ז עולה לו : וכ"מ סס"י תקל"ז כנ"ל שכ' שם המתענה תענית חלום בראש השנה אינו צריך למיתב תענית לתעניתו כיון דיש אומרים דמצוה להתענות בר"ה ונ"ל האי טעמא . ת"ל הלא אחר ר"ה מיד הם צום גדליה אע"כ תענית חובה אינו עולה : וכן יש להורות כמ"ש מ"ב והט"ז פסק כש"ג ודחה ראיית מ"א ע"ש וסיים וז"ל ולפי הסברא נראה דאחר יה"כ א"צ תענית לתעני' שבת אפי' לא התענ' ביה"כ מחמת אונס ויה"כ מכפר על עשה ול"ת שעבר ובודאי חייב ע"ז כמו תעניתי' ויה"כ מכפר כ"ש בזה עכ"ל : (ס"ק ד) י"ט כו' כלומר אע"פ שלמחרתו כו' ר"ל דלא תקשה לך לפי' מ"א מאי קמ"ל בעל ס"ח ע"ז קאמר דקמ"ל דאע"פ שלמחרתו א"ח דאין להתענות מ"מ תענית לתעניתו שהתענה בי"ט מותר להתענות בא"ח : ונ"ל כו' ר"ח דמתענה כמ"ש סי' תקע"ג כ' שם התן ביום חתונתו שמתענה ואם נשא בר"ח לא יתענה אבל אם נשא בר"ח ניסן יתענ' כיון דבלא"ה הוא תענית לדיקים כמ"ש סי' תק"פ : וה"ה לר"ח אב כו' וה"ה בע"פ הקש' בספר ת"ש דהא ר"ה אב וע"פ א"א שיחולו ביום א' כמ"ש סי' תכ"ח ע"ש ולענ"ד לק"מ דהא כ' הרב"י דאע"ג דראוי

השקל

שיתעני' תענית לתעניתו מיד ביום א' מ"מ אם תשש כחו יתעני' אח"כ וכיון דאם אפשר לו להתענו' ב' ימים רצופים יתענה מיד ביום א' ע"כ הטעם משום דראוי להסמיך הכפרה על מה שיתעני' בשב' על מה שחטא והתענה כפי האפשרי ממילא אם תשש כחו ואי אפשר שיתענה ב' ימים זה אחר זה ניהו שהותר לו להתענות יום אחר מ"מ ראוי להסמיך הכפרה בכל מאי דאפשר וא"כ ניהו מצד שהוא תש כחו התירו לו שלא יתענה מ"מ ראוי שיתענה מיד ביום שני אם אפשר לו ולזה נתכוין מ"א במ"ש וה"ה לר"ח אב ר"ל שהיה ראוי שיתענה בר"ח אב וכגון שר"ח חל ביום ב' מי שחלם לו בשבת והתענה וביום א' תשש כחו וא"א לו להתענות ע"כ צריך להתענות יום ב' כדי להסמיך הכפרה כנ"ל ואם יום ב' ראש חודש אב מותר לו להתענות כיון דהוא תענית לדיקים וכן כוונת מ"א וה"ה בע"פ ר"ל שחל ביום ב' אלא שביום א' לא הוה אפשר לו להתענות יתענה בע"פ כיון דבלא"ה הוא תענית בכורים : (ס"ק ה) יתענה כו' דאינו מתפלל עננו . ר"ל אפי' למ"ד מתענים לשעות ומתפללים עננו מ"מ כה"ג שאכל קודם חצות אינו מתפלל עננו כמ"ש סי' תקס"ב : (ס"ק ז) שעל ג' חלומות כו' שנפשו עגומה כו' . ומ"מ כ' הט"ז שאם הרהר בהן ביום אין לו להתענות כי בא החלום על ידי הרהורי לבו : (ס"ק ט) קורות ביתו כו' שפתרו לאשה כו' ואם כן אפשר אם חלם לאשה שקורות ביתה נפלו אין לה להתענות ואם עוברת ומינקת יתעני' תענית חלום ראיתי בספר א"ר בסי' ר"כ הביא בשם כה"ג מה"ב שילדך לכאן ולכאן די"ל שלא יתענו דלא עדיף מתעניי' צבור דאין מתעני' ויש סברא להיפך דמה לת"צ שאינו דוחה את השבת משא"כ ת"ח שדוחה' שבת אפי' עוברת ומניקו' יתענו ומ"מ עלתה הסכמתו שלא יתענו מפני הסכנה וספק נפשות להקל וע"כ כ' שם דאם מתיראים לנפשם יתענו וגם מדברי ס' א"ר נראה דעתו שיתעני' ובס' לקט הקמח ראיתי שדרכו היה להשמיט את עצמו מלהורות דבר זה ואם לא היה אפשר

ביתו או שיניו שנפלו ויש אומרים הרואה יוה"כ אפי' שלא בשעת נעילה וי"א הרואה שקורא בתורה ויש אומרים הרואה שנושא אשה והא דרואה שיניו שנפלו דוקא שיניו אבל הרואה לחייו שנשרו חלום טוב הוא דמתו היועצים עליו רעה ונראה לי שהחלומות שאמרו בפרק הרואה י שהם (י) רעים גם עליהם מתענין בשבת :

ו י המתענה בשבת יא אומר עננו אחר סיום תפלתו בלא חתימה וכוללו באלהי נצור : הגה * ויאמר אחר תפלתו רבון העולמים גלוי כו' כמו בחול (א"ז הלכות תענית) :

ז כ אם הקדימה לאכול הוא עונג לו כגון שנתעכלה סעודת הלילה יקדים ואם האיחור עונג לו כגון שעדיין לא נתעכלה יאחר : הגה וכן מי שיש לו סעודות כל יום כמו בשבת ישנה בשבת יב להקדים (יא) או לאחר (גמרא פ' כ"כ וטור) :

ח ל אין מתענין יג על שום צרה (יב) מהצרות כלל :

ט אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה מ חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא בשופר נ וכן עיר שהקיפוה עכו"ם או נהר וספינה המטורפת בים ס ואפי' על יחיד הנרדף מפני עכו"ם או לסטים או רוח רעה ע זועקין ומתחננין בתפילות בשבת אבל אין תוקעין פ אא"כ תוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם (וע"ל סי' תקע"ו סי"ג) :

י צ נרדף מפני רוח רעה שאמרו לאו דוקא דה"ה לכל חולי שיש בו סכנת היום (ד) זועקים ומתחננין וכן נהגו לומר מצלאים בשבת על חולים המסוכנים סכנות היום : הגה וכן (ה) מותר לברך (יג) יד החולה המסוכן בו ביום · (ליקוטי מהר"י ברין וב"י בשם הר"ן פרק ג' דתענית) :

רפט סדר סעודת שחרית של שבת ובו ב סעיפים :

א ° א יהיה שלחנו ערוך ומטה (א) מוצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה ב ויברך על

°ער"ס רכ"ג עמ"ש סי' רס"ט

ט"ז מגן דוד

בשבת ולמחרתו י"ז בתמוז דצריך להתענות אחר י"ז בתמוז למה שהתענה בשבת וי"ז בתמוז לא מהני לזה וראיה מת"ה סי' רמ"ח בכת' המתענה ת"ח בר"ה א"צ למיתב תענית לתעניתו די"א שהוא מצוה להתענות בר"ה משמע הא לאו הכי צריך תענית ולא סגי ליה בצ"ג וכ"מ בב"י א"ח סי' תקס"ח דהמתענה בעי"כ ת"ח דצריך תענית לתעניתו הרי אפי' י"כ לא מהני ק"ו י"ז בתמוז אלא נלע"ד כן דהוא צמד זה ממשמעות דברי הת"ה וב"י ואלו נתכונו לזה ה"ל לגבות ראיה שהוא כן ואדרבה נ"ל ראיה ברורה איפכא ממ"ש מהרי"ל בתשוב' סי' קכ"ה הנודר להתענות הכוס ימים רצופים ומקלע בהון תענית חובה דפשוט דנפיק ביה דהא לצעורי קביל עליה והביאו בש"ע בהג"ה בי"ד סי' רי"ז בסופו ומביא עוד ראיה שם בתשובה מישראל שיוצא י"ח שמחה ברגל בנדרים ונדבות אלמא אע"ג דבעי לאתויי שלמים דנדר אפ"ה נפק ביה ידי שמחה ולא אמרינן כיון דמנדר אתו בעי לשלומי שלמי שמחה וא"כ ה"נ בהאי תענית שחייב מחמת שבת נפק ביה בתענית חובה דאין חילוק בין חיוב תענית לחיוב שמחה וזהו ראיה ברור' מה שלמד מדברי ת"ה וב"י ב' תשובות בדבר אחד דהם לא בעו למימר רק שיש איסור בתענית ר"ה ועי"כ וצריך תענית אחר ע"ז וכ"מ אי אקלע דלא התענה בי"כ או בצ"ג כגון שהיה לו אונס חייב להתענו' מחמת תענית שבת אח"כ שנית דעיקר התענית שיכוין שיהיה לו כפרה על אותו דבר שהתענה ויהרהר תשובה ע"ז וע"ז קאמר דצריך תענית לתעניתו דהיינו שיכוין ביום התענית חוב שיהיה לו כפרה על מה שהתענה בשבת אבל ודאי לאותו תענית חוב סלקי ליה לכפר' על הכל בפרט י"כ ולפי הסברא נראה דאחר י"כ א"צ תענית לתענית שבת אפי' אם לא התענה בי"כ מחמת אונס די"כ מכפר על עשה ועל ל"ת שעבר ובודאי חייב ע"ז כמה תעניתים וי"כ מכפר כ"ש בזה ככ"ל ברור : (ד) זועקים ומתחננים כו' בטור כתוב ואפי' על אלו אין מתריעים בתפלה ותחנה אלא מתריעים להשמיע קול שיבאו להם לעזרה והקשה ב"י דהיינו כרש"י שמביא הטור סימן תקע"ו דפסק כר"י ולקמן לא הסכים לפי' רש"י אלא כרמב"ם דזועקים ומתחננים על אלו וכמ"ש כאן בש"ע וא"ל דכאן מיירי הטור מהתרעת שופר דלא יעשו בשע' תפלה אלא לעזרה זה אינו דא"כ לא ה"ל לו' אלא מתריעים להשמיע קול שיבאו וכו' שאין זה דבר והפוכו אלא ה"ל לומר אלא זועקים בפה שזהו הסיפוך ממ"ש שאין תוקעין כיון שזה עיקר המכוון ברישא ואם בא בסיפא להתיר התקיעה לעזרה ה"ל לומר אבל תוקעין לעזרה . ותו מאי בתפלה ותחנה דאמר דאי על שעת התפלה קאמר למה זכר תחנה ותו דסתם מתריעים בטור סי' תקע"ו הוא בפה דאמר התם קודם לזה על סחורה שהולה מתריעין בשבת והיינו ודאי בפה דשופר בשבת ליכא כדאיתא שם בגמרא מביא ב"י וכשזכר שופר אמר תוקעין ונלע"ד ליישב דברי הטור דס"ל דלרש"י בשום אופן לא יזעק בפה בשבת אפי' אם הצרה גדולה ח"ו שכ"מ ל' רש"י שכתב הטעם שאין אנו בטוחים כ"כ שתועיל תפלתינו . וכזה הסכים הטור להרמב"ם דאמר שרואין שאפס עצור ועזוב ואין מושיע ודאי יש לזעוק לחנן לפני הקב"ה אבל כאן מיירי מתחלת הצרה שתכף ממהרין בצעקה לעזרה ולא בתפלה ותחנה אבל כי רואים בצרתם צרה ח"ו ודאי צועקים בתפלה ותחנה אולי ירחם הוא יתברך ככ"ל חילוק נכון ואף את"ל דאינו מרומז כל כך בלשון הטור מ"מ החילוק מצד עצמו נכון וראוי הוא לעשות כן על כ"ל שלא תבא : ה מותר לברך החולה . מהרי"ו סימן קע"ו כ' שמעשה היה בפני הרבה רבנים והסכימו שלא לברך החולה בשבת וראיה מדברי רמב"ם כו' ולא דמי לרוח רעה שהתיר הרמב"ם שאני התם דהוי מקרה שלא כדרך עולם :

מגן אברהם

מקן איתא שפתרו לאשה שתלד זכר וכן הוה לה : י שהם רעים . צריך אדם לדקדק שהרבה דברים הולכים אחר הפה כל' כגון שורצא שיגרא ע"ש · לא יתענה על חלומות שהם הפסד ממון אלא על דבר שמחללין שבת (ס"ח תתס"ה) : יא אומר עננו. ומותר לומ' בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' ואינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או פרנסה ודומה לו שיש צער לפניו אבל חרטת עונות טוב לומר בכל יום (רמ"א סימן פ"ז) ועסי' קפ"ח : יב להקדים או לאחר . פי' שעה מועטת כדי שלא יצטער : יג על שום צרה . הע"ש לא עיין סי' תקס"ח ס"ט בתשובת מהר"מ סי' תר"ג כשיש מאורע וצריך אדם לרחמים יבקש ויפול על פניו ביחיד דהא אפי' תעני' שרי בשביל חלום (°) עמ"ש סימן קי"ז ס"ג : יד החולה המסוכן · אבל שאינו מסוכן ביומו אסור לברכו כ"כ מהרי"ו סימן קע"ו שהסכימו כל הרבנים וכ"כ ב"ח ותימא למה נהגו האידנא שאומר החזן מי שבירך לחולה ואמר המקום ישלח לו רפואה שלימה וכו' דהרי אסור לומר כך בשבת כמ"ש סי' רפ"ז וכ"ד סי' של"ה ס"ו ואפשר שסומכין על הרמב"ן שסובר שמותר לו' המקום ירחם עליו בתוך שאר חולי עמו ישראל אבל לומר יותר מזה לכ"ע אסור : יש להנהיג לו' בתוך המי שבירך שבת היא מלזעוק וכו' וכן ראיתי לחזן א' שהיה נוהג כן°) ולברך המקשה לילד לכ"ע מותר שהתינוק הוא צדיק ויכריע כל העולם לכף זכות עכ"ל מהר"ר יוסף בביאורי סמ"ג ול"כ דקטני' אינם נכנסים למנין דהא אינם בני עונשין :

באר הגולה

י טור בסימן ר"כ בשם בה"ג ואביו הרא"ש כ טור ליישב הא דרב ושמואל בלהקדים או לאחר שבת קיט דלא פליגי ל טור וכתב הב"י שאולי כן היה לפניו נוסחתו בהרמב"ם וישרה היא מ בבא בתרא לא הביאו הטור בסימן תקע"ו נ תענית י"ט ס שם כ"ב ע שם י"ד פ שם כרבי יוסי דתנא קמא נמי לא פליג בהא בית יוסף בסימן תקע"ו צ הר"ן אהא דתענית דף יט א טור ב פסחים קו בעובדא דרב אשי

עטרת זקנים

* ויאמר אחר תפלתו רבון כו' . ואין אומרים בשבת תחינות דהיינו שמבקשים שיציל ה' אותנו מצרה מה שאין כן במ"ש שיתן הקב"ה טובה יותר ועל זה נתקנה יהי רצון בשבת במעמדות (כ"כ מהררמ"י בפירו' על החומש בפרשת ואתחנן) :

נתיב חיים

רפח במ"א ס"ק יד (°) ולברך המקש' כ"ב מ"מ נראה לברך המקשה לילד מטעמי' דר' דוסתאי פ"ז דב"ק דף פג ע"א ע"ש :

דגול מרבבה

ממנו דברי הירושל' שם בפרק תפלת השחר שזה לשונו ר"ח בשם רבי יוחנן תפלת מנחה ומוספין מנחה קודם הוון בעינן מימר כשאין שהות ביו' להתפלל שתיהם אבל אם יש שהות ביום להתפלל שתיהם תפלת המוסף קודמת ר"ז בשם רבי יוחנן אפילו יש שהות ביום כדי להתפלל שניהם תפלת המנחה קודמת והרא"ש הביא דברי הירושלמי הזה

לבושי שרד

סקי"ג (°) עמ"ש סי' קיז ס"ב כצ"ל ועמ"ש במג"א סק"ג בשם תשו' הרא"ש:

באר היטב

קורות . וברכה פ' מקן אי' שפתרו לאשה שתלד זכר וכן הוה לה : (י) רעים . ועל הפסד ממון לא יתעני' בשבת ס"ח סי' תתס"ה. כ' של"ה שאף באלו ג' החלומות אין להתענות בשבת אא"כ נפשו עגומה עליו וכשיתענה ימצא נחת רוח . וכששאלוהו על חלומות בשבת היה רגיל לפסוק שלא יתענה בשבת אלא יקבלו עליהם להתענות ג' ימים בחול וז"ל מגימ"י יפה הורית שלא להתענות בשבת אלא אותן ג' בלבד ושלא להתענות אם ראה בחלום שנפל ס"ת מידו ע"כ וכתב הריב"ש אם מצטער בתענית יותר ממה שמצטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת דאפי' בחול אינו מצוה עמ"א: (יא) או לאחר. פ' שעה מועטת כדי שלא יצטער : (יב) מהצרות . מותר ליפול על פניו ביחיד אם צריך לרחמים מהר"ם סי' תר"ג מ"א : (יג) המסוכן. אבל שאינו מסוכן ביומו אסור לברכו כ"כ מהרי"ו שהסכימו כל הרבנים וכ"כ ב"ח ולברך המקשה לילד לכ"ע מותר שהתינוק הוא צדיק ויכריע כל העולם לכף זכות מהר"י על שם הסמ"ג ול"כ דקטנים אינם נכנסים למנין דהא אינן בני עונשין מ"א . וי"ל בתוך מי שבירך לחולה שבת היא מלזעוק וכו' עמ"א :

רפט (א) מוצעת . היינו מע"ש או שישן בה בשבת אבל בלא"ה אסור . ויפרוס הסדין על המטה ולא יזוז הכסת . באר שבע דף ק"ד ועסי' ס"ב ס"ג מ"ש בשם המ"א ועסי' שט"ו ס"ד . כתב הבאר היטב

שערי תשובה

יאמר לו ע"ש וכן נ"ל עכ"ל : (בש"ע ס"ה) או שיניו שנפלו וכ' במטה יהודה ואם היה לו כאב שינים לא יתענה כמ"ש האחרונים במהרהר ועיין בחינוך בית יהודה סי' ג' ובדבר משה סי' ד"ב : (יג) המסוכן עי' בה"ט ועיין בשו"ת נהלת שבעה סי' ל"ט שעשה מעשה לברך החולה בשבת בבה"כ אע"פ שהחולה לא היה שם בעיר רק בישוב שהיה רחוק מהלך שעה ויותר ודלא כלקוטי מהרי"ל שכתב שאין לברך כשאינו בעיר דשמא מת או הבריא ע"ש מניטין דאפי' הניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים וגדול אחד כתב להעמיד דברי מהרי"ל והוא חזר והשיב לו ע"ש מסי' ע"ז עד סי' פ"א ומ"ש הבה"ט מדברי המגן אברהם לומר שבת הוא מלזעוק עיין בא"ר. ועיין בשערי אפרים שער יוד סעיף מ"ד ובפתחי שערים שם שי"ל שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא וברחמיו המרובים ירחם עליו השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן ע"ש :

ביאור הגר"א

דברכות : וג"ל. דעליהן שייך לומר שאין בקיאין : ס"ו המתענה בשבת. שפ' כמ"ד בירושל' שמ"ך אומר ברכה בפ"ע וע"כ ביחיד צ"ל אחר תפלתו ועיין ברא"ש פ"ה דברכות : ויאמר. בספ"ב דברכות : כמו בחול. נלמד מעניכו כנ"ל : ס"ח אין מתענין. מדפריך בתענית י"ד א' שופרות בשבת כו' אף שאינה רק חכמה כו' כ"ש תענית וז"ש על שום כו' ר"ל אף באלו שמתריעין וכמ"ש בס"ט וממש"ש על אלו מתריעין מ' אבל לא מתענין : ס"ט אין. תענית יט על אלו כו' דוקא: שצועקים כו' ולא. תענית יד א' כנ"ל : ואפי' על. כגי' הרי"ף ורא"ש : אא"כ. שמפ' שם תנאי היא דר"ל ת"ק ור"י דצר"י ע"כ אף בשופר כיון דפיקות נפש ות"ק לא פליג על ר"י אלא ר"י פליג על ת"ק ופ' כת"ק : ס"י נרדף כו'. כפי' הר"ן שם דטעם דר"ר משום שהוא מסוכן וכן מתריעין על החיכוך מה"ט כמ"ש בספ"א שם :

סי' רפט ס"א יהיה כמ"ש בפ"י דפסחים כבוד יום קודש כו' : ואח"כ יטול. כנ"ל סי' רעא סי"ב : וגם זה. כנ"ל : ס"ב ואם אין. כן מ' בעובד' דאתימר :

סי'

חכמת שלמה

בשם הרדב"ז להיפוך מכל מקום דעתי להקל מהטעמים שכתבתי שם בתשובה. שוב ראיתי אח"כ בא"ר שכת' כן בפשיטות בסי' זה דבשבת אין להתענות כלל וע"ש נזכר ג"כ מדין קראוהו לעלות לתורה שמתענה ע"ש ודו"ק. והנה עיין במג"א בסי' זה ס"ק י"ד מ"ש דקטנים אין נכנסין למנין . ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא זיי"ן בהלכות בכור סי' קמ"ג מ"ש ראיה מפירש"י בגיטין דף כ"ג דקטן הוי בכלל ערבות ע"ש בעזה"י ודו"ק היטב :

הגהות רעק"א

סי' רפח מג"א ס"ק יד ול"כ דקטנים במה"ש כ' דהמגן אברהם אינו חולק ע"ש :

סי'

מחצית השקל

אפשר להשמע היה מטיב שתעש' כרצונ' שאם יורה להתענות היה חושש לסכנת האש' וולדה ואם יור' שלא תתענ' אם יארע לה אח"כ איזה מקרה רע ח"ו תאמר הרב המור' שלא להתענות הי' הסבה והגורם לכן נתן הבחיר' ביד האשה ויותר דינים בזה ע' בס' אליה רבה : (ס"ק י) שהם כו' שורצא שיגרא והוא בברכות דף נ"ו ע"ב הרוא' חתול בחלום באתרא דקרי לי' שורצא נעשה לו שירה נאה . שיגרא נעשה לו שינוי רע · (ס"ק יא) אמר כו' · ועסי' תפ"ח במגן אברהם ס"ק ג' : (ס"ק יב) להקדים כו' יצטער דאם יקדים הרב' עדיין אין המאכל מעוכל ויאכל כמעט אכיל' גסה ואם יאחר הרבה וכבר נתעכל המאכל יצטער ברעב : (ס"ק יג) על שום כו' בתשובת מהר"ם כו' דהא אפי' תעני' שרי כו' עמ"ש סי' קי"ז ס"ג : כ' בספר ת"ש וז"ל ואין הנדון דומה לראי' די"ל דשאני תעני' שהוא יפה לחלום כאש לנעורת וה"ה כמו פיקוח נפש דשרי וכהאי גוונא כ' מ"א עצמו בסי' קכ"ח להחזיק דברי הגאונים שלא לומר הרבון בשבת אא"כ כשהוא מתענה בשבת ולא דמי לתעני' שהוא רפוא' וודאית אבל הרבון אפשר דלא יועיל ויש בו משום איסור תחנ' בשבת ואולי מה שסיים מ"א בזה עסי' קי"ז ס"ג היא ט"ס כי לא נמצא שם כלל מזה וצ"ל עסי' קכ"ח סעיף מ"ד ורימז למ"ש עכ"ל ולענ"ד אין לדחות דברי מהר"ם שנודע גדולתו בסברא ומה שהגיה במ"א וכ' שכיון לדעתו נלע"ד א"צ להגי' ומ"ש עסי' קי"ז סעיף ג' ר"ל ס"ק ג' שם הביא מ"א בשם תשובת הרא"ש וז"ל ובתשובת הרא"ש כ"ד סי' כ' דאף בשבת דאין מתענים מזכירים י"ג מדות ואומרים פסוקים של מטר כו' עכ"ל וכ' זה לקצת ראיה לדברי מהר"ם ומ"ש בספר ת"ש לחלק דוקא תעני' הותר שהוא רפואה ודאית משא"כ בקשת רחמים ואייתי ראיה מדברי מ"א שבסי' קכ"ח לענ"ד אדרבה קצת ראי' משם לדעת מהר"ם:דז"ל מ"א שם סי' קכ"ח סק"ע מצאתי בספר פתרון חלומו' שכ' שמצא בתשובת הגאונים שא"צ הרבון בשבת אא"כ שמתענ' בשבת ת"ח.והוא חולק עליהם וכ' אם מותר להתענו' כ"ש לומר הרבון ע"כ ול"נ שדברי הגאוני' שרירין וקיימין דבשלמא תענית ודאי מבטל החלום כו' והוי כמו פיקוח נפש משא"כ הרבון וכמ"ש בי"ד ס"ס קכ"ה דבעי שתהיה רפואה בדוקא ולכן יש לנהוג כהגאונים דאין לנו כח לחלוק עליהם בסברא בעלמא וגם י"ל דדוקא החלומות שמתענים עליהם בשבת מותר לומר הרבון משא"כ כשאין מתענים עכ"ל מ"א שם והנה בלא"ה דברי מ"א שבסי' קכ"ח הנ"ל צ"ב דהא עכ"פ מודה מ"א לדברי הגאונים דכשמתעני' בשבת הותר לו' גם הרבון וקשיא מנ"ל להגאונים להתיר הרבון דהא לא הותר רק התעני' שהוא רפוא' וודאית וצ"ל דקבל' היתה בידם להתיר הרבון.אולם י"ל דגם מסברא התירו הרבון דהרבון ותענית לכ"א יש סברא להקל ולהחמיר התענית יש סברא להחמיר דאיסור תעני' בשבת חמיר דהוא איסור תור' וסברא להקל דהוא רפוא' וודאית ובאמירת הרבון הוא להיפך הסברא להחמיר דאין רפואתו וודאי וסברא להקל דאיסורו קיל לו' תחנ' בשבת וס"ל להגאונים לפ"ז שקולים הם וכמו שהותר התעני' ה"ה שהותר הרבון . ומ"א לא בא כי אם לדחות דברי בעל פתרון חלומות דיליף מכח ק"ו להתיר הרבון ממה שהותר התעני' ע"ז דחה מ"א דאין זה ק"ו דשאני תענית דרפואתו וודאי וא"כ אין לזוז מדברי גאונים דבאינו מתעני' שלא יאמר הרבון דכמו שלא הותר התענית ג"כ לא הותר הרבון כיון דשקולים הם כנ"ל וכ' עוד מ"א וגם י"ל דוקא חלומות שמתענים כו' ר"ל אפי' את"ל דהרבון עם התעני' אינן שקולי' ואמיר' הרבון קיל מתעני' מכל מקום מנ"ל להתיר אפי' איסור קל דהיינו איסור תחנ' כיון שלא הותר התעני' דלמא גם איסור קל לא הותר כן הוא כוונת מ"א שם לענ"ד ובזה א"ש דברי מהר"ם כאן דגם מהר"ם סבירא ליה דתעני' ותחנ' שקולים הם לענין חלום או ס"ל דתחנ' קיל מתעני' וכשיש מאורע היה ראוי להתיר בין תענית ובין תחנה כמו בחלום אלא דתענית לא הותר כיון דאסורו חמיר ולענין מאורע אין רפוא' התענית וודאי' ויש תרתי לריעות' לכן לא הותר התעני' כשיש מאורע משא"כ תחנה דאסורו קיל יש להתיר כמו בחלום אע"ג שאין רפואתו וודאית דהא גם בחלום אין אמירת הרבון רפוא' וודאי ואפ"ה הותר כיון דאסורו קל וא"כ ה"ה במאורע שהותר ומ"ש מהר"מ דהא אפי' תענית כו' משום דס"ל דאמירת תחנה אע"ג שאין רפואתו ודאי קיל מתעני' שרפואתו ודאי כנ"ל וא"ש : (ס"ק יד) החולה כו' ואפשר שסומכים על הרמב"ן שסובר שמותר לו' המקום ירחם כו' והיינו דפסק כר' יוסי וה"ה דמותר לומר ישלח לו רפואה דירחם וירפא הדא מלתא הוא אבל לומר יותר מזה לכ"ע אסור : ויש להנהיג כו' הבין בספר א"ר דמ"ש ויש להנהיג כו' ר"ל דרא' דמוסיפים דברים ובאמת אין לו' יותר ולכן לתקן איסור זה כ' מ"א דיש להנהיג כו' וע"ז הקש' בספר א"ר וז"ל וצ"ע וכי בשביל שאומר שבת היא מלזעוק כו' הרשות בידו להוסיף בל' תפלה בנוסח מי שבירך כו' עכ"ל אבל לענ"ד אין כן כוונת מ"א ומודה דאפי' יאמר שבת הוא כו' אין להוסיף על דעת ר"י המקום ישלח לו רפואה אלא כוונות מ"א ניהו דסומכין על הרמב"ן דפסק כר"י מ"מ יאמר ג"כ שבת היא כו' והם דברי ת"ק דר"י דלא התיר לו' המקום ירחם כו' כמ"ש ר"י אלא לומר שבת כו' והם דברי תנחומים לחולי' ולקרוביו לבל יצטערו ויבטלו עונג שבת ולכן יאמר שבת כו' ורפואה קרובה לבא ור"ל לפי הנראה רפואה קרובה לבא ואין בחולה זה סכנה ולכן כ' מ"א דעכ"פ יוסיפו לומר דברי ת"ק הנ"ל דשבת הוא כו' כדי לנחם החולה וקרוביו לבל יצטערו ולבל יבטלו מעונג שבת . לברך חולי' שאינו בעיר' מהרי"ל אוסר דשמא יתרפא או מת והוי תפלתו שוא ובתשו' כ"ס חלק עליו ע"ש: ול"כ כו' דהא אינן בני עונשים ולענ"ד אין כוונתו לחלוק על הדין דניהו דאין בני עונשין ואין נכנסים למנין מ"מ לפעמים הקב"ה מרחם בשביל התינוקת וכדאי' במדרש וכן נוסח תפלתינו בסליחו' עשה למען יונקי שדים כו' עשה למען גמולי מחלב כו' ולא בא לחלוק כ"א על לשון מהרר"י שכ' ויכריע כל העולם לכף זכות ע"ז כ' דאין נכנסים למנין ואין מכריעים הכף :

סימן

על היין בורא פרי הגפן והוא נקרא א (ג) (°) קידושא רבה ג ואח"כ יטול ידיו (וע"ל סי' רע"א סעיף י"ב בהג"ה) ד ויבצע על לחם משנה כמו בלילה ויסעוד ה °וגם זה הקידוש צריך שיהיה במקום סעודה ושלא יטעום קודם לו כלום כמו בקידוש הלילה ו ומיהו לשתות מים בבקר קודם תפלה מותר מפני שעדיין לא חל עליו חובת קידוש : הגה וע"ל כל דיני קידוש סי' רע"א רע"ב רע"ג :

ב ז במקום שאין יין מצוי ב (א) הוי שכר ושאר משקין חוץ מהמים ג חמר מדינה ומקדשין עליו ח ואם אין לו אפילו שכר ושאר משקין ד אוכל בלא (ג) קידוש :

רצ בשבת ישלים מאה ברכות בפירות . ובו ב סעיפים :

א °° (א) א ירבה פירות ומגדים ומיני ריח כדי להשלים מנין א] מאה ברכות : הגה ואם רגיל בשינת (א) צהרים אל יבטלנו כי עונג הוא לו (טור) :

ב ב אחר סעודת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים (ג) ולדרוש בדברי אגדה ג ואסור לקבוע סעודה באותה שעה : הגה ופועלים ובעלי בתים שאין עוסקים בתורה כל ימי שבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע ותלמידי חכמים ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתיה קצת שהרי מתענגים בלמודם כל ימי השבוע : [ב"י סי' רפ"ח בשם ירושלמי] :

רצא דין שלש סעודות ובו ו סעיפים :

א °°° א יהא זהיר מאוד לקיים סעודה שלישית ב ואף אם הוא שבע יכול לקיים אותה א (א) בכביצה ג ואם אי אפשר לו כלל לאכול אינו חייב לצער את עצמו ד והחכם

עיניו

°עסי' רפ"ו ס"ג °°עמ"ש ס"ס רע"ו וסי' תפ"ד ס"י עס"י רל"א °°°עסי' רע"א ס"ס רס"ז וס"ס רפ"ט

ט"ז

רפט (א) הוי שכר ושאר משקין ק"ל הא קי"ל בסי' רי"א ס"ג הביאו לפניו דבר שברכתו בפה"ע ודבר שברכתו שהכל בפה"ע קודמת שהיא חשובה שאינה פוטרת אלא דבר אחד כו' וא"כ כאן שמביאין לפניו כוס שכר לברך שהכל ולחם לברך המוציא ממילא המוציא קודם שהיא ברכה פרטית נגד שהכל שהיא כוללת (°) ויש כאן ברכה שאין צריך וי"ל דכאן הכרח הוא לברך שהכל תחלה משום קידוש וע"כ תיקנו שיכוין שלא להוציא ברכת הלחם ג"כ בזה (°) כדי שיהיה ניכר הקידוש כמ"ש הטו' סי' ער"ב וזה דומה למ"ש ב"י בסי' רצ"ח בשם התוספות שרשאי שלא להפסיק באמצע סעוד' משום ברכה שא"צ אלא כיון שמפסיק לכבוד שבת אין כאן ברכה שלא לצורך ועסי' רצ"ח בסופו :

לא

מגן אברהם

רפט א קידושא רבה . וזה הקידוש אינו כלל דאורייתא' [רמב"ם פכ"ט]: ב הוי שכר · הא דסתם המחבר כאן משום דאפי' למ"ד בסי' ער"ב ס"ט דאין מקדשין עליו גבי קידוש שחרית סמכינן (°) אמ"ד דמקדשין עליו ורשאי לאכול אחר שקידש על השכר אפי' לא בירך על הפת (°) עסי' רע"ג ס"ה : ג חמר מדינה . משמע אבל היכא דלא הוי חמר מדינה לא וכב"י כ' דבטור משמע אפילו במקום שאינה חמר מדינה פי' אם אין לו יין מקדש על שאר משקים אחרים משום היכר כמ"ש סימן ער"ב ס"ט: ד אוכל בלא קידוש · פי' כשיש לו פת (°) אומר המוציא על הפת ואסור לאכול דבר אחר קודם לכן ואם אין לו פת אוכל ד"ה בלא קידוש ומשמע ברא"ש ובתוספות פ' ע"פ דה"ה בקידוש הלילה אם אין לו פת אוכל בלא קידוש דכתבו מקום שאין יין ובבית הכנסת א"א לקדש בפת לאורחים ש"ץ אומר ברכה מעין ז' וויואלים בזה א"כ כל אדם נמי יוצא בזה במה שמקדש בתפלה וכמ"ש רסי' ער"א וכ"מ בהג"מ פכ"ט שכתב ולא אמרו בת טות אלא להבדלה דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא עסי' רצ"ו ס"ג מ"ש ומ"מ כ"ל דאם מצפ' שיביאו לו ימתין עכ"פ עד חצות לילה אבל בקידוש היום אין צריך דהא י"א שמותר לאכול קודם וכדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק :

רצ אין להניח הדרשה עבור סעודה ג' כדאי' במד' מבלי כפ' אחת חיל שמתו בניו של ר"מ מאותו החטא [רוקח] ונ"ל שהדרשה תהא להורות לעם את חקי האלהים ואת תורותיו ולהכניס יראת שמים בלבבם ולא כמו שנוהגין עכשיו. לא יאמר בשבת ישן כדי לעשות מלאכתינו בערב [ס"ח סימן רס"ו] :

רצא מי שיש לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו לכל סעודה לשבעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשבעה [ס"ח סימן תרס"א] וכ"מ בשבת דף קי"ח דאמר עשה שבתך חול וכמ"ש סימן רס"ב : ונ"ל דמ"מ אם נמשכה סעודת הבקר עד אחר חצות יחלקה לב' וכמ"ש ס"ג דהא מכל מקום ישבע כשאוכל שנית וכ"מ במהר"ס במרדכי פי"ו דשבת וכש"ל בשם הירא"ם אבל לכתחלה אין להמתין עד אחר חצות משום זה דמבטל עונג שבת כמ"ש רסי' רפ"ח ומיהו לפמ"ש רסי' תמ"ד אפי' קודם חצות יחלקה לשנים דהא י"א דיוצא בזה ע"ש : א בכביצה. לאו דוקא אלא יותר מעט מכביצה דכביצה

מיקרי

באר הגולה

ג רמב"ם בפכ"ט ד שבת קיג ה רמב"ם שם ו טור בשם אביו הרא"ש ז לייגתיו לעיל בסי' רעב ח המגיד שם הרא"ש בתשובה א מנחות כג ב מהא דאיתא במדרש הנחומא פרשת ויקהל ג גיטין לח א שבת קי"ח ב טור והר"ן בשם כה"ג ג רמב"ם בפ"ל מהל' שבת ד טור

אשל אברהם

א] מאה. אבל משום זה אין לברך ברכה שאינה צריכה ואם היו לפניו זתים ורימונים שדינם בברכות שוים אזי אל יניח שניהם לפניו בפ"א תשו' מהר"א גלאנטי סי' לא ודייק כן מלשון המשנה דברי בכה"ג שבדיוק אמרו היו לפניו מינים הרבה כו' :

לבושי שרד

רפט ש"ע ס"א (°) קידושא רבה. נקראת כך לפי שברכת בפה"ג נוהג בכל פעם שאומרים קידוש משא"כ יתר הקידוש אינו נוהג אלא כ"א בזמנו לכן נקרא קידושא רבא רש"י פסחים דף קו : ט"ז סק"א. (°) ויש כאן ברכה שאינה צריכה פירוש כיון דע"פ הדין ראוי לברך המוציא תחלה ואי א"צ לברך על השכר דפת פוטר כל מיני משקה חוץ מן היין כמבואר בסי' קעד סעיף א' וסעיף ז' א"כ כשמברך על השכר תחלה גורם ברכה שא"צ בשלמא במקדש על היין אע"פ דמדינא המוציא קודם כמבואר בסי' ריא סעיף ד' מ"מ משום קידוש מקדימין היין וברכה שא"צ ליכא דהא אף אם יברך תחלה המוציא צריך לברך אחר כך על היין משא"כ בשכר וכי בשביל קידוש יגרום ברכה שא"צ ותירץ דהא"כ דמשום קידוש רשאי לגרום ברכה שא"צ כהך דסימן רצ"ח להפסיק באמצע סעודה משום כבוד שבת : שם (°) כדי שיהיה ניכר הקידוש לא קאי אדסמוך לי' דמש"ה יכוין שלא להוציא כו' דהא אף אם יכוין להוציא מ"מ היכא שיהיה ניכר הקידוש במה שמברך על המשקה ולא על הפת. והו דבלא"ה לא יכוין להוציא הפת דהע"ג דעל כולם אם אמר שהכל יצא היינו דיעבד אבל לכתחלה צריך לברך ברכה הראויה אלא מ"ש הט"ז כדי שיהיה ניכר כו' קאי אדלעיל והכי דכאן הכרח הוא לברך שהכל תחלה משום קידוש כדי שיהיה ניכר הקידוש מש"ה תקנו נמי שאע"פ שמברך שהכל יכוין שלא להוציא הפת משום דלכתחלה צריך לברך ברכה הראויה וכל זה עשו משום הכרח הקידוש כדי שיהי' היכר דמש"ה תקנו לברך תחלה שהכל הוצרכו לתקן שיכוין שלא להוציא וק"ל ובחנם נתקשה בפרי מגדים בזה: מ"א סק"ב (°) אמ"ד דמקדשין עליו מטעם המבואר שם בש"ע שאם מברך על הפת אין ניכר שום שינוי משא"כ בלילה מקדש על הפת ע"ש : שם (°) עסי' רע"ג ס"ה שלא תקשה הא בלא"ה צריך קידוש במקום סעודה שיאכל להלתר א"כ יברך על הפת. לזה תירץ דלענין קידוש במקום סעודה א"ל פת כמבואר בסי' רעג סעיף ה': סק"ד (°) אומר המוצי' על הפת. וזהו אלא הקידוש :

באר היטב

אמר לפני וטוב ללמוד תורה במקצת יום שבת קודם אכילה ע"ש ומדברי רמ"א סי' רפ"ח ס"ח לא משמע כן ועי' יד אהרן סי' רפ"ח בהגהות ב"י: (ג) קידושא רבה. וזה הקידוש אינו כלל דאורייתא רמב"ם פכ"ט : (ג) קידוש . פי' כשיש לו פת אומר המוציא על הפת והסור לאכול דבר אחר קודם לכן ואם אין לו פת אוכל ד"ה בלא קידוש . ומשמע בהרא"ש דה"ה בקידוש הלילה אם אין לו פת אוכל בלא קידוש . ומ"מ כ"ל דאם מצפה שיביאו לו ימתין עכ"פ עד חצות לילה אבל בקידוש היום א"צ עמ"א :

רצ (א) צהרים . ולא יאמר נכך ואישן כדי שנוכל לעשות מלאכתינו בליל מ"ש שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול . ס"ח סי' רס"ו : (ג) ולדרוש . ואין להניח הדרש' בשביל סעודה ג' שמתו בניו של ר"מ מאותו חטא רוקח. (ובס' א"ר כתב דוקא שלא ירגיל לאכול סעוד' ג' באותו שעה אבל באקראי שנמשך בדרשה כ"כ אין לבטל סעודה ג' משום זה . וכ"כ רוקח דלא כמ"א) ונ"ל שהדרש' תהא להורות לעם את חקי אלהים ולהכניס יראת אלקים בלבם ולא כמו שנוהגים עכשיו מ"א :

רצא (א) בכביצה . לאו דוקא אלא יותר מעט מכביצה דכביצה מיקרי אכילת עראי כמ"ש סי' רל"ב מ"א ובספר אליה רבה חולק עליו וכן משמע במרדכי כו' דהא לא עדיפא מליל שבת דאמרי' לעולם יסדר

שערי תשובה

סי' רפט (ג) קידוש עיין בח"ט וכבר כתבתי בזה לעיל סי' רע"ב ס"ק ז' ועיין בשו"ת הלק"ט ח"ב סי' קע"א שגם דעתו שא"צ להתענות עד למחר ולענין אם מקדשין על יי"ש ע"ש בבה"ט ס"ק ז' ובשו"ת שם לענין קידוש של יום והאידנא נהוג עלמא לקדש ביום על יי"ש ואין לעשות כן אלא בשיכול לשתות מלא לוגמיו בלי הפסק בינתיים כמש"ל סי' רע"ב בשם הא"ר ואם אין לו יין ואינו יכול לשתות מלא לוגמיו כאחד יש לו ליתן לשתות מכוס זה גם לא' מהמסובין או לב' עד שבטעימת כולם יהי' מלא לוגמיו וכמש"ל סי' רע"א דעת י"א ובא"ר כ' שנראה שכן עיקר ע"ש וא"כ עכ"פ יש לנהוג שאחד יקדש על כוס שיש בו רביעית ויוציא גם האחרים וישתו גם האחרים מכוס זה שיהי' בין כולם מלא לוגמיו או שהמקדש ומוציא אחר ישתה בכמה פעמים בלא הפסק מלא לוגמיו וכמ"ש סי' רע"ב וע' בבית יעקב סי' ב"ז אבל מה שנותנין לפני א' כוס קטן שאין בו רביעית והוא מקדש עליו בפני עצמו אין זה נכון וע' לעיל סי' ר"י ולענין קידוש במקום סעודה בקידוש של יום ע' לעיל סי' רע"ג דשרי אף אם אוכל אחריו פת כיסנין. אבל מיני תרגומא וקא"ווי לא מהני וגם בשתיית כוס לא מהני רק כשהמקדש עצמו ישתה ע"ש וע' בבר"י דמספר הכוונות שסידר מהר"ש וויטאל מוכח דקידוש היום הרב היה אומרו מיושב וכן נהגו רבנן קשישי בעה"ק ירושלים תובב"א : (בש"ע סעיף א') ירבה בפירות כו' עיין באשל אברהם מתשו' מהר"מ גלאנטי ובבר"י סי' מ"ז כ' שבספר הזכרונות חלק עליו והסכים לדעתו ודלא כמהר"ש הלוי וע' במג"א לעיל סי' רט"ו שהביא דברי השל"ה וכנה"ג בשם ספר הזכרונות וע' מ"ש אא"ז בת"ש סי' י"ט מ"מ אין להביא לפניו מיני פירות ולברך על כ"א בפ"ע לפי שיכוין שלא להוציא האחר בברכה זו דכה"ג ברכה לבטלה הוא כו' ואין ראיה מסי' קע"ד ע"ש : (א) צהרים עבה"ט וע' בא"ר בשם ס"ח שאין לומר כן אפי' חפץ לכתוב תורה במ"ש אלא יאמר כי שבת היום וע"ש בשם של"ה שלא ירבה כו' אדרבה חייב אדם לחדש חידושי תורה כמ"ש בזוהר דבמ"ש בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקב"ה מה חידוש אמרת בתורה כו' ובמח"ב בשם דעת, חכמה בשם האר"י שאם מחדש בתורה מעטרין לאביו באותו עולם לכן נסמך כיבוד למצות שבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה וכתב בבר"י שכתבו בשם האר"י שהיה ישן ב' או ג' שעות בשבת וכתב מח"ב שרבים מקיימים מנהג האר"י ומי יתן אם יקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו כי קודש הם ע"ש :

סי'

הגהות רעק"א

סי' רפט מג"א ס"ק ב' אפי' לא בירך על הפת נ"ל כוונתו קודם דמברך על הפת דסמכי' לענין זה על המ"ד דמקשי על השכר ולחנם נדחק במחצית השקל : מג"א ס"ק ד א"כ כל אדם נמי לענ"ד אין ראי' דאורחי' דאזלי סמוך לבי כנשתא' ויש להם מקום סעודה במה דשומעים ברכה מעין ז' דהוא במקום ק"ע אבל לאחר דאין לו פת ולא מיני תרגימא לא הוי מקום סעודה ואף כיש לו מיני תרגימ' שאוכל בביתו אין הקידוש דהיינו התפלה במקום סעודה י"ל דאסור לו לאכול :

ביאור הגר"א

סי' רצ ס"ב אחר סעודת כו'. בתנא מה פ' ויקהל בעלי אגדה היו אומרים מתחלת התורה עד סופה אין בה פ' שנאמר בה קהלה בראשה אלא כו' ומביאו ב"י וכ"ה במדרש אבכיר והביאו הילקוט שם ע"ש ובמדרש אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ב"י לארץ זה רץ לכרמו כו' א"ל י"ל זוג כו' ושבת שמו והביאו הטור ע"ש : קובעים מדרש. גיטין לח ב' ושבת פט"ז שאין קורין בהן כו' ל"ש אלא בזמן בה"מ : בנביאים. לא בכתובים. שם שקורין בהן כו' : ופועלים. ירושלמי פט"ו הלכה ג' ר' חגי בשם ר"ש ב"כ לא נתנו שבתות ויו"ט אלא לאכילה ושתיה ע"י שהפה הזה מסריח התירו לו לעסוק בד"ת ר"ל שהפה רגיל לדבר דברים בטלים וכיוצא ר' ברכיה בשם ר"ח בר בא לא ניתנו שבתות וי"ט אלא לעסוק בהן בד"ת מתני' מסייע בין לדין בין לדין כילד הוא עושה או יושב ואוכל או עוסק בד"ת כתוב א' אומר שבת הוא לה' וכתוב א' אומר עצרת לה' אלקיך הא כילד תן חלק לת"ח וחלק לאכול ולשתות וט"ס יש כאן. ובתנחומא ול"פ מ"ד ר' ברכיה לת"ח אלו הפועלים כו' ומה דאמר ר"ח להתענג אלו ת"ח כו' ע"ש ולכאורה מ' דפליגי בפלוגתא דר"א ור"י ובגמ' דידן אמרינן הכל מודים כו' ועיין ב"י ר"ס רפ"ת : סי' רצא ס"א יהא זהיר . שם כל המקיים כו' יהא חנקי ואף בעני המרינן בסוף פיאה שבת כו': בכביצה. נלמד מסוכה כמ"ס בס"ה ובסוכה אמרו מיותא ע"ע ב' דכבילה בעי סוכ' אע"ג דדחי בסוכ' מ"מ ביומא רבי ירמיה ור"פ ורבא לא ס"ל כן :

מחצית השקל

סי' רפט (ס"ק א') קידושא רבה . וזה הקידוש אינו כלל דאוריי' מ"ש אינו כלל ר"ל דקידוש ליל' ניהו דלקדש על היין הוא דרבנן כמ"ש ר"ס רע"א מ"מ עיקר הקידוש היא דאוריי' משא"כ של יום עיקר הקידוש ג"כ דרבנן ומה שנקרא קידושא רבא כ' רש"י וז"ל קרי' ליה קדוש' רבא לפי דבכלהו קדושי אמרי' ליה והר"ן כ' וז"ל לכינוי (ר"ל כמו שקורין לסומא סגי נהור) לפי שאינו עיקר כקידוש לילה וזוטר שעורי' עכ"ל : (ס"ק ב') הוי שכר הא דסתם כו' ר"ל בסי' רע"ב הבי' הב"י מחלוקת בקידוש לילה אי מקדשי' על השכר אם היא חמר מדינ' וכאן בקידוש היום סתם דמקדשים עליו כאלו אין בו מחלוקת. גבי קידוש שחרית סמכי כו' כדי שיהיה שינוי והיכר דאי יקדש על הפת ויברך המוצי' אינו ניכר שהוא משום קידוש הא בכל סעודה מברך המוציא משא"כ כשיברך על שכר קודם סעודה ניכר שהוא משום קידוש דהא אין דרכו בכך לשתות קודם מוציא משא"כ בלילה אפי' על הפת יש היכר דהא בלילה אומר ברכ' קידוש לכן יותר טוב לחד דעה לקדש על הפת מלקדש על שכר · אפי' לא בירך על הפת ר"ל כגון דלא אכל פת דודאי אי אכל פת יצא ממ"נ ידי קידוש או בפת או בשכר כמ"ש מ"א ס"ס רע"ב:עסי' רע"ג סעיף ה' ר"ל כיון דאין לו פת האיך יצא ידי קידוש הא אין קידוש אלא במ"ס ול"ל ששתה כוס שכר כמ"ש הגאונים בסי' רע"ג אם שתה כוס יין י"א דהא כ' מ"א בסי' רע"ג ס"ק י"א דבשכר אפי' הוא חמר מדינה לא יצא ידי קידוש במ"ס ול"ל דאכל מיני תרגומא דיוצאים בהם כמ"ש מ"א שם : (ס"ק ג) חמר כו' במקום שאינו חמר מדינה פי' אם אין לו יין כו' ר"ל דל"ת כיון דאין השכר חמר מדינה ע"כ יין מצוי והוי יין חמר מדינ' א"כ למה לא יקדש על היין לזה כ' פי' אם אין לו יין ר"ל דרך מקרה אין לזה יין עכשיו:(ס"ק ד)אוכל כו' כשיש לו פת כו' ואסור לאכול כו' דהא יוצא ידי קידוש במה שיברך על הפת אם כן קודם המוציא אסור לאכול דהא אסור לאכול קודם קידוש. בלא קידוש דאין לבטל עונג שבת בשביל קידוש כן כ' הרב"י : ומשמע ברא"ש פ' ע"פ סי' י"ז ובתוס' שם דף ק"ו ע"ב בתוס' ד"ה מקדש אריפתא כו' הביאו כן בשם הירושלמי : ובבה"כ א"א לקדש בפת. כ"כ בהגמ"יי פכ"ט מהלכות שבת לייסב הירוש' שהביאו התוס' והרא"ש שאמר במקום שאין יין ש"ץ אומר ברכה מעין ז' כו' למ"ד דמקדשים על הפת ה"ל לקדש על הפת . תי' בהגמ"יי דמיירי בבה"כ להוציא האורחים ובבה"כ א"א לקדש על הפת וז"ל דאיך יקדש על הפת הלא אין שם אדם שנטל ידיו לאכול לאלתר ולברך בהמ"ז עכ"ל : וג"א בת טוות אלא להבדל הוא בפסחים דק"ז אמימר איקלע להאי אתרא ולא הוה לו יין ולא ידע דהשכר הוי חמר מדינה ולא הבדיל ובת טוות (ר"ל לן בתעני') כל הלילה וגא אכל : ומ"מ כ"ל כו' עד חצות כו' כ' בספר ת"ש וז"ל ומה שקבע זמן עד חצות אין לזה שורש וענף כו' לענ"ד בלא"ה צ"ב מנ"ל למ"א לחלוק מסברא על הגמ"יי לכן י"ל דראייתו מדברי הטור בסי' קפ"ב שכ' וז"ל וכיון דבהמ"ז טעון כוס כו' לא יאכל כו' אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו אפי' אם צריך לעבור זמן אכילה אחד כדחזינן באמימר שלן בתעני' כו' כיון שבבהמ"ז טעונה כוס אין חילוק בינו להבדלה עכ"ל · וכן העתיקו הרב"י בש"ע רסי' קפ"ב וצ"ל להטור הא אמימר לא אכל כל הלילה ולמה כ' הטור דסגי לעבור זמן סעודה אחד על כן צריך לומר דס"ל להטור דבאמת גם אמימר הוי שרי לאכול בחצי הלילה אם לא הי' לו יין עד חצות אלא שאין דרכן של בני אדם לאכול בחצות הלילה ומסברא סבירא ליה להטור דסגי אם יעבור סעוד' א וכ"נ במגן אברהם סי' תרכ"ב דאייתי ראיה מסי' רל"ו וכיון דהטור מדמה בהמ"ז למ ד טעונה כוס להבדל' סבירא ליה למ"א דה"ה יש לדמות קידוש להבדלה ואף על גב שהמ"א גופיה תמה על הטור רסי' קפ"ב היינו כמ"ש שם בשלמא בהבדלה דאסור לטעום קודם הבדלה א"כ מיד כשמתחיל לאכול עדיין עביד איסורא משא"כ בכוס ברכת המזון בשעה שמתחיל לאכול עדיין לא חל עליו חיוב בהמ"ז ואפי' אם היה כו' וזה לא שייך בקידוש דהא גם בקידוש אסור לטעום קודם שיקדש וכיון שהטור כתב לענין ברכת המזון דסגי שיעבור סעודה אחד ה"ה בקידוש והיינו עד חצות ואז לא צריך לאכול לקיים סעודת שבת : י"א דהא דמותר כו' הוא דעת הראב"ד דס"ל דוקא קידוש לילה אסור לאכול קודם שיקדש אבל קידוש שחרית מותר לאכול קודם שיקדש והטעם ע"ש פ' כ"ט מהלכות שבת שבאתיו לע"ל סי' רס"ט ע"ש :

סי' רצ כתב בש"ע ירבה כו' כדי להשלים . אע"ג דכתב בסי' רפ"ד סעיף ג' צריך לכוין כו' ויענו אחריהם אמן ויעלה לו להשלים מנין מאה ברכות כבר כתב מ"א לעיל סי' מ"ו ס"ק ט' דהיינו דוקא למי שאין לו פירות דאטו ר' אבהו דממלי להו באספרמקי ומגדי לא הוי במקום שקורין בתורה עכ"ל ועיין במ"א ס"ס רע"ו הביא מ"א בשם של"ה דבשבת אם הביאו לו פירות תוך הסעודה יוכל להניחן עד אחר בהמ"ז כדי לברך ברכ' אחרונה להשלים מנין מאה ברכות אע"ג דאסור לגרום ברכ' מ"מ כדי להשלים מנין מאה ברכות שרי : והמ"א חלק עליו אבל בזה מודה מ"א דיכול לצוות לב"ב שלא יביאו לו הפירות כי אם עד אחר הסעודה וכן שלא להביא לפניו כל הפירות בבת אחת כדי שיברך על כל אחת ואחת :

סי' רצא כ' מ"א מי שי"ל מזון כו' וכ"מ בשבת דף קי"ח על הא דתנן מי שי"ל מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה שהיא צדקה המתחלקת כל ע"ש ונותנים לכל עני כדי הצורך לו לכל השבוע וכיון שי"ל י"ד סעודות הרי י"ל מזון לכל השבוע דהיינו ב' סעודות לכל יום ופריך הא בשבת עכ"פ צריך לג' סעודות וא"כ ט"ו סעודות צריך לכל השבוע ומסיק לבסוף הא מני ר"ע הוא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ר"ל כדי שלא יצטרך לבריות ליטול מהקופה התירו לו שיאכל בשבת כמו בחול דהיינו שתי סעודות והכי קי"ל לעיל סי' רמ"ב והקשו למה יעשהו חול שלא לאכול רק ב' סעודות ה"ל לחלק סעודות שחרית לשתים ויהי' לו ג' סעודות א"ו דמוטב לאכול שני סעודו' לשבעה : וג"ל דמ"מ כו' כמ"ש ס"ג כו' וכ"מ במהר"מ כו' דלא תימא דוקא בסעיף ג' דכבר אכל סעודה שחרית לשבעה. אלא דמ"מ כיון שהאצטומכא פתוחה יוכל להוסיף לאכול אחר בהמ"ז במעט יותר מביצה משא"כ כאן דכשיברך בהמ"ז על סעודת שחרית לא אכל עדיין לשבעה לזה כ' דמ"מ ישבע כו' ואייתי גם ראיה לזה מדברי מהר"ס: וכ"כ מהר"ס במרדכי שכ' דיש מביאים ראיה דאינו יוצא אם אכל סעודה ג' קודם חצות מדתנן פ"ק דפסחים ער"פ שחל בשבת מבערים כל החמץ מע"ש ומשיירים מזון ב' סעודות חמץ לשבת ואע"ג דבעינן בשבת ג' סעודות אע"כ דאם אוכל קודם חצות סעוד' ג' לא יצא וא"כ א"א לשייר יותר משני סעודות דבסעוד' ג' א"א לאכול בע"פ שחל בשבת דהא אחר ארבע שעות ביום אסור לאכול חמץ וכ' שם בגדו בחידושי אנשי שם סי' פ' וכ"כ בהגהת מרדכי פ' כ"ב וז"ל אבל הרא"ס פי' בס' יראים שני סעודות שתי שביעות ואותן שתי שביעי' יחלק לג' סעודות עכ"ל ור"ל דה"א לשייר מזון ג' סעודות דהיינו ג' שביעית דהא כשאכל סעודת שחרית לשובע לא יתעכל המזון במעיו עד אחר חצות דהיינו שיעור שש שעות וכיון דמיד אחר שעה ד' החמץ אסור איך אפשר לאכול סעודה ג' לכן די כשמשייר שיעור שני שביעות ויחלק שביעה השייכה לסעוד שחרי' לשתים ויוצא בה ידי סעודה ג' אע"פ שאכלה קודם חצות מ"מ מבואר מזה כמ"ש מ"א דאי מחלק סעודה א' לשתים מקרי לשבעה וכ"מ לדידן דאינו יוצא ידי סעודה קודם חצות מ"מ אם נמשכה סעוד' הבוקר כו': דהא י"א דיוצא בזה היינו מהרא"ס ורא"ס בס' יראים הנ"ל: (ס"ק א') בכביצ' כו' דכביצ' מקרי א"ע: דאע"ג דלענין שיהיה הקידוש במקום סעודה סגי בכזית כמ"ש מ"א סי' רע"ג ס"ק י"ד אבל לצאת ידי סעודת שבת בעינן יותר מכביצה דפחות מזה לא הוי שיעור קביעות סעודה אבל לענין קידוש במ"ס קיל דהא לדעת הגאונים יוצא אפי' בכוס ויין או במיני תרגומא משא"כ ידי סעודה לא יצא עד שיאכל פת וכמ"ש סי' קפ"ח . וראיתי בס' א"ר כתב בשם בעל תוספות י"ט שהקשה הא אמרינן בשבת דף קי"ט ע"ב אר"א לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת (דהיינו סעודת ליל

שבת

עיניו בראשו שלא ימלא בטנו בסעודת הבוקר כדי ליתן מקום לסעודה שלישית: הגה ומי שלא אכל ב (ב) בליל שבת יאכל שלש סעודות ביום השבת (הרא"ש פ' ע"פ):

ב ה זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו ג משש שעות ומחצה ולמעלה ואם עשאה קודם לכן (א) לא קיים מצות סעודה שלישית: הגה י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת דאז חוזרים הנשמות לגיהנם ועל"כ ד אין לאכול סעודה שלישית בין מנחה למעריב אלא יאכל אותה קודם מנחה (תוס' והרא"ש ומרדכי פ' ע"פ) וי"א דיותר טוב להתפלל ה מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגהות מרדכי והגהות מיי' פ"ל ואגור) וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו מ"מ אין לשתות (°) מים מן הנהרות אבל בבית שרי וכ"ש שאר משקין דשרי (הגהות מיי' פ"ל) וי"א דאין אסור אלא תוך י"ב חודש של אביו ואמו (אגודה ומרדכי פ' ע"פ) וי"א דאיסור זה של שתיית מים (°) אינו רק בע"ש (תוס' והרא"ש ומרדכי בשם רבי משולם והגהות מיי'):

ג * ו אם נמשכה סעודת הבוקר עד שמגיע זמן המנחה ו יפסיק הסעודה ויברך (ג) ברכת המזון ויטול ידיו ויברך ברכת המוציא ויסעוד ונכון הדבר שאם לא היה עושה כן מאחר שנמשכה סעודת הבוקר עד אותה שעה לא היה יכול ז לאכול אח"כ (ב) אלא אכילה (ד) גסה: הגה ח אבל מי שיודע שאפשר (ה) לאכול אחר שיתפלל מנחה עם הצבור לא יעשה סעודה שלישית קודם מנחה מיהו אם עשאה יצא:

ד ט (ג) י א"צ לקדש בסעודה שלישית ה אבל צריך לבצוע על (ו) שתי ככרות: הגה ° ואם סועד הרבה פעמים בשבת צריך לכל סעודה שתי ככרות (אבודרהם ומיי') ולפחות לא יהיה לו בסעודה שלישית (ד) פחות מככר א' שלם [טור ומרדכי פ' כ"כ] ומזה פשט המנהג להקל לבצוע בסעודה שלישית רק בככר אחד שלם אבל יש להחמיר ליקח שנים:

ה (ה) ט צריך לעשותה בפת י ויש אומרים שיכול לעשותה בכל מאכל העשוי באחד י מחמשת מיני דגן כ וי"א שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת בבשר ודגים אבל לא בפירות ל וי"א דאפילו א] בפירות יכול לעשותה וסברא ראשונה עיקר שצריך לעשותה בפת אא"כ הוא שבע ביותר: הגה או במקום שאי אפשר לו לאכול פת כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכול פת לאחר מנחה כדלקמן בהלכות פסח: [מהרי"ל הלכות פסח]:

ו יא (ו) מ נשים חייבות ☞ בסעודה שלישית:

רצב דין תפלת מנחה בשבת ובו ב סעיפים:

א °° א במנחה [אומרים אשרי ובא לציון א (א) (א) ואני תפלתי וגו'] (טור) ב מוציאין ספר תורה וקורין שלשה

°עסי' קפ"ח ס"ח. °°ערסי' קל"ב

ט"ז מגן דוד

רצא (א) לא קיים מצות סעודה ג'. נ' הכוונה הלכך אותן שמפסיקין בסעודת שחרית לחלקה לשתים ועדיין לא הגיע זמן מנחה אינו מקיים ג' סעודות אבל הגיע זמן מנחה יכול לעשותה מיד אחר סעודת שחרית וכן היה עושה א"א הרא"ש ז"ל וכו' וז"ש בס"ג אם נמשכה סעודת הבוקר כו': (ב) אלא אכילה גסה. כי כל זמן האכילה האיצטומכה פתוחה משא"כ אחר הסעודה וכתב רש"ל ובמרדכי כתוב שטוב להפסיק מעט ביניהם שלא ליטול ידיו מיד אחר ב"ה וכן ראיתי נוהגין להפסיק מעט בד"ת או בטיול קלת עכ"ל: (ג) א"צ לקדש כו'. דאיתקש יום ללילה לענין קידוש מה לילה סגי בחד זימנא אף ביום סגי נמי בחד זימנא אבל ב' ככרות צריך דכל הסעודות שוות: (ד) פחות מככר א' שלם. דביום ו' ירד לכל א' שני עומרים ומכל עומר עשו ב' ככרות הרי ד' לב' עומרים אכל א' בע"ש וא' בליל שבת וא' בבוקר הרי נשאר לו אחד שלם לסעודה ג' הרי ד' לב' עומרי': (ה) צריך לעשותה בפת. כיון דילפינן ג' סעודות מג"פ היום דכתיבי גבי מן צריך לעשות' בפת: (ו) נשים חייבות כו'. דעל כולם הוא אומר אכלוהו היום ובין אנשים ובין נשים נתרבו לאכילה זו. כתב בס"ח סי' רס"ט שבליל שבת צריך שיהי' גמר הסעוד' בלילה ורש"ל נהג שלא אכל בליל שבת עד הלילה ול"נ כיון דתוס' מחול על הקדש הוא דאורייתא ע"כ יצא שפיר אפי' גמר קודם לילה:

רצב (א) ואני תפלתי. לפי שישראל אומרים לפני הקב"ה (°) אף

מגן אברהם

מקרי אכילת עראי כמ"ש ססי' רל"ב: ב בליל שבת. נ"ל דה"ה מי שלא אכל בליל י"ט יאכל ב' סעודות ביום (°) עמ"ש סי' תקכ"ט וה"ה שאומר הקידוש של לילה: ג מו' שעות. נ"ל דאם התחיל קודם חצות ואכל עד אחר חצות "לא (°) דהא עכ"פ אכל אחר חצות °] אבל אם יודע שתמשוך סעודתו עד אחר חצות אסור כמ"ש רסי' תע"א דלא כע"ש: ד אין לאכול כו'. ובמהרי"ל כתוב אם יצאו הקהל מב"ה אפי' הוא לא התפלל אסור לסעוד עד אחר ערבית ע"ש ול"ע וכי בשביל זה תדחה סעודה ג': ה מנחה תחלה. ואסור לאכול עד שיתפלל [טור] (°) ור"ת ס"ל דסעודה קטנה שרי כמ"ש סי' רל"ב: ו יפסיק הסעודה. ויקום וילך וימתין מעט בנתיים ואותן שנשארים במקומן לא יצאו י"ח דהוי כסעודה א' [מהרי"ל ה' סוכה] וע' במ"מ בשם ש"ל וכ"כ הב"ח וכתב ב"י בשם הרא"ש שאין לדרוש כן ברבים להפסיק כיון שקודם חצות אין רשאי להפסיק אין העולם בקיאים בזה ע"כ: ז לאכול אח"כ. אבל בשעת אכילה האצטומכא פתוחה: ח אבל מי שיודע כו'. וכ"ל דאפי' חל י"ט במ"ש אם יודע שיוכל לחזור ולאכול קודם שעה עשירית לא יחלק סעודת שחרית לשתים דהא י"א דאסור לעשות כן משום ברכה שא"צ עססי' רע"ו וסי' תקכ"ט: ט א"צ לקדש. ובתיקוני שבת כתב לברך על היין: י מה' מיני דגן. נ"ל דוקא (°) כשמברכין עליהם במ"מ ועסי' ר"ח וסי' קס"ח ס"ח: יא נשים חייבות. דלכל מילי דשבת (°) איש ואשה שוין:

רצב א ואני תפלתי. ובמנחה של י"ט א"א אותו כיון (°) דאין

באר הגולה

ה תוספות והרא"ש והמרדכי שם והגהות בפרק כט ו טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב בתשובה ז שם בשם אביו הרא"ש ור"י בחלק א' בשם הרמ"ה והמרדכי פע"ו דשבת ובתשו' להרמב"ם סימן ר"י ורבי יונה ח טור בשם אביו הרא"ש והרמב"ם בפרק ל' והגהו' שם והמרדכי פע"ו דשבת ור' ירוחם בחלק א' ותשוב' לרמב"ן בסי' ר"י והמגיד בשם גאון ט טור בשם ר"י תוספות ביומא ע"ע וסוכה כ"ו וסמ"ג י טור בשם והרא"ש שם בסוכה בשם התוספתא והגה פרק ל' כ שם בתוספות ל הר"ן בפי"ז דשבת בשם י"א ור' יונה בפ"ז דברכות ושבולי לקט בשם ר"י בר יהודה מ הר"ן והמרדכי בפרק ע"ו דשבת בשם ר"ת: א טור ע"פ המדרש ושה"ל בשם רש"י ב ב"ק דף פב

עטרת זקנים

רצא * אם נמשכה כו'. ובמרדכי כ' שטוב להפסיק מעט ביניהם שלא ליטול מיד אחר ברכת המזון וכן ראיתי נוהגין להפסיק מעט בד"ת או בטיול קלה(רש"ל בהגהות בסימן זה):

נתיב חיים

רצא במ"א ס"ק ג אבל אם כ"ב נפ"ד הדין בהיפוך וט"ס יש:

אשל אברהם

א] בפירות. דוקא מבושלים ת' דבר משה סי' כה:

לבושי שרד

רצא מ"א סק"ב (°) עמ"ש סי' תקכ"ט וה"ה שאומר הקידוש כמו בשבת כמבואר בסי' רע"א ס"ח בהגה: הגה ס"ב מים מן הנהרות משום דהמתים הנידונין בחול מתקררים בהם והוי גוזל את המתים: שם (°) אינו רק בע"ש דס"ל דבשעה שיוצאים מגהינם מתקררים בהם: מ"א סק"ג (°) דהא עכ"פ אכל וכו'. אע"ג דאם נמשכה סעודת הבוקר עד זמן מנחה צריך דוקא להפסיק הסעודה אבל בלא"ה לא יצא דאזלינן בתר התחלת הסעודה מ"מ אם כבר אכל סעודת הבוקר ואחר כך התחיל עוד בסעודה קודם חצות ונמשכה עד אחר חצות(לאו דוקא אלא ר"ל עד אחר שש ומחצה) לא אזלינן בתר התחלה בכה"ג. וזה דוקא בדיעבד אבל אם יודע שתמשוך כו' ואדעתא דהכי התחיל איסורא קא עביד כמ"ש במג"א סימן רל"ב ס"ק י"ח ומדמה לה המג"א להאי דרסי' תע"א במג"א סק"א: סק"ה. ור"ת.ר"ת הוא בעל דיעה הראשונה לשיטתי' אזיל דמתיר סעודה קטנה בסי' רל"ב: מ"א סק"י. (°) שמברכין עליהם משום דאלו הדיעות שבש"ע הם מחולקים מה ביאור מיני תרגימא ודיעה זו שמצריכין מאכל מה' מיני דגן הביאו ראיה מתוספתא דתני הביאו לפניו מיני תרגימא מברך במ"ת הובא בב"י א"כ מוכח דלא נקרא תרגימ' אלא כשמברכין במ"מ: סקי"א. (°) איש ואשה שוין ור"ל אף ע"ג שהם מ"ע שהזמן גרמא מ"מ כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה כמבואר בסי' רע"א ס"ב: רצב ט"ז סק"א (°) הע"פ ששתינו היינו ע"פ הפסוק ישיחו בי יושבי שער וסמוך ליה ואני תפלתי ודרשו במדרש שישראל אומרים כו': מ"א סק"א (°) דאין קורין בתורה לפי שעזרא תיקן קריאת התורה במנחה להגן על יושבי קרנות שאין עוסקים

באר היטב

בליל שבת אפי' א"ל אלא לכזית מי שיש לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהי' לו לכל סעודה לשבעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשבעה ס"ח סי' תרל"ה. ונ"ל דמכל מקום אם נמשכה סעודת הבוקר עד אחר חצות יחלק לשנים כמה שכתוב ס"ג דהא מ"מ ישבע כשאוכל שנית מ"א. ועסי' תמ"ד ס"א דאפי' קוד' חצות יחלקה לשנים דהא י"א דיוצא בזה ע"ש: (ובס' אליה רבה חולק על מ"א במה דפסק לחלק סעודת שחרית לשנים גם לבנין אם נמשכה סעודת שחרית עד לאחר חצות. ע"ש באריכות פילפול עמוק בזה): (ב) בליל שבת. ה"ה מי שלא אכל בליל יו"ט יאכל ב' סעודות ביום. וה"ה שאו' הקידוש של לילה מ"א: (ג) בה"מ. וימתין מעט ביניהם שלא ליטול מיד אחר בה"מ וכן נוהגין להפסיק בד"ת או בטיול קלת ב"ח בשם מהרש"ל: (ד) גסה. כי כל זמן האכילי' האצטומכי' פתוחה משא"כ אחר הסעוד' נסתמת: (ה) לאכול. ואפי' חל יום טוב במ"ש אם יודע שיכול לחזור ולאכול קודם שעה עשירית לא יחלק סעודת שחרית לשתים מ"א: (ו) שתי ככרות. וכן נוהגים כל היראים ואין לקדש על היין רק בתוך הסעוד' יברך על היין וישתה. ספר הכוונות ע"ש סודו:

רצב (א) ואני תפלתי. לפי שישראל אומרים לפני הקב"ה אע"פ ששתינו אנו מתפללין לא כשאר אומות ט"ז. ובמנ' של י"ט א"א אותו כיון דאין קורין בתורה. ב"י ס"ל וא"כ אפשר דבמקום שאין ס"ת א"צ אותו

שערי תשובה

סי' רצא (ג) בליל שבת עבה"ט וע' בבר"י מסופק אם מחויב לאכול פת דשמא רק בסעודה ראשונה וב' סעודות אחרות למ"ד סעודה ג' לא בעי פת ה"ה בזה הנך ב' סעודות לא בעי פת · וכן אם טעה בהם י"ל דאינו חוזר וע' לעיל סי' קפ"ח ובגן המלך סי' ל"ח ובמח"ב חזר והכריע דבסעודת המילואים בעי פת ומ"מ אם טעה בבהמ"ז לא יחזיר כמו בסעודה ג' ע"ש באורך: (ג) בהמ"ז עיין בה"ט וע' בית אליהו סי' ט"ו דלכתחל' הצריך להמתין אחר המנחה לאכול סעודה ג' עי' שם. וע' בגן המלך סי' ל"ח הסיעד סעודה יתירה בשבת ושכח ולא הזכיר שבת א"צ לחזור ולברך:

סי' רצב (א) ואני.עבה"ט וע' במח"ב שכ' שנהגו לעמוד באמירת פסוק זה וכ"כ בעמק ברכה ובהגהות בנו בעל של"ה הביא הזוהר וכ' שמן הראוי והמחויב לעמוד בו ע"ש וע' בש"ץ בשם ספר הכוונות דזמן עטיפת ציצית בתפלת המנחה הוא אחר קדיש דקדושת ובא לציון אחר שיאמר הש"ץ ואני תפלתי כו' כדי שיתעטף בציצית בעת רצון וכ' בנגיד ומצוה שאין לכסות הפנים בטלית גם מגלים המצח

יד אפרים

בש"ע סעיף ו' בסעודה שלישית עיין בפסקי תוס' דמגלה דנשים חייבות בשלש סעודות ואם לא הזכירו שבת בסעודה ג' בבהמ"ז אם חוזרת עיין לעיל סי' קפ"ח דאף בהנשים אינו חוזר בסעודה שלישית ועיין שם בט"ז ומג"א ובספר מחזיק ברכה בשם ספר

ביאור הגר"א

ואם א"א. כנ"ל סי' רפ"ח ס"ב: ומי שלא. תוס' בפסחים ק"ה א' דאמרינן שם טעימו כו': ס"ב זמנה. בפט"ז דשבת במנחה מזון כו' דלא אכל ושם בלהרים מדיתן כו' לאכול במנחה: י"א. בשם מדר' השותה בשבת בה"ש גוזל קרוביו המתי' וע' רשב"א סי' אלף קי"ט בשם הירושלמי: דאז חוזרים. עיין בסנהדרין ס"ה ב': וי"א דיותר. עמ"א והוכיחו מגמ' דפ"י דפסחים ולקידוש קובעת ולא להבדלה וה"מ כו': ומ"מ. כן פי' המדרש הנ"ל: וי"א דאין. כנ"ל קרוביו המתים וכמ"ש בעדיות ספ"ב: וי"א דאיסור. שפי' ב"הש של ליל שבת שיוצאין מגהינם ומתקררין: ס"ד א"צ לקדש. ועט"ז: אבל צריך כו' ואם. כ"מ בברכות לט ב' מניח פרוסה כו' ובשבת מ' דמשום בליעה ולא משום סעודה: ולפחות. מרדכי בשם מכילתא עט"ז: ס"ה צריך עט"ז וכ"כ התוס' דמן כתיב בו הוא הלחם כו': וי"א כו' וי"א כו' וי"א. מסוכה שאר"א י"ד סעודות כו'. ואמר אם השלים כו' אלמא דנקרא סעודה ומחולקים בפי' תרגימ' דרש"י מפ' פירות וכתי' ראשון ביומא שם. ותוס' דחו דהא קי"ל כרבא דפירי לא בעי' סוכה ור"ן כ' ליסנ: פי' רש"י דלא קי"ל כרבא אלא כתי' דגמ' שם והרא"ש פי' מיני מזונות שאמרו בתוספתא דמברך על מ"ת במ"ת: ס"ו נשים. כתובות ס"ד ב':

סי' רצב ס"א אשרי עבמ"ק דברכות: ובא לציון. ע' בסוף סוטה: ואני. ע"פ המדרש ועט"ז: וקורין. מגילה כ"א א':

הגהות רעק"א

סי' רצא מג"א ס"ק יא איש ואשה שוין. עיין אשל אברהם סי' ש"ז ס"ח ובסי' שכ"ה סקי"א וע' במרדכי שכ' דר"ת מחייב נשים בסעודה ג' דאף הם הוי באותה הנס דסעודה ג' בירידת המן ועיין ת' מהרי"ל סי' לט:

חכמת שלמה

סי' רצא סעיף ה' צריך לעשותה בפת וכו' ג"ב הנה בטעם דעת הפוסקים דבסעודה ג' לא בעינן פת והרי כולם נלמדו בשוה משלשה היום הכתוב בתורה עמ"ש בזה ישוב נכון בחיבורי על התורה משנת תר"ד בפרשת שלח בפסוק ויהיו בני ישראל במדבר ע"ש בעזה"י ודו"ק היטב:

מחצית השקל

שבת) אע"פ שאינו צריך אלא לכזית הרי דסעודת ליל שבת סגי בכזית למה בסעוד' ג' צריך כבילה וכי עדיף סעודה ג' מסעודת ליל שבת וכן הקשה בס' ת"ש ואולם מקור שיעור ביצה הם דברי הר"ן בשם בעל הלכות פ' כל כתבי וידוע דדבריו דברי קבלה ולענ"ד י"ל אדרבה חילוק דהר"ן בשם הלכות הוא מימרא דר"א הנ"ל ע"פ מאי שהוכיח ט"ז בסי' ש' הא דאמר ר"ה שם לעולם יסדר אדם שלחנו במ"ש אפי' א"ל אלא לכזית דאין הפי' שא"ל מצד שביעה אלא ר"ל במי שאינו רגיל אלא בכזית הן מצד עניותו או מצד שביעתו מ"מ יסדר שלחנו בפריסת מפה ודברים השייכים להכנת סעודה ע"ש וכן י"ל בלשון ר"א לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש ר"ל בהכנת הדברים לסעודה ושיהיה נראה כסעודה קבועה ולא כאכילת עראי לכבוד שבת ובודאי אי אכל סעודת ליל שבת או של מ"ש בלי פריסת מפה ושארי הכנות אם אכל כשיעור ודאי יצא אלא שלא עשה מצוה מן המובחר. ויליף מזה בעל הלכות כמו דבעינן שיהיה נראה כסעודת קבע בהכנת הסעודה בפריסת מפה וכדומה כ"ש לענין השיעור שמצוה מן המובחר יותר מכביצה דהיא שיעור קביעות וא"כ אדרבה לפי בעל הלכות יתפרשו דברי ר"א כן לעולם יסדר כו' שיהיה נראה סעודת קבע הן בפריסת מפה הן בשיעור אכילה דהיינו יותר מכביצה אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ר"ל מצד הדין די בכזית ויוצא בו מ"מ מצוה מן המובחר שיהי' דרך קביעות בפריסת מפה ויותר הכנות וכ"ש לענין שיעור שיהיה יותר מכביצה וא"ש דברי בעל הלכות.ולפ"ז יצא לנו בדיעבד אם אכל רק כזית מודה בעל הלכות שיצא אלא שחיסר מצו' מן המובחר: (סק"ב) בליל כו' וה"ה שאומר הקידוש של ליל'. דלעיל בסי' רע"א כ' דאם לא קידש בליל' יקדש ביום רק שלא יאמר ויכלו ע"ש לזה כ' מ"א דכמו דשוה י"ט לשבת לענין השלמת סעודה ביום כן הוא לענין השלמת קידוש של ליל' ביו"ט כמו בשבת: (סק"ג) מו' שעות כו' אבל אם יודע כו' אסור כמ"ש ר"ס תע"א דלא כע"ש. כ' בס' ת"ש דע"כ ט"ס יש פה והגהתן אינו מבוררת לענ"ד. ולענ"ד הדברים א"ש בלי הגהה וכוונתו לדעת הרב"י אסר ליין מ"א על דבריו וא"כ ניחא דסעודת שבת לא מקרי סעודה גדולה כמ"ש מ"א סי' רל"ב ס"ק ע"ז מ"מ לדעת הרב"י שם אפילו סעודה קטנה אסור להתחיל אפי' סמוך למנחה גדולה ולקמן ר"ס תע"א כ' מ"א בשם רשב"ם הא דאמרי' בע"פ אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה וכ' רשב"ם דאפי' מתחיל קודם שעה עשירית ויודע שתמשךהסעודה עד אחר ט' שעות אסור ע"ש הרי דבזמן דאסור להתחיל לאכול ה"ה אם מתחיל לאכול לפני זמן ההוא ויודע שתמשוך עד זמן האיסור ג"כ אסור וא"כ לדעת הרב"י אסור להתחיל בסעודה קטנה אפי' קודם חצות אם יודע שתמשך עד זמן מנחה גדולה. ולכן כ' מ"א דאם התחיל קודם חצות ונמשך עד אחר חצות יצא היינו דיעבד דרך מקרה אבל לכתחלה אסור להתחיל אפי' קודם חצות אם יודע שתמשך עד אחר חצות מטעם הנ"ל ובזה א"ש מה שכתב דלא כע"ש שהביא בשם הלבוש הטעם דאם עשה סעודה ג' קודם חצות לא יצא דהיינו קודם שם ומהלה משום דעד אותו זמן נמשך זמן סעודת שחרית וכ' ע"ז הע"ש אע"ג דצריך להתחיל לאכול קודם שם מ"מ נמשך זמן אכילה עד שעת מנחה עכ"ל. ולפי דברי מ"א ע"כ טעם זה ליתא להרב"י דאדרבא לכתחלה אם יודע שתמשך סעודתו עד זמן מנחה גדולה אסור להתחיל אפי' קודם חצות ואיך א"ל דזמן סעודת שחרית נמשך עד זמן מנחה. וע"כ להרב"י טעם זה ליתא: (ס"ק ה) מנחה כו' ור"ת ס"ל כו' ר"ל ר"ת דהוא דעה א' דס"ל שיש לאכול קודם מנחה היינו משום דס"ל סעודה קטנה אפי' סמוך למנחה קטנה מותר היינו לפי דעת הרב"י בסי' רל"ב לדעת ר"ת אבל לפמ"ש הטור שם בשם ר"ת דמודה סמוך למנחה קטנה אפי' סעודה קטנה אסור. נ"ל נר"ת דהכא דצריך לאכול סעודה ג' קודם סמוך למנחה קטנה: (ס"ק ז) לאכול כו' בשעת אכילה כו' ר"ל אם לא מפסיק הרבה נשאר האצטומכא פתוחה: (ס"ק ח) אבל כו' קודם שעה עשירית כו' דמכאן וא"ך אסור לאכול כדי שיאכל בליל י"ט לתיאבון ועיין במ"א לקמן סי' תקכ"ט ס"ק ב': דהא י"א דאסור משום ברכה שא"ל. והיינו דעת התוס אבל דעת הרא"ש וכן פסק בש"ע דל"ח כה"ג לברכה שא"ל כתב הטעם ז"ל כיון שעושה לכבוד שבת אין כאן משום מרבה בברכות שלא לצורך עכ"ל מ"מ היכא דאפשר לצאת גם לדעת התוס' עדיף: (סק"ט)אין צריך כו' ובת"ש כ' לברך כו' היינו תוך הסעודה וכן כוונת הרמב"ם לפ"ד הרב ב"י דלא כהבנת הטור דהרמב"ם ס"ל דצריך לקדש על היין גם בסעודה ג':

סי' רצב (ס"ק א) ואני כו' כיון דאין קורין בתורה. והוא ע"פ מ"ש הטור טעם אמירת ואני כו' הוא ע"פ המדרש שאמר דהמע"ה אתה ה' ראה מה בין בני ישראל לאו"ה או"ה אוכלים ושותים והולכים ופוחזים אבל ישראל אע"פ שאכלו ושתו בשבת מ"מ ואני כו' וע"ז כ' דביו"ט שאין קורין בתורה אין אומרים ואני כו' דלא שייך טעם המדרש. והקשה לבוש דהא לא נזכר בפסוק קריא' התורה כ"א תפלה והא גם בי"ט מתפללים במנחה וע"ש מ"ש הובא בב"ח ודחה תירוצו וב"ח כתב לייסב דעת רצון דכתיב בהאי קרא ר"ל אותו עת שהוא עת רצון לפני ה' אז הוא מתפלל אע"פ שאכל ושתה ובשעת מתן תורה הי' עת רצון גמור לפני ה' שזכה כל או"א מישראל לנבואה פא"פ ונתבסם העולם לכן כל עת שאנו קורין בתורה מתעורר שוב מעין אותו עת רצון שהי' במ"ת. לכן בשבת שקורין בתורה ואיכא עת רצון א"ש אמירת ואני כו' ור"ל ואני תפלתי כו' לא כיתר או"ה אלא אע"פ שאכלתי מ"מ ואני תפלתי. לכן בעת רצון שיהיה עכשיו בשעת קריאת התורה ראוי שתענינו. משא"כ בי"ט שאין קורין בתורה וליכא עת רצון אין שייך לומר ואני תפלתי כו' עת רצון כו': וא"כ אפשר דבמקום כו' אף על גב דאותו יום קוראים בתורה מ"מ א"א כיון דהם אין קורין. ואפשר אפילו באותו צבור בבית הכנסת קורין בתורה אם מתפללים בעשרה בלי ספר תורה אין לו' ואני כו' דלגבייהו דאין קוראים אפשר דליכא עת רצון:שאין הכל מודים כו' דפסחים דס"ח ע"ב ס"ל לר"א בי"ט או כולו לה' דהיינו שיכול ללמוד כל היום ולא יאכל כלל. או כולו לכם ור"י ס"ל חציו לה' וחציו לכם לאכילה ומסיק שם דבשבת לכ"ע אפי' לר"א בעי' נמי לכם ר"ל צ"ל חציו לכם לכן בשבת דהאכילה ודאי חיובא מצד הדין ואכלנו ואעפ"כ מתפללים ראוי לו' ואני כו' משא"כ בי"ט דלר"א א"ל לאכול כלל אע"פ שאכלנו אין שבח כ"כ במה שאכלנו ומתפללים ולפי טעם זה בשבת אפי' במקו'

דליכא

ב (ג) שלשה אנשים עשרה פסוקים מפרשה הבאה ג ואפי' חל יו"ט להיות בשבת קוראין בפרשה הבאה ולא בשל יום טוב:

ב (ב) ☞ ד אומרים (ג) צדקתך ה ואם חל בו יום שאלו היה חול לא היו אומרים ג בו ד במנחה נפילת אפים אין אומרים צדקתך: הגה ונהגו ה שלא לקבוע (ד) מדרש בין מנחה למעריב (טור זוהר תרומה ע' רע"ס) אבל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף וכל מקום לפי מנהגו:

רצג דיני ערבית במוצאי שבת. ובו ג סעיפים:

א ° א מאחרין תפלת ערבית *כדי להוסיף מחול על הקודש: ב ב צריך ליזהר מלעשות מלאכה עד שיראו (א) שלשה א כוכבים קטנים *) ג ולא יהיו מפוזרים אלא ב רצופים ואם הוא יום המעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו: ג ד מי שהוא אנוס ג כגון שצריך (°) להחשיך על התחום לדבר מצוה ד יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ה (א) ולהבדיל מיד ה אבל לא יברך על הנר וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכבבים: הגה ונוהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות נועם כדי להוסיף מחול על הקודש (א"ז):

רצד דיני הבדלה בתפלה. ובו ה סעיפים:

א (א) * א אומרים הבדלה א בחונן הדעת ואם טעה ולא הבדיל

°עסי' רס"א

באר הגולה

ז מגילה ל"א ג רוקח סי' ש"ך מהא דרב גידל שבת כ"ד ד טור בשם רב שר שלום ה שם בשם מנהג אשכנז א מהא דר"י שבת קי"א ב רבי יונה בתחלת ברכות מהא דשבת ל"ה ג הר"ן שם בשבת ע"פ הירושלמי ד ברכות כ"ז לפי' הטור בשם רב האי והתוס' ורא"ש והמרדכי שם ה טור א ברכות קל"ג ופסחים י"ב

עטרת זקנים

רצג * כדי להוסיף כו'. וה"ה שמקדים להתפלל בע"ש תפלה של שבת מהאי טעמא כדי להוסיף מחול על הקודש:

רצד * אומרים הבדלה כו'. היינו שיש לומר תכף אתה חוננתנו דהיינו שמתחיל אתה חוננתנו ולא תחלת הברכ' אתה חונן (מהרש"ל) ונראה שלא להתחיל אתה חוננתנו עד אחר וחננו מאתך דיעה בינה והשכל ואח"כ מתחיל אתה חוננתנו ולא כמו שנדפס בכל הסדורים אחר לאנוש בינה קודם וחנינו מאתך כו' שהרי אמרו חז"ל דיחיד מוסי' בסוף הברכה ולא באמצעי כדלעיל בסי' קי"ט על כן לא יוסיף היחיד אלא בסוף הברכה וכאשר כתבתי (לחם רב):

דגול מרבבה

(מחבר *) הנה זה פשוט דג' ככבים בינונים אף שאינם רצופים הוא ודאי לילה ומה שבעינן כאן רצופים היינו להוסיף מחול על הקודש כמבואר כאן בב"י בשם ירושלמי וא"כ נ"ל דכוונתו שאם רואה ג' רצופים רשאי לעשות מלאכה מיד דודאי כבר הוא מעט תוספ' מחול על קודש אבל ברוא' ג' ככבים שאינם רצופי' אינו רשאי לעשות מלאכה מיד דאף שבודאי הוא לילה מ"מ צריך להוסיף מחול על הקודש אבל כשרוא' ג' ככבים שאינם רצופים וממתין מעט אחר כן רשאי לעשות מלאכה שהרי הוסיף אותו מעט זמן שהמתין ושיעור תוספות זה אין לו שיעור כמבואר לעיל סימן רס"א כנלע"ד:

הגהות רעק"א

סי' רצג סעיף ג יכול להתפלל של מ"ש עיין מג"א סי' רל"ט סק"י:

סי' רצד סעיף א ואם טעם קודם שהבדיל או עשה מלאכה כן הוא בחי' רשב"א: מג"א ס"ק א ועכשיו ג"כ צריך מה"ט נראה דבתפלה ראשונה דשחרית מזכיר אתה חוננתנו וכן בלילה השלמה כלל במזיד ולא התפלל ערבית דמזכירו בתפלת שחרית וראיתי בס' תוס' שבת העתיק דברי המג"א דבשחרית בתפלה הב' שהיא לתשלומין ערבית מזכירו ולא נזכר מזה כלום כאן

מגן אברהם

קורין בתורה [ב"י ס"ל] וא"כ אפשר דבמקום שאין ס"ת א"א אותו ובהגמ"כ מפרש לפי שאין הכל מודים ☞ דבעינן (°) לכם: ב ג' אנשים. וא"א קדיש על התורה שאין כאן במה להפסיק בין קדיש זה לקדיש שקודם י"ח ואפי' במנחה בתענית שמפטירין אין כאן הפסק דהפטרה שייכא אל הקריאה (הגמ"כ) וכ"כ בליקוטי פרד"ס שהקדיש שלפני י"ח קאי אקריא' ואע"פ שמפסיקין בין הקריא' לקדיש עד שיגלול ס"ת לא חשיב הפסק דסיומא אריכת' היא עכ"ל וכ"מ בלבוש וכתב הריב"ש סי' שכ"א דבמקום שאין ס"ת א"א קדיש שלפני י"ח וכ"ל שלא יאמרו (°) ג"כ ואני תפלתי כמש"ל וגם שלא להפסיק בין הקדיש שאחר ובא לציון לתפל' י"ח וא"ל שיאמרו ואני תפלתי ויאמרו קדיש עליו דפסוק א' לא חשיב הפסק ☞ מידי דהוי איהללו או יאמרוהו קוד' הקדיש וכ"כ בסידור מהרר"ה שלעולם לא יתחילו י"ח בלא קדיש שלפניו: ג בו במנח'. פי' בין שיום השבת הוא ר"ח בין שיום א' הוא ר"ח א"כ אין אומרים במנחה נפילת אפים ולכן א"א צדקתך כנ"ל ובכ"ה לא הבין כך ולכן האריך בחנם: ד במנחה נפילת אפים וכו'. שכבר חל (°) יום שלאחריו כמ"ש סי' תרס"ו [כל בו] וגם האבל זוקף המטות בע"ש מן המנחה ולמעלה [ל"פ]: ה שלא לקבוע מדר'. ובמרדכי כתוב שלא ללמוד כונתו שלא ללמוד בחברותא אבל שנים שנים לומדים בבתיהם כמ"ש בי"ד סי' שד"מ סי"ח ולכן (°) המנהג לדרוש קודם מנחה ואם נמשכה עד סמוך לחשיכ' שלא יוכלו לקיים סעודה ג' אזי לא יאמרו פרקים או שיר המעלות עסי' רל"ט:

רצג א כוכבים קטנים. שאין אנו בקיאים בבינונים: ב רצופים. משום תוספת שבת [ב"י] (°) והע"ש לא ע"ש: ג כגון שהוא צריך. והתוס' כתבו כגון שצריך לילך לדבר מצוה ולא יהיה לו יין בשדה ומ"ש הטור או שצריך להחשיך וכו' פי' [°] שיצטרך להתפלל מהלך לכך יתפלל בכאן: ד יכול להתפלל. ואין לעשות כן דדבר תמוה הוא לרבים [ב"ח רס"ל] (°) ועסי' ש"ו. בטור כתוב דה"ה אם היה להם שום אונס שלא יהיה לו יין להבדיל במ"ש רשאי להתפלל מבע"י ע"ש. וכ"ל דה"פ כגון שהוא דר בעיר ובחוץ לעיר יש יין ובשבת א"א להביאו ובמ"ש מתירא מפני העכו"ם או לסטים וא"א לו ללון חוץ לעיר (°) רשאי להבדיל מבע"י ופי' הב"ח דחוק כמ"ש הוא עצמו וגם כ"ל דאם אין לו אלא כוס א' ימשוך סעודתו עד שתחשיכה ויאמר הבדלה וב"ה עליו כמ"ש סי' רל"ו ס"ג [עמ"ש רסי' ער"ב]: ה ולהבדיל מיד. ומ"מ (°) ימתין מלקרות ק"ש עד ל"ה אע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה [טור והרמב"ם] ועסי' רל"ה דלדידן קוראין ק"ש קודם לילה [ד"מ] (°) ולפי מ"ש סי' ל' ס"ע יחיד יקרא ק"ש בלילה וכן עיקר:

רצד א בחונן הדעת. מפני (°) שאסור לתבוע צרכיו קודם הבדלה [ירושלמי רשב"א סי' תשל"ע]. מנהג פשוט לומר אתה חונן וכו' עד

ט"ז

ע"פ שאתינו אנו מתפללים לא כשאר אומות: (ב) אומרים צדקתך כו'. שבאותה שעה מת משה רבינו ע"כ אומרים צידוק הדין וע"כ אין קובעין מדרש כי חכם שמת כל מדרשות בטלים כ"כ הטור בשם רבינו שר שלום ובאשר"י ובמרדכי פ' ע"פ הקשו ע"ז דא"א לומר שמשה מת בשבת דהא אמרינן שאותו יום כ' ס"ת ול"נ דגם רב ש"ש לא כוון לומר דבשבת מת אלא בערב שבת בזמן המנחה מת ולפי שבשבת ניתנה התורה ע"י משה עושים זכרון בזמן המנחה לבטל המדרש ובע"ש לא הוצרכו לבטל קביעת המדרש דבלא"ה אין לימוד באותו שעה שהרי עוסקים בקבלת שבת ובתפלה ע"כ אמר שבאותו שעה מת משה דהיינו שעת המנחה ובע"ש כנ"ל ליישב. הב"י הביא בשם ש"ל דהנוסח הוא יום מנוחה וקדושה לעמך נתת כך ראוי לומר שהרי בסוף הל' אומר ינוחו בו ל' זכר ומי שאינו אומר יום מנוחה צ"ל ינוחו בה ל' נקיבה שכל הל' שלמעלה הוא ל' נקיב' עכ"ל פי' דשם של שבת הוא ל' נקיבה כתור' כמ"ש שבת היא ויום הוא ל' זכר ע"כ במקום שלא נזכר יום י"ל ינוחו בה ובתוספות פ"ק דכתובות דף ה' כתבו דשבת פעמים ל' זכר דכתיב שומר שבת מחללו ופעמים ל' נקיבה דכתיב מחלליה מות יומת:

רצד (א) אומרים הבדלה וכו': כתב ב"י בשם א"ח אין מתחילין

שערי תשובה

מעם הטלית ע"ש. וע"ש שי"ל בריך שמיה בהוצאת ס"ת ואדרבה אז הוא עיקר זמן האמירה אלא שהאר"י הי' אומרו אף בשחרית והאומר גם בחול לא הפסיד ע"ש: (ג) ג' אנשים. עבה"ט שהמג"א כ' דבמקום שאין ס"ת לא יאמרו ואני תפלתי והא"ר חולק בזה וכתב דמשום שלא להפסיק כו' יש לומר ואני תפלתי קודם הקדיש שאחר ובא לציון כו' וע' ביד אפרים בפי' דברי המג"א וע' בש"צ הביא לשון מהרח"ו ז"ל וכ' שאין תלוי בס"ת ואפילו המתפלל בביתו ביחיד צריך לאומרו ונראה מדבריו שצריך להקדים אמירת ובא לציון ופסוק ואני תפלתי להוצאת הס"ת וכת' בשם מטה יהודה לאומרו אפי' ביחיד והש"צ כתב דמנהגן תורה ועפ"י סוד הדבר וגם עפ"י הפשט ע"ש. וכת' בא"ר בשם מהרי"ל כשהי' מאחר לבא עד שסיימו קריאת התורה היה מתפלל עם הצבור ואח"כ קרא הפ' ע"ש וע' בט"ז בשם הב"י שי"ל יום מנוחה וקדושה כו' שהרי אומר ינוחו בו כו' וע' בש"צ שכתב שר"ל מה שאמר יעקב ובניו ינוחו בו כו' וכן נראה מהא"ר ע"ש אבל בברכת או"א רצה כו' אומרים במנחה וינוחו בם וכמבואר בסי' רס"ח ע"ש וע' בש"צ שצ"ל כעמך ישראל עפ"י סוד כידוע לי"ח וכת' מהריק"ש אם נמצא טעות בס"ת במנחה מוציאין אחרת וה"ה בב' וה' ע"ש וכת' מח"ב דאותן שנוהגין להוציא אחרת אף בדיבוק בעלמ' ה"ה בשבת במנחה וב' וה' מוציאין:

סי' רצג (בש"ע) (א) ג' כוכבים קטנים וע"ל סי' רל"ה מ"ש שם וע' בדגול מרבבה דאף כשרואה ג' כוכבים שאינם רצופים וממתין מעט אחרי כן מותר לעשות מלאכה דעיקר טעם רצופים משום

באר היטב

מ"א. ואין נוהגין כן: (ג) ג' אנשים. א"א קדיש על התורה שאין כאן במה להפסיק בין קדיש זה לקדיש שקודם י"ח. ואפי' במנח' בתענית שמפטירין אין כאן הפסק דהפטור' שייכא אל הקריא' והקדיש שלפני י"ח קאי אקריאה ואע"פ שמפסיקין בין הקריא' לקדיש עד שיגלול ס"ת לא חשיב הפסק עכ"ל הגמ"כ וכ"כ בליקוטי פרדס וכ"מ בלבוש. וכ' הריב"ש סי' שכ"א דבמקום שאין ס"ת א"א קדיש שלפני י"ח. וכ' המ"א וכ"ל שלא יאמרו ג"כ ואני תפלתי כמש"ל וגם כדי שלא להפסיק בין הקדיש אחר ובא לציון לתפלת י"ח. וא"ל שיאמרו ואני תפלתי ויאמרו קדיש עליו. דפסוק א' לא חשיב הפסק או יאמרוהו קודם הקדיש וכ"כ בסידור מהרר"ה שלעול' לא יתחיל י"ח בלא קדיש שלפניו ע"כ: (ג) צדקתך. דמתו בו יוסף משה ודוד. וב"ח האריך להוכיח שלא מת משה בשבת רק בע"ש מת ולא נקבר עד שבת למנח' ואנו אומרים צדוק הדין עליו בזמן שנקבר. וי"מ דאומרים צדקתך להצדיק הדין על הרשעים שמחזירין לגיהנם במ"ש: (ד) מדרש. ובמרדכי כ' שלא ללמוד כוונתו שלא ללמוד בחבורת' אבל שנים שנים לומדים בבתיהם כמ"ש בי"ד סי' שמ"ד סי"ח לכן המנהג לדרוש קודם המנח' ואם נמשכה עד סמוך לחשיכ' שלא יוכלו לקיים סעוד' ג' אזי לא יאמרו פרקים או שיר המעלות מ"א:

רצג (א) ולהבדיל מיד. ומ"מ ימתין עם הק"ש עד צאת הכוכבים מ"א. ורש"ל וב"ח אוסרים שמא יקל גם כן במלאכה גם הוא דבר תמוה לרבים:

לבושי שרד

בתורה לכן אנו אומרים ואני תפלתי לפני קריאתה להודות ליוצרנו שלא עשנו כהם וביו"ט שאין קורין א"א כ"כ הא"ר בשם הכלבו: שם לכם. דר"א סבר ביו"ט דרשות בידו לעשותו כולו לה' הבאתיו בסי' רמ"ב אות א' מש"ה אין שייכת בו נגינות שותי שכר: סק"ב (°) ג"כ ואני תפלתי כמש"ל. ר"ל דבסק"א כתב בדרך אפשר ולכן אע"פ שאין טעם ההוא ברור. מ"מ הא יש עוד טעם בשביל הקידוש: סק"ד (°) יום שלאחריו דכל מן המנחה ולמעלה יש בו שייכות קצת ליום שלאחריו כמו בסי' תרס"ו מוליא כליו ממנחה ולמעלה לכבוד יום טוב האחרון. לכן האבילות מופסק קצת שזוקף המטות כו': סק"ה (°) המנהג לדרוש. כי לדרוש ברבים הוי כמו ללמוד בחברותא:

רצג מ"א סק"ב (°) והע"ש לא ע"ש. הע"ש הקשה למה סגי בג' כוכבים הא בעינן תוספת מחול על הקודש ולק"מ דבב"י דמטעם תוספות צריך רצופים דלילה היינו מיד במפוזרין וצריך להמתין על רצופים: ש"ע ס"ג. להחשיך על התחום דין החשכת התחום מבואר בסי' ש"ו: מ"א סק"ג. (°) שיצטרך להתפלל הטור מיירי אפי' שיהיה לו יין בשדה אלא שיצטרך להתפלל מהלך מוטב להתפלל בביתו מפלג המנחה: סק"ד (°) ועסי' ש"ו דברים אלו אין ענינם לכאן ולעד"נ שהוא ט"ס ומקומם הראוי הוא בסוף סק"ג וק"ל: (°) שם רשאי להבדיל מבע"י. ר"ל שילך חוץ לעיר מבע"י ויבדיל שם על היין ויחזור לביתו מבע"י: סק"ה. ימתין מלקרות ק"ש דתפלת ערבית דוקא אין מדקדקים בזמנה לפי שהוא רשות משא"כ ק"ש: שם (°) ולפי מה שכ' סי' ל' ס"ע. עיין שם במג"א ס"ק י"ח: סי' רצד מ"א סק"א (°) שאסור לתבוע צרכיו ולפי שאתה חונן הוא ראש לכל הצרכים קבעו שם ההבדלה:

יד אפרים

היתר לר"ת כ"ז באורך: בש"ע סי' רצ"ב סעיף ב' אומרים צדקתך עיין בחגיגה דף ג' ע"ב ד"ה ומי כעמך הטעם תפלת א"א אע"פ שאינו מדבר בעניני דיומא: במג"א ס"ק א'. דבעינן לכם כו' ר"ל וא"כ לא שייך טעמא דישראל אומרים אף ע"פ שאכלנו ושתינו כו' עיין בט"ז אף ע"ג דבעצרת הכל מודים דבעי' נמי לכם מ"מ לא פלוג בין הי"ט לענין זה: ס"ק ב' מידי דהוי איהללו כו' ר"ל כמו במקום שיש ס"ת דאין אומרים קדיש על התורה לפי שאין במה להפסיק בינו ובין הקדיש שקודם י"ח אע"ג שמפסיק ביהללו לא חשיב הפסק לענין זה לומר ב' קדישים רצופים בהפסק פסוק שבנתיים וה"ה כאן אבל מכל מקום בענין שלא יהיה הפסק בין הקדיש לתפילת י"ח יש להקדים אפילו בפסוק א' ומהאי טעמא אין אומרים הקדיש במקום שיש ס"ת במנחה אחר סיום הקריאה אע"ג שהקדיש הוא על סיום הקריאה כמ"ש בליקוטי ועיין לעיל בסי' כ"ד מ"מ ממתינים בקדיש עד אחר יהללו כדי שלא להפסיק בין הקדיש לתפלת י"ח בפסוק יהללו ולכך אמרינן לי' בתר הכי ויהללו חשיבי, ליה סיומא אריכתא כמ הגלילה וא"כ כאן מותר שלא לומר ואני תפלתי כלל או לאומרה קודם הקדיש:

לא

ביאור הגר"א

עשרה. שם ב': מפרשה. שם ל"א ב': ס"ב אומרים. תוס' במנחות ל' א' ד"ה מכאן כו': ואם חל. ע"ל סי' ת"כ ס"ב בהגה: במנחה. ע"ל סי' רס"ז ס"א ומ"ש שם: ונהגו. תוס' הנ"ל ובט"ז וע"ש וגמ' פט"ז דשב' אבל שלא בזמן כו' בנהרדעי כו' וז"ש שיר המעלות בחורף שמתפללין סמוך ללילה משא"כ בקיץ שהוא זמן בהמ"ד מ' הוא במקום אגדה:

סי' רצג ס"ב רצופים. ירושלמי ריש ברכות לענין לילה א"ר יוסי בר' בון ובלחוד תלתא כוכבים דדמיין כחדא כוכבא וכ' הר"ן בספ"ב בשם הרמב"ן דשיעור התוס' שלא נתנו בו שיעור מסתמא הוא בשיעור הנ"ל ועמש"ל: ס"ג יכול להתפלל. היינו למאן דעבד כר"י שם: ולהבדיל. שם: אבל. דאין זמנה אלא בלילה וכמ"ש בפ"י דפסחים אבל לא על האור ועוד אין מברכין עד שיאותו כו': וכן אסור. תוס' שם דאפי' ר"י מודה לענין מלאכה ואפי' בע"ש כמ"ש בשבת י"ז ב' ובכולם ב"י כו' וכמש"ל סי' רס"א ס"ב ועיין רמב"ם פ' כ"ט:

סי' רצד ס"א בחונן הדעת. עט"ז וב"ח שהאריכו ליתן טעם על מנהגינו והלבוש נתקשה מאד בזה וכ' לומר ב"פ וחננו ע"ש וכ"ז ליתא וא"ל לכל הדחוקים שנדחקו בזה אלא נראה לי שיסוד מנהגינו הוא ע"פ פלוגתא דר"י ורבנן בברכות ל"ג א' ר"י אמר לפי שהיא חכמה כו' ורבנן אמרי מתוך שהוא חול כו' וסברת פלוגתתם נראה שהוא כמ"ש בירו' פ"ה דברכות וז"ל ר' יוד' אומר מטבע ברכות וא"כ מבדיל ואתיא כרבי דרבי אמר תמיהני היאך בטלו חונן הדעת בשבת אם אין דעה תפלה מנין וכל' או

מחצית השקל

דליכא ס"ת מ"מ אומרים ואני כו' דהא לא תליא כלל בקריאת ס"ת ועיין בסעיף קטן שאח"ז: (ס"ק ב) ג' אנשים כו' שאין כאן במה להפסיק כו' דאחר ובא לציון אומרים קדיש ואחר הקריאה קודם תפלת י"ח אומרים ג"כ קדיש. וא"כ אם נאמר הקדיש על הבימה אחרי הקריאה. איך יאמר שוב קדיש קודם תפלת י"ח. והא אין ענין מפסיק בין שני הקדישים בשלמ' בשחרית איכ' הפסק בין ב' הקדישים אשרי שאומרים אחר קדיש שעל הקריאה אבל במנחה שכבר אמרו אשרי קודם הקריאה ואין אומר ואין דברי' אחרי הקריאה. ואפי' במנחה בתענית ס"ד שיאמרו קדיש אחר שקראו ג' בתור' קודם שיאמר הפטר' ותהיה ההפטרה הפסק בין הקדישים לזה כ' מ"א דההפטרה שייכ' אל הקריא' ונפטרה ההפטרה בקדיש שלפני ההפטר' א"כ קדיש שלפני י"ח למה הוא בא: וכ' הריב"ש כו' דבמקו' שאין ס"ת א"א קדיש שלפני י"ח דהא כבר אמרו קדיש אחר ובא לציון וא"כ קדיש שני על מה יאמרוהו. והקשה בס' א"ר לפמ"ש מ"א שם סי' קמ"ג דאפי' במקום שאין ס"ת יקרא החזן בקול רם מתוך החומש וא"כ תהיה הקריאה מתוך החומש הפסק וגם בס' ת"ש כ' גם בעיני יפלא למה יגרע מפסוקי תהלים וצריך לחלק בין קדיש של ש"ץ לקדיש יתום עכ"ל ת"ש. ולענ"ד י"ל דלא מצינו קדיש יתום או ש"ץ כ"א על תחנה ותפל' או שיר ושבח אבל על לימוד התורה אומרי' קדיש דרבנן. רק כשקוראים בס"ת כתקנות עזרא אומרים קדיש על קיום מצות תקנות חכמים משא"כ במקום שאין ס"ת והחזן קורא מתוך החומש שלא תשתכח תורת קריאה אין לה מתקנת חכמים אלא מנהג בעלמא ע"ז לא שייך קדיש כ"א קדיש דרבנן על הלימוד וזה ניתקן בצבור: שלא יאמרו גם כן ואני תפלתי כמש"ל בס"ק שלפני זה לטעם ש"ל שם: א"ל שיאמרו ואני תפלתי ויאמרו קדיש עליו. ר"ל לטעם שני שלא להפסיק כו' הוא יש לזה תקנה שיאמרו אחר ואני כו' קדיש שנית: מ"ד איהללו. ר"ל מ"ש לעיל דמה"ט א"א קדיש במנח' אחרי הקריא' דאין דבר להפסיק בין קדיש שלאחר הקריאה ובין קדיש שלפני י"ח והא איכ' הפסק אמירת יהללו שאומרים בשעה שמכניסים ספר תורה להיכל אע"כ דפסוק א' ל"מ הפסק: או יאמרוהו כו' ר"ל אם אעפ"כ רצונם לו' ואני יאמרוהו מיד אחר סיום ובא לציון ויאמרוהו אחר זה קדיש ולא יהי' הפסק. מ"מ לטעם הש"ל שכ' בס"ק א' אפי' מיד אחר סיום ובא לציון אין לאמרו: (סק"ד) במנחה כו' כמ"ש סי' תרס"ו ביום ז' של סוכות (בא"י ובח"ל ביום ח') מן המנח' ולמעלה מוריד הכלים מתוך הסכה לתוך הבית לצורך יום טוב אחרון שאוכל בבית: זוקף כו' עיין במ"א סי' תקע"ח סעיף קטן י"ד: (ס"ק ה) שלא כו' אבל שנים כו' דחד טעם אמירת צדקתך שהוא כעין צידוק הדין על מיתת משה רבינו ע"ה (וגם יוסף ודוד) שהי' במנחה בשבת ומה"ט אם היו חול לא היו נופלים על פניהם א"א צדקתך ומה"ט אין קובעים מדרש דקיי"ל חכם שמת בית מדרשו בטל אב ב"ד שמת כו' נשיא שמת כל בתי מדרשות בטלים כדאיתא ביו"ד סי' שד"מ. ומבואר שם דשנים שנים מותרים ללמוד. א"כ ע"כ מ"ש המרדכי שלא ללמוד ר"ל בחברותא. לכן המנהג כו' ר"ל כיון דאין קובעים מדרש אחר מנחה:

סי' רצג (ס"ק א) כוכבים כו' שא"א בקיאים כו' מצד הדין סגי בבינונים אלא לפי שאין אנו בקיאים מה הם בינונים החמירו שיהיו קטנים: (ס"ק ב) רצופים כו' והע"ש לא ע"ש שהקשה הא קי"ל אם נראה כוכב אחד עדיין יום שנים בין השמשות ג' לילה אם כן בתחלת הלילה נראים ג' כוכבי' וא"כ איך כתב דאין לעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים. הא אפי' נראו ג' כוכבים עדיין אסור במלאכה דהא צריך להוסיף מחול על הקדש ובאמת זהו התוספת מה שהן רצופים דמיד שנראו ג' כוכבים מפוזרים הוי לילה וכשנראו רצופים אז עבר גם התו': (ס"ק ג) כגון כו' ומ"ש הטור כו' ז"ל הטור כגון שהי' להם שום אונס שלא ה"ל יין להבדיל במ"ש או שהיו צריכים להחשיך על התחום לצורך מצוה עכ"ל ולהטור א"א לפרש במ"ש שהיו צריכים להחשיך כו' ולא יהי' להם יין בשדה כמ"ש התו' דזה הוא אונס הראשון שכ' הטור שלא ה"ל יין להבדיל ואע"ג דמ"א בס"ק שאחר זה מפרש ומ"ש בהטור שלא ה"ל יין כו' דלא כמ"ש התוספ' הנ"ל אלא כגון שהוא דר בעיר כו' עכ"פ אונס הראשון שכתב הטור שלא יהי' להם יין להבדלה. שוב א"א לפרש מה שכתב אח"ז או שהיו צריכים להחשיך כו' שלא יהיה להם יין בשדה דהיינו אונס הראשון שלא יהיה להם יין להבדלה ומה לי שלא יהי' להם יין להבדל' ע"י סבה א' או ע"י סבה אחרת לכן ע"כ מ"ש הטור או שהיו צריכים להחשיך כו' והאונס שיצטרך להתפלל מהלך ועמ"ש ס"ס זה: (ס"ק ד) יכול כו' ואין לעשות כן דדבר תמוה הוא לרבים. וסיים ואיכא נמי למיחש שמא יבא להקל גם במלאכה אבל להתפלל שבת בע"ש הכי נהוג. דהא מוסיפים מחול על הקדש עכ"ל: ועסי' ש"ו דיני מחשיך על התחום: בטור כ' כו' הוא ענין בפ"ע. מ"ש הטור כאן דה"ה אם ה"ל כו' הבאתי לעיל לשון הטור: וכ"ל דה"פ כו' דל"ל כוונת הטור כמ"ש התו' שצריך לילך לד"מ ולא יהיה לו יין בשדה דהא הטור באונס זה לא הזכיר שצריך להחשיך ע"ה: ובשבת א"א להביאו משום איסור הוצאה: ופי' הב"ח דחוק. שפי' שיושב ואוכל סעוד' ג' מבע"י ואין לו אלא כוס א' וס"ל בהמ"ז טעונה כוס ולכן יבדיל מבע"י ויברך עליו בהמ"ז והבדלה. וכתב שהוא דוחק דאם כן מה לו להטור לו' שה"ל שום אונס שלא ה"ל יין להבדל' אפי' בלי אונס משכחת לה שאין לו כ"א כוס א' וכנ"ל: וגם כ"ל כו' ר"ל דלא מבעיא שדחוק לפרש כן דברי הטור אלא גם דינו של הב"ח ליתא. דאם אירע כה"ג שכתב הב"ח לא הותר לו להבדיל מבע"י אלא ימשוך סעודתו כו': (ס"ק ה) ולהבדיל כו' דלדידן קורין ק"ש קודם הלילה א"כ גם כה"ג יקרא ק"ש מבע"י כדי שיסמוך גאולה לתפלה. דהא גם בחול קורין קריאת שמע מבע"י: יחיד יקרא ק"ש דלא הותר לקרות ביום. אלא לצבור משום טרחא דציבורא שנצטרכו להתאסף שנית לתפל' ערבית לכן הותר להם להתפלל מנחה וערבית סמוכים אף ע"ג שקורין ק"ש מבע"י אבל ביחיד דליכא ה"ט אוקמי אדינא לקרות ק"ש בלילה א"כ ה"ה הכא דמיירי ביחיד א"כ אפי' לדידן דקורין בחול ק"ש מבע"י מ"מ כאן צריך לקרות ק"ש בלילה ולא יסמוך גל"ת. אלא שבס' ת"ש כתב לפי מ"ש מ"א לעיל סס"י פ"ט דהעולם נוהגים לפסוק כרשב"א דסמיכת גל"ת עדיף מלהתפלל מעומד א"כ אזיל ליה הא' אונס שכתב הטור שצריך להחשיך על התחום ויצטרך להתפלל מהלך. דכה"ג לדידן לא יתפלל ולא יבדיל מבעוד יום דאם יתפלל מבע"י ע"כ ק"ש ימתין לומ' עד הלילה ולא יסמוך גאולה לתפלה ועדיף טפי להתפלל בלילה כשהוא מהלך ויסמוך גל"ת עכת"ד:

סי' רצד (ס"ק א) בחונן כו' מנהג פשוט כו' לאפוקי מדעת י"א דא"ל אתה חונן כו' ואתה חוננתנו

כו'

הבדיל משלים תפלתו (א) ב ואינו חוזר מפני שצריך להבדיל על הכוס (ב) ואם טעם קודם שהבדיל על הכוס (ב) צריך לחזור ולהבדיל (ג) בתפלה:

ב ג טעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס בלילה וסבור שאף למחר לא יהיה לו ג צריך לחזור (ד) ולהתפלל:

ג ג תשעה באב שחל להיות באחד בשבת טעה ולא הבדיל בתפלה א"צ לחזור ולהתפלל כיון שמבדיל על הכוס במוצאי תשעה באב:

ד ד במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל מיד כשסיי' הברכ' (ג) אין לו לחזור אע"פ שלא פתח בברכה שלאחריה:

ה ° ה במקום שאמרו שאינו חוזר אם רצה להחמיר על עצמו לחזור ו אם סיים תפלתו ד (ה) רשאי אבל אם עדיין לא סיים תפלתו אינו רשאי לחזור:

רצה הבדלה שעושה ש"ץ ובו סעיף אחד:

הגה (א) * ואומרים (א) ויהי נועם וסדר קדושה באריכות כדי לאחר סדר קדושה שאז חוזרים רשעים לגיהנם (טור) ובזמן שאין אומרים ויהי נועם (ב) כגון שחל יום טוב (ג) בשבוע (ג) אין אומרים סדר (ג) קדושה אבל אומרים ויתן לך (כל בו):

א א מבדיל שליח צבור כדי להוציא מי שאין לו יין: הגה ונהגו לומר ולהזכיר א (ד) אליהו הנביא במ"ש להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה (טור):

רצו דיני הבדלה על היין ובו ח סעיפים:

א °° א סדר (א) הבדלה יין בשמים נר הבדלה וסימנך יבנ"ה ב וצריך ליזהר שלא יהא הכוס פגום: הגה ונהגו לומר קודם הבדלה פסוקים בבית הנה אל ישועתי וגו' כוס ישועות אשא וגו' ליהודים היתה אורה וגו' לסי' טוב ובשעת הבדלה א יתנו עיניהם (ב) בכוס ובנר ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ (א) קודם שיסיים בורא פרי הגפן כדי ב שלא יהיה הכוס (ג) פגום ג וטעם השפיכה דאמרי' כל בית שלא נשפך בו יין כמים

אין

° ער"ס ק"ח °° עריב"ל ס"ב פ"ח רשד"ס ע"ש קפ"ג ס"ג

ט"ז מגן דוד

מתחילין באתה חוננתנו לפי שמשנה מטבע שטבעו חכמים אלא מתחיל באתה חונן עד וחננו מאתך ומתחיל אתה הבדלת בין קודש לחול וכ"כ הרמב"ם וסדר רע"מ עכ"ל והעולם (°) נוהגין לומר אתה חוננתנו שאין זה נקרא שינוי מטבע שהכל ענין א' הוא עכ"ל ב"י. וכ"כ רש"ל בשם רבינו מנחם ומהר"ר יעקב פאלק דטועים האומרים אתה חוננתנו ואתה חונן אלא אתה חוננתנו כו' עכ"ל ובלבוש כת' שי"ל תרווייהו והאריך מאוד לפרש נוסח הכפל גם מו"ח ז"ל הסכים לומ' תרווייהו אך תי' תירוץ אחר על הכפל ולעד"נ ברור בראיי' לומר תרווייהו דהיינו כיון שכת' הטור סי' קי"ז לענין הזכרת טל ומטר וז"ל ובהשכמ אין משנין בה כלל אלא ששואלין בה מטר א"כ ה"נ כאן דאמרי' בגמ' שמזכירין הבדלה בחונן הדעת הוה נ"כ המשמעות כן שאין משנין הברכ' אלא מזכירין בה אתה חוננתנו שהוא הבדלה והכפל נ"ל דל"ק כלל דתחילה אומר על חכמה ובינה שנתן הש"י דרך כלל בכל עניני התורה ועכשיו במ"ש מוסיף בה מעין המאורע דהיינו חכמת ההבדלה כמ"ש הטור בהדיא סי' קע"ו וז"ל ומבדילין בה במ"ש וי"ט משום שהיא חכמה שמה שהאדם מבדיל בין דבר לדבר חכמה הוא לו לכך קבעוהו בברכת חכמה עכ"ל הרי מבואר כדברי שמזכירין חכמת ההבדלה בתוך שאר החכמות שבברכה ותו לא מידי כנלע"ד וכמ"ש בלבוש שצ"ל ב"פ וחננו מאתך כו' אין להשגיח בזה כל עיקר אלא יאמר וחננו מאתך אחר גמר אתה חוננתנו כו': (ב) צריך לחזור ולהבדיל בתפלה. פי' יחזור ויתפלל ויבדיל אע"ג דקי"ל טעם מבדיל פי' שיכול להבדיל על כוס אחר שאכל מ"מ כיון שאכל באיסור (°) קרינן ביה טעה: (ג) אין לו לחזור אע"פ כו'. ז"ל הטור בשם הרא"ש ואפשר שר"ת הי' מפרש אין מחזירין אותו [פי' אם עוקר רגליו] אינו חייב להחזיר אבל אם ירצה לחזור חוזר ומיהו גם זה יתכן שאם סיים תפלתו שיכול לחזור לראש דלא גרע מתפלת נדבה אבל באמצע תפלה כיון שאינו חוזר לראש נ"ל דהוי הפסק אם חוזר עכ"ל וכ"פ בסעיף שאח"ז ומזה ראיי' למ"ש בסי' ק"ח דאם זכר בתפלה איזה דבר שלא מעין המאורע דהוה הפסק דהא כאן הוה הפסק אפי' מה שמזכיר בתפלה זו כיון שהוא שלא לצורך ע"ש:

רצה (א) ואומרים ויהי נועם. כ' הטור ונוהגין לכפול פ' אורך ימים כו' שעי"כ נשלם השם היוצא ממנו עכ"ל. ומתחילין בואתה קדוש לפי שאין גאולה בלילה וגם ואני זאת בריתי א"א אע"ג דבסי' תקל"ט לענין ט"ב נתן הטור טעם לפי שיהי' נראה כמקיים ברית על הקינות וזה אין שייך כאן נראה כיון דאלו ב' פסוקים ובא לציון ואני זאת בריתי הם סמוכים ביחד בספר ישעיה כל שא"א האחד גם הב' א"א. ובט"ב כ' הטור הטעם באמת על שאין לומר שניהם כיון שאין הפסוק של זאת בריתי אינו שייך ה"נ ☞ לא יאמר ואתה קדוש והוא טעם נוסף על שאין גאול' בלילה: (ב) כגון שחל י"ט כו'. אפי' ביום ו' דבעי' ו' ימים (°) שלימים למלאכה: (ג) א"א סדר קדושה. דויהי נועם שייך למלאכת המשכן וע"י שרתה שכינה וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל [מגאתי]:

רצו (א) קודם שיסיים בפה"ג. אין לזה פי' ובלבוש כתב שלא

ישפוך

מגן אברהם

עד לאנוש בינה ואח"כ אתה חוננתנו ועיין בלבוש וב"ח שהאריכו בזה: ואם שכח להתפלל מתפלל שחרית ב' ואינו מזכיר אתה חוננתנו [רדב"ז ח"ב סס"א] (°) ונ"ע דמתחלה (°) שהיו מבדילין בתפלה דודאי הי' צריך להבדיל ביום א' ועכשיו ג"כ צריך וכ"מ בגמ' דאם הבדיל על הכוס קודם שהתפלל אע"פ כן צריך להבדיל בתפילה דעיקר תקנת' הוא להבדיל בתפילה עבי"ד סימן שמ"א עססי' רל"ט ואין בידי גוף התשוב' לעיין בה: ב ואינו חוזר. ועכ"פ אסור במלאכה עד שיאמר המבדיל כמ"ש ססי' רל"ט: ג צריך לחזור. ונ"ל דאם נזכר קודם ש"ת יאמרנה בש"ת (°) דבזה יש לסמוך על הטור והגמ"כ בשם מהרי"ל אבל כשיש לו כוס לא יאמרו בש"ת כמ"ש הרב"י: ד רשאי. בתורת נדבה ועססי' ק"ח:

רצה פסוק ויהי נועם יאמרו מעומד [כתבים] ויש מקומות שא"א ויהי נועם (°) בבית אבל רק מתחילין יושב בסתר [כ"ה] עססי' רנ"ו ס"ז וכופלין פסוק אורך ימים וגו' שאז נשלם השם היוצא ממנו [טור מנהגים] וע' במט"מ שהאריך בזה וכ' שיש בישועתי ב' יודי"ן וכשכופלין אותן היא ד' יודי"ן והיא שם הוי"ה במילוי יודי"ן אח"כ מצאתי בתשב"ץ כשכופלין אותו יש בו תיבות כמנין הכהנים ק"ל שכהני החשמונאי אמרו אותו במלחמ' ונצחו וכ"כ בסידור מהרר"ס והיא המילוי שם של הוי"ה במילוי יודי"ן כמ"ש של"ה כזה י' י"ו יו"ד וכו' וקריא' ☞ המזמור נחשב' לאחד ובזה מיושב קושית מוהרר"ס במרדכי: א אליהו הנביא במ"ש. שאין אליהו בא בע"ש וגם מבע"י אם יש תחומין למעלה מי' וא"כ דלמא הלכה יש תחומין ולא יבא בשבת לכן אומרים במ"ש [לבוש] דלא כע"ש דלא דק ועססי' ת"ר דכי"ב מיל קיי"ל לחומרא ע"ש:

רצו הרמב"ם פכ"ט כתב דהבדלה היא דאורייתא כמו קידוש וי"א שהיא מדרבנן [מ"מ שם] (°) ועססי' זה: א יתנו עיניהם. פי' העונים אמן (°) [טור] ועמ"ש סי' ער"ה ס"י: ב שלא יהי' הכוס פגום. פי' שיש פגם וביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו קודם שישתה כמ"ש בהג"ה בשם ס"ח שלכך שופכין (°) קודם סיום הברכה וכ"ה כתב ששמע בשם האר"י ז"ל שאסור לשפוך ומ"מ הוא נוהג לשפוך מן היין על פתח הבית שכן נהגו גדולים עכ"ל: ג וטעם השפיכה. ובמט"מ כתב טעם לשפיכה ע"פ הקבלה ע"ש ומ"מ כתב דלא ישפוך בשעת ברכה אלא בשעה שמוזג ישפכנו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ

באר הגולה

ב טור בשם הר"י ג שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור וכדעת ר"ת ו שם כדעת אביו הרא"ש: א טור. א ברכ' כ"ב וכרב יהודה אליבא דב"ה ב פסחי' ק"ה בענין כוס של ברכה וה"ה להבדל' ועיין בסימן

עטרת זקנים

רצה * ואומרים ויהי נועם וכופלים הפסוק אורך ימים כדי להשלים מנין ק"ל תיבות שבמזמור זה נגד ק"ל שנה שפי' אדם מאשה והוליד פגעים בינתיים ומזמור זה הוא שיר של פגעים (צרור המור פרשת ויקרא):

לבושי שרד

רצד ט"ז סק"א (°) נוהגין לומר אתה חוננתנו. פי' ואין אומרים אתה חונן כלל: סק"ב (°) קרינן ביה טעה כי בגמרא אמרינן טעה ולא הבדיל בתפלה אינו חוזר מפני שאומרה על הכוס ואם טעה בזו ובזו חוזר לתפלה ולכוס ופי' הרא"ש טעה בזו היינו שאכל קודם הבדלה דכיון שאכל באיסור נקרא טעה: **מ"א סק"א** (°) ונ"ע דמתחלה כוונתו דאפי' הבדיל במ"ש על הכוס מ"מ כיון דקודם שתקנו על הכוס ולא היו מבדילין רק בתפלה ודאי דאם שכח להתפלל ערבית צריך להבדיל ביום א' בתפלה דתשלומין ולכן גם אחר התקנה כך הוא: **שם** (°) שהיו מבדילין בתפלה בודאי היה צריך וכו' כצ"ל: סק"ג (°) דבזה יש לסמוך על הטור. דמוטב לאומרה בש"ת משיתפלל עוד הפעם משא"כ ביש לו כוס:

רצה ט"ז סק"ב (°) שלימי' למלאכה לפי שאומרים מעשה ידינו כוננהו בענין שכל השבוע יהי' מותר במלאכה: מ"א ר"ס (°) בבית אבל שהאבל אסו' במלאכה:

רצו מ"א ר"ס (°) ועססי' זה. ע"ש בט"ז: סק"א (°) טור רס"י רל"ט: סק"ב (°) קודם סיום הברכה דאז עדיין אין זמן שתיה וקוד' התחלת הברכה אין שופכין דאז עדיין אינו נקר' כוס של הבדלה ובעינן השפיכה מכוס של הבדלה שאז הוי התחלת השבוע דהיינו שילא השבת ע"י הבדלה ומתחיל שבוע הבאה ויהיה סי' טוב בתחלת השבוע:

יד אפרים

בט"ז ס"ק א' לא יאמר ובא לציון והוא טעם נוסף כצ"ל ר"ל במ"ש הטור שם שלא יאמר ואני זאת בריתי לפי שנראה כמקיים כו' בזה יש נתינת טעם שלא יאמר ובא לציון ואף שכבר כתב הטעם על ובא לציון לפי שאין גאולה בלילה וממילא לא היה צריך ליתן טעם על ואני זאת בריתי שי"ל לפי שסמוכין יחד מ"מ כוונת הטור שבאמת מטעם דאין גאולה בלילה ממילא שלא יאמר ואני זאת בריתי וגם יש טעם שלא יאמר ואני זאת בריתי וממילא יש טעם שלא יאמר ובא לציון והוא טעם נוסף על טעם הראשון ובכ"א יש בו כדי ליתן טעם על שניהם: (במג"א ר"ס) המזמור נחשבת לאחד כו' ר"ל שאף שהתיבה היינה עולים רק קכ"ט מ"מ הכולל נחשב לאחד ומשלים למנין ק"ל:

באר היטב

רצד (א) ואינו חוזר. ועכ"פ אסור במלאכה עד שיאמר המבדיל כמ"ש ססי' רל"ט. ואם שכח להתפלל מתפלל שחרית ב' ואינו מזכיר אתה חוננתנו רדב"ז כנה"ג. ומ"א הניח בצ"ע ע"ש: (ב) ואם טעם בצ"ל: (ג) בתפלה. פי' יחזור ויתפלל ויבדיל בתפלה אע"ג דקי"ל טעם מבדיל עיין ט"ז והרא"ש: (ד) ולהתפלל. וכ"ל דאם נזכר קודם ש"ת יאמרנה בש"ת אבל כשיש לו כוס לא יאמרו בש"ת עיין ב"י מ"א: (ה) רשאי. בתורת נדבה ועססי' ק"ח:

רצה (א) ויהי נועם. וצריך לאומרו מעומד כתבים. ויש מקומות שא"א ויהי נועם בבית האבל רק מתחילין יושב בסתר כנה"ג. וכופלין הפסוק אורך ימים וגו' וע' במט"מ שהאריך בזה ומתחילין ואתה קדוש לפי שאין גאולה בלילה וגם ואני זאת בריתי וגו' אין אומרים פ' ט"ז: (ב) בשבוע. אפי' ביום ו' ט"ז: (ג) קדושה. דויהי נועם שייך למלאכת המשכן וע"י שרתה שכינה וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. ט"ז: (ד) אליהו הנביא. עיין מ"א:

רצו (א) הבדלה. הרמב"ם פכ"ט כתב דהבדל' היא דאורייתא כמו קידוש וי"א שהיא מדרבנן מ"מ שם ועססי' זה: (ב) בכוס. פירוש העונים אמן טור: (ג) פגום. כתב הט"ז דאין לזה פירוש ע"ש:

שערי תשובה

תוספות מחוץ על הקודש וכיון שהמתין מעט הרי הוסיף ע"ש: (בש"ע ס"ג) וברכי באריכות נועם וכתב בהלכות גדולות סוף הל' ציצית ומבעי' ליה לאינשי לאגודי (ר"ל להאריך ולהמשיך) בברוך באפוקי שבתא כי היכא דנתציל מהיזקא דהאי שבתא ע"ש והביא בבר"י וגם כתב שראה מטהרת יד הקודש מהרח"ו בשם רבינו הא' גאון ז"ל קבלה דמנסי שיש הצלחה כשמושך אדם ומאריך באומרו ברוך ה' המבורך באפוקי שבתא עכ"ל:

סי' רצד (א) ואינו חוזר וכת' בר"י בשם דבר משה אונן במ"ש שאינו חייב בתפלה יום ראשון אחר הקבורה כשמתפלל שחרית לא יאמר אתה חוננתנו בתפלתו ע"ש:

סי' רצה (א) ויהי נועם עבה"ט וכת' בש"צ שכת' מהרח"ו שי"ל ויהי נועם כולו בעמידה ועכ"פ פסוק זה של ויהי נועם יאמר בעמידה שהכוונה עתה כו' הנקרא נועם ה' מסוד תוספת שבת לכל שבת הבאה כו' וגם כת' שפסוקים של ויתן לך היה האר"י אומרים בעת הבדלה בביתו: (ב) בשבוע עיין בה"ט וכ' בבר"י שראה קצת גדולים שהיו אומרים בלחש לעצמם ויהי נועם אף בשבוע שחל יו"ט כי ע"ד האמת מוכרח אמירת ויהי נועם בכל מ"ש עיין בסי' תצ"א כת' שאפי' במ"ש שחל בחוה"מ הוא כן ע"ש ועיין בשאלתות פ' בראשית וכת' בשאילת יעבץ סי' י"ט אם חל פסח בשבת א"כ ויהי נועם במ"ש שלפניו אך כשחל יו"ט אחר השבת אף אם הוא צום כפור י"ל ויהי נועם במ"ש שלפניו והביאו בר"י ובש"ל כתב דטעמו משום איסור מלאכה בע"פ וכתב שבמדומה לו שבמקומות אלו אומרים אף כשחל פסח בשבת

בש"ע

ע"ש. ועיין בתשו' כנה"ג באחד שלא אמר במ"ש פ' זכור מפני ימי הפורים שאחריו וכת' שזה טעות ע"ש:

ביאור הגר"א

אין דעה הבדלה מנין א"ר יצחק בר"א מבדיל ואח"כ אומר מטבע ברכ' ר"א בן אנטיגנוס בי ר' ינאי בשם ר"א זאת אומרת שאסור לעשות מלאכה עד שיבדיל ודכוותה אסור לו לאדם לתבוע צרכיו עד שיבדיל וכל"ל שם ור"ל דלכך צריך לומר תחלה הבדלה קודם ברכה דחול ובהכי תנאי הליא פלוגתא הנ"ל דגמ' דילן דר"י ס"ל כר' יודן דתמן אם אין דעה הבדלה כו' וז"ש לפי שהיא חכמה כו' ורבנן ס"ל כר"י ב"א דתמן דס"ל אסור לתבוע צרכיו כו' וז"ש מתוך שהיא חול ר"ל שעל ידה מותרין במלאכה קבעוה כו' ולפ"ז מנהגינו אליבא דכ"ע שאנו אומרים תחילה אתה חונן כו' כסברא ראשונה הנ"ל אם אין דעה כו' ואח"כ הבדלה קודם הבקשה ללאת ג"כ סברא שניה הנ"ל דס"ל אסור לתבוע צרכיו כו': ואם טעה כו'. שם כ"ו ב' כ"ט א': ואם טעם. ל"ג א': ס"ב טעה ולא כו'. שם מפני שיכול כו': ס"ג ת"ב. כמש"ל סי' רל"ט ס"ו ועמש"ש: ס"ד במקום. שם כט ב' בעבודה חוזר לעבודה אלמא מיד כשסיים מקרי חוזר א"כ במקום שאמרו אינו חוזר אפי' בכה"ג: ס"ה במקום. עמ"א: סי' רצה ס"א אומרים כו' שאז. דע"כ נמסכת קדושת שבת ועתוס' בפ"ד דפסחים כ' ב' ד"ה העושה כו' בשם ירושלמי וע"ש: ובזמן. ע' ט"ז ס"ק ב' ג': מבדיל. בפסחים ק"א א' ושמואל ל"ל כו' אבל בהבדלה מודה לרב ובתענית כ"ד א' דיירלא כו': ונהגו. עמ"א:

סי' רצו ס"א וצריך ליזהר. שם ק"ה ב' וש"מ טעמו פגמו ושם ק"ב ב' אין לו ש"מ דה"כ טעמו פגמו וכן בקידוש והבדלה שם אמרי מדלא כו': יתנו עיניהם בכוס. כמ"ש בספ"ז דברכות וה"ה לכל הטעון כוס שכולם נקראים כוס של ברכה

הגהות רעק"א

במג"א ולענ"ד העיקר דמזכירו בתפלה הראשונה: סעיף ב'. למחר לא יהיה לו. עיין סי' רצ"ט ס"ו ואפשר דעל ידי שלא יהיה לו כוס למחר ממילא לא יהיה צריך להתענות עיין סי' רצו ס"ג וממילא יהי' הדין דטעם קודם שהבדיל חוזר ומתפלל ועמ"ש בגליון רל"ט: סעיף ד'. מיד כשסיים הברכה היינו דהזכיר השם של סיום הברכה עיין סי' תרפ"ב ס"ב:

סי' רצו סעיף א שלא יהיה הכוס פגום וצריך לשתות מלא לוגמיו ואם לאו לא יצא ידי הבדלה א"ר סקי"ב:

מג"א

חכמת שלמה

סי' רצד סעיף ה' אבל אם עדיין לא סיים תפלתו אינו רשאי לחזור. נ"ב נראה דהיינו דוקא אם אינו רוצה לחזור לראש ממש כגון אם שכח יעלה ויבוא וסיים הברכה אם רוצה לומר שם במקומו יעלה ויבוא או להתחיל יעלה ויבוא ולגמור שם ואילך אבל לא יתחיל רצה ממש או לענין אתה חוננתנו אם יאמר אתה חוננתנו שלא במקומו ולא יתחיל מאתה חונן בזה כיון דא"צ לחזור הוי הפסק אם חוזר

מחצית השקל

וכו' דהוי כפלות דברים אלא הגי בא' מהן וגם בזה יש מחלוקת אם לומר אתה חונן כו' לאנוש בינה להבדלה בין קדש כו' שלא לשנות מנוסח מטבע שטבעו חכמים. וי"א דטוב יותר להתחיל אתה חוננתנו כו' לבד ולא להתחיל אתה חונן כו' והלבוש כתב לו' אתה חונן כו' וגם אתה חוננתנו אלא שכ' לומר ב' פעמים וחננו מאתך כו' דהיינו אתה חונן כו' לאנוש בינה כו' וחננו מאתך כו' אתה חוננתנו כו' עד ומדובקים ביראתך וחננו מאתך כו' והב"ח הביא דבריו וחולק עליו. לכן הביא מ"א נוסחת הב"ח לו' אתה חונן כו' וגם אתה חוננתנו ולא לומר חננו מאתך כו' כ"א פעם א' לבסוף ופי' הב"ח שאין זה כפלות דברים דתחל' אנו נותנים שבח אתה חונן לאדם דעת דהיינו על כל מין אנושי חננת דעת הבין חכמת עוה"ז ובזה אנו משתוים עם אוה"ע אח"ז משבחים ע"ז אתה חוננתנו אותנו אומת ישראל יתר מאוה"ע למדע תורתך כו' כי לא עשה כן לכל גוי ואח"ז אנו מחלים פניו ית' וחננו מאתך כו' על שני מיני חכמות הנ"ל הן חכמת עוה"ז הן חכמת התור' וע"ש: ואם שכח כו' ונ"ע דמתחלה כו' דאי' בברכות דף ל"ג ע"א כשעלו בימי עזרא מן הגולה היו עניים ותקנו הבדל' בתפל' אח"כ העשירו ותקנוהו על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפל' צריך שיבדיל על הכוס עכ"ל הגמ': וא"כ בתחלת עלייתם שקבעוהו רק בתפל' ולא על הכוס. אם שכח ולא התפלל ולא הבדיל הי' צריך להתפלל שחרית ולהבדיל בתפל'. דהא עדיין לא הבדיל כמו לדידן שמבדיל על הכוס עד סוף יום ג' כדלקמן סי' רצ"ט: וכ"מ בגמ' כו' דאמרי' שם איבעי' להו המבדיל על הכוס מהו שיבדיל בתפלה א"ר כ"י ק"ו מתפלה מה תפלה דעיקר תקנתא הוא. אמרו המבדיל בתפל' צריך שיבדיל על הכוס המבדיל על הכוס דלאו עיקר תקנתא לא כ"ש עכ"ל הגמ': עבי"ד סי' שמ"א לענין אונן במ"ש דאינו מתפלל ואינו מבדיל במ"ש. מ"מ ביום א' אחר הקבורה כיון דפטור להתפלל לתשלומי ערבית. מ"מ צריך להבדיל על הכוס. ובסי' רל"ט מבואר זמן הבדלה עד סוף יום ג': (ס"ק ג) צריך לחזור מלוין בטעות אלא קאי על מ"ש בסעיף ב' טעה ולא הבדיל כו': דבזה י"ל על הטור. שכ' בשם הרמב"ם שאם שכח יאמרו בש"ת דלא כהתוס' דס"ל דאין להזכיר בש"ת כ"א מה שהוא בקשת צרכיו לזה יש שייכות בברכ' ש"ת משא"כ הבדלה אין לה שייכות בש"ת והרב"י יישב דברי הרמב"ם לפי נוסחת הטור כיון שאומרים סוף אתה חוננתנו כו' א"מ החל עלינו הימים כו' דהוי שאלת צרכים אע"ג דעיקרו הבדלה מ"מ יש לו שייכות לאומר' בש"ת. לא יאמרו בש"ת כמ"ש הרב"י דעיקר הנוסחא גם ברמב"ם כדעת התוס' שלא לאמרו בש"ת: (ס"ק ד) רשאי כו' וע' ס"ס ק"ח. ר"ל שם סעיף י"א דכה"ג א"ל לחדש דבר בתפלת נדבה אע"ג דבסי' ק"ז מבואר דהמתפלל תפלת נדב' צריך לחדש בה דבר אבל בכה"ג אינו צריך והט"ז הקשה מכאן שכ' ואם עדיין לא סיים תפלתו אינו רשאי לחזור והטעם משום דהוי הפסק על מ"ש לעיל סס"ק ח' דאם אירע שאמר תוך התפל' מאורע שאר הימים דלא הוי הפסק ואולי יש לחלק בין תחלה לדיעבד. שם מיירי בדיעבד לא הוי הפסק וכאן מיירי לכתחלה אינו רשאי לחזור ולפ"ז אם עדיין לא סיים תפלתו וטעה וחזר בדיעבד עלתה לו התפלה ולא הוי הפסק:

סי' רצה כ' מ"א פסוק ויהי כו' עססי' רנ"ו. ט"ס הוא ואפשר צ"ל תרנ"ו סעיף ה'. במילוי יודי"ן סגי' שלו ע"ב שיש במילואו ד' יודי"ן כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י: והוא המילוי כו' ר"ל שהשם ע"י מילוי כזה עולה ק"ל לא וחשוב י' י"ו יו"ד עולה מ"ו ה' ה"י עולה כ' יחד ס"ו. ו' ו"י וי"ו עולה מ"ד יחד ק"י. ה' ה"י עולה כ' יחד ק"ל: וקריאת המזמור כו' ר"ל שבמזמור יושב בסתר יש קי"ב תיבות. ובצירוף פ' ויהי נועם שיש בו י"ב תיבות עולה קכ"ד וכשכופלים פסוק ארך ימים שיש בו ה' תיבות עולה קכ"ט תיבות חסר תיב' אחת למנין ק"ל לזה כ' דקריאת מזמור עצמו נחשב לא' הרי ק"ל. ובס' א"ר הביא בשם פסקי תוס' דכן כשאומרים מזמור זה בשבת וי"ט או בק"ש שעל מטתו או כשחוזרים מבה"ק יכפול פסוק ארך ימים כו: (ס"ק א) אליהו כו' בע"ש מפני הטורח. פרש"י בעירובין דף מ"ג ע"ב וז"ל שמניחים צורכי שבת והולכים להקביל פניו עכ"ל. דלא כע"ש שהקשה הא קי"ל אין תחומין למעלה מיו"ד ולא ק"מ דאנן פסקינן אין תחומין מפני שהוא איבעי' דלא אפשיט' וכיון דתחומין דרבנן ספקא דרבנן לקולא והיינו לדידן דאיכא ספקא אבל דלמא לאליהו ליכא ספיק' ופשיט לי' דיש תחומין ועוד דתוך י"ב מיל הוי דאורייתא לדעת הרמב"ם והעימיה וכה"ג לדידן אזלינן לחומרא דיש תחומין דהוי ספיקא דאורייתא וא"כ דלמא אליהו הוא חוץ לי"ב מיל ואינו יכול לבא בשבת:

סי' רצו הרמב"ם כו' ועססי' זה. ר"ל דבזה תליא מחלוקת שבס"ס זה אם נשים חייבות בהבדל' דלמ"ד הבדלה דאורייתא ודאי הנשים חייבו' אבל למ"ד הבדלה דרבנן דעת מ"מ והעימי' דמ"מ גם הנשים חייבות דכל תיקון דרבנן כעין דאורייתא תקנו. והא"ח והעימיה ס"ל כיון דהוי מ"ע שהז"ג לא תקנו על נשים: (ס"ק א) יתנו עיניהם פי' כו' ר"ל מדלא קאמר יתן לשון יחיד ואמר יתנו לשון רבים ע"כ העונים' קאי וכ"ה בטור סי' רל"ט: ועמ"ש סי' רע"א ס"י. ר"ל דשם לענין קידוש אמר שיתן עיניו בכוס ובנרו' ומ"א כ' דאפשר לעשות שניהם כאו' ע"ש עוד: (ס"ק ב) שלא כו' פי' שיש כו' ר"ל דודאי ע"י השפיכ' אינו נפגם כ"א אם שתה ממנו וכמו שכתוב לעיל סי' קפ"ב סעיף ג' אצ"כ הכוונ' שפוגם ומבזה דבר שבירך עליו ואחר זה שופך ממנו קודם שישתה: (ס"ק ג) וטעם כו' וב"ש כ' לבטל השפיכ'

והא

אין בו סי' ברכה ועושין כן לסי' טוב בתחלת השבוע גם ד שופכים (ד) מן הכוס לאחר הבדלה ומכבין בו הנר ורוחצים בו עיניו משום חבוב (ה) מצוה :

ב (ב) ° ג אין מבדילין על (ו) הפת ד אבל על השכר מבדילין אם הוא חמר מדינה וה"ה לשאר משקין חוץ מן המים : הגה ה וטוב יותר להבדיל על כוס פגום של יין מעל שכר (אבודרהם) ו ונהגו להבדיל במוצאי פסח (ז) על שכר ולא על יין (ג) משום דחביב (ח) עליו ובי"ט שחל להיות במוצאי שבת שיש בו קידוש שהוא נאמר על הפת ה יש אומרים שאגב הקידוש מבדילין גם כן עליו ו וי"א שיותר טוב לומר הקידוש והבדלה שניהם על השכר הגה [והסברא ראשונה עיקר] :

ג אם אין לו יין ולא שכר ושאר משקין ז י"א שמותר לו (ט) לאכול ח וי"א שאם מצפה שיהיה לו למחר ח לא יאכל עד למחר שיבדיל ט ואם אין לו אלא כוס אחד ט ואינו מצפה שיהיה לו למחר מוטב שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו ברכת המזון ואח"כ יבדיל עליו ממה שיברך ברכת המזון בלא כוס לדברי האומרים דבהמ"ז טעונה כוס ולדברי האומרים דאינו טעונה כוס לא יאכל עד שיבדיל י ומיירי שכוס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום °° וכבר היה מזוג כדינו שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתייה שאל"כ לדברי הכל מבדיל תחלה ושותה ממנו מעט ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו ברכת המזון :

ד כ מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולהבדלה יקנה להבדלה דקידוש אפשר בפת :

ה ל אם אין ידו משגת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבדיל (ד) נר חנוכה קודם :

ו מ אומר (ה) הבדלה מיושב : הגה וי"א מעומד [אגודה וכל בו ואגור] וכן נוהגים במדינות אלו . (ו) נ ואוחז היין (י) בימין וההדס בשמאל ומברך על היין ושוב *נוטל ההדס בימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו :

ז ס אפילו שמעו כל בני הבית הבדלה בבית הכנסת י אם נתכוונו שלא לצאת מבדילין בבית :

נשים

°עסי' ער"ב ס"ט וסי' תקכ"ה ס"י °°עסי' ער"ב סס"א וסי' ר"ו סס"ד עסי' ער"א סי"א סס רי"ו ס"ד עסי' רל"א ס"ג :

ט"ז מגן דוד

ישפוך עד שיתחיל תחלה הברכה כדי שלא תהיה תחלת הברכה על כוס פגום ואין טעם לזה דאם תחשוב זה לפגום הא גם סוף הברכ' נ"ל של הכוס שאינו פגום דזה פשוט דכל הברכה תהיה על כוס ראוי לברכה וטפי היה לו להמתין עד גמר הברכה ותו קשה הא אין שייך פגום אא"כ שותה ממנו ותו נראה דאין מנהג זה יפה לברך ברכה ולשפוך על הארץ דאין לך בזיון ברכה גדול מזה וכ"כ בס"ח בסי' קי"ח דאחר שבירך על מיני שתיה אסור לשפוך הימנו אלא נראה לנהוג כמו שמצאתי בס' א' נקרא יש נוחלין חברו החסיד מהרי"ה שעפטלש ז"ל שמ"כ שבשעה שממלאין הכוס של ברכה להבדלה ימלאנו על כל גדותיו וישפוך עוד בענין שישפוך על הארץ מחמת שהכלי מלא מאוד וזה לסי' יין שנשפך כמים ואח"כ לא ישפוך כלום וזהו נכון מאוד וכן נהגתי מעודי . ובעיקר הפי' של אומרים כל בית שאין נשפך בו יין כמים כו' לא נ"ל דלוו חכמים לשפוך יין דאדרב' יש איסור בזה וכמ"ש סי' קע"ה ממשיכין יין בצינורות לפני חתן והוא שיקבלנו בכלי בפי הצינור אלא נ"ל דכוונת רז"ל בנשפך יין כמים הוא בדרך זה די"ל למה אמר ל' דיעבד דהיינו נשפך ולא אמר כל בית שאין שופכין בו כו' אלא דנתכוונו לומר שלא יתרגז אדם בביתו אפי' אם יארע לו היזק דהיינו שכבר נשפך יין בשוגג ע"י שום א' מבני הבית ודרכן של בני אדם להתרגז בשביל זה ע"כ אמר כל בית שאין היין שנשפך בשוגג נחשב לו כאלו היה מים אלא אדרב' מתרגז אז אין בו סי' ברכה דאמרי' בפ"ק דסוטה בכל בית שיש בו רוגז הוא סי' עניות ח"ו וא"כ אין ראי' מכאן לשפוך יין לאיבוד אע"ג שמתכוין לסי' ברכה דהא גם בחתן מתכוין כן ע"כ נ"ל דיש למעט בחלק הנשפך במ"ש בכוס הבדלה משום הפסד משקין : (ב) אין מבדילין על הפת. ל"ד לקידוש דכיון דאין קידוש אלא במקום סעודה (°) פת מענין הסעודה הוא אבל אינו מענין הבדלה : (ג) משום דחביב עליו. ולמי שאינו חביב עליו כמו יין יבדיל על היין : (ד) נר חנוכה קודם. משום דפרסומי ניסא עדיף : (ה) הבדלה מיושב . כיון דא' פוטר חבירו יש להם לעשות קביעות ובמעומד לא הוה קביעות : (ו) ואוחז היין בימין . וכן בכל ברכה של מצוה ראוי לו שבימין יאחזנו

מגן אברהם

הארץ וכ"כ בשל"ה והגהת י"כ בשם מהרו"ך רש"ל וב"ש כתב לבטל השפיכה לגמרי משום ביזוי משקה וכמ"ש סימן קע"א ולדידן נ"ל דדבר מועט אין קפידא : ד שופכין מן הכוס. היינו לאחר שתיה (°) כמש"ל משום הפסק ☞ ולא ישתה (°) עד שישב [מט"מ מנהגים גמ'] : נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה ופ' הטעם בשל"ה . כ' בש"ל בה' קידוש כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כלו ואין משקה ממנו בני הבית : ה וטוב יותר וכו'. צ"ע דבאבודרהם כתוב וטוב יותר להבדיל על כוס פגום מלהבדיל בלא יין עכ"ל כוונתו דאם אין לו יין כלל דאז צריך שיאמר המבדיל בלא יין (°) כמ"ש ססי' רצ"ט אבל כשיש לו כוס פגום מוטב שיבדיל עליו כמ"ש ססי' קפ"ב אבל שכר אפש' דמוטב מכוס פגום יין דהא התירו לו לאכול קודם הבדל' שלא יברך על כוס פגום (°) כמ"ש ס"ג וגם במוצאי פסח מבדילין על השכר משום דחביב וצ"ל (°) דרמ"א מיירי במקום דלא הוי שכר חמר מדינה והע"ש העלים עיניו מזאת הכג"ה : ו ונהגו להבדיל. נ"ל דוקא במקום דהוי שכר חמר מדינה אבל בארץ אשכנז אסור דהא אפי' אין לו יין כלל אסור להבדיל על השכר כ"ש היכא שיש לו ואינו חביב עליו : ז שמותר לו לאכול. וכתב הרא"ש פ' ע"פ דדי לו בהבדל' שבתפיל' כתבו' מהר"מ ד"ק כתב שיאמר המבדיל בלא כוס (°) מ"ד אב"ה ועססי' רצ"ט : ח לא יאכל. (°) ואפי' במ"ש לי"ט [הרי"ף] ועמ"ש ססי' רע"ד : ט *) ואינו מצפה שיהי' לו למחר. ☞ ואם מצפה שיהיה לו למחר יבדיל עכשיו משום דחביב' מצוה בשעת' ובאכילה (°) ימתין עד למחר ועמ"ש רסי' קפ"ב : י ☞ אם נתכוונו. בברכת הבדלה אע"פ שלא נתכוין בברכת

באר הגולה

קפ"ב מדיני כוס פגום ג טור בשם ר' עמרם ותוס' ד פסחים ק"ז מעובדא דאמימר ה טור בשם הגאונים ו שם בשם אביו הרא"ש ותוס' בברכות נ"ב לחד תירוצא הא דאמימר פסחים ק"ז ור"י בפ"ד דברכות והאגור בשם שבולי הלקט ח הרא"ש בשם ר"י והתוס' שם נ"ב ור"י לדעת הגאונים ט פסחים ק"ה לתי' ר"י הביאו הרא"ש שם פת דברכות כ טור ל מהא דשבת כ"ג לענין קידוש היום מהתוס' בברכות מ"ג נ מרדכי בשם ראבי"ה מהא דברכות מ"ג כבית הלל ס ב"י לדעת

עטרת זקנים

רצו * נוטל ההדס ביד ימין כו' . ומברך עליו כדאי' בפ' א"ד דבר שיש עליו לברך נוטל בימין (תשב"ץ) :

דגול מרבבה

*) ואם מצפה שיהיה לו למחר יבדיל עכשיו וכו' כנ"ל :

לבושי שרד

סק"ד (°) כמש"ל. היינו בסק"ב דהוי ביזוי אם שופך קודם שתיה : שם (°) כמש"ל וגם משום הפסק כנ"ל : שם (°) עד שישב דאין שותין מעומד: ט"ז סק"ב (°) ופת מענין הקידוש הוא כנ"ל : מ"א סק"ה (°) כמ"ש ססי' רצ"ט עיין בסי' זה במג"א ס"ק ו' : שם (°) כמ"ש ס"ג תמוה דשם מיירי בפחות מרביעית כמבואר בש"ע שם וכן הקשה בא"ר: שם (°) דרמ"א מיירי. ומ"ש רמ"א אח"כ במוצאי פסח כו' דמיירי במקום דהוי חמר מדינה כמ"ש המג"א ס"ק שאח"ז נ"ל דלאדרין קתני : סק"ז (°) מ"ד דהוי אבהמ"ז דאפי' למ"ד בהמ"ז טעונה כוס אין לו מברך בלא כוס וע' במג"א ר"ס קפ"ב: סק"ח (°) ואפי' במ"ש לי"ט למ"ש דרמ"א ס"ב דהסברא ראשונה עיקר להבדיל ביו"ט על פת נ"ל דמיירי שגם פת אין לו דבכה"ג אוכל בלא קידוש כמבואר בסי' רפ"ט במג"א סק"ד והכא משום הבדלה לא יאכל כלום ואף ע"ג דחייב לאכול ביו"ט מ"מ הא אפי' בשבת כתב המג"א בסי' רע"ד דאם יש קצת אונס יכול לדחות הסעודה עד למחר כ"כ הא שאין לו על מה להבדיל והוי אונס ויאכל ביום שני סעודות כמ"ש המג"א סי' רנ"א סק"ב : סק"ט (°) ימתין עד למחר. היינו לדעת המחבר ברסי' קפ"ב אבל המג"א שם פסק דאין צריך להמתין וזהו שכתב המג"א ועמ"ש ר"ס קפ"ב :

הגהות רעק"א

מג"א ס"ק ה דלא הוי שכר חמר מדינה. קשה לי דא"כ כי הרמ"א וטוב יותר וכו' הא על השכר א"י להבדיל כלל אם אינו חמר מדינה: מג"א ס"ק ח' ועיין מ"ש ססי' רעד נ"ל רפט וכוונתו אף לדידן דאתרינן יקנה"ז על הפת מ"מ כ"כ באין לו גם בפת דאמר קידוש

שערי תשובה

(בש"ע סעיף ב') וה"ה לשאר משקים וכת' הבר"י דלא אתי למימר כגון חלב ושמן וכיוצא רק למימר דשאר משקים שהם חמר מדינא מותר לאפוקי מים אף דשתיית המקום ההוא מים אין דינו לקרותו חמר מדינה ע"ש : (הג"ה ס"ב) על שכר עבה"ט ועיין בשו"ת חינוך בית יהודה סי' ט' שעל משקה לאקרץ וואשיר וכדומה אין מבדילין ע"ש : (בש"ע) סעיף ז' אפי' שמעו כו' וכת' בבר"י סי' רל"ה בשם מהר"י זיין מי ששמע מש"ץ בפה"ג ונתכוין לצאת בברכה זו ושאר הברכות לא רצה לצאת בברכת הש"ץ ואומרם בעצמו לכתחלה אין לעשות כן שצריך לאחוז הכוס בידו ובדיעבד יצא כיון שכיוון להבדיל על היין שלפניו שהוא הכוס שביד הש"ץ והבר"י כת' ראיה שלכתחלה צריך להיות הכוס אחוז בידו משו"ת לא"צ לענין אורח נזיר וכמ"ש בש"ת לעיל ע"ש מהר"י זיין הביא מדברי המג"א סי' תרי"ט לענין ברכות שהחיינו דיוה"כ וכת' דמבהמ"ז דסי' קפ"ג שכת' שנכון שכ"א יברך לעצמו אין ראיה דהתם הטעם כמ"ש הרא"ש דהברכה ארוכה כו' ולכן כ' שכל שיכול להפטר בברכת הש"ץ ואומר בעצמו הוי ברכה שאינה צריכה אף בלא טעם שאין כוס בידו ובבר"י חלק עליו והביא מתשו' מהרשד"ם והמבי"ט וכתב כיון דבש"ע לעיל סי' ר' פסק שלא כדבריהם וכן המנהג א"כ גם כאן מצי לברך כל הברכות ויכוון שלא לצאת ומה גם למ"ש המג"א סי' תרי"ט וכ"כ בהגהות יש נוחלין לענין קידוש שיאמר כ"א בלחש מתחלת הברכה בא"י אשר קדשנו עד הסיום ויסיים קודם המקדש לענות אמן כמ"ש סי' נ"ט ע"ש ולכאורה זה סותר למ"ש מהר"י זיין ובר"י דמשמע שדעתו לעשות כן לכתחלה אף שאין כוס בידו רק ביד המקדש וכיון במה שבירך בפה"ג ונראה דהתם כדיעבד דמי דטריחא להו שכ"א מב"ב יקדש לעצמו על

באר היטב

ומ"א כתב דכך פירושו שיש פגם וביזוי לכוס של ברכה כששופך ממנו קודם שישתהו ולכך שופכין קודם שיסיים הברכ'. ומט"מ כתב דלא ישפוך בשעת ברכה אלא בשעה שמוזג ישפכנו מלא על כל גדותיו שישפך על הארץ וכ"כ בשל"ה והגהת י"כ וכ"כ הט"ז . ורש"ל וב"ש כתבו לבטל השפיכ' לגמרי משום ביזוי משקה וכמ"ש סי' קע"א . ולדידן נ"ל דדבר מועט אין קפידא מ"א : (ד) מן הכוס.היינו לאחר שתיה כמש"ל משום הפסק : (ה) מצוה . נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדל' ועיין בשל"ה הטעם . כתב בש"ל כוס של הבדל' רגיל המבדיל לשתות כולו ואין משקה ממנו בני הבית וצריך לישב ולשתות. מט"מ : (ו) הפת . ול"ד לקידוש דכיון דאין קידוש אלא במקום סעודה פת מענין סעוד' הוא אבל אינו מענין הבדל' : (ז) על שכר . דוקא במקום דהוי שכר חמר מדינה אבל בארץ אשכנז אסור דהא אפי' אין לו יין כלל אסור להבדיל על השכר כ"ש היכא שיש לו ואינו חביב עליו מ"א : (ח) עליו . ולמי שאין חביב עליו כמו יין יבדיל על היין ט"ז . אם מותר יין שמשרים קצת להבדל' עיין בתשוב' שער אפרים סי' י"ח וע"ל סי' רע"ב ס"ק ד' : (ט) לאכול . דדי לו בהבדלה שבתפלה . ובתשו' מהר"מ כתב שיאמר המבדיל בלא כוס : (י) בימין . וכן בכל ברכה של

יד אפרים

במג"א ס"ק ד' משום כו' צ"ע דלעיל כתוב טעמא אחרינא שהוא פגם ובזוי מצוה אם ישפוך קודם והפשר בנ"ל וגם משום הפסק ואע"ג דלעיל משמע דאין בשפיכה זו חשש משום הפסק אפשר דבשפיכה וביבוי הנר הוי קצת הפסק ויותר נראה דיש כאן ט"ס וצ"ל כמש"ל בשם הב"ח ור"ל דברי הספר חסידים דלעיל ס"ק ב' והביאו הט"ז ג"כ: ס"ק ט' שיהיה לו למחר . ואם היה מצפה שיהיה לו כוס אחר למחר יבדיל כו' כנ"ל : ס"ק י' אם נתכוונו. ואם נתכוין

ביאור הגר"א

וכמ"ש בסי' רעא ס"י : ובנר. ע"ש בהג"ה והטעם משום שאז מהדר למאור עיניו כמש"ש : גם כו'. כ' במרדכי דאמרי' בפ"ג דסוכה ש"מ שירי מצוה כו' : ס"ב אין מבדילין. מהא דאמימר בת כו' : וה"ה חוץ. רשב"ס שם : וטוב. ר"ל במקום שאין חמר מדינה כמ"ש מ"א דכוס פגום מבדילין כמ"ש בסי' קפ"ב ס"ז וכמ"ש רשב"ס מהא דאמרינן קפיד כו' ובשכר אף בשעת הדחק לא מהא דאמימר כנ"ל : ונהגו להבדיל. ר"ל במקום שהוא חמר מדינה כמ"ש מ"א וכן בגמ' ק"ו ב' : ובי"ט שחל כו'. מהא דעירובין ע"א ביין דכ"ע כו' : וי"א. ע"ל סי' רעה ס"ט : ס"ג י"א שמותר. פסחים קב הנכנס כו' והא דאמימר החמיר על עצמו היה : וי"א. מהא דאמימר : ואם. כן פי' הברייתא הנ"ל : לדברי האומרים. שם ק"ה ש"מ ברכה כו' ובפ"ח דברכות נ"ב א' : ומיירי שכום. ירושל' שם בגמ' : וכבר היה כו' . ירושל' שם והביאו הרא"ש שם : ס"ד דקידוש. פסחים קו ב' : ס"ו אומר. מתני' שם הסיבו כו' וישיבה דידן כמו הסיבו. תוס' שם וכן עיקר : ס"ז אם נתכוונו. כ"כ הר"ן למ"ד מצות א"צ כוונה וכמ"ש תוס' בסוכה לט א' ד"ה עובר וע"ל סי' ס' ס"ד וש"מ :

חכמת שלמה

אם טעה וחזר אבל אם חזר ביעלה ויבוא לג' אחרונות וכן בהבדלה לאתה חונן מה בכך דהוה הפסק הרי אם הפסיק אם חזר בג' אחרונות לרצה ובאמצעות לתחלת הענין שטעה אין בזה עיכוב ויכול לעשות כן לכתחלה ולמה יגרע זה. וככך נראה דבכה"ג באמת לא הוי הפסק ואין צריך להתפלל שנית כנלפענ"ד נכון וברור לדינא ודו"ק היטב :

מחצית השקל

והא דאמרינן כל בית שאין יין נשפך כמים כו' עיין בט"ז פירושו . וכמ"ש סי' קע"א סעיף א' דאין נוטלים לידים אפי' נטילה שלא לצורך אכילה במשקין משום בזיון המשקין. וכן שם בסעיף ד' ממשיכים יין בצינורות לפני החתן וכלה והוא שיקבלו היין בפי הצנור שלא ילך לאיבוד משום בזיון משק' ואע"ג דשם ג"כ המשך יין בצנור הוא לסי' טוב לחתן וכלה : ולדידן כו' ר"ל לפי מנהגנו שנוהגים לשפוך ולא חששו לביזוי משקה נ"ל דבדבר מועט כו': (ס"ק ד) שופכים היינו לאחר שתיה כמש"ל בשם ס"ח דהוא בזיון לכוס . ועוד משום הפסק כנ"ל ר"ל השפיכה הוי הפסק בין ברכה לשתיה : עד שישב דאמרינן גנאי לת"ח שיאכל וישתה מעומד וראוי לכ"א לעשות א"ע כת"ח בדבר ומה שהביא רמ"א שני דיעות בסעיף י' אם יעשה הבדלה מיושב הטעם דלמ"ד שצריך ישיבה. דבברכות היין קיי"ל דאין א' פוטר את חבירו אא"כ קבעו יחד ולדידן ליכא קביעות אלא ע"י ישיבה כדלעיל והחולקים ס"ל דזהו כבוד המלך ללוות מעומד ואעפ"כ מוציא אחרים כיון דהוי קביעות לענין ההבדל' הוי גם קביעות לענין ברכת היין: כ' בש"ל כו' רגיל המבדיל כו' אע"ג דלענין קידוש כ' בסי' רע"א סעיף י"ד דמצו' מן המובחר שיטעמו כלם. מ"מ לענין הבדלה אינו כן : (ס"ק ה) וטוב יותר כו' צ"ע דבאבודרהם כתב כו' מלהבדיל בלא יין . ומזה יצא הגהת רמ"א שהבין מ"ש בלא יין ר"ל אלא שכר ומזה כתב דטוב להבדיל על כוס פגום ולא על השכר וחלק המ"א דאין הפי' כן באבודרהם אלא כוונתו בלא יין וה"ה שאין לו שכר ואמר שטוב יותר להבדיל על כוס פגום מלהבדיל בלי יין ר"ל שיבדיל בלי כוס כלל ויאמר המבדיל בין קודש לחול כמ"ש ס"ס רצ"ט: כמ"ש ס"ס קפ"ב דלמ"ד בהמ"ז טעונה כוס טוב לברך בהמ"ז על כוס פגום מלברך בלא כוס ע"ש במ"א: אבל שכר אפשר כו' ר"ל לפ"ז דמאבודרהם אין ראיה ומסברא א"ל דשכר עדיף מכוס יין פגום: דהא התירו כו' כמ"ש סעיף ג' מקשי' מאי ראיה מסעיף ג' הלא מבואר שם דמיירי דא"ל כ"א רביעית (מצומצם ודע דמ"ש רביעית מצומצם הוא לאו דוקא דאפי' יש לו מעט יותר לא מהני אם לא שיש יותר מרביעית מלא לוגמיו אבל אם חסר המות' ממלא לוגמיו לא מהני דאי יבדיל עליו תחלה יהיה צריך לשתות ממנו כמלא לוגמיו ולא ישאר לו רביעית לבהמ"ז) והוא כבר מזוג. וא"כ אפילו תימא דטוב יותר להבדיל או לברך בהמ"ז על כוס פגוםמלהתי' לו לאכול קודם הבדלה מ"מ כה"ג ע"כ הותר לו לאכול קודם הבדלה דאי יבדיל תחלה וישתה ממנו מלבד שיהיה פגום גם יפחות משיעור רביעית לכן י"ל מ"ש מ"א כמ"ש סעיף ג' אין הכוונה מדברי ש"ע סעיף ג' אלא ר"ל מן הדין המוזכר בסעיף ג' . והיינו מדברי הרא"ש במ"ש על דינא דסעיף ג' שהקשה ר"פ אלו דברים במס ברכות ובפ' ער"פ סי' י"ד על רשב"ס דס"ל דוקא לכתחלה אין לברך על כוס פגום אבל אם אין לו רק כוס פגום מותר לברך ולקדש עליו א"כ בהאי דסעיף ג' דהוא בריי' פ' ער"פ דף ק"ה ע"ב איך התירו לו לאכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימה דהא אם אין לו כוס אחר מותר לברך על כוס פגום. עוד הקשה מירושלמי דס"ל דאפשר לתקן כוס פגום ע"י תוס' מעט מים או יין א"כ ה"ה הכא ה"ל להבדיל תחל' על הכוס ולתקנו אח"כ במעט מים ותי' כמ"ש בש"ע דמיירי דל"ל אלא רביעית מצומצם וכבר הוא מזוג עכת"ד א"כ לולי דברי רשב"ס דברי הירושלמי הוי ניחא ליה להרא"ש דמה"ט הותר לו לאכול קודם הבדלה כדי שלא יצטרך לברך בהמ"ז על כוס פגום דהא ס"ד דהרא"ש דמיירי די"ל יותר מרביעית קצת (ועמ"ש לעיל סי' רע"א במ"א ס"ק כ"ד) ובזה אין חולק דאם י"ל כוס א' יין וכוס א' שכר והוא חמר מדינה דלא הותר לו לאכול קודם הבדלה אלא יבדיל תחלה על היין ויברך בהמ"ז על השכר . הרי דשכר עדיף מכוס יין פגום וניהו דלדידן קיימא לן כרשב"ס וכמבואר לעיל סי' קפ"ב וכן להירושלמי ע"כ נ"ל דמיירי דאין לו רק רביעית מצומצם והוא מזוג וכמ"ש הרא"ש ואין זה ראיה מזה דכוס פגום גרע משכר מ"מ מה"ת לחדש עתה סברא חדשה ומחלוקת ובוודאי נשאר הדין דשכר במקום דהוי חמר מדינה עדיף מכוס יין פגום וכ"מ שפיר בספר ת"ש : (ס"ק ח) לא יאכל אפי' כו' ועמ"ש ס"ס רע"ד ר"ל דרבות' דהרי"ף הוא אע"ג דצריך לסעוד בלילה סעודת י"ט מ"מ כה"ג נדחה סעודת י"ט . ורמז מ"א לעיין ס"ס רע"ד שם כ' מ"א דיש תקנה אם לא סעד בשבת בלילה להשלימה ביום השבת כ"כ בשם הרא"ש (וכ"כ רמ"א ר"ס רל"א) ומסתמא ה"ה בי"ט וכ"כ מ"א להדיא בר"ס רל"א אבל יותר שרמז לעיין ס"ס רע"ד דלדידן אין רבותא בדין של הרי"ף דהא מבואר בס"ס רע"ד דאין יוצאים ידי סעודת שבת אלא בפת ולא בשאר דברים ובודאי ה"ה בי"ט וא"כ ממ"נ אם י"ל פת לסעודת ליל י"ט הלא לפמ"ש רמ"א פה סעיף ב' דסברא ראשונה עיקר דבי"ט שחל במ"ש כיון שמקדשים על הפת יבדיל ג"כ עליו א"כ לאיזה צורך נאמר שלא יאכל בלילה הלא אפשר לו לקדש ולהבדיל על הפת ולאכול סעודת הלילה (ומשום שמצפה שיהיה לו למחר יין ודאי דלא נאסר לו אכילה בלילה) ואי מיירי שאין לו פת מאי רבותא במאי דאשמעי' דאפי' שהוא י"ט צריך לעבור סעודת י"ט עד למחר הא בלא"ה א"א לקיים סעודת י"ט דהא אין לו פת ובשאר דברים אין יוצאים ידי סעודה ניהו דהשתא דאין לו יין אסור לאכול אפי' שאר דברים אבל אין בזה רבות' במה שבמ"ש הוא י"ט יותר מאלו היה חול . אבל הרי"ף אזיל לשיטתיה דפוסק כדעה שניה שבסעיף ב' . דאפי' בי"ט שחל במ"ש אין מבדילין על הפת ואפשר דגם לדידן משכחת לה שיש לו פת אבל אינו ככר שלם דלקדש עליו אפשר דאינו רשאי ולולי דלא קידש היה אפשר לו לצאת ידי סעודה במה שהיה אוכל מככר שאינו שלם דמה שאין לו ככר שלם או אין לו לחם משנה מה"ט לא נאמר שלא לאכול בלילה ועמ"ש מ"א לעיל סי' רצ"ד ס"ק כ"ג : (ס"ק ט') ואינו אבל אם מצפה שיהיה לו כו' כנ"ל . ובאכילה ימתין עד למחר ועמ"ש רס"י קפ"ב . ר"ל דזהו לדעת הטור שם דס"ל דבהמ"ז למאן דאמר טעונה כוס דינו שוה להבדלה דאם אין לו כוס לבהמ"ז ומצפה שיהיה לו צריך לעבור סעודה א' אבל לדעת מ"א שם בסי' קפ"ב רשאי לאכול אפי' אין לו כוס לבהמ"ז דאינו דומה להבדלה וכ"כ בס' ת"ש · אך לא ידעתי לדעת מ"א מאי איכא בין אינו מצפה שי"ל למחר דלא הותר לו לאכול בלי כוס אלא מתירים לו לאכול קודם הבדלה ויברך בהמ"ז וגם הבדלה על כוס א' ואם מצפה שי"ל למחר יבדיל על הכוס ויאכל אח"ז ויברך בהמ"ז בלי כוס ואם הותר לדעת מ"א לאכול ויברך בלי כוס אם מצפה שי"ל למחר כ"ש שיהיה מותר לאכול ולברך בהמ"ז בלי כוס אם אינו מצפה שי"ל למחר וא"כ יהיו דברי מ"א שבסי' קפ"ב נגד דברי הש"ס . אלא ע"כ אין דברי מ"א שבר"ס קפ"ב אמורים אלא באין לו עכשיו כוס כלל כה"ג מותר לו לאכול ולברך בהמ"ז בלי כוס אבל אם י"ל כוס א' ויש לפניו להבדיל וגם לברך בהמ"ז בכה"ג מודה מ"א דצריך לקיים שתיהם והתירו לו חז"ל לאכול קודם הבדלה ויברך בהמ"ז ויבדיל על כוס א' . וא"כ ה"ה במצפה שי"ל למחר לדעת מ"א דלא כמ"ש בספר ת"ש : ואם כן לדעת מ"א ר"ס קפ"ב אין חילוק כאן בין אם מצפה שי"ל כוס למחר או לא בכל ענין הותר לו לאכול תחלה ואח"כ לברך בהמ"ז והבדלה על כוס א' כנלע"ד ואפשר גם כוונו/ס' ת"ש כן בכוונו'מ"א אלא שלפ"ז יחלוק מ"א על דברי ר"י בעל התו' בהביא' הרא"ש פ' ער"פ דמחלק להדיא בין אם מצפה או לא וכ' דאם מצפה שי"ל למחר אסור לאכול בלילה וצריך להמתין עד למחר הובא ג"כ בב"י פה : (ס"ק י') אם כו' ות"ה אין כו' דכת' שם ניהו דקי"ל כספים א"ל שמירה אלא בקרקע ואם לא טמן בקרקע ונגנבו חייב . מ"מ אם הפקידם אצל ת"ח בע"ש סמוך לשבת יש לת"ח זמן עד מ"ש לאחר הבדלה שלא להטמין בקרקע וע"ז כ' כמ"ש

החילוק

ט"ז

זכ"כ סי' רי"ב גבי יין ושמן : (ז) ויש מי שחולק. ה"א ספר א"ח שמביא ב"י שכ' וז"ל נשים אין מבדילות לעצמן (°) דאין הבדלה תלויה בשמירת שבת אלא רבנן הסמכוה אקרא וע"כ סיים רמ"א ע"כ לא יבדילו לעצמן פי' דאף באנשים אינו אלא דרבנן ע"כ הנשים לא יברכו ע"ז ול"ד ללולב ושופר דמברכות כמ"ש רמ"א סי' תקפ"ט שהמנהג שהנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא כו' שאני התם דהחיוב אצל אנשים הוא דאורייתא משא"כ כאן יש תרתי לפטור שהוא מדרבנן אפילו באנשים והוא מצות עשה שהזמן גרמא ובחנם חלק מו"ח ז"ל על רמ"א כאן ופי' דברי א"ח שאין חייבות אבל רשאים הם להבדיל ונראה דעכ"פ אתה מוכנתו אין חשש לנשים לומר אפילו לפ"ז דאין שם ברכה מיוחדת ולקמן סימן רצ"ט ס"י כתב רמ"א דנשים יאמרו המבדיל בין קודש לחול בלא ברכה ויעשו מלאכה :

רצז (א) אין צריך לחזור אחריהם . שאין מברכין עליהם אלא להשיב הנפש שהיא כואבת ביציאת השבת: (ב) של ב"ה · דלאו לריחא עבידה אלא לעבורי ריח הסרחון : (ג) שבמסיבת עכו"ם דסתם מסיבתן לע"א . פירש"י במסיבת עכו"ם לאכילה לסעודה עכ"ל ומביאו ב"י כ' גירסו' דלהרי"ף ולהרא"ש ל"ג במסיבת עכו"ם אלא סתם מסיבתן כו' ממילא אסור אף שלא במסיבה ולהרמב"ם דוקא במסיבה והטור פסק סי' רי"ז כהרמב"ם דבמסיבה אסור (°) וכאן פסק כרי"ף ורא"ש אפי' שלא במסיבה ופסק כאן ב"י כהרמב"ם ואפשר לו' דעת הטור דלענין מצות הבדלה הכריע לחומרא אפי' שלא במסיב' אלא דקשה הא לעיל יש גם כן להחמיר שלא לברך מספק אלא העיקר כמ"ש הב"י דהטור סמך עצמו על מ"ש בסימן רי"ז דוקא במסיבה ולא הוצרך להזכיר כאן כי שם עיקר דין הבשמים וגם הרי"ף והרא"ש ס"ל כן [°] כמ"ש בסי' רל"א א"ה : (ד) וצריך לחזור ולברך · לכאורה קשה כיון דעיקר טעם של ברכת בשמים משום צער הנפש וכאן אין צער נפש דמ"מ הוא נהנה מהריח אע"פ שהוא של איסור ונראה לתרץ דכאן אין חשש ברכה לבטלה כשיחזור ויברך דהא מותר לאדם לברך כמה פעמים ביום על הריח שמריח בכל פעם :

(ה) שקים מלאים בשמים כו' . ביו"ד סי' ק"ח הוכחתי דגם פלפלין בכלל בשמים הם להבדלה אלא דודאי כל שיש לו בשמים טובים מפלפלין יברך על הטובים יותר ולעיל סי' רי"ז כתבתי שאין לברך על ריח שיש בכלי שנבלע כבר מבשמים שהיו שם : (ו) שמותר להריח בהם (°) שאין היין נותן בהם טעם

שולחן ערוך

ח ט נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש (ז) פ ויש מי שחולק : הגה ע"כ יא לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן (יא) האנשים:

רצז דיני בשמים להבדלה ובו ה סעיפים :

א ° א מברך על (א) הבשמים אם יש לו ב ואם אין לו (א) אינו צריך לחזור אחריהם :

ב ג אין מברכין על בשמים (ב) של בית הכסא ולא על של מתים (ודוקא) (°) הנתונים למעלה ממטתו של מת ולא על בשמים (ג) שבמסיבת ע"א דסתם מסיבתן לעכו"ם . הגה ואם בירך על בשמים אלו לא יצא (ד) וצריך לחזור ולברך על (ב) אחרים [ב"י בשם א"ח] :

ג (ה) ד שקים מלאים בשמים שמשימים עכו"ם תוך קנקני היין אע"פ (ו) שמותר (ג) להריח בהם א אין מבדילין (ד) עליהם : נהגו

°עמ"ש סי' ר"ט עס"ס רע"ז

מגן אברהם

(°) בברכת היין יצא [ל"פ] ות"ח אין סומכין על הבדלה שבבה"כ [סמ"ע בח"מ סי' רל"ה] ולא ידעתי למה ואפשר שמיירי כשיש לו בני בית (°) עסי' רל"ח סי"ד : יא לא יבדילו לעצמן. וב"ח כ' אפי' למ"ד שפטורות מ"מ יכולין להבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב והמנהג שאפי' יש שם אנשים שיכולין לשמוע מפיהם מבדילין לעצמן עכ"ל ואפשר דדעת רמ"א במצוה שיש בה עשיה רשאין לעשות ולברך אבל בדבר שאין בה אלא הברכה כגון כאן אין רשאות ואפשר דמהאי טעמא לא נהגו לקדש הלבנה ועמ"ש סימן תכ"ו אבל בר"ן פ"ק דקידושין משמע דכל ברכה שאין בה וצונו רשאים הנשים לומר ע"ש גבי הגדה ועסי' תקפ"ט ס"ו (°) דאם כבר הבדילו האחרים אסור להבדיל לנשים ופשוט דרשאים לברך לעצמן על הבשמים ועל הכוס דברכת הנהנין הם והעיקר כדברי ב"ח :

רצז (°) הט"ז בי"ד ונקודות הכסף האריכו לפלפל אם מבדילין על פלפלין אם היא בכלל בשמים והמט"מ כתב להבדיל עליהם ולא ידעתי מקום הספק דהא י"א דאפי' (°) על פת חם מבדילין עבכ"י (°) ואי משום דנהגו לברך במ"ב ולכן צריך ליקח בשמים א"כ קשה דאפי' כל מיני ריחות שלנו אין ראוי לברך עליהם במ"ב [°] עסי' רי"ז אלא צ"ל כמ"ש בשל"ה משום דאין הכל בקיאין בברכות (°) תקנו לומ' במ"ב דיוצא על כל מינים א"כ מותר לברך על כל מינים ומ"מ נ"ל דטוב להניח בתוכן חתיכות מעור הנדי שקורין פיז"ס כדי שיברך במ"ב ובמהרי"ו כתב כשמברך בורא עצי בשמים במ"ש יטול אותם (°) דרך גדילתם ע"ש משמע שהיו מברכין עצי בשמים ע"ש ה' לולב [°] (°) אבל א"ל דכוונתו שלא יכוין לצאת עד אחר הברכה דז"א דברכת הנהנין (°) יכול לברך מ"מ כמ"ש סימן קס"ז ס"ח אלא כמ"ש הוא עיקר · מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים דכיון שאין הנשמה יתירה בליל שבת איכה הולכת עד מ"ש משא"כ ביה"כ (°) עססי' תרכ"ד וכ"כ בכ"ה מה"כ : א אין מבדילין . דמאיס לגבוה :

לברך

באר הגולה

הר"ן בספ"ג דר"ה ט ר"י פ סא"ת : א ברכות נ' ב הרא"ש מהא דאור שם נ"ג וש"פ ג שם נ' ונ"ג ד הרשב"א

נתיב חיים

רצז (°) מ"א ר"ס אבל א"ל דכוונתו כ"ב לא ידעתי היכי ס"ד לומר הכי הא בהדיא כתב לשם במ"ש ע"ב וצ"ע :

יד אפרים

לצאת בברכת הבדלה וכו' כצ"ל : מג"א ריש הסימן . להניח בתוכו חתיכות מעור הנדי כו' עיין בסי' רי"ו דעור הנדי הוא קנמון ואפשר דט"ס וצ"ל מור הינדי שהמור היא המוסק והרמב"ם כתב שהוא בא מחיה ידועה בארץ הודו ע"ש ולכן כתב המג"א מור הנדי ר"ל שבא מארץ הודו לאפוקי מור שע"י שורש אילנות עיין בהלכות כלי המקדש. ושוב מצאתי במח"ב שכ' כאן ט"ס ע"ש ועיין בסי' רי"ו הבאתי מהתשובה חוות יאיר שכתב מתרגום שיר השירים על מור ואהלות אקסיל ואלהון כו' ואני מצאתי ברש"י דשבת דף קי"ד תלתא קפידי אהלא ופי' אלליון בלע"ז וע' בשבת דף ל' : שם ובמהרי"ו כ' כו' במהרי"ו שם איתא בהל' לולב וז"ל וכשיטול הלולב יהא בדעתו שלא לצאת בו אלא לאחר הברכה או להפכו דכל המצות אין יוצאין בו אלא דרך גידולם וכן כשמברכין בורא עצי בשמים במ"ש עכ"ל ועפי"ז נראה שיש כאן ט"ס והיפוך בדברי המג"א וכצ"ל ובמהרי"ו משמע שהיו מברכין עצי בשמים ע"ש הלכות לולב וע"ש שכתב שמברך בורא כו' יטול דרך גדילתו אבל אין כו' וכוונת המג"א שא"ל דהך וכן כשמברכין לא קאי אדרך גדילתו כ"א הרישא שגם בזה צריך שיהא בדעתו שלא לצאת בו וע"ז כתב דז"א דבברכת הנהנין לא אמרינן הכי :

הגהות רע"קא

א"ל לדחות אכילתו כמ"ש המג"א ססי' רפ"ד ומצד הבדלה אסור: ט"ז ס"ק ז תלוייה בשמירת שבת לענ"ד מוכח דתוס' ס"ל כן דאין הבדלה דאורייתא ממה דשקלי וטרו בשבועות כ' ד"ה נשים ולחד תירוצא ס"ל דאורייתא הוא שיהיה קידוש על כוס יין אלא דהטעימה הוא דרבנן ואם איתא דהבדלה דאורייתא דזכרהו על היין בכניסתו וביציאתו דדרשא גמורה היא גם ליציאתה אם כן מתילה היא דאורייתא על היין ואיך אמרינן דתחלה קבעוה בתפלה אע"כ דס"ל דהך ביציאתו הוא אסמכתא ודוק:

באר היטב

מצוה ראוי לו שבימין יאחזנו : (יא) האנשים . עסי' רצ"ט ס"י בהג"ה דיאמרו המבדיל בלא ברכ' ויעשו מלאכה ועיין מ"א :

רצז (א) הבשמים . כתב בשכנה"ג שמותר לברך על פלפל כתוש וכ"כ הט"ז בי"ד סי' ק"ח וכ"כ המ"א וכ"ה בפרח שושן כלל א' סי' י"ג וכ"כ ע"ש והש"ך בנקודות הכסף חולק וכתב דאין מברכין . (וכן הסכים בספר אליה רבה ע"ש) וכתב הע"ש דה"ה על זנגביל שקורין אינגב"ר נמי יכול לברך ודוקא כשהוא כתוש אבל כשהוא שלם אינו מריח כ"כ וכתב ט"ז דה"ה על עשבים שיש להם ריח טוב אפי' הם יבשים וטוב שיניח בתוכה חתיכה שקורין פיזוס כדי שיברך במ"ב מ"א ע"ש . מי שמתענה בשבת צריך לברך על הבשמים דכיון שאין הנשמ' יתיר' בליל שבת איכה הולכת עד מ"ש משא"כ ביה"כ שכה"ג . (ב) אחרים . ואין כאן ברכה לבטלה דהא מותר לאדם לברך כמה פעמים ביום על הריח שמריח בכל פעם : (ג) להריח בהם . שאין היין נותן בהם טעם אלא אדרב' הם נותנין טעם ביין : (ד) עליהם . דמאיס לגבוה :

לבושי שרד

סק"י (°) בברכת היין יצא תיבת יצא מיותר ור"ל דאם נתכוונו בברכת המבדיל שלא לצאת אע"פ שבשאר הברכות לא נתכוון מבדילין בבית דברכת המבדיל הוא העיקר דהא ברכת היין הוא ברכת הנהנין ומברך ושותה אע"פ שאינו חייב וה"ה בברכת הריח אכן ברכת האש נ"ל דאינו כברכת המבדיל ואם לא כוונו בברכת אש שלא לצאת יבדיל בביתו בלא ברכת אש וק"ל וגם הא"ר העתיק דברי המג"א ואין כתוב שם תיבת יצא משמע כדברי ולא כמ"ש הפמ"ג : שם (°) עסי' רל"ח סי"ד כצ"ל : ט"ז סק"ז (°) דאין הבדלה תלוי בשמירת שבת פי' ואין זה בכלל מה שנתבאר בר"ס רע"א דהואיל ואיתנייהו בשמירה כו' : מג"א סקי"א (°) דאם כבר הבדילו. ס"ל דמשם מוכח דאם הבדילו וכו' כמו ההם לענין שופר ע"ש : מג"א ר"ס (°) הט"ז ביו"ד סי' ק"ח : ש"ע ס"ב (°) הנתונים למעלה. אבל הנתונים למטה מברכים שאני אומר לכבוד חיים הם עושים ירושלמי : ט"ז סק"ג (°) וכאן פסק ר"ל המחבר : שם (°) בסי' רל"ח ע"ש בט"ז סק"ה : (מ"א) (°) על פת חם. כיון שיש בו ריח ומברך שנתן ריח טוב בפת א"כ כ"ש פלפלין שמבדילין עליהם אף אי נימא שאינם בכלל בשמים יברך הנותן ריח טוב בפירות : שם (°) ואי משום דנהגו. והוקבע המנהג להבדיל דוקא הבשמים : שם (°) עסי' רי"ז דיש שמברכין עצי בשמים ויש עשבי בשמים : שם (°) תקנו לומר ר"ל במוצאי שבת לכי שהכל מברכין ורוב אין בקיאין תקנו לומר מיני בשמים בין על עצים או עשבים כיון דיוצא דיעבד זהו טעם המנהג אבל לא הוקבע מנהגא דוקא הבשמים וא"כ יוכל לברך אפלפלין ריח טוב בפירות : שם (°) דרך גדילתה כשיש לו עצי בשמים ואז מברך עצי בשמים יטלם כדרך שנבראו א"כ מוכח דאין כאן מנהג כלל לברך במ"ב אלא יברך על כל מין ברכה הראוי לו · שם (°) אבל א"ל דכוונתו. ולעולם דיש מנהג לברך במ"ב על כל המינים ומהרי"ל לא קאמר אלא כשמברך על עצים במ"ב יקחו דרך גדילתם ואע"ג דבכל מיני בשמים אין קפידא ולמה יקפיד בהא כיון דברכתן שוה י"ל כדי שיכוין שלא לצאת בריח עד אחר הברכה דומה ללולב משא"כ במיני בשמים שאינם עצים אי אפשר בתקנה זו : שם יכול לברך מ"מ כמ"ש סי' קס"ו ר"ל אף אחר שנהנה מברך על מה שנהנה א"כ אלא ע"כ טעמו משום שאומר בברכתו לשון עצי לכן יקחנו דרך בריאתו א"כ ליכא מנהג לברך דוקא במ"ב ולכן גם פלפלין יבדיל ויברך ריח טוב בפירות אכן הא"ר חולק על זה ופוסק שלא להבדיל על פלפלין ולא על זנגביל : שם עסי' תרכ"ד שמבואר שם בב"י שאין נשמה יתירה ביו"כ אע"פ שחל בשבת מפני התענית והיינו לפי שמתענה מבערב : ט"ז סק"ו שאין היין נותן בהם טעם. ואין דרך כלל שיריחו הבשמים מהיין :

שערי תשובה

כוס בפ"ע. ולכן גם בהבדלה אף שדרך הבעה"ב להבדיל ולהוציא כל הב"ב שפיר דמי כשאומרים ב"ב ברכת המבדיל על סמך הכוס שביד הבעה"ב המבדיל ואף מהר"י זיין מודה לזה ודוקא בש"ץ שרגיל לכוון להוציא השומעים משא"כ בהבדלה בבית זמנין דמשתלי ולאו אדעתיה לכוון להוציא האחרים ולכן מוטב שיאמרו כ"א בפ"ע ברכת המבדיל ולסמוך על כוס שביד הבעה"ב וש"ד או שיסמכו הכל על בעה"ב שיוציא אותם בכל הברכות דמסתמא הבעה"ב מכוון להוציא כל הב"ב והעומדים שמה לשמוע ברכת הבדלה כמו הש"ץ בבה"כ ויש נוהגים שאם הבעה"ב מבדיל מכוון שלא לצאת בברכת הבדלה ומברך בשמים ונר בעת שמבדיל בעה"ב ואח"כ מהדר אחר כוס ומברך עליו בפה"ג ואומר עליו ברכת המבדיל ולדידי חזי לי דאע"ג דברכת המבדיל עושה כתיקנה לכתחלה מ"מ משנה הסדר ומטבע שטבעו חכמים בסדר הבדלה לומר יבנ"ה כדאיתא לעיל ולכן מי שרוצה לחזור אחר כוס לעשות המצוה כתקנה ימתין גם עם בשמים ונר לסדר אותם על כוס ועיין לקמן סי' רצ"ח מי שאין לו כוס כו' משמע דביש כו אין לברך על הנר כשרואה וכן על הבשמים רק יעשה כסדר :

ס' רצז (א) הבשמים. עיין בה"ט ועיין בבר"י ומח"ב ובק"א שם מסיק להלכה דבשעת הדחק אפילו אינו כתוש מקרוב יכול לברך עליו אך יברך מיני בשמים וכ"כ בפרח שושן וע"ש שהביא מדברי הכל בו והאורחות חיים בזה ומ"ש בהגהות בה"ט בשם הא"ר ע"ש שגם הוא כת' שיש לחלק בין שלם לכתוש אלא שאין בידי להקל בספק ברכות ע"ש ומ"ש בה"ט שיניח חתיכת פיזום עיין במג"א שכת' עור הנדי ועיין מ"ש בזה בש"ת סי' רי"ו. ומ"ש המתענה בשבת כו' כ"כ ג"כ בנו"ר כלל א' סי' ח' ומח"ב כת' כן בשם ספר הפרדס כת"י תלמיד של הרשב"א ז"ל וכת' בר"י בשם מהר"י פראגי בתשובה כת"י שאבל ב"מ לא יברך על הבשמים במ"ש וראיה מבשמים ביום ט"ב במילה וב"י כת' ע"ז שאינו מוכרח ופוק חזי מה עמא דבר אך בשיורי ברכה שם כת' שבכנה"ג הביא כן משם אבודרהם וכ"כ הרב מהורר יצחק לוי ואליר שהביא ג"כ ראיה מט"ב וכת' דאף הש"ך בי"ד סי' רס"ה דמגמגם במילה

ביאור

ס"ח נשים . דהבדלה למדוה מזכור דקידוש וע"ל סי' רעא ס"ב : ויש. עט"ז :

סי' רצז ס"ב ודוקא הנתונין. טור בשם ירושלמי : ולא על הבשמים של מת. ר' חזקיה ור' יעקב ב"ח בשם ריב"ח

הגר"א

הד"א בנתונין למעלה ממטתו של מת אבל אם היו נתונים לפני מטתו של מת אני אומר לכבוד החיים הן נתונים : ס"ב

שמותר . עמ"ש בי"ד סי' קח ועט"ז ועוד שאין מכוין המריח לריח היין אלא לריח הכלין. טור סי' קח בשם רשב"א

מחצית השקל

החילוק בין ת"ח לאיש אחר דמי שאינו ת"ח אין לו זמן יותר אלא עד שיצאו הקהל מבית הכנסת דהא שמע הבדל' מש"צ אבל ת"ח שאינו סומך על הש"ץ יש לו זמן יותר עד שיוכל להבדיל בביתו: כשי"ל בני בית אע"ג דבברכת המצות דהיינו קידוש וכדומה וה"ה הבדלה יכול להוציא אחרים אפי' כבר יצא וכ"ש כשהן קטנים כדי לחנכן במצות מ"מ עדיף טפי כשגם המבדיל עצמו לא יצא דדוחק לו' מ"ש מ"א בני ביתו ר"ל נשים שכ' מ"א בס"ק שאחר זה שאם כבר יצא אין אנשים יכולים להוציאן : עסי' רל"ח סעיף י"ד . ר"ל דל"ל דה"ט דאין סומכים על הש"ץ דרוצים לעשות המצוה בעצמ' דאדרבא מבואר לקמן סי' רל"ח הביאו לפניהם אור במוצאי שבת והם יושבים בבה"מ א' מברך לכלם אע"ג דעי"ז איכא ביטול בה"מ. מ"מ עדיף טפי משיברך כאו"א לעצמו משום ברוב עם הדרת מלך ובספר א"ר כ' הטעם דהש"ץ גופיה אין דעתו להוצי' כ"א למי שאינו בקי אך היא גופי' קשיא נ"ל להש"ץ כן ולמה לא יתכוין להוצי' כל השומעים בין בקי ובין אינו בקי : (ס"ק י"א) לא יבדילו כו' ואפשר שדעת רמ"א ר"ל דס"ל דאין רשאים להבדיל לעצמן ניהו דחוסם לדעת האומרים שנשים פטורות מהבדל' ויהי' ברכתן לבטלה מ"מ תיקשי מ"ש משופר ולולב שמברכין: במצוה שי"ב עשיה כו' ניהו דפטורים מאותה מצוה מ"מ רשאים לעשות' וגם מקבלים עליה שכר דניהו דגדול המצוו' ועושה ממי שאינו מצוו' ועוש'. היינו שהשכר המצווה יותר גדול אבל עכ"פ גם מי שאינו מצוו' מקבל שכר וכיון שעשה המצוה גם הברכ' מותרת לו' מה שאין כן מצו' שאין בה עשיה כי אם ברכ' גרידא כמו הבדל' כיון שאשה אינה מצוו' איננ' רשאי לברך: ועיין מה שכתוב סי' תק"ו כ' טעם אחר. אבל ברא"ש כו' דתחל' מבי' הרא"ש לרבינו תם דנשים מותרות לברך על מ"ע שהז"ג מדאמרינן פרק ע"פ דף קט"ו ע"ב אר"א ב"י סומא פטור מלומר ההגדה כתיב הכא בעבור זה וכתיב בבן סורר ומורה בנינו זה מה להלן פרט לסומי' כו' . אינו והאמר מרימר מאן דאמר אגדת' בי רב יוסף ואמרו רב יוסף כו' בי ר"ש ואמרו רב ששת. ושניהם היו סגי נהורא וא"ה דסומי' פטור מהגדה איך היו יכולים להוציא את בני ביתם והא קיי"ל כל הפטור מן הדבר אינו יכול להוציא אחרים ע"כ דברי הס"ם וא"א דנשים אינם רשאים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא כיון דפטור' אם כן הוא הדין הסומי' אינו רשאי לברך על ההגדה דהא גם סומא פטור מהגדה א"כ אדפריך ואיך היו יכולים להוצי' את בני ביתם טפי ה"ל להקשות איך ברכו בהגדה אשר גאלנו אלא על כרחך אפי' פטור מן המצוה מ"מ מותר לברך וה"ה נשים במצות עשה שהזמן גרמא . והדר דחי דודאי ברכה שאין בה לשון וצונו מותר לברך אפי' מי שאינו מחויב בדבר והא בהגדה ליכא ברכה אחרת כי אם אשר גאלנו דליכ' בה וצונו. אבל ברכה דאית בה ל' וצונו מי שפטור אינו רשאי לברך דהוי דובר שקרים דהא לא נצטוה : (ועיין לעיל סי' י"ז) הרי דמודה הרא"ש דברכת גאלנו דליכ' בה וצונו רשאי לברך אפי' מי שפטור אע"ג דליכ' בה מעשה כמו בהגדה: ועסי' תקפ"ט כו' ר"ל מי שרוצה להחמיר כדעת רמ"א דסבירא ליה הואיל וכן פטורין אין רשאים להבדיל לעצמן אלא ישמע מפי אנשים מ"מ אם כבר האחרים הבדילו לעצמן אין רשאין להבדיל לנשים שמה הנשים פטורים: ופשוט דרשאי כו' ר"ל אפי' לדעת רמ"א: והעיקר כדברי הב"ח דרשאי' להבדיל לעצמן :

סי' רצז כ' מ"א הט"ז ביו"ד כו' ולא ידעתי מקום הספק ר"ל דפלפולן אם פלפלים נקראים בשמים או לא. ומאי ספק ואפ"ת דאין להם דין בשמים לשאר דברים מ"מ כיון שי"ל ריח טוב למה לא יבדילו עליהן דהא י"א אפי' בפת כו' כמ"ש בב"י (וע' לעיל סוף סי' רע"ז) אבל בפלפלין ליכא לאסתפוקי. וכתבו האחרונים בשם כ"ה דעכ"פ צריכים שיהיו כתושים דכ"ז שאינן כתושים אין להם ריח גמור וכן מה שאנו קורין אינגב"ר צ"ל כתושי' מה"ע. וכ' עוד הטורי זהב דמן המובחר שלא ליקח להבדלה אותן בשמים שמיוחדי' ליתנן לתוך תבשיל דלאו לריחא עבידי'. אע"ג אפי' לאו לריח עבידא מ"מ אם נטלם בידו להריח מברך עליו מ"מ טוב יותר שיהיה לו כלי עם בשמים מיוחדים להבדלה

וכן עשה רבינו אפרים כמ"ש הטור בשמו: אינו ראוי לברך עליהם בורא מיני בשמים אלא עצי בשמי' או עשבי בשמים. ולענ"ד יש להגדם בראיה זו בשלמ' ברכת בור' מיני בשמים ניחו דלכתחלה ראוי לברך על כל מין כברכתו המיוחדת לו מ"מ אם בירך בורא מיני בשמים יצא דהיא ברכה כוללת כמו שהכל ולא הוציא שקר מפיו מה שאין כן פלפלין אם אין נקראים בשמים ומברך עליהן בורא מיני בשמים הרי לא בירך כלל על הפלפלין דהא אינם בשמים: מעור הנד"י שקורין פיז"ס. כ' בספר ת"ש וז"ל ומזה נלמוד דמ"ש בשלחן ערוך סי' רי"ו ס"ג דעל עור הנד"י. מברך עצי בשמים הוא טעות סופר ובטור וב"י לא נזכר שם עור הנד"י שוב ראיתי בכ"ה שכתב ג"כ שהוא טעות סופר עכ"ל ולענ"ד אין שם טעות סופר וכן כתב בספר כ"מ פ"א מהלכות כלי מקדש דין ג' וזה לשונו על מה שכ' הרמב"ם שם והקנמון הוא העץ הבא מעיר הודו כו' והוא הנקרא בערבי עור הנד"י וכן כתב בפי' המשנה כו' עכ"ל הכ"מ ולכן אתי שפיר מ"ש לעיל סי' רע"ז על הורד ועל הקנמון שהוא עור הנד"י כו' בורי' עצי בשמים וכן דברי הרמב"ם ומ"ש מגן אברהם פה להניח בתוכו חתיכות מעור הנד"י שברכתו באמת בורא מיני בשמים פי' מ"א יפה דייק וכתב שקורין פיזוס ורצה לו' אותו עור הנד"י שקורי' פיזו"ס. ובסי' רע"ז הוא קינמון שג"כ נקרא בערבי עור הנד"י: ובמהרי"ו כ' שיברך בורא עצי בשמי' במ"ש כו' ס' מהרי"ו אינו ת"י ולפי מ"ש מ"א את"ז ע"ש הל' לולב משמע שד"ז כשיברך בורא כו' כ' שם מהלכות לולב אחר שכתב תחלה הדין המבואר לקמן סי' תרנ"א סעיף ה' כיון דכל המצות צריך לברך עליהן עובר לעשייתן והאיך יעשה בנטילת לולב דכיון דאגבהה נפיק ביה ולא תהיה הברכ' עובר לעשייתן ולכן כתב ב' תקנות אחד שיתכוין שלא לצאת עד אחר שיברך או שיהפוך הלולב או האתרוג עד אחר הברכה דקי"ל דאינו יוצא עד שיטלם דרך גדילתן דכתיב עצי שטים עומדים דהיינו דרך גדילתן דהיינו עומדים ולא שוכבים כמ"ש רש"י בפי' החומש וה"ה בכל המצות ואח"ז כ' כשיברך ע"ב במ"ש כו' כצ"ל פי' מ"א כוונתו כשמברך במ"ש עצי בשמים כיון שמזכיר ל' עצי צריך ליטול דרך גדילתן ודאי אם מברך עשבי או מיני בשמים דאינו מזכיר ל' עצי א"צ ליטלו דרך גדילתן אבל כשמברך עצי בשמים צריך ליטלן דרך גדילתן משמע שלפעמים לא היו מברכים בורא מיני בשמים כמנהגינו ואח"ז כתב אבל א"ל דכוונתו שלא יכוין כו' ור"ל דקאי אדלעיל שכתב בנטילת לולב ב' תקנות שיברך עובר לעשייתן או שלא יטלן דרך גדילתן או שיכוין שלא לצאת כצ"ל ועז"כ אבל כשמברך במ"ש בורא עצי כו' ולשון עצי הוא לאו דוקי' אלא אתי לאשמועינן כשמברך על הבשמים יטלם דרך גדילתן דאינו מעלה ומוריד אם יטלן שלא כדרך גדילתן דלענין ברכת הריח אין צורך ליטול דרך גדילתן כיון דאין מצוה בנטילה כי אם בריח. ולכן אין לו תקנה אחרת כי אם השניה שזכר לעיל מיניה בלולב שיתכוין שלא לצאת עד אחר הברכה א"כ אינו מוכח דהיו מברכים עצי בשמים דהשתא י"ל דלשון עצי הוא לאו דוקא ואין זה מכוונתו וזה דחה מ"א דהא בברכת הנהנין לא בעינן הברכה עובר לעשייתן וע"כ פי' ראשון עיקר. וכ"פ בסי' ת"ש אלא שהרחבתי הביאור: מי שמתענה בשבת כו' משא"כ ביה"כ . ר"ל אפי' חל בשבת לדעת רמ"א בסי' תרכ"ד אין מברכים על הבשמים שאני התם דהפסיק מבע"י והתחיל להתענות בכניסת שבת ולא באה הנשמה יתירה כלל: (ס"ק ב) לברך על ההדס וכ"כ הזוהר כצ"ל :

(ס"ק ג) להניח כו' ואע"ג דבסי' כו' וא"כ ה"ל לברך על הדס עצי בשמים ואע"ג שכתב מ"א לעיל בשם של"ה משום דאין הכל בקיאים כו' מ"מ טוב יותר היה שלא ליקח הדס אלא דבר שברכתו מיני בשמים: יבש ואינו מריח רצה לו' ריח גמור אבל מ"מ ריח קלת כמ"ש הרב"י בספרו ומ"מ כיון דאין לו ריח גמור אע"ג דהוא עץ יש לברך עליו בורא מיני בשמים דהא לית ביה עיקר ריח כשהיה לח :

(ס"ק ד) מי שאינו מריח. הע"ש לא עיין בסי' רי"ז סעיף ד' דהע"ש הקשה למה השמיט בש"ע הדין דאין מברכים על בשמים של ערוה ובאמת כבר כ"כ בש"ע לעיל סי' רי"ז ס"ד ובבשמים של פנויה נוטה דעת המ"א שם להקל ע"ש ובש"ע כ' שם דאין לברך על בשמים של ערוה שיש לה בידה או בצוארה

בתשובה ה טור ז שם לדעתו ושכן הורה לו אביו הרא"ש א ברכות כ' ב שם כ"ו ג הרשב"א בשם הראב"ד והמגיד פ' כ"ט ד פסחים ק"ג ה שא"ח

עטרת זקנים

רצח * מצוה לברך על אבוקה. ולא יקח קי"ן האלץ לברך עליו מפני שריחו רע ובמוצאי שבת צריך ריח טוב (ספר חסידים סימן תתכ"ד):

לבושי שרד

ט"ז סק"ז (°) אלא שלפי הנראה יש לדחות כצ"ל: מ"א סק"ג. (°) הוא יבש ואינו מריח. ר"ל שאינו מריח יפה כשאר ריחות כיון שהוא יבש: ש"ע ס"ה מי שאינו מריח. כלומר שאין לו חוש הריח: ט"ז סק"ח (°) דלעיל סי' רע"ג ע"ש בט"ז סק"ג: שם (°) והטור והרא"ש לא מצינו להם כו' בזה שאין יודע כצ"ל ר"ל שלא מבואר בדבריהם היתר כיון שיש לפרש דאינהו איירי בקטנים: שם (°) היתר בזה שאינו יודע כצ"ל: מ"א סק"ה (°) וגם אין מחזירין עליו לכן לא נקרא כ"כ מצוה עד שנא' בו דלא ליהנות ניתנו: רצח ט"ז סק"א (°) שנבראת האור במ"ש כדאמרינן בפסחים דף נ"ד שלא נבראת אש אלא במ"ש נתן הקב"ה דיעה באדה"ר וטחן ב' אבנים זו בזו ויצא מהן אור: שם (°) ניתקן מעיקרא הוקשה לו דטעמא דהבדלה שייכא נמי במ"ש. לכן תירץ דעיקר התקנה לא בשביל זה היה אבל המג"א ס"ק ב' ישב בדרך יותר מרווח: מ"א סק"ג הנוסח ממש. כל כמשמעותו א' לא מקרי משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ויוצא דיעבד:

יד אפרים

בט"ז ס"ק ז' נדפס בטעות וצ"ל הציון על המתחבר לברך על ההדס כו' פירוש של לולב כו' כצ"ל: בט"ז ס"ק א דאי משום הנאת האור כו' לשון זה הוא מהרא"ש ולכאורה צ"ע דלשון זה משמע דאי הוה אמרינן דמשום הנאת אור הוא שפיר צריך לחזור עליו וז"א הא בשמים כתי' דמשום הנאה הוא כדי להשיב נפש ואפ"ה א"צ לחזור אחריו אלא ה"פ עכ"פ צריך לחזור עתה לפי שהוא תחלת ברייתו ולברך על הנאה זו ולזה אמר דא"כ אע"פ שבשאר ימים א"צ לחזור אחר זה עכ"פ היה צריך לברך בשעה שבאמת צריך לנר ונהנה מתנו וע"כ שאין מקום לברך על הנאת האור כלל וכמ"ש א"כ הטעם בשם התוספות:

הגהות רעק"א

סי' רצז מג"א ס"ק ה וקשה כמש"ל לענ"ד גם אם הוי ברכת המצות מ"מ כיון דהוא אין לו חוש הריח הוא פטור לגמרי ממצוה זו ומקרי אין מחוייב בדבר שאינו מוציא אחרים ודמי לדלקמן רסי' תקפ"ט ואולי י"ל דמקרי בר חיובא אם נזדמן לו דבר שהוא חזק ביותר דמתחזק ראשו וגופו כמ"ש המג"א:

סי' רצח סעיף א מברך על הנר בטור בשם ר"ה ואי לא אתרמי לו נר כשירואה האש ונהנה לאורו מברך על הנר במה"א ועיין סי' תקנ"ד ואם יתרמי לי' כוס בלילה ורוצה ללהוד מקודם שיבא לידו הכוס י"ל שאינו מברך עתה וטוב יותר שיסדר הכל על הכוס ועיין בב"י בשם הכלבו דלא משמע כן מדכ' דבפורים במ"ש מברך במה"א קודם קריאת המגלה וע' בת' תורת חסד סוף

חתם סופר

סי' רצח במג"א סק"ד ד"ה אמרינן וכו' הוי"ל להפוסקים לכתוב דין זה. נ"ב ולא דמי לסעיף א' דהתם אינו רוצה לברך כלל אין צריך לחזור אחריו אבל אם מברך צריך לעשות מן המובחר על אבוקה כנלפענ"ד דלא כא"ר:

ב לברך על הדס. וכ"כ הזוהר: ג להניח גם הדס. ואע"ג דבסי' רי"ו ס"י כ' דצריך לברך על כל מין לבדו הכא שאני דההדס (°) הוא יבש ואינו מריח לכן אין לברך רק במ"ב אחרווייהו: ד מי שאינו מריח. הע"ש לא עיין סי' רי"ו ס"ד: ה או להוציא מי שאינו יודע. צ"ע דהא כתוב בסי' קס"ז דאפי' בשבת שחייב לאכול פת לא יברך לחבירו וטעמא משום דלא הוי אלא להנאתו וכ"ש כאן דלא הוי אלא להשיב נפש יתיר' וא"ל לחזור אחריו כלל א"כ למה יברך לחבירו ול"ד למ"ש סי' תפ"ד דיכול לברך ברכת הירקות לחבירו דהתם תקנתא דרבנן הוא ולא משום הנאתו משא"כ כאן וכ"מ באבודרה' שכתב בשם רבינו גרשון שאסור להריח בהדס שבלולב במ"ש אף ע"ג דמצות לאו ליהנות ניתנו מכל מקום כיון דעיקר מצות בשמים משום הנאת הנפש היתירה היא (°) וגם אין מחזירין עליו אסור עכ"ל ובאמת בטור משמע דוקא לבניו ולב"ב יכול להוציא ובב"י כ' דמוציא לאחרים דדמי למ"ש סי' תפ"ד בירקות וקשה כמש"ל ועב"י די"א דאפילו שאינו מריח יכול לברך דנהנה שמתחזק ראשו וגופו וזה אמת בריח חזק ביותר וע' בהגמ"ל שכתב עוד טעם שהרי הוא נהנה מריח שאחרי' מצילים אותו מהזיקי' ע"י ריח עכ"ל ול"נ שהרי נתקן משום להשיב הנפש ועכ"פ נ"ל דמי שהבדיל כבר ובא להבדיל לאחרים יריח הוא בעצמו בפעם אחרת ובזה יוצא ידי הספק:

רצח א על הנר. משום דתחלת ברייתו הוי במ"ש והא דלא מברכין על שאר דברים כשנבראו דשאני נר דנאסר בשבת והוי כאלו נתחדש עתה [רשב"א סימן קנ"ט]: ב במוצאי י"כ י"א כו'. היינו להורות שיום זה קדוש משאר י"ט שנאסר להבעיר אור: ג על אבוקה. ולא יקח עצי דמשחן שקורין קי"ן בל"א משום שריחו רע [מט"מ ואל"ה בשם ס"ח] כת' ב"ח דאם אמר מאור האש לא יצא וצ"ע דבסימן קס"ז וקפ"ז משמע דאפי' לא אמר (°) הנוסח ממש יצא וצ"ע לדינא וי"ל דטעמו משום דעביד כב"ש. משמע בכ"י א"ב ס"ד דיש להבדיל על נר של שעוה וכ"מ בכוונות האר"י: ד ב' פתילות.

ובנר

ד ה נהגו ב לברך על ההדס כל היכא דאפשר: הגה וי"א דאין לברך (ז) על הדס היבש דאינו מריח רק על שאר בשמים (טור בשם הר"ר אפרים והר"א מפראג) וכן נהגו במדינות אלו ונ"ל דיש ג להניח גם הדס עם הבשמים דאז עושין ככולי עלמא:

ה ד ו (°) מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא א"כ מתכוין להוציא (ח) בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך ה או להוציא מי שאינו (ה) יודע:

רצח דיני נר הבדלה ובו טו סעיפים:

א א מברך א על הנר בורא מאורי האש אם יש לו (א) ג ואינו צריך לחזור אחריו וה"מ במוצאי שבת (°) אבל ב במוצאי יוה"כ י"א שמחזר (א) אחריו: הגה מי שאין לו כוס להבדיל כשרואה האש מברך עליו וכן הבשמים (טור):

ב * ° ד מצוה מן המובחר לברך ג (ב) על אבוקה ה ויש מי שאומר שאם אין לו (ג) אבוקה צריך להדליק נר אחר לצורך הבדלה חוץ מהנר המיוחד להאיר בבית: הגה ונר שיש לו ד שתי פתילות מקרי אבוקה. (אגודה):

°עבי"ד סי"א

נוהגים

אלא אדרבה הם נותנים טעם ביין: (ז) ☞ על הדס. פי' דשל לולב כיון דאתעביד בי' חדא מצוה ליעבד בי' אחריתא וי"א ס"ל דכיון שאין בו ריח שפי' כיון שהוא יבש ע"כ אין לברך עליו וכ' הטור בשם ר"א ז"ל ויש לי זכוכית קטנה ובה מיני בשמים ועליה אני מברך עכ"ל וי"ל לאיזה צורך כתב דבר זה דמה חידוש יש בו שכתב על עצמו מנהג זה וכ"ל דקמ"ל שאין לברך על אותן הבשמים שמניחים בבית לצורך תבשיל דהנהו לאו לריח עומדי' ויש ראיה ממה דפרכינן פ' א"ד על הנכנס לחנות של בשמים דמברך והא לאו לריח עבידי ומשני אין לריח נמי עבידי כי היכי דנירחו ליכשי וניתי וניזבין מיני' וא"כ ה"ה כך הוא ול"ד למ"ש סי' רי"ז האי מאן דמורח באתרוג מברך להריח דהתם קאי האתרוג לריח ולאכילה וכן שאר פירות שיש להם ריח טוב ורגילים להריח בהם משא"כ באותן בשמים שמחזיקים בבית אין דעת האדם כלל בהם בשביל הריח ואף על גב דלענין ברכת הנהנין ודאי צריך לברך אם רוצה להריח להנאתו מכל מקום כאן שאינו בא להנאה אלא לקיים מצות חכמי' צריך שיהיה מיוחד לכך הקפיד ר"א להיות לו זכוכית מיוחדת לכך (°) אלא שלפי הנראה יש לדחות דהסוגיא דהנכנס לחנות של בשמים יש לו דין אחר דכיון שאין נוטל שום בשמים לידו אלא הריח נכנס לו ממקום שמונחים ובאמת לא הונחו שם כדי להריח ע"כ נ"ל שם שהניחום כדי להריח ואז הוי כאלו היו נוטלים בידם אבל בנוטל בידו מהני בכל גווני ולפי זה שפיר יכול לברך על בשמים שמחזיקין בבית כל שנוטלן בידו ונראה דר"א עשה מן המובחר שייחד אותם מתחלה לשם ריח מצוה ובאמת כך נוהגין רוב העולם שמייחדים כלי לזה וקורין אותו הדס ע"ש שהיו מניחים בדורות הראשונים שם הדס וכדאיתא בגמרא הדס זכינו לריחו: (ח) בני ביתו הקטנים. בטור מביא דברי ר"א שכתב ואף לב"ב אינו יכול להוציא דל"ד לקידוש והבדלה שהן חובה אבל זה אינו אלא מנהג בעלמא ול"כ שהרי פורס אדם פרוסה לב"ב אע"פ שאינו אוכל עמהם וכן הורה לי א"א עכ"ל והקשה ב"י דהא הך פורס אדם כו' אי' ס"פ ראוהו ב"ד והטעם שם כדי לחנכן במצות והיינו בקטנים דשייך בהו חינוך וא"כ מה מקשה על הר"א די"ל דאיהו איירי בגדולים וכתב עוד דאפשר לקיים הוראת הרא"ש כיון שחכמים קבעו אותו מנהג הוי ליה מצוה ודמי לקידוש והבדלה וקשה ע"ז (°) דלעיל סי' רע"ג נתבאר דאף בברכת הלחם של סעודות שבת אין יכול להוציא ואין לך חוב גדול מזה דחייב מדאורייתא ג' סעודות וע"כ צריך אתה לחלק כמש"ל דאפ"ה אינו קרוי חובה וכ"ש בשמים דכאן ואין זה דומה למ"ש הטור סימן תפ"ד לענין טיבול ירקות כיון דתקנת חכמים הוא משום היכר תינוקות הוה כברכת מצוה ויכול להוציא אף על פי שאינו טועם כו' דהכא אפי' מצוה לא הוה כשאר מצות שצריך לחזור אחריהם אלא מנהג הוא בעלמא ותו דהא הטור למה ליה לפורס אדם כו' ושם אין חוב כלל ונ"ל דהטור כאן מיירי גם כן בקטנים והוי סבר שרבינו אפרים מיירי גם כן בקטנים וא"כ מ"ש בסימן רע"ג בשם המרדכי דמי שמתענה תענית חלום בשבת אינו מוציא ב"ב היינו הגדולים וע"כ פסק בש"ע כאן דוקא בשביל בני ביתו הקטנים כו' אלא דמ"ש כאן בש"ע או להוציא מי שאינו יודע זה איני מבין שהרי לא אמרו בגמרא אלא להוציא בני ביתו כדי לחנכם וזה לא שייך בגדול שאינו יודע ותו ק"ל דאפילו בברכת מצה וקידוש שאמרו אף על פי שלא מוציא היינו שמוציא מי שאינו יודע לברך מעצמו דאל"כ פשיטא שיברך בעצמו ולא יתכן שאחר יברך בשבילו וא"כ בברכת הנהנין לא יברך אפי' בשביל מי שאינו יודע וא"ל דחשיב זה לברכת חובה שא"כ מה הוצרך להתנות בני ביתו הקטנים כו' ע"כ נראה שלא להקל נגד רבינו אפרים בענין להוציא מי שאינו יודע (°) והטור והרא"ש לא מצינו להם על כל פנים שום (°) היתר בזה שאינו מריח: נ"ל פשוט שאין חילוק בבשמים להבדלה בין עשבים שיש להם ריח טוב או שאר בשמים ומברך גם על עשבים אפי' אם הם יבשים כל שיש להם ריח טוב:

רצח (א) ואין צריך לחזור אחריו. שאין מברכין אלא לזכר [°] שנבראת האור במ"ש ☞ דאי משום הנאת האור היה צריך לברך בכל פעם כשנהנה מהאור ומוצאי יום כפור י"א שמחזיר אחריו לפי שהיא כברכת הבדלה שמברך לבורא יתברך שהבדיל לנו בין זה היום לשאר הימים שבכל היום היינו אסורים להשתמש בו ועכשיו אנו מותרים אבל במ"ש אין הטעם משום שהיה אסור ביום אלא משום זכר בעלמא בשביל זה (°) ניתקן מעיקרא ובתו' פ' מקום שנהגו נתן טעם למה באמת לא יברך בכל פעם שנהנה מהאור לפי שאין מברכין אלא על מה שהגוף נהנה ואף על גב דמברכין על אור השמש בכל יום היינו משום שמתחדש בכל יום עכ"ל: ראיתי להזכיר כאן מה שהעולם מקשין בפ' ע"פ דק"ג כי מטי לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא אמר ליה למה לך כולי האי הא מנחא שרגא אמר ליה שמעי' מדעתיה דנפשיה קא עביד אמר ליה אי לא שמיע ליה מיניה דמר לא הוי עביד אמר ליה לא סבירא ליה למר אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר. רבים מקשים למה לא תירץ לו מיד מה שתירץ בסוף והתירוץ הנכון הוא כך דמעשה היה שהיה נר מודלק שם ולקח אבוקה והדליק מהנר וע"ז הקשה לו למה לך כולי האי פי' למה הוצרכת ליקח אבוקה דהשתא אבוקה ב' נרות ואתה מדליקה מן הנר די לך ליקח עוד נר א' והא מנחא שרגא ממילא יהיה לך ב' נרות דהיינו השרגא ונר אחד שמדליק השיב לו השמש עביד כן מעצמו אבל באמת אין צריך אלא לנר א' וע"ז הקשה לו דעל כל פנים שמע השמש איזה דבר מזה ממר מה שהביא לו לטעות בזה על זה אמר ליה לא ס"ל למר אבוקה להבדלה מצוה

שערי תשובה

בט"ב מודה הכא ע"ש ועיין לעיל סי' רי"ז ובט"ז כאן דאין מברכים על ריח שבכלי שהיו בו בשמים ועיין במח"ב הביא דברי הנ"צ ועמק ברכה וכת' דמן הסתם לא יברך אם לא שרואה שבשולי הכלי יש אבק משיורי הבשמים כמו שרגילות בתיבת שמשימין בהם בשמים כו' וכ"כ בעבודת הגפן וע' ביד אפרים מ"ש בזה ועסי' ר"ט דין אם פתח הברכה לומר מאורי האש וסיים בורא מ"ב ומ"ש בש"ת שם: (ה) יודע עבה"ט ועיין שבות יעקב ח"ג סי' ד' שדעתו כהש"ע שיכול להוציא מי שאינו יודע ועיין בשו"ת פרי האדמה ח"ג דף ע"ג:

באר היטב

(ה) יודע. ט"ז חולק וכתב דוקא להוציא בני ביתו הקטנים כדי לחנכם במצות הוא דשרי אבל לא להוציא מי שאינו יודע דל"ד לקידוש והבדל' שהן חובה אבל זה אינו אלא מנהג ע"ש ומ"א כתב דמי שהבדיל כבר ובא להבדיל לאחרים יריח הוא עצמו פעם אחרת ובזה יוצא ידי הספק ע"ש:

רצח (א) אחריו. להורות שיום זה קדוש משאר י"ט שנאסר להבעיר אור: (ב) על אבוקה. ודוקא של שעוה ספר הכוונות ולא יקח עץ ששמו קי"ן בל"א להבדל' מפני שריחו רע ס"ח וע' בכנה"ג: (ג) אבוקה.

ביאור הגר"א

וע"ש ס"ו אבל בלא"ה היה אסור כמ"ש תוס' בע"ז ס"ו ב' ד"ה אביי כו' וראיית רשב"א דכה"ג מותר מבת תיהא שם וכפ"ק שם י"ב ב' בוורד והדס דאסור וצריך לחלק בכה"ג: אין מבדילין. שם ח"ז א' בעי ר"ל כו' מי מאים כו': ס"ד נהגו לברך. ברכות נג ב' שבת קיט ב' ר' אמי ור' אסי כו': ס"ה מי שאינו כו' אא"כ. ר"ה כ"ט ת"ר לא יפרוס כו' אבל פורס כו': או להוציא. שם וכמש"ל סי' ער"ב ס"ד יכול אדם כו' והוא כו' ובזוהר דה"ה כאן טור ול"ע ועמ"א:

סי' רצח ס"א י"א שמחזר. דמי"ה הטעם שע"כ היה אסור ועכשיו מותר ושייך להבדלה וצריך לחזר משא"כ במ"ש וכמ"ש בפ"ד דפסחים נר א' ועיין ס"ח: מי שאין. שם: ס"ב ויש. משום היכר ועיין שבת כ"א ב' ועמ"א וע"ל בשם הגמ"ר והוא

חכמת שלמה

סי' רצח סעיף א' מברך על הנר בורא מאורי האש וכו'. נ"ב עיין בספרי ספר החיים מה שהקשיתי בזה ועיין בתשובתי בחידושי על או"ח סי' תרמ"ט עודנו בכת"י מ"ש בזה ודו"ק: שם סעיף ב' מצוה מן המובחר לברך על אבוקה וכו'. נ"ב הנה גרסינן במס' ברכות פ"ח דף נ"ג ת"ר היה מהלך חוץ לכרך וראה התינוק ואבוקה בידו בודק אחריו ע"ש עד סוף הסוגיא. והנה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא העתיקו דין זה כלל ולא נודע למה ולא ראיתי מי שהרגיש בזה והיא תמיה. ומה שהיה נראה לי דלכאורה קשה למה בתינוק אמרינן דאיקרי ונקט הרי לא מבעיא למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו וודאי דקשה דהרי אף אם איקרי ונקט היו אחרים מוחין בידו ואף למ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו הרי עכ"פ אביו ודאי מצווה להפרישו וא"כ היה אביו מוחה בידו ומדלא מיחה מוכח דכותי הוא. ואין לומר דמיירי בקטן שאין לו אב דזה הוי מלתא דל"ש וא"כ הרי הוי מחצה כותיים ומחצה קטנים שיש להם אב א"כ לחוש לישראל קטן שאין לו אב הוה מלתא דלא שכיחא ואין לחוש. ובע"כ איירי בין השמשות דהוי רק איסור דרבנן וכיון דקיי"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ממילא מותר ליתן לו איסור דרבנן בידים וא"כ כיון דמותר לו בידים שוב מכ"ש דאין אביו מצווה להפרישו ולכך י"ל דישראל הוא. אך לפי"ז אי מיירי בבה"ש א"כ משכחת לה בגדול נמי דהרי קיי"ל דלא גזרו על שבות בה"ש וכיון דטלטול הנר הוי רק שבות א"כ מותר בבה"ש ויהי' מוכח מזה כדעת המג"א דאף בבה"ש דאפוקי יומא לא גזרו על שבות א"כ משכחת לה אף בגדול כן רק הברייתא אתיא כרבנן דגזרו על שבות בה"ש לכך נקט רק בקטן. אבל לדידן דקיי"ל כרבי דלא גזרו על שבות בין השמשות אף בגדול משכחת לה כן ולכך לא העתיקו הברייתא. מיהו שבתי וראיתי שזה אינו דהרי טלטול הנר אף בשבת גופא הוי רק שבות ואי נימא דהכוונה מכח דאין מצווין להפרישו וספינן ליה בידים א"כ אף בשבת גופא מצינו כן ולא הוי צריך לאוקמא בסמוך לחשיכה אך י"ל דמה דמוקי בסמוך לחשיכה היינו רק עבור הברכה דבלא"ה ל"ש ברכת מאורי האש אבל באמת התינוק אף אם הוי ביום א"צ אביו להפרישו. מיהו אם לא גזרו על שבות בה"ש משכחת לה אף בגדול כיון דבע"כ מיירי דעתה הוי לילה דאל"כ היאך מברך ניהו דהוי סמוך להשיכה ממש הרי לא גזרו על שבות בה"ש לכך משכחת לה אף בגדול. והיותר נראה לומר דהנה קשה מה דקאמר בש"ס דקטן איקרי ונקיט וקשה כיון דהוי סמוך לחשיכה א"כ בע"כ הדליקו מבעוד יום וא"כ לא שבת ממלאכת עבירה וניהו דקטן אינו עושה איסור הרי לא גרע מכותי דאין מברכין עלי' וצ"ל דתלינן שהודלק לחיה ולחולה. אך קשה דהרי הוי מיעוטא דדלמא נכרי הוא ואת"ל ישראל הוא דלמא לא הוי לחיה ולחולה ולא שבת. אך י"ל דאתיא כר"מ דחייש למיעוטא ומוכח בש"ס פ"ד דקידושין ופ"ב דנדה גבי תינוק הנמצא בצד העיסה דאפילו לקולא חייש ר"מ למיעוטא. לכך לדידיה שפיר קאמר בודק אם ישראל הוא כיון דאפשר דהודלק לחיה ולחולה אבל לדידן דקיי"ל כרבנן לכך אף בתינוק אינו בודק כמו בגדול אף דיש לומר דאיקרי ונקט אכתי לא שבת לכך אין חילוק בין קטן לגדול ואתי שפיר ודו"ק היטב: שם סעיף י"א נר בהכנ"ס אם יש שם אדם חשוב מברכין עליו וכו' ואם יש שמש שאוכל שם מברכין עליו וכו'. נ"ב הנה נשאלתי מאחד מתלמידי הוא המופלג השנון מו"ה יהושע אימעלים נ"י מק"ק לבוב דמ"ש מנר של בהכנ"ס דאין מברכין עליו אפילו בלילה דאף דעתה נעשה נמי להאיר כיון דנעשה נמי לכבוד הוי לכבוד ולהאיר ואין מברכין עליו כמ"ש הרבינו יונה בביאורו כן להדיא וכן משמע מדברי הרא"ש א"כ למה באיכא אדם חשוב ואיכא חזנא להסוברים דבאדם חשוב הוי לכבוד או להיפוך להסוברים בליכא אדם חשוב הוי לכבוד ולמה יועיל באיכא חזנא הרי הוי לכבוד ולהאיר והרי ע"ז אין מברכין. ולכאורה יפה הקשה. ומה שהיה נראה ליישב בזה דהנה י"ל בכל דבר אזלינן בתר רובא ולכך אם ליכא חזנא דהוי לכבוד ולהאיר כיון דאין רובו להאיר אין מברכין אבל באיכא חזנא הוי שני צדדים להאיר אחד עבור גוף המתפללים כיון דהוי בלילה הוו צריכין נמי להאיר כמשמעות לשון רבינו יונה והרא"ש דכל נר של בהכנ"ס בלילה הוי נמי להאיר רק כיון דדרכו להדליק אף ביום הוי נמי לכבוד אין מברכין כיון דהוי מחצה על מחצה אבל באיכא חזנא נמי הוי תרתי להאיר אחד עבור המתפללים והשני הוי עבור החזן והם שני ענינים נפרדים ולכך הוי שני הצדדים להאיר ואחד לכבוד עבור הבהכנ"ס או אדם חשוב לכל מר כדאית ליה כה"ג הוי רובו להאיר ומיעוטו לכבוד לכך הוי עיקרו להאיר ומברכין. ועוד י"ל דבשלמא בכל נר בהכנ"ס אף דהוי נמי להאיר מכל מקום כיון דבאותו פעם דחוי להאיר הוי נמי לכבוד ולכך אין מברכין אבל אם איכא חזנא שסופו לאכול אצל הנר וא"כ עיקר אכילתו הוי אחרי גמר התפלה כשהעולם

מחצית השקל

בזוהר וכתב ע"ז הט"ז לאו דוקא אלא אפילו מונח על השלחן אסור עוד כ' שם דהטעו' טועים דמברכים על כלים המיוחדים לבשמים אע"פ שאין להם בשמים רק הריח שקלט הכלי מן הבשמי' וכ' דהוא ברכה לבטלה לכ"ע ע"ש: (ס"ק ה) או להוצי' כו' דאפי' בשבת כו'. ר"ל דק"ל בברכת הנהנין אינו יכול להוציא את חבירו אלא כשהוא גם כן נהנה ומברך גם לעצמו אבל בברכת המצוה כגון אכיל' מצה בליל א' דפסח אף שהוא יצא יכול להוציא אחרים. אבל בסעודת שבת אע"ג שהאכילה מצוה מ"מ אינו יכול לברך לאחרים ברכת המוציא אא"כ אוכל עמו וכ"כ לעיל סי' רע"ג והטעם דהמצוה הוא ג"כ להנאתו דכתיב וקראת לשבת עונג שחייב כ"א לענג א"ע בשבת ויהנה בשבת: וכ"כ באבודרהם. ר"ל דכאן עיקרו להנאתו ולא לשום מצוה: בהדס שבלולב במ"ש. היינו בשבת שחל תוך חג הסוכות משום דההדס אתקצאי למצוה ואסור ליהנות ממנו תוך החג: ובב"י כ' כו' דדמי למ"ש סי' תפ"ד בירקות. לשון זה לאו דוקא אלא ז"ל ודמי לקדוש' ובברכת המוציא של מצה עכ"ל: בריח חזק ביותר אבל לא בריח פשוט וממוצע: שאחרים מצילים כו' ודמי למ"ש לעיל סי' ס"ע דסומא אע"פ שלא ראה מאורות מימיו מ"מ יכול לברך יוצר המאורות שנהנה מן האור שאחרי' רואים אותו ומצילים אותו שלא יפול בבור או שאר דבר המזיק ולזה כ' מ"א דהכא ניתקן להשיב כו' ולא להנאת גופו:

סי' רצח (ס"ק א) על הנר משום דתחל' כו' דל"ל משום הנאתו דא"כ בכל פעם שמדליקים הנר אפי' בחול ה"ל לברך: (ס"ק ב) במוצאי יה"כ כו' קדוש משאר י"ט. ר"ל שבת אין לו דמיון עם י"ט אבל יה"כ דהוא ג"כ י"ט וחלוק בזה משאר יו"ט דבשאר יו"ט מותר להבעיר וביה"כ אסור: (ס"ק ג) על אבוקה כו' משום שריחו רע. ור"ל בענין ריח טוב להשיב הנפש וזה בריחו גועל הנפש ומכאיבו. ובס' כ"ה ראיתי שכ' טעם לדבר. וז"ל משום דמיחזי דמברך על הבשמי' משום הריח הרע ולא מינכר מפני שהנפש כואבת מיציאת השבת עכ"ל אבל אין לשון ס' החסידים משמע כן למעיין שם: כ' ב"ח דאם אמר כו'. בברכות דף נ"ב מסקינן הא דקתני בש"א ברא מאור האש ובה"א בורא מאורי האש. דבברא ובורא ל"פ כ"ה במאור ומאורי. ב"ש ס"ל דאומר מאור דהא חדא נהורא איכא וב"ה סברי מאורי דכמה גווני איכ' בנר אדום לבן ירוק. ולכן כ' הב"ח דאם אמר ברא יצא דהא בזה גם ב"ש מודים ואף ע"ג דכתבו התו' דמס"ע נקט ב"ה בורא אע"ג דגם ברא א"ש מכל מקום עדיף בורא דהוא לישנא דקרא היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר אמר ברא ג"כ יצא וא"ל לחזור ולברך אבל אם אמר מאור לא יצא. והוי ס"ד דמ"א הטעם משום דשינה ממטבע שטבעו חכמים ולזה ק"ל למ"א מסי' קס"ז וקפ"ז כו': (ס"ק ד) ב"פ כו' קלועים וה"ה דבוקן יחד אפי' אינם קלועים וכמ"ש

סס"ק

ג ו נוהגים להסתכל ה (ב) (ד) בכפות הידים ובצפרנים :
הגה ויש לראות בצפרני יד ימין ולאחוז הכוס ביד שמאל ויש לכפוף האצבעות לתוך היד שאז רואה הצפרנים עם הכפות בבת אחת ולא יראה פני האצבעות שבפנים (זוהר פ' בראשית ופ' ויקהל) :

ד ז אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו ח דהיינו שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת :

ה ו ט אין מברכין על הנר שלא (ה) שבת ממלאכת עבירה לאפוקי אור שהודלק ז (ו) לחיה ולחולה שכיון שלא הודלק לעבירה מברכין עליו אבל אם הדליקו עכו"ם בשבת כיון (ג) שאם היה מדליקו ישראל היה עובר לא שבת ממלאכת עבירה מיקרי ואין מברכין (ד) על ח אור של (ז) ע"א (טור) :

ו (ה) י עכו"ם שהדליק במוצאי שבת מישראל (ו) או ט ישראל מעכו"ם (ח) מברכין עליו י אבל עכו"ם שהדליק מעכו"ם

ט"ז מגן דוד

מן המובחר ודבר זה שמע ממני והוא טעה לומר שצריך אבוקה מלבד הסרגא וזה עשה מדעתו וזה פי' פשוט ונכון ובהגהת מרדכי פי' בענין אחר ע"ש בקידושין על הגמרא : (ב) בכפות הידים. בטור כ' בשם רבי' האי ושמענו מזקינו שאומרים שיש בשרטוטי פיסת היד להתברך בו ועוד בצפרנים מפני שהן פרות ורבות לעולם וב"י בשם ש"ל כתב כך המנהג תחלה מכניס אצבעותיו לתוך ידו ומחשיך תחתיהן ואחר כן פושטן ונמצא אור במקום חושך ומברך שכך הוא נאות מהאור עכ"ל: (°) ונר שיש לו ב' פיות נראה דזה נר שדולק בו שמן דסתם נר שבגמרא ופוסקים דאלו בנר שלנו לא שייך זה ועסי' תל"ג : (ג) שאם הי' מדליקו ישראל כו'. אע"ג דבסי' רע"ו הוא היתר לישראל להשתמש לאור הנר שהדליקו העכו"ם לצרכו כמו במדליק לצורך חולה כאן לענין ברכה שאני שצריך שלא יהי' שום צד עבירה כ"ל : (ד) על אור של ע"א. פי' אע"ג שלא הודלק רק במ"ש והוה שבת שלא בעבירה וזה פשוט : (ה) עכו"ם שהדליק במ"ש. לבאר דין זה נעתיק הסוגיא ונזכיר תמיהתנו בזה. שנינו פ' אלו דברים אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עכו"ם ולא על הנר ובשמים של ע"א ופרכי' בשלמא נר משום דלא שבת אלא בשמים מ"ט לא אמר רב הכא במסיבת עכו"ם עסקינן מפני שסתם מסיבת עכו"ם לע"א. והא מדתני סיפא של ע"א מכלל דרישא לאו בע"א עסקינן אר"ח מ"ט קאמר מ"ט אין מברכין על נר ועל בשמים של עכו"ם מפני שסתם מסיבתן לע"א והרמב"ם כתב בפכ"ט וז"ל ואין מברכין על נר העכו"ם שסתם מסיבתן לע"א וכתב המ"מ וז"ל זו היא גי' של רבינו דהיינו כמ"ש ☞ דלפי המסקל' היא טעם נר ובשמים של עכו"ם שוים מכח סתם מסיבתן לע"א אבל ההלכות היו גורסים גי' אחרת שכ"כ שם נר של עכו"ם משום דלא שבת בשמים של עכו"ם משום דסתם מסיבתן לעכו"ם עכ"ל ור"ל דלגי' הרי"ף לא הוה איסור בנר של עכו"ם משום סתם מסיבתן כו' אלא משום לא שבת ואח"כ כתב המ"מ הכ"מ בין ב' הטעמים על הדין של ישראל שהדליק משל עכו"ם מברכין עליו וז"ל לדעת רבינו דוק' שאין העכו"ם במסיבה דאל"כ כבר נתבאר שסתמן לעכו"ם עכ"ל פי' דבריו אבל לגי' הרי"ף בהלכות אפי' עכו"ם במסיבה אין איסור בזה שהישראל הדליק מעכו"ם דלענין נר לא הזכיר טעם דסתם מסיבתן לע"א כ"ה ביאור דברי המ"מ בפשיטות אלא שהב"י כתב נפקות' של הגי' באופן אחר דהיינו שהרי"ף ל"ג תחלה הכא במסיבת עכו"ס עסקי' אלא שסתם מסיבת עכו"ס לע"א ונמשך לו מזה דלהרי"ף אמיר טפי (°) דאפי' שלא במסיבה יש איסור בנר ובבשמים של עכו"ס ולהרמב"ם אסור דוקא במסיבה בנר ובבשמים ולפ"ז במסיבה אסור לד"ה בנר ובבשמים ועכ"כ תמה על המ"מ דמשמע מדבריו דלהרמב"ם דוקא יש איסור במסיבה ולהרי"ף מותר בנר וזה אינו דלהרי"ף כ"ש דאמיר טפי אפי' שלא במסיבה יש איסור ודחק ב"י ליישב דברי המ"מ בזה ומאד יש לתמוה על מרוצת הבנתו בדברי המ"מ בחילוק הגי' שהוא מענין שלא היה רי"ף גורס הכא במסיבה של עכו"ס עסקינן וזה לא עלה על דעת המ"מ מעולם שהרי לא זכר אלא שהרי"ף גורס במסקנ' נר משום שלא שבת ובשמים משום סתם מסיבתן לע"א ממיל' בנר לא הוזכר סתם מסיבתן לע"א ע"כ יש קול' לפ"ז דאפי' במסיבה מותר בנר במקום שאין איסור משום לא שבת (°) דהיינו בישראל שהדליק מעכו"ס וזה פשוט לכל מתחיל בביאור דברי המ"מ אלא אגב שיטפיה של רבינו בעל ב"י נטה מדרך הפשוט והסתיר דברי המ"מ בדוחק והוא ללא צורך ולפי הנלע"ד דגם להרי"ף אין איסור אפי' בבשמים אלא במסיבה כיון שזכר הטעם משום סתם מסיבתן לע"א משמע דבמסיבה איירי דאל"כ אין הטעם שייך לגוף הדין וגם הוא היה גורס הכא במסיבה עסקינן כמו הרמב"ם אלא שקיצר בל' התלמוד כדרכו וכתב שסתם כו' ומזה נדע דבמסיבה עסקינן ודברי הרא"ש הם כהרי"ף וכ"ה דברי הטור בסי' רי"ז דוקא במסיבה לענין איסור ברכת בשמים ובסימן רנ"ז שלא זכר הטור במסיבה גבי בשמים משום דסמיך על מ"ש כבר בסי' רי"ז כמ"ש הב"י בזה וגם לענין נר נלע"ד דהכל שוין שיש בו איסור משום סתם מסיבתן לע"א אפי' להרי"ף והרא"ש דזכרו טעם נר מפני שלא שבת הוא להורות שבנר יש איסור אפי' שלא במסיבה דאז מותר מטעם ע"א מ"מ אסור מטעם לא שבת והרמב"ם שזכה בנר הטעם משום ע"א ס"ל ג"כ טעם דלא שבת (°) אלא דקמ"ל אפי' בשבת אלא שהודלק במ"ש יש איסור במסיבה משום ע"א ולא מסתבר כלל לומר שלא יהי' איסור סתם מסיבתן לע"א בנר דודאי בנר יש טפי חשש ע"א מבבשמים דודאי עושין נר לע"א יותר מבשמים ☞ והרי"ף והרא"ש שזכרו בנר משום לא שבת ובבשמים משום ע"א לא באו להקל בנר מטעם ע"א כמו שסבר המ"מ אלא דקמ"ל דבנר יש איסור נוסף על ע"א דהיינו אפילו שלא במסיבה יש איסור מכח לא שבת (°) ובאמת ה"ה אם שבת יש עדיין משום סתם מסיבתן לע"א והוא ג"כ פי' דברי הטור שכ' וז"ל אין מברכין על אור של ע"א ואין מברכין אלא על אור ששבת ממלאכת עבירה הלכך אין מברכין על אור של עכו"ס עכ"ל הרי שהקדים בשני איסורים ואח"כ תלה בהם איסור נר של עכו"ס וזה מבואר דקמ"ל דיש בזה ב' טעמים לחומר' דמצד ע"א יש איסור אפי' בשבת ומצד לא שבת אפי' שלא במסיבה שאין שם חשש ע"א והרמב"ם לא הוצרך להזכיר טעם לא שבת דסמך על מ"ש אח"כ בנר של חולה וחיה דשם דוק' מותר ולא כמה שיש עבירה בהדלקתו בשבת אפי' ע"י עכו"ס דהא גם בחולה וחיה הוא ע"י עכו"ס בכל חולה שאין בו סכנה ואפ"ה אין היתר רק מצד חולה וחיה כנלע"ד ברור כשמש שאין כאן חילוף גי' ולאו חילוק דיעות דהכל מודים באיסור שהוא משום ע"א דהוא דוקא במסיבה זולת ר"י שמביא ב"י בסימן רנ"ז דכתב שהבשמים שלהם סתמן עומדין למכרן לע"א והיינו אפי' שלא במסיבה ונראה פשוט דבמקום שנר' שאין עומד לע"א כגון שהוא תגר או דרכו לשום הבשמים לתבשיל שלו אין איסור בדבר מ"מ למעשה אין להקל כ"א בתגר כדי לחוש לדברי ר"י כנלע"ד נכון בס"ד : (ו) או ישראל מעכו"ס. בגמרא פרכינן אמאי שרי הא לא שבת וכ"ת הך איסור אזיל ליה (°) והא אחריתא הוא וביד ישראל קא מתילדא אלא הא דתני' כו' ומשני לעולם איסורא נמי איכא וכי קא מברך אתוספת' דהתיר' קא מברך א"ה עכו"ס מעכו"ס נמי אין ה"נ גזיר' משום עכו"ס ראשון ועמוד ראשון פי' שיבא לברך על של עכו"ס שהדליק מבע"י ובאותו אור עצמו שלא נתוסף משחשיכה כגון סמוך לחשיכה מיד: ויש לי מקום

מגן אברהם

ובנר של שעוה אם שני הנרות קלועים יחד חשובים אבוקה אבל כל א' בפ"ע לא חשיב אבוקה : (°) אמרי' בגמר' קס שמעיה אדליק אבוקה מסרג' א"ל ל"ל כולי האי הא מנחא שרגא א"ל שמעי' מדעתיה דנפשיה קעביד א"ל אי לא שמיע ליה מיניה דמר לא הוי עביד א"ל אבוקה להבדל' מצוה מן המובחר והקשה בהגמ"ר הל"ל לו מיד האמת ותי' בשם הר"י מקורבל דאמת לכתחלה מצוה להדליק אבוקה להבדלה אבל אם כבר מונח נר לפניו א"ל לחזור אחר אבוקה ולכן הבין רבא דשפיר מקשה לו והשיב לו שמפיה מדעתיה דנפשיה עביד והוא לא הבין וסבר דאין מצוה באבוקה כל עיקר ולכן הקשה לו אי לא שמיע וכו' אז הבין רבא שאינו יודע כלל שאבוקה להבדלה מצוה ולכן השיב וכו' עכ"ד והנה לפ"ד ה"ל להפוסקים לכתוב דין זה שכשמניח נר א"ל להדליק אבוקה לכן י"ל שקושיתו הוא כיון שיש נר ה"ל להדליק עוד נר ויהא אבוקה (°) ולכן השיב שמע' מדעתיה דנפשיה קעביד ומ"מ צריכים להיות מדובקים יחד שאז יהיה להם (°) הרבה אורות משא"כ כשעומד כל א' בפ"ע עמ"ש סימן תל"ג ס"ב : ה בכפות הידים. ז"ל ד"מ ומנהג ישראל תורה הוא שנוהגין לכפוף האצבעות ולראות בצפרנים (°) ולא לפשוט האצבעו' רק אחורי האצבעות מקום הצפרנים ויש בזה סוד כמ"ש הזוהר עכ"ל וז"ל כוונות דף מ"ב כוונת הזוהר להחזיר אחורי האצבעות מקום הצפרנים כנגד הנר ונמצ' כפיית האצבעות על האגודל ולא יראה האגודל חוצה ולא כי"מ להחזיר פנימות האצבעות ולכפותם רק להפך עכ"ל וכ"כ בכתבים וכ"ל דמש"ה נוהגין לכפות האצבעות לתוך היד כמ"ש רמ"א ואח"כ פושטין אותן ורואין מאחוריהן לצאת ידי שניהם ועמ"ש סימן ל"ה : ו אין מברכין. ואפי' בדיעבד לא יצא כמ"ש סימן רנ"ז סס"ב : ז לחיה ולחולה. אם אין בהם סכנה דוקא ע"י עכו"ם ואם יש בו סכנה אפי' ע"י ישראל : ח אור של ע"א. דוקא כשהשלהבת קשורה בגחלת של ע"א אבל אם ישראל הדליק (°) נר מנר של ע"א שרי דשלהבת אין בו ממש יש"ש סוף ביצה וכ"ה בב"י בשם הרא"ש ועבי"ד רסי' קמ"ב : ט ישראל מעכו"ם מברכין. דעל תוספת' דהתירא הוא מברך : י אבל עכו"ם. משמע במ"ע סי' י"ח *) אפי' עכו"ם (°) הדליק נר לחול' ממדורה שלו וה"ה כשהולי' עכו"ם אש מעלים ואבנים במ"ש אבל אם הדליק העכו"ם נר אחר

באר הגולה

בשם התוס' ו טור בשם פרקי ר"א ורבי עמרם וש"פ ז ברכות נ' ח שם נ"ג ט שם נ"ב ונ"ג י שם

דגול מרבבה

*) פי' שעובד כוכבים ומזלות הדליק נר לחולה ממדורה שעשה העכו"ם לצורך עצמו וגזרינן דלמא מברך על מדורה ראשונה :

לבושי שרד

סק"ד (°) אמרינן בגמרא פסחים דף ק"ג ר' יעקב בר אבא איקלע לבי רבא קס שמעי' דרבא כו' : שם (°) ולכן השיב שמעי' כו' הקשה הא"ר ה"כ מאי קאמר אי לא שמיע לו כו' ה"ל אבוקה להבדלה כו' ונשאר בקושיא ונראה פשוט דתירוץ המג"א הוא ע"ד תירוץ הר"י מקורב"ל דכשהשיב לו שמעי' אדעתי' דנפשיה עביד לא הבין וסבר דאין מצוה באבוקה כל עיקר ולכן הקשי' אי לא שמיע אז הבין רבא כו' ולא שינה המג"א מדברי הר"י אלא כדי שלא יהי' מוכח מכאן דכשמונח נר א"ל להדליק אבוקה : שם (°) הרבה אורות ס"ל להמג"א דהא דמצוה מן המובחר באבוקה הוא מחמת שמברכין מאורי לשון רבים משום דטובא נהורי איכא בנורא שהשלהבת אדומה לבנה ירקרקת ואלו המראות ניכרין ונראין יותר באבוקה ממה שניכרין בנר ומש"ה בשתי נרות צריך שיגיעו המאורות זו בזו לענין הבדלה: ט"ז סק"ב (°) ונר שיש לו ב' פיות צריך להגיה פתילות והוא ענין בפ"ע דרך פי' על רמ"א ס"ב דאינו שייך אלא בנר של שמן דאם מונחים ב' הפתילות סמוכים אורותיהן מגיעין זה לזה הוי אבוקה משא"כ נר שלנו אף אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה ואמנם אסמפריד כיוהם שעוה או חלב הוי כמי אבוקה : מ"א סק"ה (°) ולא לפשוט האצבעות ולראות פני האצבעות רק אחר כצ"ל: סק"ח (°) נר מנר עיין אמד משה מה שהשיג ע"ז ודבריו דחויים מתוך מה שהכתוב באות י"ט ואין כאן המקום להאריך : ט"ז סק"ה.(°) דאפי' שלא במסיב'. והש"ס הכי קאמר שסתם מסבת כו' מש"ה אף ע"פ שעכשיו אין הבשמים במסיב' שלהם אסור לברך שהבשמים שלהם סתמן למוכרן למסבת ע"א ב"י בשם הר"י: שם (°) דהיינו בישראל. מ"ש הט"ז בס"ק זה כמה פעמים בישראל שהדליק מנכרי עיין מה שהכתוב באות טו : שם (°) אלא דקמ"ל אפי' לא הודלק בשבת אלא שהודלק במ"ש כצ"ל: שם (°) ובאמת ה"ה אם שבת יש עדיין איסור משום סתם כו' כצ"ל : סק"ו (°) והא אחריתא הוא מתוך שלהבת דולקת והולכת קמא קמא פרח ליה רש"י ז"ל : מ"א סק"י (°) הדליק נר לחולה . דגזרו חכמים על כל נר כותי שביד כותי משום נכרי ראשון ועמוד ראשון הובא אח"כ ודוקא שעשה במוצאי שבת אבל הדליק לחולה בשבת שרי כמ"ש המג"א סק"ז דמילתא דלא שכיחא הוא ול"ג ואין ספר מ"ע בידי :

יד אפרים

שם ס"ק ה דלפי המסקנא הטעם כו' אלא דקמ"ל אפילו **בשבת** כגון שהודלק כו' כצ"ל או צ"ל אפי' לא הודלק בשבת אלא שהודלק במ"ש כו': שם והרי"ף והרא"ש שזכרו בנר כו' יש עדיין איסור משום כו' כצ"ל :

הגהות רעק"א

המפתחות : מג"א ס"ק ד עמ"ש סי' תלג ס"ב בס' תורת איסור במהדורא בתרא ליו"ד השיג בזה והעלה דא"ל להיות מדובקים ואני בסי' תלג דמותר באינן דבוקים כיון דל"ש הטעם דא"י לכנס לחורים ולסדקים : מג"א ס"ק ו. בדיעבד לא יצא לענ"ד דצריך לחזור לברך בפה"ג כיון דבברכת מאורי אם שבירך לא יצא ממילא הוי הפסק בין בפה"ג לטעימה ע' ע"ז סי' תרכ"ד ס"ב : מג"א ס"ק י' אפי' עכו"ס הדליק נר לחולה ומחלק שם דעכו"ס שהדליק נר לחולה כיון דברשות עביד הוי כהדליק במ"ש ולזה אם הדליק לחולה ממדורה שלו הוי כעכו"ס שהדליק במ"ש מעכו"ס דאין מברכים אבל אם הדליק לחולה ממדורת

באר היטב

ובנר של שעו' אם קלועים ב' יחד חשובים אבוק' אבל כל אחד בפ"ע לא חשיב אבוק' מ"א : (ד) בכפות . ב"י בשם ש"ל כתב כך הוא המנהג תחל' מכניס אצבעותיו לתוך ידו ומחשיך תחתיהן ואח"כ פושטן ונמצא אור במקום חשך ומברך שכך נאות מהאור עכ"ל . ובכונות כתב להחזיר אחורי האצבעות מקום הצפרנים כנגד האור ולא יראה אגודל חוצה ולא כי"מ להחזיר פנימיות האצבעות לכפותם וזה כמ"ש רמ"א וכ"ל דמש"ה נוהגין לכפות האצבעות לתוך היד כמ"ש רמ"א ואח"כ פושטן אותן ורואין מאחוריהן לצאת ידי שניהם מ"א:(ה)שבת. ואפי' בדיעבד לא יצא מ"א : (ו) לחיה ולחולה . אם אין בהם סכנה דוקא ע"י עכו"ם ואם יש בו סכנ' אפי' ע"י ישראל (ובספר אליה רבה פסק דאם אין בו סכנה אף שהודלק ע"י עכו"ם אסור ע"ש שהביא ראי' מזה וכן משמע מלבוש ואם הדליק כותי ממדור' שלו לחי' או לחול' מברכין עליו דלא גזרו אלא כשהוא במ"ש ביד כותי וכ"מ בתוס' ברכות דלא כסו"ת מ"ע) : (ז) ע"א . דוקא כשהשלהבת קשורה בגחלת של ע"א אבל אם ישראל הדליק נר מנר של ע"א שרי דשלהבת אין בו ממש יש"ש סוף ביצה וע' יו"ד ריש סי' קמ"ב : (ח) מברכין.
דעל

שערי תשובה

סי' רצח (ד) בכפות עבה"ט וכתב מח"ב שבסדר הכוונות שסידר מהר"ש וויטל כתב לכפוף ראש אצבעותיו הימנית אל תוך כפו הימנית ואגודל מכוסה תחתיהם ויהיו נכפפים נגד פני

ביאור הגר"א

הנכון : ונר. שם כ"ג ב' וע' סי' תרע"א ס"ד ומ"ש שם : ס"ג נוהגין כו . ובזוהר משמע רק בצפרנים וכ"ה בפסיקתא והביאו ילקוט תהלים תשכ"ג כל עצמותי כו' צפרנים לעשות בהן פריעה ומליקת עוף ובהן להסתכל אור לבדלה. וכן נוהגין: ס"ה ואין

חכמת שלמה

יוצאים מבהכנ"ס אז הוא אוכל שם א"כ אם אחר גמר התפלה והליכת אדם חשוב אינו נעשה אז לכבוד רק להאיר א"כ כיון שיש זמן שיהיה נעשה רק להאיר נחשב כאלו גם עתה הוי רק להאיר כיון דעומד לכך ממילא דכבר כתבנו בכמה דוכתא דאף לרבנן דלא ס"ל כל העומד וכו' היינו רק במחוסר מעשה אבל היכא דעומד ממילא בלי חסרון מעשה אף לרבנן אמרינן כל העומד וככך טריפה אסורה מכח דאינה חיה וב"ח ועומדת למות ע"ש. וא"כ ה"נ כיון דעומד בסופו להיות רק להאיר לא לכבוד גם עתה נחשב רק להאיר ועוד דבזה בטל ליה כוונת הכבוד כנגד כוונת להאיר כיון דלהאיר הוי אף סופו לכך וכוונת הכבוד עשוי לפסוק דזהרי עיקר טעם דבהכנ"ס הוי לכבוד הוי מכח דאף ביום מדליקין והרי כשיצאו מבהכנ"ס אין דרכו להדליק אז ומכבין אותם א"כ אחר התפלה לא הוי לכבוד וכן כשיצא האדם החשוב משם מכבין אותם ועבור החזן יהיה דולק והולך למשך זמן אכילתו א"כ כוונת האור נמשך יותר מכוונת הכבוד ובטל ליה כוונת הכבוד לגבי כוונת להאיר ונחשב דנעשה להאיר לבד ואתי שפיר ודו"ק היטב :
סי'

מחצית השקל

סס"ק זה ובסי' תל"ג : אמרינן בגמר' פ' ער"פ דף ק"ג ע"ב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא כי מטי רבא לאבדולי קס שמעי' דרבי' אדליק כו' : (סק"ה) בכפות כו' ז"ל ד"מ ולא לפשוט כו' ר"ל כשהאצבעו' כפופים יסתכל בצפורנים כשהן כפופים ולא לפושטן . ודאי לפושטן ולראות בפנימיות האצבעות ודאי לא אלא אפי' לפושטן ולראות באחורי האצבעות דהיינו מקום הצפורנים ג"כ לא . וז"ל כוונות כו' להחזיר אחורי האצבעות דהיינו בלי כפיפה רק כמות שהן פשוטין . יראה באחורי האצבעות מקום הצפורנים רק שיהי' האגודל מכוסה תחת ד' האצבעות וכמ"ש אח"ז . ולא כי"מ להחזיר כו' . והיינו כמ"ש רמ"א: וכ"ל כו' ואח"כ פושטן כו' כדי לצאת ידי שניהם . ר"ל לצאת לדעי' הכוונות לכן פושטן ורוא' מאחוריהן וא"כ אפי' כשפושטן צ"ל האגודל מכוסה תחת שאר האצבעו' כמ"ש בכוונות כנ"ל : (סק"ו) ואין כו' כמ"ש סי' רנ"ז ס"ב כנ"ל דאם בירך על בשמים של בה"כ או מתיר או ע"ז דאפי' דיעבד לא יצא וה"ה הכא : (סק"ז) לחיה כו' דוקא ע"י גוי אבל ע"י ישראל כיון דאין בו סכנה אסור לישראל עצמו לחלל שבת א"כ כשהדליקו ישראל לא שבת ממלאכת עבירה דלא הותר כ"א ע"י גוי כמ"ש סי' שכ"ה:(סק"ח) אור של ע"ז ודוקא כו' אבל אם ישראל הדליק כו' דהא שלהבת של ע"ז מצד הדין מותר בהנא' כדאית' בביצה דף ל"ט ע"א ובש"ע י"ד סי' קמ"ב אלא מש"ה אין מברכים עליה הואיל והיא קשורה בגחלת של ע"ז אע"ג דאין מברכין על הגחלת כ"א על השלהבת מ"מ החמירו חז"ל בשלהבת כל זמן שהיא קשור' בגחלת כמ"ש הרא"ש . לכן כשהדליק ישראל נר אחד מנר של ע"ז מברכים עליו דהא שלהבת של ע"ז גופיה אי לא הוי קשורה בגחלת היה ראוי לברך עליו ושלהבת של נר ישראל הא אינו דבוק' בגחלת ע"ז : (ס"ק י) אבל כו' הדליק נר לחולה מנר שלו כנ"ל דהא דקתני בסעיף ה' אם הדליק גוי בשבת נר לחיה או לחולה דמברכים עליו דשבת ממלאכת עבירה . היינו דוקא שהדליקו הגוי מנר של ישראל שהודלק מע"ש אבל אם הודלק מנר של גוי לחיה או לחולה אין מברכין עליו כיון דמה שהדליק לחיה וחולה הוי היתר . מ"מ כיון דהודלק מנר גוי דהוי של איסור גזרינן אטו נר גוי . דלא עדיף מגוי שהודלק במ"ש מנר של גוי דאין מברכין עליו אע"ג דהודלק במ"ש בהיתר מ"מ גזרינן אטו נר גוי ראשון וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז . וה"ה כשהוציא גוי אש מעלים במ"ש אע"ג דהודלק בהיתר מ"מ גזרינן אטו נר של גוי של איסור כיון דלית ביה יד ישראל . אבל אם כו' בזה . ר"ל מזה שהוציא במ"ש מן העלים ואבנים שרי דכ"ה לא גזרי' דהוי ג' גזרות : (ס"ק יא) אין מברכים גזירה משום גוי ראשון ועמוד ראשון פי' כו' כנ"ל . ר"ל דהא גם על נר ראשון ראוי לברך . דהא גם במ"ש ניתוסף שלהבת ואור חדש כל רגע א"כ י"ל אתוספ' דהתירא מברך . מ"מ גזרינן אטו עמוד ראשון דהיינו סמוך לחשיכה דעדיין לא ניתוסף התירא . ואע"ג דהוה גזרה לגזרה כתבו התוס' בברכות דף נ"ג ע"א וז"ל הדא גזרה היא דגזרו חכמים כל אש גוי שביד גוי דאי לא הא לא קיימא הא כו' עכ"ל עיין שם : (ס"ק יג) אם רובן כו' ול"ע דנימא כל' קבוע כו' ואפי' ברוב גוים הו"ל להתיר דנימא כל קבוע כו' לקולא . אבל בגמ' לא משמע כן ר"ל אח"ז הובא שם ברייתא אחר' וקתני בה ראה תינוק מהלך כו' צריך לשאול כו'
וכ"ש

מעכו"ם יא (ט) אין מברכין עליו (ז) כ ובמוצאי יוה"כ (י) אין מברכין על נר שהדליק ישראל מעכו"ם (ועיין לקמן סי' תרכ"ד סעיף ה') :

ז ל היה הולך חוץ לכרך יב וראה (יא) אור יג אם רובן עכו"ם אין מברכין עליו ואם רובן ישראל או אפילו מחצה על מחצה מברכין עליו :

ח (ח) מ אור היוצא מהעצים והאבנים יד (יב) מברכין עליו (°) אבל במוצאי יוה"כ אין מברכין עליו :

ט נ גחלים הבוערות כל כך שאילו מכנים קיסם ביניהם הוא נדלק מברכין עליהם והוא שעשוים להאיר :

י ס אור של כבשן בתחילת שריפת הלבנים אין מברכין עליו שאז אינו עשוי להאיר ואחר שנשרפו אז עשוי להאיר מברכין עליו :

יא ° נר בית הכנסת (ט) ע אם יש שם אדם חשוב מברכין עליו ואם לאו אין מברכין עליו פ וי"א בהפך צ ואם יש טו שמש (יג) שאוכל שם מברכין עליו והוא (°) שלא תהא לבנה זורחת שם :

יב ק אין מברכין טז על נר (יד) של מתים שאינו עשוי להאיר הלכך מת שהיו מוליכין לפניו נר אילו הוציאוהו ביום והוציאוהו בלילה בנר אין מברכין עליו :

יג * °° ר סומא יז (טו) אינו מברך :

יד ש היו יושבים בבית המדרש והביאו להם אור (י) יח אחד מברך לכולם :

טו °°° ת (°) נר בתוך חיקו או בתוך פנס [פי' כלי שנותן הנר שלא תכבה] או בתוך אספקלריא יט רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה כ משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת אין מברכין עליה עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש (טז) לאורה:

°עסי' קנ"א °°עסי' רנ"ו וסי' ער"ה °°°עמ"ש סי' ל' סי"ט ועי' בי"ט ח"א קי"ז וקפ"ז :

שלא

לאחר מזה שרי (שם) יא אין מברכין. גזירה משום עמוד ראשון פי' שיבא לברך סמוך לחשיכה מיד על אור שהודלק בשבת בעוד שלא נתוסף ההיתר [רש"י] וכ"ל דבדיעבד יצא בזה כיון דאינו אלא גזירה : יב וראה אור. ויכול להשתמש לאורו כמ"ש ס"ד [מ"מ] : יג אם רובן. ול"ע דנימ' כל קבוע כמחלה על מחלה דמי וה"ל ספק דהא קי"ל דקבוע כמחלה על מחלה בין לקולא בין לחומרא ואפשר דמיירי שראה איש אחד הולך ונר בידו דכל דפריש מרובו' קפריש אבל בגמ' לא משמע כן (°) ועסי' רי"ז ס"ז ואפשר דזה לא מקרי קבוע דהאור פירש וכן ריח הבשמי' : אמרי' בגמ' ראה סמוך לחשיכה מיד גדול מהלך ונר בידו ודאי עכו"ם הוא דישראל לא היה ממהר כ"כ סמוך לחשיכה מיד לאחוז האור בידו ואם הוא תינוק צריך לשאול אם הוא עכו"ם או ישראל ול"ע למה השמיטוהו הפוסקים ואפשר דס"ל דאף הגדולים אין נזהרין בזה עתה ומדליקין מיד סמוך לחשיכה : יד מברכין עליו . מפני שנטל אדה"ר כמ"ש ב' אבנים והקישן זה בזה ונברא האור : טו שמש שאוכל. פי' בבית הסמוך לב"ה כמ"ש סי' רס"ט ול"ל דהחלונות פתוחים לבה"כ : טז על נר . וה"ה נר של חתנים : יז אינו מברך. דבעינן שיאותו לאורו כמ"ש ס"ד (°) ועססי' ס"ט משמע פה דדוקא על הנר אינו מברך אבל שאר הבדלה אומר וכ"מ בטור ובמרדכי דלא כהרשב"א ועיין בתשו' רש"ל סימן ע"ז : יח א' מברך. ואע"ג דצריכים כלן לשתוק ולשמוע והוי ביטול ב"ה מ"מ הא עדיפא משום ברוב עם הדרת מלך גמ' ועסי' רי"ג ס"א : יט רואה את השלהבת. כגון שעומד מרחוק : כ משתמש לאורה. כגון שעומד מקרוב וכ' בה"ה שאספקלריא של זכוכית מקרי ספיר רואה השלהבת ומשתמש לאורה ופנס הוי אינה רואה השלהבת ולא משתמש לאורה דמיירי שיש לו מחיצות ברזל עכ"ל וכ"ל דס"ל דהירושלמי מילי מילי קתני דלא כהרב"י :

משתחסך

עיין על מ"ש המ"מ שלדעת הרמב"ם (°)אפי' בישראל מעכו"ם אסור במסיבה מטעם ע"א וכ"ש לדעת הב"י שלהרי"ף והרא"ש יש איסור אפי' שלא במסיבה בזה ואני תמה מאד למה לא נתיר כאן אפי' במסיבה לד"ה דנימ' אתוספ' היתר מברך דמה לי איסור שלא שבת או איסור של ע"א ואי תימ' דיש עכ"פ חומר באיסור ע"א מאיסור שלא שבת דאשכחן במקום אחר דע"א אפי' באלף לא בטיל וזה לא מצינו באיסו' לא שבת זה אינו דהא ודאי (°) גם בלא שבת ישנו להאיסור כמ"ש בגמ' דאיסורא נמי אי' אלא שהברכ' לא קאי רק אתוספ' היתר וכמ"ש בספי' זה בסמוך דה"ל כאור היוצא מעצים ואבנים ותו ראי' ממ"ש ב"י בשם הרא"ש פ' משילין והא דאסור לברך על שלהבת ע"א ואע"ג דשרי משום דיש עמה גחלת ואע"פ שאין הברכה אלא על שלהבת עכ"ל אם כן בנר שהדליק ישראל ממנו דאין כאן גחלת של איסור כלל ודאי שרי כדין שלהבת של ע"א באין שם גחלת וא"ל ממ"ש בפ' משילין שם דאמרי' לענין הוצאה בשבת (°) דאם הוציא שלהבת בקיסם שהוא חייב (°) וה"נ בנר מנר הוה כמו קיסם זה אינו דהא שם אית' במשנה ושלהבת בכ"מ (°) פירש"י כגון הדליק נר משלהבת חבירו אינו מעכב באיסור תחומין עכ"ל ☞ משמע דנר שלהבת לא הוה (°) כיש עמה גחלים ובקיסם ותו ראיה ממ"ש הרמב"ם פ"ע נתערב ריח שמברכין עליו בריח שאין מברכין עליו הולכין אחר הרוב ולעיל מיניה זכר אותן שמברכין עליו דהיינו בשמים של ע"א הרי לפניך דלא אזלינן בתר האיסור לענין הברכ' אלא בתר ההיתר שנתוסף בו ה"ה נמי כאן גבי נר דודאי יש בהשלהבת שהדליק ישראל רוב מהשלהבת של עכו"ם שהודלק ממנו דהוא כרא' לעינים (°) ותו דאל"כ למה לא הצריך כאן ג"כ רוב כמו התם אלא ודאי (°) דבאמת יש בו היתר ואמאי נאסור כאן בהדליק במסיב' וכ"ש שלא במסיבה וראיה לדברי עוד מדלא זכר הרמב"ם כאן איסור בהדליק ישראל מעכו"ם כשהוא במסיבה כמ"ש גבי בשמים בס"ע ולמה התיר סתם ויש מכשול להתיר אלא ודאי דבאמת מותר אפי' במסיבה כאן בישראל שהדליק מעכו"ם כנלע"ד ברור אלא שאיני כדאי לחלוק על המ"מ וב"י שאסרו לכל הפחות במסיבה ע"כ דברי בזה להלכה ולא למעשה : (ז) ובמוצאי י"כ כו'. הטעם בשם הרמב"ן שבשבת מותר מכח תוספת היתר דה"ל כאור היוצא מעצים ואבנים אבל בי"כ אין מברכין אלא על אור ששבת ממש או על אור שהודלק ממנו עכ"ל : (ח) אור היוצא כו'. לפי שגם תחילת בריית האור היה במוצאי שבת ע"י אדם הראשון שהקיש אבנים זה בזה וזה אין שייך בי"כ : (ט) אם יש שם אדם חשוב. דאז נעשה להאיר לו ואם אין אדם חשוב לא נעשה להאיר אלא לכבוד השכינה ויש אומרים ס"ל דאם יש אדם חשוב לא נעשית אלא לכבודו לא להאיר : (י) אחד מברך לכלם. משום ברוב עם הדרת מלך:

משתחסך

כ המגיד בשם הרמב"ם בפרק כ"ט ומה"ם ל שם בגמ' נ"ג מ פסחים נ"ד נ ברכות נ"ג ס שם ע שם לפי התוס' בשם ר"ח פ לפירוש רש"י שם צ שם בגמ' ק שם כ' וכ"כ ר טור בשם אבי העזרי ושאר פוסקים ש שם בגמרא נ"ג וכבית הלל ת ירושלמי שם :

עטרת זקנים

* סומא אינו מברך כו'. ואע"פ שסומא פורס על שמע כמ"ש רבינו לעיל סוף סי' ס"ט משום שנהנה במאורו' שרואים אחרים שיורוהו לו הדרך שילך שאני התם דבהנאה תליא מילתא והא אית ליה הנאה אבל הכא לאו בהנאה גרידא תליא מילתא דהא אין מברכין עליו כו' עד שיכיר בין איסר לפונדיון דהיינו דוקא בעומד בסמוך ממש ולא מהני עומד מרחוק אע"פ שנהנה מן האור ש"מ לאו בהנאה לחוד תליא ודוק :

יד אפרים

שם ס"ק ו משמע דנר כו' כשיש עמה גחלת או קיסם כו' זכר אותן שאין מברכין עליו כו' כנ"ל :

לבושי שרד

שם (°) אפי' בישראל מנכרי אסור במסבה. תימא שהמ"מ והב"י לא נתנו אלא בנכרי שהדליק מישראל דלהרמב"ם צריך שלא יהיה הנכרי עכשיו במסיבה דאל"כ אסור עתה מפני שהוא לע"א אבל בישראל מנכרי שרי אפי' מנר ע"א עצמו וכמ"ש במג"א סק"ח ואולי נוסחא מוטעת נזדמנ' לרבינו הט"ז במ"מ ובב"י: שם: (°) גם בשלא שבת ישנו להאיסור . ר"ל גם שלבנת לא נתבטל כלל האיסור כדמשמע לי' הש"ס דאיסורא נמי איתא משמע שאין בהיתר לבטלו דאפ"ה שרי משום דהברכה קאי על התו' לבדו וא"כ ה"ה בע"א : שם (°) דאם הוציא שלהבת בקיסם. דבמוציא שלהבת לבדו פטור וכגון שהיתה דולקת ברה"י ומולדרה"ר ונופח בידו ונהן שלהבת והפריחה לרה"ר. אבל אם הוציאו בקיסם כיון שיש לדבק בו חשובה היא וחייב על הוצאתה אף ע"פ שאין בקיסם שיעור לחייב על הוצאתה: שם (°) ה"נ בנר מנר הוי כמו קיסם. וכוונתו דכיון שיש לו דבר להדבק בו הוי שלהבת כממש גם לענין שנתפס בו איסור ע"ז כמו דחשיב' לענין הוצאה : שם (°) פירש"י כגון שהדליק נר משלהבת חבירו דין זה הוא לקמן בסי' שצ"ז וש"ל להט"ז דאפילו הדליק מנר של חבירו או משלהבת שבגחלת נמי אין מעכב לענין תחומין וכ"מ בטור שם הרי לענין הוצאה אמרינן דהשלהבת חשובה ע"י הקיסם אבל לענין שאר איסורין כיון דנר השני שהודלק בראשון אין בו שום איסור כגון תחומין או ע"ז ממילא א"א שיהי' נתפס האיסור בשלהבת לבדו דאין בו ממש משא"כ בהוצאה כל שהשלהבת מחובר בקיסם חשובים שניהם וחייב על הוצאתם וק"ל כן נלע"ד ביאור דברי הט"ז ועיין ט"ז י"ד רסי' קמ"ב וסי' רכ"א ס"ק מ"א : שם (°) כיש עמה גחלת או קיסם כו' כנ"ל : שם ותו דאם לא כן. ר"ל אי לא נימא דתמיד יש רוב א"כ הכא לענין נר שלא שבת ה"ל להתנות דלא שרי אא"כ יש רוב כמו שהתנה בריח אלא ודאי דתמיד יש רוב: שם (°) דבאמת יש בו רוב היתר כנ"ל: ס"ק יא(°) נדפס בטעות בפנים על ובמוצאי י"כ אין מברכין וצריך לציין על בבא דאבל נכרי כו' אין מברכין: ס"ק יג (°) ועסי' רי"ז ס"ז דשם קשה ג"כ קושיא זו : ש"ע ס"ח (°) אבל במוצאי יו"כ טעם כל החילוקים בסי' זה בין מוצאי שבת ליו"כ מבואר בסי' תרכ"ד : ש"ע סי"א שלא תהא לבנה. שאם יש לבנה א"ל השמש לאורה ולא נעשה אלא לכבוד שכינה: מ"א ס"ק יז. (°) ועססי' ס"ט. דמברך יוצר המאורות מפני שנהנה על ידי אחרים אבל בהבדלה לאו בהנאה גרידא תליא מלתא דהא אין מברכין עד שיאותו לאורו עיין בב"י : ש"ע סט"ו נר בתוך חיקו. זהו לשון הגמרא ברכות דף נ"ג נר טמונה בתוך חיקו והיינו שאינו רואה השלהבת ולא משתמש לאורה וכן פנס כך הוא כמ"ש המג"א ס"ק כ' והדר קאמר לא זו אף זו רואהו אינו משתמש או להיפוך והירושלמי שהוא כלשון המחבר מוסיף אספקלריא דהיינו של זכוכית ומשמע דלאיסורא מוסיף משום דאע"ג דמשתמש מ"מ אינו רואה. ומה שמסיים משתמש ואינו רואה היינו לפרש אספקלריא והקשה הרב ב"י אהרשב"א דפסק דזכוכית מיקרי רואה ומשתמש כיון דרואה דרך זכוכית וסותר להירושלמי וע"ז תירץ המג"א סק"כ דסיומא דמשתמש ואינו רואה לאו לפרש האספקלריא בא אלא מילי מילי קתני וה"ק אם הנר בתוך אספקלריא אלא שרואה ואינו משתמש שעומד מרחוק או משתמש ואינו רואה כגון מן הצד אסור והא דקמ"ל זאת באספקלריא ולא בנר גופא הוא כדי לדייק הא עומד מקרוב לאספקלריא שרי דהוי רואה ומשתמש וכהרשב"א זהו כוונת המג"א :

באר היטב

דעל תוס' דהתירא הוא מברך : (ט) אין מברכין . בגמ' פרכינן אי אתוספת דהתירא קא מברך א"ה נכרי מנכרי נמי ומשני אין ה"נ אלא גזירה משום נכרי ראשון ועמוד ראשון . פי' שיבא לברך על של נכרי שהדליק מבע"י ובאותו אור עצמו שלא נתוסף משחשיכ' כגון סמוך לחשיכ' מיד ופ' ט"ז ובדיעבד יצא בזה כיון דאינו אלא גזיר' מ"א : (הט"ז תמה על מ"ש המגיד דבמסיב' אסור משום ע"א אמאי נימא דמברך אתוספ' היתר של ישראל כו' ומסיק להקל שלא במסיב' ולהחמיר במסיב' ותימא נפלאה על המחבר שכמותו שלא כתב המגיד לאסור משום ע"א אלא בכותי שהדליק מישראל שאסור במסיב' דעכשיו הוא במסיבת כותי כמ"ש הלבוש . אבל בישראל שהדליק אפי' מגוי ע"א ממש שרי והוא ברור . ע"ש בספר אלי' רבה) : (י) אין מברכין . הטעם בשם הרמב"ן שבשבת מותר מכח תוספ' היתר דה"ל כאור היוצא מעצים ואבנים אבל ביו"כ אין מברכין אלא על אור ששבת ממש או על אור שהודלק ממנו עכ"ל : (יא) אור . ויכול להשתמש לאורו כמ"ש ס"ד : (יב) מברכין עליו . לפי שגם תחלת בריית האור היה במ"ש ע"י אדה"ר שהקיש אבנים זה בזה ואין שייך בי"כ: (יג) שאוכל . פי' בבית הסמוך לבה"כ כמ"ש סי' רל"ט ול"ל דהחלונות פתוחים לבה"כ מ"א : (יד) של מתים . וה"ה נר של חתנים מ"א ובבאר היטב אסר לפני יש שם עירבוב ע"ש : (טו) אינו מברך. דדוקא על הנר אינו מברך אבל שאר הבדל' אומר מ"א : (טז) לאור' . ואספקלריא של זכוכית מקרי ספיר רואה השלהבת ומשתמש לאורה

שערי תשובה

של האדם המברך וגם יהיו נכפפין לפני הנר ויסתכל בצפרניו לבד ולא בתוך פני האצבעות והאריך בזה ע"ש : (בש"ע סי"ד) היו יושבים כו' וכת' בר"י בשם מהרא"י פראגי בתשובה כת"י מי שכבר בירך בורא מ"א יכול לחזור ולברך להוציא ב"ב דאפילו ר"א דפליג בבשמים שעיקרו להנאת הנפש אבל בנר דהוא מצוה מודה ע"ש : (טז) לאורו. עבה"ט ועיין בנ"ב סי' ד"א מ"ש על דברי הג"מ בזה :

הגהות רעק"א

ישראל משבת מעבודה הוי כעכו"ם שהדליק במ"ש מישראל דמברכי' ע"ש: מג"א ס"ק יג ול"ע ע' ת' בית אפרים ד' כב ע"ב :

ביאור הגר"א

מתני' שם : ובמוצאי יה"כ. דטעם ההיתר משום תוספת דהתירא כמ"ש בגמ' ה"ל כאור היוצא מעצים כמ"ש ס"ח ועט"ז : ס"יג סומא. עס"ד וע' עט"ז : ס"טו נר בתוך. ברכות נג ב' : אספקלריא. ירושלמי :

מחצית השקל

וכמ"ש מ"א אח"ז ומדסתמה הברייתא משמע דמיירי אפי' ברוב ישראל אפ"ה צריך לשאול ולא סמכינן ארובה וה"ט כדאי' בי"ד סי' א' דבמקום' דאיכא לברורי לא סמכינן ארובא וא"כ א"א דברייתא דהכא מיירי שראה איש הולך כו' ניהו די"ל דמיירי שאינו סמוך לחשיכה ממש דאפי' גדול י"ל דישראל הוא מ"מ הוה ליה לשאול ולבדוק אם ישראל הוא ולא לסמוך ארובא כ"ש שלא להתיר במחצה על מחצה . אע"כ דמיירי שאין הנר ביד אדם אלא רואה מרחוק נר דולק תוך בית או עליה דה"א למיקם עליה דמילתא אם הוא בית גוי או ישראל לפי רחוק המקום והדרא ק"ל נימא כל קבוע כו' : ועסי' רי"ז ס"ז שכתב היה הולך חוץ לכרך והריח ריח טוב אם רוב גוים אינו מברך דודאי של ע"ז היא ואם רוב ישראל מברך ולא הוזכר הדין דמחצה ע"מ . אמנם דין נר ודין ריח הוזכרו שם בשני ברייתות ובכל אחד לא קתני כ"א ב' בבות אם רוב גוים אסור ורוב ישראל מותר והקשה הש"ס על ברייתא דנר דקשיא רישא לסיפא דרישא קתני אם רוב גוים אין מברכין משמע מחצה ע"מ מברכים ובסיפא קתני אם רוב ישראל מברכים משמע דמחצה ע"מ אין מברכים ומשני דיוקא דרישא דוקא רוב גוים אין מברכין אבל מחצה על מחצה מברכין והא דקתני סיפא אם רוב ישראל מברכין ולא קתני אפי' מחצה ע"מ איידי דתני רישא רוב גוים תני סיפא רוב ישראל עכת"ד הגמ' א"כ האי דיוקא גופא יש לדייק בברייתא דריח וע"כ גם שם נ"ל כתי' הש"ס דה"ה דמחצה על מחצה מותר . וא"כ ה"ל להרב"י גם לעיל בסי' רי"ז לכתוב דגםמחצה ע"מ מותר ואפשר משום דלא הוזכר גבי ריח להדיא בגמ' דמחצ' ע"מ מותר ניהו דהדין אמת דמחצ' ע"מ גם בריח מותר מ"מ לא העתיקו בש"ע אבל גם שם בריח קשה דגם ברוב גוים הוי ליה להתיר משום דכל קבוע כו': ואפש' דזה ל"מ קבוע דהאור פי' כו' הקשה בס' ת"ש הא קיי"ל בי"ד סי ק"י בפיר' לפנינו לא אמרינן כל דפ' מרוב' פריש וע"ש מ"ש ונלע"ד ודאי דקי"ל הכי ואיכ' מ"ד שהוא מדרבנן גזר' שמא יקח מן הקבוע ולקצת פוסקי' הוי כס"ג קבוע דאוריי' . וכ' פר"ח שם ס"ק י"ט דכן עיקר מ"מ לק"מ דודאי דעל מ"ש מ"א דתחלה דמיירי שראה איש אחד הולך כו' לק"מ דאפש' דלא ראה אותו פי' ממקום קביעותו אלא ראוהו כשכבר הלך בדרך ולא הקשה בס' ת"ש כ"א על מסקנת מ"א דהאור פי' כו' ולענ"ד אין כוונת מ"א דאמרינן על האור כל דפריש כו' אלא כוונתו דהאור והנר או העצי' הם שני עניני' נפרדים וניהו דהנר והעצי' הויין קבועים אבל האור דעלי' מברך לא הוי קבוע וכה"ג כ' המרדכי בפ"ק דחולין דמה"ט אזלינן בסנהדרין בתר רוב דיעות ולא מיקרי קבוע משום דהדבור דנפיק מפומייהו ה"ל פי' הביאו פר"ח שם וע"כ גם שם אין הכוונה דאמרינן על הדבור מרובה פריש דהא הדבור פי' לפנינו אע"כ גם כוונ' המרדכי דהדיבור שפורש מן האדם המדבר הוא ענין נפרד ואינו נחשב לדבר אחד עם אדם שדברו ולכן אע"ג דסנהדרין גופייהו הם קבועים מ"מ דבורם לא מיקרי קבוע וה"ה הכא באור וריח וכן מורה לשון מ"א שכתב ואפשר לזה לא מיקרי קבוע כו' וה"ש: אמרינן בגמ' כו' ול"ע כו' ואפשר ס"ל דאף הגדולים כו' ר"ל דהא דבתינוק צריך לשאול אחריו לא ק"ל למ"א דהוי לי' להעתיקו די"ל דחשבי' למלתא דפשיטא דכ"ה דאיכא לברורי צריך לברר דהא קי"ל אפי' על רוב וחזקה לא סמכינן היכי דאיכא לברר ומאי דהוצרכי' הברייתא לאשמועינן הינו כ"א דין גדול דאמרינן דודאי גוי הוא וכיון דלדידן גם הגדולים אין נזהרין קטן וגדול שוין וצריך לשאול ולכן לא הוצרך בש"ע להעתיק הדין לרוב פשיטותו: (ס"ק יד) מברכים כו' מפני שנטל כו' ר"ל בשבת היתה תחלות תקנות חכמים לברך על האור במ"ש משום שנברא במ"ש שנטל אדה"ר ולא משום טעם אחר. ניהו דהטעם שיש במוצאי יה"כ שייך גם כן קצת בשבת מ"מ היתה עיקר התקנה משום דהאור נברא במ"ש ולמה לחכמים לתלות בטעם אחר ולכן באור היוצא מהעצים דהוי נמי תחלת ברייתו מברכים כיון דיוצא בזה ידי עיקר התקנה משא"כ במוצאי יום הכפורים דעיקר התקנה היה לפרסם שיום זה קדוש משאר י"ט דכל היו' היה אסור להשתמש בנר ועתה במוצאי י"כ הותרה וזולתו ליכא טעם אחר ולכן אין לברך על אור היוצא עתה מעצים ואבנים דבזה נ"ל דכל היום היה אסור להשתמש בו דהא לא היה בעולם כלל עד עתה וכן בסעיף ג' כ' מה"ט דאין מברכין על נר שהדליק ישראל מגוי דהא נר זה שהדליק ישראל עתה לא היה בעולם ביה"כ ועוד דהטעם שיש ביה"כ אינו שייך בשבת כלל לפי מ"ש בס"ק ב' דבמוצאי יה"כ הטעם להורות שיום זה קדוש יותר משאר י"ט כו' וזה שייך דוקא ביה"כ דהוא יש לו קצת שייכות לשאר י"ט אבל שבת אין לו ענין כלל לי"ט וא"ל להורות חילוק ביניהם ועיין פרישה: (ס"ק טו) שמש כו' הסמוך לבה"כ דבבה"כ אין רשאים לאכול כדלעיל רסי' קנ"א אבל נ"ל דהחלונות פתוחים לבה"כ דעל ידי זה יוכל השמש להשתמש לאור בה"כ דאל"כ לא הודלק כ"א לכבוד ה' ואין מברכין עליו: (ס"ק יז) אינו מברך כו' ועיין ס"ס ס"ע שכתב דסומא מברך יוצר המאורות שאני התם דסגי אפי' שהוא בעצמותו אינו נהנה מהמאורות מ"מ נהנה ע"י אחרים שרואים אותו ומצילים אותו שלא יפול בפחת או בור שחת משא"כ כאן דבעי' שהוא בעצמותו נהנה דהא בעי' שיעמוד כ"כ סמוך לנר עד שהוא בעצמו יכיר בין מטבע למטבע כמ"ש סעיף ד' וזה לא שייך בסומא: דלא כרשב"א שהביא הרב"י דס"ל כיון שאינו מברך על הנר לא יבדיל כלל ויסמוך על הבדלה שבתפלה אבל מדברי הפוסקים שסתמו וכתבו שלא יברך על הנר משמע ששאר הבדלה נ"ל : ועיין בתשובת רש"ל סי' ע"ז: (ס"ק יח) וא' מברך כו' ועסי' רי"ג ר"ל אע"ג שכתב שם דלהוציא אחרים בברכות יין בעינן קביעות דהיינו הסיבה ולדידן על כל פנים ישיבה מ"מ כתבו התוס' בברכות דף מ"ג ע"א ד"ה הואיל דהבדלה אפי' בעמידה הוי קביעות ע"ש : (ס"ק כ) משתמש כו' וכתב הב"ח ט"ס דלא הוזכר בב"ח שום דבר מזה אלא צריך לו' וכ' בא"ר או נ"ל וכ' בא"ח שהביא דברי רשב"א הוא בב"י וז"ל הרב"י גרסינן בירושלמי כו' נר בתוך חיקו או בתוך פנס או בתוך אספקלריא רואה את השלהבת כו' וכמ"ש גם פה בש"ע וכ' הרב"י עוד וז"ל א"ח המברך על עששית ועל הפנס צריך להוציא האור משם עד שירא השלהבת וכ' הרשב"א דעששית הוי כרואה השלהבת (ובחדושי רשב"א אייתי ראיה מסי' ע"ה ס"ה דערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה דכתיב ולא יראה בך ערות דבר והא מתחזי) אבל פנס אינו רואה השלהבת עכ"ל א"ח ותמהני דאם כן פליג רשב"א על ירושלמי דהאספקלרי' היינו עששית עכ"ל הרב"י וכוונתו דהרשב"א מחלק בין עששית דהיינו אספקליא ובין פנס ובירושלמי משמע דשניהם שוין וע"ז כ' מ"א דבריו לייסב קושית הרב"י . ואף שמ"א כ' וסיים עכ"ל אין לשון מ"א ולשון א"ח ולא לשון א"ר כן תוכן דבריהם: וכ"ל דס"ל דהירושלמי מילי מילי קתני דלאו כהרב"י כל"ל : וכן כוונת הירושלמי תוך חיקו או תוך פנס ודאי אין מברכים דהא אינו רואה שלהבת או תוך אספקלרי' דהיינו עששית או יש חילוק: רואה כו' ר"ל בעינן תרתי דהיינו שעומד בקירוב וגם אינו מן הצד בירא' שלהבת ומשתמש לאורה :

האדם

רצט שלא לאכול ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל
ובו י סעיפים :

א א אסור לאכול שום דבר או אפי' לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים(א) א (א)משתחשך עד שיבדיל אבל אם היה יושב ואוכל מבע"י וחשכה לו ב (ג) אין צריך להפסיק [אפילו משתייה ב"י] ואם היה יושב ושותה וחשכה לו צריך להפסיק (ב) ג ג ויש אומרים דהני מילי בספק חשיכה אבל בודאי חשיכה אפילו היה יושב ואוכל פורס מפה ומבדיל וגומר סעודתו: הגה והמנהג פשוט כסברא הראשונה :

ב (ג) ד היו (ג) שותים ואומרו בואו ונבדיל ה אם רצו לחזור ולשתות קודם הבדלה ג אינם צריכים לחזור ולברך ד ויש מי שחולק בדבר :

כשמפסיק

רצט (א) משתחשך עד שיבדיל כו'. כדי לבאר הדיעות וליישב מנהגנו נעתיק קצת הסוגי' ופירושיה. אית' (°) בפ' ע"פ שבת קבעה נפשה לקידוש ול"נ למיקבע' פי' וצריך להפסקה (°) כדי לפרוס מפה לקדש סבור מינה כשם שקובעת לקידוש ובעי למיפסק סעודתו לקידוש כך קובעת להבדלה ובעי למיפסק סעודתו למיבדל אמר רע"מ הכי אמ' רב להבדל' אינה קובעת וה"מ לענין מיפסק דלא פסיק סעודתו אבל לאתחולי' בסעודה לא מתחילי' אבל בשתיה פסיק והרי"ף והר"ן פירשו דהך קובעת נפשה לקידוש מיירי בספק חשכה נמצא שיש כאן ב' חומרות חומר' א' לענין מפסיק בסעודה בשביל הבדלה דלא התירו שלא להפסיק בסעודה שאכל מבע"י בשביל הבדלה אלא בשעה שיש ספק חשכה אבל בודאי חשיכה צריך להפסיק. חומר' ב' יש לענין התחלת סעודה דאפי' בספק חשיכה לא יתחיל דהא ע"ז אמרי' שא"צ להפסיק ממיל' יש איסור להתחיל וזה דעת הי"א שמבי' בסמוך והרא"ש מפרש הספעט דמיירי אפי' בודאי חשכה שא"צ להפסיק בשביל הבדלה ולפ"ז יש קולא גם בהתחלה בספק חשיכה דמותר להתחיל ולא אמרו שאין להתחיל אלא בודאי חשיכה דמנ"ל לבקש חומרא דהתחלה קודם עיקר חיוב הקביעות להבדלה כנ"ל לדעתם ועפ"כ כתב הטור וש"ע בריש הסי' אסור לאכול כו' משתחשך עד שיבדיל משמע דבספק חשיכה אין איסור דהא עד שיבדיל קאמר ובספק חשיכ' אין שייך הבדלה נמצא דהכי תרי דיעות פליגי בתרתי וכיון דכתב רמ"א דהמנהג פשוט כסברא ראשונה ממיל' שרי להתחיל בספק חשיכה ועפ"כ אין להפליג המנהג בסעודות גדולות שיושבים לתחילת הסעוד' בספק חשיכה ומו"ח ז"ל כתב שיש איסור גדול בדבר ואין אפשרות למחות בידם ונ"ל דס"ד לסמוך על הרא"ש והטור בזה אבל במתחיל בודאי חשיכה ודאי יש למחות בידו כנלע"ד : (ב) וי"א ה"מ בספק כו'. ולפ"ז אסור להתחיל אפי' בספק חשיכה וכמ"ש קודם לזה : (ג) היו שותים כו'.(°)קשה הא אפי' חוזר ומברך אסור לו לשתות מכח חיוב הבדלה כיון שלא אכלו רק שותין וצ"ל (°) דזה מיירי בספק חשיכה דס"ל לדיעה הראשונה שהוא הרמב"ם(°)שאפי' אם אומר בואו ונבדיל לא הוה הפסק וסילוק לענין הבדלה אלא לענין קידוש מהני אמירה זו לספק חשיכה (°) דאלו לודאי חשיכה אסור לאכול אפי' אם התחיל לשתות מבע"י דדוקא התחלת אכילה מבע"י מהני וכאן מיירי בהתחיל לשתות ויש מי שחולק(°)הוא הראב"ד דס"ל דאמיר' בואו ונבדיל הוה הפסק על התחלתו לשתות ועפ"כ צריך לברך מחדש והיינו בספק חשיכה אבל בודאי חשיכה אסור אפי' לא אמר בואו ונבדיל כיון שהגיע זמן ההבדלה ועי"ל דמיירי כאן (°) באכלו תחלה ואח"כ שתו וכ"ה ברמב"ם שכתב דין זה גם לענין הב לן ונבריך וא"כ(°) גם בודאי חשיכה מיירי כאן ואין איסור לכ"ע מכח הבדלה רק מצד היסח הדעת אם צריך לחזור ולברך בפה"ג ובזה פליגי רמב"ם והראב"ד

אי

רצט א משתחשך. אפי' בספק חשיכה (°) עסי' רס"א וצ"ל דאם התפלל ערבית מבע"י. אסור לאכול עד שיבדיל (°) וכמ"ש סימן ער"א ס"ד (°) עסי' רל"ג : ב א"צ להפסיק. ואפשר דאם התפלל תוך הסעודה חל עליו חובת הבדלה ואסור לאכול עד שיבדיל (°) עסי' רע"א ס"ד(°)וכתב הבחיי בס' שלחן ארבע וז"ל שאם היה מפסיק נראה כמגרש המלך ודומה לזה דרשו במכילת' זכור ושמור שמריהו ביציאתו כאדם שאין רוצה שילך אוהבו מאצלו כל זמן שיכול ובהגהת י"כ כתב שמהרש"א הפסיק בסעודת נשואין והלך לבה"כ ואח"כ חזר לסעודה ואפשר דס"ל כדעת הי"א (°)ומשמע בתו' בשבת דף ט' דאם התחיל באיסור מפסיק (°) וכ"מ סי' ער"א ס"ה בהג"ה וצ"ל דס"ל (°) דהבדלה דאורייתא ולמ"ד הבדלה דרבנן אם נטל ידיו מבדיל קודם אכילה כיון דכוליה ליליא זמניה הוא חיישי' דלמא מפשע וכמ"ש סי' רל"ה ס"ב אבל אם התחיל לאכול אינו פוסק ע"ש ואם לא קרא קריאת שמע עדיין והתחיל באיסור לכ"ע פוסק ואין לסמוך על קריאה לבית הכנסת אלא מי שרגיל לילך כמ"ש לבה"כ ומשום הבדלה אין איסור אלא כשיגיע זמנה (°) דהיינו ספק חשיכה : ג ☜ וי"א דה"מ כו'.(°) וכ"מ בגמ' דהבדל' קובעת בספק חשיכה דלא כצ"ש שכתב איפכא בשם ש"ג דליתיה ע"ש בש"ג: ד היו שותים(°)פי' בלא אכילה : ה אם רצו וכו'. פי' (°) אע"פ שאינ' רשאים(°)כמ"ש סס"א א"צ לחזור ולברך (°) דקידוש חמור מהבדלה עכ"ל ב"י אבל בכ"מ פי' דמיירי כשיושבים ואוכלים אפי' אמרו א"צ לחזור ולברך ע"ש וה"ש מי שחולק סובר אע"ג דא"צ להפסיק כיון שאמרו בואו ונבדיל סליקו נפשייהו משתיה ובעי ברוכי אבל (°) כשיושבים ושותים (°) לכ"ע לא בעי ברוכי וכמ"ש סי' רע"א ס"ה (°) אבל א"ל דה"ש מי שחולק הוא הי"א בס"א דס"ל דצריך להפסיק כמ"ש ב"י בשם מהרי"ק דא"כ לא הל"ל ויש

מי

באר הגולה

א פסחים ק"ה ב סמ"ג מ"ע סימן כ"ע לדעת הרי"ף ומהר"י קולון בשורש ל"ו ג רמב"ם בפ' ד' מהלכות ברכות ד מהרי"ק לדעת הרי"ף וסמ"ק ואפי' לדברי התוס'

יד אפרים

במג"א ס"ק ג'. וי"א דה"מ כו' כלפענ"ד שהציון שכאן ט"ס והוא שייך למ"ש בס"ק שלפני זה ואין לסמוך על קריאה כו' ור"ל דמי שרגיל לילך במ"ש לבה"כ לא מיקרי התחיל באיסור דמשום הבדלה אין האיסור חצי שעה קודם אלא כשיגיע זמנו דהיינו ספק חשיכה אז אסור להתחיל לאכול ולשתות וכמ"ש בס"ק א' וע"ז כ' וכ"מ בגמרא דהבדלה קובעת בספק חשיכה ר"ל לענין התחלה דבזה כ"ע מודים דאתחולי לא מתחלינן אף בספק חשיכה דלא כמ"ש בצ"ש בשם ש"ג דלא אסרו לשתות אלא בודאי חשכה אבל בה"ש מותר

הגהות רעק"א

סי' רצט סעיף א וחשכה לו

לבושי שרד

רצט ט"ז רסק"א. (°) בפ' ע"פ שבת קבעה כו' פי' מיד שחשיכה קבעה שבת נפשה לחייבו בקידוש וצריך להפסיק סעודתו : שם (°) כדי לפרוס מפה. טעם פריסת מפה בסי' רע"א במג"א : מ"א סק"א (°) עסי' רס"א ר"ל דשם מבואר מה נקרא ספק חשיכה ויותר נראה שהוא ט"ס וצ"ל עסי' רע"א ורומז לדבריו שבס"ק יו"ד ע"ש שכתב דברש"י רל"ט משמע דאפי' בספק חשיכה צריך להפסיק וכוונתו שם כמ"ש המג"א כאן בסק"ג דמדכתב וי"א דה"מ וכו' משמע דבהא כ"ע מודו ולא פליגי אלא בודאי חשיכה אי מפסיק וע"ז כתב המג"א וכ"מ בגמרא דהבדלה קובעה כו' ר"ל לענין שאסור להתחיל וחולק המג"א על הט"ז בסק"א : שם (°) וכמ"ש סי' רע"א ס"ד כוונתו לדבריו שם בסק"ה דאם קיבל שבת מבע"י אסור ה"ה באם שהתפלל ערבית : שם (°) עסי' רל"ג דשם מבואר באיזה אופן מתפלל ערבית מבע"י : סק"ב (°) עסי' רע"א ס"ד ר"ל כי היכא שהביא בס"ק הקודם ראי' משם לענין דאסור להתחיל ה"נ מסברא י"ל דצריך אפי' להפסיק באמצע הסעוד' ע"י שהתפלל : שם (°) וכ' הבחיי הוא ענין בפ"ע לו' דאע"ג שכ' הש"ע א"צ להפסיק איסורא נמי איכא : שם (°) ומשמע בתוס'. הוא ענין בפ"ע לומר דדוקא בהתחיל לאכול מבע"י כלשון הש"ע :

שם (°) וכ"מ סי' רע"א ס"ה בהגה. שהרי לא התיר שם שיאכל רק פרוסת המוציא ע"ש במג"א ס"ק י"ב : שם הבדלה דאורייתא דבסי' רל"ה מבואר בהתחיל באיסור לק"ש דערבית פוסק דהוא דאורייתא משא"כ בתפלה יש חילוק בין התחיל לאכול ובין נטל ידיו: שם (°) דהיינו ספק חשיכה ר"ל אע"ג דבסי' רל"ב מבואר לענין מנחה דאסור חצי שעה קודם בהבדלה אינו כך. והטעם דלא חיישינן דילמא אתי לאמשוכי ושכח מלהבדיל כמו דחיישינן בסי' רל"ב י"ל הואיל וזמן הבדלה ארוך כמבואר בסעיף ו' לא חיישינן לזה דהא חזינן הט"ז בסי' רל"ה סק"ג פסק לענין ק"ש של ערבית דאין איסור חצי שעה קודם הואיל וזמנה ארוך ואף דהמג"א שם שתק להמחבר דאסר חצי שעה קודם י"ל דשם אין זמנה רק בלילה משא"כ בהבדלה דזמנה עכ"פ כל יום א' וכה"ג מחלק המג"א בסי' תפ"ט סקי"א בין יש לו זמן כל הלילה ובין אם יש לו זמן גם כל יום שאחרי'. ועדיין ק"ק דשם כתב על סברא זו שצ"ע ועיין במג"א סי' תל"ב : סק"ג (°) וכ"מ בגמרא. ביאור דבריו כתבתי באות ג' : ט"ז סק"ג (°) קשה. דע כי סעיף זה הוא מהרמב"ם ותחלה כתב שנים שהיו שותים ואמרו בואו ונקדש כו' הועתק בסי' רע"א ס"ה ואח"כ סיים אבל אם אמרו בואו ונבדיל כו' שהעתיק בסעיף זה ומשמע ליה להט"ז דכיון דבקידוש כתב דנאסר עליהם לשתות עד שיקדשו ובהבדלה לא כ' כך ש"מ דבהבדלה מותר להם לשתות לכן הקשה קושיא זו : שם (°) דזה מיירי בספק חשיכה וכדיעה ראשונה בסעיף א' דכתב הט"ז סק"א דלאותה דיעה מותר בספק חשיכה להתחיל : שם (°) שאפי' אמר בואו ר"ל דקמ"ל הרמב"ם דיש חילוק בזה בין קידוש להבדלה דבקידוש בספק חשיכה בלי אמירה מותר לשתות וע"י האמירה אסור לשתות דאפי' אם רוצה לשתות באיסור צריך לברך כמו שביאר הט"ז בסי' רע"א סק"ה בדעת הרמב"ם משא"כ בהבדלה אפי' אמר בואו ונבדיל מותר לשתות וגם א"צ לברך דהבדלה קיל מקידוש כמו שביאר הט"ז שם טעמא דהרמב"ם בזה ע"פ הש"ס ע"ש: שם (°) דאלו לודאי חשיכה אסור לשתות כו' כנ"ל . וזה לא קאי אקידוש כמו שכתב דמיירי בספק חשיכה וס"ל להרמב"ם דלא הוי הפסק וסילוק ע"ז כתב דאלו לודאי חשיכה כו' וק"ל: שם (°) הוא הראב"ד דברי הראב"ד הובאו בט"ז סי' רע"א סק"ה ומפרש ליה הט"ז כאן דבואו ונבדיל נמי אוסר עליו לשתות ואם רוצה לשתות באיסור צריך לברך כמו קידוש להרמב"ם כך משמע להמעיין בדברי הט"ז כאן : שם (°) באכלו תחלה ומ"ש שהיו שותים משום דקמ"ל בבואו ונקדש אע"פ שכבר שתו וברכו בפה"ג צריך לחזור ולברך וק"ל : שם (°) גם בודאי חשיכה מיירי כאן. ק"ק הא הרמב"ם ע"כ מיירי בספק חשיכה לענין בואו ונקדש כמ"ש הט"ז סי' רע"א סק"ה בשם הכ"מ וי"ל דכוונת הט"ז דלענין בואו ונבדיל מיירי אפי' בודאי חשיכה וזה שכתב הט"ז מיירי כאן דייקא הנה כל זה הוא דרך הט"ז בביאור סעיף זה אבל המג"א חולק וכמו שאבאר : מ"א סק"ד (°) פי' בלא אכילה לא רצה לפרש כהט"ז דמיירי באכלו כי הב"י לא פי' כך וכמו שביאר בס"ק שאח"ז : סק"ה (°) אע"פ שאינם רשאים.הוקשה לו קושית הט"ז סק"ג כיון דמיירי בלא אכילה לכן פי' דמ"ש רמב"ם אע"פ שאינם רשאים גבי בואו ונקדש קאי גם לענין בואו ונבדיל : שם (°) כמ"ש סס"א . כוונתו למ"ש בסק"ג דאפי' בספק חשיכה אסור להתחיל ושלל בזה תירוץ הראשון שבט"ז סק"ג : שם (°) דקידוש חמור מהבדלה. דאע"ג דבין בקידוש בין בהבדלה אינם רשאים לשתות. מ"מ לענין לחזור ולברך מיקרי בקידוש היסח הדעת ולא בהבדלה וע"ש בב"י טעם החילוק : שם (°) כשיושבים ואוכלים. ומש"ה לא כתב הרמב"ם בהבדלה אע"פ שאינם רשאים משום דבאמת רשאים וקמ"ל דאפי' לברך אינו צריך ודיעה ב' פליג לענין ברכה אבל ושותים גרידא כיון שצריכים להפסיק מודה גם רמב"ם דהוי היסח הדעת וצריך לברך אם שותה באיסור כמו בסי' רע"א ס"ה לענין קידוש : שם (°) לכ"ע בעי ברוכי כנ"ל : שם (°) אבל אין לומר דה"ש מי שחולק כו' זה קאי לדברי הכ"מ דהיכא דצריך להפסיק כ"ע מודו דחוזר ומברך . א"כ י"ל דה"ש מי שחולק הוא דיעה ב' של סעיף א' דבודאי חשיכה צריך להפסיק מש"ה צריך לברך אהא כתב דז"א דא"כ למה כתב ויש מי שחולק משמע דיעה יחידית ולא כתב ויש חולקין כמו בסעיף א' ותו דהא כל סעיף זה מיירי גם בספק חשיכה להמג"א בסק"א וס"ק ג' וא"כ ה"ל לבאר כאן דמיירי דוקא בודאי חשכה :

באר היטב

לאורה עמ"א . כתב מט"מ ראיתי המדקדקים שמדליקין נרות במקום אופל דפי"ז זכה שאול למלוכה. וכתב לזה לדרך יש לכל אדם במ"ש להדליק נר יותר משאר לילות החול :

רצט (א) שתחשך. אפי' בספק חשיכה מ"א וב"ח וט"ז כתב דשרי להתחיל הסעודי בספק חשיכה אבל בודאי חשיכה יש למחות בידו ע"ש. ואם התפלל ערבית מבעוד יום אסור לאכול עד שיבדיל מ"א : (ב) אין צריך להפסיק . ואם התפלל תוך הסעוד' אסור לאכול עד שיבדיל. וכ' בשלחן ארבע שאם מפסיק נרא' כמגרש המלך ובהגהת י"כ כ' שמהרש"א הפסיק בסעודות נשואין והלך לבה"כ ואח"כ חזר לסעוד' ואפשר דס"ל כדעת הי"א ועמ"א ועסי' רל"ה ס"ב : (ג) שותים. וקשה הא אסור לשתות מכח חיוב הבדל' כיון שלא אכלו רק שותים

ביאור הגר"א

סי' רצט ס"א אסור כו'. עד צריך להפסיק. פסחים קה א' : אפי' משתייה. תוס' שם ד"ה אבל : וי"א. לפי' הרי"ף שם כשם שהשבת קאי אספק חשיכה ופירש בע"ה דע"ז אמרו וה"מ לקידוש כו' אבל בדברי הרי"ף לא משמע כן דא"כ ל"ל לומר שם בר"פ וה"מ לקידוש כו' והא דאמר כו' כשם שמפסיק ליתא ע"ש. ועיין רי"ף שגורס כגי' הגאונים חזי אי נגה יומא כו' וע"ש ואף שהרז"ה והרא"ש הקשו עליו מאי הויא קביעות מעשר לתיקונו כבר תי' במלחמות דע"כ כיון שאסור בתיקון ע"כ אסור באכילה דאל"כ לא הוי כמתקן וגם העונג מתחיל או כמ"ש בברכות ע"ש : ס"ב היו שותים. כיון דא"ל להפסיק וכפי' הרמב"ם נפסיק וקבעיה כנ"ל בסי' רעא אבל להבדלה אין קובעת : ויש מי. הוא מהרי"ק שפ' כסמ"ג ובע"ה והוא י"א דס"א

מחצית השקל

סי' רצט (סק"א) משתחשך כו' אפי' ספק חשיכה בפסחים דף ק"ה ע"א אמרי' משמיה דרב שבת קבעה לקידוש. (ר"ל כשעומד תוך אכילתו וקידש היום צריך להפסיק) אבל להבדלה אינה קובעת ואמרי' ה"מ לאפסוקי דאין צריך להפסיק אכילתו ולהבדיל אבל להתחיל אסור והא דא"צ להפסיק היינו כשאוכל אבל כשלא קבע לאכילה כ"א לשתיה צריך להפסיק וס"ל להרי"ף הא דאמרי' דא"צ להפסיק דוקא בספק חשכה אבל ודאי חשכה צריך להפסיק גם מאכילה והיא דעת י"א שהובא פה בש"ע וכ' על זה הרא"ש וז"ל ואין אלו דברים של טעם ורחוק מן הדעת לו' דשקלי' וטרי' דהש"ס כו' איירי בספק חשיכה דוקא עכ"ל הרא"ש הרי דעת הרא"ש דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מאכילי' והוא דעה א' פה בש"ע וס"ל להט"ז דהרי"ף ורא"ש פליגי בתרתי חדא לענין הפסקה דלהרי"ף בודאי חשיכה צריך להפסיק ולהרא"ש א"צ להפסיק. שני' כיון דלהרי"ף מיירי הש"ס בספק חשיכה א"כ הא דאמר הש"ס וה"מ לאפסוקי אבל להתחיל אסור היינו אפי' בספק חשיכה אסור להתחיל משא"כ להרא"ש דהש"ס מיירי בודאי חשכה אבל ספק חשכה אפי' להתחיל מותר אבל אין כן דעת מ"א דלענין התחלה מודה הרא"ש דאפי' בספק חשכה אסור דאל"ת א"כ אמאי לא הזכיר הרב"י בש"ע מחלוקת הרי"ף ורא"ש כ"א לענין הפסקה ה"ל להזכיר גם כן מחלוקתם לענין התחלה א"ו ס"ל להרב"י דהרא"ש מודה דאסור להתחיל אפי' בספק חשכה וראיית הרב"י הוא מדברי הרא"ש שכתב ע"ד הרי"ף ואין דברים של טעם כו' דשקלי' וטרי' כו' בספק חשכה דוקא אם כן ה"ה לדעת הרא"ש דוחק לומר דהש"ס מיירי בודאי חשכה דוקא א"ו ס"ל להרא"ש דהש"ס מיירי בכל גווני בין בספק ובין בודאי חשכה ולהפסיק אפי' ודאי חשכה א"צ ולהתחיל אפי' ספק חשכה אסור וכן דעת הב"ח וא"כ עכצ"ל מ"ש בש"ע משתחשך הוא ל"ד אלא ה"ה ספק חשכה וכבר כתבתי כ"ז לעיל סי' רע"א ס"ק י': עסי' רס"א ר"ל שם מבואר משך זמן ב"ה : סי' רע"א ס"ד . ר"ל במ"א הב סק"ה בשם הב"ח: עסי' רל"ג ר"ל שם מבואר דהיכי משכחת לה דמותר להתפלל להבדיל מבע"י : (סק"ב) א"ל כו' ואפשר דאם התפלל וכו' ר"ל ניחו דבסק"א פשיטא ליה להמ"א דאם התפלל אסור לאכול אפי' מבע"י היינו אם לא התחיל בהיתר. מה שא"כ הכא דהתחיל בהיתר ופסק באמצע והתפלל בזה מסתפק : שמהרש"א הפסיק כו' ואפשר כו' ר"ל כיון דדעת הרב"י דהעיקר כדעה א' דכ' דרכו בקודש לתפוס העיקר כדעה שהבי' תחלה וגם רמ"א כ' דהמנהג כדעה א' א"כ אסור להחמיר להפסיק דנראה כמגרש המלך. (וגם לק"ש לא היה צריך להפסיק דודאי התחיל בהיתר) וע"ז כ' שאפשר דמהרש"א הכריע דלא כהרב"י ורמ"א אלא כי"א והוא דעת הרי"ף והי' צריך להפסיק מן הדין: משמע בתוס' שבת דף ט' כו' דאמרי' שם לריב"ל דאמר אסור לאדם שיטעום כלום קודם תפ"מ ודייק מיני' הש"ס דאפי' התחיל לאכול צריך להפסיק וכתבו התוס' דמיירי דוקא בהתחיל באיסור אבל התחיל בהיתר א"צ להפסיק דהא גבי הבדלה נ"כ אמרי' כהאי לישנא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל ואפ"ה אמרי' בפסחים דף ק"ה דאם התחיל בהיתר א"צ להפסיק מאכילה . והוא דינא המוזכר פה בש"ע עכת"ד . ומזה מוכח דאם התחי' באיסור גם גבי הבדלה צריך להפסיק כיון דאמר בהבדלה האי לישנא דאמר בתפלת מנחה ולכן מדמין התוס' הבדלה ותפלה א"כ כמו דגבי תפלה בהתחיל באיסור פוסק ה"ה בהבדלה אע"ג דגבי תפלה קיי"ל לעיל דאפי' התחיל באיסור אינו פוסק היינו משום דלא קיי"ל כריב"ל דאמר אסור לטעום כו' אבל גבי הבדלה דקיימא לן דאסור לטעום קודם הבדלה נשאר גם הדין דבהתחיל באיסור פוסק וה"ט כיון דתפלה דרבנן והבדלה דאורייתא וכמו שכתב מ"א אחר זה וכ"מ סי' רע"א ס"ה בהג"ה ר"ל שכ' שם אדם ששכח כו' להבדיל עד שבירך כו' ברכת המוציא יאכל תחלה ומדלא כתב יגמר סעודתו תחלה משמע דר"ל יאכל פרוסת המוציא תחלה קודם הבדלה שלא יפסיק בין ברכת המוציא ויהיה ברכתו לבטלה ולא יותר ואח"כ כשאכל פרוסת המוציא צריך להפסיק ולהבדיל וכמ"ש מ"א שם ע"ש:וצ"ל דס"ל הבדלה דאוריי' ואם כן דינו כק"ש דצריך להפסיק דאי דרבנן א"כ דינו כתפלה דקיי"ל בסי' רל"ה דא"צ להפסיק אפי' התחיל באיסור : ולמ"ד הבדלה דרבנן (וע"ל במ"א סי' רל"ו)אם נטל ידיו פי' אפי' כבר בירך ענט"י אפ"ה צריך להפסיק ולהבדיל כיון די"א בסי' קס"ו דא"ל ליזהר שלא להפסיק בין ברכת ענט"י ובין ברכת המוציא כ"כ מ"א לעיל סי' רל"ה : כיון דכולי ליליא כו'. ר"ל אע"ג דבתפלת המנחה קי"ל לעיל כה"ג א"ל להפסיק כיון דכולי ליליא זמניה שוה לערבית דג"כ מה"ט כיון דכולי ליליא כו' צריך להפסיק: ואין לסמוך כו' ר"ל אע"ג דבעלמא כ' רמ"א לעיל סי' רל"ב דיכול לסמוך על קריאה כו' : ומשום הבדלה כו' ר"ל אפי' למ"ד הבדלה דאורייתא והתחיל באיסור מ"מ יש חילוק בין קרא ק"ש או לא דלק"ש אם התחיל תוך חצי שעה הסמוכה לזמן ק"ש מיקרי התחיל באיסור כמש"ל סי' רל"ה אבל הבדלה ל"מ התחיל באיסור אלא בהתחיל בספק חשכה לדעת מ"א : (ס"ק ג) וי"א ה"מ כו' וכ"מ בגמ' כו' דלא כצ"ש כו' הלשון מגומגם ואיני יודע לתקן הלשון . אבל כוונתו להשיג על הצ"ש כתב בשם ש"ג דבספק חשכה מותר לשתות ולא נאסר השתיה אלא בודאי חשכה ע"ז חלק מ"א דמוכח מגמרא איפכא וכמ"ש מ"א בס"ק א' דאפי' לדעה א' שהיא דעת הרא"ש דמוקי להש"ס אפי' בודאי חשכה ואפ"ה א"ל לפסוק מאכילה מ"מ ע"כ מודה הרא"ש דגם מיירי בספק חשכה דמיירי בכל גווני וא"כ הא דאמרינן שם אבל לשתי' פוסק היינו אפי' ספק חשכה כ"ש דאסור להתחיל לשתות בספק חשכה מכ"ש לדעת י"א שהוא דעת הרי"ף דמיירי כל הסוגיא דוקא בספק חשכה דשתיה אסורה בספק חשכה : (ס"ק ד) היו שותים פי' בלא אכילה. זהו דוקא לפירוש הרב"י שהביא מ"א בס"ק שאח"ז : (ס"ק ה) אם רצו כו' דקידוש חמיר כו' ר"ל אע"ג דבקידוש קי"ל לעיל סי' רע"א דבכה"ג צריך לברך והיינו משום דקידוש חמיר דאפי' יושב ואוכל צריך להפסיק א"כ הוי סילוק גמור וכה"ג צריך לברך משא"כ הבדלה דדינו אם היה יושב ואוכל א"צ להפסיק לכן אפי' היה יושב ושותה דצריך להפסיק משתיה מ"מ לא הוי סילוק גמור וא"צ לברך כ"כ הב"י ע"ש : אבל בכ"מ. פ"ד מהל' ברכות : אפי' אמרו כו' ר"ל אע"ג דבאכילה קי"ל סעיף א' דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מ"מ כיון שאמרו בואו ונבדיל צריכים להפסיק מ"מ ברכ' אין צריכים : וה"ש מי שחולק כו' דעה א' הוא הרמב"ם וה"ש מי שחולק הוא הראב"ד בהשג': אבל כשיושבים ושותים לכ"ע בעי ברכה כנ"ל ר"ל אפי' לדעה א' שהיא דעת הרמב"ם מודה בזה לדעת הכ"מ דלא כמ"ש הרב"י פה . וכמ"ש סי' רע"א כו' ר"ל כמו שהדין גבי קידוש בסי' רע"א ה"ה הבדל' לדעת הכ"מ : אבל א"ל כו' דצריך להפסיק אפי' מאכילה בודאי חשכה . לא הוי ליה למימר וי"מ שחולק דמשמע שהוא יחיד אלא הל"ל וי"א כמ"ש בסעיף א' דהא היא דעת הרי"ף והעומדים בשטתו שהם רבים וכדרך הרב"י בשאר מקומות לדקדק בלשונו בענייני' כאלו: וגם ה"ל לפרש דמיירי כו' דהא בספק חשכה גם הי"א שבסעיף א' מודים. א"ו דהאי י"מ שחולק הוא הראב"ד שחולק בכל גווני ומטעם שכתב מ"א לעיל:(ס"ק ו)וי"א שצריך הוא דעת מהרי"ק כו' הביאו הרב"י וז"ל אבל מהרי"ק כתב דלהרי"ף וסמ"ג (והם י"א שבסעיף א') דמפסיקים אף להבדלה בודאי חשכה פשיטא דצריך לחזור ולברך כו' וכ' באותה תשו' שכן עשה הוא מעשה ובירך בפה"ג באמצע סעודה לפני הבדלה לאחר שנזכר ממנה דכיון דהשכה ודאי הי' צריך להפסיק הוי סילוק ותמהני עליו שלא הביא דברי רבינו שבסי' רע"א שאפילו במפסיק לקידוש א"ל לברך בפה"ג כו' וגם שם כתבתי דהכי נקטי' עכ"ל הרב"י ולכן קשיא למ"א על הרב"י בש"ע דגם להרב"י קשיא קושיא כעין זה דהא בסי' רע"א גבי קידוש סתם כדעת הטור כשמפסיק לקידוש א"ל בפה"ג ולא הביא חולק וכאן גבי הבדלה הביא גם דעת מהרי"ק דס"ל דצריך לברך ולדעת הרב"י קידוש והבדלה שוין אדרבא קידוש גרע טפי א"כ למהרי"ק גם בקידוש צריך לברך וה"ל להביא דעת מהרי"ק גם בסי' רע"א :

וכתב

ג (ד) כשמפסיק להבדיל ה אינו צריך לברך בפה"ג על כוס של (ד) הבדלה ו ו וי"א שצריך :

ד כשהיה אוכל וחשכה שאמרנו שאינו צריך להפסיק ז גומר סעודתו ז ומברך בהמ"ז (ה) על הכוס ואח"כ מבדיל עליו ח ואם יש לו שני כוסות ז מברך בהמ"ז על אחד ומבדיל על אחר :

ה ט טעה ואכל קודם שהבדיל יכול להבדיל אח"כ :

ו י שכח ולא הבדיל במוצאי שבת מבדיל עד סוף יום ג' כ וי"א שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר ודוקא בפה"ג ומבדיל בין קודש לחול אבל על נר ובשמים ל אינו מברך אלא במוצאי שבת מ ויש מי שאומר דהא דקי"ל טעם מבדיל ה"מ היכא דהבדיל בליל מו"ש אבל אם לא הבדיל בלילה כיון שטעם שוב אינו מבדיל :

הגה והעיקר כסברא הראשונה ומי שמתענה ג' ימים (°) וג' לילות ישמע ח° הבדלה (ו) מאחרים ואם אין אחרים אצלו יכול להבדיל (ז) בשבת ט מבעוד יום ולשתות (°) ולקבל אח"כ התענית עליו. [ת"ה סי' קנ"ט] עיין סי' תקנ"ג :

ז כ המבדיל על יין (ה) על (ח) שלחנו אפילו הבדיל קודם שנטל ידיו פוטר היין שבתוך המזון שאין צריך לברך עליו ס וי"א דלא פטור אלא א"כ נטל ידיו קודם שהבדיל :

°עסי' רע"ב ס"ט

מגן אברהם

מי שחולק וגם הל"ל דמיירי בודאי חשכה : ו וי"א שצריך. הוא דעת מהרי"ק שורש ל"ו ול"ע דהא סתם בסי' ער"ח דגבי קידוש א"צ לברך. וכתב הב"ח דס"ה כיון שעדיין לא ברכו ב"ה הברכה שבירך מתחלה על היין פוטר את כל היין אבל מהרי"ק מיירי שלא היו מסובין אלא לשתיה ואם כן מיד שצריך להפסיק לקידוש או להבדלה הוי גמר למה ששתה וצריך לברך בפה"ג עכ"ל. ול"ע א"כ למה כתב מהרי"ק דלהרי"ף וסמ"ג (°) מפסיקין בודאי חשיכה הלא לשתיה לכ"ע מפסיקין אף בספק חשיכה ועוד שכתב שם בהדיא שהיה באמצע סעודה וע"ש דאיתא בהדי' שמיירי לאכילה ומ"ש הרב"י שהיו מסובין לשתיה מיירי בשתיה שלאחר הסעודה קודם ב"ה ולענין הלכה פסק הב"ח דאפי' היו עסוקין בשתיה א"צ לברך ול"נ כפשוטו דסובר דכוס של הבדלה גרע טפי שאין שייך לסעודה וכמ"ש ס"ח וסי' קע"ד ס"ד ולכן צריך לברך ולדידי' כשמבדיל על שכר באמצע הסעודה נמי צריך לברך דברכת המוציא אין פוטרתו כי היכי דב"ה אין פוטרתו מברכ' אחרונה כמ"ש ס"ח (°) ולכן יש ליזהר שלא להבדיל באמצע הסעודה גם יש מחלוקת אם יברך אחר כך המוציא כמ"ש סימן ער"ח ס"ד : ז ומברך ב"ה. ומותר לשתות מכוס של ב"ה וכ"מ סי' ער"א בכ"י בשם הר"י מטראני (°) וע"ש דלר"י מותר לשתות ע"ש ובהבדלה כ"ע מודו (°) וכ"ל דמי שאינו נזהר בכל השנה לברך על כוס דס"ל כמ"ד דאין טעון כוס גם עתה אסור לשתות ממנו : ח הבדלה מאחרים. עסי' ער"ב ס"ט וסי' תקנ"א ס"י דמותר (°) ליתן לאחרים לשתות : ט מבע"י . ולא אמרי' כיון דאבדיל קבליה לתענית עליה דדוקא בתענית חובה אמרי' הכי כמו ביה"כ או בט"ב (°) וכ"ה בהדיא בגמ' והע"ש לא ידע מזה והשיג על הלבוש שלא כדת והם דברי ת"ה ממש (°) ומיירי שנדר להתענות כל יום ראשון ג' ימים וג' לילות או בכל ער"ח וכדומה עמ"ש סי' תקנ"ו אבל הכא בנדרים הלך אחר ל' בני אדם דלא מתחיל התענית אלא בלילה [שם בת"ה] ומשמע דמתפלל מעריב קודם שיבדיל ואעפ"כ מותר לאכול אח"כ וה"ה בחול מותר לאכול אחר מעריב מבע"י ☞ אבל עכ"פ מתפלל מעריב קודם הבדלה וכ"מ ממ"ש ססי' רל"ג דמשום הבדלה מתפלל ג"כ מעריב מבע"י

ט"ז מגן דוד

אי הוה אמירה זו היכא הדעת וזה נראה עיקר : (ד) כשמפסיק להבדיל כו'. דאין הבדלה הפסק והוא דעת הרא"ש והטור בסי' רע"א אבל הי"א שצריך הוא מהרי"ק שמביא ב"י דס"ל כיון דחשיכה ודאי היה צריך להפסיק והוה סילוק ולפמ"ש בס"א דהמנהג פשוט כסבר' ראשונה א"כ אפי' בודאי חשיכה אין חיוב להפסיק בשביל הבדלה ממילא כשמפסיק להבדיל א"צ לברך דלא חשיב הפסק וכ"כ בת"ה סימן קכ"ד ורמ"א מביאו בסמוך לענין מבדיל מבע"י (°) וליכ' למימ' דכיון דאבדיל שווי' חול ואתסר להו למשתי דכיון דמנפשיה קבל עליה הך תעניות ל"ש למימר דע"כ חל עליו כדאמרי' גבי ט"ב כו' עכ"ל ה"נ גבי הבדלה כאן במקו' שאין חיוב עליו לא הוה סילוק: (ה) על שלחנו כו'. נראה פשוט דלא בא למעט אלא בחדר אחר דשם הוה ההבדלה מידי אחריני כל שהבדיל קודם הנטילה אבל באותו חדר שרגילין להתפלל במ"ש ואח"כ מבדילין באותו חדר

הגה

באר הגולה

ה לדעת טור בסי' רע"א והרא"ש אפי' לדעת הרי"ף ו לדעת הרי"ף ורמב"ם בפרק כ"ט ח ה"ה שם ט פסחים ק"ה י שם ק"ו כרבה לגירס' התוספות והרא"ש כ הרי"ף והגאונים לפי גירסתם ל שם לענין אור ומכ"ש לבשמים מ טור בשם בה"ג נ הרא"ש בפ' י' דברכות ורים פ"י דפסחים ס תוס' שם מ"כ

יד אפרים

ד"ה : מ"א סק"ט אבל עכ"פ מתפלל וכו' נראה קודם הבדלה יש לרשום כאלו עיגול ושייך לקמן אחר תיבות וע' סי' רל"ג ס"ג . ור"ל דלענין מנחה הדבר פשוט שכן הוא שצריך להתפלל קודם הבדלה :

לבושי שרד

מ"א סק"ו (°) מפסיקין בודאי חשיכה הלא לשתי' כו' כצ"ל . טעמא יהיב מהרי"ק למילתי' הובא בט"ז סק"ד : שם (°) ולכן יש ליזהר דאלו להב"ח א"צ ליזהר דהא באמצע סעודה ליכא פלוגתא משא"כ להמג"א : ט"ז סק"ד. (°) וליכא למימר דכיון דאבדיל הובא במג"א סק"ט ולדוגמא בעלמא כתבה הט"ז לומ' דכל מה שאדם עושה מעצמו בלי הכרח קיל טפי מכשאדם עשהו בהכרח וכמו שכ' בסי' רע"א אות יו"ד ע"ש : מ"א סק"י (°) וע"ש דלר"י מותר. ר' יוסי ס"ל דגם בקידוש באוכל מבע"י א"צ להפסיק אלא גומר סעודתו ומקדש וכתב ה' ר' ישעיה מטראני לדידי' מברך בהמ"ז ושותה מכוס של בהמ"ז. משא"כ לדידן דלא קיי"ל כר' יוסי לא יברך בהמ"ז דהא לא יוכל לשתות מהכוס של ברכת המזון עכ"ד ממילא דהבדלה דלכ"ע א"צ להפסיק הסעודה לכן כל מה שייך להסעודה מותר קודם הבדלה לכן שותה כוס בהמ"ז דהא הוא שייך לסעודה : שם (°) וכ"ל דמי שאינו נזהר. דלדידיה אין כוס זה שייך לסעודה : (הגה ס"ו) וג' לילות. משא"כ כשמתענ' ב' ימים מבדיל במוצאי יום ב' כמ"ש מג"א סק"ט בשם של"ה: שם (°) ולקבל אח"כ. אין הכוונה שיקבל תענית מתח דהא מיירי שנדר להתענות כל יום ראשון ג' ימים כמ"ש במג"א ואז א"צ קבלת תענית אלא ר"ל שיקבל אח"כ בדעתיה שיתחיל התענית מעתה : מ"א סק"ח . (°) ליתן לאחרים ר"ל שיבדיל בעצמו ואחרים ישתו : סק"ט (°) וכן הוא בהדיא בגמרא . דברי המג"א אין מסודרים ובלי ספק שיש ט"ס היכא וכן הוא בגמ' עד תיבת ממש הוא בדרך הג"ה וצ"ל מסובב בב' חצאי לבנה ואח"כ צ"ל עמ"ש סי' תקנ"ו (ר"ל דשם ביאר דין זה דט"ב עד אלא בלילה ואח"כ צ"ל ומיירי שנדר כו עד וכדומה וכזה דבריו מסודרים : שם (°) ומיירי שנדר כתב כן דבסי' תקנ"ג סק"א ס"ל להמג"א דאם קיבל התענית במנחה אסור לאכול מיד לכן כתב דמיירי שנדר כו' ולא קיבל במנחה ולכן הולכין אחר לשון בני אדם :

באר היטב

שותים וצ"ל דמיירי כאן שאכלו תחל' ואח"כ שתו ועי' ט"ז ומ"א : (ד) הבדל'. וכן דעת הט"ז וב"ח . ומ"א כ' דיש נזהר שלא להבדיל באמצע הסעוד'. גם יש מחלוקת אם יברך אח"כ המוציא כמ"ש סי' רע"ו ס"ו : (ה) על הכוס . ומותר לשתות מכוס של בה"מ . ואם אינו נוהג בכל השנה לברך על הכוס דס"ל כמ"ד דאין טעון כוס גם עתה אסור לשתות ממנו מ"א : (ו) מאחרי' . ובסי' תקנ"א ס"י משמע דמותר ליתן לאחרים לשתות וכ"כ בשל"ה : (ז) בשבת . מבע"י אחר שהתפלל מעריב עססי' רל"ג. ומותר לאכול אח"כ וה"ה בחול מותר לאכול אחר מעריב מבע"י עמ"א : (ח) שלחנו . נראה פשוט דבאותו חדר שרגילין להתפלל במ"ש ואח"כ

הגהות רעק"א

צריך היינו אפי' ס' חשכה לדעת המג"א סק"א וכמ"ש סק"ו : מג"א ס"ק ו . ולדידי' כשמבדיל על שכר לא ידעתי דלמה תולה המג"א דבר זה לדיעה אחת הא גם לדיעה א' י"ל דוקא יין כיון דשהה מקודש ובירך בפה"ג דפוטר לברך על כוס דהבדלה אבל במבדיל על שכר דלא בירך תחלה על שכר אלא דפת פוטר מלברך על השכר ומשום דבא מחמת הסעודה והוי טפל להפת וכוס דהבדלה דל"ש לסעודה לא הוי טפל להפת ולא נפטר בברכת המוציא דפת:סעיף ו ולא הבדיל במ"ש אבל במי"ט אין לו תשלומין כ"כ בסוף ס' לשון חכמים שמעיד שכן הסכימו רבני חכמי פראג ולענ"ד עדיין י"ל דמ"מ יש לו תשלומין ביום הראשון שאחר יו"ט דהא לדעת הי"א דאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר דהטעם דיום הולך אחר הלילה ממילא ה"ה ביו"ט הכי הוא א"כ י"ל אף למאי דקי"ל דמבדיל עד סוף יום ג' ומטעם דהוי בתר שבת י"ל דזהו לא שייך לענין יו"ט מ"מ ס"ל ג"כ היסוד דלענין יום הא לא צריך לטעם דבתר שבתא אלא מטעם דהיום הולך אחר הלילה ונראה ראיה לזה דלכ"ע קיים הסברא דלענין יום א' הוי כמו במש"ק ממ"ש הרא"ש פ"ד דברכות בשם רבינו יונה דאם מצפה שיהיה לו כוס למחר וטעה ולא הבדיל בתפלה דאינו חוזר ומתפלל וכ"ה בש"ע לעיל סי' רצד ס"ב והא הרא"ש בפסחים ס"ל דיכול להבדיל עד סוף יום ג' א"כ אמאי נקט דוקא שמצפה שיהי' לו למחר וכן קשה אפסקי דש"ע ומה שרציתי לומר לעיל סי' רצד בגליון דכיון דאינו מצפה שיהיה לו למחר יהא מותר לאכול והוי טעם דחוזר ואינו מוכרע אצלי כיון דהפוסקים נקטו בלשונם דטעם באיסור חוזר ומתפלל א"כ אפשר באינו מצפה שיהיה לו כוס למחר דמותר לאכול אינו חוזר ומתפלל ולזה י"ל הטעם דאם ההבדלה על הכוס יהיה בזמנו דהיינו במוצאי שבת קודש או למחרתו דהוי כמו במוצאי שבת קודש בזה הוא דא"ח ומתפלל אבל באינו מצפה שיהיה לו כוס למחר אף שיהי' לו כוס ביום ב' או ג' כיון דאינו עיקר הזמן אלא משום דמקרי בתר שבתא בזה חוזר ומתפלל ואפשר דזהו כוונת המע"מ שם לפ"ז נראה הדין דבשבת במוי"ט להבדיל עכ"פ יכול להשלים להבדיל למחרתו ודוק אך העומד לנגד קנת המ"ש הבה"ג דהא דטעם מבדיל הכ"מ דמבדיל בליל מ"ש אבל אם לא הבדיל בלילה כיון שטעם שוב אינו מבדיל וזהו שכ' כאן המחבר ויש מי שאומר וכו' מזה משמע דעיקר זמן הבדלה רק בליל מ"ש דאם כימא דהיום א' עם ליל מ"ש הכל חד מה"נ לחלק לענין טעם : מג"א ס"ק ח' עסי' ר"ב צ"ל ער"ב : מג"א ס"ק ט' דאם טעם אינו מבדיל אא"כ דמבדיל במ"ש והכא הא אינו מבדיל במ"ש :

ביאור הגר"א

דס"ה דלא כמ"א ועיין מהרי"ק : ס"ג כשמפסיק. אפי' לי"א דס"ה כמו בקידוש בסי' רעא ס"ד : וי"א. הוא מהרי"ק.אבל לא כ' כן אלא על דברי רמב"ם שאמר בוהו ונבדיל כמ"ש בס"ב אע"ג דמלשונו מ' כמ"ש כאן מ"מ העיקר כמ"ש וע"ש ועמ"א : ס"ד כשהיה אוכל. מתני' דפ"ח דברכות נ"א ב' ובפסחים ק"ב ב' וע"ש בתוס' ד"ה מניחו כו' והקשה הר' ניסים כו' ותי' כו': ואם יש. שם אין לו אלא אחד : ס"ו שכח. כלישנא קמא דה"א סתמא דגמ' ועוד דמסקנא שם כן בעובדא דאמימר וע"ש בתוס ד"ה אמימר וד"ה ש"מ : וי"א. כל"ב והר"ן כ' שלא היה גורס רק ל"ק והיה גורס בו כל היום ולכאורה לפסק הרי"ף אי מבדילין במוצאי ט"ב שחל להיות בשבת וכמ"ש בתוס' הנ"ל ד"ה אמימר ואם כן הא דסי' תקנ"ו ס"ג היא כס' ראשונה. אבל כ מעיינת ברי"ף שם קשה לכאורה שכ' בעובדא דאמימר וש"מ כו' כל השבת כולו כו' וכי מתרמי ליה עד סוף יום ג' מבדיל אלא שסובר כדעת בה"ג הביאו הר"ן שם והרא"ש בסוף תענית גבי ט"ב שחל להיות בשבת שמבדיל במוצאי ט"ב ואע"ג כו' כל היום כולו אין טפי לא ה"מ היכא דהוה שרי למיכל כו' ע"ש ולמד מדברי אמימר דאמר ש"מ כו' כנ"ל: ויש מי. מקושית תוס' הנ"ל ק"ב ב' ד"ה מניחו מהא דאמימר ע"כ תי' ה"מ היכא כו' : שמע הבדלה. ע' סי' ער"ב ס"ט : יכול. אע"ג דאמרי' בספ"ג דעירובין כיון דקבליה אסור למשתייה בנדרים הלך אחר לשון ב"א לילה ודאי : ס"ז המבדיל על. דל"פ רב ור' יוחנן שם ק"ל אלא משום שינוי מקום אבל באותו מקום מודה רב אע"ג דלא ס"ל קידוש במקום סעודה וא"כ ה"ה להבדלה וכפ"ו דברכות מ' ב' בירך על היין כו' וכ"ש דפוטר את שבתוך המזון תוס' שם ושם : אפי' הבדיל. כן מ' ברא"ש פ' ע"פ : וי"א.תוס' בברכות

חכמת שלמה

סי' רצט סעיף ד' ומברך ברכת המזון על הכוס. נ"ב עיין במג"א ס"ק ז' שכת' דמי שאינו נזהר לברך כל השנה על הכוס גם עתה לא ישתה ממנו. והנה נשאלתי היאך הדין בכוס של ברכת נישואין אם סועדין במו"ש אם מותר לשתות מכוס ברכת נשואין. והשבתי דנראה דאסור לשתות ממנו כי אף דבברכת נישואין נוהגין לברך על הכוס תמיד מכל מקום כיון דהוי עמו נמי כוס של ברכת המזון ובכוס בהמ"ז הוה המנהג שלא לשתות ממנו וא"כ אם כעת ישתה מכוס של ברכת נשואין ולא מכוס ברהמ"ז אתי לזלזולי בכוס של בהמ"ז לכך לא ישתה ממנו כלל כן נראה לי. ומי שעושה להיפוך אין מזחיחין אותו וז"ב : שם סעיף ו' שכח ולא הבדיל במו"ש מבדיל עד סוף יום ג' וכו'. נ"ב נראה לפענ"ד דהיינו דוקא בהבדלה משל שבת אז שייך להבדיל ב' ימים מטעם המפורש בש"ס דכמו דהוי לענין גיטין דעד יום ד' נקרא בתר שבתא. אבל אם שכח הבדלה של יו"ט תיכף ביום מחר אין לו עוד תשלומין כי ליו"ט אין הימים נמשכים אחריו להיות שייך להבדיל בהם ואין לומר דהרי בגיטין שאחר הרגל נקרא עד ט"ו יום וכו' וא"כ גם ברגל יש לו ימים אחריו. אך זה אינו נבדיל שני שבועות אחר יו"ט כמו בשבת וזה ודאי דבר שאינו. וא"כ כיון שזה אינו מה לי סוף שני שבועות מה לי יום ראשון שאחר יו"ט ויש להסביר טעם הדבר מה שיש חילוק בין רגל לשבת חדא עפמ"ש הש"ך בחו"מ סי' מ"ג בשם הר"ח דלכך נקרא אחר הרגל ט"ו יום מכח מה שהיו עולי רגלים מגיעין לנהר פרת וכל זמן שהיה בדרך נקרא להם אחר הרגל א"כ חילוק גדול יש דבשלמא אחר שבת שאין שום טעם למה קוראין כן ואין קריאה זו מצד ענין אחר ובע"כ דהימים גופייהו שייכין לשבת שאחריהם דשבת הוי בכלל הימים וראש להם והימים שייכים לו ולכך ממה שנקרא לענין [גט] (שלשה) ימים אלו אחר שבת מוכח שהם שייכים לשבת ולכן גם לענין הבדלה שייכים להבדיל בהם על שבת. אבל לענין הרגל מה שנקרא בלשון בני אדם ט"ו יום אחרי הרגל הוי רק בלשון בני אדם מכח שהולכי רגלים הולכין בדרך נקרא להם אחרי הרגל וא"כ תינח בלשון ב"א ולכך לענין גט מה שהתנה הוא אחרי הרגל אז תליא בלשון בני אדם אבל לענין הבדלה לפי האמת אין שייכות לימים שאחר יו"ט לגוף היו"ט ומה שייך זה להבדלה מה שבלשון בני אדם נחשב אחר הרגל ולכך תיכף ביום המחרת אין לו להבדיל עוד. ועוד דשאני לשון אחר הרגל מאחרי השבת דשם שבת מורה על קדושתו ממלאכה ולכך אם נקרא אחר השבת שייך להבדיל עלי' נמי אבל ביו"ט אין הט"ו יום נקראים אחר יו"ט רק אחר הרגל ובלשון רגל כולל אף חול המועד ועל חוה"מ לא שייך הבדלה דאין חיוב הבדלה בחוה"מ ולכך לא שייך בזה להבדיל עליו ואינו דומה לדין גט בזה . ויצא לנו מזה חידוש דין דאפשר במתנה אחר יו"ט אף בגט לא הוי ט"ו יום אחרי יו"ט כלל וצ"ע בזה . ועכ"פ נראה דביו"ט אין לחלק בין יום אחר יו"ט או בין ט"ו יום אחריו וכמו שאין סברא להבדיל עד ט"ו יום אחרי יו"ט כן אין סברא להבדיל ביום הראשון שאחר יו"ט. ובפרט אם לא הבדיל אחרי יוה"כ שביוה"כ אין לו המשכה ט"ו יום שתיכף ביום המחרת אין לו להבדיל עוד. והן אמת שלפי דעת הסוברים דבשבת נמי אינו מבדיל רק ביום הראשון לבד וא"כ לדידהו אין מדמין זה לגט א"כ יש לומר אף דנקרא אחר השבת מכל מקום לא שייך בו הבדלה ובע"כ מה דמבדיל ביום ראשון הוי מטעם אחר שכל יום שאחריו יש לו דין אחד כלילה כיום וכיון דתקנו בו הבדלה בלילה שייכה גם ביום לדידהו י"ל גם ביו"ט ויוה"כ הוי כך דביום ראשון שאחריהם מבדיל. מיהו כיון דאנן קיי"ל דמבדיל עד סוף יום ג' וא"כ כיון דלחומרא להצריכו לברך קיי"ל כהך סברא מכ"ש לקולא דספק ברכות להקל דקיי"ל כוותייהו ולדידן יש לומר כיון דלא מצינו חילוק בין יום ראשון ליום ב' וג' הוי טעמא מכח דנקראים אחר השבת וזולת זה אף ביום ראשון לא שייך הבדלה וא"כ ביו"ט וביוה"כ כיון דלא מבדילין בימים שאחריהם גם ביום הראשון שאחריהם אין מבדילין וספק ברכות להקל ודו"ק. ועוד נראה ברור בדין אונן שהיה אונן במוצאי י"ט או במוצאי יוה"כ ולא הבדיל זה ודאי אין לו להבדיל אחרי קבורת המת דהרי בשבת גופא הוי פלוגתא שם בהרא"ש אם יש לו להבדיל וניהו דקיי"ל שם ביו"ד דמבדיל היינו רק בשבת אבל ביו"ט ויוה"כ דבלא"ה הוי ספק אם יבדיל ביום א' בכה"ג ודאי אינו מבדיל. ועוד נראה דאף אם נקבר בלילה

מחצית השקל

וכתב הב"ח כו' לייסב דברי מהרי"ק ע"ש בב"ח אבל בש"ע אין זה מספיק דהא כ' בש"ע כשמפסיק להבדיל משמע בכ"ע בין משתיה בין מאכילה . דהאי התם בסי' רע"א גבי קידוש : א"כ מיד כו' הוי גמר ר"ל דקביעו' לשתיה ליכא קביעת גמור ובדבר קל מסתלק הקביעות : הלא בשתי' לכ"ע כו' כצ"ל ור"ל למה תלה מהרי"ק הדבר ברי"ף והרא"ש שבסעיף א' הלא אפי' לדעת הרא"ש בס"א דאין צריך להפסיק מאכילה אפי' ודאי חשכה מ"מ בשתיה מוד' דצריך להפסיק דהא כן מבואר בש"ס שם להדיא וה"מ לאכילה אבל לשתיה מפסיקים והוסיף מ"א אף בספק חשכה אזיל מ"א לשיטתיה בס"ק א' דלהרא"ש ע"כ האי שמעת' מיירי בכל גווני בין בודאי חשכה ובין בספק חשכ' כן פי' הב"ח גופי' וא"כ על שניהם אמר הש"ס אבל לשתיה מפסיקים היינו אפי' בספק חשכה : ומ"ש הרב"י שהיו מסובים לשתיה ז"ל הרב"י ואין להקשות על מהרי"ק למה לא כ' שבירך המוציא (ר"ל אחר הבדלה כשחוזר לאכול ה"ל לברך המוציא כיון דס"ל דצריך לברך בפה"ג אע"ג דבסי' רע"א גבי קידוש לא מצינו מי שסובר כן כ"ש ברכת המוציא דגם בקידוש יש מי שסובר דצריך לברך כ"ש דס"ל למהרי"ק לברך ברכת המוציא) ושמא לא היו מסובים אלא לשתיה עכ"ל הרב"י וא"כ גם על הרב"י קשה דהא מוכח בדברי מהרי"ק שהיו מסובים לאכילה כנ"ל : מיירי בשתיה שלאחר הסעוד' ר"ל דודאי תחלה היו מסובים לאכילה ובאמצע סעודה הפסיק להבדלה ושוב פסקו מלאכול והיו קובעים לשתות לבד לכן לא הוצרך לברך ברכת המוציא : ול"נ כפשוטו כו' וכמ"ש סעיף ח' כשהבדיל אפי' אחר שנט"י דאז פוטר ברכת בפה"ג של הבדלה ליין שבתוך הסעוד' ושוב לא ה"ל יין לא בתוך הסעודה ולא לבהמ"ז י"א צריך לברך ברכ' אחרונ' על יין של הבדלה ואין בהמ"ז פוטרו אע"ג דבהמ"ז פוטר מברכה אחרונה ליין שלפני המזון · וכן בהמ"ז פוטר מברכ' אחרונה על כוס קידוש אע"ג שאין לו כוס לבהמ"ז ס"ה דיין שלפני המזון שייך לסעודה וכן קידוש כיון דאין קידוש אלא במ"ס משא"כ בהבדל' דאין לו שייכות לסעודה לכן אין בהמ"ז פוטרו וכן בסימן קע"ד סעיף ד' וכן הוא בסי' זה סעיף ז' די"א אם הבדיל קודם שנט"י על היין אין ההבדלה פוטרת ליין שבתוך המזון מברכת בפה"ג וקידוש שלפני נט"י פוטר היין שבתוך הסעודה הוא ג"כ מה"ט דקידוש יש לו שייכות לסעודה משא"כ הבדלה ולכן ס"ל ג"כ להני י"א פה דגרע לענין זה ג"כ מקידוש דא"צ על הבדל' שתוך הסעודה בפה"ג כיון דאין לו שייכות לסעודה . ולכאורה אין תי' זה מספיק לייסב דעת מהרי"ק דהא מהרי"ק תלה הטעם לפי דעת הרי"ף וסמ"ק דס"ל בודאי חשכה צריך להפסיק אפי' מאכילי' ולא כ' טעם של מ"א דטעם של מ"א א"ש אפי' להרא"ש שחולק על הרי"ף וע"כ לא בא מ"א לייסב כ"א דעת הרב"י בש"ע וי"א שצריך לברך שכתב בש"ע לא נתכוין למהרי"ק אלא לי"א שבסעיף ח' ושבסימן קע"ד אולי כוונת מ"א לייסב גם דעת מהרי"ק וס"ל דסברות מ"א גרידא אינה מספקת להצריך בפה"ג לכוס הבדלה כ"א בצירוף דעת הרי"ף וסמ"ג: ולכן יש ליזהר כו' ר"ל אע"ג דהב"ח פסק להלכה דא"צ לברך וכמו בקידוש אבל לדעת מ"א י"ל דלהבדלה גרע מקידוש ותלי באשלי רברבי שבסעיף ח' וסי' קע"ד ולכן אל יכניס אדם א"ע לבית הספק : (ס"ק ז) ומברך ב"ה ומותר לשתות כו' ר"ל אע"ג שהוא קודם הבדלה : וע"ש דלר"י מותר . ר"ל שהרב"י הביא גם דברי הרא"ש שכ' בשם מהרי"ט שחלק על הרי"ף שכ' על ברייתא דע"פ דף ק"ב ת"ר בני חבור' שהיו מסובים וקידש עליהם היום כו' ר"י אומר אוכל והולך עד שתחשך גמרו לאכול נוטל כוס א' מברך עליו בהמ"ז ונוטל כוס שני ואו' עליו קידוש וכ' הרי"ף ניהו דלא קי"ל כר"י דברי ר"י דס"ל אוכל והולך כו' אלא קי"ל כשמואל דאמר פורס מפה ומקדש כדלעיל סי' רע"א ס"ד . מ"מ בסוף דבריו קי"ל כר"י וג"מ אם קידש היום כשכבר גמרו לאכול ורוצים לברך בהמ"ז דצריך לברך תחלה על כוס א' ברכת המזון ועל כוס שני מקדש הובא לעיל סי' רע"א סעיף ו' וכתב עליו מהרי"ט בשלמא לר"י דסבירא ליה אוכל והולך כו' וס"ל שא"צ להפסיק וסבירא ליה דכה"ג מותר לאכול קודם קידוש א"כ לדידיה יוכל לברך תחלה בהמ"ז על כוס ולשתות מן הכוס אע"ג דעדיין לא קידש דכוס בהמ"ז שייך לסעודה אבל לדידן דקי"ל כשמואל דצריך להפסיק ולפרוס מפה א"כ איך יברך תחלה בהמ"ז על הכוס הא אסור לשתות מכוס בהמ"ז כיון דעדיין לא קידש . והסכים הרא"ש עמו . ובהבדלה כ"ע מודים דהא בהבדלה קי"ל כרבה א' שבסעיף א' דאפי' ודאי חשכה א"צ להפסיק מאכילה וא"כ דומה ממש לקידוש אליביה דר' יוסי דמותר לשתות מכוס בהמ"ז קודם קידוש ה"ה לדידן מותר לשתות מכוס בהמ"ז קודם הבדלה : וכ"ל דמי שאינו נזהר כו' אע"ג דגם במי שאינו נזהר מ"מ מצוה איכא כיון דלדידי' לאו חובה הוא ל"ל דכוס בהמ"ז שייך לסעודה להתיר לו לשתות קודם הבדלה ועיין בספר ת"ש : (סק"ח) הבדלה מאחרי' עסי' ער"ב סעיף ט' וסי' תקנ"א דמותר כו' דלא לומר שיש תקנה אחרת שיקדש הוא בעצמו ויתן לשתות לאחרים וכ"כ רמ"א בסי' תקנ"א דמחמירים שלא לשתות יין הבדלה מר"ח אב עד ט"ב וכיצד יעש' יתן כוס הבדלה לשתות לתינוק וכ"כ רמ"א לעיל סי' רמ"ב אם נדר מיין יקדש על היין ויתן לשתות לאחרים ואע"ג דמ"א לעיל סי' ער"ב חולק על רמ"א הא עיקר טעם מ"א שם דהם לדברי הגאונים שבסי' רע"א סעי' י"ד שאם לא טעם המקדש לא יצא וזה דוקא שייך בקידוש משא"כ בהבדלה דהא מבואר שם בסי' רע"א דבשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר אולם לפי מ"ש הט"ז בסי' רע"א ס"ק י"א הטעם לחלק בין קידוש לשאר דברים משום דבקידוש אסמכו' אדאורייתא לקדש על היין עכ"ל א"כ הבדלה יש לה ג"כ אסמכתא ולפמ"ש לבוש שם א"ש קצת שב' קידוש כיון דהיא דאורייתא ואסמכוה אקרא י"ל דסמכינן אמ"ד הבדלה דרבנן : (ס"ק ט) מבע"י כו' כמו ביה"כ כדאי' בעירובין דף מ' ולקמן סי' תרי"ט במ"א סק"ד דמס"ה אומרים ביוה"כ שהחיינו בלא כוס דכיון דקידש חל עליו יוה"כ ואסור לשתות מן הכוס ולתינוק א"א ליתן דלמא אתי למסרך כשיגדיל וכן בט"ב שחל בא' בשבת אין מבדילין עד מוצאי ט"ב אבל בנדרים הלך אחרי ל' ב"א דלא מתחיל התענית עד הלילה כמ"ש מ"א א"ז משא"כ יוה"כ וט"ב שהם תענית ציבור וממילא חלין עליו ולא תליא בדעתו וקבלתו : בגמרא בעירובי' : והע"ש לא ידע כו' דלבוש כ' ג"כ כדברי הנ"ל והשיג עליו ע"ש דמי עדיף מה שהבדיל לאסור עליו האכילה מאם אכל סעודה מפסקת מבע"י דמ"מ רשאי לאכול אח"כ עד שיקבל עליו התענית בפירוש ולכן כתב דגם בט"ב אם הוא שעת הדחק יוכל להבדיל בשבת מבע"י · והלא מבואר בעירובין ביוה"כ דלא כע"ש וה"ה ט"ב דמ"ש וכן מבואר בדברי הלבוש וכחלוקו וטעמו בת"ה : ומיירי שנדר כו' ר"ל משום דקשי' לאיזה צורך הוצרך לחלק בין יוה"כ וט"ב לנדון דהכא ת"ל דהא עדיין לא קיבל התענית וכמ"ש רמ"א ולקבל אח"כ התענית ופשיט' דמותר לשתות וכן הקשה הע"ש לזה כ' מ"א דמיירי שנדר להתענות כו' א"כ כבר הוא מקובל ועומד ומ"ש רמ"א ולקבל אח"כ התענית הוא ל"ד אלא ר"ל אח"ז חל עליו התענית או י"ל משום שכ' הרב"י בסי' תקס"ב סעיף ח' אם קיבל עליו בתפלת מנחה ג' או ד' תעניות אין רצופים כגון בה"ב יש להסתפק כו' אם צריך קבלה לכל או"א ואע"פ שכ' רמ"א שם מיהו נהגו העם לקבלה בקבלה א' כו' עכ"ל מ"מ נקט רמ"א פה הדרך היותר מובחר וביותר כיון שכתב נהגו העם ולא כ' והמנהג כ' משמע דאין מנהג ברור וכה"ג בתשובה הביא מ"א ססי' ת"ך לענין לברך על מקרא כתובים ע"ש או י"ל כיון שנדר שלא בשעת תפלת מנחה גרע וצריך לקבלו כל פעם לפני יום התענית במנחה : וה"ה בחול כו' ר"ל אם

אירע

הגה (ו) ואם הבדיל (ט) תחלה י צריך לברך אחריו ברכת מעין שלש: [תוספות ומרדכי פרק כיצד מברכין]:

ח ° כשפוטר יין שבתוך המזון שאין צריך לברך עליו ע גם א"צ לברך ברכה אחרונה על כוס של הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד וסבור שיביאו לו יין יותר והבדיל על אותו כוס ואח"כ לא הביאו לו יותר ובירך בהמ"ז בלא כוס פ יש מי שאומר יא (ז) שצריך לברך ברכה אחרונה על כוס (י) של הבדלה:

ט צ אם רוצה לסעוד תיכף להבדלה צריך ליזהר שלא יביא לחם לשלחן קודם הבדלה ואם הביא פורס עליו מפה ומכסנו לפי שהוא (ח) מוקדם בפסוק יב וצריך להקדימו אם לא יכסנו:

י ק °° אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל ר ואם הבדיל בתפלה מותר אע"פ שעדיין לא הבדיל על הכוס ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפלה יג ש אומר (יח) המבדיל בין [הקודש ובין החול] יד בלא ברכה ועושה מלאכה: הגה טו וכן נשים טז שאינם מבדילין (יב) בתפלה יש ללמדם שיאמרו המבדיל בין קודש לחול קודם שיעשו מלאכה [כל בו] וי"א דכל זה במלאכה גמורה (ט) °°° כגון כותב ואורג אבל יז הדלקת (יג) הנר בעלמא

° עסי' ער"ב ס"י °° עסי' ער"א ס"ט וסי' רי"א ס"ה °°° עסי' רל"ד

ט"ז מגן דוד

אחר פשיטא דחשיב על שלחנו דהא בדעתם לשתות אח"כ בסעוד' שיאכלו אחר זה: (ו) ואם הבדיל תחילה. הג"ה זו שייכ' (°) לדברי הש"ע דהיינו לדע' [שהוא דעת התוספו' פ' ע"פ] דמה שהבדיל קודם הנטילה אע"פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה תוך המזון אח"כ מש"ה צריך לברך תוך הסעודה ע"כ חייב לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה ולהלכה ודאי יש לפסוק ספק ברכה להקל (°) ויין קידוש שלפני הסעודה ואפי' שתה באקראי קודם הסעודה פטור מברכה אחרונה ובתוך הסעודה פטור לברך כדעת הרא"ש שהיא דיעה ראשונה: (ז) שצריך לברך ברכה אחרונה. כתב הטור ואפילו לסברת א"א ז"ל שכתבתי למעל' גבי קידוש שא"צ לברך ברכה אחרונה הבדלה שאני שאינה צורך סעודה עכ"ל: (ח) מוקדם בפסוק. ק"ל כיון דאין רשאי לאכול קודם הבדלה ה"ל כאילו אינו ומאי בושת לפת יש כאן בשלמא גבי קידוש אמרינן לעיל שיש לכסות הפת שלא יראה בושתו כיון שאפשר לקדש על הפת משא"כ כאן דאין מבדילין על הפת א"כ אין שייך בושת וי"ל דזהו גופיה הוה בושת דמראה שאין מעלה להפת כמו יין והוא מוקדם: (ט) כגון כותב ואורג. הב"י הביא זה בשם רבי ירוחם וכתב עליו ואיני יודע מנין לו דהא בגמרא א"ר אשי הוי אמרינן

בין

מגן אברהם

מבע"י ועסי' רל"ג ס"ג וע"ש בגמ' (°) דתפלה פשיטא והבדלה קמבעיא ליה א"כ היכא דשרי להבדיל כ"ש להתפלל: כתב בשל"ה ה' ר"ה מי שמתענה ג' ימים וב' לילות קודם ר"ה מבדיל מוצאי יום ב' ואם חל ר"ה ביום ג' אין להמתענה ליל ג' דא"כ יצטרך להבדיל יקה"ז ויהיה מילתא דתמיה. ונ"ל דאם אירע שמתענין לא יאמר קידוש והבדל' על כוס א' דהא אמרי' בפסחים דף ק"ב (°) דא"א ב' קדושות על כוס א' אלא קדושה והבדלה משום דחדא מלתא היא ופירש רש"י דתרווייהו משום קדושת י"ט נינהו ובהבדל' עצמה הוא מזכיר קדושת י"ט דהמבדיל בין קודש לקודש הוא מברך עכ"ל וכ"כ הרשב"ם אבל הבדלה דחול אין לה ענין · וגדולה מזו כתב בתוס' ד"ה ונימרינהו לתרווייהו אחד כסא וכו' דאפי' לדעת המקשן דס"ל אומרים ב' קדוש' על כוס א' מ"מ הם בה"מ קאי אסעודת חול וקידוש קאי על שבת (°) א"א שניהם על כוס א' וא"ל דגם עתה יאמר בין קודש לקודש דהוא שקר לכן נ"ל דיקדש על כוס א' ואח"כ יבדיל על כוס א' וישתה כמו (°) שעושין בסעוד' נשואין ואם אין לו יין (°) מקדש על הפת ואוכל המוציא ואח"כ מבדיל על השכר דהא י"א דמותר לאכול קודם הבדלה [°] כמ"ש סימן רל"ו ס"ג ואף על גב דהתו' והרא"ש פ' ע"פ כתבו ודבר תימא הוא היאך יאמרו אלי יקנה"ז על הפת ואלי על השכר היינו במ"ש לי"ט דשניהם ענין א' הוא כמש"ל אבל הכא מודו דאין ענין זה לזה אך איכא פלוגתא אם יברך על השכר (°) כמ"ש ס"ג וגם י"א (°) דאם טעם אינו מבדיל. לכן מוטב לעשות הקידוש גם כן על כוס אחד של שכר כמש"ל גבי יין וכמ"ש סי' רל"ו ס"ג דהא אפי' הרא"ש דס"ל דאין מקדשין על השכר כמ"ש סי' ער"ב ס"ט מכל מקום ס"ל דבמ"ש לי"ט מוטב לעשות שניהם על השכר א"כ ישמע קידוש מאחרים ולא יטעום המוציא עד אחר שיבדיל על השכר וישתה משום דאסור לאכול קודם הבדלה ואחר כך יברך המוציא ויאכל דיצא ידי קידוש אף שלא טעם עדיין ועמ"ש סי' קס"ז ס"ו בהג"ה ומ"ש סי' ער"א סעיף ו': י צריך לברך אחריו. לפמ"ש סי' קע"ד לדעת המאור א"צ לברך: יא שצריך לברך. משמע ברא"ש פ' ע"פ דאם היה לו יין בתוך המזון אע"פ שבירך בלא כוס מכל מקום אין צריך לברך ברכה אחרונ' על כוס של הבדלה דב"ה פוטרתו דכולה שתיה א' היא ואע"ג דבסי' קע"ד ס"ו כ' דאפילו לא היה לו יין תוך המזון אין צריך ברכה שאני הכא שאין היין בא לצורך אכילה אלא לצורך מצוה. ונ"ד לקידוש בסי' ער"ב דקידוש צורך סעודה דאין הקידוש אלא במקום סעודה כנ"ל לדעת הטור ועמ"ש סי' קע"ד לענין שאר משקין אבל קשה דהא הרא"ש כתב גבי ארבע כוסות דאי איתא שצריך ברכ' אחרונה כשאין לו יין תוך המזון ה"נ אפי' אית ליה יין לא יפטור ליה ע"ש וא"כ ה"נ כן ודוחק לומר כיון דמצוה הוא שאני: יב וצריך להקדימו · אע"ג דאסור לאכול קודם הבדלה מ"מ הדין נותן בעלמא להקדימו וא"כ הוי בזוי לפת שיקדים לו דבר אחר לכן יש לכסותו: יג אומ' המבדיל · ומ"מ אסור לאכול עד שיבדיל על הכוס (אבודרהם ר"ן פ' ע"פ) ובי"ט שחל במ"ש אומר המבדיל בין קודש לקודש (מהרי"ו ה' פסח): יד בלא ברכה. כיון שא"א שם ומלכות עסי' רל"ו דלא כע"ש: טו וכן נשים. נשים שנוהגים שלא לעשו' מלאכה כמ"ש אינו מנהג אלא עד שיסיימו הצבור תפלתן [מנהגים טור] [°] ומיהו נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה כל מ"ש [אבודרהם]: טז שאין מבדילין · ואע"ג דחייבות בתפלה כמ"ש סי' ק"ו מ"מ רובן לא נהגו להתפלל במ"ש ואפשר לומר כיון דתפלת ערבית רשות אלא דקבלו עלייהו כחובה (°) והנשים לא קבלוהו עלייהו במ"ש: יז הדלקת הנר · ז"ל הד"מ בסי' רל"ד כתוב בא"ז

באר הגולה

ע הרא"ש בר"פ ע"פ פ טור צ בשם ר"מ מרוטנבורג ק שבת ק"ן ר טור בשם רב עמרם ורש"י שם והרב המגיד בשם הגאונים שכן הסכימו האחרונים וש"פ ש שם בגמרא לפרש"י

נתיב חיים

רצט במ"א ס"ק ט"ו (°) ומיהו נהגו. כ"כ בירושלמי הל"א פ' מקום שנהגו אמר ע"ז שאין מנהג ע"ש

לבושי שרד

שם (°) דתפלה פשיטא. פרש"י להתפלל מבע"י ובהבדלה בעיא הוא והוא בברכות דף כ"ז: שם (°) דא"א ב' קדושות על כוס אחד היינו הך דסי' רע"א ס"ו: שם (°) אין אומרים שניהם על כוס א'. ולא פריך אלא לר' יוסי דס"ל שגומר סעודתו אף שחשיכה א"כ קאי בהמ"ז על מה שאכל בשבת: שם (°) שעושין בסעודת נשואין שאין מברכין בהמ"ז וברכת חתנים על כוס א' משום מצות חבילות והוא באה"ע סי' ס"ב ע"ש והוא מהתוספות בפסחים שם: שם (°) מקדש על הפת דאין מקדש על שכר כמ"ש בסי' ער"ב ס"ט וכיון דמקדש על פת צריך לאכול שלא יהיה הבדלה הפסק כיון שאין מבדילין על פת כמ"ש בסי' רע"א ס"ה בהגה: שם (°) כמ"ש סי' רל"ו ס"ג. אע"ג דהתם דוקא באין לו אפי' שכר מיירי מ"מ הכא ג"כ הוי כאין לו אפי' שכר כיון דצריך לקדש וקידוש אינו על שכר אלא דוקא על פת וק"ל: שם (°) כמ"ש ס"ג. היינו מ"ש המ"א סק"ו דכשמבדיל אשכר באמצע הסעודה יש פלוגתא עליו ע"ש: שם (°) דאם טעם אינו מבדיל היינו בסעיף ו': ט"ז סק"ו (°) לדברי הש"ע דהיינו לדיעה ב' שהוא דעת כו' כנ"ל: שם (°) ויין קידוש כל מה שכ' הט"ז נתבאר בסי' קע"ד ס"ד ומ"ש בש"ע שם אם קבע כ' שם ט"ז סק"ט דלאו דוקא אלא ה"ה אקראי וע"ש: מג"א ס"ק ט"ז (°) והנשים לא קבלוהו עלייהו במוצאי שבת כנ"ל:

באר היטב

מבדילין באותו חדר חשיב על שלחנו. דהא בדעתם לשתות אח"כ בסעודה שיאכלו אח"ז ט"ז: (ט) תחילה. זה קאי אם הבדיל קודם נטילי' אע"פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה אח"כ תוך המזון מש"ה צריך לברך תוך הסעודה ע"כ חייב לברך ברכה אחרונ' קודם הסעוד'. ולהלכה ודאי ספק ברכה להקל ט"ז ע"ש: (י) של הבדלה. ונ"ד לקידוש שא"צ לברך ברכה אחרונ' דבה"מ פטרתו הבדל' שאני שאינו צורך סעוד'. כנ"ה עמ"א:

(יח) המבדיל. ומ"מ אסור לאכול עד שיבדיל על הכוס אבודרהם ר"ן. ובי"ט שחל במ"ש אומר המבדיל בין קודש לקודש מהרי"ו מ"א: (יב) בתפל'. כיון דתפלת ערבית רשות אלא דקבלו עלייהו בחוב' והנשים לא קבלו עלייהו בחוב' ואם לא יודעת לומר המבדיל אסורה במלאכה עד שתשמע מפי אחר: (יג) הנר. בתשובת גינת ורדים כלל ג' סי' כ"ה מתיר לשתות טיט"ון קודם הבדלה דלאו מלאכה הוא וע' בפרח שושן

שערי תשובה

סי' רצט (יח) המבדיל. עבה"ט ועיין בא"ר שיש לחוש ולומר בתוך המבדיל בין קודש לחול כו' בין

ביאור הגר"א

ס"ח כשפוטר. דאל"כ לא היה יכול לפטור: ואם אין. טור ועט"ז וע"ל סי' קעד ס"ו וסי' ער"ב ס"י והוא דברי הרא"ש בפ"י דפסחים גבי ד' כוסות סכ"ד ועמ"א אבל קשה כו': ס"ט אם. שם ק' ב' ואם הביא וע"ש ברא"ש בשם ירושלמי שכ' כמ"ש כאן: ס"י אם הבדיל. כן פרש"י שם וכמ' המקשה דהבדיל בתפלה אף ע"ג שלא אמר המבדיל: וי"א דכ"ז. רש"י שם ד"ה ואע"ג כו' אבל על הילוך והוצאה לא פריך ממה שהתירו לתיכל עיסה וכיוצא בזה בי"ט שני ועסי' תל"ז ס"ג וא"ל ומה שהתירו בו מלאכות גמורות די"ל דמלאכה קודם הבדלה דרבנן והתירו כמו בי"ט ב': י"א לדלות. אגדה:

מחצית השקל

אירע בה"ג בחול שקבל עליו להתענות ג' ימים רצופים אע"ג שהתפלל ערבית מ"מ כיון דעדיין יום הוא מותר לאכול דלא תימא דוקא בשבת דאפי' שעה אחד לשם תענית אסור ואפי' כבר אכל באותו יום שבת וכמ"ש מ"א סי' רפ"ח ס"ק ו' א"כ ודאי לא היה דעתו שיחול התענית עד הלילה משא"כ בחול קמ"ל: וכ"מ ממ"ש ס"ס רל"ג זה סותר לתחלת דברי מ"א שכתב דמתפלל ערבית תחלה משום דצריך להבדיל מבע"י כגון שלא יהיה היין בלילה לכן כתב שם שיתפלל גם ביום (ולענין ק"ש ע"ש במ"א) אבל מ"ש מ"א דיתפלל מנח' תחלה לזה אין צריך ראיה דהאיך יבדיל ויעשהו חול ואח"ז יתפלל מנחה של שבת: וע"ש בגמ' דתפלה כו' הוא בברכות דף כ"ז ע"ב. כ' של"ה כו' מיהו כו' ר"ל ג"כ בה"ג שיש עליו נדר להתענות כל שנה שני ימים הסמוכים לפני ר"ה מבדיל מוצאי יום ג' אע"פ שכן דעת של"ה וכ"מ לכאורה מדברי רמ"א שנקט מתענה ג' ימים משמע דוקא בתענית ג' ימים דא"א להבדיל בעצמו תחלת ליל ד' דאז עבר זמן הבדלה לכן צריכים לשמוע הבדלה מפי אחרים או יבדיל בשבת מבעוד יום מה שאין כן כשלא קיבל תענית כ"א שני ימים עדיף טפי להמתין על תחלת ליל ג' ויבדיל בעצמו אבל אין כן דעת ט"ז סוף סי' תקפ"ח דאפילו בתענית שני ימים טוב לשמוע מפי אחרים במ"ש דההבדלה בזמנה עדיפא וכ"ד מ"א ססי' תקכ"ו במי שדרכו להתענות גם עשרה באב ואל תשעה באב ביום א' ע"ש ומה דנקט רמ"א ג' ימים עיין בספר א"ש: יקה"ז והוא מלתא דתמיה · ר"ל כשחל י"ט במ"ש אומרים יקנה"ז אבל כאן חסר הנ' דרומז על הנר דהא כשאינו מבדיל במ"ש אינו מברך לא הנר ולא על בשמים וכמ"ש בש"ע וא"כ יהיה שני סימנים דכל פעם כשמקדשים ומבדילים על כוס א' או' יקנה"ז והוא או' יקה"ז גם כל העולם יקדשו לבד והוא יקדש ויבדיל על כוס א': ונ"ל דאם אירע כו' ר"ל דמדברי של"ה משמע דלכתחלה לא ימתין שיצטרך לעשות מלתא דתמיה אבל אם המתין יקדש ויבדיל על כוס א' ויאמר על כוס א' יקה"ז אבל דעת מ"א דאסור לעשות כן: בפסחים דף ק"ב ת"ר היו מסובים בע"ש וקידש היום רבי יהודה אומר צריך להפסיק ומביא כוס ומברך עליו בהמ"ז ונוטל כוס ב' ומקדש עליו ור' יוסי אומר אוכל והולך כו' גמר סעודתו כוס א' מברך עליו בהמ"ז וכוס ב' מקדש עליו ופריך ל"ל ב' כוסות נימא בהמ"ז וקידוש על כוס א' ומשני א"א שתי קדושות על כוס א' (דאין עושין מצות חבילות דנראה שהן עליו כמשא) ופריך והא י"ט שחל במ"ש אומרים יקנה"ז והיינו קידוש והבדלה על כוס א' ומשני התם דקידוש והבדלה חדא מילתא היא: אבל הבדל' דחול כו' ר"ל נדון דשל"ה שהיה חול בין שבת לי"ט. אין לה ענין דהא אומר המבדיל בין קודש לחול כמו אלו הי' מבדיל במוצאי שבת: וגדולה מזו כו' דהתוס' כתבו דקושית הש"ס ונימא תרווייהו קידוש והבדלה על כוס א' דוקא לר' יוסי פריך אבל לר"י לק"מ כיון דר"י ס"ל דצריך להפסיק ולברך בהמ"ז ואח"כ יקדש ע"כ אחר הקידוש צריך שוב ליטול ידיו ולאכול סעודת שבת דהא אין קידוש אלא במ"ס א"כ סעודה א' הוא סעודת חול והקידוש הוא לצורך שבת ודאי דא"א בהמ"ז על סעודת חול וקידוש השייך לשבת על כוס א' וגם המקשן ודאי אסיק כן אדעתי' אלא לר' יוסי פריך דס"ל יגמר סעודתו וע"כ דס"ל שיקדש אח"כ שוב א"צ לאכול אחר הקידוש ועולה לו אותו' בעוד שאכל קודם קידוש שהיי' קידוש במ"ס דאל"כ מאי תועלת במה שאמר גומר סעודתו כו' כיון שצריך שוב לסעוד פעם שני הלא ניחא ליה טפי שיפסוק מיד ויברך בהמ"ז ויקדש ויאכל שנית אע"כ לר"י א"צ לסעוד שנית ודי לו בסעודתו הראשונה א"כ סעודה א' מקרי סעודת שבת ולכן הוי ס"ד דמקשן דמותר לו' בהמ"ז על סעודת שבת וקידוש על כוס א' ואעפ"כ משני ליה א"א שתי כו': וא"ל דגם עתה מבדיל בין קודש לקודש כנ"ל: לכן נ"ל כו' וישתה כמו שעושים בסעודת נשואין כמ"ש באה"ע סי' ס"ב ויברך בהמ"ז על כוס א' ואח"כ נוטל כוס שני ומברך עליו ששה ברכות וחוזר ונוטל כוס ראשון ומברך עליו בפה"ג שהוא א' משבעה ברכות נשואין ושם ג"כ הטעם שא"א ב' קדושות על כוס אחד וכן יעשה כאן דיקדש על כוס אחד ולא יברך עליו בפה"ג דאי יברך כיון שאינו רשאי לטעום קודם ההבדלה ויהי' הבדל' הפסק בין בורא פרי הגפן לשתיה לכן לא יברך בפה"ג על כוס קידוש כ"א קידוש גרידא ואח"ז יקח כוס הבדלה ויברך בפה"ג ואח"ז יבדיל עליו ויפטר בברכת פה"ג גם כוס קידוש והשתא לא הוי הבדלה הפסק דהא כן דרכו כל השנה או יבדיל ג"כ בלי ברכת פה"ג ואחר הבדל' יברך פה"ג על ב' הכוסות ויהיה דומיא דנשואין ממש: אם אין לו יין מקדש על הפת כו'. דלכתחלה עדיף לקדש על הפת מלקדש על השכר אפי' במקו' דהוי שכר חמר מדינה כמ"ש לעיל סי' ער"ב סעיף ט' ובהבדל' מבדילים על שכר כשהוא חמר מדינה אבל אין מבדילים על הפת כמ"ש סי' רצ"ו סעיף ב': ואוכל המוציא קודם הבדל' דאי יבדיל תחלה על השכר יהיה הבדלה הפס' בין ברכת המוציא לטעימת המוציא: דהא י"א דמותר כו' ר"ל דהכא הותר לו לאכול המוציא קודם ההבדלה כיון שהוא מוכרח דהא כה"ג מלינו י"א בסי' רל"ו ס"ג אם אין לו יין ושכר לי"א אפי' מלפה"ש שיהי' לו למחר מ"מ הותר לו לאכול בלילה קודם הבדל'. ואע"ג דהתוס' והרא"ש דף ק"ו ע"ב ד"ה מקדש כו' כתבו להפוסקים דבאין לו יין אלא שכר מ"מ צריך לקדש על הפת ולא על השכר א"כ כשחל י"ט במ"ש דצ"ל יקנה"ז וכיון דאין מבדילין על הפת א"כ דבר תימא הוא איך יאמרו אלי כו': דשניהם ענין אחד הוא. ולכן אין לחלקם ולו' קידוש על הפת והבדלה על השכר: כמ"ש ס"ג. וכמ"א ס"ק ו' דאיכא מ"ד בשמבדיל על השכר באמצע סעודה צ"ל שהכל דאין ברכת המוציא פוטרן: דאם טעם אינו מבדיל. בשלא הבדיל במ"ש: דהא אפי' הרא"ש כו' והוא דעת י"א השני שבסי' רל"ו סעיף ב' ואע"ג דהתם קי"ל דהעיקר כדעה א' שיקדש וגם יבדיל על הפת היינו דוקא במ"ש לי"ט דאומר יקנה"ז דהם ענין אחד ולכן אגב גררא שאומר עליו קידוש אומר גם הבדלה עליו אבל הכא דשני ענינים הם ונ"ל שיאמר אגב גררא. א"כ ישמע מאחרים ר"ל שמקדשים על הפת דהא מיירי דאין לו יין ואע"פ ששמע ברכת המוציא מן המקדש מ"מ אינו רשאי לטעום המוציא: ויוצא ידי קידוש כו' מ"מ הוי קידוש במ"ס דהא דעתו לאכול מיד כמ"ש סי' רע"ג סעיף ג': ועמ"ש סי' קס"ז. ר"ל על מ"ש מ"א ואח"כ יברך המוציא ויאכל אע"ג שכבר יצא בברכת המוציא של המקדש על הפת ואע"ג שהפסיק בין ברכת המוציא לטעימה בהבדלה מ"מ הא כתב רמ"א בסי' קס"ז דאם טעם הבוצע אע"ג שאחרים השומעים הפסיקו בדיבור בין שמיעת ברכת המוציא לטעימתם אין בכך כלום ולא הוי הפסק. אולם המ"א שם (וכן הט"ז) חלקו עליו דהא השומעים אין יוצאים כ"א מטעם שומע כעונה ולא יהיה השומע עדיף מהמנונה ואלו השומע היה מברך בעצמו והפסיק בדיבור הוי הפסק ובשלא ע"י שמיעה לא יהיה הדיבור הפסק ולכן לפי שיטות מ"א דלעיל ה"ה הכא כיון דהפסיק השומע בהבדלה לכן צריך לחזור ולברך המוציא: ומה שכ' סי' רע"א ס"ו וכדומה נ"ל בסעיף י"ד דכתב שם דשני בטעימת המקדש גרידא מ"מ יוצאים השומעים: (ס"ק י) צריך כו' לדעת המאור כו' ע"ש במ"א ס"ק י"ד דהיינו דוקא כששתה יין בתוך הסעודה אז אגב גררא שפוטר בהמ"ז ליין שבתוך הסעודה פוטר גם ליין שלפני הסעודה אבל אם לא שתה יין תוך הסעודה לא: (ס"ק יא) שצריך כו' משמע ברא"ש פרק ע"פ סי' ד': ואע"ג דבסי' קע"ד כו'. א"צ ברכה ליין שלפני המזון: שאין היין בא לצורך כו'. אבל יין שלפני המזון בא לצורך האכילה לפתוח המעים ולהמשיך תאות המאכל: ונ"ד לקידוש דג"כ אינו בא לצורך המאכל אלא לצורך מצוה. ואפ"ה נפטר בבהמ"ז אפי' לא ה"ל יין תוך המזון: אבל קשה דהא הרא"ש כו' בסי' כ"ד על מ"ש הרי"ף לברך ברכה אחרונה אחר שתיית שני כוסות שלפני סעודה בליל פסח והקשה הרא"ש למה צ"ל ברכה אחרונה הלא השני כוסות פוטרים ליין שתוך המזון מברכה ראשונה דהא קיימא לן יין שלפני המזון פוטר ליין שתוך המזון וא"כ יפטרו ע"י בהמ"ז מברכה אחרונה וכתב ויש מיישבים דברי הרי"ף דקאי על מתניתין דקתני ולא יפחתו לו מד' כוסות (רצה לו' גבאי צדקה לא יפחתו ליתן לעני ד' כוסות). א"כ מיירי דאין לו יין תוך הסעודה דהא אין לו רק ארבע כוסות שנתן לו הגבאי ולכן לא נפטר בבהמ"ז והקשה הרא"ש א"כ דאין ברכת המזון פוטר ליין שלפני המזון כשאין לו יין תוך הסעודה. א"כ אפי' יש לו יין תוך הסעודה ג"כ אינו ראוי שיפטור ברכת המזון ליין שלפני הסעודה וצריך לברך עליו ברכה אחרונה ואיך קי"ל דיין שלפני המזון פוטר יין שתוך המזון. הרי דהרא"ש לא ס"ל לחלק ואם אינו פוטר ליין שלפני המזון כשאין לו יין תוך המזון ה"ה דאפי' יש לו יין תוך המזון אינו פוטר והא בהבדל' כ' להיפך ומחלק בין יש לו יין תוך המזון או לא: ודוחק לו' הואיל ומצו' היא שאני לא הבנתי הא הבדל' הוא מצוה וכן ב' כוסות הראשונות של פסח הם מצוה. ואפשר כיון שהרא"ש מסיים שם וז"ל הלכך נ"ל דיין שלפני המזון כיון שבא לפתוח בני מעים כו' ברכת המזון פוטרתו ואין צריך לברך אחריו אף כשאין לו יין תוך המזון כו' עכ"ל א"כ ע"כ נ"ל דס"ל להרא"ש דגם ב' כוסות שלפני המזון בליל פסח באין להמשיך תאות המאכל כיון שהם ב' כוסות. ולכן ק"ל על הרי"ף דס"ל אם אין לו יין תוך הסעודה אין בהמ"ז פוטר כב' כוסות הראשונות אע"ג דאיכא סברא שבאים להמשיך תאות המאכל. לפ"ז אפי' יש לו יין תוך הסעודה ג"כ אינו ראוי שיפטר בהמ"ז ליין שלפני סעודה אגב גררא: אבל הרא"ש אליביה דנפשיה ס"ל דאפי' אין לו יין תוך הסעודה נפטרו שתי כוסות כיון שבאים להמשיך תאות המאכל וסברא זו גרידא מהני לפטור מברכ' אחרונה שפיר ס"ל לחלק בהבדלה דליכא כי אם משום מצוה ולא בא להמשיך תאוה אם יש לו יין תוך המזון נפטר יין של הבדלה אגב גררא משא"כ כשאין לו יין ודוחק: (ס"ק יב) וצריך כו' אע"ג דאסור לאכול כו' א"כ מאי בזיון איכא לפת בשלמא גבי קידוש בסי' רע"א סעיף ט' דצריך לכסות הפת כשמקדש על יין שם א"ל דאיכא בזיון לפת דהא אפשר לקדש על הפת אע"ג דהיכא דא"ל יין צריך לקדש על היין מ"מ זה ג"כ בזיון שהיין יקדים לפת לקידוש כשי"ל יין אבל הבדל' דאין מבדילים על הפת וא"כ מאי בזיון איכא מ"מ הדין נותן כו': (ס"ק יד) בלא ברכה כיון כו' מצוין בטעות וצריך לציינו על מ"ש רמ"א וכן נשים כו' יש ללמדם שיאמרו המבדיל כו' וע"ז הקשה הע"ש הא כ' רמ"א לעיל ס"ס רל"ו כיון דדעות חולקים אם נשים חייבות בהבדל' לכן לא יבדילו לעצמם ולמה כתב כאן שהנשים יאמרו המבדיל ותי' מ"א כיון דא"א שם ומלכות וליכא משום ברכה לבטלה ואפי' למ"ד שנשים פטורים מהבדל' לא עבדי איסור' לכן רשאים הנשים לומר המבדיל: (ס"ק טז) שאין כו' ואע"ג דחייבות בתפל' כמ"ש סי' ק"ו והקשה בספ' ת"ש הא כתב מ"א גופיה לעיל כיון דמדאורייתא סגי לתפלה בפעם אחת ביום ובכל נוסח שיהי' וכיון שנוהגת הנשים לו' איזה תחנה כל בוקר יוצאי' ידי חיוב תורה ואפשר גם חכמים לא הצריכו יותר ע"ש ואפשר כוונת מ"א פה לפי מנהגן דאפי' נשים שמתפללים כל יום ערב ובוקר מ"מ במ"ש אין מתפללים ולמה הרי הם אין רוצים לסמוך על תחנה ורוצים להתפלל התפלה שתקנו אנשי כה"ג ומאי נשתנה מו"ש מכל ימות החול: לא קבלו עלייהו במ"ש כנ"ל: (ס"ק יז) הדלקת כו' ומ"מ נ"ב כו' דהא כמ"ש בד"מ

דבר"מ

בעלמא או הוצאה מרשות לרשות אין צריך לזה [רי"ו ני"ב ח"ט] ומזה נתפשט המנהג להקל שמדליקים נרות מיד שאמר הקהל (יד) ברכו אבל העיקר כסברא ראשונה וי"א לדלות מים בכל מוצאי שבת כי בארה של מרים סובב כל מוצאי שבת כל הבארות ומי שפוגע בו וישתה ממנו יתרפא מכל חלואיו [כל בו] ולא ראיתי נוהגים זה ועי"ל סי' רס"ג מי שמוסיף מחול על הקודש אם מותר לומר לאחר שהבדיל לעשות לו מלאכה :

ש שיסדר שלחנו במו"ש . ובו סעיף אחד

א (א) א לעולם יסדר אדם (א) שלחנו במוצאי שבת כדי ללות את השבת אפילו אינו צריך אלא לכזית :

שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים. ובו נא סעיפים :

א א א° אין לרוץ בשבת ב אא"כ הוא לדבר מצוה כגון לבה"כ או כיוצא בו : הגה ואסור לפסוע ב יותר (א) מאמה בפסיעה אחת אם אפשר לו בפחות [א"ז והגהות אשירי פרק מי שהוליאוהו] :

ב ג בחורים המתענגים בקפיצתם ג ומרוצתם (ב) מותר ד (א) וכן לראות כל דבר שמתענגים בו [וכן ה מותר (ג) לטייל בשבת] [ב"י] :

ג ד היה הולך והגיע לאמת המים יכול לדלג ולקפוץ עליה אפילו היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קודם שיעקור שנייה ומוטב שידלג ממה שיקיפנה מפני

°עמ"ס של"ו ס"ג

צריכים ליזהר שלא לעשות מלאכה עד אחר סדר קדושה אע"פ שכבר הבדילו מיהו חזן הכנסת מדליק הנרות בבית הכנסת כשהבדיל בתפלה אפילו קודם סדר קדושה ובזוהר בראשית כ' עונש גדול שלא להדליק עד אחר שהבדיל על הכוס ולא ראיתי מי שחושש לזה אלא המנהג פשוט להדליק אחר שהבדיל בתפלה וכ"ה סימן תרפ"ה עכ"ל ובאמת בזוהר במדבר ע' ת"ן כתב גם כן שלא להדליק עד אחר סדר קדושה ומ"מ צ"ע מ"ש רמ"א פה דהמנהג להקל להדליק אחר ברכו וזה דלא כמ"ש בד"מ וצ"ל דמ"ש פה מיירי בנשים כיון שאין מבדילו' בתפלה וגם אין בקיאות לומר המבדיל נוהגין להדליק אחר ברכו אבל אנשים אסורים עד אחר שהבדילו בתפלה וכן המנהג פשוט וכ"מ ססי' רס"ג והרב"י חלק על דברי רי"ו ותמה עליו מנין לו זה וגם בעיני יפלא והפשר לפרש דברי רי"ו דקאי אמ"ש לעיל מניה בשם הרמב"ם דס"ל דאע"ג דהבדיל בתפלה אסור במלאכה עד שיבדיל על הכוס וע"ז קאמר דוקא במלאכ' גמורה וכו' אבל הדלקת הנר כו' שרי דהא מותר להדליק נר להבדלה וכ"מ בשבת דף ק"ן ברש"י ור"ן שכתבו ואע"ג דלא אבדיל אסיפ' פריך דשרי לקלוט מן המחובר וכו' משמע דעל יציאתו חוץ לתחום לו מה שמעביר ד"א בר"ה ומוציא מרשות לרשות לא קפדינן והיינו כיון שהבדיל בתפלה אבל כשלא הבדיל בתפלה כולו עלמא מודו שאסור ולכן יש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל ומכ"ש אותן שמבעירין אשים ואש ומחממין מים דהוי מלאכות גמורות ובעל נפש יעשה כמש"ל בשם ד"מ והזוהר שלא להדליק עד אחר סדר קדושה אבל טלטול הנר בשיטה דשרי אחר שהבדיל בתפלה ועסי' תרכ"ג :

ש בגמרא משמע דנכון (°) לבשל בשר במ"ש או דבר אחר ועיין סי' רנ"א ובזמנינו שמאחרין כל כך בסעודה שלישית שאין יכולין לאכול במוצאי שבת יכולין לקיימה בפירות : מהרי"ל היה לו טלית של שבת והיה קופלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במצוה מיד עכ"ל וכן היו עושין אנשי ציפורי :

שא א אין לרוץ.(°) ואף בחול אסור פסיעה גסה דנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו : ב יותר מאמה · פי' שיהא הני אמה בין רגל לרגל וכף הרגל הוא ג"כ הני אמה כמ"ש סימן של"ז ס"ב בשם מהרי"ו ובאגודה כתב בשם התוספות פ"ק דתענית שלא יעקור רגלו השניה קודם שיניח הראשונה: ג ומרוצתם מותר. משמע אפילו לכתחלה דלא כב"ח שנדחק : ד וכן לראות: פי' אע"פ שאסור לראות דיוקנאות כמ"ש סי' ש"ז סק"ו מ"מ אם הראי' עונג לו מותר לראות והב"ה פי' דמותר לרוץ כדי לראות דבר עונג : ה מותר לטייל. אפי' כוונתו להתעמל ולהתחמם בכך אבל אסור לרוץ כדי להתחמם (°) [ב"י בשם תוספתא] וצ"ע דהא מתענג בכך וצ"ל דמיירי שעושה לרפואה

בין קודש לחול וסלתי סילתין פרש"י חוטבין עצים ומה מלאכ' יש יותר בחטיבת עצים מבהדלקת הנר עכ"ל . וכ"כ בלבוש וקשה למה הביאו רמ"א לכך חילוק וי"ל טעמא דהא מן הדין אין כאן איסור מלאכה כלל אפי' אם לא התפלל עדיין כיון דככר אין כאן איסור שבת אלא דחכמים הצריכו לתקן ולהבדיל על הכוס וכן שלא לעשות חפציו קודם שיבדיל ומסתבר הוא שלא הצריכו לזה אלא במלאכה שהיא מלאכת אומן דהיינו מה שאין יכולת ביד כל אדם כההיא דחטיבת עצים שיש בו טורח אבל הדלקת נר והוצאה אין שייך אומן לזה ויליף לה כיון שהזכירו בגמ' סלתי סילתי' לענין אמירת בין קודש לחול ולא אמר ומדליקים שרגא שזהו המצוי בכל לילה משא"כ בחטיבת עצים שאינו מצוי כ"כ דרוב אדם יש לו עצים בקועים בביתו שהוא מכין קודם שבת אלא ודאי דקמ"ל דדוקא בזה שצריך אומן חייב לומר המבדיל בין קודש לחול ולא בכל הלכות מלאכות כנלע"ד נכון :

ש (א) לעולם יסדר כו'. לא נתכונו לענין עשיית תבשילין אפילו א"ל להם אלא לכזית וא"כ יהי' פי' של א"ל מכח שביעה והיה לו לו' אפי' אם שבע לא לשון א"ל דזה פשוט שא"ל שהוא תאב לאכול כזית וגם א"א לומר כך לשער כן קודם האכילה אלא פי' יסדר שלחנו בפריסת מפה על השלחן ושאר מינים הנהוגים אלו לעריכת השלחן וע"ז אמר אפילו מי שאין רגיל כי אם בכזית כן מצד עניותו כן מחמת שביעתו מכל מקום באותו כזית יעשה לו הכנה ויפרוס המפה משום כבוד שבת וכ"מ סי' רס"ב שכתב ויסדר שלחנו ויציע המטות כו' משמע דעל ההכנה קאי לא על הסעודה דומיא דהצעת המטות אבל בענין הסעודה יעשה כמנהגו כנלע"ד. וכתב ב"י בשם ש"ל נהגו לומר פיוטים וזמירות ללות השבת כמו שמלוין המלך בכניסתו וביציאתו ע"כ וכ"ל דאף על פי שנוהגין לומר זמירות קודם הבדלה נכון לומר אותם אחר ההבדלה דבזה שייך ליווי דהיינו אחר שילא המלך ותו דהוא כמו בכניס' עוד כתב בשמו בשם סדורים דאבר יש באדם ניסכ' שמו ואינו נהנה באכיל' אלא במ"ש :

שא (א) וכן לראות כל דבר שמתענגין בו · בטור סיים אחר זה מותר לראותו וכתב ב"י שזהו יתור ל' דהא כבר כתב וכן לראותו כו' ובסמ"ק אין אלו ב' תיבות עכ"ל ונ"ל דגם נוסחת הטור בסמ"ק היה כמו לפני הב"י אלא דהוסיף בכונה אלו ב' תיבות דלא נטעה לומר דהסמ"ק שכתב היתר למרוצה וקפילה בשביל (°) לראות אחר כך דבר המתענג בזה אינו מותר באמת דזה דומה למ"ש ב"י כאן בשם התוספתא אין רצין בשבת כדי להתעמל אבל מטייל הוא כדרכו אפי' כל היום כולו עכ"ל והא ודאי שיש לו נחת רוח במה שמתעמל דאטו בשופטני שרץ בחנם ועל מה רץ אלא ודאי שיגיע לו מזה ענג לאיזה דבר כגון שיהא תאב לאכילה אחר הטיול ואפי' הכי אסור והטעם

א שבת קי"ט א שבת קיג ב ברכות ו' ג בטור בשם ספר התרומה ד שבת

לבושי שרד

ש מג"א סק"א(°) לבשל בשר בשבת דף קי"ט ר' אבוהו הוי עבדין ליה במוצאי שבת עגלא תלתא : שם (°) או דבר אחר דלא עדיף מסעודה ג' בססי' רצ"א ס"ה בתמהה מיני דגן :

שא ט"ז סק"א (°) לראות אחר כך דבר כו' כמו שפי' הב"ח הובא במג"א סק"ד דמותר לרוץ לראות דבר שיתענג אח"כ אף שהריצה עצמה אינה לו להתענג ופי' כך לפי שסמכו לדין זה אצל ריצה : מ"א סק"א (°) ואף בחול. ומ"ש רמ"א דאסור לפסוע בשבת היינו דבחול הוא רק סכנה למאור עיני' ובשבת איסור' נמי איכא :

סק"ה (°) (ב"י בשם תוספתא).הובא בט"ז סק"א ופי' הט"ז טעם כיון דהתענוג אינו עד אח"כ אבל בטיול שרי אע"ג שהתענוג בא אח"כ שהרי הטיול גופא אין בו איסור והמג"א לשטתיה שהבי' בסק"ד דברי הב"ח דמותר לרוץ להתענג שימשוך אח"כ מש"ה הקשה ותי' שעושה לרפואה כבסי' שכ"ח לכן הטיול מותר שאינו ניכר שעושה לרפואה

ביאור הגר"א

סי' ש ס"א כדי ללות . רש"י שם ועתפ"י דפסחים ק"ג א' מש"ל דריב"ח כו' : לכזית. כל' הגמ' וככת דזקא כמו בע"ש דמימרא דר"ה ור"ח כהדדי איתמר שם קיט ב' ע"ש :

סי' שא ס"א אין . אלא . כגון . או. הכל בברכות ו' ב' : לדבר מצוה . כ"ה גירסת הרי"ף והרא"ש שם לעולם כו' לדבר מצוה : ואסור . שבת קי"ג ב' אלא כו' ועירובין מ"ג א' אלפים פסיעות כו' ורש"י שם בשבת : אם אפשר. שבת שם בהא כיון דלא אפשר כו' אלא כו' : ס"ב בחורים כו' וכן. תוספתא אין רצין כדי להתעמל אלמא דאין איסור אלא להתעמל שאינו תענוג : וכן מותר. תוספתא שם : ס"ג יכול לדלג ולקפוץ כו' ומוטב שידלג . רש"י שם מותר אף לדלג . אסור לקפוץ . ש"ד לדלג . ונראה כוונתו דקשה בגמ' דתליה אם יכלו כו' דתלי ביכול ואין יכול ול"ק שאסור להניח מ' דבמקום שיכול אף לדלג כו' מותר ובמקום שאינו יכול אף אם אין מדלג אסור והיאך אפשר ול"ל בקופץ שעוקר ב' רגליו כא' כמ"ש בירושלמי סוף י"ט והביאו הג"א שם וע' ר"מ בפי' פ"ח דאהלות מהני' ה' וסובר דקיפוץ קל מדילוג שהאיסור כאן שמפסק רגליו בהרחבה כעין פסיעה גסה שאמר שם אלא כו' מ' דברישא האיסור ג"כ בכה"ג וז"ש ש"ד לדלג דאף לדלג מותר וכן כאן ל' הטור ומוטב שידלג כו' ולא כ' אסור להקיף דודאי אם לא * לדלג מותר להקיף אבל אלא לעבור כ' ואסור לעבור דלעולם אסור

שערי תשובה

קדושת שבת כו' ברוך המבדיל בין קודש לקודש ע"ש : (יד) ברכו עבה"ט ועיין מח"ב סי' תר"א שכת' בשם האבודרהם דבמוצאי יו"ט אין אומרים אליהו הנביא ע"ש מ"ש בשם תלמידי רבינו יהודה החסיד ז"ל בטעם אמירת אליהו במ"ש. ועיין בא"ר להביא יין מיו"ט לחבירו מתיר בפסקי תוספת כשאמרו הקהל ברכו כיון שאינו אלא משום הכנה ואף בשלא התפלל וגם אז לא אמר בא"י המבדיל כו' ע"ש :

סי' ש (א) שולחנו עבה"ט וכת' במח"ב בשם מהרש"א באגדות שבת דף קי"ט דטוב לעשות דבר מהודש למ"ש דבעי סעודה באנפי נפשה ולא משיירים וכ"כ הרמ"ע באלפסי זוטא דר' אבוה לזרוזי לברי' הוא דעביד ע"ש וכת' בשם תלמידי האר"י שהנפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודות מ"ש לכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש עד אחר סעודת מ"ש ע"ש וגם כת' שמי שא"א לו לאכול פת לפחות יאכל פת כיסנין ויכוין ללות השבת ולהשאיר ברכה לסעודת חול ויאיר להם קדושת שבת .

באר היטב

כלל ג' סימן ב' : (יד) ברכו . היינו בנשים כיון שאין מבדילות בתפלה וגם אין בקיאות לומר המבדיל נוהגין להדליק אחר ברכו אבל אנשים אסורים עד אחר שהבדילו בתפלה וכן המנהג פשוט . ובזוהר במדבר מחמיר שלא להדליק עד אחר סדר קדושה . אבל טלטול הנר שרי אחר שהבדיל בתפיל' ויש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם שיאמרו המבדיל מפני שעושין מלאכות גמורות שמבעירין אשים ואש ומחממין מים מ"א ע"ש מהרי"ל היה מקפל הטלית שלו בכל מ"ש כדי להתעסק במצות בהתחלת ימי החול . ויש לומר ק"ל פעמים אליהו הנביא קודם ההבדלה ואין לומר שום פסוקים ולא פרשת ויסלח ולא פיטום הקטורת כנודע מהאר"י ז"ל רק אם יש לו דרך ליסע יאמר פרשת ויסלח . כתב הרשב"א בתשוב' מה ראו חז"ל שקבעו לברך על האור במ"ש מטעם שהיה תחלת בריאתו יותר משאר בריות זה ביום פלוני וזה ביום פלוני תשובה לפי שנאסר בשבת ובמ"ש חוזר להתירו כאלו נתחדש ומשום כך מברכין עליו בי"כ מפני שביום נאסר ועתה נעשה היתר :

ש (א) שלחנו . פי' בפריסת מפה על השלחן ושאר מינים הנוהגים אלו בעריכת השלחן משום כבוד שבת והזמירות יזמר אחר הבדל' עי' ט"ז . ויהדר לאכול מין מאכל שתאב עליו יותר אף שהוא ביוקר ובזמנינו שמאחרין כ"כ בסעודה ג' שאין יכולים לאכול במ"ש יכולין לקיימ' בפירות מ"א . ובא"ז כ' שמעתי שאם ממשיך הסעודה ג' עד לאחר חשיכה א"צ לאכול עוד סעודה ד' במ"ש :

שא (א) מאמה . פי' שיהא הני אמה בין רגל לרגל וכף הרגל היא ג"כ הני אמה עמ"א . (ב) מותר . אפי' לכתחיל' . מ"א : (ג) לטייל . אפי' כוונתו להתחמם אבל לרוץ אסור אם עושה לרפוא' מ"א :

חכמת שלמה

תיכף אינו מבדיל והוא דהטעם של הפוסקים שמחייבין להבדיל ולא אמרינן כיון שבשעת חובתו היה פטור אין לו תשלומין ביאר הט"ז ביו"ד סי' שצ"ז הטעם מכח דהבדלה לא הוי בתורת תשלומין רק כן הוי עיקר זמנה שנמשך עד סוף יום ג' ע"ש מ"ש באריכות בזה וא"כ נראה דזה דוקא לפי מה דקיי"ל דהבדלה הוי עד סוף יום ג' י"ל כך. אבל להסוברים דאינו מבדיל רק עד יום ראשון לדידהו כיון דאין לומדין ד"ן זה מגט א"כ הוי רק ביום ראשון בתורת השלמה הבדלה וכיון דהוי רק בתורת תשלומין הדרינן לכללא כיון דהיה פטור בשעת חובתו פטור אח"כ ואף בלילה אם היה פטור בתחילת הלילה כשיצא שבת פטור אח"כ רק כיון דאנן קיי"ל דנמשך זמנה עד סוף יום ג' לכך פסק באונן דמבדיל אח"כ וא"כ ביו"ט ויוה"כ אף אם נאמר דהסוברים דמבדיל עד יום ג' מודים להפוסקים דס"ל דביום ראשון שייך תשלומין להבדלה רק דהם מוסיפין דבשבת א"צ להך טעמא דבלא"ה נמשך עד יום ג' אבל ביו"ט ויוה"כ דלא שייך כן ורק מה דמשלים ביום ראשון הוי בתורת השלמה ומה לי ביום ומה לי בלילה עיקר חיוב הבדלה הוי במוצאי יו"ט ויוה"כ כהתחלת הלילה ומשם ואילך הוי להם לתשלומין ולכך כל שהיה פטור פטור אח"כ. זה נראה ברור ועיקר ועיין בט"ז יו"ד סי' שצ"ז ותבין. ומדבריו נמי יש ראיה לחילוק שלי שכתבתי לפני זה דביו"ט ויוה"כ אין הימים נמשכין אחריהם ודעת הסוברים דהוי שיעורו ט"ו יום או ח' ימים ודאי טעות כיון דשבת אפסיק וא"כ כיון דהבדיל בשבת יוצא נמי בשל יו"ט והבדלה אחת להם וזה ברור ודו"ק היטב :

מחצית השקל

דבד"מ כתב דהמנהג פשוט להדליק אחר שהבדיל בתפלה. ופה כתב שהמנהג להדליק אחר ברכו והוי עדות מוכחשת בענין המנהג : וכ"מ ס"ס רס"ג בב' מי שמאחר להתפלל במ"ש כו' מותר לומר חבירו שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכ' להדליק לו נרות כו' ת"ל דגם הוא עצמו אפי' לא התפלל ראוי להדליק נר דודאי אמירת ברכו אינו מועיל להתיר עשיית מלאכ' כ"א שאמירת ברכו ראיה שכבר הוא צאת הכוכבים וא"כ א"א דגם אנשים מותרים אחר ברכו א"כ מיד בצ"ה מותרים וכיון בחברו כבר הבדיל וגם מצוה לחברו לעשות לו מלאכ' ע"כ כבר היא צ"ה וא"כ גם הוא עצמו מותר להדליק נר א"ו דלאנשים אסור עד שיבדיל בתפלה: והרב ב"י חולק על רי"ו שממנו נובע דברי רמ"א לחלק בין הדלקת נרות לשאר מלאכות והפשר לפרש דברי רי"ו ולפ"ז אין מקום להגהות רמ"א: בשם הרמב"ם כו' אסור במלאכה עד שיבדיל וע"ז כו' כצ"ל ושתי תיבות "על "הכוס הם ט"ס ועד שיבדיל ר"ל ביאמר המבדיל בין קודש לחול בלא כוס וכן הוא בב"י ע"ש: ולעתיק דברי הש"ס והנאמר עליו המצטרך פה שיובנו דברי מ"א איתא דף ק"נ ע"א מחשיך על התחום (ר"ל בשבת סמוך לערב הולך עד סוף התחום כדי שיהי' קרוב במ"ש לילך חוץ לתחום) לשמור פירות שיש לו חוץ לתחום וסיים המשנה ומביא במוצאי שבת פירות בידו. ופריך שם ע"ב על מאי דקתני ומביא פירות והא לא אבדיל ופירש רש"י והר"ן דמשמע ליה דבאתי לקלטו מן המחובר דנראה דוחק דמיירי דיש לו שם פירות תלושים וכ"ת דאבדיל בתפלה והאר"י אמר שמוצא המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ובסדה ליכא כוס א"ל ר' אבא לר"א במערב' אמרי' הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדי' צורכין. ופירש"י אמירת המבדיל כו' הוא להכיר' בעלמ' ללות את המלך וע"י זה הותר במלאכה. ומ"מ אח"ז מברכים ברכה גמורה דהבדלה על הכוס וכ"ש אי אבדיל בתפלה דמותר לעשות צרכיו וחוזר ומבדיל על כוס ולפ"ז נסתר בתי' הראשון דאבדיל בתפלה וסגי בזה לענין מלאכ' ומ"מ אח"ז צריך להבדיל על הכוס כדאמר ר"י א"ש א"כ לרש"י בחד סגי להתיר מלאכ' או הבדלה בתפל' או אמירת המבדיל כו' אבל דעת הרמב"ם דגם למסקנא לא מהני הבדלה בתפלה אלא צריך שיאמר המבדיל כו' אפי' בלא כוס ומוקי במסקנא גם המשנה מיירי שאמר המבדיל כו' ועל דברי הרמב"ם דס"ל דהבדלה בתפלה לא מהני עז"כ רי"ו דוקא מלאכה גמורה אבל הדלקת נר מותר אחר שהבדיל בתפלה גם להרמב"ם:דהא מותר כו' ר"ל הפתא לא קשיא מ"ש הרב"י על רי"ו מנין לו ולפ"ד מ"א אית לי' ראיה דהא מותר להדליק נר להבדלה וכי יהי' צורך לכל א' שיהי' לו נר דולק מע"ש לצורך הבדל' או שיהי' צריך כו' המבדיל כו' קודם שידליק נר להבדיל זה לא שמענו אע"כ הדלקת נר וכדומה מותר לאחר הבדלה בתפל': וכ"מ בשבת כו' ואע"ג דלא אבדיל הוא קושית הש"ס שהבאתי לעיל : משמע כו' דאל"כ למה הוצרכו לו' דס"ל להמקבן דמביא פירות ר"ל לקוצן ת"ל על ההבא' קשיא לי' והא לא אבדיל ואיך יוצא חוץ לתחום ומעביר כו': אבל כו' כ"ע מודים כו' ר"ל אפי' רי"ו וא"כ ליתא לדינו של רמ"א דמחלק בין הדלקת נר לשאר מלאכות כיון דקיי"ל כרש"י ולא כרמב"ם דבהבדלה בתפל' סגי וא"כ ממ"נ אי הבדיל בתפלה מותר לדידן בכל המלאכות ואי לא הבדיל בתפלה אפי' הדלקת נר אסור אפי' לרי"ו. ולכן סיים מ"א דיש לדרוש ברבים כו' דאפי' להדלקת נר אי לא הבדיל בתפל' צ"ל המבדיל כו' : וכ"ש אותן שמבעירים כו' דבזה גם רמ"א מודה דאסור : אבל טלטול כו' הדולק כיון דאינו רק שבות והוא לדעת קצת פוסקים היתר שבות בין השמשות אפי' אינו צורך מצוה ובעת הדחק כ"ש קודם שהבדיל לכולי עלמא מותר :

סי' ש בגמ' משמע. דף קי"ט ע"א אמרי' חמין במוצ"ש רפואה פת חמה במ"ש רפואה. ר' אבוה עבדין ליה כל מ"ש עגלא תלתא אע"ג דלא אכל מיניה אלא כולייתא ועיין בט"ז שכ' מ"ש לעולם יסדר כו' ר"ל דרך קביעות סעודה בפריסת מפה ועריכת שלחן והדלקת נרות כמו בליל שבת ועמש"ל סי' רנ"א בע"ה: ועש"ס רנ"א דכ' שם מ"א דכל מילי דשבת נשים חייבות כמו אנשים וא"כ ה"ה בסעודה זו. גם י"ל דקאי על מ"ש מ"א אח"ז דיוכל לקיימו בפירות על זה מקדים להביא ראיה דהא י"א דאפי' סעודה ג' יוצא בפירות :

סי' שא (ס"ק א') אין לרוץ כו' ואף בחול כו' וכתב מהרש"א בח"א דף קי"ג א"כ מה בין שבת לחול ותי' דבחול ליכא איסורא אלא הזיקא לעיניים ונוסף בשבת דאיכא איסורא גם י"ל כ"מ בסומא דאפ"ה בשבת אסור :(ס"ק ב) יותר כו' וכף הרגל ר"ל רגל א' וה"ה כפשי הרגלים זה אחר זה דבוקים ואין אויר ביניהן הוא ג"כ שיעור אמה ודא ודא אחת היא : (ס"ק ג')ומרוצתם כו' דלא כב"ח שכ' לייסב ל' הטור שכ' וז"ל בחורים המתענגים כו'.וכן לראות כ"ד שמתענגים בו מותר לראותו וכ' הרב"י דתיבת מותר בתרא הוא מיותר והב"ח הוסיף דגם תיבת לראות הראשון מיותר ולכן פי' הב"ח דשני הדינים שכ' הטור חלוקים לענין ההיתר דהיתר הריצה אסור לכתחלה ר"ל דלכתחלה אנחנו א"ל שלא ירגיל א"ע להתענג בריצה אבל אם כבר הורגלו בתענוג הריצה אין אוסרי' לו בשבת כי המניעה מהריצה יבטלנו מעונג שבת. וטעם איסור לכתחלה כיון שדרך הבחורים בחול להגביל מקום ורצים ומי שמקדים לרוץ ולבא למקום הגבול יקח כך וכך מעות . וא"כ בשבת אם ירצו הן רק איכא מראית העין שרץ להרויח מעות כדרכם בחול. משא"כ לרוץ לראות דבר המתענג מותר אפי' לכתחלה דבזה ליכא מראית העין כי מי יתן לו ממון על ריצתו לראות דבר שהוא מתענג בו. ולכן חלקם הטור לשני הדינים כיון שחלוקים בדינםומ"א חולק וס"ל דגם המתענג בריצה מותר לכתחלה ותיבת לראות ומותר המיותרים בטור יתיישב ע"פ מ"ש מ"א בס"ק ד' : (ס"ק ד) וכן לראות פירוש אע"פ שאסור כו' ובזה א"ש לשון הטור שחלק הדינים דכל אחד הוא ענין היתר אחר דברישא מתיר ריצה שמתענג בו ובסיפא מתיר ראיית דיוקנאות אם מתענג ובסיפא לא דיבר הטור כלל מהיתר ריצה לצורך הראיה והב"ח פי' דמותר לרוץ כו' ודלא כט"ז שאוסר דוקא אם הריצה גופה תענוג לו אבל כאן דאין הריצה תענוג כ"א היא לצורך הראיה שמתענג בה לא הותרה לו הריצה כיון דבשעת הריצה אינו מתענג ומ"מ אפי' לפי פירוש מ"א נראה דמודה לדינא לב"ח דהריצה לצורך הראיה אע"פ שאינו מתענג בריצה מותר וכדמוכח מס"ק ה' : (ס"ק ה) מותר כו' וצ"ע הא מתענג בכך ולכאורה מאי קושיא הא אינו מתענג בשעת ריצה כ"א אח"כ כשיתעמל ויזיע אע"כ דמ"א ס"ל אפי' אינו מתענג בשעת ריצה ומכח קושיא זו על התוספתא הוכיח הט"ז דצריך להתענג בשעת ריצה אבל מ"א כ' וצ"ל דמיירי כו' כמ"ש סי' שכ"ח ודבר שהוא מאכל בריאים מותר לאכלו לרפואה ולכן אם הולך כדרכו אע"פ שהוא להתחמם ולרפואה כיון דהילוך זה היא דרך כל אדם ה"ז כמו מאכל בריאים דמותר לאכול לרפואה משא"כ הריצה שאין דרך כ"א בזה ולכן אסור לרפואה: (ס"ק ו) ואסור כו' וכ"כ בגמ' דף קי"ג ע"ב: והא דכ' סי' תרי"ג י' ר"ל בכ' רמ"א ביוה"כ וז"ל וכל מקום דמותר לעבור במים (כגון לקבל פני רבו כו') אפי' היה לו דרך שיוכל להקיף מותר לעבור דלמעט בהילוך עדיף עכ"ל: (ס"ק ז) להקביל כו' כדילפי' משונמית דאי' בר"ה דף ט"ז ע"ב א"ר יצחק חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנא' מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת(כן אמר בעלה של

שונמית

מפני שמרבה בהלוך ו ואסור לעבור בה שלא יבא לידי סחיטה :

ד ° ה היה הולך לדבר מצוה כגון ז להקביל פני (ד) רבו (ב) או פני מי שגדול ממנו בחכמה יכול לעבור בה ובלבד שיעשה שינוי כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו וכדי שיזכור ולא יבא לידי סחיטה [וע' לקמן סי' תרי"ג ס"ה ובסעיף ח' בהג"ה] ז ואסור לעבור בסנדלו דכיון דאינו יכול להדקו ולקשרו יפה חיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי אבל במנעלו מותר :

ה ה ההולך לדבר מצוה מותר לעבור במים אף בחזר' כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא :

ו ט ההולך ח (ה) לשמור פירותיו מותר לו לעבור במים בהליכה (ג) י אבל לא בחזרה :

ז כ כל היוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך מלבוש והוציאו כדרך שרגילים להוציא אותו דבר ט (ו) חייב וכל תכשיט שהוא רפוי שאפשר לו בקל ליפול אסור לצא' בו ואם יצא פטור ואשה לא תצא בתכשיטים שדרכה לשלפם [פי' להסירם מעליה] ולהראותם : הגה וע' לקמן סי' ש"ג סעיף י"ח אם אסור אפי' בחצר או בבית] הלכך ל לא יצא איש לא י בסייף לא בקשת ולא בתרים [פי' מגן] ולא °) באלה ולא ברומח ולא בכלים שאינם תכשיט ואם יצא חייב חטאת ולא בשריון ולא יא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא פטור שהם דרך מלבוש מ ולא יצא בתפילין יב מפני שצריך להסירם כשיכנס לבית הכסא נ ולא יצא קטן במנעל גדול דילמא נפיל ואתי לאתויי אבל יוצא הוא בחלוק גדול ס ולא יצא יג במנעל אחד אם אין לו מכה ברגלו דילמא מחייכי עליה ואתי לאתויי אבל אם יש לו מכה ברגלו ע יוצא (ד) באותו (ז) שאין בו מכה :

ח (ה) פ לא יצא במחט התחובה לו יד בבגדו בין טו נקובה בין שאינה נקובה °) ואם יצא בנקובה חייב ובשאינה נקובה פטור ק וי"א (ח) בהיפך :

°עפ"ס ש"ג ס"ט

לא

ט"ז מגן דוד

דבאותה שעה שהוא רץ אין לו תענוג לא פריך ליה מחמת התענוג שימשוך אח"כ משא"כ בקפיצת הבחור שהתענוג לו בשעה שרץ וקופץ וא"כ גם כרץ נראות כאן לא הותרה לו הריצה וקפיצה אלא הכוונה להתיר ראיה לחוד דס"א דיש איסור בראיה זו שכ' הטור בסי' ש"ו דהרהור בעסקיו מותר ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל כו' עכ"ל ומביא ב"י בשם רבינו יונה דשמא מתוך הרהור בא טרדת הלב כו' וכן אנו אומרים מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח מנוחה שלימה שאתה רוצה בה עכ"ל ע"כ ה"א ד"ז אינה מנוחה שהקב"ה רוצה בה שיראה ויהרהר בשבת בדברים אצוני' קמ"ל דכיון דענג הוא לו שרי וזה ענג שבת זו הנלע"ד בל' יתור של רבינו הטור לפרש דברי הסמ"ק שלא נטעה לומר דקאי על ריצה וקפיצה אלא אראייה בלבד והליכה בנחת וסמכו כאן לפי שבשניהם הטעם משום ענג שלו בבחורים בקפיצה ובסיפ' בראייה לחוד כנלע"ד נכון : (ב) (°) או פני מי שגדול. דאם הולך אצל תלמידו צריך לו רבו דהוה דינו כגדול ממנו בזה ואף על גב דבס"פ אלו מציאות לענין אבידת רבו לא מקרי רבו אלא מי שרוב חכמתו ממנו כו' ודאי דהכי קי"ל נ"ד דהכא דשם לענין שיהא קודם לאביו לענין אבידה צריך שיהי' דוקא מי שרוב חכמתו ממנו משא"כ כאן דלא בעינן אלא גדול ממנו ובהחזרת אביד' נ"מ גדול ממנו אלא דוקא למד ממנו כדאי' במשנה שם שהביאו לידי עה"ב והיינו משום כנגד מעלת אביו צריך כ"כ אבל כאן דומה למ"ש שם ת"ח שבבבל קורעין זע"ז ופירש"י יושבים בבה"מ ומקשים ומפרקים וכלם למדים זה מזה והוי כתלמיד לרב ולענין אבידה במקום אב עד שיהי' רבו מובהק וא"כ ה"נ בהאי תלמיד ורבו צריך לו רבו לומר ג"כ ממנו הן מצד שמע מרבנים אחרים הן מצד חדודו וחריפותו הוא כאן כתלמיד ורב ותו דעכ"פ ☞ לא גרע זה משמירת פירות דמות' בסי' תרי"ג כצ"ל: (ג) אבל לא בחזר'. דכאן אין שייך מכשול לעתיד לבא (°) דדוק' בהעברה שם דשמירת ממונו לא הוי דברי הרשות לגמרי כנתן הכ"י הטעסולעד"ן דכאן בשביל שאדם בהול על ממונו לא ימנע עצמו ללכת שם לעתיד לבא משא"כ בעשיית מצוה ובמה שמצינו כאן בדבר מצוה אשם מכשילן לעתיד ק' למה לא השבי' עולא בהדי ג' דברים שהתירו סופן משום תחילתן כפ"ק דביצה דף י"א וצ"ע : (ד) באותו שאין בו מכה. דאז לא אתי לאחוכי וזהו כחייא בר רב אבל בהגהות רש"ל מייתי תשובת מהר"מ דפסק כר"ה דנפק באותו שיש בו מכה וכתב מו"ח ז"ל ע"כ יש להחמיר שלא לצאת כלל במנעל א' בין שיש בו מכה בין באין בו : (ה) לא יצא במחט כו'. במשנה פ' במה אשה יוצאה גבי אשה לא תצא(°)במחט שאינה נקובה ואם יצאת אינה חייבת חטאת ואיתא תו שם לא תצא במחט נקובה ולא בטבעת שיש עליה

מגן אברהם

כמ"ש סי' שכ"ח סמ"ב : ו ואסור לעבור. משמע מלשונו דאם א"א לו לדלג מוטב שיקיפנה ממה שיעבור בה שהרי פסק ותני אסור לעבור כו' וכ"מ בגמרא דקאמר נקוף קא מרבה בהילוך לעבור במיא זמנין דאתי לידי סחיטה משמע דלהקיף קודם מלעבור במים ועוד דבעובר במים יש לחוש שיבא לידי איסור דאורייתא והא דכ' סי' תר"ג ס"ח (°) היינו במקום דמותר לעבור במים כיון שלא גזרו חכמים בו לא ירבה בהילוך כ"כ וכ"מ ל' רמ"א שם : ז להקביל פני רבו. שחייב להקביל פניו ברגל אבל בשבת וחדש ליכא חובא אבל מצוה איכא ואשה שוה לאיש בזה כדילפי' משונמית ועמ"ש סי' תקכ"ד סי"ב : ח לשמור פירותיו. דשמיר' ממונו נמי קצת מצוה היא עסי' רמ"ח: ט חייב. דע דכל מקום שכ' חייב אם עשה במזיד חייב כרת ובשוגג דהיינו ששכח שהוא שבת או שידע שהוא שבת ולא ידע שמלאכה זו אסורה חייב חטאת (°) [ועסי' של"ד סכ"ז בהג"ה] אבל אם עשה מלאכ' שלא במתכוין כגון ששכח דבר אצלו ויצא עמו לר"ה פטור ודין ר"ה עסי' שמ"ה : י בסייף. אפי' חגור במתניו חייב שדרך הוצא' בכך בחול וכ"מ בגמרא: יא בקסדא. הוא כובע ברזל ומגפיים אנפלאות ברזל למלחמה : יב מפני שצריך להסירם. הקשה בת"ע ד"ל האי טעמא תיפוק לי' דשבת(°)לאו זמן תפילין הוא וכ"כ דאת' לאשמעי' דבקמיע הכתובי' בו שמות אע"פ שהוא מומח' אסור לצאת בשבת מה"ט אם לא שמחופה עור ועסכ"ה ולפמ"ש (°) סימן ש"ח סס"ד לק"מ : יג במנעול. הע"ש לא עיין סי' ש"ג סי"ג : יד בבגדו. אבל בידו מחייבים בכל ענין האיש והאשה בנקובה ובשאינ' נקובה. והע"ש לא דק בזה כלל ועיקר : טו נקובה. בב"י יש כאן ט"ס אבל בש"ע הוא כתוב כהוגן וכתב הב"ח דמ"מ ליכא למ"ד דבאיש חייב בנקובה ע"ש ואינו מוכרח והכלל הכל לפי הזמן אם דרכן לצאת כן בחול ולא הוי תכשיט הוי דרך הוצאתו בכך וחייב ואם אין דרך הוצאתו בכך בחול פטור אבל אסור משום דאינו תכשיט אלא שנחלקו באיזה מהם הוי דרך הוצאתו בזמן התלמוד ואם רוב העולם אין דרכן להוציא בכך אע"פ שאנשי מקום אחד מוציאין בכך פטור דבטלה דעתן אצל כל אדם כדאי' בגמרא

באר הגולה

קי"ג ה יומא ע"ז ו לפירוש הרא"ש והר"ן ז שם בגמ'א שם ט שם י טור בסי' תרי"ג כ ל' הרמב"ם בפי"ט מה"ש מתוך דברי הגמ' פ"ו דשבת ל שבת ט"ו (° פי' כמו מגל של ברזל באורך אמה וחצי וראשו כדור ארוך מ שבת ס' וס"א נ שם קמא ס שם ס' ע שם ס"ה וכחייא בר רב הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק י"ט פ שם י"א ק הרי"ף והרמב"ם שם ק רש"י

נתיב חיים

שא ש"ע סעיף ה °) ואם יצא כ"כ רש"י לדעת המ"מ והרשב"א בחידושו :

חתם סופר

סי' שא באר הגולה אות י' טור בספר נמחק .

לבושי שרד

משא"כ לרוץ דמוכחא מלתא דעביד לרפואה אסור ודומה לזה במג"א שם ס"ק ל"ז : סק"ו (°) היינו במקום דמותר. היינו לדבר מצוה שלא גזרו בה משום סחיטה לכן עדיף לעבור בה משיקפנ' משא"כ הכא לדבר הרשות גרע לעבור בה :

ט"ז רסק"ב (°) או פני מי שגדול נראה דאם הולך אצל תלמידו כצ"ל : סק"ג (°) דדוקא בהעברה מותר דשמירת ממונו לא הוי דברי הרשות לגמרי כצ"ל אבל מצוה נמי לא מיקרי לענין שיתירו גם החזרה :

מ"א סק"ט (°) (ועסי' של"ד סכ"ו בהגה) כוונתו לתרץ מה דק' למאי נ"מ כ' הש"ע אם חייב או לא הא אין נ"מ עכשיו. לכן תירץ דנ"מ למ"ש בהגה שם דמי שחייב חטאת יתן י"ח פשוטים לצדקה ע"ש : ס"ק יב (°) לאו זמן תפילין ואסור להניחם ובש"ס לא הוצרך לטעם זה אלא למ"ד שבת לאו זמן תפילין: שם (°) סי' ש"ח סס"ד במג"א שם ס"ק י"א דאע"ג דשבת לאו זמן תפילין מ"מ אין אסור להניחם :

ט"ז רסק"ה (°) במחט שאינה נקובה ולא בטבעת שאין עליה חותם ואם

יד אפרים

בט"ז ס"ק ב דלא גרע משמירת פירות כו' הנה לפי טעם הא' אף בחזר' מותר משא"כ אם נאמר שאין כאן מצוה רק משום דלא גרע משמירות פירות א"כ אסור בחזרה וגם מ"ש דמותר בסימן תרי"ג צ"ע דהא גם כאן מבואר כן בסעיף ו' וכ"ל של"ל ועמ"ש בסי' תרי"ג ור"ל שם בסי' תרי"ג כ' ג"כ סברא זו לענין הליכת רב לתלמיד דהיכא דא"א שהתלמיד ילך אצל הרב לא גרע משמירת פירות ע"ש :

חכמת שלמה

סי' שא סעיף ז' כל היוצא בדבר שאינו תכשיט

נ"ב עיין בחיבורי ליו"ד מהדורא וא"ו בתשובה הלכות דם סי' ס"ו מ"ש לק' קאריטשק דרך אגב בדין אם מותר להם לילך ביארמלקי ברחוב בשבת במקום שאין עירוב ויש להם פחד פן יראה השוטר ויצטרך להסירו ואתי לאתויי ד' אמות ע"ש ודו"ק :

באר היטב

(ד) רבו . ואיש ואשה שוין בזה ואם הרב צריך להתלמיד שרי ג"כ ט"ז : (ה) לשמור. דשמירת ממונו נמי קצת מצוה הוא עסי' רמ"ח: (ו) חייב . פי' כרת במזיד ועסי' שמ"ה ס"ז דזה אינו בזה הזמן: (ז) שאין. וט"ז אוסר גם בזה ע"ש: (ח) בהפך . אבל בידו חייב בכל ענין מ"א וט"ז :

שערי תשובה

וכת' בשם מהר"מ זכותא בתשובה סי' ל' שקיבל בשם האר"י זצ"ל שאסור לומר ווידוי במ"ש עד שיעבור חצות לילה כי ע"ח יש קדושת שבת ע"ש. ועיין בא"ר בשם של"ה מי שמפסיק מבע"י יטריח להכין סעודה זו לאחרים גם ילמד דינים ומאמרים השייכים לסעודה זו ע"ש : (בש"ע סעיף ז') ואינו דרך מלבוש

ביאור הגר"א

לדבר הרשות כמ"ש בס"ד ע"ש : ס"ד לדבר מצוה . דוקא מדבעי שם רב אצל תלמיד מאי ופ' לחומרא : ובלבד כו' כדי כו' . הרא"ש והר"ן שם הקשו מהכ"ל ס"ב ואסור לעבור כו' והי' כיון שלא התירו אלא כדרך שהוא לבוש כדאמר לקמן ובלבד שלא כו' מנכר מילתא ולא כו' והביא ר"ן ראיה מפ"ב די"ט י"א א' רב יוסף אמר גזירה שמא יסחוט איתביה כו' נדה כו' וטובלת בבגדיה שאני התם מתוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש זכורה היא מ' מדבריהם דלאו משום משוי אסור כפי' רש"י אלא משום היכר וז"ש ובלבד כו' ואין ר"ל שינוי מדרך לבישתם אדרבה שצריך לילך כדרך לבישתם אלא שינוי מדרך העברה במים שאין רגילין לילך כדרך לבישתם וע"כ לדברי הרא"ש הטעם שלא יוציא כו' משום שינוי דאי משום משוי מאי משני כיון הא שם ג"כ צריך בכה"ג אבל עכשיו דאמרינן משום שינוי שלא כדרך העברתו במים בבגדים שם דאין הבגדים מגיעין במים כמ"ש זימנין דמתווסן כו' דמ' באקראי לפעמים אין שינוי ולמד הטור מדברי הרא"ש שאמר כיון שלא התירו כו' משמ' שמשום המים לא התירו דלא כפרש"י דהל"כ הל"ל כיון שאסור אלא כו' ולא התירו מ' משום גדר לא התירו וכמ"ש ב"י שם מתוך שלא הותרה כו' דלא כב"י בסי' תרי"ג וסוברים דלאו משוי הוא ויתבאר בסי' ל"א ע"ש : ס"ו אבל לא . שם בשלמא למיתי כו' וכ' כ"ז בה' שבת משום דשם בשבת נמי איירי כמ"ש שבת דאיכא מנעל כו' : ס"ז כל היוצא בדבר שאינו תכשיט . ע' רש"י ריש פ"ו וגמרא שם נ"ט ב' במאי קמפלגי כו' ושם הא יש עליה כו' ושם ס"ב א' וס"ג א' במתניתין ואינו דרך מלבוש . ס' א' במתניתין אע"ג שאינן תכשיטין לרבנן שם ס"ג א וע' רש"י במתני' ס' א' וגמרא ס"א א' מ"ט דרך כו' : והוציאו בדרך . ס"ב א' ומתניתין נ"ב א' : וכל תכשיט . במלבושים קמ"א ב' וביומא ע"ח ב' ובתכשיט הוא לפי פירושו בטוטפת וסנבוטין ועיר של זהב ובכלים שמא יפלו וצריך עיון על מ"ש בעיר של זהב וע' גמ' נ"ט ב' : שהוא רפוי . כמ"ש בספ"ך במנעל גדול וביומא בקב הקיטע ובסנדל במים : ואשה לא תצא . ע' רש"י ריש פ"ו וגמ' שם נ"ט ב' במאי קמפלגי כו' כלילא כו' ושם ס"ב א' וס"ה א' והאמר ואשה דוקא כמ"ש בירושלמי והביאו הרא"ש ס"י ע"י שהנשים שחצניות כו' והאיש שאינו שחץ מותר ויתבאר בס"ע : ולא בכלים . למד מהכ"ל דל"פ ר"א וחכמים אלא אם הן תכשיטין : מפני שצריך . לשון הטור וצ"ע דקי"ל שבת לאו זמן תפילין והרמב"ם השמיט מטעם זה לא כתב אלא שיפא היוצא בתפילין פטור ואיכא דמתני כו' ואחר העיון נראה דאע"ג דאמרינן שם לא תימא אליבא דמ"ד כו' אנן קי"ל דלאו ז"ת שם אמר אליבא דריב"ג מנחות ל"ו ב' דיליף מחוקה . אבל אנן קי"ל כר"ע דיליף מושמרת כמש"ש קסבר הלכה ואין מורין כן ואין איסור להניחם בשבת וי"ט וכמ"ש תוס' בנדה כ"א ב' סד"ה ולבני מערבא ובי"ט ע"ו א' ד"ה ה"ק כו' וכמ"ש בב"י בסי' ל"ע ומ"א שם והיה יכול לומר הכל אליבא דמ"ד לאו ז"ת אלא דקמ"ל אף למ"ד ז"ת כן והרמב"ם שלא כ' זה אזיל לשיטתו דס"ל לילה לאו ז"ת בכ' שעובר בל"ת והטור אזיל לשיטתו דס"ל זמן תפילין כמ"ש בסי' ל"ע וסי' למ"ד והא דאמרינן במנחות שם ספק חשיכה כו' הא ודאי כו' אף לר"ע וכמ"ש שם היינו במניח לשם מצות תפילין וכמ"ש במ"א סי' ל"ע ועתוס' שם : דלמא מחייכי . כלשון רבותיו שברכ"י שם במתני' ע"ש : שאין בו כו' . גי' הרי"ף כחייא בר רב אבל לגי' שלנו דלצאת הוא דחייה בעלמא ודעת הרי"ף תמוה וכבר השיגו הרז"ה וכ"ה מפורש להדיא בירושלמי פ"ו הלכה ב' ר' יוחנן אמר על אותה שיש בה מכה הוא נותן שמעון בר בא הוה משמש קומיה דר"י והוה מושיט ליה סנדליה כו' א"ל ר"י בבלאה לא תעביד כן שהראשונים לא היו עושין כן כו' הר"א על אותה שיש בה מכה הוא נותן א"ל אין בבלייא דקמתיה עליה והוא ר"ש בר אבא דגמרא דילן אלמא דר' יוחנן ס"ל כרב הונא : ס"ח בנקובה חייב . כפירש"י ומ"מ ורא"ש בשם רוב הפוסקים דעולא לא קאי רק אטבעת : וי"א בהיפך . הרי"ף והרמב"ם שפירשו גם אמחט . וקשה על הרמב"ם שכתב בטבעת שיש עליה חותם באיש מותר לכתחילה כמ"ש בס"ט וכנ"ל בס"ד והאך כתב דבנקובה פטור ועוד קשה לדבריהם אמאי לא תירצו גם במחט בגמרא על קושיא והא הוצאה כו' . ונראה דודאי אין טעמם במחט משום תכשיט דשניהן אינן תכשיטין דאפי' באשה אמרו ובשבת למאי חזייא כו' ועתוס' שם וכמו שהקשה הרא"ש על הרי"ף כאן אלא דטעם משום שזה דרך הוצאה וזה אינו דרך הוצאה וע"כ צריך לחלק כן דאל"כ קשה ממ"ש י"א ב' וקושיית תוס' שם ד"ה ואם ול"ל דבאשה דרך הוצאתה בכך וכ"ה בהדיא בירושלמי זה החילוק שאמר שם תמן אר"מ לא יצא הקייט במחטו כו' אם יצא פטור וכאן הוא אמר חייב תמן דרך הוצאה בכך כו' וכקושיית תוס' הנ"ל ותי' וזה הכריחם דקאי נמי אמחט דע"כ באיש פטור בנקובה וזה שהקשו על עולא והא הוצאה כו' ולא על מתני' אלא מדבריו הקשו עליו שאתה מחלק באיש בין מחט למחט משום הוצאה כלאחר יד וכן מדוייק לשון הרמב"ם שבטבעת כתב שיש עליה חותם הוא מתכשיטי האיש ואינה מתכשיטי האשה ושאין עליה כו' ובמחט כתב אשה שיצאה במחט נקובה חייבת והאיש פטור ואיש שיצא במחט שאין נקובה חייב והאשה פטורה מפני שהיא מתכשיטיה כו' ולא כתב ג"כ באיש הטעם מפני שהוא תכשיט ולפירש"י והמפרשים דבנקובה חייב צ"ל

מחצית השקל

שונמית לשונמית כשהלכה אצל אלישע) מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל ליה עכ"ל הגמ' וקשיא למ"א דפתח ברגל וסיים בחדש ושבת גם בקרא כתיב חדש ושבת גם מכ"ל דחייב דילמא מצוה איכא ולא חיובא ולכן ס"ל למ"א דס"פ מכלל דבחדש ושבת בעי ליה למיזל היינו דאיכא מצוה ומיניה יליף ר"י מכברא דברגל דהוא מזמן כזמן איכא חיובא : ועמ"ש סי' תקכ"ד סי"ב שם כ' מ"א לחד תי' דאפי' בחול איכא מצוה ובשבת איכא חיובא ואייתי ראיה מפ"ק דחגיגה דף ה' ע"ב דאמרינן שם ר' יעקב איש כפר חוטייא הוי מקבל אפיה דרבי' כל יומא וכשהזקין א"ל רבו לא נצטער מר בהליכת קבלת פניו דלא יכיל מר וא"ל מי זוטר מ"ד ברבנן ויחי עוד לנצח כו' ולפ"ז דשבת וחודש ורגל חדא מילתא היא דלא כדדייק כאן ומה ששאל לשונמית מדוע כו' אע"ג דבכל יום איכא מצוה נ"ל דבעלה ידע בה שלא הורגלה לקבל פניו כל יום כ"א בחדש ובשבת : (ס"ק ח) לשמור כו' קצת מצוה ולכן הותר' ההליכה אבל החזרה לא הותר כיון דאינו מצוה גמורה והט"ז כתב טעם אחר דבשמירת פירותיו אין להתיר החזרה סופו משום תחלתו דא"ל דאי לא נתיר החזרה לא ילך לבתחל' כי הוא יחוש להפסד פירותיו ובודאי ילך וגם מה לנו בכך אם לא ילך:(ס"ק ט)חייב כו' כרת ואם התרה בו חייב סקילה אלא מ"א השמיטו כיון דאין דנין בזמן הזה דיני נפשות:פטור ר"ל אפי' מחטאת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והוא לא נתכוון כלל למלאכה: ודין ר"ה עיין סי' שמ"ה אם יש בזה"ז ר"ה:(ס"ק י)בסייף אפי' חגור כו' וכ"מ בגמ' דף ס"ג דחכמים מחייבים אם יצא בא' מאלו דס"ל דהוי משוי ולא תכשיט ור"א פוטר דס"ל תכשיטין הן ופלא בגמ' מ"ט דר"א ומשני דכתיב חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך הרי דהכתוב קראו הוד והדר והתם חגור כתיב משמע דעיקר ההוד ותכשיט כשהוא חגורה על מתניו וכה"ג פוטר ר"א ואפי' כה"ג פליגי חכמים ומחייבים: (ס"ק יב) מפני כו' ת"ל דבשבת לאו זמן תפילין כו' דאי' בשבת דף ס"א ע"א אהא דתנן לא יצא בתפילין א"ר ספרא לא תימא אליביה דמ"ד שבת לאו זמן תפילין אלא אפי' למ"ד שבת זמן תפילין לא יצא דילמא אתי לאתויי ד' אמות בר"ה(והיינו ע"י שיצטרך להסירן כשיכנס לבית הכסא) ולכן הקשה התי"ט דלדידן דקי"ל שבת לאו ז"ת לא הוצרך לטעם מפני שצריך להסירן כו' ע"ז תי' מ"א ניהו דלגבי תפילין לא אצטריך להאי טעמא מ"מ כיון דהטעם אמת נקט להאי טעמא דנ"מ לקמיע שהוא מן המומחה דמותר לצאת בו דהוי תכשיט מ"מ אם כתובים בו שמות אסור לצאת בו כ"א במחופה עור מטעם מפני שצריך להסירן כו' : ולפמ"ש סי' ש"ח סס"ד לק"מ ר"ל שכ' שם ניהו דקי"ל שבת לאו ז"ת היינו כר"ע דכתיב בתפילין והיה לך לאות (ר"ל שהוא אות שאנחנו עבדים לה' ונושאים חותמו כמו כבלי דעבדא) יצאו שבת וי"ט שהן גופן אות ואין צריך להאות אחר אבל אם ירצה רשאים להניחן בשבת א"כ א"ש אפי' לדידן צריך לטעם מפני שהוא צריך להסירם כו' משום דגם לדידן לא הוי משא כיון דרשאי להניחן אלא דלפ"ז צריכין דברי רב ספרא ביאור שאמר לא תימא אליבא דמ"ד שבת לאו ז"ת כו' דמאי איכא בין מ"ד זמן תפילין או לאו זמן תפילין הא ע"כ צריך לטעם מפני שצריך להסירן אפי' למ"ד שבת לאו ז"ת כיון דעכ"פ רשאי להניחן וצ"ל דהא אמרי' בעירובין דף צ"ו ע"א תניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה (והוא קרא בפרשת קדש שהיא א' מד' פרשיות שבתפילין) ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר ולא נאמרה חוק' זו אלא לענין פסח בלבד ובתר הכי הובא שם ברייתא ר"ע אומר יכול יניח אדם תפילין בשבת וי"ט ת"ל והיה לך לאות מי שצריכים אות יצאו אלו שהן גופן אות. וכתבו התוס' ד"ה ימים פרט לשבתות וי"ט נראה דאדרשה דלאות על ידך דבסמוך קא סמך עד כאן לשון התוס' וכוונתם ניהו דמימים מיעוטא דיש ימים שאין תפילין נוהגות אולם מאי חזית למעט שבתות וי"ט יותר משאר הימים ומאי חזית לאוקמי אשבתות וי"ט לכן כתבו דסמך על קרא דוהי' לאות אלא דלפ"ז ל"צ מיעוטא דמימים כיון דשבתות וי"ט בלא"ה נתמעטו מקרא והי' לאות אע"כ צ"ל כמ"ש מ"א דמקרא והי' לאות לא נתמעט אלא דשבת וי"ט א"צ אות אבל אם ירצה רשאי להניחן ולכן אילטריך מימים למעוטי שבתות וי"ט דאסור להניחן וא"כ הא דאמר רב ספרא ל"ת למ"ד שבת לאו ז"ת ר"ל דאסור להניחן והיינו ר"י הגלילי אלא אפי' למ"ד שבת ז"ת וס"ל דאפי' חייב להניחן מ"מ אסור לצאת דלמא אתי לאתויי ד"א כו' אבל אנן קי"ל כר"ע וא"כ רשאי להניחן בשבת וי"ט לכן הוצרך בש"ע ליתן טעם מפני שצריך להסירן כו' : (ס"ק יג) במנעל הע"ש לא עיין כו' ר"ל דהע"ש הקשה על הרב"י שהשמיט דין מנעל המוזכר בסי' ש"ג לכן כ' מ"א ניהו דלא הביאו פה בסי' זה הא הובא בסי' ש"ג : (ס"ק יד) בבגדו אבל בידו כו'. וכן הוא להדיא בש"ס שבת דף י"א ע"ב דבידו דרך הוצאה בכך וכ"כ רש"י בדף ס"ב ע"א ד"ה והא הוצאה כלאחר יד כו' שכל המוציא דבר שאינו תכשיט לו מוציאים אותו בידים ולא דרך מלבוש עכ"ל אבל בבגדו פעמים אין דרך הוצא' בכך כאשר יתבאר: (ס"ק טו) נקובה בב"י יש כאן ט"ס בב"י שלפנינו כבר הוא מתוקן וכ' כן לפי הגי' בב"י שהי' לפניו ולפני הב"ח ועיין בט"ז שהביא הגרסא שהי' לפני הב"ח וכ' ג"כ שיש ט"ס ע"ש : וכ' הב"ח דמ"מ.דתנן ריש פרק במה אשה לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינו נקובה ואם יצאה אינה חייבת חטאת ובדף ס"ב תנן לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ואם יצאה חייבת חטאת ואמר עולא וחילופיהן באיש ונחלקו הפוסקים בפי' דברי עולא וכ"ע מודים דעל טבעת ודאי קאי עולא דבאיש הוא היפך מאשה דבאין עליה חותם חייב ובים עליה חותם פטור (ואם מותר לכתחלה הוא מחלוקת רש"י ור"ת ורמב"ם דלרש"י אסור לכתחלה ולר"ת ולהרמב"ם מותר אפי' לכתחלה דלא אסרו לכתחלה מה שהוא תכשיט דלמא שלפא ומחוי ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים אלא לאשה משום דנשים שחצניות הן אבל איש אין דרכו בכך להתפאר ולהראות תכשיטיו ולכן מותר אפי' לכתחלה חוץ מדבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה כיון דלאשה אסורה מודה ר"ת ורמב"ם גם לאיש אסור משום לא פלוג וכמ"ש בסעיף ט' וכן מבואר בירושלמי יובא לקמן בס"ק כ"ז) אלא אם עולא קאי גם על מחט בזה נחלקו דעת הרי"ף ודעימיה דגם על מחט קאי לכן ס"ל דאיש באינה נקובה חייב ובנקוב' פטור ודעת רש"י דעולא לא קאי על מחט וכ' המ"מ דלדעת רש"י במחט איש ואשה שוין והן הן שני הדיעות שהובאו פה בש"ע דעה א' הוא דעת רש"י ומ"מ וי"א להיפוך הוא דעת הרי"ף וכתב הב"ח דלדעת מ"מ בכ' דאיש ואשה שוין לענין מחט ר"ל בין בנקובה ובין אינה נקובה פטור והא דתנן באשה אם יצאה במחט נקובה חייבת הוא דוקא במניחתה נגד פדחתה שאז דרך הוצאה בכך על דרך המבואר לקמן סי' ש"ג סעיף ט' וע"ש במ"א וזה לא שייך באיש לכן באיש בכל ענין פטור. ולכן כ' מ"א בשם ב"ח דליכא למ"ד דבאיש חייב בנקובה דלהרי"ף הא ס"ל דחלופיהן באיש קאי גם על מחט א"כ באיש בנקובה פטור ולרש"י ומ"מ דס"ל במחט איש ואשה שוין מ"מ הא ס"ל דאפי' באשה אינה חייבת כ"א במניחתה נגד פדחתה וזה לא שייך באיש כנ"ל ולא משכחת לה דבאיש חייב כ"א באינה נקובה ולדעת הרי"ף דוקא ועט"ז כ' מ"א דאינו מוכרח די"ל דלרש"י ומ"מ איש ואשה שוין ובאינה נקובה פטורים אבל בנקובה חייבים בין איש ובין אשה: כדאי' בגמ' דף צ"ב אם א' הוציא משא על ראשו פטור שאין דרך הוצאה בכך ואפי' א' מאנשי הוצל שהוציא משא על ראשו ג"כ פטור אע"ג שדרכן של אנשי הוצל להוציא משא על ראשן בחול בטלה דעתן אצל כל אדם ועיין לקמן סי' ש"ד: (ס"ק

ט"ז

ט ר לא יצא בטבעת שאין עליה חותם טז ואם יצא חייב ואם יש עליה חותם לרש״י פטור ולר״ת והרמב״ם מותר ש (°) דאינו תכשיט אלא לאיש אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה אסור גם לאיש [וע״ל סי׳ ש״ג סי״ח] :

י ת טבעת שקבוע בה אבן ובן אם כתובים בה אותיות אין עליה חותם מקרי שלא נקרא חותם אלא א״כ חקוקין בה אותיות יז או (ט) צורות :

יא א דבר העשוי (ו) לתכשיט ולהשתמש בו כגון מפתחות נאות של כסף כמין תכשיט אסור שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא ב ויש מתירים אם הוא של כסף : הגה ומ״מ (°) אסור לצאת בתיק של ברי״לן אע״פ שהתיק הוא של כסף דהבתי עינים בעצמם הם משוי [ב״י] ואם המפתח (ז) של נחושת וברזל אפי׳ מחובר וקבוע בחגורה אסור [מרדכי פ׳ במה אשה וב״י בשם תשובת הרשב״א] ויש שכתבו שנוהגין יח בזה (יא) להתיר [ב״י בשם תשובת אשכנזית סי׳ פ״א והרי״ף והאגודה וכן משמע בא״ז] :

יב ג לא יצא החייט (ח) במחט התחובה לו בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו יט (ט) ואם יצא (יב) פטור :

יג ד לא יצא הזב (יג) בכיס שעושה להצילו מזיבתו (°) שלא יטנף בה וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא תתלכלך בדם נדותה ה אסורה לצאת בו אם לא יהא כסינר עשוי כעין מלבוש כדי אבל אם בא קישרתו

מגן אברהם

בגמרא דף נ״ב : טז ואם יצא חייב . שלפעמים נותנת אשה לבעלה להוליכה לאומן ומניחה בידו עד שמגיע שם וא״כ אף בחול הוי דרך הולכתו בכך וחייב דהרי אינו תכשיט לאיש : יז או צורות . עבי״ד סי׳ קמ״א ס״ה דבולטת אפי׳ בחול אסור להניחה ולהרב״י אשתמיטתיה כאן דין זה . ומ״ש כגון מפתחות ה״ה כדן של כסף דרגילין להתקשט בו [מ״ב] (°) ואם יש בו סכין פשיטא דאסור : יח בזה להתיר . דוקא כשקבוע בראש החגורה ועשוי כמין זענק״ל לחגור בו אבל כשקבוע באמצע חגורו אסור [ב״ח וכ״מ בד״מ] : יט ואם יצא פטור . אע״פ שהוא דרך אומנתו כיון שלא הוציא כדרך המוציאין [רמב״ן גמרא] ומיירי שתחובה בבגדו במקום (°) שאין דרך הולכתו לגמרי בכך רק שעשה להראות שהוא אומן אבל במקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים חייב כמ״ש ס״ח וסימן ש״ג ס״ט (תוס׳ דף י״א ע״ב) וכזה דברי הע״ש בטלים : כ סינר מלפניה ומאחריה . אבל אם הוא מאחריה בלבד (°) וקושרתו ברצועות לפניה אסור [הג״מ פ״ט] : כא קושרתו . נקט קושרתו דבלא קשירה

ט״ז מגן דוד

חותם (°) ואם יצאה חייבת אמר עולא וחילופיהן באיש . פי׳ הרי״ף כלו׳ אם יצא איש במחט שאינה נקובה או בטבעת שאין עליה חותם חייב ופרכי׳ הוצאה כלאחר יד הוא במה שמוציא את הטבעת באצבעו כיון שאין דרכו להוציא בכך אלא כל שאין תכשיט לו מוליכו בידו וא״כ אין חייב כיון שלא הוציאו כדרך המוציאין ומשני רבא פעמים שאיש נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכו לקופסא [°] ומנחת בידו תוך אותו זמן וכן באשה שנותנה לבעל׳ טבעת בלא חותם להוליכה לאומן ובאותו זמן מניחו באצבעו וכ״ד רמב״ם פי״ט וכ׳ הרא״ש ע״ז תמיהני על הרי״ף (°) היאך יתחייב האיש במחט שאינ׳ נקוב׳ הוצא׳ כלאחר יד הי׳ ועוד בשלמ׳ בטבעת שייך לומר וחילופיהן באיש דבאשה באין חותם תכשיט ויש חותם משוי ובאיש להיפך אבל במחט בין נקובה בין אינה נקובה (°) הוי משוי לאיש לכך נרא׳ כפרש״י שפי׳ וחילופיהן באיש דמחייב משום הוצאת קאי אטבעת באין חותם ולא קאי אמחט עכ״ל . ונראה מדבריו דמסקנתו דבאיש הוא נקובה ואין נקובה שוין בשניהם פטור אבל אסור משום דהוצאה כלאחר יד הוא דה״נו דמיירי שהמחט תחובה בבגד כמ״ש הטור [°] וכיון שאין דרכו בכך דהא משוי הוא אלא אין עליו חיוב אלא אם הוציאו ביד ובזה חייב ודאי [°] בכל דבר שבעולם ובאשה חייבת במחט נקובה ואע״ג דתחובה בבגדה [°] כי כן דרכה תמיד להשתמש במחט שאינה נקובה בצעיפים או מפתח חלוקה כדאית׳ סי׳ ש״ג ע״כ לומר כפי׳ דמתני׳ דאם יצאת בנקוב׳ חייבת דהוי משוי לה והוא דרך הוצאה וב״י כת׳ לפרש דברי הרא״ש במ״ש דלאו דרך הוצאה כלומר שמאחר [°] שאין דרכו להוציא מחט שאינה נקובה ה״ל מוציא שלא כדרך המוציאין ופטור ותימ׳ לי דא״כ יפה פטור כל מי שמוציא דבר שאין דרכו להוציא [°] אלא ודאי כמ״ש דפטור כו׳ כ״ז שלא הוציא בידו אבל אם הוציא בידו חייב על כל דבר נמצא לדעת הרא״ש לפרש״י באיש בין במחט נקובה בין אינה נקובה פטור אבל אסור מנה שלא הוציא כדרך המוציאין ביד אלא תחוב בבגדו ואסור דעכ״פ הוי משוי ואף שהוא שלא כדרך המוציאין מ״מ לכתחלה אסור ובאשה בנקובה הוי משוי ודרך הוצאה ע״כ חייבת ובאינה נקובה שהוא תכשיט לה אסור משום שמא תראה לחבירתה והמ״מ כתב [°] שהגאונים כתבו כהרמב״ם אלא שנחלקו בדין המחטין שדינן שוה בנשים ובאנשים ועולא לא דיבר אלא בטבעות בלבד וכך פירש״י כו׳ א״כ לדידיה שוה גם באיש ממש כמו באשה ששנינו בה בפי׳ דבנקובה חייבת ובאינה נקובה פטור אבל אסור דמדאמר שוה לנשים ש״מ שדין נשים פשוט אלא שאנשים שוין ג״כ הכי וע״כ הפשוט בנשים היינו מה ששנינו במשנה אלא חיוב בנקובה נמצא שספיר כ׳ ב״י שיש ג׳ מחלוקת בדבר אלא שיש ט״ס בדבריו בג׳ מקומות דהיינו תחלה כתב ופי׳ הרי״ף כו׳ דאיש היוצא במחט נקובה חייב ובאינה נקובה פטור כו׳ נ״ל איפכא בנקובה פטור ובאינה נקובה חייב כמ״ש בהדיא ברי״ף עצמו ובהעתקת הרא״ש להרי״ף ותו כתב בשיטת ה״ה וז״ל וכו׳ שהוא סובר דלרש״י איש היוצא במחט שאינה נקובה חייב חטאת כמו האשה עכ״ל נ״ל במחט נקובה דהא באשה מפורש חיוב שלה במשנה בנקובה ואח״כ כ׳ בג׳ מחלוקת כו׳ וז״ל ולדברי ה״ה באינה נקובה חייב ובנקובה פטור נ״ל בנקובה חייב באין נקובה פטור נמצא דכך הם ג׳ מחלוקת לרי״ף ורמב״ם באיש חייב באין נקובה ופטור בנקובה ולהרא״ש בין בנקובה בין באינה נקובה פטור ולדברי ה״ה בנקובה חייב ובאינה נקובה פטור . ומ״ש כאן בש״ע בדיעה הא׳ אם יצא בנקובה חייב הוא דעת ה״ה דדין האיש כמו האשה במחט וי״א בספק זו דעת רי״ף ורמב״ם שבאיש הוא חילוף מן האשה גם במחט ממילא פטור בנקובה וחייב באין נקובה ובתום כ׳ מו״ח ז״ל שדברי ב״י וש״ע כאן הם דברי תלמיד טועה אלא הכל ניחא רק שצריך להגיה כמ״ש ודין האשה במחט וטבעת כתוב בסי׳ ש״ג ע״ש : (ו) לתכשיט ולהשתמש . דבירו׳ איתא הדא אמרת עשוי לכך ולכך פי׳ דאסור ומפרש׳ לה דהיינו עשוי לתכשיט ולהשתמש [°] וי״א ס״ל דהיינו אם לאיש ולאשה אז דוקא אסור אבל בזה מותר כיון דעשוי עכ״פ לתכשיט ובאיש לא גזרינן דלמא אתי לאתוי : (ז) של נחשת וברזל כו׳ . ז״ל הטור והר״מ התיר אם הוא עשוי מכסף אבל לא בשל ברזל ונחשת אפי׳ עשאה לנוי ובספר המצות כתוב מפתח אסור אם אין עשוי ברצועה מובלעת בתוך יד של מפתח אבל בשלשלת שיש בה קרס והקרס אחוז במפתח יש אוסרין ויש מתירין ודעת א״א להתיר עכ״ל . ביאור דברים אלו הם לפע״ד דבדרך זה דיש שני דרכים להתיר בענין זה דהיינו האחד מצד תכשיט כמ״ש ב״י על תשובת הרשב״א שאוסר במפתח בסוף האיזור דיש היתר עכ״פ [°] מצד שהם תכשיט [°] שנית מצד שהוא בטל לגבי דבר אחר כגון שקשור בסוף האיזור וכזה כתב מהר״ם [°] די״ס היתר בשל כסף מצד שהוא תכשיט ובסה״מ חילק בדבר דאם המפתח תלוי ברצועה דהיינו החגור היא רצועה וסופה מובלעת בבית יד של מפתח בענין שא״א להפרד משם כי הוא מדובק בברזל של המפתח והם כחתיכה א׳ דאז מותר מטעם שהמפתח בטל לגבי חגורה ארוכה [°] שיש בה זינק״ל וכמ״ש ב״י בשם תשו׳ אשכנזית דנהגו להקל בזה אפי׳ בשל ברזל אבל בהיתר שהוא [°] מצד תכשיט דהיינו שלשלת של כסף או חוט של צבעונים והמפתח הוא אחוז בקרס בסופו אסור כיון שאינו חתיכה אחת עם השלשלת ויש מתירין דבטל הוא אגב השלשלת והוה תכשיט כנ״ל פי׳ (°) ומ״ש רמ״א כאן דבברזל אפי׳ קבוע אסור דהיינו דעת הרשב״א בתשו׳ שהביא ב״י דס״ל דאע״פ שהמפתח בסוף האזור אסור דכיון שאינו צורך הכלי ואינו תשמיש הכלי אינו בטל לגבי הכלי ובזה שכתבו להתיר היינו תשובת מהרי״ל שנקט ב״י בשם תשובה אשכנזית דנהגו גם בברזל ונחושת להקל ג״כ בזינק״ל דוקא וכ״ל דבזמן הרשב״א לא היו נוהגין ללכת בזענק״ל לכך חשיב לזה כדבר בפ״ע אבל לדידן מודה (°) אבל בקבוע באמצע האיזור לא מקרי בטל לגבי האזור דאינו שייך להאזור וע״כ אותן אנשים שמורין לעצמן היתר לטלטל בשבת מחמת שתלוי בברזל הקבוע בחגורה וכ״ש במאי דתלוי בקשר קיימא על האיזור כל זה הוא טעות והם מורים שלא כהלכה דאין היתר אא״כ הוא כעין זענק״ל דוקא דאז בטל לגבי החגורה או אם הוא של כסף או תלוי בשלשלת של כסף דאז מותר מחמת תכשיט כמ״ש הרא״ש ובאשכנז נוהגים שעושין מפתח ותולות אותן הנשים בצואריהם בשלשלאות [°] או בחוטי צבעונים ויוצאים בהם עד כאן לשונו . ומשמע דאפי׳ של ברזל מדתלה ההיתר בשלשלאות [°] או בחוטי צבעונים דהם תכשיט והמפתח בטל נגבייהו ועמ״ש בסכ״ג כנלע״ד : (ח) במחט התחובה כו׳ . כל אלו הם שנותנים בני האומנות לסימן מאיזה אומנות הם בצאתם לשוק כדי שיכירום : (ט) ואם יצא פטור · דאין דרך הוצאה בכך אלא בידו ודוקא כשרוצה להכריז

באר הגולה

ר שם ס״ב וכעולא ש הירושלמי לדעת הרז״ה ורא״ש וש״פ ת כל בו א טור לדעת יש מפרשים הירושלמי כך והביאו הרא״ש שם בשם ר״ת וכן כ׳ הרא״ש וסמ״ג וסמ״ק וש״פ ג שבת י״ח וכר״ת רמב״ם בפרק י״ט ד שם ה שם ס״ד לפי׳ התוס׳ שם

יד אפרים

שם ס״ק ה דמסקנתו דבאיש הוא נקובה כו׳ וכיון שאין דרכו בכך אין עליו חיוב כו׳ בכל דבר שבעולם דהא משוי הוא אלו ובאשה חייבת כו׳ אלא במ״ש דפטור כל זמן שלא הוציא כו׳ כנ״ל :

לבושי שרד

יצאת אינה חייבת חטאת כנ״ל . דתכשיטין הם באשה ומדרבנן הוא דאסור דלמא שלפה ומחויא :

שם (°) ואם יצאה חייבת דאלו אינם תכשיטים באשה : שם (°) ומנחת בידה פי׳ באצבעה מ״מ מיקרי דרך הוצאה בכך לעולם : שם (°) היאך יתחייב האיש במחט וכו׳ ר״ל דבמחט כאחר קושית הש״ס : שם (°) הוי משוי לאיש דאין דרך האיש כלל להשתמש בהם ואם חייב בזה חייב גם בזה אע״כ דפטור משום שאין דרך הוצאה בכך : שם (°) וכיון שאין דרכו בכך אין עליו חיוב וכו׳ בכל דבר שבעולם דהא משוי הוא אלו ובאשה חייבת וכו׳ כנ״ל : שם (°) בכל דבר שבעולם אפילו בדבר שאין דרכו להוציא כלל ואפי׳ תכשיט : שם (°) כי כן דרכה תמיד וכו׳ וכיון שדרכה בכך באינה נקובה מש״ה בנקובה הוי עכ״פ דרך הוצאה וחייבת : שם (°) שאין דרכו להוציא מחט . ומשמע מלשון זה דפטור אפי׳ הוציא בידו : שם (°) אלא ודאי כמ״ש דפטור כל זמן שלא הוציא בידו כנ״ל : ש״ע ס״ט דאינו תכשיט דבאיש לא גזרינן דילמא שלף ומחוי לפי שאין דרכו בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה לא פלוג רבנן ואסרוהו גם באיש : שם בט״ז שהגאונים כתבו כרש״י אלא וכו׳ כנ״ל והגאונים והרמב״ן ורשב״א פירשו כרש״י ז״ל דעולא אטבעת לבד קאי ולא אמחט אלא שנחלקו אהרא״ש במחט דס״ל להרא״ש דרש״י פוטר באיש בין נקובה בין באין נקובה והם ס״ל דלרש״י איש ואשה שוין במחט : מ״א ס״ק יז (°) ואם יש בו סכין כדין בתי עינים בהגה שאם הברי״ל תוך התיק אסור ואם התיק לבדו מותר וכ״ל דאף שהתיק והכדן מכוסים מכל צדדים לא נודע אם הכלי בתוכן שרי דהא התיק הוא עשוי לנוי ותכשיט וגם להשתמש דמותר להיש מתירין שבמחבר וע״ז כתב רמ״א ומ״מ וכו׳ מש״ה לא אסר אלא א״כ הברי״ל בתוכו וק״ל : הגה סי״א אסור לצאת בתיק היינו תיק של כסף וקבוע בשלשלת כסף ולתלות עליו לתכשיט וכ״ה בב״י דאלו שיוצאים בידו בלאו הכי אסור וכמו שכתבתי באות ע״ז :

ט״ז סק״ו (°) וי״א ס״ל דהיינו . הם פירשו הירושלמי לענין עשוי לאיש ואשה וכמו שכתבתי באות כ״א אבל לתכשיט ולהשתמש לא חיישי׳ שהרואה אומר כו׳ ומש״ה במפתח שרי בין באיש בין באשה לפי שהוא קבוע ואין בקל לשלפה כך מבואר בב״י מהפוסקים . ותימא מה שסיים הט״ז ובאיש לא גזרו כו׳ הא המפתח הוא תכשיט גם לנשים והוי ליה לאסור גם באיש אי לאו דקבוע וא״כ גם באשה שרי ואולי דהכי סיימא הט״ז לא אמפתח קאי אלא קמ״ל עוד דין דבדבר העשוי לאיש לבד לתכשיט להשתמש מותר אפילו באינו קבוע : סק״ז (°) מצד שהם תכשיט . ר״ל אפילו אי נימא שאינו בטל לגבי האזור מ״מ תכשיט הוא המפתח עצמו אם הוא של כסף ולשלפה לא חיישינן שיסיר כל איזורו מעליה וכדרך שביארתי באות הקודם : שם (°) שנית מצד שהוא בטל . ר״ל אף אם המפתח עצמו תכשיט מ״מ י״ל שבטל : שם (°) די״ס היתר בשל כסף . אבל ברזל ונחושת לא מיקרי תכשיט ואסור : שם (°) שיש בה זינק״ל ביאורו שאריגת החגורה נעשה כמו טבעת לנוי ושם הוקבע המפתח והזינק״ל נעשה בשביל זה והמפתח אפי׳ אם הוא של ברזל מ״מ המפתח והזינק״ל הם לנוי ותכשיט להחגור ובטל אל החגור אע״פ שאין המפתח תכשיט דגברא כיון שהוא של ברזל מ״מ מותר מצד ביטול : שם (°) מצד תכשיט דהיינו כו׳ . ר״ל מפתח של ברזל שכתב ב״י בשם הרא״ש שתולין הנשים בצוארם בשלשלת של כסף או בחוטי צבעונין ועי״ז הוא כעין תכשיט בזה יש אוסרים דאע״ג שהשלשלת הוא תכשיט מ״מ המפתח אינו תכשיט וכיון שאינו גוף א׳ עם השלשלת אינו בטל להשלשלת והיש מתירין ס״ל דאף שאינו גוף א׳ מ״מ בטל והוי גם המפתח תורת תכשיט . שם (°) ומ״ש רמ״א כאן דבברזל זהו לשון קושיה ארמ״א שאוסר דיעה א׳ אפי׳ בחיבור גמור שהוא גוף א׳ דהיינו זינק״ל וקשה מי הוא האוסר שהרי הר״מ שהתיר בכסף דוקא לא מיירי בזינק״ל וע״ז תי׳ הט״ז שהוא הרשב״א : שם (°) אבל בקבוע באמצע האיזור זה אינו מותר אלא אם הוא של כסף מותר בתורת תכשיט ובעי׳ ג״כ שהוא קבוע ובהא מיירי הר״מ וכמו שכתבתי באות כ״ה אבל אין זה נוי להחגור, שביטל אצלו אלא א״כ נעשה בסוף החגור ובזינק״ל : שם (°) או בחוטי צבעונים . ובאופן דליכא למיחש דלמא שלפה כמו שכתבתי באות כ״ד : מ״א סקי״ט (°) שאין דרך הוצאתו . הוקשה לו מסעיף ח׳ דבנקוב׳ חייב : ש״ע סי״ג שלא יטנף דקי״ל כל אלולי טינוף משוי הוא ולא שרי אלא אם הוא דרך מלבוש כבסעיף שאח״ז : מ״א סק״כ (°) וקושרתו ברצועות . בכה״ג לא מיקרי מלבוש :

באר היטב

(ט) צורות . שאינם בולטות דאל״כ אף בחול אסור כמ״ש ביו״ד סי׳ קמ״א ס״ה : (י) כסף . וה״ה כדן של כסף דרגילין להתקשט בו מ״ב . ואם יש בו סכין פשיט׳ דאסור מ״א : (יא) להתיר . ודוק׳ כשקבוע בראש החגור׳ ועשוי כמין זענקי״ל אבל כשקבוע באמצע חגורו אסור ב״ח . ואם תלוי המפתח בשלשלת כסף מותר עיין ט״ז : (יב) פטור . דאין דרך הוצא׳ בכך אלא בידו ובמקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים חייב עמ״א : (יג) בכום . וה״ה אם קשר

ביאור הגר״א

כמ״ש המ״א ס״ק י״ט אבל נראה כדעת רש״י כהרא״ש דבאיש בשניהם פטורים ולכן לא פי׳ רק אטבעת וקושיית הגמרא ותי׳ הכריחו כנ״ל : ס״ט לרש״י פטור . כפשטא דליסנא דגמ׳ וחילופיהן באיש וכן פי׳ שם ס״ז א׳ ד״ה בני מלכים . א״כ כו׳ שליף ומחוי . וראיה לדבריו מירושלמי הביאו הרא״ש שם והאיש ע״י שאינו כו׳ הר״א אחד האיש ואחד האשה וכמ״ש הרמב״ן ע״ש : ולר״ת . הירושלמי הנ״ל שכ׳ בס״ז ע״י שהנשים שחצניות כו׳ וראיה ג״כ מגמ׳ נ״ט ב׳ קמרא שרי כו׳ מידי דהוי אאבנט כו׳ ושם ס״ה ובלבד שלא יקשרנו בשיר ובטבעת הלמא דמותר לצאת לאיש בטבעת וחילופיהן באיש פי׳ דלא קאי אלא לענין תכשיט ואינו תכשיט והא דבני מלכים תי׳ הרז״ה דקטנים כמו נשים ואחרים פי׳ כפי׳ ראשון שברש״י משום דמחייכי והירושלמי הנ״ל משום דהוא תכשיט לאיש ולאשה וכמש״ש הר״א העשוי לכך ולכך כו׳ הר״א כו׳ והר״ן תפס עליהם על מ״ש וחילופיהן לא לענין חיוב ופטור כנ״ל דא״כ מאי פריך תרלת אשה איש מא״ל . וכ״ל דתוס׳ נזהר מזה וכ׳ פיר״ת דלחיוב חטאת קאי ועתוס׳ בערובין ס״ט א׳ ד״ה כיון . ור״ת מפרש כו׳ ע״ש וז״ש דאינו כו׳ כמש״ש במתני׳ : אבל דבר . כו׳ כנ״ל : ס״י טבעת שקבוע כו׳ שלא . כן משמע שם בגמ׳ בעובדא דגזרית כו׳ : חקוקין . משום צורות נקט חקוקין ועמ״א : ס״יא דבר העשוי . כפי פי׳ העשוי לכך ולכך וע׳ רא״ש : כגון מפתחות . ירושלמי שם מעשה בר״ג כו׳ : ויש מתירים . שמפרש כפי׳ הנ״ל בס״ט לאיש ולאשה : ומ״מ אסור . כמו מעות הצרורין בסדינו קמ״ז א׳ : ואם המפתח . שם ס״ב ב׳ במפתח שבידה ור״ל על אצבעה כמ״ש בירושלמי הנ״ל : אפי׳ מחובר כו׳ ויש כו׳ . טעם המתירין כמו זוג דאמרו שם כל שהוא ארוג לא גזרו ודחו דבריהם דא״כ אפי׳ חותם נמי וע״ש בתוס׳ ד״ה הב״ע ואמרינן קל״ט ב׳ היוצא בטלית שאינה כו׳ חייב כו׳ הני חביבי ולא בטלי וע׳ סל״ח וסל״ט : סי״ב ואם יצא . כר״מ דסוגיין שם כוותיה שכל הקושיות והתי׳ הכל אליביה והתניא כו׳ ההיא כר״י ועמ״א ועמש״ל סי׳ רכ״ב : סי״ג וכן אשה . כלמד מזב שאמרו שם דאלולי טינוף הוא דלא כפירש״י שם ס״ד ב׳ וע׳ תוס׳ שם : אם לא · דמלבוש מותר אפי׳ משום אלולי טינוף כמ״ש בסי״ד : סינר עשוי . דסינר ודאי מלבוש הוא

מחצית השקל

טז) אם כו׳ שלפעמים כו׳ שלא נימא באיש אין דרך הוצאתו להניח טבעת שאין עליו חותם באצבעו ועז״א שלפעמים כו׳ : (ס״ק יז) או צורות כו׳ בבולטות אפי׳ כו׳ ר״ל שהרב״י כ׳ ע״ד כללו שבי׳ דין זה וסיים אלא א״כ חקוקים בו אותיות או צורות כדי שיהי׳ במה שחותמים בה חותמה בולט . וכ׳ הרב״י וכ״ל דחותמ׳ בולט לאו דוקא דה״ה אם מה שחותמים בה חותמה שוקע אלא דנקט אורחא דמילתא עכ״ל הרב״י וע״ז כ׳ מ״א דלפי המבואר ביו״ד סי׳ קמ״א דצורת אדם והדומה לו אם הצורה שלימה דהיינו הראש וכל הגוף אפי׳ בחול אסור להניחה משום חשד ע״ז לכן נקט כללו וכ׳ חקוקים שיהיה חותמ׳ בולט והיינו דנקט מלתא פסיקא דכה״ג בחול מותר בכל ענין ובכל מיני צורות אע״ג דחותם שוקע אע״ג דמותר להניחו מ״מ אסור לחתום מ״מ הוי תכשיט : ומ״ש כגון מפתחות ה״ה כדן כו׳ ר״ל דכדן יש בו דין תיק לבתי עינים אם הם של כסף דאם בו הבתי עינים ס״ל למ״א דיש לו דין מפתחות כסף דפליגי כמ״ש הרב״י ה״ה כדן סכין אם אין בו סכין תליא במחלוקת זה אבל אם יש בו סכין לכ״ע אסור כמו בתיק של בתי עינים אם הבתי עינים בתוכו אוסר רמ״א לכ״ע וכא אמרי׳ דהבתי עינים בטלים לגבי׳ תיק דאדרבא הבתי עינים הם עיקר דאין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא אומרים נעשה תיק לבתי עינים וה״ה כדן של סכין בתוכו מה״ט אסור לכ״ע : (ס״ק יח) בזה כו׳ כמין זענק״ל שמעתי שהוא מה שאנו קורין ספאנ״ג או שנאל״ין : אסור ובט״ז כ׳ דאם השלשלת של כסף אפילו המפתח של ברזל וקבוע באמצע מותר ובס׳ ת״ש חולק עליו : (ס״ק יט) ואם דרך אומנתו ר״ל להראות ולהודיע שהוא אומן : כמ״ש בסעיף ח׳ ר״ל דלא גרע אומן מהדיוט וכן בסי׳ ש״ג שכ׳ דאשה חייבת וכ״כ התוס׳ דף י״א ע״ב ד״ה ואם יצאו כו׳ דר״מ ס״ל שם אומן דרך אומנתו פטור ובדקי״ל לכן אם חייט יוצא במחט תחוב׳ בבגדו פטור ובחנו התו׳ והא דתנן בפ׳ במה אשה ואם יצאה אשה במחט נקובה חייב׳ חטאת דברי ר׳ מאיר התם לגמרי דרך הוצאה בכך כו׳ עכ״ל פי׳ מ״א דר״ל דמיירי שהאשה הוציאה׳ במקום שדרך הוצאה וכחייט מיירי שהוציא׳ במקום שאין דרך להוציאה אלא להראות ולהודיע אומנתו תוחבים באותו מקום ולכך סבירא ליה לרבי מאיר דפטור ובספר חמד משה הקשה על מ״א וכל קושיותיו יש לדחות בקל אלא מה שחולק עם מ״א בפי׳ דברי התו׳ הנ״ל שכתב שאין כוונת התוספות לחלק בין מקום למקום אלא כוונת התו׳ לחלק בין איש לאשה דבאשה דוקא דרך הוצא׳ בתחוב׳ בבגדה כמ״ש הט״ז בפי׳ המשנה לפי שכל אשה דרכה אומנת׳ לתפור ולתקן בגדי ביתה עכ״ל ת״ט מה שאין כן באיש הוא לו לבזיון אלא כשיש לו צורך ולהראות שהוא אומן עכת״ד . ולפע״ד ז״א ניחא דהתוספות הקשו מן המשנה דקתני חיוב׳ באשה ע״ז י״ל כמ״ש הט״ז אבל מה יעני׳ לדברי עולא שאמר וחלופיהן באיש להפוסקים דגם על מחט קאי וחייב באיש באינ׳ נקובה או למ״ד דלא קאי על מחט ובמחט איש ואשה שוין לחייב בנקובה (עוך מב״ם כנ״ל) וע״כ צריך לומר כמ״ש מ״א : (ס״ק כא) קושרתו כו׳ דלא כפ״ש כו׳ דאמרי׳ דף ס״ה על מאי דתנן יוצאי׳ במוך שהתקינ׳ לנדתה (פירש״י שדוחקו׳ המוך באותו מקום שיבלע בו הדם) סבר רמי ב״ח למימר והוא שקשור כו׳ אמר רבא אע״פ שאינו קשורה כיון דמאיס לא אתי לאתויי ולכן הקשה הפע״ס על הטור וש״ע שכתבו אבל אם קשרתו כו׳ דלא כמסקנת רבא וע״ז כ׳ מ״א שלא עיין הפע״ס בסי׳ ש״ג ששם הובא דין המוך וכ׳ הטור וש״ע גופי׳ כו׳ אפי׳ אינו קשור ולכן מ״ש כאן בקשרתו לא מצד איסור אלא אורחא דמלתא נקט בשלמא במוך דחוק במוך באותו מקום אפשר להתקיים בלי קשירה אבל סינר שמתעטף בו אם אינו קשור הלא יפול מגופה : (ס״ק כג) על צעיפה כו׳ משמע אפי׳ חתיכות פשתן כו׳ ר״ל אע״ג דאינו מלבוש מ״מ הואיל ומתעטפת בו דרך מלבוש מותר וכן אפי׳ חתיכות פשתן שאינו חשיב לגבי נשים עשירות מ״מ מותר : אבל ליתן כו׳ בזה גם מהרי״ל מודה : וע׳ בתשו׳ עבודת הגרשוני שנתן טעם למה לא חיישי׳ כשיפסקו הגשמים ויחסור המכסה מעל ראש׳ וגופ׳ להראות יופי תכשיטים ובגדים ויעביר המכסה ד״א בר״ה ותי׳ דבגדי החול ע״פ הרוב אין חשובים כ״כ שתתפאר בהן להראותן רק בבגדי שבת היקרים . וא״כ ע״כ כשתרצה להסיר מכס׳ להראו׳ מלבוש׳ ע״כ תזכור שהיום שבת וממילא תמנע שלא להעבירן ארבע אמות בר״ה בידה ואייתי ראיה מדברי התוס׳

כדי כב שלא יכאב לה (יד) הדם (°) ולא תצטער מותר לצאת בו :

יד ו דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו אלא משום אצולי טינוף מותר לצאת בו בשבת : הגה ולכן מותר ללבוש בגד מפני הגשמים או כובע על ראשו אבל אסור לאשה ליתן (י) בגד כג על (טו) צעיפה מפני הגשמים דאין זה דרך מלבוש [הגהות מיי'] :

טו ז אין הקטע יוצא בקב שלו דהיינו שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו ח ואינו עושה זה להלך בו שעל כל פנים צריך הוא למקלו אלא כוונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל כיון (°) דאינו צורך הלוכו אסור :

טז °קטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על ט כסא ומשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדחף לפניו ועושה סמיכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלוים וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם (°) על רגליו קצת אין יוצאין בהם בשבת דאיידי דתלו ולא מנחי ארעא זמנין דמשתלפי (°) י אבל בכסא וספסלים הקטנים שבידו מותר לצאת . קטע בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארכבותיו ועושה כ סמיכות של עור לשוקיו (°) יוצא בהם בשבת : הגה וכן מותר לצאת (°) במנעל של עץ שהרגל נכנס בו וליכא למיחש שיפול [ר' ירוחם ח"ה] (°) וכן כד בפנטני"ש דמשתלפי במהרה וממילא [רשב"א סימן תר"ז] כה (טז) ויש (יא) מחמירים ואוסרים [אגור] ולא ילך אדם יחף בשבת כו במקום שאין דרך לילך יחף ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחול בלתי דבר אחר שיזכור על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו : [כל בו] :

יז ל חיגר שאינו יכול לילך (°) בלא מקל מותר לילך בו אפי' אינו קשור בו כז אבל אם אפשר לו לילך זולתו ואינו נוטל אלא (יב) (יז) להחזיק עצמו אסור [וחולה שעמד מחליו דינו כחיגר] [רוקח] :

יח כח מ סומא אסור לו לצאת (יח) במקל :

°ת' רס"ד ס"ד

מי

ט"ז מגן דוד

(°) להכריז על עצמו . שהוא אומן אז מוציא בכך אבל לא בשאר פעמים: (י) בגד על צעיפה . נראה דזה על הצעיף לחוד אבל אם מכסה גם הגוף הוה דרך מלבוש ונראה דשרי כמו בבלנין (°) כבגד שמסתפגים הנשים וכ"כ ב"י בסי' ס"א : (יא) מחמירים · עמ"ש סי' ס"א ס"מ : (יב) להחזיק עצמו · נ"ל דאם הולך במקום שיש חשש שיפול כגון מחמת שירדו גשמים והמקו' משופע וכיוצא בו שהולך בחורף על מים הנגלדים שקורין אייז מותר לצאת במקל דבעית ליפול שם וכדאיתא (°) לענין לכתף דאמרינן פ' אין לדין שאני יולת' דבעיתא ולא אסרו בסומא אלא כיון שיכול לילך בלי מקל ואינו עושה אלא לתקן פסיעותיו כמ"ש

מגן אברהם

קשירה (°)לא מתקיים כלל כיון שתלוי לפניה דלא כע"ש דמשוי לטור והרב"י טועה ולא עיין בסי' ש"ג סע"ו : כב שלא יכאב. היינו שלא יפול על בשר' ויתייבש עליה ונמצא מצערה [תוספות] : כג על צעיפה . ז"ל מהרי"ל מה שרגילין הנשים לצאת בשבת אתיכות בגד פשתן על הצעיף כשיורדין גשמים להציל מטינוף המטר גם לעשירות מותר להוציא לר"ה כיון דלעניות חזי חשוב גם לעשירות מלבוש ולא משוי עכ"ל . משמע דאפי' אתיכות כ"פ כל שמתעטפת בו כדרך מלבוש שרי אבל ליתן על ראש' שיהא מונח עליה ולא מתעטפת בו אסור וכ"מ בב"י ואם כוונת' שלא יצערו אותה הגשמי' שרי בכל ענין ואפי' ליכא עי"ז מטינוף וכ"מ בש"ג פ"ו ובמרדכי (°) וכ"מ סי"ג ועסב"א וסל"ה : כד מפנטאפיס · כיון דמחופה עור מהודק (°) ולא מישתמיט [רשב"א]: כה ויש מחמירין · וכ"מ בהג"מ פי"ט דבמלכות רומא נהגו בהן איסור ועיין בפסחים דף כ"א וכ"כ בש ל ומ"מ אם שכח ויצא בהן לר"ה א"ל להסירן עכ"ל עמ"ש סי' ש"ה סע"ו : כו במקום שאין דרך כו'. אפי' דרכם לילך בחול יחף ילבוש בשבת מנעלים כדי שיזכור שהוא שבת כ"מ בד"מ ובכלבו ועסי' ב' דמדות לניעות שלא ילך כלל יחף : כז אבל אם אפשר' כגון זקן שהולך בביתו בלא מקל ובשוקא לחוץ נשען על מקלו מחמת תשות כח אסור(ואע"פ שמנענע גופו אסור סמ"ק) הרא"ש וכ"כ המ"מ דדוקא כשא"א לו לילך כלל בלא מקל מותר וא"כ פשוט מה שנהגו החשובים לילך במקל שבידם אסורים לצאת בהם בשבת וא"ל (°) דלהוי כתכשיט דלא מלינו שמותר לישא תכשיט בידו ואף ר"א דסבר תכשיטים הן לו לא קאמר אלא דאינו חייב חטאת אבל איסורא מיהא איכא (°) וכ"מ בתוספות דף ס"ב דכשנושא תכשיט בידו אסור לכתחלה משום מראית העין וכ"כ הרמב"ן סי' שמ"ט והא דאמרי' בירושלמי ר"ג וכו' (°) ומפתח בידו ע"כ בידו לאו ממש דא"כ לא שייך למיגזר דלמא שליף ומחוי עב"י וצ"ל כמ"ש הר"ן שהיה תחוב במלבושו כמין טבעת וא"כ מוכח מזה (°) דאסור לישא תכשיט בידו עב"י (°) ועוד דהא עשוי לתכשיט ולהשתמש בו כמ"ש סי"א אבל במקום שיש עירוב נ"ל דמותר לצאת דאינו נושאו אלא לכבוד אבל איש בעלמא שאינו נושא לכבוד אפילו במקום שיש עירוב אסור דאיכא זילותא דשבת כמ"ש סימן תקכ"ב וצ"ל דמ"ש הטור אין יוצאין בכסא וכו' ואם רבים צריכים לו מותר מיירי גם כן במקום שיש עירוב ובזה (°) מתורץ קושית הרב"י כתב הרמב"ם אם יצא הקטע בקב או באנקטמין של עץ פטור ע"כ : כח סומא · כגון

באר הגולה

ו טור ז שם ס"ה וכרבי יוסי ח כב' ביארו רבינו ירוחם בח"ה ט שם במשנה ס"ו וכפי פירוש רש"י י תוספות והרא"ש סי"ו וכן משמע מדברי רש"י שם כ שם במשנה וכפי פירוש רש"י ל תוס' שם וכ"כ הרא"ש והר"ן והמרדכי ות"ה מ ביצה כ"ה

נתיב חיים

(°) במ"א ס"ק כ"ד. ולא מישתמיט כל"ל. וכ"ב והא דאמר במהרה וממילא היינו תליא בידים בלא התרת קשר :

חתם סופר

נ"ב בסי' דבר אחר : שם במג"א ס"ק כ"ו דאיכא זילותא דשבת כמ"ש סי' תקכ"ב. נ"ב בנוב"י סי' י"א פליג ע"ז בדברים נכונים :

לבושי שרד

ש"ע סי"ג (°) ולא תצטער מותר . כיון שכוונתה בשביל צער אפילו ליכא עי"ז מטינוף שרי וכ"כ המג"א ס"ק כ"ג : ט"ז סק"ט (°) להכריז על עצמו וגרע הא מההוא דפעמים נותנת אשה לבעלה כו' במג"א ס"ק ע"ז : ס"ק כ"א (°) לא מתקיים. אבל גם בלא קשרתו שרי כמבואר בסימן ש"ג : מ"א ס"ק כ"ב (°) וכ"מ סי"ג. כמו שכתבתי באות ל"ו : ש"ע סט"ו דאינו צורך הילוכו אסור כיון דאינו צורך הילוכו לאו מנעל דידי' הוא : סט"ז (°) על רגליו קצת וזה הוי כמו מנעל דידיה כיון שנשען על רגליו קצת ולא אסור אלא איידי דתלוי כו' כ"ה ברש"י : (°) אבל בכסא וספסלים הקטנים שבידם מותר כל"ל כיון דלצורך הילוכו שרי כמו מקל בסעיף י"ז : שם (°) יוצא בהם דתכשיט דידיה הוא שהוא צורך הילוכו : שם (°) במנעל של עץ. דין זה הוא בב"י בסוף הסי' לאפוקי מר"י בן נורי בשבת דף ס"ו דמנעל של עץ לאו מנעל הוא ולדידיה אסור לצאת בו בשבת. אלא מיקרי מנעל. וכיון דליכא נמי למיחש ביה שיפול שרי. ומקור זה הדין לכאן דהא הני כליס דקיטע מיירי בשל עץ ואפ"ה שרינן היכא שהוא צורך הילוכו אם ליכא חשש שיפול משום דמנעל דידיה הוא וזה דלא כריב"ן. וכ"ה בש"ס שם : שם (°) וכן בפאנטני"ש. בלשונינו פאנטאפיל אע"ג דמשתלפי במהרה וממילא (וכן הוא לשון ד"מ סוף סי' זה) ולא דמי לקטן במנעל גדול שבסעיף ז"י כיון דמחופה עור מהודק קלת : ט"ז סק"י(°) בבגד שמסתפגים שיכולים להביאו ע"י מלבוש עיין מדין זה בט"ז ס"ק כ"ג: ש"ע סי"ז בלא מקל מותר. דכיון דאינו יכול לילך כלל בלא מקל הוי ליה כמנעל דידיה הרא"ש ביצה דף כ"ה : ט"ז ס"ק י"ב (°) לענין לכתף. דין זה בסי' תקכ"ב במג"א ע"ש: מ"א ס"ק כ"ז (°) דליהוי כתכשיט קשה הא כת' בעצמו בס"ק י"ד דבידו מחייב אפי' אשה באיכה נקובה אע"ג דתכשיט דידה הוא. וא"כ מה הוצרך המג"א כאן לחפש איסורא דרבנן הא חיובא נמי איכא ולק"מ דתכשיט העשוי להתקשט אינו תכשיט כלל כשנושאו בידו משא"כ המקל שכך הוא דרך תכשיטו לישאנו בידו : שם (°) וכן משמע בתוספ' דף ס"ב שם אמר הש"ס דקמיע מומחה ראוי לאסור משום זימנין דמצטרך לבית הכסא ואתי לאתויי ד"א ברה"ר הובא במג"א ס"ק מ' ובתר הכי בעי למימר דכיון דמסיק אפי' נקט ליה בידים שפיר דמי (פירוש רש"י דתכשיטו הוא) ופריך והתניא ובלבד שלא יאחזנו בידו) (פירש"י דלא הוי תכשיט שלו אלא דרך מלבוש) ויעבירנו ד"א ברה"ר ומסיק דבמחופה עור מיירי דמותר לילך בו לבית הכסא ע"כ והקשו התו' מאי פריך והתניא כו' דילמא ההוא רק משום מ"ע אסור ולא מדאורייתא הש"ה ליכא למיגזר כיון דאפי' יעבירנו ליכא איסור' דאורייתא ע"ש שתירצו דמוכח מברייתא דאסור מן התורה. וקשה מה מביא המג"א ראיה מהתוספת דאסור מדרבנן הא למסקנא אסור מן התורה כתירוצם ואמנם לפי מה שכתבתי באות הקודם א"ש דאמת בכל תכשיט איכא חיובא כשמוציאו בידו והמג"א כאן מיירי היכא שדרך תכשיטו להוציאו בידו. ממילא בש"ס מעיקרא אמר כיון דמסיק כו' פירש"י דתכשיטו הוא. ר"ל דרך תכשיטו הוא גם כשנושאו בידו. וזהא פריך מברייתא ומוכיח דאין תכשיטו אא"כ דרך מלבוש כפירש"י הנ"ל ומש"ה חייב מדאורייתא והא הקשו התוספ' דילמא לעולם דרך תכשיטו אף כשנושאו בידו ולא אסר אלא מדרבנן וממילא מוכח מקושית התוספ' דאפי' בכה"ג אסור עכ"פ מדרבנן ותירצו דמוכח מהברייתא דאסור מן התורה היינו כפירש"י דאין דרך תכשיט אלא כשלובשו ממילא דברי המג"א נכונים ובאמת האריך במחמד משה בזה ע"ש : שם (°) ומפתח בידו. ומפתח של זהב בידו ונערו בו חביריו ופי' הב"י שלא היה תלוי בצוארו אלא בידו היה וגערו בו משום חשש דילמא שליף ומחוי : שם (°) דאסור לישא תכשיט בידו . קשיא לי היכא מוכח הא האי מפתח אין דרך תכשיט כשנושאו בידו וכ"ת דס"ל למ"א מסברא דדרך תכשיטו הוא גם כשנושאו בידו ז"א דהא גערו בו משום דלמא שליף ש"מ דאית ביה חיוב דאורייתא דאל"כ לא גזרינן וכדברי התוספות באות כ' א"כ ע"כ אין תכשיטו כשהוא בידו דאל"כ הא מודה המג"א דאינו אסור אלא מדרבנן ודו"ק ול"ע : שם (°) ועוד דהא עשוי לתכשיט. ר"ל המקל עשוי לכך ויש אוסרין בסעיף י"א : שם (°) מתורץ קושית הרב"י הקשה דדין רבים צריכים לו הוא בגמ' לענין יו"ט דאין בו איסור הוצאה ואינו אסור אלא משום זילותא די"ט וברבים צריכים התירו כמבואר בסי' תקכ"ב אב' בשבת דיש איסור הוצאה אסור בכל גווני :

באר היטב

קשר מטלית בפתילה של כובע כדי לקנח בו עיניו כמו כן אסור.ס"ג : (יד) הדם . שלא יפול על בשרה ותתיבש עליה ונמצא מצערה . תוספות : (טו) לצעיפ' . כתב ט"ז דוקא על הצעיף לחוד אבל אם מכסה גם הגוף הוי דרך מלבוש ע"ש.ומ"א כתב דאם כוונתו שלא יצערו אותה גשמים שרי בכל ענין וכן דעת שו"ת עבודת הגרשוני סי' פ' ע"ש : (טז) ויש מחמירים . ואם שכח ויצא בהם אין צריך להסירן . וט"ז מתיר בכל ענין : (יז) להחזיק . נ"ל דאם הולך במקום שיש חשש שיפול כגון מחמת שירדו גשמים והמקום משופע או בחורף על המים הנגלדים שקורין אייז מותר לצאת במקל דבעית ליפול שם.ט"ז : (יח) במקל . כיון שיוכל לילך בלא מקל . וזקנים שמנענעים גופם אסורים לצאת במקלות כדי לילך דרך ישר אבל אם הזקין כל כך שאי אפשר לילך זולת המקל מותר לצאת בו . ופשוט מה שנהגו החשובים לילך במקל שבידם אסורים לצאת בהם בשבת . אבל במקום שיש עירוב נ"ל דמותר אבל איש בעלמא שאינו נושא לכבוד אפי' במקום שיש עירוב אסור דאיכא

שערי תשובה

וכת' ברי"ו בשם מהר"י מולכו דלא חשבינן דרך מלבוש אלא מה שדרך ללובשו בחול וכת' ליישב קצת מקומות שלא נראה משם כן ע"ש. ועיין לקמן סעיף י"ד בעטרת זקנים שאסור לצאת במטפחת קשורה סביב הרגל בחשבם כי זה דרך מלבוש כמו הוזין בענדיל כו' : (יז) להחזיק עבה"ט ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סי' ד"ח דברחוב שיש שם קצת אייז אם אין המקום משופע אין מבואר בט"ז להתיר וגם על גוף דברי הט"ז כתב הא"ר שאין דבריו מוכרחים ומ"מ העושה כזאת אין לקרותו מחלל שבת ואם הוא עיר מעורב' והאדם הנושא אותו דרכו בכך מותר לא מיבעיא אם הוא מקל תפאר' אלא אפי' מקל של עץ פשוט דלא שייך בו תכשיט ע"ש : (יח) במקל עבה"ט ועיין במג"א מ"ש בס"ק ד"ז ליישב הטור שכת' יוצאין בכסא כו' מיירי במקום שיש עירוב ועיין בשו"ת נ"ב ח"א שהמ"א לא כ"כ רק ליישב הטור מקושי' הב"י אבל דעת הרי"ף והרמב"ם דבשבת לא שייך זה דבמקום שיש עירוב אפי' אין רבים צריכים מותר ולכן כתב דבעיר המוקפת חומה ויש עירוב באופן שאין איסור הוצאה מותר להנשא בכסא שקורין פאטשעזא שטוענין אותו בין שתי ידיהם ואפי' אין רבים צריכים לו ע"ש ובנ"ב מ"ת סימן כ"ח שהזכרתי לעיל ס"ק י"ז :

ביאור הגר"א

הוא ומותר שם ל"ב ב' באמת אמרו כו' : אבל אם . שם ס"ד ב' במתניתין לפי התוס' : ס"יד דבר שהוא . נדרים כ"ה ב' יוצאין בשק כו' מפני הגשמים וז"ש ולכן מותר כו' : אבל אסור כו' . כנ"ל בסי' ג' מהא דזב : ס"טו דהיינו שעושה . תוס' בשם רש"י : ואינו עושה זה להלך בו כו' נכה רגל . זהו פי' הרב פורת שם ס"ה ב' בתוס' ד"ה הקיטע : שעכ"פ צריך הוא למקלו . זהו לפי' ר"י שם ור' ירוחם הרכיב הפירושים . ונראה אע"ג דלפי' הר"פ א"ל למקל כמ"ש בתוס' שם ולפ"ז אין ראיה כו' לפי שפי' שי"ל סמך שקושר בכרעו כו' אבל יש לפרש ג"כ בלא סמך אלא במקלו לפי מה שהוכיחו בתוס' שם דאף לפי פי' מותר במקל לצאת ע"ש . ויותר נ"ל דאף שכ' בפי' הר"פ שהולך על הסמך וא"ל למקל כו' היינו לס"ד אבל תוס' ביומא ע"ע א' כתבו לפי מ"ש סמוכות בשתי רגלים ע"כ צריך למקל ואין חילוק בינו לפי' ר"י אלא דלפי' ר"י צריך קצת להקל להשען קצת ולפי פי' הר"פ א"צ כלל : כיון דאינו . כפי' התוס' שם משום דמשתמיט כסוגיא דיומא ע"ח ב' ושם ואור"י כו' ועיקר הליכתו כו' אבל לפי' רש"י משום דלאו מנעל הוא ואפי' לאדם בריא אסור והנ"ל כיון שאפשר בלא"ה לאפוקי מקל וסמוכות של כסא וכן מבואר שם ברבינו ירוחם שסובר כפי' התוס' משום דמשתמיט שנושא ונותן במנעל של עץ וכתב שלפי הסוגיא דשבת אסור רק לסוגיא דיומא מותר ואם גם לפירש"י שהוא כפי הסוגיא דשבת כמ"ש בתוס' דיומא ע"ש הוא ג"כ מפני שא"ל הילוכו א"כ אפי' לסוגיא דשבת מותר במנעל של עץ דלצורך הילוכו הוא : ס"טז אבל בכסא . כפי הגי' של רש"י ורא"ש כסא סמוכות שלו וכנ"ל : וספסלים . כן הוכיחו תוס' ביומא מדל"ק ספסלין במתני' וע"כ הוא צריך לספסלין ולא אסר אלא הסמוכות ע"ש : קטע בשתי כו' . הוא פירש"י שם אבל לפי' ר"י וכן לפי' הרב פורת אינו קטע בפ"ע אלא אותו קטע עם הקב ולפר"י הסמוכות הוא המקל ולפי' הר"פ הוא הסמך ולפי' השני של הר"פ שם בשתי רגליו גם קב מקטע בשתי רגליו איירי וכמ"ש המרדכי והרשב"א ע"ש : וכן מותר . אע"ג דלפי הסוגיא דשבת דלר"י מנעל של עץ לאו מנעל הוא ואסור לפי הסוגיא דיומא משום דמשתמיט מותר כאן שהרגל נכנס בו וסוגיא דשבת וכן ביבמות תי' תוס' כיון דמשתמיט לאו מנעל הוא לענין חליצה כמו גדול שאין יכול להלך בו ומחופה עור מיהדק לכן כשר וע"ש ושם והיינו סנדלים דידהו שקשור בשוק ואין הרגל נכנס בו אבל בשלנו מותר . רי"ו . וסוגיא דיבמות דפליגי באנפליא היינו לפי הס"ד וע' תוס' דיומא וכל זה לשיטת התוס' אבל לשיטת הרמב"ן והרשב"א דקי"ל כריב"כ דכל דלאו מנעל אע"ג דמיהדק אסור כמ"ש בשבת שם סנדל של סיידין כו' ויוצאין בו ואנן קי"ל כריב"כ כמ"ש בסי' תרי"ד ס"ב : וכן בפנטניש . ע' מ"א וס"ל ג"כ כשיטת התוס' שם בתשובה וא"כ אסור לצאת ביוה"כ כמ"ש שם ביומא ושוין כו' אבל בסי' תקכ"ד סע"ז וסי' תרי"ד ס"ב פ' דשל עץ מותר ואין אסור אלא במחופה עור וכן פסק הרי"ף והגאונים והוא כשיטת רש"י והקושיא שהקשו על רש"י מהא דיומא תי' הרמב"ן דלכאורה קשה בשבת שם אמר רב יוסף מאן לא הודו כו' וגי' הרמב"ן רבא אמר מאן כו' למה כאדי מאוקימתא דשמואל אלא דרבא אזיל לטעמיה דאמר ביומא שם דכ"ע מנעל הוא וע"כ רבנן דעדיות ריב"כ הוא וא"כ הא דאמר רבא ביומא דכ"ע מנעל הוא אינו אלא ר"מ ור"י שעליהן אמרו ושוין אבל רבנן פליגי עלייהו כסתמא דיבמות וא"כ סתמא דיבמות נמי כרבנן וז"ש שם קב הקיטע מני ר"מ כו' באנפליא של בגד דאתאן לרבנן ול"ק ר"י והא דקאמר ר"מ משום דאליביה אפי' דמנעל הוא ואנן קי"ל כרבנן בין לענין יוה"כ בין לחליצה ומ"מ כאן הדין אמת דאסור משום דמשתמיט כמ"ש רבא שם ביומא ולענין שבת קי"ל כר' יוסי אלא דלפ"ז א"ל לסברא דמחופה עור מיהדק דטעמא דחליצה לאו משום משתמיט אלא משום מנעל ולאו מנעל כנ"ל אלא שהרשב"א כ' דאע"ג דסוגיא דיבמות הוא כמ"ש הרמב"ן וע"כ צ"ל כן מדאמר באנפליא של בגד אתאן לרבנן . אבל ודאי דר' יוסי אוסר לחלוץ במנעל של עץ משום דמשתמיט דאל"כ אמאי אמר רבא מאן לא הודו ריב"כ אמתניתין דעדיות ול"ק אאוקימתא דשמואל אהא דיבמות ד"ה היא אלא דשם אוסר ר' יוסי כנ"ל משא"כ בשל סיידין דלא משתמיט עיין רשב"א ול"ל כ"ש במחופה עור וד"ה לא מבעיא לריב"כ אלא אף לר' יוסי דמיהדק כתי' התוס' דאל"כ היה ר' יוסי אוסר ולאו ד"ה היא . וכלל הענין דלעניין יוה"כ קי"ל כריב"כ כנ"ל דלאו מנעל ולענין שבת קי"ל כר' יוסי משום דמשתמיט ואפשר דריב"כ מודה לו ולענין חליצה ריב"כ ור' יוסי שוין דפסולה אא"כ מחופה עור וא"כ לענין שבת קי"ל כפי' תוס' דכל דמשתמיט אסור וכל דמיהדק מותר וז"ש הרשב"א בתשובה סי' תר"ז בפנטניש משום דמיהדק ובזה כל דברי ש"ע כאן וביוה"כ כהוגן ולהלכה נראה עיקר כהרמב"ן וא"ל לסברא דמחופה עור מיהדק ודלא כרשב"א : דמשתלפי . ע' פסחים כ"ה א' יוצאין בקרדקיסין כו' : ס"יז חיגר . מהא דסע"ו ואפי' לפי' הר"פ מוכח מספסלים דסע"ז וכן מקטע בשתי

הגהות רעק"א

סי' שא סעיף י"ד בהגה"ה אבל אסור לאשה ע' ת' רשד"ם סי' ד' : סעיף ט"ו אין הקטע בהה"מ פ"ג מהלכות שביתה עשור ה"ז ומותר לצאת בסנדל של שעם וכו' ויש מי שאוסר לצאת בהן לרה"ר בין בשבת בין ביה"כ משום איסור הוצאה

מחצית השקל

התוס' ר"פ במה אשה דיבור א' ע"ש : (ס"ק כ"ה) ויש מחמירים כו' ועיין בפסחים דף כ"א ר"ל דמזה נובע דין הנ"ל דתניא התם יוצאין בשבת וא"י בקורדוקיסין בבירי : ומעשה כו' בניו של ר"ג שיצאו בקורדוקסין בבירי ולעזה עליהם המדינ' כו' שמטום ונתנו' לעבדיהם ולא רצו לומר להם מותרי' ומסיק שם הטעם דאע"ג דאמר ר"ח הא דאמרי' דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור א"א רשאי להתיר בפניהם היינו דוקא בכותאי מ"מ בני בירי דלא שכיח רבנן גבייהו ככותאי דמי וכו' בהגמ"יי שם שאפשר שאותן פאנט"י הן קורדוקיסין או יש להם דין קורדוקיסין אך ומה שסיים מ"א ומ"מ אם שכח כו' אינו בהגמ"יי שם וע"כ כ"כ בש"ל וספר ש"ל לא ראיתי מימי . אך לא ידעתי הא בני ר"ג שמטום כו' וכמ"ש ר"ח למילאן בני בשכר אין בני תורה ואם בני תורה כמ"ש התוס' דף קל"ט ע"ב ואפשר דרומי באמת צריך להסירן אך מה שהתיר אם שכח היינו במקום שנוהגים היתר אך אחד פרטי להתנהג להחמיר כה"ג אם שכח אין צריך להסירן וע' בפר"ח א"ח שהאריך בפרט זה ועובדא דבני ר"ג הנ"ל : (ס"ק כו) במקום כו' דמדת לניעות כו' ולעולם ימכור אדם מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו וד' כמנודים למקום ואחד מהן ההולך יחף כ"ה בפ' ער"פ : (ס"ק כז) אבל כו' דדוקא כשא"א כו' וט"ז הקיל אם ירדו גשמים והמקום משופע בימות החורף על הגליד במקום שנקרש וכה"ג שיש לחוש שיפול מותר: ואף ר"א דסבר כו' ר"ל בכלי מלחמה המבוארים לעיל סעיף ז' ר"ל כיון דמ"א כ לעיל ס"ק י' דבסייף מיירי שחגור בו אבל בשאר כלי מלחמה דאין דרך לחוגרן כגון אלה ורומח וכדומה אפ"ה לר"א פטור לפי שס"ל שהן תכשיטים אע"ג דנושאן ביד : לא קאמר אלא וכו' וכ"מ ברש"י דף ס"ד ע"ב ד"ה כל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין שלא יחשדוהו באיסור כגון שריון קסד' ומגפיים כו' עכ"ל ולמאן דאמר רש"י דכלים הללו אסורים מפני מראית העין הא לרבנן דר"א חייב אע"כ לר"א ומודה ר"א דאסור מדרבנן : וכ"מ בתוס' דף ס"ב דבעי שם הש"ס קמיע אם יש בהם משום קדושה ואסור לכנוס בהן לבית הכסא או לא . ורצה להוכיח דאין בהם משום קדושה דאלת"ה האיך מותר לצאת בקמיע מן המומחה ניחו דתכשיט הוא לו מ"מ ניחוש דלמא מצטרך לבה"כ וילטרך להסירן ואתי לאתויי ד"א ברה"ר ודחי כיון דמרפא אע"ג דנקט לה בידים ש"ד. ופרש"י אע"ג דנקט לה בידים מ"מ תכשיט הוא לו כיון דמרפא הלכך אפי' מייתי לה ד' אמות בר"ה לא חייב ופריך והתניא ר' אושעיא ובלבד שלא יאחזנו בידו ויעבירנו ד' אמות בר"ה ופרש"י אלמא דלא הוי תכשיט אלא דרך מלבוש . וכ' התוס' ותימא לר"י דלמא משום מראית העין הוא דאסור כמו קושר בסיר וטבעת (דאי' דף ס"א תחלת ע"ב אסור לקשור קמיע בסיר וטבעת ולצאת בו משום מראית העין ופרש"י דלא מחזי דבעי לי' לרפואה אלא לתכשיט ולאו תכשיט הוא אלא מחמת דאגת חולי) דהשתא ליכא למיגזר דאפי' מייתי לה ליכא איסור דאורייי' . ואור"י דלא יאחזנו בידו משמע אפי' בקומצו דליכא מראית עין אלא ע"כ אסורא דאורייי' איכא כו' עכ"ל הרי דהתוס' דימו קמיע בידו אע"ג דהוי תכשיט כמו אלו נושאו דרך מלבוש דהא גם בידו מרפא : אעפ"כ דימוהו לקושר בסיר וטבעת וע"כ לא ס"ל לחלק דבסיר וטבעת יש קצת רגלים למראית העין דאין דרך כ"כ הקמיע בסיר וטבעת . אלא כאן בקמיע בידו איכא מראית העין. וניחא דתי' דע"כ מדאורייי' אסור קמיע ביד מ"מ ראייתם מקושר בסיר וטבעת נשארה לאסור תכשיט ביד משום מראית העין וכן להוציא קמיע ביד אם לא הי' אסור מן התורה הי' מ"מ אסור מדרבנן משום מראית העין א"כ ה"ה כל תכשיט בידו יש לאסור משום מ"ה ובאמת השיגו ע"ז האחרונים : והא דאמרינן בירושלמי ר"ג כו' הובא בב"י ד"ה ומ"ש רבינו וכן דבר העשוי לתכשיט כו' ר"ג ירד לטייל בחצרו ומפתח של זהב בידו וגערו בו חביריו משום תכשיט כו' הדא אמרי' העשוי לכך ולכך . הדא אמרי' אחד האיש ואחד האשה ונחלקו בפי' י"מ העשוי לכך ולכך שעשוי לתכשיט ולתשמיש כגון מפתח אסור בין לאיש ובין לאשה וי"מ העשוי לכך ולכך ר"ל שעשוי לאיש ולאשה כיון דנשים שחצניות וחיישי' דלמא שלפא כו' א"כ גם באיש אסור משום לא פלוג וקי"ל כשני הפי' וכדלעיל סעיף ט' וסעיף י"א . וא"כ משמע דתכשיט מותר לישא ביד דהא לא גערו בו בר"ג אלא שהמפתח עשוי לכך ולכך אבל אי הוה תכשיט דוקא לאיש ולא לאשה ואינו עשוי כלל לתשמיש מותר לישא אפי' ביד . ועז"כ דע"כ בידו לאו ממש כו' וא"כ אדרבא מוכח דתכשיט אסור בידו דאל"כ למה גערו בו משום דלמא שליף ומחוי הא אפי' נושאו בידו מותר כיון דהוי תכשיט והא דלא הביאו מ"א ראיה מכל התכשיטי' שאסרו לאשה משום דלמא שלפא וא"א דאפי' ביד מותר מאי א"ל דילמא שלפי . זה אינו דהיה אפשר לדחות דכל הני תכשיטים אינן תכשיטים כי אם כשלבשם בהן משא"כ מקל ודומה לו מפתח של זהב דאפי' ביד הן תכשיטים ומירושלמי מוכח דאפי' כה"ג אסור: ואע"ג דלפמ"ש מ"א אין האיסור בנושא תכשיט ביד כ"א משום מ"ה וא"כ למה נגזר דלמא שליף וגערו בר"ג הא הוי גזרה לגזרה ונ"ל דקים לרבנן דכה"ג יש לגזור גזרה לגזרה דאי לא הא לא קיימא הא וכדמצינו בדוכתי' טובא כה"ג וע' במ"א סי' שמ"ח ס"ק ד' . ועוד דהאי עשוי לתכשיט ולהשתמש בו. ר"ל המקל עשוי לשניהם וא"כ אפי' את"ל דנושא תכשיט בידו מותר כאלו לובשו . מ"מ העשוי לתכשיט ולתשמיש אפי' דרך מלבוש אסור כמ"ש סעיף י"א : דאינו נושאו אלא לכבוד ואין בזה משום זילותא דשבת : כמ"ש סי' תקכ"ב אולם שם בסי' תקכ"ב כ' ט"ז בשם מהרש"ל וז"ל ומ"מ נראה דאין איסור בי"ט כ"א בר"ה או בכרמלית שדומה לר"ה כו' ולאפוקי בשבת אפי' חוץ לעירוב אסור כו' עכ"ל . הרי דבמקום שיש עירוב אפי' בשבת מותר לדעת מהרש"ל: וכ"ל דמ"ש הטור כו' ובזה מתורץ קושית הרב"י שהק' על הטור דמתיר בשבת אם רבים צ"ל מנ"ל הא כיון דבמס' ביצה אמרו כן בש"ס היינו בי"ט דליכא כ"א משום זילותא די"ט . אבל בשבת דאיכא נמי איסור הוצאה מנ"ל להתיר כשרבים צ"ל · לפי"ד מ"א דהטור מיירי במקום שיש

עירוב

יט מי שהוא אסור כט וכבלים [פי' כעין טבעות גדולים שסוגרין בהם הרגלים] ברגליו נ מותר לצאת בהם :

כ אין יוצאים ס באנקטמין ע והוא כמין חמור שעושים הליצנים ונראה כרוכב עליו והוא נושאו והולך ברגליו פ ולא בקשרים והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בטיט צ ולא בפרמי והן כמין צורת פרצוף שנותנין על הפנים להפחיד התינוקות :

כא ק אין יוצאים (°) בתיבה וקופה ומחצלת אבל יוצאים ל (יט) בשק ויריעה וחמילה (פי' בגדים גסים) :

כב ר יוצאים במוך וספוג שעל המכה לפי שהם מרפאים הילכך הוי כמו תכשיט וכן בקליפת שום ובצל או באספלנית ומלוגמא ורטייה שעליה ואם נפלו מעליה לא יחזירנה וכל שכן שלא יתנם בתחלה אבל לא אסור (כ) לכרוך חוט או משיחה על המכה לצאת בו דכיון שאינם מרפאים הוי משאוי אבל באגוד שכורך על הרטייה שלא תפול מעליו יכול לילך בו וקושרו ומתירו:

כג ש הבנים יוצאין בזגין (פי' כמין פעמוניט קטנים) (° ת הארוגים להם בכסותם אבל אם לב אינם ארוגים לא : הגה (°) ולא מהני הא דמחובר לכסות רק (יג) בדבר לג א] שדרכו להיות מחובר שם אבל אם חיבר שם דבר שאין דרכו בכך אסור (הגהות מיי' פי"ט וב"י בשם תשו' רשב"א ומרדכי פ' במה אשה) ואותן עגולים ירוקים שגזרה מלכות שכל יהודי ישא א' מהן בכסותו מותר לצאת בהן אפי' אינו תפור בכסותו רק מחובר שם קצת (א"ז) וכן * מותר לצאת במטפחת שמקנחין בו האף שקורין (יד) (כא) פלולי"ט אם לד מחובר לכסותו והא דמותר לצאת בזגין הארוגין דוקא שאין בהם ענבל לה ואין משמיעין קול (הגהות אלפסי סוף פ' במה אשה):

כד ° יוצאים במיני עשבים א שקושרין אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה :

כה ב אין יוצאין (טו) בקמיע שאינו מומחה ואם הוא מומחה יוצאין בו לא שנא ג אתמחי גברא ולא קמיע כגון שכתב לחש אחד בשלש אגרות ורפאו שלשת בשלש בני אדם שאיתמחי גברא לאותו לחש בכל פעם שיכתבנו אבל לא לשאר לחשים וגם אין הקמיע מומחה אם יכתבנו אחר ד לא שנא איתמחי קמיע ולא גברא כגון שכתב לחש אחד באגרת וריפא בו ג' פעמים שאותה אגרת מומחה לו לכל אדם וכ"ש אי איתמחי גברא וקמיע ה כגון שכתב לחש אחד בג' אגרות וכל אחד הועילה לג' אנשים או לאדם אחד ג' פעמים איתמחי גברא ללחש זה בכל אגרת שיכתבנו ואתמחו אגרות הללו לכל אדם: הגה ודוקא שבאו לז שתי המחאות ביחד

°עיי' של"ה מ"ו כ"א ת' מהר"ס הקל"ג

מגן אברהם

שיוכל לילך בלא מקל : כט וכבלים . הוי כמו מלבוש [מרדכי] : ל בשק. מפני שדרך לצאת בו מפני הגשמים ולכן אף בלא גשמים נמי שרי (הרא"ש) ועיין ס"ס מ"ב : לא אסור לכרוך חוט . ז"ל הרמב"ם וכמוך וספוג שע"ג המכה ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיחה שהרי החוט והמשיחה חשובין אלו ואינם מועילים למכה עכ"ל משמע שאפי' על הספוג אסור לכרוך חוט וכ"מ מלשון הרי"ף והתוספתא °) דלא כמ"ש הב"ח וטעמא דחוט או משיחה חשובין ואינן בטלים לספוג כמו אגד שהוא של סמרטוטים וכשמתירו משליכו ולא חשיב ובטיל לגבי הספוג ועסג"ה: לב אינם ארוגים לא . ולפי מ"ש ס"ט דלא גזרינן באיש דלמא אתי לאתויי נ"ל דהכא הוה טעמא (°) דלמא מחייכי עלה דמיחזי כיוהר' ואתי לאתויי ואע"ג דהכא (°) מיירי בקטן דאפי' מייתי ליה בידים ליכא איסור י"ל דגזרי' דלמא מחייכי עליה בני מלכים כל שעה וא"ת שלא ישמע אביו ויטלם ואתי אביו לאתויי אבל אי בני מלכים לא מחייכי עליה אפי' אי מפסיק ליכא למיחש דלמא מייתי ליה אבוה דלא שכיחא שיהא אביו בצדו בשע' שיפסיק עכ"ל התו' : לג שדרכו להיות מחובר שם . בכל הבגדים לנוי דלא אטרחוהו חכמים לפסוק ולהתגנות : לד מחובר לכסות. ודוק' שתפו' בב' תכיפו' אבל קשיר' אינה מועיל [ב"ש] וצ"ע מ"ש מעגולים ירוקים דשרי כשמחובר קצת וצ"ל דאותן בטלים טפי לבגד וכ' הב"ח דוקא כשמחובר בכסות אז בטל לגבי כסות אבל בחגור' אינו מועיל דאינו בטל לגבי חגורה וכ"מ בש"ג וה"ה דמותר לצאת בקפול"י התפורה מאחריהם אבל אסור לצאת במטלית שקושר בפתילין של כובע לקנח בו עיניו [ש"ג פ"ו כ"ה] : לה ואין משמיעים קול . צ"ע דהא פסקי' כרבנן דס"ל דלא אסר אלא קול של שיר בלבד ועוד דכתב הטור שם דלכ"ע מותר לנקש טבעת אגוז' שיש בה אבן המשמיע קול כיון דלא בעי ליה להאי קלא וכ"כ בהג"מ פכ"ב ומביא ראיה מדאמרינן דף נ"ח דיוצא העבד בזוג אף על גב דאית ליה עינבל כיון דלא בעי ליה לקלא ע"כ וצ"ל דמיירי דוקא בקטנים וז"ל הש"ג אם עשוי' להשמיע קול אסורין וכ"מ בתוספות שאין מקשקשין את הזוג לתינוק עכ"ל משמע דוקא בתינוק דקבעי ליה לקול של שיר וכמ"ש סימן של"ט סעיף ג' ואע"ג דהקטן עושה זאת מ"מ צ"ל דהוי כמאכילו איסור בידים וע"מש"ל ועס' של"ט בהג"ה : לו לכל אדם. (°)פי' שכל אדם מותר לישא אותה היגרת אף שלא ריפאתה אלא לאדם אחד ג"פ אבל אם יכתוב איגרת אחרת אסורה : לז ב' המחאות ביחד

ט"ז מגן דוד

כמ"ש הרא"ש בא"ל דאסור משום זילותא די"ט : (יג) בדבר שדרכו להיות מחובר · ביאור זה הוא ע"פ מש"ל בב"י בסימן זה בשם הרשב"א הבאתי בסעיף י"א לענין לעשות מפתח בסוף האיזור שהיו נוהגים היתר דבטל לגבי האיזור ואני אסרתי להם דכל דבר שאינו צורך הכלי ואינו תשמיש הכלי אינו בטל לגבי הכלי עכ"ל ואע"ג דלעיל כתב רמ"א ע"ז דיש מתירין היינו דס"ל לאותה דיע' דזה הוא שפיר דרכו להיות שם כיון שעשוי כעין זענקי"ל וכאן מיירי שעשוי שלא כזענק"ל בזה מודים כ"ע דלא בטיל לגבי האיזור : (יד) פלול"ט אם מחובר לכסות . הטעם כש"ג בשם הסמ"ג דכל דבר המחובר לכסות הוא ככסות וליכא למיחש דלמא נפיל ואתי לאתויי דחשיבי להכהו תפירו' כאלו הוא ארוג ואע"ג דהאי פלו"לט (°) לא הוי מלבוש ולא תכשיט מ"מ כיון דאינו חשוב בטל הוא לגבי כסות עכ"ל וכתב מו"ח ז"ל דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפיר' דהכסות הוא מלבוש וחשיב ע"כ הפלו"לט בטל לגבי בגד אבל באותן שמחברין הפליל"ט בחגור' בקשר (°)שאסו' להתירו בשבת איסור גמור דאדרבא אמרינן החגורה בטל לגבי הפלול"ט כו' עכ"ל ע"כ מי שרוצה להיות הפלול"ט עמו אין לו היתר שיעשה ממנו כעין חגורה שזה אסור כיון שיש לו חגורה בלא"ה (°) כמש"ל סי' זה אלא יחבר ראש הפלול"ט בראש החגורה בקשר(°) שאינו של קיום ויהיה כמו חגורה ארוכה ויחגור עצמו כ"ז שהולך על הרחוב כנ"ל : (טו) בקמיע שאינו מומחה . כלל הדינים וביאור הדברי' הוא בדרך זה דדברי סעיף זה הוא ל' הטור ע"פ שיטת התוס' בשם ר"י החולק על פירש"י בזה דרש"י ס"ל גברא מומח' מהני מומחתו אפילו לשאר דברים שלא ניסה עדיין בכך ומדמי לה (°) לשור נגח וכן בקמיע שהי' מומחה מהני גם לאם כתבו אחר ור"י והרא"ש ס"ל דל"מ שום מומחה (°) רק במה שנתברר וג' חלוקות יש כאן הא' אתמחי גברא ולא קמיע היינו שכ' ג' איגרות של לחש א' וכ"א ריפ' איש אחד בפ"ע אז יש מעלה לקמיעות אלו מצד הכותבם שעל ידו נעשו ג' רפואות בכתב לחש זה אלא שהקמיע לאו מומחה דהיינו שאין ליתן מעלה להכתב עצמו בלי מעלת הכותב והקשו התו' בשם רשב"א למאי נ"מ קמ"ל שהקמיע אינה מומח' בזה דהא ע"ש בכל פעם שיכתוב זה לחש זה יועיל מחמת הגברא שהוא מומחה ותירצו דנ"מ אם אבד זה האיש מעלתו דהיינו שכתבו ללחש זה אח"כ ג"פ ולא הועיל אז אם היה מעל' מצד הקמיע עצמה דהיינו אם ריפ' כל א' מהם ג"פ אז מותר לצאת בקמיע זו מחמת מומח' קמיע אע"ג דגורע מעלת הגברא אבל עכשיו שלא ריפא כל כת' רק פעם א'

באר הגולה

נ טור והמרדכי וסמ"ג וס"פ ס שבת ס"ו במשנה ע לפירוש ר' אבהו שם בגמרא פ לפי' רב פפא שם וכפירוש רש"י צ לפי' רבא בר רב הונא שם ק תוספתא כתבוה הרי"ף ורא"ש שם והרמב"ם בפרק י"ט ר שם ושם ש שבת ס"ו ת שם ס"ז כרבא (° שם בשלטי גבורים כת' והוא שתפרן במלבוש ב' תכיפות דהויא כאלו ארגם וכת' טעם ע"ז עיין שם : א שם ע"ו במשנה ב שם ס' ג שם ס"א כרב פפא ד שם בתו' ורא"ש והר"ן ה שם בגמרא

עטרת זקנים

שא מותר לצאת כו'. ומה שנוהגים הבחורים להקל כשמוציאים בשבת מטפחותיהם שכורכי' אותן סביב רגליהם כדי לצאת כך חוץ לעיירות בחשבם כי זה יהיה להם דרך מלבוש כמו הקשורים סביב בתי השוקים הנקראים בל"א הוזין בענדיר נראה שהוא אסור וראיה קצת ממה שלא התירו במשנה אפילו לצורכי מצות מילה להביא חלוק אלא לכרוך סמרטוט סביב אצבעו ולהביא דרך אחר משמע אבל דרך כרמלית לא מפני שאינו דרך מלבוש ומ"ש זה שאינו לצורך מצוה ואפשר שבפלילה ארוך בהדות ארכן שדומה קצת להוזין בענדיל דמותר יותר ומוטב יהיו שוגגין כו' ומההיא דסוף פרק חביות דהמוליירין מביאים לבי בני אין ראיה דשאני התם דהוי טפי דרך מלבוש שהרי צריך שיתכסה בה ראשו ורובו (מהרש"ל) הקמיעין שנושאין הבחורים בצואריהם אע"ג שאינן מומחין כלל שרי לצאת בהן בכרמלית בשבת לפי דעת מהרש"ל בש"ת סימן ע"ז :

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק ל"א. ודלא כמ"ש הב"ח. נ"ב ולי נראה דהטור איירי בספוג שאינו מדובקין למכה אם לא ע"י כריכת המשיחה בהא מודה הרמב"ם דשרי אבל הרמב"ם איירי בענין שהמוך והספוג בלא"ה מדובקים על המכה ומש"ה אין החוט והמשיחה חשובין אצלו :

אשל אברהם

א] שדרכו. עיין ת' א"י על ענין הריז"א שמוליכים בשבת בלתי תפירה אלא ע"י שקושרין אותו בסרבל ועיין ב"ש דף ק"ב ובכנה"ג וב"ח סי' זה והרב הנ"ל העלים עינו מהם ומוטב שיהיו שוגגים (ועיין סימן תר"ה כו') :

לבושי שרד

ש"ע סכ"א בתיבה וקופה. דהכי לאו דרך מלבוש הוא אלא משוי הוא : מ"א סק"ל (°) ועיין סעיף מ"ב כנ"ל : הגה סכ"ג ולא מהני כו' . ר"ל זגין הארוגים בכסות ודומיהן : מ"א ס"ק ל"ב (°) דלמא מחייכי עלה. דמתני' ר"ש הוא דאמר כל ישראל בני מלכים הם ולא מחייכי עלי' ואנן לא קי"ל כר"ש מש"ה אין מותר אלא בארוג: שם (°) מיירי בקטן דהא לר"ש מותר אף באין ארוג דלא מחייכי ואי בגדול אהכי יש לגיש דלמא מיפסק ואתו לאתויי וכיון דמיירי בקטן מה חילוק יש בין אם כל ישראל בני מלכים לענין תכשיטין או לא ותירץ דאי לאו בני מלכים הם מחייכי עלה תמיד ויש חשש שאביו אתי לאתויי אבל אי בני מלכים הם לא מחייכי עלייהו מש"ה אפילו אי מיפסק כו'. ובחמד משה האריך בזה : ט"ז ס"ק י"ד (°) לא הוי מלבוש וחיבור לכסות לא מהני אלא בדרכו בכל הבגדים לנוי כמ"ש המג"א ס"ק כ"ג : שם (°) שאסור להתירו. ר"ל אפי' בקשר של קיימא לא מהני כי אין החגורה חשוב טפי מהפ'לול"ט : שם (°) כמש"ל סימן זה. הוא בסעיף ל"ו : שם (°) שאינו של קיום ר"ל דמהני אפילו קשר שאינו של קיום לענין דנעשה כחגורה ארוכה ומותר לעשותה בשבת בעניבה וכדומה : מ"א ס"ק ל"ו פי' בכל אדם שיש לו אותה החולי : ט"ז ס"ק ט"ו (°) לשור נגח. דהם נגח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל המינים שבעולם : שם (°) רק במה שנתברר ולא דמי למועד משום דשמא אין גברא זה בקי באחר לחשין וכן שמא היה אחר אין בקי בלחש זה לענין המחאות הקמיע :

באר היטב

זילות' דשבת מ"א ע"ש: ובכ' אליה רבה דחה ראיי' מ"א ודעתו להקל ע"ש : (יט) בשק. מפני שדרך לצאת בו מפני הגשמים ולכן אף בלא גשמים נמי שרי הרא"ש : (כ) לכרוך חוט · דאינ' בטלים לגבי ספוג כמו אגד של סמרטוטין מ"א : (כא) פלולי"ט . אם מחובר לכסות דכל דבר המחובר לכסות הוא ככסות ואע"ג דהפלולי"ט לא הוי מלבוש ולא תכשיט מ"מ כיון דאינו חשוב בטיל הוא לגבי כסות . וכ' הב"ח דהיינו דוקא אם מחובר לכסות בתפיר' ולקצת פוסקים בתפורה שתי תכיפות עיין כנה"ג ובאר שבע אז בטל לגבי בגד אבל באותן שמחברין הפלולי"ט בחגור בקשר שאסו' להתירו בשבת איסור גמור הוא דאדרבה אמרינן דהחגור בטל לגבי הפלולי"ט ע"ש. וכ' ט"ז מי שרוצה להיות הפלולי"ט עמו אין לו היתר שיעשה ממנו כעין חגורה כיון שיש לו חגורה בלאו הכי וחגורה ע"ג חגורה אסור אלא יחבר ראש הפלולי"ט בראש החגורה בקשר שאינו של קיום

ביאור הגר"א

רגליו ומהלך כו' שזה ודאי צריך למקל . תוס' שבת ויומא : אבל אם . נלמד מסעיף י"ח : ס"יט מי שהוא . ס"ג ב' והיו מטילין שלשלת כו' ולא אמרו אלא משום שלפה ומחוי לפי' רש"י ולהרמב"ם משום שהוא רפוי משא"כ כאן שתקועין בחוזק וכמ"ש תוס' נ"ח א' מאי שנא והא דתנן כו' דמשתמטא הן תקועין יפה כו' : ס"כ אין יוצאין . כדרים ג"ה ב' וכ' הרא"ש שם בפירושו דל"ד נקט מפני הגשמים ולרבותא נקט כמ"ש בסי"ד : ס"כב וכן בקליפה כו' ואם נפלו כו' תוספתא שם. ומכאן קשה על פירש"י בפרק בתרא דעירובין דפי' דאיסור חזרת רטיה משום ממרח ומש"ה הוצרך תוס' לפ' מש"ש בפ"ו דשבת ובלבד שלא תתן כו' ואם כו' דקאי על כל המתני' ומשום הוצאה וליתא : אבל אסור כו' אבל באגוד כו' . ל' התוספתא יוצאין במוך כו' ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיח' כו' יוצאין באגד שע"ג מכה כו' ומפ' הטור דרישא על המכה וסיפא על הרטייה וע' סכ"א ועב"ח שנדחק לפ' שם ג"כ על הרטי' אבל היא שיטת הרמב"ם שמפ' להיפך דרישא על הרטייה וסיפא על המכה וז"ל במוך וספוג שע"ג המכה ובלבד שלא יכרוך עליהן חוט או משיח' שהרי החוט והמשיח' חשובין אלו ואין מועילין למכה ויוצאין בקליפת השום כו' ובאגד שע"ג המכה ומ"ש חשובין כו' תרתי בעי חשובין ואין מועילין אז אסור ודייק לשון התוספתא שברישא אמר שלא יכרוך עליהן כו' ואמר חוט או משיחה ובסיפא אמר שע"ג מכה ואמ' אגד אלא דאין איסור אלא ע"ג הרטייה ודוקא בדבר חשוב דדבר שאינו חשוב בטל לגבי רטייה וכמ"ש בסי' ל"ט ובסיפא אמר אגד בכל אגד מותר כיון שהוא ע"ג מכה מועיל שלא ישרט המכה וכמ"ש רש"י ס' א' ד"ה בזמן כו' ע"ש : ס"כג ולא מהני אלא . תוס' נ"ח א' ד"ה הכ"ע כנ"ל סי"א : אותן עגולים כו' . כמו חותם שלא אסרו בכסותו שאין של מתכת אלא דמירתת ומיקפל בלא"ה מותר ושם אפי' לא מיחה מימחא כמש"ש מ"ש זוג כו' וש"ד בכולם דאין ארוג וכירו' כל המחובר לכסותו ה"ה ככסותו ע"ש : וכן מותר . כאן בתפור היטב וכמו זוג שם כיון דדרך להיות מחובר כנ"ל : דוקא שאין . נ"ג א' ופוקקין כו' ואע"ג דשם נ"ח א' אע"ג דאית ליה ענבל מדפריך במאי אוקמיתא כו' היינו נמי בפקוק מיירי : ס"כד יוצאים . ס"ו ב' מאי איריא קטנים כו' ס"א א' ואי קמיע כו' וכמ"ש בס' כ"ה: סכ"ה אין . ע"ש בתוס' ד"ה עד וד"ה אע"ג כו' נראה כו' וד"ה תלתא כו' : ודוקא כו' . תוס' שם ד"ה תלתא

חכמת שלמה

(שם סעיף כ"ה) אין יוצאין בקמיע שאינו מומחה ואם הוא מומחה יוצאין בו. נ"ב הנה מה שקשה ע"ז מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות בפ"ח דיומא שכת' דאין לחשש שבת רק מה דהוי רפואה בטבע . הנה זה לק"מ דלצאת בשבת כיון דתכשיט הוא מותר לצאת בו א"כ קמיע מן המומחה לגבי האדם הנושאו נחשב תכשיט לו בין אם מרפא או לא עכ"פ תכשיט היא לו ולכך מותר אבל להאכילו וכדומה דאם אינו רפואה הוי מחלל שבת ממש ודאי צדקו דברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל שאינו רפואה בטבע אין

מחצית השקל

דליכא איסור הולכה כי אם משום זילותא דשבת א"ש מה שהתיר הטור כשרבים נ"ל:(ס"ק כט)וכבלי' כו' דלמא אתי למישלפינה כ' הרב"י ד"ל דהא מהודקי' היטב דא"א לשלפן ומשא לא הוי דהוי כמלבוש: (ס"ק ל"א) אסור כו' ז"ל הרמב"ם כו' ר"ל שלא תפרש כ' הש"ע כפשטות הלשון דדוקא לקשור חוט או משיחה ע"ג מכה הוא דאסור אבל על גבי רטיה שרי. מידי דהוי אאגד שמותר וכן דעת הב"ח באמת. לכן הביא מ"א ל' הרמב"ם דמיניה מוכח דאפי' ע"ג רטיה אסור: משמע שאפי' על הספוג כו' והיינו מדכתב שלא יכרוך עליהם לשון רבים . וא"א דקאי דוקא לאסור ע"ג מכה הל"ל לא יכרוך עליה לשון יחיד. אע"כ דקאי על מוך וספוג וא"ש עליה' לשון רבים: (ס"ק לב) אינם כו' ולפמ"ש סעיף ט' דלדעת ר"ת ורמב"ם תכשיט המיוחד לאיש ולא לאשה לא חיישי' דילמא שליף כו' ודברי ש"ע דכאן הם דברי הש"ס. ובודאי לא יחלוק ר"ת ורמב"ם על הש"ס דהא זגים אינן תכשיטים כ"א לאיש גרידא: דמחזי כיוהרא דזגים אין ראוי' כ"א לבני מלכים ולא להדיוטות כדאית' בש"ס. אע"ג דהכא מיירי בקטן היינו מדקתני בנים ותיבת בנים מורה על קטנים דוקי' וכדאית' בש"ס דף ס"ו על הא דתנן הבנים יוצאים בקשרים ומפרש מאי קשרים אמר אדא מרי כו' קשורי פואה ופירש"י רפואה לחולי ידוע. ופריך מאי איריא קטנים אפי' גדולים נמי ופירש"י וז"ל אי קשורים דמתניתין לרפוא' חולי כינהו מאי איריא בנים עכ"ל הרי דתיבת בנים מורה על קטנים ועמ"ש מ"א ס"ק ל"ה דג"כ מוכרח דמיירי בקטנים: דאפי' מייתי לה כו' דהא הוי כקטן אוכל נבלות דאין ב"ד מצווין להפרישו : אבל אי בני מלכים כו' איתא בש"ס דף ס"ו ההא דתנן בני מלכים יוצאים בזגים וכן כל אדם מותר וא"ר אושעי' הא מני ר"ש היא דס"ל כל ישראל בני מלכים ופירש"י הלכך לעני נמי חזי ולא גנותיה דידיה דלתחזי כיוהר' ושלא כו' עכ"ל ר"ל דל"ה דמחייכי עליה בני מלכים . רבא אמר בארוג בכסותו וד"ה וכ' התוס' ד"ה בני כו' לתי' ר' אושעיא . ניהו דל"ל דלמ' מחייכי עליה מ"מ ניחוש דלמא מפסיק כדאמרי' דף נ"ח בעבד דמה"ט לא יצא בחותם שבצוארו כו' . וריב"א פי' דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפי' פסק ומייתי לה ליכא איסור והקשו התוס' א"כ אמאי הוצרך לומר דאתי' כר"ש דכל ישראל ב"מ דהא אפי' מחייכי עלה ומייתי לה ל"ל כיון דקטן הוא ותי' כמ"ש מ"א בשמם דא"א שלא ישמע אביו ויטלוס כו' והקשו האחרונים דדברי התוס' אמורים לר' אושעי' דמוקי לה כר"ש ולא מיירי בארוג ע"ז הקשה שפיר דניהו דכ"י בני מלכים מ"מ א"ל דלמא מפסיק כו' והוצרכו לתי' ריב"א דמיירי בקטנים אבל לדידן דקי"ל כרבא דמיירי דוקי' בארוג בכסותו תו ל"ל דלמ' מפסיק וכמ"ש התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה מ"ש זוג כו' ע"ש א"כ לאיזה צורך הביא מ"א דברי תוס' הנ"ל ולענ"ד מ"א בא ליישב דברי כלמו שנתן טעם דמה"ט בעינן ארוגי' משום דלמ' מחייכי עליה ת"ל בלא"ה אסור אם אינו ארוג דלמא מפסיק כו' ולזה הביא דברי התוס' דאפי' באינו ארוג ל"ל דלמ' מפסיק אבל דילמא מחייכי עליה שפיר חיישי: (ס"ק לג) שדרכו כו' דלא אטרחוהו כו' מ"א לא הוצרך לזה לומר שלא יאסר מטעם משא דכבר כ' הרב"י הטעם דכל שדרכו להיות מחובר בטל לגבי הבגד ולא הוי משא אלא דברי מ"א הם דברי התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה הכ"ע דמחי בו' שהקשו מ"ש שהתיר לעבד לצאת בזוג שבכסותו אם הוא ארוג ובחותם שבכסותו לא התירו לצאת אפי' הוא ארוג ותי' דמותי' כיון דאין דרכו לעשותו בכל הבגדים כיון שאינו נוי לבגד לכן גזרו רבנן ארוג אטו אינו ארוג אבל זוג שדרכו לארגו בכל הבגדים לפי שהן נוי לבגד לא הטריחוהו רבנן לפוסקו ולגנות הבגד עכת"ד התוס' . והן הן דברי מ"א לחלק בין הא דהכא דמותר בארוג ולקמן סי' ש"ד אוסר בחותם של עבד אפי' ארוג דגזרי' אטו אינו ארוג · (ס"ק לד) מחובר כו' דשרי כשמחובר קצת וקשורה לא גרע מחיבור קצת . דאינו בטל לגבי חגורה דאדרבא כיון דחגורה אינה חשובה כ"כ דלמא החגורה בטלה לגבי פליל"ט . ודוקא לגבי לבוש דחשיב בטלה הפיל"ט לגבה וכ' הט"ז בס"ק י"ד דיש תקנה שיחברנה בסוף החגורה ויהיה כמין חגורה ארוכה. אולם כ' הט"ז שיחברנה בקשר שאינו של קיימא וע"כ היינו כשרוצה לקושרו בשבת דאסור לעשות קשר של קיימא ובס' א"ר חולק בזה דאם אינו קשר של קיימא אינו מועיל דלא הוי חיבור . ובס' ת"ס הגיה בט"ז שצ"ל קושר קשר של קיימא והיינו מע"ש . אבל אינו של קיימא גם הט"ז מודה דלא מהני : (ס"ק לה) ואין משמיעים כו' אלא קול של שיר כו' ואע"ג דכ' רמ"א לקמן ר"ס של"ח דאסור להכות בשבת על הדלת בטבעת כו' אע"פ שאינו מכוין לשיר מ"מ הואיל והכלי מיוחד לכך אסור עכ"ל . היינו עכ"פ בעינן דוקא דבעי ליה להאי קלא משא"כ הכא דגדול לא בעי להאי קלא. אך לפ"ז הייתו קושיא שניה ועוד דכ' הטור כו'. ואלו קושיא א' איכא על רמ"א רק על הגהת אלפסי שממנו נובע דינו של רמ"א כאשר נרשם ומדברי הגהת אלפסי שהביא רמ"א לקמן סי' של"ח נראה דס"ל דבעי' דוקא קול של שיר שכ' אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם כמו לצפור מותר כו' ונתן טעם לדבר הביאו מ"מ שם וז"ל אע"פ שבאותו צפצוף רגילים ג"כ להנעים בשיר הכא כיון שמתכוין לקרות לחבירו לא ינעים בקריאה כו' וגם לא עביד מעשה עכ"ל. משמע דמתרי טעמי מתיר חדא דאינו מנעים בקריא' וא"כ הוי קול שאינו של שיר. ועוד דלא עביד מעשה וא"כ ניהו דגם רמ"א פסק לקמן דכה"ג שרי . אע"ג דלדידן אפילו קול שאינו של שיר אם בעי לקלא אסור י"ל דסמכי' על טעם שני דלא עביד מעשה אבל הגהת אלפסי דכ' גם טעם ראשון משמע דס"ל דבעי' דוקא קול של שיר ומקשה מ"א דברי הגהת אלפסי אהדדי אלא שיש לדחות דאפשר גם הגהת אלפסי ס"ל דאפי' אינו קול של שיר אסור והיינו בכלי המיוחד לכך דוק' אבל פי אדם לא מיקרי המיוחד לכך וצ"ב ועי' בס' א"ר שגם הוא הקשה כן. ועי' סי' של"ח סעיף ג' בהג"ה. ר"ל דרמ"א כ' שם דמקילים בזה"ז דמטפחים ומרקדים בשבת אף ע"ג דמדין הש"ס אסור משום שמא יתקן כלי שיר . מ"מ בזה"ז דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר לא גזרינן וכן התיר בסי' של"ח סעיף ב' להתיר לו' לגוי לנגן בכ"ש ע"ש וא"כ ה"ה הכא יש להקל בזה"ז אפי' בזגים המשמיעים קול כיון דאין איסורו כ"א משום שמא יתקן כ"ש:(ס"ק לו)בכל אדם פי' בכ"א כו'.ר"ל שלא תטעה לפרש דלכל אדם ר"ל כל אדם הכותב לחש זה מותר לצאת בו.דז"א דאפי' רופא זה שכ' לחש זה אם שוב כתב לחש זה באגרת אחרת אסור לצאת בו.כ"ש אם כתבו אדם אחר דאסור לצאת ב אלא ר"ל אותה איגרת שריפא ג"פ מותר לכ"א לצאת בו : אבל אם יכתוב איגרת כו' רצה לומר אפילו אותו רופא הראשון אם יכתוב עוד הפעם לחש הראשון מכל מקום אסור לצאת בו : (ס"ק ל"ז) ב' המחאות כו' ועדיין לא איתמחי גברא לפי כו' הן דברי התוספות דף ס"א ע"ב ד"ה

(כג) ביחד אבל אם איתמחי גברא תחילה ואח"כ עשה קמיע ורפא שלשה פעמים לח לא תלינן בהמחאת הקמיע (כג) רק בהמחאת הגברא שכבר איתחזק [הגהות אשירי וכן משמע מתוס' מהביאור שכ' ב"י] : ו אבל אם כתב שלשה קמעים לאדם אחד ורפאו שלשה פעמים לא איתמחי לט לא גברא ולא קמיע ומותר לצאת בקמיע מומחה ז ל"ש היא (כד) מ של כתב או של עיקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה שאין בו סכנה ולא שנכפה כבר ותולהו לרפואה אלא אפי' לא אחזו החולי אלא שהוא ממשפחת נכפין ותולהו שלא יאחזנו שרי וקושרו ומתירו ברה"ר ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בשבעת ויצא בו לרשות הרבים שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט וזה אסור דלאו תכשיט הוא :

כו ח נאמן לומר הרופא על עצמו שהוא מומחה :

כז (טז) ט יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת ואין בו משום דרכי האמורי י וכן בכל דבר שהוא משום רפואה אבל אם עושה מעשה (°)ואין ניכר בו משום רפואה אסור משום דרכי האמורי אבל כ כל לחש מותר ל ולא אסור אלא באותם שבדקו ואינם מועלים (יז) מ ויש מי שחושש בכל קמיע שאינה מומחה משום דרכי האמורי :

כח ° נ מי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושר עליה מטבע להגין שלא ינגף ברגליו מא וגם הוא (כה) מרפא מותר לצאת בו :

כט ס היוצא בטלית (°)מקופלת מב על כתפיו דהיינו שלאחר שנתנה על ראשו (יח) מגביה שוליה על כתפיו חייב חטאת אבל אם אינה מקופלת על כתפיו אלא משולשת ברחבה למטה מכתפיו שרי ע שמאחר שהוא מתעטף בטליתו ומתכסה בו כתיפו וגופו אע"פ שמתקצר קצת מלמטה מותר (°) פ ועפ"ז מותר (כו) להתעטף בטליתו תחת הגלימא והביאו לבה"ה (° :

ל (יט) צ מותר לצאת בר"ה בטלית מג סביב הצואר : הגה אע"פ שמניח צד ימין על כתיפו של שמאל ודרך

°ע' בי"ד סי' קמ"ט

ט"ז מגן דוד

כדי נאבד מעלת הגברא ולא הגיע עדיין מעלת הקמיע ומ"ה קראו גם בלא נאבד מעלת הגברא גברא מומחה ולא הקמיע אע"ג דשם אין נ"מ הזה אלא דבאשר"י וטור כתב נ"מ אחר דהיינו שלא יכתבנו אחר לאותו לחש והתוס' לא ניחא להו לתרץ הקושי' מכח נ"מ זה דא"כ קשה אפי' איתמחי גברא וקמיע נ"מ שיכתב אדם אחר לקמיע זו לשיטת התוס' שזכרנו דבעי' דוקא מה שנתברר מהני וכאן אפי' במומחה גברא וקמיע לא נתברר לאדם אחר ע"כ לא זכרו התוס' אלא מה דמהני באם יש מעלה לקמיע וכ"ש בגברי קמיע והיינו אם נאבד מעלת המומחה כמ"ש אבל ודאי פשוט שכל שלא נאבד מעלת האדם יש לאגרת שכתב כבר מעלה מצד גברא אע"ג דלית בה מעלת קמיע ויש לה היתר נגד כל אדם [°] כמו בסיפ' דהא יכול לכתוב לחש זה מחדש ולמה יגרע מה שכ' כבר למפרע כיון שהוחזק במומחה דגברא עכשיו החלוקה שנית באתמחי קמיע ולא גבר' דבחד קמיע ריפא ג"פ אפי' לאדם א' ממילא יש מעל' לאות' אגרת מצד עצמה כמות שהיתה לכל העולם ולא אמרי' דשמא מזלי' דהאי גברא גרם דמקבל כתבי' כמ"ש בחלוקה הג' דמעלת מומחה היא מלת' דמסתבר טפי למתלי בה מבמזל דגבר' משא"כ במומחה דגבר' לא עדיף ממזל' דגבר' דמקבל כתבי' ע"כ צריך שם ג' בני אדם וגם כאן עכ"פ נ"מ אם יכתבנה אחר כמו בחלוקה הא' אין כאן שינוי דין אלא אם נאבד כמ"ש דבחלוק' א' אסור אפי' באותו כתב עצמו שהועיל כבר ג"פ לג' בני אדם וכאן מותר והטור לא זכר הך נאבד שזכרו התו' דהטור לא בא לתרץ קושיות רק לכתוב הדינים וכיון דקמ"ל בחלוקה הא' דאין שם מעלת קמיע ממילא ידענו דאם נאבד מעלת הגבר' דאין כאן כלום ובחלוקה הב' לא היתה כלל מעלת גבר' ע"כ לא זכר הטור כלום מזה : חלוקה הג' מעלת גברא וקמיע שריפא בג' כתבים של לחש א' בכל א' ג"פ אפי' לאדם א' אפ"ה נ"מ רק ללחש זה ולאיש זה אבל לא שיכתבם אדם אחר. ועכשיו נבאר הדברים דמ"ש בטור בחלוקה א' ורפאו שלשתן פי' ג' בני אדם דוקא דאלו לאדם א' י"ל מזליה דהאי מקבל כתב' גרם וכמ"ש כאן בש"ע ומ"ש בחלוקה הב' שאותה האגרת מומחה לכל אדם ודאי אף ברישא מותרות אותן האגרות שכתב כבר לכל אדם מצד מומחת גברא ואין נ"מ אלא בנאבד כדלעיל וב"י הביא בשם מ"כ והם דברי מהר"י חביב בזה וז"ל פי' לא אתמחי קמיע יובן במה שיפרש למטה באתמחי קמיע כי מכלל הן אתה שומע לאו עכ"ל . ואלו דברים אין להם ביאור דודאי גם שם מהני מצד מומחת גברא ואין כאן דבר והפוכו אלא זכר כל המעלות ואנחנו נדע מה נעשה נ"מ ביניהם דהיינו בנאבד כדלעיל ומה שהוצרך הטור לזכור חלוקה הג' דהיינו בתרתי לטיבותא ולא צריך לזה כלל נראה דקמ"ל דאפי' בזה נ"מ לגבר' זה אלא ללחש זה דוקא ולא כרש"י ומ"ש אבל אם כתב ג' קמעים לאדם אחד כו' הקמיע פשיטא דאין לה מעלה דהא כל אחד לא רפאה אלא פעם אחת וגברא גם כן לא אתמחי אפי' ללחש זה כיון די"ל מזליה דהא דמקבל כתבי' הועיל וזה אמרינן במקום שלא היה שם מעלת קמיע ואתה רוצה ליתן לו מעלה מצד הסופר שכתבן כיון דמכח גברא אתה בא אני אומר דשמא מזליה דגברא דמקבל קמיע זה הי' גורם לו שיועיל כי למה יגרע מזל גברא זה מזה כנלע"ד ברור בזה וראיתי בזה פירושים אחרים לא יתכנו לפע"ד :

(טז) יוצאין בביצת החרגול . בגמר' מפרש למאי מהני דברים אלו : (יז) ויש מי שחושש · פי' אפי' בכית : (יח) מגביה שוליה כו'. דאין זה דרך מלבוש וה"ל משוי וכתב כאן שעל פי זה מותר להתעטף בטלית תחת הגלימא כו' והיינו כיון שעכ"פ מעוטף הוא עד למטה מכתפיו ואע"ג שמגביה שוליו למטה ומקפלו ועיין אחר זה : (יט) מותר לצאת בר"ה כו' . וזהו מתשובת הרשב"א שמביא ב"י לקמן סימן זה וז"ל כתבת בעיר הזאת נוהגים שנושאים הטלית תחת הגלימה סביב צוארם בר"ה והאר"י היוצא בטלית מקופלת כו' חייב . תשובה כל ארץ ספרד נהגו לצאת כן דרך לניעות אפי' באצירותם ודרך מלבוש הוא להם והרי הוא כאותה שאמרו והרטנים יוצאים בסודר שעל כתפיהם ולא הרטנים בלבד אלא כל אדם אלא שדרכן של רטנים בכך וטלית מקופלת שא"ר יוחנן פירש"י שלאחר שנתנה על ראשה הגביה שיפוליה כו' ואין זה דרך מלבוש עכ"ל · כר' מבואר כונת הרשב"א שהתיר בטלית מקופלת ומונחת סביב צוארו כ"ז שנושאו לבה"כ ואז מפשיטו ומתעטף בו והתיר בזה דדרך לבישה היה כך שם ולא אסר ר"י בטלית מקופלת אלא שאין לבישתה רק בהעטף כל רחבה אלא שזה מגביה שוליה אחר הלבישה כדי שלא תתלכלך ואין דרך כלל ללבוש כן כמו שהיה זו בהגבהתו וא"כ גם מ"ש כאן בש"ע מותר לצאת בר"ה וכו' הוי פירושו כן דהוה

הטלית

מגן אברהם

ביחד. כגון שכ' אגרת וריפא לראובן ועוד אגרת לשמעון ועוד אגרת וריפא לשמעון ב"פ ועדיין לא אתמחי גברא לפי שלא ריפא ג' אנשים ולא קמיע ואח"כ ריפא [°] באותה אגרת ללוי ונמצא באו ב' המחאות ביחד : לח לא תלי' וכו' . ונ"מ שאם הפסיד הרופא המחאתו כגון שכ' ג' אגרות ולא הועילו אז גם הקמיע אסורה משא"כ כשבאו שניהם ביחד או שבא המחאת קמיע תחלה אז אע"פ שהפסיד הרופא המחאתו המחאת הקמיע במקומה עומדת : לט לא גברא · דאמרינן מזלא דחולה גרם וא"כ [°] אף הוא עצמו אסור לצאת בו : מ של כתב . ואם הוא מכתבי הקודש אסור לצאת בה [°] אא"כ מחופה כמ"ש ס"ז ע"ש (ד"מ הג"מ) וכ"ה בגמרא : מא וגם הוא מרפא . משמע דאם אינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף אסור [°] ועסכ"ב : מב על כתיפיו . יש מגדולים שכתבו החכמים שתולין הסודר על כתפיהן [°] לתכשיט ת"ח אסורים לצאת בה ובקוסטנטינא אין נזהרין והמדקדקין תוחבין ראשי הסודר באזוריהן והשתא ליכא למיחש דלמא משתליף ליה ול"צ שצריך לקשור באזור (כ"ה) : מג סביב הצואר · שנהגו לצאת כן אפי' בכתיהם ודרך מלבוש הוא להם [רשב"א וכ"כ בד"מ] וכמהרי"ל דמותר לצאת בטליתות

באר הגולה

ו שם בעיא דרב פפא ולא אפשיטא ז שם בגמרא ח ירושלמי שם וכתבוהו הרא"ש והר"ן והמרדכי ט שבלי הלקט ס"ז וכר"מ לגי' שגורסין ברישא ר"מ י שם כאביי ורבא כ הרא"ש ל הר"ן שם והרשב"א שכן נראה מההו' מ שם בשם ר"י נ שבת ס"ה ס שם ע קע"ו שבלי הלקט בשם ר"ת פ רוקח (° ונלע"ד שכאן שייך הגה של אחר סעיף זה וכן הוא בב"י צ תשו' הרשב"א

לבושי שרד

שם (°) כמו בסיפא. ר"ל באיתמחי קמיע דמותר לכל אדם : מ"א ס"ק ל"ז (°) באותה אגרת. ר"ל באגרת השלישי שכבר ריפא לשמעון ב"פ . ועכשיו ריפא ללוי ונעשה גברא מומחה וגם קמיע ג' : מ"א ס"ק ל"ט (°) אף הוא עצמו. החולה שנתרפא ג"פ אם נחלה פעם ד' אסור לצאת בו ותימא כיון דנתרפא ג"פ למה אסור והפמ"ג כת' דשמא איתרע מזלי' השתא. וקשה מאי שנא מהמחאת גברא דלא חיישינן בשום פעם שמא איתרע מזלי' אא"כ אבד המחאתו ולמה גרע מזלי' דחולה הא אנו רואין מזלי' דחולה כמעט עדיף מהמחאת גברא דהא תלינן בדין זה בחולה לא ברופא וי"ל שהרופא כל דלא חזינן ביה שינוי למה נאמר דאיתרע מזליה והמחאתו אבל החולה כיון שנחלה חיישינן שמא איתרע מזלי' ומ"מ צ"ע מהיכן יצא להמג"א דין זה : סק"מ (°) אלא א"כ מחופה כמ"ש ס"ז עיין מג"א ס"ק י"ב : ש"ע סכ"ז ואין ניכר בו. שאין ניכר שדבר זה יהי' מרפא לאותו חולי שאין רפואתו מצד הסברא אבל כל לחש מותר אע"ג שאין ניכר ג"כ שיהי' מרפא מ"מ הרי אנו יודעין שהלחש מרפא והוי כאילו ניכר הרפואה ואפי' לחשוב שעדיין לא איתמחי ואין אנו יודעין שמרפאים אפ"ה מותר כיון שידעינן שיש לחשים שמרפאים אמרינן שמא גם בזה ירפא והוי קצת כמו ניכר כיון שרגילות שהלחשים ירפאו ואין אסור אלא באותן שידענו שאין מועילים ויש מי שחושש בכל קמיע דלא איתמחי ואסור אפי' בחול וביאורו משום דס"ל דבעינן ניכר ממש שידוע שהוא מרפא אבל כל שלא נודע לא מיקרי ניכר ולפ"ז י"ל דהא דאסרינן קמיע שאינו מומחה בשבת לו' דבשבת יש גם איסור שבת על הקמיע נוסף על איסור דרכי האמורי : מ"א ס"ק מ"א (°) ועיין סעיף כ"ב כצ"ל. וכמו בסעיף כ"ב דאסור לכרוך חוט או משיחה הואיל ואין מרפאין וכ"ה הב"ח : ש"ע סכ"ט מקופלת על כתיפיו. היינו שכל הטלית מקופל רק על כתיפיו ואין ממנו על גופו אפי' מעט אבל אם מעט ממנו משולשל על גופו למטה מכתיפיו הוי דרך מלבוש : שם (°) ועפ"ז מותר. ביאור דבריו שבאופן זה יעשו ההולכים דרך רה"ר לבהכ"נ בשבת ואינו רשאי לישא בידו הטלית וגם א"א לו שיהיה מלובש בו ברה"ר ואף שילבש גלימא מלמעלה על הטלית א"א בהיותו מעוטף בטלית כדרכו אא"כ קופל על כתיפיו יקפילנו באופן שביאר תחלה שמעט ממנו יהי' משולשל על גופו : מ"א ס"ק מ"ב (°) לתכשיט וכיון שהוא תכשיט לת"ח לא הוי משוי כמו שנתבאר בסעיף ל"ז אלא דחיישינן דלמא משתליף ואתי לאתויי ד"א ברה"ר מש"ה כשקושרו באזורו שרי :

באר היטב

ויהי' כחגור' ארוכה ויחגור עצמו כל זמן שהולך על הרחוב עכ"ל והיד אהרן כתב על הט"ז שדבריו המה תמוהים : (כב) ביחד. כגון שריפא באגרת א' לראובן ועוד אגרת לשמעון ועוד לשמעון ואח"כ ריפא באותו אגרת ללוי ונמצא באו ב' המחאות יחדו : (כג) רק בהמחאת הגברא. ונ"מ שאם הפסיד הרופא המחאתו כגון שכתב ג' אגרות ולא הועילו אז גם הקמיע אסורה משא"כ כשבאו שניהן ביחד או שבא המחאת קמיע תחלה אז אע"פ שהפסיד הרופא המחאתו המחאת קמיע במקומה עומדת : (כד) של כת' . ואם הוא מכתבי קודש אסור לצאת בה אא"כ מחופה כמ"ש ס"ז מ"א : (כה) מרפא . משמע דאם אינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף אסור מ"א : (כו) להתעטף . כתב כנה"ג נוהגים לכרוך הטלית כמין אזור ולחברו על בגדיו וכמאן דאוסר ב' חגורות אסור

ביאור הגר"א

כו' וי"ל כו' ול"ע דא"כ תפשוט בעיא דר"פ וע' רש"א ואין דבריו נראים וע' תוס' שם ד"ה תלת תלת כו' : ס"כז יוצאין . מדאביי ורבא ס"ל כוותיה וערמב"ם בפי' : אבל אם כו' אבל . שם הא אין כו' ופירש"י ד"ה שיש כו' שאין ניכר כו' ואמרו בירו' פ' שמונה שרצים לוחשין כו' ולמעיים ולעין בשבת כו' והקשה הרא"ש מכל הלחשים שמצינו בגמ' ותי' בעושה מעשה כו' : ולא אסור . לפי' הר"ן שפי' בכל דבר בין לחש כו' מיירי באותן שבדקו : ויש מי . שפי' הא אין . °כה"ג שאין ידוע ול"ע הא במתניתין תנן ולא בקמיע כו' משמע הא בחול ש"ד : ס"כח מי . ל' הטור ושם דאקושא : וגם כו' . שם שוכתא ולורתא כו' : ס"כט דהיינו שלאחר . רש"י שם : אבל אם . ערש"י שם ד"ה דקדק כו' אבל אם אינו מונחין לידיו על כתיפיו ודאי מותר בכה"ג : למטה כו' שמאחר . שם ב' וערש"י ד"ה שרביבו כו' ע"ש : ס"ל מותר כו' . אע"פ כו' דדרך כו' . שם ה'

הגהות רעק"א

וכו' ואין זה עיקר עכ"ל ועיין בס' מחצית השקל סי' תרי"ד ס"ק ב' : מג"א ס"ק לט אף הוא עצמו אסור אם גברא אבד המחאה אז אפילו החולה ההוא אסור לצאת בו דשמא לא תלינן בחולה אלא בגברא כן הגיה במחה"ש ע"ש : מג"א ס"ק מ"א וע'

מחצית השקל

ד"ה תלתא קמיעי לג' גברא כו' דאמר ר"פ שם פשיטא לי תלתא קמיע לתלת' גברא וכל קמיע ריפא ג' פעמים אתמחי גברא ואתמחי קמיע כו' בעי ר"פ ג' קמיע לחד גברא (ר"ל שכ' לחש א' בג' אגרת וריפאו שלשתן לאדם א' דהיינו כל קמיע רפאה לאותו אדם פעם אחת) קמיע ודאי לא אתמחי דהא לא רפאה כ"א פ"א גברא אתמחי או לא אתמחי מי אמרינן הא ריפא אדם ג"פ או דלמא מזל החולה דקא מקבל כתבא ופירש"י ניהו דאם רפאה קמיע א' ג"פ אפי' לאדם א' אמרינן דאתמחי קמיע ולא תלינן במזל החולה היינו משום דיותר יש לתלות בקמיע מלתלות במזל החולה (ז"ל הרב"י בשם מ"כ והטעם כי אחר שהמחאת הקמיע תלוי בעצמיותה בתקנה יותר יש לתלות ענין הרפואה בתיקון הקמיע מבמזלו של זה האיש) אבל האי ודאי בגברא תלינן או ברופא או במתרפא הלכך מבע"ל במי נתלה עכ"ל רש"י והקשה רשב"א בהא דאמרי' פשיטא לי כו' אתמחי גברא ואתמחי קמיע קמיע ג' היכי אתמחי הלא מיד כשנתרפא אדם השלישי בקמיע ג' פעם אחת אתמחי גברא כו' עכ"ל ור"ל ועדיין לא אתמחי קמיע ג' וא"כ כשרפאה עוד שני פעמים ואם כן רפאה ג' פעמים ואיך נתמחה קמיע ג' הלא יש לתלות בגברא דהיינו ברופא שקדמה המחאתו ולא בקמיע ותירץ כמ"ש מ"א וכתב במהרש"א שם ע"ד התוס' בתירוצם דהיינו דוקא לפום הסברא דתלת קמיע לחד גברא לא אתמחי גברא דתליא בחולה א"כ באו שני המחאות יחד אבל לפום הסברא דתלת קמיע לחד גברא אתמחי גברא דלא תלינן בחולה אכתי לא משכחת לה דאתמחי קמיע ג' דהא א"א אם ריפא לאדם א' ג"פ דהוי אתמחי גברא כ"ש אם ריפא לשני ב"א ע"י ג' קמעות דאיתמחי גברא א"כ כשריפא קמיע שלישי לשמעון פעם אחת מיד אתמחי גברא וקמיע לא אתמחי עד שרפאה פעם ג' ללוי וא"כ נתלה בגברא דקדים המחאתו ולא בקמיע עכת"ד מהרש"א ולפ"ז הקשו האחרונים לדידן דנקטינן איבעיא דר"פ לחומרא כיון דלא איפשיטא ולכן קי"ל אם ריפא ע"י ג' אגרת לאדם אחד מספקא לא אתמחי גברא א"כ בנדון דאמרינן דאתמחי גברא וקמיע היכי משכחת לה דקמיע ג' אתמחי דלמא איבעי' דר"פ אמרינן דאתמחי גברא ועי"ז לא אתמחי קמיע שלישי כנ"ל וכמ"ש מהרש"א דבנדון זה הוי חומרא א"א דאתמחי גבר'. ולענ"ד י"ל ניהו אי הוי פשיטא לן באבעי' דר"פ דודאי אתמחי גברא באם ריפא לאדם א' ג"פ ע"י ג' אגרות אז בנדון דידן לא אתמחי קמיע ג' כמ"ש מהרש"א וכנ"ל מ"מ לדידן דלא איפשטא והוי ספקא שפיר י"ל דאתמחי גם קמיע שלישית דהא חזינן אפי' א"א דאיבעי' דר"פ לא אתמחי גברא א"ש דאתמחי קמיע ג' ואמאי דלמא דוקא גבר' אתמחי ולא קמיע או איפכא דקמיע אתמחי ולא גבר' ומנ"ל דתרווייהו אתמחי קמיע וגם גבר' דלמא רק חד מינייהו ועי"ז כיון דאנחנו לא נדע מי הם דאתמחו ומספקא לא נחזיק לשום א' מומח' לא גברא ולא קמיע וי"ל דוקא אי מספקא לן אי אתמחי כלל כמו בנדון דר"פ דאפשר מזל החולה גרם והרופא לא פעל כלל כה"ג מחמרינן מספיק' ואמרי' דלא אתמחי גברא משא"כ בנדון דידן דודאי חד מהן אתמחי או גבר' או קמיע ושקולין הן אין לתלות באחד יותר מחברו ואמרי' דשניהם אתמחי אע"ג דיותר יש לתלות בקמיע מגברא וכמ"ש לעיל בשם רש"י דמה"ט בריפ' לא' ג"פ בקמיע אחת דאתמחי קמיע ולא תלינן במזל החולה משא"כ בגבר' מספק' לן אי תלי' במזל החולה מ"מ יש מעלה לגברא שהתחיל המחאתו קודם שהתחיל המחאת קמיע ג' דהיינו בראובן בשמעון ע"י קמיע שניה כנ"ל וא"כ אף אנו נאמר אע"ג די"ל דגבר' אתמחי מיד כשריפא הקמיע שלישי את שמעון דלא תלינן במזל החולה ומ"מ מידי ספיק' לא נפקא דהא לא אפשטי' האיבעי' וא"כ ניהו דבגבר' יש יותר צד לתלות המחאה מקמיע דדלמא באיבעי' דר"פ נקטינן דאתמחאי גברא מ"מ נגד זה יש לקמיע מעלה דיש יותר לתלות בקמיע מבגברא כנ"ל בשם רש"י ג"כ אמרי' דשניהם שקולים ואמרינן דאתמח' שניהם אע"ג דבגבר' יש ב' צדדים שהתחיל המחאתו קודם לקמיע ב' כנ"ל וגם דילמא נקטינן באיבעי' דר"פ דלא תליא במזל החולה ולקמיע המעלה הא' שיש לה שיותר ראוי לתלות בקמיע מבגבר' כנ"ל בשם רש"י היא שקולה כמו שני צדדי גבר' ואמרי דשקולים הם וגם מהרש"א י"ל דמודה בזה וכוונת מהרש"א היא רק א"א בבירור באיבעי' דר"פ דאיתמחי גברא אז לא משכחת המחאת קמיע ג' אבל לדידן דלא אפשיטי' האיבעי' וספיק' הוי מודה מהרש"א דגם הקמיע אתמחי כנ"ל ועי' בס' ת"ש מה שתי' : (ס"ק לח) לא תליא כו' ונ"מ כו' ר"ל שלא תיקשי מאי נ"מ דאתמחי גם קמיע דהא אפי' אי לא אתמחי קמיע מ"מ מותר לצאת בקמיע זו דהא אפי' נ' לאם זה באגרת אחרת מותר לצאת בה כיון דאתמחי גבר' כ"ש אגרת זה לזה כ' דנ"מ שאם הפסיד כו' : (ס"ק לט) לא גבר' כו' מזלא דחולה כו' אע"ג דלענין המחאת קמיע לא תלי' בחולה כבר מבואר לעיל בס"ק כ"ו בשם רש"י החילוק : וא"כ אף הוא עצמו אסור כו' וכתבו האחרונים למה יאסר החולה ההוא לצאת בו מממ"נ אי אתמחי גברא הלא כל אדם מותר לצאת בו ואי לא אתמחי אלא תלינן במזל החולה עכ"פ אותו חולה יהיה מותר לצאת בו. ולענ"ד בזה גם מ"א מודה דמותר אלא שיש חסרון בדפוס וכצ"ל ואם גבר' אבד ההמחאה אז אפילו החולה ההוא אסור לצאת בו דשמא לא תלינן בחולה אלא בגבר' וכיון דהפסי' אבד ההמחאה גם אותו חולה אסור לצאת בו : (ס"ק מ) של כ' כו'. אא"כ מחופה כו' דחיישינן שמא יצטרך לבה"כ ויהיה צריך לחלצם דקיי"ל קמיע יש בה משום קדושה ואתי לאתויי ד"א בר"ה כמ"ש בסעיף ז' גבי תפילין וכ"ה בגמ' דף ס"ב פ"א : (ס"ק מא) וגם כו' ועסי' כ"ב שכתב דכל שאינו מרפא אע"ג שמאילו שלא ישרטו בגדיו מ"מ אסור אלא דל"ב למה כאן וכן בסעיף כ"ב לא הותר לו אם עושה כדי שלא יצטער ובסעיף י"ב

כתב

דדרך ללבשו כך ולא הוי אלא להתנאות ושרי [ב״י] :

לא ק היוצא מעוטף בטליתו (כ) וקופלה מכאן ומכאן בידו או על כתפו אם נתכוון לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו אסור ואם קבצם להתנאות בה כמנהג אנשי המקום במלבושן מותר (כא) ר והני מילי בשליתות שלהםשהיו יריעה אחת מרובעת אבל מלבושים דידן כשהוא לבוש בהם מד ומוציא ידיו מתוכה מותר לתפוס קצתם בידו להגביהם כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא (כז) יעכבוהו ללכת :

לב ° מה ש היוצא במעות הצרורים לו בסדינו חייב : הגה (כב) אבל בבית מותר (°) אם צריך לו אפי' אין צרורים רק שהם (כח) מנוקבים :

לג ת אסור לצאת בשבת במעות או בכסף וזהב (°) התפורים בבגדו : הגה (כג) (כט) ויש מתירים מו במקום פסידא שירא שיגזלנו ממנו אם יניחם בבית וילך מ״זם [אגור ואיסור והיתר הארוך] וכן נוהגין להקל אם צריך לצאת אבל אם יוכל להיות יושב בבית ולא לצאת לא יצא ובמקום שאין צריך לו ויוכל להניח בבית יש להחמיר [או״ה] :

לד א יוצא אדם (כד) מז בסודר המקופל על כתיפו (°) אף על פי שאין נימא כרוכה לו על אצבעו ב ואם אין הסודר חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו אא״כ קשר שני ראשיו למטה מכתפיו זה עם זה :

לה מח ג לבדים הקשים אסור להביאם ברשות הרבים או בכרמלית כשהוא מעוטף בהם ואם אינם קשים הרבה מותר :

לו ד מותר לצאת בשבת מט בשני מלבושים זה על גב זה בין לצרכו ה בין לצורך חבירו ו בין שהם שני חלוקים

°עסי' ש״י ס״ו מ״ש וסו' ס״ג

מגן אברהם

שלנו (°) ועפל״ד: מד ומוציא ידיו מתוכה. משמע דאם אין מוציא ידיו מתוכ' כמו שמתעטפים הנשים או האשכנזים אסור להגביהם וז״ל מהרי״ל הני נשי שמפשילים ומקפלים בגדיהם תחת זרועותיהם להגביהם שלא יטנפו שוליהן אסורים דנעשים באמצע כמרזב אך יכולים להגביה בידן בלי שום קיפול עכ״ל משמע דלא ס״ל לחלק בין דרך מלבוש או לא אלא כמגביה קצת דמ״מ הוי דרך מלבוש אבל להגביה לגמרי אסור וכ״מ בב״י: מה היוצא במעות. מהרי״ל ז״ל התיר לשאת אלו בשבת מטבעות מנוקבים כל שהוא בשעת הסכנה אך לא יוציאם חוץ לעירוב (°) וי״א שהתיר בכה״ג גם כשאין מנוקבי' ואם מתירא מגזיל' כגון שמחפשין עבדי המושל מותר להוציאן חוץ לעירוב כמ״ש סימן של״ד עכ״ל (°) וא״כ מ״ש בתחל' שלא יוציאם חוץ לעירוב מיירי שלא בא שום אדם לגזול וא״כ לא שייך לומ' שהוא בהול רק שהוא שעת הסכנה ואם ירגישו העכו״ם במעותיו יגזלוהו או יסתכן כמ״ש או״ה ע״ש ומ״מ משמע מדבריו דלשאת אותן בידו אסור (°) רק לשאת אלו דהוי טלטול כלאחר יד וכ״כ הב״י בשם אגור ובמהרי״ל (°) ומ״ש סי' ש״ג סכ״ב (°) דמות' לצאת היינו מסו' שיחדו לתשמי' ובטל לגבי הבגד אבל נקוב' בעלמא אינו מועיל אא״כ נקבה לתלותו בצואר בתו אם לא בשעת הסכנה : מו במקום פסידא . כיון שהוא הוצאה כלאחר יד (°) וגם בזמן הזה ל״ל ר״ה דאורייי' (ב״י אגור) אבל אם אינן תפורים אסור כמ״ש סל״ב. והע״ש עשה את עצמו כאלו לא ידע את יוס״ף ע״ש:מז בסודר כו'.מפני שדרך לבישתו בכך אף בחול.ב״י : מח לבדים (°) ז״ל הרמב״ם הכר והכסת אםהיו רכיןודקין כמו הבגדי' מותר להוציאן מונחים על ראשן דרך מלבוש : מט בב' מלבושים . והכי נשי שים

ט״ז

הטלית מקופל ומונח סביב צוארו וא״כ קשה למה כ' בסעיף שקודם לזה ועפ״ז מותר להתעטף כו' דמשמע דמיירי ג״כ במקפל באותו חלק שמגביה מלמטה מותר דוקא מטעם שכתיפו וגופו מכוסה בו וכאן מתיר אפי' בסביב הצואר לחוד. ולבוש כ' בהיתר הריש' דמתעטף ראשו לאורך גופו תחת הגלימא אע״פ שאינו מניחו על ראשו כדרכו אלא על כתיפיו ולמטה תחת הגלימא כדי לכסותו מ״מ לובשו כדרכו מקרי ובטלי' של מצוה שלנו אפי' אינו מניחו אלא על כתיפו סביב צוארו כו' עכ״ל ואין כוונת הש״ע כלל כן דא״כ תהיה עיקר הרבותא במה שאינו מניח אותו על ראשו ולא הוזכר כאן בש״ע מזה והאיך כ' הש״ע ועפ״ז כו' (°) דלא קרב זה אל זה כלל עכ״ל · גם אין רבותא כלל במה שאין ראשו מכוס' בטלית דפשוט הוא דבכל יום לפעמים אין הראש מכוסה כמ״ש בה' ציצית אלא פשוט שכוונתו כמ״ש דאע״ג דמקופל בסופו שרי כיון דכתיפו וגופו מכוסה וא״כ קשה הא כתו' אחר כך דאפי' סביב צוארו שרי אף אם הוא מקופל. (°) גם לא הבנתי מ״ש רמ״א בסיפ' אע״פ שמניח צד ימין על כתיפו של שמאל כו' דבתשו' הרשב״א שהוא המקור לזה לא הוזכר שם מזה וכ״ל דהש״ע כ' דבריו דרך לא זו אף זו דתחלה כתב היתר במה שמקפל למטה וכתיפו וגופו מכוס' ואח״כ כתב אפי' במתעטף בטלית מקופל סביב צוארו לחוד שרי ונראה שפיר לסמוך ע״ז להקל דהא מביא ב״י בשם ש״ל בשם ר״ח שאין איסור אלא כשמסיר' כולה מעליו ומקפלה ונושא' על כתיפו עכ״ל: (כ) וקיפל' מכאן ומכאן. וז״ל הרמב״ם עד וה״מ בטליתות כו' ונראה דהוא מפרש מ״ש רבי יוחנן טלית מקופלת אין פי' כמו שפירש״י שמגביה שולי הבגד למעלה אלא שמעטף ואח״כ מקבץ הקצוות לידו או על כתיפו ולענין דינא שוים הם לאיסור :

(כא) וה״מ בטליתות כו' · נ״ע טוב' מנ״ל לרבינו בעל הש״ע חילוק זה דאין לו ש״ס יסוד ובנין דאדרבה אין סברא לחלק דמה מהני מה שמוציא ידיו מתוך הבגד כיון שאין לובשו כדרך מלבוש במה שמגביה ומקפל הבגד שלא כדרכו. ותו דכל הפוסקים ראשונים ואחרונים כתבו לדין זה וכי לא היה בזמן כלם בגדים כמו לדידן דהיינו עם בתי הידים . ותו כתב ב״י וז״ל עוד דכל כה״ג שתופס קצתו בידו ומגביהם שלא יתלכלכו אפי' בטליתות דידהו שרי דלא אסרו אלא להניח על כתיפו דוקא לפי שנר' כמשוי עכ״ל. ותימה הרי כתב הרמב״ם בתחלת סעיף זה לענין קיפול דמקפלן בידו או על כתיפו הרי דגם בידו שייך איסור זה כמו על כתיפו דהקיבוץ הוא עושה האיסור והיינו כעין מרזב הנאמר בגמ' והב״י ס״ים על דבריו וז״ל וזה דבר פשוט ולא כתבתי אלא לפי שראיתי מפקפקים בדבר וכבר נתבאר לעיל שאין להם על מה שיסמכו עכ״ל ואני בעניי לא ידעתי סמך לדברי רבינו בעל הש״ע בזה להקל בבגדים דידן היכ' דמקבץ הבגד בידו כדי שלא יתלכלך או מקבץ למעלה על כתיפו ול״ע ועמ״ש ס״ס ל״ד : (כב) אבל בבית. פי' שאין שם רק איסור מוקצה וכיון שאין נושא אותםבהדי' אלא אגב הבגד מותר. ואם הם מנוקבים פי' זהובים אדומים כ״ה במהרי״ל וה״ה מטבע כסף שייך שיתלה אותם על צואר בתו לתכשיט: (כג) ויש מתירין כו'. לדיעה זאת אפי' באינם תפורים דהא תפורים ל״מ מידי כמ״ש ב״י אח״כ בשם תשו' מהר״ם ומביא ראיה ממשנה בפונדתו או בשפת חלוקו פטור אבל אסור אלא דהכך יש מתירים ס״ל משום פסיד' הקילו ואם כן במחזיק המעות (°) בין בגדו לבשרו ה״כ שרי ואע״ג דבסימן רס״ו דמותר משום פסידא הצריכו לטלטל דוקא פחות פחות מד״א שאני התם שמוליכם לביתו אבל הכא שצריך לנושאם אצלו כל היום א״א בכך: (כד) בסודר המקופל כו'. נצריך לאסור למה מותר טפי כאן במקופל מבטלית שחייב במקופלת וב״י כתב וז״ל וכ' רבינו ירוחם ומותר לצאת בסודר מעוטף כעין מעיל . ומשמע מדבריו שאם אינו מעוטף אסור וק״ל דיוצא אדם בסודר המקופל על כתפו משמע דאע״פ שאינו מעוטף שרי ול״ד לטלית דשאני סודר דדרך לבישתו בכך וכ״מ מל' הרמב״ם בפי״ט שכ' היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו חייב אבל יוצא הוא בסודר שעל כתיפו דמשמע דבגוונא דאסור בטלית שרי בסודר עכ״ל . ולא ידעתי טעם בזה למה באמת יש היתר בסודר טפי מבטלית ואם יש שינוי בצורתם היה להם לפוסקים לכתוב השינוי כמ״ש רבינו הטור גבי סכנית' . והנלע״ד (°) שיש בסוגיא זו פי' בגמרא איתא אמר ר״י היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתיפו בשבת חייב ופירש״י לאחר שנתנה על ראשו הגביה שיפוליה על כתיפיו חייב שאין זה דרך מלבוש תני' נ״ה כו' והרטנין יוצאין בסודר שעל כתפן כו' ותו אית' א״ר״י (°) האולייר״ן מביאין בלרי נשי ובלבד שיתכסה בה ראשו ורובו (°) סכינית' צריך לקשר בראשיהם ולמטה מכתפיים וכ״ל דרש״י הוכרח לפרש מ״ש טלית מקופלת בלאחר שנתנה על ראשו כו' ולא פי' כפשוטו שלקח טלית מקופלת והניחו על כתיפו.ותו דהוכרח להזכיר שלאחר שנתנה על ראשו שהיא יתור ל' אלא כו' דהיה קשה לו קושיא דלעיל מ״ש בטלית דאסור ובסודר דמותר ע״כ פי' (°) דבאמת אם מלא הטלית מקופל והניחו על כתיפו דרך עיטוף דמותר אלא הא דאסור היינו (°) שהניח' תחלה כמות שהי' ע״פ כל רוחב הטלית וזהו אינו דרך מלבוש ע״כ חייב אבל אם לא עשה כן אלא לקח סודר מקופל ככר ועטפו על כתיפו מותר(°)דכן הוא דרך הסודר שלובשין אותו בעודו מקופל וה״ה נמי בטלית ע״כ פירש״י דהא דאסור בטלית מקופלת לא מיירי במניחה כשהי' מקופלת דאם כן תקשי' לך מהסי' דסודר מקופלת דמ״ש אלא דכאן מיירי דמניחה תחלה על ראשו ואח״כ מגביה שוליה ומקפלה על כתיפו אבל אם מניחה כשהי' מקופלת ומעטף בה על כתיפו אה״נ דמותר ואין חילוק בין סודר לטלית בזה דבשניהם מותר כשהוא מקופל ומעטף בו ואסורים במניח אותו על ראשו ואח״כ מגביה ומקפל על כתיפיו ודעת הטור כפירש״י כמ״ש בהדיא בפירושו בטלית מקופלת ואח״כ כ' להיתר בסודר המקופל דכל שהוא בגד ומעטוף בו אף שהוא מקופל אין איסור ואין חילוק בין טלית לסודר אלא דנקט ל' הגמר' בכל א' ושם בגמ' הוה חד לישנא דר״י דנקט טלית לאסור ובברייתא נקט סודר להיתר ואחר כך כ' דין הבלנים דלא הוה בגד כלל אם אינו מכוסה ראשו ורובו וכן סכנית' אם לא קשר ב' ראשיו למטה (°) דהנהו תרתי אין שייך בהם קיפול רק

מלד

באר הגולה

ק שם בגמ' לפי' רמב״ם בי״ע ר כן פי' הב״י לדעת כל הפירושים שהביא ש שם בגמ' ת ב״י וכן מוכח אח״כ בתשו' מהר״ם א שם בגמ' כחכמים ב רמב״ם בפי״ט מדין הבלנין כר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שם ג מהא דבי סדיא בעובדא דרב קמ״ו ד עור ה רוקח ו ב״י ממה שכתבו התוספות

נתיב חיים

(°) במ״א ס״ק מ״ה. ומ״ש סי' ש״ג כ״ב קאי להקשות הא דאמר מהרי״ל אך לא יוציא' חוץ לעירוב משמע אפי' בצרולה לתלותה בצואר בתו אף ע״ג דנקבו ולהוי כמו יחדה לכך :

לבושי שרד

ט״ז סקי״ט (°) דלא קרב זה אל זה כלל כנ״ל : שם (°) גם לא הבנתי קושיא זו אינו מתורץ בתירוצו של הט״ז בסמוך ולא בא הט״ז לתרץ רק קושיתו הראשונה. ועיין בא״ר הגולה שמיישב קושי' זו וכדבריו כך תראה למעיין בב״י והגה זו היא בב״י בשם התוספות ע״ש : מ״א ס״ק מ״ג (°) ועפל״ד. דנתבאר שם במג״א ס״ק מ״ז דכל שדרך לבישתן כך שרי : הגה סל״ב אם צריך לו ואפילו אין צרורים כנ״ל. ר״ל אם צריך הוא ללבוש הסדין בביתו. מותר ללבשו אף שמעות צרורים בו ובזה כת' רמ״א דין אחר אפילו אין צרורים כו' אז מותר לטלטלם בידו דהויין כלי : מ״א ס״ק מ״ה (°) ויש אומרים שמותר בכה״ג' ר״ל בשעת הסכנה : שם ואח״כ מ״ש בתחלה. ר״ל מה שקרא תחלה מקום הסכנה ואפ״ה לא התיר חוץ לעירוב מיירי כו' ובא המג״א להוכיח דאף בכה״ג שרי חוץ העירוב : שם (°) רק לשאת אלו כגון בין בגדו לבשרו אבל אם צרורים בבגדו אין היתר אפילו מחפשין עבדי המושל כמבואר במג״א ס״ק שאחר זה ומה״ש לשאת בידו משום דבאופן זה יש איסור תורה ואין שייך טעמא דאדם בהול כיון דגם עכשיו היה איסור תורה ואע״ג דעכשיו ליכא רה״ר וא״כ יש לנו לו' אדם בהול ויבוא לחפור מאח״כ כשמוציא הוא כרמלית מ״מ לא רצה להתיר אלא היכ' דאיכא תרי דרבנן דהיינו כלאחר יד וגם כרמלית כמו שכת' המג״א בס״ק שאחר זה : שם (°) דמותר לצאת. קושיא זו על תחלת דברי מהרי״ל מדוע לא התיר במנוקבים חוץ לעירוב הא הוי כלי ובכה״ג מותר בסימן ש״ג אפילו חוץ לעירוב : ש״ע סל״ג התפורים. דברי המחבר בדרך לא זו אף זו דבסעיף הקודם אוסר בצרורין וכאן קמ״ל דגם בתפורים דה״ה דבטלי לגבי בגד אסור משום דחשובים ולא בטלו אי נמי קמשמע לן דבתפורים אסור אבל אינו חייב. וכן מבואר בב״י במסקנתי' דבתפורים פטור אבל אסור הובא בז״ה סקכ״ב : ט״ז ס״ק כ״ג (°) בין בגדו לבשרו. הטעם שהתירו בתפורים במקום פסידא כיון דפטור אבל אסור מדרבנן הקילו במקום פסידא מתוך שאדם בהול על ממונו שלא יבוא לעשות איסור תורה כמבואר בסימן רכ״ו ה״נ חיישינן כאן שמא יחפור להטמין המעות וכה״ג מש״ה שרי נמי בין בגדו לבשרו שאין דרך הוצאה בכך והוי הוצאה כלאחר יד דאינו אסור רק מדרבנן : מ״א ס״ק מ״ו (°) וגם בזמן הזה. וכיון דאיכא תרי דרבנן התירו משום אדם בהול משא״כ בצרורים דהוי הוצאה גמורה בסעיף ל״ב אע״ג דליכא רה״ר לא התירו כמו שנתבאר באות פ״ב : (ש״ע סל״ד) אעפ״י שאין נימא דאיכא לת״ד דבעינן דוקא נימא כרוכה כו' שלא יפול מכתיפיו ולא קי״ל הכי : ט״ז ס״ק כ״ד (°) שיש בסוגיא זו שני פירושים כנ״ל. וכלל דבריו דרש״י ועוד מפרשים הך היתרא דוקא דרך עיטוף וכר' ירוחם ואח״כ כת' הט״ז אבל הרמב״ם כת' הוא פירוש השני ומוכיח מהרמב״ם דאוסר אפילו דרך עיטוף והיתרא דסודר היינו באינו מקופל ודלא כהב״י דכת' דמשמע דבגוונא דאסור בטלית שרי בסודר זה כלל כוונת הט״ז : שם (°) האולייריו מביאין הבלנין מביאין בלרי נשים ר״ל סדינין שהנשים מסתפגים בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ : שם (°) סכינתא. יש בו פירושים והכלל דסכינתא אינו נראה מלבוש אא״כ קשור ב' ראשיה : שם (°) דבאמת אם מלא הטלית כו' לאו דוקא שמלאהו מקופל אלא אפילו קפלו הוא עצמו וכמ״ש הט״ז לקמן וז״ל כלל העולה כו' כל שהוא בגד ומקפלו ומתעטף בו שרי עכ״ל ועיקר הכוונה שקיפלו קודם שהניחו על כתיפיו : שם (°) שהניחה תחלה כו' . קשה מה נ״מ בין קפלו ואח״כ הניחו על כתיפיו ובין לבשה תחלה כל רחבה כמות שהוא ואח״כ קפלה ותו קשה כפל לשונות הט״ז שכת' ע״כ פי' דבאמת ואח״כ כת' עוד ע״כ פירש רש״י כו' אולם המעיין יראה כוונתו לפי שהוקשה על רש״י שני קושיות לכן תירץ תחלה קושיא א' והוא דהתירא דסודר מקופל הוא דרך עיטוף כדברי רבינו ירוחם והוראה דמילתא כל מה שאדם מניח על גופו עושהו דרך עטוף לכן סתמו דאדם יוצא בסודר המקופל על כתיפיו דסתמא דמילתא דרך עטיף הוא לכן הוכרח רש״י לפרש היסורא דטלית המקופל שלבשו תחלה דרך לבישה ואח״כ קיפלו דאז יכול להיות דע״י קיפול ההוא נעשה שלא כדרך לבישה ואח״כ תירץ גם קושיא ב' והוא דאפילו אם קיפלה אחר הלבישה אורחא דמילתא שאינו מקלקלו מדרך עיטוף· לכן פירש״י דמניחה תחלה על ראשו וכו' וכיון שמתעטף ראשו אזי יכול להיות שהקיפול מקלקלו מדרך עטוף והוא מסתפק במה שראשו מעוטף והדין הוא שאין זה דרך עטוף מש״ה אסור כן נראה לי כוונת הט״ז : שם (°) דכן הוא דרך הסודר. ר״ל הסודר שלובשין אותו כשהוא כבר מקופל אורחא הוא ללובשו דרך עטוף מש״ה מותר : שם (°) דהנהו תרתי לא שייך . ולא איירי בהכי בקיפלו דאף אם לא קיפלו אינו קרוי בגד ולשון ט״ז שכת' דלא שייך ביה קיפול ר״ל דהא בעינן שיכסה ראשו ורובו וזה א״א אלא באינו מקופל וק״ל : מ״א ס״ק מ״ח (°) ז״ל הרמב״ם. הביא זאת משום דלבדים פירש״י פלטערא״ס העשויין לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת עכ״ל ואלו הם יותר דרך מלבוש מכר וכסת לכן הביא דברי הרמב״ם

באר היטב

אסור ע״ש : (כז) יעכבוהו. כ' מהרי״ל הני נשי שמפשילין ומקפלין בגדיהם תחת זרועותיהם להגביהם שלא יטנפו שוליהן אסורים דנעשים באמצע כמרזב אך יכולים להגביה בידן בלי שום קיפול עכ״ל . ועי' ט״ז באורך הנשים שחוגרת ואח״כ מגביהים קצת הבגד וחוגרות שנית למטה אותו חלק המקופת הוי כמרזב ועל זה י״ל מוטב יהיו שוגגים : (כח) מנוקבים. פי' זהובים אדומים. וה״ה מטבע כסף שייך שיתלה אותם על צואר בתו לתכשיט ט״ז . מהרי״ל ז״ל התיר לשאת אלו בשבת מטבעות מנוקבים כל שהוא בשעת הסכנה אך לא יוציא' חוץ לעירוב וי״א שהתיר בכה״ג גם כשאין מנוקבים ואם מתיירא מגזיל' כגון שמחפשין עבדי המושל מותר להוציאן חוץ לעירוב עכ״ל . וכתב המ״א משמע מדבריו דלשאת אותן בידו אסור רק לשאת אלו דהוי טלטול כלאחר יד : (כט) ויש מתירים . אפי' באינם תפורים וא״כ במחזיק המעות בין בגדו לבשרו ה״נ שרי ט״ז . ומ״א כתב דוקא תפורים אבל אם אינם תפורים אסור ע״ש . ובלא פסידא אסור ללבוש הבגד עסי' ש״י

הגהות רעק״א

סכ״ב ועיין לעיל סי״ג ול״ע : סעיף ל״ג בכסף וזהב התפורים בבגדו עיין לקמן סי' שי״ב ס״ח : מג״א ס״ק מ״ו. הוצאה

ביאור הגר״א

א' וע״ש תוס' ד״ה מהו כו' : ס״לא היוצא. וכן פרש״י ד״ה מרזב רק רש״י פי' ע״י חוטין לשיטתו שפי' משום תקוני מנא אבל לפי פי' הרמב״ם משום הוצאה אפי' בידו : וה״מ בטליתות . כן מוכח ביומא ע״ז ב' לפי פי' הרא״ש וטור לעיל ס״ד משום שינוי הלא״ה מותר אע״פ שמקופל על כתיפיו כמ״ש רש״י שם ולקמן סי' תרי״ג ס״ה וכן משמע בגמ' שם דהזכי' אצל העברה במים דאל״כ בלא״ה אסור : ס״לב רק שהם . אפי' בצרורין נ״ל מנוקבי' והאבל כו' קאי ודין מנוקבים שמותר כלמד מדין פורפת שם ס״ה דמעשה מועיל וע״ש א' ב' : ס״לג אסור . ל״ב א' במתני' בשפת חלוקו כו' פטור אבל אסור שם ג' א' ק״ז א' : ויש . קנ״ג א' כיון דליכא אלא איסור דרבנן כנ״ל : ס״לד בסודר המקופל . מדאמר היוצא בטלית מקופלת כו' ויוצא בסודר שעל כתיפו כו' ע״כ דומיא דטלית דמקופל דאל״כ אף בטלית מותר וע' בערוך שפי' הרצים בסודר מקופל שלא יעכבו לרוץ וכ״כ ברמב״ם וע' בר״ן שהביא הערוך : ואם אין . שם ב' ובלבד כו' : אא״כ . שם סכניתא כו' ופי' דסכיניתא הוא שאין חופה ראשו ורובו וכ״ה בהדיא ברמב״ם : ס״לה או בכרמלית כו' . ואם אינם . שם והא דרב לאו בפירוש כו' : ס״לו מותר לצאת . שבת ק״כ א' לובש כל כו' ואמרינן בערובין ל״ה ב' התם דרך מלבוש ו כו' : בין לצורך . קמ״ז ב' האולירין כו' ומדין הלבדין קמ״ו ב' : שני חלוקים . מהא דסכניתא קמ״ז ב' ועתוס' שם ד״ה צריך כו' ואע״ג שאינו מועיל כלום וה״ה בחלוקים וכ״ש בסרבלים : בין כו' . כנ״ל ולובש כו' ועוטף כו' : ויש אוסרין כן למד מהא דר״י שם ק״כ א' ואע״ג דלא קי״ל כר״י התם משום דליקה התירו אבל בלא״ה מודה ר״מ לר״י וכלשון ראשון שברש״י כ״ע ב' ד״ה תרי : אא״כ . תוס' שם כ״ע ב' מדקשיב שם ק״כ א' פונדא וחגור וסברא הראשונה הוא כלשון שני שברש״י

מחצית השקל

כתב דמותר לאשה לילך בבגד קשור שלא יפול דם נדתה על גופה ותטמא : (ס״ק מה) ויוצא כו' מהרי״ל כו' וי״א שהתיר כה״ג כו' דעת רמ״א להתיר במנוקבי' אפי' אין צרורי' (רק שאין נושאן בידו ממש כמ״ש מ״א בס״ק זה) כ״ש דצרורים מותרים אפי' אין מנוקבים אבל כשאין צרורים ולא מנוקבים לדעת רמ״א אסור אך לדעת י״א שהתיר כו' שכתב במהרי״ל משמע אפי' אין צרורים ולא מנוקבים רק שאין נושאן בידו מותר: כמ״ש סי' של״ד ס״ב. משום דאדם בהול על ממונו ואי לא שרינן ליה להוציאה ולהציל אתי לידי איסור תורה וכתב שם הב״ח טעם המתירין שם דאל״ל שיבא לידי איסור תורה דהיינו שיחפור בארץ כדי להטמינם ואע״ג דשם בסעיף ט' לא התיר להציל כ״א לחצר המעורבת ל״ל דמהרי״ל ס״ל כיש מקילים שמביא רמ״א דמתירים אפי' לחצר שאינו מעורבת וסביר' ליה הוא הדין חוץ לעירוב: ומ״מ משמע מדבריו כו' מדכתב מהרי״ל לשאת אלו משמע אבל בידו אע״ג שהן מנוקבים אסור: אם לא בשעת הסכנה ר״ל כגון שמחפשים אנשי המושל כו' דאז מותר להוציאן חוץ לעירוב כיון דבהול כ״ש דמותר לטלטל מוקצה בידו אם א״א בענין אחר וכמ״ש סי' של״ד סעיף ב' משום דאז בהול כנ״ל: ומ״ש סי' ש״ג דמותר לצאת כו' ר״ל שכ' שם דאם פרפר על המטבע מע״ש מותר לצאת בו בשבת כיון שייחד המטבע לתשמיש וס״ד דגם בנקובה דהכא הוי ייחוד לתשמיש ולהתיר אפי' ליכ' סכנה ולזה כתב מ״א דנקובה דהכא לא מיקרי מסתמ' ייחוד : (ס״ק מו) במקום כו' אבל אם אין תפורין אסור. והט״ז ס״ל דלדעת המתירים הללו אפי' אין תפורי' מותר : (ס״ק מט) בב' מלבושים כו' עסי' כ״ג ר״ל דמבואר שם דדבר המחובר בבגד

בטל

חלוקים ז בין שהם שני סרבלים [פי' סרבל כסות העליון] מבין שהם שתי חגורות זו על גבי זו ואפי' אין מלבוש מפסיק ביניהם: הגה (כה) ויש אוסרים (ל) שתי חגורות זה על זה אלא א"כ מלבוש מפסיק ביניהם [אור זרוע ותוס' ומרדכי פ' במה אשה] וכן ראוי לנהוג ומותר ללבוש שני כובעים זה על זה [א"ז] וכן שני אנפלאות [אגור]:

לז ט מותר לצאת בשבת בבתי ידים (כו) הנקראים גואנטי"ש י ויש מי שמחמיר להצריך נ שיתפרם מערב שבת בבתי ידים של מלבושיו או שיקשרם בהם קשר של קיימא יפה (לא) וראוי לחוש לדבריו:

לח כ היוצא בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב ל מפני שאותם החוטים חשובים הם אצלו ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית מ ואם היא מצוייצת כהלכתה אע"פ שאין בה תכלת א] מותר לצאת בה בשבת (עיין לעיל סי' י"ג):

לט (°) נ כילה [פי' יריעה כעין אוהל] שיש בו רצועות שמותחין אותה בהם מותר להתעטף בה ולצאת לרשות הרבים °ואין הרצועות חשובות כמשאוי שמבוטלות אגבה ס הלכך מותר לצאת ברצועות התלויות באבנט אף ע"פ שאין המנעלים קשורים בהם דלא חשיבי ובטלו אגב האבנט ע אבל אם הם של משי חשיבי ולא בטלי ואסור אם אין המנעלים קשורי' בהם והוא הדין פ לכל דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד מחובר כגון לולאות ואינו חשוב מותר לצאת בו ואם חשוב הוא אסור לצאת בו:

מ (° נא (כז) צ כובע שהוא מתפשט להלן מראשו טפח אסור להניח בראשו אפילו בבית משם (לג) אהל:

לצאת

°ע' רשד"ס ח"א ס' זכרונות דף כ"ה

ט"ז

אלא שהם אינם קרוים בגד ובגמרא איתא תו דאסור לעשות מרזב כשיוצא לר"ה והטור כללו במ"ש שקבן שני קלותיו כו' (°) אבל הרמב"ם כת' בפי"ט וז"ל המתעטף בטליתו וקפלה מכאן ומכאן כו' כמו שהעתיק כאן סעיף ל"ח והיינו דין המרזב ואח"כ כ' וז"ל היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו חייב אבל יוצא הוא בסודר שעל כתיפו אע"פ שאין ראשו קשורה לו באצבעו וכל סודר שאינו חופה ראשו ורובו אסור לצאת בו היתה סכינתא קצרה שאינה רחבה קושר שני ראשיה למטה מכתפים ונמצא' כמין אבנט ומותר לצאת בה עכ"ל וע"כ לומר דהיתר הסודר לא איירי במקופל דהא כתב דצריך שיהיה לכסות ראשו ורובו ודבר זה אמרו בגמ' גבי צלנים ושם לא איירי כלל בקיפול וכמ"ש הטור אלא ע"כ דין הסודר להרמב"ם הוא ממש דין צלני' ולא איירי גם כן בקיפול ומ"ה לא זכר הרמב"ם בסודר מקופל כמ"ש אבל טלית והב"י כ' דמיירי בגוני דטלי' אסור כן הוא מותר בסודר וכבר הוכחנו שזה אינו אלא נ"ל (°) דזהו עיקר ההפרש שביניה' שהטלי' מקופל שאסור אינו מפרש כפירש"י אלא כפשוטו דלוקח טלית מקופל ומניחו על כתיפו אע"פ שהוא דרך עיטוף אסו' וא"כ הייתי סבור דאף כל מידי שאינו מכסה כל גופו נמי לאו בגד הוא אף שאינו מקופל ע"כ כת' דבסודר שעל כתיפו ונמשך קצת למטה שרי ועכ"פ צריך לכסות ראשו ורובו והיינו ההוא דצלנים שהזכירו בגמ' והב"י כ' שא"צ לכסות ממש אלא שיהי' בו כשיעור לכסות והוא תמוה מאד דהא אמרי' בגמ' בהדי' ובלבד שיתכסה בו ראשו ורובו ולא אמרו שיעור לכסו' אלא ודאי דגם הרמב"ם ס"ל כן ולא נקט על כתיפו למעט שאר הגוף אלא נתכוין גם קצת אחר זה דהיינו רוב הגוף וכן לרש"י וכן לרמב"ם אין היתר לסודר (°) אלא דרך עיטוף דוקא וכ"כ ב"י בשם רבינו ירוחם מותר לצאת בסודר מעוטף כעין מעיל אלא שהב"י כת' ע"ז ומשמע מדבריו שאם אינו מעוטף אסור וק"ל דיוצא אדם בסודר המקופל על כתפיו משמע אע"פ שאינו מעוטף שרי ול"ד לטלית דהאי סודר שדרך לבישתו בכך עכ"ל ולדידי ניחא דברי רי"ו כמ"ש גם תמוה מל' ב"י בקושי' שלו מיוצא אדם בסודר מקופל שאין ל' זה בגמ' אלא בטור כ"כ כלל העולה לפע"ד דלרש"י וטור כל שהוא בגד ומקפלו ומתעטף בו שרי ומ"ה התיר הרשב"א במה שנושאין טלית תחת הגלימא סביב צוארו בר"ה דלא אסרו אלא כשנתנו על ראשו ואח"כ מגביה שוליו כפירש"י כמ"ש ב"י וכל מה שאינו בגד גמור כההיא דצלנין אפי' בלא קיפול אסור אא"כ במכסה ראשו ורובו ובסכינית' בקושר דבזה עושה אותו בגד כמו שסיים הרמב"ם דהוא כמין אבנט ולהרמב"ם כל שהיא מקופל אסור להניח עליו אפי' דרך עיטוף ולענין הלכה יש להחמיר כן ואין לישא הטלית תחת הגלימ' אא"כ שהוא פושטו ומתעטף בו אף שאינו מגיע עד למטה אלא מכסה רוב גופו סגי וכבר זכרתי לעיל שתמוה הרבה במה שהתיר ב"י וש"ע בבגדים דידן ועוד תמי' ביותר דהא כשמקבץ הבגד עושה כמרזב וזה אסרו בגמ' ובפוסקי' כל שאינו להתנאות ומה יועיל לזה במה שאנו מוציאין הידים מן הבגד כנלע"ד הגם שהרב"י לא נחית לכל זה תורה הוא וללמוד אנו צריכים: (כה) ויש אוסרים ב' חגורות · בב"י הטעם ול"ד לשני מלבושים שאדם לבוש בהן מפני הקור אבל תרי חגורות מה הנאה יש ואין דרך לחגור ומשוי הוא · ונ"ל דאין בכלל זה מה שנוהגין הנשים לחגור בחגורה ואח"כ מגביהין קצת הבגד וחוגרין שנית למטה דהא יש צורך לאלו ב' חגורות ותו דגם בזה שייך לו' המלבוש מפסיק ביניהם אלא דחוששני בזה דהוה כמרזב דאסרי' לעיל ה"נ כן הוא שאותו חלק כמקופל וכפל הוא כמרזב וכיסי בבלייתי' הנז' בגמ' ועכ"ז יש לנו לו' הנח להם מוטב יהיו שוגגי' כו' כנ"ל וכ' ב"י בשם ש"ל אלו שיש להם ב' אבנטים במכנסיהם האבנט הא' שבו שנצי' והב' שמחברין אותו למעלה במתניהם נראה שמות' אם תפירת המכנסיים חלוק לב' האבנטים אבל אם אין תפירתן חלוקה נראה שאסור דהוה כמו ב' המיירי זה ע"ז עכ"ל ולא ידעתי איסור בזה דהא עיקר טעם האיסו' בב' חגורות הוא מטעם שא"צ להם כמש"ל וכאן ודאי צריך להם: (כו) הנקראים גונאטש . ובלשוננו הענדש"ך והטעם להתיר שהם מלבוש על הידי' וטעם האוסרין לפי שאין יכול למשמש בבגדיו יפה לעשות מה שצריך לו ולפעמים צריך למשמש בבשרו מפני כינה או פרעוש וצריך להוציאם מידו שמא ישכח ויביא' ד"א בר"ה עכ"ל ש"ל. ונ"ל דדוקא בהענדש"ך יש חשש זה דכשצריך להוציא יד אחת מהם אז נושא את ההענדש"ך שחלץ בידו השני' ויש חשש שיעביר ד"א אבל בערבי"ל שלנו ששני הידים מתחממים בערביל א' ואף אם יצטרך להוציא ידו א' הרי הערביל לבוש לידו השנית שעדיין בתוכה וגם לא חיישי' דלמא נפיל דהא אוחזו בידו ועדיף ממנעל של עץ שזכר רמ"א בסימן זה סי"ו דלא חיישינן שיפול ואין כאן חשש כלל ואף שמו"ח ז"ל נקט כאן ערבי"ל הנלע"ד כתבתי והוא ברור וכבר נהגו להקל לילך בערבי"ל בכ"מ וחלילה לומר שכולם יפשו שלא כדין אבל ודאי בהנדש"ך ראוי ליזהר כמ"ש כאן וראוי לחוש לדבריו ומ"ש כאן או שיקשרם בהם כו' תמוה לי דכשיהיו תלויים ע"י קשר ולא יהיו על ידו הרי יש משוי עליו ומה יועיל לו במה שהוא קשור דהא ודאי לא בטיל אגביה דבגד דהוה דבר חשוב ומכ"ש אם נקשר בחגורה שלו וכמש"ל סימן זה סכ"ג לענין פנו"ע: (כז) כובע שהוא מתפשט כו' בגמרא איתא סיאני שרי

מגן אברהם

שיש להם כתנות ובהם המיינות תפורין לחגור בהן ואח"כ חוגרת עוד חגור' של משי או כסף טוב שלא תתגורנה המיינ' הכתונת ומ"מ אין חשובין כמשוי כיון שהם מחוברים בכתונת בטלי לגבייהו (ב"י ס"ל) עסכ"ג: נ שיתפרם· שמא ישכח ויעבירנו ד"א בר"ה ועכשיו נהגו להקל כיון שאין לנו ר"ה וטוב להחמי' [ב"ח]: נא כובע (°) ז"ל הרמב"ם פכ"ב כובע שיש לו שפה מקפת שהוא עושה צל כמו אוהל על לבושו מותר ללבשו ואם הוציא מן הבגד סביב לראשו או כנגד פניו כמו אוהל והיה מהודק על ראשו והיה השפה שהוציא' קשה ביותר כמו גג אסור מפני שהוא עושה אוהל עראי עכ"ל וכתב הכלבו דוקא אם הוא קשה ואינו נכפף ובהג"מ כתב וכובעים שלנו שרי דמשופעים והולכים כלפי מטה ומשמע בסה"ת דזהו מה שקורין בריט"ל בפולין עיין סי' שט"ו ס"ח וסי"א ויש נמנעים מלתת הטלית על ראשם כדי שלא יהיה הטלית מכאן ומכאן כמו דפנות כמ"ש סי' שט"ו ול"ע לדידהו דכל הפוסקים שכתבו לאיסורא וכן בגמרא אטו מיירי דוקא כשיש לו טלית על ראשו וע"ק דה"ל לשנויי הכי בגמרא הא דאית ליה טלית בראשו הא דלית ליה אע"כ (°) כמ"ש הרא"ש פרק המביא דמוכח בפרק ב' דעירובין כיון שעיקר כונתו לעשות אוהל להיות לצל אסור אפי' בלא דפנות והכי דייק לישנא דרמב"ם · ולכן נ"ל שאם הכובע קשה ביותר יניחנו בשיפוע כמש"ל והב"ח כתב היכא (°) דנהוג היתר

באר הגולה

והרא"ש גבי סכינתא קמ"ז ע"ב ז טור בשם ס' המצות וש"פ ח ב"י לדעת הרי"ף והרמב"ם ט ש"ל בתחלתו י שם בסופו ומחמיר וכ"כ האגור כ שבת קמ"ו ל לפי' התוס' ורמב"ם פ"ע מ לייכתיו לעיל בסעיף י"ג נ שבת קל"ח ס שם בתוס' והרא"ש ע הרא"ש שם ור"י בה"י פ טור בשם ס' המצות צ שבת קל"ח ועירובין ק"ב לגי' ר"ת וכ"כ התוס' בשם ר"ת והרמב"ם בפ' כ"ט וכ"כ הרב המגיד שכן עיקר (° ופי' בתו' בשם ר"ת בכובע חזק

נתיב חיים

(° במ"א ס"ק נ"א. כמ"ש הרא"ש פ' המביא סי' מ"ה דאי' בעירובין כנ"ל:

אשל אברהם

א] מותר לצאת אפילו בטלית קטן המצויצת כהלכתה ומהר"ש ז"ל הי' מחמיר על עצמו שלא לילך בה לרה"ר דחיים אולי יפסוק חוט א' מציצית ועיין תשובת רמב"ן סימן ר"ח:

לבושי שרד

הרמב"ם דגם בכר וכסת אם הם דקים מותר עוד אידא מדברי רמב"ם דעל ראשו נמי יש לפעמים שהוא דרך מלבוש וכמ"ש המג"א ס"ק כ"ג: שם (°) אבל הרמב"ם עד כאן ביאור פי' הראשון בש"ס ועתה מבאר פי' השני שאין היתר במקופל אפי' דרך עטוף והיתרא דסודר מיירי דאינו מקופל ודלא כהב"י: שם (°) דזהו עיקר ההפרש. ר"ל ההפרש שבין טלית לסודר הוא זה דהטלית מקופל והסודר מיירי דאינו מקופל. משום דהרמב"ם אינו מפרש בטלית כפירש"י אלא אפי' קפלו תחלה ואח"כ הניחו על כתפיו דרך עטוף נמי אסור ולכן הוכרח הרמב"ם לפרש היתר' דסודר דאינו מקופל כלל: שם (°) אלא דרך עטוף דוקא. ר"ל לרש"י אף במקופל ולרמב"ם כשמתעטף בו כדרכו בלא קיפול: (ט"ע סל"ט) כילה. הוא כעין טלית ומתעטפים בה ויש בה רצועות תלויות בה וע"י הרצועות תוחבין אותה כאוהל ולא אמרינן הך רצועות לאו צורך עטוף נינהו והוי משאוי בשעה שמתעטף בה: מ"א ס"ק נ"א (°) ז"ל הרמב"ם. משום דמחבר לא התנה שיהי' קשה מש"ה הביא דברי הרמב"ם וגם לא ביאר המחבר דבמשופע שרי מש"ה הביא דברי הגמ': שם (°) דנוהג היתר כרש"י דס"ל דאין בזה איסור אוהל הוא בע"ז:

באר היטב

ס"י סס"ז: (ל) שני חגורות. ואם צריך להם שרי ט"ז: (לא) וראוי לחוש. ועכשיו נהגו להקל כיון שאין לנו ר"ה וטוב להחמיר ב"ח וכתב הט"ז ונ"ל דדוקא בהענטשי"ך יש חשש זה דכשצריך להוציא יד אחת מהם אז נושא את ההענטשי"ך שחלץ בידו השנית ויש חשש שיעביר ד"א אבל בערבי"ל שלנו ששני הידים מתחממי' בו ואף אם יצטרך להוציא יד אחת הרי הערבי"ל לבוש לידו השניה שעדיין בתוכה וגם לא חיישינן דלמא נפל דהא אוחזו בידו ואין כאן חשש כלל וכבר נהגו להקל לילך בערבי"ל בכל מקום וחלילה לו' שכולם יעשו שלא כדין אבל ודאי בהענטש"ך ראוי ליזהר כמ"ש כאן וראוי לחוש וכו'. עיין שם ועיין בספר פני יהושע סי' י"ו שכתב דעתו להתיר אפילו בהענטשי"ך שיהיו כל אחד ביד אחד ע"ש ועיין בשכנה"ג: (לב) אהל. ובסעיף שאח"ז מיירי שאין בו טפח. וכובע שקורין בריטל"ך בל"א אע"פ שמתפשט להלן מהראש טפח מ"מ כיון דאינו קשה וכפוף למטה אין בו חשש איסור והיינו כשאין בו נייר קשה ע"ת. והט"ז כתב עוד היתר משום דלא מתכוון רק לכסות ראשו ומסיים ע"כ נ"ל דמי שמצערין אותו הזבובים בשבת והוא אינו לבוש בבריט"ל ולוקח הבריט"ל להגן מפני הזבובים דבזה יש איסור גמור ע"ש. ומ"א כתב היתר אם הכובע קשה שיניחנו בשיפוע ע"ש. העושה טלית ממין הקשה כגון מה שקורין בל"א גרא"ב גרי"ן שהוא אינו נכפל אלא מונח בשוה אסור להוציא טפח חוץ לראשו דהוי כמו כובע ט"ז. יש נמנעים מלתת הטלית על ראשם כדי שלא יהיה הטלית מכאן ומכאן כמו דפנות וכמ"ש סי' שט"ו עמ"א. ולענין איסור מחמת חשש שמא יפול ממנו ואתי לאתויי כמ"ש בסעיף שאח"ז לא חיישינן בבריט"ל לפי שאין דרך בני אדם לילך בגילוי הראש. ונ"ל דמי שיש לו כובע קטן תחת הבריט"ל כנהוג בינינו לא יצא בבריט"ל חוץ לעירוב דהא בזה ודאי חיישינן דלמא נפל ואתי לאתויי כיון שלא יהיה בגילוי הראש ט"ז. והאר"י ז"ל לא היה מסים על ראשו הקאפל"ש ביום השבת משום אוהל נגיד ומצוה ד' כ"ב ועיין בט"ז סי' שט"ו ס"ק א' וס"ק י"א שכתב עוד התירי' בבריט"ל וע"ש:

שערי תשובה

בש"ע סעיף ל"ח היוצא בטלית כו' ואם היא מצוייצת כו' עיין בתשו' הרי"ף סי' רצ"ט ובזקן אהרן סי' קל"ד ובתשו' רדב"ז ד"פ תרי"ח שיש להקל לצאת אפי' בליל שבת כיון שזה דרך מלבושו בחול כו' ע"ש ועיין בשאגת אריה סי' ר"ח בנפסק לו ציצית בר"ה וחבירו רואה חייב להגיד לו שיפשוט מעליו ואין נדחה מפני כבוד הבריות ועיין לעיל סי' י"ג מ"ש בזה: (לג) אוהל עבה"ט ועיין בשו"ת פני יהושע חלק א"ח סי' ט"ז מהגאון מוהר"ר מאיר זצ"ל אביו של הש"ך בענין הבריטלי"ך ומצדד ג"כ בסוף דבריו להיתר מטעם שרך קצת ויכול להדק וגם מתחלה לא נעשה לשם אוהל ע"ש ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סי' ל' בענין נשיאת פערסאל בשבת והוא כלי העשוי להגן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והוא מאהיל על ראש האדם ויש לו בית יד וקרסי' ולולאות לפתחו ולמותחו ולסגרו כרצונו וכתב שאם הוא מעריך מע"ש יש לדון בו ולומר שאין דומה למה שפלפלו לענין בריטל"ך דהתם אין בו תורת אוהל כ"א כשמשימו על ראשו משא"כ בפרסאל שהוא ערוך מאתמול ועתה כשמניחו על ראשו אינו עושה אוהל חדש ויש לדון בו לאיסור ולהיתר אך כיון שאינו יודע אם ערכו מאתמול יש לאסור בודאי מדרבנן משום מראית עין ובפרט בדור הזה דנפישי שאין בני תורה (נראה שר"ל וכשרואים כשזה נושאו בשבת לא ידעו להבחין בין ערוך מאתמול או לא וביום השבת יערכנו ואתי לידי חשש איסור סקילה) אבל אם לא הוי ערוך מאתמול ופתחו בשבת א"כ עושה המחיצות בשבת ודאי אסור וכתב שזה מקרוב הובא למדינתינו וכשראיתי שהתחילו להקל בו גם בשבת מחיתי בהם ודרשתי באותו פעם בבה"כ שהו' איסור גמור וחוששני לאיסור סקילה ומאז ועד עתה אני מוחה בקהלתינו וכ' בסוף דבריו דרדכלל חפשנו על כל צדדי הפערסאל ולא מצאנו צדי היתר ע"ש ועיין בברכ"י סי' שט"ו כתב בשם מכתב לדוד אומברילי"א העשויה להגן מחמה וגשם מטרות אסור לנושאם בשבת ויו"ט וכ"ש לפותחה אבל לומר לעכו"ם שישאנה להגן עליו שרי

ביאור

הג"ה: ומותר. שם בי"ת כלים דר"י וע' תוס' שם וכנ"ל: וכן שני כו'. לפי' הנ"ל ל"ע דהא לא חשיב שם אלא זוג אחד אלא דלא ס"ל ראיה הנ"ל דקי"ל כר"מ אלא שמפרש תרי המייני כו' לאיסור: ס"לז מותר · דכל דרך מלבוש מותר ס"ח

הגר"א

ח': ויש. כמו בתפילין שם ועט"ז ול"ע: שיתפרם. ל"ע מאי מהני מ"ש מטלית שאין מצויצת וכיוצא וכמ"ש בסל"ח וסל"ט: ס"לח ואם היא. מנחות ל"ז ב': אע"פ. כרבנן שם ל"ח ואפי' (בלא"ה) כיון שאין דעתו להשלים כנ"ל: ס"לט אבל

מחצית השקל

בטל לגבי בגד. ודע דמ"ש רמ"א בהגהה ומותר ללבוש שני כובעי' זע"ז כתב בד"מ וז"ל ובא"ז כתב דמותר לצאת בשני כובעים שכן דרכו בחול לשום כובע קטן עכ"ל נלע"ד דר"ל כובע על מיצא"ל או מה שקורין שלאפ"ל דגם זה קרא הא"ז כובע קטן ולכן התיר דכן דרכו בחול וכן כוונת רמ"א שמקורו מן א"ז הנ"ל אבל ב' כובעים ממש זע"ז ודאי אסור דאין דרך לילך כך בחול: (ס"ק נ) שיתפרם. שמא ישכח כו' ר"ל כיון שא"א לאדם לעשות צרכיו ותשמישיו כשהוא מלובש בתי ידים לכן חיישינן שמא יצטרך לתשמיש מה ויסיר הבית יד וישאנו בידו השניה ואחר כך ישכח שהו' שבת ואתי לאתויי ד"א. והט"ז הקשה דמאי מהני קשירה הא אינם בטלים כה"ג לגבי בגד ואם כן אם יוליך אותן ד"א עביד אסורא אפי' קשורי' (ומשמע מלשונו דבתפורי' מודה דבטלי' לגבי בגד) ותי' בספר א"ש דעכ"פ כיון דקשורי' הוי הוצא' כלאחר יד וליכא רק איסור' דרבנן לכן לא גזרינן דלמא יסירן ואתי לאתויי דהוי גזרה לגזר' מ"מ צריך לקשרן בקשר של קיימ' מע"ש כ"כ בס' ת"ש וכל זה בהענטשי"ך אבל מה שקורי' ארבי"ל דאפי' מוצי' יד אחת מתוכו כשאר הארבי"ל על ידו השניה מתיר הט"ז ע"ש: (ס"ק נא) כובע ז"ל הרמב"ם כו' דאמרינן בשבת דף קל"ח ע"ב א"ר בריה דר"א סיאני שרי פירש"י כובע של לבד והא תני אסור ל"ק הא דאית ביה טפח (פירש"י שמתפשט להלן מראשו טפח אסור משום אהל) הא דלית ביה טפח אלא מעתה שרבב בגלימ' טפח פירש"י הניח טליתו על ראשו כו' והרחיקה להלן מראשו טפח) ה"נ דמחייב אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק פירש"י אלא טעמי' לאו משום אהל אלא משום שמא יגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד"א ברה"ר הילכך מיהדק בראשו שפיר שרי לא מיהדק אסור כ"ה גירסת רש"י. אבל ר"ת לא גרס אלא גם למסקנ' הטעם משום אהל ומשני דלא ק"מ מגלימ' דדוקא במיהדק איכ' אהל דהיינו שהו' קשה אבל טלית שנכפף ולא מיהדק אינו נראה כעין אהל ופסק הרב"י כשני הפי' ובסעיף מ' העתיק פר"ת ובסעיף מ"א פרש"י אך בסעיף מ' קיצר בלשונו ולא התנה דבעינן שיהיה קשה ואינו נכפף כתי' הש"ס ועכ"ל דס"ל להרב"י דסתם כובע הוא קשה ולכן סתם וכתב כובע כו' ולכן הביא מ"א לשון הרמב"ם דבעינן דוקא קשה ביותר לא כסתם כובעים: עסי' שט"ו כו' דשם

סעיף מ' כתב דאהל ונשופע ל"מ אהל א"כ יש בגגה טפח או תוך שלשה טפחים סמוך לגג רחב טפח ואף על גב דשם מכל מקום אסור לכתחילה מ"מ הכא דומה לכילה המבואר שם סעיף י"א דמותר אפי' לכתחלה ע"ש במ"א הטעם לחלק: וע"ק דה"ל לשנויי הכי על קושיית הש"ס והא אתמר סיאני אסור דהא דתני אסור ע"כ מיירי שיש לו טלית על ראשו ויש לו מחיצות. א"כ יש לומר הא דאמר סיאני שרי מיירי דל"ל טלית על ראשו: אע"כ כמ"ש הרא"ש סוף עירובין קיצור לשון יש כאן דבעירובין לא כ' הרא"ש כלום אלא בפ"ה דביצה מייסב הא דאמרינן סוף עירובין דף ק"ב ע"ב הני דיכרי דה"ל לר"ה כו' כרוך בודיא ושייר בו טפח אלמא דמיקרי אהל בלא מחיצות התם שאני דהוי בנין חשוב וגם עיקר כוונתו לעשות אהל אבל בנין עראי כזה ל"מ אהל בלא מחיצות עכ"ל הרא"ש. ולאשר ראיתי גם גדולים נמנעים מליתן הטלית על ראשן נלע"ד דאין כוונתם דס"ל כר"ת ואפ"ה הואיל ואין לו מחיצות מותר אפי' לר"ת כמו שהבין מ"א כוונתם דלפ"ז ודאי שפיר מקשה מ"א אולם י"ל דכוונתם דס"ל כמ"ש מהרי"ל דתפס עיקר כפרש"י דליכ' בזה משום אהל אלא דהוי ק"ל על פירש"י קושית הט"ז בסי' שט"ו ס"ק ח' למה באמת למסקנת הש"ס ליכ' בזה משום אהל ולכן ס"ל דבזה מחולקים הס"ד ומסקי' שם בש"ס דתחל' ס"ד דהטעם משום אהל ואח"כ דסתמי' לא מיירי שיש לו טלית על ראשו כמ"ש מ"א אע"כ דאפי' בלי מחיצות ג"כ מיקרי אהל וכמ"ש הרא"ש לכן א"ש קושית הש"ס והא איתמר סיאני אסור כו' והדר פריך א"מ שרבב גלימ' כו' ר"ל עתה דע"כ איכא אהל בלא מחיצות א"כ אם הוקי' והרחיק' להלן מראשו טפח אע"ג שגדדי הטלית מדובקים וקרובים אל הגוף דליכא דפנות מ"מ יהי' אסור ומשני אלא הא דמיהדק כו' ר"ל דליכ' אהל בלי מחיצות (ולענין קושית הרא"ש במס' ביצה הנ"ל ס"ל ליישב כסברי' ראשונה שכ' הרא"ש דשאני האי דעירובין דהוי בנין חשוב) ולכן א"ש מה שהמנעים לתת הטלי' ע"ר ועוד י"ל גם אי ס"ל כר"ת מ"מ א"ש מה שאין נותנים טלית ע"ר אך אין כוונתם דעי"ז שאין לו מחיצות ל"מ אהל אלא ס"ל כהרא"ש דכה"ג הוי אהל אפי' בלי מחיצות. ולכן לר"ת אין תיקון כי אם כמ"ש הג"מ ומ"א דיניחנו בשפוע אלא כשהטלית ע"ר ע"ג הכובע ע"פ הרוב אין הכובע מונח בשיפוע כי ע"י משיכת הטלית לפעמים אף שהניח הכובע לכתחלה

מא לצאת בשבת נב בכובע שבראשו העשוי להגין מפני החמה ק יש מי שאוסר משום דחיישינן שיגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ד' אמות ברה"ר אא"כ הוא מהודק בראשו ר או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו מראשו ש או שהוא קשור ברצועה תחת גרונו דבהכי ליכא למיחש למידי :

מב א המוצא תפילין בשבת בבזיון במקום שאין משתמרין אם יש סכנה שגזרו שלא להניח תפילין מכסן והולך לו ואם אין סכנה א אם יש בהם רצועות שבכך ניכר שהם תפילין נג (°) ולא קמיעים והן קשורות שיכול ללבשן מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן כלן ב ואם היו רבים שלא יספיק ללבשן ולהכניסן נד זוג זוג יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם ואם ירא להחשיך מפני לסטים מוליכם פחות פחות כד' אמות או נותנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה :

מג ג °המוצא ספר תורה בשדה אם אינו שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו (לשון הרמב"ם ובסכנה מניחו והולך לו) ואם היו גשמים יורדים מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו :

מד ד (°) הבא להציל כליו מפני הדליקה לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף ופושט וחוזר ולובש ומוציא :

מה ה מי שנשרו כליו במים הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה נה ולא ישטחם לנגבם מפני מראית העין

°עסי' רס"ו ס"ז וסי' שמ"ט ס"ח עסי' של"ד ס"ה עסי' תרי"ג ס"ט עסי' שכ"ח סכ"ג וסי' ש"ב סי"ג עמ"ש סי' מ"ו עסי' שכ"ט

ט"ז

ופירש"י כובע של לבד והתני' אסור ל"ק הא דלית ביה טפח פירש"י שהוא מתפשט להגן מראשו טפח אסור משום אוהל הא דלית ביה טפח אלא מעתה סרביל בגלימ' טפח ה"נ דחייב פירש"י הניח טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף והרחיקה להגן מראשו טפח אלא ל"ק הא דמיהדק הא דלא מיהדק פירש"י אלא טעמי' לאו משום אהל אלא משום שמא יגביהנו הרוח ואתי לאתויי ד"א בר"ה הלכך מיהדק בראשו שפיר שרי לא מיהדק אסור ור"ת ל"ג אלא וה"ג ל"ק הא דמיהדק כלומר הא דפרכת מהפיך גלימי טפח ל"ק דגלימא לא מיהדק אלא נכפף למטה ולא הוה אהל . סיפא דמיהדק וקשה ובולט חוץ לראשו טפח הוי אוהל ואסור וכ"כ רמב"ם וז"ל כובע שעושין על הראש ויש לו שפה מקפת שהיה עושה צל כמו אהל מותר ללובשו ואם הוציא מן הבגד סביב לראשו או נגד פניו כמו אהל והוא מהודק על ראשו והיה השפה שהוציא' קשה ביותר כמו גג אסור שהוא עושה אוהל עראי עכ"ל וכ"פ כאן בש"ע ומ"ש בסעיף שאח"ז לצאת בשבת כו' ומתיר הכ' דאין חשש שמא יפול והיינו כרש"י וכבר פסק כר"ת דאסור משום אוהל בסעי' מ"א מיירי כשנכנס שבת והכובע כבר על ראשו קודם שבת אז יש לחלק בחשש שמא יפול אם ירצה לצאת ולפי"ז יש איסור בשבת לילך בכובע שלנו שקורין בריט"ל כן נרא' ביוצא לחוץ מצד שמא יפול מחמת הרוח ולר"ת אפי' בבית אסור משום אהל שהרי הבריט"ל יוצא סביב לראשו טפח ואין ראוי לומר דכ"ע איסור עבדי · וכ"ל ללמד היתר בזה לכ"ע דמצד אהל אין כאן איסור דהא עכ"פ לא הוה איסור דאורייתא דלא הוה אוהל קבע אלא עראי ופטו' אבל אסור יש לנו לו' דלא אסרו אלא היכא דיש היכר בעשיית אוהל עראי דהיינו בכובע שהוא עשוי בגד (°) שמתעטף בו הראש אלא שמוציא שפה רחבה במקום כלות הבגד ונרא' לכל שאותה שפה היא כדי להגן ולעשות אוהל וכן הא דפרכינן בגמרא מסרביל לגלימא יש היכר כיון שאפשר לו לתת הטלית על ראשו והוא לא וזה מפסיע הטלית חוץ לראשו מוכח בזה משום אהל אבל ע"כ היה גם בזה איסור אם לא משום שהוא רך ונכפף אבל בבריט"ל שלנו דכולו בפעם אחד הוא ועיקרו לכסות בו הראש וא"א לכסות ראשו בחלק ממנו כי אם באמצעו וממילא נעשה אבל במה שיוצא חוץ לראשו ולפעמים אין יוצא מלפניו טפח רק לאחוריו (°) ושם ל"ש אבל לא אסרו בזה משום אהל כיון (°) שאין גבול לאהל זה לא מוכח דנעשה לאהל וחלק היוצא אינו מסויים ותו דקי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר כדאיתא פ' המביא כדי יין וכאן לא נתכוין רק לכסות ראשו ועל כן נ"ל דמי שמצערין אותו זבובים בשבת והוא אינו לבוש בבריט"ל ולוקח הבריט"ל (°) להגן מפני הזבובים דבזה יש איסור גמור ועמ"ש בסי' סט"ו מזה . ונ"ל דמדלא התירו בטלית לר"ת אלא כיון דנכפל מה שיוצא מראשו ממילא נלמד דהעושה טלית ממין הקשה כגון מה שקורין בל"א גר"ב גרי"ן שהוא אינו נכפל אלא מונח בזה אסור להוציא טפח חוץ לראשו דהוה כמו כובע לר"ת כנלע"ד :

מגן אברהם

היתר כרש"י נהוג וכ"כ במהרי"ל להתיר : נב בכובע. (°) שאין בו שפה טפח ובמקום שאין דרך בני אדם לילך ברחוב בלא כובע זה שרי דודאי לא ישאנו בידו (מ"ב) ועבב"י : נג ולא קמיעי'° דאי אין בהן רצועות אמרינן שמא קמעין הן דטרח איניש לעשות קמיע כעין תפילין [כ"י] (°) ועמ"ש רסי"ח: נד זוג זוג . הקשה בתוי"ט כיון דקי"ל דשבת לאו זמן תפילין א"כ יכניס (°) ב' זוגות בבת אחת דלא עבר על בל תוסיף כיון דלאו זמניה הוא כדאית' בגמ' עכ"ל: ונ"ל כיון דאנן לא בקיאין לכוין המקום כמ"ש סי' כ"ד ואם יניח שלא במקומו יהי' משאוי לכן לא יניח אלא זוג א' ועמ"ש בסי' תרכ"א (°)ור"ש א"כ כ' דאפי' למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אסור ללבוש יותר מזוג א' דלא שרי ליה (°) יותר ממלבושו בחול כדאי' בגמ' וכ"כ הר"ן והא דאוקמוה כמ"ד שבת זמן תפילין הוא משום דמתני' ר"מ הוא דס"ל כן ע"ש . אבל אשה אסור' להכניסה ואע"ג דקי"ל דמותר לצאת בשק מפני שהרועים רגילים לצאת בהם מקרי מלבוש לכל אדם שאני נשים שהן (°) עם בפ"ע (שבת דף ס"ב) ולכן נ"ל שאם יצאה (°) בטלי' המצויי"צ חייב' חטאת אבל דבר שהוא מלבוש גמור לאיש מותרת אשה לצאת בו (°) ועבי"ד סי' קפ"ב משא"כ טבעת לא מקרי מלבוש גמור : נה ולא ישטחם . משמע דוקא כשנשרו במים אבל אם נפלו מים מועטים מותר לשטחן דבמים מועטים כאלו ליכא למיחש לכיבוס וכ"מ קצת בספר יראים · ועוד דבסי' ש"ב ס"ט יש מתירין לכתחלה ליתן עליהם מים מועטין אך בסעיף מ"ז משמע קצת דאסור דהא אפילו בזיעה אסור

באר הגולה

שאינו נכפף) ק שם לגי' רש"י וכ"כ הר"ן ר הגהות פ' כ"ב בשם א"ז ש תוס' שם בעירובין ת ערובין ל"ה א שם ל"ו וכר' יהודה כאוקימתא דרבא ותני אבוה דשמואל הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק י"ט ב שם במשנה ל"ה ובגמ' ל"ו וכר"ש ג הרמב"ם סוף פי"ט וכ"כ ה"ה שהוא מתוספתא פ"ח ד שבת ק"כ וכת"ק הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ה שם קמ"ו

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק נ"ג דאי אין. נ"ב עיין בספרי דף ל"א ע"ד מה שהשגתי עליו :

° במ"א ס"ק נ"ד ור"ש א. נ"ב דף ל"ו ע"ב ד"ה לא ס"ד ע"ש :

הגהות רעק"א

כלאחר יד וכ"ש בזה"ז דלית לן רה"ר לבוש : סעיף מב או נותנם לחברו עיין לקמן סי' שמ"ח ס"ו : סעיף מד לעטוף ופושט וחוזר

לבושי שרד

ס"ק נ"ב (°) שאין בו שפה טפח . דאל"כ בלא"ה אסור משום אוהל כמו שהקשה הט"ז : ט"ז ס"ק כ"ז (°) שמתעטף בו הראש הוא הנקרא קאפלי"ש : שם (°) ושם לא שייך אוהל. דכך הוא לשון הרמב"ם שהעתיק תחלה שכה' או נגד פניו כמו אוהל מבואר דלאחוריו לא שייך אוהל : שם (°) שאין גבול לאוהל שאין מסוים איזה לאוהל ואיזה לכיסוי הראש : שם (°) להגן מפני הזבובים דזה הוי מתכוין לאוהל: (ש"ע כמ"ב) ולא קמיעים . וכ"מ במה דחיישינן שהם קמיעין דא"ל לשמרן ולהחשיך עליהם דאלו להכניסן זוג זוג אפילו יש בהם רצועות שהם ודאי תפילין אלא שאינם מקושרות אין מכניסן זוג זוג אלא מחשיך וכ"כ הב"ח : מ"א סקנ"ג (°) ועמ"ש רסי' י"ח כצ"ל : סקנ"ד (°) ב' זוגות בבת אחת דבמשנה קאמר ת"ק זוג זוג ור"ג אמר ב' זוגות דמקום יש בראש ובזרוע להניח ב' תפילין דרך לבישה וקאמר בש"ס דת"ק סבר שבת זמן תפילין ואי לבוש ב' זוגות הוי בל תוסיף והוי משאוי ור"ג סבר לאו זמן תפילין וליכא בל תוסיף והוי ב' זוגות נמי דרך לבישה והרי : שם (°) יותר ממלבושו בחול. דלא הוי דרך לבישה אלא כדרך שהוא לבוש בחול דהיינו זוג א'. והא דמוקים לת"ק דס"ל שבת זמן תפילין קושטא קאמר משום דמוכח שם בגמ' דת"ק ר"מ הוא והיהו ס"ל כן : שם (°) עם בפ"ע (שבת דף סב) . לענין טבעת קאמר שם דיש בו חותם הוי תכשיט לאיש ולא לאשה ובאין בו חותם הוי תכשיט לאשה ולא לאיש ופריך מההוא דשק ומשני נשים עם בפ"ע הם : שם (°) בטלית המצויצת היינו טלית של מצוה שאינו מלבוש גמור שאין לובשין אלא בבהכ"נ ולעשמצוה לבד: שם (°)ועיין ביו"ד סימן קפ"ב כצ"ל:

ביאור הגר"א

אם כו' וה"ה . כנ"ל סל"ח וכהי' גמרא שם : ס"מא לצאת כו' . וכ"ד הרשב"א וכ' דלפי' ר"ת הל"ל הכא מהדק התם לא מיהדק : העשוי להגין . דבלא"ה מותר שאין דרך ב"א לילך בגילוי ראש . ב"י : אא"כ כו' . גמ' שם לפירש"י וז"ש ג"כ או שהוא כו' : ס"מב המוצא כו' . לשון הטור : בבזיון . מחמת גנבי וכמ"ש בספ"ק דיום טוב ע"ו א' דרוב כו' : במקום . מחמת כלבי' שם : אם יש . כלשון שני שברש"י ל"ז ב' : אם יש כו' והן כו' . כרבה שם דס"ל דטרח דסבר דושהא דיחוייא הוא וע"כ מקושרות לאו משום טרח דאל"כ לא הוי אמר ושהא כו' אלא דמשום טרח ברצועות לבד סגי ורבה ג"כ מודה בזה ומ"ש והבהא אין ר"ל דמוכח שלא כרבה אלא דאין ראיה לרבה כיון דבלא"ה בעינן משום מקושרות אבל רבה לא ס"ל כן וכ"מ דבלא רצועות כלל אף להחשיך א"ל משא"כ בלא מקושרות ולכן כתב הטור שניהם . והאהר שיטת הרי"ף והרא"ש ויתורץ הרמב"ם בפ"ב מה' ציצית הלכה ז' דפסק הרמב"ם שם המוצא תכלת בשוק אפילו חוטין שזורין ומופסקין פסולה והשיג עליו הראב"ד שהוא נגד מסקנא דעירובין ל"ז א' והשתא כו' דכ"ע ס"ל דלא טרח כו' א"כ דינא דגמרא להיפך דכשרין ושאלו חכמי לוניל להרמב"ם קושיא זו והשיב להם וז"ל בתשובתו ודאי אמת כדבריכם וטעיתי כו' והקנו הנוסחא ע"ש . אבל האמת יורה דרכו שדבריו הראשונים ברורים וקיימים ולא טעה כלל והשתמיטתיה להרמב"ם בתשובתו שיטת הרי"ף בפ"י דעירובין שם על מתני' דהמוצא תפילין וז"ל חדשים מ"ט לא כו' דלמא קמיע כו' אבל בישנות כיון דמקושרות הן לא טרח איגש כו' ותני אבוה דרב שמואל ב"י אלו הן כו' רצועות ומקושרות חדשות כו' ואינן מקושרות ע"כ וכ"כ הרא"ש שם ולכאורה סתרי הני תרי טעמי אהדדי דטעמא דקמיע הוא משום דטרח ומימרא דאבוה דרב שמואל בר יצחק ע"כ ס"ל דלא טרח כמ"ש בגמ' והשתא כו' אלא דשיטתם בסוגיא דשמעתין שם כך היא דהא ע"כ מתני' דלא כר"מ דהאמר א' חדשות כו' וגם דלא כר"י דלא מסתבר לאוקמי' מתניתין כר"י ודלא כהלכתא דר"י לטעמי' דעניבה קשירה מעלייתא כדאמר אביי דתי' דאביי מסתבר יותר מתי' דר"ח שם כקושיית תוס' שם דלא מסתבר לאוקמי' כר"י ולא מטעמיה אלא דמתני' דלא כר"מ ור"י וכנ"ל ומתניתין ס"ל דטרח ומטעמא דקמיע וג"כ ס"ל למתני' הא דתני אבוה כו' אלו הן חדשות כו' אך לא מטעמיה דקשירה אלא מטעמא דטרח וכל שאינן מקושרות אית לן למיחש דלמא קמיע נינהו דטרח איגש כו' וראיה מכרחת דמתני' ס"ל דטרח דאל"כ היכי תנן אבל חדשות פטור הא תפילין נינהו או ס"ל דלא טרח כו' אלא הכי הל"ל אבל חדשות או מאן כו' מחשיך כו' אע"כ ס"ל למתני' דטרח והא דאמר רבא טרח ולא טרח תנאי היא אליבא דברייתא דאהבה ברי' דר"ז ור' אלעזר לאוקמינהו כתנאי דר"מ ור"י ומסקנא דכ"ע ס"ל כו' ג"כ אליבא דברייתא ור"א לאוקמינהו כב"ע כר"מ ור"י דס"ל תרוייהו דלא טרח אבל מתני' ע"כ ס"ל דטרח ולפ"ז דברי הרי"ף והרא"ש ברורים שהביאו טעמא דקמיע על מתני' וגם אלו הן כו' להשמיענו מה הן חדשות וגם שיטת הרמב"ם ממש כשיטת הרי"ף כדרכו וכן הרא"ש ס"ל כשיטתייהו כנ"ל ונמצא דלשיטת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם אפי' יש בהן רצועות חיישינן לקמיע עד שיהיו מקושרות כנ"ל וכ"מ לסכנת לסטים להוליכן פחות מד"א או לשומרם ולדעת הראב"ד אף בלא רצועות לא חיישי' כנ"ל והרז"ה השיג על הרי"ף ג"כ כנ"ל ועיין במלחמות שיישב הרי"ף בענין אחר : מוליכו . כת"ק שם : או נותנם כו' . ס"ל דר' יהודה וחכמים דמתני' הוא דעת שלישית דמתירין אף ליתן לחבירו אף לדבר הרשות דלא היה בכלל י"ח דבר ול"פ את"ק אלא משום דלדבר הרשות לא התירו בפחות מד"א דא"א לומר כר"ש ס"ל דא"כ מאי אצטריך לגמ' לר"ש לומר הא עדיפא דמשמע דוקא משום דה"א בענין אחר דעדיפא מלהוליך פחות מד"א הא אף לדבר הרשות מותר : ס"מד ופושט . לשון הטור אבל בסי' של"ד כתב שהרמב"ם חולק מדהשמיטו וס"ל דסיום דברי ר' יוסי הוא אבל ת"ק לא ס"ל כן והע"ג דבברייתא שם ס"ל לר"מ כן ת"ק דמתניתין לאו ר"מ הוא והוא דעת שלישית ודבריו תמוהים שהרי בריש פרק בתרא דעירובין אמרינן ותמאי דר"מ היא כו' : ס"מה ולא אסרו . פ"ק דיו"ט ט' א' ופי' הרשב"א הרואה שמעמיד הסולם לשובך וז"ש ב"ה שובכו כו' ר"ל של

חכמת שלמה

אין לחלל שבת וזה פשוט ודו"ק : (שם סעיף מ"ה) מי שנשרו כליו במים וכו' אפילו בחדרי חדרים שאין שם רואים אסור. נ"ב הנה זה כלל גדול דכל מקום שאסרו חז"ל מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. וקשה לי טובא מן הש"ס דמנחות דף צ' רבינא אמר לעולם אימא לך כ"ש אין מקדשין אלא מדעת גזירה שמא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול וכו' ומשני פנים אחוץ קרמית פנים לאו כ"ע ידעי חוץ כ"ע ידעי ע"ש הסוגיא באורך ובפירש"י ובתוי"ט פרק שתי הלחם וקשה לי טובא הרי כל מקום שאסרו חז"ל מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור וא"כ ה"נ כיון דאם הוי בחוץ הוי ראוי לגזור שמא יאמרו וא"כ אף בפנים יאסר אף דליכא רואים. והנה יש ליישב בדוחק וכתבתי במק"א. והעיקר נראה דמזה ראיה לסברת הר"ן שהבאתי בחיבורי ספר החיים בסי' זה ותהלה כוונתי בעצמי לזה בעזה"י דדוקא היכא שיש חשש שיחשדוהו שעושה איסור אחר והוא אינו עושה בזה אסרו אפילו בחדרי חדרים אבל

הגהות רעק"א

ולובש עיין לקמן סי' של"ד ס"ח : מג"א ס"ק נד זלכן נ"ל ע' מה שהשיג ע"ז בס' שער המלך פי"ט הפ"ג מה"ל שבת : ט"ז ס"ק כו לילך בגלוי הראש עכ"ל והפי' על המצנפת לא חיישי' אלא היכא דדרך בני אדם לילך ברה"ר בלא כובע וגם בזה בכובע שלנו שהם עמוקים ואין כח ברוח לנוז אותם ולהגביה מעל הראש אין לחוש ת' מ"ב בסוף הספר בכללי דינים : מג"א ס"ק נג והאסבר דהתוס' סוברים לענ"ד י"ל דאין הסוגיות חלוקות והיינו למה דהקשה תוס' ד"ה דלמאי לדיך הטעם דאזיל לחינגא ואמאי לא משום דהוי משא ע"ש ובאמת י"ל דנקט טעם דחינגא לאסור אף במבוי מעורבא כמ"ש המג"א סי' ש"ה סק"ו ולפ"ז י"ל דמחזי דאזיל לחינגא ודרך אזלי לחינגא לילך עם בהמות לשווקים ורחובות ויהיה איסור דאורייתא דכשיוליך בשוק שהוא רה"ר יהיה איסור שביתת בהמתו דהזוג הוא משא ומש"ה אמרי' דלרב אפי' בחצר אסור דהוי מראית עין על דאורייתא דאפילו בחדרי חדרים אסור ומ"מ אנן נקטינן דבחצר מותר דלענין איסור מראית עין סמכינן על הסוברים דאין לנו עתה רה"ר עיין לקמן סי'

מחצית השקל

לכתחלה בשיפוע לסוף ע"י המשיכה מונח בשוה והוי פסיק רישיה ולכן נמנעין מלאחז הטלית ע"ר :

(ס"ק נב) בכובע שא"ב שפה טפח דאל"כ בלא"ה אסור לדעת המחבר משום אהל (ולדעת הג"מ משכחת לה אפי' יש בו טפח אלא שמונח בשיפוע רק מ"א נקט ההיתר שמבואר בש"ע. ובמקום שאין כו' וכ' ט"ז סס"ק ד"ו דמי שיש לו כובע קטן תחת הבריט"ל אסור לצאת בבריט"ל אם לא מיהדק כה"ג יש לחוש דלמא אתי לאתויי כיון דנשאר כובע קטן ע"ר ולא יהיה בגילוי הראש. (ס"ק נג) ולא קמיעי' כו'. ועמ"ש סי' י"א שכ' בשם מ"כ דבזמן הזה לא טרח איניש לעשות קמיע כעין תפילין ואם כן אפי' אין בהם רצועות אמרינן דתפילין הן ואע"ג דאפי' נאמר שהן תפילין מכל מקום א"א להכניס' ואפי' מונחים שם גם רצועות אלא שעדיין לא נקשרו בבתי התפילין א"א להכניסן דהא אסור לקשור בשבת קשר של קיימא ואע"ג דמצי לעשות עניבה דקי"ל לאו קשירה היא ומותר לענב בשבת מ"מ אין שם תפילין עליהם דבעינן קשר גמור וכדאיתא בעירובין דף ל"ז ע"א . ואסור להכניסן כ"א כשהן תפילין גמורים מ"מ בזה"ז צריך להחשיך עליהם או יתנם לחברו כו' כמו שהדין באם היה רבים שלא יספיק כו' : (ס"ק נד) זוג כו' הקשה בתוי"ט כו' . כדאיתא בגמ' בעירובין דף ל"ה דס"ל לת"ק דמכניסן זוג זוג . ור"ג ס"ל שנים שנים ומסיק לחד תי' דפליגי בהא דתנא קמא ס"ל שבת זמן תפילין לכן אי אפשר להכניסן יותר מזוג דשנים עובר על בל תוסיף . ור"ג סבר שבת לאו זמן תפילין לכן אפי' שנים לא עבר על בל תוסיף דלעבור על בל תוסיף שלא בזמנו בעי' שיכוין דוקא.הרי אי אמרי' שבת לאו זמן תפילין אפי' שנים שנים מותר : וכ"ל כיון דאנן ל"ב כו' כמ"ש סימן ל"ד לענין תפילין דרש"י ור"ת והיינו כפי המובן הפשוט שם . אבל לפי מ"ש מ"א שם אין ראי' משם והט"ז כתב שם דאין זה ברור דמקום יש בראש כו' ולדידי' ספיקי הוי ולדידי' לק"מ קושית תוי"ט : יהיה משא דהתם פריך לר"ג למה לא התיר רק שנים שנים אפי' טובא נמי . ומשני דוקא במקום תפילין הוי תכשיט אבל אם מניחן שלא במקום תפילין הוי משא ופריך א"כ למה התיר שנים שנים ומשני מקום יש בראש וכן ביד להניח בו שני תפילין וכיון דהרבה אנשים אין בקיאים למצוא מקום הנחת שתי זוגות במקומן ואם יניחן שלא במקומן הוי משא ולכן לא הותר כ"א זוג זוג משום לא פלוג: ועיין מ"ש ס"ס תרכ"א. ר"ל דע"כ אפי' אי לית' לקושיית תוי"ט דאי הוי פסקינן שבת זמן תפילין אפ"ה צ"ל כתי' מ"א דא"א בקיאים כו' דכ' מ"א שם בשם רי"ו הא דאמרינן בש"ס לעבור על בל תוסיף בזמנו לא בעי כוונה ואפי' בלא מתכוין עובר היינו למ"ד א"צ כוונה. אבל לדידן דקי"ל מצות צריכות כוונה כמ"ש לעיל סי' ס' ה"ה דלעבור בעי כוונ' וא"כ לדידן אפי' א"א שבת זמן תפילין מ"מ ה"ל להתיר אפי' שנים שנים ואע"ג דהוה בזמנו מ"מ כיון דאין מתכוין לדידן לא עבר על בל תוסיף אע"כ צ"ל כתי' מ"א דא"א בקיאים כו': ורש"א כתב דף ל"ו ע"ב בתו' ד"ה לא ס"ד כו' דתניא התם ר"מ אומר מכניסן זוג זוג א' האיש וא' האשה והוכיח הש"ס דע"כ ר"מ ס"ל שבת זמן תפילין וה"ל מ"ע שלא הז"ג וגם נשים חייבות דאי ס"ל שבת לאו ז"ת א"כ ה"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות מתפילין ולמה התיר לאשה להכניס הא הוי משא לגבה. ושקיל וטרי טובא בהאי הוכחה והקשה מהרש"א דה"ל להוכיח בלא"ה דס"ל שבת ז"ת דאל"כ למה ס"ל דוקא זוג זוג יכניס ה"ל להתיר אפי' שנים שנים דהא כיון דשבת לאו ז"ת ליכא ב"ת אע"כ דס"ל להש"ס דאפי' שבת לאו זמן תפילין מ"מ יש סברא דאסור להכניס שנים שנים דל"מ תכשיט אלא כשלובשן כדרך שלובשן בחול דהיינו זוג א' (ויש לגמגם קצת דניהו דהש"ס לא ה"מ להוכיח מדלא התיר רק זוג א' דס"ל שבת ז"ת דהוי אפשר לדחות כסברת מהרש"א והוצרך להוכחה אחרת . אבל אין האמת כן אלא אי שבת לאו ז"ת כ"ע סבירא ליה דאפי' שנים שנים מותר וכדס"ל לר"ג וכן הרא"ה שהביא מהרש"א שם מדף ס"ב גם כן יש לדחות על דרך זה) וכ"כ גם הר"ן ר"ל ר' יהונתן שם בעירובין ר"פ המוציא כו' דמפרש פלוגת' דת"ק ור"ג וז"ל מכניסן זוג זוג כדרך שלובש בחול כו' ור"ג מתיר כו' ובגמ' מפרש טעמא דסבירא ליה לר"ג כו' טפי לא דלא מיקרי דרך מלבוש אלא שני זוגות לבדן לפי ששני מקומות יש כו' אבל ת"ק סבר לא שרינן אלא זוג אחד שהרי אם לבש בחול שנים שנים קעבר על ב"ת לפיכך ענין הלכה נמי זוג אחד אין טפי לא עד כאן לשונו הרי מבואר להדיא כמ"ש מהרש"א : והא דאוקימנ' כו' ר"ל דהש"ס משני דפליגי ת"ק ור"ג דת"ק סבירא ליה שבת ז"ת המ"ל דס"ל לאו ז"ת ואפ"ה דוק' זוג א' כסברת מהרש"א ורבינו יהונתן הנ"ל משום דמתני' ר"מ היא דבלא"ה מוכח מדאמר אחד האיש וא' האשה דס"ל זמן תפילין ולכן משני האמת ורבינו יהונתן אשמעינן אפכ' דאפי' לאו ז"ת מ"מ א"ל דוק' זוג א' וכמו שהוכיח מהרש"א כנ"ל : אבל אשה אסורה כיון דלדידן הוי מ"ע שהז"ג ונשים פטורות הוי משא לגבייהו : ואע"ג דקי"ל . וכ"כ לעיל סעיף כ"א : מפני שהרועים רגילים כו' הם דברי הש"ס בשבת דף ס"ב דתנן התם דאשה היוצאת בטבעת שאין עליה חותם פטורה ואם יש עליה חותם חייבת ואמר עולא וחלופיהן באיש דיש עליה חותם פטור ואין עליה חותם חייב ופריך אלמא מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ודחזי לאשה לא חזי לאיש מתיב ר"י הרועים יוצאים בשקים ולא הרועים בלבד אלא כל אדם אלא שדרכן של רועים לצאת בשקים ופירש"י אלמ' אף ע"ג דלא רגילי בהו מ"מ מינו דלהאי הוי תכשיט לגבי האי נמי הוי תכשיט ומשני אלא אר"י קסבר לעולם נשים עם בפני עצמן עכל"ה אלמ' הטעם שכ"א מותר לצאת בשקים מפני שהרועים דרכן בכך ומש"ל מ"א בס"ק ל' וז"ל בשק מפני שדרך לצאת בו מפני הגשמים ולכן אפי' בלא גשמים נמי שרי (הרא"ש) והן דברי הרא"ש לפירושו במס' נדרים דף נ"ה ע"ב נ"ל שכוונת הרא"ש דגם הרועים גופייהו אין לובשין אותן אלא מפני הגשמים והכריחו לשון הברייתא בנדרים דקתני יוצאים בשק כו' מפני הגשמים : ולכן נ"ל שאם יצאה בטלית מצוייצת ס"ח אבל כו' שכ' בס' ת"ש דמ"ש מ"א חייבת חטאת ל"ד דהא בעינן שיוצי' כדרך המוציאים וכיון דאינו תכשיט ה"ל גבה שלא כדרך המוציאים ולכן מה"ט הוצרך הש"ס ליתן טעם דאשה חייבת כשיוצאת בטבעת שיש עליה חותם שלפעמים בעלה נותן לה טבעת שיש עליה חותם להוליכו בקופס' ומניחתה באצבעה עד שתגיע לקופס' ולכן הוי גבה דרך הוצאה וה"ט נמי באיש שחייב בטבע' שאין עליה חותם כמ"ש מ"א לעיל ס"ק ט"ז ע"ש ולענ"ד דברי מ"א בדקדוק דהת"ש הקשה עוד על ספר א"ר שכ' דטלי' קטן הוי מלבוש גמור לאשה ולכן האשה פטורה אם יצאה בטלית קטן ובספר ת"ש השיגו דעדיין חייבת משום ציצית שהוי משא לגבי האשה ע"ש וא"כ י"ל דמ"א ס"ל דגם טלית גדול הוי מלבוש גמור גם לאשה שלפעמים מתעטפת בו מפני הקור או מפני גשמים וכאשר עינינו רואות שכן דרך כפריות להתעטף במפה גדולה וא"כ הוי דרך הוצאתה בכך ומ"מ חייבות מפני הציצית לכן כ' מ"א שאם יצאה בטלית מצוייצת רק מ"ש אח"ז אבל דבר שהוא מלבוש כו' הוא מגומגם קצת לפ"ז ואין בזה קפידא כל כך בלשון מ"א כנודע: ועבי"ד סי' קפ"ב ר"ל שלא תאסר מפני איסור לא תלבש אשה שמלת גבר דלהציל מן הקור או כדומה מותר ע"ש בש"ך: משא"כ טבעת כו' הם דברי הש"ס דלעיל דאם יצאה בטבעת שיש ע"ה חייבת מפני שהן עם בפ"ע ואף ע"ג דלפעמים מניחתה באצבעה להוליכה בקופס' מ"מ לא הוי גבי אשה מלבוש גמור רק דרך מקרה : (ס"ק נה) ולא ישטחן כו' צ"ל לכיבוס אין זה דרך כיבוס בכך ולא יחשדוהו: ועוד דבסי' ש"ב כו' ובס' א"ר ובספר ת"ש השיגו עליו דהתם אין הספק שאין הכיבוס במים מועטים דשם האיסור דקי"ל אסור ליתן מים על הבגד דשרייתו זו היא כיבוסו וס"ל להכי יש מתירים דבגד שאין בו לכלוך לא אמרי' שרייתו זו היא כיבוסו ולכן אם הבגד נקי מותר ליתן עליו מים אלא דמ"מ מרובים אסור מחשש שמא יסחוט ובמועטים ל"ח שמא יסחוט.ולענ"ד כוונת מ"א דמדהתיר' ליתן עליו מים מועטים ניהו דל"ל שמא יסחוט וגם שרייתו ז"כ ל"ל כיון שהוא נקי מ"מ חשש מראית העין להיכא אזיל שיחשדוהו שדעתו לכבסן ושמא הרואה לא ידע שהיה נקי ומי עדיף מאיסור שטיחה דאסור מה"ט

כ"ש

העין שלא יחשדוהו שכבסן בשבת נו (כח) ו ואפילו (נג) בחדרי חדרים שאין שם רואים אסור ז ולא אסרו אלא לשוטחן בשבת אבל אם שטח מע"ש כלים המכובסים אינו חייב לסלקן בשבת :

מו ח בגדים השרויים במים אסור לנגבם נז (°) סמוך לאש: הגה נח ואסור לטלטלם שמא יבא לידי סחיטה (°)והוא שמקפיד על מימיו(מרדכי פ' חבית)ואסור לילך בשבת במקום שיכול להחליק וליפול במים שמא יכרו כליו ויבא לידי סחיטה (רי"ו ח"ג) :

מז ט לא ישטח אדם את כליו בשבת אפי' מן הזיעה :

מח י מסתפג אדם באלונטית (פי' בגד שמסתפגין בו לאחר שרוחלין) ומסי'ר בידו ולא חיישינן שמא יבא לסחוט כ ולא ימסור לבלנים שהם חשודים על הסחיטה :

מט ל מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת ובלבד נט שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד' אמות :

נ מ יוצאין בפשתן סרוק וצמר מנופץ שבראשי ס בעלי (לד) חטטין (פי' בעלי נגעים) אימתי בזמן(°)(°)שצבען וכרכן סא או שיצא בהם שעה אחת מבע"י :

נא נ מותר לצאת במצנפת שתולין בצואר למי (כט) שיש לו מכה בראשו או בזרועו וכן (לה) בסרמטוטין(פי' חתיכות בגד בלוי) סב הכרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה :

שב דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת ובו יג סעיפים :

א א המנער טלית א (א) חדשה שחורה ב מן הטל שעליה חייב שהניעור יפה לה כמו כיבוס והוא שמקפיד עליה שלא ללבשו בלא ניעור: הגה וכל שכן שאסור לנער בגד שנשר במים או שירדו עליו גשמים ודוקא בבגד ב (ב) חדש שמקפיד עליו (כל בו) י"א דאסור לנער ג בגד מן (ג) האבק שעליו אם מקפיד עליו וטוב לחוש לדבריו (רש"י וא"ז) אבל מותר ד להסיר (ד) הנוצות מן הבגד בשבת(א"ז) וע"ל סי' של"ז :

ב (°) ג הלוקט יבולות שע"ג בגדים ד כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה חייב(א)משום מכה בפטיש(ב) ה והוא(ה)שיקפיד עליהם ו אבל אם הסירם(°)דרך עסק פטור: מקפלים

ט"ז

ולענין איסור מחמת חשש דרש"י שמא יפול ממנו ואתי לאתויי ככר כ' ב"י וז"ל וכ"ל דלרש"י נמי לא אסור כי לא מיהדק אלא בעשוי כסייאכ"י שאינו עשוי אלא להגן מפני השמש אבל כובע שאדם מכסה בו ראשו אפי' כי לא מיהדק שרי דאע"ג דנפיל לא אתי לאתויי שאין דרך בני אדם לילך בגילוי הראש עכ"ל . ומזה כ"ל דאף בפנטי"כ"ש מותר לצאת בשבת דהא אין דרך לילך יחף בר"ה ולא כיש מחמירים שמביא רמ"ה לעיל ס"ו. ותו כ"ל דמי שיש לו כובע קטן תחת הכריט"ל כנהוג בינינו לא יצא בכריט"ל חוץ לעירוב דהא בזה ודאי חיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי כיון שלא יהיה בגילוי הראש כנלע"ד והא דלרש"י לא חשוב אהל כתבתי בסי' שט"ו ס"ח וע"ש במסקנ' : (כח) אפי בחדרי חדרים כו'. זה אמרינן במקום שיש חשש איסור דאוריי' כגון כאן בכבוס ועמ"ש בסימן רמ"ג ס"ב : (כט) שיש לו מכה. היינו שילא בה שעה אחת מבע"י כ"כ ב"י בשם כל בו :

שב (א) משום מכה בפטיש . כל גמר מלאכה נקרא מכה בפטיש: (ב) והוא שיקפיד עליהם. פי' שאינו רוצ' ללבשו זולת זה וע"כ מסיר בכונה את היבלת אבל אם הסירם דרך עסק פי'שהי' לובשו אף בלא זה ואינו מסיר בכונ' תיקון הבגד אלא מתעסק בעלמא פטור . ולפ"ז הוה כך ולא יקפיד שהוא ל' רמב"ם פי' כמו והוא שמקפיד שבסעי' א' שהוא ל' הכו' וכחנס

מגן אברהם

אסור: נו ואפי' בחדרי חדרים. פסק כרב הקשה בש"ג פרק חבית דבסי' ש"ה ס"א פסק דמטיילת בזוג בחצר אבל לא בר"ה משום דמיחזי כמאן דאזיל למכר' ובגמ' דף ס"ה אמרינן דלרב אפי' בחצר אסור והב"י בסי' שלי"ו ס"ע כ' בשם התוס' דדוקא במקום שיחשדוהו שנושה איסור מדאורייתא אסור בחדרי חדרים ע"ש וא"כ לק"מ (°) ומ"מ קשה ה"ל לשנויי הכי (°) בשבת דף ס"ה ואפשר דהתוס' סוברין דסוגיא דשבת אידחי ליה (°) מהסיא דכתובות ועיין בר"ן פ"ק דבילה : נז סמוך לאש. משום מלבן או משום מבשל (°) כמו אונין של פשתן [שם] וא"כ אפי' בשרייה מועטת אסור ומיהו במקום שאין היס"ב ליכא משום בישול וכמ"ש סי' ש"ח סי"ד ובמקו' שאין בישול אין ליבון דאל"כ (°) בחמה נמי ליתסר משום ליבון אלא ע"כ כמ"ש: נח ואסור לטלטלם. ז"ל המרדכי מסתפג אדם בעשר אלונטית ולא יביאם בידו מזה המשנה למדנו דכל דבר השרוי במי' אסור לטלטלו וכו' עכ"ל ול"ע דהא קי"ל דאין הלכה כאותה משנה וכמ"ש סמ"ח וי"ל כמ"ש הר"ן דשאני רחיצה וסיפוג דא"א לעמוד בלא רחיצה וסיפוג כדאיתא פרק כירה עכ"ל משמע דמ"מ עשרה בני אדם מותרין לטלטל דמדכרי אהדדי דבזה לא אדחי הא מתני'. ולכאורה משמע דבזמן הזה דאפשר בלא רחיצה אסור להסתפג ומיהו י"ל כיון דלא גזרו חכמים שלי וכמ"ש בסי' י"ג בב"י ומ"מ טוב להסתפג בדבר שאין מקפיד על מימיו : נט שלא יוציאם. (°) היינו (°) בכרמלית : ס בעלי חטטין. ומניחין פשתן שיהא נראה כשער [מ"מ] ועסי' ש"ג סי"ד : סא או שילא . דאל"כ אף לטלטלן אסור וכמ"ש (°) בסי' רכ"ט [תוס'] ועסי' ש"ח סכ"ד : סב הכרוכים על היד . ה"ה בכרוכים על המכה ממש (°) כמ"ש סכ"ב ומשמע אפי' לא ילא :

שב א חדשה.דלא נשתמשו בה כ"כ אלא עדיין היא (°) בחידושה [ב"י רמב"ם]: ב חדש שמקפיד עליו.(°) לפי שמתקלר במים [כל בו] משמע דסתם חדש מקפיד עליו אע"ג דגבי טל אמרינן בגמ' והוא דקפיד כו' מים שאני שמתקלר ובספר הזכרונות אוסר (°) בכל הבגדים : ג בגד מן האבק. היינו דוקא (°) בשחור וחדש כמש"ל : ד להסיר הנוצות · ובספר הזכרונות דף כ"ג חשש לאיסור הקורע אב מלאכה לפיכך מי שנסתבכו לו בגדיו בקוצים מפרישן בלנעה (°) ומתמהמה כדי שלא יקרעו ואם נקרעו אינו חייב שהרי לא נתכוון ועסי' ש"ז ס"ג : ה והוא שיקפיד עליהן . פי' שמסירם בכונה כדי ליפות הבגד אסור (°) וכתמים הנשארים מהאריגה דינן כיבלת [טור] ובספר הזכרונות כתב אפי' אינו מקפיד אסור · ישב לו זרע פשתן או תבשיל על כסותו מותר לקלפו [ה"ג] . הטיבל שלא שעושין החייטים (°) שקורין איגרסקי"ר בנס הוא הוי גמר מלאכה יש להסתפק אי חייב *] ולבי חוכך (°) להחמיר

באר הגולה

ו שם כר"א ור"ש בברייתא הרי"ף ורא"ש הרמב"ם פרק כ"ב וש"פ והרשב"א בתשובה ח מרדכי ספ"ק דשבת ט תוס' פ"ז י שבת קמ"ז כרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כ שם בברייתא ל ר"י בחלק י"ז מ שבת (°) פירוש בשמן רש"י וכן העתיק הבית יוסף נ כל בו בשם הרא"ב"ד וכת' ובלבד שילא שע' אחת מבע"י : א שבת קמ"ז ב לפי' התוס' והרא"ש והר"ן וש"פ בשם ר"ח ג שם ע"ה ד ל' הרמב"ם בפרק ו' ה שם לפירושו בגמרא

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק נ"ו . ומ"מ ק'. כ"ב לק"מ דאדרבא פריך שפיר דאמר מילתא אפי' באיסור דרבנן כמ"ש רש"י שם אך אנן לא פסקינן כ"א במילי דאורייתא :

במ"א ס"ק נ"ט. היינו בכרמלית . כ"ב דאי בר"ה אסור לכתחילה לרחוץ גזירה שמא יוליא ד' אמות :

דגול מרבבה

*) ומיהו לא מחויב אי לא וכו' :

לבושי שרד

ס"ק נ"ו (°) בשבת דף ס"ה. דפריך לרב דקאמר כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור מהא דמטיילת בחצר והוצרך לתרץ תנאי הוא א"כ מוכח דאין חילוק בין דאוריי' לדרבנן : שם (°) מהאי דכתובות הוא דין המבואר בסימן של"ו ס"ט דהשם מוכח דיש חילוק כמ"ש שם הט"ז סק"ט : (ש"ע סמ"ו) סמוך לאש. אע"ג דאפי' בחמה אסור כמבואר בסעיף הקודם התם משום מראית עין לחוד הוא וקמ"ל הכא דנגד האש יש איסור תורה :

מ"א ס"ק נ"ז (°) כמו אונין של פשתן. בר"ס רנ"ב דלא שרי אלא כשנותנו בע"ש לתנור אבל בשבת אסור משום מלבן : שם (°) בחמה נמי ליתסר. ר"ל והכן לא אסרינן בסעיף מ"ה אלא משום מ"ע : הגה שמקפיד על מימיו אבל דבר שאינו מקפיד על מימיו כגון דבר שעשוי להיות שרוי במים לעולם לא גזרינן כ"כ הא"ר . ול' מקפיד על מימיו כלומר שאין רולה שיהי' בהם מים. סקנ"ט (°)בכרמלית. רלונו דלא תימא דמיירי דוקא ברה"ר אלא אפילו בכרמלית אסרו. וראייתו מהא דסי' שכ"ו ס"ו דמפרש דאסור גם בכרמלית וכן הוא בש"ס בהדיא בשבת דף קמ"א ע"ס : ש"ע ס"ג (°) שלבען וכרכן ביאור דין זה עסי' ש"ח סעיף כ"ד : מ"א סקס"א (°) עסי' רכ"ט שם נתבאר דהוין מוקלה : ס"ק ס"ב (°) כמ"ש סכ"ח. שם נתבאר במ"א ס"ק ל"ה דדוקא ספוג ושאר דברים המרפאים דחשיב שם הוי כמו תכשיט ומותר ללאת בהם אבל חוט או משיחה שאינם מרפאים אסור וכן סמרטוטין אסור לפי שאינם מרפאים ויש חילוק ביניהם דסמרטוטין אעפ"י שאסור להניחם על המכה מ"מ ע"ג הספוג ברי דבטל להספוג אבל חוט או משיחה חשיבי ע"ש וא"כ קשה איך מתיר המג"א בכאן בסמרטוטין הכרוכין על המכה ממש.ולכאורה יש לומר דסמרטוטין הכרוכין על המכה דמיירי כאן הוא להצילו מהלכלוך שלא יסרטו בגדיו למכה מש"ה שרי כדלעיל סעיף י"ג שלא יכתב להם הדם משא"כ חוט או משיחה אינם מגולים כ"כ מהלכלוך וגם אגוד של סמרטוטין כיון שהם אגודה אינה מגולים מסריטה מש"ה לא שרי בסעיף כ"ב אלא ע"ג הרטיה אלא דז"א דהמג"א בס"ק מ"א כ' בהדיא לענין מטבע דאם אינו מרפא אלא שעושה כדי שלא יגנף אסור ומביא ראיה מסעיף כ"ב. הרי דאין מותר אלא מרפא דוקא ולא דבר המליל מלכלוך ועיין א"ר ול"ע בכל זה : מ"א סק"ה (°) שקורין אורגסטר"ר ובלשונו סטריגאוונו : שב מ"א ס"ק א' (°) בחידושה . ר"ל לא כבסעיף ג' דקרי חדשה כל זמן שלא נתכבסו והכא לא תלי בכיבוס אלא כל זמן שניכרת חדשה אז הניעור יפה לה ואין תלוי כאן בכיבוס כלל : סק"ב (°) לפי שמתקלר ולכן הזכיר רמ"א בגד חדש ולא כת' שחור דדוקא בטל בעינן שחור אבל זה שמתקלר ועי"ז מקפיד לכן אין חילוק בין שחורים ללבנים : שם (°) בכל הבגדים. וכן הסכמת האחרונים משום דבמקור הדין בכלבו כת' הטעם משום סחיטה וא"כ אין חילוק : סק"ב (°) בשחור וחדש . די"א אלו מפרשים דברי הש"ס במנער מן העפר וקאמר עלה בחדתי ואוכמי: סק"ד (°) ומתמהמה. ר"ל שעושה בלט כדי שלא יקרעו וכיון דבה"ג אפשר לו בלא קריעה מש"ה אף אם נקרע שרי דהא לא הוי פסיק רישיה ועיין סימן ש"ז לענין היתר לנעה : ש"ע ס"ב הלוקט יבולות.לשון יבלת שפירושו גבשושית: שם (°) דרך עסק פטור : זהו לשון הרמב"ם ומדלא פטו"ר אלא דרך עסק הוכיח הב"י דמ"ש בריבא והוא שיקפיד עליהם אין פירושו שמקפיד שלא ללבשו בלי אותו המעשה וכבסעיף א' אלא כל שמסירים בכוונה כדי ליפות הבגד ולא כמתעסק אעפ"י שלא היה נמנע מללובשו אם לא היה מסירם חייב משום דהך דהכא הוי מלאכה טפי מהאי דסעיף א' ולכן אינו פטור אלא במתעסק עכ"ד. והט"ז נדחק לפרש גם לשון זה כהאי דסעיף א' :

באר היטב

(נג) בחדרי חדרים. דוקא במקום שיחשדוהו שעושה איסור דאורייתא אסור בחדרי חדרים עמ"ז : (לד) חטטין. שמניחין פשתים שיהא נראה כשער : (לה) בסמרטוטין . היינו שילא בה שעה אחת מבע"י ט"ז . ומ"א כתב אפי' לא ילא בה שעה אחת מבע"י ע"ש. ועיין סעיף כ"ב . בתשובת דבר שמואל סי' מ"ח יורה לך איסור ללאת בשבת באותם כלים שמשימים ברגליהם רוכבי הסוסים שיש בתחתיהם כמין גלגל קטן וכו סדורי ברזל שמכים בהם הסוס והתיר באותם שאין להם אלו החדודים אלא כמין קשת של ברזל שמשתמשין בהם לנוי ולחבר בהם בתי השוקים בל עור לבלתי יחללו מרגליהם ע"ש :

שב (א) חדשה . שלא נשתמשו בה כ"כ אלא עדיין היא בחידושה. ב"י : (ב) חדש. לפי שמתקלר במים ואיסור זה שייך בכל הבגדים בין שחורים בין שאר לבעים ספר הזכרונות עיין ע"ח : (ג) האבק.היינו דוקא בשחור וחדש מ"א : (ד) הנוצות . ובס' הזכרונות חשש לאיסור הקורע אב מלאכה לפיכך מי שנסתבכו לו בגדיו בקולים מפרישן ומתמהמה כדי שלא יקרעו ואם נקרעו אינו חייב שהרי לא נתכוין מ"א : (ה) שיקפיד עליהם . פי' שמסיר' בכוונה כדי ליפות הבגד ב"י . וקסמים הנשארים מהאריגה דינן כיבלת (טור) ובספר הזכרונות נתב אפילו אינו מקפיד אסור . ישב לו זרע פשתן או תבשיל על כסותו מותר

ביאור הגר"א

נג ואמרו ב"ש משובך כו' דמשמע דאכל שובך הראשון מותר להעמיד הסולם : ס"מו בגדים כו' . ירושלמי פ"ג דשבת הלכ' ב' ר' מנא מיקל לנשייא דשטחין בגדיהון לאוירא דתנורא : אסור לנגבם כו' . י"ח ב' ועתוס' ד"ה אונין וע"ד ב' וז"ש שם קמ"ו ב' שוטחן בחמה וע' במרדכי פכ"ב דשבת שכ' דאסור משום ליבון ומשום מבשל והן ב' פירושים על אונין של פשתן בהגמ"ר פרק קמא דשבת דריב"א רצה לפרש משום בישול כמ"ש בפ' כלל גדול האי מאן דשדי סיכתא לאתונא כו' וכ' שם אבל בפ' במה מדליקין אמרינן האונין של פשתן משיתלבנו מ' ליבון וזהו דברי התוס' הנ"ל ד"ה אונין כו' ואפשר דהא והא איתא אלא שריב"א רצה לכתחלה לפרש דוקא בפשתן לח מן המשרה וחזר בו דאפי' יבש חייב כנ"ל : ואסור . מהא דאלונטית קמ"ז ואע"ג דקי"ל כר"ש משום דאין מקפיד על מימיו וכמ"ש נ"ח א' : ואסור . קמ"ז א' ב' : ס"מט מותר כו' ובלבד . קמ"א א' : ס"נ שבראשי . כפי' תוס' שם ד"ה בפקורין ועמ"א ומפ' כפירש"י לענין איסור הוצאה : או שיצא . מפ' דוקא ילא ועסי' ש"ח : ס"נא מותר . ללאת כו' וכן בסמרטוטין . למד מפשתן סרוק הנ"ל ולכן סיים שם ובלבד שילא מפרש כפי' רש"י שם לעניין מכה והוא כשיטת הרמב"ם בס' שקדם וכ"ד הר' יונה כמש"ל סי' ש"ח סכ"ד אבל כאן סתם כפי' תוס' דלענין איסור טלטול הוא ולפי' תוס' אין ראיה משם ומותר במכה אפי' לא ילא וכמ"ש בהג"מ פי"ט בשם ר"י וכמ"ש תוס' בד"ה ואם שהוליאה מבע"י הוא משום איסור טלטול הגיזין משא"כ בסמרטוטין כנ"ל ולכן השמיטו להאי ובלבד שילא כו' והוא סותר לסעיף שקדם :

סי' שב ס"א מן הטל . כמו בעובדא דרב יוסף תוס' : שהניעור . ל' הטור והוצרך לפרש כן לפי' תוס' הנ"ל וערש"י ד"ה אלא שמפ' לשיטתו דמפ' באבק . ב"י : והוא . גמ' שם : שלא . רש"י שם : וכ"ש . משום סוחט כל בו והוא פלוגתא בירושלמי שם משום סוחט : ודוקא . גמ' שם ואע"ג שאמרו דוקא באוכמי היינו בטל או במים מעט שאינו מקפיד אלא באוכמי ואפ' דרולא משום סוחט ועכ"ז אמרו דוקא דקפיד אבל במים הרבה ודאי מקפיד ובסמ"ג כתב שר"י קיבל מר"ת דוקא במנערו מפני מים או גשמים שנפלו על טליתו ועיין ב"ח : י"א . רש"י שם : בגד . חדשה שחורה כנ"ל : אבל מותר . ירושלמי פ"ז בגד שנסתבך בקולים מפריסן כו' * וש"ס כאן וכן מפרש"י שכתב שהאבק מקלקל מראיתן משא"כ בחיוורי וכ"ש בנולות ועמ"א והוא מירושלמי זה וכ' הרמב"ם ג"כ : ס"ב יבולת כו' כגון כו' . כ"ז לשון הרמב"ם ומשמע מדבריו שג"כ בדין

חכמת שלמה

היכא דהחשש הוי שיאמרו שזה אסור ובאמת אינו אסור מותר בחדרי חדרים שמעצמו לא יעשהו בפרהסיא שלא יחשדוהו ע"ש א"כ גם זה היא ראיה מבוררת לדברים הנ"ל דהתם החשד שיאמרו שזה גופא איסור הוא שמפקידין בכ"ש ולכך מותר בחדרי חדרים. ומה מאוד יומתק בזה לשון רש"י והתיו"ט שם דכתבו טעמא דמלתא דכהנים ידעו טעמא דמלתא וכהנים זריזין הם. ולכאורה מ"ש וכהנים זריזין הם מיותר כיון דכבר אמר דכהנים ידעו טעמא דמלתא ממילא ליכא חשש טעות א"כ למה לי עוד לטעם דכהנים זריזין הם. אך לפמ"ש אתי שפיר דהכוונה דקשה לו דניהו דידעי טעמא דמלתא אכתי הרי כל

הגהות רעק"א

פ"ג סי"ח והוי מראית עין רק על דרבנן בזה בחדרי חדרים מותר ודוק : סעיף מו סמוך לאש כשהוא לבוש בהם תי"ט בשם מהר"ל פראג : מג"א ס"ק נז שאין בשול אין לבון ומ"מ כ"מ דאין שרויים במים חמים שהיס"ב דמשום בשול ליכא דאין בשול אחר בשול וכן אם המים עתה לונן אלא שכבר נתבשלו פ"ה ונלטננו להסוברים דגם בלח אין בשול אחר בשול אבל משום מלבן איכא כיון דהוי ע"י חימום אם דיש בו משום בשול בעלמא אלא דבהכך מים אין בשול אחר בשול וממילא שייך בזה ליבון וכ"כ במשבצות זהב בסי' ש"כ : סעיף מט שלא יוליאם עיין לקמן סי' שכ"ו ס"ז :

סי' שב מג"א ס"ק ד לפיכך מי שנסתבכו כן הוא ברמב"ם פכ"ב הכ"ד והוא מהירושלמי : מג"א ס"ק ה' ובס' הזכרונות כ'

מחצית השקל

כ"ש כשרא שנותן עליו מים א"ו דבמים מועטים ל"ל כלל לכיבוס וליכא חשד והא דהוצרך מ"א ליתן טעם לאסור מים מרובים משום שמא יסחוט ת"ל משום מראית העין י"ל נקט טעם דעדיף טפי . עוד י"ל דאם הם מים ממועטים לא מעט ולא רב דכה"ג ג"כ ליכא משום מראית העין ושמא יסחוט איכא ולכן מה שהתיר מ"א בסי' ש"ב ס"ק י"ט במים מרובים אם הוא דבר שאינו מקפיד עליו דל"ל שמא יסחוט ולא אסור משום מראית העין לריך לומר דמיירי במים ממועטים כנ"ל דליכא מראית העין ומרובים דסי' ש"ב ודהכא אין שוין בפירושיהן : (ס"ק נו) ואפי' בח"ח כו' דמטיילת בהמה בזוג כו' דלרב ס"ל כ"מ דאסרו חכמים מפני מ"ה אפי' בחדרי חדרים אסור : והב"י סי' של"ו כו' וא"כ לק"מ דדוקא כיבוס דהוא איסור תורה אסור בח"ח אבל בזוג דליכא חשש כ"א מכירה דהוא איסור דרבנן מותר בח"ח : ומ"מ קשה כו'. ס"ל דבשבת מקש' לרב מהאי ברייתא דקתני מטיילת בזוג בחצר אבל לא בר"ה ומשני דרב תנאי הוא זל"ל לאוקמי כתנאי ה"ל לחלק בין חשש איסור תורה לאיסור דרבנן : ואפשר דהתוס' סוברים כו' דברי התוס' הם בכתובות דף ס' דתניא התם נחום א"ג אומר לכור שעלו בו קשקשים ומעכבים המים ללאת ועי"ז מתקלקל הבי' ומשום פסידא הותר לו למעך הקשקשים ברגליו בלנעי' דהוי מתקן כלאחר יד דליכא רק איסור דרבנן ובמקום פסיד' ל"ג והקשו התוס' לרב דהא הכא לא התירו אלא בלנעה משמע דבפרהסי' אסור. וע"כ משום מראית העין דלא ידעו משום פסיד' הותר לו א"כ לרב אפי' בלנעה יאסר וע"ז תי' לחלק בין אם החשד הוא שעישה איסור תורה או דרבנן כנ"ל וז"ל דקשי' להתוס' על רב אע"ג דכבר תירץ הש"ס דרב תנאי היא מ"מ ה"ל להש"ס גם בכתובות להקשות לרב ולתרץ תנאי היא אע"כ דהש"ס דכתובות ס"ל לחלק כמו שכתבו התוס' ולא אילטריך למימר תנאי היא ולפ"ז לסוגיא דכתובות גם בהאי דמטייל' בזוג אין ל"ל תנאי היא וגם י"ל כתי' התוס' והן סוגיות חלוקות ותפס הרב"י עיקר סוגיא דכתובות דעדיפא דאין לריך לומר תנאי : ועיין בר"ן פ"ק דבילה בסוגיא דאין מוליכין סולם משובך כו' כ' תי' אחר לקושי' תוס' דכתובות הנ"ל : (ס"ק נז) סמוך כו' כמו אונין של פשתן. לעיל סי' רנ"ב : וא"כ אפי' בשריי' מועטת כו' רלה לייבב בזה ת"ל דבלא"ה אפי' נגד השמה אסור מפני מ"ה לזה תי' דבשרייה מועטת נגד החמה מותר דליכא מראית העין כמ"ש מ"א בתחלה בס"ק כ"ה ובס' א"ר תי' משום מהר"ל מפראג דנגד החמה מותר כשהוא לבוש בו וכמ"ש סעיף מ"ה מה"ך בהן ואינו חושש אבל נגד האש אסור משום מלבן ומבשל : ובמקום שאין בישול אין ליבון דאין מתלבן היטב במקום שאין היד ס"ב דאינו מתבשל : (ס"ק נח) ואסור כו' ז"ל המרדכי. דין זה נובע מדברי המרדכי : בעשר אלונטית לרבותא נקט אע"ג דכה"ג אין בכל אלונטית כ"א מים מועטים אפ"ה גזרינן שמא יסחוט וכסיפא דבעשר בני אדם מותרים כמ"ש מ"א אח"ז אפי' כל העשר' בני אדם נסתפגו באלונטית אחת דהוי מים מרובים אפ"ה ל"ג שמא יסחוט:ולריך לומר כמ"ש הר"ן כו' ר"ל שהקשה למה לא קי"ל כהאי משנה דהא מלינו בדוכתא טובא דגזרינן שמא יסחוט. ותירץ אם אתה אוסר הסבא' לא יסתפג דחושש מגניבה בבית המרחץ ואם לא יסתפג ממילא ימנע מן הרחילה ולפי מנהגן וטבעם שהיה דרכן הרבה ברחילה ה"ל גזירה שאין רוב הליבור יכולין לעמוד בה וא"כ אתי שפיר דברי המרדכי דבעינן אפילו כשאוסרים הסבא' מ"מ יכולים לעמוד בלעדה קי"ל כהאי מתנה דחייבי' לסחיטה : ומיהו יש לומר כו'. וכמ"ש הרב"י סי' י"ג היה לבוש טלית והוא עומד בכרמלית בשבת ונודע לו שציציותיו פסולים א"ל להסירן דגדול כבוד הבריות שדוחה איסור כרמלית דרבנן (משום איסור טלית בלא ציצית ע"ס) וכ' הרב"י דאפשר דוקא בימיהם שהיו לובשין טלית דרך מלבוש ולכן כשילך בלא טלית איכא גנאי משא"כ לדידן דאין לובשין אותו דרך מלבוש כ"א לשם מצוה וא"כ גם כשהולך בלא טלית ליכא גנאי לריך להסיר הטלית בנדון ההוא ומסיק מ"מ כיון שבימיהם דהיה גנאי ולא אסרו חכמים אף ע"ג שבימינו ליכא גנאי מ"מ לא נגזור ונחדש גזירה חדשה ונשאר בהתירו וכן י"ל הכא : (ס"ק נ"ט) שלא יוליאם היינו בכרמלית. ר"ל דל"ת למה אסור דוקא שלא יוליא המים חוץ לד"א ת"ל אפי' תוך ד"א אסור דהא נהר היא כרמלית ומוליא מכרמלית לר"ה לכן כ' דמיירי שעומד בכרמלית ומכרמלית לכרמלית אחר מותר להוליא ולכן לא אסור כ"א שלא יוליא המים חוץ לד"א : (ס"ק ס"א) או שילא כו' ועסי' ש"ח סעיף כ"ז אי סגי בחיסב עליו מע"ש : (ס"ק ס"ב) הכרוכים כו' ה"ה הכרוכים על המכה וכתבו האחרונים דעל המכה ל"ד כיון שאינו מרפא אסור אלא ר"ל כל רטיה שעל גבי המכה כמ"ש סעיף כ"ב : דלא כמו שכתב בכל בו. ובט"ז הסכים עם הכל בו :

סי' שב (סק"א) חדשה שלא נשתמשו כו' ר"ל דלא תימא חדש' היינו כל שלא נתכבס' וכס"ד דהב"י אלא שאחר זה כ' הרב"י דהרמב"ם משמע דחדש' מיקרי שלא נשתמשו כו' וכ' הב"ח דאפילו נתכבסה אלא שעדיין היא בחדוש' שלא נשתמשו בה כ"כ הרבה מקרי חדש': (ס"ק ב) חדש כו' משמע דסתם חדש כו' ר"ל מדלא כ' והוא שמקפיד כלשון הש"ס: ובס' הזכרונות אוסר כו' קאי דוקא על דברי הכל בו בגד שנשר במים או יורד עליו גשמים אבל אם נפל עליו טל ודאי מודה דבעינן דוקא שחור דהא כן מבואר להדי' בש"ס אהא דא"ר הונא המנער טליתו חייב חטאת ·דוקא אוכמי וחדתי וכן ראיתי בס' כה"ג שהביא דברי הזכרונות הנ"ל ע"ד הכל בו. אולם ראיתי שם שכ' בשמו וז"ל וכ"פ אסור לנער בגד שנשר במים כו' ודוקא בבגד חדש כו' וכן בס' הזכרונות דאיסור זה שייך בין בבגד שחור ובין בבגד לבן מכל מראה שיהי' עכ"ל מזה משמע דבזה מודה דבעינן דוקא חדש אלא שאין חילוק במראה וכ"מ לשון רמ"א שלא הזכיר רק חדש ומקפיד ולא הזכיר שחור משמע דס' הזכרונות אינו חולק עם רמ"א אבל לשון מ"א שכ' על דברי רמ"א שכ' ודוק' חדש כו' ובס' הזכרונות אוסר בכל הבגדי' משמע דר"ל אפי' ישן וחולק על רמ"א וספ' הזכרונות לא שזפתו עיני מימי: (ס"ק ג) בגד כו' בשחור וחדש כמו שכ' לעיל ר"ל אהא דא"ר הונא המנער טליתו חייב אמרי' בש"ס דוקא אוכמי וחדתי אלא שרש"י פי' המנער טליתו מן האבק ור"ח פי' מנער מן הטל אבל ניער מן האבק לית ביה משום ליבון והביא הרב"י דעת ר"ח ורמ"א הביא בשם י"א דעת רש"י דמנער ר"ל מן האבק והלא לפירש"י על המנער מן האבק אמרי' דוק' אוכמי וחדתי : (ס"ק ד) להסיר כו' הקורע אב כו'. זהו לשון הרמב"ם פרק

ג ו מקפלים כלים בשבת לצורך שבת ו (°) ללבשם בו (ו) ביום ודוקא (°) באדם (אחד) ובחדשים שעדיין (°) לא נתכבסו (°) ולבנים ואין לו להחליף ואם חסר אחד מאלו התנאים אסור * ז ויש מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון מותר בכל ענין ונראין דבריו :

ד ח מכבש (הוא כלי שכובשין בו בגדים אחר הכביסה והם שתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם) של בעל הבית מתירין אותו ליטול ממנו בגדים לצורך השבת ז (ז) ושל אומן אסור מפני שהוא תחוב בחזקה והתרתו דומה לסתירה :

ה ט חלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרככו מותר לעשותו בשבת שאינו מתכוין אלא לרככו אבל סודר אסור מפני שמתכוין לצחצחו והוי כמלבן: הגה וכובעים ח (°) ואחר (ח) כלי פשתן דינן כסודר (ב"י בשם שבולי לקט):

ו י טיט שעל רגלו ט (ג) (או על מנעליו) (בית יוסף ורבי ירוחם ח"ג) מקנחו בכותל אבל לא בקרקע דלמא י אתי לאשויי גומות כ ויש מי שאוסר (ד) יא אף בכותל : הגה ויש מי יב שמתיר בשניהם (הרא"ש) וה"ה דמותר להסירו יג במעט (ט) חרס (ה) הראוי לטלטל (ר' ירוחם ח"ג) :

ז ° ל טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים דלא מוכחא מלתא לאתחזויי (°) כמלבן אבל לא בחוץ דדמי למלבן ומגרדו יד (י) בצפורן מ ויש אומרים דהני מילי לח אבל טו יבש אסור טז (ו) דהוי (יא) טוחן :

ח נ אין מגרדין יז (בסכין או בצפורן) מנעל בין חדש בין ישן מפני שקולף (יב) העור והוי ממחק :

ט ס מותר ליתן מים ע"ג מנעל (°) לשכשכו אבל לכבסו דהיינו שמשפשף צדו זה על צדו זה אסור ע אבל בגד שיש עליו לכלוך אסור יח אפילו לשכשכו (°) דזהו כיבוסו אלא מקנחו בסמרטוט פ בקל ולא בדוחק פן יסחוט : הגה ובגד שאין עליו לכלוך מותר לתת (°) עליו מים מעוטים יט ולא מרובים שמא יסחוט (ב"י בשם סמ"ג וסמ"ק וסה"ת והרא"ש פ"ק דיומא) כ ויש אוסרים בכל ענין (ב"י בשם הטור סי' של"ד וסי' שי"ט ותוס' פרק כל כתבי והגהות פכ"ג) :

י צ הרוחץ ידיו כא טוב לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו קודם שיקנחם במפה הגה ויש שכתבו דאין לחוש לזה דלא אמרינן שריית בגד זהו כבוסו בכה"ג דאין זה רק כב דרך (יג) לכלוך וכן

°עסי' ש"ח ס"ז עמ"ש סי' קס"א עסי' ש"א ס"ט עסי' שי"ח ס"ז סי' של"ד סכ"ה עסי' ש"א ס"ג ע' בי"ד סי' קנ"ו וסי' קפ"ב סכ"ב סק"ו

מגן אברהם

☞ אי לא קפיד עלייהו עכ"ל ש"ג פ"ז [כ"ה סי' ס"מ] : ו ללבשם בו ביו' ולכן אסור לקפל הטלית אע"פ שמצות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו הוי כמי שיש לו להחליף [ש"ל] אין מציעין המטות משבת למ"ש [משנה ורמב"ם פכ"ג] . ועסי' תרס"ז וסי' שכ"ג ס"ו וצ"ל דמטה העומדת בחדר שדר שם ואיכא בזיון ודבר מגונה שיעמוד כך מותר להציעו דלצורך שבת הוא ערסי' רפ"ט (°) ובס' ב"ש משמע דאף זה אסור וצ"ל כמ"ש ומציעין המטות מלילי שבת לשבת ומ"מ טוב יותר להציעו מע"ש [אגודה] : ז ושל אומן . ואפי' היה מותר מע"ש אסור לשמוט כליו גזירה שמא יבא להתירו והרמב"ם פי' משום שהוא מוקצה מחמת (°) חסרון כיס ואסור לטלטלו [מ"מ] : ח ואחר כלי פשתן. מפני (°) שהם קשים ואחר רחיצתן וריכוכן זה ליבון [ש"ל] ומנהג העולם לכסכסן בידים . וצ"ל דאסו' להעמיד הענק על עלים העשוים לכך כמ"ש סימן תקמ"ח ס"ג: ט או על מנעליו. (°) וב"ח חולק בזה עס"ח : י אתי לאשויי גומות . פי' שישכח ויכוין לאשויי גומות דאל"כ הוי דבר שאין מתכוין ושרי דלאו פסיק רישיה הוא [מ"מ פכ"א ותוס'] : יא אף בכותל . משום דמיחזי כמוסיף על הבנין וצ"ל דבכותל של עץ שרי כמו בקורה: יב שמתיר בשניהם. (°) דבנין תקלקלה הוא וב"ח הכריע כהאוסרין : יג במעט חרס . וזה לכ"ע שרי : יד בצפורן. וה"ה בסכין אפי' בחודו (ב"י ד"מ) : טו יבש אסור. אפי' לכסכסו מבפנים : טז דהוי טוחן. אע"פ דמלאכה שא"צ לגופה הוא איסורא מיהא איכא ועמ"ש סי' רע"ח ומדסתם פה משמע דאין חילוק בין משי ופשתן ולמר כיון שמלוכלך בטיט משא"כ בס"ה וכ"ה בטור בסי' זה . יז בסכין. אבל בכותל שרי כמ"ש ס"ו. ומהרי"ל היה מקנח מנעליו בברזל העשוי לפני בה"כ לגרד בו הסולי' מהטיט וצ"ל דהיה עב ורחב בראשו ולא היה לו חוד דאם הוא חד בראשו דמי לסכין ☞ שקולף העור°) ומ"מ יש להחמיר דהא אפי' בגב הסכין אסור והב"ח אוסר בקורה עס"ו: יח אפי' לשכשכו. פי' שאסור ליתן עליו מים כלל: יט ולא מרובי'. וצ"ל דבדבר שאין מקפיד על מימיו שרי כמ"ש סימן ש"ח סמ"ו: כ ויש אוסרים. (°) ולדידהו דרך ליכלוך שרי כמ"ש ס"י בהג"ה: כא טוב לנגבם · אבל מדינא שרי כיון שאין בו לכלוך כמ"ש הרב"י ס"ט : כב דרך לכלוך . ומ"מ צ"ל

ט"ז

וכתוב חילק בב"י ביניהם : (ג) או על מנעליו · בב"י בשם מהרי"א נסתפק במנעל משום דאמרינן אין מגרדין מנעל אפי' ישן ואולי אין זה גרידה וצ"ע וב"י עצמו כ' וצ"ל דל"ד דהתם אין מגרדין טעמא משום דכשגורד המנעל בגב הסכין או בציפורן הוא ממחק אבל בקנוח בכותל או בקורה או בקרקע אינו ממחק ואפי' אם ימחק אין זה פסיק רישיה כו' עכ"ל ולפ"ז הא דיש בחצר של לפני פתחי בתי כנסיות על קרקע ברזל א' והוא חד למעלה ושם מקנחים המנעלים קודם שיכנס אסור לעשות כן בשבת דזה דומה לגב הסכין ואסור לכ"ע אלא יקנח בכותל או בקרקע ואף שיש פלוגתא גם בזה יש לסמוך במידי דרבנן על המקילין כנ"ל: (ד) אף בכותל . דדמי לבנין ולדידי' אין מקנחין אלא בקורה : (ה) הראוי לטלטל. פי' שיש בו כדי לכסות פי כלי: (ו) דהוי טוחן. נ"ל דזה דוקא שיש ממשות טיט על הבגד וכשהוא מגרד שם אז נופלי' פירורי הטיט זה דומה לטוחן אבל אם אין שם אלא מראה הטיט והוא מגרד שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומטעם זה יש היתר למי שחלוק שלו מטונף קצת ואין שם ממשות לחה והוא יבש יוכל לגרד בצפורן ולהסיר המראה כדי שיתפלל בנקיות ונראה לענ"ד דלדעת הר"ן וש"פ שזכרתי בסימן ש"ן גבי סחיטה שאין חיוב אלא במה דניח' ליה במה שנסחט א"כ גם כאן בטוחן הוא כן וכאן דלא ניחא ליה במה שנטחן אין כאן משום טוחן :

באר הגולה

ו שם קי"ג ז מרדכי שם ועיין כ' הב"י בשם הכל בו טעם למקום שנהגו היתר וע"ש ח שם קמ"א וכת"ק ט שם ק"מ י שם קמ"א וכ"כ הרי"ף בשם בה"ג והרמב"ם בפכ"א כ הרי"ף בשם י"א ל שם מ טור בשם ר' פרץ שהביא תו' נ שם בגמרא ס זבחים צ"ד וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בס"פ תולין ע שבת קמ"ב פ הגהות פכ"ב בשם סמ"ק צ מרדכי פט"ו דשבת :

עטרת זקנים

שב *ויש מי שאומר כו'. פסק הרא"ש דטליתות חדשים שרי לקפלם

נתיב חיים

שב מ"א ס"ק ו' ובס' ב"ש . כ"כ בקונטרס באר מים חיים סי' ה' ע"ש: (°) במ"א ס"ק י"ח ומ"מ יש להחמיר

יד אפרים

במ"א ס"ק ה' אי לא קפיד עלייהו כן הוא ג"כ בכנה"ג ותיבת לא הוא ט"ס או של"ל אי לא דלא קפיד עלייהו ועיין בש"ג גופי' שכת' ולבי חוכך להחמיר ומיהו לעולם לא מחייב עד שיהיה בענין דקפיד עלייהו ע"ש : מ"א ס"ק י"ז שקולף העור כו' ולענ"ד

לבושי שרד

ש"ע ס"ג (°) ללבשם דאם אין מקפלן מתרככין מכיבוס ומתקמטין : שם (°) באדם אחד. אבל אם שני בני אדם מקפלין אסור דהוי תיקון טפי : שם (°) לא נתכבסו. לפי בהחדשים כל שלא נתכבסו הם קשים ואין ממהרין לקמוט אין חשוב הקיפול תיקון כ"כ עד שיהיה חשוב כמתקן מנא : שם (°) ולבנים. דלצבעים אין הקיפול מתקנו כ"כ : מ"א סק"ה (°) להחמיר אי קפיד עלייהו כצ"ל : סק"ז (°) חסרון כיס כל שאדם מקפיד עליה ואם מטלטלה שלא תתקלקל ודינו מבואר בסי' ש"ח : הג"ה ס"ה ואחר כלי פשתן. ולפ"ז חלוק דמתיר המחבר אינו של פשתן וכ"כ הב"י : מ"א ס"ק ח' (°) שהם נאים לאחר רחיצתן כצ"ל : סק"ט (°) וב"ח חולק בזה. דדוקא על רגלו התירו משום צערא דגופא ודוקא בקורה או בחרס אבל לא בכותל וקרקע כמו שהובא במג"א ס"ק י"ב אבל במנעל אפי' בקורה אסור וראייתו מסעי' ח' דאין מגררין מנעל וכו' וס"ל להב"ח דהתם אפי' בקורה אסור וה"ה הכא דחיישינן שמא ישכח ויקנח בכח וימחק העור ובחרס דמותר היינו בנחת דכך דרך שמקנחין בנחת ולא חיישינן : ס"ק י"ב (°) דבנין תקלקלה הוא . הוא ל' הש"ס ור"ל בנין גרוע שאין דרך לבנות בכך : ש"ע ס"ז כמלבן · ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים : ש"ע ס"ט לשכשכו. ר"ל כשיש על מנעל איזה דבר לכלוך נותן עליו מים עד שיכלה הלכלוך וזה נקרא שכשוך : שם (°) דזהו כיבוסו. ר"ל בגד שרייתו זהו כיבוסו והוי מלבן משא"כ מנעל אף דשייך ביה כיבוס מ"מ שרייתן אין זהו כיבוסן אא"כ משפשף צדו על צדו : שם בהג"ה עליו מים'. דשרייה לא הוי כיבוס אלא כשיש עליו לכלוך דאז מכוין לנקות כדי להעביר הלכלוך: מ"א סק"כ (°) ולדידהו דהמתירין מביאין ראיה ממה שמותר להסתפג באלונטית בסי' הקודש וכן הא דאמרינן ביומא ההולך להקביל פני רבו

שערי תשובה

שרי ועיין בשיורי ברכה שם : בש"ע סעיף מ"ב המוצא תפילין ועיין מג"א דאשה אסורה להכניס ועיין בשו"ת יד אליהו סי' ק' שחכם אחד חולק על המג"א בזה והוא הסכים להמג"א ובענין ההכנסה כ' שיכוון לשם תכשיט ע"ש :

סי' ש"ב (ו) ביום . עבה"ט ועיין במח"ב דאף אם מדור המטות בין שני בתים ובאים מבית שאוכלים בו

באר היטב

לקלפו ה"ג מ"א : (ו) ביום . ולכן אסור לקפל הטלית אע"פ שמצות ציצית כל היום ויוכל להתעטף בו מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו הוי כמי שיש לו להחליף ש"ל. אין מציעין המטות משבת למ"ש. משנה ורמב"ם . וכתב המ"א וצ"ל דמטה העומדת בחדר שדר שם ואיכא בזיון ודבר מגונה שיעמוד כך מותר להציעו דלצורך שבת הוא ובס' ב"ש משמע דאף זה אסור וע"ל סי' רפ"ט ס"א. ומציעין המטות מלילי שבת לשבת ומ"מ טוב יותר להציעו מע"ש. אגודה : (ז) ושל אומן . ואפי' הי' מותר מע"ש אסור לשמוט כליו גזירה שמא יבא להתירו. והרמב"ם פי' משום שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו : (ח) כלי פשתן . אסור להעמיד הענק שבצואר שקורין קאלני"ר על עלים העשוים לכך כמ"ש סי' תקמ"א ס"ג וס"ם תקי"ט ע"ש (כתב מ"א מנהג העולם לכסכסן בידים אבל בש"ל אוסר וכן הסכים בס' אליה רבה ע"ש) : (ט) חרס . וזה לכ"ע שרי : (י) בצפורן . וה"ה בסכין אפי' בחודו ב"י ד"מ : (יא) טוחן . נ"ל דוקא ביש ממשות טיט על הבגד אבל אם אין שם אלא מראה הטיט והוא מגרד שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומטעם זה יש להתיר למי שחלוק שלו מטונף קצת ואין שם ממשות לחה והוא יבש יוכל לגרר בציפורן ולהסיר המרא' כדי שיתפלל בנקיות . ט"ז : (יב) העור . מהרי"ל היה מקנח מנעליו בברזל העשוי לפני בה"כ והיה עב ורחב לגרר בו הסולים מהטיט . והב"ח מחמיר עמ"א וט"ז : (יג) לכלוך . ומ"מ נ"ל דבדבר שמקפיד על מימיו אסור מ"א

ביאור הגר"א

הראשון דס"א מפ' דקפיד כל שאינו דרך עסק ועב"י וכ"ת שמסתפק בזה ומ"מ דוקא לפי' שכ' המנער כו' כדי לנאותה ולהסיר האמר הלבן הנתלה בה כדרך שהאומנין עושין ומפ' משום מכה בפטיש שכ' בדין המכה בפטיש וכמ"ש הב"י וכ"מ אבל לפרש"י ותוס' שמפ' משום כיבוס אין ענין דס"א לכאן ולא איירי הרמב"ם בטל ועמ"מ : ס"ג לצורך כו' . רש"י שם וכ"מ בגמ' דקאמר שאין לו להחליף כו' : ודוקא . גמ' שם : שעדיין . טור וערש"י ד"ה ישנים . שהחדשים כו' משא"כ כשנתכבסו שמתרככין בכיבוס : ויש מי . דכל הני חילוקים ע"כ משום תיקון וכמ"ש רש"י משא"כ בכה"ג : ס"ד ליטול כו' לצורך . רש"י שם וכו' אבל לא כובשין שהוא לצורך חול וכ"ה בטור : אסור מפני כו' . רש"י וטור ופ' הטור כר"י במתני' שם רק שני' מתיר את כליו כו' והרמב"ם פ' כת"ק דלא יגע בו וכן בפי' פי' דאין הלכה כר"י והם הולכין לשיטתן דהטור בכ"מ שר"י אומר דבר חדש שלא הוזכר בדברי ת"ק פ' כר"י כמו בפתחין בפ"ק דשבת וברוק בפ"י דערובין והרמב"ם פ' שם ושם ג"כ כת"ק שמפ' דל"פ ת"ק והטור מפרש כאן כפי' רש"י מפני שהוא כו' ועי"כ ל"פ ת"ק אר"י וכמו שהקשה המ"מ על רש"י ע"ש שדחק עצמו אבל הטור מפ' דבאמת ל"פ כפי דרכו וכמ"ש הב"י . והרמב"ם כ' לא יגע דמוקצה הוא מחמת חסרון כיס מפני שהוא כלי אומן ובש"ע פ' כטור וז"ש אסור דמה שאסור להתירו ומפ' והולך פי' רש"י : ס"ה חלוק לאחר . לשון הטור ופרש"י שם : שמתכוין כו' . לשון הטור וכ"כ הרמב"ם ורש"י שם ד"ה התם כו' שמקפיד על ליבונו כו' ע"ש : וכובעים כו' . ר"ל של פשתן כמ"ש ב"י בשם ש"ל וג"כ מטעם הנ"ל וכמ"ש בב"י משמו דלליבון הוא צריך כו' . וצ"ל דש"ל אזיל לטעמיה שכ' בב"י בשמו אהא דס"ז שעל בגדו כו' פי' ר"ת דאכלי פשתן קאי דמחזי כמלבן דשם אוסר בגמ' לכסכס משום מלבן והא דשרי מבפנים כמש"ש רש"י ומביאו בש"ע ודחקו לר"ת כ"ל דגירסתו כגי' הראב"ד ורמב"ן דל"ג לאיסורא וגורס הכא מיחזי כו' דכיש סודר דמותר וע"כ ס"ז בכלי פשתן דמתלבן במהרה כמ"ש בת"ק י"ח וערש"י שם וע"כ חלוק וסודר אינן של פשתן וכן פי' הרמב"ן דלהתירא פשיט ליה מדאמר ותפשוט כו' ואם איתא אדרבא קשו אהדדי וערש"י שם . וכ' ושאר לאפוקי מש"ל שכ' דאף חלוק של פשתן אסור ומפ' דחלוק שאמרו בגמ' אינו של פשתן לכן כ' ושאר לאפוקי חלוק הנזכר בש"ע : ס"ו או כו' . ר"ל לאפוקי ממהרי"א שאוסר ומדמי למ"ש בס"ח ול"ד דשם דרך ממחק וראיה ממ"ש קכ"ד ב' שקל תספא כו' ב"י : מקנחו . דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ואינהו הוי תלמידי דרבא . מלחמות וער"ן וי"א סוברים דאביי ורבא ואילך ליתא הא' כללא אלא הלכה כבתרא בכ"מ וער"ן שם : ויש . מתפרשים למיליה . רי"ף : ויש . דאדרבה מדקאמר ולמר כו' במאי משמע דיחידאה הוא . רא"ש וע"ש : וה"ה דמותר . זה לכ"ע מותר גמ' קכ"ד ב' כנ"ל ואפי' מנעלו : הראוי . וע"ש ש"ח ס"ו וכמ"ש שם בגמ' והזדא רבא כו' : ס"ז דלא מוכחא כו' . לשון רש"י ור"ל אע"ג שאסרו כסכוס בסודר בש"ח שם שאין טיט ודאי כוונתו לנאתו כו' וז"ש מפני שמתכוין כו' אבל כאן ודאי כוונתו משום טיט רק דדמי למלבן לכן מבפנים דלא כו' והשמיטו בש"ע הא דש"ל שמחלק בין פשתן כו' כנ"ל משום דלגי' בסודר בכל מין אסור כנ"ל : דדמי . רש"י : ומגררו בציפורן . ברייתא שם ור"ל אפי' מבחוץ וכ"מ בגמ' שם : דה"מ . בשם תוספתא : ס"ח בסכין . גמ' שם : או בצפורן . וכ"מ שם ושעל בגדו מגררו בצפורן ופי' הרא"ש והטור אפי' בצפורן וכ"ש בגב סכין וכיון דכאן אפי' גב סכין אסור כ"ש צפורן : ס"ט דהיינו כו' . רש"י שם : שיש עליו . ל"ד דהב"י ל"ל האי סברא לחלק בין יש או לא כמ"ש בב"י וכ' בש"י הרוחץ כו' אלא ליסגא דמתני' נקט ומשום סיפא מקנחו כו' : אסור . שבת קמ"ב ב' : דזהו כיבוסו . זבחים שם : אלא . שבת שם : ולא . מהא דלא להדוק כו' קמ"א א' : ובגד . מהא דאמרי' יומא ע"ז ב' ההולך כו' ובפ"ב די"ט י"ח א' נדה שאין כו' : ויש . דס"ל כתי' השני שבתוס' דסוף פי"ד דשבת וכן בזבחים ובי"ט לא הביאו רק תי' השני וכן הטור כאן ובסי' של"ד כ' אהא דאמרינן בפט"ז דשבת טלית שאחז כו' משקין כגון יין שאין כו' אבל לא מים וכמ"ש תוס' שם נותן כו' וכ' שם ולעיל כו' דר"ל תי' הראשון של תוס' הנ"ל אבל הטור ס"ל כרשב"ם שם ובתי' השני וכתב הגמ"ר פי"ג דשבת ראיה ממ"ש בזבחים שם זרק סודר למים חייב דמשמע אפי' בלא לשלשת ומ"ש נדה מערמת וטובלת כו' וכן ההולך להקביל פני רבו כו' פי' ר"א בש"י דהיינו בבגדי עור ע"ש ודוחק . והחילוק הזה שבין מים לשאר משקין כ"כ התוס' בכתובות ו' א' ד"ה האי מהא דמסננין את היין בסודרין ופי' דוקא יין משא"כ במשמרת דאין שייך ליבון וכ"כ הטור בסי' שי"ט ועמ"ש בש"ע ס"י ובסי' של"ד סכ"ד ויותר נראה דס"ל כמ"ש ב"ח בשם סמ"ג דלא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו אלא אם נתכוין לכבס כמתני' דלשלשת והוא הנכון והוא ג"כ כהיש מתירין דכאן . והרמב"ם ע"כ סובר כתי' הראשון של תוס' וכיש מתירין דכאן שהרי בפ"ח מתיר ליתן מים בסודרין וכמ"ש בש"ע סי' שי"ט שם ובפכ"ב מתיר ליתן מים על הטלית וכמ"ש ש"ע שם ושם ועוד דלדידיה אין חילוק בסחיטה בין מים ליין דכולהו משום מכבס דלא כר"ת בכתובות שם דסחיטת שאר משקין משום מפרק כמ"ש המ"מ בפ"ט ע"ש ובב"י ס"ס ש"ך ע"ש וכ"מ דלפיר"ת בשאר משקין לא גזרינן שמא יסחוט אם הולך לאיבוד כמ"ש תוס' שם ואע"ג דכ' שם אליבא דר"ת שסובר כפי' הערוך אבל אנן לא קי"ל כן כמ"ש בסי' ש"ך סי"ח מ"מ לא גזרינן דלמא יסחוט כיון דפ"ר דלא ניחא ליה הוא מדרבנן ולהרמב"ם אין חילוק וז"ל בפ"ט והסוחט כו' ה"ז מכבס וחייב כו' ואין סחיטה בשער והוא מגמרא קכ"ח ב' ושם מיירי בשמן וכ' כאן במכבס ובפכ"ב והסוחט כו' משום מכבס לפיכך אסור כו' וגמ' מיירי בשמן כמ"ש התוס' ואין בסחיטה משום מפרק רק בסחיטת פירות אבל כל הסחיטות משום מכבס שהוא מלבן כמ"ש בתוספתא הביאו המ"מ בפ"ט וכת"ק שם ע"ש במ"מ : ס"י ויש שכתבו כו' . הוא תי' השני של תוס' כנ"ל ודעת הטור וראיה מאלונטית שם קמ"ז א' וכמ"ש התוס' ספי"ד

הגהות רעק"א

נראה דגם המחבר ס"ל הכי דהא כ' אבל אם הסירם משמע דלכתחילה אסור : מג"א ס"ק ו' אין מציעים המטות משבת למ"ש אף אם מ"ש הוא י"ט אבל מיו"ט לשבת ואף שלא הניח ע"ת דהרי הר"י ס"ל דמציעים מיוה"כ לשבת דשבת קדושתו חמורה אבל לא משבת ליוה"כ וס"ל שם דחלבי שבת קרבים ביוה"כ אלא דרע"ק פליג וס"ל דשניהם שווים וחלבי שבת אין קרבים ביוה"כ ומשמע דס"ל ג"כ דאין מציעים מיוה"כ לשבת אבל מ"מ כיון דשבת בודאי קדושתו חמורה מיו"ט וחלבי שבת קריבים ביו"ט יש ללמוד דמציעין מיו"ט לשבת כמו דמותר לר"י מיוה"כ לשבת ככלע"ד אח"כ ראיתי בא"ר סק"ח כ' רש"ל פסק ממהר"ש כ"ל דטליתים חדשים שרי לקפל ביו"ט שחל להיות בע"ש כשעשה ע"ת ולענ"ד בלא עשה ע"ת ג"כ שרי כמו מיוה"כ לשבת לר' ישמעאל וי"ל ועמ"ש בגליון סי' תקכ"ח במג"א ס"ב ובספי' תרס"ז: מג"א ס"ק ז' ואפילו הי' מותר מע"ש היינו דאם מותר קצת בע"ש דס"ל לר"י במתניתין דמתיר כולו ושומטו בזה ס"ל לת"ק דאסור דגזרי' שמא לא יהא מותר כלל מע"ש ויבוא להתירו בשבת אבל אם היה מותר מע"ש בענין דיכול לשומטו בלי התרה כלל בזה באמת שרי דבזה ל"ג ומה"ט מתפרש ג"כ טעמא דהרמב"ם משום מוקצה דאלו בשומטו מה טלטול מוקצה יש כאן דאף אם עי"ז יתנענע המכבש מ"מ הוי טלטול כלאחר יד לצורך דבר המותר ככלע"ד:סעיף ז' יבש

חכמת שלמה

מקום שאסרו חז"ל מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור לכך קאמר רש"י כיון דבזה הוי חשש איסור גופא שיאמרו שזה אסור הוא ממילא כיון דכהנים זריזין הם לא יעשוהו במקום רואים שלא יאמרו שעושין איסור לכך מותר בחדרי חדרים וזה ראיה ברורה ודו"ק היטב :

סי' שב סעיף ט' מותר ליתן מים על גבי מנעל לשכשכו וכו'. נ"ב הנה ראיתי בהרמב"ם בהלכות מעה"ק פ"ח הלכה א' שכת' דבעור הקשה לא בעי כיבוס ותמה שם הלח"מ כיון דהרמב"ם פסק

מחצית השקל

כ"ב מהלכות שבת: ועסי' שי"ז ס"ג. שם ס"ק י' מבואר דוק' שיהי' חייב בעינן שיהי' דעתו ע"מ לתפור א"כ הכא בלאו הכי דאינו מתכוין מ"מ אינו חייב דהא אין דעתו ע"מ לתפור (ס"ק ה) והוא שיקפיד כו' כדי לייפות ר"ל אע"ג דלעיל בסעיף א' בניעור דבעינן שיקפיד ר"ל שמקפיד שלא ללבשו בלי ניעור אבל הקפדה דהכא ר"ל אפי' אם לובשו בלא הסרת היבלת רק דעתו לייפותו מקרי מקפיד כ"כ הרב"י מדסיים אבל אם הסירם דרך עסק פטור משמע כל שלא הסירן דרך עסק חייב דלא כט"ז וכ"כ בספר ת"ש . של שעושים החייטים דהיינו מה שקורין העפטי"ל דהיינו תחלה מחברים יחד החתיכות שצריכים לחבר ע"י תפירה מחברים תחל' ע"י תפירות גסות ואחר זה תופרין אותן בתפירות קטנות יפות וכשנגמר התפירות הקטנות חוזר ומוציא מהבגד החוט שתפר בהן התפירות הגסות: להחמיר אי קפיד כו' כצ"ל לענ"ד וכן ראיתי בהדיא בש"ג פ"ז שכ' דוקא אם מקפיד ע"ש : (ס"ק ו) ללבשם כו' דע דמ"ש בש"ע דוק' באדם אחד הטעם דע"י אחד אינו נעשה מתוקן תיקון גמור ולפ"ז כ' בספר א"ר בשם הכל בו דהמקפל על הספסל דינו כמקפל על ידי שני בני אדם וטעם דבעינן חדשים דאז אין מתקמטין כל כך וא"צ כל כך תיקון הקיפול וטעם לבנים דבהן אין הקיפול מועיל כל כך והא דבעי' שאין לו להחליף הסכמת האחרונים דבאם יש לו להחליף אע"ג שאין יפים כ"כ כמו אלה מקרי יש לו להחליף ואסור לקפלן ומ"ש בש"ע דנראים דברי מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון מותר בכ"ע. והקש' מזה ע"ד מ"א לעיל סי' י"ז ס"ק ט' שכ' על מ"ש שם דמותר ליטול טלית חבירו שלא מדעתו דניחא לאינש למיעבד מצוה בממוניה ובלבד אם מצאו מקופלת שגם הוא יקפילנה וכ' מ"א שם אפי' שלא כסדר קיפולו הראשון ואח"כ כ' דבשבת אין צריך לקפלו כלל והמאי הא שלא כסדר קיפולו מותר אפי' בשבת כתבתי שם דמ"מ כיון דאיכ' מחלוקת הפוסקים בהיתר קיפול אם הוא שלא כסדר קיפולו הראשון וגם דעת האוסר הביא המחבר תחלה משמע שכן עיקר אע"ג שכתב ע"ד המתיר דנראים דבריו מ"מ מי שרוצה להחמיר ע"ע שלא לקפלו ודאי עדיף לכן מסתברא למ"א אם ירצה להחמיר שלא לקפלו אפי' שלא כסדר קפולו הראשון אמרי' מסתמא ניחא לבעלים בזה כיון דאם אינו מקפלו ניכר בה כ"א הפס' מועט כה"ג אמרי' ניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה ועסי' תל"ז: וצ"ל דלמטה כו' עיין ר"ס רפ"ט ובס' ב"ש כו' ר"ל דבר"ס רפ"ט משמע קצת כדברי מ"א שכ' שם שגם בשחרית יהי' שלחנו ערוך ומטה מוצעת כו' וע"כ הציעה בשחרית בשבת אלא דבספר בית שמואל דחה די"ל דמיירי שדעתו לישן בה ביום שבת או שהוא מוצע' מע"ש ובס' ת"ש כ' די"ל דמיירי במטה לישב עליה וכן גם כוונת מ"א מה שרמז לעיין בר"ס רפ"ט שיש קצת משמעות כדבריו אבל לא הביאו לראי' דהא הביא דברי הב"ש והב"ש דחה הראי' כנ"ל וכן דרכו של מ"א כנודע ובס' ב"ש גופיה כ' להקל לפרוס על המטה מכסה ולפ"ז כ' בס' א"ר בסי' רפ"ט וז"ל ולכאורה כיון דאפשר בפריסת סדין ליכא בזיון כ"כ עכ"ל וכ' בס' א"ר הא דהותר לקפל אם צריך להם בשבת וה"ה בהצעת המטה דוקא כשהי' לבוש בהן בשבת אבל לא זולתו דהא הי' אפשר לו לקפל או להציע מע"ש ועוד כ' בשם מהרש"ל דאם חל י"ט ביום ו' והניח עירוב תבשילין מותר לקפל ביום ו' לצורך שבת באותו ענין שמותר לקפל אם צריך לו בי"ט ומסתמא ה"ה לענין הצעת המטה: (ס"ק ז) ושל אומן כו' שמא יבא להתירו אם לא יהי' מותר מע"ש: משום שהוא מוקצה כו' ר"ל המכבש הוא מוקצה כו' וע"י שימשמש כליו ע"כ יתנענע המכבש המוקצה:(ס"ק ח)ואחר כו' וכ' הרב"י דלדעה זו הא דמתירים בחלוק ע"כ האי חלוק אינו חלוק של פשתן:(ס"ק ט)או על מנעליו וב"ח חולק בזה עס"ח דהרב"י כ' בשם מהרי"א דנסתפק דאפשר ע"ג מנעלו אסור משום דממחק ואסור כמ"ש בסעיף ח' ולהרב ב"י פשיטא לי' דע"ג קורה או כותל או קרקע אינו ודאי ממחק וא"כ אפי' ממחק ל"ל בה כיון דלא הוי פסיק רישיה הוי דבר שאינו מתכוין ואייתי ראי' מדאמרי' בגמ' רבא נתלכלך מנעלו בטיט ואתי שמעיה וקנחו במעט חרס והב"ח פשיטא לי' לאסור דדמי להאי דסעיף ח' ומעובדא דרבא הנ"ל אין ראי' דמיירי שקנחו בנחת עד שלא יהי' חשש ממחק ע"ש:(ס"ק יא)אף בכותל כו' וצ"ל דבכותל של עץ שרי ובס' ת"ש כ' דאפשר בזמן הזה דדרך לבנות כותלי' של עץ וטחים בטיט אפי' בשל עץ הוי מוסיף על הבנין כמו כותל של אבני' ע"ש:(ס"ק יב) שמתיר כולי דבנין תקלא' ובקרקע מתיר דל"ג שמא ישכח ויכוין לאשויי גומות וא"כ הוי דבר שאינו מתכוין אפי' משום גומות:(ס"ק יג) במעט כו' וזה לכ"ע שרי ר"ל דלא תימא מ"ש רמ"א וה"ה דמותר כו' במעט חרס קאי על מ"ש ויש מי שמתיר כו' דלהאי דעה מותר גם בשל חרס לכן כ' מ"א

דז"א

נוהגין (טור וב"י ואגור) לכן מותר (°) (יד) לנגב ידיו כג בבגד שהטיל בו תינוק כד (טו) מי רגלים כה (טז) כדי לבטלם שאין זה רק דרך ליכלוך בעלמא (טור) אבל כו אסור ליתן (יז) מים ממש על המי רגלים כדי לבטלם (הגהמ"י פכ"ב ותוס' פרק ח' שרצים) :

יא ק מי שנתלכלכה ידו בטיט מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרה ובמפה הקשה העשוי לאחוז בה קוצים אבל לא במפה שמקנחים בה ידים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לכבס המפה :

יב ר אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה משום כז דאתי לידי (יח) סחיטה :

יג ש אין מסתכלין בשבת במראה של מתכת שהיא חריפה כאיזמל (פי' כעין סכין קטן חד וחריף) דחיישי' שמא ישיר בה נימין המדולדלין ואפי' אם הוא קבוע בכותל ת אבל מותר להסתכל במראה שאין בה חשש זה אפילו אינו קבוע :

שג דיני תכשיטי אשה. ובו כז סעיפים :

א א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה מפני שצריכה להסירם בשעת (א) טבילה חיישינן א שמא תוליכם ארבע אמות ברה"ר * ב ואם הם (א) ב קלועות בשערה מותר ג ג ויש מי שאוסר ד ואם הם (°) מעשה אריגה מותר ד שאינה צריכה להסירם בשעת טבילה : הגה ובלבד (ב) שלא יהיו (ג) מטונפות או מוזהבות (ג) דאז (ג) מסירין ה כדי שלא יתטנפו במים (טור והרא"ש וסמ"ג):

ב ה מותר לצאת בחוטין שבצוארה (ד) שהם רפויים ו אינה צריכה להסירם בשעת טבילה ו אבל (ה) בקטלא שבצוארה אסור מפני שצריכה להסירה בשעת טבילה לפי שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעלת בשר וחיישי' דלמא אתיא לאתויי ד' אמות ברשות הרבים ז ולא תצא בטוטפת והוא כמין ציץ ומגיע מאזן לאזן ולא בשרבוטין והוא ג"כ ציץ ואינו מגיע אלא עד לחיי' שכורכתו על ראשה ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן והוא שאינם תפורים בשבכה דחיישינן דלמא שלפא לאחויי ואתיא לאתויי ד' אמות ברה"ר ח אבל אם תפורים ליכא למיחש להכי ומותר: הגה וה"ה דבתולה שאינה חוששת לגלוי ראשה אפי' תפורה בשבכה אסור דחיישינן שמא תסירה עם השבכה ואתי לאתויי (מ"ז):

ג ט לא תצא בכיפה של צמר דהיינו חוטי דעמרא דגדירין ועבידי כי הוצא. (פי' כ:ליס העשוים מעלי ס הדקלים שהם בארוגה משא"כ אילטימא העשויה כמין לבד כדאיתא בגמרא שם) ורחבים כשתי אצבעות (°) כשיעור ציץ כ ולא באיצטמא דהיינו(°)מטלית שתולין בו חוטין של צבעונים ותולין אותו לכלה (°) להפריח ממנה הזבובים :

ד ל לא תצא בעיר של זהב ופירש רש"י שהוא תכשיט עגול ומציירין בו כמין עיר ויש באמצע לשון(°)שמחברים אותו למלבוש מ ור"ת פירש שהוא כעין עטרה לראש :

ה נ כלילא והוא תכשיט שמניחתה על פדחתה מאוזן לאוזן וקושרתו ברצועות התלויות מותרת (ד) לצאת בו בין שהוא עשוי מחתיכות של זהב חרוזות בחוט בין שאותם חתיכות קבועות במטלית :

רסוקיא

ט"ז מגן דוד

שג (א) קלועות בשערה מותר. דלא חיישינן דלמא אתי לאתוייהו בר"ה שאסור לסתור קליעת שערה בשבת וזהו דעת ר"ת בטור ובתוס' ... ר"י וז"ל דכי היכי שיש איסור בעשיית קליעה ה"נ יש איסור בסתיר' קליעה ויש מי שאוסר הוא רש"י ונראה שהוא מתרץ קושיא זו דכי מתרמי לה טבילה תצטרך להוציא החוט ולסתור הקליע' ותעשה זה ע"י עכו"ם דודאי מותר ע"י עכו"ם דהוי שבות דשבות: (ב) שלא יהיו מטונפות. ז"ל רש"י מפני שהמים ממחים את הטיט ומלכלך בשר' בעליית' מהטבילה ואפ"ה חציצה לא הוי דעיילי בהו מיא מיהו בעי' לה משום טינוף אתי לאתוייהו עכ"ל ובטור כתוב שאז צריכה להסירם מפני הטיט שחוצץ ונראה דעתו דאע"פ שטיט שלא אינו חוצץ כמ"ש בי"ד סי' קנ"ח מ"מ מבואר שם דאם היא מקפדת חוצץ וס"ל לטור כיון שאסור בזו המקפדת אין חילוק בין הנשים ותדע לך שאל"כ תתיר באשה זקנה שתצא בכל הני דאסורי' משום טבילת מצוה ובזקני' אין שייך טביל' אלא ודאי כל שאסור בקצת אסור בכולם כנ"ל נכון לדעת רש"י : (ג) דאז מסירן כו'. זהו טעם (°) על מוזהבין: (ד) שהם רפויים כו'. ונראה דהא לא אסרי כאן דלמא שלפא ומחוי דזה אינו אלא בתכשיט שהוא מידוס : (ה) בקטלא שבצוארה. כאן הטעם משום טבילה דזה הוה חציצה ופי' קטלא מבואר בסעיף ז' אלא דשם יש איסור מחמת דלמא שלפא ומחוי לחברת' שהוא חשוב וא"כ צ"ל כאן טעם דחציצ' פי' דכאן שהיא מהדק' כדי שתראה בעלת בשר ממילא לא תשלפה כי אז לא תהיה נראית בעלת בשר אבל לקמן מיירי שהקטלא רפוי' סביב צוארה ואין שם חציצה אלא אסור מכח דלמא שלפא כו' והחילוק שבין חוטין לקטלא אמרי' בגמ' שהחוטין לא מיהדקא בחוזק כי אינה חונקת עצמה משא"כ בקטלא שהיא

מגן אברהם

דבדבר שמקפיד על מימיו אסור שמא יבא לידי סחיטה וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג וסמ"ו : כג בבגד שהטיל. וטוב שלא ליקח תינוק בחיקו בשבת אם לא על כר [ס"ה סימן רס"ז] הרוחץ תינוק במים לא ישים הבגד במים (ס"ה סי' רס"ד): כד מי רגלים. אבל כשיש עליו צואה אסור [°] להעבירו בניגוב הידים וכמ"ש ס"ט (מהר"מ טיקטין בשם סמ"ג ותוס' ספי"ז דלא כהגמ"ר) : כה כדי לבטלם. כיון דדבר מועט הוא בטלים בניגוב הידים (ב"י) ול"ע דבסי' ע"ז כתבתי בשמו דאין חילוק בין רב למעט לענין רביעית ול"ל דהכי שאני דלעולם בעינן רק שהם טופח להטפיח וכשמנגב בהן ידיו הוי טופח להטפיח מכח המים ושרי ועפ"י פ"ב : כו אסור ליתן מים. ואפי' ליטול ידיו עליהם אסור וזהו כיבוסו [ב"י] : כז דאתי לידי סחיטה. ול"ד למה שמנגב ידיו במפה או בחלוק לפי שידיו מלוכלכות [ב"י תשב"ץ בשם מהר"מ] וז"ל מהר"מ בתשובת ד"פ סי' תקי"א ול"ד לניגוב ידים דידיו מלוכלכות ☞ (ומ"מ צריך כנ"ל) (מ"ב) לנגבם היטב זו בזו שלא יבא לידי ליבון או לידי סחיטה אבל כוס אסור עכ"ל ונ"ל דכוונתו כיון דמנגבן מלוכלכות הוי דרך לכלוך ונ"ל דבסמרטוט המיוחד לכך שרי דלא גזרינן שמא יסחוט וכמ"ש סי' ש"ח סמ"ו ומ"מ צ"ע לפמ"ש סי' שי"ט (°) וסי' של"ד סכ"ד דבשאר משקין לא גזרינן שמא יסחוט ולמה אסור לנגב כוס שהיה בו יין ואפשר דס"ל דיין כמי מלבן וכמ"ש בב"י בסי' ש"ך בשם הר"ן וא"כ בשאר משקין שרי א"נ י"ל דס"ק כיון שהכוס צר א"א דלא אתי לידי סחיטה והוי פסיק רישיה וכמ"ש סי' ש"פ סי"ו וכ"מ ס"ט בהגה וא"כ אפי' בדבר שאין מקפיד על מימיו אסור אבל ספסל מותר לקנח דליכ' פסיק רישיה ודוק' בדבר שאין מקפיד על מימיו. ודע דסחיטה של מים הוי תולדה דמלבן או צובע כמ"ש סב"י סס"ש"כ:

שג א שמא תוליכם. ודוקא בדברים קטנים כאלו יש לחוש שתוליכם שאף בחול לפעמים נושאו בידו משא"כ בדברים שהן עיקר מלבושים (תוס') : ב קלועות בשערה מותר. דהא אסור לסתור קליעות שערה כמ"ש סכ"ו : ג ויש מי שאוסר. *) (°) דחיישינן [°] שתרפס [כ"ה]: ד שאינה צריכה להסירם. צ"ע בי"ד סי' קנ"ח ס"ג שתם כדעת הראב"ד דדוקא כשהם חלולים אין צריכה להסירם: ה כדי שלא יתטנפו וחוצצין כמ"ש בי"ד שם: ו כליל'.

באר הגולה

בשם הר"מ ושבלי הלקט בשם ספר ירואים ק רמב"ם בפרק כ"ב וכת' הרב המגיד שהוא תוספתא ר תשב"ץ בשם הר"מ ור"י בתי"ג ש שבת קמ"ט וכת"ק הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפ' כ"ב וש"ב ת שם בפוסקים הנ"ל :

א שבת נ"ז במשנה ובגמ' ב טור בשם ר"ת והרא"ש והר"ן שם ג רש"י שם ד שם בגמ' ה שם כרב יוסף אליבא דר"ה ו שם במשנ' וכדמפרש לה רבינא שם ז שם במשנה וכדמפרש לה רבי אבהו שם ח שם ס"ד במשנה ט שם כ"ז במשנה כבול וכדמפרש לה רבי אבהו י הרי"ף שם כ שם כ"ג ל שם במשנה מ שם כ"ט נ כשמואל וכרב

עטרת זקנים

בי"ע בע"ש כשעשה עירוב תבשילין וכ"ש בחש"מ ודוקא חדשים שהם קשים ואין הקיפול צורך להם אבל לא בישנים שממהרים לקמוט והקיפול תיקון הוא להם (מהרש"ל) :

שג * ואם הם קלועות כו'. שאסור לסתו' קליעות שערה לכן לא שלפא להו כו' :

נתיב חיים

כ"ב ולענ"ד הא דאסור בש"ע דוקא בגלדה אבל לא בכנתה וכעינו לא שרי לכל הדיעות :

שג מ"א ס"ק ג' (°) דחיישינן שתרפס כ"כ ואז יכולי' להוציא החוט לטבילה ואתא לאתויי ד"א :

דגול מרבבה

*) פי' וע"י הריפוי תמתח החוט מתוך הקליעה ואתי לאתויי החוט ד' אמות ברה"ר :

יד אפרים

אפשר דדוקא לגרר אסור. ומהרי"ל עשה קנח בכותה שלא יבא מלוכלך ברפש וטיט לבה"כ :

שם ס"ק ד"ז ומ"מ צריך כנ"ל והוא גרסם בעיגול ועיין בתשובות מהר"מ ד"פ דשם ליתנייהו להנך תיבות ומכל מקום צריך ותו שהגי' הגי' כן לייתב הלשון וליתא רק צריך להגי' הלשון כאשר הוא בתשב"ץ קטן סימן כ"ח וז"ל לפי שידיו מלוכלכות ואפי' ידים נקיות אומר מהר"מ שצריך לנגבם כו' ע"ש ומה שגרסם בעיגול (מ"ב) ג"כ ע"ש :

לבושי שרד

עובר במים עד צוארו ולא אמרינן בכל הכי שריותו זה כיבוסו משום דאין שם דבר טינוף והאוסרין ס"ל דהתם שרי משום שהוא דרך לכלוך :

הב"ה ס"ל לנגב ידיו. שנוטל ידיו במים ומנגבן בהבגד :

מ"א ס"ק כ"ד (°) להעבירו בניגוב. דאעפ"י שהוא דרך לכלוך מ"מ כשעביר הצואה הוי כיבוס ושאני מ"ר דלא מאיס כ"כ :

ס"ק כ"ז (°) וסי' של"ד סכ"ד כנ"ל :

שג ש"ע ס"א (°) מעשה אריגה מותר. דהכי לא מיהדק שפיר ולא חייצי : מ"א ס"ק ג' (°) שתרפס. שתרפה הקליעה בשביל טבילה ותוציא החוטין : ט"ז סק"ג (°) על מוזהבין. דהכי משמע לשון שלא יתטנפו ר"ל החוטין וקאי אמוזהבות אבל המג"א גורס יטנפו וקאי ארישא כמי : ש"ע ס"ג (°) כשיעור ציץ תכשיט חיישינן דילמא שלפה ומחוי : שם (°) מטלית. וזה אינו לא תכשיט ולא

מלבוש והוי משאוי ב"ח : שם (°) להפריח לפי שאם יעמוד לה זבוב על פניה היא מתביישת לגרשו : ס"ד שמחברים. אינו חיבור גמור ויכולים לשלפה כיון שהוא תכשיט חיישינן דילמא שלפה ומחוי וטעם זה הוא גם לפי' ר"ת :

באר היטב

שערי תשובה

שמא יבוא לידי סחיטה וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג ובסעיף מ"ו : (יד) לנגב . וטוב שלא ליקח ילד בחיקו בשבת בו לבית שיושבים שרי להציע בהדר שאוכלים בו לכבוד שבת אבל אם דרכם לעבור שם לא : (טז) כדי

אם לא על כר ס"ה סי' רס"ז. הרוחץ ילד במים לא ישים הבגד במים ס"ה סי' רס"ד : (טו) מי רגלים . אבל כשיש צואה עליו אסור להעבירו בניגוב הידים וכמ"ש ס"ט. מ"א (טז) כדי לבטלם . עמ"ש המ"א ועי' בתשו'

סימן ק"כ : (יז) מים . ממש ואפי' ליטול ידיו עליהם אסור דזהו כיבוסו. ב"י : (יח) סחיטה . וכ"ל דבסמרטוט המיוחד לכך שרי דלא גזרינן שמא יסחוט ועוד נ"ל דדוק' בכוס שהוא צר א"א דלא אתי לידי סחיטה

אבל ספסל מותר לקנח ודוק' בדבר שאין מקפיד על מימיו מ"א . (ובס' אליה רבה הביא דבר זה בל"ע ע"ש) ודע דסחיטה של מים הוי תולד' דמלבן או צובע כמו שכ' הב"י ס"ס ש"ל :

שג (א) טבילה . כ' הבאר היטב אסר לפני ואם הבתולה אסור' מפני גזירה זו צ"ע כי הבתולות אסורות לטבול כמ"ש בי"ד סי' קפ"ג ע"ש . ולא ידעתי למה מסופק בבתולה טפי מבזקינה דאין שייך נמי גבה טבילה

ולדידי אין ספק דלא פלוג רבנן בתקנת' וכ"כ הט"ז בס"ק ד' יעו"ש : (ג) מטונפת . שאז חוצץ : (ג) מסירן . זהו טעם על מוזהבים : (ד) לצאת . דאין דרך לצאת בה אלא אשה חשובה ולא שלפה

ביאור הגר"א

ר"י כו' כמו סיפוג אלונטית וקינוח ידים במפה . וסברא הראשונה דעת הרמ"ת ומחלק בין בגדי צמר דאין בהן ... ס בכה"ג כדעת ר"ת הנ"ל ואלונטית מיירי בשל צמר וכמ"ש בטור וב"י : ולכן כו' אבל כו' . תוס' שם וע"ש : ... . תוספתא : שלא יעשה כו' . לשון הרמב"ם : ויבא כו' . ביאר בתשובה דמ"ש בגמ' שלא יעשם כו' במקום שיש ... ר מלאכה וז"ש ויבא כו' : ס"יב משום דאתי כו' . ר"ל אף לס' דאין ליבון בכה"ג ככ"ל מ"מ אסור משום סחיטה ... ד מ"ח א' ובפט"ו וש"מ ואע"ג דמותר באלונטית שם משום דאין מקפיד עליו וכמ"ש מ"ח א' ולכן ר"ש מתיר כו' ... "א והוא כדעת הרמב"ם דלר"ת שם בתוס' הנ"ל מותר ביין דאין בו גזירה אפי' לס' דפ"ר בדלא ניחא אסור מהא ... את היין בסודרין כמ"ש בתוס' שם וכנ"ל ולדעת הרמב"ם דמתיר בסודרין אפי' מים כמ"ש בסי' שי"ט ס"י וכנ"ל ... אין חילוק בין מים ליין משום ליבון ושרייתו זהו כיבוסו כ' לעיל דס"ל כדעת הסמ"ג דדוקא במתכוין לכיבוס אבל משום ... ל דמסננין בסודר שדרכו ואין קפיד עליה וכמ"ש בפ"ד מ"ח א' כנ"ל : ס"יג ואפי' . כת"ק שם : אבל כו' אפי' . כקושיית הגמ' שם :

סי' שג ס"א שבראשה . לאפוקי שבצוארה כמ"ש בגמ' וכמ"ש בס"ב : ואם הם . כמ"ש בסכ"ו : ויש . עכ"ח שנרחק ול"כ דה"ק דלמא מתרמיא כו' וע"כ תרפס מע"ש דבשבת אסור ושריא וז"ש עד שתרפס ול"ק שתם ולא תטבול בהן אלא דאם היה אומר שתם לא היה חשש דע"כ היה צריך להתיר מע"ש . ובי"ד סי' קנ"ח פ' כס' ראשונה : ואם . ובי"ד שם כ' כדעת הראב"ד דדוקא חלולין כמעשה רשת כמ"ש שם היכי חלילתא : מטונפות כו' . פ' כליסנא בתרא כשיטת הגאונים דפ' לאומרא כא"ד וכ"פ הטור אבל רמב"ם וש"ע פסקו כליסנא קמא משום דרב ס"ל כליסנא קמא : דאז . כאן כ' כפירש"י ובי"ד שם כ' כפי' רבותיו של רש"י : ס"ב אבל בקטלא . ברייתא שם וכמ"ש רבינא : כמין ציץ . רי"ף : ולא כו' . והוא ג"כ . והוא . מתני' וגמ' שם : דלמא שלפא כו' . גמ' שם נ"ט ב' וס"ה א' אמר אביי כו' ע"ש : וי"א . ערש"י במתני' ד"ה בזמן כו' : בשבכה כו' . רש"י : ס"ג ורחבים . כדאמרינן בחולין קל"ח א' כיפה של צמר היה מונח ברא"ש כ"ג ועליו היה ציץ נתון כו' רי"ף : כשיעור ציץ . שבת ס"ג סוכה ה' : דהיינו . שם כליא פרוקי וכפי' הרי"ף שם וגירסתו שם כלה פרוקי : ס"ד ור"ת . מדאמרי' בסוטה מ"ט מאי עטרות כלות עיר כו' : ס"ה כלילא כו' . כמסקנת גמרא שם ומ' דבכל ענין דלא

מחצית השקל

דבחרם מותר לכ"ע כדמוכח מעובד' דרבי' לעיל ומ"מ להב"ח אסור במגעל כמ"ש לעיל:(ס"ק יד) ... ן וה"ה בסכין אפי' בחודו דלפורן דומה לחודו של סכין אלא דאורחא דמלתא נקט דאין דרך לגרד ... של סכין פן יחתוך את הבגד:(ס"ק טו)יבש אסור וכ' הט"ז דוק' שיש עליו ממשות של טיט ... ם אין בו רק מראה טיט שרי לגרד לבטל המראה ע"ש: (ס"ק טז) דהוי כו' ועמ"ש סי' רעח ... חלוקת הפוסקי' אי במלאכה שאינה צריכ' לגופה חייב או לא:(ס"ק יט)מרובי' כו' וכ"ל דבדבר ... "ל סי' שא ס"ק כה ומ"ש שם:(ס"ק כ)וי"א ולדידהו דרך לכלוך שרי דהתו' ס"פ שמנה שרצים ... אהא דאמרי' בבגד שרייתו זהו כבוסו הא אמרי' נדה מערמת וטובל' בשבת בבגדיה דליהו דבגדי' ... לטבול בשבי' וי"ע אבל אדם מותר לטבול דנרא' כמיקר לכן נדה שנזדמן לה זמן טבילת' ואין לה ... אחרים מערמת וטובל' בבגדי' כשהן רפוים ועיילי בהו מיא ואמאי הותרה הא בבגד אמרי' ... ו זהו כבוסו ותירץ שני תירוצים חדא דוק' כשהבגד מלוכלך אסור ולא כשהוא נקי תירוץ שני ... דהוא דרך לכלוך מותר והאי דנדה דטובלת הוי דרך לכלוך עכת"ד וא"כ לי"א אפי' כשהבגד נקי ... לא ס"ל תירץ א' דהתוס' הנ"ל וע"כ לייש' קושית התוס' צ"ל דדרך לכלוך מותר כתירוץ השני ... ם:(ס"ק כא) טוב כו' אבל מדינא שרי כמ"ש הרב ב"י סעיף ט' וכ' בספר ת"ש הא לקמן סי' ... סעיף כד כ' הרב"י על אותו דעה והוא דעת הטור דס"ל טלית שאחז בו האור מ"מ א' מותר ... שאר משקין על צד שני דלא הוי רק גרם כיבוי דשרי אבל לא מים משום כיבוס דכן נראה הרי ... להרב"י דאפי' בגד נקי אמרי' שרייתו זהו כבוסו ואע"ג דמ"א סי' שיט ס"ק יא כ' דמ"ש בסי' ... לאסור משום כיבוס רצה לו' שמא יסחוט והוי כיבוס ע"ז כ' בס' ת"ש הא בהרב"י סי' של"ד ... י להדיא דטעם הטור הנ"ל לאסור במים משום דשרייתו זהו כבוסו ע"ש ולענ"ד אין זה קושיא ... יפה בסי' זה נראה דעת הרב"י דבבגד נקי לא אמרי' שרייתו זהו כבוסו וע"כ צ"ל דבש"ע חזר ... "ל דמה שאסר הטור במים בסי' של"ד היינו מטעם שמא יסחוט כמו שכ' מג"א סי' שי"ט כנ"ל: ... כג)בבגד וטוב שלא ליקח כו' ע"ל סי' רל"ב ס"ק ג' מ"ש בשם ס"ח : (ס"ק כד) מי רגלים ... כשיש עליו צואה אסור ומבואר בב"י הטעם דבמי רגלים מותר כיון שאינו מכוין כ"א לטהרן ... לנקות וכיבוס אבל בצואה דמכוין לנקות ולהעביר הלכלוך אסור עכ"ל: (ס"ק כה) כדי כו' כ' ... של הרב"י שכ' בס' כ"מ: וכשמנגב בהן ידיו כו' ר"ל דוקא שהמי רגלים הם בעין אע"ג שנתן ... ם מים מרובים כל שאין בהם רביעית עדיין לא נתבטלו המי רגלים והם בעין משא"כ כשהמי ... בלועים בבגד אע"ג שהם טופח עמ"ל מ"מ כיון שנתן עליהם מים מרובים אע"ג שאין בהם ... ת מ"מ המים המרובים מכסים המי רגלים שהן כדי להטפיח ואין נראים וכה"ג מותר כדלעיל ... "ז ובתשובת ה"ה חכם צבי סי' ק"ב חולק ופסק דסגי אם המים מרובים מן המי רגלים אפי' ... מים רביעית וא' מראיותיו קושית מ"א דהכא: (ס"ק כו) אסור כו' ואפי' ליטול כו' ר"ל לא ... דאסור להטיל עליו מים להדיא אלא אפי' ליטול ידיו עליו דס"ד דשרי כמ"ש הרב"י תחלה ... דאסור וכמסקנת הרב"י:(ס"ק כז) דאתי כו' ול"ד כו' וז"ל מהר"ס כו' דהרב"י קיצר בהעתקת ... מהר"ס דמשמע מלשון הרב"י בהעתקתו דמהר"ס התיר להדיא לנגב ידיו במפה והרי כ' הרב"י ... " הרוחץ ידיו טוב לנגבם כו' והם דברי מהר"ס כמ"ש בב"י לא הביא מ"א דברי מהר"ס ... נה דשם מבואר דיש להחמיר לכתחלה לנגבם והרב"י לא העתיק כ"א מה שהוא לפי עיקר הדין: ... בסמרטוט המיוחד כו' דמשמעות לשון מהר"ס דאסר כוס מתרי טעמא משום ליבון וגם משום

סחיטה וכמ"ש הרב"י בשם מהר"ם להדיא ע"ש אבל כ' בשם רי"ו דלא אסרו כוס אלא משום סחיטה ולא הזכיר ליבון וכן בש"ע לא כתב כ"א שמא יסחוט והיינו טעמא דהרב"י אזיל לשטתיה דס"ל כשהבגד נקי ליכא משום ליבון וסתם הבגד שמקנחים בו הכוס מסתמא נקי ולכן לא השם כ"א שמא יסחוט וכ"ד רי"ו אבל מהר"ם שכ' דניגוב ידים שרי דהוא דרך לכלוך ע"כ ס"ל כתי' התו' דדרך לכלוך לא אמרינן שרייתו זו היא כבוסו א"כ י"ל דס"ל אפי' בבגד נקי י"ב משום כבוס ולכן אסור ניגוב הכוס גם משום ליבון וכי' לתרץ הא דהותר לקנח ידיו במפה ול"א לליבון כיון דידיו מלוכלכות לא הוי דרך ליבון והא דלא קשיא ליה דה"ל לחוש בקינוח ידיו משום סחיטה היינו דמסתמא המפה שמקנחים בה הידים היא מיוחדת לכך וכה"ג נ"ל שמא יסחוט כמ"ש מ"א אבל מ"מ אי לאו דהוי דרך לכלוך הוי אסור משום ליבון אע"ג שמיוחד לכך וכמ"ש מ"א סי' שי"ט ס"ק יא אבל מפה שמנגבים בה הכוס מסתמא אינה מיוחדת לכך לכן אסור משום סחיטה וא"כ לדידן דליכא בניגוב הכוס כ"א משום סחיטה כיון דהיא נקיה ולית בה משום ליבון כ"א משום שמא יסחוט וכיון דהסמרטוט מיוחד לכך שרי לדידן אם הסמרטוט נקי וסתמא היא כך כנ"ל: ומ"מ צ"ע כו' דבשאר משקין ל"ג שמא יסחוט בסחיטה איכא תרי איסור' חדא משום תולדה דדש אך כשאינו צריך למשקים היוצאין ליכא משום דש עוד יש טעם משום דהוי תולד' דמלבן אולם בשאר משקין כיון דאפילו לאחר סחיטה רושמן ניכר בבגד ליכא משום מלבן וכיון דכאן ליכא בסחיטה משום תולד' דדש כיון דהם משקים מועטים ואזלי לאיבוד וליכא כי אם משום מלבן א"כ למה אסר המחבר ומהר"ם לנגב כוס שהיה בו יין משום סחיט'. ואפשר דס"ל דיין כמי מלבן . והיינו יין לבן דוקא . ותי' זה מספיק ליישב דברי מהר"ם די"ל דס"ל כהר"מ דגם ביין לבן יש בסחיטתו איסור כיבוס אבל אינו מספיק לתרץ דברי השלחן ערוך דהרב"י כ' בסי' שי"ט להדיא דלא כהר"ן דגם ביין ליכא משום כיבוס כמו בשאר משקין וע"כ לש"ע צ"ל כ"א כתי' ב' שכ' מ"א וא"כ אפי' בדבר שאין מקפיד והסמרטוט מיוחד לכך מ"מ אסור דלא כמ"ש מ"א תחלה להתיר במיוחד לכך דניהו דל"ל שמא יסחוט מ"מ הא הוי פ"ר דודאי יסחוט: אבל ספסל דהוא דבר רחב וליכא פ"ר: שאין מקפיד כו' דהיינו סמרטוט המיוחד לכך דל"ל שמא יסחוט ואז אפילו מים על הספסל שרי. אבל משקין בלא"ה לא גזרינן שמא יסחוט מיהו הא דמותר במים כשמיוחד לכך דוק' כשהסמרטוט נקי דל"ל לדידן שרייתו זה כבוסו :

סי' שג (ס"ק א) שמא כו' משא"כ בדברים אחרים שהן עיקר כו' דאל"כ תהיה אסורה לצאת בהן דהא ודאי תצטרך להסירן בשעת טבילה ע"ש : (ס"ק ב) קלועות כו' אסור לסתור וא"כ ודאי לא תטבול בשבת : (ס"ק ג) ויש מ"ש דחיישינן שמא תרפס: ולרפותם מותר בשבת אלא כיון דאפי' תרפס מ"מ אסורה לטבול בהם כמ"ש בי"ד סי' קנ"ח סעי' ב' אלא כיון שתרפס א"א אפשר לה לשמוט הרצועות מתוך הקליעה בלי סתירה ולכן חיישינן שתזדמן לה טבילה ותרפה הקליעה ותשמט הרצועות ותטבול ואחר זה תוליך הרצועות ד"א בר"ה: (ס"ק ד) שא"ל כו' כשהן חלולים. ר"ל ארוגי' והחלולים וכן הקשה הש"ך שם: (ס"ק ה) כדי כו' וחוצצים כו' ר"ל דלשון הש"ע שכ' דאז מסירין כו' ולא כ' דאז צריכה להסירן משמע דאינה חייבת להסירן אלא היא עצמה תחוש שלא יתטנפו החוטין כשהן מוזהבים או אם הרצועות מטונפות חוששת ע"י המים יתרכך הטינוף וידבק הטינוף בגופה לכך היא לתקנתה מסירן ולכן כ' מ"א דהלשון ל"ד אלא צריכה להסירן אע"ג דהן רפוים ונכנס בהן המים מ"מ כיון דהיא מקפדת להסירן חוצצים אם לא תסירם וכמ"ש בי"ד שם : (ס"ק ו)כלילא כו' אבל

ו ס רסוקיא דהיינו חתיכת מעיל רחבה אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקושרם בהם ולהדקן סביבותיה דמהדק שרי ואם אין לו רצועות אסור :

ז ע לא תצא (°) בקטלה דהיינו בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרה סביב צווארה והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר בזהב:

ח פ לא תצא בנזמי האף צ אבל (ו) יוצאת בנזמי האוזן:

הגה ומפני שאזניהם מכוסות ובמקום שנוהגין לגלות האזנים אסור לצאת בנזמים שבאוזן היכא דדרך להוציאם משם (א"ז) :

ט ° ק לא תצא במחט נקובה ואם יצאת ז (ה) חייבת ושאינה נקובה ר אם (ז) מעמדת בה קישוריה ח מותר לצאת בו (ח) ואם אינה מעמדת בו קישוריה אסור :

°עסי' ש"א ס"ח

לא

ט"ז מגן דוד

רחבה ואינה חונקת : (ו) יוצאת בנזמי האוזן . דעדיפא לה מלתא למשלף ואחוי מפני שאזנים מכוסות בקשורים : (ז) מעמדת בה קישוריה . פי' תוחבת המחט לתוך השבכה ואוגרת בה השבכה שלא יצאו שערות לחוץ מקישוריה [°] ודבר ברור בגמ' דבזה ☞ שמעמדת קישוריה דהיינו מה שתי' בגמ' תחלה (°) הואיל ואשה אוגרת בה שערה אלא דפרכי' דמתני' דתנן ולא במחט שאינה נקובה א"א להעמיד בזה דא"כ היה לנו לומר דמותר כדפרכינן (°) ותהוי כבירית ותשתרי פי' התוס' דטעם ההיתר בזה דלא כרש"י שפירש משום דכיון דלצניעות הוא לא שלפא דהא גבי כבלים הוא ממש כבירית וחיישי' שמא שלפא אלא (°) דכאן אינו תכשיט ומותר מחמת דהוה כטבעת הכלים והוה דרך מלבוש כיון שהיא לצורך בתי שוקים ומ"ה מוקמינן למתני' דאוסר בחולקת שערה ומיירי שיש לה טס של זהב דבשבת מניחה כנגד פדחתה דהוה שם תכשיט על זה ע"כ אסור דלמא משלפא כו' . ופי' התו' והרא"ש דאף במידי שצריך לאשה מכל מקום כל שאינה מלבוש ולא תכשיט (°) הוי משוי ואסור ע"כ והיינו במה שצריך לחלוקת שערה וע"כ צריך לטס של זהב דהוי תכשיט ואסור משום דלמא שלפא כו' . אבל במעמדת קישורי' היתר גמור הוא דהוי כבירית דהוא כבית יד של כלי ודוקא ☞ כל שאינו תכשיט אבל אם היה תכשיט אסור דלמא שלפא ולא ס"ל כרש"י שפירש כיון דלצניעות היא לא שלפא וראיה מכבלים והכלל בזה לשיטת התוס' והרא"ש דבחלוקת שערה ואינו תכשיט חייבת חטאת כיון שאינו דרך מלבוש ואם הוא תכשיט אסור מדרבנן דלמא שלפא ובמעמדת קישוריה הוא ליה דרך מלבוש דהוה ליה כבית יד של צעיף שלא אז מותר אפי' מדרבנן כל שאינו תכשיט אבל אם הוא תכשיט אסור ג"כ מדרבנן ואין היתר אלא באינו תכשיט וכס' מו"ח ז"ל כתב דבמחט שאינה נקובה כשאינה תכשיט אלא שחולקת שערה בלבד אע"פ שמעמדת בו קישוריה אסורה לצאת בה כיון שאינו לא תכשיט ולא מלבוש ה"ל משוי וכ"כ התוספות והרא"ש ולא כמ"ש בש"ע דמותר בסתם במעמיד קישוריה (°) וזכר דברי רש"י דכיון דלצניעות הוא לא שלפא כל זה הוא שלא בדקדוק דבמעמדת קישוריה היתר גמור הוא דהוה כמו בית יד לכלים ואפי' אינו תכשיט וכ"ה בדברי התו' והרא"ש וטור וש"ע דזה הוה כמו מלבוש דהוא צורך למלבוש אלא בחולקת שערה דאין בזה צורך לשום מלבוש רק לצורך גופה בזה הוה משוי כל שאינו תכשיט (°) ולא אמרינן כאן כיון דלצניעות הוא אפילו במעמיד קישוריה וזה פשוט בגמרא לשיטת התו' אלא דתקפה עליו משנתו בזה . עוד הקשה מו"ח ז"ל על מ"ש ב"י בפי' דברי הטור דכתב דלא תצא במחט נקובה היינו אפי' אם מעמדת בו קישוריה דחייבת חטאת כיון דהוצאה זו במקום שמעמדת בו קישוריה לאו דרך הוצאתה בכך ואין זו קושיא דכבר זכרנו מזה בסי' ש"א דבך לא תצא במחט וכן באיש מיירי בתחוב בבגדו כמ"ש הטור בהדיא לעיל ומש"ה באיש ודאי לאו דרך הוצאה היא כל שאינו מוציא בידו אבל באשה דרכה לילך במחט בצעיפיה בחול במקום שמעמדת קישוריה או בשביל חלוקת שערה אלא כיון דהוה נקובה הוי ליה משוי לאשה וחייבת חטאת : (ח) ואם אינה מעמדת קישוריה אסור · קשה דע"כ כאן מיירי שאינו תכשיט דאל"כ אף במעמדת אסור דלמא שלפא לדעת התוס' כמש"ל וא"כ באינה מעמדת יש אפילו חיוב חטאת דה"ל משוי והיינו קושיא דגמרא למאי חזיא וצ"ל דנקט כאן אסור משום סיפא דרישא דקתני מותר אבל באמת חייבת חטאת . ובטור כתוב לא תצא במחט שמחלקת בה שערה אפילו אם עשוי להתקשט אבל מחט שמעמדת בו קישוריה יכולה לצאת בה ולא תצא במחט נקובה ולא יצאה חייבת וכשאינה נקובה לא תצא ואם יצאת פטורה . צריך לבאר דבריו דבמחלקת שער יש חיוב חטאת אלא באם הוא תכשיט כיון שיש בה טס של זהב כדאיתא בגמרא אז אסור מדרבנן דלמא שלפא אבל מחט שמעמדת ואינו עשוי להתקשט יכולה לצאת בה והוי כמו מלבוש ולא תצא במחט נקובה וחייבת אפי' אם היא תכשיט דנקובה הוי משאוי לגבי אשה . ובשאינה נקובה והיא תכשיט אסור לכתחלה דלמא שלפא אבל אם אינו תכשיט נתבאר ברישא דיש חילוק בין חולקת לשער או מעמדת קישוריה ופשוט הוא כל שאין בה צורך כלל (°) כל שכן דחייבת באינו תכשיט ובאמת קיצרו הטור וש"ע כאן והדברים ברורים ופשוטים בשיטת התו' והרא"ש והביא כאן ב"י דברי סמ"ג באינה נקובה שהם (°) סותרים זא"ז · והב"י פירש דההיתר הוא כשתחובה במקום הצעיף והאיסור הוא שלא במקום הצעיף ותמהני על פה קדוש דהא אף במקום הצעיף יש איסור מדרבנן לדעת התוספות כד"ה ותיהוי כבירית שכתבו וא"ת אמאי לא משני השתא כמין טס של זהב כו' °) משמע מדבריהם דגם במעמדת קישוריה אסור מדרבנן אם הוא תכשיט ובסמ"ג חשיב זה לתכשיט כמה שראשה עב . וצ"ל שהסמ"ג ס"ל דמה שהקשו התוספות על רש"י שפי' טעם אוגרת שערה כיון

מגן אברהם

אין דרך לצאת בה אלא אשה חשובה ולא שלפה ומחויא אבל תכשיטין שכל הנשים רגילים בהו [°] אף חשוב' אסיר' [ס"ג] : ז חייבת. אפי' מעמדת בה קישוריה דאין דרך להעמידה בנקובה והוי משוי [ב"י] וב"ח כתב דפטורה דאין דרך הוצאתו בכך ולא דק דהא פריך בגמ' למאי חזי וא"כ תתחייב חטאת ולא קמשני דאין דרך הוצאתה בכך ועוד הא כתבו התו' דף י"א דאם תחוב' בבגדה חייבת וא"כ מה לי בבגדה או בצעיפה אלא דברי הרב"י עיקר : ח מותר לצאת. משמע אפילו אינו תכשיט וליתא אלא דוקא כשיש טס של זהב בראשה ומניחת' כנגד פדחתה ואין איסור אלא משום דלמ' שלפ' ומחויא אבל הכא כיון דעביד לצניעות לאו שלפ' ומחוי' אבל כשאינה תכשיט לא תצא שהרי אינה יכולה לצאת בכל הדברים הצריכים לה כיון שאינו לא מלבוש ולא תכשיט ה"ל משוי ודלא כב"י וכ"כ התוספות והרא"ש להדיא עכ"ל ב"ח ולא דק שהתו' והרא"ש כ"כ אדרש"י ע"ש דמיירי שאין צריך כלל למחט כזה לצורך הלבישה אלא שחולקת בה שערה ועל זה כתבו הוי משוי אבל כשמעמדת בה קישוריה אדרבה ☞ פריך בגמר' ותשתרי ומשני כמין טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה ובשבת מניחתה כנגד פדחת' וגזרינן דלמא שלפ' ומחויא וכתבו התו' דאם אוגר' בה שער' אינה מניחת' לעולם כנגד פדחת' ואינה חשובה תכשיט ☞ ולא מחוי' ושרי עכ"ל ולכן סתמו הפוסקים וכתבו אם מעמדת קישוריה מותר לך כשמניחתה נגד פדחתה ויש לה טס אסור דלמא מחוי' ומיהו אם היא עשויה כמין תכשיט בראשה אפי' מעמדת בה קישוריה אסורה דלמא מחוי' כמ"ש ב"י (°) בשם הסמ"ג והתרומה דס"ל כמ"ש התו' דאע"ג דהוה לצניעות גזרינן דלמא מחוי' ע"ש דלא כהרב"י ואפשר דבמחטין שלנו ל"ש זה

ולכן

באר הגולה

אסי דמתני' לקולא ס שם בגמרא וכפירוש רש"י ע שם במשנה נ"ז ובגמרא נ"ט וכלבון א' שפי' רש"י פ שם צ שם לרש"י שם והתוספות ור"פ ק שם ס"ב ר הרא"ש וכרב אדא

נתיב חיים

(°) ט"ז ס"ק ח' משמע מדבריהם . נ"ב לא עיין כל צרכו ועיין בספרי דף ח"י ע"ג בארוכות ע"ש :

יד אפרים

בט"ז ס"ק ז' במעמדת קשוריה ומותר דהיינו כו' אלא דבירית אינו תכשיט כצ"ל ומלת דכאן הוא ט"ס : שם כל שאינו תכשיט ואם הוא תכשיט אסור מדרבנן דלמא שלפה ולא אמרינן כו' כצ"ל : במ"א ס"ק ח' פריך בגמרא ותשתרי כו' יש כאן קצת חסרון וכצ"ל פריך בגמרא ותשתרי ולכך הוצרך לאוקמי שאינה מעמדת רק חולקת שערה וע"ז פריך למאי חזיא כיון שאינו לבוש ולא תכשיט הוי משוי ומשני כמין טס כו' : שם ולא מחויא וכרי דהוי לבוש כמו טבעת הכלים :

לבושי שרד

מ"א סק"ו (°) אף חשובה דלא פלוג : ש"ע ס"ז בקטלה. משום דילמא שלפה ומחוי כמ"ש בט"ז סק"ה : ט"ז סק"ז (°) ודבר ברור בגמרא דמותר בזה כצ"ל : שם (°) הואיל ואשה אוגרת בה. אהא דתנן לא תצא במחט שאינה נקובה ואם יצאה פטורה פריך למאי חזיא פי' הא אינו תכשיט והוי משאוי ולמה פטורה . ומשני דמיירי שאוגרת בה שערה ופריך דא"כ תהוי כבירית ומותר אפי' לכתחלה ומש"ה משני דלא מיירי באוגר' שערה אלא שחולקת בה שערה ופריך א"כ למאי חזי' פי' כיון דאינו לא תכשיט ולא מלבוש הוי משאוי אע"פ שהי' צריכה לחולקת שערה ומשני דהך מחט שאינה נקובה מיירי שבראשה יש לה כמין טס של זהב ובחול חולקת בה שערה ובשבת מנחתה כנגד פדחתה ומתקשטת בו והוי תכשיט מש"ה פטורה אבל אסור משום שלפה והקשו התוספות דלא היה צריך לחזור מתירוץ הראשון דאוגרת שערה ולאוקמי בחולקת שערה אלא הוי מצי לאוקמי שפיר באוגרת ואפ"ה אסור כיון דטס של זהב יש לה והוי תכשיט וחיישינן לשלפה ותירצו דאם היתה אוגרת שערה לא היתה מניחתה לעולם נגד פדחתה כיון שצריכה להסתיר שערה לאורח' דמילת' שיש לו מחט כזו דמשני הש"ס לחלוק שערה ולהתקשט בה בשבת : שם ותהוי כבירית. כמין אצעדה שעשוה על בתי שוקיים להדקן שלא יפלו על רגליה : שם (°) דכאן אינו תכשיט. אבירית קאי ואינו לנוי כלל אלא לצורך הבתי שוקיים וה"נ האי מחט אינו לנוי אלא לצורך הצעיף וליכא חשש שלפה : שם (°) הוי משוי ואסור ע"כ ר"ל חייבת חטאת מש"ה צריך לאוקמי בטס של זהב דהוי תכשיט מש"ה אינה חייבת רק אסור משום שלפה : שם (°) וזכר דברי רש"י. בשני דברים משיג אהב"ח הא' במה שאסר במעמדת קישוריה. והשנית במה שהזכיר הב"ח בלשונו דברי רש"י וכו' והב' במג"א : שם (°) ולא אמרינן כאן. ר"ל וגם לא אמרינן והוא השגה השניה : סק"ח (°) כ"ש דחייבת. ר"ל דאפי' חולקת שערה שהוא צורך לה אפ"ה כיון שאינו תכשיט ולא מלבוש הוי משאוי וחייבת מכ"ש אם א"צ לה כלל שחייבת : שם (°) סותרים זה את זה. שבפעם א' כת' דיוצאת בו לכתחלה ופעם אחד כת' דאסור לכתחלה דכיון שראשה עב הוי תכשיט וחיישינן לשלפה ופי' הב"י דההיתר מיירי במקום הצעיף דהיינו באוגרת שערה שמעמדת קישוריה ע"ש : מ"א ססק"ח (°) בשם הסמ"ג דברי הסמ"ג הובאו בט"ז סק"ח שראשה עב הוי תכשיט ומוקי לה המג"א כגון שראשה העב עשוי כעין תכשיט כגון שהוא מאבן טובה וכה"ג אבל לא כל ראשה עב כגון שפילק"א יהיה תכשיט :

באר היטב

ומחוי אבל תכשיטין שכל הנשים רגילים בהו אף חשובה אסור' ס"ג : (ה) חייבת . עמ"א וט"ז בארוך :

שערי תשובה

לבטלם עיין מהריק"ש שיש מתירין שאשה תרחץ ידים על מ"ר של תינוק להעבירם שיוכלו להתפלל ונ"ל שטוב לעשות כן ע"י עכו"ם לחוש לדברי האוסרין ע"ש והביאו בר"י ובמג"א כ' ג"כ בשם הב"י שאפי' ליטול ידיו עליהם אסור שזהו כבוסן ועיין בא"ר שכתב להתיר בזה וזה דוקא על הבגד אבל מ"ר שעל הארץ נוהגים היתר לשפוך מים לכתחלה ואין זה דומה למ"ש המג"א סי' שכ"ג שאסור לבטל איסור בשבת ויו"ט משום מתקן דהתם מתקן ההיתר משא"כ כאן אינו מתקן דבר אלא שע"ז הוי כאין שם מ"ר וכמסיר גרף של רעי דמי וכה"ג כתב שם לענין הדחת כוס וא"ל דהתם הוא מסלקו ממש ע"י ההדחה משא"כ כאן דכאן ג"כ ע"י נתינת המים כמאן דליתא נינהו וכהוסרו משם ומכל מקום אין זה תיקון להם . ועיין בשו"ת ח"צ שכ' להוכיח מהך דכתבו מותר לנגב ידיו דלפחות מרביעית מ"ר א"צ רביעית מים ע"ש ולעיל סי' ע"ז הבאתי דינו בזה :

סי'

ביאור הגר"א

כרש"י ד"ה כלילא שרי : שמניחתו כו' . רש"י : בין כו' . כנ"ל וכלישנא בתרא וכפי' הרי"ף : ס"ז בקטלא . עט"ז סק"ד בשם תוס' וע"ש נ"ז ב' ד"ה הכא : ס"ח מפני . רש"י : ובמקום . עס"ד אבל כו' ועמ"א שם : ס"ט אם מעמדת . כפרש"י שם ד"ה טהורה וכפי' תוס' ד"ה הואיל וכ"מ מדברי הרא"ש שם שבקושיא ותהוי כבירית כו' סובר כפי' רש"י וא"צ לכל הדחוקים שדחקו ט"ז ומ"א וע"ש ברא"ש שכ' ויותר נראה לפ' כו' והשתא כו' . ר"ל דלפירש"י ק' למאי מדמי לבירית בפשיטות ה"ל לאיפרך דבודאי לא תגלה שערה אבל לפי' תוס' דאינה מגלה שערה מיד ל"ק לכאורה וצריך לאיפרך מבירית מ' שמפ' כפרש"י הקושיא משום גילוי שערה ולענין הקושיא שמקשין תוס' ד"ה ותהוי על רש"י נ"ל דכיון דעדיין בא' מסוקיה קשורה לא נפלו הבתי שוקיים לפי הס"ד ודוקא בשאינה נקובה כמ"ש ב"י בשם הפוסקים ע"ש וז"ש ושאינה נקובה כו' וכ"מ בגמ' דלפי הס"ד במתני' באוגרת בה שערה ואפ"ה בשאינה נקובה דוקא . וע"כ נ"ל כמ"ש דשיטת ש"ע מורכב מפרש"י ותוס' דבקושיית הגמ' ס"ל כפרש"י כנ"ל דאילו לשיטת תוס' כמ"ש ט"ז ומ"א אע"ג דלא הוי תכשיט אפ"ה מותר כיון דמעמדת קשוריה א"כ אפי' מחט נקובה ליתשרי במעמדת דהא גם שאינה נקובה משאוי הוא אלא משום דמעמדת אע"כ כמש"ל דשיטתו כשיטת הרא"ש : ואם כו' אסור . דהוי משוי וכמ"ש תוס' ד"ה למאי . ובתר הכי פריך כו' : אסור . דוקא במחט שמתקשטת בו כמש"ש טס של זהב כו' אבל בלא"ה חייבת חטאת כמ"ש בד"ה הנ"ל שהוא משאוי ודרך הוצאתה בכך דאפי' נקובה דרך הוצאתה בכך כמ"ש תוס'

חכמת שלמה

שם כת"ק ולא כאחרים במנחות דף צ"ה א"כ הוי ליה לחלק גם בשבת כן ולמה כת' בהלכות שבת סתם דאסור לכבס המנעל והניח בצ"ע. ולפענ"ד אתי שפיר די"ל דבקשין אין הטעם מכח דל"ש בהו כיבוס רק ניהו דשייך בהו כיבוס מכל מקום לאו בגד הוא והרי בתורה כתוב בגד ועור לא בגד הוא ותדע דהרי אמרינן במס' מנחות בפרק ד' דהוא של עור וכנפיה של בגד פטורה וע"כ מוכח דעור לאו בגד הוא א"כ ניהו דבחטאת ריבה הכתוב דאפילו עור בעי כיבוס מכל מקום אין לך בו אלא חידושו דהיינו ברכין אבל בקשין לאו בגד הוא וניהו דבתחלה מוכח במנחות דלכך לא בעי כיבוס מכח דלאו בר כיבוס הוא היינו למה דס"ד שם דדרש רבא דמנעל בשבת מותר בכיבוס ומוכח דעור לאו בר כיבוס הוא לכך מפרש הטעם מכח דאינו בר כיבוס אבל הוי בגד ובאמת חייב בציצית אבל לפי מה דמוקי לה רבא אמורא ודרש דמנעל אסור לכבסו בשבת ולמה לא אמר בקיצור דהלכה כת"ק או כאחרים מוכח דס"ל דשבת שאני דבאמת היא בר כיבוס רק דטעם הת"ק דלאו בגד היא וניהו דגלי קרא היינו ברכין ולא בקשין ולכך ממילא לענין ציצית דליכא ריבוי כל עור לאו בגד הוא ולכך פוטרו מציצית ובחטאת יש חילוק בין רכין לקשין ובשבת בכל ענין אסור דשבת בבר כיבוס תליא מלתא ואתי שפיר ודו"ק היטב :

מחצית השקל

אבל כו' אף חשוב' אסורה משום לא פלוג . ומה"ט כ' הט"ז ר"ס זה דכל הדברים שאסורה לצאת בהן משום דלמא תתרמי לה טבילה דמצוה אפילו היא זקנה ומסולקת דמים דל"צ לטבילה אפ"ה אסורה בהן משום ל"פ . ומה"ט תמה בסי' ת"ש על מ"ש רמ"א בסעיף ב' דבתולה שא"ח לגילוי ראשה אפי' תפור' בשבכ' אסור א"כ גם לנשואה תאסר כיון דאסור לבתולה וכמ"ש סי' ש"א סעיף ט' דניהו דלר"ת ורמב"ם הותר לצאת לאיש בטבעת שי"ע חותם אפי' לכתחלה כיון דאינו תכשיט כ"א לאיש ל"ל דלמא שליף ומיחוי דאין דרכן של אנשים בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה גם איש אסור לצאת בו כמו האשה וע"ש בספר ת"ש מה שהעלה במסקנתו לדינא: (ס"ק ז) חייבת כו' צריך אני להעתיק דברי הש"ס כדי שיובנו דברי מ"א בס"ק זה ובס"ק שאח"ז תנן ר"פ במה אשה לא תצא אשה במחט שאינ' נקוב' ואם יצאה פטורה ובדף ס"ב תנן אם יצאה במחט נקובה חייבת ובדף ס' פריך הש"ס על מחט שאינ' נקובה דתנן פטורה למאי חזיא ופירש"י כיון דלא חזיא למידי הוי משא ולמאי פטורה ומשני שאוגרת בה שערה ופי' התוס' שתוחבת המחט בשבכה ודוחקת השבכה שלא יפלו שערותיה ויצאו חוץ לשבכ' דלא כפירש"י ופריך טוב ותהוי כבירית והוא המובא פה בסעיף ט"ו והם בתי שוקים שקושרים אותן במשיחה סביב רגלי' והיא כמו אצעדה בזרוע ותנן דיוצאת בבירית ופירש"י ואע"ג דתכשיט הוא לענין שבת (ואע"ג דלענין טומאה ל"מ תכשיט) מ"מ כיון דעביד לצניעות ל"ח דלמא שלפא ומחוי והאי מחט נמי לצניעות השער עבידא דשער באשה ערוה וליכא למיחש דלמא שלפא ולמאי לא תצא לכתחלה אלא הואיל ואשה חולקת בה שערה ופריך בשבת למאי חזיא ופירש"י דבשבת אסורה לחלק השער והס"י ה"א שהביא רמ"א בסעיף כ"ו מטעם איסו' תליש' שער . ומשני אותה מחט מצד אחד יש לה עוקץ ובצד השני יש בו טס זהב ובחול חולקת שערה בעוקץ ובשבת מניחה הטס נגד פדחתה ולא משא לכך פטורה ולכתחלה אסור כיון דלאו לצניעות היא חיישינן דלמא שלפא ומחוי כן היא שיטת רש"י והתוס' חולקים בכמה דברים . קושיא א' של הש"ס למאי חזיא דפירש"י דתהיה חייבת דלא חזיא והוי משא . ע"ז הקשו התוס' א"כ מאי מתרץ בתי' השני הואיל ואשה חולקת בה שערה איך מיושב בזה דהוי משא ניהו דהיא צריכ' למחט מ"מ כיון דאינו מלבוש ולא תכשיט הוי משא ואע"ג דלשיטת התוספת באמת זו קושית מקשן הב' דפריך הא דחולקת ב"ש בשבת למאי חזיא דהוי משא כיון דלא תכשיט דלא כפרש"י כמ"ש להבא מ"מ דקארי לה מאי ק"ל המתרץ שחולקת בה שערה ליישב קו' מקשן הראשון למאי חזיא והוי משא ואפי' לתירוצו שחולקת ב"ש אינו מיושב . לכן פי' התוס' דקושית מקשן הראשון למאי חזיא אינו קושיא לדינ' כ"א שואל בחול למה רגילי לצאת בו ובזה א"ש תי' שחולקת ב"ש ותחלה תי' אוגרת בה שערה ופריך ותהיה כבירית והק' על פירש"י דכיון דעבידא לצניעות ל"ח דילמא שלפא ומחוי והתוס' הוכיחו דאפי' עבידי לצניעות מ"מ חיישינן דלמא שלפא אלא הטעם בבירית דיוצאים בה דאינו תכשיט לנוי ולא הוי כ"א כטבעת הכלים וה"ל דלמא שלפא וא"כ ה"ה מחט שאוגרת בה שערה אינו תכשיט כ"א כמו טבעת הכלים ולא הוה ליה למיגזר דלמא שלפא ותהיה מותרת לצאת לכתחלה אלא משני לפי שחולקת ב"ש ופריך בשבת למאי חזיא דלא כפירש"י דבשבת אסור לחלק שערה דס"ל להתוס' דמותר לחלק שערה בשבת והוא דעת הרב"י סעיף כ"ו אלא קושית הש"ס מ"מ כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט אף ע"ג שצריכה לה לחלק ב"ש מ"מ הוי משוי ומשני טס של זהב ע"כ שיטת התוס' ולכן כ' הרב"י באינה נקובה אם מעמדת בה קשוריה דמותר לכתחלה משום דמעמדת קשוריה כ' הרא"ש די"ל דין אוגרת שערה הביאו הרב"י ובאוגרת ב"ש הלא פריך הש"ס ותהוי כבירית ותהיה מותרת לצאת לכתחילה . אך מה ששייס ואם אינה מעמדת קשוריה אסור נ"ל דמילתא דפסיקא נקט דהיינו דאסור לכתחלה ואם תתחייב חטאת בזה יש חילוק אם הוא תכשיט כגון שי"ל טס וכדומה פטורה ואם אינה תכשיט חייבת חטאת וכמבואר בדברי הש"ס אבל בנקובה אם מעמדת קשוריה אינו מבואר להדיא בש"ס מה דינו וכי הרב"י מסברא דאפ"ה חייבת והב"ח חולק דבמקום שמעמדת קשוריה הוי שלא כדרך הוצאה ופטורה וכתב לפ"ז הא דקתני' מתני' בנקובה חייבת חטאת ע"כ צ"ל דיש לה טס והוי עי"ז דרך הוצאה . ומ"מ כיון דנקובה הוי משא וחייבת ועז"כ מ"א א"כ מאי פריך הש"ס למאי חזיא ותהיה חייבת חטאת ולשיטת רש"י קושיא ראשונה של הש"ס היא כן : ולשיטת התוס' עכ"פ קו' שניה על הא דמשני חולקת ב"ש ופריך בשבת למאי חזיא ותתחייב חטאת ומאי קושיא הא אין דרך הוצאה בכך כיון דאכתי לא אסיק די"ל טס ואע"ג שכ' הב"ח במקום קשוריה לא הוי דרך הוצאה ס"ל למ"א דכ"ש במקום אחר פשיטא דלא הוי דרך הוצאה לדעת הב"ח וכמ"ש מ"א אח"ז : ועוד הא כתבו התוס' דף יא כו' אהא דתניא שם אם יצא חייט במחט התחוב' לו בבגדו ר' יודא ס"ל חייב דס"ל אומן שהוציא דרך אומנתו חייב דהוי דרך הוצאה ור"מ פליג וס"ל פטור דאומן דרך אומנתו לא הוי דרך הוצאה . והקשו התוס' לר"מ וכי גרע אומן מהדיוט דס"ל לר"מ גופיה אשה שיצאה במחט נקובה חייבת . ותי' דבבגד כ"מ שתחובה הוי דרך הוצאה ולא פליג ר"מ ופוטר אלא כשתחובה לו במקום מיוחד ששם מראהו דרך אומנותו וכה"ג לא הוי דרך הוצאה לר"מ הרי דבבגד בכ"מ הוי דרך הוצאה . וא"כ מה לי בגד ומ"ל בצעיף דהיינו אוגרת ב"ש ותוחבת בצעיף כצ"ל : (ס"ק ח) מותר כו' ולא דק שהתוס' כו' הקשה ג' קושיות על הב"ח דהא ראיות הב"ח מתו' ורא"ש דהיכי דליכא טס אע"ג שמעמד' קשוריה דהיינו אוגרת ב"ש מ"מ חייבת וא"א דהתו' לא כ"כ כ"א על מה שתירץ חולקת ב"ש ע"ז כתבו התוס' דכה"ג הוי משא וחייבת כמ"ש בשמם בס"ק שלפני זה : אבל כו' אדרבא פריך ותשתרי כו' ר"ל כדמשני תחלה אוגרת ב"ש פריך ותיהוי כבירית ותשתרי אפי' לכתחלה אע"ג דאכתי לא אסיק דמיירי בי"ל טס ואפ"ה פריך ותשתרי לכתחל' כשאוגרת ב"ש והיא קושיא ב' של מ"א ומשני כמין טס כו' וכ' התוס' כו' היא קושיא ג' דהתו' לשיטת' דקושית הש"ס ותהוי כבירית ותשתרי משום דבירית ותשתרי וכן מחט שמעמדת קשוריה ואוגרת ב"ש אינו תכשיט אלא לצורך מלבוש הוה כמו טבעת הכלים דל"ל דלמא שלפא א"כ ה"ל לשנו דמיירי די"ל טס דהוי תכשיט ומה"ט אסור לכתחלה דלמא שלפא כו' ותי' כיון שאוגרת ב"ש אינה מניחת' נגד פדחתה משמע דאם אוגרת ב"ש וי"ל טס ומניחתה נגד פדחת' אסור לכתחלה משום דלמא שלפא . והוא היפך דברי הב"ח דכ' בי"ל טס מותר לכתחלה כשמעמדת קשורי' : ומיהו אם היא עשויה כמין תכשיט כו' זה כלומר

מדברי

י ° ט לא תצא בטבעת שיש עליה חותם (ו) ואם ט יצאת חייבת ח וכשאין עליה חותם לא תצא ואם יצאת פטורה:

יא א לא תצא בכולייאר והיא תכשיט שקושרת בו מפתחי חלוקה ולא בכובלת(°) והיא קשר שקשור בה בושם שריחו טוב :

יב ב אם חסר אחת משיניה ומשימה אחר במקומו ג אם הוא של זהב לא תצא בו דכיון שמשונה במראה משאר שינים דלמא מבזו לה ושקלא ליה וממטיא ד אבל של כסף שדומה לשאר שינים מותר וכל שכן שן דאדם :

יג ה לא תצא במנעל הקרוע למעלה דמחכו עלה ואתיא לאתויי ולא במנעל חדש שמא לא יבא למדתה אא"כ נסתה ללכת בו מאתמול שהוא למדתה אבל (ז) איש מותר שאינו מקפיד כל כך: הגה ושאר מלבושים אין לחוש אפילו באשה כל כו :

יד °° ו יוצאת בחוטי שער בין שהם עשויים משערה או משער חבירתה ואפילו משער בהמה (ח) ז ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא (ט) ילדה בשל זקנה :

טו ח יוצאת בקשר שעושין לרפואת קיטוף עין הרע שלא ישלוט ט ובמוך הקשור ומהודק(°) באזנה ובמוך שבסנדלה הקשור(°) בסנדלה ובסנדל ומנעל הסתומים מכל צד אפי' אינו קשור מותר °°° כ ובמוך שהתקינה לנדתה : הגה (י) שלא יפול דם עליה (ט) ויצערנה (ב"י בשם הפוסקים) ל אפי' אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חיישי' דלמא שקלא ליה אפי' יש לו בית יד מ ובפלפל (°) ובגרגיר מלח ובכל בשם שתתן לתוך פיה י ובלבד (°) שלא תתנם לכתחילה בשבת ואם נפל יא לא תחזיר יב (י) ובבתי שוקיים שקושרים במשיחה סביב שוקיה אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם ולא חיישי' שמא ישתלשלו למטה ס ויוצאה באצעדה שמניחין בזרוע או בשוק והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשמט (יא) ויש ע מי שאוסר בשל זרוע :

טז פ בכל מה שיכולה לצאת (°) יכולה להתירו בר"ה ולא חיישינן דלמא מתיא ליה :

יז יג צ יש אוסרים להביא מפתח אפילו בחצר הבית כי אם בידו אבל לא בחגורתו שמא ישכח ויוציאנה לרשות הרבים :

יח °°°° ק כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שאינו מעורבת יד (יא) (°) חוץ מכבול ופיאה נכרית דהיינו קליעת שער שקלעה בתוך שערה ר ויש אומרים דכל שאסרו לצאת בו אפילו להתקשט בו בבית אסור וכל שכן לצאת בו לחצר המעורבת (יב) חוץ מכבול ופיאה נכרית ש ויש אומרים שהכל מותר לצאת בו בחצר אפי' אינה מעורבת ת והאידנא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין א ויש שאמרו דמדינא אסורות אלא שכיון שלא ישמעו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות ב ויש שלמדו עליהם זכו' לומר שהנוהגו' כע"פ סבר' אחרונ' שכתבתי שלא אסרו לצאת בתכשיטין

°עסי' ש"א ס"ח °°עסי' ע"ה ס"ב °°°עסי' שכ"א ס"ב עמ"ש סי' ש"מ ס"ד בהג"ה °°°°עסי' ש"א ס"ג עסי' שמ"ה ס"ח וסי' שמ"ה ס"ו

ט"ז מגן דוד

דלצניעות הוא לא שלפ' והתוס' חולקים ע"ז ומדמי לכבלים היינו לפי פי' שלהם שתוחבת את המחט בתוך השבכה ודוחקת את השבכה כדי שלא יפלו שערותיה דהוי שפיר דומי' דבירית שאוחזת בתי שוקיים שלא יפלו בזה ס"ל להתוס' דאע"ג דהוא לצניעות שלפה לה כיון דלא יתגלו תיכף וכ"ה בהסר"י להדיא וז"ל כמו בירית שאם היתה שולפת בידים לא היו שוקיה מתגלים מיד אלא אחר שיפלו בתי שוקיה אבל לפי פירש"י שער היוצא חוץ לקישוריה כורכתו סביב המחט ותוחב' המחט בשבכ' מתחתיה שלא יראו שערותי' בזה מודים התוס' דכיון דלצניעות הוא לא שלפא דאי שלפא לה תיכף יתגלו השערות ועדיף מבירית וכבלים שהם למעלה מן הבתי שוקיים זה נ"ל נכון מאד. ולמדתי זה מדברי סמ"ק שכ' וז"ל ותכשיט של כסף וזהב שהם תחת הצעיף של נשים נשואות מותר ואותן שעל הצעיף אסורות בר"ה כו' וזה כמ"ש דתחת הצעיף היא פרש"י ועל הצעיף הוא פי' התו' וע"כ גם בסמ"ג ס"ל כן. ומ"ש מותר בחיל' נקוב' היינו בתחת הצעיף ומ"ש אסור היינו על הצעיף דחיישי' שמא שלפא כיוןדתכשיט היא לדעת הסמ"ג כיון שראשה א' עב · אך ק"ל לפי הסמ"ג דאמאי הדר ביה בגמ' מאוקימת' דאוגרת שערה היה לו לאוקמיה בראשה א' עב והוא תכשיט וכעין זה (°) הקשו בתוס' בטס של זהב אלא דתירצו דאם היה בה טס של זהב והיא אוגרת בה שערה לא הי' הטס יכול להניח על פדחתה אבל במה שנאמר דהוא תכשיט מצד ראשה עב שפיר נוכל לומר כן וצ"ע : (ט) ילדה בשל זקנה. דמחכו עלה ואתיא לשלופיה : (י) שלא יפול דם כו'. אבל אם מכוונת כדי שיבלע בו הדם ולא יפול הדם על בגדיה ויטנפם הוה אצולי טינוף ואסור כמ"ש סי' ש"א : (יא) ויש מי שאוסר בשל זרוע. הוא דעת רש"י גבי בירית דלא התירו אלא בשוק דלא שלפ' דלא מגלי' שוק': (יב) חוץ מכבול. שלא תתגנה על בעלה :

מגן אברהם

ולכן נהגו להקל(°) ועססי' י"ח וכ"כ רהב"ן וסה"ת ועסס"ע : ט יצאת חייבת. כיון דלפעמים בחול כשנותן לה הבעל טבעת להניח בתיבה מניחה באצבעה עד שמוליכתה לשם הוי דרך הוצאה בכך (גמר') : י ובלבד שלא תתנם . עב"י ד"א דה"ה גבי מנעל נמי אסור ויש מתירין [°] ומספק' לו אם ה"ה קש [הגהת סמ"ק] : יא לא תחזיר. כתבו התוס' בעירובין דף ק"ב דוק' כשנפל ע"ג קרקע אבל ע"ג כלי שרי וכמ"ש סימן שכ"ח סכ"ה ודבריהם הללו נשמטו מהאחרונים עכ"ל ת"ע . ובע"ש לא ידע מ"ש הת"ע וכ"כ בשמו בסי' שכ"ח . ובאמת לדידהו איסתמיטתיה מ"ש התוס' לעיל מינה דהיינו דוק' לפי הר"ר פור"ת אבל לפרש"י והרא"ש שכתבו דהכא אסור משום דמיחזי כמכוין להוציא הפלפל לחוץ ולדידהו אפי' נפל על גבי כלי אסור . וכ"כ התוס' בשבת פ"ו וכן עיקר : יב ☞ ובבתי שוקיים . [°] לפי שאינן תכשיט ולא שלפא ומחויא ועמ"ש ס"ע בשם התו' אבל לרש"י הוי תכשיט אלא דלא שלפא כיון שהוא לצניעות ולכן אסור בשל זרוע : יג יש אוסרין · היינו י"א בסי' ש"ח דאוסרים להתקשט אפי' בביתם : יד חוץ מכבול .

באר הגולה

שם ס' ש שם ס"ב ת שם כ"ז א שם ס"ב ב שם ס"ד ותקכתים ג שם בגמרא ד הרא"ש שם ה שם בברייתא קמא ו שם ס"ד במשנה ז שם בברייתא ח שם כ"ז וכאביי ט שם ס"ד במשנה ובגמ' ס"ה י טור בשם סמ"ג וש"פ לפי' הב"י שם כ שם ס"ד במשנה ל שם בגמרא ס"ה מ שם ס"ד כ טור בשם ר"י וש"פ ס רמב"ם בפרק י"ט מהא דרב יוסף אליבא דרב יהודה בפי' בירית ה"ג ע ה"ה ממשמעות פי' רש"י שם פ תוס' כ"ז ורא"ש והר"ן צ רבי ירוחם בחלק ט' בשם רמב"ן והרשב"א והרב המגיד בפי"ט בשם הרשב"א ק שם ס"ד וכרב הרי"ף והרמב"ם בפי"ט ר בית יוסף ממשמעות רשב"א שהביא המגי' בפי"ט והמרדכי בפ"ד דשבת בשם ר"י ש טור והתוס' בשם ר"ד ס"ד ת תוספות שם בשם רבינו שר שלום א שם בתוספות והרא"ש והר"ן שם ב טור בשם בעל התרומות וסמ"ק

יד אפרים

בט"ז ס"ק ח' לא היתה יכולה להניח הטס על כו' כנ"ל : שם במג"א ס"ק י"ב ובבתי שוקיים והוא ט"ס וצריך להגיה במקומה ויוצאה באצעדה וכן צריך למחוק הציון בפנים ולציינו על מלת ויוצאה :

לבושי שרד

שם (°) הוקשו בתוספות בטס וכו' . הבאתי דבריהם באות י"א : שם במ"א ססי' ח (°) ועיין ססי' י"ה וכ"כ רהב"ן וסה"ת ועיין ססי"ע כנ"ל בסוף סימן ט' דאף מה שגזרו חז"ל היסור אם אחר כך נתבטל טעם הגזירה מותר וכדומה לזה גם סוף סעיף י"ח ולכן גם כאן כיון דספילקע"ס שלנו אין רגיל כלל שיהיה תכשיט ולא שייך דילמא מחוי דלכן מותר במעמדת קישורים אף שבימי הסמ"ג היה הראש העב תכשיט : ש"ע סי"א והוא קשר והוא ג"כ תכשיט ואסור משום שלפה : סט"ו (°) באזנה. והוא עשוי לבלוע ליחה של צואת האוזן : שם (°) שבסנדלה לתענוג. וכולהו בעינן קשור דדילמא נפיל ואתי לאתויי ברה"ר משא"כ מוך לנדתה אפילו אם יפול לא שקלתה כלל : שם (°) ובגרגיר מלח. לריח הפה או לחולי השינים : שם (°) שלא תתנם . מהר"ר פורת מפרש גזירה משום שחיקת סממנים כיון דהוא לרפואה וקשה דא"כ נפל אמאי לא תחזור מאי שנא רטיה דלקמן סימן שכ"ח סעיף כ"ה דאם נפלה על גבי כלי יחזירנה ואפי' נפלה על גבי קרקע לא אסור אלא משום שמא ימרח וזה לא שייך בפלפל וגרגר מלח. לכן נראה לי דהאיסור כאן מפני שנראה כמערמת להוציא דכיון שהיא נותנת לתוך פיה אין הכל יודעין למה היא נותנת ולכן לא תתן בשבת ומש"ה נפל לא תחזור

כ"כ התוספות בשבת דף ס"ד וכזה תבין דברי המג"א ס"ק י"א: ש"ע סי"ו יכולה להתירו דכל הדברים שרגילים להסירן אסרו רז"ל לצאת בהן דשמא כשיסירנה תשכח שהוא שבת ואתי לאתויי אבל דברים שמותר לצאת בהן שאינן רגילות להסירן מותר לקשור ולהתיר ברה"ר דממנ"כ אם יהיה זכור שבת בשעת התרה לא אתי לאתויי ואם לא יהיה זכור שבת אפי' אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל תוספות ריש במה אשה : מ"א סקי"י (°) ומספקא לו אם ה"ה קש כנ"ל : שם סקי"ב (°) לפי שאינן תכשיט. דברי המג"א נאמר על מה שכת' המחבר אצעדה וכו'. ודע דאצעדה שבשוק היינו בירית שכתבתי באות י"ב וכזה תבין דברי המג"א ע"פ מה שנתבאר בסעיף ט' בט"ז : (ש"ע סי"ח) חוץ מכבול היינו כפה של צמר שבסעיף ג' :

באר היטב

(וגס' אליה רבה הניח דבר זה בצ"ע) : (ו) ואם יצאת. עסי' ש"א ס"ט ויו"ד דין זה בביאור : (ז) איש. ב"ח כ' להתיר לצאת במנעל שלנו עם התבן שבו וגם מותר לכתחלה לתת תבן לתוך המנעל והגהת סמ"ק מסופק בזה ויש להקל לצורך קצת ע"ת : (ח) ובלבד. דמחכו עלה ואתי' לשלופי : (ט) ויצערנה. ואם מכוונת שלא יפול הדם על הבגדים ויטנפם אסור כמ"ש סימן ש"א סי"ג ט"ז : (י) ובבתי שוקיים. דלא שלפא כיון שהוא לצניעות ולכן י"א בשל זרוע : (יא) חוץ מכבול. שלא תתגנה על בעלה :

בלבן

ביאור הגר"א

י"א ב' וכ"ש בשאינה נקובה וכמ"ש תוס' בד"ה הנ"ל שרגילה לנושאה כו' וכמ"ש בטבעת ס"ב א' פעמים כו' וכ"ש כאן : ס"יא והוא כו' והוא . גמ' שם ורש"י : ס"יב דכיון שהוא . כלשון רבותיו של רש"י : וכ"ש . רא"ש שם . וללי"א שברש"י במתני' הוא שן תותבת דתתני' : ס"יג דמחכו כו' . רש"י : ובשאר . עתוס' כ"ז א' ד"ה במה וה"ה כו' וי"ל כו' וכמ"ש אבל יוצא בחלוק כו' : ס"יד זקנה בשל . כגי' תוס' וזו ואצ"ל זו ורי"ף ורא"ש גורסין כגי' שלנו : ס"טו יוצאה . כ"ד ב' ותהוי כקמיע כו' וכפרש"י ד"ה חומרתא : ומהודק . רא"ש . וצ"ל דמפ' דלא כפרש"י דלרש"י לב' הפירושים א"ל מהודק אלא שמפ' והתני רמי כו' ואמאי חלוקין עליו והא דלא פריך ממתני' עתוס' דפ"י דפסחים ק"ב ב' ד"ה מיתבי כו' : שלא יפול . תוס' ד"ה ומוך וכמ"ש בסי' ש"א סי"ג : אפי' . גמ' שם וכפירש"י ור"ה גאון אבל הרא"ב"ד פי' דקאי אמוך שבאזנה וז"ש עשתה לה כו' ול"ק אפי' וכ"ה בירושלמי להדיא שם : ובכל בשם כו' . מתני' וגמ' שם : ובלבד . עתוס' שם אי קאי אכל הכך אי לא וכו' ב"י שברמב"ם ורי"ו מ' כפי' הר"פ שם דלא קאי אלא אסיפא וכ"מ מלשון טוש"ע מדכוללן עם חומרתא דקטיפתא שהוא כקמיע מומחה שמותר כמ"ש תוס' כ"ז א' ד"ה במה והא דאיצטריך התם כו' : ובבתי שוקיים . כלומר מבירית וכ"ה בהג"מ : ויוצאה כו' מדפריך ואלו אצעדה טמאה אבל מיוצאה לא פריך : והוא . רמב"ם שם ולשיטתו שפי'

כבלים משום דרפויים אבל בירית ואצעדה דבוקים ולכן מתיר באצעדה ג"כ : ויש מי . רש"י שמפ' משום שלפא רק בשוק דאינה מגלה שוקיה וע"ש והוא שלא בדקדוק דכה"ג לרש"י אפי' בשוק אסור ולא שרי אלא על ג"ש : ס"טז בכל מה . דממ"כ אם זכורה כו' וכמ"ש בקמיע ס"א א' והא דאצטריך לאשמועינן בקמיע דשם ס"ד לאסור כמ"ש בסט"ו ובלבד כו' : ס"יז יש אוסרים . ירושלמי והביאו הרא"ש ס"י מעשה בר"ג כו' ור"ל בידו על אצבעו דאילו בידו ממש א"כ מאי קאמר הד"א כו' הלא כל התכשיטין חייבין חטאת אם מוליכין ביד וכמ"ש דלמא שלפא כו' וע' גמ' ס"ב ב' לא תצא אשה במפתח שבידה כו' ואפי' רבנן מודים שם ואפי' של זהב אסור וכמ"ש בירושלמי לכל הפיר שים שם וערא"ש וכ"ש של ברזל שהוא משוי ככ"ל בסי' ש"א ואמר אפי' באגר כמ"ש בירושלמי וכס' שנייה שבסי"ח שהם היש אוסרים שבכאן שהם הרמב"ן ורשב"א אבל בידו מותר כמ"ש מ"י ב' הזירים כו' ה"ה בכל הכלים כו' : ס"יח כל שאסרו . כרב דשתם לן תנא כותיה . הרי"ף ורמב"ם : שאינה מעורבת . הרמב"ם וכפי' התוס' שם דאם גם בחצר מעורבת א"כ אף בבית אסור והל"ל אף בבית אלא ודאי שהגזירה היתה שאם תתיר בחצר שאינה מעורבת יתירו אף לר"ה דשאר דברים אסור בחצר שא"מ אבל במעורבת ל"ל · מ"מ : חוץ . וה"ה אילטמא בבס"ג כמ"ש כ"ז ב' : דהיינו . רש"י : וי"א דכל . ר"ן ומ"מ בשם רמב"ן ורשב"א כפי'

הגהות רעק"א

אסור דהוי טוחן לכאורה יש לדון כיון דמתחל' היה מפורר וע"י יבשות נדבק ונעשה מחובר יחד דאין טחינה אחר טחינה כדלקמן סי' שכ"א ס"ח בהג"ה :

סי' שג סעיף יח ויש מי שאומר דבזמה"ז שנהגו מקירו מהר"ן וכ' כן דלר"ת באכסים ל"ג דשלפי ומחוי לדידן מותרים לצאת גם אין עליהם חותם דעתה זה תכשיט אבל לפסקא דהש"ע סי' ש"א ס"ע דתכשיט לאיש ולאשה גם לאיש אסור א"כ מה מהני דעתה הוי אין עליו חותם תכשיט הא מ"מ הוא ג"כ תכשיט לאשה ואסור מדרבנן ואפי' ביש עליו חותם כיון דהוי עתה ג"כ תכשיט לנשים מגרע גרע א"כ קולא זו זהו רק לפי המתירים דעתה שאין לנו רה"ר לא גזרי' לשליף ומחוי' אבל לפי דב' המחבר ומ"ת צריך להזכיר לנשים וכו' תשמעו לנו משמע דאין סומכים על ההיתרים הללו רק דאין מוחים לנשים דמוטב שיהיו שוגגים א"כ לכאורה עתה אין ראוי להאכסים השומעים לדברי חכמים לצאת בטבעת בין יש עליה חותם בין אין עליה חותם ודוק ונראה דלזה

מחצית השקל

מדברי סמ"ג כפי פי' מ"א וז"ל סמ"ג מחט שאינה נקובה וראשה א' עב וסוגרת בה מפתח חלוקה לא תצא ואם יצאת אינה חייבת ואסורה דלמא שלפא עכ"ל. וכ' ע"ז הרב"י וז"ל נ"ל דה"פ מחט שאינ' נקובה שדרכ' להיות סוגרת כו' לא תצא כשהי' תחוב' לה בבגדה במקום שאינו סוגר כו' שאם היא במקום שסוגר אפי' לכתחל' נמי שרי כו' עכ"ל הרב"י ומ"א חולק ופי' מ"ש סמ"ג וראשה א' עב זה הוי תכשיט לכן ס"ל אפי' סוגרת בה מ"מ לכתחלה אסור אע"ג דהוי לצניעות מ"מ חיישי' דלמא שלפא כיון דהוי תכשיט כשיטת התו' בהאי דבירית כנ"ל דלא כרש"י: ומ"ש מ"א לכן סתמו הפוסקים כו' . וסתמא דמלתא מיירי בדליכא טס: (ס"ק ט) יוצאת כו' כיון דלפעמים כו' ר"ל דלא תיקשי כיון דאשה אין דרכה בטבעת שי"ע חותם ומה"ט הוי גבי אשה משוי שלא כדרך הוצאה ותפטר (סק"י)ובלבד כו' די"א דה"ה גבי מנעל כו' דבמתני' דף ס"ד ע"ב תנן יוצאה כו' במוך שבאזנה ושבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה ובפלפל כו' ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת כו' די"א דהאי ולא תתן לא קאי רק על פלפל ולא על מוך שלפניו וי"א דקאי גם על מוך שבסנדל' אבל על מוך שהתקינה לנדתה ודאי דלא קאי ובודאי שרי דהא ע"כ צריכה היא להסיר המוך בשעה שצריכה לנקבי' ושרי להחזירה כ"כ הב"ח בשם ס' תרומות הביאו בס' ת"ש: ומספק' ליה אם ה"ה קש הגהת סמ"ג כנ"ל ור"ל ליתן קש שאינו מוקצה תוך המנעל אי בעי ג"כ שיתנו דוקא בע"ש או מותר ליתנו אפי' בשבת : (ס"ק יא) לא תחזיר כו' וכמ"ש סי' שכ"ח לענין רטיה שנפלה ע"ג כלים דשרי להחזירה: ובאמת לדידהו כו' דבעירובי' דף ק"ב ע"ב ת"ר רטיה שפירשה (במדינה) מע"ג מכה מחזירים אותה רי"א דוקא הוחלקה למטה דוחקה למעלה כו' אבל אם נפלה לגמרי לא יחזירנה וכתבו התוס' ד"ה מחזירין כו' פי' בקו' גזרה שמא ימרח אבל נשחיקת סממני' נ"ל כיון דמאתמול הוי עלויי' וקשה דבפ' במה אשה אמר אבה יוצא' בפלפל כו' ואם נפל לא תחזור ואמאי כיון דכבר הוי עלויי' (ר"ל דהאי בפלפל נ"ל למיחוש למירוח רק לשחיקת סממני') וי"ל דהתם טעמא לפי שנראה כמו שמתכוין להוציא לחוץ ואתי למשרי הוצאה והר"י פי' לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש בשמעתין כו' עכ"ל התוס'. ואמרי' שם בתר הכי אר"י א"ש הלכה כר"י אר"ח נ"ש אלא שפרשה ע"ג כלי אבל ע"ג קרקע ד"ה אסור. אמר מר בר"א הוי קאמינא קמיה דאבא ונפל ע"ג כלי והחזירה ושאלתיו כיון דלר"י אפי' ע"ג כלי אסור ופסק ר"י א"ש כר"י א"כ למה החזירו והשיב ר"א לא ס"ל ר"ל הא דר"ח פרש"י דס"ל לר"א דפליגי ע"ג קרקע אבל על גבי כלי מודה ר"י דשרי והקשה התוס' ד"ה רטיה כו' וא"ת מ"ש דאמר גבי פלפל כו' לא יחזיר וי"ל דהך פלפל מיירי שנפל ע"ג קרקע כו' עכ"ל מזה הביא התוי"ט ראיה דגם פלפל אם נפל ע"ג כלי מותר להחזיר ומ"א דחה דהתוס' לא כתבו להתיר בפלפל בנפל ע"ג כלי אלא לשיטת הר"י דס"ל דגם בפלפל האיסור משום שחיקת סממני' כמו ברטיה אבל לרש"י והרא"ש דס"ל דבדבר שהי' עליו מע"ש ל"ל לשחיקת סממני' וע"כ טעם איסור בפלפל הוא שנראה כמכוין להוציא י"ל דאפי' נפל ע"ג כלי אסור בפלפל וכ' ע"ז בס' ת"ש וז"ל ולא ידענא מהיכי פסיקי ליה דלטעם זה אין לחלק דהא עיקר הטעם גבי רטיה משום דהוי מלתא דלא שכיח ול"ג בי' רבנן כדפרש"י בעירובין א"כ גם לטעם זה איכא למימר הכי דמ"ש וכה"ג כ' מהרש"א שם בעירובין עכ"ל ת"ש ולענ"ד הדין עם מ"א בשלמא לפי ר"י דגם אם היה כבר עליו א"ל משום שחיקת סממנים ולפי זה בין בפלפל ובין ברטיה איכא גזרת שחיקת סממנים כתבו התוס' שפיר אם הותר בנפל על גבי כלי ברטי' אע"ג דאיכא תרתי לריעותא די"ל משום שחיקת סממנים וגם א"ל שמא ימרח ואפ"ה מותר ע"ג כלי כ"ש בפלפל דל"ל לשמא ימרח וליכא כ"א חשש שחיקת סממנים דהיכי דנפל ע"ג כלי דלא גזרינן אבל לפרש"י והרא"ש דאיסור רטיה ואיסור פלפל כל חד טעמא לחוד אין ללמוד היתר דנפל ע"ג כלי מרטיי' ומ"ש בס' ת"ש דטעם ההיתר ברטי' משום דלא שכיח ול"ג בי' רבנן. ה"ה דמה"ט אין לגזור הגזרה דגבי פלפל: לענ"ד דמ"ש בשם רש"י דלא שכיח. אין ר"ל דלא שכיח שיפול על הכלי אלא לא שכיח שיפול מן המכה כיון דהאדם צריך לרטיה נזהר שלא תפול מעל המכה. וראיה לזה דרש"י שם כ' על תחלת ברייתא הנ"ל דקתני רטיה שפרש' מחזירי' כו' דמלתי' דלא שכיח הוא ול"ג בה רבנן ועל מאי דאמר ר"א לא שמיע לי' כ' רש"י וז"ל ל"ש הא דר"ח דהלא ס"ל דכי פליג ר"י בנפלה ע"ג קרקע אבל בנפל' ע"ג כלי מודה דהוי כהוחלק' בעלמא עכ"ל . הרי דהיתר בנפל ע"ג כלי לא נתן רש"י הטעם משום דלא שכיח אלא דהוי כהוחלקה והאי טעמא דבדברי' דאמר ת"ק מחזירים מפרש רש"י כמסקנת ר"א דפליגי דוקא בנפלה עג"ק אבל על גבי כלי מודה ר"י. א"כ ת"ק דאמר מחזירין ר"ל אפי' נפלה על גבי קרקע. לזה הוצרך רש"י לטעם דלא שכיח דכה"ג ל"ל דהוי כהוחלק'. אלא משום דלא שכיח שיפול מן המכה משא"כ במ"ש רש"י בד"ה לא שמיע לי' כו' דמפרש טעמי' דר"י דמודה בנפל ע"ג כלי לא מצי רש"י לפרש משום דהוי מלתא דלא שכיח. דהיינו שיפול מעל המכה דא"כ גם בנפל על גבי קרקע ה"ל להתיר לכן הוצרך ליתן טעם דהוי כהוחלקה וזה לא שייך בנפל על גבי קרקע ומה"ט מ"א וכן בס' ת"ש גופי' לקמן בסי' שכ"ח נתנו טעם שמותר להחזי' בנפל על גבי כלי משום דהוי כהוחלק . ולפ"ז דברי מ"א נכונים דלרש"י והרא"ש בפלפל אפי' נפל על גבי כלי אסור דדוקא ברטיה דליכא למגזר כ"א משום אותו אדם שהיתה הרטיה ע"ג מכתו שמא ימרח או ישחק סמנים וזה ל"ג כ"א בנותן לכתחלה רטיה ע"ג מכתו או בנפל' לגמרי עג"ק . משא"כ בהוחלקה כיון דעדיין הרטי' קצת מונחת ע"ג המכה לא חששו וס"ל לרב אסי דה"ה בנפל' ע"ג כלי דומה כאלו לא נפלה לגמרי אלא הוחלק' ולכן לא גזרי' אפי' לר"י משא"כ בפלפל דהטעם משו' דנרא' כמתכוין להוציא ואתי להתיר הוצאה. ע"כ אין החשש מצד האשה הנושאת הפלפל דהא היא ידעה שלא נתכוונ' להוציא כ"א מחשש אחרים הרואים. א"כ מה בכך שנפל ע"ג כלי ניהו דכה"ג אינו כמניח פלפל לכתחלה מ"מ שמא א' לא יראה הנפיל' כי האש' תשהה מעט אחר הנפיל' ע"ג כלי ולא תחזיר' מיד לפיה ובינתיי' יבא אחר ויראה שהיא נותנת הפלפל מן הכלי לפיה. והרוא' יסבור שתחל' מע"ש הפלפל מונח ע"ג כלי ועכשיו תחלת הנחתו' לתוך פיה ומערמת להוציא לכן אפי' נפלה ע"ג כלי אסור וא"ש: וכ"כ התו' בשבת פ"ו. ר"ל דשם לא הביאו כ"א כפרש"י והרא"ש ולא הביאו כלל פי' הר"י פורת. א"כ נראה דפי' זה עיקר בעיניהם ממילא אפי' ע"ג כלי אסור : (ס"ק יב) ובבתי כו' ועמ"ש סעיף ט' ע"ש במ"א ס"ק ח'. והיינו בירית דלשם. ולכן אסור בשל זרוע והיא היש מי שאוסר שכ' המחבר : ודע דמ"ש בסעיף י"ח רמ"א טעם היתר יציאת תכשיטים בזה"ז כיון דבזמן הזה שכיחי תכשיטים כו' מ"מ באותן דברים החוצצים בטבילה או מאי דה"ל דלמא מבזי לה כמו סנדל קרוע או שן של זהב לא שייך טעם רמ"א וכ"כ בספר ת"ש : ודע דמ"ש בש"ע סט"ז בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירה בר"ה כו' כ' התוס' ר"פ במה אשה הטעם דממ"כ למאי ניחוש אי ניחוש שתשכח שהיום שבת ואתי לאתויי ד"א א"כ מאי מועיל במה שנאסר לה להתיר בשבת בר"ה . כיון שתשכח' שהיו' שבת וא"כ תתיר ותשא ד"א ואם לא תשכח שהיום שבת אפי' נתיר לה להתיר מ"מ לא תשא ד"א . ואם ניחוש שתזכור שהיום שבת וא"כ מועיל במה שנאסר להתיר דאי שרי' להתיר פן מיד אחר ההתר' תשכח שהיום שבת ותשא ד"א בר"ה זהו חששא רחוקה שבשע' מועט' תשכח שבת משא"כ שלא תתקשט בתכשיטים שפיר גזרו דאיכא למיחש בעוד היותי' בבי' תזכור שהוא שבת ואם נאסר לה לא תתקשט בהן אבל אם נתיר לה להתקשט ניהו דעכשיו ידעה שהוא שבת מ"מ ביציאתה החוצ' זמן מה אחרי היציא' תפגע בחברת' ובינתיים שהוא זמן רב תשכח שהוא שבת ושלפ ומחוי ותשא ד"א הביאו האחרונים דלא כלבוש : ודע דמ"ש בש"ע יוצא' באבן תקומה כתב הט"ז היינו מה שקורין שטערין שו"ס ובספר א"ר כתב בשם המעתיק ביאורי רש"ל לסמ"ג שהוא אבן שיש בו חלל ואבן קטן בתוכו כענבל בזוג וכן נראה עכ"ל ובמשקל ששקלו כנגדו דהיינו שמצאו אבן שמאד עצמו משקלו שוה לאבן תקומה ולא היה צריך להקצות ממנו ולהקטינו : (ס"ק י"ג) י"א היינו י"א דסעיף י"ח. אבל להמתירים תכשיטים תוך הבית ול"ג בית אטו ר"ה ה"ה דבמפתח אין לגזור : אלא לי"א אפילו בבית תכשיטים ס"ה במפתח ואפילו המפתח כעין תכשיט ועַ"ל סי' ש"א במ"א ס"ק כ"ז . מה שאין כן כשנושאת המפתח בידו אפילו אינו תכשיט מותר תוך הבית כיון שהוא בידו יזכור ולא יצא עם המפתח לר"ה

וכן

בתכשיטין לחצר שאינה מעורבת והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הוה כל רשות הרבים שלנו כרמלית ודינו כחצר שאינו מעורבת ומותר : הגה וי"א עוד טעם להתיר דעכשיו שכיחי תכשיטים ויוצאים בהם אף בחול וליכא למיחש דלמא שלפא ומחוי כמו בימיהם שלא היו רגילים לצאת בהו רק בשבת ולא הוי שכיחי (תוס' פ' כ"כ והגהות אלפסי פ' במה אשה) ג ומיהו טבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש דתנן בה חייב חטאת אף בכרמלית אסור אפי' לדידן וה"ה לכל מאי דאתמר ביה חיוב חטאת ד ויש מי שאומר שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם הרי זה להם כתכשיט ושרי ולפי זה אפשר דכיון (°) שנהגו עכשיו הנשים לצאת בטבעת שיש עליה חותם הרי הוא להן כתכשיט ושרי ה ומכל מקום צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במחטים שהן צריכות להעמיד קישוריהן (°) ולא יותר כי בזה שאין להן תועלת בו תשמעו לנו :

יט ° ו צריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו מחט טו שניטל חודה או עוקצה לשום בצעיפים אלא א"כ ניטל מערב שבת חודה ועוקצה [ויחדה] לשם כך [וע' לקמן סי' ש"ח סעיף י"א] :

כ °° ז הבנות קטנות שנוקבים אזניהם כדי לתת בהם נזמים כשיגדלו וכדי שלא יסתמו הנקבים נותנים בהם קסמים מותר לצאת בהם וה"ה אם נותנים חוטים באותן נקבים שמותר לצאת בהם אם אינם צבועים ח אבל אם הם טז צבועים אסור :

כא ט יוצאת אשה רעולה והוא שמעטפת כל ראשה חוץ מהפנים (°) :

כב יז י (°) פורפת [פי' קושרת] בשבת על האגוז ועל האבן כ שיחדתו לכך ויוצאת בו אבל על המטבע אסור לפרוף בשבת דלאו בר טלטול הוא ולא מהני בה יחוד ל ואם יח פרפה עליו מערב שבת (°) מותר לצאת בו בשבת :

כג מ אם היתה צריכה (°) להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו אם לרשות הרבים אסור ואם לכרמלית מותר :

כד נ יוצאה (יג) (יב) באבן תקומה [פי' הערוך אבן ידועה שכשהיא על אשה לא תפיל] ובמשקל (°) ששקלו כנגדו כדי שלא תפיל ואפי' לא נתעברה עדיין :

כה ס אסור לאשה שתעביר בשבת (°) סרק על פניה יט משום צובע ומטעם זה אסורה ע לכחול בשבת ומטעם זה אסורה פ לטוח על פניה בצק וכשנטלתו מאדים הבשר :

כו צ אסור כ לקלוע האשה שערה בשבת ק ולא להתיר קליעתה ר אבל כא יכולה לחלוק שערה: הגה ויש אוסרין לחלק שערה דהיינו לעשות השייטי"ל [רש"י וא"ז] וכן נהגו לאסור לעשו' ע"י כלי אבל באצבע בעלמא נהגו להקל:

כז °°° ש אסור לסרוק במסרק בשבת ואפי' אותו שעושים (°) משעיר חזיר כב שא"א שלא יעקרו שערות : (אבל מותר כג לחוף ולפספס ביד) (ב"י) :

דש על איזה עבד מצווה על שביתתו . ובו ג סעיפים :

א °°°° א אדם מצווה א (°) על (א) שביתת עבדו שמל וטבל לשם עבדות וקיבל עליו מצות הנוהגות בעבד אבל אם א] לא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות　בני

° עסי' ת"ו ס"א °° עסי' ש"ח סכ"א כ"ב עסי' ש"א סל"ג °°° עסי' סי"ב ס"ו °°°° ע' י"ד סי' רע"ז סי"א

(יג) יוצאה באבן תקומה . ונרא' דהיינו מה שאנו קורין שטערי"ן שו"ס שנושאים נשים מעוברות :

כשתלוי

שלא תתגנה על בעלה עמ"ש בסי' י"ג: טו שניטל חודה. במרדכי פ"ד פר"י שלא יצאו במחט שניטל חודה ועוקלה דל"מ בה יחוד לענין טומאה עכ"ל. וכ"ש כל הכלים אמרינן דאם ניטל חודה או עוקלה אסור לטלטלה°] וא"כ שלא יצאו דקאמר ר"י לאו דוקא דבטילטול נמי אסור עכ"ל הרב"י וכ"כ פה בש"ע . [°] ולא עיין יפה דבגמרא קאי אמחט נקובה להכי סגי בחודה או עוקלה והמרדכי מיירי במחט שאינו נקובה דאז כשניטל חודה דהיינו חוד שלה או עוקלה פי' הקשר עדיין חזיא למילתיה עד שיטלו שניהם וכ"מ בהדיא בסה"ת סימן רכ"ד: טז לבועים אסור. אע"ג דנזמים מותר כמ"ש ס"ח שאני חוטין דקל יותר ליטלם (תוס') ולפמ"ש שם בהג"ה י"ל דהכא מיירי בבתולה דוקא : יז פורפת וכו' · ולא מיחזי כמכוין להוצאה דהכא הכל יודעים שצריכה לדברים הללו משא"כ בנותנה לתוך פיה [°] כמ"ש סט"ו (תוס') : יח פרפה עליו מע"ש. דמעשה מועיל : יט משום צובע . כיון שדרכה בכך מקרי צובע מה שא"כ באיש כמ"ש בסי' ש"כ ומ"מ אינו אלא מדרבנן : כ לקלוע. דדמי לבנין אבל הקולע נימין בתלוש חייב משום אורג כמ"ש הרמב"ם והכא בשער לא חשיב אריגה ועוד דאין סופה להתקיים שעומדת לסתירה [תוס'] ובספר על אורות טעה בזה ע"ש : כא יכולה לחלוק . דאינה מתכוין לתלוש השער : כב שא"א שלא יעקר . כן פרש"י בשבת דף פ"א דהוי פסיק רישיה והקשה הריב"ש סימן שצ"ד דהא בנזיר דף מ"ב אמרינן בהדיא דטעמ' דאסור משום דכל הסורק להסיר נימין מדולדלות שאינן מחוברין יפה קא מכוון עכ"ל . ואפשר דרש"י בא לאשמועינן דאפי' אינו מתכוין להסיר נימין אסור ובגמרא התם מיירי במסרק רך וז"ל הריב"ש הבחורות מתקנות מעט שער ראש בכלי העשוי משער חזיר והדבר ידוע שאין בו משום הסרת שער אבל במסרק אסור והא דברי קירוד בבהמ' היינו שבשערותיה גסים [ועסי' תקכ"ג ס"ב] ואפי' לסי"א דפסיק רישיה דלא ניח' ליה שרי [°] כמ"ש סי' ש"כ סי"ח מ"מ כיון שהוא רוצה בהפרדת השערות ☞ וא"ת זה זולת ההסרה חייב כמו הנוטל לפרכיו חייב משום גוזז ואף ע"ג דל"ל לפרכיס דבמשכן היו גוזזים עורות התחשים אע"פ שלא היו צריכים לצמר [עמ"ש רסי' ש"מ *] משא"כ במפשיט העור כדאיתא רפי"ו דשבת עכ"ל ועסי' תל"ח : כג לחוף. פירש"י דף כ"א חופף שערו בנתר וחול ומפספס מגפן שערו ובנזיר פירש"י ותוס' מפספס שמבדיל שערותיו זו מזו ופשוט דאסור לחוף בדבר שבודאי משיר השער כדאמרינן בנזיר פוקסת אסור ופירש"י מתקנת שערה במסרק ובידיה . וכתב הריב"ש אפשר שהוא מה שרוחצין המסרק בשמן טרוף במים ומעבירין המסרק על ראשו להדביק השערות זו בזו ולהשכיבן על הראש וזה דומה לבנין עכ"ל משמע דבלא"ה שרי :

דש א על שביתת עבדו . וכשעושה העבד מלאכה הרב עובר כמו על　שביתת

באר הגולה

בס בתוספות בשם רבינו ברוך ג שם ובעל התרו' ד הר"ן ע"פ סברת ר"ת והביאו הב"י בסימן ש"א ה מהר"י הכוהב ו מרדכי בפ"ד בשם ר"י ז שם ס"ה במשנ' ובפירוש רש"י ח שם מהא דאבוה דשמואל ט שם במשנה (°) כן הוא בטור שלפנינו אבל ברש"י ובערוך חוץ מהעינים) י שם במשנה כ שם בגמרא ופי' רש"י שם ל רמב"ם בפרק י"ט לנוסח הטור וב"י בשם ספרי הרמב"ם הדפוסים מ שם בגמרא בעי' ולא נפשטה ותיקו דאורייתא לחומרא ומדרבנן לקולא הרי"ף והרא"ש נ שם ס"ו כ"ה ע שם ל"ד במשנה פ רש"י פירוש המשנה בשם י"מ צ שם במשנה ק תוספות נ"ו והרא"ש שם ר תוספות ה' והרא"ש והר"ן שם ש כל בו ותשובת הריב"ש ת לשון הרמב"ם בספ"ב מה"ש

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק ט"ו וא"כ שלא כ"ב והא דלא קשיא ליה אס"ד אמאי צריך שיטול חודה ועוקלה הא אפילו באחת מהן אפילו בטילטול אסור די"ל חודה או עוקלה קאמר כמו חלץ ועשה מאמר וק"ל :

אשר אברהם

א] לא מל. עבד הנוהג ד"י הלא דעדיין לא מל וטבל בפני בי"ד אי ראוי לקברו ביום טוב שני ואם צריך להוציאו אם כבר נקבר בקבר ישראל עי' ת' ד"ח סי' י"ט :

דגול מרבבה

*) פירוש במפשיט העור והעור הולך לאיבוד אינו חייב משום מפשיט והטעם משום דאין דרך הפשט בכך אבל גוזז שפיר דרכו בכך אף אם השער והצמר אזלי לאיבוד עיין שם בריב"ש :

חתם סופר

סי' ש"ג במג"א ס"ק כ"ב לצמר עמ"ש בסימן ש"מ . נ"ב שם העלה כהתוספת דהוי מלאכה שאינה צריכ' לגופ' ע"ש סק"ג. וגם מ"ש סי' תצ"ח ס"ק כ"ב וכ"ג נמי היינו בצמר דצריך אח"כ לדבר הנתלש אבל בשער וצפורן דאינו צריך לא

לבושי שרד

שם (°) שנהגו עכשיו הנשים. עיין בכ"י סימן ע"ט : שם (°) ולא יותר ר"ל מה שמתיר בסעיף ט' מחט להעמדת קישורין לא יהי' יותר מחטין בלעיפה מכדי הצורך להעמדת הקישורי': מ"א סקט"ו (°) ולא עיין יפה דבמרדכי קאי אמחט שאינה נקובה כנ"ל. הסיג עלה הב"י באה דמדמה הך דמרדכי להוצאה דבש"ע ולא דמי דהא מחט דכאן ע"כ באינה נקובה וכמבואר בסעיף ט' ומש"ה כת' המרדכי חודה ועוקלה דדוקא תרווייהו בעינן דאי נטל חד עדיין חזיא למילתיה ובש"ם מיירי במחט נקובה ומש"ה אמר שם בחודה או עוקלה נמי בטל מתורת כלי. ולכן לא יפה עשה שכת' בש"ע חודה או עוקלה אלא כ"ל כמ"ש המרדכי חודה ועוקלה ובש"ם חורה קאמר ולא חודה זהו השגת המג"א אבל אהא שכת' הב"י דאסור גם בטלטול לא השיג המג"א ומודה דהכא באינה נקובה ונוטל חודה ועוקלה אסור בטלטול ובחנם נתקשה בס' חמד משה בדברי המג"א : ש"ע סכ"ב פורפת. מתעטף בטלית שיש רצועה בשפתה האחד כנגד הצואר. ובשפת השני פורפת אבן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופל מעליה ולשון פורפת כמו קרסים דמתרגמינן פורפין כל המחבר בגד לחבירו קרוי פריפה רש"י : שם (°) מותר לצאת בו ר"ל אעפ"י שהסירה הבגד מותרת לפרוק בשבת כיון שפרפה פעם אחד מע"ש דמעשה מועיל ונעשה המטבע כמו כלי או מלבוש : סכ"ג (°) להוציא אגוז. זהו בעיא דלא איפשטא וכל תיקו בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא מש"ה מחלק בין רה"ר ובין כרמלית ובזה"ז דליכא רה"ר ל"ע לדינא: מ"א סקי"ז (°) כמ"ש סעיף ט"ו כנ"ל : ש"ע סקכ"ד (°) ששקלו כנגדו. פי' כנגד האבן תקומה שהוא ג"כ מועיל : סכ"ה (°) סרק. הוא צבע אדום: מ"א ס"ק כ"ב (°) כמ"ש סימן ש"כ סי"ח מ"מ כיון וכו' כנ"ל: דש ש"ע ס"א (°) על שביתת עבדו.

באר היטב

(יב) באבן תקומה. פי' הט"ז שהוא שטערי"ן שו"ם שנושאים נשים מעוברות: (יג) משער חזיר. והריב"ש מתיר לתקן מעט שער ראשה בכלי העשוי משער חזיר אבל במסרק אסור וכ"ש אם היה לה כלי משער חזיר מיוחדת לשבת דשרי' וכ"פ המ"א בסימן שכ"ז ס"ג ע"ש :

דיש (א) שביתת עבדו. כמו על שביתת בהמתו ופשוט דאסו' נו' למומר לעשות לו מלאכה וכן לצדוקי

יד אפרים

במ"א ס"ק ט"ו ולא עיין דבגמ' קאי אמחט נקובה והמרדכי אמחט שאינה נקובה כו' כנ"ל ומ"מ ל"ע דנראה שהב"י לא בא אלא לומר דלאו דוקא לצאת לר"ה אלא דבטלטול בעלמא אסור וכיון דמ"ש במרדכי חודה ועוקלה ר"ל שניטלו שניהם כיון שכת' דלא הוי יחוד לטומאה א"כ אף לטלטל אסור וזה כוונת הב"י כמו דבנקובה שניטל אחת מהם או חודה או עוקלה אסור בטלטול כיון דלא חזיא למלתי' כמו כן באינו נקובה וניטלו שניהם אסור בטלטול מהאי טעמא ולאו דוקא קאמר הר"י לצאת ונראה דהמ"א מפרש דברי המרדכי דבחד סגי שהרי בש"ע כאן כתוב חודה או עוקלה ומשמע דמיירי באינה נקובה שהרי נראה שכת' זה ע"פ דבריו בב"י על המרדכי וע"ז קאמר המג"א דהמרדכי קאי אמחט שאינו נקובה ותרווייהו דווקא בעינן ודלא כמ"ש פה בש"ע דבחד סגי ועיין לקמן סי' ש"ח סכ"ה דשם מיירי בנקובה : במג"א ס"ק כ"ב וא"ת זה זולת ההסרה. ר"ל בהסרה

ביאור הגר"א

בכל חצר דהל"ל מאי קאמר מ"ו ב' מי לא תניא השירים והנזמים כו' והלא אף ללובשן מותר וס' ראשונה מוקי לה בחצר שאינה מעורבת ששבתו בתוכה . ר"ן . וקמ"ל לאפוקי מס' ר"כ קכ"ד ב' שאמר * בליבני בחצר אבל כו' וכפרש"י עירובין ס"ע א' ד"ה בחומרתא . והומר אני כו' ואמרו במ"ק י"ב ב' ר"י נשיאה נפק כו' מ"ט איקפד כו' והתניא השירים כו' ואי כפי פירושם דאפי' למעורבת אסור ובמעורבת מיירי מאי ראיה מייתי אדרבה מכאן מ' דאסור וכמו שהקשה תוס' בערובין שם ד"ה כיון ובשבת מ"ו ד"ה והאמר אלא דבחצר שאינה מעורבת מיירי ור"י נפק במעורבת ומייתי ראיה דבחצר מעורב' שרי לצאת מדמותר בשא"מ לטלטל כנ"ל ועתוס' שם ופירושם בחומרתא כו' ע"ש : וי"א שהכל . שפ' כר' ענני בר ששון דבשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בע"ז וכפי פירושם דחצר חצר שא"מ כנ"ל : והאידנא . שם בתוספתא : ויש שאמרו . כמ"ש קמ"ח ב' ופ"ד די"ט ל' א' ועתוס' דשבת כ"ה א' ד"ה ואע"ג ועל סי' תר"ח : ויש שלימדו . עסי' של"ד ס"י בהג"ה וי"א כו'

בסי' שכ"ז ס"ג בהג"ה: וי"א עוד . ורא"ה מכלילא לדידהו : ומיהו . קאי אס' אחרונה דבכה"ג אפי' רבא י"א ב' מודה . ופשוט דאפי' בחצר אסור דאמרי' בירושלמי אפי' ר' ענני ב"ש ל"ק אלא בדבר שא"ח חטאת אבל בדבר שחייב חטאת אפי' בחצר אסור הגמ"ר בפ"ו בשם ר' יואל וזהו קצת ראיה, לכאורה לפי' ר"ת דבחצר שאינה מעורבת מיירי אבל יש לדחות : ויש כו' . לס' ר"ת בסי' ש"א ס"ט : ולפ"ז כו' . ב"י ור"ל לס' בה"ת הנ"ל דבתכשיט מותרת : ומ"מ . ר"ל אפי' לסברא ראשונה כמ"ש תוס' הנ"ל ד"ה ואע"ג כו' וכן לכל הסברות דמחט שאינה מעמדת קשוריה אינה תכשיט כלל וחייבת חטאת כמ"ש בס"ט ע"ש : ס"יט צריך . קכ"ג א' : אא"כ . כמו אבן בסכ"ג : ס"כ וה"ה . שם במתני' : ס"כא מהפנים . ע"ש בטור וצ"ל חוץ מהעינים וע"ש פ"ח : ס"כב שיחדתו . דבלא"ה אסור כמ"ש בסי' ש"ח סכ"ב : ס"כג אם . עגמ' דע"ז ו' א' : אם לר"ה . טור : ס"כד ובמשקל . כר"מ משום דאביי שקיל וטרי אליביה : ואפי' . שם : ס"כה ומטעם זה אסורה לטוח . ערש"י ל"ד ב' ד"ה וכן הפוקסת . ורמב"ם מג' כפי' ראשון שכ' אין גודלין שער הראש ואין פוקסין אותו משום דהוי כבנייה וזה כפי' ראשון של רש"י . מ"מ וסמ"ג כ' בירושלמי הפוקסת חייב משום צובע ופי' הסמ"ג כפי' השני ב"י . וכ"כ התוס' במ"ק ט' ב' ד"ה פוקסת . ור"ל דירושלמי ל"פ הגמרא דידן אלא כפי' דמתני' בב' הפירושים הנ"ל . אבל הירושלמי פליג אגמ' דשם אמרו כוחלת משום כותבת כס"ד דגמ' : ס"כו יש אוסרין . כפי' פי' שם ובשבת למאי חזיא . ותוס' מפ' למאי חזיא לצאת כיון שאינו תכשיט ולא מלבוש : ס"כז אסור לסרוק . נדה ס"ו ב' שכן אשה חופפת בע"ש כו' ופי' באלהות משום שאינה יכולה לסרוק בשבת וע' ברא"ש סוף נדה בלדקי חסרת פי' רב סעדיה גאון מסרקות גדולות וע"ש :

שא"א כו' אבל מותר . שבת פ"א ב' כ' ב' וערש"י שם : סי' שד ס"א אדם . הכלל דעבד כנעני ג' הם הא' עבד שמל וקבל עליו מצות כמו גר צדק רק שגר חייב בכל מצות

הגהות רעק"א

כיון הרמ"א לעיל סי' ש"א ס"ט כמ"ש וע' סי' ש"ג סי"ח והאפשר דכוונת המחבר כיון דיש לימוד זכות דכרמלית דידן הוי כחצר שא"מ יש לסמוך בזה על הר"ן דבא"ים ל"ח כלל למחוי' ומכל מקום בעל נפש יחוש לעצמו שלא לצאת בטבעת כלל : סעיף כב שיחדתו לכך. היינו באבן עגולה דהורתי' בהכי מש"ה יחוד לשבת א' מהני כ"כ מג"א סי' ש"ח סמ"ז אבל יחוד לעולם מהני גם במטבע : מג"א ס"ק כ"ב מ"מ כיון שהוא רוצה בלא"ה אף שאינו מכוין להפרדת נימין מדולדלי' מכל מקום בודאי אם יתלשו ניחא לי' בכך והוי פ"ר דניחא ליה :

סי' ש"ד סעיף א' דינו שוה לקבל שבע מלות היינו עכו"ם גמור אם הוא עבד קנוי קנין עולם דינו שוה לקבל עליו ז' מלות אבל בזה חמור קיבל עליו דאפי' שכירו ולקיטו אסור דהיינו ובגר דכתיב בקרא ונכרי גמור דאתי' מן למען ינוח עבדך הוא

חכמת שלמה

סי' שג סעיף כ"ג אם היתה צריכה להוציא אגוז. נ"ב עיין בתשובתי לק"ק מיקאלייאב במדינת רוסיא על יו"ד סי' קמ"ב במהדורא ה' בהלכות בב"ח סי' צ"ב דרך אגב כתבתי שם לחלק בין רה"ר

מחצית השקל

וכן תדע עוד מ"ש המחבר בסעיף י"ד יוצאת בחוטי שער כו' ולא חיישינן פן תתרמי לה טבילה. דאפי' תצטרך לטבול חוטי שער אין חוללי' ולפ"ז אם הם מוזהבים או מטונפים אסורים דקי"ל בי"ד סי' קצ"ח סעיף ד' חוללין ע"ש : (ס"ק יד) חוץ מכבול כו' עמ"ש ס"ס י"ג לענין גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת : (ס"ק טו) שניטל חודה במרדכי כו' להיות הדין הזה הם דברי מרדכי. לכן הבי' דברין נפרש דברין דלא כהבנות הרב"י: דל"מ בה כו' ר"ל דדבר דמהני ייחוד לענין טומאה כגון כלי המיוחד לזיתים אם ניקב כמוצי' זית בטל מתורת כלי ואינו מקבל טומאה ואם ייחדו לרמונים שהן גדולים מזיתים שוב מקבל טומאה כיון דאין הנקב כמוציא רמון שם כלי עליו אבל כל זמן שלא ייחדו לרמונים אין שם כלי עליו לענין טומאה אבל לענין שבת אע"ג דעדיין לא ייחדו' הוי כלי דהא תנן כל הכלים שנשברו אם עדיין ראוי' למלאכה מותרים לטלטל וכדלקמן סי' ש"ח סעיף ו' אבל לענין טומאה כ"ז שלא ייחדו לא הוי כלי כדאי' ס"פ המצניע. אבל למחט שניטל חודה ועוקל' דאפי' ע"י ייחוד לא הוי כלי לטומאה אא"כ עשה בו מעשה לכן גם לענין שבת לא הוי כלי וכ"כ התוס' ר"פ כל הכלים עכ"ל הרב"י וכ"כ פה בש"ע ר"ל דהרב"י חידש שני דברים הא' שלא יצאו שכ' ר"י הוא ל"ד דאפי' בטילטול אסור ובזה מודה מ"א דהדין עם הרב"י עוד חידש הרב"י דמ"ש ר"י וניטל חודה ועוקלה פי' הרב"י דהוי"ו של ועוקלה הוא וי"ו המחלקת וכאלו כ' או עוקלה. ובחד מינייהו סגי לאסור וכ"כ בש"ע. ובזה חולק מ"א דבעי דוקא תרתי: ולא עיין יפה דבגמ' קאי אמחט נקוב' דאז אם ניטל א' מהם תו לא חזיא אבל המרדכי דע"כ מיירי באינה נקובה דאז כשניטל חודה כו' כנ"ל. ור"ל המרדכי ע"כ מיירי באינה נקובה דאי בנקובה הא כ' שלא יצאו כו' ניהו דיצאו ל"ד אלא ה"ה טלטול מ"מ הא נקט עכ"פ היציאה ונקובה אפי' שלימה אסורה אפילו מעמדת בה קישוריה כנ"ל : (וכן ס"ע דדבריו הם דברי מרדכי ג"כ ע"כ באינה נקובה מיירי) ובאינה נקובה בעי' דוקא שיטלו שניהם אבל אם ניטל רק אחד מהן עדיין חזי' למלתי' ומותרת לטלטל : (ס"ק טז) צבועים כו' דהכא מיירי בבתולה דוקא ר"ל הא דכ' בש"ע הבנות קטנות לאו אורח' דמלתא נקט אלא דוקא בנות דרכן לגלות אזניהם משא"כ נשואות דאין דרכן לגלות אזניהם אפי' צבועים מותר : (ס"ק יט) משום כו' כמ"ש ס"ס ש"ך דמותר לאכול תותים ושאר פירו' הצבועים אע"ג דצובע פניו וידיו כ"ל בה דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע : (ס"ק כ) לקלוע דדמי לבנין וכדדרש ר"ש בן מנסי' ויבן ה' את הצלע מלמד שקלעה הקב"ה לחוה כו' שכן בכרכי הים קורין לקלעית' בנית' גמ' שבת דף צ"ה ע"א הרי דקרא קראו בנין: (ס"ק כב) שא"א כו' דהא בנזיר כו' הא דתנן התם נזיר (דדינו בחול כשאר בני אדם בשבת דאסור בנטילת שער) חופף ומפספס אבל לא סורק ואמיק רבא שם מדקתני חופף ומפספס ע"כ ר"ש הוא דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר והא דקתני אבל לא סורק היינו טעמא דכל הסורק להסיר נימין המדולדלים מכוין: ובגמ' התם ר"ל בנזיר הא דלא נתן טעם של רש"י דהוי פסיק רישי' ויאסר אפי' אינו מתכוין: וז"ל הריב"ש כו' בעשוי משער חזיר וע"כ חולק על ס"ע דאוסר בשער חזיר. שהדבר ידוע כו' אע"פ שכתב הריב"ש שהש"ס מיירי במסרק רך ואפ"ה אסור נ"ל דשער חזיר עדיף או דבגמ' אוסר לסרוק והן אין סורקים בשער חזיר כ"א נהחליק השערות של ראשה: מ"מ כיון כו' וא"ת זה זולת כו' מיקרי פ"ר דניחא לי': חייב כמו הנוטל לפורכיו כו' דבמשכן היו גוזזים כו' ר"ל דלא תימ' דמ"מ עכ"פ חיובי' ליכא דהוי מלאכה שא"ל לגופה על זה כ' דומיא דנטילת לפורכי' כו' והטעם דמשכן כו' ר"ל דזה מיקרי צריכה לגופ' דדוקא כגון המוציא מת דפטור לר"ש כדאי' דף צ"ג ע"ב זה מיקרי א"ל לגופה דעיקר המלאכה הוא ההוצאה והוא אינו צריך להוצאה כ"א להסיר המת מלפניו אבל אין רצונו דוקא להוציא המת לר"ה. וכן מכבה מיקרי מלאכה שאינה צריכה לגופה דהא אין צריך לכבוי כ"א חס על הפתילה שלא תשרף יתר הפתילה או הנר. או שצריך לעשות פחמים או להבהבה מיקרי צריכה לגופה משא"כ בנטילת לפורכים דהוי תולדה דגוזז אין המלאכה במה שהוא צריך לצמר הנגזז אלא הגזיז' עצמה היא המלאכה דהא ממשכן ילפי' מלאכו' שבת ובמשכן היו גוזזים עורות התחשים אע"פ שלא הי' צריכי' לצמר א"כ הגזיזה היא המלאכ' לכן אע"פ שא"ל לצמר או לפרכים מ"מ מיקרי צריכ' לגופה דהא צריך לגוף המלאכה דהיינו הגזיז' וה"ה הכא בשער: משא"כ במפשיט עור כדאי' בשבת דף קי"ז דתני' ערב פסח שחל בשבת מפשיט הפסח עד החזה מן הרגלים ולמעלה עד החזה כדי להוציא האימורי' להקטירם לא יותר דברי ר"י בנו של ריב"ב וחכ"א מפשיטים את כלו משום כבוד קדשים שלא יסריח או שיהיה מוטל בבזיון כנבלה וא"ל הכמים לר"י אם מצילים מפני הדלקה תיק הספר עם הספר משום כבוד הספר לא נתיר להפשיט העור משום כבוד קדשים ופריך הש"ס התם מתירים טלטול דרבנן ואיך ילפי' מיניה להתיר הפשט שהוא מלאכ' ומשני דלא צריך לעור והוי דבר שאינו מתכוין ופריך והא פסיק רישיה הוא ומשני דסקיל לי' בברז' ופרש"י דאין דרך הפשט בכך וליכ' כ"א שבות ודומה לאיסור טלטול ושפיר ילפי רבנן הפשט כזה מטלטול התיק אולם התוס' ביומ' דף ל"ה ע"א כתבו בשם הערוך שפי' דע"י שנוטלו בברז' ניכר דלא ניחא ליה בעור והוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה והתוס' דחו ראיית הערוך ופי' כרש"י. והריב"ש אפשר דהוי' מפרש דע"י דסקיל ליה בברז' הוי מלאכה שא"ל וליכא כ"א איסור דרבנן ודומה לטלטול התיק. התם כיון דעיקר המלאכה הוא העור הנפשט דכן הי' במשכן שהי' מפשיטים התחשים לצורך העור וכיון דאין צריך לעור הוי מלאכה שא"ל משא"כ בגוזז דהמלאכה היא הגזיזה ולא הצמר כנ"ל ותשובת הריב"ש אין ת"י לעיין בו : (ס"ק כג) לחוף כו' ופשוט דאסור כו' כדאמרי' בנזיר דתנן רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשיר השער וכ"כ התוס' בשבת דף נ"ן ע"ב ד"ה ר' שמעון כו': פוקסת כו' הוא ענין ודין בפ"ע. והיא משנה שבת דף ל"ד ע"ב : משמע דבלא"ה כו' ר"ל במסרק יבש בלי שמן ומים :

כי' דש (ס"ק א) ע"ש עבדו כו' תרי קראי כתיבי. חד למען ינוח עבדך ואמתך כמוך. זה קאי על עבד שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו כל מלות עבדים דהיינו כל מה שאשה חייבת. ואם כן גם מלות שבת בכלל . לכן אסור לעשות מלאכה בשבת אפילו לצורך עצמו וקרא שני וינפש בן　אמתך

בני נח הרי הוא כגר תושב ומותר לעשות מלאכה בשבת (ב) ב לעצמו אבל לא ג (ג) לרבו ד ואסור לכל ישראל לומר לו לעשות מלאכה בשבת לצורך ישראל ג אפילו מי שאינו רבו ואם לא קבל עליו שום מצוה אלא עדיין הוא עכו"ם גמור דינו שוה לקבל עליו שבע מצות ג ולפי זה צרכי חולה שאין בו סכנה דקיי"ל אומר לעכו"ם ועושה וכן מת ביום טוב ראשון דקיי"ל יתעסקו בו עממין אסור (°) לומר לעבד ישראל אפי' הוא ע"א דכיון דמלאכת העבד אסור מן התורה לא הותרה בדבר שאין בו פיקות נפש ה ד ויש חולקים (°) ומתירים בזה ה ומ"מ אם היה עושה מלאכת רבו שלא מדעתו וניכר שאינו עושה לדעתו מותר ו ואינו צריך להפרישו (אפי' קבל עליו שבע מלות) ולישראל אחר שאינו רבו אפי' עושה לדעת ישראל ז מותר כל שאין שם אמירת ישראל ובלבד ח שלא יהנה ישראל בשבת מאותה מלאכה ו וי"א שכל שלא קבל עליו שבע מצות בני נח כיון דעכו"ם א] גמור הוא אין רבו מוזהר עליו ולפי זה צרכי חולה שאין בו סכנה וכן צרכי מתים ביום טוב ראשון מותר לומר להם לעשותו : הגה וכל עבד שמלווה על שביתתו אסור ללאת בחותם שעשה לו רבו להראות בו שהוא עבדו ואם הוא של טיט ט מותר ללאת בו (א) כשתלוי בלוארו אבל י לא (ד) בכסותו (ב) ובשל (ה) מתכת בכל ענין אסור (טור) ואם העבד עשה החותם לעלמו אפי' בשל טיט יא בכל ענין אסור (המגיד פי"ט) :

ב ז והיכא דמותר העבד לעשות מלאכה לעצמו אם אמר ליה האדון שיעשה לעצמו ויזון עצמו ביום השבת כיון שהתנה עמו מבע"י עושה הוא לצרכי מזונותיו ובלבד בצנעה שלא יהא בדבר חשש רואים :

ג יב ח עכו"ם גמור (ג) שהוא שכיר אין רבו מצווה על שביתתו :

שה במה בהמה יוצאה בשבת. ובו כג סעיפים :

א א בהמה יוצאת במה שמשתמרת בו אבל אם אינה משתמרת בו (א) אז הוי נטירותא יתירתא ביותר והוי משאוי ב וכן כל דבר שהוא א לנוי ולא לשמור לא תצא בו הילכך ג (°) נאקה יוצאת בזממא דפרזלא שהוא טבעת של ברזל ונוקב חוטמו ומכניסו בו (ב) וחמרא לובא בפגא דפרזלא דהיינו בריג"א (א) והגמל באפסר שהוא קבישטרו ד ופרד וחמור ב וסוס יוצאים באפסר או ברסן שהוא פריג"ו אבל לא בשניהם ה ומותר לכרוך חבל האפסר (°) סביב צוארה ותצא בו ו (°) ומותר לטלטל האפסר וליתנו עליה ז ובלבד (°) שלא ישען עליה :

ב ח אם קשר חבל בפי הסוס הרי זה משאוי (ג) לפי (ב) שאינו משתמר בו :

ג (ד) ט לצאת חמור בפרומביא (פי' רסן של ברזל) אסור :

ד י כל בהמה שעסקיה רעים אף על פי שאין בנות מינה צריכות לאותה שמירה והיא צריכה מותר לצאת בה :

ה כ בעלי השיר כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות שיש להם כמין אצעדה סביב צוארן וטבעת קבוע בה ומכניסין בה רצועה ומושכין אותה בה מותר שיצאו בשיר הכרוך על צוארן ויכולים למשכן בהם :

ו ל אלים יוצאים לבובים והוא עור שקשורה להם תחת זכרותם שלא יעלו על הנקבות והרחלות יוצאות שחוזות והוא שקושרים אליתן כלפי מעלה כדי שיעלו עליהן הזכרים ויוצאות כבונות

ד"ש (א) כשתלוי בלוארו . דאי מפסיק שביק ליה דליכא למיחש נמי דלמא אתי לאתויי משום דמירתת מרביה שיאמרו עליו שהוא רולה להראות שהוא בן חורין ולכך הסירו דמ"ה לא מייתי ליה בידים שאינו סימן עבדות אלא כשהוא בכסותו או בלוארו אבל לא בכסותו דלמא מיפסק ומירתת מרבו שיאמר שהסירו כדי להראות שהוא ב"ח ומקפל טליתו כדי שלא יראה מקום החותם ודומה לטלית מקופלת שחייב חטאת עכ"ל הטור : (ב) ובשל מתכות · כיון שהוא חשוב חיישי' דלמא נפיל ואתי לאתויי וע' בסי' ש"א סכ"ג : (ג) שהוא שכיר כו' · בב"י בשם מהרי"א כתוב שנ"ע על עבדים הישמעאלים אם יש מקום שנאמר שאינו כעבד ערל אלא כעכו"ס שכיר שנה ולא נקרא עבד בשביל זה ואלו הישמעאלים הואיל ויש להם רשות להמיר דתם וכזה הם מפקיעים עלמם מתחת יד אדוניהם אינם כעבד ערל עכ"ל ולפיכך כל בעל נפש יזהר מזה וכל שכן אם הוא במקום שאין לו רשות לפי דיניהם להפקיע עלמו בהמרת דתו שבזה ודאי איסור גמור הוא שיעשה מלאכה בשבת לישראל :

שה (א) אז הוי נטירות' יתירת' ביותר' פי' לאפוקי שאם הוא דבר שיש בו שמירה בינונית אפילו אם היתה נשמרה בדבר מועט מזה מותר דאין יכול לכוין השמירה ולאמלמה שלא להוסיף מעט : (ב) וחמרא לובא וכו' . במשנ' קרי להך פגא דפרזלא פרומבי' ואמרי' בגמר' דוקא חמרא לובא יולא בפרומבי' אבל חמור אחר לא דה"ל אלו נטירות' יתירת' וכ"כ בש"ע בסמוך ס"ג דאסור סתם חמור בפרומביא וא"כ תמוה מ"ש כאן אה"ז דחמור יולא ברסן דהיינו בריג"ו וזו היא פרומבי' שקרא' ג"כ פריג"א וכזה י"ל דפריג"א לאו היינו בריג"ו אלא דבב"י כ' וז"ל וכ"כ דפרומביא היינו פריג"ו הנקרא רסן עכ"ל א"כ פרומבי' היינו רסן וחמור סתם אינו יולא בפרומבי' ולמה אמר שהחמור יולא ברסן ולידפיסי' עכ"פ נ"ל דרסן לאו היינו פרומבי' וכ"ל דרסן היא שם הכולל כמו בל"א צוי"ם יש בכלל זה כמה מיני צוי"ס ה"ב ברסן ומ"ש ב"י דפריג"א היינו הנקרא רסן ר"ל שגם הוא נקרא רסן ועכ"פ אינו פגא דפרזלא שזכר לעיל. וגמל נ"ל פשוט שאסו' בפרומביא דאם לא כן מדאמרי' בברייתא (°) לובדקי' גמל יולאים באפסר הל"ל גם כן ובפרומביא אלא ודאי דנטירותא יתירה הרבה היא גבי גמל כמשמעות המשנה דאף ע"ג דכתב המרדכי להתיר בסוס אפילו בפרומבי' דלא הוה נטירתא יתירה הרבה מ"מ גבי גמל מוכח דה"א לומר כך : (ג) לפי שאין משתמר בו · דנשמט הוא מפיו ול"ד לאפסר שקשר בראשו ואינו נשמט : (ד) ללאת חמור בפרומביא · נתבאר בסעיף

שביתת בהמתו (מ"מ) ועסי' רמ"ו ס"ג : ב לעלמו · היינו תפירת בגדיו ותיקון מנעליו או עשה (°) להרויח מזונותיו (ב"י כל בו) : ג לרבו . אפי' מלאכה דרבנן (רדב"ז ח"א ס"ד) וע"ש סי' כ' : ד ואסור לכל ישראל · היינו מדאורייתא (וערסי' ש"ז) וכדמסיים דכיון דמלאכת העבד אסור מה"ת וכ"ה בהדיא בב"י בשם הה"מ והע"ש לא דק : ה ויש חולקין. דס"ל כהי"א שבסוף הסעיף שאינו אסור מה"ת ול"ע למה כפל הרב"י הדבריסוהפ"ש כתב בזה אבל לא מלאתי מקור לדבריו : ו וא"ל להפרישו· מ"ד אקטן כמ"ש סי' שמ"ג : ז מותר וכו'. ועסי' רכ"ב ס"ב דלפעמי' לריך למחות : ח שלא יהנה. היינו מדרבנן כמ"ש רסי' רע"ו ועסי' רכ"ב אסור לומר לנדוקי לעשות מלאכה בי"ט (ע"ש קל"ד ת"י קס"א) ועבי"ד סי' קכ"ט ופשוט דמומר דינו כישראל ואסור לומ' לו לעשות מלאכה: ט מותר ללאת בו · דלא חיישי' (°) שיביאו בידו שירא מרבו . י לא בכסותו . דכשיפסיק לו יקפל כסותו ויניח על כתיפו ☜ שלא יראה רבו כמ"ש סימן ש"א סכ"ט : יא בכל ענין אסור . דחיישינן שמא יביאה בידו דלא מתירא מרבו כיון שהוא עשאה לעלמו : בזמנינו שהמלך גזר שלא יקנה יהודי עבד א"כ העבדים יכולים לעשות מלאכה דהוי כשכיר (רשד"ס בי"ד סי' קל"ה וכ"כ ריב"ל ס"א וס"ג) אבל יש חולקים וס"ל דאף עתה גופן קנוי ועכשיו שפורעים כרגא בעד העבדים אפילו לרשד"מ גופן קנוי אפי' לקול' (כ"ה) : יב עכו"ם גמור וכו'. פי' שאפילו הוא עושה מלאכת רבו אין אסור מדאורייתא (ועסי' רמ"ד ס"ה) כיון שאינו קנוי קנין עולם ועסי' זה ואם קיבל עליו מלות הנהוגות בעבד והוא שכיר נ"ל דאין רבו מלווה על שביתתו כשעוס' לעלמו דלא הזהירה תורה אלא על עבד הקנוי קנין עולם אבל העבד אסור לעשות מלאכה אפי' לעלמו דהא קבל עליו מלו' הנהוגות בהשה ומשמע בהרמב"ם שאין מקבלין עבד וגר תושב בזמן הזה ע"ש ספכ"ב · וכתב ב"י בשם מהרי"א באותן השפחות אע"פ שקנויו' קנין עולם כיון שאם רצו ליכנס לדת הישמעאלי' יולאות לחירות שמא דינן כשכיר עכו"ס וצ"ע :

שה א לנוי · היינו במידי דלאו אורחיה (רש"י ור"ן) ועמ"ש סי' א' והב"ח פסק ☜ כהתוספות שאוסרין : ב וסוס יולא ברסן וכו' . כצ"ל

ב הרב המגיד שם ומהרי"א בשם הרשב"א ג המגיד שם בשם הרשב"א וכן נראה מדברי הסמ"ג והתרומה והג"א בפ"ק דשבת וטור לדעת הבית יוסף ד הרמב"ם ורמב"ן והרב המגיד לדעת הבית יוסף ה הרשב"א בתשובה ו הרמב"ם והרמב"ן לדעת מהרי"א ז כ"י בשם הריטב"א ורמ"ה בפ"ד דיבמות ח ב"י מדברי מהרי"א ומדברי הגהות מרדכי פרק י"ד א שבת נ"א במשנה דרש"י שם ב שם נ"ב וכרב ג שם במשנה בגמרא נ"א ד שם נ"ב ה שם נ"ב וכרב הונא ו תוספות שם והרא"ש ז הרא"ש שם ח רמב"ם בפ"כ מה"ש ט סמ"ג והתרומה וב"י לדעת כל הפוסקים י ה"ה בפ"כ כאוקימתא דרבינא נ"ב כ שם נ"א במשנה וכפירוש רש"י שם ל שם

אשל אברהם

א]גמור. עיין ת' בית יהודה סי' י"ג:

לבושי שרד

גם העבד בעלמו אסור לעשות מלאכה אפי' לעלמו דהא חייב בכל מה שהאשה חייבת אלא דקמ"ל דגם רבו מלווה עליו למנעו כמו שמלווה על שביתת כל ב"ב : **שם** (°) לומר לעבד ישראל. דדוקא האמירה שאינו אלא שבות התירו בדברים אלו אבל בעבד נכרי של ישראל שהוא מוזהר עליו מן התור' אין לו היתר אלא בפיקוח נפש : **שם** (°) ומתירים בזה. היינו בזה שלא קיבל עליו ז"מ וס"ל לדיעה זו דהא דמוקמינן בן אמתך בעבד ערל היינו שקיבל עליו ז"מ וקמ"ל קרא דהוא ג"כ היה אסור כמו גר תושב ועיין באחרונים למה לריכי תרוייהו : מ"א סק"ב (°) להרויח מזונותיו. היינו כשרבו נותן לו מזונות אלא שרולה להרויח להעדפה ואין הכוונה שאז לא יתן לו הרב מזונות דדין זה מבואר בסעיף ב' דדוקא אם התנה מבע"י שיעשה לעלמו ע"ש : סק"ט (°) שיביאו בידו ר"ל דל"ח שיטלם בידו ויאמנו בידו שירא ליטלו מלוארו כיון שרבו עושה זאת לסימן שהוא עבד משא"כ בס"ק י"א שהעבד עושה לעלמו חיישינן : **שם** ש"ע ס"א (°) נאקה היא גמל נקבה : **שם** (°) סביב לוארה. רש"י ור"ן פירשו אע"ג שכורך בחוזק סביב לוארה שאין אדם יכול להכניס ידיו בין אפסר ללואר שתהא נוח למשוך כשירלה אפ"ה שרי משום דהוא נוי ואע"ג דכל נוי אסור היינו דוקא בנוי דלאו אורחיה בחול אבל התוס' ס"ל דנוי אסור בכל ענין והכא מיירי ברפויין ומיקרי לשימור דהא יכול לאחוז בחבל כשתרלה לברוח ובזה תבין דברי המג"א סק"א : **שם** (°) ומותר לטלטל. דמוכן לבהמה ואינו מוקצה : **שם** (°) שלא ישען עליו. ר"ל כשנותן בראש הבהמה יזהר שלא ישען בראשה דהוי משתמש בבע"ח : ט"ז סק"ב (°) לובדקים

חתם סופר

שייך תולדה דקוצר ודעוקר דבר מגידולו ועתה בעוה"ר נתקלקלו בנות ישראל ונושאים מסרק על ראשם בשבת ואינם שומעים וכיון דליכא אלא איסור דרבנן מוטב שיהיו שוגגין וכמ"ש הריב"ש בעצמו סי' שצ"ד סוף ד"ה ואחר שנתבאר וכו' ע"ש אמנם מ"ש שעורות תחשים היו נגוזים ולא היו צריכות לשערות שלהם צלע"ג מנ"ל שנגוזו עורו' התחשים . הנה רש"י פירש במתני' דארבעים מלאכות המוהק את העור שבמשכן היו מגרדין שער התחשים להחליק עורן גם זה איני יודע מנ"ל שהסירו שער מהתחשים דלמא מעורות אילי' אחר שנגזו צמרן גרדום והחליקן ומכל מקום גם לרש"י עכ"פ לא היתה גזוזה בתחשים אלא ממחק ודברי ריב"ש צל"ע . שוב מצאתי שכבר תמה בזה בסדרי טהרה סי' קצ"ח סוף ס"ק ל"ט ע"ש : **סי' ד"ש** במג"א ס"ק י"ב אלם כוון . נ"ב עיין תשובותי סי' תשצ"א ד"ה

באר היטב

אסור . עמ"א: (ב) לעלמו. כגון תפירות בגדיו וכיולא בזה: (ג) לרבו. אפי' מלאכה שהוא מדרבנן. רדב"ז ח"א סי' מ"ז וע"ש סי' מ"ט . והיד אהרן הקשה עליו עיין שם : (ד) לא בכסותו . דשיכפול יקפיל כסותו ויניחו על כתיפו שלא יראה רבו ודומה לטלית מקופל' שחייב חטאת.טור : (ה) מתכת . כיון שהוא חשוב חיישינן דילמא נפל ואתי לאתויי . משמע ברמב"ם דאין מקבלין עבד וגר תושב בזה"ז והשפחות אע"פ שקנויות קנין עולם כיון שאם רצו ליכנס לדת ישמעאלים יולאות לחירות שמא דינן כשכיר עכו"ס וצ"ע עט"ז ומ"א דבמקום שאין להם רשות לפי דיניהם להפקיע עלמן בהמרת דתם איסור גמור שיעשו מלאכה בשבת לישראל עכנה"ג :

שה (א) והגמל. עיין ט"ז ומ"א : (ב) שאינו . דנשמט מפיו ולא דמי לאפסר שקשור בראשו ואינו נשמט

יד אפרים

היא הגורמת הפרדת השערות שהיו קשורים ע"י הכימין המדולדלין ומסובכין וכשמסיר השערות האלו אז מתקיים מחשבתו בהפרדת השערות ניחא דניחא ליה בהסרת השערות האלו ואע"ג דלא ניחא ליה שהיו כאן שערות אלו שהסבינו וקשרו השערות לא מהני למקרי בשביל זה פסיק רישא דלא ניחא ליה וכמו נוטל לפרכיו כו' משא"כ במפשיט העור דאמרינן דאי שקיל לי' בברזא דהיינו חתיכת קטנות אין חיוב בהפשטה משום דמלאכת המשכן בהפשטה היה העיקר משום העור וכיון שמפסיד להעור אין כאן מלאכה בהפשטה כן מבואר בריב"ש ע"ש : סימן דש במג"א ס"ק ט' שלא ירא' רבו דאסור כת"ב כו' כנ"ל :
סימן שה במג"א ס"ק א' כהתוס' שאוסרי' אף באורחי' לנוי כנ"ל :

ביאור הגר"א

הנוהגות באיש ועבד במלות הנוהגות באשה . הב' עבד תושב והוא כמו גר תושב . הג' עבד נכרי כמו נכרי דעלמא ושניהם אין מהולים כמו נכרי וגר תושב יתבאר למטה : **על שביתת כו'** . יבמות מ"ח ב' למען ינוח כו' הרי עבד מהול : **שמל וטבל** . דקי"ל כר' יוסי שם מ"ו וכר' יוחנן דהיינו גר עד שימול ויטבול וה"ה לעבד דחד דינא להו ושם כי הא דמכימין כו' : **וקבל עליו** . כדעת רי"ף שם דבעי קבלה מדאמרי' שם מ"ח ב' לא רצה כו' וע"ש ברא"ש ס"ס ל"ח ועברי"ף שם וספי"ע דשבת : **הנוהגות בעבד** . חגיגה פ"א מכדי כל מלות שהעבד כו' : **אבל אם** . כריתות ע' א' תניא כו' רש"א א' גר תושב כו' ושם הלכה כר"ש : **אלא קבל כו'** . ע"ז ס"ד ב' כחכמים וע' רשב"א סי' כ"ט באורכה : **ה"ה כו' ומותר** . כריתות שם : **אבל לא כו'** . כריתות שם ויבמות שם ויונפש בן אמתך כו' כמ"ש למטה : **ואסור לכל ישראל** . מדקא' לעלמו דוקא ועוד דומיא דגר תושב שאין לו רבו וע"כ לכל ישראל ממעט לעלמו דוקא : **לומר לו** . דוקא אמירה ובזה הוא חלוק אחר מרבו כמ"ש למטה : **ואם לא קבל** . מ"מ בשם הרשב"א מהא דיבמות שם ויונפש בן אמתך בעבד ערל ופי' הוא בכה"ג מדלא תני כמו בכריתות עבד תושב ועוד דל"ל קרא הא בכלל גר תושב הוא : **ולפ"ז** . דלענין איסור מלאכה אין חילוק לאחר נכרי דגם באחר נכרי אסור אמירה כמ"ש בשבת ק"כ א' וכן לצורך רבו כמ"ש למטה אלא שבאחר נכרי אין איסור רק מדרבנן כמש"ש וכאן אסור מן התורה כמ"ש ביבמות שם והכ"מ הוא כמש"ו : **צרכי כו'** . שם קכ"ט א' : **וכן** . בילה ו' א' וע"ש כ"ב א' : **וי"ח כו'** . ר"ל בנכרי גמור שכ' בשוה לעבד תושב ומ' דאפי' לישראל אחר אסור באמירה כמ"ש בשם מהרי"א וע"ז חולקים ומתירים דהתורה לא הזהירה אלא על רבו כמ"ש ביבמות והא דכריתות דמדמי לגר תושב שם בעבד תושב דוקא כמש"ש וא"כ לצרכי חולה כו' מותר לישראל אחר לומר לו כל שאינו רבו וז"ש ויש חולקים כו' ר"ל על מ"ש אפי' הוא ע"א כו' וכ"כ בע"ש אע"ג שבב"י לא הביא חולק ע"ז : **ומ"מ כו'** . **ולישראל אחר כו' ובלבד כו'** . כל אלו החלוקים מבואר שבת קכ"א א' אם היה עושה כו' וא"ל להפרישו אפי' כו' . דלא עדיף מקטן שמלחה ג"כ על שביתתו אפ"ה כל שניכר שאין עושה לדעתו א"ל להפרישו כמש"ש ש"מ קטן כו' בקטן העושה כו' אבל בלא"ה מותר . ולישראל אחר כו' אפי' שם דכוותיה נכרי כו' נכרי אדעתא כו' וה"ה בעבד כנ"ל דאפי' קטן שמלווה על שביתתו אדעתא דנפשיה מותר וש"מ דאין חילוק בין נכרי דעלמא לעבד והוא דין המתני' אבל נכרי כו' ואל תכבה אבל אמירה אסור כמש"ש א"א לו כבה ולרבו אפי' בלא אמירה אסור לדעתו כמש"ש דכוותיה כו' נכרי אדעתא כו' ר"ל כיון שאין הישראל אומר לו ומתחיל הנכרי מאליו כמ"ש סי' רמ"ז ס"ד דהוי ככלך דאדעתא דנפשיה עביד אבל לרבו אדעתא דרבו עביד כמש"ש פ"ו : **ובלבד שלא יהנה** . כמש"ש קכ"ב א' ואם בשביל ישראל אסור ואע"ג דנכרי אדעתא דנפשיה עביד ושרי בכיבוי כאן שישראל נהנה בשבת אסור וז"ש בסי' רע"ו ס"ה בהג"ה ואין חילוק כו' והרי כל השנה חלוקים הנ"ל מבוארים במתני' ומותר כו' לעלמו . נכרי שהדליק כו' משתמש כו' . אבל לא לרבו . כמו קטן אבל קטן שבת כו' . ואסור לכל ישראל . א"א לו כבה . ולישראל אחר כו' · ואל תכבה . ובלבד שלא . ואם בשביל ישראל אסור . והדין השני ומ"מ אם היה עושה כו' בגמ' ש"מ קטן כו' בקטן כו' כנ"ל : **ולפ"ז כו'** . ר"ל דלדעה זו מותר אפי' לרבו לומר לו משא"כ ליש חולקים הנ"ל : **וכל עבד כו'** . שבת נ"ח א' ושמואל אמר כבלא כו' ומי אמר כו' ורמינהו כו' לא איידי ואיידי כו' : **ואם העבד כו'** . אבל הטור השמיט דס"ל למסקנא אזדא ההי סברא דר"ל לימא הא כו' ושתר לא כו' וה"כ קמייתא נמי מיתרלא בהכי וחזר מס' ראשונה וס"ל דאין חילוק בין של רבו לשל עלמו : **ס"ב והיכא** . זהו בכלל לעלמו דהא יכול לומר עשה עמי ואיני זנך כמ"ש בפ"ח דגיטין : **ובלבד בצנעה כו'** . דהא אפי' מבכיר מרחצ' לגוי אסור מפני שנקרא ע"ש וכ"ש כה"ג דאין נקרא יותר על שמו שעושה בבית ישראל הגמ"ר פ"ק דשבת ע"ש : **ס"ג ער"ב** . קכ"ג א' **שהוא שכיר**. מ"ק י"ב א' היה שכיר שבת ומשמע שם דאף בשבת מותר ע"ש :

סי' שה ס"א אבל אם. שם נ"ב א' לאה באפסר לא כו' : **או הוי נטירותא**. שם נ"ב א' כרב וכמ"ש בסי"ז : **ביותר**. הלא"ה אע"ג שמשתמר בפחות מותר מדאמרי' בגמ' יולא לובדקין באפסר אלמא משתמר בו ובמתני' ולובדקין בפרומביא אע"ג שהוא נטירותא יתירתא מהאפסר מדאסור לחמור כמ"ש בס"ג אע"ג דיולא באפסר תוס' שם ד"ה או כו' : **וכן כ"ד כו'**. שם : **הלכך כו'**. מתני' וגמ' ורש"י שם : **ופרד**. ל"ל וכן פרד וחמור : **וסוס יוצא כו'**. וכן הוא בגמ' והוס' ד"ה אמר כו' וכ"ה בטור וכ"כ ב"ח וע' מ"א : **פרי"נו**. הוא בריכא הנ"ל שהוא פרומביא. ב"י. אע"ג דדי לו באפסר מ"מ כיון דאורחיה בהכי מותר. תוס' הנ"ל וכמו לובדקין הנ"ל : **אבל לא**. תוס' שם דהשני משוי הוא : **ומותר לכרוך**. תוס' שם מהא דעגלי דר' הונא כו' ומולאות כו' שם : **ומותר לטלטל**. תוס' שם דמוכן הוא לבהמה וכמ"ש שם נ"ג א' וע"ש תוס' ד"ה מהו : **ובלבד**. רא"ש בשם ירושל' כפי' קשורה מע"ש : **ס"ב אם קשר כו'**. ע"ש בעי ר"י תחב לה בזקנה כו' : **ס"ג לצאת** . שם נ"ב א' חמור שעסקיו כו' הכי אמר אבוך כו' ואנן קי"ל דלא כשמואל דהלכה כרב באסורי כמ"ש בנדה כ"ד ב' ועוד דאביי ורבא ורבינא אליביה תוס' ורי"ף ורא"ש שם : **ס"ה כגון**. רש"י שם : **ויכולין**. מתני' שם : **ס"ו אלים כו**. והשמיטו הרי"ף

חכמת שלמה

לכרמלית ואף ברה"ר הוי רק מדרבנן דהוי שלא כדרך הוצאתו ע"ש היטב בעזה"י ודו"ק :

סי' שה סעיף א'. נ"ב עיין במג"א סק"ו מ"ש דבכרמלית מותרין לצאת ועמ"ש בישוב דבריו בתשובתי

הגהות רעק"א

רק בעבד ממש אבל לא שכירו ולקיטו וכדאיתא סעיף ג' וע' בהמ"ת דאפי' אינו שכירו ולקיטו מ"מ כיון שמלוהו לעשות מלאכתו הוי שכירו לפי שעה לאותה מלאכה ול"ע שהשמיטו הש"ע והאחרונים : **שם** אפי' עושה לדעת הישראל מותר ואפשר עוד דבגר תושב שהוא שכירו אפי' עושה מלאכת רבו לדעתו מותר דהיינו עושה אלא דנפשיה כיון דהיינו כבוש תחתיו ובעבד מלאכת רבו אסור לדעתו אף בלא אמירה כיון דהיינו כבוש תחתיו על דעת אדון עושה אבל במלאכת ישראל אחר ע"ד עושים ואינו אסור אלא באמירה ת' הרשב"א סי' כ"ח: **סי' שז ס"א** נטירותא יתירה ביותר דוקא בשמירה יתירה הרבה אבל אם רק מעט יותר ממה שלריכה

מחצית השקל

אמתך והגר. ודרשו חז"ל דקאי על עבד גוי הקנוי לישראל קנין הגוף אבל לא מל ולא טבל רק קיבל עליו ז' מלות ב"נ דגם לזה אסור לכל ישראל לצוות לו לעשות מלאכה בשבת. אבל לעלמו מותר לעשות מלאכה בשבת כיון דשבת אינו בכלל תוך ז' מלות בני נח. ועבד הקנוי לישראל קנין הגוף ולא מל ולא טבל ולא קיבל עליו שום מלוה אפי' ז' מלות בני נח לא קיבל עליו.בזה נחלקו הפוסקים אי גם ע"ז מלווים אנו על שביתתו וכאשר יתבאר : (ס"ק ב) לעלמו כו' להרויח מזונותיו . ז"ל הכל בו שהבי' הרב"י כדי להרויח מזונותיהם על פסקת אדוניהם עכ"ל . ור"ל שהרב נותן לו מזונות גם בשבת אלא שמזונות הרב הם בצמצום ולכן עושה מלאכ' כדי שיהי' לו מזונות בריוח לכן כיון דאין ישראל נהנה כלל מהמלאכה לכן אין צריך להתנות ע"ז מערב שבת כמ"ש בסעיף ב' : (ס"ק ג) לרבו כו' אפי' מלאכה דרבנן וכתב בספר ת"ב דלהפוסקים שהבי' מ"א בסי' ש"ה ס"ק ו' ובש"ע שם סעיף ד"ב דלא גזרו על שבות בבהמה. הוא הדין בעבד לא גזרו על שבות וליתא לדברי מ"א שכתב פה . ונסתייע מלשון רשב"א בתשובה סי' כ"ט שכתב על עבד דלא גרע משורו וחמורו הרי דדימה עבד לבהמ' . ונעכ"ד אין משם ראיה דהרשב"א שם מיירי מדין תורה וכתב שם כיון דהתורה כללה שור וחמור ועבד בפסוק א' דינם שוה ע"ש אבל מאסורי דרבנן לא דיבר שם וכיון דבהמ' גופיה לא הוי שריקן שבות אלא שמלאנו כן בשבת וכמ"ש מ"א סי' ש"ה ס"ק ו' דאמרי' דף ק' כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמ' מותר לכתחלה. אבל בעבד לא מלינו להדי' להקל בשבות י"ל הואיל והוא בן דעת החמירו בו יותר מבבהמ' : (ס"ק ט) מותר כו' דל"ח כו' ר"ל דהא ל"ל שמא יפסיק ממיל' ויביאנה בידו דכיון דשל טיט אינו חשוב למה יביאנו ולהא ל"ח שמא יטלנו מעל נוארו להראות שהוא בן חורין . ע"ז כתב מ"א דירא לעשות כן מפני רבו . משא"כ של מתכת דחשוב חיישי' שיפסק ממילא ומשום חשיבותו יביא לו: (ס"ק י) לא כו' יקפל כסותו כו' ור"ל וכה"ג הוי משא כיון שאינו דרך מלבוש וכמ"ש לעיל סי' ש"א סעיף כ"ח : (ס"ק יא) בכל ענין כו' דחיישינן כו' ר"ל שיקחנו שלא מלווארו להראות לבני אדם שהוא בן חורין דהא כה"ג אינו ירא מרבו : (ס"ק יב) נכרי כו' ומשמע ברמב"ם שאין מקבלים כו' והוא פ' כ' מה' שבת ופי"ד מה' אסורי ביאה דאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג. וכן עבד שאינו רוצה לקבל עליו מלות כ"א כמו גר תושב ג"כ אין מקבלין אותו בזמן שאין היובל נוהג : אבל כעבד שרלונו למול ולטבול ולקבל עליו מלוה שהאשה חייבת מקבלים אפי' בזמן הזה ע"ש :

סי' שה (ס"ק א) נוי . היינו במידי כו' דניהו דאדם מלווה על שביתת בהמתו . מ"מ כיון שהוא לצורך

כבונות והוא שקושרים בגד סביבן לשמור הצמר שיה ה נקי והעזים צרורות והוא שקושרי' ראשי דדיהן ו ודוק' כשקושרי' אותם כדי שיצטמקו דדיהן ולא יחלבו דאז מהדק שפיר אבל אם קשר כדי לשמור חלבן שלא יפול לארץ אסור דלא מהדק שפיר וחיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי :

ז (ה) ° כ חמור יוצא במרדעת (פי' כמין אוכף קטן שמניחין על החמור כל היום כולו כדי שיתחמם) והוא (°) שתהא קשורה לו מע"ש ושאר כל הבהמות אסורות ס ולא יצא(°) באוכף אע"פ שקשור לו מע"ש :

ח ע מותר ליתן מרדעת על החמור מפני הצנה פ ובלבד שלא יקשרנו בו מפני שכשקושר צריך ליקרב אליו ונמצא משתמש בבעלי חיים (ו) אבל על (ג) הסוס כיון דלית ליה צער צנה ג אסור ליתן עליו מרדעת כלל ד ולהסיר מרדעת בשבת בין מן החמור ובין מן הסוס אסור כיון דלית ליה צער אם לא יסירנה ואוכף אסור בין ליטול בין להניח בין לחמור בין לסוס :

ט ק אוכף שעל גבי החמור שבא מן הדרך ונתיגע וצריך להסירו ולצננו (ז) לא יטלנו בידו אלא י מתיר החבל מתחתיו ומוליכו ומביאו בחצר והוא נופל מאליו :

י (ח) ס אין תולין לחמור טרסקל (פי' כלי של ערבה קלופה ומכוסה בעור) (°) בצוארו וליתן מאכלו בתוכו שיאכל משם ה אבל עגלים וסייחים שצוארן קטן ומצטערים לאכול ע"ג קרקע שרי בחצר אבל אין יוצאין בו :

יא א לא יצא הסוס(°) בזנב שועל שתולין בין עיניו שלא תשלוט בו עין הרע ולא בזהורית שעושים לו לנוי ולא עזים בכיס שבדדיהם שקושרים אותם ג שלא יסרטו דדיהם בקוצים ולא פרה בחסום שבפיה שחוסמים פיה שלא תרעה בשדו' אחרים ולא כל בהמה בסנדל שנועלים ברגליה שלא תנגף אבל יוצאה באגד שע"ג מכה (°) ובקשקשים שעל גבי השבר והם לוחות שקושרים להם סביב העצם הנשבר בהן ובשליא שיצאתה מקצתה ותלויה בה (ט) ה *) (ר) ופוקק זוג שבצוארה ומטייל בה בחצר אבל ו °° לא תצא בו לר"ה אע"פ שהוא פקוק ג בין אם הוא בצוארה בין אם הוא בכסותה:

יב ד לא תצא (°) בחותם בין שהוא בצוארה בין שהוא (°) בכסותה :

יג ה אין הגמל יוצא במטולטלת והוא כמין כר קטן שנותנים תחת זנבו ו (°)אפי' הוא קשורה לו בזנבו אלא אם כן היתה קשורה בזנבו ובחטוטרתו או בשלייתה :

יד ז לא תצא שום בהמה לא עקוד (°) ולא רגול פירוש עקוד שקושר ידה אחת עם רגליה ורגול היינו שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על שלשה רגלים:

°עסי' רס"ו ס"ט °°עסי' ש"ח ס"ה

לא

ט"ז מגן דוד

א' דדוקא חמרא לובא מותר בו : (ה) חמור יוצא במרדעת · דמאחר דאיכא כדאמרינן בגמרא חמור אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה : (ו) אבל על הסוס כו'. בטור כתב דמותר ליתן אוכף ע"ג הסוס בלא קשירה דלא כסמ"ג וכבר תמה ב"י על הטור בזה דהא בפי' אמרו בגמרא באוכף אפילו להסירו אסור וכ"ש להניחו ואין הטעם משום קשירה אלא משום דדמי לרוצה להטעינו משוי ולא התירו בגמרא להניח מרדעת אלא על החמור משום דקרירא ליה אבל בשאר בהמות אסור . ומו"ח ז"ל חלק על הב"י ואמר לדעת הטור דבסוס מותר ליתן עליו מרדעת (°) ואוכף כדי לחממו דהסוס צריך ג"כ חימום וחימום אוכף סגי ליה ואה"נ דגם מרדעת מותר להניח על סוס ואלו דברים בדויים ואין סוגיית הגמ' כן כלל דאם היה בשאר בהמות שייך צינה למה אסרו לצאת בהם במרדעת אף בזמן שהוא קשור מ"ש מחמור ותו דאם האוכף מחמם כ"ש שהיה להתיר בחמור אף ע"פ שאינו מחמם הרב' כיון שמחמם מעט ותו דא"כ למה לא כתב הטור אפי' מרדעת מותר להניח על הסוס והנלע"ד דודאי יפה כוון רבינו בעל ב"י להלכה אמיתית רק כדי ליישב דעת רבי' הטור ז"ל בדרך זה דהו' אינו מפ' טעם הבעי' דמהו ליתן מרדע' ע"ג חמור משום טירחא כמ"ש התו' בשם ר"י אלא הולך לשיטת אביו דמבי' הירושלמי דאסרו משום משתמש בב"ח (°) כשהוא קושר ומקרב עצמו אצל הבהמ' והיה קשה להטור מה מקשה בגמרא מאוכף שע"ג החמור לא יטלטלנו בידו אלא מוליכו בחצר ונופל מאליו השת' ליטול אמר' לא להניחו מבעי' דלמא התם מיירי' מקשור דסתם אוכף על הסוס הבא מן הדרך הוא קשור וה"נ איך דייק דכ"ש להניח אוכף בלא קשירה דאסור דהא אנן קיימינן בלא קשירה וכזה אנו מתירין להניח המרדעת אלא ע"כ פי' הסוגיא היא כן דהא דמבעי' לן תחלה מה להניח המרדעת ע"ג החמור הוא מטעם שימוש ב"ח שע"י שרוצה לכסות כל החמור במרדעת יש לחוש שמא יסמוך על גוף הבהמה וכמ"ש הרא"ש לענין רסן שיש ליזהר בזה וע"ז השיב לו מותר דלא גזרו בזה והיינו בלא קשיר' וע"ז שאלו מה בין זה לאוכפי' ע"י קשירה כדרך ☞ סתם כל אוכף דאסור ע"י קשירה מטעם שמא יבא להשתמש בב"ח(°) וא"כ כ"ש שלא יניח עליו ע"י קשירה וא"כ ה"ה בהנחת מרדעת בלא קשירה כיון שמקפיד לכסות כל הגופים חשש זה כמו באוכף על ידי קשירה וע"ז תי' בגמ' דשאני מרדעת דיש צער צינה ע"כ לא גזרו בזה משא"כ באוכף ע"י קשירה ופי' זה כמתאחד לשיטת הרא"ש ע"פ הירושלמי שיש חשש שימוש בב"ח וא"כ עולה מזה דבלא קשירה(°) מותר להניח אוכף על החמור וה"ה על הסוס דאין כאן חשש שימוש ב"ח אבל להניח מרדעת שהוא בלא קשירה ודומה לאוכף בקשירה אסור בשאר בהמות חוץ מן החמור משום צער צינה שלו זה נ"ל נכון מאד לדעת הטור והוא כפתור ופרח לפע"ד. ומ"ש אבל על הסוס אסור נ"ל דבשעה שהקור גדול ואנו רואים שמזיק לסוס וכן בימות החמה שהזבובים רבים ומצערים להסוס דמותר להניח מרדעת עליו דמידי הוא טעמא גבי חמור משום צינה וכזה הוה ג"כ צער מרובה ובלבד שיהיה נזהר שלא יסמוך עצמו על הבהמה בשעת הכיסוי כנלע"ד : (ז) לא יטלנו בידו · אע"פ שיש לו קצת צער מחמום המשוי של האוכף עליו מ"מ מאליו ינטל כשיניח כן אמרינן בגמ' : (ח) אין תולין לחמור כו' · נראה דלהטור דלעיל גם כאן הוי טעמא משום (°) חשש שיבוא לסמוך על הבהמה וישתמש בב"ח דכל מה שאינו מוכרח לבהמה חששו כן . ובטור מביא כאן דין חבל הקשור באבוס דמותר לקשרו בבהמה ותמה ב"י למה כתבו כאן דאינו ענין להולכה ולדידי ניחא דהטעם להטור בכל הסוגיא משום חשש שימוש בב"ח ע"כ שייך זה שפיר כאן דלא חששו בזה לחשש זה כדאיתא בהדיא בירושלמי הביאו הרא"ש כאן (°) לאבוס קשרו לפרה ולא כמלא משתמש בגידי הבהמה בשבת ע"ש : (ט) ופוקק זוג כו' · משום שעינבל

מגן אברהם

וכ"ה בטור אלא חמור אסור לצאת ברסן שהוא פרומבי' כמ"ש ס"ג (ב"ח) אבל מ"ש להתיר גמל בפרומביא אינו מוכרח : ג אסור ליתן עליו . דמחזי כמטעינו משוי : ד ולהסיר מרדעת כו' · דהוי טירחא שלא לצורך : ה ופוקק. אבל אם אינו פוקק אסור מפני שמוליד קול (רש"י) ול"ע דהא פסקינן בסימן שמ"ח דוקא קול של שיר אסור וכמ"ש סי' ש"א סס"ג . ונ"ל כשיקשקש וישמע קול מיחזי כמאן דאזיל לחינגא · והתו' דף נ"ח ריש ע"ב כתבו דגבי בהמ' בעי ליה לקלא שישמע היכן היא ומביא' עכ"ל (°) ואפשר דמשתמע ג"כ כקול של שיר כמ"ש סימן ש"א סס"ג : ו לא תלא בו . דמחזי (°) שמוליכ' בשוק למכור [גמ'] ול"ע על סמ"ג שכ' הטעם משום משוי והסמ"ג אף בכלבים (°) וחתולים ועופות אוסר (ס"ג) ואפשר דהסמ"ג מיירי שאין קשור באפסר ☞ וכזה מודו התו' דהוי משוי (°) ואע"ג דכל נוי אסור שאני הכא דבטל לגבי אפסר (תוס') ומ"מ כ' די"א דוקא נוי שאינו רגיל בחול עס"ח . נ"ל דכל הנך דאמרינן בבהמה דאסורה לצאת בו בר"ה דהוי משוי מ"מ בחצר שרי (°) וכ"מ ד' כ"ג בתוס' בד"ה מהו ליתן וכו' ועסי' ש"ג סי"ח ונ"ל דאפילו בכרמלית שרי כדאמרי' ר"פ מי שהחשיך כל שבחבירו פטור אבל אסור (°) בבהמתו מותר לכתחלה וכ"מ שם דף נ"ב בד"ה מאי לאו ומיהו בדבר שאינו ארוג בכסות' משמע דאסור דחיישי' דלמא נפיל ואתי לאתויי וכמ"ש התוס' דף נ"ד ד"ה משום דמחזי וכו' ובדבר דמחזי כמאן דאזיל לחינג' אפי'

באר הגולה

זכ"ג מ כרבי יהודה במשנה וכרב שם כ"ד הרי"ף והרמב"ם נ שם במשנה ובגמ' כ"ג ס שם בברייתא וכתנא קמא ע שם לכולהו המורא' פ הרא"ש בשם הירושלמי צ בית יוסף ממשמעות הגמ' כ"ד וכדברי הסמ"ג שהביא הטור ק שם כ"ג ר הגהות בפ"ב בשם סמ"ק ש שם בגמ' וכשמואל תוספות הרי"ו וכ"פ ת שם בגמ' א שם בברייתא ב כפירוש השני שברש"י ג גירס' הגמ' ורוב הפוסקים קטשין ג שם כ"ח ד שם ה כ"ד במשנה וכפירוש רש"י ו שם בגמ' ז שם במשנה ח שם בגמרא

יד אפרים

שם בט"ז ס"ק וא"ו סתם כל אוכף שהוא ע"י קשירה דאסור ליטלו מטעם שמא כו' כנ"ל :

סימן שה במ"א ס"ק ואו הורו התוספות דהוי משוי כשהוא קשור באפסר אי לאו משום דמחזי כו' הוי שרי ואף על גב כו' כנ"ל : שם

לבושי שרד

וגמל היינו חמרא לובא וקמ"ל דמשתמרת גם באפס' ואפ"ה יוצאת גם בפרומביא ולא אמרי' דכיון דמשתמרת באפסר הוי נטירת' יתירתא משום דאורחא נמי בהכי ולא חשוב משאוי כ"כ התוס' שם דף נ"א :

שו"ע ס"ז (°) שתהא קשורה . בתוספות ורא"ש דף נ"ג כתבו כמה טעמים ע"ז דאי משום משתמש בבע"ח כמבואר בסעיף שאח"ז היה ראוי להתיר אם עבר וקשרו : שם באוכף . דהאוכף אין מועיל לה והוי משאוי דדוקא מרדעת מועיל כי מונח על גופה ומתחמם אבל אוכף אינו מחמם אלא לתקוס שמונח עליה מש"ה לא הוי מלבוש אלא משאוי ומ"ש בפנים כגון אוכף קטן כמדומה שנ"ל אוכף גדול ור"ל שמונח על כל הגוף : ס"ח מותר ליתן. כלומר דלא חיישינן לטרחא דשבת כיון דאיכא צערא דצנה להחמור ודוקא מרדעת שרי אבל אוכף אסור בסוף סעיף זה כיון דאינו מחמם רק מעט הוי טרחא שלא לצורך : ט"ז סק"ו (°) ואוכף כדי לחממו . ר"ל דסוס עדיף מחמור דאפילו אוכף שרי ליתן עליו כיון דלא קרירא לסוס כמו לחמור מש"ה חמום דאוכף נמי סגי ליהווי טרחא לצורך וה"ה דגם מרדעת מותר ליתן על סוס והטור דכת' אוכף רבותא קמ"ל דאע"ג דבחמור אסור בסוס שרי : שם (°) כשהוא קושר. הירושלמי יהיב טעמא לאיסור קשירה והבעיא בלא קשיר' ובעי דאפשר גם בלא קשורה הוי שימוש : (°) וא"כ כ"ש שלא יניח הוא דברי הב"ס השתא ליטול אחרת לא הניח הבעיא : שם (°) מותר להניח אוכף. כיון שהוא קטן מש"ה בלא קשירה אין בו שום שימוש ב"ח ומותר גם בסוס אבל מרדעת שאפילו בלא קשירה אית ביה קצת שימוש ב"ח לא התירו אלא בחמור ומש"ה לא התיר הטור רק אוכף ולא כהב"ח לדעת הטור דשרי גם מרדעת וה"ל : ש"ע ס"ו בלאחרו דכל מידי שאינו אלא להענוג לבהמה הוי טרחא שלא לצורך : ט"ז סק"ח חשש שיבא לסמוך. לפי דגמ' מדמה טרסקל למרדעת לכן לדברי הט"ז ס"ק ו' כדעת הטור דמרדעת הוא משום שימוש הוצרך לפרש גם בטרסקל כך : שם (°) לאבוס קשרו לפרה. אבל הקשור לאבוס קושרין אותו לפרה כנ"ל : ש"ע סעיף י"א בזנב שועל . בכל אלו הטעם לפי שאין בהם צורך כל כך והוי משאוי ובסנדל הטעם דילמא נפיל ואתי לאתויי : מ"א ססק"ה (°) וא"כ אפסר דמשתמע כנ"ל : סק"ו (°) שמוליכה בשוק למכור . וכתבו התוספות שם דף ל"ד אבל משאוי היכא שבטל אגב אפסר ודילמא נפיל נמי ל"ח דמיירי כאן בארוג בכסותה עכ"ד : שם (°) וחתולים. אף בהכי ליכא חינגא מ"מ משאוי הוי : שם (°) ואע"ג דכל נוי. הוא ענין בפ"ע וקאי אקשר באפסר והם דברי התוספות שהבאתי ולשטתייהו אזלי דס"ל דכל נוי הוי משאוי אע"ג דרגיל בחול כמובא במג"א סק"ח וכמו שכתבתי אות ג': שם(°) וכ"מ ד' כ"ג בתוספות וכו' וכ"מ שם דף כ"ג בד"ה וכו' כנ"ל:(°) בבהמתו מותר ר"ל דכל שהוא באדם שבות מותר בבהמה וא"כ אין שביתת בהמה בכרמלית אבל אם אינו ארוג דחיישינן דאתי האדם לאתויי הוי שבות דאדם וכן היכא דשייך חינגא הוי נמי שבות דאדם שיחשדוהו שרוצה למכרה: ש"ע סי"ב בחותם משמע לי' מדברי רש"י דף נ"ח דטעמא משום דמיחזי כאזיל לחינגא כמו הזוג: שם (°) בכסותה כסות עושים לסוסים מעולים שלא יטנפו כ"כ רש"י ז"ל: סי"ג (°) אפי' היא קשורה דשמא נפיל ואתי לאתויי אבל כשקשורה בשניהם מיהדק שפיר ולא נפל וכן בשלייתה כיון דכתיב לה לא מנתחא: סי"ד (°) ולא רגיל. אפסר

באר היטב

ט"ז : (ג) הסוס . ובשעה שהקור גדול ואנו רואים שמזיק להסוס וכן בימות החמה שהזבובים רבים ומצערים להסוס מותר להניח מרדעת עליו ובלבד שיהא נזהר שלא יסמוך עצמו על הבהמה בשעת הכיסוי

ט"ז : (ד) ופוקק . דגבי בהמה בעי ליה לקלא שישמע היכן היא והוה קול של שיר מש"ה אסור אם אינו פקוק . וכתב המג"א כל הנך דאמרי' דאסור לצאת בו ברה"ר אבל בכרמלית שרי ומיהו בדבר שאינו ארוג

ביאור הגר"א

יברא"ש וטוש"ע כבולות ורמב"ם כתבו : ודוקא. כגי' הרי"ף שם נ"ד א' ורב אמר הלכה כת"ק ואת"ק דברייתא קאי וערא"ש שם : כדי כו' לשמור כו'. כפי' רש"י שם במתני' נ"ב ב' : ס"ז ושאר כו'. ערש"י במתני' ד"ה חמור וכ"מ מל' דמתני' חמור יוצא דוקא חמור וכמש"ש בגמ' : ס"ח אבל על הסוס. סמ"ג וכמש"ש לחממה אית לה צערא כו' דאמרי איכסי כו' ומפ' דאמרי איכסי קאי ארישא על לחממה אית לה צערא משא"כ בסוס אבל שיטת רש"י דאין אסור אלא ליטול המרדעת מן החמור אבל מן הסוס בין ליטול בין ליתן מותר דמפרש תמרא כו' לפיכך אסור ליטלו : ולהסיר. שם כאן לצננה כו' לצננה ל"ל צערא ומפ' דה"ה בכל הבהמות אין צער בחימום דלא כפרש"י מחמת דאמרי איכסי אלא שאין צער לבהמה בזה אבל בשה"ת ומרדכי נסתפקו בזה ולרש"י פשיטא ליה דמשמע מדבריו דמותר כנ"ל שכ' בד"ה כאן לחממה כו' אבל בטילת אוכף כו' שהרי הוא ילטנו מאליו דאמרי איכסי כו' משמע אבל סוס מותר דלפ"ד הסמ"ג מ"ש בגמ' דאמרי כו' קאי ארישא כנ"ל אבל בנטילה האוכף א"ל שום טעם. ואפי' לסוס אסור. אבל לרש"י הוא להיפך דבלחממה א"ל שום טעם ולפ"ז הסוס קל דהכל מותר בסוס ופשטא דמתניתין משמע כדברי רש"י דאסיפא קאי : ואוכף אסור. שם אוכף שעל כו' השתא ליטול כו' וערש"י ד"ה מ"ש מאוכף ואפי' למסקנא כאן לחממה אוכף אינו מחמם כמש"ש ולא באוכף אע"פ. ואע"ג דבמרדעת מותר משום חימום כמ"ש רש"י במתני' וערש"י שם ד"ה אף באוכף כו' : ס"ט מתיר החבל. מתני' קנ"ג א' וע"ש רש"י ד"ה ושאין כו' : ס"י אין כו'. כר"י וברייתא דאוכף סכין ומפרכסין כוותיה תוס' ד"ה דשמעי' כו' : אבל אין כו'. שם בברייתא : סי"א לא יצא כו'. ברייתא הנ"ל ורש"י שם : שלא יסרטו. כפי' השני של רש"י שם ותוס' ד"ה כאן. ור"י פי' ול"ע למה חילקו טוש"ע כאן כמי בין ליבש בין לחלב כמ"ש שם בגמ' אמימר כו' ולא כו' והתניא כו' ואב"א הא והא ר"י כו' : ופוקק כו'. אע"ג דאוקים שם ס"ד ס"ה כהגאי ואין קי"ל כרב שם דהיא סוגיא דלא כנחום איש גליא בכתובות ס' א' וע"ש תוס' ד"ה מתעכן ואנן קי"ל כנחום איש גליא שם וע"ש תוס' ד"ה גונח. ע"כ נראה כו' ע"ש : סי"ג והוא כמין כו'. רש"י

הגהות רעק"א

לא הוי משא דא"א לנמלם כ"כ ב"י בשם בעה"ת : סעיף י' לחמור טרסקל. בשו"ת בית יהודה סי' כ' דהמנהג דתולין טרסקל לכל בהמות ונתן שם טעם ליישב המנהג : מג"א ס"ק י' אבל בתוס' כ' דכולא חדא גזירה. לענ"ד לית מאן דפליג בזה על תוס' דהיך ניתא דשמוש בע"ח הוה ענין היסור בפ"ע למאי צריכי' לטעמא דאין רוכבים משום יחתוך זמורה הא בלא"ה אסור משום משתמש בבע"ח א"ו דעיקר גזירת חז"ל. על הרכיבה משום יחתוך זמורה. וכללו בזה כל מיני שימוש בע"ח. אף היכא דליכא חשש דיחתוך זמורה. ודברי הרמ"א ג"כ הכי. דמתחלה נקט הטעם דמשתמש בבע"ח. דר"ל דהוא בדרך שאחז"ל לאסור כל שימוש משום לתא דרכיבה בדרך כולא חדא גזירה. ואח"כ הוסיף גם שלא יחתוך זמורה. היינו דיש בזה עצמו חששא דזמורה וע' בב"י והוא ברור ואף בין כך ובין כך קשה לי פסקא דהרמ"א סי' רמ"ח ס"ב אבל אין איסור במה שהבהמות מושכות הספינה ול"ד להליכה בקרון. וע במג"א דבקרון החשש שיחתוך זמורה. אבל בספינה הבהמות הולכות ברחוק ממנו. והא מ"מ יהא אסור מהטעם ראשו

מחצית השקל

אורך שמירתו הוי כמו מלבוש לאדם ומותרת לצאת בו . אבל דבר שאינה משתמרת בו או שהיא שמירה יתיר' ואין צריך לשמיר' גדולה כזה אלא סגי לה בשמיר' פחותה מזה הוה משא אולי' כ' הרב"י בשם בעה"ת דוקא בשמיר' יתיר' הרבה הוי משא אבל אם רק מעט יותר ממה שהיא צריכ' לא הוי משא. דא"א לצמצם לשער השמיר' כפי מה שהי' צריכה דוקא ולכן דייק הרב"י בש"ע וכ' או הוי נטירות' יתירת' ביותר דייק לשון ביותר נתכוין שנ"ל דוקא הרבה יותר ממה שצריכ' והוי משא וגם מה שאינו כ"א לנוי הוה משא גבי בהמה לכ"ע. ומסקי' דף נ"ב דבהמות יוצאים כרוכים ברצועה סביב צואר' והוא מ"ש בסעיף זה ומותר לכרוך חבל האפסר כו' וכ' רש"י וכן הר"ן אע"ג דהוי רק לנוי. ומה שהי' לנוי הא הוי משא לכ"ע ותירץ דנוי דאורחא בה גם בחול לא הוי משא. והתו' חולקים ופי' דמיירי שהחבל שסביב הצואר הוא רפוי ואינו מהודק בצואר' שיכול להושיט ידו בין החבל ובין הצואר ואם תרצה לברוח יושיט ידו בין הצואר והחבל ויתפסו' בחבל וא"כ הוי נטירות' ושרי . אבל לרש"י ור"ן אפי' החבל מהודק וליכא נטירות' אפ"ה מותר משום נוי כיון דהוי אורחיה כנ"ל: ועמ"ש סי' א ס"ק ו': והב"ח פסק כנ"ל אבל המ"א נראה מ"מ בס"ק ו' בשמו דאדרבא ס"ל כשיטת ר"ן ורש"י ולפ"ז מ"ש בש"ע ומותר לכרוך חבל כו' תליא במחלוקת רש"י ור"ן עם התוס' הנ"ל אם החבל נ"ל רפוי כנ"ל: ולדעת הב"ח נ"ל החבל רפוי · (ס"ק ב) וסוס כו' כנ"ל : ר"ל דבש"ע כתב פרד וחמור וסוס לזה כתב מ"א דנ"ל רק סוס לבד אבל מ"ש פרד וחמור הוא ט"ס ומייתי ראיה דע"כ חמור ט"ס דהא כ' סעיף ג' דחמור אסור לצאת בפרומבי' דהוא רסן. וא"כ גם פרד ע"כ ט"ס דפרד וחמור דין א' להם כ"ה בב"ח . אבל מ"ש כו' ר"ל הב"ה חולק גם בזה על הש"ע ומתיר גמל בפרומביא בזה הג"א מסכים עם הב"ה . ועיין בט"ז : (ס"ק ג) אסור כו' דמיחזי כו' ז"ל הרב"י דדמי כאלו צריך להטעינה משא עכ"ל . ור"ל דבמטעינה משא נותן עליה תחל' מרדעת וא"כ ע"י שיתן עליו מרדעת יחשבו שרוצה אח"ז להטעינ' משא. ודע דמ"ש בש"ע דחמור יוצא במרדעת מבואר הטעם בש"ס משו' שצריך לו כל עת דחמור אפי' בתקופת תמוז קרירא ליה וע"י מרדעת שעליו מתחמם אבל שאר בהמות דא"צ חימום הוי משא לגבייהו ואסור. וכתב הט"ז כשהקור גדול ואנו רואים שהקור מזיק גם לסוס . או בימות החמה שרבו הזבובים ועומדים על הסוס ומצערים לסוס מותר ליתן דבר מה על הסוס לחמם או למנוע הזבובים ומ"ש בש"ע בחמור והוא שקשורה מע"ש. כתב הרא"ש הטעם בשם הירושלמי משו' דבאין קשור אסור לצאת בו ואם יקשרנו יתשמש בבע"ח כמ"ש סעיף ח' וטעם זה העתיק הלבוש . וכ' בשם א"ר ובש' ת"ש דלפ"ז אם עבר וקשרו בשבת. מותר לצאת בו אבל התוס' כ' בשם רש"י הטעם דדוקא בקשורה מע"ש דגלי דעתי' שהחמור צ"ל הוי מלבוש החמור. אבל כשאינו קשור מע"ש הוי משא ולפ"ז אפי' עבר וקשרו בשבת מ"מ אסור לצאת בו. וע"ש בתוס' דף נ"ג ע"א שכתבו התוס' ד"ה והוא כ' בשם הר"י פורת עוד טעם אחר . אבל אוכף אסור אפי' לחמור דאינו מועיל לצנה : (ס"ק ה) ופוקק כו' ונ"ל כשיקשקש כו' ר"ל דאין האיסור באינו פקוק משום השמעת קול . אלא כמו דבר"ה אסורה לצאת אפי' פקוק כיון דזוג בצוארה מחזי כמאן דאזיל לחנגא אלא דבחצר מותר כיון דאין שם רואים וליכא משום מראית העין דלא קיי"ל בהא כרב . דכל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בח"ח אסור. ועיין לעיל סי' ש"א במגן אברהם סעיף קטן כ"א אבל כשאינו פקוק ומשמיע קול אפי' בחצר איכא משום מראית העין . דניהו דבחצר אין רבים מצוים מ"מ גם בני ר"ה העוברים ישמעו קול זוג ומקשקש וידעו שי"ל זוג בצוארה ויהיה נראה להם כמאן דאזיל לחנגא : והתוספות כו' בעי ליה לקלא כו' ר"ל וא"כ א"ש לפי שיטתם לפמ"ש רמ"א לקמן בסי' של"ח דכלי המיוחד להשמעת קול אפי' אינו קול של שיר אסור : ואפשר דמשתמע כו' ואם כן בלא"ה א"ש לכ"ע: (ס"ק ו) לא תלא כו' משום משא. ר"ל כיון דלא הוי כ"א לנוי הוי משא : ולסמ"ג (כנ"ל) אף בכלבים כו' ר"ל אע"ג דלגבייהו ל"ל כמאן דאזיל לחנגא דאין דרכן בכך דהיינו בזוג כדאזלי לחנגא מ"מ אסור משום משא: ואפשר כו' דבזה מודה התו' שכתבו ואע"ג דכל נוי כו' כנ"ל וז"ל התו' דף נ"ד ע"ב ד"ה משו' דמיחזי כו' אבל משא אינו שבטל לגבי האפסר ומשום דלמא נפל ואתי לאתויי נמי ל"ל כו' דהכא מיירי בקשור ואמרינן כל שהוא קשור לא גזרו (ר"ל דלמא נפל) עכ"ל . וא"כ י"ל דהתו' קאי על דברי הש"ס דע"כ בלא"ה מיירי בקשור מדלא אסור משום דלמא נפל וכה"ג כתבו דבטל לגבי אפסר ולא הוי משא אבל סמ"ג מיירי בשאינו קשור מודה התו' דלא בטל לגבי אפסר. וה"ה דהסמ"ג המ"ל משום דלמא נפל אלא מה לו לסמ"ג לאסור משום גזרה דלמא נפל וכו' לאיסור מדאורייתא' אפי' לא נפל דהוי משא. וניחא דבתי' זה נתיישב דאין דברי סמ"ג נגד הש"ס שנתן טעם אחר ממה שנתן הש"ס דהש"ס מיירי בקשור והסמ"ג מיירי באינו קשור אבל מ"מ קשה למה לא כ' סמ"ג דין המבואר בש"ס דאפי' בקשור דלא הוי משא מ"מ אסור דמחזי כמאן כו': ומ"מ כ' די"א דוקא כו' ר"ל מה"ט הוצרך הש"ס ליתן טעם דמחזי כמאן כו'. ת"ל דהוי משא משום דהוי לנוי ע"ז כ' די"א דוקא כו' ובזוג דרכו אפי' בחול : עיין סעיף א'. ר"ל דזה דעת רש"י ור"ן אבל תו' דלא ניחא להו בתירוץ זה דאזלי לשיטתייהו דאפי' נוי הרגיל בחול אסור כמ"ש מ"א ס"ק א' אבל בעיקר קושית מ"א על הסמ"ג גרם לו שבימינו לא יצא לאור הדפוס חדושי רשב"א על מסכת שבת דלפ"ד הרשב"א א"ש שכ' בדף נ"ג וז"ל

לא

טו ט לא יקשור גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכולם (°) נמשכין על ידו אבל י אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו מותר כ ויש מי שאוסר גם בזה ולא התיר אלא להוציא בהמה אחת לבדה והוא מושכה בחבל: טז המוציא בהמה והוא מושכה באפסר ל צריך ליזהר שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח למטה דדמי כמי שנושאה בידו ולא מתחזיא מאפסר הבהמה מ וגם לא יניח הרבה מן החבל בין ידו לבהמה כדי שלא יכביד עד שלא יגיע לטפח הסמוך לארץ נ ואם הוא ארוך יכרוך אותו (°) סביב צווארה:

יז ס אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה (°) קשורה לו מערב שבת (°) ולא בזוג ואע"פ שהוא פקוק (°) ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרים סביב צוארו שלא יחכך מכתו ולא ברצועה שברגלו והוא כמין טבעת עבה שעושים מקש וקושרים ברגלי הבהמה שפסיעותיה קצרות ומכה רגליה זו בזו ועושים לה זה להגין שלא תכה זו בזו ואין התרנגולים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן ולא ברצועה שקושרים ברגליהם כדי שלא ישברו הכלים ואין האלים יוצאים בעגלה שתחת אליותיהם שעושים להם כן כדי שלא תהא האליה נגררת בארץ ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנים בחוטמיהם כדי שיתעטשו ויפלו תולעים שבראשיהם ולא העגל בעול קטן שנותנים על צוארו ולא בזמם שמניחים בחוטמו של עגל כדי שלא יינק ולא פרה בעור שנותנים על דדיה כדי שלא יינקוה השרצים ולא ברצועה שבין קרניה ע (°) בין אם היא לשימור בין אם היא לנוי ולא תצא פרה או שור בחבל שבצוארה לפי שאינה צריכה שמירה פ אבל עגלים מותרים לפי שהם מורדים בקל: הגה הבהמה יוצאה בקמיע מומחה בבהמה אבל לא בשאינה מומחה אע"פ שהיא (°) מומחה לאדם: (ב"י ור' ירוחם ח"י ורמב"ם פ"כ):

יח ז צ אין רוכבין על גבי בהמה ק ולא נתלים עליה ר ואפי' בצדה אסור להשתמש אבל צדי צדדין כגון שדבר אחר מונח ח על צדה והוא משתמש בו מותר ש ואם עלה עליה (י) אפי' במזיד ירד משום צער בעלי חיים ת ומטעם זה פורקין משאוי שעליה כיצד עושה ט מכניס ראשו תחת המשאו ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו: הגה ואסור ליסב על (ה) קרון שהעכו"ם מנהיגו בשבת משום י שמשתמש בבהמה גם שלא יחתוך זמורה: (תוס' והרא"ש ריש פרק מי שהוציאוהו ומרדכי פרק קמא דשבת והגהות עירובין וב"י בשם סמ"ג):

יט א בהמה שנפלה לאמת המים אם המים עמוקים ומפני כך אין יכול לפרנסה במקומה (יא) מביא כרים וכסתות ונותן תחתיה משום יא (ו) צער בעלי חיים אע"פ שמבטל כלי מהיכנו: דין (° א] קירוד בהמה בשבת כמו ביו"ט (מרדכי פ"ב דביצה) וע"ל סי' תקכ"ג סעיף ג':

שבתוכ' מוליד קול אבל בר"ה אסור דמחזי כאזיל לחגגא פי' שמוליאו למכור: (י) אפי' במזיד ירד · ז"ל הרמב"ם וכ"כ לאפוקי ממ"ש שם בריש' עלה באילן בשבת במזיד [°] אסור לירד עד מ"ש קמ"ל דבבהמ' ירד משום צער ב"ח: (יא) מביא כרים וכסתות' אבל אסור להעלות' בידים כ"כ הרמב"ם ספכ"ה

במבוי המעורבת אסור מ"ד א"ע כמ"ש סי' תקכ"ב : ז אין רוכבין . שמא יחתוך זמורה ובירושלמי' קאמר מפני שביתת בהמתו אבל באמת ליכא שביתת בהמתו בהא כמ"ש סכ"ב : ח ☞ על צדה . [°] פי' בצדי אותו דבר (ר"ן) דע"ג אסור כמ"ש בהג"ה עסי' רס"ו ס"ט והפ"ש לא ע"ש : ט מכניס ראשו. מיירי אפי' כשהמשוי הוא מוקצה אע"ג דמקצת טלטול אסור (°) כמ"ש סי' ש"א ס"ז מ"מ משום צער ב"ח שרי (ר"ן) עססי' של"ג ועסי' ש"א ס"ח (°) דטלטול בגופו שרי והר"ן לשיטתיה אזיל דס"ל דאין חילוק בין טלטול בגופו וכמ"ש הרב"י שם בשמו לכן כתב משום צער ב"ח : י שמשתמש בבהמה . אף ע"ג [°] דס"ל צידי צדדין שאני התם דאין משתמש בבהמה כלום אבל הכא משתמש בבהמה שהבהמה מוליכתו [°] וא"כ אפי' אי לא הוי לן למיחש שמא יחתוך זמורה אסור לשמש בב"ח דאסרו חכמים אפילו במקום דליכ' למיחש (°) שיחתוך זמורה כדאיתא פכ"ד דשבת דאפי' לשפשף תינוק בצדה אסור ועוד דשמא יחתוך זמורה [°] להנהיגה [°] אבל בתוס' כתבו דכולה חדא גזרה דאסרו להשתמש בב"ח גזירה שמא יחתוך זמורה [°] וכ"כ רש"י בשבת דף קנ"ד [°] ומשמע בתוס' ורא"ש דאין איסור במה שהעכו"ם מוליכו חוץ לתחום דאיהו לאו מידי עביד . וכ"כ מהרי"ק שורש מ"ו אבל ר"ל חביב סי' כ"ח כתב שהרא"ש כ"כ לחלוק על הרשב"א אף בתוך התחום אבל באמת חוץ לתחום אסור משום תחומין וראיה מספינה דאסור וכמ"ש סי' רמ"ח ועבי' ת"ה ס"ז עמ"ש סי' רס"ו ס"ב וכס' ט"ה כתוב [°] שהדף היוצא מהעגלה הוי צידי צדדין וכ"ל דא"כ נימא ג"כ דהעץ הארוך הוי צדדין והעגלה הוי צידי צדדין אלא ע"כ התוס' והרא"ש וסמ"ג ס"ל דהכל כלי אחד הוא ומקרי צדדין עבהגמ"ר פ"ק דעירובין : יא צער ב"ח . דהוא דאוריי' ודחי ביטול כלי מהיכנו דהוא דרבנן . וא"ת מ"ש מסל לפני האפרוחים דשרי בסימן ש"ח סל"ט י"ל דהתם יכול להפריחן משא"כ כאן דדלמא לא תעלה (רשב"א) והרמב"ם ס"ל דהכא כיון דאינן ראוים להשתמש בהן בעוד המים עליהם מקרי ביטול כלי מהיכנו אף מותר לכשתעלה הבהמה (מ"מ פכ"ה) וכ"ל דוקא בכרים וכסתות אבל בגדי מלבוש ראוים להשתמש [°] וכ"מ סימן ש"ה סמ"ו וסי' ש"ב ס"ע כתב הרמב"ם

באר הגולה

ט שם במשנה י כן נראה מדברי הר"ן ורבי ירוחם בחלק ט"ז והרמב"ם בפ"כ כ כן נראה מדברי הטור ל שם כשמואל מ שם בברייתא נ טור מדין כריכת חבל האפסר בסימן א' ושם ליינתיו ס שם במשנה ע שם בגמ' כרב פ מהא דעגל בי רב הונא כ"ב צ ביצה ל"ו במשנה ק מהא דעירובין ק' לענין אילן ר שבת קנ"ה ש רמב"ם בפרק כ"א מה"ש ת שבת קנ"ד א שם קנ"ח (°) שזהו מדרבנן :

דגול מרבבה

*) ש"ע סי"א עיין סי' ש"א סעיף מ"ה וכמ"א שם ס"ק כ"ו :

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק י' להנהיג' אבל בתוס'. נ"ב כ"ל דה"ג להנהיגה חדא דבתים :

אשל אברהם

א] וקירוד בתשובת ב"י סי' ג' אוסר לשפוך מים קרים ע"ג בהמה ואע"פ שאינה מדיח גבה וכרים' אלא לתענוג בעלמא :

יד אפרים

ס"ק ח' על צדה והוא משתמש בו פי' בצידי כו' כנ"ל :

לבושי שרד

דטעמא משום דהוי משאוי ויותר נראה דהוי כטירחא ואינו משאוי אלא הטעם דילמא נפיל החבל ואתו לאתויי : ש"ע סט"ו נמשכים על ידו. דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא : סט"ז (°) סביב צוארה דין זה ביארתי אות ג' : סי"ז (°) שאינה קשורה לו דין זה נתבאר בסעיף ז' : שם (°) ולא בזוג אעפ"י וכו'. הטעם משום חנגא נתבאר בסעיף י"ח : שם (°) ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרין סביב כנ"ל. טעמא דכל הני משום דקיים עלייהו ואי נפיל אתי לאתויי : שם (°) בין אם הוא לשמור. דהוי כטירחא יתירתא : שם בהגה מומחה לאדם דמומחה לאדם לא הוי מומחה לבהמה דאדם אית ליה מזלא : ט"ז סק"י (°) אסור לירד דין זה נתבאר בסי' של"ו : מג"א סק"ח (°) פי' בצדי . פי' שמשתמש בצד אותו דבר המונח בצדה אבל להשתמש על גב אותו דבר אסור כמ"ש בהגה דאסור ליסב על העגלה דהוי צדדי הבהמה : סק"ט (°) כמ"ש סימן ש"א ס"ז. דכת' שם ובלבד שלא יזיז בו שום אבר ע"ש : שם (°) דטלטול בגופו שרי. כל שאינו נוגע בידיו וא"כ לא הוי צריך הר"ן לטעם צער בע"ח אלא משום דלשיטתיה אזיל : סק"י (°) דה"ל צדי צדדין דהא העגלה קשורה בצדדי הבהמה א"כ הוי עגלה צדי צדדין וה"ל ממש כמ"ש המחבר אם דבר אחר מונח על צדה והוא משתמש בו הוי צדי צדדין ושרי. ע"ז תירץ דהתם שאני וכו'. אבל הכא כיון שהבהמה מוליכתו הוי צדדין ותימ' דסותר המ"א לדברי עצמו בס"ק ח' דגם התם לא שרי אלא בצדי אותו דבר אבל ע"ג הדבר אסור אע"ג שהבהמה אין מוליכתו וכן הקשה הפמ"ג. ונראה דדברי המג"א שם הם עצמם דבריו שבכאן וכוונתו דכשמשתמש ע"ג הדבר כגון שנותן שם חפצו ה"ל צדדים מטעם שהבהמה נושאת חפציו אלו והוי כמו כאן שהבהמה מוליכתו משא"כ כשמשתמש בצדי אותו דבר כגון לשפשף תינוק וכדומה הוא דשרי כיון דלא נתוסף משאוי לבהמה עי"ז וכן משמע במקור הדין של צדי צדדים שהוא בשבת דף קנ"ד מיירי שם בכה"ג שאין נתוסף משאוי לבהמה ע"ש אבל י"ל באמת אם תולה איזה חפץ בצדדי הדבר ההוא ג"כ אסור כיון דהבהמה נושאת החפץ אלא שמג"א דיבר במידי דהורחא הוא הכי שבצדדי הדבר כשמשתמש לא נתוסף משאוי לבהמה וכמקור הדין ההוא כנ"ל וכשמשתמש ע"ג הדבר היינו ע"י הנחה חפצו ונתוסף משאוי כן נלענ"ד ודו"ק : שם (°) וא"כ אפילו. הוקשה לו להמג"א מ"ש רמ"א טעם זמורה לטעם בפ"ע הא עיקר איסורא דאין רוכבין הוא מה"ט גופה כמ"ש המג"א סק"ז : שם (°) שיחתוך זמורה דלא כלוג: שם אבל בתוס' דעירובין דף מ"ג : שם (°) וכ"כ רש"י בשבת דף קנ"ד כנ"ל : שם (°) ומשמע בתוס' ורא"ש דכתבו שם דהרשב"א התיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום דאיהו לאו מידי עביד כמו בספינה שהולכת בשבת חוץ לתחום דשרי כיון דספינה ממילא אזלא ואיהו לאו מידי עביד . וסתרו דבריו משום שימוש ב"ח משמע דמשום איסור תחומין ליכא. וכ"ת אם הנכרי עצמו מושך הקרון ורלב"ח סהר דין זה : שם (°) שהדף היוצא. דברים אלו נמצאים לשל מעלה בתוך התחום שהטל הורות מחדש שהם יוצא דף העגלה לחוץ הוי דף ההוא צדי צדדים וסתר דבריו דכיון שהכל כלי א' ונמשך ע"י הבהמה הוי הכל צדדים : סק י"א (°) וכ"מ סימן ש"ח סמ"ה וסי' ש"ב ס"ח כנ"ל :

באר היטב

בכסותו אסור דלמא נפל ואתי לאתויי ובדבר דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא אפילו במבוי המעורב אסור ע"ש : (ה) קרון . ואם בורחין בשבת מפני סכנת נפשות טוב ליסב בקרון אם גבוה עשרה מליך ברגליו כי יושבה בקרון אין בו רק איסור' דרבנן אבל אם מהלך ברגליו יש חשש איסור דאורייתא למאן דס"ל איסור תחומין דאורייתא' וכ"ש אם נושא כסף וזהב אצלו דעדיף יותר ליסב בקרון מליך ברגליו ונראה דאם הקרון אינה גבוה עשרה טפחים איכא משום איסור תחומין ע"ת וכ"כ הרלנ"ח ע"ש . ועי' מ"א סי' רס"ו ס"ב שהאריך בענין זה ובענין אם מותר לרכוב על הסוס ע"ש ומרדב"ז סי' פ"א כתב שיותר טוב לילך ברגליו מלרכוב על הסוס דאיכ' ביה תרי איסור' איסור בהמה ואיסור תחומין ע"ש . ע' בתשובת נחלת שבעה סי' פ"ג דמתיר לרכוב על הסוס ולרדוף אחר בנו שברח ויצא מן הכלל כדי לדבר על לבו ולהחזירו ע"ש : (ו) צער . ומותר כו'

ביאור הגר"א

בגמ' ד"ה בשלייתה : אלא כו' או כו'. גמ' שם : סט"ו אבל אם כו'. שם במתני' אבל מכנים כו' וערש"י שם : ויש מי. עיין שמפרש הא דאמרי' ל"ש אלא כו' קאי גם אאבל דכה"ג מותר בכלאים מדמלויין גמ' אאבל וס' ראשונה ס"ל דלא קאי אלא אבלבד וכמ"ש רש"י שם ד"ה לענין כו' : סי"ז אין כו'. מתני' וגמ' ורש"י : ולא בזוג כו' ולא בזמם. ב"י בשם הפוסקים ונלמד מהנ"ל : ולא תצא פרה. תוס' כ"ב א' ד"ה אמר וגמ' שם מיתבי קשרה כו' : אבל. תוס' שם ועבה"ג : הבהמה. גמ' : סי"ח ולא נתלין. עירובין ק"ה ואין כו' א' אילן וא' כו' : ואם עלה. ר"ל אע"ג דבאילן חילק בין שוגג למזיד כאן אין חילוק והוא מירושל' פ"ה די"ט : ומטעם זה. שם חמורו של ר"ג כו' קסבר צער ב"ח *אבל אנן דקי"ל שהוא דאורייתא כמ"ש קכ"ח ב' וב"מ ל"ב ל"ג מותר : כיצד עושה. שם תניא רשב"א היתה כו' ועלה קאי חמורו כו' ועש"י רס"ו ס"ט : שמשתמש בבהמה. דיושב בקרון כרכוב דמי כמ"ש בפ"ט דכלאים : גם כו'. בתוס' רפ"ד לא כ' דעד טעמא

מחצית השקל

לא יצא הסוס כו' וא"ל מדקאמרי' לקמן אין חמור יוצא בזוג כו' משום דמחזי כאן דאזיל לחגגא אלמא משום דמחזי כמאן דאזיל לחגגא הוא דאסור הא משום לנוי מותר וי"ל דלרבותא נקט האי טעמא דאפי' את"ל דלנוי מותר הכא אסור ויש מפרשים כו' עכ"ל וא"כ גם הסמ"ג ס"ל כתירוץ זה של רשב"א וא"כ כיון דקי"ל דכל נוי אסור מה לו ליתן טעם משום דמחזי כו' עדיף טפי טעמו משום משא ולטעם זה אסור אפי' כלבים ועופות: כ"ל דכל הכך כו' מ"מ בחצר שרי . ר"ל אע"ג דבסי' ש"ג סעיף י"ח י"א באשה מה שאסורי' לצאת בו לר"ה גם בחצר אסורה מ"מ בבהמה אינו כן. וכ"מ דף כ"ג בתוס' ד"ה כו' אהא דבעי התם אי מותר מרדעת ע"ג חמור בשבת ומסיק דשרי כמ"ש לעיל סעיף ח' וכ' בתוס' במאי נסתפק מה"ת לאסור וכו' וא"ל דבעי למיגזר בחצר אטו ר"ה כדאמר גבי אשה וכו' דגבי בהמה לא גזרינן כדתני' בסמוך גבי זוג ומטיילת עמו בחצר (ר"ל דל"ל דמחזי כמאן דא"ל מ"מ יאסר אטו ר"ה) אלא נראה לר"י דטעמא משום טרחא דשבת עכ"ל הרי כתבו להדיא דבבהמ' ל"ג חצר אטו ר"ה אע"ג דתני' לא מיירי אלא בדבר דאפי' בר"ה ליכא כ"א איסור' דרבנן אבל מאי דהוי משא ואיכא איסור תורה בר"ה לא שמעי' בדברי התו' דמותר בחצר. מ"מ משמע קצת מהתו' דאפי' דבר דהוי משא בר"ה ל"ג בבהמ' חצר אטו ר"ה דא"א דגם בבהמה גזרו חצר אטו ר"ה א"כ אפי' דבר שאינו איסורו בר"ה כ"א מדרבנן היה ראוי לאסור גם בחצר משום לא פלוג דכן היא הדין באשה דדבר האסור בר"ה מדרבנן דלמא שלפא ומחוי גם בחצר אסור . אע"כ בבהמה ל"ג חצר אטו ר"ה וגם לשון התו' שסתמו דבבהמה ל"ג משמע בכל ענין: וכ"ל דאפי' כו' כל שבחברו כו' ז"ל הש"ס שם מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לגוי אין עמו גוי מניחו על החמור ופריך הש"ס הלא מחמר (דהיינו כשהבהמה טעונה משא וישראל הולך אחריה ומנהיגה איכא איסור תורה ואפי' אין הבהמה שלו אלא של חברו וכ' הר"ן דמש"ע נקט מחמר ולא נקט שביתת בהמתו דנקט איסור מחמר דחמיר יותר דשביתת בהמתו ליכא כ"א בבהמה שלו) אמר רב אדא ב"א מניח עליה כשהיא מהלכ' וליכא עקירה דהא כבר עקרה רגליה קודם שנתן כיסו עליה כ"א הנחה כשתניח והוי חצי מלאכה וליכא איסור תורה ופריך והא א"א כו' כדלעיל סי' רס"ו ע"ש ופריך א"ה אפי' חברו נמי (פי' רש"י א"ה כו' יכול לעשות כן כיון דלאו איסור דאוריי' היא גבי כיס שרי ר"ל משום פסידא ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ד' אמות בר"ה) ומשני אר"פ כל שבחברו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה והבין בס' ת"ש דראיית מ"א מדהותר במחמר היכי דלא עבדה רק חצי מלאכה דליכ' רק איסור דרבנן ה"ה כרמלית דליכא רק איסור דרבנן הותר בבהמה. ותמה עליו בספר תוס' שבת דהא במחמר לא הותר שם כ"א מצד דוחק דמשום פסידא אין אדם מעמיד עצמו על ממונו כו' וראיה לזה דהא אי איכא עמו גוי צריך ליתנו לגוי ולא יתננו על החמור ועוד אייתי ראיה מדאמרי' בפסחים דף ס"ו אם חל ערב פסח בשבת ושכח להבי' סכין לשחיטה מע"ש איך יביאנו בשבת בר"ה ואמר דאם פסחו טלה תוחב לסכין בצמרו. ואם גדי תוחבו בין קרניו. ופריך והלא מחמר דבהמה נושאת הסכין והוא מחמר אחריה ומשני הוי מחמר כלאחר יד דאין דרך גדי וטלה לשאת משא וליכא כ"א שבות ובמקום מצוה לא גזרו ולדברי מ"א אפי' ליכא צורך מצוה הותר שבות בבהמה וכ' עוד ואף ע"ג דגם הרב"י כ' בסעיף כב והם דברי המרדכי דהיכי דחי נושא א"ע דליכ' רק איסור שבות מותר בבהמה מ"מ לדידהו לק"מ די"ל דשבות גבי מחמר חמיר ולא הותר אפי' גבי בהמה אלא במקום פסידא או מקום מצוה וכמ"ש הר"ן במס' עבודה זרה דאסרו למכור בהמה גסה לגוי משום נסיוני דלמא ימכרנו ע"ש סמוך לחשכה והגוי יכסנו והישראל ילך עמו ושמעה הבהמה לקול ישראל ואזלי מחמתיה וה"ל מחמר וכ' הא דלא נקט איסור שביתת בהמתו היינו משום דחשש הנ"ל הוי חשש רחוק ומשום שביתת בהמתו לא הוי חיישינן אבל משום איסור מחמר דחמיר דהמלאכה נעשי' בשיתוף אדם המהלך אחריה חששו אבל מ"א דס"ל דגם במחמר הותר שבות בבהמה קשה ולכן כ' דדברי מ"א דחויין מעיקרא : ולענ"ד לא ידעתי מי הגיד לו דמ"א ר"ל דגם שבות דמחמר הותר בבהמה לכתחלה הא מ"א לא הביא כלל ענין מחמר רק דברי ר"פ כל מה שבחברו פטור אבל אסור בבהמה מותר לכתחלה וע"כ צ"ל לדעת המרדכי והרב"י בסעיף כ"ב היו מפרשים דברי הש"ס כן דתירץ לו על קושית הש"ס אי הכי אפי' חברו נמי ולמה הוצרך ליתנו על החמור וע"ז תירץ ר"פ כל שבחברו כו' דחמורו עדיף מחברו דהא כל שבות קי"ל כיון דבאדם לא הוי כי אם פטור אבל אסור בבהמה מותר לכתחלה ומשמע לגמרי אפי' ליכא פסידא או דוחק או מצוה כי כן משמעות לשון מותר לכתחלה משמע דהוי היתר גמור וא"כ ניהו דשבות דגבי מחמר חמיר משאר שבותים מטעמים הנ"ל ולא הותר כ"א במקום פסידא מ"מ עדיף טפי ליתן על חמורו מליתנו לחברו דהא בהמה קיל לגבה השבות מלגבי אדם דהא בשאר שבותים מותרים גבי בהמה אפי' ליכא פסידא ואפי' לכתחלה וכן הבין גם מ"א עכ"פ מוכח דכל השבותים חוץ ממחמר מותרים גבי בהמה אפי' לכתחלה ואפי' ליכ' פסידא וכ"מ שם דף נ"ג בד"ה מאי לאו כו' דהאי' שם אמר שמואל אין תולין טרסקל לבהמה בשבת כיון שאינו עשוי כ"א לתענוג והוא המבואר בסעיף י' ופריך והתני' לא יצא הסוס בזנב שועל כו' ולא סייחין בטרסקלי' שבפיהם לר"ה. בר"ה הוא דלא הא בחצר ש"ד מאי לאו אפי' בגדולים ומשום תענוג אפ"ה שרי בחצר ומשני לא בקטנים ומשום צערא דוקא מותר וכתבו התוס' וא"ת ומאי קושי' דלמא הכא מיירי בטרסקל שנתלה מע"ש אבל לתלות בשבת אפי' בחצר אסור ותירצו מדנקט ר"ה גבי טרסקל טפי משאר כלהו נמי בר"ה מיירי (ר"ל כל הדברים שאסרה ברייתא' כגון זנב שועל כו') אלא נקט ר"ה דבחצר מותר בכל ענין. עכ"ל התוס' ואכתי א"ל דלמא לעולם מיירי שנתלה מע"ש והא דנקט בר"ה היינו לדייק מיניה הא לכרמלית שרי דבשאר דברים אפי' לכרמלית אסור מ"מ טרסקל שהוא לתענוג מותר אפי' לכרמלית חוץ מר"ה דאסור דהא בעי למימר משום תענוג התירו לתלות בשבת דלמא משום תענוג הותר לו כרמלית אבל לתלותו בשבת אסור משום טרחא אע"כ ס"ל להש"ס דלכרמלית גם שאר דברים האסורים מותרים לכרמלית. ומדהוסיף תיבת לר"ה גבי טרסקל ע"כ בא להורות דבחצר בכ"ע מותר אפילו לתלותו בשבת: ומיהו בדבר שאינו ארוג כו' וכמ"ש התוס' דף כ"ד כו' שהקשו ל"ל טעמי' דלא תלא בזוג משום דמיחזי כמאן דא"ל ת"ל משום דלמא נפל אתו לאתויי כדחיישינן באדם בזגים כמ"ש סי' ש"א סעיף ד"ג ותי' דמיירי בארוג באפסר דכה"ג ל"ל דלמא נפל עכ"ל התוס' וקשי' למ"א מאי קשיא להתוס' דלמא מה"ט נקט טעם דמיחזי כמאן דאזיל לחנגא דאז אפי' למבוי המעורבת אסור כמ"ש מ"א אח"ז משא"כ לטעם דלמא נפל כו' אע"כ דהיכ' דה"ל דלמא נפל כו' ג"כ אפי' למבוי מעורבת אסור כ"ש כרמלית משום לא פלוג: מ"ד א"ע כמ"ש כו' ר"ל דאי' התם אין מנהיגין בהמה במקל (אפי' אזמין למקל מאתמול דליכא מוקצה) בי"ט משום דמיחזי כמאן דאזיל לחנגא וכא אין עירוב והוצאה לי"ט והוי כמו מבוי המעורבת בשבת ואפ"ה אסרי' משום דמיחזי כמאן דא"ל: (ס"ק ז) אין רוכבים כו' אבל באמת ליכא כו' משום דחי נושא א"ע וליכא כ"א איסור שבות ובבהמה לא אסרו שבות וכמ"ש בס"ק ו' וכן הוא בסעיף כב : (ס"ק ח) על צדה כו' פי' בצדי כו' וע"ל ס"ס של"ו דדוקא בנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה אז מותר להשתמש בכלכלה ועיין בר"ן : (ס"ק ט) מכנים כו' כמ"ש סי' ש"א דאפי' להזיז מקצת אבר מן המת אסור כ"כ הר"ן שם : דטלטול בגופו שרי ר"ל דכ' שם הקש שהוא מוקצה שע"ג מטה מנענע בגופו אף ע"ג דקי"ל דלא הותר טלטול מן הצד אלא כשהטלטול הוא לצורך דבר המותר אבל כשהטלטול הוא לצורך דברי האסור אפילו טלטול מן הצד אסור מ"מ טלטול בגופו קיל מטלטול מן הצד ואפי' לצורך דבר האסור מותר וא"כ לא הוי צריך הר"ן ליתן טעם משום צער ב"ח ת"ל דהוי טלטול בגופו. כמו שכ' הרב"י שם דניהו דאפי' בגופו אם הטלטול הוא לצורך דבר האסור אסור מ"מ נענוע הקש דמקרי לצורך דבר המותר כיון דמתכוין לנענוע כדי לשכב על הקש א"כ הוא לצורך אדם: (ס"ק י) שמשתמש כו' וא"כ אפי' לא הל"ל שמא יחתוך כו' ועוד שמא יחתוך כו' דהא רמ"א חלקו לשני טעמים שכ' שמשתמש בבהמה גם שלא יחתוך כו' משמע דאיסור משתמש כו' איכא אפי' במקום דל"ל שמא יחתוך זמורה: אבל בתוס' כתבו בעירובין דף מ"ג ע"א סוף ד"ה הלכה כו' דאסרו כו' גזרה כו' ואע"ג דאפי' שיפשף דל"ל לשמא יחתוך כו' אסור מ"מ עיקר הגזירה היתה משום שמא יחתוך כו' ואח"ז משום לא פלוג אסרו ואפי' במקום דל"ל שמא יחתוך כו': וכ"כ רש"י בשבת דף קנ"ד ע"ב דהאי' שם אביי אשכחי' לרבה דקא משפשף לברי' אגבה דחמרי' א"ל הא משמש מר בב"ח ופירש רש"י והתנן אין רוכבים על גבי בהמה וה"ה לכל תשמיש עכ"ל ולדברי רמ"א דאיסור שימוש בבע"ח ואיסור שמא יחתוך זמורה הם שני ענינים מאי ראיה מייתי רש"י מדתנן אין רוכבים כו שאני התם דא"ל שמא יחתוך זמורה. ואיך נילף מיניה לאסור שאר תשמישים כגון שפשף דל"ל לשמא יחתוך כו' אלא ודאי ס"ל כהתוספות דכלהו חדא גזרה הוא ומשום לא פלוג כנזכר לעיל אע"ג דמ"מ במשנה לא הוזכר כ"א איסור רכיבה דא"ל משום שמא יחתוך כו' אבל לאסור שפשף וכדומה משום לא פלוג וזה לא הוזכר במשנה מ"מ אביי י"ל ס"ל כן לסברא פשוטה דיש לאסור אפי במקום דל"ל שמא יחתוך משום לא פלוג: ומשמע בתוס' ורא"ש דהא כתבו דבריהם על כל דברי רשב"א שרצה להתיר לישראל לייסב בקרון כשהגוי מוליכה ואפי' חוץ לתחום והתוס' ורא"ש חולקי' משום איסור שמא יחתוך ומשתמש בבע"ח ולא הזכירו איסור חוץ לתחום מכלל דלהא לא חששו: (ס"ק יא) צער כו' וא"ת מ"ש מסל כו' דרשב"א לשיטתיה דס"ל ביטול כלי מהיכנו אפי' למקצת שבת כמ"ש מ"א בשמו לעיל סי' רס"ה וא"כ קשי' ליה ממה שכופין הסל לפני האפרוחים שיעלו וירדו וכ"ז שהאפרוחים על הסל אסור לטלטל הסל והוי ביטול כ"מ למקצת שבת עד שירדו ושם ל"ל משום צער ב"ח דהא ליכא צער להאפרוחים אפי' לא יכפה הסל אע"כ ביטול כ"מ למקצת שבת מותר והא גם כאן לא הוי רק ביטול כ"מ למקצ' שבת

דהא

כ יב ב מותר לומר לעכו"ם (ז) לחלוב בהמתו בשבת משום צער ב"ח שהחלב מצערה ג והחלב אסור בו ביום ד וי"א (יב) יג שצריך לקנותו מן העכו"ם בדבר מועט שלא יהא נראה (ח) כחולב לצורך ישראל :

כא יד ה גבינות שעושות השפחות (ט) מעצמן מחלב של ישראל מותר כיון שאינו אומר להן שיעשו :

כב ו מי שיש לו נער עכו"ם ורוכב על הבהמה בשבת כשמוליכה להשקותה טו אין צריך למונעו שהחי נושא את עצמו אבל צריך למונעו * שלא יתן טז עליה (י) בגדיו ולא שום דבר :

כג ז מותר (יא) למכור סוס או פרד או חמור לרועה עכו"ם ואע"פ שהעכו"ם משתמש בהם בשבת אין בכך כלום כיון דשלא מדעת ישראל הוא עושה ואינו יז ממתין שכירות ממנו ואם רואהו משתמש בה בשבת מוחה בידו (°הגה וכ"ש דאין לחוש שהרועה יוציא אותם (יב) חוץ לתחום * דהא יח תחומין דרבנן : (הגהות מרדכי דקדושין):

שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת. ובו י"ד סעיפים :

א א ממצוא חפציך חפציך אסורים ב אפי' בדבר שאינו עושה שום מלאכה כגון א (א) שמעיין נכסיו לראות מה צריך למחר או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת בלילה למרחץ ג וכן (°) אין מחשיכים על התחום לשכור פועלים ד אבל מחשיך על התחום (א) להביא בהמתו ה וי"א שאם אין הבהמה יכולה לילך ברגלים כגון שהוא טלה קטן אינו רשאי להחשיך ב דאינו רשאי (ב) להביא דאסור לטלטל ב"ח שהם מוקצים : הגה ג וה"ה דאסור (ג) לטייל למלאת סוס או ספינה או קרון ללאת בו . (מרדכי סוף פרק מי שהחשיך) :

ב ו היתה בהמתו ד עומדת חוץ לתחום יכול לקרות לה כדי שתבא :

ג ז מחשיכין על התחום לעשות צרכי כלה או צרכי מת להביא לו ארון ותכריכים ח ויכול לומר לחבירו שיחשיך כדי שיביא לו ויכול לומר לו ה לך למקום פלוני למחר ואם לא מצאת במקום פלוני לך למקום פלוני לא מצאת במנה קח במאתים ט ובלבד שלא יזכיר לו (°) סכום מקח כלומר י שלא יאמר לו סך ידוע שלא להוסיף עליו כ וכן אם לקח ממנה בשמנה לא יאמר לו תן לי עוד בשנים ואהיה חייב לך עשרה : הגה ואם א"א לו אא"כ יזכיר לו סכום מקח מותר

ט"ז מגן דוד

ספכ"ה : יב שצריך לקנותו . כת' מו"ח ז"ל בסימן ש"כ דכ"ל דבשפחות מושכרים לשנה א"צ לזה דלהכי נשכרות מתחלה אבל באומר לעכו"ם אחרת לחלוב הבהמה צריך לזה :

שו (א) להביא בהמתו . לפי שיש בלא"ה היתר שאם יש שם בורגנין

מגן אברהם

אסור להעלותה בידים ומשמע [°] דלע"ג דאיכא צער ב"ח אסור דאין לנו לדמות גזירות חכמים זה לזה דיש דברים שהעמידו אפי' במקום כרת עס' תל"ח ס"י ופשוט דמותר לומר לעכו"ם להעלותה כמ"ש ס"ך : יב מותר לומר. וה"ה דמותר לומר לעכו"ם להמרות האווזות פעם א' ביום משום צער ב"ח דאין יכולים לאכול (תשובת רמ"א סי' ע"ט) [°] ומשמע שם דאי ליכא עכו"ם שרי ע"י ישראל משום צער ב"ח וטוב לעשות ע"י קטן . כתב הרמב"ם החולב לתוך כלי חייב לתוך אוכל פטור והחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל כיון דבהמה אינה ראויה לאכילה הוי מוקצה ועסי' תק"ה (°) ועסי' ש"ך :

יג שצריך לקנותו. דוקא בעכו"ם מן השוק אבל בשפחות שנשכרות לכל השנה לכל מלאכה א"צ לומר לו טול החלב לעצמך ולקנותו ממנו דכל מה שעושה עכו"ם בבית ישראל אדעת' דנפשיה קעביד לקבל שכרו דאדעתא דהכי נשכר מתחלה עכ"ל ב"ח סי' ש"ך ול"ע דאדרב' כששכרו לשנה גרע טפי [°] כמ"ש סי' רמ"ד סס"ה וע"ק דבביתו של ישראל אפי' קבלן אסור כמ"ש סי' רנ"ב ס"ב ומ"מ העולם נוהגין כסברא ראשונה דמשום צער ב"ח שרי אמירה לעכו"ם ומ"מ טוב לחלוב לתוך האוכל כדי שיהיה שבות דשבות כמש"ל : יד גבינות . ל"ע דבסמ"ג פ"ו כתב וז"ל כל הכי דאמרינן אם בשביל עכו"ם מותר היינו כשהעכו"ם עושה מלאכה בשלו אבל בשל ישראל אפי' בבית עכו"ם אסור כ"ש בבית ישראל ואפי' הכל בשביל עכו"ם וחייב לגרשו מביתו עכ"ל ועמ"ש סי' רע"ו ול"ע ואם עושה בחנם פשיטא דצריך למחות כמ"ש סי' רנ"ב ס"ב : טו א"צ למנעו · דלא גזרו בבהמה שבות דרבנן דחי נושא א"ע : טז עליה בגדיו · ואם הבהמה מעצמה יצאה לחוץ ומשאה עליה שלא ע"י אדם אין הבעל צריך למונע' ע"ש ברלב"ח ותימא דשלהי פרק במה בהמה יוצאה משמע היא מעצמ' אסו' ע"ש בתוס' : יז ממתין שכירות . אבל להשכיר לעכו"ם[°]אפי' מתנה שתנוח אסור משום דהעכו"ם עכ"פ מוסיף לו שכירות ואפילו להשאיל לו אסור דיעשה לו טובה כנגדו דלא כע"ש סימן רמ"ו דלא הבין כך : יח תחומין דרבנן.ולע"ג שאסור להביאה בידו מ"מ מה שעכו"ם מוליכה ה"ל כאלו ישראל קורא לה דשרי כמ"ש סי' ש"ו ס"ב [אגודה סי' פ'] כתוב בלבוש צ"ע במה שנוהגין למסור שוורים לעכו"ם להוליכן ולפעמים מוליכין אותן חוץ לי"ב מיל ואפשר [°] דס"ל כרש"י והרמב"ם דגם י"ב מיל הוי דרבנן עכ"ל ועסי' ת"ד : ובד"מ כתוב בשם הגמ"ר דאפי' למ"ד תחומין דאורייתא שרי כיון דליכא בו כרת וסקילה לא עבר על שביתת בהמתו וכ"מ בר"מ אלשקר סימן מ"ח ומ"ב דכתב דבשבת עצמו אסור למסור לעכו"ם ובמקום שנהגו איסור למסור ביום ו' אם נהגו כן מצד החומרא אין להתיר להן ואם מכח טעות מתירים להם ועבי"ד סי' רי"ד :

שו א שמעיין נכסיו . ודוקא היכא דמנכר' מילתא כמ"ש סימן ש"ז ס"ט עמ"ש שם : ב דאינו רשאי להביא. וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו אבל בהמה גדולה אם היה שם בורגנין היה מביאה מחוץ לתחום ולכן מותר להחשיך עליו : ג וה"ה דאסור לטייל . נ"ל דזהו גם כן דוקא היכא דמנכרא מלתא : ד עומדת חוץ לתחום . אפילו חוץ לתחום שלו ושלה דאין אדם מוזהר על תחום בהמתו וכמ"ש בסי' ש"ה אבל אסור להביאה בידו אם היא חוץ לתחום שלה דאין לה אלא ד"א [שבת דף כ"ג] ועסי' שצ"ז : ה לך למקום פלוני. [°] הע"ש תמה על דברי הרב"י ולא ידע כי הוא ממש ל'

באר הגולה

וצער בעלי חיים דאורייתא ב רא"ש והמרדכי שם וש"פ ג טור וכל בו בשם הגהות הר"פ ד שם בשם רבי יונה ור' מאיר מרוטנבורג והגהות מיימוני דקידושין בשם התוספות ה הגהות מיימוני בשם הר"מ והוא הדין בחלב ו טור ומרדכי בפ"ק דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון °) דין רכיבה למי שחשכה לו חוץ לתחום בסימן רס"ו תשלו' דיני הבהמה סי' של"ב דיני מאכל הבהמה סימן שכ"ד) א שבת ק"ן ב עירובין ל"ח ול"ט ג שבת שם במשנה ד שם בברייתא קנ"א ה שם בתוס' לגירסת הספרים שהביאו התוספו' שם ו שם בברייתא לפי גירסת התוספתא דאין מחשיכין ז שם במשנה ח שם בברייתא ט שם וכרבי יוסי וכרבי יהודה דלא פליגי י לפירוש ר"ת בפרק כ"ד מהלכות שבת כ לפירוש הר"ן

עטרת זקנים

* שלא יתן עליה כו'. אבל באוכף ליכא קפידא אם נותן עליה העכו"ם אפילו לסמ"ג דאוסר לישראל (מהרש"ל) :

* דהא תחומין כו' אפילו רואה אין מחויב למחות אך חוץ לג' פרסאות איתא בלבוש לאסור כיון דחוץ לג' פרסאות מן התורה לקצת פוסקים :

נתיב חיים

°) ס"ק י"ב משמע דאי ליכא נ"ב ולא ראה דברי מהרש"ל דאין מתירין אלא ס"ד דאפילו אין מהלקטין. גם רמ"א בתשו' חוזר בו להתיר ע"י ישראל וכן בהגה' בסי' שכ"ז סעיף ט' שכת' דין תרנגולים ואווזין כדין עגלים ולא מחלק בין אווזים שדרכן לאכול בחול ע"י המראה :

חתם סופר

וכיון שזכינו לדין ע"ש וצ"ע :

סי' ש"ו במחבר ריש סעיף א' ממצוא חפצך נ"ב

לבושי שרד

שם . (°) דאע"ג דאיכא צער ב"ח אסור. ר"ל אע"ג דטלטול גופי' אינו ג"כ רק מדרבנן : סס"ק י"ב (°) ועיין סי' ש"כ. ע"ש ס"ז ושם נתבארו דינים אלו ובסי' תקמ"ה : ס"ק י"ב (°) כמ"ש סי' רמ"ד סס"ה כנ"ל : ס"ק י"ז (°) אפילו מתנה היינו כמבואר בסי' רמ"ו סעיף ג' דאסור להשכיר ולהשאיל לנכרי אפי' מתנה שתנוח והטעם דלא מירתת הנכרי לעשות מלאכה בשבת דכיון שהשכירה ישראל חושב הנכרי שיוסיף לו שכירות בעד שבת וכן כשהשאילו משתמש משאילו מפני שיש לו טובות חושב הנכרי דגם נגד שבת יעשה לו טובה משא"כ כאן מירתת נכרי לעשות בה מלאכה אף אם ישלם לו כיון שאינה עומדת לכך : ס"ק י"ח (°) דס"ל כרש"י דגם י"ב מיל כנ"ל :

שו ש"ע ס"א (°) אין מחשיכין כלומר לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהי' קרוב למקום הפועלים אבל על דבר המותר בשבת כגון להביא בהמתו מותר להחשיך אע"ג דהבהמה היא חוץ לתחום ואסור להביאה בשבת מ"מ הא יש היתר לקרות לה בסעיף ב' ואפי' אם הבהמה רחוקה מהתחום שאינה שומעת קולו מ"מ כיון שיש לך היתר בעולם אם היה בורגנין שרי להחשיך אע"ג דליכא בורגנין ודין זה נתבאר בארוך בש"ס רש"ג בט"ז ע"ש : ס"ב (°) סכום מקח . הטעם דזה אינו צורך המלוה רק הצלת ממונו הובא במג"א ס"ק ט"ז : מ"א סק"ה (°) הע"ש תמה דבסי' ש"ז סעיף ח' מבואר דאפילו בדבר הרשות מותר לומר לחבירו לך למחר לכרך פלוני כיון

באר היטב

לעכו"ם להעלותה ואסור להעלותה בידים אפי' אם תמות : (ז) לחלוב . וה"ה דמותר לו' לעכו"ם להמרות האווזים פעם א' ביום משום צער ב"ח דאין יכולין לאכול תשובת רמ"א סי' ע"ט ומשמע שם דאי ליכא עכו"ם שרי ע"י ישראל. וטוב לעשות ע"י קטן מ"א. כ' הרמב"ם החולב לתוך כלי חייב לתוך אוכל פטור וחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל דהוי מוקצה עסי' תק"ה : (ח) כחולב . כתב הלבוש דוקא באומר לו בשבת לחלוב אבל אם עושה מעצמו א"צ . וכ' הב"ח והשפחות שנשכרות לכל השנה לכל מלאכה א"צ לומר לה טול החלב לעצמך ולקנותה ממנה דכל מה שעושה אדעת' דנפשה קא עביד לקבל שכירות דהכי נשכר מתחלה ע"ש . וכ' מ"א וטוב לחלוב לתוך המאכל כדי שיהא שבות דשבות ע"ש. וע' מהרמ"ע מפאנו סי' קי"ב : (ט) מעצמן . המ"א הניח דבר זה בצ"ע ע"ש ועסי' רע"ו ס"א : (י) בגדיו . אבל באוכף ליכא קפידא . כ' הרלב"ח אם הבהמה יצאה מעצמה לחוץ ומשא עליה שלא ע"י אדם אין הבע"ה צריך למונעה . ומ"א כ' דבש"ס משמע היא מעצמה אסור ע"ש : (יא) למכור. ומשמע אפי' בשבת עצמו מותר . ובתשובת ר"מ אלשקר סי' מ"ח אוסר בשבת עצמו והתיר ביום ו' ובקצת מקומות שנהגו מצד החומר' ופרישות שלא למסור לרועה גם בע"ש מנהגא הוא ואסור להתיר להם אבל אם בטעות נהגו כן מודיע להם שהיו טועים בדבר והיתר גמור הוא עיין ע"ת וכנה"ג : (יב) חוץ לתחום . כתוב בלבוש צ"ע במה שנוהגין למסור שוורים לעכו"ם להוליכן ולפעמים מוליכן אותן חוץ לי"ב מיל ואפשר דס"ל דגם י"ב מיל הוי דרבנן עמ"א :

שו (א) שמעיין.ודוקא היכא דמנכרא מילתא כמ"ש סימן ש"ז ס"ט:(ב)להביא.וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו אבל בהמה גדולה אם הי' שם בורגנין היה מביאה מחוץ לתחום ולכן מותר להחשיך עליו:(ג)לטייל.

שערי תשובה

סי' ש"ה (ח) כחולב עבה"ט ובתשובת מהרמ"ע סי' קמ"ב כ' שבהמת ישראל שמחצית חלבם לארים עכו"ם צריך להפקירה או שהעכו"ם יקבל אחריות' כל שבת ועיין במג"א לעיל סימן רמ"ו ובא"ר כאן ובשאלת יעב"ץ ח"ב סי' ע"ז שתמה עליו וכ' להתיר בפשיטות ובמח"ב סי' רמ"ו האריך הרבה להעמיד דברי הרמ"ע ומ"מ כ' לבסוף דהמיקל לא הפסיד ובלבד שלא יהנה מחלבה או יקנה אותם בדבר מועט כמ"ש בש"ע כאן סי' ש"ה ע"ש :

סי' ש"ו (ג) לטייל . עבה"ט ועיין שאלת יעב"ץ דההנוהגים שלא לטייל במקום קיבוץ הסוחרים בכל

ביאור הגר"א

הוא כמ"ש בפ"ה די"ט ול"ל דה"ק דאף להאומרים דאין כאן שמא יתתוך זמורה אסור משום שמשתמש דלא פליג ועוד דזה שמא יחתוך גם כן שייך כאן : ס"כ מותר לומר כו'. כן למדו מס' שקדם : שהחלב מצערה. כמ"ש באשה קל"ה א' וע"ש תוס' ד"ה מפני : והחלב. י"ט ג' א' כר' יצחק ואפי' ר' יוסף מודה כאן : וי"א שצריך. זה הס' פליג אסברא ראשונה ולא ס"ל המירה לחלוב כלל ואפי' עושין מעצמן אינו מותר אלא בכה"ג דאדעתא דנפשיה עביד וכמ"ש בסי' רנ"ב ס"ב בקלן מע"ש אבל אמירה אסור בכ"ע לס' זו : סכ"א גבינות. עבה"ג וכמ"ש קנ"א א' דמכבה מעצמו מותר דאדעתא דנפשיה עביד וז"ש כיון שאינו כו' והוא ס' ג' ול"ע דבשפחה אסור אפי' בכה"ג כמ"ש בסי' ש"ד ס"א ובסי' רמ"ז ס"ו דאפי' קלן אסור בשכיר וע' מ"א : סכ"ב מי שיש. ל"ד א' וערש"י ד"ה מתיר כו' : אבל כו'. כמ"ש בס"א : סכ"ג מותר. כמ"ש בפ"ה די"ט המוסר כו' ות' דאפי' רועה נכרי : כיון שלא. כמ"ש בסי' ש"ד ס"א בעבד וע' תוס' קכ"ג א' ד"ה מעמיד כו' והטעם כיון שאין המלאכה נעשית בשבילו רק בשבילה : ואם רואהו. כמ"ש בסי' רנ"ב ס"ב : וכ"ש דאין. קנ"א א' כ"ג ב' וע"ש רש"י ד"ה שהיה ומיהו כו' : דהא. כנ"ל סכ"ב וכמ"ש קנ"ג ב' כל שחבירו פטור כו' :

סי' שו ס"א ממצא. שבת ק"נ א' וקי"ג א' וע' רש"י שם ד"ה ממלא : שמעיין כו'. או. עירובין ל"ח ול"ט : וה"ה. נלמד מהנ"ל : ס"ג ויכול לומר. שם בברייתא מחשיכין לפקח כו' ור"ל שאומר לחבירו לפקח וכמש"ו ואומרים לו כו' : למחר. ע"ש בתוס' ד"ה לעולם : ואם א"א. ק"נ א' : ויש אוסרין. דאין מותר אא"כ יש ענין שמותר בדבר הרשות כמו לך

הגהות רעק"א

דמשתמש בבע"ח דאסור אף היכא דליכא חשש יחתוך זמורה. ולע"ג. ואפשר דמכח דבהמות רחוקים הו"ל לדי לדדים כמ"ש המג"א שם ועדיין צ"ע : מג"א ס"ק י"ב ע"י ישראל משום צער בע"ח. לא ידעתי אמאי העלאת הבהמה מן המים אסור כמ"ש המג"א כאן סקי"ע דאסרי' טלטול מוקצה במקום צעב"ח. ומ"ש הכא דשרי דהוי ג"כ טלטול מוקצה. ואולי י"ל דמיירי היכא דא"צ ליקח האווזה ולטלטלה רק שמונח האווזה במקומה והוא מכניס האוכלים לפיהן. והכי משמע לישנא דהרמ"א בת' שכ' שאין כאן מלאכה רק עובדא דחול : מג"א סקי"ה ולפעמים מוליכים אותו חוץ לי"ב מיל ובני הב' התתן החריף מהו' שמואל אמר דלהך שיטה די"ב מיל דאורייתא לכ"ע ממילא מוכח דליכא בזה משום שביתת בהמתו כיון דאין בו כרת וסקילה כמ"ש הגמרא. והיינו תמוגי' דע"ז דר"א בן בתירא מתיר בסוס. הא מ"מ ניחוש דיוליך הבהמה מחוץ לי"ב מיל והכי דטעמא דנסיוני בזה ל"ש בזה מ"מ קיימא האידנא משום מלאכה ושכירות. ודבריו נכללים ומדוקדקים בזה לישנא דהש"ס שם בן בתירא מתיר בסוס שעושה מלאכה בדבר שאין בו חטאות ולמאי דקדק שאין בו חטאת. ולא נקט יותר אין בו איסור מלאכה דאורייתא אלא דהוא חשש איסור דאורייתא דשמא יוציא חוץ להתחום . דמכל מקום כיון דאין בו חיוב חטאת לית בי' משום שביתת בהמתו ודו"ק :

סי' שו סעיף א' וי"א שאם אין הבהמה ק' לי הא הדבר פשוט דכה"ג אסור כדמפורש בסוגיין דאסור להחשיך להביא דבר שהוא מוקצה כגון תבנה סרי' וכדאיתא לקמן סי' ש"ז ס"ח. ותוס' כ"כ דרך פירוש דאם גרסי' אין מחשיכים להביא בהמה איירי בקטנה שא"י להלוך ברגלים. והיינו דלהגירס' מוליכים איירי בגדולה. אבל הדין וודאי דקטנה אסורה ואמאי נקיט

הב"ע בלשון וי"א. ובלבוש לא כ' בלשון וי"א רק בסתם והכ"מ בבהמה גדולה וכו' : מ"א ס"ק ד' אבל אסור להביאה בידו אם הוא חוץ לתחום. ואינו מותר אלא ע"י קריאה. אבל לילך מעבר לבהמה ולרודפה לעיר לא . תוס' שם . וראיתי שכ"כ הא"ר

מחצית השקל

דהא אחר שתעלה הבהמה שוב יכול להעלות גם הכרים וכסתות : י"ל דהתם כו' ר"ל דשל לפני האפרוחים עם האי דכרים וכסתות דהכא הם רחוקים זה מזה מקלה אל קלה דבשל לפני האפרוחים אפי' למקצת שבת לא הוי ביטול כ"מ הואיל ובידו להפריחו כל עת שירצה משא"כ בכרים וכסתות דהוי ספק ביטול כלי מהיכנו לכל השבת דשמא לא תעלה הבהמה מיד ויהי' צריך להניח שם הכרים כל היום שמא תעלה אח"ז: ורמב"ם ס"ל פ' כ"ה מהלכות שבת דלא כרשב"א אלא דבכרים הוי ביטול כ"מ לכל השבת דאפילו תעלה הבהמה ויעלה גם הכרים מ"מ אין ראוי' להשתמש בהם כל השבת דהא הם לחים ממימי הבור: וכ"ל דוקא בכרים וכסתות ר"ל לטעם הרמב"ם דוקא בכרים וכסתות שעשוים לשכיבה. וכ"ז שהם לחים אין ראוי' לשכיבה: וכ"מ סי' ש"א שכ' שם סעיף מ"ה מי שנשרו כליו במים הולך בהן כו' משמע שראוי ללבישה אע"ג שהן לחים: וסי' ש"ב סעי' א' שכ' רמ"א שאסור לנער בגד שנשר במים והיינו דוקא כשמקפיד עליו ללבשו בלי ניעור כו' משמע דלובשו כשהוא לח ע"י הנשירה. משמע אע"ג דאיכא צער ב"ח והיינו מדשתם לאסור משמע אפי' ל"ל כרים וכסתות להניח תחתיהן מ"מ אסור וע"ש בלשון הרמב"ם: דאין לנו לדמות כו' ר"ל אע"ג דמשום צער ב"ח התירו שבות דמבטל כ"מ מ"מ להעלותה ולהתיר טלטול מוקצה בידים לא התירו משום צער ב"ח : (ס"ק יב) מותר כו' פ"א ביום. ר"ל אע"ג דבחול דרכה להמרותה שני פעמים מ"מ בשבת די להתיר פעם א' ולא יותר דשוב ליכא צער ב"ח: דאין יכולים לאכול ר"ל כיון שכבר הורגלו להמרותן שוב אם מניח אוכל לפניהם אין אוכלים כ"א כשממרה אותם בידים. ולפ"ז כשהתחיל להמרותן סמוך לשבת דעדיין לא הורגלה בהמראה צריך לנסות תחלה ליתן לפניה לאכול אם תאכל בלי המראה: לתוך כלי חייב. דה"ל תולדה דמפרק אבל לתוך אוכל פטור דקי"ל משקין הבאים לאכול כאוכל דמי והוי כמפרק אוכל מאוכל ולא הוי תולדה דמפרק : מ"מ שבות איכא דבכל פטורי דשבת הם פטור אבל אסור:הוי מוקצה עסי' תק"ה ר"ל בי"ט דוקא כשהבהמה עומדת לגדל וולדות או לחלוב דהבהמה מוקצה ואז גם החלב אסור : ובשבת ע' סי' ש"ך סעיף ז' וע"ש במג"א סי' תק"ה: (ס"ק יג) שצריך לקנותה ר"ל שאומר תחלה שיחלוב הבהמה והחלב יהיה של גוי ואחרי החליבה שוב קונה ישראל ממנו החלב:ול"ע דאדרב' כו' גרע כו' ר"ל מאלו מושכר למלאכה מיוחדת דוקא ע"ש: כסברא א'. ואין קונין החלב מן הגוי: לתוך האוכל ושיעור האוכל ע"ל סי' תק"ה: (ס"ק טו) א"צ כו' דחי נושא א"ע ואפי' יש אוכף על הבהמה: מ"מ בטל האוכף לגבי הרוכב וכמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ו וכ"כ א"ר בשם דרישה. והוא הדין כשאין לו אוכף ומניח בגדיו תחתיו תמורת אוכף כדרך הכפריים ג"כ אפשר דא"צ למחות דהבגדים בטילים לגבי הרוכב כמו אוכף דהא הבגדים משמשים מעשה אוכף : (ס"ק טז) עליה כו' משמע היא מעצמה דקתני במה אין הבהמה יוצאה ולא קתני אין מוציא כו' : (ס"ק יז) ממתין כו' אפי' מתנה כו' פי' בספר ת"ש דבריו. דר"ל בשלמא אי משכירה לו אפי' מתנה שתנוח בשבת אין הגוי נאמן בזה דלא מירתת לעשות מלאכה גם בשבת ואי ישראל יתבענו בדיניהם שעבר על תנאו שהתנה שתנוח בשבת יאמר הגוי שיוסיפנו שכירות עבור מלאכת יום השבת ושוב אין עליו דין מצד ערכותיהם דמה להם במה שאסור לישראל להניח לעשות מלאכה עם בהמתו בשבת. משא"כ כשמסרו לרועה דאין לו רשות כלל להשתמש בה אפי' ע"י תשלומין אם מתנה מהני. דהגוי מירתת לעשות מלאכה דהישראל יתבענו בערכותיהם ויתחייב גם בדיניהם כיון דלא מסרו לידו לעשות עמה מלאכה : (ס"ק יח) תחומין כו' ואפשר דס"ל כרש"י גם י"ב מיל כו' כ"ה גם בלבוש וכ' בספר ת"ש וכן בספר א"ר דתיבת רמב"ם הוא ט"ס דאדרבה הרמב"ם ס"ל די"ב מיל הוי מן התורה :

סי' שו (ס"ק א) שמעיין כו' דמנכר' מלתא כו' שעומד תוך שדה הצריך חרישה מנכרא מלתא שעומד שם ומעיין בצורכי חרישה וכן לילך ולהחשיך על פתח המדינה כיון שדרך שהמרחצות שם חוץ למדינה סמוך לפתח המדינה ניכר שלצורך המרחץ מחשיך וכ' שם מ"א דמ"מ במחשיך בסוף התחום אפי' לא מנכרא מלתא אסור וע"ש הטעם : (ס"ק ב) דאינו כו' אם היה שם בורגנין כו' עסי' ש"ז סעיף ח' דקי"ל כל דבר שאפשר שימצא היתר שרשאי לעשותו בשבת אע"ג שעכשיו אין ההיתר ההוא ואין רשאי לעשותו בשבת מ"מ עכ"פ מותר להחשיך עליו ולכן בהמה גדולה אם היה שם בורגנין והיינו תוך ע' אמה ושירים סמוך לעיר עומד בית ואפי' אינו בית גמור רק בורגנין וכן תוך ע' אמה ושירים של בורגנין זה עומד בורגנין אחר וכן עד כמה פרסאות הכל נחשב כעיר ומותר לילך עד כמה פרסאות בלי עירוב ואין חושבים להתחום אלא מן בורגנין האחרון וכמ"ש סי' שצ"ח ע"ש משא"כ טלה קטן דאפי' היו שם בורגנין היה אסור להביאו כיון שאינו יוכל לילך והאדם אין רשאי לנושאה ואסור לטלטל ב"ח דמוקצים והא דנקט איסור מוקצה ולא נקט מצד איסור העברת ד"א בר"ה או בכרמלית דאפי' יש בורגנין מ"מ ר"ה או כרמלית הוי מ"מ ה"ל היתר דכמו דאנו מתירים היכי דיש לו היתר ע"י בורגנין ה"ה דאנו מתירים להחשיך בדבר שהי' לו היתר אם היה שם מחיצות וכדאי' במג' דף ק"ן ע"ב כ"כ מ"א לקמן סי' ש"ז ס"ק י"ב לכן הוצרך לו' משום איסור מוקצה : (ס"ק ד) עומדת כו' שלו ושלהם דבהמה וכלים ה"ה כרגלי בעלים דהיינו אצל אותו אדם שהיו הכלים והבהמה בין השמשות ה"ה כרגליו ואין אדם יוכל להוליכן יותר ממקום שהיו הבעלים הללו רשאי' לילך ואם מסר הבהמה לרועה שדר רחוק מעיר ה' אלפים אמה לצד מערב העיר וא"כ בעל הבהמה שדר בעיר מותר לילך לצד מערב אלפים אמה והבהמה היא כרגלי הרועה ומותרת לילך ממקום הרועה אלפים אמה. והבהמה היא רחוקה מן העיר ג' אלפים אמה וא"כ אם הבהמה עומדת תוך אלף השלישי. הרי היא חוץ לתחום שלה וחוץ לתחום שלו דהיינו של בעל הבהמה אפילו הכי קורא לה כו' : אבל אסור כו' א"ל שלה . ר"ל בנדון הנ"ל אם בעל הבהמה הניח עירוב לצד מערב א"כ בעל הבהמה מותר לילך לצד מערב ד' אלפים אמה והרועה לא הניח עירוב לצד העיר א"כ הבהמה אינה רשאי לילך יותר מאלפים אמה א"כ כשהבהמה עומדת תוך אלף השלישי היא חוץ לתחום שלה אבל היא תוך התחום של בעל הבהמה ובעל הבהמה מותר לילך שם למקום הבהמה אבל מ"מ אסור להביא' בידו ממש אלא קורא לה דוקא : ועסי' שצ"ז כנ"ל : (ס"ק ה) לך למקום כו' הע"ש תמה כו' ז"ל דמאי אריא בא"ל לילך לצורך מצוה ת"ל דאפי' לדבר הרשות מותר לומר לו לילך למקום פלוני כו' וכ"כ המחבר עצמו לקמן סי' ש"ז סעיף

בכל ענין דהא צרכי מצוה הוא(הגהות מרדכי פ"ה) ו ויש אוסרים בכל ענין וכן עיקר:(ב"י בשם הר"ן והמגיד והמרדכי פרק כירה והגה"מ פרק א' ופכ"ו):

ד ° ל השוכר את הפועלים לשמור זרעים או דבר אחר (°) אינו נותן לו שכר שבת לפיכך אין אחריות שבת עליו היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אחריות שבת עליו מ ולא יאמר לו תן לי של שבת אלא יאמר לו תן לי שכר השבוע או החדש(ואם שכרו לחדש והתנה עמו לשלם לו(ד)כל יום כך וכך ז מקרי שכיר יום)(ר"ן סוף פ' אע"פ)או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים:

ה נ אסור להשכיר חזנים להתפלל בשבת ח * ס ויש מי שמתיר: הגה ואם שכרו ט (ה)לשנה או לחדש לכולי עלמא שרי (ד"ע):

ו ע חפצי שמים מותר לדבר בהם כגון י חשבונות של מצוה יא ולפסוק (ו) צדקה יב ולפקח על (ז)עסקי רבים ולשדך התינוק ליארוס וללמדו ספר יג או אומנות פודוקא לדבר אם רוצה להשתכר אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור : הגה י"א דמקום שנוהגין ליתן לקורא בתורה מי שבירך ונודר לצדקה או לחזן דאסור בשבת לפסוק יד כמה יתן (א"ז) והמנהג להקל (ב) דהא מותר טו לפסוק (ח) לצדקה : מותר

°עסי' של"ד ס"ט עסי' ר"ג מר"מ ששון סי' ע"ג עסי' פ"ח ס"ח

בורגנין הולך ומביאה : (ב) דהא מותר לפסוק לצדקה · כתב ב"י שהר"ן הקשה דהא תנן אין מקדישין וכתב א"כ בשם כל בו בשם גאון א' דדוקא הקדש מזבח או בדק הבית אסור שיוצא מרשותו לרשות גבוה ודומה למקח וממכר אבל עכשיו שנודרין להקדישות ס"ת או עטרה וכיוצ' בו מותר לפי שעדיין אין מיחדין שום דבר שיוצא מרשותן ואינו דומה למקח וממכר עכ"ל וא"כ אם ייחד כבר הס"ת ומביאה בשבת לבה"כ יש איסור דהא יש כאן יוצא מרשות לרשות כשמקדיש' לצדקה ול"ע על שלא נהגו כן ונ"ל שזה המקדיש ס"ת הקדישה כבר בחול בינו לבין עצמו וא"כ כבר יצאה לרשות גבוה אלא שמפרסם זה בשבת ולפ"ז אם בא לו בלבו ביום השבת להקדיש' ולא קודם לכן לא יקדיש' בשבת וכן אסור להביא חפץ לבה"כ להקדישו אלא אשב עלי' קודם לזה אלא

הגמר' וה"פ דכיון שאמר ואם לא מצאת וכו' מוכח דה"ל מתחלה ליקח במקום פלוני להכי בדבר הרשות אסור : ו ויש אוסרין . פי' אפי' א"א בע"א אסור להזכיר סכום מקח ועסי' שכ"ג : ז מקרי שכיר יום . וכ"כ בבד"ה בשם ש"ל וכתב עליו ואין נראה כן מדברי הפוסקים ואפשר דלא ראה דברי הר"ן שכתב הטעם שאם יסלקו באמצע השבוע א"צ לשלם לו בעד השבוע כולה אלא בעד הימים שעברו *) ולכן מקרי שכיר יום והוי שכר שבת ע"כ . ומוכח כן מהגמר' וה"ה במשכיר חדר לחבירו . ונ"ל דה"ה המלוים בריבית צריכים להלות בענין שאם יפרע באמצע שבוע יפרע מכל השבוע כולה או לא יפרעו כלל ולא יחשוב לימים דהא אפי' גבי מורד דקנסוהו כל זמן שיהיה מורד יתן כך וכך ליום אפ"ה אסור ליתן משל שבת דה"ל שכר שבת וה"ה בכל קנס כיוצא בזה אבל אם פוחתין לו מהחוב כל יום כך וכך לא מקרי שכר שבת בכיוצ' בזה וכ"מ בגמר' (°) פ"ה דכתובות : ח ויש מי שמתיר. כיון דצרכי מצוה הוא ומ"מ אינו רואה סי' ברכה כמו בשכר מתורגמנים.: ט לשנה וכו' . פי' שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחדש בבת אחת וה"ה לשבוע : י חשבונות . ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה [כתובות דף ה'] : יא ולפסוק לצדקה . ואע"ג דאין מקדישין כמ"ש סימן של"ט ס"ד היינו כלי ידוע דמחזי כמקח וממכר אבל לא אסרו לחייב עצמו בדבורו לגבוה אלא דקשה לי הא (°) כשמעריך עצמו כמי מחייב עצמו ואסור עכ"ל ר"ן . ועבצ"י שתי' ולדידיה אסור להקדיש עם בשבת לב"ה אבל בכל בו כתב דוקא הקדש מזבח או לבדק הבית אסור דיוצא מרשותו לרשות גבוה אבל הנודר ס"ת או עטרה מותר לפי שעדיין אין מיחדין שום דבר שיוצא מרשותן עכ"ל . נ"ל כונתו דהקדישות דידן חולין נינהו כמ"ש בח"מ סימן ל"ה ויש לכל ישראל חלק בהן א"כ לא יצא מרשותו(°)דיש להמקדיש גם כן חלק בו כנ"ל (°) דלא כהרב ב"י : יב ולפקח. כתב מגיד משנה פכ"ד לא הותר אמירה לעכו"ם ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים לבד הפקוח וההתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בצרכי יחיד משום ודבר דבר וזה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים וזה מוכרח בגמר' עכ"ל וכ"מ סי' של"ט ס"ד: יג או אומנות . דהוא כמי מצוה דאם אין לו אומנות עוסק בגזל : יד כמה יתן . אלא יאמר סתם עשה לי מי שבירך : טו לפסוק לצדקה . ומ"מ נ"ע אם החזן עשיר א"כ לא לצדקה תחשב וי"ל כיון שנותנין לו זה כדי שיתפלל הוי צורך מצוה מ"ד כשפוסקין מעות לבנות בה"כ : כתב היש"ש פ"ה דביצה הכרזת המצות מי שיתן יותר הוא יזכה בה דמי טפי למקח וממכר והיה נראה לאסור אם לא שנאמר שאין שייך מקח וממכר בדבר מצוה כ"א בחפץ הנקנה וכל זה אינו אלא ליישב המנהג בדוחק אבל קניית מקומות בב"הכ וכן קניית האתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן אסור [ובזמן מצותן אינו קונה האתרוג עצמו רק לצאת בו [°] אפי' ביום ראשון שהרי צריך להחזירו אבל לקנות אתרוג או שופר בי"ט נ"ל דאסור עסי' תקפ"ו] והממחזר בעיני כמו שנהגו חסידי אשטריך דכל מה שהוציא בפיו ליתן נותן לצדקה אפי' קנה חבירו המצוה א"כ הוי כקצילות דמים לצורך מצוה ול"ד למקח וממכר כלל ושרי אפי' קניית מקומות (°) ובתים מהצדקה וכל ירא שמים יזהר בזה עכ"ל ובש"ג בע"א דף שכ"ב מפקפק ג"כ על קנית המצות ובמס' ב"ק כתב (°) דאדם יוכל למכור מצות שלו לאחר: מקח וממכר א' כפה וא' במסירה אסור גזירה שמא יכתוב [רמב"ם פכ"ג] כתב ב"י סימן תקכ"ז דהמרדכי סובר דאסור ליתן דבר במתנה

ל בב"מ נ"ח מ הרי"ף והרא"ש פ' כ"ב דשבת ורמב"ם פרק כ"ו וש"פ נ מרדכי ס"פ אע"פ בשם רבי ברוך והטור בסי' תקפ"ה ס שם במרדכי בשם ר' שמואל מטעם מצוה והב"י מהא דפסחים נ' ב' אין בו סי' ברכה הא איסורא ליכא ע שבת קי"ג וכתובות ה' פ טור בשם הר"מ מרוטנבורג ושאר פוסקים

עטרת זקנים

שו * ויש מי שמתיר כו' . זה דברי ר"ש ואפשר שטעם שלו הוא משום דדבר זה אינו אלא מדרבנן ובמקום מצוה לא גזרו רבנן :

נתיב חיים

שו מ"א ס"ק י"א °) דיש להמקדיש חלק . נ"ב עיין בחגיגה דף ת' בתוס' ד"ה משום וכו' ע"ש :

דגול מרבבה

*) ג"י'. דגול מרבבה בשלחן הטהור לכן לא מיקרי שכר שבת :

חתם סופר

להפקיר בשבת או לקנות מן ההפקר בשבת.מבואר בתשובותי סי' אלף רפ"ד : שם במג"א רס"ק ט"ו לפסוק לצדקה . נ"ב

לבושי שרד

שם לך היתר בשבת ע"י בורגנין . והירך המג"א דלרשות אסור לומר שילך למחר ליקח שם איזה דבר מש"ה לא שרי כאן אלא מחמת שהיא צורך מצוה ואע"ג דהכא ג"כ לא הזכיר אלא לך למקום וכו' ולא הזכיר הקניה מ"מ כיון שסיים ואם לא מצאת וכו' : ש"ע ס"ד (°) אינו נותן לו שכר שבת . דשכר שבת אסור כמבואר בסי' רמ"ג רמ"ו ואינו מותר אלא בהבלעה כגון שכיר שבת שכיר חודש וכו' : מ"א ססק"ז (°) פ"ה דכתובות דאמר שם דמורדת שפוחתין לה מכתובתה לא מיחזי כשכר שבת אבל מורד דמוסיף מיחזי כשכר שבת : ס"ק י"א (°) כשמעריך עצמו . ר"ל דהא אמרו ג"כ אין מעריכין ותירץ דהוי כקונה איש דהא נותן דמי ערכו : שם (°) דלא כהרב"י הב"י מפרש דברי הכלבו כדברי הר"ן לפי שאין מייחד דבר ידוע אלא שנודר ומחייב עצמו ליתן ס"ת או עטרה ולדבריו אסור להקדיש עם ידוע בשבת משא"כ לפי' המג"א שרי כיון שעדיין יש גם לו חלק בו : סקט"ו (°) אפילו ביום ראשון ר"ל אע"ג דביום ראשון בעינן משלכם מ"מ אינו קונה אלא המצוה וקונה ע"מ להחזיר : שם (°) ובתים מהצדקה ר"ל באופן זו שכל מה שהוציא פיו נותן לצדקה אפילו קנה חבירו : שם (°) דאדם יכול למכור . בא לסתור היתר של היש"ש דאין שייך מקח וממכר בדבר מצוה אלא בחפץ הנקנה וע"ז אמר דהרי גם המצות יכול למכור לאחר :

באר היטב

נ"ל דזהו ג"כ דוקא היכא דמנכרא מלתא . מ"א : (ד) כל יום . והמלוי' בריבית צריכים להלות בענין שאם יפרע באמצע השבוע יפרע מכל השבוע כולה או לא יפרע כלל אותו שבוע ולא יחשוב לימים מ"א ע"ש : (ה) לשנה . פי' שיתפלל גם בימות החול ומשלם לו לחדש בבת א' וה"ה לשבוע . וב"ח כתב שנוהגים להקל וכן העידו בשם מהרי"ל שהשכיר לשבת לבד עיין שכנה"ג שהתיר למילדת לקחת שכר שבת ועיין ט"ז : (ו) לצדקה · ואסור ליתן דבר במתנה לחבירו בי"ט ובשבת אא"כ לצורך מצוה. מרדכי . וכתב מ"א ופשוט דלצורך שבת שרי . ול"ע מה שנוהגין ליתן במתנה כלים לחזן הדורש בשבת . ומה שקלת מחייבים ליתן כך וכך מעות אסור דדוקא לגבוה שרי . ואסור ליתן משכון אם לא לצורך שבת ע"ש : (ז) עסקי. ולא התיר אמירה לעכו"ם ושבות אחר בשביל עסקי רבים לבד הפקוח וההתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בצרכי יחיד משום ודבר דבר וזה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים מ"מ ועיין סי' של"ט ס"ד . ומותר לחשוב מה שצריך לסעודת מצוה ש"ס כתובות דף ה' : (ח) לצדקה . כתב הט"ז אם בא לו בלבו ביום שבת להקדיש

שערי תשובה

יום יפה עושים ויש סמך בפסחים דף נ"א אין יושבים על ספסלים כו' ע"ש : (ה) לשנה . עבה"ט ועיין בהר הכרמל סי' ב' חזנים המסבבים בעיירות כו' וטעם ההיתר שכ' שם לא נהירא ועיקר

ביאור הגר"א

לך כו' שאם היה בורגנין כו' אבל בלא"ה אסור שהרי נכרי שהביא חלילין אסור. הר"ן ועמ"א : ס"ד ולא יאמר . תוספתא סוף שבת בסיום הברייתא השוכר כו' ולא יאמר כו' אלא תן לי שכר עשרה ימים וה"ה לשכר שבוע : ואם שכרו. כן מ' שם במורד שאמרו דמחזי כשכר שבת אע"ג שנותן לה בהבלעה כיון שנתוסף יום יום : ס"ה אסור. כמו בס' שקדם : ויש מי. כמ"ש בס"ו וכ"מ בפסחים נ' ב' דמחזי כשכר שבת : ואם שכרו. עמ"א וכמ"ש בס"ד : ס"ו ודוקא. כנ"ל בס"ג :

מג"א

הגהות רעק"א

ולענ"ד אינו מוכח. די"ל דתוס' כ"כ רק לאוקימתא דרבינא. דאוקי לברייתא כגון דתחום שלה מובלע תוך תחום שלו. א"כ מדקתני בברייתא קורא לה. ולא קתני דהולך מעבר לבהמה ורודפה מוכח דזה אסור. אבל לפ"מ דקיי"ל כשינויי דרבנ"י דתנאי היא. א"כ הברייתא כפשטו דהוא חוץ לתחום שלה ושלו ואינו יכול לילך לשם. י"ל באמת היכא דהוא תוך תחום שלו . דמותר לילך מעבר לבהמה ולרודפה. ומה"ת להמציא איסור כיון דלא מוכח כן מהברייתא וביותר י"ל דרבינא דהוי ס' דמבתוך לתחום שלו אסור לקרות לה דגזרי' שמא ילך לשם. מש"ה בתוך תחום שלו גזרי' נמי לילך ולרודפה שמא יביאנו בידים אבל לדידן דבבהמה ל"ג. י"ל ג"כ דתחום שלו מותר לילך ולרודפה דלא גזרי' שמא יביאנה בידים ודו"ק : מג"א ס"ק ז' שכר שבת בכיוצא בזה. נ"ל היינו בכיוצא בזה דהוא ענין קנס ולא הוי שכר שבת רק דמחזי כשכר שבת ואפשר דג"כ רק בהבלעה . אלא שאם תחזור באמצע שבוע . וחשב לימים בזה דוקא שרי בפקיעת חוב : מג"א ס"ק ט"ו למכור מצות שלו לאחר. ולהפקיר

חכמת שלמה

לק"ק בראטשין בהלכות שבת בחיבורי על או"ח משנת תרי"ב דף מ' ע"ש בעזה"י ודו"ק :

סי' שו סעיף ד' השוכר את הפועל לשמור זרעים. נ"ב הנה מה שתמהו בזה על הרמב"ם שהשמיט זרעים עיין בחיבורי על או"ח משנת תקצ"ו בחידושי למנחות דף פ"ד מ"ש בזה ודין חדש היוצא מזה ע"ש ודו"ק . ועיין כאן במג"א סק"ז מ"ש בשם הר"ן ומהרמב"ם וה"ה במשכיר בית לחבירו ועיין בחידושי על חו"מ מהדורא ה' סי' כ"ב בתשובה לק"ק סטאניסלאב מ"ש בביאור כוונת דברי הר"ן ע"ש ודו"ק : שם באותו סעיף בהג"ה ואם שכרו לחדש והתנה לשלם לו לכל יום וכו'. נ"ב עיין במג"א שכתב שיכול לסלקו באמצע ועיין בא"ר שחולק עליו ע"ש והאריך דאין יכול לסלקו ועיין בחידושי לחו"מ סי' שי"ב מ"ש בזה בתשובה באריכות להחזיק כדעת הא"ר ע"ש וכתבתי זה בשנת תקצ"ה ודו"ק היטב : שם

מחצית השקל

ח' ול"ע עכ"ל ר"ל כיון דלא הזכיר כ"א ההליכה למקום פ' ולא הזכיר שיקנה שם דבר מה : (ס"ק ז') מיקרי כו' ואפשר דלא ראה דברי הר"ן פ"ה דכתובות דתנן התם המורדת על בעלה מתשמיש פוחתין מכתובתה כל שבוע שבע דינרים דינר ליום. וכשהבעל מורד עליה מוסיפים על כתובתה כל שבוע ג' דינרים דצער של איש כשהיא מורדת עליו הוא כפלים מצער האשה כשהוא מורד עליה . לכן כשהוא מורד לא קנסוהו כ"א המחצה משל אשה דהוי חצי דינר ליום ופריך ניהו כשהוא מורד לא קנסוהו כ"א מחצית ממה שקונסין אותה כשהיא מורדת מ"מ הלא כשהיא מורדת פוחתין לה ז' דינרים דינר ליום א"כ פוחתים לה גם דינר אחד משום יום השבת וא"כ בבעל דקונסים חצי דינר ליו' ה"ל להוסיף שלשה דינר ומחצה לשבוע דהיינו חצי דינר משום יום השבת ומשני דמה"ט אין מוסיפים חצי דינר משום יום שבת דהוי כשכר שבת משא"כ מה שקונסים אותה ופוחתים לה דינר גם משום יום שבת ל"מ כשכר שבת · והק' הר"ן למה קראו ההוספה בשבת כשהבעל מורד שכר שבת הא שכר שבת בהבלעה מותר והא הכא הוי בהבלעה דהא מוסיפים ג' דינר ומחצה בשביל כל השבוע. ותי' דזה ל"מ בהבלעה דניהו דתחלה קוצבים החכמים הקנס לכל השבוע יחד דהיינו ג' דינר ומחצה מ"מ כשמתפייס עמה באמצע שבוע אין מוסיפים לה נגד כל השבוע כ"א נגד הימים שהיה מורד א"כ הוי שכר ימים ולא הוי בהבלעה והיינו כדברי ש"ל ורמ"א: וכ"מ בגמ' כו' היינו מ"ש לעיל דמה שפוחתי' מכתובת' ל"מ שכר שבת: (ס"ק ח) ויש כו' כמו בשכר מתורגמי' דאמרי' פרק מקום שנהגו דף נ' ד' פרוטות אין בהם סי' ברכה וחד מינייהו שכר מתורגמנים . פרש"י שעומדים לפני החכם בשבתות ושומעים מפיו ד"ת ומשמיעים לרבים עכ"ל אע"ג דהמתרגמנים מצוה קעבדי ושכרם לדעה זו מותר מ"מ אינו רואה סי' ברכה אולם לקמן סי' תקפ"ה כ' הרב"י הנוטל שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט אינו רואה.מאותו שכר סי' ברכה וכ' ע"ז מ"א וז"ל אבל איסורא ליכא כיון דלצורך מצוה היא עכ"ל והק' עליו שם הפר"ח וכן הקשה בסי' זה ספר ת"ש הא כללא כייל מהרמ"ע דבכ"מ תופס הרב"י עיקר דעה ראשונה שהבי' א"כ כיון דהכא הביא דעה א' דאוסר שכר החזנים ואיך כ' מ"א בפשיטות דליכא איסור. ולענ"ד לא קשה מידי ותחלה אבאר מנ"ל למ"א דהרב"י ס"ל לקמן בסי' תקפ"ה דליכא איסורא והיינו משום דהטור לקמן התרעם על מנהג ספרד שבורחים מן מצות תקיעות שופר לרבים עד שצריכים לשכור א' מן השוק לתקוע ולא ידעתי מאין מצאו היתר זה כי נ"ל שאסור כו' שאסור ליטול שכר שבת והרב"י הביא בשם מרדכי שכ' בשם ר"ם היתר לחזנים דהא נותנים להם שכר לקיים המצוה להתפלל והקשה הרב"י אטו כדי לקיים המצות לחלל שבת. ותירץ כיון שרש"י בכתובות גבי מורדת כ' טעם איסור שכר שבת גזרה משום מקח וממכר והא מו"מ גופיה ליכא כ"א איסור דרבנן ואיך נגזר שכר שבת אטו מו"מ ה"ל גזרה לגזרה א"ו דליכא איסורא כלל אלא חומרא בעלמא . ולכן לקיים המצוה מותר וכ' עוד וכ"מ פרק מ"ש ת"ר ד' פרוטות אין בהם סי' ברכה וחד מינייהו שכר מתורגמנין. והטעם מפרש הש"ס דהוי שכר שבת. וא"א דהוי שום איסור בדבר לא ה"ל אין בהם סי' ברכה דמשמע דלית ביה איסורא אלא שאין רואים ס"ב כו' עכ"ל וא"כ ניהו דהטור והעומדים בשיטתו דס"ל אפי' במקום מצוה איכא איסור' ע"כ לא חשבו זה לדיוק כלל מ"ש פרק מ"ש אינו רואה ס"ב ולא משמע להו לדייק מיניה דאיסורא ליכא ועי"כ פשוט בעיני הטור ודעימיה דאין זה מל' הכרח כלל אבל הרב"י כיון דהוא עצמו כתב דדיוקא דר"ם במרדכי הוא מדוקדק פי' מ"ש אין בו סי' ברכה משמע דאיסורא ליכא א"כ א"א דס"ל להרב"י דדעת הטור דאפי' במקום מצוה איכא איסורא לא ה"ל לסתום ולכתוב אינו רואה ס"ב ונתן מכשול לפני המעיין פן ידייק מזה דאיסורא ליכא כמו שדייק הר"ם מהאי דפ' מ"ש וטפי ה"ל להרב"י לפרש דגם איסורא איכא ולומר דסמך הרב"י א"ע על מ"ש בסי' זה פה דאיכא איסורא נראה למ"א דוחק אע"כ דהאמת כן הוא דס"ל להרב"י לקמן דליכא איסורא והא דקשיא להו הא הביא פה ראשונ' דעת האוסרים י"ל ע"פ מ"ש הש"ך בי"ד ס"ב רמ"ב בכללי ההנהגות או"ה אם המחבר תפס בכ"מ עיקר דעה א' לאיזה צורך הביא דעה שניה וחד מתירוצו דכ"מ באיסור דרבנן בשעת הדחק יש לסמוך על דעה שניה א"כ גם פה סבירא ליה להרב"י דבשעת הדחק יש לסמוך ע"ד המתירים ליתן שכר לקיים המצוה. וא"כ אתי שפיר מה דס"ל לקמן דליכא איסורא בשכר שנותנים לתוקע דהתם איכא שעת הדחק ובמה שכ' הטור שלא הי' מוצאים מי שירצה לתקוע עד שהיו צריכים לשכור אחד לתקוע ועוד ע"כ שעת הדחק וא"א להם לעבור למצות תוקע כ"ה בשכר דאל"כ מה להם להוציא הוצאת חנם ולהכנים גם א"ע במלתא דאיסורא הוי ליה לתקוע מי שירצה לתקוע בחנם אע"כ הוא בנדון שאין מוצאין תוקע בחנם א"כ אין לך שעת הדחק גדול מזה ויש לסמוך על דעת המתירים משא"כ הכא ס"ל העיקר כהאוסרים שכר חזנים אע"ג דג"כ ע"כ מיירי שאין מוצאין מי שיתפלל בחנם (אע"ג דאפשר יש מי שירצה להתפלל בחנם אבל אין קולו ערב כ"כ כמי שירצה שכר וכאשר עינינו הרואות אלא אפי' הוא שעת הדחק ממש שאין להם כלל מי שיתפלל בחנם אפ"ה איכא איסורא) מ"מ ל"מ שעת הדחק דהא יכולים לשכרו בהבלעה דודאי ליכא איסורא משא"כ בתקיע' דלא שייך בהבלעה מקרי שעת הדחק כנ"ל ואע"ג דהרב"י כלל לקמן סי' תקפ"ה בהדי תוקע גם מתפלל מתורגמן ולגבייהו ליכא שעת הדחק דהא אפשר במתפלל בהבלע' כנ"ל מ"מ א"ש מ"מ אינו רואה סי' ברכה ולא כ' אסורא כיון דכללם יחד ואינו רוא' סי' ברכה הא כולל שלשתן משא"כ איסורא אין כולל שלשתן דבתוקע ליכא איסורא וכן מתורגמן ורצה לכתוב דבר השוה וכולל כולם: וביותר דשם סי' תקפ"ה עיקר דין תוקע ולגבי תוקע ליכא איסור כנ"ל ולכן לא כ' רק אינו רואה סי' ברכה וא"ש : (ס"ק ט) לשנה פי' שיתפלל גם בימות החול לאפוקי שלא תבין מ"ש ואם שכרו לשנה ר"ל לכל שבתות השנה בפעם אחת דזה ליתא דמה בכך מ"מ שכר שבתות הן בלי הבלעה תוך של היתר ואסור : (ס"ק יא) ולפסוק כו' אלא דקיימא לן הא כשמעריך עצמו כו' אין זה לשון הר"ן אלא ל' הר"ן והא אין מעריכין דלאו כלי ידוע הוא כו' ובכוונ' שינה מ"א לשון הר"ן לדחות תי' הרב"י כמו שיתבאר : ועבצ"י שתי' וז"ל הרב"י נ"ל דמעריך דמי שפיר למקח וממכר דהוי כקונה איש זה מאחר שנודר ליתן ערכו להקדש עכ"ל וזה ניחא במעריך איש אחר אבל כשמעריך א"ע לא שייך טעם זה דלא שייך לו' שקני' את עצמו ולכן העתיק מ"א לעיל בקו' הר"ן הא כשמעריך את עצמו כו' כנ"ל ואולי הרב"י ס"ל דגם במעריך את עצמו שייך דהוי כקונ' א"ע: ולדידיה אסור להקדיש עם בשבת כו' והט"ז סס"ק ב' וז"ל אלא יחזיקנה בבית ויקדישנו בע"פ ע"כ ר"ל שיקדישנו בע"פ מערב שבת ובשבת יביאנו לבה"כ כי כן היה דרכם להביא נדבותם לבה"כ בשבת ועז"כ דעכ"פ יקדישנו בע"פ ואז מותרת ההבאה בשבת: כמ"ש בח"מ סי' ל"ה דאע"ג דקי"ל אין נשבעי' על ההקדש מ"מ בהקדש דידן לעניים או לב"ה או לס"ת או כיוצא נשבעי' דדין ההדיוט יש להן : דיש למקדיש ג"כ חלק בו א"כ לטעם זה מותר להקדיש עם בשבת : דלא כהרב"י . שר"ל שדעת הכל בו הוא כהר"ן ומפי' דברי הכל בו כשנתכוין לטעם הר"ן ומ"א ס"ל דהכל בו י"ל טעם אחר כנ"ל : (ס"ק יב) ולפקח כו' וזה מוכח בגמ' וכ"מ סי' של"ט ס"ד והא דתנן התם שלהי מסכת ביצה אין מקדשים אשה בי"ט ושבת: ואפי' אין לו אשה ובנים דאיכא מצו' בקדושי אשה בכהאי גוונא ואפי' הכי אין מקדשים וכן יתר שבותים דחשבה המשנה שם בכ"א מהן מסיק הש"ס אע"ג דאיכא מצוה מ"מ אסור הרי דאפי' לצורך מצוה לא הותר שבות וה"ה לצורכי רבים וע"כ לא התיר כאן כ"א הפיקוח כו' : (ס"ק טו) לפסוק כו' כדי שיתפלל כו' ר"ל אדעתא דהכי מתחלה השכיר א"ע להתפלל ע"מ שי"ל נדבה בעת שאומ' מי שבירך לעולה לס"ת : כי היש"ש כו' ובזמן מצותן כו' ר"ל כי דוקא אחר גמר מצותן וקונין אותה לאכילה או לריח כה"ג אסור אבל בזמן מצותן כו' אפי' ביום הראשון דבעינן לכם וע"כ קונה אותו לגמרי: שהרי צריך להחזירו ר"ל דאינו קונה אותו כ"א שיהי' שלו עד אחר שיצא בו ויהי' כמתנה על מנת להחזיר דיוצא בו: אבל לקנות אתרוג כו' ר"ל מן מוכר אתרוגים דקונה לגמרי אסור : ופשוט דלצורך שבת שרי כמ"ש סי' שכ"ג דאם שכח להטביל כלי מע"ש יש מחלוק' הפוסקים אם רשאי לטובלו בשבת ולכן כ' דירא שמים יצא ידי כלם ויתננו לגוי במתנה ואחר כך ישאלנו מן הגוי דהכה"ג א"צ טבילה הרי דהותר ליתן במתנה לגוי והיינו משום שהוא צורך שבת כיון דהוא רוצה לצאת גם ידי האוסר הטבילה ולא יוכל עי"ז להשתמש בו בשבת לכן הותר לו ליתן במתנה וכן בסי' תקט"ו כתב דמותר לשלוח לחבירו בי"ט במתנה דברים הראוים ליהנות מהם בי"ט : וכ"מ בעירובין כו' אפיל' בלי ק"ס ר"ל דהרב"י לקמן משמע דמודה למרדכי דע"י קנין סודר אסור ליתן בשבת אבל בלי ק"ס אלא יקנהו בקנין אחר כגון משיכה ס"ל דמותר אבל המרדכי משמע דאוסר אפי' בלי ק"ס דקי"ל מי שנכח ולא הניח ערובי תבשילין הוא נאסר וגם קמחו נאסר שאחרים אסורים לבשלו ולאפות לו את

קמחו

לחבירו בי"ע ובשבת את"כ לצורך מצוה עכ"ל ופשוט דלצורך שבת שרי כמ"ש סי' שכ"ג ותקי"ו וכ"מ בעירובין דף ע"א דמקל' רשותא בשבת אסור אפי' בלא קנין סודר [ועבח"מ ססי' רכ"ד] וכ"מ בגיטין דף ע"ז דאפי' לקנות בחזקה אסור ע"ש ברא"ש וכ"כ הריטב"א בכתובות דף ד' אתפסוה מטלטלין לכתובתה פירוש מבע"י דאלו בשבת אסור דהוי כקונה קנין בשבת דאסור אפי' לדבר מצוה אא"כ בשעה דחוקה וכו' ונכון הוא זה אבל א"ל לכך דהכא אינו משכון גמור אלא שתסמוך דעתו עליו וה"ל כהאי דשואל כדי יין ומניח טליתו עליו עכ"ל משמע דאפי' משכון אסור ליתן לדבר חול וכ"מ בילקוט פ' בהעלותך דף רי"ו אע"ג דחשיב נותן משכון ולוקח בהדי דברי' דפסח דמי שבת משמע דאסור לדבר חול עמ"ש בסמוך ועוד דהא הקדש דמי למתנה ואסור וכ"מ ברי"ף פ"ה דיו"ט וברמב"ם סוף ה' מכירה ועסי' ש"ז סי"א מ"ש. וא"כ צ"ע מה שנוהגין ליתן במתנה כלים לחתן הדורש בשבת. ומה שקלת מחייבים ליתן כך וכך מעות אסור דדוק' לגבוה שרי כמש"ל בשם הר"ן דאם לא כן מה נ"ל דמותר לפסוק לצדקה וצ"ע וי"ל דהכא לא מחייב כלום באמירתו מפא"כ בהקדש : טז כגון למדוד . וה"ה למדוד חור אם יש בו פותח טפח והטומאה נכנסת שם אע"ג דיכול לצאת מהבית מ"מ כיון שמודד שיעורי תורה לא הוי עובדא דחול וכתבו התוס' ספי"ז דדוק' מדידה דלא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כעובד' דחול ולהכי שרי במקום מצוה אבל מילי אחרינא לא כתב טח"מ סי' ע"ג בשם הרא"ש ז"ל ראובן נשבע לפרוע לשמעון מנה בז' בניסן וכו' אם לא פרעו ואירע אותו יום בשבת צריך ליתן לו משכון שוה מנה ביום השבת לקיים שבועתו דשוה כסף ככסף ואפלי שמים הוא שיקיים שבועתו וכ' הרב"י דאפשר לומר שאף הרא"ש לא אמר שיוצא ידי שבועתו בנתינת המשכון אלא כששמו אותה ונתנה לו בתורת שומא לפיכך הוצרך לבקש היתר משום דאפלי שמים הוא וכו' דאילו אינו נותנה בהורת פרעון משכה שלימה הוא ואם אינו מאמינו מניח טליתו וכו' אבל במ' כ"י ח"א כתב דאפי' נשבע לפורעו במעות ולא במשכון יתן לו משכון של כסף דשוה כסף ככסף עכ"ל הב"י (°) ועפ"ז פסק בש"ע שם להתיר השומא והסמ"ע מתיר אף המדידה וצ"ע דהא הרא"ש מבי' ראיה מדשרי לשדך תינוק וללמדו אומנות ק"ו שמותר לפרוע בשבת לקיים שבועתו עכ"ל כלל א' סי"ד וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון דהתם אסור להזכיר כמ"ש ס"ו גם בס"ג אסור להזכיר סכום והטעם כתב הסמ"ע לפי שאין בקניה מצוה אלא הצלת ממונו עכ"ל. וא"כ ה"נ יתן לו מטלטלין שיודע בודאי ששוים יותר מחובו ולא יצטרך שומא ומדידה וגם הרא"ש כתב אח"כ וז"ל שוב אמרו שנשבע לתת מעות ולא משכון וכו' משמע דבתחלה אמר שיתן לו בתורת משכון והא דהוצרך לומר דאפלי שמים הוא היינו משום דאין פורעין בשבת ואפי' ליתן משכון אסור אם לא לצורך שבת כמ"ש ס"ו וסימן ש"ז סי"א ע"ש לכן נ"ל פשוט דשומא ומדידה אסור ועבי"ד סי' רל"ט ס"ו ונ"ל דאם יש לו מעות יתננה לו ע"י עכו"ם כמ"ש סי' ש"ז ס"ה ואם אין לו מעות יאמר לעכו"ם לשום כדאיתא בסנהדרין דף י"ד או יעשה כמ"ש סי' ת"ק שיאמר זה הכלי שוה כמו זה ולמחרת ישימו אותו : יז אסור לומר . ודוקא לומר לעשות אחר השבת מותר כמ"ש ס"ג אבל לעשות בשבת אפי' א"ל מע"ש לעשות בשבת אסור אפי' לצורך כלה או מת (ר"ן) ועסי' שכ"ה סט"ו : יח ודאי שרי.(°) אפי' להשכיר כדי שלא תטרף דעתו עליו כמ"ש בח"מ ססי' רכ"ד [הג"מ פ"כ והג"א פ"ט דכ"ב] : יט לקנות בית . ובמ"ז ח"א סל"א כתב בשם הריב"ש והרא"ש דאסור לקנות אלא כשקנה מע"ש הא מותר לומר לעכו"ם לכתוב בשבת : כ בא"י . וסוריא כא"י לדבר זה [רמב"ם פ"ו] בגמרא פ"ק דגיטין דקדק הרמב"ם וכתב לדבר זה דאלו מדינ' סוריא ח"ל היא כמ"ש הרמב"ם ריש ה' תרומות וז"ל ארם נהרים וארם צובא ואחלב וכיוצא בהן הן הנקראים סוריא ואין כא"י וכו' והכל כסוריא מד"ס וכו' איזהו סורי' מא"י ולמטה כנגד ארם נהרים וארם

ז (ט) ל מותר למדוד בשבת * מדידה של מצוה טז כגון למדוד אם יש במקוה מ' סאה ולמדוד אזור מי שהוא חולה וללחוש עליו כמו שנוהגות הנשים מותר מ דהוי מדידה של מצוה :

ח * נ (°) הרהור בעסקיו מותר ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל ס ויהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה :

ט יז (י) ע אסור לומר לעכו"ם שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבואו להספידו אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו יח ודאי (יא) שרי :

י ° פ להחליף משכון לעכו"ם בשבת מותר אם הוא מלבוש ויוציאנו העכו"ם דרך מלבושו (וע"ל סי' שכ"ה) :

יא * (יב) צ מותר יט לקנות בית כ בא"י מן העכו"ם בשבת וחותם ומעלה בערכאות הגה *) שלהם בכתב שלהם דאינו אסור רק מדרבנן ומשום ישוב א"י לא גזרו (אור זרוע) :

מותר

°עסי' ש"ז ס"ה וסי' תקע"ו ס"ב וסי' ש"מ ס"ה עסי' של"ד ס"ז עב"א

עססי' ע"ו פ"ב עמ"ש סי' ל"ו סט"ו

ל טור בשם אבי העזרי ומהר"מ מרוטנבורג מ שם בשם מהר"מ נ שם בגמרא ס טור ורבי יונה באגרת התשובה ע"פ המכילתא ע מרדכי פ"ג דשבת וש"פ פ רבי ירוחם בחלק י"ב בשם המפרשים צ בב"ק פ' וגיטין ח'

עטרת זקנים

* מדידה של מצוה . ומשום לחש ליכא דמותר ללחוש בשבת : * הרהור מותר אבל אם יש לו מתוך ההרהור טרדת הלב או נדנוד דאגה אסור (ר"י באגרת תשובה) : * מותר לקנות בית כו' . כיצד הוא עושה מראה הוא לו כיס של דינרים והעכו"ם חותם :

דגול מרבבה

*) ועיין מג"א סי' כ"א ס"ק יו"ד ועיין באה"ע סי' ק"ו בב"ש ס"ק ה' שכתב שם כתב עובד כוכבים ומזלות הוי מלאכה גמורה :

לבושי שרד

ס"ק ט"ז (°) ועפ"ז פסק בש"ע שם להתיר השומ' והסמ"ע מתיר אף המדיד' כנ"ל . ור"ל אם נותן לו דבר שצריך מדידה : ס"ק י"ח (°) אפי' להשכיר שלא תטרף דעתו עליו כנ"ל . והוי בכלל פיקוח נפש שדוחה שבת : הגה סי"א (°) בכתב שלהם ביאור לשון זה עיין סי' ש"מ ס"ה :

חתם סופר

עיין ט"ז ס"ק ב' וז"ל בעל כפתו' ופרח פרק מ"ד אבל הפוסק מעות לצדקה אפילו אומר סלע זו לצדק' לעניים לא יצא מרשותו ואינו נאסר בה כהקדש אלא שמותר להשתמש בה ולהחליפ' ואין עליו אלא לקיים נדרו וכו' עכ"ל ע"ש ונכון הוא : שם בד"ה וא"כ צ"ע. נ"ב אבל לרב הדורש אין ספק משום דהוה דורן לחכם וכבוד התורה ותפארת וחיבוב מצוה וכבר כתב ב"י סי' תקכ"ז בשם המרדכי הנ"ל דלצורך מצו' שרי ליתן מתנה דוקא משכן אסור דמחזי טפי כמשא ומתן אבל מתנה שרי טפי ורוב פעמי' כבר יחדו הכלים מע"ש מה שרוצים לשלוח מחר לחכם וכיון שהפריש כבר יצא מרשות בעליו משום דכתיב בפיך זו צדקה

באר היטב

ס"ת ולא קודש לכן לא יקדישה בשבת וכן אסור להביא חפץ לבה"כ להקדישו אם לא חשב עליה קודש לכן אלא יחזיקנה בבית ויקדישנו בינו לבין עצמו וא"כ כבר יצאת לרשות גבוה אלא שמפרסם זה בשבת ע"ש. והיד אהרן כתב וכ"כ דאפי' הקדישו בלבו בחול אסור להקדישו בשבת דדברים שבלב אינן דברים ולא יצא לרשות גבוה ע"ש . ומ"א כתב דהקדישות דידן חולין נינהו ויש לכל ישראל חלק בהן א"כ לא יצא מרשותו דיש להמקדיש חלק ג"כ בו לפ"ז מותר להקדיש ס"ת ביום שבת דאין בזה איסור יוצא מרשות לרשות ע"ש . כתב רש"ל פ"ה דביצה הכרזת מצוה מי שיתן יותר הוא יזכה בה דמי טפי למקח וממכר והמחוור בעיני כמו שנהגו חסידי אוסטרייך דכל מה שהוציא מפיו ליתן נותן לצדקה אפי' קנה חבירו המצוה א"כ הוי רק בקבלת דמים לצורך מצוה וכל י"ש יזהר בזה . וכן אסור לקנות מקומות בה"כ ואתרוגים מן הקהל אחר גמר מצותן וכן לקנות סופר או אתרוג בי"ט אסור ועסי' תקפ"ו סכ"א ועיין ח"מ סי' ע"ב אם נשבע לפרוע בז' בניסן ואירע בשבת מה יעשה ומ"א כתב נ"ל דאם יש לו מעות יתננה לו ע"י עכו"ם. ואם אין לו מעות יאמר לעכו"ם לשום דהיינו שיאמר זה הכלי שוה כמו זה ולמחרת ישומו אותו ע"ש : (ט) למדוד . וה"ה למדוד חור אם יש בו פותח טפח אם הטומאה בא לשם ועמ"א : (י) אסור . אפי' אמר לו מע"ש לעשות בשבת אסור ודוקא לומר לעשות אחר השבת מותר כמ"ש בסעיף ג' : (יא) שרי . אפי' להשכיר עיין ח"מ ססי' רכ"ד : (יב) מותר . ובמ"ז בשם הרא"ש והריב"ש אוסר לקנות אלא כשקנה מע"ש מותר לומר לעכו"ם לכתוב בשבת . וסוריא

שערי תשובה

הטעם שסמכו על המתירין והחושש לדברי האוסרים לא יקצוב בתחילה ומה שלוקח אח"כ י"ל שהוא דרך מתנה וחיבה ועיין בט"ז סי' תקפ"ה : בש"ע סעיף ח' הרהור בעסקיו כו' עיין שאלת יעב"ץ סי' קס"ב

ביאור הגר"א

ס"ז מותר. קנ"ז א' ב' : כגון. רמב"ם בפי' שם : וללחוש כו'. כמש"ל סי' שכ"ח סמ"ה ובירושל' פי"ד דשבת הלכה ג' לוחשין לעין ולמעים ולנחשים ולעקרבים ומעבירין ע"ג העין בשבת : ומ"מ כו'. מכילתא פ' יתרו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים אלא שבות כאילו כל מלאכתך עשויה : ס"ט אסור. דאפי' נכרי שהביא חלילין אסור : אבל חולה כו'. כמ"ש בפ' מי שמת קוברין מש"מ בשבת כו' ועתוס' שם : סי"א דאינו אסור. והוי

הגהות רעק"א

דבר בשבת ע' בשער המלך פ"ה מהל' לולב ה"ב : סעיף י"א בהג"ה בכתב שלהם. ע' לקמן סי' ש"מ מג"א ס"ק י' . ובסי' תקמ"ה סכ"ג. ובתשו' תשבץ ח"א סי' ח' : מג"א ס"ק ט"ז ועפי"ז פסק בש"ע שם להתיר שומא. ובסמ"ע הוסיף להתיר מדידה כנ"ל :

חכמת שלמה

סעיף ה' אסור להשכיר חזנים להתפלל בשבת . נ"ב הנה נשאלתי ע"ד השוחטים ביו"ט ומקבלים איזה דבר מאכל אם מותר או הוי בכלל שכר שבת ויו"ט וכתבתי בזה תשובה בארוכה להתיר הלא הוא בחיבורי לאו"ח משנת תקצ"ב ע"ב והרוצה לעמוד על שרשן של הדברים יעיין שם בתשובה ההיא וימצא מרגוע לנפשו עש"ה ודו"ק : שם בסעיף ז' נ"ל ויש מי שמתיר. נ"ב עיין בחיבורי לאו"ח משנת תד"ר בהלכות פסח

מחצית השקל

קמחו אלא צריך להקנות קמחו לאחרים ואז מותרים האחרים לאפות לו קמחו וכ' הר"ן במתנה בלא סודר אלא כשאר מטלטלין הנקנים במשיכה ומרדכי כ' דמשום מ"ות שמחת י"ט הותר הקנין וכ' הרב"י דע"כ ר"ל קנין בלא ק"ס דאי בק"ס למה הותר הא אפשר להקנות במשיכ' א"כ ליכא מצוה בק"ס ולמה התירוה ואפשר אפי' להקנות במשיכ' בלא ק"ס סובר המרדכי דאסור דמחזי כמו"מ ובמקום מצוה התירוהו עכ"ל הרב"י ומביא מ"א ראיה לדעת המרדכי דתנן התם אחד מבני החצר ששכח לערב עם בני החצר אוסר הטלטול על בני החצר שערבו אלא א"כ ביטל להם רשותו שיש לו בחצר והוי לי' כאלו אינו דר שם ומותרים בני החצר שערבו לטלטל וס"ל לב"ש דצריך לבטל דוק' בע"ש ולא בשבת דע"י הביטול הוי כמקנה רשות' דהיינו שבני החצר קונים ממנו רשותו ומקני רשות בשבת אסור וב"ה ס"ל דאפי' בשבת רשאי לבטל דאין זה מקני רשות אלא סילוק רשות דהוא מסלק רשותו מן החצר וממילא אין כאן מי שיאסר עליהם ומותרים לטלטל וסילוק רשות גם בשבת מותר הרי דלב"ש מקני רשותא אסור אפי' בלא קנין סודר וגם ב"ה מסתמא מודה ליה אלא דס"ל דאין זה מקני רשות : וכ"מ בגיטין כו' דאי' התם הא שכיב מרע דכ' גיטא לדביתהו בע"ש (כדי שלא תהא זקוקה ליבם) ולא הספיק ליתן לה בע"ש ולמחר בשבת תקיף ליה עלמא כי הכביד חוליו וחשש פן ימות בשבת ולא הי' אפשר ליתן לה הגט כי הוא אסור לטלטל או משום שהי' ר"ה מפסיק בין הש"מ ובין מקום הנחת הגט ולא הי' אפשר להביא הגט ליד הש"מ ולהעבירו דרך ר"ה ושאלו לרבא כיצד יעשה והשיב שיקנה לאשה המקום שהגט מונח בו והיא תלך ותפתח ותנעל הדלת וע"י החזק' תזכה במקו' הגט וממילא תזכה גם בגט דחצרה קונה לה דנעל גדר ופרץ הוי חזקה והקשו הרא"ש הא אין קוני' קנין בשבת ותירץ דבשכיב מרע הותר הקנין שלא תטרף דעתו כמו שהתירו לו לגרש אע"ג דתנן אין מגרשין בשבת וי"ט עכת"ד הרא"ש הרי דלולי חשש טירוף דעת ש"מ לא הותר שתקנה המקום על ידי חזק' הנ"ל כנ"ל אע"ג דליכא ק"ס : וכ"כ הריטב"א כו' אתפסוה מטלטלין כו' דאי' התם רב אמי שרי למבעל בשבת א"ל רבנן והא לא כתיב' כתוב' ואסור לשהות עם אשתו בלא כתוב' א"ל אתפסו' מטלטלין פרש"י תנו לה מטלטלין לתחת ידה במשכון לשיעבוד כתובת' עד שיכתבו שטר כתובתה כו' וה"ל כהאי דהשואל כדי כו' דתנן ר"פ השואל השואל כדי יין מחבירו בשבת ואינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון אחר השבת ועוד דהקדש דמי למתני' ור"ל כמו דאין מקדישים אע"ג דליכא ק"ס מ"מ כיון דהקדש קונה ע"י אמירה דאמיר' לגבוה כמסיר' להדיוט ה"ה מתני' דאסור אפי' ליכא ק"ס : וכ"מ ברי"ף כו' וברמב"ם שהרי"ף הביא והרמב"ם גם הוא פסק כהאי דהירוש' וז"ל הרמב"ם המוכר או הנותן בשבת ואצ"ל בי"ט ואע"פ שמכין אותו (מכת מרדות שעבר על שבות) מעשיו קיימין וכל מי שקנו בידו בשבת הקנין קיים כו' עכ"ל ומדקתני סיפא וכל מי שקנו מידו כו' משמע דרישא איירי אפי' בלא קנין ואעפ"כ כתב המוכר או הנותן כו' אע"פ שמכין אותו כו' מוכח דמכר או מתנה אפי' בלי ק"ס אסור : ומה שקלת מחייבים ליתן כו' ר"ל אותן ב"א הבאים להגאל מאיסור זה ולכן אין מיחדים כלים כ"א מחייבי' כו' דכה"ג קיל וקלש איסורו וכמ"ש מ"א בס"ק כ"א בשם הר"ן וע"ל כ' מ"א דמ"מ איסורא איכא דדוקא לגבוה היינו לצורך מצוה הותר כה"ג ולא לדבר הרשות וי"ל דהכא לא מחייב כו' כ' זה לייסב הנוהגים לחייב א"ע ליתן ואין מייחדים כלי ונותן מיד דדוקא בהקדש דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכן לצדקה דרש"י דכתיב בפיך זו לצדקה דבין בהקדש ובין בצדקה באמירה בעלמא אינו יכול לחזור והוי קנין גמור לכן לא הותר אפי' התחייבות בעלמא כ"א משום צורך מצוה משא"כ דהמתחייב יוכל לחזור באמירתו' א"כ ע"י האמירה עדיין לא זכה החתן בשום דבר וליכא קנין כלל לכן הותר אפי' בדבר הרשות אבל ליתן כלי מיד לחתן ודאי אסור דהא קנה החתן מיד ע"י משיכה או הגבהה: (סקט"ז) כגון כו' והטומאה נכנס כו' ר"ל שיש שני בתי' סמוכים זל"ז ואין ביניהם רק כותל האמצעי המפסק' וממשמשת לשניהם ויש חור בכותל האמצעי ומת בא' מן הבתים ואם הי' החור פותח טפח היתה הטומאה נכנסת מבית לבית: אע"ג דיוכל לצאת ר"ל ולא הוי צורך שבת כ"כ: וכתבו התו' כו' דוקא מדידה כו' דפליגי התם ר"א ס"ל אסור להוסיף על אוהל עראי וחכמים מתירי' ופסק ר"י כחכמים ואותיב עליה ר"ע מדתנן סוף שבת מעש' בימי אביו של ר' צדוק ואבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקיד' בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח ומדבריה' למדנו שפוקקים ומודדי' וקושרים בשבת ופי' הר"ע מברטנור' שהיו שני בתים סמוכי' זל"ז אבל שביל קטן הי' מפסיק ביניה' ואותו שביל לא הי' מקור' אלא שגיגי' הי' מונח למעלה ע"ג השביל מגג בית זה עד גג בית השני והיה מחבר שני הבתים ובכ"א מהבתים הי' חור והיה חולה בא' מהבתים ונטה למות וחששו פן ימות שלא תכנס הטומאה לבית השני פקקו את המאור דהיינו החור בטפיח והיינו כלי חרס דקיי"ל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ מפני הטומאה לכן נטלו כ"ח דאינו מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו והיו תוחבים הטפיח בחור בדרך שהי' גב הטפיח לגבי צד השביל חוצץ שלא הי' הטומאה שבבית שני יכול לכנוס אח"ז הצריכו לאותו טפוח שפקקו בו והצרכו ליטלו משם הצרכו לתקנה אחרת שלא תכנס הטומא' והוא לאשר הגיגית היתה סדוקה מראש' לסופה לאורך השביל ואם היה הסדק רחב טפח א"כ הוי הפסק בין שני הבתים ולא היתה הטומא' נכנסת מבית לבית ולאשר הגיגית היה גבוה מן הארץ ולא הי' אפשר למדוד רוחב הסדק לכן לקחו מקידה שהי' רחבו טפח וקשרו המקידה בגמי במוט או כדומה דבר ארוך והגביהו המוט עם המקיד' עד הסדק לראות אם המקידה אשר רחבה טפח נכנסת בין הסדק אז נודע כי רחב טפח ואין הגיגית מאהיל על הבתים כנ"ל וע"ז אמרי' המשנה מדבריהם למדנו כו'. ומדקתני פוקקים מוכח דתוס' אהל עראי מותר והקשו התוס' מאי פריך האמרינן סוף שבת דלא הותרה המדידה אלא משום שהי' לצורך מצוה א"כ דלמא תוס' אהל עראי אסור כר"א ושם הותר הפקיקה משום לצורך מצוה וע"ז תי' דדוקא מדידה דלית בי' איסורא כ"א דהוי עובדא דחול לכן הותר לצורך מצוה אבל תוס' אהל עראי א"א דאסור שלא במקום מצוה דדומה לבנין א"כ הוי שבות גמור ולא הותר אפי' במקום מצוה אע"כ קי"ל כרבנן דר"א דבתוס' אהל ליכא איסורא כלל עכת"ד מזה ומדבריהם למדנו דלא הותר שבות במקום מצוה אלא מדידה דלא הוי שבות גמור: אבל כו' כ' כו' ליתן לו משכון כו' מדכ' משכון משמע דאינו נותנו בתורת פרעון וגם א"ל שומא ואפ"ה יצא ידי שבוע' ועפ"י זה פסק בש"ע שם להתיר שומא ובסמ"ע הוסיף להתיר מדידה כנ"ל. ועי' בי"ד סי' רל"ט כו' ר"ל ת"ל דאין השבועה חלה כלל דה"ל נשבע לבטל המצוה לחלל שבת וע"ז רמז לעיין בסי' רלט ובש"ך שם ועי' שם בטור ח"מ בלשון תשו' הרא"ש: לכן נ"ל דשומא ומדיד' אסור.(ודע דאפי' להרב"י וסמ"ע דשומא ומדידה מותר מ"מ פליגי סמ"ע וש"ך שם אם המדוד' מותרת ע"י אחרי' ע"ש)וראיתי שם בספר או"ת וא"ל מה לנו כל זה ישאל על נדרו דאין לך פתח חרטה גדולה מזה כו' די"ל דהוי ע"ד חברו. ואע"ג דקי"ל נודר ע"ד רבים לדבר מצוה מתירים שלא בפניהם וכאן הוי דבר מצוה בשלמא התם ניחא לרבים כו' אבל כאן הוא עומד וצוח אם יתירו לו שבועתו מי יודע אימת יגיע לפרעון ועכשיו שמגיע עליו איסור שבועה יפרע ולא ניחא ליה כלל בהתרה עכ"ל ולענ"ד מלאכו לו תקנה מן התורה הלא גם ראיתי בט"ז שם הקשה דנאמר למלוה בשביל איסור שבת ירויח לו זמן יום א' ע"ש ולענ"ד לא הבנתי קושייתו דהא מבואר להדיא בי"ד סי' רכ"ח סעיף לט הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פ' יכול להתירו שלא ע"פ חכם שיאמר הריני כאלו התקבלתי אבל להאריכו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה כו' וע"ז גופיה כתב שם וז"ל בזה נכשלים הרבה ב"א שמתקשרים בת"כ לזמן פלוני ובהגיע הזמן א"ל הכני מרויח לך ואינו מוחל הת"כ כו' עכ"ל אך אפשר לעשות כמ"ש ש"ך שם בשם הרב"י שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי וא"כ ישבע שיפרענו בזמן שיסכימו ואם המלוה חושש שאח"כ ישחוק בו הלוה ולא ירצה לשבע כו' יאמר לו הריני כאלו התקבלתי ע"מ שתשבע לי לפרעני בזמן פ' עד כאן לשון הש"ך וכ"כ ט"ז שם בקיצור: ע"י גוי כו' דה"ל שבות דשבות. כדאיתא בסנהדרין כו' דסמכינן אשומת גוי. דאי' שם מעשר שני שאין דמיו ידועים פודין אותו בג' בקיאים בשומא אפי' גוי אחד מן השלשה אלא שיש להקדם דילמא דוקא גוי אחד בצירוף שני ישראלים אבל על ידי גוי לבד לסמוך זה לא שמענו דגם התם ע"י ג' גוים אין פודין: זה הכלי שוה כו' ר"ל יתן לו הכלי השו' יותר מכדי החוב ויקנה למלוה ממנו כדי חובו ואם חושש למחר יאמר המלוה שנאבד או נגנב ולא היה שוה אלא כדי חובו ולכן תקנתו שיקח שני כלים שוין בדמיהן ויתן א' למלוה ויקנה בו כדי חובו ויאמר הרי כלי זה כזה . ולמחר אפי' לא יוציא המלוה הכלי יוציא הלוה כלי האחר שהיה שוה לו וישומו אותו כלי וממילא נדע גם דמי הכלי שניתן למלוה דהא היו שוים: (ס"ק יז) אסור כו' אבל לעשות בשבת כו' ר"ל אע"ג דאמירה לגוי בין לעשות בשבת ובין לעשות אחר השבת שניהם שבות מ"מ הקילו יותר באמירה לעשות אחר השבת מאמירה לעשות בשבת : ועיין סי' שכ"ה ר"ל משם ראיית הר"ן שכתב שם גוי שהביא חלילין בשבת לצורך ישראל לספוד בהן לא יספוד בהן ישראל עד כו' שרי דאפי' הגוי הביא מעד עצמו לצורך ישראל אסור וכ"ש שישראל לא יצוה עליו לעשות דבר מה בשבת : (ס"ק יט) לקנות כו' אז מותר לגוי לכתוב דע דמ"ש רמ"א דבכתב שלהן אינו רק איסור דרבנן הב"ש באה"ע ר"ס קכ"ו ומ"א לקמן סי' ש"מ ס"ק י' כתב בשם הרמב"ם דכ' גלחת הוי כתב גמור וחייב עליו מן התורה וכתב שלנו דהיינו כתב מפיט"א הוי דרבנן. אלא שמ"א סיים שם ואפשר דהג"מ פליג וס"ל דכתב שלהם אינו אסור כ"א מדרבנן ואינו חייב כ"א על כתיבה אשורית: (ס"ק כ') בא"י כו' וכתב לדבר זה ר"ל הרמב"ם כ' לדבר זה. דאזיל לשיטתיה דלשאר דברים אין לסוריא דין א"י

ט"ז מגן דוד

אלא יחזיקנו בבית ויקדישנו בע"פ כנלע"ד: (ג) על אבידה · דהשבת אבידה מצוה לומ' מי שיודע שישיבנה ואפי' שמים מותרים: (ד) וכן אסור להכריז יין בשבת. נראה מדמדמה אותו למקח וממכר אין איסור אלא במכריז שיש לו יין למכור בסך זה אבל אם אינו זוכר הסכום אלא סתם שיש לו יין למכור אין איסור כיון דעכ"פ צורך מצוה הוא לכבוד שבת. ודומה למ"ש רמ"א סי' ש"ו ס"ג. ובלבוש כתב וז"ל אבל ראיתי שבכל המקומות מכריזין יין אפי' בסכום מקח ואפשר לומר דחשבינן ליה חפצי שמים להודיע לקנות יין קידוש כ"ל עכ"ל. ומ"מ נ"ל דהסמך על זה לא יורה להיתר בסכום מקח: (ה) מי ששלחו לו כו'. לקמן סי' שכ"ח ס"י פסק דבשביל שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו השבת כדי להצילו ורמ"א כ' ועסי' שכ"ח ס"י ולכאורה סותרים אהדדי ופלוגת' הוא בב"י בין הרשב"א להתוספות ונ"ל דשאני הכא שרוצים להמירה ותשאר מומרת לעולם אחר כך בזה הכריע כהתוס' דיש להצילה בחילול שבת דזה עדיף מפיקוח נפש משא"כ לקמן שיעשה פעם אחת באונס כיון דאונס רחמנא פטרי' וא"כ אין חשש לא יחלל שבת בשביל הצלה זו כנ"ל נכון:

אבל

יב ג מותר (יג) להכריז בשבת כא (ג) על אבידה אפילו היא דבר שאסור לטלטלו: הגה ומותר להתיר כב (יד) חרמי צבור בשבת אע"פ שאינו לצורך שבת הואיל והוא יום (טו) כנופיא לרבים הוי כג כעסקי רבים דשרי לדבר בם (אגור) אבל (טז) אין מחרימין בשבת כ"א בדבר שהוא כד לצורך שבת (אגודה פכ"ג):

יג כה ד להכריז בשבת על (יז) קרקע הנמכר שכל מי שיש לו זכות עליו יבא ויגיד כו ואם לאו יאבד זכותו אסור: הגה (ד) וכן אסור כז (יח) להכריז יין בשבת *דהוי כמקח וממכר (מהרי"ל):

יד (ה) ה מי ששלחו לו שהוציאו בתו בשבת להוציאה מכלל ישראל כח (יט) מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויצא אפי' כט חוץ לג' פרסאות ואי לא בעי כייפינן ליה (וע"ל סי' שכ"ח ס"י):

שז דיני שבת התלויים בדיבור ובו כ"ב סעיפים:

א א ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול ב היכך אסור לומר דבר פלוני א (א) אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר ג ואפי' בשיחת דברים בטלים אסור להרבות:

הגה

מגן אברהם

וחרס נוצה כל יד פרת עד בבל כגון דמסק ואחלב וחרן ומגבב וכיוצא בהן עד שנער ואכר הרי הוא כסוריא אבל עכו א"ל כאשקלון עכ"ל (°) מ"מ צ"ע דהא בבריתא ס"ל כיבוש יחיד שמיה כיבוש וא"כ אסור ליתן להם חניה בקרקע מלאו דלא תחנם לכן מותר לעבור איסור דרבנן אבל כיון דהרמב"ם פסק דכיבוש יחיד לא שמיה כיבוש למה נדחה דרבנן מפני דרבנן וביותר ק' דהא מסקי' בי"ד סימן קנ"א דאפי' לכתחלה מוכרין בתים לעכו"ם בסוריא וק"ו שלא לקנות מהם בשבת וצ"ע ואפשר דס"ל דעכ"פ איכ' קצת מצוה בקניית בתים וז"ל הג"א פ"ב דמ"ק בשם א"ז כיצד הוא עושה מראה לו כיסים של דינרים והעכו"ם חותם וכו' משמע דאסור ליתן לו מעות: כא על אבידה. דהשבת אבידה וכו' למי שיודע ממנ' מצוה הוא ונהגו עכשיו להכריז אביד' עכו"ם בשבת מפני דרכי שלום ולא ידענא היכ' רמיז' אבל במקום שיש חשש סכנ' בדבר פשיטא דשרי: כב חרמי צבור. (°) וה"ה נידוהו בחלום [רדב"ז ח"א קי"ח]: כג כעסקי רבים. משמע דאם הוא צורך יחיד אסור להתיר החרם אם אינו לצורך שבת ובבד"ה כתב בשם רי"ו ני"ז ח"ז הטעם דבחול לא יכול לקבץ הקהל בקל ולא יוכלו להתיר לו והוי כנדרי אשתו דשרי (°) כמ"ש סי' שמ"א כתב הב"ה ססי' ש"ז מה שנהגו בירידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שהוא מוחר' ע"פ ב"ד משום חובותיו יש ליישב המנהג משום פסידא דצריך להכריז בשבת שמתאספין כלם ויודעין לכופו בעירו לשלם ולולי זה היו נפסדין החובות וכל משא ומתן ועוד דנוגע לרבים והוי עסקי רבים וע"כ אין כח לשום מורה לבטל מנהג זה שנהגו להקל לפני כמה גדולים עכ"ל: כד לצורך שבת. דומה להיתר נדרים [מ"מ] ומשמע דה"ה (°) דלצבור שרי כמש"ל בשם רי"ו וצ"ע על רמ"א שכ' אבל וכו' דהא דין החרם והתרתו שוין בזה וכ"כ בספר דברי ריבות סי' ש"ה דהכא רשאי לנדות בשבת לכבודו ורשד"ם סי' מ' כתב דמותר לנדות למי שחילל שבת וכ"כ בס"ח סי' ת"ט ועיין בספר ש"י דף מ"ע: כה להכריז בשבת. בקושטנטינא נוהגין להכריז מי שרוצה להשכיר בית או לקנות ובתשובת הגאונים אוסר זה [כ"ה]: כו ואם לאו יאבד וכו'. דוקא בכה"ג אסור דהוי כדן את הדין, אבל אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבא ויגיד אע"פ שאין תקנה בעיר שאם לא מגיד בטלה זכותו מ"מ אינו כדן את הדין ואי איכ' דוכתא דנהיגי כך לא מחינן בהו ומ"מ לכתחלה אין לנהוג כן דהוה דומה דחול(ריב"ש): כז להכריז יין. ובלבוש כ' ולא ראיתי נוהגין כן שבכל המקומות מכריזין אפילו בסכום מקח ואפשר דחשבי' ליה חפצי שמים לצורך קידוש עכ"ל ולפמ"ש ס"ג אין זה היתר וביש"ש פ"ה דביצה סי' ח' כתב דיכריז קודם ברכו ואם שכח עד אחר ברכו לא יזכיר סכום מקח עכ"ל ובמהרי"ל כתב דאפי' להודיע מי הוא המוכר אסור וצ"ל כיון דבמקומו היה שכיח יין טובא לא הוי צורך מצוה ושאר משקין פשיטא דאסור: כח מצוה לשום וכו'. ואע"ג דא"א לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך כמ"ש סי' רנ"ד ס"ו שאני התם דפשע במה שהדביק פת [תוס'] משא"כ כאן: כט חוץ לג' פרסאות. אפילו למ"ד דהוי דאורייתא שרי דלגבי שלא תמר ותעביד כל ימיה חילול שבת הוי זה איסורא זוטא דמוטב לחלל שבת א' כדי שתשמור שבתות הרבה (ב"י) וא"כ אם רוצים לאנס' לעבירה אחרת אפי' לעבוד ע"א פעם א' אין מחללין עליה שבת במלאכה דאורייתא דמחלל שבת כעובד ע"א כדאיתא בעירובין דף ס"ט ובחולין דף ה' פירש"י דשבת חמיר מע"א וצ"ע מנ"ל וזהו מ"ש רמ"א לעיין בסימן שכ"ח ס"י וכ"מ כתב דהכא מיירי כשחוששין שיפחידהו שתמר והתם מיירי שרוצים לאנסה ואין זו עבירה כ"כ דאונס רחמנא פטרי' ולכן אין מחללין שבת בגינה דאפי' תקנתא דרבנן לא עקרי' מקמי אונס כדאיתא ריש כתובות עכ"ל וצ"ל כמ"ש דאדרבה כשאונסין אותו אומרים לאדם חטא בשבילו כמש"ל בשם התוס' ול"ד להא דאמרינן בכתובות ע"ש והדבר ברור כמ"ש ועסי' שכ"ט בהג"ה דאיתא בהדיא דהכא איירי ג"כ באונס ומיהו אם הבת קטנה צ"ע אם יעשה הגדול חטא בשביל הקטן דהא אין מצוין להפרישו עסי' שמ"ג א"ד מידי דהוי אפ"כ שמחללין על הקטן דאומרים חלל עליו שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה ה"נ כן וצ"ע ובהגהות הרי"ף פי"ד דשבת *) חילק בין היכא שגם הוא זוכה במצוה לכן כתב רשב"א דאפי' יחיד לא יעשה איסור להציל הציבור אבל כל הפוסקים חולקין עליו וע' בתשובת ב"י סימן ב' מדיני כתובות וכמ"ש סי' ק"ד [כ"ה] ללכת חוץ לתחום בשבת לנקום נקמת אביו שרי [נימוקי הרמ"ה דיני בושת סימן כ"ח] וצ"ע דהא לא עדיף מצורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום:

שז אסור לספר בשבת איזו דבר שמצער בו (ס"ח ק"י): א אעשה למחר. (°) ואפי' דבר מצוה (ס"ח רס"ו) כתב האגודה אסור לעכב העכו"ם בשבת בשביל החוב אבל יכול לומר בחול לשופט מדוע לא עכבת העכו"ם בשבת. אסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון (רשד"מ ח"מ ק"ה):

לשכור

באר הגולה

ג רשב"א בתשובה ד תשובת הריב"ש והסכים הר"ן ה ב"י מדברי התוספ' בשבת ד' ועירובין ל"ב גיטין מ"ח ובשאר מקומות לתירוצא בתרא דמצוה רבה שאני (השלום דינים השייכים לענין זה בסי' שאחר זה) א שבת קי"ג ב טור ג טור

עטרת זקנים

* דהוי כמקח וממכר עיין בלבוש דיישב המנהג שנוהגין בו להתיר משום דהוי לצורך יין קידוש והוי ליה כחפצי שמים: * כייפינן ליה. משום דאמרינן חטא באיסור זוטא בשביל שלא לעביד חברי' איסורא רבא:

דגול מרבבה

*) פירוש כגון ר"א ששחרר עבדו להשלימו לעשרה משום מצוה דרבים ושם גם ר"א זכה במצוה להתפלל בעשר' (רמ"א):

לבושי שרד

במג"א: מ"א סק"ב (°) מ"מ צ"ע דהא ברייתא ס"ל. כך אמר הש"ס בגיטין דף ח' ולא כמו שהעתיק התוספת שבת דברי המג"א אלו בזה"ל דאפשר דהברייתא ס"ל כיבוש יחיד וכו': ס"ק כ"ב (°) וה"ה נידוהו בחלום שנידוהו בליל שבת מתירין לו דהוי צורך שבת דלא לשהי בשמתא: ס"ק כ"ג (°) כמ"ש סי' שמ"א. ר"ל ולטעם זה אף לצורך יחיד כיון דאין מתקבצין הקהל אלא ביום שבת ואם לא יתירו בשבת לא יהיה היתר לעולם ודמי לנדרי אשתו שהבעל יכול להפר משום דאינו מופר אלא ביום שמעו: ס"ק כ"ד (°) דלצבור שרי. כיון דמדמה להתרת נדרים ושם עניני צבור מותר אפי' אם אינו לצורך שבת כמבואר בסי' שמ"א ומה"ט גם היתר חרמות מתיר רמ"א כאן אעפ"י שאינו לצורך שבת א"כ ה"ה להחרים וא"כ אין החילוק בין החרם והתרתו וכ"כ בספר דברי ריבות כו' דאעפ"י שאינו לצורך שבת והטעם משום דהוי יום כנופיא וכדברי רמ"א כאן לענין התרת החרם:
שז מ"א סק"א (°) אפילו דבר מצו' והא דשרי בסי' הקודם סעיף וא"ו משום שיש צורך בדיבורו משא"כ בהא שהוא סיפור בעלמא:

חתם סופר

וא"כ מה שנותן אח"כ בשבת אינו אלא לפרסומי מלתא וכמ"ש הט"ז ס"ק ב' בס"ת לבהכ"נ אך מה שרגילין לשלוח גרנרי קאפע שהוא מוקצה לא חזי לשום מידי בודאי צ"ע א"כ שמונח עליו ציקער כבר מערב שבת באופן שאי אפשר לנערו ממנו ומטלטל הכלי עם הקאפע אגב הציקער וכבר פרסמתי כן ברבים והשומע ישמע. ועיין מ"ש הבית מאיר סוף סי' מ"ה בדין זה [מהגאון כ"ס]. וע' ח"ס או"ח סי' ע"ד שכתב בשם תשו' נינת וורדים שאצלם אוכלים קאפע קלוי. וצ"ל שזקיני זצ"ל מיירי באינו קלוי וק"ל: שם סעיף י"א ע"ש בהג"ה בכתב שלהם. נ"ב וצ"ע ב"ש סי' קכ"ו ססק"א ע"ש ולקמן מג"א סימן ש"מ ססק"י:

באר היטב

בא"י לדבר זה רמב"ם ומ"א. כתב הג"א פ"ב דמ"ק כיצד הוא עושה מראה לו כיסים של דינרים והעכו"ם חותם וכו'. וכתב המ"א משמע דאסור ליתן מעות: (יג) להכריז. ונהגו להכריז אבדת עכו"ם בשבת מפני דרכי שלום ודוקא אם יש חשש סכנה בדבר אז שרי מ"א: (יד) חרמי. וה"ה נידוהו בחלום מתירין לו בשבת. מהרדב"ז ח"א סי' קי"ח ועיין שכנה"ג: (טו) כנופיא. ומה שנוהגין בירידים שהשמש קורא מתוך הכתב מי שמוחרם משום חובותיו הוי כעסקי רבים ואין כח לשום מורה לבטל זה שנהגו להקל לפני כמה גדולים. ב"ח: (טז) אין מחרימין. וחכם רשאי לנדות בשבת לכבודו דברי ריבות סי' ש"ה. ומותר לנדות למי שחילל שבת רשד"ם סי' מ': (ובס' אליה רבה אוסר כי אם לצורך שבת ע"ש). וכ"כ בס"ח סי' ת"ט: (יז) קרקע. ה"ה להשכיר בית או לקנות כנה"ג: (יח) להכריז. ובלבוש כתב דנוהגין להכריז אפי' בסכום מקח ואפשר דחשבינן ליה חפצי שמים לצורך קידוש ולפי מ"ש בס"ג אין זה היתר מ"א. וברש"ל פ"ה דביצה סי' ת' כתב דיכריז קודם ברכו ואם שכח עד אחר ברכו לא יזכיר סכום מקח ע"ש. ושאר משקין פשיטא דאסור מ"א: (יט) מצוה. דתשאר מומרת לעולם ח"ו משא"כ בסי' שכ"ט ס"י בהג"ה שיעשה פעם א' באונס עביר' פט"ז ומ"א וע"ל סי' ש"ה ס"ק ה' מש"ש בשם נחלת שבעה: ובכנה"ג בשם הרמ"א מתיר לילך חוץ לתחום לנקום נקמת אביו וצ"ע דהא לא עדיף מצורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום מ"א. ובתשובת בית יעקב סי' קט"ו מתיר לברוח בשבת חוץ לתחום אם שר העיר רוצה לחבשו בבית הסוהר אם יש לחוש שמא ימות בתפיסה אפי' על עסקי ממון ואין חילוק בזה בין יחיד לרבים ע"ש:

שז (א) אעשה. אפילו דבר מצוה ס"ח סי' רס"ו. אסור לעכב העכו"ם בשבת בשביל החוב אבל יוכל לומר בחול לשופט מדוע לא עכבת העכו"ם בשבת. אגודה ובתשובת הב"ח סי' קמ"ו מתיר מי שיש לו חוב אצל

שערי תשובה

שהרהור מתוך הכתב אסור. וכן קריאת נזעטין שיש בהם ידיעה ממשא ומתן וכן ללכת במקום הנתוח למלאות ידו בחכמת הרפואה אסור בשבת ע"ש: (יח) להכריז עבה"ט ועיין בשו"ת כנה"ג סי' ט"ז ללמד זכות מה שנהגו להכריז בית וחנות ופורעין לשמש המכריז ע"ש: (יט) מצוה עיין בה"ט ובשבות יעקב ח"א סי' ט"ז חולק על נחלת שבעה ובא"ר כ' להקל באיסור דרבנן. וע"ש בשבות יעקב במי שרוצה למסור וזה הולך למנוע אותו שלא ימסור אסור לחלל שבת עבור זה ע"ש ונראה שאם הוא ודאי שיציל אין להחמיר שאף אם היא עסקי ממון יוכל לבא לידי נפשות ומכ"ש אם זה עושה מעצמו ויש ספק אם ישמע שי"ל הנח להם מוטב שיהיו שוגגין כו' ולכתוב כת' בקשה בעסקי ממון ע"י עכו"ם בשבת כ' בבר"י בשם רבינו ישעיה הראשון לאסור ולפי מ"ש הרמ"א דכ' שלהם דרבנן הו"ל שבות דשבות במקום פסידא ועיין מ"ש לעיל סי' רמ"ד בענין זה ועיין בשאלת יעב"ץ סי' קס"ב כ' שלהבטיח בעל ספינה שיש לו בה סך רב אפי' ע"י עכו"ם אסור ע"ש:

סי' ש"ז אעשה עבה"ט ובא"ר חולק דלדבר מצוה מותר וכן נראה דעת הבר"י ומ"ש בשם שו"ת הב"ח עיין בשאילת יעב"ץ סי' קס"ב כה"ג וכ' ברי"י בשם רדב"ז שאסור לקרות בספר בשבת כדי להכיר מקום הצריך הנה להניח אותו למחר. אבל אם מכוון לקרות ואם ימצא טעות יגיה כמחר מותר:

ביאור הגר"א

שבות דשבות כמ"ש גבי מילה דלא התירו אלא שבות דשבות וכמ"ש בסי' ש"ז ס"ה: ומשום. גמ' שם: סי"ב מותר להכריז. דחפצי שמים ודבר מצוה הוא: הואיל והוא. עמ"א: ובבד"ה כ' בשם רי"ו כו'. וכמ"ש קי"ז א' מפירין נדרים אפי' שלא לצורך שבת ע"ש: אבל. שם כמו נשאלין לנדרים כו': סי"ג להכריז כו. ואם לאו. דוקא בכה"ג אסור דהוי כמו התלטה אבל בלא"ה מותר כמו בסיקריקון שאמרו בירושל' שהיו מכריזין בי"ב חודש ד' שבתות וכן במורדת בפ' אע"פ בגמ' וכ' הריב"ש לכך היו שולחין לה קודם ההכרזה מבחול ולא אמרו כן בתוך הכרזה הוי יודעת כו' משום דבכה"ג אסור: סי"ד מי ששלחו כו'. עתוס' דשבת ד' א' ד"ה וכי כו' והא דהכן כו' שאני כו' ועי"ל כו' וכב' התירוצים של התוס' ואינו מותר אלא בלא פשע ומצוה רבה ולכן דוקא אמר בהוציאוה ודוקא בכה"ג משא"כ בסי' שכ"ח ס"י אע"ג דעבירה גדולה מ"מ אין מחללין שבת עליה דאין מצוה גדולה משמירת שבת משא"כ כה"ג להביאה לכלל ישראל. והנה הרשב"א בתשובה אוסר וכ' דלא שרינן אלא היכא שנעשה האיסור על ידו כמו בפ"ג דעירובין והן התחלת דברי תוס' דשבת הנ"ל אבל תוס' מסקו שם דבמצוה רבה מותר כנ"ל ובתי' הב' כתבו דהיכא דלא פשע מותר. והרשב"א אזיל לשיטתו שכת' בחידושיו שם תי' ראשון של התוס' דמצוה רבה שאני וכ' ול"כ כו' חצי בן חורין ליה ביה משום תעבודו משום לד חירות שבו והיא דשפחה חציה בת חורין דעבדו בה איסורא שם כיון דרבים כשלים מצוה דרבים ודאי שאני כמ"ש בהדיא בפ' השולח ובפ"ג שאכלו והנה המחבר פ' כדברי התוס' כמש"ל וע' סי' שכ"ח ס"י בהג"ה דאוסר שם וזה ניחא כמש"ל ועב"ח וט"ז ומ"א שהאריכו בזה: כייפינן. כמו שם:
סי' שז ס"א הלכך. רא"ש בשכ"ג ססו"ו ועתוס' ק"כ ב' ד"ה אבל. וכ"מ בגמ' שם: להרבות. אבל בלא"ה מותר וכן

מחצית השקל

א"י משום דפסק כמ"ד כיבוש יחיד לא שמי' כיבוש אלא לדבר זה י"ל דין א"י דהא ברייתא ס"ל כו': דהא בגיטין דף ח' הוכיח הגמרא דהאי ברייתא דתני אפי' בסוריא מותר לקנות כו' ס"ל כיבוש יחיד שמיה כיבוש ולכן יש לסוריא דין א"י לכל דבר: ולכן מותר לעבור איסור דרבנן ר"ל לקנות מהן בשבי' כדי שלא ליתן להם חנייה בקרקע בא"י: (ס"ק כא) על אבידה דהשבת אבידה כו' וכ' האחרונים דה"ה על גניבה מותר להכריז: (ס"ק כג) כעסקי כו' והוי כנדרי אשתו. ר"ל אע"ג דקי"ל אין מתירים נדרים בשבת כ"א כשהוא לצורך שבת אבל בעל מפר נדרי אשתו אפי' אין בהם צורך שבת דקי"ל דבעל א"י להפר אלא עד חשיכה וא"כ אם לא יפירה בשבת שוב לא יהיה יכול להפירה לכן הותר לו להפירם בשבת א"כ התרת חרמי צבור נמי כיון דבעי קבוץ הצבור וזה א"א בחול כ"א בשבת דבלא"ה הם מקובצים לכן אם לא יתירו בשבת בחול א"א להתיר לכן אפי' אין בהתרה צורך שבת מותר להתיר בשבת כמו בנדרי אשתו ולפ"ז אפי' הצבור צריכין להתיר ליחיד אפי' אין בו צורך שבת מותר להתיר בשבת דהא אחר השבת לא יהיו נקבצים ולא יוכלו להתיר הוי כמו נדרי אשתו דהא גם האשה היא יחידה ואפ"ה מותר לבעל להפר כנ"ל דלא כמשמעות הש"ע: (ס"ק כד) לצורך כו' ומשמע דה"ה בלצבור כו' ר"ל אפי' אין בו צורך שבת מותרים להחרים כיון שצריך לזה קיבוץ הצבור דא"א בחול כיון דמדמה ליה להתרת נדרים ובהתרת נדרים מותר כה"ג כדמצינו בהפרת הבעל וכמ"ש מ"א ס"ק כ"ג: (ס"ק כז) להכריז כו' אין זה היתר כו' ר"ל להזכיר סכום מקח: ושאר משקין פשיטא דאסור דהא אין בהם צורך קידוש וא"כ במקום שמקדשין על שאר משקין כמש"ל סי' רע"ב בסעיף ט' גם שאר משקין מותרים: (ס"ק כח) מצוה כו' כמ"ש סי' רנ"ד הדביק פת בתנור בשבת במזיד אסור לאחרים לעבור שבות דהיינו לרדות את הפת קודם שיאפה כדי להציל את חבירו המדביק את הפת מאיסור סקילה דהאופה אב מלאכה היא: (ס"ק כט) חוץ כו' ה"ז איסורא זוטא כו'. ואמרי' בעירובין דף ל"ב ניחא ליה לאדם לעשות איסור קטן כדי שלא יעשה חברו איסור גדול: אין מחללים כו' דמחלל שבת כעע"ז והקשה בספר ת"ש ניהו דשבת חמיר כע"ז מ"מ דוקא מה שהוא אב או תולדה דחייבים על זדונו כרת או סקילה משא"כ ג' פרסאות דאפילו למ"ד דהוי דאורייי' מ"מ אין בו סקילה וכרת וכמ"ש מ"א ס"ס ש"ה הוי איסורא זוטא נגד מה שיעבוד חברו ע"ז דאיכ' איסור סקילה. ולענ"ד א"ל דס"ל למ"א דאיסור שבת וכל אבזרייהו והיינו אפי' דבר שאין בו כרת וסקילה מ"מ שקיל כע"ז ומצאנו דומה לזה בי"ד סי' קנ"ז כיון דקי"ל דעל עריות יהרג ואל יעבור אפי' איסור ערוה דאין בו כרת ומיתות ב"ד רק לאו גרידא כגון חיבוק ונישוק מ"מ יהרג ואל יעבור דעריות וכל אבזרייהו יהרג וא"י וע"ש בש"ך. וזהו מ"ש רמ"א סי' שכ"ח מי שרוצים לאנסו לעבור עביר' גדולה אין מחללים עליו א"ה כדי להצילו עד כאן לשונו וכדי שלא יסתרו דבריו שבסי' שכ"ח הנ"ל למה שכתוב בש"ע פה ע"כ צריך לחלק כמ"ש מ"א: והב"ח כתב ליישב קושיא זו. שיפחידוה שתמיר ר"ל שתמיר מרצון ואפי' יהיה תחלת ההמרה באונס מ"מ ידוע כשתשקע בהמרה בין הגוים תעבור ברצון כדאי' ריש כתובות דתקן בתולה ניסאת בד' ותניא בברייתא ומסכנה ואילך נהגו לכנוס בג' ולא מיחו בידם חכמים ופריך וטרי הש"ס מאי סכנה דאמרי בתולה הניסת בד' תבעל לטפסר תחלה ואמאי קרי ליה סכנה משום לצועות דמסרי נפשייהו לקטלא כדי שלא תבעל לטפסר ופריך ולדרוש דאונס שרי ופי' התוספות דקושיית הש"ס למה לא מיחו בידם חכמים שתכנס דוקא ביום ד' ואי משום לצועות דמסרן נפשייהו לדרוש ברבים דאונס שרי ולא ימסרו נפשם למיתה הרי אע"ג דיעברו באונס איסור ערוה ותבעל לטפסר מ"מ מקשה דהוי ליה להתיר כדי שלא תעקר תקנתא דרבנן ליסא בד' משום דאיסור ערוה שהיא באונס לא חמיר כ"כ: כשאונסים כו' כמש"ל בשם התוס' בס"ק שלפני זה כשלא פשע אומרים לאדם חטא כו' וא"כ כ"ש כשאנס דעפי י"ל לאדם חטא כו': ולא דמי להא דאמרי' כתובות והיא דאיית הב"ח הנ"ל שאני התם דדוק' הכא דאנו מתירים א' לחלל שבת עבורה פעם אחת שלא תמיר ותעבור לחלל שבת כל ימיה והיינו משום דהא המצילה לא יעשה איסור כ"א פעם אחד משא"כ בהאי דכתובות דהיו צריכים לעקור תקנתא דרבנן בכל אשה שתכנס שלא תעבור פעם אחד כה"ג לא התירו: ועס"ס שכ"ט בהג"ה שכתב רמ"א וז"ל וע"ל ס"ס ש"ו מי שרוצים לאנסו אם מחללין עליו א"ה עכ"ל מבואר מזה דכאן מיירי באונס ואפ"ה מותר דלא כב"ח וע"כ צ"ל כמ"ש מ"א: דהא אין מצווים להפרישו וכתב בספר ת"ש אע"ג דהאב מצווה להפרישו כמ"ש סי' שמ"ג מכל מקום כיון דלא חמיר כ"כ דהא אין ב"ד מצווים להפרישו לא התירו אפילו לאב לחלל עבורו: ובהגה' הרי"ף כו' דהוא פוסק כהרשב"א שהביא הרב ב"י דאסור לחלל שבת בשביל להציל אחר שלא ימיר דלא כמ"ש בש"ע נסתפק אם מ"מ יחיד רשאי לחלל שבת להציל את הצבור דמצינו בברכות דר"א שחרר עבדו ועבר על לעולם בהם תעבודו כדי להשלים מנין עשרה בני חורין לומר קדושה או קריאה בס"ת עיין שם הואיל והוא מצוה דרבים כדאמרינן שם בברכות או דלמא שאני התם דגם הוא זכה עי"ז במצוה דהא גם הוא צריך לעשרה אבל כל הפוסקים חולקים וכמ"ש בש"ע דאפילו בשביל יחיד מותר לחלל שבת:

סי' שז (ס"ק א') אעשה למחר אפי' ד"מ ס"ח. ובספר א"ר הקשה למה יגרע מהאי דסי' ש"ו דבחפצי שמים מותר לדבר בשבת ובספר ת"ש תירץ דשאני האי דסי' ש"ו דיש צורך בדבורו היום ופה מיירי דאין צורך בדבורו היום עיין שם אלא שבספר א"ר כ' דאין ענין מ"ש בס"ח למ"ש מ"א וז"ל עיינתי בספר

חסידים

הגה וי"א שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא עונג להם מותר (ג) לספרם בשבת כמו בחול (א) אבל מי שאינו מתענג אסור לאומרם כדי שיתענג בהם חבירו : (ת"ה סי' ס"א) :

ב ד אסור לשכור פועלים ה ולא לומר (ג) לעכו"ם ב לשכור לו פועלים בשבת ו אע"פ שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת שכל מה שהוא אסור לעשותו בשבת אסור לומר לעכו"ם לעשותו ז אפי' לומר לו קודם השבת לעשותו בשב' אסור ח אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר (ב) אף על פי שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשנו בשבת הבאה:

ג ג ט אסור לתת לעכו"ם מעות (ד) מע"ש לקנות לו בשבת י אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת :

ד כ מותר לתת לעכו"ם מעות מע"ש א]לקנות לו *ובלבד (ג) שלא יאמר לו קנה בשבת : הגה ד * וכן מותר ליתן לו בגדים למכור ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (ב"י בשם סמ"ג) מי ששכר עכו"ם להוליך (ה) סחורתו ובא העכו"ם ולקחה ה מבית ישראל בשבת אסור וראוי (ו) ו לענוש העושה (ר' ירוחם ח"ב ב"י סי' ש"ו) :

ה ל דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לעכו"ם ב] לעשותו בשבת והוא שיהיה שם ז מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או ג] מפני מצוה כיצד אומר ישראל לעכו"ם

ט"ז מגן דוד

שז (א) אבל מי שאינו מתענג אסור לאומרם כו' · ☜ נ' אבל אינו מתוקן (°) והיה לו לכתוב אפי' מי שאינו כו' ובלבוש העתיק אבל מי שאינו כו' אסור לספרם כו' ובאמת איתא כן בת"ה סי' ס"א וז"ל אמנם ראיתי הרבה פעמים שמקצת בני אדם המתאספים לספר שמועו' הללו אינם מתענגי' בריבוי שמועות הללו אלא שעושין כן לרצון חביריהם הנאספים עמהם יש חשש איסור לאותם שאין מתענגים עכ"ל וכו' כוונתו דאותן המספרים אין להם חשק כלל לספר רק שמתכוונים למלאות רצון חביריהם בזה יש חשש איסור אבל אם מתכוונים שיהיה להם עונג מזה אין חשש דבזה יש גם לו עונג במה שמתענג חבירו מותר כנ"ל חילוק נכון : (ב) אע"פ שמבין כו' · והטור כ' ע"ז ומסתבר קצת לאיסור והוא תמוה מאד מ"ש מאמיר' כל המכבה אינו מפסיד דשרי בסימן של"ז וזהו אפי' בשבת גופיה וכ"כ מו"ח ז"ל דאפי' בשבת גופיה מותר לדבר בל' רמז שיבין לעשות איזה דבר וראי' מהא דמותר לו' לישראל הנראה בעיניך שתעמוד עמי לערב ולקמן סי' זה בסופו כתב רמ"א דאסור לרמוז לעכו"ם כל מה שאסור לומ' לו ☜ וכן עיקר : (ג) שלא יאמר לו קנה בשבת · ב"י הביא דברי הג"מ פ"ו וז"ל ול"ד לכל הני דשרי ב"ה עם השמש דכולהו אי בעי עביד מחר אי בעי יומתין ונמצא העכו"ם קעביד אדעתא דנפשיה אבל הכא א"א כי אם למחר ביום השוק עכ"ל.כ' ב"י ע"ז יום השוק לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט דאפי' אינו יום השוק כיון שהוא או' לו לקנות לו בשבת אסור וזהו עיקר החילוק דבהך אינו אומ' לו שיעשה בשבת עכ"ל וכ"ל דנקט יומא דשוק' דבזה אפי' אם אינו מזכיר בפי' שיקנה בשבת אלא נותן לו מעות שיקנה לו שהם באותו מקום אינו מצוי לקנות כ"א בשבת שהוא יומא דשוקא כמו שרגיל בעיירות קטנות ה"ל כמזכיר יום השבת בפי' ובמקום שמצוי קצת גם בשאר ימים אין איסור אלא א"כ מזכיר בפי' יום השבת וכ"ל עוד דאפי' בההיא דמתירין ב"ה עם השמש כגון נותנין כלי לכובס עכו"ם יש איסור אם נותן לו הכלים סמוך לשבת וא"ל ראה שאני צריך להם במ"ש דה"ל כאומר בפי' שיכבסם בשבת וכן לענין אם נותן לו מעות בע"ש לקנות וא"ל (°) שילך לדרכו במ"ש כנלע"ד. וכ"ל עוד במה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ"מ לא יהנה ישראל ממנו באותו שבת דעכ"פ עשה בשביל ישראל וזה דומה לעכו"ם שהדליק נר בשביל ישראל (°) ואפי' אם קיצץ לו שכר ע"ז לא מהני דמ"מ עושה המלאכה בשביל ישראל וכתב בסמ"ק כי היכי דאין משלחין אגרת ביד עכו"ם אם יודע שנושאו בשבת אלא א"כ קוצץ לו דמים כן הוא בנותן לו מלבושים

למכור

מגן אברהם

ב לשכור לו פועלים . אבל בדבר שאינו אלא אומרא בעלמא שרי לו' לעכו"ם (רד"ך ח"ב וע' בר"ס יונה כ"א) : ג אסור ליתן . ☜ וז"ל הג"א אסו' ליתן לעכו"ם מעות בע"ש שיקנה לו למחר ביום השוק ול"ד למ"ש בסי' רנ"ב דשרי וכסימן רמ"ז דהתם אם ירצה העכו"ם לא יעשה עד למחר ביום החול אבל הכא א"א לו כי אם למחר ביום השוק עכ"ל משמע בהדיא דאפי' אינו או' לו לקנות בשבת אסור כיון דא"א לקנות כ"א בשבת דאי אומר לו לקנות בשבת (°) אפי' בכל השבוע אסור כמ"ש בהג"מ דדמי לפוסק לשבות ע"ש שכ' שאין היתר אלא לומ' קנה לעצמך וכו' וזה ברור דלא כב"י וה"ה כשיום השוק בשבת אסור ליתן לו דבר למכור (°) וכ"כ בס' מ"ב וכת' דבד' וה' מותר כמ"ש סי' רמ"ז ורנ"ב וכ' בס"ח אל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א"א שלא יחטא ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי (כ"ה) · ד וכן מותר ליתן . (°) עסי' רמ"ה ס"ה והע"ש לא ע"ש : ה מבית ישראל · בשבת אסור דע"כ לא שרי אלא מבע"י קצת אבל בשבת אסור (°) וכמ"ש סימן רנ"ב ועמ"ש סימן ש"ה סכ"א וסי' רמ"ז : ו לענוש העושה· לפי עשרו בממון או במלקות אם אין לו ממון [שם] וכתב ר"א ששון סימן קכ"ו דאם טעה שסבר שמותר אין עונשין אותו ונאמן לומר שעשה בשוגג וי"א דהכא מיירי בשכיר יום אבל בקבלנות דמים מותר והביא ראיות לדבר ועל כל זה לבי נוקפי עכ"ל ועי' בסימן רנ"ב משמע דלפי' קנין אסור כיון שעשה בשבת עמ"ש שם ס"כ בשם הגמ"ר וכ"ל (°) דאפילו יחד לו מקום אסור כיון שהסחורה של ישראל וניהו אם העכו"ם לקחה מבית הישראל קודם השבת אע"פ שמפליג בשבת שרי : ז מקצת חולי · דאלו בחולה ממש הכולל כל הגוף או שיש בו סכנת אבר אפי' ישראל עושה שבות לאחר מ"ד כמ"ש סי' שכ"ח סי"ז ושבות שלא כדרכה אפי' במלטער שרי כמ"ש שם סל"ג : ודע שאין מדמין דבר לדבר בעניני השבותים ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים דלגבי מילה לא התירו שבות כמ"ש סי' של"א

באר הגולה

ג בשם הירושלמי ותוספות שם ד שם בהגהות ק"כ ה מהא דעכו"ם שבא לכבות וכו' קכ"א ו רמב"ם בפרק ו' ז הרא"ש בפרק ו' דב"מ והר"ן בשם רבי סעדיה ורמב"ם פרק י' וש"פ ח סמ"ג וסמ"ק והגהות בפרק ו' ט רא"ש שם ור"י בפרק י"ב וש"פ י הגהות מרדכי פרק קמא דשבת והג"מ פרק ו' כ מרדכי פרק קמא דשבת בשם סמ"ג וסמ"ק ל טור בשם רמב"ם בפרק ד' הה"ש והרב המגיד שזה מוסכם הגאונים והגהת מרדכי בשם ראבי"ה :

עטרת זקנים

שם * ובלבד שלא יאמר לו . ואם יום השוק בשבת דינו כאומר לו קנה בשבת (כ"י) * וכן מותר ליתן לו בגדים כו' ע"ל סי' רמ"ה ס"ה :

אשל אברהם

א] לקנות . הישראל ועכו"ם שנעשו שותפים לקנות דבר מבית המלך והמכירה היא בשבת פסק בתשובת בית יהודה סי' מ"ד דאסור ללות לעכו"ם לקנותו ול"ד להא דסי' רמ"ו ע"ש דהתם עושה העכו"ם בלי ליווי ואין העכו"ם יודע מעצמו משא"כ כאן אם אין ישראל שותפו לא קנה כלל ע"ש באריכות :

ב] לעשותו. ומטעם זה למד בתשו' שב יעקב סי' ע"ו זכות על מה שנהגו שהעכו"ם מכבה נרות ביה"כ כי הכבוי בעלמא היינו אלא שבות דהלכה כר"י דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה והאמירה לעכו"ם הוי שבות דשבות . ואף דאעפ"כ אסור לומר בשבת לכבות היינו משום גזירה דאדם בהול על ממונו . ומכ"ש ביוה"כ דעכו"ם עושה מעצמו ואדעתי' דנפשיה קא עביד ועיין לבוש סי' של"ד סכ"ח כעין זה. ועכ"פ יש לומר בתחילת שכירתו שאם יכבה הנרות לא יפסיד שכרו : ועוד בלא"ה מותר דכל מה שעשה מסתמא אינו אלא משום סכנת דליקה וכתבי קודש ובזה אפילו מותר להדיא לומר לעכו"ם לכבותו עיין מ"א סי' הנ"ל ס"ק למ"ד ובהגהות רמ"א :

ג] מפני מצוה . ביום א' של סוכות הביא גוי אתרוג חוץ מהתחום ע"פ צוואת ק"ק א' באשר שנפסל אתרוג שלהם עיין תשובת ד"מ סי' ל"ו דמחלק בין הוא חוץ לי"ב מיל או לאו ועיין מרדכי פ' הדר ומסיק עכ"פ דאמירה לגוי להביאו ודאי שרי ועיין סי' תרכ"ה :

הגהות רעק"א

סי' שז מג"א ס"ק ג' אפי' בכולה אסור כמ"ש בהגמ"ר . אפי' בכל השבוע (מק"א) : סעיף ה' והוא שיהיה שם מקצת חולי כת'

באר היטב

האנס ובשבת נודע לו שהאנס ילך מן העיר ואפשר שלא ישוב עוד מותר לילך בשבת לקבול עליו אל השר שיפרענו עיין שם . אסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון רשד"ם חו"מ סי' ק"ה : (ג) לספרם . ואסור לספר איזה דבר שמצטער בו ס"ח סי' ק"י . והנשמר מלדבר כ"א בלשון הקודש בשבת תע"ב כי מקלליה נאמר על מי שמדבר ג"כ דברים בטלים בשבת עיין זוהר ובס' הכוונות . וקבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת לא יאמר לו כדרך שאומר בחול כגון צפרא טבא אלא יאמר שבת שלום או שבת טוב לקיים זכור את יום השבת . של"ה : (ג) לעכו"ם . ואסור לומר לעכו"ם שיאמר לעכו"ם אחר לעשות לו מלאכה הגאון מוהר"ר גרשון ז"ל בש"ת חות יאיר סי' מ"ט ובסי' כ"ג דעת חות יאיר להקל וכ"ש בשבות ע"ש . בדבר שאינו אלא אומרא בעלמא שרי לומר לעכו"ם . הרד"ך מ"א : (ד) מע"ש . ואם יום השוק בשבת ואינו בנמצא לקנות אלא בו אסור.וה"ה כשיום השוק בשבת אסור ליתן לו דבר למכור . וכתב הט"ז וכ"ל דבכל הני דמתירין (ב"ה עם השמש) כגון נותנים כלים לכובס וכו' יש איסור אם נותן לו הכלי סמוך לשבת ואמר ליה ראה שאני צריך להם במ"ש דה"ל כאומר בפירוש שיכבסם בשבת וכן לענין אם נתן לו מעות בע"ש לקנות ואמר ליה שילך לדרכו במ"ש וע"ל סי' רנ"ב ס"ב . ובס"ח כתב דאל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א"א שלא יחטא . ואם השוק אינו בשכונות היהודים שרי כנה"ג . וכתב עוד הט"ז כ"ל מה שהתירו אם לא זכר לו שיקנה בשבת מ"מ לא יהנה ישראל ממנו באותו שבת דעכ"פ עשה בשביל ישראל ע"ש : (ה) סחורתו . אפי' יחד לו מקום וקצץ ע"ל סי' רנ"ב ס"א מיהו אם העכו"ם לקחה מבית ישראל קודם השבת אע"פ שמפליג בשבת שרי מ"א : (ו) לענוש . בממון ואם אין לו במלקות ואם טעה שסבר שמותר אין עונשין אותו ונאמן לומר שעשה בשוגג ר"א ששון סי' קכ"ו :

סי'

שערי תשובה

(ג) לספרם עיין בה"ט ועיין שו"ת מים רבים סי' ל' : בש"ע סעיף ה' או יהיה צריך לדבר צורך הרבה וכו' בשאילת יעבץ ח"ב סי' קל"ט לצדד להתיר לעכו"ם פאקיט מרגליות והעכו"ם השליח ימסור בשבת לפוסטא אף שהעכו"ם צריך לכתוב ע"ש ובשו"ת זרע אמת מתיר לשלוח לעכו"ם לילך לפני ערכאות להשתדל לגבות חוב מהעכו"ם אם הוא הפסד מרובה הגם שהעש"ג יכתבו בכתב שלהם כיון שאם לא יעשה כן היו'

יד אפרים

סי' שז בט"ז ס"ק א' לשון אבל כו' הט"ז היה לפניו נוסחא בש"ע מותר לאומרם לכן כתב שהיה לכתוב אפי' כו' : ס"ק ב' וכן עיקר לכאורה משמע שר"ל שכן עיקר כהב"ח וא"כ האיך מביא מדברי הרמ"א ראיה לאסור ועיין לקמן במג"א ס"ק ל"ח שדברי הרמ"א דהתם הם דלא כהב"ח אפשר שהט"ז מוכיח דדבור דרך רמז שרי טפי דאם נימא דהוי כרמז ממש דחשוב כדבור וכמ"ש הרמ"א א"כ אמאי שרי לומר הנראה כו' אעפ"י שמתוך כך מבין כו' כיון דרמז הוי כדיבור כמ"ש הרמ"א והרי אסור לומר הוה כגון לערב אלא ע"כ דרמז ע"י דבור קיל טפי ולכך יכול לומר הנראה כו' שהוא רמז ע"י דבור דרמז ממש אסור כיון דאסור לומר וכמו בעכו"ם דאסור רמז כדבור והלכך גם כאן יכול לומר לעכו"ם למה לא עשית כו' דגם בשבת גופו לדבר בלשון רמז מותר אף דרמז גופא אסור כנלענ"ד כוונתו ול"ע : במ"א ס"ק ג' אסור ליתן ז"ל הגהמ"יי כו' דאי אומר לו לקנות בשבת אפי' בכולהו אסור כו' כל"ל . ור"ל דהגהמ"יי כתב דלא דמי לכל הני דשרי ב"ה עם השמש דכולהו אי עביד כו' עיין בט"ז ולזה כתב המג"א דאם אומר לו לקנות בשבת אפי' בכולהו ר"ל בהך דסימן רמ"ז ורנ"ב אסור דהתם נמי צריך לפסוק שישבות :

לבושי שרד

ט"ז סק"א (°) והיה לו לכתוב הנוסחא ברמ"א היה מותר לאומרם אבל הלבוש העתיק אסור והט"ז מקיים גירסא הישנה ושיש חילוק בדבר : מ"א סק"ב (°) אפילו בכולה שבוע אסור כל"ל : שם (°) וכ"כ בספר מ"ב וכו' דבד' וה' מותר כמ"ש סימן רמ"ז ורנ"ב כל"ל ותימא הוא הא כיון דיום השוק בשבת ה"ל כאומר לו שיעשה בשבת וזה אסור בכל השבוע וכן הקשה הא"ר וכן עיקר שאסור וכן מוכח במג"א סימן רנ"ב סק"ח : ט"ז סק"ב (°) שילך לדרכו במ"ש . ר"ל שיהודי רוצה לילך משם במוצאי שבת א"כ מלוהו שיקנה בשבת : שם (°) ואפי' אם קוצץ לו . היינו כדיעה שניה בסי' רנ"ב ס"ד וע"ש במג"א : מ"א סק"ד (°) עסי' רמ"ה ס"ה . הע"ש הקשה למה לא ביאר דדוקא בקצץ כמו בסי' רמ"ז באגרת וכמ"ש הט"ז כאן סוף ס"ק ג' וע"ז כתב המג"א דאיסתמיעתיה דכך מבואר בש"ע סי' רמ"ה דבעינן קצץ : סק"ה (°) כמ"ש סי' רנ"ב סעיף ה' כל"ל : סק"ו (°) דאפילו יחד לו מקום . ר"ל דאף דברסי' רנ"ב יש מתירין ביחד מקום היינו דוקא לפי שהסחורה של נכרי שמכרה לו משא"כ הכא :

ביאור הגר"א

בירו' שם דהוה משתעי סגי וכן לשון הרמב"ם וכ' בש"ו אבל אם פרעס כו' וכ' הרמב"ם שהוא שיחה בטלה : **ובני אדם.** כמ"ש בסי' ש"א ס"ב בחורים כו' : ס"ב **ולא לומר.** גמ' שם פשיטא כו'. **אע"פ.** שם דהא שכר הפועלים על אחר : **שכל.** שם פשיטא כו' : **אפי'.** מההוא דשולא אגרת כו' ומי שהחשיך לפרש"י : **אבל מותר.** כמ"ש הנראה בעיניך כו' שמבין מדבריו כמ"ש רש"י שם ואע"ג שזוקא לערב אבל בשבת עצמו אסור כמ"ש בסכ"ב שאני התם שהאמירה בשבת משא"כ בחול מותר : ס"ג **אסור ליתן.** כנ"ל בסמ"ג אפי' לומר כו' : **אבל יכול.** כמ"ש הרא"ש בשם תוספתא בפ' כל שעה לענין חמץ ע"ש : ס"ד **מותר לתת.** **וכן מותר.** מ' אפי' לא קצץ כמ"ש בב"י בשם סמ"ג ובסי' רמ"ה ס"ה פ' כסמ"ק דוקא בקצץ מותר וצ"ל דכאן מיירי דאפשר לקנות ולמכור מבע"י כמו באיגרת אם לא קצץ כדי כו' ואפשר דגם הסמ"ג וסמ"ק ל"פ כנ"ל : **מי ששכר.** כמ"ש י"ח ב' כדי שילא ויפתח כו' : ס"ה **דבר שאינו.** עירובין ס"ז וס"ח ומפ' הרמב"ם דלאו ביום מילה היתה אלא משום צערא שרו התם וז"ש לרחוץ המצטער וה"ה במקום מצוה כמש"ש מהזאה ותי' ולא שני לך כו' וכפי' הרי"ף ורא"ש בפי"ט דשבת ע"ש : **ויש אוסרין.** שכ' דלא שרו אלא במילה שהיא עצמה דוחה שבת וכן משום ישוב א"י מ' אבל במצוה אחרת אסור

חכמת שלמה

פסח סי' ת"נ שם בחיבורי דקי"ד ע"ב מה שכתבתי בביאור הטעם של ויש מי שמתיר ע"ש ודו"ק היטב : שם סעיף י"ד מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו . נ"ב עיין מ"ש בתשובת שאלה בדין מניקת למדינת אונגרין והוא בחיבורי על אהע"ז מהדורא תליתאי בפלפול בדין אי אומרים חטא כדי שיזכה חבירך ובישוב קושית התוס' בגיטין וכמה חילוקים חדשים בזה בעזה"י ע"ש ודו"ק ועיין בחיבורי על או"ח משנת תר"ז דף ג' בחידושי למס' פסחים דף ס"ט שם העליתי די"ל דלרידן דקיי"ל דשבת הוי עשה ול"ת וי"ל דשבת הוי עשה דרבים וי"ל דאומרים בזה לאדם חטא כדי שיזכה חבירך והסוגיא דפ"ק דשבת אזלא להסוברים דשבת אינו רק ל"ת לבד ע"ש ודו"ק :

סי' שז סעיף ב' אסור לשכור פועלים. נ"ב הנה בדין אם מותר למכור איזה קנין בקרקע לנכרי לבנות בשבת עמ"ש דרך אגב בחיבורי ליו"ד מהדורא זיי"ן סי' נ"ט מ"ש שם . וחלילה לעשות כן ע"ש בטוב טעם גם בנדון הפארלייבען כתבנו שם ודו"ק : שם סעיף ה' דבר שאינו מלאכה וכו'. הנה בחיבורי ספר החיים נסתפקתי בעכו"ם לעכו"ם אם נחשב שבות דשבות ואח"כ מצאתיו בבאה"ט בשם החו"י כן ועיין מ"ש דרך אגב בחיבורי על יו"ד הל' בכור במהדורא ה' סי' קצ"ט ועיין מ"ש שם בדין של המח"א דבשליחות בשכר הוי דאורייתא דיש בזה שליחות לנכרי באם הנכרי הראשון שכר לנכרי אחר אם הוי לו דין פועל כתבתי ג"כ שם דגם השני יש לו דין פועל של הישראל ע"ש ודו"ק : והנה בדין המפורש בש"ע

מחצית השקל

חסידים דמיירי כשאומר לישן כדי לכתוב ס"ת למחר דאז אין תענוג השינה בשביל כבוד השבת אבל אומר שיעשה מצוה למחר מ"ל עכ"ל ואני עיינתי בס"ח וראיתי שכ' וז"ל בשבת לא יאמר אדם אישן כדי שנעשה מלאכתינו במ"ש שאסור לומר למחר אעשה כך ואפי' חפץ לכתוב תורה מפני שמראה מה שישן ונח בשבת שעושה בשביל החול אלא יאמר לנוח כי שבת היום עכ"ל ונראה שהוא טעות וראוי לכתוב בהיפך כי לפי מ"ש לפנינו קשה איך נתן טעם על מ"ש לא יאמר אדם אישן כדי כו' שאסור לו לומר כו'.וא"ל מה שסיים בסוף מפני שמראה כו' שעושה בשביל החול וגם למה הוצרך בסוף ליתן עוד טעם מפני שמראה כו' הלא כבר אמר שאסור לומר כו' אע"כ שהדברים נדפסו בטעות וכצ"ל לא יאמר כו' כדי שנעשה מלאכתינו במ"ש מפני מה שמראה שישן כו' בשביל החול אלא יאמר לנוח כי שבת היום. ואסור לומר למחר אעשה כך ואפי' חפץ לכתוב ס"ת ובזה אתיא הכל נכון : (סק"ג) אסור כו' ול"ד למ"ש סי' רנ"ב ס"ב מותר ליתן בגדים לכובס ועורות לעבדן גוי ע"ש סמוך לחשכה אם קצץ וכן בסי' רמ"ו לענין שליחות אגרת: משמע בהדיא דאפי' אינו א"ל לקנות כו' ומ"ש בהג"א שיקנה לו למחר אינו מדברי ישראל לגוי אלא הם הם דברי הג"א אבל דברי ישראל לגוי הוא סתם אלא ממילא ידעינן שדעת הישראל לקנות מחר דמיירי בכפרים ועיירות קטנות דאינו מצוי לקנות כ"א ביום השוק. דדמי לפוסק כו' הם דברי הגמ"יי פ"ו והם סיום דבריו דלעיל דהאי דסי' רנ"ב אם ירצה הגוי לא יעשה עד למחר וע"ז סיים דדמי לפוסק לשבות. ור"ל הא דכי' ר"ס רמ"ח מותר להפליג בספינה כו' ופוסק עמו שישבות ואם אח"כ לא ישבות אין בכך כלום ע"ש סי' רמ"ח. א"כ האי דסי' רנ"ב ג"כ דומה לזה: דלא כב"י שכתב דמיירי דוקא בא"ל לקנות בשבת. ויום השוק דנקט הוא ל"ד אלא אורחא דמילתא נקט : אסור ליתן לו דבר למכור היינו ג"כ אפילו בסתם אם הוא כה"ג דא"א למכרו כי אם ביום השוק שהוא למחר שאז מתקבצים קונים הרבה: וכ' דבד' וה' מותר ובספר א"ר הביא דין זה בל"ע דהא ודאי אם א"ל בפירוש לקנות או למכור ביום השבת אפי' בד' וה' אסור. וא"כ ה"ה אם אינו מצוי למכור או לקנות אלא ביום השבת שהוא יום השוק ג"כ אפי' בד' וה' אסור דה"ל כאלו א"ל שיקנה בשבת ול"ד לסימן רנ"ב דשם אינו מוכרח לעשות בשבת ע"ש. עוד כ' בס' א"ר עמ"ש הט"ז אפי' מה שמותר אם אינו א"ל שיעשה בשבת מ"מ לא יהנה הישראל ממנו דעכ"פ עשה בשביל ישראל ודומה לגוי שהדליק נר בשביל ישראל כו' עכ"ל כתב דהא מבואר להדיא סי' רנ"ב דמותר ללבוש מלבוש שגמר גוי מלאכתו בשבת ול"ד לסי' רע"ו בהדלקת נר כמ"ש מ"א סי' רנ"ב ס"ק י"א עכת"ד אולם רמ"א לעיל סי' רנ"ב כתב להחמיר שלא ללבשו אבל מסתמא אם גמרו בשבת או קודם שבת מבואר שם דלכ"ע מותר: (ס"ק ד) וכן מותר כו' עיין סי' רמה כו' ר"ל דבס' ע"ש הקשה דהא דין זה מקורו מסמ"ג וסמ"ק והם לא התירו אלא בקצץ לו שכר אבל בלא קצץ אסור וא"כ למה כתב כאן סתם מותר משמע אפי' לא קצץ ועז"כ מ"א דה"ל לדייק כן מדברי הסמ"ג וסמ"ק דבלאו הכי כן מבואר להדיא בדברי המחבר סי' רמה וז"ל מותר לישראל ליתן סחורה לגוי למכור אם קצץ לו שכר בלבד שלא יאמר לו מכור בשבת עכ"ל ובספר א"ר הביא בשם מי"ט שהקשה על רמ"א למה הוצרך להכפל הדבר כיון שהדין מבואר כן מדברי הרב ב"י בסי' רמ"ה וע"ש : (ס"ק ו) לענוש כו' ונראה דאפי' ייחד לו מקום כו' ר"ל דבהאי גוונא יש מתירים ר"ס רנ"ב אם מכר דבר לגוי מע"ש וייחד לו מקום מ"מ הא סיים שם רמ"א דיש להחמיר כדעת המחבר שם דאינו מתיר אלא צריך הגוי להוציאו מבית ישראל מבע"י סמוך לחשכה אפי' ייחד לו מקום גם לפמ"ש מ"א שם בשם הג"מ הטעם דייחוד מקום מהני לדעת היש מתירים להוציאו אפי' בשבת כיון דייחד לו מקום ה"ל חצרו של גוי וקנה לו החצר מבע"י זה ל"ש כאן דהא בחצר של ישראל הוא וע"ש במ"א מ"ש על הגמ"ר : (ס"ק ז) מקצת כו' אפי' ישראל עושה שבות לאחר מ"ד והוא דעת הרמב"ם לקמן וע"ש בטור ובמ"א ס"ק י"ב: כמ"ש שם סעיף ל"ג גונח יונק חלב מן הבהמה דבמקום צער שהוא גונח לא גזרו על שבות דהא חולב הוי תולדה דמפרק וכה"ג שיונק מן הבהמה הוי מפרק כלאחר יד ואע"ג דלא הוי חולי הכולל כל הגוף וגם ליכא סכנת אבר מ"מ הותר כיון דהוי שבות שלא כדרכה דאין דרך לינק מן הבהמה: עכ"ד מ"מ כו' ר"ל כל מ"ש בס"ק זה מריש דבריו שכתב דאלו בחולה ממש כו' ע"כ הכל היא דברי מ"מ והמ"מ כתב דבריו ליישב השגת הראב"ד שכ' ע"ד הרמב"ם וז"ל א"א אם היה מקצת חולה הוא עצמו עושה שהרי גונח יונק חלב בשבת כו' וכן אמרו במקום הפסד כגון לכור שטלו בו קשקשים ממעכן ברגלו ועז"כ מ"מ דבריו ליישב בקולר ומ"א כתב דבריו בביאור ע"ש וז"ל המ"מ כוונת הרמב"ם כאן שאין כאן חולי כולל כל הגוף ולא סכנת אבר אלא קצת צער וזה שכתב מקצת חולי או מצטער ועוד שזה מה שעושה בו הוא כדרכו עכ"ל : ומשמע מדבריו שהיה גורס כו'. אבל מדברי הראב"ד משמע דגרים ליה כו' ר"ל דהראב"ד ע"כ גרים ברמב"ם או יהיה צריך לדבר צורך הרבה דאל"כ אלא לא היה גורס אלא מקצת חולי או מצוה ותמורתו צריך לדבר צורך הרבה היה גרסתו או מצטער אם כן מאי קשיא לראב"ד הא במקום הפסד הוא עצמו הותר לו שבות כדאשכחן גבי לכור כו' מאי ענין פסידא לכאן דהא הרמב"ם לא דיבר כלל מענין פסידא א"ו דהיה גורס כמו שכ' בש"ע או שהיה צריך לדבר צורך הרבה והיינו אם לא נתיר לו שבות ע"י גוי יהי' לו הפסד ולכן הוקשה לראב"ד ב' קושי' א' על מ"ש מקצת חולי כו' ק"ל מגונח דמותר לישראל עצמו לעבור שבות ועל צריך לדבר הרבה דהיינו פסידא הקשה מהאי דלכור אבל המ"מ ע"כ לא גרס צריך לדבר הרבה אלא תמורתו גרס מצטער א"כ א"ל ליישב הקושי' מלכור כ"א הקושי' מגונח ולכן פי' תחלה דברי הרמב"ם קודם שבא ליישב השגת הראב"ד וכ' דרמב"ם דייק בלישני' וכתב מקצת חולי כו' דאלו חולי גמור שכולל כל הגוף או אפי' סכנת אבר אפי' ישראל עושה ואח"ז כתב ליישב השגת הראב"ד מגונח והם סיום דברי המ"מ ועוד שזה מה שעושה בו כדרכו משא"כ בהאי דגונח אע"ג דגם גונח ליכ' אלא צער בעלמא אפ"ה הותר שבות לישראל דשאני התם דהוי שבות שלא כדרכו משא"כ כאן דהוי שבות כדרכו מדלא הזכיר המ"מ בדבריו כלל ליישב האי דלכור ניחא דבדברי

דבדברי

בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה או להביא מים דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו המצטער ה מ ח ויש אוסרין: הגה ולקמן סי' תקפ"ו פסק להתיר (ז) וע' לעיל סי' רע"ו ס"ב (ד) די"ש מקילין אפי' במלאכה דאורייתא וע"ש ס"ג:

ו כ אסור לחשוב חשבונות אפי' אם עברו כגון כך וכך הוצאתי על דבר פלוני (ה) ודוקא שעדיין שכר הפועלים (ח) אצלו אבל אם פורעם כבר ט מותר:

ז ס מותר לומר י (ט) לחבירו הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב אף ע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו ע אבל לא יאמר לו היה נכון עמי לערב:

ח פ יכול לומר לחבירו יא לכרך פלוני (ו) (י) אני הולך למחר * צ וכן מותר לומר לו לך עמי לכרך פלוני למחר כיון שהיום יוכל לילך ע"י (יא) (ג) בורגנין ק וכן כל כיוצא בזה שיש בו צד היתר לעשותו היום יוכל לומר לחבירו שיעשנו למחר ר ובלבד שלא יזכיר לו שכירות אבל בדבר שאין בו צד היתר לעשותו היום אפי' אם אין בו אלא איסור דרבנן כגון שיש לו יב (יב) חוץ לתחום (ח) פירות מוקצים כיון שאי אפשר לו להביאם היום אסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר ש וכן אסור לו

למכור משמע דבלא קנין יש איסור בכל גוני כמו באגרת: (ד) די"ש מקילין זכו' · והיינו בעל העיטור וכבר כ' רמ"א לעיל די"ש להחמיר וכן עיקר כי הוא יחיד נגד רבים וכן מסיק מו"ח ז"ל. כתב ב"י בשם הגמ"ר וז"ל כתב עוד שם בשם ראבי"ה דאמירה לעכו"ם בדאורייתא נמי לא אסירה אלא בדבר שא"א למצוה תקנה ע"י ישראל לעשותו כגון להחם חמין אבל אם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיכול להביא ע"י מחיצות בני אדם שריא אמירה לעכו"ם והיכ' דאיכא למימר דלמא אתי לאחלופי בר"ה אסור אמירה לעכו"ם אפי' באיסור דרבנן אפי' לדבר מצו' כדאמרי' גבי ינוקא דאשתפך חמימיה עכ"ל והקש' ב"י ע"ז שזה סותר מ"ש קודם לכן בסמוך באם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיכול להביא ע"י מחיצת ב"א שרי ול"ע עכ"ל ומו"ה ז"ל תי' דזה מיירי מחצר לחצר שלא עירבו ואתו לאחלופי להוציא מרה"י לר"ה ושם ליכא תקנתא דמחיצה של ב"א דאסור אמירה לעכו"ם כדמוכח מההוא ינוקא כו' עכ"ל ולענ"ד דמחיצ' ב"א מועלת גם בר"ה לענין הוצאה מרה"י דכל שעומדי' ב"א מן הפתח היוצא לר"ה ולהלן ה"ל כל אותו צד שבין האנשים כרה"י וא"כ מותר להוציא לשם מרה"י כדין מרה"י לרה"י ותו קשה דהא בעובדא דינוקא פ' הדר דף ס"ח מבואר דדרך חצירות שלא עירבו היה המעשה והורה רבה (°) להביאו ע"י עכו"ם ונלע"ד ליישב הדברים דמ"ש בעל הגמ"ר היתר בר"ה ע"י מחיצה של ב"א אין זה דומה למ"ש בסי' זה לקמן דמותר לומר לחבירו לך עמי לכרך פלוני למחר שהיום יכול לילך ע"י בורגנין והיינו אפי' אין שם בורגנין אלא כיון שיש צד היתר אם היו שם בורגנין כמ"ש ב"י לקמן אבל כאן שיש היתר לו' לעכו"ם כיון שיש היתר ע"י מחיצה היינו ביש שם ב"א שאפשר לעשות מהם מחיצה דאז אין איסור טלטול רובץ עליו כלל שאפשר לעשו' בהיתר ע"כ מותר על ידי אמירה לעכו"ם אבל אם אין שם אפשרות לעשות מחיצה מב"א אסור אמירה לעכו"ם דהא עכ"פ עכשיו איסור גמור היום בלא אמירה לעכו"ם וכל שאסור לישראל אסור באמירה לעכו"ם לעשות היום משא"כ בהסיפא דלקמן שלא יעשה שום דבר היום על אמירה שיעשה למחר בזה מהני כל שאפשר בהיתר אע"פ שבאמת אינו וע"כ מתורץ שפיר בהגמ"ר דכל שאפשר לו להתחלף בר"ה דהיינו בכרמלית שיש לו דמיון לר"ה ואין לו בני אדם לעשות מהן מחיצה אז אסור אפי' באמירה דרבנן וע"ז כ' כדאמרי' גבי ינוקא דאשתפיך חמימיה דכתב שם קודם לזה בהגהות פ"י וז"ל ואפי' לו' לעכו"ם להביא דרך כרמלית אסור וראיה מפרק סדר בינוקא דאשתפיך חמימיה דאמר התם ולימא לעכו"ם וניתי מגו ביתיה פי' דרך גגות חצירות וקרפיפות כו' עכ"ל הרי מבואר דסבירא ליה דדוקא דרך גגות חצירות וקרפיפו' מותר ולא דרך כרמלית והטעם דכרמלית יש לו דמיון לרה"ר ומבואר שם דבגמ' איירי דרך גגות וחצירות וקרפיפות דהם קילי מכרמלית דהלכה כר"ש דאמר רשות א' הן כל"ל בזה: (ה) ודוקא שעדיין שכר כו'. נראה פשוט דלא בעינן ודאי אצלו אלא גם אם הוא מסופק אם יש עדיין אצלו ע"כ בא לחשבון ואע"ג שלפי החשבון אין להם כלום אצלו אסור כיון דהחשבון היה לצורך אצלו משא"כ אם קודם החשבון ברור לו שאין להם אצלו כלום שהחשבון לא תועלת ובזה דוקא שרי דנקרא חשבון של מה בכך מ"מ יש למנוע מזה מצד שיחה בטילה בשבת (°) ומבואר בב"י שאם יש צורך בחשבון לאחר גם כן אסור: (ו) אני הולך למחר · נראה דוקא בל' זה מותר אבל אסור לומר שילך בקרון שקורין בל"א פאהרי"ן דהא היום אין מועיל בורגנין לזה והעולם אינם מרגישים בחילוק זה והוא פשוט: (ז) בורגנין · פי' סכות שומרים של א' מובלעת בתוך ע' אמה וד' טפחים של חבירתה שעי"ז יכול לילך כמה פרסאות כמ"ש בעוה"י וכבר זכרתי בסמוך שכאן מיירי אפילו אין שם באמת בורגנין אלא כיון שנוכל למצוא היתר וזהו על הליכה למחר כמ"ש בסמוך פי' הגמ"ר: (ח) פירות מוקצים כו' · קשה אפי' בתוך התחום נמי אסור לומר

של"א ס"ו וגבי לוקח בית בא"י מותר (°) כמ"ש סי' ש"י סי"ד עכ"ד המ"מ פ"ו (°) ומשמע מדבריו שהיה גורס בהרמב"ם מקצת חולי או מצטער (פי' קצת צער) [מ"מ] וכ"כ הטור בשמו ול"נ או יהיה צורך הרבה אבל מדברי הראב"ד משמע דגרס ליה שכתב וז"ל א"א אם היה מקצת חולה הוא בעצמו עושה וכו' וכן אמרו במקום הפסד כגון צנור כמ"ש סי' של"ו ס"ט עכ"ל ובהגמ"ר פ' כ"ע כתב דגבי צנור שרי משום שלא יבא לתקן בידים אבל שאר שבותים אסור כמ"ש סי' של"ד סכ"ו ובריב"ש סימן שפ"ד כתב דאפי' לומר לעכו"ם לעשות שבות אסור אפי' במקום פסיד' דהא כיבוי נמי הוא מלאכ' שא"צ לגופה וגם עכו"ם שהביא דורון אסור אע"פ שלא עשה אלא איסור דרבנן וכו' ע"ש כמ"ש סי' שכ"ה והר"ן פ' חבית כתב ג"כ לחד שינויא דשבות כדרכו אסור אפי' ע"י עכו"ם במקום פסידא ולחד תירוצא כתב דשאני כיבוי כיון דאם צריך לגופו היה חייב מה"ת ואין הכל בקיאים בזה לפיכך אסור אפי' ע"י עכו"ם וכסי' של"ד ס"כ כתב די"א דאפי' שבות דשבות אסור כמ"ש הרשב"א בתשו' סי' תשפ"ד וסי' תשכ"ב לכן נ"ל דבמקום הפסד גדול יש להתיר שבות ע"י עכו"ם אפי' כדרכו ושבות ע"י ישראל שלא כדרכו אבל בלא"ה אין להקל כלל עסי"ע:ח ויש אוסרין דס"ל (°) במילה שרי שבות דשבות דהיא עצמה דחי' שבת ול"ע דבעירובין דל"א אמרי' דבשעת הסכנה היו מעלין ס"ת מגג לחצר לקרות בו משמע דשרי לטלטל חוץ לעירוב מפני קריאת התורה ונ"ל דאין מדמין בשבותין וכמש"ל: ט מותר. דחשבונות שא"צ מותר לחשבן בשבת: י לחבירו. אבל לעכו"ם אסור. ☞ (°) לפי שהוא [רוצ'] לדעת אותה מלאכה (סנ"א פ"ק דע"א ד"מ) אבל כתו' בשבת דף ק"ן דומין זה דטעמא דשרי משום דהרהור מותר ל"ש עכו"ם ל"ש ישראל: יא לכרך פלוני אני וכו' · ופי' הרמב"ן והרשב"א ז"ל שא"ל לשם אני הולך למחר בא עמי דאי לא מאי קאמר פשיטא עכ"ל סמ"מ פכ"ד משמע דאם אמר דבר זה אעשה למחר אפי' בדבר שאין היתר לעשותו היום שרי וכ"מ מל' הרמב"ם שכ' אסור לדבר עם שותפו מה ימכור או יקנה למחר או היאך יבנה וכו' משמע דוקא כשמתיעץ ומתחשב מה יעשו אבל לדבר דבר זה אעשה שרי וכ"מ בב"י סבת' וז"ל כתב רוקח אינו יכול לומר אני חפץ לרכוב למחר כי אינו יכול להשכיר בשבת ע"כ ונ"ל בא"ל כן כדי שיזמין לו סוס לרכוב עליו מיירי עכ"ל ב"י (°) משמע דבלא זה שרי אבל דעת הרא"ש לאסור כמ"ש רמ"א בהג"ה · (°) ואפשר דגם המ"מ ס"ל כן ע' בתוספות וא"כ אסור לומר אני ארכוב למחר רק יאמר אני הולך וכן כששואל אותו ישאל אותו אם ילך למחר: יב חוץ לתחום פירות אבל בתוך התחום כיון דשרי להחשיך כמ"ש ס"ט שרי לומר לחבירו

כ"ח

מ שם בשם התוס' בגיטין ח' ובב"ק פ' כ שבת ק"ן ס שם רב אשי בפירוש המשנה ע רמב"ם בפכ"ד פ שבת שם צ שם בתוספות וש"פ ק טור ורש"י שם ר שם והרא"ש ש שם

עטרת זקנים

* וכן מותר לו' כו'. וכן מותר להחשיך בסוף התחום ולילך בלילה שם כיון שיש בו צד היתר לעשותו היום על ידי בורגנין:

יד אפרים

מ"א ס"ק י' לפי שהוא לדעת אותה מלאכה עיין בתוספות שבת שם איתא לשון זה וצריך ביאור ועיין בא"ז מהרש"א ובתהר"ס שם מ"ש להגיה בזה ולענ"ד יש להגיה וכן נ"ל לדעת איזה מלאכה כו' ור"ל דבנכרי כיון דודאי רוצה שיעמוד עמו על דעת שיעש' איזה מלאכה לכך אסור וע"ז כתבו דז"א דגם בישראל ג"כ מסתמא ע"ד מלאכה ואפ"ה שרי דאין זה הרהור וא"כ לעכו"ם נמי שרי:

לבושי שרד

ט"ז סק"ד (°) להביאו ע"י נכרי ר"ל ולמה א"כ אסר הגמרא האמירה לגוי: מ"א סק"ז (°) כמ"ש סי' ש"י סי"א כל"ל: שם (°) ומשמע מדבריו זהו ענין בפ"ע דהמ"מ לא גריס צורך הרבי' אלא אפילו קצת צורך דהיינו קצת צער שרי אבל מראב"ד משמע דגרים ליה שהרי השיג אהרמב"ם במאי דמתיר ע"י נכרי הא אפי' הוא עצמו וכו' כגון צנור ולא משני דהתם בצנור הוא צורך הרבה וממילא הגירסא הנכונה הוא כמו שהעתיק בש"ע דבעינן צורך הרב' ואי משום קושית הראב"ד כבר תירץ הגמרא דשאני צינור דודאי לא יבא לעשות כן בידים ע"ש ואח"כ הביא שהריב"ש מחמיר יותר עד דמסיק לבסוף דכיון דיש מחמירין כ"כ לכן אין להתיר אלא במקום הפסד גדול זהו המשך דברי המג"א שכל כוונתו להחזיק גרסא שבש"ע דבעי דוקא צורך הרבה: סק"ח (°) במילה דוקא שרי שבות וכו' כל"ל. ור"ל מילה גופ' דחי שבת מש"ה אף מכשירין דידה דלא דחי שבת שרי ע"י נכרי לעשות שבות משא"כ שאר מצוה לא: ט"ז סק"ה (°) ומבואר ברש"י שאם יש כל"ל: מ"א סק"י (°) לפי שהוא לדעת אותה מלאכה מהרש"א ז"ל בשבת דף ק"כ הגיה שהוא עושה לדעת אותה האמיר' ור"ל כשהנכרי עושה המלאכ' הוא עושה על דעת האמירה ההוא שמיד בשעת האמירה היה מוכן לעשות מיד רק שהישראל לא רצה שיעשה עד לערב וא"כ אהני האמירה דישראל משא"כ בפועל ישראל שאומר שבת כי עביד המלאכה לא עביד כלל על ידי האמיר' של שבת אלא על ידי מה שמדברים לערב: מ"א ס"ק י"א (°) דאמת בלא זה ול"ע דא"כ איך העתיק המחבר בסעיף א' לשון הטור דאסור לומר אעשה למחר ואפשר דהב"י מחלק בין אומר אעשה דמשמע שמכין א"ע לעשות ובין אומר אני חפץ לעשות דאין במאמר זה רק סיפור שהוא חושק בדבר אבל עדיין אינו יודע אם יעשה או לא ובזה אין סתירה מהרא"ש אבל המג"א אין רצונו בחילוק זה לכן כתב דהרא"ש אוסר בכל גווני: שם (°) ואפשר דגם המ"מ. ר"ל דהמ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א מודים ג"כ להרא"ש ומה שכתבו פשיטא היינו דמוכח ממתניתין כמו שכתבו התוספות שם בד"ה אבל ואין להאריך כאן והמעיין שם יבין מעצמו ודוק ומ"ש המג"א דגם המ"מ ס"ל כן אינו שולל את הרמב"ן ורשב"א אלא שולל את הרמב"ם שהבי' דאיהו ודאי פליג ובתשובתי הארכתי:

באר היטב

(ז) סי' רע"ו.שם ס"ב פסק רמ"א די"ש להחמיר ע"ש. ודע שאין מדמין דבר לדבר בעניני השבותים ואין לך בם להתיר אלא מה שאמרו חכמים ועמ"א: (ח) אצלו. פי' אפי' אם מסופק אם יש עדיין אצלו ט"ז: (ט) לחבירו ה"ה לעכו"ם עמ"א: (י) אני הולך. ודוק' בלשון זה מותר אבל אסור לו' שילך בקרון שקורין בל"א פאהרי"ן או רייט"ין דהא אינו מועיל בורגנין לזה והעולם אינם מרגישים בזה החילוק והוא פשוט ט"ז מ"א: (יא) בורגנין. אפי' אין שם בורגנין אלא כיון שנוכל למצו' היתר: (יב) חוץ לתחום. ה"ה בתוך התחום במוקצה ונקט חוץ לתחום משום דקבעי למתני וכן אסור להחשיך וכו' דשם דוקא חוץ לתחום אסור כמ"ש ס"ט מ"א וט"ז. ופשיטא דאפי' דבר שיש בו היתר בשבת אסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת עפי' שכ"ה

ביאור הגר"א

ומדהוצרך לומר משום יישוב כו' וחילוק בין שבות לשבות אינו אלא במילה בלבד ותדע שאמרו בספ"ב דיו"ט אמימר כחיל עינא מנכרי בשבת א"ל רב אשי מאי דעתך כו' אלמא אפי' שבות ע"י גוי אינו נעשה אלא משום חולה דמותר גם שבות גמור וע' רמב"ן: ס"ז אבל לא. דזהו דיבור ממש ואינו הרהור. ב"י: ס"ח וכן מותר. תוס' ד"ה לכרך כו': וכן כל. גמ' שם תנו

הגהות רעק"א

קו"י סי' מ"ו מסתפק. די"ל דדוקא באמיר' לנכרי לעשות מעשה אבל אמיר' לנכרי שיאמר לנכרי אחר י"ל דשרי לגהרי: שם שלא עירבו לרחוץ בו המצטער. משמע דמצטער מותר לרחוץ אפי' גופו בחמין שהוחמו מע"ש וקיל יותר משאר

חכמת שלמה

דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לעכו"ם לעשותו בשבת וכו'. נ"ב הנה בא מעשה לידי ביו"כ שהיה מת בבית הסמוך למקום שמתפללין והיה מקצת הגג המכוסה בשינדלין מאהיל מבית שמתפללין להבית שמת בו ולא היו הכהנים יכולים לכנס שם לישא כפיהם והתרתי לומר לנכרי לעקור השינדלין בענין שלא יהיה אהל טפח מזה לזה והיינו כיון דעקירה הוי מקלקל ממש גם הוי מלאכה שאצל"ג וא"כ עיקר עקירה זו הוי דרבנן וע"י נכרי הוי שבות דשבות ומותר במקום מצוה כדי שישאו הכהנים כפיהם וזה ברור ונכון ודו"ק היטב:

מחצית השקל

דבדברי הת"מ ממילא מיושב גם ההשגה מצנור ולגרסת הראב"ד או שהיה צריך כו' דגם בצנור הוי שבות שלא כדרכה מ"מ א"א דהמ"מ הוי גריס או שהיה צריך כו' וא"כ צריך ליישב גם ההשגה מצנור ה"ל מ"מ להזכירו בתירוצו: ובהגמ"ר כו' כ' דגבי צנור כו' ר"ל בפ' במה טומנין הקשה רבינו ברוך כמו שהתירו חז"ל שבות במקום פסידא כמו בצנור הנ"ל וביותר שהביא שם ה"ל גם כן להתיר בדליקה לומר לגוי לכבות ואמאי איפכא תנן גוי שבא לכבות אין א"ל כבה כו' ותי' וז"ל דלוהו שרי במקום פסידא ה"ט דאי לא שרית ליה אסורא זוטא יבא לעשות אסורא רבא צנור אי לא שרית כלאחר יד יבא לתקן שלא כלאחר יד עכ"ל: ובריב"ש כו' דהא כיבוי הוי מלאכה שא"צ"ל ור"ל לר"ש לא הוי אלא שבות ואפ"ה קי"ל ואין חולק דאסור לצוות לגוי לכבות הדלקה: והר"ן פרק חבית כתב ג"כ לחד שנויא כו' ליישב למה הותר שבות בצנור ולא גבי דלקה דאפי' לומר לגוי לכבות אסור (וכתב דשאני צנור דהוי שבות שלא כדרכה) עוד תי' דשאני כיבוי כו' דאם צריך לגופה דהיינו לעשות פחמים או להבהב הפתילות היה חייב: לכן נ"ל כו' כיון דלהגמ"ר ולריב"ש ור"ן לא הותר שבות כדרכו אפי' ע"י גוי דהוי שבות דשבות ואפי' במקום פסידא וכן דעת הרשב"א בתשו' ניהו דהרמב"ם וראב"ד מקילים אין דעת מ"א לסמוך עליהם כ"א בהפסד גדול ודוקא ע"י גוי וע"י ישראל דוק' שלא כדרכה: (ס"ק ח) וי"א דס"ל במילה שרי. כדאי' במס' עירובין דף ס"ח. ונ"ל דאין מדמים כו' והקשה בספר א"ר הא י"א הללו הם תוס' גיטין דף ח' ובמס' ב"ק והלא כ' וז"ל ואין ללמוד מכאן היתר לומר לגוי להביא ספר בשבת דרך כרמלית דלא דמי דדוקא משום מילה כו' עכ"ל הרי דאפי' בספר לא התירו ואפשר לחלק בין ללמוד בו ובין לקרות בו (ר"ל בציבור) מיהו בהג"מ פ"ו העתיק דברי תו' להביא ס"ת וס"ת מסתמא לקרות בו הוא וכ"ה בחי' רשב"א גיטין להביא ס"ת לקרות בו ול"ע עכ"ל (ובאמת בהגמ"יי שלפני לא הוזכר ס"ת כ"א ספר סתם) ולענ"ד י"ל הא בעירובין דף צ"א לא התירו כ"א בשעת הסכנה שלא היה רשאים לקרות בפרהסיא והיה צריכים להעלים הקריאה ובהצנע במקום מוצנע ולכן היה צריכים לטלטל ס"ת מגג לעליה כו' ואי לא התירו השבות היתה הקריאה בצבור בטלה לגמרי עד שתתבטל הגזרה וכה"ג התירו אבל התו' מיירי שאין שעת סכנה אלא כגון שא"א להם להניח הס"ת כל השבוע בבה"כ והיה כל השבוע מונחת במקום אחר אלא קודם שבת הכניסוהו לבה"כ וכמ"ש הטור לעיל סימן קמ"ט ודרך מקרה שכחו להביאו קודם שבת כהאי גוונא כיון דליכא רק דרך מקרה פעם אחד לא התירו עוד יש לומר הא כתבו התוס' בכתובות דף ז' ע"א ד"ה מתוך שהותרה כו' וז"ל דמחצר שאינה מעורבת אין ללמוד הימנה לכרמלית דאסור טפי עד כאן לשונו ובזה א"ש דהתוס' והרשב"א הא מיירי להדיא בכרמלית וכיון דחמיר לא הותר שבות אבל הש"ס בעירובין טלטול מגג לעליה וקרפף דין חצר שאינה מעורבת יש לו ולכן כיון דקיל התירו שבות (ועיין בשבת דף ס"ד ע"ב בתוס' ד"ה ור' ענני כו'): ודע דלפי מה שכתב בש"ע וכ"כ הרמב"ם אומר ישראל לגוי בשבת לעלות באילן להביא שופר והא קי"ל דתקיעת שופר לדידן לא דחי שבת ע"כ צריך לומר דמיירי שחל ר"ה יום שבת ויום א' שאחריו ומביאו לצורך יום א' שהוא יום ב' של ר"ה ויש מזה לכאורה סתיר' לדברי הט"ז סי' תרנ"ה שכתב אף על גב דהותר אמירה לגוי להביא לולב בי"ט היינו דוקא לשלוח אחריו בי"ט עצמו אבל בשבת אין לשלוח בשביל י"ט שאחריו והא הכא לענין שופר כתב דמותר כה"ג ואפשר דבשופר מודה ט"ז דעדיף מלולב דהא כ' ט"ז הטעם דהותר אמירה לגוי בלולב יותר מבמצורע דלולב מיקרי עשה דרבים ע"ש ושופר הוי יותר עשה דרבים. ולפמ"ש מ"א בסי' תמ"ן דוקא שופר הוי עשה דרבים דאחד מוציא רבים אבל לא ביעור חמץ כיון דאין אחד מוציא רבים ע"ש א"כ לולב דומה לחמץ וניהו דהט"ז ס"ל דגם לולב הוי עשה דרבים מ"מ מודה דשופר יותר הוי עשה דרבים כיון דאחד מוציא רבים לכן גבי שופר הקילו אפי' להביא בשבת לצורך י"ט שאחריו (ס"ק ט) מותר כו' דחשבונות שא"צ מותר וכתב הט"ז דוקא שיודע בבירור שאין לפועלים אצלו כלום אבל אם מסתפק אסור וכו' עוד אפי' אין לו תועלת בחשבון אם יש לו תועלת לאדם אחר ע"י החשבון ג"כ אסור: (ס"ק י) לחבירו כו' לפי שהיא כו' ר"ל בגוי יותר הגוי מסיק אדעתיה שדעתו לשכרו לשליחות בערב דאי אין לו צורך בו אין לישראל התערבות עם הגוי כלל דבר: דהרהור מותר וכדלעיל סי' ש"ו סעיף ח' דדרשינן ודבר דבר שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול ולא אסר הכתוב כ"א דבור ולא הרהור לכן מותר לומר לישראל הנראה בעיניך כו' דלא הוי רק הרהור ה"ה באומר כן לגוי ליכא אלא הרהור: (ס"ק יא) לכרך כו' דאל"כ מאי קאמר פשיטא ר"ל למה הוצרך לטעם בורגנין ת"ל דאין תועלת בדבורו ופשיטא דמותר: משמע דבלא זה שרי. דהא הרב"י כ' בא"ל כן כדי שיזמין לו סוס כו' אבל בלא"ה מותר דהא אין תועלת בדבורו ודייק כן הרב"י מלשון הרוקח שאסור דאין יכול להשכיר בשבת ומאי ענין א"י להשכיר למה שאסור לומר ארכוב למחר א"ו דהאמירה גרידא באמת מותר כיון דאין בו תועלת באמירתו אלא דאיסורא איכא במה שא"ל שיכין לו סוס וא"כ משמע מרוקח ומהרב"י דהאמירה גרידא שרי אם אינו אומר כן לאדם אחר שחברו יעשה דבר במ"ש מה שאסור לעשות בשבת ואפשר גם המ"מ ס"ל כן דאין כוונת המ"מ במ"ש מאי קאמר פשיטא דכה"ג א"צ לטעם בורגנין אלא ניהו דגם כה"ג בעינן טעם בורגנין וכדס"ל להרא"ש אלא ר"ל פשיט' כה"ג מהני בורגנין ולא איצטריך לאשמועינן אע"כ דאתי לאשמועינן דאפי' אומר לחבירו לך עמי דיש תועלת בדבורו ג"כ מותר מטעם בורגנין מ"מ גם המ"מ ס"ל דאסור לומר לעצמו מחר אעשה דבר פ' ולא שאל מחבירו לעשות לו דבר מה מ"מ אסור אם אין לו היכר היום כמו ע"י בורגנין וכדומה: עיין בתוס' ר"ל דגם מהתוס' משמע דאפי' אמר אעשה דבר פ' למחר אסור הדא מתמ"ש דף ק"ג ד"ה מה לי כו' שהקשו על קושי' הש"ס על המשנה דקתני לא ישכור אדם פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים ופריך הש"ס מ"ש הוא מ"ש חבירו וכתב רש"י דהא ישראל הוא כמותו ולא מצי לשכרן והקשו התוס' וז"ל וא"ת וניתי דחבירו היינו דא"ל שכור לי פועלים למחר וי"ל דא"כ מאי אריי' שברו אפי' הוא נמי לא מצי למימר אשכור פועלים למחר דע"כ לא קאמר כו' מותר כו' לכרך גו' אלא משום דאם יש בורגנין כו' עכ"ל וכ"כ להדיא שם ע"ב בד"ה אבל מחשיך כו' וז"ל ואני יודע מ"ק כו' דה"א כו' מותר לומר על עצמו ואפי' לשכור פועלים למחר כו' דלא מהני אמירתו כו' אבל א"א לדשמואל כו' דאסור כל האמירות אפי' על עצמו אלא כו' משום דאם יש בורגנין כו' עכ"ל: (ס"ק יב) ח"ל אבל בתוך התחום כו' דהב"ח הקשה למה נקט ח"ל הא אפי' תוך התחום נמי אסור כיון דאסור לטלטלן א"א להביאן ותי' וי"ל דבתוך התחום כיון דמותר להחשיך על פירות מחוברים כמ"ש סעיף ט' (אע"ג דאינו רשאי לתולשן ולהביאן) ה"ה דמותר לו' לחבירו עכ"ל ור"ל כיון דאבא שאול כללא כייל במשנה כל שאני זכאי באמירתו (ר"ל שמותר לו' דבר ההוא) רשאי להחשיך עליו וה"ה איפכא כל מה שמותר להחשיך עליו גם האמירה

להחשיך בסוף התחום כדי שימהר בלילה לילך שם להביאם : הגה וכן לא יאמר אעשה דבר פלוני למחר [הרא"ש פ' השואל וע"ל ריש הסי'] אבל יכול להחשיך בסוף התחום כדי למהר לילך שם לשמרם שאפי' היום היה יכול לשמרן אם הם היו בתוך התחום ואם לא כיון להחשיך אלא לשמרם יכול אף להביאם :

ט ה מותר להחשיך לתלוש פירות ועשבים מגנתו וחורבתו שבתוך התחום ולא אסרו להחשיך אלא בסוף התחום יג * משום (יג) דמנכרא מילתא :

י א מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך(°)ואני אשמור פירותיך שבתחומי :

יא ג השואל דבר מחבירו לא יאמר לו הלויני דמשמע יד לזמן מרובה ואיכא למיחש (יד) שמא יכתוב אלא יאמר לו השאילני ג ובלשון לעז שאין חילוק בין הלויני להשאילני צריך שיאמר (ח) (טו) תן לי : הגה וכשלוה בשבת ואינו רוצה להאמינו יניח משכון אצלו אבל לא יאמר לו הילך משכון דהוי כעובדא דחול (°) [ב"י בשם אורחות חיים] כשם שאין לוין בשבת כך טו אין פורעין בשבת [אשירי סימן קע"ו] :

זימן

ט"ז מגן דוד

לו' לו הביאם לי למחר כיון שא"א להביאם היום ובגמ' ליתא זה (°)אלא לענין מחשיך על התחום דאסור בשביל תיבנא סריא דהיינו מוקצה או פירו' מחוברים וכ' ה"ה בשם התו' דבתוך התחום מותר להחשיך כדי לתלוש פירו' דלא מנכרא מלתא והא דתנן לא יהלך אדם בסוף שדהו כו' וכן לא יהלך לטייל על הפתח המדינה כדי שתחשך וילך למרחץ מיד י"ל דהתם שהשדה צריכה לניר וכן בית שם מרחץ מנכרא מלתא ואתי לידי חשדא עכ"ל ונזכר כאן בש"ע אבל כאן לענין אמיר' לחבירו דלא משום חשד' אסור אלא משום שיש איסור משום דבור של חול אפי' תוך התחום נמי אסור כל שאין לו היתר היום ע"כ נראה ברור דגם תוך התחום אסור באמירה זו אלא שהטור וש"ע נקטו את"ז וכן אסור לו להחשיך בסוף התחום כו' דשם דוקא חוץ לתחום אסור כמ"ש ה"ה נקט נמי כאן תוך התחום ולאו דוקא הוא כאן ואף ע"ג דבגמרא אמרינן דאמירה ומחשיכין שוין הם היינו במידי דתלוי באיסור תחום אבל כמו איסור מוקצ' ודאי אסור באמירה טפי מחשיכה מטעם שאמרנו ומו"ח ז"ל כתב להשוו' זה להחשיך תוך התחום דמותר ול"נ כן וכ"מ גם כן מדברי הרא"ש שהביא רמ"א בסמוך וכן לא יאמר אעשה כו' פי' מה שאין בו צד היתר היום כ"כ הרא"ש(°) וזהו אפי' תוך התחום: (ט) תן לי. נראה דמותר ג"כ לסיים ואחזיר ואתן לך דעיקר הטעם שמא יכתוב ולא חשו בזה אלא

ול'

מגן אברהם נ"י

(ב"ח) ול"נ דא"כ יהא מותר לו' לחבירו שיתלוש פירות תוך התחום וזה פשיט' דאסור כמ"ש ס"ז דאפי' לומר לו היה נכון עמי לערב אסור (°) (°) דכללא כייל דכל שאני זכאי באמירתו רשאי להחשיך וכו' דמשמע שהם שוים (°) קאי אסוף התחום ומשום איסור תחום שוים וכ"מ ברא"ש וברמזים וברי"ו ולכן נ"ל דנקט חוץ לתחום וכו' משום דקבעי למתני וכן אסור להחשיך וכו' (°)ופשוט דאפי' דבר שיש בו היתר בשבת אסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת ועסי' שכ"ה ס"ח וס"י דאפי' בדיעבד אסור ודברי הב"ח כאן לע"ג ע"ש גם מ"ש דע"י מחילה של בני אדם אסור להוציא מרה"י לרה"ר זה אינו כדאיתא סי' שמ"ב ס"ה ובגמ' דמחילה מעלייתא היא ופשוט בגמ' דמותר לו' הבא לי דבר זה למחר שאם היה מחילות היה מביא היום (°) גם מ"ש בשם התו' (°) דלחבירו ל"ד ליתא דכתבו כן אאידך דינא כמ"ש ס"ז : יג משום דמנכרא מלתא · ול"ד למ"ש סי' ש"ו ס"א דהתם הוא תוך שדה שהיה צריכה לחרוש ולעבוד מינכרא מילתא וכן מטייל לפתח המדינ' שהמרחץ שם מנכר' מילת' ואתי לידי חשד (°) (מ"מ פכ"ד בשם התו' והרמב"ן ורשב"א ורמב"ם) ול"ע דפ"ג דעירובין אמרי' בהדי' דאפי' בסוף התחום לא מנכר' מלתא דאי צורבא מרבנן הוא אמרי' שנעת' משכתיה ואי ע"ה הוא אמרינן חמרא אירכס ליה ☞ וטעמ' דאסור פירש"י דכל מידי דאסו' ליה למיעבד בשבת אסר ליה לאזמוני נפשיה להאי מידי עכ"ל וא"כ כיון שאסור לתלוש פירות ליתסר לאזמוני נפשיה לכך וע"ז תי' התו' כיון דלא מנכרא מלתא כ"כ שרי אבל להחשיך בסוף התחום אפי' לא מינכרא מילתא אסרו חכמי' משום ממצוא חפציך כמו שאסרו הדיבור (°) בדבר שאין בו צד היתר ודברי המ"מ צ"ע : יד לזמן מרובה . דשם הלואה ל' יום אבל שאלה זמנו לאלתר וא"כ במקום שנוהגין ששם הלואה רשאי לתבוע לאלתר כמו שנוהגין במדינתינו רשאי לומר הלויני ומשמע בגמרא דוקא יין ושמן ודבר שהוא צורך שבת אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח משכון ועמ"ש סי' ש"ו ס"ו דקא' וכן ע"פ שחל וכו' מניח טליתו משמע דבשאר דברים אסור רק לצורך קרבן או אכיל' ושתיה וכ"מ בר"ן פ"ק דשבת שהקשה היאך מותר להתפיס מטלטלין לכתובתה הא הוי קונה קנין בשבת וכו' : טו אין פורעין · ז"ל הריב"ש אסור לפדות הבן דלא יהא אלא פורע חובו שאסור כדאמרינן משום לוין ופורעין בי"ט עכ"ל · והתו' פרק ה' דב"מ כתבו דאסור לומר ל' (°) הלואה ופריעה אלא ל' שאלה

וחזרה

באר הגולה

ה משנה ת תה"ס בפ"ד בשם התוספות א גמרא שם קנ"א ב שם במשנה קמא ג הר"ן בשם התוספות וסמ"ג (°) דין הלואה יום טוב ושבת אם ניתנה ליתבע בסימן תקכ"ה)

עטרת זקנים

* משום דמיככר' מילתא כו' ולעיל בריש סימן ש"ו דאסור אפילו בתוך התחום הכא נמי מינכר' מילתא (בית יוסף) :

נתיב חיים

°) מ"א סקי"ב דכללי כייל נ"ב קשה דהל"ל דהא לא קתני איפכא כל שרשאי להחשיך זכאי באמירתו : °) שם קאי אסוף התחום . נ"ב ר"ל כמו דקתני בסעיף זה יכול להחשיך על התחום כדי לאהר לילך לשם לשמרם שאפי' היום היה יכול לשומרם . או מחשיך על התחום להביא בהמה דהא היום יכול לקרות לה כדי שתבוא כדלעיל סי' ש"ו ס"ג ע"ש : °) שם גם מ"ש בשם תוס' נ"ב מ"ש בזה דבריו תמוהים :

יד אפרים

שם ס"ק י"ג וטעמא דאסור פירש"י כו' ר"ל בכך דלא יהלך אדם בשדהו כו' פירש"י בעירובין שם משום דאסור לאזמוני נפשיה כו' וע"ז תירצו התוס' משום דלא מינכר מלתא כ"כ ר"ל דהא בתוך התחום מותר לטייל ועונג רק האיסור מצד המקום אשר הוא שם אשר במקומו הוא מוכרע שמזמין עצמו על אחר השבת לעשות איזה מלאכה האסור' בשבת וזה אסור משום ממצוא חפציך אך דוקא היכא דמוכחא מלתא שמזמין עצמו לכך כגון שדה כו' משא"כ כשמחשיך לתלוש פירות אע"פ שגינתו וחורבתו שם מ"מ לא מוכח כ"כ שהוא יושב שם בשביל כך ולכך שרי דזה לא מיקרי רק הרהור לבד דמותר אך כל זה בתוך התחום שאין איסור מצד ההליכה משא"כ בסוף התחום שאין דרך להלך מהלך רב כ"כ לטייל ולעונג זה אסור אם הולך כ"כ לצורך עובדא דחול משום דכתיב אם תשוב משבת רגליך כו' ממצוא חפציך . אע"ג דמצד המקום שהוא שם לא מנכר' מלתא . וגם יוכל להיות שהולך לפעמים דרך כזה לצורך דבר מותר דשמעתי' משכתי' כו' מ"מ כיון דכוונתו בשביל לעשות עובד' דחול אסור מצד ההליכה לצורך דבר האסור והא דאמרינן בעירובין שם דבסוף התחום מותר דכיון דאין מערבין אלא לדבר מצוה א"כ חפצי שמים ומהאי טעמא לא פריך התם ממתני' דאין מחשיכין על התחום להביא פירות. כו' דחפצי שמים שאני רק דקשי' דאסור מצד שמכין מיו"ט לשבת אע"ג דשתיק ולא אמר מידי מ"מ הו"ל הכנה דהא בהא דלא יהלך בסוף שדהו כו' נמי שותק והפ"ה אסור דהוי כמזמן עצמו וה"נ הוי כמכין משבת ליו"ט וע"ז שפיר תירץ דהכא לא מוכחא מלתא דעביד בשביל העירו' ולכך כיון דשתיק לא הו"ל הכנה משא"כ בלא יטייל כיון דמוכחא מלתא וה"ל הזמנה אך כ"ז לענין עירוב דהו"ל חפצי שמים משא"כ היכא שרוצה לעשות חפצי עצמו בלא"ה אסור סוף התחום אף דלא מוכחא מלתא כיון דאמת כוונתו בשביל חפציו ועי"ז נאמר ואם תשוב כו' וזה מוכרח לענ"ד מתוספות דשבת דף ק"ן דבלאו הא דלא יטייל לא הוי קשיא ליה מאי שנא תוך התחום דשרי מסוף התחום דאסור וע"כ שהיו סוברין דתוך התחום אין איסור מצד ההליכה כלל כמ"ש משא"כ סוף התחום ומ"מ קשי' להו הא דלא יהלך שהוא בתוך התחום והפ"ה אסור וע"ז תירצו דשם אעפ"י שאין האיסור מצד ההולך מ"מ האיסור מצד המקום אשר הוא עומד שם עתה דמנכרא מלתא כו' משא"כ להחשיך על הפירות לא מינכר' אבל לענין סוף התחום א"צ לחילוק זה כלל דכל שהאיסור מצד ההליכה עצמו אעפ"י שיש לתלות שהולך לצורך דבר היתר מ"מ כיון דבאמת אין כוונתו לכך אסור ודברי ה"ה שכתב שהטעם משום דמנכר' ויבא לידי חשד צ"ע :

באר היטב

שכ"ה ס"ח וס"י דאפי' בדיעבד אסור עמ"א : (יג) דמינכר' . נ"ל פשוט דמותר להחשיך כדי לילך בלילה ודוק : (יד) שמא יכתוב. ובמקום שנהגו ששם הלואה אינה למ"ד יום רק רשאי לתבוע לאלתר כמו במדינתנו רשאי לו' הלויני ומשמע בגמ' דוקא יין ושמן ודבש שהוא צורך שבת אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח משכון מ"א ע"ש ועי"ל סי' ש"ו ס"ק ו' : (טו) תן לי . ומותר ג"כ לסיים ואתן לך ט"ז :

לבושי שרד

ט"ז סק"ח (°) אלא לענין מחשיך ר"ל בש"ס לא קאמר זאת לענין אמירה לנכרי דבאמת אמירה אסור אף תוך התחום . רק לענין החשכה קאמר כך בש"ס וע"ז כתב ה"ה הטעם משום דלא מינכר' כו' אבל אמירה והחשכה אין תלוי זה בזה להא מילת' דאע"ג דאמר שם אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו הרי דאמירה והחשכה תלוים זה בזה היינו החשכ' במקום שאסור להחשיך דהיינו בסוף התחום דמינכר' מילתא לא שרי אלא היכא שמותר האמירה משא"כ תוך התחום דשרי החשכה משום דלא מינכר אין תלוי באמירה אלא אמירה אסור והחשכה מותר וזהו המשך דבריו : שם (°) סס"ק וזהו אפילו תוך התחום דהא גם תוך התחום שאין בו צד היתר היום : ס"ק י"ב (°) דכללי כייל . כל דבריו בזה הם כדברי הט"ז סק"ח ביארתם תחלה : שם (°) ופשוט . זהו ענין בש"ע דסברא דצד היתר אינו מועיל רק לומר לחבירו או לנכרי לעשותו למחר ולא לעשותו בשבת . וההוא דסעיף יו"ד דמותר לו' לחבירו שמור לי פירות שבתחומך בשבת עצמו אף שהוא עצמו אינו יכול לילך לשם א"א"כ ע"י בורגנין התם טעמא אחרינא איכא ובלי סברא דבורגנין שרי כיון שחבירו הוא בתחום הפירות ולית ביה איסור שבת כלל שרי האמירה אף דאיהו אסור למעבדיה כיון שהוא מצוה על דבר שמותר לעשות בשבת משא"כ כל אמירה לנכרי אסור כיון דיש בדבר ההוא איסור שבת רק שהנכרי אינו מצוה משא"כ בכה"ג דליכא בהך מילתא שום איסור שבת אלא השליח אף דגבי המשלח יש איסור שרי : שם (°) דלחבירו ל"ד . ר"ל הא דריש סעיף זה דיכול לו' לחבירו ה"ה לנכרי . והשיג במג"א דדבריהם הם אהך דסעיף שקודם הובא במג"א סק"י ותיהו י"ל דשוים הם וכ"כ הא"ר : סקי"ג (°) (מ"מ פכ"ד וכו') . ולשון הש"ע סעיף זה לקוח מדברי המ"מ אלו ומשיג המג"א את"מ שתלה הטעם בחשד . וז"א דהא בסוף התחום נמי ליכא חשדא . וטעם האיסור כפירש"י דאסור לאזמוני נפשיה משום ממצוא חפצך . אלא דבתוך התחום דלא מינכר כ"כ כמו בסוף התחום לא חמירא בזה כל כך אבל בסוף התחום אסור משום ממצוא חפציך אפילו אי לא מינכר דליכא חשדא מ"מ אית ביה משום ממצוא' חפצך : ש"ע ס"י (°) ואני אשמור כל סעיף זה הוא מימרא דשמואל וטעם הדבר באארתי באות כ' לא וקי"ק לאיזה ענין אמר ואני אשמור וכו' הא עיקר מילתא לא קמ"ל רק שיכול לו' לחבירו שמור לי אף דאיהו גופיה לא מצי למיזל להתם משא"כ ואני אשמור אין שום רבותא דאע"ג דחבירו לא מצי לשמור אותן הפירות לפי שהן חוץ לתחומו מ"מ איהו מצי למינטר וחבירו ודאי לא עביד איסור דהא אינו מצווהו כלל ומדעתיה דנפשיה נטר להו ואפשר דקמ"ל דה"א דמיחשב כשוכר פועל בשבת כי הא דאמרינן שמור לי ואשמור לך שומר שכר : ט"ז סק"ח (°) וזהו אפי' תוך התחום . צד היתר היא דהא גם יום בתוך התחום: מ"א (°) בדבר שאין בו צד היתר . רצונו בדמיון זה משום דהחשכה ודיבור תלוים זה בזה כמו שאמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך וכיון דאינו זכאי באמירה לתלוש אסור ההחשכ' בסוף התחום אפי' אי לא מינכרא מילתא : ס"ק ט"ו (°) הלואה ופריעה . איסור הפריעה בשבת שמא ימחוק החוב מן הפנקס ואין חשש אלא אם מזכיר לשון פריעה אבל אם מזכיר לשון חזרה מידכר ולא אתי למחוק :

הגהות רעק"א

שבותים. כיון שהוא רק מכח גזירה וכמ"ש הריא"ף פ"ב דבילה. ע' שו"ת דברי יוסף סי' ס"ד : סעיף י' מותר לומר. בתוס' עירובין מ"ג א' ד"ה הלכה. ומשמע דסייר פירא לית בי' איסורא דאפי' בשכר שרי כדאמרי' שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור פירות שבתחומך ע"ש. וק' לי הא להדיא מפורש ברייתא בב"מ נ"ח השוכר את הפועל לשמור זרעים וכו'. מבואר דאסור

ביאור הגר"א

כו' : ובלבד שלא. דזה אין צד היתר היום : אפי' אם. שם בתיבנא סריא : וכן. מתני' וגמ' שם ושם : אבל יכול כו'. ואם לא כו'. ואפי' פירות מוקצין מתני' וכמ"ש בגמ' בתיבנא כו' : ס"ט מותר. תוס' שם ד"ה ואין מדקתני על התחום : סי"א דמשמע לזמן כו'. רש"י שם : ובלשון לע"ז. כן מ' שם בגמ' והא כיון דבחול כו' א"ל כו' : וכשלוה. מתני' שם :

כשם

מחצית השקל

האמירה מותר וכיון דמותר להחשיך על פירות מוקצים ומחוברים תוך התחום ה"ה דאמירה מותר שיתלוש פירות במוצאי שבת. כללא דכייל דכל שאני זכאי כו' וה"ה איפכא כנ"ל כו' שקאי אסוף התחום ר"ל בדבר שאין בו איסור רק מה שהוא בריחוק מקום משום שהוא סוף התחום אבל מה שאיסורו אפי' תוך התחום מצד מוקצה או מחובר אע"ג דמותר להחשיך עליו מ"מ האמירה אסורה ולכן נ"ל דנקט ח"ל לא לדייק הא תוך התחום שרי דהא אפי' תוך התחום אסור. אלא נקטינן משום סיפא דקתני וכן אסור להחשיך בסוף התחום כו' ושם דוקא חוץ לתחום אבל תוך התחום שרי כמ"ש סעיף ט' נקט גם ברישא חוץ לתחום: ופשוט דאפי' דבר כו' אסור לו' לגוי לעשותו בשבת דלא הותר כה"ג אלא לו' לגוי שיעשה במ"ש וראיה מסי' שכ"ה ס"ח ויו"ד דאם הביא גוי דבר מחוץ לתחום לצורך ישראל אסור לאותו ישראל אע"ג דאיסור ח"ל יש היתר לישראל ע"י בורגנין וגם ההבאה אפשר ע"י מחילות מ"מ אפי' דיעבד אסור לישראל שהובא בשבילו אע"ג דהישראל לא צוה לגוי להביא כ"ש שאסור ישראל לצוות לגוי על זה: ודברי הב"ח לע"ג גם מ"ש דע"י מחילה של ב"א כו' ר"ל דהרב"י הביא הגמ"ר שכ' בשם ראבי"ה דאמירה לגוי אפי' בדאורייתא לא אסירא אלא בדבר שא"א למצוא תקנה ע"י ישראל לעשותו כגון להחם חמין אבל אם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיכול להביא ע"י מחילת בני אדם (ר"ל שיעמדו כ"א קרוב לחבירו פחות משלשה טפחים דהוי מחילה גמורה) שרי אמירה לגוי והיכי דא"ל דילמא אתי לאחלופי בר"ה אסור אמירה לגוי אפי' באיסורי דרבנן כו' וכ' על זה הרב"י שהסיפא סותר מ"ש קודם לכן שאם אפשר לעשותו כגון בר"ה דיוכל להביא ע"י מחילות ב"א שרי ול"ע עכ"ל הרב"י. וכ' הב"ח ליישב דברישא מיירי לומר לגוי שיביא דבר בר"ה אפי' מאה אמה זה מותר כיון דיש היתר לישראל להוליך בר"ה דהיינו אם היה מחילות ב"א לכן מותר לגוי להביאו אפי' ליכא מחילות ב"א. ואייתי ראיה מדאמרי' סעיף ח' מותר לו' לחבירו לכרך פ' אני הולך למחר כיון שאם יש בורגנין כו' וכתבו התוס' דה"ה כה"ג מותר לומר לגוי בשבת שילך לכרך פ' וה"ה הכא משא"כ בסיפא מיירי לומר לגוי להביא דבר מחצר לחצר שלא ערבו דאסור בישראל משום דאתי לאיחלופי בר"ה ויוציא מרה"י לר"ה ובזה ליכא תקנתא ע"י מחילות ב"א דמאי מהני המחילה כיון דלא ערבו יחד (דהא אפילו שני חצרות סמוכים זל"ז וכותל א' ביניהם אפילו יש חלון בכותל אם לא עירבו השתי חצירות יחד אסור להוציא מזה לזה על ידו ודרך החלון) כה"ג גם האמירה לגוי אסור עכת"ד הב"ח בתוס' ביאור ומ"א השיג על כל דבריו דמה שכתב ברישא דכל מה שיש היתר לישראל ע"י מחילות ב"א מותר לומ' לגוי לעשותו היום בשבת זה ליתא דלא הותרה האמירה כי אם שיעשה הגוי אחר השבת אבל לא שיעשה בשבת וכדמוכח מהאי דסי' שכ"ה כנ"ל: גם מ"ש דע"י מחילות כו' ר"ל הב"ח לפי שיטתו אינו נכון מ"ש לפי סוף דברי הגמ"ר דמיירי שם שאסור לומר לגוי להביא מחצר לחצר שלא ערבו דכה"ג אסור לישראל אפי' ע"י מחילות ב"א גם בזה חולק מ"א דיהו דכה"ג ל"מ לישראל מחילות בני אדם מ"מ האמירה לגוי ראוי להתיר דהא האיסור מחצר לחצר שלא ערבו הוא דאתי לאחלופי בר"ה הא אמירה לגוי אפי' בר"ה מותר לדעת הב"ח וע"כ צ"ל דס"ל דאפי' ע"י מחילו' ב"א אסור לישראל להוציא מרה"י לר"ה שיש שם מחילות ב"א לכן גם האמירה לגוי אסור וע"ז כ' מ"א דליתא דמחיצת ב"א הוא מחילה גמורה . ופשוט בגמ' כו' הביא לנו דבר זה למחר כו' כה"ג מהני שאם היה מחילות ב"א אבל שיביא הגוי בשבת לא הותר כנ"ל: גם מ"ש בשם התוס' כו' ר"ל שהב"ח הביא ראיה לדין א' שמותר לומר לגוי להבי' בר"ה אפי' בשבת מדברי התוס' שכתב על מ"ש בסעיף ח' דמותר לומר לחבירו לכרך פ' כו' דה"ה דמותר לומר לגוי כו' כנ"ל ע"ז כ' מ"א דליתא דלא על מ"ש בסעיף ח' כתבו התו' דבריה' כי אם על מ"ש סעיף ז' מותר לומר לחבירו הנראה בעיניך כו' וכמ"ש מ"א בשם התו' ס"ק י' : (ס"ק יג) משום כו' ול"ע דבפ"ג דעירובין דף ל"ט ע"א אמרי' בהדי' דאפי' בתוך התחום כנ"ל : לא מינכרא כו' דאמרי' שם אר"י י"ט שחל בע"ש מערב בעי"ט על י"ט לילך לצד מזרח ובי"ט מערב לשבת לילך לשבת לצד מעריב והעירוב יהיה ברגליו שיושב שם בי"ה עד שתחשך וקונה בזה מקום שביתה ופריך הא י"ט מכין לשבת ע"י שמערב בי"ט ברגליו לשבת ומשני שיושב שם בי"ה וא"צ לומר שביתתי במקומי וכיון דלא אמר מידי לא הוי כמכין מי"ט לשבת ופריך מדתניא לא יהלך בסוף שדהו מה היא צריכה ולא יטייל על פתח המדינה לכנוס למרחץ שנראה שמכין משבת למ"ש אע"ג דלא אמר מידי ומשני התם מוכחא מילת' הכא גבי עירוב לא מינכרא מילתא דאי צורב' מרבנן כו' ע"כ דברי הש"ס וא"כ מוכח דגם סוף התחום לא מינכר' מילת' ואיך כ' הרב"י טעם איסור סוף התחום דמינכר' מילת' והם דברי המ"מ ע"ש : וטעמ' דאסור כו' הוא קושי' ב' על המ"מ שכתב טעם האיסור היכי דמנכר' מילת' מפני החשד ורש"י כתב הטעם מצד הדין דכל מידי דאסור למיעבד כו' והוא בכלל ממצוא חפציך וע"ז הקשו התוס' דגם הכא לחשוך ולתלוש פירות שבתוך התחום יאסר מה"ט וע"ז תי' התוס' כיון דלא מינכר' כו' לא החמירו חכמים : אבל להחשיך בסוף התחום אע"ג דלא מינכר' מילת' כנ"ל אעפ"כ אסיר ולא מפני החשד אלא ממצ' חפציך דאסור לאזמוניה נפשיה ואע"ג דתוך התחום היכי דלא מנכר' לא אסרו לאזמוני מ"מ סוף התחום החמירו יותר והחילוק תוך התחום בין מנכר או לא לטעם רש"י נ"ל דהיכי דלא מינכר לא הוי רק כמו הרהור דשרי משא"כ היכי דמנכר' מילת' הוי כמו דבור דאסור:(ס"ק י"ד)לזמן כו' ועמ"ש סי' ש"ו סקט"ו דקאמרי וכן ער"פ כו' דתנן ר"פ השואל שואל אדם מחבירו כדי יין כו' ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו כו' וכן ערב פסח שחל בשבת בירושלים (ר"ל ואין לו טלה לפסחו הולך אצל רועה ולוקח ממנו טלה בשבת) אם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת משמע דוקא מה שהיא צורך שבת או לצורך מצות היום כגון פסח אבל לא לדבר אחר : וכ"מ בר"ן פ"ק דכתובות כנ"ל והיא קושי' הריטב"א שהבי' מ"א בסי' ש"ו ס"ק ט"ו:(ס"ק ט"ו) אין כו' משום לוין ופורעים כו' דאמרי' בב"מ דף ע"ה ע"א וכן הוא בשבת דף קמ"ח בני חבורה המקפידים זה ע"ז (ר"ל מדקדקים הרבה זה ע"ז ואין אחד מוותר נגד חבירו אפי' דבר מיעוט שאין דרך להקפיד עליו) באים לידי איסור כו' ומשום לוין ופורעין בי"ט וכ' התוס' פי' דאסור לומר ל' הלוא' או פרעון אלא צ"ל השאילני ובשעת פרעון ל' חזרה ולא פרעון והם יראים לומר ל' שאלה כיון דהשאלה הדרא בעיני' וזמנו לאלתר וירא פן יתבענו מיד ולכן יאמר ל' הלואה וממילא אינו אומר ל' חזרה אלא פרעון וע"י זה עבדי איסורא בלשונם מזה מוכח דגם ל' פרעון אסור א"כ ה"ה פדיון אסור דלא עדיף מפרעון וגבי פדיון א"א לשנות הל' ואפשר אפי' היה אפשר לשנות הל' בפדיון כיון דלא הותר כ"א לצורך השבת כמ"ש מ"א את"ז ופדיון אע"ג שהוי' מצוה מ"מ אפשר דאסור : (ס"ק טז) זימן כו' כ' ב"ח כו' ניהו דלשמא ימחק כו' דבגמר' איכ' ב' טעמים על האי דיל' שהזכיר המחבר חד' שמא ימחק משמות האנשים אשר זימן כי יראה שאין המגדים אשר זימן מספיקים לאותן אנשים כי רבים הם ולכן ימחוק איזה אנשים שלא לקרותם טעם שני שמא יקר' בשטרי הדיוטות : דהא חשבונות של מצוה כו' ובגמרא דאוסר היינו סעודה שאינו של מצוה אלא סעודת מריעות וכ"כ בספר ת"ש : (ס"ק יז) חקיקה שוקעת אבל בולטת כו' דשמא יקרא בשטרי הדיוטות דגזרינן משום דס"ל דכותל בשטר מיחלף . ואם נתיר לקרות ממה שע"ג כותל יקרא ג"כ ממה שכתב בנייר ושטר אבל כשנוסף עוד שינוי דהיינו הכתיבה היא שוקעת דאיכא תרי שינויים חדא שהיא כותל וגם הכתב משוקע משא"כ הכתיבה היא רשומה בה"ג לא מיחלף בשטרי אבל טבלא ופנקס אע"ג דהחקיקה שוקעת מ"מ גזרינן שמא יקרא בשטרי הדיוטות כיון דליכא רק שינוי א' דהיינו שהכתיבה שוקעת אבל טבלא ופנקס דומה לשטר שהם מטלטלים ואין בזה שינוי וכמ"ש מ"א את"ז ולכן אם הכתיבה בולטת ע"ג כותל ס"ד כיון דאיכא תרי שינוי חדא שהיא כותל וגם הכתב בולט משא"כ בשטר שהכתב רשום וא"כ לא אתי למיחלף בשטר אפ"ה אסור משום שמא ימחוק דכשהוא בולט אפשר למוחקה משא"כ כששוקעת דא"א למחוק . ואפי' גבוה הרבה כו' והא דכתב המחבר הטעם לאסור בגבוה הרבה משום שמא יקר' ולא אמר משום שמא ימחוק ומשום לא פלוג נ"ל דהטעם שמא יקר' עדיף דאסור מצד עצמו ולא אילטריך משום לא פלוג וכ"כ בספר ת"ש : (ס"ק כ) שלא יגע כו' ואגודה כתב אני נהגתי כו' דקי"ל דבר הבא מחוץ לתחום אסור למי שהובא בשבילו ואם כן ה"ה הבא באגרת מי שנשתלח לו אסור לקרותו דזה הנאתו דאסור

נו

יב טז ד זימן אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב כמה זימן וכמה מגדים הכין להם אסור (טז) לקרותו בשבת אפי' אם הוא כתוב א] ע"ג כותל גבוה הרבה (°) משום גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות דהיינו שטרי חובות וחשבונות (דאפי' לעיין בהם בלא קריאה אסור) (הרא"ש ור"ן פ' השואל וטור) ה אבל אם (י) חקק בכותל יז ו חקיקה שוקעת מותר ו אבל יח בטבלא ופנקס אפי' אם הוא חקוק אסור לקרותו:

יג שטרי הדיוטות ח דהיינו שטרי חובות וחשבונות (יא) ואגרות של שאלוה שלום אסור לקרותם ואפי' (°) לעיין בהם בלא קריאה אסור:

יד ט לקרות באיגרת השלוח לו אם *) אינו יודע מה כתיב בה יש מותר ולא יקרא בפיו אלא יעיין בה ואם הובאה בשבלו מחוץ לתחום טוב ליזהר כ (יב) (יז) שלא יגע בה:

טו י כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמות דוד וגלית וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני כא אסור לקרות בשבת:

טז ° כ מליצות ומשלים של שיחת (יח) חולין ודברי חשק כגון ספר עמנואל וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בהם בשבת ואף בחול אסור כב משום מושב לצים כג ועובר משום אל תפנו אל האלילים לא תפנו אל מדעתכם ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע ומי שחיברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן מחטיאים את הרבים: הגה ונראה לדקדק הא דאסור לקרות בשיחות חולין וספורי מלחמות היינו דוקא אם כתובים בלשון לע"ז (יג) אבל כד בלשון (יט) הקודש שרי וכן נ"ל מלשון שכתבו התוס' פרק כל כתבי וכן נהגו להקל בזה:

°עסי' ש"א ס"ג

אסור

ט"ז מגן דוד

בל' הלויי שהוא לזמן מרובה : (י) חקק בכותל. דכותל בשטר לא מחלף אבל טבלא ופנקס שהם מטלטלים מחלף בשטרי הדיוטות : (יא) ואגרות של שאלת שלום. זהו דעת רש"י אבל הרמב"ם ס"ל דאין בכלל שטרי הדיוטות אלא מקח וממכר כמבואר בב"י ונראה דפלוגתייהו תלוי בזה דהרמב"ם כת' טעם איסור זה משום שמא ימחוק כמבואר בפי' בפכ"ג ולכאורה י"ל ממ"ש בגמ' טעם מתני' דלא ימנה אדם מתוך הכתב רב ביבי אמר שמא ימחוק אביי אמר שמא יקרא בשטרי הדיוטות ולהרמב"ם קשה הא כ"ע ס"ל שמא ימחוק בשטרי הדיוטות וא"כ במה הם חלוקים רב ביבי ואביי וצ"ל דר"ב אמר כאן במשנה הוי הטעם שמא ימחוק ודרך לכתוב בכותל את אורחיו וע"כ אין איסור אלא אם יכתוב בכדי שיכול למחוק אבל לא למעלה במקום שאינו יכול למחוק ואביי ס"ל אפי' למעלה אסור משום שאר שטרי הדיוטות שהגזרה בהם משום שמא ימחוק ומש"ה מותר באגרת שלום שאין שייך בו שמא ימחוק ורש"י ושאר מפרשים שמביא ב"י דאוסרים באגרת שלומים והוא בכלל שטרי הדיוטות ס"ל הטעם משום ממצוא חפציך ודבר דבר שלא יעשה כמעשה חול וא"כ אין להסור האידנא לשמש שקורא בכתב הלעטיל המזומנים לסעודה כי יש לנו לסמוך על הרמב"ם ורמב"ן שכתב הרשב"א במי שקורא באגרת שלום בשבת שאין לגעור בו כיון שסומך על הרמב"ן : (יב) שלא יגע בה . המנהג שהעכו"ם המביא הכתב מניחה על הקרקע תחלה ומהר"מ מינץ בתשובה סימן ק"ז נתן טעם דלא יעשה ישראל המקבל הכתב גמר הוצאה מרשות לרשות דהיינו שהעכו"ם עושה עקירה וישראל הנחה . ואין זה כ"ל דבר"ה דאורייתא אמרינן

מגן אברהם

וחזרה עכ"ל ודוקא בדבר שהוא מאכל ולורך שבת אבל בלא"ה אסור בכל ל' [°] עמ"ש סימן ש"ו ס"ז : טז זימן אורחים . כתב ב"ח מה שנוהגין שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב אסור נהי דלשמא ימחוק ליכא למיחש אלא כשבעל הסעודה בעצמו קורא מ"מ איכא למיגזר משום שמא יקרא כו' עכ"ל ואני אומר מנהג ישראל תורה הוא דהא חשבונות של מצוה שרי כמ"ש סימן ש"ו ס"ו ולא גזרינן אטו חשבונות שאינן של מצוה כ"ש הכא דהוא גופה גזירה אטו שטרי חשבונות (°) דשרי בשל מצוה ועי"ש סי"ב דצרכי רבים שרי : יז חקיקה שוקעת · אבל בולטת אסור °) דגזרינן שמא ימחוק ואפי' גבוה הרבה דלא פלוג כמ"ש סי' ער"ה : יח בטבל' ופנקס וכו' . דמחלף בשטרא אבל כותל בשטר לא מיחלף (°) שכיון שהוא חקוק כ"כ הב"ח דלא כע"ש : יש מותר · דשמא כתב בו דבר שצריך לו ולא מקרי שטרי הדיוטות (ב"י רי"ו) : כ שלא יגע · וכתב הלבוש ולא ראיתי נוהגין כן וכ"כ הרב"י שמנהג פשוט ליגע בו וז"ל רמ"מ סי' ק"ו עכו"ס המביא כתב חוץ לעירוב יש דיעות חלוקות א"ז אוסר ומהר"מ ורא"בי"ה מתירין ובאגודה כתב אני נהגתי לומר לאחר לקבלו ולקרותו אולי יש בו צורך נפש ואם הוא חתום או קשור אני אומר לעכו"ס איני יכול לקרותו כל זמן שאינו פתוח ע"כ (משמע דאסור לומר לפתחה) וכ"כ בזכרונות (ועמ"ש ססי' תקי"ט) וכן נהגו עלמא כמהר"מ ורא"בי"ה דהם בתראי ועתה באתי לפרש טעם האוסרין דחיישינן שמא טרם שעומד השליח לפוש יקח היהודי הכתב מידו לכן צריך להניחו על הארץ או על השלחן כדי שיעשה העכו"ס הנחה וכן כשסולה עכו"ס להביא שכר חוץ לעירוב

ריש שבת דאסור מדרבנן אע"פ שאין עושה אלא עקירה לחוד או הנחה לחוד לא יטלנה בידו ולא יקחנה מידו (ועמ"ש רסי' שכ"ה) עכ"ל רמ"מ וגם הג"מ
אבל בכרמלית אין איסור בזה ויתבאר עוד סי' שכ"ה : יג אבל בל' הקודש פ"ב די"ע כתבו שהורה מהר"מ להתיר [°] דאין כאן גזירה שמא ירכב בשבילו
ביחד ומשום לך והבא נמי ליכא ומשום מוקצה נמי ליכא עכ"ל והפשר דהאוסרין
ס"ל דהוי מוקצה משום שלא היה דעתו עליו כמ"ש בסי' תקט"ז ובמוקצה דחוץ לתחום אפילו ר"ש מודה כמ"ש סי' תל"ח ס"ג ועיין מ"ש בסי' תקט"ז
ובגיטין רפ"ח כתב הרא"ש דאם מקפיד על איגרת (°) לצור ע"פ צלוחיתו אסור לטלטלו עמ"ש סי' ש"ח : כא אסור לקרות בו בשבת. אבל בחול מותר
דכיון דדבר מועט הוא (°) ליכא למיחש לאמשוכי (מהרש"א) : כב משום מושב לצים . וה"ה ההולך לטרטיאות וקרקסיאות והם מיני שחוק כדאיתא
בע"א דף י"ח ומיני תחבולה ולא ידענא מי התיר להם בפורים ואפשר שנמשך להם משחוק שעושים זכר להאחשורוש ועבב"י בח"מ סימן קס"ג ס"ט :
כג ועובר משום. התוס' והרא"ש כתב דדוקא בדיוקנא העשויה לשם ע"א עובר ע"ש אבל בע"א דף כ' כתבו התוס' דאפי' בכל דיוקנא אסור אלא
בצורתא דזוזא שרי שרגיל לראות בה תדיר ולא שייך הפניה והעולם נוהגים כסברא ראשונה וצ"ל דראיה בעלמא שרי לכ"ע עסי' רכ"ט : כד בלה"ק שרי.
דהל' בעצמו יש בו קדושה ולומד ממנו ד"ת וגט *) מותר לטלטלו אע"פ שכתב בלע"ז דיכול ללמוד ממנו דיני גיטין (ד"מ וכ"כ המט"מ) אבל של"ה אוסר וכ"מ
באגודה וב"ח כתב דבחול מותר ובשבת אסור אף בלה"ק ולדעת רמ"א אף אגרת שלום הכתובה בלה"ק שרי לקרות דיש ללמוד מתוכו הל' וגם כתובים בו כמה

באר הגולה

ד שם במשנה ה שם בגמרא קמ"ט ו רבי ירוחם בס"ז ז הרי"ף והרא"ש שם ח בפי' רש"י שם וקי"ז ט תוס' שם ושכן משמע מהירושלמי והמרדכי בפ"ק דשבת וסמ"ג וש"פ י שבת קמ"ט וכפי' רש"י כ רא"ש שם בשם ר' יונה ותו' בשם רבי

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק י"ז דגזרינן שמא.נ"ב כ"כ רי"ו אבל ק' הלא המחבר לא ס"ל להך סברא דהא נותן טעם דשמא יקר' בשטרי הדיוטות ונראה דהמחבר נמי ס"ל הטעם שמא ימחוק אך בשני' לא גזרינן כדאמרינן לעיל סי' רפ"ה מש"ה נותן טעם שמא יקר' בשטרי הדיוטות דשייך אפילו בשני' :

אשל אברהם

א] ע"ג כותל . ומ"מ דבר שהוא של רבים ליכא חששא בי"ד סי' ל"ג :

דגול מרבבה

*) (מחבר) ואם מותר לומר לגוי לפתוח החותם עיין פר"ח י"ד קי"ח ס"ק י"ח שאוסר וחכם צבי בתשובת סוף סי' ל"ט חולק עליו ועיין סי' תקי"ט במג"א ס"ק ד' ובט"ז ס"ק פ' בסופו :

*) גוף הדין דמותר לטלטל גט בשבת כתבו רמ"א בש"ע אה"ע סוף סי' קל"ו בשם מרדכי וסמ"ג. אבל הא דכתב מג"א שאילו כתב בלע"ז לא נתבאר שם אבל רמ"א כאן בד"מ הוכיח זה מכח קושיא דלמה הוצרך הסמ"ג והמרדכי ליתן טעם שיכול ללמוד ממנו הלכות גיטין תיפוק ליה שלשון הקודש בלא"ה שרי שהלשון מצד עצמו יש בו קדושה אלא ודאי שגט מיירי אפילו שנכתב בלע"ז :

יד אפרים

ס"ק כ"ג התוספות והרא"ש כתבו כו' ל"ע דבש"ע אין מזכיר מדיוקני' ובאמת של"ע על הש"ע שהעתיק הך אל תפנו על מליצה ומשלים ובשבת דף קמ"ט איתא על דיוקנאו' רק רבינו יונה כתב לאסור משום מושב לצים . ונראה שיש חסרון איזה תיבות במג"א וצ"ל ובשבת אמרינן האי טעמא על דיוקני' שאף בחול אסור להסתכל בה וכתבו התוס' והרא"ש כו' ועיין מ"ש על דברי המג"א אלו בספרי שו"ת בית אפרים סי' ע"ו :

חתם סופר

סי' ש"ז סעיף ט"ז במחבר מושב לצים. נ"ב עמ"ש המג"א סי' רכ"ד סק"ג בשם: ספר האשכול ע"ש: שם במג"א ס"ק כ' משמע דאסור לומר לפותחה וכ"כ בספר זכרונות עמ"ש וכו' . נ"ב עיין לקמן סוף סי' ש"מ במג"א לכן אם אפשר להתיר החותם בלי שבירת האותיות ומבלי שיקרע הנייר פשיטא דמותר לומר לנכרי ואם א"א יכול נמי לו' לנכרי לקרוע הנייר סביב החותם שלא ישבר האותיות ועיין מ"ש א"ר סי' זה נ"ב להתיר ודלא כפר"ח ביו"ד סי' קי"ח ע"ש שמחמיר ועיין מ"ש נ"ב המג"א לקמן סימן

באר היטב

(טז) לקרותו. מה שנוהגין שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב אסור ב"ח ובכנה"ג.וט"ז ומ"א מתירין.והלייב"ין שמשלחין לאחר השכר והיין בין שפוסין מןהכתב ובין של אבר אסור כנה"ג:(יז)שלא יגע בה.ומנהג פשוט ליגע בו דראוי לכרוך ע"פ צלוחיתו.וז"ל רמ"מ אם הוא חתום או קשור אומר לעכו"ס איני יכול לקרותו כ"ז שאינו פתוח ולא יאמר לפתחו. והמנהג כשהעכו"ס מביא הכתב מניחה על הקרקע או השלחן תחלה שלא יעשה ישראל המקבל גמר ההוצאה דהיינו העכו"ס העקירה וישראל הנחה עכ"ל.וכתב הט"ז ואין זה כ"ל דברה"ר דאורייתא אמרינן דאסור מדרבנן.אבל בכרמלית אין איסור בזה ע"ש וע"ל סי' רס"ו ס"ז מש"ש:(יח)חולין.ואין בכלל זה יוסיפון וס' יוחסין ודברי הימים של ר"י כהן שמהם ילמדו דברי מוסר ויראה וכן שבט יהודה : (יט) הקודש.ודברי חשק ועמנואל

שערי תשובה

יפסיד ועיין לעיל ס"ק א' ובסי' ש"ו ס"ק י"ט ע"ש ועיין לקמן ס"ק כ"ה : (טז) לקרותו עבה"ט עיין בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' כ"א שכ' שעפ"י ישוב המג"א למנהג אין מיושב מה שנוהגין כן גם בסעודת הרשות וגם קשה משבת דף קמ"ט כו' ומסיק דבעה"ב אסור לקרות הקרואים מתוך הכתב אפי' לדבר מצוה כיון שאפשר בלא זה וכ"כ בתשו' הב"ח סי' קכ"ז והמנהג שהשמש קור' מתוך הכתב דעל השמש מעיקר' לא גזרו אפי' לדבר הרשות שיש לחוש לחורבה ותקלה כעובד' דבר קמצא לכך התירו לזמן מתוך הכתב שלא יטעה כן י"ל לתרץ המנהג ע"ש ועיין בשערי אפרים שער י' סעיף ל"ג ופתחי שערים שם : (יז) שלא יגע בה. עבה"ט ועיין שו"ת ח"צ סי' ל"ט בסופו שכ' על מ"ש הפר"ח ביו"ד סי' קי"ח דאסור אפי' ע"י עכו"ם וכ' שאסר את המותר וגם נשא ונתן עם הפר"ח בעצמו פא"פ ולא מצא מענה ועיין בשאילת יעב"ץ סי' ק"מ

ביאור הגר"א

כשם שאין. גמ' שם קמ"ט א' : סי"ב אפי'. שם כרבה : דהיינו. כפירש"י שם : דאפי' לעיין. רא"ש בשם התוספתא שם ע"ש : אבל אם כו' אבל כו'. שם והתניא מונה כו' : שוקעת. עמ"א : שטרי הדיוטות. שם וקט"ז ב' : דהיינו כו' ואגרות. רש"י קט"ז וכ"ת בגמ' דאסור כ' המהלך תחת כו' שם וכן מדאסר ר' נחמיה אפי' בכתבי הקדש וע"כ ל"פ רבנן אלא בכתבי הקודש. הרא"ש בפכ"ג : ואפי'. כנ"ל תוספתא כת' המהלך כו' אסור להסתכל בהן והביאו הרא"ש : ס"יד לקרות כו'. הנה כאן יש ד' חששות אחד משום שטרי הדיוטות דרש"י בפ' כל כתבי כת' וכן הסכים הרא"ש דאפי' אגרות אסור אלא שיש מתירין וסומכין על מ"ש רש"י בפכ"ג קמ"ט א' דדוקא שטרי מקח וממכר והזר ממ"ש בפ' כל כתבי כמ"ש תוס' שם בשמו בד"ה וכ"ש. ושכן משמע בירושל' ותוס' מתירין אם אינו יודע מה כתיב בה דשמא צורך גדול בו ופיקוח נפש כמ"ש תוס' שם ע"ש. ועוד איסור ב' משום שהובא מחוץ לתחום. והנה המרדכי ספ"ק דיו"ט מתיר משום דהאיסור שמא יאמר לא"י להביא אבל כת' שהובא מעיר אחרת אין לחוש לזה שלא ידע מזה ושם כ' במרדכי שמא ילך בעצמו כדפרש"י וכ"ז ט"ס וצ"ל שמא יאמר וג"כ צ"ל כדפי' ר"י וכ"כ הרשב"א בתשובה והביאו ב"י בסי' תקט"ו וכמ"ש בש"ע ס"ס תקט"ו והנה זה לדעת ר"י דוקא אבל לדעת רש"י אסור שהטעם שלא יהנה והנה מפורש בדבריהם הנ"ל שהוא דוקא לדעת ר"י כנ"ל ולפיכך דברי ש"ע תמוהים שהוא פ' כדעת רש"י ר"ס תקט"ו אבל ההיא דלקמן בה' שופר והתרוג שהתירו אהיא אף לרש"י כמ"ש במרדכי פ' הדר סי' תקי"ד משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ושם הוא תשובת ר"ש וחשש לדברי שניהם אבל כאן דרא"בי"ה וס"ל כתוס' וכבר כ' תוס' בפ' כל כתבי שם דראוי לצור ע"פ צלוחיתו. ועוד חשש אחר משום מוקצה דחוץ לתחום כמו במחובר דיש בו ב' איסורים כמ"ש והנה כבר כת' הרא"ש בפ' אין לדין שם כיון דמותר לישראל אחר לית ביה משום מוקצה וכ"כ המרדכי בפ' הדר שם וכספ"ק דיו"ט שם אלא שבטור כת' בשם הרמ"ת שלא יגע בו דשאני התם דמותר לישראל אחר אפי' באכילה אבל הוא דוחק גדול וכן מתירין כמה פוסקים וכבר כ' ב"י דליתא . וז"ש כאן טוב כו'. אבל הרב בהג"ה ס"ס תקט"ו כת' ג"כ דאסור בכה"ג בטלטול אבל כבר חלק המ"א עליו שם ומתיר ע"ש לפיכך ודאי בנגיעה מותר אבל הקריאה משום שטרי הדיוטות אסור אלא כיון שי' בלא"ה ותוס' מתירין אם אינו יודע מה כתוב בה כנ"ל ויש מתירין בעיון כמ"ש הרא"ש שם בשם י"א וכן מתיר במרדכי בפ"ק דשבת בהג"ה סי' שכ"ב וטעמם דהאיסור משום ממצוא חפציך ודבר דבר ואמרי' שם ק"נ א' דיבור אסור הרהור מותר ולפיכך מתיר הש"ע בכה"ג אבל משום שלא יהנה אסור כנ"ל ואפשר שאף המתירין שהן הרמב"ם וסיעתו ביו"ט שני ס"ל ג"כ כדעת תוס' דהטעם משום שלא יאמר ומ"מ ס"ל דלא גזרו כולי האי לאסור ביו"ט שני דהא הרשב"א מן המתירין כמ"ש המ"מ ור"ן ואפ"ה כת' בתשובה הנ"ל להתיר וכת' הטעם משום שלא יאמר וכאן ליתא כנ"ל וכמ"ש בב"י ס"ס תקט"ו אבל מ"מ שם בסי' תקט"ו כת' דלכ"ע מותר כיון שאינו נהנה מן המלאכה עצמה ודבריו לקוחים מדברי המרדכי בפ"ק דשבת סי' שמ"ו וסמ"ג וסה"ת שכתבו ואין להתיר מטעם דהוי כמו קצץ כו' ע"ש ובסה"ת פ"ק דשבת ובתוספתא פט"ז קכ"ב א' ד"ה ואם כו' ול"ד כו' אבל דבריו אינם מובנים כלל דלא דמי לשם כלל וכלל דכאן באגרות י"ל כן אבל בסימן תקט"ו מ"ל הלקיטה או ההבאה מחוץ לתחום ואם כדבריו אפי' בלא מחוץ לתחום יהא מותר אף לדידיה לרש"י שהטעם משום שלא יהנה וא"ל דחוץ לתחום טעמא אחרינא משום שמא יאמר א"כ צ"ל לרש"י במחובר שלא יהנה ועוד מאי פריך רש"י שם ודחק שם מ"ש חוץ לתחום ממחובר דמותר כיון דכאן טעמא אחרינא. וסוף דבר דבריו תמוהים מאד : ולא יקרא. כיון שיש מתירין בעיון כנ"ל טוב לצרף עם הסיתר בל התוס' : מליצות כו' ואף בחול כו'. מדאמרינן שם כת' המהלך כו' ודיוקנא כו' : ונראה

לבושי שרד

שם (°) עמ"ש סי' ש"ו ס"ז . ע"ש במג"א סוף ס"ק י"ז : ש"ע סי"ב (°) משום גזירה . ה"ה דאסור משום לא פלוג כמ"ש בסי' ער"ה גבי נר אלא דקמ"ל דאית ביה גופיה גזיר' שמא יקר' בשטרי הדיוטות וגזירה זו שייך גם בגבוה הרבה וא"כ ללא פלוג ממילא איכא בהא ב' טעמים לאיסור ואם חקק בכותל שרי דשמ' ימחוק לא גזרינן דא"א אלא בטרח' ואדהכי מידכר וגזירה שמא יקר' נמי ליכא דכותל בשטר לא מיחלף אבל כתיבה בולטת אוסר המג"א שמא יקרא ומשום לא פלוג ופנקס אפילו חקוק אסור מטעם שמא יקר' דטבל' בשטר מיחלף : מ"א סקט"ז (°) דשרי בשל מצוה רצונו דמנהג שלנו הוא בסעודת מצוה וא"כ ליכא למיחש משום שטרי חשבונות דהא חשבונות של מצוה שרי ודמצוה אטו דלאו מצוה לא גזרינן ודינא דהש"ס צ"ל דמיירי בסעודת מרעים וכה"ג : סקי"ח (°) כיון שהוא חקק . ר"ל שהוא חקוק ואינו כתוב דהא בכתוב בכותל גזרינן שמא יקר' בשטרי הדיוטות אבל ודאי גם בולט לא מיחלף דמש"ה הוצרך (חסר ד' תיבות) : ש"ע סי"ג (°) לעיין בהם בלא קריא' אסו' אע"ג דהרהור מות' מ"מ א"א שלא ישא ויתן בהם בדברים לכן גם ההרהור אסור : מ"א סק"כ דאין כאן גזירה שמא ירכב וכו' . ר"ל אף על גב שהנכרי הבי' מחוץ לתחום שרי משום דבנכרי הביא מאכל לישראל מחוץ לתחום אין איסור בסי' תקט"ו אלא משום שמא ירבה בשבילו או שמא יאמר לו הישראל לך הבא וכאן לא שייך זה . ואי אית ביה משום מוקצה או לא מבואר במג"א ססי' תקט"ו : שם (°) לצור על פי צלוחיתו אסור . דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס שמבואר בסימן ש"ח ס"א :

סקכ"א (°) ליכא למיחש לאמשוכי

הגהות

לשמור בשכר. והוא בש"ע סי' ש"ו ס"ג. ול"ע : מג"א ס"ק כ' אני נהגתי לומר. ק' לי הא בלא קצץ ורואה שעושה מלאכה בשביל ישראל צריך למחות בידו. ה"ה אף אם הנכרי הוא שליח בשכר. מ"מ על הפתיחה אינו מקבל שכר. גם הא המג"א שם סק"ט כ' בשם הגמ"ר דלהבעיר בעלי ישראל דצריך ליטול רשות מבעל העלים ל"ש אדעתא דנפשי' עביד ומכ"ש בזה. ואפשר דהכא דהפתיחה אסור רק משום חומרא מקילין בזה. או די"ל דלעיל סי' רכ"ב הכל רק בנתן לנכרי בחול לעשותו אלא דלא א"ל לעשותו בשבת. אבל בלא אמר לו מעולם לעשותו אין לו למחות. ול"ע וע' לקמן סי' זה במג"א סמ"ז : שם בא"ד משמע דאסור

רעק"א

לומר לפתחה. וכן החמיר הפ"ח יו"ד סי' קי"ח סק"ח : מג"א ס"ק כ"ד דיכול ללמוד. ע' ש"ע אה"ע ססי' קל"ו : שם בא"ד וכן משמע באגודה. וכ"כ בבאר שבע בקונטריסו סוף הספר נקרא באר מים חיים אות ד' : מג"א ס"ק פ"ט וי"ל באכילת העכו"ס. ולענ"ד י"ל דאמירה לעכו"ס דאסרו חז"ל דדמי לשליחות. דהא דאין שליחות לנכרי. ומ"מ כיון דבישראל כה"ג יש בו שליחות אסרו חז"ל. ובאכילה דאמרי' קדושי' דף מ"ג דאף למ"ד יש שליח לד"ע. מ"מ באכול חלב ובעול ערוה פטור דלא מצינו זה נהנה וזה מחייב. מש"ה לא אסרו אמירה לנכרי : שם בא"ד לומר לעכו"ס כבה דליקתך. ע' ת' ב"ה ח"ב סי' נ' :

מחצית

לו אלא אם הוא דבר שיש בו צורכי נפש הי' מותר ומספק' לא רצה לקרות בעצמו שמא אין בו צורך נפש לכן צוה לאחר לקרותו דהאחר מותר לקרותו אפי' אין בו צורכי נפש דהא לא הובא בשבילו וגם אינו נהנה בקריאתו דהא אינו נוגע לו וכשראה האחר שיש בו צורכי נפש הי' אומר לו למי שנשתלח לו מה כתוב בו ואם לא הי' בו צורך נפש הי' שותק ולא אמר למי שנשתלחו לו מה כתוב בו ולטעם זה כתב הרב"י דלהאוסרים היינו דהקריאה אסורה כנ"ל מ"מ לא אסרו הנגיעה דהא קי"ל דבר מאכל הבא מחוץ לתחום מותר בטלטול דשאני דבר מאכל דהותר באכילה למי שלא הוב' בשבילו וכיון דראוי לשום אדם מותר בטלטול משא"כ באגרת דאינו ראוי לשום אדם דמי שנשתלח לו אסור לקרותו והאחרים אין להם הנאה ותכלית בקריאה לכן גם הטלטול אסור ע"ש : ועתה באתי כו' דחיישינן שמא כו' דכמעביר ד"א בר"ה או בהוצאה או הכנסה מר"ה לרה"י אי עביד עקירה והנחה איכא איסור תורה ואי עביד עקירה גרידא או הנח' גריד' איכא איסור' דרבנן שעושה חצי המלאכה ואי עומד לפוש זהו מיקרי הנחה אבל עומד לכתף דהיינו לתקן המשא שעליו לא מיקרי הנחה כמ"ש לעיל סי' רס"ו סק"ח ולכן כשהכנים השליח האגרת לתוך רה"י אסור לישראל ליקח האגרת מיד השליח טרם שעומד לפוש דא"כ עושה ישראל ההנחה והאוסרים חששו שמא יקח האגרת מיד השליח קודם שעומד לפוש והמתירים לא חששו לזה ועיין לקמן סי' שמ"ז : דאין כאן גזרה כו' ומשום לך והבא כו' ר"ל דטעם דגוי שהביא דורון לישראל דאסור כתב ר"ת הטעם שמא יאמר לו ישראל להבי' וזה ל"ש כאן דהא לא ידע מי ישלח לו אגרת וזה ניחא לטעמיה דר"ת אבל לדעת רש"י דהטעם דמה שהובא מח"ל אסור עד מ"ש בכדי שיעשה הוא כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט או שבת כמבואר לקמן סי' תקט"ו צ"ל דס"ל העיקר כר"ת ובאמת לדידן נראה לקמן סי' תקט"ו דס"ל דהעיקר כרש"י ע"ש ע"כ צ"ל לדעת רש"י דמ"מ י"ל דמודה דכאן מותר . וכמ"ש הדרישה דקריאת איגרת אין זה הנאה גמורה דאין ההנא' ניכרת בשעת קריאה דהא לא ידע עדיין אם י"ל צורך בו ע"ש : ומשום מוקצה נמי ליכא דהא לא אקצי' שום אדם מדעתו : ואפשר דהאוסרים ס"ל כו' ר"ל בשלמא דבר שדעת בעלים עליו א"כ אינו מוקצה לבעליו לא הוי מוקצה לשום אדם

השקל

וכמ"ש לקמן ס"ס ש"ח אבל הכא בע"ה משעה ששלח הקנהו מדעתו ומי שנשתלח לו לא ידע כלום לומר שהי' דעתו עליו ולכן אסור וכ"כ מ"א לקמן ס"ס תקט"ו אם האגרת הוא מן הגוי א"כ הגוי הוא בעליו ושל גוי א"ל הכן אפשר דמודה דמותר וכ"מ לקמן סי' תקט"ו : אפי' ר"ש מודה כמ"ש סי' תל"ח סעיף ג' והיינו לפי דעת מהרש"ל שם : דאם מקפיד כו' היינו שמקפיד כדי שלא יתלכלך וכדומה אבל אם מקפיד לצור בו משום שכ' בו דברי סתר מותר לטלטלו דהא מ"מ אפשר לצור בו ויניח הכלי והאגרת שעליו במקום מוצנע שלא תשורנו עין ע"ש : (ס"ק כא) אסור כו' אבל בחול כו' מדלא כ"כ ואף בחול אסור כמ"ש בסעיף שאח"ז משמע כאן דבחול מותר : (ס"ק כב) משום כו' ועב"י בח"מ שהביא תשובת הרא"ש שפעם א' בא מכשול עי"ז שהעלילו על היהודי' ע"ש : (ס"ק כג) ועובר כו' דדוקא בדיוקני' כו' משום דקשיא ליה מאי דאמרי' בע"ז דף כ' דמה"ט קרי לר' מנחם בן סימאי בנן של קדושים משום דלא אסתכל בצורתא דזוזי מאי רבותיה הלא לכ"ע אסור להסתכל בצורה אע"כ צ"ל דאין איסור כי אם בעשוי לשם ע"ז משא"כ צורתא דזוזי דלא נעשה לשם ע"ז מדינא מותר ור"מ ב"ס החמיר ע"ע : דראי' בעלמא שרי דדוקא הסתכלות שהוא בעיון יותר הוא דאסור וזה החילוק בין ראיה להסתכלות וכמ"ש סי' רכ"ט דאסור להסתכל בקשת והא עכ"פ צריך לראותו קודם שיברך אע"כ דלא אסר רק ההסתכלות וכ"כ מ"א סי' קכ"ט ס"ק י"ב בענין הסתכלות בכהנים : (ס"ק כד) בלה"ק כו' ד"ת וגט מותר כנ"ל : אף על גב שכתב בלשון לעז דקיימא לן באה"ע ר"ס קכ"ו דגט נכתב בכל כתב ובכל לשון : וב"ח כתב דבחול כו' דראיית רמ"א להתיר בלה"ק מדכתב התוס' ומיהו אותן המלחמות הכתובים בלשון לע"ז נראה לר"י דאסור לעיין בהם דלא גרע מכתב שתחת הצורה ואפי' בחול לא ידע ר"י מי התיר דהוו מושב לצים עכ"ל התוס' ומזה דייק רמ"א מדכתבו התוס' המלחמות הכתובים בל' לעז משמע דאם כתובים בלה"ק מותר והב"ח כ' דאין זה דיוק די"ל כמ"ש הט"ז ס"ק י"ג ע"ש עוד כ' הב"ח (וזה נראה עיקר בעיני הב"ח) משום דהתוס' רצו לסיים ואפי' בחול לא ידע כו' וא דוקא בלעז אסור אבל בלה"ק מותר לקרות בהן בחול דלא הוי מושב לצים אבל בשבת לא יצא מכלל שטרי הדיוטות אבל בגט משמע מדברי הב"ח דמודה דשרי

יז ז אסור ללמוד בשבת ויום טוב זולת בדברי תורה ואפי' בספרי חכמות אסור מ ויש מי שמתיר *ועל פי סברתו מותר להביט כה (כ) באסטרול"ב בשבת [ולהפכה ולטלטלה כדלקמן סי' ש"ח]:

יח כו (כא) נ לשאול מן השד מה שמותר בחול מותר בשבת:

יט ס סחורה הנפסדת בשבת ע"י גשמים או דבר אחר או אי אתי בידקא (פי' נחל או אגם מים) ע דמיא ומפסיד ממונו או שנתרועעה *חבית של יין והולך לאיבוד מותר לקרות עכו"ם אע"פ שודאי יודע שהעכו"ם יציל הממון [ולכסות סחורה או פירות או דבר אחר מפני הגשמים ע"ל סי' של"ח סעיף ז'] וכן מותר לומר לעכו"ם כל המציל אינו מפסיד כמו בדליקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד כז (כב) פ ויש מי שאומר שלא התירו אלא א] בדליקה דוקא [וע"ל סימן של"ד וש"ה ושל"ו ס"ט]:

כ ל ישראל שאמר לעכו"ם לעשות לו מלאכה בשבת מותר לו ° ליהנות בה לערב כח (יד) בכדי (כג) שיעשו:

כא כט ק אסור לומר לעכו"ם בשבת הילך בשר זה (°) ובשל אותו לצרכך אפי' אין מזונותיו עליו: הגה אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו [הגהות מרדכי פ"ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה]:

כב ר כל שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה כגון לומר לעכו"ם ש להדליק לו נר בין השמשות ת או אם היה טרוד והוצרך ל (°) לעשר בין השמשות: הגה (° כל דבר שאסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת לא אסור (כד) לרמוז לו לעשותו אבל מותר לרמוז לו מלאכה לעשות אחר שבת (א"ז):

°עסי' תקנ"א ס"ב
עכו"ם

מגן אברהם

פסוקים של תורה: כה באצטרול"ב. היינו כלי של החוזים בכוכבים: כו לשאול ז"ל רי"ו ח"ט לשאול מן השד משום רפואה כל דבר שמותר בחול מותר בשבת כך פשוט בפרק חלק עכ"ל כ"ל דדקדק משום רפואה משום דגרסינן בחלק אין שואלים מן השד בשבת (פרש"י כשאובדין שום דבר שואלין במעשי שדים והם מגידים להם אסור בשבת משום ממצוא חפציך) רי"א אף בחול אסור מפני הסכנה והלכה כר"י משמע דאפי' דבר שמותר בחול כמ"ש בי"ד סי' קע"ט ס"ד אסור בשבת משום ממצוא חפציך אא"כ משום רפואה כמ"ש סי' ש"ו ס"ז ע"ש והרב"י דילג משום רפואה ונתן מכשול למעיינים: כז ויש מי שאומר · והמקיל לא הפסיד (°) (לבוש): כח בכדי שיעשו. ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כמ"ש סימן שכ"ה סי"ד וססי' תרס"ד (הרמב"ם): כט אסור לו. ז"ל הרמב"ם פ"ו דין כ"א עכו"ם שהביא חפציו בשבת והכניסן לבית ישראל אפי' א"ל הניחן בזוית זו מותר עכ"ל וכתב המ"מ דע שאמירה לעכו"ם לעשו' מלאכת העכו"ם עצמו שרי ואפי' העכו"ם אלו מפקידן אצל ישראל ואפי' יביאם לישראל ויהיו דברים שאסורין בטלטול כיון שהם ביד עכו"ם רשאי לומר לו לפנותן לאיזו מקום שירצה ואין כאן שבות דשבות כיון שהם ביד עכו"ם עכ"ל ועססי' זה [°] וסי' ש"ח ס"ד · וכ"כ הרקנ"ט בפסקיו סי' ק"ב והגמ"ר פ"ה דבדבר שאין הישראל נהנה ממנו מותר לעכו"ם לומ' לעשו' והא דאסור לומ' לו חסום פרתי ודוש בה אפי' הדישה של עכו"ם דהתם נהנה בו שמרבה לו שכר במה שחוסמו אבל חסום פרתך ודוש בה שרי (וע' בח"מ סי' של"ח) ויש לשאול דתנן שולח אדם ירך לעכו"ם אע"פ שגיד הנשה בתוכה אלמא מותר לומר לעכו"ם לאכול ג"ה ומעשים בכל יום שאנו מאכילין עבדינו טריפות וי"ל באכילת העכו"ם שהדבר מוכיח ונרא' שהעכו"ם להנאת עצמו קמכוין חשבינן כאומר לעכו"ם עשה מלאכתך עכ"ל. והנה לכאורה קשה מאי קא מקשה מדתנן שולח ג"ה לעכו"ם הא כבר כתב דבדבר שאין הישראל נהנה ממנו שרי וי"ל דס"ל דכיון שהישראל נותן לו לאכול חשיב הנאה דהא כיון שנתן לו ע"כ ניחא ליה שיאכל וא"כ אסור ליתן לו בשר שיבשל לעצמו אבל מותר לומר לו בשל בשר שלך וכ"מ בא"ע ססי' ה' ובי"ד סי' רל"ז וכ"כ בת"ח בשם רא"ם ומותר לומר לעכו"ם כבה דליקתך: ל לעשר ב"ה. הקשה הרב"י בסי' שמ"ב הא אין מעשרין כמ"ש סי' רס"א ואי מיירי בדמאי אפילו בלא טרד' שרי וע"ש שכתב שאפי' ודאי שרי לעשר אפי' שלא לצורך השבת אם הוא טרוד ונחפז לדידן דקי"ל לא גזרו על שבות ב"ה בשעת הדחק ול"כ דל"ש טרדא בזה דיכול לעשרן בא' בשבת ולכן נ"ל שכונת הטור כדאיתא במשנה פ"ו דדמאי דאם שכח לעשר עד ב"ה יכול לקרות שם וכ"כ התוס' בסוכה דף כ"ג ע"ש וכ"ל דדוקא במעשר פירות דהוי דרבנן או בח"ל אבל בדגן ויין ושמן דהוי דאורייתא קי"ל דאין ברירה ולא מהני קריאת שם ועיין ברמב"ם פ"א מתרומות דין כ"א וכס"מ וביש"ש בב"ק פ"ה בדיני ברירה סי' י"ג ועבי"ד סי' של"א ססי' ה': לא אסור לרמוז. וה"ה שאסור לומר לו דבר שיבין מתוך

ט״ז מגן דוד

שרי כנ"ל מדברי התוס' כו'. היינו ממ"ש וז"ל ומיהו אותן מלחמות הכתובים בלע"ז כו' נר"י דאסור לעיין בהם דלא גרע מכתב שתחת הצורה וכו' עכ"ל ונר' דל"ל דלא עדיף ומזה יליף רמ"א להתיר ל' הקודש ואינה הוכחה דתוס' נקטו כן למ"אה מקום על אותן מלחמות ונתנו בהם סימן שכתובים בלשון לע"ז אבל הל' בעצמו אין בו קדושה שהרי מלינו בפ"ק דשבת דמתרמן אפי' דברים של חול יכול לספר בלה"ק ותו דאכתי לא יצאנו מן מושב לצים אע"פ שכתובים בלה"ק שזכרו התוס' במלחמות דבליצנות אין חילוק בל' וכבר חלק מו"ח ז"ל ע"ז וכן עיקר ונראה פשוט שכל שאסור לקרות בו אסור לטלטלו בשבת כמ"ש ב"י ססי' ש"ח בשם רשב"א בתשובה גבי אצטרול"ב: (יד) בכדי שיעשו · זה דעת רמב"ם וב"י הביא בשם רי"ו דאסור לו לעולם משום קנס כך דקדקו הפוסקים בפ' השוכר את הפועלי' עכ"ל ופסק כרמב"ם ולעד"נ לפרש מאמר אחד בפרק שואל כשיטת רי"ו דאמרינן ת"ר מעשה בחסיד א' שנפרצה לו פרצה בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת היתה ונמנע אותה חסיד ולא גדרה ונעש'לו נס ועלת'לו צלף וממנו הית'פרנסתו וכו' ק' למה קראוהו חסיד במה שלא גדר בשבת ותו מאי נמלך דאמר מה ספק היה ליען ע"ז וכ"ל דתחלה ידע ג"כ דשבת היתה רק שנמלך לגדור ע"י עכו"ם כדאיתא בסמוך לענין הכ"ל מהספסד וע"ז נזכר ואמר דזה אסור דשבת היא כלומר משום שבות דשבת ונמנע גם בחול מלגודר' כרי"ו דכאן ואע"ג דלא עביד מעשה ע"י אלא דמחשבה היתה זה היה החסידות שלו שפסק אנפשיה דמחשבה כמעשה. ועוד נראה לי לומר דבשבת היה מתיען אליך יגדור בחול והיה סבור שאין זה חטא ואח"כ נתחרט כיון שבשבת חשב על זה ובשביל זה לא גדר אפי' בחול כדי שלא יהנה ממחשבה זו וזה עיקר כי כן הוא בירושלמי בהדיא: כתוב בס"ח שאסור להזכיר בשבת מאוהב שלו שמת:

כתב

באר הגולה

יהודה קי"ו ל רמב"ם בפירוש המשנה בפרק שואל מ הרמב"ן והרשב"א נ רשב"א ס ר"י בת"ה בה"א דהגהת ק"ה ע בעל ה"ג וכן היא הסכמת הרא"ש פרק כ"ב וכן הסכים הבית יוסף כיון דאיסור דרבנן הוא פ הרשב"א בתשובה סמ"ג והתרומה צ הרמב"ם בפרק ו' ק הרא"ש בפרק י' דבבא מציעא ר טור בסי' ל"ב מהא דעירובין ס"ב ורמב"ם בפ"ו מהלכות עירובין ש שם בשם ר"י ת שם ברמב"ם °) דין חליבת הבהמה על ידי עכו"ם בסימן ש"ה) דין המיר' לעכו"ם בשביל מת בסי' ש"ז ועוד לקמן בסי' שי"א ודין היתר נדרים והיתר חכמי הקהל בסי' שמ"א ודיני פיוס גדול' וקטנה בסי' שכ"ב ודין אמר מלא לי כלי זה סי' שכ"ג):

עטרת זקנים

* ועל פי סברתו וכן מותר לפי סברתו לעיין בספר רפואות וללמוד בהם משום חכמה ולא דמי לשטרי הדיוטות: * חבית של יין והולך לאיבוד. וכן כל כיוצא בזה שבא לאדם היזק פתאום:

אשל אברהם

א] בדליקה דוקא. עכו"ם החייב לישראל ונגמר דינו להריגה בשבת אי הותר לדבר עם גוי אחר שידבר עמו בשביל הודאה על חובו מתיר בתשובת בית יהודה סי' י"ב בשביל שיודה לו ותהיה באופן שלא יזכור החוב להדיא אלא ידבר על לבו אם הוא חייב לאחרים ע"ש:

לבושי שרד

היינו ההוא דסעיף שאח"ז דהוי מושב לצים ע"ש והכי לא קיימי': ש"ע סכ"א (°) ובשל אותו לצרכך. עיין תשובת ב"ת החדשות סימן ב': במג"א סקכ"ט (°) וסי' ש"ח ס"ג כצ"ל: ש"ע סכ"ב (°) לעשר בין השמשות. ר"ל יעשר בעצמו כיון דאינו רק שבות:

חתם סופר

תקי"ט ס"ק ד' להתיר באופן שכתבתי. שוב מצאתי בספר דגול מרבבה סי' זה דמייתי בשם חכם צבי סוף סי' ל"ט להתיר וכנגוש'דעת מ"ל ע"ש ומהריעב"ץ ח"ב סוף סי' ק"מ מתיר אפילו שבירת האותיות ע"ש:

שערי תשובה

שהתיר לפתוח חתימה וכך קיבל מאביו הגאון ז"ל וכ"כ בא"ר להתיר וכ' דמהרי"ל מתיר בהל' יו"ט אפי' ע"י ישרא' ע"ש ועיין בהר הכרמל סי' צ' ולדינא פוק חזי מה עמא דבר על ידי עכו"ם מתירין ולישראל אסור ומכ"ש אם הוא חותם שיש עליו אותיות בכתב אשורית: בש"ע סעיף כ"א אסור לומר כו' ועיין בשו"ת ב"ה החדשות סי' ב' ברופאים ההולכים לחולי עכו"ם אם אינו עושה ביד לעשות פיקטוזין באצבעו או לסוך וכיוצא רק מצוהו לעשות לעצמו שמן ומרקחת או סעלתא מותר אך דוקא אם מצוהו לעשות בשלו אבל אם הישראל צריך ליתן לו קודם שבת במכירה גמורה השמן כו' ואח"כ יצוה לעשות לעצמו

באר היטב

אפי' בלה"ק אסור וכל שאסור לקרות אסור לטלטל ובעו"ה אפי' היראים קוראים הקירנ"ט בשבת ואין איש שם על לב. וגם מותר לטלטלו וכן אגרת שלומים בלשון הקודש שרי לקרות מ"א וט"ז: (כ) באצטרו"לב. הוא כלי של חוזי כוכבים. וכן לעיין בספרי הרפואות עי' עטרת זקנים: (כא) לשאול. ז"ל רי"ו לשאול מן השד משום רפואה וכו' והרב"י דילג משום רפואה ונתן מכשול. מ"א: (כב) ויש מי שאומר וכו'. והמיקל לא הפסיד מ"א: (כג) שיעשה. ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כמ"ש סי' שכ"ה סי"ד וס"ס תרס"ד: (כד) לרמוז. וה"ה שאסור לומר לו דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה פסקי רקנ"ט סי' ל"ט. וא"כ אסור לומר לעכו"ם שיקנח חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר דדוקא לומר לו דבר שמבין שיעשה אחר השבת מותר כמ"ש ס"ו אבל כשעושה בשבת אסור דהא אפי' העכו"ם עשה מלאכה בעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו כמ"ש סימן שכ"ה כ"ם לרמוז לו דלא כהב"ח. ועמ"ש ס"ד בשם רמ"א דהתם אין אומר שום ציווי לעכו"ם רק שא"ל שאינו יכול לקרות עכ"ל מ"א והיד אהרן פסק כהב"ח וכתב דהא הסרת הפחם אינו אלא איסורא דרבנן לישראל עצמו א"כ מותר לרמוז לגוי שיסיר הפחם כגון שיאמר לו שיקנח חוטמו ובזה יבין ויסיר הפחם וכ"כ הכנה"ג שרבו מהריא"ט לפעמים היה צריך לראות איזה דבר בספר והנר לא היה מאיר יפה היה אומר הנר אינו

הגהות רעק"א

בס' תוספת שבת אות מ"ט כל שבות וכו' והתוס' הקשו עליו. לענ"ד אין זה כוונת קושית תוס' דגם י"ט לאחר שבת נימא הואיל דהא בה"ש מותר פחות פחות מד"א. אלא דכוונת קושיתם דהא שקושטא דמילתא גם לפי שינוי' דהש"ס אף דבי"ט דעלמא צריך להוליכו אף בשביהתו ברה"ר משום גזרה אטו י"ט אחר השבת דאז א"א להוליכו פחות פחות מד"א דשבות דאפוקי יומא תמירו מ"מ בשבתות דעלמא לא לצטרך בכה"ג דל"ש לגזור אטו שבת אחר יו"ט דמ"מ גם בזה לשתרי דהוא שבות דעיולי יומא. ונראה שזהו כוונת המהרש"א עיי"ש:

ביאור הגר"א

לדקדק. עט"ז: סי"ה לשאול. בגמ' פ' חלק ק"א א' אמרינן אין שואלין מן השד בשבת ר"י אומר אף בחול כו' משמע דבשבת בכ"ע אסור ועמ"א: סי"ט סחורה כו'. מדמתירין לומר כל המכבה כו' כ"ש לקרות לו. הרא"ש שם בשם בה"ג וה"ה כ"ד שיש בו הפסד כמו בדליקה: ויש מי. מדאמרינן ברים המדיר ע' ב' בדליקה למעוטי שאר איסורין דשבת וס' הראשונה ס"ל דהיינו במקום שאין הפסד: ס"כ ישראל. כמו בעושה מאליו שאסור משום שמא יאמר לו: סכ"א אסור לומר. כמו חסום פרתי ודש בה ב"מ צ' א' וכפרש"י שם ד"ה חסום וע"ש בד"ה נכרי הדש כו' וכן כ' כ"י שם וכן פי' הרא"ש דלא כתוס' ע"ש ואפי' בתבואת נכרי שהוא הכנת נכרי למסקנא דתוס' שם ד"ה חסום: אבל. שהוא כמו חסום פרתך מדל"ק אלא חסום פרתי משמע דבחסום פרתך ודש בה ודאי מותר וז"ל כ"י שם וש"מ לענין סוגיין דידן דישראל דאומר לגוי חסום פרתי ודש תבואתך או חסום פרתך ודש תבואתי אסור ול"ד להא דתניא במכילתא דמלאכת הגוי ליכא משום אמירה לנכרי שבות דשאני שם שאינו עושה בשביל ישראל כו': סכ"ב כל כו'. עסי' רס"א ס"א: כ"ד כו' אבל כו'. כריב"ק ק"כ א' ודוקא לטרב:

מחצית השקל

אף בשבת מטעם דיכול ללמוד ממנו דיני גט ע"ש וע' באה"ע ס"ס קל"ו שכ' רמ"א דיש מתירים לטלטל גם בשבת ומ"ש שם ב"ש בשם ב"ה: (ס"ק כה) באצטרולב היינו כו' וז"ל הרשב"א שהובא בב"י שאינו אלא כא' מספרי החכמה דמה הפרש יש בין כתוב ורשום בלוחות נחושת כו' לכתוב בספר עכ"ל: (ס"ק כו) לשאול כו' כמ"ש בי"ד סי' קע"ט סעיף ט"ז: אסור בשבת כו' דהא ת"ק אמר אין שואלין כו' בשבת משמע דבחול מותר אפ"ה בשבת אסור ומשמע אפי' ליכא סכנה ור"י שהוסיף אף בחול אסור מפני הסכנה אינו חולק על הת"ק ומודה דאפי' מה שמותר בחול וליכא סכנ' מ"מ בשבת אסור והיינו משום ממצוא חפציך וניהו דאפסקה הלכה כר"י מ"מ הלא בזה כ"ע מודים ולכן דייק רי"ו וכ' משום רפואה ואז מותר כמו שהותר בסי' ש"ו סעיף ז' למדוד אזור לרפואה: (ס"ק כט) אסור כו' וכ' המ"מ דע שאמיר' לגוי דהיינו לומר לגוי כצ"ל וכ"ה שם במ"מ (וכאם מותר לומר לגוי אחר שיאמר לגוי אחר שיעשה מלאכה בשבת ע' בתשובת חות יאיר סי' מ"ט): מקפידים כו' ר"ל וה"ה שהגוי יעשה מלאכת הגוי עצמו דהא הם חפצי גוי ואינם כי אם פקדון ביד ישראל: ואפי' יביאם לישראל כו'. ר"ל כה"ג ס"ל להמ"מ דנקראים חפצי ישראל מ"מ שרי כיון שהם ביד גוי כו' דכה"ג ליכא שבות באמירתו דהא גם לישראל שיש בידו דבר מוקצה מותר להוליכו ולהביאו ולהניחו באיזה מקום שירצה וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג: ועמ"ש זה. ר"ל מאי דפשיטא להמ"מ דאם הביאם לישראל ה"ל חפצי ישראל אבל בס"ס זה מבואר דעדיין הוי חפצי גוי דהא חסר עדיין מדידה וחשבון ולפ"ז אפילו כבר הניחו הגוי מידו לארץ מותר לישראל לומר לגוי להניחו למקום אחר דהוי כאומר לגוי לעשות מלאכת עצמו: והגמ"ר פי' במה טומנין כו' והא דאסור ל"ל חסום כו' וכדאיתא בב"מ דף צ' ע"א ובח"מ סי' של"ח: ויש לשאול דתנן שולח כו'. אולם התוס' שם בב"מ ד"ה חסום כו' כתב וז"ל חסום כו' פי' בתבואתו דמרויח ישראל כו' דבתבואת גוי פשיטא דהרי כיון שאין הישראל נשכר כו' אדרבא מפסיד כמו שפשיטא שמותר לומר לגוי אכול נבלה ומה"ט נמי מותר לומר לגוי בשבת הילך בשר ובשל לצורכך כשאין מוטל עליו לזונו כו' ומיהו אור"י דלא דמי לאומר לגוי אכול נבלה דלא שייך התם אמירה לגוי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו אבל הכא אותו דבר שאומר לגוי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לבשל או לחסום כו' עכ"ל וא"כ אפי' לפי מסקנת דברי ר"י דאפשר דמודה למרדכי לומר לגוי לבשל בשבת דאסור אבל לק"מ מגיד הנשה דשם הישראל מותר ליתן גיד הנשה תוך פי הגוי וגם רש"י שם פי' חסום פרתי ודוש בה והדישה היא של גוי וכן נראה דעת הט"ר ע"ש בב"ח עכ"פ לסברת ר"י לק"מ מגיד הנשה: והנה לכאורה קשה כו' ובלא"ה לא קשיא דברי הש"ס בפסחים דכ"א דפריך לר"א דס"ל כ"מ שנא' לא יאכל איסור הנאה במשמע והרי גיד הנשה דכתיב ע"כ לא יאכלו ב"י את גיד הנשה ותנן התם שולח אדם ירך לגוי אע"פ שג"ה בתוכו עכ"ל הגמ'. הרי דהגמ' חשב שיאות ג"ה הנא' · אלא דשם י"ל כמ"ש התוס' בחולין דל"ט ע"ב ד"ה והילכתא כו' דאין ההנאה ממה שהגוי אוכלו כ"א ע"י ששלחו שלם עם ג"ה מתכבד בו יותר כי נראה יותר יפה בהיותו שלם: וא"כ אסור כו' ר"ל לשבת והוא דינו של הרב"י. אבל מותר כו' זהו דינו של רמ"א בהג"ה: וכן משמע באה"ע ס"ס ה' שכתב שם יש אוסרים למכור לגוי בעלי חיים · כ"ש להשתתף עמו למחצית שכר אם יודע שהגוי יסרסם. משום דס"ל דקי"ל כר' חדקא דגוי מצווה על הסירוס ואסור לישראל כנ"ל משום לפני עור ויש מתירים דס"ל דלא קי"ל כרב חדקא וליכא משום לפני עור ואע"ג דאיסור אמירה לגוי הוי שבות בכל האסורים ולא בשבת דוקא אלא דהתם אינו נותן לו הישראל כלום ה"ל כמי שאומר לגוי בשל בשר שלך. ובי"ד סי' רל"ז ע"ש בש"ך סק"א שכ' הא דכ' הרב"י בסעיף ב' ומותר לו' לגוי לזרוע לו כלאי זרעים דהיינו לצורך עצמו של גוי אבל לצורך ישראל אסור ע"ש וטעמא מאי דלצורך גוי מותר דה"ל כא"ל בשל בשר שלך לעצמך דהא אין הישראל נותן לו כלום: (ס"ק ל) לעשר כו' אפי' בלא טרדה שרי כמ"ש שם סי' רס"א: שאפי' ודאי שרי לעשר אפי' שלא לצורך השבת. ר"ל דלעולם הטור מיירי בודאי ואי קשיא הא אין מעשרין את הודאי וי"ל דמיירי שצריך לפירות בשבת לכן מותר לדידן דקי"ל כרבי דכ"ד משום שבות לא גזרי' בהש ב"ה אם הוא לצורך מצוה דא"כ מאי אריא שהוא טרוד ת"ל בלא"ה מותר כיון שהוא לצורך שבת לכן כ' דמיירי בודאי וא"ל לו בשבת ואפי' הכי גם משום טרדה אפי' ליכא מצוה הותר לדידן דקי"ל כרבי בין השמשות: ולכן נ"ל כו' פ"ו דדמאי הלוקח יין מבין הכותים דנחשדו שעוברים על לפני עור ומוכרים טבל וא"כ מי שקונה מהם צריך לעשר כמו ודאי טבל ולא הוי דמאי ואם לקח מהם ע"ש ושכח מבע"י לעשרן ונזכר ב"ה ודאי מה שצריך לשבת מותר לקבוע מקום למעשר ותרומה ב"ה אלא כשדעתו לתקן כל מה שקנה מהם גם מה שלא יצטרך לו בשבת וכה"ג דאסור לקבוע מקום לו' מעשר א' בדרום ומעשר ב' בצפון כו' כיון דאז ב"ה אסור להפריש תרומה ומעשר ה"ה דאסור לקבוע מקום אבל מותר לקרות שם למעשר על כל מה שקנה מהם אפי' על המותר שלא יאכל בשבת וכה"ג מיירי הטור כאן ומיירי בודאי שהיה טרוד כל היום ונזכר ב"ה ואם לא היה רוצה להפריש כ"א על מה שצריך לשבת היה מותר אפי' לקבוע מקום או להפריש ממש וכמ"ש הטור לפני זה דמשום מצוה מותר להפריש אלא דמיירי שרוצה לתקן כל הכרי אפי' מה שישתייר אחר השבת כה"ג לא הותר לקבוע מקום אלא לקרות שם ומ"ש שהיה טרוד ר"ל כל היום ע"ש ועי"ז לא היה אפשר לו לתקן מבע"י: דהוי דרבנן. ובדרבנן קי"ל יש ברירה לכן מה שמשייר אמרי' הוברר הדבר למפרע שמה ששתה היה חולין וזה שנשאר הוא התרומה ומעשר: קי"ל אין ברירה ול"מ קריאת שם כיון דאין ברירה איישי' שמא ששתה היה תרומה ומעשר ומה ששייר הוא חולין או ששתה חולין ותרומה מעורבים: וע' ברמב"ם כו' ר"ל כל הני פוסקים ס"ל כן דבדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה: (ס"ק לא) אסור כו' ועמ"ש סעיף י"ד בשם רמ"א שמותר לו' לגוי על אגרת חתום שאינו יכול לקרותו עד שיפתח ומזה מבין הגוי ופותחו וע"ז תי' דש"ה דאיכא מצוה לגוי כלום משא"כ כשא"ל שיקנח חוטמו אע"ג דזה מותר מ"מ עכ"פ כוונתו של ישראל שיעשה דבר מה שאסור לישראל לצוות לו ע"י מה שצוה לו לעשות דבר המותר ברמיזה. אלא שבספר ת"ש הק' מ"מ למה אחר שפתחו הגוי מותר לקרותו מי גרע הצווי ע"י רמיזה מאלו הביא לו גוי דורן דאסור לישראל אע"ג דלא צוה לו כלל ותי' דשא"ה דאינו אלא חומרא בעלמא דהא קי"ל אין בנין וסתירה בכלים ע"ש. אך לפ"ז מאי קשיא למ"א מהאי דרמ"מ דהותר לרמוז לו שא"י לקרותו עד שיפתח דש"ה דאינו אלא חומרא וצריך לדחוק דבאמת אין כוונת מ"א להקשות מהאי דרמ"מ כ"א כדמות ראיה לדבריו דהא אפי' בהאי דרמ"מ דאינו אלא חומרא אפ"ה לא הותר כ"א לו' א"י לקרות כו' אבל לא לצוות לו שום דבר אפי' ברמיזה. ולפ"ז הלשון מגומגם מאד. לכן י"ל לענ"ד דהיתר הקריאה בלא"ה א"ש. והיינו לדעת רש"י דהטעם ההנאה האסורה בהביא דורן משום שלא יהנה ממלאכת שבת. ובקריאת אגרת ליכא הנאה כ"ה כמ"ש לעיל בשם הדרישה ואף ע"ג דלר"ת שהטעם בהביא גוי דורן משום שמא יאמר לו ישראל להביא. וזה שייך ג"כ באגרת שי"ל להדיא שיפתחנו. ע"ז א"ל דלא גזרינן בזה דאפי' יאמר לו לפתוח ליכא איסור גמור או דהעיקר קי"ל לקמן בסי' תקט"ו כדעת רש"י ע"ש: (ס"ק לב) במלאכת כו' דה"ל שבות דשבות ולא הותר כ"א בדבר מצוה או מקצת חולי כמ"ש לעיל ס"ה ואם הוא עדיין ביד גוי מותר לומר לגוי לפנותו ולהניחו במקום שירצה וכמו שכתב בשם מגיד משנה ס"ק כ"ט: (ס"ק לג) עומד כו' עדיין הגבינות אינן של ישראל כו' ומה"ט הש"ך בי"ד ס"ס קט"ו חולק על רמ"א שם דמתיר כהאי גוונא הגבינות לישראל לאכלן והש"ך כתב דהאגודה שהוא מקור דין זה לא דיבר כי אם מענין איסור שבת דכה"ג ליכא איסור ומיירי שדעת הישראל למכור הגבינות לגוי אבל ישראל אסור לאכלן דחז"ל אסרו גבינות הגוים ואפי' ראה ישראל עשיית הגבינות משום לא פלוג. דהא אפי' במקום שדרכן להעמיד הגבינות בדבר היתר כגון פרסים אפ"ה אסור משום לא פלוג ולא מהני היתר ע"י שישראל רואהו כי אם בחלב אבל לא בגבינות ואייתי ראיה ע"ש. ומה שנוהגים היתר בפוש"גין היינו ששוכרים הבהמות או קונה שכוס גבינות מן הגוי דנקראים גבינות ישראל לכן אפי' גוי עושה הגבינות מותר וע"ש שהאריך ובמנחת יעקב כלל פ"א הסכים עם רמ"א דלא כש"ך:

סי'

ט"ז

שח כתב ב"י בשם רמב"ם הרבה טעמים להיסור טלטול מוקצה.וא' מהם שיהיה ניכר שביתת שבת להטיילים שסובתים גם בחול ממלאכ' והראב"ד נתן טעם שהוא גדר להוצאה : (א) עסי' רע"ט . וכמ"ש שם בס"ד : (ב) אבל שלא לצורך כלל כו' · נ"ע לפ"ז היאך נושאים סכינים בנדן שלהם תלוי' בחגור' בשבת והולכין עמהם לבה"כ שאין שם צורך בהם ☞ וא"ל דהוה שלא כדרך הוצאה דהא בסעיף א' אוסר בסכין של סופרים אפילו תחובים בנדן עם שאר סכינים והכי נמי כאן שלא לצורך. ונראה לי דלא אסרו בזה אלא שלא לצורך כל היום אבל אם ישתמש בו היום והוא נושא אצלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו

עכו"ם המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והעכו"ם נותנו לשם ומודדים ומונים יש מי שמתיר משום דעכו"ם **לב** במלאכת (כה) עצמו עוסק ואינו של ישראל עד אחר המדידה ויחשוב עמו אח"כ וכן עכו"ם העושים גבינות בשבת והישראל רואה יקנה אותם ממנו דמ"מ העכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד ואע"פ שהישראל **לג** עומד (כו) בעדר חדש או חדשים ואדעתא למכרם לישראל קא עביד שרי (בית יוסף בשם אגודה):

שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת ובו נב"ם :

א ° א כל הכלים (°)נטלים בשבת חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס כגון ב סכין של שחיטה ג או של מילה ואיזמל של ספרים וסכין של סופרים שמתקנים בה הקולמסים כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר אסור לטלטלו בשבת ד ואפי' לצורך מקומו או לצורך גופו : הגה ואפילו תחובים בנדן עם שאר סכינים **א** אסור (א) לטלטלו (מהרי"ל) וה"ה לקורנס של בשמים **ב** שמקפידים עליו שלא ילכלך : הגה וה"ה כלים המיוחדים לסחורה **ג** (ב) ומקפיד עליהם . [ב"י בשם מיי' פ' ה' והמגיד פכ"ו] :

ב °° ה כל כלי אפי' הוא גדול **ד** (ג) וככבד הרבה לא נתבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כבדו :

ג °°° ו כלי **ה** שמלאכתו (ד) לאיסור מותר לטלטלו **ו** (ה) [ואם נשתמש לאיסור דבין השמשות כגון נר שהודלק (א) ע"ל סי' רע"ט] בין לצורך גופו כגון ז קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים קורדום לחתוך בו דבילה בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם ה ומותר לו ליטול משם **ז** ולהניחו באיזה מקום (ו) שירצה **ח** ט אבל מחמה (ז) לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם אסור : הגה כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי ולכן מותר ליגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה [מרדכי פרק כל הכלים וריש ביצה ורבי ירוחם ח"ג והמגיד פרק כ"ה ות"ה סי' ס"ו וכל בו ס"פ דיני שבת] וכן מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מקרי טלטול [תשובת מהרי"ו סי' רכ"ו] :

ד י כלי **ט** שמלאכתו (ח) להיתר א] מותר לטלטלו אפי' אינו אלא לצורך הכלי שלא ישבר או יגנב (ב) כ אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו : וכתבי

°עסי' של"א מ"ש °°עמ"ש ס"ז סכ"א °°°עסי' ש"י ס"ו וסי' רע"ו סס"ג וסי' שי"א ס"ו

מגן אברהם

כך שיעשה מלאכה (פסקי רקנ"ע סי' נ"ט) וא"כ אסור לו' לעכו"ם שיקנח חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר דדוקא לו' לו דבר שמבין שיעשה אחר השבת מותר כמ"ש ס"ז אבל כשעושה בשבת אסור דהא אפי' העכו"ם עשה מלאכה מעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו כמ"ש סי' שכ"ה כ"ש גרמוז לו דלא כהב"ח ע"ש ועמ"ש סי"ד בשסרמ"ע דהתם אין או'משום ליווי לעכו"ם רק (°) שא"ל שאינו יכול לקרותו : **לב** במלאכת עצמו כו' · אבל אם התבוא' של ישראל אסור לו' לעכו"ם לפנותו וה"ה בכל דבר המוקצ' דה"ל שבות דשבות ועמ"ש סכ"א : **לג** עומד בעדר · דל"ד למ"ש ססי' רמ"ד דהתם ככר נקרא ע"ש הישראל והוי כמהלך לתוך שדיהו לראות מה צריכ' אבל הכא עדיין הגבינות אינן של ישראל ואפי' אם העכו"ם אינו עושה הגבינות כ"א בשבת אם הישראל מקבלם בחובו ואם לא יקבלם יפסיד חובו שרי כמ"ש סי' רמ"ד ס"ו וכ"ש כאן (ס"ג בע"א דף שכ"ה) :

שח א אסור לטלטלו . פי' אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו דה"א הואיל ותחוב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל דאסור אבל הנדן עם הסכינים שרי לטלטל דהא נעשה בסים לאיסור ולהיתר עסס"י ש"י : **ב** שמקפידין עליו' אבל במקום שאין מקפידין עליו שרי (°) כמ"ש ס"ג: **ג** ומקפיד עליהם·אבל אם אינו מקפיד עליו שרי עסי' ש"י ס"ב [ב"י] ועסי' רנ"ט דבכל דבר שדמיו יקרים אסו' ובדבר שאין דמיו יקרים אם נתנן לאוצר אסור עסכ"ה : **ד** וככבד הרבה . וה"ה אבן גדולה או קורה גדול' אם יש תורת כלי עליה מותר (רמב"ם) ועסי' ש"ז סכ"ה:

ה שמלאכתו לאיסור. כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת : **ו** ואם נשתמש לאיסור . פי' שהיה מונח עליו דבר האסור דנעשה בסים לדבר האסור אבל אם עשה מלאכה בקורנס פשיטא דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו : **ז** ולהניחו באיזו מקום. דכיון שהוא בידו רשאי לטלטלו יותר וכ"ל דאפי' שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלו יותר ועמ"ש סי' רס"ו סי"ב :

איתא בשבת דף קכ"ז שמותר לטלטל מוקצה (°) ברגליו דרך הילוכו וכ"כ במלחמות שם עמ"ש (°)סי' ש"ה סי"ח : **ח** אבל מחמה לצל. ואית' בירוש' פ"ה דביצה כשמחשב עליו לחמים מותר לטלטלו אפי' עיקר כונתו מחמה לצל וע' בשבת דף קכ"ד ע"ב : **ט** שמלאכתו להיתר וכו' · וה"ה כשמלאכתו

באר הגולה

א שבת ק"כ שם במשנה וגמרא ב לפירוש תוספות שם ג הרא"ש שם ד הרא"ש בתשובה וכן נראה מדברי הטור ורמב"ם בפרק כ"ה ה עירובין ק"ב ו שבת קכ"ד במשנה כדמפרש לה רבא ז שם במשנה כדמפרש לה רבי חייא א"ר יוחנן קכ"ג ח הרב המגיד בפרק כ"ה המפרשים ט שבת קכ"ד . י שם כהרב המגיד לדעת רמב"ם בפרק

אשל אברהם

א] מותר . ומטעם זה מותיר בת' ב"י סי' כ"ז להכניס בשבת את מים הנשאבי' ללישות המצות :

יד אפרים

בט"ז סק"ב וא"ל דהוי שלא כדרך הוצאה ר"ל שאין זה רק כטלטול מן הצד שלא כדרכו וע"ז כ' דהא בסעיף א' אוסר וכנדן

חתם סופר

סי' שח סעיף ד' במחבר וכתבי קודש נ"ב עיין באהע"ז ס"ס קלו מענין טלטול גט בשבת ולעיל בסימן זה

הגהות רעק"א

ס' שח סעיף א' תשמיש א' אסור לטלטלו . אם בשבת רצונו שלא להחזיק עוד הסכין למילה אלא להחזיקו כשאר סכינים לכל דבר י"ל דבזה נסתלק הקצאתו ומותר למה דקיי"ל בשבת כר"ש דלא אמרינן מגו דאתקצאי . אלא דא"כ יהיה מותר לצורך מקומו אף בעוד שמחזיקו למילה כיון דיש לו מקום היתר לבטל הקצאתו . ע' מ"ש לעיל סי' ר"ע במג"א סקי"ב בגליון ובסמוך במג"א סקי"ט בגליון . ואולם מדברי תוס' ריש ביצה ד"ה אין מבקעין וכו' דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס . והרי עתה שרוצה לבקעו לעצים מבטלו מהקצאתו לבנין ואפ"ה אף לר"ש אסור וצלע"ג : ואולם אף אם מע"ש אמר שאינו רוצה להחזיקו לסכין של מילה אלא כשאר סכין י"ל דלא מהני דהרי בסי' ש"י ס"ז בהג"ה גבי כיס של מעות אא"כ עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מתורת יחוד. והתם בכיס הוי מוקצה מ' חסרון ומשמע דלא מהני בטול יחודו מע"ש בדבור רק במעשה . ותה דכ' המג"א סי' ש"ח סק"מ דבתריות כיון דקיימא לעצים כמו ליסיבה כמו לעצים אלא בטל מחשבתו בגדרן לעצים מש"ה מחשבת ישיבה מוציאה מידי מחשבת שריפה.נ"ל דבכיס כיון דיחדה למעות והניח בו מעות הוי מעשה ולא מהני מחשבה לבטלה ושאני בתריות דהגרידה לא מקרי מעשה דגם ליסיבה צריך הגרידה ואין המעשה מוכח עלי' דלשריפה הוא. וא"כ בסכין של מילה ומל בו וכן סכין של שחיטה ושחט בו י"ל דבאמירה לא נתבטל יחודו אא"כ ע"י מעשה. וכ"ז לל"ע לדינא : **סעיף ג'** הג"ה אבל בנגיעה בעלמא. ע' רסי' תקי"ג ובמג"א שם : **שם** היתר המונח על דבר מוקצה. אפי' היכא דמנדנד דה"ל טלטול כלאחר יד לצורך דבר המותר ע' מג"א לעיל סי' רס"ה סק"ד : **שם** כלאחר יד. לפ"ז מותר רק לצורך גופו ומקומו. וק' לי הא מדברי ש"ע לקמן סי' ש"י סח"י מבואר דטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור מותר. והרמ"א שם לא חלק. א"כ הכא ג"כ נימא דלא הוי טלטול כלל ואפי' לצורך האסור לשתרי ומקור הדין במוהרי"ל בשו"ת סימן רכ"ב מדמי לה להאי' דקם שעל המטה מנענע בגופו : מג"א ס"ק ז' שהוא בידו. קשה לי מהירושלמי הובא בר"ש פ"ז דדמאי מ"ב דפריך שם ולא כתלה מטלטל תרומה טמאה בשבת . והא התם כבר הוא בידו ומותר לטלטלו להניחו על השלחן ואף לדעת האבן העוזר לעיל סי' רס"ו דלא מהני הך היתירא

באר היטב

מאיר והיתה השפחה מביאי' וחותכת ראש הפתילה ע"ש : (כה) עצמו . עכו"ם שהביא חפציו בשבת לבית ישראל אפי' אסורים בטלטול שרי לומר לו לפנותן לאיזה מקום שירצה ואין כאן שבות דשבות כיון שהם ביד העכו"ם . ואם התבואה של ישראל אסור לומר לעכו"ם לפנות וה"ה בכל דבר המוקצה דה"ל שבות דשבות עמ"א. עכו"ם תפוס אצל השופט שהי' חייב ליהודי יוכל לומר להשופט שיקבל ערבות מהעכו"ם ויניח התפוס . אבל לא יאמר לו שיכתוב בערכאות . דרשות מהר"ם עיין סי' שכ"ה ס"ג : (כו) בעדר . ואפי' אם העכו"ם אינו עושה הגבינות כ"א בשבת אם הישראל מקבלם בחובו ואם לא יקבלם יפסיד חובו שרי כמ"ש רמ"א ס"ו כ"ש כאן מ"א:

שח (א) לטלטל. פי' אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו דה"א הואיל ותוחב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל דאסור אבל הנדן עם הסכינים שרי לטלטל דהא נעשה בסים לאיסור ולהיתר עססי' ש"י:(ב) ומקפיד. אבל אם אינו מקפיד עליו שרי עססי' ש"י ס"ב : (ג) וככבד . וה"ה אבן גדולה או קורה גדולה אם יש תורת כלי עלי' מותר רמב"ם : (ד) לאיסור . כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת : (ה) נשתמש. פי' שהיה מונח עליו דבר האסור דנעשה בסים לדבר האסור אבל אם עשה מלאכה בקורנס פשיטא דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו: (ו) שירצה . דכיון שהוא בידו רשאי לטלטלו יותר וכ"ל דאפי' שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלו יותר מ"א . איתא בשבת דף קכ"ז שמותר לטלטל מוקצה ברגליו דרך הילוכו מ"א : (ז) לצל . ואם חישב עליו לחמים מותר לטלטלו אפי' עיקר כוונתו מחמה לצל ירושלמי פ"ה דביצה . (ח) להיתר

שערי תשובה

או ע"י עבדו ע"ש . ועיין בק"א שם שכ"כ בשם הריטב"א בשם הרמב"ן : (כו) בעדר עבה"ט ובנ"ב מ"ת כ' השוכרים שוואג וקונים גם הגבינות הנעשים בשבת מותר גם מחמת איסור גבינות אעפ"י שהכותי נותן הקיבה תוך החלב בשבת אין הישראל עושה כלום ומ"מ אלו השוכרים שדעתם לקנות הגבינות הם מביאים קיבה משלהם וכיון שכבר יש לישראל חלק קצת בגבינות אין קפידא מחמת איסור גבינות עכו"ם אע"פ שהעכו"ם משים אותה · ועיין בפר"ח י"ד סי' קט"ו. ועיין לעיל רמ"ג בשם נו"ר :

סי' שח (ו) שירצה עיין באה"ע סי' רס"ו שדעתו דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שתורת כלי עליו ורשאי עכ"פ לטלטלו לצורך מקומו לכן כשבאו לידו יכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה אבל במוקצת

ביאור הגר"א

סי' שח ס"א כל. מתניתין קכ"ב ב' : **חוץ.** קכ"ו א' : **כגון.** גמ' קכ"ג ב' וכפי' תוס' שם ד"ה וסכינא. ויי"ת כו' : **או.** הרא"ש נלמד מהנ"ל : **ואפי'.** תוס' שם בד"ה הנ"ל וכ"ה בגמ' שם א' קסבר דבר שמלאכתו כו' איתביה כו' כיון דשמעה כו' וכ' בתה"ה וכ"ש לצורך מקומו דחמיר יותר. וכ"ה שם אמר אביי התירו כו' וקכ"ד א' אמר רבה לצורך כו' : **ואפילו תחובים.** עמ"א : **וה"ה לקורנס.** שם קכ"ג א' כר"מ ב"א הרי"ף ורא"ש וכדרבס בכ"מ דקאמר מ"ד כו' : **וה"ה כלים.** מ"ט ב' נסרים כו' שאני כו' אבל שלחן דלא קפיד מותר כמ"ש אבא שלחא הוי וערש"י שם וז"ש כלים כו' ומקפיד : **ס"ב כל כלי כו' לא כו'.** קכ"ח קכ"ב ואמרינן שם קרונות של בית רבי כו' ופי' התוס' ספ"ב לי"ה א' ד"ה ואפי' בגדולות דהיינו בשני ב"א מהא דחוליות ת"ו א' ואמרינן בירושלמי שהוא נוטלו בב' מותר לטלטלו בשלשה בחמשה אסור א"ר זעירא מכיון דתיתא מותר לטלטלו אף בד' וה' מותר ודלא כפירש"י שם ספט"ז דקצנות היו דלפרש"י קשה כיון דפשיט ליה דבב' ידים דאסור מאי קמבעיא ליה בב' ב"א ועוד דהא אפי' אביי דמחמיר ברפ"ז מתיר בב' ידים וכ"ש לרבה שם דאפי' בב' ב"א שרי וכן ראיית תוס' ממנורה דקולות וחלקי וע' תוס' הנ"ל וע' הגמ"ר סי' קמ"ו : **ולא.** עירובין ק"ב א' : **ס"א או נפחים.** קכ"ב ב' : **קורדום.** שם : **בין.** קכ"ג וקכ"ד : **ומותר לו.** מ"ג א' א"ר יצחק כו' מיתבי כו' ת"ש כו' בצריך למקומו וע' הג"א ריש יו"ט ושם בשבת קכ"ד א' לרבה אליבא דר' נחמיה כו' והא ע"כ מסלקינן מכולא בית כמ"ש מידי דהוה אגרף של רעי וא"כ גם לר' נחמיה : **או ינגב.** שם ב' : **כל מוקצה כו'.** מתניתין קכ"א א' סכין כו' : **וכן מותר ליקח.** עירובין פ"ד א' ושבת קמ"ג ב' הלי כותיתא כו' וכתוס' סט"ו ושם קמ"א ב' הכ"ע ברפוי : **וכן כו' ולא בו'.** שבת קכ"ג א' : **ס"ד כלי.** קכ"ג וקכ"ד : **אבל.** שם והזרו והתירו אפ' כו' ולצ"ק והתירו לגמרי וכן שם ואפי' מחמה לצל ולצ"ק שלא לצורך כלל : **וכתבי.** שלא היו בכלל הגזירה דנחמיה ועתוס' ד"ה מקלוע : **ותפלין.** גיטין פ' הניזקין הא ספרא דאפטרתא כו' : **ושופר.** ע' תוס' ל"ה ולי"ו ד"ה והתניא כו' וד"ה הא ר"ש ובירושלמי מטלטלין את השופר להשקות בו

לבושי שרד

מ"א סס"ק ל"א (°) שאומר לו שאינו יכול לקרותו . קשה דלא גרע מעושה הנכרי מעצמו דאסור ליהנות ממנו בשכר תוספות שבת דשאני התם דשבירות החותם מותרת בעלמא היא דהא אין בנין וסתירה בכלים :

שח ש"ע ס"א (°) נטלים בשבת . דע דמכאן עד סוף סי"ב נתבארו ד' חלקים של מוקצה . חלק א' מוקצה מחמת ח"כ דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגום ולא יתקלקל . חלק ב' דבר שאינו לא כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים וקנים ומעות ונצים וקורות ועפר וחול ומת ובע"ח וגרוגרות וצמוקים שמתייבשים במקום שמתייבשים וכל כיוצא בהן דלא חזו מקרי מוקצה מחמת גופו . חלק ג' כלי שמלאכתו לאיסור בסעיף ג' . חלק ד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר מוקצה ואפילו הוסרו בשבת כיון שהיה עליו ביה"ש מגו דאיתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולא יומא (ויש עוד ב' חלקים מוקצה א' דבר שהיה ביה"ש מחובר או מחוס' לידה וזה יתבאר בהלכות יו"ט שנית מוקצה מחמת מצוה כגון עצי סוכה ונוייה וזה יתבאר בהל' סוכה) וביאור דינים אלו מכאן עד ססי' ש"ב כ"כ הב"י לכן המעיין בסימנים אלו יבין כל דין ואיזה חלק מוקצה הוא ויש בכל אחד מחלק המוקצה אלו צדדי ההיתר כגון חלק ג' יש לו היתר לצורך גופו או מקומו וכן שאר חלקים יש בהם כמה צדדי היתר לטלטלם מאח"כ מוקצה מחמת חסרון כיס . וזהו דכתב המחבר כל הכלים ניטלים ר"ל אפילו כלים שמלאכתן לאיסור ניטל עכ"פ לצורך גופו ומקומו חוץ ממוקצה מחמת ח"כ והטעם דכיון דמקפיד עליהם קובע להם מקום שלא יזיזם ממקומם לשום צורך : מ"א סק"ב (°) כמ"ש ס"ג . ר"ל דהכל תלי בדעת האדם וכמו קורנס זהבים בסעיף ג' דמסתמא אין מקפיד לא מיקרי מוקצה מחמת ח"כ ה"ה בקורנס בשמים ודומיהם אם אינו מקפיד שרי : סק"ז (°) ברגליו דרך הילוכו . דין זה הבי' המג"א בסי' של"ג סק"ג דמי שיש לו תבואה המוקצה מותר לו לעשות שביל ברגליו דרך הילוכו משום דהוי טלטול מן הצד כלאחר יד לצורך דבר המותר דהיינו לצורך אכילתו וכמבואר בסי' שי"א דטלטול מן הצד לצורך דבר המותר שרי . לא אסור אלא א"כ לצורך המוקצה עצמו : שם (°) סי' ש"ה סי"ח . ר"ל דשם במ"א סק"ע הביא דין טלטול ע"י גופו שלא בידיו להר"ן דינו

חכמת שלמה

סי' ש"ח סעיף ג' ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה.נ"ב הטעם מפורש במג"א דכל דבר המוקצה כל זמן שהוא בידו מותר להוליכו יותר ועיין בחידושי לאו"ח סי' תרנ"א שם רציתי לו' דמותר ליתנו גם לחבירו וחבירו יוליכו למקום שרוצה כיון דהוא מותר לטלטלו מותר ליתן גם לשני. והנה נראה ראיה לזה מן הירושלמי סוף פ"ג דסוכה שהבאתי שם דקאמר שם כך היה מנהגן של אנשי ירושלים וכו' הולך לבה"כ ולולבו בידו וכו' לישא את כפיו ולקרות בתורה נתנו לחבירו הניחו על הארץ אסור לטלטלו א"כ הרי נאמר בפירוש דאם מניחו על הקרקע אסור לטלטלו והוי מוקצה ובע"כ מה דבעודו בידו מותר לטלטלו היינו דכל זמן שבעודו בידו מותר לטלטלו ואעפ"כ מפורש דאם נושא כפיו ועולה לתורה מותר לתנו גם לחברו אף שאם היה מניח על הארץ היה אסור לטלטלו. א"כ ה"ה בכל מוקצה הוי כן וז"ב . גם כתבנו שם דהיינו רק אם לקחו דרך היתר או בשוגג אבל אם במזיד לקחו שלא כדין אז אסור לטלטלו יותר אם נמלך רק צריך להניחו מידו ע"ש וז"ב ונכון לדעתי ודו"ק . שוב ראיתי אחר כך בספר תוספת שבת סי' רס"ו שמתיר לתנו לחבירו. ולדעתי נראה להכריע כמו שכתבתי. גם י"ל דהתו"ש לא מיירי רק בנטלו במזיד ולא בשוגג ודרך היתר וז"ב ודו"ק : שם סעיף ד' בהג"ה ותפילין אין לטלטלן כי אם לצורך וכו' . נ"ב הנה הב"י הביא בשם ס' המקדש ראיה לזה ממה דאמרינן במס' ביצה דתפילין מותרין לשדורי ביו"ט מזה מוכח דאפילו שלא לצורך גופו ומקומו נמי מיתר ונשאלתי מאיש אחד מנ"ל כן הרי י"ל כיון דקיי"ל דמוקצה בעודו בידו מותר לטלטלו אם כן דלמא מיירי התם דנטלן לצורך מקומן ואז מותר לטלטלן לשלחן לאחר. והשבתי דלק"מ כיון דעיקר הרבותא חוי דמשלחין ביו"ט דלא הוי טירחא דלא צריך לטלטלו שלא לצורך כיון דאין גיאותין בו ביו"ט וא"כ תינח אם מיירי שהיו מונחין והוא נוטל רק כדי לשלחן לכך זהוי ס"ד דאסור כיון דהוי טלטול שלא לצורך היום לכך קמ"ל דמותר והוי רבותא אבל אי נימא דמיירי שכבר היה בידו א"כ כיון דבלא"ה יכול להוליכו למקום שירצה א"כ אם הוי דעתו שרוצה להניחו בבית פלוני שם היה מותר בודאי כיון דמותר להוליכו לאיזה מקום שירצה וכןמפורש בסי'

מחצית השקל

סי' שח (ס"ק א') אסור כו' עמ"ש ס"י דמבואר שם דהיכי דנעשה בסים לאיסור ולהיתר מותר לטלטלו . אולם אם האיסור חשוב יותר מן ההיתר אסור לטלטלו גם אם אפשר לנער גם כן אסור מ"מ הוכיח מ"א דע"כ מ"ש רמ"א אסור לטלטלו קאי על הסכין דאי על הנדן הא איכא גווני דשרי לטלטלו דהיינו אם ההיתר חשוב יותר וא"א לנער וא"כ לא ה"ל לרמ"א לסתום ולכתוב דאסור לטלטלו והוי ליה לפרש באיזה ענין דאסור: (ס"ק ב') שמקפידים כו' כמ"ש סעיף ג' דמתיר בקורנס של נפחים ושל זהבים כיון דאין מקפידים עלייהו א"כ ה"ה בקורנס של בשמים במקום שאין מקפידים שרי ואפשר דלשון במקום שאין מקפידים שכתב מ"א הוא ל"ד. דאפי' מקפידים באותו מקום רק אותו אדם אינו מקפיד עליו ג"כ מותר : (ס"ק ג') ומקפיד כו' עסי' ש"י ס"ב שם פירות העומדים לסחורה לא הוי מוקצ' ומותר לאכלן בשבת ומה לי פירו' העומדים לסחורה או כלים העומדים לסחורה אע"כ הכא ה"ט משום דמקפיד אבל אי לא קפיד באמת גם כאן מותר : שדמיו יקרים אסור אפי' לא נתנו לאוצר. ודבר שאין דמיו יקרים בעי' דוקא שנתן לאוצר וגם שמקפיד עליו כמ"ש מ"א שם סי' רנט : (ס"ק ז) ולהניחו כו' דאפי' שכח כו' ר"ל ל"מ בצריך למקומו דתחלת הטלטול היה בהיתר דרשאי להניחו באיזה מקום שירצה אלא אפי' דע"י שכחה התחיל לטלטלו באיסור מ"מ מותר להניחו בכ"מ שירצה. וכ"ה בסי' רס"ו ועיין בספר ת"ש שמסתפק ע"ז : איתא בשבת כו' וכ"כ במלחמות דאי' בש"ס ת"ר אין מתחילים באוצר תחלה (ר"ל להתחיל בשבת ליטול מהדברים המונחים באוצר דס"ל כר"י דאסור מוקצה) אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא וס"ד דעוש' שביל בידיו לכן פריך והאמרת אין מתחילים א"כ איך שרי לטלטל לעשות שביל ומשני ה"ק אבל עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו. והרי"ף העתיק ברייתא זו והשיג עליו הרז"ה לאיזה צורך הביא הברייתא הא ברייתא כר"י אתיא והא ק"ל כר"ש דלית ליה מוקצ' ותי' הרמב"ן משום סיפא דעושה בו שביל והיינו לדידן דס"ל כר"ש מ"מ בדברים המוקצים גם לר"ש דאסור לטלטלן מ"מ מותר לעשות שביל ברגליו : (ס"ק ח) אבל מחמה לצל כו' ואיתא בירושלמי כו' ועיין בשבת דף קכד ע"ב. ולענ"ד כוונתו דשם פליגי רבה ס"ל אפי' כלי שמלאכתו להיתר מ"מ אסור לטלטל מחמה לצל ורבא ס"ל דאפי' מחמה לצל שרי. וכוותיה קי"ל ואי' שם רב מרי בר רחל ה"ל כרים וכסתות מונחות בשמש אתי לקמיה דרבא א"ל מה לטלטלינהו א"ל שרי. א"ל אית לי אחריני א"ל חזי לאורחים א"ל אית לי גם לאורחים א"ל גלית אדעתך דכרבה ס"ל לכ"ע שרי לדידך אסור עכל"ה וקשה אי פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור ולצורך שכיבה יש לו אחרים לדידיה וגם לאורחים א"כ במאי נסתפק ואיזה צד היתר יש בזה אשר בא לשאול לרבא גם צריך ישוב מנ"ל לרבא דר"מ כרבה ס"ל דלמא נסתפק בזה ועי"ז בא ר"מ לשאול אם מחמה לצל מותר ועי"כ צ"ל דזה מוכח מתשוב' הראשונה שא"ל רבא סתם שרי וא"ל ר"מ א"ל אחריני. ואם היה ספיקו אי שרי מחמה לצל וכיון דא"ל רבא סתם שרי ע"כ מחמה לצל שרי ומה בכך דאית ליה אחריני. מ"מ מותר דל"ל דר' מרי הי' חושש דלמא מאי דאמר רבא שרי לא דמותר מחמה לצל אלא דסבר רבא דאין לו אחרים ולכך מותר כדי לשכב עליהם ולזה א"ל א"ל אחריני ואם אעפ"כ יתיר לו רבא אז יודע לו דמחמה לצל שרי זה א"א לומר דאיך ס"ד דרבא התיר לו כדי לשכב עליהן וכי מאי ס"ד דרבא דע"ז ישאל רב מרי וכי יסתפק רב מרי אי כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטל לצורך גופו. אע"כ פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור כרב' ובא לשאול לרבא אם ע"י הערמה מותר .באיזה אופן אפשר להערים כך היה כוונת רב מרי אבל רבא תחלה היה סובר דרב מרי שואל אם מחמה לצל שרי לכן השיב לו סתם שרי. ורבא לשיטתיה דס"ל מחמה לצל שרי. וכשהשיב לו רב מרי א"ל אחריני אז הבין רבא דע"כ לא נסתפק אי מחמה לצל שרי דא"כ מה זה שא"ל אחריני הלא רבא אמר סתם מותר ע"כ לא לשכיבה נתכוין כמש"ל דאיך יטעה רבא דבזה נסתפק ר"מ אי מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו כנ"ל אע"כ דרב' נתכוין דמחמה לצל שרי א"כ מה זו תשובה א"ל אחריני מזה הבין רבא דר"מ פשיטא ליה דמחמה לצל אסור. ואפשר היה סובר דגם רבא הכי ס"ל ולא נסתפק כ"א אי שרי ע"י הערמה והשיבו רבא דמותר ע"י הערמה ולזה א"ל א"ל אחריני וא"כ הערמה פשיטא לטלטלן מחמה לצל והערמה יהיה לצורך שכיבה עצמו וזה א"א הערמ' כהאי דא"ל אחריני לצורכי. ולכן א"ל רבא חזי לאורחים וא"כ מותר ע"י הערמה זו והשיבו אית לי גם לאורחים ולכן א"ל גלית אדעתך דכרבה ס"ל אחריני דכרבה ס"ל ולא נסתפקת כ"א אי מותר ע"י הערמה והשתיק דמותר ושוב אמרת דא"ל לדידך וגם לאורחים. ושוב ליכא להערים לכן לדידך אסור ולכ"ע שרי אפי' בלא הערמ' וכס"ל לרבא. ומזה משמע דגם תלמודא דידן ס"ל כהירושלמי דהא לדידן דקי"ל כרבא דכלי שמלאכתו להיתר מותר לצורך גופו ומקומו ואסור מחמה לצל אם כן לדידן כלי שמלאכתו לאיסור יש לו דין כלי שמלאכתו להיתר לרבה וכיון דלרבה שרי להערים בכלי שמלאכתו להיתר במחמה לצל. ה"ה לדידן שרי להערים מחמה לצל בכלי שמלאכתו לאיסור.ודע שכ' הט"ז סק"ב מה שנושאים סכינים והולכים עמהם לבה"כ או במקומות שלא יצטרך להם דספי' עבדי דמ"מ כיון דאפשר שיצטרך להם היום ונושאין אצלו שיהיו מוכנים לו

שרי

(ט) ל וכתבי הקדש ואוכלים מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך (י) כלל : הגה (ג) (יא) ותפילין אין לטלטלם כי אם לצורך (תרומת הדשן ועיין בב"י) יא ושופר יב אסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו (הגהות אשירי סוף פרק במה מדליקין) :

ה (ד) מ יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי' מחמה לצל (°) ע"י יג (יב) ככר או תינוק :

ו יד נ כל הכלים שנשברו (ה) אפילו בשבת מותר (°) לטלטל שבריהם ובלבד שיהו ראוים (יג) לשום מלאכה כגון שברי עריבה טו לכסו' בה החבית ושברי זכוכי' לכסות בה פי הפך אבל אם אינם ראויים לשום

מגן אברהם

לאיסור ולהיתר (ש"ג פי"ז כ"ה) : י וכתבי קדש · פי' ספרים שמותר לקרות בהם דלא כע"ש עסי' של"ד סי"ג. כתוב בש"ג פ"ח דנייר חלק הוי מוקצה וכ"ל דהוי מוקצ' מחמת חסרון כיס דכיון דעומד לכתיבה קפיד עלייהו עמ"ש סי' ש"ז סי"ד : יא ושופר כו'. משמע דתפילין אפי' שלא לצורך גופו כלל שרי לטלטלו אלא דלא הוי ככתבי קדש דשרי לטלטלו שלא לצורך כלל אבל תפילין שרי ולא הוי ככלי שמלאכתו לאיסור דשבת א"ל אות אבל אם ירצה להניחם אין איסור בדבר (°) כמ"ש התו' ספ"ק די"ט [ב"י] ותימא דבסי' ל"א פסק כהזוהר דהמניח תפילין בח"ה *) חייב מיתה כ"ש בשבת . ☞ וגם התוס' בשבת דף ס' משמע דס"ל דאסור להניח תפילין אלא דס"ל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לשלחו וכמ"ש סי' תקי"ן ע"ש דהל"כ לדידיה למה אין מניחין תפילין בשבת ומה שדייק הב"ח (°) מדקתני לא יצא בתפילין מכלל דבבית שרי וכתו' מנחות דף ל"ו שכתבו שם דלמ"ד שבת לאו זמן תפילין אפי' בבית אסור וכ"כ המרדכי ה' תפילין ☞ ויש ליישב דה"ק דכיון דלאו זמן תפילין הוא לא מחייב למשמש בהן וחיישי' שמא יצא לר"ה ועיין בסנהדרין ריש דף ס"ח ומ"מ הוי ככלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו כ"א לצורך גופו ומקומו כ"מ בתו' שבת דף מ"ו מיהו בש"ג רפ"ו דשבת כ' בשם הפוסקים דשרי בטלטול עסי' ש"ג סי"ח ומ"ש סל"ג : יב אסור לטלטלו . כתב הע"ש בשם הא"ז דאגורות אסור לטלטלן כלל דלאו כלי הוא עכ"ל ול"כ דזהו לר"י אבל לדידן דקי"ל כר"ש שרי ע' בתו' ד' ל"ו (°) ובגמ' שם וליכא למימר דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס דבהא אף ר"ש מודה : יג ככר · וה"ה אם נתן בה דבר אחר המותר לטלטל : יד כל הכלים . ועסי' תל"ה די"א דנולד אסור בשבת ולכן אכתוב כ"מ שיש נולד : טו לכסות בה . ולמ"ד נולד אסור בעי' שיהא

ט"ז מגן דוד

בשעתו שרי ועמ"ש סי' תקי"ח : (ג) ותפילין אין לטלטל כ"א לצורך· ב"י הבי' דברי מהרי"ל אביב בזה דמתיר את הטלטול בתפילין דלא כספר אחד שאוסר הטלטול מטעם מוקצה כיון שאסור בהנחת תפילין דכתבו התוס' שאין איסור בהנחתן בשבת ע"כ · ותימא לי דכיון דהיתר הטלטול תלוי במה שאין איסור בהנחתן הא כבר פסק הב"י וש"ע בסי' ל"א שיש איסור בהנחתן בשבת ויו"ט כדברי הזוהר וא"כ שפיר אסור הטלטול מטעם מוקצה ולמה הסכימו ב"י ורמ"א כאן להתיר הטלטול וצ"ע: (ד) יש מתירין לטלטל כו'. נראה דאין להקל בזה ועיין בסי' ש"א ס"ה מ"ש שם : (ה) אפי' בשבת · בגמ' הכי איתא במשנה כל הכלים הניטלים בשבת שבריהם ניטלים עמהם ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה [ואפי' אינה מעין הראשונה] רי"א ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן הראשונה אמר שמואל מחלוקת שנשברו מע"ש אבל בשבת ד"ה מותרין הואיל ומוכנין אגב אביהן מתיב רב זוטרא (°) מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דנשברו אימת אילימא מעי"ט עצים בעלמא נינהו ומאתמול קאי להסקה אלא בי"ט וקתני אין מסיקין בשברי כלים ולא אמרינן מוכן (°) אגב אביהן אלא הכי איתמר מחלוקת שנשברו בשבת דמ"ס מוכן הוא (כיון דראוי הוא לשום מלאכה) ומ"ס נולד הוא (דמאתמול לאו להאי מלאכה קאי הלכך בעינן מעין מלאכתן) ופסקו (°) הרי"ף והרא"ש והטור כת"ק וק"ל דמשמע (°) כי מוקי פלוגתייהו בשבת הוה הסיא דאין מסיקין בשברי כלים כר"י ולת"ק שרי בשברי כלים וכ"כ הטור בהדיא בסימן תק"א דלר"י אסור באוד שנשבר בי"ט וא"כ קשה דהא רבא אמר בהדיא בפרק נוטל דף קמ"ג דהאין מסיקין בשברי כלים וממילא כאן בעינן מעין מלאכתן גם כן כר"י

באר הגולה

כ"פ ל הר"ן כל הכלים מ הרא"ש בתשו' וכן נראה להרמב"ן נ שבת קכ"ד במשנה וכה"ק

דגול מרבבה

*) ודבריו תמוהים דלמה הוצרך למילף שבת מק"ו דחוה"מ והלא הש"ע לעיל סימן ל"א פסק בהדיא שאסור להניח תפילין בשבת משום שהוא זלזול לאות שבת וכן מ"ש המג"א אחר כך דהל"כ לדידיה וכו' מחוסר הבנה :

שערי תשובה

גמור אפי' בא לידו מע"ש ושכח כשהגיע שבת צריך להניחו מיד ע"ש : (ט) הקודש עבה"ט וכתב בא"ר דמגילה

הגהות רעק"א

אלא בכלי דמלאכתו לאיסו' . כיון דבלא"ה יש לו היתר לצורך גופו ומקומו אבל במוקצה גמור לא. הא מ"מ דעתו שם דבשכח מעות בכיס כיון דלא היה בסיס ומותר לטלטל עם המעות לצורך מקומו מותר ג"כ כשהוא כבר בידו וה"כ הא הכוס לא היה בסיס בה"ש ה"כ שהיה בסיס גם לדבר המותר שהיה בו יין חזק וגם הא משמע דמזגו לו בשבת : סעיף ה' כלי שמלאכתו לאיסור. וה"ה כלי שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס נראה דמותר אף דאין בו היתר לעצמו לצורך גופו ומקומו . דהא מקור הדין זה יצא מהא דמדוכה דיש בו שום. והרי בר"פ כל הכלים רצה להוכיח מזה הברייתא דכלי שמלאכתו לאיסו' אסור לצורך גופו ומקומו. הרי אף דאין לו היתר כלל. אפ"ה מטלטל אגב השום . ולפ"ז כ"כ הנר שהדליקו בו בשבת מותר ע"י ככר

באר היטב

וה"ה כשמלאכתו לאיסור ולהיתר : (ט) הקודש . ונייר חלק הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כיון דעומד לכתיבה ש"ג : (י) כלל . וכוסות וקערות וצלוחות וסכין קטן שע"ג השלחן מותרין גם כן אפי' שלא לצורך כלל בכנה"ג : (יא) ותפילין . עיין ט"ז ומ"א דאין לטלטלם כ"א לצורך גופו ומקומו וע"ל סי' כ"ט מש"ס : (יב) ככר . וה"ה אם נתן בה דבר אחר המותר לטלטל מ"א . והט"ז כ' דאין להקל בזה ע"ש ועסי' ש"א ס"ה : (יג) לשום מלאכ' . ולמ"ד נולד אסור בעי' שיהא ראוי למלאכתו ראשונה. וה"ה אם עכו"ם עושה כלי

יד אפרים

כו' ואף דהתם מלאכתו לאיסור מ"מ הא אף לצורך גופו ומקומו דמתירין אסו' משום מוקצה דא"כ אף שמטלטלן שלא כדרכו אלא בנגן עם שאר סכינים וא"כ גם בזה אף שמלאכתו להיתר ואין מוקצה מחמת ח"כ מ"מ הא הוא שלא לצורך כלל ולא תהני ביה מה שהוא שלא כדרך טלטולו ומזה מבואר דמפרש בסעיף ה' דאסו' לטלטלו הנגן דלא כמ"ש המג"א ס"ק א' ול"ל דס"ל דכיון דיש בו ח"כ וקפיד עליה נעשה הנגן בסיס לו טפי מלשאר סכינים ואסור לטלטל הנגן גופיה וצ"ע : במג"א ס"ק י"א וגם התוס' בשבת דף ס' משמע דס"ל כו' בתוס' שם לא נזכר מתפילין כלל רק כוונתו שהתוס' סוף פ"ק דביצה כתבו דזה הכלל כל שנאותין ממנו בחול מרבה תפילין אבל סנדל המסומר לא דהתפילין אף אם יניחם ליכא איסור משא"כ סנדל המסומר ולפי דברי תוספות אלו אין משלחין כלים שמלאכתן לאיסור ביו"ט אך התוספות בשבת דף ס' כתבו דאף שמלאכתו לאיסור משלחין וסנדל המסומר שאני שבאה תקלה על ידו אין בזה משום שמחת יו"ט משא"כ כלי אחר שמלאכתו לאיסור כיון שמשלחו משום שמחת יו"ט כלצורך גופו דמי וכיון שלא חילקו בפשיטות כמ"ש בביצה מוכח דס"ל דאסור להניח תפילין וכן ממ"ש התוספות שם מדשרינן לשלוח כלים שמלאכתן לאיסור כו' ובאמת לא מצינו בביצה שהתירו כלים שמלאכתן לאיסור וע"כ דכוונתם מהא דשרינן התם לשדורי תפילין א"כ מבואר דהתוספות ס"ל דתפילין הו"ל מלאכתן לאיסור ואפש' שצריך להגיה וגם בסימן תקי"ו משמע דס"ל דאסור כו' מותר לשלחו וכמ"ש התוספות בשבת דף ס' ור"ל דבסי' תקי"ו כתב שראוים להניחם בחול משמע דבשבת ויו"ט אין ראוי להניחם כלל ומ"ש דהל"כ לדידיה כו' הוא תמוה ונלענ"ד שכל"ל ועוד דהל"כ לדידן למה אין מניחין כו' ר"ל דודאי מבואר בש"ס דשבת דאסור להניח תפילין רק פי"ל הטעם שמא יצא בהם לר"ה ע"ש בשבת דף ס"א ולעיל סי' ל"א בשם הב"י ולזה כתב דמ"מ לדידן דלית לן ר"ה לא היה לנו לאסור להניח תפילין וע"כ הטעם משום איסו' הנחת תפילין בשבת : שם ויש ליישב דה"ק כו' וחיישי' שמא יצא לר"ה כו"ל ואפשר לפרש שבא ליישב גם מ"ש לעיל ראיה מהתוספות דשבת כפי מ"ש לעיל שראיתו ממ"ש התוספות דשרי במלאכתו לאיסור והיינו תפילין ע"ז כתב שיש ליישב דברי התוספות דמנחות וגם דשבת דהטעם דאסו' משום דחיישינן שילא בר"ה ומ"מ נקרא שפיר מלאכתו לאיסו' אע"ג דמצד הנחת תפילין בשבת אין איסור אם ירצה להניחם מ"מ כיון שאסור שמא יצא לר"ה מלאכתו לאיסור מיקרי אלא שצ"ע כיון שהתוספות בשבת לא מיירי רק לענין יו"ט אין איסור הוצאה בי"ט רק שלא לצורך כלל ובתפילין אם רוצה להניחם לצורך קצת מיקרי עיין בב"י סי' תקי"ו בשם בעל ההשלמה שכת' שרוצה ללמוד בהם תורה א"כ שרוצה להניחם לנטורי נפשיה ולא בתורת חיוב עכ"ל ובשבת דף ס"א אמרינן דאם יצא אינו חייב חטאת אף למ"ד לאו זמן תפילין משום דדרך מלבוש עבידא וא"כ ביו"ט אפשר דשרי לכתחלה אי מהך טעמא דשמא יצא בהם לר"ה הוא אתיכא עלה ולכן צריך לפרש דברי המג"א מ"מ הוי ככלי כו' כפשוטו דדיקא קאמר דאף להך טעמא שמא יצא לר"ה אסו' להניחם בר"ה והוי ככלי שמלאכתו כו' שוב ראיתי שי"ל כוונתו שהב"ח מדייק דבבית שרי ולכן ס"ל דהתפילין מלאכתן להיתר וע"ז כתב שהתוספות במנחות כתבו דאף בבית אסור ויש ליישב דטעמייהו משום שמא יצא לר"ה וא"ש דיוק הב"ח דהתם לענין חיוב חטאת מיירי וקאמר דאף אם יצא בהם לר"ה אינו חייב חטאת דדרך מלבוש עבידא אבל מ"מ גם בבית איכא איסורא כיון דלאו זמן תפילין לא בעי משמוש ושמא יצא ומ"מ הוי ככלי שמלאכתו לאיסו' ודלא כהב"ח ומ"ש שכן משמע מהתוספות דף מ"ו ר"ל דשם ד"ה אמר עולא מבואר דכלים שאסור להתקשט בהם שלא יצא בהם לר"ה הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו ע"ש :

לבושי שרד

כשאר טלטול מן הצד אבל לשאר פוסקים ס"ל דעדיף משאר טלטול מן הצד ע"ש ולדידהו שרי לעשות שביל אפילו לצורך המוקצה : מ"א ס"ק י"א (°) כמ"ש התוספות ספ"ק דיו"ט . שכתבו דמשום הכי התיר רב ששת לשלוח תפילין בי"ט (כמבואר לקמן סי' תקט"ז) משום דאפילו להניח אין איסור אבל בשבת דף ס' משמע בתוספות דרב ששת מודה דאסור להניח תפילין אלא דס"ל לרב ששת דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לשלוח בי"ט : שם (°) מדקתני לא יצא בתפילין בשבת דס"א תוקי הא דתניא במתני' לא יצא בתפילין בין למ"ד שבת זמן תפילין בין למ"ד לאו זמן תפילין ומשמע דבבית שרי אפילו למ"ד לאו זמן תפילין וסותר זה למ"ש התוספות במנחות . ע"ז תירץ המג"א דכוונת התוס' דדוקא למ"ד זמן תפילין מותר בבית דל"ח שמא ישכח ויצא לרה"ר כיון דחייב למשמש מידכר דכיר משא"כ למ"ד לאו זמן תפילין לפ"ז כיון דקי"ל שבת לאו זמן תפילין אסור אף בבית משום גזירה (והמשנה שאמרה לא יצא עיקר איסורא קתני ובאמת בבית נמי אסור משום חשש הוצאה ועיין) ה"ל מלאכתו לאיסור כך נ"ל המשך דברי המג"א : ס"ק י"ב (°) ובגמרא שם דמוקי הא דתני אגורות אין מטלטלין כר"י והא דתני מטלטלין כר"ש . הרי לר"ש אגורות הינן כשופר ושרי והיינו לצורך גופו או מקומו כשיטת התוספות הם : ש"ע ס"ה (°) ע"י ככר . אע"ג דקי"ל לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד כסי' ש"א לא אתי למעט אלא דברים הדומין למת והיינו מוקצה מחמת גופו אבל בכלים שמלאכתן לאיסור שרי ע"י ככר או תינוק : ס"ו לטלטל שבריהם . שברי כלים הם מחלק ב' שהמוקצה משום דכשנשברו דמי לצרורות והוי מוקצה מחמת גופו אלא כיון שבאו מכלי לא בטל שם כלי מהם כל זמן שראוים לשום דבר כגון לכסות . משא"כ בצרורות דאעפ"י שראוים לכסות לאו מנא הם כמבואר בסעיף שאח"ז : ט"ז דסק"ה (°) אגב אביהן כלומר כשקידש היום היה קיים הכלי ולא היה מוקצה: שם (°) מסיקין בכלים ביו"ט שהרי ראוין לטלטל ויתנם לתוך האור אבל שברי כלים מוקצה הם ואסור לטלטלם : שם (°) כי מוקי פלוגתייהו ס"ד דהט"ז דבהא פליגא דר"י סבר נולד אסור ות"ק הוא ר"ש דס"ל דנולד שרי ולכן הקשה קושייתו ומתרץ דת"ק לאו היינו ר"ש וס"ל ג"כ דנולד אסור אלא בהא פליגי דר"י סבר כל שאינו מעין מלאכה ראשונה ה"ל נולד ות"ק סבר כיון דראוי לשום מלאכה לא הוי נולד אבל אם אין ראוי לשום מלאכה אסור משום נולד משא"כ בשברי כלים להסקה דלכ"ע הוי נולד אסור לכ"ע :

ביאור הגר"א

את התינוק : כ"א לצורך. ספ"ק דיו"ט ר"ש שרא לשדורי תפילין כו' : ס"ה יש מתירין. קכ"ד א' איתביה אביי לרבא מדוכה כו' ועמ"א ומ"ש ולא אמרו ככר כו' היינו בדבר שאסור לטלטלו לגמרי ואין תורת כלי עליו והרשב"א חולק ע"ז ועט"ז שהשיג על הש"ע בסעיף זה אבל אין קושייתו כלום דמנורה שהדליקו מוקצה מחמת איסור דדחייה בידים ואפי' לצורך גופו אסור וכ"ה כמו ארנקי אבל מ"מ האמת כדבריו וכמ"ש דלא התירו ככר כו' וכמש"ל סי' ש"א ס"ה ומדוכה שאני כמ"ש הרשב"א בעבודת הקודש מ"ו א' דזמן שיש שום למה מטלטלה והלא לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד לפי שלא נאסרה המדוכה אלא מחמת מלאכה זו של שחיקת שום וכיולא ועכשיו ה"ה משמשת היתר במלאכתה נמצא האוסרה מתירה כקדירה המטלטלת עם התבשיל עכ"ל ולפ"ז אין מטלטלין אלא אם יש בתוכו דבר המיוחד לו וכן דייק לשון הברייתא שום דוקא וכן פסק בחידושיו רפי"ז שם ע"ש : ס"ו אפי' בשבת. גמ' שם וכת"ק : ואם. מ"ב א' : ס"ז בחול. ל"ד ועמ"א : מכלי .

חכמת שלמה

רס"ז דיכול לילך עמו לאיזה חדר שירצה ובשוק דאסור היינו מטעם אחר דהוה מטלטל ד' אמות ברה"ר או במקום שאין עירוב אבל בלא"ה אף בשוק היה מותר להוליכם לאיזה בית שירצה וכדמשמע מקושית המג"א משופר שהיה ראוי שיהיה מותר להוליכו למקום שירצה וא"כ מה בכך שהוא מתכוין שיהיה לחבירו ג"כ כיון דבלא"ה היה לו היתר להניחם שם והרי אם תפילין אסורין בטלטול באמת לא יוכל חבירו לקבלן בידיו ממנו רק שהמוליך אותם יניחנו שם וא"כ פשיטא דשרי ובע"כ דמיירי דלא היה בידיו רק דנטלן כדי להוליכן

מחצית השקל

שרי ולפ"ז לענ"ד אחר מנחה שאין דרך טוב לאכול היה אסור וכמ"ש סי' שכ"ג ספיק ו' לענין הדחת כלים וע"ש במ"ש סק"ט אולם אם נושאין אצלו שלא יגנבו בלא"ה שרי ועיין בת"ש : (ס"ק י) וכתבי קדש פי' ספרים כו' דלא כע"ש ר"ל שהקשה האמרינן בגיטין דף ס' ספר הפטרה אי לאו דניתן לקרות בהן (דמן הדין אסור לכתוב כ"א ספר שלם וה"ה דאין קורין בהן ומה"ט אפי' בטלטול אסור אלא משום עת לעשות כו' דא"א לכ"א לכתוב ספר שלם וע"ל במ"א סי' רפ"ד הותר הכתיבה והקריאה וגם הטלטול) היה אסור בטלטול וע"ז השיב מ"א דאמת כאן לא הותר כ"א אותן כתבי קודש שקורין בהן וכ' בס' א"ר שבסידרי כה"ג נסתפק אי מותר לטלטל מגילת אסתר. ובס' א"ר התירו ובהל' פורים כ' בספר פר"ח לאסור כיון דקי"ל פורים שחל בשבת אין קורין המגילה וא"כ הוי כמו ס' הפטרה קודם שהותר לכתבן ע"ש: ולענ"ד יש לפקפק בראיה זו ניהו דאסור לקרות בה בצבור מ"מ כל אדם מותר ללמוד מתוכ' וכדאריב"ל במגלה דף ד' פורים שחל בשבת ע"ש. עכ"פ אם חל פורים ביום א' אין להביא המגלה לבה"כ בשבת לצורך קריאתה בליל מ"ש דה"ל מכין משבת לחול אם לא שילמוד מתוכה בבה"כ דבר מה מבעו"י בשבת ועמ"ש בהל' מגלה: מחמת חסרון כיס ר"ל דלא תימא דהמוקצה היא משום דעומד לסחורה דהא בסי' ש"י קי"ל כר"ש דפירות העומדת לסחורה לא הוי מוקצה אלא הטעם דהוי מוקצה מחמת ח"כ שלא יתקלקל ובזה גם ר"ש מודה וכשמקפיד שלא יתקלקל אפי' לצור ע"פ ללוחיתו אינו ראוי וכמ"ש מ"א סי' ש"ז ס"ק כ' בשם הרא"ש : (ס"ק יא) ושופר משמע דתפילין כו' מדחולקין לג' בבות כתבי קודש ותפילין ושופר ע"כ חלוקים בדין דכתבי קודש מותר אפי' שלא לצורך תפילין מותר דוקא לצורך והיינו אפי' מחמה לצל ושופר לא הותר כ"א לצורך גופו ומקומו: א"ל אות ר"ל דמה"ט שבת לאו זמן תפילין משום דכתיב בתפלין והי' לאות על ידך ובשבת וי"ט יש לנו בלא"ה אות דהיינו שבת וי"ט גופייהו הוי אות וכמש"ל סי' ל"א. וא"ל לאות תפילין כמ"ש התוס' ספ"ק די"ט דתנן התם משלחים בי"ט כלים בין תפורין ובין אין תפורין כו' אבל לא סנדל המסומר דאסור לנעלו בשבת שאסרו חז"ל משום שפעם אחת אירע תקלה על ידו (כדאי' בשבת דף ס' ע"א) זה הכלל כל שנאותין בו בי"ט משלחין אותו ואמרו שם רב ששת התיר לשלוח תפילין והקשה לו אביי והתנן ז"ה כל שנאותין בו בי"ט נאותין בו ותפילין אין נאותין בו בי"ט ומשני דתיב' בי"ט דקתני במתני' קאי אלמטה וה"ק כל שנאותין בו בחול בי"ט משלחין אותו וכי התו' דלא אתי לאתויי כ"א תפילין אבל לא סנדל המסומר דאי שרי לשלחו אתי לנעלו משא"כ תפילין דאפי' מניחן ליכא איסורא (ועיין בספר שטה מקובצת דלפ"ז צ"ל פי' המשנה כל שנאותין בו בחול דהיינו עיקר הנאתו בחול ומ"מ גם בי"ט ראוי קצת כמו תפילין):בח"ה חייב מיתה שנראה כמזלזל באות ח"ה הואיל ונראה שצריך לאות תפילין ע"ש: וגם התו' בשבת כו' ר"ל מלבד דברי זוהר אף בגמ' דידן מוכח מתוס' דשבת דלא כמ"ש התו' ספ"ק די"ט וא"כ מאי אולמא לסמוך ע"ד התו' דמס' י"ט יותר מעל דברי התו' דמס' שבת דאוסרים:אלא דס"ל כו' שכתבו שם בד"ה לא בסנדל המסומר וז"ל ונראה לר"י אפי' כרבנן דר"א דשרי לטלטל (סנדל המסומר דר"א אוסרו בטלטול לצורך גופו ומקומו)אסור לשלחו בי"ט אע"ג דשילוח משום שמחת י"ט חשיב כמו לצורך גופו מדשרינן לשלוח דברים שמלאכתן לאיסור כיון שבאת תקלה (ע"י סנדל המסומר) ליכא שמחת י"ט עכ"ל ומנ"ל להתוס' דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לשלוח בי"ט (דהכלל כל שנאותים בחול כו' בלא"ה ע"כ לאו דוקא) דילמא זה הכלל לא אתי לאתויי כ"א תפילין וכמ"ש התוס' בביצה אע"כ ס"ל כיון דתפילין מצינו להדיא דהתיר ר"ש לשלח וס"ל דתפילין מיקרי מלאכתו לאיסור וה"ה כל דברים שמלאכתן לאיסור הרי דהתוס' ס"ל דאסור להניח תפילין בשבת וי"ט : דהל"כ לדידיה למה אין מניחים כו' הוא תוס' ראיה למש"ל דלפי מה שפסק לעיל בסי' ל"א דאסור להניח תפילין בח"ה דכ"ש דאסור בשבת דמלבד דכן הוא מסברא גם הביא ראיה לזה דאי ס"ד דמותר להניחן בשבת למה אין מניחן כו' ר"ל דלא חזינן לשום אדם שהיה מניחן בשבת ניהו דאין חיוב בשבת בתפילין מ"מ המניחן מקבל עכ"פ שכר כמו שאינו מצווה ועושה. וכמו נשים במ"ע שהז"ג דאפי' רשאות לברך עליהן וכדלעיל סי' י"ז אע"ג דאסור להניחן בשבת: ומאי שדייק הב"ח מדקתני לא יצא כו' היינו הא דתנן לא יצא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת ומסקי' בדף ס"א דבין רישא ובין סיפא אתי' בין כמ"ד שבת זמן תפילין ובין כמ"ד שבת לאו ז"ת דאפי' למ"ד זמן תפילין מ"מ לכתחלה לא יצא שמא יצטרך לבית הכסא ויסירן ואתי לאתויי ד"א בר"ה וכן סיפא דאם יצא אינו חייב אתי' כמ"ד שבת לאו ז"ת מ"מ לא הוי משא כיון דנושאים דרך מלבוש ומזה דייק הב"ח כיון שהש"ס מוקי למתני' בכ"ע אפי' כמ"ד שבת לאו ז"ת ואפ"ה קתני לא יצא לר"ה אבל בבית רשאי להניחן עכת"ד. ובתוס' מנחות דף ל"ו ע"ב ד"ה אי קסבר כו' דאמר גם רבה בר"ה לילה ז"ת ושבת אסור להניחן דלאו זמן תפילין ופריך הש"ס מנ"ל דהתניא ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט דברי ר"י הגלילי ר' עקיבא אומר לא נאמרה חקה זו אלא לפסח בלבד וא"כ אי ס"ל כר"ע גם בשבת ליכא מיעוט ואי ס"ל כר"י הגלילי כמו דאממעט שבת אממעט גם לילה והקשו התוס' דלמא באמת ס"ל דגם שבת מן התורה ז"ת אלא מדרבנן אסור להניחן בשבת כדתנן בשבת לא יצא בתפילין אפי' למ"ד שבת ז"ת ככ"ל ודאי לר' ענני בר ששון דא"ל בשבת דף ס"ד ע"ב דכל תכשיטים שאסרו חז"ל לצאת בהן לר"ה אבל בחצר מותר א"ש דהכא בחצר איירי אלא לרב דס"ל דגם בחצר אסור חוץ מכבול ופאה נכרי' כדי שלא תתגנה אשה על בעלה (וכדלעיל סי' שג סעיף ח"י) לא פריך הכא מידי ודלמא רבה בר ר"ה כרב ס"ל ותי' דבתפילין גם רב מודה דמותר בחצר דל"ל שמא יצא בהם מחצר לר"ה דהא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ולא ישכח להוציאם לר"ה והקשו תוס' א"כ הל"ל חוץ מכבול ופאה נכרית ותפילין ותי' לחד תירוצא דתפילין לא פסיקא לי' דלמ"ד שבת לאו ז"ת ל"ש למימר חוץ מתפילין עכת"ד ואין לפ' כוונתם דאי לאו ז"ת אסור להניחן גם בחצר משום איסור תפילין הא דייק הב"ח מדקתני לא יצא משמע דבבית מותר ומתני' הא אתיא אפי' כמ"ד לאו ז"ת ככ"ל ואין כוונת מ"א להקשות מדברי תוס' על הב"ח דהא בלא"ה התוס' דמס' שבת ומס' ביצה סותרים זה את זה דבביצה ס"ל דאין איסור בהנחתן בי"ט ובשבת ס"ל דהוי כלי שמלאכתו לאיסור כנ"ל אלא דהמ"א האמת כותב דגם התוס' במנחות אזי סברי דאין איסור בהנחתן בשבת ומ"מ לרב דאפי' בחצר אסור למ"ד לאו ז"ת דחיישינן שמא ישכח ויצא בהן לר"ה כדחייש רב בשאר תכשיטי' והיינו משום דלמ"ד לאו ז"ת א"כ למשמש בהן כל שעה ושפיר א"ל שמא ישכח ויצא לרה"ר. ועי' בסנהדרין ריש דף סח ע"א כו' ר"ל דבזה יובן דברי רש"י בסנהדרין תניא כשחלה ר"א כו' ואותו יום ערב שבת היה נכנס הורקנס בנו לחלוץ תפילין של ר"א גער בו ויצא בנזיפה כו' איך מניחין איסור סקילה (דהיינו הדלקת נר בשבת וכדומה) ועוסקים באיסור שבות ופרש"י דס"ל שבת לאו ז"ת ואסור להניחן שמא יצא בהן לר"ה עכ"ל. ולכאורה אפי' ס"ל דשבת ז"ת מ"מ אסור לצאת בהן דהא מוקמינן מתני' דלא יצא בתפילין כו' לכ"ע בין כמ"ד שבת ז"ת בין כמ"ד לאו ז"ת ככ"ל וע"פ דברי התוס' דמנחו' הנ"ל א"ש דהתוס' שם בסנהדרין כ' וז"ל אע"ג דר"א לא היה זז ממקום אחד קרי ליה איסור שבות: דכל שאסרו חכמים לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו בחצר ה"ה אפי' יושב במקום אחד אסור עכ"ל. והיינו כרב דלא כר"ע בר ששון: אולם הלא בתפילין מודה רב כמ"ש התוס' כיון דחייב למשמש בהן ל"ל שמא ישכח ויצא בהם לר"ה לכן כתב רש"י דס"ל שבת לאו ז"ת ואינו חייב למשמש בהן וא"ש לרב דאפי' בחצר אסור שמא ישכח ויצא בהן לר"ה וה"ה יושב במ"א אסור וא"ש: ומ"מ הוי ככלי כו' ר"ל ודאי לדעת הזוהר דהמניחן בשבת חייב מיתה ודאי הוי ככלי שמלאכתו לאיסור ולא הותר כי אם לצורך גופו ומקומו כמו שופר אלא אפי' לגמרא דידן כיון דקי"ל שבת לאו ז"ת הוי ככלי שמלאכתו לאיסור דס"ד כיון דאין איסור בהנחתן מצד עצמו אלא משום גזרה שמא יצא מ"מ מיקרי מלאכתו להיתר כיון דמצד עצמות התפילין אין איסור בהנחתן ע"ז כ' מ"א דליתא אלא מלאכתו נקרא לאיסור:וכ"מ בתוס' שבת דף מ"ו דאי' התם נר שהדליקו בו נפט דמסריח מ"מ מותר לטלטלו משום דחזי לכסות בו כלי ופריך א"כ כל צרורות שבחצר יהיה מותר לטלטל דגם הם ראוים לכסות בהם כלים ומשני דוקא כלי נפט דאיכא תורת כלי עליו מהני סברי' חזי לכסות בו את הכלי אבל צרורות דליכא עליהם תורת כלי ל"מ מאי דחזין לכסות בו את הכלי דתניא השירים והנזמים והטבעות ה"ה ככל הכלים הניטלי' בחצר ואמר עולא מ"ט הואיל ותורת כלי עליהן וכ' התוס' דעולא דייק דע"כ ברייתא ס"ל כרב דאפי' בחצר אסור מדקתני ה"ה כו' הניטלים בחצר משמע דוקא טלטול מותר ולא הקשו א"כ הו"ל ככלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצורך גופו או מקומו ולכן הוצרך עולא לומר משום דאיכא תורת כלי עליו עכת"ד הרי דכתבו התוס' דאותן תכשיטים שאסור לצאת בהן בחצר שמא תשכח ותצא בהן לר"ה נקראים כלי שמלאכתו לאיסור וה"ה תפילין: ועי"ש ש"ג סעיף ח"י ר"ל דלהפוסקים שם כרב ענני בר ששון דכל מה שאסור לצאת בו לר"ה מכל מקום בחצר מותר. ואם כן תפילין נמי בחצר מותר (חוץ מדעת הזוהר) ואם כן ודאי מותר לטלטלו דה"ל ככלי שמלאכתו להיתר : (ס"ק יב) אסור כו' אבל לדידן דקי"ל כר"ש כו' ובגמרא שם דרמי ב' ברייתות אהדדי דתני חדא מטלטלין את השופר (והוא כפוף ויוכל ליתן מים להשקות לתינוק) אבל לא את האגורות : (לפי שהם פשוטים וא"א ליתן בהם מים) ותני אידך מטלטלים את השופר ואת האגורות ומשני הא דאסר אגורות אתיא כר"י והא דשרי אגורות אתיא כר"ש א"כ לדידן דקי"ל כר"ש אפי' אגורות מותר · ול"ל דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס ר"ל ניהו דקיי"ל כר"ש במוקצה . מ"מ מוקצה מחמת ח"כ; קי"ל דאסור לטלטל : ע"ז כ' דע"כ אגורות לית ביה משום מוקצה

מחמת

מלאכה לא : הגה ואם נשברו במקום שיכולין להזיק כגון כלי (יד) זכוכית שנשברו על השלחן או במקום שהולכין מותר לטלטל השברים כדי לפנות' טז (°) שלא יוזקו בהם : (כל בו והגהות מרדכי וב"י בשם ארחות חיים): ז ס חתיכת חרס יז (ו) שנשברה (טו) ע בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי מותר לטלטלה פ אפי' במקום שאין כלים מצויים שם לכסותה בה צ ואם זרקה לאשפה מבע"י אסור לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי : הגה ואפי' חזי לעני הואיל והקלוהו הבעלים שלהם אע"פ שהם עשירים דמוקלה לעשיר הוי מוקלה לעני כמו שיתבאר סוף הסי' (ר"ן פ' במה אשה) ודוקא חתיכ' חרס משום דאתיא משברי כלים ק אבל דבר יח שאין בו שייכו' כלי כגון (ז) (טז) צרורות או אבנים אע"פ שראוים לכסות בהם כלי אסור לטלטלם: הגה דכל דבר שאינו כלי כלל אסור לטלטלו אפי' לצורך

ט"ז

כר"י דהא בהא תליא ואיך פסקינן כאן כת"ק נגד דברי רבא וכן קשה על הרמב"ם שפסק כת"ק ובשברי כלים פסק כר"י לאיסור ונ"ל דאלו הפוסקים ס"ל דלאו הא בהא תליא דדוקא לפי מה שאמר תחלה הואיל ומוכן אגב אביהן וזה שייך גם בשברי כלים להסקה אז פריך שפיר מהסקת שברי כלים דכוה דלא כמאן אבל למאי דאוקמיה שנשברה בשבת ולא הוה טעמא משום אגב אביהן אלא שכן עלמא מוכנים הם שהם עצמן ראוים למלאכ' אע"פ שאינו מלאכתו ראשונה ולא מקרי נולד אבל רבי יהודה ס"ל כיון דעכשיו הם ראוים למלאכ' אחרת ולא לראשונה ה"ל נולד ואסור וא"כ ההיא דהסק' בשברי כלים ה"ל לכ"ע נולד דעכשיו הוא רוצה להסיק בו והשבר אינו כלי כלל דדוקא במתניתין שהשבר עומד למלאכה אחרת ובשבילה כלי הוא אז מותר לטלטל ע"פ פסק הרמב"ם שפיר להא דאין מסיקין בשברי כלים וא"ל הא אמרי' בפ' המביא כדי יין דרש רבא אשה (°) לא תכנס לדיר עזים ליטול מהן אוד ואוד שנשבר אסו' להסיקו בי"ט לפי שאין מסיקין בשברי כלים למימרא (°) דרבא כר"י ס"ל דאית ליה מוקצה כו' הרמב"ם מפ' דמרישא דייק כן שלא תעשה מהן אוד דס"ל מוקצה דלא נתנו עזים אלא להסק' וכפירש"י שם והשתא ניחא מאי דקאמר המקשן מוקצה דאלו הסיפא דהיינו שברי כלים זהו נולד ועוד נכתוב מזה אי"ה סי' תק"א והטו' דנקט בהסק' שברי כלים דאסור לר"י היינו דלר"י עכ"פ אסור ונת"ק אינו מוכרח אבל אפשר לו' דגם הוא ס"ל כן כנלע"ד : (ו) שנשברה בחול · כ"כ הטור והוא מדברי התו' שכתבו וז"ל דאי בשבת הא אמרינן בפרק נוטל דרבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד עכ"ל · וקשה דהא ת"ק ס"ל אפי' בשבת מותר כמ"ש בסמוך וצ"ל דהתוספות ס"ל דלא קיימא לן כת"ק אלא כר"י מכח ההוא דרבא כמ"ש (°) בסמוך בקושיא ונראה דמ"ה לא הביא הרא"ש הך מילתא שפירש התו' דמיירי בנשבר בע"ש דהוא פסק כת"ק וא"כ שרי אפי' בשבת אלא דעל הטור קשה דפסק כת"ק דשרי אפי' בנשבר בשבת וכאן פסק דוקא בחול והב"י תירץ (°) דהתם בכלים שנשברו והכא בכלי שנשבר ממנו חתיכה וחתיכה זו לא היתה ראויה לשמש בפ"ע קודם שנשברה ועכשיו שנשברה הוא ראויה להשתמש בפ"ע הוה נולד עכ"ל וקשה ע"ז מאי דוחקיה דטור לפר' כן ולא יפרש כפשוטו כההיא דת"ק ונ"ל דגם הטור (°) הולך בשיטת התוס' וס"ל דלא התירו במשנה אליבא דת"ק אלא כשהוא מטלטל לצורך מלאכה מה שהיא ראויה לו אע"פ שהיא אינה מעין הראשונה וע"כ לומר כן דאי מטלטל שלא לצורך היה אסור אפי' במלאכתו (°) להיתר כמ"ש בסמוך אבל כאן בחרס זה שהוא כלי בחצר לכסות בו כלי והוא עכשיו בר"ה ומקנח בו מנעליו כמו דאיתא בגמרא גבי רבא וז"ש הטור אפי' במקום שאין כלים מצוים לכסות' בה פי' והוא עושה בה מידי אחרינא שאין נקרא כלי בשבילו ובזה אתה נ"ל דמותר מטעם דנעשה היום כלי למידי אחרינא בחצר וע"כ ה"ל שם נולד ורבא אית ליה דנולד אסור ע"כ נ"ל דמיירי שנשבר בחול כנלע"ד : (ז) צרורות או אבנים פשוט דה"ה חתיכת עץ שאינו כלי שאסור לטלטלו אפילו לצורך גופו כגון לתקוע

מגן אברהם

ראוי (°) למלאכתו ראשונה כגון שברי עריבה לצוק לתוכה מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכה שמן וה"ה אם עכו"ם עושה כלי בשבת (°) אסור לטלטלו לדעת זה : טז שלא יוזקו בהן · אבל אם הוא (°) של חרס אסור לפנותן ואעפ"י שדורס עליהן ברגלים ומשברן מ"מ דבר שאין מתכוין הוא וכמ"ש סי' של"ו ס"ג ועוד דליכ' איסורא בשבירתן (°) ע' סמ"ד וסי' שי"ח סי"ב (°) ומיהו בסימן של"ו סס"ב משמע דאסור ע"ש ואפשר דשאני התם דשובר כלי בידים אבל הכא הוי ממילא: יז שנשברה בחול . וה"ה שנשבר בשבת כמ"ש ס"ו אלא דנקט בחול משום סיפא דזרקה לאשפה מבעוד יום דאם זרקה בשבת שרי לטלטלה כיון שב"ה היה תורת כלי עלי' כמ"ש המ"מ עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח דלא כהרב"י שכתב דבנשבר' בשבת אסור לטלטלה אא"כ הוא ראוי למלאכתו ראשו' דקשה לבדות חלוקים שלא נמצאו בתלמוד ובפוסקים (°) אך מ"ש הב"ח בפירוש התוספות צ"ע דדברי התוס' הם כפשטן ע"ש דרבא ס"ל דנולד אסור ואליבי' פי' התו' כן ולדינא אין חילוק דאפי' בר"ה שרי אא"כ זרקה לאשפה מבע"י : יח שאין בו שייכות כלי · כגון עששית של ברזל וטבל א [מ"מ פ"ד מעירובין] וכן בקעת עסכ"ב ופתילה תקרי כלי כמ"ש הב"י סי' תקי"ד בשם ת"ה ועמ"ש ססי' תק"א וכ"כ התו' בשבת דף מ"ו דפתילה שלימה מקרי כלי ושברי פתילה מקרי צרורות וא"כ מותר לטלטל פתיל' שלימ' לצורך גופו ולצורך מקומו וכמ"ש ס"ג : ונ"ל דמכאן מרגלא בפומיה דאינשי דמותר לטלטל נר שלם של חלב או של שעוה ומ"מ טועין בו דאינו מות' אלא כשצריך לו לדבר היתר כמ"ש ס"ג וכתב ב"י כתב בכו של הרשב"ץ על מקום שנוהגין שפעם ראשונה שמכניסים אדם בנו לבה"כ מבי' נר שעוה בידו אפי' בשבת אין בו איסור טלטול כיון שמע"ש חשבו להביאו דמחשב' מתרת לטלטל המוקצה כמ"ש ס"ך ע"כ וצ"ל דאין הנדון דומה לראיה דהתם ראוי' להשתמש בהן בשבת משא"כ בנר של שעוה עכ"ל . וצ"ל טעם המקומות כגון שהקטן נוטלו בידו ליכ' איסורא

באר הגולה

ס שם ע שם בתוספת פ שם כרבא צ שם ק רמב"ם פ' כ"ה והמרדכי בפ' מ"א

לבושי שרד

שם בהגה (°) שלא יוזקו . דבמקום היזק דרבים לא גזרו שבות בסעיף ח' : מ"א סקט"ו (°) למלאכתו ראשונה . ס"ל למג"א כס"ד דהט"ז שביארתי באות י"ג דת"ק הוא ר"ש אבל למ"ד נולד אסור בעינן שיהיה ראוי מעין מלאכתו הראשונה דאל"כ הוי נולד כיון דלא עמדה אתמול למלאכה זו הוי כאילו נעשה כלי בשבת : ט"ז סק"ה (°) לא תכנס לדיר עזים . דין זה מבואר בסי' תקמ"ז סעיף ג' : שם (°) דרבא כר"י ס"ל . כוונתו מנ"ל דס"ל כר"י הא גם לת"ק יכול להיות אמת דאין מסיקין בשברי כלים וכן הקשה אח"כ על דברי הטור סימן תק"א ובאמת היה יכול לתרץ כפשוטו דכוונת הש"ס והטור שאמרו כר"י היינו לאפוקי מר"ש דלית ליה נולד אלא ניחא ליה להט"ז לפרש כר"י דוקא ולא כת"ק דידיה וק"ל : מ"א סקט"ד (°) אסור לטלטלו · עיין דין זה במג"א סי' תק"א ס"ק י"ב : סקט"ז (°) של חרס אסור . דאין מצוי כ"כ היזק : שם (°) עיין סמ"ד . ר"ל דאין האיסור שם אלא לפי דמתקן אותו לכלי אבל אם שובר שלא לשם כלי מבואר בסי' שי"ח במ"א : שם (°) ומיהו בסי' של"ו סס"ב כנ"ל : ט"ז סק"ו (°) בסמוך בקושי' כ"ל דהתוספות ס"ל כס"ד דהט"ז שביארתי אות י"ג : שם (°) דהתם בכלים שנשברו . והואיל והשברים ראוים למלאכה מטלטלים לאותה מלאכה שראוים להשתמש תחת שימוש הראשון ולא ה"ל נולד כיון שאין כאן רק שימוש א' כמו שהיה להם קודם שנשברו אבל הכא בכלי שנשבר ממנו חתיכה והכלי משמש עדיין השימוש הראשון והחתיכה משמשת שימוש חדש חוץ משימושה הראשון ה"ל נולד לאותו שימוש : שם (°) הולך בשיטת התוספות כלל תירוצו דת"ק לא מתיר אלא בחצר דשכיחי כלים ומטלטל השבר לכסות הכלי מש"ה לא הוי נולד אבל כאן מיירי ברה"ר דלא שכיחי כלים והוא נוטל השבר לנקות מנעליו כמו שהעובדא דין זה בש"ס ואין מותר שם אלא משום דבחצר תורת מנא עליה לא פקע מיניה שם כלי גם ברה"ר והוי עכ"פ נולד ואסור . וקשה הא כ' הט"ז תחלה דהתוספות ס"ל דת"ק הוא ר"ש דמתיר נולד וכמו שכתבתי אות כ"א א"כ גם ברשות הרבי' ליתשרי וצ"ל דעכשיו חזר בו מזה אלא דגם התוספות ס"ל טעמא דת"ק דלא הוי נולד אלא שאסרו התוספות ברה"ר דשם הוי נולד. ומ"ש הט"ז כאן דהטור הולך בשיטת התוספות רצונו לאפוקי ברה"ש שלא הביא דברי התוס' וק"ל : שם (°) להיתר כמ"ש בסמוך . ר"ל בס"ד בש"ע מיהו לסניף בעלמא אמר' הט"ז דהא גם לצורך הכלי וא"כ ליכ' ראיה גמורה וק"ל : מ"א ס"ק י"ז (°) אך מ"ש הב"ח כתב כדברי הט"ז סק"ו דהתוספות ברה"ר מיירי דהוה ליה נולד והמג"א לא רצה בזה דהא המג"א ס"ל דהת"ק הוא ר"ש דמתיר נולד כמ"ש באות ט"ז וא"כ כיון דפסקינן כר"ש מותר גם ברה"ר וא"כ אינמיושב דברי הטור בתירוץ זה ודברי התוס' נכונים כפשוטם דהם כתבו דבריהם לרבא דאיהו ס"ל דלא כת"ק אבל הטו' דפסק כת"ק קשה . אלא ע"כ דנקט בחול משום סיפא דזרקה לאשפה :

באר היטב

כלי בשבת אסור לטלטלו לדעת זה אסור עסי' תל"ה : (יד) זכוכית. ושל חרס אסור לפנותו אפי' דורס עליהם ומשברן דבר שאין מתכוין הוא מ"א : (טו) בחול. ה"ה בשבת כמ"ש ס"ו עמ"א וט"ז : (טז) צרורות. פשוט דה"ה חתיכת עץ שאינו כלי אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום בריח לדלת אם לא שעשה בו קצת תיקון מעשה קודם שבת ורבים נכשלים בזה אבל ע"י עכו"ם שרי בכל איסור מוקצה כמ"ש בסי' רע"ו ס"ג לענין טלטול נר ט"ז. ופתילה שלימה מקרי כלי ושברי פתילה מקרי צרורות ואם כן מותר לטלטל נר שלם

שערי תשובה

נראה שדינה ככתבי הקודש ועיין לקמן סי' תרפ"ח כ' הפר"ח שאסור לטלטלו והביאו בה"ט שם : (טז) צרורות עבה"ט ועיין מג"א שכתב שטועים הם שאינו מותר לטלטל נר שלם אלא כשצריך לדבר המותר ואפי' חישב מאתמול ואפי' ע"י קטן יש להחמיר ע"ש ובמור וקציעה כתב דהמג"א כתב לפי טעותם אבל לדינא כיון דלא חזי למאכל ולתשמיש הו"ל כאבנים וצרורות ואפי' לצורך גופו ומקומו אסור ע"ש :

ביאור הגר"א

כמ"ש : ואפי' חזי. מ"ז א' : ודוקא חתיכת כו'. כמ"ש בכל הכי דשמעתין שירי פרוזמיות וכן בכולהו ועתש"ס : משום דאתי כו'. דאל"כ וכי עדיפא מכיסוי כלים : צרורות. מ"ו א' : או אבנים. יו"ע י"ב א' : דכ"ר שאינו. קכ"ד א' · ס"ח

הגהות רעק"א

והנזק . וכן הביא המחור בשם חכם א' וע' לעיל סי' רע"ט ס"ג ובט"ז סי' שי"א סק"ה וע' תוס' ביצה דף כ"א ד"ה כנוגא ודו"ק : מג"א ס"ק י"ז דאם זרקה בשבת שרי. ואם זה המונח באשפה א"י אם נזרקה מע"ש או בשבת. י"ל אוקי כלי אחזקתו דגוף והיום נשבר. ומ"מ צ"ע אם מהני חזקה בדשי"לא להסוברים דהרוב לא מהני. ואם מצא במקום שאין רשאי לטלטל בכרמלית

מחצית השקל

מחמת חסרון כיס דהא במוקצה מחמת ח"כ גם ר"ש מודה דהוי מוקצה וא"כ למה תני בהאי ברייתא דאתיא כר"ש מטלטלין את השופר ואת המגורדות : (ס"ק טו) לכסות בה ולמ"ד נולד אסור בעינן שיהיה ראוי למלאכתו הראשונה . ובס' א"ר וכן בס' ת"ש הסיגו עליו דהא תנן בשבת דף קכ"ד ע"ב כל הכלים הניטלים בשבת גם שבריהן ניטלין ובלבד שיהיו עושים מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בה כו' רבי יהודה אומר ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכו מקפה כו' ואמר ר"י א"ש מחלוקת בנשבר בשבת דת"ק סבר מוכן הוא ור"י סבר נולד הוא אבל נשברו מע"ש ד"ה די בעושים מעין מלאכה דכבר הוכן למלאכה אחרת בחול ופסקו רוב ראשונים כת"ק ומשמע מדברי כרב"י דפלוגתייהו אי הוי נולד או לא דלת"ק מוכן הוא ולר"י נולד הוא וכ"מ לשון הש"ס וכיון דקי"ל כת"ק א"כ לא הוי נולד ואיך כ' מ"א דלמ"ד נולד אסור בעינן שיעשו מעין מלאכתן הא לא הוי נולד . וגם הב"ח וט"ז ס"ל דלת"ק לא הוי נולד ע"ש ולפע"ד ס"ל למ"א דאע"ג דהרב"י ס"ל הכי מ"מ בש"ע חזר בו וכן מסתבר ליה למ"א מסברא דטעמיה דת"ק דהוא ר"ש דל"ל נולד ומאי דאמר הש"ס דס"ל מוכן הוא ר"ל דס"ל נולד מותר וא"כ הוי מוכן ועומד דר"ש ל"ל מוקצה ס"ל כן והוי מוכן דדעתיה דאיניש על כל מאי דחזי ליה ובזה יבאו דברי התוס' שמביא מ"א בס"ק י"ז שפיר . וגם כדי ליישב שני קושיות ט"ז ס"ק ה' שהקשה כיון דמוכח בש"ס אי מסיקים בשברי כלים שנשברו בי"ט תליא אי שרי לטלטל שברי כ"ח שנשברו בשבת ודיניהם שוה דתחלה ס"ד שם לומר אר"י א"ש מחלוקת כשנשברו מע"ש אבל נשברו בשבת כ"ע מודים דסגי אי עושים מעין מלאכה הואיל כשנכנס שבת הוכנו אגב אביהן . מתיב רב זוטרא מסיקים בכלים ואין מסיקים בשברי כלים דנשברו אימת אילימא נשברו מערב י"ט פשיטא ניכהו ולמה אין מסיקים בהן אלא דנשברו בי"ט וקתני אין מסיקים אלא אי איתמר הכי איתמר מחלוקת שנשברו בשבת דת"ק סבר מוכן הוא כו' הרי דשברי כלים להסקה דימה הש"ס לדין טילטול שברי כ"ח שנשברו בשבת וא"כ קשה על הפוסקים דפסקו כת"ק דהא רבא א"ל דאין מסיקים בשברי כלים בי"ט וע"כ כר"י ס"ל א"כ ה"ל לפסוק כר"י ועוד דהרמב"ם וש"ע דבריהם סותרים זא"ז דכאן פוסקין כת"ק ובהל' י"ט פסקו דאין מסיקים בש"כ ולכן ס"ל למ"א דפלוגתייהו דת"ק ור"י הוא' אי נולד שרי אבל לכ"ע הוי נולד ובזה לק"מ אע"ג דרבא ס"ל אין מסיקים בש"כ מ"מ א"ש מאי דפסקו כת"ק דרבא לטעמיה דא"ל מוקצה ונולד אבל לדידן דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה וכמבואר בפוסקים ראיותיהם ע"ז לכן פסקינן ג"כ כת"ק . וקושיא ב' דקי"ל בי"ט אין מסיקים בש"כ אפ"ה בשברי כ"ח קי"ל כת"ק דר"י לק"מ דדוקא בשבת דקי"ל כר"ש דמתיר במוקצה לכן סגי אי עושים מעין מלאכה אבל בי"ט דקי"ל כר"י לענין מוקצה כמבואר בסי' תצ"ה לכן אין מסיקים בשברי כלים כיון דבאמת מוקצים הם . ולפ"ז א"ש מ"ש מ"א דלמ"ד אפי' בשבת נולד אסור בעינן שיהיה עושין מעין מלאכתן: (וה"ה) אם גוי עושה כלי כו' . אע"ג דקי"ל דשל גוי א"צ הכן מ"מ נולד גם בשל גוי אסור וכמ"ש מ"א סי' תק"ו סק"ג דלא כלבוש שם : (ס"ק טז) שלא יוזקו כו' וכמ"ש סי' של"ו ס"ג דמותר לילך ע"ג עשבים אע"ג שתולש עשבים ע"י שדורס עליהם:(ע"ש מד) . ר"ל שכ' שם כלי שנתרועע לא יטול ממנו חרס בו משמע אם אין כונתו לכסות מותר כיון דלא נתכוין למלאכה אע"ג דהוי פ"ר . לזה רמז מ"א לעיין בסי' שי"ח ס"ח שכ' שם מ"א בס"ק ל"ו בשם מ"מ דבתיקון כלי אין ראוי לומר פ"ר כו' : וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל כו' ע"ש: מיהו בסי' של"ו סעי' י"ב משמע דאסור שכ' דאסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשוי מקסמים שלא ישברו קסמיהן ואפשר ש"ה כו' ולפ"ז נ"ל דהאי דיוק שדייק מ"א בסעיף מ"ד שכ' שם כלי כו' לא יטול ממנו חרס לכסות בו דהאי לכסות הוא ל"ד דאפי' אין כוונתו לכסות אסור דהא עושה בידים : (ס"ק יז) שנשבר' כו' דלא כהרב"י שכ' דמה"ט דקדק הטור לכתוב שנשברה בחול דאי נשברה בשבת בעינן שיהי' עושין מעין מלאכתן הראשונה דדוקא בסעיף ו' שנשבר כל הכלי ואין כאן אלא שברים לכן סגי אם עושין מעין מלאכה שוב לא בטל תורת כלי מהן אבל בסעיף זה דמיירי שהכלי קיים אלא מקצת ממנו נשבר וכן דייק לשון הטור וש"ע שתיכות חרס שנשברה בחול מכלי ותיבת מכלי משמע שעדיין עיקר הכלי קיים וכיון דעיקר הכלי קיים ועושה מלאכתו הראשונה א"כ אם השבר אינו עושה רק מעין מלאכה ולא מעין מלאכתו לא נחשב ובטל מתורת כלי עד שגם השבר עושה מעין מלאכתו הראשונה : אך מ"ש הב"ח בפי' התוס' צ"ע דאמרי' שם דף קכ"ד ע"ב א"ש חרס קטנה מותר לטלטל בחצר דשכיחי שם כלים וראוי החרס לכסות כלי אבל לא בכרמלית דלא שכיחי שם כלים ור"ל אליביה דנפשיה אמר אפילו בכרמלית מותר אבל לא בר"ה ורבא אמר אפי' בר"ה מותר (פרש"י כיון דבחצר כלי הוא בעלמא נמי לא פקע שם כלי מיניה וכ' התוס' בד"ה ורבא אמר אפי' בר"ה וז"ל ובהני דנשברו מע"ש קאמר דאי בנשברו בשבת האמרי בפרק נוטל דרבא א"ל מוקצה כ"ש נולד עכ"ל התוס' והקשה להב"ח הא קי"ל כת"ק דר"י דלא הוי נולד ומוכן הוא ומאי קשיא להתוס' והיינו הב"ח לשיטתיה דס"ל ג"כ דת"ק ור"י פליגי אי מקרי נולד או לא . ולפ"ז יצא הב"ח לחלק דס"ל להתוס' דדוקא בחצר סגי באם עושים מעין מלאכה לת"ק דר"י אבל בר"ה כיון דלא שכיחי שם כלים אפילו ת"ק מודה דהוי נולד אם אין עושין מעין מלאכתן וצ"ל דס"ל כר"ש דל"ל מוקצה ונולד הא רבא דא"ל מוקצה וכ"ש נולד לדידיה ע"כ צ"ל דמיירי שנשבר מע"ש עכת"ד וכ"כ הט"ז בס"ק ו' וע"ז כ' מ"א דדברי התוס' הם כפשטן דהמ"א אזיל לשיטתי' לעיל בס"ק ט"ו דבין ת"ק ובין ר"י ס"ל דהוי נולד ופליגי בפלוגתא דר"ש ור"י בעלמא אי מוקצה ונולד שרי או אסור וא"כ ליכא דאנן פסקינן כת"ק משום דס"ל כר' שמעון דמוקצה מותר אבל רבא דא"ל מוקצה וכ"ש נולד ע"כ כר"י ס"ל דנשבר בשבת בעינן שיהי' עושין מעין מלאכתן ע"כ הכא מיירי שנשבר מע"ש : ולדינא אין חילוק כו' ר"ל דלא כב"ח דמחלק דאם נשברה בר"ה אפי' לדידן דקי"ל כת"ק מ"מ בנשבר בר"ה בעינן מעין מלאכתן דבזה גם ת"ק מודה דליתא דא"ל לחילוק זה דבלא"ה דברי התוס' א"ש כנ"ל ולהפוסקים דא"ל נולד גם בחצר בעינן מעין מלאכתן עכ"פ אין חילוק בין נשבר בחצר או בר"ה : (ס"ק יח) שאין בו כו' פתילה שלמה כו' וכ"ל כו' דמותר לטלטל נר שלם כו' פתילה שלמה הוא לאו דוקא אלא אפילו בבר הודלקה וחסר ממנו מעט אם נשאר כ"כ שעדיין ראוי לפתילה קרי לה שלמ' וכן מבואר שם בת"ה סי' פ"א שכ' לדעת הפוסקים דאם של י"ט אחר שבת אותן פתילות שהודלקו בשבת ולא הכבו מע"ש אסור להדליקן בי"ט דע"י שדלקו בשבת הם יפים יותר להדלקה וה"ל שבת מכין לי"ט ואפי' בלד שני שלא דלק בשבת אסור להדליק בי"ט שאחריו דגזרינן לד שלא דלק אטו לד שדלק ומסיק דמ"מ לטלטלה להוציאם מן המנורה ולהניח פתילה אחרת שם מותר דהוי הפתילה כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו ואייתי ראיה מדברי התוס' דף מ"ו בשבת דפתילה שלימה מקרי כלי אבל שברי פתילה שאינו ראוי שוב להדלקה לא מיקרי כלי הרי אע"ג שכבר דלק מקצת פתילה מ"מ מיקרי כלי וגם זה כ"ז שראוי להדליקה בתורת פתילה קורא פתיל' שלמה . וכ"כ בס' ת"ש אבל מה שאומרים העולם דמותר לטלטל נר שלם משמע שלם לגמרי נ"ל גם לפי טעותם לא הותר כ"א שלם לגמרי משום לא פלוג : וכ' ב"י כו' כמ"ש סעיף כ' בחריות דמוקצים הם מ"מ אם חשב עליהם מע"ש ליסב עליהן מותר לטלטלן בשבת : דהתם ראויים הם לשתמש בהם בשבת ר"ל בשלמא חריות מחשבתו הועיל' מידי מוקצה והוכנו לישיבה ומותר ליסב עליהם בשבת אבל הכא מאי מהני מחשבתו הלא אין ראוים בשבת וכי מהני אם חשב לטלטל מוקצה בשבת והלא נר אינו ראוי בשבת לשום דבר וכי על ידי מחשבתו שמע"ש יטלטל דבר המוקצה : וצ"ל טעם כו' ער"ש ס"ע ר"ל דמבואר שם דאסור ליטא תינוק ודינר ביד התינוק כיון דדינר דבר חשוב חיישינן שמא יפול הדינר מיד התינוק והאב יגביהו ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים ואי מותר להחזיק תינוק בידו והתינוק הולך ברגליו ודינר בידו בזה יש מחלוקת הפוסקים דיש אוסרים כמו אם נושא התינוק והוא הדין כשהנר ביד התינוק הוי כמו דינר דגם נר הוי דבר חשוב ותליא במחלוקת הפוסקים דסי' ש"ע הנ"ל ומה"ט ראוי להחמיר : וסי' שמ"ג . ר"ל עוד מטעם אחר ראוי להחמיר דבסי' שמ"ג מבואר אע"ג דקי"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו מ"מ אסור להאכילן נבלות ודברים האסורים בידים אם לא לדבר מצוה כדתנן מחנכים התינוקות לתקיע בשבת וגם כ' מ"א שם דהאב מצווה להפרישו וכאן הבאת הנר לבה"כ א"ז מצוה גמורה להתיר לאב להאכילן בידים דהיינו להביא הנר לבה"כ לכן יש להחמיר :

לצורך גופו כל שכן לצורך מקומו (מרדכי פרק קמא דיום טוב):

ח י כל הכלים הנטלים בשב' יט (יז) דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים (ח) בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשב':

ט ° (ט) * ש דלת של שידה תיבה ומגדל יכולים כ ליטלה מהם ואסור להחזירה גזירה כא שמא יתקע ושל לול ושל תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר כב דכיון (יח) דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה:

י ת (°)כסוי בור ודות כג אין ניטלים אא"כ יש להם בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי ושל כלים (י) אפי' הם מחוברים (יט) בטיט יכולים ליטלם אפי' אין להם בית אחיזה והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכך (°) או שנשתמש בהם מבע"י וכיסוי (°) חביות הקבורו' בקרקע לגמרי צריכו' בית אחיזה:

יא א (°) מחט שלימה מותר לטלטלה ליטול בה את הקוץ ב ניטל חודה כד או (כ) חור שלה אסור (יא) ג וחדשה שלא נקבה עדיין כה מותר:

יב ד שירי מחצלאות מותר לטלטלם דחזי לכסות בהו טינופא ה ואם זרקם לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלם:

יג ו שירי מטלניות שבלו אם יש בהם ג' אצבעו' על ג' אצבעו' מותר לטלטלן ואם לאו אסור כו ז ויש מתירין אפי' אין להם ג' על ג' ובלבד שלא יהו (יב) טליתו' של (כא) מצוה:

יד ח מנעל חדש מותר לשמטו מעל הדפוס אף על פי שמלאכתו לאיסור (יג) כיון דשם (כב) כלי עליו כז ט מותר לטלטלו לצורך מקומו:

טו י סנדל שנפסק רצועה הפנימי' עדיין תורת כלי עליו ומותר לטלטלו נפסקה החיצונה כח בטל מתורת כלי (כג) ואסור לטלטלו כ ואם הוא בכרמלי' מות' לכרוך עליו כט גמי (כד) לח שהוא מאכל בהמה לתקנו (°) שלא יפול

°עסי' שי"ג ס"ג ומ"ה ס"ח עסי' שי"ג עסי' ש"ב הז"מ עסי' כ"א ס"ג עמ"ש ס"ס ש"ס עסי' רנ"ט ס"י

מגן אברהם נ"י

ליסור' ומיהו יש להחמיר עפסי' ס"ט וסי' שמ"ג : יט דלתותיהן . כ' הרמב"ם פכ"ה דלתות הבית (°) אע"פ שהן כלים לא הוכנו לטלטל לפיכך אם נתפרקו אפי' בשבת אין מטלטלין אותם עכ"ל (°) וצ"ע מאי אפי' דקאמר אדרבה אם נתפרקו בחול הוכנו למלאכה אחרת מבע"י כמ"ש ס"ו וכ"ה בגמרא וצ"ל דה"א כיון דבה"ש היה מטלטלו כשפותח ונועל גם עתה לישתרי קמ"ל ומזה יש ללמוד דה"ה כלים המוקצים שנשברו בשבת אע"ג (°) דעכשיו אין מוקצי' אסורים עס"ח וסי' ש"י ס"ג : כ ליטלה. דאין בנין וסתירה בכלים עסי' שי"ד : כא (°) שמא יתקע' ואפי' בכלי שמיה בנין גמור דלא כע"ש : כב דכיון דמחובר לקרקע כו' . ומחייב משום בונ' (רמב"ם פ"י ומ"מ פכ"ב) וא"כ גם החלונו' אסור ליטול ולהחזיר דמחוברין הם : כג אין ניטלין.(°)פי' אסור לטלטל וצ"ל לאתוכ' חרס בס"ז דהתם היה תורת כלי עליו מעיקר' משא"כ בכסוי לכן בעינן שתקן (ר"ן) ובמחובר לקרקע יש לחוש משום בנין לכן בעי' בית אחיזה : כד או חור שלה אסור . מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא· וא"ת (°) ומ"ש משברי כלים כמ"ש ס"ו וי"ל דהתם מסתמא בהו יחוד לטומאה משא"כ במחט דלא מסתמא ביה יחוד אא"כ עשה בו שום סיכוי ותיקון למיתוח (תו' דף מ"ט) ובזבחים דף ל"ד כתבו וז"ל עור נא אע"ג דמקבל טומאה במחשבה כיון דלא מיחדו ליסיב' בעוד שהוא נא אסור לטלטלו וכן צ"ל גבי מחט שניטל חודה או עוקצה דאסור לטלטלה אף ע"ג דאם התקינה למיתוח טמאה עכ"ל · וכונת' דדוקא בשברי כלי' דרגילין להשתמש בהם תשמיש אחר שרי לטלטלם משא"כ במחט דרגילין לזורקו בין הגרוטאות כשנשברה כדאית' בגמרא וכן נלע"ד עיקר דפשטא דמתני' משמע דאם התקינה למיתוח טמאה בלא שום תיקון וכ"פ הרמב"ם פי"א מכלים : כה מותר . (°) דזמנין דמימלך עליה ומשוי לה מנא (גמ') ודברי הע"ש תמוהים : כו ויש מתירין · דחזי' לקנח בו מידי : כז מותר לטלטלו . פי' להדפוס : כח בטל מתורת כלי. דגלאי הוא לתקנו כיון שניכר מבחוץ והקשה המ"מ מ"ש מכל שברי הכלים דשרי כמ"ש ס"ו וי"ל דלא חזי לכסות כלים משום דממאיס (ב"י) וצ"ע דאמרי' סנדל המסומר שרי לטלטלו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המט' ועוד דמי בעינן שיהיה דוקא ראוי לכסות בו כלי הא אפילו חזי לתשמיש אחר שרי (°) ועמ"ש סי"א בשם התוספות וי"ל דמנעלים שלנו אף על פי שנפסקה הרצועה עדיין חזי ללבישה ותורת כלי עליו דדוקא במנעלים שלהם שהיו פתוחים לגמרי מלמעלה ולדידו של עץ או של עור קשה והרצועה נקשרת על גבי הרגל כמו שכתב רש"י ואם נפסקה לא היה יכול לנועלו משא"כ שלנו : כט גמי לח . וכ"ל דבחוט או במשיחה אסור דלמא מבטיל ליה והוה קשר

ט"ז מגן דוד

לתקוע אותו במקום בריח לדלת כמ"ש סי' שי"ג אם לא עשה בו קצת מעש' תיקון קודם שבת כמ"ש המרדכי ס"פ כל הכלים וכ"כ בסי' זה סכ"ב וה"ה אם רוצה לסמוך בו איזה דף שישכב עליו . ורבים נכשלים בזה אבל ע"י עכו"ם שרי בכל איסור טלטול מוקצה כמ"ש סימן רע"ו ס"ג לענין טלטול נר : (ח) בין נתפרקו בחול . פי' ולא מבעיא נתפרקו בשבת דמותר דמוכנין הן אגב אביהן כי עייל שבת אלא אפילו בחול מותר ול"ד להא דשברי כלים בסמוך דשרי טפי כשנשבר בע"ש מבשבת דהכא אכתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי משא"כ בשברי כלי' שאינן כלי אלא מחמת שראוי' למלאכה אחרת דאז גרע טפי כשנשברה בשבת (°) דה"ל נולד כ"כ התו' ר"פ כל הכלים : (ט) דלת של שידה כו'. בגמ' בשלמא בלול תרנגולים כיון דמחברת בארעא יש משום בנין אלא בשידה תיבה ומגדל אם יש בנין בכלים יש גם סתירה ואמאי נוטלין ומשני רבה לעולם אין בנין וסתירה בכלים וגזרה אסור שמא יתקע פירש"י בחוזק והוי גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש משמע דבלול א"ל לטעם שמא יתקע אבל הרי"ף והרמב"ם שהזכירו גם בלול שמא יתקע ותמה ע"ז ה"ה והב"י דחק ליישב זה כיון דכלים הם (°) לא פסיק' מלת' למימר כיון דמחוברי' הם שיש בהם שום בנין וסתירה דהם מחבר' בארעא ולע"ד תמוה דהא בגמרא פ' המוצא תפילין איתא בברייתא בפני דלת התלוי בציר דבשידה תיבה לא יחזיר משום שמא יתקע ובשל בור ודות חייב חטאת ודות היא בנין שעל הקרקע והיינו כמו לול ואסור אפי' בלא תקע מטעם בונ' כיון שמחובר וצ"ל דלול הוא עשוי כלי ואחר כך הברו ועבסי' ש"ג וסי"ד מדינים אלו : (י) אפי' הם מחוברים בטיט . פי' הכלי מחובר לקרקע בטיט מלמטה : (יא) וחדשה . דזמנין דמימלך עלה ואינו נוקבה והוי כלי ליטול בו הקוץ אבל בניטל חודה בטל מיניה שם כלי דאז זורק' בין שברי מתכות ומ"ה נראה שאם יחדה מבע"י לאיזה תשמיש דהוי כלי : (יב) טליתות של מצוה · לפי שאדם בודל מהם מלהשתמש בתשמיש מגונה : (יג) כיון דשם כלי עליו · פי' הדפוס היא כלי שמלאכתו לאיסור ושרי (°) לצורך מקומו והא דנקט מנעל חדש הוא לרבותא דאפי' חדש שהוא אינו רפוי על הדפוס לאפוקי ממ"ד בגמ' בעי' (°) רפוי דוקא ונראה דאם היה רפוי א"ל שישמוט המנעל ממנו אלא נוטל הדפוס מן המנעל כמ"ש בסמוך גבי אגוז באם יש בתוכו כלי אלא דכאן שמיירי בחדש שהוא מהודק שפיר א"א ליטול הדפוס אא"כ שומט המנעל ולהכי

באר הגולה

די"ט וכ"כ מדברי הטור ר שבת קכ"ב במשנה ובגמרא ש שם בגמרא ת שם קכ"ו במשנה ובגמרא וכת"ק לפי' הר"ן לדעת הרי"ף ורמב"ם בפכ"ה וה"ה שם בשם הרשב"א: א שם במשנה קכ"ב ב שם קכ"ג וכרבי ג שם ד שם קכ"ח ה ה"ה בשם רמב"ם ו שם בגמרא לפירוש רמב"ם בפכ"ו ז ה"ה שם בשם הראב"ד וקצת מפרשים והר"ן בשם ראב"ד ח שבת קמ"א וכרבנן ט שם בגמרא י שם קי"ב בברייתא וכר"י כ שם

חתם סופר

במג"א ס"ק כד : (שם) במג"א ס"ק כב ע"ש וא"כ גם חלונות אסור נ"ב עיין ט"ז סי' שיג :

לבושי שרד

ט"ז סק"ה (°) דהוי ליה נולד . משא"כ כשנשבר בע"ש כבר הוכן למלאכ' אחרת מבעוד יום : מ"א ס"ק י"ט (°) אע"פ שהם כלים ר"ל שראוים לתשמיש אחר והוי כלים מ"מ כיון שלא הוכנו לכך אסור לטלטלם : שם (°) וצ"ע מאי אפי' ולא ניחא ליה ע"פ דברי התוספות שהביא הט"ז ס"ק ח' משום דהתוספות כתבו דבריהם בדלתות הכלי' שהם היו מוכנין אגב אביהן בטלטול משא"כ דלתות הבית לא היו מוכנין אגב אביהן בטלטול. לכן הוצרך המג"א לתרץ דהוי אמינא דבפתיחה והנעילה הוא ג"כ כמו טלטול וא"כ היה מוכנין אגב אביהן בטלטול . ובעל תו' שבת שגה וגם חמד משה שגה בזה : שם (°) דעכשיו אינו מוקצה . דגם הדלת עכשיו שנתפרק' מהבית הוא כלי אלא דכיון דקודם שנתפרקה היתה מוקצה לטלטול אסורה גם אחר שנתפרקה והטעם הדבר בסי' ש"י ס"ג דמיגו דאיתקצאי לביה"ש וכו' . ומ"ש המג"א עיין ס"א ר"ל ילמוד דבר זה במוקצה מחמת א"כ כשנשברה שוב אין מקפיד שלא לעשות בהם תשמיש אחר א"כ עכשיו אינה מוקצים : מ"א ס"ק כ"א (°) שמא יתקע . ר"ל שיתקע בחוזק דאז הוי בנין אף בכלי ולא כפירש"י שהובא בט"ז דהטעם משום מכה בפטיש והולך רמב"ם על רש"י דלרש"י אף בחוזק לא הוי בנין : ט"ז סק"ט (°) דלא פסיקא מילתא . דכיון שהם כלים אע"ג דמחוברין לקרקע הם לא פסיקא מילתא למימר דשייך בהו בנין וסתירה עכ"ל הב"י : ש"ע ס"י (°) כסוי בור . ר"ל שאינו מחובר כלל אלא מונח בלי חיבור כדי לכסות וכשנוטלו אין שייך בנין וסתירה. אפ"ה כיון דהם כסוי קרקעות מיחזי כבונה למראית עין משא"כ כשיש בית אחיזה מוכחא מלתא דלמשקל ולאהדורי עביד ולא מיחזי כבונה. וכסוי כלים שהיו מתחלה כלים בפ"ע אעפ"י שחיברן אח"כ בטיט (דאלו מחובר מתחילתו אסור כמ"ש ט"ז סק"ט) לא מיחזי כבנין וסתירה : שם (°) או שנשתמש בהם . ר"ל שהכינם לכסות הכלי בעוד יום או שתקנם או שנשתמש בהם : שם (°) חביות הקבורות . ר"ל החבית טמונה כולה בקרקע ואינה נראה כלל מש"ה הכיסוי המונח עלי' דינה ככיסוי קרקעו' : מ"א ס"ק כ"ב (°) פי' אסור לטלטלן חידש לנו המג"א דלא תימא אסור ליטול מהבור או להחזירן משום בנין וסתיר' אבל בטלטול מותר היכא דעבר ונוטלו מהבור או שלא הניחו על הבור בשבת רק תקנו לכיסוי מבעוד יום או שנשתמש בו מבע"י דאינו מוקצ' קמ"ל מג"א דבטלטול נמי אסור והטעם הוא דלא מבעיא כשהיה מונח על הבור ועבר ונוטלו משום דהא איתקצאי בה"ש משום סותר איתקצאי לכולא יומא ודומה לדין דלתות הבית שבמג"א ס"ק י"ט אלא אפי' לא הונח כלל בשבת על הבור אלא שתקנו או נשתמש מבע"י אסור ג"כ לטלטלו כיון דמצד עצמו הוא מוקצה ולא הותר אלא מפני שעשאו ותקנו לכיסוי לא עדיף מאם כיסה בו שהי' אסור בטלטול ומש"ה מ"ש המחבר אין נוטלין פירושו שגם בטלטול אסור וסיים אא"כ יש לו בית אחיזה . ר"ל שאז מות' גם בטלטול בין שכבר כיסה בשבת ובין שלא כיסה אלא שתקנו (במ"ש המחבר והוא שתקנום קאי גם אכיסוי בור ודות אם יש להם בית אחיזה דבעינן ג"כ שהכינם מבע"י לכיסוי) וה"ה נמי במ"ש המחבר והוא שתקנם ר"ל דאם לא תקנם אסור בטלטול משום מוקצה מש"כ גם איסורא דרישא בדליכא בית אחיזה יש לנו לפרש דגם בטלטול אסור משום מוקצה זהו כוונת המג"א ואח"כ הקשה אהני תרי איסורא דמשום מוקצה מאי שנא מחרס דאינו מוקצה מחמת שראוי לכסות בו כלי א"כ הכי נמי כיון דראוין לכסות אינם מוקצין וא"כ דכיסוי בור ודות בדליכא בית אחיזה אין לאסור בטלטול אלא כשהיה הכיסוי של הבור בה"ש משום מגו דאיתקצאי אבל כשלא היה בין השמשות על הבור שרי והטעם שכתבתי תחלה כיון דמצד עצמו הוא מוקצה ליתא דהא אינו מוקצה כלל וכדאמרן . וכן קשה באיסורא דלא תיקנן הרי מ"מ כיון דראוי לכיסוי אינו מוקצה ואהא תירץ דלא שרינן הטעמא דראוי לכסוי אלא בשבא מכלי וכמו שכתבתי באות ע' משא"כ זה שאינו בא מכלי ואהא סיים המג"א לכן בעינן שתקנם ר"ל ונתיישב קושיא ב' ואח"כ כתב ובמחובר כו' לכן בעינן בית אחיזה ר"ל ונתיישב קושיא א' דבעינן בית אחיזה אסור בטלטל משום מוקצה אע"פ שלא הונח בשבת על הבור . ונתבארו המשך דברי המג"א ונתיישב כל מה שנתקשו האחרונים בדבריו ודו"ק היטב : ש"ע ס"יא (°) מחט שלימה. מחט מיוחד לתפירה והוי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו דהיינו ליטול הקוץ : מ"א ס"ק כ"ד (°) ומ"ש משברי כלים . ר"ל דבשברי כלים קי"ל דאם ראוים לשום מלאכה מותר לטלטל אע"ג דלענין טומאה לאו מנא הוא כשנשבר אלא ע"י יחוד וה"נ מחט שניטל חודה או חורה תנן בפ"ג דכלים דאם התקינה למיתוח (האורגי' לוקחים מחט שבורה ונותנים אותה בשפת הבגד כדי שימתחו שפתותיה) . ויתירלו דדוקא היכא דלענין טומאה מהני יחוד בלא שום תיקון מותר לטלטל בשבת אף בלי יחוד משא"כ במחט דבעי תיקון ולא מהני יחוד לבד לטומאה מותר לשבת בלא יחוד אבל בזבחים כתבו דעור לא אסור בשבת בלא יחוד אע"ג דמהני יחוד לטומאה וכתבו דה"ה דמחט א"כ משמע דבמחט נמי א"צ תיקון למיתוח אלא יחוד ואפ"ה אסור בשבת כיון דרגילין לזורקו: ס"ק כ"ה (°) דזמנין דמימלך . ר"ל אע"ג דלענין טומאה לאו מנא הוא דכיון דעתי' לנוקבה לא נגמרה מלאכתו מ"מ לענין שבת מיקרי מנא כיון דזמנין דמימלך שלא לנקבה ושיהיה כלי בלי נקב לנטילת קוץ ומהני בי' יחוד זה לטומאה מש"ה הוי מנא לענין שבת בלי יחוד כיון דרגילות הוא כך לפעמים ליחדה לזה וק"ל : ט"ז ס"ק י"ג (°) לצורך מקומו . מקומו דהדפוס היינו המנעל: שם (°) רפוי דוקא . דס"ל דאם אינו רפוי הואיל שצריך טרחא להוציא המנעל לא הוי המנעל עצמו כלי כלל: ש"ע סעיף ט"ו (°) שלא יפול מרגלו . דבכרמלית לא מינטר התירו זאת שלא יאבד: מ"א ס"ק כ"ח (°) ועמ"ש סי"א כוונתו לתרץ כמ"ש המג"א ס"ק כ"ד בשם תוספות דדוקא בשברי כלים דרגילין וכו' . אבל מנעל כזה דרך לזורקו :

באר היטב

שלם של חלב או שעוה לצורך גופו ולצורך מקומו כמ"ש ס"ג עיין מ"א : (יז) דלתותיהן . ודלתות של בית אסור רמב"ם : (יח) דמחובר . וא"כ גם החלונות אסור ליטול או להחזיר מ"א ועסי' שי"ג ס"ה : (יט) בטיט . פי' הכלי מחובר למטה לקרקע בטיט : (כ) חור . ואם יחדה מבע"י לאיזה תשמיש הוי כלי ושרי ט"ז . וכלים מוקצים שנשברו בשבת אף על גב דעכשיו אין מוקצים אסורים לטלטל מ"א בס"ק י"ח : (כא) מצוה . שאדם בודל מהם מלהשתמש בהם תשמיש מגונה : (כב) כלי . על הדפוס : (כג) ואסור לטלטלו . ומנעלי' שלנו עדיין חזי ללבישה ומותר לטלטלן מ"א : (כד) לח . וחוט או משיחה אסור דילמא מבטל ליה והוי קשר של קיימא מ"א

הגהות רעק"א

בכרמלית או ברה"ר. ורוב העיר ישראלים י"ל דמסתמא נשבר מע"ש. ולדינא צ"ע : מג"א ס"ק י"ט ומזה יש ללמוד. לענ"ד אין ראי' דהכא דעדיין הפתח להחזיר לבית לתשמישו הראשון ואין שם כלי עליו וע' מג"א בסמוך סק"ח. אבל בכלי שמוקצה מחמת חסרון כיס שנשבר בשבת דעתה עומד למלאכה אחרת לא הוי מוקצה אלא לר"י מטעם מגו דאתקצי בה"ש אבל לר"ש שרי כמבואר ריש בילה. וזהו דינא דלקמן רסי' תק"א : סעיף י"א ניטל חודה. ודעת הרשב"א בח"י דדוקא בניטל מבע"י. אבל בשבת יש להתיר כיון דעושין מעין מלאכתן והוכנו אגב אביהם ומדמי ליה לשירי מחצלאות בסעיף שלאחר זה. ולענ"ד כיון דפסקי' בשירי המחצלאות דזרקן לאשפה מבע"י משמע דבזרקן לאשפה בשבת שרי. הרי דעדיף ממחט. (ע' בהרשב"א דס"ל באמת דזרקן לאשפה בשבת אסור דדמי ממש למחט) דאכן מחלקי' דמחט גרע יותר דאין עומד כלל למלאכתו א"כ אין ללמוד זה מזה כלל וצ"ע : סעיף י"ב מותר לטלטלן. אם הבעלים עניים. ומותר גם כן לעשירים שבבית הבעלים עניים. אבל לעשירים אחרים לא. תוס' דף קכ"ז ב'. וע' ט"ז ססי' זה : מג"א ס"ק כ"ח והקשה המ"מ מ"ש מכל שברי . ובהרשב"א בח"י תירץ דהכא לא מטלטל ליה איניש ממלאכתו בהכי ליחודי לכסויי בי' מנא ולסמוך כרעי המטה אלא דעתי' לתקוני ולאהדורי למלאכתו במיוחדת לו . ומה"ט מחלקינן בין חצר לכרמלית . דבכרמלית דלא מנטר לא הקפי מדעתי' אלא דעתי' לטלטלי' ע"י גמי לא אבל בחצר

ביאור הגר"א

ס"ח הנטלים. עתוס' ד"ה כל : בין. גמ' שם : ס"י כיסוי. אפי' לר"י וע' רש"י שם : ושל כלים. אפי' לת"ק : אפי'. שם קכ"ה א' כרשב"י וכרבינא ובהא מודה ת"ק : והוא. ר"ל דוקא באותן שא"ל בית אחיזה : שתקנם. כפי' תוס' שם ד"ה וכ"ת : או. הר"ן מהא דחריות כ"א וכרב אסי דקי"ל כוותיה כמ"ש בס"ב וכ' דלכך הצריך הרי"ף בקנה ובכיסוי כלים תיקון כלי ולא הוצרך בפקק לפי שסתמא נשתמש בה מבע"י שצריך להיות מכוון למדתו של חלון ועסי' כ"ב וסי' שי"ג ס"א : וכסוי חביות הקבורות. רמב"ם וכת"ק דאיהו נמי ס"ל הא דרשב"י אלא דמיירי בכה"ג ולכן פסק הרי"ף כת"ק וכרשב"י. ר"ן : סי"ב ואם זרקן. כמש"ל בס"ז : סי"ג ויש מתירין כו' אה"כ. שמפ' בכה"ג וכ"מ ברש"י שם דאל"כ לא גרע משירי

מחצית השקל

(ס"ק יט) דלתותיהן כו' וצ"ל דה"א כיון דבה"ש כו' בספר ת"ש הבין דכוונת מ"א לתי' התוס' ר"פ כל הכלים ד"ה אדרבא כו' שהקשו על קושית הש"ס על מתני' כל הכלים הנטלין בשבת דלתותיהן ניטלים עמהם אפי' נתפרקו בשבת והקשה הש"ס דמדקתני אפי' בשבת משמע דכ"ש אם נשברו בחול אדרבא אם נשברו בשבת עדיף טפי דבנשברו בשבת הוכנו מעה"ש בין השמשות אגב אביהם אלא ה"ק כו' ואפי' שנשבר מערב שבת כו' ע"ש. וכתבו התוס' ד"ה אדרבא כו' אע"ג דלקמן אמר איפכא גבי שברי כלי חרס דשרי לטלטל יותר כשנשברו מע"ש משנשברו בשבת לא דמיא דהכא אכתי כלי היא שעדיין עומד למלאכ' ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי אבל לקמן לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכ' אחרת הילכך כשנשבר אסור טפי דהוי נולד עכ"ל התוס' וכ"כ הט"ז והבין בספר ת"ש שגם מ"א נתכוון לזה ולכן סיים וכו' וז"ל אלא שכ"כ מדעתא דנפשיה אבל הם מדברי תוס' עכ"ל ולבבי לא כן ידמה דא"כ העיקר חסר מדברי מ"א דבדלת עדיין עומד להתחב' זה לא הזכיר מ"א והוא עיקר החילוק לכן נלע"ד לא נתכוון מ"א לזה וסמך ע"ד התוספות אלא דהוי קשיא למ"א דניהו דא"ל כדברי התוס' בדלתות הכלים דהוכנו לטלטל ב"ה אגב אביהם אבל הרמב"ם דמיירי בדלתות הבית ל"ל דב"ה הוכנו לטלטל אגב אביהן הא ב"ה הי' מחוברים ולא שייך אז בהם טלטול אגב אביהן שהיה בית המחובר בקרקע ולא שייך ביה טלטול וא"כ עדיף כשנשברו בחול שהוכנו למלאכה אחרת בחול כמו בשברי כ"ח וב"ז תי' דס"ד כיון דבחול היה מטלטל כשפותח כו' וגם זה מיקרי טלטול : (ס"ק כא) שמא יתקע ואפילו בכלי כו' ר"ל אף ע"ג דאין בנין בכלים מכל מקום מה שהוא בנין גמור גם בכלי יש בנין ועיין סי' סי"ז ובסי' תקי"ט . (ס"ק כב) דכיון כו' וא"כ גם החלונות כו' וכ"כ הט"ז בסימן סי"ג ס"ק ה' וכתב דפשיטא דאפי' על ידי גוי איכא איסור גמור כיון דע"י ישראל איכא חיוב חטאת א"כ ע"י גוי הוי שבות גמור ע"ש : (ס"ק כד) או חור כו' וי"ל כו' דהתם מהני ביה ייחוד כו' ר"ל דהא דאמרי' דלענין טומאה לאו מנא ר"ל אפי' ע"י ייחוד לא הוי מנא לענין טומאה אז גם לענין שבת ל"ת כלי : משא"כ במחט כו' ר"ל אע"ג דתנן פרק י"ג דכלים מחט שנטל חודה או עוקצה טהורה ואם התקינה למיתוח טמאה כיון דלא מייחדו ליסיבה ר"ל אין דרך לייחד עור לא ליסיבה:

וכוונת' כו' משא"כ במחט דרגילים כו' ר"ל כיון שכ' התוס' וכן נראה לי גבי מחט כו' משמע דמחט ועור לא טעמן שוה דאין דרכן לייחד: וכנלענ"ד עיקר דפשטא דמתני' כו' ר"ל דהתוס' בשבת דלא אסקי לחלק בין דרכו ליחד או לא הוצרכו לת' מתני' דאם התקינו למיתוח טמאה שעשה בה מעשה ולפמ"ש התוס' בזבחים דלא מיקרי כלי לענין שבת אע"ג דהוי כלי לענין טומאה ע"י ייחוד גרידא מ"מ אין דרכו לייחדו לכלי לא הוי כלי גם לענין שבת עד שמייחדו לכלי וי"ל דמתני' אם התקינו למיתוח טמאה כפשטא דבייחוד למיתוח בלי מעשה הוי כלי : (ס"ק כה) מותר כו' דזמנין כו' וז"ל רש"י דף קכ"ג זמנין דמימלך ולא נקיב ליה ומשוי ליה מנא כמות שהיא ולנטילת קוץ עכ"ל : (ס"ק כז) מותר לטלטלו פירוש להדפוס ר"ל דמנעל הלא הוא מלאכתו להיתר ושם כלי עליו אלא דהדפוס מיקרי כלי שמלאכתו לאיסור ואם שומט המנעל מעל הדפוס כיון שהמנעל מהודק בדפוס א"א להוציאו כי אם שיטלטל גם הדפוס מ"מ שרי וה"ה איפכא כשרוצה להוציא הדפוס מתוך המנעל ג"כ מותר והורא' דמלתא נקט שהדרך להוציא המנעל:(ס"ק כח)בטל כו' דגלאי כו' ר"ל דמנעליהם היה ניכר איזה מנעל שייך לימין ואיזה שייך לשמאל ולא היה אפשר לנעול המנעל בלי רצועה. וכמ"ש מ"א אח"ז אלא שאם נפסקה הרצועה היה אפשר לתקנה ולחבר הרצועה שוב למנעל ורצועה הפנימית היינו מה שהוא בין רגל לרגל והחיצונה היינו מ"ש בצד חוץ לצד אויר העולם לכן אם נפסקה רצועה החיצונה ומחברה היא נראה לעין והיא לו גנאי : דאמרינן סנדל כו' דף ס' ע"ב ודוחק לומר דמיירי דוקא בסנדל חדש דלא מאיס: ועמ"ש סי' י"א בשם התוס' דזבחים דדבר שאין דרכו לייחדו לא הוי כלי קודם ייחוד וא"כ בלאו הכי יש לומר קושית המ"מ דשאני מנעל שנפסק רצועה דאין דרך לייחדו לתשמיש אחר וכ"כ בסי' ת"ש : (ס"ק כט) גמי כו' ועיין בב"מ פרק י' מהל' שבת דין ד' כו' כי צ"ע כו' דאמרי' דף קי"ב רבי ירמיה הו' אזיל בתר רב אבהו בכרמלית אפסיק רצועה דסנדליה א"ל מאי איעבד א"ל שקול גמי לח דחזי כו' וכרוך עלי' אביי הוי קאי קמי ר"י אפסיק ליה רצועה א"ל מאי איעבד ליה א"ל שבקי' (פרש"י שבקי' במקום שנפל ולא תטלנו בידך להכניסו)מ"ש מדרב ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר והאי כלי הוא דאי בעינא מהפיכנא מימין לשמאל (ר"ל אע"ג דהשתא כנפסק רצועה חיצונה דשם יש גנאי אם מחברה מ"מ אפשר להפך של ימין לשמאל ותהי' רצועה חיצונה פנימית דכה"ג

יפול מרגלו ג ובחצר שהוא ל נשמר שם (כה) אסור :

טז מ חלוק שכבסו אותו ותחבו בו קנה לתלות בו לייבשו (°) יכול לשמטו מעל הקנה אבל לא ליקח (כו) הקנה מתוכו אסור לפי (°)שאינו כלי ואם תחבו בו כלי מותר ליטלו מתוכו אפי' הוא(°)מלאכתו לאיסור נ כירה שנשמט' אפי' אחת מירכותיה לב (יד) אסור לטלטלה : הגה ° וכן ספסל ארוך שנשמט אחת מרגליה כ"ש שתים דאסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה אפי' נשברה (כז) מבעוד יום [תרומת הדשן סי' ע"א] לג אא"כ ישב עליה כך פעם א' קודם השבת [ב"י ס"ס שי"ג] (טו) גם לד אסור להכניס הרגל לשם משום (כח) בנין [ב"י ססי' שי"ג] :

יז ס לבנים שנשארו מהבנין מותר לטלטלם דמעתה לא קיימו לבנין אלא לה למזגא [פירוש להסמך ולשבת עליהן] עלייהו ואם סדרם זה על זה גלי אדעתיה שהקצם לבנין לו ואסור לטלטלם :

יח °° לז (כט) ע קוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא משום דחיישינן שמא יזוקו בו רבים ובמקום היזקא דרבים לא גזר רבנן שבות (°) :

יט פ סולם של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיח בו גג לח אסור לטלטלו אבל של שובך צ מותר לנטותו ממקום למקום אבל לא יוליכנו משובך לשובך כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לצוד :

כ ק חריות [פי' ענפים] של דקל לט שקוצצים (ל) לשריפה מוקצים הם ואסור לטלטלם ישב עליהם מעט מבעוד יום מותר לישב עליהם בשבת וכ"ש אם קשרם לישב עליהם או ר °°° אם חשב עליהם מבעוד יום לישב עליהם אפי' בחול :

כא (טז) ש אבל נדבך של אבנים אף ע"פ שחשב עליו מבעוד יום מ אסור לישב [עליהם] אא"כ למדום [פי' סדרום] : הגה מא וי"א דדין אבנים כדין (לא) חריות וכן עיקר (מרדכי פ' במה טומנין והמגיד פ' כ"ה בשם הרי"ף וכן יש לפרש הרא"ש) :

°עסי' רס"ו °°עסי' תקי"ח ס"ד °°°ער"ס שי"ג עסי' שי"ג ס"א

אסור

ט"ז

ולהכי נקט שומטו במנעל : (יד) אסור לטלטלה · הטעם בגמ' שמא יתקע פירש"י כשיחבר לה רגל יתקענה בחוזק ומזה הטעם פסק בת"ה לענין ספסל שנשמט אחד מרגליו [דאסור] מטעם שמא יתקענו. ונראה שם מדבריו שיש לד להקל בספסל כיון שראוי לסמוך אותו על ספסל אחר אלא שכתב שיש להחמיר . ונ"ל דוקא כשנשמט קא אסר בזה דאפשר לחברו ואין בו איסור רק אם יתקע ועכ"ל אסרו אפי' בלא תקע דשמא יתקע אבל אם נשבר רגל אחד דל"ש בזה שמא יתקע אלא צריך לעשות רגל אחר ולזה ל"ח ורמ"א דנקט כאן אפי' אם נשברה מבע"י לאו דוקא הוא אלא נשמט קאמר ותו נ"ל דאם נשמט הרגל כבר ואין כאן אותו רגל כלל אלא הספסל עומד כך בלא רגל ההיא מקודם אין איסור לסמוך אותו על ספסל אחר דכאן אין שייך שמא יתקע כנלע"ד באיסור זה שהוא חומרא דרבנן ונלמד בו להקל במקום שאין חשש שמא יתקע בפרט במקום שהוא צורך בית המשתה בשבת כמ"ש ב"י בסמוך לענין חריות : (טו) גם אסור להכניס כו' · פי' אפי' שלא בחוזק משום חשש בנין אם יתקע : (טז) אבל נדבך כו' · שאין מחשבה מועיל לאבן לעשותו כלי להבריח :

מגן אברהם

קשר של קיימא וכ"מ מל' הרמב"ם שם וע' בכ"מ בשם הרמ"ך והו"ק כי נ"ע בגמרא ליפכם : ל נשמר שם אסור. וכ"ל דאם רבים שם ונגאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות כמ"ש סס' י"ג : לא ליקח הקנה וכו'. וא"ת כיון שנשתמש בו מבע"י ליסתרי כמ"ש ס"ק. וי"ל דאיכהו לא הוי אורחיהו ליהודי קיים לכתנות (ר"ן) וא"כ בקנים שלנו המיוחדין לתלות עליו שרי : לב אסור לטלטלה . דגזרינן שמא יתקע הרגל לשם והוי בנין : לג אא"כ ישב . דלא גרע מחריות של דקל כמ"ש בס"כ(ד"מ)ולכאור' נ"ע דהתם הטע' משום מוקצה והכי מהני ישב משא"כ הכא דגזרינן שמא יתקע. וכ"ל דכיון שישב עליה כך פעם א' בלא רגל שוב לא יתקע : לד אסור להכניס . ואם הוא לעולם רפוי שרי כמ"ש סימן שי"ג ס"ו : לה למזגא עלייהו.והוי תורת כלי עליה : לו ואסור לטלטלם · דליכא תורת כלי עליה עסס"ז : לז קוץ המונח . כתב הריב"ש סי' ת"א ודוקא קוץ שאינו נראה וכן גחלת של מתכת אין חומה ניכר שאף בתר דאזיל סומקא יש בה כח לשרוף אבל גחלת של עץ כל זמן שיהיה בה כח לשרוף תהיה אדומה ויכירו בה כ"כ בה"ג וה"ה אבן גדולה הנראה לעינים אסור לטלטלה עכ"ל · ול"ע דאמרינן בגמ' שפוד של עץ שרי לטלטלה שלא יזוקו בו וכמ"ש סי' תקי"ח ס"ג וכ"פ בססי' שנ"ד דאפי' גחלת של עץ (°) שרי ומ"מ נ"ע אם יש להתיר באבן כי נראה דלא התירו אלא בדבר שלא היה מונח שם מע"ש דלא ה"ל נסלקו מאתמול ועסי' שכ"ב סס"ד דאל"כ יהא מותר לסקל אבניםבשבת אלא כדאמרן: ל"ח אסור לטלטלו · שאין עליו תורת כלי (רמב"ם) וכ"ל דטעמא דהוי כאחד מדלתות הבית וכמ"ש ס"ח (°) ועס"כ :

לט שקוצצין לשריפה . משמע שסתמ' לא אסירי עסכ"א · זמורה שיש בראשה עקמומית כעין מזלג שראוי לתלות בו דלי ולמלאות בו אע"פ שחישב עליה מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היה קשורה בדלי מע"ש דחיישינן שמא תהיה ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש (רמב"ם פכ"ג) ובגמרא דף כ"ה ומשמע שם בגמרא דבמחובר לקרקע (°) אפי' למטה מג' אסור להשתמש ממנה אא"כ קשר ול"מ מחשבה עסי' שנ"ו : מ אסור לישב . דבשלמא חריות איכא דקיימו לישיבה ואיכא דקיימו לעצים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקוצצן לשריפה ומפני כך מחשבת ישיבה מועלת מידי מחשבת שריפה אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לישיבה [°] לפיכך צריך מעשה להוכיח שהן לישיבה (מ"מ פכ"ה) (°) וא"כ בעלים שלנו נמי בעינן מעשה וכמ"ש סכ"א וסכ"ב : מ"ש הע"ש מסי' ש"ע ס"ד . לא הבין דשם לא שרי אלא להטות ולנער ועמ"ש סכ"ב : מא וי"א דדין אבנים כו' · ז"ל ד"מ במרדכי פ"ד כתב דאין חילוק ואדרבה כתב שם די"א דוקא בחריות פליגי אבל אבנים שרי דאין מזיזן וקלא משמע

באר הגולה

ל שם וכר' יוסף הרי"ף והרא"ש ת שבת ק"ה כ שם קל"ח וכרב ם שם קכ"ד וכילה ל"ב ע שבת מ"ג (°) ודין גחלת בר"ה עיין בסי' שנ"ח פ ביצה מ' במשנה ובגמ' צ כב"ש שם לענין י"ט ורמב"ם פכ"ו וטור ק שבת נ' בברייתא' כרשב"ג וכר"א הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפכ"ה ר שם וכשמואל ר"ן שם ובשם רב האי ור' יונה וכ"כ הרא"ש והרמב"ם בפכ"ה ש הרמב"ם כשמעתתא דר'יודר'

נתיב חיים

שם במ"א ס"ק ל"ז שרי · (°) וכ"כ עמ"ש לקמן סי' תקי"ח : (°) סק"מ וא"כ בעלים שלנו . כ"ב נ"ע שייחס דעת המ"מ לדעת הש"ע וזה א"א לומר דהא בסימן ש"ח סעיף א' כ' סתם קש שעל המטה מוקצה להסקה מ"מ מנענע בגופו ואם הניח עליו כר או כסת שמנענעו אפילו בידו ומהני יושב וכ"ש מחשבה אפי' סתמ' מוקצה להסקה. ועל המ"מ לק"מ שהוא כתב כן בהבנת הרמב"ם ובספרו לא נזכר מזה שסתם קש מוקצה להסקה ואיכא לומר שעומד להסקה ולשכיבה וכמו כן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקוצצן להסקה ומפני כך מחשבת שכיבה מוליא' מידי מחשבת הסקה כמו חריות אבל הש"ע שהעתיק לשון הטור א"א לומר כך . ע"כ נראה דהטור ס"ל דהאך דנדבך לא סגי במחשבה שהו' כמו מניח אבן ע"פ חבית כיון דבפ' נוטל מדמה התלמודא זה לזה . וא"ת מ"ש חריות מהך דנדבך . י"ל כמ"ש תוס' פ' כל הכלים ד"ה ואזדי לטעמייהו דנדבךיותר ראויים הם לישיבה מאבנים ע"ש . ואל כוונה זו כוון הש"ע פה ודוק :

לבושי שרד

ש"ע סט"ז (°) יכול לשמטו אע"ג דבע"כ מטלטל גם הקנה ה"ל טלטול מן הצד דשרי לצורך דבר המותר בסי' שי"א ס"ח כ"כ בעל תוספות שבת וקש' הא בסעיף י"ד הוי אסור אי לאו דדפוס כלי הוא א"כ נ"ל דטלטול מעליא' מיקרי ולכן נ"ל כמ"ש הא"ר דהכא מיירי שיכול לשמוט בלי טלטול הקנה עמו : שם (°) שאינו כלי . והוי מוקצה מחמת גופו דאסור אף לצורך מקומו : שם (°) מלאכתו לאיסור דכל שמלאכתו לאיסור שרי לצורך מקומו וכמו במנעל בסעיף י"ד : מ"א ס"ק ל"ח (°) ועיין ס"כ. ר"ל דמשו' כבודו לא נתבטל מתורת כלי אלא ע"כ משום דדמי לדלתות כיון דמיוחד לצורך העליה לילך בה להגג : ס"ק ל"ט (°) אפי' למטה מג' ר"ל דמבואר בסי' שנ"ו דמותר להשתמש במחובר שהו' פחות מג'היינו כגון לישב עליה. אבל להשתמש ממנה אסור משום מוקצה אא"כ קשורה בדלי : סק"מ (°) ולפיכך צריךמעשה להוכיח כל"ל . וא"כ בעלים שלנו. ר"ל שאינו עומד בשום פעם לישיבה :

באר היטב

מ"א:(כה) אסור. ואם רבים שם ונגאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות. מ"א : (כו) הקנה.ואם מיוחד לכך שרי.מ"א : (כז) מבע"י.הטעם שמא יתקע . ולפ"ז דוקא בנשמט יש חשש זה אבל בנשבר לא שייך שמא יתקע אלא צריך לעשות רגל אחר ולזה לא חיישינן ורמ"א דנקט נשבר לאו דוקא אלא נשמט קאמר . ותו נ"ל דאם נשמט הרגל כבר ואין כאן אותו רגל כלל אלא הספסל עומד כך בלא רגל אין איסור לסמוך אותו על ספסל אחר דכאן אין שייך שמא יתקע כנלע"ד בזה שהוא חומרא דרבנן בפרט במקום שהוא צורך בשבת.ט"ז : (כח) בנין . ואם הוא לעולם רפוי שרי כמ"ש סימן שי"ג ס"ו : (כט) קוץ . דוקא קוץ שאינו נראה וכן גחלת של מתכות אין חומה ניכר שאף בתר דאזיל סומקא יש בה כח לשרוף ריב"ש סי' ת"א ועיין סימן תקי"ח ס"ג ועמ"א (במה שתמה על תשובת הריב"ש ומה שהעלה להלכה . אבל בספר אלי' רבה דחה דבריו ע"ש גם מה שהעלה במ"א דלא התיר אלא בדבר שלא היה מונח מע"ש לא נהירא דקוץ משמע דמונח בע"ש) : (ל) לשריפה . משמע דסתמא לא אסירה . זמורה שיש בראשה עקמומית כעין מזלג שראוי לתלות בו דלי ולמלאות בו אע"פ שחישב עליה מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היא קשורה בדלי מע"ש דחיישינן שמא תהיה ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש רמב"ם ומשמע דבקשה שרי : (לא) חריות .

עיין

ביאור הגר"א

מתלאות וקרס קטנה ועתוס' ד"ה מתללת : סט"ז ואם תחבו כו' אפי'. שם : וכן. נלמד מכירה אע"ג דנ"ל דספסל ראוי לסמוך דהא גם כירה ראוי לסמוך מדברי ת"ק בהחת : אא"כ ישב. קמ"א ל"ש אלא כו' ועמ"א : גם. שם קל"ח ב' שמא יתקע : משום. עסי' שי"ג ס"ט : סי"ט של שובך. דל"פ ב"ה על ב"ש אלא משום שמחת יו"ט כמ"ש שם ב' אלמא כו' : ס"כ וכ"ש. דבהא כ"ע מודו : אפי' בחול. מדקאמר ונמלך כו' ורשב"ג אמר כו' דמי' אפי' בחול ואמרינן שם ושמואל דאמר כרשב"ג וע' רא"ש : סכ"א אבל נדבך. כמ"ש ואזדו לטעמייהו כו' וקי"ל כרבה שם וע' קמ"ב ב' : וי"א. עמ"א :

מחצית השקל

דכה"ג אפשר לתקנה דשם אינו נראה וליכא גנאי) א"ל הלכה כר' יהודה דכה"ג לא הוי כלי עכ"ל הגמ' ופשיטא דהש"ס כיון דנפסק הרצועה בטל ממנו תורת כלי ואסור בטלטול אלא בכרמלית משום פסידא שלא יאבד הותר לו לטלטל דרך מלבוש ע"י גמי אבל בחצר דמשומר לא הותר לו הטלטול בין ע"י גמי דרך מלבוש או ביד אע"ג דהוא חצר המעורבת כיון דליכא תורת כלי עליו אבל הכ"מ כתב בשם הרמ"ך וז"ל אבל בחצר אסור דילמא מבטלי ליה והוי קשר של קיימא והכי מפרש בגמ' (וכ"ל דבכרמלית שלא יאבד התירו חז"ל ולא גזרו דילמא מבטלי ליה אך מדברי מ"מ נראה דבגמי לא לא שייך כלל קשר של קיימא דהגמי גופי' אינו של קיימא דוקא בחוט ומשיחה יש לחוש) וא"ת יטלטלו דהא עושין מעין מלאכה (והיא קושית המ"מ שהביא מ"א) ושמא מיירי בחצר שאינה מעורבת ומנטר לה עכ"ל ר"ל כיון דדרך מלבוש א"א דגזרי' דלמא מבטל לה ובידי' אסור לטלטל כיון דלא עירבו ואעפ"כ היא חצר המשתמר' אלא דלפ"ז תיקש' מאי א"ל אביי והא כלי דהא בעינ' מהפכינ' כו' ומה בכך הא אפי' בלי היפוך שם כלי עליו דהא עושין מעין מלאכה אלא משום שהחצר אינה מעורבת וא"א לטלטל' ביד ודרך מלבוש ע"י גמי אסור דלמא מבטלי ליה : (ס"ק ל) נשמר כו' כמ"ש ס"ס יג דגדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן: (ס"ק לב) אסור כו' שמא יתקע ומה"ט כ' הט"ז דאם נשבר הרגל דא"א להחזירו או אפי' נשמט אלא שנאבד דב"כ ל"ל שמא יתקע מותר לסומכו על ספסל אחר:(ס"ק לה)למזגא. הוי תורת כלי עלי' דאי לא הוי שם כלי עליו אע"ג דחזי למידי מ"מ אסור לטלטלו לכן צרורות אע"ג דחזין לכסות כלי אסור לטלטלן כיון דליכא תורת כלי עליהן וכמ"ש סעיף ד"ב :

ס"ק לז קוץ כו' ודוקא קוץ שאינה נראה ר"ל קוץ קטן אבל קוץ גדול ונראה ואפשר להזהר שלא יוזק לא הותר הטלטול ואייתי ראיה מדברי בה"ג ממ"ש גבי גחלת דאמרינן בשבת דף מ"ב ע"א דשמואל ס"ל במלאכה שא"צ חייב כר"י מדאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת המונח בר"ה שלא יזיקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ ואי כר"ש ס"ל אפי' של עץ יהיה מותר דהא כיבוי הוי מלאכה שא"צ אמר רביני' הלכך קוץ המונח בר"ה מוליכה פחות פחות מד"א שלא יזיקו בה רבים ובכרמלית אפי' טובא ופירש"י דוקא גחלת של מתכת מותר דאין בו כיבוי גמור רק איסור דרבנן ולכן הותר משום היזק רבים אבל של עץ דאיכא כיבוי גמור ואיכא איסור תורה לא הותרה אבל בה"ג ס"ל דאפי' בשל מתכת איכא איסור תורה בכבוי' דהוי מצרף כמ"ש הר"ן ואפ"ה הותר משום היזק רבים והא דאסור בשל עץ משום דנראה לעינים ואפשר להזהר וא"כ בקוץ גדול הנראה ג"כ אסור וה"ה באבן גדול הנראה לא הותר: שפוד של עץ כו' ר"ל אם לקח ביו"ט חתיכה של עץ שאינה מיוחד לשפוד וצלה בו בשר ואחר הצלי כיון שאינו כלי והוא מאוס אסור לטלטלו ומ"מ כדי שלא יזיקו בו רבים הותר לטלטלו ולהניחו בקרן זויות והא סתם שפוד שצולין בו הוא גדול ונראה ואעפ"כ הותר משום היזק רבים א"כ למה לא התיר בקוץ גדול להוליכ' בכרמלית או בר"ה פחות פחות מד"א כיון דליכא רק איסור דרבנן ה"ל להתיר משום היזק רבים כמו שהותר איסור טלטול שהוא דרבנן דאפי' של עץ שרי והיינו לדידן דקי"ל כר"ש במלאכה שא"צ ואפי' של עץ ליכא רק איסור דרבנן בכבייתו וה"ה עץ גדול דמותר הטלטול בכרמלית או בר"ה פחות פחות מד"א אע"ג שנראה ראוי להתיר איסור דרבנן ואין זה קושי' לבה"ג וריב"ש דהם לשיטתייהו שפיר כתבו אלא דמ"א ר"ל דלדידן ע"כ לא קי"ל בהא כבה"ג אלא אפי' היכי דנראה הותר משום היזק רבים.ומ"מ נ"ע אם יש להתיר באבן ר"ל ניהו דליכא למיסר מטעם הריב"ש הואיל ונראה דלא קי"ל בזה כבה"ג כמ"ש מ"א מ"מ באבן יש טעם אחר לאיסור:ועסי' שכ"ב במ"א שם ס"ק ד' שכ' בשם הג"מ שאם הזמינו חברו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין מע"ש דבר מה לחלוץ בו שיניו מותר ליטול בשבת קיסם המוקצה לחלוץ שיניו משום כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן משמע דאם היה אפשר לו להכין לו מע"ש לא הותר בשבת משום כבוד הבריות ה"ה דאין מתירים אפי' איסור דרבנן משום היזק רבים היכי דהוי' אפשר מע"ש דהא שניהם שוין כבוד הבריות או היזק רבים דבשניהם הותר איסור דרבנן ולא איסור תורה (ס"ק לח)אסור כו' שא"ש תורת כלי דבסולם של שובך מה דאסור בי"ט מבואר הטעם בגמ' מס' ביצה שלא יאמרו להטיח גגו הוא צריך וכ"ש שיש לאסור מה"ט סולם של עליה אלא דא"כ ניהו דהסולכת סולם אסור מ"מ הטלטול יהי' מותר ולכן הוצרך לטעם שא"ע תורת כלי ולכן אפי' לצורך גופו ומקומו אסור כמ"ש ס"ק ז' : דהוי כא' מדלתות הבית ר"ל אע"ג שהן כלים מ"מ לא הוכנו לטלטל כמ"ש מ"א ס"ק יח: וע"ש ב' ר"ל דל"ל מטעם מפני כובדו בטל ממנו תורת כלי דבסעיף ב' מבואר דליתא: (ס"ק לט) שקוצן כו' ע"ש ד"א במ"א ס"ק מ' דמה"ע דסתמא לא אסירי לכן חריות קיל יותר מאבנים ע"ש.זמורה כו' רמב"ם ובגמ' דף קכ"ב דתנן התם זמורה שהיא קשורה בכלי ממלאים בה בשבת ושקיל וטרי הש"ס מכלל דבאינה קשורה אסור לימא מתני' דלא כרשב"ג דס"ל בחריות (והוא דין המוזכר בש"ע בסעיף שאח"ז וקי"ל כרשב"ג)דא"ל קשירה וה"ה זמורה ומוקי ר"ש לעולם כרשב"ג אלא דמיירי במחוברת וכה"ג גם רשב"ג מודה דבעי קשירה ופריך א"כ אפי' קשורה נ"מ דהא משתמש במחובר ומפני שהיא קצרה והוא תוך ג"ט לארץ(פירש"י לשאוב מים שאינו עמוק) וכה"ג ליכא משום משתמש במחובר כמ"ש בסי' שנו ור"א משני לעולם בתלוש' גזרה שמא יקטום ופירש"י שמא תהי' ארוכה ומתוך שהיא רכה ונוחה לקטום יקטמנה אבל כשקשרה מסתמא בשעת קשיר' ראה שהוא כפי הצורך ארוכה משא"כ בחריות ליכא למגזר והעתיק הרמב"ם אוקימתא דר"א ולטעם זה אם הזמורה קשה דל"ל שמא יקטום א"צ קשירה והביא מ"א גם אוקימתי' דר"ש דלפעמים אפי' כשהיא קשה צריכה קשירה כגון שהוא מחובר כו' דר"א לא פליג על ר"ש בדינא אלא דניחא לי' טפי לאוקמי מתני' אפי' בתלוש (ס"ק מ)אסור לישב כו ומפני כך מחשבה ישיב' ר"ל שחושב עליהן לישב עליהן אפי' היתה מחשבתו רק על ישיבת חול ולא על ישיבת שבת כמ"ש בש"ע וה"ה לישב עליהן בחול מהני להוציא מידי מחשבת שרפה : אבל נדבך כו' ולפיכך צריך מעשה להוכיח כו' כל"ל : וסעיף כ"ב. דבקעת ואבנים דין אחד להם : מ"ש הע"ש מסי' שע"ו דשם משמע דמהני מחשבה גם באבנים דאי' התם אבן שהניח בידים על החבית נעשה הבית בסים לדבר איסור ואסור לטלטל החבי' אפי' לנער האבן ממנו אסור אבל אם הי' דעתו מע"ש שלא להניח האבן על החבי' כל השבת יש לו דין שוכח ומותר לנער האבן מהחבי' הרי דגם לאבן מהני מחשבתו: (ס"ק מא) וי"א דדין כו' ז"ל ד"מ במרדכי כו' לפי שדברי ההג"ה פה נובעים מדברי ד"מ שהביא דברי מרדכי לכן הביא מ"א לשונו וחלק על ההג"ה ודרכי משה בפירוש דברי מרדכי ולבסוף מקשה מ"א ע"ד מרדכי גופיה : הא פליגי בהדי' בגמרא. דבחריות הוא פלוגתא דתנאי ת"ק ור' שמעון ב"ג ובאבנים פלוגתא דאמוראי רבה ורב יוסף וגם ר' אמי ור' אסי : וכ"כ רש"י כו' אסור לטלטלן כו' הרי דלא הזכיר איסור הישיבה כ"א איסור טלטול : וכ"כ דף קכ"ה סדרו כו' דאמר ר"נ אר"ת פעם א' הלך רבי למקום א' ומצא נדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי לישב עליהן למחר ולא הצריכן למעשה ור' יוחנן אמר הצריכן למעשה ומסיק מאי מעשה הצריכן אמר ר' אמי לאו ולמדום אמר להם פרש"י למדום סדרו אבנים כדי שלא נצטרך ליגע בהן למחר לפי שאין הזמנה אפילו במעשה חשוב מועיל לאבן לעשות כלי כן הביא הרב"י הגירסא ברש"י ולפי גירסא זו אין שום מעשה אפי' מעשה חשוב מועיל לאבן וכ"כ הרב"י להדיא סוף אותו דיבור ע"ש אבל לפי מה שהביא' מ"א הגירס' ברש"י משמע דאין הזמנה מועיל לאבן אבל מעשה גמור מועיל ועיין בגמרא גירסת מהרש"ל ברש"י : הרי דמותר כו' נ"מ לגירסת הרב"י דאין שום מעשה מועיל א"כ אפי' אחר שלמדן נשארו מוקצה ואיך היו רשאים לישב עליהן ואפי' לגירסת מ"א דס"ל דהזמנה לא מהני אבל מעשה מהני מ"מ דייק מ"א שפיר דהישיבה מותר ע"ד מוקצה מדכ' רש"י כדי שלא נצטרך ליגע בהן ולא כ' כדי שיהיה מותרים לישב עליהן א"ו דהישיב' ע"ד מוקצה מותר : אלא דבחריות כו' ר"ל דמ"ש המרדכי דוקא בחריות פליגי אבל אבנים שרי דאין מזיזן כוונתו דהמרדכי מיירי באבנים גדולות ולכן בחריות דע"י ישיבה מזיזן לכן פליגי אי צריך קשירה כ"ה דלא יהיה מוקצים אבל אבנים גדולות הישיבה מותרת לכ"ע דאפי' יהיה מוקצה מ"מ כיון דאין מזיזן הישיבה מותרת כנ"ל : והרמב"ם מיירי כו' דס"ל דאבנים גריעי מחריות מיירי באבנים קטנים דע"י ישיבה מזיזן ולכן אסור לישב עליהן אא"כ

לא

כב ° א אסור לכסות פי החבית באבן או בקעת או לסגור בהן את הדלת או להכות בהן בברזא [פי' הקנה שמשימין לחביות להוציא היין ממנו] אע"פ שחשב עליה מבע"י אסור אא"כ ייחדה לכך לעולם אבל מב ייחדה לשבת זו בלבד לא וה"מ בדבר שאין דרכה לייחדה לכך כגון הני דאמרן אבל בכל מידי דאורחיה בהכי כגון לפצוע בה אגוזים מג ביחוד לשבת אחת סגי ב ויש מי שאומר (°) דלא שנא ב י"א שצריך שיעשה בה שום מעשה של תיקון מבעוד יום מד [וע"ל סי' רנ"ט (°) דביחוד סגי] :

כג ג מותר לחתוך ענף מן הדקל מבע"י ומותר להניף בו על השלחן בשבת (יז) להבריח (לג) הזבובים כיון מה דלצורך חתכו עשאו כלי גמור :

כד ד פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנין על המכה ה אם חשב עליהם מבעוד יום לתתם על המכה או ו שישב עליהם שעה אחת מבעוד יום (°) או שצבען בשמן ז דגלי דעתיה דלמכה קיימי או שכרכה במשיחה ליתנה על המכה בשבת תו לית בהו משום מוקצה ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו (° [במכה] מו ח וי"א דלא סגי במחשבה לחוד :

כה ט (°) עורות יבשים בין של י אומן בין של ב"ה מותר לטלטלם: הגה מז וי"א דוקא עורות בהמה גסה דחזי ליסב עליהם אבל מבהמה דקה אסור מח (לג) אא"כ חשב ליסב עליהם מבעוד יום [רש"י פרק במה טומנין] :

כו כ נסרים של בה"ב מותר לטלטלן (°) ושל אומן אסור אא"כ חשב עליהם מבע"י ליתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר :

כז °° ל עצמות שראויים לכלבים וקליפים מ שראוים למאכל בהמה ופרורים שאין בהם כזית מט מותר להעבירם מעל השלחן אבל אם אין הקליפים ראוים למאכל בהמה אסור לטלטלם אלא (יח) (לד) (°) נ מנער את הטבלא והם נופלי' ואם יש פת על השלחן מותר להגביה הטבלא ולטלטלה

°עסי' שי"ע ס"ב וס"ג °°עסי' ש"י סס"ב

מגן אברהם

משמע כן בהר"ן ספי"ז וכן י"ל דעת הרא"ש עכ"ל ועמ"ש סי' שכ"ה סי"א ול"ע דאיך אפשר לומר דלא פליגי באבנים הא (°) פליגי בהדיא בגמרא דף קכ"ה לכן נ"ל ודאי היכא דאין מזיזן ודאי שרי ליסב עליהן לכ"ע דמוקצה אינו אסור בנגיעה וכמ"ש הר"ן בפשיטות וכ"כ רש"י דף כ' וז"ל חריות וכו' צריך לקשר אם לא קשר אסור לטלטלן למחר וכ"כ דף קכ"ה סדרו אבנים כדי שלא נצטרך ליגע בהם למחר לפי שאין הזמנה מועיל לאבן לעשות כלי עכ"ל הרי דמותר ליסב עליהם אע"פ שהם מוקצים אלא דבחריות מסתמא כשיושב עליהם מזיזן ולכן אסור אבל אבנים כשהן כבדים מותר ליסב עליהם לכ"ע והרמב"ם מיירי באבנים שאין גדולים כ"כ וכשיושב עליהם מזיזן ולכן אסור אא"כ עשה בהן מעשה מאתמול וכמ"ש המ"מ וס"ל דכשסדרום הוי מעשה ומ"ש בד"מ שכן דעת (°) הרא"ש מיירי ג"כ בישיבה שאינו מזיזן אבל לטלטלן בעי מעשה וכמ"ש הרא"ש בתשובה וכ"מ סכ"ב ומיהו ל"ע דבסי' סי"א ס"ח אמרי' [°] דמנענע הקש בגופו ומותר לשכב עליו ומכ"ש ליסב עליו ול"ע וכ"מ בעירובין דף ל"ז ע"ב לכן נ"ל דגם דעת הרמב"ם שצריך לסדרם היום כדי שלא יצטרך ליגע בהן למחר כדעת רש"י [° אבל מותר ליסב עליה' בלא סידור: מב יחד' לשבת כו'. אא"כ עשה בה מעשה וכמ"ש סכ"א : מג ביחוד לשבת א' סגי . ול"ד לסכ"א דהתם שאין האבן עשויה ליסב עליה משא"כ הכא דאורחא בהכי וכ"מ סי' ש"ג סכ"ב דמיירי נמי בג' בן עגולה דאורח' בהכי ולהכי מהני יחוד : מד ועסי' רנ"ט דביחוד סגי . ואותן אבנים שמטמינים בהן לא בעי תיקון ולא שייך בהו תיקון להטמין בהם והוי כקופת עפר דשרי ביחוד (וכמ"ש סל"ח) כיון דלאו בר מיעבד מעשה הוא ה"כ ל"ש (מרדכי ספי"ז) וכ"כ הרא"ש בתשו' דליכא דאסתייר מבנין ודומיכן דלאו בני מיעבד מעשה נינהו לשויי עלייהו תורת כלי ומ"ה שרי כמ"ש סי"ז עכ"ל וכ"ה בגמרא ומיהו אפי' במידי דלאו בר מעשה בעינן יחוד לעולם בדבר שאין דרכה ליחדה לכך ובמידי דאורח' פליגי כמ"ש (°) דהא הרשב"א מייתי ראיה מקופת עפר דשרי והתם לאו בר מיעבד מעשה הוא כדאיתא בגמר' [°] ומשמע במרדכי ספי"ז דלכסות בו פי חבית או לסגור הדלת או להכות בברזא בר מיעבד מעשה היא שיכול לעשות בו מעשה הוכחה שעומד לכך (°) ובהא כ"ע מודו שבעי' יחוד לעולם לפי שאין דרכו של אבן ליחד אותה לכיסוי חבית ודו"ק : מה דלצורך חתכו.והיינו (°) כיון דיחדו לכך כמ"ש סכ"ב : מו וי"א דלא סגי . ל"ע דהא הר"ן בשם הר"י לא אסר אלא לצאת בהן משום דלא מוכח' מילת' דמיחדו למכתו ומחזי כמוצי' בשבת אבל לטלטלן לכ"ע סגי במחשבה כמו חריות בש"כ והרב"י ספתה בטלטול וכתב וי"א כו' דבריו °) ל"ע ליסבם : מז וי"א דוקא וכו'. לדידהו °) אפי' לחין שרי : מח אא"כ חשב . ואם נתנן לאוצר לסחורה צריכים יחוד וכמ"ש רסי' רנ"ט : מט מותר להעבירם . היינו למ"ד נולד שרי עססי' תנ"ה : נ מנער את הטבלא . תימה והלא הוא[°] בסיס לדבר האסור וי"ל דלא הוי דעתו להניחו שם כל היום (עסי' ש"ע ס"ד) א"כ כיון דהוי שם אוכלין הוי בסיס לאיסור ולהיתר ועוד דאין זה מניח בכוונה דאינו חושש היכן יפלו עכ"ל תוס' ריש ביצה וכ"כ התוס' בשבת דף מ"ד ע"ב דאפי' מניח בשבת אסור לנער ולפמ"ש סי' ר"ו סעיף ס' לא הוי בסיס אלא א"כ היו עליו ב"ה ע"ש וכ"מ רסי' שי"א ומ"מ אף התוס' מודו [°] דאם נטלו המוקצ' משם מותר לטלטלו דלא הוי בסיס כיון שלא היו עליו ב"ה וכ"ה בהדיא בגמ' וכ' הרמב"ם

אם

ט"ז מגן דוד

(יז) להבריח הזבובים. נראה דה"ה לאיים על התינוקות שיכה בהם אבל אסור לומר לעכו"ם שיתלש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית [°] דממ"כ אסור אם הוא אינו כלי הרי אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ואם תחשבנו לכלי אסור מצד דמשוי ליה מנא בשבת ע"י עכו"ם ע"כ צריך ייחוד תחלה לכך בע"ש : (יח) מנער

את

באר הגולה

אמי שבת קכ"ה ת הרשב"א בתשו' והביאו ר"ן בפי"ד דשבת : א שבלי הלקט בשם ר' ישעיה ב מרדכי פ' פט"ז דשבת ור"י ג שם בשם"ל ד שבת נ' בברייתא ה כשמואל שם ו שם איתא יצא אבל הב"י כ' דה"ה ישב ז רש"י שם (° כן הוא בטור) ח ר"ן ור"י שם ט שם במשנה מ"ע לפי' ר"ח י כר"י שם כ שם בברייתא ל שם במשנה קמ"ג וכרב נחמן שם בגמ' מ לפי' התוספות שם נ רא"ש בתשובה לפירוש

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק מ"א פליגי בהדיא בגמ' דף קכ"ה . נ"ב ואפשר ליישב שכוון לר"י בן אלול שאמר סוחר של קורות הוי : °) (שם) הרא"ש מיירי ג"כ . נ"ב וא"כ קשה מי הי"א שכתב רמ"א: °) שם אבל מותר ליסב עליה' נ"ב ומעתה אין חילוק בין אבנים כבדי' או קטנים א"כ דברי המרדכי ל"ע אבל מ"מ לדקו דברי רמ"א דיש אומרים דדין אבנים כדין חריות שהר"ן והרא"ש דמתירין באבנים ליסב עליהם ובשאת ליכא לאוקמ' בישיבה שאין מזיזן וק"ל : °) ס"ק מ"ו ל"ע ליישבם . נ"ב א"ל יש"ב דהך י"א הוא הר"ן בשם ר"י אבל דיעה ראשונה הוא סברת תוספ' ע"ש דף כ' דאוסר אפי' טלטול : °) ס"ק מ"ז אפילו לחין שרי . נ"ב דהא כך דכ"כ בלחין איירי ורש"י מוקי לה בבהמה דקה משמע הא גסה אפי' לחין שרי :

לבושי שרד

הס"ק מ"א (°) דמנענע הקש בגופו מותרים דטלטול ע"י גופו לא חשוב טלטול וא"כ אפי' באבנים קטנים שרי. לכך תי' דצריך לסדרם כדי שלא יצטרך ליגע בהם דהיינו לטלטלם בידיו לצורך הישיבה : ש"ע סכ"ב (°) דלא שנא. ר"ל דבאבנים בעינן יחוד לעולם והי"א מוסיפין באבן דכיסוי דבעינן מעשה: שם (°) דביחוד סגי. דמבואר שם סעיף ה' דבמוכין סגי ביחוד לעול': מ"א ס"ק מ"ד (°) דהא הרשב"א מייתי . הוא הוא מי שאומר שבש"ע דס"ל דאבן דפליגא לאו בר מיעבד מעשה ואפ"ה ס"ל דבעינן יחוד לעולם. כוונת הראשונה דפליג היינו משום דס"ל דאבן דפליגא אורחא הוא . ויש חילוק בין אורחא ללאו אורחא וא"כ במידי דלאו אורחיה כ"ע בעי יחוד לעולם אפי' במידי דלאו בר מעשה ובאורחי' פליגי : שם (°) ומשמע במרדכי . הוא דיעה ג' שבש"ע דס"ל דהוי מידי דבעי מעשה : שם (°) ובהא כ"ע מודו . זה ענין בפ"ע ולא קאי אמרדכי אלא קאי על ב' דיעות הראשונות דאע"ג דס"ל דה"ל מעשה מ"מ יחוד לעולם בעינן משום דהני לאו אורחייהו . וכ' זאת לביאור על דברי הש"ע במאי פליגי:

ט"ז סקי"ז (°) דממ"כ אסור קשה למה הוצרך לממ"כ הוי ליה למימר כיון דבעי יחוד מבע"י כמ"ש המחבר וי"ל דדברי המחבר בענף מיירי וא"כ מכבדות הוא כלי כשתולשין ענף מן המכבדות ה"ל שברי כלי וקמ"ל בסעיף זיין דבכה"ג (אף שהכלי נשאר שלם ודלא כמג"א כמ"ש שם סק"ו) אם השבר ראוי לשום מלאכה מותר וכאן ג"כ ענף שבא מהמכבדות שראוי להפחיד התינוק שרי לכאורה לטלטלו אף שלא יחדו מע"ש. איברא שברי כלי לא שרי אלא א"כ רגילות הוא להשתמש בהן אותו התשמיש כמובא במג"א ס"ק כ"ה וענף מהמכבדות לא נתבאר לנו בפוסקים אם אורחיה או לא לכן הסרו הט"ז בממ"כ אם אינו כלי ר"ל דלאו אורחיה דענף ליחדו להפחיד התינוק א"כ אסור לטלטלו ואם תחשבנו לכלי מצד מכבדות הוא א"כ נעשה זה השבר מנא חדשה עכשיו בשבת דהא מעיקרא לא היה עומד לזה אותו המכבדות מש"ה לא שרי אלא שמיחד הענף בע"ש והיינו יחוד לעול' ע"ד שכתבתי בסעיף הקודם וק"ל וזה קרוב לדברי הפמ"ג : ש"ע סכ"ד (°) או שצבען . פי' שטבלן בשמן תרגום וטבל וצבע : מ"א ס"ק מ"ה (°) דכיון דיחדן לכך . ר"ל לאו דוקא אי חתכו לצורך אלא אפי' חתכו לטרפה והוי מוקצה וא"כ יחדו לכך אם אורחיה הוא מהני יחוד לשבת זו ואם לאו אורחיה בעי יחוד לעולם וכמו שנתבאר בסעיף כ"ב : ש"ע סכ"ה (°) עורות יבשים . בין של גסה בין של דקה אבל לחים דלא חזי לישיבה אסור בשניהם א"כ חישב ודיעה ב' י"ל דאין חילוק דבין ביבשים ובין בלחים שרי בגסה אבל בדקה בעינן חשב בין לחים בין יבשים : סכ"ו (°) ושל אומן אסור דאומן יקפיד עלייהו שלא יתקלקל : סכ"ז (°) מנער את הטבלא. כיון דאינו נוטל את המוקצה עצמו אלא ע"י הטבלא הוי טלטול מן הצד דקי"ל דשרי לצורך דבר המותר וכ"כ הוי טלטול מן הצד ושרי לצורך דבר דהיינו הטבלא : מ"א סק"נ (°) בסיס לדבר איסור . וא"כ גם הטבלא אסור לטלטל : שם (°) דאם נטלו המוקצה משם מותר לטלטל . דאם מוקצה לחצי שבת משא"כ כשהיה בה"ש אמרי' מגו דאתקצאי :

באר היטב

עיין מ"א : (לג) הזבובים . וה"ה לאיים על התינוקת שיכה בהם . אבל אסור לומר לעכו"ם שיתלוש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית עיין ט"ז : (לג) אא"כ. ואם נתנן לאוצר לסחורה צריכים יחוד ע"ס רנ"ט : (לד) מנער . וה"ה שמותר לגררם ע"י סכין מן המפה כיון דלא נגע בהם הוה ליה טלטול מן

ביאור הגר"א

סכ"ב אסור לכסות כו' אע"פ כו'. שם ורב יוסף כו' אבל במניח נעשה כו' ולא קי"ל כוותיה כנ"ל ובחידושיו הקשה דשם א"ר אסי דבהנחה בעלמא סגי וכן אמר בס לאו ופספוס ובספי"ז אמר והוא שיש תורת כלי עליו ותי' דשם חשב מבע"י והתקינם לשבת להשתמש זו וסגי לרב אסי ביחוד לשבת א' ולכן הביא ההיא דנדבך שאם ג"כ אין מיחדן לישיבה לעולם כמ"ש בפ"ג גבי לבנים דתנן למזגי עלייהו ובגי אבנים משני במקורזלות אלא אין אדם מיחדן לישיבה וכמ"ש בירושלמי שהן קשים לישיבה ולכן קי"ל כרבה . או בקעת או כו'. יו"ע ל"ב ב' ושם קכ"ד א' : אע"פ שחשב כו'. שם לאו וישבו כו' ולא קי"ל כוותיה כנ"ל : אא"כ. כמו בעפר כ' א'. רשב"א וע' רש"י ס"ה ב' ד"ה אהא כו' : וה"מ בדבר כו'. הר"ן כמו בחריות דמחשבה לצורך מחר לבד סגי דאי לעולם לא היה פליג ת"ק ועוד דאמרי' שם ומאן תנא כו' שנשב עליהם למחר והר"ן אזל לשיטתו שכ' בפ' כיצד ל"ש אלא בסוכה כו' וא"ת מ"ש מחריות כו' וי"ל דחריות עבידי לישיבה אבל אבן לא עבידא לכיסוי חביות : ויש מי. הרשב"א ול"ד לחריות : וי"א שצריך. כמ"ש בסכ"א ול"ד לעפר דהוא קל יותר מחריות דאפי' ת"ק מודה והיא דפורפת מפ' בתיקון מעשה קצת : סכ"ד אם חשב. אפי' בחול כמ"ש בס"כ והא דקאמר לבעון תיקון מעליא נקט . הרא"ש שם : או שישב. תוס' שם ד"ה אבל דל"ד יצא : תו לית. תוס' ד"ה הכ"ל דל"ד אין יוצאין דאף לטלטלם אסור : ומשום. רש"י שם : וי"א. לתרץ קושית תוס' ד"ה ואם וכ' דמחזי כמוציא בשבת ולפ"ז הא דקאמר שם ואין יוצאין בהם דוקא וה"ה ואם יצא דוקא ועסי' ש"א ס"כ : סכ"ה עורות יבשים. כפי' ר"ת שם בתוס' מהא די"ט י"א ושבת קי"ז א' : וי"א. כתי' רש"י שם : אא"כ. מהא דפורסין עור ק"כ א' לפירש"י ועתוס' : סכ"ז שראויים כו'. כפי' התוס' דבאיגס ראויין אף

הגהות רעק"א

דמנטר יתקלי' דעתי' מיני' עד דמתקן לי' וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א : סעיף כ"ב אבל בכל מידי דאורחי'. המייחד נייר חלק לקנח בו אם הוא נייר טוב שעומד לכתיבה בעי' שמייחד לכך לעולם ומהני לכ"ע כיון דלאו בר מעשה הוא. אבל בנייר גסה סגי בייחוד לשבת א' מג"א לקמן רסי' שי"ב סק"ב ובתוס' שבת שם וכו' : סעיף כ"ג להבריח הזבובים. הכל בו שיש ובלבד

חכמת שלמה

להוליכן שם זה שפיר הוי רבותא דלא הוי טלטול וטרחא שלא לצורך וא"ש ודו"ק : שם סעיף כ"ג מותר לחתוך ענף מן הדקל בעוד יום וכו' . נ"ב כ' המג"א דהיינו כיון שיחדו לכך והקשה עליו הק"ע בשירי קרבן פ"ג דסוכה ממה דאמרינן שם רבנן אמרי ערבה מותר להניף בה לחולה בשבת מוכח דאף בלא יחדו לכך מותר והניח בצ"ע . ולפענ"ד לק"מ דגבי ענף בדעת האדם תליא מלתא לכן אם לא יחדו לכך הוי מוקצה . אבל בלולב קודם שאסרו חז"ל לצאת בו גם בשבת וא"כ אז הי' מותר גם להניף בו לחולה. לכך ניהו דאח"כ תקנו חז"ל שלא ליטלו בשבת מכל מקום להניף בו לחולה לא

מחצית השקל

לא יהיה מוקצה וס"ל דאבנים חמירי מחריות וכמ"ש ה"ה הובא במ"א ס"ק מ' ולכן בעינן דוקא מעש' ואפשר באבנים קטנים גם המרדכי מודה לרמב"ם שהביא המחבר:ומיהו ל"ע דבסי' ש"א כו' ומכ"ש ליסב עליו כו' ר"ל לפ"ז דאין איסור הישיבה דמנענע המוקצה בגופו ע"י הישיבה הא בסי' ש"א מבואר דכה"ג לית ביה משום איסור טלטול מוקצ' דאיתא שם שקש שהיא מוקצה שהוא ע"ג מטה מנענע בגופו שיהי' נאות לשכיב' ולדעת הרא"ש לפי מה דקי"ל ניהו דטלטול מן הצד מותר היינו כשמטלטל לצורך דבר היתר אבל כשהטלטול הוא לצורך דבר מוקצה אסור וס"ל דנענוע הקש לשכיבה מקרי לצורך הקש דהוי מוקצה ואפי' טלטול מן הצד אסור אלא דנענוע בגופו עדיף מטלטול מן הצד ושרי וא"כ הכא דנענוע האבנים ע"י הגוף יהיה מותר אבל לדעת הר"ן שם אין חילוק בין טלטול בגופו לטלטול בידו אלא דשם כיון דנענועת הקש הוא לצורך שכיבה מיקרי לצורך דבר מותר וא"כ להר"ן כ' מ"א בל' כ"ש הכא דהיא לצורך ישיבה פשיטא דמקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר דשרי לפי שאם בסי' ש"א ס"ק כ"ד נראה מלשון מ"א דס"ל עיקר סברת הר"ן ע"ש ומ"ש בע"ה:לכן נ"ל כו' ר"ל דודאי מה שפי' מ"א דברי המרדכי דלא כרמ"א אמת אלא שהקשה ע"ד המרדכי גופי' וע"ז כ' לכן נ"ל דלא כמרדכי:(ס"ק מב) ייחדה כו' וכמ"ש סעיף כ"א ר"ל דבייחוד לשבת א' לא מהני באבנים הא באבנים לא מהני מחשבה מ"מ אם עשה מעשה מהני:(ס"ק מג)בייחוד כו' כמ"ש סי' ש"ג כו' ראיה זו כ' הרב"י בספרו מדאמרינן פורפת על האבן שייחדה לכך אבל לא על המטבע אפי' ייחדה וכ' סתם להתיר על אבן בייחוד ולא כ' דבעינן שייחדה לעולם משמע אפי' ייחוד לשבת א' מהני והיינו באבן עגולה כו' : (ס"ק מד) עסי' רנ"ט כו' ואותן כו' לכאורה רמ"א מקשה דברי הרב"י אהדדי דכאן הביא שני דיעות באבנים אי סגי בייחוד לעולם או בעינן מעשה ולעיל סי' רנ"ט סתם באבנים לצורך הטמנה סגי בייחוד אלא דלפי זה גם המרדכי סותר דברי עצמו דהא י"א שצריך מעשה כו' שהובא פה הם דברי מרדכי עיין בב"י וגם לעיל סי' רנ"ט הם דברי מרדכי לכן הביא מ"א לשון מרדכי שכ' טעם להקל בהטמנה ומזה תראה שאין שום סתירה והטעם דבסי' רנ"ט דמיירי באבנים לצורך הטמנה דלאו בני מיעבד מעשה סגי בייחוד אבל כאן לכסות כו' או לסגור כו' דלענין זה הוי בר מיעבד מעשה לכן י"א דבעי תיקון מעשה : וכ"ה בגמ' דף נ' ע"א אמר ר"י מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו בשבת ואמרי' לימא דלא כרבנן דרשב"ג בחריות דס"ל דבעינן קשירה ולא מהני ייחוד ואמר רב פפא לעולם רבנן ודוקא בחריות דבר מיעבד ביה מעשה לכן בעינן מעשה אבל עפר דלאו בר מיעבד מעשה בייחוד סגי הרי דלרבנן יש חילוק בין בר מיעבד מעשה או לא אע"ג דקי"ל כרשב"ג בחריות דלא בעינן מעשה מ"מ באבנים דאפי' לדידן בעינן מעשה מ"מ במידי דלאו בר מיעבד מעשה לא בעי מעשה כמו בקופה של עפר : ומיהו אפי' במידי כו' ר"ל שלא תטעה ג"כ לענין דבעי' ייחוד לעולם יש ג"כ נחלק אם הוא בר מיעבד מעשה כמו הכא דהוי בר מיעבד מעשה לכן בעי' ייחוד לעולם אבל במידי דלאו בר מ"מ סגי בייחוד לשבת א' דליתא אלא אפי' במידי דלאו בר מ"מ בעינן יחוד לעולם ובמידי דאורחי' בכך הוא פלוגתא דרשב"א ור"ן ס"פ במה טומנין אי סגי בייחוד לשבת אחד וכמ"ש בש"ע : דהא הרשב"א מייתי ראיה כו' דמהני ייחוד באבן לפצוע אגוזים (דהוא לא ס"ל לחלק בין מידי דאורחי' להכי) מהא דאמרי' מכניס אדם קופתו כו' אע"ג דלא עביד מעשה אלא בייחוד סגי וכ' עוד מיהו בעינן ייחוד לעולם ולא מהני ייחוד לשבת אחד וראיה מאבן שמונח ע"ג חבית המבואר בסי' ש"ע דאפי' החבית נעשה בסיס לדבר איסור דהיינו האבן ואסור לטלטלה ואדרבה נהפוך הוא כיון דהניחו מע"ש מדעת הרי דייחדה לכך א"כ גם האבן גופיה מותר לטלטל אע"כ בעי' ייחוד לעולם ובאבן שע"פ החבית לא ייחדה אלא לשבת זו עכ"ד רשב"א וא"א דרשב"א לא בעי ייחוד לעולם אלא במידי דבר מיעבד מעשה ע"כ הא דהצריך לאבן לפצוע אגוזים ייחוד לעולם (לפי שטתו) ע"כ הוי בר מיעבד מעשה ואיך הביא ראיה מהכניס מלא קופתו כו' דלאו בר מ"מ ודלמא בדבר דבר מיעבד מעשה לא מהני ייחוד כלל אע"כ אין סברא לחלק בין בר מ"מ או לא לענין ייחוד ובזה א"ש גם ראייתו מאבן שעל פי החבית אע"ג דשם הוי בר מ"מ כמבואר פה.: (ס"ק מ"ה) דלצורך כו' והיינו כיון דייחדו כו' ומזה השיגו האחרונים על הט"ז שאוסר לומר לגוי לתלוש ענף מן המכבדת מצד ממ"כ ע"ש וא"צ לשום טעם כיון דלא ייחדה מע"ש הרי הוא מוקצה ואסור בטלטול :(ס"ק מו) וי"א כו' ל"ע דהא הר"ן כו' דהאה דתניא דף נ' ע"א יוצאים בפקורין ובצמר מנופץ בזמן שצבען בשמן כו' ואם יצא בהן שעה א' מבע"י אע"פ שלא צבען כו' מותר לצאת בהן והקשה הרא"ש למה הצריכ' הברייתא צביעה דהיינו מעשה הא אפי' במחשבה סגי בחריות והרא"ש לא דייק לשון יוצאים וס"ל כמ"ש התוס' דלאו דוקא יוצאים אלא אפי' טלטול דינא הכי) ותי' הרא"ש דבאמת גם חישב מהני וברייתא דקתני צביעה תיקון מעליא נקט והוא דעה אחד שהביא המחבר דבמחשבה סגי והר"ן כ' בשם רבינו יונה ליישב הא דנקט צובען ולא סגי בחישב וז"ל דמה"ט לא מהני חישב דלא מוכחא מלתא דמייחדו למכתו ומחזי כמוציא בשבת עכ"ל והוא דעת י"א שבש"ע וע"ז קשי' ליה דהא ר"י לא כ' דצריך צביעה ולא מהני מחשבה אלא משום דמוציאו לר"ה אבל לענין טלטול גריד' מודה ר"י דסגי במחשבה והמחבר דמיירי באיסור טלטול דהרי כ' לדעה א' תו לית ביה משום מוקצה ואיך כ' ע"ז וי"א דלא סגי במחשבה הא לענין טלטול גם ר"י מודה דמהני מחשבה ועיין בס' א"ר ותוס' שבת מ"ב ליישב : (ס"ק מ"ז) וי"א דוקא כו' לדידהו כו' דתנן טומנין בעורות ומטלטלין אותן דחזיין למזג' עלייהו והקשו הא תנן פ"ק דביצה נותנים עור לפני הדורסים ואמר עולא דוקא נשחטו בי"ט דהתירו סופן משום תחלתן דאי לא שרית ליה ליתן לפני הדורסים יסריח העור וממנע ולא ישחט מפני הפסד עור וממנע משמחת י"ט אבל נשחטה מעי"ט דל"ל התירו סופן מ"ת אסור לטלטל אף ע"ג דחזיין למזג' עלה ותי' רש"י דבמס' שבת מיירי בעור בהמה גסה דחזי למזג' עלה אבל בביצה מיירי בעור בהמה דקה דלא חזי למזג' עלה ור"ת דחה תי' זה ולכך חילק בין לח ובין יבש דבשבת מיירי ביבש וחזי למזג' אבל בביצה מיירי בלחין דל"ח למזג' והן ב' הדעות שהובאו פה דהרב"י הביא דעת ר"ת ולכך כ' עורות יבשים ורמ"א הביא דעת רש"י בשם י"א ולדעת רש"י ע"כ אין חילוק בין לח ליבש דהא מסברא אין לחלק אלא מצד הכרח הקושי' ממסכת ביצה הנ"ל וכיון דלרש"י לק"מ משם דשם מיירי מעור דקה אם כן נשארה סברא הפשוטה דאין חילוק בין לח ליבש ועוד ע"כ רש"י לא ס"ל לחלק בין לח ליבש דאל"כ מי דחקו לחלק בין גסה לדקה ת"ל הא במסכת ביצה ע"כ בלח מיירי דהא נשחטה היום וגם נותנה לפני הדורסים : (ס"ק מט) מותר כו' נולד שרי כו' דס"ל עצמות וקליפים הוי נולד : (ס"ק נ) מנער כו' עסי' ש"ע סעיף ד' דיש בזה מחלוקת הפוסקים במניח מדעת אלא שהיה דעתו שלא להניחו שם כל השבת אי מ"מ מקרי מניח ונעשה בסיס : עכ"ל התוס' ר"ב וכ"כ התוס כו' ר"ל דמדברי התוס' דמס' ביצה הנ"ל מוכח דאפי' לא היה עליו ב"ה אלא שהניחו בשבת מדעת מקרי מניח דאלת"ה אין מקום לקושייתם וה"ה בסיס לד"א הא מעצמות וקליפין מניח על הטבלא ביו"ט בשעת אכילה ולא היו על הטבלא ב"ה אע"כ דס"ל דגם כה"ג מיקר'

מניח

ולטלטלה עם הקליפים שאינם מאכל בהמה נא שהם בטלים אגב הפת ס ואם היה צריך (°) למקום השלחן אפי' אין עליה אלא דברים שאינם ראוים למאכל בהמה נב מותר להגביה ולטלטלה :

כח (°) ע חבילי עצים וקש נג (יט) (לה) שהתקינן למאכל בהמה אפי' הם פ גדולים הרבה מותר לטלטלן :

כט צ כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף המצוים מטלטלין אותו ואם אינו ראוי אלא למאכל חיה ועוף שאינן מצוים ק אם יש לו מאותו מין חיה או עוף מותר לטלטל מאכל הראוי לאותו המין ואם לאו אסור : הגה ולפ"ז מותר לטלטל עלמות שנתפרקו מן הבשר נד מע"ש אם ראוים לכלבים דהא כלבים (לו) מלוים [ב"י דלא כהר"ן] :

ל ר גרעיני תמרים במקום שמאכילים אותם לבהמה מותר לטלטלן נה ואדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא דרך שינוי :

לא * ש בשר (לז) חי אפי' תפל שאינו מלוח כלל מותר לטלטלו משום (כ) נו דחזי לאומצא ת וכן אם הוא תפוח [פי' מסריח רש"י] מותר לטלטלו משום דראוי לכלבים :

לב א דג מלוח מותר לטלטלו ושאינו מלוח אסור מפני שאינו ראוי :

לג ב קמיע שאינו מומחה אף על פי שאין יוצאין בו נז מטלטלין אותו :

את כו'. נראה דה"ה אם מעבירים ע"י ד"א כגון שהוא מגרר אותם ע"י סכין מן המפה דמותר כיון דלא נגע בהם ה"ל טלטול מן הצד ומותר כמ"ש סי' ש"י : (יט) שהתקינן כו'. הא בלא התקינן סתמן קיימי להסקה ולא למאכל בהמה : (כ) דחזי לאומצא. בטור כתוב בשר חי אפי' אין מלוח כלל ותפוח פי' סרוח מותר לטלטלו שראוי לכלבים ובב"י כתב דחזי לאומצ' כמו כאן וצ"ל (°) דטעם זה לא קאי אלא אתפוח אבל בשר שלא נמלח לא קאי לכלבים ואע"ג דקי"ל בסי' שכ"ד דמוכן לאדם הוה מוכן לכלבים היינו אם רוצה לאוכלו באמת לכלבים אבל כאן דלא בעי לי' אלא לאינש לא מחזיקו לכלבים ולא חשבי' ליה ראוי בשביל כך (°) ובתוס' כתב הטעם דבשר תפל לר' יהודה שהוא מאכל לאיה והיינו מטעם שכתבו התוס' אח"כ דכל ישראל בני מלכים ואנן לא קי"ל כן דהא כבר פסקו הפוסקים דלא קי"ל כל ישראל בני מלכים כמבואר בב"י בסי' זה לעיל וקשה א"כ מ"ט מותר ותו קשה על ב"י וש"ע שזכרו בטעם בשר דחזי לאומצא דהוא מאכל אדם דבגמרא אמרינן ר"ח ס"ל בשר חי אסור לטלטלו ופרכינן עליה מבר אווזא דהתיר לטלטלו מחמה לצל ומשני שאני בר אווזא דחזי לאומצ' משמע דבשר תפל לא חזי לאומצ'. ומו"ח ז"ל כתב על ב"י וש"ע שדבריו שלא בדקדוק והשמיטותיה דברי הרמב"ם בפכ"ו דכתב כפי' כן וז"ל ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם עכ"ל והיינו ודאי באומצ' וצ"ל לתרץ לענין (°) היתר מוקצ' לא סגי בראוי לחוד אלא בעינן שיחזיק אותו לזה אבל לענין איסור טלטול כמאי דלא חזי ליה סגי בראוי לחוד כדאמרי' בפרק כירה אין מוקצה לר"ש בדבר הראוי ומ"ה לק"מ דדוקא לר"ח אמרי' כן בגמ' דהוא ס"ל כר"י ובעי' דמחזיקין אותו לאותו דבר להיתר מוקצה ולא סגי במה שהוא ראוי מ"ה מחלק בין בר אווזא לשאר בשר אע"ג דגם בשאר בשר חי ראוי לאכילה כדאמרי' בכמה דוכתא בגמ' דחזי' לכוס ובסי' ש"ע בטור אלא ודאי (°) דמ"מ לא מחזיקי אינשי

אם רצה זורקן בלשונו לאחוריו : נא שהם בטלים. כלומר אע"ג דבכ"מ דהוי בסיס להיסור ולהיתר אם יכול לנער צריך לנער כמ"ש סי' ש"ט ס"ג ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד כמ"ש סי' שי"א סס"ה שאני הכי שהן בטילים לגבי פת אבל כל מידי דלא בטיל לגבי פת (°) ולא הוי עליה תורת כלי אין מטלטלין אגב פת [הרא"ש בתשובה וכ"כ רי"ו ח"ו][°]ומשמע מזה (°)דמות' להניח אצלם ככר או תינוק דומי' דמת אבל בפסקיו פ"ב די"ע כתב דוקא לזרקו בפיו כשאוכל' לתוך הסל שהלחם בו אבל להניח לחם עליהם כדי לטלטל אסור דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד והרמב"ן במלחמות והר"ן כתבו דהא דאסור בשאר מילי בככר היינו כשמטלטל האיסור ממש אבל כשמטלטל ההיתר והאיסור מונח עליו מטלטלו עמו וא"ת (°)ליהוי הריפתא והסל בסיס לד"א ולתסרי י"ל כיון שכל עצמו אינו עושה כן אלא לזורקן לא הוי בסיס עכ"ל ודברי הרב"י צ"ע בתשובת הרא"ש : נב מותר להגביה. דלא הוי בסיס לד"א וכמש"ל בשם התוס' והמאור : נג שהתקינן. אבל סתמא עומד להסקה וקש שלנו סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה : נד מע"ש וכו'. בד"מ כתב דהר"ן ס"ל (°) דכשנתפרקו מע"ש אסור אא"כ יש לו כלבים ולכן כתב כאן דשרי*) אבל כשנתפרקו בשבת פשיטא דשרי ופשוט דאם אין כלבים מצויין בכל ענין אסור ועס"ל וסכ"ז : נה ואדם חשוב. מדלא כתבו הטור והמחבר בשאר נולד שצריך להחמיר נ"ל דוקא גרעי' משום דיש מקומות שאין מאכילין אותן לבהמה ולכן יש להחמיר גם בשאר מקומות כנ"ל עסי' תל"ה : נו דחזי לאומצ'. כתוב בספר יראים דף ע"ה דמיירי°] במין (°)דרכיך וחזי לכוס וכ"כ המאור רפכ"א וז"ל דאם לא חזי לאומצ' אסור לטלטלו משום דכל מידי דבר אכילה היא דלא חזי למיכל עד מ"ש לכלבים נמי לא קאי ולא מטלטלין ליה דהא לא חזי מידי עכ"ל וכ"כ הרא"ש פ"ק דחולין ורי"ו ח"ח וש"ג והר"ן ורמב"ם וכ"כ יש"ש בחולין פ"ק סי' נ' וא"כ בשר דלא חזי לאכול חי אסור לטלטל וה"ה שאר דברים כיוצא בו כגון שומן צונן דלא כהב"ח וכ' בש"ג בשר עכו"ס שנשחט היום שרי בטלטול מידי דהוי אכילה שמתה בשבת וכ"ש בדבר של עכו"ס דאין מוקצה והכנה לעכו"ס שאין העכו"ס מקצה מדעתו כלום עכ"ל ועסי' ש"י ס"ב וכ"מ ס"פ כ"ד גבי טריפה : נז מטלטלין אותו. משמע דלצאת בו לכרמלית אסור דאל"כ למה איצטרך למימר שמטלטלין וכ"מ מל'

הב"י ס ב"י ומבואר בסי' ש"ט ע שם במשנה קכ"ו פ שם בברייתא קכ"ח וסמ"ג צ שם במשנה לפי' רמב"ם בפרק כ"ו ק כמ"ש הר"ן שם ר שם פשוט בגמ' קכ"ה ש שם קמ"ג ת שם קכ"ח א שם ב טור בשם הרמב"ם בפרק כ"ו וכתב ה"ה שהוא בתוס' פרק ע"ו

נתיב חיים

°) סקנ"א ומשמע מזה. נ"ל דהל"כ לא הוקשה מידי דהכא איירי שיש שם פת והא דקאמר לא אמרו וכו' היינו להכי יתן עצמיו ומה שהקשה מפסקיו יש לחלק בין פת שלם ובין פרוסות דלא חשיבי ולא בטיל גביה : °) ס"ק נ"ו במין דרכיך . נ"ב וליתא דא"כ אמאי מחלק בש"ע בין בשר לדג ה"ל למפלג בדידיה בשר תפל מותר לטלטלו במין דרכיך אבל בשר בהמה אסור לטלטלו . אלא ש"מ דס"ל לש"ע אפי' בשר בהמה חזי לאומצא . וכן פסק בסי"ד סי' ס"ז כדעת הרא"ש בענין נשברה המפרקת ע"ש . ומס' יראים אין ראיה שהוא ס"ל כפירוש רש"י : °) ט"ז ס"ק ד' דמ"מ לא מחזקי' . נ"ב וקשה לשיטתו דלרב חסדא דס"ל כרבי יהודה בענין דמחזיקין לאותו דבר א"כ מ"ט דרב חסדא דמתיר לטלטל בשר תפל . ועיין בספרי דף י"ג ע"ג שיישבתי לדברי רי"ף והרמב"ם בטוב טעם ודעת ע"ש :

דגול מרבבה

*) היינו שנתפרקו בשבת על השלחן ולכן כדי לפנות מעל השלחן מתירין ואף על פי שאין לו כלבים אם עכ"פ ראוין לכלבים אבל אם אינו על השלחן ופשיטא דנתפרקו בשבת גרע טפי מנתפרקו בע"ש דנתפרקו בע"ש הוה רק מוקצה ונתפרקו בשבת הוה נולד ועיין ב"י ועיין ד"מ :

חתם סופר

(שם) ס"ק נ"א ומשמע מזה נ"ב ומשום הכי טוב להניח חתיכת פת בקערה ולקלוף עליה קליפת הבצים בשבת או

באר היטב

מן הצד ט"ז. וקשה דבסי' שי"א ס"ק ב' הובא הט"ז לדחוק דבר שהוא מוקצה ע"י קנה ע"ש : (לה) שהתקינן. וקש שלנו סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה. מ"א : (לו) מלויים. ואם אין מלויים אסור : (לז) חי. ואם הוא בשר דלא חזי לאכול חי אסור לטלטל וה"ה שאר דברים כגון שומן צונן : (אבל בסי' אליה רבה הסלה כלבא דמלתא אף שאינו ראוי לאכול חי כיון דראוי לכלבים שרי).בתב"ס"ב בשר עכו"ס שנשחט היום שרי בטלטול ועבי' ש"י ס"ב בהג"ה . ואסור להדיח בשר שחל יום ג' להיות בשבת כדי שלא יאסור לבשל אפי' ע"י עכו"ס דאפשר לאכלו צלי מ"א בסי' שכ"א ס"ק ז' ע"ש.ובא"ז בשם זקינו הגאון

שערי תשובה

(לז) חי עבה"ט ועיין לקמן סי' שכ"ה שכתבתי בשם נ"ב מה"ת שמתיר ג"כ ובפרט לרחוץ ידיו ע"ג הבשר:

לבושי שרד

שם בש"ע (°) למקום השלחן . כמו שנתבאר בסי' ש"ט : מג"א סקנ"א (°) ולא הוי עליה תורת כלי . הוא דעת הרא"ש ודעימיה דמתיר כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר או תינוק מובא בש"ע ס"ה : שם (°) דמותר להניח אצלו ר"ל אפי' אם הם מונחים לבד על השולחן מ"מ מותר להניח אצלם פת ובטלו לגבי פת דהא יהיב הרא"ש טעמא כיון דבטלי לגביה מותר בזה כמו במת ובמת בסי' שי"א מבואר שמניחין אצלו פת אבל הרא"ש לא התיר אא"כ זורקין בפיו למקום שככר יש לחם ע"ש דף כ"א הכא דהכר הש"ס דמטלטלין סופלי אגב ריפתא' (הובא לקמן סי' תקנ"ב בט"ז סק"ח) הקשה הרא"ש הא לא התיר ככר או תינוק אלא למת והירץ דדוקא זורקין בפיו לסל מלא לחם והרמב"ן ור"ן ס"ל דאם המוקצה מונח עם ההיתר שרי לטלטלו ולא אמרינן כלל שההיתר נעשה בסיס להיסור ומה שאמרו בריש סעיף כ"ו והוא מהש"ס מנער את הטבלא אין הכוונה כדרך שפירשתי באות ס"ג אלא ר"ל שלוקח את הטבל' ומוליכה למקום שירצה ושם ינער אותה כך ראיתי שפי' בעל תוספת שבת ואח"כ כ' שהו' תמיה דא"כ בטל לדבריהם דין בסיס לדבר איסור שהו' בש"ס ומובא בש"ע סעיף ג' וסעיף ד' ובעו"ה אין ספרי' בידי וצ"ע : שם (°) ליהוי הריפתא . לשון זה אין לו מובן דהרמב"ן והר"ן לא ס"ל בסיס כלל אפילו בלא ריפתא וכמ"ש תחלה . וכמדומה שלשון זה הוא שלא במקומו ומקומו אחר דברי הרא"ש בפיסק' וק"ל והיבת עכ"ל הוא שייך על דברי הרמב"ן ור"ן והסיום שסיים ודברי הרב"י צ"ע כ' בעל תוספת שבת שנראה שכך צריך להיות ודבריהם צ"ע (וקאי אדברי רמב"ן ור"ן)

דבריהם ל"ע דא"כ בטל דין בסיס : סקנ"ד (°) דכשנתפרקו מע"ש : דס"ל דבעינן שיהיה לו מאותו המין ולכן לא מהני אא"כ נתפרקו בשבת דהוי חזי בין השמשות אגב אכילה ועכשיו עדיין ראוי לכן כ' כאן ולהמחבר דסגי במצוי שרי אף נתפרקו מע"ש . ולכן הוסיף המג"א מדעתו דפשוט דאם אין כלבים מצויין כלל וגם אין לו אסור. אפי' נתפרקו בשבת דכיון דאינו מצוי כלל הוי כאלו אין ראוי כלל למאכל בהמה והוי מוקצה כמבואר בסוף למ"ד גרעינין במקום שאין מאכילין לבהמה הוי מוקצה וסתמא מיירי אפי' אכל התמרים בשבת וכן בסעיף כ"ז שאוכל בשבת ונשארו העצמות שאסור לטלטלם אם אין ראוי למאכל כלבים ובהמה ואם כן ה"ה בראויו לכלבים אלא שאינם מצוים : מ"א ס"ק נ"ו (°) דרכיך וחזי לכוס. חולק אהט"ז וסבירא ליה דאפי' לר' שמעון אסור דבר הראוי לכלבים אם אינו מחזיקו לכך והוי מוקצה מחמת גופו כמו אבן ודומיהן והכא מיירי בבשר אווזא ובדומה : ט"ז סק"ב (°) דטעם זה . ר"ל הטעם שכ' הטור שראוי לכלבים : שם (°) ובתוספות כתבו הטעם הביא זאת לראיה לדבריו דאף דבר שראוי לכך אם אינו מחזיקו לכך הוי מוקצה דהא מש"ה הוצרכו התוספות לומר שהוא מאכיל לחי' לפי שכל ישראל מחזיקים אותו לחיה : שם (°) דלענין היתר מוקצה . ר"ל דהאי כללא שהוא ראוי והוא מחזיק כמו שכתבתי התחלה לא נאמר אלא לר"י דאית ליה מוקצה אבל לר"ש די כשהו' ראוי אע"פ שאינו מחזיקו ולכן מותר בשר תפל מטעם אומצא

ביאור הגר"א

ר"ש מודה כמ"ש שם מעבירים כו' וסתמא כר"ש : אבל אם. דבהא ל"פ : ואם יש. קמ"ב א' : ואם היה צריך. שם ב' וכמ"ש תוס' בריש י"ע דהני עצמות וקליפין הוו כשוכה מדמתיר לנערם : סכ"ט כל שהוא כו' אם יש. קכ"ח א' פילין לא שכיחא אי אית ליה פילין כו' ואע"ג דאין הלכה כרשב"ג דשם דנעמיות לא שכיחי אלא בבני מלכים כמ"ש בגמ' שם וכ' הר"ן דת"ק דמתני' ות"ק דברייתא ל"פ אהדדי אלא מר כי אתריה כו' באתריה דת"ק דברייתא שכיחי יוכים ע"ש : ולפ"ז. ז"ל הר"ן בפ' נוטל וכי קשרי ר"ש לטלטולי עצמות הראויין לכלבים כו' אע"פ שנתפרקו העצמות בשבת אבל אם נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה וכ' בד"מ הואיל ואין לו כלבים ולדעת האומרים דבאין לו אפי' מלוים אסור וז"ש כאן ולפ"ז כו' אבל דברי ב"י כבוזים שהגיה אפי' ר"י מודה כמ"ש בנבלה קכ"ו ב' וכ"כ תוס' קכ"ח א' בד"ה מטלטלין כו' : ס"ל ואדם חשוב . ע' תוס' שם ד"ה שמואל : סל"א דחזי לאומצא . ר"ן וכ"ה ברמב"ם וכגי' הרי"ף ורא"ש וכן הכריח הרשב"א אתמר בשר חי מותר לטלטלו בשר תפוח רה"א כו' אבל בשר תפל אפי' ר"י מודה משום דחזי לאומצא כמ"ש וקמ"ב ב' וי"ע ל"ב א' וכל בשר חזי לאומצא כמ"ש בפ"ק דחולין וב"ר מקומות ול"ב שם וסתמא כר"ש והטור שכ' דחזי לכלבים ה"א כפי גי' איתמר בשר תפל וע'

הגהות רעק"א

שלא יהרוג הזבובים כשיבריחם. עכ"ל ד"מ : מג"א ס"ק נ"ו דלא חזי לאכול חי אסור וה"ה. נלע"ד דמ"מ מותר להשליך לכלבים דמהשתא דרוצה ליתנו לכלבים נעשה מוכן לכלבים ומותר למאי דקיי"ל כר"ש דלא אמרי' מגו דאתקצי לבין השמשות ורק לטלטל בעלמא אסו' דכל זמן דאינו מיוחד לכלבים מסתמא לא יתן לכלבים ולא חזי לכלבים. ונלע"ד דזהו כוונת הרע"ב פכ"ד

מחצית השקל

מניח ועז"כ מ"א דגם תוס' דשבת ס"ל הכי דאיתא שם מטה שלא ייחדה למעות יש עליה מעות אין מטלטלין אותה אין עליה מעות מטלטלין אותה והוא שלא היה עליה ב"ה וכ' התוס' הא דקתני יש עליה מעות א"מ אותה באיזה זמן הונח עליה המעות ע"כ ל"ל דהונח עליה מע"ש דא"כ אפילו אין עליה מעות א"מ דקתני סיפא משום מגו דאתקצאי לב"ה כו' אע"כ דהונח עליה בשבת והיכי דמי דל"ל שהניחו במזיד ומדעת דזה דוחק לאוקמי ברשיעי ואי בשכח הא קי"ל בשכח מנער האיסור ומותר לטלטל הדבר שהונח עליו האיסור ואיך סתם יש עליה מעות אסור לטלטלה הא אחר הניעור מותר לטלטל ותי' דמיירי במניחו שם גוי בשבת לדעת ישראל ע"ש ואכתי קשה כיון שלא היה עליו ב"ה והגוי הניחו בשבת אם איתא דכה"ג דין שוכח י"ל הדרא קושית תוס' לדוכתיה איך אמר אסור לטלטלה הא מותר ע"י ניעור אע"כ ס"ל דכה"ג מקרי מניח : ומ"מ אף התוס' מודו כו' וכ"ה להדיא בגמרא דהא קתני סיפא אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היה עליה ב"ה משמע אבל אם לא היה עליה ב"ה אע"ג שהיה עליה בשבת דומיא דרישא מותר לטלטלה כיון דעתה אין עליה מעות: (ס"ק נא) שהם בטלים כו' ולא הוי עליה תורת כלי עיין לעיל סעיף ה ובמ"א ס"ק ס"א:ומשמע מזה דמותר להניח כו' ר"ל דלא תימא דלא הותר כאן אלא כשהפת מונח כבר שם אבל כשמניח עתה הפת לשם כדי להתיר טלטול אסור אע"ג דבמת גם כה"ג מותר דהיינו להניח ככר או תינוק על המת כדי להתיר לטלטל המת ולכן כתב דזה ליתא דע"כ גם כאן מותר להניח כו' דומיא דמת דאל"כ מאי קשיא ליה ממ"ש לא אמרו ככר ותינוק אלא למת לימא דבהא עדיפא במת דמותר להניח שם לכתחלה ככר או תינוק להתיר טלטול משא"כ הכא וכמ"ש הרא"ש בפסקיו כאשר הביאו מ"א אח"ז אע"כ דגם כאן מותר להניח כו' לדעת הרא"ש בתשובה : כשמטלטל האיסור כו' ר"ל כמו במת שמטלטל המת ע"י ככר או תינוק שמונח על המת : ודברי הרב"י צ"ע בתשובת הרא"ש וכ' בס' ת"ש וז"ל אחר שהביא דברי רמב"ן והר"ן כ' על דבריהם וז"ל ואנכי לא ידעתי איך יתיישב לפ"ד הא דאית' בסי' ש"ע סעיף ג' וסעיף ד' והוא ש"ס ערוך ע"ש : ואפשר דמ"ש מ"א ע"ז ודברי הרב"י צ"ע הוא ט"ס וצ"ל ודבריהם צ"ע וכוון למה שכתבתי עכ"ל ס' תוספת שבת ולפענ"ד יש לחלק דוקא הכא דמטלטל דבר מה שהוא מותר לגמרי משא"כ בסי' ש"ע לא מיבעי היכי דמונח עליו דבר איסור גרידא דהוי ההיתר בסיס לד"א א"כ אפי' מטלטל ההיתר הרי מטלטל איסור דהא נעשה בסיס גם היא אסור וגם אי מונח עליו איסור והיתר דצריך ניעור ולא הותר הטלטול ג"כ הוא מה"ט דלאו בהיתר מטלטל דהא נעשה בסיס גם לאיסור משא"כ הכא דלא נעשה בסיס לאיסור כלל אולם בשוכח עליו איסור דגם כן קיי"ל דצריך ניעור ולא הותר הטלטול אע"ג דלא נעשה בסיס נ"ל מ"מ כיון דהונח בכוונה עליו האיסור בחול אע"ג דמה שמונח עליו בשבת הוא מחמת שכחה ומה"ט לא נקרא בסיס מכל מקום לענין לטלטלו להדיא עם האיסור שעליו גרע ולא הותר ומ"ש בס' ת"ש שט"ס הוא מ"ש מ"א ודברי הרב ב"י כו' לענ"ד אינו ט"ס אלא דקשיא למ"א דהרב"י הביא תשובת הרא"ש דמתיר לטלטל הטבלא עם הקליפין וסמ"ג אוסר אלא צריך לנער וכ' הרב"י די"ל דלא פליגי דהרא"ש מיירי שיש פת על השלחן וסמ"ג מיירי דליכא פת על השלחן ולפ"ד מ"א גם הרא"ש בתשובה ע"כ מיירי דעדיין ליכא עליו פת דאפ"ה מותר ע"י שיניח עכשיו פת עליו וגם סמ"ג סבי' דאין להתיר טלטול השלחן עם הקליפין וצריך לנער משמע קצת דחולק דניהו דמיירי דעכשיו אין עליו פת מ"מ למה הוצרך דוקא לנער הא אפשר שיניח עכשיו פת עליו משמע דסבירא ליה כהרא"ש בפסקיו דאוסר כה"ג :

(ס"ק נ"ד) מע"ש כו' בד"מ כ' כו' כוונתו ליישב לשון לפ"ז שכתב רמ"א וגם שלא תטעה במ"ש רמ"א שנתפרקו מע"ש דדוקא נתפרקו מע"ש אבל נתפרקו בשבת לא דגרע כדחזינן בנבלה שנתנבלה מע"ש דמותרת לכ"ע ובנתנבלה בשבת פליגי ר"י ור"ש ולזה הביא דברי ד"מ ויתיישב הלשון לפ"ז וגם תראה דהאי דיוקא דנתפרקו מע"ש ליתא דהרב"י הביא לשון הר"ן שכתב וז"ל וכי קשרי ר"ש לטלטולי כו' אע"פ שנתפרקו העצמות מהבשר והקליפות מהפירות בשבת אבל אם נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה עכ"ל הר"ן וכתב ע"ז הרב"י ואיני יודע מה בין זה לנבלה שנתנבלה מע"ש דאפי' לר"י שרי ועוד מדכתב אע"פ שנתפרקו העצמות כו' בשבת משמע דכ"ש אם נתפרקו מע"ש דשרי וכלפי לייא הוא (ר"ל דהא הר"ן מסיים אבל נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה) עכ"ל וע"ז תי' בד"מ דמ"ש הר"ן אפי' נתפרקו בשבת לא קאי לשון אפי' על מה שנתפרקו בשבת דאדרבה נתפרק בשבת עדיף אלא אפי' קאי על הפירוק גופי' וה"ק לא מיבעיא כשלא נתפרקו מהבשר דמטלטלים העצמות אגב הבשר אלא אפי' נתפרקו מותר לטלטל העצמות בפני עצמן ועל מ"ש דוקא בשבת אבל מע"ש אפי' ר"ש מודה דאסור ה"ט דמיירי שאין לו כלבים וס"ל להר"ן אע"ג דכלבים מצויין לא מהני אלא בעינן דוקא שיהיה לו כלבים וכיון דאין לו כלבים ולא חזי' למידי אפי' ר"ש מודה דאסור (והאי דנבלה מיירי להר"ן די"ל כלבים) אבל כשנתפרקו בשבת אע"ג שאין לו כלבים מ"מ שרי לר"ש כיון דעכ"פ בכניסת שבת לא היו מוקצים דהיו ראוים לטלטל אגב הבשר וניהו דהשתא נתפרקו מ"מ כיון דעכ"פ חזיין לכלבים אע"ג שאין לו כלבים מותרים לטלטל לר"ש ולכן א"ש לפ"ז שכתב רמ"א ור"ל לפי מה שפסק הרב"י לכלבי' מצוי' סגי אפי' אין לו כלבים ולכן אפי' נתפרקו מע"ש מותרים ובנתפרקו בשבת פשיטא דמותרים דבזה גם הר"ן מודה: (ס"ק נו) דחזי כו' במין דרכיך כגון בשר עוף: לכלבים נמי לא קאי. ר"ל דאין דעתו להשליכו לכלבים כיון דבמוצאי שבת יהיה ראוי לעצמו: דלא כהב"ח שכתב דמה"ט מותר כיון דהוי מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים ולכן אפי' בשר שור דקשה מותר לטלטל משא"כ דג טפל דאפי' לכלבים לא חזי ומהפוסקים הנ"ל מבואר להיפך דאדרבה מאי דחזי לאדם למוצאי שבת לא מקרי ראוי לכלבים דדעתו לאכלו בעצמו במוצאי שבת: שרי בטלטול ר"ל אע"ג דשחיטת נכרי נבלה מ"מ מותר לדידן דקיי"ל כר"ש בנבילה דמה לי נתנבלה ע"י חולי או ע"י שחיטה: וכ"מ כו' גבי טריפה. ר"ל דהש"ס הוכיח דלוי סבר במוקצה כר"י דהיה דרכו אם הביאו לפניו בי"ט להורות בה אם היא טריפה לא היה מורה אלא כשהי' סמוך לאשפה דשמא יהי' טרפה דלאו חזי לטלטולי דאפי' לבהמה לא חזי ולכן יניחנו שם באשפה משמע דאם הוי ס"ל כר"ש הוי שרי לטלטל הטרפה וה"ה נתנבלה ע"י שחיטת גוי אולם לא ידעתי מאי צריך לראיה ומה הפרש בסברא בין נתנבלה מחמת עצמה מחמת חולי או נתנבלה ע"י שחיטת גוי והש"ג אפשר משום דס"ל בנבילה פי' אין לדין כמ"ד בבריאה שנתנבלה מודה ר"ש דאסור ולא פליגי אלא בחולה קלת לכן ס"ד דנתנבלה ע"י שחיטת גוי הוי כמו בריאה שנתנבלה אבל לדידן קי"ל בשבת בסי' שכ"ד סעיף ז' דאפי' היתה בריאה מותרת(ועסי' תקי"ח לענין י"ט) לא ידעתי מאי צריך לראי' להתיר בטלטול בהמה ששחטה גוי : (ס"ק נז) מטלטלין כו' ורש"ל בתשובה סי' מז. עמ"ש סעיף ד' לענין תפילין: ועי"ק דבבהמה לשתרי דהא כתב לעיל סי' ש"ה ס"ק ו' דכל דבר שאינו משא ולית ביה רק איסור דרבנן מותר לכתחל' וכיון דלדעת מהרש"ל דהוי תכשיט וליכא רק איסור דרבנן ה"ל להתיר בבהמ' ובאמת מבואר לעיל סי' ש"ה סעיף י"ז בהג"ה דבהמה אינה יוצאה בקמיע שאינה מומחה א"ו כמ"ש מ"א דלאו תכשיט ופטור מטעם שמא מרפאת. וניהו דחיובא ליכא מ"מ הוי ספק איסור תורה ולכן

לד ג כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם אם היו בחצר נח שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לבה"כ ואפי' בלא כלי ואם היו בחצר (לח) שאינו דר שם נט (לט) אסור להוציאם ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה (°) מותר לכפות עליה כלי :

לה ד אע"פ שמותר (°) להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים ס (מ) אסור להחזירם אא"כ נותן סא לתוכם (מא) מים :

לו (כא) ה אין עושין גרף של רעי לכתחילה דהיינו להביא דבר שעתיד לימאס סב כדי להוציאו לכשימאס ו ואם עבר ועשאו מותר להוציאו :

לז ז במקום דאיכא פסידא סג מותר (מב) להכנים מטתו אצל (°) גרף של רעי סד ול קבוע ישיבתו שם כדי להוציאו:

לח° ח מכנים אדם מבעוד יום מלא קופתו סה עפר ומייחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת כגון ליטול ממנו ט לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה אבל לא ייחד לו קרן זוית בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו : הגה ולכן מותר ליקח פירות הטמונים בחול כי אין אותו עפר מוקצה [ב"י ססי' שי"א בשם שבלי לקט] :

לט (כב) י אסור א] לטלטל בהמה וחיה ועוף ואע"פ כן כ מותר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו ל ובעודם עליו סו (מג) אסור לטלטלו :

מ °° מ כל בהמה חיה ועוף מדדים אותם סז (מד) בחצר דהיינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומוליכן סח (כג) אם צריכין הבעלי חיים לכך ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ דמוקצין הם ואסור לטלטלן חוץ מתרנגולת שאין מדדין אותה סט נ מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל ס אבל דוחים אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס :

מא ע האשה מדדה את בנה ע פ אפי' ברשות הרבים צ ובלבד עא שלא (מה) תגררהו אלא יהא מגביה רגלו אחת ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת :

מב ק דבר שהוא מוקצה מותר ליגע בו ובלבד שלא יהא מנענע אפי' מקצתו (כד) [וכבר נתבאר ר"ס זה] :

°עסי' שי"א ס"א °° עמ"ש סי' רס"ו ס"ט עס"ס שי"ן

ט"ז מגן דוד

אינשי כ"כ לזה כמו בר אווז' ועי"כ הוה שאר בשר מוקצה ואסור לר"י אבל לר"ש דקי"ל כותיה כיון דעכ"פ חזי לכוס הוה ראוי ומשום מוקצה אין איסור ועי"כ שפיר כ' הרמב"ם שראוי לאדם (°) ואח"ז נמשך ב"י וש"ע כצ"ל לדעת הרמב"ם וא"כ הא דאסרי' בדג טפל בברייתא וכמ"ש כאן אח"ז היינו מטעם דלא חזי כלל אפי' לכלבים כמ"ש התו' לתירוצא קמא אבל רש"י פי' בדג טפל דאינו ראוי לכוס ולכלבים לאו דעתיה למשדי' עכ"ל והדי' (°) אמרי' בגמ' וסתמא כר"ש אלא דנרא' מדברי התוס' דל"ג כן בגמ' דהא כתבו בד"ה דג כו' בתי' השני דכר"י אתי' ברייתא וא"כ גם רש"י נראה דס"ל כן ומ"ה פי' הטעם כן וכמ"ש התו' בתי' השני וא"כ עכ"פ לר"ש סגי בראוי לאוז ועי"כ מותר בשר תפל דראוי לאדם והכל ניחא בס"ד : (כא) אין עושין גרף כו'. פי' כההיא דפ"ב די"ט שאסור. להזמין עכו"ם בשבת משום שיורי כוסות של יין שאסורים בהנאה ולא יוכל לטלטל אותו מן השלחן ואע"ג דמותר להוציא דבר המאוס מ"מ לא יעשה לכתחל' דבר שיהי' בודאי אח"כ מיאוס וצ' כדי להוציאו פירושו שסומך ע"ז שלבסוף יוציאנו : (כב) אסור לטלטל בהמה חיה ועוף . בב"י הביא זה מתלמוד ערוך ורש"ל בתשובה סי' י' כ' התרנגולין שבביתו מותר בשבת לצוד אחריהם וליטלן ומביא שם ראיה דהצד פטור ותמהתי על מה סמך להתיר טלטול המוקצה אע"ג דשרי לדעתי' הצידה היינו למקום שמשתמרין שם ירדוף אותם לשם אבל הטלטול בידים בדבר המוקצה אין היתר ואלולי נאמר דט"ס הוא מ"ש וליטלן לא ידעתי ליישבו ועל כן אין לסמוך בהיתר טלטול בזה ולענין צידה עסי' שי"ו : (כג) אם צריכים הב"ח. פי' משום צער ב"ח דאל"כ אסור לעשות כן אפי' בחצר דכל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כלו כך אין מטלטלין מקצתו כדאמרינן גבי מת שלא יזיז ממנו אבר כ"כ הר"ן : (כד) וכבר נתבאר . פי' דמשום צער ב"ח מותר (°) כמ"ש בסעיף

מותר

מגן אברהם

מל' רש"י וז"ל ולא בקמיע שאינו מן המומחה הא במומחה שרי דתכשיט הוא לחולה משמע דשאינו מומחה לאו תכשיט הוא אלא דאינו חייב חטאת דשמא היא מרפאת ורש"ל בתשו' כתב דאף באינו מומחה הוי תכשיט ושרי לכרמלית (עמ"ש ס"ד) ול"ע דא"כ אף לרה"ר לישתרי וע"ק דבהמה לישתרי עסי' ש"ה סס"ז אלא כמ"ש הוא עיקר וכ"כ התניא שאפי' במקום שאין ר"ה אסור להוליך הטבעות שכתובין בהן אותיות לרפואה ואין בהם חותם אם לא נתמחו היטב וכ"מ בשה"ת ובס"ה סי' אלף ק"ד: נח שיושבים בה . פי' שדרים בה כמו בימיהם שהיו החצירות לפני הבתים והיה במקו' דריסת הרגל אבל אם מונח באשפ' שבחצר אסור לפנותם [כ"ה בגמ'] וה"ה בחצר שאחורי הבתים אם אינו יושב שם אסור וכ"ל דאם מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדין : נט אסור להוציאם . (°) כ"ל דאם הוא מלא וא"א לפנות עליו מותר°] ☞ להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות כמ"ש סי' ש"ב ועוד דלגירסתינו מותר לטלטל צואת אדם להדי' משום דחזיא לכלבים אך הרי"ף והרא"ש יש להם גי' אחרת ובשעת הדחק יש לסמוך על גירסתינו : ס אסור להחזירו. דמאיס כ"כ דלא חזי אפי' לכסות בו מנא עסי' רע"ט [ב"ח] ועס"ג °] דבעודו בידו מותר להחזירו : סא לתוכם מים. ודוקא כשהן ראוים עדיין לשתית בהמה כשהן בגרף דאל"כ אף המים גרפן [כ"י רשב"א] ומדסתם הרב"י משמע דס"ל אפי' א"צ לפנו' עליו שרי להחזירו וכמ"ש בשם הרא"ש וע"ש בשם מהרי"א שהקשה°] הלא לא אמרו בכר או תינוק אלא במת בלבד כמ"ש סי' ש"א וע"ש שנדחק וכ"ל דלק"מ (°) דכלי שרי כמש"ל ס"ה וכיש"ש פרק ה' דביצה ס"ה פסק כרי"ו דדוקא (°) כשצריך לפנות עליו שרי להחזירו או שצריך להוציא בו צואה : סב כדי להוציאו. הל' אינו מדוקדק דאפי' לא עשה (°) כדי להוציאו אסור דהא אמרי' בגמר' אין מזמנין העכו"ם בשבת משום שיורי כוסות של יי"נ דהוי כגרף של רעי עב"י וה"ה לכל כיוצא בזה מיהו בהא לא קי"ל הכי ומותר לזמן העכו"ם בשבת :

סג מותר להכניס . ואפי' הוא בחצר מקום שאין שם דירה [ב"י ד"מ יש"ש] : סד לקבוע ישיבתו. כגון מטתו לשכב עליה או שיכנים שלחנו ויאכל שם [ב"י ויש"ש]: סה עפר וכו'. אפי' למ"ד בשכ"א דבעי מעשה הכ"מ מידי שיכול לעשות בו מעשה הוכחה שתקנו לכך אבל עפר לאו בר מיעבד מעשה הוא ושרי [גמ'] (°) עמש"ל : סו אסור לטלטלו.°] (°) ואם היה עליו ב"ה ☞ אסור אע"פ שירדו [לבוש גמ'] : סז בחצר. אבל בר"ה אסור דגזרי' שמא יגביהם ויתחייב דלגבי בהמה לא אמרי' חי נושא א"ע וכ"כ הרמב"ם פי"ח דלא כע"ש : סח אם צריכים מפני צער ב"ח. דאל"כ כשם שאסור כלו כך אסור לטלטל מקצתו (°) כמ"ש סי' ש"א ט"א [ר"ן] [סי' ש"ה סקי"א] : סט מפני שמגבהת. והרמב"ם כתב שהיא נשמטת מן היד ומנלאת אגפיה נתלשין וכתב הראב"ד זה הטעם אינו וכו' וכ"ל שכונתו דהוי דבר שאין מתכוין דהא כ' בסי' תל"ח סי"ב דמותר למשוך הגמל אילך ואילך וכו' ע"ש ובגמר' וגם מותר לחוף ולפספס ביד כמ"ש סס"י ש"ב ע"ש ול"ע ליישב דעת הרמב"ם : ע אפי' בר"ה. דהא אפי' תגביהנו פטור דחי נושא א"ע ואם נושא כפות או חולה חייב והנושא מת הוי מלאכה שא"צ לגופה עסי' רע"ח : עא שלא תגררהו . מפני שנושאת [ר"ן] משמע דס"ל דהוה כמי שנושאו וא"כ אפי' בכרמלית אסור עסי' שמ"ח ע"ש וכ"ע דקטן

כ"כ

באר הגולה

ג לשון הרמב"ם שם ממשנה וגמרא שבת קכ"א כפי גירסת הרי"ף ד טור מהא דביצה ע"ו ה שם כ"א ו הרמב"ם בפ' כ"ה ז שם בעובדא דאביי ורבא וכפי' התו' וה"ה בפרק כ"ה ח שבת כ' ט שם ברש"י י ה"ה בפ' כ"ה מהא דשבת קכ"א בברייתא כ שם במשנה ל שם בגמרא מ שם קכ"א במשנה גמר' נ כאביי שם ועפי' רש"י ס שם במשנה ע שם במשנה פ שם בברייתא צ ר"ן שם ורבי ירוחם בנתיב א ק הר"ן בסוף פרק כ"ב בשם הרמב"ם

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק ל"ט להוציאו ולהחזירו כ"ב ל"ע משמע אפילו בלא מים ובס"ק מ"א כ' בשם מהרש"ל ומהרי"ו דאיירי כשנתן בו מים וצריך הכלי לפנות עליו א"כ דבריו סותרים את זה גם ביש"ש ורי"ו לא נזכר מזה רק שצריך הכלי להוציא הרעי או מי רגלים ע"ש : °) ס"ק ס' דבעודו בידו . כ"ב ולי נראה דכי עושין גרף לכתחילה דוקא במוקצה פי' אבל לא בגרף : °) מ"א ס"ק ס"א הלא לא אמרו בכר. כ"ב ולי נראה דהיינו טעמא דבאין בו מים אסור לטלטלו דמאיס הוא ולאו כלי הוא דאפילו לכסות בו מנא אינו ראוי וכ"כ הב"ח משא"כ כשיש בו מים ואיירי במים זכים דראוי לשתית בהמה וכמ"ש הרשב"א . וכיון דאית ביה מים זכים כלי הוא ליתן מים בו לבהמתו ודו"ק: °) (ס"ק ס"ו) ואם היה עליו ב"ה אסור . אפי' אין עודן עליו כצ"ל כ"ב ראייתם מהא דלקמן סי' ש"י סק"ז דבהא לא קיי"ל כר"ש דס"ל דלא אמרינן מגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולי יומא ע"ש בב"י והנה לכאורה אין משם ראיה דשאני הכא דבידו להפריח התרנגולים כמ"ש תוס' בכירה דף ע"ג ד"ה בעודן וי"ל דסברא זו אינו אלא דלא הוי מבטל מהיכנו אבל מכל מקום יש איסור מוקצה בעודן עליו בה"ש דאל"כ הברייתא' דקתני בעודן עליו בה"ש שאסור לטלטלו אמאי תרמייה אפילו לר"י כמי יומא דלא הוי מוקצה כר"ש כיון דבידו להפריחם :

אשל אברהם

א] לטלטל בהמה שנפלו' לבאר וא"א להביא כרים וכסתות שרי להעלות' בידים דצער ב"ח דאורייתא ואין לחוש לשבות ריא"ז :

יד אפרים

מ"א ס"ק מ"ט כ"ל מותר להוציאו ולהחזירו כו' ר"ל אם הם בחצר ובכלי ואין לו מים לתת לתוכו אפ"ה שרי להוציאו ולהחזירו ויותר נראה לציין על סעיף שאח"ז אסור להחזירם ע"ז קאמ' דבה"ג שרי ומה דנקט להוציאו היינו דאפילו אם הוא בחצר וס"ק סמך יצויין על תיבת להחזירה: (מ"א ס"ק ס"ו) אסור אף שעתה אינם עליו כצ"ל :

הגהות רעק"א

מ"ד דשבת ד"ה מתכים דלועים וא"ל לדברי תוס' שהביא תוי"ט שם ודו"ק : סעיף ל"ח בטל אגב עפר הבית. ובכ"מ כ' דאם יש רצפת אבנים או נסרים שרי : סעיף מ' כל בהמה חיה ועוף. ואסו' לטלטל לשחק בו התנוק כשבוכה . תוס' שבת דמ"ה .

באר היטב

הגאון ז"ל הורה להתיר בשעת הדחק אפי' ע"י ישראל ועיין בס' עדות ביעקב סי' א' : (לח) שאינו. ואם מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים מ"א : (לט) אסור. ואם הוא מלא וא"א לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות מ"א : (מ) אסור . ובעודו בידו מותר להחזירו מ"א : (מא) מים . ודוקא שהן ראוין לשתיי' בהמה כשהן בגרף דאל"כ אף המים גרפן הן ב"י : (מב) להכנים . אפילו הוא בחצר מקום שאין דירה שם ב"י : (מג) אסור . ואם היה עליו ב"ה אסור . לבוש : (מד) בחצר . אבל בר"ה אסור עיין סי' שט"ו מאלו הדינים בסי"ב : (מה) תגררהו . וקטן כ"כ שצריך לגררו אם נשאו

לבושי שרד

אומלא אף שאינו מחזיקו לאומלא : ט"ז שם (°) ואחר זה נמשך ב"י וש"ע. כוונת הט"ז בזה משום דקשה א"כ למה הוצרך הב"י לפרש בדברי הטור דראוי לכלבים קאי אתפוח. אבל בתפל הטעם משום אומלא הא גם בתפל שרי דראוי לכלבים אף שאינו מחזיקו לכלבים לכן כ' דב"י וש"ע נמשך אחר דברי הרמב"ם שכ' מפני שראוי לאדם והרמב"ם חדא מתרתי נקט וה"ה מטע' דחזי לכלבים שרי וק"ל : שם (°) אמרינן בגמרא וסתמא כר"ש הוקשה על דעת רש"י דהא לר' שמעון אפי' לאו דעתי' למישדי' לכלבים שרי : ש"ע סעיף ל"ב (°) מפני שאינו ראוי . להט"ז בסעיף הקודם ר"ל דאינו ראוי אפי' לכלבים ולהמג"א אפילו ראוי לכלבים אסור משום שאינו מחזיק לכלבים : ש"ע סל"ד (°) מותר לכפות. קמשמע לן דלא חיישינן שמא יבוא להוציאם ובשבת דף מ"ג ובתוספות שם משמע בענין אחר עיין שם : מ"א ס"ק נ"ט (°) נראה לי דאם הוא מלא בגרף מיירי והתי' משום כבוד הבריות : ש"ע סל"ה (°) להוציא גרף . כלי זה אף על פי שהוא כלי מכל מקום הוא בכלל מוקצה מחמת מיאוס דמאיס כ"כ ולא חזי לכלום וחמיר מכלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצורך גופו ומקומו משא"כ גרף הוא כאבן ודומיהן ולהוציאו התירו משום כבוד אבל להחזירו צריך מים דאז מטלטל הגרף על ידי המים : מ"א סקס"א (°) דכלי שרי . סבירא להמג"א דאע"ג שהוא מוקצה מחמת גופו וגרע מכלי שמלאכתו לאיסור מכל מקום הואיל וכלי הוא מותר להרא"ש ע"י ככר או תינוק כמו במלאכתו לאיסור בסעיף ה' אבל הט"ז בסי' שי"א סק"ה לא סבירא ליה כך : שם (°) כשצריך לפנות . ומ"מ בלא מים אסור כיון דאפשר ע"י מים : סקס"ב (°) כדי להוציאו . ואע"ג דפי' הט"ז על סמך שלבסוף יוציאנו מ"מ קשיא לי דאפי' אינו סומך ע"ז אלא חושב שלא ימאס בעיניו ולא יצטרך להוציאו אפ"ה אסור דחיישינן שמא ימאס ויצטרך להוציאו: סס"ק ס"ה (°) עמ"ש לעיל . כוונתו למ"ש בס"ק מ"ד דאפילו מידי דלאו בר מעשה מ"מ בעינן יחוד לעולם או לאו אורחיה ובאורחיה פליגי ע"ש וא"כ משמע דלהרשב"א שהביא שם בעינן הכא יחוד לעולם . מיהו יש לו' דהכא לא שייך יחוד לעולם . דהא כל פורתא עפר שמכסה בו רוק שוב לא חזי למידי וא"כ כל פורתא שבו אינו חזי אלא לשבת א' וכי תימא דבעינן דוקא שיהיה מיוחד כל הקופה ולכן בעי' יחוד לעולם עד שתכלה ז"א דהא בדרבנן יש ברירה וא"כ כל דשקל בשבת ההוא שיחדה לאותו שבת הוברר הדבר דהאי פורתא הוא שייחד ולמה לו להכשיר תו"ק וכ"כ בעל תו"ש : סקס"ו (°) ואם היה עליו בה"ש אסור אף על פי שירדו כצ"ל . דמגו דאתקצאי לבה"ש וכו' : סקס"ח (°) כמ"ש סי' שי"א סעיף ז' (ר"ן) עסי' ש"ה סי"א כצ"ל : מ"א סק"ע (°) דחי נושא את עצמו . ולית ביה אלא איסור דרבנן והוי גזירה לגזירה : ט"ז סקכ"ד (°) כמ"ש בסעיף מ' לא היה כתוב ברמ"א שלפני הט"ז תיבות ס"ג :

ביאור הגר"א

בתוס' שם ד"ה דג : סל"ד כ"ד מטונף. ל' הרמב"ם : בין של אדם. ר"ן לפי' ברי"ף וז"ל הרי"ף ורא"ש ואוקימנא של תרנגולים ובחצר אחרת אבל צואה של תרנגולין וכו' בא"ה בצואה של תרנגולין מותר כו' ופי' הר"ן הא דנקט ברישא תרנגולין דסתמן הן בחצר אחרת ע"ש וכ"ל לפ"ז דלא היה לרי"ף גי' הגמ' שלנו וכל שקלא וטריא ממעיטות הכוצפים וכ"ז דוחק גדול וכן מה שהתחיל הרי"ף בתרנגולין וסיים בתרנגולין וב"א דלפי' הר"ן לא ה"ל להזכירן כלל אלא לחלק בין חצר אחרת ויותר קשה על הב"י שרוצה לפ' דברי הטור כפי' הר"ן והטור לא הזכיר רק של תרנגולין וכגי' שלנו דשל ב"א בכ"ע מותר וכ"כ בהדיא ברמזים וע"כ צ"ל שמפ' כן דברי הרי"ף ורא"ש אבל באמת שדברי הרי"ף ג"כ כדברי הרמזים רק שצ"ל אבל של ב"א ושל תרנגולים וקאי באותה חצר אתרנגולים והוא כגי' שלנו רק שכ' במקום באשפה שבחצר בחצר אחרת והכל א' וכ"כ ב"ח שמלא כגי' זו ב"א קודם לתרנגולים כצ"ל : ואפי'. שם : אם ירא. מתני' שם : סל"ו ואם. מדקאמר וכי עושין כו' ואם אסור אף בדיעבד אין איסור בעשייתן : סל"ז במקום. כב' התי' של תוס' שם לאוקימתא. טור. ונדרכו בכ"מ : סל"ח ולכן. ול"ד לתבן קכ"ג א' דהתם בתבן שהכניסו לאוצר וע' גמ' כ' א' בגזי הפתק וע"כ צ"ל כן. וקש שע"ג המטה שם : סל"ט אסור. מהא דלמטה ובעודם עליו כו' מהא דס"מ : ס"מ דהיינו. רש"י : אם צריכין. דאל"כ אסור מהא דמת קכ"א א' ובלבד כו' :

חכמת שלמה

אסרוהו ונשאר כדמעיקרא והרב הנ"ל בעצמו סיים ויש ליישב ואפשר כוונתו כנ"ל וק"ל : שם סעיף מ"א האשה מדדה את בנה וכו' . נ"ב נשאלתי אם מותר לישא קטן שאינו יכול לילך ברגליו לו' קדיש בשבת במקום דליכא עירוב הנה נראה לפענ"ד כדעת השואל שמותר אך לא מטעמו כיון דנשיאת תינוק הוי מלאכה דאורייתא מה בכך דהוי כרמלית הרי הוי רק שבות אחד ואסור אף במקום מצוה ולא הותרה רק בה"ש ולא בשבת עצמו רק מטעם אחר נראה לי להתיר כיון דהוצאה זו הוי רק לו' קדיש הוי **מלאכה** שאצל"ג ולרוב הפוסקים הוי רק דרבנן ועיין במג"א סי' ער"ה ולכך שוב הוי בכרמלית שבות דשבות **וזה** שפיר מותר במקום מצוה וזה ברור ופשוט ודוק היטב :

מחצית השקל

אסור בבהמה. ואין בהם חותם ע"ל סי' ש"א סעיף ע': (ס"ק נח) שיושבים פי' שדרים. ר"ל דיושבים לאו דוקא אלא שיש לו שם דריסת רגל: (ס"ק נט) אסור כו' ועוד דלגרסתינו כו' בדף קכא ע"ב הגרסא דצואת אדם אפי' מונחת במקום שאין דר מ"מ מותר לטלטלה דחזיא לכלבים אלא בצואת תרנגולים דל"ח לכלבים והתירו משום דהוי גרף של רעי אינו מותר אלא כשמניח במקום דירה אם לא שירא מפני התינוק כמ"ש בש"ע אבל בש"ע העתיק לפי גרסת הרי"ף דאין חילוק בין צואת אדם ובין צואת תרנגולים ושניהם אינם ראוים לכלבים והיתר טלטול לדידהו משום גרף של רעי עיין בהרב"י שינוי הגרסאות: (ס"ק ס) אסור להחזירו דמאיס כו' עס"ס רע"ט שכ' אע"ג דנר של חרס שהודלק בו פעם א' בחול אע"ג שלא הדליקו בה בשבת אע"ג דהוי מוקצה מחמת מיאוס מ"מ מותר לטלטלה כיון דאיכא תורת כלי עליו וראוי לכסות בו כלי והכא דאיכא ג"כ תורת כלי עליו צ"ל דמאיס כ"כ דאינו ראוי לכסות ב"כ: (ס"ק ס"א) לתוכן כו' ועיין שם שנדחק דהתירו סופן משום תחלתן דאי לא נתיר לו החזרה יהי' ירא לפנות עליו כי ירא כיון שאסור להחזיר' שמא יגנבו משם וגדול כבוד הבריות : וכ"ל דלק"מ דכלי שרי כמש"ל ס"ה ועמ"ש ט"ז שם דאין לסמוך על האי דסעיף ה'. ובסי' שי"א ס"ק ה' הקשה ט"ז האי דסעיף ה' דמתיר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר ותינוק כיון דעכ"פ שם כלי עליו ולא אמרו דלא הותר ע"י ככר ותינוק כ"א במת היינו בענין שהוא דומה למת שהוא מוקצה מחמת גופו כאבנים ודומיהן אבל מה שתורת כלי עליו אע"ג שמלאכתו לאיסור מותר ע"י כו"ת והקשה לפ"ז הא דכ' הרב"י בסי' רע"ט סעיף ד' לטלטל נר ע"י שנותנים עליו להם בשבת אסור והיינו מה"ט דלא הותר ע"י כו"ת אלא במת והא נר תורת כלי עליה ואפ"ה לא הותר ע"י כו"ת ולכן דחה גם שם האי דסעיף ה' דהכא ומ"מ כדי ליישב פסקי הרב"י דלא יסתרו זא"ז כ' דצ"ל דוקא בסעיף ה' כיון דהוה מלאכתו לאיסור מ"מ לצורך גופו ומקומו מותר לטלטלו ונשאר עדיין עליו שם כלי לכן הותר ע"י כו"ת משא"כ בסי' רע"ט במנורה שהודלקה בשבת כיון דאפי' לצורך גופו ומקומו אסור לטלטלה ובטל שם כלי מיניה והוי כמו אבן ודומה למת ולכן לא הותר ע"י כו"ת עכת"ד ולפ"ז מ"א בס"ק זה שהחזיק להלכה האי דסעיף ה' דהיכי דאיכא תורת כלי עליו מותר ע"י כו"ת וע"כ צ"ל ליישב האי דסי' רע"ט כמ"ש הט"ז כנ"ל כיון דאפי' לצורך גופו ומקומו אסור לטלטל בטל תורת כלי ממנו ולפ"ז השיג בספר ת"ש ע"ד מ"א הנ"ל כיון דגרף של רעי הוי כמוקצה מחמת גופו ודמי למנורה ל"מ כו"ת ולענ"ד אינו דומה למנורה דאסורה לטלטל בין לצורך גופו בין לצורך מקומו לכן בטל תורת כלי ממנו אבל בגרף הא לצורך גופו מותר לטלטלו דהיינו לפנות עליו אפי' הוא מלא יוכל להוציא הרעי ולפנות עליו א"כ לא בטל תורת כלי ממנו ולכן הותר ע"י כו"ת : (ס"ק סב) כדי כו' והא אמרי' בגמ' בביצה דף ד"א ע"ב משום שיורי כוסות ופרש"י של יין שסרה הגוי בהן פתו ומטלטלין השמש כדי להגיע הכוס. והשיורי' מוקצים דאין ראוים לכלום דאסורים בהנאה משום יין נסך) דפריך הש"ס ולהוי כגרף של רעי דמותר לטלטל ומשני וכי עושים גרף של רעי לכתחלה והלא שם לא נתכוין כדי להוציאן ואפ"ה אסור: מיהו בהא לא קיי"ל הכי כדלקמן ריש סי' שכ"ה וע"ש הטעם : (ס"ק סד) ולקבוע כו' כגון מטתו כו' אבל ישיבה בעלמא ל"מ כמ"ש הרב"י דאמרי' ליה לא מכאן כיון דאין טרחא ביציאתו: (ס"ק סו) אסור כו' ואם היה עליו בה"ש אפי' אין עליו עכשיו אסור כצ"ל: (ס"ק סז) בחצר כו' דגבי בהמה ל"א חי כו' דבאדם לכ"ע חי נושא א"ע אבל בבהמה פליגי ר' נתן ורבנן דל"ד ע"א וקי"ל כרבנן דבבהמה ל"א חי נושא א"ע והטעם אמרו שם דמשרבטא נפשה ופירש"י משמטת עצמה כלפי מטה ומכבד' את עצמה להשמיט מיד הנושא: (ס"ק סט) מפני כו' דמותר למשוך הגמל ר"ל כשרול' לשחוט בי"ט מותר למשוך הגמל אילך ואילך כדי לעשות מקום לשחיטה ול"ח שמא יתלוש מן הגמל ע"כ דאפי' יתלוש ל"ל בה דהוי דבר שאינו מתכוין ומה לי הגמר ומה לי כוונות: (ס"ק ע) אפי' כו' וע"ש רע"ח דפליגי הרמב"ם והטור אי חייב על מלאכ' שאצ"ל אי לא: (ס"ק עא) שלא כו' משמע דס"ל כו' אפי' בכרמלית אסור ר"ל דלא תימ' הטעם דאסור לגוררו משום דגזרינן גרירה אטו נושא אי נתיר הגרירה תנשאו להדיא ולפ"ז בכרמלית

דאפי'

מג ר מותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה [וכבר נתבאר ר"ס זה] :

מד (°) ש כלי שנתרועעה (°) לא יטלו ממנו חרס לכסות בו או לסמוך בו :

מה ת אסור לשחוק בשבת ויו"ט עב (°) בכדור : הגה עג (מו) ויש מתירין ונהגו להקל [תוס' פ"ק דביצה] :

מו א אסור לשאת תחת אציליו ז"ע התולעים שעושין המשי מפני שאסור בטלטול ועוד שהוא מוליד בחומו :

מז ב יש אוסרים לטלטל עד בגד שעטנז (מז) ג ויש מתירים:

מח °° ד מותר לטלטל מניפה בשבת להבריח הזבובים :

מט עה ה מכבדות שמכבדים בהם הקרקע (מח) מותר לטלטלם :

נ ו הרשב"א מתיר לטלטל עו (° האיצטרלו"ב בשבת וכן ספרי החכמה ז ולדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר:

נא ח מה שמורה על השעות שקורין ארילוז"יו בין שהוא של חול בין שהוא של עז (מט) מין אחר עח יש להסתפק אם מותר לטלטלו [וכבר פשט המנהג א] לאסור] :

נב ט מוקצה (נ) לעשירים הוי מוקצה (כה) ואפי' עניים עט אין מטלטלין :

שט טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת ובו ה"ס :

א °°° א נוטל אדם את בנו והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן והוא שיש לו געגועין [פי' בן שיש לו עגמון כשאינו עם אביו] עליו שאם לא יטלנו א יחלה אבל אם אין לו געגועין עליו

°עמ"ש סי' ש"ח °°עמ"ש ש"ה סכ"ז ס"ם ש"א עסי' רס"ז ס"ט °°°עסי' ש"י ס"ו עסי' ש"מ סי"ג

ט"ז מגן דוד

בסעיף מ': (כה) ואפי' עניים כו' · כדי לבאר זה נביא הסוגי' בס"פ כירה הר"י א"ר רומנס לי התיר ר' ליטול מחתה באפרה ומפרש' לה דאית בה קרטין פי' שנשאר מן האור לבונה דחזי' להריח ואגב לבונה מטלטל למחתה עם אפרה א' אביי קרטין בי רבי מי חשיבי דעשיר היה וכ"ת חזי לעניים והתנן בגדי עניים לעניים של עשירים לעשירים אבל דעניים לעשירים לא הוה בגד לגבייהו וה"נ קרטין גבי רבי לא חשיבי וכתב הר"ן מהא ש"מ דמוקצה לעשירים מוקצה אפי' לעניים שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ה העשיר ולא בעינן שיהא מוקצה לכל עכ"ל משמע מדבריו דלכל עניים שבעולם הוה מוקצה דאזלי' בתר מי שהוא בעליו תחלה דהא סתמא אמר אפי' לעניים ולא אמר לעניים שבבית ובפרק מפנין דף קכ"ז אית' דישראל מטלטל לתרומה כיון דחזי' לכהן כתבו התוס' אע"ג דבכירה אמרינן בגדי עניים לעשירים לא הכא לכ"ע חזי' אלא דאסורא הוא דרביע עליה והא דאמרי' בפרק כל הכלים דשירי פרזומיות שאין בהן שלשה על שלשה מטלטלין אותם היינו לעניים א"כ אפי' לעשירים שבבית עניים עכ"ל בזה תלוי בביתו דהיינו שהעשירים שבחוץ הוה זה מוקצה להם דהא אין ראוי להם אלא שעשיר זה שדר בבית העני הוה אלנו דבר ראוי כיון שהוא ראוי בביתו משא"כ אם הוקצה לעשיר הוה כאלו זורקו לאשפה דסעיף ז' דודאי לא אמרי' שאם אחר נוטלו מן האשפה דהוה אלנו ראוי וע"כ הוי' כאן מוקצה לכל העניים אפי' חוץ לבית העשיר וע"כ נומר כן דאי תימא של אחר עניים שחוץ לבית העושר מותרים מאי פריך בגמ' על ר' רומנוס שהתיר לו ר' דלמ' ר' רומנוס היה חוץ לביתו של רבי ומאי איכפת לן בעשרו של רבי בזה אלא ע"כ כיון דהמחתה היתה בבית ר' אסורה לכל אפילו חוץ לביתו וכ"מ דברי הר"ן דמהא יליף לה דמוקצה לעשירים הוה מוקצה לעניים וכ"פ הש"ע שכתב סתם מוקצה לעניים דהיינו לכל העניים והכלל הוא דמה שראוי לעניים והוא בביתו של עני הוה מוקצה לעשירים כיון דלדידהו לא חזי אלא דמי שהוא בביתו של עני גריר בתר הבית אפי' עשיר אבל מוקצה לעשיר והוא בביתו אסור לכל העניים כאלו זרקו כבר לאשפה כ"ן כ"ל ברור ופשוט אלא שמו"ח ז"ל כתב מכח התוס' הנ"ל דבמוקצה לעשיר והוא בביתו מותר לעניים שחוץ לבית והנלע"ד פשוט כתבתי :

מגן אברהם

כ"כ שצריך לגררו אם נשאו חייב חטאת ע"ש וכ"כ התוס' דף ל"ד והמאור ריש פכ"א כ' דאפי' בתינוק שנוטל א' ומניח א' אם נושאו חייב ומ"מ משום צערא דתינוק לא גזרו שמא תגביהנו ע"ש. המוציא [°] תינוק וכיס תלוי בצוארו חייב אבל המוציא גדול המלובש בכליו פטור (רמב"ם) ערסי' ש"ט : עב בכדור. ואסור לטלטל הכדור דבמחשבתו לא משוי ליה כלי (ש"ל) ועסכ"א : עג ויש מתירין · והש"כ כתב דהתוס' לא כתבו להתיר אלא בי"ט כיון דיש בו צורך קצת אמרינן מתוך שהותרה וכו' אבל לא בשבת ודוק עכ"ל ול"נ דלא אמרינן מתוך אלא באיסור הוצאה אבל באיסור טלטול שבת וי"ט שוין ואדרבה י"א דמוקצה אסור בי"ט וא"כ אם שרי לטלטל כדור בי"ט ק"ו בשבת אלא דבי"ט שרי אפי' בר"ה אבל בשבת אסור בר"ה · וב"ש כתב דגם התוס' סברי דמדינא אסור לשחוק אלא שנהגו להקל וא"ת ליסתרי מפני שחזי לגור ע"פ צלוחתו י"ל דממאים בטיט ועפר ואין ראוי' לכסות (ב"י) : עד בגד שעטנז · וש"ש ספ"א דביצה פסק דאסור לטלטלו כ"א [°] לצורך גופו או מקומו ע"ש ועס"ג ועבי"ד ס"ס ש"א ☞ דיש כלאים דחזי למידי ובאגודה דביצה משמע דאסור לטלטל כלל : עה מכבדות. ולמ"ד אסור לכבד הבית הוי כלי שמלאכתו לאיסור (ב"י ס"ג וש"ש דלא כלבוש) : עו האצטרלוי"ב. הוא כלי שחוזין בו הכוכבים ולא גזרינן שמא יסלק הלוחות ויחזירן דמאן לימא לן שהוא אסור דמ"ש ממטה רפויה בסימן ש"ג ס"ז (הרשב"א סי' תשע"ב) : עז מין אחר. כגון שרואין בצל : עח יש להסתפק. דדמי למדידת הזמן או למדידת הצל והוא כלי שמלאכתו לאיסור ועס"ג . וא"ת דהוי מדידה של מצוה שלומד על ידו ושרי כמ"ש ס' ש"ו ס"ו שאני הכא דהמדידה אינה מצוה ואי משום שלומד על ידה א"כ יתלה לימודו באיסור ויהא שרי תלייה (מהרי"ל בתשוב' סי' רכ"ח) : עט אין מטלטלין · שכבר הוקצה מדעתו של בע"ה העשיר ולא בעי' שיהא מוקצה לכל וכן אמרינן מפני שאסרה הככר על עצמה בנדר נעשה מוקצה (ר"ן ספ"ג) כתב הס"ג על זה וז"ל והתוס' דף מ"ו כתבו דדוקא על האשה אסורה אבל לאחרים מותר וכן כ"ל דבכמה מקומות אשכחן מוקצה לאיש א' אינו מוקצה לכל וכו' ובתוס' פ' מפנין דף קכ"ז כתבו דהיכא שהדבר ראויה לכ"ע אלא דלאיסור' הוא דרביע עליה כגון תרומה ביד ישראל מותר לכל לטלטלו אבל דבר שהוא מוקצה מחמת גריעותא כגון מטלניות שיש בהן ג' דמוקצים לעשירים אפ"ה שרי לעניים לטלטלן ואפי' לעשירים שבבית עניים שרי לטלטלן עכ"ל ול"ע דכוונת התוס' ג"כ דאם הוא של עשיר אף עניים אין מטלטלין אותן כיון שהוא מוקצה מחמת גריעותא דהכל הולך אחר דעתו של בעה"ה רק בזה פליגי אהר"ן וס"ל דמוקצה מחמת איסור דרביע עליה מותר לכל וגם בדף מ"ו כתבו התוס' דהיכא דנדרה הנאה מככר אפי' היא עצמה שרי לטלטלה כיון דחזי לאחרים אא"כ אסרתם על כל העולם וכ"מ לקמן סימן שכ"ה סס"ח עסי' ש"י סס"ב ודברי הס"ג ל"ע :

שט א יחלה . ולא אסרו טלטול אלא בידים במקום סכנת חולי (רש"י) וא"ת ישליך האבן מידו כמ"ש ס"ג י"ל שיצעק התינוק ויבכה

באר הגולה

ר מהרי"ל בתשובה ש רמב"ם בפכ"ו מהא דמגופת החבית שבת קכ"ד ת אגור בשם שבלי הלקט א תשובת הרשב"א ב ר"י בחלק י"ג והמרדכי בשם אור זרוע ג בשם ד כל בו ה רמב"ם שם ו כל בו בתשובה °) פירוש כלי העשוי להבין מתוכו חכמת התכונה) ז ליינתיו בסי' שז ח תשובת מהרי"ל בשם מהר"ש פייבש ט הר"ן מהא דקרטין בי רבי שבת מ"א : א משנה שבת קמ"א וגמ' שם וכפירוש

אשל אברהם

א] לאסור. וכלי שמלא אותה חול כשיעור י"ב שעות וכשהוא ריק מהפכין אותה אסור להפכה בשבת אפילו כשצריכה ליה לסימן מתי יהיה חצות לילה לעשות התיקון עיין אסו' בי"ד סי' קכ"ז :

לבושי שרד

ס"ק ע"א (°) תינוק וכיס תלוי בצוארו חייב. דהוי כאלו עצמו נושאו אבל גדול מלובש פטור שהבגדים טפלים לו ועליו אינו חייב דחי נושא את עצמו ומ"מ אסור מדרבנן : **ש"ע סמ"ד** (°) לא יטלו ממנו חרס . דמתקן אותו לכלי והוי מכה בפטיש. ולשון לא יטלו שכת' בש"ע אינו מדוקדק דלשון הרמב"ם הובא בב"י לא יתחוך ממנו והיינו דמעשה החתיכה הוי מכה בפטיש וה"ה אם כבר נפל החרס אלא שהוא מתקנו להתיר בליטותיו ועוקצין שבו הוי נ"כ מכה בפטיש כמ"ש רש"י אבל ליקח החרס שנשבר מהכלי ולכסות בו אנא בלי שום תיקון ודאי שרי כמבואר לעיל סעיף וא"ו ז' · **שם** (°) סמ"ה בכדור. הכדור אינו שם כלי עליו והוי כאבן שהוא מוקצה מחמת גופו ואינו כלי מחמת שראוי לשחוק בו ועל זה כת' המג"א דאפילו לטלטלו לצורך איזה תשמיש אסור דמחשבתו לא משוי ליה כלי : **מ"א סקע"ד** (°) לצורך גופו או מקומו . דהוי כלי שמלאכתו לאיסור :

יד אפרים

ס"ק ע"ד דיש כלאים כו' כל"ל ועיין לקמן סי' תקי"ו :

חתם סופר

קליפי האגוזים : (שם) בהג"ה סעי' נא וכבר פשט המנהג לאסור נ"ב וכבר פשט המנהג להתיר עיין שו"ת פנים מאירות ח"ב ושיעב"ץ ח"א דף עב ע"ב וח"ב סי' ס"ג ובתשובות שבסוף ספר משנת דר"ע ומיהו כלי שעות של חול אוסרים אפילו ליגע בו שאי אפשר שלא יורד החול מחלק העליון לתחתון : (שם)ס"ק עט לכל וכו' ובתוס' פ' מפנים וכו' נ"ב עיין פירש"י סוכה דף מב ע"א והגהת אשר"י שם נראה דס"ל דלמ"ד נשים אין סומכות רשות הו"ל לולב לגבי נשים דבר שמלאכתו לאיסור ולא הוי שרי לנשים אע"ג דחזי לאנשים וא"כ ע"כ מתני' כמ"ד נשי' סומכות רשות דמשום הכי שרי להם לטלטל משום דחזיא לאנשים ועיין שער המלך פ"ז מהלכות לולב בסופו

באר היטב

חייב והמוציא תינוק וכיס תלוי בצוארו חייב אבל המוציא גדול המלובש בכליו פטור ואם נושא כפות או חולה חייב והנושא מת הוי מלאכה שא"צ לגופה רמב"ם עמ"א : (מו) ויש.עסי' תקי"ח ס"א שהט"ז ומ"א אוסרים ע"ש : (מז) ויש . רש"ל ספ"א דביצה אוסר לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו . ובאגודה אוסר אפי' לצורך גופו ומקומו : (מח) מותר . ולמ"ד אסור לכבד הבית הוי כלי שמלאכתו לאיסור ב"י ס"ג : (מט) מין אחר. כגון שרואין בצל : (נ) לעשירים . כתב הט"ז הכלל הוא דמה שראוי לעניים והוא בביתו של עני הוה מוקצה לעשירים כיון דלדידהו לא חזי אלא דמי שהוא בביתו של עני גריר בתר הבית אפי' עשיר אבל מוקצה לעשיר והוא בביתו אסור לכל העניים כאלו זרקן כבר לאשפה ע"ש :

שערי תשובה

(ס"ק מ"ט) מין אחר עבה"ט ולענין טלטול זייגרלך שלנו בשבת עיין בשו"ת פמ"א ח"ב סי' קכ"ב שמתיר וכתב שהגאון ח"צ נשא אצלו אוהר כסף וכן העידו על הגאון מוה' נפתלי כ"ץ והגאון מהר"ש ר' חיים ישעיה ז"ל כתב תשובה להתיר ולכן יש להתיר אם לא במקום שנוהגין איסור אינו רשאי להתיר בפניהם והבר"י כתב שבערי איטליא נוהגין איסור ע"ש וכן בשבות יעקב ח"ג סי' ד"ז וכן בדבר שמואל וכן בשו"ת מים רבים סי' ל"א כתב לאיסור אף שאין המפתח תלוי בו ע"ש ונהר' נהר' ופשט' · ובמח"ב כתב בשם שאלת יעב"ץ סימן ס"ג דכלי השעות גדולות העומדות בתיבות על הקרקע יש להחמיר בטלטול אם לא לצורך מקומו ע"ש ועיין בשבות יעקב לטלטל אותם שקורין שלאג אוהר ודאי אסור וכ"כ במור וקציעה וכתב שם לענין אם מותר לדחוק בריפטור אוהר לידע ע"י הקשקוש באיזה שעה עומד יש לצדד דהשמעת קול היינו שיר או קול גדול כו' לא מלאני לבי להתירו כו' עכ"ל : ועי"ש שמתיר לטלטל קנה המדידה של אמה שמודדין בה כגון במקום מקל ומשענת או לדחוף איזה דבר וכיוצא וכן לצורך מקומו מותר ע"ש . ונראה דמדת אמה של אומנים כגון חייטים ובונים דקפדי עלייהו אסורים בטלטול :

ביאור הגר"א

דבלבד. מתני' שם וכמ"ש בעירובין פ' ב' כ"מ שאר"י כו' : סמ"ה אסור לשחוק. ירושל' פ"ב דתענית : ויש . והירושלמי איירי בר"ה משום הוצאה וע' דתוס' פ"ק די"ט י"ב א' : סמ"ז יש אוסרים. סוף פ"ק די"ט אלא כלאים כו' : ויש. שקושית הגמ' משום דתנן שם כל שנאותין בו כו' : סמ"ט מכבדות. ר"ל אפי' מחמה לצל ומה שאסרו שם קכ"ד ב' היינו לפי הברייתא שם ל"ה א' אבל לפי המסקנא דשם וכפי' הרי"ף ובה"ג שם דה"ה בכיבוד מותר בטלטול. הרי"ף וכ"פ הרמב"ם לפי שיטתם שמותר במרולף ועסי' שכ"ז ס"ב : סנ"א מה שמורה. דדמי למדידת הזמן או הצל והוי מלאכתו לאיסור דמדידה של רשות אסור כמ"ש קכ"ז ב' איסור דאמרי רבנן כו' : סי' שט ס"א ואפי' לאחוז. רש"י מהטעם שמפו' : דחיישינן. גמ' : וי"א. כפשטא דגמרא דאל"כ אפילו רואה התינוק אסור אלא דה"ק מתוך שמתירין לו טלטול הדינר אתי לטלטל ג"כ כשהוא יפול אבל אי לא נקט לתינוק

הגהות רעק"א

ולהלק"ט ח"א סי' כ"ה נראה דהשתמיט ליה : מג"א ס"ק ע"א בכרמלית אסו'. ע' ת' מהר"ם די בוטן סי' כ"ח :

מחצית השקל

דאפי' נושאו ליכא רק איסור דרבנן הגרירה תהיה מותרת דהוי גזרה לגזרה דהא בעירובין דף ל"ט ע"א תנן ולא יעמוד אדם ברה"י וישתה בר"ה (שמא ימשיך הכלי אצלו) ואיבעיא להו כרמלית מאי ואמר אביי היא היא דאסור לעמוד בכרמלית וישתה בר"ה רבא אמר הוא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזיר' וקי"ל כרבא וכן הוא לקמן סי' ש"ן וכ"ה הפלוגתא בשבת דף י"א וא"כ גם הגרירה תהיה מותרת בכרמלית לדידן דקי"ל כרבא אבל השתא דהגרירה גופה הוי כנושאו ואסורה מצד עצמו לא משום גזירה א"כ גם בכרמלית אסור : עס"ם שמ"ח ר"ל לפי מ"ש מ"א שם ליישב קושית הרב"י דאע"ג דקי"ל כרבא מ"מ אין לדמות גזירות דרבנן ולפעמים גזרו גזירה לגזירה א"כ ה"ה הכא אפי' תימא דהגרירה אינה אסור' אלא משום גזירה מ"מ י"ל דגם בכרמלית אסור:וכ"כ התוס' דף ל"ד שהקשו נמאי דמסיק דבאדם אפי' לרבנן חי נושא את עצמו א"כ הא דאמרי' ר"פ נוטל אמר רבא המוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס ואמרו דמה"ט לא מחייב גם משום תינוק משום דס"ל כר' נתן דחי נושא א"ע הא באדם אפי' רבנן מודו ותי' דתינוק דין בהמ' יש לו וע"ז הקשה דאמרי' האשה מדדה את בנה ול"א שמא תגביהנו דאפי' תגביהנו חי נושא את עצמו וליכא איסור תורה לכ"ע והא קטן דינו כבהמה ולרבנן לא אמרי' חי נה"ע והניח הדבר בקושי' משמע דס"ל לדינא כמ"ש תחלה דקטן דינו כבהמ' . אלא שהקשה מהאי דהאשה מדדה א"ב לפרש"י שהביא התוס' שכ' הטעם כנ"ל דאפי' אי תגביהנו ליכא איסור תורה דחי נה"ע והניח הדבר בקושיא לפרש"י אבל התוס' י"ל כמ"ש מ"א בשם המאור דמשום צערא דתינוק התירו . ובס' ת"ש כ' שנעלם מן מ א הגהת מהרש"ל שסיימו התוס' ושמא האי דנוטל מיירי בתינוק בן יומו עכ"ל ור"ל דוקא תינוק כהאי הוי כבהמה וכ' בספי' ת"ש דבזה מיושב קושית ס' א"ר על התוס' ר"פ ר"א דמילה שהקשו למה התיר ר"א להביא האזמל דרך ר"ה אלא התינוק הו"ל להביא התינוק אל האזמל דליכא איסור תורה דחי נה"ע לכ"ע ולפ"ד התוס' דף ל"ד הנ"ל מאי קשיא דלמא ר"א כרבנן דר"נ ס"ל וקטן דינו כבהמה . ולהגהת מהרש"ל א"ש דדוקא קטן בן יומו דינו כבהמ' אלא שנדחק שם לחלק בין קטן בן יומו א' לקטן בן ח' ימים ע"ש ובחדושי רשב"א ר"פ ר"א דמילה דחה תירץ התוס' שם וכתב לתרץ קושית התוס' דמה"ט לא יביא התינוק אל האזמל דקטן דינו כבהמה ול"א חי נה"ע: המוציא תינוק כו' חייב על הכיס אפי' במקום דאינו חייב על התינוק דאמרינן ביה חי נה"ע מ"מ חייב משום כיס ולא אמרינן דבטל הכיס לגבי תינוק דלא מבטל ליה והוא מימרא דרבא הנ"ל : אבל גדול כו' פטור דעל הגדול פטור דחי נושא א"ע והמלבושים בטלים לגבי הגדול . (ס"ק ע"ב) בכדור כו' ועיין סעיף כ"א . דכדור יש לו דין אבן דמבואר סעיף כ"א דלא מהני מחשבה : (ס"ק עג) וי"מ . והש"ך כתב דהתוס' כו' דהי"מ הם התוס' פ"ק דביצה דף י"ב שכתבו לחלוק על ר"ח שכתב הא דמתירים בי"ט משום מתוך היינו דוקא בדאיכא צורך קצת וכ' ר"ח דלורך קצת לא נקרי' אלא לצורך מצוה כדתנן מוציאים הקטן למוהלו ולולב וס"ת. דכל הני מילי דמצוה נינהו וע"ז חולקים התוס' דאפי' לצורך טיול מיקרי צורך קצת ואייתי ראיה וז"ל דהא אשכחן כמי דמשחקין בכדור בי"ט בר"ה אע"ג דליכא אלא טיול עכ"ל התו' הרי דהתוס' לא התירו שחוק הכדור אלא דהשחוק דהוי טיול מיקרי צורך קצת ואמרינן מתוך . והבין הש"ך דגם היתר הטלטול הוא משום מתוך ולכן אוסר בשבת וע"ז חולק מ"א דהתוס' לא הצריכו לומר דהשחוק מיקרי צורך קצת והותר ע"י מתוך אלא לענין הוצאה דהרי כתבו דמשחקים בכדור בי"ט בר"ה וברה"ה באמת אסור בשבת אבל ברה"י דליכא איסור הוצאה אלא טלטול בזה יותר יש להתיר בשבת מבי"ט דהא בי"ט מוקצה אסור ובשבת מותר (וב"ש) כו' דמדינא אסור כו' שכי דאין זה טיול אלא שיחת הילדים שלא הגיע לכלל דעת וקלות ראש והתוס' ורי"ו לא כתבו אלא ליישב המנהג עכ"ל וי"ל דהעולם טועים וחושבים השחוק לטיול וצורך קצת אף שאין האמת כן מ"מ א"ש ראיית התוס' דאפי' אינו צורך מצוה מיקרי צורך קצת אלא דהעולם טועים בשחוק שהוא לפי דעתם טיול:(ס"ק עד)בגד כו' כי אם לצורך גופו כו' ככלי שמלאכתו לאיסור כמו שכ' בסעיף ג': דחזי למידי דהיינו לעשות אהל. ונ"ל שהוא בענין דליכא משום עשיית אהל בשבת וע' לקמן סי' שטו: (ס"ק עה) מכבדות ולמאן דאמר אסור לכבד כו' לקמן סי' שלז סעיף ב': (ס"ק עו) האצטרלוב כו' ול"כ שמא כו' דההסתכלות ודאי שרי דמה לי ללמוד מספרי חכמה או לומד ע"י האצטרולב ולכן כי דלדעת הרמב"ם יש להסתפק דהרמב"ם ס"ל לעיל סס"י ש"י סעיף יז דאסור ללמוד בשבת בספרי החכמה וכ"ש לדידן דאסור להביט באצטרולב וא"כ אפשר לדידיה גם הטלטול אסור: (ס"ק עח) יש להסתפק דדמי למדידת הזמן כו' ובתשוב' פנים מאירות חלק שני התיר לטלטל ולשאת כלי השעות שקורין אוהר(וגם נוטה להתיר להמשיך השלשלת בשבת כדי שתלך) וגם כ' שהגאון מהרש"ך כ' תשובה ארוכ' ע"ז להתיר אבל לא ידעתי סברא לחלק בינו ובין כלי המורה על השעות דנסתפק בש"ע כי טעם האיסור שייך בזה כמו בזה מ"מ פוק חזי מאי ע"ד שכל הגדולים וחכמי ישראל עושים מעשה להתיר : (ס"ק עט) אין מטלטלים שכבר הוקצה כו' ואייתי הר"ן מדברי ר' רומנוס דף מז הובא בט"ז ע"ש וכ' עוד הר"ן וכן אמרי' מפני כו' ר"ל בדף מו ע"ב פריך הש"ס אהא דתנן מפירים נדרים בשבת מאי מהני הפרה נימא דהאש' כבר הקצה הככר שנדרה ממנה מדעתה דסברה מי יימר דמזדקק בעל להפר ואפי' אחר ההפרה, ה"ה מוקצה וס"ל להר"ן למה יקרא מוקצ' הואיל ואסור לה ע"י נדרה מ"מ לכל העולם ה"ה מותר ואינו מוקצ' אפי' לגבי דידה אע"כ דמיירי שנדרה מככר שלה וכיון דהיא בעלת הככר ואסור לה הוי מוקצ' לכל העולם: כ' הס"ג כו' והתוס' דף מו כו' כ' וז"ל ואע"ג דפירות שנדרה מהן אינן מוקצין לענין טלטול דהא חזי לשאר ב"א מ"מ איכא למימר מגו דאתקצאי ב"ה מאכילתן אתקצאי לכולי יומא א"כ בפירות שלה ואסרתן לכל אדם עכ"ל והביא מ"א סס"ק זה דבריהם: ובתוס' פ' מפנין כו' הכא דאמרי' התם תרומה ביד ישראל מותר לטלטל דחזי' לכהן והקשו התוס' האמרי' בגדי עניים דהיינו מטלניות שיש בהן ג' אצבעות על ג' אצבעות משא"כ בעשיר אינו חשוב א"כ הוא ג' טפחים על ג' טפחים ולכן אמרי' מטלניות שיש בהן ג' אצבעות על ג"א דוקא לעניים מותר לטלטל ולא עשירים כיון דלא חשיב גבייהו א"כ תרומה ביד ישראל ניהו דמותר לכהן מ"מ כיון דלא חזי לישראל יהיה אסור בטלטול לישראל וע"ז תי' דהיכי שהדבר ראוי לכ"ע כו' : אפ"ה שרי לעניים כו' והבין הס"ג דכוונתו דמטלניות שי"ב ג' אצבעות כו' שבבית עשירים ניהו דלבע"ה העשיר אסור לטלטלן מ"מ העני מותר לטלטלן וע"ז חולק מ"א דכוונת התוס' במ"ש דמותרים לעניים לטלטל היינו אם הבע"ה הוא עני ואז אפי' לעשירים שבבית העני מותר לטלטלן דהכל הולך אחר בע"ה אבל אם בע"ה עשיר גם לעניים אסור לטלטל כמ"ש הר"ן והכריח הדבר מר רומנוס כנ"ל: רק בזה פליגי כו' דלהר"ן אפי' מוקצה מחמת איסור נבעלים אסור לכל העולם דהא ייתי ראיה מהפרת נדרים הנ"ל שהוא מוקצ' מחמת איסור והתוס' דף מ"ו כתבו באמת בהאי דנדר דאינו מוקצ' לכל ואפילו לדידה שרי הטלטול : וכ"מ לקמן סי' שכ"ה גוי שהביא דורון בשבת מחוץ לתחום ניהו דלמי שהובא בשבילו אסור מ"מ כיון דמותרים לאחרים שלא הביא בשבילן מ"מ מותר בטלטול לכ"א ואפי' למי שהובא בשבילו: ע' סי' ש"י. במ"א סק"ב בשם הכלבו :

עליו לא ואפי' כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן אבל אם דינר בידו אפי' לאחוז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו אסור דחיישינן דלמא נפיל ואתי אבוה לאתויי ג וי"א שלא אסרו אלא ב כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו אבל לאחוז התינוק בידו אע"פ שדינר ביד התינוק אין בכך כלום :

ב ג כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מותר לטלטלה שהרי ג נעשה (א) כדופנה ד וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכביד למלאת בה מים אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה ואם לאו אסור :

ג ° ה כלכלה מליאה פירות ואבן בתוכה אם הם פירות רטובים כגון תאנים וענבים ד יטול אותה (ב) כמו שהיא שאם ינער הפירו' מתוכה יפסדו אבל אם הם פירות שאינם נפסדים ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם ו וה"מ כשאינו צריך אלא לפירות או לכלכלה אבל אם היה צריך (°) למקום הכלכלה מטלטלה כמות שהיא:

ד ז שכח אבן על פי חבית או מעות על הכר מטה חבית על צדה והאבן נופלת ה (ג) (°) ומנער הכר מ (ד) והמעות נופלים ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה ואם הניחם עליה מדעתו ו (ה) על דעת שישארו שם (א) בכניסת שבת ח אסור להטות ולנער ז ט וי"א דאפילו הניחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת כדי שיטלם בשבת מותר להטות ולנער בשבת ולא אסרו אלא במניחם על דעת שישארו שם (ו) כל השבת :

הגה (ב) ואז (ז) אפי' נטל האיסור משם אסור לטלטל הכלי דמאחר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת (ח) אסור כל השבת כולה

°עסי' תקי"ו על ת' הרמב"ם סי' רי"ח וכן

ט"ז מגן דוד

שט (א) בכניסת השבת. מבואר בב"י דלדיעה זו אפי' אם יש בדעתו בודאי ליטול משם אחר בה"ש אסור. °) ואח"כ תימה על מנהגינו שמעמידים המנורה עם הנרות על המפה שעל לחם משנה ואחר הקידוש [°] מסלקין המפה היא ולפ"ז יש על המפה היא דין בסיס לדבר איסור כיון שהיה עליה בכניסת שבת וה"ה אם עומדי' הנרות על המפה התחתונה שהיא על השלחן היה לנו לאסור לטלטל המפה ההיא כל השבת וכמ"ש רמ"א בסעיף זה בדין בסיס דאפי' נטל האיסור משם אסור ולא שמענו ולא ראינו שום אדם נזהר בזה וא"ל כיון שהמפה מוכנת לצורך השלחן לא נעשית בסיס לנרות דהא כתב ב"י בשם כתבי מהרא"י אפי' במניח דרך אקראי כדרך שמניחים תפילים בתיבה אלו על אלו מקרי מניח וכ"ש כאן במפה שמסדרין עליו הנרות אדעת' שיהיו שם בכניסת שבת ואין עליה שום דבר רק הנרות אלא ע"כ נ"ל דקי"ל כבעל התרומות שמביא הטור והוא סי"א דכאן דזה לא הוה מניח וא"כ גם בנר שהדליקו באותו שבת יש להתיר לטלטלו לצורך גופו או מקומו ככל כלי שמלאכתו לאיסור [°] והא דאסר נ"ל בסי' רע"ט בזה והוא מדברי הרמב"ם ע"ל דס"ל כרש"י שהיא דיעה ראשונה דכאן דמקרי מניח אבל לבעל התרומות שרי וכ"כ התוס' בפ' חלון דף ע"ז בהדיא ד"ה מקלת וא"כ היה לנו להקל גם בזה לצורך גופו או מקומו ליטול הנר דדינו כסוכה ואע"ג דבסוכה אבן או מעות אין היתר אלא ☞ לנער החבית והכר לצורך גופו אבל לא יטלטל האבן והמעות בהדיא ש"ה דאין שם כלי עליהם ואסור אפי' לצורך גופו כדלעיל סימן ש"ח משא"כ במנורה ששם כלי לאיסור עליה ומותר לצורך גופו ומקומו אלא שמ"מ לנו להקל בזה כיון שהב"י וש"ע פוסקים לאיסור בנר שהדליקו בשבת והיא כדעת רמב"ם ורש"י וא"כ יש לנו להחמיר גם במפה שזכרנו והאיך מלאנו ידינו ורגלינו בבהמ"ד לאסור בנר שהדליקו בשבת אפי' לצורך גופו ומקומו ולהתיר במפה שהנרות עומדים עליה בה"ש דהא איתקלאי לבה"ש כדין בסיס לאיסור ואיתקלאי לכולי שבתא וצ"ע. ועמ"ש בסי' שי"א : (ב) ואז אפי' נטל וכו' . זה קאי גם אדעה ראשונה דאפי' לא הניחו אלא

לכניסת

מגן אברהם

(תוס') : ב כשהוא נושא . דיאמר כשם שמותר ליטא התינוק עם הדינר כך מותר ליטא הדינר בלחודיה : ג נעשה כדופנה . כיון דהדקה שוי' דופן (גמ') משמע דאם לא הדקה לא : ד יטול אותה . דנעשה בסיס [°] לאיסור ולהיתר ואין מטריחין אותו ליטול הפירות מתוך הסל בידו אבל אם הפירות מונחים בסלים קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו מתוך הכלכלה (תוס') : ה ומנער הכר. ואם עושה כן לצורך המעות שלא יגנבו אסור (ב"י רי"ו) ועסי' שי"א ס"ח וע' בגמ' ופרש"י ותו' : ו ע"ד שישארו · אבל אם הניחם בכוונה בחול ולא היה דעתו שישארו שם בשבת ואח"כ שכחם שם מקרי שוכח (כתבי מהרא"י סי' קנ"ג) וכתב עוד מה שדקדקת מפרש"י פ' נוטל דלא נעשה בסיס אא"כ הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתיישב עליו בטוב אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים בתיבה תפלים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי תיבה כה"ג לא חשיב מניח אלא שוכח נראה דאין ראיה מפירש"י להתיר הלא כשנח עליו ככר ובע"ש שכחו אבל מניח בע"ש אפי' באקראי הואיל ויודע שהמוקצה יהא נח על החפץ בשבת גם החפץ נעשה מוקצה עכ"ל . ונ"ל פשוט כדברי השואל דהא מטלטלין כונה אגב קטמ' [°] אע"ג שיש על האפר שברי עצים כמ"ש הרמב"ם פכ"ו וכן מטלטלין תרומה טהורה אע"פ שהטמאה מונחת עליה ומיירי במניח בכוונה דאי בשוכח אפי' הטמאה לבדה שרי אלא איירי במניחו כ"מ ברמב"ם פכ"ה ובר"ו ובתשובת הרא"ש ואפי' הכי לא אמרינן דטהורה נעשה בסיס לטמאה והמאור כתב גבי אבן ע"פ החבית דדוקא כשמניח ע"ד בסיס אסור אבל במניח ע"ד כיסוי הוי כשוכח . ובמלחמות כתב דאפי' הניחה ע"ד כיסוי נעשה בסיס עכ"ל אבל במניח באקראי כמש"ל לכ"ע [°] לא נעשה בסיס כ"מ רסי' רנ"ט וסימן ש"ח סכ"ז ע"ש . וכ"כ הב"י ססי' ש"י בשם הרשב"א דמותר לטלטל שק מטלטלין שיש בו כיס מעות ע"ש · כתבו התוספ' דף מ"ה דקינה של תרנגולים כיון שעשויה לתרנגולים אם יש בו ביצת אפרוח אסור לטלטלה דאין זה כשוכח אלא כמניח ע"כ וה"ה לכל כיוצא בזה : (ז) וי"א דאפי' וכו'. ובמקום פסיד'

יש

באר הגולה

רש"י שם ב בשם הר"ן בשם הרמב"ן
ג משנה שם וגמ' אוקימתא דרב שם
קמ"ב ד שם קכ"ה במשנה ושם בגמ'
ה שם קמ"ב בגמ' אוקימתא דר' יוחנן
וכגרס' הרמב"ם כ"מ בפרק כ"ה וה"ה
שם ו בית יוסף ממשמעות הגמרא
ז משנה שם וגמר' ח כפי' רש"י בשבת
כ"ה ט שם בתוס'

נתיב חיים

ש"ע ט"ז ס"ק א' (°) ואם כן תימא כ"ב והני תמה על התימה הלא ש"ע לפניו עם המפה שפסק בסי' רע"ט בהג"ה סעיף ז' במה שמטלטלין הנר ע"י עכו"ם אין בו חשש איסור והוי כאלו התנה עליו מתחלה ע"כ לא היה בסיס לדבר האסור שאינו בודל ממנה כל בין השמשות לטלטל על ידי עכו"ם ע"ש :

לבושי שרד

שט ש"ע ס"ג (°) למקום הכלכלה דהא א"א לנער דשמא יפול האבן למקום שצריך אליו לכן מטלטלה כולם עד מקום שירצה :

מ"א ס"ק ד' (°) לאיסור ולהיתר והיתר חשוב יותר בטל האיסור לגבה והוי כאילו אינו בסיס רק להיתר מש"ה יכול לטלטלה ואע"ג דממילא מיטלטל גם האבן הוי טלטול ע"י ד"א דשרי כשהוא לצורך דבר ההיתר כמבואר בסי' שי"א : **ש"ע ס"ד** (°) ומנער הכר. דבשכח לא נעשה בסיס ואע"ג דעל ידי החביות מטלטל האבן הוי טלטול מן הצד ושרי לצורך דבר היתר משא"כ לצורך המעות כמ"ש המג"א :

ט"ז סק"א (°) מסלקין המפה. רלה לומר אותו חלק המפה שעל הלחם וס"ל דכיון שעומדים הנרות על קצה א' המפה נעשית כולה בסיס :

שם (°) והא דאסר לעיל בסי' רע"ט בזה. ע"ש בט"ז סק"ב :

מ"א סק"ו (°) אע"ג שיש על העפר שברי עצים. ולא אמרינן דהעפר עצמו הוי בסיס והיינו ע"כ משום שאינו אלא דרך אקראי : **שם** (°) לא נעשה בסיס וכ"מ סימן רנ"ט כנ"ל :

יד אפרים

ט"ז ס"ק א' לנער חבית והכר לצורך גופו כו' ששם כלי שמלאכתו לאיסור עליו כו' כנ"ל :

חתם סופר

והשתא אי ס"ד דמברכין וציונו **על** מצות עשה שהזמן גרמא **א"כ** מה חידושו שמחזרת במים **עיין** וק"ל זה נראה לי כוונת הנ"ה שם :

באר היטב

שט (א) כדופנה. כיון דהדקה שווי' דופן. ואם לא הדקה לא מ"ה : (ב) כמו שהיא. דנעשה בסיס לאיסור ולהיתר. ואין מטריחין אותו ליטל הפירות מתוך הסל בידו. אבל אם הפירות מונחים בסלים קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו מתוך הכלכלה. תוס' : (ג) ומנער. ומותר ללמוד על השלחן שמעות מונח עליו מלד אחר אע"פ שדרך לנענע בלימוד לא חיישינן שינענע המעות. מהרי"ל : (ד) והמעו'. אם עושה כן לצורך המעות שלא יגנבו אסור. ב"י : (ה) על. ואם הניחם בכוונה בחול ולא היה דעתו שישאר שם בשבת ואח"כ שכחם מיקרי שוכח מהרא"י סי' קנ"ג : (ו) כל השבת. ובמקום פסיד' יש לסמוך ע"ז ב"ח: (ז) אפי'. זה קאי גם אדיעה ראשונה דאפי' לא הניחו אלא לכניסת שבת לנטלו אח"כ אסור כל השבת : (ח) אסור. לפי"ז כשמעמידין המנורה עם הנרות על המפה שעל השלחן יש לאסור לטלטל המפה היא

ביאור הגר"א

ל"ל : ס"ב קשור יפה כו'. גמ' שם : ס"ג אם הם. כגי' הרמב"ם דל"ג ולנטריכהו נעורי אמר ועבי' ש"י ס"ח בהגה"ה: **ס"ד ואם.** גמ' שם : **ע"ד שישארו.** רש"י שם ד"ה אלא בשכח כו' ור"ל דאם לא היה דעתו שישארו כו' אף שהניח בחול מותר : בכניסה. לפרש"י כ"א א' ד"ה אבל עתן כו' : וי"א. תוס' שם ד"ה או ממתני' שם נוער את הכסוי ועוד דאפי' מגולה מקלתה אסור ומהא דשם קכ"ג א' תוחבה כו' ועתוס' שם ועסי' שי"א ס"ח בהגה"ה : **ואז אפי'.** מ"ג א' מ"ד ב' :

הגהות

סי' ש"ט סעיף ד' שכח אבן. בשו"ת מקור ברוך סי' ג' תמה דהא יש יין בחבית. וכפירש"י אמאי לא הוי החבית בסיס להיתר ולאיסו' ונדחק כיון דבסיס להאבן הינו אלא פי החבית. פי החבית אינו בסיס ליין ושאני בכלכלה ופירות דהפירות והאבן הם תוך הכלכלה עיי"ש. ועי' א"ר ות"ש : **שם** יכול להגביה כמו שהוא. לשון רש"י מגביה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה על לדה עכ"ל. משמע מיד אחר שסלקה מבין החביות אסור לטלטל החביות עם האבן שעליו כיון דאפשר לנער שם. וק' לי הא כיון דהמוקצה בידו יכול לטלטל למקום שירצה כדלעיל רש"י סי"ב והכא דמי לשכח כיסו בשבת דאף להאבן העוזר שם שרי : **שם** מותר להטות ולנער בשבת. אבל מכל מקום אסור להגביה החביות היכי דצריך למקומה. כך נ"ל לדייק מדברי תוס' שבת דף קכ"ג ע"א ד"ה האי פיגול. אולם מדברי תוס' פ"ד דשבת דף כ"א ע"א ד"ה או שטמן וכו' . משמע לכאורה דלא ס"ל הכי דא"כ לא הוי צריכים לפרש דמיירי בענין דא"א לאחוז בקדירה הא בפשוטו ניחא דבאמת בסיס לא הוי כיון שדעתו ליטלה בשבת מש"ה במגולה קלת מותר לנערה אבל באינו מגולה קלתה דא"א לנער אח"כ יאחז בדפני הקדרה

רעק"א

וינביהנה וינער ע' במהרש"א שם וזה אסו' דטלטול גמור לא שרי כיון דמ"מ הניח בכוונה ולא היה לו להניח בענין שילטרך לעשות טלטול גמור. אע"כ דס"ל דהוי לגמרי כשוכח. וצ"ע. ולאחר העיון נלע"ד אף דבתחלה כשהעתיקו פירש"י היינו סבוריכ דא"א לנער ע"י אחיזת הקדרה כ"א להגביה הקדרה כי זהו היה עיקר החילוק בין מקלתה מגולה או לא. מ"מ אחר שהקשו לפירש"י ממתני' דנוער את הכסוי דמשמע אף באינו מגולה. והא דלא הוי בסיס היינו כמו שפי' ר"ת כיון דאין דעתו שם לכל השבת. באמת מזה מוכח ג"כ דע"י אחיזת הקדרה א"ל להגביהה כ"א לצדד ולנער. ומש"ה הוצרכו לתרץ דמיירי שהקדירה בלועה בתוכה באופן דאין סתירה בדברי תוס' דשפיר י"ל לדינא דבמניח ע"ד ליטול בשבת אסו' להגביה ולנערו אלא דבקדירה אפשר לאחוז בדפני הקדירה ולנער בלי הגבהה ודו"ק : מג"א ס"ק ו' על האפר שברי עצים. לענ"ד אין מזה ראי'. דאין שברי עצים מכסים לכל האפר אלא דמונח בכמה מקומות שברי עצים ונהי דבמקום העצים י"ל דהאפר שתחתיהם הוי בסיס מ"מ האפר שבלדדים לא הוי בסיס. דאין האפר גוש א' שיהיה הכל בסיס :

מחצית השקל

סי' שט (ס"ק ב) כשהוא כו' מותר ליטא הדינר בלחודיה ויטלטל מוקצה בידים כי לא ידע לחלק בין כשהדינר ביד התינוק דאינו מטלטל מוקצה בידים ואין החשש שיטלטל ד"א ברה"ר דאפי' יש אבן ביד התינוק אסור ברה"ר מלבד האבן אסור נשיאת התינוק אע"ג דחי נושא את עצמו מ"מ איסורא איכא וע"ל סי' שח במ"א ס"ק עא אלא מיירי בחצר ואין האיסור כ"א משום טלטול מוקצה וכן מ"ש בש"ע ואתי אבוה לאתויי ג"כ הכוונה ויטלטל מוקצה בידים: (ס"ק ג) נעשה כו' שויה דופן. כ"ה בגמ' דף קכה ע"ב על דלעת שיש בה אבן ומיניה יליף מ"א גם לענין כלכלה דבגמ' פריך על כלכלה ותהוי כלכלה בסיס לד"א דהיינו לאבן ומשני ר"י בכלכלה מלאה פירות עסקי' ופריך ולשדינהו לפירות ולאבן ולאח"ז ילקט הפירות מן הארץ ומשני בפירי דמטנפן דהיינו רטובים ולחים ופריך ולנער' לפירי לצד א' תוך הכלכלה וישאר האבן בצד האחר ואז ינער האבן לבד אלא אר"ח ב"א הכא בכלכלה פחותה עסקי' דהאבן נעשה דופן לכלכלה ולפי גרסא זו נדחי' אוקימת' קמיית' וליכא התירא כ"א בכלכלה פחותה אבל הרמב"ם וכן הנמשך אחריו לא היו גורסים קושית הש"ס ולנער לפירי לצ"א כו' וגם לא הוי גורסים אלא אר"ח ב"א רק הוי גרסי ר"ח ב"א אמר הכא בכלכלה פחותה כו' וא"כ יש ב' אוקימתות ר"י מוקי לה במלאה פירו' דמטנפן ורחב"א מוקי לה בלי פירות אלא שהכלכלה פחותה וס"ל דשניהם אמת לדינא והרי"ף והרא"ש השמיטו לכל האי שקלא וטריא וכ' הרב"י טעמם דהוי גרסי כגרס' דידן דנדחה אוקימתא קמייתא וליכא התרה כ"א בכלכלה פחותה וזה לא הוצרכו להעתיק דסמכו עלמם על מה שכתבו דין אבן שתוך הדלע' ע"ש א"כ ע"כ נ"ל דאבן תוך הכלכלה ותוך הדלעת דיניהם שוה ולכן א"ש מה שדימה מ"א אבן שתוך הכלכלה שנ"ל מהודק לאבן שתוך הדלעת גם מסברא יש להשוותם (ס"ק ד) יטול כו' ואין מטריחים כו' זה מדברי התוס' דף קמ"ב ע"א דתנן מטלטלים תרומה טמאה עם הטהורה ואר"ח לא שנו אלא שהטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה כו' נוטל הטהורה ומניח הטמאה ופריך הש"ס אפי' טהורה למטה מ"מ ה"ל לנערה ומשני בפירי רטיבי דמטנפי והקשו התוס' דהא לפ"ז אפי' בפירי דמטנפי אם טהורה למעלה אסור לטלטל הטמאה עם הטהורה אלא צריך ליקח ביד הטהורה לבדה מתוך הכלכלה וא"כ ה"ה גבי כלכלה והאבן בתוכו' אע"ג דמלאה פירי דמטנפי מ"מ ה"ל ליקח הפירות בידו מתוך הכלכלה ותירלו דגבי תרומה מיירי שהפירו' מונחי' בסלים קטנים תוך סל גדול ולכן אם טהורה למעלה צריך ליקח הטהורה בסלים קטנים תוך סל גדול אבל אם הטהורה פירותיה מונחים זה ע"ג זה בלא סלים קטנים אז א"צ ללקטן א' לא' מתוך הסל גדול עכת"ד וכפי מובן הפשוט הבין מ"א דהחילוק בין מונחים בסלים קטנים או לא דבמונחים תוך סלים ליכא טרחא כ"ה לכך צריך ליקח הטהורה משא"כ כשמונחים בלי סלים קטנים דלריך ליקח כל פרי לבדה דאיכא טרחא מרובה כ"ה לא אטרחוהו רבנן ובזה א"ש דברי מ"א אבל בספר ת"ש השיג על מ"א דמהרש"ל הבי' בשם ת"י הטעם דמה"ט כשאין מונחים בסלים לא הטריחוהו ללקטן בידו פן יפול מידו לארץ ויתטנפו כיון דהם פירי רטיבי ומסתמא גם דברי התוס' שלנו כן הוא כוונתם ולא משום טרחא ולפ"ז השיג גם על מ"ש מ"א בסי' ש"י ס"ק י' ליישב קושית הרב"י דה"ל למינקט קטמא בידו לחוד כיון דאיכא טרחא מרובה לא אטרחוהו כ"ה ובאמת אין כוונת התוס' משום טרחא ככ"ל ע"ש ולענ"ד גם המ"א ע"כ הבין כוונת התוס' לחלק בין מונחים בסלים קטנים או לא כמ"ש הת"י דבאינן מונחים תוך סלים א"ל שמא יפלו מידו דלת"ה בלא"ה תיקשי למ"א דסבירא ליה דלקיטת הפירות א' א' הוי טרחא מרובה ולא אטרחוהו רבנן אם כן למה בפירי יבישי דלא מטנפי דצריך לנער האבן עם הפירות והלא וודאי לא יניחום על הארץ וע"כ אחר הניעור לארץ ילקטן א' א' ויתנם לתוך הכלכלה דלא יהיה שם אבן כי נערו והלא הוא טרחא מרובה אדרב' ללקטן מן הארץ שנתפזרו על ידי הניעור טרחתו מרוב' יותר מללקטן מתוך הסל שהם מונחים במקום א' אע"כ דזה לא מקרי טרחא מרובה והטעם דלא הלריכוהו ללקטן מתוך הסל פן יפלו לארץ כמ"ש הת"י אלא דהוה קשי' למ"א ע"ד ת"י דהטעם פן יפלו לארץ ויתטנפו הלא אדם בר דעת ואפשר לו להזהר שבל יפול שום פירי לארץ ולכן הוי ס"ל למ"א דכוונות ת"י דלעשות שמירה מעולה וזהירות יתיר' לבל יפול שום פירי לארץ זה מיקרי טרחא יתירה ולא הטריחוהו כ"כ וס"ל למ"א לקמן סי' ש"י הנ"ל דלקיטת האפר שהוא דבר דק מאוד אפי' ל"ל שמא יפול לארץ מ"מ הוי טרחא מרובה ודומה לטרח' הפירות כשהן רטובים כשלריך להזהר שלא יפול א' לארץ וא"כ א"ש גם דברי מ"א בסי' ש"י סק"י הנ"ל : (ס"ק ה) ומנער כו' ועי' בגמ' פרש"י ותו' דף מ"ג ע"ב בתוס' ד"ה דכ"ע טלטול כו' דטלטול מן הצד וניעור דיניהם שוה דדוקא כשהטלטול לצורך דבר המותר הוא דשרי ולא כשהוא לצורך דבר המוקצה וכ"ה לענין טלטול מן הצד לקמן סי' שי"א: (ס"ק ו) ע"ד שישארו כו' דע שהביא בסי' א"ר ובסי' ת"ש חידוש דין משמו של רש"י שפי' המשנה דתנן האבן שע"פ החביות מטה על לדה והיא נופלת וכו' רש"י וז"ל מטה חבית על לדה אם צריך ליטול מן היין כו' עכ"ל ולפ"ז משמע דבהניח אפי' יש יין בחביות הוי החביות בסיס לאבן וג"א דהוי בסיס לאיסור דהיינו האבן ולהית' דהיינו היין (וכ"ה בר"ן ר"ע מברטנור') וכ' בס' ת"ש הטעם כיון דהחביו' היא גבוה מן היין והאבן מונח על החביו' לא נעשה החביות בסיס כ"א לאבן לחוד ע"ש : אבל אם הניחם בכוונה בחול כו' באמת בת"ה משמע דוקא בהניחם בחול ושכחם בע"ש אבל הרב"י כ' דלפ"ד הוא לאו דוקא אלא אפי' הניחם בע"ש כל ששכח בין השמשות ה"ל שוכח ומותר ע"ש : ול"כ כו' דהא מטלטלים כו' כמ"ש הרמב"ם כו' הא דהוצרך ראי' מרמב"ם והוא גמ' ערוכה ומאי ראיה יש מרמב"ם יותר מדברי הש"ס היינו משום דבגמ' אמרי' מטלטלין כונה אגב קטמא אע"ג דאיכא עלה שברי עצים א"כ דנקט לשון עלה בה"א לשון נקבה משמע דהשברי עצים מונחים על הכונה דכונה ג"כ הוי לשון נקבה וא"כ מיירי שהאפר מונח בלד א' מן הכונה ושברי עצים מלד אחר וכה"ג ודאי הוי בסיס לאיסור ולהיתר אין ראיה לדברי מ"א אבל הרמב"ם כ' וז"ל מטלטלים כונה מפני אפרה אע"פ שיש עליו שברי עצים כו' (וע"ש בה"ה הגהתו) וכיון שכ' אע"פ שיש עליו לשון זכר ע"כ קאי על האפר ומ"מ מותר לטלטל הכונה דהוי בסיס להיתר דהיינו האפר ולאיסור דהיינו שברי עצים וכדלקמן סי' ש"י סעיף ח' ולא אמרי' דהאפר גופו נעשה בסיס לשברי עצים אע"כ דהיכי דמניח דרך מקרה ולא ע"ד בסיס לא מיקרי בסיס : וכן מטלטלים תרומה כו' הבאתי לעיל דברי הש"ס ס"ק ד' : ומיירי במניח כו' ר"ל כו' ועוד מזה ראי' דהנחה דרך אקראי ל"מ בסיס דהלת"ה למה הוצרך לטלטל הסל משום דהוי בסיס לאיסור דהיינו טמאה ולהיתר דהיינו הטהורה הא הטהורה גופו נעשה בסיס לטמאה המונחת על הטהורה וע"ז כ' דה"ל דמה"ט מותר לטלטל הסל אע"ג דגם הטהורה נעשה בסיס לאיסור משום דמיירי בשוכח (ולנער א"א דהא בלא"ה ל"ל דמיירי דמטנפי ורטיבי כדלעיל) וע"ז כ' דע"כ מיירי במניח דאי בשוכח אפי' הטמאה לבד מותר דהא השוכח הטהורה לא מעלה ולא מוריד : והמאור כ' כו' ע"ד כיסוי הוי כשוכח כו' לשון כשוכח ל"ד אלא יש לו דין כיסוי כלי והוא דדף קכ"ה ע"ב אמרי' תנן התם אבן שע"פ חבית מטה חבית על לדה והיא נופלת רבה אמר ר"א א"ר יוחנן ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לד"א ורב יוסף א"ר אסי א"ר ר"י ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לחביות ואזדו לטעמייהו כו' ופסק הרי"ף כרבה א"ר אסי א"ר דבמניח נעשה בסיס לד"א דמלינו דגם רב הכי ס"ל דבדף קמ"ב ע"ב א"ר הונא אמר רב על מתני' דאבן שע"פ חבית הנ"ל ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לד"א והשיגו בעל המאור דדוקא רב אמי ורב אסי דידע הש"ס דפליגי כדמסיק ואזדו לטעמייהו אבל רב ורב אסי י"ל דלא פליגי דרב מיירי דמניח האבן ע"ד בסיס ולכן אסור ורב אסי מיירי דהניחו ע"ד כיסוי ולכן מותר דגם האבן ע"ג עליו והרמב"ן הליץ בעד הרי"ף דאין לחלק בין הניחו ע"ד כיסוי או ע"ד בסיס ואחד מטעמותיו דבאבן לא שייך ע"ד בסיס דלא"ה לורך יעשה החביות בסיס לאבן אם לשמור האבן מן העכברים הוא לריך אע"כ כלהו אמוראי מיירי דהניח האבן ע"ד כיסוי ואפ"ה ס"ל לרב במניח נעשה בסיס לד"א עכת"ד וא"כ יש קלת ראיה לדברי מ"א מדברי בעל המאור מדכ' דוקא הניחו ע"ד בסיס אז הוי כמניח אבל הניחו דרך אקראי דינו כשוכח והא דנקט בסיפא אם הניחו דרך כיסוי מותר ולא

וכן בכל מוקצה וכן לקמן סי' ש"י אם אדם הניח דבר מוקצה על של חבירו לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האיסור דאין אדם אוסר של (ט) חבירו ח שלא מדעתו [א"ז] :

ה ו הא דלא שרי אלא להטות ולנער דוקא בצריך לגוף החבית והכר אבל אם צריך למקום החבית והכר ולא תספיק לו הטייה והניעור ט(י) יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומן [וכן הוא לקמן סימן ש"י ס"ז] :

שי דיני מוקצה בשבת . ובו ט סעיפים

א (א) א ° (°) עץ שתולים בו דגים אע"פ שהוא מאוס מותר לטלטלו (א) דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כרבי שמעון דשרי :

ב °° ב אין שום אוכל תלוש דראוי לאכילה מוקצ' לשבת דתמרים ושקדים ושאר פירות העומדים (°) לסחורה מותר לאכול מהם בשבת ג °°° ואפי' א חטים (°) שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו ובצים שתחת התרנגולת מותר לטלטלם ד וכן תמרים הלקוטים קודם בישולם וכונסים אותם בסלים והם מתבשלים מאליהם מותר לאכול מהם קודם בישולן אבל גרוגרות וצמוקים שמניחין אותם במוקצה לייבשן אסורין בשבת משום מוקצה שהן מסריחו' קודם שיתייבשו דכיון שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם ה וכיון דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו הוי מוקצה:

הגה °°°° ב ויש אומרים (ב) דאין הכנה שייך (ג) בשל כותי ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים [כל בו סי' ל"ה וכן משמע בהר"ן סוף פכ"ב וירושלמי] :

ג °°°°° ו בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות אם אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום (ג) (ג) חזר להיתרו אבל דבר שהוקצה בין השמשות אסור כל היום :

ד ז גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצים וכשהגיע בין השמשות כבר נתייבשו והם ראויים לאכילה אע"פ שלא(°)ידעו הבעלים באותה שעה שנתייבשו ואח"כ נודע להם שבין השמשות כבר היו יבשים מותר :

ה ח גרוגרות וצמוקין דחזו ולא חזו דאיכ' אינשי דאכלי ליה ואיכא דלא אכלו ליה אי אזמניה נפק ליה מתורת מוקצה ואי לא לא (ד) אבל אם (ד) אינם ראוים והזמינם הזמנה לאו מילתא היא:

ו ט כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו מפני שאוסר הכלי בטלטול ונמצא (°) מבטל כלי מהיכנו (°) אבל מותר לכפות עליו כלי (ה) י ובלבד ג (ה)שלא יגע בו :

ז ד כ מטה שיש עליה מעות או אפי' אין עליה עתה והיו עליה בין השמשות אסור לטלטלה

דמגו

°עס"ס סי"ג °°עסי' שי"ח סכ"ד °°°עסי' רע"ו סל"ע ורע"ע ס"ז ושי"ח ס"ה °°°°עסי' תל"ה ס"ג וס"ס תקע"ו °°°°°עסי' תל"ה

ט"ז מגן דוד

לכניסת שבת וניטלו אח"כ אסור כל השבת שכ"כ הרמב"ם בפי' במנורה שעליה נרות שאע"פ שהלך הדבר שגרם האיסור ע"ש בפכ"ה והרמב"ם ס"ל כרש"י שהיא דיעה ראשונה :

שי (א) דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי . וכ' בטור אבל במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בה באותה שבת (°) לא קי"ל כר"ש דל"ל מוקצה אלא בגרוגרות כו' וכתב ב"י דקשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה אלא בגרוגרות כו' וקי"ל דכמה דברים אסורים מחמת איסור מוקצ' כמ"ש סי' ש"ח אלא ע"כ דר"ש מודה בכל מוקצ' מחמת איסור בין אם הוא מחמת דלא חזי לתשמיש היתר מצד עצמו או מצד דבר שעליו בין אם הוא מפני (°) שאין תורת כלי עליו ואינו אוכל מודה ר"ש דהוה מוקצ' וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל ולא מקיל ר"ש אלא בדבר דמתסר ב"ה ונסתלק ממנו דבר האוסרו והוא (°) דבר העשוי להסתלק בשבת דמתיר ר"ש ואנן לא קי"ל כותי' אלא מגו דאתקצאי ב"ה אתקצאי לכולא שבת' עכ"ד ב"י וק"ל דהא בסי' ש"ח ס"ב פסק ש"ע בשוחט לחולה שנחלה בשבת דמותר לבריא ולית ביה מוקצה לר"ש כמ"ש שם וע"ש : (ב) דאין הכנה וכו' . פי' בדבר תלוש אבל במחובר שלקטו עכו"ם בשבת אסור לכ"ע ועיין סי' שכ"ה: (ג) חזר להתירו . הטעם דאין מוקצה לחצי שבת דהא בב"ה היה ראוי. בי"ד סי' רס"ו כתבתי דהאזמל שמל בו בשבת דאין לטלטלו אחר המילה דלא כתשובת רש"ל דמתיר מטעם דאין מוקצה לחצי שבת דלא שייך כאן לומר כן דב"ה לא היה ראוי לטלטול דמוקצה הוא כמו סכין של סופרים דסי' ש"ח והבאתי ראיה מעלי שקלבו עליו בשר בפ"ק דביצ' דף י"א ומשפוד שצלו בו בי"ט בפר' אין צדין והיינו דכמו שאלו השנים שיש בהם מוקצה מחמת עצמן דהיינו העלי מכה (°) דמקפיד עליהם ומייחד להו דוכתא כמו סיכי זירי ומזורי דר"פ כל הכלים והשפוד היינו עץ בעלמא שלקחו לשפוד ואין שם כלי עליו כמ"ש הטור סימן תקי"ח וע"כ הם גרועים מכלי שמלאכתו לאיסור ואף על גב דב"ה היה עומד למלאכה לצורך י"ט מכל מקום אחר המלאכה לצורך י"ט חזר לאיסורו של מוקצה ה"נ ממש בהאי איזמל דב"ה היה מוקצה מחמת חסרון כיס כמו סכין של סופרים דזה פשוט דאדם מקפיד הרבה שלא להשתמש באותו איזמל מידי אחרינא שלא יתקלקל וכ"ש שאין אוכל עמו דהוא נגד טבע בן אדם ע"כ אע"פ שעומד למלאכת המילה למחר מכל מקום אחר גמר לצורך שלו לכן חוזר לאיסור טלטול של ב"ה ושוב ראיתי בספר יש"ש בפרק אין צדין סימן ט"ז דמחזיק דבריו וז"ל ונראה דל"ד דהתם גבי גרוגרות וצמוקים אינם ראוים כלל דהא סריחי אבל האי איזמל ראוי לאכול בו ולעשות בו תשמיש המותר אפילו ב"ה אלא שהוא מכינו למול בו ולא לתשמיש אחר מכל מקום אינו מוקצה דס"ס הוא מכינו לשבת עצמו ושאני שפוד שצלו בו דהוא מאיס והכא אינו מאוס מחמת זה כשמקנחו אחר כך ומה שמצניעו למלאכתו וחוזר להיות מוקצה מחסרון כיס זה אינו שהרי ב"ה נמי עומד לכך עד כאן לשונו וכמ"ש כאן נסתר כל זה והוא ממש כמו עלי ושפוד שזכרנו ואסור לטלטלו זולת לצורך המילה ואחר כך יצניעו באותו חדר שהוא מל שם וכ"כ במהרי"ל ועיין בדברינו בי"ד סי' רס"ו : (ד) אבל אם אינם ראוים כו' . כתב ב"י בשם א"ח תמרים שנותנין עליהם מים בגיגית בע"ש ואינם ראוים (°) ובשבת נעשו ראוים דמותרים בשבת : (ה) ובלבד שלא יגע בו . והקשה הרב המגיד וכי אין מותר ליגע במוקצה

כל

מגן אברהם

יש לסמוך על זה (ב"ח סימן רע"ז) : ח שלא מדעתו . וכ"מ בתוס' דף ל"ז כ' הס"ג ונסתפק א"ז היכ' שהניח כלי תחת הנר ונפל (°) הנר לתוכו ואח"כ נפל לחוץ או שנטל עכו"ם הנר מהכלי אם מותר לטלטל הכלי אח"כ אם לאו או אם ראובן לקח כלי של שמעון ושמו תחת הנר ונפל הנר לתוכו אם יוכל לאסו' כלי של שמעון לבטלו מהיכנו או לאו ואם שמעון הניח מעות על נר של ראובן כתב א"ז דלאו כל כמיניה לאסור על ראובן [פסקי מהר"ס] עכ"ל במרדכי בפ' כירה ונ"ל דבמלפיתא מיירי כגון שהניח ראובן כלי שמעון תחת נר שמעון וא"כ מסתמא ניחא ליה שלא ישרף הבית ולכן נסתפק בו ונ"ע ובתוספות דף מ"ד ד"ה יש משמע לאיסור כיון שעושה לדעת חבירו עסי' של"ד סכ"ה ומ"ש סימן ש"י סעיף ז' : ט יכול לטלטלם . (°) היינו בשוכח :

שי א חטין שזרען . ול"ד לנר שכבה בסי' רע"ט דהתם כיון דאתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא ועב"ח : ב וי"א דאין הכנה . דאין העכו"ם מקצה מדעתו כלום [ר"ן] וכיון שהוא מוכן לאיש א' מוכן לכל (כל בו) ועסי' ש"ח עסי' תל"ח ס"י וסי' תקי"ז והע"ש לא ע"ש : ג שלא יגע בו . אע"ג דמוקצה מותר בנגיעה וכמ"ש סימן ש"ח סמ"ב היינו כשהנגיעה היא לצורך דבר המותר אבל הכא הנגיע' היא לצורך דבר המוקצה [ב"י ת"ה] ועסי' שי"ח ס"ז : ד מטה שיש עליה . משמע אפי'

לא

באר הגולה

ו שם בגמ' קמ"ב א שבת ק"מ ב שם מ"ה ג בעיא ונפשט' ד שם בעיא ונפשט' ה כפירש"י שם וכ"כ הרי"ף ור"ש והרמב"ם בפכ"ו ו בילה כ"ז בעיא ונפשט' להתיר כלישנא בתרא וכ"פ הרא"ש והר"ן והרשב"א ז שם בגמ' ח שם בגמ' ט שבת מ"ב י טור (אף על גב דמותר ליגע במוקצה הכא אבילה קאי וכן היא בירושלמי ובלבד שלא יגע בבילה והביאה הראב"ד בהשגות בפרק כ"ה והרא"ש בפ"ק דבילה עיין ב"י מ"ש בזה ה"א ות"ה סימן ש"ו) כ שבת מ"ג ודלא

חתם סופר

סי' שי בט"ז סק"א סי' שיח ס"ב פסק. נ"ב עיין במג"א שם ס"ק ד' דלק"מ ופשוט :

לבושי שרד

סק"ח (°) שהניח כלי תחת הנר דכה"ג י"ל דכיון דאדעת' דספק זה הניח הכלי שם שמא יפול הנר ה"ז מניחה מדעת : מ"א ס"ק ט' (°) היינו בשוכח דלא נעשה בסיס. לכן היכא דא"א בניעור כגון שצריך למקומו מטלטל הכל כמו בסעיף ג' משא"כ במניח נעשה גוף החבית כולו מוקצה משום בסיס:

שי ש"ע ס"א (°) עץ שתולין בו דגים עץ זה הוי כלי כיון שיחדו לתלות דגים אלא משום דמאיס הוי לר"י מוקצה מחמת מיאוס ואנן ק"ל כר"ש : ט"ז סק"א (°) ולא קי"ל כר"ש כמבואר בר"ס רע"ט : **שם** (°) שאין תורת כלי היינו מוקצה מחמת גופו שביארתי בר"ס ש"ח: **שם** (°) דבר העשוי להסתלק דבה"ג לא אסח דעתיה מיניה : **ש"ע ס"ב** לסחורה. דאע"ג דעומדים לסחורה דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה : **שם** (°) שזרעם בקרקע זה וכן ביצים שתחת התרנגולת הוא בעיא בש"ס דשמא מודה בי' ר"ש משום דדחי' בידים ואע"ג דמטה ונר שהדליק בשבת וכבה אע"ג דדחי' בידים היינו משום דכשכבה נסתלק הדחי' אבל באלו שהדיחוי הוא משום שזרען עדיין לא נסתלק הדיחוי ופשוט דשרי לר"ש ולא אסור אלא היכא דאיכא תרתי כמ"ש בש"ע סוף הסעיף. ועל זה הקשה המג"א דהא אסרינן בנר שכבה דלא כר"ש אע"ג דחזי ומכ"ש בכה. ותירץ דהתם משום מגו דאתקצאי ר"ל דבה"ש לא הוי חזי למידי מחמת האיסו' וא"כ בה"ש אית ביה תרתי מש"ה אסור כל היום משא"כ באלו דחזיין גם ביה"ש : ט"ז סק"ג (°) דמקפיד עליהם והוא מוקצה מחמת ח"כ והשפוד הוא מוקצה מחמת גופו : **ש"ע ס"ד** שלא ידעו הבעלים. והוקצה מדעתם אפ"ה שרי דהוי ליה מוקצה בטעות : ט"ז סק"ד (°) ובשבת נעשו ראוים ר"ל דבהא י"ל מגו דאתקצאי לבה"ש דהא בה"ש לא הוי חזי וא"כ הוי כגרוגרות וצמוקים דדחי' בידים וגם לא חזי בה"ש וכמו שכתבתי אות וא"ו אפ"ה שרי והטעם ביאר שם משום דהוי גומרו בידי אדם ע"ש. ור"ל דאמרינן בבילה דף כ"ז סתם קדרות הם רותחות בה"ש ואין ראויות לאכילה ואיך אכלינן מינייהו בשחרית אלא אמרינן מגו דאתקצאי אלא משום דהוי גומרו בידי אדם ופירש"י כיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקצי' ליה מדעתו, מחמת דחייתו עכ"ל. וע"כ לאו דוקא פי' דבידו לתקנו דהא בה"ש הוא רותח ואין בידו לתקנו אז אע"כ ר"ל כיון דברי שיתקן מעצמו מיקרי גומרו בידי אדם [וכ"מ ממה שפירש"י שם גבי גומרו בידי שמים דהיינו ע"י חמה כו' ובזה ספק הוא שמא לא יהיה חמה] דלא אסח דעתיה. ומש"ה הכך תמרים שידוע שיהיה תיקונם בשבת כשנקלט טעם התמרים במים הוי גומרו בידי אדם כך נראה הכוונה. ודברי הב"י תמוהים בזה מאוד שוב מצאתי שכן הקשה בספר חמד משה ומ"מ קצת קשה לי בנר שכבה דאסרינן מטעם מגו דאתקצאי מ"מ לא אמרינן אם היה ברי לפי ערך הזמן שיכבה בשבת מותר דהוי גומרו בידי אדם ויש לחלק ועיין מה שכתבתי בסי' רע"ט אות י"ב ודו"ק : **ש"ע ס"ו** מבטל כלי מהיכנו, דהוה כקובע לה מקום ומחברו בטיט שלא יוכלו ליטלה משם והוי מלאכה א"כ דהוי כשובר הכלי : **שם** (°) אבל מותר. קמ"ל דלא חיישינן שמא כשיטול הכלי ינדנד המוקצה כיון שהוא

באר היטב

בכל השבת ולא שמענו ולא ראינו שום אדם נזהר בזה וצ"ע ט"ז ע"ש : (ט) חבירו . ואם עושה לטובת חבירו יש להסתפק דמסתמא ניחא ליה עיין מ"א : (י) יכול . היינו בשוכח :

שי (א) עץ. עיין סי' ש"ח סט"ז : (ב) בשל כותי . פי' בדבר תלוש אבל במחובר שלקטו עכו"ם בשבת אסור לכ"ע ועסי' שכ"ה ס"ה : (ג) חזר . כתב הט"ז ה"ה באיזמל שמל בשבת היה בה"ש מוקצה מחמת חסרון כיס כמו סכין של סופרים דאדם מקפיד הרבה שלא להשתמש באותו איזמל מידי אחרינא שלא יתקלקל וכ"ש שאין אוכל עמו דהוא נגד טבע בן אדם ע"כ אע"פ שעומד למחר במלאכת מילה מ"מ אחר גמר צורך שלו חוזר לאיסור טלטול של בה"ש ע"כ יצניעו באותו חדר שהוא מל שם וכ"כ מהרי"ל ועיין בי"ד סי' רס"ו אבל הב"ח סי' ש"ח מתיר לטלטלו וכ"כ מהרש"ל והמ"א בסי' של"א ס"ק ה' האריך בדבר זה ומסיים לכן יש להחמיר שלא יניחנו מידו עד שיוליכנו לביתו דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו לאיזה מקום שירצה ע"ש ועיין בספר בית יעקב סי' ק"ב : (ד) אינם . כתב ב"י תמרים שנותנין עליה מים בגיגית בע"ש ואינם ראוים ובשבת נעשים ראוים דמותרים בשבת : (ה) שלא . אע"ג דמוקצה מותר בנגיעה כמ"ש סי' ש"ח סמ"ב היינו שהנגיעה היא לצורך דבר המותר אבל הכא הנגיעה היא לצורך דבר המוקצה ב"י ת"ה . או י"ל

ביאור הגר"א

וכן בכל. פ"ג דיו"ט כ"ו ב' : **אם אדם.** עתוס' שבת מ"ד ב' ד"ה יש וספ"ב דחולין : **ס"ה ולא הספיק.** טור וכ"כ הר"ן אבל לצורך מקומו כו' שאם יטה הכר ויפלו שם המעות לא הועיל כלום שצריך להמקום כו' :

סי' שי ס"א עץ שתולין. כן פי' הרא"ש : **מותר.** דלא כרב דס"ל כר' יהודה שבת י"ט ב' ושאר מקומות וע' תוספ' שם ד"ה הכי כו' : **דקי"ל במוקצה כו'.** קכ"ז א' וכמ"ש ברים פ' כיצד צולין כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא כו' וע' ברי"ף ורא"ש פ"ג דשבת שם מ"ד א' : **ס"ב אין שום אוכל.** לשון הרמב"ם דבדבר שאין אוכל יש מוקצה אף לר"ש כגון מוקצה מחמת חסרון כיס כמ"ש שם קכ"ז א' ובסי' ש"ח ס"א וכן דבר שאינו כלי כמ"ש קכ"ד א' ואף ר"ש מודה בשבת אע"ג דמתיר ביו"ט וע' רא"ש בפ"ד דיו"ט סי"ב ופי' ר"ת כו' ור"ש מתיר כב"ה כו' ע"ש וכמו מעות בשבת מ"ד ב' דאף ר"ש מודה וצרורות מ"ז א' וערש"י שם ד"ה שרי וד"ה אבל ועסי' ש"ח ס"ז וכן עצמות וקליפין כמ"ש תוס' קמ"ג א' ד"ה עצמות : **תלוש.** עפ"ג דיו"ט כ"ד ב' ורש"י שם ד"ה אם יש כו' : **דראוי כו'.** רש"י מ"ה א' ד"ה אין מוקצה דבדבר שאין ראוי אף ר"ש מודה כמו דג מלוח כמ"ש קכ"ח א' וע"ש תו' ד"ה דג כו' וי"ל כו' ועסי' ש"ח סל"ב וכן כל כיוצא בו : **מוקצה לשבת.** לאפוקי יו"ט דקי"ל כר' יהודה : **דתמרים כו'.** שבת י"ט ב' : **מותר כו' בשבת.** לשון הרמב"ם ונתכוין למ"ש הרי"ף בסוף י"ט אשכחן לרבותא כו' דס"ל כר"ש דל"ל מוקצה וכדאמר ר"כ עז לחלבה כו' והרי דעסק' כו' ואנן לא ס"ל הכא כו'. דהכי מילי דאיכון עז לחלבה כו' בי"ט אסירי ומילי דחזי מנהון למיכל מינה בשבת כגון תמרי דעסקא שרי למיכל מיניה בשבת ע"ש : **ועדיין.** רש"י דבלא"ה חייב משום עוקר דבר מגידולו : **הלקוטים.** רש"י : **שהן מסריחות.** תוס' ורי"ף ורא"ש ורמב"ם בשם ירושלמי : **וכיון.** לאפוקי חטים כו' ותמרים כו' דחדא חדא אית בהם וכמ"ש שם כי ל"ל לר"ש כו' : **ס"א דאין.** ר"ל מה שאסור משום הכן כמ"ש בירושלמי גוי א"ל הכן אבל דבר שהוא אסור משום מחובר אין חילוק כמ"ש בפ"ג דיו"ט כ"ד ב' וערש"י ד"ה אם יש כו' וכן כל כיוצא בו : **ס"ג בין כו'.** תוס' כ"ז א' ד"ה אלא. ועיין לעיל כו' ובשבת מ"ג א' ד"ה בעוד. א"כ כו' : **אבל דבר.** שם בגמ' ה"ד אי דלחזו כו' : **ס"ה אבל אם.** גמ' שם : **ס"ו ובלבד.** ירושלמי והביאו הרא"ש בפ"ק דיו"ט ועמ"א וכ"כ תה"ד ולמד מדברי תוס' שמחלקין בטלטול מן הצד כן וז"ש מ"א ועסי' שי"ח ס"ח ואיסתמיטתי' מ"ש בס' הקודם לזה מותר לסוך כו' והוא מתני' ערוכה שבת קנ"א ולא התירו במת דבר רק ככר ותינוק משום כבוד הבריות כמ"ש הר"ן ומזה המתני' נלמד היתר הנגיעה במוקצה ותה"ד דחק עצמו ללמוד מערובין פ"ד א' ולכן עלה בדעתו לחלק והעיקר כתי' הה"מ שלא יתנענע הבילה וכמ"ש בסי' רס"ה ס"ג ואסור ליגע בנר כו' אע"פ כו' ת"מ אסו' פן כו' :

הגהות רעק"א

סי' ש"י סעיף ז' והיה עליה בין השמשות. לשון הרש"י כל בהש"מ ע' במשבצות זהב בפתיחה לה' י"ט פ"ג ח"ב אות א' :

מחצית השקל

נקט אפי' דרך אקראי ז"א דרך אקראי דינו כשוכח וצריך עכ"פ לנער אם אפשר אבל כשהניחו ע"ד כיסוי אבן גופיה נעשה כלי ומותר בטלטול וכן יש קצת ראיה מדברי הרמב"ן שכ' דע"כ רב חולק על ר"א דע"כ גם רב מיירי במניח ע"ד כיסוי ואפ"ה ס"ל דנעשה בסיס דל"ל דמיירי במניח ע"ד בסיס מאי בסיס שייך החבית לאבן ככ"ל מ"מ י"ל דרב לא פליג על ר"א דניהו דרב ג"כ לא מיירי במניח האבן ע"ד בסיס דלא שייך באבן מ"מ מאין ל"ל דהניחו ע"ד כיסוי אלא י"ל דהניחו באקראי וכה"ג מקרי בסיס לד"א ור"א מיירי שהניחו ע"ד כיסוי לכן גם האבן נעשה כלי א"ו דרך אקראי מיקרי מניח : וכ"מ סי' רנ"ט דאם טמן בדבר שאינו ניטל נוטל כיסוי הקדרה שיש תורת כלי עליו ומנער הדבר שאינו ניטל מעל כיסוי הקדירה ולא אמרינן דכיסוי הקדירה נעשה בסיס לד"א וכתב מ"א הטעם דאין הכיסוי משמש לדבר שאינו ניטל אדרבא דבר שא"נ משמש לכיסוי עכ"ל משמע ג"כ באקראי שלא נתכוין שיהי' בסיס למוקצה אין לו דין מניח אולם יש לחלק ביניהם וק"ל : וסי' ש"ח סעיף כ"ז במ"א ס"ק כ' מ"ש בשם התוס' תי' א' וז"ל ועוד דאין זה מניח בכוונה דאינו חושש להיכן יפלו עכ"ל הרי דבאין מתכוין אלא באקראי לא אמרינן דהוי בסיס : דמותר לטלטל שק מטלטלין סי"ב כיס כו' ולא חילק אם הכיס למעלה או המטלטלין א"ו בכ"ע שרי דהוי דרך אקראי: (ס"ק ח) שלא מדעתו וכ"מ בתו' דף מ"ד כצ"ל דהא דאמר רב שם מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות אפי' בחול אע"ג שבשבת אין עליה מעות מ"מ אסור לטלטלה לא ייחדה למעות יש עליה מעות בשבת אסור לטלטלה אין עליה מעות בשבת מותר לטלטלה והוא שלא הי' עליה בין השמשות והקשו התוס' א"כ יש עליה היכי משכחת לה אי הניח מע"ש א"כ אפי' ליכא עליה מעות אסור לטלטלה כיון דהוי עליה ב"ה אע"כ שלא היה עליה ב"ה אלא הונח שם בשבת והרי המעות מוקצים ואיך אפשר לטלטלו והניחו שם בשבת ולא ניחא להתוס' לאוקמא שהניחו שם באיסור ותירץ דמיירי דהניח עליה בשבת גוי או ישראל קטן לדעת ישראל ומדכתבו לדעת ישראל משמע דשלא מדעתו אינו יכול לאסור את שלו : ונסתפק א"ז היכי שהניח כלי כו' ואח"כ נפל כו' אם מותר כו' אע"ג דאפי' למ"ד דאפי' הניח בשבת מ"מ מיקרי מניח מ"מ מודה דאם שוב ניטל ממנו המוקצה דמותר לטלטלה וכמ"ש מ"א סי' ש"ה ס"ק כ' וכ"ה בגמ' אלא ספקו בהניח הכלי תחת הנר מע"ש וב"ה עדיין לא נפל לתוכו נר אלא כיון שהקצהו קודם ב"ה וב"ה שיפול לתוכו נר אפשר הוה כאלו כבר נפל לתוכו ב"ה ונקרא מניח והוי בסיס ולכן אפי' אח"כ נפל הנר מתוך הכלי מ"מ אסור הכלי לטלטלו כדין מניח :

וצריך לומר דבמציעתא כו' רוצה לומר במציעתא נסתפק ובסיפא פסיטא ליה דאינו אוסר : ובתוס' דף מ"ד. הם דברי התוס' הנ"ל שכתבו דמיירי שהניחום גוי או קטן לדעת ישראל משמע אפי' הישראל לא צוהו בפי' מכל מקום כיון דניחא ליה אוסר: עסי' של"ד סעיף כ"ה. קטן הבא לכבות הדלק' צריך למחות בידו והטעם שעושה לדעת אביו והוי כאלו צוהו האב לכן צריך למחות :

סי' שי (ס"ק א) חטין שזרען ול"ד לנר וכו' עב"ח ר"ל שהב"ח הביא בשם מהרש"ל קושיית מ"א מנר והקשה קושיא זו בב"ח דהאהא דאיבעי להו בדף מ"ח חטין שזרען בקרקע (דדחינהו בידים) לר"ש מאי ופשיט אין מוקצה לר"ש אלא בגרוגרות וצמוקים דאיכא תרתי לריעותא דחינהו בידים וגם לא חזי משא"כ חטין שזרען ניהו דדחינהו בידים מ"מ הא חזי ב"ה [וכן פסק בש"ע ולכן ברישא מן התמרים ושקדי' כו' עד וכן תמרים וכו' כולהו דחינהו בידים מ"מ מותרים כיון דחזי ותי' וכן תמרים כו' דלא חזו מ"מ לא דחינהו בידים אדרבא הוא עושה מעשה לתיקון שיהיה ראוים ולכן ג"כ מותרים]והקשו התוס' מאי מספקא ליה תפשוט מדס"ל לר"ש נר שכב' מותר לטלטלו הרי אע"ג דדחי בידים מ"מ שרי לר"ש ותי' התוס' דשאני נר שכבה שמיד שכבה עבר הדיחוי משא"כ חטין שזרען דעדיין הן בדחויין לכן נסתפק דאפשר כה"ג מודה ר"ש דאסור עכת"ד הרי מבואר מדברי התוס' דבנר שכבה יותר יש להתיר מחטין שזרען וכיון דאנן קי"ל בנר שכבה כר"י דאסור כ"ש שיש לאסור בחטין שז"ב ולמה פסק הרב"י בחטין שזרען דמותר ולכן לדינא חולק מהרש"ל וס"ל גם בחטין שזרען אסור לדידן ע"ש ומ"א יישב קושיא זו דהתוס' כתבו דבריהם לר"ש דל"ל מיגו דאתקצאי לב"ה דלדידי' אזיל איבעיי' הש"ס לכן כתבו דנר שכבה קיל מחטין שזרען אבל לדידן דקי"ל בהא כר"י דאית ליה מיגו דאיתקצאי לב"ה כו' אדרבא נר שכבה חמיר: (ס"ק ב) וי"א כו' דאין הגוי מקצה כו' ומ"מ נולד גם בשל גוי אסור כמ"ש סי' תקי"ג וכ"כ מ"א סי' תק"ה ס"ק ג' דלא כלבוש ע"ש וכ' ט"ז אבל מוקצה דמחובר היא אפי' בשל גוי כדלקמן סי' שכ"ה והטעם כמ"ש רש"י דמודה ר"ש במוקצ' דמחובר דמיקרי דחינהו בידים מדלא לקטן מע"ש או מעי"ט ואפי' פירות של גוי דלא היה אפשר לישראל ללקטן קודם שבת וי"ט מ"מ לא פלוג במוקצה דמחובר: (ס"ק ג) שלא יגע כו' ב"י ות"ה אבל המ"מ נתן טעם דע"י הנגיעה מתנדנד המוקצ' והוה כמטלטל ולכן אינו אסור כ"א בבילה או מנורה התלוי' באויר ודומה לו הביאו מ"א סי' רס"ה סק"ד וע' גם במ"ש מ"א סי' תקי"ג: (ס"ק ד) מטה כו' ועמ"ש סי' שח סעיף כ"ז אם מותר לנער כו' דלדעת התוס' שהביא מג"א שם מיקרי מניח ואסור לנער אבל לדעת מ"א שם כיון דלא הניח

שם

דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא : הגה (°) ואפי׳ לצורך גופו או לצורך מקומו (ב״י) והוא הדין לכל דבר היתר (°) (ו) שמונח עליו (ו) איסור אבל אם אין עליה עתה מעות וגם לא היה עליה בין השמשות מותר לטלטלה אפי׳ ייחדה למעות והניחם עליה מבעוד יום כיון שסלקן קודם בין השמשות : הגה ויש אוסרים בייחד לכך והניח בהם אע״פ שסילקן מבע״י (טור בשם ר״ת) וכן אסור לטלטל כיס של מעות אע״פ שהוציא המעות ממנו מבעוד יום אא״כ עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן הייחוד וכן נוהגין (הגהות מיי׳ פכ״ה) ה מיהו לצורך גופו (ז) או לצורך מקומו מותר וכן בכיס התפור בבגד הואיל ועיקר הבגד עומד ללבוש אם הוציא המעות מאם מותר (ח) ללבוש הבגד ו (°) דהכיס בטל אגלו אבל אם שכח בו מעות מותר לטלטל הבגד דלא אמרינן דכל הבגד נעשה בסיס למעות ז הואיל ואין המעות על עיקר הבגד אבל אין ללובשו בשבת דחיישינן (ט) שמא ילא בו (°) כדלעיל סי׳ ש״א סל״ג [ב״י בשם ש״ע] ועיין סי׳ רס״ו אם שכח כיסו אגלו בשבת מה דינו [ב״י] :

ח ל כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר מותר לטלטלו כגון מחתה שיש עליו מבעוד יום ח אפר שמותר (י) לטלטלו לכסות בו רוק או צואה ויש עליה גם כן שברי עצים שהם אסורים בטלטול מותר לטלטל המחתה כמו שהיא מ וכגון ט שדבר המותר (יא) (°) חשוב מדבר האיסור אבל אם דבר האיסור חשוב יותר מדבר המותר בטל אצלו ואסור לטלטלו נ (°) וטעם היתר טלטול זה משום י דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה (ז) אפי׳ אי שדיה ליה (יב) מהמחתה [או אם צריך למקום המחתה כמו שנתבאר לעיל סי׳ ש״ט] ואם אינו צריך אלא לגוף °°° המחתה לא יטלטלנה כמו שהיא אלא יא (יג) ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המחתה: הגה וכן אם יכול לנער האיסור לחוד ינערנו ולא יטלטלנו עם ההיתר [ב״י בשם תשובת הרא״ש] וכל זה לא מיירי אלא שהיה ההיתר עם האיסור מבע״י (ח) אבל אם היה האיסור עליו (יד) לבד לא מהני מה שהניח אצלו ההיתר בשבת [ב״י בשם תשו׳ הרשב״א] :

ט ס תיבה שיש בה דבר המותר לטלטל ומעות אם המעות אינם עיקר מותר לטלטלה כמו שהיא על פי התנאים שנתבארו במחתה :

שיא דיני מת בשבת ושאר טלטול מן הצד ובו ט סעיפים :

א א מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה אם יש ככר או תינוק מטלטלו א (א) על ידיהם ואם אין לו ככר או תינוק ג אם יש לו שתי מטות מטלטלו על ידי ב שיהפכנו ממטה

°עסי׳ תקי״ג °°עסי׳ רע״ו ס״ג עסי׳ רע״ט ס״ג °°°עסי׳ שי״א סס״ה עמ״ש סי׳ ש״ט ס״ד

מגן אברהם

לא היו עליה בה״ש אסור לטלטלו ומשכחת לה שהניח עכו״ם או תינוק המעות בשבת לדעת ישראל [תוס׳ דף מ״ד] עמ״ש סי׳ ש״ט ס״ד (°) ועמ״ש סימן ש״ח סכ״ז אם מותר לנער המעות ואם שכח עליה מעות עסי׳ ש״ט ס״ד : ה (°) מיהו לצורך וכו׳ . כ״כ ב״י לדעת הרא״ש ונ״ע דהא הרא״ש כתב דדמי לסיכי זירי ומזורי דכיון דקפיד עליה מייחד להו מקום וא״כ אפי לצורך גופו אסור וכמ״ש סימן ש״ח ס״א וכ״מ בהג״מ שכ׳ דדמי לגרוגרות ולמוקי׳ ע״ש וכ״כ בתוספות דף ל״ו ע״א (°) ומ״ש בהג״ה היינו דעת אחרת וכ״כ הרא״בן (°) דכ״ע מודו בזה אם יחדה ה״ל כלי שמלאכתו לאיסור וכמ״ש סימן ש״ח ס״ו דאסור כי אם לצורך גופו ומקומו לכן כ״ל להחמיר : ו דהכיס בטל אגלו. וקש׳ דבלא״ה (°) שרי ללבשו דהא לצורך גופו שרי כמש״ל וי״ל דה״ק אפי׳ בר״ה שרי ללבשו דהכיס בטל אגלו (°) וא״כ עכ״פ שרי להניח דבר בתוכו וליטול ממנו דלצורך מקומו מותר ואפי׳ לפי מש״ל בשם הרא״ש הכא שרי דהא חזינן דלא קפיד עליו : ז הואיל ואין וכו׳ · כלומר דהכיס אינה תפורה לארכה בבגד אלא פיה לבד תפור והיא כולה תלויה [ב״י] משמע דאם הוא תפור כלו בבגד אמרי׳ דכל הבגד נעשה בסיס וקשה דהא מיירי בשכח וא״כ אפי׳ הוא על עיקר הבגד לא נעשה בסיס וי״ל דמ״מ היה צריך לנער המעות כמ״ש סימן ש״ט ס״ד אבל כיון דאינו מונח על עיקר הבגד א״צ לנער אבל הרמב״ם כתב במסכת כלים (°) גבי מוכני וז״ל כיון דאינה נשמט׳ אם כן אי אפשר לסלק המעות הלא א״כ יטלטל הסיד׳ עם המעות לכן מותר לגורר׳ עכ״ל וכיון שדין זה דכיס לקוח מהסיא׳ דמוכני א״כ הכא נמי אם אפשר לנער צריך לנער : והוי יודע דגבי מוכני כתבו התו׳ דף מ״ד דאפי׳ הניח עליה מעות בכונה מותר לטלטל הסידה כיון שאין המעות עיקר על הכלי וא״כ ה״ה בכיס תפור בבגד והא דנקט רמ״א שכח היינו דלכתחל׳ אין להניחו בתוכו דחיישינן שמא ילא בו ועוד כ״ל דאם הניח בתוכו מעות מדעת אסור להכניס ידו בו דעכ״פ הכיס נעשה בסיס ועוד אמרינן בגמרא דמוכני בזמן שהיא נשמטת (°) הוי כלי בפ״ע ואין גוררין הסידה בזמן שיש מעות על המוכני ומוכני היינו דף שהסידה מונחת עליו וכ״כ בהג״א וא״כ ה״ה אם כיס מלא מעות קשור בבגד אסור לטלטל הבגד כיון דהכיס הוא כלי בפ״ע וה״ה כשיש מעות בתיבה בתוך השלחן אסור לטלטל השלחן אא״כ יש עליו גם דבר המותר כמ״ש ס״ט וע׳ בתשובת מהר״מ סימן קע״ב : ח אפר שמותר . אבל אפר שהוסק בשבת אסור לכ״ע דהוי דבר חדש שלא היה בעולם עסי׳ תל״ה סע״ו וכ״ל דאם נתערב אפר שהוסק בשבת באפר של אתמול בטל ברוב אע״ג דקמח בקמח מקרי לא בלא ובעינן ס׳ כמ״ש סימן תנ״ג ס״ג מ״מ הכא כיון דעיקר איסורו מדבריהם סגי ברובא ודוקא שלא היה ניכר (°) קודם שנתערב כמ״ש סימן ש״ך ס״כ : ט שדבר המותר חשוב · ואע״ג שלכל העולם הוא חשוב אם אין חשוב לדידיה לא מקרי חשוב כ״ה בגמרא וה״ה איפכא עססי׳ ש״ח : י דלא אפשר למנקט · משום דשברי עלים היינו שברים קטנים או פחמין קטנים שא״א ליטול האפר מבלעדם ב״י [ולפמ״ש סימן ש״ט ס״ג בשם התוס׳ א״ל לזה : יא ינער · ואי איכא הפסד בניעור א״ל לנער וכמ״ש סי׳ ש״ט ס״ג [ב״ח] :

שיא א על ידיהם . פירש שמניחו אגלו ומטלטלו עמו : ב שיהפכנו . ואם היה חי בה״ש מותר לטלטל אחר כך המטה דלא נעשה בסיס הרא״ש ועיין

ט״ז מגן דוד

כל שאין מנענע אותו ותירץ בת״ה סימן ס״ז דשאני הכא דהנחת הכלי על המוקלה הוא לצורך דבר המוקלה ולכך אסיר משא״כ אם נתכוון לדבר שאינו מוקלה אלא שעי״ז נוגע במוקלה מותר : (ו) שמונח עליו איסור · פי׳ בהניח בכונה בע״ש דאלו בשוכח אמרי׳ לעיל סי׳ ש״ח דמנער את הכר שעליו המעות: (ז) אפי׳ אי שדי ליה מהמחת׳. ודוקא אם צריך לאפרו או אם צריך למקום המחתה כנ״ל: (ח) אבל אם הי׳ האיסור עליו לבד. נראה דהיינו מע״ש היה האיסור עליו לבד ונעשה ב״ה בסיס לדבר איסור אז לא מהני מה שהניח בשבת דבר היתר ג״כ עליו אבל אם בשבת הונח עליו דבר איסור הואיל וב״ה לא אתקצאי ה״ל מוקל׳ לחצי שבת וקי״ל דאין מוקלה לחצי שבת אלא שכ״ז שהאיסור מונח עליו אסור בטלטול ע״כ מותר להניח עליו דברים של היתר חשובים מן האיסור ומטלטלם כנ״ל :

באר הגולה

כ רב הרי״ף והרמב״ם וכן כ׳ ר׳ ירוחם בת״ג שכן עיקר ל שם ת״ז מ טור מהא דהביי שם וכפירוש התוס׳ שם בשם ר״ח נ רא״ש בתשובה ס הגהות פרק כ״ו בשם הר״מ מהא דשבת מ״ו (אם יותר לכסות פירות או להניח מפני הדלף או ליתן כלי תחת הדלף ע״ל בימן של״א ותקכ״ה) : א שבת מ״ג ב שם וכרבי

נתיב חיים

(°) במ״א ס״ק ה׳. ומ״ש בהג״ה שם היינו דעת אחרת דכ״ע מודו בזה אם יחדה דה״ל כלי כנ״ל. וכ״ב ר״ל לדעת הרי״ף עכ״פ אינו מותר כ״א לצורך גופו ומקומו. אבל לדעת ר״א דדמי׳ לסיכי זירי ומזורי אפילו לצורך מקומו אסור: (°) בהג״ה סעיף ז׳. דהכיס בטל אגלו ואם שכח בו מעות כנ״ל :

חתם סופר

(שם) במג״א סק״ח אפר שמותר. נ״ב עיין בספר בינה לעתים פ״ב מהלכות יו״ט הלכה י״ח ועיין בפרי מגדים(מהגאון כ״ם): (שם) במג״א ס״ק ח׳ סגי ברובא נ״ב עיין בכורות דף כג ע״א אפר פרה שנתערב וכו׳ דבמשא מטמא וטלטול מוקצה כמשא דמי ומשום הכי הוצרך המג״א לאתויי עלה מטעם זה דעיקר איסורו מדבריה׳ אמנם במלמ״ל

לבושי שרד

מכוסה מן העין : ס״ז בהג״ה (°) ואפי׳ לצורך גופו. דדין הכסים כאוהו המוקלה שעליו וכיון דמעות הוא הוי מוקלה מחמת גופו דאסור אפי׳ לצורך גופו ומקומו גם דין המטה כך : מ״א סק״ד (°) ועמ״ש סי׳ ש״ח סכ״ז מ״ש במג״א ס״ק ג׳ : סק״ה (°) מיהו לצורך וכו׳. הטעם הוא דהכיס הוי כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו והקשה המג״א דהרא״ש כת׳ דדמי לסיכי וכו׳ והיינו מוקל׳ מחמת ח״כ והג״א הוא דעת אחרת דס״ל דלא הוי ח״כ משא״כ להרא״ש : שם (°) דכ״ע מודו בזה. ר״ל אפילו המתבר דמתיר ביחדה היינו דוקא לצורך גופו דכיון דיחדה נעשה כלי שמלאכתו לאיסור : סק״ו (°) שרי ללבשו . דלא אמרינן דהכיס עלמו הוי משאוי אלא בטל להבגד: שם (°)וא״כ עכ״פ שרי. הוא ענין בפ״ע דכיון דמותר לצורך מקומו שרי להניח בו איזה דבר ואפילו להרא״ש שהביא בס״ק הקודם דכיס המיוחד למעות הוי חסרון כיס מודה בכיס שבבגד דחזינן דאין מקפידין עליו כ״כ : סק״ז (°) גבי מוכני המוכני והסידה הם ב׳ כלים אע״פ שהם דבוקים והם כמו הבגד והכיס ואפ״ה כת׳ הרמב״ם דאם היה אפשר לנער היה צריך לנער : שם (°) הוי כלי בפ״ע. ואינה בטילה לגבי הסידה וממילא דה״ה בכיס הקשור בבגד שאינו בטל לבגד וש״ה אסור לטלטל הבגד : ש״ע ס״ח חשוב מדבר האיסו׳ ואם שניהם שוים אסור : שם (°) וטעם ההיתר ר״ל דלמה בסי׳ ש״ע ס״ג אמרינן בפירות שאינם נפסדים ינער הכל : מ״א סק״ח (°) קודם שנתערב דאל״כ אינו בטל דמוקלה הוי דבר שיש לו מתירין אבל בכה״ג בטל כמבואר בסימן ש״כ במג״א סק״ח והיינו נמי טעמא דסי׳ שי״ח במג״א סק״ח דמה שהשהמ׳ גדולה בטילה ע״ש :

באר היטב

דמ״ש כאן ובלבד שלא יגע בו . היינו בדבר שמנענע אותו כמ״ש סי׳ רס״ה ס״ג עיין שם ועיין סי׳ תקי״ג ס״א בת״ח : (ו) איסור . פירוש בהניח בכוונה ע״ל סי׳ ש״ט ס״ד : (ז) או. ומ״א מחמיר : (ח) ללבוש . אפי׳ בר״ה מ״א : (ט) שמא . מיהו יכול לנער מהם את המעות . עמ״א שהעלה דאם הניח בתוך הכיס מעות מדעת אסור להכניס ידו דעכ״פ הכיס נעשה בסיס . עוד העלה אם כיס מלא מעות קשור בבגד אסור לטלטל הבגד כיון דהכיס הוא כלי בפני עלמו וה״ה כשיש מעות בתיבה בתוך השלחן אסור לטלטל השלחן אלא אם כן יש עליו גם דבר המותר ע״ש בספר אבן העוזר העלה להלכה דאפי׳ אפשר לנער המעות מן הכיס יכול לטלטל בגד שהכיס תפור בו אפילו בשכח מעות בכיס וכ״ש במניח בכוונה פשיטא דשרי : (י) לטלטלו . אבל אפר שהוסק בשבת אסור לכ״ע דהוי דבר חדש וכ״ל דאם נתערב אפר שהוסק בשבת באפר של אתמול בטל ברוב מ״א : (יא) חשוב . ואע״ג שלכל העולם הוא חשוב אם אינו חשוב לדידיה לא מיקרי חשוב וה״ה איפכא עססי׳ ש״ח : (יב) מהמחתה . ודוקא אם צריך לאפרו או אם צריך למקום המחתה כנ״ל ט״ז : (יג) ינער . ואי איכא הפסד בניעור א״ל לנער כמ״ש סי׳ ש״ט ס״ג ב״ח : (יד) לבד . ונראה דהיינו מע״ש ונעשה בה״ש בסיס לדבר איסור אז לא מהני מה שהניח בשבת דבר היתר ג״כ עליו אבל אם בשבת הונח עליו דבר איסור הואיל ובה״ש לא אתקצאי הוי ליה מוקלה לחצי שבת וקי״ל אין מוקלה לחצי שבת אלא שכ״ז שהאיסור עליו אסור בטלטול ע״כ מותר להניח דברים של היתר חשובים מן האיסור ומטלטלם כנ״ל ט״ז:

שיא (א) ע״י . פי׳ שמניחו אגלו ומטלטלו עמו עמ״ש סי׳ ש״ח סמ״א . מה שנוהגין שאין מטלטלין את המת כי אם ע״י ככר או תינוק שהיה שם מבע״י אין להם על מה שיסמוכו באר עשק סי׳ כ״ב וכ״כ

הגהות רעק״א

שם בהג״ה אא״כ עשה בו מעשה . מבוא׳ דבאמירה בעלמא לא נתבטל יחודו. ועמ״ש בסי׳ ש״ח ס״א בגליון . מג״א סק״ה וכ״ע מודו בזה דהוי כלי שמלאכתו לאיסור. לענ״ד לאו כ״ע הוא דלפ״מ שכתבתי לעיל סי׳ רע״ט במג״א א״ח דהרשב״א בחי׳ שבת ד׳ קכ״ב. וכן בתשו׳ תשב״ץ בשם הרא״בד דכר לא מקרי מלאכתו לאיסו׳ דאינו משמש מלאכת איסור . אלא דהאיסו׳ מונח עליו א״כ ה״נ במטה שאינה משמשת מלאכת איסו׳ רק דהמעות מונח עלי׳ לא מקרי מלאכת איסור : ובלבוש כאן כ׳ פלוגתא אם המטה מקרי מלאכת איסו׳ או כיון דהמטה אינו עושה דבר רק דהמעות מונח עלי׳ לא מקרי מלאכתו לאיסור והיינו כדבריכו : מג״א סק״ו א״ל לנערו.ולענ״ד שכן מוכח להדי׳ דעת תוס׳ והרשב״א בחדושיו שהקשו דמאי פריך הש״ס הא אין עלי׳ מעות דלמא מיירי בשוכח שיש עלי׳ מעות דלאסו׳ היינו טלטול גמור ואינה נשמטת אף טלטול גמור הותר עיי״ש. ולשטת הרמב״ם דגם באינה נשמטת אם אפשר לנער אסור א״כ ע״כ הא דנשמטת אסור היינו בא״א לנער משום בסיס. א״כ מוכח דמיירי במניח בכוונה באמת ליתא לקושי׳ תוס׳ : סעיף ח׳ לכסות בו רוק וכו׳. ע׳ לקמן בסי׳ שי״ג במג״א :

סי׳ שי״א סעיף א׳ באותו רשות ע״י ככר. מבואר דטלטול כדרכה ע״י ככר או תנוק עדיף מטלטול כלאחר יד בלא ככר או תנוק ובטלטול המת לצורך מקומו הוא בהיפוך דטלטול מן הצד שרי כדלקמן סעיף ה׳. וכדרכה ע״י ככר או תנוק אסור. ע׳ מג״א סקי״ד : שם ואם אין לו ככר או תנוק. ק׳ לי אמאי נחשוב המטה עצמה שלא נעשה בסיס לככר או תנוק לטלטל על ידי המטה. דהא כא״ת לאו דוקא דה״ה כלי כמ״ש המגן אברהם : מג״א סק״ב ואם היה חי בע״ש

ביאור הגר״א

ס״ז ואפי׳ לצורך. דאילו מחמה לצל אפי׳ ר״ש מודה כמ״ש תוס׳ ל״ו א׳ ד״ה הא ר״ש ועגמ׳ קמ״ב ב׳ לא שנו אלא בשוכח כו׳ ל״ש אלא לצורך גופו כו׳ מ׳ דבמניח אסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו וכן שם א׳ מתני׳ לצורך גופו ברייתא לצורך מקומו ודוקא בסיס ג״כ דבר היתר אבל בלא״ה אסור וע׳ תוס׳ מ״ד ב׳ ד״ה הא דהא אין גוררין כו׳ : וה״ה לכל. שם בחבית וכר ובסל לפני אפרוחים מ״ג א׳ : אבל אם כו׳ אפי׳ אם ייחדה כו׳. שם דלא כרב דכר׳ יהודה ס״ל כמש״ש משא״כ בריפה דקי״ל כר׳ יהודה בזה כמ״ש קנ״ז א׳ : ויש אוסרים. תוס׳ שם ד״ה הא בשם ר״ת כמ״ש קכ״ג א׳ הכל מודים כו׳ ור״ל אפי׳ ר״ש כמ״ש קנ״ז א׳ והוכיח כן מדאמרינן קכ״ח א׳ דבמוקלה דטלטול רב כר״ש ס״ל. הרא״ש. ור״ל במוקלה שמקלה האדם מדעתו דהא התם קאמר ורב כר״י ס״ל ואפילו במוקלה דטלטול וע׳ תוס׳ י״ט ב׳ ד״ה הני : אא״כ עשה בו מעשה. שהוא מבטל המחשבה דייחוד וכן התעשה כמ״ש בסוף פכ״ה דכלים ודוקא עשה בו מעשה כמ״ש שם : מיהו. עמ״א והג״א כ׳ לדעת הרי״ף ע״ש דמחמה לצל אפילו לס׳ ראשונה אסור : וכן בכיס. מ״ד ב׳ תוס׳ ד״ה אין גוררין כו׳ : מותר לטלטל כו׳. כנ״ל: אבל אין ללובשו כו׳. דהיולא במעות הצרורין בסדינו חייב וכל שאסור ללאת אסור אפילו בבית ללובשו כמ״ש ס״ד ב׳ ובאיס כל שהוא משוי וכמ״ש בסי׳ ש״ג סי״ח ע״ש : ס״ח כגון מחתה. רש״י שם : וטעם היתר כו׳ ואם א״צ כו׳. קמ״ב א׳ ולישדינהו כו׳ : או אם. שם בברייתא לצורך מקומו : ואם. שם מתני׳ לצורך גופו : וכן אם. שם לגי׳ ולנעריכהו נעורי : וכ״ז לא כו׳. שם ב׳ ולא אמרו ככר כו׳ וע״ש ברא״ש : ס״ט תיבה. כלמד מהנ״ל :

סי׳ שיא ס״א אם יש כו׳ אם יש לו כו׳. כיון דלא שרי אלא משום דאי לא שרית ליה כו׳ אם יכול בהיתר או באיסו׳ קל

חכמת שלמה

סי׳ שי״א סעיף א׳ מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה וכו׳. נ״ב הנה מלשון הפוסקים משמע דכל מת מותר לטלטלו מפני הדליקה או בזיון אחר. אך הנה במדרש רבה פרשת ויקרא

מחצית השקל

שם מע״ש ולא הי׳ עליו בין השמשות אין לו דין מניח ומותר לנער: (ס״ק ה) מיהו כו׳ כ״כ הב״י לדעת הרא״ש ונ״ע דהא כו׳ ר״ל דאמר רב מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות בחול אע״פ שאין עליו מעות בשבת מ״מ אסור לטלטלה וכתב הרי״ף דלא קי״ל כרב בהא דרב לטעמיה אזיל דס״ל במוקלה כר״י אבל לדידן דקי״ל כר״ש מותר והוא דעה א׳ שהביא הרב״י אבל ר״ת וכן הרא״ש חולקים דהאמרינן דבמוקלה לטלטל גם רב כר״ש ס״ל ואפ״ה אוסר רב לטלטל מטה שייחדה למעות אע״כ נ״ל דגם ר״ש מודה בהא דאסור וכן אפילו לדידן דקי״ל כר״ש אסור והם הים אוסרים שהביא רמ״א אך מ״ש רמ״א דמ״מ לצורך גופו ומקומו מותר זה כתב הרב״י מסברתו דבהא ר״ת והרא״ש מודים אע״ג דקי״ל כרב בהא מ״מ לצורך גופו ומקומו מותר ועז״כ מ״א דל״ע דהא הרא״ש כתן טעם למה באמת ר״ש מודה במט׳ שייחדה למעות משום דדמי׳ לסיכי כו׳ (הם כלי אורגים) כיון דקפיד כו׳ ר״ל הוי מוקלה מחמת ח״כ ובמוקל׳ מ׳ ח״כ קיי״ל סי׳ ש״ח סעיף א׳ דאפי׳ לג״ג ומקומו אסור : ומ״ש בהג״א היינו דעה ראשונה כנ״ל ר״ל הרב״י הביא ראיה לדבריו דגם בהג״א כתב דמותר לצורך גופו ומקומו וע״ז דחה מ״א דאין ראיה מהג״א דהג״א ס״ל כדע׳ ראשונה שהביא הרב״י והוא דעת הרי״ף דס״ל דלא קיי״ל בהא כרב ולכן כתב בהג״א דלצורך גופו ומקומו מותר וא״ל אי ס״ל להג״א כהרי״ף והוא דעה א׳ למה לא התיר רק לצורך גופו ומקומו אפילו מחמה לצל ה״ל להתיר ע״ז כ׳ מ״א וכ״ע מודו כו׳ ה״ל כלי שמלאכתו לאיסור כו׳ ר״ל אפילו להרי״ף דפסק דלא כרב ולכן לא התיר בהג״א כ״א לצורך גופו ומקומו אבל לדעת יש אוסרים שהביא רמ״א והם ר״ת ורא״ש דלדידהו הוי מוקלה מחמת חסרון כיס אפילו לצורך גופו ומקומו אסור וכיון שסיים רמ״א על היש אוסרים וכן נוהגים לכן כתב מ״א ויש להחמיר לאסור אפילו לצורך גופו ומקומו דלפי מ״ש מ״א לדידהו אסור אפי׳ לג״ג ומקומו : (ס״ק ו) דהכיס כו׳ וקשה כו׳ כמש״ל ר״ל דהא רמ״א גופיה כ׳ דאפי׳ להי״א מותר לג״ג ומקומו (ובאמת סיים מ״א דאפי׳ לפמ״ש מ״א בס״ק שלפני זה לאסור לצורך גופו ומקומו מכל מקום בהא מוד׳ מ״א) וי״ל כו׳ אפילו בר״ה שרי ר״ל הא דהוצרך לטעם דהכיס בטל כו׳ לא משום להתיר איסור טלטול הוצרך לטעם זה אלא כדי להתיר איסור הוצאה אף על גב דהכיס אינו מלבוש מ״מ מותר ללבוש הבגד שהכיס עליו ולצאת בו לר״ה דהכיס בטל כו׳ : ואפילו לפמ״ש לעיל בס״ק שלפני זה דלהרא״ש והיינו הי״א אפי׳ לג״ג ומקומו אסור ניחו דבהא ודאי מודה מ״א דמותר ללבשו מטעם שכ׳ רמ״א דהכיס בטל לגבי בגד מ״מ ס״ד דעכ״פ אסור להניח או ליטול דבר מתוך הכיס דהא לצורך מקומו אסור ע״ז כ׳ מ״א דליתא דהא מה״ע כי מ״א דאסור אפי לג״ג ומקומו כיון דקפיד עליה ה״ל מוקלה מחמת ח״כ כנ״ל ובכיס הזינן דלא קפיד ר״ל בחול כמה פעמים שמניח לתוך הכיס דברים אחרים לא מעות לבד ולא הוי רק כשאר כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לג״ג ומקומו (ס״ק ז) הואיל כו׳ אבל כו׳ א״ל לנער אבל הרמב״ם כו׳ דהיתר זה שכ׳ בש״ע שם דברי ת״ה ויליף לה מדין מוכני דהש״ס דף מ״ד פריך לרב דאמר אפי׳ לא ייחדה למעות אם הי׳ עליו מעות בזה אסור מהא דתנן פ״ח ממסכת כלים מוכני של סידה (והוא דף או אופן שהסיד׳ יושבת עליו כמ״ש מ״א אח״ז והוא פי׳ ר״ת שם) בזמן שהיא נשמטת (ר״ל שיכול לסלקה מן הסידה א״כ הוי המוכני כלי בפ״ע ולא הוי חיבור לענין זה לסידה ולא בטל לגבי סידה) לכן אם יש מעות ע״ג מוכני אסור לטלטלה ודייק הש״ס הא אין עליה מעות מותר לטלטלה אע״ג דהיה עליו ב״ה וקשיא לרב . ודייקו התו׳ שם הא אינ׳ נשמטת דהוי חיבור לסידה בטל לגבי סידה ומותר לטלטל את הסיד׳ אע״ג דיש מעות על המוכני כיון דאין מעו׳ על עיקר הכלי דהיינו הסידה . ומזה יליף הת״ה להתיר גם בכיס אפי׳ יש בתוכו מעות להתיר לטלטל הבגד כיון דאין המעות על עיקר הבגד והכיס בטל לגבי בגד . ולפ״ז כ׳ מ״א לפי מ״ש הרמב״ם בפי׳ המשנה בהאי דמוכני דמה״ט באינ׳ נשמטת מותר לטלטל׳ עם המעות וא״ל לנער כיון דהניעור כה״ג דבר קשה דצריך להפך כל הסידה לא סגי בהפיכות המוכני כיון דמחובר לסידה ולא הטריחו רבנן כ״ה ולכן כ׳ מ״א כיון דהתירא דכיס יליף ממוכני לא כתיר בכיס יותר מבמוכני ולכן אם אפשר לנער בכיס בלי טרחא מרובה לריך לנער : והוי יודע כו׳ דהתוס׳ הקשו על קושית הש״ס הכ״ל לרב ממוכני דמשמע באין עליה מעות אע״ג דהיה עליה ב״ה מ״מ מותר לטלטלה הקשו התוס׳ דלמא מוכני מיירי בשכח עליה מעות לכך באין עליה מעות מותר לטלטל׳ ותי׳ דע״כ מיירי במניח מדפסק ותני יש עליה מעות אסור לטלטל׳ משמע אפי׳ לריך למקום הסידה ומוכני אעפ״כ אסור לטלטלה והא בשוכח קי״ל לעיל סי׳ ש״ט סעיף ה׳ דבלריך למקומו מותר לטלטל׳ עם המוקל׳ וא״ל לנער · אע״כ מיירי במניח וא״ש קושית הש״ס וכיון דמשמע מיירי ע״כ במניח . ומיניה דייקינן באינה נשמטת דמותר היינו אפי׳ במניח : אם כיס מלא מעות קשור כו׳ אסור כו׳ ואם הוא קשור בקשר של קיימא דאסור להתירו בשבת נסתפק בספר ת״ש אם מותר לטלטלה ע״ש : (ס״ק ח) אפר כו׳ ובעי ששים כמ״ש סי׳ תנ״ג ס״ג כנ״ל : כיון דעיקר איסורו מדבריהם כו׳ ר״ל שמכין על הפוסקים דס״ל דמיקרי יבש ביבש וביבש ביבש במינו קי״ל בי״ד סי׳ ק״ט דבטל ברוב : ודוקא שלא היה ניכר כו׳ דאל״כ ה״ל דבר שי״ל מתירים ולא בטל כלל . אבל אם לא היה ניכר קי״ל סי׳ ש״ח (וכ״ה בי״ד סי׳ ק״ב) דבטל אפי׳ בדבר שיל״מ : (ס״ק ט) שדבר כו׳ כ״ה בגמ׳ דא״ר רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחת׳ באפר מוקלה שעליה כיון דאיכא עליה קרטין של לבונה ופריך וקרטין בי רבי שהיה עשיר גדול מי חשיבא ובטל לגבי אפר והוי מחת׳ בסיס לאיסור גרידא דהתניא בגדי כו׳ הרי דתלוי בדעת בע״ה אם אינו חשוב אצל בע״ה אע״ג דחשוב לגבי אחריני לא מהני וה״ה להיפך : (ס״ק י) דלא כו׳ ולפמ״ש סי׳ ש״ט ס״ג בשם התוס׳ היכי דהטרח׳ מרובה לא הצריכוהו לנער ה״ה הכא א״ל לנער כיון דהאפר דבר דק מאוד ואיכא טרחא מרובה שוב ללקטו אחר הניעור וע״ש מ״ש שם בע״ה ע״ד ספר ת״ש :

סי׳ שיא (סק״ב) שיהפכנו כו׳ דל״נ בסיס כו׳ וע״ש רס״ו ר״ל דדעת הרא״ש כמ״ש מ״א שם וכ״כ בסי׳ ש״ח ס״ק כ׳ דאם מניח המוקלה בשבת ולא היה עליו ב״ה לדעת הרבה פוסקים לא מיקרי בסיס

(ב) ממטה למטה דהוה טלטול מן הצד ג ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור (א) וכל זה ג (ג) באותו רשות. ד מת המוטל בחמה מטלטלו ד מחמה לצל באותו רשות על ידי ככר או תינוק ואם אין לו ככר או תינוק ה לא יטלטלנו כלל אפי' להפכו ממטה למטה (ב) ו ד שלטול מן הצד (ד)(°) שמיה טלטול: וע"ל בסי' זה סעיף ו' מאי תקנתיה : ב ז מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והםמתבזי' ממנו הגה וי"א דאפי' לא הסריח עדיין אלא ה (ה) שקרוב להסריח (ב"י בשם טור ורש"י ור"ן) ו מותר להוציאו לכרמלית ואם היה להם מקום לצאת בו ז (ו) אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו במקומו ויוצאים הם ח ויש אומרים שלא התירו להוציאו לכרמלית ח אלא ע"י ככר או תינוק ט ויש מי שאומר שכל שמוציאו לכרמלית מוטב להוציא שלא בככר ותינוק כדי למעט בהוצאה י ויש מי שמתיר להוציאו ט אף לרשות הרבים י (ז) על ידי תינוק

שיא (א) וכל זה באותו רשות. זה תמוה מאד דהא אח"כ (°) משום בזיון לחוד התירו אפי' מרה"י לכרמלית כו' וכאן יהיה אסור אלא דוקא באותו רשות וככר כ' בלבוש שהוא ט"ס דודאי מותר אפי' לרשות אחר וכן הוא עיקר דהא טעמא בגמרא דאי לא שרית ליה מתוך שהוא בהול על מתו אתי לכבוי א"כ גם לרשות אחר יש היתר מכח זה גם מו"ח ז"ל תמה על הש"ע בזה · ונ"ל דהאי וכל זה באותו רשות ה"פ אפי' באותו רשות צריך לחפש אחר היתר שוכר ככר ולא אתי לדיוקי דברשות אחר אסור : (ב) דטלטול מן הצד כו' . נראה דאסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה וראייה ממ"ש בסימן

רס"ו ס"ט והמאור כתב דאפי' היה מת כ"ה לא נעשה המטה בסים דאין המטה צריכה למת וכל עצמו אין צריך להטילו אלא על גבי הקרקע כדתנן שומטין הכר מתחתיו : ג באותו רשות. זה כתב הרב"י מדכתב הרמב"ם ונפלה דליקה בחצר שיש בו מת משמע דלהוציאו אסור דליכא הכא בזיון המת כשנשרף ומשום טעם דאי לא שרית ליה אתי לכבוי לא שרינן הוצאה וכ"ש למ"ד שמלאכ' (°) שא"צ לגופה פטור עססי' של"ד ואע"פ שבמרדכי משמע בדליקה התירו עפי הרב"י לא ס"ל הכי אלא כמ"ש ס"ב והוא מתבזה בין החיים וכו' ואם יש להם מקום לצאת וכו' דדוקא מפני כבוד החיים שרי כ"כ בהדיא בב"י ולהכי כ' ג"כ מת המוטל בחמה כו' באותו רשות כנ"ל דלא כע"ש (°) וברמב"ם משמע שדין דליקה וחמה שוין וכ"מ בגמרא : ד מחמה לצל באותו רשות. אבל להוציא לרשו' אחר אסור דליכא כבוד המת דיכול לעשות לו תקנה כמ"ש ס"ו ולזה נתכוון רמ"א: ה שקרוב להסריח. ודוקא ע"י ככר או תינוק אבל אי ליכא ככר או תינוק אסיר דהחמירו יותר באיסור טלטול (°) מאיסור הוצאה (°) וכמ"ש ס"א תוספות סוכה דף ל"ו ועסי' ש"ב סס"א : ו מותר להוציאו' דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דדבריהם כמ"ש סי' י"ג וסי' תרפ"ז ס"ב וכ' המ"מ מפני כבוד החיים קאמר וכדי לסלק מהם ריחו התירו עכ"ל בשם הרהב"ד כלומר דלא התירו הוצאה בשביל כבוד המת דליכא כ"כ בזיון כשהמת מסריח ע' מ"ש ס"ח: ז אין מוציאין. דליכא כבוד החיים וכבוד המת נמי ליכא כיון שמונח במקום שאין רואין ועוד שכבר הסריח ולדעת הטו' אם הוא קרוב להסריח (°) אפי' יש להם מקום לצאת מותר להוציאו מפני שלא יסריח : ח אלא ע"י ככר · דהוצאה דא"א לתקוני שרי אבל טלטול שאפשר לתקוני בככר מתקינים ומיהו אם אין לו ככר או תינוק שרי להרמב"ם ולהטו' אסור דאיסור טלטול (°) לא התירו בלא ככר או תינוק: ט אף לר"ה. (°) דהוי מלאכה שאל"ל ועסי' רע"ח : י ע"י תינוק · דדוקא כשהוא גדול קצת כמ"ש בסי'

יהודה בן לקיש ג נראה מדברי רש"י שם ומדברי רמב"ם בפכ"ז והר"ן והרא"ש ד שם ה שם וכרב ו תוס' והרי"ף ורא"ש(ועיין לקמן סעיף כ"ח) ז רמב"ם פכ"ו ח טור וכ"כ רש"י שם ט טור בשם הרמב"ן וכת' בס' תורת האדם שכן נראה מדברי הרמב"ם פכ"ו י שם בשם הרמב"ן

יד אפרים

מ"א ס"ק ו' עיין מ"ש סעיף א' ס"ק י"ב ובגיטין דף ח' כל"ל :

חתם סופר

פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה י"ד ד"ה עוד נראה וכו' מבואר דהרמב"ם ס"ל אפר באפר מקרי יבש ביבש אבל למאי דקי"ל דהוה לח בלח בלאו ה"נ אינו מטמא במשא וטעמא נראה לפענ"ד דס"ל דש"ס דבכורות ס"ל דלח בלח אין בילה ומשום הכי מדמת הש"ס לח ביבש אבל אנן קי"ל בלח יש בילה עיין בר"ה דף יב ע"ב ותוס' ד"ה חוץ וכו' וקי"ל קמח בקמח מקרי לח א"כ לא הוי צריך המג"א לזה ועיין בבכורות דף כב ע"א תוס' ד"ה הנך וכו' ולפענ"ד לאו דוקא טומאה אלא כל מידי דלאו אכילה והנאה לא שייך שיעור ס' וטעם כעיקר עיין וקי"ל שוב מצאתי זה כתוב בספר בינת לעתים פ"ב מהלכות יו"ט הלכת י"ח ע"ש וצ"ע בתוס' בכורות דף כג ע"א סד"ה נבלה וכו' דמים ומלח לענין תחומין ע"ש: סי' שיא במחבר סעיף ב'

באר היטב

בתשובת דבר שמואל : (ב) ממטה . ומותר לטלטל אח"כ המטה אפי' מת בה"ס : (ג) באותו . פירוש אפילו באותו רשות צריך לחפש אחר היתר שוכר ולא אתי לדיוקי' דברשות אחר אסור ט"ז ועמ"א וביד אהרן : (ד) שמיה . ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה ט"ז וע"ל סי' ש"ח ס"ק ל"ד מ"ש :

(ה) שקרוב . ומותר לנגע סומך ע"ג בגדיו של המת בשביל שלא יסריח למ"ש ויכולים להתעסק עמו. ד"מ : (ו) אין . לדעת הטור אם הוא קרוב להסריח אפי' יש להם מקום לצאת מותר להוציאו כדי שלא יסריח : (ז) על. דוקא כשהוא גדול קצת כמ"ש סי' ש"ח סמ"א וסיים הט"ז שר"ח אוסר גם הש"ע ה' לו לסיים כן

ביאור הגר"א

לא שרינן באיסור חמור כמ"ש קנ"ג א' טעמא דאין כו' : ואם אין כו' מטלטלו. משום חששא הנ"ל דהא אפילו טלטול גמור אינו אלא מדרבנן. הרא"ש : וכ"ז באותו רשות. באותו רשות. אזיל לטעמיה שפ' בס"ב כהרמב"ם שלא התירו בחמה ודליקה לרשות אחרת רק משום כבוד החיים : דטלטול. שם : ס"ב שהסריח בבית ונמצא כו'. שר"ל משום כבוד הבריות וכבוד החיים והכריחו כן דהוקשה לו מ"ש דבטלטול לא שרינן אלא ע"י ככר או תינוק : וי"א. רש"י שם. וסיבר דהחמירו יותר באיסו' טלטול מהוצאה וכמ"ש תוס' סוכה ל"ו ב' והר"ן תירץ במקום דאפשר לתקוני מתקן משא"כ באיסור הוצאה : ואם היה. לשיטתו דוקא משום כבוד החיים. אבל בלא"ה לא דלא כרש"י שם וכבר הקשה עליו במרדכי שם דהא אמרינן בס"פ כירה דמת בחמה דוקא ע"י ככר או תינוק ואפי' ממטה למטה לא למ"ד טלטול מן הצד כו' אלא רש"י ס"ל דטלטול חמיר מהוצאה וכנ"ל וכ"כ תוס' אלא דרש"י סותר עצמו בפ"ג דסוכה וכמש"ל ר"ס שי"ב בהג"ה וכבר הקשו תוס' עליו ועמ"א : וי"א שלא כו'. כמ"שם קמ"ב ב' וע' רש"י שם ד"ה הניחו כו' וטלטלוה כו' אבל הרמב"ן חלק עליו וכת' כפי'

לבושי שרד

שיא ש"ע ס"א (°) שמיה טלטול. היינו כמו טלטול דהכא שהוא לצורך המוקצה משא"כ לצורך היתר כמבואר בסעיף ה' : ט"ז סק"א (°) משום בזיון לחוד היינו בסעיף ב' : מ"א סק"ג (°) שא"ל לגופה וכיבוי א"ל לגופה ובשיכבה לא יעשה איסור דאורייתא מש"ה לא שרי אלא טלטול לא הוצאה: שם (°) ובהרמב"ם מש"ה ס"ל להמחבר דגם בדליקה אסור לרשות אחר כמו בחמה: מ"א סק"ה (°) מאיסור הוצאה קשה דבסק"ג כת' המג"א בהיפוך ועיין בפמ"ג ביאר כי בעל סיטה זו שהביא רמ"א כאן הם ס"ל דהחמירו יותר בטלטול ע"ש באורך : שם (°) וכמ"ש ס"א . כ"ל להגיה ועיין מ"ש ס"א ורומז למה שכתבתי באות הקודם : סק"ז (°) אפי' יש להם מקום. כוונתו דבקרוב להסריח ולא הסריח עדיין ליכא כבוד החיים אלא ע"כ ס"ל להטור דמשום כבוד המת לבד התירו א"כ שרי אפי' יש מקום לצאת : סק"ח (°) לא התירו וכמו שביארתי אות וא"ו : סק"ט (°) דהוי מלאכה וכו'. ואין בהוצאה זו רק איסור דרבנן ודמי לכרמלית. והר"ת חולק על דיעה זו וכת' דלא התירו אלא כרמלי' שעיקרו מדרבנן אבל מלאכה שא"ל לגופה

חכמת שלמה

פ"ה יש וז"ל א"ר אייבוי מעשה בטבח אחד בצפורי שהיה מאכיל טריפות ונבילות לישראל פעםאחת עיו"כ אכל ושתה ונשתכר ועלה לראש הגג ונפל ומת התחילו הכלבים מלקקין את דמו אתון ושיילין לר"ח מהו לאעבריה יתיה מן קדמיהון אמר להון כתיב ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו זה שהיה גוזל את הכלבים ומאכיל נבילות וטריפות לישראל וכו' מדידהון אינון אכלין עכ"ל ועיין במ"כ שם שפירש שהשאלה הוי אם מותר להעבירו מלפניהם וכו'. א"כ מוכח משם דברשע המאכיל טריפות וכדומה אין לחלל שבת ויוה"כ עבורו לטלטלו משום בזיון דבע"כ מיירי ע"י ככר או תינוק דבלא ככר ותינוק אף אם מת אדם כשר אסור ובע"כ ע"י ככר ותינוק איירי ואעפי"כ אסרו לטלטלו

ומוכח דברשע לא חיישינן על בזיון שלו . ואף דאין למידין הלכה מפי מדרש היינו רק היכי שדורש המדרש כן דרך הלכה או דרש ולא עפ"י מעשה אבל היכי שהוי מעשה ממש ואין מוכח בש"ס להיפוך ודאי למידין ממנו הדין כיון שמפורש ביה דהורה כן הלכה למעשה . ולכך היה נראה דכן הדין דברשע מפורסם אין לחלל שבת מפני בזיונו רק גבי דליקה וכדומה שיש חשש שאדם בהול על מתו ויוכל לבוא לידי חילול שבת ממש בזה אין לחלק בין רשע או לא אבל היכי דליכא חשש שיבוא לידי מלאכה דאורייי' נראה דאין לחלל שבת לטלטל המת ע"י ככר ותינוק כדמפורש במדרש הנ"ל ודו"ק היטב : שם סעיף ב' בהג"ה וי"א דאפילו לא הסריח עדיין וכו'. ג"ב עיין במג"א ס"ק י"ח והנה מ"ש לחלוק על הש"ך לענין

מחצית השקל

בסים : מיהו כ' מ"א שם דאפי' להפוסקים דס"ל כה"ג דהיינו שהניח עליו בשבת מיקרי בסים אע"ג שלא היה עליו ב"ה מ"מ מודה דלאחר שניטל ממנו דבר המוקצה חוזר להיתרו : (ס"ק ג) באותו רשות זה כ' הרב"י כו' בא ליישב מ"ש הב"ח ולבוש ושאר אחרונים על הרב"י חדא מנא לי' להרב"י דדוקא טלטול באותו רשות התירו ולא להוציא לכרמלית שנית הא בסעיף ב' מתיר אם הוא בספינה וע"י זה מתבזה שמותר להוציאו לכרמלית ה"ה הכא משום בזיון שלא ישרף הי' ראוי להתיר ההוצאה . ועוד מפני הדליקה ראוי להתיר יותר מלהתיר מפני הבזיון דהא האי דסעיף ב' מת שבא בספינ' הם דברי המרדכי שכ' כן על הרא"ש שפסק כן במעש' שבא לפניו והשיב רבינו ברוך על דברי רא"ש מנ"ל להתיר בהוצא' מפני הבזיון וה"ה מעובדא בהאי שכבא דהוי בדרוקרת(היא שם מקום)והתיר ר"כ ב"י להוציאו לכרמלי' דגדול כבוד כו' והוא במס' שבת דל"ד ע"ב והא קי"ל במס"ש דף מ"ג במת המוטל בחמ דאפי' טלטול מן הצד אסור כ"א ע"י תינוק וככר כמ"ש פה בש"ע . וע"כ הא דהתיר ר"כ ב"י בהאי דדרוקרת לא מפני הבזיון התיר אלא מפני הדליקה דלא כפרש"י שם שהי' מפני הבזיון.ומיהו דאנן קי"ל כהרא"ש ומפרשי' עובדא דדרוקרת הי' מפני הבזיון וכפירש"י מ"מ נראה סברת רבינו ברוך דיותר יש להתיר מפני הדליקה מלפני הבזיון דהא כ' דהאי עובדא דר"כ ב"י ההוצא' הי' מפני הדליק' אבל אי משום בזיון לא התיר וסברא זו נראה דאין הרא"ש חולק עליו וכיון דאנן קי"ל בסעיף ב' במת הבא בספינה כהרא"ש להתיר הוצאה מפני הבזיון כ"ש דס"ל להתיר מפני הדליק' ותו דהא התיר ר"ס ב' במת שהסריח ההוצא' מפני הבזיון ולמה לא נתיר מפני הדליק' . ובא מ"א ליישב כל הנ"ל והשיב על ראשון ראשון על מ"ש מנ"ל להרב"י ע"ז כ' דדייק כן מלשון הרמב"ם ס"פ כ"ו מהל' שבת דדייק וכ' שנפלה דליקה בחצר שיש בו מת וא"א דגם הוצא' מחצר לכרמלית מותר מה לי אם הדליק' בחצר שי"ב מת או הדליק' בחצר הסמוכה לחצר שי"ב מת וירא שתעבור הדליק' ויגיע גם לחצר שי"ב מת ומצילים המת לחצר אחר הרחוק ממקום הדלק' . א"ו דהוצא' אסור' ולא הותר כ"א הטלטול באותו חצר לכן דיבר הרמב"ם בהווה דהיינו אם הדליק' בחצר שי"ב מת יוכל להיות שהדליק' בבית שהמת בו ומציל המת לבית אחר או אפי' הדליק' בבית אחר שאין המת בו אלא שהוא סמוך לבית שהמת בו ומציל המת לבית שהוא רחוק מן הדליקה אבל אי הי' הדליק' בחצר אחרת רק שירא שיעבר הדליק' לחצר שהמת בו לאיזה מקום יציל המת דהא להוציאו מהחצר אסור ובאותו חצר שהמת בו אין בית א' יותר בטוח מהשרפ' מבית זה כי כלם בספק אף שבית שהמת בו יותר קרוב לחצר שי"ב הדליקה מבתים אחרים מ"מ דרך הדליק' לפעמים מניח מקום הקרוב והולך ושורף במקום הרחוק וגם הי' הרמב"ם צריך להאריך שהמת בבית שקרוב לחצר שי"ב דליקה ולכן קיצר בלשונו כדרכו וכ' שהדליק' בחצר שי"ב מת אבל אי גם ההוצא' הי' מותרת הוי ליה לקצר יותר ולכתוב מצילי' המת מפני הדליק' אלא שבס' ת"ש ובס' ח"מ הסיגו על ראי' זו . דהא אמרי' לקמן ר"ס של"ד דמצילים מפני הדליק' מזון הצריך לסעודת שבת ולא יותר דאי שרינן לי' יותר אדם בהול על ממונו ואתי לכבויי ואמרי' שם דוקא אותו בני בית שהדליק' בו אין רשאים להציל יותר . אבל בבתים אחרים הסמוכים לבית שהדליקה בו אינם בהולים כ"כ ולכן מותרים להציל מה שירצו א"כ אדרבא הרמב"ם שכ' שהדליק' בחצר שי"ב מת משום היתר הטלטול דוקא כשהדליק' בחצר שהמת בו הוא דהותר הטלטול דהא אמרי' דף מ"ג ע"ב דמה"ט הותר הטלטול מפני הדליקה דאי לא שרית ליה אתי לכבויי משום דאדם בהיל על מתו והיינו דוקא כשהדליק' בחצר שי"ב מת דבהיל טובא ואז מותר אפי' להוציאו לחצר אחרת אבל כשהדליקה בחצר אחרת דלא בהיל כולי האי אפי' הטלטול לא הותר לו עכת"ד . ולענ"ד יש להליץ בעד מ"א דהאי חילוק בר"ס של"ד כתבו התוס' ר"פ כל כתבי בשם ר"ת שכ' כן מסברא דנפשי' וגם ה"ה פ' כ"ג מהלכות שבת כ' שנראה מלשון הרמב"ם שגם הרמב"ם ס"ל כן אולם התו' במס' שבת דף מ"ד ע"א בד"ה מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבויי כ' וז"ל אע"ג דגבי ממון אמרי' איפכא אי שרית ליה (יותר ממה שצריך לשבת) אתי לכבויי היינו משום שאינו מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שיהי' טרוד להציל ישכח שהיום שבת ויבא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרית ליה אתי לכבויי במזיד עכ"ל וס"ל למ"א דדוקא בהאי דסי' של"ד דלא חיישי' שיכבי' במזיד ולכן כשהדליק' בחצר אחרת דלא בהיל כ"כ דהא יש לו שהות להוציא טרם יעבור הדליק' לחצרו לכן אינו טריד כ"כ ולא ישכח שהוא שבת ובמזיד לא יכב' משא"כ במת דא"ל שיעבור מגד בהילתו במזיד מיהו דבחצר אחרת לא בהיל כ"כ שישכח שהיום שבת מ"מ הא חיישי' שיכבה במזיד ומה בכך שעדיין לו שהות הא אפי' ימתין אם אין אנו מתירים לו להציל סוף סוף ישרף המת ויכבה במזיד אפי' הדליק' בחצר אחרת ולכן הוי ס"ל להרב"י לענין היתר טלטול המת אין חילוק בין הדליק' בחצר המת או בחצר אחרת בכל ענין מותר וע"כ הא דנקט הרמב"ם שהדליק' בחצר שי"ב מת משום איסור הוצאה נקטי' וכנ"ל . דליכא הכא משום בזיון המת כשישרף בא ליישב קושיא ב' מהא דפסק הרב ב"י סס"ב כהרא"ש להתיר הוצא' מפני הבזיון כשהוא בספינ' לזה כ' דאין לדמות הבזיונות דדוקא שם בספינ' דאיכ' בזיון גדול כמ"ש מ"א בס"ק י"ב הוא דהותרה הוצא' אבל שריפת המת אין בו בזיון כ"כ ולא הותרה מש"ה ההוצא' ומשום טעם כו' ר"ל אע"ג דהותר הטלטול משום דאי לא שרית ליה אתי לכבויי היינו משום דאיסור טלטול אינו חמיר כ"כ אבל ההוצא' אפי' לכרמלית אע"ג דליכא רק איסור דרבנן מ"מ חמיר מאיסור טלטול לא הותר' משום דלמא אתי לכבויי כ"ש למ"ד מלאכה שא"ל פטור ואי יכב' הוי מלאכ' שא"ל א"כ למה נתיר שודאי יעבור איסור דרבנן בהוצא' מחשש ס' שמא יעשה איסור דרבנן ויכבה רק טלטול דהוא איסור קל מותר:ואע"פ שבמרדכי כו' היא הקושי' מדברי רבינו ברוך מה שהשיב להרא"ש על היתר טלטול כשהמת בספינ' : דבשכבא דהוי בדורקרת לא הותר אלא מפני הדליק' אבל לא מפני הבזיון כנ"ל וא"כ כיון שמתיר הרב"י משום בזיון הספינ' כ"ש מפני הדליק' כנ"ל ע"ז כ' הרב"י לא ס"ל בהא כר' ברוך דאדרב' יש להתיר יותר דשם איכ' בזיון גדול אבל גבי דליק' ליכ' בזיון כ"ה כשישרף ומשו' דילמא אתי לכבויי ל"ל כנ"ל(ועמ"ש בס"ק יב):אלא כמ"ש ס"ב והוא מתבזה כו' . בא ליישב מס"ל דהא מתיר הרב"י בהוצא' משום בזיון המת שהסריח ע"ז כ' דשם אין הטעם משום בזיון המת דגם סרחון

המת אינו בזיון כ"כ אלא דומ' לשרפ' המת דהא רוב ב"א מעותדי' לסרחון אחר מותם.אלא הרב"י אזיל לשיטתיה דס"ל כהרמב"ם דדוקי' כשכבר הסריח המת משום כ"ה מותר להוציאו ולכן אם י"ל מקום לצאת דליכא כבוד החיי' לא הותר' ההוצא' מפני בזיון המת ומה שהאחרונים השיגו על מ"א שכ' דשרפת המת אינו בזיון והוא נגד הסברא ולענ"ד יש למ"א דמות ראיה מתשו' הרשב"א והוא בהגהת רמ"א י"ד סי' שס"ג שאל' לוה לפני מותו להוליכו לקברי אבותיו והיו יראים מהמת הסרחון לא יהי' אפשר להוליכו ושאלו לרשב"א אם מותר ליתן עליו סיד וישרף הבשר אם יש בו בזיון או נער למת ועל שניהם השיבום דאין המת מרגיש וגם אין בו בזיון ושריפת סיד ודאי בידים יותר בזיון משרפת אש גם שהוא ממילא בשב וא"ת ואפ"ה כ' הרשב"א דבסיד אין בו בזיון כ"ש בדליקה אף דשם בסיד י"ל כדי שיוכלו לקיים צוואתו. מ"מ הלא משמע מדברי הרשב"א אי הוי בשרפת סיד בזיון לא הי' מתיר אע"ג שכוונתם לקיים הצוא' : ולהכי כ' ג"כ גבי מת המוטל כו' וברמב"ם משמע כו' ר"ל ניהו דמפני הדליק' הוכיח מל' הרמב"ם דלא הותרה הוצאה אבל במוטל בחמה אינו מבואר ברמב"ם דלא הותרה הוצאה ואעפ"כ כ' הרב"י גם במת המוטל בחמה באותו רשות משמע דהוצאה אסורה ולכן כ' מ"א דמ"מ משמע ברמב"ם דדין דליקה וחמה שוין לענין זה דכ' הרמב"ם תחלה דין מת המוטל בחמה דמניח עליו ככר כו' ואח"ז כ' וכן אם נפלה דליקה כו' משמע דשניהם שוים דהיינו בחמה ע"י ככר ותינוק ובדליק' אפי' בלי ככר ותינוק שוין וכיון דבדליק' מוכח מלשון הרמב"ם דההוצא' אסור' ה"ה מפני החמה : וכ"מ בגמ' דף מ"ג ע"ב דפליגי רב ושמואל במת המוטל בחמה וליכא ככר או תינוק אי הותר טלטול מן הצד ופליגי אי טלטול מן הצד שמי' טלטול או לא ואמרי' כתנאי דתניא אין מצילים את המת מפני הדליק' ר' יודא בן לקיש אומר מצילים מאי לאו בטלטול מן הצד פליגי . ומשני לכ"ע ס"ל טלטול מן הצד שמיה טלטול. וה"ט דר"י בן לקיש דמתיר מפני הדליק' דאי לא שריי' ליה אתי לכבויי ולא משני דבדליקה הבזיון יותר גדול מן מוטל בחמה. לכן אע"ג דטלטול מן הצד שמיה טלטול מ"מ שתיר ריב"ל הטלטול מפני הדליק' מפני שהוא בזיון גדול אבל לא כשמוטל בחמ'. או להיפך דגבי מוטל בחמה לכ"ע טלטול מן הצד מותר מפני בזיון המת דזה בזיון גדול. וגבי דליקה דאין בזיון גדול ס"ל לת"ק דריב"ל דלא הותר טלטול מן הצד אלא ע"כ דהש"ס ס"ל דשני הבזיונות של חמה ושל דליקה שוין : (ס"ק ד) מחמה כו' די"ל תקני' כמ"ש ס"ו ולזה נתכוון רמ"א ר"ל במ"ש ועיין בסי' זה סעיף ו' ר"ל המחבר לשיטתי' דס"ל דלא הותר הוצא' מפני בזיון המת. (כ"א בספינ' דהוי בזיון גדול) ולכן לא הותר בסעיף ב' אלא במת שכבר הסריח ומשום כבוד החיים ולכן א"ש מ"ש פה במת המוטל בחמ' דלא הותר אלא באותו רשות דלא הותרי הוצא' משום בזיון המת אבל רמ"א דפסק בסעי' ב' כהטור. דאפי' עדיין לא הסריח אלא קרוב להסריח מותר להוציאו ע"כ משום בזיון המת. מ"מ בדין הכא כשמוטל בחמה מודה רמ"א דההוצא' אסור' משום דיש לו תקני' להצילו מבזיון בלי הוצא' : שיש בו שני ב"א כו' ולפ"ז בדליקה רמ"א חולק על הרב"י וס"ל דגם מפני בזיון השרפה הותרה ההוצאה דהא רמ"א מתיר הוצא' מפני כבוד המת דהא כבר הוכיח דבזיון הדליק ובזיון מת שמוטל בחמה שוין : (ס"ק ה) שקרוב כו' ודוקא ע"י ככר כו' ר"ל אע"ג דהרב"י הביא בזה שני דיעות ויש מ"ש שכל שמוציאו כו מוטב להוציאו שלא בככר כו' אבל רמ"א שפוסק כהטור בזה דאפי' קרוב להסריח מותר לא נתיר בענין אחר ממה שהתיר הטור דהיינו ע"י ככר ותינוק כמבואר בטור : וכמ"ש ס"א תו' סוכה. ר"ל התו' הביאו ראיה מדין הש"ס המובא בס"א אבל בש"ע ס"א כתב היפך מדברי תוס' דהוצא' חמירא מאיסור טלטול דהא בדליקה התיר טלטול ולא הוצאה כנ"ל דשם בסוכה אמרו דמותר להכניס אבנים לבית הכסא לקנח בו דגדול כ"ה שדוחה כו'. ופי' רש"י דוקא בה"כ שאין לו מחיצות דליכא כ"א טלטול אבנים המוקצים איסור זה התירו מפני כבוד הבריות אבל מוקף מחיצות דאיכא איסור הכנסת מכרמלית לרה"י לא הותר מפני כ"ה והתוס' חולקים הדא דלשון להכנים משמע דמוקף מחיצות ועוד דטלטול מוקצה חמיר מאיסור כרמלית דהא גבי מת המוטל בחמה לא הותר לטלטלו כ"א ע"י ככר ותינוק. הרי משום בזיון המת לא הותר טלטול מוקצה ואיסור כרמלית הותר מפני בזיון המת בהאי שכבא דהוי בדרוקר' וכיון דמשום כ"ה דהיינו הקינוח הותר טלטול אבנים מוקצים כ"ש דהותר איסור כרמלית עכת"ד. וכן ס"ל להטור כדהוכיחו התוס' דטלטול חמיר מכרמלית ולכן אע"פ שהותרי' הוצא'. מ"מ טלטול דחמיר לא הותר כי אם ע"י ככר ותינוק. ומ"ש הרב"י ויש מ"ש שכל מוצ"א לכרמלית מוטב כו' היינו משום דהרב"י אזיל לשיטתיה וכך י"ל דהוי ס"ל האי יש מ"ש (דהיינו רמב"ן) דמת שקרוב להסריח לא הותר ההוצא' כ"א כשכבר הסריח מפני כבוד החיים וכדעת הרמב"ם ולדידי' אזיל ראיית התוס' די"ל לעולם הוצאה חמורה מטלטול והא דהותר בהא שכבא דבדרוקרת ההוצאה ובפ' ב"מ דף ל' ובכירה דף מ"ג לא הותר הטלטול כ"א ע"י ככר ותינוק היינו משום דעובדא דדרוקרת ע"כ מיירי להרמב"ם והרב"י שכבר הסריח. ולכן הותר ההוצא' וכ"ש הטלטול והא דלא הותר בפ' ב"מ ופ' כירה טלטול מחמה לצל כ"א ע"י ככר ותינוק שם מיירי שעדיין לא הסריח אלא קרוב להסריח דכה"ג לא הותר לא טלטול ולא הוצאה וכן כ' הרב"י להדיא דלדעת הרמב"ם האי דפ' כירה מיירי שעדיין לא הסריח ע"ש : (ס"ק ז) אין מוציאים כו' וכבוד המת נמי ליכא כו' זהו סניף בעלמ' דמ"מ איכא בזיון אלא שנתמעט הבזיון ועיקר הטעם דלהרמב"ם דבעינן שכבר הסריח משום דס"ל משום בזיון המת לא התירו אלא משום כבוד החיים וכיון שיש להם מקום לצאת דליכא כבוד החיים לא הותר ולכן כ' מ"א אח"ז דלדעת הטור דמשום בזיון המת הותר א"כ אפי' י"ל מקום לצאת מותר דהא אכתי משום בזיון המת והיינו דוקא בקרוב להסריה אבל אם הסריח וי"ל מקום לצאת דליכא משום כבוד החיים וגם משום בזיון המת ליכא כיון דכבר הסריח אין תכלית למת בהוצאתו א"כ כה"ג גם להטור לא הותרה ההוצאה וכן דייק ל' מ"א : (ס"ק ח) אלא ע"י כו' דהוצאה דא"א לתקוני כו' כ"כ הר"ן ור"ל אפי' לרמב"ם דטלטול קיל מהוצאה מ"מ לכתחלה בעי כו"ת כיון דאפשר לטלטל בהיתר למה נתיר מוקצה אע"ג שאם הוציאוהו ע"י ככר ותינוק ירבה בהוצא' דעה זו לא ס"ל האי סברא אלא כיון דע"כ הוצרכו להתיר הוצאה לא חלקו בין הרב' למעט :

אם

(ג) אבל יא לא ע"י ככר כ וה"ה אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה (°) בספינה והיו העכו"ם יב מתאספים שם וכן כל כיוצא בזה : הגה והוא הדין דמותרים יג לומר (ח) לעכו"ם לטלטלו כמו ע"י ככר ותינוק · (מרדכי וב"י בשם שבולי לקט) יד ואסור לטלטל מת על ידי ככר ותינוק (ט) לצורך כהנים או דבר אחר אבל ע"י עכו"ם יש מתירין (טור י"ד שע"ב ותשובות מהרי"ל סי' ס"ה) וכן ראיתי נוהגים לצורך מצוה או מחוכה:

ג ל יש מי שאומר שאם נתן על המת טו אחד מכלים (י) שהוא לבוש חשוב כנותן ככר או תינוק :

ד מ יש מי שאומר שלא הצריכו ככר או תינוק אלא למת (יא) ערום (ד) אבל (°) אם הוא טז בכסותו אין צריך ככר או תינוק :

ה נ אם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה כיון דלצורך דבר המותר הוא ס לא התירו לטלטל ע"י ככר או תינוק (ה) אלא (יב) במת בלבד אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל :

ו ע מת המוטל בחמה פ ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו (ו) באין ב' בני אדם ויושבין מב' צדדיו (°) חם להם מלמטה יז זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה חם להם מלמעלה זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו זה יח (יג) זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו

°ע' רס"ג בכ"ג ס"י

בסי' ש"ח סמ"א : יא לא ע"י ככר . דמ"מ יתחייב על הככר (°) שאינו טפל למת : יב מתאספים שם · והוא בזיון גדול (°) עמ"ש ס"א : יג לו' לעכו"ם . (°) דשבות דלית ביה מעשה הוא ומה שפסק' ר"ב דא"כ ליסתרי לו' לעכו"ם לקבור מת בשבת ככר האריך בזה הרמב"ן בספר תה"א דף כ"ו דשאני כרמלית דהכל יודעים שאינו בכלל מלאכו' אבל לחלל עליו שבת אפי' ע"י עכו"ם אסור משום כבוד המת שלא יאמרו נתחלל עליו שבת הלכך אפי' להוציאו ע"י עכו"ם להניחו בקבר העשוי מאתמול אסור אע"ג דהוי שבות דשבות ולא נהגינן בו כבוד כלל במקו' איסורין המתפרסמין אפי' של דבריה' עכ"ל וכ"כ התו' בב"ק דף פ"א ובגיטין ד' י"ח ועססי' שכ"ה (°) א"כ משמע דבר"ה אסור אפי' ע"י עכו"ם ואפי' למ"ד מלאכה שא"צ פטור מ"מ עיקרה דאורייתא' כמ"ש הטור בשם ר"ת : יד ואסו' לטלטל. בחמת שמהרי"ל פסק דמותר לטלטל ע"י ככר או תינוק לצורך החיים וכן המנהג עכ"ל · אלא שבהג"מ אוסר ע"י ככר או תינוק · ונ"ל דטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים כמ"ש ס"ה דלצורך מקומו שרי ומ"מ אין הכהנים יכולים לכוף לקרוביהם שיוציאוהו אפילו צריכים הכהנים ליכנס לב"ה דהוא מצוה כ"כ בתשו' מהרי"ל סי' ס"ע אם לא בנפל [ב"ח] ועבי"ד סי' שע"א ס"ד והכ' מיירי שאין הקרובי' מקפידין ובזיון המת ליכ' דמה לי בבית זה מ"ל בבית אחר אבל הכהנים רוצים שיהיו בביתם וכ"ה במהרי"ל שם דבחול מותר להוציאו שיכנסו הכהנים בביתם אם אין הקרובים מקפידין או במקום שהמנהג לשאת מיד למקום שמטהרין אותו יכול לכופן ומ"מ נ"ל דאם יש כהן חולה שאינו יכול לצאת מביתו כופין הקרובי' להוציא המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא' ומ"ש בס"כ בי"ד סי' שע"ב דהוי דרבנן לא דק עמ"ש סי' שמ"ג : טו א' מכלים . וה"ה שאר כלים שמלאכתן (°) להיתר כן איתא בגמ' סוף נוטל : טז בכסותו א"צ . והרב"י כ' ויש לדחות דהכסות בטל לגבי המת וכ"כ בס"ג ובשל"ה הקשה ע"ז דאמר דוד אפחת דרגא מתותי' ומת ומסתמא היה מלובש בבגדיו ואפ"ה היה אסור לטלטלו אם לא ע"י ככר או תינוק כדאיתא בגמ' ע"ש ושמעתי דבגדי דוד היו מוקצין דאסור לכל אדם ללבשן דשורפין על המלכים אבל שאר בגדים של מת לאו מוקצין הן (°) ומ"ש ב"י איתא בחולין דף קכ"ה מת בכסותו פי' תכריכין מבטל ליה האי לא מבטל ליה עכ"ל וא"כ אזלי' בתר מחשבתו וה"נ לא מבטל בגדי המת אלא דעתיד להפשיטו ולהלבישו תכריכין : יז זה מביא מטתו . אבל לא יביאו מיד מחצלת דא"כ יהא ניכר שעושה לצורך המת ואסור לעשות אוהל עראי לצורך המת אבל השתא ניכר שעשו לצורך עצמן שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטה : יח זוקף מטתו · (°) ומסירה אח"כ (ב"י) ואם הוא מתירה שלא

תמ"ו ס"ג : (ג) אבל לא ע"י ככר · הטעם בטור שאינו טפל למת ונראה פי' דבר זה דדוקא תינוק שהוא מין אדם כמו המת ובזה י"ל שהם (°) טפלים להדדי ע"כ מטלטל זה אגב זה משא"כ בככר שאין לו שום שייכות עם המת ואין שייך לומר זה אג"ז וזהו דעת הרמב"ן שמביא הטור והב"י בשם תה"א אלא שסיים ע"ז וז"ל אלא שר"ח אוסר וגם הש"ע היה לו לסיים כן: (ד) אבל אם הוא בכסותו כו' . שמעתי מקשים לפ"ז למה הצריכו גבי דוד המלך שמת בשבת לטלטלו ע"י ככר או תינוק כדאי' בפ' ב"מ והא דוד לא הי' ערום באות' שעה שהרי מת בעוסקו בתור' כדאית' שם בגמרא והכם א' תירץ דשאני בגדי מלך שאסורים לשאר בני אדם כדתנן שורפין על המלכים וכמ"ש הרמב"ם בהלכות מלכים דשורפי' בפניה' משמע דחיוב יש בזה וא"כ לא הוי ראוי ע"כ לא היו בגדי דוד מועילי' לטלטל ונכון הוא : (ה) אלא במת בלבד. וא"ל ממ"ש בסי' ש"ח ס"ה דכלי שמלאכתו לאיסור שרי מחמה לצל ע"י ככר או תינוק הכא שאני כיון דהוקצה מחמת גופו הוא כאבן משא"כ התם דעכ"פ כלי הוא וזו הוא ששינו מדוכה מטלטלים אגב השום שיש עליה אפי' מחמה לצל כ"כ ב"י בסי' ש"ח בשם תשו' הרא"ש וא"ל ממ"ש בסי' ש"י דמטלטלין כלי שיש בו דבר האסור והמותר דהיינו שברי עלים הם דבר האסור מ"מ מטלטלין בשביל ההיתר שיש שם והעלים הם גופם מוקצה כאבנים וכמת דשם הוה האיסור בטל נגד ההיתר וכמאן דליתיה דמי כיון דדבר המותר הוא חשוב ואשר"י וטור סיים כאן הלכך אותן שמטלטלין מנורה שהדליקו עליה בשבת ע"י ככר או תינוק לא יפה הם עושים עכ"ל(°) ותימ' הוא מ"ש זה מההיא דסי' ש"ח ס"ה שזכרתי דהא כאן במנורה ג"כ כלי הוא אלא שמלאכתו לאיסור ולמה יועיל שם ככר או תינוק טפי מכאן ותרתי הכי פסקי דהרא"ש נינהו אלא דההיא דסי' ש"ח הוא תשו' הרא"ש והך דהכא הוא בפסקיו בפרק נוטל והך דהכא עכ"פ עיקר שכ"כ ב"י בסי' רע"ט בשם ריב"ש שאין לטלטל המנורה ע"י לחם שנותנין בשבת דלא אמרו ככר ותינוק אלא במת בלבד וע"כ אין לסמוך על הקול' דסי' ש"ח ס"ה ויש קצת ליישב דש"ה בסי' ש"ח דשרי לטלטלו להדיא לצורך גופו ומקומו רק מחמה לצל אסור בזה מועיל ככר או תינוק (°) מה שא"כ כאן במנורה דאפי' לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל ע"כ לא מועיל ככר או תינוק : (ו) באים ב' בני אדם כו' . בגמ' אמרי' (°) שיעשו כן דוקא בשביל שאין מחיצה למת רק בשביל החי לפי שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל והקשה ב"י דכיון דקי"ל דכלי ניטל אפילו לצורך דבר שאינו ניטל לא צריך לענין זה כלל אלא יוכל לעשות מחיצה עראי בשביל המת ונ"ל דכ"כ התוספות תימא מאי איסור איכא כשיבנה

כ מרדכי בפ"ג דשבת ל רמב"ן שם מ מרדכי בפ"ג דשבת בשם רב אביגדור נ רבינו ירוחם בנתיב כ"ח ח"א ס שבת קמ"ב וכרב אסי ע שם מ"ג פ לשון הרמב"ם בפרק כ"ו

חתם סופר

ע"י תינוק נ"ב נראה לי טעמא דהרמב"ן דנעשה מת מטה לתינוק והמוציא חי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו כדאיתא במשנה פרק המצניע דף צ"ג ע"ב ע"ש ובזה ניחא נמי דעת רבינו אביגדור דלקמן סעיף ד' מייתי ראיה משיורי כוסות ולא מייתי בפשיטות דמה לי ככר ותינוק

לבושי שרד

מלאכה הוא אלא שא"צ לגופה והוי עיקר בדאורייתא ולכן הקשה הט"ז סק"ג דהיה לו להש"ע לסיים שהר"ח אוסר : ס"ק י"א (°) שאינו טפל . המג"א מפרש מ"ש הטור ואינו טפל למת רצונו בשלמא תינוק נושא א"ע כשגדול קצת ואינו עושה איסור בהוצאת התינוק. משא"כ בככר יתחייב על הוצאת הככר ולא דמי למת במטה שפטור אף על המטה שהמטה טפילה למת וצריך לה אבל הככר א"צ למת וחייב עליה ואמנם הט"ז בסק"ג לא רצה בזה דקשיא ליה הא כמו דהוצאת המת הוי מלאכה שא"צ לגופה וניחא ליה טפי אם היה חי ה"נ הוצאת הככר הוא מלאכה שא"צ לגופה מש"ה הוצרך הט"ז לדחוק ולפרש בדרך אחר : ס"ק י"ב (°) עמ"ש ס"א. ר"ל שכת' שם בסק"ג דלא התירו משום בזיון המת אלא בזיון החיים. לכן צ"ל דזה הוי בזיון גדול ושרי אפי' משום כבוד המת לחודיה : ט"ז סק"ג (°) שהם טפלים עיין מ"ש המג"א ס"ק י"ח י"ט ומש"ש : מ"א סס"ק י"ג (°) דשבות. לשון מרדכי הוא מדחזינן דהתירו שיעשה הישראל שבות להוציא לכרמלית כ"ש שבות דאמירה לגוי דלית ביה מעשה : שם (°) א"כ משמע. ר"ל דהאוסרים להוציאו לר"ה אוסרים אפי' ע"י גוי כיון דמתפרסמא מילתא. ומ"ש ואפי' למ"ד כוונתו לבאר טעם האוסרים וכמו שבארתי באות יו"ד ע"ש : ס"ק ט"ו (°) להיתר. משא"כ כלים שמלאכתן לאיסור לא מהני דהא אין זה נקרא לצורך גופו : ש"ע ס"ד (°) אם הוא בכסותו. עיין שו"ת אבן שוהם סי' ל"א מי שנפל מן הבית ומת בשבת ליכא היתר זה לפי שצריך לקוברו בבגדיו ממילא הוה הבגדים תכריכים ואסורין ג"כ בהנאה ובזה מיושב הא דדוד לפי שאיפחת דרגיה ע"ש באורך ועיין בטור שור פ"ז דכ"ט : מ"א ס"ק ט"ז (°) איזהו איסור לשון יש כאן והכוונה דמה שהקשה הב"י דהכסות בטל לגבי המת יש לתרץ דשם בחולין בתכריכין מיירי משא"כ כסותו ומשום דאזלינן בתר מחשבתו : ט"ז סס"ק ה (°) משא"כ כאן במנור'. דכיון שהדליקו באותו שבת ונעשה בה"ש בסיס לשלהבת אסור אפי' לצורך גופו כמבואר בסי' רע"ט סעיף ג': ש"ע ס"ו (°) חם להם מלמטה זה מביא כצ"ל. ור"ל מהקרקע שרתחו החמה : ט"ז דסק"ו (°) שיעשו כן דוקא. ר"ל מה שצריכים לעשות דוקא באופן זה שלא תהיה מחיצה בשביל המת רק בשביל החי הטעם הוא שאין כלי ניטל וכו' : מ"א ס"ק י"ח (°) ומסירה אח"כ ולא יניחו שם המטות כדי שיהיה היכר שלא נתכוונו בפריסת המחצלת אלא להגן עליהן מפני החמה שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטות וישבו עליהן וכשעמדו זקפו מהם והלכו להם עכ"ל הב"י :

באר היטב

ע"ש (ח) לעכו"ם . דוקא לכרמלית אבל לר"ה אסור ע"י עכו"ם מ"א . וכתב א"ז מעשה שנפל בית א' בצו"ה כל נפשות מישראל ותינוק א' מת היה תחת הבית והתיר א"ה מהר"ז לקבל דמים מה העכו"ם לפנות עד שימצ' התינוק מטעם כיון דקבל אדעתיה דנפשיה קא עביד : (ט) לצורך וטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים ומ"מ אין הכהנים יכולים לכוף לקרובים שיוציאוהו אפי' צריכים לכנוס לבה"כ דהוא מצוה אם לא בנפל. ב"ח. ומ"מ נ"ל דאם יש כהן חולה שאינו יכול לצאת מביתו כופין את הקרובים להוצי' המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא מ"א. ועי' מ"ש בי"ד סי' שע"ב ס"ק א' : (י) שהוא. ה"ה שאר כלים שמלאכתן להיתר גמר' סוף פרק נוטל : (יא) ערום. והא שהצריכו גבי דוד המע"ה שמת בשבת לטלטלו ע"י ככר או תינוק והא דוד לא היה ערום דאמרינן אפחת דרגא מתותיה ומת ושמעתי דבגדי דוד היו מוקצין דאסור לכל אדם ללובשו דשורפין על המלכים של"ה ט"ז מ"א : (יב) במת . ע"ל סי' ש"ח ס"ה ועיין ט"ז : (יג) זוקף . ומסירה אח"כ. ב"י. ואם הוא מתיר' שלא יסריח המת ויצטרכו לצאת כדי לפרוס עליו מחצלת ובענין שאין עושה

שערי תשובה

סי' שיא (יא) ערום עבה"ט ועיין בשו"ת אבן השוהם סימן ל"א בענין זה :

נתיב חיים

(°) ט"ז ס"ק ה' ותימא הוא מ"ש זה . כ"ב ולי נראה דלא דמי אהדדי וההפרש דבכלי שמלאכתו לאיסו' אם נותן בו ככר או תינוק נראה שמטלטל הכלי עכשיו משום דבר היתר. משא"כ נר שהדליקו בו באותו שבת . נמצא דבין השמשות אין בידו לטלטל בשבת שהוא דולק ע"י ככר דאית ביה שמן ונר שצריך לאותו שעה לנר והוא חשיב טפי מככר מ"ה לא הוי בסיס לדבר האיסור והיתר ומכאן אתה למד דארנקי לא חשבינן ע"י ככר לבסיס לדבר היתר ואיסור דדינרא שבארנקי חשיבי טפי מככר. וה"כ בנר שדולק בין השמשות וכיון דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא וכ"כ המ"א בסי' רע"ט ע"ש :

הגהות רעק"א

מותר לטלטל אח"כ המטה והיינו אחר שנסתלק המת מהמטה דאין מוקצה לחצי שבת. וכן פירשו תו"ש ומחצית השקל. ולי תמוה דהא ע"כ מיירי היכי דלא הוי מטה בסיס כלל כגון בשוכח או מת בשבת הוי כמוכח דאל"כ אמאי מגער דהוי טלטול מן הצד הא המטה עצמה אסורה בטלטול : מג"א ס"ק י"ד ה"ה דלצורך מקומו שרי. ולפ"ז מ"ש בהג"ה אבל ע"י עכו"ם יש מתירים לכאורה בפשוטו יש היתר ע"י עכו"ם כיון דהוי לצורך מקומו דיש היתר ע"י ישראל בטלטול מן הצד שרי בעכו"ם לגמרי

ביאור הגר"א

השני שברש"י שע"י מחיצה של ב"א וז"ש ויש מי שאומר. דס"ל דכל שמשביח בטלטול פוגם בהוצאת הככר ותינוק שלא לצורך וכ' דהא אין הככר והתינוק טפלין למטה ועוד הוצאה דככר קרובה לבא לידי איסור תורה יותר מהוצאת המת דאפילו תוציאו לקוברו מלאכה שאצ"ל הוא כמש"ש ועוד משום מראית העין שלא יאמרו מחלל עליו שבת וכמש"ל בקבורתו ע"י עממין בשבת אבל בכרמלית הכל יודעים שאין איסור מלאכה וע"ש בתה"א וס' הראשונה ס"ל מוטב להרבות באיסור אחד מלעשות ב' איסורים וכ"ש לפ' התוס' הנ"ל דיותר חמיר איסור טלטול מאיסור הוצאה כמש"ל : ויש מי שמתיר כו'. דמש"ם לכרמלית

מעשה שהיה כך היה אבל באמת מותר אף לר"ה ומש"ה מי קאמינא לר"ה כו' דהיינו משום שאמר שם אפי' לר"י אבל לר"ש אף לר"ה שרי דהוי מלאכה שאצ"ל וכ' שם שר"ח אוסר שלא התירו אלא דבר שעיקרו מדברי סופרים כו' ואסור משום מראית העין כו' הדע שלא הכל התירו שהרי אמרו בפ"ג אי לא שריה ליה כו' ואם איתא נתיך ליה הכיבוי עצמו וכפ"ק דר"ה אמרינן בשבת ויוה"כ דלא אפשר בעממין ולא התירו בעממין אלא בי"ט ע"ש בס' הה"א בשער מ"ו שהאריך בזה : ע"י תינוק אבל . עמ"א ס"ק י"א : וה"ה. לפרש"י וערש"י שם או בבזיון כו' : וה"ה דמותרים כו'. דשבות דלית בה מעשה כמ"ש בעירובין ס"ח א' ועסי' רע"ו ס"ג בהג"ה : ואסור לטלטל. דלא התירו אלא משום כבוד המת : אבל ע"י עו"ג . דשבות ע"י עו"ג מותר במקום מצוה או צורך גדול כמ"ש בסי' ש"ז ס"ה : ס"ג יש מי שאומר. דל"ד ככר ותינוק כמ"ש קמ"ב ב' : ס"ד יש מי . לפי' הרמב"ן שפי' שם מ"ד א' כוונה אגב קיטמא שהאפר מוקצה ומטלטלין אגב הכלי וא"א דהכלי בסיס לדבר האסור שהכלי חשוב ואינו בטל להאפר וכמ"ש בפ"ב די"ט כ"א ב' אלא שיורי כוסות ונטלטלינהו אגב כסא מי לא אר"כ כי הוינן כו' ועתוס' שם ובשבת מ"ז א' ועסי' ש"י ס"ח : ס"ה אם צריך . עמ"א ומ"ש שם : ס"ו מת המוטל . אע"ג דאמרינן שם דס"ל כר' יצחק לא קי"ל כן כמו שהוכיח הרי"ף בפ' מי שהחשיך קנ"ד ב' דרב הונא ל"ל דר' יצחק דאר"ה התם היתה כו' ופריך עלה והא קמבטל כו' ורב ששת סבר לומר כן אבל רב הונא לא ס"ל אלא משום דאין עושין אהל ארעי אפילו בשמי

מחצית השקל

אם א"ל כו' שרי לרמב"ם ר"ל לרמב"ם דס"ל דטלטול קיל מהוצאה וכיון דל"ל כו"ת דא"א לתקן איסור טלטול כמו דהותר ההוצאה הותר ג"כ הטלטול. אבל להטור דהוא דעת י"א שהביא רמ"א דאפי' קרוב להסריח מותר ולדידי' ע"כ צריך לו' דטלטול חמיר ממוקצה כמו שכתב התוס' בסוכה וכמש"ל בס"ק ה' עיין שם. לכן אי ליכא כו"ת אסור להוציאו דניהו דאיסור הוצאה התירו איסור טלטול דחמיר לדידיה לא התירו וכ"מ מלשון הטור ע"ש : (ס"ק ט) אף כו' ועסי' רע"ח דיש מחלוקת הפוסקים אי מלאכה שאינ' צ"ל פטור : (ס"ק י) ע"י תינוק דוקא כו' דהוא ס"ל לחלק בין תינוק לככר דבתינוק ליכא איסור תור' דחי נ"ע משא"כ ככר אע"ג דגם ככר ליכא איסור תורה למ"ד מלאכה שאצ"ל פטור דהא גם הככר א"צ לגוף הוצאת הככר מ"מ גרע יותר מתינוק דאיכא נמי סברת חי נושא את עצמו ולכן אם התינוק קטן דל"ל חי נושא את עצמו דין תינוק כזה כדין ככר ושיעור קטן לענין זה ע' סי' ש"ח ס"ק ע"א דלא כט"ז שחילק בין כל"ת דתינוק הוי מין אדם ובטל לגבי מת א"כ אפי' קטן שרי : (ס"ק י"א) לא ע"י כו' מ"מ יתחייב כו' כ"ה גם לשון הרמב"ן : וכ"כ בספר ת"ש דיתחייב היא לאו דוקא דהא גם הככר הוי מלאכ' שאצ"ל כצ"ל : (ס"ק י"ב) מתאספים שם והוא בזיון גדול כו' אע"ג דשם במרדכי בעובדא דמת שבא בספינ' כ' דהוי בזיון קצת אפשר ס"ל כהטור דאפי' קרוב והסריח מותר דגם משום בזיון המת מותר ולכן סגי בבזיון קצת כמו סרחון אבל להמחבר דס"ל כהרמב"ם דבעי שכבר הסריח דאיכא כבוד החיים אבל משום בזיון המת לא הותר אלא היכי דהוי בזיון גדול וכמ"ש מ"א ס"ק ג' ע"כ צ"ל דהכא מיירי היכי דאיכא בזיון גדול : (ס"ק י"ג) לומר כו' דלית בי' מעש' ר"ל דישראל העוש' שבות מיקרי אית ביה מעש' דהא ישראל עשה מעש' אבל אי הגוי עשה מלאכ' בשביל ישראל אפי' איסור תור' מ"מ ליכא כ"א שבות דאמיר' לגוי זה מיקרי שבות דלית ביה מעש' דהא לא עביד ישראל מעש' : לקבור המת כו' דאיכא נמי משום כבוד הבריות : וע' סס"י שכ"ה דאם גוי עשה מלאכ' בשביל ישראל מותר לו במ"ש אם ממתין בכדי שיעש' ואם עשה ארון או קבר בשביל ישראל אם נעשה בפרהסיא לא יקבר בו אותו ישראל עולמית והיינו מטעם הנ"ל שלא יאמרו נתחלל שבת ע"י : (ס"ק י"ד) ואסור כו' באמת שמהרי"ל כו' השיג על המדפיס שדפס תשובת מהרי"ל סי' ס"ה ע"ז כ' דליתא דאדרבה מהרי"ל מתיר וכ' דכן נוהגים אלא דברי רמ"א האוסר הם דברי הגמ"ר לצורך כהנים כמ"ש סעיף ה' כצ"ל: אם לא בנפל. ב"ח בי"ד סי' שע"א וכ"כ ש"ך שם אבל ט"ז שם חולק דאפי' בנפל אין כופין ע"ש : והכא מיירי כו' ר"ל דלא אסר כאן אלא משום איסור שבת ת"ל אפי' בחול אין כופין לקרובים לכן נ"ל דמיירי דאין הקרובים מקפידים וא"כ אזיל בזיון הקרובים דזהו כבודם שיטהרו ויעשו צורכי המת בביתם ובזיון המת בלא"ה ליכא דמה לי בבית זה כו' וכן משמע במהרי"ל דאין בזה משום בזיון המת : (ס"ק טז) ובשל"ה הקש' כו' כדאית' בגמ' שבת דף ל ע"א : דאסור לכ"א ללבשן כו' ובספר ת"ש כ' קושיא בשם מוהרש"ק דהא דשורפים על המלכים אינו חובה דניהו דלאדם אחר אסור ללבשן אבל מותרים למלך אחר [והכי קי"ל כ"כ הרמב"ם דכלי תשמישו אע"ג שאסורים להדיוט מ"מ מותרים למלך אחר] וכסא שלמה יוכיח וא"כ בגדי דוד לא היו מוקצים ולכן מסיק שמצא בשם גדול אחד כיון דקיי"ל ביורה דעה סי' שס"ד כמהרי"ל דאם נפל מן הגג יקברוהו עם בגדיו ודוד נמי כיון דאפחת דרגא מתותי' ומת דהיינו נפל מן הגג מדינא צריך לקברו עם בגדיו ושפיר הוי בגדיו מוקצים עכת"ד :

וקילס לתי' זה וכ' עליו והוא נכון מאוד ואני שמעתי ולא אבין דהא טעמיה דמהרי"ל בנפל מהגג מבואר שם כיון דיצא ממנו דם ונבלע בבגדיו ושמא נבלע בבגדיו רביעית דם שהנפש יצאה בו וצריך קבורה ולכן נפל מהגג ויצא ממנו דם אבל לא מת מיד אלא לאחר כמה ימים מת על מטתו וכן מי שמת בקור גדול דלא יצא ממנו דם קוברים אותו בתכריכים כשאר ב"א. ודוד כפי משמעות הדברים לפי פשוטן לא מת מהנפיל' דאפחת דרגא מתותי' ולא יצא ממנו דם דהכי איתא שם א"ר מ"ד הודיעני ה' קצי כו' א"ל בשבת תמות כו' כל יומא דשבתא הוי יתיב וגרים כולי יומא האי יומא דבעי למינח נפשי' קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוי פסיק פומיה מגירס' אמר מאי איעבד ליה ה"ל בוסתנא אחורי ביתא אתי מ"ה וכחיש באילני נפיק למיחזי (כי הי' דבר תימה כמ"ש רש"י) הוי סליק בדרגא אפחת דרגא מתותי' אשתק ונח נפשי' עכ"ל הגמ' : הרי דע"י דאפחת דרגא נבהל ושתיק מלגרוס לפי שעה ועי"ז הי' יכול מ"ה לשלוט בו ומת ע"י מ"ה כדרך כל הארץ ולא ע"י הנפיל' ולא הי' צריך לקברו בבגדיו ומחוורתא כתי' מ"א וכן תירץ הט"ז. ומאי דקשיא ליה למהרש"ק הא ראוי' למלך אחר יש לדחות דמהידוע שמלבוש המתוקן לאדם אחד בקושי ימצא אדם שיהי' הבגדי' כמדתו כי זה ארוך וזה קצר זה עב ושמן וזה דל ורזה וכדומה ואם אדם אחר ירצה ללבשן צריכים תיקון שיהיה כמדתו. וא"כ בשלמא אי בגדי דוד היו מותרים לכל אדם ברוב עם אי אפשר שלא ימצא א' שיהי' כמדתו אבל השתא דאסורים לכ"א ולא הי' ראויים כי אם לשלמה אפשר לא הי' כמדתו והיו צריכים תיקון לכן בשבת דאין ראויים ללביש' בלי תיקון הם מוקצים : ומה שכ' ב"י איתא בחולין כו' ר"ל דהרב ב"י כ' סתמא דכסות בטל גבי מת. משמע דמן הסתם בטל ולכן שפיר קשה ליה להרב ב"י. אך האמת אינו כן הכי אמרי' בחולין אמר רבא כמאהיל באויר על המת אפי' גבוה מן המת יותר מטפח נקרא בלשון חכמים נוגע דתניא סריגה של חלון שניתן באויר ע"ג מת ויש אויר בין סריגה לסריגה הנוגע נגד הנקב שבין סריגה לסריגה טמא והנוגע שלא כנגד הנקב טהור דהסריג' אינה מקבלת טומא' לכן חוצצת בפני הטומאה ודייק רבא היכי דמי אי הסריגה סמוכה למת פחות מטפח למה אם נגד הסריגה נגע טהור כיון דסמיך כ"כ הסריגה למת הוה ליה ככסות למת ומת בכסותו מטמא ולמה יהי' חוצץ איהו גופיה מטמא. אלא ודאי שהסריגה הוא למעלה מטפח מן המת ולא הוי כמת בכסותו ואפי' הכי קרא נוגע ודחי אביי לעולם מיירי שהסריגה סמוכה למת בפחות מטפח ולכן קראו נוגע ודק"ל ה"ל כמת בכסותו שאני מת בכסותו מבטל ליה האי לא מבטל ליה עכ"ל הגמ' ומדקאמר מבטל ליה ולא קאמר בטל משמע שבדעתו תליא מלתא ועוד דאלת"ה מאי משני האי מבטל כו' מאי סברא יש לחלק אע"כ בדעתו תליא מילתא לכן דוקא מת בכסותו דעתו לבטל והיינו תכריכים דהא יקבר בהם מה שאין כן סריגה אין דעתו לבטל ואם כן ה"ה שאר בגדים שאינו תכריכים גם כן אינו מבטל ונתיישב קושית הרב"י : (ס"ק י"ז) זה כו' אבל לא יביאו מיד מחצלת ואין צריך כלל למטה בשלמא לפירש"י צריכים למטה כי המטה נעשה דופן והמחצלת היא הגג למעלה אבל לפירוש הרמב"ם וכוותיה פסק בש"ע דהמטה אין בו צורך כי המחיצה והגג הכל נעשה מהמחצלת כי מיירי במחצלת קשה שהיא יכולה לעמוד בפני עצמה א"כ למה יביאו מטה : (ס"ק י"ח) זוקף כו' ומסיר' אח"כ ב"י. והרב"י כ' דרך אפשר שצריך להסיר המטה דעי"ז ניכר שעיקרו נעשה בשביל החיים דהא כשילכו זוקפים המטות ומסירן כי אין לחייב

שוב

מטתו ונשמט והולך לו ונמצאת מחיצה עשויה מאליה שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת :

ז יט ל (°)מותר לסוך המת (ולהדיחו) כ (יד)ולשמוט הכר מתחתיו כדי שלא יסריח ובלבד (טו) שלא יזוז בו שום אבר ואם היה פיו נפתח והולך קושר את הלחי בענין שלא יוסיף להפתח אבל לא כדי שיסגר מה שנפתח או קצתו שאם כן היה מזיז אבר ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת :

ח ק ° טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר הלכך ר צנון שטמן בארץ כא ומקצת עליו מגולים ש ולא השריש וגם כב לא נתכוין (טז) לזריעה נוטלו ת אע"פ שבנטילתו (יז) מזיז עפר ממקומו א ואע"פ שהוסיף מחמת לחות הקרקע מותר : הגה ואפי' הניחו שם מבע"י (ז) להיות שם כל השבת כג (יח) דאין באוכלין משום בסים לדבר האסור (כל בו) (ח) (יט) ב וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור מותר כד הילכך ג קש שעל המטה (ט)דסתמו (כ)מוקצה להסקה מנענעו

°עסי' של"ו ס"ו ומ"ש סי"ג עסש"ח סכ"ח וכ"ב עסש"ח ס"כ עסי' רכ"ט סי"ו ע"ש

כל א' (°) מטה ליסב עליה ותו אמאי מייתי ברישא מטה והדר מחצלת ימתינו עד שיהא להם גם למעלה ויביאו מטה ומחצלת ביחד ונראה דאאמרו רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי כל כמה דאפשר למיעבד עכ"ל ונראה הטעם בחומרא זו דעביד הרחקה בענין צורך המת דמתוך שאדם בהול על מתו חיישינן שמא יטלטלו בהדיא על כן עשו היכר כל מה שאפשר בזה כדי שירגישו הכל איסור טלטול המת ומש"ה מתורץ נמי קושית ב"י דאע"פ דמותר מצד הדין עבדי' הרחקה בזה וזה שסיים הטור בזה שנראה כאלו עשה לצורך חי שאין מחללין השבת לצורך המת אפי' באיסור דרבנן עכ"ל . נתכוין למ"ש שידעו הכל ההרחקה מטעם שאמרנו : (ז) להיות שם כל השבת . ב"י בשם התו' לא כ"כ אלא דדוקא במניחו עוד ליטלו בשבת דהוה כשוכח מותר טלטול מן הצד אבל לא במניח ליטול אחר השבת דאפי' ניעור אסור אלא שאח"כ הביא ב"י בשם תשובת הרא"ש בחררה על גבי גחלים דלא נעשה החררה בסיס וכמ"ש בסמוך ס"ט וע"ש : (ח) וטלטול בגופו. פי' ולא יגע ביד: (ט)דסתמו להסק'. משמע במקום שאין מסיקין בקש מותר לנענעו אפי' ביד דסתמ' קאי למאכל בהמה וכבסעי' ט' בפירו' הטמונים בתבן המוקצ' היינו במוקצה בבירור להסקה והוא טמן בו אבל לא בנוטל קצת תבן ומטמין בו פירות דזה ודאי הכינו לכך וכדאיתא גבי עפר מכנים אדם מלא קופתו עפר

יסריח המת ויצטרכו לצאת שרי לפרוש עליו מחצלת(°)בענין שאינו עושה אהל דהוי לצורך החיים [תוס' עירובין דף מ"ד] : יט מותר לסוך . מותר לזלף חומץ ע"ג בגדים שעל המת בשביל שלא יסריח למ"ש ויכלו להתעסק בטהרתו דהא אין איסור בנגיעת המוקצה וגם אין לגזור כאן משום סחיטה (ס"ג ופ' כירה ד"מ] עסי' של"ד סכ"ד: כ ולשמוט הכר . צ"ע על מה שנהגו האידנא להגביה המת מעל הכרים ע"י ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח לכן צריך למחות בידם רק לשמוט הכר מתחתיו אפי' בככר או תינוק אסור לטלטלו לרחצו אא"כ הי' מטונף מטיט וצואה עד שמאוס בעיני רואיו [הרד"ך נכ"ב ח"ד] אפי' לרמוז לעכו"ם שיעשה אסור (°) אא"כ קצץ מע"ש [שם נכ"ב ח"א ג"ד כ"ה] : כא ומקצת עליו מגולין. אבל אם אין מגולין אסור לתחוב בהקכוש כמו בס"ט דנרא' כעוש' גומ' [מ"מ °] אבל בדף כ' בתוס' משמע דלאחד גירס' גם כאן(°)שרי לתחוב וכ"ה בירוש' בהדי' בפ"ק דכלאים דמותר לתחוב בעפר וצ"ע על המ"מ דפסק דלא כירוש' וע"ש בר"ש וכ' הרמב"ם ספכ"ו עמודי' של הורג אסור לטלטלן [°]שמא יתקן הגומות שלהן ובגמ' דף קי"ג פריך גומות ממיל' הוין כמו בצנון ומשני בשדה לא אתי לאשווי גומות ע"כ ואם כן בבית אסור ליטול הצנון מהארץ דאתי לאשווי גומות : כב לא נתכוין לזריעה . צע"ג דהא בסי' ש"י ס"ב כ' דחטין שזרען בקרקע שרי ובאמת דברי התוס' דף כ' °] לא קאי אלא אמעשר ושביעית וכלאים דאם נתכוין לזריעה נתחייב בכולן אבל גבי שבת אפי' נתכוין לזריעה שרי כל זמן שלא השרישו כנ"ל ברור ע"ש: כג דאין באוכלין משום. כלומ' דלא היתה כונתו שיהא האוכל משמש לעפר אדרבה העפר משמש לאוכל וכמ"ש רסי' רכ"ט ובאמת אין חילוק בין אוכלים לכלים וכ"מ בכלבו וכ"מ בעירובין דף ע"ז ע"ש ועסי' שע"ב ס"י וסי' רכ"ג סס"א מ"ש : כד הלכך קש. צ"ע דלפמ"ש ס"ה כשעיקר טלטולו אינו (°) בשביל דבר המוקצה שרי א"כ ה"נ שרי כמ"ש ב"י בשם הר"ן . ונ"ל דכיון דצריך לקש לשכוב עליו א"כ הוי כעושה לצורך המוקצה (°) ובאמת ברא"ש משמע דאם כונתו לטלטל דבר המוקצה אפי' צריך למקומו אסור ולא שרי אלא

ל שם קכ"א במשנה ק תוספות שם מ"ב ורי"ף והרא"ש שם ר כלאים פרק ב' ש תוס' שם בשבת כ' ת שם בגמ' ולא כהנך רבנן דאסרי שם : א שם בתו' ב הר"א שם ג שם

נתיב חיים

שיא מ"א סקכ"א. °) אבל בדף כ' בתוס' משמע. כ"ב לא ידעתי שום משמעות ואם כוונתו דאל"כ לא מקשי תוס' מידי על גירס' הערוך כקושי' מהרש"א י"ל התם אם כל גוף הפרי טמון בארץ מ"מ העלין מגולין והגומא ככר חפר ועומד משא"כ אם כולו טמון אסור לתחוב בכוש וכמו כן מה שמביא ראיה מהירושלמי עיינתי ולא מצאתי שם כ"א כשהעלין מגולין ודו"ק : °) ס"ק כב לא קאי אלא אמעשר כ"ב וקשה דחדושי רשב"א כת'

לבושי שרד

ט"ז שם (°) מטה ליסב עליה . פי' למה צריכין להמתין עד שאם להם מלמטה : ס"ק יח (°) בענין שאינו עושה אוהל. ר"ל באופן שבש"ע דלית ביה משום איסור אוהל וכמבואר בב"י אלא דא"ל להמתין עד שיחוס להם משום דזה עצמו נקרא צורך החיים דאם יסריח יצטרכו לצאת. ואף שהתוספות שם כתבו זאת למ"ד אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואנן לא קי"ל הכי מ"מ כ"מ לדידן דהא מחמירין שלא לעשות לצורך המת כדברי הט"ז סק"ו ודבריו קרובים לדברי הב"י והחמד משה שגה בזה וכת' על המג"א וז"ל בתחילה מכ"ת לא דק בזה דהתוספות כתבו זה רק למ"ד אין כלי ניטל וכו' עכ"ל. והיא תחילה בטעות : ש"ע ס"ז מותר לסוך המת. דמוקצה מותר בנגיעה אע"ג דלצורך המוקצה אסור גם בנגיעה כמ"ש המג"א סימן ש"ו סק"ג במת לא החמירו בזה : שם שום אבר. דכמו שאסור לטלטל את המוקצה כך אסור לטלטל קצת מהמוקצה עיין במ"א סי' ש"ה סק"ע : מ"א סק"כ אא"כ קצץ מע"ש אע"ג דבבית ישראל לא מהני קצץ במת התירו : ס"ק כא (°) שרי לתחוב. והטעם דכוש הוא דק מאד ואין ניכר הגומא אף אחר שהוציאו : שם (°) שמא יתקן הגומות. שהם תחובין בארץ וכשאוכלן נעשה גומא. ובגמ' מעיקרא הוי ס"ד דהאיסור משום דעביד גומא ופריך מאי שנא מצנון. ומשני דהאיסור שמא יתקן הגומות משא"כ בצנון שהוא בשדה אין דרך לתקן ולהשוות הגומות : מ"א ס"ק כד (°) בשביל דבר המוקצה. ר"ל בצריך למקומו וה"ה הכא הוי כמטלטל לצורך דבר המותר דהיינו השכיבה וכן הוא דעת הר"ן מש"ה ס"ל דטלטול בגופו שוה לטלטול מן הצד ולא שרי אלא משום. שהוא לצורך היתר וכאמור ותירץ דהרא"ש ס"ל דזה הוי טלטול לצורך הקש לכן אין היתר אלא לפי שאין הטלטול אלא בגופו וס"ל דטלטול שבגופו קיל מטלטול מהצד ומש"ה שרי אף לצורך המוקצה והמחבר פוסק כהרא"ש ועיין בב"י סימן ש"ה במ"א סק"ע שהביא דיעות הלו : שם (°) ובאמת ברא"ש כוונתו להקשות דהרא"ש שהעתיק המחבר כאן דעתו משמעות דבריו דאפילו צריך למקומו אסור כל שמטלטל המוקצה ומש"ה לא התיר כאן אלא לפי שהטלטול בגופו וא"כ דברי המחבר כאן ודבריו בסעיף ה' כסותרין זה"ז מיהו המעיין ברא"ש יראה שאין כ"כ הכרח לזה אלא יש לפרשו כמו שמפרש הב"י דמוד' הרא"ש דבצריך למקומו שרי אף שמטלטל המוקצה עצמו רק ס"ל דבקש הוי טלטול לצורך הקש וכאמור :

באר היטב

אוהל דהוי לצורך החיים. תוס' עירובין דף מ"ד : (יד) ולשמוט . צ"ע על מה שנהגו האידנא להגביה המת מעל הכרים ע"י ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח לכן צריך למחות בידם רק לשמוט הכר מתחתיו. אפילו בככר או תינוק אסור לטלטלו לרחצו אא"כ היה מטונף מטיט וצואה עד שמאוס בעיני רואיו אפילו לרמוז לעכו"ם שיעש' אסור אא"כ קצץ מע"ש הרד"ך מ"א ודוק' במים קרים : (טו) . שלא . כתב מ"ע שנוהגין בק"ק קראקא ובשאר קהלות שמזיזין אבר בלא יתעקם ומעצימין עיניו והאומרים שיש סכנה בדבר כדאית' בזוהר על הפסוק ויוסף ישית ידו על עיניך ואין למחות א"ז : (טז) לזריעה . ומגן אברהם מתיר אפי' נתכוין לזריעה אם לא השרישו וכ"כ יד אהרן : (יז) מזיז . דבכדי' לא אתי לאשווי גומות אבל בביתו אסור ליטול הצנון מהארץ דאתי לאשווי גומות : (יח) דאין. כלו' דלא היתה כוונתו שיהא האוכל משמש לעפר אדרב' העפר משמש לאוכל . ואין חילוק בין אוכלים לכלים מ"א . והט"ז פי' דהכוונ' כל זמן שירצ' לאכול מהם ומה שישאר יאכל פעם אחר אבל מי שגומר בדעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם אסור אפי' בטלטול מן הצד ע"ש : (יט) וטלטול בגופו . פי' ולא יגע ביד . (כ) מוקצה . ובמקום שאין מסיקין בקש מותר לנענע ביד ט"ז :

פירות

ביאור הגר"א

אלא משום חי ולא משום מת : ושני קצותיהן. ור"ל זוקף ששומט את המטה דלא כפירש"י שם : ס"ח טלטול כו' . שבקשו הא דאמרינן שם דכ"ע טלטול כו' מ' דכן הלכה ובפט"ז קכ"ג א' אמרינן דלאו שמיה טלטול כמש"ו וחילקו בכה"ג : הלכך צנון. שם : ומקצת. כ' ב' : ולא השריש. תוס' שם ורש"י מ"ה א' : וגם לא. תו' שם מדקדק הטומן וכ"ה בירושל' פ"ה דכלאים באגוד' מתניית שהרי אינו רוצה בהשרשתן ועמ"א : ואע"פ שהוסיף. תוס' שם מהא דאמרי' שם ולא משום מעשר : ואפי' כו' דאין. ר"ל דאין כוונתו שיהא האוכל משמש לכלי כו' ועמ"א וכ"כ הר"ן אהא דאמרינן ל"א א' וכיסה בדבר שאינו ניטל כו'. וע"ש קושית תו' ממתני' נוער את הכסוי כו' ותי' הר"ן כנ"ל ולכן פגה שטמנה בתבן וחררה כו' לא אמרינן דהוי בסיס : וטלטול בגופו. כן תי' הרא"ש הסיה דקש כמש"ו : וכן אם. כמש"ש ס' א' דעדיף יותר מהניח :

הגהות רעק"א

כדאיתא לעיל סי' רע"ו סעיף ג' בהג"ה. ע' במג"א שם ובסי' רע"ז סק"ט : סעיף י"ח וטלטול בגופו. ע' בסי' ש"ה במג"א ס"קט וסי' ש"ח במג"א סק"ז : מג"א ס"ק כ"ב צע"ג דהא סי' ש"י. כך הקשה בלבוש ומחלק בין חטים לצנון עיי"ש : שם בא"ד כל זמן שלא השרישו. והכי מוכח מדברי תוס' דשם להדיא במה שכתבו דמשמע ליה דמשום שבת נקיט נמי מקצתן מגולין וש"מ דאתי' כרבנן. ולכאורה תמוה דעדיין יקשה דדלמא אתיא כר"א תדאי ומאי דבעי' מקצתן מגולין היינו ג"כ משום דלא להוי כזריעה. אע"כ דלענין שבת ל"ש דאף אם הוי כזורעים מותר בלא השרישו :

חכמת שלמה

טומאה בבית הסמוכה אם הוי דרבנן או ד"ת עיין בחידושי מי נדה למס' נדה דף נ"ז מ"ש בזה גם בענין אם כהן טמא נזהר בלאו שלא לטמאות עיין בהראב"ד מהלכות נזירות ועיין מ"ש בחידושי למס' נדה שם ושם הכרעתי לחלק די"ל טומאה הסמוכה נמי ד"ת אך זה לכהן טהור אבל לכהן טמא מותר להיות בבית הסמוך ולמעט בפלוגתא עדיף. גם י"ל כיון דבכהן טמא אין קפידא רק מכח טומאה בחיבורין וזה לא שייך כאן בבית הסמוך ע"ש ודו"ק :

מחצית השקל

שוב צורך בהם ויאמרו דגם המחצלת נעשה בשביל החיים והא דהניחו המחצלת שם ולא הסירו כשהלכו להם יתלו בסבה מה מה שאין כן כשלא יסירו למטות לא יהיה ניכר כ"כ שהיה בשביל החיים : בענין שאינו עושה אהל דהיינו מלמעלה למט' תחלה יעשה הגג ואח"כ המחיצות כדלקמן סי' תק"ב : (ס"ק יט) מותר כו' וגם אין לגזור כאן משום סחיטה דבדבר שאינו מקפיד על מימיו לא גזרי' כדלעיל סי' ש"א וש"ב ונתינת חומץ עליו לית ביה משום שרייתו זהו כבוסו דזה דוקא בנותן עליו מים אבל לא בשאר משקין כדלקמן סי' של"ד סעיף כ"ד : (ס"ק כ) ולשמוט כו' צ"ע כו' כתב בספר א"ר בשם התוס' י"ט דכן המנהג בקהלות גדולות לפשוט אבריו שלא יתעקמו וגם לעצום עיניו מפני הסכנה כדאיתא בזוהר : (ס"ק כא) ומקצת כו' דנראה כעוש' גומא אע"ג דגומא ממילא הוי כדלקמן גבי עמודים מ"מ נראה כעוש' גומא כיון דהיה כולה מכוסה משא"כ לקמן סעיף ט' בתבן דלא שייך גומא שרי : דלאחד גרסא דאיתא התם א"ר הונא הרי סליקוסתי (הוא עלי בשמים שתוחבים תוך עפר לא כדי שישארו העלי' בשמים לחים ולהריח בהם) דלא ושלפה והדר דלה מע"ש מותר להוציאה בשבת ואם לאו אסור ופירש"י משום דע"י ההוצאה מזיז עפר המוקצ' אבל אי דלה ושלפה מע"ש כבר נתרחב הגומא ואינו מזיז עפר ע"י ההוצא' ופריך הש"ס דף כ' ע"ב מדתנן הטומן לפת וצנונו' בארץ אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשב' ופרש"י הא דבעינן מקצת עליו מגולין לא משום כלאים ושביעית ומעשר דאפי' אין מקצת עליו מגולין אינו חושש להם אלא משום שבת גרידא נקטינן דאי אין מקצת עליו מגולין ע"כ מזיז עפר מוקצ' דהא גם ע"ג יש עפר ואמר הש"ס קתני מיהא וניטלין בשבת אע"ג דלא דלה שלפה וקשיא לרב הונא ומסיק תיובתא זו היא גרסת רש"י אבל התוס' הביאו גרסת הערוך דגרים אם מקצתן מגולים דהיינו האמהות נ"ל מקצתן מגולים דאי האמהות מכוסים כלן חושש משום כלאים ושביעית ומעשר והקש' התוספות לגרסתו מאי פריך לר"ה דלמא מתני' דהטומן אתיא כר"א בן תדאי דס"ל טלטול מן הצד מותר ור"ה סבירא ליה כרבנן דא"ל טלטול מן הצד אסור וא"ל א"א דמתני' אתיא כר"א ב"ת מאי אריא מקצתן מגולים אפי' כלן מכוסים מותר י"ל דבאמת בשבת ניטלין אפי' כלן מכוסין ומקצתו מגולה לא נקט אלא משום איך ומה"ט כ' מהרש"א ומהר"ם לא קשיא להתוס' כן לגירסת רש"י דהא אי גרסי' מקצת עלין מגולים ע"כ רק משום שבת גרידא נקטי' כמ"ש רש"י וא"כ א"א דאתי' כר"א ב"ת אפילו מכוסים שרי אבל לגירסת הערוך אם מקצתן מגולים נקט משום כולם ככ"ל ספיר ק"ל דלמא איתא כר"א ב"ת ובאמת בשבת אפילו מכוסים לגמרי מותר ומשום איך נקט מקצתן מגולים ותירץ דא"כ ה"ל לפרש כן להדיא וניטלין בשבת אפילו מכוס' עכת"ד א"כ לכאור' בין לגירס' רש"י בין לגירסת הערוך מוכח דלא כמ"מ שכ' בתחוב כולו בעפ' ומוציאו ע"י כוש נראה כעושה גומא לא מבעיא לגרסת רש"י דע"כ צריך לייסב קושית הש"ס לר"ה דלמא מתני' כר"א ב"ת וע"כ צ"ל א"כ מאי אריא מקצת עלין מגולים אפי' כלן מכוסים מותר לר"א ב"ת ומאי קושיא ניהו דמשום טלטול מוקצה ליכא לר"א ב"ת אפילו כולו מכוסה מ"מ אסור משום דנרא' כעושה גומא ור"א ב"ת לא התיר לתחוב בכוש אלא בפגה שטמנה בתבן דלא שייך גומא אע"כ דלא מיחזי כעושה גומא דלא כמ"מ וכן לגירסת הערוך שתי' התוס' דע"כ לא אתיא כר"א ב"ת דא"כ ה"ל לפרש וניטלין בשבת אפילו מכוסים ג"כ י"ל כנ"ל דאי כולם מכוסים אסור משום דנראה כעוש' גומא וא"ל דה"מ למיתני אפילו כל האמהות מכוסים והעלי' מגולים ז"א דע"כ לענין נטילה בשבת מלתא דפשיטא אפילו כלם מכוסים לית ביה משום זריעה ותלישה דאלת"ה מאי כתבו התוס' דה"ל למיתני אפילו מכוסים הא מ"מ אסור במכוסי' אפי' בשבת משום זריעה ותלישה א"כ בשבת ליכא כ"א משום איסור טלטול העפר א"כ בין מקצת אמהות מגולין או רק מקצת עלין דא ודא אחת היא ואין בו רבות' דה"ל לפרש אפילו כל האמהות מכוסים (כ"כ בס' ת"ש) וע"כ ר"ל דה"ל למיתני אפי' מכוסים כלם אפי' העלין וע"כ שיוציאו ע"י כוש יהיה נר' כעושה גומא, אלא ע"כ דלא כמ"מ · אולם התו' דף מ"ד הקשה על פירש"י שכ' טעמו דר"ה משום דמזיז עפר המוקצ' מה בכך הא הוי טלטול מן הצד ור"ה תלמיד דרב הוי ורב הא ס"ל טלטול מן הצד מותר לכן פי' ר"י דטעמא דר"ה משום דעביד גומא כשמוציא הסליקוסתי' א"כ דלא ושלפה והדר דלה שכבר נעש' גומא מע"ש וכתב מהרש"א בדף כ' א"כ מאי הקשו התוס' על גרסת הערוך על קושית הש"ס לר"ה דלמא מתני' אתיא כר"א ב"ת ור"ה כדרבנן ס"ל זהו ניחא אי טעמיה דר"ה משום טלטול מ"ה . אבל לפי' ר"י דטעמי' דר"ה משום גומא זה אין לו ענין לפלוגתא דר"א ורבנן ושפי' מקשה הש"ס ותי' מהרש"א לחד תי' וז"ל א"כ לפי' הערוך דמיירי דגם מקצת האמהות מגולי' לא משמע להו לפרש משום איסור גומא נגעו בה עכ"ל מהרש"א הרי דלפי' ר"י לא ק"מ קושי' התוס' ואין צורך לתי' התו' א"כ ספיר י"ל כמ"ש המ"מ בכולה מכוסה אם מוציאו ע"י כוש נראה כעוש' גומא אלא לגירסת הערוך ל"ל כפי' ר"י דטעמיה דר"ה משום גומא כמ"ש מהרש"א כנ"ל וע"כ צ"ל כפירש"י דהטעם משום טלטול מ"ה וספיר קשה קושית התוספות דהל"ל דמתני' אתיא כר"א ב"ת וע"כ צ"ל כתי' התוספות דהוי ליה למתני בפי' וניטלין בשבת אפי' מכוסים ואם כן מוכח דלא כמ"ש המ"מ אבל אי גרסי' כגירסת רש"י אם מקצת עלין מגולין ספיר יש לו' כפי' ר"י דטעמיה דר"ה משום גומא ול"ק קושית התו' ואין צריך לתי' התוס' וא"כ ליכא הוכחה דלא כמ"מ וספיר י"ל כמ"ש המ"מ . ולכן כתב מגן אברהם דלחד גירסא מוכח דשרי לתחוב דלא כמ"מ והיינו לגרסת הערוך דל"ל כפי' ר"י כנ"ל אבל לגירסת רש"י י"ל כפי' ר"י וספיר י"ל כמ"ש המ"מ כנ"ל וא"כ י"ל דהמ"מ הוי גרים גרסת רש"י אבל זה קשה למה פסק נגד הירוש' באין הכרח דהש"ס דידן חולק : וכ' הרמב"ם כו' שמא יתקן הגומות . ר"ל ע"י שיוציא העמודים יהיה גומא בארץ במקום שהיו תחובי' ויש לחוש שמא ישוה הגומא ר"ל שיסתום הגומא אבל משום הא שעושה גומא ע"י הוצאה ליכא למיחש כמ"ש מ"א אח"ז דברי הש"ס : ופריך גומות כו' אהא דאמרינן דאסור להוציא העמודים ושקיל וטרי מ"ט אילימ' משום דעביד גומא ע"י ההוצאה לשתרי דהא גומא ממילא הוי כמו בטומנין לפת וצנונות אם מקצת עלין מגולים ניטלין בשבת אע"ג דעביד גומא משום דהיא ממילא ומשני דחיישי' דלמא אתי לאשווי גומות דהיינו שיסתום הגומא ודוקא בעמודים שהם בבית חיישי' להכי דמקפיד על הגומא . אבל לפת וצנונות שהם בשדה אינו חושש לגומא לכן ל"ח דלמא יסתום הגומא :

(ס"ק כב) לא נתכוין כו' ובאמת דברי התו' ד"כ לא קאי אלא אמעשר ושביעית וכלאים דאם נתכוין לזריע' כו' כנ"ל וז"ל התו' ודוקא נקט הטומן אבל נתכוין לנטיעה חושש משום כלם עכ"ל התוס' ולשון התו' משמע כמ"ש מ"א דדברי התו' לא קאי על שבת דהא במתני' קתני אינו חושש משום כלאים שביעי' ומעשר וניטלי' בשבת הרי דאינו חושש דקתני במתני' לא קאי על שבת דהא חלק שבת אח"ז וקתני' וניטלין בשבת א"כ מה שכתב התוס' אבל נתכוין לזריעה חושש משום כלאים לא קאי כ"א על אותן דעליהן אמרה המשנה דאינו חושש עז"כ התוס' דנתכוין לזריעה חושש משא"כ בשבת לא שייך לשון חושש :

(ס"ק כג) דאין כו' ר"ס רכ"ט ע"ש במ"א ס"ק ו' : אין חילוק כו' דלא כט"ז ס"ק יו"ד : בעירובין דף ע"ז דאית' שם כותל שבין שתי חצירות גבוה י' טפחים ואין פתח או חלון בכותל מערב כל חצר לעצמו . ואין רשאים לטלטל מחצר א' לחברו מע"ג הכותל או להוריד מע"ג כותל לתוך החצר (ולר"ש שם דס"ל גגות וחצירות רשות א' הם דמותר להורידו מע"ג כותל לחצ' עכ"פ אסור להכניסו אל הבתי') ואם מיעט הכותל מגובה י' טפחים דהיינו שבנה אצטב' אצל הכותל גבוה טפח או יותר א"כ מראש האצטבא עד ראש הכותל אין גבוה י' מותר להוריד מן הכותל . וא"ר יחיאל כפה ספל אצל הכותל הוי מיעוט ופריך והרי ספל דבר הניטל בשבת ודבר הניטל בשבת אינו ממעט דלא הוי דבר קבוע ומשני כגון דחבר' בארעא ופי"ז אינו ניטל בשבת ופריך והא אכתי הוי דבר הניטל בשבת אע"ג דחברה ע"י עפר דהתנן הטומן לפת כו' אם מקצת עלין מגולים כו' וניטלין בשבת ומשני כגון שחברס כ"כ עד דבעי מרא וחצינא לעקרו משם וכה"ג אינו ניטל בשבת ודיק זה מבואר לקמן סי' שע"ב הרי דאי לא בעי מרא וחצינא היה ניטל בשבת ולא אמרינן דהספל נעשה בסיס לעפר וע"כ צ"ל דאפי' בכלים לא אמרי' כה"ג דהוי בסיס כמ"ש מ"א : (ס"ק כד) הלכך כו' צ"ע כו' ר"ל למה תלה טעם היתר נענוע הקש דטלטול בגופו קיל מטלטול מן הצד ואפי' לצורך דבר האסור ת"ל דטלטול הקש אפי' ע"י טלטול מ"ה הוי שרי וכמ"ש הרב"י בשם הר"ן שמיישב קושיא זו האיך התירה המשנה לנענע הקש בגופו הא טלטול מן הצד לצורך דבר האסור אסור ותי' הר"ן וז"ל דהתם נמי אינו מטלטל הקש מפני שצריך לו אלא מפני שצריך למטה וא"א לו בלי טלטול הקש ומש"ה כיון דלא מטלטל ליה להדיא כו' עכ"ל הר"ן : ובאמת ברא"ש משמע כו' ר"ל דלא כמו שסתם הרב"י בסעיף ה' דמשמע דכ"ע מודים ביה אלא דהרא"ש חולק ולכן הוצרך הרא"ש פה בקש לתת טעם דטלטול בגופו קיל מטלטול מ"ה (כי דברי הש"ע בזה נובעים מדברי הרא"ש) אמנם לא ידעתי שום משמעות ברא"ש שחולק על האי דסעיף ה' ואולי מ"א כ"כ מסברא דנפשיה דלא תי' הרא"ש כמ"ש הר"ן כי מ"ש מ"א וכ"ל כיון דצריך לקש לשכוב כו' נראה באמת למ"א תי' דחוק אע"כ דהרא"ש חולק על האי דסעיף ה' : כמו בצנון ר"ל דמזה הכריחו התוס' והרא"ש לחלק בין מטלטל לצורך דבר אסור או לצורך דבר המותר מדקי"ל טלטול מן הצד אסור ובצנון המבואר בסעיף ח' אם מקצת עליו מגולים מותר אע"ג דמטלטל העפר שעליו בטלטול מן הצד לכן הוצרכו לחלק בין מטלטל לצורך דבר המותר או לא והרא"ש ס"ל דוקא דומיא דצנון דאינו צורך כלל לטלטל המוקצה הוא דשרי משא"כ כשצריך למקום המוקצה דצריך לטלטל המוקצה : (ס"ק כה) מנענע בגופו כדי לשכוב עליו אבל שלא לצורך שכיבה אע"ג שמטלטל רק ע"י הגוף מ"מ אסור :

כה מנענעו בגופו ואם הניח עליו מבעוד יום ככר או כסת מנענעו אפי' בידו שהרי הכינו מבעוד יום לשכוב עליו (וכן אם חשב לשכוב עליו)(ר"ן ס"פ במה טומנין):

ט (י) (כא) ד פירות הטמונין בתבן או בקש המוקצים (יא) יכול לתחוב בהם מחט או (כב) כוש ונוטלם והקש ננער מאליו: הגה ואם טמונים בחול ובעפר ע"ל סי' ש"ח סעיף ל"ח:

שיב הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת. ובו י"ם:

א א משום כבוד הבריות התירו לטלטל (א) אבנים לקנח ב אפי' להעלותם לגג עמו דהוי טירחא יתירא מותר ג ומי שיש לו (א) א מקום (ב) מיוחד לבית הכסא יכול להכנים עמו אבנים לקנח (ב) מלא היד ואם אינו מקום קבוע מכנים עמו כשיעור בוכנא קטנה ב ד ואם ניכר באבן שקנחו בו מותר להכניסו אפי' הוא גדול הרבה או אפי' הם הרבה ממלא היד מותר ליטול כולן דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך: הגה °י"א דוקא בה"כ מותר לטלטל אבנים (רש"י ס"פ המוציא יין ור' ירוחם ני"ב ח"ו ור"ן) וי"א דאפי' מכרמלית לרה"י נמי שרי דהא נמי אינו רק איסור דרבנן ומשום כבוד הבריות התירוהו. (תוספות פרק לולב הגזול והגהות מרדכי פרק הזורק):

ב אם ירדו גשמים על האבנים ה (°) ונטבעו אם רישומן ניכר מותר ליטלן כדי לקנח ו ואין בזה משום סותר ולא משום טוחן:

ג ז °° צרור שעלו בו עשבים ג מותר (ג) לקנח בו ולא חיישינן שמא יתלשו ח דאף אם יתלשו ליכא איסורא דדבר שאין מתכוין היא:

ד ט לא יטלטל רגב אדמה לקנח בו מפני (°) שאינה ראויה לקינוח לפי שהיא נפרכת י אסור לקנח בחרס אפי' בחול משום סכנה שלא ינתק שיני הכרכשתא (פי' המעים התלוים בפי טבעת):

ה כ היו לפניו בשבת צרור (°) ואזני חרס חלקים דכיון דחלקים הם ליכא משום סכנה ד מקנח באוזן החרס שהוא

עסי' של"ח °°עסי' של"ו ס"ח

בשאין מכוין כלל לטלטל המוקצה כמו בלגין: כה מנענע בגופו. (°) כדי לשכוב עליו:

שיב א מקום מיוחד. שאם ישתיירו לו ערבית יקנח בהם שחרית [רש"י ור"ן] וכ"ל דה"פ אם נכנס תמיד (°) למקום א' וא"כ אף שישתיירו יכול לקנח בהם שחרית ואף שאחרי' נכנסים ג"כ לשם ויש לחוש שיטלוהו לקנח מ"מ שרי להכניס מלא היד דלא הוי טלטול דלא לצורך דמה לי הוא או אחר וכ"מ ר"ס ש"ט בהגה ול"ד לס"ס של"ג דהכא חד טירחא הוא וגם אפשר שיצטרך לו הוא ולהכי שרי ומ"ש ואם אין לו מקום קבוע היינו שהולך פעם למקום זה ופעם למקום אחר וא"כ אם ילך אח"כ למקום אחר נמצא שטלטל תחלה שלא לצורך ולכן מכניסו כמלא בוכנ' וכו' להכי דקדק וכ' ואם אין לו מקום קבוע וכו' וכ"כ בפסקי הרא"ש וכ"מ בתו' סוף ד"ה מהו להעלותן ע"ש ובסוכה דף ל"ו. ואם יש לו ב"ה סמוך לביתו שאין שום אדם אחר נכנס לשם אסור להכנים בשבת אבנים דה"ל להזמינם מאתמול [הג"א והג"מ פכ"ו] וכ"כ התוס' ככ"ל דלא כב"ח ע"ש: ב ואם ניכר באבן. כתב בס"ג וקשה מ"ש מחריות דאם ישב עליהם מבע"י שרי אע"פ שאין ניכר בהם כמ"ש סי' ש"ח ס"כ. ואפשר לו' דאבן גדולה(°)אינה עומדת לקינוח(°) ושאר אבנים מקורזלות אותן שקינח בהם מבע"י א"צ(°)שיהא ניכר בהן הרושם אלא דנקט רישומן ניכר דאז מותר לטלטל האבנים הסמוכים לו דהוא מעיד על האחרים שאף הם הוכנו לכך ודוקא כשלא יחדן בפי' לכך אבל יחדן מותר כמו המיחד אבן לפצוע בו אגוזים וה"ה המיחד נייר חלק לקנח בו דשרי עכ"ל וערסי' ש"ח וסכ"ב דיש חולקין ביחוד ול"כ דקושיא מעיקרא לית' דבשלמא חריות כיון שישב עליהן מבע"י והכינן במקומן כדי לישב עליהם עוד לא הוי מוקצה אבל אבן שקינח בו והשליכו שוב לא היה דעתו עליו לתשמיש לכן בעינן שיהא ניכר בו הקינוח לכן אין להקל ליטול האחרים וכ"מ בגמ' ובש"ע: ג מותר לקנח. ומדסתם ש"מ דס"ל דאפי' מונח על הארץ מותר ליטלו דאין בזה (°) משום תלישה אלא איסורא דרבנן ומשום כבוד הבריות לא גזרו כמ"ש רש"י ור"ן וכ"מ בסימן של"ו ס"ח ע"ש דלא כהרמב"ם והתולש עשבים מהצרור חייב לכ"ע: ד מקנח באוזן החרס. ואע"ג דיש לחוש לכשפי' כמ"ש סי' ג'

עפר ועושה בו כל צרכיו כדלעיל: (י) פירות הטמונים. בגמרא נקט עוד וחררה שטמנה בגחלים התוס' ר"פ כל הכלים כתבו דמיירי שהניחה ע"מ ליטלה אבל אם הניחה שם לכל השבת הוה בסיס לדבר איסור כדלקמן גבי אבן שע"פ החבית וכתב ב"י וז"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה וכ' עוד א"כ אפילו במניח וש"ה שלא נעשית החררה בסיס אלא לצורך האפיה ולסלקה עכ"ל. ואפשר שטענה זו היא ג"כ לפגה שטמנה בתבן שלא נעשית הפגה בסיס לתבן אלא לצורך שמתבשל בתבן ולסלקה אחר כך. ואפשר שדעת הפוסקים כן ומש"ה לא חילקו בזה בין שוכח למניח ואע"ג דאפשר שסמכו על מה שחלקו גבי אבן על פי החבית ע"כ ומסיק כיון דמוקצה דרבנן הוא ויש לד לו' שהפוסקים סוברים להקל הכי נקטינן עכ"ל. ולא הבנתי זה דא"כ נפל כל דין בסיס לאיסור בבירה דכ"מ נימא כן דגם גבי אבן שע"פ החבית נימא דגם במניח לא הוה בסיס דלא הניחו אלא עד שיצטרך לסלקו ותו דלעיל סימן ש"ט סמוך לסופו כתב ב"י בשם כתבי מהרא"י דאפי' אם מניח בדרך אקראי כדרך שרגילים לשום בתיבה תפלים אנו על אנו הוה בסיס כיון שיודע שזה יהיה נח על החפץ בשבת כמ"ש שם בפסקים סי' קנ"ג ולפי הנלע"ד דלא כ' הרא"ש כן אלא בחררה ע"ג גחלים דשם יש הכרח שיקחנה אחר האפייה כי תתקלקל אם תשהה עוד בודאי וזה אין שייך בשאר דוכתי. ולפי הטעם שכ' רמ"א בסמוך דאין באוכלין משום בסיס לדבר איסור והוא מדברי כלבו הוא טעם גם לסעיף זה כפי' אבל לא נתיישב לי מנלן לו' כן להקל והלא התו' כתבו כפי' דיש בסיס באוכלין ועל מי נסמוך לסתור דבריהם וכ"ל דודאי כל הפוסקים ס"ל הכי דדוקא בדעתו ליטלם בשבת דהא סתם הטומנ פירו' כדי שיתבשלו הוא נתכוין שיטול מהם מה שיצטרך כשיהיה ראוי לאכילה וע"כ לא הצריכו הפוסקים להזכיר זה שיטול מהם בשבת דסתמ' כן הוא גם דברי רמ"א מתפרשים כן כמ"ש בסמוך ואפי' הניחם שם להיות שם כל השבת דהיינו כ"ז שירצה לאכול מהם ומה שישאר יאכל פעם אחר וכזה אמר שפיר דבאוכלין אין בסיס דודאי נתכוין לאכול מהם כ"ז שירצה דסתמייהו קאי להכי אבל מי שגומר בדעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טומנם דוקא נראה דאסור אפי' בטלטול מן הצד וכדברי התוס' דהוי כמניח אבן ע"פ החבית כנלע"ד ולמדנו כאן דלדעת הרא"ש כדעת בעל התרומות דסי' ש"ט דלא חשוב מניח כשחושב ליטלו בשבת והוא ג"כ דעת ר"ת כתו' וב"י כתב שכ"ד בעל הסמ"ג וכדאי הם לסמוך עליהם במקום הצורך לטלטל לכל הפחות דרך טלטול מן הצד המנורה (°) שהדליקו בה בשבת כשיש צורך למקומו ואין שם עכו"ם: (יא) יכול לתחוב בהם כו'. אבל לעיל בס"ח גבי לגון לא התירו בכוש כמו כאן דהתם שגומא מכוסה אם תוחב בהם כוש מיחזי כעושה גומא אבל בתבן וקש אין בהם שייכות גומא כ"כ הרב המגיד:

שיב (א) מקום מיוחד. הטעם שאם ישתיירו לו ערבית יקנח בהם שחרית: (ב) מלא היד. בטור כתב מלא ידיו ואפשר שהיה לו הגירסא

באר הגולה

קמ"ח משנה ו' כפירש"י ד שם קכ"ג: א שבת פ"א ב שם בעיא ונפשטא ג שם כר' ינאי ד שם כרב ששת וכמו שפי' התוס' והרי"ף והרא"ש ה שם בעיא ונפשטא וכפי' הרי"ף וכ"כ הרמב"ם בפכ"ו ו הרי"ף ז שם כריש לקיש ח רש"י שם דהלכה כר' שמעון ט שם וכר' יהודה י שם כ שם ע"ב וכרב הונא והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו

התם כופר

על המת או מלבושיו אלא ע"כ שאני מניח ע"ג שנעשה המת מטה לתינוק או לאוכלים וכלים אבל במלבושיו נהפוך הוא שהרי מלבושיו טפלים למת והוי כשיורי שבתוך הכוס שהכוס משמש לשיוריו ולפ"ז יש לתרץ קושית השל"ה שהמג"א ס"ק ט"ז דייל שדוד המלך ע"ה הוצרכו לטלטלו מרשות לרשות ולא הותר אלא באופן שכתב הרמב"ן להניח עליו תינוק שיהיה המת מטה לתינוק ופטור אף על המטה שהוא המת ומה שאמרו בשבת דף ל' ע"ב שהשיבו הסנהדרין אביך הנח עליו ככר או תינוק אסנירת לישנא היא וככר כדי נקט רק תינוק כדי להוציא מרשות לרשות וזה לא שייך ע"י מלבושיו וק"ל והא דלא התירו מת שעל המטה כי אם על ידי טלטול מן הצד ולא לטלטל להדיא על ידי המטה משום דלא דמיא לתינוק דהתם נעשה מת מטה לתינוק משא"כ הכא הוה מת במטה שחייב אף על המטה ולא דמי נמי לשיורי כוסות שאינם יוצאים בניקל אלא על ידי הדחה ושטיפה וכן מלבושיו של מת משא"כ ע"ג המטה אינו בטל לגבי המטה שיכולים לנערו מן המטה כנלפענ"ד:

לבושי שרד

ס"ק כה (°) כדי לשכב עליה דלא תימא שמנענע בגופו אנה ואנה לשכב על גוף המטה וזה אינו דא"כ הוי כצריך למקומו של הקש דהיינו המטה ובכה"ג לכ"ע מותר טלטול מן הצד אפי' בידו (דאף על גב דהקשה קלת המג"א אהב"י בזה כמו שכתבתי באות הקודם מ"מ לא בשביל זה שהר דבריו וכמש"ש) אלא דשוכב על הקש מש"ה לא שרי הרא"ש אלא מחמת שמטלטל בגופו: ט"ז סק"י (°) שהדליקו בה. כבר דיבר בזה הט"ז בסימן רע"ט ובסימן ש"ט: **שיב** מ"א סק"א (°) למקום אחד. כי הב"ח פירש מקום מיוחד ר"ל לו לבדו אבל אם גם אחרים נכנסים לשם אסור שיטריח בשביל אחרים כמו בסס"י של"ג שכל אחד צריך לטרוח בשביל עצמו לכן כת' המג"א דז"א אלא היוחד פירוש קבוע ולהכי דקדק בש"ע וכת' ואם אין לו מקום קבוע ולא כת' מקום מיוחד ותיבת לו לאו דוקא ולא אתי למעט אם הוא גם לאחרים: סק"ב (°) אינה עומדת לקינוח משא"כ חריות דהיכא דקיימי לישיבה מש"ה לא בעי היכר אבל אבן גדולה בעי היכר עיין מג"א בסימן ש"ח סק"מ: **שם** (°) ושאר אבנים. ר"ל קטנים באמת א"צ היכר:

שם (°) שיהיה ניכר בו הקינוח קשה דא"כ גם בניכר בו הוי מוקצה כיון שהשליכו מיגרע גרע מה שקינח בו וכן הקשה א' ר ול"ל דאין כוונת המג"א דמקצהו מדעתו אלא ר"ל דהקינוח לא הוי הכוונה להתיר על ידו כיון שעיקר הכונה הוא רק לאותו פעם וכיון דלא הוי הכנה מעלייתא מש"ה לא סגי בלי היכר: ש"ע ס"ב ונטבעו. ר"ל שנטבעו בקרקע מחמת הגשמים וה"ה דאם לוקחם משם הוי כסותר או טוחן קמ"ל דאם רשומן ניכר מלמעלה מן הקרקע שרי ולא מיקרי סותר ולא טוחן ונראה דמיירי כשהקנין מגולה עד שיכול לאחוז בהם וכמו בלגין בסימן הקודם סעיף ח' וק"ל: מ"א סק"ב (°) משום תלישה. ר"ל מה שמגביהו מן הארץ לא מיקרי תלישה כיון שאינו מפסיק בינו לבין הארץ אלא אויר לבד ולא אסור אלא מדרבנן דלא כהרמב"ם שמחייב חטאת בזה: ש"ע ס"ד (°) שאינה ראויה. וכיון שאינה ראויה לקינוח אסור לטלטלה: ס"ה (°) ואזני חרס. אורחא דמילתא נקט שהאזנים דרכן להיות חלקים ואין מקרעין את הבשר:

באר היטב

(כא) פירות. עיין ס"ק י"ח כתבתי בשם הט"ז דאם גמר בדעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם דאסור אפי' בטלטול מן הצד: (כב) כוש. וגבי לגין לא התירו בזה דמיחזי כעושה גומא משא"כ בקש. הרב המגיד. ט"ז:

שיב (א) אבנים. מן השדה ולא מן הגדר עיין מ"א: (ב) מיוחד. ואם יש לו בה"כ סמוך לביתו שאין שום אדם אחר נכנס לשם אסור להכנים בשבת אבנים דה"ל להזמינם מאתמול הג"א והג"מ מ"א: (ג) לקנח. אפילו מונח על הארץ מותר ליטלו והתולש עשבים מהצרור חייב לכ"ע ועיין סי' של"ו ס"ה:

הגהות רעק"א

סי' שי"ב מג"א ס"ק א' דהוי ליה להזמינם מאתמול. ע' מג"א לעיל סי' י"ג סקי"ג ואם שכח להזמינם מאתמול י"ל דשרי כמו בסי' שכ"ה ס"ג בהג"ה: מג"א ס"ק ד' מ"מ עדיף לקנח בו מהצרור. ק' לי למ"ש המג"א סי' ג' ס"ק י"ב דהאור בולע דשיניו התחתוניות נושרת זהו מצד הכישוף. א"כ היאך פרכי' בסוגיא דשבת א' אההיא דצמר ועשבים מקנח בעשבי' הא המקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו התחתון נושרת בו. הא זהו רק מצד כשוף ועדיף הצרור כמו בחרס והכי דמדינא עדיף צרור מעשבים יבשים שהם חדים ומחתכים הבשר מ"מ הו"ל למפרך מה"ע. אבל לא מהטעם דהאור שולט בו וצ"ע:

ביאור הגר"א

סי' שיב ס"א משום כבוד. רש"י ותוס' סוכה ל"ו ב': דהוי טרחא. רש"י שם דלא כפי' תוס' ולכן לא חילקו הפוסקים בין

מחצית השקל

סימן שיב (ס"ק א) מקום מיוחד כו' כ"ל דה"פ כו' בא לאפוקי מדעת הב"ח וכמ"ש בס"ק זה דלא כהב"ח דהב"ח מפרש דמ"ש שיש לו מקום מיוחד ר"ל שמיוחד לו לבד ואין אחרים נכנסים שם לכן הותר לו מלא יד שאם ישתיירו לו יקנח בהם הוא עצמו שחרית משא"כ כשגם אחרים הולכים שם דאם ישתיירו לו יבאו האחרים ויקחום לקנח לא הותר לו כ"א כשיעור בוכנא ועי"ז נתקשה מדברי הטור אבל מ"א פי' מקום מיוחד בר"ל שמיוחד לו שהולך כל פעם לאותו מקום אף שגם אחרים הולכים שם אין בכך כלום. וכ"מ ר"ס ש"ט בהג"ה דאע"ג דבורר בשבת אסור מ"מ מה שבורר לצורך אותו סעודה מותר ואפי' גם אחרים אוכלים עמו מותר והרי בורר לצורך אחרים מ"מ שרי. ול"ד לסי' של"ג שכתב דמותר לפנות אוצר תחלה לצורך אורחים או לצורך תלמידים מותר לפנות ד' וה' קופות לכ"א ואחד וקיי"ל שם דכ"א צריך לפנות לעצמו ולא שאחד יפנה לכלם: דהא חד טרחא הוא ובזה נתיישב דינא דהכא כיון דאינו מכניס כ"א מלא יד שפיר הוי חד טרחא אם מכניס מלא היד או רק כשיעור בוכנא אבל עדיין צריך ליישב הא דריש סי' ש"ט לענין ברירה דודאי הטרחא שבורר גם בשביל אחרים היא טרחא מרובה יותר מאלו לא בירר אלא לעצמו. להכי דקדק וכתב ואם א"ל מקום קבוע כו'. רצה לומר מדפתח מי שי"ל מקום מיוחד כו' ה"ל ג"כ לסיים ואם אין לו מקום מיוחד אלא שינה וסיים ואם א"ל מקום קבוע לאשמועינן דהפי' הוא דלא כהב"ח ואין חילוק אם גם אחרים נכנסים שם אלא בהא תליא אם א"ל מקום קבוע דהיינו שהולך לפעם למקום אחר: וכ"מ מתוס' סוף ד"ה כולי רצה לומר דבשבת דף פ"א ע"ב בעי מינה רבה ב"ש מר"ח מהו להעלות אבנים לב"ה שבגג ופירשו התוספות דנסתפק דלמא הואיל ובה"כ סמוך לו לא התירו להכנים בשבת דה"ל לזמנן מע"ש להעלותו לגג ופשיט ליה דשרי משום דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן ופריך רבינא והא רבנן דר"א ס"ל דאסור ליטול קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו וגם בזה יש משום כבוד הבריות דלפעמים נראה בחוץ בשר שתחוב בין השינים וגנאי היא לו ואפ"ה אסרו רבנן וע"כ טעמייהו דה"ל להכין מאתמול ומשני בשלמא התם אדם קובע מקום לסעודה ושפיר י"ל דה"ל להכין מאתמול אבל הכא אין אדם קובע מקום לבה"כ ול"ל דה"ל להכין מאתמול וכ' התוס' הא דלא פריך אכולא שמעתא דהתיר לטלטל אבנים לצורך בה"כ וע"כ משום כבוד הבריות ולא אמרינן דה"ל להכין מאתמול ותיקשי מרבנן דאסרו ליטול קיסם לחצוץ שיניו כיון דלא אסיק לחלק דבסעודה אדם קובע מקום כו' ותי' התוס' כיון דדרכן היה לפנות בשדה שהוא רחוק לא אטרחוהו רבנן להכין מע"ש ועוד אם יזמינם שם יקחם אחר עכ"ל התוס' ולדברי הב"ח דלא הותר מלא יד כ"א ביש לו מקום מיוחד שאין אחרים נכנסים שם א"כ לתי' השני דהתוס' שכתבו ועוד אם יזמינם יקחם אחר קשה דהכתי תמ"ל אהא דהותר לו מלא יד דע"כ אין אחרים נכנסים שם וה"ל להכין מאתמול ובסוכה דל"ו כתבו התוס' וז"ל והא דאמר רבי ינאי התם אם יש לו מקום קבוע לבה"כ מלא היד התם בשדה איירי דהמקום רחוק וטורח להזמין מערב שבת אבל לדידן דיש לנו מקום קבוע בבית אסור אלא אם כן הזמין ושמא כיון דנפישי בני בית דהוי שקלא להו לא אפשר ושרי עכ"ל הרי דאפי' רבים בני בית שהולכים שם אעפ"כ מותר מלא יד דלא כהב"ח: ואם י"ל ב"ה סמוך כו' דאזדו להו סברת התו' הנ"ל דהמקום קרוב וליכא טרחא אי יזמינם מע"ש וגם ל"ל דיקחם ב"ב דהא אין אחר נכנס שם: (ס"ק ב) ואם ניכר כו' וא"ל דאבן גדולה א"ע בקינוח. ר"ל דוקא חריות דמסתמא עומדים לישיבה ולא נאסרו אלא מכח מחשבתו שקצן לשריפה מש"ה סגי במחשבה או ישיבה להוציאן מידי מחשבה ראשונה וכמ"ש מ"א ס"ק ל"ט וס"ק מ': ושאר אבנים מקורזלות כו' ר"ל דהכתי קשיא באבנים מקורזלות דסתמא עומדים לקינוח למה הוצרך בהן שיהיה הרשום ניכר מ"ש מחריות ולזה תירץ דמהני רשומן ניכר לענין האבנים הסמוכים דשרין אפי' לא קנח בהן ולא ייחדן:

וער"ס ש"ח במ"א ס"ק י' לענין נייר וסעיף כ"ב די"ח בייחוד אלא אפי' במידי דאורחי' בעינן דוקא שיעשה בו מעשה: אבל אבן שקינח בו והשליכו כו' לכן בעי' שיהי' ניכר כו' דאז אע"ג שהשליכו מ"מ עומד לקינוח: לכן אין להקל ליטול האחרים כו'. ר"ל מ"ש הס"ג להתיר אם אחד מאן רשומן ניכר מותרים האחרים הסמוכים אפילו לא קינח בהם ולפ"ד מ"א אין להקל בזה דהא הס"ג גופיה לא מסבר' התירו אלא מהכרח קושייתו וכיון דהמ"א תירץ לקושית ס"ג א"כ מנ"ל להתיר כה"ג: וכ"מ בגמ' ובש"ע. בגמ' היא דאמרי' דף פ"א אהא דאם רשומו ניכר מותר להכנים אפי' הרבה ממלא יד ופריך הש"ס מאי מהני רשומו ניכר הא כיון דכבר קינח בו אסור שוב לקנח בו דתניא המקנח בצרור שקינח בו חברו מביא לידי תחתוניו' ומשני ע"ש ולהס"ג הא אותו צרור שקינח בו ורשומו ניכר מעיד על האחרים הסמוכים אע"ג שלא קינח בהם מ"מ הוכנו מע"ש ומותרים ובהם ליכא חשש תחתוניות דהא לא קינח בהם אדם ובש"ע משמע כן ומדסיים כיון שקנחו בהן ל' רבים משמע דבעינן שיקנח בכלם: (ס"ק ג) מותר כו' ומדסתם כו' דאמרי' שם א"ר צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו והתולש ממנו בשבת ח"ח אמר אביי עציץ נקוב שהיה מונח ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתידות חייב משום תולש היה מונח ע"ג יתידות והניחו ע"ג קרקע חייב משום נוטע ופירש"י אהא דחייב משום תולש דאינו נהנה שוב מריח ולחלוחית הקרקע מיהו כתב דע"כ דהאי חייב ר"ל מכות מרדות ומדרבנן דדמי לתולש דאי ס"ד חייב חטאת דהוי' תולש ממש א"כ גם צרור שעלו בו עשבים אם מגביהו מן הקרקע ג"כ חייב מן התורה ולמה הותר לקנח בו וכי יתירו רבנן איסור תורה משום כבוד הבריות אבל מדברי הרמב"ם הוכיח ה"ה הביאו הרב"י דע"כ ס"ל דחייב דאמר אביי ר"ל חייב חטאת וא"כ כ' דלדידיה הא דהתיר ר"ל לקנח בצרור שעלו בו עשבים ע"כ ג"כ מיירי דהצרור מונח ע"ג יתידות אבל אי מונח ע"ג קרקע לא הותר לו איסור תורה משום כ"ה ולזה כ' מ"א מדסתם בש"ע ולא התנה דבעינן שהצרור מונח ע"ג יתידות ע"כ צ"ל דפסק כרש"י והעומדים בשיטתו: וכ"מ סי' של"ו סעיף ח'. שכ' שם וז"ל עציץ אפי' אינו נקוב יש ליזהר מליטול מע"ג קרקע כו' הרי דלא כ' ל' איסור רק לשון זהירות וכ' אפי' אינו נקוב משמע דגם בנקוב הדין כן דכן הסוגיא ויותר י"ל א"א דבנקוב יש חיוב חטאת עכ"פ באינו נקוב יש איסור גמור מדרבנן מדכתב דבאינו נקוב ליכא רק זהירות בעלמא מכלל דבנקוב ליכא רק איסור דרבנן ומ"מ ליכא בכל זה משמעות גמור לענ"ד: והתולש כו' לכ"ע. ר"ל בזה גם רש"י מודה דוקא בעציץ נקוב שמניח ע"ג יתידות דאינו תולש ממש אלא שפוסק ממנו לשאוב מלחות הקרקע כתב רש"י דאין בו רק איסור דרבנן אבל בתולש מן הצרור הוי תולש ממש מודה רש"י דח"ח ובדקאמר ר"ל להדיא התולש ממנו ח"ח משא"כ אביי לא אמר חייב חטאת אלא חייב גרידא כ"ה דעת הרב"י דלא כהה"ה שכתב דרש"י ס"ל דגם בתולש עשבים מהצרור ליכא איסור תורה וע"כ רש"י לא הוי גרס בדברי ר"ל חייב חטאת ע"ש בב"י: (ס"ק ד) מקנח כו' מכל מקום עדיף לקנח בו מהצרור ר"ל דוקא לקנח בשברי חרס דאיכא סכנה דשכיח' ע"י שהן חדים פן ינתק שיני כרכשתא הותר לו לקנח בצרור אבל אוגני כלי חרס דאינו חד וליכא משום סכנת כשפים דלא שכיח לא הותר לו לקנח בצרור: (ס"ק ה) מפני כו' וכ"ה בגמ' דף פ"ב ע"א. אין מקנחי' בקרומית של קנה ופירש"י מפני שגלודות נחזין ממנו ונוקבים הכרכשתא: משמע דשאר עשבים כו' דהא תני התם ה' דברים בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מלין בה כו' ואין מקנחים בה ופירש"י בכולה הטעם משום כשדוחקים אותו קסמים נחזין ממנו ואיכא סכנה במילה שלא ינקוב הגיד בשחיטה שמא תנקב הסימנים וכן בקינוח כנ"ל ופריך והתניא בכל שוחטים כו' בין בקרומית של קנה אמר רב פפא בסימני דאגמא פירש"י עשב הגדל באגמי מים כשהוא יבש חד וחותך ואין קסמים נבדלים ממנו הרי אפי' קרומית של קנה יש שאין מחתכים וה"ה שאר עשבים

נ' ס"א מ"מ עדיף לקנח בו מהצרור (כ"ח) : ה מפני שהן חדים · [°] ל"ע דכסי' ג' כתב טעם מפני שהמקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו נושרות וכ"ה בגמ' ופ"ק דאמרי' בחולין דף ע"ו אין מקנחין בקרומית של קנה ופריך ותיפוק ליה דהמקנח בדבר שהאור כו' ומשני קינוח פי מכה קאמרינן משמע דשאר עשבים אין מחתכין הבשר . והמ"מ פכ"ו כתב דאית דגרסי איפכ' בלחין אין מקנחין שהן משירין השינים וביבשים מקנחין ע"ש ול"ע · מותר ליטול צרור מגדר עב שאינו ניכר ונראה כ"כ אבל מגדר דק אסור שעושה נקב והוי כסותר (יש"ש ב"ק פ"ז ס"מ וכ"מ בגמ' ורא"ש) אבל בטור ח"מ סי' רע"ד כתב

בגמרא כן : (ג) בשדה ניר · פי' חרישה ראשונה ועומד לזריעה : אפי'

שהוא ראוי לכסות בו פי הכלים ל צרור ועשבים יקנח בעשבים אם הם לחים אבל ביבשים אין מקנחים ה מפני שהם חדים ומחתכין את הבשר :

ו מ מקנחים בשבת בעשבים לחים אפי' הם מחוברים ובלבד ו שלא (ד) יזוס ומשום משתמש במחובר ליכא י דלא אמרו אלא באילן אבל לא בירק :

ז ס היה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות שרפואתו למשמש בפי הטבעת שממשמש שם בצרור והנקב נפתח לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחול דהיינו שאוחז הצרור בכל היד ז משום (ה) השרת נימין אלא ממשמש כלאחר יד ע דהיינו שיאחז הצרור בשתי אצבעותיו וממשמש:

ח פ למשמש בברזא בפי הטבעת דינה כצרור שלא יאחזנה אלא בב' אצבעותיו צ ואסור לצאת בברזא ח אפי' תחובה (ו) כולה בגוף :

ט ק אסור לפנות (ג) בשדה (ז) ניר בשבת שמא יבא ט לאשווי גומות ר ואם היה שדה חבירו (°) אפי' בחול אסור מפני שדש נירו ומקלקל :

י ש אבנים גדולות שמצדדין אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהן בשדות במקום המיוחד לבה"כ י מותר (ח) לצדדן ואע"ג דבנין עראי הוא לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות :

שיג טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת . ובו י סעיפים :

א א (א) א פקק החלון כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון יכולים לסתמו אפי' אם אינו קשור ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין ב והוא (°) שיחשוב עליו מערב שבת לסתמו בו ב (ב) ג וקנה שהתקינו (°) להיות נועל בו אין צריך שיקשרנו בדלת ד ומ"מ דמי לבנין יותר מפקק החלון ולא סגי במחשבה שיחשוב עליו מאתמול וצריך (°) שיתקננו לכך ה לרש"י היינו שיתקננו לשם כלי שיהא ראוי לשום תשמיש שיהא ראוי להפוך בו זתים

ליטול ממנה צרור משמע מן השדה אבל [°] מן הגדר אסור וכ"מ ברי"ף ורמב"ם שהשמיטו אפי' בשבת ש"מ דס"ל דמגדר אסור ליטול רק משדה מותר וזה כבר כתבוהו כס' שבת וע' בגמ' בעובדא דמר זוטרא חסידא : ו שלא יזוס · [°] שהם מוקצים : ז משום השרת נימין · ואע"ג [°] דמקנחין בחרס ולא חיישינן משום השרת נימין במשמש בצרור הוה פסיק רישיה (תוס') ועסס"ג . לא ימשמש בצרור של הקינוח להחליקו כדרך שהוא עושה בחול משום כתישה אלא כלאחר [°] יד (טור בשם ר"ח) : ח אפי' תחובה . כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו אסור כמו המוציא בפיו וכמרפיקו (טור) ומשמע דדבר [°] התחוב כולו בגוף מותר לכתחל' וא"כ מותר לבלוע מרגלי' או זהב ולצאת בו לר"ה : ט לאשווי גומות · דשמא יטול צרור ממקום גבשושית ושדי ליה למקום גומא ואמרי' סיתה לו גומ' וטממ' גבשושי' ונטלה בשדה חייב משום חורש ובבית חייב משום בונה (גמרא) · ומ"מ נ"ל דבבית מותר לפנות דבמלתא דלא שכיח' לא גזרו : י מותר לצדדן · ומ"מ לעשות כמין אהל אסור (ביצה דף ל"ג) עסי' שט"ו ס"ו :

שיג א פקק החלון . ואפי' על (°) ארובה שבגג שרי דמוסיף על אהל ערא' שרי (תוס') : הר"י הלוי דקדק בתשובתו (°) מל' רש"י והר"ן והתוס' דדוקא קודם שימות המת מותר לסתום החלון שלא תכנס הטומאה לבית אבל אחר מיתתו אסור לסתמו דהוי כמתקן עכ"ל סי' ל"ד ולומר לעכו"ם לסתמו הוי שבות דשבות עסי' ש"ז ס"ה . וע"ש סוף הסי' במפתחות סי' ל"ד (כ"ה) ול"ע דא"כ למה לא כתבו הפוסקים חידוש דין זה · וגם בתשובת מהרי"ל סי' ס"ט שכתב ודוחק להעמיד בשבת הא דלקחו תיבה וסתמו בחלון כדאיתא פ' בני העיר משמע דעכ"פ אין איסור לסתמו בשבת ועוד [°] דהתוס' ס"פ כל הכלים כתבו דס"ד דזה הוי פקוקה של מלוה ולפיכך שרי אבל לדבר הרשות אסור וכיון דבמסקנ' קי"ל אפי' לדבר הרשות שרי ק"ו לשל מלוה ולא הוי מתקן דהכלים שהיו בתוכו כבר נטמאו ואינו מועיל אלא להבא ומ"ש קודם שימות המת היינו לומר שהיו מתקנים שלא יטמא שום כלי שבבית דמיד שימות המת יטמא כל אשר בבית ופשיטא לרש"י מותר תוספת אהל מן הצד כמ"ש רסי' שט"ו ע"ש אלא אפי' למה דקי"ל לאיסור היינו לעשות [°] מחילה המתרת אבל למנוע הטומאה שרי וכ"ש כאן דאינו אלא תוספת אהל דשרי : ב וקנה · שתוחבו אצל הדלת בכותל דמי לנגר קצת כ"מ ברא"ש ולר"ת

באר הגולה

ל שם פלוגתא דאמוראי ופסק הרא"ש כמ"ד בעשבים וכ"פ הרמב"ם בפרק כ"ו מ ב"י ממשמעות פירש"י שם וכר' ירוחם בח"ג נ עירובין ל"ד ס שבת פ"א מימרא דרבא ע שם בפירש"י פ טור בשם תשו' הר"ם מרוטנבורג צ שם ק שם מימרא דרב הונא ר שם בגמרא ש ביצה ל"ב מימרא דרב כהנא א שבת קכ"ה במשנה וחכמים וכדמפרש לה ר' אבהו שם קכ"ו ב תוס' שם וה"ה בספ"ב ג שם ברייתא וכרשב"ג ד שם וכר' יוחנן ה שם בפרש"י :

לבושי שרד

מ"א סק"ה (°) ל"ע דבסי' ג' כתב עיין בבכור שור שבת דף פ"ב . והמ"מ פכ"ו כ' . הוא ענין בפ"ע ועל כל זה מסיק ול"ע: שם (°) מן הגדר אסור דהוי סתירה אפילו מגדר עב : סק"ו (°) שהם מוקצים . ומקנח בלא הזזה דמוקצה מותר בנגיעה וקצת הוא רחוק במציאות וע' פמ"ג : סק"ז דמקנחין בחרס. שהוא משיר השער ואפ"ה שרי משום שהוא דבר שאין מתכוין כדאמרינן בשבת דף פ"א ובסעיף ד' דלא אסור אלא משום סכנה : שם (°) כלאחר יד. ר"ל שאוחזו בנחת ומיקרי כלאחר יד ר"ל שעושה בשינוי ממה שעושה בחול : סק"ח (°) התחוב כולו בגוף שאין מכניסו לחזור ולהוציאו תדיר : ש"ע ס"ט (°) אפי' בחול ועי' בבכור שור ריש בבא קמא :

שיג ש"ע ס"א (°) שיחשוב עליו היינו משום איסור טלטול ודינו כחריות בסימן ש"ח סעיף כ' : שם (°) להיות נועל בו כתי' א"צ שיקשרנו בדלת כצ"ל: מ"א רסק"א (°) ארובה שבגג זה חמיר טפי מחלון שבכותל ונוסס דהוי אוהל ואפ"ה שרי כיון דהאוהל כבר עשוי וכשפוקקו אינו אלא מוסיף על האוהל דהיינו שמכסה החלל שהיה באוהל וגם הוא עראי עיין במג"א ר"ס שט"ו : שם (°) מלשון רש"י והר"ן . בסוף מסכת שבת אהא דאמר במשנה מעש' שפקקו את המאור (החלון) בטפיח פירשו שפקקו לפני מות המת : שם (°) דהתוספות ס"פ כל הכלים כ' דס"ד דזה: הוי וכו' כצ"ל ;וביאור דבריו דדין זה דפקק החלון ס"ל לר"א דבעינן קשור ותלוי משום דס"ל דאסור להוסיף על אוהל עראי ורבנן ס"ל דא"צ קשור ותלוי דמותר להוסיף על אוהל עראי וכוותייהו פסק בש"ע ואמרינן שם בש"ס דעובדא דפקקו את המאור לא אתי כר"א דהא שם לא הוי קשור כלל והקשו התוספות דילמא לעולם כר"א

והתם שאני שהיה של מלוה וכדאמר שם בההיא מעשה שעשו גם מדידה לפי שהיה של מלוה. ותירצו דדוקא מדיד' שהוא איסור קל שרינן לשם מלו' משא"כ תוספות אוהל לר"א דדמי לבנין אין להתיר לשם מלוה אע"כ כרבנן מותר אף ברשות עכ"ד.וז"ש המג"א דס"ד ר"ל דס"ד דהתוספות היה כך בקושיתם אבל מסקנא דידהו דאתיא כרבנן ושרי פקק אף ברשות וכ"ש במלוה ומזה מוכח דמותר אפילו אחר מיתתו כיון דחזינן דאפי' תוספות אוהל לר"א ס"ד דהתו' להתיר במקום מלוה רק שתירצו דבנין הוא איסור חמור ממילא לרבנן דאין בו איסור בנין שרי אע"פ שיש איסור מתקן דעכ"פ לא חמור זה ממדידה ומותר במקום מלוה כן פי' התוספות שבת : שם (°) מחילה המתרת . כמבואר שם בש"ע סעיף א' והיא שיטת ר"ת אבל לרש"י כל מחילה לאו שמיה אוהל ולא מיקרי אוהל אלא גג : שם בש"ע (°) שיתקננו לכך משמע לי והיינו כמי משום איסור טלטול והיינו כיון דדמו קצת לבנין אין המחשבה מגיאה לחשיבה כלי כיון דהוא אינו תורת כלי אלא תורת בנין מש"ה בעי הכנה טפי בנגר שהוא יותר דמי לבנין צריך קשירה לאפוקי מאיסור בנין כמ"ש הרא"ש והיינו דע"י שיקשור שם הוכן לדבר זה לנטול הדלת ואינו כבונה :

באר היטב

(ד) יזוס . שהם מוקצים : (ה) השרת . ואע"ג דמקנחין בחרס ולא חיישינן משום השרת נימין במשמש בצרור הוי פסיק רישיה תוס' : לא ימשמש בצרור של הקינוח להחליקו כדרך שהוא עושה בחול משום כתישה אלא כלאחר יד. טור : (ו) כולה . ומותר לבלוע מרגליות או זהב ולצאת בו לר"ה מ"א : (ז) ניר. פי' חרישה ועומד לזריעה : (ח) לצדדין . ומ"מ לעשות כמין אוהל אסור ביצה דף ל"ה מ"א : (ובס' אליה רבה פוסק דמותר משום כבוד הבריות דמשם לא משמע מידי וכ"כ הלבוש וכ"מ בטור סי' שט"ו) :

שיג (א) פקק . ואפי' על ארובה שבגג שרי דמוסיף על אוהל עראי שרי תוס' . הר"י הלוי פסק דקודם שימות המת מותר לסתום החלון שלא תכנס הטומאה לבית אבל אחר מיתתו אסור לסתמו דהוי כמתקן. ודעת המ"א להתיר אפי' אחר שמת עיין שם . ולומר לעכו"ם לסתמו הוי שבות דשבות עסי' ש"ז ס"ה ועיין בתשובת מהרי"ל סי' ס"ט : (ב) וקנה . שתחבו אצל הדלת בכותל דמי לנגר קצת אבל קנה שמוסקין בו זתים אע"פ

נתיב חיים

להדיא דאם נתכוין לזריעה אסו' ולשיטתו תקשה עליו מש"ס ערוך דף מ"ה חיטין שזרעו בקרקע מהו ללקוט ולאכול ועוד קשה דאם במתכוין לזריעה לשביעית ולמעשר חוששין דקתני הטומן משמע דווקא אם נתכוון להטמנה לחוד ולא לזריעה ואם בשבת נוטלין אפילו במתכוון לזריעה . א"כ ה"ל למתני בהדיא ונוטלין בשבת אפילו נתכוון לזריעה כמו שדייק תוס' ד"ה מקצת עליו מגולין ע"ש אולם דברי ב"י שרירין וקיימין דוקא לפת וצנונות אם נתכוון לזריעה אין נוטלין דרגילות הוא שמתוספין מן לחלוחית קרקע וא"כ נתגדלו ע"י כוונ' זריעה משא"כ בחטין עם שנתכוונו לזריעה ודו"ק :

שערי תשובה

סי' שיג (א) פקק עבה"ט וכתב בר"י שבשו"ת בית יהודה ח"ב סי' כ"ט הסכים להמג"א גם כתב דצירים ומנעולים של ברזל שבפקק החלון חשיבי כמחובר דלא כט"ז ושכן הסכימו בפמ"א ח"ב סי' צ"ג ודבר שמואל סי' רכ"ג כו' ע"ש :

ביאור

בין קובע מקום לבהכ"ס או לא ועב"י: ואם אין כו' ואם נכר. תוס' ד"ה ואם וד"ה אמר : ס"ה מפני שהם . עמ"א : ס"ו אפי' הם. כפי' רבותיו של רש"י ע"ש : ס"ח ואסור לצאת בברזא. עמ"א :

סי' שיג ס"א כגון לוח או כו'. טור לאפוקי מדעת הר"ן שכ' דהא דפקק סגיא במחשבה משום דע"כ צריך לכוין למדתו מע"ש וכמ"ש בסי' ש"ח ולפ"ז דווקא בלוח ולכן כ' או שאר כו' דס"ל כדעת הרא"ש כמש"ו : ולא אמרי'. כשיטת רש"י דכל הסוגיא משום בנין דלא כתוס' וז"ש ולא אמרינן כו' והוא כו' ר"ל דבלא"ה אמרינן כו' וכן למטה כ' ומ"מ דמי לבנין יותר מפקק משמע דבפקק *התיקון סבר ג"כ משום בנין דלתי' הרא"ש שמחלק בין פקק וקנה ונגר צ"ל דכולם משום בנין ועברא"ש אע"ג שהתוס' ד"ה בין דחו פי' רש"י דא"כ מאי מקשה מנגר היינו לפי הסוגיא אבל למאי דדחינן הסוגיא ע"כ משום בנין : והוא. שם בגמ' והוא שמתוקן וכפי' תוס' מדקאמר שם דס"ל כרשב"ג בקנה ורשב"ג ע"כ במחשבה סגי כמש"ש מחריות ·

הגר"א

ופ' כסתמא דפוקקין משום דמעשה רב כמ"ש שם : ומ"מ דמי לבנין כו' ונגר כו' ודומה טפי לבנין. רצונו בזה להרץ הקושיא על הרי"ף שפ' כאן בפקק דמתוקן ובנגרר כר"י ובגמ' מדמו להו אהדדי ועוד בקנה פ' בתיקין כלי ובחריות כרשב"ג ובגמ' מדמו אהדדי ותי' הרא"ש דלא קי"ל כהאי סוגיא אלא דלא דמו להדדי כמ"ש כאן וע"כ נ"ל כן דשמואל פ' בחריות כרשב"ג ובנגר כר"י וג' חלוקים הן א' פקק וחריות ב' קנה וכסוי הכלים שאין להם בית אחיזה ג' נגר הנגרר : ולא סגי כו' וצריך. כר"י דס"ל כרשב"ג בחדא כו' כמ"ש בכסוי הכלים : ולר"ת א"צ כו'. דאפי' שברי כלים דלא הוי אלא חספא בעלמא אמרי' דחזי לכסויי מנא שם סי' קכ"ה : ומקרי. דמלאכה הנעילה הוא להיתר : שהוא יתד כו'. רש"י דהיינו כו'.רש"י : אפי' אם.כר' יוסי וכמ"ש בגמ' : ואפי' אם.תוס' ד"ה כי פליגי.א"כ כו' ומשמע מדבריהם דקשור לעולם בעינן וכ"מ בגמרא וכ"מ בטוש"ע:ואפי' אם החבל.כר' יהודה ואמר כלל כו' כמ"ש הרא"ש שם דל"ת דר"י מתיר בנגרר דת"ק שראשו

מחצית השקל

עשבים ואיך אסר בש"ע לקנח בכל עשבים יבשים מפני שמחתכים : והמ"מ כ' כו' דהאא דאמרי' דף פ"ב צרור ועשבים יקנח בעשבים ופריך והא אמרי' המקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו התחתונות נושרות ומשני הא בלחין הא ביבשים ופרש"י יבשים דהאור שולט בהם אין מקנחים והא דאמר הכא צרור ועשבים יקנח בעשבים מיירי בלחים דאין האור שולט בהם ועז"כ המ"מ דאית דגרסי איפכא דבלחים אין מקנחים כו' ועז"כ מ"א דל"ע דאיך א"ל דהא דאמרי' המקנח בדבר שהאור כו' ש"כ מיירי בלחין וביבשים אין האור שולט בו כלפי לייא אדרבא הא בלחין אין האור שולט ועוד קשה להמ"מ מאי פריך בחולין ות"ל דהמקנח בדבר כו' מאי קושיא דילמא נקט הטעם משום סכנה משום תחתוניות דשלמא לפירש"י דיבשים איכא משום תחתוניות ולא בלחין צ"ל דנקט הטעם משום גילוגות לאסור אפי' בלחין הא בלחין גם גילוגות ליכא וגם ע"כ מיירי ביבשים דאל"כ אין מותכים ואין לראיה לשיטה ומילה שהוזכרו בברייתא אבל להמ"מ קשה : אבל בטור ח"מ כו' דאמרי' במס' ב"ק י' תנאים התנה יהושע עם ישראל וא' מהן כפיס מאחורי גדר של חברו וא"ר אחא ב"י לא נצרכה אלא ליטול הימנו צרור א"ר חסדא אפי' בשבת ודברי היש"ש הם לפי גרסתינו דקתני ליטול הימנו בוי"ו בסוף התיבה דהוא לשון זכר ע"כ קאי על הגדר אבל הטור שכ' ליטול ממנה בה"א בסוף התיבה שהוא ל"נ ע"כ קאי על השדה וצ"ל דהיה גורס כן גם בגמ' : כבר כתבוהו בהלכות שבת דמותר ליטול צרור לקנח בו : בעובדא דמר זוטרא חסידא כצ"ל ר"ל משם משמע כהגירסא שלפנינו דקאי אגדר דא' מ"ז חסידא הוי שקיל בחול וא"ל לשמעיה זיל סרקיה ופרש"י טחוהו בטיט וחברוהו יפה עכ"ל וזה ל"ש כ"א בגדר : (ס"ק ו) שלא יזוס שהם מוקצים ובס' א"ר ובס' ת"ש חולקים דמוקצה דמחובר אינו אלא בפירות הנתלשים או נשרו בשבת מדלא לקטינהו אתמול ע"כ אקצינהו מדעתי' אבל כ"ז שהן מחוברים להשתמש בהן אי לאו משום משתמש במחובר ליכא איסור מוקצה וא"כ בעשבים דליכא משום משתמש במחובר ליכא גם משום מוקצה דהא דקא' לא יזוס ר"ל שיזהר שלא יתלשם מהן : (ס"ק ז) משום כו' ועסי' ג' סעיף ג' כצ"ל ועיש במ"א שכ' בשם הש"ס תקנה אחרת שיוכל לפנות : לא ימשמש בגמ' דף פ"א אמר רבא אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול ונחלקו רש"י ור"ח בפירושו . ובש"ע כ' פרש"י ומ"א כ' פי' ר"ח ושניהם אמת לדינא וכן הטור העתיק שני הפי' : (ס"ק ח) אפי' תחובה כיון שמכניסו תדיר כו' כמו המוציא בפיו כו' משמע דדבר התחוב כולו בגוף כו' וא"כ מותר לבלוע כו' ובס' ת"ש העתיק דברי המ"א וכו' וז"ל וכ' מ"א דדבר התחוב כולו בגוף ואין מכניסו כדי להחזיר ולהוציאו תדיר שרי ולפ"ז מותר כו' עכ"ל הבין דהתיר דבליעת זהב ומרגליות כיון שאין מכניסו כדי להוציאו תדיר כ"א דרך מקרה ולפנ"ד אין לשון מ"א משמע כן דהא במ"א לא כ' כי אם ומשמע דדבר התחוב כולו בגוף מותר אלא שהת"ש הוסיף וכ' ואין מכניסו כדי לחזור כו' א"כ לפי לשון המ"א עיקר ההיתר חסר ומ"ש דבר התחוב כולו בגוף כו' אין זה גורם ההיתר דהא גם הברזא תחובה כלה בגוף גם בדברי הטור גופיה קשה כיון שדעתו לחזור ולהוציאו אסור למה דבר זה יגרום איסור ויותר קשה ע"ד הר"מ שהביא הטור בעל דין זה וז"ל ואם תחוב כולו בגוף היה נראה דשרי לצאת בו דאינו דומה להא דתנן במתני' בפ' המצניע המוציא בפיו ובמרפיקו פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור דהתם כשפותח פיו ופושט מרפקו המשא נראה אבל הכא שבלוע כולו בגוף היה נראה דשרי אמנם אינו מתירו כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו אע"ג דלא דמיא ממש להני א"ל דפטור אבל אסור כהני כו' עכ"ל. משמע מלשון זה הואיל ומכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו דומה קצת למוציא בפיו ובמרפקו ולכאורה למה יגרום דבר זה לדמותו לפיו ומרפקו שכתב לפני זה דהאיסור הוא הואיל ולפעמים נראה מה שאין כן בברזא לכן י"ל לענ"ד דהמ"א הבין כוונות הר"מ דברזא אורחיה דמילתא שאינו מכניסו כולו בגוף ומניח דבר מועט בחוץ כי לפעמים דרכו להוציאו מן הגוף כשמרגיש שכבר פעל פעולתו ויפנה ואינו ממתין עד שיצא עם הרעי (ואעפ"כ כ' הר"מ תחלה שהברזא כולה תחובה בגוף כי אותה המעט שיוצא יענבות האדם מכסים אותה) ולכן צריך להניח שיצא קצת חוץ לגוף שיהי' לו מקום תפיסה להוציאו. ובזה א"ש כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציאו אף על גב דל"ד ממש להני כו' ר"ל דקצת דומה כיון דדרכו להוציאו א"כ קצת מגול' אע"ג שמכוסה ע"י העגבות מ"מ אם ירחיקם העגבות זה מזה יהי' נרא' ודומה קצת לפיו ומרפיקו דנראה על ידי פתיחת פיו ופשיטת המרפק אבל אינו דמיון גמור דשם דרכו לפתוח פיו ולפשוט מרפקו משא"כ העגבות אין הדרך להרחיקן זה מזה אעפ"כ לא רצה להתיר ובזה א"ש מ"ש מ"א דאם באמת כלו לגמרי בלוע בגוף ולא יצא כלל מודה הר"מ דמותר : (ס"ק ט) לאשווי כו' ומ"מ נ"ל דבבית מותר כו' ר"ל אע"ג דגם בבית אם סתם הגומא חייב משום בונה מ"מ ל"ג דבבית הוי מילתא דלא שכיחא שיהי' גומות או גבשושית דעל פי הרוב קרקע הבית חלק : (ס"ק י') מותר כו' וכמין אהל אסור ביצה לב עיין סי' סט"ו סעיף ו' ר"ל דאם עושה המחיצות תחלה ואח"כ משים הגג עליו זה מיקרי עשיית אהל אלא צ"ל תחלה הגג ויאחזנו באויר ואח"כ יעשה תחתיה המחיצות כה"ג לא הוי עשיית אהל כן הוא במסכת ביצה ולקמן כו' סט"ו סעיף ו' א"כ הכא צריך לאחוז תחלה ביד באויר הלבנה שהיא לגג שיושב עליה ואח"כ יניח הלבנים מן הצדדים ובספר א"ר ובספר ת"ש כתבו דהכא מותר אפי' לעשות המחיצות תחלה משום כבוד הבריות לא ידעתי מאי כ"ה שייך בזה הא אפשר לעשות בהיתר דהיינו לתקן הגג תחלה :

סימן שיג (ס"ק א) פקק החלון ואפי' ארובה שבגג כו' . וחלון היינו מן הצד בדופן וס"ד דוקא בדפנו שרי להוסיף דקי"ל דהא לרש"י אין בדפנות ומחיצות איסור עשיית אהל אלא דוקא בעשיי' גג ניהו דלא קיי"ל הכי אלא כמ"ש פרק כל הכלים דף קכ"ה ע"ב דגם בדפנות איכא איסור עשיית אהל מ"מ ס"ד דדפנות קיל ולכן הותר תו' אהל אבל לא בארובה שבגג קמ"ל דליתא : הר"י הלוי כו' מל' רש"י בשבת דף קנ"ז ע"ב וז"ל וגוית סדוקה כו' והמת מונח כו' ולפני מות המת פקקו בשבת המאור בטפיח כו' עכ"ל רש"י וקאי על מאי דתנן התם מעשה בימי כו' שפקקו כו' וביאור הדברים כבר כתבתי סי' ש"ו במ"א ע"ש : גם בתשובת מהרי"ל כו' נשאלתי אם הכהנים יכולים לבוא אל קרובי המת להוציא המת כשהכהנים רוצים לבא לבית הכנסת להתפלל והשיב דאין יכולים לבוא כמ"ש לעיל סי' ש"א במ"א ס"ק י"ד ואייתי ראיה ממגלה פרק בני העיר דף כ"ו ע"ב דאיתא התם האי בי כנישתא דיהודאי רומאי דהוי פתיחי להאי אדרונא (פי' חדר) דהוי מחית ביה מיתא (פירש"י היה מונח בו מת שלא נקבר) והוי כהני בעי למיעל לצלויי אמר רבא דלו תיבותא (רס"ד דדבא דתיבה אינו מקבל טומאה וחוצץ מפני טומאה) אותיבו' שם ר"ל שהניחו הארון שם בהאי פתח לסותמו (וע"ל במ"א סי' קנ"ד ס"ק י"ד) ולמה לא היה כופה להוציא המת ולא יצטרכו לסתום על ידי הארון אע"כ דאין יכולים לבוא . וכ' מהרי"ל ודוחק להעמיד בשבת . ור"ל דלעולם יכולים לבוא והא דהוצרכו שם לסתום ולא צוה להוציא המת משום דהיה שבת וא"א לטלטל המת להדיא דזה דוחק שלא הוזכר שהי' שבת (וגם דהא שם דאפי' היה בשבת היה מותר עיין שם) אבל לולי הדוחק היה מוקי לה בשבת ותקשי הא התם כבר מת המת ואיך צוה רבא לסתום : ועוד דהתוספות סוף פרק כל הכלים דף קכ"ו ע"ב ד"ה מדבריהם כו' כ' על מאי דתנן התם ר"א ורבנן פליגי ר"א סבירא ליה תוספות אהל עראי אסור ורבנן ס"ל מותר ובעי למפסק הלכתא כר"א דאסור ופריך והתנן (דף קנ"ז ע"ב) מעש' כו' שפקקו המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח ומדבריהם למדנו שפוקקים ומודדים וקושרים (ע"ל סי' ש"ו במ"א) הרי מעשה רב שהתירו לפקק דהיינו תוס' אהל והקשו התוס' דלמא שאני התם אפי' לר"א שרי משום דאיכא מצוה וכדאמרי' שם לענין מדידה שאותר' דוקא משום שהי' צורך מצוה ות"י דבשלמא מדידה דליכא איסורא כ"א דהוי כעובדא דחול הותרה במקום מצוה אבל תוס' אהל לר"א דדמי לבנין חמיר טפי ואפי' לצורך

זתים או לפצוע בו אגוזים ו ג ולר"ת א"צ שיהא ראוי לדבר אחר אלא כיון שתקנו ועשה מעשה והכינו לכך סגי : הגה ד ומקרי ע"י כך כלי שמלאכתו להיתר ומותר לטלטלו כמו שנתבאר לעיל סי' ש"ח ס"ב (ב"י והרמב"ם) ז ונגר שהוא יתד שנועלים בו ותוחבין אותו באסקופה למטה ודומה טפי לבנין לא סגי בהכי ואין נועלים בו אא"כ יהא קשור וכיצד יהא קשור אם יש בראשו גלוסטרא דהיינו שהוא עב באחד מהראשים וראוי לכתוש בו שדומה לכלי סגי (א) אפי' אם קשור בחבל דק שאינו ראוי (°) להיות ניטל בו ח ואפי' אם אינו קשור בדלת עצמו אלא בבריח הדלת ט ואפי' אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל באויר אלא כלו מונח בארץ י ואם אין בראשו גלוסטרא אם הוא קשור בדלת עצמה סגי אפילו בחבל דק שאינו ראוי לינטל בו ואפי' כולו מונח בארץ ואם אינו קשור בדלת אלא בבריח צריך שיהא הקשר אמיץ שיהא ראוי לינטל בו ואפ"ה אין צריך שיהיה תלוי אלא אפי' כולו מונח בארץ מותר שאין אסור (°) אלא כששמטו ומניחו בקרן זוית :

ב כ כל נגר שאמרנו מיירי שאסקופה גבוה וכשנועץ אותו במפתן אינו נוקב בארץ (ב) אבל אם נפחתה האסקופה בענין שכשמכנים הנגר בחור נוקב(ג) תחתיו בארץ הוי בנין ה ואסור לנעול בו:

ג ל רחבה שאחורי הבתים שאין נכנסים ויוצאים בה תדיר אם עשה דלת לפתחה או שתולה בה מחצלת של קנים וכן פרצה שגדרה בקוצים כעין דלת מ אם יש להם ציר (פי' ציר נוקבין הדלת וקובעים בו עץ חד כדי להכניסו באדן לכאן ולכאן) או אפי' אין להם עתה ציר אלא ו שהיה להם ציר נועלים בהם אפילו אין נגררים בארץ רק שקשרם ותלאם לנעול בהם ולא חשוב כבונה שניכר בהם שהוא דלת כיון שהיה להם ציר : הגה וכ"ש אם יש להם ציר עדיין ובלבד שלא יחזור הציר למקומו כדרך שיתבאר לקמן סי' שי"ג (ב"י) אבל אם אין להם ציר ולא היה להם ציר ז אין נועלין בהם (ג) נ אא"כ היו גבוהים מן הארץ ס ופתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר נועלים בו אפי' לא היה לו ציר מעולם והוא נגרר :

ד ע דלת העשוי מלוח אחד או שאין לה אסקופה התחתונה וכשפותחין שומטין אותה ועוקרין אותה (ד) אין נועלים בה (ד) פ אפי' יש לה ציר (° : הגה אבל דלת העשויה (°) מקרשים הרבה שרי אע"ג ששומטים אותה כשפותחה אם יש לה אסקופה וה"ה במקום שנועלים בקרשים הרבה ויש חקיקה למעלה ולמטה שמכניסים בהם הקרשים שדינם כדלת ח הואיל (ה) ואין לוח אחד לכל הדלת (ב"י) :

ה ° ט צ שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד ויש להם שני צירים א' למעלה ואחד למטה

°עסי' ש"ח ס"ט

אם

ג ולר"ת וכו'. (°) וכ"פ בסימן ש"ח ס"י : ד ומקרי ע"כ כו'. אבל קנה שמהפכין בו זתים אע"פ שנועלין בו מ"מ מקרי [°] מלאכתו לאיסור וכ"מ ברמב"ם וב"י : ה ואסור לנעול. (°) ואם עשה לו בית יד ודומה למקבת מוכח דכלי הוא ושרי (ב"י הרי"ף) : ו שהיה להם ציר. וניכר שהיה להם ציר כמש"ל : ז אין נועלין בהם. וה"ה בפקק החלון אם אינו עשוי לפתוח אלא לעתים רחוקים הוי כאהל קבע (כמ"ש ברא"ש סוף עירובין ע"ש) עמ"ש סימן שט"ו ס"א : ח הואיל ואין לוח א'. משמע דבלוח א' אסור אפי' עשוי לפתוח ולנעול כמ"ש בב"י דקאי אחניות וצ"ע מ"ש בס"א פקק החלון כגון לוח משמע אפילו בלוח אחד שרי ואפשר דע"ש שהם מחוברין יחד קרוי לוח אבל הב"ח כ' בשם התו' דאף העשוי מלוח א' אם עשוי לכניסה ויציאה תדיר שרי כמ"ש ס"ג ויש להקל[°] דהא הרמב"ם מיקל טפי ע"ש : ט שידה וכו'. כל דלתות שלהם היו להם (°) ב' ראשים א' למעל' וא' למטה וחור אחד היה (°) במפתן וכנגדו חור למעלה במשקוף והיכא שהחור באמצע פתח התיבה נ"ש למיגזר [°] שמא יתקע והפ"ה

שיג (א) אפי' אם קשור בחבל דק. משמע דאם אינו קשור כלל ל"מ גלוסטרא וכ"מ לע"ד בגמ' דאמרינן בניטל באגודו כ"ע ל"פ כו' היה לו [°] גלוסטרא בקשור ותלוי כ"ע לא פליגי כי פליגי באינה קשורה וב"י כתב דקמ"ל כהו דר"א דאפי' בקשור אוסר כל שאינו ניטל באגודו וקשה דטפי היה לו להשמיענו כח דהתירא דהיינו דלר' יוסי שרי אף שלא קשור כלל כל שיש לו גלוסטרא דהכי אמרינן כח דהיתר' עדיף ותו דהא הלכה כר"י אלא פשוט דאף לר"י בעינן עכ"פ קשור אלא דא"ל שיהיה ניטל באגודו : (ב) אבל אם נפחתה האסקופ' כו'. נ"ל דדוקא כשהיה תחלה האסקופה שלימה למטה דהנקב לא הגיע עד סוף האסקופה ונתקלקל ונעשה הנקב עד סופה ועי"ז נוקב הנגר בארץ ועושה גומא בארץ ע"כ הוה כבנין וכ"מ ל' רש"י שכתב ונועץ בקרקע כו' משמע שעושה נקב חדש אבל אם מתחלה עשה חלל בקרקע מקום שהנגר יהיה ראשו שם וכן יהיה תמיד שאינו מוסיף נקב בארץ אין איסור בזה משום דמחזי כבנין דהוה כפקק החלון דריש הסי' ובזה ניחא מה שנהוג הבתים עושים נקבים בחומה אצל הדלת מכאן ומכאן ותוחבין הבריח לשם שהולך מקצה זה לזה ולא אמרינן דהוי כבונה דמה לי שנכנס בחומה או למטה בארץ אלא ודאי כדאמרן שנעשה מתחלה לכך נקבים בחומה ע"כ אין איסור ועוד נראה דכיון שעושין טבעת של ברזל באמצע הבריח ובו אוחזין בשעת פתיחה ונעילה ומושכין את הבריח זה הוה כעשה לו בית יד דפשוט בגמ' דמותר אפי' באין קשור ותלוי ופי' הרי"ף דקאי אנקמז דהיינו נפחתה האסקופה : (ג) אא"כ היו גבוהים כו'. הטעם בשם הרא"ש דכיון דלא משתמש שם תדיר ממילא כשהוא סותם בפתח זה דעתו שיהיה כן לימים מרובים וה"ל אהל קבע דמחזי כבונה לא כפתח שהיא לפתיחה בכל זמן וא"כ אם הוא במקום שעומד לפתיחה תמיד מותר אפי' אין גבוה אע"פ שהדלת היא של ערלי כמו אלו אבל רש"י תלה הטעם באשר הדלת היא ערלי ואין חושש [°] לקבוע אותה כראוי אלא זוקפה כנגד הפתח וע"כ מחזי כבונה ואם כן אפי' בבית שמשתמשין בו תדיר אם עושה דלת כזה אסור בלא ציר וע"כ יפה כתב ב"י שיש מחלוקת בין פרש"י להרא"ש : (ד) אפי' יש לה ציר. הטעם דכיון דאין לה צורת הפתח כמו שאר פתחים נראה כבונה

וסותר

באר הגולה

ו שם בתוספות ז עירובין ק"ב במשנה כר' יוסי וכדמפרש שם בגמרא ק"ב כרי"ף וכמ"ש הרא"ש שם ח שם בתוס' ט טור י שם במשנה וכר"י וכדמפרש לה רב' שם כ שם בברייתא וכר"י וכפירש"י ל שם ק"א במשנה וכפי' רש"י מ שם וכרבא נ שם כדמפרש ליה רבא ס טור בגמ' ומדברי הרא"ש שם בשם הרא"ב"ד ע שם בגמרא דלת אלמנה ואיכא תרי ליבני בפירושו ופסק הטור בשניהם להחמיר פ תוספות שם והטור (° אם מותר לסלק אריסי החניות לקמן סימן תקי"ט) צ שם ק"ב בברייתא:

לבושי שרד

שם(°) להיות ניטל שאם רוצה לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק : שם (°) אלא כששומטו שאינו קשור כלל וכששומטו ממקום הנעלה מניחו בקרן זוית דאז אינו נראה כמוכן לנעול הוי כבונה : ט"ז סק"א (°) היה לו לומר בקשור ותלוי כנ"ל בניטל באגודו. ר"ל בחבל אמיץ שראוי לינטל בו : מ"א סק"ג (°) כ"פ בסי' ש"ח ס"י כוונתו להקשו' דברי הש"ע אהדדי דבש"ס מדמה דין זה לדין כיסוי כלים דבסי' ש"ח ובשניהם פליגי רש"י ור"ת ולמה לא הביא הש"ע גם שם פלוגתא זו: סק"ד (°)מלאכתו לאיסור. כיון שעיקרו עשוי לכך הולכין אחר רוב תשמישו : סק"ה (°) בית יד הוא כמו גלוסטרא דלעיל ודומה למקבת שכותשין בו בשמים וע' בב"י דאם יש בראשו גלוסטרא לא מהני בהא כבסעיף הקודם משום דלא עשה בה מעשה אלא שמתחלה יש בו גלוסטר' ולא שרי הכא אא"כ עשה הגלוסטרא בידים תו לא מיחזי כבונה דאין דרך לסתום כלי בבנין לבטלו שם וכיון שעשה בו מעשה לעשותה כלי שרי ע"ש : (ט"ז סק"ג) (°) לקבוע אותה כראוי וכיון דאין לה צורת דלת ממש מיחזי כבונה : הגה ס"ד (°) בקרשי' הרבה כ"כ הב"י על היתר החניות שנוהגין כך לפי מה שמחזירין הקרשים לתוך החקוק לא מיקרי מחזיר הציר למקומה וא"כ החקיקה מיקרי אסקופה וגם לא מיקרי לוח אחד אף שנותנין כל לוח ולוח לבד מ"מ הואיל שבכל הדלת יש כמה לוחות הוי כדלת אחת העשוי מקרשים הרבה (מ"א סק"ח) (°)דהא הרמב"ם מקיל טפי. הרמב"ם ס"ל דלא כהמחבר שכ' דלת העשוי מלוח אחד או שאין לה אסקופה והרמב"ם ס"ל דלא אסור אלא בב' לריעותא שהיא מלוח אחד וגם אין לה אסקופה וא"כ לדידיה הכא שרי אפי' בלוח אחד דהא החקיקה הוי אסקופה מש"ה אע"ג דלהמחבר אסור בחדא לטיבותא מ"מ בחניות העשוין לפתוח ולנעול נוכל לצרף קולת הב"ח בשם התוספות : מ"א סק"ט (°) ב' ראשים ר"ל צירים : שם (°) שמא יתקע דאינו נראה כל כך כמבואר בסי' תקי"ט :

באר היטב

אעפ"י שנועלין בו מ"מ מקרי מלאכתו לאיסור כ"מ ברמב"ם : (ג) תחתיו. ואם מתחלה עשה חלל בקרקע מקום שהנגר יהיה ראשו שם שאינו מוסיף נקב בארץ אין איסור. עוד כ"ל דאם עושין טבעת של ברזל באמצע הבריח ובו אוחזין בשעת פתיחה ונעילה הוי כעושה לו בית יד ומותר אפי' אין קשור ותלוי ט"ז ע"ש:(ד) אין. וה"ה בפקק חלון אם אין עשוי לפתוח אלא לעתים רחוקים הוי כאוהל קבוע הרא"ש סוף עירובין:(ה) ואינן'

והב"ח

ביאור הגר"א

שראשו א' כו' אלא אפי' כולו מונח בארץ מתיר מדקאמר הלא היינו כו' ששומטו כו' דדוקא בכה"ג אסור כמש"ו למטה שאין אסור כו' : צריך שיהא כו'. מ' דבלא"ה אסור בכ"ע אפילו תלוי : ס"ב ואסור. עמ"א. אבל הטור השמיטו משום שמפ' כפרש"י דל"ק אנקמז אלא אאינו קשור וא"ל דיבנא כו' ר"ל הא הניחן נגר שיש כו'. כמ"ש רש"י שם שראשו עבה וראוי לבוכנא והיינו דגלוסטרא ומ' מרש"י דאפי' אינו קשור כלל וצ"ע ד"ה עשה והא דקאמר כ"פ בשאינו כו' משום ר"א הוא וכ"מ מרש"י שם ד"ה כשאין ניטל ע"ש ונד"ה דן כו' : ס"ג שאין נכנסים. כמ"ש למטה : אם יש. כאביי : או. כרבה : אפי' הם כו'. שם בברייתא : ובלבד כו'. וכמ"ש בס"ה : ופתח. הרא"ש אמתני' דנגר וחילק בין כאן לנגר משום דכאן אינו קבוע ועמ"ז וז"ש אפי' והוא נגרר. כיון דמדמה לנגר וכ"מ שם ברא"ש שאמר אפי' אין גבוהים כו' : ס"ד או שאין. כפי' הרי"ף והרא"ש : אפי' יש. תוס' ד"ה דלת דאל"כ בלא"ה אסור וכגי' הנגררת אבל לרי"ף שגורס שאינה נגררת ור"ל אפי' אינה קשורה כלל וכמ"ש ששומטין ועוקרין אותה כנ"ל בש"ע עדיין נשאר בקושיא דציר לא מהני בכה"ג. אבל הרי"ף אזיל לשטתיה שמפ' דווקא ברחבה שהוא מוקצה כנ"ל אבל בנכנסין ויוצאין מ' מדבריו דאפי' אינה קשורה כלל מותר וכ"פ הרמב"ם ולהכי דוקא דלת אלמנה והתוס' אזלו לטעמייהו דלאו דוקא מוקצה וכפרש"י וכמ"ש בד"ה כי פליגי ומתני' דלעיל דדלת כו' ולא נחתי לחלק כמו שחילק הרא"ש כנ"ל : אבל דלת כו' וה"ה במקום. ר"ל לשיטת הרי"ף דבכה"ג אפילו אין קשורין כלל מותר דלא כמ"ש בס"ב

והוא

מחצית השקל

לצורך מצוה לא ה"ל להתיר א"ו דקי"ל כרבנן דס"ל דליכא איסור כלל בתוס' אהל : והקשו בס' א"ר ובס' ת"ש מאי ראייה מייתי מדברי התוס' להתיר לאחר מיתת המת הא הר"י הלוי דייק גם מל' התו' דהאי עובדא הוי קודם שימות המת ותי' בספר ת"ש ר"ס שט"ו דס"ל למ"א דמקילין דרגא אם לר"א במקום מצוה מותר לס"ד דתוספות במקום מצוה קודם שימות המת א"כ לרבנן דליכא כ"א משום מתקן יש להתיר אפילו אחר שימות המת עכת"ד. אולם אם מ"א ס"ל כן מסברא דנפשיה אין זה לענ"ד כדאי לדחות דברי הר"י הלוי אך לענ"ד הדברים כפשוטן דס"ל למ"א אפילו לדעת הר"י הלוי דמ"ש רש"י ותוספת דמיירי קודם שימות המת הוא דוקא היינו דוקא לפי המסקנא דתוספות אהל מותר אפי' לדבר הרשות אבל לפי הס"ד דהתו' דתוספת אהל אסור ולא הותר כ"א לדבר מצוה ע"כ צ"ל דמיירי אחר שכבר מת דאי עדיין לא מת מאי מצוה איכא דלמא לא ימות כלל בשבת ולא יהי' בו צורך ביום השבת ובגג אפילו לא בא להתיר איכא איסורא כמבואר ר"ס שט"ו ועוד הלא מסתמא תקיף ליה עלמא דהא חששו שימות בשב' ואם כן אם לא ימות בשבת וימות במוצאי שבת נמצא שתיקן בשבת לצורך חול א"ו דלס"ד דהתו' מיירי שכבר מת (ולס"ד דהתו' דדימו והשוו איסור פקיקה עם איסור מדידה ומדיד' הותרה משום מצוה. ע"כ צ"ל דהמדיד' היתה אחר מיתה שאז הוצרכו לטפיח לצורך מת או הוצרכו לחלון אבל קודם מיתה צ"ל משום מצוה כנ"ל) וקושי' התוספות מנ"ל להוכיח מהאי עובדא דתוספו' אהל מותר דלא כר"א דילמא מיירי לאחר שכבר מת והותר לצורך מצוה. ולפ"ז א"ש דברי מ"א כיון דלס"ד דהתו' דע"כ מיירי לאחר מיתה ואפ"ה כיון דהוי שם צורך מצוה דהא מה"ט הותרה מדידה והיינו לצורך כהנים שיכנסו לבה"כ להתפלל או לבה"מ ללמוד וכדומה הותר תוס' אהל וגם איסור מתקן כ"ש להמסקנא דאתיא כרבנן דתוספו' אהל מותר אפי' לדבר הרשות וא"כ לאחר מיתה ליכא כ"א משום מתקן דה"ל להתיר במקום מצוה וכיון דשם בהאי עובדא הי' לצורך מצוה איך א"ל דמ"ש רש"י ותוס' קודם שימות המת הוא דוק' דע"כ אפי' לאחר מיתה מותר במקום מצוה וע"כ צ"ל כוונות רש"י ותוס' כמ"ש מ"א אח"ז (וניהו דלמסקנת התוס' לא הותר תוס' אהל משום מצוה לר"א מ"מ איסור מתקן ודאי לא חמיר ממדידה דהרי במקום מצוה) וכ"ז כתב מ"א לפ"ד הר"י הלוי דחשיב זה מתקן אבל מ"א מסיים דאין בזה משום מתקן : ולא הוי מתקן כו' עכשיו בא לדחות דברי הר"י הלוי מסברא דאוסר אחר מיתה ומתיר קודם מיתה דמאי איסור מתקן יש יותר לאחר מיתה מקודם מית' דהא גם לאחר מיתה הכלים שהיו בתוכו נטמאו ואין מועיל אלא להבא וכה"ג ע"כ לא חשיב מתקן דהא הותר קודם מיתה אע"ג שיהיה תיקון לעתיד ולהבא : ומ"ש קודם כו' ר"ל מה שמדייק הר"י הלוי מלשון רש"י ותוס' שכ' קודם שימו' המת אין הכוונה דלאחר מיתה היה אסור אלא אורחא דמילתא נקטו דמסתמא תקנו על צד היותר טוב דהיינו קודם מיתה שלא יטמא שום דבר: ופשיטא לרש"י כו' ר"ל דלמא לכון קודם שימות שכתב רש"י ותוס' הוא דדוקא דלאחר מיתה אסור ולא משום מתקן כמ"ש הר"י הלוי שכבר כתב מ"א דאין זה תיקון אלא משום איסור מחיצה דקי"ל בר"ס שט"ו דאין איסור במחיצ' כ"א מחיצה המתרת אבל הנעשה לצניעות מותר וא"כ לאחר מיתה הוי כמו מחיצה המתרת משא"כ קודם מיתה דאינו נקרא מחיצ' המתרת דהא עדיין ליכא מת ועז"כ דז"א דל"מ דל"ל דזה כוונת רש"י דהא שם פקק חלון בטפיח וחלון הוא מן הצד ודעת רש"י דמן הצד ליכא איסור מחיצה ואבל אפי' נעשה להתיר (ואולם התוס' דף קכ"ה ע"ב ד"ה הכל מודים באמת הקשו מזה על פירש"י ולשיטת רש"י באמת צ"ל הא דפקקו המאור בטפיח דהמאור היה למעלה בגג) : וכל שכן למנוע הטומאה דברי ר"ל דזה ל"מ מחיצה המתרת דאינו מתיר שום דבר והיינו אם בא לעשות מחיצה גמורה כ"ש דלא הוי רק תוס' אהל : (ס"ק ג) ולר"ת כו' וכ"פ בסי' ש"ח סעיף יו"ד דבדף קכ"ז תניא קנה שהתקינו להיות נועל בו ס"ל לת"ק דבעינן שיהי' קשור ותלוי בפתח רשב"ג אומר מתוקן (ר"ל שהכינו והזמינו) אע"פ שאינו קשור וא"ר יוחנן הלכה כרשב"ג ופריך והתנן כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת וא"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן ובקנה הוכיח הש"ס דע"כ לרשב"ג לא בעי שיהיה ת"כ עליו ואיך פסק ר"י כרשב"ג ומשני ר"י ס"ל כרשב"ג באחדא דל"ב קשירה אבל בהא לא ס"ל כוותיה דלא בעי תורת כלי ובזה פליג רש"י ור"ת דרש"י ס"ל דתורת כלי ר"ל שיהי' ראוי לשם תשמיש אחר כגון להפך בו זיתים או לפצוע אגוזים ור"ת פי' שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך ע"ש הרי דהש"ס השוה דין קנה עם כיסוי הכלים ולרבי יוחנן דבעינן בכיסוי הכלים תורת כלי ה"ה בקנה ומיהו תורת כלי ע"כ גם בשניהם שוה ובסי' ש"ח ס"י כ' כיסוי בור ודות אין ניטלין אא"כ י"ל בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי כו' הרי דלא התנה שיהיה ראוי לתשמיש אחר וע"כ ס"ל כשיטת ר"ת וא"כ ה"ה בקנה דהא דיניהם שוה ולכן אע"פ שכאן לא הכריע הרב"י אבל בסי' ש"ח הכריע כר"ת : (ס"ק ד) ומיקרי כו' אבל קנה כו' ר"ל דוקא לר"ת דא"צ שיהי' ראוי לתשמיש אחר מיקרי מלאכתו להיתר אבל לרש"י דבעי' שיהי' ראוי לתשמיש אחר ונקט בש"ע שיהי' ראוי להפך בו זתים או כו' דאם התקינו להפך זיתים הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו ולכן דייק רמ"א וכתב ומיקרי ע"י כך כו' ר"ל לדעת ר"ת דעליה קאי רמ"א : (ס"ק ה) ואסור כו' ואם עשה כו' מוכח דכלי הוא ושרי וכתב הרב"י הטעם דאינו דומה לבונה דאין דרך לסתום כלי בבנין לבטלו שם עכ"ל וכ' הט"ז מה שנהוג המקומות עושים נקבים בחומה אצל הדלת מכאן ומכאן ותוחבים הבריח שם אין בו איסור כיון דהנקבים נעשי' בתחלה ודוקא בנפחתה האסקופה שעוש' הנקב עכשיו בשעת נעילה הוא דאסור וכ"ש במקום שעושים טבעת ברזל באמצע הבריח ובו אוחזים לפתוח ולנעול דשרי דהוי כבית יד דברי כמ"ש בש"ע : (ס"ק ח) הואיל ואינו כו' כמ"ש בב"י דקאי אחניות ר"ל דברי רמ"א לקוחים מדברי ב"י בספרי הארוך ושם כתב כן על דלתי חניות שהיו עשויים במקומו על דרך זה דמותר כיון שיש חקיקה כו' הוי כמו אסקופה וכיון דמעמידי' הרבה קרשים זה אצל זה אע"ג שאין מחוברים יחד מ"מ ל"מ לוח א' כיון שיש הרבה קרשים והלא דלתי חניות עשויים לפתוח ולנעול ואע"פ כן לא התירו אלא כיון שיש הרבה קרשים לא מקרי לוח א' משמע דבלוח א' ממש אסור אפילו במקום שעשוי לפתוח ולנעול : אבל הב"ח כתב בשם התוס' והא דתניא התם דלת אלמנה הנגררת אין נועלים בה בשבת ואיכא תרי לשני מהו דלת אלמנה חד אמר שהוא לוח א' וח"א שאין לה אסקופה תחתונה ופסק הטור וכן הש"ע דאזלינן לחומרא כשני הלשונות דבעינן שיהיה הרבה קרשים וגם יהי' לה אסקופה תחתונה וכ' התו' דהאי דלת אלמנה צ"ל דמיירי שיש לה ציר דאל"כ מאי אריא דלת אלמנה אפילו שאר דלתות שאין להם ציר אסורים והקשה הב"ח דלמא לעולם איירי באין להם ציר אלא מיירי בעשוי לכניס' ויציאה דבשאר דלתות מותר אפי' אין להם ציר ובדלת אלמנה אסור. א"ו דהתוס' ס"ל דהיכי דעשוי לכניסה ויציאה אין לה דין דלת אלמנה ויש לה דין שאר דלתות ושפיר דייקו התוס' הרי דהתוס' ס"ל בדלת אלמנה אם עשויה לכניסה ויציאה אין לה דין דלת אלמנה ולא בעי אסקופה ואפילו לוח א' שרי : ויש להקל דהא הרמב"ם מיקל טפי. רצה לומר דהרמב"ם פסק כיון דמלתא דרבנן היא מקילינן כקולות שני הלשונות ודי בא' אי נעשה מקרשים הרבה אפילו אין לה אסקופה וכשיש לה אסקופה אפילו לוח א' שרי. הרי הרמב"ם מיקל יותר בחד צד מן התוס' דהרמב"ם התיר אפילו אינו עשוי לכניסה ויציאה והתוס' לא התירו כ"א בעשוי לכניסה ויציאה מ"מ בחד צד התוס' מקילים יותר דס"ל היכי דעשוי לכניסה ויציאה לא בעי אסקופה וגם לוח א' דאיכא תרתי לריעותא מכל מקום שרי אבל להרמב"ם עכ"פ חדא בעינן כנ"ל וא"כ מ"ש מ"א ויש להקל כו' אין הכוונה להקל כדעת הב"ח דבעשוי לכניסה ויציאה אפי' איכא תרתי לריעותא שרי דעכ"ז אין ראי' מהרמב"ם אלא קאי אדלעיל דמשמע בסעיף א' דבעשוי לכניסה ויציאה אפי' לוח אחד שרי גבי חלון ומיירי בי"ל אסקופה בהא דאיכא רק חדא לריעותא בזה יש לסמוך על הב"ח בשם התוס' להתיר דהא לרמב"ם כה"ג דאיכא חדא לטיבותא שרי אפילו אינו עשוי לכניסה ויציאה וניהו דבהא לא קי"ל כהרמב"ם מ"מ עשוי לכניסה ויציאה יש לצרף סברת הב"ח בשם התוס' ודעת הרמב"ם להתיר באיכא חדא לטיבותא : (ס"ק ט') שידה כו' אבל במרדכי כו' ועסי' שי"ד סעיף ז' ר"ל דשם הביא הרב"י מחלוקת הפוסקים אם מותר להסיר הצירים דיש אוסרים דהוי סתירה גמורה והר"י מקינו"ן התיר להסיר הצירים דהוי סתירה גרועה דהא א"ל לשבור שום דבר וכתב מ"א שם דאפי' להמתירים להסיר הצירים מכל מקום לקבוע הצירים מודה דאסור אף על גב דלא הוי בנין מכל מקום מתקן מנא ע"ש וא"כ להאוסרים הסרת צירים דס"ל דהוי סתירה גמורה ה"ה לקבוע הצירים הוי בנין גמור ואיכא איסור תורה שפיר יש לגזור הכא שמא ישים הצירים אבל להמתירים להסיר הצירים דאין בזה סתירה ניהו דמודה דאסור להשים ולקבוע הצירים הלא אין איסורו כ"א משום מתקן דהוא איסור דרבנן א"כ הכא אין לגזור שמא ישים הצירים דהא אפי' משים ליכא רק איסור דרבנן כ"ע בס'

ת"ש

אם יצא התחתון כולו ממקומו אסור להחזירה (°) שמא יתקע אבל אם יצא מקצתו דוחקו עד שמחזירו למקומו כיון שהעליון נשאר במקומו בקל יכול להחזיר התחתון ק אבל כשיצא א העליון (ה) אסור (ו) אפי' לדוחקו להחזירו למקומו:

ו ר מטה של פרקים (ו) אסור להחזירה (°) ולהדקה ואם תקעו חייב חטאת ש ואם היא יא (דרכה להיות) רפויה מותר לכתחלה (ובלבד שלא יהדק) יב ת וכוס של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת א ויש מי שאומר יג (ז) (ז) שדין הכוס כדין המטה : הגה ואם דרכו להיות מהודק אע"ג דעכשיו רפוי אסור (מיי' פרק כ"ה והגהות אשירי וכל בו וכן נראה דברי הטור) :

ז ב קורה שנשברה מותר לסמכה (ח) בארוכות המטה יד שהם כלי לא כדי שתעלה דא"כ הוה ליה בונה אלא כדי שלא תרד יותר ג והוא שיהיו רפוים שיכול ליטלם כשירצה (ח) אבל טו אם מהדקם שם אסור :

ח (ט) ד ספסל שנשמט אחד מרגליו אסור להחזירו למקומו ולהניח אותו צד השמוט על ספסל אחר ה יש מי שמחמיר לאסור (וע"ל סי' ש"ח) :

ט טז (ט) ו התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד ה"ז תולדת בונה :

י ז חצר שנתקלקלה במימי גשמים יכול לזרות בה תבן ולא חשיב כמוסיף על הבנין ובלבד שישנה שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה ח שיהפכנה ויביא תבן על שוליה דהיינו על ידי שינוי (י) אבל (י) ביד אסור :

שיד דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת. ובו יב"ס:

א א אין בנין וסתירה בכלים ב והני מילי (°) שאינו בנין ממש ג כגון חבית הגה א °) שאינה מוחזקת ב (א) ארבעים סאה (ת"ה סי' ס"ה) שנשברה ודיבק שבריה ג בזפת יכול לשברה ליקח מה שבתוכה ובלבד (ג) שלא יכוין לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח דא"כ הוה ליה (א) מתקן מנא אבל אם היא שלימה אסור לשברה אפי' בענין (°) שאינו עושה כלי ה ואפילו נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש ו ואפי' יש בה נקב חדש (ב) אם להרחיבו אסור :

הגה

ט"ז מגן דוד

וסותם במקום הפתוח בזה והא דאוסר כאן אפי' ביש לו היכר ציר כ"ל דשאני בסעיף ג' במחללת של קנים דמהני היכר ציר דשם לא מיחזי כבונה כמו כאן דאין רגילות לבנות מחללת של קנים בבנין משא"כ כאן דהוא מדף א' ורגילין לבנות בכזה בכותל ע"כ לא מהני ציר ובגמ' קרי להא דלת אלמנה : (ה) אסור אפי' לדחקו כו' . וכ' ב"י וכבר נתבאר בסי' ש"ח דדלתות הכלים מותר ליטלם מהם בשבת אבל לא דלתות מידי דמחובר בארעא משום דהוה בונה ומשמע דחייב חטאת בין על נטילתן בין על חזרתן עכ"ל והך משום בונה דנקט היינו אמחזיר וממילא הנוטלו הוי סותר והכא אית' פ' המוצא תפילין בכיסוי של בור ודות שלא יחזיר ואם החזיר חייב חטאת משום בונה וא"כ כל שנוטל הוי סותר וחייב חטאת ומזה יש ללמוד דיש למחות מה שנוהגין בסעודות גדולות בימות החמה לסלק החלון ע"י עכו"ם בשבת וזה איסור גדול כיון דהישראל חייב חטאת בזה בודאי אסור בעכו"ם משום שבות וכל שכן אות' שלוקחין הקווטירין מן החלונות ואפילו ישראלים רגילין לעשות כן ואינם יודעים שיש בזה חיוב חטאת : (ו) אסור להחזיר כו' · הטעם דהוי גמר מלאכה וחייב משו' מכה בפטיש : (ז) שדין הכוס וכו' . ולכאור' גם הכוסות של בדיל שיש לנו שיש בה שרוי"ף אסור עכ"פ להדקה בחוזק כמו במטה של פרקים (°) ולדיעה אחרונה היה לנו לאסור אפי' להדקה ברפיון כיון שדרך להדקה אלא דנרא' דדוק' בכוס יש מי שמחמיר שא"צ לפורקו כי עיקר תשמישו שלא ע"י פירוק מה שא"כ בנוד שעיקר תשמישו ע"י פירוק תמיד לא מקרי גמר מלאכ' אפי' אם הוא תוקע בחוזק השרוי"ף ולעניןהלכ' לענין כוס ודאי צריך ליזהר שלא לפורק' כלל כמהר"מ כיון דאין צורך שבת בזה אבל אם הוא לצורך גדול יש לסמוך להקל : (ח) אבל אם מהדקה שם אסור. לפי שמבטל כלי מהיכנו : (ט) ספסל שנשמט כו' . עסי' ש"ח מ"ש שם בס"ד: (י) אבל ביד אסור · נראה דע"י עכו"ם מותר כיון דגם בישראל אין בו איסור רק משום עובדא דחול והיינו שיש בו צורך הרבה כדלעיל סימן ש"ז ס"ה בכל מידי שהוא שבות דשבות :

שיד (א) מתקן מנא . בפ' חבית דף קמ"ו אמרינן כל פתח שאינו עשוי להכנים ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא דגזרו משום לול של תרנגולים דעביד לעיול' אורה ולאפוקי הבלא פי' הסרחון שלא ימותו התרנגולי' מזה משמע דהאי מתקן מנא אינו איסור דאורייתא זולת בלול של תרנגולין : (ב) אם להרחיבו כו' . משמע מל' זה (°) אפי' בפסיק רישיה מותר בלא נתכוין לכך דהא אמר (°) אם להרחיבו משמע שודאי מרחיב וכן בל' הטור

וכן

מגן אברהם

ואפ"ה גזרינן באמצע אטו מן הצד ועסי' תקי"ט ובפ"ק דביצה · ולכאור' נר' דצירים שלנו העשוים כברזל ל"ש למיגזר שמא יתקע דהציר רחב וא"א לתקוע יותר אבל במרדכי פ"ג דעירובין משמע קצת דאסור וז"ל אסור להחזיר דלת תיבה גזירה שמא יתקע פי' שמא ישים הצירים (פי' דיחברם במסמורות) דהוי בנין חשוב (°) ועסי' שי"ד ס"ז : י חייב חטאת. משום שעושה כלי : יא דרכה להיות רפויה . ז"ל הכל בו בשם הראב"ד דברים שאין אדם מקפיד עליהם אם יתנענעו בתוך החור מותר דאין לגזור אלא בדבר שצריך להיות מעמידה בדוחק אבל בסמ"ג איתא דדוקא דבר שצריך גבורה ואומנות אסור : יב וכוס כו' מותר . שאין דרך (°) להדקו כ"כ (טור) וכ"ל דכוסו' שלנו העשוי' (°) בחריצים סביב ומהודקים בחוזק לכ"ע אסור ול"ד לכיסוי הכלים (°) שעשוים כך דהתם אין עשוים לקיום רק לפתחן ולסוגרן תמיד עסי' שי"ד ס"י וכתב ב"י דרפוי ואינו רפוי ג"כ אסור ומשמע מפשט הפוסקים דכל הכלים האלו שרי לטלטלן ולא גזרו אלא במנור' שדרכה להתפרק כמ"ש ססי' רע"ט וה"ה כל כיוצא בו אבל דבר שאין דרכו להתפרק שרי בטלטול:יג שדין הכוס.וה"ה (°) השטענד"ר שבבה"כ שמניחים עליו ספרים (אגודה) : יד שהם כלי · כ"ל דאם אינו כלי רק עץ בעלמא אע"פ שהוכן לטלטל מ"מ אסור לסמכו תחת הקורה דדמי לבונה : טו אם מהדקם וכו' אסור.בגמ' הטעם דמבטל כלי מהיכנו שאינו יכול שוב ליטלו משם [רש"י] והעו"ש לא ע"ש משמע דאם אינו תחוב בחוזק כ"כ שרי : טז התוקע וכו'. וכן התוקע העץ בתוך הקורדם חייב וכן המפרק עץ תקוע חייב משום סותר והוא (°) שיכוין לתקן (רמב"ם פ"י) : יז ולא חשיב כמוסיף. משום דלא מבטל ליה התם דחזי למאכל בהמה או לטיט אבל דבר דמבטל ליה התם אסור דאיכא משום אשוי גומות (גמ' ב"ח) ועסי' שע"ב סי"ו וכ"ל דדוקא הכא שבא לתקן החצר אסור דדמי לבנין אבל בע"א שרי דהא שרי לכסות רוק באפר כמ"ש ססי' ש"י כיון שאינו מכוין לבנין :

שיד א שאינה מחזקת · דאלו מחזקת מ' סאה ה"ל כאהל וכ"פ הר"ן פכ"ב ורש"י ותו' בעירובין פ"ג ואפי' אינו בנין גמור אסור דבנין גמור שייך אפי' בכלי קטן °) (°) והר"ן פליג על רש"י דס"ל דהטע' משום מקלקל וכ"ד התו' והרא"ש דוק ותשכח דלא כע"ש שכפל ושנה ושילש ולא דק בעירובין דף ל"ד ע"ש : ב מ' סאה . היינו אמה על אמה ברום ג' אמות (°) עם הדפנות (°) בלא עובי הלבזבזים והרגלים וכ"פ הרמב"ם: ג בזפ' יכול כו' . דמחמת גריעות' לא חיים עליה וליכא למיחש שמא יתכוין לעשות כלי תוס'

באר הגולה

ק הרא"ש נסתפק בזה והטור פסק לחומרא וכ' ה"ה בפכ"א שכן נראה מדברי רמב"ם ר שם מ"ז ש שם כרשב"ג בברייתא ת טור לדעתו ורבי ירוחם בשם רבי פרץ בפרק ד' : א טור בשם הר"מ מרוטנבורג והכל בו בסוףהלכות שבת ב שבת קכ"א במשנה ג שם מ"ג כדמפרש לה רב הונא ורמב"ם בפכ"ה ד ב"י מדברי תרומת הדשן סימן ס"א ה שם בת"ה ו רמב"ם בפ"י מה"ש מהא דגבי מלבנות המטה שבת מ"ז ז עירובין ק"ד ח כפי' התו' שם : א שם קכ"ב וכרבא ב הרא"ש בעירובין אהא דרב שמואל ל"ה ג שבת קמ"ז במשנה ד הכי מוקי לה בבילה ל"ג ה שבת שם במשנה וכפירש"י ו שם בברייתא כיש"

לבושי שרד

שם (°) ועיין סי' שי"ד ס"ז . דשם מבואר דיש ב' דיעות בה ע"ש בט"ז סק"ח : ש"ע ס"ה (°) שמא יתקע ר"ל שיתקע בחוזק ביתידות והוי מכה בפטיש: ש"ע ס"ו (°) ולהדקה כלו' או להדקה . וקמ"ל דאסור להחזירה אפי' רפויה בלא הידוק וכן בהידוק נמי אינו אלא אסור אבל חיוב חטאת ליכא ולא אסרו אלא משום גזירה שמא יתקע ביתידות דאז חייב חטאת (ומ"ש הט"ז סק"ו הטעם דהוי גמר מלאכה וחייב כו' לא קאי אמה שליין אסור להחזירה דהרי בהא ליכא חיוב אלא קאי אסיפא דמילתא דאם תקע חייב חטאת) ולפי שיש לטעות בדברי המחבר דהא דקאמר להחזירה ולהדקה הכוונה ביחד אבל להחזיר ברפיון שרי וכך השמע ממ"ש ואם היא רפויה מותר לכתחלה . לכן סיים רמ"א בהגה ואם דרכו להיות מהודק אע"ג דעכשיו רפויה אסור ובמ"ש המחבר ואם הוא רפויה הוסיף רמ"א דרכו להיות וק"ל : ט"ז סק"ז (°) ולדיעה האחרונה. באמת ליכא בזה ב' דיעות דלכ"ע מה שדרך להדקה אסו' אפי' ברפויה אלא לפי שדברי המחבר משמע לכאורה דברפיון מותר כמו שכתבתי בלוח הקודם עד שהוצרך הרמ"א לפרש דברי המחבר דמודה דאסור מש"ה קרי ליה הט"ז דיעה האחרונה אע"ג דלא פליגי באמת כלל : מ"א סקי"ב (°) להדקו כ"כ והוי דרכו להיות רפוי' והיש מי שאומר ס"ל דהידוק של כוס מיקרי נמי הידוק: (שם) בחריצים סביב ר"ל שרופי"ן ועי"ז הוא מהודק היטב : שם (°) שעשוים כך . שעשוים בשרויף ונוהגין לפרוק ולהחזירן היינו לפי שהכיסוי אין עשוי לקיום ולא מיקרי עושה כלי וגם לא גמר מלאכה כיון שעדיין יפתחוהו משא"כ הכוס עצמו אם יש בו שרוי"ף : סקי"ג (°) השטענדע"ר . שהוא עשוי לפעמים של פרקים: סקט"ז (°) שיתכוין לתקן . דסותר אינו חייב אלא ע"מ לבנות :

שיד מ"א סק"א (°) והר"ן פליג על רש"י. דרש"י בשבת קמ"ו פי' טעמא דהאי דיכא דדיבק שברים בזפת דמותר לשוברה הוא משום מקלקל אע"ג דמקלקל אסור מדרבנן התירו לצורך שבת ולדבריו גם בכלי גדולה שרי דאע"ג דהוי כאוהל מ"מ הא סותר אינו חייב אלא ע"מ לבנות דאז לא הוי מקלקל ולכן כ' המג"א דהר"ן ותוס' והרא"ש חולקין על רש"י דלא התירו לצורך שבת איסורא דמקלקל והכא שרי משום דאינו סתירה גמורה וסתירה כזו מותר בכלי' מש"ה בגדולה דהוי כאוהל אסור וא"כ סיים המג"א דבנין גמור שייך אף בכלי קטן להסביר הטעם דבשלימה אסור לשברה וכמו שכתבתי בדברי המג"א באלו ואין צורך: סק"ב (°) עם הדפנות . דהכי איתא בכלים פרק י"ח והטעם דאע"ג דחלל לא מחזיק מ' סאה מ"מ כיון שיש עם הדפנות שיעור מ' סאה נחשב כאוהל: שם (°) בלא עובי הלבזבזים הוא כמו זר ושבכה אבל שפתה: (ש"ע ס"א)(°) שאינו בנין ממש אבל בנין וסתירה גמורה שייך גם בכלים ולכן דוקא בדיבק שבריה בזפת יכול לשברה דאין זה סתירה גמורה אבל בשלימה הוי סתירה גמורה: שם (°) שאינו עושה כלי . ר"ל שאינו עושה נקב לפתח אלא שוברה. ואח"כ כ' רבותא טפי ואפילו נקב בעלמא כו' ר"ל שאינו מתכוין לפתח דאית ביה תרתי לטיבותא שאינו שובר כלל. וגם שאינו פתח מ"מ אסו' דחיישינן שמא יתכוין לעשות פתח אבל בדיבוק שבריה בזפת לא חיישינן להא מטעם שכ' המג"א סק"ג: (ט"ז סק"ב) (°) דאפילו בפסיק רישיה מותר ר"ל דלא כדעת הת"ד שהגיה רמ"א ודוקא שהוציאו וכו' : שם (°) אם להרחיבו דרצונו לומר אם נתכוין להרחיבו אסור משמע דאם אינו

באר היטב

והכ"ס מיקל אף בלוח א' אם עשוי לכניסה ויציאה תדיר והרמב"ם מיקל טפי מ"א : (ו) אפילו . מזה יש ללמוד דיש למחות מה שנוהגים בסעודות לסלק החלון על ידי עכו"ם בשבת וזה איסור גדול כיון שהישראל חייב חטאת אסור בעכו"ם משום שבות וכ"ש אותן שלוקחין הקווטירין מן החלונות ואפי' ישראלים רגילים לעשות כן ואינם יודעים שיש בזה חיוב חטאת ט"ז : (ז) שדין. וה"ה השטע"נדר שבבה"כ שמניחין עליו ספרים אגודה : וכתב המ"א דכוסות שלנו העשוי בחריצים סביב ומהודקים בחוזק לכ"ע אסור וכתב ב"י דרפוי ואינו רפוי ג"כ אסור ומשמע מפוסקים דכל הכלים האלו שרי לטלטלן ולא גזרו אלא במנורה שדרכה להתפרק כמ"ש ססי' רע"ט וה"ה כל כיוצא בו אבל דבר שאין דרכו להתפרק שרי בטלטול וכ' ט"ז הכוסות של בדיל שיש לנו שיש בה שרוי"ף מאחר שעיקר תשמישו ע"י פירוק תמיד לא מיקרי גמר מלאכה אפי' אם הוא תוקע בחוזק השרוי"ף ע"ש : (ח) בארוכות . ועץ בעלמא אעפ"י שהוכן לטלטל אסור לסומכו תחת הקורה דדמי לבונה מ"א : (ט) התוקע . וכן התוקע העץ בתוך הקורדם וכן המפרק עץ תקוע חייב משום סותר אם מתכוין לתקן רמב"ם מ"א : (י) ביד . וע"י עכו"ם שרי אם יש בו צורך הרבה בכל מידי שהוא שבות דשבות ט"ז וכתב ב"ח דוקא תבן אבל דבר דמבטל ליה התם אסור דאיכא משום אשויי גומות . וכתב מ"א כ"ל דוקא הכא שבא לתקן החצר אסור דדמי לבנין אבל בע"א שרי דהא שרי לכסות רוק באפר כמ"ש ססי' ש"י כיון שאינו מכוין לבנין :

שיד (א) ארבעים . היינו אמה על אמה ברום ג' אמות עם הדפנות בלא עובי הלבזבזים והרגלים וכ"כ הרמב"ם : (ג) שלא . כתב הרמב"ם פכ"ג העושה נקב שהוא עשוי להכנים ולהוציא בין בעץ בין

ביאור הגר"א

והוא נגרר : אפילו לדוחקו. מדתני בתחתון דוחקין וערא"ש : ס"ו מטה. שם מאי דעתך בנין כו' : ואם תקע. שם : ואם היא. שם אלא כרשב"ג ס"ל : דרכה. דכל"ה אסור כמ"ש בשבת קכ"ב גזירה שמא יתקע וע' בהגה"א סוף פ"ג ד"ה לפי ופ"ד ד"ה והגללים כו' : ובלבד. גמ' שם כ"ל אסור להדקה כו' : וכוס. עמ"ה : ואם. כ"ל : ס"ז שהם כו' דא"כ. רש"י : ס"ט בין. ריש פ' הבונה : בין. סוף פ' כירה : ה"ז. כפ' הבונה כרב : ס"י אבל. שם מטעם הנ"ל דצריך שינוי :

סי' שיד ס"א אין. שבת קכ"ג ערובין ל"ה י"ט כ' ב' : וה"מ שאינו. דבנין מחדש הוי בונה כמ"ש ע"ז ב' וק"ב ב' וע' תוס' שם ושם ואפילו החזרת הכלי אם הוא מעשה אומן כמ"ש מ"ו א' וע"ש בתוס' ומנ"ז א' ב' וכן סתירה כמ"ש בערובין ל"ד ב' ואמאי הוא כו' ומשני במגדל של לבנים ש"מ דקס"ד של עץ וכן שם ל"ה א' במנעול קטיר כו' אבל בפותחת לא וע' תוס' שם ושם : כגון. שבת קמ"ו א' והרשב"א והר"ן חולקים על זה וכתבו דדוקא לר"א מוקמינן הכי דלחכמים כיון דפטור אבל אסור במקלקל מותר לכתחלה וכן מוכח הסוגיא די"ט שם וכן הסוגיא דפ"ג דערובין לפי הס"ד ה"א במגדל של עץ דאהל הוא וכ"מ שם דקאמר מ"ם אהל הוא ומ"ם כו' אלמא דלמ"ד כלי ש"ד וכ"ד רש"י שם או הס"ד במגדל של אבן כמ"ש

נתיב חיים

שיד °) בהגה"ה סעיף א' שאינה מחזקת . נ"ב וקשה דלפי התו' דאיירי במוסתקי לא צריכין לחלק בין כלי גדול לקטן והרמ"א ארבי' אתרי רבשי הכך תרי תירוצי אהדדי . ול"ל דהרמ"א ס"ל דלפי' לתי' שני דאיירי במוסתקי מצד הסברה מחלקינן בין כלי גדול דה"ל כאוהל אלא שייך מתי' ראשון מה דמעייל קופילא וכו' ודו"ק : °) מ"א סק"א והר"ן פליג כ"ב כוונתו דלפירוש רש"י דהוי מקלקל אינו בנין גמור מותר אך קשה דא"כ תקשי לך לפירש"י הך דמעייל קופלא וכ"ל ג"כ מטעם לצורך

חכמת שלמה

סי' שיד סעיף א' בהג"ה ודוקא שהוציאו ג"כ פעם אחת מבע"י . נ"ב עיין במג"א מ"ש בשם התה"ד דפסיק רישא מדרבנן מותר ועיין מ"ש בתשובה ליו"ד סי' רע"ו למדינת אונגרין ראיה לזה מבכורות דף כ"ה ע"א ע"ש ודו"ק :

הגהות רעק"א

סי' שי"ג מג"א ס"ק י"ז גמ' ב"ח. לשון הב"ח משום דמוסיף על הבנין א"כ משום אשויי גומות :

סי' שי"ד ואפי' נקב בעלמא אסור. ק' לי מאי אפי' הא לנקבה חמור מלשברה דנוקבה אף במוסתקי אסור וא"כ מלאתי שעמד

מחצית השקל

מ"ס : (ס"ק יד) שהם כלי כו' אינו כלי רק עץ בעלמא כצ"ל : (ס"ק טז) התוקע כו' והוא שיתכוין לתקן באמת הרמב"ם לא כ' והוא שיתכוין לתקן כי אם במפרק וא"ש דאם אינו מתכוין ה"ה מקלקל אבל באמת גם בדין א' בתוקע עץ תוך הקורדם לענ"ד בעי' שיתכוין לתקן אבל אי לא נתכוין לא אע"ג דהוי פ"ר מ"מ בתיקון כלי לא אמרי' פ"ר כמ"ש מ"א בשם מ"מ בסי' שי"ח ס"ק ל"ו ע"ש הטעם : (ס"ק יז) ולא חשיב כו' ועסי' שע"ב סעיף ט"ו כצ"ל ומבואר שם דשם עפר וצרורות מבטל לי' ועי"ש במ"א :

סי' שיד (ס"ק א) שאינה כו' ה"ל כאהל ר"ל יצא מתורת כלי ויש לו דין אהל ובאהל ודאי יש בנין וסתירה הר"ן פ' כ"ב ורש"י ותוס' פ' ג' דעירובין דף ל"ד כצ"ל. דע דהא דתנן בשבת פ' כ"ב דף קמ"ו ע"א שובר אדם את החביות לאכול ממנו גרוגרת ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי פירש"י וז"ל שובר כו' דאין במקלקל שום איסור בשבת וכ' הר"ן וז"ל ולא נהירא להו דכל המקלקלים פטורים איסורא מיהו איכא אלא ה"ט כיון דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא אסור משום צורך שבת שרי לכתחלה מיהו כי שריא דוקא בכלי קטן ל"ש ביה בנין וסתירה אבל בכלי גדול לא ודאי' מדאמרי' בעירובין דל"ד נתנו (לעירוב) במגדל ואבד המפתח עירובו עירוב רא"א אין עירובו עירוב ומוקי לה במגדל של עץ וקשור בחבל וצריך סכין לחתכו ר"א סבר כר' נחמיה דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמיש המיוחד לו ולכן אסור לטלטל סכין לצורך לחתוך החבל (וא"כ בי"ה דאז קונה עירוב דקי"ל דצ"ל במקום עירובו שיכול לאכלו ועכשיו הוה הוא במקום א' ועירובו במקום אחר) ולכן ס"ל דאין עירובו עירוב וחכמים ס"ל דכל הכלים ניטלין לצורך גופן אבל אי לאו הכי אפי' רבנן מודה דאין עירובו עירוב ולא שרינן לשבר המגדל וה"ט משום דהתם במגדל גדול עסקינן (ר"ל שמחזיק מ' סאה דיי"ל דין אהל) דהוי כאוהל ושייך בי' בנין וסתירה אבל במגדל קטן ל"ש ביה בנין וסתירה וה"ט דשרי הכא בחביות עכ"ל הר"ן א"כ לדעת הר"ן אין חילוק אם הכלי שלם או לא אלא הכל תלוי אם הוא קטן או גדול אולם התו' בעירובין דף ל"ד ע"ב וכן הרא"ש הוכיחו דאפי' בכלי קטן שייך בנין וסתירה דהא אמרי' בשבת דף ק"ב ע"ב פייל שופתא בקופינא דמרא (פירש"י יתד קטן תוחבים תוך בית יד של מרא כו' שלא יצא) רב אמר חייב משום בונה אלמא גם בכלי קטן שייך בנין וסתירה לכן תי' דהאי דשובר אדם החביות לאכול כו' מיירי במוסתקי דהיינו שנשברה ודיבק שברי' בזפת וכ' הרב"י ליישב להר"ן הקושיא מהאי דעייל שופתא בקופינא דמרא וז"ל כי אמרי' אין בנין כו' ה"מ בכלי שנתפרק וא"צ אומן בחזרתו אבל עושה כלי מתחלתו או כלי שנתפרק וצריך אומן בחזרתו כו' ל"מ בנין בכלים אלא עושה כלי מיקרי וחייב משום בונה וכ"כ הוא ז"ל ריש פרק הבונה ור"פ כל הכלים עכ"ל הרב"י וא"כ לדעת התוס' והרא"ש אין חילוק בין כלי גדול לקטן אלא בין כלי שלם לשבור ודבק בזפת וכש"ע העתיק שני החומרות דלא הותר לשבור כ"א בקטן וגם שנשבר וכ"ל דס"ל לעיקר כדברי התוס' דאפי' בקטן שייך בנין וסתירה ולכן בעינן דוקא שנשברה ואפ"ה מסברא ס"ל כשמחזיק מ' סאה יצא מתורת כלי ויש לו דין אוהל וכ"מ בעירובין דף ל"ה ע"א ולכן אפי' מדובק בזפת איכ' איסורא : והר"ן פליג על רש"י כו' בא ליישב קושית הע"ש על הר"ן שכתב וסיים וה"ט דשרי הכא בחביות ר"ל דמיירי בחביות קטנה ותמה עליו דאפי' הוא כלי גדול דשייך ביה בנין וסתירה יש להתיר דהרי מקלקל פטור ועז"כ מ"א דהר"ן חולק כו' ור"ל ניהו דהר"ן הביא תחלה פירש"י והוצרך לומר לדעת רש"י דלצורך שבת הותר איסור מקלקל אבל הר"ן אליביה דנפשיה לא מסתבר ליה כן ולכן מתיבת ומיהו כי שרי דוקא בכלי קטן כו' כ' סברא דנפשיה דאין ההיתר כאן משום מקלקל אלא משום דהוי כלי קטן : (ס"ק ב) מ' סאה כו' בלא עובי הלבזבזים ורגלים : ובתשובת מעיל צדקה ס"ס כ"ז כתב לענין כתמים בעריס' של תינוק הרגלים מצטרפי' לשיעור מ' סאה כיון דהרגלים הם עיקר העריסה לנדנד ע"י זה העריסה עם התינוק ע"ש וה"ה לענין שבת: (ס"ק ג) בזפת כו' דמחמת גריעותא כו' תוס' והרא"ש אמת שהרא"ש כ"כ בשבת דף קמ"ו על מתני' דשובר אדם חביות הנ"ל כתב הרא"ש וז"ל במס' י"ט כו' מוקי במוסתקי פרש"י חביות שבורים כו' ומש"ה שרי ומחמת גריעותא לא חיים עלה ול"ל שמא יתכוין לעשות כלי עכ"ל וכ"כ התוס' בבילה דף ל"ג ע"ב ד"ה כי תני כו' (אלא שנתנו טעם אחר) וז"ל ופרש"י דל"ח לתיקון כלי הואיל ורעוע הרבה יחוס עליה שמא יקלקל החביות ועושה נקב לכל הפתות שיכול עכ"ל וכ"ז לשיטת רש"י דס"ל דגם בחביות שבורה הנ"ל אם מתקן לו פה איכא איסור תורה ושייך למיגזר שמא יתכוין לתקן הוצרכו לתי' הנ"ל אבל לפי דעת התוס' והרא"ש וכ"מ דפסק בש"ע דאפי' מתכוין לעשות לו פה אין בו איסור תורה ורק משום מתקן מנא וכמ"ש גם הט"ז ס"ק א' א"כ בלא"ה ל"צ שמא יתכוין לתקן דהוי כעין גזירה לגזירה ולא הוצרך מ"א להביא דברי הרא"ש בשם רש"י לדידן וכ"כ מדברי התוס' הם בבילה בשם ר"י ע"ש וכ"ל דהמ"א עדיפא מיניה קאמר כמ"ש רש"י לשטתו: כ' הרמב"ם כו' והקשה הכ"מ (בפי' י') דבפרק י' כ' כצ"ל והוא פלוגתא בשבת דף ק"ב ע"ב רב ס"ל חייב משום בונה ושמואל ס"ל משום מכה בפטיש : וכתב עוד בפרק י' העושה נקב כו' בין בבנין כו' גם מ"ז

הקשה

הגה ובלבד ד שיתכוון לכך (מרדכי פרק חבית) ז ואם היה סכין תקוע מערב שבת בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף: הגה ה ודוקא שהוציאו ג״כ (ג) פעם אחת מבעוד יום אבל אם לא הוציאו מבעוד יום אסור דהוי פסיק רישיה דעושה נקב ופתח לחבית (ת״ה סי׳ ס״ד) כלי שנתרועעה אם מותר ליטול ממנו חרס ע״ל סי׳ ש״ח סעיף נ״ד:

ב ח היה בה נקב ונסתם אם הוא למטה מן השמרים אסור לפתחו דכיון שהוא למטה וכל כובד היין עליו צריך סתימה מעליא וחשיב כפותח מחדש למעלה מן השמרים מותר לפתחו:

ג ט במקום נקב ישן נוקבין אפי׳ במקדח (פי׳ כלי מיוחד לנקוב) כגון שנשברה הברזא י וי״א דלא שרי לנקוב נקב ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה מהודקת יפה אבל בחבית של עץ שמהדקים מאד העץ שסותמים בה הנקב וחותכים ראשו על דעת שלא להוציאו ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור:

ד כ ברזא שבחבית ואין אדם יכול להוציאה מותר ליקח ברזא אחרת ולהכות באותה ברזא לצורך לשתות יין בשבת: הגה ובלבד שלא יהיה הברזא הראשון נגד השמרים כמ״ש ס״ב: (ב״י בשם שבולי לקט):

מגן אברהם נ״י

(תוס׳ ורא״ש): כתב הרמב״ם פכ״ג העושה נקב שהיא עשוי להכניס ולהוצי׳ כגון נקב שבלול התרנגולים שהוא עשוי להכניס האור ולהוצי׳ ההבל חייב משום מכה בפטיש לפיכך גזרו על כל נקב אפי׳ עשוי להכניס או להוצי׳ בלבד שמא יבא לעשות נקב שחייבין עליו והקשה הכ״מ בפ״י דהא כת׳ דחייב משום בונ׳ ול״ל דהכא איירי בלול שאינה מחוברת לקרקע ולית בה בנין וכתב עוד העושה נקב כ״ש בין בעץ (°) בין בבנין בין במתכת בין בכלים חייב משום מכה בפטיש והוא שיהא עשוי להכניס ולהוציא. העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה (רשד״ם ס״ה): ד שיתכוין לכך. (°) לא ידענא מה חידש רמ״א: ה ודוק׳ שהוציאו ג״כ כו׳. ז״ל ת״ה אמנם נראה דסכין התקוע בחבית איירי שהוציאו והכניסוהו בחול ולאו פסיק רישיה הוא שיוסיף בנקב מדמייתי ראיה מסכינא דביני אורבי דלה ושלפה וכו׳ והשתא ע״כ לאו פסיק רישיה הוא שירחיב בגומ׳ דר״י פי׳ פ׳ כירה דלהכי בעינן דלה ושלפה (°) שלא יזיז עפר ממקומו ומשום מוקצ׳ ומ״מ ע״כ מודה הוא דאי הוי פסיק רישיה להרחיב הגומא אסור דעושה גומ׳ (°) וא״צ לעפר׳ חייב מדאורייתא משום בנין כדאי׳ פ״ק דביצה עכ״ל · הנה מבואר דהת״ה ס״ל ג״כ (°) דהתיובת׳ קאי אשמואל דהא מייתי דברי התו׳ והם כתבו כך בהדי׳ ומשמע דס״ל פשוט להת״ה דאף לפי המסקנא דאתותב שמואל מ״מ איירי בענין דלא הוי פסיק רישי׳ דעושה גומא דפסיק רישיה כ״ע מודו דאסו׳ והא מלאכה דאוריית׳ היא דדוק׳ כשחופר גומא וצריך לעפרה הוי דרבנן אבל כשא״צ לעפרה הוי דאוריית׳ ופסיק רישי׳ בדאוריית׳ אסור לכ״ע אלא ע״כ איירי בענין דלא הוי פסיק רישיה כלל וא״כ ההיא דחבית נמי איירי בענין דלא הוי פסיק רישיה כלל דמלאכה דאוריית׳ הוא [° (°) דעוש׳ פתח לחבית אבל פסיק רישיה במלאכה דרבנן ס״ל להת״ה דמותר ומביא ראיה ממרדכי פ׳ הזורק דמתיר לשפוך מים אע״פ שיורד לכרמלית כיון דאינו מתכוין שיצאו לחוץ ואע״ג דפסיק רישיה הוא ע״ש (ע׳ ברכות דכ״ד ע״ב בתוס׳ וסי׳ תנ״ח סי״ב וע׳ בתו׳ פסחים דף מ״ז): ולי צ״ע על הגאון דאמרי׳ דף קי״ג עמודים התחובים בארץ אסור להוציאן מ״ט אלימ׳ משום דעביד גומות (°) ממילא קא הוין דתנן הטומן לפת וכו׳ והתם בודאי

פסיק

ט״ז מגן דוד

ובא להרחיבו משמע שזהו ודאי וכ״כ לפי׳ המרדכי פ״ו חבית שכתבו וז״ל ת״ר אין נוקבין נקב חדש ואם בא להוסיף מוסיף וי״א אין מוסיפין אר״י הל׳ כי״א ול״נ דהכא מיירי שנתכוין להוסיף אבל אם היה סכין תקוע מע״ש בחבי׳ מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף כדאמרי׳ ס״פ במה טומנין אמר שמואל הני סכיני דביני אורבי דלה ושלפה והדר דלה שרי עכ״ל משמע לאסור׳ דגם בסכין בחבית בעינן שלפה מע״ש וקשה הא שם בפרק במה טומנין פרכי׳ אמילתא דשמואל דאמר בעינן שלפה ודלה וכן ר״ה בעי שם בסליקוסת׳ שהוא עשוי להריח שתוחבין אותו בכד עפר ממתני׳ הטומן לפת אם היו מקצת עליו מגולים ניטלין בשבת ולא בעינן שלפה והדר דלה ואסיקנא בתיובת׳ א״כ היאך הבי׳ המרדכי ראיה מההיא דשמואל ור״ה ותירץ ב״י ומייתי ראיה ממסקנ׳ דלא בעי׳ שלפה ודלה ומותר משום שאין מתכוין ואין הל׳ משמע כן ותו דא״כ היה לו להמרדכי להביא ראיה ממתני׳ דהטומן לפת שנזכר בפי׳ ההיתר ולמה לו דברי שמואל שאינו אלא מחמיר על המשנה ונ״ל דה״פ דברי המרדכי דטעם דר״ה ושמואל ס״ל להמרדכי כמ״ש התו׳ פ׳ כירה דף מ״ד דהוא משום שמסיר העפר ומרחיב הגומא והמרדכי מפרש דה״ק התוספות שבשעה שהיה הלפת טמון לא היתה שם גומא כי הלפת מסתים אותה וחלל שלה צר מאד אבל כי שקלה מע״ש והיתה שם גומא כראוי והדר דלה בע״ש אז אע״פ שאח״כ שע״י שיטלנה בשבת לא יהיה קצת הרחבה ביותר ויהיה ממש כמו מוסיף על הנקב דפ׳ חבית מ״מ מותר כיון דאין מתכוין להוסיף וע״ז פרכינן ממשנה דלא בעינן שלפה ודלה והטעם של המשנה כו׳ שהוא ממה דא״ר אבא בפ״ק דביצה דף ח׳ החופר גומא בשבת וא״צ אלא לעפרה פטור עליה והטעם דהוי מלאכה שא״צ לגופה וכ׳ בשם התו׳ דמ״מ אסור לכתחלה אלא משום שמחת י״ט התירו בזה אף לכתחלה לענין דקר נעוץ ממילא בשבת יש איסור לכתחי׳ והיינו היכ׳ דהמעשה עכ״פ ניחא ליה אע״ג דלא ניחא ליה בבור מ״מ ניחא ליה בעפר משא״כ כאן בטומן לפת דלא ניחא ליה כלל בעפר אלא ליטול הלפת ע״כ שרי לגמרי כאן אפי׳ בלא שלפה ודלה ובזה מקשה על שמואל ור״ה דס״ל גם כאן יש איסור בעשיית גומא ובעי׳ שלפ׳ ודלה דוק׳ ונשארו בתיובת׳ ומבי׳ המרדכי ראיה דהא להנהו רבנן יש איסור בעשיית גומא ואפ״ה שרי לדידהו בשלפה ודלה והיינו כמו מוסיף על הנקב דא״א בלא״ה ה״נ בנטילת הסכין מהחבית שהוא מוסיף על הנקב בודאי כשמזיז את הסכין אפ״ה שרי כיון דאינו אלא מוסיף ואינו מתכוין ומ״ה לא מביא מהמשנה ראיה לפי המסקנ׳ דשם לא הוה כלל איסור אפי׳ בעשיית הגומא וכאן בחבית יש איסור לעשות נקב חדש דהכא ודאי ניחא ליה בנקב שיזוב משם היין א״כ ה״א אפילו הוספה אסור מ״ה מביא משמואל דיש איסור ואפ״ה מותר במוסיף כיון שאינו מתכוין והיינו במידי שאין איסור דאורייתא אפי׳ במכוין דהיינו (°) בהסי׳ דעשיית נקב כמש״ל וכן בההיא דטומן לפת לפי דברי שמואל ור״ה: כל זה נ״ל נכון וברור בס״ד אלא שבת״ה סי׳ ס״ד לא נחי׳ לזה וז״ל הצריך לנו שם: שאל׳ סכין התחוב בכותל של עץ מבע״י או בספסל או בדף שאינו מחובר שרי להוצי׳ הסכין בשבת או לא · תשו׳ ירא׳ היכא דתקעו בכותל מחובר יש לחוש להסור אם מוציאו משו׳ דתנן בהבונ׳ הקודח כל שהוא חייב ומפ׳ אליבא דרב דחייב משום בונה וחייב (°) קודם שנתמלא הנקב כדאית׳ שם בגמ׳ ורש״י וא״כ בהוצאת הסכין היכא דתקוע קצת בחוזק כמעט פסיק רישיה היא שלא יוסיף בנקב וה״ל קודח כ״ש ואין נר׳ להביא ראיה מהא דכ׳ המרדכי פ׳ חבית שאם היה סכין תקוע בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אין מתכוין להוסיף ומייתי ראיה מפ׳ ב״ט האי

סכין

באר הגולה

אומרים ז מרדכי שם ח שם בברייתא וכדמפרש לה רבה ט מרדכי שם י כל בו בשם א״ח כ תשובת האשכנזים בשם ר׳ אביגדור

נתיב חיים

שבת תש״ה מקלקל מותר לכתחלה: °) (מ״א ס״ק ה׳) דהתיובתא קאי אשמואל. נ״ב דלא כב״י דמפרש לת״ק דש״ל דלא קאי תיובתא אלא ארב הונא ע״ש: °) (שם) דעושה פתח לחביות. נ״ב ואיני מבין דבריו דהא אינו עשוי להכניס ולהוציא ואפשר דוגמא קאמר שבחבית גדולה וחייב משום בונה:

לבושי שרד

מכוין אע״פ שודאי מרחיבו שרי: סק״ג (°) בין בבנין. צ״ע דבהא נסתר קושית הכ״מ דהא בבנין חייב משום בונה ועיין באחרונים שהאריכו בזה: סק״ד (°) לא ידענא מה חידש רמ״א דלשון אם להרחיבו מבואר שמתכוין (ויותר נראה דבל׳ המחבר יש חיסור לשון ונ״ל אם בא להרחיבו כלשון הטור ולכן אתי שפיר טפי קושית המג״א וקל להבין) וכן מבואר מדסיים המחבר דהרי אינו מתכוין להוסיף: סק״ה (°) שלא יזיז עפר ממקומו. הט״ז הגיה כאן הרבה והמג״א אינו מגיה אלא מוחק שני תיבות ומשום מוקצה שכ׳ בתה״ד אלא ר״ל שלא יזיז עפר ועי״ז יתרחב הגומא: שם (°) וא״צ לעפרה. הט״ז הגיה גם בזה הרבה ולדידיה חזר התה״ד מדבריו הראשונים וכמו שכתבתי באות ע׳ והמג״א לא הגיה כלום אלא דר״ל כיון דא״צ כלל לעפר חייב מדאורייי׳ ולכן אסור בי׳ פסיק רישיה: שם (°) דעושה פתח לחבית. מפרש המג״א דהתה״ד מיירי בחבית גדולה ארבעים סאה והוי כבנין והוי קודח דאסור מדאורייתא דאילו פתח בחבית קטנה הינה רק דרבנן כמ״ש המג״א סכ״ג בשם רמב״ם אלא דמיירי התה״ד מחבי׳ גדולה כמו שפי׳ הב״י הובא בט״ז: שם (°) ממילא קא הוין דתנן וכו׳. דין זה הובא במג״א סי׳ ש״א סקכ״א דאין אסור אלא בשדה ע״ש: שם בט״ז (°) בההוא דעשיית נקב כמש״ל. היינו בסק״א דאין איסור נקב מן התורה אלא בלול: שם (°) שאלה קודם שנתמלאה ר״ל אפילו קודם שנתמלאה:

הגהות רעק״א

בזה במשבצות זהב סק״ו ובאשל אברהם סק״ח: מג״א ס״ק ה׳ ע׳ ברכות כ״ד. צ״ל בכורות: בא״ד ול״נ צ״ע על הגאון. ע׳ רשב״א ח״י שבת ק״ה ד״ה אלא בהא: בא״ד ואפי׳ במלי דרבנן אסור. ולנע״ד דכן מוכח להדיא מהא דפרכי׳ סוכה ל״ב

באר היטב

בבנין בין במתכת בין בכלים חייב משום מכה בפטיש. העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה. רשד״ם ס״ה: (ג) פעם. עיין ט״ז שהאריך והעלה דלצורך גדול ואין שם ברזא יש לסמוך להתיר דאפי׳

ביאור הגר״א

בירושלמי שם והביאו תוס׳ שם ושם וכן מש״ש הכא במנעול קטיר במיתנא נמי כה״ג דאהל הוא וע׳ בהג״ה שאינה כו׳ וע׳ מש״ל וכן עיקר: שאינה מחוקת. דתוס׳ בעירובין שם תי׳ בתי׳ ראשון דההיא דערובין במגדול גדול עסקינן וכן כ׳ שם רש״י ור״ן וכ״כ רשב״א וכ׳ דכן מוכיח סוגיא דשם וכ׳ בא״ז שאינה מחוקת כו׳ וכ״כ רש״י שם ל״ה א׳ ד״ה ומתני׳ וכמש״ש ל׳ ב׳ וע״ש רש״י ד״ה שמיה כו׳ וכמ״ש בפ׳ ע״ו דכלים ופ״ח דאהלות ובאהל כ״ע ל״פ כמ״ש בעירובין שם ורש״י אזיל לשיטתיה דס״ל דאין בנין וסתירה בכלים לעולם כמ״ש בשבת ע״ז ב׳ וע״ש ברש״י וההיא דר״פ הבונה רב ס״ל דיש בנין בכלים אבל לדידן דקי״ל כרבא קכ״ג ב׳ קי״ל כשמואל דאמר משום מכה בפטיש דר׳ יוחנן שם ס״ל כוותיה וכן פי׳ רש״י שם מז א׳ וקכ״ב ב׳ משום מכה בפטיש וכן ההיא דחוליות ת״ו א׳ ודשידה עירובין ק״ב ב׳ הכל כפי׳ משום מכה בפטיש וכן מ׳ בשבת ע״ח ב׳ המנפץ בכלי כו׳ ומה שהקשה בהגמ״ר דרב אהדדי דקאמר מסיקין בכלים י״ל דגרמא מותר כמ״ש בפט״ז. וההיא דערובין קס״ד דמיירי במגדל של אבן כמ״ש תוס׳ בשם ירושלמי והירושלמי מסייע לרש״י ומ״ש שם במנעול קטיר במיתנא פרש״י שם במגדל גדול ובאהל ודאי יש סתירה כמ״ש שם וכר מן דין ל״ל במיתנא משום ובעי סכינא למפסקיה כו׳ אבל בשל עץ אפי׳ לר׳ נחמיה מותר וההיא די״ט דמוקים במוסתקי אדרבא משם מוכח דאין בנין מדפריך לר״א משום גזירה ולא משום סתירה לס״ד דלא איירי במוסתקי ומ״ש ובלבד שלא יתכוין היינו משום מכה בפטיש כנ״ל ועתוס׳ שם ושבת ק״ב ב׳ וקמ״ו א׳: ודיבק. י״ע ל״ג ב׳ ואע״ג דאתמר אליביה דר״א גם לחכמים נ״ל כן דמה דחכמים מתירין קוטמו להריח משום דס״ל בלחלוץ שיהיו פטור אלא״ה הוי אסרי ועיין תוס׳ שבת שם וערובין שם: יכול לשברה. קמ״ו א׳: לנקבה נקב כו׳. רש״י: אבל אם כנ״ל: ואפי׳ נקב כו׳ מחדש. ר״ל שלא היה בו נקב וקאי אלמעלה בדיבק שבריה כו׳ וכמ״ש תוס׳ שם דכולה שמעתין איירי במוסתקי וכו׳ בעירובין שם: ובלבד שיתכוין כו׳. שהקשה במרדכי דהכא אסרינן להרחיב וספ״ד כ׳ ב׳ אמרינן דלה ושלפה כו׳ ואף ע״ג שמרחיב הגומא ותי׳ דהכא בכה״ג: ואם היה כו׳ ודוקא כו׳. כ״כ תה״ד ועסי״ב וז״ל תה״ד סכין התחוב בכותל אסור להוציאו דקי״ל כרב בריש פ׳ הבונה דקודח משום בונה אפילו אינו נתמלא ואע״ג שאין מתכוין כאן ה״ל פסיק רישא ומ״ש באחר דכי שם היה סכין תקוע בחבית כו׳ ומייתי ראיה מסכינא דביני אורבי דלה ושלפה כו׳ כיון דשם אינו אסור אלא מדרבנן כמ״ש קמ״ו א׳ מדאורייתא כל פתח כו׳ ובדרבנן מותר כל שאין מתכוין אף בפסיק רישא כמ״ש כמו בכרמלית ל״ג אמנם נראה דג״כ בחבית איירי בדלה ושלפה מדמייתי מסכינא דביני אורבי והשתא ע״כ מיירי בדלא הוי פסיק רישא דר״י פי׳ שם מ״ד א׳ דלהכי בעינן דלה ושלפה משום טלטול עפר וע״כ מודה דאי הוי פ״ר להרחיב הגומא הוי אסור דהוא דאורייתא כמ״ש בפ״ק דיו״ט ח׳ א׳ כדר׳ אבא כו׳ מ׳ דאם א״צ לעפרה חייב אבל קודח אין שייך ביני אורבי אפי׳ לא דלה ושלפה שאינן גוף א׳ רק הרחבת הגומא. וביאור דבריו כדפי׳ תוס׳ משום טלטול עפר ולא פי׳ משום הרחבת הגומא ש״מ דאיירי בכה״ג שאין מרחיבה ואף שבמסקנא אפי׳ לא דלה ושלפה ג״כ איירי בכה״ג ולא התירו רק טלטול עפר משום טלטול מן הצד לצורך דבר המותר כמ״ש בתוספ׳ לא כמו שהבין ב״י דהתיובתא שם לא קאי לדברי בעל תה״ד על סכינא דביני אורבי רק על סליקוסתא ולכך לא כ׳ בש״ע דלה ושלפה דקי״ל לא בעינן דלה ושלפה אף ביני אורבי ועב״י וד״מ ועמ״א. ונראה שחזר בו תה״ד ממ״ש בתחלה דפ״ר בדרבנן מותר שהרי בחבית ודאי אינו אלא דרבנן והביא דכתו לאו ראיה היא דאף בר״ס ליכא איסורא ועמ״א ואדרבה מוכח בשבת ק״כ ב׳ ופ״ה דיו״ט ל״ו א׳ דאפי׳ בדרבנן פ״ר אסור וכמ״ש מ״א ואע״ג דאין זו קושיא די״ל כמ״ש הר״ן בשם ר״ח על מ״ש ל״ד ב׳ דמי קאמינא לר״ה דלר״ה אסור כיון שהוא מדאורייתא אף שאנ״ל מ״מ י״ל דאין לחלק וז״ש בהג״ה ודוקא שהוציאו דאף למסקנא שם כ׳ ב׳ מ״מ מיירי בכה״ג דלא הוי פ״ר כנ״ל אבל עיקרא דמילתא צ״ע דתוס׳ שם מ״ד א׳ מסיק משום הרחבת הגומא וכן מ׳ שם קי״ג א׳ וכמ״ש מ״א וכן ההיא דפוגלא קכ״ג קמ״א ממטה למעלה ע״כ מרחיב הגומא וגם מה שכתב בשא״צ לעפרה חייב אין נראה כמ״ש המ״א דכ״ש דהוי משאצ״ל ועמ״א וט״ז ועיקר כמ״ש מ״א בשם מ״מ בסי׳ שיח ס״ק לו וכ״ש כאן דאפי׳ לר״י אין כאן מלאכה שמקלקל כמ״ש ע״ב ב׳: דעושה נקב. רצונו בזה לתרץ קושית ב״י דמסיק בתה״ד דבדבר תלוש א״צ דלה ושלפה ומ״ש בחבית שאמר דבעינן ותי׳ בד״מ דכאן עושה פתח כו׳ ועסי״ב: ס״ב צריך סתימה כו׳ וחשיב. שם דמדמי לפרץ פלימיו וערש״י: ס״ג במקום. דנקב חדש בכה״ג איירי: וי״א דלא. שם מ״ח ב׳ וערש״י ד״ה מגופה כו׳ שהרי ליגעל כו׳ משא״כ כאן: ס״ד ברזא. שהרי

מחצית השקל

הקשה הכ״מ שם דהא בלול כתב דחייב משום בונה בפי׳ כ״ג ופי׳ כ׳ העושה נקב חייב משום מכה בפטיש ובזה לא שייך תי׳ מ״א דהא כ׳ כאן בין בבנין כו׳ הרי דאפי׳ במחובר מחייב משום מכה בפטיש וע׳ בסי׳ ת״ש מ״ש בזה אולם הלא מדברי מ״א נראה דס״ל כמ״ש הלח״מ פרק י׳ דהרמב״ם ס״ל דרב שאמר שחייב משום בונ׳ ר״ל גם משום בונה אבל מודה דגם משום מכה בפטיש חייב דהא הוי גמר מלאכה אלא דשמואל ס״ל דאינו חייב משום בונה כמ״ש התוס׳ שם ד״ה לול כו׳ ולכן כשהוא מחובר כ׳ החיוב משום בונה ונקט לשון רב אבל כשאינו מחובר דליכא לחיובי משום בנין כ׳ משום מכה בפטיש אולם בפרק י׳ מ״ש העושה נקב כו׳ בין בעץ בין בבנין כו׳ חייב משום מכה בפטיש היינו משום שכלל שם הרבה דברים תלושים ומחוברים לכן נקט חיוב הכולל כולם דהיינו מכה בפטיש משא״כ חיובא דבנין ליכא כ״א במחובר: (ס״ק ה) ודוקא כו׳ וז״ל ת״ה כו׳ דע דדברי הרב״י ורמ״א נובעים מדברי מרדכי ות״ה ובאמת רמ״א חולק עם הרב״י דלהרב״י אין צריך להוציאו מבע״י פ״א ואעפ״כ לא כתב רמ״א לשון וי״א כיון דאינו מבואר להדיא כן בדברי הרב״י וכיוצא בזה דרך רמ״א לכתוב דבריו בלשון פי׳ ע״ד המחבר ולא בלשון י״א כנודע וכאשר יתבאר אך מ״א חולק עליהם לכן הבי׳ לשון ת״ה ואעתיק תחלה לשון השאלה ובזה יובנו יותר דברי מ״א (גם הט״ז הביאו) שאלה סכין התחוב בכותל של עץ מבע״י או בספסל שאינו מחובר אי שרי להוציאו בשבת תשובה כשהוא תחוב בכותל דהוי מחובר אסור דהוי פסיק רישיה בהוצאתו שודאי ירחיב הגומא ויתחייב משום בונה מהיכי דתקוע קצת בחוזק כמעט פ״ר הוא ואין להביא ראיה להתיר מהא דכ׳ המרדכי פרק חביות שאם היה סכין תקוע בחביות מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף ומייתי ראיה מפ׳ במה טומנין (דף ל׳ כ״ב דאמר שמואל) האי סכינא דביני אורבי (פרש״י כותל לבנים ותוחב הסכין בין שורה לשורה) דלה ושלפה מבע״י שרי וי״ל כיון דחבית כלי הוא ואין בנין וסתירה בכלים כו׳ ולהכי אין בו משום בונה אפי׳ הוי א״א שלא יוסיף בנקב וא״ת לחייב משום מתקן פתחא הא מסקינן כו׳ דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא כו׳ אלא דחכמים גזרו כו׳ משום לול של תרנגולים כו׳ ולהכי כי קא מכוין אסור אבל באינו מתכוין יכול לומר אפי׳ אי פ״ר שרי דבאיסורא דרבנן י״ל בין במתכוין לפ״ר כדאיתא בתשובת מהר״ם במרדכי פ׳ הזורק כו׳ אמנם נראה דהאי סכינא התקוע בחביות וכמו שהעתיק מ״א סוף דבריו ומסקנא דבריו שם בתשובה בין בסכין התחוב בכותל של עץ ובין האי החביות שבמרדכי אסור אבל בדבר תלוש כספסל וכה״ג לא ידעינן טעם לאיסור. דר״י פי׳ פרק כירה דף מ״ד כו׳ שלא יזיז עפר ממקומו וסיים שם בת״ה ומשום מוקצה עכ״ל ובאמת זהו פירש״י אבל לפי׳ ר״י שרמזה טעם זה דהא גם ר״ה הכי ס״ל והא ר״ה ס״ל טלטול מ״ה מותר והא ליכא כ״א טלטול מן הצד לכן פי׳ ר״י הטעם משום הרחב׳ גומא ולכן ע״כ יש ט״ס בת״ה ופי׳ ט״ז מה שהגיה אבל מ״א ס״ל דרק שתי תיבות ומשום מוקצה הם ט״ס וכוונתו שלא יזיזו עפר ר״ל וירחיב הגומא והנה הרב״י תמה על ת״ה תרי תמיהו׳ חדא שמסיים דבספסל וכ״ד תלוש ליכא איסור א״כ למה הוצרך בחביות שבמרדכי דלה ושלפה הא הוי דבר תלוש ועמ״ש הב״ח ליישב דמיירי בחביות גדולה המחזק׳ מ׳ סאה והמעיין שם בתשובה יראה דס״ל דהמרדכי מיירי בסתם חביות הקטנ׳ אלא שכ׳ הת״ה אם דלה ושלפה אפי׳ חביות גדולה מותרת ע״ש עוד הקשה הרב״י על מ״ש ת״ה דהמרדכי ע״כ מיירי בדלה ושלפה דהא מייתי ראיה מסכינא דב״א והתם מיירי בדלה ושלפה והא איתותב שמואל דהכי איתא התם א״ר הונא האי סליקוסתא (פרש״י בדי בשמים שתוחבים אותן בעפר לא שיתארו לחים) דלה ושלפה שרי ואם לאו אסור אמר שמואל האי סכינא דב״א דלה ושלפה כו׳ מתיב רב קטינא והתנן הטומן לפת ולנונות תחת הגפן אם היה מקצ׳ עליו מגולים אינו חושש לא משום כלאים ושביעי׳ ומעשר וניטלין בשבת תיובתא וכו׳ רש״י וז״ל מתיב רב קטינא להני רבנן דאמרי דאי לא דלה ושלפה אסור עכ״ל ולכן פסקו הרי״ף והרא״ש דלא בעינן דלה ושלפה וא״כ מ״ש המרדכי כו׳ כדאמרי׳ בפ׳ ב״ט אמר שמואל הני סכינא כו׳ לאו למימרא דכשמואל נקטיה דהא איתותב אלא מסיפא דמילתא דאסיקנא דאפי׳ לא דלה שלפה שרי הוא דמייתי ולא אם לסיומי מילתא דמפורש בהדיא דשמואל איתותב ולא קי״ל כוותיה: וא״כ בסכין התקוע בחביות אפי׳ לא דלה שלפה שרי כו׳ ואפשר דהוא מפרש דלא מותיב רב קטינא אלא לרב הונא דאמר האי סליקוסתא כו׳ דהטומן לפת להאי דמיא טפי דבתרווייהו א״צ למיזז עפר אבל סכינא דב״א א״ל ביה נמי משום מרחיב הגומא דהוי בונה עכ״ל הרב״י ולכן לא העתיק הרב״י בחביות דבעינן דלה שלפ׳ אך רמ״א דסבירא ליה כת״ה כתב דבעינן דלה שלפ׳: הנה מבואר כו׳ בא לדחות תי׳ הרב״י דהת״ה סבירא ליה דתיובתא דרב קטינא לא קאי על שמואל וא״א לומר כן דהא תרומת הדשן הביא דברי התוס׳ דרק מ״ד דשם פי׳ ר״י דהטעם משום גומא ושם בא״ד כתבו התוס׳ להדיא דתיובתא דרב קטינא קאי גם לשמואל וא״כ איך יכתוב הת״ה שלא כדברי התוס׳ אשר הם בין עיניו ובין ידיו ולא יזכירם כלל גם מנ״ל לת״ה גם אי הת״ה אליביה דנפשיה ס״ל דהתיובתא לא קאי על שמואל מ״מ מנ״ל דהמרדכי סובר כן כיון דידע הת״ה דהתוס׳ ס״ל דגם לשמואל מותיב ודלמא גם המרדכי ס״ל כן א״ו דגם ת״ה ס״ל דהתיובתא קאי גם לשמואל לענין קושיית הרב״י כיון דאיתותב שמואל ל״ב דלה שלפה ואיך כ׳ הת״ה דהמרדכי ר״ל דבעינן דלה שלפה ע״כ מ״א ליישב במ״ש מ״א ומשמע דס״ל פשוט לת״ה כו׳ וכוונתו דהא כ׳ ר״י דמה״ט בעי שמואל דלה ושלפ׳ שלא ירחיב הגומ׳. וא״כ ליהו דאיתותב שמואל דלא בעי דלה שלפ׳ אבל מ״מ ע״כ בעינן שלא יהיה פ״ר לענין הרחבת הגומא ורב קטינא לא אותיב לשמואל כ״א מה דבעי דוק׳ דלה שלפה ואי לא משכחת התירי׳ דודאי הוי פ״ר והתנן הטומן לפת כו׳ וא״כ ע״כ צ״ל דאפי׳ לא דלה שלפ׳ משכחת דלא הוי פ״ר אבל אי הוי פ״ר מודה רב קטינא דאסור: דדוק׳ כשחופר כו׳ ר״ל דאמרי׳ במס׳ ביצה דף ח׳ ע״ב א״ר אבא החופר גומא בשבת וא״צ אלא לעפרה פטור ומזה דייק הת״ה הא אם א״צ גם לעפר׳ חייב וא״כ ע״כ מוד׳ ר׳ קטינא בהאי דטומן לפת ובסכי׳ דב״א ליהו דל״ב דלה שלפה אבל מ״מ ע״כ צ״ל דלא הוי פ״ר דהא אי מתכוין הוי איסור תור׳ א״כ בלא מתכוין כי הוי פ״ר ג״כ אסור: וא״כ האי דחביות כו׳ דמלאכ׳ דאוריי׳ הוא ר״ל כיון דהמרדכי אייתי ראיה משמואל ומדמה חביות לסכינא דב״א: וכמו דדינא דשמואל אפי׳ מאי דאיתותב ע״כ מיירי בענין דלא הוי פ״ר דשם ודאי הוי מלאכה דאוריי׳ ע״כ גם בחביות מיירי בענין דלא הוי פ״ר. דמלאכה דאוריי׳ היא שעושה פתח כו׳ ר״ל ע״כ מיירי בחביות שהפתח שם עשוי להכניס ולהוציא כגון להכניס יין ולהוציא יין דדומה ללול של תרנגולים דהוי מלאכ׳ דאוריית׳ א״כ בסכין התחוב בכותל של עץ ג״כ בעינן שלא יהי׳ פ״ר

דשם

ה נ מותר ליתן קנה חלול בחבית (° או ברזא (ס"ל מרדכי) להוציא יין אע"פ (°) שלא הי' בו מעולם מ אבל ליתן עלה של הדס בנקב שבחבית שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם לא דגזרינן שלא יתקן מרזב ליינו שיפול היין לתוכו וילך למרחוק דכשלוקח העלה ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב ולא דמי לברזא או קנה שאינו עושה בו שום מעשה:

הגה

ט"ז מגן דוד

(°) סכין דביני אורבי דלה ושלפה שרי י"ל דכיון דחבית כלי הוא ואין בנין וסתירה בכלים בדבר שאין בו חזוק ואומנות לכ"ע ולהכי אין בו משום קודח אפי' הוה א"א שלא יוסיף בנקב וא"ת דמחייב משום דמתקן פיתחא קא מסקי' התם פ' חבית דבר תורה דכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא לא שמיה פתח אלא דגזרו בכל פתחים ונקבים משום לול תרנגולים ולהכי קא מכוין להוסיף איסור אבל כשאין מתכוין וכל נומ' אפי' אי פסיק רישיה הוא שרי באיסור דרבנן כדאיתא בתשוב' מהר"ם במרדכי פ' הזורק אמנם נרא' דהאי סכין התקוע בחבית איירי שהוציאוהו והכניסוהו כבר באול ולאו פסיק רישיה הוא שיוסיף בנקב מדמייתי עלה ראיה מפ' ב"ע מסכיל' דביני אורבי דלה ושלפה כו' והסיא ע"כ איירי דלאו פסיק רישיה הוא שירחיב הגומ' (°) דר"י פ' כירה דלהכי בעי שלפה ודלה כדי שלא יזיז עפר ממקומו ומשום מוקצ' (נ"ל דיש כאן ט"ס וצ"ל לא כרש"י דמשום יזיז עפר ממקומו ומשום מוקצה אלא שירחיב הגומ') ומ"מ ע"כ (°) מודה הוא דאי הוה פסיק רישיה להרחיב הגומ' הוה אסור דעושה גומא וא"ל לעפרא חייב מדאורייי' משום בנין כדאי' בהדיא פ"ק דבילה גבי דקר נעוץ (נ"ל שיש כאן ט"ס וכל"ל ואע"ג דעושה גומ' וא"ל אלא לעפר' אינו חייב מדאורייי' משום בנין מ"מ ע"כ מודה דאי הוה פסיק רישיה להרחיב הגומ' דאסור כנ"ל להגיה דבהדיא אמרינן בפ"ק דבילה דף ח' כן) וא"ת אי איירי בסכין שבחבית דלאו פסיק רישיה הוא א"כ מאי קמ"ל פשיטא דכל דבר שאין מתכוין אפי' במלאכה דאורייי' שרי דקי"ל כר"ש י"ל דאיצטריך לאשמועי' דלא גזרו דלמא אתי לכוין שיוסיף בנקב הואיל וידעינן דניחא ליה להרחבת הנקב כדאשכחן דגזרינן אתי לאשווי גומות כו' ומהא מייתי ראיה משלפה ודלה דלא גזרינן דלמא ירחיב הגומות במתכוין כדי שיוכל להכניס הסכין בקל ומהשתא דסכין בחבית מיירי בלא פסיק רישיה מתיישב אפי' בחבית גדולה יותר ממ' סאה דכתב א"ז אהא דמתיז ראשו בסייף דחבית גדולה כזאת שייך בה בנין כמו בקרקע ואי הוה פסיק רישיה חייב משום קודח (°) כמו בתקוע בכותל כדמפרש לעיל אבל סכיני דביני אורבי אין נראה לחייבו משום קודח אפי' לא שלפה ודלה דהתם אינו אלא שמפריד אורבי מהדדי שהרי אינו גוף אחד אבל משום הרחבת גומא שייך בה ולכך נקט ר"י האי לישנא ולא נ' קודח וכיון דכבר נהגו העולם איסור להוציא סכין התקוע בכותל ואשכחי' ביה טעמא יש לנו לקיים המנהג אבל אם תקוע הסכין בדבר תלוש כספסל וכה"ג לא ידעינן כלל טעם לאיסור והמחמיר מפריז על מדותיו עכ"ל והקשה ב"י דדבריו סותרים זא"ז דכתב דלא שרי בסכין שבחבית אלא בתקעוהו והוציאו באול ובסוף כ' שאם תקוע בדבר תלוש אין איסור ומשמע אפי' לא שלפה ודלה דאל"כ אפי' במחובר שרי וא"כ חבית דתלוש אמאי לא ושמא דוקא בחבית של מ' סאה קאמר שדינה כקרקע אבל אין זה במשמעות לשונו שכתב אפי' בחבית גדולה כו' משמע דבכל חבית קאמר עכ"ל ומו"ח ז"ל דחק מאד לשב ל' אפי' ומוקי דברי הת"ה דוקא בחבית גדולה וזה לא נזכר שם כלל (°) והנלע"ד לפ' דברי התוס' בפשיטות דלא הצריך בעל ת"ה אליבא דהמרדכי בסכין שבחבית שלפה ודלה אלא דוקא בזה שהחבית שהיין בתוכה והוא דקר סכין לשם בע"ש להוציא יין נמצא ניחא ליה האי פיתחא ויש שפיר עליה שם פיתחא אע"ג דמדאורייי' לא מקרי פתח כיון שאין עשוי גם להכניס כמו לול תרנגולי' מ"מ הוה פתח ורבנן גזרו ביה משום לול כדלעיל על כן צריך שלפה ודלה משא"כ בספסל תלוש דלית ביה צורך לגמרי לעשות שם פתח גם אין בו משום קודח שהרי אינו מחובר ע"כ מותר בלא שלפה ודלה זה נ"ל פשוט וברור בדעת ת"ה : אלא שהקשה ב"י עוד דמדברי ת"ה נראה דכשמואל נקטינן דלא שרי אלא דוקא בדלה ושלפה ובגמרא איתותב שמואל ותי' דבעל ת"ה מפ' דלה פריך בגמ' אלא אר"ה בדין סליקוסתא דהסיא דלפת דמיא ליה דבתרווייהו איכא חשש מזיז עפר אבל בסכין ביני אורבי היכא נמי למיחש ביה משום בונה וא"א כלל לומר כן דהא רש"י פי' בהדיא דעל שניהם פריך וכ"כ התוס' פ' כירה דף מ"ד דגם שמואל אתותב ותו דא"כ דברי הת"ה עצמם סותרים זא"ז דכתב אחר כך דבסכין ביני אורבי ליכא משום קודח כיון שאינם גוף א' ע"כ ודאי קושית הב"י על ת"ה קושיא אלימתא היא דהאיך בנה יסוד על דברי שמואל להצריך שלפה ודלה והוא אתותב ותו ק"ל היאך אפשר לפר' דברי המרדכי בסכין שבחבית על שלפה ודלה ולא הוי פסיק רישיה דהא המרדכי קאי על הגמרא שאמרה וי"א אין מוסיפין וזהו דוקא בפסיק רישיה דאל"כ אפי' בנקב מחדש מותר בלא נתכוין דקי"ל כר"ש ותו דל' מוסיפין משמע שמוסיפין בודאי וע"ז מתיר המרדכי בלא מתכוין. ותו קשיא לי טובא במה שאסר בסכין בכותל במחובר משום בונה כל שהו ומדמה לה לקודח כ"ש בגמ' ובאמת אינו דומה להתם דשם יש לו צורך בהסיה נקב כדפרש"י בפרק הבונה דף ק"ג קודח הוא ע"מ למלאות לתקוע בו יתד ונוקב הוא שלא למלאות וכל הסוגיא מיירי שם שיש בו צורך הן לקודח הן לנוקב אבל בהאי לצורך אין בו איסור דאורייתא כלל דהוי מלאכה שא"צ לגופה וא"כ כל שתוחב סכין בכותל להצניעו שם אין בו חיוב מן התורה ולמה לא יהיה מותר כשמוסיף בלא מתכוין אפילו בפסיק רישיה דזהו ממש כהסיא דסכינא ביני אורבי דלא בעינן למסקנא שלפה ודלה · ולפי מש"ל לפ' דברי המרדכי ניחא דמיירי אפי' בפסיק רישיה ומותר כיון שאינו אלא מוסיף והוא שלא במתכוין וא"כ גם בתוקע סכין בע"ש בכותל ולא הוציאו רק בשבת שרי אלא דאין בידי להקל נגד בעל ת"ה ופסקו הש"ע ורמ"א כן בסוף הסימן הזה אבל בהוציא סכין מחבית דחולק ב"י וש"ע ומתירין אפי' בלא הוציאו מע"ש אלא דרמ"א פוסק כת"ה דבעי' דוקא שהוציא מבע"י נרא' דלצורך גדול

מגן אברהם

פסיק רישיה הוא דעביד גומות ואפ"ה שרי וכ"כ התוס' דאפי' אין מקצת עליו מגולין (°) שרי לתחוב בו כו' ע"ש דף כ"א (°) וטעמא דמקלקל היא (° כדאי' דף ע"ג ופטור אפי' לר"י (°) ודברי התוס' דף נ"ט °) בד"ה מפני שמזיז וכו' צ"ע ע"ש ואפשר דמיירי במתקן כגון בשדה כמ"ש המ"מ ספ"א וע"ק מ"ש בחופר גומ' וא"צ לעפר' חייב דזה אינו אלא כצריך לגומא אבל כשאינו צריך כלל לא לגומא ולא לעפר פשיטא דפטור דהוי מלאכה שא"צ לגופה ודבר שאין [°] מתכוין ומקלקל וגם חופר כלאחר יד הוא כדאי' דף נ"ו ברש"י דחופר דחייב היינו °)במר' וקרדום ע"ש לכן נ"ל דמדינא אין כאן איסור אפי' בכותל ובחבית גדולה כיון דדבר שאין מתכוין ומקלקל הוא אלא שהת"ה נדחק לקיים המנהג שנהגו כמ"ש הוא בעצמו ע"ש וכ"כ מהרי"ו סי' ק"ל דנהגו בו איסור להוציא דבר' כעושה נקב בכותל עכ"ל גם מ"ש להתיר פסיק רישיה במילי דרבנן וכ"כ סי' ע"ו צ"ע דבסימן שי"ו ס"ד אית' בהדי' דאסור ותלמוד ערוך הוא וכ"כ התוס' בשבת דף ק"ג סוף °) ד"ה לא צריכ' ע"ש וכ"מ סימן של"ז ס"א וסס"ב ע"ש. ואף שהתוס' פ. חיס דף כ"ה כתבו דשרי ע"ש היינו בדרך אין לו' אבל לפי האמת אסור וכ"מ סי' רע"ז ס"א וס"ג ואף שהרא"ש בפסחים כ' דפסיק רישיה אסור בכל מידי דאורייי' נ"ל דנקטה משום שאר איסורים ע"ש אבל לכ"ע פסיק רישיה אפי' במילי דרבנן אסור ומ"ש ראיה מהמרדכי אינה ראיה דהתם אי לא עביד מידי ואפי' יוצאין לר"ה ליכא איסור' כמ"ש סי' שכ"ז אלא דרבנן גזרו בר"ה ובכרמלית לא גזרו שכשאינו מתכוין להוציאה דכיון שאינו מתכוין לא אתי להוציאה להדיא ע"ש עמ"ש ססי' רנ"ג דבאמירה לעכו"ם

באר הגולה

נ שבולי הלקט בשם רב יוסף (° כן הוא בב"י מ שבת קמ"ב מימרא דשמואל

נתיב חיים

°) שם כדאי' בדף ע"ג. נ"ב אין שם אך ע"ש בתוס' בד"ה טפי שם מצאתי ראיתי וז"ל במידי דלא איכפת ליה לא מודה ר"ש בפסיק רישא ע"ש : °) שם ד"ה מפני שמזיז וכו' צ"ע. נ"ב ויש לתרץ אף על גב דמקלקל פטור אבל אסור אלא דעמודי' ולפת אינו מכוין ומקלקל הוא אבל בטומן צריך לגומא ומכוין לתת הבילה בתוכה שם : °) במרא וקרדום ע"ש נ"ב וכ"כ תוספות בפסחים דף כ"ה : °) שם ד"ה לא צריכא ע"ש. נ"ב וכ"כ תוס' בשבת דף פ"ו ע"ש :

לבושי שרד

שם (°) סכין דביני אורבי שנועצין סכין ביקשורות הלבנים שבבנין להסתתר: שם (°) דר"י פי' פרק כירה כצ"ל. היינו ר"י בתו' פרק כירה דף מ"ד שהביא הט"ז בריש דבריו : שם (°) מודה דאי הוי פסיק רישיה. וחזר בו הת"ה עכשיו ממה שהביא תחלה בשם תשו' מהר"ם במרדכי אלא דאף מדרבנן אסור פסיק רישיה : שם (°) כמו בתקוע בכותל כדפרשתי לעיל כצ"ל : שם (°) והנלע"ד לפרש דברי הת"ה בפשיטות כצ"ל : במג"א סק"ה (°) שרי לתחוב בו כוס כבר כ' המג"א דין זה בסי' שי"א סקכ"א בשם תוספות דמותר לתחוב בו כוס אע"ג דבה"ג ודאי נעשה גומא והוי פ"ר ואפ"ה שרי ומוכח מכל זה דלא כתה"ד: שם (°) טעמא' דמקלקל. בא לסתור טעמו של תה"ד שאוסר פ"ר דגומא כיון דא"צ לעפרה הוי הגומא אסור דאורייתא וסתר זאת מפני טעמים חדא מדאמרינן דף ע"ג החופר גומא וא"צ אלא לעפרא פטור ואפי' לר' יהודה דאמר מלאכה שא"צ לגופה חייב עליה הני מילי מתקן אבל האי מקלקל ביתו בעשיית הגומא. וא"כ חזינן דלר"י דגם בא"צ אלא לעפרא חייב מדאורייתא ואפ"ה אם הוא מקלקל פטור וה"ה לדידן דקי"ל כר"ש אע"ג דא"צ לעפרא דאיכא איסור דאורייתא מ"מ הרי מקלקל הוא ולית ביה רק איסור דרבנן וש"י אפי' פ"ר שניה דא"צ לעפרא כ"ש דפטור דהוי מלאכה שא"צ ואיסור דאורייתא ליכא אלא כשצריך לגוף הגומא משא"כ זה שא"צ לא לגומא ולא לעפרא: שם (°) ודברי התוספות וכו'. צ"ע דכתבו שם דא"צ אלא לעפרא ליכא איסור דאורייתא לר"ש וזה צ"ע דהא אפי' לר"י ליכא איסור תורה כדברי הש"ס הנ"ל משום דמקלקל ביתו ואפשר דהתוספות מיירי בשדה : שם (°) שאינו מתכוין ומקלקל הוא. ואע"ג שאני סתירות שסתר המג"א דברי תה"ד הוא דכיון דהוי דרבנן הוי פ"ר דרבנן ושרי לתה"ד וכמו שביארתי אות מ"ז וא"כ הא המג"א בסמוך פליג אתה"ד ואוסר פ"ר בדרבנן וא"כ קשה למה מתיר כאן ונ"ל דמתיר משום כל הני צירופים דהוי מלאכה שא"צ לגופה וגם מקלקל ולא ניחא ליה וגם חופר כלאחר יד מש"ה שרי ביה פ"ר אבל פ"ר בדרבנן ואינו מקלקל וניחא ליה בהא פליג בסמוך אתה"ד : ש"ע ס"ה (°) שלא היה בו מעולם. ר"ל אפ"ה לא הוי מתקן כלי שהרי הוא מיוחד ומתוקן לכך ואינו עושה בו מעשה חדש :

ביאור הגר"א

אף במקדח מותר כמ"ש בס"ג : מותר ליתן. קמ"ו ב' גובתא כו' : ס"ה אע"פ. שם דרש כו' : שהעלה. כרב יימר וע"ש תוס' ד"ה משום : ויש מתירין. כרב אשי דבהרא"ה הוא והרמב"ם וש"ע פ' כרב יימר משום דרב אשי דלא כהלכתא הוא דקי"ל אוכלי בהמה מותר לקטום ואף בקטן אינו אלא שבות כמ"ש בפ"ד די"ט ל"ג ב' ורב אשי לא אמר אלא לפרושי דשמואל ועי' בר"ן שם שדחק לתרץ הא דרב אשי והביאו מ"א ס"ק ו' ע"ש : במקום שיש. כגי' בגמ' דקטים ומנחי ר"ל הרבה עלים קטומים דאין לסוס

מחצית השקל

דשם הוי מלאכ' דאורייתי' משום קודח ובונה ולכן בספסל התלוש התיר הת"ה דשם ליכא משום פתח דמאי ענין פתח לספסל וגם בונה ליכא דהא אין בו"ס בכלים ובזה נתיישבו קושית הרב"י על ת"ה אך תדע ולפי דברי מ"א מ"ש ת"ה דבעינן בחביות ובסכינא דב"א דלא שלפה הוא ל"ד אלא ר"ל דבעי' שלא יהי' פ"ר ונקט מילתא דפסיקא דהיכי דדלא שלפה ודאי לא הוי פ"ר וכדאמר שמואל · עיין ברכות דף כ"ד ע"ב בתוס' צ"ל עיין בכורות דף כ"ד ע"ב בתוס' : וע' בתוס' פסחים כו' הביא מ"א דבריהם סס"ק זה : ולי צ"ע כו' דע"כ למאי דאיתותב שמואל אפי' הוי פ"ר שרי : וכ"כ התו' כו' שרי לתחוב כו' שכתבו שם לגרסת הערוך דגרס אם מקצת האמהות מגולות אבל אי אין מקצת אמהות מגולות חושש משום כלאים ושביעית ומעשר . הקשו התו' א"כ מאי פריך רב קטינא (ואזלי שם לפרש"י דטעמ' דרב ושמואל משום טלטול מן הצד כמ"ש מהרש"א ומהר"ם) והא בטלטול מן הצד פליגי רבי אליעזר בן תודאי ורבנן דרבנן אוסרים ורבי אליעזר ב"ת מתיר אם כן דילמ' רב ושמואל כרבנן סביר' ליה ומתניתין אתי' כרבי אליעזר ב"ת ופי' מהרש"א ומהר"ם בשלמ' לגירסת רש"י לק"מ דאי אמרת דמתני' כר"א ב"ת אתיא א"כ למה קתני אם מקצת עלין מגולים אפי' כלן מכוסים שרי והיינו שתוחב בלפת כוש או מחט ומוציאם דע"כ הא דנקט מקצת עלין מגולים רק משום שבת גרידא נקטינן אבל כלאים ושביעית ומעשר אפי' כלם מכוסים אינו חושש כמ"ש רש"י אבל לגרסת הערוך דאצטריך מקצת אמהות מגולים משום דאי מכוסים חושש לכלם א"כ שפיר י"ל דאתי' כר"א ב"ת ומשום שבת אפי' כלם מכוסים שרי. ולא נקט מגולים אלא משום אינך ותי' דמכל מקום אי אתיא כר' אליעזר בן תודאי הוה ליה למיתני בפי' ובשבת אפי' מכוסים שרי. וע"כ שמוציאים ע"י שתוחב כוש או מחט ואע"ג דעביד גומא אפ"ה שרי.וע"ל סי' שי"א ס"ק כ"א : וטעמ' דמקלקל כו' ופטור אפי' לר"י כ"ה בש"ס שם ור"ל ל"מ לר"ש ודאי פטור דהוי מלאכ' שא"צ"ל. אלא אפי' לר"י דס"ל מלאכ' שא"צ"ל חייב מ"מ כה"ג פטור משום דהוי מקלקל וא"כ ל"מ לשיטת ת"ה דס"ל באיסור דרבנן פסיק רישיה מותר לפ"ז ודאי י"ל לפי מאי דאיתותב שמואל מותר בטומן לפת וכל הני דשם אפי' איכא פ"ר לענין גומא מ"מ כיון דמקלקל וליכא רק איסור דרבנן שרי אלא אפי' לדעת מ"א שחולק עליו בזה וס"ל דגם באיסור דרבנן פ"ר אסור וכמ"ש אח"ז מכל מקום בכהאי גוונא מותר וכמו שכתב מ"א אחר זה בצירוף כל הקולות דהוי מלאכ' שא"צ"ל ואינו מתכוין ומקלקל כלאחר יד : ודברי התוס' כו' צ"ע דאמרי' שם אמאי דתנן התם לא יטמין הבילה בחול ובאבק דרכים המצים כדי לצלותה ואמר רבא הטעם שמא יזיז עפר ופרש"י שמא לא יהי' לו עפר כל הצורך ויזיז עפר הדבוק והוי חופר גומא והקשו התוס' וז"ל וק' לריב"א דהא ליכא איסור דאורייתי' בחופר גומא וא"צ אלא לעפרה לר"ש דאמר מלאכ' שא"צ"ל פטור עכ"ל. והקש' למ"א למה כתבו לר"ש הלא גם לר"י דס"ל מלאכ' שאינה צ"ל חייב מ"מ כה"ג ליכא איסור תור' דהוי מקלקל כדאית' דע"ג הנ"ל : ואפשר דמיירי כו' בא ליישב דברי התוס' דמה"ט נקטו ר"ש דאפ"ת דמיירי בשדה דלא הוי מקלקל וחייב לר"י מ"מ לר"ש דהתו' פסקו כוותיה עכ"פ ליכא איסור תורה. וכמ"ש המ"מ ספ"א מהלכות שבת וז"ל ומכאן שאם היתה הגומא במקום שאין בו קלקול אע"פ שא"צ לה חייב עלה לדעת רבינו ז"ל שפסק כר"י עכ"ל : במילי דרבנן וכ"כ בסי' ס"ו כצ"ל. צ"ע כו' ותלמוד ערוך הוא בבילה דף ל"ו ע"א ובשבת דף מ"ג ע"א דתני' פורסים מחצלת ע"ג כורת דבורים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד פריך אי לא מתכוין מאי הוי הא הוי פסיק רישיה ומאי קושיא הא דבורים אין במינן ניצוד וכל שאין מינו ניצוד ליכא בצידתו כ"א איסור דרבנן כדאיתא שם ולדעת ת"ה באיסור דרבנן פ"ר מותר. וכ"כ התוס' בשבת דק"ג שמתחלה הביאו ראיה לדעת הערוך דס"ל פ"ר דלא ניחא ליה מותר מדאמרינן בסכה היה ענבים מרובים מעלי ההדס פסול. ואי מיעטן כשר. ואין ממעטין אותן בי"ט ר"א בר"ש אומר ממעטי' אותן בי"ט ומקשה לר"א בר"ש אמאי ממעטינן בי"ט הא הוי מתקן מנא ומשני סביר' ליה כאבו' ר"ש דבר שאינו מתכוין מותר ומיירי שלקטן הענבים לאכלן ופריך הא מ"מ ה"ל פ"ר ומשני הב"ע דא"ל הדס אחר וקשה הא מ"מ הוי פסיק רישיה. וכ' וא"ל כיון דא"ל הדס אחר אינו מתקן כלום דא"כ אמאי קאמר התם דס"ל כאבוה דדבר שא"מ מותר (ר"ל מדלא אמר אלא הב"ע דא"ל הדס אחר. משמע דבשאר הוי' אי' דס"ל כאבוה) ואי לא הוי מתקן א"כ לומר דס"ל כאבוה וא"כ מאי מהני דא"ל הדס אחר. אע"כ דעי"ז שא"ל הדס אחר הוי פ"ר דלא ניחא ליה ומותר ודחה התוס' ומיהו י"ל דאותו תיקון מועט כמו מיעוט ענבים דלא אסור אלא מדרבנן לא גזרו חכמים כשאינו נהנה עכ"ל הרי אפי' באיסור דרבנן אי לאו דאינו נהנה היה אסור פ"ר : וכ"מ סי' של"ז סעיף א' שכ' הרב"י גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ . וכ' מ"א שם בשם הפוסקים דגדולים אסור דהוי פ"ר אע"ג אם מתכוין ליכא איסור תורה רק הנעשה ע"י מרא והיכא כנ"ל אפ"ה פ"ר אסור : וכ"כ מדברי רמ"א שם סעיף ב' שכתב אסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשוי מקסמים שלא ישברו קסמיהן וכתב מ"א שם אפי' הן נשברין ליכא איסור תורה אפ"ה אסור בפ"ר. ואף שהתוס' בפסחים כו' דאית' התם הנאה מדבר איסור הבאה לאדם בעל כרחו היכא דלא אפשר בענין אחר וגם אינו מתכוין לכ"ע שרי בין לר"י ובין לר"ש : וכתב התוס' וז"ל ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה דבפסיק רישיה מודה ר"ש · ול"ל דאפי' פ"ר שרי הכא ר"ש משום דהכא מיירי בגרירה דכלים דליכ' אלא איסור דרבנן שהוא חופר כלאחר יד כו' דהא בשמעת' מייתי עלה מידי דאורייתי' כגון מעילה וכלאים ופסול פרה ונ"ל דכל הני דמייתי לא הוי פ"ר עכ"ל התוספות : היינו בדרך א"ל ר"ל שכתבו כן לרווח' דמלת' . דאין מקום לבעל דין לחלוק ולומר דבאיסור דרבנן פ"ר מותר וה"מ למדחי דאינו כן מסברא ומן הראיות שהביא מ"א לעיל ניחא להתוספות טפי לדחות מיניה וביה מהאי שמעתא אפי' נודה בדבריהם דבדבר דרבנן שרי פ"ר : וכ"מ ר"ס רע"ז דאסור לפתוח הדלת נגד הנר שמא יכבנו הרוח. וצ"ל ע"כ דהוי פ"ר ומה בכך אפי' יכבה ליכא איסור תורה להפוסקים כר"ש דמלאכה שא"צ"ל פטור הוי שהם כיבוי מלאכה שא"צ"ל וכן בסעיף ג' שם בשבת נר ע"ג טבלא אלא ע"כ גם באיסור דרבנן פ"ר אסור. ואף שהרא"ש כו' ר"ל אהא דלא אפשר ולא מכוין הנ"ל כתב גם כן כמ"ש התוספות וז"ל מיירי דליכא פ"ר דפ"ר אסור בכ"מ דאורייתא משמע לכאורה דס"ל באיסור דרבנן פ"ר מותר : נ"ל דנקטינן משום שאר איסורים.ר"ל שכוונת הרא"ש כמ"ש התו' דע"כ מיירי דליכ' פ"ר דאי הוי פ"ר אפ"ת דבאיסור דרבנן פ"ר מותר אף שאין האמת כן מ"מ כתב לדחות דעת המתעקש לומר כן. לזה דחה מיניה וביה דהא בשאר אסורים כגון מעילה וכלאים ופרה שהובאו שם דהוי דאורייתא ומדאי פ"ר אסור לכולי עלמא וכמו שכתבו התוספות כנ"ל : ומה שכתב ראיה מהמרדכי כו' ליכא אסורא דהא לא הוי רק כמו אלא דרבנן גזרו שמא יוציאו בידים. דכיון שאינו מתכוין לא אתי להוציאו : דהא לא ניחא ליה בהוצאה ומ"מ בר"ה אפי' כה"ג גזרו : (ס"ק ו') שמא יקטום ואע"ג כו' דע המחבר שכתב טעם האיסור שנראה כעושה מרזב ורמ"א מסיים וא"ל שמא יקטום והוא פלוגתא דאמוראי ח"א טעם האיסור שמא יעשה מרזב . וח"א גזרה שמא יקטום ליתנו לחבית ואמרינן מאי בינייהו דקטים ומנחי למ"ד משום מרזב אסיר ולמ"ד שמא יקטום כה"ג מותר דדוקא באין לו מוכן קטום מע"ש אלא צריך לחזור עליו בשבת.חיישי' שמא לא ימצא קטום ויקטמנה בשבת אבל כשיש לו מוכן קטום מע"ש תו ל"ל . והרמב"ם פסק כמ"ד משום מרזב וכן פסק הרב"י ולכן אוסר בכל ענין אבל הרא"ש והטור פסקו כמ"ד שמא יקטום וכ"פ רמ"א . ולכן מתיר בי"ל הרבה קטומים והא דמצריך שיהיה לו הרבה ולא סגי באחד . כתב הרב"י דדייק כן מלשון הש"ס דקאמר א"ב דקטים ומנחי . ומנחי הוא לשון רבים והטעם דאם אין לו רק א' עדיין יש לחוש שמא יתקלקל ויבא לקטום אחר וס"ל לרמ"א דאפי' יש לו שנים לא סגי מה"ט אלא בעינן שיהיה לו הרבה קטומים ועי' בהרב"י ובב"ח: ואע"ג דאוכלי בהמה כ"דהא שרי לקטום קיסם מאוכלי בהמה לחצוץ בו שיניו ואין בו משום מתקן מנא:וי"ל שדרך היא

הגה ויש מתירים אפי' בעלה של הדס במקום שיש לו הרבה קטומים ואין לחוש ו (ג) שמא יקטוס(הרא"ש ס"פ חבית וטור):

ו יז (ד)מותר להתיז(ד)(ה)ראש החבית בסייף דלאו לפתח מכוין כיון שמסיר ראשה ס אבל לנקבה בצדה בין של חבית בין של מגופה אסור אפי' ברומח שעושה נקב גדול ואינו דומה לפתח דכיון דהוי מצדה ודאי לפתח מכוין (ו) ע וליקוב המגופה ח למעלה מותר דלאו לפתח מכוין שאין דרך לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל המגופ':

ז (°) פ חותמות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל שהכסוי שלהם קשור בהם בחבל ט יכול להתירו או לחתכו בסכין (°) או להתיר קליעתו צ ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר דבכלים נמי שייך בנין גמור וסתירה ק ומטעם זה (ז) °אסור להסיר הצירים שקורים גונזי"ש שאחורי התיבה אם נאבד המפתח י (ח) ר °° ויש מתירים בזו(ה)ושבירת פותחות של תיבות ש יש מתיר ת ויש אוסר א ויש להתיר יא (ו) ע"י עכו"ם :

ח יב ב חותלות של תמרים וגרוגרות אם הכסוי קשור בחבל מתיר וסותר שרשרות החבל וחותך אפי' בסכין ג ואפי' גופן(ז)של חותלות שכל זה כמו יג ששובר אגוזים או שקדים כדי ליטול האוכל שבהם :

ט יד ד מותר להפקיע ולחתוך קשרי השפוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים :

°עסי' תקי"ט °°עסי' שי"ז ס"ג עמ"ש סי' שע"ז עסי' תק"ע ס"ד עסי'שי"ח ס"ז

מגן אברהם

לעכו"ס בפסיק רישיה °] יש להתיר ודוק בדברי כי קצרתי : ו שמא יקטוס . ואע"ג דאוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי כמ"ש סימן שכ"ב ס"ד י"ל שדרך הוא באפי' באוכלי בהמה (°) מתקנים °] כלי העשוי כבר ולכן אסור אבל אין עושין ממנו כלי בתחלה.ר"ן : ז ראש החבית · משמע לפי' להתיז גוף החבית עם המגופה שרי כ"כ התוס' דף מ"ח ומיירי שדיבק שברים בזפת כמ"ש ס"א (ס"ג) אבל הטור כתב מותר להתיז ראש המגופה וזה אפי' בחבית שלימה שרי דאינה חיבור : ח למעלה מותר . אע"ג דבחבית אסור כמ"ש ס"א מגופה שאני מן החבית דאפי' אם היה עשוי הנקב שבמגופה להכנים ולהוציא לא מחייב [°] והכא כיון שאינו עשוי להכנים ולהוציא שרי [תו' שם] וא"כ אפי' בחבית שלימה שרי : ט יכול להתירו. [°] דלאו קשר של קיימא הוא : י ויש מתירין . דהא סתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר וצ"ע דבסימן שי"ג ס"ט כתב התוקע עץ וכו' חייב משום בונה וא"כ כשסותרו הוי סותר . וי"ל דהתם מיירי כגון שעושה כלי [°] כגון המכנים עץ בתוך הקרדום אבל הכא בלי ציר' נמי הוי כלי ועמ"ש שם ס"ה וצ"ל דלכ"ע (°) אסור לקבוע הצירים במסמרים דמתקן מנא אבל זה מקלקל הוא : יא ע"י עכו"ס . וכ"ש פ"ד דבילה ס"ע כ' דוקא בהפסד מרובה או שנחפז הרבה לצורך מצוה אבל בסכין או במחט שרי לפתוח כדאי' במשנה עכ"ל: יב חותלו'. כלים של כפות תמרים עשוים כמין סלים : יג ששובר אגוזים . משמע דוקא הכי דלאו כלים גמורים דאינם עשוים אלא שיתבשלו התמרים בתוכם אבל כלי גמור פשיטא דאסור כ"מ בירושלמי דף י' ע"ב : יד מותר להפקיע ולחתוך

ט"ז מגן דוד

גדול ואין שם ברזא יש לסמוך להתיר אפי' בלא הוציאן בע"ש כנלע"ד : (ג) שמא יקטוס . ואע"ג דבסי' שכ"ב מתיר באוכלי בהמה לקטום אפי' בסכין הכא גרע טפי וע"ש : (ד) מותר להתיז ראש החבית כו' . במשנה אמרינן ואין נוקבין מגופה של חבית דר"י וחכמים מתירין (°) ולא יקבנה מלידה אר"ה מחלוקת למעלה (פרש"י ברא"ש המגופה הוא דשרי רבנן דלאו אורחיה למעבד פיתח' התם אלא נוטל כל המגופה) אבל מלדה (פרש"י זמנין דעבדו ליה משום פיתח' ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר ביין) ד"ה אסור והיינו דקתני ולא יקבנה מלידה (דאמגופה קאי וד"ה הוא) ור"ח אמר מחלוקת בלידה (התם דוקא אסר ר"י) אבל למעלה ד"ה שרי והא דתנן לא יקבנה מלידה אמגופה דחבית . וק' למה פי' רש"י תחלה לר"ה למעלה מותר לחכמים משום דאי נתכוין לפתח היה נוטלו כולו והיה לו לפ' הטעם משום שלא יפול שם עפר ונראה דק"ל דאם היה טעם חכמים כן פשיטא הוא דמלידה אסור לד"ה כיון דאין שם הטעם שלא יפול עפר ולמה לו לתנא לשנות ולא יקוב מלידה ע"כ פרש"י טעם חכמים משום דהוי' נוטל כולו וא"כ ה"א דגם מלידה מותר לחכמים משום טעם זה קמ"ל התנא דלפעמים אין רוצה ליטול כולו מאיזו טעם שיש לו ומתכוין לפתח שסוכדי של"ת א"כ למה מותר למעל' שמא נמי מתכוין לזה[°]פרש"י דהוא עושה כן משום נפילת עפר נמצא דלמעל' מותר משום תרתי טעמ' לטיבות' אבל מלידה אין שם אלא חדא לטיבות' דהיינו שהיה לו ליטול כלו בזה אמרינן לפעמים יש לו טעם ע"ז שאינו רוצה ליקח כל המגופה אלא לעשות פתח קטן כנ"ל נכון דעת רש"י : (ה) ראש החבית בסייף . בטור כ' ראש המגופה . וכתב ב"י דבקצת נוסחאות יש כמו כאן והאריך קצת בזה וצ"ל פשוט דנוסחא דכאן היא אמת דכתבו התוס' בפ' ב"ע דף מ"ח דמוכח דרשב"ג שאמר מתיז ראשו היינו אפילו בגוף החבית והוכיחו כן מדאמר רב ששת אסור (°) למברז בורטיא לתוך החבית וחבית משמע גוף החבית ותו דאי במגופה אמאי אסור הא שינו דחכמים מתירין בנקב במגופה אלא ודאי דעל החבית קאי רב ששת וא"כ מאי פרכינן על רב ששת מההיא דרשב"ג דשובר אדם בסייף דהא מיירי במגופה אלא ע"כ דרשב"ג דמתיר הוא גם כן בגוף החבית והב"י כתב בשם רבינו ירוחם דהתוס' ס"ל כר"ח ומ"ה כתבו דבמגופה שרי בכל גווני לחכמים וא"כ רב ששת לא אסר אלא בגוף החבית (°) אבל מאן דפסק כר"ה אפילו במגופה אסור לר"ה כיון שהוא מן הצד ע"כ ולעד"נ דלא כיונו התוספות לזה (°) דודאי קי"ל כב"מ שאסור בנקב אסור גם בשפוד כן בגוף החבית כן במגופה מלידה וזה עיקר ההוכחה שהוכיחו דאי תימא שיש חילוק בין חבית למגופה מנלן להקשות על רב ששת דהא יש לחלק דר"ש מיירי בגוף החבית ורשב"ג מתיר דוקא במגופה אלא ודאי שאין חילוק ביניהם דרשב"ג דמתיר להתיז בסייף מתיר אפי' בחבית עצמו ור"ש דאסר בשפוד היינו גם כן בכל גווני דאסור בנקב אסור גם כן בשפוד והיינו אפי' במגופה מלדה לר"ה ולר"ח דוקא בגוף החבית יש איסור והיינו אפי' בשפוד ומ"ש התו' ועוד דהא במגופה שרי במתני' בנקב אין להוכיח מזה דס"ל כר"ח דאי כר"ה הא יש למצוא איסור גם במגופה מלדה ודלמא על זה אמר ר"ש דאסור גם בשפוד זה אינו דא"כ היה לו למקשן לומר (°) הניחא לר"ה אלא לר"ח מאי איכא למימר כדרך הגמרא בכמה מקומות אלא פשוט דבין לר"ה בין לר"ח אזלא קושי' זאת על ר"ש וא"כ גם ר"ש בן גמליאל מתיר אפי' בגוף החבית כנ"ל ברור דעת התוס' דלענין הלכה שפיר קי"ל כר"ה כמ"ש הרי"ף והרא"ש והטור ולא כרי"ו דס"ל דהתוס' אזלי דוקא לר"ח דא"כ לא היו יכולים להוכיח כלום [°] דאימ' לך דלא אתי' שם כר"ח אלא כדפרישית ואין חילוק כלל בין חבית למגופה הן לאיסור הן להיתר וכמ"ש בסמוך בס"ד : (ו) וליקוב המגופה למעלה מותר . משמע דבגוף החבית אין היתר למעלה ואיני יודע למה כיון דאין דרך לעשות פתח למעלה בשביל נפילת עפר מה בין חבית למגופה ובטור כתב מותר להתיז כו' אבל לנוקבה בלידה אפי' ברומח כו' וכ' ב"י דמ"ש רבינו וה"מ בלדה כו' הוא (°) במגופה דוקא כמ"ש עכ"ל ואני בעניי לא מצאתי ביאור דלפי הנר' מתכוין על מה שהעתיק אח"כ פרש"י דה"מ למעלה קאי אלמעלה ברא"ש המגופה קאמר דשרו רבנן כו' ולעד"נ דלא כתב רש"י לדיוק' דלמעלה בחבית אסור דאין בזה טעם דהא גם בזה י"ל אי נתכוין לפתח היה נוטל כל המגופה ולא לעשות נקב למעלה בחבית אלא כוונת רש"י משום איסור' דמלידה אסור גם במגופה ובל' הטור יש לדקדק דקדוק רחוק ונכון ביותר לשונו בתחלה כתב אבל לנוקבה בלדה אסור וע"ז כפל ואמר וה"מ מלידה כו' (°) ולא היה לו לומר אבל למעלה כו' ותו כפל שלישי דכתב אבל בלדה אסור דלפתח מכוין כדפרישית הוא שפת יתר ואין דרך רבינו בכך וכ"ל דה"פ דברי רבינו תחלה אמר דגוף החבית עצמו מותר להתיז בסייף ואמר ע"ז לנוקבה בלדה היינו גוף החבית וע"ז אמר דלמעלה מותר אפי' בנקב כיון שאין שם פתח וכדי שלא נטעה לומר דדוקא בגוף החבית אסור בלדו אבל בלדו של מגופה מותר ע"כ כפל הענין אבל מלידה אסור דהיינו בכ"מ אפי' במגופה וע"כ כתב כדפרישית כלומר הטעם שפרשתי בגוף החבית הוא ג"כ במגופה אסור בלדה נמצא האסור אפי' במגופה בלידה והמותר מותר אפי' בחבית כנ"ל : (ז) אסור להסיר הצירים. הוא דעת ר"פ שמפרש ההי' דר"פ כל הכלים דלת של שידה תיבה ומגדל נוטלין ואין מחזירין שמא יתקע פי' שמא ישים הצירים וא"כ הוה בנין גמור כמה שמשים הצירים ע"כ בהסרתם יש סתירה גמורה וא"כ ההיא דנוטלין מיירי כשאין שם צירים דכל שיש איסור דאורייתא בבנין יש ג"כ איסור דאורייתא בסתירה אבל בלא צירים דאין איסור דאורייתא בחזרה רק גזירה שמא ישים צירים אין איסור בסתירתו : ח ויש מתירין · הוא דעת הר"י מקינון שכתב המרדכי בשם הר"פ וז"ל הר"י מקינון אומר דמותר

באר הגולה

נ שם בברייתא ס שם וכר' ששת וכפי' רש"י שם ע שם במשנה וכדמפרש לה ר"ה הרי"ף והרא"ש פ ביצה ל"א ול"ב מימרא דשמואל צ טור בשם אביו הרא"ש שם בעירו' אמתני' דנתנו במגדל ובגמרא ל"ה וכ"כ התו' שם וש"פ ק מרדכי שם בשם ר' פרץ ר שם בשם ה"ר יעקב מקינון ש טור בשם סמ"ק בשם ה"ר אליעזר ת שם בשם הר"י א שם ב שבת קמ"ו וכפי' רש"י ג כל בו ד מרדכי פ"ב דיו"ט בשם אבי העזרי ושכן ראה שעשה כן

נתיב חיים

°) במ"א ס"ק ה יש להתיר. כ"ב וכ"כ סי' רע"ז ס"ק ז' : ס"ק ו' °) העשוי כבר אבל אין עושין כל"ל :

חתם סופר

סי' שיד במג"א סקי"א לצורך מצוה.נ"ב ולפתוח פותחת על ידי אומן [שלאססער] פשיטא דשרי ואין כאן ד בית מיחוש שהרי אינו שובר ואינו עושה מעשה כלל רק פותח במפתח שלו :

לבושי שרד

מ"א סק"ו (°)מתקני' כלי העשוי כבר ר"ל כגון שמתקן החבית בעלה של הדס שיהיה לה למרזב מש"ה מיקרי כאן תיקון כלי אבל התם דמיירי שעוש' כלי בתחלה והא לאו אורחיה מש"ה שרי: ט"ז סק"ד (°) ולא יקבנה מלידה אגופה דחביות כל"ל: שם (°) פירש"י דהוא אינו עושה כן כל"ל : ש"ע ס"ו (°) דלאו לפתח מכוין . הכי קאמר רשב"ג דהה"ג אינו מכוין אלא לעויפפה להר תיב מולא היין שלא יינהרבה ומ"ש אבל לנקבה וכו' משום דנקב מכוין לפתח ונ"ם אפילו ברומח וכו' . בגמרא בעי' מיניה דרב ששת ואסר ופריך מרשב"ג ומשני התם ודאי לעין יפה מכוין אבל ברומח לפתח מכוין כמו בשהם נקב שעושה במקדח דאי לעין יפה מכוין הו"ל להתיז ראש החביות בסייף או ליטול כל המגופה מש"ה אסור רומח מסייף : ט"ז סק"ה (°) למברז בורטיא לתחוב בו רומח לנקבה : שם (°) אבל מאן דפסק כרב הונא וממילא דלדברי הב"י הללו נסתר ראיית התו' למאי דקי"ל כרב הונא ונוכל לומר שלא מתיר רשב"ג אלא במגופה: שם (°) דאי קי"ל בכ"מ. כלל כוונתו דרב ששת לא הכנים עצמו להכריע בפלוגתא דר"ה ור"ח מידי אלא דבעי' מיניה היכא כאסור בנקב במקדח אי מותר ברומח דשמא רומח דמי לסייף והשיב דרומח אסור כמו נקב והיינו לר"ה כדאית לי' ולר"ח כדאית ליה. וממילא שפיר הוכיחו התוספ' דכי שרינן סייף משום עין יפה אין שום סברא לחלק בין מגופ' לחבי' עצמה דאי יש סברא לחלק מאי פריך לרב ששת והוצרך לתרץ דרומח מתור מסייף דלמא רומח כסייף אפ"ה אסר רב ששת משום דבחבית מיירי ורשב"ג מיירי דוקא במגופה אפ"ה דכל עין יפה שרי גם בחבית עצמו מש"ה פריך שפיר על רב ששת ואחרי שהליעו הלעה זו דרב ששת אינו מכריע כלום וכמ"ש סייס דלפ"ז אין ראיה ממ"ש התוספות ועוד דבמגופה שרי וכו' דכוונתם דהל"ל הניח' . כיון דרב ששת אינו מכריע אלא הודיע דרומח אסור כמו נקב לר"ה כדאית ליה ולר"ח כדאית ליה א"כ הל"ל הניחא וק"ל : מ"א סק"ח (°) והכא כיון . כיון שאינו חיבור לחבית ולכנעתה שאינה עשויה רק להוציא לחוד ליכא ביה היסורא כלל : ט"ז סק"ה (°) לומר הניח' לרב הונא . פשוט דפ"ם הוא וצ"ל הניחא לרב חסדא דלדידיה אפי' נקב שרי במגופה א"כ כי אמר רב ששת דרומח אסור כמו נקב ע"כ מיירי בחבית א"ש משום דרשב"ג מיירי במגופה אלא לרב הונא דלדידיה נקב אסור גם במגופה א"כ כי קאמר ר"ש דרומח אסור כנקב היינו גם במגופה קשיא מדרשב"ג והרב בעל חמד משה שגם הרבה מאד והשיג על הט"ז : שם (°) דאימא לך דלא אתי' שם. ר"ל דלמא הש"ס פריך אליבא דרב הונא כיון דרב ששת אין מכריע בין ר"ה לר"ח אלא אומר דרומח כנקב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה א"כ פריך אליבא דר"ה אע"כ דהוכחתם הוא מדלא קאמר הניחא: סק"ו (°)במגופה דוקא כמ"ש . ר"ת כמו שיתבאר כי כך הוא בב"י ועי"ז כתב הט"ז דלא מלא שם בביאור דין זה וע"כ שמכוין על מה שהעתיק פירש"י כו' והם דברי רש"י שהעתיק הט"ז בריש סק"ד: שם (°) ולא היה לו לומר אלא אבל למעלה כנ"ל: ש"ע ס"ז (°) חותמות שבכלים הוא לשון סגירה. כלומר שכיסוי הכלי' סגורים בקשרי חבלים : שם (°) או להתיר קליעתו. ולא מיקרי סותר משו' דלאו סתירה גמורה הוא זו ואינו אסור בכלים מש"ה בפותחת הוי שבירתו סתירה גמורה: מ"א סק"ט (°) דלאו קשר של קיימא הוא. שהרי להתיר תמיד הוא עשוי : מ"א סק"י (°) כגון המכנים עץ . ולכן הוי בונה וכן כשסותרו שנתבטל מתורת כלי מיקרי סתירה : שם (°) אסור לקבוע. חולק אט"ז סק"ט :

באר היטב

אפי' בלא הוציאו מע"ש ע"ש ועמ"א : (ד) ראש . אפי' בחבית שלימה אפי' להתיז גוף החבית עם המגופה פי' חביות של יין ובלבד שלא יכוין לעשות זינוק פי' מרזב : (ה) ושבירת. עיין ט"ז : (ו) ע"י עכו"ס ס"ז מ"א . (כתב רש"ל דוקא משום אורחים מותר וכן משמע בש"ס) בתוספתא פ"ט קורע אדם העור מעל ורש"ל פ"ד דבילה ס"ע כתב דוקא בהפסד מרובה או נחפז הרבה לצורך מצוה אבל בסכין או במחט שרי לפתוח מ"א : (ז) של חותלות

שערי תשובה

סי' שיד (ד) ראש החבית עבה"ט וכתב מח"ב שהעידו לו שהגאון מוה' אברהם יצחקי עשה מעשה והתיז ראש קנקן סתום וחתום בדבק בסכין ע"ש : (בש"ע סי' ז') אבל פותחת כו' ועיין בתשובה מהר"י הלוי אחיו של הט"ז שמותר לומר לגוי לפתוח מסגר הדלת שבחדר בכלי אומנות דלא גזרינן שישבר הכלי או שיני המנעול דלא שכיח ובפרט כשהוא אומן ע"ש ובמח"ב הביא בשם תשו' זרע אמת שחלק עליו ואסר ע"ש ואיקלע עובד' שארון הקודש היה סגור ולא יכלו לפותחו להוציא ס"ת והורה להביא עכו"ם אומן אם יוכל לפתוח בלי שבורת שום דבר ואם האומן אומר דלא סגי בלי

ביאור הגר"א

לחוש : ס"ו אבל לנקבה כו'. שם כרב הונא דקי"ל כותיה נגד ר"ח : אפילו ברומח. שם ומפרש הטור דהאיבעיא קאי אלדה בכלי כל"ל אבל לפי הרשב"א והר"ן הכ"ל בס"א בתיבות מותר. וזה דעת המתירין דלמטה שכ' הסמ"ק וטוש"ע : וממעם זה.עמ"ש במקום שאסור נקב וכ"מ מפירש"י שם דקיל מנקב בעלמא וז"ש אפי' כו' : שעושה. רש"י : ודאי. גמ' שם : דלאו כו' שם: ושבירת כו' . נמשך אחר לשון הטור שכ' ובסמ"ק כתב ושבירת כו' : ס"ט מותר . דפסיקת החוט מותר כדבר תלוש כמ"ש ס"ז ודוקא. מדאמרינן בערובין במנעול קטיר במיתנא ע"מ דפותחת אסור ועתוס' ורא"ש שם והתוס' הלכו לשיטתן דס"ל הכל בס"ז

הגהות רעק"א

והא הוי פסיק רישי' והא התם האיסור מיעוט כיו"ט הוא רק דרבנן כמ"ש בגליון לקמן סי' תרמ"ו : סעיף ז' יכול להתירו. מותר לפתוח מסגר הדלת ע"י כלי אומנות שקורין טיטרי"ך ועכ"פ ע"י עכו"ס בוודאי שרי מהר"י הלוי אחיו של

מחצית השקל

הוא כו' ר"ל דוקא לקמן סי' שכ"ב דעושה כל הכלי מאוכלי בהמה ואין זה דרך העולם לתקן כל הכלי מאוכלי בהמה . ולכן לא אסרוהו חכמים משום תיקון מנא אבל הכא דעיקר הכלי הוא החביות אלא מעלה של הדס שהוא אוכלי בהמה עושה תיקון מה לחביות ובענין זה דרך לעשות ולכן אסרוהו חכמים משום תיקון מנא : (ס"ק ז) ראש כו' ומיירי שדיבק כו' דאל"כ אסור שמא יתכוין לעשות. פתח וכמ"ש סעיף א' : אבל הטור כו' בזה בא ליישב קושית הרב"י על הטור למה כתב ראש המגופה . הא במתניתין מתיר אפי' ראש החביות לזה כתב מ"א דהטור מלתא דפסיקא נקט דראש המגופה בכל ענין שרי אפילו בחביות שלמה משא"כ ראש החביות לא הותר אלא במדובק השברים : דאינה חיבור ר"ל המגופה עם החביות וא"כ עשה בה נקב להכנים ולהוצי' אפ"ה לא חייב ולכן לא גזרו רבנן כ"כ התוס' דף מ"ח ע"ב וכמ"ש מ"א בשמם בס"ק שאח"ז : (ס"ק י) ויש מתירים כו' וכ"ל דלכ"ע אסור לקבוע כו' דלא תימא כמו שהסתירה מותרת דסתירה גרוע הוא כן קביעות צירים בנין גרוע היא ומותר וכן דעת ט"ז לכן כתב מ"א דמ"מ אסור דהוי מתקן ליכא מ"מ תיקון הוי משא"כ בסתירה דהוי סתירה גרועה וכן אינו מתקן לדרבה מקלקל : (ס"ק יא) ע"י גוי כו' כדאי' במשנה דף קכ"ב ע"ב מחט של סקאין מותר לטלטל דראוי לפתוח בו את הדלת ומוכח דרשאי לפתוח הדלת ע"י מחט : (ס"ק יד) מותר כו' ואפי' למ"ד יש בנין כו' ול"ד להיכי שהוא קשור הכיסוי בכלי ר"ל הא דאמרי' בסעיף ז'

חותמות שבכלים כו' יוכל לחתכו בסכין והוא מימרא דשמואל במס' בילה ואמרי' שם הטעם משום דאין בנין וסתירה בכלים אבל למ"ד יש בנין כו' אסור : מרדכי פ"ד דבילה כל"ל : משמע מזה דהכי חביות קטנות כו' ועס"א . כוונות מ"א ניהו דהמרדכי לא כ"כ אלא למ"ד יש בנין כו' ואיך יליף מיניה מ"א לדידן דקיי"ל אין בנין כו' אלא דמ"א ס"ל כיון דקיי"ל דאפי' לדידן סתירה גמורה אסור בכלי והתרת חשוקי חביות הוי סתירה גמורה אלא דלא תימא כלי המחובר ע"י חשוקים לאו חיבור גמור הוא ודומה לחביות שדיבק שבריו ע"י זפת המבואר בסעיף א' דאפי' לשברה מותר וע"ז ראיה מהמרדכי דחיבור החשוקים הוי חיבור גמור מדהוצרך המרדכי ליתן טעם להיתר שאינו קשור לחבר השברים ס"ל דאפי' קשור לחבר מ"מ לא מקרי חיבור גמור אא"כ דחיבור החשוקים עדיף מחביות שדיבק השברים בזפת והוי חיבור גמור ולכן הוצרך המרדכי לטעם שאינו קשור לחבר כו' וא"כ בחביות קטנות דהחשוקי' נעשו לחבר אפילו לדידן דאין בנין כו' אסור כיון דהוי חיבור גמור והסרת החשוקים הוי סתירה גמורה דאפי' לדידן סתירה גמורה אסורה וע' בס' ת"ס : וכ' ע"ש המרדכי שהמבקע כו' הוי טוחן כדאיתא בשבת דף ע"ד ע"ב א"ר מנשה האי מאן דסלית סלתי חייב משום טוחן ופירש"י דסלית עלים דקים להבעיר האש : עסי' תק"א במ"א ס"ק ג' : אולם המרדכי כ' כן לענין יו"ט דהותר לצורך אוכל נפש לא הותר כ"א לבקע עלים גדולים דלא הוי אלא עובדא דחול אבל לחתיכות דקות דהוי איסור תורה לא הותר

י ה חותמות שבקרקע כגון דלת של בור שקשור בו חבל יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא שהרי עומד להתיר (ט) אבל לא (ח) מפקיע וחותך משום סתירה ודוקא כשעשוי לקיים על מנת שלא להסירו בשבת אבל אם אינו עשוי לקיים (ט) כלל מותר ו ומטעם זה מותר להסיר דף שמשימין אותו לפני התנור ושורקין אותו בטיט שאינו עשוי לקיום (וע"ל סי' רנ"ט):

יא ז אסור (י) ליתן שעוה (°) או שמן עב בנקב החבית לסתמו מפני שהוא ממרח (פי' הערוך כיחה משיחה טיחה מריחה שיעה ענין אחד הוא) ח אבל בשאר דברים דלית בהו משום מירוח (י) הואיל ואין היין יוצא אז (ב"י) מותר ט ואם היה טו היין יוצא דרך הנקב (יא) אסור (לסתמו י ואפי') ליתן בו שום דרך הערמה לומר שאינו מכוין אלא להצניעו שם ואם הוא טז (יב) תלמיד חכם מותר לו להערים בכך:

יב (יא) כ סכין שהוא תחוב בכותל של עץ מבע"י אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר מחובר אבל אם הוא תחוב בספסל וכן בכל דבר תלוש מותר להוציאו: הגה ואם דלה ושלפה מבע"י בכותל שרי (ב"י) עסס' א:

שטו דברים האסורים משום אוהל בשבת. ובו יג סעיפים:

א ° (°) א אסור לעשות אהל בשבת ויו"ט (°) אפי' הוא עראי ב ודוקא גג אבל מחיצות מותר ואין מחיצה אסורה (°) ג אא"כ נעשית להתיר סוכה או להתיר טלטול: הגה אבל (א) מחילה הנעשית לצניעות בעלמא שרי (טור) ולכן מותר לתלות וילון לפני הפתח (°) אף על גב א שקבוע שם (א"ז וב"י) וכן

°עסי' תר"ל ס"ב

דמותר להסיר הצירים שאחורי התיבה אם נאבד המפתח דהא סתירה גרועה היא כיון שא"א לשבור שום דבר אבל צ"ל להר"פ כו' וכמ"ש טעמו בסמוך וא"כ משמע דלדעת הר"י מקינון שמתיר בהסרת צירים ה"ה מתיר בשימת צירים דחד טעמא הוא וגזירה דשמא יתקע לא קאי על שימת צירים אלא שיתקע בחוזק. מאד כדפירש"י ר"פ כל הכלים (°) ולא הבנתי מ"ש הש"ע אח"ז ושבירת פותחת של תיבות יש מתירים דהכא כתב זו בפותחת של עץ ומתכת די"ש בה פלוגתא והיינו פלוגתא דר"י מקינון והר"ב בהסרת צירים דחד דינא הוא עם שבירת פותחת ואם תרצה לחלק בין הסרת צירים (°) לשבירת פותחת קשה דתחלה פסק סתם לאיסור בפותחת וא"כ כתב מחלוקת די"ש מתירים וי"ש אוסרים בשלמא לטור שכתב תחלה דעת הרא"ש לאיסור וכתב ע"ז שסמ"ק הביא פלוגת' ע"ז אבל כאן כבר סתם לן לאיסור וכמדומה שיש כאן ט"ס הא' ושבירת פותחת כו' ובלבוש העתיק כמו כאן ולא הרגיש בזה: (ט) אבל לא יפקיע. פי' מתיר קליעתו: (י) הואיל ואין היין יוצא כו'. כ"כ לשיטתו של הב"י שהקש' דמדאסרו דוקא בשעוה ודבר הממרח משמע שאר סתימות שרי וא"כ כתב אפי' כד של שום אסור אא"כ (°) דרך הערמה לצורך הערמה ותירץ דסיפ' מיירי שיש בו יין דמחזי כמתקן ואינו מיושב לי דודאי אפילו באין בו יין מיחזי כמתקן במה שהוא סותם הנקב (°) ולא צריך הוכחה לזה ותו ק"ל במה שהתירו דוקא לצורב' מדרבנן ולא לשאר אדם מה חילוק יש בזה דודאי כל אדם שסותם ואומר שהוא עושה כדי להצניעו מה איסו"ש בדבר בשלמ' במ"ש עוד בגמ' (°) לענין העברה לשמור פירותיו ואמר שהוא עושה כדי לנייס שם יש חילוק דהא פירש"י וז"ל לא אתו למיעבד לכתחלה להדי' בלא הערמה לעבור שם בפני הכל ע"ש מבואר כוונתו דהצורבא מרבנן שעושה כן הוא עושה בצניעות שלא בפני רבים והוא מגלה להם שעושה כן מפני שרוצה לישן שם משא"כ באדם אחר שעובר בפני הכל אבל בחבית יין שבביתו אין שייך זה ונ"ל שהעיקר כמ"ש ה' המגיד ע"ד הרמב"ם שיש חילוק בין סתימה (°) שמכניס תוך הנקב ובין אם מניח על גבו מבחוץ ואלולי דברי הרמב"ם הייתי מפרש (°) דברי הטור דאסר תחלה בשעוה או שמן דשם מיירי שמדבק בחוץ ואין יין בחבית (°) דדרך הוא לתקן אותו בזה שממרח מבחוץ וסופך אח"כ יין לתוכו. וזה איסור גמור מה"ת דהוה תולדה דממרח אבל כיש בו יין ויוצא דרך הנקב א"א לתקן אלא שיכניס איזה דבר לתוך הנקב ובזה יש איסור דרבנן מחמת גזירה שמא ימרח אח"כ מבחוץ בשעוה כמו שמצינו שגזרו בשמן משום שעוה והתירו בזה לצורב' מרבנן דלא חיישינן שמא יעבור וימרח בשעוה משא"כ באחר כנ"ל לדעת הטור דאין איסור בסתימה תוך הנקב באינו ממרח אלא משום גזירה דשעוה אבל הרמב"ם כתב די"ש איסור מחמת בנין שהרי כתב כשם שאסור לפתוח כל נקב כך אסור לסתום כל נקב כו' משמע דלא משום גזירה אסרו בסתימה שלא בתוך הנקב וע"כ יש לנו לומר דשני איסורים יש כאן לא ראי זה כראי זה דבשעוה שממרח בחוץ על גב הנקב יש איסור משום ממרח ולא משום בונה ובסתימה שבתוך הנקב יש איסור משום בונה ולא ממרח ע"כ עשה הרמב"ם והטור מזה ב' חלוקות דהיינו חלוקה ראשונה בסתימה ע"ג הנקב שאסור משום ממרח ולא זכר שם יש בו יין רק כלי ריקם הוא נתקן בכך ובזה לא מהני הערמה כי יש כאן חשש איסור מה"ת וחלוקה שניה הוא סתימה תוך הנקב וזכר שם יש בו יין כי אז צריך לתקן ושם האיסור משום בונה ואז מהני הערמה לצורבא מרבנן כיון שאין כאן בנין גמור מה"ת ומו"ח ז"ל היפך הדברים לומר דדוקא משום הפסד יין התירו בהערמה ואין משמע כן בהשר"י ורמזים דלא זכר כלל יין בהאי הערמה אלא עיקר ההיתר כמפורש בגמרא משום דהוי דרבנן וכאשר כתבנו כן הוא נכון בס"ד: (יא) סכין שהוא תחוב. נתבאר כל הצורך בריש הסי' בס"ד ע"ש:

שטו (א) מחילה הנעשית לצניעות כו'. מבואר במרדכי פרק כירה כגון מחילה שעושין בשעת דרשה בין אנשים לנשים מותר: כדי

ולחתוך. דפסיקת תלוש אינו אסור אלא (°) מתקנו למדה או לעשות כלי והיתר גמור הוא לחתוך התלוש חוץ מדבר שיש בו כלי בחתיכתו אבל מקלקל בפסיקת תלוש מותר לגמרי [ס"ל] ואפי' (°) למ"ד יש בנין בכלים שרי שהרי אינו כלי שאינו קשור (°) לחבר שברים זה בזה ול"ד להיכא שהוא קשור הכסוי בכלים [מרדכי פ"ב דביצה] ומשמע מזה דהכי בחביות קטנות של מרקח' אסור (°) להסיר החשוקים שהרי עשוים לחבר שברים זה בזה ועס"ח וכתב ע"ש בשם כ"ג מה"ב דיש להתיר ע"י עכו"ם ובקישור חבלים אפי' ע"י ישראל מותר עכ"ל וכתב עוד שם המרדכי שהמבקע עצים לחתיכות גדולות לא הוי מלאכה אלא עובדא דחול והמבקע לחתיכות קטנות הוי טוחן וכ"מ בתו' ור"ן עסי' תק"ח: בתוספתא פ"ט קורע אדם את העור מע"פ חבית של יין ושל מוריים ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוקי ואין פותחין לפסין סתומות ורשב"ג מתיר ועפ"ד דביצה: טו היין יוצא כו' דמיחזי כמתקן [ב"י] ונראה דוקא בדבר שאין דרך לסתום אבל מותר לסתום בעץ כמו שהוא דרך לסתום בו [בד"ה] ועבב"ח ובמ"מ דס"ל דאפי' אין היין יוצא אסור לסתום הנקב כשם שאסור לפתחו וכ"כ הרמב"ם אבל בשעוה לא מיקרי סתימא כיון שאין נותנו תוך הנקב ולהכי קאמר טעמא משום מירוח: טז ת"ח מותר. נ"ל דאף דהאידנא דאין לנו ת"ח וכמו שכתב בססי' של"ח מ"מ בדין זה שרי הואיל והרמב"ם סביר' ליה דהערמה זו מותר לכל אדם ופשוט בשעוה דאם מרח חייב חטאת או בשמן דגזרי' אטו שעוה אפי' לת"ח אסור להערים אפי' בהנחה, בעלמא והאי שעוה צ"ל דהכינו לתאנים מאתמול דאל"כ אסור בלא"ה משום מוקצ' דלאו כלי הוא:

שטו מ"ש הע"ש סק"ב א"ל פנים ע"ש בתו' דאדרבא מוכח דעובדא דדכרי הוי בגג ולא במחילות: א שקבוע שם. כיון שהוא נע ונד

באר הגולה

הר"ן וחמיו ר' יואל מפריז ה בילה ל"א ול"ב (מרדכי בפ' חבית ות"ה סי' ס"ה) ז שבת קמ"ו במשנה ח שם כרב דאסור הרי"ף והרא"ש ט ב"י מדברי רש"י בפי' סתימת השום לקמן י שם קל"ט בעובדא דצורבא מרבנן ורב הונא שמיה כ תרומת הדשן סימן ס"ד: א שבת קכ"ה מימרא דרבי יוחנן ב בפי' רש"י שם ג שם תוספות בשם

לבושי שרד

ט"ז סק"ה (°) ולא הבנתי. הוא ענין בפ"ע וס"ד להט"ז דמה שכ' הש"ע וי"ש מתירים בזו קאי גם אשבירת פותחת משום דדמי לצירים כדמשמע מלי' מטע' זו שכ' המחבר: שם (°) לשבירת פותחת קשה. ונימא דשבירה הוי טפי סתירה מהסרת צירים וכשכ' הש"ע וי"ש מתירים בזו היינו רק בצירי' א"כ כבר סתם בפותחת להיסור וכך מפרש מג"א סק"י דברי הש"ע: מ"א סקי"ד (°) מתקנו למדה. שפוסקו בקצבה כדי שיהיה ראוי למדוד בו אמה או יותר וע"ז הוי כעושה כלי וכן אם ע"י הפסיקה נעשה כלי בענין אחר לא למדה אבל זה שמפקיע קשר הספוד אינו אלא קלקול: שם (°) למ"ד יש בנין בכלי' שרי. היינו מ"ד דביצה שאוסר לחתוך חותמות שבכלים דסעיף ז' וס"ל דאפי' בנין וסתירה שאינו גמור אסור בכלי': שם (°) לחבר שברים. ר"ל כההי' דסעיף ח' לדיבק שברים בזפת דמתירין הם משום דאינו סתירה גמורה והוא ג"כ אסור למ"ד יש בנין בכלים: שם (°) להסיר החשוקים. והע"ג דהמרדכי לא קאמר אלא למ"ד יש בנין בכלים ואנן קי"ל דאין בנין בכלים מש"ה בסעיף ח' שרי היינו דוקא בדיבק שבריה בזפת דאז אין זה סתירה גמורה משא"כ בהא כיון דהורחא לדבק בחשוקים (רייפ"ן) הוי סתירה גמורה כשחתכו או מסירו והא דהוצרך המג"א להביא ראיה ממרדכי היינו דלא תימ' דכל כלי המחובר מחתיכות לא מיקרי סתיר' כשמפרידן ומה שכתב בש"ע סעיף א' דצלוחה אסור לשוברה היינו של חרס שהכל אחד בלי חיבור מש"ה מביא ראיה ממרדכי שכתב שאינו כלי שאינו קשור לחבר שברים וכו' חזינן דע"י קישור השברים מיקרי כלי וכשסותר הוי סתירה א"כ גבי זפת הוי סתירה שאינו גמורה אבל בחשוקים הוי סתירה גמורה אפי' לדידן דאין בנין בכלים וק"ל: ש"ע סעיף י"א (°) שמן עב. אף על גב דאין מירוח בשמן אסור דגזרינן אטו שעוה. ודוקא שמן עב כיון דשייך ביה קצת מירוח אתי לאחלופי: ט"ז סק"י (°) דרך הערמה לצורבא מרבנן כצ"ל: שם (°) ולא צריך הוכחה לזה. ר"ל דהב"י אמר דבעת שהיין יוצא יש הוכחה דמתקן הוא מש"ה מיחזי כמתקן ע"ז אמר הט"ז דהוא תיקון אפי' בלי שום הוכחה: שם (°) לענין העברה. עיין דין זה בסי' שכ"ט במג"א ס"ק י"ג: שם (°) שמכניס תוך הנקב. דבה"ג הוי בונה אבל מניח על גבו אין זה בנין ולית ביה אסור אלא בשעוה ושמן משום מירוח: שם (°) דברי הטור דאסר. ר"ל דבטור אין צריך לפרש בדברי הה"מ דתוך הנקב הוי בונה אלא איזבו רק גזיר' שמא ימרח אח"כ מבחוץ: שם (°) דדרך הוא לתקן. כוונתו דהטור שהזכיר ברישא שעוה או שמן ולא הזכיר שהיין יוצא ובסיפא הזכיר אם יין יוצא אסור ליתן בו שום דבר לסותמו אא"כ בהערמה לצורבא מרבנן ע"ש אורחא דמלתא נקט דכשאין יין בחבית דרכו למרח בשעוה מבחוץ ונ"מ לעשות איסור דאורייתא מש"ה אין היתר אפילו לצורבא מרבנן אבל כשיין יוצא אורחא להכניס איזה דבר תוך הנקב ולא למרח בשעוה מש"ה הגזירה דשעו' הוא גזירה רחוקה מש"ה מות' לצורבא מרבנן: שטו ש"ע ס"א (°) אסור לעשות אוהל. גזרה משום בנין: שם (°) אפילו הוא עראי. היינו כשעושהו בתחלה בשבת אבל אוהל עראי העשוי מע"ש מותר להוסיף עליו בשבת כמבואר בסעיף ב': שם (°) אא"כ עשוי'. דמחיצה בלא גג לא מיקרי אוהל אלא כשעשוי להתיר: שם הגה (°) אע"ג שקבוע שם וכשתולהו לפני הפתח מיקרי תוספת אוהל קבוע וזה אסור מ"מ שרי מטעם שכ' המג"א:

באר היטב

חותלות אבל כלי גמור אסור. מ"א: (ח) מפקיע פי' מתיר קליעתו: (ט) כלל. וחבית קטנים של מרקחת אסור להסיר החשוקים שהרי עשוים לדבק שברים זה בזה וי"ש להתיר ע"י עכו"ם ובקישור חבלים אפי' ע"י ישראל מותר כנה"ג מ"א: (י) ליתן. ואסור לחמם הנרות של שעוה ביו"ט כדי להדביקם במנורה דהוי ממרח. ובס' זכרונות אוסר ליגע בשעוה בשבת וביו"ט שמא יבא למרח (וכתב רא"ן בסי' ס"פ דחלב ושומן דינם כשעוה): (יא) אסור. ולסתום בעץ מותר בד"ה מ"א: (יב). ת"ח. כ"ל אף דהאידנא דאין לנו ת"ח וכ"מ בססי' של"ט מ"מ דין זה שרי הואיל והרמב"ם ס"ל דהערמה זו מותר לכל אדם. ופשוט בשעוה דאם מרח חייב חטאת או בשמן דגזרינן אטו שעוה. אפי' לת"ח אסור להערים אפי' בהנחה בעלמא מ"א. כתב הרמב"ם הבונה ע"ג כלים פטור דמה שנתנו קרשים על גבי אדנים לא הוה בנין בכלים דאדנים כקרקע הם:

ביאור הגר"א

בס"ז ועמ"א: ס"י ודוקא כו' ומטעם. כמו דמותר להתיר ועיין סי' שיז ס"ג בהגה"ה: ס"יא או שמן. כ"פ הרי"ף כרב. ונראה שלא היה בגי' א"ל רב שמואל כו' ועיין רש"י ועיין ברא"ש פ' במה אשה בהא דבלילה והרמב"ם התיר אפי' דניסכא ע"ש: אבל. כן משמע שם: ואם היה היין כו'. כן דייק ב"י מהא דפ' תולין קל"ט ב' וממ"ש רש"י שם וכמש"ו ואפי' ליתן כו' אבל ב"ח השיג על זה ואמר דאדרבא בשעה שהיין יוצא יותר ראוי להתיר משום הפסד ועיין ברמב"ם שאוסר בכ"ד בסתם ועי' במ"מ וכ"מ וב"י ול"ע: ואם הוא. שם:

סי' שטו ס"א ודוקא. מהא דעירובין צ"ד א' ועיין רש"י פ"ק דסוכה ט"ז ב' ושם מ"ד א' וק"ב א' ושבת קל"ח א' וילון כו': אא"כ. עירובין מד א': או. שם צ"ד א' וכפי' תוספ' דרב קפיד משום אהל לשיטתו ושם פו ב' וסוכה ט"ז ב' לגי' תוס': אבל. עירובין לד א': ולכן. שם ק"ב א' ועיין רש"י ד"ה וילון: אע"ג. דלא כמ"ש *ד"ה מותר לנטותו אלא כמ"ש רש"י בשבת קל"ח א' ד"ה מותר לנטותו ועמ"א: וכן כו' ובלבד. עסי"ב: וכן מותר. ערובין מ"ד א': אבל אסור כו'. ככ"ל הע"ג

חכמת שלמה

סי' שטו סעיף א' אסור לעשות אוהל בשבת ויו"ט. נ"ב הנה ראיתי בשו"ת גבעת פנחס חלק אהע"ז סי' זיי"ן שהביא דרך אגב מה שהשיב להשואל בנידון הפערסאל להעמידו אצל הכותל ע"ש ונראה לפענ"ד אחרי מחילת כתר"ה שנגה נזדקר לפניו בזה דהרי במנורה של פרקים אסור לטלטל

הגהות רעק"א

הט"ז סי' ל': שם להתיר קליעתו. ע' מג"א לקמן בב"י סי"ז בשם הרמב"ם וצ"ע: מג"א ס"ק י"ד דפסיקת תלוש. ע' פרי מגדים בססי' שי"ז: סעיף י' ע"מ שלא להסירו בשבת. אלא במ"ש אבל אם אין דעתו להסירה גם במ"ש אסור אבל הברהם סי' שי ז סק"ב:

מחצית השקל

הותר דמשום דהוי מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותו מעי"ט לכן הותר כ"א מ"ה שאין אסורו כ"א משום עובדא דחול וכמ"ש מ"א סי' תק"א והא דהביא מ"א פה לענין שבת אפשר י"ל דכה"ג מתיר להתיר החשוקים ע"י גוי דאם מסבר עלי החביות גופייהו לשברים גדולים ע"י גוי עדיף דלא הוי כ"א עובדא דחול: בתוס' כו' לעשות זנוקים פי' פרש"י מרזב: ועי' פ"ד דביצה דף ל"ב ע"א בתוס' ד"ה אלפסי חורניות כו' כתב וז"ל קערות שי"ל חוך אלא שמכוסות למעלה ועומדת לפתוח כו' ופליגי התם ת"ק ורשב"ג אח"ז בברייתא ת"ק ס"ל אין עושין אלפסין חורניות בי"ט ורשב"ג מתיר: (ס"ק ט"ו) היין כו' דמחזי כמתקן ב"י דהרב"י הקשה דכאן לא אסרינן כ"א שעוה ושמן עב דשייך בהו מירוח אבל בשאר דברים מותר ואח"ז הביא דברי הש"ס דף קל"ט א"ל רבנן לרב אשי חזי מר האי צורבא מרבנן דנקיט שום ומנח בברזא דדני ואמר להצניע השום מכוין ואזיל ונאים במברא (ותוך סיכתו) הנוי מעבירו לצד אחר והוא משמר שם פירותיו והוא אמר אלא למינס קמכוונא וא"ל כיון דאין הערמה כ"א באיסור דרבנן הותרה לצורבא דרבנן וכן פסק הטור דלא הותר ליתן לתוך החביות כ"א דבר מאכל ע"י הערמ' דרלה להצניע שם וגם זה לא הותר כ"א לת"ח הרי דגם דברים אחרים דל"ש בהו מירוח אסורים ולכן חילק הרב"י דכשאין היין יוצא לא נתראה כמתקן לכן לא אסור כ"א שעוה ושמן עב דשייך בהו מירוח אבל בהא דצורבא מרבנן מיירי שהיין יוצא דכשסותמו הוי מתקן לכן בכל דבר אסור כ"א דבר מאכל ולצ"מ ע"י הערמה וכן פסק בש"ע: ועי' בב"ח. שכתב בהיפך מדברי הרב"י דאדרבה כשהיין יוצא יותר יש להתיר משום פסידא ולכן כתב לתרץ דהאי הערמה בל"מ לא הותר אלא כשהיין יוצא ומשום פסידא והא דהוצרך בשעוה ושמן ליתן טעם משום מירוח אסור אפי' בדבר מאכל דרך הערמה אפי' לת"ח ואפי' במקום פסידא דהיין יוצא. ובמ"מ כו' ר"ל המ"מ היא דעה ג' וס"ל דאין חילוק בין יין יוצא או לא ולתרץ קושית הרב"י הנ"ל כ' דהאי עובדא דל"מ בשום שהכניס השום תוך נקב החבית דהוי סתימה מעלייתא לכן לא הותר כ"א ע"י הערמה לת"ח אבל שמן ושעוה דאינו נותנו תוך נקב החביות אלא ממרחו ע"ג פי חביות דלא הוי סתימה ולכן צריכים לאוסרו מטעם איסור מירוח: (ס"ק טז) ת"ח מותר כו' וכ"מ ס"ס של"ט שכ' מ"א בס"ק י"ג בשם מ"מ אסור להערים לישן בספינה כו' אפי' לת"ח דאין בזמן הזה ת"ח עכ"ל וא"כ ה"ה הכא דהא לכאורה הני שני דיני' הנ"ל שהתיר ר"א לצורבא מרבנן שוין: הואיל והרמב"ם כו' דס"ל הא דאמר ר"א הערמה לצ"מ מותר לא קאי אלא על דין שני דספינה אבל האי דשום ע"י הערמה מותר לכ"א ונימו דלא קי"ל בזה כהרמב"ם מ"מ יש להקל בת"ח שבזמנינו: צ"ל דהכינו לתאנים כו' דלא כלי הוא ומה שאין עליו תורת כלי אפי' לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל ריש סי' ש"ח לכן בעי' דוקא שהכינו אתמול והכנה גרידא ל"מ כ"א שהכינו לתשמיש מה וכמו שכת' מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק ח"י לענין טלטול נר ע"ש:

סי' שטו כתב מ"א מ"ש ע"ש ס"ק ב' א"ל פנים כו' והוא בדף קכ"ה פליגי ר"א ורבנן דר"א ס"ל אם אינו קשור ותלוי אין פוקקים בו דאוסר להוסיף על אוהל וחכמים מתירים דסבירא ליה מותר להוסיף על אוהל עראי פירש"י דאין איסור אהל אלא בגג ולא במחילות והתוס' בשם ר"ת הוכיחו דגם במחילות שייך אוהל ופלוגתייהו דר"א ורבנן היא במחילה דכן משמע לישנא דפקק החלון דהיינו בכותל אבל בגג מיקרי ארובה ומיהו דוקא במחילה המתרת כגון דופן ג' לסוכה אבל מחילה הנעשה לצניעות וכגון דופן ד' בסוכה מותר וכתבו התוס' ועוד וז"ל ומיהו באהל שבגג כמי פליגי (ר"ל גם דלרבנן אפי' תוס' אוהל בגג שרי) כדמוכח לקמן כו' וכן משמע בעירובין דק"ב דדיכרי דרב הונא בימתא בעי טולא ובלילה בעי אוירא (ולכן לא היה אפשר לעשות מע"ש דהא בליל שבת צריכים לאויר) וא"ל רב כרוך מחלה ושייר בה טפח דלמחר הוא מוסיף על אהל עראי ומותר ומשמע כמי דהיינו תוס' אהל עראי דפליגי ביה ר"א ורבנן עכ"ל התוס' (ודין זה הוזכר בסעיף ב') והבין בספר ע"ש דראיית התוס' מעירובין לדחות פירש"י אלא דגם במחילות איכא איסור אוהל ולפ"ז הקשה דהאי עובדא דעירובין אדרבא משמע דהיה בגג אם כי ס"ל דמיירי במחילה הא התוס' מודים דמחיל' שאינו עשוי להתיר מותר ובעובדא דר"ה הלא לא נעשה להתיר כ"א לצל ולכן כתב מ"א דלק"מ דאדרבא גם התו' מודים דעובדא דר"ה היה בגג ואין כוונתם בראייתם מעירובין לדחות פי' רש"י אלא להביא ראיה על מ"ש לפני זה בסמוך לו כיהו דעיקר פלוגתיהו דר"א ורבנן במחילות מדקתני פקק החלון מ"מ גם בארובה שבגג פליגי ולרבנן שרי וע"ז הביאו ראיה מעירובין מעובדא דר"ה דהיה בגג ואפ"ה הותר תוס' אהל עראי: (ס"ק א) שקבוע שם. כיון שהוא נע כו' אבל אסור כו קבוע כמו שכתב רש"י כנ"ל לענ"ד דהרב"י הביא דברי ת"ה סי' ס"ח דרוצה לאסור לתלות פרוכת בשבת והוא דבר"פ תולין

באר הגולה

ד"ת הרא"ש והר"ן וש"פ ד עירובין ק"ב משמיה דרב אסי וכתבו הרי"ף בפרק ט"ו דשבת ה שם גם משמיה דרב ו הריטב"א בשם התוספות שדקדקו מלשון רש"י ז שבת קל"ח ברייתות דנקיט רביי מהא דאגור ח טור בשם תוספות בשם ט הר"ן

נתיב חיים

(°) ט"ז סק"ד וכ"ל דודאי עיקר כ"ב דבריו תמוהים דהא הכי קשה גבי מטה אמאי לריך ד' מחילות הלא לריך לאויר שתחתיה לסנדלין כמו שהבי' הוא בעלמו בשם הרשב"א ונראה דגבי מטה כיון דמחילות כבר עשויות בחול לריך ד' מחילות הואיל ודומה לבנין חייב כיון שיש ד' מחילות ועכשיו עושה אוהל על גביהן וביעא וחבית' אף ע"ג דאין להם אלא ב' מחילות מ"מ הוא עושה בשבת הגג וב' מחילות ומתכוון לאויר תחתיה משא"כ אם יש לכ"א ב' מחילות והמה עשויים כבר מבע"י בזה א"א לגזור אטו בנין גמור דהוי גזירה לגזירה דאף אם עושה בשבת אוהל כזה אינו חייב כיון דבשעת מעשה אינו מתכוון לאויר התחתיה :

יד אפרים

במג"א ס"ק ג' ולא רליתי להגי' מדעתי כו' הנה בד"מ שלפנינו איתא וז"ל ואפש' דבגמרא נמי לא קאמר דאפשר לעשות מחילה לפני אור הנר אלא בדרך שעש' מהר"מ וכן כ"ל דאין חילוק בין עשיית מחילה בפני הנר או בפני ספרים עכ"ל ר"ל דמאי דקאמר הש"ס בבילה אפשר במחילה שר"ל שיעשנה מבע"י ואף

חתם סופר

סי' שטו במג"א סק"ה חוץ. נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' עג [בענין מחיצה שקוראין שפאנישע וואנד שעשויים מכמה חלקים וכשהחלקים נכפפים זה על זה מכל מקום נשאר הרבה יותר מטפח אם זה השיור סגי לפתחו כלו בשבת ולהוי רק כמוסיף על אהל עראי או לא כיון דדרכו בכך צריך לפתוח מערב שבת עכ"פ חלק א' מהכפלים וסיים תשובתו בזה"ל והשתא לפי"ז אותן דפנות שקוראין שפאנישע וואנד שכך דרך עמידתם מוכרך ומכופל ונשאר בה שטח כמה טפחים רוחב לא נראה שהועמד שם למחיצה אלא כך דרכו לעולם ואי אפשר בענין אחר אפילו רש"י מודה דאסור וכו' וכן הנהגתי בביתי שלא לפשטן בשבת ע"י ישראל אם לא נתפשטו עכ"פ כפול מע"ש אבל ע"י גוי יש להתיר דעכ"פ לית ביה אלא איסור דרבנן משום דלא מחזי כמוסיף אוהל וכמ"ש לעיל ומסתמא רוב עשיית מחיצה כאלו לצורך מצוה ע"כ יש להתיר ע"י אמירה לנכרי] :

מגן אברהם

ונד ברוח מלויה וגם אינו מעכב להולכים ועוברים ושכיס דרך שם מקרי לא קבוע [ב"י] אבל אסור לעשות תוספות אוהל קבוע כמ"ש הר"ן עמ"ש סי' שי"ג ס"ג : ב וכן פרוכת. זה פשיטא דשרי (°) דכיון שיש בלא"ה דלת לארון הפרוכת אינו תלוי אלא לצניעות עב"י וכ"ל פשוט דמותר לתלות בשבת סדינים המצויירים לנוי (°) אע"פ שקבועים שם כיון שאין עשוי' שם למחילה : ג אסור לעשות מחילה כו'. וז"ל ד"מ וכתב ב"י דמחיל' של מהר"מ שנעשה (°) להפסיק לעשות לרכיו חשובה מחילה המתרת ואסור וצ"ע דמשמע בפרק ב' דבילה דמותר לעשות מחילה (°) בפני אור הנר כדי לשמש ואין נראה לחלק בין שבת וי"ט לענין זה ואפשר דבגמרא נמי לא קאמר דאפשר לעשות מחילה בפני אור הנר או לפני הספרים [אלא כדרך שעשה מהר"מ כן הוא בד"מ שלפנינו] עכ"ל ועכ"פ יש ט"ס בדבריו ☞ ולא רליתי להגיה מדעתי (°) וז"ל הרמב"ם פ"ד מה' י"ט אין מכבין וכו' אלא כו' עושה מחילה בינו לבין הנר וכ"כ הסמ"ג וכ"מ ברי"ו כ"ד ח"א וכ"מ בהג"מ פ"ד מי"ט בשם התוס' והראב"ד וכ"כ ברוקח ה' נדה וז"ל בי"ט עושה פרוסת בגד וכ"מ בפסקי הרקנ"ט וכ"מ מל' רש"י שכ' עושה מחילה בסדין נשמע דמיירי בי"ט דאי בחול אפי' מחילה גמורה שרי (°) והנה נ"ל לדקדק מל' המרדכי שכ' שמהר"ס עשה בכל לילה מחיל' י"ט גובה נפני הספרי' כו'(°) משמע אע"פ שהספרי' היו עומדים מגולין למעל' מהמחילה שרי להסתין דה"ל כאלו הוא ברשות אחר וכמ"ש סי' ע"ט ס"ב ולכן אסור לעשותה בשבת דבזה עושה רשות בפ"ע וגם (°) לריך לקשור שלא יהא הרוח מניד אותו כמ"ש סי' תר"ל סי' וכ"כ בי"ד סי' שמ"א בשם הרשב"א אבל כשתולה המחיל' נגד כל הספרים שאין מגולין כלל פשיטא דאפי' אין גבוה י' שרי מ"ד אכיסוי בעלמא ולכן מותר לעשותו בשבת דאין עשוי' למחילה אלא לכיסוי בעלמא ולצניעות' וה"ה בנר נמי דיכא הכי אם עושה מחילה גבוה י' והאור נראה למעלה מהמחילה אסור לעשותו בשבת [עסי' ר"מ סי"א] אבל אם תוליהו שלא יראה הנר שרי דה"ל ככיסוי בעלמא ופשוט (°) דאם היה מחילה בולטת מן הלד לפני הספרים רחב טפח מותר לתלות סדין לפניו דה"ל תוס' אהל כמ"ש ריש סי' שי"ג ועיין בא"ע סי' כ"ה ס"ה (°) והוא מדברי הרמב"ם פכ"א מה' א"כ וכתב הת"מ שם דמיירי דאין לו דבר לעשות מחילה : ד עליס וכו'. מה שיש נותנים חשוקין של עץ על עריסת התינוק ונותנים עליה סדין אסור לעשות כן אלא א"כ עשויה כמ"ש פה: ה חוץ מן הכריכה. דחוזר העיגול לא מיחזי כאוהל [ב"י] : ו אסור להניח. ותיבה רחבה שיש עליה כפורת אם אינה קבועה בלירים אסור להניח עליה בשבת אע"ג דאינה קבוע כלל ואינה עשויה אלא לפתח בעלמא אסור כמ"ש סי"ג : ז מותר בכל גוונא. דאין

אוהל

שלחן ערוך

ב וכן (א) פרוכת לפני ארון הקודש ובלבד שלא יעשה אהל בגג טפח (ב"י וכלבו) וכן מותר לעשות מחילה לפני החמה או בפני הנרות שלא יכבה אותן הרוח (מרדכי ריש פרק כירה) אבל ג אסור לעשות מחילה בפני אור הנר כדי שישמש (ב) מטתו (ד"ע) וכן לפני ספרים (ב) (°) כדי לשמש או לעשות לרכיו אם לא שהיה מבעוד יום טפח שאז מותר להוסיף עליה בשבת (מרדכי ריש פ' כירה) :

ב ד ד עצים שתוקעין ראשון האחד בדופן (ג) הספינה (°) וכופפין ראשם השני בדופן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם לצל אם (°) יש ברחבן טפח או אפי' אין ברחבן טפח אם אין בין זה לזה ג' טפחים חשיבי כאוהל ומותר לפרוס עליהם בשבת ה מחצלות דהוה ליה תוספת אהל עראי ושרי ומטעם זה מחצלת פרוסה כדי טפח מותר לפרוס שאר המחצלת בשבת ו וטפח שאמרו ה (ג) חוץ מן (ד) הכריכה :

ג ז מטה כשמעמידים אותה ו אסור (ה) להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים אלא ישים הקרשים תחלה באויר ואח"כ הרגלים תחתיהם (ד) ח והני מילי כשהרגלים הם דפים מחוברי' כמו דופני התיבה אבל רגלים של מטות שלנו ובן רגלי השלחן ז (°) מותר (ו) בכל גוונא:

ד ט מטה שהיא מסורגת (פי' נארגת) בחבלים אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים אסור לפרוס עליה סדין משום דעביד אהלא וכן אסור לסלק בגד התחתון מעליה משום דקא סתר אהלא ואם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מע"ש כשיעור טפח מותר לפרוס בשבת על כל המטה :

°עסי' רס"ד ס"ט

כסא

ט"ז מגן דוד

(ב) כדי לשמש מטתו . כיון דבא להתיר האיסור דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים . ועמ"ש בסי' תקי"ד ס"א מה שקשה על זה . וזה פשוט שיכול לכסות הספרים בבגדים שני כסוים דאין זה מקרי מחילה וכן מותר לו לכפות כלי על הנר כמ"ש סי' ש"י ס"ו : (ג) חוץ מן הכריכה . פי' שאין (°) סביב העיגול בחשבון הטפח אלא מה שיש חוץ לעיגול . וכב"י בשם הריטב"א שהתוס' דקדקו מל' רש"י שהסיבוב לחוד מהני אם הוא רחב טפח ואם חלקו עליו דבעי' שישייר טפח חוץ מן הכריכה . וכ"ל דלהחמיר יש ליזהר כאם יש בסיבוב לחוד טפח דהיינו שאסור לכסות בו כלי כמ"ש בסי' זה וכדברי רש"י : (ד) וה"מ כשהרגלים כו'. בטור ובאשר"י וברמזים ארבע (°) דפים מחוברים וקשה דהא בשנים סגי דכן הוא כתבית בסמוך אחד מכאן כו' ומ"מ זה כ"ל (°) עיקר דר"ל דכאן כתב הטור בשם התו' דאם יש מחילות עד לארץ אסור משמע דלא קפדי' רק אמחילות ולקמן כתב בשם הרשב"א בשם התוס' דאין איסור באם לא לריך לאויר של מטה אע"ג דהוי מחילה גמורה כעין ספר מכאן כו' וכמ"ש כאן בסעיף ז' וא"ל דתרוייהו בעינן דוקא מחילות גמורות ולריך לאויר וכ"כ הר"ן וז"ל דלא מיתסר משום אהל אלא היכא דאית ליה מחילות למטה ומשתמש באויר שתחתיו דכתו' פ"ק המביא כדי יין לא זכרו רק מחילות המגיעות לארץ°] וכ"ל דודאי עיקר תלוי כמה שלריך לאויר שתחתיו ע"כ אם יש ד' דפנות מלמטה אז ודאי רחוי להשתמש שם בכל מילי דהוא כמו תיבה ויכול להניח ולהצניע שם מה שירלה אבל אם אין שם אלא ב' מחילות מחוברות להרן אז אין רחוי להצניע שם כיון שמב' לדדים הוא פתוח אלא דמ"מ לפעמים יש לריך באויר שתחתיו כגון בתחת המטה לענין נתינת סנדלין כמ"ש הב"י בסמוך ולפעמים א"ל ע"כ כתב הרשב"א בשם התו' חילוק זה ומ"ה בספר א' מכאן כו' מותר כיון שאין שם אלא ב' מחילות וכן כל כיוצא בזה ונמלא שמ"ש הר"ן דאית ליה מחילות ומשתמש לאו תרי מילי נינהו דהא התוס' לא זכרו ממשתמש כלום אלא זה הוא פי' על המחילות דמ"ה אסור במחילות כיון שרחוי להשתמש בודאי ונמלא לפ"ז דבים ד' מחילות מחוברות להרן אסור בכל גוני ואפי' בשלחן אם היה כן יש איסור להניח השלחן עליהם

וכאן

באר היטב

שטו (א) פרוכת . זהו פשיטא דשרי כיון שיש בלא"ה דלת לארון והפרוכת אינו תלוי אלא לצניעות עב"י ועי' בתשו' פנים מאירות סי' ל' שכ' דאפי' אין דלתות לאה"ק מותר ע"ש וכ"ל פשוט דמותר לתלות בשבת סדינים המצויירים לנוי אע"פ שקבועים שם כיון שאין עשויים שם למחילה מ"א : (ב) מטתו . כיון דבא להתיר האיסור דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים . ובהלק"ט ח"ב סי' ר"ו והט"ז סי' תקי"ד ס"ק ב' מתירים ע"ש . ועכ"פ זהו פשוט שיוכל לכסות הספרים בבגדים שני כסויים דאין זה מקרי מחילה וכן מותר לו לכפות כלי על הנר כמ"ש סי' ש"ו ס"ו ט"ז . וכ' המ"א וכ"ל לדקדק מל' המרדכי שכ' שמהר"ס עשה בכל לילה מחילה י"ט גבוה לפני הספרים וכו' משמע אע"פ דהספרים הוי עומדים מגולין למעלה מהמחילה שרי דה"ל כאלו הוא ברשות אחר וכמ"ש סי' ע"ט ס"ב ולכן אסור לעשות' בשבת דבזה עושה רשות בפ"ע וגם לריך לקשור שלא יהא הרוח מניד אותו כמ"ש סי' תר"ל ס"י אבל בשתולה המחיל' נגד כל הספרים שאין מגולין כלל פשיטא דאפילו אין גבוה י' שרי מידי דהוי אכיסוי בעלמא ולכן מותר לעשותו בשבת דאין עשויה למחיל' אלא לכיסוי בעלמא ולצניעותא . וה"ה בנר נמי דיכא הכי אם עושה מחילה גבוה י' והוא נראה למעלה מהמחיל' אסור לעשותו בשבת עסי' ר"מ סי"א . אבל אם תולהו שלא יראה הנר שרי דה"ל ככסוי בעלמא . ופשוט דאם היה מחילה בולטת מן הלד לפני הספרים רחב טפח מותר לתלות סדין לפניו דה"ל תוספות אוהל עכ"ל וע' בהא"ע סי' כ"ה מ"ש : (ג) הספינה וכו' . מה שיש נותנים חשוקים של עץ על עריסת התינוק ונותנים עליה סדין אסור לעשות אא"כ עשויה כמ"ש פה מ"א : (ד) הכריכה . פי' שאין סיבוב העיגול בחשבון הטפח אלא מה שיש חוץ לעיגול ועט"ז : (ה) להניח. ותיבה רחבה שיש עליה כפורת אם אינה קבוע בלירים אסור להניח עליה בשבת אע"ג דאינו קבוע כלל ואינה עשויה אלא לפתח בעלמא אסור כמ"ש סי' י"ג מ"א : (ו) בכל גוונא . דאין אהל בלא מחילות אע"ג דמתגלת אסורה בלא מחילות

לבושי שרד

מ"א סק"ב (°) שיש בלא"ה דלת . ר"ל אפילו בלאו טעמא דנע ונד משום דדוקא וילון התלוי לפני הפתח מיקרי הוספת אוהל לפי שהוא כמו דלת משא"כ בזה שיש דלת אחר אין שם אוהל כלל על הוילון ומש"ה שרי אפי' אינו נע ונד כגון שקבוע גם למטה : שם (°) אעפ"י שקבועים שם. כוונתו שתולין הסדינין סמוך לכותל הבית לנוי דינו כפרוכת ושרי אפילו קבועים גם למטה ואינו נע ונד והטעם דאין נקרא תוס' אוהל אלא כשהוא נגד הפתח וק"ל : מ"א סק"ג (°) להפסיק לעשות . בין הספרים לאדם העושה לרכיו : שם (°) בפני אור הנר . בספרים שלנו הגירסא כך בפני אור הנר אלא כדרך שעשה מהר"מ . ר"ל שהיה מבע"י טפח כמ"ש רמ"א וכן נ"ל דאין חילוק בין עשיית מחילה בפני הנר או לפני הספרים עכ"ל : שם (°) ז"ל הרמב"ם ור"ל דכל הפוסקים אלו כתבו להתיר מחילה בפני הנר דלא כרמ"א בשם המרדכי : שם (°) והנה כ"ל . עכשיו בא לומר דהמרדכי והכך פוסקים לא פליגי אהדדי : שם משמע אעפ"י מדהולרך י' טפחים : שם (°) לריך לקשור . דכל מחילה שבא לעשות רשות בפ"ע לריך שתהא עומדת ברוח מלויה: שם (°) דאם היה מחילה תימא דהא דין זה מבואר ברמ"א כאן במ"ש אם לא שהיה מבע"י טפח כו' ונראה משום דגילת דרמ"א והמרדכי מיירי שהטפח על פני כל הרוחב כמובא בב"י . ור"ל דרך משל אם גובה המחילה ד' אמות ורחבה אמה וכרך המחילה בע"ש למעל' על המוט ושייר גובה טפח רוחב אמה מותר לפושטה בליל שבת למטה והמג"א קמ"ל דה"ה אם היה טפח מהלד דהוי גובה ד' אמות ורחבה טפח מותר לדלו' סדין להוסיף עד שתהא רחב אמה וק"ל: שם והוא מדברי הרמב"ם דשם כתב דשבת לא ישמש כשהנר דולק כיון שא"א לכבות דמשמע דאסור לעשות מחילה וע"ז תירץ בשם הת"מ : ש"ע ס"ב (°) וכופפין ראשם. שנכפף ונעשה כמו כיפה על פני רוחב הספינה וכן עושה בעלים הרבה סמוכים זה לזה על כל אורכו של ספינה : שם (°) יש ברחבן טפח . שרוחב כל עץ עגול טפח דאז מבע"י שם אוהל עליו: ט"ז סק"ב (°) סביב העיגול בחשבון שהמחללת יש בהקיפה ג'טפחים דאז רוחב העיגול טפח לא מיקרי אוהל עי"ז וע"ז הט"ז סיים דלחומרא יש ליזהר ולומר דמיקרי אוהל : ש"ע ס"ג (°) מותר בכל גוונא. דרגלי שולחן אין להם מחילות : ט"ז סק"ד (°) דפים מחוברים . ר"ל שיש מארבע רוחותיהן דפין מחוברין עד לארץ ונעשה כמו תיבה : שם (°) עיקר

ביאור הגר"א

שבי"ט כ"א א' משמע דמותר מיירי כמש"ש אם לא כו' וכמ"ש בס"ב. ד"מ : וכן לפני. כנ"ל : ס"ב ומטעם זה. שם:וטפח רש"י בד"ה כרוך. טפח פרוסה וכ"מ בגמ': ס"ב מטה. עירובין ק"א וי"ט ל"ב ושבת קלח א' לפי' תוס' שם : וה"מ. תוס' בשבת שם וי"ט שם. מדלא אמרו אלא בכה"ג שיש ג"כ מחילות אבל בלא מחילות מותר ואף במחילות היכא שאין עושה עתה מותר כמ"ש ל"ח ב' מחזירין אף בשבת ושם כ"א ב' מניחין מיחם כו' ואע"ג שבס"ב וסי"ג מ' דאסור שם כוונתו לאהל ועמ"א ס"ק ז' ע"ש ס"ק כ"א ע' ב"ח וט"ז ס"ק יא : ס"ד מטה כו' ואם. כמ"ש בס"ב : ס"ה מותר כו' הואיל כו' . וממש"ש קל"ע ב'

הגהות רעק"א

פי' שט"ו סעיף ב' חשיבי כאהל. היינו לענין דמותר לפרוס עלי' מחללת ולקרותו תוס' אהל. אבל לא מקרי אהל לענין

חכמת שלמה

מכח שמא יתקע וכן כמה דברים שגזרו בעין זה ומכ"ש בזה דאסור לטלטלו כלל דהוי מוקצה מכח שמא

מחצית השקל

תולין אמר רב משום ר"ח וילון מותר לנטותו ומותר לפורקן בשבת ושם לא פרש"י מידי אבל בעירובין דף ק"ב ע"א הובא שם מימרא זו פרש"י וז"ל וילון מותר לנטותו דלאו אהל דלא קבוע התם אלא כן דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בעלמא עכ"ל א"כ פרוכת דקבוע אסור וסיים ת"ה מ"מ נראה להתיר בפרכת כיון שבלא"ה יש דלת לארון והפרכת אינו אלא לצניעות אע"ג דתלוי בקביעות שרי אפס כו' אני מוסך ידי להתיר עכ"ל ת"ה והרב"י כ' דמ"ש רש"י בעירובין הטעם על וילון דלאו אהל דלא קבוע התם אין זה תנאי דהא בשבת פי' תולין לא פרש"י כלום וה"ל גם שם לפרש דוקא כשאינו קבוע אע"כ בתם וילון מיקרי אינו קבוע כיון דנע ונד אלא אם קבעו למעלה ולמטה מן הלדדים שאינו ניזז ממקומו אז הוי קבוע ואסור אלא דסתם וילון אינו דרכו בכך ובזה דברי מ"א מבוארים : (ס"ק ב') וכן פרכת זה פשיטא כו' ר"ל דייק על לשון רמ"א כתב וכן פרוכת אדרבה פרוכת עדיף וכ"ש הוא כיון שיש בלא"ה דלת כו' והן דברי ת"ה הנ"ל שמיקל מסברא יותר בפרוכת מבוילון כנ"ל . וכ"ל פשוט כו' אע"פ שקבועים כו' ר"ל שאין נדים ונעים שקשורים למעלה ולמטה ומלדדים מ"מ מותר כיון שאין עשוי למחילות ר"ל דהא היכא בלא"ה מחילות כותל הבית והוי דומיא דפרכת : (ס"ק ג) אסור כו' דמחילה של מהר"ס ר"ל שהמרדכי כתב בשמו לפי שהיה דרכו לפעמים להסתין בלילה לכן הי' עושה מחילה מע"ש גבוה עשרה וכורכה למעלה ושייר בה טפח ובליל שבת היה פושטה: וצ"ע דמשמע בפ"ב דבילה דכ"ב ע"א בעי מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר בי"ט כדי לשמש מטתו א"ל אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מהו א"ל אפשר לעשות מחילה אין לו לעשות מחילה אפשר לכפות עליו כלי אין לו כלי מהו א"ל אסור ע"כ דברי הש"ס הרי דאם היה אפשר לעשות מחילה היה מתיר לעשות מחילה ללורך תשמיש ע"כ צ"ל דלא מיקרי מחילה המתרת כ"א לצניעות וה"ה כדי להסתין ולעשות לרכיו שרי לעשות מחילה לפני ספרים . ועכ"פ יש ט"ס בדברין היינו לפי גרסתו שס"ל בד"מ אך בד"מ שלפני סיים וז"ל ואפשר דגמרא לא קאמר דאפשר לעשות מחילה אלא כדרך שעש' מהר"ס עכ"ל וא"כ א"ש אבל לפי הגרסא שהיה לפני מ"א דברי ד"מ אין מובנים ומ"א מדעת עלמו לא ניחא ליה לתרץ כמו שהוא לפנינו בד"מ דבגמ' ר"ל מחילה כעין שעשה מהר"ס דאין לשון הש"ס מורה כן דמה שאמר רבה אפשר לעשות מחילה דהיינו מע"ש ולשייר טפח וגם מייתי מ"א אח"ז ראיה דרב' מ"ש א"ל מחיל' ר"ל בי"ט וא"כ כתחוקה קו' הד"מ : וכ"מ מל' רש"י כו' דמיירי בי"ט דאי בחול כו' מקשי' מאי ראיה מייתי מ"א מדברי רש"י דמיירי בי"ט וא"כ ע"כ צ"ל דלא מיקרי מחילה המתרת דילמא לעולם הוי מ"ה ואפ"ה מותר לרש"י אפי' בי"ט דרש"י אזיל לשטתי' דס"ל דאין איסור אהל כ"א בגג ולא במחילות ובאמת לק"מ דהא על רש"י גופיה א"ל מי דחקו להוציא לשון מחילה מפשטא דר"ל מחילה גמורה ובאמת ר"ל מעי"ט וע"כ צ"ל מדסתם רבה א"ל מחילה משמע דר"ל היום בי"ט וגם דומיא מ"ש אח"ז אפשר לכפות עליו כלי דר"ל פי' בי"ט וא"כ ה"ה מ"ש א"ל מחילה ר"ל בי"ט ע"כ ע"י סדין וא"כ כיון דרש"י יש לו הכרע דמ"ש א"ל מחילה ר"ל בי"ט והתוס' לא מלינו להדיא שחולקים בזה ע"כ גם הם מפרשים א"ל מחילה בי"ט דומיא דכפיית כלי והא התוס' אוסרים מחיל' המתרת וע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דזה ל"מ מחילה המתרת וכ"כ בס' ת"ש : והנה נ"ל כו' ר"ל כיון דעתה נתחזק' קושית הד"מ הנ"ל ולריך ישוב לכן כ' דעתו ליישב משמע אע"פ שהיו מגולים כו' דאי היה מכוסים למה דקדק וכ' שהי' גבוה י' דהכיסוי לריך להיות לפי גובה הספרים וצ"ל שהמעשה כך היה הלא כי עשה בכל לילה מחילה גבוה וכי הזדמן שבכל לילה היו הספרים גבוהים י' וגם לאיזה ענין הודיענו זה המרדכי ה"ל לכתוב סתם שהיה עושה מחילות ולא ה"ל להזכיר כלל כמה היה גבוה : וכמ"ש סי' ע"ט סעיף ד' היינו לדעת הרא"ש שם דלא כרשב"א ע"ש : מ"ד אכיסוי בעלמא ולפני הספרים בעי' עוד כסוי אחר שיהי' הספרים כלי תוך כלי כדלעיל סי' ר"מ סעיף ו' : ולכן מותר לעשותו בשבת ר"ל אפי' גבוה י' דהוי מחילה מ"מ שרי דעכשיו הוי מחילה שאינה מתרת דהא אפי' לא הוי מחיל' הוי מותר דהרי הן מכוסי' דלא כס' א"ר : עסי' ר"מ סי"א ר"ל כיון שהאור נראה למעלה היאך רשאי לשמש מ"מ מהכי דבלי מחילה אפי' האפלת טלית ל"מ וע"י המחילה אלא שהאור נראה למעלה מהני האפלת טלית כמ"ש שם סי' ר"מ וע' בא"ע כו' שכ' וז"ל אסור לשמש מטתו לאור הנר כו' הרי שסיתה שבת ולא ה"ל בית אחר כו' לא ישמש כלל ותיקשי לך הא אפשר להתיר ע"י מחילה או כיסוי: וכ' הת"מ שם ליישב זה אין מפורש כן להדיא בדברי מ"מ אלא שנראה כן ובלח"מ שם הוסיף דמיירי גם שאין לו כלי לכפות עליה : ופשוט דאם היתה מחילה בולטת מן הלד לפני הספרים רוחב טפח . ר"ל מלמטה למעלה גבוה המחילה יו"ד אלא שברחבו אינו אלא טפח אבל אין גבוה רק טפח ודאי דאסור לעשות בשבת דאין זה תוס' מחילה אלא מחילה ממש : (ס"ק ד) עליס כו' אא"כ עשויה כמ"ש פה ר"ל אם כל חשוק בפ"ע רחב טפח ודאי מותר אבל אם אין כ"א לבד רחב טפח אלא שסמוכים זה לזה ואין ביניהם ג"ט אם נתיר על ידי לבוד זה תליא במחלוקת רש"י ותוס' אי אמרי' לבוד בכלים והובא במ"א לקמן דהעריסה מלבד הרגלים אין גובה י"ט והרגלים אין מלטרפים לשיעור גובה י' וכמ"ש מ"א ר"ס רס"ן לענין גלגלי העגלה (ע"ש וכ"כ בספר ת"ש) : (ס"ק ה) חוץ כו' דחוזר העיגול . ר"ל הכריכה העגולה אע"פ שיש בהקיפה ג"ט וע"כ יש ברחב טפח מכל מקום לא מיחזי כאהל שיהיה מה שעושה בשבת רק תוספות אהל ומכל מקום כתב הט"ז בס"ק ג' דלהחמיר מיקרי אהל ע"ש : (ס"ק ו) אסור כו' ותיבה רחבה כו' כמ"ש בסעיף י"ג . דייק לכתוב רחבה דבלא"ה שרי כיון שהמחילות כבר עשויות מע"ש וכ"כ מ"א בסעיף י"ג בשם התוספות דבעי' מהאי טעמא דוקא רחב הרבה ע"ש ועכ"פ נ"ל החלל שתוך התיבה גבוה טפח וכן הדין בשקאטלין הרחבים אולם הט"ז בס"ם זה מתיר הואיל והכיסוי מיוחד לכך ע"ש : (ס"ק ז) מותר כו' ולפ"ז

ה י כסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותה והעור נפתח וכשמסירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל ח מותר (ז) לפתחו לכתחלה :

ו ° כ כשמסדרים חביות זו על גב זו אחת ע"ג שתים אוחז בידו העליונים ויסדר התחתונות תחתיה (ה) אבל ט לא יסדר (ח) התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן :

ז (ו) ל מותר להניח ספר א' מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהן : הגה (ז) הואיל ואינו צריך (ט) לאויר שתחתיהן (טור ור"ן ריש פרק תולין והמגיד פכ"ג) :

ח (ח) מ כל אוהל משופע שאין בגגו טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגו רוחב טפח הרי זה (°) אוהל עראי והעושה אותו לכתחלה י בשבת (י) פטור :

ט נ משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד חשוב יא (ט) עשיית אהל ואסור (יא) לנטותה :

י יב ס (°) טלית (יב) כפולה שהיו עליו חוטין שהיתה יג (יג) תלויה בהם מע"ש (י) מותר לנטותה

עסי' תק"ג ס"א

וכאן יש רק שני מחיצות אז מותר בשלחן ש"ז לאויר שלמטה ובמטה אסור כיון שצריך לשם בנתינת סנדלין וזה שכתב ב"י בשם הר"ן וז"ל (°) והקשה הרשב"א לגוד מי עבדי ליה מחיצות רחבות והלא אין פורסין אותו אלא ע"ג קונדסים ומ"מ כ' הוא דפריסת השלחן אפשר שהיא מותרת מפני שאין משתמשין באויר שתחתיו מה שא"כ במטה כו' עכ"ל צריך להבין מאי מ"מ שכ' הר"ן והיה לו לכתוב[°]והוא תי' אלא כו' דס"ק דהרשב"א הקשה על תי' התו' שכתבו שהדבר תלוי במחיצות מגיע לארץ ועי"ז דוקא ראוי לתשמיש דהא גבי גוד אין שם מחיצות כאלו ועי"ז כתב ומ"מ כו' כלומר דמאי דתלה תשמיש באויר דוק' ביש מחיצות זה אינו אלא בלא מחיצות י"ל דיש חילוק בין ראוי (°) לתשמיש דאויר אי לא דהיינו החילוק שבין מטה לשלחן ומו"ח ז"ל הקשה לו הא (°) דמלינו תחלה בין מחיצות רחבות ואח"כ בראוי לתשמיש למט' באויר והניח בצ"ע ודחה ההיא דסעיף ז' בספר א' מכאן מהלכה כיון שיש שם מחיצות גמורו' ולפמ"ש ניחא הכל בס"ד וע' בס"ס זה שכתבו התו' דאיסור משום מחיצות היינו שעושה אות' (°) בשבת ועמ"ש : (ה) אבל לא יסדר כו' · [°] נ"ל דה"כ צריך לאויר שביניהם והיינו שלא יתעפשו אלו לא היה אויר ביניהם: (ו) מותר להניח ספר א' כו' כ"כ בסמו"ע ההית' בזה ובי"ד סי' רפ"ב כתבתי דהכא מיירי שצריך ללמוד מכולן דאל"כ הי' אסור משום בזיון הספרים התחתונים ע"ש: (ז) הואיל וא"צ לאויר·מזה הטע' נמי שרי לפרוס מפה על השלחן וקצות המפה תלויות למטה מן השלחן מכל צד דאין בזה משום אהל כיון דא"צ לאויר שתחת השלחן ועוד כיון שמה [°] שמונח על השלחן אין בו אוהל מותר גם היוצא ממנו וכמ"ש בסמוך לענין סדין היוצא חוץ למטה וטעם זה כתב מו"ח ז"ל ושמעתי מי שמחמיר בזה והוא מפריז על מדותיו: (ח) כל אהל כו'. בטור כ' עוד תנאי וז"ל ומיירי נמי שהיה יורדת למטה טפח בזקיפה בלא שיפוע לאחר שכלה השיפוע וכן פירש"י בגמר' לפי גירסתו וז"ל אבל נחית מפורי' טפח אסור דהטפח הוא קיר לאהל (°) והמטה נעשית לו גג וכ' הר"ן בשם הר"ר יונה והרשב"א ודאמרי' בגמ' דאי נפיק מפורי' טפח אסור היינו טעמא לפי שהכילה פרוס' לגג אבל מטה דידן אע"ג דנחתי סדינים מפורי' טפח כיון דבפריסת סדינים על המט' ליכא משום אהל ה"ה בזה עכ"ל וק"ל ע"ז מהא דפ' תולין ד' קל"ח אלא מעתה סרביב לגלימי' טפח ה"נ דמחייב פי' הניח טלית על ראשו כדרך שהוא מתעטף והרחיקה להלן מראשו טפח הבאתיו בסי' ש"א ס"מ ולפי' ר"ת דלמסקנא ג"ז אסור משום אהל היכא דמיהדק דהיינו שאינו נכפף כמש"ל ולמה לא נימא גם שם כיון דהטלית שמכסה בו ראשו אין בו משום אהל ה"נ בחלק היוצא להלן מראשו כמו הכא בסדין שאין בו משום אהל כיון דלמעלה אין בו משום אהל ובאמת נ"ל דמ"ה מתורץ שם לרש"י דס"ל לפי המסקנא דאין בכובע כלל משום אהל אפילו ביוצא טפח רק משום שמא יפול מראשו דהיינו דס"ל כמ"ש כיון שאין בעיקר הכובע משום אהל ולר"ת קשה מכאן ונראה דשאני התם שאותו חלק היוצא להלן מראשו הוא שלא כסדר המתעטפים ע"כ חשוב לאהל בפ"ע ואינו נגרר אחר החלק שעל ראשו משא"כ כאן בסדין דדרך פריסתו הוא בכך שיוצא חלק ממנו תחת המטה וע"כ נגרר אחר החלק המכסה את המט' ומזה ראיה ברורה למ"ש בסי' ש"א היתר לכובע שלנו הנק' בריט"ל דהחלק היוצא נגרר אחר החלק המכסה הראש כיון שאין מסוים החלק ההוא ואינו דומ' לכובע שבגמ' דשם הוי החלק היוצא חלק בפ"ע כמו שפה לכובע כמ"ש שם ועוד טעם להתיר מכח שאין אהל בלא מחיצות וכמ"ש בסי"ג ועוד ראיה להתי' בבריט"ל מהא דאית' פ' המבי' כדי יין דף ל"ג הרב' דברים שאסורי' משום אהל ופרש"י שם דהיינו כר"י דאוסר שלא במתכוין אבל לר"ש דמתיר שלא במתכוין וכותי' קי"ל מותר בכל אלו כיון שאין מתכוין לאהל וכתבו שם התוס' והרא"ש דנר' דאפי' ר"ש מודה בהן דכי אמר ר"ש דבר שאין מתכוין מותר היינו שאותו דבר אין מתכוין לעשותו אבל הכא הרי הוא עושה מה שמתכוין לעשות ואע"פ שאין מתכוין לבנין מ"מ מתכוין הוא לעשות דבר הדומה לבנין ואסרוהו חכמים משום גזירה משום בנין עכ"ל וא"כ כאן בבריט"ל אינו עושה במתכוין כלל אותו חלק השייך לאהל שאין מתכוין אלא לכסות ראשו והאהל נעשה ממיל' משא"כ בכובע שבתלמוד שנעשה האהל במתכוין לאהל ונעשה אותו החלק כמיוחד לזה ע"כ אסור אפי' שלא במתכוין כנלע"ד : (ט) עשיית אהל· ואסור לנטותו כי הוא אהל (°) על חלל הכלי: (י) מותר לנטותו. פי' שע"י החוטין מוסף אות' והוי כמוסיף

אהל בלא מחיצות ואע"ג דמחצלת אסורה בלא מחיצות כמ"ש ס"ב התם הוי בנין חשוב וגם עיקר כונתו לעשות אוהל לגג אבל בנין ערא' כזה לא מקרי אהל בלא מחיצות (הרא"ש פ"ד דבי"ה) ולפ"ז אפשר דאסור (°) לסתום הכירים שלנו בכסת עבה שמשימין על המוט דהוי בנין חשוב כיון שכונתו לסתום הנקב ולא הוי מוסיף (°) דשרי רסי' סי"ג דהכא יש לו מחיצות בפ"ע וה"ל אהל בפ"ע ועמ"ש סוף הסי' וסי' תר"מ ס"ד בהג"ה ועיין סי' ש"א סעיף מ' מ"ש: ח מותר לפתחו . דלאו מידי עביד אלא ליתובי בעלמא[רש"י] ומה"ט שרי להעמיד החופה ולסלק' וה"ה הדף שקבוע בכותל שבבה"כ שמניחין עליו ספרים וכ"כ בט"ה: ט לא יסדר · דעביד אהל ועססי' סי"ב ואע"ג דדבר שאין מתכוין שרי היינו שעושה דבר ואין מתכוין לעשות תרין משא"כ כאן שמתכוין לעשות מה שהוא עוש' [תו'] : י בשבת פטור . אבל אסור [הר"ן] ומ"מ (°) לדעת הרי"ף והרמב"ם עסי' י"א וסי' ש"א ס"מ: יא עשיית אהל· שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול°) שלא יבא לשמר אבל מותר לתלות כד בכותל [תשו' רמב"ם באגרת] ואע"ג דבעלמא מותר לעשות אהל עראי בלא מחיצות הכא אסור ככ"ל פי' הרמב"ם ובכ"ה האריך בחנם : יב טלית כפולה · שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח [ב"י ומ"מ] ועס"ט אבל אי (°) איכא בו טפח לא מהני חוטין : יג תלוי בכן

באר הגולה

וה"ה בשם הרשב"א י שם בשבת מהא דעירסקל כ ביצה ל"ג ל טור בשם הגהו' והר"ן בשמם שם בביצה מ שבת קל"ח רמב"ם בפ' כ"ב נ שם קל"ז במשנה אפי' לר' אליעזר ס שם קל"ח והרמב"ם שם

יד אפרים

דמשמעות הלשון שאף בי"ט גופא יפרוס המחיצה היינו שיכרך אותה וישאר טפח ואז יוכל לפורסה בי"ט וכדרך שעשה מהר"מ ודקאמר התם אין לו לעשות מחיצה מעט אפשר דה"ק שלא עשה מעיו"ט ע"י שיור טפח א"כ א"א לעשו' מחיצה היום :

לבושי שרד

ד"ל דכאן . ר"ת דיש להקשות : שם (°) והקשה הרשב"א . התוספ' הקשו למה אסרינן במטה (בכסעיף ז) והלא בשלחן אין העולם נזהרין בזה ותירצו משום דבמטה יש לה מחיצות משא"כ בשולחן כמ"ש בש"ע כאן והקשה על תירוצם מהא דאסרינן בגוד (עיין בהה"ג ז') מש"ה מחלק הרשב"א דתלוי בשימוש שתחתיו דבמטה דרך להניח סנדלין : שם והוא תירץ ר"ל כיון דהרשב"א מדחה תירוץ התוספות ומתרץ תירוץ אחר . הו"ל להר"ן לכתוב לשון זה והוא תירץ : שם (°) לתשמיש דאויר . וא"כ אין הרשב"א דוחה תירוץ התוספות לגמרי ומ"ה שייך לשון ומ"מ כ' כו' : שם (°) דמצינו התלה חילוק בין מחיצות רחבות כנ"ל : שם (°) בשבת ועיין מש"ש . עיין בט"ז סקי"א : מ"א סק"ז (°) לסתום הכיריים . ר"ל נקב הקויית"ן שהוא למעלה בגובה תקרת הבית (לא מהצד) וסביבות הנקב מלמטה הם מחיצות הכיריים ובחורף סותמין זה הנקב ע"י מוט ארוך וברא שו כסת ומכניסין המוט דרך חלל הכיריים עד למעלה לתוך הנקב אסור משום דהכסת נעשה גג לחלל מחיצות הכיריים : שם (°) דשרי רסי' סי"ג. היינו כארובה שבגג במג"א שם סק"א דשרי לסותמו משו' דהוה מוסיף דהתם שאני הארובה אין לה מחיצות אלא מחיצות הבית מש"ה הוי מוסיף אבל זה ביש לו מחיצות בפ"ע כמלא הנקב אינו חבור לתקרות הבית ואין עליו שם אוהל כלל וא"כ הוי כעושה עכשיו אוהל ולא כמוסיף כי כשסותמו עכשיו נעשה אוהל בפ"ע שאין לו שייכות עם הבית: ט"ז סק"ה (°) נ"ל דה"כ . היינו עפ"י דבריו בס"ק הקודם דבב' מחיצות אין איסור אא"כ צריך לאויר : סק"ז (°) שמונח על השלחן. שאין שם חלל בינו לשולחן ועיין בט"ז ס"ק שאחר זה : ש"ע ס"ח (°) אוהל עראי . כלו' אפילו עשאו לקבע לא מיקרי אלא אוהל עראי: מ"א סק"י (°) לדעת הרי"ף משא"כ לדעת הרא"ש וטור מותר לכתחלה והמחבר כ' כרי"ף ורמב"ם: ט"ז סק"ח והמטה נעשה לו גג הוא גבי כילת חתנים עיין במג"א סקי"ח : סק"ט (°) חלל הכלי . כן פירש רש"י הובא בב"י ולפ"ז לתלות בלי כלי מותר אבל הרמב"ם הובא במג"א מפרש אפי' בלא כלי דגזרינן שלא יבא לשמר וזה אסור כמבואר בש"ע סעיף ע' וזה שמסיים במג"א ואף על פי כו' בא לפרש דרמב"ם מיירי בלא כלי דאז לא הוי אלא תולה כלי בכותל ושרי כיון שהוא בלא מחיצות מ"ה אסור שמא יבא לשמר : ש"ע סעיף י' (°) טלית כפולה שקושרס בין שני כתלים ושני ראשי הכפל מגיעין לארץ וככסה בין שני קצותיה וישן מפני החמה ואין בגגה טפח כמה שכתוב מג"א ומיקרי אוהל עראי כמבואר בסעיף ח' ופטור אבל אסו' להרי"ף והרמב"ם כמ"ש המג"א סקי"מ מש"ה לא מתיר כאן אלא אם היה עליו חוטין מע"ש ותלוי' על המוט וכיון דע"י החוטין קל למושכה בהם והוי רק מוסיף על אוהל עראי ושרי : מ"א ס"ק י"ב (°) איכא בי' טפח ס"ל להרי"ף והרמב"ם דאז הו"ל קבוע ואסור ועיין בב"י דהרא"ש חולק :

באר היטב

כמ"ש בס"ב התם עיקר כוונתו לעשות אהל לגג אבל בנין ערא' כזה לא מקרי אפילו אהל בלא מחיצות הרא"ש פ"ד דבילה. ולפי"ז אפשר דאסור לסתום הכירים שלנו בכסת עבה שמשימין על המוט דהוי בנין חשוב כיון שכוונתו לסתום הנקב ולא הוי מוסיף דשרי רסי' סי"ג דהכא יש לו מחיצות בפ"ע וה"ל אהל בפ"ע ועמ"ש סוף הסי' וסי' תר"מ ס"ד בהג"ה ועסי' ש"א סעיף מ' מ"א: (ז) לפתחו . דלא עביד מידי אלא ליתובי בעלמא רש"י . ומה"ט שרי להעמיד החופה ולסלקה . וה"ה הדף שקבוע בכותל שבבה"כ שמניחים עליו ספרים מ"א וכ"כ בטל אורות : (ח) התחתונות . דעביד אוהל וכתב הט"ז דנ"ל דה"כ צריך לאויר שביניהם ע"ש : (ט) לאויר . מזה הטעם נמי שרי לפרוס מפה על השלחן וקצות המפה תלויות למטה מן השלחן מכל צד דאין בזה משום אוהל כיון דאין צריך לאויר שתחת השלחן ועוד כיון שמה שהונח על השלחן אין בו אהל מותר גם היוצא ממנו וכמ"ש בסמוך לענין סדין היוצא חוץ למטה ושמעתי מי שמחמיר בזה הוא מפריז על מדותיו ט"ז ועסי' רס"ח : (י) פטור . אבל אסור ועיין סעיף י"א : (יא) לנטותה. כי הוא אהל על חלל הכלי ועמ"א וע' ס"ח ובכנה"ג וביד אהרן : (יב) כפולה . שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ב"י ומ"מ ועמ"א אבל אי איכא בו טפח לא מהני חוטין מ"א : (יג) תלויה בהם. פי' שתולה אותו על

ביאור הגר"א

מעריס אדם כו' וערש"י ד"ה מעריס כו' ולשיטתו אזיל שכ' שם קל"ח א' אלא אמר אביי מדרבנן היא כו' ושם תומרי מתנייתא דלא: בכולהו משום אהל אבל תוס' הקשו עליו ד"ה כסא גלין ע"ש ואף ע"ג דאמרינן שם מדרבנן היא שלא יעשה כו' מ"מ משום אהל ערא' הוא דאיסור אהל עראי משום זה וכמ"ש בתשובת הרמב"ם וראיית רש"י ממ"ש שם לתלות בה רמונים ואי משום אהל מה לי שמרים או רמונים וכן מש"ש והוא דתלה כו' וזה דחקו לרש"י. אבל א"א לומר כן דהא אמרי' שם קל"ז ב' השתא ר"א תוספי אהל עראי לא מוספינן למיעבד כו' אלמא משום אהל עראי הוא ומה שדחקו לרש"י דלתלות רמונים שרי כפי מ"ש כאן ניחא ועתוס' הנ"ל ד"ה כסא ותי' הרשב"א שם בשם רבו דתולה לשמרים צריך לחלל שתחתיו משא"כ ברמונים וע' ברשב"א שם ואף שיישב דברי רש"י לא כתב אלא ליישב דבריו וכן תוס' הנ"ל ד"ה כסא לא ס"ל כן ועתוס' דעירובין קא א' : ס"ח כל אהל. כפי' הרי"ף אהא דטלית כפולה דלא כרש"י שם ד"ה כילה שיש כו' וע' ר"ן : ס"ט משמרת. כמש"ש השתא ר"א תוספי כו' ושם מנקיט אביי כו' וכמ"ש תו' ד"ה כסא גלין כו' דכולה שמעתא דלא כרש"י קלט ב' ד"ה מעריס כו' ואף ע"ג שאמרו שם שלא יעשה כו' ר"ל דאיסור עשיית אהל עראי הוא משום זה וערש"י שם ד"ה ה"נ דמחייב וכמ"ש הרמב"ם בתשובה שלא אמרו שלא יעשה אלא בשעת מלאכה וה"נ משום אהל קבע דלא כמ"א ועמ"ש לעיל בס"ה : ס"י טלית כפולה כו'. עתוס' שם ד"ה כרך א"כ כו' וכ"כ הרא"ש שם וכל הפוסקים : וכן הפרכת. כמש"ש בכילה הא כו' : ס"יא כילת כו' הא כו'. לשון הרמב"ם

נתיב חיים

שטו במ"א ס"ק י"א °) שלא יבא לשמר אבל כנ"ל . וכ"ב לכאורה האריך בתו' כי בהרמב"ם לא נזכר עשיית האוהל כי אם שמא יבוא לשמור והש"ע תפס לשון הטור שהוא כפי רש"י ותוס' וכד בכותל מ"מ מותר דיש לחלק באיסורי דרבנן : וצ"ל דאינו בא אלא לפרש הרמב"ם אמאי נייד מטעם אוהל . ע"ז נתן טעם משום דאין אוהל בלא מחיצות ע"פ מ"ש ס"ק כ"א ע"ש אבל הטו' סבר דהכא אתמריהו . אבל מ"מ קשה אין תולין המשמרת בי"ט כ' הרמב"ם הטעם שלא יעשה כעובדא דחול . אף על פי דלא שייך בי"ט דילמא אתי לשמר . אך זה ליושב בדוחק כיון דהכי בדף קל"ז נקיט אומרא דמתני' דמשמרת לא יעשה ואסעשה פטור אבל אסו' והרמב"ם פ"ק דהלכות שבת כ' כל היכי שאמרו פטור אבל אסור הוא הרחק' למלאכה דאורייתא ולכך הוצרך לו' גבי שבת דילמא אתי לשמר ודוחק ותו קשה לשיט' הרמב"ם מאי פריך בגמרא דף קל"ז לר"א השתא אוסופי על אהל עראי אסו' לכתחילה מבעי' . הא הכא לאו אוהל הוא וטעמא דרבנן משום שימור אבל ר"א סבר דמות' לשמר . ועל כל זה נתתי לבי לפר' דעת הרמב"ם דאיירי שלא היה כלי תחת המשמרת ואינו דומה לכירה ומ"מ לא הוי אוהל ע"פ מה שמצאתי בהרשב"א בחידושיו דאין חשיב אוהל אלא כשצריך לחלל תחתיו ע"ש וצ"ל כיון שהיה בדעתו ליתן שם כלי לשמר חשיב אוהל' ולפי"ז בשבת שאסו' לשמר אין דעתו ליתן שם כלי . מ"ה לא הוי אוהל. ואינו אסור אלא משום עובדא דחול שמא עשוי לשמר משא"כ בי"ט לרבנן ולר"א בשבת שנותנין לתלויה א"כ דעתו ליתן כלי תחתיו דהא מות' לשמר בככבר תלוי לר"א בשבת ולרבנן בי"ט א"כ הוי אוהל עראי והשתא מיושב הכל ודו"ק :

מחצית השקל

דאפי' כבר יש לו מחיצות מכל מקום אם הוא בנין חשוב אסור : הכרים שלנו ר"ל דלפעמים הרוי"ד פאכ"ג הוא בתוך החדר שיושב שם והרויך פאכ"ג י"ל מחיצות ולמעלה פתוח שיצא שם העשן ולאחר שכלה העשן שלא יצא החום ע"י החור שברוי"ד פאכ"ג סותמים החור למעלה ולפי שהוא גבוה משימי' על המוט כסת עבה ומושיטי' אותה למעל' לסתום החור : דהכא י"ל מחיצות ר"ל דשם בסי' סי"ג דהותר לפקק החלון כיון דאיכא מחיצ' אלא שתוך המחיצה יש חלון וכשסותמין החלון ה"ל תוס' אהל ושרי אבל הכירים י"ל מחיצות בפ"ע ועולין עד למעל' אם סותם למעלה אינו מוסיף אהל אלא עוש' אהל גמור דהא המחיצות של הרוי"ד פאכ"ג לא היה להם מע"ש גג כלל וכל הגג עושה בשבת : ועס"ם דכה"ג בעי רחב הרבה ובסי' ת"ם כ' דע"כ מיירי דהור שברויך פאכ"ג למעלה נ"ל יותר מג"ט דאל"כ אמרי' לבוד וליכא בסתימה משום אהל : (ס"ק ח') מותר כו' וה"ה הדף כו' והאחרונים כתבו דבדף בלאו הכי מותר הואיל ואין לו מחיצות וגם א"צ לאויר שתחתיהן ובענין צורך לאויר שתחתיהן העלי' הט"ז דאם מוקף מחיצות מד' צדדים ודאי הוה צריך לאויר שתחתיהן אע"ג דעכשיו א"צ לאויר אבל אם אין לו רק שני מחיצות אז צ"ל בענין שצריך לאויר שתחתיהן דהיינו מטה שנותנים תחתיו מנעלים וסנדלים משא"כ תחת השלחן : (ס"ק ט') לא יסדר כו' ואע"ג דדבר שא"מ כו' לאפוקי מדעת רש"י שכתב בבילה דל"ג ע"א דאיתא שם להאי סוגיא וכ' רש"י דהיינו דוקא לר' יודא דס"ל דבר שא"מ אסור אבל לדידן דקיי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר אפי' מלמטה למעלה והתוספות חולקים וס"ל דאפי' ר"ש מודה כה"ג דאסור וכמ"ש מ"א אלא דבסי' ת"ם הביא בשם ע"ש שהקשה בסי' תק"ב ת"ל דהוי פסיק רישיה ומ"א בסי' ש"ד הוכיח דלא כת"ה דפ"ר אסור אפי' באיסור דרבנן ותי' בסי' ת"ם דס"ל כמ"ש המ"מ הובא במ"א סי' ש"ח ס"ק ל"ו לענין תיקון כלי דאם אינו מתכוין לעשות כלי אע"ג דהוי פ"ר שרי כיון דאינו מתכוין לעשות כלי לא מיקרי כלי כלל וה"ה די"ל כן לענין אהל עכת"ד ולענ"ד עדיין לא העלה מזור לדברי רש"י שכתב דאזל' סוגיא דוקא לר"י דס"ל דשא"מ אסור תיקשי הא בפ"ר מודי רש"י ולרש"י צ"ל כמ"ש בסי' ת"ם דס"ל כמ"ש המ"מ דהא המ"מ כ' דבאינו מכוון לעשות כלי אע"ג דהוי פ"ר שרי אפי' לר' יודא וכיון דרש"י צ"ל סברת התוס' וע"כ לא אתי כר"ש א"א דס"ל כהמ"מ גם אי אתיא כר' יודא תיקשי כיון דאינו מכוון לאהל גם ר"י מודה לדעת מ"מ אם לא שנאמר דבזה חולק רש"י על מ"מ אלא ס"ל דלר"י אסור או יש לחלק בין כלי לאהל ובאהל דוקא פליג ר"י ודוחק : (ס"ק י') בשבת פטור אבל אסור (הר"ן ומ"מ) לדע' כו' כנ"ל ר"ל דהר"ן ומ"מ פי' כן דעת הרי"ף והרמב"ם: עססי' י"א ר"ל דלהרא"ש ס"ל דכמו בסעיף י"א בכילת חתנים ואם אין בגגו טפח ולא בסמוך מג"ט לגגו טפח מותר לכתחלה ה"ה בכל אהל עראי משופע וכן בטלית כפולה בסעיף י' מותר לכתחלה דהא הם יותר אהל עראי מכילת חתנים אבל להרי"ף ס"ל דוקא בכילי' חתנים מותר כה"ג לכתחלה וכמ"ש הטעם סעי' י"א הואיל שהוא מתוקני' לכך ע"ש משא"כ כאן ובטלית כפולה : (ס"ק יא) עשיית אהל כו' דע דבר"פ תולין דף קל"ז ע"ב רא"א תולין את המשמרת בי"ט כו' וחכ"א אין תולין ובשבת לכ"ע אין תולין דעביד אוהל עראי ואיבע"' להו תלה מאי א"ר יוסף חייב חטאת א"ל אביי אלא מעת' תלה כד ביתד ה"נ דמחייב אלא אמר אביי מדרבנן שלא יעש' כדרך שהוא עושה בחול ופרש"י מדרבנן קאסרי ליה רבנן דמתני' לא שבקי' לי' למתלי למיעבד עובדא דחול עכ"ל וכ' התוס וז"ל אע"ג דכד ביתד אפי' איסור דרבנן ליכא במילי דרבנן שייך שפיר לחלק אבל אי משמרת מדאורייתא אסור אין שייך לחלק עכ"ל התו' נראה מדבריהם דגם למסקנת אביי איסור תליית משמרת משום אהל עראי הוא ולכן קשיא להו גם למסקי' מכד ביתד אבל הרמב"ם בחבורו פי' ד"א דין י"ז כ' וז"ל וכן אסור לתלות המשמר' כדרך שהוא עוש' בחול שמא יבא לשמור עכ"ל ובאגרת תשובתו הוסיף לבאר הדבר ששאלוהו אם מותר לתלות הכד ביתד והשיב כיון דאין הטעם במשמרת אלא שמא יבא לשמור וזה לא שייך בכד ביתד ולא אסרו חכמים עובדא דחול בשבת כ"א במקום שיש לחוש שיעש' מלאכה דאורייתא ובכד א"א לבא ע"י התליה לאיסור תורה הרי במה שנתן טעם לאיסור עובדא דחול שמא יבא לשמור ולא כפירוש התו' דהאיסור משום אהל נתיישב קושית תוס' הנ"ל ולא הביא מ"א תשוב' הרמב"ם אע"ג שגם בחבורו כ' טעם איסור עובדא דחול משום שלא יבא לשמר אלא שבתשובה כתב להדיא שלפי טעם זה מותר לתלות כד ביתד אלא מה שמסיים מ"א ככ"ל פירוש הרמב"ם ובכ"ה האריך בחנם לא ידעתי מה הלא גם בכ"ה מפרש כן דברי הרמב"ם והתשובו' ואולי נתכוין למ"ש בכ"ה על פי' הרמב"ם דשם בסוגיא פריך לר"א דמתיר לתלות המשמרי' השתא לר"א להוסיף על אהל עראי אסור כדתנן פקק החלון ר"א אומר אם קשור כו' ואם לאו אין פוקקים בו והאיך מתיר כאן לעשות אהל עראי' לכתחלה ומשני ע"ש ולשיטת הרמב"ם מאי קושיא הא לפי המסקנא אין בתליית המשמרת איסור אהל ע"ש וכוונת מ"א ליישב קושיא זו לרמב"ם דודאי איסור עשיית אהל עראי עם מחיצות הטעם דגזרינן אטו עשיית אהל קבוע ובתליית המשמרת דליכא עשיית מחיצות צ"ל אטו אהל קבע מ"מ אסור אהל כזה משום שמא יבא לשמר א"כ איסור עשיית אהל יש שני טעמים לפעמים הטעם שמא יעש' אהל קבע ולפעמים הטעם שמא יבא לשמר עכ"פ שם האיסור הוא עשיית אהל אלא שחלוקים בטעמים ככ"ל ונחזי אנן איזה גזיר' קרוב' יותר וראוי לאסור ע"כ גזרה שמא יבא לשמר דהא חכמים מתירים תוס' אהל עראי ואוסרים תליית משמר' וא"כ שפיר הקשה הש"ס השתא לר"א תוס' אהל עראי אסור וגזר ביה משום אהל קבע כ"ש שי"ל לאסור משמרת לעשות אהל מחשש שמא יבא לשמר שהוא גזיר' יותר קרובה מאהל אבל לפ"ז קי"ל מ"א יותר מדאי : (ס"ק יג) תלוים כו' פי' שתולי' כו' ועי"ז חשיב כאלו פרוסה מע"ש טפח דמותר לפרס' בשבת דה"ל תוס'

(יד) לנטותה יד ומותר לפרקה טו וכן (טו) הפרוכת :

יא ע (°) כילת חתנים שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה רוחב טפח טז הואיל שהיא (טז) מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר לפורקה יז פ והוא שלא תהא (יז) משולשלת מעל המטה טפח :

יב ל הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך ליזהר יח שלא יעשה אוהל (°) בשעה שנוטה לפיכך אם היא פרוכת (יח) גדולה יט תולין אותה (יט) שנים אבל א' אסור ואם היתה כילה כ (°) שיש לה (כ) גג אין מותחין אותה ואפי' עשרה שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי :

יג ק בגד ששוטחין (יא) על פי החבית לכסות לא ישטחנו על פני כולו כא משום (כא) אהל אלא יניח קצת ממנו מגולה ר וה"מ כשהכובא (פי' כלי) (°) חסרה טפח אבל אם אינה חסרה טפח מותר דאין כאן אוהל :

שטז צידה האסורה והמותרת בשבת · ושלא ישפשף הרוק ובו י"ב סעיפים :

א א הצד (א) א] צפור א ב דרור למגדל שהוא ניצוד בו ושאר צפרים וצבי לבית או לביבר ב שהם (א) ניצודים בו חייב ואם אינו ניצוד בו פטור אבל אסור :

צד

בכנן. פי' שתולה אותו (°) על המוט מקופל : יד ומותר לפורקה:כ"כ ברא"ש בהדיא דהא מדמי ליה לכילת חתנים ועוד דכללא הוא דכל שמותר לנטותו דלא הוה אוהל מותר נ"כ לפורקו וכ"כ רש"י שם בהדיא גבי כילי דבי רב הונא והע"ש לא דק : טו וכן הפרוכת · (°) פי' אף הפרוכת שרי אע"פ שלא היו עליה חוטין משום דאין אהל אלא העשוי כעין גג (מ"מ) ומשמע דאם עשוי להתיר לא מהני חוטין עס"א : טז הואיל שהיא (°) מתוקנת.פי' שהכינה לכך דומיא דפקק החלון בסי' ש"ג כ"מ ברמב"ם אבל אם אינה מתוקנת לכך אסור וכמ"ש ס"ח (ר"ן ולא כע"ש) : יז והוא שלא תהא. כיון שהכילה פרוסה נ"ל ה"ל מטה העשויה כעין (°)גג באמצע כיל' אבל מטה דידן שאין כילה עליה אע"ג דנחתו סדינים מפוריא טפח ל"ל בה [מ"מ ר"ן רשב"א]: יח שלא יעשה אהל.כלומר שלא יכפל נרחבו טפח דהוי אהל ול"ע דהא אמרי' בגמ' אם כרכיב בגלימ' טפח לא הוי אהל כ"ז דלא מהדק וכמ"ש סי' ש"א ס"מ וי"ל דשאני הכא דמכוין לעשות מחילה משא"כ התם : יט תולין אותה שנים . דיכולין לתלותה כא' שלא תתקפל וי"ל דמטעם זה נהגו קלת ליזהר שלא לתלות הפרוכת בשבת כמ"ש בת"ה ע"ש : כ שיש לה גג . צריך לומר שתפורה כעין שפה סביבה : כא משום אהל · ואף ע"ג דברי לחזור הקדירה ע"ג כירה בשבת ולא חיישינן משום אוהל הואיל והמחילות כבר עשויות י"ל הואיל והכובע רחבה יותר מדאי נעשה כאוהל (ר"ן ותו') וכתב הר"ן שכל אוהל בכילה שיש בגגה טפח או בפחות מג' סמוך לגגה טפח אהל קבוע הוי וחייב חטאת (°) . כ' הרמב"ם פרק י"ב א' נתן האבן וא' נתן הטיט הנותן הטיט חייב וזהו בשורה האמלעי' ובשורה העליונה אפי' העלה את האבן והניחה ע"ג הטיט חייב שהרי אין מניחין עליו טיט אחר ובשורה התחתונה אם לגדה ביסוד הבנין ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה חייב משום מכה בפטיש והבונה ע"ג כלים פטור דמה שנתנו במקדש קרשים ע"ג אדנים לא הוי בנין בכלים שהאדנים כקרקע הן :

שטז א דרור למגדל כו' . מפני שהצפור דרור אף שהוא בבית (°) קטן לא יכולין לתפסו : ב שהם נילודים · לאפוקי בית גדול שאין יכולים

כמוסיף על אהל עראי : (יא) ע"פ חבית · בגמ' נקט לה אפלגא דכובא שרי דלאו אהל הוא אכולה כובא אסור ומ"ה צריך שתהיה חסרה טפח שאז יש חלל טפח ושייך עליו לשון אהל.כ' ב"י(°)והקשו התוס' כל הנך אינם אסורים אלא היכא שמתקן האהל כמחילות אבל אם עשה האהל בלא מחילות שרי ומש"ה שרי להחזיר (°) קדירה ע"ג כירה בשבת שהמחילות היו עשויות מתחלה אך תימה דאמרינן בשבת האי פרווקא אכולי' כובא אסור והתם המחילות היו עשויות כבר וי"ל ש"ה הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל עכ"ל וא"כ קשה על הטור שכתב ל' חבית דמשמע אפילו אינו רחב הרבה ובאמת דברי התוס' תמוהים דמה שיעור יש לרוחב הכלי ונלע"ד לתרץ קושייתם בדרך זה דאין איסור אהל אלא אם עשה תחלה בשבת מחילו' גמורו' שיוכל להשתמש שם מחמת המחילו' דהיינו להכניס שם דבר יבש ואז חייב דוקא אם יעשה כיסוי למעלה משום אהל אבל בכובא זו (°) שיש משקה בתוכה שכן מלינו הרבה בע"ז דנקט ל' זה שממלאין בו יין וא"כ כל שאין בו כסוי אין ראוי להשתמש בו בכל כיון שעכשיו אין להכניס שם דבר יבש כיון שיש בו משקה ודבר זה שמשתמש בו במשקה אינו ראוי כי יפול בו מלמעלה אבן אלא (°) צריך לכסותו א"כ שניהם ביחד דהיינו הכיסוי והמחילות עושים שראוי להשתמש וכיון שהוא מכסה הוי כעושה מחילה ג"כ דדוקא עכשיו ראוי להשתמש בו ותחלה היה כאלו אין שם מחילות כנלע"ד נכון מאד וק"ל כיון דאין איסור לאהל בלא מחילות למה אסרו בכובע בשבת בסימן ש"א ס"מ משום אהל והא אין שם מחילות וכו' דכל שהוא נעשה לגל מתחילה כיון שעושין שפה סביבו אסור אפי' בלא מחילו' אלא דבעושה משום דבר אחר והאהל נעשה ממילא אז צריך שיהיו שם גם מחילות וזה ג"כ טעם להתיר הבריט"ל שלנו כמ"ש בס"ח . ולפ"ז נ"ל דבכלי שייך בו משום אהל כשמכסין ולא כהרא"ד והרשב"א שמביא ב"י כאן שאין בכסוי כלים משום אהל והא בכובא אסרו משום דמיחזי כמשמר' וא"ל מכסוי כלים דמכסים אותם בשבת שנזכר לעיל בסימן ש"ד ס"ז דהתם כשפותח הכיסוי מקשירתו ע"י אבל עדיין מחובר ביתדות מאחוריו כנזכר לעיל וא"כ כל שנסתלק לגמרי אסור להחזירו דעושה אהל וא"כ צריך ליזהר בתיבות קטנות שקורין שקאטל"ן שיש להם כיסוי שאינה מקושרת שם רק כשצריך לה מובך הכסוי כלו וא"כ מחזירה שצריך ליזהר שלא להמשיך כל הכסוי בשעה שפותח דהוי סותר אוהל וכן בשעה שמחזירו עושה אהל ולפי מ"ש התוס' דוקא בכובא אסור לפי שהוא רחב הרבה אין לאסור בזה אבל לפמ"ש כל שהוא צריך לכסותו אסור יש איסור גם בשקאטל"ן אם יש חלל טפח ולא ראיתי נזהרים בזה אבל לפי הנלע"ד עיקר דלא אסרו חכמים בכיסוי משום אוהל אלא אם אין מיוחד לכך כההיא דכובא שנוטל בגד מעלמ' ומכסה על החבית מה שאין כן בכסוי המיוחד להם ודרכו בכך תמיד לא מיחזי כעביד אהלא ומ"ה בהחזרת קדירה על גבי כירה שרי דדרכו תמיד בכך וכן בכל כיסוי כלי כ"כ בזה שאין עושה מחילות בשבת רק הכיסוי לחוד וחילוק נכון הוא :

שטז (א) לפור דרור . בגמ' מפרשי' הא דתנן לפור למגדל חייב משום לידה אבל לבית לא היינו בלפור דרור שאינו מקבל מרות ודר בבית

באר הגולה

בכנג . וכפי' הרי"ף ע שם ובעירובין ק"ב והרמב"ם שם פ הרמב"ם שם וע' בת"ש ה"ה שם בשם הרשב"א והביאו הב"י ל ל' הרמב"ם שם לפי פירושו הא דגוד בשבת שם ק שם קל"ט והרמב"ם שם ר ר"ן שם וה"ה בשם הרשב"א : א שבת ק"ו שם במשנה ב שם בגמרא

נתיב חיים

(°) בט"ז ס"ק י"א אבל הנלע"ד עיקר דלא אסרו חכמים וכו' . ר"ב איבתמיטתיה גמרא ערוכה בשבת דף ת"ח התם לא קפיד עליה ופרש"י אם שרוי במים שהרי לכך עשוי . גם שם בפרש"י מ"ש הפרווקא בגד העשוי לפרוס על הגיגית שפורסין אותו בשבת ע"כ להלכה שאין שייך אוהל בכיסוי כלים :

אשל אברהם

א] לפור דרור . הרי"ף והרמב"ם והטור והרא"ש לא חלקו בין לפור דרור לשאר עופות והאחרונים נדחקו ליישב. וכס' אליה רבה מתרץ בהרווח' ע"ש :

לבושי שרד

ס"ק י"ב (°) על המוט מקופל . ר"ל שהחוטים נתונים במוט אלא שלא הרחיבו שיגיע מכותל לכותל אלא הדרב' קיפלו לכל הטלית על קנה אחד מהמוט ובשבת מותחו ממזרח למערב שיגיע מכותל לכותל: סקט"ו (°) וכןהפרוכ' כלומר וילון שלפני הפתח והיינו הדין דספיקא' דברי כיון שאין בו גג ומש"ה האי וכן לאו דוקא אלא כלו' וכן הפרוכת שרי אף בלי חוטין ומדלא מוקי המ"מ בעשוי להתיר ושרי ע"י חוטין מזה מוכיח המג"א דבה"ג לא מהני חוטין : ש"ע סעיף י"א (°) כילת חתנים . עץ אחד עומד לראש המטה גבוה מהמטה וכן עומד עץ במרגלית המטה ומוט נתון עליהם ופרום על המוט וילון גדול ובני ראשין יורדין מכאן ומכאן ונעשה אוהל על פני כל המטה : מ"א סק"ו (°) שהיא מתוקנת . ר"ל דכילת חתנים הוי ממש דין דסעיף ח' ושם להרמב"ם פטור אבל אסור וכאן מותר והיינו משום שהכינו לכך ולא דמי כ"כ לבנין ע' מה שכתבתי בסי' ש"ג אות ג' בנגר משום דדמי לבנין צריך קשירה וזה לא דמי כ"כ לבנין ודי בהכנה ור"ל שע"י הכנ' שהיה לכבוד החתן שוב אינו דומ' לבנין ועיין בסי' ש"ג בדברינו והבין יהודא לה מה שנתקשה בפרי מגדים ודו"ק : ס"ק י"ז (°) גג באמצע כילה . עיין ט"ז ריש סק"ח : ש"ע ס"יב (°) בשעה שנוטה כלו' דבשעה שעוסק בהלייתם דרדהוא שתתקפל מעט ברחבו ואם הכפל טפח ה"ל אוהל : שם שיש לה גג. ל"ע ביאור ענין זה: שם סי"ג (°) חסרה טפח . כלומר שאינה מלאה דא"כ אין כאן אהל אלא כשחסרה שיש מהכיסוי עד מה שבתוך הכובא טפח מש"ה מיקרי אהל : ט"ז ס"ק י"א (°) והקשו התוספות כל הנך . ר"ל כל האסורים מחמת אהל : שם (°) קדירה ע"ג כירה אף ע"פ שנעשה גג לחלל הכירה : שם (°) שיש משקה בתוכה . כלל כוונתו לחלק בין כלי המיוחד למשקה דא"א להשתמש בו בלא כיסוי שלא יפול איזה דבר בתוכו א"כ הכיסוי הוא עיקר ואסור אף שהמחילות עשויות מע"ש משום דכשמכסה הוי כאלו עושה גם המחילו' משא"כ בכלי המיוחד לאוכלין בעינן שיעשה גם המחילות בשבת: שם (°)צריך לכסותו. היינו במיוחד למשקה לכן גם השקאטלין שמיוחדים לדברי' חשובים קטנים וא"א להם בלי כיסוי : מ"א ס"ק כ"א כ' הרמב"ם הוא ענין בפ"ע מבאר דיני אוהל ובנין : שטז מ"א סק"א (°) ר"ל דלפור דרור מרוב קטנו נשמט מזוית לזוית ודר בבית כבדה :

באר היטב

כל המוט מקופל : (יד) לנטותה . פי' בע"י החוטין מובך אותה והוי כמוסיף על אהל עראי: (טו)הפרכ.כת. כי' אף הפרוכת שרי אע"פ שלא היו עליה חוטין משום דאין אהל אלא העשוי כעין גג מ"א. ומשמע דאם עשוי להתיר לא מהני חוטין עס"א מ"א: (טז) מתוקנת. פי' שהכינה לכך דומיא דפקק החלון בסי' ש"ג . אבל אם אינה מתוקנת לכך אסור וכמ"ש ס"ח מ"א: (יז) משולשלת. כיון שהכילה פרוסה נ"ל ה"ל מטה העשויה כבין גג באמצע כילה אבל מטה דידן שאין כילה עליה אע"ג דנחתי סדינים מפוריא טפח ל"ת גן בה. מ"מ ר"ן רשב"א ועט"ז ס"ק ח' : (יח) גדולה. עיין בניגות ורדים כלל ג' סימן כ"ו : (יט) שנים . דיכולין לתלותה כאחד שלא תתקפל ונ"ל דמטעם זה נהגו קלת ליזהר שלא לתלות הפרוכת בשבת מ"א:(כ)גג. נ"ל שתפורה כעין שפה סביבה: (כא) אוהל . ואע"ג דברי להחזיר הקדירה ע"ג כירה בשבת ולא חיישינן משום אוהל הואיל והמחילות כבר עשויות י"ל הואיל והכובא רחבה יותר מדאי נעשה כאוהל ר"ן ותוס' . וכתב הט"ז דלפ"ז דבכלי שייך בו משום אהל כשמכסין וא"כ צריך ליזהר בתיבות קטנות שקורין שקאטלי"ן שיש להם כיסוי שאינה מקושרת שם רק בשעה שצריך לה מובך הכיסוי כולה וא"כ מחזירה שצריך ליזהר שלא להמשיך כל הכסוי בשעה שפותחו דהוי סותר אוהל וכן בשעה שמחזירו עושה אהל ולפי מ"ש התוס' דוקא בכובא אסור לפי שהוא רחב הרבה אין לאסור בזה אבל לפי מ"ש כל שהוא צריך לכסותו אסור יש איסור גם בשקאטלי"ן אם יש חלל טפח ולא ראיתי נזהרין בזה אבל לפי הנלע"ד עיקר דלא אסרו חכמים בכיסוי משום אוהל אלא אם אין מיוחד לכך כההיא דכובא שנוטל בגד מעלמא ומכסה על החבית משא"כ בכיסוי המיוחד לכך ודרכו בכך תמיד לא מיחזי כעביד אהלא ומש"ה בהחזרת קדירה ע"ג כירה שרי דדרכו תמיד בכך וכן בכל כיסוי כלי שאין עושה מחילות בשבת רק הכיסוי לחוד עכ"ל ע"ש ועיין בגן המלך סי' ל"ד וביד אהרן. וכתב הר"ן שכל אהל בכילה שיש בגגה טפח או בפחות מג' סמוך לגגה טפח אוהל קבוע הוי וחייב חטאת :

שטז (א) ניזודים . לאפוקי בית גדול שאין יכולין לתפסו וכן אם הסלונות פתוחים אין לפור ניזוד בו ט"ז . והשולה דגים מן הים לתוך ספל של מים הוי לידה והלד אחרי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה

שערי תשובה

שבירת שיני המנעול הורה להביא ס"ת מבה"כ אחר לכבוד הקהל ע"ש : (כח) אוהל · עבה"ט ועיין בגן המלך סימן נ"ז כתב דדוקא יין שצריך לאויר שבחביות כדאמרינן במנחות שלא היה ממלא החביות שיהא ריחה נודף אבל חביות של שמן ושל דבש אע"ג דאית בהו כמה טפחים חסרים שרי לכסות דהא א"צ לאויר החסר שיש בחבית אלו ע"ש :

הגהות רעק"א

דלאסור לעשותו כן . דהטו מי אסור לעלות" ב' חוטין כשאין בין זה לזה ג"ט. תוס' עירובין דק"ג : סעיף י"ב על פי חבית. בגן המלך לבעל גו"ו אות כ"ד כ' דזהו רק בחביות יין . אבל בשמן ודבש מותר לכסותה דביין לריך לאויר שבין היין לגג הכלי שיהא ריחו נודף כדאיתא סימן פ"א דמנחות. משא"כ בשמן ודבש :

ביאור הגר"א

וכ"כ הר"ן דלא תקשה קושיית הרא"ש מהא דס"ה והשמיט מ"ש ואין בשיפוע טפח דל"ג לה וכן הקשו תוס' בשם רשב"ם מהא דסוכה יט ב' דקי"ל דלאו כאהלים דמי וכ"כ ב"י דל"ג להא דשיפוע טפח וכ"ה בדברי המ"מ אבל הרא"ש והטור כתבוה וכן ש"פ ובפירש"י ואפשר דאף הרמב"ם גרים לה אלא דס"ל דאין הלכה בזה כמוהו דהא ס"ל כרבנן דמתני' פ"ק דסוכה ואנן לא קי"ל כן ועיין תוס' ד"ה שאין כו' : ס"יב שיש לה. עמ"א : סי"ב וה"מ כשהכובא. כמ"ש קל"ט ובלבד כו' וערש"י שם וכמ"ש בסי"א והוא כו' : סי' שטז ס"א ושאר צפרים. שם דכבית כיון שהוא הקורה חייב בשאר לפרים וכן לביבר בכה"ג שמקורה שם : שהם. כרשב"ג

חכמת שלמה

יהיה נפרד,ויעמידנו ובפרט בזה דשכיח הוא לפרקו ולהעמידו וגם כשצריך לילך דרך הפתח וכדומה א"כ בודאי דיש לנזור כן והיא מוקצה ואסור לטלטלו לגמרי ומכ"ש דאסור לילך בו כשהוא עומד וז"ב ודו"ק היטב :

מחצית השקל

תוס' אהל כמ"ש ס"ב : (ס"ק יד) מותר לנטות' כ"ה ברא"ש על מותר לפורקה קאי וע"ז הקש' בס' ע"ש מנ"ל הא דהס"ס לא התיר אלא לנטות' דהוי תוס' אוהל אבל לפורקה לא מלינו היתר וע"כ מ"א דכ"ה ברא"ש כו' : וכ"כ רש"י בהדיא גבי כילה כו' דאי' דקל"ח ע"א כילה מותר לנטות' בשבת ואיתי ראיה דאמר ר' יוסף חזיתא לכילה דבי ר"ה דבליל שבת היו פרוסות ובשחרית שבת ראיתים מושלכים לארץ ופרש"י אלמא מותר לפרקה והכי נמי מותר לנטותה עכ"ל הרי דלא כתב רש"י כ"ש שמותר לנטותה אלא הכי נמי כו' משמע דנטיה ופריק' שוין א"כ ה"ה הכא כיון דהנטיה מותרת ה"ה הפריקה : (ס"ק טו) וכן הפרכת כו' זה לשון הרמב"ם פרק כ"ב דין כ"ט והם דברי הס"ע פה עלית כפולה שהיו עליה חוטין כו' מותר לנטותה ומותר לפרקה. וכן הפרכת וכו' הס"מ ח"ל הפרכת עם כו' וילון מותר. ופרש"י הטעם שאין זה אלא מחילה ואין אהל אלא העשוי כעין גג וכל שאינה מחיל' מתרת מותר לעשותה אבל מחיל' המתרת לא עכ"ל המגיד משנ' וא"כ לטעם זה אפי' ליכא עליה חוטין שרי דאין עליו שם אהל כלל כיון דאיכ' מחיל' מתרת אלא דקשה מי דחקו להמ"מ להוציא לשון וכן הפרכת מפשוטו דמשמע דפרכת יש לו כל דין עלית כפולה ובעי דוקא חוטין והמ"מ מפרש דמיירי באינו מתרת וכה"ג לא בעי חוטין וי"ל מ"ש הרמב"ם וכן הפרכת הוא נ"כ מותר כמו עלית כפולה אבל הא כדאי' והא כדאי' דעלית כפולה בעי חוטין משא"כ פרכת : כיון דהוי מחיל' שאינה מתרת עפי ה"ל למימר דפרכת מיירי במחילה המתרת וא"ש טפי לשון וכן הפרכת דהוה ממש לטלית כפולה דבעי דוקא חוטין אלא ע"כ דס"ל דהיכי דהוי מחיל' המתרת לא מהני חוטין : (ס"ק ט"ז) הואיל כו' פי' שהכינה לכך. ר"ל דלא בעי מעש' אלא במחשבה סגי כמו בפקק החלון וכ"כ המ"מ שם בשם הרשב"א : כתב ברמב"ם פ' כ"ב דין ל' וז"ל כילת חתנים כו' הואיל שהיא מתוקנת לכך מותר כו' פקק החלון בזמן שהוא מתוקן לכך מותר לפקק כו' עכ"ל הרמב"ם ומדכלל כילה ופקק בחד בבא וגם נתן תיקון א' לשניהם שיהי' מתוקן משמע דשוין בתיקונם דהיינו במחשבה גרידא כמ"ש לעיל סי' ש"ג לענין פקק: אבל אם אינה כו' כמ"ש סעיף ח'. ר"ל כן היא דעת הרמב"ם בסעיף ח' דאפי' אין בגגה טפח כו' אפ"ה אסור אע"ג דבכילת חתנים מותר היינו משום דמתוקנת לכך : (ס"ק יז) והוא כו' דדוקא בכילת חתנים דנעשה גג וגג אע"ג דלמעלה אין בו שיעור גג מ"מ בצירוף המטה שבאמצע הכילה שרחבה טפח והמחילה משולשלת שם אהל עליו משא"כ מטה דידן כיון דהמטה עומדת מאתמול והוי גג מאתמול אע"ג דהשתא פורס עליו סדין הא אין בין הסדין והמטה אויר א"כ אינו עושה אהל חדש אע"ג דהסדין משולשל הוי מחילה בלי גג ומותר : (ס"ק יח) שלא כו' טפח והוי אהל כנ"ל : דהא אמרי' בגמ' דקל"ח וע"ל סי' ש"א מ"ש :

(ס"ק יט) תולין כו' וכ"ל דמטעם זה כו' כמ"ש הת"ה הובא לעיל ס"ק א' ב' דאף ע"ג דדעת ת"ה לאסור וילון אבל פרכת ג"כ דעתו להתיר כיון שיש בלא"ה דלת לארון וכתב דאעפ"כ לא מלאו להתיר שמע מסם גדול א' שהחמיר וכן נהגו העולם חומרא ולכן כתב מ"א טעם החומרא שמא יתקפל : (ס"ק כ) שי"ל גג נ"ל שתפורה כו' והלא"מ הקשה על לשון הרמב"ם שכתב שא"א שלא תגבי' מן הקרקע כו' ואולי י"ל שאותה השפה היא תפורה למטה בפרכת וכל זמן שהשפה דבוק' לקרקע אין כאן אהל ולכן כתב שא"א שלא תגבה כו' ויעשה גג ואע"ג דליכא מחילות נ"ל דדומה למחלוקת שכ' מ"א ס"ק ז' בשם הרא"ש : (ס"ק כא) משום כו' ע"ג כירה כו' כי כירה שלהם היה מקום חלל כדי ליתן לתוכן קדר' והיתה קלרה מלמט' ורחבה למעלה והית' קדרה עומדת על שפת הכירי' ולמטה היו מסיקים הכירה א"כ כשנותן הקדר' ע"ג הכירה עושה אהל וע"ל סי' רנ"ג ס"ק כ"ב : הואיל והכובא רחבה הרב' והקשה ט"ז א"כ נתת דבריך לשיעורים עד כמה מקרי רחבים הרב' ובס' א"ר תירץ דבזמן הש"ס היה להם שיעור ידוע לכל הכובות והיו רחבן שוה וכלם רחבים הרבה ובספר ת"ש דחה דמ"מ תקשי על הפוסקים שהעתיקו האי דינא דהא לדידן אין שיעור ידוע לכן תירץ הט"ז דוקא בכיר' וכדומה שעשוי ליתן בתוכו דבר יבש ואפשר להשתמש במחילות בלי גג וי"ל שמא יפול דבר לתוכו דהא אפשר לנער כיון דהוא יבש ולכן הוי כנעשו המחילות מע"ש ולכן מותר עשיית הגג בשבת מה שאין כן כובא וכדומה שנעשו ליתן בתוכו דבר לח דהמחילות שנעשו מערב שבת אין עליהם שם מחילה דהא א"א להשתמש בתוכן עד שיהיו להם גג דיש לחוש שמא יפול תוך דברים הלחים דבר מה ויופסדו לכן כשעושה הגג בשבת הוי כאלו עשה המחילות גם בשבת ולכן מותר בשקאטלי"ן הרחבים וכן תיבה רחבי' שאסר מ"א בס"ק י' כיון שנעשים ליתן בתוכו דבר יבש אלא שכ' גם להתוס' והר"ן דאין מחלקים בין יבש ללח מ"מ בשקאטלי"ן וכן תיב' מותר כיון שהוא עשוי לכך (וגם בזה מיושב האי דקדיר' ע"ג כירה דלא כהר"ן ע"ש) : כ' הרמב"ם . פי' י' דין י"ב כל"ל : ובשורה התחתונ' כו' הוא ופי' יו"ד דין ח"ו : ובגמ' דף ק"ב ע"ב אמרינן אבן התחתון בעי לדודי ועפרא. וז"ל רש"י יסוד החומה תחתי' שמיישבים האבנים על הארץ בלי טיט בלדודי לעפר כל עלמו אינו אלא לגדד את האבן שתשב בשוה ולא תטה לכאן ולכאן ויהי' עפר סביב לה לסמכ' כו' עכ"ל : והבונה ע"ג כלים הוא שם בדין י"ב:דמה שנתנו במשכן כו' הם דברי הירושלמי הביאו מ"מ שם.וע' בחידושי רשב"א הביא הירושלמי באורך : מה שהולרכו לומר דהאדנים ה"ה כקרקע משום דכל המלאכות ממשכן גמרי' כדאי' בשבת :

סי' שטז (ס"ק ב) שהם כו' לאפוקי כו' שלא תטעה ולפרש דבכל הבתים אסור: ומ"ש שהם לידים

ב ג צד צבי (ב) ישן או סומא חייב חיגר או חולה או זקן ג פטור : הגה המשסה כלב (ב) אחר חיה בשבת ד הוי צידה (כל בו) וי"א דאף בחול אסור בכלבים משום ה (ג) מושב לצים: (א"ז גמ' ע"א דף י"ח) :

ג ד כל שבמינו ניצוד חייב עליו אין במינו ו ניצוד פטור אבל אסור (ג) הלכך זבובים אע"פ שאין במינן ניצוד אסור לצודן : הגה ולכן יש ליזהר שלא לסגור תיבה ז קטנה או לשום כלים שזבובים בו בשבת דהוי פסיק רישיה שיצודו שם [בעל התרומה ומרדכי ס"פ כירה ואגור] ח (ד) ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטלם משם (ד) יברחו [טור]:

ד ה פורסין מחצלת על גבי הכוורת [מקום שמתכנסים בו הדבורים לעשות דבש] ובלבד שלא יכוין לצוד ו וגם הוא בענין שאינו מוכרח שיהיו ניצודים כי היכי דלא להוי ט פסיק (ה) רישיה :

צבי

כבשדה שנשמטו מזויות לזוית וא"כ אפי' בבית שאין חלונותיו פתוחים אינו ניצוד דהוי מחוסר עדיין צידה ואע"ג דרש"י פי' במשנה דטעם דבית משום דחלונות פתוחים(°)משמע דבסתומות [יש] צידה היינו לר"י דלא ס"ל לחלק בין מחוסר צידה או לא אבל רשב"ג ס"ל דמחוסר צידה פטור אין חילוק בין החלונות אבל שאר עוף חייב אפי' בבית וע"כ חילק כאן בין ציפור לצפור אבל הטור לא חילק בזה כ"ל שס"ל דמה שאמר רשב"ג במשנתינו לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר צידה פטור שאין מחוסר צידה חייב זה קאי אמגדל דנקט ברישא דאם הוא מגדל גדול שאינו ניצוד אם מחוסר עדיין צידה פטור ובזה נכלל ג"כ החילוק שבין עוף לעוף דהכל לפי מה שהוא ניצוד ולא מחוסר צידה אח"כ חייב וע"כ כתב הטור הצד צפור למגדל שהוא ניצוד בו וכונתו הן העוף לפי מה שהוא הן(°)המגדל לפי מה שהוא וכן כמ"ש (°) אח"כ וצבי לבית או לביבר שהוא ניצוד כונתו לבית שיש בו חלונות פתוחי' שאם אין שום צפור ניצוד כמ"ש רש"י במשנ' לר"י ולא נצוד שם אלא חיה וכש"ע כאן דכ' בשאר צפורים דיש חילוק בבית היינו בבי' שאין בו חלונו' פתוחי' וכדמפרשי' בגמר' באספר בנשמט מזויות לזויות לענין צפור דרור ה"נ בחיות יש חילוק בבית בין גדול לקטן ע"כ כתב שהוא ניצוד בו כנ"ל להשוות הש"ע עם הטור ואין ביניהם חילוק לדין ומו"ח ז"ל נכנס לדוחק לעשות מחלוקת ביניהם וא"צ לזה : (ב) ישן או סומא. עביד להשמט כשמרגישין יד אדם ובגמ' מחלקים בחולה אם מחמת עייפות שהוא יגע ואינו יכול לזוז ממקומו ניצוד ועומד הוא ופטור ואם מחמת חמימות הוא חולה לא הוה ניצוד וחייב והטור וש"ע לא זכרו כיון ששוהו לזקן משמע דגם החולה אינו יכול להשמט כמו הזקן והיינו מחמת יגיעתו. והרי"ף לא הבי' ברייתא זו דישן או סומא כו' לפי שסבר יש כלל מסור לנו כל המחוסר צידה כו' כנ"ל: (ג) הלכך זבובים כו'. ולכן יש ליזהר וכו' הטור בשם בעל התרומות כתב (°) לאיסור בזה וכ' עליו וכ"ל שא"צ (°) לדקדק בזה כו' ועוד דאמרי' ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי וקשה דזה אינו דהא מפרשי' לה בגמרא מאי ובלבד שלא יכוין לצוד שלא יעשנו מצודה דהיינו דאית ביה חלונות שלא יכסה אותם חלונות דאם לא כן הוי פסיק רישיה וזהו אפי' אליבא דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר מ"מ מודה בפסיק רישיה דאסור אלא ע"כ דיש מקום שיוכלו לצאת וכ"כ התוס' שם בפ' משילין דיש נקב קטן שאין הדבורים רואין אותו בהא פליגי ר"י ור"ש דלר"י צריך דוקא נקב גדול שיהא נרא' לדבורים ולר"ש סגי בקטן וא"כ כאן בתיבה ויש בה זבובים צריך ג"כ נקב קטן ומאי התיר הטור לגמרי אפי' בלא נקב קטן וכן הקשה הב"י וכתב עוד ב"י מה שחילק הטור בין כוורת שהיא קטנה לגדולה אף אנו נחלק בין תיבה קטנה לגדולה וא"כ נתת דבריך לשיעורים דכוורת נמי איכא רברבי וזוטרי ע"כ וכ"ל דברי הטור נכונים ותחלה נדקדק לשונו שכתב וכ"ל שא"צ לדקדק בזה ולא כתב וכ"ל שהוא מותר אלא דגם הוא ס"ל דאסור כשרואה זבובים בודאי בתיבה אלא דקאמר שא"צ לדקדק אחר זה לעיין אם יש שם זבובים וע"ז נתן טעם חדא דאפי' אי הוה פסיק רישיה לענין זבובים שאין להם מקום לצאת מ"מ אינו אסור מטעם שלא קרוי ניצוד כי אין ודאי שיבואו לידו דאפשר שאחר שיפתח הכיסוי וירצה ליטלם יפרחו ולא תגיע א' לידו וע"ז אמר ול"ד לדבורים בכוורת דהכוורת קטנה היא והדבורים ניצודים כוון בזה דאע"פ יהיו ניצודים דכל כורת היא קטנה לענין זה שלא יכלו כל הדבורים שיברחו דא"א בכך דהדבורים גדולים וממלאים הכורת וא"א שלא יתפוס אחד מהם משא"כ בתיבה שיש בה זבובים דאפשר שיברחו בפותחו ורוב פעמים אנו רואין שהוא כך לקטנותם של זבובים וכל תיבה היא גדולה אצלם לענין שיוכלו לברוח וזה מתורץ קושי' הב"י על הטור (°) ועל הקושי' השניה של הטור כ' דה"ק חדא דאפי' אם בודאי יש זבובים לא קרוי ניצוד כמו דבורים ועוד אפי' אם תאמר דבודאי הוה פ"ר ואסור מ"מ בספק אם יש שם זבובים יש להתיר דשם אין פ"ר כי זה הוה ספק פ"ר והוה דבר שלא במתכוין ומותר כמו בכור' היכא דלא הוה פ"ר כגון שיש נקב קטן כמש"ל ה"נ אין פסיק רישיה בודאי כי אפשר שאין שם זבובים וזה היא כמו במקום דלא הוי פ"ר דמותר שלא במתכוין כנ"ל ליישב דברי הטור על נכון כי לא בא לחלוק כביכול על בעל התרומה אלא שכ"ל שא"צ לדקדק אח"ז ויוכל להסגיר התיבה בלי בדיקה אם יש שם זבובים וכן כ"ל להלכה למעשה דאם רואה שם זבובים יפריח תחלה מה שיפריח אבל א"צ לחפש אחר זה וכ"ש אם יפריח פעם א' ול"ח שמא נשארו עוד וכדאי הוא רבינו הטור לסמוך עליו בזה בפרט שלא מצינו בפי' חולק עליו ומו"ח ז"ל תי' לדברי הטור דלא הוי פ"ר גבי דבורים דלא ניחא ליה שיהיו ניצודים ולא יוכלו לצאת לאכול פרחים לעשות דבש ולא דק דודאי כל דבר שאין במינו ניצוד לא ניחא ליה בהוא צידה כלל אלא שגזרו חכמים אטו צידה שבמינו ניצוד דניחא ליה בכך והרב"י כתב וז"ל אלא אי איכא למידחי שאני דבורים דכורת היא מקום שהם ניצודין והוי כמכניס אחרי לגורזקי שלו אבל זבובים בתיבה וכורת לא הוה מקום ליתן אפשר דלא חשיבי ניצודים עד שיתפסם בידו עכ"ל ותמהני על גברא רבה ב"י דאם לא רצה בדחית רבינו הטור ודאי אין גם בדחייתו ממש דשאני הרי בגורזקי שם הוא עומד ואינו כועס להבחית מקום כנירתו אבל במקום שאין מקומו הוא משחית ולא הוי ניצוד כדפרש"י בס"פ ההורג משא"כ בזבובים שבתיבה שבכ"מ שאינם יכולים לצאת משם הם ניצודים וע"כ יש לנו לומר דבשעה שיפתח התיבה יברחו אח"כ זהו סברת רבינו הטור עוד כתב ב"י א"כ דע"כ לא אסר ר"ש לפרוש מחצלת על הכוורת בפ"ר אלא בדבורים שבמינו ניצוד אבל זבובים שאין במינן ניצוד כל שאינו מתכוין מותר אפי' בפ"ר עכ"ל . ויפה הקשה עליו מו"ח ז"ל דבפרק משילין משמע אח"כ בסמוך בהדיא דדבורים הוין שאין במינן ניצוד ואפ"ה בעי' דוקא דלא יהיה פ"ר : (ד) ויש מקילין. כבר העליתי בס"ד דדוקא בספק אם יש שם זבובים א"צ לבדוק אחר זה אבל אם רואה בודאי שיש שם זבובים

יפריח

יכולין לתפשו ועמ"ש סי' תל"ז והרמב"ם כתב שיכול לתפסו בשחי' א' והשולה דגים מן הים לתוך ספל של מים [עס"ח] הוי צידה והצד אחרי אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה : ג פטור . דניצודין ועומדין הם: ד הוי צידה . ז"ל הרמב"ם המשלח כלבים שיצודו צבאים וברח הצבי מפני הכלב והיה הוא רודף אחר הצבי או שעמד בפניו והבהילו עד שהגיעו הכלב ותפסו חייב וה"ה בעופות עכ"ל משמע דאם לא עשה בעצמו מעשה פטור והכל בו לאיסורא בעלמא קאמר : ה מושב לצים . ואינו זוכה לשמחת לויתן [ד"מ א"ז וכ"ה במ"ר פ' שמיני] : ו ניצוד פטור. אפי' צדן לצורך [תוס' ור"ן]: ז קטנה . אבל גדולה ס"ל לרמ"א דלכ"ע שרי דאפי' אם היה אדם עומד בתוכ' לא יכול לתופסה בחד שחי' : ח ויש מקילין. אע"ג דהטור כ'(°)בכוורת קטנה דאסור אבל בזבובים ס"ל דשרי שאם בא ליטלם יברחו כנ"ל לדעת רמ"א והב"ח פסק להחמיר וכן עיקר : ט פסיק רישיה . ואע"ג דדבורים אין במינן ניצוד כדאיתא בביצה וכ"כ רש"א ב"ח וא"כ ליכא איסור דאורייתא ואפ"ה אסור משום פסיק רישיה עמ"ש סי' ש"ד ס"א ואם יש חור קטן אך אינו נראה שרי דלא הוה פסיק רישיה [תוס' דביצה] ועי' ברש"א שם שכתב ל"ג ותסברא : הפורש מצודה ובשעת פריסתו נכנס חיה לתוכה חייב אבל אם נכנס אח"כ לתוכה פטור אבל אסור שאינו יודע אם יצוד אם לאו [תוס' דף י"ז] וכ"ל דמה"ט אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד

כו

באר הגולה

ג שם בברייתא ד שם בבריי' וכחכמי' וכ"כ רמב"ם בפ"י (° נלע"ד דמקום הגה זו שייך לאחר הסעיף ד' כי מדין המתחיל וכו' למדו דין זה) : ה שם מ"ג ו מרדכי שם והתוס' ובעל התרומ'

לבושי שרד

ט"ז סק"א (°) משמע דבסתומים הוי צידה: שם (°) המגדל לפי מה שהוא' כוונתו דשוה לדינא הטור עם הש"ע: שם (°) אח"כ וצבי לבית. ר"ל והש"ע כ' ושאר צפורים וצבי. גם בזה אין מחלוקת: ט"ז סק"ג (°) לאיסו' בזה . ר"ל בתיבה שיש בה זבובים : שם (°) לדקדק בזה. שאין הזבובים ניצודין בתיבה שהרי אם בא לפתוח התיבה וליטלם יברחו ולא דמי לדבורי' בכוורת דקתני פורסין מחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יתכוין לצוד כי הכוורת קטנ' היא והדבורים ניצודין בה ועוד דכוורת גופ' קתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אלמא כי לא תכוין שרי עכ"ל הטור וע"ז כ' הט"ז וזה היכו : שם (°) ועל הקושיא השני' ועל הטור כנ"ל : מ"א סק"ח (°) כ' בכוורת . דלשון הטור שהעתקתי באות ו' משמע דמוד' בתיבה קטנה וא"כ קשה מאי ויש מקילין הא רמ"א בקטנה מיירי לכן פי' המג"א כפי' הט"ז סק"ג דגבי דבורים הוי כוורת קטנה משא"כ זבובים אף בקטנה שרי עיין בט"ז :

באר היטב

שלו שהוא נאסר בה מ"א: (ב) אחר חיה . כ"כ הכלבו . וז"ל הרמב"ם המשלח כלבים שיצודו צבאים וברח הצבי מפני הכלב והיה הוא רודף אחר הצבי או שעמד בפניו ומבהילו עד שהגיעו הכלב ותפסו חייב וה"ה בעופות עכ"ל משמע דאם לא עושה בעצמו מעשה פטור והכל בו לאיסור' בעלמא קאמר מ"א (וכש' אלי' רבה הוכיח דהוי איסור דאורייתא . וכתב בתשוב' רי"ט סי' רמ"ה ראה צבי ואמר לו תא ניא תא ניא ולא עשה בו מעשה ולא הכניסו למקום המשתמר ויצב שם עד הערב אין כאן בית מיחוש כיון שלא נגע בו): (ג) מושב . ואינו זוכה לשמחת לויתן ד"מ א"ז וכ"כ במ"ר פ' שמיני : (ד) יברחו . והב"ח פסק להחמיר וכן עיקר מ"א . וט"ז העלה הא דיש להקל דוקא בספק אם יש שם זבובים וא"צ לדקדק אחר זה ויכול להסגיר התיבה בלי בדיקה אם יש שם זבובים וכ"ש אם יפריח פעם א' ולא חיישינן שמא נשארו עוד אבל אם רואה בודאי שיש שם זבובין יפריח מה שנראה בעיניו ואין חשש יותר עכ"ל ע"ש : (ה) רישיה . אע"ג דדבורים אין במינן ניצוד וכ"כ מהרש"א וב"ח וא"כ ליכא איסור דאורייתא אפ"ה אסור פסיק רישיה . ואם יש בו חור קטן אך אינו נראה שרי דלא הוי פסיק רישיה תוספו' ביצה ועיין במהרש"א שם . הפורש מצודה ובשעת פריסתו נכנס חיה לתוכה חייב אבל אם נכנס אח"כ לתוכה פטור אבל אסור שאינו יודע אם יצוד אם לאו תוספ' דף י"ז

ביאור הגר"א

דקי"ל שם כוותיה : אבל. ג' א' ק"ז א' : סעיף ב' או חולה . כ"כ הרא"ש וטור ולא חילקו כמו שחילקו בגמ' שהם מפרשים כפי' ר"ח והרמב"ם דמחמת אובצנא חייב וכמ"ש בהגה"ה והמשסה כו' ועמ"א סק"ד ולפיכך סתמו דסתם חולה מחמת אישתא : וי"א. ע"ז י"ח ב' וכולהו שם מושב לצים וערש"י שם : ס"ג אבל אסור. י"ט ל"ו ב' : ולכן. כמ"ש בדבורים בס"ד: קטנה. עמ"א : ויש מקילין. טור וכו' ול"ד לכוורת שהיא קטנה והדבורים ניצודין בה ור"ל אף כשיפתח ועוד דשם גופא ג"כ א"נ איסור

מחצית השקל

ניצודים בו והוא טעם הכולל לכל הבתים דומיא דרישא שכ' צד למגדל שהוא ניצוד בו שכולל כל המגדלים שהוא ניצוד בו הוא טעם הדבר . לכן כ' מ"א דאינו כן אלא מ"ש שהם ניצודים בו הוא תנאי ולאפוקי בית גדול שאינו נצוד בו : וכ' ט"ז דאפי' בבית קטן ויש בו חלונות פתוחים אין שום ציפור ניצוד בו דהא יכול לברוח מתוך החלונות:והשולה דגים מן הים כו פרק י' דין י"ט(עס"ח במ"א ס"ק יז ; דלפעמי' חייב גם משום נטילת נשמה : (ס"ק ג) פטור כנ"ל וקאי על חולה וזקן דפטור דניצודים ועומדים משא"כ ישן וסומא כשמרגישים יד האדם משמט בשם הם נעורים ולא מיקרי ניצודים:(ס"ק ד) הוי צידה. ז"ל הרמב"ם כו' דבגמ' דף ק"ו ע"ב רמי הש"ס ב' ברייתות אהדדי דתני הדא הצד חולה חייב ותני אידך פטור ומשני אר"ש ל"ק הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אובצני' ופרש"י אובצנא עיפות שא"י לזוז ממקומו הוא ניצוד ועומד הוא עכ"ל א"כ מחמת אישתי' חייב לרש"י ולהרמב"ם פי' איפכא דמחמת אישתא פטור והיינו בחולה כ"כ דהוי כניצוד ומחמת אובצנא חייב והיינו שהוא גרם לעיפות הזה שרדף אחריו עד שהגיע הכלב כי מחמת העייפות הרדיפי' היה צריך לעמוד ועי"ז תפסו הכלב חייב. משא"כ אם הי' עיף מצד עצמו ולא היה גורם לו העייפות מודה הרמב"ם דפטור וע' בב"י משמע דאם לא עשה כו' ר"ל אע"ג ששיסה בו הכלב:וא"כ הכלבו כו' ר"ל מ"ש רמ"א דהוי צידה והוא דברי הכלבו אינו ר"ל דהוי צידה ממש לחייב עליו כ"א אסורא : (ס"ק ו) ניצוד כו' אפי' כו' תוספת ור"ן ר"פ ח' שרצים בד"ה שלא לצורך כו' : (ס"ק ז) קטנה אבל גדולה ס"ל לרמ"א דלכ"ע שרי כו' דהטור כ' וז"ל כ' בעה"ת אסור לנעול בשבת התיבה שיש בו זבובים אלא כו' בענין שיוכלו לצאת משם וכ"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים ניצודים בתיבה שאם בא לפתוח התיבה וליטל' יברחו: ולא דמי לדבורים בכוורת דקתני פורסים מחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יתכוין לצוד כי הכורת קטנה היא והדבורים ניצודים בו ועוד דבכורת גופא קתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי עכ"ל הטור ורמ"א הביא ב' דעות הללו ותחלה הביא דעת בעה"ת המחמיר ואח"ז הביא דעת הטור. וכתי' רמ"א לדעת בעה"ת ולכן יש כו' תיבה קטנה משמע דבגדולה גם בעה"ת מודה דשרי אע"ג שהטור שחולק כ' לחלק בין הא דהכא ובין כורת דשאני כורת שקטנה היא משמע דהבעה"ת אוסר אפי' בגדולי' אבל רמ"א ס"ל דבגדולה גם בעה"ת מודה ול"פ כ"א בקטנה כיון דאם הי' עומד בתוך התיב' היו ניצודים אע"ג שאם יפתח התיב' יפריחו מ"מ שם צידה ע"ז והטור מתיר אפי' בקטנה משום סברתו הראשונה דאם יפתח התיב' יברחו ולא כתב שאני כורת דקטנה אלא לדעת בעה"ת לפי מה שהבין הטור דבעה"ת אוסר אפי' בגדולה. ע"ז כ' ניהו די"ל דבעה"ת ל"ל האי סברא שאם יפתח יברחו. מ"מ בגדולה יש להתיר ואין ראיה מכורת דקטני' היא ול"ל לדעת הטור דבדבורים ל"ל שאם יפתח יברחו שאין טבע הדבורים בכך וכמו שכ' מ"א בס"ק שאח"ז: (ס"ק ח) ויש כו' אע"ג דהטור כ' כו' ר"ל דהא הטור דחי ראיית בעה"ת מדבורים דשאני כורת דקטנה משמע דבקטנ' מוד' הטור דאסור היינו דוקא בדבורים אבל בזבובים ס"ל להטור דאפי' בקטנ' מותר מטעם הראשון שאם יפתח התיב' יברחו ובכורת לא שייך זה כנ"ל או מטעם אחר וכמ"ש ט"ז ולא כתב שאני כורת קטנה כ"א לדחות דברי בעה"ת כפי הבנת הטור כנ"ל. והב"ח פסק להחמיר כדעת בעה"ת . והט"ז כ' דגם הטור ל"פ על בעה"ת בזה ומוד' דאם רואה זבובים בתיב' שצריך להבריחם קודם שיסגור התיב'. אלא שא"צ לבדוק שמא יש שם זבובים כל זמן שאינו רואה זבובים: (סק"ט) ואע"ג דדבורים אין במ"כ כו' וכ"כ רש"א כו' שדחה דברי הרב"י שכתב על הטור שדחה ראיית בעה"ת מדבורים דבכורת גופה אמרינן ובלבד כו' אלמא כי לא מכוין שרי הא מוקמינן שם דוקא בענין דלא הוי פ"ר אבל אי הוה פ"ר אפי' אינו מכוין אסור אלא ה"ל להטור לדחויי שאני דבורים שבמינן ניצוד לכן אפי' אינו מכוין כי הוי פ"ר אסור אבל זבובים שאין במינן ניצוד אם אין מכוין אפי' הוי פ"ר שרי (והיינו כסברת ת"ה שהביא מ"א דבאיסור דרבנן פ"ר שרי) ודחה דברי הב"י דאמרינן שם בביצ' דפריך לר"י דס"ל אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל . והתניא פורסים מחצלת ע"ג כורת בימות החמה ובימות הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד ומשני דמיירי דאית ביה דבש ופריך בימות הגשמים דליכא דבש בכורת מאי א"ל ומשני דאיכא שם שני חלות דבש שמניחים בכורת שיתפרנסו מהם הדבורים בימות הגשמים ופריך שתי חלות מוקצות הן לצורך דבורים והכתי מטלטל לצורך דבר שאינו ניטל ומשני כשחישב עליהם מערב שבת לאכלן. ופריך מדמשני בחישב עליהן ולא משני ר"ש הוא דל"ל מוקצה ע"כ כר"י בעי לאוקמי וא"כ תיקשי סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד ולר"י מאי מהני הא ס"ל דבר שא"מ אסור וא"ל ותסברא אפי' אי איתא כר"ש הא מודה ר"ש בפ"ר ומשני לעולם כולו ר"י והב"ע דאיכא חלונות בצדדי הכורות דאפי' מכסה למעלה מ"מ אין ניצודים דהא יכולים לברוח דרך החלונות ולא תימא שלא יתכוין לצוד אלא שלא יעשנו מצודה (דהיינו שלא יסתום החלונות) ופריך פשיט' דהא צידה אב מלאכה היא ומשני מהו דתימא במינו ניצוד אסור שאין במינו ניצד מותר קמ"ל הרי מבואר להדיא דדבורים אין במינו ניצוד דלא כהרב"י וע"ש במהר"ש: עמ"ש סי' ש"ד שחולק בה שם אתה"ד דר"ל דבאיסור דרבנן פ"ר מותר וגם מכאן מוכח דלא כת"ה : ואם יש בו חור קטן כו' ועי' ברש"א דל"ג ותסברא אעתיק בקיצור התו' הביאו פירש"י שם וכ' ותימ' דהא מודה ר"ש בפ"ר והכא ודאי הן ניצודים : ופירש הר"מ מאייבר' דלר"ש מיירי שיש חור קטן אך אינו נראה ולא הוי פ"ר ולר"י בעי' חור גדול עכ"ל ולכאורה תמיהת התוס' היא קו' ותסברא וע"כ צ"ל דקושייתם על המקשן דבעי לאוקמי כר"ש מדקתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אדקארי לה מק"ל ולר"ש מי ניחא הא הוי פ"ר והוצרכו לתי' להמקשן דמיירי שיש חור קטן וכ"כ מדברי מהרש"ל ולפ"ז המתרץ דאמר ותסברא לר"ש מי ניחא כו' ע"כ ל"ל סברת המקשן דבחור קטן לא הוי פ"ר וא"כ ליתא לדינו של מ"א שהביא בשם התו' דבדאיכא חור קטן ליכ' פ"ר אדרבא לפי המסקנא גם כה"ג הוי פ"ר מדפריך ותסברא כנ"ל לכן כ' מ"א דמהרש"א כ' דהתו' לא הוי גרסי ותסברא וכן בשבת דאי' להאי סוגי' וליתא שם להאי ותסברא . וגם מהרש"א מפרש דעיקר קושית התוס' לפ"ד המקשן ע"ש ; ועכ"פ י"ל דסברת התוספות נשאר גם למסקנא וע"ש

במהרש"א

ה ז צבי שנכנס לתוך הבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורים אין אחד יכול לנעול ונעלו שנים י (ו) חייבים : הגה ואם הפתח כבר (°) מגופף מותר לנועלה במנעול . [ר"ן פרק האורג והמגיד פ"י] :

ו ח ישב אחד על הפתח ומלאו יכול השני לישב בצדו ואפי' אם עמד הראשון יא והלך לו השני פטור ט ומותר והראשון חייב :

ז י הצד נחשים ועקרבים בשבת או שאר רמשים המזיקים אם לרפואה חייב ואם בשביל יב שלא ישכנו מותר :

ח (ה) ☞ כ שמונה שרצים האמורים יג בתורה יד הצדן והחובל בהם אע"פ שלא יצא מהם דם אלא נצרר טו תחת (ז) העור חייב ושאר

מגן אברהם

בו עכברים : י חייבים. אם א' אינו יכול ואחד יכול היכול חייב והשני הוי מסייע ואין בו ממש ופטור [רמב"ם פ"א] : יא והלך לו. כתב התי"ט שהלך לתוך הבית דאל"ה היאך אפשר שהשני ימלא מקומו של ראשון מבלי תת תחלה המקום פנוי מאין יושב ואז הצבי אינו ניצוד ונמלא כששני חוזר וממלא הפתח הוא צודו וחייב(°) אלא כדפי' עכ"ל ותימה דאטו מי שיש לו תרנגולת בתוך ביתו ונפתחה הפתח יהא אסור לסותמו אלא ע"כ כיון שהוא ניצוד כבר שרי ה"נ כן דהא רש"י כתב דאין זה אלא כשומרו לצבי (°)שהי' לו מאתמול וכ"ל דלשון(°) הר"ן אטעיתיה ע"ש אבל באמת בא הר"ן לומר שאע"פ שמוסיף שמיר' על שמירתו מותר וכ"ש היכא שאינו מוסיף כלום פשיטא דמותר וס"ל להר"ן דזה לא אצטריך לאשמועינן במתני' ולומר הא למה זה דומה וכו' כמ"ש התו' ע"ש . ומ"ש (°) שהצבי קשור ובא א' ונעל מיירי כגון שלא ננעל הדלת עדיין משקשרו הצבי בתוכו ע"ש(°)כתב מ"מ כתב הרמב"ן ישב על הפתח ולא ידע שהצבי בתוכו ואח"כ נודע שיש שם צבי מותר לו לישב עד שתחשך מפני שקדמה ישיבה למחשבה והרשב"א כתב שבירושלמי נראה שמותר לנעול לשמור ביתו אע"פ שע"כ נצוד הצבי ממילא שרי ובלבד שלא יתכוין לשמור הצבי בלבד ע"כ ואין להקל כ"כ עכ"ל והר"ן הקשה ג"כ על הרשב"א דפסיק רישיה הוא ובש"ג כתב ליישב דעת הרשב"א ע"ש ומ"מ אין להקל.נכנסה לו צפור תחת כנפיו יושב (°) ומשמרה עד שתחשך [גמ'].מותר לפתוח הבית מפני הצבי או לפרקו ממצודתו ובלבד שלא יטלטלנו (מ"מ) : יב שלא ישכנו מותר . משום דהוי מלאכה שא"צ לגופה ובמקום היזקא לא גזרו (°) ולהרמב"ם הטעם משום דאינו צד כדרכו אלא (°) מתעסק בו ואפי' אין ממיתין שרי דהא אין במינו ניצוד (°) כמ"ש ס"ג וע' ססי' שכ"ד : יג בתורה. בפ' שמיני השרץ וגו' : יד הצדן . דסתמן ניצודין לצורך העור דהא אין דרכן להזיק[ר"ן]:טו תחת העור חייב.י"א דחובל חייב משום מפרק שהיא תולדה דדש ולפע"ג דאין דישה אלא בגדולי קרקע בהמה מקרי גדולי קרקע ואינו חייב על שיוצא דם כגרוגרת ממקום למקום וי"א משום צובע וי"א משום נטילת נשמה שבאותו מקום וזה הסכימו רוב המפרשים והחובל באדם או בבהמת חבירו דרך נקמה הרמב"ם מחייב שעושה נחת רוח ליצרו והראב"ד פוטר ע"ש ועסי' רע"ח מ"ש וה"ה בקורע פליגי וכ"ל

דחובל

ט"ז מגן דוד

ישרית מה שנרא' בעיניו ואין חשש יותר כן ראוי לפסוק בפרט במידי דרבנן במין שאינו ניצוד דמה"ת אין חיוב בו כלל רק משום גזירה דרבנן משום מינו ניצוד : (ה) ח' שרצים כו'. כתב הר"ן החובל בח' שרצים עד שנצרר הדם חייב דכיון שיש להם עור הטור מעכב הדם מלצאת ואלמלא העור מעכבו היה יוצא ולפיכך חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש אבל שאר שקצים כיון שאין להם עור שיעכב הדם אלו היה נעקר ממקומו היה יוצא לחוץ ומ"ה כל שלא יצא לחוץ פטור אבל כשיצא לחוץ חייב אף בשאר שקצים

באר הגולה

וה"ה בפרק כ"ה ז שבת ק"ו במשנה ח שם במשנה ט שם בגמרא ק"ז י משנה בפרק ב' דעדיות וכדמפרש לה שמואל בשבת ק"ז כ שם בשבת במשנה

יד אפרים

(בש"ע סעיף ח') שמונה שרצי' כו' עיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים סי' כ"ב בביאור דברי רש"י בשבת דף ק"ז ובדברי הרמב"ם והבאתי שם דברי הירושלמי בזה והם דברים נאותים בעזה"י וע"ש סימן כ"ג וסי' כ"ד מ"ש שם מדברי אא"ז הגאון מוה' אלעזר מרגליות ז"ל בגליון המסכת בנימין שהביא ראיה להמ"ב בענין היתר נחיר' הבהמות מרש"י דשבת דף ע"ה ע"ש מ"ש בזה ועתה מצאתי בשו"ת פמ"א חלק א' סי' ע"ה כ' ג"כ מדברי רש"י זו וכדברי אא"ז הנ"ל :

לבושי שרד

הגה ס"ה (°) מגופף פירוש סתם הדלת שאין הצבי יכול לברוח : מ"א ס"ק י"א (°) אלא כדפי' . כ' בעל חמד משה כגון שלא ישב השני אצלו ברוחב הפתח זה בחצי הפתח וזה בחצי הפתח אלא שהראשון ישב ופניו כלפי פנים ומילא את הפתח ובא השני וישב ופניו כלפי חוץ גבו של שני לגבו של ראשון ומילא ג"כ את הפתח ועמד הראשון והלך לתוך הבית ועדיין הפתח סתום מחמת השני עכ"ל : שם (°) שהיה לו מאתמול . וכיון דאסברה רש"י בכה"ג משמע דכיון שניצוד פעם אחד אף שנפתח הפתח אח"כ שרי דלא משמע שיהי' כוונת רש"י דמאתמול עד עכשיו נצוד ועומד וק"ל: שם הר"ן אטעיתי' אהאי דיקא הכי במתני' הא למה זה דומה לנועל ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו ופי' הר"ן כגון שיש צבי בבית והדלת מגופה והוא שמור בכך ובא זה ונעל עוד במנעול אעפ"י שמוסיף לו שמירה מותר ולא אמרינן דהוי כאלו צד אותו שאם לא היה נועל שמא היה הדלת נפתח והצבי נמלט כך שני זה מותר לישב בצד הראשון כיון שהראשון מילא את הפתח אף על פי שאחר שהלך הראשון נשאר הצבי ניצוד מחמת שני עכ"ל מלשון זה משמע ליה לרש"י ולא שרי אלא כה"ג דנעל פתח מגופה שלא נתבטל צידתו בשום פעם וזה עיקר ההיתר גם בשני דאל"כ למה הוצרך כלל לומר שהיה מגופה ונעל וע"ז כ' המג"א דגם הר"ן ס"ל דאף על גב שנפתח פעם אחד שרי ומיירי אף על פי שבהליכת ראשון נשאר המקום פנוי אלא שהוקשה להר"ן קושית התוספות למאי נ"מ קאמר הא למה זה דומה כו' ומה אולמיה דהאי מהאי לכן פי' דקמ"ל בזה אם השני הוסיף שמירה על הראשון ג"כ מותר והכל מיירי בגוונא שפירוש שבהליכת הראשון נפתח הסתום וק"ל : שם (°) שהצבי קשור . זה פירוש השני שפירש הר"ן על המשנ' וז"ל א"כ כגון שהיה צבי קשור בבית ובא ונעל שאף על פי שניתר הצבי אינו חייב לפתוח ביתו שיצא הצבי כיון דבהיתר נעל אף זה השני שבשעה שישב בהיתר ישב אין מחייבין אותו לילך משם אחר שהלך הראשון עכ"ל מזה משמע כמו כהתי"ט שאין היתר אלא אם נועלו בשעה שהיה קשור וע"ז כ' המ"א דהיינו דוקא פעם ראשון שנועל הדלת אסור אח"כ בעת שקשור אבל אם כבר נעלו כשהיה קשור ונפתח הדלת וניתר הצבי מותר לנעול כיון שכבר היה ניצוד פעם אחד : שם (°) כ' מ"מ . וזהו ג"כ פי' אחר על משנה הנ"ל והביאו המג"א אפוי הדין שיוצא ממנו וכן דברי הרשב"א שהביא אח"כ הוא ג"כ פי' אחר על המשנה הנ"ל : שם (°) ומשמרה עד שתחשך. כלומר דה"ל לפתוח לו מקום שיצא דהא אינו אלא שומר רק דאסור ליטלו ביד משום מוקצה : ס"ק י"ג (°) ולהרמב"ם בסעיף שאח"ז בסוף סי' שכ"ד דס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב : שם (°) מתעסק כמתעסק בעלמא ולכן שרי ואפילו אין ממיתין דבלא"ה היה אסור כיון שיש במינם נצוד כנ"ל : שם (°) כמה שכתוב ס"ג . ר"ל שכ' שם במג"א סק"ו כדאין במינו נצוד פטור אפי' צדו לצורך א"כ מדחזינן הכא בנחשים ועקרבים אם צד לרפואה חייב ע"כ במינן נצוד ומש"ה ע"כ לא שרי להרמב"ם אלא עושה כמתעסק בעלמא :

באר היטב

י"ז . וכ"ל דמה"ט אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים מ"א : (ו) חייבים . ואם אחד אינו יכול והאחד יכול היכול חייב והשני הוי מסייע ואין בו ממש ופטור רמב"ם פ"א . מותר לפתוח הבית מפני הצבי או לפרקו ממצודתו ובלבד שלא יטלטלנו . מ"מ . נכנסה לו צפור תחת כנפיו יושב ומשמרה עד שתחשך גמרא ועמ"א : (ז) העור . י"א דחובל חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש ולפע"ג דאין דישה אלא בגדולי קרקע בהמה מקרי גדולי קרקע ואינו חייב עד שיצא דם כגרוגרות ממקום למקום וי"א משום צובע וי"א מפני נטילת נשמה שבאותו מקום ולזה הסכימו רוב המפרשים והחובל באדם או בבהמת חבירו דרך נקמה הרמב"ם מחייב שעושה

שערי תשובה

סי' שטז (ז) העור עיין בה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים סי' כ"ב באורך בענין זה ובישוב דברי רש"י

ביאור הגר"א

איסור אלא במכוין. וס"ל כסוגיא דשבת מ"ג אבל בי"ע ל"ו ב' מ' דאין חילוק : ונם הוא. ביצה שם : ס"ה ואם הפתח. שם הא למה זה דומה כו' וכפי' הר"ן שם בגמ' דפטור ומותר : ס"ז ועקרבים. שם וממאי דפטור כו' : ס"ח אע"פ כו'. שם ב' : אא"כ. חולין מו ב' : שלא. שם : או סתם. תוס' ד"ה הצדן ע"ש : ולהרמב"ם . שם מאן תנא כו' והוא פסק כר"י כמ"ש בערובין תו ב'. אבל כל הפוסקים פ' בזה כר"ש דרבא ס"ל כוותיה שם קמ"א ב' וכמ"ש תוס' ג' א' ד"ה הצד כו' ע"ש

הגהות

סי' שט"ז מג"א סק"ג פטור קאי על סעיף ב' או זקן פטור : מג"א ס"ק י"א ומ"מ אין להקל וכן משמע דעת הרמ"א ס"ג דאסור לסגור התיבה דהוי פ"ר לענין זבובים אף דסוגר התיבה לשמור שאר הדברים שבתוכה : מג"א ס"ק יד דסתמן נצודין ועיקר החילוק בין ח' שרצים דסתמא וליסנא דהש"ע שלא לצורך או סתם הא כשלא לצורך במפורש גם בח' שרצים פטור : שם

רעק"א

בא"ד דהא אין דרכן להזיק אבל שאר שרצים דמזיקין סתמא נצודים בשביל שלא יזיקו וקשה לי דאיך כתב ולהרמב"ם חייב הא כ' מקודם בס"ז דלא ישכנו מותר דגם הרמב"ם מתיר ולע"ג :

מחצית השקל

במהרש"א: (סקי"א) והלך כו' שהלך לתוך הבית כו' ר"ל שרוחב הפתח אינו כ"א כדי ישיבת אדם א' לכן ע"י ישיבת הראשון מילא כל חלל הפתח והיה הצבי ניצד ומ"ש ואח"כ בא השני וישב בצידו אין הפי' ישב בצידו לימינו או לשמאלו אלא ישב לפניו וכגון שהיו פלימי הפתח ארוכים שיש בו שיעור לישב בגוכן שני ב"א וא"כ ע"י ישיבת השני הוסיף שמירה דהא גם השני מילא כל רוחב הפתח וזה מותר ודאי הכא כבר ניצד ועומד ע"י הראשון אלא אפי' אח"ז עמד הא' אין השני צריך לעמוד אע"ג דעכשיו משומר כ"א ע"י השני לבד מ"מ כיון דתחלת ישיבתו שהיתה הי' בהיתר ולכן כ' התי"ט דע"כ מיירי שהראשון הלך לתוך הבית וא"כ השני תחילת ישיבתו שהיתה כשכבר הראשון ישב וניצד ע"י הראשון והי' ישיבת השני בהיתר לכן אח"כ א"ל השני לעמוד כשהלך הראשון לפני' אבל אם היה הראשון יצא לחוץ אי היה ישיבתם כנ"ל זה לפנים מזה וכ"א מילא הפתח א"כ איך אפשר שהראשון יצא לחוץ ולעבור על השני אע"כ דהשני נתן לו ריוח ופינה המקום שיהי' לראשון מקום לצאת א"כ מיד כשיצ' הראשון לחוץ והי' קצת הפתח פתוח כלתה צידת הראשון וכשמילא אח"כ השני את הפתח הרי השני צודה אותו לכתחלה וכן את"ל דמיירי שישבו שניהם זה בצד זה וכ"א מילא חצי הפתח קשה הא בתחלי' כשישב השני אמאי קרי ליה שישב בהיתר ניהו דהראשון מילא כל הפתח מ"מ כשבא השני לישב בצדו ע"כ נמלא הראשון א"ע והניח מקום פנוי שישב השני א"כ השני צודה אותו ע"י ישיבתו בתחלה וכן ביציאת הראשון אע"כ דמיירי שהשני ישב לפני הראשון וכ"א מילא כל הפתח כנ"ל והראשון נכנס לפני' לתוך הבית : דהא רש"י כתב כו' על מתני' דף ק"ו ע"ב ישב א' על הפתח כו' אע"פ שעמד הראשון כו' והשני פטור : הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו ע"ז פי' רש"י וכן אע"פ שעמד הראשון אין זה אלא כשומר לצבי שהי' לו מאתמול עכ"ל. משמע מלשון זה דהיתר ישיבת השני היא כיון שכבר הי' ניצד פעם א' אע"פ שבשעת ישיבת השני כלתה שמירת הראשון ולכן כ' רש"י שה"ל מאתמול דאי כפי' התי"ט ה"ל לרש"י לו' כיון שעכשיו בשעת ישיבת השני הוא ניצד ע"י הראשון: דלשון הר"ן אטעיתו הובא בתי"ט שכ' על סיפא דקתני הא למה זה דומה כו' וז"ל כגון שיש צבי בתוך הבית והדלת מגופה והוא שמור בכך ובא זה ונעל עוד במנעל אע"פ שמוסיף לו שמירה על שמירתו מותר ולא אמרי' ה"ז כצד אותו מפני שאלו לא נעל שמא היה הדלתות נפתחו' והצבי נמלט (והוא מ"ש רמ"א בהג"ה) כך שני זה מותר לישב בצד הראשון כיון שהראשון מלא את הפתח אע"פ שלאחר שנסתלק הראשון נשאר הצבי ניצד מחמת השני א"כ כגון שהי' הצבי קשור בבית זה ונעל אע"פ שניתר הצבי א"א לזה שיפתח את ביתו כדי שיצא הצבי כיון שבשע' שנעל בהיתר נעל אף זה השני כיון שבשעה שישב בהיתר ישב אין מחייבים אותו להסתלק משם אחר שנסתלק הראשון עכ"ל ומדנקט הר"ן בשני הגוונים הוסיף שמירה על שמירה משמע שבשעה שהוסיף השני השמיר' וה"ה כאן ישיבת השני ע"כ מיירי שעדיין שמיר' הראשונ' קיימת וזה הוסיף עלי' לכן הוצרך התי"ט לפרשו ולאוקמי למתני' בהאי גוונ' שכ' התי"ט: אבל באמת בא הר"ן וכו' דמ"ש הר"ן בגוונא שהוסיף שמיר' על שמירתו וכן מוקי לבבא דרים אין הכוונ' כמו שהבין התי"ט דבא למעט דדוק' בהוסיף שמיר' אבל כבר הי' משומר ועומד. אבל אם כלת' שמירת הראשון אסור לשני לישב למלאות הפתח אלא אדרב' הר"ן רבות' נקט שאע"פ שהוסיף שמיר' על שמירתו ס"ד דזה גרע טפי משא"כ כשלא ישב השני עד שעמד הראשון והלך לו שכשישב השני אינו משומר יותר ממה שהי' משומר כשישב הראשון ולא הוסיף בשמיר' ודאי מותר: כמ"ש התו' כו' מביא ראיה מדברי התו' דס"ד דבהוסיף שמיר' גרע וז"ל התו' למה זה דומה כו' וא"ת מאי אולמי' הך מהך ונראה לריב"א דס"ד דבא וישב בצדו ליתסר משום דמחזי דלהוסיף שמירה לצבי הוא בא עכ"ל התוס' . הרי מבואר דבהוסיף שמירה גרע מ"מ להר"ן דמוקי גם לבבא דלמ' זה דומה כו' בהוסיף שמירה על שמירתו . לדידי' צריך ישוב קושיית התוס' מאי אולמא דהך מהך : ומה שכ' שהצבי כו' מיירי כגון שלא ננעל הבית כו' דאל"ה בלי קשירת הצבי אם שוב נפתח מותר לנעלו לפי דעת מ"א וכמו שכתב ראיה לעיל מתרנגולת : ובש"ג כ' ליישב דעת הרשב"א הובא בכה"ג וז"ל ומיהו למידים לדעת הרשב"א ז"ל דאע"ג דקי"ל פ"ר אסור היינו דוקא היכי שבאותו מעשה דעביד פ"ר אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו פ"ר שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ויתכוין גם לדבר היתר אז אפי' עביד גם הפ"ר ומכוין גם לו שרי. ובאמת כי קולא היא זו ואני כתבתי בחידושי דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפ"ר אז אפי' עביד אותו מעשה דפ"ר שרי ומדברי רשב"א ז"ל סיוע גדול לדברי כי ק"ו הם דברי מדבריו עכ"ל ש"ג ס"פ האורג : נכנסה כו' עד שתחשך דשבת עכ"פ אסור לטלטלה : (ס"ק י"ב) שלא ישכנו כו' ולהרמב"ם הטעם כו' . ר"ל הרמב"ם שפסק כר"י דמלאכה שא"צ חייב . ומ"מ פסק לדינא דהכא ע"כ צ"ל משום דאינו צד כדרכו כו'. ובספר ת"מ הבין שר"ל הואיל וצד ע"י שינוי וכמו שסייה הרמב"ם שם כיצד הוא עושה כופה כלי עליהם או מקיף עליהם או קושרן עכ"ל. והקשה ע"ז דלמה יהי' זה נקרא שינוי ולא הוי צידה כדרכו ואייתו ראיה דזה הוי צידה גמורה ע"ש ובלא"ה לענ"ד א"א לומר כן דא"כ ה"ל להרב"י לבאר ולכתוב ולהרמב"ם בעי' שיצוד דרך שינוי וכמ"ש בסעיף שאח"ז בשמונה שרצים ולהרמב"ם חייב א"ו דבאמת אין זה שינוי ואפי' צידה כדרכו מותר להרמב"ם דהוי מתעסק והם דברי הה"מ פ' י' דין י"ז בדין מפיס מורסא וצידת נחש דדיניהם וטעמם שוה וז"ל שאין זה מלאכה שא"צ שהוא עושה המלאכה בעצמה ובכוונה אבל דברים אלו אין כוונתו למלאכה שכל כוונתו הוא להוציא ליחה ולהנצל כו' עכ"ל וזה קרי שם המ"מ לפני זה מתעסק ע"ש ור"ל מלאכה שא"צ מיקרי המכבה כשמכוין לעשות פחמים זה הוי מלאכה שא"צ אבל כשאין כוונתו לעשות פחמים אלא תכלית אחר שחס על הנר ועל השמן וכי"ב הוי מלאכה שא"צ והיינו דמלאכה הוא הכבי' ותכלית גוף המלאכ' הוא עשיית פחמים ומ"מ אפי' אין דעתו לפחמין והיינו א"צ מ"מ רוצה לעשות המלאכה דהיינו הכביה אבל א"צ דהיינו לפחמין משא"כ כאן במפיס מורסא דהמלאכה הפתח ובצידה המלאכה הצידה שלא יוכל לברוח. וא"כ במפיס מורסא להוציא ליחה ולא לעשות פתח אינו מכוין למלאכה כלל וכן בצידת נחש שלא יזיקנו אין הכוונה למלאכת הצידה כ"א להנצל מהיזק וזה גם לר"י דחייב במלאכה שא"צ מותר וכן נקרא בש"ס בלי כוונה מתעסק כמו מתעסק בחלבים ועריות מ"מ לפ"ד מ"מ צ"ל בין מלאכה שאינה צ"ל ובין פ"ר ועיין במ"א סי' רע"ח : דהא אין במינו ניצוד כמ"ש ס"ג ובס' א"ר ובס' ה"מ השיגו עליו דהא נחש ע"כ במינו ניצוד גם התי"ט פרק ע"ז דשבת משנה ז' ד"ה ועל עקרב כו' כ' וז"ל לפי שהנחש אין במינו ניצד כו' אבל תימא מדתנן פ"ב דעדיות דהצד נחש לרפואה חייב ש"מ שהוא במינו ניצד כו' לכך נראה כו' עכ"ל ובספר ת"ש הגיה בדברי מ"א שצ"ל דהא במינו ניצד ע"ש ולכן לענ"ד כוונת מ"א דהמ"מ כ' שני טעמים לדעת הרמב"ם אע"ג דס"ל מלאכה שא"צ חייב מ"מ פוסק לדינא דהכי' וז"ל וכן צידת נחש שאין צד כדרכו אלא מתעסק בו וכמו שיתבאר למטה (הבאתי לשונו שאין זה מלאכה שא"צ כו') א"כ כיון דרבים נזוקים בו חשיב ליה כסכנת נפשות כו' עכ"ל המ"מ והעתיק מ"א טעם אחד של המ"מ דהוי מתעסק ובא להתגלל למה לא העתיק גם טעם שני של מ"מ ולזה כ' אפי' אין ממיתים שרי וכ"כ הרמב"ם להדיא וא"כ לטעם א' דהוי מתעסק א"ש דאפי' אין ממיתים שרי אבל לטעם שני דחשיב ליה כסכנת נפשות אם נאמר דר"ל דהוי סכנת נפשות ממש דא"א שלא ימית אדם א' ולפ"ז אם ודאי אין ממיתים היה אסור והלא הרמב"ם כ' אפי' אין ממיתים מותר ואי ר"ל דאפי' אין ממיתים ודאי לשום אדם מ"מ כיון דרבים נזוקים בו הקילו בו כאלו הוי סכנת נפשות וכ"מ לשון המ"מ וע"ז כ' מ"א דא"כ תיקשי למה באמת מותר הא במינו ניצד ואייתי ראיה מסעיף ג' שכ' שם כל שאין במינו ניצד פטור וכ' שם מ"א בס"ק ו' אפי' צדן לצורך א"כ תיקשי קושית התי"ט הנ"ל א"א דנקרא אין במינו ניצד א"כ בצד לרפואה חייב ניהו דהוי לצורך הא מה שאין במינו ניצד אפי' צד לצורך פטור אע"כ צ"ל דהוי במינו ניצד וא"כ יש איסור דאורייי' בצידתו ולכן לרפואה חייב ואיסור דאוריי' אין מתירים משום היזק רבים וע"ז כ' מ"א ועם"ש סל"ד ר"ל שכ' שם לכבות גחלים של עץ במקום שרבים ניזוקים בה לדעת הטור דס"ל מלאכה שא"צ פטור ולא הוי רק איסור דרבנן מותר לכבות משום היזק רבים אבל לרמב"ם דס"ל מלאכה שא"צ חייב ואיכא איסור דאורייתא בכביית הגחלים אסור לכבותה הרי דאין מתירים איסור תורה משום היזק רבים ולכן ע"כ צ"ל הטעם דהרמב"ם מתיר צידת נחש דהוי מתעסק כטעם א' של המ"מ : (ס"ק יד) הצדן. דסתמן ניצודים כו' ר"ל דאין חילוק בין ח' שרצים לשאר שרצים אלא בסתמא דבח' שרצים סתמא הוי לצורך וחייב ובשאר שרצים סתמא פטור אבל אם נתכוין לצורך אפי' בשאר שרצים חייב ואם בודאי לא נתכוין לצורך גם בח' שרצים פטור : דהא אין דרכן להזיק וא"כ למה יצודו' אם אין לו בהם צורך א"ו דיש לו בהן צורך משא"כ שאר שרצים דמזיקין י"ל שלא צדן כ"א להנצל מהיזקן עוד כ' הר"ן דח' שרצים יש להם עור מסתמא צדן לצורך עורותיהן משא"כ שאר שרצים שאין להם עור הוי סתמא שלא לצורך : (ס"ק טו) תחת כו' י"א דחובל כו' הם דברי המ"מ פ"ח דין ז' : כגרוגרות זהו שיעור דישה כמ"ש הרמב"ם פ"ח דין ז' וי"א משום צובע וי"א משום נטילת נשמה וכ' ע"ז המ"מ וז"ל ולדברי שניהם(ר"ל בין למ"ד משום צובע בין למ"ד משום נ"נ) א"צ כגרוגרו' אלא בפחות מכאן חייב עכ"ל אך לא ביאר השיעור ולמ"ד משום נטילת נשמה ודאי אפי' בכ"ש חייב אבל למ"ד משום צובע אפשר דצריך שיעור לצבוע וכמ"ש הרמב"ם פ"ט דין י"ג וז"ל הצובע חוט שארכו ד' טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב עכ"ל : הרמב"ם מחייב שעושה נ"ר ליצרו והראב"ד פוטר דהרמב"ם ס"ל מה שעושה נ"ר ליצרו מקרי מתקן אבל הראב"ד ס"ל כיון שעשה עבירה דהרי הוא כעובד ע"ז ועבר על לא תקום אין זה נקרא מתקן וכן מטעם זה נחלקו בקורע בחמתו או דרך נקמה ומחלקותם תלוי בפירוש סוגית הש"ס וכבר הובא לעיל סי' רע"ח ע"ש : (סקי"ז) שלא לצורך פטור דהוי מלאכ' שא"צ ומה"ט כ' בש"ע ולרמב"ם חייב דהרמב"ם פסק כר"י דמלאכ' שא"צ חייב : השולה דג מן ספל של מים בגמ' דף ק"ז ע"ב הגירס' השולה דג מן הים והרמב"ם שינה וכ' מספל של מים לפי שכתבו רש"י ותוס' שם דע"כ מיירי שהי' ניצד מבע"י דאל"כ אפי' לא יבש כלל חייב משום צידי : ואם הי' צודה מן הים קשה המציאות שיהי' ניצד מבע"י בים ולכן כ' מספל של מים והמ"מ כ' שהרמב"ם הוי לי' הגירס' כן בגמ' מספל : וא"כ צריך ליזהר כו' ואם הדג במים מעוטי' ועי"ז חושש

שימות

טז (ח) ושאר שרצים אינו חייב חחובל בהם אא"כ יצא מהם דם והצדן לצורך חייב יז ג שלא לצורך או סתם (ט) פטור אבל אסור מ ולהרמב"ם חייב :

ט (ו) (י) פרעוש הנקרא ברגות בלשון ערב (ז)(יא) נ אסור לצודו (ח) ס אא"כ הוא על בשרו יח (יב) ועוקצו יט ע ואסור (יג) להרגו: הגה ואף לא ימלילנו בידו שמא יהרגנו אלא יטלנו בידו ויזרקנו [רבי ירוחם ני"ב ח"י] פ אבל כנה כ מותר להרגה צ והמפלה בגדיו מכנים (ט) כא (יד) לא יהרגם אלא מוללן בידו וזורקן ק אבל המפלה ראשו מותר להרגם :

י כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי ר נהרגים בשבת כב אפילו אין רצין אחריו ושאר מזיקין כגון נחש ועקרב במקום שאינם ממיתין אם רצין אחריו מותר להרגם ואם לאו אסור ש אבל מותר לדרסם לפי תומו כג ואפילו (טו) במתכוין אלא שמראה עצמו כאלו אינו מכוין :

יא ת (°) לא ישפשף ברגלו רוק כד על גבי (טז) קרקע משום דמשוה גומות אבל מותר לדרסו לפי תומו

שקלים משום נטילת נשמה : (ו) פרעוש · היינו השחורה הקופצת ופרה ורבה ואמרי' בפ' ח' שרצים דילפי' ממשכן אילים מאדמים מה אילים פרים ורבים אף כל שפרה ורבה לכך חייבים על הריגת הפרעוש אבל כינה הלבינה אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת האדם אין חייבים על הריגתה אלא אסור מחמת גזירה שמא יהרוג פרעוש : (ז) אסור לצודו . אבל אין חיוב צידה כאן דהוה דבר שאין במינו ניצוד : (ח) אא"כ הוא על בשרו ועוקצו . משמע על חלוקו מבפנים אסור וכתבו התוס' פ"ח שרצים דאם נושך את האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום צערא שרי אבל אם הוא באותו ענין שאינו ירא שישכנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו עכ"ל . והקשה ב"י דמרישא משמע דלא שרי ליטול אותה אלא בשעה שנושכת דוקא הא על בגדיו בפנים אסור וכן נראה מדברי סמ"ג וסמ"ק שכתבו וה"מ דאסור בשעה שקופצת לכאן ולכאן אבל אם היה עוקצת מותר משמע דלא שרי אלא בעוקצת ומסיפ' משמע דוקא על סרבלו מבחוץ דליכ' למיחש שמא ישכנו הוא דאסור ליטלה אבל על בגדיו מבפנים שרי דשמא ישכנו וכ"כ הר"ן בשם התוס' וה' המגיד בשם התוס' והרשב"א וכ"כ מדברי רש"י עכ"ל ומלשונו כאן משמע להחמיר וק"ל דא"כ למה זכרו התוס' כלל בסרבלו מבחוץ והו"ל להם לכתוב רבותא אפי' בחלוקו בפנים וא"ל דקמ"ל דאפ"ה יכול להפילו לארץ דהא באשר"י כתב ג"כ כדברי התוס' ולא כ' כלל אבל יכול להפילו לארץ וכן בטור אלא נראה דוקא על סרבלו שהוא כנגד העליון רחוק מבשרו אסור אבל על חלוקו שהוא סמוך לבשרו מותר והוא בכלל על בשרו דנקט בסיפ' דכשהולך על בשרו (°) הוה הפרעוש על בשרו ועוקצו דאמר פי' ראוי לעוקצו תדע לך דאל"כ למה זכר כלל בשרו אלא היה לו לומר רק עוקצו לחוד וכל' סמ"ג וסמ"ק אלא ודאי דאפי' אם אין עוקצו ממש אלא על בשרו יש חשש עקיצה קרוי עקיצה וכן נ"ל כוונת הטור שכ' ודוקא מעל הארץ או מעל בגדיו אבל אם הוא על בשרו ועקצו מותר לצוד וכתב ב"י שמשמע להחמיר ולע"ד לא נרא' כן מלשונו דא"כ לא ה"ל להזכיר כלל ארץ או בגדים ותו דאפי' על הבשר נימא דאסור כל זמן שאינו עוקצו מדהתנה דוקא על בשרו ועקצו וזה ודאי אינו דהי' לו לחלק בבשר עצמו בין עוקצו או לא אלא ודאי דראוי לעוקצו קאמר וא"כ בכלל על בשרו הוה כמי (°) על חלוקו בפנים ואפי' על חלוקו מבחוץ שרי דקרוב לבשר הוא ולא אסרו אלא על סרבל שהוא כנגד העליון שהוא רחוק מבשרו וכ"מ עוד מל' הרא"ש שכתב אבל אם הוא על בשרו מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דאין מתכוין לצידה אלא כמתעסק שלא ישכנו ואין בו איסור טלטול דהוה כקוץ בר"ה עכ"ל הרי דנקט ל' עתיד שלא ישכנו ש"מ שלא נשכו עדיין וא"ל דה"ק שלא יוסיף וישכנו דהיה לו לומר שלא ישכנו עוד ותו דהא מדמה אותו לקוץ בר"ה ושם אנו מתירין טלטול אפי' כל שלא ניזק עדיין אלא שלא יוזק וכ"ת שאני טלטול שהוא מדרבנן הא אפי' צידה גמורה דכאן הוא מדרבנן כיון שאין במינו ניצוד אלא ודאי מחמת חשש בעלמא שלא ישכנו כיון שאפשר ליסך מותר כנ"ל בכוונת התוס' וחזי' דגדולי הפוסקים דהיינו הר"ן וה' המגיד פי' דבריהם של התוס' כן כפי' ודברי הטור נראים ג"כ הכי וכמ"ש ואפשר דגם כוונת הש"ע כאן ג"כ כדרך שזכרתי דעקצו דנקט היינו ראוי לעוקצו ולענין הלכה כל שאפשר לו להפילו לארץ בלי נטילה ביד בקלות יש לעשות כן אם הוא על חלוקו מבפנים אבל אם הוא לבוש בבתי שוקים וקשה לו להפיל הפרעוש אם לא יטלנו ביד תחלה הסומך על המקילים שהם תוס' ורש"י וה' המגיד והרשב"א שהתירו כפי' לא הפסיד בפרט במילי דרבנן כנלע"ד וכן אנו רואים מרוב העולם שעושים כן וחלילה לומר שכלם נכשלים : (ט) לא יהרגם . משום גזירה שיהרג גם

פרעוש

דחובל לרפואה חייב לכ"ע (°) עסי' שכ"ח : טז ושאר שרצים . כיון שעורן רך במהרה נגרר הדם אע"פ שאין שם חבורה : יז שלא לצורך פטור . דהוי מלאכה שא"צ לגופה . העולה דג מן הספל של מים והניחו עד שיבש כסלע בין סנפיריו חייב משום נטילת נשמה דשוב אינו יכול לחיות (רמב"ם גמ') ולא יבש ממש אלא כשזב ריר משם ונמשך האצבע שם כשמניחו עליו (רי"ו ח"י גמרא) וא"כ צריך ליזהר (°) שלא יצוה לעכו"ם ליטול דג מן החבית של מים [°] אע"פ שירא שימות [°] עסי' ש"ז : יח ועוקצו . משמע דאם הוא על בשרו ואינו עוקצו אסור לצודו וצ"ל לקוץ בר"ה כמ"ש סי' ש"ח סי"ח דהכא ליכא למיחש להזיקא רק לצער בעלמא אבל י"א דמותר ליטלו מעל בגדיו מבפנים : יט ואסור להורגה · והורגה חייב : כ מותר להרגה · לשון (°) הרמב"ם פי"א רמשים שהווייתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא בהן כגון תולעים של בשר ותולעים שבתוך הקטניות ההורגן פטור אבל רמשים שהן פרין ורבים או שהווייתן מן העפר כמו הפרעושין (אף על פי שאינה פרה ורבה) ההורגן חייב ומשמע במ"מ דהא דקאמר בריש' פטור לאו דוקא אלא מותר לכתחלה דומיא דכינה ומ"מ התולעים הגדלים בפירות במחובר אסור להרוג דמקרי שרץ גמור : כא לא יהרגם · כיון שמצוי שם פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג"כ פרעושים [°] ומ"מ נ"ל דמותר לזרקן במים וכ"מ בגמ' · לא יקח אדם הכינים מעורות שועלים וכדומה משום שהוא מנתק מן הצמר . (ס"ח סי' רס"ח) וצ"ל דהוי פסיק רישיה עסי' ש"מ ס"ב מ"ש : כב אפי' אין רצין . דיש פקוח נפש בראותן בלבד ולפיכך שרי אפי' למ"ד מלאכה שא"צ חייב : כג ואפי' במתכוין . אפי' להרמב"ם שרי [מ"מ] וצריך טעם לדבר וצ"ל דוקא בנחש ועקרב שע"פ הרוב הם ממיתים ולכן אף במקום שאין ממיתין מותר לדרסן מפני חשש סכנת נפשות אבל דבר שאין ממית לעולם פשיטא דאסור לדרסו להרמב"ם ואותן אנשים שהורגים השממית שקורין שפי"ן בל"א נ"ל דאיסור גמור הוא דהא אינה מזקת אף דיש לחוש שיפול לתוך המאכל מ"מ מלתא דלא שכיחא הוא ויכול לכסות המאכל וגם אחד מאלף שהיא מסוכנת במאכל לכן יש למחות בידם : כד ע"ג קרקע משום כו' . משמע דע"ג רצפה שרי לדברי המתירין כיבוד

במרוצף

באר הגולה

ל שם בתוספות מ שם בפ"י וכ' הר"ן דלטעמיה אזיל דפסק בפ"ח דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ודלא כר"ש נ שבת ק"ז בברייתא וכר' יהושע ס שם בתוספות ע טור מהא דרב אשי שם פ שם בברייתא וכבית הלל צ שם בברייתא וכתנא קמא ק טור ר שם ק"ח וכרבי יהושע בן לוי וכפי' התוספות ש שם בגמרא ת שם

נתיב חיים

(°) מ"א ס"ק כ"א. ומ"מ נ"ל דמות' לזורקן במים וכ"מ בגמרא נ"ב רצונו מדאמר רבא שדיא לקנא דמיא וחלילה לנו מעשות כדבר הזה דמ"ש אם הורג פרעוש בידים או הורגן ע"י מים ורבא דשדי לקנא דמיא בחול איירי לשיטת הרי"ף כמו רבה מקטע להו דאיירי בחול וצ"ע :

לבושי שרד

סקט"ו (°) עסי' שכ"ח. ע"ש מג"א סק"ג : סקי"ז (°) שלא יצוה לנכרי ליטול כנ"ל : שם (°) שירא שימות. ויסרחו המים ויהיה לו הפסד . וק"ק דבלא"ה הוא מוקצה ועיין במג"א סי' רע"ח סקי"א וק"ל : שם עסי' ש"ז . ר"ל דשם במג"א סק"ז יש מתירין במקום פסידא לומר לנכרי לעשות שבו' ומש"ה כ"מ במאי שכתב תחלה שחייב עליה דמש"ה לא יאמר אע"ג דאיכא הפסד וק"ל : ט"ז סק"ח (°) הוה הפרעוש . דכיון דהפרעוש הוי על חלוקו בפנים אפ"ה נוגעת בבשרו : שם (°) על חלוקו בפנים ואפשר אפילו על חלוקו כנ"ל : ש"ע סי"א לא ישפשף . מקום דין זה בסימן זה משום דדמי לסעיף הקודם דבשניהם התירו לדרוס לפי תומו ובש"ס ג"כ מדמה להו ומ"מ יש חילוק דבסעיף זה לא שרי אם במתכוין אלא שמראה עצמו וכו' והטעם עיין בב"י : מ"א סק"כ הרמב"ם פי"א דמשום שהווייתן מן הגללים כנ"ל :

חתם סופר

סי' **שטז** במג"א סס"כ עיין שו"ת ח"ס או"ח סי' ע"ב [שם כתב לסתור דברי הנוב"י מהד"ב סימן למ"ד ע"ד הפריסאל שהמון עם נושאים אותו בשבת וחושש להם לחיוב חטאת והוא חולק על דבריו מכמה טעמים אשר למד מדברי הירושלמי ס"פ כלל גדול ע"ש היטב. ובגוף הדבר כתב דבודאי לישא פאראסאל בשבת לאו משנת חסידים הוא ושומר נפשו ירחק ממנו וכו' ובסוף התשובה כתב וז"ל וא"כ לכל הפחות מותר לפתחם ע"י גוי ואין להרעיש העולם בשביל זה :

באר היטב

שעושה נחת רוח ליצרו והראב"ד פוטר ע"ש ועיין במ"א סימן רע"ח מש"ש וה"ה בקורע פליגי וכ"ל דחובל לרפואה חייב לכ"ע עסי' שכ"ח ס"א : (ח) שרצים . כיון שעורן רך במהרה נגרר הדם אע"פ שאין שם חבורה : (ט) פטור . דהוי מלאכה שא"צ לגופה . העולה דג מן הספל של מים והניחו עד שיבש כסלע בין סנפיריו חייב משום נטילת נשמה דשוב אינו יכול לחיות רמב"ם גמ' . וא"כ צריך לזהר שלא יצוה לעכו"ם ליטול דג מן החבית של מים אע"פ שירא שימות מ"א : (י) פרעוש . היינו השחורה הקופצת ופרה ורבה דילפינן ממשכן . אילים מאדמים מה אילים פרים ורבים אף כל שפרה ורבה לכך חייבים על הריגת הפרעוש אבל כינה הלבנה אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת האדם אין חייבים על הריגתה אלא אסור מחמת גזירה שמא יהרוג פרעוש ועי' בתשו' חות יאיר סי' קס"ד : (יא) לצודו . אבל אין חייב על צידה כיון דהוי דבר שאין במינו ניצוד : (יב) ועוקצו. משמע דאם הוא על בשרו ואינו עוקצו או שהוא על חלוקו מבפנים אסור לצודו אבל י"א דמותר ליטלו מעל בגדיו מבפנים מ"א. וט"ז כתב לענין הלכה כל שאפשר לו להפילו לארץ בלי נטילה ביד בקלות יש לעשות כן אם היא על חלוקו מבפנים אבל אם הוא לבוש בבתי שוקיים וקשה לו להפיל הפרעוש אם לא יטלנו ביד תחלה הסומך על המקילין לא הפסיד וכן אנו רואים מרוב העולם שעושים כן עכ"ל ע"ש : (יג) להרגו. והורגו חייב ובתשובת חות יאיר סי' קס"ד אוסר לזורקו במים ע"ש : (יד) לא יהרגם . כיון שמצויי שם פרעושים גזרינן שמא יהרוג ג"כ פרעושים ומ"מ נ"ל דמותר לזרקן במים מ"א . לא יקח אדם הכיני' מעורות שועלים וכדומה משום שהוא מנתק מן הצמר ס"ח סי' רס"ח ועסי' ש"מ ס"ב מ"ש . בלילה שאינו יודע אם כנה או פרעוש אל ימיתנה ס"ח שם . התולעים שגדלי' בפירות במחובר אסור להרוג דמקרי שרץ גמור מ"א : (טו) במתכוין . וכתב המ"א וכ"ל דדוקא בנחש ועקרב שעל פי הרוב הם ממיתין ולכן אף במקום שאין ממיתין מותר לדורסן מפני חשש סכנת נפשות אבל דבר שאין ממית לעולם פשיט' דאסור לדרסו להרמב"ם ואותן אנשים שהורגין הסממית שקורין שפי"ן בל"א נ"ל דאיסור גמור הוא דהא אינה מזקת ואף דיש לחוש דיפול לתוך המאכל מ"מ מילתא דלא שכיח הוא ויוכל לכסות המאכלים וגם א' מאלף שהיא מסוכנת במאכל לכן יש למחות בידם עכ"ל : (טז) קרקע . משמע דע"ג רצפה שרי לדעת המתירין כיבוד במרוצף עסי' של"ז ס"ב

וע"ג

שערי תשובה

והרמב"ם שלכאורה הוא נגד הש"ס בחולין ע"ש : (יד) לא יהרגם עיין בה"ט ואפשר שגם החו"י שבס"ק שלפני זה מודה בכאן שאינן רק משום גזרה וגם כי דברי החו"י אינם מוכרחים ועיין בבר"י שכתב להשיג על החו"י דר"ת ס"ל דמשום צערא לא גזרו וגם הש"ג כתוב דהני נשי יש להם על מה שיסמוכו שלהרמב"ן והרשב"א שחור' הקפצה שלנו אינו הפרעוש שבש"ס ואמנם בא"ר כתב שחלילה להקל וכ"ז בפרעוש אבל בכנה דמשום גזירה הוא בכה"ג אין לגזור וגם כי דברי החו"י מ"ש דאע"ג דלא הוי פ"ר דאפשר שתמלט מ"מ הא הוא מתכוון שימותו אינו מוכרח דכשאינו מולל רק זורקה כך למים אפשר שתמלט רק שעכ"פ ע"י שהות הרבה וקרוב שלא תחזור עליו לצער : וכן מצאתי בבר"י בישוב דברי המג"א ממ"ש עליו בקרבן נתנאל במה דמייתי מהש"ס די"ל דמיירי בחול והא"ר כ' דמיירי במפלת ראשו ובבר"י כתב די"ל דהמ"א סבר דלאו פ"ר הוא דאפשר שיצאו מהמים וגם אינו מכוין להמיתם רק להחליש כוחם שלא יקפצו עליו פעם אחרת ע"ש · ולכן נראה דגם בלילה דמסופק אם כנה או פרעוש שלא ימיתנה מ"מ אפשר דאם מצטער שחוזרים עליו שרי להשליך למים בלי מלילה ועיין בא"ר מ"ש בנ"ץ לענין למחות לאשתו ביד חזקה אם אינו משער שתשמע בקולו ישתוק וכ"כ בבר"י כיון דבלא"ה

כפי

ביאור הגר"א

ושמואל ס"ל כוותיה שם מ"ב א' וכמה מתני' כותיה : ס"ט הנקרא. תוס' י"ב א' ד"ה שמא כפי' ר"ת : אא"כ. כמש"ש במפים הרמב"ם ורא"ש בין מפלה מדב"ה שם דמתירין וכ"מ ברי"ף : אבל. הרא"ש מדקאמר רבה מקטע וכפירש"י וא"ל ר"כ לבנתיה מ' מורסא ולידת נחש : ועוקצו. דוקא עוקצו כמ"ש מתפים מורסא דדוקא בצערא שבא : ואסור. שם ור"ל אפי' בכה"ג דאפי' דבמפלה וצ"ל כה"ג : ס"י כל חיה. כפרש"י שם. ואע"ג דבגמ' לא קאמר אלא חמשה ל"ד אלא הכל לפי המקום והזמן וז"ש נחש אסור להורגו אלא דוקא הממיתים כמ"ש בס"י דלא כר"ת דמתיר והביאו במרדכי ומדמי לשאר מזיקין דס"י וליתא ולשיטת הרמב"ם כל כו' : ואפילו במתכוין. מ"מ והר"ן מדקאמר לרעה אני הורג כו' מ' דאפי' במתכוין : ס"א שאינו מתכוין. הרמב"ם ההורגו חייב : ואף. תוס' יב א' ד"ה נוטל. ובפרעוש אף ת"ק מודה : והמפלה. כת"ק וכמ"ש רב הונא הלכה וחילק כפרש"י שם ואע"ג דהר"ן כ' כאן ג"כ כמו גבי נחש בס"י וכן מ' מכל המפרשים ורש"י אזיל לשיטתו שכ' ג"כ גבי נחש שאינו

מתכוין

מחצית השקל

שימות לצוות כה"ג לגוי ליטלו משם וליתנו לתוך מים מרובים כדי שישאר חי תליא במחלוקת הפוסקי' שהבי' מ"א סי' ש"ז סק"ז אם מתירים שבות דשבות דהיינו לצוות לגוי שיעשה' שבות במקום פסידא ע"ש דכיון שיבש בו כסלע חייב א"כ קודם שיבש כסלע ניהו דלא חייב מ"מ איסורא עביד דהא בכל רגע כשהוא חוץ למים מתיבש קצת וכ"כ בתשו' חות יאיר סי' קס"ד תוך התשו' וז"ל ובכה"ג השולה דג מן הים כיון שיבש בו כסלע ב"ש חייב ומקמי הכי אם מחזירו למים אפשר נשאר בחיותו ופטור ומ"מ איסור' עביד רק דחומר האיסור אפשר לו לתקן דלא יתעבד מחשבתו כו' עכ"ל וא"כ כשלקחו הגוי מן המים מעוטים טרם שנותנו תוך מים מרובים באותו זמן נעשה עכ"פ איסור דרבנן וע"י גוי הוי שבות דשבות אולם כה"ג לאו שבות מיקרי אלא איסור תורה דהא קי"ל כר"י דחצי שיעור אסור מה"ת וכ"כ משנה למלך פי' ח"י דין א' דכל השיעורים בל"ט מלאכות הן לענין חיוב אבל איסור תור' יש אפי' פחות מכשיעור והביא ראיה מדברי רש"י גבי אופי' (ע"ש בתשו' חות יאיר דמדמה בזה שולה דג לאופי') וכן מהג"א דלא כתשו' ה"ה ח"ל סי' פ"ו וא"כ אפי' למ"ד שבות דשבות במקום פסיד' מותר מ"מ כה"ג אסור דהוי חד שבות ולא שבות דשבות : (סקי"ח) ועוקצו כו' וצ"ל לקוץ בר"ה דהותר שבות משום היזק : אבל י"א כו' מעל בגדיו מבפנים שלא תבא על בשרו וכ"ש כשהוא על בשרו אפי' אינו עוקצו ולזה הסכים הט"ז : (סק"כ) מותר כו' לשון הרמב"ם פי"א רמשים שהווייתן כו' כנ"ל : (סקכ"א) לא יהרגם כו' דמותר לזורקן במים וכ"מ בגמ' ודאי פרעושים אסור לזורקן למים וכ"מ בתשובת חות יאיר סי' קס"ד דהוי דבר שמתכוין וגם הוי פ"ר (וע"ש אי צריך למחו' באשתו כה"ג) מ"מ בכנים כיון דאין האיסור כ"א משום גזרה אטו פרעושי' כיון דמשני' לזורקן במים אית ליה הכירא ול"ג ומ"ש וכ"מ בגמ' הוא דבדף י"ב ע"א פליגי ת"ר המפלה כליו מולל וזורק בלבד שלא יהרג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול . ובתר הכי פליגי ב"ש וב"ה לענין הריגת כנים וב"ה מתירים והקשה הרא"ש דת"ק ואבא שאול תרווייהו ס"ל דהריג' אסור' ודאי לא פליגי על ב"ה דמתיר ההריג' אלא דת"ק וא"ש מיירי במפלה בגדיו כדקתני בברייתי' המפל' כליו כו' . וכיון דבבגדי' גם פרעושים מצויים גזרינן הריג' כנים אטו הריגת פרעושים וא"ש אוסר גם המלילי' ואע"ג דהוי גורם לגזרה ע"ש בתוס' אבל ב"ה מיירי במוצא כנים על בגדיו דרך מקרה ואינו מפלה כה"ג לא גזרי' ובתר הכי אמרינן רבה מקטע להו (פי' הורגן) רב ששת מקטע להו רבא זורק להו לקנא דמיא ופרש"י דרבה ור"ש מיירי בשבת וכ' הרא"ש לפ"ז ע"כ צ"ל דמיירי במוצא דרך מקרה דא"כ הוי מלתא דפשיט' וכדאמר ב"ה . אלא מיירי במפלי' ראשו כיון דשם אין פרעושים מצוים קמ"ל דל"ג ומותר הריגת כנה ע"כ ולפי זה מסתמ' רבא דזרק להו לקנא דמיא ע"כ ג"כ מיירי במפלה ראשו בשבת דהא על רבה ור"ש קאי וצ"ל דס"ל דגם בראשו אע"ג' שאין פרעושים מצוים גזרי' אטו פרעושים ואפ"ה התיר לזורקן במים וא"כ ה"ה לדידן דעכ"פ במפלה כליו דגזרינן אטו הריגת פרעושים יש להתיר לזרקן במים דלדידן מפלה כליו יש לו דין מפלה ראשו לרבא אע"ג שיש לבעל דין מקום לחלוק מ"מ ס"ל דשוין הם ועסי' ש"מ ס"ב שכ' שם מ"א בס"ק ג' דתולש מן הבהמ' פטור דלא הוי כגיזה וא"כ ליכא רק איסור דרבנן (ועי' בט"ז ס"ס של"ו) וגם אי אינו צריך לומר הוי מלאכ' שא"צ וא"כ ע"כ צ"ל הא דאוסר פה בס"ח אע"ג דהוי דבר שאינו מתכוין אע"כ דהוי פ"ר וא"כ מוכח דגם ס"ח ס"ל כדעת מ"א בסי' שי"ד דפ"ר אפי' באיסור דרבנן אסור דלא כת"ה : (סקכ"ג) ואפי' כו' וצ"ל שעפ"י הרוב הם ממיתים כו' מ"ש ע"פ הרוב האמת נקט אבל ה"ה אם הוי ספק שקול אם הם ממיתים ג"כ מותר וכדקיי"ל ספק נפשות להקל וכן כ' הכ"מ שם להדיא וכ"מ מדסיים מ"א אבל דבר שאינו ממית לעולם כו' משמע דאם לפעמים ממית שרי : (סקכ"ד) ע"ג קרקע כו' לדברי המתירים כו' דס"ל דבמרוצף ל"ל לאשווי גומות ה"ה הכא . אבל למאן דאוסר בכיבוד אפי' במרוצף דס"ל דגם דבמרוצף א"ל משום אשווי גומות : דהיינו בין הרובדין בין אבן לאבן · או בין קרש לקרש כמ"ש הרב"י שם או דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ה"ה דיש לאסור כאן : וע"ג ספסל לכ"ע שרי . ר"ל אפי' למאן דאוסר כיבוד במרוצף מ"מ על גבי ספסל מודה דשרי דבספסל לא שייכי הני תרי טעמי דלעיל דספסל לא מחלף בקרקע וגם ליכא רובדין : כ' מהרי"ל כו' הטעם עי' בס"ק שאח"ז : (סקכ"ה) משוב כו' ואפשר שזהו כוונת מהרי"ל שהביא בס"ק שלפני זה דבש"ע התיר לדרסו לפ"ת אע"ג דממילי' מגרת ומשוי גומות והוי פ"ר וכמ"ש ע"ז מ"מ כיון דאינו מתכוין מותר ומשום מאיסותא. ומהרי"ל שכ' ובלבד שלא ישפשף משמע אע"ג דאינו מתכוין אע"ג דאיכא מאיסותא אפ"ה לא הותר אא"כ יזהר שלא ישפשף דהיינו למרח ואשוי גומות משום דס"ל דהאידנא ליכא ברוק משום מיאוס : (סקכ"ו) חיה ועוף כו' ז"ל הגמ"יי כו' ר"ל מ"ש הרב"י כאן הם דברי הגמ"יי כפי הבנות הרב"י דבריו וי"א שהביא רמ"א ונרסם הגהת אלפסי הם דברי ש"ג הנקרא הגהת אלפסי ולכן הביא מ"א ל' הגמ"יי ובתוכו יברר שהגמ"יי אינו חולק עם הש"ג לענין שבת כ"א לענין י"ט דלא כהרב"י : ז"ל הגמ"יי שברשותו הלכך פטור הוא משנה ר"פ ח' שרצים דף ק"ז ע"א ומפרש לה הגמ"יי דר"ל פטור אבל אסור בכל פטורי

שבת

שאינו מתכוין למרח ולהשוות גומות (י) ואע"ג דממילא ממרח הוא כי לא מכוין שרי כה משום (יז) מאיסותא :

יב כו ג חיה ועוף שברשותו (יא) מותר לצודן ג והוא שלא ימרודו אבל אם הם מורדים אסור לתפסם ד אפילו בחצר אם החצר גדול שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה : הגה ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו ואם (יח) צדן פטור [הגהות אלפסי] אבל פרה וסוס וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו: אם צדן חייב חטאת וכן עיקר [המגיד פ"י] אתול דינה כשאר חיה ואסור לתפסה בשבת [הגהות אלפסי ש"ג דף ק"פ] : (°)

שיז דין קשירה ועניבה בשבת . ובו ז סעיפים :

א (א) א הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב כגון קשר הגמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענים בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן ב פטור : הגה

מגן אברהם

במרוצף (°) עיין סי' של"ז ס"ב וכ"ה בירושלמי וע"ג ספסל לכ"ע שרי ול"ע דליתסר משום מירוח עצמו וי"ל דממרח לא שייך אלא כשכוונתו שיתמרח דבר ע"ג חבירו אבל הכא רוצה שיבלע בקרקע . כתב מהרי"ל מותר להעמיד רגליו עליו ובלבד שלא ישפשף וכ"כ הגמ"ג : כה משום מאיסותא . נ"ל דהאידנא דליכא דקפיד ברוק משום מאיסותא יזהר שלא ישפשף (°) כשדורס עליו ואפשר שזהו כוונת מהרי"ל אבל ליחה היוצאת מן הפה או מן החוטם ודאי איכא משום מאיסותא ובבה"כ אפי' ברוק שרי עסי' ל' ס"ג : כו חיה ועוף שברשותו . ז"ל הג"מ חיה ועוף שברשותו הצדן פטור אבל אסור והא דתנן אבל צדין חיה ועוף היינו בי"ט שצדן לכתחלה כדי לשוחטן ולאכלן אבל הכא בשבת לא וכגון דעבידי לרבויי כשרוצה לתופסן וכן בבית גדול כ"כ שאם לא גדלו וכו' ואף לדחותן במקום צר שנוחין לתפוס אסור וכו' עכ"ל רבינו ברוך ול"ע דהא דתנן אבל צדין וכו' מוקמינן לה בגמ' בביבר קטן (°) שהם ניצודים בו וכמ"ש סי' תצ"ז א"כ בשבת אפי' בבית קטן אסור ואחר כך כתב וכגון כו' וכן בבית גדול דזה אפי' בי"ט אסור וכ"ה בביצה דף כ"ד יוני שובך (°) עבידי לרבויי (פרש"י עשויי' להשמט ולברוח מפני כ"א ופורחים עד קינן וצריך לעלות אחריהן וגם שם נשמטין ממנו ויורדים) אווזים ותרנגולים לא עבידי לרבויי וע"ק שכתב הג"מ א"כ והכי איתא בירושלמי סוס שמרד וכו' ובירושלמי איתא שחייב חטאת (°) וא"כ מתני' איירי כשלא מרדו ואפ"ה פטור אבל אסור והילך פסק הרב"י דמותר לכתחלה לכן נ"ל שבהג"מ (°) כוון למ"ש בש"ג בשם ראב"ן וז"ל בשבת אסור ליקח אווזים ותרנגולים וחיות שיש לו להדס בביתו כגון צביים שמגדלין בביתו אבל בהמות מותר ותהא אסור והכי תניא בתוספתא הצד אווזים ותרנגולים ויוני הדרסאות פטור מכלל דאסור עכ"ל והנה הג"מ ס"ל כמ"ש סי' תצ"ז ס"ז דאווזים ותרנגולים מותר לתופסם בי"ט ולכן כתב דדוקא בי"ט כדי לאוכלן אבל בשבת אסור ומ"ש א"כ וכגון דעבידי וכו' ט"ס הוא וצ"ל ובהמות דעבידי לריבויי וכו' אסור (וכ"ה כ' בשם ספר הזכרונות דט"ס הוא בהג"מ ואולי כוון למ"ש) ומסיים בהג"מ הלכך צריכים ליזהר שלא לתפוס סוס המורד ופרה המורדת כו' והכי איתא בירוש' כו' ע"ש ותמצא שדברי כנים וישרים וכן עיקר כמ"ש רמ"א וכ"כ באגודה תרנגולת שיצאה מן הבית אסור לצודה אך דוחין אותה עד שתכנס לבית כיון דרחב הוא ולא מטו לה בחד שחי' לא הוי צידה ואם (°) תינוקו' קטנים או עכו"ם צדין אותה להחזירה אין מוחין להם עכ"ל ולכן אין להקל בזה כלל ועמ"ש סי' תצ"ז בשם בעל המ"ב שגם דעתו לאסור ורש"ל בתשובה כתב אף שבגמרא ובסמ"ג איתא לאיסור ובהג"מ כתב להתיר רק בסוף כ' והמחמיר תע"ב ודוקא בחצר גדול אבל בבית מותר לכתחלה ע"ש כו' נ"ל דבהג"ה אחרת היא וגם בכ"ה כ' לאיסור ומ"ש הרב"י ע"ז כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת ל"ע דהא משנה זו ליתי' מהנך תלת כדאיתא ר"פ שבת וא"כ הוי ג"כ פטור אבל אסור ואיך כ' מותר לצודן :

מיקרי

ט"ז מגן דוד

פרעוש דהוי כהורג גמל אבל במלילה בכינה לא גזרו וכתב בטור דכינה מותר להרגו וה"מ כלוקחו מעל בגדיו או מעל בשרו אבל המפלה בגדיו אסור להרוג גם כינה כו' מבואר דה"ק דוקא אם מצאו על בגדיו דרך מקרה מותר להורגו ולא גזרו בזה משום פרעוש אבל אם מחפש אחריו אסור (°) אפי' בבגד אלא דק"ל דכ' הטור עוד ודוקא במפלה בגדיו גזרו הריגת כינה אטו הריגת פרעוש אבל במפלה ראשו מותר להרוג כינה ולא גזרינן אטו פרעוש שאין מצויות בראש עכ"ל דהדיוקים סותרים אהדדי דתחלה כתב במפלה בגדיו דוקא אסור משמע על בשרו מותר אפי' דרך הפלאה ואח"כ אמר דעל ראשו דוקא מותר משמע דעל גופו אסור שיש פרעושים מצוים וי"ל דבגוף לא שכיח שיחפש שם אחר כינה ובודאי לא גזרו שם אטו פרעוש ולא הוצרכו להזכיר זה אלא הראש שדרכו בהפלאה אפ"ה לא גזרו כנ"ל : (י) ואע"ג דממילא ממרח . פי' והוי פ"ר דמודה ר"ש דאסור בלא מתכוין הכא מותר משום מאיסות' : (יא) מותר לצודן . פי' הא דאמרינן במשנה בזה חיה ועוף שברשותו הצדן פטור היינו פטור ומותר ואע"ג דאמרינן בס"פ ח' שרצים כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מתלת היינו בחצר גדול כמ"ש כאן והי"א לא ס"ל חילוק זה ורש"ל בתשו' סי' י' פסק כדיעה ראשונה ובתשובת מהר"ר בנימן הכריע כרמ"א והא דמותר לפי דיעה ראשונה לצוד היינו שירדוף אותה עד שתכנס לבית או שדוחין אותה בידים כדלעיל סי' ש"ח ס"מ אבל לטלטל אותה ודאי אסור דלא כרש"ל בתשו' הנ"ל כמ"ש שם סימן ש"ח :

שיז (א) הקושר קשר של קיימ'. בגמ' אמרינן דיש כאן ג' חלוקות א' חיוב חטאת וא' פטור אבל אסור לכתחלה וא' מותר לכתחלה וזה פשוט דהמותר לכתחלה הוא בקשר שאינו של קיימא רק בקשר של קיימא יש חילוק דלפעמים חייב ולפעמים אסור לכתחלה ויש בזה שני דיעות כיצד היא החילוק דלהרי"ף ורמב"ם שהם דיעה ראשונה אם אינו של קיימ' היינו שנעשה להתיר בכ"י ובשל קיימא החילוק הוא בעצם הקישור היאך הוא דאם הוא מעשה אומן ממילא הוא חזק מאד אז חייב ורק באינו של קיימא מ"מ כיון שהוא חזק אסור לכתחלה ואם הוא מעשה הדיוט אינו חזק כ"כ אע"ג דהוא חזק שנעשה לקיום מ"מ אינו חייב אלא אסור והאיסור' מיהא איכא כיון שנעשה לקיום נמצא דבתרתי לריעות' קיום וחזק חייב קיום לחוד או חזק לחוד אסור ותרתי לטיבותא דהיינו אינו לקיום ואינו חזק לכתחלה מותר ורש"י והרא"ש אין מחלקים בעצם הקשר אם הוא חזק מאד שהוא מעשה אומן אלא הכל תלוי בדעת האדם הקושר לחוד דאם דעתו שישאר כן לעולם דהיינו כל זמן שאפשרי לו להיות קיים ולא יצטרך להתירו ואינו קצב זמן בדעתו מתי יתירו זהו חייב ואם קוצב בדעתו איזו זמן שבודאי יתירו אז פטור יהיה הזמן מה שיהיה דחיוב אין כאן כיון שיש לו עכ"פ זמן והאיסור יש כאן שתוך אותו הזמן הוא נקרא של קיום אבל אם חושב בדעתו להתירו ביומו זה לא מקרי זמן כלל ומותר לכתחלה וזה דעת הטור שכתב תחלה כל קשר העומד להתקיים לעולם פי' ע"ד כן עושה אותו ואינו קצוב זמן כלל בדעתו חייב והעומד להתקיים ז' ימים פי' שגומר בדעתו כן פטור ואסור ולאו דוקא ז' ימים אלא כל שהוא יותר מיום א' היא בכלל זה יהיה הזמן כפי מה שיהיה ולא נקט ז' ימים אלא כיון דרש"י כתב מפני שפעמים שמניחו שם שבוע או שבועיים קמ"ל דזמן שבוע א' לא הוה כמו קבוע לעולם ממילא ידעי' דה"ה שבועיים דמ"מ דכיון דשניהם אין שם עול' עליהם אבל אם אין שם בדעתו כלל זמן אלא להתירו היום מותר לכתחלה והב"י כתב שדעת הטור דכל דבציר מז' ימים הוא בכלל מתיר באותו יום וכתב שלמד כן מפרש"י שכתב אסור לכתחלה לקושרו שם מפני שפעמים מניחו שבוע וגם כתב שפעמים מתקיים בשבת אלמא דבציר מהכי

ניכא

באר הגולה

ק"ז משנה ב בגמרא שם לעיל מיניה ג כ"ה בפרק י' מה"ש בשם הירושל' וכן כ' הרשב"א ד שם בהגהות בשם רבי ברוך (° ועוד מדינים אלו נתבארו בסי' ש"ח ס"מ : א שבת ק"ז משנה ובגמרא ק"ב ב הרי"ף שם וכן

לבושי שרד

ט"ז סק"ט (°) אפילו בבגד . לשון אפי' שכ' ר"ל וכ"ש על הארץ:(מ"א ס"ק כ"ד) (°) עסי' של"ז . אבל האוסרין שם דגזרי' אטו אינו מרוצף ה"ה כאן אבל בספסל לא שייך למיגזר אטו קרקע ושרי לכ"ע : סקכ"ה (°) כשדורס עליו דמ"ש המחבר דורסו לפי תומו ר"ל שאינו משפשף מעט אלא שאינו מתכוין ושרי משום מאיסותא מה שאין כן האידנא אסור לפי תומו אלא צריך ליזהר שלא יהיה שום שפשוף וכדברי מהרי"ל בס"ק הקודם : סקכ"ו (°) שהם ניצודים ואינם מחוסרים צידה : **שם** (°) עבידי לרבוי מש"ה הצדן חייב אבל אווזים ותרנגולים פטור אבל אסור הרי דבלא עבידי לרבויי אסור ואיך כ' הג"מ דלא אסור אלא בעבידי לרבויי : **שם** וא"כ מתני' איירי דתני חיה ועוף שברשותיה הצדן פטור : **שם** (°) כוון למ"ש בש"ג ר"ל דבהמה קיל מחי' ועוף ואין אסור בבהמה אלא עבידי לרבויי אבל חיה ועוף גם בלא עבידי לרבויי אסור ויש טעות סופר בהג"מ כמ"ש המג"א א"כ ודלא כב"י דאהיר בחי' ועוף ג"כ בלא עבידא לרבויי ובזה נתיישב קושיתו של המג"א להג"מ רק דעדיין קשה מ"ש הג"מ והא דתני' אבל צדין כו' ה"ל לתרץ דשם בביבר קטן שכבר ניצוד לכן כ' המ"א דהג"מ ס"ל כמ"ש בסימן תצ"ז ע"ש במג"א סק"ז דמותר לתופסן אפי' צ"ל הבה בצודה מש"ה הוצרך לומר דהיינו דוקא בי"ט כדי לאוכלן ודו"ק : **שם** (°) תינוקות קטנים או נכרי צדין כנ"ל :

באר היטב

וע"ג ספסל לכ"ע שרי מ"א וכתב מהרי"ל דמותר להעמיד רגליו עליו ובלבד שלא ישפשף וכ"כ הגמ"ג : **(יז)** מאיסותא . נ"ל דהאידנא דליכא דקפיד ברוק משום מאיסותא יזהר שלא ישפשף כשדורס עליו ואפשר שזהו כוונת מהרי"ל אבל ליחה היוצאת מן הפה או מן החוטם ודאי איכא משום מאיסותא ובבה"כ אפי' ברוק שרי עסי' ל' סי"ג מ"א : **(יח)** צדן . עיין בתשובת מ"ב סי' ס' דמסיק שם דאף אווזין ותרנגולים שעדיין לא הורגלו בבית כשאין באין מעצמן לכלובן לערב הצדן חייב חטאת ואם הורגלו ובאו לכלובן לערב אף שאר עופות פטור אבל אסור ואם יצאו מהבית ומתיירא שלא יאבדו אע"פ שאסור לצודן דוחין אותן כדי להכניסן להבית משום פסידא מ"מ לטלטל ולתפוס אותן אסור אבל עופות שלא הורגלו אסורין לדוחן עט"ז ומ"א . ובאגודה כתב אם תינוקות קטנים או עכו"ם צדין אותן להחזירן אין מוחין להם :

קיימא

שערי תשובה

לפי מ"ש הש"ג יש להם על מה שיסמכו וכן איכא דעת ר"ת ע"ש : (יח) צדן עבה"ט ועיין בשו"ת **מהרי"ט** צהלון סי' רמ"ה צרעין שיצאו מהכוורת מותר לומר לעכו"ם להעמיד נגדם מטה משוח במי לימון ולדבר להם דברים טובים עד שיקבצנו במטה ולקחת המטה עמהם וליתנו בכוורת מבלי שיסתום פתח הכוורת ואפי' לישראל אפשר דשרי ע"ש :

ביאור הגר"א

מתכוין. לא רצה ב"י לפסוק כדבריהם כיון שאינו אלא משום מאיסותא וער"ן : סי"ב מותר. אע"ג דכל פטורי דשבת **פטור** אבל אסור כאן ע"כ מותר כמ"ש בפ"ג דע"ט כ"ד א' וע"ש ברא"ש בשם בעל העיטור וע"ש ומ"ש במתני' דשבת פטור משום **דתני** ברישא חייב וכמ"ש שם ל' א' ואיידי כו'. הג"מ : **אסור.** ואפי' חיוב חטאת אית ביה כמ"ש בירושלמי שם ואמר אסור משום **סיפא** אפילו בחצר אם כו' ושם ודאי אין חיוב כיון שעכשיו א"צ מצודה וכמ"ש בי"ט שם ה"ד מחוסר כו' וע' הג"ה : **וי"א** **דאסור.** כנ"ל דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור וי"ט באכי משום שמחת י"ט התירו. הג"מ וע"ל סי' ת"ח סי"ט מ"ש שם ול"כ **דא"ל** לחלק דאף בי"ט אסור ואין מותר אלא אווזין ותרנגולים כמ"ש דלא עבידי לרבויי כו' ומתני' בשאר חיה ועוף וז"ש בהג"ה אבל פרה וסוס דאף שמותר בהן לכתחלה וכ"ש שאר כו' וז"ש אתול כו' ר"ל אינה כמו אווזין ותרנגולים כיון דעבידי לרבויי ועד"מ : **אבל פרה.** ירוש' וכנ"ל :

סי' **שיז** ס"א הקושר כו'. הכל לשון הרמב"ם וכפי' הרי"ף שם בגמ' : **כגון.** מתני' וכמ"ש בגמ' אלא קיטרא כו' ומדאמר הספנין ולא קאמר הספינות ש"מ של אומן קאמר וכן הגמלין הוא גמלין וג"כ של קיימא כמ"ש בגמ' : **וקשרי כו'.**גמ' בשניהם בדאושכפי : **אבל.** שם. בדרבנן וכפי' הרי"ף : **ויש חולקים.** כפי' רש"י ורא"ש : **וי"א כו' של קיימא.** ל"ד אלא לענין איסור וכן מ"ש ויש מקילין כו' ועמ"א ולמד מדאמר בדבני מחוזא וסנדל דנפקי בי הרי מ' דוקא ביומו וסברא ראשונה למד

מחצית השקל

דשבת וע"ז ק"ל להגמ"יי מדתנן ר"פ אין צדין אבל צדין כו' דמשמע אפי' לכתחלה שרי ולכן חילק התם באין צדין דמתיר לכתחלה דמיירי בי"ט לכן משום שמחת י"ט הותר אפי' לכתחלה משא"כ בפרק ח' שרצים דמיירי בשבת אסור לכתחלה : וסיים דוקא דעבידי לרבויי דהיינו מורדי' הוא דאסור בשבת אבל אי לא הוי מורדי' גם בשבת מותר לכתחלה ומזה העתיק הרב"י חיה ועוף שברשותו דהיינו שאין מורדים מותר לצודן לכתחלה אבל מורדי' אסור לכתחלה : ול"ע כו' מוקמי' לה כו' ס"פ האורג . ובר"פ אין צדין בביבר קטן אבל בביבר גדול אסור א"כ ה"מ הגמ"יי לתרץ הא דתנן ר"פ ח' שרצים חיה כו' הצדן פטור דמשמע אבל אסור מיירי בביבר גדול אע"כ ניחא ליה להגמ"יי לאוקמי האי דר"פ ח' שרצים ג"כ בביבר קטן א"כ איך כ' אח"ז וכגון דעבידי כו' ר"ל הא דבשבת אסור לכתחלה **דוקא** בעבידי כו' וכן בבית גדול הא כה"ג גם בי"ט אסור כנ"ל והגמ"יי ע"כ ס"ל דשבת חמיר ואפי' **בביבר** קטן אסור כנ"ל . וכ"ה בביצה כו' דבעבידי לרבויי אפי' בי"ט אסור דרמי אהדדי שני ברייתות **דתנא** חדא אווזין ותרנגולי' ויוני הדריסאות פטור ותניא אידך הצד יוני שובך ויוני עליה כו' חייב ומשני **שאני** יוני שובך דעבידי לרבויי לכלובן ופרש"י כו' אבל אווזים ותרנגולים לא עבידי לרבויי . הרי דחיה **ועוף** דעבידי לרבויי אפי' בי"ט אסור ואפי' חייב על צידתן א"כ ע"כ הא דהגמ"יי מוקי האי דר"פ ח' שרצים **בשבת** וס"ל דשבת חמיר ע"כ ס"ל דבשבת אפי' לא עבידי לרבויי אסור ואיך כ' הגמ"יי אח"ז וכגון **דעבידי** לרבויי : וע"ק שכ' הגמ"יי א"כ והכי איתא בירוש' כו'. הלשון אינו מדוקדק דלפי לשון זה לא **הי'** צריך להקשות על הרב"י כ"א על הגמ"יי גופיה דאיך כ' והכי איתא בירוש' ואדרבא בירושלמי **איתא** להפך דהא הגמ"יי כ' דמתני' דריש פ"ה שרצים מיירי בעבידי לרבויי וקתני מתני' פטור ובירוש' **כ'** דחייב אלא כן הוא לשון הגמ"יי אחר שכ' ואף לדחותן כו' אסור כ' הלכך צריך ליזהר שלא לתפוס **סוס** המורד כו' (הובא במ"א אח"ז) ובירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה כו' א"כ בהגמ"יי גופיה **לא** ה"מ מ"א להקשות דהי' אפשר לפ' דברי הגמ"יי שלכך הביא הירושלמי לדחות דברי הראשונים **וע"י** הירושלמי חזר בו הגמ"יי מדבריו הראשונים אבל לפ"ז צ"ל דמתני' דר"פ ה' שרצים מיירי באין מורדים ואפ"ה אסור לכתחלה א"כ קשיא על הרב"י דאיך כ' להיפך: לכן נ"ל כו' למ"ש בש"ג הוא **הי"א** שהביא רמ"א ואין בין הגמ"יי וש"ג מחלוקת לענין שבת כ"א לענין י"ט : והנה הגמ"יי ס"ל כו' **דבזה** חולק הגמ"יי על הש"ג דהש"ג ס"ל דאווזים ותרנגולים אפי' בי"ט אסור לצודן לכתחלה והגמ"יי **ס"ל** דבי"ט אפי' לכתחלה מותר דהא הש"ג מייתי ראיה מתוספתא דקתני הצד אווזים כו' פטור **מכלל** דאסור ובאמת תוספתא זאת הובא בש"ס ר"פ א"צ ופי' התוס' שם דפטור ר"ל אבל אסור כדס"ל להש"ג אבל הרא"ש פי' דהאי פטור ר"ל מותר אפי' לכתחלה עיין שם אם כן הגמ"יי ס"ל כהרא"ש לכן כ' דאווזים ותרנגולים בי"ט מותר לכתחלה והקשה הא דתנן ר"פ ח' שרצים חיה ועוף שברשותו הצדן פטור ומשמע להגמ"יי מדקתני שברשותו היינו שנתגדלו בביתו ולא עביד לרבויי כגון אווזים ותרנגולים ואפ"ה קתני פטור ומשמע אבל אסור הרי דאפי' אין מחוסר צידה אסור לכתחלה ולכך ק"ל להגמ"יי מדתנן ר"פ אין צדין אבל צדין חיה ועוף משמע אפי' לכתחלה וניחא דהתם מיירי בביבר קטן דאינו מחוסר צידה מכל מקום ק"ל דהא בר"פ שמונה שרצים קתני שברשותו דמשמע נמי דאין מחוסרים צידה כנ"ל ואפ"ה אסור לכתחלה והוצרך לחלק בין י"ט לשבת: ומ"ש אחר כך וכגון כו' ט"ס וכצ"ל ובהמה דעבידי כו' ר"ל דעד עכשיו דיבר מחיה ועוף דומיא דאווזים ותרנגולים דלא עבידי לרבויי מן הסתם אבל בהמה דעבידי לרבויי אסור וה"ה דאפי' חיובא איכא אלא דלדידן ליכא נ"מ בין חיוב לאיסור וה"ה באווזים ותרנגולים אי עבידי לרבויי אסור אלא אורח' דמלת' נקט דסתם אווזים ותרנגולים לא עבידי לרבויי וע' לקמן בסי' תצ"ז במ"א ס"ק ז' : ומסיים בהגמ"יי הלכך צריכים כו' ר"ל א"ש טפי: וכן עיקר כמ"ש רמ"א דאפי' חיה ועוף שברשותו ול"ע לרבויי ובאו לכלובן אפ"ה בשבת אסור דגם הגמ"יי מודה בשבת: ורש"ל בתשו' סי' י': אף שבגמ' וסמ"ג איתא לאיסור. היינו מדקתני ר"פ ח' שרצים חיה ועוף שברשותו הצדן פטור משמע אבל אסור ככל פטורי דשבת: ובהגמ"יי כתב להתיר . וצ"ל דס"ל דהאי פטור דקתני ר"ל ומותר לכתחלה והא דקתני פטור נ"ל כמ"ש בהגמ"יי שלפנינו פ' י' בסוף דבריו ז"ל ואע"פ שיש לדחות ולומר דפטור ומותר ואיידי דבעי למימר (הוא סיפא דמתני') והחובל בהן חייב תני הצדן פטור כדאמרי' פ' ב"מ כו' עכ"ל : נ"ל דהגהה אחרת הוא שהיתה לפני מהרש"ל דאדרבא בהגמ"יי שלפנינו הלא אוסר רק שכתב שיש לדחות כנ"ל משמע אבל לדידיה לא נראה האי דיחוי אלא אסור כמ"ש לפני זה . ומ"ש הרב"י ע"ז כל פטור' כו' להביא ראיה להתיר אדרבא מייתי חובה לנפשיה דהא משנה זו ליתא כו' :

סי' שיז (סק"א) מיקרי כו' דע דבגמרא איתא דג' מיני קשרים יש א' שמחייב חטאת על קשירתו או התרתו ב' פטור אבל אסור ג' מותר לכתחלה ודעת הרי"ף ורמב"ם וכ"פ הרב"י דהיכי דאיכא תרתי דהיינו מעשה אומן וגם הוא של קיימא חייבים עליו ובחדא דהיינו מעשה אומן ואינו של קיימא או הוא של קיימא ומעשה הדיוט פטור אבל אסור ובתרתי לטיבותא דהיינו מעשה הדיוט וגם אינו של קיימא מותר לכתחלה ורש"י והרא"ש ס"ל דמעשה אומן לא מעלה ולא מוריד וג' חלוקים הנ"ל הן במהות הקשר אי עשה לעולם או לזמן ארוך זהו של קיימא ממש וחייבים עליו ואם הוא

זמן

הגה (ב) ויש חולקים וסבירא להו דכל קשר של קיימא אפי' של הדיוט חייבי' עליו[רש"י והרא"ש ור' ירוחם וטור]וי"א שכל קשר שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו א מקרי של (א) קיימא [כל בו והגה"מ פ"י] ויש מקילין לומר ב דעד שבעה ימים (ב) לא מיקרי של קיימא (טור ומרדכי ע"ל סי' שי"ד סעי' י') ג **וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה :** הגה וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו (טור) ד (°)**כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסקה החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בבהמה הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימם וכל קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר אומן הרי זה אסור** ג (ג) ה **ולצורך מצוה כגון שקושר למדוד אחד משיעורי התורה מותר לקשור** ו **קשר שאינו של קיימא :** הגה וי"א דיש ליזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה ד דאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אומן דאפי' בשאינו של קיימא אסור לקשרו ה והוא הדין להתירו וכן נוהגין (הגה'אלפסי פ' אלו קשרים)ומ"מ נראה דבמקום צערא אינלחוש ומותר להתירו דאינו אלא איסור דרבנן ובמקום צער ו לא גזרו והא דבעינן ב' קשרים זה על זה היינו כשקושר שני דברים ביחד אבל אם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה דינו כשני קשרים : (סמ"ג)

ב ז (ד) ז **נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל (ג)או(ה) שנשמט רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומם ובלבד** ח **שלא(ו)יקשור :** הגה (ד) ודוקא שיוכל להחזירו בלא(ז)טורח אבל אם ט צריך טורח לזה אסור דחיישי' שמא יקשור (טו' והרא"ש פ' במה טומנין):

ג (ה) ט **מתירין בית הצואר מקשר(°)שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא אבל** י **אין (ח) פותחין אותו מחדש דמתקן מנא הוא:** הגה אפי' כבר נפתח רק יא (°)שחזר(ט)האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאומנים עושין(ר' ירוחם ח"ד)ולכן אסור לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאומנים עושין אע"ג דהתפירה אינה של קיימא דאין חילוק בהפירה בין של קיימא לאינו של קיימא (הגהות מרדכי פ')

ט"ז מגן דוד

ליכא אפי' איסורא ולענין חיוב נרא' מדברי רש"י שכ' ופעמים שמתקיים שבת או חדש דכל שעומד להתקיים יותר מחדש חייב עכ"ד ב"י והם תמוהים מאד ואינם מסתברים כלל לפע"ד דודאי יש על רש"י עצמו לתמוה לפי הבנת הרב"י דלטו שבוע או חדש כתיבי באורייתא' דנימ' פחות משבוע מותר ויותר מחודש חייב ותו דהא כשזכר רש"י שבוע זכר ג"כ שבועיים וכי היכי דבשבועיים ודאי לית לך דיוק דפחות משבועים מות' ה"נ לא תידוק משבוע אלא העיקר הברור דלא חודש ולא שבת היום אלא כמ"ש ולזה נתכוין [°] גם רש"י להורות דאין חילוק בין חיוב לאיסו' רק בקביעות זמן בדעתו והחיוב באין זמן כלל והאיסור ביש זמן יהיה מה שיהיה הן שבוע הן חדש וה"ה יותר מחודש דכל שבאו לקיצבת זמן אין חילוק בין שני ימים לאלף שנה דהכל אסור ואין חיוב ושבוע דנקט רש"י הוא לפי הענין דמיירי ממנה בגמ' ומו"ח ז"ל הקשה דיוקי' דהטור אהדדי ולפמ"ש הכל ניחא בס"ד ואע"ג דב"י מביא דעת הגאון מהרי"א דבעומד ז' ימי' מקרי קשר של קיימ' אנו אין לנו אלא מה שנכ' ברור בפי' דבריה' ולא נחלק בין זמן לזמן דזהו היה נקר' גזירת הכ' דהא אין טעם לחילוק זה וכ"כ ב"י בשם כל בו בשם הר"ם וכ"כ במרדכי דאחר יום א' אסור לכתחלה : והך מילתא בזכרנו דבקביעות זמן תליא מילת' נתכוין לה גם הטור במה שהביא ספר התרומות רצועו' שקושרין באבנט ואין מתיר אותה אלא כשמחליפין במכנסים אסור לקושרן בשבת עכ"ל הטעם בזה דהוה כמו קביעות זמן לשבוע כיון שדרך להניח כך אמרי' ודאי היה דעתו כך ולא אמרי' להקל שהיה בדעתו להתירו היום ומ"ש הטו' אח"כ רצועו' שבבגד שעל הכתף שמהדקין בהם הבגד שאלו אסורין להחזירן חיישינן שמא יקשור נ"ל דהנך רצועות קושרין אות' להיות שם בלי זמן קבוע וממילא יש חיוב חטאת ע"כ יש לגזור אפי' בחזרה דאל"כ לא הי' בקישור אלא איסור מדרבנן ולא היינו אוסרין החזרה בשביל זה כנלע"ד נכון בכל הנ"ל : (ב) ויש חולקים · הוא דעת הטור ופרשוהו בסמוך אלא דמ"ש אח"כ רמ"א ויש מקילין לומר כו' היא לשיטת הב"י בפי' דברי הטור וכבר נתבאר דאין לפר' כן : בהא דאמרי' בחלוקה של איסור ולא חיוב איתא בגמ' דהיינו סנדלים של רבנן פי' בספר התרומה בשם ר"י דהינו שמשעה שקושרים אותם על רגלם בשבת שחרית אינם חולצים מנעליהם אף בלילות עד ליל שבת לפי שלומדים בכל הלילות של חול במלבושיהם ושוכבים מעט כו°] ק' דא"כ הוי בכלל פטור אבל אסור והיאך קושרים אותו בשבת שחרית וי"ל דמ"מ לא נחשב בכלל קביעות זמן שזכרנו דהרבה פעמים שוכבים גם בחול וחולצין מנעליהם ולסימנא בעלמא נקט גמרא כיון שדרכם בכך רוב פעמים ממילא כשאדם גומר בדעתו שיהיו נשארים בודאי איזה זמן היה איסו' ודוגמא לזה הוא בפירש"י על סנדלי רבנן דפי' שם שהם לפעמים חולצין אותם וחוזרין ולובשין בלא התרת הקשר ואפ"ה לא הוה קשר קיום כיון שבשעת הטיט מתירין אותם וקושרים אותם היטב : (ג) או שנשמט רוב הרגל · לא ידעתי פירושו לענין קשור דמאי קשר שייך ברצועות במה שנשמט המנעל מן הרגל ובירושלמי שהוא מקור דין זה אין שם כלל האי או שנשמט רוב הרגל גם במרדכי שהעתיק הירוש' לא נמצא זה שם רק ברמב"ם פ"י כתב בזה"ל ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש כו' כתב ה' המגיד שהרמב"ם הוסיף האי על הרגל לפרש דאי לא הוה ודאי מעשה אומן אבל עכ"פ ל' הכתוב כאן אין לו פי' ומצינו ל' זה גבי חליצה בפרק מצות חליצה דף ק"ב וכמדומה לי שע"י טעות הועתק לכאן ואע"ג דהלבוש העתיקו כמ"ש לפינו אין ראיה שהוא נגרר תמיד אחר מה שמצא לפניו ואמת יורה דרכו דגם כאן נ"ל (°) כל' שהוא ברמב"ם שזכרתי : (ד) ודוקא שיכול להחזירו כו'. לא הבנתי הג"ה זאת במה דתלה גזירת קשירה באם יש טורח חדא דאף אם הם תלוים זה בזה הא כ' הרא"ש פ' ב"ט הביאו ב"י וז"ל נצאות של מלבושים שעל הכתף אם יצאו יש מתירין להחזירן בשבת אם יש נקב רחב ויכול להחזירן בקל כיון דנתקו ונראה דאסור להחזירן שרגילין לקשרן והוא קשר ש"ק כדאמרי' בפרק כל הכלים גזירה (°) שמא יתקע כו' עכ"ל הרי דאף ביש נקב רחב גזר שמא יקשור ותו דהתו' פ' ב"ט כתבו וז"ל אר"י אם נתקו חוטי הסרבל אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי כיון דעתיקי הם ובלבד שיתנם בענין שלא יהא לחוש שמא יתקע עכ"ל הרי לפניך דאף על פי שאין טורח חיישינן לשמא יתקע והא דנקטי התוס' דבעי שלא יהא בו טורח לאו משום חשש שמא יתקע אלא משום דאם יש בו טורח הוה כמתקן מנא וכמ"ש ב"י בשם מרדכי פרק א"ק ול"ע : (ה) מתירים בית הצואר כו' . ב"י הביא בשם הר"מ שכתב (°) בשם הכל בו וז"ל חלוק ומכנסיים שנקשרו יחד אין להתירן בשבת

מגן אברהם

שיז א מקרי של קיימ'. ופטור אבל אסור ואינו חייב אא"כ עשוי להתקיים לעולם או זמן ארוך עב"י : ב דעד ז' ימים . מותר לכתחלה : ג ולצורך מצוה כו' . אפי' מעשה אומן דאל"כ אפי' בלא מצוה שרי☞ול"ע דלמה צריך לעשות מעשה אומן יעשה קשר שאינו מעשה אומן אעפ"כ יכול למדוד ונ"ל דמיירי דא"א בע"א : ד דאין אנו בקיאין כו' . ומיהו נראה מל' הרי"ף שהוא קשר [°] שקושרין אותו הדק היטב [ס"ג] : ה וה"ה להתירו . היינו לדעת הרמב"ם *) אבל (°) להרא"ש מותר וכ"ה בהדיא בש"ג שם ובגמרא אורחא דמלתא נקט דאומן עושה לקיום דלא כע"ש : ו לא גזרו · ובספר הזכרונות אוסר (כ"ה) : ז נשמטו. אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא וה"ה בסרבל או במכנסיים (כ"מ בתוס' ורא"ש והג"א והמרדכי) אבל אבנט שרי להכניס במכנסיים דלא מבטל ליה התם ועשוי להכניס ולהוציא תדיר לא מקרי מתקן מנא (ב"י ססי' זה) וא"כ אסור להכנים משיחה לשם דמבטל ליה התם : ח שלא יקשור . פי' שלא יעשה קשר בראשו שלא ישמט דהוי קשר ש"ק כמ"ש סס"א : ט צריך טורח וכו' . ל"ע דאפי' הנקב רחב אסור במקום שרגילים לקשור דחיישינן שמא יקשור ובמקום שהנקב צר אפי' במקום שאין רגילין לקשור אסור דצריך טורח וכ"ה בתוס' ורא"ש בהדיא ואפשר דט"ס הוא בש"ע וא"כ ברצועות שלנו במנעלים ומכנסים דרגילים לקשור בראשן אפי' בעתיקים אסור להכניסן עמ"ש ססי' זה : י אין פותחין . והפותח חייב חטאת משום מכה בפטיש אבל משום קורע אינו חייב אא"כ עושה ע"מ לתפור (ב"י וע' בכ"מ פ"ד דלא כע"ש) : יא שחזר האומן וקשרו. ואינו יכול להתירו אא"כ חותך החוטי' אסור[רי"ו]וכ' יש"ש פ"ד דבילה סימן ט' אכן הכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר שרי לכ"ע

באר הגולה

כ' הרמב"ם בפרק י' ג שם בגמרא ד לשון הרמב"ם שם ה שבת קי"ז במשנ' ו שם בפי' רש"י ז הרמב"ם בפ"י וכ' הרב המגיד שהוא מהתוספות ח שבת

נתיב חיים

שיז ט"ז ס"ק ב' . (°) קשה דא"כ הוי בכלל פא"א . כ"ב וכן יש להקשות על התרתן בשבת ולק"מ דאי' לן למימר דרבנן קשרו מנעליה' בשבת ע"י עניבה עד מוצאי שבת. ועל התרתן ס"ל לבעל התרומות דאין חיוב חטאת על התרת קשר כ"א כשמתי' ע"מ לקשור כמעשה משכן וכמו שפסק הרא"ש וכיון דאינו אלא איסורא דרבנן במקו' צערא לא גזרו כמ"ש הרמ"א סעיף א' אבל רש"י כייד תס' התרומות לפרושו בפי' כלל גדול דס"ל דמתיר חייב אפי' שלא ע"מ לקשור . עיין בתוספות דף ע"ג ד"ס הקושר וכו' ע"ש :

דגול מרבבה

*) פי' שמותר בין לקשור בין להתיר דלדעת הרא"ש מעשה אומן אינו מעלה ואינו מוריד כלל :

לבושי שרד

שיז ש"ע ס"א (°) כיצד נפסקה . אדלעיל קאי בשל קיימא ואינו מעשה אומן דפטור אבל אסור : ט"ז סק"א (°)גם רש"י אלא להורות כנ"ל: מ"א סק"ד (°) שקושרין אותו ר"ל דקשר אומן היינו שהוא אמיץ וחזק לכן מחמירין בב' קשרים אפי' אם דעתו להתירו ביומו דאסו' לדעת הרי"ף משום דב' קשרים הוי קשר אמיץ ומיקרי קשר של אומן וכוונת המג"א דאפי' ב' קשרים אם אנו רואים שאינו מהודק כלל שרי להתירו אלא כשהוא מהודק מעט אז אמרינן דאין אנו בקיאין ושמא זו מיקרי קשר אמיץ : סק"ה (°) להרא"ש מותר . דלדידיה אין חוזק הקשר מועיל לאסור וכיון שאינו של קיימא שרי ר"ל שבדעתו להתיר ומה דאיתא בש"ס מעשה אומן אורחא דמלתא נקט דרך אומן לעשות לימים רבים אבל חיזוק הקשר אינו מעלה כלל : ט"ז סק"ג (°) כלשון שהוא ברמב"ם אפשר דכוונתו מוטעת נזדמנה להט"ז דברמב"ם שלפנינו כתוב ל' זה שבש"ע ופירשו אחרונים דר"ל שנשמט רוב הרגל מהמנעל ע"י שאינו מהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר שיהיה מהודק : (סק"ד (°) לשמא יתקע. זה נ"כ כמו ראיה הראשונ' דאף בנקב רחב חיישינן שמא יקשור : ש"ע ס"ד (°) שקשרו כובס . ולא הוי מעשה אומן דאל"כ אסור להרי"ף ורמב"ם שבסעיף א' : (שם בהגה) שחזר האומן. דמעשה אומן אפי' אינו של קיימא אסור בסעיף א' ולכן כתב מג"א בשם יש"ש דנתקשרו המשיחות מעצמם שלא ע"י אומן שרי ואפי' לנתקן כיון דאינו של קיימא וגם לא מעשה אומן : שם (°) שהאומנין עושין . לסימן נקטי' שדרך אומנים לתפור אבל מיירי שהוא מעשה הדיוט דבהא איירי תפירה מקשירה שאפי' אינו של קיימא וגם מעשה הדיוט אסור : ט"ז סק"ה (°) בשם הכלבו . וזהו מה שהביא רמ"א סעיף א' ויש אומרים

יד אפרים

סימן שיז במג"א ס"ק ב') דלמה הצריכו לעשות כו' ר"ל שם במשנה סוף שבת איתא מעשה בימי אביו של ר' צדוק כו' ולמה הצריכו לעשות מעשה אומן שאינו מותר אלא לדבר מצוה מוטב היה להם לצוות לעשות קשר שאינו כו' ע"ש :

באר היטב

שיז (א) קיימא . ופטור אבל אסור ואינו חייב אא"כ עשוי להתקיים לעולם או זמן ארוך עב"י ובט"ז: (ב) לא מקרי . ומותר לכתחלה ועיין ט"ז שאין דעתו כן : (ג) ולצורך מצוה . אפי' הוא מעשה אומן שרי אם א"א בענין אחר מ"א : (ד) נשמטו . אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועות בשבת דמתקן מנא וה"ה בסרבל או במכנסיים אבל אבנט שרי להכניס במכנסיים דלא מבטל ליה התם ועשוי להכניס ולהוציא תדיר לא הוי מתקן מנא ב"י ססי' זה ע"ש וכתב המ"א וא"כ אסור להכנים משיחה לשם דמבטל ליה התם ט"ז בססי' זה כתב לפי הנראה אפי' דעתו לבטלו שם אין איסור כיון שאין שם שום קשר לא באבנט ולא במכנסיים ע"י זה ע"ש: (ה) שנשמט . כתב הט"ז לא ידעתי פירושו ע"ש : (ו) יקשור . פירוש שלא יעשה קשר בראשו שלא ישמוט דהוי קשר של קימא כמ"ש סס"א : (ז) טורח . הט"ז ומ"א כתבו דט"ס הוא בהג"ה זו ע"ש וכתב המ"א וא"כ ברצועות שלנו במנעלים ומכנסיים דרגילין לקשור בראשן אפי' בעתיקין אסור להכניסן עמ"ש ססי' זה : (ח) פותחין . והפותח חייב חטאת משום מכה בפטיש אבל משום קורע אינו חייב אא"כ עושה ע'מ לתפור ב"י ועיין כ"מ : (ט) האומן . ואינו יכול להתירו אא"כ חתך החוטים אסור רי"ו וכתב היש"ש פ"ד דביצה סי' ט"ו אכן הכתונת שנתקשרו המשיחות ולא יכול להתירו שרי לכ"ע לנתקן שהרי אינו עשויה אלא להתירו בכל זמן

שערי תשובה

סי' שיז בש"ע סעיף א' ברמ"א וי"א דיש ליזהר כו' וכתב בר"י בגלילותינו פשט המנהג לקשור שני קשרים בחגורתו אשר במתניו שאינו של קיימא והוא של הדיוט ולית דחש לה אלא מיעוטא דמיעוטא דבטלו במיעוטים וע"ש :

ביאור הגר"א

מדאמרינן שם בדרבנן ופי' בשה"ת שישנים כל ימות השבוע במנעליהם עד שבת וערש"י ד"ה קיטרא וד"ה בדחומרתא : **וקשר שאינו כו'.** כגון דבני מחוזא ודנפקי בי תרי לפי' הרי"ף : **כיצד נפסקה.** שם איפסיק רצועה כו' : **נפסק.** קי"ג א' אבל דלי שנפסק כו' : **או שקשר.** מתני' שם קושרין כו' : **או שקשר.** שם קשר הגמלין ודוקא של אומן כנ"ל מדנקט הספנין:**וכן כל.** מנעל וסנדל שפטור : **וכל קשר.** כ' ב"י שכ"מ מהרי"ף והוא בחומרתא דקטרי איניו. והוא מתני' כלל אר"י כו' וע"כ בשל אומן וכן שם מאי קשר כו' אילימא כו' ושם יש לך כו' ומאי ניהו כו' : **וי"א.** לפי' הרי"ף ורמב"ם : **שהוא שני.** דבלא"ה לאו קשר הוא מדאמרינן שם ע"ד ב' והוא שקשרן ואם איתא הא חייב משום קושר אלא בקשר א'. הרא"ש : **וה"ה** כנ"ל וכן **לענין כו'.** והוא מתני' שם וכשם שהוא חייב כו' : **ומ"מ נראה.** דל"ג על שבות במקום צערא כמ"ש בסי' ביז ס"ט ע"ש:**והא דבעינן.** כמו בכ' תפירות שם : **ס"ב נשמטו כו'.** תוספתא פי"ב ועבה"ג וכ"ה בגמרא שלנו רפ"ד ר"ח שרא להדורי אודרא כו' ועתו' שם בד"ה הא בחדתי וכ"כ הגמ"ר שם בשם הגאונים : **ודוקא.** כמ"ש קכ"ב ב' שמא יתקע. תוס' : **ס"ג אפילו . כבר כו'.** כמ"ש רש"י שם ד"ה מגופה. שהרי כו' הא בלא"ה לא וע' הגמ"ר שם : **ולכן כו' דאין.** מדאמרינן ביו"ט לי"א ב' מתיר אבל לא כו' וכ' רש"י מפני שאינו של קיימא ואפ"ה לא מפקיע כו' : **ויש מתירין כו'.** דשם מ"מ הקליעה לקיום עומדת וע' הגמ"ר שהר' ממגלא הקשה על מש"ש מה בין כו' זה חיבור כו' משמע דאלו היתה המגופה חיבור היה אסור והלא אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ופירש הוא להיפך זה חיבור ר"ל מגופת חבית חיבור וכבר נגמרה מלאכתו ואין בנין וסתירה בכלים ממש ומכה בפטיש נמי ליכא דכבר נגמרה מלאכתו אבל פותח בית הצוואר אינו חיבור שצריך לפתו' וחייב משום מכה

מחצית השקל

זמן ממוצע פטור אבל אסור (אלא שבזה נחלקו הפוסקים מהו זמן ממוצע לי"א ראשון שהביא רמ"א מה שהוא יותר ליום א' הוי ממוצע ולי"ש מקילים כל קשר שהוא לשבעה ימים הוי ממוצע) ולזמן קצר מותר לכתחלה וזהו דעת רמ"א בהג"ה: (סק"ג) ולצורך כו' ול"ע דלמה כו' דין זה נובע ממאי דתנן שלהי שבת בימי אביו של ר"צ ובימי א"ש בן בטנית כו' וקשרו גמי לידע כו' ומדבריהם למדנו כו' וקושרים לצורך מצוה (הבאתי דברי הש"ס הללו לעיל סי' שי"ג במ"א ס"ק א') ולכן הק' המ"א בין על דברי הש"ס ובין על הש"ע למה הוצרכו לעשותו מעשה אומן ה"ל לקשור מעשה הדיוט וכיון שאינו של קיימא מותר אפי' לכתחלה אפי' לדבר הרשות ומה להם לעבור על שבות כיון דאין בו צורך מצוה כיון דאפשר לקיים המצוה בלי שיעשה שבות: (סק"ד) דאין כו' מיהו נראה כו'הלשון מהופך שכתב הש"ג דאין אנו בקיאים מהו מעשה אומן מיהו מדברי הרי"ף נראה שהוא קשר שהוא מהודק היטב ולכן שני קשרים זה ע"ג זה שהוא מהודק היטב הוי מעשה אומן ולכן אפי' שאינו של קיימא יש לאוסרו לדעת הרי"ף וכן הוא שם בש"ג: (ס"ק ה) וה"ה להתירו היינו לדעת הרמב"ם. ר"ל איסור קישור וכן ההתרה בשני קשרים זה ע"ג זה כשאינן של קיימא היינו דוקא לדעת הרי"ף והרמב"ם וכוותייהו פסק הרב"י דמעשה אומן גרידא אפי' אינו ש"ק מ"מ אסור לכתחלה ולקשני קשרים דמהודק ונקרא מעשה אומן כמ"ש בשם ש"ג בס"ק שלפני זה אסור הן קשירה הן ההתר' אבל לדעת הרא"ש שהביא רמ"א דמעש' אומן לא מעלה ולא מוריד ואינו תלוי אלא במהות קשר אם ש"ק לכן אפי' שני קשרים זה ע"ג זה כשאינן קשר ש"ק דהיינו לדעת י"א שעשוי להתיר ביומו ולדעת המקיל שעשוי להתיר תוך ז' ימים הן הקשיר' הן ההתר' מותר לכתחלה דלא כע"ש שכתב מדמשני הש"ס הני תרי ברייתות דקתני חייב ותניא אידך פטור אבל אסור דהא דקתני חייב מיירי במעשה אומן והא דקתני פטור מיירי במעשה הדיוט א"כ גם הרא"ש ס"ל דבמעשה אומן גרידא חייב אפי' אינו ש"ק אלא דס"ל דבקשר ש"ק אפי' מעשה הדיוט חייב לכן שני קשרים זעג"ז דהוי של אומן להרא"ש חייב על קשירתו ועל התרתו אבל אין כך דעת מ"א אלא דלהרא"ש מעשה אומן לא מעלה ולא מוריד כלל והכל תלוי במהות הקשר כנ"ל והא דמשני הש"ס הא דתני חייב במעשה אומן ר"ל שהוא ש"ק דהיינו לעולם או לזמן ארוך ונקט מעשה אומן דאורחא דמילתא דאומן קשר של קיימ' : (ס ק ז') נשמטו אבל במנעל חדש אסור כו' דמתקן מנא וכן הוא בש"ס דף מ"ח ע"א להכנים האמר תוך הכסת בחדש שלא היה האמר מעולם תוך הכסת אסור דהוי מתקן מנא אבל בישן דהיינו שכבר הי' פעם אחת תוך הכסת ונפל משם מותר להחזירו דתו לא הוי מתקן מנא ואם כן אסור להכנים משיח' לשם דמבטל כו'היינו בחדש אבל בישן הא לית ביה משום תיקון מנא והיה לן להתיר אולם מטעם אחר אסור אפי' בישן כמ"ש מ"א סס"ק ט' כיון דרגילין לקשור בראשן: (ס"ק ט') צריך כו' אסור דצריך טורח. וע' בט"ז הטעם כיון דצריך טורח ה"ל מתקן מנא ולפי זה אפשר אם אינו מבטלו שם שרי דלא הוי מתקן מנא כמ"ש מ"א ס"ק ו' : כ"ה בתוס' עיין בט"ז שהביא דבריהם: (ס"ק י') אין פותחים כו' ועיין בכ"מ פ"י דלא כע"ש: הנה הע"ש הקש' ניהו דאין כוונתו כאן ע"מ לתפור מ"מ יתחייב משום קורע דהא הא דבעינן קורע ע"מ לתפור דאל"כ הוי מקלקל וא"כ הכא דמתקן בקריעתו ואפי' אינו ע"מ לתפור חייב: ומ"ש מ"א לעיין בכ"מ עיינתי שם ולא מצאתיו בדבריו בעניותי רפואת תעלה לקושיית הע"ש: (ס"ק י"א) שחזר כו' ואינו יכול להתירו דאי היה יכול להתירו היה מותר להתירו כיון דאינו של קיימא : וכמ"ש המחבר כו' מתירים כו' שקשרו כובס ודוקא לענין תפירי' הביא רמ"א די"א אפי' אינו ש"ק אסור להתיר התפירה אבל לענין קשר ליכא מאן דפליג דמותר באינו ש"ק אע"כ מיירי בא"א להתירן וא"א כ"א ע"י חתיכות החוטין וזה אסור: וכ' היש"ש כו' וא"כ צ"ל דס"ל כו' דאיך כ' מהרש"ל דלכ"ע שרי לנתקן הא לדעה א' שכתב רמ"א פה אסור אע"כ צ"ל דמהרש"ל ס"ל דאפילו מאן דאוסר אינו אוסר לנתק אלא כשקושר האומן אבל קשירת הכתונת דלא קשרו אומן כ"ע מודים דמותר לנתקן: אלא משבת לשבת אסור עמ"א. ר"ל דבסעיף א' כתב רמ"א אפי' להיש מקילים שם מ מ קשר שקיים ז' ימים מיקרי קשר ממוצע דלכתחלה אסור להרא"ש: (ס"ק י"ב) דלי במשיחה ופשוט דמיירי כו'לרמב"ם ר"ל לרמב"ם והוא דעת הרב ב"י בש"א דאי הוה מעשה אומן ואינו ש"ק פטור אבל אסור אם כן

פ' במה טומנין)ויש מתירין בתפירה שאינה של קיימא ואין להתיר בפני עם הארץ : (ב"י):

ד ט קושרין יב (י) דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו (ו) אבל לא יג (יא) י בחבל והני מילי בדליים הקבועים בבור כ אבל דליים שלנו שאינם קבועים בבור יד אינו קשר של (יב) קיימא :

ה ל עניבה מותר דלאו קשר הוא : הגה (ז) ואפי' אם עושה (יג) קשר אחד למטה טו נוהגין בו היתר : (אגור) :

ו מ קושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא נ ואפי' טז בב' (יד) ראשי הפתח ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור :

ז (ח) ☞ ס מטלטלין חבל יז של גרדי [פירוש אורג] לקשרו באבוס ובפרה ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח השני קיים אבל חבל יח דעלמא לא והני מילי לקשרו באבוס ובפרה יט (ט) ע אבל אם היה קשור באבוס ורוצה לקשרו בפרה או אם היה קשור בפרה ורוצה לקשרו באבוס כ מותר בכל חבל :

שיח דין המבשל בשבת . ובו יט סעיפים :

א ° א המבשל בשבת (° [או שעשה א' משאר מלאכות] [טור] (א)במזיד א אסור לו לעולם ולאחרים(א)מותר ב (ב)למ"ש מיד

°עסי' שכ"ד ס"ז

ט"ז מגן דוד

בשבת לפי שכל קשר שאין מתירין ליומיה פטור אבל אסור עכ"ל וכו' דכאן מיירי שרגילים להתירו ביומיה וכתב רש"ל ואם לא יכול להתיר הקשר בידיו נ"ל דאף לנתקו שרי וה"ד בהגמ"ר לשם דאם היה תפור בית הצואר דר"י הלוי מתיר לנתקו הואיל ולא עביד להתקיים כ"כ ראבי"ה אבל ריב"א אוסר לנתקו היינו דוק' בתפיר' אבל בקשירה שעומד להתיר את הקשר אלא שאינו יכול להתירו בידו פשיטא דשרי לנתקו עכ"ל וכתב מו"ח ז"ל דנ"ז אין להקל בפני ע"ה וכ"כ [°] ב"י ססי' זה ונ"ל דהנהו ס"ל דאין איסור ביותר מיום א' אבל לדעת הטור דס"ת אסור כיון דלא קשרו הרצון להתירו בודאי היום אלא (°) יעשנו ע"י עכו"ם אם הוא צריך הרבה לכך כנ"ל : (ו) אבל לא בחבל. לפי שהוא אינו חשוב ומבטלו שם הוא של קיום : (ז) ואפי' אם עשה קשר א' כו' · במרדכי כתב ובלבד שלא יעשה קשר למטה מן העניבה כלל אלא יעשה ב' עניבות זע"ג ונ"ל דהך דנוהגין בו היתר היינו בקשר העומד להתיר ביומו שאין חומרתו אלא מצד שמא הוא מעש' אומן (°) וכמ"ש רמ"א בס"א אבל באין עשוי להתיר ביומו כגון בלולב וכיוצא בו אסור אא"כ עשה ב' עניבות זה עג"ז ולא קשר כלל כנ"ל פשוט : (ח) מטלטלין חבל של גרדי כו' · דיש כאן ב' איסורים בחבל דעלמא . האחד כדפירש"י כיון דא"ל לו חיישינן שמא יתיר ראש הא'. שנית כרמב"ם דהוא מוקצה אבל בגרדי [illegible] תמיד מותר בטלטול ע"כ זכר כאן מטלטלים להורות משום דאין כאן איסור מוקצה ואח"כ כתב דאין כאן גם חשש השני. כתב ב"י בשם תשוב' אשכנזית מותר להכניס אבנט במכנסים בשבת דלא עביד כלי ולא מבטל ליה ועשוי להכניס ולהוצי' פשיטא דשרי אפי' בחדתי ע"כ ולא ידעתי למה הוצרך לו' דלא מבטל ליה ולפ"ז אם כדעתו לבטלו שם ולא להוציא אסור ולפי הנר' (°) אין איסור אפי' בזה כיון שאין שום קשר לא בהכנסת ולא במכנסים ע"י זה : (ט) אבל אם היה קשור בפרה כו' . ב"י תמה למה לא כתב הטור היתר זה ובאמת כתבו הטור בסי' ש"ה :

שיח (א) מותר למ"ש מיד · דלא בעינן בכדי שיעשו אלא במלאכה (°) הנעשית ע"י עכו"ם בשביל ישראל משום דקל בעיניו ויבא

מגן אברהם

לכ"ע לנתקן שהרי אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שרוצ' ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעה עכ"ל וכ"כ הב"ח וא"כ צ"ל דס"ל דדוק' כשקושר האומן אסור לנתקן אבל שאר קשירות שרי וכ"מ סי' ש"ד ס"ז ומ"מ נ"ל דאם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא (°) משבת לשבת אסור עס"א : יב דלי במשיחה . ופשוט דמיירי שאינו מעשה אומן להרמב"ם כמ"ש (°) בהג"א ס"א ואעפ"כ גזרינן דגרדי אטו דעלמא דמלינו הרבה כיוצא בו בגמ' כנ"ל דלא כע"ש : יג בחבל . דמבטיל ליה התם והוי של קיימא ואפי' חבל גרדי גזרינן אטו חבל דעלמא : יד אינו קשר וכו' · שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה [תו' עס"א] : טו נוהגים בו היתר . ובמרדכי כ' בזה לאיסור וכ"מ בגמ' אא"כ עשה ב' עניבות זע"ז ובש"ג כתב דדוקא כשעשוי להתיר בו ביום שרי לעשות קשר למטה דאינו מעשה אומן אבל אם הוא לקיימא אסור לעשות קשר למטה אלא עניבה ע"כ ועס"א וכן יש לנהוג ועיין בעירובין דף צ"ז : טז בשני ראשי הפתח . וה"ה ב' חבלים זו למעלה מזו ולא אמרי' דמבטל לא' דפעמים מתיר זה ופעמים זה אבל אם מבטל ראש אחד אפילו בחבל אחד אסור : יז של גרדי . ולא גזרינן אטו חבל דעלמא כמ"ש ס"ד דהכא בפרה אפי' חבל דעלמא לא שכיח שיהא של קיימא : יח דעלמא לא.דלעולם ☞*]מניח ראש א'(°)קשור עס"ו וכ"כ המ"מ דלא כע"ש : יט אבל אם היה קשור וכו' · הע"ש לא עיין סימן ש"ד ס"ט : כ מותר בכל חבל . דסתמא אותו הקשר שהיה כבר מניחו לעולם קשור (ב"ח) ועי' במרדכי ה' ציצית כמה מיני קשרים ויש לחוש לכלם ע"ש עסי' תרכ"ח סס"א וכתב הר"ן פ"ג דסוכה דלמ"ד לולב צריך אגד אסור לאוגדו בי"ט כיון דבלא"ה לא מתכשר מתקן מנא ע"כ ומה"ט אסור לתלות ציצית בשבת אפילו בכריכה בלבד ומיהו אפשר כיון דבקשר העליון סגי מדאורייתא וכל שאר הכריכות אינו אלא מנהג אפשר דשרי לעשות הכריכות ולעכבן דהיינו שתוכפי' ראש החוט של כרך באמצעית השבעה חוטין ומהדקן יחד בקשר א' דזה ש"ל להמרדכי דלא הוי של קיימא שהרי כת' שחזר בו ר"ת ע"ש · כל קשר שפעמי' נמלך ומבטלו לעולם אע"פ שתחלת עשייתו לא היתה ע"מ להניח שם אסור הלכך אסור לקשור רצועות המכנסים שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם עד שיהי' בלוי (ב"י כל בו) עמ"ש ס"ב : בת' הרמב"ם פ"י הפותל חבלים מכל מין שיהי' חייב משום קושר ושיעורו כדי שיעמוד החבל בפתילתו בלא קשירה שנמצאת מלאכתו מתקיימת וכן המפריד הפתיל חייב משום מתיר והוא שלא יתכוין לקלקל בלבד ושיעורו כשיעור הפותל וע' ב"י בשם התו' ועמ"ש בסי' ש"ג :

שיח א אסור לו לעולם . משמע ברשב"א סימן קע"א דהקדירה אסורה ג"כ : ב למ"ש מיד. (°) דדוקא בעכו"ם שעושה בעינן בכדי שיעשה דאיסו'

באר הגולה

מ"ח ט שם ק"ג במשנה י ליבנא בתרא דתו' וכן כ' רמב"ם בפרק י' כ ה"ה שם בשם רשב"א בשם התוספות ל שם בברייתא כחכמים תוספות בעירו' ל"ז והרמב"ם בפ"י וש"פ מ שם קי"א במשנה נ שם בגמרא קנ"ב ס מימרא דר' יוחנן שם קי"ג וכפירוש הרמב"ם שם בפרק י' ע שם בגמרא א חולין ט"ו וכתובות ל"ד ובבא קמא ע"א וכרבי יהודה הרי"ף והגאון ורמב"ם בפרק ו' והרא"ש וש"פ

נתיב חיים

שיח בהג"ה סעיף א'. (°) או שעשה . כ"ב בטור כ' כן אליבא דר"מ דלא תימא דלא שרי ר"מ בשוגג בו ביום אלא במבשל דראוי לכוס . כ"ז לר"מ אבל לר"י קשה מהיכי תיתי לחלק בין מבשל לשאר מלאכות א"כ צ"ע על הרמ"א דהוי משנה שאינה צריכה :

דגול מרבבה

* פירו' דלפעמי' מניחו קשור לעולם :

יד אפרים

סי' שי"ז בש"ע סעיף ז' מטלטלין חבל כו' כאן מתחיל סעיף זיין ונשמט בדפוס הלזו : מ"א ס"ק י"ח דלמא מניח ראשו א' קשור כצ"ל וכ"כ בס' היקר ומ"ש דלא כע"ש ר"ל שהוא כ' טעם הרמב"ן משום איסור טלטול עיין בט"ז סק"ח והמ"מ כ' דעיקר כפירש"י עיין שם :

חתם סופר

סי' שיח במג"א ס"ק ב' בד"ה אם היה וצ"ע דאינהנדון.

נ"ב עיין תוס' שבת דמיישב היטב שיטת הרמ"ה ורי"ו ע"ש ולפ"ז אינהו ס"ל כשיטת הר"ש פ"ב דביכורים ולשיטה זו מיושב קושית התוס' ביבמות ד' פ"ב ע"א ד"ה משום וכו' ומיהו קשה וכו' ע"ש דיש לומר התם אין הכהן בעליו טמא משא"כ בחטאת מיירי שבעליו טמא ע"ש בתוס' שבת והרמב"ם דל"ל כפירוש הר"ש דביכורים מפרש דברי רבה ביבמות כפירש"י שם ולא מיירי מטומאת הגוף וא"כ לא שייך לומר דרב אשי קאי אטומאת הגוף כיון שלא הוזכר מזה שם ע"כ שפיר קאמר דרב אשי בדותא היא אמנם ניחא דדברי הפוסקים מיושבים לפי דברי התוס' שבת הנ"ל ובהוספ' נופך משל הנ"ל מכל מקום דברי הרמ"א אינם מיושבים שהחליט להקל נגד הרמב"ם ורש"י ותוס' ע"כ נראה לי להוסי' עוד דהכא כ"ע מודים דהנה ודאי בשאר איסורים איכא למימר ניהו דהעיקר דלמי שאין לו מתירין יתבטל מכל מקום כיון דלמי שיש לו מתירין אסור משום עד שתאכלנו באיסור אכול בהיתר משום הכי אסורים נמי משום לא פלוג למי שאין לו מתירין וכדתנן בביכורים אסורים אף לזרים וכדפירש הרע"ב שם.אף הכא מכיון שנאמר שמעיקר הדין הותר למבשל בעצמו שאין לו מתירין איך נאמר שאסור לכל העולם הלא לא נאסר להם אלא משום קנסא דהמבשל וכיון שהותר לו איך נאסר לשאר אינשי אלא מכיון שבטל לזה בטל לכולי עלמא והדין דינאמת לפענ"ד ובתוס' יומא דף מז ע"ב סוף ד"ה הדר וכו' דמנחה קודם קמיצה לא בטל בחולין משום לתא דטבל דיש לו מתירין בקמיצה וצ"ל עד שתאכלנו בשתי איסורים לזר ובלא קמיצה אוכלהו אחר קמיצ' ובאיסור א' וכמ"ש בתשובות צמח צדק סוף סי' ס"ט בביצת טריפה שנולדה ביו"ט ע"ש ואף ע"ג דקודם קמיצה ליכא לאו דזרות מכל מקום איסור איכא ועיין ברמב"ם (שם) באותו ס"ק ובחיבורו פ"ב מביכורים ומיהו

באר היטב

שרוצה ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעה עכ"ל וכ"כ הב"ח וכתב המ"א ומ"מ נ"ל דאם אינו רגיל להתיר הקשר של הכתונת אלא משבת לשבת אסור עס"א : (י) דלי . מיירי שאינו מעשה אומן מ"א : (יא) בחבל . דמבטל ליה התם והוי קשר של קיימא ואפי' חבל גרדי גזרינן אטו חבל דעלמ' : (ובס' אליהו רבא מתיר בחבל גרדי ולא גזרינן וכ"פ סה"ת) : (יב) קיימא . שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה עס"א : (יג) קשר וכתבו האחרונים הא דנוהגין היתר בקשר א' למטה היינו דוקא כשעשוי להתיר בו ביום דאינו מעשה אומן אבל אם היא לקיימא או באין עשוי להתיר ביומו כגון בלולב וכיוצא בו אסור לעשות קשר למטה אלא עניבה ורשאי לעשות ב' עניבות זה ע"ג זה ולא קשר כלל וכן יש לנהוג : (יד) ראשי . וה"ה ב' חבלים זו למעלה מזו לא אמרי' דמבטל לאחד אבל אם מבטל ראש א' אפי' בחבל א' אסור מ"א ונוהגין לחתוך בשבת אגד גדיים ועופות המקולסים וחוטי תפירתן משום דפסיקת חלום אינו אסור אא"כ מתקנו למדה או לעשות כלי ואפי' שבות דרבנן ליכא אלא היתר גמור הוא עכ"ל ש"ל ועסי' ש"ד ס"ט כל קשר שפעמים נמלך ומבטלו לעולם אע"פ שתחלת עשיתו לא היתה ע"מ להניח שם אסור הלכך אסור לקשור רצועות המכנסיים שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם עד שיהיה בלוי . ב"י כל בו ועמ"ש ס"ק ד' וס"ק ז' . כתב הרמב"ם הפותל חבלים מכל מין שיהיה חייב משום קושר ושיעורו כדי שיעמוד החבל בפתילתו בלא קשירה שנמצאת מלאכתו מתקיימת וכן המפריד הפתיל חייב משום מתיר והוא שלא יתכוין לקלקל בלבד ושיעורו כשיעור הפותל וע' ב"י ועמ"ש בסי' ש"ג :

שיח (א) במזיד . ומשמע ברשב"א סי' קע"א שהקדרה אסורה ג"כ ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדרה כ"כ הרשב"א שם עיין בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' כ"א וגדולה מזו כתב שאפי' היתה קדירה חדשה שציוו כן הרופאים שיעשו התבשיל בכלי חדש אפ"ה מותר הקדרה ועיין רש"י בפ"ק דחולין שכתב דלדעת ר"מ בשוגג יאכל בו ביום אפי' הוא עצמו ובמזיד אסור אפילו לאחרים בו ביום ולמ"ש מותר אפילו לו ע"ש ובפרק אלו נערות פי' להפך בדעת ר"מ דס"ל בשוגג יאכל אפילו בו ביום במזיד לא יאכל לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים הרי שכתב דלר"מ במזיד לא יאכל הוא לעולם וזהו הפך ממה שפירש בפ"ק דחולין וצ"ע ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם פ"ב דתרומות ודו"ק : (ב) למ"ש מיד . דדוקא בעכו"ם

ביאור הגר"א

בפטיש. והוא כדעת רש"י ור"ת דאין בנין בכלים כלל ואין חייב בכלים אלא משום מכה בפטיש ועמש"ל ר"ס שי"ד ועבהג"ת רפי"א סי' ק"ל בשם רא"ס : ס"ה ואפי'. דקשר א' לאו כלום כמ"ש בס"א : ס"ו מטלטלין. שם כלי קיואי כו' וכ' הרי"ף ורא"ש ואוקימנא בחבל דגרדי : ולא חיישינן. טור וכפי' רש"י וכלשון שני שבתוספות :

סי' שיח ס"א המבשל בשבת כו'. פסק כר"י ולא כר"מ משום דסתמא דחולין כוותיה אבל התוס' וסייעתם פסקו כר"מ וראייתם ברורה מאד ומה שכתבו דסתמא דחולין כר"י משום הא לא אריא דסתמא דפ"ב דתרומות כר"מ וכן סוגיא דרפ"ג

לבושי שרד

שכל קשר וכו' : שם (°) בב"י בסי' זה בזוג מנעלים כמו שהביא רמ"א כאן וע"ז סיים הט"ז ונ"ל וכו' משום דבקשר של כובע כבר כ' הט"ז דמיירי שרגילין להתירו ביומו ודבריו דכאן הם במנעלים דמסתמא אין דעת הרצון להתירו היום וק"ל. **שם** (°) יעשהו ע"י נכרי אם הוא צריך כצ"ל.דכיון דפטור אבל אסור מותר לעשות שבות ע"י נכרי בצורך הרבה כמבואר בסימן ש"ז סעיף ה' . מ"א סקי"א (°)משבת לשבת דאז הוי של קיימא ואסו' אפי' בהדיוט : סקי"ב (°) בהגה ס"א הגה אחרונה דנוהגין כרמב"ם דאומן ואינו של קיימא פטור אבל אסור ואפ"ה גזרינן דגרדי כו' אע"ג דהוי גזרה לגזירה : ט"ז סק"ז (°) וכמ"ש רמ"א. דבשני קשרים חוששין שמא הוא מעשה אומן משא"כ קשר ועניבה אינו מעשה אומן אבל באינו עשוי להתיר ביומו אסור דמיקרי קיימא דאסור אפי' מעשה הדיוט ולא שרי אלא בב' עניבו' דעניבה אינו קשר : סק"ח (°) אין איסור . ע"י במג"א סק"ז כ' דאסור משום מתקן מנא שמבטלו עיין שם : מ"א סקי"ח (°) קשור. עיין ס"ו במטלטלין חבל של גרדי הוא סעיף ז' בקצת נוסחאות לכן הרא"ה מקום לסעיף ו' וכוונתו דבא לשלול טעם של מוקצה שהביא הט"ז דא"כ קשה בסעיף ו' קושרין חבל בפני הפרה ולא כ' שיהי' דוקא של גרדי משום מוקצה אע"כ מיירי שהוכן לכך באופן דליכא משום מוקצה וק"ל : מ"א שי"ח סק"ב (°) דדוקא בנכרי שעושה כצ"ל : ט"ז סק"א (°) הנעשית ע"י נכרי כצ"ל :

הגהות רעק"א

סי' שיח סעיף א המבשל בשבת אם היה הקדרה על האש ולא היה ראוי להתבשל עד שעה ושתים והופך בגחלים שעי"ז מתבשל במוקדם כ' הריטב"א בח"י לשבועות דף יז ע"ב ד"ה אמר ר"ה דאפשר דחייב דקרובי בישול מלתא היא כמו בקרובי

חכמת שלמה

סי' שיח סעיף א' המבשל בשבת . נ"ב הנה הרי"ף כתב כיון דבפלוגתא ר"א ורבינא הלכה כדברי המיקל ממילא אין הלכה כר"י הסנדלר והרא"ש בפ"ז רב"ק בסוגיא דטובח ע"י אחר תמה

מחצית השקל

במשיחה למה הותר ניהו דלא מבטל למשיחה והוי קשר שאינו ש"ק מ"מ אי הוה מעשה אומן גרידא לרמב"ם אסור מדרבנן אע"ג דלא הוי מעשה אומן וכשקשר במשיחה או באבנט דהוי תרתי לטיבותא אינו מעשה אומן וגם לא מבטל והוי שאינו ש"ק דמותר לכתחלה: ואעפ"כ גזרינן דגרדי כו' ר"ל דומיא דהותר במשיחה אסור בחבל דעלמא דהיינו שאינו מעשה אומן מ"מ כיון דחבל דעלמא מבטל ליה והוי ש"ק דאסור לרמב"ם אבל אין איסורו כ"א מדרבנן א"כ למה גזרינן דגרדי אטו חבל דעלמא דהא דגרדי אינו מבטל והוא דומיא דמשיחה וה"ל להתיר ואפ"ה אסרוהו דגזרינן דגרדי אטו דעלמא וקשי' הא אפי' חבל דעלמא כה"ג ליכא כ"א איסורי דרבנן ואיך נגזר אטו לתא דידיה דגרדי הא הוי גזרי' לגזרה וכן הקשה בספר ע"ש וע"ז תי' מ"א דמלינו הרבה כיוצא בו דגזרינן גזרה לגזירה וכ"כ לקמן סימן שמ"ח ס"ק ד' : (ס"ק י"ד) אינו קשר כו' שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה תוס' עס"א . בתוס' שלפנינו ליתא אלא שהמ"מ בפ"י כ"כ בשם הרשב"א שכ"כ בשם התוס' וכ"ה בחידושי רשב"א אלא מלשונו שכ' שא"ע לעמוד שם זמן מרובי א"כ לדעת הרא"ש שהביא רמ"א בסעיף א' דס"ל דלזמן מרובי הוי קשר ש"ק וחייבים עליו וכמ"ש מ"א בסק"א ולזמן ממוצע דהיינו יותר ליום א' או לשבעה ימים לכ"א כדא"ל בסעיף א' ניהו דחיוב חטאת ליכא מ"מ איסורא דרבנן איכא ואע"ג דליכ' מעשה אומן הא לרא"ש מעש' אומן ל"מ ולא מוריד וא"כ למה התיר בדליים שלנו לכתחל' אלא דמ"מ הביא דברי רשב"א ע"ד הרמב"ם ואפשר גם רשב"א ס"ל כהרמב"ם ולהרמב"ם בחדא מנייהו דהיינו מעש' אומן אף על גב שאינו של קיימא או ש"ק אף שאינו מעשה אומן · אסור מדרבנן אבל אם אינו מעש' אומן וגם אינו ש"ק דהיינו לזמן מרובה אע"ג דהוי לזמן ממוצע אפשר דשרי לכתחלה וא"ש וכן הרב"י שהעתיק דברים הללו משום דפסק בסעיף א' כהרמב"ם וא"כ לרמ"א בסעיפא' שהביא גםדעת הרא"ש ליתא להאי דינא דדליים שלנו אלא דלפ"ז הו"ל לרמ"א להגיה כאן בדליים שלנו דלהרא"ש אסור וא"ל דבאמת בדליים שלנו עשוים להתיר ביומו ולכן אפי' להרא"ש מותר והרשב"א שכתב שאין עשוי' לעמוד שם זמן מרובה לא דקדק בלשונו בזה כיון דס"ל כרמב"ם ולדידיה אין חילוק בין עשוי להתיר ביומו או עומד זמן ממוצע בכל ענין שרי אם הוא מעשה הדיוט אא"כ לזמן מרובה דאז הוי של קיימא : (ס"ק ט"ו) נוהגים כו' וכ"מ בגמרא דאמרינן. פ' אגו קשרים חבל דלי שנפסק לא יהיה קושרו אלא עונבו משמע דוקא עניבה גרידא ולא שום קשירה כן הוא במרדכי שם : ועס"א ר"ל דכוונת ש"ג לשיטתיה שכתב לעיל בשמו שני קשרים זה על גב זה מיקרי מעשה אומן ולכן בעניבה ע"ג קשר לא הוי מעש' אומן וכיון דעשוי להתיר ביומו אינו ש"ק כלל ומותר אפילו לכתחל' אפי' לדעת הרא"ש אפי' לדעי' א' שהביא רמ"א בסעיף א' אבל אם הוא ש"ק דהיינו יותר מיום א' או להיש מקילים שכתב רמ"א בסעיף א' לשבעת ימים אסור להרא"ש וע' בעירובין דף צ"ז אולי ר"ל מ"ש שם דעניב להו בעין קשיר' : (ס"ק ט"ז) בשני כו' אפילו בחבל א' אסור ר"ל שקושר הבל א' בב' ראשי פתח וכמ"ש בש"ע : (ס"ק יז) של גרדי כו' לא שכיח כו' ודי שאסרו בחבל דעלמא אע"ג דלא שכיח אבל כ"ה לא רצו להחמיר לאסור גם של גרדי : (ס"ק יח) דעלמא לא דלעולם מניח ראש א' קשור והוי ש"ק : (ס"ק כ) מותר כו' דסתמא כו' דאל"כ היה לנו לחוש פן יתיר קשר הישן ויניח החדש ויהיה ש"ק : וכתב הר"ן כו' אסור לאגדו כו' תיבת לאגדו הוא שלא בדקדוק דהכי איתא התם על מ"ש הרי"ף וז"ל והשתא דקי"ל לולב א"צ אגד אי לא אתנחי לי' בהושענא מעי"ט מנחי ליה בי"ט ושפיר דמי עכ"ל משמע דכבר קשר סביב הלולב מעי"ט אלא שלא הניח ההדס מעי"ט ת"ה אלא הקשר שעש' מעי"ט הוא מירווח ואפשר לתחוב ההדס תוך הקשר וס"ד אע"ג שאין איסור בתחיב' ההדס לתוך הקשר משום קשירה דהא הקשר נעשה מעי"ט מ"מ אסור משום מתקן מנא קמ"ל דמותר כיון דקי"ל לולב א"צ אגד לא הוי מתקן מנא וע"ז כתב הר"ן דוקא משום דלולב א"צ אגד דאפי' נקט כל חד וחד לחוד יצא לכן שרי לתוחבו תוך הקשר דלאו מידי עביד אבל אי הוי קי"ל צריך אגד הוי אסור לתוחבו בי"ט אע"ג דאינו קשרו מ"מ ה"ל מלאכה (ר"ל מתקן מנא) כיון דבלא"ה לא מתכשר כיון דצריך אגד (ולכן קיי"ל לקמן סי' תרכ"א דמותר לעשות בי"ט או בענין שאין בו איסור מצד קשיר' וליכא משום מתקן מנא כיון דקיי"ל לולב א"צ אגד) : ומה"ט אסור לתלות הציצית כו' ר"ל אפי' עשה קשר עליון מעי"ש אלא עדיין לא כרך הכריכות מע"ש אסור לכורכן בשבת אע"ג שאינו עוש' קשר מ"מ כיון דהכריכות הם צורך תיקון הציצית ה"ל מתקן מנא כמו לתחוב הדס תוך הקשר למ"ד לולב צריך אגד דאסור : ומיהו כו' אינו אלא מנהג אפשר דשרי כו' ר"ל דוקא למ"ד לולב צ"א דהאגד הוא מן התורה וזולתו אינו יוצא הוי שפיר התחיב' תיקון מנא אבל בציצית דאפי' בלי הכריכות כשרים מן התור' לא הוי מתקן מנא : ולעוכבן ר"ל שיתקיימו הכריכות מעכבן בסוף הכריכות:דהיינו כו' ר"ל שיתחוב חוט שכרך בו באמצעית ז' חוטין אחרים ואחר זה יעש' בחוט שכורך בו קשר מרווח ויתחוב שבעה חוטין תוך אותו קשר : דזה ס"ל למרדכי כו' דע"כ לא אמרי' סס"א דאם עשה קשר בראש חוט א' דהוי של קיימא אלא בחוט א' לבד אבל כאן דתוחב בו שבע' חוטים האחרים ואפשר למשוך כל השבע' חוטין מתוך הקשר לחוץ וגם חוט הכריכ' הקשר שעשה ממנו לא יתקיים ע"י שמוציא השבעה חוטין כי היה מרווח כנ"ל לא מיקרי ש"ק : שחזר בו ר"ת שר"ל תחלה דכה"ג הוי קשר גמור ויוצא בקשר כה"ג בציצית כשיעשהו שיהיה קשר עליון וחזר בו דזה לא מיקרי קשר מטעם הנ"ל :

סי' שיח (ס"ק א) אסור כו' דהקדרה אסורה ג"כ דהא לגבי דידיה בלוע מאיסור : (ס"ק ב) למ"ש מיד כו' דחיישינן שמא י"ל כו' זהו דעת ר"ת : דלא כב"ח שכתב דלדעת רש"י צריך להמתין במ"ש בכדי שיעש' דהרי התוס' כ' להיפך : ועי' בי"ד סי' ק"ב דאם נתערב אותו דבר באחרים בטל (היינו שנתבשל בשבת במזיד דנאסר לו לעולם אסור אבל בישל בשוגג דמותר במ"ש אפי' למבשל פשיטא דאם נתערב בשבת הוי דשיל"מ) ולא הוי דשיל"מ דומיא דתרומ' דקי"ל דעולה בא' ומאה

ולא

מיד ג (ג) ג ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו מיד (°) [ואם אמר לעכו"ם לעשות מלאכה בשבת ע"ל סי' ש"ז סעיף כ'] :

ב השוחט בשבת לחולה בין שחלה מאתמול (ב) בין ד שחלה היום מותר הבריא לאכול ממנו ה (ד) חי (בשבת) אבל המבשל (או שעשה שאר מלאכה) לחולה אסור (בשבת) לבריא או לחולה שאין בו סכנה דחיישינן ו שמא ירבה בשבילו: הגה ° ז ואפי' (°) בישל ע"י עכו"ם אסור (ה) בשבת (תוס' פ"ק דגיטין ור"ל פ' אין מעמידין) ואם קצץ פירות מן המחובר לחולה בשבת אפי' היה חולה מבעוד יום אסור לבריא בשבת ח משום שגדל (ו) והולך בשבת ויש בו משום מוקצה (ב"י בשם ארחות חיים) :

ג ג כשם ט שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדות האור כגון ליתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה ואפילו (°) בתולדות חמה כגון בסודר שהוחם בחמה אסור גזרה אטו תולדות האור וכן אסור להטמינה

°עיין בי"ד ס"ס קי"ג

ט"ז

זיכה לעשות כן פעם אחרת אבל דבר שעושה ישראל בידים ודאי ליכא למיחש דאתי לאכשולי בהדיא: (ב) בין שחלה היום. ואין אסור משום מוקצה וכ' הב"י בשם הרא"ש דקי"ל כר"ש דאמר אין מוקצה אלא בנר שהדליקו בשבת [כ"ל ט"ס וצ"ל הדולק בשבת וכמ"ש בסי' רע"ט] ובגרוגרות וצמוקים דדחינהו בידי' ואסח דעתיה כו' עכ"ל (°) ואח"כ כ' בשם רמב"ם וה' המגיד דלא כהראב"ד והר"ן שלא התירו בחולה שנחלה בשבת משום מוקצה אפי' לר"ש וקשה ממ"ש ב"י רסי' ש"י דמודה ר"ש במידי דלא חזי לתשמיש היתר כו' דהא כאן ודאי היה על הבהמ' איסור כל שלא נשחטה ואפ"ה מתירין משום מוקצה לר"ש כאן וע"כ הטעם כיון שאח"כ באותה שבת הותרה ונעשית ראוי וכ"כ הב"י שם דבזה דוקא ר"ש מתיר דהיינו שנסתלק איסור וע"ז קשה מאוד דהא בזה לא קי"ל כר"ש ואנו אוסרים נר שהדליקו בה באותה שבת וכבתה דלר"ש מותר ואנן קי"ל לאיסור כמ"ש סי' רע"ט אם כן קשה למה פסק כאן להתיר בבהמה שנשחטה בשבת לחולה כשנחלה בשבת וא"ל דדברי ב"י בסימן ש"י הם אליבא דהראב"ד והר"ן דכאן שמביא ב"י שס"ל בשוחט לחולה דמותר לבריא היינו בחולה שנחלה בע"ש אבל בשבת ה"ל מוקצה ואפי' לר"ש זה אינו דמבואר היא דאליבא דהלכתא כ"כ ב"י בסי' ש"י שבא ליישב שם שלא תקשה הלכתא אהלכתא וב"י תמה על הר"ן איך לא הרגיש במאי דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה ולפמ"ש יש לתמוה איפכא על המתירין וכ"ל דהא דלא קי"ל כר"ש בהיתר שבא מחמת שנסתלק האיסור היינו דאמרינן כיון דאתקצאי לב"ה איתקצאי לכולי יומא והיינו במידי דבא היתר בשבת מחמת שינוי שנשתנה האיסור מכמות שהיה דהיינו נר שהדליקו באותו שבת אע"פ שכבה אסור לטלטלו אנו אמרינן כיון שהיה דולק ב"ה ה"ל כאלו דולק עדיין ולא משגחי' בהשינוי שנעש' בנר וכן בנוי סוכה שנפלו אמרינן כיון שהיה תלוי' בסוכה ב"ה הוה כאלו תלוים עדיין וכן במעות שעל הכר אנו רואים כאלו מונח עדיין מה שא"כ בשוחט בשבת לחולה דבהמה כמות שהיא וכמו שהיתה ב"ה בחיים כן היא עדיין רק שנתחדש מצד אחר שנחלה אדם א' והתירה לו התורה משום פ"נ ואלו היה ב"ה אותו חולה היה לו ג"כ היתר נמצא לא היה עליה שם מוקצה כלל מצד איסור (°) לא אמרינן מגו דאתקצאי כו' אלא מצד שהאדם מקצה דעתו ממנ' על כל השבת ולא חשיב עליה בזה קי"ל כר"ש דמוקצ' מותר כנ"ל נכון וברור הגם כי לא נמצא מפורש סברא וחילוק זה והראב"ד והר"ן לא ס"ל כן מ"מ המתירים דהיינו הרמב"ם והרא"ש ס"ל שפיר כן כי סבר' טובה היא כנלע"ד :

תבשיל

מגן אברהם

שמא יאמר לו לעשות אבל ישראל לא ישמע לו אף לרש"י שכתב הטעם שלא יהנה ממלאכת שבת כמ"ש סי' תקט"ו נ"מ הכא שרי דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו [תו' חולין דף טו] דלא כב"ח : אם היה מ"ש י"ט אסור דאין שבת מכין לי"ט [לקוטי מהרי"ו סי' כ'] (°) ועבי"ד ססי' ק"ב דאם נתערב אותו דבר באחרים בטיל ולא הוי דשיל"מ דומיא דתרומה ע"ש ונ"ע דאין הנידון דומה לראי' דתרומה לא הוי אצל שום אדם דשיל"מ דאי לכהן גם היום מותר ואי לישראל לעולם אסור אבל הכא כיון שאצל עליו דבר שיש שיל"מ לאחרים אף לדידיה לא בטיל כדאיתא פ"ג דבכורים דאם נתערבו בכורים אסורים אף לזרים אע"ג דלדידהו הוי דשאל"מ כיון דלכהנים הוי דשיל"מ דיכולין לאכלו בירושלים אף לזרי' אסור וכ"כ הרע"ב והרמב"ם בפי' המשניו' ובחבורו פ"ד מבכורים ומיהו הר"ש כתב דלא הוי דשיל"מ כיון דאסורים לזרים ומ"מ יש להחמיר ומ"ש בי"ד ססי' ק"ב אפשר דאיירי כשנתערב (°) אחר השבת דאז הוי ממש דומיא דתרומה (°) וכנ"ל עיקר ואף שבפי' הרמב"ם משמע דדוקא (°) כשנתערב לכהן אז אסור אף לישראל מ"מ בחבורו לא משמע כן וגם דבריו שבפי' י"ל כן . כ"ל דלמי שנתבשל בשבילו הוי ג"כ דינו כמו הוא עצמו כמ"ש (°) בי"ד סי' ל"ט ס"ה דה"ל טעמא משום קנסא ומיהו מדברי הב"י שם משמע דוקא התם (°) חיישי' שיאמר לעכו"ם לבטלו אבל הכא הא בלא"ה צריך להמתין בכדי שיעשה כשבישלו עכו"ם ולישראל לא חיישינן דאין אדם חוטא ולא לו עסי' רכ"ג ס"א: ג ובשוגג. עשה ע"פ הוראת חכם מקרי שוגג וה"ה בשוכח [כ"ה רד"ך בית כ"ו ח"ב]: ד שחלה היום. ואע"פ שהבהמה היתה מוקצה מחמת איסור שחיטה מ"מ שרי דקי"ל כר"ש דאין מוקצה מחמת איסור אלא כשדחאו בידים כגון נר שהדליקו עליו [מ"מ פ"ב] וקשה דא"כ מוקצה דמחובר נמי יהא מותר כשנכשרו הפירות וי"ל דהתם טעמא שמא יעלה (°) ויתלוש כדאיתא ריש ביצה וע"ש עוד טעם בב"י: ה חי בשבת. (°) ובלא מליחה [טור] ועבי"ד סי' ס"ז ס"ב דהדחה מיהא בעי ☞ ועמ"ש סי' שכ"ה ס"א: ו שמא ירבה. וזהו איסור דאורייתא כשמרבה בשבילו אפילו קודם שיתן הקדרה על האש וי"א דהוי דרבנן עב"י: ז ואפי' בישל וכו'. אבל במ"ש מותר מיד [ש"כ] (°) וטעמו דכיון דהעכו"ם בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשו : ח משום שגדל והולך. ומיירי בפירי שלא נגמר בישולו [ב"י] אבל בנגמר בישולו לא אמרי' שגדל והולך דא"כ למה נצטריך בפ"ק דביצה לאסור מחובר משום שמא יעלה ויתלוש או משום מוקצה וע' בתו' (°) שנדחקו שם והנ"ל משום שגדל והולך אלא ע"כ כשנגמר בישולו שוב אינו גדל וא"כ מהני הכנה והכי דייק ל' הא"ח עב"י ע' בתוס' בב"ק דף ס"ט דמה שגדל בטל ברוב ועסי' (°) ש"ך ס"ב וכבילה בתוס' דף ל"ז ע"ב משמע דזה לא הוי מוקצה אפי' לר"י דהא בהמה נמי גדלה והלכה ומותר לשוחטה בי"ט ע"ש בתו': ט שאסור לבשל. המבשל

בתולדות

באר הגולה

ב חולין ט"ו וכרב דימי ג שבת ל"ח במשנה כתנא קמא דרבי יוסי הרי"ף ורמב"ם פרק ט'

לבושי שרד

שיח ש"ע סעיף א' (°) ואם אמר לעכו"ם לעשות כו'. ע' לקמן ש"ז סעיף יט כנ"ל : שם במ"א. (°) וע' ביו"ד ססי' ק"ב דאם נתערב אותו דבר כנ"ל ר"ל מה שבישל בשבת ונתערב לא הוי דשיל"מ דלא מיקרי דשיל"מ אא"כ הותר למי שנאסר אבל זה שנאסר לדידי' אסור לעולם אף ע"פ דלמוצאי שבת מותר לאחרים לא מיקרי לדידיה דשיל"מ וראייתו מתרומ' טהור' שנתערב דאמרי' בפרק הערל דלא הוי דשיל"מ משום דלכהן גם עתה שרי ולישראל לעולם אסור : שם אחר השבת דלאחרים גם עכשיו מותר ולדידיה לעולם אסור : שם וכנ"ל עיקר ר"ל דנתערב בשבת הוי דשיל"מ ואפי' נתערב אצל המבשל לא אמרי' דבתר דידי' אזלי': שם (°) כשנתער' לכהן היינו בבכורים : שם (°) בי"ד סי' לט. לענין עבר וביטל האיסור אסור לו ולמי שנתבטל בשבילו :

שם (°) חיישי' שיאמר לנכרי לבטלו כו' כשבישלו נכרי לישראל כנ"ל: (°) (הגה ס"ב) בישל ע"י נכרי בשבת אסור כנ"ל כו' היה חולה. לשון הב"י הקוצר פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לבריא משום מוקצה ואפי' חלה מבע"י שאין הכנה במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך עכ"ל ור"ל דזה אפי' לר"ש אסור שאינו מוכן כלל עיין בב"י ריש סי' שיד ובט"ז שם :

ט"ז סק"ב (°) ואח"כ כתב כן בשם הרמב"ם כנ"ל : שם (°) לא אמרינן מיגו. ר"ל דבכל דוכתא אמרינן מיגו דאיתקצאי לבה"ש שוב אין השינוי מועיל משא"כ כאן דליכא שינוי ול"ש לומר מגו דאתקצאי בה"ש שלא ידע שיחלה מש"ה הקצה מדעתו לכולו שבת בהא קיי"ל דאע"ג דהקצה מדעתו שרי כיון דלא דחאה בידים: מ"א סק"ד (°) יעלה ויתלוש . אבל שמא יסחוט ל"ח דדבר טורח הוא ומידכר ועוד דלא גזרי' אלא בפירות דבעוד' בכפיו יבלענה ומתחזה להם כ"כ התוס' שם : סק"ה (°) ובלא מליחה. דאסור למלוח בשבת והדח' בעי משום דם בעין משא"כ דם הבלוע בו ליכא איסור כ"ז שלא פירש :

סק"ז (°) וטעמו דכיון דהנכרי בישל כנ"ל : סק"ח שנדחקו שם. דהאיסור מוקצה אינו אלא לר"י ולא לר"ש והנ"ל משום שגדל והולך דבזה ר"ש מודה כמו שכתבתי תחלה : שם (°) ש"ך ס"ב. דאע"ג דהוי דשיל"מ בטל בכה"ג :

ש"ע ס"ג בתולדות חמה. פלוגתא דר' יוסי ורבנן והלכה כרבנן דגזרי תולדות חמה אטו תולדות אור :

יד אפרים

במ"א ס"ק ה' ועיין מ"ש בסי' שכ"א סעיף ה' כנ"ל ור"ל שם במג"א סק"ז

חתם סופר

הראש נמחק האלף וצ"ל הר"ש:

(שם) ס"ק ג' וה"ה בשוכח נ"ב עיין מג"א לקמן סי' תקכ"ז ס"ק ו' : (שם) במג"א ססק"ח ועיין ש"ך ס"ב ובמס' ביצה נ"ב עיין שער המלך ספ"ה מהלכות יו"ט: (שם) במחבר סעיף ג' כגון ליתן ביצה נ"ב ובש"ס ל"ח אם גלגל חייב חטאת ע"ש אף ע"ג דיכול כגומעה חיה ומינה לכל הנאכלים כמות שהן חיה אם בשל חייב חטאת ומבשל מים חייב וכ"כ בספר חיי אדם ריש כלל כ' בפשיטות ומ"ש הרמב"ם פ"ט הלכה ג' דבר שאינו צריך בישול כלל פטור ע"ש היינו כמו שמן שכתב ה"ה שם אך מצאתי בשו"ת רדב"ז חלק ראשון מח"ב סי' רי"ג כתב דמבשל דבר שנאכל כמות שהוא חי פטור דהוה כמו מאכל בן דרוסאי וצ"ע לפענ"ד ועיין

באר היטב

שעושה בעינן בכדי שיעשו דחיישינן שמא יאמר לו לעשות אבל ישראל לא ישמע לו תוס' חולין דף ט"ו ואם היה מ"ש י"ט אסור דאין שבת מכין לי"ט. לקוטי מהרי"ו סי' ב' ואם נתערב אותו דבר באחרים עמ"א:

(ג) ובשוגג. אם עשה ע"פ הוראת חכם מקרי שוגג וה"ה בשוכח כנה"ג רד"ך : (ד) וחי. ובלא מליחה טור ועבי"ד סי' ס"ז ס"ב דהדחה מיהא בעי ועסי' שכ"ה סי"א : (ה) בשבת. אבל במ"ש מותר מיד ש"ך וטעמו דכיון דהעכו"ם בישל בהיתר לא בעי להמתין בכדי שיעשה מ"א ועיין בי"ד סי' קי"ג ס"ק יו"ד כתבתי בשם האחרונים דאסור אפילו לחולה עצמו במ"ש ע"ש : (ו) והולך. ומיירי בפרי שלא נגמר בישולו ב"י אבל

שערי תשובה

סי' שיח (ג) ובשוגג . עבה"ט ומ"ש וה"ה בשוכח הוא מתשו' מהר"מ מינץ סי' כ"ח ועיין בשער אפרים בסימן כ"ח ובשבו"ת יעקב ח"ב סימן קכ"ח ולעיל סימן ק"ח וע' בבר"י : (ה) בשבת

ביאור הגר"א

דשבת נפק ודרש כו' כוותיה וכן רב אורי כר"מ כו' ומה שדחה הרמב"ן והר"ן ז"ל משום דרב לטעמיה דס"ל מעין כר"י אבל אנן קי"ל כר' יוחנן דס"ל הלכה. ליתא בגמ' שלנו אדרבה דר' יוחנן ס"ל בפ' הכותב מעין אלא דשם קי"ל כרשב"ל אלא דע"ש הוא בדבריהם וכ"ל דרב לטעמיה דל"ל להכי כללי עירובין מ"ש א' אבל אנן קי"ל כר' יוחנן אבל מ"מ אין ראיה דבריהם דא"כ למה פסק הרי"ף וש"פ כר"מ במניח את ביתו והלך כו' הואיל ורב ס"ל כוותיה אלא כמש"ש היכא דאיתמר איתמר ואפילו אם הדחוק דאמוראי כאן דלא פסק הלכה בהדיא אלא אורי מ"מ לא נראה לדחוק וכר מינה דהאי כללא ליתא כאן דאף אם יסבור להלכה כר"י מ"מ כאן הלכה כר"מ דהא המחלוקת בברייתא וסתם מתניתין כמ"ש בפ"ד דיבמות מ"ב ב' וכמ"ש הרי"ף בפ' כל הכלים [illegible]

אע"ג דהשיא היא דוקא היא שבת דומיא דר"כ ולא עפ"ר שמתחייב כו' ולא שבקינן פשטא דמתני' וכל הראיות שהביא הרמב"ן ממ"ש בפ' תולין ק"מ א' דיתהו דזעירי דאבי עבדא כו' ואימיה דאביי עבדה כו' וכן שמגין גיהו וכן מספ"ק דיו"ט ר"פ איקלע לבי רבה כו' איתי ליה כו' כל אלו מוכרחין להיפך דהא ר"מ בדרבנן קנים ור"י לא קנים וכל אלו דרבנן הן אלא שיש ליישב דברי הרי"ף בזה מדאמרינן בירושלמי פ"ג דערלה והביאו תוס' בגיטין נד א' ד"ה נפלו כו' טעמא דר"מ כו' טעמא דר"י דר' אבהו א"ר יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור כו' אלמא ס"ל לר' יוחנן כר' יהודה ור' יוסי וזהו דברי הרמב"ן דר' יוחנן פליג ארב ואולי לשיטתייהו כנ"ל בהאי כללא דר"מ ור"י כו' ור' יוחנן סתמא אחריתא אשכח ספ"ה דתרומות סאה תרומה כו' ואח"כ כו' אם שוגג מותר כו' והשתא אתי ג"כ שפיר אע"ג דסתמא כר"מ מ"מ כיון דסתמא אחריתא כר' יהודה הדרינן לכללא ר"מ ור"י ורב לשיטתיה ור' יוחנן לשיטתיה כנ"ל וכ"ה בזבחים ע"ד ונפלה דוקא נפל מעצמו כמש"ש בתוס' דרב לשיטתיה כנ"ל אבל לר' יוחנן אפי' הפילה ודברי ש"ע שם אינם נכונים אף אם תוס' ס"ל כן להלכה כמ"ש ב"י. וגם מה שהשיג הרז"ה על הרי"ף בפ"ג דשבת על מה שכתב הרי"ף וש"מ דליתא לדר"י הסנדלר הילכך הלכה כר"י והרמב"ן נדחק ליישבו והרא"ש כ' בפ' מרובה סי' ה' וקצרה דעתי מהבין דבריו דהא הני אמוראי פליגי אליבא דר"י הסנדלר והיאך כ' וש"מ דליתא כו' ולא קשה מידי שדבריו מבוארים היטב מסוגיא דגמ' שם ע"א א' דכל הס"ד של הרי"ף לפסוק כר"י הסנדלר נגד כללא דר"מ ור"י אינו אלא משום דמסקנא דגמ' דתאן חכמים ר"ש וס"ל כר"י הסנדלר וא"כ מדרבנן ס"ל כוותיה הלכתא כוותיה אבל למ"ד מעשה שבת דרבנן מסקנא דגמ' שם דחכמים פוטרין אשארא קאי אבל בשחיטת שבת מחייבי רבנן וסלקא לה הכרחא לאוקמי רבנן כר"י הסנדלר וא"כ לדידן דהלכה כמ"ד מעשה שבת דרבנן ליתא הכרחא דרבנן ס"ל כר"י הסנדלר אלא הדרינן לכללא דר"מ ור"י וכו' ופלוגתא דר"א ורבינא כ"מ לפי' דמתני' אי קאי וחכמים פוטרין אשארא או לא כנ"ל וז"ש הלכך הלכה כו'. ומ"מ דברי התוס' עיקר להלכה וכן יש להביא ראיה לדידהו ממ"ש בירושלמי פ"ג די"ט וז"ל של בית ר"ג היו שוחקין פלפלין ברחיים שלהן אר"א ב"ל פ"א אבל אבא אצל ר"ג והביאו לפניו אניגרון ובתוכו פלפלין שחוקין כיון שטעמן משך ידיו מהן א"ל אל תחוש להן מעי"ט הן שחוקין ושאלו שם ויעשה ר"ג אצל ר"ל כשוגג ויאכל אלא שלא להתיר מלאכה ע"י ר"ג ולפמ"ז הראיה להיפך אלא שבמלחמות רפ"ג שם כתב כיון דלא שאלו בגמ' שלנו ליתא אבל אין לדחות דבריו המפורשים בירושלמי וגם י"ל כמ"ש ברפ"ג שאני מבשל דתמיר אבל האי כו' וכן כל ראיותיו נדחו כנ"ל ועוד דבהדיא אמר בירושלמי פ"ב דתרומות בעון קומי ר' יוחנן את

מה את אמר א"ל אין לי אלא משנה המעשר והמבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל. וא"כ הלכה כר"מ דבשוגג יאכל כו' וגם בדרבנן לא קנים כדאמר ר' יוחנן הנ"ל ומ"ש שם ר' אבהו בשם ר"י כל האסורין כו' היינו בין דאורייתא בין דרבנן ולכן סתם רבי בתרומות שם המעשר והמבשל בשבת שהמעשר הוא דרבנן וכן המטביל כליו כו' והמבשל הוא מן התורה וכסתם זה פסק ר' יוחנן כנ"ל ומ"ש הגאונים וכן הר"ן והרמב"ן דלהכי יש לפסוק כר"י משום דנפישי ע"ש גבן כו' וכ"כ הרא"ש ספ"ק דחולין ליתא דכבר כתבו תוס' בפ"ק די"ט וש"מ דאכן חשיבי בני תורה וראיה מבשולי עו"ג וכ"ש לאמוראי בהוראה דרב מורי כר"מ וכ"ש בסוגיא דפ"כ דשבת כוותיה וכל אמוראי שם וכן עיקר להלכה : או שעשה כו'. הרמב"ם בפכ"ג פ' המעשר והמטביל כליו [illegible]

כר"מ וכסתם מתני' דפ"ב דתרומות וטעמו דר"י ל"פ אלא בדאורייתא כמ"ש בגיטין נג כו' וכן קי"ל בהא דמטמא כו' וכן נפלו ונתפלגו וכו' כמ"ש בי"ד סי' לט ועי"ד סי' ק"י ס"ג ומש"ש ובח"מ סי' כה ס"א ומ"ש שם במתני' אתי לאיערומי כמש"ש וכמ"ש בהא דנתפלגו לר' יהודה אף דלא קי"ל כוותיה מ"מ יותר אתי לאיערומי ומשום גזירה כמש"ש וכ"מ בגיטין נד א' ברש"י ד"ה ואכן כו' ובתוס' ד"ה המעשר כו' ע"ש ועי"ד סי' ק"י ס"ז ומש"ש ובח"מ סי' כה ס"א ומ"ש או עשה היינו בדאורייתא אבל בדרבנן כר"מ וזהו אף לשיטת הש"ע כנ"ל אבל לפמש"ל לא קנים ר"מ כלל לא בדאורייתא ולא בדרבנן כדמוכח סוגיא דירושלמי וסתמי דמתני' כנ"ל : מיד. דלא כרש"י בחולין טו א' וכב"ג שפירשו בכדי שיעשו ואולי לשיטתייהו שפי' שלא יהנה אבל תוס' בפ"ג די"ט חולקין עליהו והרא"ש כ' דהא לשיטת רש"י א"ל כאן בכדי שיעשו דמילתא דלא שכיחא ועתוס' בחולין טו א' ד"ה מורי : ס"ב בין כו'. כמסקנא דשם דלא ס"ל מש"ש ע"כ לא קשרי ר"מ כו' אלא כמש"ש תחלה ולמאי שאני התם דדחייה כו' וכן ס"ל לסוגיא דפ"ק די"ט ו' ב' הכתא מוכן לאדם כו' וע"ש בתוס' שדחקו הרבה מאד ועתוס' דשבת קנו א' ד"ה לבר כו' וע' ר"ן ר"פ תבית בתי' הראשון בשם הרמב"ן ועיין תוס' יבמות מד א' ד"ה לא הוי כו' ואע"ג כו' אבל הרשב"א בחולין שם כתב בשם הר"ר יונה דסוגיא דהתם פליגא אהאי דקאמר אימור דשמעת לר"מ כו' ומשמע שם דאפי' ר"ש מודה בזה ואפי' למר בריה דר"י דחלוק אפי' בבע"ח שמתו ס"ל דוקא שמתו אבל שוחט לא אסיק אדעתיה אבל סוגיא די"ט שם ס"ל דאפי' לר"י הוא מוכן לאדם וכן הא דפריך שם ב' ב' בבת דעלמא תשתרי אע"ג שהתרנגולת הוקצה לאכילה מחמת איסור שחיטה ואפילו את"ל דגמ' פריך לדידן דקי"ל כר"ש מ"מ שמעי' דקיי"ל כר"ש בזה אבל שיטת רש"י ותוס' ורמב"ן ור"ן דדוקא בחולה מבע"י אבל מדברי רי"ף ורמב"ם מ' כדברי הר"ר יונה והרא"ש דבכ"ע מותר והרשב"א שם הביא ב' הדיעות ועסי' ש"י ס"ב וע' שבת מ"ה ב' : **או עשה .** משום טעם זה גופא שאמרו בשוחט שדוקא משום שה"א כו' : **או לחולה.** רשב"א משום טעם זה ג"כ דמלאכת ישראל אין חילוק בינו לבריא : **ואפי'.** תוס' בגיטין דמ"ש בעירובין פו ניחוש ליה נכרי אגב אימיה דוקא במילה התירו : **בשבת.** לאפוקי במ"ש ואין בו משום בישולי נכרים כיון דלא שכיחי אין בו משום חתנות : **ואם כו' אפי' כו'.** חולין שם כגון שקצץ דלעת. ור"ל אפי' לחולה מבע"י דומיא דרישא בשוחט דלא כרש"י שם דלפי' א"ל בדלעת אלא בשחט היום אלא כנ"ל ולא אמרינן דגידולין בטלין ברוב העיקר משום דהוי דבר שיל"מ כמ"ש תוס' דב"ק ס"ט א' אבל לפי מ"ש בסי' ש"כ ס"ב ובי"ד סי' קב ס"ד בהג"ה מותר ועמ"א: **משום שגדל כו'.** משא"כ בבהמה דלא חששו לזה ועתוס' י"ט לו ב' : **או לשברה כו' ואפי' כו' אבל.** ג' חילוקים בביצה

הגהות

עבודה ע"ש : **שם** באה"ד אסור לו לעולם עיין לקמן סי' תקלח : **מג"א ס"ק ב'.** דלדידהו הוי דשאל"מ. דהא גם בירושלים לא יהיה להם היתר בלא ביטול ויהיה מותר להם גם חוץ לירושלים (מזה משמע דלא כמ"ש הצל"ח דטריפה שנולדה ביו"ט דמ"מ איסור י"ט לא בטל) אע"כ כיון דאיסור חוץ לירושלים הוי לכהנים ישל"מ אינו בטל גם לזרים ה"כ במבשל בשבת כיון דלאחרים הך

רעק"א

איסור ישל"מ אסור גם להמבשל ואף דתרומה שנתערבה הוי ישל"מ לכהן טמא מ"מ איסור זרות לא הוי ישל"מ ובאמת גם הזר אסור לאכלו בטומאה דהך איסור כיון דישל"מ לכהנים גם לזר לא בטל : **שם** באה"ד אפשר דאיירי כשנתערב וה"ה כשנתערב בשבת לאחר שבת מותר דהכי דביום שבת לא נתבטל תכף ישל"מ מכל מקום מתחיל הבטול לאחר שבת : **סעיף ג** ואפי' בתולדת

מחצית השקל

ולא הוי דשיל"מ אע"ג דלכהן שרי בלי תערובת מ"מ כיון דלגבי ישראל אסור ולגבי ישראל לא הוי דשיל"מ ה"ה גבי כהן לא הוי דבר שיל"מ כיון דאין לו מתירים לכל העולם ולשון דומיא דתרומ' הוא ל"ד והנה הרב"י שם הביא דין זה בשם ריו"ו שכ"כ בשם רא"ם וכ' שי"ל ראי' מפ' הערל והוא דאי' שם דף פ"ב אתיב' חטאת טמאה שנתערב' בק' חתיכות חטאת טהורות ה"ז בטלה אבל חתיכות חטאת טהור' שנתערב' במאה חתיכות חולין אינ' בטלה ופריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומשני ר"א סיפא משום דה"ל דשיל"מ ופירש"י דמותר לכהן ומסקינן הא דר"א בדותא למאן אי לכהן מישרי שרי (ופירש"י אפי' הטמא והא דקי"ל דשיל"מ לא בטל כגון דמשתריא למחר ולמאן דאסר ליה השתא כגון ביצה שנולד' בי"ט) אי לישראל לעולם אסור וא"כ ראייתו מחתיכת חטאת טהור' שנתערב' בחולין דמסקינן דלא הוי דבר שיש לו מתירין אלא שהתוס' שם ד"ה משום כו' כתבו ומיהו קשה לס"ד דר"א אמאי תרומ' עולה בק"א עכ"ל : ול"ע כו' דתרומ' (וה"ה דה"ל כן בחתיכות חטאת הנ"ל) והקשי' בס' ת"ש דא"כ לדברי מ"א דכהא"ג דהכא הוי דשיל"מ א"כ למה אמר דר"א בדותא הא יש לאוקמי כגון שנתערב החטאת טהור' לכהן טמא או טבול יום דעכשיו אסור לו ולערב היה מותר באמת כבר קדמוהו מהרש"ל ביש"ש ביבמות (אולם תי' מהרש"ל לא הבנתי) ולענ"ד לדבריו תקשי' אלא מאי אלא כיון שאין לו היתר לכל העולם דהא לישראל אסור לא הוי דשיל"מ א"כ מאי דאמר הש"ס אי לכהן משרא שרי הוא שפת יתר ת"ל בלא"ה כיון דלישראל אסור לעולם לא הוי דשיל"מ גם מ"ש אי לכהן מ"ש זה אינו קושיא דהא א"ל דמיירי בכהן טמא כנ"ל ובאמת ראיתי בס' ת"ש שסיים מאי דנקט הש"ס אי לכהן מ"ש לרווחא דמלתא נקטינן. ולענ"ד דוחק דגם אי הוי דיחוי אי לכהן מ"ש הוי דיחוי גמור אע"ג דלא הוי צריך לזה והיה די במה שיאמר אי לישראל לעולם אסור אז הי' אפשר לו' ע"כ הדוחק דלרווחא נקטינן אבל השתא דהא לכהנים מ"ש אינו דיחוי כלל דהא א"ל דמיירי בכהן טמא כנ"ל לא שייך לו' לרווחא דמלתא אלא י"ל דדברי מ"א נכונים ומה שהקשו' דהנ"ל דמיירי בכהן טמא י"ל דעכ"פ הש"ס שפיר אמר הא דר"א בדותא דהא ר"א סתם דבריו ואמר סיפא משום דהוי דשיל"מ ולא אמר דמיירי בכהן טמא משמע בכל ענין הוי דשיל"מ אפי' ליכא כהן טמא ודבר זה בדותא כדאמר הש"ס אי לכהן מ"ש כו' ולא תיקשי ניהו לדברי ר"א בדותא מ"מ הש"ס אליביה דנפשיה ה"מ לאוקמי כה"ג בכהן טמא ז"א קושיא דהא י"ל להש"ס תי' אחרים מרווחים יותר מלאוקמי שנתערב לכהן טמא אלא דבס' ת"ש הקשה לדברי מ"א דס"ל בנדון דהכא כיון דלאחרים הוי דשיל"מ וגם לדידיה אע"ג שאין לו היתר מיקרי דשיל"מ ולא בטל א"כ למה אמר הש"ס דר"א בדותא אטו מי ליכא בכל השבט כהנים טמאים וטבולי יום שהיום אסור להם ולערב יהי' מותר ולגבייהו הוי דשיל"מ וא"כ לדברי מ"א הוי דשיל"מ לכל העולם ולענ"ד י"ל גם מ"א ס"ל כשיש היתר לאדם פרטי או אנשי' פרטיים מש"ה לא יקרא דשיל"מ לגבי אחרים אלא לא דיבר מ"א אלא בנדון דהכי' דהוי דשיל"מ לכל העולם חוץ מאדם פרטי כה"ג הוי דשיל"מ וה"ה התם בחטאת אע"ג שבלי ספק ימצאו כהנים טמאים טבולי יום דלדידהו הוי דשיל"מ מ"מ משום פרטיים ל"מ דשיל"מ ואם היה דשיל"מ לכל הכהנים הוי מיקרי דשיל"מ לכל העולם כיון דהם משפחת כהוני' שלמה ואמרינן כהנים עם בפ"ע ותל"מ : כדאיתא פ"ב דבכורים דאם נתערב בכורים (ר"ל בירושלים דאי חוץ לירושלים תנן שם ר"פ דבטל דלא מיקרי דשיל"מ אע"ג דיכול להעלותו לירושלים משום דהוי טרחא להעלותן) : כיון דלכהנים הוי דשיל"מ וגם הכהנים צריכים לאכלו בתורת בכורים וכדינן : ומיהו הר"ש כ' כו' ופי' המשנה לפי שיטתו ע"ש וע' ביש"ש שם מ"ש בפי' דברי הר"ש : ומ"מ יש להחמיר כפי' הרמב"ם והר"ע ר"ל דכה"ג הוי דשיל"מ : כשנתערב לכהן דהכל תלוי בבעה"ב אי לבעה"ב דהיינו מי שנתערב לו אם לדידיה הוי דשיל"מ אז לכ"ע לא בטל וא"כ ה"ה הכא אם נתערב למבשל בטל כיון לדידי' לא הוי דבר שיש לו מתירין דהכל תלוי במי שנתערב לו : (ס"ק ד) שחלה היום כו' וקשה א"כ מוקצ' דמחובר כו' אע"כ צ"ל כמ"ש רש"י במס' ביצה כיון דלא לקטינהו מאתמול מעי"ט הוי כמאן דדחי' בידים ואפי' לר"ש אסור א"כ גבי בהמה נמי לימא הכי מדלא שחטו אתמול הוי כמאן דדחי' בידים ואסור אפי' לר"ש וע"ש עוד טעם בב"י דדוקא במחובר דלקוט מן המחובר הוא דבר קל לכן כשלא לקטו מאתמול אקצינהו ודחאו בידים משא"כ בשחיטה דבעינן סכין בדוק ושוחט מומחה אין ראיה מדלא שחטו מאתמול אקצי' מדעתי' והוי דחוי בידים דלמא לא הזדמן לו סכין או שוחט מומח' ומדלא אטרח בתרייהו ל"מ דחוי בידים : (ס"ק ה) אי בשבת ובלא מליח'. דאסור למלחו דהוי כמעבד דהיינו מחזי כמעבד אי משום דהוי מתקן אוכל וכמ"ש מ"א סי' שכ"א ס"ק ז' : דהדח' מיהו בעינן משום דם בעין : ועמ"ש סי' שכ"א דהדח' מותרת בשבת : (ס"ק ו) וזהו איסור דאורייי' כו' מחלוקת' מבואר בר"ן מס' ביצ' : וי"א דהוי דרבנן. ולדידי' הגזר' שמא ירבה אחר שנתנו על האש דכה"ג לכ"ע הוי דאורייתא וע"ש בר"ן : (ס"ק ז) ואפי' בישל כו' אבל במ"ש מותר מיד ש"ך. הש"ך לטעמי' אז"ל

י (ז) (°) להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה ד אבל (°) בחמה עצמה כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן ה מים בחמה כדי שיוחמו מותר :

ד (ג) תבשיל ו שנתבשל כל צרכו יא יש בו משום (ח) בישול אם יב נצטנן : ° הגה יג (ד) (ט) וי"א דוקא אם מצטמק ויפה לו [רבי ירוחם ח"ג] ואם לא נתבשל כל צרכו ז ואפי' נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול אפי' בעודו רותח וה"מ שיש בו בישול אחר בתבשיל שיש בו מרק ח אבל דבר שנתבשל כבר והוא יבש יד מותר (י) לשרותו בחמין בשבת ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת ט אין שורין אותו בחמין בשבת אבל טו (יא) מדיחים אותו בחמין בשבת

°עסי' רנ"ד ס"ג

חוץ

ט"ז מגן דוד

(ג) תבשיל שנתבשל כו'. זה דעת רש"י שפי' במאי דאמרינן בפ"ק דשבת דף י"ח דנותנין צמר ליורה סמוך לשבת וניחוש שמא מגיס בה פי' שמא יהפך ביורה ובמבשל הוי בישול ש"מ דיש בישול אחר בישול ובפרק חבית דף קמ"ה תנן כל שבא בחמין פי' שנתבשל בע"ש שורין אותו בשבת פי' בחמין כדי שיהא נימוח אלמא אין בישול אחר בישול וצריך לחלק דהסיפא דחבית איירי בדבר יבש כדאמרי' שם בתרנגולת' דר' אבא פי' שהיה (°) מבושלה ושורה אותה ימים רבי' בחמין למחות מאליה ואוכלה לרפואה אבל בתבשיל שיש בו מרק יש בישול אחר בישול וכ' הרא"ש וכ"ל להביא ראי' מדתני' בפרק המביא אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים כו' כולם חייבים אע"פ שאותו שנתן לתוכה מים נתחייב משום מבשל המגיס בה נמי חייב משום מבשל אלמא יש בישול אחר בישול אף ע"פ שלא נצטנני' ואיכא למדחי שעד שלא נתבשל כמב"ד כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמב"ד אפשר דאין בישול אחר בישול ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל ב"ד כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב כדפי' רש"י בפ"ק דשבת גבי שמא ירתיח דשמא ירתיח קדירה שנצטננה כשירצ' להטמי' וירתיחנה באור ונמצא מבשל והא דפריך וניחוש שמא מגיס היינו משום צובע משמע מסקנת הרא"ש בהא דכתב ומסתברא וכו' דאחר שהגיע למב"ד אין חיוב אלא א"כ נצטנן (°) ומרתיחו ומשמע דבבישול גמור אין אחריו בישול אפי' נצטנן אבל הטור כתב בזה אפי' עודו רותח שייך בו בישול ובנצטנן ומרתיח אפי' נתבשל כ"ל והיינו כדעת רש"י ומ"ה מביא הטור החילוק בין מרק לדבר יבש דאלו לדעת הרא"ש א"ל לזה דס"ל בבישול גמור אין אחריו בישול ל"ק מההיא דכל שבא בחמין דהתם איירי מנתבשל גמור אלא ודאי דס"ל (°) לטור כרש"י וכ"פ כאן בש"ע וכ"ל דגם הרא"ש ס"ל כך ולא נקט החיוב בנצטנן אלא לדין תורה דכל שנצטנן חייב חטאת ואפי' בנתבשל בישול גמור כבר דכיון שהחיוב משום דניכר אין שום חילוק ולא נקט כמב"ד אלא משום היפוכה דרישא דקודם שהגיע לזה יש חיוב אפי' בלא נצטנן והטור מיירי מצד האיסור דיש חילוק בין כמב"ד ובין בישול גמור ובהדיא כתב ה' המגיד בפ"ט וז"ל ודעת הרשב"א וקצת מפרשים דכל שנתבשל כמב"ד אין בו משום בישול דבר תורה ומ"מ באור ממש אסור וזה נלמד מדין חזרת מצטמק ורע לו בפ"ג עכ"ל מ"ה כ' הטור דבכדי מב"ד מה"ת פטור כל שהוא רותח אפ"ה מדרבנן אסור כיון שיש תוספ' בישול אבל בנצטנן אסור אפי' בבישול גמור ואז חייב חטאת והב"י לא רצה לפ' כן משום דק"ל דאם אית ביה איסורא היכא נמי חיובא ולק"מ דהא (°)בהדיא כ"כ ה' המגיד כמ"ש ועוד הקשה דהא הרא"ש כ' בסברתו (°) ואחר שהגיע למב"ד אפי' נצטנן והרתיחו חייב כדפי' רש"י גבי שמא ירתיח הרי שלא חילק בין נתבשל כ"ל להגיע למב"ד ומכ"ל לרבינו לחלק ביניהם גם זה ל"ק דודאי האמת הוא כך דבנצטנן אין חילוק גם לדעת הטור כיון שיש איסור דאורייתא רק בעודו רותח יש חילוק דכשהגיע למב"ד פטור אבל אסור ובכל צרכו מותר אפי' (°) לכתחלה והיינו סמוך למדורה אבל אצל האש ממש פשיטא דאסור בכל ענין אפי' במצטמק ורע לו ועסי' זה סט"ו :

(ד) וי"א דוקא כו'. אבל במצטמק ורע לו מותר כ"כ הב"י בשם הרי"ו וכ' דבנצטנן ומצטמק ויפה לו אין לו

להניחו

מגן אברהם

בתולדות האור חייב : י להטמינה בחול . (°) אפי' מבע"י עסי' רנ"ז ס"ג (°) ואפי' לגלגלו ע"ג החול בשביל שתצלה נמי אסור [כ"כ הרא"ש] ול"ע *] למה (°) השמיטו הטור דקי"ל דהלכה כרבה [ב"ח] וצ"ל °] דהרא"ש כ' (°) אליבא דר"י ע"ש אבל אנן קי"ל כרבנן וא"כ פשיטא דאסור דגזרינן אטו תולדות האור וכ"כ הר"ן ע"ש ומ"מ כתב רש"ל בתשובה דמותר לצלות על גג רותח מחמה דלא מיחלף בתולדות האור ע"ש ודבריו אינם מוכרחים וגם בע"ה חולק עליו ובירושלמי איתא להדיא דאסור . כ' הרמב"ם המבשל בחמי טבריא פטור דהוי כתולדות חמה וכ"ה בגמרא וכ"מ במשנה פ"ט דנגעים ובסנהדרין אמרי' דנשתיירו מהמבול ואפשר דמ"מ ה"ל כתולדת חמה וכתב הר"ן דאסור להעמיד מאכל ע"ג חמי טבריא אבל מע"ש מותר ולהניח(°) בתוכו אסור כמ"ש סי' רנ"ו ס"ג : כתב הרמב"ם פ"ט הניח בשר ע"ג גחלים אם נצלה בו כגרוגרות חייב אפי' בחצי בישולו לדעת הראב"ד ולהרמב"ם אינו חייב בחצי בישול כנתבשל מקצתו עד שיתבשל כל הבשר חצי בישול : המתיך אחד ממיני מתכות או המחמם המתכות עד שנעשה גחלת וכן הממסמס השעוה או החלב או הזפת והגפרית או המבשל כלי האדמה עד שיעשה (°)כלי חרס חייב כללא ☜ דמלתא בין שריפה גוף קשה או שהקשה גוף רך חייב ועי' בסי' זה וצ"ע דבפי"ב כתב המחמם הברזל כדי לצרפו חייב משום מבעיר והראב"ד כ' משום מבשל והמ"מ ייסב דבריו ע"ש ולא זכר שדברי הרמב"ם סתרי אהדדי וצ"ע ויש לחלק : יא יש בו משום בישול והוי יודע שכל דינים דאסורים משום בישול אפי' ליתן על הכירה או התנור קודם היסק אסור כמ"ש סוף סימן רנ"ג : יב נצטנן . כב"י ומשמע ליה דכל שהיס"ב מיקרי רותח וכ"מ ס"ו וז"ל רי"ו אם לא נצטנן אפי' שינה קצת מרתיחתו מותר ועסט"ו בהג"ה : יג וי"א דוקא כו' והב"ח פסק כסברא ראשונה ועס"ח מ"ש : יד מותר לשרותו . אפילו בכ"ר (°) וכמ"ש סט"ו דאין בישול אחר בישול וכ"כ התוספות והמרדכי ור"ן דלא ככ"ה דמחמיר ומשמע מל' הש"ע דאם לא נתבשל מע"ש רק נשרה בחמין (°) אסור לשרותו בחמין בשבת וטוב להחמיר אם היד סולדת בחמין : טו מדיחין אותו. היינו (°) שמערין עליו מכלי שני [ועסי"ח

דלפי'

באר הגולה

ד שם ל"ט ה שם קמ"ו במשנה ו טור ורא"ש מדברי רש"י בפירש"י שמא ירתיח ל"ד ז לדעת הטור וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ט' ח שם קמ"ה במשנה ומפרש לה בגמרא כגון תרנגולתא דרבי אבהו ט שם במשנה

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק . ול"כ דהרא"ש כתב אליב' דר"י כ"ב תי' שעיין היטב להבין קושית הב"ח לא יתכן תי' של מ"א דהא מסיים דהלכה כרבה קאי להחזיק קושי' ראשונה לאסור הטמנת בילה אפילו מבע"י ע"ש :

דגול מרבבה

*) לא ידעתי למה הוצרך לו' דהלכה כרבה דאף לר' יוסף אסור לגלגל והב"ח שכתב דקיי"ל כרבה לפי שתמה

שערי תשובה

עבה"ט שם ובענין הכלים רגילין להורות חכשר לכ"ח ע"י הגעלה ג"פ כמבואר ביו"ד שם : (ז) להטמינה

יד אפרים

ומ"ש כאן ועיין שכ"ה סעיף יא אין כאן מקומו אלא לקמן אחר ס"ק ז' אחר מ"ש לא בעי להמתין בכדי שיעשו ל"ל ועיין סי' שכ"ה סעיף יא ר"ל במג"א שם ס"ק ק"ח :

במג"א ס"ק י בין שריפה גוף כו' כצ"ל הריש נקוד חירק והכא דגושה :

ביאור הגר"א

שם ב' ב' ופרש"י שם: ס"ד תבשיל. ל"ד א' שמא ירתיח פרש"י שם ואפילו נתבשל כ"ל וכמ"ש תוס' מ"ו ב' ד"ה במה. בשתם קדירות כו' : וי"א . כן משמע ממ"ש בסוף ס"ח בשם רי"ו אבל ממ"ש בסי' רנז ס"ז כל היכא כו' ואפי' כו' מ' דאסור בכ"ע

חתם סופר

ט"ז יו"ד סי' קי"ג ס"ק יד ע"ש : (שם) במג"א ס"ק י' ד"ה כתב הרמב"ם בחצי בישולו לדעת הראב"ד . נ"ב לשון זה צע"ג והמעיין בפנים ברמב"ם וכ"מ בשם רמ"ד יראה כי יש כאן ט"ס: (שם) סס"ק זה ויש לחלק נ"ב וכבר ישבו בלח"מ ומיהו מלשון רש"י בשבת דף ע"ד ע"ב ד"ה דשרי סיכתא וכו' ובד"ה דמרפי רפי וכו' משמע שאין בישול

לבושי שרד

בש"ע שם (°) להטמינה בחול . דאמרינן בש"ס דר"י מודה בהא והטעם אמר רבה שמא יטמין ברמץ ויכסה בגחלים ורב יוסף אמר שמא יזיז עפר ממקומו ומטלטל לעפר המוקצה וס"ל טילטול מן הצד שמיה טלטול או משום חופר גומא ע"ש : שם (°) בחמה עצמה. ולא גזרינן חמה אטו אור דחמה באור לא מיחלף : מ"א סק"י (°) אפי' מבע"י זה כתב הרא"ש אליבא דרבה דהאיסור משום הטמנה מש"ה אסור אפי' מבעו"י כמבואר בר"ס רנ"ז משא"כ לרב יוסף : שם (°) לגלגלו ע"ג. זה כתב הרא"ש לרב יוסף משום דגזירה שמא יזיז שייך גם בהא משא"כ לרבה לא אסור אלא בהטמנה:שם(°) השמיטו הטור. אם כוונתו דהשמיט דין גלגול ע"ג חול לא א"ש דאדרבה כיון דהלכה כרבה לכן השמיטו ואולי כוונתו שהשמיט דין דאסור להטמין מבע"י אבל המ"א הבין דקושית הב"ח על דין גלגול ותמה בזה בספר תו"ש ע"ש בחורף:שם (°) אליביה דר"י. ר"ל דהא הוצרך הרא"ש לאסור גלגול מחמת שמא יזיז לרב יוסף דגם ר' יוסי מודה ביה מה"ט דשמא יזיז אבל אנן דקי"ל כרבנן ודאי דבלא"ה אסור משום גזירה דתולדות אור: שם(°) בתוכו אסור.משום הטמנה בדבר המוסיף הבל : שם (°) כלי חרס חייב משום מבשל: ט"ז סק"ג (°) מבושלה ושורה ונתיבשה ואח"כ היה תמיד שורה ממנה מעט אבל בתבשיל שיש בו מרק שייך במרק בישול אע"פ שכבר נתבשל: שם (°) ומרתיחו ומשמע דבבישול. ע"ז כתב הט"ז ע"פ דברי הב"י והכי משמע מדבריו ע"ש גבי מ"ש וכיון דאפי' בהגיע למב"ד כו' ע"ש ודוק : שם (°) לטור כרש"י וכ"פ . ונדחק שם בב"י למה פליג הטור אהרא"ש ואח"כ רצה הב"י לומר דגם הרא"ש ס"ל כך כהטור וכדברי הט"ז אח"כ שב' וכ"ל דגם הרא"ש ס"ל כן כו' וסתר פי' זה מכח ב' קושית חדא דאין לחלק בין איסור לחיוב דכל שאין חיוב אין איסור שנית דמנא ליה להטור לפרש כך בדברי הרא"ש וזהו מה שהביא הט"ז ועוד הקשה דהא הרא"ש כו'. ור"ל אפי' את"ל שיש איזה סברא לחלק בין איסור לחיוב מ"מ לפרש כך בהרא"ש לחלק ביניהם ומסתמא יש לנו לפרש בדעת הרא"ש דכי היכא דהתם גבי שמא ירתיח אין איסור אלא בנצטנן כפירש"י ה"ה כמב"ד דהא הרא"ש מביא מהתם ראיה למב"ד זהו כוונת הב"י למעיין ובזה הראה דתירוץ הט"ז על קושיא השניה אין לו ביאור כלל במ"ש דהאמת כך הוא דבנצטנן אין חילוק כו' הרי קושית הב"י היכי על נצטנן אלא על עודו רותח וקי"ל ול"ע : שם (°) ובהדיא כתב ה' המגיד הביא זאת לתרץ קושית ב"י הראשונה ואע"ג דהה"מ באור ממש מיירי ומשום דדמי למבשל ממש כמ"ש בב"י בשם הר"ן ואלו הכא לא מיירי אלא סמוך למדורה כמ"ש הט"ז סס"ק זה מ"מ מייתי ראיה דיש חילוק בין חיוב לאיסור וכן מבואר בב"י בשם בסוף ד"ה מותר ליתן קיתון של מים כו' דכי היכא דמחלקו הפוסקים באור בין איסור לחיוב ה"נ יש סברא לחלק בסמוך למדורה בין איסור לחיוב ע"ש ובחנם נתקשה כאן בפרי מגדים : שם (°) ואחר שהגיע למב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב כנ"ל : שם (°) לכתחלה והיינו סמוך למדורה. זה ענין בפני עצמו לומר דכל המותר בסעיף זה הותר להרתיחו היינו דוקא סמוך למדורה ע"ד שנזכר בסעיף טו אבל על האש דמי למבשל וגזרינן ביה וע"ש רמ"א בסעיף טו : מ"א ס"ק יד (°) וכמ"ש סעיף טו. דהא מתיר שם להעמיד סמוך למדורה במקום שהיס"ב ואח"כ נעשה כלי ראשון : שם אסור לשרותו אע"ג דאין כאן תוספת בישול מ"מ כל זמן שלא נתבשל ממש אלא היה בכ"ר ניתוסף בו קצת בישול כשמניחו פעם ב' בכ"ר וכן לעולם : ס"ק טו (°) שמערין עליו כ"כ התוספות לפיר"ת דס"ל דעירוי ככלי

באר היטב

בנגמר בישולו לא אמרינן שגדל והולך ת"א ע"ש : (ז) להטמינה . אפי' מבע"י עסי' רנ"ז ס"ג . וכתב רש"ל בתשובה סי' ס"א דמותר לצלות על גג רותח מחמה דלא מיחלף בתולדות האור ע"ש וכתב המ"א דדבריו אינם מוכרחים וגם בס' על אורות חולק עליו ובירושלמי איתא בהדיא דאסור. כתב הרמב"ם המבשל בחמי טבריא פטור דהוי כתולדות חמה וכ' הר"ן דאסור להעמיד מאכל ע"ג חמי טבריא אבל מע"ש מותר ולהניח בתוכו אסור כמ"ש סי' רנ"ו ס"ג: (ח) בישול והוי יודע בכל דינים דאסורים משום בישול אפי' ליתן על הכירה או התנור קודם היסק אסור כמ"ש ססי' רנ"ג מ"א : (ט) וי"א . והב"ח פסק כסברא ראשונה ועס"ח מ"ש : (י) לשרותו . אפי' בכ"ר כמ"ש סט"ו דאין בישול אחר בישול . משמע מל' הש"ע דאם לא נתבשל מע"ש רק נשרה בחמין אסור לשרותו בחמין בשבת וטוב להחמיר אם היד סולדת בחמין מ"א : (יא) מדיחים . היינו שמערין עליו מכלי שני אבל אסור לשרותו אפי' בכ"ש דמחזי כמבשל ב"ח ול"ד לתבלין בס"ט דתבלין עשוי למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל וכ"ל דבלא"ה דינו כתבלין דעבידא לטעמא מ"א :

הגהות

חמה וכ"ל דאפי' דיעבד אסור כדמשמע בסוגיין במה דאמרי' מי סברת אסיפא קאי ארישא קאי וכו' ומ"מ אפשר דלאחר שבת מותר אף למבשל עצמו וצ"ע לד"ה : מג"א ס"ק י אפי' מבע"י אבל הרשב"א בחי' כ' להתיר להטמין בחול מבע"י להחם בחמה דכל שהוחם בע"ש מן החמה מצטנן לגמרי בליל שבת והו"ל בשבת דבר שאינו מוסיף הבל אף דחול בעצמותו מקרי מוסיף הבל כדלעיל סי' רנז סעיף ג' היינו בתבשיל רותח אבל לא בתבשיל צונן כדאי' פ"ב דתמימי חיים וקרירי מקרר:שם בא"ד ובירושלמי

רעק"א

איתא בהדי' דאסור וכ"כ להדיא בח"י הרשב"א מההיא דירושלמי : שם בא"ד אבל מע"ש מותר בח"י הרשב"א כ' וז"ל ומשכה ע"ג תולדת חמה לא מצינו מי שיחמיר עליו לשהות וכ"ש למ"ד להחזיר תנן עכ"ל משמע לנדד להקל דאף מה דאסור להשהות ע"ג כירה מותר להשהות ע"ג תולדת חמה ולענ"ד דיש לדון דגם על תולדת אור מותר דלא גרע מכירה גרופה כיון דל"ש בי' שמא יחתה : מג"א ס"ק יא אפילו ליתן על הכירה וליתן על הכירה קודם היסק תבשיל לא בעודו רותח ואחר שנצטנן יסיק הנכרי

מחצית השקל

אזיל שהסכים בי"ד סוף סי' קכ"ג ובכ"ה בסי' קי"ג עם רמ"א שם דאין בזה משום איסור בישול גוי . אבל לדעת ט"ז בי"ד סי' קי"ג וכן הסכים עמו הפר"ח דבמ"ש אפי' להחולי' אסור משום בישול גוי : (ס"ק ח) משום שגדל והולך במוקי' כהאי שלא הי' בעולם כלל עדיף מביצי' שנולדי' בי"ט גם ר"ש מודה כמ"ש התו' ר"פ מס' ביצ' וא"כ מהני הכנה ר"ל בפרי שנגמר בישולו · עיין בתו' בב"ק כו' דמה שגדל ב"ב הצנועים שהי' להם כרמים שהי' כרם רבעי דאסור לאכול חוץ לירושלים בלא פדיון יהיו יודעים דאיכא איסור דלא מעלי והיו אוכלים מכרמי הצנועים בגזל ולהציל מאיסור גזל מחלו ע"ז אך להצילם גם מאיסור אכילת כרם רבעי בלי פדיון לכן היו מניחים מעות ואומרים כל המתלקט מזה יהי' מחולל על מעות הללו והקשו התוס' מאי הועילו בתקנתן הא לאחר הפדיון שוב גדל הפרי וזה א"א להם להללו דהוי דשב"ל וע"ז תי' דמה שיגדל אח"כ בטל במה שגדל כבר בשעת פדיון : ועסי' ש"ך. רצה לייסב בזה קושי' התוס' דשם שהקשו הכתי מאי הועילו הלא מה שגדל אח"כ אינו בטל דהוי דשיל"מ ע"י פדיון אחר שגדל ותי' דעכ"פ הצילם מאיסור תורה ניהו דלא בטל היינו מדרבנן דמן התור' גם דשיל"מ בטל ולזה רמז מ"א לעיין בסי' ש"כ ויתיישב קושית התוס' דקיי"ל שם אם האיסור לא הי' מעולם ניכר בפ"ע אע"ג דהוי דשיל"מ מ"מ בטל וא"כ תו ל"ק קו' התוספות דמה שגדל אחר הפדיון לא עמד מעולם בפ"ע עכ"פ לפ"ז ליתא לדינא שכ' רמ"א דפירי מן המחובר הוי מוקצ' משום שגדל בשבת די"ל דבטל ברוב ואף על גב דהוי דשיל"מ הא כיון דהאיסור לא עמד מעולם בפ"ע קי"ל אפילו דשיל"מ מ"מ בטל : ובביצ' כו' דאיתא התם שנים שלקחו בהמה בשותפות מעי"ט וא' עירב למזרח וא' עירב למערב וקיימא לן דבהמה וכלים ואוכלים הרי הם כרגלי הבעלים ואדם אחר אין רשאי להוליכן יותר ממה שהבעלים מותרין לילך וחלקו השותפים הבהמה ביום טוב אמר רב כ"א מהשותפים אינו יכול להוליך חלקו אלא למקום שגם חבירו שותפו יכול לילך משום דינקי תחומין מהדדי ר"ל כשהבהמה היתה חי הי' חלק כל אחד מהשותפים יונק מחלק חברו השותף והוי ליה כאלו מעורב בחלקו וחלק חברו א"ל ר' כהנא ור"א לרב לאיסור תחומין חששת ולאיסור מוקצ' לא חששת ופי' תוס' לדידך דס"ל כר"י במוקצה א"כ איך אפשר לשחוט בהמה הא ינקי הבהמ' ונתגדלה גם בי"ט והיא מוקצ' ושתיק רב וכיון דקיי"ל דמותר לשחוט בי"ט אפי' למאן דא"ל מוקצ' ע"כ ל"ח למה שגדל בי"ט וה"ה פרי דלא כרמ"א : (סק"י) להטמינ' כו' ול"ע למה השמיט' הטור דקיי"ל הלכה כרבה (ב"ח) דע דתנן בשבת דל"ח ע"ב ולא יפקיע ביצ' בסודר שהוחם בחמה כדי שיצלי' דגזרינן תולדה דחמ' אטו תולד' דאור ור' יוסי מתיר דס"ל דלא גזרינן דלא מחליף ותנן בסיפ' ולא יטמינני' בחול ובאבק דרכים ובזה לא פליג ר"י משמע דמודה בזה לרבנן ושאל הש"ס דל"ט מ"ט מוד' ואמר רבה הטעם דחול ואבק דרכים מחלפי ברמץ וגזר גם ר"י שמא יטמין ברמץ משא"כ סודר אינו דומ' לרמץ ולא מיחלף ור' יוסף אמר ה"ט דמוד' גזירה שמא יזיז עפר ממקומו ושאל מה בין רבה לרב יוסף ומסיק א"ב בעפר תחוח שמא יטמין איכ' למגזר אבל שמא יזיז ליכא ואמר מיתיבי מגלגלין ביצה ע"ג גג רותח בשלמ' למ"ד שמא יטמין שפיר דמה"ט גלגל ע"ג הגג כיון דליכ' הטמנה ל"ג שמא יטמין ברמץ אלא למ"ד שמא יזיז לגזור ומשני התם גג לית ביה עפר ול"ל וכ' הרא"ש וז"ל לרבה דאמר משום גזיר' שמא יטמין ברמץ אסור אפי' מבעוד יום לצורך שבת כדמוכח לקמן כו' אח"ז הביא הרא"ש קושית הש"ס הנ"ל לר' יוסף מברייתי' דמגלגלין ע"ג גג רותח וכ' וז"ל מדפריך מהאי ברייתי' מגלגלין המתני' כו' משמע דאין חילוק בין גלגל ע"ג חול ובין הטמנ' בחול ואפי' לגלגל ע"ג חול כו' אסור עכ"ל הרא"ש ומעת' דברי הב"ח ל"ב והבין מ"א דע"כ קושית הב"ח לא היתה שהב"ל להטור להביא דין א' של הרא"ש שאפי' מבע"י אסור לכן רמז מ"א בתחלת דבריו אפי' מבע"י עסי' רנ"ז סעיף ג' ר"ל דשם הובא דין זה דברים סי' שם כ' דאין להטמין בדבר המוסיף הבל אפי' מבעוד יום ובסעיף ג' חשב דברים המוסיפי' הבל וחשוב בהדייהו חול בין לח ובין יבש (וע' מה שכתוב שם) הרי מבואר להדי' דאסור להטמין בחול אפי' מבע"י וע"כ קושית הב"ח לא היתה כי אם להבי' דין שני דאפי' לגלגל ע"ג חול אסור ולפי זה דבריו תמוהים מאי קשיא להב"ח הא קיי"ל כרבה אדרבי' היא הנותנת דמשום הכי לא הביאו הטור דהרא"ש כ"כ לר' יוסף דלדידי' הטעם שמא יזיז אבל לדידן דקי"ל כרב' דהטעם שמא יטמין על גבי גג מותר וכדאמר המקשן בשלמ' לרב' שפיר דל"ל ע"ג הגג שמא יטמין ולכן הבין מ"א דהב"ח ס"ל כמ"ש מהרש"ל בתשובה סי' ס"א שהבי' דברי הרא"ש הנ"ל והקש' למאי נ"מ כ' הרא"ש דלר"י אפי' על גבי גג אסור הא קיי"ל כרב' ותירץ דלהרא"ש הוי ק"ל קושיית התו' שם דהש"ס המ"ל איכ' בינייהו גג דאית ביה עפר דלרב' שרי ולר"י אסור אע"כ ידע הש"ס דגם רבה א"ל גזיר' שמא יזיז אלא שהוסיף טעם שמא יטמין ולכן גג דא"ב עפר אפי' לרבה אסור ומ"ש הש"ס בשלמ' למ"ד שמא יטמין שפיר אע"ג דגם הוא ס"ל שמא יזיז כוונות הש"ס לטעם שמא יטמין שפיר א"כ א"ש מ"ש הרא"ש דלטעם שמא יזיז אפי' ע"ג אסור דנ"מ גם לדידן דקי"ל כרב' דהא מודי רבה דא"ל שמא יזיז עכת"ד וכן ס"ל להב"ח אם כן שפיר קשיא להב"ח על הטור דה"ל להבי' דאפי' ע"ג גג אסור אע"ג דקי"ל כרבה הא רבה מודי כנ"ל ומ"ש הב"ח הא קיי"ל כרב' עדיין צריך ביאור דאדרבי' אי הוי קיי"ל כרב יוסף הוי קשה טפי דה"ל להטו' להבי' דאפי ע"ג אסור לזה י"ל דכוונות הב"ח כמ"ש מהרש"ל הא קי"ל כרב' וא"כ לאיזה צורך כ' הרא"ש האי דינא אע"כ דהרא"ש ס"ל דגם רבה מוד' דא"ל שמא יזיז וגם לרב' אסור ע"ג וה"ל להטו' להביאו אע"ג דקי"ל כרב' ובזה א"ש תירץ מ"א מ"ש ול"נ דרא"ש כ' אליב' דרב יוסי כו' דע"כ ל"ל אפ"ת כמ"ש מהרש"ל דרב' א"ל שמא יזיז מ"מ לדידן לא הוצרך הרא"ש להבי' דלדידן מלת' דפשיט' דאפי' ע"ג אסור דהא ע"כ לא הוצרכו רבה ור"י לטעמייהו כ"א אליבי' דרבי יוסי דל"ג תולדה דחמ' אטו תולדה דאור אבל לדידן דקיי"ל כרבנן דגזרינן תולד' דחמה אטו ת"ד בלא"ה אסור להטמין בחול דגזרינן תולד' דחמה אטו ת"ד ולטעם זה פשיט' דאפי' על גג אסור כמו שאסו' להפקיע על גבי סודר דליכ' הטמנ' ואם כן אפי' לדברי מהרש"ל נ"ל דהרא"ש לא כ' דבריו לענין פסק הלכ' כי אם לבירורי שמעת' ומעתה א"ל לדברי מהרש"ל דהרא"ש ס"ל דרבי' ג"כ א"ל שמא יזיז עכ"פ הטור לא הוצרך להביא דאע"ג דאסור לדידן דקי"ל כרבנן הוא מילת' דפשיט' : ומ"מ כ' רש"ל כו' שכ' דדוחק שכל סוגית הש"ס ודברי הרא"ש אמורים אליביה דרב יוסי דלא קיי"ל כוותיה אלא ע"כ בחול ואבק דרכים וגג מודים רבנן דל"ל אטו תולד' דאור וגם לרבנן איצטריך לטעמיה דרבה ור"י ולפ"ז אזיל ליה תי' מ"א דאכתי אע"ג דקיי"ל כרבנן ה"ל להטו' להבי' דגם ע"ג אסור דלא הוי מלת' דפשיט' אפי' לרבנן דהא כה"ג ל"ל אטו ת"ד : וכ"מ במשנ' פ"ט דנגעי' דשיעור נגע הוא כגרים ואם י"ל חצי גרים מכוה וח"ג שחין אין מצטרפים וקתני שם דמכוה הוא מה שנעש' ע"י אש ושחין היא מה שנעש' שלא ע"י אש וקתני לקה בחמי טבריה ה"ז שחין ע"כ נ"ל דחמי טבריה אינו תולד' דאור : וכ' הר"ן דאסור להעמיד מאכל ע"ג ח"ט דגזרינן אטו תולד' דאור והיינו דוקא בדבר שייך בו בישול וכמ"ש לקמן : ולהניח בתוכו אסור משום הטמנ' : עד שיעש' כ"ח חייב משום מבשל כנ"ל : עד שיעש' גוף רך חייב משום מבשל כנ"ל : ולא זכר שדברי הרמב"ם סתרי אהדדי ובלח"מ תירץ דתרתי איתנהו ובתחלתו כשנעש' רך חייב משום מבשל ואח"ז כשנעש' גחלת בוערת חייב משום מבעיר וחייב שנים : (סקי"א) יש בו כו' קודם היסק אסור כו' דהוי כא' נותן הקדר' וא' מביא האור ונותן סביב הקדר' דשניהם חייבים כדאית' בגילה וה"ה הכא כשישראל נותן התבשיל ואח"כ מסיק הגוי מ"מ גם הישראל חייב : (סקי"ב) נצטנן כו' דכל שהיס"ב כו' ר"ל אפי' אינו עומד אצל האש ונח קצת מרתיחתו מ"מ כ"ז שהיס"ב מיקרי חם ואין בו משום בישול וכן ס"ל לרי"ו : ועי' סעיף ט"ו בהגה"ה דאנן קי"ל דאפי' אין היס"ב רק שעדיין הוא חם מותר וע"ש הטעם : (סקי"ג) וי"א דוקא כו' והב"ח פסק כסבר' א' דאפי' מצטמק ורע לו אסור דדוק' היכי דאין איסורו כי אם משום גזרה שמא יחת' אז אי מצטמק ורע לו מותר דל"ל שמא יחת' דהא החתוי רע לו אבל הכא דאסורו משום דהוי מבשל א"כ מה לי יפה או רע לו ועמ"ש ט"ז לייסב : ועס"ח מ"ש ר"ל דהב"ח פסק כסברא א' דהיינו הרב"י ומ"א בסעיף ח' כ' דאפשר דגם הרב"י ס"ל דמצטמק ורע לו שרי ואף שסתם דבריו סמך א"ע על מ"ש בסעיף ח' : (סקי"ד) מותר כו' דלא כב"ח דמחמיר שהב"א הביא בשם הגהת מרדכי

(ה) חוץ מן (יג) המליח הישן ומן הדג שנקרא קולייס האספנין שאינם צריכים בישול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן : הגה וה"ה טז כל דבר (יג) קשה שאינו ראוי לאכול כלל בלא שרייה דאסור לשרותו בשבת דהוי גמר מלאכה [הגהות מרדכי] :

ה י יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה (ו) אם בשלו אחר כך במשקה יש בו יז משום (יד) בישול ואסור ליתן פת יח (ז) (טו) [אפי'] בכלי שני שהיד סולדת בו א] כ ויש יט מתירין : הגה °בכלי שני ויש מקילין כ אפי' (טז) בכלי ראשון (ח) ונהגו ליזהר לכתחילה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן (יז) שהיד סולדת בו :

ו ל כלי שיש בו (ט) דבר חם כא שהיד (יח) סולדת בו מותר להניחו בשבת על גבי קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטנן ויכול (י) לטוח פיו כב (יט) בבצק אם יש לו בצק שנלוש מאתמול אבל כג אין מניחין כלי שיש

°עפי' תמ"ו סס"ו

ט"ז מגן דוד

להניחו כ"כ סמוך למדורה במקום שהי"ס בו אפי' בישול כ"ל ממילא במצטמק ורע לו בכה"ג דוקא מותר וכ"כ עוד בשם רבינו יונה א"כ קשה רמ"א כאן במידי שצריך לבאר דמדכתב סתם משמע דבמצטמק ורע לו(°) מותר אפי' סמוך למדור' ומו"ח ז"ל דחה דיעה זו מהלכה דהקשה לו דע"כ לא מחלקים בין יפה לו או רע לו אלא לענין חשש שמא יחתה אבל לענין חיוב חטאת דמבשל אין חילוק ביה ולמאי דכתבתי בסמוך ☞ דלהטור אין חיוב מ"ה אחר מב"ד אלא בדרבנן אסור שפיר יש חילוק בזה ותו נ"ל דיש חילוק זה אפי' במזה"ת דקי"ל במלאכת שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והיינו כמאי דניחא ליה וזה בא לחמם להפיג צינתו לא שיצטמק עוד דהא רע לו דאי היה טוב לו הי' אסור דחיישינן שמא מתכוין להצטמק משא"כ בזה כנ"ל : (ה) חוץ מן המליח הישן כו' . משמע דבמים צוננים מותר ולכן מותר לרחוץ הערינ"ג בשבת בצוננים אפי' הוא מלוח הרבה וכ"כ ב"י בסימן זה בשם הפרדס בדג שקורין טונינא : (ו) אם בישלו אח"כ כו' . זה כתב הטור בשם הר"א ממיץ דאע"ג דאין בישול אחר בישול בדבר יבש מ"מ יש בישול אחר צלי וראייתו מההיא דפרק כ"ש דף מ"א בקרבן פסח אם צלאו ואח"כ בשלו חייב הא מני ר"י הוא דאמר יוצאין ברקיק השרוי במים בפסח אבל לא במבושל דלאו לחם קרינא ביה אף ע"פ שכבר נאפה בתנור הואיל וחזר ובישלו ביטלו מתורת לחם ה"נ יש בישול לאחר אפייה לענין שבת וראבי"ה חלק עליו דבפ' כ"מ מייתי להא דר"י לענין ברכה דשלקות מברכין עליה שהכל ולא בפ"ה כבתחלה כמו במצה לר"י ומסיק עלה דעד כאן לא אמר ר"י אלא דבעינן טעם מצה וליכא וקלסה ב"י לראבי"ה דקושייתו חזקה דהא קיימא לן דברכתו בפ"ה וא"כ ע"כ קיימא הדחי' דבעי' טעם מצה אליבא דהלכתא וכ"כ התו' שם בפרק כל שעה דיש לדחות מחמת טעם מצה בעי' ול"ד לפסח כמו דדחי בפ' כ"מ לענין ברכה . ואני אומר כדאי להכריע בין הרים גדולים מ"מ כנלע"ד לתרץ על נכון דברי הרא"מ בדרך זה דס"ל כרי"ו ור"י לעיל בס"א במצטמק ורע לו דאין בו בישול אחר שנתבשל כ"ל . וכבר ביארנו טעמו בסמוך דבמצטמק ויפה לו יש בו משום בישול כיון דנהנה ממלאכת שבת בטעם חדש משא"כ במצטמק ורע לו א"כ נאמר כאן ג"כ סברא זו דאף למאי דבעית למידחי ולפר' ההיא דר"י משום דבעינן טעם מצה זה מועיל לדחות ההיא דצלאו לפסח והדר בשלו דשם גזירת הכתוב הוא דצלי בעינן ולא בטעם תליא מילתא ע"כ נוכל לומר דלא נתבטל ממנו שם צלי אבל במצה בעי' טעם מצה דלחם עוני בעינן כן נוכל לדחות ההיא דפסח לפי דעת התוס' אבל כאן לענין שבת לא מהני האי דחיה דכי נמי תימא משום דטעם מצה בעינן ה"נ אזלינן בתר טעם התבשיל וכיון דנשתנה הטעם ע"י בישול אמרינן דנתכוין לזה בשבת ולא עדיף מן מצטמק ויפה לו דיש משום בישול אפי' אחר בישול כ"ש אחר אפיה זה כתבנו לדעת התוס' דס"ל דגם לענין הפסח שייכא הדחייה דבעינן טעם מצה וא"כ צ"ל דבצלי אין שייך לומר טעם צלי בעינן וע"כ צ"ל דיש לימוד אצל מצה דשם דוקא בעינן טעם מצה דהיינו מדכתיב לחם עוני אבל נ"ל דהרא"מ ס"ל דלא שייכא דחי' זו גבי פסח כלל דגם גבי פסח נימא טעם צלי בעי' ומש"ה חייב במבשל אחר הצלייה אבל לענין ברכה שפיר הוה הדחיה בפרק כ"מ דודאי טעם ירק שהיה בו קודם הבישול ישנו ג"כ אח"כ אלא שנשתנה למעליותא ולמה יגרע הברכה ממה שהיה תחלה דהיינו בפ"ה ומ"ה לא דחה בגמרא בפ' כ"ש לשום מ"ד דחיה זו דבעינן טעם מצה וא"כ כאן לענין בישול בשבת פשיטא דליתא לדחיה זו כמ"ש דמלאכת מחשבת אסרה תורה כדאיתא בהרבה דוכתי וק"ו דנימא דאסור מדרבנן מחמת שינוי הטעם ומ"ש כאן אסור לד"ה כנ"ל נכון : (ז) אפי' בכ"ש . הטעם בב"י דלמא פת דרכיך מתבשל אפי' בכ"ש ויש מתירין הוא דעת הטור דס"ל דלא מקרי בישול בכ"ש אלא במלח לחד לישנא בש"ס ולא מידי אחריני' : (ח) ונהגו ליזהר לכתחלה . פי' שאין נוהגים לתת במרק של הסלי"ט וכ"ל דאותם שחותכים בצלים דק דק ונותנים לתוך המרק לא ישימו רק אחר שלא תהיה היד ס"ב דבלחם יש קולא מחמת שנאפה כבר ואפ"ה נזהרים כ"ש בבצלים ואע"ג דאפשר דבצלים לא מתבשלים בכ"ש מ"מ י"ל דשמא הוה כמלח לל' א' דמתבשל כמו שכתב בש"ס ע"ש דלא בקיאין אנו במידי דמקרי רכיך ואסור והיינו כ"ז שהיד סולדת במרק : (ט) דבר חם שהיס"ב . ואפי' (°) לא נתבשל כ"ל דאמרינן לעיל בסמוך דיש בו משום בישול אפי' ברותח שאני הכא שא"א לבוא לידי בישול גמור והא דאמרינן בגמרא ולא בשביל שיוחמו אלא בשביל שישמור חומו פי' לא יניח צונן כדי שיוחם אבל אם ככר מותר שאין כאן אלא שמירת חומו ולא יבא לידי בישול גמור : (י) לטוח פיו בבצק · ק"ל דהא טיחה היינו ממרח דבערוך כתב טיחה ומריחה וסיכה

מגן אברהם

דאפי' בדבר לח שרי) אבל אסור לשהותו אפי' בכלי שני דמחזי כמבשל ול"ד לתבלין בש"ע דתבלין עשוי למתק הקדירה ולא מחזי כמבשל (תוס' דף ל"ט וס"ג כ"ח) וכ"ל דבצל דינו כתבלין דעבידי לטעמיה ועש"ה : טז כל דבר קשה . וה"ה דבר [°] מליח שאין יכולין לאוכלו כלל בלא הדחה (ב"י ל"פ) ואיתא בגמרא דאם הדיח חייב : יז משום בישול. אע"ג דאין בישול אחר בישול מ"מ יש בישול אחר צלי וה"ה שיש צלי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלא רוטב (פסקי רקנ"ט בשם רא"ם וסמ"ג) אבל לכ"ע אין צלי אחר צלי ודבר שנצלה מותר ליתנו אצל האש אפי' נצטנן וה"ה האפוי ודבר שנתבשל מותר לשרותו בחמין כמ"ש ס"ד : יח אפי' בכלי שני . דיש דברים שמתבשלים בו ואין אנו בקיאין ואם כן בשאר דברים נמי יש להחמיר עש"ט : יט מתירים בכ"ש . דס"ל דאין כ"ש מבשל ולפי מ"ש ס"ד (°) בשם תוס' יש להחמיר דמיחזי כמבשל אך היש מתירים סוברים להקל כתירוץ שני של התו' וכ"מ דעת הש"ע ויש להחמיר : כ אפי' בכ"ר · כיון שהוא (°) יבש אין בישול לאחר אפייה : כא שהיס"ב . עמ"ש ס"ד וסט"ו בהג"ה וא"ל לדברי הש"ע : כב בבצק . אבל בדבר המתמרח אסור כמ"ש סי' שי"ד סי"א : כג אין מניחין

באר הגולה

טור בשם ר' אליעזר ממיץ וסמ"ג מהא דקיימ' לן שאין יוצאין במבושל אחר אפייה בפסחים ים"א כ מרדכי בפרק ג' דשבת בשם ראבי"ה ל שבת

דגול מרבבה

על מה שהשמיט הטור דאסור אפילו מבע"י ע"ש אבל לענין איסור גלגול אדרבה לר' יוסף יותר יש לאסור משום שמא יוזז עפר וצריך לומר דגם המג"א כוונתו להקשות מה שהשמיט הטור דאסור אפילו מבע"י אלא דבין על המג"א ובין על הב"ח קשה למה הוצרך להקדים דקי"ל כרבה דהרי מבע"י גם לר' יוסף גזרינן שמא יטמין ברמץ וכמבואר בתוס' דף לט ע"א בד"ה אלא למ"ד עי' שם ועוד מתני' היא בריש פ' במה טומנין ולא בחול ועוד שלא השמיט הטור דין זה והרי כתבו כבר בריש סי' רנז ואם כן בין הב"ח ובין המג"א תמהו רק על מה שהשמיט שאסור לגלגלו על גבי החול וא"כ צ"ע למה הוצרכו להקדים דהלכה כרבה :

יד אפרים

סי' שיח בט"ז ס"ק ד' דלהטור בעודו רותח אין חיוב כו' כנ"ל :

אשל אברהם

א) ויש מתירין. ביום שבת לא מלאו הקווע מבושם כל צרכו וא"א לתקנו בלא"ה התיר בעל גינת ורדים להוסיף על הכוס משחיקת הקווע ועיין ת' דבר משה סי' לח ות' ז"א ס"ח :

לבושי שרד

ראשון דמי א"כ הא דתני במתני' מדיחין ע"כ דהיינו מכ"ש ומוכח דשרי' אפי' בכלי שני לא :

ט"ז סק"ד (°) מותר אפי' סמוך למדורה. תימא דודאי כך הוא האמת דמותר להניחה אפילו סמוך למדורה במקום שהיס"ב ואולי כוונתו לפי דלאפי' כי צריך במקום שהיס"ב מ"מ צריך להרחיק קצת מהמדורה כמ"ש במג"א ס"ק לח אבל אצל האור ממש אסור אך קשה דלמה הקשה כך הרמ"א הא גם על המחבר תלונתו דכתב בנתבשל כל צורכו יש בו משום בישול אם נצטנן משמע דבעודו רותח מותר לבשלו וה"ל לבאר דצריך להרחיק קצת וצ"ע:מ"א ס"ק טז (°) מלוח. תימא דהיינו דיבה דמלוח הישן שכתב המחבר ויש ליישב ועיין באחרונים : ס"ק יט (°) בשם תוס' היינו בס"ק טו דמיחזי כמבשל אלא דשם בתוס' יש עוד תירוץ ולאותו תירוץ מותר לשרותו בכלי שני עיין שם: סק"כ (°) יבש משא"כ לח דאפילו אחר בישול יש בישול כנלטנן בסעיף ד': ט"ז סק"ט לא נתבשל . דאי נתבשל כ"ל גם נגד המדורה שרי בעודו רותח כמבואר בסעיף ד' דאין בישול אחר בישול ומותר אפי' במקום שיבא לידי בישול גמור :

באר היטב

(יב) המליח . משמע דבמים צוננים מותר ולכן מותר לרחוץ הערי"נג בשבת בצוננים אפי' הוא מלוח הרב' וכ"כ הב"י בסס"י זה בשם הפרדס בדג שקורין טוניכ"א ט"ז : (יג) קשה . וה"ה דבר מלוח שאין יכולים לאכלו כלל בלא הדחה ב"י ואיתא בגמרא דאם הדיח חייב : (יד) בישול . אע"ג דאין בישול אחר בישול מ"מ יש בישול אחר צלי וה"ה שיש צלי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלא רוטב פסקי רקנ"טי אבל לכ"ע אין צלי אחר צלי ודבר שנצלה מותר ליתנו אצל האש אפי' נצטנן וה"ה האפוי ודבר שנתבשל מותר לשרותו בחמין כמ"ש ס"ד מ"א . משקה בני ישראל שמרתיחין מים ומערבין קאו"י בתוכה ופעמים שאין נותנין בו כל צרכו בעודנו רותח על האש ובעת שנותנין אותו בכוסות מוסיפין ונותנין על הכוס משחיקת הקאו"י כדי לבשמו ולתקנו אם יעשה כן בשבת אסור להוסיף ולתת מן הקאו"י בכוסות והעושה כן בשגגה בית המקדש חייב להביא חטאת שמנה מהר"א הלוי בתשובת גינת ורדים חא"ח כלל ג' סי' ב' וע"ש עד סי' ט' מה שהאריכו בזה חכמי א"י וכתבו דהמיקל יש לו על מה לסמוך והמחמיר תע"ב ועיין בס' זרע אברהם חא"ח סימן א' ועיין בתשובת פנים מאירות סימן פ"ד ובשבות יעקב ח"א הלכות שבת : (טו) אפילו בכ"ש. הטעם בב"י דלמא פת דרכיך מתבשל אפי' בכ"ש ויש מתירין הוא דעת הטור דס"ל דלא מקרי בישול בכ"ש אלא במלח לחד לישנא בש"ס ולא מידי אחרינא וכתב המ"א לפי מה שכתבתי בס"ד בשם ב"ח יש להחמיר בכ"ש דמחזי כמבשל. (אבל בס' אליה רבה מביא בשם תשוב' מ"ב דמותר בכלי שני) : (טז) בכ"ר . כיון שהוא יבש אין בישול לאחר אפיה : (יז) שהיס"ב . פי' שאין נותנים לחם במרק כל זמן שהיס"ב וכ"ל דאותם שחותכים בצלים דק דק ונותנים לתוך המרק לא ישימו רק אחר שלא תהיה היד סולדת בו דבלחם יש קולא מחמת שנאפה כבר ואפ"ה נזהרים כ"ש בבצלים ואע"ג דאפשר דבצלים לא מתבשלים בכ"ש מ"מ י"ל דשמא הוי כמלח ללשון א' דמתבשל כמ"ש בש"ס ע"ש דלא בקיאין אנו במידי דמקרי רכיך ואסור והיינו כל זמן שהיד סולדת בו במרק ט"ז : (יח) סולדת . אפי' לא נתבשל כל צרכו מותר שאין כאן אלא שמירת חומו ולא יבא לידי בישול גמור ט"ז ע"ש וסט"ו : (יט) בבצק . אבל בדבר המתמרח אסור כמ"ש סי' שי"ד סי"א ועי' ט"ז :

ביאור הגר"א

וברי"ו אפשר דלא ס"ל ג"כ בהטמנה במצטמק ורע לו : ואם לא. מדאמרינן בפ"ד די"ט ל"ד א' ואחד מגיס בה : ואפילו׳ דלא כרא"ש וטור ורמב"ם ועתוס' לט א' ד"ה כל : וה"ה. נלמד מהנ"ל והדחתן כו' וכמ"ש בפ' כירה גלגל מאי כו' אף אנן כו' אלמא דה"ה בכל דבר שהוא גמר מלאכה : ס"ה יש מי. כר' יוסי פסחים מ"א א' וכן בפסח ללאו כו' : אפילו בכלי שני. שבת מב ב' ואפילו ללישנא בתרא משום דמילחא צריכה כו' אבל שאר דברים מודה ללישנא קמא : ויש. כמש"ש מ' ב' ושם מ"א וללישנא בתרא אודאי לישנא קמא : וי"מ. עיין תוס' דפסחים שם ד"ה עולא כו' והא קי"ל בברכות שם דשלקות בפה"א ובפסח כתי' דעולא בפסחים ואפילו לר"י למסקנא דברכות כמ"ש תוס' הנ"ל : ס"ו אם יש . רש"י שם : אבל. שם ולא שיחומו

שערי תשובה

עבה"ט ועיין בנו"ב מ"ת כ"ג דמליח כרותח דצלי הוא מד"ת לענין שמבליע כמו כלי אבל ליחשב כמו צלי לענין איסור בישול בשבת או לאסור הפסח שמלחו משום צלי מחמת ד"א לא ע"ש : (יד) בישול עבה"ט ועיין בנו"ר סי"ט תשובת מהרא"ם חיון דאם אין בכ"ש אלא מים לבד אסור ליתן קאווי שחוקה

חכמת שלמה

עליו דמה ענין זה לזה והגה הגאון החסיד מוהר"א מווילנא זצ"ל מתרץ דברי הרי"ף דכוונתו דמ"מ הוי ראוי לומר דהלכה כר"י הסנדלר היינו מכח דרבנן ס"ל כוותיה כמו דמוקי לה שם הש"ס וכיון דאנן קיי"ל כהמיקל דהוי רק דרבנן א"כ בע"כ לא יתורץ בזה הברייתא ונצרך לתרץ אשארא א"כ אין כאן ראיה דרבנן ס"ל כן וכיון דרבנן לא ס"ל כן ממילא אין הלכה כדברי ר"י הסנדלר עכת"ד . ואחרי המחילה דבריו תמוהין דלשיטת הרי"ף אי אפשר לפרש כן שהרי הרי"ף העתיק הך אוקימתא דטובח ע"י אחר על המשנה דגנב וטבח ביוה"כ דזה מיירי בטובח ע"י אחר א"כ קשה א"ה גנב וטבח בשבת נמי ולמה תני בסיפא דפטור ובע"כ כדמתרץ הרא"ש דהמשנה אתיא כר"י הסנדלר וא"כ קשה אם המשנה אתיא לדידן כר"י הסנדלר הו"ל לפסוק כר"י הסנדלר מכח דסתם משנה כוותיה ואם הוי משמע ליה דהלכה כר"י הסנדלר מכח דרבנן ס"ל כוותיה מכ"ש דראוי להיות הלכה כמותו מחמת דסתם משנה כוותיה והלכה כסתם משנה ובע"כ אין לנטות בדברי הרי"ף רק כמ"ש הרא"ש דלכך בסיפא פטור כר"י הסנדלר. ומה דקשה כיון דהרי"ף והרא"ש פסקו דהוי דרבנן אכתי אף לר"י הסנדלר הוי שחיטה ראויה כדמפורש בש"ס זה היא קושיא בפני עצמה על הרי"ף והרא"ש ובחידושי הארכתי בזה . אך עכ"פ הרי"ף והרא"ש בע"כ ס"ל דהמשנה

הגהות רעק"א

הכירה י"ל דברי לכתחילה דהא דא' נותן את המים וא' נותן את האור הראשון אסור מדרבנן כיון דאלו האור שם דאז היה חייב משום מבשל אבל בזה דבעידנא דנותנים שם אף אם היה שם היה מותר דאין בשול אחר בשול ולאחר שנצטנן לא עביד מידי וצ"ע לדינא : סעיף ה אפילו בכלי שני ובכלי שלישי עיין אשל אברהם סי' זה סקל"ד : שם בהג"ה ונהגו ליזהר לכתחלה ליתן

מחצית השקל

דנסתפק בדבר אי מותר אפי' בכלי ראשון או לא לכן מספק מחמיר הב"ח אבל מ"א ס"ל דלא שבקינן מאי דפשיטא להתוס' ומרדכי ור"ן להתיר משום ספיקא דהגהות מרדכי : ומשמע מלשון הש"ע כו' רק כשר' בחמין אסור כו' ר"ל אע"ג שכ' הרב"י בספרו הארוך דנראה מלשון הרמב"ם דס"ל כיון שנשרה מע"ש במים רותחים אע"ג שלא נתבשל מע"ש מ"מ חשוב כמבושל מע"ש לענין זה דמותר לשרותו בחמין בשבת ודייק לה מדקתני במתני' כל שבא בחמין מע"ש שורין אותו בחמין בשבת ולא קתני כל שנתבשל מע"ש כו' משמע דדי כשנשר' בחמין מע"ש וע"ז כ' מ"א דמלשון הש"ע לא משמע כן אלא בעינן דוקא שנתבשל מע"ש ולכן כ' שטוב להחמיר כמשמעו' הש"ע דלא כהרמב"ם : (סקט"ו) מדיחים היינו שמערי' עליו מכלי שני דמכלי ראשון אסור לערות דקי"ל עירוי מכ"ר מבשל כדי קליפה וכדלקמן סעי' י' וע"ש במ"א ס"ק ל"ב : אבל אסור כו' דמחזי כמבשל ר"ל אע"ג דקי"ל כלי שני אינו מבשל מ"מ כיון דמחזי כמבשל החמירו בו לענין שבת : וכ"ל דבצל דינו כתבלין ומותר לשרותו בכלי שני : ועי' סעיף ה' במ"א ס"ק י"ט דיש חולקים ע"ז וס"ל דל"א דמחזי כמבשל והמחבר שם כ' לאסור אפי' פת בכ"ש דיש דברים שמתבשלים בכלי שני ואין אנו בקיאים איזה דבר מתבשל בכ"ש לכן יש להחמיר בפת דרכיך ומ"א ס"ק י"ח הוסיף דבשאר דברים נמי יש להחמיר א"כ ניהו דאין לאסור בצלים בכלי שני משום דמחזי כמבשל מ"מ יש לאסור מטעם אחר דלמא באמת מתבשל בכ"ש וכן דעת ט"ז בס"ק ח' ובס"ק י"ד לאסור בצלים ע"ש: (ס"ק טז) כ"ד קשה וה"ה דבר מלוח כו' לכאורה ל"ב מאי הוסיף מ"א הא המחבר כ"כ להדיא חוץ ממליח הישן והוא משנה מפורשת אלא צ"ל שמ"א בא לבאר ולהקל דמ"ש המחבר לאסור מליח ישן דינו כמו דבר קשה שאסר רמ"א דאינה אסור כ"א באינו ראוי לאכול כלל בלי שריה הוא הדין מלוח ישן שאוסר המחבר נמי דוקא באינו ראוי לאכול בלי שריה הוא דאסר ולמד מ"א כן מדברי הרב"י מ"ש על הפרדס שהביא הרב"י סי"מ מליח ישן וקולים האספנין הם טריתי' וכתב ספר הפרדס דז"א דמליח ישן ר"ל שאינו נאכל אם לא ידיחנו בחמין ולכן הדחתן הוי גמר מלאכתן אבל טריתא כיון שהספנים אוכלים אותו הי מחמת מלחו א"כ אין הדחתן גמר מלאכתן כיון שאפשר לאכלו בלי הדחה ולכן מותר לרחוץ הטריתא במים קרים בשבת מידי דהוי ארחיצת כוסות וקערות ע"כ דברי הפרדס . וכתב ע"ז הרב"י ודבריו מגומגמים דא"כ אפי' במים חמין מותר להדיח הטריתא ולמה לא הותר אלא במים קרים עכ"ל הרב"י וס"ל למ"א דלדינא פוסק הרב"י כקושייתו על הפרדס דאפי' בחמין מותר לרחוץ הטריתא ומ"ש הפרדס מים קרים הוא שלא בדקדוק כמ"ש הב"י דדבריו מגומגמים וא"כ ע"כ צ"ל מה דאסר מליח ישן ר"ל היכי שא"א לאכלו כלל בלי הדחה וכ"ה בס' ת"ש ולפ"ז מותר להדיח הערינ"ג אפי' במים חמין כיון דאפשר לאכלו בלי הדחה אבל הט"ז בס"ק ה' לא כתב להתיר הערינג אלא רחיצה במים קרים משמע דבחמים אסור ע"כ ס"ל ניהו דהרב"י הקשה על הפרדס דה"ל להתיר אפי' בחמין מ"מ לדינא נקטינן כמ"ש הפרדס דוקא מים קרים ולא חמין : (ס"ק יז) משום בישול כו' ולכן אסור ליתן כו' בלי רוטב כו' דא"כ כיון דעכשיו הוא בלי רוטב יעשה צלי והוי צלי אחר בישול דאסור : וה"ה האפוי דינו כמו צלי לכל דבר וא"כ אסור לשרותו בחמין ומותר ליתנו אצל האש אפי' נצטנן אבל דבר שנתבשל כו': (ס"ק יח) אפי' כו' וא"כ בשאר דברים נמי יש להחמיר ר"ל ניהו דהמחבר לא הזכיר לאיסור כ"א פת דרכיך מ"מ גם בשאר דברים יש להחמיר : (ס"ק יט) מתירים כו' סוברים להקל כתי' שני של התו' דהתוס' בדף ל"ט הקשו לר"ת דס"ל עירוי מבשל כדי קליפה א"כ הא דתנן שם וכל שלא בא בחמין לפני שבת מדיחים אותו בחמין בשבת חוץ ממליח הישן וקולים האספנין שהדחתן זו הוא גמר מלאכתן ולר"ת הא דקתני מדיחין אותו בחמין ע"כ ר"ל מכלי שני דמכלי ראשון ל"ל דהא עירוי מכ"ר מבשל לר"ת עכ"פ כדי קליפה וכיון דמדיחים ר"ל מכלי שני מאי אריא מדיחים אפי' לשרותו בכ"ש לישתרי דהא כ"ש אינו מבשל ותי' דמ"מ השריה אסורה דמיחזי כמבשל א"כ ה"ה דשורין מותר והא דנקט מדיחים לאשמועינן דמליח הישן וקוליים האספנין אפי' ההדחה אסורה וכ"מ דעת הש"ע מדנקט ואסור ליתן פת כו' משמע דוקא פת דהוא רך אבל שאר דברים אין מתבשלים ומותר ולתי' א' דתוס' מ"מ ה"ל לאסור דמחזי כמבשל אע"כ דס"ל כתי' שני דהתוס' וע"ז כ' דיש להחמיר דהיינו כתי' א' דהתוס' ואף ע"ג דבלא"ה כ' מ"א בס"ק י"ח דאפי' שאר דברים דאפי' אינן פת יש להחמיר מ"מ י"ל דבס"ק י"ח אפשר אינו אוסר כ"א בשאר דברים רכים וכאן כ' דיש להחמיר אפי' בדבר קשה דמחזי כמבשל : (ס"ק כ"א) שהיס"ב עמ"ש ס"ד וסעיף ט"ו בהג"ה ר"ל המחבר שכתב פה שהיס"ב אזיל לשיטתו מ"ש בסעיף ד' אם אין היס"ב הוי מבשל אבל לפמ"ש רמ"א בהג"ה בסעיף ט"ו דנוהגים להתיר אם לא נצטנן לגמרי א"כ לא בעינן היס"ב : (ס"ק כ"ב) בבצק אבל בדבר המתמרח אסור כמ"ש סי' שי"ד דכתב שם אסור ליתן שמן עב או שעוה בנקב החביות לסותמה מפני שהוא ממרח ולכן כ' מ"א דהא דהתיר כאן בבצק משום דבבצק ליכא משום מירוח דאינו נתמרח וכן הבין בספר ת"ש ולכן כתב ע"ד מ"א וז"ל וליתי' דודאי בכ"ד המתמרח שייך מירוח וראיה מהא דקי"ל המתמרח רטיה חייב ולא חלקו מאיזה דבר היא נעשית עכ"ל ס' ת"ש ולענ"ד מודה מ"א דאם מירח בצק דחייב משום ממרח אלא דהמ"א כ' בסי' תקי"ד ס"ק ה' לחלוק על כה"ג דמשמע מדבריו דאם מדביק שעוה חייב משום ממרח ומה"ט אוסר ליגע בשעוה גזירה שמא ימרח ומ"א חולק כיון דממרח הוא תולדה דממחק א"כ ל"מ ממרח אלא כשמשפשף אבל כשמדביק ואינו משפשף אינו חייב משום ממרח אלא דמ"מ אסור לדבק שמא ימרח דהיינו שמא ישפשף וא"כ ליגע מותר ול"ג ע"ש וכיון דכאן וכן בסי' שי"ד אינו משפשף אלא מדביק ואין בו איסור תורה אלא דגזרינן שמא ישפשף דאיכא איסור תורה בזה ס"ל למ"א לחלק בין שעוה ובין בצק דוקא שעוה שדרכו למרח דהיינו לשפשף אפי' ליתן שעוה בפי חביות ולדבקו בפי חביות אסור שמא ישפשף אבל בצק כיון דאין דרכו לשפשף ואינו דבר שדרכו להתמרח מותר להדביק ולא גזרי' שמא ישפשף אבל אם שפשף בצק מודה מ"א דחייב ובט"ז חילק דוקא בסי' שי"ד דקפיד שלא יזוב המשקה חיישי' שידבק היטב אבל הכא שאין כוונתו כ"א שלא יתקרר ל"א שידבק כ"כ הרבה משמע קצת מדבריו דס"ל

שיש בו דבר שאינו (כ) חם כל כך על גבי קדירה שהיא חמה כל כך שהעליון יכול להתחמם מחומה עד שתהא היד סולדת בו :

ז מ יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם על גבי קדירה הטמונה (יא) אפי' כלי התחתון על האש שרי ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש כד לעולם (כא) אסור :

ח להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מיחם שעל האש נ י"א שדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמותר להניחו (°) כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו כגון שיבש מותר להניחו ע"ג(°) מיחם שעל גבי האש ס וי"א דהוי כה כמניח על גבי (כב) כירה לכתחלה ואסור אפי' אם נתבשל כל צרכו ואפי' אם מצטמק ורע לו אפי' אם נותנו שם לשמור חומו כו וראשון נראה (כג) עיקר ע ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו (°) רוטב כז ומצטמק ויפה לו אסור לדברי הכל :

ט פ כלי ראשון (פי' הכלי שמשתמש בו על האש)(יב) אפי' לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כח כל זמן שהיד (כד)סולדת בו לפיכך אסור ליתן לתוכו תבלין צ (°)אבל מלח מותר ליתן לתוכו כיון שהעבירו מעל האש דצריכא מילחא בישולא כבישרא דתורא ק ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה(יג)בשר מליח אפי' הוא כט (כה) של שור : הגה וכ"ל דבלא מליח נמי אסור אלא דנקט מליח דבלאו הכי אסור משום ל (כו) דם שבו (יד) ויש אוסרים לתת (כז) מלח אפי' בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו והמחמיר תבא עליו ברכה : (תוס' ומרדכי)

מניחין וכו' . ובדבר יבש שרי עס"ח : כד לעולם אסור . דהוי כמניח ע"ג כירה לכתחלה (°) בשבת (רי"ו) וא"כ לפמ"ש סי' רנ"ג ס"ב אם נטלו מע"ג כירה משחשיכה שרי ליתנו ע"ג קדירה ע"ש : כה כמניח ע"ג כירה . דאפי' בדבר שאין בו משום בישול אסור להניחו ע"ג כירה דגזרינן שמא יחתה : כו וראשון נראה עיקר · כיון שהקדירה מפסקת ל"ד לכירה דהתם הקדיר' עומדת ע"ג האש ממש(מ"מ פכ"ב)*]ול"ע ☞ למה לא הכריע הרב"י בס"ז להתיר דהא הוא בעצמו לא כ"כ (°) בסי' רנ"ג ס"ג וי"ל דוקא כלי מותר ליתנו לכתחלה ע"ג (°) כירה גרופה אבל מבושל אסור ליתנו ע"ג (קדירה דעדיף מכירה . ת"ש) כירה אפי' הוא חם שאין בו משום בישול דגזרינן שמא יתן עליו כשהוא קר ואין מותר אלא חזרה וכן נ"ל לדברי רי"ו ומ"מ יש להקל דמשמע במ"מ דכיון דהקדירה מפסקת עדיף מכירה גרופה ושרי ליתן עליה[°]תבשיל חם: כז ומצטמק ויפה לו. ז"ל רי"ו והוא מ"ש רמ"א בהג"ה ס"ד ול"ע מאחר שהרב"י סתם בס"ד דלא כוותיה משמע דס"ל דאפי' מצטמק ורע לו יש בו בישול אם נצטנן וא"כ אסור להניחו ע"ג מיחם ולמה כתב כאן מצטמק ויפה לו וצ"ע . ואפשר דסמך על מ"ש כאן : כח כ"ז שהיס"ב . וכ"ל דאם אין היס"ב שרי אע"ג דלענין איסור והיתר יש אוסרין וכמ"ש בת"ח כלל כ"ז היינו משום דמבליע ומפליט וגם יש אוסרין אפי' בכ"ש אבל לכ"ע אינו מבשל מיהו בירושלמי איתא דעשו הרחקה לכ"ר אפי' אין היס"ב וכ"כ בתשב"ץ ועבי"ד רסי' ל"ד בט"ז בשם רש"ל : כט של שור. נהי דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית שבו מתבשל (טור) : ל דם שבו. (°) ומיירי כגון

וסיכה ומשיחה אחת הם וא"כ מ"ש מההיא דפ' חבית הובא בסי' שי"ד סי"ד דלא יתן שעוה בנקב החבית מפני שהוא ממרח וא"ל דש"ה שרוצה לסתום הנקב ע"כ רוצה לדבק השעוה בדופן הכלי סביב הנקב כדאיתא שם במשנה אר"י מעשה בא לפני ריב"ז ואמר חוששני לו מחטאת פרש"י שמא מירח השעוה לדבקה לשעוה בדופני הכלי סביב הנקב משמע דלאו ודאי הוא שמדבק אלא חיישינן לזה דקפיד שלא יזוב המשקה והכא שאינו רוצה לסתום פיו כ"כ הרבה אלא שלא יהיה מגולה לגמרי שיתקרר וע"כ לא חיישינן שמא ידבק הרבה בכלי כנ"ל : (יא) אפי' כלי התחתון על האש. הטעם כתב ה' המגיד שכיון שהקדירה מפסקת ה"ז כמחמם נגד המדורה ומותר עכ"ל . ונראה דגם זה במקום שא"א לבא לידי בישול גמור דאל"כ הא אפי' ברותח יש בו משום בישול אחר בישול כל שלא נתבשל כ"צ וכאן לא חילק בין נתבשל כל צרכו או לא : (יב) אפי' לאחר שהעבירוהו כו' . בב"י כתב וז"ל כתב בהגמ"ר שקרוב הדבר דלא מקרי כ"ר אלא עם סילוקו מן האש מיד אבל אם הניחו לעמוד להפיג רתיחתו ה"ל כ"ש ולי משמע ממ"ש בפ' כירה גבי נתינת קיתון של מים כנגד המדורה שכל זמן שהיס"ב חשיב כ"ר ואע"פ שגם בכ"ש היס"ב אין לו דין כ"ר דשאני כ"ר שנתחמם באור עצמו וכמ"ש התוס' כו' עכ"ל ואיני יודע מהיכן למד ב"י מגמרא שהביא לענין זה דשם לא מיירי כלל מהעבירוהו מן האש אלא מענין דין יד סולדת אבל תמהתי מאד דהא משנה מפורשת היא בפרק כירה האילפס והקדירה שהעבירן (פרש"י מן האור) מרותחין לא יתן לתוכן תבלין פירש"י מרותחין בין השמשות לא יתן לתוכן תבלין משתחשך דכ"ר כ"ז שהוא רותח מבשל עכ"ל הרי מבואר דלא כהגמ"ר : (יג) בשר מלוח. באשר"י כתב וז"ל משמע דבשר' דתורא לא בשלה בכ"ר ומותר לתת בשר חי בכ"ר שהעבירוהו מן האש ומיהו אם מלוח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמרינן לעיל ואפי' נמלח מחדש נהי דבשר אינו מתבשל הלחלוחית והדם והמלח שבתוכו מתבשל ונבלע בתוכו ואסור עכ"ל. [°] ומשמע מזה דהמלח הוא הגורם שימהר להתבשל המלח מרכך הבשר כשהוא הרבה במלחו כדרך שמולחין בשר אחר כשרותו מדמו וזהו כששוהה שם אבל מליחה מחדש אינו מרכך עדיין הבשר אלא דנתן בו טעם אחר לאיסור שבת לפי שהמלח והלחלוחית כו' מתבשל וא"כ אפי' אין בו מלח כלל יש איסור לענין שבת מחמת בישול הלחלוחית ומ"ה לא זכר הטור כאן רק לחלוחית ולא מלח [°] והרא"ש דנקט מלח היינו לכלול בזה עוד איסור בלאו בישול שבת אלא אפי' בחול מחמת הדם וזה כונת רמ"א שכתב וכ"ל דבלא מליח כו' אלא דנקט מלוח ר"ל הרא"ש דנקט מלוח הוא בשביל דבלא"ה כו' וכ"ל דגם הש"ע יכול לסבור כך דלחלוחית פשיטא דמתבשל אלא אם אין בו לחלוחית כגון שהוא יבש מ"מ כיון שיש מלוח עליו אלא שנתייבש עליו הוא מתבשל וע"כ לא כתב רמ"א ל' פלוגת' ולי נראה כו' אלא וכ"ל כו' דאין כאן פלוגתא כיון שמפרש כן בטור דלחלוחית לבד מתבשל ועבי"ד מ"ש עוד מזה לענין איסור דם : (יד) ויש אוסרים ליתן מלח . בגמ' איכא ב' לשונות בזה לישנא בתרא הוה מלח לקולא דקשה להתבשל כבישרא

באר הגולה

נ"ה בברייתא ורמב"ם ברפ"ד מה"ש וכפי שפירשו הרב המגיד שם והביאו הב"י בסי' רנג מ ר"י בה"ג הביא לשני הדיעות ולא הכריע נ שם בשם הגדולים שכ"כ הרא"ש ס שם ע שם פ שבת מ"ב במשנה ובגמרא שם צ שם בגמרא וכלישנא בתרא הרי"ף ורא"ש והרמב"ם בפרק כב והתוס' ק טור התוס' כתבו המחמיר תבוא עליו ברכה

דגול מרבבה

(מג"א ס"ק כ"ו) ל"ל ולמה הכריע הרב"י בסי' זה להתירא דהא הוא בעצמו לא כ"כ בסי' רנג ס"ג וי"ל וכו' . כאשר הגהתי כל"ל

חתם סופר

אלא ע"י משקין ע"ש : (שם) ס"ק כו ע"ג כירה וכו' אבל מבושל וכו' על גבי קדירה דעדיף מכירה . נ"ב נמחק תיבת כירה והמוסגר נמחק ונ"ב מצאן על כירה קדירה דעדיף מכירה ת"ש וע"ש כצ"ל : (שם) ס"ק כח אפילו אין היד סולדת בו וכמ"ש הערוך בערך סלד דשולטת בירושלמי כמו סולדת וכ"כ תשובות בית יעקב סי' כ' דלא כש"ך יו"ד סי' קה מיהו נראה לי מירושלמי דלענין שבת עשו הרחקה לכלי ראשון אפי' אין היד סולדת כל זמן שהוא חם וגם לכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו וכדמייתי ראיה מההיא פינכא דארוזא וכל זה לענין שבת אבל לענין או"ה לא מיירי דהתם הכל תליא ביד סולדת בו בין כלי ראשון בין כלי שני ומזה לא מיירי המג"א וא"כ מכל מקום לדינא דברי הש"ך נכונים שוב מצאתי בחידושי הרמב"ן סוף מס' ע"ז שפירש בהדיא יד שולטת דירושלמי כהש"ך דלא כהערוך

לבושי שרד

מ"א ס"ק כד (°) דאית בשבת ביה חשש חיתוי אבל אם נטלו משחשיכ' שרי דהוי חזרה דמותר ברנ"ג סעיף ב' בהגה ע"ש : ש"ע ס"ח (°) כנגד המדורה במקום דכל מה שנתבאר בסעי' ד' דאין בו משום בישול כגון ביבש אפי' נצטנן ומותר לשרותו בכלי ראשון ה"ה דמותר להניחו כנגד המדורה כמבואר בסעיף טו דלא חיישינן לחיתוי ע"ש במג"א : שם (°) מיחם שעל גבי האש . ואע"ג דאפי' בכירה גרופה לא שרי בסי' רנג אלא חזרה אבל להניח לכתחלה אסור כמבואר בסי' רנג סעי' ה' בהגה וא"כ הכא אף ע"פ שהמיחם מפסיק מאי הוי וצ"ל דהפסקת המיחם אפי' באינו גרופה עדיף מכירה גרופה ושרי אף להניח לכתחלה וכן משמע במחבר רנג סעיף ה' בדין בפאנ"דיש דמטעם הפסקת הקדירה שרי להניח באינה גרופה משום דהפסקה עדיף מגרופה ומ"ש המג"א כאן ס"ק כו דהתם הקדירה עומדת ע"ג האש ממש עכ"ל לאו דוקא על גבי האש ממש אלא ר"ל ע"ג מקום האש ודרך בישולו בכך מש"ה אסור אפי' בגרופה שאין בה אש אבל בהפסקת הקדירה דאין דרך בישול בכך ל"ח לחיתוי אף באינה גרופה וכן מבואר מהמג"א ברנ"ג ס"ק לג ע"ש ודוק : שם (°) רוטב. ר"ל דבה"ג אית ביה בישול בסעיף ד' : מ"א ס"ק כו (°) בסי' רנג ס"ה . וי"ל דוקא לאי כל"ל ר"ל יבש דאין בו בישול אף כשהוא קר ולית ביה רק גזירה דחיתוי הכריע הב"י להקל ולומר דהפסק הקדירה עדיף מגרופה אבל בסעיף ז' דאיכא חשש חיתוי וגם חשש שמא יתן כשהוא קר דאז אסור משום בישול וכיון דאיכא תרתי גזירות לא הכריע להקל ולכן אין מותר שם אלא חזרה כמ"ש המג"א ס"ק כד מדברי רי"ו וזהו שסיים כאן וכן נ"ל לדברי רי"ו : שם (°) כירה גרופה כוונתו בהפסקת קדירה דעדיף מכירה גרופה:(°)תבשיל חם. ר"ל דמשמע במ"מ דאפי' לענין תבשיל שיש בו רוטב עדיף הפסקת קדירה מגרופה: ש"ע ס"ט (°)אבל מלח. עיין מנחת יעקב כלל א' סק"ח : ט"ז ס"ג יג (°) ומשמע מזה מהא דקאמר לריכה מלחא בישולא כבשרא דתורא : שם (°) הרא"ש דנקט . משא"כ המחבר דנקט מלוח היינו לענין שבת בעינן דוקא מלוח ופליג רמ"א על המחבר וע"ז סיים הט"ז וכ"ל דגם הש"ע כו' : מ"א ס"ק ל (°) ומיירי ר"ל. הרא"ש מיירי וע"ז כתב דעת הרב"י משמע דלא כרמ"א וכמו שכתבנו באות כ' :

באר היטב

(כ) חם . ובדבר יבש שרי עט"ז : (כא) אסור . דהוי כמניח ע"ג כירה לכתחלה בשבת רי"ו . וא"כ לפי מ"ש סי' רנ"ג ס"ב אם נטלו מע"ג כירה משחשיכה שרי ליתנו ע"ג קדרה ע"ש מ"א : (כב) כירה . דאפי' בדבר שאין בו משום בישול אסור להניחו ע"ג כירה דגזרינן שמא יחתה : (כג) עיקר . כיון שהקדירה מפסקת ל"ד לכירה דהתם הקדיר' עומדת ע"ג האש ממש. מ"מ פכ"ב. ועיין מ"א : (כד) סולדת. עמ"א ועיין בי"ד סי' ל"ד ס"ק ב' מש"ש בשם רש"ל : (כה) של שור . כי דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית שבו מתבשל . טור : (כו) דם . ומיירי שהודח אחר המליחה דאל"כ עדיין הוא אסור משום הדם שבמלח . ומ"מ פשט דעת הרב"י משמע דדוקא כשהוא עדיין מלוח אז המלח מסייע לבישול עמ"א : (כז) מ"א. כבר כתבתי בס"ק י"ז דגם בבלים דינא הכי כיון שהם חריפים ממהרים להתבשל ועינינו רואות דכשנותנים אותם בכ"ש רותח מתבקי'

יד אפרים

במג"א סכ"ו ול"ע למה הכריע הרב"י בסי' זה להיתרא דהא הוא בעצמו לא כ"כ בסי' רנג סעיף ג' כל"ל וכוונתו דשם בסעיף רנג כתב ליזהר שלא ישים קדרתו ע"ג קרקע ושתהיה רותחת וכ"כ בדגול מרבבה בהגהות ובחדושים שם ועיין בתוס' שבת ופ"מ ומחלית השקל שהאריכו בזה ודעתם להגיה סי' רנג סק"ה ולענ"ד היה נראה שכל"ל ול"ע למה לא הכריע הרב"י להיתרא ועוד דהא הוא בעצמו לא כ"כ בסי' רנג סעיף ג' כל"ל דכיון דכאן מכריע להיתר מבואר דס"ל דאין זה כמניח ע"ג כירה גרופה לכתחלה וא"כ לעיל בסעיף ז' שמבואר טעם האוסר משום דהוי כמניח כו' כמ"ש בסעיף היו לו להתיר ג"כ וגם קשה דהאיך מכריע כאן להתיר אע"פ שהכרעה זו הוא מעתיק מלשון רבינו ירוחם מ"מ הוא עצמו לא כ"כ לעיל סי' רנג סעיף ג שלא התיר שם רק לענין חזרה אבל להניח לכתחלה משמע דגם ע"י קדרה מפסקת אסור ולכן כתב המג"א ליישב שתי הקושיות בחדא מחתא דלענין האיסור להניח לכתחלה ע"ג כירה גרופה יש חילוק בין כלי למבושל והשתא א"ש דהך דהכא שמכריע להתיר מיירי בדבר יבש שאינו רק כלי משא"כ לעיל סעיף ז' מיירי במבושל ובזה מיירי גם בסי' רנ"ג ולכן לא התיר שם רק בחזרה ושוב כ' די"ל דקדרה מפסקת עדיף ושרי אף במבושל כן נראה לפום רהיטא והמעיין יבחר :

ביאור הגר"א

וכמ"ש תוס' מח א' ד"ה מ"ש כו' : ס"ז י"מ כו' וי"מ. שהכלל כ"ד שאין בו משום בישול מותר נגד המדורה כמ"ש מ' ב' למ"ד שמן אין בו משום בישול מותר נגד המדורה וכן בתולדות האור כגון ע"ג מיחם כמ"ש בס"ו או בחמין כמ"ש בס"ד אבל ע"ב כירה ודאי אסור דלא התירו אלא חזרה ובתנאים שנתבארו בסי' רנג ס"ב וכ"ש ע"ג האש ולא התירו אלא נגד המדורה שהוא כסומך. מ"מ פכ"ב ור"ן פ' כירה אהא דמניח קיתון של מים נגד המדורה דלא כרא"ש שם שדחה סברא זו דסומך שאמר דל"ד לסמוך לכירה וכן תוס' לד א' ד"ה ת"ש וכמ"ש בס"ח וסט"ו וכ"כ הרמב"ן ורשב"א ודבר שאין בו משום בישול הוא דבר שנתבשל כ"צ ויבש אפילו נצטנן או רוטב ורותח כמ"ש ס"ד ועתה לס' ראשונה דס"ל דאפילו המיחם ע"ג האש אינו כעל האש וע"ב כירה מותר באלו ב' דברים ולס' שניה שהוא כעל גבי האש אסור ובס"ז כ' דבר חם ובס"ח כ' דבר קר והוא יבש דחד דינא אית להו ועמ"א ס"ק כד בשם רי"ו וס"ק כו בשם מ"מ והמ"מ והר"ן פ' כס' ראשונה בפשיטות וכן כ' רי"ו וש"ע ס"ח וראשון כו' וכ"פ בש"ע סי' רנג ס"ג דלא כמ"א ס"ק כו שרוצה לחלק שלא מ' כן בהר"ן ומ"מ : ס"ח וכ"ד שמותר כו' . ככ"ל שנלמד משמן : אפי' אם. כמ"ש בסי' רנג דהם לא נתבשל כ"צ אסור חזרה כמ"ש שם ס"ב ונצטמק ורע לו כנלמד מחמין כמש"ש וכן לשמור חומו וכמ"ש ל"ח ב' ; ומצטמק. לשיטתו כמ"ש בס"ד בהגה"ה ועמ"א : ס"ט אסור לד"ה. ר"ל אף לס' ראשונה וכ"ג

חכמת שלמה

כר"י הסנדלר וכדמפרש הרא"ש להדיא א"כ יפה תמה הרא"ש דאי אפשר לפרש כוונת הרי"ף כפירוש הגאון הנ"ל זצ"ל דא"כ אכתי המשנה הוי כר"י הסנדלר ויהיה הלכה כוותיה ובע"כ אין זה כוונת הרי"ף . ובגוף דברי הרי"ף עיין בחידושי שם בארוכה ודו"ק : והנה בדין אם ח"ש אסור בשבת כמו באכילה עיין במל"מ מ"ש בזה ודעת הח"צ הוי להיפוך וכבר כתבנו מזה בכמה דוכתין וכעת נראה לי סייעתא לומר דח"ש מותר בשבת והוא ממה דגרסינן בפ"ק דברכות דף י"א ע"א ר"א אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל מועד צאתך ממצרים אתה שורף ר"ע אומר וכו' ועוד אימתי אתה אוכל עד מועד צאתך וכו'. והנה הדבר תמוה איך אמר תחלה מועד צאתך ממצרים אתה שורף הרי אין שורפין קדשים ביו"ט וכבר הרגיש רש"י בזה ונדחק לפרש דהכוונה שהגיע זמן שריפה אבל אינו שורפו עד מוצאי יו"ט והוא דוחק דלשון הש"ס אתה שורף משמע שריפה ממש ולכך נראה דאתי שפיר דהנה חיוב מצות שריפת נותר הוי בכזית דומיא דאכילתו כמו דאמרינן בפ"ק דביצה גבי חמץ דילפינן ביעור מאכילה ולב"ש דלא ילפינן ביעור מאכילה הוי שיעור הביעור יותר מכזית וכן מוכח בפ"ג דפסחים גבי וכן בבשר קודש עד כמה הוא חוזר נראה משם דהוי שיעור מן התורה לחיוב שריפה אבל פחות מכשיעור אין מחוייב לשורפו [דבעשה

מחצית השקל

בדעת כה"ג הנ"ל דהא מדביק היטב יש איסור תורה : (ס"ק כד) לעולם אסור דהוי כמניח כו' ר"ל אע"ג דכאן הוי אפי' כלי תחתון על האש מ"מ העליון שנותן על התחתון הוי כמעמידה ע"ג כירה גרופה וקטומה כיון דהתחתון מפסיק בין האש להעליון וכמ"ש בס"ק כ"ו וכן לעיל רנ"ג ס"ק ל"א ע"ש וכיון דכאן כ' ליתן כלי שיש בה דבר חם כו' ע"כ היה עומד ע"ג כירה וא"כ למה כ' רי"ו דהוי כמניחה על גבי כירה לכתחלה דהא לא הוי רק חזרה דשרי לעיל סי' רנ"ג סעיף ב' דמותר להחזיר מכירה לכירה אחרת אפי' הבלה של שניה הוא מרובה משל ראשונה ע"ש לכן ע"כ נ"ל דניהו דהוא חם מ"מ איירי שכבר נטלה מהכירה והעמידה ע"ג קרקע וכה"ג דאז החזרה אסורה והוי כמניח לכתחלה בשבת דע"י שהניחה ע"ג קרקע בטלה שהיה ראשונה וכדלעיל סי' רנ"ג ועז"כ מ"א שאם לא נטלה מכירה ראשונה אלא אחר שחשכה אפי' הניחה ענ"ק כ' רמ"א לעיל סי' רנ"ג דמותר להחזירה ולא אסור כ"א כשנטלה מבע"י ובשבת רוצה להחזירה ע"ש א"כ ה"ה הכא אמנם כ' רמ"א שם ניהו דנוהגים קולא זו וסומכים ע"ד הר"ן דס"ל כן לפי שהרבה פוסקים חולקים ע"ז יש להחמיר ע"ש : (ס"ק כו) וראשון כו' דהתם הקדרה עומדת ע"ג האש ממש כתב בס' ת"ש דהלשון לאו דוקא דהא התם אסור אפי' בגרופה וקטומה אלא ר"ל שאין הפסק בין הקדרה ובין הכירה גם אפי' גרוף וקטום מ"מ עדיין האש שם כמש"ל סי' רנ"ג סק"ג וסק"ח. ול"ע דהא הוא בעצמו כ"כ בסי' רנ"ג ס"ג ובס' ת"ש הקשה דהא בס"ג שם מיירי בחזרה והכא מיירי בנתינה לכתחלה לכן הגיה של"ל בסי' רנ"ג סעיף ה' שכ' מותר ליתן ע"פ קדרות חמין בשבת תבשיל שנתבשל מע"ש כל צרכו כגון פאנד"ש וכיוצא בו לחממן לפי שאין דרך בישול בכך ע"ש במ"א ובזה הדין עם ספר ת"ש דהאי דסעיף ה' הוא נידון דהכא וכ"כ מדברי הרב"י בספרו הארוך בסי' רנ"ח דמדמה האי דסי' רנ"ג סעיף ה' לדין דהכא ע"ש אמנם הוקשה לו למה טרח להוריד קבא מאיגרא להקשות מסי' רנ"ג ולא הקשה מהכא דהכריע בסעיף ח' כהמתירי' וסיים על מ"ש לתרץ והוא דחוק קצת אבל אין בידו לפרשו בד"א עכ"ל ולענ"ד י"ל דהא דין זה נובע מברייי' דש"פ במה טומנין דף כ"ח ע"ב דתניא מניחים מיחם על גבי מיחם וקדרה ע"ג קדרה אבל לא קדרה ע"ג מיחם ומיחם ע"ג קדירה וכ' רש"י וז"ל מיחם של נחושת קדרה של חרס . יש ספרים שכ' בכן אבל לא מיחם ע"ג קדר' ומפרשי טעמא משום שהקדרה מרבה חמימות ומוספת הבלה למיחם אבל בתוס' גרסינן ומיחם ע"ג קדרה עכ"ל רש"י ולנלע"ד דגם אותה הגירסא לא קדרה ע"ג מיחם מודי' דמיחם ע"ג קדרה שרי דלא כמו שהוא הגירסא לפנינו בגמ' דהא יהבי טעמייהו שהקדירה מוספת הבל ומרבה חום וזה לא שייך גבי מיחם וכן נראה מה שדחה רש"י דהתוס' גרסי' ומיחם ע"ג קדרה משמע דדוקא כה"ג אסר גרסא האחרת (דלא כמו שהבין מהרש"ל ע"ש) וניהו דרש"י דחה אותה הגירסא וכן המ"מ וכן הרב"י בסי' רנ"ח מ"מ מה"ט לא רצה מ"א להקשות מהכא בסעיף ח' די"ל דוק' בסעיף ח' דמיירי ליתן ע"ג מיחם בזה הכריע להתיר דזה מותר לכל הגרסאות משא"כ בסעיף ז' דמיירי להניח ע"ג קדירה דזה אסור לחד גרסא ניהו דרש"י ומ"מ דחו להאי גרסא מ"מ יש לגרפו להאוסרי' כשמונח הקדרה על האש וחמיר עכ"פ מסעיף ח' לכן לא כ' הרב"י הכרעתו להתיר בסעיף ז' וניחא ליה למ"א מסי' רנ"ג ס"ה דשם הכריע להתיר לתת ע"פ קדירה : וי"ל דוקא כלי כו' ע"ג כירה גרופה הלשון ל"ד אלא ר"ל ע"ג קדרה דעדיף מכירה גרופה וכ"כ בספר ת"ש : וכנ"ל לדברי רי"ו ר"ל האי דסעיף ז' וסעיף ח' שניהם הם דברי רי"ו הובא בב"י בסי' רנ"ח שכ' בהאי דסעיף ז' ע"ג מיחם וכן בסעיף ח' וז"ל י"מ דמיחם ע"ג מיחם דשרי אפי' התחתון על האש וי"מ שאם התחתון על האש לעולם אסור כו' וכ' עוד להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש יש מהגדולים שכתבו דדינו כמניחו נגד המדורה כו' ויש שכתבו דהוי כמניח לכתחלה ע"ג כירה ואסור כו' וראשון נראה עיקר עכ"ל לדידיה קשיא בפשיטות למה לא הכריע להתיר גם בדין ראשון כיון דשניהם מיירי ליתן ע"ג מיחם וע"כ נ"ל כתי' מ"א ומ"מ יש להקל דמשמע במ"מ כו' כ' בספר ת"ש וז"ל אינו ראי' כלל דהא המ"מ כ"כ בשם הרשב"א ולרשב"א גם בתבשיל ל"ל שמא יתן עליה כשהוא קר דהא רשב"א ס"ל דגם בתבשיל שנצטנן אין בו משום בישול כמ"ש סעיף ט"ו בהגה"ה וא"כ תבשיל ודבר יבש שוין הן לדידיה אבל לדידן דס"ל נצטנן יש בו משום בישול כמ"ש רמ"א אפשר דגם בזה איכא למגזר כו' עכ"ל ת"ש. ולענ"ד דיוקו של מ"א מלשון המ"מ דהא א"ל על תירוץ מ"א לחלק בין כלי למבושל דמבושל אסור דגזרינן שמא יתן עליה כשהוא קר הא כ' הרב"י טעם המתירים דדינו כמניח נגד המדורה והא במדורה מבואר בסעיף ט"ו דגם תבשיל אם הוא רותח מותר ליתן נגד המדורה ולא גזרינן ונ"ל ניהו דכתב דדינו כמניח נגד המדורה מ"מ כיון דלטעם ההיתר במדורה דא"ל הכירא כמו שכתוב בס"ק ל"ח וכן הכא להניחו ע"ג קדירה או מיחם כיון דאין דרך בישול בכך איכא הכירא וכמ"ש לעיל סי' רנ"ג סעיף ה' וא"כ י"ל דבמדורה יש יותר הכירא מהכא כשנותן ע"ג קדירה או מיחם וניהו דהכא גזרינן מ"מ במדור' דאיכא היכרא טובא לא גזרינן ומ"ש המתירים י"א שדינו כמניחו נגד המדורה אין הכוונה שהיכר של שניהם שוה דוודאי הכא ע"ג קדרה או מיחם ליכא הכירא כ"כ ויש מקום להחמיר יותר במדורה מ"מ ס"ל להמתירים דדינו כמדורה והרב"י מה"ט לא רצה להכריע בסעיף ז' להתיר במבושל דאיכא למיגזר אטו קר אע"ג דבמדורה לא גזרינן כנ"ל אבל המ"מ פי' כ"ב בשם הרשב"א להתיר לא כ' לשון דינא כמניחו נגד המדורה אלא כ' וז"ל כיון שהקדרה מפסקת ה"ז כמחמם נגד המדורה ומותר עכ"ל מלשון זה משמע דהיכר שניהם שוה וכיון דבמדורה לא גזרינן גם בקדרה לא גזרינן אפי' לדידן לכן לא כתב מ"א וכן מוכח במ"מ אלא וכן משמע : (ס"ק כז) ומצטמק כו' ואפשר דסמך על מ"ש כאן ואעפ"כ כ' רמ"א שם וי"א דוקא כו' אע"ג דגם המחבר ס"ל כן דכן דרכו של רמ"א כיון דאין הדבר מבואר להדיא בדברי הרב"י כותב בלשון י"א : (ס"ק כח) כ"ז שהיס"ב כו' מיהו בירושלמי איתא דעשו הרחקה לכ"ר כו' ועיין בי"ד ר"ס ל"ד בט"ז כו' מיהו הט"ז שם וכן הש"ך סי' ק"ה סס"ק ה' הביאו לשון מהרש"ל עשו הרחקה לכ"ר שעומד על האש ע"ש ומיהו הש"ך שם חולק על מהרש"ל ופי' דברי הירושלמי דמיירי ג"כ שהיס"ב ועיין בתשובת בית יעקב שכ' שהתווכח עם הש"ך פא"פ ודחה פי' הש"ך וע"כ פי' בירושלמי כמו שהבינו רש"ל והודה הש"ך לדבריו ועיין פרי חדש י"ד סי' ס"ח : (ס"ק כט) של שור ניהו דהבשר אינו מתבשל אפי' בכ"ר כדאי' במס' שבת דמ"ב ע"ב :

פרק כירה) ואם עבר ונתן מלח אפי' בכלי ראשון אפי' הוא על האש שעבד איסורא מותר המאכל ° **לא** דהמלח (טו) (כח) בטל על גבי המאכל (ב"י בשם שבולי הלקט) :

י **לב** ר אסור ליתן תבלין בקערה (טז) ולערות עליהם (כט) מכלי ראשון :

יא (יז) ש אמבטי [פי' כלי שרוחצין בו] (יח) של מרחץ שהוא **לג** מלאה מים (ל) חמין [אע"פ **לד** שהוא כלי שני] [תוס' והרא"ש וטור] אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממין הרבה **לה** אבל נותן הוא (לא) ממים חמין שבזה האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן :

°עיין סי' שי"ב ס"ב עמ"ש סי' רנ"ג ס"ד

מיחם

ט"ז מגן דוד

דתורא מ"ה מותר אפי' בכ"ר כשהעבירוהו מהאש וללישנא קמא הוה מלח לחומרא דאפי' בכ"ש מתבשל ופסקו כלישנא בתרא אלא דרמ"א כ' ע"פ התו' דהמחמיר כלישנא קמא תע"ב וכבר זכרנו בס"ד בכללים דינא הכי כיון שהם חריפי' ממהרי' להתבשל ועינינו רואות דכשנותנין אותם בכ"ש רותח מתמתקי' ממרירותם אחר שמונחים שם קצת שעה :

(טו) בטל ע"ג המאכל . ולא הוי דשיל"מ אחר השבת דאפי' באלף לא בטיל משום דכאן נתבטל קודם שנעשה האיסור דהא מליחה אינו מתבשל אלא כבישרא דתורא כדלעיל ואין לאסור מטעם דלטעמא עביד ולא בטיל כמו בשאור ותבלין כיון שמסתמא במלח ג"כ מע"ש אלא שלא נמלח כ"כ ה"ל זה וזה גורם ומותר כמו בשאור של תרומה ושאור של חולין שנפלו לתוך עיסה ונצטרפו וחמצו דקי"ל זוז"ג מותר ע"כ בב"י בשם ש"ל בשם ר"ש · ולעד"ל מאד תמוה דע"כ לא מצינו זוז"ג רק שאם באותו הזמן שגורם האיסור פעולתו אז גורם גם ההיתר פעולתו כההיא דשאור שזכרנו דשניהם הם מחמיצים בפעם א' וכן בכל זוז"ג המוזכרים בי"ד כמ"ש שם בסי' קמ"ב הוא כן משא"כ כאן דנתבשל תחלה במלח של היתר וכבר עשה פעולתו רק שאינו מספיק לטעמא ואח"כ ע"י מלח של איסור בא לו טעם טוב לא הוה זוז"ג אלא האיסור הוא הגורם ליתן לו טעם טוב וההפרש מגולה לנו הא למה זה דומה לתבשיל שיש בו תבלין אלא שאינם מספיקין והניח שם תבלין של איסור והשביחו לתבשיל וכי יהיה זה מותר דאין לך אכילת איסור גדול מזה ול"ש זוז"ג אלא אם היו מתערבים קודם נתינת הטעם דהיינו קודם שבאו לקדירה דאז נותנים טעם ביחד משא"כ בנדון זה דהוה כמו נותן תחלה תבלין בשבת בכ"ר דגם כאן מרגישין בפי' טעם האיסור מה שמוסיף על ההיתר כנלע"ד לחלק והבא לסתור חילוק זה עליו הראיה (°) ונראה שאין להתיר אכילה זו בשבת אלא ימתין עד אחר השבת כנ"ל : (טז) ולערות עליהם מכ"ר · דקי"ל כרש"י ור"ת דעירוי ככ"ר היינו לחומרא אבל לא לקולא כגון (°) להכשיר [כלי] שצריך הגעלה ע"י עירוי מכ"ר כמבואר בי"ד : (יז) אמבטי של מרחץ כו' . (°) בטור כתב אבל ספל של מים חמין כו' והוא תמוה מאד דפסק נגד כל ההלכה הנזכר' בתלמוד דהיינו שאמרי' בפי' דאביי הביא ברייתא דספל אינו כאמבטי [°]דאמבטי אמרינן שם דמותר בחמין לתוך צונן ולא להיפך אלא דלא קפיד אמיא דהיינו בספל בין חמים לצונן או אפכא אח"כ דרבא לא קפיד אמיא בספל מותר בכל גווני תו אמרי' מותר ובכל דוכתי קי"ל כרבא וכ"ש כאן (°) שהרי"ף וש"פ ס"ל כפי' כרבא היאך פסק הטור דלא כרבא . והב"י פי' ב' פירושים וכבודו במקומו מונח דשני כתובים אלו אין מלמדין . הא' הוא מפני שאין ידוע לנו תמונת כלים אלו יש לאסור בכל כלי שני העשוי לרחיצה · ולכן כתב רבינו לאסור אפי' בספל וזה לא ניתן להכתב דא"כ היה לו לרבינו לכתוב דין התלמוד והחילוק שיש בין ספל לאמבטי ואחר כך היה לו לכתוב ועכשיו אין אנו בקיאין יש לאסור כל כלי ולמה פסק רבינו לדינא מה שהוא שקר גמור לדין התלמוד בשביל חסרון הבקיאות ולכל הפחות לא היה להזכיר ספל כלל אלא יכתוב סתם כל כ"ש שיש בו מים חמים לרחיצה כו' ותו מאי בקיאות שייך בין ספל לאמבטי . והפי' הב' דמפרש הטור דספל הוא כלי שלישי והוא נגד כל הסוגיא דאמרי' רבא לא קפיד אמיא בספל ומסתמא קאי אשלפניו דספל הוא כלי שני · ומו"ח ז"ל בחר לו דרך אחרת לפרש הסוגיא אליבא דהטור בענין שפוסק דלא כרבא ועשה פלוגתא בין הברייתות וכל אלו הדרכים לא שערום אבותינו ולעד"נ לדקדק עוד בל' הטור שכתב תחלה מיחם של נחשת לא יתן בו מים חמין ל' יחיד וכן בכוס שכתב אחר כך כתב שיתן הצוננים לתוכו ולא זכר ל' רבים לתוכן דהיינו לתוך המים וכשכתב דין הספל כתב אסור ליתן בהם כו' אבל לערות מהם כו' ל' רבים ואחר כך חזר וכתב ל' יחיד וכן הדין כו' לערות ממנו . ותו קשה דלמה לא זכר דין האמבטי כלל כיון שנזכר בגמרא ויש מקום לטעות ולו' דבאמבטי אסור אפי' ליתן חמין לתוך צונן כמ"ש התו' דאי לאו ב' ברייתות דר"ח הייתי אומר כן לענין ספל ואם ר"ח הוצרך להזהר מזה ק"ו שהיה לו לרבי' הטור להזהר מזה לענין אמבטי בפרט שר"ש בן מנס' ס"ל באמת דבאמבטי אסור בכל גווני ותו דכתב הטור אח"כ וכן הדין בכ"ר והוא לשתי' כו' דמשמע דלפני זה כ"ר והוא לרחיצה ולא מצינו זה ע"כ נלע"ד דראוי ונכון להגיה בדברי רבינו הטור וכצ"ל אבל ספל שיש בו מים חמין לרחיצה והוא כ"ר או אמבטי כו' אפי' הוא כ"ש ויהיו דבריו מכוונים עם דברי התוס' שכתבו בד"ה אבל(°) באמבטי וז"ל והאי ספל ע"כ כ"ש דאי כ"ר אמאי אינו כאמבטי עכ"ל הרי מבואר דספל כ"ר הוא שוה לאמבטי בכ"ש וע"כ כתב הטור שפיר דספל כ"ר שהוא לרחיצה וכן אמבטי אפי' כ"ש וכו' ועכשיו נכון ל' רבים שכתב הטור לערות מהם דר"ל מן הספל והאמבטי וגם ניחא מ"ש אח"ז וכן הדין בכ"ר והוא לשתיה דר"ל כמו שהוא הדין בכ"ר שהוא לרחיצה שזכר כבר אלא ספל לפי הגהתינו ואל יקשה בעיניך להגיה שהרי גם הב"י מגיה בעסק זה בדברי הרמב"ם וניחא ליה לרבינו לייחס ט"ס בהעתקה כדי שיהיה מוסכם להלכה עם שאר הפוסקי' ממה שנייחס לו שיטה מיוחדת מה שלא נראה ולא נמצא כנלע"ד ברור כשמש : (יח) של מרחץ . ל' הש"ע בסעיף זה עם סעיף שאחריו הוא ל' הרמב"ם בפ' כ"ב וחזי' לפע"ד תמוה בפי' שפי' בו הב"י וכ"מ ע"כ נעתיק הסוגיא איתא בפ' כירה מתני'

מגן אברהם

כגון שהודח אחר המליחה דאל"כ עדיין אסור משום הדם שבמלח ולא כמ"ש בב"ח ומ"מ פסק דעת הרב"י משמע דדוקא כשהוא עדיין מלוח אז המלח מסייע לבישול וכמ"ש הב"ח בשם רי"ו ועבי"ד סי' ס"ח ס"ט והב"ח הכריע כרמ"א (°) ולמסקנא דכתב הרא"ש ואפי' נמלח מחדש וכו' חזר מדבריו הראשונים [ב"ח] וכ"מ ברמזים ובטור וע' בת"ח כלל א' וכלל ב' : **לא** דהמלח בטל בס' . ואע"ג דמידי דעביד לטעמא לא בטיל ש"ה דהוי זוז"ג דמסתמא נמלח גם בע"ש ואף על גב דדשיל"מ לא בטיל כיון שנתבטל מקודם שנאסר בטל דימוח מיד ואין נתבשל מיד דבעי בישולא כבשרא דתורא (שם) וז"ל דהמלח שנתן עכשיו לא היה בו כדי ליתן טעם בקדירה זולת המלח של אתמול שאם היה בו כדי ליתן טעם אסור כמ"ש בי"ד סס"י פ"ז וכן הובא במשנה פרק ב' דערלה ובע"א פ"ה : ונ"ל דמלח שעושין ממים שמבשלים אותם אין בו משום בישול דאין בישול אחר בישול ועמ"ש ס"ו : **לב** אסור ליתן כו' . ואם עירה אזי הקליפה אסורה דנתבשלה בשבת דהא ר"ת דייק זה מהמשנה דשבת עיין בתו' ופשוט דאפי' למ"ד כ"ש מבליע ומפליט היינו לענין איסור והיתר אבל לענין שבת אינו אסור אלא בדבר שהוא מבשל כדתנן אבל נותן לתוך הקערה עבי"ד סי' ס"ח : **לג** מלאה מים חמין · ואפי' בחמי טבריא אסור ליתן צוננין (°) באמבטי שהומשכה מן המעיין לתוכה אלא צריך ליטול מהאמבטי בכ"ש ואחר כך יתן המים לתוכה [גמרא] : **לד** שהוא כלי שני . דכיון שהם לרחיצה מסתמא הן חמין הרבה ומתבשלין (°) הצונני' שמתערבים בהן [טור] וכ"ד המ"מ כמ"ש הב"ח וכ"כ במ"מ דלא כב"י ע"ש : **לה** אבל

באר הגולה

ר ר"ת וכן נוטין דברי הרא"ש וכן דעת ה"ה בפרק כב משבת מ"ב

דגול מרבבה

וכוונתו דשם בסי' רנג כתב ויזהר שלא ישים קדירתו על גבי קרקע ושתהיה רותחת ע' בסי' רנג ס"ה מ"ש לעיל :

לבושי שרד

שם (°) ולמסקנא. ר"ל אע"ג דכתב הרא"ש תחלה דהמלח גורם שיותר להתבשל מ"מ כשכתב אח"כ אפי' נמלח מחדש כו' וכה"ג לא נתרכך הבשר חזר מדבריו הראשונים לאסור מחמת לחלוחית לבד ומיירי בנמלח והודח וכרמ"א וסיים וכ"מ בטור היינו מדלא הזכיר אלא לחלוחית ולא מלח כמ"ש ס"ק יג : ט"ז ס"ק טו (°) ונראה שאין להתיר. עיין פמ"ג ליו"ד בשער תערובות חלק ב' פרק א' : ט"ז ס"ק יז (°) להכשיר דבר שצריך הגעלה כנ"ל : ס"ק יז (°) בטור כ' אבל ספל של מים חמין. לרחיצה אפי' הוא כלי שני אסור ליתן בהם צוננים דכיון שהם לרחיצה סתמא חמין הם הרבה ומתבשלים הצוננים שמערבין בהם אבל לערות מהם לתוך צונן מותר דתתאה גבר וכן הדין בכ"ר והוא לשתיה שמותר לערות ממנו לתוך צוננים ואסור לערות צוננים לתוכו עכ"ל :

שם (°) דאמבטי אמרינן שם. אע"פ שהוא כלי שני מ"מ כיון שהיא לרחיצה דרך לחממו הרבה והרואה סבור שהוא כ"ר : שם (°) הרי"ף ושאר פוסקים פסקו כפי' כרבא כנ"ל : מ"א ס"ק לג (°) באמבטי. הוא בגמ' דף ופירש"י שם דהוא' אמבטי של חמי טבריא הוא כ"ר ואסרו ליתן בתוכו קיתון כמבואר בסעיף יג. מכ"ש ליתן המים בלי קיתון : ס"ק לד (°) הצוננים . הטור לא משום גזירה אסר כדברי התוס' שהבאתי כבר אלא ס"ל שלרבותן מתבשלים בכ"ש :

חתם סופר

הנ"ל ודלא כהמג"א כאן: (שם) במחבר סעי' י' אסור נ"ב לשפוך רותחין על קאפ"ע כתוש עיין תשובות ח"ס או"ח סי' עד [ע"ד מה שנוהגין בק"ק האמבורג לשפוך ביום ש"ק רותחין מכלי ראשון על קאפפע כתוש שכבר נשפך עליו רותחין מע"ש והורק המים ועתה חוזרי' ושופכים עליו ושותין אותו כך וכתב בסוף התשובה דאין כח למחות ביד הנוהגים היתר לשפוך על ידי גוי אבל רק על קאפפע שהוא יבש לגמרי ואין בו שום לחלוחי' מים קרים וכו' ומ"מ אשרי הנזהר וע"ש היטב בכל דבריו ז"ל]

באר היטב

ממרירותם אחר שמונחים שם קצת שעה . ט"ז : (כח) בטל. עיין ט"ז שחולק והעלה שאין להתיר אכילה זו בשבת אלא ימתין עד לאחר השבת ע"ש ועמ"א . ונ"ל דמלח שעושין ממים שמבשלין אותה אין בו משום בישול דאין בישול אחר בישול מ"א : (כט) מכ"ר . ואם עירה אזי הקליפה אסורה דנתבשלה בשבת ועי' במ"א : (ל) חמין . ואפי' בחמי טברי' אסור ליתן צוננין באמבטי שהומשכה מן המעיין לתוכו אלא צריך ליטול מהאמבטי בכ"ש ואח"כ יתן המים לתוכה גמ' ועיין ט"ז : (לא) ממים חמין . ואפי' מכ"ר מות' לערות לתוך מים צוננין דהתחתון גובר על העליון ומלכנו טור . ואע"ג דאסור לערות על תבלין כמ"ש ס"י דהוי ככ"ר . הכא שאני שמתערבין החמין עם הצוננים ומתבטל חמימותן כיון שהצוננין מרובין . ונ"ל דאסור ליתן חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן דכיון שאינו מתערב מתבשל כדי קליפה וכ"מ בי"ד סי' צ"א ס"ד מ"א ע"ש :

שערי תשובה

לתוכה מפני שמשתנה מראית המים והו"ל כצובע ופ"ר הוא וכ"ש בכ"ר ודאי חוששני לו מחטאת אבל מכיון שיש בקאווי מים די ספוקן אז ודאי בכ"ש אין לאסור כו' ע"ש : (כ) בטל . עבה"ט וע' פמ"א סי' פ"ד אותם שמביאין בשבת מים רותחין בכ"ר מבושלים אם טעה ומערה מכ"ר לתוך הקערות קטנות שיש בהם ציקור אין כאן משום בישול כיון שהציקור כבר נתבשל בבית האומן ואין בישול אחר בישול בדבר יבש אף שהציקור נימוח יש לו דין יבש ומותר ליתן הציקור אף בכ"ר וכמש"כ המג"א לענין המל"ח ע"ש ובמח"ב כתב בשם זרע אמת שמגמגם קצת ומסיק שטוב לערות הקאווי בכוסות ואחר כך

ביאור

לדעת הרא"ש וש"ע ס"ד אבל לדעת המ"ת ור"ן בהג"ה בסט"ו שאפילו דבר שיש בו רוטב ונצטנן אין בו משום בשול כאן גם כן מותר : כ"ז שהיד. דהכא אין היד סולדת אין בו משום בישול כמ"ש מ' ב' וע"ש תוס' ד"ה וש"ת כו' וז"ש כאן בכל הסי' יד סולדת ואפילו בתוך הכירה והתנור מותר אם אין יד סולדת בו כמ"ש בסי' רנג וכ"ה בירושלמי ר"פ כירה בתנור ע"ש. ומ"ש מ"א בס"ק כח בשם הירושלמי להיפך לא דק שכן איתא שם פ"ג סוף הלכה ב' ר' זעירא בשם רב יהודא מותר להפשיר במקום שהיד שולטת ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת במקום שאין היד שולטת עד אינן עד שיהא נותן ידו לתוכה והיא נכוית הכל מודים בכלי שני שהוא מותר מה בין כלי ראשון לכלי שני א"ר יוסי כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת אלא עשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי שני ור"ל ואע"ג שבכלי ראשון שנתנתק להפשיר מ"מ עשו הרחקה כדי שלא יתן שם עד שיחם כמ"ש הרא"ש בפ"ג ס"י ובר"ן ומ"מ וקורא הירוש' אין היד שולטת מ"ש בגמ' יד סולדת בו:כיון שהעבירוהו.רש"י

הגר"א

שם ד"ה דבכלי : ויש. הרא"ש שם ועט"ז בשם הרא"ש והטור לא הזכיר מלוח וז"ש בהג"ה וכ"ל כו': ויש אוסרין. כלישנא קמא: והמחמיר. תוס' שם : אפילו הוא כו'. דע"ג האש אפילו לפסק ש"ע אסור כנ"ל : דהמלח. עמ"ח. ומ"ש דמידי דעביד ע' בחולין צז ב' ובע"ז ס"ט א'. ומ"ש דהוי זוז"ג. עיין בפסחים כו וכ"ז ושאור נמי לטעמא עביד. ומ"ש דדשיל"מ עפ"ק דבי"ע ג' ד' ומ"ש כיון שנתבטל. ע' סי' ש"כ ס"ב : ס"י אסור. ירושלמי שם הביאו תוס' ורא"ש שם ולמד ממש"ש כובשים לה ובפסחים עו עירוי מבשל כדי קליפה : ס"יא אמבטי. אלו ב' ס' סי"א וסי"ב ל' ש"ע הוא לשון הרמב"ם וכמ"ש הרי"ף דר"ש ב"מ אריסא קאי ואין הלכה כמותו ועברא"ש : אע"פ תוס' שם דבור המתחיל אבל מדשביק מיחם ונקט אמבטי ועוד מדקאמר ספל אינו כאמבטי ונראה שגם הרמב"ם סובר כן מדאמר שהוא מחממן הרבה אע"ג שבב"י דחה ראיה זו ועוד מדאמר בסי"ב והוא שלא כו' ולא ביאר אם חמין לתוך צונן. וה"ל שסמך אמ"ש באמבטי דא"כ למה חזר ושנה שם ועוד מדלא כ' הדין ומותר לצוק אבל

חכמת שלמה

ל"ש חצי שיעור כמ"ש בספר אור חדש להסתפק כן ויהיה מוכח מזה דבעשה לא שייך חצי שיעור כמ"ש בחיבורי ספר החיים בטעמו ע"ש ודו"ק] ולפ"ז אם יש לו נותר כשיעור שחייב שריפה ודאי אסור לשורפו ביו"ט דממ"נ לשורפו יחד הוי מתקן דהרי הוא עושה מצוה ולשרוף פחות פחות מכשיעור ממ"נ אם אינו מצוה הרי מבטל מצות שריפה דבעי שיעור אבל אם לא נשאר לו רק פחות מכשיעור א"כ כיון דאין בו

הגהות רעק"א

ובדיעבד י"ל דאף בכלי ראשון מותר כיון דיש מתירים לגמרי אשל אברהם סי' שכג סקי"א : מג"א ס"ק **לא** דאין בשול אחר בשול וכן בלוק"ר מותר מה"ט וכ"כ בתשו' פמ"א ובמרדכי ואגודה סיימי' ומ"מ טוב להחמיר : סעיף י ולערות עליהם מכלי ראשון באו"ה כלל ל"א סק"א כ' דאין האיסור אלא לערות על התבלין עצמן אבל לשפוך בלגן לא עכ"ל ועיין בפמ"ג יו"ד סי' לה בש"ך סקי"ח : מג"א ס"ק **לב** ואם עירה אזי הקליפה אסורה אם מותר לקלף הקליפה ולא הוי כמתקן עיין באשל אברהם

מחצית השקל

(ס"ק ל) דם שבו כו' דלא כמ"ש הב"ח רצה לומר בכוונות רמ"א שהב"ח הבין שכוונות רמ"א דהרב"י מיירי שעדיין הוא במלחו שנמלח להוציא דמו ולא הודח ולכן הקשה דא"א דזה כוונות הרב"י ובלי מלח הלחלוחית מתבשל א"כ למה נקט בשר מלוח ואי דאל"כ אסור משום דם הא ה"מ למנקט שנמלח להוציא דמו ואח"כ הודח ועכשיו אין עליו מלח אלא ע"כ דהרב"י ס"ל דדוקא כשהוא מליח דהמלח מסייע לבישול ע"ש . וע"ז כ' מ"א דע"כ אין זה מכוונת רמ"א דאיך א"ל דמיירי שעומד במלחו הראשון שנמלח להוציא דמו ולא הודח הא עדיין הבשר אסור משום דם שבמלח שנבלע בבשר אע"כ גם רמ"א מפרש שנמלח והודח ועכשיו אין עליו מלח וכלי ראשון לבד מבשל הלחלוחית ומ"ש הרב"י בשר מלוח ר"ל שנמלח כבר אבל הודח : והב"ח הכריע כרמ"א . ר"ל ניהו דחולק על רמ"א בכוונות הרב"י אבל לדינא מסכים עם רמ"א דבלי מלח כ"ר לבד מבשל הלחלוחית : ולמסקנא כו' ז"ל הרא"ש פ' כירה דאיכא התם תרי לישנא לחד לישנא מלח צריך בישול כמו בשר שור דאפי' בכ"ר לא בשיל ולחד לישנא מלח אפי' בכ"ש מתבשל וכתב הרא"ש ניהו דפליגי לענין מלח אבל בשר לא בשיל בכ"ר ומותר לתת בשר חי בכ"ר שהעבירוהו מן האש ומיהו אי מליח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמר לעיל ואפי' נמלח מחדש ניהו דהבשר אינו מתבשל הלחלוחית והמלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר עכ"ל וס"ל להב"ח דלמסקנת הרא"ש שכתב ואפי' נמלח מחדש כו' ה"ה אפי' לא נמלח כלל מ"מ הלחלוחי' מתבשל ונקט מלח ודם דאגב אורחיה בא לאשמועינן גם לענין איסור דם בבשר וע"ש מה שהכריח . כ"מ ברמזים וטור דהרי הטור לא העתיק כלל מלוח כמו שהעתיק מ"א לשונו בס"ק שלפני זה : (ס"ק לא) דהמלח בטל כו' ואע"ג דדשיל"מ ל"ב אע"ג דבאינו מינו גם דבר שיש ל"מ בטל מ"מ כיון דהמלח בעי לתקן הבשר והתבשיל מיקרי לענין דבר דשיל"מ מין במינו וכמ"ש התוס' סוף ביצה והכי קי"ל בי"ד ר"ס ק"ב בהג"ה וע"ש בש"ך ס"ק ו' ופר"ח : שאם היה בו כדי ליתן טעם כו' משמע אם יש באיסור לבד ליתן טעם אע"ג שיש גם בהיתר לבד ליתן טעם מ"מ אסור ובאמת הוא זה מחלוק' הפוסקים ועיין בתו' פסחים דף כ"ז ע"א ד"ה עד שיהיו כו' ובתוס' במסכת ע"ז : ונ"ל דבמלח שעושים ממים כו' והובא בספר ת"ש בשם תשובת פנים מאירות דה"ה ציקור אין בו משום בישול כיון דכבר נתבשל ע"ש א"כ לפ"ז בפסח יש אוכלים דוקא ציקור הדק כמו שהוא יוצא מן הקנים מחשש חימוץ : א"כ בשבת שתוך הפסח אסור לערות עליו מכ"ר וכן בכל ענייני בישול שייכים בו . ועמ"ש סעיף ט"ז : האחרונים כתבו דמאי חידש מ"א בזה וכתב ונ"ל דהלא הובא כן בד"מ בשם מרדכי פרק כירה ואדרב' המרדכי סיים ומ"מ המחמיר תע"ב . אך מ"א תיקן זה במ"ש ועמ"ש סעיף ט"ז דלכאור' קשה איך התיר מ"א המלח משום דא"ב אחר בישול הא קיי"ל בדבר לח אם נצטנן לגמרי יש בישול א"ב אולם מ"א בסט"ז ס"ק מ' הוכיח דבזה אזלינן בתר השתא וכיון דעכשיו הוא יבש אע"ג שבסוף יעשה לח יבש מיקרי ואפשר דמה"ט כתב המחמיר תע"ב דאין סברא זו דאזלינן בתר השתא ברורה בעיני מרדכי א"כ לדידן דמבואר בסעיף ט"ז דהוא דבר ברור דאזלינן בתר השתא א"כ אין להחמיר במלח כלל : (ס"ק לב) אסור כו' ר"ת דייק מהמשנה כו' הקשה בספר ת"ש הא התם דף מ"ב תנן האלפס והקדר' שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי דהוא כלי שני וכתב התוס' ד"ה אבל כו' וז"ל ומהכא ליכא למידק דעירוי ככלי שני מדתקני ולא יתן לתוכן תבלין ולא אשמעי' רבותא אפי' שלא יערה על הקערה שתבלין בתוכה דאדרב' דוק מסיפא דקתני נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני מערה על הקערה שתבלין בתוכ' כו' מבואר דכתבו התוספות דממשנה ליכא למידק מידי וה"ל למ"א להביא ראיה ממ"ש ר"ת ראיה מזבחים ת"ר אשר יבושל בו ישבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכה רותח מנין ת"ל בו ישבר והתם בכלי חרס בליעי' בלא בישול אינו אוסר וע"כ מבשל מזה יש ראיה לדברי מ"א אבל לא ממשנה דשבת לכן כתב דאפשר יש ט"ס בדברי מ"א . אולם ראיתי במרדכי פרק כירה שכתב וז"ל האלפס והקדרה כו' ושב"ם היה אומר עירוי ככלי שני ודייק מרישא דאמר לא יתן כו' ולא אמר ולא יער' כו' ור"ת פי' דעירוי ככ"ר ודייק מסיפ' דקאמר אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא אמר אבל מערה לתוך הקערה כו' עכ"ל הרי מבואר דר"ת דייק מסיפא דמתני' דשבת וע"כ ניחא ליה לר"ת לומר דדיוקא דסיפא עיקר ואתי שפיר דברי מגן אברהם : (ס"ק לג) מלאה כו' ואפי' חמי טבריא . רצה לומר אע"ג דהמבשל בחמי טבריא ליכא איסור תורה כמ"ש מ"א ס"ק י' מ"מ אסו' . גמרא דף מ' ע"ב דאמר רבי יצחק ב"ר פ"א נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי וא"ל טול בכלי שני ותן והוכיח הש"ס דע"כ היה חמי טבריא דאי בחמי האור אפי' להזיע ולא לרחוץ מ"מ אסור א"ו בחמי טבריא הוי ואפ"ה א"ל טול בכ"ש דוקא : (ס"ק לד) שהוא כו' הן חמין הרבה כו' שמתערבים כו' עיין בס"ק שאחר זה : (ס"ק לה) אבל כו' דהתחתון גובר כו' דוקא אם התחתון חמין הוא דאסור אפילו באמבטי שהוא כ"ש ואינו מבשל מ"מ דמי אמבטי שהן לרחיצה הם חמין הרבה גזרינן אטו כ"ר כ"כ התו' ומ"ש מ"א בס"ק שלפני זה בשם הטור ומתבשלים הצוננים הוא ל"ד דהא הוא כ"ש שאינו מבשל אלא משום מראית העין שהוא חם הרבה וסוברים שהם כלי ראשון ומתבשלים משא"כ כשהתחתון צונן:הכא שאני שמתערבים כו' כיון שהצונני' מרובים ועיין בתוס' שבת דף מ"ב ר"ן תוס' פסחים דף מ' ע"ב מ"א נקט תרתי שמתערבים וכיון שהצוננים מרובים דכן משמע לשון שכ' לתוך צוננים לשון לתוך משמע שהן מרובים כ"כ התוס' בשבת דת"ר נותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין דברי ב"ש ובה"א בין חמין לת"ל ובין צונן לתוך חמין בד"א בכוס שהוא לשתיה שאינה חם כ"כ אבל באמבטי שהיא לרחיצה וחם הרבה מודה ב"ה דוקא חמין לת"ל ולא צונן לתוך חמין ופירש"י טעם החילוק בין חמין לתוך צונן או צונן לתוך חמין משום דתתאי גבר והקשו התוס' חדא דא"כ תיקשי למ"ד עילאי גבר ועוד גם למ"ד תתאי גבר מ"מ הא פירש ר"ת דמכל מקום חמין לתוך צונן מבשל כדי קליפה ותי' ז"ל אלא נראה כמ"ש ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצוננים שלמטה מרובים שדרך ליתן המועט במרובה ולכן אין מבשלים החמין המעוטים כלל לפי שמתערבים בצוננים המרובי' ומתבטל חמימותן ולא צונן לתוך חמין שהחמין שלמטה מרובים ומתערבי' בהם הצוננים המועטים ומתבשלי' עכ"ל התוס' הרי דנקטו תרתי שהצוננים מרובים וגם מפני שמתערבים וכמ"ש מ"א ובאמת הוצרכו לשתי הסברות כדי ליישב שני קושיות שהקשו על פרש"י

יב ח מיחם שפינה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן לו (לב) [מרובים] כדי להפשירן ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו א בכלי ראשון מפני שמחממין הרבה :

הגה ואם המים מרובים כל כך שאי אפשר שיתבשלו רק שיפיגו צינתן אפי' בכלי ראשון שרי רק שלא יהיה על האש [טור] :

יג ב מותר ליתן קיתון של מים או של שאר משקים (יט) (לג) בכלי שני שיש בו מים חמין אבל בכלי ראשון אסור :

יד ג מותר ליתן קיתון של מים או של שאר משקים כנגד האש להפיג צינתן ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום ד עד שתהא היד סולדת [פירוש מתחממת ונכוית] בו דהיינו שכריסו של תינוק נכוית בו אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם שתהא היד סולדת בו ה ואפי' להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתן אסור כיון שיכול להתבשל שם :

הגה וה"ה בפירות או שאר דברים לז הנאכלין כמות (לד) שהן חיין (מרדכי פ' כירה וע"ל סי' רנ"ד) :

טו ו דבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק לח מותר להניחו (°) כנגד המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו : הגה ואפי' נצטנן כבר אבל אם הוא רותח אפי' בדבר שיש בו מרק מותר ויש מקילין לומר דכל שאינו נותנו על גבי האש או הכירה ממש רק סמוך לו לט אפילו (לה) נצטנן מותר [המגיד פכ"ב] ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי וכמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג :

נותן · ואפי' מכ"ר מותר לערות לתוך מים צוננים דהתחתון גובר על העליון ומצננו [טור] ואע"ג דאסור לערות על תבלין כמ"ש בס"י דהוי ככ"ר הכא שאני שמתערבין החמין עם הצוננים ומתבטל חמימותן כיון שהצוננין מרובין ועיין בתוס' שבת דמ"ב ר"ן ותו' פסחים דף מ' ע"ב ונ"ל דאסור ליתן חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן דכיון שאינו מתערב מבשל כדי קליפה וכ"מ בי"ד סי' ל"ח ס"ד ובגמרא פסחים דף ע"ו : לו מרובים . ולא אמרי' דמצרף הכלי דדבר שאין מתכוין הוא (°) ולאו פסיק רישיה הוא *] וכת' המ"מ וז"ל נראה שכל שאינו מתכוין אין ראוי לומ' פסיק רישיה וליחייב מפני שכשהוא מתכוין עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצוץ בו שיניו פטור שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור°) ואפי' לר"י דמחייב בדבר שאינו מתכוין והמכוין לצרף י"א שהוא חייב מדאורייתא וי"א שהוא מדרבנן עכ"ל פ"כ ועסס' של"ד וסי' תק"י ס"ג : לז הנאכלין כמות שהן חיין . פירוש אף על פי כן אסור ליתנן סמוך לאש אבל רחוק מהאש אפילו דבר שאין נאכל כמות שהוא חי שרי ולפי זה אסור ליתן אלונטית או כלי עופרת סמוך לאש לחממו אם הוא קרוב כל כך שיכול להתיך שם או לשרוף עיין מה שכתוב סס"ג ויש לדחות דהתם לא ניחא ליה שישרוף או שיתיך והוי דבר שאין מתכוין : לח מותר להניחו כנגד המדורה . דדמי לסמיכה בכירה דשרי ואף על גב שאין דבר מפסיק בינו לבין האש כיון שהצריכו החכמים להרחיק קצת מן המדורה אית ליה היכרא ולא אתו לאחתויי. הרא"ש : לט אפי' נצטנן מותר · דס"ל דאין בישול אחר בישול

מתני' המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן מאי קאמר א"ר אדא בר מתנ' ה"ק המיחם שפינה ממנו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטים כדי שיחממו אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן והלא מצרף פי' שמחזיק הכלי הרותח ע"י מים צוננין ר"ש הוא דאמר דבר שאין מתכוין מותר מתקיף לה אביי מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני מיחם שפינהו קתני דמשמע שפינהו לעצמו מן האור אלא אמר אביי ה"ק המיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטים בשביל שיחומו אבל נותן לתוכו מים מרובי' כדי להפשירן ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ור"י הוא דאמר דבר שאין מתכוין אסור וכתב הרב המגיד דאוקימתא דרב אדא נסתרה קיימת לדינא אע"פ שנדחית ואין כאן משום צירוף עכ"ל פי' דבריו דאביי ס"ל ג"כ להלכה כר"א הן במיחם שפינהו הן במיח' שפינה אלא דאביי לא רצה לפ' המשנ' בפינ' מצד הל' שאמר' פינהו ע"כ מוכרח לפ' בפינהו ונמשך מזה מדלא תנא במשנה מיחם שפינה ממילא ס"ל לתנא דבפינה אסור אפילו במרובין משום צירוף ור"י הוא וא"כ לפי מה דקי"ל כר"ש מותר גם בפינה במרובין (°) ואם כן אין חילוק דין בין רב אדא לאביי . ובזה נבא לבאר בס"ד דברי הרמב"ם האלו ונקדים עוד מה שחלקו אח"כ שם בגמ' בין כוס לאמבטי דבכוס שהוא לשתיה והוא כ"ש מותר בין חמין לצונן בין צונן לחמין ובאמבטי מותר דוקא בחמין לצונן ולא איפכא ופירש התוספות האי אמבטי הוא כ"ש ואתי לאיפלוגי בכ"ש בין כוס לשתיה ובין אמבטי שהיא חם הרבה ואיכא למיגזר כו' וכ"ה דעת הרב המגיד שכתב וז"ל ואמבטי זה כלי הוא וכן פי' שוהו הגאונים והטעם שאסור לתת צונן לחמין מפני שהמים שבו עומדין לרחיצה ואדם מחממן הרבה וז"ש אמבטי שבמרחץ וכן עיקר עכ"ל ולפי הנרא' שיש כאן ט"ס וחסר תיבת שני וצ"ל ואמבטי זה כ"ש הוא והיינו כמ"ש התו' וע"ז אמר וכ"פ הגאונים ופי' דברי הרמב"ם שם בדרך זה תחלה כ' האמבטי שבמרחץ דהיינו כ"ש דוקא בזה אמרו מותר בחמין לצונן ולא צונן לחמין אבל אם היתה כ"ר אסור אפי' בחמין לצונן ורמ"א שהגיה כאן ואפי' שהוא כ"ש משמע שגם בכ"ר דינא הכי הוא נמשך לדעת הטור כמ"ש בסמוך אבל להרמב"ם אינו כן כמ"ש אלא דוקא בכ"ש מיירי הרמב"ם וקמ"ל שיש חומרא בכ"ש זה כיון שהוא של מרחץ אבל לא הוה ממש ככ"ר דהוא אסור אפי' בחמין לצונן וזהו דין אמבטי שבגמרא אח"כ כתב דין המיחם שזהו לשתיה ואמר תחלה הדין שאם פינה ממנו מים ממילא הוי המיחם עדיין כ"ר והאסור אפי' בחמין לצונן מ"מ יש היתר מצד שאם הם מרובים ואין כח בחום רק להפשיר וממילא נדע ג"כ דין מיחם שפינהו דהוא ג"כ כ"ר דמותר במרובין אלא דקמ"ל בפינה ממנו מים דלא אסרינן משום צירוף להלכה דקי"ל כר"ש והיינו בין לרבי אדא בין לאביי כמ"ש בסמוך אח"כ כתב דין הכוס של שתיה והוא כ"ש דינו הוא להיתר בין חמין לצונן בין צונן לחמין דכ"ש אינו מבשל וע"ז אמר והוא שלא יהיה בכ"ר פי' דאי בכ"ר אסור אפי' בחמין לצונן אא"כ הן מרובים כמ"ש והב"י וכ"מ הלך בדרך אחר לומר שיש פלוגתא בין אביי לרבי אדא בפינהו דאסור לר' אדא אפי' במרובים ומפרש דברי רמב"ם כר' אדא ומפ' מ"ש שבמרחץ לאו דוקא אלא כ"ר הוא ודינו ככל כ"ר:(°)ומ"ש הרמב"ם דבכ"ר אסור היינו בחד גוונא דהיינו צונן לחמין אבל בחמין לצונן מותר אפי' בכ"ר וכ"ז הוא תמוה דהיאך יפסוק הרמב"ם כר' אדא כיון דלא נסתר בגמרא כן מכח קושית אביי והוא רוצה לדחות קושית אביי ואין זה בכח שום פוסק כלל גם שאר דוחקים שיש בפירושו ולפמ"ש ניחא הכל בס"ד מכל מה שהקשה ב"י על ה' המגיד · ונשאר לנו מחלוקת א' בין הרמב"ם להטור דאלו להרמב"ם אסור בכ"ר אפי' בחמין לצונן אלא א"כ מרובים הצונן ולהטור שכ' אפי' בכ"ש משמע שגם בכ"ר דינא הכי שיש חילוק בין חמין לצונן דמותר ולהיפך אסור כי הוא ס"ל תתאה גבר כמ"ש שם בהדיא אבל בחומרא שיש בכ"ש דמרחץ גם הטור ס"ל כרמב"ם דאסור בצונן לחמין לא כשאר כ"ש דשתיה : ובמ"ש הטור הטעם דתתאה גבר ראוי לתרץ דבריו והלא רש"י פי' טעם זה ודחהו התו' בשם ר"ת דא"כ קשה למ"ד עילאה גבר מכאן ותירצו התו' דהטעם משום שיש בתחתון מים מרובין ע"כ אנו אזלינן בתר התחתון והיאך כתב הטור דלא כהתו' שאין זה דרכו לחלוק על התו' ולא מביא כלל דבריהם ונ"ל דלק"מ דלמ"ד תתאה גבר נשאר הטעם כפשוטו אלא דלמ"ד עילאה גבר צריך להוסיף ולמ"ד דמיירי שהתחתון מרובה מעליון וכיון דקי"ל תתאה גבר פסק כאן שפיר אפילו בלא התחתון מרובה כ"ש נראה נכון מאד בס"ד : (יט) בכ"ש שיש בו מים · בגמרא איתא פ' כירה דא"ל ר' לר"ש בר אבדימי טול בכ"ש ותן וכתבו בי"ד ס"ס צ"ב ופי' ושם נתבאר

בריית' וכתבו רמב"ם בפרק כב ח שם מ"א במשנה ובגמ' א שם בתוס' ב שבת מ' בעובדא דרבי יצחק בר אבדימי ג שם מ' בברייתא ד שם בגמ' ה הר"ן שם בשם הירושלמי ובשם ר"י ושאר פוסקים ו בהסכמת כל הפוסקים אפי' המחמירים בדבר שיש בו

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק לו. ואפי' לר"י דמחייב כ"ב וביומא דף לד משמע דחייב לר"י ע"ש וצ"ע :

דגול מרבבה

*) ע' בלח"מ שם שהאריך בזה אבל לדברי המ"א שכ' כן גם גבי מיחם נשאר קושיית הלח"מ למה הוצרכו בגמ' לאוקמי כר"ש והלא גם לר"י מותר ועוד קשה דהא בהדיא אמרינן שם באוקימתא דאביי ולר"י אפילו מים מועטין אסור מפני שמצרף ע' בפ' כירה דף מא ע"ב וצ"ע וצ"ל דגם המג"א לא הביא דברי המ"מ לענין מיחם רק לשאר דברים ובמיחם צ"ל שאינו מצרף בו בודאי וכמ"ש המ"מ בעצמו שם :

לבושי שרד

ט"ז ס"ק יח וא"כ אין חילוק בין רב אדא לאביי כצ"ל : שם ומ"ש הרמב"ם כו' צונן לחמים אבל חמים לצונן מותר אפי' בכ"ר כצ"ל: מ"א ס"ק לו(°)ולא פסיק רישא דאפשר שלא יגיע לצירוף ודברי המ"מ שהעתיק המג"א דאפי' לר"י שרי סותר להש"ס כובא בט"ז ס"ק יח דאסור לר"י מיהו המ"מ לא על דין המיחם כ"כ אלא על גחלת של מתכת והחילוק בין גחלת למיחם ע' חמד משה והמג"א העתיק לשון המ"מ כלמד לדין גחלת: ש"ע סט"ו כנגד המדורה כלל סעיף זה דכל מה דנתבאר בסעיף ד' דאין בו משום בישול אע"ג דאסור להניחו ע"ג כירה משום חשש חיתוי מ"מ סמוך למדורה שרי דדמי סמיכה לכירה מטעם שכ' המ"א שם סעיף ח' ועיין מה שכתבתי שם :

הגהות רעק"א

לקמן סי' שכג סקי"א : מג"א ס"ק לה וצ"ל דאסור עיין בספר חוות דעת ליו"ד סי' לא בבאורים סק"ה : מג"א ס"ק לו וכתב המ"מ . משמע דלדברי הה"מ מיירי הכא אף באיכא פ"ר אולם באמת הה"מ כתב זה רק על גחלת וכמו שביאר היטב הלח"מ שם דבגחלת אין כאן תקון כלי שאינו כלי ואין הצירוף מועיל כלום בחיוב ואין החיוב אלא על הכוונה לעשות ממנו כלי משא"כ בתיקון שיש מיד תקון כלי בשעה שמתחזק אף בלא מתכוין חייב היכא דהוא פ"ר וברור: סעיף יד כיון שיכול להתבשל שם . ואפי' בתולדת חמה אסור לפשר היכי דיכול להתבשל שם כך מבואר ממ"ש הר"ן בפי' הסוגי' גבי טול בכלי ב' ותן אף דהתם היה בחמי טבריי' דהוי תולדת חמה וכ"כ בהדיא בח"י הרשב"א שם ודעת תוס' בדף מח ד"ה מ"ש ממיחם נראה לענ"ד דס"ל דלאו גזרי' שיטמין ויניח שם עד שיתבשל אבל בתולדת חמה לא גזרינן דהרי ע"כ אין גרסתם כהר"ן ס"ת הפשירו לא זהו בשולו דא"כ מדלא הניח בכ"ר לפשר מוכח דלפשר במקום שיתבשל אסור וכמ"ש הר"ן א"כ למה כתבו ונראה להרשב"א הא להדיא מוכח כן אע"כ גרסתם כגרסת רש"י הפשירו זהו בשולו מדלא נהן בכ"ר לפשר אלא דשם דאיירי בחמי טברי' והוא תולדת חמה מותר לפשר ולא

שערי תשובה

לתת בו הציקור ע"ש : ופשוט דהיינו דוקא ברותח דכ"ר ושהיס"ב : (לה) נצטנן ע' בה"ט וע' בר"י בשם מהר"י טראני בתשוב' כת"י מה שנהגו בקושטאנטינא שהשפחות מניחות המילאייני' והתרנגול' לחמם תוך התנור בשחרית שבת קודם אכילה ועתה ערערו ממ"ש הב"י סי' רנ"ג ג"ל מאחר שנהגו איסור כו' ונ"ל היתר ממקום אחר כו' אבל אלו המולייאני' ותרנגולת שאין בהם מרק לכ"ע שרי ואין לחלק בין כנגד המדורה לתוך התנור כיון שהתנור שלנו פתחו מן הצד כעין בית הוא ואין שם מדורה גרע טפי מכנגד המדורה ומנתינתה בכלי א' ומה שסותמין התנור כדי לשמור חומו עושין כדי שלא יכנס אויר קר ויצטנן עכ"ל ובשו"ת מים רבים סי' כ"א מתיר בכה"ג לסמוך אל התנור אף אם יש מעט שומן קרוש אבל מרק הרבה אסור כיון שהתבשיל מצטמק בשבת וגם מבואר לדעתו לאסור אף שנתבשל כ"צ ומצטמק ורע לו דחמה תוך התנור או תוך הכירה אפי' גרופה דמחזי כמבשל כיון שכן דרך בישולו ושאינו סמוך לאש או נגד המדורה שאין כן דרך בישולו ע"ש והמנהג להקל ויש לו על מי שיסמוך בפרט במדינתינו שאין דרך לבשל תוך התנור רק הטמנת חמין לבד ומה שנוהגים לתת המרק עם הבשר בשבת שחרית לחמם היינו רחוק מחום התנור סמוך להדף שסותמין בו ששם אינו מתחמם כ"כ

באר היטב

(לב) מרובים · ולא אמרינן דמצטרף הכלי דדבר שאין מתכוין אין ראוי לומר פסיק רישיה הוא ולחייב מפני שכשהוא מתכוין עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי ע"ש ועמ"א: (לג) בכלי שני . ועיין בי"ד סי' צ"ב ס"ק מ"ה כתבתי בשם הט"ז דאם שואב בכלי ריקן מן הכלי ראשון דאותו הכלי ששואב יש לו דין כ"ר לחומר' ע"ש דלא כמהרי"ל ולעיל סי' רנ"ח כתבנו דאין לטמון כל הכלי בתוך הכלי שני דא"כ ה"ל הטמנה אלא צריך להיות מגולה למעלה ט"ז עיין שם : (לד) שהן חיין . פי' אעפ"כ אסור ליתנן סמוך לאש אבל רחוק מהאש אפי' דבר שאין נאכל כמות שהוא חי שרי ולפ"ז אסו' ליתן אלונטית או כלי עופרת סמוך לאש לחממו אם הוא קרוב כ"כ שיוכל להתיך שם או לשרוף עמ"ש המ"א ס"ק יו"ד בשם הרמב"ם ויש לדחות דכאן לא ניחא ליה שישרוף או שיתיך והוי דבר שאין מתכוין מ"א ע"ש : (לה) נצטנן מותר . דס"ל דאין בישול אחר בישול אפי' ברוטב ונצטנן : (לו) שהיד סולדת . כתב הלבוש שיש ט"ס וצ"ל במקום שאין היס"ב דבמקום שהיס"ב אסור משום בישול ונ"ל דל"ד דהכא כיון שנתבשל כבר והוא יבש אין בו

ביאור

אמבטי והפסיק במיחם אלא שבאמבטי אפילו בכ"ש אסור ולכן לא ביאר דין דכ"ר כמש"ש: ס"יב מיחם שפינה . נקט תי' דרב אדא דרב ושמואל ס"ל כוותיה : ומותר לצוק. שם מב א' כב"ה וכמסקנ' דגמ' חזינא ליה לרבא כו' : והוא שלא. דייק מדקתני בר"א בכוס. וכוס כלי שני הוא. ולכן לא ביאר אם חמין לתוך צונן או צונן כו' משום שאין מבואר בגמ' רק לתירוץ דאביי במתני' והוא נקט תי' דרב אדא וכן לא הזכיר היתר דמים מרובים משום טעם זה : ואם המים. טור ופ' כאביי ולא כ' שחמין לתוך צונן ג"כ מותר שסמך על מה שכ' בסי"א בהג"ה אע"פ שהוא כ"ש דמ' דגם בכ"ר הדין כמ"ש תוס' בד"ה נותן כו' ע"ש ומ"ת

הגר"א

אף לתי' שאביי מודה לתי' דר"א דאביי לא קאמר אלא לר"י כמ"ש בגמ' ולכן כ' שניהם : ס"יג מותר. שם : או. מ"א ב' : אבל. שם : ס"יד אבל אסור כו'. ואפילו ירושלמי ככ"ל ובגמ' כגי' הגאונים וש"מ הפשרו לא זהו בישולו ואפ"ה אסור ושם מ"מ א' וכפי' התוס' ד"ה מ"ש : וה"ה. כלמד מהכ"ל : ס"טו דבר. כלמד משמן למ"ד אין בו משום בישול וע' ס"ד וס"ח:ואפי' כו' אבל. כמ"ש ס"ד : ויש מקילין. עמ"א. שמפ' מתני' כל שבא בחמין אפי' ברוטב ונצטנן ועיין בר"ן ומ"מ ובתוספתא ס"פ ע"ו ואופין את האפוי ומבשלין את המבושל והא דאמרינן בפ"ב שמא ירתיח מפ' כפי' הרי"ף ורמב"ם דקאי אמבע"י בדבר

מחצית

פרש"י דבזה לחוד הואיל ומתערבי' אין מהבשלים ואפ"ה צונן לתוך חם אסור אע"פ שמתערבים דמ"מ תתאי גבר ודוקא חם לתוך צונן באינו מבשל אלא כדי קליפה" מהכי סברת מתערבים דלא מבשל כלל ע"י התערובו' אבל צונן לתוך חם כיון שמבשל הכל בישול גמור אע"פ שמתערבים מ"מ מבשל ולכן אסור וכ"כ התוס' בפסחי' בהדיא וכמ"ש להבא בע"ה דהאכתי תיקשי קושיא א' דהיקשי מהכא למ"ד עילאי גבר ולכן הוצרכו גם לסברא בניה דהתחתוני' הם מרובים ובסברא זו גרידא לא סגי כיון דקתני לתוך משמע דהתחתונים מרובים ואם כן כה"ג דאחד מרובה מחבירו לא אזלינן בתר עילאי או תתאי ואזלינן אטו אותו דבר שהוא רוב וא"ש בין למ"ד עילאי גבר ובין למ"ד תתאי גבר ז"א דהא בפסחים דף ע"ו ע"א דמייתי תניא כוותיה דשמואל דתתאי גבר קתני צונן לתוך חמין אסור וחם לתוך צונן מדיח ומפיק דמכל מקום אדמיקר מבשל כדי קליפה ומגיה שצריך לומר חם לתוך צונן קולף הרי דקתני תוך דמשמע התחתונים מרובים ואפי' הכי תליא בדין עילאי או תתאי גבר לכן הוצרכו התוס' גם לסבר' שמתערבים ומבטלים חמימותן ובזה א"ש דע"י התערובו' אזיל ליה דין עילאי או תתאי גבר והסתו תליא במה שהוא מרובה צוננים או חמין ובזה א"ש בין למ"ד עילאי גבר ובין למ"ד ת"ג וא"כ לדידן דקי"ל דת"ג אי לאו סברת שמתערבים היה ראוי לאסור אפי' חמין לתוך צונן דאדמיקר ליה מבשל כ"ק ולכן הוצרכו לסברת כיון שמתערבים אלא דלפ"ז גם בצונן לתוך חמין לשתרי דהא דא"ל לרב ע"ב זאפ"ה קתני חמין לתוך צונן מותר ע"כ צ"ל דע"י שמתערבים אזיל ליה דין עילאי גבר ה"ה לשמואל אזיל כה"ג דין תתאי גבר דמה"ת נחדש פלוגתא בין רב לשמואל וע"כ צ"ל דצונן לתוך חם אסור משום דהתחתון הם מרובים . אמנם הטור שכתב הטעם דתתאי גבר וגם לא כתב כיון שהחמין מרובים אלא סבר' מתערבים כבר צ"ל דס"ל כמ"ש התוס' בפסחים שכתב אע"ג דאפי' למ"ד תתאי גבר מכל מקום מבשל כדי קליפה וע"ז כתבו וז"ל והא דאמרינן פרק כירה דשרי חם לתוך צונן י"ל כיון שאינו מבשל אלא כ"ק הואיל והצונן בכמטה מים בהוא דבר המתערב אינו יוכל להתבשל מחמת צינות המים אבל דבר שאינו מתערב לא עכ"ל הרי דלא כתבו כי אם סברת מתערבי' ולא הזכירו שהתחתונים מרובים וכתבו לייתב דא"כ צונן לתוך חם ג"כ ישתרי לכן כתבו דוקא כיון שאינו מבשל כ"א כדי קליפ' כו' אבל צונן לתוך חם כיון דמבשל כולו לא מהני מה בכתערב אלא דלפ"ז אכתי תיקשי לרב דס"ל עילאי גבר וע"כ צ"ל. דהתוס' דפסחים לא קשיא להו כלל למ"ד עילאי גבר די"ל דפליג על ברייתא' דשבת דהא הש"ס לקמן בפסחים דף ע"ו מייתי תניא כוותיה דמ"ד עילאי גבר וא"ל ברייתא דס"ל כוותיה והתוס' דפסחים לא בעו לייתב ברייתא דשב' כ"א למ"ד תתאי גבר כיון דקי"ל כוותיה ועוד דלמ"ד עילאי גבר ודאי לא מני אתיא וכן ס"ל להטור ומה"ט כתב הטעם דתתאי גבר וגם לא כתב כ"א סבר' מתערב ולא סבר' מרובים ואתי שפיר אלא שדברי הר"ן בפרק כירה לכ"ע דהקש' על פרש"י שני קושיו' התוס' דתקשי למ"ד עילאי גבר וגם למ"ד תתאי גבר מ"מ אדמיקר ליה כו' ותי' וז"ל אלא ה"פ נותן אדם חמין לתוך צונן לפי שהם מתקררים בעירוין ומתערבים ממש תוך הצונן ואין כח בהם לבשל אפי' בבאים מכ"ר דהפי' את"ל דעירוי דכלי ראשון ככ"ר ה"מ במערה על גבי תבלין וכיוצא בהם שאין החמין מתערבים בהם הכא מכין עליהם בקלוחן ומבטלים אגב מים במים שהן מתערבים ממש אין כח בקלוח לבשל המים התחתונים עכ"ל הר"ן . ולדבריו אכתי תיקשי לרב דא"ל עילאי גבר ולכ"ב כנת : (ס"ק לו) מרובים . ולא אמרי' דמצרף

השקל

כו' ולאו פ"ר וז"ל הרב"י בשם הר"ן הכא לאו פ"ר הוא לפי שמצטרפים הכלי מחממים אותו תחלה ביותר והכא אפשר שלא הגיע לצירוף מפני שהמים שבתוכו מונעים אותו מלהתחמם כ"כ עכ"ל . וכתב המ"מ כו' מדלא כ' מ"א והמ"מ כתב משמע דלא קאי אדלעיל ליתן טעם למה אינו אוסר כאן משום פ"ר אלא הוא ענין ודין בפ"ע והדין שם מ"א דפ' כ"ב כתב הרמב"ם דין מיחם דהכא וכתב המ"מ ואין כאן משום צירוף כמו שהזכרתי פרק י"ב עכ"ל ובפ' י"ב דין א' הביא המ"מ דין מיחם וכתב דאינו אסור משום פ"ר שאפשר שלא הגיע לצירוף ואינו בהכרח גמור שיצרף עכ"ל והיינו כדברי הר"ן דלעיל ובדין ב' כתב הרמב"ם המכבה גחלת של מתכת אם אינו מכוין לצרף פטור וכו' המ"מ וז"ל הטעם נרא' שכל שאינו מתכוין אינו ראוי לומר פ"ר כו' דומה לקטימת קיסם (ר"ל שכ' רמב"ם פי"א דין ז' הנוטל קיסם כו' וקוטמו לחצוץ בו שיניו כו' חייב עכ"ל משום שעשה כלי משמע שאם לא הי' כוונתו לחצוץ שיניו אינו חייב)כו' ואפי' לר' יודא דמחייב בדבר שא"מ עכ"ל וכמו שהעתיק מ"א כל לשונו והקשה לח"מ בפי"ב ל"ל ליתן טעם בדין א' גבי מיחם שאינו פ"ר שאפשר שלא הגיע לצירוף ולא סגי ליה בטעם שכתב בדין ב' גבי גחלת של מתכת בכל שאינו מתכוין כו' ועוד דלפי דבריו דכה"ג שכ' בדין גחלת כיון שאינו מכוין לעשות כלי אפי' לר"י שרי א"כ מאי פריך הש"ס בשבת דף מ"א ע"ב על האי דינא דמיחם והלא מצרף ומשני הא מני ר"ש דס"ל דבר שא"מ מותר והלא לפ"ד המ"מ כה"ג אפי' לר"י שרי ועוד הוסיף להקשות קושיות אחרות ולכן אסיק דוקא גחלת של מתכת דמצד עצמו אינו כלי דהלא הוא רק חתיכו' ברזל בעלמא אלא כשמתכוין לצרפו והצירוף היא מלאכת האומנין לוטשי ברזל כדי לחזקו וע"י מחשבתו וכוונתו עושהו כלי וחייב משום מצרף אבל כשאינו מתכוין לצרפו אינו כלי כלל וה"ה חתיכת ברזל בעלמא ואין בו משום צירוף כלי דהא אינו כלי ושרי אפי' לר"י וכן קטימת קיסם אם א"מ לחצוץ בו שיניו אין עליו שם כלי אלא קיסם בעלמא וחתיכת עץ אבל מיחם שהוא כלי מצד עצמו בלי כוונתו אפי' אינו מכוין לצרף מ"מ לר"י חייב וכן לר"ש אם הוא פ"ר ובזה א"ש דברי הש"ס דאמר האי דמיחם אתיא כר"ש וגם המ"מ הוצרך לומר גבי מיחם דאפשר לא הגיע לצירוף עכת"ד לח"מ . ולפ"ז ע"כ צ"ל מ"ש המ"מ פרק כ"ב על דין מיחם ואין כאן משום צירוף כמו שהזכרתי פ' י"ב ר"ל מ"ש פ' י"ב דין א' שאפשר שלא הגיע לצירוף אבל א"א לומר דהמ"מ רמז למ"ש פ' י"ב דין ב' גבי גחלת של מתכת דהא האי טעמא ע"כ לא שייך גבי מיחם כנ"ל בשם לח"מ א"כ א"ש מ"ש מ"א וכ' המ"מ כי הוא דין מחודש בפ"ע ולא קאי ליתן טעם על מיחם כנ"ל אבל מלשון הרב"י משמע דלא מהב"ח דגם גבי מיחם י"ל הטעם שכתב המ"מ גבי גחלת דבריהם ל"ב. וגם עיין מ"ש סי' של"ז סק"ה : (ס"ק לז) הנאכלים כו' ועמ"ש סס"ג. שכתב בשם הרמב"ם דמהתך המתכות יש בו איסור תורה : ויש לדחות דהכא לא ניחא כנ"ל. וכתב הדרישה הביאו בספר א"ר על מ"ש בש"ס שהיס"ב דהיינו מקום שכרסו של תינוק נכוית בו והם דברי הש"ס בשבת דף מ' ע"ב וז"ל מכאן תשובה למורי הוראה דשואלים אם היס"ב בתבשיל משערים באצבע וז"א אלא שכרסו של תינוק כו' עכ"ל:(ס"ק לט)אפי' כו' אפי' נצטנן. והא דכתב רמ"א דנוהגים להקל אם לא נצטנן לגמרי משמע דאם נצטנן לגמרי אין מקילים אע"ג דנוהגים להקל ע"כ ס"ל אין בישול אח"ב אפי' נצטנן דהל"ל בענין שיהי' רותח דוקא כבר כתב מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"ו דבנצטנן לגמרי אסור

טז ז מותר ליתן אינפאנדה כנגד האש מ (כ) במקום (לו) שהיד סולדת (כא) ואף ע"פ שהשומן שבה שנקרש חוזר (לז) ונימוח :

הגה מא וכל שכן קדירה שיש בו רוטב שנקרש שכששומן נימוח אינו בעין (לח) דשרי (ר' ירוחם ח"ג) מב (לט) ויש מחמירין (ר"ן פרק במה טומנין) ונהגו להחמיר מיהו במקום צורך יש לסמוך אסברא ראשונה :

יז ח אסור ליתן צונן (על המיחם) ט אפי' להפשיר כל שהמיחם חם כל כך שאלו היה מניחו שם (°) הרבה היה בא לידי בישול דהיינו שיהיה היד סולדת בו שדין מניח על גבי (°) מיחם כדין מניח כנגד המדורה (°) ואם אינו חם כל כך מותר :

האלפס

ט"ז מגן דוד

דאם שואב בכלי ריקן מן הכ"ר דאותו הכלי ששואב יש לו דין כ"ר לחומרא ולא לקולא ולעיל סי' רנ"ח כתבנו דאין לטמון כל הכלי בתוך הכ"ש דא"כ ה"ל הטמנה אלא צריך להיות מגולה למעלה וכת' המרדכי בפ' כירה אין לתת פירות תוך הקיכלי"ם של התנור בבית החורף כדי שיוללו דלא גריעי ממים :

(כ) במקום שהיס"ב הב"י הבי' שהמרדכי כ' בבעל התרומה דהיינו היש מחמירין דכאן ורבינו יחיאל מפרי"ש היה מביא ראיה להתיר מפ' כירה סכה אשה ידה ומחממה כנגד המדורה וסכה לבנה וסת' שמן זית קרוש הוא ואפ"ה שרי ומ"מ טוב להזהר שלא להשים כ"כ קרוב להאש אלא רחוק כדי שלא יהא יס"ב עכ"ל. וכת' ב"י (°) וז"ל נראה דלבעה"ת לא אסור אלא (°) במקום שהיס"ב ולית' דהא טעמא לאו משו' בישול הוא (°) אלא משום נולד וא"כ אפי' אין י"ס נמי אסור [בב"י יש ט"ס וצ"ל כמ"ש כאן] ועוד דמשמע דלרבינו יחיאל שרי (°) לחמם שמן זית אפי' במקום שהיס"ב והדי' אסיקנ' בפ' כירה דשמן יש בו משום בישול והפשרו זה בישולו עכ"ל ולא דק בדברי' אלו דמ"ש תחל' שנרא' מדברי המרדכי דלבעה"ת אסור דוקא ביס"ב הוא סבר מדאסיק המרדכי לחלק בין י"ס או לא שזה כדעת בעה"ת ולית' דבעה"ת מחמיר אפילו באין י"ס מחמת שהוא נולד אלא דהכרעת המרדכי בעצמו הוא לחלק בכך להלכה למעשה לכתחלה להחמיר בי"ס ומ"ש עוד שבפ' כיר' אמרי' שמן יש בו משום בישול כו' תמהתי על גברא רבא דכותיה שרא' באפס קצהו שם ולא כולו דא"כ קשה מ"ש רשב"ג סכה אשה ידה כו' והא יש בו משום בישול דהא היא מפשרה עכ"פ ידיה ואפי' מחממתה והא אפי' בהפשר הוה בישול אלא פשוט דכיון דהוה ע"י שינוי שרי ואין כאן בישול גמור ולא אסור אלא כשהשמן בעין בפ"ע כמ"ש רש"י שם דמותר מחמת שינוי וא"כ ה"ה נמי כאן בשומן שהוא על אינפנד"י דמותר לחמם אפי' במקום שי"ס דמ"ש אינפנד"י מידה גבי שמן והך (°) מקום שהי"ס מיירי עכ"פ שאינו יוכל שם להתבשל דאל"כ הוה אסור לד"ה משום בישול לאו משום נולד כמ"ש בסי"ד במקום שיכול להתבשל אסור ולא זכר שם במקום שהיס"ב דודאי יש מקום שיס"ב ואפ"ה אין מתבשל וה"ה נמי גבי שמן לא מצינו היתר אפילו ע"י שינוי אלא באין יוכל להתבשל בישול גמור וע"כ לא אסרו בעה"ת כאן אלא משום נולד מ"ה מביא שפיר ראיה רבי יחיאל לענין נולד דמותר כאן כמו בשמן במקום דהוה שינוי כנ"ל ומ"ה כ' כאן להתיר אפי' ביס"ב כי חזר ממ"ש בב"י לחלוק על המרדכי אלא לדעת המקילים שהוא רבי' יחיאל והרמב"ן וש"פ שחולקים על סה"ת מותר אפי' בי"ס ובלבוש כ' דכ"ל שטעות יש בש"ע וצ"ל במקום שאין היס"ב דהוא אזיל אחר קושיית ב"י שזכרנו אבל האמת שהב"י חזר בו בש"ע ואין כאן ט"ס בש"ע : (כא) ואע"פ שהשומן כו'. זהו דעת הסמ"ג דאין לאסור משום נולד ודמי לאין מרסקין שלג או ברד כמ"ש (°) סי' ש"כ סי"א דכאן לא עביד כלום בידים אלא ממילא הוא נמחה וגבי ברד נמי תליא אבל נותן הוא לתוך הכוס ואינו חושש ואע"פ שנימוח כיון שהוא ממילא ולפ"ז ☞ אף בחמה מותר להניח והרמב"ן מקיל עוד וס"ל (°) דשומן כיון דלעולם אוכל הוא אפי' לרסק ולסחוט מותר והיש מחמירין הוא דעת התרומה והר"ן ס"ל כיון דכל זמן שלא קרש זב ונלול הוא ודרכו בכך אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי ולפ"ז אף בחמה אסו' והביא ב"י בשם התרומה דאם שפך לחוץ המים והשומן שבתוכה מותר לחמם בשבת הפשטיד"א

מגן אברהם

בישול אפי' ברוטב ונצטנן : מ במקום שהיס"ב. כ' הלבוש שיש ט"ס וצ"ל במקום שאין היס"ב דבמקום שהיס"ב אסור משום בישול כמ"ש (°) הרב"י גבי שמן ול"נ דל"ד דהכא כיון שנתבשל כבר והוא יבש אין בו משום בישול כמ"ש סס"ו ועסי' רנ"ג ס"ה דאיתא בהדיא כך. וכ"מ במרדכי דלהמתירין שרי אפי' במקו' שהיס"ב אך כ' דטוב ליזהר שלא ליתן במקום שהיס"ב וקאי אפשטיד"א דלא כמו שהבין הב"י (°) דקאי אשמן והקשה עליו וכ"כ הכל בו בהדיא בשם הר"ס ע"ש וכן מוכח בגמרא וברש"י שכ' דף קמ"ה שורין אותו בחמין שיהא נימוח משמע שאע"פ שנימוח אח"כ יש לו דין דבר יבש וה"ה שומן אלא שהמרדכי והכלבו חששו (°) לדברי ר"ב ולכן כתבו שלא ליתן במקו' (°) שהיס"ב כדי שלא יהיה נימוח כל כך שיזוב לחוץ אלא יתנו מרחוק ואף שנימוח בתוכו ל"ל בה כמ"ש הרב"י וכ"כ בספר מ"כ עיין שם וכן מוכח בהגהות סמ"ק [°) דללי ופשטי"ד שוין : מא וכ"ש קדירה שיש וכו' דשרי. אבל מ"מ אסור (°) מטעם בישול להאוסרין כמ"ש סט"ו : מב ויש מחמירין. משום דהשומן צף למעלה והוי בעין והוי נולד דדמי למשקין שזבו משא"כ בשלג דשרי כמ"ש סי' ש"ך ס"ט דכשנימוח במים אינו ניכר ומשמע דאפי' בדיעבד אסור לאכול השומן דהוי נולד ומ"מ הפשטי"ד עצמה מותרת דבשומן הבלוע בה אין איסור מידי דהוי אאתיכת בשר שמותר לחמם כמ"ש הרב"י ואפשר דכיון דנאסר השומן בעין חוזר ונבלע בפשטי"ד ונאסר כמ"ש בי"ד סי' ק"ג ס"ג ומ"מ יש להקל בדיעבד כמ"ש רמ"א. וכ"ל דמותר ליתן הפשטיד"א קודם שהוסק התנור כמ"ש סס"י רנ"ג דאפי' כנותן קדירה קודם שהוסק פטור אבל אסור וכ"ש הכא דיש מתירין ליתן אפילו אחר שהוסק לכל הפחות יש להתיר קודם שהוסק ומ"מ אין להקל בפני ע"ה (°) ויש לעשות ע"י עכו"ם. כ' הרמב"ם פ"ט א' נותן האור וא' העצים וא' הקדירה וא' המים וא' הבשר וא' הגיס כלם חייבים משום מבשל שכל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל אבל נתן א' הקדרה וא' המים וא' האור וא' העצים וא' הגיס ב' האחרונים חייבים (אבל נותן האור לא מחייב כיון שהאור היה מתכבה ולא היה התבשיל מתבשל אם לא היה השני נותן העצים) אבל ברישא מיירי שנתנו שניהם האור והעצים ביחד [כ"מ בשם ר"י בר רב] וכ"ל דמיירי שלא הבית האש אלא הביאו ממקום אחר ונתנו פה דאלו הבית היה חייב משום מבעיר ורש"י פי' דכשמוליך גחלת ממקום למקום היא מתלבה מרוח הליכתו וחייב משום מבעיר ועי' ר"ל אביב סי' כ"ח וכתב הפ"מ וי"א שאין חיוב ההגסה אלא בהגסה ראשונה אבל מגהגים פעם א' דלא מגיס מתבשל פטור וכ"ד רמב"ן והרשב"א ז"ל [וכ"כ מהרמ"פ בהגהותיו] וכודאי לד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון במבושלת כ"ל אין בהגסתו חיוב עכ"ל וב"י סי' רנ"ג כ' בשם הכל בו דמגיס חייב משום מבשל אפי' בקדירה מבושלת כ"ל

באר הגולה

מרק ז רמב"ם וסמ"ג וסמ"ק ורבי' ירוחם וכ"כ ה"ה בפרק כ"א לדעת הרשב"א ח הו' בשבת מ"ח עובדא דר"ז ורבי זירא בבי ריש גלותא והר"ן שם

יד אפרים

ט"ז ס"ק כא אף בחמה מותר להניח כן הגי' בדגול מרבבה . ול"ע כיון שמותר אפי' נגד האש מהאי טעמא דנמוח מאליו כ"ש בחמה ועי' לקמן סי' ש"ך ס"ט דשם איתא וכן אם הניחה בחמה או כנגד המדורה מותרים והוא מלשון הר"ן שכ' לפי דעה קמייתא בה"ג הניחה בחמה ונפשרו ואפי' כנגד המדורה מותרים . ולפ"ז נראה שצ"ל בדברי הט"ז אף בחמה ונגד המדורה מותר להניח אך בנהר שלום כ' דשייך לקמן אחר סה"ת והר"ן דמחמירין משום דהוי כנולד ע"ז כ' דלפ"ז אף בחמה אסור וכ"כ בהגהות רוקח ע"ש :

לבושי שרד

ט"ז סק"ב הליון על המחבר סעיף י"ו במקום שהיס"ב כו' היש מחמירין דכאן אח"כ כ' ורבינו יחיאל כו"ל : שם (°) וז"ל נראה מדבריו דלבעה"ת כנ"ל לא אסור אלא במקום שהיס"ב ס"ל להב"י דמה שסיים המרדכי ומ"מ טוב ליזהר כו' היינו שטוב לעשו' כבעה"ת ולא כר' יחיאל א"כ מוכח דלבעה"ת אין אסור אלא במקום שיס"ב ולרב יחיאל אפי' במקום שיס"ב שרי : שם (°) אלא משום נולד שמוליד המשקה ודמי למלאכה שבורר המשקין שזבין ממנה : שם (°) לחמם שמן זית הב"י ס"ל דמ"ש המרדכי וטוב ליזהר שלא ליתן במקום שיס"ב קאי נמי אשמן שהזכיר ר' יחיאל ממילא משמע דלר' יחיאל גם בשמן שרי אף במקום שיס"ב: שם (°) והך מקום שהיס"ב כוונתו דלא תיקשי דכיון דאית ביה משום בישול איך מותר ע"י שינוי לכן תירץ דמיירי שאינו בישול גמור ומש"ה לשון סעיף זה מותר ליתן כו' במקום שהיס"ב ר"ל שהמקום לבד יס"ב אבל אין במקום ההוא כח כ"כ לעשות את האינפאנד"ה יס"ב וא"כ אינו בישול גמור לכן מותר ע"י שינוי לכן אפי' המחמירין לא אסרו רק משום נולד משא"כ בסעיף י"ד דמיירי לענין בישול לא זכר שיהיה המקום יס"ב אלא זכר שהמקום יהיה חם כ"כ עד שיעשה את המשקה יס"ב דאז הו"ל בישול א"כ אזינן דאם המקום לבדו יס"ב לא הוי בישול מש"ה זכר כאן בסעיף זה שהמקום יס"ב וק"ל : מ"א סק"מ (°) הרב"י גבי שמן. ר"ל שהשיג על מה דמשמע מהמרדכי דר' יחיאל מתיר אפילו ביס"ב הובא בט"ז והשגת הב"י ה"ה בשומן דאסור ביס"ב וע"ז תירץ המג"א דשומן אינו כשמן לפי שהוא עתה יבש אין בו מקום בישול אע"פ שנימוח אח"כ בעת הבישול ומביא ראיה מרנ"ג סעיף ה' ע"ש במג"א ס"ק כ"ג וסתם אינפד"ה יש בה שומן ואפ"ה אמרינן גם דהוי דבר יבש ואין בו בישול: שם (°) דקאי אשמן והקשה עיין מה שכתבתי באות ס"ז ותבין כאן שמתרץ קושית הב"י דרך טוב ליזהר אפשטי"ד קאי ובהא ודאי שרי להמתירין אפי' יס"ב משום דהוי יבש : שם (°) לדברי רב ולכן. הוא בעה"ת שאוסר משום נולד : שם שהיס"ב כדי. כוונתו לתרץ קושיא ראשונה של הב"י הובא בט"ז דלטעם נולד מאי חילוק בין יס"ב או לא ע"ז תי' המג"א דכשיס"ב זב לחוץ מהפשטיד"א וניכר המשקה וה"ל נולד אבל במקום שאין יס"ב אין זב לחוץ אלא נימח השומן אל תוך הפשטיד"א ואין המשקה בעין ולא הוי נולד : שם (°) דללי ופשטי"ד שוין . ר"ל דפשטיד"א מיקרי יבש כמו ללי אע"פ שנימוח אחר כך השומן: ט"ז ס"ק כא (°) כי' ש"ך ס"ט כנ"ל וכו' דלפ"ז אף בחמה ע"ם הוא דהא ודאי להסמ"ג המתיר נגד המדורה כש"כ נגד החמה מקום דברים אלו הם אחר שהביא דעת התרומה והר"ן דאוסרים משום נולד ע"ז כתב דלפ"ז אף בחמה אסור להניח ולאו דוקא במדורה כיון שאין הטעם משום בישול אלא משום נולד וזה שייך גם בחמה : שם (°) דשומן כיון דלעולם ר"ל דאף כשנימוח מיקרי אוכל א"כ ליכא נולד כלל דהא מה"ט פירות שאין עומדין למשקין מותר לסוחטן בשבת כר"ם ש"ר משום דגם היוצא מהם אוכל הוא וה"כ בהא והיש מחמירין ס"ל כיון דדרך שומן להיות נלול מש"ה אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי וה"ל נולד ואסור אע"ג דנמחה ממילא דהא נמשקין שזבו מעצמן ה"ל נולד (וזה נ"כ כוונת המג"א שכ' והוי נולד דדמי למשקין שזבו) והא דהיתר בשלג לתוך הכוס אין הטעם משום דממילא אלא משום שנתערב משא"כ כאן בקדירה ג"כ ניכר השומן כמ"ש מג"א ובמ"ש תבין דברי המג"א : מ"א סקמ"א (°) מטעם. הוקשה לו לדבריו בס"ק הקודם דהיתרא דאינפד"א אפי' ביס"ב משום דהוי יבש כיון שהשומן קרוש א"כ קשה כאן ברוטב שהוא נלול הא יש בו בישול לדיעה ראשונה שבסעיף טו לכן תירץ דמ"ש רמ"א וכ"ש קדירה כו' היינו לענין איסור נולד דשרי ומיירי במקום שאין יס"ב אבל ביס"ב באמת אסור משום בישול ולא מיירי רמ"א הכא אלא לענין איסור נולד דהיינו באין יס"ב: ס"ק מב (°) ויש לעשות ע"י נכרי כ' הרמב"ם בריותא הוא בבילה דף לר ע"ש : ש"ע יז הרבה דחיישינן שמא ישכח ויניחנו שם עד שיתבשל: שם ויחם כדין מניח כנגד המדורה כנ"ל : שם (°) ואם אינו חם . ולא חיישינן לאיתוי כמו נגד

באר היטב

משום בישול כמ"ש סט"ו ועיין סי' רנ"ג ס"ה דאי' בהדיא כך ט"ז ומ"א : (לז) ונימוח . דלא עביד כלום בידים אלא ממילא הוא נמחה : (לח) דשרי . מ"מ אסו' מטעם בישול להאוסרי' כמ"ש סט"ו : (לט) ויש מחמירין. משום דהשמן צף למעלה והוי בעין והוי נולד דדמי למשקין שזבו משא"כ בשלג דשרי כמ"ש סי' ש"ך ס"ט דכשנימוח במים אינו ניכר . ומשמע דאפילו בדיעבד אסור לאכול השומן דהוי נולד ומ"מ פשטיד"א עצמה

שערי תשובה

שתהיה היס"ב אבל במקום שהיס"ב אסור כיון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי ועיין לעיל סימן רנ"ג ס"ק ט"ז בשם הט"ז · ועיין בשו"ת כנה"ג סי' י"ז שמותר לתת הקאווי שנתבשל כנגד המדורה אפילו ישראל אבל לתתו ע"ג האש אסור אפי' ע"י עכו"ם ואפי' עושה מעצמו ע"ש : (לט) ויש מחמירין עבה"ט ועיין סי' פ"ד שחולק על המג"א וס"ל דאפי' במקום שהיס"ב אין איסור בדיעבד ובמקום שאין היס"ב מותר ליתן שם פשטידא אפי' לכתחלה ואפי' אם נהגו להחמיר מנהג בטעות הוא ע"ש :

ביאור הגר"א

המוסיף הכל ור"ל שמא תרתח הקדירה ויגלה מבע"י ויכסה משתחשך וכן פי' הרא"ש אלא שפי' קושיא א"ה אפילו קאי אדבר שא"מ הכל וזה אינו סותר לגירסתינו לדינא: ס"טז מותר. ול"ד למ"ש בסוף פ"ד אין מרסקין כו' דשם הטעם השום שמא יסחוט

חכמת שלמה

חיוב במצות שריפה יכול לשורפו ביו"ט דניהו דהבערה הוי בשיעורו בכ"ש מכל מקום הרי מקלקל פטור רק דצורך מצוה חשוב תיקון ולכך אין שורפין קדשים ביו"ט וא"כ תינח היכי דהוי מצוה אבל היכי דלא הוי מצוה שוב הוי מקלקל ומותר לשורפו. לכך שפיר אמר כבוא השמש אתה שורף דהיינו אתה רשאי לשורפו דהיינו פחות מכשיעור כגון אם נשאר לו רק פחות מכשיעור ולכך לא כתב בהדיא שריפה דאז הוי משמע דמחויב לשורפו ואם הוי מחוייב שוב הוי אסור לשורפו דהוי תיקון וחייב משום מבעיר אפי' בכ"ש ולכך לא כתיב שריפה בהדיא לרמז דאינו חיוב רק רשות. ובזה אבין טעם פלוגתתם דהמעיין בש"ס בשבת דף ק"ז ע"א דלר"י דמחייב מלאכה שאצל"ג פוטר מקלקל בהבערה ואינו מחייב רק במתקן או צורך מצוה הוי תיקון כמ"ש שם בתו' וכר"ש דפוטר במלאכה שאצל"ג מחייב במקלקל בהעברה ע"ש. ולכך אתי שפיר דר"א יסבור מקלקל בהבערה פטור ואינו חייב רק במתקן ולכך מפרש וכבוא השמש אתה שורף ואף דאין שורפין קדשים ביו"ט משכחת לה בח"ש וליכא תיקון אבל ר"י יסבור כר"ש ובפרט ר"ע דהוי רבו דר"ש ואמרינן בכמה דוכתי דר"ש בשיטת ר"ע רבו אמרה וא"כ ה"נ כיון דס"ל לר"ש מלאכה שאצל"ג פטור עלי' בע"כ ר"ע רבו נמי ס"ל כן א"כ מקלקל בחבורה חייב וא"כ אף חצי שיעור אסור לשורפו ביו"ט כיון דהבערה הוי בכ"ש כמ"ש הרמב"ם בהלכות שבת . לכך מפרש דכבוא השמש מועד צאתך הוי הכוונה דעד מתי אתה אוכל עד מועד צאתך וכו'. ובהכי הונח לי עוד מה דקשה לי בפירש"י דמפרש דמועד צאתך הכוונ' דאז נעשה(נותר)והוי זמןשריפה וקשה הרי כיוןדלדידי'הוי זמןאכילתו רק עד חצות וא"כ תיכף אחר חצות נעשה נותר והיאך אמר דבבוקר וכו' ואף דבלילה אין שורפיןקדשים הרי ביו"ט נמי אין שורפין קדשים ולמה קאמר דבבוקר נעשה נותר ולא מיד בלילה אחרי חצות. אך לפמ"ש אתי שפיר די"ל דודאי בכל איסורין אסור חצי שיעור מן התורה אבל במלאכת שבת ויו"ט כיון דרק מלאכת מחשבת אסרה תורה ולזה מותר ח"ש. ולכך אתי שפיר דבלילה כיון דהתורה אסרה לשרוף קדשים בלילה אף חצי שיעור אסור לשרפו דחזי לאצטרופי אבל באיסור יו"ט מותר חצי שיעור מן התורה ולכך בבוקר יכול לשורפו אם נשאר לו רק חצי שיעור ואתי שפיר ודו"ק. ומצינו דוגמא לסברתינו הנ"ל בין שבת לשאר איסורים ביו"ד סי' רל"ח בנשבע סתם שלא לאכול אף דאינו חייב רק בכזית כשיעור אכילה מכל מקום אסור חצי שיעור מן התורה אבל בנשבע בפירוש שלא יאכל כזית מותר בחצי שיעור אף דסוף כל סוף אם יאכל כחצי שיעור ועוד חצי שיעור יצטרפו מכל מקום כל שלא אכל רק חצי שיעור מותר כיוןדפירש רק אכזית כן ה"נ בשבת שלא אסרה התורה רק מלאכת מחשבת וא"כ הוי כמו התם דפירש כזית ומותר בו חצי שיעור אבל שאר איסורים שלא פירשה התורה מלאכת מחשבת אף דבעינן שיעור מכל מקום חצי שיעור אסור מן התורה כמו באכילה ודו"ק ואתי שפיר דברינו בעזה"י : והנה במה דאיתא בש"ע המבשל בשבת וכו' עיין בפרי מגדים שם במשבצות מ"ש בשם הלבוש לחלק בין דרבנן דחמיר טפי ועיין מ"ש בחידושי למס' ביצה דף כ' ע"ב בסוגיא דכבשי עצרת במהדורא תניינא מ"ש ראיה להלבוש מפירש"י ומ"ש בדברי הב"ת שהביא המג"א כאן ע"ש ועיין בסי' תקכ"ז מ"ש בזה עוד בדברי תסוברים דבעינן גם במזיד בכדי שיעשה גם בסוגיא הנ"ל דברנו מזה ע"ש ודו"ק היטב :

מחצית השקל

אסור משום דהוי כנותן ומניח לכתחלה לכירה בשבת ולא הותי' אלא חזרה ולפ"ז כתב מ"א שם דבנצטנן לגמרי אפי' יבש אסור אע"ג דלית ביה משום בישול דהא אין טעם האיסור משום בישול אלא דהוי כמניח לכתחלה ואסור משום שמא יחתה ולטעם זה אין חילוק בין יבש למרק : (ס"ק מ) במקום שהיס"ב כתב הלבוש כו' כמ"ש הרב ב"י גבי שמן כו' אהא דתניא פ' א"ט דכ"א אין מרסקין השלג או הברד שיזובו מימיו (וכ' רש"י הטעם דהוי נולד. ופי' הר"ן דבריו דמשום סרך מלאכה נגעו בה שדומה כבורא מים הללו או שמא יסחוט פירות העומדים למשקין) אבל נותן הוא שלג או ברד לתוך המים אע"פ שנימח ממילא. וכ' רבינו ברוך בספר התרומות הובא ברא"ש ור"ן ואסור להחם בשבת פשטיד"א אצל המדורה (וכ' הר"ן ה"ה בחמה) משום דשומן הנקרש נימח וה"ל מוליד ודמי להך דאין מרסקין את השלג כו' עכ"ל והרב' פוסקים חולקים ומתירים כיון דלא עביד בידים וכתב הרב"י והמרדכי ס"פ ב"ט כתב כדברי בעל התרומות ואח"כ כתב ר' יחיאל מפרי"ש הי' מביא ראי' להתיר מדאמרינן פרק כירה דף מ' ע"ב סכה אשה ידה שמן ומחממ' נגד המדור' וסכה לבנה וסתם שמן זית הוי קרוש ואפ"ה שרי ומ"מ טוב ליזהר שלא לשום כ"כ קרוב לאש אלא רחוק כדי שלא תהא היס"ב עכ"ל המרדכי. וכ' ע"ז הרב"י נרא' מדבריו דלבעה"ת לא אסור אלא במקום שהיס"ב וליתא דהא טעמא לאו משום בישול הוא אלא משום נולד וא"כ אפי' יד ס"ב נמי שרי (ר"ל לרבינו יחיאל לדעת המרדכי מדכתב המרדכי על דברי ר"י וטוב ליזהר כו' שלא תהי' היד סולדת בו משמע דר"י גופיה מתיר אפי' במקום שהיד ס"ב ומנ"ל למרדכי דר"י מתיר אפי' במקום שהיס"ב ע"כ משום דהוי ס"ל דבעה"ת גופי' אינו אוסר אלא במקום שהיס"ב ועז"כ הרב"י דליתא דהא הטעם משום נולד וא"כ אפי' במקום שאין היס"ב אסור לדעת בעה"ת כן פי' הדריש) ועוד דמשמע דלר"י שרי לחמם שמן זית אפי' במקום שהיס"ב (דהרב"י הוי ס"ל דמ"ש המרדכי וטוב ליזהר כו' קאי על שמן) והדיא אסיקנא בפ' כירה דשמן יש בו משום בישול עכ"ל הרב"י וס"ל ללבוש ה"ה בפשטיד"א דינא הכי דבמקום שהיס"ב לכ"ע אסור משום בישול ולדעת המתירים לא הותר אלא במקום שאין היד ס"ב ולא חיישינן לנולד. ול"נ דל"ד. ר"ל אע"ג דשומן אסור לכ"ע במקום שהיד ס"ב אבל פשטיד"א להמתירים ואין חוששין לנולד גם במקום שהיס"ב מותר דפשטיד"א ליכא משום בישול כיון דהוא דבר יבש אע"ג דסופה להיות נימח מ"מ בתר השתא אזלינן ועכשיו הוא יבש (אלא עדיין יש לחוש בנצטנן לגמרי דהוי כמניח לכתחל' לכירה בשבת ואפי' ביבש יש לאסור כמ"ש מ"א סי' רנ"ב הנאתיו פה ואולי יש לחלק) : וכ"מ במרדכי כו' וקאי אפשטיד"א כו' ר"ל ומ"ש וטוב ליזהר שלא ליתנו כ"כ קרוב לאש כו' דמשמע דלרבינו יחיאל מותר ליתנו אפי' במקום שהיס"ב לא קאי על שמן כמו שהבין הרב"י ולכן הקשה עליו כנ"ל אלא קאי דוקא אפשטידא דלית ביה משום בישול א"כ לרבינו יחיאל מותר אפי' במקום שהיס"ב ובזה כתב המרדכי וטוב ליזהר כו' מטעם שכתב מ"א בס"ק זה. וכ"מ בגמרא וברש"י. ר"ל דמוכח דאזלינן בתר השתא וכיון דעכשיו הוא יבש אע"ג שסופה להיות נימוח מ"מ דין יבש יש לו : שורין אותו בחמין שיהי' נימוח ורש"י מן האומרים דיש בישול אחר בישול ועכ"ל ל"ל הא דשרי במתני' לשרותו בחמין דמיירי בדבר יבש וכמ"ש בפוסקים ומה בכך הא רש"י כתב שיהי' נימוח א"כ הרי סופה להיות לח אע"כ דבתר השתא אזלינן דהוא יבש ואין בו משום בישול א"כ : אלא כו' חששו כו' ר"ל מה"ט כתבו שטוב ליזהר כו' . כמ"ש הרב"י. בשם בעה"ת שאם עירה ושפך חולה מן הפשטיד"א המים ושומן שבתוכה מותר לחמם הפשטיד"א בשבת ונראה' מכאן אפי' לפי דעתו מותר להחם בשבת חתיכות בשר שומן אע"פ שמקצתו זב דאל"כ אע"פ ששפך המים והשומן ה"ל לאסור מפני חתיכות בשר שבתוך הפשטיד"א שהם נפשרים וזבים והטעם כיון דדבר מועט הוא הדבר הנפשר לא חשיב ושרי עכ"ל הרב"י : (ס"ק מא) וכ"ש כו' מ"מ אסור כו' להאוסרים כו' משמע דלהמתירים שרי אע"ג דנצטנן לגמרי עמ"ש בס"ק מ' : (ס"ק מב) ויש כו' משא"כ בשלג דשרי ליתן לתוך היין או מים אע"ג דנימח ממילא בתוכו כדלקמן סי' ש"כ. ומ"מ הפשטיד"א כנ"ל. כמ"ש בי"ד סי' קי"ב לענין פשטיד"א שאפה גוי דאפי' למי שאינו נזהר מפת גוי מ"מ הפשטיד"א אסורה משום דהשומן היוצא בשעת אפיה אסור משום בישולי גוי דאסור לכ"ע וחוזר ונבלע תוך הפשטיד"א. ומ"מ יש להקל כמ"ש רמ"א לעת הצורך לסמוך על דעת המתירים. ויש לעשות ע"י גוי וכן יש ליזהר בדגים שהרוטב ומרק שלהם קרוש . אבל ברישא מיירי שניהם נתנו האור והעצים ביחד כנ"ל ור"ל השתא גם המביא האור חייב כיון דמ"ד היו

העצים

ט הר"ן בפ"ק דשבת וי"ח אוקימתא דיורה עקורה וטוח' י כל בו ה שבת ע"ד והרמב"ם בפ"א ב תוס' וכ"כ ר"ח והרמב"ם שם ג שם אוקימתא דאביי ד רמב"ם :

נ"ל כל זמן שהיא על האש ע"ש : מג אסור להגיס . משום צובע : מד ולכתחלה וכו' · והעולם נהגו היתר במיני קטניות שמוציאין אותן בכף כיון דא"א בע"א ויש להם על מי שיסמכו עמ"ש סי' רנ"ג ס"ד : מה כנגד המדור'. לאו דוקא דה"ה אם הוא רותח שיס"ב (°) כמ"ש ס"ה וכ"ע וכ"מ מל' רש"י וכ"כ הפוסקים בי"ד דדבר שהוא גוש אפי' בכ"ש מבשל וכ"ש גלי ונ"ל דבשומן מותר לטוחו דאין בו משום בישול כמ"ש סי"ו ומשום נולד ליכא כיון דאינו בעין ונלכד שלא ירסקו בידים רק יניחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו ואפש' דזהו מקרי בעין מידי דהוי אקדיר'שיש בה רוטב ול"ע:

שיט א בנפה חייב. שזהו דרך ברירתו: ב לאלתר מותר. ודוקא אוכל מתוך הפסולת [מ"מ] עסד"ה: ג מותר לברור הירק . דוקא אוכל מתוך הפסולת ועמ"ש ססי' תרי"א דאפי' אין העלין הללו פסול' גמור שראוי לאכילה על ידי הדחק אסור לברור הפסולת ע"ש : ד ומניח השני וכו' . כונת רמ"א למ"ש הטור דאותו שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת ואם כן צריך לברור זה שרוצה לאכול (°) ולהניח השני אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך אוכל וכ"כ הת"ה : ה לא מקרי ברירה . אא"כ קצת אין רצוי לאכול אלא ע"י הדחק וכמ"ש ס"ה דאז פטור אבל אסור ואע"פ שמחכן ומשמר חייב משום בורר התם בדברים לחים עמ"ש סט"ו [מ"מ הל' שביתת עשור] : ו לאכול בין הערבים . היינו מסעודה לסעודה וכמ"ש (°) [גבי דגים] ועב"י

יח ט האלפס והקדירה שהעבירן רותחין מעל גבי האור אם לא נתבשל כל צרכו אין מוציאין בכף מהם שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר (כב) אבל צמר ליורה אע"פ שקלט העין מג (מ) אסור להגיס בו [פי' לנענע אותו בכף] : הגה מד (יא) ולכתחילה יש ליזהר (כג) אף בקדירה בכל ענין: [פסקי מהרי"ו] :

יט י אסור לטוח שמן ושום על הצלי (כד) בעודו מה כנגד (מג) המדורה אפילו נצלה הצלי מבעוד יום דמכל מקום יתבשל השום והשמן :

שיט דיני הבורר בשבת · ובו יז סעיפים :

א א הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלים ובירר מין ממין אחר א (א) בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור ואם בירדם בידו כדי (א) לאכול ב (ב) לאלתר מותר : הגה וכל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה (°) מיד מקרי לאלתר [המגיד פ"ח ור"י נ"ב ח"ח וב"י וטור ורא"ש] ואפי' אחרים אוכלים עמו שרי [תוס' פ' כלל גדול] ולכן ג מותר לברור (ג) הירק שקורין שאלאט"ן מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה [ב"י סימן שכ"א] :

ב ג הבורר אוכל מתוך הפסולת בידו להניחו אפי' (°) לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב :

ג ד היו לפניו (°) שני מיני אוכלים מעורבים בורר אחד מאחר ד (ד) ומניח ° [השני כדי] לאכול מיד : הגה ושני מיני דגים מקרי שני מיני אוכלים ואסור לברור א' מחבירו אלא בידו כדי (°) לאכלו מיד אע"פ שהחתיכות גדולות (°) וכל אחת ניכרת בפני עצמה אבל כל שהוא מין א' אע"פ שבורר חתיכות (ב) גדולות מתוך קטנות ה לא מיקרי (ה) ברירה ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו [תה"ד סי' נ"ז] . ואם בירר והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום כגון שבירר שחרית ו לאכול (ו) בין הערבים חייב :

(°) הפסטיד"א וכ' ע"ז ונראה מכאן שאפי' למאן דמחמיר מותר להחם בשבת חתיכת בשר שמן אעפ"י שמקצתו זב והטעם כיון דדבר מועט הנפסד לא חשיב ושרי עכ"ל : (כב) אבל צמר כו'. דבזה יש משום צובע א"כ שהאמר צריך הרבה בישול כ"כ הרא"ש : (כג) אף בקדירה כו'. שם כ' מהרי"ו שאין להגיס בה בכף דהוה כמבשל כדאמרינן בפ"ק דשבת ביורה עקורה וטוחה וכן ראיתי בבית מהר"י ז"ל עכ"ל. מ"ש מפ"ק דשבת אין ראיה דשם מיירי מצמר ליורה דחמיר טפי כמ"ש בסמוך אבל כאן כבר נתבשל נ"ל מותר וכ"כ בהדיא בססי' שכ"א בען פרור בתוך הקדירה דמותר מטעם שכבר נתבשל נ"ל אלא ודאי משום הרחקה יתירה פגע בה וע"כ נלע"ד דהוצאה בעצמא בלי שום היפך בקדירה אלא ליקח חתיכה אין כאן זהירות אעפ"י שלא נתבשל נ"ל אסור אפי' בהוצאה שנמצא מגיס מ"מ בנגמר נ"ל אין להחמיר בהוצאה רק שיחמי' להפוך בקדירה הרוצ' להחמיר דהא בש"ס שכ"א מתיר אפילו לכתחלה ע"ש : (כד) בעודו כנגד המדור'. וה"ה כשמעבירו מהאש כ"ז שהוא רותח שהיס"ב אסור לטוח עליו שום דהא עדיין כ"ר הוא והרבה אין יודעים להזהר כשצולין אווזא וכשמוציאין אותה בעודה רותחת מושחין עליה שום וזה אסור כ"ז שהיס"ב :

שיט (א) לאכול לאלתר כו'. לאו דוקא לאלתר אלא (°) באותו סעודה דהא בגמ' איתא ת"ר היו לפניו ב' מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברור ואם בירר חייב חטאת ואיכא הרבה אוקימתות לפרש ברייתא זו והמסקנא אביי אמר ה"ק בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעשה כבורר לאוצר וחייב חטאת :

°) ואגב אזכיר מה שקשה לי מאי דוחקי'

°ע' סי' תקי"ד ס"ג מ"ש

הבורר

דאביי לפרש כן הברייתא דרך נעשה ולמה לא פי' דג' בבי קתני לאלתר שרי לכתחלה לאכול ולהניח לבו ביום פטור אבל אסור ולאוצר חייב חטאת וכדרך שפי' ר"י לפי תירץ שלו בשלמא לעולא ולר"ח ולר' המנונא אין לפנינו רק ב' חילוקים ע"כ מוכרחים אנו לפרש על ב' דברים דהיינו מותר לכתחלה וחיוב חטאת משא"כ כאן שיש לפנינו ג' חילוקים דהיינו לאלתר ובו ביום ומניח למחר למה לא נפרש הברייתא ג"כ הכי ונלע"ד דהך היתר דלאלתר הוא פשוט דאל"כ ודאי היאך אפשר לאכול כל אדם דודאי לא יקח המאכל כלו בפעם אחד לפיו אלא יקח א' א' לפי ראות עיניו מה שיקח תחלה יקח וא"כ ק' פשיט' דשרי. וגם מ"ש מניח לאלתר קשה פשיטא כיון דמותר לאכול הנברר ה"ה להניח מותר לאכול סמוך לאלתר באותה סעודה וע"כ הוצרך לפ' דמ"ש אא"כ לא יברור לבו ביום יש בו חיוב חטאת וא"כ ה"א דאף להניח לאכול לאלתר אסור משום דאי שרית ליה להניח לאותה סעודה שמא יניח לבו ביום ויהיה חייב חטאת משא"כ אם לא היה חיוב חטאת רק פטור אבל אסור אין שום סברא לטעות ולגזור עבורו במניח לאותה סעודה ע"כ הוכרח אביי לפ' המשנ' על ב' דרכים זה נ"ל נכון : (ב) גדולות מתוך קטנות . דבת"ה סי' נ"ז כ' שאין איסור ברירה אלא בב' מינים דבגמרא איתא היו ב' מינים לפניו ודוקא ב' מינים דנקט דכל היכא דאיכא למימר דוקא לא אמרי' לאו דוקא ותמוה לע"ד דלפי הנראה לרבותא נקט ב' מינים דכא' פשיטא שייך ברירה במה שרוצה להניח אלא אפי' ב' מינים דכבר ניכר ומופרש כל א' מחבירו ואין שייך בזה עירוב אפ"ה לא יברור ותו דבאוכל המעורב עם פסולת הוא במין אחד וה"ה אם אין שם פסולת רק שרוצה להניח קצת ממנו מקרי אותו השיור פסולת כמ"ש הטור בסמוך בב' מינים והיא הדין בזה דמ"ש וכן משמע בדברי ר"ח שמביאים התוספות פרק כלל גדול וז"ל פירש ר"ח דבאוכל מתוך אוכל שייך ברירה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו שרוצה לאכול דאותו שאין חפץ בו חשיב פסולת משמע אפי' במין אחד הוא כן דמקרי פסולת מה שאינו רוצה לאכול עתה ובוררו להניח על סעודה אחרת ואסור ותו יש לתמוה על שהעתיק רמ"א (°) דגדולות מתוך קטנות לא מקרי ברירה דבת"ה משמע דבמין אחד לא הוה כלל ברירה אפילו בשוין אלא

דבב'

נתיב חיים

שיט, ט"ז ס"ק א °) ואגב אזכיר מה שקשה לי. נ"ב ולי לק"מ כיון דאם בירר ביד לאוצר חייב חטאת א"כ בו ביום ודאי ג"כ חייב חטאת כדפריך ר"ח לעולא וכי מותר לאפות בו ביום וכי מותר לבשל בו ביום ולפירש"י הא דתני הא בקינון ותמחוי הא בנפה וכברה והיינו הך ברייתא פשיטא דקשה וכי מותר לאפות ודו"ק :

חתם סופר

(שם) במג"א ס"ק מ"ה בי"ד. נ"ב עיין ש"ך סי' קה סק"ח ואמנם מתשובות מנחת יעקב סוף כלל ס"א מוכח דלכ"ע אינו מבשל לענין בב"ח מריש פרק כל הבשר סוף סוף כלי שני הוא ע"ש ולכאורה ה"ה לענין שבת ונראה לי דלענין שבת מקרי שפיר בישול דהיינו כצלי בלא רוטב וחייב אבל בב"ח פטור דהוא טיגון ולא בשול וכמו שכ' הר"ן סוף פרק כל הבשר וראיה מש"ס סנהדרין דף ד' ע"ב ובתוס' ד"ה דרך וכו' וק"ל ועיין ש"ך ריש סי' צב :

סי' שיט במג"א ס"ק ה' שמתבל ומשמרו נמחק

לבושי שרד

המדורה בסעיף טו : **שם** בט"ז (°) הפסטיד"א. אף שעדיין נפסד וזב מבשר שומן שבתוכו דבר מועט הוא ושרי: מ"א סקמ"ה (°) כמ"ש סי"ו במ"א סק"מ דהוי יבש · ש"ע סי"ט כנגד המדורה אפי' נצלה כל"ל :

שיט הגה ס"א (°) מיד מקרי. כלו' שבורר קודם הסעוד' לצורך הסעוד' אלא דבעי' סמוך לסעודה ממש כמ"ש המג"א סי' שכ"א ס"ק טו: ט"ז סק"א (°) באותה סעודה כוונתו דודאי גם המחבר מודה לרמ"א בהא דהא לשון הגמ' הוא בורר ואוכל (היינו לאלתר) בורר ומניח (היינו סמוך לסעודה) : **ש"ע** ס"ב לבו ביום. היינו כל שאינו סמוך לסעודה ממש : ס"ג שני מיני. סעיף זה מיותר הוא דכבר כ' דין זה בסעיף א' ולא נקטי' אלא משום סיפא ואם בירר והניח לאחר זמן כו' דדין זה עדיין לא נזכר כי סעיף ב' לא מיירי אלא באוכל ופסולת ולא בב' מיני אוכלים אלא דקשה דכי היכא דבסעיף א' כלל לשניהם ביחד לענין לאכול לאלתר ה"נ בסעיף ב' ה"ל לגלול אוכל ופסולת יחד עם ב' מיני אוכלי' לענין דלהניח אפי' לבו ביום חייב אכן דלא תלי לכלליניהו כי חלוקים הם דבאוכל ופסולת בכל שאינו סמוך לסעודה חייב כמו שכתבתי באות ג' אבל בב' מיני אוכלים שרי אפי' רחוק מסעודה ואינו חייב אלא מסעודה לסעודה כל זה הוא כוונת המג"א סק"ו וכן הוא בב"י : **הגה שם** לאוכלו מיד. ר"ל שיברור אותו שרוצה לאכול מיד ולא יברור אותם שרוצה להניח לסעודה האחרת : **שם** (°) וכל אחת נכרת כלומר דלא היתה דאין שייך בורר אלא בב' מינים מעורבים כלשון המחבר וכאן אין מעורבין : ט"ז סק"ב (°) דגדולות מתוך קטנות לא מיקרי ברירה. ומשמע ליה לט"ז דדוקא גדולות מתוך קטנות מתיר הואיל וניכרין ואין מעורבין משא"כ בשוין: **מ"א סק"ד** ומניח השני. לכאורה הוקשה לרמ"א דהא חזינן דאע"ג דבש"ס אסר בורר ואוכל בורר ומניח מ"מ בלשון המחבר דלא נזכר כלל מניח להתירא משום דכל לאלתר קרי ליה בורר לאכול לאלתר כמ"ש ס"א ולא קרי לשון מניח אלא גבי איסורא בסעיף ב' שאינו לאלתר וא"כ למה כתב כאן לשון מניח להיתרא לאלתר לכן פי' רמ"א דה"ק שמניח השני שאינו רוצה לאכול ואותו שבורר הוא כדי לאכול מיד כך היה נראה בכוונת רמ"א אך המג"א לא ניחא ליה לו' כך דהא לאו קושיא היא כלל דבשלמא בסעיף א' דליכא התירא רק סמוך לסעודה ממש לא קרי לי' מניח אבל בסעיף זה דשרי אפילו רחוק מסעודה כמו שכתבתי אות ד' מש"ה קרי ליה מניח לכן פי' המג"א כוונת רמ"א דלא תטעה דה"ק בורר אחד מהאחד ומניח האחר לאכול מיד ובאמת דזה אסור אלא ה"פ בורר אחד מא' ומניח השני ואותו שבורר הוא כדי לאכול מיד ודוק: סק"ו (°) גבי דגים ר"ל דיקא דרמ"א בשם הת"ד בדגים מיירי כן בתה"ד שבסעודת שחרית בורר להניח על סעודה ג' ומפלפל שם אי מיקרי בורר יתר כוונת מג"א עיין מה שכתבתי אות ח' .

באר היטב

מותרת דבשומן הבלוע בה אין איסו' מידי דהוי אחתיכת בשר שמותר לחמם כמ"ש הרב"י ואכתוב בסמוך . ואפש' דכיון דנאסר השומן בפנים חוזר ונבלע בפסטיד"א ונאסרה כמ"ש בי"ד סי' קי"ג ס"ג. ומ"מ יש להקל בדיעבד כמ"ש רמ"א . ונ"ל דמותר ליתן הפסטיד"א קודם שהוסק התנור כמ"ש ססי' רנ"ג דאפילו בנותן קדירה קודם שהוסק פטור אבל אסור וכ"ש הכא דיש מתירין ליתן אפי' אחר שהוסק לכל הפחות יש להתיר קודם שהוסק ומ"מ אין להקל בפני ע"ה ויש לעשות על ידי עכו"ם . כתב הב"י נראה אפילו למאן דמחמיר מותר להחם בשבת חתיכות בשר שמן אעפ"י שמקצתו זב כיון דדבר מועט הוא הנפסד לא חשיב ושרי לכ"ע עכ"ל וכתב א"ז דמותר להשים כד של יין שיש בו קרח על התנור כדי לפשר הקרח . כתב הרמב"ם פ"ט א' נתן האור וא' העצים וא' נתן הקדרה וא' נתן המים וא' נתן הבשר וא' הגיס כולם חייבים משום מבשל שכל העושה דבר מצרכי הבישול ה"ז מבשל אבל נתן אחד הקדרה וא' המים וא' האור וא' העצים וא' הגיס ב' האחרונים חייבים. אבל נותן האור לא מתחייב כיון שהאור הי' מתכבה ולא היה התבשיל מתבשל אם לא היה השני נותן העצים אבל ברישא מיירי שהביאו שניהם האור והעצים ביחד כ"מ בשם ר"י בי רב . ונ"ל דמיירי שלא הבית האש אלא הביאו ממקום אחר ונתנו פה דאלו הבית היתו חייב משום מבעיר . ורש"י פי' דכשמוליך גחלת ממקום למקום היא מתלבה מרוח הליכתו וחייב משום מבעיר ועיין ר"ל בן חביב סי' כ"א . וכתב המ"מ ויש אומרים שאין חיוב ההגסה אלא בהגסה ראשונה אבל משהגיס פעם א' דבלא מגיס מתבשל ופטור וכ"ד הרמב"ן והרשב"א . ובודאי לד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון מבושלת כל צרכו אין בהגסתו חיוב עכ"ל . וב"י סי' רנ"ג כתב בשם הכלבו דמגיס חייב משום מבשל אפי' בקדרה מבושלת כל צרכו כל זמן שהיא על האש ע"ש : (מ) אסור . דבזה יש משום צובע : (מא) ולכתחלה וכו' . והעולם נהגו היתר במיני קטניות שמוציאין אותו בכף כיון דא"א בענין אחר ויש להם על מי שיסמוכו עיין מ"ש סי' רנ"ג סעיף ד' מ"א . וט"ז כתב נלע"ד דהוצאה בעצמא בלי שום היפך בקדירה אלא ליקח חתיכה אין כאן זהירות אף ע"פ שלא נתבשל כל צרכו אסור אפילו בהוצאה שנמצא מגיס מ"מ בנגמר כל צרכו אין להחמיר בהוצאה רק שיחמיר להפוך בקדרה הרוצה להחמיר ועססי' שכ"א ועיין בפנים מאירות סי' פ"ד : (מב) המדורה . וה"ה כשמעבירו מהאש כל זמן שהוא רותח שהיס"ב אסור לטוח עליו שום דהא עדיין כ"ר הוא וכ"כ הפוסקים ביו"ד סי' ל"ד ס"ק כ"ה בדבר שהוא גוש אפי' בכ"ש מבשל וכ"ש גלי ע"ש והרבה אין יודעים להזהר כשצולין אווזא וכשמוציאין אותה בעודה רותחת מושחין עליה שום וזהו איסור כל זמן שהיס"ב ט"ז . וכתב המ"א ונ"ל דבשומן מותר לטוחו דאין בו משום בישול כמ"ש סי"ו ומשום נולד ליכא כיון דאינו בעין ונלכד שלא ירסקו בידים רק יניחנו עליו מעט מעט והוא נימוח מאליו ואפשר דזהו מיקרי בעין מידי דהוי אקדירה שיש בה רוטב ול"ע עכ"ל ומכאן ראיה שמותר לטוח שומן אווזא שנקפא ע"ג מיני קמחים וקטניות כגון לאקשי"ן ערביזי"ן היר"ז שנותנים ע"ג קערה. א"ז בשם דרישה (ובס' אליה רבה הניח קצת בצ"ע ע"ש) :

שיט (א) בנפה . שזהו דרך ברירתו : (ב) לאלתר . ודוקא אוכל מתוך הפסולת עס"ד . הר"י אבולעפי' הובאו דבריו במהרי"ט אהלון סי' רנ"ג כתב דמדברי רש"י נראה דאפילו לאלתר דוקא כשבורר לעצמו מותר אבל לאחרים אסור ומהרי"ט אהלון שם דחה דבריו וכתב דאפילו לאחרים שרי . עוד כתב שם מהר"י אבולעפי' והרמב"ם ס"ל דבורר פסולת מתוך אוכל נמי מותר לאלתר ולפי זה כתב דלהסיר הגרעה מן הכוס מותר להסירה כשהוא לאלתר . ומהרי"ט אהלון שם דחה דבריו והעלה שדעת כל הפוסקים דפסולת מתוך האוכל אסור אפילו לאלתר והנוטל פסולת מתוך האוכל לעולם חייב אפי' ביד ולאלתר ומהריט"ץ שם התיר להסיר הגרעה מן הכוס בשבת מטעם אחר דאין ברירה בלח . וגם את הגרעה ישלח . דלא שייך ברירה אלא מה שצריך לפשפש ולברור אבל דבר שלף למעלה כבר ברור הוא והוי ליה כמשל בניתא מחלבא דאין זה ברור ע"ש . והיד אהרן כתב עליו דהיתר זה הוא דחוק מאוד . והט"ז סי' זה ס"ק י"ד ובסי' תק"ו ס"ק ג' כתב דאין להסיר הגרעה והזבובים מן הכוס דה"ל בורר פסולת מתוך אוכל אלא ליקח מן המשקה קצת עמהם : (ג) הירק . דוקא אוכל מתוך הפסולת ואפילו אין העלין הללו פסולת גמור שראויים לאכילה ע"י הדחק אסור לברור הפסולת מ"א : (ד) ומניח . ר"ל דאותו שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכלין והשני חשיבא פסולת וא"כ צריך לברור זה שרוצה לאכול עתה דחשוב כאוכל ולהניח השני אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך אוכל וכ"כ הת"ה מ"א : (ה) ברירה . וט"ז חולק וכתב דיש להחמיר אפילו במין אחד ולא יברור אפי' במין א' ואפילו גדולות מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה ע"ש : (ו) בין

הערבים

ביאור הגר"א

פירות העומדין למשקין כמ"ש בר"ן ומ"מ : וכ"ש קדירה . שאף לפי' רש"י משום נולד מותר כמש"ש אבל נותן כו' : ר"ש מחמירין. דס"ל כפרש"י ואף בקדירה משום שהשומן לף והוא בעין ועס"ז ועיין בע"ש : ס"יח אם לא. כמ"ש בס"ד:ואם. דאז אין בו משום בישול מדמותר חזרה וכמ"ש בתוספתא כנ"ל : אבל צמר. תוס' שם ד"ה דלמא : אע"פ. וכן מוכח בירושלמי ר"ן. ולכן סתמו במתני' וב"ה מתירין ולא חילקו בין עקורה וטוחה דבלא"ה מודה לב"ש משום דבלא"ה לא היו ב"ש מתירין משקלט העין : ס"יט אסורי ערש"י ק"ש א' ד"ה סדיקא :

סי' שיט ס"א או שם היו לפניו כו'. ל"ק כו' וכפי' תוס' שם ד"ה והתניא כו' : לאלתר. כאביי : וכל מה. מדקאמר שם ולבו ביום כו' משמע דלאלתר לאו לאלתר ממש : ואפי'. תוס' ד"ה בורר : ס"ג היו לפניו. עתוס' ד"ה היו :

אבל

מחצית השקל

העצים שם ועשה צורך הבישול. ורש"י פירש בביצה דל"ד ע"א : (ס"ק מג) אסור להגיס משום צובע עמש"ל סי' רנ"ב ס"ק ב' : (ס"ק מד) ולכתחלה כו' כיון דא"א בע"א. והט"ז כתב דבהוצאה בעלמא אם אינו מהפך בקדרה נ"ל בה : עמ"ש סי' רנ"ג ס"ק ל"ב דיש ליתן הקטניות לבסוף לרוטב : ואפשר דזה מקרי בעין כו' ול"ע ועמ"ש בספר א"ר בשם דרישה :

סימן שיט (ס"ק ב) לאלתר כו' ודוקא אוכל כו' עס"ד. דאפי' האוכל מרובה ויש טרחא יותר בברירת האוכל מ"מ צריך לברור דוקא האוכל : (סק"ג) מותר לברור כו' עמ"ש ס"ס תרי"א שכ' בשם מ"מ שהקשה אהא דאמרי' התם דהתירו חז"ל לקנב ירק (היינו להסיר העלין המעופשין מן הירק) ביה"כ מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש (ע"ש פירושיו) ואמאי התירו מפני עגמת נפש איסור תורה דהא ה"ל בורר גמור ותי' כיון דהעלים המעופשים ראוים לאכילה ע"י הדחק וכה"ג גם בשבת ליכא רק משום שבות ולכן הותר ר"י ביה"כ ע"כ הרי מוכח דגם כה"ג שהעלין נאכלין ע"י הדחק מ"מ איכא איסורא דרבנן לברור הפסולת מתוך האוכל והא דהתירו שבות ביה"כ לברור הפסולת מתוך האוכל ולא אמרו שיברור האוכל מתוך הפסולת דאפילו שבות ליכא צריך לומר דלא רצו חז"ל להטריחו כל כך ואולי י"ל כיון דביה"כ אסור באכיל' גם האוכל מיקרי פסולת אלא לפ"ז לא הי' צריך המ"מ לתירוצו דגם העלין הם אוכל ע"י הדחק וי"ל בדוחק : (ס"ק ד) ומניח כו' כוונת רמ"א כו' דלכאור' תיבת השני שהוסיף רמ"א הוא ללא צורך : (ס"ק ה) לא מיקרי כו' וכמ"ש ס"ק ג' : ואע"פ שמחכן ומשמר חייב ר"ל דהא הקום שמפרים מהגבינה או החמאה או השמרים מן היין הוי ג"כ אוכל ע"י הדחק ואפ"ה הוי חיובא דאורייתא ולמה בעלים ליכא אלא שבות. התם בדברים לחים דהם נבללים זה עם זה הוה ברירה גמורה משא"כ בשני דברים יבשים אע"פ שמעורבים זה עם זה מ"מ לא הוי תערובת גמור דכל חד לחודיה באפיה נפשיה קאי וליכא ברירה כ"ה : מ"מ. פ"א מהלכות שבת · (ס"ק ו) לאכול כו' מסעודה לסעוד' דהרב"י הביא מחלוקת הפוסקים מהו נקרא לאלתר דעת המרדכי דוקא להתחיל לאכול אחר ברירתו שרי אבל לאכול אחר שעה חייב ודעת ר"ח דמה שמברר לצורך הסעוד' שמסיב בה מקרי לאלתר. ורי"ו הביא עוד דעה דאפי' לברור ג' או ד' שעות לפני הסעוד' אם הוא לצורך אותה סעודה מקרי לאלתר ולא אסור כ"א לברור מסעודה לסעודה כגון לברור שחרית שהוא קודם סעודת צהרים והוא בורר לצורך סעודת בין הערבים או כשהוא עומד תוך סעודת צהרים ובורר לצורך סעודת בין הערבים בזה חייב : הרמב"ם כתב כלשון שכתב הרב"י פה בש"ע וכתב הרב"י וז"ל נרא' מדבריו שיש חילוק בין בורר אוכל מתוך

פסולת

ד ה ז **הבורר** (ז) **פסולת מתוך אוכל אפי' בידו אחת חייב :** הגה (ג) ואפי' האוכל מרובה ויש יותר טורח בברירת האוכל אפ"ה לא יברור הפסולת אפי' כדי לאכול לאלתר (ב"י) :

ה ו **הבורר תורמסין מתוך פסולת שלה' חייב מפני שהפסול' שלהם** א] **ממתקת אותם כשישלקו אותן עמהם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב :**

ו ז **אין מוללין מלילות אלא מולל בשינוי מעט בראשי אצבעותיו .** הגה ואע"פ שמפרק האוכל מתוך השבלים הואיל ואינו מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול שרי ח ויש (ח) מחמירין [מרדכי ור"ן פ"ק דיו"ט] (ד) ולכן אסור לפרוק האגוזים לוזים או אגוזים גדולים מתוך קליפתן הירוקה (מהרי"ל) וטוב להחמיר מאחר דיכול לאכלן כן בלא פירוק :

ז ° ח **היו לו מלילות** (°) **מע"ש לא ינפה בקנון** (פרש"י כלי שראשו אחד רחב והשני עשוי כמין מרזב ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האוכל ומתגלגל דרך המרזב והפסולת נשאר בכלי) **ותמחוי** (פי' קערה גדולה) **ולא בשתי ידיו אלא מנפה בידו אחת בכל כוחו :**

ח ט (ה) ט **אין** (ט) **שורין את הכרשינין** (פי' הערוך ויל"ה בלע"ז) י **דהיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסולת דהוה ליה כבורר אבל נותנן בכברה אע"פ** (°) **שנופל הפסולת דרך נקבי הכברה :**

ט (°) כ **משמרת אפילו תלויה מע"ש** (°) **אסור ליתן בה שמרים** ל **אבל אם נתן בה שמרים מע"ש מותר ליתן עליהם מים כדי שיחזרו צלולים לזוב :**

י י **יין** (ו) מ **או מים שהם צלולים מותר לסננן במשמרת .** הגה ואע"פ שיש בו (י) קמחים דקין הואיל וראוין לשתות בלאו הכי (סמ"ג) **אבל בסודרים אסור** יא נ **משום** (יא) **ליבון** (ז) **ויין ושאר משקין מותר** (ח) **ואם הם** (יב) **עכורים בין מים בין יין אסור לסננם** יב (ט) ס **ולהרמב"ם במשמרת אסור ואפי' מים ויין צלולים** °עס"ם סכ"א

ט"ז מגן דוד

דבב' מינים כתב שיקח משני המינים להשהותן לסעודה אחרת דבזה הוה כמו מין אחד ע"כ וכבר דחינו זה דלרבותא נקט ב' מינים וכ"ש מין אחד וכ"מ דברי הטור שהתחיל בבורר חייב כו' ואח"כ כתב הלכך היו לפניו אוכלין עם פסולת שלהן כו' ואח"כ כתב היו לפניו ב' מיני אוכלין כו' משמע דמתחלה במין אחד קאמר וכתב ת"ה שם דאחד מהגדולים הי' נזהר לברר דוקא מה שרוצה לאכול עתה אפי' במין א' והוא חולק עליו ובמהרי"ל כ' בהל' פסח ולדוך מלח בי"ט של פסח מותר דקי"ל אין טחינה אחר טחינה אך יזהר שלא יברר הפרורים הגדולים מתוך הקטנים כי איסור בורר יש באוכלין עכ"ל ורש"ל פ"ק דביצה בספרו סי' מ"ב מביאו אלא שתמה עליו דהא ברירה מותר בי"ט אלא שלכתחלה ימעט בטרחה עכ"ל משמע דבשבת מודה רש"ל דיש בזה משום ברירה וכיון דיש כאן חשש איסור דאורייתא יש להחמיר אפי' במין אחד ולא יברור אפי' במין אחד ואפי' גדולות מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא בדרך ברירה כנלע"ד : (ג) ואפי' האוכל מרובה. בטור כתוב דאם (°) הפסולת מרובה על האוכל אסור אפי' לטלטלו שהאוכל בטל ברוב פסולת ומ"מ לוזים ובטנים שנשתברו ועדיין מעורבין בקליפתן אע"פ שהקליפות מרובות על האוכל לא מקרי פסולת מרובה על האוכל כיון דאורחייהו בהכי הוי כמו שומר לפרי עכ"ל אלא דבקליפה הירוקה אסור לפרקה בשבת כמ"ש רמ"א בסמוך. הב"י (°) הקשה דכאן משמע דכל שבורר בידו אע"ג דמטיל לתוך כלי אפי' לנפה וכברה מותר אם הוא לאלתר וק"ל ממ"ש בפ"ק דביצה דבי"ט בורר כדרכו בחיקו בקנון ותמחוי ובחיקו משמע שבורר בידו ונותן לתוך חיקו ודומיא דחיקו הוה קנון ותמחוי וא"כ לא שרי אלא לברור ולהניח בידו אבל להניח בקנון ותמחוי אסור אע"פ דאין בורר אלא בידו לאכול לאלתר וצ"ל דהא כדאיתא והא כדאי' דחיקו היינו שבורר ונותן לתוך חיקו ונפה וכברה וקנון ותמחוי היינו שעושה הברירה בהם עכ"ל ומו"ח ז"ל פי' הך בחיקו ג"כ אבריר' שפורס טליתו על חיקו ובורר עליו. עוד כ' שטעות היתה ל' המשנה לפני הב"י שאוסר בי"ט (°) בקנון ותמחוי וליתא דלא אסרה המשנ' בי"ט אלא בנפ' וכברה כו' עכ"ל (°) ובאמת לדקו יחדיו בשניהם דל' לתוך חיקו ודאי קאי על הנתינה אחר הברירה לתוך חיקו דהכי איתא בהדיא בגמ' שם קודם לזה תנן התם המולל מלילות של חטין מנפח על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך חיקו פירש"י בשולי בגדיו חייב במעשר ומסקי' שם דלענין שבת פטור וכאן נמי קאמר בורר לחיקו פי' שנותן אפי' לתוך חיקו אחר הברירה והברירה עצמה היא בקנון ותמחוי ומ"ה לא זכר הטור סי' תק"י כלל חיקו אלא קנון ותמחוי שהם כלי הברירה אבל בנתינה אחר הברירה מותר בכל גוני ובגמ' לא זכרו אלא הואיל וזכרו גבי מעשר דחייב · ומ"ש עוד מו"ח ז"ל בלשון המשנה שלפני ב"י לא עיין יפה בב"י שלא נתכוין כלל לי"ט אלא דה"ק בקושיא לפ"ז לא יהיה בשבת מותר אלא אם נותן לידו אפי' אם רוצה לאכול לאלתר ולא משמע הכי בפירש"י : (ד) ולכן אסור · וה"ה בקטניות שעדיין הם מחוברים בשרביטים שגדלו עמהם ואפי' אם כבר (°) נתקו מע"ש אין ליקח הקטניות מן הקליפות אלא מה שרוצה לאכול מיד כנלע"ד ועמ"ש סי' של"ו ס"ח : (ה) אין שורין. במשנה אמרי' אין שולין ופירש"י כדתנן בביצה מדיח ושולה וע"כ הוא ט"ס מ"ש שורין : (ו) או מים שהם צלולים . פי' הר"ן דהיינו (°) דרוב אינשי לא קפדי בהכי : (ז) ויין ושאר משקין · ק"ל מדברי הר"ן הביא ב"י סימן ש"כ דיין מלבן ומביא ראיה מהגמ' דדרסי' לאכלה ולא לכובסה וצ"ע (°) ועמ"ש בסי' ש"כ : (ח) ואם הם עכורים · פי' עכורין לגמרי דלא משתתי הכי כלל אסור אפי' בסודר ואין היתר בסודר רק עכור קצת ואפשר דמשתתי הכי ומיהו רוב אינשי לא שתי ליה הכי כ"כ ב"י בשם הר"ן . (ט) ולהרמב"ם במשמרת

מגן אברהם

ועכ"י : ז הבורר פסולת (°) עסי' תקי"ד דבי"ט מקלינן וכ"כ ב"י והט"ז עשה עצמו כאלו לא ידע את יוס"ף : ח ויש מחמירין . (°) דדוקא לרכך שרי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים הוי תולדה דדש ואסור אבל כשנתפרקו הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכ"ע כדאיתא בגמרא וכ"י בשם התוס' ע' ססי' שכ"א ושרביטין של קטניות משמע דאסור לפרכן ולהוציא הקטניות וצ"ע דכל העולם נוהגין היתר וצ"ל כיון שעודן לחין ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריד אוכל מאוכל ובמהרי"ל תמה איך רשאין לאכול קטניות מתוך שרביטין שלהם שקורין שוטי"ן : ט אין שורין וכו'. כ"ה אם יש פסולת ואוכל מעורבין אסור ליתנם במים כדי שיפול הפסולת למטה כגון עפר או שיציף למעלה כגון תבן ועסי' תק"י וכ"מ מל' רש"י : י יין . (ע' ת"ש) ואם יש בו (°) קמחים מותר לסננו (תניא וכ"כ רש"י) : יא משום ליבון · אבל משמרת עשויה לכך ואין חושש לליבונו (טור) וצ"ע כיון דאמרינן בבגד שרייתו (°) זהו כיבוסו א"כ מה לי עשוי לכך או אינו עשוי ובסמ"ג כתב וז"ל ומשום סחיטה ליכא למגזר שהרי המשמרת עשוי לכך ולא קפיד בליבונה כדאמרינן פרק ב"ע (וכסי' ש"ך סט"ו) אבל בסודר מים אסור וכו' עכ"ל וכ"כ בסה"ת וי"ל שלזה כוון הטור דס"ל כמ"ש הב"י סי' ש"כ בשם התוס' והרא"ש דכשאין עליו לכלוך לא הוי כיבוס וכמ"ש שם בש"ע וכ"מ סי"ו אלא דאסור שמא יסחוט והוי כיבוס ולכן בעשוי לכך לא גזרינן ומ"ש בסי' של"ד דאסור ליתן מים היינו נמי שמא (°) יסחוט והוי כיבוס אבל בשאר משקין סחיטה שלהם אינו אסורה אלא משום תולדה דדש מפני שאין מלבנין המשקין ולכן לא גזרינן שמא יסחוט כמ"ש התוס' ספי"ד והסמ"ג והמאור פ"ד דביצה אבל למ"ד דאפי' אין בו לכלוך אמרי שרייתו זהו כיבוסו דוקא(°)ביין מותר לסנן דאין זה כיבוס אלא טינוף כמ"ש הג"מ בפכ"ב ע"ש ועסי' ש"כ ס"ט מ"ש וסי' תק"י ס"י : יב ולהרמב"ם כו' אפי' בסודרים כו'. לא בעכורים וצ"ע דבעכורים

באר הגולה

שם ה רמב"ם פ"ח מהלכות שבת ו שבת מימרא דחזקי' וכפירוש הרמב"ם ובפ"א ז ביצה יב שבת קלח ובחכמים ח שם ושם ט שם ק"מ במשנה י שם בפירש"י כ שם קלט במשנה ל שם קלט במשנה וכפירש"י מ שם מימרא דזעירי נ טור וכדברי הרשב"א שכתבו התוס' בשבת קמ ס טור

נתיב חיים

שיט °) ש"ע סעיף ח' אסור ליתן בה שמרים. נ"ב קשה דבש"ס מסיק אם שימר חייב חטאת וצ"ע :

אשל אברהם

א] ממתקת. עיין ת' דבר משה סי' כד ות' בי"ד סי' קנד ויד אהרן בשם מהריט"ץ סי' קב וא"י סי' ה' וכ"ה בלבוש דדוקא בתורמסין שלהם שנשלקין אותם ז' פעמים והאוכל נמוס בין האצבעות וא"כ ההוא דבורר האוכל חשוב האוכל כפסולת וחזר הדין כבורר פסולת וחייב משא"כ בשלנו וע' בדברי רבי' ירוחם נתיב י"ב חלק ח'

לבושי שרד

ט"ז סק"ג הפסולת מרובה אבל לפמ"ש רמ"א ואפי' האוכל מרובה כו' מבואר דגם בפסולת מרובה בורר האוכל והיינו כדעת הרמב"ם שהובא בב"י דלא כהטור : **שם** (°) הוקשה דכאן משמע. כך משמע לי מפירש"י דהאמת דאמרינן בגמרא בנפה וכברה חייב בקינון ותמחוי אסור כמבואר בסעיף ח' פירש"י דהברירה נעשית ע"י כלים אלו וא"כ משמע דכשהברירה הוא ביד אע"פ שמניחו בכלי שרי:**שם**(°)בקינון ותמחוי וליתא היינו מ"ש הב"י וא"כ לא שרי אלא לברו' ולהניח בידו עכ"ל וכ"ד הב"ח דקאי אי"ט וע"ז תירץ הט"ז דאשבת קאי ורצונו כיון דחזי' שם דבריותא דקיון הוי דומיא דחיקו א"כ גבי שבת דאסרינן קיון היינו ג"כ אף שבורר ביד ומניחה לקיון וקושיא אתאי דמשמע מרש"י דשרי כה"ג : **שם** (°) ובאמת דברי הב"י לדקו יחדיו כנ"ל : סק"ד (°) נתקו מע"ש **לשון** ניתוק הוא ור"ל שעקרן בע"ש **מחיבורם** שבשרביט דתו ליכא מפרק מ"מ איסור ברירה יש כשלוקחן מתוך הקליפות אא"כ לאכול מיד כמבואר בסעיף ג' : מ"א סק"ז (°) עסי' תקי' דבי"ט כנ"ל : סק"ח דדוקא לרכך. ר"ל לא דקי"ל דמולל בראשי אצבעותיו כמבואר בר"ס שפ"א היינו רק לרכך: **ש"ע ס"ז** (°) מע"ש . ועדיין מעורבין בקליפתן לא יפנה בקינון דגזרינן אטו נפה וכברה: ס"ח (°) שנופל הפסולת כיון דממילא נתברר ואיהו לאו מידי עביד : **ס"ט** (°) משמרת כלי שמסננין בה שמרים . הובא בסי' שטו ס"ט: **ט"ז סק"ז** דרוב אינשי. זהו דוקא במשמרת אין ההיתר אא"כ רובא לא קפדי אבל מ"ש הט"ז בט"ע בסודר דיין ושאר משקים מותר היינו אפי' היכא דרובא קפדי ולא אסור אלא בעכורין לגמרי דכולהו קפדי עמ"ש ט"ז סק"ח ולהרמב"ם משמרת אסור אפי' רובא לא קפדי ואין מותר אלא היכא דכולהו לא קפדי כמ"ש ט"ז סק"ט ובסודרין אין מותר אלא היכא דרובא לא קפדי כמ"ש מג"א סקי"ב : סק"ז (°) ועיין מ"ש בסי' ש"כ כנ"ל : מ"א סקי' (°) קמחים דבריו אלו שייכים בסודר דוקא משום דקמחים רובא קפדי ולא שרי רק בסודר לא במשמרת : ס"ק יא זהו כיבוסו. ע' סי' שב ס"ט ור"ל דנתיזות המים עליו הוי כיבוס אע"פ שאינו מקפיד ידו על צדו : **שם** (°) יסחוט והוי כיבוס כדי ללבנו : **שם** ביין מותר לסנן . ר"ל אפי' במשמרת אסור במים :

באר היטב

הערבים . היינו מסעודה לסעודה : (ז) פסולת . ובי"ט מקלינן דאין ברירה ביו"ט. כ"כ ב"י מ"א ע"ש וכ"כ היש"ש פ"ק דביצה סי' מ"ב : (ח) מחמירין . דס"ל דוקא לרכך שרי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים הוי תולדה דדש ואסור אבל כשנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו לכ"ע עססי' שכ"א ושרביטין של קטנית משמע דאסור לפרכן ולהוציא הקטנית וצ"ע דכל העולם נוהגין היתר . וצ"ל כיון שעודן לחים ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריש אוכל מאוכל . מ"א . ובמהרי"ל תמה איך רשאין לאכול קטנית מן השרביטין שלהן שקורין שוטי"ן וכן כתב הט"ז לאיסור וסיים ואפילו אם כבר נתקו מע"ש אין ליקח הקטניות מן הקליפות אלא מה שרוצה לאכול מיד ועסי' שלי"ו ס"ח : (ט) שורין . צ"ל שולין ט"ז . וכתב המ"א דה"ה אם יש פסולת ואוכלין מעורבין אסור ליתנם במים כדי שיפול הפסולת למטה כגון עפר או שיציף למעלה כגון תבן ע"ש : (י) קמחין . וה"ה אם יש בו קמחים נמי מותר לסננו רש"י והיינו דרוב אינשי לא קפדי בהכי ט"ז בשם הר"ן. לפי זה נמי מותר לנפח קש או קסמין לצד א' כדי שיוכל לשתות המים או היין דכיון דבלא"ה מישתתי מותר הלק"ט ח"ב סי' רכ"ד : (יא) ליבון . אבל משמרת עשויה לכך ואינו חשש לליבונו . טור ומ"א ובתשו' דרכי נועם חא"ח סימן ד' ובשכנה"ג : (יב) עכורים . דלא אפשר למשתי

ביאור הגר"א

אבל כל. מדנקט ב' מיני אוכלין כו' : **לאכול בין כו'.** עמ"א וכנ"ל מדקאמר לבו ביום : **ס"ד הבורר כו'.** נלמד מס"ה: **ואפילו כו' ויש.** שבי"ט בכה"ג בורר פסולת מתוך אוכל משא"כ בשבת ועיין ספ"ק די"ט י"ד ב' וראיה מדב"ש אוסרין אף בי"ט אף בכה"ג לברור הפסולת אלא בורר אוכל ש"מ דאף בכה"ג נקרא בורר בבורר פסולת מתוך אוכל אלא שב"ה מתירין משום שמחת י"ט ובשבת מודו לב"ש ועסי' שח סי' ט' וכתי' ראשון של תו' שם ד"ה הבורר ומתורץ קושיית תוס' בשבת ע"ד א' ד"ה בורר וא"א לומר כתי' הב' של תוס' שם א"כ כו' אלא דעדיפא כו' דלפי' הרמב"ם שמפרש מי איכא מאן כו' פי' פשיטא דבורר אוכל וכמ"ש בסי' תק"י ס"ב נשאר הקושיא וע"כ בכ"ע בורר פסולת נקרא בורר וזה הדין דייק ב"י מדברי הרמב"ם אבל הטור כ' שהכל כדין י"ט וכדעת רש"י והרא"ש בפ"ק די"ט במתני' הבורר כו' וגמ' שם וכ"ד תוס' שם ובפ"ו דשבת : **מפני.** כגי' ואי לא שלקי כו' : **ס"ו אין כו'.** פ"ק די"ט י"ב ב' : **ואע"פ.** כפירש"י בשבת שם שמפרש כיצד מולל דפ"ק די"ט קאי אשבת וראי' שהרי בתוספתא די"ט תניא המולל מלילות מע"ש והמולל מלילות בשבת מנפח כו' רשב"א ע"ש : **וי"מ.** כפי' הר"ן בשם אחרים דוקא לרכך מותר וז"ש בשבת מולל כו' וכפי' תוס' בי"ט יג ב' ד"ה כיצד כו' הלמא דבשבת אסור **למלול** כלל וכמש"ש י"ג ב' וס' ראשונה ס"ל כרי"ף ורא"ש דס"ל דקאי אשבת כנ"ל ומ"ש שבשבת אסור היינו שלא ע"י שינוי **ואחדת** אכולהו היינו בראשי אצבעותיו דשבת : **ס"ז ולא בשתי.** שם בידו אחת : **ס"י ואע"פ שיש כו'.** ק"ט א' : **אבל כו .**כשיטתו

רעק"א

ולאחיב נמי כותש פירש"י חטים במכתשת להסיר קליפתן הרי אף דכבר נפרקו החטי' משבלים מ"מ בזה שמסיר עתה קליפה ע"י הכתישה מקרי מפרק וצ"ע: **סעיף י'** ונותן לתוך הסודר ולדעה א' אפילו במשמרת שרי : **מג"א ס"ק י'** אם יש בו קמחים היינו בסודרים אבל במשמרת אסור להלילן כמג"א דכרהה דקאי אמשמרת בכברת הוא ואח"כ מצאתי בעזה"י שכ"כ האחרונים : **מג"א ס"ק יא** . דדוקא ביין מותר. ההיא מימרא דזעירא נותן אדם מים צלולים לתוך משמרת ואינו חושש צ"ל דזעירי לא ס"ל

הגהות

חיישינן שישכח להניח עד שיתבשל ויחדש הרשב"א דבאיר אסור לפשר היכי דיכול להתבשל דודאי דוחק לומר דהתוס' היה מסופק בהגירסא ודוק :

סי' שיט סעיף ו' מתוך קליפתן הירוקה באשל אברהם סי' ש"ך סק"א תמה דאיך מותר לשבור האגוזים מקליפתן ולא הוי מפרק דמ"ש קליפה ירוקה מעץ שעליו פואיל ונתכסה בו ע"ש : **מג"א ס"ק ח'** מותר לקלפו קשה לי מהא דאיתא שבת ע"ד א'

מחצית השקל

פסולת לבורר אוכל מתוך אוכל אחר דבבורר אוכל מתוך פסולת אם בירר להניח עד אחר ג' או ד"ש חייב ובורר אוכל א' מתוך אוכל אחר לא מחייב כ"א בבורר שחרית לאכול בין הערבים (היינו לצורך סעודה אחרת) אלא שאיני יודע מנין לו חלוק זה ואם לא נתכוין לכך קשה אמאי פלגינהו בתרתי (ר"ל דתחלה כתב מ"ש הרב"י סעיף ב' הבורר אוכל מתוך פסולת כו' אפי' לבו ביום כו' וחייב ואח"ז כתב מ"ש הרב"י סעיף ג' היו לפניו שני מיני אוכלין כו' ואם בירר כו' כגון שבירר שחרית כו' חייב) עכ"ל הרב ב"י משמע דפשיטא ליה לרב"י דמדפלגינהו בתרתי בבי ע"כ צ"ל דס"ל חילוק הנ"ל אלא שלא ידע הרב"י מאין למד זה וכיון דגם בש"ע העתיק לשון הרמב"ם ע"כ דגם הרב"י ס"ל חילוק הנ"ל וסמך על סהדותיה דהרמב"ם דודאי מצא מקום לחילוק זה ולכן כ' מ"א על דין זה דמיירי בבורר משני מיני אוכלים אוכל א' מחבירו : דדוקא מסעודה לסעודה חייב וכ"ז לדעת הרב"י אבל לדעת רמ"א ודאי אפי' בשני מיני אוכלים לא הותר אלא סמוך לסעודה. אבל ג' וד' שעות קודם הסעודה אע"ג שהוא לצורך סעודה ראשונה סמוכה חייב דהא כ' בסעיף א' וכל מה שבורר לצורך סעודה שמסיב בה מיד מיקרי לאלתר ומסתמא קאי אתרוייהו בין על פסולת מתוך אוכל ובין אשני מיני אוכלים שכתב שם המחבר . וכן בסעיף ג' כתב ושני מיני כו' כדי לאכלן מיד כו' משמע כן : וכמ"ש גבי דגים ועב"י . שכתב וז"ל וכתב בת"ה דבמין א' כו' ושרי ליטול קצתו ולהניח קצת לסעודה אחר' כו' ונסתפק בשני מיני דגים כו' עכ"ל משמע דאינו אסור כ"א לצורך סעודה אחרת ולכן נקט האי התירא במין א' . ועיין בת"ה גופיה בלשון השאלה נרא' מבואר יותר דכן דעתו בשני מיני אוכלים וידוע דהשאלות בת"ה הם דברי ת"ה עצמו ע"ש . וכ"ז לדעת הרב"י משא"כ לרמ"א כנ"ל · ולכן כתב מ"א בסי' שכ"א על הגהת רמ"א בסעיף י"ב בס"ק ט"ו דבעינן סמוך לסעודה ממש . ועיין בספר ת"ש והנה הט"ז חולק על ת"ה ועל רמ"א וס"ל דגם באחד מין שייך ברירה . והא דנקט הש"ס היו לפניו שני מינים כו' לרבותא נקט שני מינים דס"ד בשני מינים ליכא ברירה דכל מין לחודא קאי והביא ראיות לדבריו ובס' א"ר וס' ת"ש וא"מ הסכימו לת"ה ורמ"א ודחה ראיית ט"ז והביאו ראיה לת"ה ורמ"א ע"ש : (ס"ק ז) הבורר כו' דבי"ט מקילינ' ולכן ביום טוב אם האוכל מרובה על הפסולת בורר הפסולת מתוך האוכל · כיון דבי"ט מה שהוא לצורך אוכל נפש מותר גם ברירה מותר וא"כ למעט בטרחא עדיף . ומזה מוכח דלא קיי"ל כהטור דס"ל אם הפסולת מרובה על האוכל גם האוכל המועט בטל לגבי פסולת ואסור לטלטלו והביאו ט"ז משמע דפסק בזה כהטור . אולם ממ"ש בסי' תק"י דבי"ט מותר לברור האוכל כשהפסולת מרובה מוכח דלא קיי"ל בזה כהטור דהא לענין טלטול מוקצה י"ט חמיר משבת . וכ"כ בס' א"ר וכ"כ מ"א בסי' תק"י סק"ד ומ"ש הט"ז בשם מהרי"ל שלא לברור במלח טחונה הפרורים הגדולים עמ"ש מ"א בסי' תק"ד ס"ק ט' : (ס"ק ח) ויש מחמירים כו' אבל כשנתפרק כו' מותר לקלפו כו' ולכן כתב רמ"א ולכן אסור לפרק כו' מתוך קליפתן הירוקה . משום דחשש לדע' המחמירים ומיהו דנוהגים היתר לפרק האוכל מתוך האגוזים היינו כשכבר הוסר קליפה הירוקה והוי כמו נתפרק הדגן מן השבלים מערב שבת משא"כ כשעדיין הם בקליפתן הירוקה הוי כמפרק הדגן מן השבלים דאסור לדע' המחמירים כדאיתא בגמרא וב"י בשם התוס' ביצה דף י"ג ע"ב ד"ה ואם קלף כו' אהא דאמרינן שם דרב מקלפי ליה דביתהו כסי כסי וכן דביתהו דר"ח לר"ח כתבו התוס' חילוק זה דמיירי שנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש ולכן מותר : וצ"ל כיון שעודן לחין כו' ולפ"ז כשהשרביטים כבר הם ישנים ואין אוכלים השרביטים אסור לפרק הקטנית מתוך השרביטים : (ס"ק ט) אין שורין כו' ה"ה אם יש כו' ר"ל דבש"ע לא כתב לאסור כי אם כשעדיין הפסולת מדובק באוכל דאסור ליתנן לתוך המים להסיר הפסולת מן האוכל . ועל זה כתב מ"א דה"ה אם הפסולת אינו דבוק באוכל אלא מעורב עם האוכל אסור ליתן במים להפרידן זה מזה : וכ"מ מלשון רש"י שכתב בשבת דף ק"מ ע"א אהאי מתני' דתנן אין שורין כו' וכתב רש"י מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן וכדתנן במסכת ביצה דף י"ד אף מדיח ושולה עכ"ל ומדכ' לברור פסולתן משמע דאין הפסולת דבוק בכרשינים אלא מעורב עם האוכל וכ"כ הראיה שמביא ממס' ביצה דשם מיירי כה"ג ובאמת צ"ל דרש"י גורס גם בשבת אין שולין וכמ"ש ט"ז סק"ה ומ"ש המ"א ועסי' תק"י רצה לומר שם יש מחלוקת הפוסקים אי כה"ג אסור בי"ט ועי"ש במ"א סק"ד מ"מ בשבת כ"ע מודים דאסור : (ס"ק י) יין או מים אם יש בו קמחים מותר לסננו כתב בספר ת"ש שמצויין בטעות וקאי על סודרין אבל משמרת אסור כה"ג מפני הקמחים והדין עמו וכאשר יתבאר בס"ק י"ב : (ס"ק יא) משום ליבון כו' . וצ"ע כיון דאמרינן בבגד כו' וכמש"ל סי' ש"ב סעיף ט' י' וגם לפי המובן הפשוט מוכח מכאן מיניה וביה דהא אוסר בסודר משום ליבון ע"כ היינו טעמא משום דשרייתו הוא כבוסו : וי"ל שלזה כוון הטור כו' אלא דאסור שמא יסחוט . ומ"ש לאסור בסודר משום ליבון אין הפי' דע"י נתינת מים הוי ליבון דהא מיירי בסודר נקי דלא אמרינן שרייתו ז"כ לדעת הטור אלא משום דמקפיד על הסודר לנקותו חיישינן שמא יסחוט לנקותו ועי"ז חייב משום ליבון : ומ"ש כו' דאסור ליתן מים . רצה לומר טלית שאחז בו האור לא יתן מים על צדו השני וכתב הטור הטעם משום כיבוס היינו נמי שיבא לידי כיבוס ע"י שיסחטנו : אבל בשאר משקין כו' כמו שכתוב ס"פ י"ד דאין דרך לסחוט בגד לצורך משקה שבו עכ"ל : דאין זה כיבוס אלא טינוף כמבואר לעיל סי' ש"ב דלמ"ד אפי' בבגד נקי נמי אמרינן שרייתו ז"כ לדידיה ע"כ צריך לומר דרך לכלוך מותר עיין שם : (ס"ק יב) ולהרמב"ם כו' וצ"ע דבעכורי' אף לסבר' א' אסור ור"ל אם כן מה זה שכתב הרב ב"י ולהרמב"ם ואפילו בסודרים כולי אבל לא בעכורים משמע דגם בזה מחמיר הרמב"ם יותר מדעה א' וזה לכאורה ליתא : וצריך לו' דלדעה א' כו' וכמ"ש הרב"י בשם הר"ן כולי דתנן דף קל"ט ע"ב מסננים את היין בסודרין ובכפיפה מצרית והקשה הר"ן מדקתני בסודרין משמע אבל במשמרת אסור ועל כרחך צריך לומר דמיירי שיש בו שמרים ואי אפשר לשתות בלי סינון הלא כהאי גוונא אפי' בסודרין אסור דהוי בורר גמור אלא על כרחך דמיירי בצלול אם כן מאי אריא סודרין אפילו במשמרת נמי מותר וכדאמר זעירי שם נותן אדם יין צלול ומים צלולים לתוך המשמרת בשבת ותירץ דמתני' מיירי שהוא

צלולים ואפי׳ בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל (יג) לא בעכורים (י) ע ויין מגתו כל זמן שהוא תוסס (פירוש שנראה כרותח) טורף חבית בשמריה ונותן לתוך (°) פ הסודר:

יא צ כשמסננין היין בסודר צריך ליזהר שלא יעשה גומא (בסודר) לקבל היין משום (טו) שינוי:

יב כל מקום שמותר לסנן יין בסודר ק מותר לסננו בכפיפה מצרית (פי׳ קופה שעושין מן הגומא וממיני ערבה) ר ויזהר שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח יג (יא) משום שינוי:

יג ° ש כלי שמערין (פי׳ שמריקין) בו יין מהחבית לא יתן בפיו קשים וקסמים בחוזקה יד שאין לך (טז) מסננת גדולה מזו:

יד ת מותר לערות (°) בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר שכשיפסק הקילוח ומתחילין לירד נצוצות קטנות הנישופות באחרונה מתוך הפסולת יפסיק ויניחם עם השמרים שאם לא יעשה כן הניצוצות טו (יז) מוכחי שהוא בורר (מותר להגביה החבית על איזה דבר כדי שיקלח ממנו היין היטב (רוקח ה׳ י״ט וצ״י):

טו (°) א מסננת שנתן בה חרדל לסננו מותר ליתן בה ביצה אע״פ (יב) שהחלמון יורד למטה עם החרדל והחלבון טז נשאר (יח) למעלה:

טז ב מים שיש בהם תולעים מותר לשתותן (יג) על ידי מפה

עסי׳ של״ז ע׳ בי״ד סי׳ ע״ה ס״ג

מגן אברהם

דבעכורים אף לסברי׳ הראשונ׳ אסור וכ״ל דלדיעה הראשונה עכורין קצת מותרי׳ בסודר כיון דאפשר לשתותו בלא״ה אע״פ שרוב בני אדם אין שותין אותן וכמ״ש הרב״י בשם הר״ן והטור והמ״מ בשם הרשב״א וש״ג אבל לרמב״ם אסור׳ משקה שקדים כתושים מע״ש מותר לסנן כיון שיכולין לשתות בלא סינון (הג״מ סמ״ק): יג (°) משום שינוי. ובסודר די בשינוי שאין עושה גומות [ר״ן] אבל משום אהל ליכא כיון שאינו רחב כמ״ש (°) ססי׳ שט״ו. כ״ל דאותו כלי העשוי כנפ׳ שמסננין בו דינו (°) כמשמרת הואיל ומיוחד לכך עיין ס״י: יד שאין לך מסננת כו׳ · אבל בגמ׳ אמרי׳ דמיחזי כמשמרת ופי׳ הר״ן דלאו משמרת ממש היא שהרי עוברין בה שמרים אלא כיון דאיכא קסמין וטנופות דלא עברי בהו דמי למשמרת עכ״ל ודברי הרב״י צ״ע ובצלול שרי (ס״ג) עס״י: נהגו שלא ליתן שמרים במשקה בשבת כדי להעמידן אע״פ שראוי לשתותו בשבת וכ״ל דהוי תולדת בורר דעכ״פ יורדין שמרים מהמשקה בשולי הכלי דומיא דמחבץ: טו מוכחי שהו׳ בורר. ותחלת שפיתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא (ר״ן) לפ״ז אסור לעשות שומן מהמאכל דהא ב׳ מיני אוכלין הם ואסור לברור א׳ מחבירו אלא בידו כדי לאכלו מיד (°) והכא כשמער׳ מהכלי אסור כמו בשכר ומל׳ (°) הרי״ף משמע דאין איסור בשכר אלא כשנותן קסמים בפי הכלי דאז הוי כבורר דרך כלי אבל כשמערה כך שרי כדי לשתות לאלתר וכ״ל דאף הטור והש״ע מודי׳ לזה אלא שהם איירי ברוצה לשתות לאחר זמן דאז אפילו בלא כלי אסור אבל לאלתר שרי כמ״ש ס״א אבל בשומן ה״ל בורר פסולת מתוך אוכל ואסור כמ״ש ס״ג ואפשר דלא שייך ברירה אלא בדברים המעורבים אבל הכא לחודא קאי: טז נשאר למעלה · ולא חשיב כבורר לפי ששניהם אוכלין הם ואין נותנין אותו לתוכו אלא לתקן מראה החרדל [טור] אבל אם הם עושים אותו כדי לאכול החלמון אסור דמה שאינו רוצה לאכול מקרי פסולת והוה ליה בורר [ב״ח ולבוש] עס״ג דכתב דבמין א׳ לא שייך ברירה וכ״ל דהכא מיחשב ב׳ מינים וכ״מ בב״ח ולבוש אבל ממ״ש ס״ג בשם המ״מ

משמע

ט״ז מגן דוד

במשמרת אסור · קשה הא אמר זעירא נותן אדם יין צלול לתוך המשמרת והב״י פי׳ דהאי משמרת דזעירא לאו משמרת ממש קאמר אלא מידי דמשמר קאמר והיינו בסודר או כפיפה והוא דחוק דמכ״ל לרמב״ם להוציא הדבר מפשוטו וכ״ל דהרמב״ם מפ׳ הך צלולים דנקט זעירא היינו צלול ביותר ואין בו כלל שמרים ואינו משמרו אלא בשביל קסמים או שום דבר שנפל לשם בזה דוקא מותר משמרת: (י) ויין מגיתו· כ״ל דבחומץ דג״כ דרכו להשתמש ממנו אפי׳ אם הוא עב אין לאסור בסודר אלא א״כ הוא עב הרב׳ שאין ראוי כלל להשתמש בלא סינון: (יא) משום שינוי. כ״כ הר״ן דא״ל משום שלא יעשה אהל כמ״ש הטור וכן ברש״י דא״כ אפי׳ בסודר נימא הכי ולעד״נ דודאי [°] גם בסודר יש בו משום אהל כשהוא גבוה טפח ובדאמרינן שם א״כ בגמרא פרונק׳ אפלגא דכובא שרי אכולה כובא אסור ולא הוצרכו להזהיר בזה אלא בכפיפ׳ מצרית שמכניסה לתוך הכלי ומכסה את כולה מסתמא דבלא״ה היתה נופלת לתוכו כנ״ל לדעת רש״י והטור ומ״ה (°) בסודר יש ג״כ חומרא באם מכסה את כל הכלי יזהר שלא יהיה (°) גבוה טפח ובכפיפה יש קולא באם אינו מכסה את כולה אלא מחזיק (°) הכפיפה בידו א׳ ושופך בידו השניה ואפשר דגם הר״ן מודה בזה דהוה ג״כ שינוי במה שאוחז הכפיפה ביד ועסי׳ שט״ו ס״ג מ״ש מדין הכוכה: (יב) שהחלמון יורד למטה. בטור כ׳ וז״ל לא חשיב כבורר שהחלבון והחלמון שניהם אוכלין הם ואין נותנין אותו לתוכו אלא לתקן מראה החרדל הלכך לא חשיב כבורר אוכל מתוך הפסולת עכ״ל. יש בזה יתור ל׳ דודאי שניהם הם אוכלים ואין כאן פסולת אלא אוכל מתוך אוכל וע״כ הם מין א׳ דאל״כ היה לנו לאסור מטעם ב׳ מינים אע״פ ששניהם אוכל ולפי מש״ל בסי׳ זה בדעת הטור דאף באוכל מתוך אוכל אפי׳ במין א׳ שייך ברירה דהיינו מה שרוצה לאכול עתה הוא אוכל ומה שנשאר קרוי פסולת ניחא כאן דל״ת כיון דהוא רוצ׳ לאכול החלמון ממילא נשאר על החלבון שם פסולת לזה כ׳ דלא יאכל החלמון תיכף אלא נותנו לתת מראה על החרדל שיש כבר שם ונמצא שגם החלבון הוא אוכל כמו החלמון ומזה נסתייע לדברינו דלעיל לפי הנלע״ד : בפרק כ״ג כתבו התו׳ היו לפניו ב׳ מיני אוכלים גרס׳ כו׳ עכ״ל ונרא׳ לכאורה דר״ל דאין שייך ברירה אלא במידי דאוכל אבל בשאר דברים כגון לברור כלי מתוך כלים אין שייך בזה איסור בריר׳ וכ״מ מכל הגהו׳ באיסור בורר נקטוה במידי דאכילה וע״כ לא נקטו התנא שתם היו לפניו ב׳ מינים אלא אוכלים דוקא. אלא דאיתא בגמ׳ א״כ שם אמר רבא האי מאן דעביד חבילה חייב משום ז׳ חטאות וחשיב רש״י בורר ביניה׳ דהיינו בורר הצרורו׳ הגסות מתוכן כו׳. וא״כ צ״ל הא דכתבו התו׳ מיני אוכלין גרס׳ לרבותא דאפי׳ באוכל מתוך אוכל אמרינן דהנשאר הוה פסולת: (יג) ע״י מפה כו׳. עמ״ש מזה בסי׳ ש״כ ס״א מטנין מגלת פירות ועמ״ש בסי׳ תק״ו דלהרא״ב״ד יש איסור בשופלים זבובים לכוס שלא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס דהו״ל כבורר פסולת אלא יקח מן המשקה קצת עמהם וע״ש :

ושאר

באר הגולה

בשם הרמב״ם פרק ח׳ ע שם אוקימתא דזעירי לברייתא דרשב״ג פ רמב״ם שם וכ׳ הב״י דס״ל דמשמרת שאמרו שם לאו משמרת ממש אלא מותר לשמרו קאמר צ שם ובגמ׳ ש שם ת שם א שם במשנה ובפירוש הראשון שברש״י ב הרא״ש בתשובה

נתיב חיים

ט״ז סקי״א (°) דגם בסודר יש בו משום אהל כ״ב. ול״כ דבסודר לא שייך עשיית אהל מדאמר רב שימי בשבת קל״ע ובלבד שלא יעשה גומא ולא קאמר ובלבד שלא יכסה כל הכלי כמו פרוונקא אפומא דכובא ש״מ דלא שייך אהל בסודר על הכלי ופרוונק׳ שאני דרחב ביותר כמ״ש תוס׳. א״כ כמ״ש הרא״ב״ד והרשב״א דמחזי כמשמרת מ״ה צריך שינוי שלא יעשה גומא כעובדא דחול אבל משום איסור אוהל לא קפדינן בסודר. וכפיפה מצרית דקאמר ובלבד שלא יגביה מן הקרקע טפח היינו משום שינוי ולא מטעם אוהל וכמ״ש בש״ע סעיף יב. וכ״מ בהרא״ש בפ׳ המביא סי׳ יא דאוהל בלא מחילות לא הוי אוהל וא״כ קשה מפרוונקא

חתם סופר

הויו וצ״ל ומשמר : (שם) סעיף יד במחבר שאם נ״ב ועיין מג״א סי׳ תק״י ס״ק יג לענין סמעטני מן החלב :

לבושי שרד

ש״ע ס״י (°) הסודר דבשעת הגיתות רובא דאינשי לא קפדי לשתותן כשהן עכורים בשמריהן ושרי לדיעה קמייתא אפי׳ במשמרת ומ״ש בש״ע לתוך הסודר הוא לשון הרמב״ם דלדידיה אין היתר רק בסודר כמ״ש בהות שלח״ז : ט״ז ס״ק יא (°) בסודר יש חומרא. ר״ל לרש״י וטור יש חומרא יותר מהר״ן : שם גבוה טפח. דאלו להר״ן ל״ח כלל לאהל ואין הטעם רק משום שינוי ובסודר איכא שינוי במה שאינו עושה גומא כמ״ש מג״א סקי״ג : שם (°) הכפיפה בידו שלא תפול לתוכו ולרש״י וטור דהטעם משום אהל א״ל בזה להרחיק טפח דליכא אהל אבל להר״ן צריך להרחיק משום שינוי ואח״ז כ׳ דאפשר דזה עצמו הוי שינוי וא״ל להרחיק גם להר״ן : מ״א סקי״ב (°) תליין המחבר סעיף יב משום שינוי כנ״ל כו׳ בשינוי שאין גומא כנ״ל : שם (°) ססי׳ שט״ו. ע״ש במג״א סקכ״א דאין זה אוהל אפילו רחב טפח אא״כ רחבה יותר מזאי : שם (°) במשמרת ר״ל דהא דסודר קיל ממשמרת כמבואר בסעיף י׳ הטעם הוא דאין דרך שימור כ״כ בסודר אבל זה שמיוחד לכך הוי דרך שימור כמו משמרת: ש״ע סי״ד (°) בנחת מכלי. לשון הש״ס דבי רב פפא שפי שיכרא ממנא למנא פירש״י כל לשון שפי בנחת הוא והפסולת נשאר בשולי הכלי ופריך והאיכא ניצוצות ר״ל טיפות המטפטפות כשנפסק הקילוח והך מטפטפת מתוך הפסולת והכי מוכחן דבורר היא ומשני כשמגיע לניצוצות מניחן עם הפסולת ותחלת שפייתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא : מ״א סקט״ו (°) והיכא כשמערה דבזה ניכר הברירה בתחלת שפייתן שמפריד השומן מהרוטב ומוכח שהוא בורר ואסור כמו בשר כשאין מניח הניצוצות : שם (°) הרי״ף משמע המשך דבריו דלכאורה מותר בשומן כיון שאינו ע״י כלי ומסיק דליתא בודאי גם הטור וש״ע מודים להרי״ף דהא בורר ביד לשתות לאלתר שרי וזהו דוקא באוכל מתוך פסולת משא״כ בשומן אף שיאכל מ״מ השומן הוי פסולת וברירת פסולת אסור בסעיף ג׳ במג״א סק״ד : ש״ע סט״ו (°) מסננת שנתן. מע״ש דבשבת אסור כמבואר בסעיף ט׳ :

באר היטב

למשתי הכי כלל ב״י: (יג) לא בעכורים. וי״ע דבעכורים אף לסברא הראשונה אסור. וכ״ל דלדעי׳ הראשונה עכורין קצת מותר בסודר כיון דאפשר לשתותו בלא״ה אע״פ שרוב בני אדם אין שותין אותן וכמ״ש הב״י אבל להרמב״ם אסור. משקה שקדים כתושי׳ מע״ש מותר לסנן כיון שיכולין לשתותו בלא סינון הגהת סמ״ק מ״א: (יד) מגתו. ר״ל דבחומץ דג״כ דרכו להשתמש ממנו אפי׳ אם הוא עב אין לאסור בסודר אא״כ הוא עב הרבה שאין ראוי כלל להשתמש בלא סינון ט״ז : (טו) שינוי. דבסודר די בשינוי שאין עושה גומות ר״ן . אבל משום אהל ליכא כיון שאינו רחב וכתב הט״ז באם מכסה בסודר את כל הכלי יזהר שלא יהיה גבוה טפח ועיין סימן שט״ו סי״ג . וכתב המ״א כ״ל דאותו כלי העשוי ככפה שמסננין בו דינו כמשמרת הואיל ומיוחד לכך עס״י . ועיין בגינת ורדים חא״ח כלל ג׳ סי׳ י״ג וביד אהרן : (טז) מסננת . ובצלול שרי עס״י . נהגו שלא ליתן שמרי׳ במשקה בשבת כדי להעמידן אע״פ שראוי לשתות בשבת וכ״ל דהוי תולדות בורר דעכ״פ יורדין שמרים מהמשקה בשולי הכלי דומיא דמחבץ מ״א : (יז) מוכחי. ותחלת שפיתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא ר״ן . ולפ״ז אסור לערות שומן מהמאכל דהא ב׳ מיני אוכלין הם ואסור לברור א׳ מחבירו אלא בידו כדי לאכלו מיד הכא כשמערה מהכלי אסור כמו בשכר ואפשר דלא שייך ברירה אלא בדברים המעורבים אבל הכא לחודא קאי ועמ״א וכ׳ המ״א בסי׳ תק״י סקי״ג כ״ל דמותר לקלוט שומן הצף על פני החלב שקורין סמעטנ״י אפי׳ בשבת וכשיגיע סמוך לחלב יניח קצת עם החלב וכמ״ש סי׳ ש״ט סי״ד ודוקא שצריך בו ביום ואם א״ל רק שחושש שיפסיד ויתקלקל מותר לעשות ע״י עכו״ם וכמ״ש סי׳ ש״ז ס״ה עכ״ל שם : (יח) למעלה . ולא חשיב כבורר לפי ששניהם אוכלין הם ואין נותנין אותן לתוכו אלא לתקן מראה החרדל טור אבל אם הם עושין אותו כדי לאכול החלמון אסור דמה שאינו רוצה לאכול מקרי פסולת וה״ל בורר ב״ח ולבוש ועס״ג דכתב דבמין אחד לא שייך ברירה וכ״ל דהכא מיחשב ב׳ מינים ועמ״א וט״ז כ׳ ומזה נסתייע לדבריו דאפילו במין א׳

שערי תשובה

סי׳ שיט (טו) שינוי עבה״ט ועיין שם בנו״ר שכתב היתר לסנן יין שיש בו יתושים וחומץ שיש בו תולעים ע״י שינוי וכ׳ דמנהג דעלמא שנותנין הסודר ע״פ הכד או החבית ושופכין לתוך הכוס או הקערה דהוי שנוי גדול ואפי׳ האוסרים לסנן יין עכור י״ל דמודו בכזה לכן אין למחות דמי שנוהג היתר בזה ע״ש :

ביאור הגר״א

וכמ״ש בסי׳ שב ובסי׳ שלד דאף אם אין עליו לכלוך יש בו משום כיבוס ודברי מ״א נראין עיקר שטעמו משום סחיטה ומ״ש משום ליבון ל״ד דאין זה ליבון כמ״ש תוס׳ דשבת קיא א׳ בד״ה האי ובכתובות ו׳ א׳ ד״ה האי. ואלו בפ׳ תולין כו׳ דדוקא יין בסודרין מותר דל״ל משום סחיטה והוא כשיטת הטור ומ״מ אפשר לומר דנקט הטור ליבון משום דאפילו חיוב חטאת משא״כ משום סחיטה דהוא רק גזירה אבל עיקר הטעם כמ״ש הו׳ הנ״ל בספי״ד דשבת ופ״ק דכתובות ומרדכי ס״פ משום שמא יסחוט וכמ״ש גבי ההולך ופגע באמת המים כו׳ וגבי אלונטית וגבי הני נשי דלא משניין בפרום סודרא כו׳ אבל משום ליבון כבר כהנו שם דבדבר שאין בו לכלוך או שהוא דרך לכלוך אין בו משום ליבון וכמש״ל סי׳ שב וכ׳ שם והא דלא גזרו בההולך להקביל פני רבו כו׳ וכדה מערמת וטובכת משום דבמקום מצוה לא גזרי׳ לשמא יסחוט וכ״כ במרדכי והגמ״ר וש״פ וכ״ל שהוא דלא כרב יוסף בפ״ב די״ט דגזר בטבילת כלים שמא יסחוט וכן פריך לרב יוסף שם מההיא דכדה מערמת כו׳ ומשני שם שינויא אחרינא אלא כרבה או כרבה שם : ויין כו׳. כשיטת ר״ת דב׳ מיני סחיטות הן במים משום ליבון וביין ושאר משקין משום מפרק והיכא דאזיל לאיבוד ליכא למיגזר ביין דמפרק אינו אלא בשצריך למשקין ופ״ר בדלא ניחא ליה ד״ה פטור כמ״ש ק״ב א׳ וכ״ש שאינו משום ליבון ואפשר אף להחולקין על ר״ת והערוך ואוסרין פ״ר דלא ניחא ליה מ״מ י״ל דלא גזרינן כיון שאינו אלא שבות ועיין בתוס׳ דכתובות הנ״ל דעת ר״ת ור״י שמחולקין בשאר משקין אם חייב בסוחט משום מפרק או מלבן ואפי׳ את״ל משום מלבן פ״ר דלא כ״ל אם מותר או אסור כשיטתו ומ״מ אף לר״י לא גזרינן שמא יסחוט בשאר משקין אף שהסחיטה אסור לצורך מצוה אף במים מותר כמש״ש אבל תי׳ אחר שכ׳ דבמתכוין ל״ג שמא יסחוט אינו נראה לי דא״כ מאי קאמר לינקות כו׳ ובכמה מקומות וגם בענין ליבון החולקין כנ״ל ועיין בספי״ד דשבת וכמ״ש בסי׳ שב : ואם הם ולהרמב״ם במשמרת. מדקאמר במתני׳ מסודרין וע״כ בצלולים כמ״ש בגמ׳ ולפ״ה דוקא בסודרין וז״ש ואפי׳ בסודרין כו׳ וס״ל דמשמרת שאמרו בגמ׳ ל״ד אלא סודר וז״ש ויין כו׳ לתוך הסודר ושיטתם דהטור ס״ל דלהכי תניא במתניתין בסודרין לגריעותא דבו׳ מים אסור ומשמרת דגמרא משמרת דוקא ולהרמב״ם סודרין למעליותא דמשמרת בכ״ע אסור ומשמרת דגמרא ל״ד ויין דמתני׳ ג״כ ל״ד ואזיל לשיטתו דס״ל דכל סחיטה משום ליבון וא״כ אף ביין ע״כ שייך ליבון והביא הר״ן ראיה מדאמרינן פ׳ לולב הגזול ופ׳ הגוזל לאכלה ולא לכביסה וכ״ל כמ״ש הסמ״ג. כיון דאינו מתכוין לכיבוס א״א שרייתו זהו כיבוסו ועמ״א בשם המ״מ בסי׳ שיח ס״ק לו וטור אזיל לשיטתו דס״ל דאין ביין משום כיבוס וס״ל דאף בלא מתכוין הוי כיבוס וכמ״ש תוס׳ וכנ״ל. ואמר ואפי׳ בסודרין לאפוקי משיטת המ״מ ור״ן שכתבו דסודרין דמתני׳ גם כן למעליותא רק שפי׳ דצלולין מותר אף במשמרת ובסודרין מותר אף עכורין רק שלא יהיו בו שמרים ומשתתי הכי וע״ש בר״ן: ס״ב ויזהר כו׳. משום שינוי ולא משום אוהל כפי׳ רש״י דא״כ אף בסודר ועמ״א ס״ק יג וכ״ז לשיטת הר״ן דסודרין וכפיפה מצרית מותר אף בעכורין ומפ׳ משום שעושה שינוי ועיין ר״ן וכן שיטת הרמב״ם אפשר לפרש כן אבל לפי׳ הטור בזיין דאין בו משום כיבוס ולסחיטה ל״ל שינוי הא אף במשמרת מותר בלא שינוי : ס״ג קשין כו׳. רש״י : ס״ד ובלבד. שם: ס״טז מים

הגהות רעק״א

להביא דפ׳ דם חטאת דשרייתו זהו כבוסו וס״ל בטעמא דמתניין דהיתה עליו לשלשת, מקנחו בסמרטוט אבל ליתן מים אסור היינו מטעם שמא יסחוט אבל לפי ההלכה דקי״ל שרייתו זהו כבוסו מים במשמרת אסור כן ביאור כוונת המג״א בשער המלך פכ״ב מהל׳ שבת : מג״א ס״ק טז וכ״מ בסי׳ ש״ך דלא אסרו ואין לדחות דהתם מיירי לאכול לאלתר דבברירה כזו ע״י סחיטה גם מיד אסור כמ״ש המג״א סי׳ ש״ך ס״ק ד׳ ואף להט״ז שם סק״ד דמותר לאלתר הא מ״מ מדאסר ר״ח בבוסר דמיירי ע״כ באינו לאכול

מחצית השקל

שהוא עכור קצת ואפשר לשתותו מ״מ כיון שרוב בני אדם אין שותין אותו בלי סינון לכן במשמרת אסור אלא בסודרין דאיכא שינוי וזעירי איירי בצלול שרוב בני אדם שותין אותו בלי סינון ולכן מותר אפילו במשמרת וכתב הרב״י שגם דעת רש״י כן הוא לכן פירש״י על המשנה דקתני מסננים את היין בסודרין מפני הקומחין כו׳ ע״ש. (ומזה תבין מ״ש לעיל בסק״י דמצויין בטעות להתיר מפני הקמחין אפילו במשמרת בשם רש״י) אבל דעת הרמב״ם דמשמרת אפי׳ צלולים אסור ומאי דאמר זעירי נותן אדם יין צלול כו׳ לתוך המשמרת ר״ל לתוך סודרין וקרי ליה משמרת כיון דדעתו לשמרו ולסננו בתוכו כ״כ הרב״י הרי דסבירא ליה בסודרין בעיא צלולים ממש אבל עכורים קצת אסור דכן משמע לשון זעירי וגם מה״ת לחלק בין עכורים קצת לעכורים לגמרי . כיון דהר״ן לא כתב לחלק בהכי כ״א מהכרח קושיתו ממתניתין וזעירי דקשיין אהדדי ולהרמב״ם לק״מ : (ס״ק יג) משום כו׳ מצויין בטעות וצריך לציינו על סעיף י״ב : אבל משום כו׳ כיון שאינו רחב ורצה לומר והמחילות כנשו מע״ש . וע״ל בסי׳ שט״ו בט״ז : (ס״ק יד) שאין כו׳ אבל בגמרא כו׳ ודברי הרב״י צ״ע הקשו האחרונים דהא הרב״י העתיק לשון רש״י שכ״כ אם כן לא על הרב״י תלונתו כ״א על רש״י אולם יש לומר דהא הר״ן העתיק תחלת לשון רש״י שאין לך מסננת כו׳ כדרכו ואח״ז כתב הר״ן וז״ל ואע״ג דלאו משמרת ממש כו׳ כמו שהעתיק מ״א וי״ל דהר״ן בא ליישב דברי רש״י שכתב שאין לך כולי והלא בגמרא אמרו דמחזי כמשמרת וכמו שהקשה מ״א גם מסברא קשיא להר״ן על פירש״י דהא לאו משמרת גמורה היא דהא גם השמרים עוברים ועל זה כתב כיון דקסמים וטנופת לא עברו דמי למשמרת א״כ מ״ש רש״י דאין לך מסננת גדולה מזה ר״ל לפי כוונת הנותן קסמים כולי דע״כ אינו חושש לשמרים דהא יודע שיעברו השמרים אע״כ אינו חושש כ״א לקסמים וטנופת ולגבי קסמים וטנופת כתב רש״י אין לך מסננת גדולה מזה אם כן דברי רש״י אתי שפיר דסמך א״ע ע״ד הש״ס דאמרה מחזי כמשמרת ועי״ז ממילא נבין דברי רש״י שכוונתו כמ״ש הר״ן אבל הרב״י שלא העתיק לשון הש״ס וגם לא הביא דברי הר״ן רק לשון רש״י גרידא דבריו צ״ע שנתן מקום לטעות ובצלול שרי : (ס״ג) ע׳ סי׳ י׳ ר״ל אפי׳ לרמב״ם דאוסר במשמרת ואפי׳ צלול רק בסודר מתיר בצלול מ״מ מודה כאן דבצלול שרי לפי מ״ש במ״א דכאן אינו משמרת ממש ואם כן דינו כסודרין : נהגו שלא ליתן בו׳ ולענין קליטת שומן החלב מע״ב אלב ע׳ במ״א סי׳ תק״י ס״ק י״ג : (ס״ק טו) מוכחי כו׳ ולפ״ז אסור כו׳ ד ע״כ הא דאוסר כאן כשיפסק הקילוח כו׳ משמע אפילו רוצה לשתות השכר מיד מ״מ אסור והא מבואר לעיל ריש הסי׳ דאם רוצה לאכלו לאלתר מותר כשבורר בידו אע״כ צריך לומר כיון דהכא מוריק מכלי אל כלי סבירא ליה דיש לו דין בורר בכלי דאפילו לאכול לאלתר אסור . אם כן ה״ה בשומן דאסור ונראה לפי זה דבשומן אפי׳ לכתחלה קודם שפסק הקילוח אסור לערות דבשכר ההיתר קודם שיפסק הקילוח דאז עדיין אין הפסולת ניכר כמו שכתב הר״ן מה שאין כן בשומן דמיד ניכר הפרש בין המאכל ובין השומן : אבל בשומן כו׳ ר״ל גם לפי מה דמסיק דאינו נותן קסמים בפי כלי מותר לאכול לאלתר דלא מיקרי ברירה ע״י כלי מ״מ בשומן אסור כמ״ש סעיף ג׳ ובמ״א ס״ק ד׳ שם דמה שאינו רוצה לאכול מיקרי פסולת וכיון דאין דעתו לאכול השומן עכשיו ה״ל פסולת ואסור לברר פסולת מתוך אוכל אפי׳ דעתו לאכול האוכל מיד : ואפשר כו׳ אבל הכא לחודא קאי הקשה בספר ת״ש דסותר דברי עצמו שכתב לקמן סי׳ תקפ״ו ס״ק י״ב כתבו דזהו דוקא במין א׳ ולא בשני מינים והכא השומן עם הרוטב או הבשר שני מינים הם וכמ״ש מ״א ריש ס״ק זה ולענ״ד לק״מ דתחלה צריכים להבין דברי מ״א סי׳ ת״ק הנ״ל שכתב על דברי ראבי״ה שהתיר לנקר בשר בי״ט ואין בזה משום בורר . וכת׳ מ״א הטעם וז״ל דבריר׳ לא שייך אלא בדבר המעורב אבל הכא האי לחודי׳ קאי והאי לחודיה קאי כו׳ ואפי׳ לפמ״ש סי׳ תק״י היינו בדבר שהיא פסולת גמור או בשני מיני אוכלים אבל הכא הוא מין א׳ ואינו פסולת אלא אסורי׳ דרביע עליה עכ״ל מ״א וכ״ב כשמנקר הבשר מן הגידים איך יקרא בשר עם גיד מין אחד ואפי׳ מנקרו מן החלב גם חלב עם בשר שני מינים הם לא כשהבשר שמן כמ״ש ס״ך י״ד ר״ס כ״ח ועיין בפר״ח שם וע״כ צ״ל דמה שכתב שם מין א׳ אינו ר״ל מין א׳ ממש אלא ר״ל כיון שהם דבוקים זה בזה נקראים לענין זה מין אחר וכמ״ש מ״א פה בס״ק שאח״ז במחבץ דהקום והגבינה או החמאה נקראים מין אחד וכן השמרים עם היין אע״ג דקום וחמאה וכן שמרים עם יין ב׳ מינים הם מ״מ לענין ברירה מיקרי מין אחד . ולולי שהם דברים לחים לא היה בו איסור תורה אע״ג דקום ושמרים אינו כ״א אוכל ע״י הדחק יש בו איסור ברירה מדרבנן וכמ״ש פה ס״ק ה׳ ועי״ו סברת האי לחודי׳ קאי מותר וא״כ ה״ה הכא שומן עם בשר או עם רוטב ניהו דשני מינים הם מ״מ לענין זה מיקרי מין א׳ דמהני בי׳ סברת האי לחודי׳ קאי כו׳ : (ס״ק טז) נשאר כו׳ אבל כו׳ לאכול כו׳ אסור . דדייקו מדכתב הטור דלא ניתן לתוכו החלמון כ״א למראה משמע דלמאכל אסור:

מיקרי

(יט) מפה בשבת דלא שייך בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתייה אבל אם בשעת שתייה מעבב את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה יז ומותר :

יז ° יח (כ) ג המחבץ [פי' שמוציא החמאה מן החלב] תולדות בורר הוא יט לפיכך אע"פ (°) שנותנים שומשמין ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו [וע"ל סי' ש"מ סי"א]. הגה הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה [מהרי"ל בשם א"ז וירושלמי פרק כלל גדול] :

שכ דיני סחיטה בשבת ובו כ סעיפים :

א א זיתים (א) וענבים אסור לסחטן [ע"ל סי' רנ"ב סעיף ה'] ב ואם °°יצאו מעצמן אסורים אפי' לא היה עומדים ג אלא לאכילה ד ותותין ורמונים אסור לסחטן ואם יצאו מעצמן ה אם עומדים לאכילה מותר ואם עומדים למשקים אסור (א) ושאר כל הפירות מותר (°) (ג) לסחטן : הגה א ובמקום שנהגו (ג) לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת למה או תענוג דינו כתותים ורמונים אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לבד

° עסי' תק"י ס"ה °° עמ"ש סי' תמ"ו עסי' רנ"ב ס"ה וסי' שכ"א סעיף י"ג

שכ (א) ושאר כל הפירות כו'. ב"י כ' שיש פלוגתא בין הפוסקים בזה דלהרי"ף ורמב"ם וטור משמע דבשאר פירות סוחטין לכתחלה אפי' למימיהן אבל לרש"י וסמ"ק בהג"ה כתבו דוקא לסחוט כדי למתקן וע"כ הקשה ב"י אמאן דמתיר אפי' למימיהן ממאי דמוקמינן איסור סחיטה של רימונים משום הא דר"ח דאמר גבי מקוה תרדין שסחטן ונתנן למקוה פסולין כיון דאחשבינהו הוה משקה ה"נ בכל שאר פירות נמי נימא הכי כיון דאחשבינהו להוציא מהן משקה אסור ותי' דא"כ דאסור אלא דלר"פ דלא פי' טעמ' דר"ח משו' אחשבינהו ניחא דלא קי"ל הך סברא כיון דאחשבינהו דכיון דרובא דעלמא לא אחשיבנהו וקשה דא"כ ר"פ פליג על ר"כ כמ"ש הלכה כר' מנשיא דהא קשה עליה אטו דבי מנשיא רובא דעלמא ניהו ולר"פ אין שום תי' על קושיא זו דלא אשכחן בגמ' תי' אלא מכח הסברא דאחשבינהו ואנן אין לנו כח לתרץ מה שלא פי' בגמ' וא"כ כיון שתאמר דהרי"ף ס"ל כר"פ לא היה לו לפסוק כר"כ דאמר הלכה כר' מנשיא ורש"י נזהר מזה ואמר דאף לפי הסברא דאחשבינהו ניחא דלא התירו בשאר פירות אלא למתקן ולא למימיהן וא"כ נסתר הרי"ף ודפימיה בקושי' ונ"ל דכי היכי דלרש"י עכ"פ יש מעלה לרמוני' משאר פירות דברמוני' אסור באינו רוצה רק למתק דגזרינן אטו להוציא משקה ובשאר פירות לא גזרינן כמ"ש רש"י בהדיא ה"נ ס"ל לרי"ף סברא זו דרמונים חמירי משאר פירות אלא דלא משום גזירה נגעו בה אלא דבשאר פירות אמרינן סתם סוחטין דאמרינן מסתמא הוא מכוין למתק ואע"פ שהוא נהנה ממה שיוצא משקה מ"מ עיקר כוונתו בשעת סחיטה לא היתה אלא בשביל מיתוק הנעשה על ידי הסחיטה שזה דרך הסחיטה בשאר הפירות שאין עומדים למשקים ובזתים וענבים סתמן למשקים וע"כ אסור אפי' יוצא מעצמו ובתותים ורמונים הדבר שקול ואינו מוכרע סתמן היכי הוא ע"כ אין סוחטים לכתחלה ואם יוצא מעצמו מותר אבל אה"נ דמי שהוא רוצה לסחוט שאר פירות וגילה דעתו כפי' שבשביל המשקין היוצא הוא סוחט ודאי אסור לד"ה

והיינו

משמע דזה מקרי מין אחד (°) כמו מחבץ ומשמר כ"מ בסימן ש"ך (°) דלא אסרו סחיטה משום בורר שהכל מין אחד לכן נ"ל דה"פ דה"א דהחלבון נקרא פסולת כיון (°) שאינו ראוי לאכלו כך קמ"ל (°) והרמב"ם כתב טבע הבלים שטורפין אותן ונותנים אותן בדברים העכורים שיזככו אותן ויבדילו הטב מן הדק : יז ומותר. ומשום מלבן ליכא כיון דליכא טינוף כמ"ש סי' ש"כ ס"ט וא"כ להאוסרין אסור ע"י מפה ועמ"ש ס"י : יח והמחבץ. שלוקח חלב ונותנו קיבה כדי לאכל' חייב שהרי הפרי' הקום מן החלב ואם גבנו ועשאו גבינ' חייב משום בונה שכל המקבץ חלק אל חלק ודיבק הכל עד שיעשה גוף א' דומה לבנין (רמב"ם פ"ז) ורש"י פי' עושה כמין כלי גמי ונותן הקום בתוכו ומי החלב נוטפין וכ"כ המ"מ פ"ט ע"ש : יט לפיכך וכו'. כתב המ"מ שהוא תוספתא פי"ג וז"ל התוספתא נותנין מים לתוך קמח קלי ובלבד שלא יגבל נותנים שומשמים ואגוזים לדבש ובלבד שלא יגבל מפרפרין גלוסקין לחולה ובלבד שלא יגבל אבל מחבץ הוא מעשה קדירה ואוכל עכ"ל משמע דהאיסור משום גיבול ולמה כתב הרמב"ם משום בורר ועוד דאנן לא קי"ל כההוא (°) תוספתא דר' היא ואנן קי"ל כר"י בר"י כמ"ש סי' שכ"א סי"ד דגובלין קמח קלי וא"כ שומשמין ואגוזים נמי לית בהו משום גיבול ואפשר דהרמב"ם טעמא דלפניה קאמר דאסור משום בורר אבל על המ"מ צ"ע (וע' במיימוני עם הגהות מהרמ"פ) ורי"ו כתב א"ח כשעושין מאכל מאגוזים שחוקות או של שום יתן בו חומץ מע"ש ולמחר ממחהו עכ"ל משמע דס"ל דמשום לש הוא כמ"ש סי' שכ"א סי"ו. כתב הרמב"ם פכ"א אסור לתלות המשמרת כדרך שהוא עושה בחול שמא יבא לשמור עכ"ל משמע אפי' ליתן בה דבר אחר אסור לתלותה ופשט הגמ' והפוסקים משמע דאין איסור בזה (°) ועסי' תק"י ס"ד וכ"מ לעיל ס"י :

שכ דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זתים וענבים בלבד (רמב"ם) עט"ז : א ובמקום כו'. לכאורה צ"ע דהרב"י כתב ואם נודע לנו

שבשום

באר הגולה

ג רמב"ם פרק ח' כ' הרב המגיד שהוא מהתוספתא א שבת קמג במשנה ובגמרא ב שם ג שם באוקימתא דשמואל דמודה רבי יהודה בהא ד שם ברייתא כד"ה וכן כ' הרי"ף ורא"ש והרמב"ם בפ' כ"א וסמ"ג ה שם וכר' יהודה וכדמפרש לה שם וגמרא קמ"ד

נתיב חיים

וכ"ל דשאני פרוונקא שהוא רחב ביותר וליכא למימר כיון דיש מחילות לכובא הוי אוהל דא"כ תקשה לך אמאי מתיר להחזיר קדירה ע"ג כירה פ' כירה סי' ד' אנ"ל כיון דמחילות מע"ש שרי ע"כ להלכה דלא שייך אוהל בכיסוי כלים :

לבושי שרד

מ"א סקי"ו (°) כמו מחבץ. תימה דהא חילק שם בסק"ה בין דברים לחים דמיקרי בורר וכן הקשה בתוס' : **שם** (°) דלא אסרו סחיטה. ר"ל סחיטת פירות : **שם** (°) שאינו ראוי לאכלו. כי החלמון נתערב עם החרדל וראוי לאכיל' משא"כ החלבון נשאר למעלה ואינו ראוי לאכילה חי : **שם** והרמב"ם הרמב"ם אינו מפרש כפי' הטור אלא שהבילה טרופה חלבון וחלמון יחד אלא שהחרדל נתברר על ידו וע' חמד משה: ש"ע סי"ז (°) שנותנים ר"ל אף ע"פ שמותר ליתן : מ"א סקי"ט (°) תוספתא דר"י. ט"ס וצ"ל בהיפוך דהברייתא כר"י ואנן קי"ל כריב"י : **שם** (°) ועסי' תק"י ס"ד דשם בי"ט אסור לתלות כדי לשמר שלא יעשה כדרך שעושה בחול אבל בשבת שאסור לשמר מותר לתלותה ליתן בה דבר אחר ולא גזרינן שמא יבא לשמר וכ"מ סעי' יד דגלולים מותר לסנן במשמרת ולא התנה דדוקא אם היתה תלויה מע"ש אלא ודאי דמותר לתלותה לצורך גלולי' דהוי כמו ליתן בה דבר אחר כיון דאין בגלולים משום שימור וק"ל :

באר היטב

שייך ברירה ע"ש ועס"ק ה' : (יט) מפה. ומשום מלבן ליכא כיון דליכא טינוף כמ"ש סי' ש"ב ס"ט. וא"כ להאוסרין אסור ע"י מפה מ"א. כשנופלים זבובים לכוס לא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס דהוי ליה בורר פסולת אלא יקח המשקה קצת עמהם ט"ז ועס"ק ב' מס"ש : (כ) המחבץ. דהיינו שלוקח חלב ונותן בו קיבה כדי לחבצו חייב שהרי הפרים הקום מן החלב ואם גבנו ועשאו גבינה חייב משום בונה הרמב"ם ועמ"א. וכתב הט"ז דברירה שייך בכל מידי אפילו כלי מתוך כלים והא דכתבו התוספות מיני אוכלים גרסי' לרבותא דאפי' באוכל מתוך אוכל אמרינן דהנשאר הוי פסולת ע"ש :

שכ (א) וענבים. ודבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זתים וענבים בלבד רמב"ם ועס"ו : (ב) לסחטן. עיין ט"ז שהעלה הא דשאר פירות מותר לסחטן דהיינו בסתמא דאמרינן מסתמא הוי מכוין למתק ואע"פ שהוא נהנה ממה שיוצא משקה מ"מ עיקר כוונתו בשעת סחיטה לא היתה אלא בשביל מיתוק הנעשה ע"י הסחיטה שזה דרך הסחיטה בשאר הפירות שאין עומדים למשקים אבל במכוין להוציא מהן משקה לצורך המשק' וגילה דעתו בשביל המשקין היוצא הוא סוחט ודאי אסור לד"ה אף בשאר פירות עכ"ל : (ג) לסחוט. עמ"א שהעלה דוקא במנין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאלו היו סוחטין אותן אבל בלא"ה אפי' בחד

ביאור הגר"א

עסי' ש"כ ס"א בהג"ה : ס"יז המחבץ. ל"ה א' : לפיכך. תוספתא :

סי' שכ ס"א ותותים כו' אם כו'. כר"י דר' יוחנן פסק כוותיה הרי"ף וש"פ. אבל אינו מוכרח דר' יוחנן לשיטתו דס"ל בילה משום מפקין שזבו דל"ל הכנה ונ"ל מוחלפת השיטה כמ"ש בריש י"ע והיינו הך דתנית כמ"ש רש"י שם וע' תוס' דשבת שם בד"ה ור' יוחנן אבל אנן קי"ל כהכנה דרבה כמש"ש הלכה כרב בהני תלת בין כו' : ושאר כו'. שם סוחטין כו'. ואע"ג דרש"י ותוס' שם כ' דוקא למתק היינו לתי' הראשון אבל לתי' דר"פ משום דהוי דבר כו' אודא האי טעמא ומה שאסור לסחוט רמונים נראה דלכאורה י"ל ל"ל לר"כ לומר הלכה כשל כו' דמאן פליג עליה הא מפורש בברייתא אבל לא ברמונים ונ"ל דת"ק סבר דרמונים בכ"מ דרכו לסחוט ומ"ש ושל בית כו' הוא תנא אחריתי וז"ש הלכה כהאי תנא וכ"מ לשאר פירות אם נהגו בשום מקום ולמסקנא אין הלכה כמותו אלא במקומו דוקא ככ"ל אבל הרשב"א כת' דמש"ש כיון דאחשבינהו כו' דוקא בתותים ורמונים שקלתן סוחטין אותן למשקה אבל בשאר בטלה דעתן אצל ב"א וכ' שכ"כ הרר"י והרמב"ן וכ"ד הרי"ף והרמב"ם וש"פ וכ' שם ואע"ג דר"פ ורבא פליגי בזה הטעם וכת' משום דה"ל דבר שאין כו' מ"מ ל"פ עליה דר"כ וס"ל שם הטעם דאחשבינהו אלא דוקא בדרב חסדא ומתניתין ס"ל מטעם אחר ופסק הרי"ף וש"פ כשמואל אע"ג דעולא ור' יוחנן פליגי אשמואל והך ברייתא דסוחטין מוקמי דוקא לר"י וכמ"ש רש"י ד"ה וחכ"א כו' מ"מ כיון דסתמא דגמ' קאמר ותיהוי נמי ר"י כו' ומשמע דס"ל לסתם גמ' כן וכן רב נחמן פ' כן דקאמר הלכה כו' : ובמקום. שם קמ"ד ב' אר"כ הלכה כו' מידי אריא כו' מ' דאם נהגו כל בני המקום ודאי אסור ואע"ג דרבנן פליגי עליה דר"א היינו בשאר מקומות אבל באותו מקום מודו ליה כמ"ש הרמב"ם וש"ע י"ד סי' רל"ו סי"ד ועמ"א : אבל אם. וראיה מדלא הזכירו הפוסקים אע"פ שהיו בימיהם יין תפוחים לרפואה

הגהות רעק"א

אלתר מוכח דבשארי דברים אף כה"ג מותר : מג"א ס"ק יז להאוסרין אסור ע"י מפה והא דאינו אסור משום שמא יסחיטו כ' הב"י כיון דאינו נשרה במים אלא דבר מועט מהבגד כדי הנחת פיו לא אתי לידי סחיטה וגם אין זו שרייה הצריכה סחיטה שבהגעת מים בבגד כסחוט ועומד הוא עכ"ל : סעיף יז בהג"ה משום זורה ולא ראינו מי שחשש בזה כיון שאינו מתכוין לכך כ"ש שאין דרך זריקה בכך. עכ"ל הרי"קש :

מחצית השקל

מקרי פסולת וכיון דאינו רוצה לאכול החלבון והחלבון נשאר למעלה הוא בורר פסולת מתוך אוכל דהא החלבון שאינו רוצה לאכול פסולת מיקרי וכה"ג אסור אבל כיון דאינו נותן' החלמון לתוך החרדל כ"א למראי' ואין כוונתו לאכול החלמון א"כ החלבון והחלמון שניהם שוים כיון דאינו רוצה באכילת שניהם וליכא משום בורר : אבל כו' משמע דזה מיקרי מין אחד דהמ"א ס"ק ה' הביא בשם מ"מ שהקשה מ"ש דבבירת עלין המעופשים שאין אוכל כ"א ע"י הדחק אם ברכן מן הירק ליכא כ"א שבות ומחבץ ומשמר דמפריד הקום מן הגבינה או החמאה או משמר דמפריד היין מן השמרים הוי איסור תורה והא גם הקום והשמרים הם אוכלים ע"י הדחק. ומאי קושיא בשלמא עלין עם הירק הם מין א' אבל קום עם הגבינה או השמרים עם היין הם שני מינים אע"כ דס"ל דגם הקום עם הגבינה והשמרים עם היין הם מין א' כיון דמחוברים יחד מתחלתן א"כ ה"ה החלבון עם החלמון מה"ט יקראו מין א' ולית בהו משום ברירה וכתב ע"ז בס' ת"ש וז"ל ואיני מבין דבריו דהא כ' שם בשם מ"מ דה"ט דמחבץ ומשמר אסור אף שהוא מין א' כיון שהם דברים לחים וא"כ מה"ט גופי' ראוי לאסור גם הכא גבי חלבון וחלמון ואפשר כו' ע"ש ולענ"ד לק"מ דהכי כתבתי לעיל ס"ק ה' הסברא לחלק בין דברים לחים לדברים יבשים דדברים לחים הם מתערבים זע"ז וה"ל ברירה גמורה כיון דנבללים זע"ז משא"כ דברים יבשים מעורבין כיון דאין נבללים זב"ז לא שייך בהו ברירה כ"ה א"כ בחלבון וחלמון ניהו שהם דברים לחים מ"מ אין נבללים זע"ז וכל חד לחודיה קאי ויש להם דין דברים יבשים. לכן נ"ל דה"פ ר"ל כיון דאפי' רוצה לאכול החלבון לדברי מ"א מותר א"כ מה זה שכתב הטור ואין נותנים אותו כ"א לתקן המראה דהא אפי' רוצה לאוכלו מותר : דה"א דהחלבון נקרא פסולת כיון שא"ר לאכלו כך דהא גם החלמון אינו ראוי לאכול כ"א ע"י תערובת שמערבים אותו בחרדל א"כ החלבון שנשאר בלי תערובת אינו ראוי לאכילה והוי פסולת ויש בו משום ברירה מז"כ הטור דאין נותנים החלמון כ"א למראה אבל הוא ראוי לאכול בלי תערובת חרדל וה"ה החלבון לבד ראוי לאכול והוי אוכל : (ס"ק יז) ומותר כו' ואם כן להאוסרים אסור. היינו מים אבל שאר משקין דלית בהו משום מלבן מותר והא דל"ג משום סחיטה כ' הרב"י וז"ל כיון שאינו נשרה במים כ"א דבר מועט מהבגד כדי הנחת פיו לא אתי לידי סחיטה וגם כי אין זו שרי' הצריכה סחיטה שבהגעת המים בבגד נסחט ועומד הוא עכ"ל: (ס"ק יח) המחבץ כו' ורש"י פי' כו' ר"ל דברמב"ם אינו מבואר כ"א איסור ההפרד' הקום מן הגבינה וברש"י מבואר שבין אחר אפי' היה כבר מופרדים זה מזה והם בכלי א' ועושה כדי שירד הקום וישאר הגביני' למטה' אסור משום ברירה : (ס"ק יט) לפיכך כו' ועוד דאנן לא קיי"ל כההיא תוספת' דר"י ב"י הוא ואנן קי"ל כרבי בסי' שכ"א כו' דבריו תמוהים אדרבא הרמב"ם פסק כר"י ב"י וכמ"ש לקמן סי' שכ"א וע"ש בב"י ולכן בס' ת"ש הגי' וכצ"ל ואנן לא קיי"ל כהאי תוס' דאתיא כרבי ואנן קי"ל כר"י בר"י ונדחק בפי' כמ"ש הוא בעצמו ואעפ"כ השיג עליו גם לפרושו בסי' שכ"ד. ולענ"ד אין צורך להגיה כ"א למחוק תיבת כרבי וכצ"ל דאנן לא קי"ל כהאי תוספתא דר"י בר"י היא ואנן קי"ל כמ"ש סי' ש"ך א' סעיף י"ד דגובלין ק"ק וא"כ שומשמין כו' ואליבא בקצרה דברי הש"ס דף קנ"ה ע"ב תנן עתנים מים למורסן אבל לא גובלין ואמר אביי מסתייה דרבה דאתיא מתני' כר"י ב"י דתניא אחד נותן הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי דס"ל נתינת מים זהו גבולו ר"י ב"י אומר עד שיגבל דס"ל דנתינת מים לאו היינו גיבול וכן מלינו בברייתא אחרת דרבי בר"י פליגי כה"ג גם במורסן דלאו בר גיבול אם כן מתניתין דקתני נותנים מים למורסן ע"כ ר"י ב"י הוא : ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין. ואמרינן מאן י"א ואר"ח ר"י בר"י היא ופרש"י דלרבי ליהו דגיבול ליכא אסורא מ"מ חייב מיד על נתינת מים לרבי ומפיק הא די"א מתירין הגיבול היינו דוקא על ידי שינוי דהיינו מעט מעט ע"כ דברי הש"ס ולזה כ' מ"א דתוס' דקתני נותנים מים לקמח קלי ע"כ ר"י ב"י הוא דהא ר' אוסר נתינת מים לתוך מורסן או קלי ומזה מוכח דלא קי"ל כהאי תוספתא דהא קי"ל בסי' שכ"א דגובלים ק"ק והיינו כי"א בברייתא דקתני וי"א גובלין דאתיא כר"י ב"י ולמה קתני בתוס' ובלבד שלא יגבול וא"ל דהא ר"י ב"י אינו מתיר הגיבול כ"א ע"י שינוי דהיינו מעט מעט ובתוס' קתני סתמי' אבל לא יגבל משמע כלל לא אפי' מעט ז"א דהא גם במשנה קתני נותנים מים למורסן אבל לא גובלין ומוקמינן ליה כר"י ב"י וע"כ הא דקתני אין גובלין ר"ל הרבה ביחד אע"ג דקתני סתמא אין גובלין ומאי אולמא' דתוס' ממתני' (וע' בת"ש סי' שכ"ד) להכי דייק מ"א בלשונו וא"כ שומשמין ואגוזים נמי לית בהו משום גיבול נקט שומשמין ואגוזים ושביק קלי דביה מיירי מ"א וגם הוא רישא דתוספתא אלא ודאי דעל קלי לק"מ די"ל מ"ש ברייתא בקלי ובלבד שלא יגבל ר"ל הרבה ביחד ולא קשיא ליה כ"א על שומשמין ואגוזים דבדידהו אפי' הרבה יהיה מותר לגבל דע"כ לא בעינן שינוי מעט מעט אלא בקלי דגזרינן אטו קמח שאינו קלי דאסו' אפי' מעט מעט לכן בעינן שינוי להכירא וכמ"ש סי' שכ"א סעיף י"ד וכ"כ הרמב"ם משא"כ בשומשמין ואגוזים ס"ל למ"א דלא מיחליף בקמח שאינו קלי וליכא למיגזר לכן יש להתי' אפי' לגבל הרבה וכמ"ש הרמב"ם הובא לקמן סי' שכ"א בתבואה שלא הביאה שליש וטחנו אותה טחינה גסה וה"ה בחול מותר לגבל אפילו הרבה ועפ"ז ס"ל למ"א דע"כ התוס' חולקת על ש"ס דילן וכיון דלא הובא בש"ס ע"כ ידוע היה להש"ס דאינה עיקרת ולא קי"ל כוותיה בשום דבר : ודע שכ' ט"ז בס"ק י"ב דגם לברור כלי מתוך כלי יש בו איסור ברירה והביא ראיה מדברי רש"י ע"ש : עוד כתב ט"ז בס"ק י"ג דלהרא"כ"ד אם יש זבובים בכוס אסור להוציא זבובים לבד משום בורר אלא צריך ליקח גם מן המשקה עם הזבובים :

סי' שכ (ס"ק א) ובמקום כו' כדי לעמוד ע"ד מ"א יש צורך להציע דברי הש"ס והרב"י דף קמ"ד תניא סוחטים בפגעים ובעוזרדים אבל לא ברמונים ושל בית מנשיא היו סוחטים ברמונים פרש"י בית מנשיא היו דרכן לסחוט בחול רמונים אלמא איכא דסחיט להו (ולכן איכא על היוצא מהן שם משקה) ולכן בשבת אסור ואר"כ הלכה כהאי ברייתא דס"ל כשל בית מנשיא ופריך הש"ס וכי דבי מנשיא הוי רובא דעלמא ניהו דהם היו סוחטים נימא דבטלה דעתן אצל כל אדם ומשני לא אמרינן בטלה דעתן דתנן המקיים קוצים בכרם קידש דברי ר"א הואיל ובערבי' ס"ל רוב גמלים מקיימים קוצים לצורך מאכל הגמלים כי הקוצים מאכלם וא"כ מיקרי מין זרע לכל העולם ודינו כדין המקיים זרעים בכרם דמקדש ואוסר וחכ"א אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימים ר"ל דוקא באותו מקום שמקיימים מקדש ופריך מידי אריא ערבי' אתרא לכן לא אמרינן בטלה דעתן אבל של בית מנשי' גברא נימא בטלה כו' אלא ה"ט כדרב חסדא דאמר ר"ח תרדין שסחטן ונתנן למקוה פוסלת המקוה בשינוי מראה(דשיעור ג' לוגין שאמרו לפסול המקוה הוא דוקא במים שאובים אבל שאר משקין פוסלים בשינוי מראה) והא לאו בני סחיטה ניהו ואין עליהם תורת משקה אלא מאי איכא למימר כיון דאחשבינהו וסחטן ה"ל משקה הכא נמי ברמונים כיון שסחטן ה"ל משקה ר"פ אמר ה"ט דר"ח יאפ"ת דלא איכפת לן במחשבתו ולא נעשה משקה ע"י מחשבתו מ"מ פוסל המקוה בשינוי מראה דכל דבר שאין עושים ממנו מקוה פוסל המקוה בשינוי מראה והקשו רש"י ותוספות לתי' קמא דהש"ס דמהאי טעמא אסור ברמונים משום דאחשבינהו ע"י סחיטתו א"כ אמאי שרי לסחוט פגעין ועוזרדין ותירץ דהש"ס לא מיירי ברייתא בסחיטה ממש אלא סוחטים ר"ל שעושה למתק הפרי ולא לצורך המשקה דבזה אין איסור מצד עצמו אלא דיש לגזור שמא יסחוט לצורך משקה ולכן אסור ברמונים דהא חזינן דדרכן לסוחטן כהאי דבית מנשיא וכיון דמצינו רק חד גברא שוב יש לגזור על כ"א שמא יסחוט לצורך משקין אבל פגעין ועוזרדין דאין שום אדם סוחט לצורך משקה מותר לסוחטן למתק דליכא למגזור שמא יסחוט לצורך משקה ולפ"ז אין שם היתר בשום פירי לסחוט לצורך משקה כיון דסוחט אחשבינהו ועביד ליה משקה ולא הותר כ"א למתק וכן הקשה הרב"י על הרי"ף ורמב"ם ורא"ש שכלם כתבו שאר פירות חוץ מתותים ורמונים מותר לסחוט למשקה ותי' הרב"י דהם פסקו כר"פ דהוא בתרא דלא אזלינן בתר מחשבתו ומחשבתו לא מהני לי' ואי קשיא א"כ הדרי' קו' הש"ס לדוכתי' מי דמי ערבי' אתרא כו' לזה כ' הרב"י דנ"ל לר"פ דבית מנשיא אתרא הוי לא כס"ד דגברא הוי ובזה א"ש דהתירו בפגעין וה"ה כל מיני פרי חוץ מתותים ורמונים ולכן כתב הרב"י ואם נודע לנו שבשום מקום כו': אבל נ"ל דמשה אמת כו' ואנן קיי"ל כחכמים כו' אלא דלפי זה נ"ב מ"מ אסור תותים ורמונים בכל העולם ובש"ע יש לדחוק כיון דהרב"י כ' סתם ותותים ורמונים אסור לסוחטן ולא כ' בכל העולם א"כ יש לדחוק דר"ל במקום שדרכן לסחטן משא"כ שאר פירות לא ידעי' שיש מקו' שדרכן לסוחטן אע"פ שאין פי' זה אמת וכוונת הרב"י לאסור תותים ורמונים בכל מקום מ"מ כן דרכו של רמ"א כנודע דכה"ג אין רמ"א כותב בהג"ה בלשון י"א אך ברייתא קשיא לדידיה דקתני סוחטים בפגעין כו' אבל לא ברמונים וברייתא ודאי אוסרת רמונים לכל אדם לא לבית מנשיא לחוד ואמאי נ"ל דברייתא אתיא כר"א אע"ג שהתו' כתבו שם ד"ה מי דמי כו המ"ל הניחא לר"א לרבנן מאי איכא למימר אלא פריך אפי' לר"א לא ניחא עכ"ל. הרי שהקשה ולא ניחא להו לאוקמי ברייתא כר"א היינו לתי' הש"ס הראשון דאמרה כדר"ח דאחשבינהו ובא הש"ס ליישב דברי ר"כ דפסק כהאי ברייתא לא ניחא להתוס' לומר דברייתא אתיא כר"א דהא קיי"ל כחכמים ואיך יפסק ר"כ כברייתא דאתי' כר"א אבל למסקנת ר"פ לפי פי' הרב"י הנ"ל י"ל דר"פ לא בא ליישב דברי רבי נחמן כ"א ברייתא גופה דאוסרת רמונים משום דבית מנשי': ור"פ י"ל דמוקי לברייתא כר"א ובאמת לא קיי"ל כהאי ברייתא: בשבת דף נ"ב כו'. ר"ל אע"ג דהדין עם רמ"א דאינו אסור כ"א במקום שסוחטים מ"מ צריך עוד

לבד אין לחוש [ב"י] וכל זה דוקא לסחוט אסור (ב) אבל ב מותר למצוץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן ג וכ"ש בשאר (ד) דברים [ב"י בשם שבולי לקט] ד ויש (ה) אוסרין למצוץ בפה מענבים וכיוצא בהם [הגהות מיימוני פכ"א] :

ב ו זתים וענבים שנתרסקו מערב שבת משקים היוצאים מהם מותרים ואפילו אם לא נתרסקו מע"ש ז אם יש יין בגיגית שהענבים בתוכה אף ע"פ שהענבים מתבקע בשבת בגיגית מותר לשתותו בשבת שכל יין היוצא מהענבים ה (ג) (ו) מתבטל ביין שבגיגית :

ג ח חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמד מותר למשוך

מגן אברהם

שבשום מקום סוחטין פרי א' אסור לסחטן כדאשכחן ברימונים שאסורים לסחטן משום דבי מנשיא שהיו רבים וכדחיישינן למנהג ערביים גבי מקיים קוצים בכרם עכ"ל · א"כ משמע דאם במקום אחד נהגו לסחטו אסור בכל העולם לסחטו ולמה כתב רמ"א ובמקום כו' משמע דבאותו מקום אסור ובשאר מקומות שרי . אבל נ"ל דמשה אמת ותורתו אמת ודברי הרב"י תמוהין דהא שקלא וטריא בגמרא אליבא דר"א ואנן קי"ל כחכמים כמ"ש בי"ד סי' רצ"ו סי"ד דדוקא באותו מקום שמקיימין קוצים אסור לקיימן ובשאר מקומות שרי א"כ ה"ה הדין כן ובשבת דף צ"ב אמרינן אחד מאנשי הוצל שהוליך משוי על ראשו פטור אע"פ שאנשי עירו עושין כן בטלה דעתם אצל כל אדם וכ"פ סי' שפ"ו ס"ו גבי בשר וכתבו התו' ול"ד לקוצים בערבי' דהתם אם הי' לכל העולם רוב גמלים כמו בערבי' היו מקיימין קוצים וכן אם היה לכ"ע רמונים הרבה כמו לבית מנשי' היו סוחטין ולכן אי הוי בית מנשיא אתרא הוי חשיבי עכ"ל ומ"מ בגמ' איתא בהדיא שבית מנשיא לא היה מקום אלא חד גברא וא"כ למה אסור לסחוט רמונים ודוחק לומר שהמקשן והתרצן °)יהיו מחולקים במציאות כמ"ש הרב"י וז"ל הרמב"ם פכ"א אסור לסחוט תותים ורמונים הואיל ומקצת בני אדם סוחטין אותם כזתים וענבים ושאר פירות מותר לסחטן לפי שאין בני סחיטה עכ"ל וכ"כ הרי"ף וגם הביא הא דר"א א"כ נ"ל דר"א ה"ק כיון דמקצת בני אדם סוחטין אותן והוא אחשביניהו ג"כ הו"ל משקה תדע דאל"כ למה קאמר בברייתא ושל בית מנשיא כו' אלא ע"כ טעמא דאחשביניהו לחוד לא מהני אם לא שמקצת ב"א סוחטין אותו ג"כ ואפי' אינן עיר שלימה ודוקא בענין שאם היה לכל העולם פירות הרבה כאלו היו סוחטין אותן אבל בלא"ה אפי' בחד מקום אמרינן בטלה דעתן °) ולכן בשאר פירות שרי וא"כ הני אגסי"א שקורין בערבי"ם בל"א אסור לסחטן מפני שמדינת אשכנז נהגו לסחטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו ג"כ סוחטין והר"ש כתב ריש כלאים בשם הירוש' שאם במקום א' נהגו לקיים זונין ודרך להוליכן ממקום למקום אסור לקיימן בכל העולם ע"ש וא"כ ה"ה כאן והב"ח כתב שאסור לסחוט אלא למתק הפרי אבל למימיהם אסור וכמ"ש ס"ז וכ"כ הסמ"ק וכן נוהגין העולם עכ"ל ובודאי היכא דנהוג נהוג ומ"מ נ"ל היכא דאינו סוחטו אלא לטבל בו המאכל שרי דלא מקרי משקה כמ"ש ב"י בשם ש"ל ורא"ש עמ"ש ס"ה עס"ו : ב מותר למצוץ . ואע"ג דאסור לינק מהבהמה כמ"ש סי' שכ"ח סל"ג היינו משום דדרכו בכך אבל הכא שאין דרכו בכך לא גזרו : ג וכ"ש שאר דברים . כגון הנותן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותו : ד ויש אוסרין . אפי' בשאר דברים . (בית יוסף הגהות מיימוני רא"ש פסקי רקנ"ט) וב"ח כתב בשם רש"ל דבמשקה הנבלע בפת או בבשר כיון שהיה שם משקה עליו מקודם קרוב הוא לחטאת ולכן אסור למצוץ אותו אבל למצוץ הענבים בפיו ולהשליך החרצנים אין זה מפרק אלא כך הוא דרך אכילת ענבים ושרי מדינא מ"מ המחמיר תע"ב עכ"ל ומ"מ מדברי רמ"א משמע דשאר דברים קילי מענבים כמש"ל וכ"כ רש"י גבי כבשים ושלקות דכשאין המשקה גדל בתוכו עדיף טפי מענבים עס"ז וכ"מ בכתובות דפירש"י מפרק כלאחר יד הוא לפי שאין דרך לינק אלא לחלוב משמע דמה שדרך לינק חמיר טפי ואפשר כיון שדרך אכילתן בכך שרי עמ"ש סי' שכ"ח סמ"ח : ה מתבטל ביין · ואע"ג דדשיל"מ לא בטיל ש"ה כיון שלא ניכר קודם שנתערב בטיל שלא היה עליו שם יין מעולם [סמ"ק] עבי"ד ס"ס ק"ב · כתב הב"ח דמותר לתת ענבים בתוך היין שיתבקעו

ט"ז מגן דוד

והיינו ההיא דר"מ למדקדק בלשונו שאמר התרדין שסחטן ונתן למקוה ולא אמר ונפלו למקוה כההיא דנפל לתוכו יין אלא ודאי דר"מ איירי שבכונה סחטן התרדין כדי ליתנם למקוה וגילה דעתו דאחשביניהו פוסלין וה"ה בשאר פירות וזהו עיקר התי' שמוקי לה כר"מ דהיינו כי היכי דבתרדין הולכין בתר מה דאחשביניהו והיינו אם חשבינהו כפי' א"כ בתותין ורמונים מסתמא משא"כ בשאר פירות דהוין כתרדין ומותר מסתמא וא"כ אין חילוק דין כלל בין הרי"ף ודעימיה ובין רש"י והגהת סמ"ק ומ"מ יש ט"ס בהגהת סמ"ג בהעתקת הב"י דהא דכתב אע"ג דהמים אינן מנופן כו' אין מקומו במקום שמביא הב"י אלא על משקים שיוצאין מן הכבשים ומ"ש כ"ש סוחט פי' הוא נ"ל סוחט פירות וזה פשוט ונמצא פסק הש"ע עולה יפה ושאר כל הפירות מותר לסחטן דהיינו בסתמא אבל במכוין להוציא מהן משקה לצורך המשקה אסור וכ"כ הרא"מ בבשר שיש בו מרק כמ"ש בסעיף שאח"ז כנלע"ד נכון : (ב) אבל מותר למצוץ כו'. וכ"כ ב"י בשם ש"ל מטעם דאין דרך סחיטה בפיו וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו בו ואינה תולדה עכ"ל וכתב שם אבל יניקה בפה לכתחל' אסור כמדומה לי שהוא ט"ס והיא אוסרין והוא רא"מ בב"י דכ' שיזהר אדם שלא יסחוט בשר הנבלע בו מרק לצורך משקה היוצא ממנו ובשר הנותן במרק או השורה פתו ביין ומחזירו לפיו ומוצץ המשקים אסור וחוששני לו מחטאת וכ"ש שלא ימוץ בפיו מענבים עכ"ל והנלע"ד דדבר זה דומה לדין שכ' בסי' שי"ט סט"ז והוא דעת הרא"ש דמותר לשתות ע"י מפה כו' דכשם שאין איסור בורר במה שהוא עושה בפיו כך אין כאן איסור דש במה שמוצץ בפיו דמ"ש מלאכת בורר ממלאכת דש וכיון שכבר פסק בסי' שי"ט להקל כהרא"ש לא היה לו לרמ"א להביא כאן דעת המחמירין ומלבד זה לא ראינו מי שנזהר בדבריהם שזכר הרא"ם הנ"ל אלא דמ"ש שלא יסחוט בשר הנבלע בו מרק לצורך משקה הוא מוסכם עם שאר הפוסקים כמש"ל לענין סחיט' בשאר פירות : (ג) מתבטל ביין שבגיגית . כ' מו"ח ז"ל נ"ל דאפי' נתנו ענבים שלמים בשבת תוך היין ונתבקעו באותו שבת ג"כ מותר כי היכי דשרו ליתן בשבת שלג או ברד לתוך הכוס כמש"ל סי' זה עכ"ל · ולא נלע"ד כן דא"כ היה (°) מותר אפי' לכתחלה ליתן שם ענבים כמו בשלג וברד וזה ודאי איסור גמור משום סחיטה הוא תולדה דדש כדפירש"י בפ' חבית וא"ל דהוה כלאחר יד כיון שאינו דש בידים דאפי' כלאחר יד לא שרי אלא במקום צער כההיא דחולב עז ותו דהא אפי' ביוצא מעצמו אסור מחמת איסור תולדה דדש אע"ג שלא נגעו בה ידים אלא הדין בזה כמבשל בשבת ואין היתר אלא בדיעבד דבטל לגבי ההיתר ואין זה ענין כלל לשלג וברד דלקמן · וכתב המרדכי הא דבטל

באר הגולה

ו ברייתא לעיל בסי' רכ"ו וסעיף ה ז טור בשם בעל התרומה וכ"כ הסמ"ג וסמ"ק שהאיסור שלא היה ניכר מעולם כמו הכא מתבטל אפי' בדבר שיש לו מתירין ח שם

נתיב חיים

שם מ"א ס"ק א' °) יהיו מחולקים במציאות. כ"כ פי' דהתרצן ס"ל דשל בית מנשיא לאו דוקא דאינשי טובא כמי הוי סחטי ליה בחול אלא אלא דנקט חד מינייהו : °) שם ולכן בשאר פירו' כ"כ ר"ל ומעתה יש לקיים דברי ב"י ואם נודע להו שבשום מקום סוחטין וכו' וזהו שסיים וא"כ הני אגסים וכו' אבל הרמ"א נ"ל דס"ל דהמקשן והתרצן מחולקים ופסק כחכמים דדוקא אותו מקום :

לבושי שרד

ט"ז סק"ג (°) מותר אפי' לכתחלה ליתן שם ענבים כנ"ל :

הגהות רעק"א

סי' שכ מג"א ס"ק ה' עיו"ד ססי' ק"ב. וע"ע לקמן סי' תל"ח במג"א ס"ק כ"ח :

חתם סופר

סי' שכ במחבר סוף סעיף ב' מתבטל עיין ח"ס או"ח סי' קלח ד"ה ויען וכו' :

באר היטב

מקום אמרינן בטלה דעתן ואם כן הני אגסים שקורין בערבי"ם בל"א אסור לסוחטן מפני שבמדינות אשכנ"ז נהגו לסחטן למשקה ואפשר שאם היה לכל העולם הרבה היו גם כן סוחטין . והב"ח כתב שאסור לסחוט אלא למתק הפרי אבל למימיהם אסור וכמ"ש ס"ז . וכ"כ הסמ"ק וכן נוהגין העולם עכ"ל וכ' המ"א בודאי היכא דנהוג נהוג מ"מ נ"ל היכא דאינו סוחטו אלא לטבל בו המאכל שרי דלא מקרי משקה כמ"ש ב"י ע"ש : (ד) דברים . כגון הנותן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותו : (ה) אוסרין . אפי' בשאר דברים ב"י הג"מ רא"ש וב"ח כ' בשם רש"ל דבמשקה הנבלע בפת או בבשר כיון שהיה שם משקה עליו מקודם קרוב הוא לחטאת ולכן אסור למצוץ אותו אבל למצוץ הענבים בפיו ולהשליך החרצנים אין זה מפרק אלא כך הוא דרך אכילת ענבים ושרי מדינא מ"מ המחמיר תע"ב עכ"ל.ומ"מ מדברי רמ"א משמע דשאר דברים קילי מענבים כמש"ל ואפשר כיון שדרך אכילתן בכך שרי מ"א ע"ש : וט"ז כתב לפענ"ד נראה דדבר זה דומה לדין שכתב בסי' שי"ט סעי' ט"ז והוא דעת הרא"ש דמותר לשתות ע"י מפה וכו' דכשם שאין איסור בורר במה שהוא עושה בפיו כך אין כאן איסור דש במה שמוצץ בפיו דמ"ש מלאכת בורר ממלאכת דש וכיון שכבר פסק בסי' שי"ט להקל כהרא"ש לא היה לו לרמ"א להביא כאן דעת המחמירין גם לא ראינו מי שנזהר בדברים אלו . רק בזה צריך ליזהר שלא יסחוט בשר הנבלע בו מרק לצורך משקה כמש"ל בענין סחיטה בשאר פירות עס"ק ב' עכ"ל (ובס' אליה רבה חולק על ט"ז והעלה להלכה לאסור בענבים ולהחמיר לירא שמים אבל בשאר פירות וכן בשר ופת אין להחמיר כמו שכתוב בספר יראים עצמו להתיר ע"ש) : (ו) מתבטל . ואע"ג דדשיל"מ לא בטיל ש"ה כיון שלא היה ניכר קודם שנתערב ולא היה עליו שם יין מעולם ועיין בי"ד ססי' ק"ב . וכתב הב"ח וכ"ל דמות' לתת ענבים בתוך היין בשבת שיתבקעו ויוציאו יינם כמו בשלג וברד בסעיף ט' עכ"ל . וט"ז חולק עליו וכתב דאין היתר אלא בדיעבד ואינו דומה כלל לשלג וברד עיין שם . ובתשובת מהרי"ט אהלון סי' ס"ט התיר דיכולים

ביאור הגר"א

כמ"ש בע"ז : וכ"ש. ר"ל כבשים ושלקות דאין בהם חיוב חטאת : וי"א. כמ"ש בחולב שהוא ג"כ משום מפרק כמו סחיטת פירות אמרו בכתובות ס"א גונח יונק כו' ודוקא משום צערא וע' מ"א ס"ק י"ב : ס"ב זיתים. קמ"ה ב' כר"א ור"ש דסתם מתני' דפ"ק אזלא כוותייהו : ואפילו אם לא כו'. אף על גב דדבר שיש לו מתירין הוא כיון שלא ניכר האיסור מעולם ומתבטל מעט מעט ועיין תוספות דבבא קמא ס"ט א' סוף דבור המתחיל כל ואע"ג דדשיל"מ כו'. ודוחק דמאי לניעות דמ"מ יכשלו באיסור דרבנן וטוב לעשות כמתניתין לליין אבל לפי מ"ש כאן ניחא : שכל יין כו'. שם למדו מפ"ק דיו"ט גבי עצים שנשרו כו' דקאמר ולר"א דאמר דשיל"מ כו' ה"מ היכא דאיתא כו' וכנ"ל: מתבטל.עמ"א.ונלמד ממ"ש כ"א ב' אבל נותן כו' לפירש"י דאסו' משום נולד : ס"ג חרצנים. כמ"ש בס"ב אם יש יין כו' . ואפי'. כמש"ש שנתרסקו בע"ש עמ"א : ס"ד מותר. כפי' דאשבת

מחצית השקל

תנאי אחר וזולתו אפי באותו מקום מותר כמ"ש התוס' : בטלה דעתן ואמרינן דאין דרך הוצאה בכך ופטור: גבי בשר. דקיי"ל שיעור עירוב מזון שתי סעודות : ואם הוא לפתן שגי אי ראוי ללפת בו פת שתי סעודות אע"ג דהלפתן עצמו אין בו שיעור שני סעודות וקיי"ל בשר נלי מקרי לפתן ואמרי' בש"ס דף ד"ע ע"ב דאע"ג דפרסאי אוכלין בשר נלי בלא פת לפתן מ"מ כיון דפרסאי לאו רובא דעלמא בטלה דעתן: ועז"כ התוס' ול"ד לקוצי' בערבי' כו' ור"ל דעל הוצאה משא על ראשו קשה אפי' לרבנן דר"א בקוצים דעכ"פ מודים דבערבית דשם מקיימים קוצים מקדשין והא במוצי' משא על ראשו קאמר דאפי' הוציא א' מאנשי הוצל אמרי' בטלה דעתן ומבשר נלי באמת לרבנן לק"מ כ"א בלאו לייתב אפי' לר"א : ולכן אי הוי בית מנשי' אתרא כו' ולפ"ז ה"ה בדינו של רמ"א אפילו נודע שבמקום א' סוחטין מין פרי א' אינו אסור אפי' באותו מקום אלא אם היה לכל העולם אותו מין פירות הרבה גם הם היו סוחטים : ומ"מ בגמ' איתא כו' היינו קושית הרב"י הנ"ל: ודוחק לו' כו' יהיו מחולקים כו' דהמקשן הוי ס"ד דבית מנשי' גברא ור"ש ס"ל דב"מ אתרא וכמ"ש הרב"י הנ"ל: וז"ל הרמב"ם בא להוסיף ראיה דלא כהרב"י: הואיל ומקצת ב"א סוחטים כו' הרי דנתן טעם הואיל ומקצת ב"א סוחטים ובזה סגי ואפי' אינו אתרא · וכ"כ הרי"ף . אין רצונו שכ' כמ"ש הרמב"ם הואיל ומקצת ב"א דזה ליתא דלא הוזכר בזה כלל ברי"ף אלא ר"ל דגם הרי"ף כ"כ דבפגעין מותר לסחטן אפי' שלא למתק דלא כדעת רש"י. ולפ"ד הרב"י ע"כ נ"ל דגם הרי"ף פסק כר"פ א"כ למה הביא הרי"ף דברי ר"א והטעם משום דאחשבינהו ע"ש (וראיה זו יש קצת לפקפק דהרי"ף כתב כן לדחות דברי האומרים דרמונים אפי' יצאו מעצמן אסורים וזה דחה דברייתא מיירי מסחיט' לכתחלה מדיהיב טעמא כדר"א דאמר כו' ה"נ כיון דאחשבינהו ה"ל משקה ש"מ דאסחיטה קאי דלא מצי נמימר אחשבינהו אלא היכי דסחטן עכ"ל הרי"ף א"כ י"ל ניהו דהרי"ף פסק כר"פ מ"מ הביא ראיה מתני' א' כדר"א דלדידי' ע"כ מיירי מסחיטה לכתחל' ובזה לא מצינו שחולק ר"פ)תדע דאל"כ למה אמר הברייי' ושל בית מנשי' כו' דבר זה ל"ב דהא גם לפירש"י ותוס' ובן לתי' הרב"י מודה דלתי' א' דמשנ' כדר"א נ"ל כפירש"י ותו' וגם לדידי' א"ש מה דאמרה הברייי' של בית מנשיא ר"ל כיון דחזי' דמקצת ב"א סוחטים אותן לכן אפי' למתק אסור שמא יסחוט למשקה קצת יש לדחוק דמביא ראיה דסברת ר"א לחוד לא מהני לאסור מה שאסרה הברייית' וגם לדעת התוס' ג"כ נ"ל כן אלא שהם מפרשים שיטתייהו ומ"א מפרש לפי שיטתו דהשתא י"ל פשוט דאיצטריך לדבית מנשיא דטעמא דאחשבינהו גרידא לא מהני וא"כ בהאי תרדין שסחטן נ"ל ג"כ דיש מקצת בני אדם שסוחטים אותן אבל הב"ח כ' ג"כ כדברי מ"א וכ' דשאני תרדין דיש בו איסור תורה לכן סגי בחשבינהו לחוד אבל סחיט' רמוני' דאין בו רק איסור דרבנן דהא מתורה אינו חייב כ"א על דריכת זיתים וענבים לכן לא סגי סברת אחשבינהו ובעי ג"כ שמקצת ב"א סוחטין אותן : ואפי' אינן עיר שלמה . דלא כהרב"י דבעי דוקא עיר שלמה וכ"ש דלא כרמ"א שאינו אוסר כ"א באותו מקום אלא אם רק מקצת ב"א סוחטים אסור לכל העולם: ודוקא בענין שאם כו'הוא נגדברי תו' דף צ"ב הנ"ל ואע"ג דהשתא אין הכרח די"ל כפירו' כיון דאיכא לצרף בהו סברת אחשבינהו עדיף מההיא דהוצל וכן קוצים דלא שייך סברת אחשבינהו אבל הכא משום דאחשבינהו סגי אם מקצת בני אדם סוחטים ואין צורך שאם היה לכל העולם כו' מ"מ הדין עם מ"א דהא לדעת תרצן א' דמשני מ"ד אקוצים ולא אסיק סברת אחשבינהו ע"כ נ"ל דכוונתו דגם ברמוני' בעי' דומיא דקוצים דאם הי' לכל העולם הרבה רמוני' היו סוחטי' כדמוכח מהאי דהוצל ואע"ג דמסיק משום דאחשבינהו וע"כ הפי' כמ"ש מ"א בצירף הואיל וקצת ב"א סוחטים ומסתמא נשאר בסברת ראשונ' דהאי דמקצת סוחטי' בעי נמי אם הי' לכל העולם רמוני' מרובי' כו' דהא לא חידש בזה דבר אלא לתרצן א' הוי סגי בזה לחוד דמקצת ב"א סוחטי' עד דהוי ערבי' אתר' ולתרצן הב' זה לחוד ל"מ אלא בצירוף אחשבינהו ואז דינו כאלו הוא אתרא אבל אם היה לכל העולם רמונים מרובים ואעפ"כ לא היו סוחטים ל"מ אפי' מקום א' שסחטן דהא ערבי' אתרא ואפ"ה בעי' דוקא שאם הי' לכל העולם גמלים כו': שקורין בערבים ולענין תפוחים עיין בט"ז ס"ק ה': וכ' הר"ש כו' לקיים זונין מפני שהוא מאכל יונים כו' אסור לקיימן ר"ל בכרם:וא"כ ה"ה כאן אע"ג דלדעת מ"א אם רק מקצת ב"א סוחטים אסור אפי' אין מוליכין פירות אלו או המשקין למקום אחר היינו דוקא כמו שהתנה מ"א לעיל אם הי' לכל אדם אותם מין פירות מרובים היו ג"כ סוחטי' כנ"ל ואם הי' מוליכי' אותו מין ממקום למקום אע"ג שאם ה"ל הרבה מ"מ לא היו סוחטים אפ"ה אסור כמ"ש הר"ש גבי זונין ולא התנה דבעינן שאם היו לכל העולם זונים מרובים היו זורעין זונין אדרבא עינינו הרואות ההיפך דאפי' במקום שי"ל זונין הרבה אין זורעים זונין דלא כמ"ש בספר ת"ש ע"ש:והב"ח כ' כו' וכ"כ סמ"ק.והוא שיטת רש"י ותוס' דלעיל כנ"ל:(ס"ק ב)מותר כו' ואע"ג דאסור כו' אלא כשהוא גונח דהותר במקום צער:(ס"ק ד') וי"א אפי' בש"ד מדכתב רמ"א לדעה קמייתא מותר כו' הענבים כ"ש בשאר דברים כו' משמע דבשאר דברים יש להקל יותר מבענבים. וס"ד מ"ש רמ"א ויש אוסרים כו' מענבים ר"ל דוקא ענבים אבל שאר דברים דקילי מודים דשרי לזה כי מ"א דליתא דכן הוא להדיא שם בהג"מ דהם היש אוסרים ורמ"א נ"ל דלא דק בלשונו : וב"ח כ' בשם רש"ל כו' ומ"מ מדברי רמ"א משמע דבשאר דברים קילי מדכ' לדעה א' מותר למצוץ ענבים כו' וכ"ש שאר דברי' כנ"ל: וכ"כ רש"י גבי שלקות כו' דמה"ט למ"ד אפי' סחטן למימיהן פטור אבל חיובא ליכא לפי שאין המשק' גדל בתוכן ואסור משום גזרה אטו ענבי'. וכ"מ בכתובות דף ס' דהותר לגונח לינק מן הבהמה משום דהוי מפרק כלאחר יד ובמקום צערא ל"ג וכ' רש"י דה"ט דהוי מפרק כלא"י לפי שאין דרך לינק כה"ג א"כ משמע מה שהוא דרך לעשות כן גרע ואיך התיר רש"ל למצוץ ענבים משום דכן דרך אכילתן אדרבא מהאי טעמא ראוי לאסור.ואפשר כיון דדרך אכילתן כו' דוקא מה שהוא דרך לצורך משקה אסור אבל מה שדרך אכילתו כך אדרבא קיל יותר:(ס"ק ה)מתבטל כו' שלא הי' עליו שם יין ולכן אינו חשיב כ"כ לאסור משום דשיל"מ: כ' הב"ח דמותר

למשוך מהם ולשתותם ואפילו לא נהן מים והיין מתמצה וזב מאליו ו מותר (ז) לשתותו :

ד ° ט מותר לסחוט אשכול ענבים תוך קדירה שיש בה תבשיל כדי לתקן האוכל דהוי ליה משקה הבא לאוכל וכאוכל דמי אבל אם אין בה תבשיל אסור :

ה י יש מי שאומר דהוא הדין לבוסר שמותר לסחטו לתוך האוכל כ ור"ת אוסר בבוסר (ד) [הואיל ז ואינו ראוי (ח) לאכילה] [טור] :

ו (ה) ל מותר לסחוט ח (ט) לימוני"ש :

ז מ לסחוט ט כבשים [פי' פירות ומיני ירקות המונחים בחומץ ובמלח כדי שלא ירקבו] ושלקות אם לגופם שאינו צריך למים ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה אפילו סוחט לתוך קערה שאין בה אוכל מותר ואם צריך למימיהן מותר לסחוט לתוך קדירה י שיש בה (י) אוכל אבל אם אין בה יא אוכל נ אסור (ו) (יא) ור"ת ס כל שהוא צריך למימיהן חייב חטאת אפילו סחט לקדירה שיש בה אוכל [ולדבריו הסוחט אשכול לקדירה נמי אסור] [טור] :

ח ע הסוחט יב דג לצירו דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן :

ט פ השלג והברד אין מרסקין אותם דהיינו לשברם לחתיכות דקות (ז) כדי שיזובו (יב) מימיו אבל יג נותן הוא לתוך כוס של יין או מים והוא נימח מאיליו ואינו חושש צ וכן אם יד הניחם (יג) בחמה או כנגד המדורה ונפשרו מותרים :

י (ח) (°) ק מותר טו לשבר (יד) הקרח כדי ליטול מים מתחתיו :

יא °° ר צריך ליזהר בחורף שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד ואם יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו טז שלא יהא (טו) מרסק :

יב ש יש ליזהר שלא ישפשף (ט) ידיו (טז) במלח :

יג ת דורם שלג (י) ברגליו ואינו חושש :

הר"מ

°ע' רדב"ז ח"א ס"ה עסי' שכ"א ס"י °°עסי' שכ"ד

ט"ז מגן דוד

דבטל כאן ולא הוי דשיל"מ אפי' באלף לא בטיל דה"מ באיסור שהיה ניכר תחלה בעין משא"כ בזה דתכף שיצא ממנו נתערב ונתבטל בהיתר : (ד) הואיל ואינו ראוי לאכילה. ממילא הוה כבורר אוכל מתוך פסולת כ"כ הטור בשם ר"ת וא"כ אם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחט לתוכו הבוסר מותר כדלעיל סימן שי"ט לענין בורר :

(ה) מותר לסחוט לימונ"ש. כת' ב"י שבמצרים נוהגין בשבת לסחוט לימונ"ש לתוך מים שנותנו בהם צוקר לשתות לתענוג ולא ראינו מי שמוחה בהם כו' עכ"ל והאריך קצת בטעם ההיתר והעיקר הוא כמ"ש ב"י אח"כ בשם ס"ל דיעה אחרונ' דכ"ע ידעו דלמתק אוכל' עביד ולא לצורך משקה כו' וה"כ בזה אינו מכוין רק לתת טעם ביין ולענין לסחוט תפוחים נ"ל דאותן שסוחטין כדי לרכך התפוח כדרך שעושין אם התפוח קשה דשרי דהוה כמו למתק שזכרנו בסמוך גבי רמונים ואע"ג דאיתא בגמ' שיש יין תפוחים וא"כ יש לגזור אפילו בזה אטו סוחט להוציא יינו כמו שגזרינן גבי רימונים לרש"י דלעיל וכן הסוה אותם הב"י לעיל סימן זה מ"מ נראה דלא גזרינן בתפוחים כיון דכבר ראינו בגמ' פרק חבית שתלוי במנהג המקומות אם עושין משקין מן הפירות כדאמרינן מי דמי ערבי' אתרא ודבי מנשי' בטלה דעתו כו' וכן קבע ב"י להלכה שכת' וז"ל מיהו ה"מ כשדרך בני המקום ההיה לסחוט להוציא מימיו כו' וא"כ במדינתנו שלא נשמע כלל לעשות יין תפוחים אין לגזור עבורו ואמרינן מסתמא סחיטת תפוחים הוא לרכך ואע"ג דשותה מה שיוצא ממנו מ"מ לא נתכוין בסחיטה לכך כיון שאינו עומד לכך ואם התפוח מבושל וסוחט שיצא ממנו פסיע' דשרי דהא סחט כל האוכל ממנו ולא להוצי' מימיו ממנו כנלע"ד : (ו) ולר"ת כו' אפי' סחטו לקדירה כו'. דס"ל דלא ק"ל כר"ח דאמר חולב אדם לתוך הקדיר' שיש בו מאכל אלא אפי' בי"ט אסור כמ"ש כל זה ברי"ף והרא"ש אלא שהם חלוקים דק"ל כר"ח דחולב אדם בי"ט לתוך הקדירה דמשקה הבא לאוכל הוה כאוכל ויש לתמוה על הש"ע שלא הכריע כאן ובסי' תק"ה גבי יו"ט הכריע כרי"ף דמותר לחלוב לתוך האוכל ולא הביא כלל דעת ר"ח ור"ת האוסרים וא"כ כאן אפי' לכתחלה סוחטין הכבשים והשלקות להוציא מימיהן לתוך האוכל ומ"ש רמ"א כאן ולדבריו הסוחט אשכול לקדירה נמי אסור הוא ל' תמוה דמאי נמי דקאמר דק"ו הוא דהא ענבים חמירא טפי לד"ה דאפי' בילאו מעלמן אסורין משא"כ בכבשים ושלקות ואם כן פשיטא דאסור אפי' לקדירה וי"ל דלא קאמר ל' נמי אלא אדברי הש"ע כלומר דל"ת מ"ש בסעיף ד' דמותר לסחוט אשכול כו' הוא ד"ה אלא שם יש גם כן פלוגתא ומאן דאוסר כאן כ"ש שאוסר שם ובאמת לא היה צריך רמ"א לזה כיון דכבר קי"ל לקולא כמ"ש : (ז) כדי שיזובו מימיו. דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים הללו וכת' ב"י דוקא שמרסקו בחתיכות קטנות כדפירש"י אבל לשבור חתיכה ממנו שרי ואפי' אם יזובו קצת מים על ידי זה דלא נתכוין לזה ועוד שהולך לאיבוד : (ח) מותר לשבר הקרח. שהרי אינו בורא מים בזה ואי משום שבירת הקרח הא גדולה מזה מצאנו שובר אדם את החבית בשביל גרוגרות כו' : (ט) ידיו במלח. לפי שנימוח והוה נולד כ"כ בטור בשם בה"ת ועמ"ש סי' שכ"ד סק"ג ומשמע דמותר להשליך מים במלח וא"כ נוטל ידיו מהם כמ"ש גבי שלג וברד רק שיזהר שלא יהי' אסור מחמת מי מלח הנזכר בסימן שכ"א : (י) ברגליו ואינו חושש. נראה דאע"ג דא"א שלא יהי' נימוח והוי פסיק רישיה מ"מ לא גזרו בזה כיון דא"א להזהר מזה בימות החורף דכל הארץ היא כך מלאה כפור וגליד והמנעלים הם לחים ונימס השלג שם :

מי

מגן אברהם נ"י

שיתבקעו ויוצאו יינס כמו בשלג בס"ע : ו מותר לשתותו. כיון שנתרסקו מבע"י [מרדכי ב"י] : ז ואינו ראוי לאכילה. ה"ל כבורר אוכל מתוך פסולת [טור] ולפמ"ש סי' ר"ב וכי"ד סי' מ"ד דאין אנו בקיאין איזה מקרי בוסר ולכן כת' רמ"א כל זמן שאינו ראוי לאכילה אסור וה"ה בשאר פירות שאינן ראוים לאכילה אסור לסחטן למימיהן. כת' הע"ש דיש להתיר לסחוט לצורך אותו סעודה כמ"ש בסי' שי"ט כו' ע"ש ונ"ל דלא דק דאטו מי שרי לעשות מלאכה כדי לאכול לאלתר וכ"כ הס"ג פ"ז דשבת אלא הטעם בבורר בידו לאכול לאלתר לא מקרי ברירה דהוי דרך אכיל' וכן הטעם במחתך לאכול לאלת' כמ"ש סי' שכ"א ס"י"ב ע"ש בב"י ולהכי בקיטון ותמחוי אסו' לברור אפי' לאכול לאלתר וכפסולת מתוך האוכל אסור ומכ"ש דאסור לסחוט בוסר. תדע דהא כת' הר"ן טעמא דאסור חליבת עז משום בורר אוכל מתוך פסולת אטו יהא מותר כדי לאכול לאלתר א"ו כדאמרן ודבר פשוט : ח לימונ"ש. כיון שאין דרך כלל לסחטו לצורך משקה אלא לצורך אוכל הוי כשאר פירות עמ"ש ס"א ואפי' נוהגין לסחטו לתוך מים לשתות שרי כיון שאין דרך לשתותן לבדו [ב"י] ולימונ"ש הכבושים במלח דינס ככבשים ושלקות עס"ז : ט כבשים ושלקות. דכיון דא"ל למימיהן לא ה"ל מפרק כלל ול"ד לזתים וענבים דרוב העולם סוחטין אותן למימיהן ואם צריך למימיהן אסור דשאר פירות מותר לסחוט אפי' למימיהן דאין שם משקה עליו משא"כ הכא דהיה שם משקה עליו מקודם : י שיש בה אוכל. דמשקה הבא לאוכל הוי כמפריד אוכל מאוכל וה"ה לתוך המורייס דהוי מאכל [סמ"ק] אבל לתוך משקין אסור : יא אוכל אסור. עמ"ש סט"ו דלא כע"ש וכ"כ הוא בעצמו שם וסתר דבריו : יב דג לצירו. לאו משקה הוא אלא אוכל וכן שלקות [רש"י] ואפ"ה אסור והיינו כיון שהיה שם משקה עליו מקודם משא"כ בשאר פירות עמ"ש ס"א וריו"ו כתב דדג לצירו מותר לסחטו וצ"ע ליישב דבריו : יג נותן הוא. משמע דלרסק בידים אסור אבל הרמב"ן והר"ן והרמב"ם והמ"מ כתבו בשם התוספתא דאפי' לרסק בידים לתוך הכוס שרי דטעם האיסור שמא יסחוט פירות העומדין למשקין וכיון שנתערב במים לא גזרו ועסי"א : יד הניחם בחמה. ולפי מ"ש רמ"א בסי' שי"ח סעי"ו גם הכא אסור משום נולד אא"כ הוא מעורב במים [ר"ן] : טו לשבר הקרח. וגדולה מזו אמרו שובר החבית לאכול גרוגרות [מרדכי ספ"ד] ועסי' שי"ד. ונ"ל דנהר או באר אסור : טז שלא יהא מרסק.

ולפמ"ש

באר הגולה

ט שבת קמ"ה כרב הרי"ף ורמב"ס בפ"א והתוספות שם י טור בשם רבי יוסף כ שם המרדכי וסמ"ג לא הביאו אלא דברי ר"ת ל תשובת הר"ש ור"י בא"ה מ שבת קמ"ה נ שם כשמואל הרי"ף ורמב"ס בפרק כ"ח ס הרי"ף בשמו וכרבי יוחנן ע בית יוסף ממשמעות הגמרא שם פ שבת נ"א ברייתא צ הר"ן שם ורוב הפוסקים ק טור בשם אבי העזרי ר שם וכן כתב התוספות והרא"ש שם ש שם בשם בעל התרומות ת טור בשם הר"ת

לבושי שרד

ש"ע ס"י (°) מותר לשבר . ע' שו"ת כנ"י סי' ג' ד' :

באר היטב

דיכולים לשרות במוקים וביוצא בהם לעשות שתיה ולא דמי למ"ש הרמב"ם פ"ח מהלכות שבת דאסור שריית חטים ושעורים ע"ש : (ז) לשתותו . כיון שנתרסקו מבעו"י ב"י מרדכי : (ח) לאכול ממילא הוי כבורר אוכל מתוך פסולת טור . וה"ה בשאר פירות שאינן ראוים לאכילה אסור לסוחטן למימיהן מ"א . וכתב הט"ז דלפי זה אם רוצה לאכול לאלתר אותו דבר שסוחט לתוכו הבוסר מותר כדלעיל סי' שי"ט לענין בורר ע"ש וכ"כ הע"ש דיש להתיר לסחוט לצורך אותו סעודה ע"ש והמ"א תמה עליהם דאטו מי שרי לעשות מלאכה כדי לאכול לאלתר וכ"ג הס"ג פ"ז דשבת אלא הטעם בבורר בידו לאכול לאלתר לא מיקרי ברירה דהוי דרך אכילה ולהכי בקיטון ובתמחוי אסור לברור אפילו לאכול לאלתר. וכן פסולת מתוך האוכל אסור אפי' לאכול לאלתר ומכ"ש דאסור לסחוט בוסר ע"ש . ועיין יד אהרן : (ט) לימוני"ש . כיון שאין דרך כלל לסוחטן לצורך משקה אלא לצורך אוכל הוי כשאר פירות עמ"א ס"א . ואפי' נוהגין לסחטו לתוך מים לשתותו שרי כיון שאין דרך לשתותן לבדו ב"י . ולימוני"ש הכבושים במלח דינס ככבשים ושלקות עיין סעיף ז' ולענין לסחוט תפוחים נ"ל דאותן שסוחטן כדי לרכך התפוח כדרך שעושין אם התפוח קשה דשרי דהוי כמו למתק כמ"ש בס"ק ב' . ואע"ג דשותה מה שיוצא ממנו לא נתכוין בסחיטה לכך כיון שאינו עומד לכך ואם התפוח מבושל וסוחט שיצא ממנו פסיעה דשרי דהא סחט כל האוכל ממנו ט"ז ע"ש : (י) אוכל . דמשקה הבא לאוכל הוי כמפריד אוכל מאוכל . וה"ה לתוך המורייס דהוי מאכל סמ"ק . אבל לתוך משקין אסור : (יא) ולר"ת וכו' . ובסי' תק"ה גבי י"ט הכריע דמותר לחלוב לתוך האוכל וא"כ כאן אפי' לכתחלה סוחטין הכבשים והשלקות להוציא מימיהן לתוך האוכל ט"ז ע"ש : (יב) מימיו . דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים הללו . וכתב ב"י דוקא שמרסקו בחתיכות קטנות אבל לשבור חתיכה ממנו שרי ואפי' אם יזובו קצת מים ע"י זה דלא נתכוין לזה ועוד שהלך לאיבוד : (יג) בחמה . ולפי מה שכתב רמ"א בסי' שי"ח סעיף ט"ז גם הכא אסור משום נולד אא"כ הוא מעורב במים ר"ן מ"א : (יד) הקרח . שהרי אינו בורא מים בזה ואי משום שבירת הקרח הא גדולה מזו מצאנו שובר אדם את החבית בשביל גרוגרות וכו' מרדכי ועסי' שי"ד . ונ"ל דנהר או באר אסור מ"א : (טו) מרסק. עמ"א דאפילו לרסק שרי ע"ש ס"ק י"ג : (טז) במלח . לפי שנימוח והוה נולד ועסי' שכ"ו ס"י . ומשמע דמות' להשליך במים וא"כ נוטל ידיו מהם כמ"ש גבי שלג וברד רק שיזהר שלא יהיה אסור מחמת מי מלח

הנזכר

ביאור הגר"א

דאסבת קאי וע"ש תוס' : אבל. שם אבל לא כו' : יש כו'. מטעם הנ"ל : ס"ה ור"ת. עמ"א בשם טור ומטעם זה פי' הא דחולב עז בי"ט כמ"ש תוס' ד"ה חולב כו' : ס"ו מותר. כמ"ש בס"א ועמ"א : ס"ז לסחוט. כשמואל דהוא מילת' מליעתא וע' ברי"ף : מותר. לסחוט לתוך. כמ"ש בס"ד. הרי"ף שם : ולר"ח. כר"י דקי"ל כוותיה נגד רב ושמואל : אפי'. מדלא חילק ס"מ בכ"ע אסו' ופליג נ"כ עלייהו באשכול וז"ש ולדבריו כו' והרי"ף כ' דאין ראיה ע"ש : ס"ח וכן. לשיטת הרשב"א וכמו לתוך הכוס וכפי פירושו משום שמא יסחוט ואינו אסור אלא בידים וראיה ממ"ש מ' ב' אשה סכה כו' וסתם שמן הוא קרוש וע' סי' שי"ח סע"ז ועמ"א : ס"י מותר. דלא אסרו אלא כדי שיזובו מימיו אבל בלא"ה שרי : ס"יב יש כו'. מטעם הנ"ל :

דורם

הגהות רעק"א

ס"ט הניחם בחמה· לא ידעתי אמאי נקט לשון דיעבד. ולא נקט אבל מותר להניחו בחמה . דהא בחמה אפי' לכתחלה שרי כדלעיל סי' ש"ח סע"ז :

מחצית השקל

דמותר כו' וט"ז בס"ק ג' חולק עליו:(ס"ק ז)ואינו ראוי כו' ולכן כ' רמ"א כו' דאין שיעור בזה בגדלות או בזמן דאין אנו בקיאי' בזה אלא תלה הדבר כ"ז שא"ר לאכילה ולא בקריאת שם בוסר והא דאסור משום דהוי כבורר כו' אע"ג דע"כ גם הבוסר מיקרי אוכל דהא מה"ט מבואר סי' ר"ב דעל הבוסר מברכים בפה"א ואם לא היה אוכל לא היו מברכים עליו או לכל היותר שהכל אלא שאין מברכים ב"פ העץ כיון דעדיין לא הוי גמר פרי מ"מ לענין ברירה מיקרי פסולת לגבי אוכל:כ' הע"ש כו' בסי' שיט. כיון דטעם האיסור משום בורר ובסי' שי"ט מבואר דביד מותר לצורך אותה סעודה. וכ"כ הס"ג על מ"ש הר"ן בשם הרשב"א להתיר לחתוך ירק דק דק לאכלו לאלתר אע"ג דכה"ג אסור משום טוחן מ"מ לאכלו לאלתר מותר כמו שהותר ברירה לצורך אותה סעודה והקשה עליו ס"ג וכי הותרה מלאכה אם יש בו צורך לאלתר וברירה שאני דדרך אכילה בכך ולא הוי בורר וכמ"ש מ"א:וכן הטעם במחתך כו' ר"ל דקי"ל כרשב"א שהביא הר"ן ולענין קושי' ס"ג הנ"ל לזה כ' מ"א דגם בטוחן י"ל כן דכה"ג לא מקרי טוחן וכ"כ הרב"י שם לפי שדרך סלקא לחתכו דק דק בשעת בשולו כו' שרי שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות:תדע דהא כ' הר"ן כו' אטו יהי' מותר כדי לאכול לאלתר דהא לא הותר לינק בפיו מן הבהמה כ"א גונח משום צער ובודאי מה שיונק בפיו לא גרע מסוחט לתוך אוכל וא"א דסוחט לאכול מיד מותר לתוך אוכל ולית ביה משום ברירה ה"ס דה"ל להתיר לינק בפיו מהבהמה דהא אכלו מיד ואפי' שלא במקום צער ה"ל להתיר אולם הט"ז הסכים עם הע"ש ע"ש:(ס"ק ח) לימוני"ש כו' אפי' נוהגים לסוחטן תוך מים כו' דכה"ג אסור בכבשי' ושלקות דדוקא לתוך אוכל שרי אבל לא לתוך משקה וכמ"ש מ"א ס"ק י' מ"מ בלימוני"ש שרי כיון שאין דרך כו':(ס"ק ט')כבשים כו' ול"ד לזתים וענבים דאפי' יצאו מעצמן אסורים והכא מתיר לסחוט לכתחלה:

ואם למימיהן אסור אע"ג דשאר כו' כנ"ל. דהיה שם משקה עליו מקודם לכן חמיר משאר פירות מ"מ אין בו רק איסור דרבנן אבל זיתים וענבים יש בהן איסור תורה כיון דרוב העולם סוחטים אותן והמשקה גדל בהן.והתוס' כ' ה"ט דמן התורה אינו חייב כ"א על דריכת זיתים וענבים כמ"ש מ"א ר"ס זה:(ס"ק יב)דג כו' וכן שלקות רש"י ר"ל דרש"י כ"כ לשניהם דהיינו לדג ושלקות חד טעמא דלאו משקה הוא אלא אוכל: וריו"ו כ' כו' וצ"ע ליישב דבריו אין קושייתו על ריו"ו מדברי רש"י אלא מדברי הש"ס דגם הש"ס שם דף קמ"ה ע"א מדמה דג לשלקות ע"ש:(ס"ק יג)נותן כו' שמא יסחט פירות כו' לפי שהברד ושלג למימיהן הן עומדים עכ"ל הר"ן. וכיון שנתערב במים ל"ג אע"ג דבס"ק י' אוסר לתוך משקין צ"ל דברד ושלג עדיפא:(ס"ק טו)לשבר כו' נ"ל דנהר כו' באר אסור. ר"ל לפ"ד המרדכי דתלה ההיתר והביא ראיה משבירת חביות כמ"ש סי' שיד ושם סעיף ו'. ושם הטעם משום דאין בנין וסתירה בכלים לכן נהר ובאר דמחוברים לקרקע יש בו איסור סתירה וכמ"ש סי' שי"ד וה"ה מקוה וה"ה כלי המחזיק ארבעים סאה יצא מתורת כלי ואסור כמ"ש ר"ס שי"ד אבל בס' ת"ש חולק והביא ראיה מדברי הר"ן שכ' שמותר להניח שלג וברד נגד החום או מדורה להפשיר דהכי גם בעודן קרושין שם משקה עליהן עכ"ל א"כ אין עליהן דין מחובר כלל גם מתשו' שב יעקב הביא ראיה וכתב שכן נוהגין הטובלין בשבת בימות החורף ומדברי מרדכי לא משמע כן דהא לא נתן טעם שאפי' כשהן קרושים שם משקין עליהן ול"ש בזה סתירה ומאי הוצרך לראיה משובר חביות א"ו דס"ל דיש בו משום סתירה רק הואיל דבכלי אין בו סתירה מותר:(ס"ק טז) שלא יהא כו' ולפמ"ש ס"ט שרי ר"ל הרב"י לשיטתיה דס"ל בסעיף ט' דלרסק בידים אפי' לתוך מים אסור אבל לפמ"ש מ"א שם ס"ק י"ג בשם

הרמב"ן

באר הגולה

מרוטנבורק א טור בשמו ב שם ג שבת מ"א בעובדא דבי ריש גלותא וכפירש"י וכ"כ הרמב"ם בפרק כ"ב ד שם קמ"ח ה שם קמ"ג במשנה ") פי' הנקב שסביב הברזא ו טור בשם הערוך יכן הסכים ר"י בה"ד אהא דשבת קי"ח ז תוס' קי"ג ורא"ש שם והמרדכי בפ"ב דשבת בשם ר"י וסמ"ג והתרומה ח בית יוסף ממשמעות דברי הכל בו

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק כ' הרא"ש פ"ד דשבת סי' ט' כל"ל . וכ"ב עיין שם בספרי מה שהשגתי על המ"א וישבתי דברי הרא"ש בטוב טעם ע"ש :

הגהות רעק"א

סעיף ט"ו על פי החביות. ברמב"ם חבית של מים. ועיין לעיל סי' ש"ט ס"י ובמגן אברהם שם סי"א : **שם וליתן** על גביו הכלי. וכ"ה בגמ' ואכה נטל' עילוי' . משמע דפריסת סודר לחוד ליכא איסו' רק מכח הכטלא שהוא במשקין והסודר נתלכלך במשקי' ממנו. אולם קשה הא פריכינן עלה ומ"ש מפרוכתא . וע' תוס' דפריך ממימרא דרבא דפרק חולין . והא התם לא מכר

מגן אברהם

ולפמ"ש ס"ט כרי ע"ש : יז היה נזהר. כי ע"י השתן ודאי נימוח [טור] ול"ד לס"ט דשרי ליתן לתוך המים דהכא איהו קעביד מעשה : יח משום סחיטה. פירוש דכשמהדק והוא לא הוא נסחט [ר"ן תוס' ספ"ד ע"ש] עמ"ש סי' ש"ט ס"י : יט גזירה שמא יסחוט. ל"ע כיון דספוג עשוי לכך ל"ל למגזר במא יסחוט כמ"ש סט"ו וסי' ש"א סמ"א ועוד תימא דבגמרא פריך אספוג והא קי"ל כר"ש דבר שאין מתכוין מותר ומשני פסיק רישיה הוא א"כ אין הטעם משום גזירה ול"ע והרמב"ם ורש"י כתבו דכשיש לו בית אחיזה אז אפשר בלא סחיטה אבל הראב"ד כתב דלעולם א"א לקינוח בלא סחיטה אלא כיון שיש לו בית אחיזה אעפ"י שסוחט ה"ל כמריק מלגומית מים אבל כשאין לו בית אחיזה אסור שסחטו עכ"ל ול"ע לדידיה כיון דא"א לקינוח בלא סחיטה למה התירו לקנח באלונטית כמ"ש סי' ש"א סמ"ח ול"ל דוקא בספוג א"א לקינוח בלא סחיטה עסי' ש"כ סי"ב : כ פסיק רישיה. כ' °) הרא"ש פ"ז דשבת דאפי' להערוך דס"ל דפסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר מ"מ בשאר איסורים מודה דאסור מדפריך ספ"י דזבחים והא קמכבה וכו' ע"ש והקשה הגאון בספר כה"ז בשם מוהר"ל מפראג דמאי מביא ראיה מהמקשן דהא מסקינן דלר"ש שרי וגם בפרק הבונה מייתי הרא"ש ראיה מזה לדברי הערוך ע"ש מה שתי' ולענ"ד לא תי' כלום דהא הרא"ש מייתי ראיה מיניה ש"מ דס"ל דלף בכל האיסורים אמרינן כן ול"כ לייסב דהא קי"ל דלית הלכתא כשמואל כמ"ש הרמב"ם פט"ז ממע"ק וכדמוכח במנחות וקשה למה באמת לא קי"ל כותיה ול"ל משום קושית המקשן דמכבה אע"ג דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה ושרי לדעת הערוך מ"מ דוקא גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה התורה אבל בשאר איסורים אסור ולכן שפיר מייתי ראיה מהמקשן ולדעת הפוסקים דמיירי בענין דלא הוי פסיק רישיה נ"ל כמ"ש הכ"מ ע"ש : **כא** דפסיק רישיה הוא אסור. אבל חיובא ליכא לכ"ע : **כב** הספוג שיש כו'. וס"ל כמ"ש ס"ז בשם הראב"ד דלדידהו אפי' היה כלי תחתיו שרי דהוי כמריק מלגומית : **כג** שלא יהיה כלי. ואפי' למ"ד פסיק רישיה דלא ניחא

שלחן ערוך

יד א הר"מ מרוטנבור"ג מתיר להטיל (יא) מי רגלים בשלג והרא"ש יז היה (יז) נזהר :

טו ג אסור לפרוס סודר על פי החבית וליתן על גביו הכלי שדולים בו שמא יבא לידי סחיטה אבל בגד העשוי לפרוס עליו מותר שאינו חושש עליו לסחטו :

טז ד אסור להדק מוכין בפי פך שיש בו משקין יח משום (יח) סחיטה :

יז ה ספוג אין מקנחין בו אלא אם כן יש בו בית אחיזה יט גזירה שמא (יט) יסחוט :

יח חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתום ") נקב שבדפנה שמוציאין ° בו היין ו יש מי שמתיר להסירו ואף ע"פ שאי אפשר שלא יסחוט והוא שלא יהא תחתיו כלי דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי כ פסיק רישא [פי' איסור נמשך בהכרח מדבר מה כמו המות הנמשך בהכרח מהמזת הראש] דלא ניחא ליה ומותר ז וחלקו עליו ואמרו דאע"ג דלא ניחא ליה כיון כא דפסיק רישא הוא (כ) אסור והעולם נוהגים היתר בדבר ח ויש ללמד עליהם זכות דכיון שהברזא ארוכה חוץ לנעור' ואין יד מגעת לנעור' מותר מידי דהוי כב אספוג [פי' הערוך ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שבים ובשעה שמרים ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום ולולי זה לא היתה ספינה ניצולת מפניו] שיש לו בית אחיזה (יב) ולפי שאין טענה זו חזקה ויש לגמגם בה טוב להנהיגם כג שלא יהא כלי תחת (כא) החבית בשעה שפוקקים הנקב [וע"ל סי' ש"א עוד מדיני סחיטה] :

°עמ"ש רסי' תרס"ו

ליתן

ט"ז

(יא) מי רגלים בשלג. בטור כת' טעמו שמדמהו לדריסת הרגלים שדורס ואינו חושש. וא"א הרא"ש כת' שאינו דומ' לדריסת הרגלים כי ע"י השתן ודאי נימוח עכ"ל וכתב רש"ל יש קצת ראיה לאסור דהא בסי' שכ"ו אסרינן לחמם ידים אחר נטילה אע"פ דלא נתכוין כלל לחמם המים חשיב ליה פסיק רישיה וה"נ כאן עכ"ל ולפמ"ש בסמוך ודאי הוה הדריסה פסיק רישיה ואפי' הכי לא גזרו הכי נמי בזה שא"א ליזהר כי כל הארץ מלאה שלג ול"ד לחימום ידים שאפשר להיות זולתו גזרו בו כנלע"ד : (יב) ולפי שאין טענה זו חזקה כו'. פי' דבריו כמ"ש קודם לזה שהסיתר הוא משום שנוטלין ברזא ארוכ' הוה כספוג כו' אין זה היתר ברור דשאני בית אחיזה של ספוג דמהני בסעיף י"ז דאין שם אלא קינוח בעלמא משא"כ כאן שמהדקין הברזא בחוזק תוך הנקב יש שם ודאי סחיטה ע"כ ראוי לנהוג שלא יהיה כלי תחתיו וילך הנסחט לאיבוד ויסמוך על דיעה הראשונה דהכא ומ"ש צריך שיהא ג"כ ברזא ארוכה שיהיה תרתי לטיבותא אלא דמ"מ אנו רואים מנהגינו כדיעה קמייתא שאנו סוחטין ירק שלאטי"ן בשבת וע"כ משום דהולך לאיבוד מה שנסחט . הר"ן ושאר פוסקים ביארו דיש ב' מיני סחיטה. האחד הוא משום דהוה תולדה דמכבס דהיינו מלבן ומ"ה אין איסור אלא במים אבל לא בשאר משקין ולענין הלכה פסק הטור וש"ע סימן ש"ט דיין הוה כשאר משקין אלא דכאן כתב ב"י בשם הר"ן דיין מלבן וכ"ל לחלק דביין לבן מכבס כמו מים אבל יין אדום אינו מכבס אדרבא מאדים הבגד ועוד יש בסחיטה משום תולדה דדש ומפרק ואין איסור אלא בניחא ליה במאי דנפיק מיניה כמו בדש ומפרק אלא שלדיעה האחרונה דכאן אסור עכ"פ מדרבנן אפי' בלא ניחא ליה ומ"ה אם נשפך שכר או שאר משקים שאינם מלבנים על המפה שעל השלחן והוא רוצה לנקותו עכ"פ לא ישאוב משם תוך כף א' ולשפוך לחוץ דאע"ג דישליכנה לאיבוד מ"מ כאן בשעה שהוא שואב תוך הכף עושה איסור גמור והוה תולדה דמפרק ובזה הכל מודים לאיסור ולא יועיל מה שישפוך אח"כ הכף לחוץ דזהו מעוות לא יוכל לתקון

באר היטב

המכי בסי' שכ"א ט"ז : (יז) נזהר . כי ע"י השתן ודאי נימוח טור . ול"ד לס"ט דשרי ליתן לתוך המים **דהכא** איהו קא עביד מעשה ועיין ט"ז : (יח) סחיטה. פי' דכשמהדק והוא לא הוא נסחט ר"ן מ"א : **(יט)** יסחוט . ל"ע כיון דספוג עשוי לכך לית לן למגזר שמא יסחוט כמ"ש סט"ו . וסי' ש"א סמ"ח . וכ"ל **דוקא** בספוג א"א לקינוח בלא סחיטה משא"כ באלונטית בסי' ש"א סמ"א מ"א ע"ש : (ובספר אליה רבה מיסב **הקושי'** ע"ש) : (כ) אסור . אבל חיובא ליכא לכ"ע . כתב הרא"ש פ"ז דשבת אפילו להערוך דס"ל דפסיק **רישיה** דלא ניחא ליה מות' מ"מ בשאר איסורים מודה דאסו' עמ"א . ועיין בברכת הזבח : (כא) החבית . **ואפי'** למ"ד פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסו' מ"מ הכא שרי משום דסוחט משקין תולדה דדש היא ואיכא **אסורה** אלא כשהמשקין היוצא אינן הולכים לאיבוד . פוסקים . וכתב הט"ז ומ"מ צריך שיהא ג"כ ברזא ארוכה **שיהיה תרתי** לטיבותא אלא דמ"מ אנו רואים מנהגינו כדיעה קמייתא שסוחטין ירק שלאטיי"ן בשבת וע"כ משום דהולך לאיבוד מה שנסחט . הר"ן וש"פ ביארו דיש ב' מיני סחיטה הא' משום דהוה תולדה דמכבס דהיינו מלבן ומש"ה אין איסור אלא במים אבל לא בשאר משקין ולענין הלכה פסק הטו' וש"ע בסי' ש"ט דיין הוה כשאר משקין אלא דכאן כתב ב"י בשם הר"ן דיין מלבן . וכ"ל לחלק ביין לבן מכבס כמו מים אבל יין אדום אינו מכבס אדרבה מאדים הבגד . וכוד יש בסחיט' משום תולדה דדש ומפרק ואין איסו' אלא בניחא ליה במאי דנפיק מיניה כמו בדש ומפרק אלא לפי דיעה האחרונה דכאן אסור עכ"פ מדרבנן אפי' בלא ניחא ליה ומש"ה אם נשפך שכר או שאר משקים שאינם מלבנים על המפה שעל השלחן והוא רוצה לנקותו עכ"פ לא ישאוב משם תוך כף א' ולשפוך לחוץ דאע"ג דישליכנה לאיבוד מ"מ כאן בשעה שהוא שואב תוך הכף עושה איסור גמור והוא תולדה דמפרק ובזה הכל מודים לאיסו' ולא יועיל מה שישפוך אח"כ הכף לחוץ דזהו מעוות לא יכול לתקון אלא בשכן יש היתר לדחות מצל המפה ולגרור ע"י המשקה שנשפך על המפה ויזוב לאיבוד

ביאור הגר"א

סי"ג דורס. עס"י : סי"ד הר"מ. והרא"ש. עט"ז ומ"א : ס"יז גזירה. ע"ס ול"ל משום סחיטה ועמ"א : ס"יח יש מי **בר'.** וראיותיו מהא דשבת ק"ג א' ל"ל כו' ופי' הוא דאפי' לכתחילה מותר ועוד ראיה ממ"ש שם קל"ג א' ואי איכא אחר כו' **ושם** קי"ז א' דשקיל לי' בברזי ובסוכה ל"ג ב' ל"ל דאית ליה כו' ובזבחי' ל"א ב' והא קא מכב' כו' ותוס' ד"ה ל"ל והרא"ש שם סתרו כל זה והקשו עליו ממפים מורסא וכטילת קוץ דאוקימנ' כר"ש ואפ"ה דוקא משום צערא דגופא מותר וע' תוס' דיומא ל"ה א' ד"ה ה"מ כו' : אסור. קי"א א' וכפירש"י ותוס' שם וס' ראשונה מפר' משום דמבטל אל הגיגית ועושה כלי כמ"ש

חכמת שלמה

סי' ש"כ סעיף י"ח . נ"ב הנה ידוע פלוגתת הפוסקים עם הערוך בדין פסיק רישא דלא ניחא ליה וכו' והנה כעת מצאתי משנה מפורשת כדעת הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר ועיין **במס'** כלאים פ"ב משנה א' ובתוי"ט שם מפורש אומר דלכך אינו אסור רק מכח מראית העין מכח דלא **אסרה** התורה כלאים רק במכוין ולא באינו מכוין ע"ש. וקשה הרי הוי עכ"פ פסיק רישא ובכל מקום פסיק **רישא** דינו כמכוין. ובע"כ דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר ומיירי התם בלא ניחא ליה ולכך מותר כיון **דאינו** מכוין ומוכח דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר . ואפשר דמכל מקום אסור מדרבנן כמו דהתם אסור מכח מראית העין כן יש לומר בכל פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מדרבנן מכח מראית העין ואתי שפיר . ועכ"פ משם מוכרח כדעת הערוך דבלא"ה אין מקום ליישב דברי המשנה שם והירושלמי דהרי הוי פסיק רישא ע"ש וגם משם מוכח דדבר דאינו אסור רק מכח מראית העין מותר לבטלו לכתחלה ואין בו חשש אין מבטלין איסור לכתחלה ע"ש והארכתי בזה ביו"ד מכבר ע"ש ודו"ק ועיין במג"א סק"כ מ"ש בשם הרא"ש דפסיק רישא בשאר איסורים שרי ועיין בחבורי על יו"ד מהדורא ד' בתשובתי לק"ק קראקא קנה מקומו ביו"ד סי' קע"ח שם הארכתי בזה בעזה"י. וכעת יהיה מוכח משיטת רש"י ותוס' דס"ל כן

מחצית השקל

רמב"ן דלתוך מים אפי' לרסק בידים שרי וה"ה הכא דהא מתערב עם מי הנטילה: (ס"ק יז) היה **נזהר** כו' ול"ד כו' לתוך המים והא גם כאן מתערב עם השתן. והכא איהו קעביד מעשה ולרסק בידים **גם** בסעיף ט' אסור וא"כ לדעת הרמב"ן שהביא מ"א ס"ג יג דאפי' לרסק בידים שרי לתוך המים **גם** כאן מותר. ומ"ש מ"א רס"ק זה בשם הטור כי ע"י השתן ודאי נימוח הם דברי הרא"ש לדחות **ראיית** מהר"ם שהתיר כמו דמותר לדרוס השלג ברגלין ועל זה כתב הרא"ש דאינו דומה לדריסה **דע"י** השתן ודאי נימוח משא"כ ע"י הדריסה ועמ"ש ט"ז ס"ק י"א בשם מהרש"ל ומ"ש עליו:(ס"ק **יח)** משום כו' עמ"ש סי' ש"ט דבמים איכא משום מלבן א"כ היכי דאיכא פ"ר אפי' מיוחד לכך וגם **במים** הנסחטים הולכים לאיבוד אסור ובשאר משקין דליכא משום מלבן אלא משום מפרק דהוי תולדה **דדש** אי המשקין הנסחטים הולכים לאיבוד הוא מחלוקת הפוסקים שהביא מ"א סקכ"ג:(סק"יט)גזירה **כו'** ועוד כו' אספוג והא דבר שאינו מתכוין הוא כנ"ל. והא דתנן דף קמג מטלטלין שער של אופנים **מפני** שהיא מאכל בהמה בספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחים בו ואם לאו אין מקנחים בו ופריך הש"ס **רישא** דמתיר טלטול שער ש"א ע"כ כר"ש אתיא דל"ל מוקצה דאי לר"י הוי מוקצה דהוי כבהמה שמתה **בשבת** דהוי מוקצה כיון דאתמול לא היתה עומדת לכלבים וה"ה שער של אפונים כיון דאתמול היו **מחוברים** לאכול לא היה עומדים לבהמה וסיפא דאוסר ספוג שאין לו בית אחיזה ע"כ כר"י דלר"ש **ה"ל** להתיר דהא הסחיטה הוי דבר שאינו מתכוין ושרי לר"ש ומשני לעולם ר"ש ואפ"ה ספוג שאין לו **בית** אחיזה אסור דהוי פ"ר ומודה ר"ש. אבל הראב"ד כו' אבל כשאין לו ב"א אסור דאז אין עליו שם **כלי:** (ס"ק כ) פ"ר כו' כתב הרא"ש כו' מ"מ בשאר אסורים מודה דאסור דדוקא בשבת מותר משום **דבשבת** בעינן מלאכת מחשבת ולכן היכי דלא ניחא ליה לא הוי מלאכת מחשבת משא"כ בשאר אסורים. **מדפריך** בזבחים דל"א ע"ב אהא דאמר שמואל המתנדב יין מזלפו ע"ג האש של המערכה שע"ג המזבח **ופריך** והא כתיב לא תכבה וע"י הזילוף מכבה. ומשני כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי א"כ כיבוי דמלוה **שאני** ופריך והתניא יין כדברי רבי עקיבא. לספלים כו' עוד תניא יין מנסך לספלים או אינו אלא **לאישים** ת"ל לא יכבה. ומשני ל"ק הא ר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור הא ר"ש דס"ל דבר שא"מ **מותר** והשתא דייק הרא"ש מהמקשן הראשון דפריך והא מכבה וכי לא אסיק דהוי דבר שאינו מתכוין **ואי** דאכתי אסור דהוי פ"ר. מ"מ הא הוי פ"ר דלא ניחא ליה א"ו דבשאר אסורים אפי' פ"ר דלא ניחא **לי'** אסור. דהא מסקי' דלר"ש שרי דהוי דבר שא"מ וע"כ צ"ל דגם בשאר אסורים ופ"ר דלא ניחא לי' **מותר.** וגם בפ' הבונה מייתי הרא"ש ראיה מזה כו' היינו למסקנת הש"ס דמוקי לה כר"ש דדבר שא"מ **מותר** ואע"ג דהוי פ"ר אע"כ כמ"ש הערוך דהיכא דלא ניחא ליה שרי הרי דאפי' בשאר אסורים צ"כ **ס"ל** להערוך דשרי דהא מייתי ראיה משאר אסורים. ע"ש מה שתירץ וכו' שני תירוצים והתירוץ אשר **נראה** לו עיקר הוא דמדברי המתרץ לק"מ להרא"ש דכונת המתרץ הא ר"ש דכשאר בתירץ הראשון **דהוי** כיבוי במקצת או כיבוי דמלוה אלא דהיתר זה גרידא ל"מ אלא בצירוף דר"ש ס"ל דבר שא"מ מותר **ואע"ג** דהוי פ"ר מ"מ לא ניחא ליה ואע"ג דבשאר אסורים אפי' לא ניחא ליה אסור מ"מ קלים אסורא **ומהני** סברת כיבוי במקצת או כיבוי דמלוה להתיר משא"כ לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור סברת **כיבוי** במקצת או כיבוי דמלוה גרידא ל"מ להתיר אבל המקשן דלא אסיק אדעתי' כיבוי במקצת או **כיבוי** דמלו' שאני פריך והא מכבה אע"ג דודאי אסיק אדעתיה די"ל דשמואל כר"ש ס"ל דדבר שאינו **מתכוין** מותר אע"כ דהוי קשיא לי' דהוי פ"ר ואע"ג דלא ניחא לי' מ"מ בשאר אסורים אסור אלא בצירוף סברת כיבוי במקצת או כיבוי דמלוה וזה אכתי לא אסיק אדעתיה עכת"ד. ולענ"ד לא תירץ כלום דהא הרא"ש מייתי ראיה כו' דבשבת מותר פ"ר דלא ניחא לי' מדברי המתרץ כנ"ל ולפ"ד הכה"ז אדרבא משמע שם דאסור אלא בצירוף סבר' כיבוי במקצת או כיבוי דמלוה א"ו דלא ס"ל כהכה"ז ולא ס"ל לחלק בפ' הבונה בין שבת לשאר אסורים והדרא ק"ל. כמ"ש הרמב"ם כו' וכדמוכח במנחות ר"ל דהרא"ש בא להוכיח דהערוך מוד' בשאר אסורי' אין בנין ראייתו ע"ד הרמב"ם כי מאן לימא לן דהרמב"ם ס"ל כהערוך או הערוך ס"ל כהרמב"ם לכן כ' מ"א דדברי הרמב"ם דפסק דלא כשמואל מוכרחי' בגמ' במנחות וא"כ ודאי גם הערוך ס"ל בזה כהרמב"ם דלא קיימא לן כשמואל והראיה ממנחות כ' הכ"מ שם ס"פ ט"ז ממע"ק דסתם משנה במנחות דף עד ע"ב דתנן בזה יפה כח המזבח כו' מפקא מדשמואל וכדאי' בש"ס שם. ולכן שפיר מייתי ראי' מהמקשן דהא אנן קי"ל כהמקשן והא דאייתי ראיה בפ' הבונה ממסקנת הש"ס אע"ג דלא קי"ל כוותיה נ"ל דנודע דראוי למעט במחלוקת בין האמוראים וכיון דהזי' לשמואל דאפי' בשאר אסורים ס"ל פ"ר דלא ניחא ליה מותר ניהו דלא קיי"ל כותיה בשאר אסורים כדמוכח סתם משנה במנחות הנ"ל מ"מ למעט במחלוקת י"ל דעכ"פ בשבת גם המשנה מודה משום דבעי' מלאכת מחשבת ולדעת הפוסקים ר"ל החולקי' על הערוך וכמו שכתב הרא"ש בפ' הבונה דיש לדחו' ראייתו מהאי דשמואל די"ל דשם ליכא פ"ר דאפשר לזלף בטפין קטנים שאינו מכבה ואפי' מזלף בטפין גדולין תו לא הוי פ"ר וכ"כ רש"י בזבחים : נ"ל כמ"ש הכ"מ ר"ל הא דסתמה המשנ' במנחות דלא כשמואל והא קיי"ל דבר שא"מ מותר כר"ש וכ' הכ"מ הטעם דהמשנה סתמה כר"ע דברייתא ואין טעמו של ר"ע משום איסור כיבוי אלא כך היה קבלה בידו דצריך לזלפו לספלים וכן ברייתא א' דקתני הטעם משום לא תכבה אין זה עיקר הטעם אלא קבלה היתה בידם ולכן בברייתא דר"ע לא הוזכר טעם דכתיב לא תכבה: (ס"ק כא) דפ"ר כו' אבל חיובא ליכא וכ"מ מתוספ' שבת דף ק"ג ע"א דאי' התולש עולשין אם תלשן לאכילה שיעורו כגרוגרות אם לייפות הקרקע חייב בכל שהוא ופריך למה לקטן לאכילה בעי' כגרוגרות והא ממילא מיפה הקרקע דשעורו בכ"ש ואף ע"ג דאינו מתכוין מ"מ הוי פ"ר ומשני דעביד בארעא דחברי'. ומזה הביא הערוך ראיה לדבריו דמה בכך שהיא בארעא דחברי' מ"מ הוי פ"ר אלא משום דבארעא דחברי' לא ניחא ליה ושרי והתו' דחה ניהו דמוכח דפ"ר דלא ניחא ליה ליכא חיוב אבל מ"מ אסורא איכא ובריית' לענין חיוב מיירי ובהא בארעא דחברי' דלא ניחא ליה ליכא חיוב עכת"ד הרי מוכח דאפי' להחולקים על הערוך מ"מ ליכא חיוב : (ס"ק כב) אספוג כו' וס"ל כו' בשם הראב"ד. דלרש"י ורמב"ם דטעם ההיתר בי"ל בית אחיז' דאז אפשר בלי סחיטה לא שייך כאן דהא כאן אפי' הברזא ארוכה מ"מ וודאי סוחט: דבשלמא בספוג דהסחיטה נעשה בידו ע"י אחיזתו בספוג וכיון די"ל ב"א ואינו נוגע בספוג לא יבוא לידי סחיטה משא"כ דהסחיטה היא ע"י שתוחבו בחביות ומאי מהני במה שאינו אוחז בפקק מ"מ סוחט ע"י תחיבת הפקק בחביות ועל כרחך צ"ל כהראב"ד כיון דיש לו ב"א שם כלי עליה והוי כמריק מכלי ואפי' סוחט צ"ל בה וה"ה הכא וא"כ צ"ל מה שכתב הרב"י ולפי שאין טענה זו חזקה אין הפי' כמו שכתב הט"ז דודאי סוחט דהא לראב"ד אפי' וודאי סוחט שרי . אלא נ"ל מה"ט אין טענה זו חזקה די"ל דהברזא לא מיקרי בית יד או לא רצה לסמוך על הראב"ד נגד רש"י ורמב"ם : (ס"ק כג) שלא כו' והר"ן כו' דמ"מ אסור מדרבנן מ"מ אם אינו מניח כלי תחתיו יש להקל דאיכא ג' צדדי להתיר . א' דעת המ"מ והעומדים בשטתו . דבלא"ה כה"ג אפי' איסור דרבנן ליכא . גם להר"ן דמ"מ אסור מדרבנן

יט ט ליתן כרכום בתבשיל מותר ואין לחוש לו משום צובע דאין צביעה באוכלים :

כ י יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועי' כד צריך ליזהר כה שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה משום (כג) צובע אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה דאין צביעה באוכלין :

שכא דיני תולש בשבת ודין טוחן ודין תיקוני מאכל או מעבד ולש. ובו יט סעיפים :

א ° א חבילי פאה אזוב וקורנית [פירוש מין עשב] הכניסן לעצים אין מסתפקין מהם א הכניסן (א) למאכל בהמה קוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי ב (ב) ומולל בראשי אצבעותיו :

ב ג אין עושין ג (ג) מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך הכבשים משום דדמי לעיבוד אבל יכול לעשות ממנו ד (ד) מעט לתת לתוך התבשיל ג ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפילו מעט :

ג (א) ד אסור למלוח חתיכות (ב) (ה) צנון ד' או ה' ביחד מפני

° עסי' שי"ט ס"ו

לתקון אלא בסכין יש היתר לדחות על המפה ולגרוד על ידו המשק' שנשפך על המפה ויזוב לאיבוד רק שלא יגרוד בכח דאל"כ עביד איסור דרבנן עכ"פ לדיעה האחרונה צריך להזהיר מה שיוכל להזהר אבל אם מים או יין לבן נשפך על המפה אסור לגרוד אפי' בסכין דהוה מכבס כנלע"ד בזה :

שכא (א) אסור למלוח חתיכות כגון כו' . כדי לברר דין זה נעתיק הסוגיא ונפרשה כיד ה' הטובה עלינו בפ' ח' שרצים תניא רי"א אין מולחין צנון וביצה בשבת פירש"י ג' וד' חתיכות יחד שהמלח מעבדן ונעשים קשים והוה תקון רב חזקיה אמר צנון אסור וביצה מותר והכי קי"ל אר"כ מריש הוה מלחנא פוגלי בשבת פי' צנון אמינא קא מפסידנא ליה דאמר שמואל פוגל' חורפא מעלי כיון דשמענא להא דאמר עולא במערבא מליחי כשרי כשרי (פירש"י תלי תלין נבוסין) ממלא לא מלחנא (פירש"י שתים יחד) טבול ודאי מטבילנא (פירש"י בשעת אכילה מטבילנא ואכילנ') וכ' בת"ה סי' ס"ה יראה דשרי לטבל כמה חתיכות כגון במלח ולהניח לפניו כדי לאכול זו אחר זו בלי שיהוי כ"כ דהכי משמע לשון רש"י והס"ת דעיקר קפידא בנמלח ב' או ג' ביחד והא דכתב אבל מטבלין בשעת אכילה דמשמע דלא שרי להטבילו אלא דוקא בשעה שבא לאכול החתיכה י"ל דר"ל בשעת אכילה לאפוקי אם היה רוצה לשהות זמן ארוך כגון מתחילת הסעודה עד לאחר גמר הסעודה אבל לאוכלו מיד זו אחר זו אין קפידא וכ"כ בא"ז וז"ל ומותר לטבול כגון שעה קטנה בשבת ואין ר"ל דוקא חתיכה א' דהא כתב סמ"ג וסמ"ק וז"ל צנון אסור למלוח כדי לשהותו במלח יותר מחתיכה א' אבל לטבול פעם אחת שרי כר"כ משמע דבחתיכה א' אין קפידא אפי' לשהות טובא עכ"ל לכאורה דברי הרב תמוהין מאד בזה דבאיסור מליחה כ' דתלוי בנמלחו ג' או ד' ביחד משמע דבמליח' יחיד שרי אפי' במליחה לזמן רב ובהיתר הטבילה כתב לפי שהוא לשעה מועטת אבל לזמן רב באותה סעודה אסור אפי' ביחידי וא"כ הא מאמר דר"כ שאמר לא מליחנא אלא מטבילנ' לאו רישיה סיפא ולאו סיפא רישיה דהיה לו לחלק בין יחיד לרבים או בין שעה מועטת למרובים ותו דמחלק בין אכיל' זו אחר זו ובין תחילת הסעודה לסופה מה חילוק יש בזה מ"ש מהא דלעיל לענין בוסר דאמרי' כל מה שתוך אותה סעודה קרוי לאלתר ותו נזכיר מה שי"ל בדברי רש"י שתלה האיסור במליחת הרבה ביחד מנ"ל הא כיון דסתמא אסרינן מליחת הצנון וכן הרמב"ם לא זכר אלא סתם צנון וכן בא"ז שהביא ת"ה ותו קשה למה כתב רש"י תחלה ג' או ד' ואח"כ כתב שתים ביחד ומכח זה הקושיא נכנס מו"ח ז"ל לחלוקים בין שתים לג' ואין הדעת סובלת לחלק בזה ותו דבטור לא נקט ג' או ד' אלא ד' או ה' והנלע"ד לפרש דברי רש"י שיהיו מוסכמים עם דברי הסמ"ג וסמ"ק שמביא ת"ה ויפה פסק לדינא דיש היתר בנדון שכתב הוא אף שדעת הא"ז נראה שאינו כן כמ"ש בסמוך והענין בזה הוא דתרי תנאי יש באיסור מליחה בזה במה שדומה לעיבוד. האחד מטעם שהוא שוהה הרבה כדי שיצא מרירותו אחר שיזיע כדרכו דבזה אפי' כי מטבל חדא חדא ומניח לקצת זמן אסור כנ"ל . שנית מטעם שמולח הרבה ביחד ואז אפי' אינו שוהה אסור דגם בזה דומה לעיבוד ובזה טיבול חדא חדא מותר ע"כ תחלה כתב הטעם לאיסור במ"ש אין למלוח צנון ושם לא נזכר היתר טיבול ע"כ פירש"י הטעם מפני שהוא שוהה דהיינו כשמולחין הרבה חתיכות מסתמא עושין כן להכין לצורך אכילה שיאכלו אחר כך ובזה אפילו דרך טיבול דהיינו חדא חדא גם כן אסור כיון שיהיה איזה זמן בזה ואחר כך כשאמר ממלח לא מלחנ' אלא טבולא מטבלנא בא כאן לחלק בין היתר מליחה לטבילה והוא זה דמיירי בשעה שהוא אוכל ואז מותר חדא חדא ויותר מחדא אסור ע"כ נקט רש"י כאן שני חתיכות יחד לאיסור דהיינו הפוכא דהיתר טבילה שאין שם אלא אחד והוא בשעת אכילה וכל שמולח ביחידות כל אחד מכל מה שלפניו ורוצה לאכול תכף אין איסור כלל אלא שא"א למלוח דהיינו לפזר מלח על כל אחת כפ"ע שלא יבא גם על חבירו המונח בקרוב לו אלא צריך לטבול כל א' כפ"ע ולאכול תכף וא"כ יפה כתב הסמ"ק דאסור למלוח צנון כדי להשהותו במלח יותר מחתיכה א' דאלו חתיכה א' פי' הן א' לחוד הן שיש לפניו הרבה ורוצה למלוח כל אחת כפ"ע מותר אם יאכל תכף אלא שא"א ליזהר בזה כמ"ש אם ימלח על ידי פיזור כדרך המולחין ע"כ סיים אלא יטבול ויאכל תכף כדרך המטבלין ומ"ש הא"ז מותר למלוח הצנון במלח להניח שעה קטנה דהיינו כדי שיאכלנו לזמן מועט והיינו בחתיכה אחת דאלו הרבה אפילו לזמן מועט אסור כמ"ש אלא ודאי דהוא לא ס"ל כסמ"ק דבחד אפילו למלוח ולשהות הרבה מותר ולהא"ז אפילו אחת אסור למלוח כדי להשהות גם דברי הטור מתפרשים שפיר במ"ש לשיטת רש"י דכתב אסור למלוח חתיכות כגון ד' או ה' ביחד אלא מטבל כל אחד ואחד לבדה ואוכל מבואר כמ"ש דתרי תנאים בעי הא' כל אחת כפ"ע הב' שיאכל תכף ולאו דוקא תכף ממש אלא שעה מועטת שיזיע קצת לא הרבה שיזיע הרבה ודומה לעיבוד ומ"ש הטור ואוכלה אין פי' שיאכל כ"א תכף אחר טבולו אלא ר"ל בשעת אכילה כנלע"ד דלדינא יפה פסק בעל ת"ה אלא שבביאור דברי הגמרא והפוסקים ביארנו קצת בדרך אחר ועדיין צ"ע במנהגינו שחותכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלים אותו הא דמיא זה להרבה חתיכות דאסור אפילו אם אוכל מיד ואין היתר אלא דרך טיבול כ"א כפ"ע ונראה דהטעם דכיון דאין מניחין אותו כלל להזיע, אלא שופכין שם החומץ וגם מינים אחרים ל"ד לעיבוד אלא שראיתי לקצת שעושין ירק שקורין שלאטי"ן ומולחים הירק כפ"ע תחלה ומשהין אותו כך ומסננין המים שיוצאין ממנו ואחר כך מערבין אותו עם שמן זית וחומץ וזה איסור גמור ודמיא טפי לעיבוד כיון שהוא ממתין עד שיקבל היטב המלח כנ"ל : (ב) צנון ד' או ה' כו'. לאו דוקא צנון דה"ה כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים

ניחא ליה אסור מ"מ הכא שרי משום דסוחט משקין תולדה דדש היא והוי אסור אלא כשהמשקין היוצאין אין הולכים לאיבוד (מ"מ פ"ט ורשב"א וריב"ש סי' שנ"ד) והר"ן ספי"ד כתב דמ"מ אסור מדרבנן הסוחט השער או עור פטור אבל אסור (רמב"ם פ"ט וס"ח סי' תתכ"ז) עסי' ש"ל ס"א וסי' שכ"ו ס"ח כתב הרמב"ם פכ"ב דכ"א שתי מטהרות זו ע"ג זו מוטל הספק מביניהם ומשיקן ומחזיר את הספק למקומו מפני שאינו בא לידי סחיטה שהרי דעתו שיצאו המים ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר המטלטל כדי שלא יציפו המים על האוכלים ועל הכלים (לפי שאינו חושש אם יצאו מים מועטים ולפיכך אינו דוחק הרבה ב"י) אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים לבור שמא יסחוט בשעה שדוחק שהרי הספק שרוי במים עכ"ל וכתב הראב"ד לפי שהוא מקפיד שלא יצאו המים לר"ה אלא לתוך בורו ומקפיד על הספק שיהא מהודק ביותר עכ"ל ומשמע שם דס"ל דאפי' אינו שרוי במים אסור עסס"ו : כד צריך ליזהר' ורדב"ז סימן קל"א כתב שחומרא יתירה הוא כיון שהוא דרך לכלוך עכ"ל כ"ה ועסי' ש"ב ס"י דיש אוסרין כיבוס דרך לכלוך כ"ש לצביעה דכל צביעה היא כך לכן אין להקל : כה שלא יגע · ואף ע"ג דצובע פניו וידיו ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע ול"ד לסי' ש"ג סכ"ה דאשה דרכ' בכך (ס"א בשם רא"ם) ובכ"ה משמע שנעלמה ממנו ומספר הזכרונו' דבר זה ע"ש ונ"ל דבבגד אדום כ"ש דאסור לקנחו דמתקן הוא . הצובע חוט שארכו ד"ט או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב ודוקא צבע המתקיים אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר ע"ג ברזל או נחושת וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום (עסי' ש"מ ס"ד).העושה עין צבע כגון שנתן קנקנתוס לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק חייב [פ"ט] אבל הראב"ד סובר שאינו חייב משום צובע אלא כשצובע דבר שנגמרה בו מלאכת הצבע אבל צביעת מים שאין לצורך לא ונתינת דיו וסממנים אסור משום לש עכ"ל ועסי' שכ"ח סמ"ח וסי' ש"א סמ"ו והע"ש לא ע"ש :

שכא א הכניסן למאכל בהמה.וסתמא הוי כהכניסן למאכל בהמה (תו'): ב ומולל. מפרך הפרכיטין לאכול הזרע שבתוכן (רש"י) : ג מי מלח. וה"ה בכל המשקין (הגהות סמ"ק): ד מעט. לצורך טיבול אותו סעודה ר"ן

ע שבלי הלקט בשם בעל יראים י שם בבעל יראים : א לייתיו בסי' שי"ט ס"ו בשבת ק"ח במשנה וכת"ק וכדמפרש לה שמואל שם בגמ' ג שם ד שם

ביאור הגר"א

כמ"ש בתוס' כתובות שם ובערוך פי' כו' : מידי כו'. עמ"א : לפי . עט"ז : ס"יט ליתן . ק"מ א' וערש"י ד"ה לפי : ס"כ יש . כהחולקים בסי"ח : סי' שכא ס"ב אפי' מעט . ר"ן וטור דאל"כ בלא"ה אסו' : ס"ג ד' או. ל' רש"י וטור : כ"א . טור : ס"ד יש . מדקאמר מימלח כו' . ורש"י כ' בתחלה ד' או ה' משמע דטבולי מותר אף בכה"ג ובהג"מ כ' מותר להניח' עד שעה

הגהות רעק"א

כלל מנטלא אגבה . והרמב"ם פכ"ב משבת לא כ' וליתן ע"ג הכלים . ול"ע : מג"א ס"ק כ"ד כד לכן אין להקל בתשו' בית אהרן נדפסו לקוטו' מהגאון חכ"צ ע"ש אות א' דהסכי' להרדב"ז :

באר היטב

לאיבוד רק שלא יגרור בכח דאל"כ עביד איסור דרבנן לדיעה אחרונה וצריך להזהר מה שיוכל להזהר אבל אם המים או יין לבן נשפך על המפה אסור לגרור אפי' בסכין דהוי מכבס עכ"ל ט"ז : (כג) צובע . והרדב"ז סי' קל"א כתב שחומרא יתירה הוא כיון שהוא דרך לכלוך ואין זה דרך צביעה ע"ש ובכנה"ג עסי' ש"ב ס"י דיש אוסרין כיבוס דרך לכלוך כ"ש לצביעה דכל צביעה היא כך לכן אין להקל מ"א ע"ש . ונ"ל דבבגד אדום כ"ש דאסו' לקנחו דמתקן הוא מ"א ע"ש . ועסי' שכ"ח סמ"ח וסי' ש"א סמ"ו : (ובס' אליה רבה צידד להקל באדום ואפי' בלבן שא"א בענין אחר ע"ש) . הצובע חוט שארכו ד' טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב ודוקא צבע המתקיים אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחוש' וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום עסי' ש"מ ס"ד . ועיין רמב"ם פ"ט :

שכא (א) למאכל . וסתמא הוי כהכניסן למאכל בהמה תוס' דף קכ"ח : (ב) ומולל . מפרך הפרכיטין לאכול הזרע שבתוכן רש"י : (ג) מי מלח . וה"ה בכל המשקין הגהות סמ"ק : (ד) מעט . לצורך טיבול אותה סעודה ר"ן : (ה) צנון . וה"ה כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים ובהדיא כתב הרמב"ם צנון וכיוצא בו . ועיין בט"ז שהאריך והעלה דהענין בזה הוא דתרי תנאי יש באיסו' מליחה בזה במה שדומה לעיבוד. הא' הטעם שוהא הרבה כדי שיצא מרירתו אחר שיזיע כדרכו ובזה אפילו כי מטבל חדא חדא ומניח קצת זמן אסו' . שנית מטעם שמולח הרבה ביחד ואז אפילו אינו שוהא אסו' דגם בזה דומה לעיבוד . אבל כל

חכמת שלמה

בן ג"כ והוא ממ"ש במס' בכורות ל"ד ד"ה אילימא ר"ש דמתניתין אטו עד השתא לא ידענו דדבר שאינו מתכוין מותר וע"ש מ"ש בשם פירש"י . וקשה הרי הוי פסיק רישא דודאי נעשה בו מום והתוס' למה לא דחו בזה פירש"י דהוי פסיק רישא ובע"כ דס"ל דפסיק רישא בשאר איסורים מותר כדעת הרא"ש ודו"ק היטב :

מחצית השקל

מדרבנן יש סברא ב' לסמוך על הערוך כיון דאין כלי (וגם הוא בדופן דלמעלה בחביות אין המשקין הולכים לאיבוד וניחא ליה כ"כ הערוך) תחתיו והמים הולכים לאיבוד הוי פ"ר דלא ניחא ליה . ועוד סברא ג' דיש לסמוך על הראב"ד והוי כספוג שי"ל ב"א דאפי' סוחט שרי דהוי כמריק מכלי : הסוחט השער כו' ומה"ט כתב בס"ח שם דהטובל בשבת יזהר שלא יסחוט שערו לנגבו כתב ע"ז בס' ת"ש וז"ל ולפ"ז גם אחר השתי' יש לזהר שלא יסחוט שער שעל שפמו ולא דמי לקינוח האף דשרי . משום כבוד הבריות (ר"ל דוחה איסור דרבנן) ואין נזהרים בכך ויש לסמוך על הרשב"א עכ"ל ולענ"ד לא ידעתי למה הקינוח אחר השתיה אפי' סוחט לא יהיה בו משום כ"ה וכי גרע מבשר שבין השני' דהתירו משום כ"ה לקנוח בקיסם כמ"ש סי' שכ"ב ע"ש במ"א דלפעמים נראה הבשר שבין השני' בחוץ וגנאי הוא לו וכן השפה כשהיא לחה נראה לו גנאי ואפשר דיש לחלק: כתב הרמב"ם שתי כו' ומחזיר הספק כו' כתב הרב"י הטעם וז"ל כשמחזיר הספק למקומו אין לחוש שידחק הספק בנקב דאדרבא מחזירו בענין שלא ימלא כל הנקב דא"כ תפסק השקתן והיינו דקתני שהרי דעתו שיצאו המים עכ"ל: ולפ"ז ע"כ אין הפי' במ"ש שתי מטהרות (היינו שני מקואות) כו' שא' הוא מים כשרי' והשני מים שאובין וע"י שמשיקין זה עם זה הוכשרו גם השאובין דאם כן מה זה שכתב הרב"י דאדרבה כו' דא"כ תפסק השקתן הא קיי"ל ביורה דעה סי' ר"א סעיף כ"ב. ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע אחת נשאר לעולם בהכשרו אפי' נסתם הנקב אחר כך (חוץ מרי"ו שהביא ש"ך שם שכתב שנסתפקו בזה) אע"כ מיירי שבשני המטהרות הם מים כשרים אלא שאין בכ"א לבדו כשיעור ועל ידי חבורן הם כשיעור וכהאי גוונא קיי"ל שם בי"ד דצריך הנקב קיים ולא יוסתם דאם נסתם חוזר לפסולו. וכה"ג א"ש דברי הרב"י ואף על גב דבעי' שיהיה הנקב רחב כשפופרת הנוד. ודוחק לומר אע"ג שסותמו נשאר נקב רחב כ"כ ואפשר כיון דכה"ג מצטרפי' נקבים הרבה לשפופרת הנוד כדאי' שם בי"ד א"כ כשאינו סותם ומהדק הסתימה ונשאר אויר בכל צד יצטרף האויר לשפופרת הנוד:אבל אין פוקקים את הביב כדי שירדו כו' ר"ל שאותו הביב עשוי להביא מים מן המעין לתוך הבור . ועתה כשניקב הביב יוצאים המים מן הביב למקום אחר דרך הנקב ואין יורדי' לבור לכך סותם הנקב כדי שירדו המים לבור : וכתב הראב"ד כו' משמע שם דאפי' אינו שרוי במים אסור והוא דהראב"ד השיג על מה שנתן הרמב"ם טעם שמא יסחוט כו' שרוי במים וז"ל לא כוון יפה לטעם התוספ' אלא מפני שהוא מקפיד כו' ואם גם להראב"ד הטעם משום סחיטה ובשרוי במים דוקא במה השיג על הרמב"ם א"ו להראב"ד אפי' אינו שרוי במים אסו' הטעם אפשר דהוי כמתקן כמ"ש לעיל סי' ש"ד סעיף י"א: אסור ליתן כו' ואם היה היין יוצא כו' אסור לסותמו וכ' מ"א משו' דמחזי כמתקן : (ס"ק כד) צריך כו' לכן אין להקל ועיין בס' א"ר היכי דלא אפשר : (ס"ק כה) שלא יגע כו' ול"ד בסי' ש"ג דאשה אסורה לצבוע פני' : אבל צבע שאינו מתקיים כו' פטור כו' עסי' ש"מ דמ"מ אסור מדרבנן: אבל הראב"ד כו' ר"ל דוקא שנגמר מלאכת הצביעה כגון שצובע הבגד או שרצונו שיהיה המים עצמם צבועים אבל צביעת מים הללו אינן לצורך עצמם כ"א לצבוע באותן המים דבר אחר א"כ עדיין לא נגמר הצביעה עד שיצבע בו אותו דבר אחר לכן פטור: ונתינת דיו כו' ר"ל דלא תיקשי מהא דתנן ספ"ק דשבת בית שמאי אומרים אין נותנים דיו וסממני' אלא כדי שיסורו מבע"י וס"ל לרמב"ם הטעם משום איסור צביעה שהמים נצבעים ע"י הדיו וסממנים ולהראב"ד ל"ל הטעם משום איסור לישה :

סי' שכ"א (ס"ק ב) ומולל מפרך הפרכיטים כו' ואע"ג דכתב רמ"א בסי' שי"ט סעיף ו' דטוב להחמיר שלא להתיר כ"א לרכך מכל מקום כאן בפואה דיש עוד סברא להקל דהיינו דעת הרז"ה דמחלק בין תבואה לפואה דאע"ג בתבואה אסור למלול אבל בפואה שרי לכן סמך רמ"א על עיקר הדין ולא הגיה כאן ע"ד המחבר להתיר בפואה אפי' למלול וכ"כ בס' ת"ש: (ס"ק ד) מעט כו' משמע דלצורך סעודה אחרת אפי' מעט אסור אפי' נותן שמן אסור כן כ"ל וכ"מ סעיף ה' וכתב בס' ת"ש וז"ל והיינו כשנותן שמן אח"כ דזה לא מהני כיון דכבר עביד אסורא כו' קודם נתינת השמן כו' אבל אם נותן שמן קודם נתינת המלח או המים שרי דהא לר' יוסי אין חילוק בין רב למעט ואפ"ה שרי לדידיה כשנותן שמן תחלה ומיניה נלמד דגם לרבנן שרי כה"ג גם בהרבה וכ"כ בהגמ"י להדיא כו' עכ"ל והא דתנן דף ק"ח אין עושים מי מלח מרובים (אפי' דעתו ליתן לתוך התבשיל כיון שמרובים דרכן ליתן לתוך כבשים אסור מפני שנראה ככובש כבשים) אבל מותר לעשות מי מלח מעוטים ונותן לתוך התבשיל ר' יוסי אומר בין מרובים ובין מעוטים אסורים אא"כ נותן שמן ומלח או שמן ומים

תחלה

(ג) ה מפני שנראה (ו) ככובש כבשין והכובש אסור מפני שהוא כמבשל ו אלא מטבל כל אחת לבדה ואוכלה ז אבל ה (ז) בצים מותר למלחן :

ד ח ו יש מי שכתב שמותר לטבול כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה (ח) ולהניחם יחד לפניו כדי (ד) לאכלם מיד זו אחר זו :

ה (ה) ט אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת ז (ט) להניחה :

אין

[ר"ן] משמע דלצורך סעודה אחרת אפילו מעט אסור אפי' נותן שמן אסור כנ"ל וכ"מ כ"ה ועסי' ש"ט ס"א : ה בצים מותר למלחן . מפני שאין דרך לעשות מהם כבשים [לבוש] ונ"ל הטעם שאין המלח מועיל להם כ"כ וכ"כ בת"ה סי' פ' על דגים בי"ט וכ"מ בגמרא גבי צנון דהיכא דהמלח אין מועיל לו שרי : ו יש מי שכתב . וא' מהגדולים הורה דאין איסור אלא לתת הרבה חתיכות ולפזר עלייהו מלח ולזורקו ולנערו כדרך שעושים לדגים במליחתן דדמי לעיבוד אבל בע"א שרי אבל בסמ"ג וסמ"ק משמע דאין להקל אלא לטבל וכו' (ת"ה) והב"ח כתב דלפמ"ש בס"ג הטעם שנראה ככובש כבשים אז בשכל חתיכה מונחת לבדה אין בזה משום כובש כבשים אבל כל הפוסקים סוברין כרש"י דהטעם משום שהמלח מעבדן והוי תיקון א"כ אסור למלוח יותר מב' ואף בב' יש להחמיר והכי נהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא מטביל כל א' במלח ואוכל ע' בס"ג שמותר ליתן מלח על השלאטין ואחר כך שמן וחומץ : ז להניחה . משמע להניחה מסעודה לסעודה אסור אבל צנון אפילו לצורך אותה סעודה אסור ונ"ל דה"ה דאסור למלוח אוגרק"ס חיין דהא רגילים לעשות מהם כבשים ועוד דהמליחה מועלת להן והוי כצנון וה"ה לכל כיוצא בזה ומיהו כשנותן שמן תיכף שרי כמו לרבי יוסי ומותר לתת מלח על נתחי העוף או דגים ואחר כך נותן עליו מים או יין (הג"מ פכ"ב בשם ס"ה). בשר או דג חי אסור למלחו בשבת כדי שלא יסריח עסי' ת"ק דמשמע אפילו במקום הפסד אסור (ב"י בשם ש"ל ע"ש) והתוס' והרא"ש בחולין דף י"ד כתבו דאפילו רוצה לאוכלו כך חי אסור למלחו ואע"ג דאין עיבוד באוכלין כמ"ש ססי' ת"ק מ"מ אסור דמיחזי כעיבוד וכ"כ הר"ן בחולין לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו כדאמרי' גבי פוגלא וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר חי דהא מתקן ליה וכ"ש אי אסרת ליה בלא מליחה דהוי תיקון טפי [ועמ"ש רסי' ש"ד] עכ"ל וכ"כ הרשב"א בית ג' ש"ג וע"ש שכתבו דמולח בשר להוליכו לדרך חייב חטאת וצ"ע דבגמרא משמע דהלכה כרבא דפטור דבתרא הוא וכ"פ הרמב"ם פי"א : ונ"ל דמותר לתת הבשר לתוך החומץ כדי לאוכלו כמ"ש בי"ד ססי' ס"ז ומבואר מדבריהם שמותר להדיח הבשר כדי לאכלו והקשה בספר פורת יוסף מ"ש מטבילת כלים שאסור משום שמתקן כלי כמ"ש סי' שכ"ג ס"ז וה"נ ליתסר ונדחק בישובו ולא ראה מ"ש שם ס"ח דמותר להדיח הכוס וה"נ כיון שאין האיסור בגוף הבשר אלא שמדיחו משום דם בעין שעליו שרי ונראה דאסור להדיח בשר שחל יום ג' להיות בשבת כדי שלא יאסר לבישול דכיון שאינו רוצה לאכלו בו ביום אסור להדיחו כמ"ש סי' שכ"ג ס"ז וסי' ש"ב ס"ג וכ"ה רפ"ז דפסחים דאפי' בפסח לא התירו להדיח הקרביים כיון שאינו צורך היום : ומ"ש שגאון אחד התיר כמ"ש סי"א גבי ירקות דכיון דראוים לאכילה ביומן מותר להשקותן כדרך שמותר לטלטלן ונ"ל דאסור דמתקן הבשר שיתרכך וכמש"ל בשם הר"ן אבל גבי ירקות אינו מתקן כלום ועוד לפמ"ש סי' ש"ח סל"א *) דבשר אסור לטלטלה א"כ ה"ה דאסור ליתן מים עליו ועוד דאפי' הכנה בעלמא אסור לצורך חול כגון להביא יין למ"ש וכ"ש כה"ג ונ"ל לירקות דאפשר דאכיל מינייהו ביומיה משא"כ בבשר דמוכח מילתא דלצורך חול הוא לכן אין להקל ועסי' תל"ז ס"ב ואפי' ע"י עכו"ם אין להקל דליכא פסידא כ"כ דיכול לאוכלו צלי עסי' ש"ז ס"ה ובמהרי"ל ה' פסח כתב וז"ל ואלולי דרבותא גמגמו בדבר ה"א דשרי להדיחם דהוי צורך קצת שלא יחמץ ויפסד הכלי דאפילו למוקצה עושין תקנה כגון

כופין

ושומים ובהדיא כתב הרמב"ם צנון וכיוצא בו : (ג) מפני שנראה ככובש כבשין כו' . רש"י לא נתן טעם זה אלא שע"י המלח נתקשים והוה תיקון וטעם זה הוא מרמב"ם . ונ"ל ללמוד מזה דין חדש דאסור לשפוך בשבת יין או שאר משקים לתוך כלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ אח"כ דזה הוה ככובש כבשים דהא מתכוין שאותו המעט ששופך שם יהיה נכבש ויתחמץ כנ"ל : (ד) לאוכלן מיד . כתב מהרי"ל בס' י"ע שנהג שלא לשהות במלח אלא מטבל ואוכל מיד : (ה) אסור למלוח בשר כו' · נראה דאלו אין הטעם משום דדומה לעיבוד כי אין המלח משנה את טבעה של אלו כמו שהוא משנה את הצנון ושאר דבר שהוא חריף או מר אבל באלו אינו אלא ליתן טעם בהם ע"כ אין איסור אלא כשמניח' כנ"ל לדעת רש"י שזכרתי בסמוך אבל לרמב"ם שתלוי במה שדרכו לכבוש איני יודע למה יש איסור באלו שאין דרכו לכבוש ע"כ נ"ל דמרי דדין זה לא ס"ל כרמב"ם וא"כ קשה על הש"ע שהעתיק כרמב"ם ואוסר בזה וכתב ב"י בשם ש"ל הטעם דמליחה אב מלאכה הוא במשנה גבי צבי ואע"ג דהתם איכא מליחת בשר ועוד שיוכל לי' למלח חתיכה ואוכלה ואח"כ ממלח כו' אפ"ה אין לעשות כן במבושל הואיל ואין הבשר נפסד בלא מלח עכ"ל משמע לפי המסקנא שלו דאין איסור ברור בזה אפי' מדבריהם אלא מצד שא"צ לזה ולמה יטריח עצמו בחנם בשבת דהלא יוכל למלוח בסעודה אחרת שיאכל בו ביום וכ"כ ב"י בשם תשובת רשב"א בתשובה ס"ה דכל דבר שדרכו לעשות דק דק בשעת בישולו ומניחו לאחר שעה אסור וה"נ כאן במליחה לדיעה זאת נמצא לפ"ז שאם יש איזה צד שטוב לו שימלח עכשיו ממה שימלח אח"כ כגון שהוא עכשיו קצת חם ויקבל טפי המלח אין איסור בדבר כנלע"ד

ה רמב"ם בפכ"ג ו שם בגמ' ז שם כחזקיה משמיה דאביי ח ת"ה ובשם א"ז וכן כתבו משמו בהגהות בפ"ב ומביא ראיה מהירושלמי ט שבלי הלקט בשם

דגול מרבבה

*) ולפי זה בעופות והוא מין דרכיך הותר ע"ש במ"א סי' ש"ח ס"ק כ"ז ואולי כיון שעכ"פ אין דרך לאכלו כך לא דמי לירקות וע"כ באווזות פטומות שאם יצלם מפסיד כל השומן מותר ע"י עכו"ם ואם אין עכו"ם והוא הפסד גדול מותר לישראל לשפוך עליהם מים שוב מצאתי בא"ר סי' ש"ח ס"ק ע' שחולק על המג"א :

ביאור הגר"א

קטנה כמ"ש בירושלמי פ"ז דשבת ר' זעירא אמר צנון במלח ובלבד שלא ישהה וז"ש כדי לאכלם כו' : ס"ה אסור . ע"ח ב' ועתוס' שם ד"ה אין כו' וכפרש"י בההיא דצנון כ"כ משום עיבוד ע"ש ק"ח ב' : להניחה . דמליחה דשם | ע"ח ב' בכה"ג : ס"ו אין . עמ"א :

חתם סופר

סי' שכא במג"א ס"ק ז' בד"ה ומ"כ שגאון.נ"ב ובספר א"ר סי' שח סק"ו הסכים לפסק הגאון הלז וכתוב בספר דגול מרבבה דעכ"פ באווזא פטומה שיש בה שומן דאין תקנה בצלייה מותר אפי' על ידי ישראל אם אי אפשר ע"י גוי וכן נראה דאין להחמיר כלל בזה ונוהגים להורות ליטול ידיו על גבי הבשר :

שערי תשובה

סי' שכא (ט) להניחה עבה"ט ומ"ש בשם הט"ז ע"ז כתב בשו"ת פמ"א דאדרבה היכא שטוב לו שימלח עתה ומשביח עי"ז טפי יש לאסור ע"ש ועיין בשבו"י שאף שצידד להתיר כתב להניחם לקצת זמן אסור במלח וכן בשלאטין וכן אם מולחין בקליפתן המר' אך אם נותן מתחלה מעט שמן יש להתיר · ומ"ש הבה"ט בשם המג"א דאסור להדיח בשר שחל ביום ג' ע"ל סי' ש"ח כ' בשם אליה זוטא בשם זקינו להתיר ועיין בנ"ב מ"ת סימן כ"ז אווזות פטומות שעיקרם הוא בשביל השומן ובצלי השומן כלה ואיכא פסידא שרי לתת מים על הבשר ע"י עכו"ם ולא מיבעיא אווזות דרכיך וחזי לאומצא אלא אפילו בשר בהמה ואם א"א בעכו"ם מותר לעשות ע"י ישראל ובפרט אם בלא"ה צריך לרחוץ ידיו ע"ש וכ"כ בדגול מרבבה וסיים בה שוב מצאתי בא"ר סי' ש"ח שחולק על המג"א ע"ש ובשבות יעקב ח"ג סי' ד"ב כתב דהמג"א דמחמיר דוקא יחיד בביתו אבל בקצב המוכר לאחרים מודה שיכול לעשות ע"י עכו"ם (ולפ"ז גם באווזות פטומות שיש פסידא דשומן) והמחמיר יאמר לעכו"ם לצוות לעכו"ם דהוי שבות דשבות ע"ש (ועיין בפר"ח ס"ס ת"ח לענין יו"ט ובנ"ב סימן ל"ב כתב להתיר ביו"ט וע"ש בפירוש דברי המג"א שכתב משום מתקן דהיינו שהוא מרכך) ועיין בחו"י סימן מ"ד הובא לעיל סי' ש"ז ובשבות יעקב ח"ב סימן מ"ד :

באר היטב

שמולח ביחידות כל א' מכל מה שלפניו ורוצה לאכול תיכף אין איסו' כלל שאי אפש' ליזהר אם מפזר מלח על כל אחד בפ"ע שלא יבא גם על חבירו המונח בקרוב לו ע"כ צריך לטבול כל א' בפ"ע ולאכול תיכף. ולאו דוקא תיכף ממש אלא שעה מועטת שיזיע קצת לא הרבה. והכי נהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא מטבל כל א' במלח ואוכל ועדיין צ"ע במנהגינו שחותכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלין אותו הא דמיא זה להרבה חתיכות דאסו' אפי' אם אוכל מיד ואין היתר אלא דרך טיבול כל א' בפ"ע . ונראה הטעם דכיון דאין מניחין אותו כלל להזיע אלא שופכין שם החומץ וגם מינים אחרים ל"ד לעיבוד אלא שראיתי לקצת שעושין ירק שקורין שלאטין ומולחין הירק בפ"ע תחלה ומשהין אותו כך ומסננין המים שיוצאין ממנו ואח"כ מערבין אותו עם שמן זית וחומץ וזה איסור גמור ודמי טפי לעיבוד כיון שהוא ממתין עד שיקבל היטב המלח עכ"ל הט"ז וכן העלה המ"א שלא למלוח הצנון כלל רק מטביל כל אחד במלח ואוכל. אבל כתב בשם הס"ג שמותר ליתן מלח על השלאטי"ן ואח"כ שמן וחומץ ע"ש : (ו) ככובש . ונ"ל ללמוד מזה דין חדש דאסור לשפוך בשבת יין או שאר משקין לתוך כלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ אח"כ דזה הוי ככבוש דהא מתכוין שאותו המעט ששופך שם יהיה נכבש ויתחמץ ט"ז ועיין יד אהרן : (ז) בצים . שאין המלח מועיל להם כ"כ מ"א ע"ש : (ח) ולהניחם . בס"ק ה' כתבתי בשם האחרונים שמנהג שלא לשהות כלל במלח אלא מטבל ואוכל מיד ע"ש : (ט) להניחה . משמע אפי' להניחה מסעודה לסעודה אסור אבל צנון אפי' לצורך אותה סעודה אסור (אבל בספר אליה רבה מסופק בו) וכתב הט"ז נראה דאין איסור ברור בזה אפי' מדבריהם אלא מצד שא"צ לזה ולמה יטריח עצמו בחנם בשבת דהלא יוכל למלוח בסעודה אחרת שיאכל בו ביום נמצא לפי זה שאם יש איזה צד שטוב לו שימלח עכשיו ממה שימלח אחר כך כגון שהוא עכשיו קצת חם ויקבל טפי המלח אין איסור בדבר עכ"ל . ועיין בתשובת פנים מאירות סי' ט"ז . ובתשובת שבות יעקב ח"ב סי' י"ב וכתב המ"א ונ"ל דה"ה דאסור למלוח אוגערקי"ס חיין דהא רגילין לעשות מהן כבשים ועוד דהמליחה מועלת להן והוי כצנון וה"ה כל כיוצא בזה . ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' י"ב שהורה פנים להית' . ומיהו כשנותן שמן תיכף שרי . בשר או דג חי אסור למולחו בשבת כדי שלא יסריח עססי' ת"ק דמשמע אפי' במקום הפסד אסור ב"י בשם ש"ל . והתוס' והרא"ש בחולין די"ד כתבו דאפי' רוצה לאכלו כך חי אסור למלחו ואע"ג דאין עיבוד באוכלין כמ"ש ססי' ת"ק מ"מ אסור דמיחזי כעיבוד לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר חי דהא מתקן ליה וכ"ש אי אסרת ליה בלא מליחה דהוי תיקון טפי . ונ"ל דמותר לתת הבשר לתוך החומץ כדי לאוכלו כמ"ש בי"ד ססי' ס"ו.ומבואר מדבריהם שמותר להדיח הבשר כדי לאוכלו כיון שאין האיסו' בגוף הבשר אלא שמדיחו משום דם בעין שעליו שרי . ונראה דאסו' להדיח בשר שחל יום ג' להיות

בשבת

מחצית השקל

תחלה וקי"ל כרבנן והנה כוונת מ"א פה לאסור לצורך סעודה אחרת אפי' מעוטים אפי' נותן שמן ולפי הבנת ס' ת"ה ר"ל שאח"כ נותן שמן אבל אם נותן שמן תחלה מותר ואייתו ראיה דבנותן שמן תחלה אפי' מרובים מותר מדברי ר' יוסי ונ"ל דס"ל דכמו דמהני נתינת שמן תחלה אפי' במרובים ה"נ דמהני להתיר אפי' לצורך סעודה אחרת אבל לענ"ד אינו כן דאי כוונת מ"א במ"ש משמע דלצורך סעודה אחרת אסור אפילו נותן שמן דנותן השמן לבסוף פשיטא דאסור וזהו שילמי דהיינו מי מלח שהוזכר בש"ס דאסור וגם מה שסיים מ"א כן נ"ל משמע מסברא דנפשיה כתב כן והוא מלתא דפשיטא גם מה צריך לזה ראיה מסעיף ה' גם אין ראיה משם לכן נלענ"ד דיש ט"ס במ"א וכצ"ל משמע דלצורך סעודה אחרת אסור אפי' נותן שמן תחלה והשתא טובא קמ"ל אע"ג דכה"ג אפי' לר"י שרי וה"ה לרבנן מותר אפי' מרובים כמ"ש ספר ת"ה כנ"ל מ"מ מסעודה לסעודה אפי' מועטים אסור וע"ז מייתי ראיה מסעיף ה' דאוסר למלוח ביצה מבושלת להניחה אע"ג דביצה ליכא משום כובש כבשים וגם לא הוי כמעבד כמו שכתב מ"א בסעיף קטן ה' ולכן מותר לאותה סעודה אפי' הכי לצורך סעודה אחרת אסור ועיין שם הטעם אם כן ה"ה בנותן שמן תחלה אע"ג דעל ידי זה שוב אינו נראה ככובש כבשים או כמעבד מ"מ מסעודה לסעודה אסור ומ"ש ת"ה ראיה מהגמ"י היינו דוקא להתיר אפי' מרובים אבל לסעודה אחרת לא שמענו ועיין במגן אברהם סק"ז שהביא אותה הגמ"י ושם יתבאר . ועסי' ש"ע ס"א מהו נקרא אותה סעודה : (ס"ק ה) בילים כו' וכ"ה בת"ה כו' על דגים בי"ט ר"ל דרצה לאסור בדגים המלוחים בי"ט אם נתקרעו מעי"ט הואיל והמלח משביח אותן ואייתי ראיה מר"כ וכאשר יתבאר משמע דאי לא היתה המליחה משביחן הי' מותר : כ"מ בגמרא גבי צנון כו' דאמרי' דק"ח תניא ר"י ב"ח אין מולחין צנון בשבת א"ר נחמן מריש הוי מלחנא פוגלא (היינו צנון) אמינא מפסידנא ליה דלצון חורפי' מעליא לי' וע"י המליח' פג חורפי' כיון דשמענא דמערבי' מלחי כשרי (דהיינו תלי תלין הרבה) אלמא משבח ליה ממלח לא ממליחנא אבל מטבילנא הרי דלפי מאי דס"ד דמפסיד ע"י המליחה היה מתיר מליחת הצנון ע"כ היכי דמפסיד ל"ל דהוי ככובש כבשים או כמעבד ואע"ג דמ"א מתיר אפי' היכי דלא מפסיד אלא שאינו מתקן מ"מ מסברא ראוי לו' היכי דאינו מתקן לא הוי ככובש כבשים או מעבד דבהו מתקן אלא דס"ד דמ"מ ראוי לאסור משום לא פלוג לזה אייתי ראיה דהא ר"כ הוי ס"ד להתיר היכי דמפסיד וע"כ לא אסרי' משום לא פלוג א"כ ממילא היכי דאינו מתקן אינו אסור משום לא פלוג ודין מליחת דגים בי"ט יתבאר לקמן סי' ת"ק ס"ק י"א: (ס"ק ו) יש מ"ש כו' וא' מהגדולים הורה כו' ר"ל קולא יותר ממ"ש פה בש"ע אבל בע"א שרי וסיים בת"ה לפי דעתו בדרך טיבול בכל ענין שרי ר"ל דהת"ה לא התיר כ"א כמ"ש בש"ע לטבל א' א' אבל אותו הגדול התיר אפי' לטבל הרבה חתיכות בפעם א' ולא אסור כ"א לפזר עליהם מלח דאין להקל אלא לטבל ר"ל א' א' וגם לדעת הת"ה אפי' טובל א' א' ומניחן לפניו נ"ל שכ"א לא יהיה נוגע בחברו אלא נ"ל נפרדים זה מזה וכ"כ הב"ח לדעת ת"ה אך לדעת הגדול ההוא אפי' נוגעים זה לזה שרי: שכובש כבשים וטעם זה נתן הרמב"ם ואף בשנים יש להחמיר דהב"ח הקשה דברי רש"י אהדדי שפירש האי דתניא ר"י ב"ח אין מולחין צנון בשבת אין מולחים ג' או ד' חתיכות יחד כו' משמע אבל שני מותר ובדברי ר"כ פי' ממלח לא מלחנא שתים יחד טבולי בשעת אכילה מטבילנא ואכילנא הרי דפי' דלר"כ שתים יחד אסור לכן כתב דמשמע לרש"י לשון ר"כ שאמר מטבילנא דהיינו א' א' ואוכל מיד וא"ת דכן הוא מצד הדין דשתים אסור ע"כ כן פי' ברייתא דר"י ב"ח וע"כ ר"כ היתרא אתי לאשמעינן דא' לבד מותר ולאוכלה מיד וא"כ תיקשי פשיטא דמותר א' לבד דהא א"א לאכול צנון בלי מלח אע"כ דשתים מן הדין מותר ואתי ר"כ לאשמעי' חומרא שהחמיר על עצמו ולא מלח אפי' שתי' יחד רק א' לבד : עיין בס"ג כו' ט"ז בס"ק א' כ' דאם נותן השמן מיד אחר שמלחו על השלאטי"ן מותר כיון דאין מניחים אותו להזיע לא דמי לעיבוד אבל כשמניחים השלאטי"ן וכן האוגרקי"ם במלח זמן מה עד שיזיע ואח"כ שופכים מי הזיעה ואח"כ נותנים עליו שמן וחומץ זה ודאי אסור ועיין מ"ש בדין אוגרקים בסעיף קטן שאחר זה: (סק"ז) להניחה משמע אפי' להניחה מסעודה כו' ר"ל לא מבעי' לצורך חול ודאי אסור אלא אפי' לצורך יו"ט כ"א מסעוד' לסעוד' אסור דהא סתם וכ' להניחה משמע אפי' לבו ביום אסור : אבל צנון כו' דהא בגמרא וכן בש"ע בסעיף ג' מחלק בין צנון ובילים דצנון אסור ובילים מותר והא בילה אינה מותר כ"א לאותו סעודה ע"כ נ"ל צנון אפי' לאותו סעודה אסור: דהא רגילים כו' ועוד דהמליחה כו' ר"ל בין לטעם הרמב"ם דהוי ככובש כבשים ובין לטעם רש"י דהוי כמעבד כיון דמתקן וכן בין לדברי הלבוש ובין לדברי מ"א בס"ק ה' גבי בילים גבי אוגרקי"ם אסור: ומותר כו' על נתחי העוף כו' ואח"כ נותן עליהם מים או יין וכ"כ בתוספות שבת דף ק"ח ע"א ד"ה אין עושין כו וז"ל ושרי לעשות מי מלח בשבת ליתן על עופות צלויים ואם נותן מלח על העופות ואח"כ נותן משקין עליהם שרי אפילו לר"י שהשמנונית ממתקת המלח כמו שמן עכ"ל וכ"כ התוספו' בעירובין דף י"ד ע"ב והוצרכו לטעם זה דהשמנונית ממתק כו' והוי כמו נותן שמן תחלה . משום דמיירי בעופות צלויים שהם יבשים ואפשר דבצלויים מועלת המליחה והיה ראוי לאסור לטעם רש"י לכן הוצרכו לטעם דהשמנונית ממתק ושרי אפי' לר"י ואם כן לדידן אפילו מרובים מותרים כנ"ל בס"ק ד' אבל בש"ע מיירי במבושל דבזה ל"ל כמ"ש התוספות דהא הבשר לח והוי כמו נותן מים ומלח תחלה דאסור ולכן הוצרך לטעם דמבושל אין המלח מועיל כמו בבילים: עס"ס ת"ק דמשמע אפילו במקום הפסד אסור דהרב"י כתב בשם ש"ל וז"ל בשר חי או דג חי אסור למלחו בשבת כדי שלא יסריח דבשבת לא שייך לאערומי כמו ביום טוב דהא לא ניתן לצלות ולבשל בשבת עד כאן לשונו ובי"ט דהותר ע"י הערמה מבואר סי' ת"ק ס"ה דדוקא במקום פסידא א"כ מוכח בשבת דל"ש הערמה אסור אפי' במקום פסידא דהא לא ס"ד להתיר בשבת כ"א ע"י הערמה כמו בי"ט וא"כ לא הוי ס"ד להתיר בשבת יותר מבי"ט היינו דוקא במקום פסידא וכיון דמסיק בשבת ל"ש הערמה ע"כ אפי' במקום פסידא אסור. והתוס' והרא"ש בחולין כו' דתנן שם השוחט בשבת ובי"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ודייק הש"ס קתני שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ ביומו אסור באכילה ה"ה בשבת ביומו אסור וע"כ צ"ל דאתי' כר"י דא"ל מוקצה והוכיחו התו' והרא"ש מזה דע"כ מותר לאכול בשר חי בלי מליחה דה"ל דם אברים שלא פי' ומותר דאלת"ה מנ"ל דאתיא כר"י ת"ל בלא"ה א"א לאכלו בשבת דהא אסור למלחו בשבת וכ"כ הר"ן כו' כדאמרי' גבי פוגלא כו' וכ"ש דאיכא למיסר כו' דהא מתקן לי' ר"ל גבי פוגלא דתחלה ס"ד דר"כ להתיר המליחה דמפסיד ליה דמפיג חורפיה עד דשמע דבמערבא מלחי לי' וע"כ מתקן לי' הדר ביה ואסר המליחה. ומיהו דהוכיח מעובדא דמערבא דהמלח מתקן הצנון מ"מ הלא מפיג החריפות ובזה מפסידו ע"כ נ"ל דהתיקון שנעשה בו רבה על ההפסד ולכן אסר המליח' כ"ש במליחת בשר דליכא הפסד כלל ואינו אלא מתקן דראוי לאסור:וכ"ש אי אסרת כו'. ר"ל דהא גם הר"ן בא להוכיח דמותר לאכול בשר חי בלי מליחה דאל"כ בלי איסור מוקצה אי אפשר לאכלו בשבת דהא צריך מליחה ואי דימלחנו בשבת הא לפי אותו ס"ד דגם בשר חי אסור לאכול בלי מליחה ודאי אסורה המליחה בשבת דהשתא הוי מתקן גמור דהא בלי מליחה אי אפשר לאכלו לפי אותו ס"ד: וצ"ע דבגמ' משמע דהלכה כרבא דבדף ע"ה ע"ב אמר רבה ב"ר הונא האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלים א"ר אשי אפי' רבה בר ר"ה לא אמר אלא היכי דבעי ליה להוליך לדרך כו' משמע דרבא פליג ואמר א"ע באוכלין אפי' כה"ג דבעי לי' לדרך ליכא

סיוגא

ו ח י אין למלוח ביחד (ו) הרבה פולין (י) ועדשים שנתבשלו בקליפתן :

ז כ מותר לדוך פלפלין אפילו הרבה יחד והוא שידוכם בקתא של סכין ט (יא) (ז) ובקערה :

ח ל אין כותשין מלח במדוך של עץ אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש : הגה ודוקא מלח הגס אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין מותר לחתכן בסכין כמו שחותך הפת [כל בו] :

ט י מ מותר לחתוך (ח) בשר מבושל או צלי דק דק בסכין : הגה אבל אסור לחתוך דק דק בשר חי לפני העופות הואיל ואין יכולים לאכלו בלא חיתוך (ט) קמשוי לה אוכל [תה"ד סי' כ"ז] יא [ועיין לעיל סי' שכ"ד ס"ז] :

י נ אסור לגרור הגבינה בשבת (יב) במורג חרוץ בעל פיפיות יב שקורין ראלי"ו :

יא יג ס מותר להשקות את (יג) התלוש כדי שלא יכמוש :

יב ע המחתך הירק דק דק חייב משום טוחן . הגה וה"ה יד דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני זקנים [ב"י בשם תוספתא] ודוקא (יד) פירות וכדומה לזה אסור אבל מותר לפרר לחם לפני התרנגולים דהואיל וכבר נטחן אין לחוש

ט"ז

כנלע"ד : (ו) הרבה פולין כו'. משמע אפי' לאכלם לאלתר וכ"ל דהם דומים לגנון פי' המלח מרכך הקושי' שיש בהם מלד קליפתן ודומה לעיבוד : (ז) ובקערה. פי' אבל לא במכתשת דהוה דומי' דחול וכ"ל דאין לשום הפלפלין תוך בגד ולכתוש בסכין עליו דהוא מוליד ריח' דומי' למ"ש בסי' תקי"א דאסור לסחוף כוס מבושם על הבגדי' ואע"ג דלא מיכוון לזה כמ"ש שם בס"ד ורא"ה ממ"ש בסימן ש"כ ס"כ דלא יגע בידיו לבועות בבגד משום נובע ואע"ג דלא מכוין לנבוע ה"כ כן הוא : (ח) בשר מבושל כו' . דזה אין גדולי קרקע ואין במינו טחינה : (ט) קא משוי לה אוכל . מאוד תמוה פסק זה כמ"ש סימן שכ"ד

מגן אברהם

כופין עליו כלי כו' אך לא מלאתי לבי להקל לכן טוב להדיחם ע"י עכו"ם עכ"ל ועסי' תנ"ט ומ"מ הכא לא הוי פסידא דאפשר לאכלו צלי : ח אין למלוח. כיון דהמליחה מועלת הוי כגון דנראה ככובש כבשים : ט ובקערה. פי' או בקערה שידוכם בשולי הקערה דהוי שינוי גמור כנ"ל פי' הרמב"ם דא"ל דבעינן תרי שינוים קשה דהא בגמר' לא הזכיר אלא חד שינוי דהיינו בסכין וכ"ה בתוספ' עב"י בשם האגור ומשמע דלחותכ' בסכין אסור וה"ה לכל תבלין ועסי"ב : י מותר לחתוך. דהרי התו' והרא"ש כתבו דאין טחינה באוכלין ואף שקצת ס"ל דיש טחינה כמ"ש סי"ב דוק' בג"ק אבל בשר דאין גדולו מן הארץ °) ל"ש בו טחינה ודוקא צלי דאי בעי אכיל ליה שלם ולועסו בין שיניו לכן אפילו מי שאינו יכול ללעוס שרי לחותכו דאזלינן בתר רובא דעלמא אבל בשר חי הואיל ואין ראוי אלא לכוס אותו דלא כאורחי' אסור לחתכו דק דק לפני העופות ואע"ג דחזי לכלבים ולחיות לאו להכי קיימי רק לעופות משום חשיבותו ולכך אין להתיר °) ואו דיש ליגע בו משום איסור שווי אוכל לבהמה ומשו' מטרח אוכל' [ת"ה] ובש"ג כת' דאינו מוכרח דהא בשר חשיב ג"ק כמ"ש התוס' והר"ן לענין מפרק תולדה דדש : יא ועסי' שכ"ד ס"ז.מ"ש שם ומוכח שם דכל שהוא קשה ביותר מותר לחתכו וכ"מ בגמ' דלא כע"ש : יב שקורין ראלי"ו . בל"א רי"ב איזן דכיון שהכלי מיוחד לכך הוי כשחיקת תבלין במכתשת דאסור[ריב"ש]וא"כ אפי' לאכול מיד אסור וכ"ל דה"ה בכלי קטן מאד העשוי כזה אסור דעכ"פ כלי הוא אבל מותר לחתכו בסכין דק דק כמ"ש ס"ט כ"ל דאפי' הוא קשה מאד שרי כיון דאי בעי לועסו בקושי וה"ה דמותר לחתכו בקורדם או במגירה אף ע"פ שקשה קצת כדאיתא פי"ז במשנה . דבר שאינו חפץ לאוכלו אסור ללועסו בשיניו משום טחינה כ"מ דף קל"ג ברש"י ועסי' של"א ס"ז : יג מותר להשקות . כיון דירקות הללו ראוים לאכילה ביומן מותר להשקות'כדרך שמות'לטלטלן משא"כ בדבר שאינו ראוי לאכילה ועסי' תרכ"ד ותימא דבגמ' דף קכ"א ע"ב איתא סכין ומדיחין המת ופריך והא אסור להדיח קרקע[ופירש"י אלמא דבר האסור לטלטל אסו' לסוך] ומשני התם משום אשויי גומות אלמא דדבר האסור בטלטול מותר לסוך ולהדיח וצ"ל דהיינו דוקא כשהוא לורך היום דומיא דקרקע ומת משום כבודו אבל הירקות לית בהן לורך היום ואסור : יד דאסו' לחתוך.מ"ש כאן בשם התוספת' זה אינו דהא קתני בתוספתא אין מרסקים גרוגרות וכו' אבל מרסק הוא ביד של סכין ואי אמרינן דמרסק היינו חותך קשה היאך אפשר לחתוך ביד של סכין לכן צ"ל דמרסק היינו כותש בקורה כמ"ש סי' ש"ך ס"ב דאסור אלא מרסקו ביד של סכין וכן קתני בתוספת' בריש' גבי מלח ע"ש וכמ"ש ס"ח ומ"מ צ"ל שהדין אמת

באר הגולה

הגהות י טור בשם הרב ר"ש כ שבת קמ"ח וכרבא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפכ"א מה"ש ל ה"ה שם בשם הוספתא מ תוספת פ"ד נ ריב"ש בתשובה ס הרשב"א בתשובה ע שבת פ"ד וכפי' הרשב"ס הביאו בפכ"א וסמ"ג והר"ן ומרדכי שם

נתיב חיים

שכא מ"א ס"ק י' . °) לא שייך בו טחינה . כ"ב איכא למימר הא דהתירו תוס' לטחון אוכלין היינו משום דאין צריך טחינה : °) שם ותו דיש ליגע . כ"ב הרמ"א ס"ל דהשתא חזר בעל ת"ה מסברא קמייתא אלא דבכל מקום אין טחינה באוכלין ואינו אסור אלא מטע' שיווי אוכלין בקשי' או משום אוכלים ברכים וע"ז השיג הרמ"א בקשין :

באר היטב

בשבת כדי שלא יאסור לבישול דכיון שאינו רוצה לאכלו בו ביום אסור להדיחו כמ"ש סי' שכ"ג ס"ו . ואפי' ע"י עכו"ם אין להקל דליכא פסידא כ"כ דיכול לאכלו צלי מ"א ע"ש : (י) ועדשים . משמע אפי' לאוכלם לאלתר וכיון דהמליחה מועלת הוי כגון דנראה ככובש כבשים : (יא) ובקערה . פי' או בקערה שידוכם בשולי הקערה דהוי שינוי גמור . אבל במכתשת או לחותכם בסכין אסור וה"ה בכל תבלין ועסי"ב . וכ"ל דאין לשים הפלפלין תוך בגד ולכתוש בסכין עליו דהא מוליד ריחא ט"ז : (יב) במורג . בל"א קורין רי"ב א יזי"ן דכיון שהכלי מיוחד לכך הוי כשחיקת תבלין במכתשת דאסו' ריב"ש . וא"כ אפי' לאכול מיד אסור. וכ"ל דה"ה בכלי קטן מאוד העשוי כזה אסור דעכ"פ כלי הוא אבל מותר לחתכו בסכין דק דק כמ"ש ס"ט. וכ"ל דאפי' הוא קשה מאוד שרי כיון דאי בעי לועסו בקושי וה"ה דמותר לחתכו בקורדם או במגירה כדאיתא במשנה פי"ב . ודבר שאינו חפץ לאוכלו אסור ללועסו בשיניו משום טחינה כ"מ ברש"י דף קל"ג ועסי' של"א ס"ז מ"א:(יג) התלוש. כיון דירקות הללו ראוין לאכילה ביומן מותר להשקותן מ"א ע"ש : (יד) פירות . שהם גדולי קרקע ושייך במינו

ביאור הגר"א

ס"ז מותר. כפי' תוס' ורי"ף וש"פ דאשבת קאי דבי"ט מותר כדרכו וכמ"ש בתוספת' הפלפלין כתבלין וע"כ ל"פ רה"בע וחכמי' בספ"ב די"ט אלא ברחיים שלהן משום עובד' דחול ועוד דהא אף מלח כידוך במדוך של עץ וכ"ש פלפלין דמפיג ולא ידע כו' ומה שדחקו לר"ח ושאלתות לפ' אי"ט דק"ל לפרש להתיר דיכה בשבת וליתא דהכי תני' נמי במלח בתוספ' וכמש"ל בס"ח וע' רשב"א : ובקערה. עע"ז. ולמד הרמב"ם ממ"ש בסוף פ"ב די"ט אין שוחקין כו' ופי' תוס' שם י"ד ושבת קמ"א א' משום עובדא דחול וערש"י בשבת שם ד"ה דקתני ואע"ג דבמלח לא הצריך בקערה פלפלין חמור יוהר בשבת מדר"י דאמר חדא תדא דווק' משא"כ במלח ובשבת הוי מכתשת ג"כ עובדא דחול : ס"ח אין. תוספתא ס"פ ע"ו והוא מתני' בפ"ק די"ט ואף ב"ה ל"פ אלא בי"ט וכמ"ש סי' ש"ח סי"ט וע' תוס' שם ושבת קמ"א א' ד"ה הכי : ס"ט מותר. דאין טחינה אלא בגדולי קרקע כמ"ש בעימור שם ע"ג ב' וה"ה לכל מלאכת הקרקע כמ"שם ע"ה א' : אבל אסור. לשון הה"ד דיש לנו ליגע ביה משום איסור שווה אוכלא לבהמ' ומשום מטרח באוכלין בבהמה כההיא דפ' מי שהחשיך. ר"ל לר"ה ולר"י לכל חד כדאית ליה אבל לפסק ש"ע שפ' בסי' שכ"ד כר"י ל"ע ועט"ז ואעפ"י שכ' בתחלה שם עוד טעמא משום דאין ראוי לכוס אסור לבסוף לא סמך על טעם זה שכ' והו דיש כו' וכ"כ ב"ה : ס"י אסור. כמו פלפלין ברחיים שלהם כנ"ל וכמש"ש בשבת האי מאן דפריס סילקא כו' ואף להרשב"א שכ' דלאלתר מותר כמו בורר לאלתר וכמ"ש בסי"ב בהג"ה היינו דוקא ביד כמו בורר או כלי שאינו מיוחד לכך אבל מורג חרוץ שמיוחד לכך הוי כמו נפה וכברה דאסור אפי' לאלתר וכמ"ש בפלפלין בשבת קמ"א א' דוקא בקתא דסכינא מותר בשבת וע' בריב"ש סי' קפ"ד : סיא מותר להשקות. עפ"ג דסוכ' מ"ב א' ועמ"א כיון דירקו' כו'. כ"כ הרשב"א ור"ל דל"ת דשם אין מותר אלא להחזיר : סי"ב המחתך כו' וה"ה דאסור. הרמב"ם וכפי' ומ"ש דאסו' כו' תוספתא בפט"ו דשבת אין מרסקין דבילה וגרוגרות וחרובין לפני זקנים בשבת כו' וכן ל' הרמב"ם ופי' רש"י בשבת קכ"ה א' במתני' אין מרסקין אין מחתכין . דלא כמ"ה שנדחק : ודוקא כו' דאין. תוספתא שם מוללין את המלול כו' וה"ה לכל מלאכה כמ"ש שם : וכ"ז כו'. כמ"ש קנ"ה

הגהות רעק"א

סי' שכא מ"א ס"ק ז' א"כ הו"ה דאסו' ליתן מים עליו. ע' ת' כ"ב ח"ב תא"ח סי' כ"ז :

מחצית השקל

חיובא וכיון דרבא הוא יותר בתרא מרבה בר"ה וכ"כ מסידור דברי הש"ס דהזכיר דברי רבא אחר רבה בר"ה וא"כ ראוי לפסוק כרבא דפטור ועמ"ש התי"ט פי"ד משנה ב' ומ"ש ע"ד בס' ת"ש: וכ"ל דמותר כו' כמ"ש בי"ד ס"ס ס"ז כשחולטו בחומץ א"ל חליטה לדעת הטור אפי' רוצה לבשלו. ולדעת הר"ן וש"ע שם דוקא לאכלו חי או למלחו אח"ז ולבשלו מותר לחלטו בשבת בחומץ ולא אמרינן בזה דהוה כמעבד וא"ל א"כ מאי הוכיחו הפוסקים הנ"ל דמותר לאכול בשר חי בלי מליחה דלמא אפשר לאכלו ע"י חליטה בחומץ דשרי בשבת ז"א דהא גם מה שמותר לאכלו ע"י חליטה בחומץ לכל מר כדא"ל ג"כ הטעם דהוי דם אברים שלא פי' וא"כ גם בשר חי בלי חליטה ע"כ שרי אולם לא ידעתי לאיזה צורך כ' מ"א כן דהא כ' רמ"א שם בי"ד דהמנהג להחמיר שלא להחליט קודם מליחה וע"כ צ"ל דכתב מ"א כן לדעת המחבר שם ובמקומות שנוהגים כהמחבר שם:ומבואר מדבריהם כו' ר"ל מדברי התוס' והרא"ש דלעיל דניהו דבשר חי מותר לאכלו בלי מליחה דהוי דם אברים שלא פירש מ"מ הדחה בעי משום דם בעין שעליו אע"כ דהדחה זו מותרת : ולא ראה מ"ש שם סעיף א' כוס ששתה בו גוי יין ונאסר היין שנדבק בכוס מותר להדיחו כיון דגוף הכלי היתר הוא וכשמסיר היין שאסרו אינו מתקן הכלי אלא כמי שמסיר גרף של רעי וה"ה הכא בהדחה שמסיר הדם שע"פ הבשר יש להתיר מה"ט . דאפי' בפסח לא התירו כו' ר"ל כשחל ע"פ בשבת דהותר שחיטת הפסח בשבת מ"מ לא הותר הדחת קרביים בשבת כיון דא"א לאכלו וצלותו עד הלילה ואין בו צורך היום דמתקן הבשר שתרכך ע"י המליחה אינו מתקן כלום. אלא מכוין שלא יכמשו ויפסדו דבשר חי אסור לטלטלו דוקא בשר דרכיך כגון בשר עוף אבל שאר בשר דלא חזי לאכלו חי אסור לטלטל ע"ש:כגון להביא יין למ"ש.כמ"ש מ"א בשם מנהגים בסי' תרס"ז: ואפי' ע"י גוי אין להקל ובספר א"ז כ בשם זקנו הגאון מהר"ש שהתיר להדיא ע"י גוי כך כ' בשמו בס' ת"ש ואני לא מצאתי לא פה ולא בס"ש ת"ק: ובמהרי"ל הל' פסח כו' דשרי להדיחם קאי על הנוהגים ללוש ביו"ט של פסח ונשאר דבוק בכלי הלישה בצק: שלא יחמיץ ויפסיד ר"ל שכלי כיון שישאר עליו בצק מחומץ וא"א להדיחו יהיה צריך לבער הכלי מתוך ביתו שלא יעבור בב"י וב"י: כגון כופין כו' כדאי' ר"ס שכ"ב: (ס"ק ח) אין כו' ככובש כבשים. וה"ה דשייך טעם רש"י דהוי כמעבד: (ס"ק ט) ובקערה. פי' או בקערה שידוכם בשולי כו' לאפוקי מדעת הרב"י בחבורו דס"ל דבעינן תרי שינוי בקתא וגם ידוך תוך קערה תמורת מכתשת אבל מ"א ס"ל דבחד שינוי סגי . ובקערה הפי' או ידוך בשולי קערה תמורת קתא: דהוי שינוי גמור. ר"ל דהרב"י כ' בשם האגור שיש מקשים למה הותר ע"י שינוי ניחו דליכא איסור תורה מ"מ איסור דרבנן איכא ותי' דהיכי דאיכא שינוי גמור אפי' איסור דרבנן ליכא ומשמע דלחתכם כו' ועסי"ב דאסור משום טוחן: (ס"ק י) מותר כו' דהרי התוס' והרא"ש כו' דבדף ע"ד ע"ב אמר ר' פפא האי מאן דפרים (ר"ל חותכה דק דק) סלקא חייב משום טוחן. ויש בזה דעות מחולקים הרא"ש כ' בשם ר"ח דאין פי' פרום חותך דק דק אלא שבדקלין יש בו כמו נימין וכשמפריד הנימין ומנפצן יוצא מהן כעין קמח בזה חייב דוקא משום טוחן והתוס' כתבו דוקא בסותך סלקא דק דק חייב ויש דס"ל דבכל ירק חייב משום טוחן אולם ס"ל דוקא גדולי קרקע אבל בשר דלא הוי ג"ק שרי והכי קי"ל. אבל בשר חי הואיל ואין ראוי לאכילה כך אלא לכוס אותו דלאו כאורחי' כנ"ל. ור"ל כהאי גוונא י"ל דמודים הפוסקים דס"ל אין טחינה אלא בג"ק מ"מ כהאי גוונא דאין ראוי לאכילה כ"א ע"י טחינה מודים דיש טחינה אפי' אינו ג"ק כ"ה שם בת"ה: ואו דיש ליגע בו כו'. דבשבת דף קנה איכא פלוגתא רב הונא ס"ל מטרח באוכלא לבהמה דהיינו דבלאו אותה טרחא היה ראוי למאכל בהמה אלא שע"י אותו הטרחא תתאוה יותר לאכילה מותר לטרוח אבל לשוויא אוכלא דבלאו האי טרחא לא היה ראוי כלל למאכל בהמה וע"י הטרחא משוי ליה אוכל אסור ורב יודא ס"ל איפכא דלשוויא אוכלא מותר כיון דמזונותיהם עליו וא"א לאכלו בלא"ה אבל מטרח באוכלא אסור כיון דאפשר לאכלו בלא"ה וקי"ל כר"י לקמן סי' שכד. ובעל ת"ה לא מחית נפשיה לפלוגתא והביא שני דיעות וכוונתו דתליא באותה פלוגתא וא"כ למ"ד שוויא אוכלא גם כאן יש לאסור. ובש"ג כ' כו' כמ"ש התוס' דף עג ע"ב ד"ה מפרק וז"ל פירש"י מפרק הוי תולדה דדש וקי' לר"ת דבדף נ"ה אמרי' דחולב חייב משום מפרק כו' דהא אמרי' אין דישה אלא בג"ק וא"ל כו'.אבל בחולב הייב דבהמה חשיבא ג"ק כדמוכח ר"פ בכל מערבין כו' עכ"ל: (ס"ק יא) וע"ש סכ"ד סעי' ז' ובמ"ש שם ומוכח כו' דלא כע"ש דהנה הע"ש הבין דאסר רמ"א פה לחתוך בשר דק דק משום דקמשוי ליה אוכל והיינו דפסק כרב הונא דמשוי אוכלא אסור. ולכן הקשה הא לקמן סי' שכד אדרבא פסק כר"י דמשוי אוכלא מותר ומטרח באוכלא אסור וכן הקשה ט"ז בסי' שכד והניח בקושיא וכן הבין בס' א"ר ובס' ת"ש והע"ש תי' הא דהתיר בסי' שכ"ד למשוי אוכלא היינו דוקא בראוי לאכילה קצת ע"י הדחק וכאן דאינו ראוי לאכילה כלל בלי חיתוך דק דק לכן גם לדידן דקי"ל כר"י מ"מ אסור וזה דהא מ"א דאדרבא מוכח דכל שהוא קשה ביותר וא"א לאכלו כלל בלי תיקון שרי טפי לר"י כיון שמזונותן עליו וא"א להם לאכול כ"א ע"י אותה הטרחא לכן כ' מ"א ברס"ק זה עסי' שכ"ד ס"ז ובמ"ש שם.ר"ל דע"י מ"ש מ"א בסי' שכד נתיישב קושית ע"ש וט"ז הנ"ל דהא בלא"ה א"ל על רמ"א כיון דבת"ה נתן ב' טעמים לאיסור א' כיון דאינו ראוי לאכילה בלאו הכי כה"ג מודים דיש בו משום טוחן אפי' להפוסקים דאין טחינה אלא בגידולי קרקע ולטעם זה יש בו איסור תורה. עוד הוסיף טעם שני משום משוי אוכלא ולטעם זה אין בו רק איסור דרבנן ולמה שביק רמ"א טעם א' דאית ביה משום לתא דאיסור תורה ונקט טעם ב' דאין בו רק איסור דרבנן: גם מדברי ת"ה נראה דטעם שני לא עשאו אלא לסניף ושביק רמ"א טעם העיקר לכן י"ל דבאמת כן הוא כוונת רמ"א במ"ש דהואיל כו' קמשוי לי' אוכל ר"ל שעי"ז יש בו משום טוחן כטעם ראשון שכ' בת"ה אבל אי לא הוי איסור טוחן משום דמשוי אוכל הוי שרי לדידן ובזה א"ש האי דסי' שכד דשם מיירי דא"א דק דק וליכא בו משום טוחן אלא משום משוי אוכל זה שרי לדידן דקי"ל כר"י וכ"כ להדיא מדברי מ"א בסי' שכד ס"ק ה' שהבין דהטעם רמ"א כאן משום טוחן שכ' וז"ל דק דק כו' דדבר שהוא מלאכה כגון טחינה כו': (ס"ק יב) שקורין כו' תשובת הריב"ש אין ת"י רק מצאתי בס' ת"ש שהעתי' לשונו לאסור הגריר' בגבינ' וז"ל כהאי דאמרינן האי דפרים סלקא חייב משום טוחן ואף אם נא' דלאלתר שרי ואפילו בכלי היינו דוקא בכלי כעין סכין שאינו מיוחד לטחינה אבל מורג כו' שהוא מיוחד לטחינה ה"ה כמו נפה וכברה לבורר וכמו מכתשת לתבלין וכבר אסרו חז"ל אלא דוקא בקתא דסכינא דהוי שינוי גמור ועוד אפשר לאסור אפי' בי"ט לפי שהוא מיוחד לטחינה זו והוי כמו פלפלין ברחים שלהם דאסור אף בי"ט משום עובדא דחול כו' אלא דאפשר לחלק דשאני פלפלין ברחים שרגילים לשחוק מהן הרבה ביחד ודמי לעובדא דחול אבל בכלי זה אין דרך לגרר ממנו אלא מה שצריך לשעתו. ומ"מ נראה דצריך שנוי דומיא דמלח לפי שאין מפיג טעם כו' אבל בשבת נראה דאסור בלי ספק והקשה ע"ש דכאן פסק לאסור ובהלכות י"ט סי' תק"ד כתב רמ"א דמותר לגרר גבינה ע"י שינוי והנה מה שאסר המחבר פה הגרירה ע"כ צ"ל הטעם א' של הריב"ש משום טוחן דהא המחבר פסק דבהמה לא מיקרי ג"ק ולית ביה משום טוחן. וע"כ צ"ל דאסור משום עובדא דחול כטעם ב' של הריב"ש. ולפ"ז הקשה בספר ת"ש למה מתיר רמ"א ע"י שינוי בי"ט דהא לטעם זה כ' הריב"ש דאין חילוק בין שבת וי"ט גם מדברי מ"א נראה דס"ל דקי"ל כתי' שני של הריב"ש ולכן כ' דאפי' לאכלו מיד אסור וגם לחתכו דק דק שרי כמו בסעיף ט' דהיינו בשר מבושל ותי' בס' ת"ש דוקא בשבת אוסר הרב"י כיון דאיכא מ"ד דבהמה מיקרי ג"ק אע"ג דהרב"י לא פסק כוותי' מ"מ מהני לצרכו לטעם עובדא דחול ואסור משא"כ בי"ט דליכא משום איסור טחינה אלא משום עובדא דחול. ומטעם זה גרידא לא רצה לאסור כיון דאינו נעשה לימים מרובים: וה"ה דמותר כו' כדאי' פי' י"ז במשנה דף קכב ע"ב תנן נוטל כו' קורדם לחתוך בו את הדבלה מגירה לגרור בו את הגבינה: דבר שאינו חפץ כו' כמ"ש דף קלא ברש"י דתנן עושין כ"ל מילה בשבת כו' וכמון אם לא שחק מע"ש (שדרכן היה ליתן כמון שחוק על המילה לרפואה) לועס בשניו ונותן ופירש רש"י כמה דאפשר לשנויי משנין משמע דס"ל דגם ע"י לעיסה יש בו משום טוחן אלא שהוא ע"י שינוי דאל"כ למה הוצרך לו' הטעם משום כמה דאפשר לשנויי:(ס"ק יד) דאסור כו' מ"ש כאן בשם התוס' ר"ל שגרסם בש"ע ב"י בשם תוספתא. ומ"מ נ"ל שהדין דין אמת היינו מסברא: כיון שהוא ג"ק כמ"ש בסעיף ח' דמותר לחתוך בשר מבושל או צלי לאדם אף ע"ג דשם מותר לחתוך אפי' למי שאינו יוכל ללעסו כמ"ש מ"א סק"י דאזלינן בתר רובא דעלמא היינו דוקא בשר דלדידן נ"מ ג"ק אבל גרוגרות והרובין דהוי

לחוס דאין טוחן אחר טוחן [הגה"מ פרק כ"א ומרדכי ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג] וכל זה לא מיירי אלא לחותך ומניח אב (י) טו (טו) אם לאכלו מיד הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול] כדלעיל סי' שי"ט :

יג פ אסור לרדות דבש מהכוורת [פי' הקן שהדבורים עושים בו הדבש] מפני שדומה לתולש : הגה ודוקא אם דבוקים בכוורת [המגיד פרק כ"א] אבל אם טז (טז) נתלשו מבעו' יום או שנתרסקו מבעוד יום והדבש צף בכוורת מותר לרדותו בשבת [ב"י] :

יד ל אין מגבלין (פי' נתינת מים בקמח נקרא גיבול) קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש יז קמח (יז) שאינו קלוי יח ומותר לגבל את הקלי מעט מעט ק אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה ואח"כ טחנו אותה (יא) טחינה גסה יט שהרי הוא כחול והיא הנקראת שתיתא מותר לגבל ממנה בחומץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת והוא שיהי' רך אבל קשה אסור מפני שנראה (יח) כלש (ואפי' ברך) צריך לשנות כיצד נותן את השתיתא ואח"כ נותן את החומץ :

טו ר חרדל שלשו מע"ש למחר יכול לערבו הן ביד הן בכלי (יב) ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף לערבו בכח אלא מערבו מעט מעט :

טז ש שחלים [פי' שחלים בערבי תכא לשאר ובלע"ז קריסין] שהכן מערב שבת למחר נותן יין וחומץ ולא יטרוף אלא מערב וכן כ שום שדכו מע"ש למחר נותן פיל וגריסין ולא יטרוף אלא מערב : הגה כא וי"א דלא יערב בכף אלא (יט) ביד [אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין] ת ויש אומרים דהא דשרי לערב משקה כב בחרדל דוקא שנתנו מבעוד יום אבל

°עסי' רנ"ד ס"ג

מגן אברהם

אמת דאסו' לחתוך גרוגרת כיון שהוא ג"ק, וכמ"ש ס"ט ומשמע דלפני מי שיכול ללועסו כך שרי : טו לאכול מיד. או שהתרנגולים יאכלו מיד שרי לחתוך [ר"ן] שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות א"כ הוי דרך אכילתו בכך [ב"י] ובש"ג מפקפק על היתר זה וגם הרב"י כת' ליזהר לחתוך לחתיכות גדולות קצת ע"ש אבל במדינתנו נהגו לחתוך הלמון דק דק מאד ויש להם על מי שיסמוכו ועכ"פ אסור לעשות עד יציאת בה"כ דבעינן סמוך לסעודה ממש כמ"ש ריש סי' שי"ט וכ"מ בר"ן ס"פ ע"ו : טז נתלשו מבע"י או שנתרסקו וכו'. משמע דבתלושין לא בעי ריסוק אבל בגמרא ר"פ כ"ב איתא דבעי ריסוק כמ"ש סי' ש"כ ס"ב בזתי' וענבים וכ"כ הרמב"ם פכ"א ד"ו וע"ש ולכן כ"ל דה"פ כשנתלשו האלות מבע"י יכול לרדות האלות מהכוורת כדי לאכול הדבש הדבוק ע"ג מסביב או לסחטו לתוך האוכל או שנתרסקו וכו' מותר לרדותו פי' מות' ליקח דבש הצף אבל אסור ליקח האלות ועיין בתו' דף מ"ג ריש ע"ב ואמרינן בגמרא דדבש מעיקרא אוכל' ולבסוף אוכל' וצ"ע *) דא"כ למה יגרע מפירות העומדים לאכילה דמותר לסחטן כיון שאין שם משקה עליו וצ"ל כיון דהשעוה אינו ראוי לאכילה ה"ל כבורר אוכל מפסולת כמ"ש סי' ש"כ ס"ה אבל לדברי המתיר שם צ"ע ליישבו : יז קמח שאינו קלוי. ובזה אפילו °) מעט מעט אסור : יח ומותר לגבל וכו'. דס"ל דנותן מים לקמח אינו חייב עד שיגבל ולפיכך הכא כי משנ' בגיבול שרי כיון דלאו בר גיבול הוא : יט שהרי היא כחול. הרמב"ם לשיטתי' דז"ל שכתב ספ"ח המגבל באפר ה"ז תולדת לש ואין גיבול בעפר ולא בחול הגס ולא כמורסן ולא בכיוצא בהן והראב"ד חולק וכ' ואינו כן שלא אמרו אפר אינו בר גיבול אלא שאינו מחוסר גיבול ובנתינת מים לבדו חייב ע"כ וכ"ד האחרונים [מ"מ] עסי' תק"ז וסימן ש"מ ס"ב : ונ"ל דאסור להשתין על טיט משום גיבול עסי' ש"ך ס"ד : כ שום כו' ולא יטרוף. וברמב"ם כתב שום שריסקו וכו' ולא ישחוק וכת' המ"מ פ"ג דמיירי במחוסר דיכה או שאסור שחיקתו מפני תערובות הגריסין ועסי"ע וסי' רנ"ב : כא וי"א דלא וכו. °) ואם נתן המשקה מע"ש מערבו בכף כ"כ המרדכי וכ"מ בת"ה ואפשר שגם ת"ה מודה לזה וע"ש : כב בחרדל. וה"ה קמח

ט"ז מגן דוד

שכ"ד ס"ט ע"ב : (י) אם לאוכלו מיד. פי' לאותה סעודה כמו בבורר ואע"ג דמכין קודם הסעודה לאכלו תוך הסעודה קרוי לאלתר : (יא) טחינה גסה שהרי הוא כחול. זה שיטת הרמב"ם והטור יש לו שיטה אחרת על פי פירש"י וכת' הרב המגיד שכן הסכים הרמב"ן ורשב"א ולדידהו אפילו בריסא דהיינו קמח קלי יש חילוק בין עבה לרכה דבעבה אסור בהרבה וברכה מותר בהרבה וע"י שינוי ונראה דלא חש בש"ע להביא זה כיון דלא מצוי בינינו אבל נ"ל ללמוד דין א' חדש משיטת הרמב"ם דהיינו שהקמח שעושים מטחינת מצה אפויה שקורין מצ"ה מע"ל ורגילים לערבו עם יין או מי דבש שקורין מע"ד שזה אסור לעשותו בשבת אפילו ברכה דלפי הנראה דין קמח זה כקמח הנזכר כאן טחינה גסה כו' וכאן דמותר ברכה הוא ע"י שינוי שבחול דרך ליתן החומץ תחלה ובשבת נותן הקמח תחלה כמלא שהשינוי הוא גלוי לכל אבל בקמח של מצה אין דרך ידוע מה נותן תחלה בחול כדי לידע מה הוא השינוי ע"כ אסו' בשבת בכל גווני שרוצה לערב בסכין או בכף הקמח של מצה עם המשקה כנלע"ד : (יב) ונותן לתוכו דבש. °) בפ' תולין תניא א' נותן הקמח ואחד נותן המים האחרון חייב דברי רבי ר"י בר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל הרי דפליגי בענין חיוב דלש דלרבי הוא החיוב בנתינת המים אע"פ שלא גיבל עדיין ולר"י בר יהודה עד שיגבל והנה הדיעה דכאן בסעיף זה ובסעיף שאחריו שהתירו לתת משקה בשבת הוא דעת הרי"ף ורמב"ם והרא"ש פוסקים כר"י בר יהודה וע"כ אין צריך שינוי בנתינת המשקה רק בגיבול שהוא העירוב וע"כ הצריך שלא יטרוף בכח אלא מערבו מעט מעט ובת"ה מצריך עוד שינוי בעירוב שלא יטרפנו בכלי כגון בכף אלא בידו או יאחז הכלי עצמו וינענע אותו כדי שיתערב מה שבתוכו וזהו הי"א שמביא רמ"א והא דנקט אלא ביד ה"ה נמי בכלי עצמו כמ"ש אלא דחדא נקט והי"א שמביא הש"ע בסעיף שאח"ז הוא בעה"ת שפוסק כרבי דבנתינת המשקה הוא האיסור א"כ לא מהני השינוי שיעשה בעירוב אלא דק"ל דהא שם בפרק תולין אמרו אליבא דר' הא בעבה הא ברכה פירוש דבעבה לא מהני שינוי וברכה מהני השינוי דהיינו שנותן אוכל תחלה כו' ורמ"א העתיק השינוי לחוד ולא זכר בלילתו רכה דוקא ובת"ה כת' באמת בזה דצריך בלילתו רכה ובטור כת' וז"ל ובעה"ת כת' כל מה דשרי לערב משקה בחרדל דוקא שנתנו מבע"י אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום שנתנו מבע"י עכ"ל משמע דשינוי לא מהני דא"כ הי' לו לכתו' ההיתר ע"י שינוי כמ"ש היתר השינוי לפי דיעה הראשונה שם אלא ודאי דלא מהני שינוי ואפי' בבלילתו רכה ונראה טעמו דהוא ע"פ הירושלמי שמביא ב"י כד יהיב משקה חייב משום לש ולא פליג אתלמודא דמהני שינוי ברכה דיש חילוק בין מידי דבר גיבול הוא

או

באר הגולה

פ שם נ"ה ברייתא וכחכמים ל שם קכ"ה בברייתא וכרבי יוסי ברבי יהודה הרי"ף ר"פ ורמב"ם בפכ"א ק שם ברמב"ם לפי גרסתו ר שם ק"מ מסקנא דגמרא ש שם ת טור בשם בעל התרומות :

נתיב חיים

°) מ"א סקי"ז מעט מעט אסור כ"ב לאו דוקא אפי' אם הוא כגרוגרת חייב ומ"מ לא גזרי' במעט מעט בקלוי כיון דמשני : שם סקכ"א °) ואם נתן המשקה כ"ב דלא כט"ז ס"ק י"ב : °) ש"ע סעיף י"ד פירוש נתינת מים וכו' נמחק הפי' . וכ"כ טעות הוא דהא לקמן סי' כ"ד תני אין גובלין מורסן ונתינת מים מותר אלא הכא קרי גיבול מה שמתערב ולש : °) ט"ז סקי"ב . פ"ק דשבת דף י"ח תניא וכו' דהא שם בפרק מי שהחשיך אמרו כצ"ל ע"ל סי' שכ"ד סק"ד מ"ש :

דגול מרבבה

*) לא ידעתי מה קשה לו דודאי גרע מפירות העומדים לאכילה כי הם אין עומדים לסחיטה אבל דבש עומד לסחוט מן האלות הרי הוא ממש כזילה שכתבו תוספת במס' שבת דף קמ"ג ע"ב ד"ה הלכה כר"י וכו' לפי שעומדת לסחוט והתרנגולת היא בכלל גזירת התקין שזבו יותר משאר פירות :

באר היטב

במינו טחינה : (טו) לאוכלו . או שהתרנגולים יאכלו מיד שרי לחתוך שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות א"כ הוי דרך אכילתו בכך ר"ן ב"י . ומזה היתר לעשות מוריע"ה דהיינו שחותכין הלמון דק דק . ועכ"פ אסור לעשות עד אחר יציאת בה"כ דבעי סמוך לסעודה ממש כמ"ש סי' שי"ט אחרונים: (טז) נתלשו . משמע דבתלושין לא בעי ריסוק אבל בגמרא ר"פ כ"ב איתא דבעי ריסוק כמ"ש סי' ש"כ ס"ב בזתים וענבים ועמ"א : (ועיין בס' אליה רבה במה שמסיק בזה) : (יז) שאינו קלי . ובזה אפי' מעט מעט אסור : (יח) כלש . ונ"ל דאסו' להשתין על טיט משום גיבול מ"א עסי' ש"ך סי"ד וכתב הט"ז נ"ל ללמוד דין א' חדש דהיינו שהקמח שעושין מטחינת מצה אפויה שקורין מצה מע"ל ורגילים לערבו עם יין או מי דבש שקורין מע"ד שזה אסור לעשותו בשבת אפי' ברכה דלפי הנראה דין קמח זה כקמח הנזכ' כאן טחינה גסה וכו' וכאן דמותר ברכה הוא ע"י שינוי שבחול דרך ליתן החומץ תחלה ובשבת נותן הקמח תחלה כמלא שהשינוי הוא גלוי לכל אבל בקמח של מצה אין דרך ידוע מה נותן תחלה בחול כדי לידע מה הוא השינוי ע"כ אסור בשבת בכל גווני שרוצה לערב בסכין או בכף הקמח של מצה עם המשקה עכ"ל . ובסי' תע"ג ס"ק ס"ו כתבתי דהח"י חולק עליו ע"ש : (יט) ביד .

ואם

ביאור הגר"א

קכ"ה א' מרסקין כו' ושם בגמ' משום דמטרח באוכלא הלא"ה מות' כו' : ס"יג ודוקא. מדאמרי' שם מ"ג ב' דחשיב עלייהו וע' תו' שם וכ"מ דקאמר הרודה. ב"ח : ס"יד אין כו' אבל קשה. כגי' והתניא אין גובלין : ס"טו בכך. צ"ל בכף וכ"ה ברש"י : סט"ז וי"א. וכ"ה ברש"י ככ"ל ור"ל זה מ"ש ולא יטרוף כו' : וי"א. כמ"ש בירושלמי פ"ז האי מאן דשחיק תומא כד מופריך ברישי' חייב משו' דש כד מברר בקלופיית' משום בורר כד שחיק במדוכת' משום טוחן כד יהיב משקין משום לש כד גמיר מלאכת, משום מכה בפטיש ומ"ש בגמ' שלנו היינו שנתן המשקה מע"ש וס' ראשונה ס"ל דגמ' דידן פליג אירושלמי

מחצית השקל

דהוי ג"ק בעינן דוקא שיהיה הוא יוכל ללעסו לא אזלינן בתר רובא וכ"כ בספר ת"ש:(סקט"ו)לאכלו כו' ובש"ג מפקפק כו' הבאתי דבריו לעיל סי' ש"ך במ"א ס"ק ז' ע"ש. ויש להם על מה שיסמכו דהיינו הר"ן והרשב"א שכ' סי' ש"ך בשמו ומה שפקפק בש"ג יישב מ"א בסי' ש"ך: (ס"ק טז) נתלשו כו' משמע דבתלושי' ל"ב ריסוק ר"ל דל"ב ריסוק מע"ש דלכאורה נראה דנתלשו ונתרסקו דין א' להם כיון דכללם יחד. ולכן צ"ל דה"פ כו' ודין נתלשו ונתרסקו אינו שוה דבנתרסקו מותר הדבש שיוצא מעצמו אבל לסחוט ודאי אסור כ"א לתוך האוכל וכיון דלא נתלשו ואסור ליקח האלות א"א לסוחטן לתוך אוכל. ובנתלשו ולא נתרסקו דאין בו איסור רדיה מותר לסוחטו לתוך אוכל כדלעיל סי' ש"ך סעיף ד' אבל דבש היוצא מעצמו אסור כדלעיל ר"ס ש"ך ולא הותר כי אם הדבש הדבוק ע"ג האלות . ועיין בתוס' דף מ"ג כו' אייתי ראיה דאפי' לא נתרסקו דדבש היוצא מעצמו אסור מ"מ דבש הדבוק ע"ג אלות שרי דשם מקשה הש"ס לר"י דס"ל אין כ"כ אלא צורך דבר הניטל מדתניא פורסין מחצלת ע"ג כורת דבורים בשבת בין בימות החמה ובין בימות הגשמים והא הדבורים אין ניטלי' ומשני דאית ביה דבש ובימות הגשמי' איכא כמי שתי חלות שמניחן בכוורת כדי שיתפרנסו מהן הדבורי' בימות הגשמי' ופריך אותן שתי חלות מוקצות הן דהא הניחן לצורך הדבורים. ומשני דמיירי שחישב עליהם מע"ש לאכלם ולאו מוקצה הן והקשו תוס' מה בכך הא אסור לרדות בשבת ותירץ דמיירי שהן רדויות א"כ דרגילות שיש דבש צף על גבי האלות דא"ל רדיה עכ"ל הרי לתי' השני מיירי באין רדויות ואפ"ה מותר הדבש הצף ע"ג ואמרי' בגמ' דף יט ע"ב ודף קמה ע"ב בעי לדמות כמו דאלות דבש שרסקן יצא מהן דבש מותר ה"ה זתים וענבים שרסקן מערב שבת ג"כ המשקים היוצאים מהן מותרים ודחי בשלמא דבש מעיקרא קודם שיצא הוי אוכל וכן כשיצא עדיין שם אוכל עליהם ולא שם משקים ופירש"י ול"ל שמא יסחוט דל"ש ביה סחיטה אבל זתים וענבים קודם שיצא יש עליו תורת אוכל ואחר שיצא יש עליו תורת משקים ושייך בהו סחיטה. וצ"ע למה יגרע כו'. ר"ל למה הצריכה המשנה והפוסקים בדבש דוקא נתרסק ודוקא משקה היוצא מעצמו. וכמ"ש סי' ש"כ ס"ב. ר"ל בוסר דאסור הסחיטה משום בורר: (ס"ק יז) קמח כו' ובזה אפי' מעט כו'. דע דבדף קנה ע"ב תנן נותנין מים למורסן אבל לא גובלי' ואמר אביי אמרית קמיה דמר מתני' מני וא"ל רבי יוסי ב"י דתניא א' נותן את הקמח וא' נותן את המים האחרון חייב דברי רבי דס"ל נתינת מים הוי גיבולו וחייב משום לש ר"י ב"י אומר עד שיגבל אבל נתינת מים לחוד פטור דנתינ' מים לאו היינו גבולו ופריך ממאי דלמא ע"כ לא אמר ר"י בר"י עד שיגבל אלא בקמח דבר גבול הוא אבל מורס' דלאו בר גבול מודה דנתינת מים הוי גבולו ומשני לא ס"ד דתניא בהדיא אין נותנים מים למורסן דברי רבי ר"י בר"י אומר נותנים מים למורסן וקמח קלי דין מורסן יש לו דאי' שם ת"ר אין גובלים את הקלי וי"א גובלין ואמרינן מאן י"א וא"ר ח' ר"י בר"י היא ופרש"י דלרבי ניהו דקלי לאו בר גבול מ"מ חייב על נתינת המים אבל לר"י בר"י כיון דע"ל נתינת המים אינו חייב וגם הוא לאו בר גיבול ולכן תני גובלי' ויש בזה מחלוקת הפוסקים דיש פוסקים כר"י בר"י וכ"פ הרמב"ם וכ"פ בש"ע אבל י"פ כרבי. עוד יש מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד ותו' דבדף י"ח תנן בש"א אין שורין דיו וסממנים אלא כדי שישורו מבע"י ואמרינן מאן תנא נתינת מים לדיו זו הוא שרייתו' ופרש"י אף על פי שלא גיבל כו' וחייב משום לש דהא מתני' ליכא גיבול ואפלגו בה מבע"י מכלל דבשבת חייב חטאת א"ר יוסף רבי היא דתניא א' נותן את הקמח כו' ר"י בר"י אומר עד שיגבל א"ל אביי דלמא ע"כ לא קאמר ר"י בר"י אלא בקמח דבר גיבול אבל דיו דלאו בר גיבול מודה ר"י בר"י דנתינת מים הוי גבולו והשיב הא דתניא דגם באפר פליג ר"י בר"י והא אפר לאו בר גיבול ודחי דלמא ר"ל עפר דבר גיבול ונשאר סברת אביי דמידי דלאו בר גיבול מודה ר"י בר"י א"כ קשה כיון דבדף קנ"ה דחי הש"ס האי סברא דמצינו דאפי' מורסן וקלי דלאו ב"ג פליג ר"י בר"י וסבירא ליה להרמב"ם דסוגיא דדף קנ"ה עיקר ולר"י בר"י אין חילוק ואפי' במידי דלאו ב"ג אבל התוס' ס"ל דשני הסוגיות אמיתים וג' ענינים יש קמח הוא ודאי בר גיבול ומורסן קלי נגד קמח הוי אינו בר גיבול אבל מ"מ בר גיבול הוא ובזה הוכיח הש"ס דף קנ"ה דגם במורסן וקלי פליג ר"י בר"י אבל דיו ואפר דלאו ב"ג כלל נשארה הסוגיא דדף י"ח דמודה ר"י בר"י וכ"ד הראב"ד ואמרי' שם דף קנ"ה דגם לר"י בר"י דס"ל גובלין דקלי מ"מ בעי שינוי ובזה יתבאר דברי ש"ע ומ"א ודברי הרב"י בחבורו הארוך מרפסן איגרא וכבר עמד עליהם ס' ת"ש . ובזה אפי' מעט אסור דהא ב"ג הוא ומה לי מעט או הרבה . ואעפ"כ בקלי סגי בשינוי שיגבל מעט ותו ל"ג אטו קמח כיון דא"ל הכירא דבעי שינוי זכור הוא ולא אתי להתיר בקמח וכהאי גוונא מצינו טובא ודלא כמ"ש בס' ת"ש: (ס"ק יח) ומותר כו' דס"ל ר"ל דפוסק כר"י בר"י . ולפיכך הכי כי משנה כו' דאז ליכא למגזר אטו קמח : (ס"ק יט) שהרי כו' הרמב"ם לשיטתיה אזיל ר"ל במה שתולה ההיתר שהוא דומה לחול ולא אתי לאחלופי בקמח משמע דבחול ג"כ מותר היינו לשיטתו דס"ל דאפי' מידי דלאו בר גיבל כלל פליג ר"י בר"י וכנ"ל : המגבל בעפר (כנ"ל) ה"ז תולדת לש . ואין גיבל באפר: והראב"ד חולק כו' . דס"ל מידי דלאו ב"ג כלל כמו אפר מודה ר"י בר"י כנ"ל. עס"ס תק"ז דמזה הביאו ראיה לדעת הרמב"ם דאמרינן בבילה והובא ס"ס תק"ז קטמא שרי פי' רש"י מותר ליתן מים באפר ולגבלו ולטוח פי תנור שלא יצא החום והיינו כר"י בר"י דנתינת מים לאו היינו גבילו וכיון דאפר לאו בר גיבל שרי לגבלו. ולדעת הראב"ד דבמידי דלאו ב"ג מודה ר"י בר"י קשיא למה קטמא שרי ועיין בתוס' שבת דף י"ח דמה"ט פרשו האי דקטמא בענין אחר ועמ"ש מ"א בסי' תק"ז ליישב האי דקטמא להראב"ד . ונ"ל דאסור להשתין מים על טיט וטיט הוי בר גיבל. ולר"י בר"י ודאי שרי לכ"ע אלא דחשש לדעת הפוסקי' כרבי דאפי' במידי דבר גיבל נתינת מים זו הוא גבולו. הביא הרב"י דעתם בסעיף ט"ז ולפ"ז ה"ה באפר אסור דהא גם (אפר) עפר בר גיבל הוא . וכן העתיק בספר א"ר לשון מ"א וכ"ל דאסור להשתין על טיט או עפר: עי' סי' ש"ך סעיף י"ד שמהר"ם התיר להשתין בשלג אע"פ שע"י השתן נימוח השלג כיון דה"א בענין אחר כמו שמותר לדרוס ע"ג שלג . והרא"ש היה נזהר ע"ש טעם מחלוקתן . ואפשר כאן גם הרא"ש מודה כיון דכאן איכא עוד קולא לצרף דעת הפוסקים כר"י בר"י דנתינת מים לא זו הוא גבילו : (ס"ק כ) שום כו' וכתב המ"מ דמיירי במחוסר דיכה דאל"כ היה מותר נגמור דיכתן בשבת כמ"ש סי' ש"ט: או כו' מפני תערובת הגריסין ר"ל שהגריסין הם מחוסרין ריסוק ודיכה ולכן אסור : (ס"ק כא) וי"א כו' ואפשר שגם ת"ה מודה לזה . ר"ל דגם ת"ה אוסר לערב בכף ולא הזכיר אם נתן המשקה מערב שבת דמותר לערב בכף מ"מ כיון דבמרדכי התיר כה"ג י"ל דגם ת"ה מודה לו בזה : (ס"ק כב) בחרדל וה"ה בקמח קלי. דדעת האוסר בחרדל הוא דעת בעה"ת דפסק כרבי דנתינת מים ה"ז גבילו . וא"כ ה"ה בקמח קלי: ועסי' שכ"ד סעיף ג' שהביא שם שני דעות אם מותר לתת מים למורסן ומורסן וקמח קלי דין אחד להם וכמבואר בש"ס שהבאתי

לעיל

(יג) אבל בשבת כג אסור לתת משקה (כ) בחרדל או בשום הכתושים משום לש: הגה ואם נתן האוכל תחלה ואח"כ החומץ או היין ומערבו באצבעו שרי כד דהוי (כא) שינוי כמו בשתיתא דלעיל וכן נוהגין להתיר ע"י שינוי ומקום שדרכו לעשות כך בחול יתן בשבת החומץ תחלה ואח"כ האוכל :

יז א מותר לעשות כה (כב) יינומלין שהוא יין ישן דבש ופלפלין מפני שהוא לשתיה ב ואין עושין אלונתית שהוא יין ישן ומים צלולים ושמן אפרסמון שהוא לרפואה :

יח ג אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצוננין שדרך לשרותו לרפואה אבל נותנו לתוך החומץ ומטבל בו פתו היה שרוי כו (כג) מאתמול מותר לשתותו בשבת ואם שתה ממנו יום חמישי ויום ששי וצריך לשתותו גם בשבת ד מותר שכך הוא דרך רפואתו לשתותו שבעה ימים זה אחר זה הילכך מותר לשרותו בצונן כז וליתנו (כד) בחמה מפני שהוא סכנה אסלא ישתה ממנו:

יט ה שום בוסר ומלילות שריסקן מערב שבת מחוסרים דיכה אסור לגמור דיכתן בשבת ואם אין מחוסרים אלא שחיקה מותר לגמור בשבת (יד) ו לפיכך כח מותר לגמור שחיקת הריפות בעץ פרור בקדירה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש : הגה ומותר להחליק האוכל בשבת ולא הוי בזה משום ממחק כט הואיל ואפשר לאכלו (כה) בלא זה ומ"מ המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך תע"ב [מרדכי ר"פ כלל גדול]. ל אסור (כו) לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח אבל לאכול לאלתר שרי ועיין לקמן סימן שי"ט [סמ"ג הגה"מ סי' כ"ב וב"י בשם סמ"ק ותה"ד ורבינו ירוחם]:

שכב דין נולד בשבת ובו ו סעיפים :

א (א) א ביצה שנולדה בשבת א אסור אפי' (א) לטלטלה ואפי' נתערבה באלף כולן אסורות ויכול לכוף עליה כלי שלא תשבר ב ובלבד (ב) שלא יגע בה :

ב ג שבת שלאחר יום טוב ב או לפניו נולדה בזה (ג) אסורה בזה :

ג (ב) ד פירות שנשרו מן האילן בשבת ג אסורים בו ביום ולערב מותרים מיד :

ד ה אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי ולפיכך מותר לקטום אפילו בסכין קש או תבן ולחצוץ בו שיניו אבל קיסם שאינו אוכל בהמה אפילו ליטלו כדי לחצוץ בו ד שיניו (ד) אסור :

מותר

ט"ז מגן דוד

או לאו וכמ"ש בת"ה בשם התוס' פ"ק דשבת דהוכיחו הוכחה גמורה דמידי דלאו בר גיבול הוא שייך ביה עפי נתינת מים זה גיבולו עכ"ל וכ"כ ב"י סימן שכ"ד בשם התו' והרא"ש והאחרונים ותו דהם מבואר בהר' המגיד דעכ"פ יש איסור לגבל במידי דלאו בר גיבול ע"ש בדברינו וע"כ אסר בירושלמי בכל ענין לתת משקה בשבת בחרדל ושחלייס דהם לאו בני גיבול ולא מהני שינוי וא"כ קשה גם על ת"ה דמהני לדידי' שינוי בזה בבלילתו רכה . ונ"ל דאותן שנוהגין היתר ע"י שינוי נתינת האוכל שזכר רמ"א ס"ל הלכה כר"י בר יהודה וכדיעה קמייתא שהם הרוב דהיינו הרי"ף ורמב"ם והרא"ש והטור וה"ה בספ"ת ומן הדין א"צ שינוי רק במה שאינו מערב בכח אלא דלרווחא דמילתא מצריכים עוד שינוי בנתינ' האוכל תחלה וע"כ לא הוצרכו כאן בלילתו רכה אבל לפי ע"ד נראה דיש לעשות גם בלילתו רכה כמו מי שרוצה לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקרי"ן צריך שיעשה בשבת בלילה רכה ונותן החומץ תחלה ואח"כ הקרי"ן שלא כדרך שעושין בחול ולא יערב בכח או אוחז בכלי עצמו ומנענע אותו ואם כן נ"ע אפי' לדעת רמ"א דמצריך עכ"פ שינוי באוכל תחלה במה שנוהגים לעשות בשבת כגון דק דק עם קשואין שקורין אוגרק"ס דק דק ושופכין אחר זה חומץ לתוכו ואין עושין שום שינוי ונראה דכאן לא החמירו כמו בקרי"ן כיון דא"א לעשות זה בע"ש דיתקלקל טעמו של כגון ע"כ לא הצריכו שינוי כיון דעיקר עשייתו בשבת שבקוהו אעיקר הלכתא דקי"ל כר"י בר יהודה וא"כ צריך עכ"פ שלא יערבנו בכח או ע"י הכלי כמ"ש ומן המובחר שישים תחלה החומץ בכלי כנלע"ד בדברים אלו . ומו"ח ז"ל הביא בשם רש"ל שמע להקל בחרדל וקרי"ן שאנו עושין כי בזמניהן היו עושין כמו עיסה משא"כ במדינתינו שאין שרייתו גיבולו וכתב מו"ח ע"ז שאין להקל מאומד הדעת וכירק הנקרא שלאטי"ן אין לדקדק בכל זה כי אינו נכנס בכלל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק כנ"ל בדברים אלו : (יג) אבל בשבת אסור כו' . ופשוט הוא דאם נתנו קצת המשקה לתוכו בע"ש שנראה בו קצת גיבול מותר להוסיף עליו בשבת כפי שירצה רק במעט טיפין וכ"ה בת"ה דלא חשיב גיבול כלל וכל דברי סעיף זה עם ההג"ה נתבארו בסמוך בס"ד : (יד) לפיכך מותר לגמור כו' בעץ פרור . ואין איסור משום מגיס דהוא כמבשל דהא נתבשל כבר כל צרכו כ"כ ב"י על דברי הרמב"ם אלו והביא עוד מתשובת הרמב"ם דאפי' בכח יכול להכות שם בכף כדי לערבו היטב וא"ל ממ"ש הרמב"ם גבי חרדל ושחלייס דלא יטרוף בכח דהתם לא היה משקה תחלה קודם שבת משא"כ הכא שכבר נתבשלו כ"ל קודם שמתערב אותם ובחנם כתב מו"ח ז"ל דהרמב"ם חזר בו בחבורו ממ"ש בתשובה מחמת קושיא זאת שזכרנו :

שכב (א) ביצה שנולדה כו'. יתבאר בעזה"י בהל' י"ט סי' תקי"ג ותקי"ד וע"ש ומ"ש ולא יגע בה עמ"ש בסי' ש"י ס"ו הטעם ע"ז : (ב) פירות שנשרו כו' אסורין . גזירה שמא יעלה ויתלוש ולערב מותרין וא"ל להמתין כדי שיעשו כיון שלא נעשה בהם מלאכה לא גזרינן בזה :

וקוטמו

מגן אברהם

בקמח קלי עסי' שכ"ד ס"ג : כג אסור לתת משקה . ורש"ל כתב במדינתנו לא שייך ליפה בשום וחרדל כ"א בארץ לועז שעושין אותו עב כעין עיסה וכן עושין התמכא שקורין קרי"ן שמדקדקין אותו כעין כדור לפיכך כששורין אותו זהו גבולו עכ"ל ול"נ אין להקל (ב"ח) וגם בת"ה כתב דה"ה שלאטי"ן ושאר מיני טיבול אסור ואפי' נתן מעט משקה מע"ש ל"נ מידי דלא חשיב כמגבל ע"י כך וכ"כ רי"ו ועמ"ש סימן תע"ג ס"ה : כד דהוי שינוי כמו בשתית'. ודוקא ברכה אבל בעבה ל"מ שינוי (ת"ה וב"ח) °) ולכן כ' רמ"א כמו בשתית' וגם כ' באצבעו כלומר ולא בכף והע"ש לא דק בל' רמ"א וכל זה אפי' לצורך אותה סעודה אסור : אסור לטרוף בצים מגולגלים בקערה דמתחזי כמאן דבעי למשדינהו בקדרה (רש"י דף ק"מ) ובהג"מ פכ"ב כתב וז"ל ויין זיגר"א אין להכותו בשבת כו' משמע דכל דבר אסור לטרוף כמ"ש ס"ז עסי"ט : כה ייגומלין . ומז"ה מתיר אפי' לסננו בנסננת ול"נ שלא הותר אלא לערבן ולאכלן כמות שהן אבל לטרוף אותן יפה ולסננן אסור שזה טורח יותר ואומנות גדולה ותקון גדול הוא זה והרי נאסר לטרוף אפי' בחרדל הבילוס כבר עכ"ל (ש"ג) וכ"כ ב"י ססי' ש"ט בשם ש"ל . כתב מהרי"ל אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול וכן לעשות בצים קשים עם פיטרזיל"ן בחומץ אסור דדמי להילמי עכ"ל ול"ע דהילמי אסור מפני שהוא ככובש כבשים אבל זה דמי לייגומלין דשרי ומעט שרי לד"ה כמ"ש ס"כ : כו מאתמול מותר. דבלאו רפואה נמי משקה היא (ר"ן) : כז וליתנו בחמה . ואי ליכא חמה אפי' באור שרי מפני הסכנה : כח מותר לגמור . כ' ב"י בשם הרמב"ם המגיסין בה הרבה ומערבין אותה ומכין אותה בעץ הפרור עם צדי הקדרה או בתוך הקערה עד שמתערב הבשר והריפות והתיסו ותסמך ותעשה כולם גוף א' ופעמים מוסיפין לה מים חמין עכ"ל ונ"ל דכוונה השמיטם הרב"י דאסור לטרוף כמ"ש ס"ו ועסי' רנ"ג ס"ד ועסי' ש"ח סס"ח : כט הואיל ואפשר. הא אם א"א לאכול בלא זה אסור דיש עיבוד באוכלין מדרבנן כמ"ש ס"ה והמחליק הוי כממחק ומותר למרח התפוחים שישיבו גם למקום הריקן (הגהת סמ"ק) וה"ה על הלחם : ל אסור לקלוף. משום בורר וא"כ אף תפוחים אסור לקלוף להניח כמ"ש סי' שי"ט ס"ג :

שכב א אסור אפי' לטלטלה . גזרה משום שבת שאחר י"ט שאז אסורה מדאורייתא משום הכנה : ב או לפניו . הע"ש לא עיין בסי' תק"ח : ג אסורים בו ביום . משום שמא יעלה ויתלוש ומשום מוקצה וערסי' ש"ח ובתוס' פ"ק דביצה : ד שיניו אסור. ואם קטמו חייב (רמב"ם פכ"א) ומשמע בגמ' דפ"ח ע"ב דאם הזמינו חבירו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין

באר הגולה

א שבת קל"ט משנה אם מותר לסנן ע' ס"ס י"ט ב שם ק"מ ברייתא ג שם ברייתא וכת"ק ומתניתין יחידאה היא רבי יוסי ד שם בגמרא ה לייתיו לעיל בסי' רנ"ב ו טור בשם רמב"ם בפכ"א מה"ש וכן כתב בתשובה : א ביצה ב' ברייתא ב לייתיו לעיל בסי' ש"י סעיף ג ע"ש ג ביצה ד' מימרא דר"ה שם כ' : ה שם ל"ג מימרא

נתיב חיים

°) מ"א סקכ"ד ולכן כ' הרמ"א כ"ב וכזה תי' כל מה שהקשה הט"ז סקי"ג . ודברי מ"א מוכרחי' ונכונים למעיינים :

באר היטב

ואם נתן המשקה מע"ש מערבו בכף . מרדכי . מ"א : (כ) בחרדל . וה"ה בקמח קלי עסי' שכ"ד ס"ג מ"א. ופשוט הוא דאם נתנו קצת המשקה לתוכו בע"ש שנראה בו קצת גיבול מותר להוסיף עליו בשבת כפי שירצה ט"ז ע"ש . ומ"א אוסר אפילו נתן מעט משקה מע"ש דלא חשיב כמגבל ע"י כך ע"ש ועסי' תע"ג ס"ה : (כא) שינוי. ודוקא ברכה אבל בעבה לא מהני שינוי ולכן כתב רמ"א כמו בשתיתא וגם כ' באצבעו כלומ' ולא בכף . וכל זה אפי' לצורך אותה סעודה אסור מ"א ע"ש . ועי' ט"ז שהעלה דמי שרוצה לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקרי"ן צריך שיעשה בשבת בלילה רכה ונותן החומץ תחילה ואח"כ הקרי"ן שלא כדרך שעושין בחול ולא יערב בכח או אוחז בכלי עצמו ומנענע אותו ונ"ע לדעת רמ"א דמצריך שינוי באוכל במה שנוהגין לעשות בשבת כגון דק דק עם קשואין שקורין אוגערקי"ס דק דק ושופכין אח"כ חומץ לתוכו ואין עושין שום שינוי ונראה שכאן לא החמירו כמו בקרי"ן כיון דא"א לעשות זה בע"ש דיתקלקל טעמו של כגון ע"כ לא הצריכו שינוי כיון דעיקר עשייתו בשבת שבקוהו אעיקר הלכתא וא"כ צריך עכ"פ שלא יערבנו בכח או ע"י הכלי כמ"ש ומן המובחר שישים תחלה החומץ בכלי כנלע"ד בדברים אלו . ומו"ח ז"ל הביא בשם רש"ל שמע להקל בחרדל וקרי"ן שאנו עושין כי בזמניהם היו עושין אותה כמו עיסה משא"כ במדינתינו שאין שרייתו גיבולו וכ' מו"ח ע"ז שאין להקל מאומד הדעת וכירק הנקרא שלאטי"ן אין לדקדק בכל זה כי אינו נכנס בכלל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק כנלע"ד בדברים אלו עכ"ל ט"ז ועס"ק ט"ו מש"ש ועס"ק כ' מש"ש : (כב) ייגומלי"ן . ולא הותר אלא לערבן ולאכלן כמות שהן אבל לטרוף אותן יפה ולסננן אסור שזה טורח יותר ואומנות גדולה ותקון גדול הוא זה ב"י ססי' ש"ט ש"ל . כתב מהרי"ל אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול וכן לעשות בצים קשים עם פיטרזיל"ן בחומץ אסור דדמי להילמי עכ"ל וכתב המ"א ונ"ע דהילמי אסור מפני שהוא ככובש כבשים אבל זה דמי לייגמולין דשרי . ומעט שרי לד"ה כמ"ש ס"כ: אסור לטרוף בצים מגולגלים בקערה דמחזי כמאן דבעי למשדיניהו בקדרה רש"י דק"מ מ"א : (כג) מאתמול . דבלאו רפואה נמי משקה הוא ר"ן : (כד) בחמה . ואי ליכא חמה אפי' באור שרי מפני הסכנה : (כה) בלא זה . הא אי אפשר לאכול בלא זה אסור דיש עיבוד באוכלין מדרבנן והמחליק הוי כממחק. ומותר למרח התפוחים על הלחם עמ"א : (כו) לקלוף. משום בורר וא"כ אף תפוחים אסור לקלוף להניח כמ"ש סי' שי"ט ס"ג :

שכב (א) לטלטלה . גזירה משום שבת שאחר י"ט שאז אסורה מדאורייתא משום הכנה : (ב) שלא יגע. עסי' ש"י ס"ו מש"ש : (ג) אסורה . עססי' תק"א מש"ש בס"ק ט' : (ד) אסור . ואם

קטמו

ביאור הגר"א

הג"מ ועי' מרדכי וע"ש שם וא"ל אם נתן המשקה כו' כמ"ש בהג"ה וי"א דלא כו' דלא כמ"א ס"ק כ"א : סי"ח שבעה. נ"ל שלשה כמ"ש בגמ' וטור : סי"ט לפיכך. שאין מחוסרין אלא שחיק' מעט. תשו' הרמב"ם : ומותר כו' ומ"מ. שבת ע"ה ב' אין עיבוד באוכלין. ל' המרד' מכאן שאותן טרטר"ש של תפוחים מותר להחליקן ואין בזה משום ממחק ומ"מ אין ראיה מכאן כמ"ש תוס' ד"ה אין כו' אבל מ"מ יש להתיר משום דהאכלת כמו שהן בלא חליקה והמחמי' תע"ב. וז"ש הואיל ואפשר כו' וכמש"ש ק"ט א' זעירי לטעמי' כו' : אסור לקלוף. ירושלמי כנ"ל : כשקולף כו'. עסי"ב : סי' שכב ס"א פירות כו'. פסחים כ"ו א' במתני' ועבה"ג : ולערב. עט"ז. ועתוס' דערובין ל"ט ב' ד"ה אי ודוקא בדבר כו' אבל בפירות הנושרין כו' כדאמרינן בשבת פ' שואל ק"כ א' כו' וההוא בר עביא תייד' באתליד מאליו כו' ע"ש : ס"ד ואפילו בסכין. מדמדמינן שם לסבירת חבית דאיירי בכלי ומ"ש ושוין שלא יקטמנו פרש"י אקיסם. הרא"ש שם

עסי'

הגהות רעק"א

סעיף י"ט בהג"ה אבל לאכול לאלתר שרי . ואפרק לא הוי דהקליפה בטילה להפרי. וכמ"ש המג"א לעיל סי' שי"ט סק"ז דכשנתפרקו השבלים מן הדגן מע"ש מותר לקלפו. אשל אברהם לעיל סי' שי"ט סק"ז :

כשיבש

מחצית השקל

לעיל: (ס"ק כג) אסור כו' וגם בת"ה דה"ה שלאטי"ן כנ"ל וכ"ה בת"ה: והוא מין טיבול. אבל שלאטי"ן אין שייך בו גיבול וכ"כ הט"ז סס"ק י"ב כיון דאין חותכים אותו דק דק ע"ש עכ"פ מביא מ"א ראיה מת"ה דלא כרש"ל דהא אוסר כל מיני טיבול אע"ג שאינו עב : (ס"ק כד) דהוי כו' ולכן כתב רמ"א כו' בא ליישב קושית הב"ח דה"ל לרמ"א לבאר דבעבה אסור ולכן כתב מ"א דרמ"א רמזו במ"ש כמו בשתיתא ובשתיתא מבואר לעיל דאסור בעבה.והט"ז כ' בסקי"א דקמח העשוי ממלה אפויה אסור ליתן בשבת לתוך יין אפילו בלילתו רכה דהא בעי' שינוי ממה שעושה בחול . וכיון דבזה אינו ידוע דרכו בחול וא"א לשנות . ובספר חק יעקב סי' תע"ג ס"ק כ"ו כתב עליו וז"ל ואין דבריו מוכרחים גם אין העולם נזהרים בזה עכ"ל . ובסי' א"ר פה וכן בספר ת"ש כתב שנעלם מט"ז דברי ת"ה סי' כ"ג שכתב וז"ל בדבר שאינו ידוע דרכו איך נעשה בחול . מכל מקום סגי בהך שינוי דמפרש תלמוד' שנותן המאכל תחלה: עו"ש אסור לטרוף ביצים כו' רש"י דף ק"מ . באמת הם דברי הש"ס שם פעפוע ביעי אסור ופרש"י לטרוף ביצים מגולגלים. אלא שהתוספות מפרשים בענין אחר לכן כתב בשם רש"י משמע דכ"ד אסור דלא כמשמעות דברי רש"י דדוקא ביצים דמחזי כמאן דבעי למשדינהו בקדרה : (סק"כה) ייגומלין ומז"ה הוא ר"ת ומורינו זרחי' הלוי. והוא לשון ש"ג: ומעט שרי לד"ה. ר"ל אפי' לדעת מהרי"ל שמדמהו להילמי . הא מבואר סעיף ב' דמעט לצורך אותה סעודה מותר לעשות מי מלח והיינו הילמי: (ס"ק כו) מאתמול כו' דבלאו רפואה כו' וקי"ל לקמן סי' שכ"ח סעיף ל"ז כל אוכלים ומשקים שהן מאכל בריאים כו' אע"פ כו' ומוכחא מילתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי : (ס"ק כח) מותר כו' דאסור לטרוף והב"ח כ' דדברי הרב"י מ"ש בשם הרמב"ם היינו מ"ש הרמב"ם בתשו' ובחבורו באמת חזר בו וכ' ג"כ כמ"ש מ"א: ועט"ז רנ"ג לענין הוספת מים שהתיר בתשו' הרמב"ם: ועסי' שי"ח ס"ס י"ה דגם בהגסה יש להחמיר :

סי' שכב (ס"ק ד) שיניו כו' ומשמע בגמרא כו דאיתא התם בעא מיני' רבה בר שילי מרב חסדי' מהו להעלות אבנים לגג לקנח אם עלה לגג לפנות. א"ל שרי מפני כבוד הבריות. ואותיב רבינא מדתנן רא"א נוטל אדם קיסם מלפניו לחצוץ בו שיניו וחכמים אוסרים ולא התירו חכמים מפני כבוד הבריות . ומשני בשלמא לאכילה אדם קובע מקום לאכילתו וה"ל להזמין מאתמול קיסם לאותו מקום ולכן לא התירו . אבל אין אדם קובע מקום לבה"כ ולא ה"ל אפשר להזמין מאתמול . א"כ

אי

ה ו מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם ה לחולה ו (ג) (ה) ומוללו להריח בו אחד ז קשים ואחד רכים :

ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת ח יכול להטיל גורל לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו ט והוא שיהיו החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם י אבל עם אחרים אסור ז כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי מדה ומשקל אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם אפילו בבני ביתו ובחול אסור ח משום קוביא (ד) כ ויש אומרים דעם בניו ובני ביתו מותר להטיל גורל אפי' על מנה גדולה כנגד מנה קטנה מפני ט שאין מקפידין : הגה ואסור להטיל (ו) א] גורל בשבת אפילו ע"י עכו"ם [מהרי"ל] :

שכג דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותיקונן וטבילתן בשבת ובו י סעיפים :

א א ° מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא א מיוחד (א) למדה ב והני מילי כשנוטל הלוקח מדה של מוכר ומוליכה לביתו וא"צ לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור : הגה ויש מקילין לומר דכל שאינו מכוין למדה לגמרי (ב) שממעט או מוסיף ב מעט שרי [הגהות אשירי ומרדכי פרק אין לדין] (א) וכן המנהג פשוט למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לכליו של לוקח ועוד יתבאר לך בסמוך טעם המקילין : דין הלוואת שבת דינו כמו בי"ט וע"ל סי' תקכ"ה ולעיל סי' ש"ז סעיף י"א :

ב ג מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו [אבל לא יאמר תן לי מדה פלונית] [טור] :

עסי' שכ"ד ס"ג

מותר

מגן אברהם

להכין מע"ש שום דבר לחצוץ בו שיהיו מותר לטלטל קיסם לחצוץ בו שיניו אם אין לו ד"א מפני כבוד הבריות שגנאי הוא לו שפעמים שנראה הבשר שבין השינים מבחוץ ועסי' ש"ב וכ"ל דבמקום שאין נחשב זה לגנאי אסור : ה לחולה . כ"ה בגמ' וא"כ משמע דלברי אסור ואפשר דאורחא דמילתא נקט ועסי' ש"ה סכ"ג : ו ומוללו . וקוטמו ביד אבל לא בכלי יש"ש (פ"ד סי"ח) ועס"ד ועס"ס תקי"א דדוקא להוסיף ריח שרי אבל אסור להוליד ריח : ז כיון שמקפידין וכו'. משמע דלחלוק בלא גורל שרי ודוקא בסתמא אמרינן שאין מקפידין אא"כ רוצים להטיל גורל דאז חזי' שמקפידין אבל אי ידעינן שמקפידין אפי' לחלוק בלא גורל אסור דחיישינן שיבואו להזכיר שם מדה ומשקל ומנין כמ"ש סימן שכ"ג °) ואפי' להשתתף אסור מה"ט ודוקא בבני חבורה אבל סתם שכנים שאינם חברים מקפידים ואפ"ה שרי לשאול מהדדי דכיון שאין רגילין לשאול זה מזה תדיר לא גזרינן שיבואו לידי איסור כ"כ התוס' ועב"י ססי' תקי"ז ומשמע מפשט הפוסקים דבגורל אסור אף לשכנים וכ"כ הרמב"ם פכ"ג אסור להפיס שדומה למקח וממכר שבסי' שכ"ח כ"ה : ח משום קוביא . הקשה בש"ג דהטור פסק בח"מ סימן ר"ז דאין גזל בקוביא ע"ש ועסי' ל"ד וסי' ש"ע דמשמע דיש קצת איסור בדבר : ט שאין מקפידין. ופשטא דתלמודא משמע דוקא כשנותן להם משלו ואינו עושה אלא להשותן כמש"ל ועבי"ד סי' ק"ס ס"ח : איתא בגמ' דף קמ"ט מטילין חלשים על הקדשים בי"ט אבל לא על המנות של חול פרש"י של אתמול וכ"פ הרע"ב והראב"ד וכ"פ הר"ן דברי הרמב"ם וא"כ אפי' לדבר מצוה אין להטיל גורל כל היכ' דמצי למיעבד מאתמול ובשבת °) בכל ענין אסור דהא איכא לחם הפנים בשבת מיהו המ"מ פירש הרמב"ם דוקא של חולין אסור אבל של קדשים בכל ענין שרי בי"ט משום חבוב מצוה ע' בתי"ט שם מיהו נ"ל דכל זה לחלק איזו דבר אסור בשבת אפי' במקום דאתי לאינצויי כ"מ בגמ' אבל להטיל גורל מי יאמר קדיש או מי יעלה לתורה שרי °) דהא הרבה פוסקים ס"ל דביה"כ היה מפיסין מי שוחט מי זורק וכו' :

שכג א מיוחד למדה. פי' שרגיל למדוד למכור בו : ב מעט שרי . ואין בו משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך בי"ט וכן נהגו

להטיל

ט"ז מגן דוד

(ג) וקוטמו ומוללו להריח כו' . כצ"ל וכ' רש"ל בס' המבית כדי יין סי' מ' דהך קוטמו אינו מותר אלא ביד אבל לא בסכין ולא התירו בסכין אלא באוכלי בהמה ועבס' תקי"ט מ"ש דלא קי"ל כן : (ד) וי"א דעם בניו כו' . הוא דעת הרמב"ם כמבואר בב"י חילוק שבין הרי"ף והרא"ש והטור ובין הרמב"ם דהרמב"ם אזיל בתר פשטא דסוגיא דפ' שואל אלא דהרי"ף והרא"ש דחאוה מהלכה כיון שהיא מתוקמת אליבא דרב דאמר מותר להלות לבניו ברבית כו' ואנן לא קי"ל כרב בפ' א"כ דאמרי' דלמא אתי למסרך ואם כן ה"ה כאן דאסור במנה גדולה כנגד קטנה משום קובי' ה"נ גזרי' דלמא אתי למיסרך והרב המגיד טרח לתרץ לדעת הרמב"ם ואמר דשאני רבית שהוא דאורייתא מה שאין כן איסור קוביא שהוא מדבריהם לא גזרו בבניו וב"ב ותימא לי דאם כן מאי פריך תחלה בגמ' א"ה בניו וב"ב נמי דהא האיסור באחרים משום הא דשמואל דאמר בני חבורה המקפידים זע"ז עוברים משום מדה ומשקל כו' פירוש שמא יבוא לידי כך וכל אותן איסורים אינם אלא מדרבנן כשבתיין בהם וה"נ נימא דלא גזרו בבניו וב"ב משום איסור זה שהוא דרבנן ותו דאשכחן להרמב"ם גופיה דגזר בגזירה דלמא אתי למסרך אפי' במידי דרבנן כדאיתא לקמן סימן תקנ"ט דכתב ב"י דכתב הרמב"ם בתשובה דאין לברך על הכוס בט"ב וליתן לתינוק דלמא אתי למיסרך כמבואר שם טעם זה ולמדו שם ממ"ש בגמרא דאין מברכין זמן על הכוס ביה"כ וליתן לקטן דילמא אתי למיסרך וגבי יה"כ הוא איסור דאורייתא לשתות ובט"ב אינו אלא דרבנן ואפ"ה השווה אותם וא"כ ה"נ נימא כן והנלע"ד דאין החילוק בין דאורייתא לדרבנן בזה אלא דהרמב"ם אזיל לשיטתיה דגורס באיזהו נשך מותר לאדם להלות מבניו ברבית כדי להטעימן טעם רבית וביארנו דבריו בי"ד סי' ק"ס דה"פ שיש להלות מבניו על רבית כדי שיטעימו טעם רבית וילניעו ממונם להלות לעכו"ם ברבית ויהיה להם מחיה ובאמת אין איסור רבית בזה כי אינו מקפיד עמהם ונותן להם הרבית במתנה וכ"כ הרמב"ם בהדיא גבי רבית בזה כי אינו מקפיד עמהם וע"ז מסקינן שם ולא היא דלמא אתו למסרך להלות אף לישראל ברבית כי הטעם ייטב בעיניהם וא"כ לא חיישינן בזה אלא באיסור רבית שלא ירגילום בכוונה לזה דההרגל יזיק לו אח"כ משא"כ בשאר איסורים דאם אינו מקפיד עם ב"ב ונותן להם במתנה אפי' גדולה נגד קטנה לא חיישינן בזה דלמא אתי למסרך דאין טעם לגזירה זו בזה דהא אין מכוון להרגילם לזה וזה עצמו שמתרץ בגמרא היינו טעמא כדר"י אמר רב מותר להלות כו' פירוש דטעמו משום שאין אדם מקפיד ע"כ אין שם רבית ה"נ אין כאן איסור קוביא ואע"ג דדחינן לדרב ברבית משום דאתי למסרך כאן לא שייך זה ושפיר קי"ל כסברא זו דאין אדם מקפיד דהיא לא נדחית ובמקום שאין שייך גזירה דאתי למסרך קי"ל ודאי כרב דאין כאן איסור קוביא וע"כ שפיר הרמב"ם הטעם מפני שאין מקפידין שבזה עיקר הלימוד מדרב אליבא דהלכתא כנלע"ד נכון מאוד בס"ד :

שכג (א) וכן המנהג פשוט כו' . איני יודע לכוון המנהג למ"ש תחלה ההיתר במה שממעט או מוסיף ולפי המנהג מדקדקים הרבה ורש"ל כתב בפ' אין לדין והאידנא בעוה"ר שנהגו להקל במדות שאומרים להדיא תן מדה א' של יין או חצי מדה ואין מי ששם על לב להוכיח עכ"ל ומ"ש רמ"א ועוד יתבאר לך בסמוך טעם המקילים ר"ל כמ"ש בסעיף ד' וכן בסכום מדה דוקא כו' והוא תמוה מאוד כמ"ש וכאן במדה הלכה ערוכה על פי משנה שלימה אומר אדם מלא לי כלי זה אבל לא במדה ואפילו לרבא דמיקל בכלי המיוחד למדה מ"מ כשמזכיר שם מדה תכף עושה איסור ולא הוזכר בזה סכום לומר דוקא אם היה נוטל כבר מדה לא יאמר הרי יהיה לך אלי בעד ב' מדות זה לא היה ולא נכרא ואפי' למאן דמקיל בסמוך במנין ומקח וכמ"ש בסמוך :

ולא

באר הגולה

דרב יהודה ו שם ברייתא ז שם אליבא דחכמים ח שבת קמח משנה ט הרי"ף והרא"ש ודלא כרב י שם בגמ' כ הרמב"ם בפרק כ"ג וכן הכריח שם בהרב המגיד : א ביצה כ"ט משנה ב וכת"ק וכדמפרש לה רבה שם ג ר"ן שם ושכן נראין דברי רמב"ם בפ"ד מהי"ט ג ה"ה

נתיב חיים

סי' שכב מ"א סק"ז °) ואפי' להשוותם אסור כצ"ל : °) מ"א ס"ק ט' בכל ענין אסור כ"ב אפילו ל"כא למיעבד מאתמול ודבר מצוה אסור דהא איכא לחם הפנים בשבת אפ"ה אסור בשבת מדקתני על החלשים בי"ט אבל בשבת אסור ועוד דאיתא בסוכה דף כ"ח הילך חמץ והילך מצה בשבת בתוך החג משמע בלי גורל : °) שם דהא הרבה פוסקים . כ"ב ולא ידעתי למה לא מביא ראיה אבל שבתות השנה :

אשל אברהם

א] גורל . ע' בה"ר היטב סעיף ו' וע' ת' פ"ה סי' ט"ז כי שאל כשאל שם אי מותר למכור ס"ת בגורל דהיינו שכותבין נקובי שם איש את שמו בסך קלוב ביניהם ומתנין מי שעולה שמו עם התפך לו יהיה ומקנין כ"א לחבירו את חלקו ויצא פסק דינו להתיר וליכא חששא דקוביא כלל מאחר שכ"א מקנה לחברו חלקו וע' מ"א דבמקום מצוה לית דין בשם ועיין בס' גינת וורדים ח"א כלל ב' סי' ל"א . וליתר שאת כתב דיניחו הס"ת בלתי תפירות וכאלה דאין בו קדושת ס"ת כלל ובת' ריב"ש הביאו הב"י ע"ש כל ספר שיש בו טעות אין בו קדושת ס"ת ויכול למכרו :

באר היטב

קטמו חייב רמב"ם פי"א . ופמ"א : (ה) ומוללו . נ"ל וקוטמו ומוללו להריח וכו' . בשכנה"ג חוכך להחמיר דוקא קוטם מעט כדי שיריח מותר אבל אם משבר חתיכה ממנו כדי ליתנו לאחר אסור ע"ש.וכתב היש"ש פ"ד דהך קוטמו אינו מותר אלא ביד אבל לא בסכין ולא הותר בסכין רק באוכלי בהמה ע"ש . והט"ז בסי' תקי"ט ס"ד חולק על היש"ש בזה ומתיר אפי' בסכין ע"ש והמג"א בסי' תקי"א העלה דדוקא להוסיף ריח שרי אבל אסור להוליד ריח ע"ש : (ו) גורל . אבל לקדיש או מי שיעלה לס"ת שרי דהרבה פוסקים ס"ל דביום הכפורים היו מטילים גורל מי שוחט מי זורק מ"א ע"ש ועיין ט"ז וביד אהרן :

שכג (א) למדה . פי' שרגיל למדוד למכור בו : (ב) שממעט . ואין בו משום גזל שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך ביו"ט . ולכן נהגו להטיל טבעת במדה מרדכי יש"ש ד"מ . וזהו ההיתר למוכר ועס"ד :

שערי תשובה

סי' **שכב** (ו) גורל עבה"ט וע' בשבות יעקב ח"ג סימן ד"ד דמתיר ג"כ כיון שהוא חפץ דמצוה וכן משמע בצ"צ אבל להטיל גורל על קדיש של מ"ש ודאי דאסור ע"ש :

ביאור הגר"א

ועסי' שי"ד ס"ו : ס"ה מותר. וג' חילוקים דאוכלי בהמה מותר לטלטל ולקטום אפי' לחצוץ ועצי בשמים מותר לטלטל ולקטום להריח אבל לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור וכן קיסם פטור ג"כ רק ששם אף בטלטול אסור. ורמב"ם כ' בקיסם אם קטמו לחצוץ שיניו חייב וכמ"ש בתוספתא הביאו הרא"ש שם ומפ' ושוין כו' קאי אאבוס וע' ברא"ש שם וכ"ה בתוספת' אבל לפי מ"ש הרא"ש שם ולעיל ס"ד דלא כתוספתא ורמב"ם ול"ע על מ"ש מ"א בשם הרמב"ם חייב דלא קי"ל כותיה כנ"ל : ומוללו . וקוטמו כנ"ל : ס"ו והוא. דלא קי"ל כרב כמ"ש בפ"ד דב"מ ע"ה א' וא"כ אתי נמי' כפשטא : אבל. מתני' שם : ובחול. גמ' שם : וי"א. כסוגיא דשבת סובר דבכה"ג איתיה לדרב :

סי' שכג ס"א מותר. כרבא דבתראה הוא. רא"ש ורמב"ם דלא כרי"ף : וה"מ. כמ"ש מלא לי כלי זה דמ' מדה דלוקח וכן במדה של מוכר כמש"ש דעבידי אינשי כו' : **אבל למדוד**. כמ"ש במתני' שהיה ממלא מדותיו מעי"ט כו'. ר"ן : ויש. כמש"ש לר' יהודה שלא ימלאנה וה"ה לדידן בכה"ג : ס"ב מותר. ירושלמי ר"א אמר לר' מנא מלא לי הדין מנא ולמחר

מחצית השקל

אי מזמינו חברו בשבת י"ל דין בה"כ דהא לא היה אפשר להזמין מע"ש דהא לא הזמינו עד שבת : (ס"ק ה) לחולה כו' ואפשר דאורחא כו' וה"מ דכלה הברייתא להניף בהן לחולה ומוללו להריח ומלילה ודאי מותר אפי' לברי וכדמוכח בגמרא ובש"ע וגם בברייתא לא הזכיר במוללו לחולה וסתמא ה"ה להניף מותר לברי אלא אורחא דמילתא נקט ועסי' ש"ה בחותך ענף מדקל להניף להבריח הזבובים בעינן דוקא ייחוד מע"ש ע"כ נ"ל ענף מדקל גרע דסתמא עומד להסקה לכן בעינן ייחוד משא"כ הכא : (ס"ק ו) ומוללו כו' אבל לא בכלי . וט"ז פה ובסי' תקי"ט חולק ומתיר אפי' בכלי : דוקא להוסיף כו' וכתב מ"א סי' תקי"א דאפי' בגד שמריח כבר אסור ליתן עליו בשמים שיריח יותר דמ"מ מוסיף ריח חדש . משא"כ במולל דאותו ריח יש שם כבר אלא שע"י המלילה יוצא הריח לחוץ : מ"מ אם היו בשמים מונחים על הבגד ונטלו הבשמים מותר להחזירן דבזה אינו מוסיף ריח ע"ש : וכ' בספר שירי כה"ג הובא בס' א"ר דוקא קוטמו להריח דהיינו במקום הקטימה יריח יותר הוא דשרי אבל אסור לקטום כדי ליתנו להברו שיריח גם חברו אסור כיון דאינו מוסיף ריח בקטימה זו ואין כוונתו כ"א ליתן גם לחברו עלי בשמים ודייק כן מדברי הש"ס ולשון רש"י והאריך ע"ש:(סק"ז)כיון כו' ומשמע מפשט הפוסקים דבגורל אסור אף לשכנים. אע"ג דגבי שכנים ליכא למיגזר מ"מ הגורל גופי' אית ביה אסורא. ועז"כ וכ"כ הרמב"ם כו' : (ס"ק ח) משום קובי' כו' דמשמע דיש קצת איסור . דהא דקי"ל משחק בקובי' פסול לעדות ופליגי במסכת סנהדרין דף כ"ד ע"ב בטעם פסולן. רמי ב"ח ס"ל משום דהוי אסמכתא ולא קני' והוי כעין גזל. ורב ששת ס"ל כה"ג לאו אסמכתא אלא באומר באם אוביר ולא עביד אשלם אלפי זוזי דזה הוא בידו לחרוש ולא להובירה. לכן מתחלה בשעת התנאי היה דעתו שלא יבא לידי כך שישלם אלא שיחרים השדה . ולכן הוי אסמכתא אבל בקובי' שאינו בידו שירויח ל"ל דסמך דעתו א"ו גמר ומקני ופסול דמשחק בקובי' משום שאינו עוסק בישובו של עולם ואמרינן מאי בינייהו . דאית ליה אומנות אחרת לרמי ב"ח פסול ולר"ש כשר דהא עוסק בישובו של עולם. וקיי"ל בסי' ר"ז כר"ש וכתב סמ"ע בב' מקומות הנ"ל בשם הרמב"ם הטעם במה שאינו עוסק בישו"ע דמ"מ אע"ג דלא הוי אסמכתא מ"מ הוי אבק גזל דאין הברו מקנה לו קנין גמור אלא כיון דאין פסולו כ"א מדרבנן. קי"ל דאינו נפסל אא"כ נהנה מאותו עבירה דרבנן הנאת הגוף ולכן בעינן שאין לו אומנות אחרות וא"כ ודאי נתפרנס מן הקובי' ולכן פסול מבואר מזה דעכ"פ הוי אבק גזל ואע"ג דלהטור הטעם בפסול הקובי' דנקל בעיניו להעיד שקר ולהפסיד עי"ז ממון חברו כיון שנטלם ממנו כמה קשה להרויח פרוטה כיון שאין לו אומנות . ולהטור אין הכרח דיש בו אבק גזל מ"מ כיון דלהרמב"ם הדבר מוכרח ולא מצינו להטור שחולק בזה וי"ל דמודה דאית ביה קצת גזל אלא דס"ל דאין זה כדאי לפוסלו לעדות לכן הוצרך לטעמי' דידיה : (ס"ק ט) שאין מקפידים כו' דוק' כשנותן להם משלו דלא כמשמעות הש"ע ועיין בי"ד סי' ק"ס דמזה נובע מחלוקת דעה א' עם דעה ב' . ומזה מוכח דבעינן דוקא שנותן להם משלו דאמרינן שם בש"ס דאפי' מנה גדולה נגד מנה קטנה מותר אם נותן לו משלו כיון דהכל שלו אין בו משום איסור גזל קובי' או שיבאו לידי מדה . ואייתי ראיה מדאמר ר"י אמר רב מלוה אדם את בניו וב"ב ברבית כדי להטעימן טעם רבית ויראו כמה קשה ויפרשו ממנו אלמא כיון דהכל משלו ליכא ביה משום רבית. ה"ה הכא ליכא איסורא וכיון דבי"ד סי' ק"ס לא קי"ל כהאי דר"י א"ר דאע"ג דהכל משלו מ"מ אסור להלותן ברבית דאדרבא עי"ז אתי למסרך להלות ברבית כיון דהם רגילים בו וא"כ ה"ה הכא יש לאסור משום דלמא אתי למסרך והוא דעה א' . ודעה ב' ס"ל דוקא ברבית אי אתי למסרך יעשה איסור תורה גזרו. משא"כ הכא דאפי' אי אתי למיסרך לית ביה כ"א אסורי' דרבנן לא חיישינן. מ"מ מוכח דבעינן שיהיה הכל משלו : ובשבת בכ"ע אסור ר"ל אפי' לא היה אפשר לעשות מאתמול: דהא איכא לחם הפנים. דלא תימא הא דיוקא דמ"א דבשבת אסור מדקתני מטילים חלשים על הקדשים בי"ט משמע דוקא י"ט אבל בשבת אסור ותימא דאין זה דיוק דמה"ט נקט י"ט דבשבת לא היה להם דבר לחלק בגורל דהא כל קרבנות שבת היו עולות שהן כלו כליל . ולזה כתב דהא היה לחם הפנים שנטלו בשבת מן השלחן וסדרו אחרים והראשון היה נחלק בין הכהנים ולא היה אפשר להטיל גורל מע"ש דהא לא סלקו את לחם הפנים מן השלחן עד יום השבת ושפיר הוי מצי למיתני מטילים חלשים על הקדשים בשבת אלמא דבשבת אסור אפי' לא היה אפשר מע"ש: מיהו כו' בכל ענין שרי אפי' ה"מ למעבד מאתמול. עיין בתוי"ט שם שכ' לפרש"י דשל חול ר"ל של אתמול : הטעם דלא הותר הגורל כ"א כי היכי דלא ליתי לאנצויי ולכן היכי דהיה אפשר לעשות מאתמול לא הותר אפי' במקום דאתי לאנצויי כ"מ בגמ' דאמרי' אהא אבל לא של חול פשיט' ומשני ס"ד כיון דכתיב ועמך כמריבי כהן וכי היכי דלא ליתי לאנצויי יהיה מותר קמ"ל . הרי מבואר דאפי' היכי דא"ל דאתי לאנצויי אפ"ה אסור של חול : דהא הרבה פוסקים . נקט הרבה פוסקים משום דהרז"ה חולק וסבירא ליה דביוה"כ לא היה שם פיים דהא כל עבודת יוה"כ אין כשרים אלא בכה"ג אבל הרמב"ן חולק דגם ביוה"כ היו ארבע פייסות וכמו שמנאן תי"ט במ' יומא: מי שוחט מי זורק . ל' המשנה נקט אבל ביוה"כ לא הפיסו על השחיטה וזריקה לכ"ע דעבודות אלו ודאי אין כשרים אלא בכה"ג אלא אעפ"כ היו שם ד' פייסות לדברים אחרים כנ"ל ומשנה דנקטה מי שוחט כו' הוא בשאר ימות השנה וע"ש בתי"ט :

סי' שכג (סק"א) מיוחד למדה פי' שרגיל כו' דלא תימא מיוחד למדה. ר"ל שעדיין אינו מודד בו אלא שהוכן והוזמן שאם ישבר כלי שעתה מודד יקח זה שהוזמן תחתיו למדוד וכלי זה קרא הש"ס עומד למדה. וס"ד דאם כבר מדד בו אסור קמ"ל דליתא אלא מיוחד למדה היינו כשכבר מודד בו ואפ"ה מותר וכלי זה קרא הש"ס מיוחד למדה: (סק"ב) מעט כו' להטיל בו טבעת וא"כ במקו'

הטבעת

ג ד מותר לומר לחבירו תן לי ביצים ואגוזים ג במנין:

ד ° ה מותר לומר לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים (ב) ולא סכום מדה ולא ו סכום מנין לומר הרי שיש לך בידי חמשים אגוזים תן לי חמשים אחרים והרי יש לך בידי מאה: הגה ד וכן (ג) בסכום דמים אינו אסור אלא בכה"ג שאומר תן לי בכך וכך דמים ויהיה לך בידי כך וכך אבל בלא"ה שרי וכן בסכום מדה דוקא בכה"ג אסור אבל בלא"ה שרי ואע"ג דאסור להזכיר דמים כלל (ג) היינו בדבר ה שאין (ד) מקחו ידוע אבל בדבר שידוע רק שאומר לו כמה צריך שרי אם לא שמזכיר לו סכום [א"ז והגהות אשירי פ' אין צדין] ואע"ג שיש מחמירין בדבר זה כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל וכסברא הנזכרת:

ה ז המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה כדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתיפו וכיוצא בזה שישנה מדרך חול אפי' אין ו בשינוי קלות במשא ח ואם אי אפשר לו לשנות כגון שזימן אורחים הרבה וצריך למהר להביאו לפניהם מותר (ד) ט ז ויש אומרים דלמעט

°עי' סי' ת"ק

ט"ז

(ב) ולא סכום מדה כו'. ס"פ א"ל בברייתא אמרינן הולך אדם לחנוני וא"ל תן לי כ' ביצים וכו' ובלבד שלא יזכיר לו סכום מדה רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח כתבו התוספות פירש"י סכום מדה קב או קביים וסכום מקח שלא יאמר תן לי אגוזים בדינר א' או ב' וקשה פשיטא דאסור ועוד אמאי אמר סכום מדה הל"ל מדה ותו לא לכן נ"ל כגירסת ר"ח דגרס סכום מנין וה"פ שלא יאמר תן לי י' אגוזים וכבר נתת לי ל' וא"כ אני חייב מ' בין הכל אבל רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגוזים בו' פשיטים וכבר נתת לי כך וא"כ אני חייב מהכל י"ב פשיטים אבל סכום מנין שרי עכ"ל ודבריהם תמוהי' וא"א ליישב דתחלה הקשו פשיט' דאסור כשמזכיר דינר א' או ב' ואח"כ כתבו דוקא אם אומר תן לי אגוזים בששה פשיטים וכבר נתת לי כו' דמשמע דבלאו הכי אין כאן איסור ובאשר"י כתוב ענין זה בלשון אחר סכום מקח שלא יאמר לו טול כך וכך להשלים דינר וזה עיקר וכן בפ' שואל דף ק"ן כתבו התוס' עצמן כן וז"ל ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח שאם היו נותנים ק' אגוזים בדינר ולקח כבר נ' לא יאמר תן לי כ' אגוזים שאתחייב לך י' אגוזים שנראה שעושה להשלים המקח אלא יאמר סתם תן לי כ' אגוזים עכ"ל וא"כ דברי התוספות עצמן סותרים עצמם במקומן ושלא במקומן ונ"ל שיש ט"ס בדבריהם בפ' א"ל וצ"ל תן לי אגוזים וכבר נתת לי כך כו' וכן ראיתי שהגיה מהר"ש מלובלין בזה והרי"ף כתב סכום מקח כגון שיש לו עליו כסף לא יאמר תן לי בכסף ויש לך עלי כסף הרי לך בידי ב' כספים ותמה הר"ן עליו ואם אמר תן לי בכסף פשיטא דאסור אף בלא עשה חשבון דהיינו מקח וממכר ותיקן דברי הרי"ף דלאו דוקא אמר בכסף אלא ה"ק בכדי שיהיו לך בידי ב' כספים כו' ורש"ל בפ' א"ל כתב דפירוש הר"ן דחוק והדברים כפשטן וכך כתב בהג"א פ' אין צדין דלא הוה סכום מקח אלא אם בתחלה היה חייב פשוט ואומר תן עתה בפשוט והרי לך בידי ב"פ זהו סכום מקח ואסור והא דאמרינן לעיל אין פוסקים דמים בי"ט והיינו דוקא בדבר שאין ידוע שיעור ממכרו עכ"ל וכתב רש"ל ראיה ע"ז מתו' פ' א"ל שהבאתי למעלה ותמוה לי שלא דקדק בתחלת דבריהם דסוברים דפשיטא לאיסור כקושית הר"ן וכמש"ל דע"כ צ"ל דט"ס שם ועפ"י הג"ה זו כת' רמ"א ליישב המנהג שזוכרין סכום דמים עכשיו בשבת כיון דאינם באים לחשבון וצריך לתרץ לדעתו של הג"א דאע"ג דבמדה אסור אפי' בלא סכום דהיינו חשבון כסוגיא שלימה דלעיל שאני התם דבשעה שמודד ומראה המדה עושה איסור תכף משא"כ כאן אע"ג דאמר תן לי אגוזים בפשוט לסימנא בעלמא אמרינן כמה הוא צריך ליתן והוה כאומר מנין אגוזים כיון דידוע שיעור המכר שלהם ונמצא שלא הוזכר כאן לשון מכירה אלא נתינה בעלמא כמה יתן וע"ד כן הוא נותן וזה לא שייך במדה דהמדידה עצמה עבירה כנ"ל לתרץ ע"פ הג"א אבל כבר זכרנו דעת התוס' דפשיט' שאסור בהזכרת דמים ובמדה פשיטא דאסור לכ"ע כמו ששנינו בפי' במשנה גם הרי"ף לא גרס רק סכום מנין וסכום מקח ולא זכר סכום מדה דבכבר הלכה היא אפי' במדה בלא חשבון אסור ומטעם זה לא גרס גם ר"ח מדה בברייתא ורש"י דגרס סכום מדה אינו מפרש על חשבון זה שלא יזכיר כלל מדה וכן מבוא' בדברי הטור שכ' כאן כלשון הש"ע בסעיף זה שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין לומר כך וכך יש לך בידי תן לי כך וכך כו' משמע דאמנין קאי שיתן לו ע"פ המנין דאי אמדה מאי כך וכך לשון כפל אלא היה לו לומר כך יש לך וכך תתן לי וכ"ש בלשון הש"ע שסיים כאן לומר שיש לך כ' אגוזים כו' הרי שהתחיל בסכום מדה ושבקי' ומפרש בסכום מנין כו' אגוזים ולא פי' בסכום מדה כך אלא ודאי דסכום מדה אין פי' אלא הזכרת קב כרש"י וכמ"ש בפי' ברמזים וז"ל שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום קב או קביים ולא סכום מנין לומר כך יש לך בידי תן לי שנים ויהי' כך עכ"ל הרי מבואר כמ"ש °) וא"כ תימא רבה על רמ"א שצירף לזה סכום מדה לומר דג"כ אין איסור אלא בעושה חשבון וזה לא עלה על דעת שום פוסק ראשון או אחרון לסתור מה שמפורש במשנה וגמרא גם רש"ל שהביא לקולא זו של הג"א גבי מקח ומנין מ"מ גבי מדה כת' שבעו"ה אין מוחה בדבר שמזכירין שם מדה ע"כ נלע"ד דנהי דא"א למחות בדבר הזה להזכיר שם מדה דכבר נשתקעו בזה ורמ"א אינו מספיק ליישב המנהג אפי' לדעתו דכבר אנו רואין בכל שבת מנהג הרע שעושה חשבון עמו כמה לקח כבר וכמה עכשיו וכן מדקדקים הרבה במדיד' שלא יחסר לו אפי' כל שהוא וא"כ אין ראייה מהמנהג הזה ומוטב יהיו שוגגין כו' אבל חיוב יש בדבר שלא להזכיר כלל מדה הנה מלא לי כלי זה כמשמעות המשנ' ובענין הזכרת דמים גם בזה יש מנהג הרע שחושבין כמה לקח וכמה לוקח עכשיו ודיקים אל ילכו בה להזכיר כלל דמים כי זהו עיקר מקח וממכר וכמ"ש התוס' והרא"ש והר"ן והטו' וש"ע והג"א יחידי בדב' זה ודי בזה להציל מעונש מאן דמזכי' שם דמי' אבל אין לעשות כן דהא אפשר לעשות בהיתר שיוכל לומר דרך מנין תן לי כך וכך ולא יבואו לחשבון עד מחר ובמידי דאין בו מנין כגון בשר יוכל לומר תן לי חתיכה ומחר נשים אותם כמ"ש בסעיף ב' כנלע"ד: (ג) היינו בדבר שאין ידוע כו'. בהג"א כ' חילוק זה על הזכרת דמים אלא שרמ"א ס"ל דהן שוין וע"כ כ"כ על מדה ובאמת חלוקים הן כמו שהוכחנו נמצא דבמדה אסו' אפי' בדבר ידוע אפי' לדעת הג"א וזה ברור בעיני: (ד) וי"א דלמעט כו'. פי' בשבת שאינו מטלטל אלא מזווית לזווית טוב

מגן אברהם

להטיל טבעת במדה (מרדכי וש"ס ד"מ) וזה ההיתר למוכר ועס"ד: ג במנין. שכן דרך בע"ה להיות מונה בתוך ביתו לידע כמה הוא נוטל שלא יטול אלא כפי הצורך: ד וכן בסכום דמים. אבל מל' הטור והש"ע משמע דאסור להזכיר דמים כלל שכתב שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין משמע דדמים אפי' בלא סכום וחשבון אסור: ה שאין מקחו ידוע. פי' שאין לו קצבה ומחוסר פסיק' אז אסור לומר תן לי בפשוט או בב' אפי' נוטל מה שנותן לו דאז א"ל שאין כונתו אלא לומר מה שצריך שהרי אין יודע מה יתן לו. כתב ד"מ וכ"ל דה"ה לענין מדה לא אסרו להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו ידוע אבל בדבר שמדתו ידוע רק שמודיע לחנוני כמה צריך שרי עכ"ל פי' דדוקא כשאומר ד"מ תן לי מדה אגוזי' או דבר שאין רגילין למדוד דאז אינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו ואם כן אין כונתו לומר כמה הוא צריך אבל בשכר וכיוצא בו כונתו להודיע כמה הוא צריך ושרי [והע"ש לא ע' בד"מ] וזה ההיתר ללוקח וההיתר המוכר עס"א. וצ"ע למה לא נהגו עתה כן וכת' בש"ג דמותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות ע"ש: מה שנוהגין שכותבין פ' הניח כך וכך מעות ופ' כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח מהם ועושה נקבים כמנין היין שלוקח אסור דאסור להסתכל באותו כתב שכתוב בו סכום המעות כמ"ש סי' ש"ז סי"ב (ב"י בשם הרא"ש כלל כ"ב) ומשמע דאסור ג"כ לכתוב בפתקאות סכום מעות וכשלוקח היין מניח הפתק במקום ששם האיש כתוב דאסור לקרות בפתקאות האלו דהוי שטרי הדיוטות ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר: וגבאי צדקה אפשר דמותרין בפתקאות כמ"ש סי' ש"ז ומ"מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין וכן נהגו הקדמונים ומשמע דאם כתב שם האיש לבדו מותר לקרות ולעשות נקבים דלא מקרי שטרי הדיוטות אלא שטר שכתוב בו איזהו עסק ומ"מ צ"ע על הרא"ש דהרי משמע פ' שבועה דאפי' רשימה בעלמא אסור לעשות לסי' וכ"כ הרמב"ם ספי"א הרושם רשמים בכותל ח"ב ואם כן כ"ש דאסור לעשות נקב לסימן ועסי' שמ"ה: ו בשינוי קלות. ע' בע"ש ודבריו סתומים: ז וי"א דלמעט. צ"ע דמשמע דכ"ע מודין בזה כמ"ש סימן של"ג ס"ב

באר הגולה

בפ"ט מהי"ט בשם הירושלמי ד ביצה כ"ט משנה ה שם בברייתא ו פלוגתא דת"ק ורשב"א ויש שם חילופי גרסאות וכ' הרא"ש שיש ליזהר בשניהם וכ"כ הרמב"ם שם ז שם במשנה ח שם בגמרא ט ע' תוספת שם

נתיב חיים

שכג ט"ז סק"ב °) וא"כ תימא רבה על רמ"א. נ"ב ואני אבוא אחריו למלאות דבריו דאי כדברי הרמ"א מאי הא קשיא להו לתו' פירש"י פשיטא דאסור ואמאי פליג רשב"א הא תנינן לעיל במתני' אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא יזכירו לו שם מדה התם איירי בשאין מדתו ידוע וכאן מדתו ידוע ומש"ה פליג הרשב"א וכמו שהביא המ"א חילוק זה בשם ד"מ וע"ק אמאי צריך תוס' להגיה בת"ק סכום מנין ה"ל להגיה גי' רש"י סכום מדה ודוקא סכום מדה אסור אבל שם מדה כיון דמקחו ידוע מותר להזכיר. אלא ש"מ דראבי"ה לא מחלק בכך אלא לענין שם דמים ולא בשם מדה. עם כל זאת ראוי להחמיר שלא להזכיר בשבת וי"ט שם מדה אלא מלא לי כלי זה אבל מה שהשיג הט"ז בזה דה"ל לתוס' להגיה גי' רש"י שם מדה וכפי סבר' ראבי"ה אין בו השגה כלל דהא לשיטתו כפי הגהת מהד"מ איכא למימר דלא ס"ל תוס' הך סברת ראבי"ה אפי' לענין שם דמים אבל אנן דאית ליה הך סברא אית לן למימר כמו לענין מדה אבל לשיטת מהרש"א ס"ל לתוס' סברת ראב"ד מוכח שפיר דלא ס"ל לתוספות הך דינא דהרמ"א ודוק:

באר היטב

(ג) בסכום. אבל מלשון הטור והש"ע משמע דאסור להזכיר שם דמים כלל אפי' בלא סכום וחשבון מ"א: (ד) מקחו ידוע. שאין לו קצבה ומחוסר פסיקא אז אסור לומר תן לי בפשוט או בב' אפילו נוטל מה שנותן לו דאז אין לומר שאין כונתו אלא לומר מה שצריך שהרי אין ידוע מה יתן לו. וכתב ד"מ וכ"ל דה"ה לענין מדה לא אסרו להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו וידע אבל בדבר שמדתו ידוע רק שמודיע לחנוני כמה צריך שרי עכ"ל פי' דוקא כשאומר ד"מ תן לי מדה אגוזים או דבר שאין רגילין למדוד דאז אינו יודע כמה מחזיק המדה ואינו יודע אם יהיה צריך יותר או לאו וא"כ אין כוונתו לומר כמה הוא צריך אבל בשכר וכיו' בו כוונתו להודיע כמה הוא צריך ושרי וזהו ההיתר ללוקח וההיתר המוכר עס"א. וצ"ע למה לא נהגו עתה כן. וכתב בש"ג דמותר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות ע"ש עכ"ל עמ"א. ועיין ט"ז שהאריך ומחמיר בדברי' אלו ע"ש. מה שנוהגין שכותבין פלוני הניח כך וכך מעות ופ' כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח מהם ועושה נקבים כמנין היין שלוקח אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות כמ"ש סימן ש"ז סי"ב ב"י בשם הרא"ש ומשמע דאסור גם כן לכתוב בפתקאות סכום מעות וכשלוקח היין מניח הפתק במקום ששם האיש כתב דאסור לקרות בפתקאות האלו דהוי שטרי הדיוטות ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר. וגבאי צדקה אפשר דמותרין בפתקאות ומ"מ טוב להחמיר היכא דאפשר בגרעין וכן נהגו הקדמונים מ"א וע"ש: דלמעט

ביאור הגר"א

אמן מכילין יתיה: אבל. גמ' שם: ס"ד שם דמים. כגי' הרי"ף בת"ק סכום מקח וכמ"ש הר"ן דל"ד סכום וכמש"ש כ"ז ב' אין פוסקין דמים כו' וכמ"ש רש"י בד"ה סכום מקח דמים וכ' תוס' שם ד"ה שלא. וקשה כו': ולא סכום מדה. כגי' רש"י בדברי ת"ק סכום מדה: ולא סכום מנין. כגי' ר"ח בת"ק סכום מנין: לומר הרי כו'. תוס' שם ונקט הטור כולהו פירושים להחמיר וכ"כ הרא"ש וכ"ל דט"ס בטוש"ע וצ"ל שם מדה וכמ"ש רש"י בד"ה סכום מדה כו' וכ"כ הרמב"ם שלא יזכיר לו שם מדה ולא סכום מנין וכ"כ הטור למעלה אסור להזכיר לו שם מדה כו' וכמ"ש רבא בגמ' וכ"מ מדסיים לומר הרי כו' ולא כ"כ במדה: וכן בסכום דמים. הג"א שמפרשים סכום מקח כמ"ש בסכום מנין: וכן בסכום מדה. כ"כ ד"מ ולמד מדברי הג"א שה"ה לסכום מדה: ואע"ג. כמ"ש אין פוסקין כו' ככ"ל: היינו כו'. דבהמה אין מקחו ידוע הג"א שם ולמד ד"מ כן לענין מדה שא"ר שם ג"כ בכה"ג: וכיוצא בזה. שם בגמ' אתקין רבא כו': אפי' אין. רש"י שם ד"ה דדרו בהגרא כו': כגון. רש"י: וי"א. כמ"ש בשבת קכ"ז א' וחילקו תוס' בפ"ד דר"ט בין שבת לי"ט דבשבת כיון שאין מטלטל אלא מזווית לזווית מותר ולא הוי כעובדא דחול ולכן למעוטי בהילוך עדיף משא"כ בי"ט שמוליכו לחוץ וס' ראשונה הוא הטור ס"ל שאין לחלק משום דכשנותן הכדים בקופה הוא עובדין דחול כמ"ש הר"ן ובסי' תק"י ס"ח פ' בהג"ה כי"א אלו: מותר להטביל. כ"מ מדברי הרי"ף בפ"ב דר"ט י"ח א' שהביא תי' דר' יוסף ורב ביבי: ויש אומרים. הרא"ש וכ' דתי' דרבה ורבא עיקר ע"ש: וי"א. ויתן במתנה כו'. דמותר כה"ג כמו שמקנין לולב בי"ט א' של חג ומקנה קמחו לאחרים וקונין מש"מ אפי' בשבת מרד' פ"ב דר"ט: ויחזור. כמ"ש בע"ז ע"ה ב': ואם הוא. פ"ב דר"ט שם מדלין בדלי ול"ד דלי כמ"ש בירושלמי

מחצית השקל

הטבעת נחסר המשקה מן המדה א"כ אין המדה שלימה אפי' ממלאה: ועסי"ד. ר"ל שם מבואר ההיתר ללוקח באיזה לשון מותר לומר לו ליתן לו מדה או מנין. וכן כוונת רמ"א במ"ש ועוד יתבאר לך בסמוך טעם המקילים ר"ל להציל הלוקח מאיסור:(ס"ק ג) במנין כו' שכן דרך בע"ה כו' ועי"ז אינו ניכר שמתכוין למנין דרך מו"מ: (ס"ק ד) וכן כו' משמע דדמים כו' מדלא כ' סכום דמים משמע דדמים אסור אפי' בלי סכום ר"ל שאינו מסיך אותו עם מה שלקח כבר: ומ"מ רמ"א לא כ' לשון י"א שכן נודע דרכו במקום שאינו מבורר להדיא שדעת המחבר אינו כן אינו כותב י"א: (סק"ה) שאין מקחו כו' כ' ד"מ וכ"ל דה"ה כו' וע"ש לא עיין בד"מ דס"ל דשם מדה אסור להזכיר בכל ענין ולכן פי' מ"א רמ"א וכן בסכום מדה דוקא כה"ג אסור אבל בלא"ה שרי. ר"ל פי' שאינו מזכיר שם מדה אלא אמר סתם מלא לי כלי זה עשרה פעמים וכה"ג אבל להזכיר שם מדה ודאי אסור עכ"ל ע"ש: והלא בד"מ מבואר דגם במידה מותר מה שמותר בדמים ואין חילוק בין דמים למדה אולם אע"פ שהאמת עם מ"א בפי' דברי רמ"א שמתיר גם במדה מ"מ הט"ז חולק על רמ"א וס"ל נדינא דבמדה בכל ענין אסור כדעת הע"ש. והיתר המוכר שלא יכשל באיסור מדידה מבואר בסעיף א'. עד השנתות לא מצאתי בש"ג. אך ראיתי שגם בספר כה"ג מביאו בשם ש"ג: ומסברא אין חילוק בין עד השנתות ובין מלא כלי הן לגבי מוכר שצריך למעט או להוסיף מעט וכן הלוקח צריך דוקא דבר שקצבתו ידוע ואינו מזכיר סכום והחשבון עם מה שלקח כבר וא"כ מאי רבותא דעד השנתות. ואפשר קמ"ל אע"פ כשמדקדק בדבורו עד השנתות (וכן עשוי למדה) נראה יותר שכוונתו שמכוין למדה אפ"ה מותר: מה שנוהגים כו' כמ"ש סי' ש"ז כו' משום שטרי הדיוטות וכ' ע"ש הביא דבריו בס' א"ר סימן ש"ז וז"ל ע"ש ונלע"ד דה"ה דיש לאסור לפ"ז הצייכ"ין בלשון אשכנז שעושים מכתב מה שחייב ליתן לו מן המשקה וכן הצייכי"ן שעושים מחבר לפמ"ש המחבר לעיל סי' ש"ז דבטבלא ופנקס אפי' אם הוא חקוק אסור לקרותו: ליקח גרעין לסימן. ר"ל שנותן גרעין במקום ששם האיש כתוב ודרך משל לכל מדה שלוקח מניח גרעין אחד דכה"ג ליכא משום שטרי הדיוטות כיון שאינו כתוב רק שם האיש וכמ"ש מ"א אח"ז: וג"ל כו' כמ"ש סי' פז במ"א ס"ק טז דלצורך מצוה שרי: משמע דאם כתב שם האיש לבד מותר מדכתב הרא"ש דאסור להסתכל באותו כתב שכ' בו סכום המעות משמע דזה דוקא מיקרי שטרי הדיוטות ולא שם האיש: נקב לסי' ועסי' ש"מ סעיף ה' כנ"ל ושם מתיר לרשום בצפורן ומהרש"ל שם כ' דוקא בקלף הקשה אבל לא בנייר וב"ח אוסר אפי' בקלף ע"ש: (ס"ק ז) וי"א דלמעט. צ"ע דמשמע דכ"ע מודו בזה. דבמס' ביצה ריש פרק המביא תנן המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה. אבל מביא הוא על כתפו כו' וכ' התו' וז"ל תימה דאמרי' בשבת פ' מפנין. מפנין ד' וה' קופות (ודין זה הוזכר בסי' שלג סעיף ב') מפני האורחים ומפני ביטול בה"מ. וי"ל דהתם מיירי באין יכול להוציא לחוץ (דהא מיירי בשבת) ואין רואים אותו לכך מותר. והכא מיירי בי"ט שיכול להוציאו ורואים אותו ולכן אסור דהרואה אומר לצורך חול מביא אותן וסיימו ובזה א"ש דשם בשבת אמרי' דלמעט בהילוך עדיף דהיינו להביא בסל ובקופה מלהביאו מעט מעט דממעט בטרח' ומפיש בהילוך והכא אמרי' איפכא היינו טעמא דבשבת דליכא חשש רואים עדיף למעט בהילוך אבל ביו"ט דאיכא חשש רואים ואיכא כעובדא דחול. לכן עדיף למעט במשא דרך שינוי הרי דמוכח דבשבת אדרבא למעט בהילוך עדיף מהכרח תמיהת התו' וא"כ קשה למה כתבו המחבר בלשון י"א וגם על דעה א' שכ' שצריך לרבות בהילוך קשה. ומ"ש הטור כו' דמזה שפט הרב"י דהטור חולק על התו' ואין מדברי הטו' הכרח דהטו' מיירי במבוי המעורבת דמותר להוציא ושבת וי"ט שוין: מיהו בר"ן משמע כו' דמיישב תמיהת התו' הנ"ל וז"ל ר"פ המביא לא יביאם בסל ובקופה לתת שלש וארבע בתוך קופה אחת מפני שנראה כמעשה חול לתת משאות כו' ואף ע"ג דמסקינן בפ' מפנין דאפושי במשא עדיף כו' שאני הכא דעביד עובדא דחול כו' עכ"ל נראה מדבריו דאינו

(ה) דלמעט בהילוך עדיף ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם א' מלהביא כל אחת ואחת בפני עצמה :

ו י ח (ו) מדיחים כלים לצורך היום ט כגון (ז) שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר סעודה שלישית אין מדיחין וכלי שתייה מדיחין כל היום שכל היום ראוי לשתיה :

ז (ה) כ מותר להטביל י כלי חדש הטעון טבילה יא ל ויש (ח) אוסרים מ וירא שמים יצא את כולם ויתן הכלי לעכו"ם יב (ט) במתנה (ו) א] ויחזור וישאלנו ממנו ואינו צריך (י) טבילה :

הגה ואם היא כלי שראוי למלאות בו מים יג (יא) ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה [המגיד פרק ד' מהלכות יום טוב והגהות מיימוני פרק כ"ג מהלכות שבת] :

ח ° נ כוס ששתה בו עכו"ם יד (ז) מותר (יב) להדיחו לדברי הכל :

מותר

עסי' שכ"א ס"ה

ס"כ ותלמוד ערוך הוא ומ"ש הטור ולמעט במשוי עדיף מיירי שמוליכין דרך מבוי המעורבת דשכיחי בו רבים וכמ"ש סי' תקי' ס"ח מיהו בר"ן משמע דכשמתן כדים בקופה הוי כעובדא דחול וע"ש בהג"ה דפסק כי"א ע"ש : ח מדיחין. ואפי' י' כוסות שאם יצטרך באחד שותה וה"ה שמציעין י' מטות [רוקח] : ט כגון שנשאר. משמע דאם יודע שלא יצטרך עוד אסור להדיח וכמ"ש סי' ש"ב ס"ג וכ"כ מהרי"ל שלהאוסרים לשתות בין מנחה למעריב אסור להדיח הכוס : י כלי חדש. אפי' היה לו קודם י"ט [רלב"ח סי' ע"ז] : יא ויש אוסרין. ואע"ג דכלי שנטמא בטומאה דרבנן מותר להטבילו וי"א דטבילת כלי חדש דרבנן שאני התם דעכ"פ היה ראוי להשתמש בו בדברים טמאים משא"כ כלי חדש דלא חזי כלל קודם טבילה מיחזי כמתקן [מ"מ פ"ד מי"ט] ואם עבר והטביל כלים לא ישתמש בהם כמ"ש סימן שי"ח [רמב"ם] ואפשר דיש להקל בדיעבד מאחר דיש מתירין לכתחלה ממ"ש סי' ת"ה ס"ט : יב במתנה. כיון שלצורך שבת הוא ועמ"ש סי' ש"ו : יג ימלאנו מים. וכ"ל דלא יברך דהא אינו מוכח שעושה לשם טבילה וכ"כ בתשב"ץ קלף : יד מותר להדיחו. דהא גוף הכלי היתר הוא והיין אסרו וכשמסירו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי ומשמע בשבת דף מ"ז בתוס' דאפי' יש בכוס פרורי פת ששרה בו העכו"ם מותר לטלטלו ולא הוי בסיס לד"א דבטלי לגבי כוס עסי' ש"ח סכ"ז : אסור *) לבטל איסור בשבת או בי"ט דאין לך תיקון גדול מזה כמ"ש בי"ד סימן צ"ט ס"ו והיכא דמקלי קלי איסורא שרי כמ"ש סי' תק"ז ס"ב אבל מותר לשער ששים אפי' נתערב בע"ש ולא נודע לו עד בשבת [ת"ה סי' כ"ד] עסי' תל"ה ס"ט כ"ל דיבש ביבש שנתערב מותר להשליך א' בשבת דאינו אלא חומרא

טוב למעט בהילוך ולא אמרו בגמרא דצריך שלא יביא בסל כו' היינו בי"ט שהוא מולי' אותם לחוץ והרואה אומר לצורך חול מביאם : (ה) מותר להטביל כלי חדש הב"י כ"כ בשם הרי"ף דלא כת' רק טעם רב יוסף ורב ביבי ולא הביא תי' רבא ורבה וכ' הרא"ש דלפי הטעמים שהביא הרי"ף מותר להטביל כלים חדשים בי"ט הלכך נראה דטעמא דרבה עיקר דהלכתא כותיה לגבי רב יוסף וכן מצינו זה הטעם גבי שופר ולולב במגילה וכן רבא בתראה הוא ומאלו ב' הטעמים אסור להטביל כלים חדשים בי"ט עכ"ל ותמהתי על פה קדוש דהרא"ש בזה דמ"ש דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף אין זה קושיא דהכא רב ביבי נמי פליג על רבה ומ"ש עוד דטעמא דרבה איתיה גבי שופר ולולב כו' °) תמהתי ע"ז דשם מותר בי"ט אלא דבשבת גזרו כן אבל כאן דגם בי"ט אסרו כן כדאיתא בגמ' וס"ל לרבה גזירה י"ט אטו שבת בזה לא ס"ל לרב ביבי כן דלית ליה שום גזירה כמ"ש הרב המגיד שם ותו כ"ל דגם לרבא אין מוכח איסור בכלים חדשים מכאן דהדרבא מדאנו מתירין בברייתא שם ולד הטומאה להטביל בשבת כיון דהוא דרבנן וכלים חדשים נמי טבילתן מדרבנן כמ"ש הרב המגיד בפ"ד מי"ט בשם הרמב"ם ופ"ז דמ"א וא"כ טבילת כלים חדשים נמי מותר ואף שהרב המגיד כת' שם ס"ל ג"כ איפכא דטבילת כלים חדשים גרעי מכלים טמאים ואפי' מאן דלא חייש לטעמא דרבא משום מתקן היינו בכלים שגם קודם היו ראוים לטמא משא"כ בכלים חדשים שלא היו ראוים כלל תחלה וס"ל אסור משום מתקן מ"מ אין כאן הוכחה מטעמ' דרבא שאמר מתקן היאך הוא סובר בכלים חדשים דאפשר שהוא מודה שבהם מותר כיון שהם דרבנן כמלאו דברי הרי"ף מאוורים דלא הביא כך דרבא דלדידיה יש סברא לאיסור ולהיתר בכלים חדשים ולהכי טעמי דרב יוסף ורב ביבי הוי ודאי להיתר כיון דלא ס"ל כלל הא דמתקן וכ"ל דגם הרמב"ם ס"ל כן להיתר בכלים חדשים מדכתב בפרק כ"ג דשבת אסור לטבול כלים טמאים בשבת מפני שהוא מתקן כלי כו' מדנקט כלים טמאים משמע טמאים גמורים באב הטומאה' דזה הוה מתקן גמור משא"כ בכלים חדשים שהטבילה מדרבנן זה נכלל במ"ש בפ"ד די"ט נטמא הכלי במשקין טמאים שהם ולד הטומאה' מטבילין אותו לפי שהוא טהור מן התורה כו' וא"כ ה"ה בכלים חדשים דמותר ואע"ג דה' המגיד נסתפק בכלים חדשים לדעת הרמב"ם כמ"ש בפ"ד די"ט מ"מ נראים הדברים שתופס להיתר מדלא נקט בפכ"ג דשבת כלים סתם דהוה נכלל הכל אלא סמך עצמו על מ"ש בפ"ד די"ט דדוקא טמאים דאורייתא אסורים כמו דהרמב"ם ס"ל שפיר גם כתי' דרבא משום מתקן ולא הביאו משום שלא תטעה לומר אף בכלים חדשים הוה כן וכסברת הרא"ש ע"כ לא הביאו כלל וסמך על מ"ש בשבת נמצא דשפיר כת' ב"י דלרי"ף ורמב"ם מותר טבילת כלים חדשים בי"ט וראיתי להרב רש"ל שכת' בפ"ב די"ט סי' ט"ו וז"ל הקאר"ו כת' דכיון דלהרי"ף ורמב"ם משמע דשרי לטבול כלים חדשים בי"ט הכי נהגינן וטעה טעות גדולה דהא כת' הרמב"ם בפכ"ג דשבת דאין מטבילין כלים משום דמתקן ולפ"ז כלים חדשים נמי אסורים וכן יש לתמוה על ה' המגיד שנראה כמסופק בדברי הרמב"ם אם סובר טעם דמתקן ולא עיין בפכ"ג דשבת עכ"ל וגברא רבא חזינא אבל תיובתא לא חזינן כלל וכ"ש שלא היה לו להקל בכבוד רבינו הגדול הב"י וה' המגיד לייחס עליהם טעות כזה שלא עיינו בפכ"ג דשבת וזה היה חסרון אין לייחסו כ"א על הקטנים אבל לא על גדולי ישראל כמותם דודאי ראו וראו וה' המגיד עצמו כת' בפכ"ג דדעתו לכתוב דין טבילת כלים חדשים פ"ד די"ט אלא ודאי דיפה כתבו להרמב"ם כיון דנקט כלים טמאים משמע דאורייתא בזה נסתפק ה' המגיד בכלים חדשים אבל לא נסתפק אם ס"ל לרמב"ם טעמא דמתקן דודאי ס"ל כמ"ש בשבת בכלים טמאים אלא דבכלים חדשים נסתפק ה' המגיד אם ניזל בתר דאורייתא או ניזל בתר היכא דשייך טפי תיקון וא"כ אפי' למ"ד דל"א למתקן בטומאה מודה בהא כיון דלא הוי ראוי כלל תחלה וכ"ש למאן דס"ל טעם דמתקן והב"י ניחא ליה בהך גיסא דדוקא דאורייתא אבל כלים חדשים שהם מדרבנן דינם כמו ולד הטומאה דמותר בי"ט כ"ז נראה ברור ופשוט לע"ד אחר העיון : (ו) ויחזור וישאלנו. בי"ד סי' ק"כ סט"ז כתבתי שצריך לטובלו ביום א' בברכה אלא כיון שאינו כמלא מפורש לא יברך אבל הטבילה אח"כ הוא חובה ע"ש : (ז) מותר להדיחו. הרא"ש נתן טעם לזה דל"ד דטבילה דהתם האיסור בגוף הכלי מיחזי כמתקן והכא גוף הכלי היתר והיין אוסרו וכשמדיחו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי עכ"ל ולכאורה קשה למה לא כת' בש"ע כוס ששתה בו עכו"ם יין ולק"מ דממ"כ

י שבת ק"מ בברייתא כ כן הוכיח הרא"ש מדברי הרי"ף וכן משמע מדברי רמב"ם בפ"ד מהי"ט ל רא"ש וה"ה שם בשם הרשב"א מ ב"י נ ר"י בת"ח

נתיב חיים

°) ט"ז סק"ה תמהתי ע"ז דהא. כ"כ ולק"מ די"ט ושבת חד גזיר' היא כמ"ש תוס' ד"ה י"ט וכו' ביצה דף י"ח מהו אית לך למימר דלא נגזור בור בחצירו אטו בור בר"ה ע"ז מייתי הרא"ש ראיה אלימתא הלא כמו כן מצינו בלולב ושופר ולא נאמר דבשבת חייב בתקיעת שופר כשיש לו שופר בביתו או לולב אע"כ דגזרי' אטו ר"ה:

אשל אברהם

א] ויחזור. וכת' הרשב"א סי' תפ"ח חוכך בהיתר זה דהוי כהערמה ואסור ע"ש :

דגול מרבבה

*) היינו לדעת ש"ע שם בי"ד אבל לדעת רמ"א אפי' בחול אסור לבטל לכתחלה אפי' איסור דרבנן היכי דלא מיקלי קלי איסורא ואפי' באיסור דרבנן אסור משום מתקן משום דקודם ביטול לא חזי כלל ועי' במג"א ס"ק י"ד אלא דהם המג"א קאי לדעת הש"ע שם א"כ אין חילוק בין קלי אסורא או לא שהרי הרשב"א שמתיר להוסיף על איסור דרבנן לבטלו יליף מן העצים שנשרו מן הדקל והרא"ש שאוסר סובר דשאני עצים דמקלי קלי איסורא וא"כ איך מסיים המג"א והיכי דמקלי קלי וכו' וממ"כ לדעת הרשב"א כל איסור דרבנן דמקלי מותר גם ביו"ט ולדעת הרא"ש היכי דלא קלי איסור אף בחול אסור לבטלו :

חתם סופר

סי' שכג במג"א ס"ק יד בד"ה אסור לבטל. נ"ב צ"ע בתוס' פסחים דף מו ע"א ד"ה עד שתאפה ובר"ן שם ואולי כיון דאי עבר ובטלה מבוטל אמרינן הואיל וצ"ע ועיין תשובות ח"ס חלק ששי סי' לג וח"ס יו"ד סי' שיט |וז"ל בח"ס חלק ששי סי' לג בתוס' כתבו שיבטלו ברוב והרי"ף לא כתב תקנתא ונדחק הר"ן שלא רצה לגלותה ולפענ"ד דס"ל כתה"ד סי' נד דאין לבטל איסור ביו"ט ותוס' ס"ל כיון שיכול ליתנה לכהן קטן לא הוה תיקון כל כך והא דלא כתב תיקון לתת לכהן גדול שכבר העריב שמשו וזה לא מיתרץ בדברי המלחמות ור"ן ע"ש דבהערב שמשו כגון שטבל מבעוד יום לקריו וי"ל דס"ל כמ"ש המג"א סי' תרו ססק"ח דאי אחר טבילה ראה מים חלוקים או עכורים צריך לחזור ולטבול ועיין במשנה ריש פרק יוצא דופן ועיין סברת ר"א בר צדוק בנדה דף יג ע"ב ועיין ברמב"ם פז מהלכות תרומות הלכה ד' ה' ובכ"מ שם הלכה ח' והשתא אין אנו בקיאים בשמיר' טהרה וצריך שתהיה טבילה סמוכה לאכילה ממש נמצא

באר היטב

(ה) דלמעט . עסי' תקי' ס"ח בהגה"ה דפסק כי"א : (ו) מדיחים . יו"ד כוסות שאם יצטרך באחד שותה וה"ה שמציעין י' מטות . רוקח : (ז) שנשאר . משמע דאם יודע שלא יצטרך עוד אסור להדיח מ"א וכ"כ מהרי"ל : (ח) אוסרים . ואם עבר וטבל יש להקל בדיעבד עיין מ"א : (ט) במתנה . כיון שלצורך שבת הוא ועיין סימן רס"א סעיף א' : (י) טבילה . אבל ביום א' יטביל בלא ברכה ט"ז : (יא) ימלאנה. ונראה לי דלא יברך דהא אינו מוכיח שעושה לשם טבילה מ"א בשם התשב"ץ : (יב) להדיחו . דהא גוף הכלי היתר הוא והיין אוסרו וכשמסירו אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי . ומשמע בשבת דף מ"ז בתוספת דאפילו יש בכוס פרורי פת ששרה בו העכו"ם מותר לטלטלו ולא הוי בסיס לדבר איסור דבטילי לגבי כוס עיין סימן ש"ח סעיף כ"ז . אסור לבטל איסור בשבת או ביום טוב דאין לך תיקון גדול מזה כמ"ש בי"ד סימן צ"ט סעיף ו' והיכא דמקלי קלי איסורא שרי כמ"ש סימן תק"ז סעיף ב'. אבל מותר לשער ששים אפילו נתערב בערב שבת ולא נודע לו עד בשבת ת"ה סימן ל"ד . ונראה לי דיבש ביבש שנתערב מותר להשליך

שערי תשובה

סי' שכג (בש"ע ס"ז) מותר להטביל כלי חדש כו' ועיין בשאגת אריה סימן נ"ו וסימן נ"ז שהאריך בזה והעלה דבשבת ויו"ט אסור אבל בין השמשות של ע"ש ויו"ט אין מטבילין כלי מתכות שצריך טבילה מה"ת אבל כלי זכוכית שהוא מדרבנן מותר אבל בהש"מ דשבת ויו"ט גופייהו אפי' כלי זכוכית שלד"ה אין מטבילין אותם משום דהו"ל טבילה זו שלא לצורך היום אלא לצורך חול ואסור ועיין בשו"ת בית אפרים מ"ש בדין זה על דברי אא"ז מהרש"א והש"א שהקשו על הרמב"ם בזה :

מחצית השקל

דאינו מחלק בין י"ט לשבת אלא בנותן שלש או ארבע תוך קופה אחת דדמי לעובדין דחול גם בשבת אסור וע"י קופה עצמה ואינו נותן כלום תוך הקופה גם ביו"ט מותר. וע"ש בהגהה לקמן סי' תק"י דפסק רמ"א אפי' ביו"ט מזוית לזוית באותו חצר אם אינו מוציאו לחוץ מותר להביא בקופה וכדברי התו' וי"א הנ"ל וגם לא הזכיר חילוק הר"ן אם נותן ג' או ד' תוך קופה א' או לא: (ס"ק ח) מדיחים כו' שאם יצטרך בא' כו' משמע אפי' יודע שלא יצטרך לכלם. מ"מ מותר להדיח כל העשרה כיון דעכ"פ כל או"א ראוי לו: (ס"ק ט) כגון כו' וכמ"ש סי' שב סעי' ג' דמה"ט אין מקפלים הטלית: דלהאוסרים לשתות כמבואר לעיל סי' רצא סעי' ב' בהגה': (ס"ק יא) ויש אוסרים ואע"ג דכלי כו' דבמס' ביצה דף יח אמרי' דלכ"ע אסור להטביל כלי טמא אפי' בי"ט ונתן רבה הטעם גזרה שמא יעבירנו ד"א בר"ה וגזרה י"ט אטו שבת ורב יוסף אמר הטעם שמא ישהא וגזרינן כלים דלאו בני שחיטה אטו כלים דבני שחיטה. ורב ביבי נתן טעם שמא ישהה הכלי מלטובלו עד יו"ט ויבא לידי תקלה שיסכה וישתמש בו תרומה כשעדיין לא טבלו. ורבא נתן טעם דהוי כמתקן כלי. ולכל הני טעמים מבואר שם דכלי שנטמא בולד הטומאה (דהיינו שנגע בראשון לטומאה כגון אם נגע דבר בשרץ שהוא אב הטומאה ואם נגע כלי באותו דבר שנגע בשרץ היינו נטמא בולד דהשרץ הוא אב והנוגע בו הוי ולד הטומאה ומן התורה טהור הוא. דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה) מותר לטבול בי"ט ע"ש הטעם וגם לרבא דהטעם משום דהוי כמתקן אם נטמא בולד כיון דאין לו טומאה דאורייתא לא הוי כמתקן והרי"ף הביא רק טעם ר"י שמא ישהא וטעם ר"ב שמא ישהה ולפי שני טעמים אלו מותר להטביל כלי חדש דלשמא ישהא ל"ל דהא לא משכחת כלי חדש דצריך טבילה ויהיה שייך ביה שחיטה ול"ל אטו כלים דב"ש וגם שמא ישהה ל"ל דדוקא בכלי טמא אם ישהנו וישתמש בו תרומה ויאכלנו עביד אסורא שאכל תרומה טמאה משא"כ בכלי חדש גם אם ישתמש בו בלי טבילה אין המאכל נאסר ניהו דעביד אסורא במה שמשתמש בו בלי טבילה. מה"ט לא הוי גזרינן שמא ישהה כיון דעכ"פ אינו אוכל איסור ולכן להרי"ף מותר להטביל כלי חדש. אבל הרמב"ם פ' כ"ג מהל' שבת העתיק הטעם שמא יתקן. ובפ"ד מהל' י"ט כ' טעם שמא ישהה ועי' במ"מ ליישב דבריו. עכ"פ לרמב"ם אסור להטביל כלי חדש משום מתקן והן השני דעות שבש"ע (גם לפוסקים כרבה משום שמא יעבירנו יש לאסור ועי' ברא"ש) ועז"כ המ"מ בפ"ד מה' י"ט ואע"ג דכלי שנטמא כו' וי"א דטבילת כ"ח דרבנן כ"ה דעת הרמב"ם (ועי' בי"ד סי' קכ) והא באיסור דרבנן לא הוי כמתקן ואין כוונות המ"מ להקל על הרמב"ם דהא הרמב"ם לא הזכיר כלל טבילת כלי חדש אלא המ"מ כ' כן לברר הדין מסברא: שאני התם כו' וכ' המ"מ דאפי' למ"ד דלא ס"ל טעם מתקן גבי כלי טמא מ"מ בכלי חדש דהוי מתקן מהאי טעמא: ואם עבר והטביל כו' ר"ל במזיד. ואפשר דיש להקל בדיעבד. ניהו דהרמב"ם אוסר והיא משנה ערוכה היינו בכלי טמא. אבל בכלי חדש דאיכא מ"ד דאפי' לכתחלה שרי ניהו דמחמירים כהאוסרים היינו דוקא לכתחלה: (ס"ק יב) במתנה כיון שלצורך שבת הוא ועמ"ש סי' ש"ו ס"ק ע"ו דאסור ליתן מתנה בשבת או לקנות קנין כ"א לצורך שבת ובספר ת"ש תמה איך כ' וי"ש יצא את כלם ויתן הכלי לגוי דהא גם בזה אינו יוצא ידי כלם דלדעת א' דמותר לטובלו אסור ליתנו לגוי דהא לאו לצורך שבת הוא דהא מותר לטובלו . א"כ במה שנותנו לגוי עב"ד איסורא לדעה א' ע"ש שהאריך. ולענ"ד לק"מ דלצורך שבת ל"ד וה"ה לצורך מצוה אחרת. ועי' לקמן סי' תמ"ד סעי' ד' וסעי' ה'. וכיון דהוי י"ש ורוצה לצאת לכ"ע הוי לצורך מצוה ומותר ליתנו לגוי משא"כ איסור טבילה לא הותר במקום מצוה. וכ' הט"ז בסק"ו וכ"כ בי"ד סי' קכ שבחול יחזור ויטבלנו דלא גרע ממשכון גוי שביד ישראל אם רואה שדעת הגוי לשקעו ביד ישראל צריך טבילה. והכא נמי ניהו דנתנו לגוי הא הגוי יניחנו ביד ישראל לכך צריך טבילה והביא עוד ראיה וכתב מ"מ כיון שהוא דין חדש שלא הוזכר בשום פוסק יטבילנו בלי ברכה או יטבילנו עם כלי אחר הצריך טבילה ויברך:(ס"ק יד) מותר כו' ומשמע כו' בתוס' ד"ה הוה מטלטלינן כו'. אסור לבטל כו' כמ"ש בי"ד סי' צ"ט ס"ו. ר"ל אע"ג דאפי' בחול קי"ל דאין מבטלים איסור לכתחלה וגם אין מוסיפים אם כבר נתבטל לפחות מששים אסור להוסיף עד ששים מ"מ כ"מ לדעת המחבר שם דס"ל באיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה שנתערב בפחות מס' מותר בחול להוסיף עליו עד ששים מ"מ בשבת אסור דהוי מתקן אבל רמ"א שם דחולק אפי' כה"ג אסור בחול ליכא נ"מ ובספר ת"ש כתב דנ"מ גם לדידן כגון יבש ביבש מין במינו שנתבטל חד בתרי דמותר אך אם רוצה לבשלו צריך דוקא ששים ומבואר בי"ד סי' קט דמותר להוסיף עד ס' כדי לבשלו ואין זה מבטל איסור דהא השתא התירא הוא ובשבת אסור ובשבת לא משכחת נ"מ דהא אסור לבשל ומ"ש בת"י בשבת הוא לאו דוקא וכן מים שלא לנו מותר לערב עם מים שלנו ברוב כמ"ש מ"א סי' תנ"ה ס"ק ט"ו ובשבת אסור גם בזה תיבת בשבת הוא לאו דוקא אלא ר"ל ביו"ט כשרוצה לאפות ביו"ט: אבל מותר כו' עסי' תל"ח ס"ט. ר"ל דקי"ל שם אין רואים מומי בכור בי"ט דהוי כמתקן ואפ"ה מותר לשער ששים וכ' הת"ה שם הטעם וז"ל ורש"י חלק ביניהם וז"ל רש"י בביצה דף כז ע"א ד"ה אלמא קסבר ר"מ ראיית בכור אינה קלה כראיית טרפה וכו' וכל עצמה של התרת הבכור תלוי בראיה שאף שחיטתה אסורה קודם שיראנה וכיון דחשיבא כ"ה הוי כמתקן. ואינו דומה לראיית טרפה שהתירו לבדקה אחר שחיטה עכ"ל (ואע"ג דרש"י כ"כ לפי הס"ד מ"מ י"ל דהסברא קיימת גם למסקנא) ובט"ז לקמן סי' תל"ט כ' טעם אחר בשלמא טרפה לא היתה לה חזקת איסור אבל בכור דה"ל חזקת איסור הוי טפי מתקן וכ' לפי טעם זה אם נתערב יבש ביבש חד בחד וא"כ ניתוסף עליו אסור לשער בי"ט אי הוי רובא דהא כה"ג ה"ל חזקת איסור: כ"ל דיבש ביבש כו' לפי שכ' בי"ד סי' קי"ט דאם נתערב חד בתרי מותר מ"מ אין לאדם א' לאכול שלשתן אפי' בזה אחר זה והוסיף רמ"א דיש מחמירים להשליך א' מהם או ליתנו לגוי אותו א' ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל וכ"מ ר"פ נוטל דאמר ר"י מעלין את המדומע בשבת דהיינו אם נתערב סאה תרומה במאה חולין דבטלה מ"מ צריך להרים סאה א' וליתן לכהן והיא יש לה דין תרומה וס"ל לר"י דמותר להרים אותה סאה בשבת דס"ל כר"א דאפילו עדיין לא הרים מותר ליתן עיניו בצד אחד לומר שמצד זה ירים הסאה ויאכל מצד אחר וכיון דמצי לאכלו בלי הרמה ס"ל לר"י דאין ההרמה נחשבת כמתקן ומותר להרים אפי' בשבת וניהו דלא קי"ל כר"י לענין תרומה ואסור להרים בשבת היינו משום דלא קי"ל כר"א דנותן עיניו בצד זה כו' אבל בנדון יבש ביבש ניהי דהמחמירים להשליך א' ודאי דמותר לאכול קודם שישליך על דעת שישליך אח"כ א' מהן ול"ח דילמא משתלי ולא ישליך כיון דההשלכה אינו כ"א חומרא בעלמא ל"ח ואם כן מותר להשליך בשבת ואע"ג דר"א שם פליג וס"ל כיון דאפשר ע"י שנותן עיניו בצד זה כו' אסור להרים בשבת מ"מ הלכה כר"י נגד רבי אליעזר וגם אפשר דהכא כיון דאינו אלא חומרא

ט ס מותר לשפשף הכלים טו (יג) בכל דבר חוץ מכלי כסף בגרתקן שהוא שמרי יין כשנתייבשו ונתקשו ע מפני שהוא ממחק לכלי כסף שהוא רך :

י (ח) פ אין חופפין כלים (יד) במלח לפי שהמלח נמחה טז כשחופף בחוזקה :

שכד דין הכנת מאכל בהמה בשבת ובו טו סעיפים :

א א אין כוברין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ ולא יניחנו במקום גבוה כדי שירד המוץ אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס אע"פ שהמוץ נופל מאליו מותר כיון שאינו מכוין :

ב ב לא ימדוד אדם שעורים לתת לפני בהמתו ג אלא משער באומד דעתו :

ג ° ד אין גובלין א (א) מורסן לבהמה או לתרנגולים (א) אבל נותנים בו (ב) מים ה ומעביר בו תרווד או מקל שתי וערב כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרווד או המקל מותר ו ומנערו מכלי אל כלי כדי שיתערב ז ומותר לערב המורסן כדרך זה בכלי אחד ומחלק אותו בכלים הרבה ב ונותן לפני כל בהמה ובהמה ומערב בכלי אחד אפי' (ג) כור ואפי' כורים (ב) ח ויש אוסרים ליתן מים על גבי מורסן בשבת ולא אמרו שמוליך בו שתי וערב אלא כשהיו המים נתונים עליו מבעוד יום (וע"ל סי' שכ"א סי"ו גבי שום וחרדל כילד נוהגין) :

ד °° ט קשים של שבלים שקושרים בב' או בג' מקומות מותר להתירן כדי שתאכל מהן הבהמה (הגה וי"א דלא שרי להתיר רק בקשר שאינו של קיימא) (הגהות אלפסי) אבל אסור לשפשף בהם בידים כדרך שעושים באוכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם דשווי אוכל בדבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל אבל מטרח באוכלא בדבר שהוא ראוי לאכילה לא טרחינן ביה להכשירו ולתקנו יותר :

ה י עצים שקצצן מן האילן ויש מאכילים אותם לבהמה בעודם לחים מתירין ומפספסין (לשון ספסוף) בהם כ להאכילם שאינם ראוים בלא שפשוף :

ו (ד) ל מחתכין ג דלועין לפני בהמה והוא (ג) שנתלשו מאתמול :

ז מ מחתכין נבילה לפני הכלבים אפי' נתנבלה היום בין שהיתה מסוכנת בין שהיתה בריאה נ והני מילי בנבילה ד הקשה (ה) שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא דמטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן (ד) [וע"ל סי' שכ"א אם מותר לחתכו ה דק דק (ו) לפני עופות] :

°עסי' שכ"א סי"ד °°ערסי' ש"ו וסי' תקי"ט לענין קש שלנו עסי ש"מ סע"ח עסי' ש"מ ס"ג וסי' תקי"א ס"ו

אין

ט"ז מגן דוד

דממ"כ נלמוד היתר דלא מיירי בשלא משקין פסיק"א דמותר להדיחו שהרי לא נאסר ואי ביין שנאסר מ"מ מותר מטעם שזכרנו : (ח) אין חופפין כלים במלח . עמ"ש סי' שכ"ו ס"י :

שכד (א) אבל נותנין בו מים כו'. בעל דיעה זאת הוא הרי"ף ורמב"ם ורא"ש וטור שזכרנו בסימן שכ"א סע"ו שפוסקין כר"י בר יהודה דאין חייב בנתינת מים עד שיגבל וע"כ שרי לגמרי ליתן מים דלא עביד מידי והא דלר"י בר יהודה אינו חייב עד שיגבל משמע דאיסורא עכ"פ איכא בנתינת מים לאו מלתא היא דהא במשנה שרי לכתחלה ליתן מים למורסן ואתיא כר"י בר יהודה אלא דכיון דא"ר התם א' נותן קמח וא' נותן מים האחרון חייב ע"כ הוא נקט ואמר אינו חייב ובאמת מותר לגמרי והב"י כ' דאיסורא מיהו איכא גם בנתינת מים והיינו בקמח שא"ל לשבת ע"כ יש מיהו איסור אבל (במורסן) שיש בו לורך להאכיל לחיה ועוף לא גזרו ותמהתי על פה קדוש יאמר כן דאטו בקמח לא הוה בו לורך לעופות ולבהמו' ובודאי אותו הנותנו מים הוא עושה ללורך זה ותו דבגמרא פרכי' דלמא ע"כ לא אמ' ר"י בר יהוד' אלא בקמח דבר גיבול כו' הרי דאינו דבעינן שיהא מפור' להיתר לר"י ולא סגי באם נא' י"ל דאתי כר"י דא"כ מאי פריך וממציא חילוק הא עדיף לן טפי לו' דאין חילוק בין בר גיבול או מורסן ונוכל לאוקמי' מתני' כר"י דהא כר' עכ"פ לא אתי' אלא ודאי שהגמ' בעי למימר דבודאי אתיא כר"י ואין שום חילוק א"כ בלא"ה ה"ל להקשות עכ"פ לא אמר ר"י אלא דאינו חייב אבל מתני' דאיכא היתר לכתחלה לא אלא ודאי דכל דלא מלינו איסור בפי' ודאי לא בדינן איסורא מלבנו וכ"ה האמת לר"י בר יהוד' ואע"ג דבדברי ה' המגיד מלינו חילוק בין איסור לחיוב למאן דס"ל דמידי דלאו בר גיבול קיל טפי שכתב וז"ל והטעם משום דאינו בר גיבול ולכך אפי' אם יגובל לא יהיה בו חיוב אלא איסור מדבריה' ומתוך כך הותר נתינת מים ואם היה גבולו אסור מה"ת היה אסור נתינת מים מדבריהם כו' ולפ"ז מ"ש אינו חייב עד שיגבל ר"ל הדבר הראוי לגבול אבל באפר אין חיוב לר"י בשום לד עכ"ל אין מזה ראיה דהוא כתב לאותו מ"ד דס"ל דבר שאין בר גיבול הוא עדיף לר"י וא"כ קשה מ"ט אר"י שם בברייתא בפ' מי שהחשיך נותנים מים למורסן היה לו לומר אפי' גובלין שאין שם חיוב דלאו בר גיבול הוא א"ו דאיסור יש בגיבול אפילו במידי דלאו בר גיבול משום גזירה אטו משום בר גיבול וא"כ ה"ה נמי במידי דבר גיבול כגון קמח פשיטא דיש איסור אפי' בנתינת מים גזירה דיגבול דהא לא עדיף נתינת מים במידי דבר גיבול מגיבול עלמו באינו בר גיבול אבל הכן דקי"ל כדעת התוספות והרא"ש דבאינו בר גיבול חמיר טפי ואפ"ה אר"י בר יהודה דאינו חייב עד שיגבל ואפי' איסור אין שם דהא אמר בפי' נותנין מים לתוך המורסן א"כ כ"ש במידי דבר גיבול שאין בו איסור בנתינת מים לר"י בר יהודה כנ"ל : (ב) ויש אוסרין ליתן מים· הוא דעת הטור דפוסק שם כרבא דבנתינת מים לחוד הוה גיבול ולעיל סי' שכ"א סע"ו נתבאר : (ג) שנתלשו מאתמול · דאילו נתלשו היום אפי' ר"ש מוד' דאסור כיון דלא לקטינהו מאתמול אקצינהו וכמאן דדחיה בידים דמי והוה כגרוגרות ולמוקים אבל בנבילה מותר דקי"ל כר"ש דמוקצה מותר : (ד) וע"ל סי' שכ"א אם מותר לחתוך דק כו'. בסי' שכ"א העתיק רמ"א תשו' מהרא"י בת"ה סי' כ"ו דאין לחותכו לבשר חי דק דק בפני העופו' דהואיל ואינן יכולין לאכלו בלא חיתוך קא משוי אוכל והוא תמוה מאד דהא כאן קי"ל כר"י דלאשווי אוכל מותר ומטרח באוכל אסור וכמ"ש בסעיף זה וא"כ למה אוסר כאן לחתוך דק דק כיון שא"א לאכול בלא"ה ובת"ה כ' וז"ל ותו דיש ליגע ביה משום איסור שויא אוכל לבהמה ומשום מטרח באוכלין לבהמה כההיא דפ' מי שהחשיך עכ"ל נראה כוונתו דעיקר האיסור משום מטרח באוכלין ומה שזכר משום שויא אוכל כדי נקטי' וכ"ל כוונתו דכל שחתכו לחתיכות חפשר לעופות לאכול אלא במה שחותך דק דק הוא טירחא כיון שאפשר לאכול בלא"ה °) ודברי רמ"א שכ' דא"א לאכלו בלא"ה הוא קשה מאוד דמן ההיתר עושה איסור ובאמת גם על ת"ה יש לתמוה דהא א"א לעופות לאכול אם אינו חותך דק דק והוה שויא אוכל ומותר ותו דהא כ' הרמב"ם שבמרסק שחת וחרובין חייב אם מרסקו משום טוחן אבל מחתכין את הנבילה כו' ואין בה משום טוחן כמ"ש בסמוך דבריו ס"מ דחותך דק דק דבלא"ה לא יוכל לאכלה אין שייך טוחן כלל ול"ע מאד מה חשב בת"ה לאסור בזה וביותר על רמ"א שכתב כאן לע' בסימן שכ"א וכאן

מבואר

מגן אברהם נ"י

חומרא בעלמא לא הוי כמתקן עבי"ד סימן ק"ט וכ"מ ריש פרק נוטל : טו בכל דבר · אפי' בחול אע"ג דזמנין דגריד מ"מ דבר שאין מתכוין הוא אבל בגרתקן הוי פ"ר וכת' מהרי"ל שהרא"ש אוסר לשטוף הזכוכית עם שבולת שועל להלהירו ע"כ ול"ע למה ואפשר דס"ל דדוקא להדיח שרי אבל להלהיר אסור עסי' של"ו סי"א : טז כשחופף בחוזקה· אבל בעלמא שרי דנמחה ממילא וכמ"ש סי' ש"ך ס"ט :

שכד א מורסן . כתב הרמב"ן במלחמות לסברא קמייתא דאם מגבל מעט מעט שרי בלא שינוי וכמ"ש סימן שכ"א סי"ד ע"ש : ב ונותן לפני כל בהמה ובהמה · אבל אסור לגבל יותר ממה שצריך וקשה דאמרינן בגמרא אפי' כור ואפי' כוריים וכו' עבב"י שנדחק בזה ולי קשה עוד דהא כתב בח"מ סימן של"ח דמאכל פרה ד' קבין ליום וא"כ היכי קאמר ר"י אפי' קביים מאי אפי' הוא זה לכן נראה דודאי לכ"ע אסור להכין יותר מהצריך ליום אלא דרב מנשיא אוסר להכין יותר ממה שרגילים בפעם א' בחול וזה התירו ר"י ועולא ככ"ל נכון : ג דלועים . ודוקא בדלועים קשים כמ"ש ס"ז : ד הקשה שא"א להם כו' · אפי' °] נאכלין ע"י הדחק בלא חתיכה שרי [ב"י] והע"ש לא דק מ"ש כאן ובסי' שכ"א דבקשין לגמרי אסור דהא קי"ל כר"י : ה דק דק לפני העופות . דדבר שהיא מלאכה כגון טחינה אסור לעשות לבהמה אפי'

באר הגולה

ס שבת נ' בברייתא ע שם ופירש"י מפני שהוא פסיק רישא דמודה ביה ר"ש פ מרדכי בשם ספר המלות : א שבת ק"מ משנה ב ביצה כ"ט ג כן פירש הרי"ף קודר הנאמר שם וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהי"ט ד שבת קנ"ה משנ' שם וכ"פ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"א ה שם קנ"ו כאביי ו שם כרבי יהודה ז רמב"ם בפכ"א סמ"ג וסמ"ק ובעל התרומה וכר' בברייתא ח שם קנה ע שבת שם וכדמפרש לה רב הונא וכרב יהודה וכפי גירסת רש"י והרא"ש י שם בגמ' רב יהודא כ שם קנ"ז ל רש"י שם והרא"ש מ שבת קנו משנה וכת"ק הרי"ף וכפירוש הרמב"ם בפרק כח נ שם בגמרא אליבא דרבי יהודה

נתיב חיים

שכד ט"ז ס"ה ד °) ודברי רמ"א הוא קשה מאוד כו' נ"ב ול"כ דהת"ה נמי פסק כר"י אלא בשיווי אוכל כי הא לחתוך דק דק דהוא טרחא יתירה בהא מלתא ר"י מודה דאסור וה"ת א"כ מאי פריך בשבת דף קנ"ה לר"ה תנן אין מרסקין וכו' אלמא לא טרחינן באוכלין אימא בכה"ג מודה ר"ה כיון דהוי טירחא יתיר' לאסור לטרוח באוכלי י"ל דמותיב ליה ממתני' מדסיפא דמתני' דאוסר מטעם מטריח באוכלין ש"מ דטעמא דרישא נמי משום מטרח באוכלין וזה כוונת רש"י ד"ה אין מרסקין סיפא דמתני' היא וחד טעמא וכן משמע בס' מגיני שלמה ליישב קושית תוס' על פירש"י ד"ה ר"י בטעם זה ע"ש וזה שהגיה רמ"א בסי' שכ"א ושכ"ד שחושש לסברת ת"ה כיון דהוי טרח' יתירא ודלא כט"ז שכתב שדברי רמ"א תימה וחסרון כי דבריו ישרים ועתיקין : °) מ"א ס"ק ד'. נאכלין ע"י הדחק. נ"ב וקשה לדבריו א"כ הכי סופלי לחיותא אמאי לא שרינן לרככן או לשוחקן כי הלא הם ראוים ע"י הדחק :

חתם סופר

בשעת אפייה היה מחוסר מעשה ולא אמרינן הואיל ולא דמי לבימי חכמי הש"ס שהיו בקיאי' בשמירת טהרה ולא היה צריך טבילה סמוך לאכילי' ממש ועוד הארכתי וכל הדברים ויותר מהמה מצאתי עתה בשער המלך פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ו' ד"ה ובהתווכחי וכו' ע"ש] ולפענ"ד ליישב התם בפסחי' כיון שקודם ביטול נמי מותר לכהן קטן אחר ביטול נמי אינו מותר אלא לכהן גדול זה לא מקרי תיקון : (שם) אסור לבטל איסור בשבת נ"ב עיין צל"ח ביצה דף מ' ע"ב ד"ה שם שנים ומצא שלשה דצידד להתיר לבטל ביום טוב דלאוכל נפש מותר התיקון ביו"ט ע"ש [מהנאון כ"ס] :

באר היטב

להשליך א' בשבת דאינו אלא חומרא בעלמא לא הוי כמתקן עבי"ד סימן ק"ט מ"א : (יג) בכל דבר . ואפילו בחול ואע"ג דזמנין דגריד מכל מקום דבר שאין מתכוין הוא . אבל בגרתקן הוי פסיק רישיה וכתב מהרי"ל שהרא"ש אוסר לשטוף הזכוכית עם שבולת שועל להלהירו ע"ש וכתב המ"א ול"ע למה ואפשר דס"ל דדוקא להדיח שרי אבל להלהיר אסור עסי' של"ו סי"א : (יד) במלח . והדחה בעלמא שרי דנמחה ממילא וכמ"ש סימן ש"כ סעיף ט' מ"א ועסי' ש"כ ס"ק ט"ז מש"ש בשם הט"ז ועסי' שכ"ו סעיף יו"ד :

שכד (א) מורסן . ומעט מעט שרי בלא שינוי לסברא קמייתא עסי' שכ"א ס"ד : (ב) מים . עיין ט"ז שכתב דה"ה לקמח אין איסור בנתינת מים ע"ש : (ג) כור . עמ"א שמעלה דלכ"ע אסור להכין יותר מהצורך ליום ע"ש : (ד) מחתכין . ודוקא בדלועים קשים כמ"ש סעיף ז' : (ה) שאי אפשר . ואפילו נאכלין ע"י הדחק בלא חתיכה כדי ב"י מ"א ע"ש: (ו) לפני עופות. הט"ז הניח דברי רמ"א בצ"ע וע' מ"א.

ביאור הגר"א

[illegible]

כמש"ש י"ח א' וסוגיא דף' בתרא מיירי שנתן המים מע"ש וס' ראשונה פי' כריב"י משום דסתם מתני' דפ' בתרא כוותיה : דע"ל סי' כו'. ר"ל כמ"ש בד"מ דלהירוש' דחייב משום לש בנותן מים לתוך הבוש ה"ה כאן דחד טעמא להו ע"ש : ס"ד וי"א. ע' גמ' דסוכה ל"ג ב' : ס"ו והוא. רש"י שם וע' רש"י פ"ב די"ע כ"ד ב' וע' תוס' דחולין י"ד א' ד"ה מחתכין. ועי"ל דאיירי [illegible]

[illegible] בהמתו וה"ז כגרוגרות ולמוקין שאין דעתו עליהם כלל שהיה מסוכנת מבערב ולמחר מתה מותר לחתכה לכלבים שמוכנת זו מבערב לכלבים היתה חולה מבערב ולמחר מתה בשבת מותר לחתכה לפני הכלבים אבל בי"ע אסור שיש מוקלה בי"ע ואין מוקלה בשבת וכ"ז דלא כדברי הש"ע. אבל ל"ע ממה שפי' דאפי' בשותע לחולה שנחלה בשבת מותר דל"ל מוקלה אלא דדחי' בידים

הגהות

סי' שכד סעיף ב' המורסן כדרכו. לריך לומ' בדרך זה : ט"ז ס"ק א' היה לו לומר אפי'. לא היה לריך לזה הדקדוק דהא בהדיא קתני במתני' אבל לא גובלים. מוקמי' לה כריב ל : סעיף ד' בקשר שאינו של קיימא. לענ"ד מדברי הרמב"ם

רעק"א

פ"י ה"ד שבת' כל הראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת וכו' משמע לכאורה דבכל ענין מותר לקושרו. וא"כ ממילא הו"ה להתירו. וכן ראיתי בהריק"ש ססי' ש"ז שהביא דברי הרמב"ם להקל. וכ' עלה ונראה דהיינו אפי' יהי' מעשה אומן לקיימו

מחצית השקל

חומרא גם ר"א מודה : (ס"ק טו) בכל דבר כו' אבל להאהיר אסור עסי' שנ"ו סעיף י"א ר"ל דשם מבואר לשרות חטין תוך מים זמן מה לערך חצי יום אסור וחייב משום זורע וא"כ ה"ה בשבולת שועל אם משטף הכלי עם המים יש איסור אלד שבולת שועל כיון דישהה תוך מים שמשטף הוי זורע : סי' שכד (ס"ק א) מורסן כו' לסברא קמייתא כו' ר"ל אפילו לסברא קמייתא דהלא דע דמ"ש בש"ע סעיף א' אין כוברים כתב הרמב"ם פ' כ"א מהל' שבת משום מרקד : ומ"ש לא יניחנו במקו' גבוה כו' כ' הלבוש הטעם משום דדמי לעובדא דחול : (ס"ק ב) ונותן כו' וקשה דאמרי' בגמ' כו' ז"ל הגמ' דף קנ"ו ע"א א"ר מנשיא חד קמי חד תרי קמי תרי ספיר דמי (פרש"י חד תודה שרגילים לתת לפני בהמה מותר לתת לפניה בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באבוס א') תלתא קמי תרי אסור (פרש"י הואיל ובחול לא יהיב להו כהאי הוי טרחא דלא צריך) רב יוסף אמר קב אפי' קביים עולא אמר אפי' כור אפי' כוריים עכ"ל הגמ' . ופסקו הפוסקים כעולא וכן פסק הרמב"ם ובש"ע העתיק לשון הרמב"ם וכתב הרב"י על לשון הרמב"ם שהוא כלשון הש"ע . שנראה מדבריו שאינו מתיר לגבל יותר מהצריך לבהמות סי"ל וכ' שדבריו מסתברים שאע"פ שהוא ע"י שינוי מ"מ למה נתיר טרחא שלא לצורך (דלא כהר"ן) ועל זה הקשה הרב"י א"א דעולא שאמר אפילו כור ואפילו כוריים אינו מתיר אלא בצריך לכור או כוריים אם כן במאי פליג על ר"מ הא ר"מ לא אסר כ"א תלת קמי תרי אבל תלת קמי תלת גם לר"מ מותר וה"ה יותר כפי הצורך לו ולכן כתב הרב"י שהרמב"ם ה"ל גרסא אחרת בש"ס ע"ש. ואם כן ה"ק ר"י אפילו קב או קביים כו' הא אפילו ד' קביס מותר דלפי הצורך ודאי מותר: ור"מ דאמר חד קמי חד באמת י"ל דר"ל ד' קבי' וקרא חד ר"ל מדה א' שדרך ליתן לפני בהמה כפרש"י כנ"ל: לכן נראה כו' אלא דר"מ כו' ר"ל דודאי ד' קביס שהוא מאכל פרה ליום אין נותנים לה בפעם א' אלא מחלקים אותן לכמה פעמים ודרך משל אם נותנים לה בפעם א' קב א' ולא התיר ר"מ כ"א ליתן לה ולגבל כ"א קב א' לפרה א' ור"י הוסיף אפילו קביי' אף על גב דדי לה בפעם א' בקב א' מ"מ התירו קביים אבל לא יותר אף על גב שמאכלה כל יום ד' קביס ועולא הוסיף להתיר אפי' כוריים היינו אם י"ל כ"כ בהמות רבות שצריכים לכוריים ביום שבת מותר ליתן לפניהם בפעם א' כל הכוריים: (ס"ק ג) דלועים כו' וכמ"ש סעיף ז' גבי נבלה דקיי"ל כר"י דוקא משוי אוכלא שרי ולא מיטרח באוכלא: (ס"ק ד) הקשה כו' אפילו נאכלים כו' וע"ש לא דק: דהרא"ש כ' על מתני' דמחתכים את הדלועים דבנתלשו מע"ש (דאי בשבת אפי' ר"ש מודה במוקצה דמחובר דמי) לגרוגרות ולמוקים דאסור דמיקרי דהינהו בידים מדלא לקטינהו מאתמול) מיירי ואם כן מאי קמ"ל וכתב הרא"ש ואשמעי' דלית בהו משום שויא אוכלא למר ומשום מטרח באוכלא למר ופי' הרב"י דבלא חיתוך הם נאכלים ע"י הדחק ולכן לר"י דלא מתיר אלא לשווי אוכלי כיון דאין נאכלים כ"א ע"י הדחק מיקרי החיתוך שווייא אוכלא וגם לר"ה דלא מתיר כי אם מטרח באוכלא ולא לשוויי אוכלא לדידיה זה מיקרי מטרח באוכלא כיון דבלא חיתוך אין נאכלים כי אם ע"י הדחק עכת"ד. הרי דבנאכלים ע"י הדחק אפי' לר"ה מותר וע"כ רב יהודה דפליג ומתי' לשווי אוכלא וכוותיה קיי"ל ע"כ אפי' אין נאכלים בלי חיתוך כלל מותר הרי דלא כעכ"ש: (ס"ק ה) דק כו' דדבר שהוא מלאכה

ח (ה) ס אין חותכין שחת [פי' ירק של תבואה שנקצר טרם נתבשל התבואה] וחרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה ע משום דבלא חיתוך נמי חזי לאכילה :

ט פ אין אובסין את הגמל דהיינו שמאכילה בידו כל כך עד שמרחיבין בני מעיה כאבוס ולא דורסין ל דהיינו שדורס לו מאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו אבל מלעיטין ק אין מאמרים את העגלים אבל מלעיטין איזו המראה למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה למקום שהיא יכולה להחזיר : הגה ודין תרנגולים ואווזים כדין עגלים [מהרי"ל] :

י ר מותר ליתן מאכל בפיהם של תרנגולים :

יא ש אין נותנין מים ולא מזונות לפני דבורים ולא לפני יוני שובך ויוני עליה ו ת ולא לפני (ז) חזיר א אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולים ויוני בייתות ב וכן ז לפני (ח) כלב שמזונותיו עליך :

יב ג מותר להאכיל (ו) (ט) תולעת המשי :

יג ד מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים מחוברים ולא חיישינן שמא יתלוש מהם אבל לא על גבי מוקצה מפני שאיסורו קל וחייש' שמא יתן לה ממנו בידים ודוקא להעמידה על גביו ממש ה אבל לעמוד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם מותר :

יד ו נוטלין מאכל מלפני חמור ונותנים לפני שור אבל אין נוטלים מלפני שור ליתן לפני חמור מפני שנמאס ברירי השור (ז) ואינו ראוי עוד לחמור : הגה ח (י) ויש מחמירים ג"כ בשאר מיני בהמות ליקח מלפני א' וליתן לפני אחרת שאינה מינה [מרדכי פ' חולין וסמ"ג וסה"ת] :

טו ז אסור לגרוף האבוס לפני שור של פטם ח אפי' אבוס של כלי גזירה אטו של קרקע דאתי לאשווי גומות ט ואסור גם כן ט (יא) לסלק התבן לפניו לצדדין:

שכה עכו"ם שעשה מלאכה בעד ישראל ובו טז סעיפים :

א א מותר לזמן עכו"ם בשבת ב ומותר א ליתן מזונות ב לפניו (א) בחצר ג ג לאכלן ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו ודוקא שהעכו"ם בחצר ד אבל אם עומד בחוץ (א) ופשט ידו לפנים שידוע הוא שיוציאנו ה או ליתן לו שאר חפצים (ב) שדרך להוציא אסור אפילו אם עומד בפנים אפילו אם ° ד החפצים של עכו"ם שהרואה אינו יודע שהחפצים של עכו"ם :

הגה

°עס"ס שמ"ו עסי' רנ"ב ס"א עס"ס ר"ס עמ"ש רסי' ש"ח עסי' שכ"ג ס"ד בהגה עסי' שי"ח ס"ב

מגן אברהם

אפי' בי"ט כמ"ש ססי' תקי"ב וסי' שכ"א ס"כ : ו ולא לפני חזיר . דארור האיש שמגדל חזירים ועבי"ד סי' קי"ז : ז לפני כלב . משמע בגמ' אפי' כלב שאינו מגדלו בביתו מותר דמצוה ליתן לו מזונות ועסי' ש"ח סס"ט : יש נוהגין לתת חטין בשבת שירה לפני העופות ואינו נכון שהרי אין מזונתן עליך ועב"י שלא כדברי הע"ש : ח ויש מחמירין . ואין למחות ביד הנוהגין היתר [ב"ח] : ט לסלק התבן· מפני שיש שנמאס ואינו ראוי לאכילה . רש"י :

שכה א ליתן מזונות. דחשיב מזונותיו עליך כמ"ש סי' שכ"ד סעיף י"א דמפרנסין אותן מפני דרכי שלום : ב לפניו . אבל לא בידו דהוי עקירה (ס"ג תוספת') ועמ"ש סי' ש"ז סי"ד: ג לאכלן . אבל אם אין הרשות בידו לאוכלו בחצר או שהוא הרבה שא"א לאוכלם שם אסו' ליתן לפניו (ס"ג במרדכי פ"ק) : ד החפצים של עכו"ם. בטור כ' או אפי' אם החפצים של עכו"ם וכ"ל דה"פ הא שעומד בחוץ ופשט ידו לפנים אסור וז"ש שהרואה שנתן לו אינו יודע שהחפצים של עכו"ם כלומר כיון שרואה שישראל נתן לו סבור שהוא של ישראל אבל אם החפץ של עכו"ם מות' לתת לפניו בחצר דהרואה שמוציאו סובר שהחפץ הוא של עכו"ם . וכ"מ במרדכי דדוקא ☞ בייחד לו מקום יש מחמירים אבל כשהוא של עכו"ם ואינו ממושכן כלל לישראל לכ"ע שרי וכ"מ ברמב"ם פ"ו שכ' כשיצא העכו"ם מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו ירא כמו שהלוהו לעכו"ם בשבת ע"ש ועמ"ש סי' ש"ז סכ"א וכ"מ ברא"ש וברמזים

ט"ז

מבואר להתיר בשוית אוכלא אין זה אלא תימה וחסרון דקדוק ובלבוש נגרר אחר רמ"א ולא הרגיש בסתירתם : (ה) אין חותכין שחת. ל' הרמב"ם בפכ"א המחתך ירק דק דק כדי לבשלו ה"ז תולדת טוחן לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין גסה בין דקה מפני שהוא כטוחן אבל מחתכין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבילה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות וכתב הכ"מ ששאלו להרשב"א למה נתן הרמב"ם טעם שהוא כטוחן דהא בגמ' נתנו טעם משום מיטרח באוכל' והודה הרשב"א שהי' קושיא והב"י תי' בדוחק ע"ש ול"נ לתרץ בדרך זה דהא כ' הרמב"ם כאן דהמחתך ירק דק דק ה"ז תולדת טוחן לאו לגופה דרין אתא כאן דהא כבר כתבו בפ"ח ואו דכאן כ' כדי לבשלו ובפ"ח לא זכרו וכ"ל דכונתו דכל מה שעושה אדם כדי לאכלו אין בו משום טוחן רק באם חותך כדי לבשלו ממילא יליכיעו עד למחר דהא בשבת לא יבשל וע"כ הוה תולד' דטוחן ולפיכך אין מרסקין השחת דאמרינן בגמרא משום אטרוחי ופי' הרמב"ם הטעם מה יש איסו' באטרוחי אוכל אלא הוא משום דכיון דיכול לאכול בלא"ה רק שעושה לתקן יותר וממיל' הוא כאלו לא הוה לאכול בשבת דהא אין בו צורך לאכילה ע"כ הוה נרא' כטוחן דטוחן ממש לא הוה דעכ"פ הוא תיקון לאכילה אלא כיון שאינו אלא מצד תיקון יותר אסור מדרבנן דנראה כטוחן ומה שסיים הרמב"ם שאין טחינה בפירות כתב ה' המגיד שיש גי' אחרת שאין טחינה אלא בפירות וכתב ולא הבנתי א' מן הנוסחאות וב"י דחק עצמו לקיים הגי' שאין טחינה בפירות וטעמא הוא לפטור דמרסק שחת וחרובי' מחשבת כו' ומאוד דוחק הוא ויות' נלע"ד לפרש בדרך זה שאין טחינה בפירות הנאכלין בשבת ולפיכך אין האסור רק במרסק שחת מפני שנרא' כטוחן לפי שאפש' לאכול בלא"ה מה שאין כן באיתוך דלועי' ונבילה שאי אפשר לבהמה לאכול בלא"ה הוה צורך אכילה של בהמה ואין בו כלל משום טוחן כנלע"ד נכון מאד : (ו) תולע' המשי · לפי שמזונותיו עליך שאין לו מה שיאכל כי אם מה שנותן לו האדם : (ז) ואינו ראוי עוד לחמור . ופי' כי אם ע"י הדחק דאי לא ראוי כלל לאיזו צורך יתן לו :

שכה (א) ופשט ידו לפנים . דין זה שייך אפי' לדידן דל"ל רה"ר אלא כרמלית דכ"כ המרדכי פ"ק דשבת בשם א"ז וז"ל כשע"פ חל בשבת י"א דאסור ליתן לעכו"ם מותר החמץ הואיל ויודע שיוליכנו לחוץ וי"א שישים לפניו והוא יקחם מותר ונראה דלדידן דל"ל רה"ר דאורייתא מותר ליתן להם אפי' ביד אפי' ידוע שיוליך חוץ וכבר היה מעשה ברעגנספורק ששלח עירון שאלה אחר מאכל יהודי ושלחו לו ע"פ רבני העיר . ואו כ' דאסור ליתן לעכו"ם דה"ל עקירה וכן לתת לו משכנו אם לא יטלנו דרך מלבוש עכ"ל והך ואו כתב שהעתקנו כתוב בב"י בל' זה ואו' כתבו כו' וק"ל כמ"ש דמה שנותן ליד עכו"ם ה"ל עקירה הא תנן ריש שבת או שנתן לתוכה והוציא שניהם פטורים פירש"י אבל אסורין לכתחילה שמא יבא לעשות מלאכה שלימה בשבת וגזירה זו לא שייכא לדידן דלית לן אלא כרמלית דה"ל גזירה לגזירה ונראה דלדידן דנוהגין להקל לשלוח אפי' לכתחלה חוץ לעירוב כמ"ש רמ"א ס"י אין אנו חוששין בדברים הנזכרים

באר הגולה

ס שם במשנה ע שם בגמ' אליבא דרבי יהודה פ שם קנה במשנה ובגמ' ל שם וכרב יהודה ק שם במשנה ובגמ' וכרב יהודה ר משנה שם ובגמרא וכרב יהודה ש שם במשנה ת שם בברייתא א שם במשנה ב שם בברייתא ג תשובה בשם בעל העיטור ובשם רבי נתן ברבי שלמה ד שבת קכב ה שם ו שם ק"ע משנה וכדמפרש לה אביי ז שם במשנה וכחכמים ח שם בגמ' ט שם במשנה וכחכמים א ביצה אב דכמה אמוראי דסברי הכי וכ"פ הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפ"ו מה"ש ב שבת י"ט ג רמב"ם שם וכתב ה"ה שהוא מהירושלמי ד תוס' והרא"ש והר"ן בריש שבת ה תוס' שם י"ט ורא"ש והר"ן והמרדכי שם :

יד אפרים

במג"א ס"ק ד בייחד לו מקום יש מחמירין כו' ר"ל כשהוא ממושכן ביד ישראל דאז רשות הישראל עליו ומחזי כאלו מוציאו בציוי הישראל :

חתם סופר

סי' שכ"ד בהג"ה סי' ט' תרנגולי' ואווזים· ב"ב עיין מ"ש המג"א סימן ש"ה ס"ק י"ב :

באר היטב

(ז) חזיר . דארור האיש שמגדל חזירים ועבי"ד סי' קי"ז : (ח) כלב . אפילו כלב שאינו מגדלו בביתו מותר דמצוה ליתן לו מזונות ועסי' ש"ס סס"ט . יש נוהגין לתת חטין בשבת שירה לפני עופות ואינו נכון שהרי אין מזונתן עליך מ"א ע"ש : (ט) תולעת . לפי שמזונותיו עליך שאין לו מה שיאכל כי אם מה שנותן לו האדם : (י) ויש . ואין למחות ביד הנוהגים היתר . ב"ח : (יא) לסלק . מפני שיש שנמאס ואינו ראוי לאכילה . רש"י :

שכה (א) בחצר . דחשיב מזונותיו עליך דמפרנסין אותן מפני דרכי שלום ואם אין הרשות בידו לאוכלו בחצר או שהוא הרבה שא"א לאוכלם שם אסור ליתן לפניו ס"ג מ"א · (ב) שדרך וכו' . עיין ט"ז שהעלה דלדידן דנוהגין להקל לשלוח אפילו לכתחילה חוץ לעירוב כמ"ש רמ"א סעיף י' אין אנו חוששין בדברים הנזכרים כאן אלא במידי דשייך בו משא ומתן אבל אכילה ושתיה נוהגים להקל והטעם שהוא צורך שבת

ביאור הגר"א

בידים א"כ כ"ש מהא מתיליה דהא שוחט לא אסיק אדעתיה כלל וכ"ת כמ"ש בפ"ק די"ט משום מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים זה דווקא לר"י דא"ל מוקצה ואנן לא קי"ל אלא במוקצה מחמת איסור דדחייה בידים כנ"ל ול"ע על הרא"ש והטור וע"ל סי' ש"ח ס"ב וגם אפשר לומר דסוגיות הנ"ל דפליגי בחולה בשבת פליגי בפלוגתא דאמוראי דפליגי אליבא דר"ש בבע"ח שמתו ור"ד מנהרדעא שסתם הלכתא וכן הסוגיות דפ"ק די"ט כנ"ל מוכחות כמר בריה דר"י כנ"ל : וה"מ כו'. ולא כ"כ בדלועין מפני שסתמן קשין כמ"ש בגמרא שם : וע"ל. ועט"ז ומ"ש לעיל שם : ס"ט דהיינו. רש"י: למקום. טור ולמד מעגלים : ודין תרנגולים. גמרא שם : סי"א ויוני עלי'. גמ' : סי"ב מותר. עט"ז :

סי' שכה ס"א לאכלן. ירושל' אין נותנין מזונות לעו"ג לצאת וכ"מ בגמ' דקא' נטלן ויצא כו' : ודוקא. מדקא' בחצר . תוס' וכן מהירוש' שכל שידוע שע"מ לצאת אסור : או ליתן. מדקא' מזונות וע"כ לא שרי ב"ה אלא בע"ש כדי שיצא כו' ומירושלמי הנ"ל כמש"ו שידוע כו' שדרך כו' : ואפי' אם. לאפוקי מתוס' שמפ' מתני' דריש שבת בכה"ג אלא כמ"ש הרא"ש ור"ן שם : ואפי' ביחד. דיש מתירים כמ"ש בפסחים ו' א' ודחה דלא אמרינן אלא בחמץ כמש"ש למימרא כו' אתי כו'

הגהות רעק"א

כשיבש. עכ"ל : סעיף י"ב לא על גבי מוקצה. לחד תירוצא תוס' שבת קכ"ב אם נתלשו העשבים לא הוי מוקצה . כיון דבעודם מחוברים ג"כ היו מוכני' לבהמה אא"כ הנהר דמפסיק ולא היה יכול להוליך הבהמה לשם. ולאידך תירוצא שם כלע"ד דס"ל דמ"ת הוי מוקצה לענין טלטול עיי"ש :

מחצית השקל

כגון טחינה כו' בא ליישב קושית ט"ז ס"ק ד' ובארתיו בע"ה לעיל סי' שכ"א במ"א ע"ש : (ס"ק ו) ולא לפני חזיר דאסור כו' ר"ל דמה"ט חזיר אין מזונותיו עליו דלא מבעיא אם הוא של אחרים אלא אפילו הן שלו ה"ה בכלל ארור כו' ואיך יקרא מזונותיו עליו : ועבי"ד סי' קי"ז דלפעמים מותר לתת לפניהם מזונות דלפעמים מזונותיו עליו כגון צייד שנזדמן לו בצידתו חזיר או שאר דברים טמאים או נפלו לו בירושה או גבאן בחובו שמותר להשהותן ולמכרן כדי דמיהן ולא להשתכר ולהרויח : (ס"ק ז) לפני כלב משמע בגמ' דאיתא סוף שבת מ"ד יודע צדיק דין דלים יודע הקב"ה צדיקו של עולם דין דלים זה כלב שמזונותיו מועטים לכן הטביע טבעו שישהה מלעכל מזונו ג' ימים וג' לילות ואי' תו התם ש"מ אורח ארעא ליתן חתיכה קטנה של בשר אורך משך אוזן לכלב ופרש"י וז"ל ש"מ מדקאמר שהקפיד הקב"ה על מזונותיו עכ"ל אם כן גם לכלב של אחרים מצוה ואע"ג דהש"ס אמר אורח ארעא משמע רק שאינו רק מדת דרך ארץ מ"מ קרי ליה מ"א מצוה דהרי הוא בכלל מצות והלכת בדרכיו מה הוא כו' אלא שבס' ח"מ וס' ת"ש הקשה עליו דהאמרינן שם וה"מ בדברא אבל במתא לא משום דלמא אתי למסרך אבתרי' ויפסיד לו בביתו ובשבת ע"כ איירי במתא ע"ש: וע' סי' ש"ח סכ"ט ר"ל דמשם מוכח דאפילו לפני כלב של אחר מותר ליתן בשבת שכ' שם רמ"א ולפ"ז מותר לטלטל עצמו' כו' אם ראוים לכלבים דהא כלבים מצוים עכ"ל וע"כ אין הכוונה דהא כלבים מצויים לכאו"א דהא זה ליתא אע"כ ר"ל מצויים בעיר וא"א דאסור ליתן לפני כלב של אחרים למה יהיה מותר לטלטל הא לגבי בע"ה אין ראויים לכלום דהא הוא ל"ל כלבים ובמוקצה הכל הולך אחר דעת בע"ה וכמ"ש לעיל ס"ס ש"ח אע"כ דמותר ליתן מזונות לפני כלב של אחרים אם כן אפי' ל"ל כלבים חזיין ליה וא"ש : ועב"י שלא כדברי ע"ש. דבדף קכ"ה ע"ב תניא מלקטין לתרנגולים וכ"ש שמלקיטין ואין מלקיטין ליונים וכ"ש שאין מלקטן ומפרש ר' יודא מלקטן מאכילין בידים ומלקיטים דשדי לקמייהו והם מעצמן יאכלו ומפרש טעמא התירא דתרנגולים הואיל ומזונותיו עליו אבל יונים אין מזונותן עליו (ופרש"י דשכיח להו בשדה) ולכן אסור לטרוח עבורן וכדתניא נותנים מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זו לזו אלא זה מזונותיו עליך כו' אמר רב אשי מתני' נמי דייקא דקתני אין נותנים מים לפני דבורים אבל נותנים מים לפני אווזים כו' מ"ט לאו משום דהנך מזונותיה' עליך כו' ופריך ולטעמיך מאי אריא מיא אפילו חטי ושערי נמי לא אלא (כ"ה גרסתינו דלא כהר"ן דל"ג אלא כמ"ש הרב"י) שאני מיא דשכיחי באגמא עכ"ל הגמרא . ולכאורה משמע לפי המסקנא לא תליא במזונותיו עליו או לא כ"א היכי דשכיחי באגמא הוא דאסור אבל אי לא שכיח באגמא מותר ליתן אפי' לפני מי שאין מזונותיו עליו וכתב הרב"י מדלא כתבו כל הפוסקים הכי אלא ע"כ לפי גרסתינו דגרסינן אלא האי דשאני מיא דשכיחי באגמא הוא מדברי האומר ודחי דיוקא דר"א דתלי במזונותיו עליו אלא י"ל מדנקט מיא דתליא אי שכיח באגמא אבל ר"א ס"ל דתליא אי מזונותיו עליו ולא חש להא דנקט מיא ולא חטי ושערי וא"כ ניהו דאדחיין דחה דיוקא דר"א מ"מ נקטינן כר"א ואפי' חטי ושערי נמי אסור היכי דאין מזונותיו עליו אע"ג דלא שכיח באגמי עכת"ד הרב"י והע"ש כ' דלדידן הא דאסור ליתן מזונות לפני יונים דוקא בקיץ דשכיח להו חטי ושערי בשדה אבל בחורף דליכ' מידי בשדה אע"ג דאין מזונותיו עליו מותר לתת לפניהם מזונות וכ' שבר"ן משמע כדבריו אמת דעת הר"ן נוטים לדבריו אבל כבר כ' הרב"י דהר"ן כ"כ לפי גרסתו דל"ג אלא ומשמע דר"א גופיה חזר בו אבל לפי גרסתינו דגרס אלא ר"א לא חזר בו וכמ"ש לעיל וכוותיה קי"ל ואין חילוק בין שכיח או לא שכיח אלא אי מזונותיו עליו או לא:(סק"ח) וי"מ ואין למחות כו' ב"ח וכתב הטעם ניהו דהמרדכי העתיק בשם סה"ת לאסור אמת כן כתב בסה"ת הקצר אבל בסה"ת הארוך נסתפק בדבר וקוהסמ"ג מסתפק ובסמ"ק כתב להדיא להתיר מדלא הזכירו חכמים איסור בשאר בהמות וכיון שיש למי שנוהג היתר אילן לסמוך עליו אין מוחין בידו . ודע דמה שכתב בשלחן ערוך סעיף ג' ומותר לערב המורסן כדרכו כו' הגיה בספר ת"ש שצ"ל כדרך זה וכן הוא ברמב"ם :

סי' שכה (ס"ק א) ליתן מזונות דחשיב מזונותיו עליך כמ"ש סי' שכ"ד ר"ל דשם מבואר דהיכי דאין מזונותיו עליו אסור ליתן לפניו מזונות א"כ הא דמתירים בגוי ע"כ משום דחשיב מזונותיו עליך וכתב מ"א הטעם דהא מפרנסים אותן מפני דרכי שלום אע"ג דבגמרא איתא מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום משמע לכאורה עניי גוים גרידא אין מפרנסים כבר כ' ש"ך בי"ד ס"ס קנ"א וכן בסי' רנ"א סק"ב דלאו דוקא דה"ה לגוי גרידא מפרנסין מפני ד"ש . וכ"כ ב"ח וט"ז בסי' קנ"א: (ס"ק ב) לפניו דהוי עקירה. ואיכא איסור דרבנן שמא יעשה גם הנחה כמבואר בריש מס' שבת ואע"ג דלדידן ליכא ר"ה גם בכרמלית גזרו ואע"ג דהוי גזרה לגזרה וקי"ל בסי' ש"כ ס"א כרבא בעירובין דף ל"ט ובשבת די"א דמה שאסור בר"ה משום גזרה מותר בכרמלית וכן הקשה ט"ז אבל כבר כתב מ"א בסי' שמ"ח ס"ק ד' דמצינו פעמים הרבה דגזרו גזרה לגזרה ע"ש ומיהו לענ"ד דוקא אם יש לחוש שהגוי יצא מיד לחוץ אבל אם ישהה הגוי קצת בחצר לצורך עצמו הה"ל כעומד לפוש אם כן בטלה עקירה ראשונה וכמ"ש לעיל סי' רס"ו ס"ק ט' במ"א וכן נראה מדברי ספר א"ר ואפשר דמ"מ אסור דגזרינן דבפעם אחר יעשה עקירה והנחה: (ס"ק ד') החפצי' כו' בטור כתב או אפילו כו' ר"ל דבש"ע כתב אפילו משמע דקאי על שלפניו דהגוי עומד בחצר ע"ז אמר אפילו החפצים של גוי וגם הגוי עומד בחצר אפ"ה אסור אבל בטור הוסיף תיבת או וכי או אפי' כו' א"כ יש לפרש דהוא ענין בפ"ע . ומיירי שהגוי עומד בחוץ אבל כשהגוי עומד בפנים מותר וכיון דמסתבר למ"א דאם עומד בפנים להתיר כשהחפצים של גוי לכן מפרש גם דברי הטור כנ"ל כמ"ש ש"ע וגם יש לו קצת ראיה מל' הטור כמ"ש אח"ז מדכתב הטור שהרואה שנותן כו' . וז"ש שהרואה שנותן לו ר"ל בטור הוסיף תיבת ונותן . אבל בש"ע כתב שהרואה א"י כו' ויש לפי שהרואה אותו ביד הגוי אח"כ אבל בטור שכתב שהרואה שנותן לו משמע דוקא כשרואה שישראל נותן לגוי דהיינו שהגוי עומד בחוץ עי"ז יש לחוש שהרואה סובר שהוא של ישראל כיון שנותנו לו משא"כ כשהגוי בפנים דאין הרואה רואה הנתינה אע"ג שאח"ז רואהו ביד גוי וידע שלקחו מרשות ישראל יאמר ודאי של גוי והגוי לקח לבד את שלו מרשות ישראל (וגם אחרי החקירה יתודע שהאמת כן וע"ל סימן רמ"ד במ"א) ובני ביתו שרואים הנתינה הם יודעים שהחפצים של גוי אבל אם החפצים של ישראל אפילו עומד הגוי בפנים אסור מפני חשד בני ביתו וגם איכא חשד רואים שיחקרו ויתודע להם שהחפצים

הגה (ב) ואפילו ה (ג) בייחד לו מקום מבעוד יום יש להחמיר: (מרדכי פרק קמא דשבת) :

ב ו היכא דאיכא משום דרכי שלום או בעכו"ם אלם (ד) מותר ו לתת לו או לשלוח לו ע"י עכו"ם : וה"ה לצורך מצוה כגון להוציא חמץ מביתו בפסח (מרדכי) :

ג ז מותר להחליף משכון בשבת אם הוא מלבוש ויוציאנו ז דרך מלבוש כי אין זה משא ומתן וגם בישראל מותר בענין זה אם הישראל צריך ללבשו :

הגה ח (ה) וטוב שהעכו"ם יקח המשכון עצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל שלא יהא נראה כנושא ונותן (אגודה) ועי' לעיל סי' ש"ו בסופו מדין עכו"ם המביא בשבת איזה דבר אם מותר לקבלו :

ד ח פת שאפה עכו"ם לעצמו בשבת ט (ג) יש (ו) אוסרים י ט ויש מתירים ובשעת

ט"ז

הנזכרים כאן אלא במידי דשייך בו משא ומתן אבל אכילה ושתיה נוהגי' להקל והטעם שהוא לצורך שבת וא"א לישראל לילך אחר זה והוה כמו לצורך מצוה הנזכר בסמוך : (ב) ואפילו בייחד לו מקום כו'. דיש לחוש למראית עין : (ג) יש אוסרים. הוא ר"ת וטעמו בטור וז"ל דשמא נטחן היום ונמצא שהוא מוקצה דבין השמשות לא היה ראוי ובסה"ת כתב פנים לאיסור ולהיתר וא"א ז"ל כתב ול"נ להתיר דאפילו היה קמח או עיסה בין השמשות לא הוה מוקצה כיון דגמרו בידי אדם והטחינה והאפיה אינה אוסרת כיון דבשביל עכו"ם היה עכ"ל

מגן אברהם

וכרמזים ריש שבת : ה ביחד לו מקום. דו"א ☞ שכירות לא קניא [ועיין בהגהות מהרמ"ע ועמ"ש סימן רמ"ו] : ו לתת לו. ומ"מ אסור ליתן בידו ממש כמ"ש ס"א ע"ש ונ"ל דזהו גם כן כוונת המרדכי בשם התוס' ומ"ש בריש' מותר ליתן להם אפילו ביד לא אתא אלא לאפוקי מי"א דאסור ליתן להם בידים אלא ישים לפניהם ולא יאמר כלום וע"ז כתב דא"ז כתב דמותר לתת להם בידים ☞ כלומר ומותר לומר לו שיוציאם משום דהאידנא ל"ל ר"ה ועסי' שמ"ה ס"ז אבל אסור ליתן לידו ממש כיון דאפשר בלא זה כנ"ל והרב"י לא פירש כן ול"נ כמ"ש ופשוט דאפילו הכלי של עכו"ם לא יתנו לידו משום עקירה דלא כע"ם : ז דרך מלבוש. הא לאו הכי מחזי שהישראל צוה להוציאו כיון שהוא ממושכן בידו עמ"ש ס"א : ח וטוב . וכתו' באגודה דה"ה אם העכו"ם מניח המעות ונוטל המשכון נמי שרי ובלבד שלא יחשוב עמו וכתב שם שצוה להם להתענות מחר ורמ"א לא חש לה כיון שרי"ו מקיל לגמרי : כתב הסמ"ע בח"מ סי' קל"א סק"י דאם בא עכו"ם ליטול משכונו מישראל בשבת מותר לישראל להיות ערב ובפרט בין השמשות וכו' ע"ש ול"נ דאסור משום ממצוא חפציך ועסי' ש"ו ס"ד ומ"ש בח"מ ה"ק שהיה לך להבין שדעתי שלא להיות ערב שהרי לא ראיתי לעשות ערבות בשבת ואם כן היאך אהיה אחר כך ערב : ט יש אוסרין. דה"ל נולד אף על גב דחטים חזו לכוס מ"מ אין ראוים לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף לאחר שנעשה בו איסורא דאורייתא' שנעשה לחם [ועמ"ש סי"א] וי"א הטעם שמא יאמר לעכו"ם לבשל אף על גב דעכו"ם שהדליק נר לעצמו לא גזרינן כמ"ש סי' רע"ו במידי דאכילה גזרי' טפי [טור] וכ"מ במרדכי פ"ג דעירובין ועסי' תקט"ו וכ' התוס' בע"א דף ס"ו ע"ב ואין לאסור הפת משום דשמא נתלשו בשבת העצים שנאפה בהם ומוקצים הם דמה בכך דלא אמרינן יש בכח עצים בפת אלא באיסורי הנאה ומוקצה מותר בהנאה עכ"ל ובפסחים דף מ"ז ע"ב משמע דאסור לבשל בעצי מוקצה ועסי"א וע"ש סימן תק"ז ס"ב ועמ"ש סי' תמ"ו : י ויש מתירים. דס"ל כיון דגמרו בידי אדם לא ה"ל מוקצה כדאיתא בבילה

באר הגולה

ו הגהות מיימוני פ"ו בשם א"ז ז ר"ר בחלק י"ב ח טור בשם ר"ת ורשב"א בתשובה והגהות מיימוני פי' שראבי"ה היה מלקה להאוכלו אותו בשבת וש"פ ט טור בשם אביו הרא"ש

חתם סופר

סי' שכ"ה במג"א ס"ק ט' מותר בהנאה עכ"ל . נ"ב ועיין לקמן סי' תק"א ס"ק י"ב ותק"ז ס"ק ב' :

יד אפרים

ס"ק ה' דשכירות ל"ק ר"ל וא"כ עדיין לא יצא בזה מרשות ישראל לגמרי וכיון שהוא ממושכן ביד ישראל הוי כמו חפצו של ישראל עצמו ועיין לעיל בסי' רנב דמיירי שם לענין מכירה לעכו"ם דשם הטעם דאכתי לא קנהו העכו"ם משא"כ כאן שאין הטעם משום קנין העכו"ם רק משום דהוי כהוצא' מרשות ישראל ואם ייחד וניחא שכירות קניא אין זה כמוציא מרשות ישראל ומ"מ דוקא בממושכן דהא כחפץ ישראל דיינינן לי' כיון שא"א ללקחו בלא רשות ישראל משא"כ אם חפץ של עכו"ם ואינו ממושכן וכמש"ל ס"ק ד' וע' במרדכי שכ' וראבי"ה מתיר היכא שייחד לו מקום מבע"י שכבר יצא מרשות ישראל מבע"י לגמרי כדתנן בפ"ק דפסחים כו' וע"ש שט"ם ונ"ל כמ"ש : ס"ק ו' כלו' ומותר לומר כו' צ"ע שהרי כתב אח"כ אפי' ידוע שיוליך חוץ כו' והאי מיירי בפירוש שיוציא הך אפי' ידוע הוא אך למותר ויש לדחוק שי"ל אפי' ידוע שזה העכו"ם יקיים דברי הישראל ויוציא חוץ ול"ע :

באר היטב

שבת וא"א לישראל לילך אחר זה והוי כמו לצורך מצוה הנזכר בסמוך עכ"ל: (ג) בייחד. דיש אומרים דשכירות לא קניא ועיין מ"א שהעלה דאם החפץ הוא של עכו"ם ואינו ממושכן לישראל לכ"ע שרי ע"ש: (ד) מותר לתת. ומ"מ אסור ליתן בידו ממש כמ"ש ס"א ופשוט דאפילו הכלי של עכו"ם לא יתנו לידו משום עקירה מ"א. ע"ש : (ה) וטוב . וכתב באגודה דה"ה אם העכו"ם מניח המעות ונוטל המשכון נמי שרי ובלבד שלא יחשוב עמו. וכתב שם שצוה להם להתענות למחר ורמ"א לא חש לזה כיון שרי"ו מקיל לגמרי . כתב הסמ"ע בח"מ סימן קל"א ספיק קטן יו"ד דאם בא עכו"ם ליטול משכונו מישראל בשבת מותר לישראל להיות ערב ובפרט בין השמשות וכו' ע"ש : ומ"א כתב ול"נ דאסור משום ממצוא חפציך ועיין סי' ש"ו סעיף ד' ע"ש : (ו) אוסרים. דה"ל נולד . והיש מתירין ס"ל כיון דגמרו בידי אדם לא ה"ל מוקצה ועי' מ"א ועיין בתשובת שב"ית יעקב חלק א'

שערי תשובה

סי' שכה (ו) אוסרים עבה"ט ועיין בש"י סימן י"ב שכת' דרבים ישתו לא לימא ותהי עוונותם על עצמותם וכל מי שיש בידו למחות בזה כו' . וראיתי שאבותי ורבותי הגאונים מיחו במי שהיה רוצה להתיר קטניות קלוים במחבת עכו"ם בשבת וכ"כ בשכנה"ג ואפי' בחול יש חשש כמ"ש בהלק"ט וכן בפמ"א ח"ב סי' ס"ב הוסיף טעמים לאיסור ע"ש וכן בשו"ת מקור ברוך קטן סימן ב' אוסר

ביאור הגר"א

כו' וכמ"ש בפ"ק דע"ז בהדיא דשכירות לא קניא ואסור בשבת שכירות ע"ש שקלא וטריא בארוכה : ס"ב היכא. כמ"ש בסי' ש"ז ס"ה ואפילו להאוסרין דשם כאן יש להקל : ס"ג מותר. שלא אמרו ב"ה כדי שיצא אלא במוציאו להדיא : וטוב. פ"ה די"ט ל"ז א' ועיין שם רש"י ותוספות ד"ה משום ושבת קי"ג א' : ס"ד יש אוסרים. שמא היתה בה"ש קמח או עסה שאינו ראוי לכוס וכמ"ש בפ"ק דחולין בשוחט דאין ראוי לכוס ואפי' לפ' הרי"ף והרא"ש דאף שוחט מותר משום דלא דחאה בידים כאן דחאה בידים והוי כגרוגרות וצימוקים בפ"ג דשבת מ"ה א' ב'. ועוד כמו שהקשו על מתני' נכרי שהדליק כו' מ"ש ממשקין שזבו ופירות הנושרין שאסרו שמא יסחוט ושמא יתלוש ותי' דבמידי דאכילה דוקא אסרינן שמא יעשה ישראל משא"כ בנר וכבש כו' וא"כ ה"ה כאן אסור ועי' תוס' דע"ז ס"ו ב' ד"ה אמר ושורש מחלקותם בסה"ת פ' כ"ב בארוכה ע"ש : וי"מ. דס"ל כתי' אחר שתירץ דסחיטת פירות ותלישה דבר קל משא"כ שם אדהכי והכי אדכורי מידכר וכמ"ש התוס' בריש י"ט ג' א' והרשב"א תי' דמשקין שזבו ופירות הנושרין כיון דממילא אתו אי שרית ליה אתי למעבד בידים דמיחלף ליה ואסרו ג"כ בנעשה ע"י א"י משום הכך דממילא וכולה חדא גזירה היא וכמ"ש בבילה ולפ"ז באפיה מותר וה"ה בבישול דבר דלית ביה משום בשולי עו"ג שם. ומשום מוקצה ג"כ ל"ל כיון דגמרו בידי אדם כמש"ש כ"ו א' ומ' מדבריהם דגמרו בידי שמים אף בידי א"י אסור כגון גרוגרות

הגהות רעק"א

סי' שכה מ"א ס"ק ט' ומוקצה מותר בהנאה עכ"ל. ע' בפמ"ג יו"ד סי' ל"ע בט"ז סקי"ב. וע' בחי' הרשב"א שבת כ"ט ע"א שכ' דהעיקר דמוקצה מותר בהנאה ולא אסרו אלא לטלטלו או לאכלו. ואפי' להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לסמוך בו כרעי המטה אפי' במקומו שאינו מזיזו ממקומו אסור עכ"ל ולפ"ז ודאי אסו' ליסב על אבן. דמ"ל בין סומך כרעי המטה או שסומך עצמו עליו. ע' מג"א סי' ש"ח סק"מ ול"ע : מ"א ס"ק י' משא"כ גבי נולד. ע' מג"א סימן תקפ"ו סקכ"ה :

מחצית השקל

שהחפצים של ישראל כמ"ש מ"א ר"ס רמ"ד אבל תיבת ונותן לו הוא לאו דוקא. דא"כ בלא"ה אסור דעביד עקיר' כנ"ל. וכ"מ במרדכי הוא מ"ש רמ"א ואפי' בייחוד כו' וכ' מ"א בס"ק ה' הטעם בשם המרדכי דשמא שכירות לא קניא ר"ל דאי הוי פשיטא לן דשכירות קניא א"כ ע"י שייחד לו מקום הוי אותו מקום כמושכר או מושאל לגוי וא"כ קניא לי' אצרו לגוי קודם שבת והוי חפצי' של גוי אלא משום דמספ"ק דע"ז דף ט"ו נסתפק הש"ס אי שכירות קניא או לא לכן אסור משמע אי הוי חפץ של גוי מותר והיינו ע"כ כשעומד הגוי בפנים ועמ"ש לעיל סי' רנ"ב ס"ק ה' במ"א ובמ"ש שם. ורמ"א שהעתיק דברי המרדכי ע"ד המחבר דמשמע דס"ל אפי' הגוי עומד בפנים אסור אפי' בחפצים של גוי באמת לפ"ז א"ל לטעם המרדכי דהואיל והוא ספק אם שכירות קניא ומ"א בס"ק ה' שהעתי' טעם המרדכי הוא לפי שטתו בדעת הטור: וכ"מ ברמב"ם פ"ו שכ' וז"ל וכן לא ימכור אדם חפצו לגוי ולא ישאלנו ולא ילונו ולא ימשכננו כו' אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו קודם חשכה שכ"ז כו' וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמו שהלוהו הגוי או משכנו כו'. עכ"ל (וע' במ"א סי' רמו ס"ק ו' מאי כ"מ בטעם הרמב"ם ודע דמ"ש במ"א כמו שהלוהו לגוי ט"ס ונ"ל הגוי וכמו שהוא ברמב"ם שהעתקתי ור"ל שיתחשדוהו שהגוי הלוה לישראל בשבת והישראל נתן לו חפץ זה למשכון) ומדייק הרמב"ם וכו' והחפץ ישראל בידו משמע אם הוא הפץ של גוי ל"ל למראית עין והיינו משום דהרמב"ם משמע מלשונו דהגוי עומד בפנים דהא כתב וכשיצא הגוי מביתו כו' וכה"ג ל"ל למראית העין וכמו שכ' מ"א:(ס"ק ו)לתת כו' כמ"ש סעיף א' דאז ישראל עביד עקירה: כוונת המרדכי וז"ל כשעה"פ חל בשבת י"מ שאסור ליתן מותר החמץ לגוי שיוליכנו לחוץ וי"מ דלהשים לפניו והוא יקחם מותר ונראה דלדידן דל"ל ר"ה דאורייתא מותר ליתן להם אפי' ביד ואפי' ידוע שיוליך לחוץ : וכבר היה מעשה ברעגנשפו"רג ששלח עירון כו' והתוס' כתבו דאסור ליתן ליד גוי דהוי עקיר' וכן לתת לו משכונו אם לא יטלנו דרך מלבוש עכ"ל . וכתב הרב"י דע"כ נ"ל דמה שהביא מרדכי דברי התו' דר"ל דהתו' חולקים ואוסרים אפי' לדידן דל"ל ר"ה דהכי דייק ליסני דהתו' דמיירי בזמן הזה (ע"ש בהרב"י הסברה) דזה ליתא דהא המרדכי היתר שכ' כ"כ בשם א"ז ובהג"מ מבואר דא"ז לא התיר אפי' לדידיה כ"א במקום מצוה כמו חמץ בער"פ או משום דרכי שלום כעובדא דעירון ששלח כו' וכה"ג אפשר גם התו' מודים והתו' שאוסרים מיירי בסתם היכי דליכא מצוה וליכא ד"ש אלא ע"כ מה שהביא המרדכי דברי התוס' ללמוד מדבריהם אפי' החפץ של גוי אלא שהוא ממושכן ביד ישראל דאין הגוי רשאי ליטלו בלי רשות ישראל איכא מראית העין וכמ"ש התו' וכן לתת לו משכונו כו' אבל מ"א מפרש דכוונת המרדכי במ"ש דברי התו' דמדבריהם מבואר דאי נותן הישראל בידו ממש מלבד איסור מראית העין איכא איסור אחר דהיינו שהישראל עושה עקירה ולכן אף ע"פ דבמקום מצוה או מפני ד"ש מותר ליתן לגוי לא הותר שהישראל יתנו בידים כיון דאפשר לקיים המצוה וגם לתקן הדרכי שלום בלא"ה שיצוה לגוי שיטלנו ניהו דהוצרכו להתיר כה"ג איסור מ"ה אבל איסור עקיר' דאין צורך להתיר למה נתיר לו וכמ"ש מ"א את"ז: ל"ל ר"ה ועסי' שמ"ה סעיף ז' הביא מחלוקת הפוסקים בזה אי לדידן ל"ל ר"ה:(ס"ק ז) דרך כו' עמ"ש ס"א דאפי' אין החפץ של ישראל אלא ממושכן בידו דינו כהחפץ של ישראל כיון דאין הגוי רשאי לטלו בלי רשות ישראל איכא מראית העין דהישראל צוה להוציאו ואפי' הגוי עומד בפנים אסור אפי' להטור : (ס"ק ח) וטור כתב סמ"ע כו' דאי' שם בש"ע ראובן הלוה לגוי ושמעון נתערב בעד הגוי אח"כ הביא ראובן לשמעון משכון מן הגוי ועי"ז נפטר מן הערבות אח"ז ע"ש בין השמשות בא הגוי לשמעון במעמד ראובן ובקש משמעון באשר שצריך למשכון שיתערב שוב בעדו ויחזיר לו משכונו. והשיבו שמעון כבר הוא שבת ואין אני רשאי להתערב ואעפ"כ הפציר הגוי משמעון ועי"ז אמר שמעון לראובן בזה הלשון הריני כמו שהייתי. וטען שמעון שכוונתו היה במ"ש הריני כמו שהייתי בשעה שה"ל משכון ואז לא הייתי ערב ואתה הי' לך להבין כונתי שודאי אין דעתי להתערב כי הלא ראית שרבנותי תחלה נגד הגוי ופסק שם דהדין עם שמעון ופי' הסמ"ע מ"ש הרי ראית שרבנותי ר"ל הלא שמעת שא"ל אין אני רשאי להתערב בשבת וזה שקר כי באמת מותר להתערב בשבת וביותר כי עדיין לא נכנס שבת דהיה בין השמשות. א"נ שלא הי' כוונתי כ"א לדחות הגוי א"כ גם מ"ש הריני כ"ש הי' כוונתי לדחות הגוי והי' כוונתי כמו שהייתי כשהי' לך המשכון אבל דעת מ"א להיפך דאסור להתערב בשבת משום ממצוא חפציך ומ"ש שה"ל להבין כי ראית שרבנותי ר"ל הלא שמעו' שאמרתי תחלה שאסור להתערב בשבת הרי שמעת שאני יודע שיש איסור בדבר וממילא ה"ל להבין מ"ש הריני כ"ש היינו כמו שהייתי כשה"ל משכון ואינני ערב כי איך אתכוין להיות ערב הלא ידעת שיש איסור בדבר ואיך להפצרת הגוי יתהפך דעתי לעבור על איסור דרבנן:(ס"ק ט)יש אוסרי' כו' אע"ג דהגוי שהדליק כו' ל"ג ר"ל דקי"ל דישראל מותר להשתמש לאורו דל"ל שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למא' מ"מ ניחוש שמא יאמר כו': במידי דאכילה גזרי טפי כו' דמידי דאכילה דלהוט יותר יש לאסור כן הוא ל' המרדכי פ"ג דערובין בשם הר"י מפרי"ש: וא"ל שמא נתלשו כו' ומוקצים הם ויש שבח עצי מוקצה בפת כדאי' בפסחים דף כו ע"ב ובי"ד סי' קמב דאם אפה פת בעצי ערלה ובקשים של כלאי הכרם דאסור מה"ט ומוקצה מותר בהנאה ר"ל דלא אמרי' יש ש"ע בפת והוי כאלו אוכל האיסור אלא כאלו נהנה מן האיסור ולכן דוקא באפה אצל עצים האסורי' בהנא' אסור הפת אבל מוקצה דמותר בהנא' ל"ל משום שבח עצים בפת ובפסחים דכ"ו משמע דאסור לבשל בע"מ הבינו האחרונים דכוונות מ"א להוכיח דלא כדברי התוס' דפליגי בפסחים רבה ור"ח באופה מי"ט לחול ר"ח אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה דאמרי' הואיל אי מקלעי ליה אורחים חזי ליה האי פת אע"ג דהשתא ליכא אורחים מ"מ לא לקי ואותבי' עליה מדתניא המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואוכלו לוקה חמש ותני ר"ח חייב שתים על אכילתו ושלש על בשולו שתים על אכילתו א' אכילת גה"נ וב' אכילת בב"ח וג' על בישולו א' משום הבערה ב' משום בישול י"ט שלא לצורך ג' משום בישול בב"ח דאפי' בחול לוקה עליו א"א דאמרי' הואיל על הבערה לא ליחייב דהא חזי' לצורכו. ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה דהיינו שבישל בעצי מוקצה ופריך וכי מוקצה דאורייתא ומשני אין ס"ל מוקצה דאורייתא ע"כ דברי הגמ': והבינו האחרונים דהמ"א ס"ל דלוקה על שבישל בעצי מוקצה משום שבח עצים בפת וכ' ע"ז בסי' ת"ם וז"ל ודבריו תמוהים דהתם לא אמרי' הכי אלא למ"ד מוקצה דאורייתא כו' דמשמע דכל דבר צריך הכנה. וכיון דצריך הכנה מיקרי מלאכה ואסור משום ל"ת מלאכה כו' אבל לדידן דקי"ל מוקצה דרבנן ודאי דשרי ליהנות מעצי מוקצה ובריית' שלמה היא ליקט גוי עשבים לצורך בהמתו מאכיל אחריו ישראל כמ"ש סעיף יא. ואפשר דמ"א רומז לזה במ"ש עסי"א עכ"ל אני לא הבנתי דבריו דמחלק בין אם מוקצה אסור מן התורה או מדרבנן לענין איסור הנאה ולענ"ד לא ידעתי לחלק דכל מה שאסור למ"ד מוקצה דאורייתא ג"כ אסור למ"ד דרבנן ומ"ש ובריית' שלמה היא דמוקצ' מותר בהנאה קושיא זו היא לפי מה שהבין דכוונת מ"א להוכיח דמוקצ' אסור בהנאה: אבל באמת גם לפי הבנתו בדברי מ"א ודאי דמודה מ"א להתוס' דהמוקצה מותר בהנאה אלא בזה חולק על התוס' דהתוס' ס"ל דמאי דאמרי' יש ש"ע בפת ל"מ רק שנהנה מן האיסור ולכן במוקצה אין לאסור משום ש"ע בפת ומ"א הוכיח לפי דעתו דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן לענין איסור הנאה ואפי' א"ת דמוקצה דאורייתא ע"כ מותר בהנאה כדמוכח מהאי בריית' גופה שהביא בס' ת"ם וע"כ הא דלוקי' שם משום שבישל בעצי מוקצה הטעם דיש ש"ע בפת ה"ל כאוכל האיסור וא"כ ה"ה אי מוקצה דרבנן יאסר משום ש"ע בפת מדרבנן:גם בס' חמד משה ראיתי שכ' על דברי מ"א הנ"ל דלא דק וכ' דאיך א"ל לפי מאי דמסיק שם עייל עצי מוקצה דלוקה משום ש"ע בפת הא פסק הרמב"ם דאין לוקי' אם נהנה באיסורי הנאה(וע' במשנה למלך בהל' יסודי התורה)ולפמ"ש לדחות דברי הת"ש גם זה נדחה דאדרבא מזה הוכיח מ"א דע"כ מאי דאמרי' יש ש"ע בפת הוי ליה כאלו אוכל האיסור דעל הנאה לא לקי אולם עוד הקשה בס' ח"מ דאיך א"ל דלוקה משום ש"ע בפת א"כ איך תני ר"ח שתים על אכילתו ושלשה על בשולו הא השתא הוי להיפך ג' על אכילתו א' משום ג"ה ב' בב"ח ג' שבח עצי מוקצה בתבשיל ושתים על בשולו בישול י"ט ובישול בב"ח וכה"ג הק' הש"ס גופיה על תי' אחר ע"ש אע"כ דאינו לוקה משום ש"ע אלא משום טלטול מוקצה לפי הס"ד דמוקצה דאורייתא וכתב שכן משמע מלשון רש"י עכת"ד. ובאמת הא תיובתא וצריכה לפנים. אולם לענ"ד אני אוסיף להקשות כי הם לא בעי כ"א לדחות ראיי' מ"א ולענ"ד אדרבא מוכח משם דלא כמ"א דאין לאסור בבישול בעצי מוקצה משום ש"ע דאלת"ה מי הכריח לש"ס לו' אפיק הבערה כו' והוצרך לו' דס"ל מוקצה דאורייתא הל"ל דמוקצ' דרבנן ולא נימא אפיק הבערה אלא אדרבא חייב משום הבערה אלא דמיירי שבישל בעצי מוקצה והשתא ל"ל אהבערה לא לחייב הואיל וחזי לצורכו דהא כיון דהם עצ"מ אסור לבשל בו לצרכיו ניהו דמוקצ' דרבנן עכ"פ אסור לבשל בו והוי הבערה שלא לצורך גם לפי דמשני אפיק כו' וס"ל מוקצה דאורייתא ילקה שם ג' משום אכילה וג' משום בשולו בישול י"ט ובישול בב"ח ובישול בעצי מוקצה דהיינו שנהנה או אוכל או מטלטל עצי מוקצה דהוי דאורייתא אע"כ מותר לבשל בעצי מוקצה וא"כ א"ש דאינו חייב על הבערה בין מוקצה דאורייתא או דרבנן. הואיל וחזי לצורכו. לכן נלע"ד דמ"ש במ"א ובפסחים כו' משמע דאסור לבשל כו' ט"ס וצ"ל דאסור הוא ע"ס ול"ל דמותר לבשל והוסיף ע"ד התו' דמדברי תו' אינו מוכח כ"א כשכבר בישל בו מותר דהא כתבו דבריהם על פת שכבר אפה הגוי אבל אכתי לא שמעינן דמותר לכתחלה בי"ט לבשל בעצי מוקצה כשא"ל לטלטל ושורפן במקומן ועז"כ מ"א דבפסחים מוכח דמותר לבשל כו' ר"ל אפי' לכתחלה והיינו הוכחתו הנ"ל דאל"כ חייב על ההבערה דהא לא חזי לצורכו דהא עכ"פ לכתחלה אסור לבשל בו וכנ"ל אלא ע"כ דאפי' לכתחלה מותר.(ס"ק י)ויש מתירים דס"ל כיון דגמרו כו' ר"ל הא ל"ק דניחוש לטעם ב' שכ' מ"א בס"ק שלפני זה שמא יאמר לגוי כו' די"ל דס"ל דל"ח להא כדמצינו גבי גוי שהדליק נר לצורכו ולא ס"ל חלוקי' של מ"א ומרדכי בין דבר אכילה לנר. אך טעם נולד להיכן אזיל נזה כי' דהוי גמרו בידי אדם דהגוי בידו לאפותו בשבת וכה"ג ליכא משום מוקצה וכדאי' בבילה דכ"ח ע"ב דאיבעיא ליה אי יש מוקצה לחצי שבת או לא דהיינו דבר שהיה ב"ה ראוי וביום השבת נדחה ולא היה ראוי ואח"ז נעשה שוב ראוי א"א הואיל והוקצה למקצת השבת כשלא הי' ראוי נשאר באיסורו כמו דאמרי' מגו דאתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא או לא ובעי למפשט מפולין ועדשים שמבשלין בי"ט דהוי מוקצה לחצי שבת ואפ"ה אנו אוכלין אותן דהא תחלה חזיין לכוס לאכלם חיין וכשנותן לקדרה אדחי להו דלא חזיין שוב גמר בישולייהו הדר חזיין למיכל אלמא אין מוקצה לחצי שבת ודחי ולטעמיך דאין מוקצה לה"ש הא מגו דאתקצאי לב"ה ודאי אמרי' א"כ תיקשי הא סתם קדרות ב"ה כן רותחות ואין ראויה לאכיל' וכשנתקרר ואוכלי' אותו בי"ט ונימא מגו דאתקצאי לב"ה אלא גמרו בידי אדם שאני ולא הוי מוקצ' דהא הי' בידו לקררן ב"ה ה"ה פולין ועדשי' אפ"ת יש מוקצ' לחצי שבת מ"מ שריין דהוי כמי גמרו בידי אדם דיכול לגמור בישולן:וביש"ש כו' וכ"כ סי' רנב ס"ד מהאי דסי' רנב הביא יש"ש ראי' לדבריו והיינו מדברי הג"א שהביא מ"א בסי' רנב ס"ק טו וז"ל גוי שעשה מנעלי' בי"ט בסתם למכור כו' והרר"א התירם הואיל וגמרו בידי אדם ויכול לגמרם בי"ט לית בי' משום מוקצ' עכ"ל הג"א וכ' יש"ש וז"ל ומדכ' הואיל ויכול לגמרו משמע להדי' דאיירי שהתחיל מבע"י וגומרו בשבת או בי"ט דפריכ' מכח גמרו בידי אדם הואיל ויכול לגמרן עכ"ד ודאי מדברי הש"ס אין ראיה דנקט גמרו ב"א דקאי שם אפולין ועדשי' או קדרות רותחו' שב"ה דליכא בהו רק גמר וכן מ"ש הג"א בתחלת דבריו והרר"א התירם הואיל וגמרן ב"א י"ל ל' הש"ס נקיט אבל מדסיי' ויכול לגומרן מזה מוכיח דע"כ דוקא בהתחיל בהיתר דאל"כ הל"ל רבותא טפי דאפי' לא התחיל מבע"י מותר והל"ל הואיל ויכול לעשותם בי"ט אע"ג דגם הג"א קאי על מעשה שהי' אעפ"כ ה"ל לאשמועי' בנתינ' טעמי רבותא הואיל ויכול לעשותן דמיניה נשמע דאפי' לא התחיל מבע"י מותר אע"כ בעינן דוקא שהתחיל מבע"י: דהוי כמי נולד הלשון קצת מגומגם וכוונתו לצרף שני הסברות יחד החילוק מ"ש מ"א לחלק בין מוקצה לנולד וחילוק יש"ש בין התחיל מבע"י או לא התחיל דבמוקצ' אפי' לא התחיל מבע"י מותר ובנולד לא אמרי' גמרו ב"א מותר אלא דוקא בהתחיל מבע"י והא דמשמע מסי' רנב היינו הג"א הנ"ל דבעי' שהתחיל מבע"י היינו דשם ג"כ הוי נולד דמעיקרא עור כו': וכ' התוס' כו' דפריך הש"ס לרב יוסף דס"ל דאסור לבטל כלי מהיכנו מדתניא כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו ומשני כשירדן האפרוחים מותר לטלטל הסל ולכן לא הוי ביטול כ"מ ופריך והתני בברייתא אחריתי דאסור לטלטל הסל

יא י ובשעת (ז) הדחק או לצורך מצוה כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא יש לסמוך על המתירים :

הגה אבל אסור ליתן לו מעות מערב שבת ושיתן לו הפת בשבת דאז אדעתא דישראל קא עביד (רבינו ירוחם א"ח) :

ה כ עכו"ם שצד דגים או יב ליקט פירות (ד) לעצמו אסורים (ח) לישראל יג ל ואפי' (ט) ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו ביום אבל לערב מותרים מיד אפי' אם ודאי לקטן וצדן היום :

ו מ אם ליקט וצד בשביל ישראל נ או בשביל ישראל ועכו"ם צריך להמתין לערב בכדי שיעשו :

ז ס ספק אם ליקטן בשביל ישראל או שידוע שליקטן בשביל ישראל ואין ידוע אם נלקטו היום אם לאו אסורים בו ביום ע ולערב בכדי שיעשו (ה) פ ויש אומרים דלערב יד מותר א] מיד :

ח צ דבר שאין בו חשש צידה ומחובר אלא שהובא טו מחוץ לתחום אם הביאו העכו"ם לעצמו מותר אפי'

עכ"ל. ומבואר בב"י דלהסה"ת בפנים לאיסור מחמיר טפי מר"ת וס"ל אפילו נטחן מע"ש אסור דלא הוי ראוי מאתמול כמו שהוא ראוי אחר אפיה. ואני בער ולא אדע בהיתר לחם זה דאי מיירי שעשאו העכו"ם לעצמו אפילו בחול אסור דס"ל פת של בע"ה ואסור כמ"ש בי"ד סי' קי"ב אלא ודאי שעושיהו למכור וה"ל פלטר א"כ קשה דכיון שאתה מתירו הוא עושה בשביל למכרו לישראל ג"כ ודומה למ"ש כאן בס"ו או בשביל ישראל ועכו"ם צריך להמתין כו' ועל הפוסקים שלא הזכירו טעם זה לאיסור י"ל דמיירי שעשאו לעצמו ומיירי בשעת הדחק שאין פת של פלטר מצוי כלל בענין שפת בע"ה מותר אלא דכאן בש"ע משמע להתיר לגמרי מדהכריע דבשעת הדחק יש לסמוך על המתירים משמע דלהמתירים שרי אפי' שלא בשעת הדחק ותו דודאי ל"מ ברכת המוציא להתי' פת של בע"ה כדמשמע בי"ד שם בהגה' ס"ג וצ"ל דמיירי כאן שעשאוהו למכור ורוב הלוקחים באותה עיר הם העכו"ם : (ד) לעצמו אסורים לישראל. אפילו לדעת המתירים בפת האפה בשבת בסעיף ד' היינו באפיה ובישול דמידע ידעי כ"ע דאין לך מלאכות חמורות מהם ולא אתי למיעבד בידים משא"כ צודת דגים ולקיטת פירות לא משמע לאינשי שהוא מלאכה כ"כ ואיכא למגזר שמא יעשה בידיו וכ"כ ב"י בשם סה"ת ולפ"ז קשה ממילא מים לבהמתו בס"י דמותר אבל בתוס' פ' כ"כ דף קכ"ב חילקו בזה דבחיטה ותלישה הם קלים לעשות ואדם להוט אחריהם לפי שהם דבר אכילה אבל בנר ומים אינם קלים לעשות כ"כ ואין אדם להוט אחריהם עכ"ל : (ה) וי"א דלערב כו'.

נראה

בכילה פ"ג והאוסרים ס"ל דדוקא גבי מוקצה אמרי' כן דלא מקצה אותו מדעתו כיון שאדם יכול לגומרו משא"כ גבי נולד. וביש"ש בחולין סל"ב כתבו דדוקא בדבר שהתחיל קודם שבת ונגמר בשבת שרי ע"ש וכ"כ סי' רכ"ב ס"ד דהוי כמו נולד דמעיקרא עור והשתא כלי וכתבו התו' בשבת דמ"ג דדוקא בקדירות אע"פ שהיו רותחות ב"ה לא אתקצאי לכולא יומא כיון שהיה בידו לקררן דאם הי' צריך לכן הי' מקררן וכן פולין ועדשי' אע"פ דכשהתחילו להתבשל לא חזי לאכילה מ"מ כשנתבשלו אח"כ שרי דמעיקרא דעתו שיתבשלו בלי שום דיחוי משא"כ כשכופה כסל לפני האפרוחים והיו עליו ב"ה שקלה אותן שעה א' לצרכן ואתקצאי לכולי יומא ולא מהני גמרו בידי אדם ע"כ וכ"מ בהרא"ש פ"ג דביצה דזה לא חשיב גמרו בידי אדם אבל בתוס' שבת דף מ"ד בד"ה יש עליה מעות וכו' והוי כנגמרו בידי אדם ע"כ משמע דאע"ג דהקצה אותו שעה א' חשיב גמרו בידי אדם וע"ק שם דאם הוי גמרו בידי אדם אפילו היה עליו ב"ה לישתרי וצ"ל דל"ד ממש לגמרו בידי אדם ועיין בתוס' דביצה : יא ובשעת הדחק. כגון שדר בכפר יחידי שא"א להשאיל מחבירו [ב"ח] : יב ליקט פירות. הקשה הרב"י דהא גמרו בידי אדם ועסי' תק"ז שכת' בשם הרא"ש וז"ל ואסרי להו לרבנן משום נולד גזירה שמא יעלה ויתלוש ע"ש וכ"כ הרי"ף : יג ואפילו ספק. כתב הב"ח אע"פ שהעכו"ם מביא דורון לישראל לא אמרינן דודאי לקטינהו בשבילו אלא הוי ספק עד שיודע שלקטן בשבילו עכ"ל וצ"ע ופשטא דגמרא לא משמע הכי דהא אמרינן עכו"ם שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר משמע אע"ג דלא ידעינן שנתלשו היום וגם לא ידעינן שנתלשו בשביל ישראל בעינן בכדי שיעשו וכיון שהביא לו מסתמא לקטן בשבילו דאל"כ ל"ל עכו"ם שהביא דורון הל"ל שלקטן בשביל ישראל ועוד דכתבו התוספות בעירובין דף ל"ט דההוא עובדא דבר טבי' מיירי באיתלוד מאליו ע"י שהיו מצודות פרוסות מעי"ט ולא עכו"ם שהביא דורון לישראל הוי עכ"ל משמע דאי הוי עכו"ם שהביא דורון אסור אפי' לא ידעינן שלדו בשביל ישראל וצ"ל אם הביא העכו"ם לישראל פת אם בשבת ודאי אדעתא דישראל אפה אותו ועיין סי"א וכ"מ ממ"ש סי"ג בשם המרדכי דכשנותנו לישראל הוה כרוב ישראל : יד מותר מיד. דבזול להמתין בכדי שיעשו לא מחמירים מספק וסה"ת כתב הטעם דספק חוששין לקולא. וצ"ע דא"כ *) למה סתם הרב"י בס"ו דחוששין לחומרא ע"ש ואפשר דכוונת החמיר טפי : טו מחוץ לתחום . ואם הובא

בספינה

בפ"ג דביצה י הגהות אשרי שם וסמ"ק וכן הכריע הב"י כ טור בשם ספר התרומה שיש אוסרין וכ"פ הטור ור"ת וש"פ ל שם מ ביצה כד ועירובין כ סמ"ק ותרומה ס ביצה כד ברייתא וכרבי יהושע ע הרי"ף פ טור בשם סמ"ג צ מהא דביצה כ"ה ועירובין פ'

אשל אברהם

א] מיד. בת' ב"ח בבית ועד סי' כו. הקשה כיון דהב"י מסיק דלא כסמ"ג משום דיחידאי הוא נגד הר"ן ור"ת אמאי פסק דמותר לערב מיד. ועוד יש לתמוה אמאי בש"ע גבי חלילין לא הביא כלל דעת הסמ"ג הלא ודאי דכאן יש להחמיר טפי דאיסור דאורייתא נגעה בו כמ"ש הרשב"א וע' סי' תל"ב ס"ג :

דגול מרבבה

*) והיינו בסוף סי' זה ושם בודאי כוונתו להחמיר בערב בכדי שיעשה דבשבת אין סופרין ובספר א"ר לא הרגיש שהוא טעה והמה בחנם על המג"א :

באר היטב

ע' אא"ז הלכות שבת אי שרי לשתות הקאווי' בשבת בבית המשתאות של עכו"ם ע"ש : (ז) הדחק . כגון שדר בכפר יחידי שא"א להשאיל מחבירו ב"ח . וכ' התשב"ץ ואפילו פת בעה"ב שאסור בחול מותר בשבת כדי שלא יתענה עיין סי' רמ"ב מש"ם : (ח) לישראל . אפי' לדעת המתירין בפת הנאפה בשבת בסעיף ד' היינו באפיה ובישול דמידע ידעי כ"ע דאין לך מלאכות חמורות מהם ולא אתי למיעבד בידים משא"כ צידת דגים ולקיטת פירות לא משמע לאינשי שהוא מלאכה כ"כ ואיכא למיגז' שמא יעשה בידיו : (ט) ספק . וכ"ל אם

שערי תשובה

אפילו הקאווי והטייע במים רותחין וישפוך עליהם מעט בשבת מהחמין של הנכרי ע"ש וגם כתב שיש מצוים לשפחות להסיק התנור אף שאין קרירות רק בשביל הקאווי וטייע הוא איסור ע"ש :

ביאור הגר"א

גרוגרות וצימוקין וכ"מ ממש"ש כ"ד ב' וערש"י ד"ה אם דלא כמ"ש בסי' ש"י ס"ב בהג"ה : ס"ה א"י שצד. משום מוקצה ואף בטלטול כמ"ש בפ"ג די"ט כ"ד א' ב' מעשה כו' : או ליקט. שם ולטעמיך כו' ואף אם נשרו מעצמן אסורים כמש"ש ג' וכן נילוד מעצמו כמש"ש : ואפי' ספק כו'. שם ספק מוכן כו' : אבל לערב כו' אפי'. כיון שעשאו בשביל עצמו כמ"ש בשבת קכ"ה א' אם רוב עו"ג כו' : ס"ו אם ליקט כו'. וי"ט שם אר"פ הלכתא כו' וערובין מ' א' : או בשביל. שבת שם מחלה על מחלה כו' וירושלמי ס"פ כל כתבי אר"י בר אחא הד"א לצורכו ולצורך ישראל מותר א"ר יונה שניא היא שאין מטריחין על האדם להאת מביתו כו' ע"ש : ס"ז ספק. כשיטת הרי"ף בשבת קכ"ה א' חיישינן כו' לחומרא ובערובין מ' א' מאי אמרת מחוץ לתחום ול"ק מאי איכא כו' מ' דספוקי מספקא ליה ובשבת שם מחלה על מחלה כו' וכפי' הרי"ף דהגיא כותיה דשמואל מדאמרינן מחלה על מחלה כו' וז"ש ספק אם כו' וי"ט שם אם יש מאותו המין כו' : וי"א דלערב. כשיטת רש"י בשבת שם דפי' חיישינן לקולא וכמ"ש בערובין מ"ה ב' והב"א הוי ספק כו' והביא דמחלה על מחלה משום דבשביל ישראל וגו' כמ"ש בס"ו והביא דאם יש כו' תי' הר"ר יונה דכל שיש כו' דרכש של ב"א ללקוט ביומו ומ"ש בערובין מ' מאי אמרת מחוץ לתחום כו' כ' הרשב"א דלרווחא דמלתא אמר כן ועסי' תל"ח ס"ג וס"ד בשם הרשב"א וכ' דקי"ל בכ"מ ספק דבריהם להקל וער"ן פכ"ג דשבת הכל ביומא ודאי אסור משום ספק מוכן כמ"ש בס"ה . וס' הראשונה ס"ל דהביא דעירובין סבירא ליה כרב בשבת קכ"ה א' לפירושו ואנן קיימא לן שם כשמואל ופרק קמא די"ט ג' ד' וספיקא אסורה אפילו בדבר מדרבנן משום דהוי דבר שיש לו מתירין ותוספו' בערובין שם תרלו דבתחומין הקילו ומרדכי פ"ג דיו"ט תירץ דלא אמרינן דשיל"מ אלא בדבר שחזקתו לאיסורא כגון ספק נולד וספק לידה משא"כ בתחומין וצ"ע כאן וצ"ל לדבריהם שלא אמרו וספיקה אסורה אלא משום ספק מוכן וכמ"ש שם בפ"ג כ"ד א' ובלא"ה צריך לחלק כן מהביא דשם ועס"ט וסט"ז ובסי' תקט"ו שסתם כס' ראשונה ע"ש : ס"ח אם הביאו . עירובין מ' כ"ש הוא כו' : ואם כו' מותר . דאם היה בו משום מוקצה היה אסור לכל ישראל . מרדכי פ"ק די"ט ובלא"ה כיון דמותר ולאחר לא שייך מוקצה . הרא"ש פ"ג די"ט כמ"ש בספ"ב דשבת חזי לגמע להיכוק עני כו' : לטלטל אפי' כו' . ירושלמי

הגהות רעק"א

מג"א ס"ק י"ג דאל"כ עכו"ם שהביא דורון. היינו דקאמר דמיירי דידעי' שלקטן לישראל ואף דהא מ"מ לא ידעי' דלקטן היום כדקאמר אם יש במינו במחובר צ"ל דלענין זה באמת מהני דורון דמסתמא לקטן היום אלא דצריך דידעי' דלקטן לישראל אבל בלא דורון אף דידעי' דלקטן לישראל. מ"מ בספק אם לקטן היום מותר להנך פוסקי' דבספק לא בעי' בכדי שיעשו כדאיתא להדיא סעיף ז'. ולפ"ז תמוהי' דברי המג"א דכ' דאל"כ ל"ל דורון וכו' הא אף דידעי' דילקטו לישראל מ"מ בלא דורון צ"ל בכדי שיעשו כיון דהוי רק ס' שילקטו היום. וצ"ע : מג"א ס"ק י"ד ולערב מותרין מיד. הציון קאי על סעיף ז' וי"א דלערב מותר מיד. והמג"א בא לתרץ דלא יקשה אהא דסתם בסעיף ו' לאסור בספק הע"כ דבו ביום חמור. לענ"ד ז"א דהא לדעת הרי"ף דס"ל דחוששים שמא חוץ לחומה לנו היינו לחומרא בוודאי אף בעלמא דהא אמרי' ת"כ דשמואל ממרחץ וא"כ מאן דמיקל מספק היינו דמפרש חיישי' לקולא וא"כ מפורש דאפי' במת מקילים באופן שאין שום מקום לחלק בין מת לשאר מילי לענין ספק. א"ו דהדינא דהמחבר בסעיף י"ד היינו לדיעה קמייתא דהכא שכן דרך המחבר לפסוק בכ"מ כדיעה א'. אולם לדינא בהא יש לחלק בספק מחוץ לתחום די"ל בעלמא לא בעי' בכ"ש כמ"ש המג"א סקי"ט. ומשום דיש לנו ה' סברות להקל דעת הסוברים בתחומין דאפי' וודאי לא בעי' כ"ש וסברא דבספק לא בעי' כ"ש משא"כ במת דלכ"ע בעי' בכ"ש ה"נ בספק

מחצית השקל

הסל אפי' אין עודן עליו ומשני הב"ע שהיו עליו ב"ה ומגו דאתקצאי לב"ה כו' והקשו התו' הא בידו להפריחן והוי גמרו בידי אדם וכה"ג לא אמרינן מגו דאיתקצאי לב"ה כדאי' במס' ביצה בשתס קדרות רותחות ב"ה ופולין ועדשים כנ"ל ותי' דוקא בקדרות אע"פ כו': אבל בתוס' שבת דף מ"ד כו' משמע כו' דאמרינן התם אמר רב מטה שאינה מיוחדת למעות יש עליה מעות בשבת אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היה עליה מעות ב"ה והקשו התו' אהא דאמר יש עליה מעות אסור לטלטלה ע"כ מיירי שהונח המעות עליה בשבת דאי הונח עליה מע"ש אפי' אין עליה מעות אסור לטלטלה דהא הוי עליה ב"ה וא"כ איך משכחת לה שהונח עליה בשבת בהיתר ותי' שהונח עליו בשבת ע"י גוי או תינוק ישראל לדעת ישראל והקשו תפשוט מהכא דאין מוקצה לחצי שבת דאלת"ה אפי' אין עליה מעות דהיינו שהוסר ממנה המעות אסור לטלטלה כיון שהיה עליה מעות בשבת ותי' דמיירי שהונח עליה ע"י גוי ע"מ להסירן לאחר זמן והוי גמרו ב"א עכת"ד ומזה משמע אע"ג דהקצה אותו כו' וא"כ דברי התו' סותרים זא"ז: ועוד קשה שם כו' ר"ל דבלא"ה דברי התו' דדף מ"ד מיניה ובי' קשיין דאי הוי כו' וכן הקשה מהרש"א שם וע"ש מ"ש : וכ"ל דל"ד ממש לגמרו בידי אדם וכן תי' בספר מהדורא בתרא של מהרש"א דמגו דאיתקצאי לב"ה חמיר ממוקצה לחצי שבת אפ"ת יש מוקצה לח"ש . ותדע דבמוקצה לח"ש נסתפק הש"ס משא"כ למגו דאיתקצאי ב"ה וגם לדעת קצת פוסקים אפי' א"א יש מוקצה לח"ש היינו לענין אכילה אבל לא לענין טלטול דא"כ היכא שהוקצה אותו שעה א' הוי גמרו ב"א גריע וניהו דלא מהני לבטל מגו דאתקצאי לב"ה דחמור מ"מ מהני לבטל מוקצה לח"ש ובזה א"ש בהאי דמטה יש עליה מעות דבהיה עליה ב"ה די"ל מגו דאתקצאי לב"ה לא מהני גמרו בידי אדם הגרוע אבל אי הונח עליו בשבת דליכא כ"א משום מוקצה לח"ש בזה מהני אפי' גמרו בידי אדם הגרוע וכן אתי שפיר האי דסל לפני האפרוחים כיון שהיה עלי' ב"ה לא מהני גמרו ב"א גרוע: וע' בתו' דביצה דף כ"ו ע"א ד"ה אלא גמרו כו'. ר"ל דשם ג"כ צ"ל כתי' של מ"א (ושם לא שייך תי' של מהרש"א ע"ש) שהקשו התו' דה"ל למפשט דאין מוקצה לח"ש מברייתא דכופין הסל לפני האפרוחים דאמרינן מותר לטלטל הסל לאחר שירדו אע"ג שהיה אסור לטלטלה כשהיה עליו ותי' וי"ל דשאני התם דהוי כנגמרו ב"א שבידו להפריחן מעליו עכ"ל ולפ"ז תקשי ברייתא דקתני הב"ע בין השמשות דאסור לטלטלה משום מגו דאתקצאי לב"ה כו' והא היכי דהוי גמרו בידי אדם אפי' מגו דאתקצאי לב"ה לא אמרינן אע"כ צ"ל בין מגו דאתקצאי לב"ה למוקצה לח"ש לענין גמרו בידי אדם גרוע והאי דסל לפני האפרוחים הוי גמרו ב"א גרוע כנ"ל דהא הוקצה שעה א' ולכן התו' דייקו בלשונם וכתבו דהוי כמו גמרו ב"א משמע דגמרו ב"א ממש לא הוי : (ס"ק יא) ובשעת כו' כגון שדר כו' ובס' ע"ש כ' וז"ל אמנם בשעת הדחק ולצורך לחם משנה יש להקל עכ"ל משמע אפי' י"ל פת ואפי' שלם כיון דאין לו לחם משנה מותר: (ס"ק יב) ליקט פירות. הקשה הרב"י כו' הרב"י הקשה על הרא"ש להתיר פת שאפה גוי בשבת ולא אמרינן דאסור משום נולד משו' דהוי גמרו בידי אדם א"כ תיקשי למה בגוי שהבי דורון אסור וכתב הרא"ש הטעם משום מוקצה ת"ל דהוי גמרו ב"א וע"ש מ"ש (ואע"ג בגוי שהביא דורון מלבד איסור מוקצה יש איסור שלא יהנה ממלאכת י"ט או שלא יאמר לגוי לעשותו ולכן צריך להמתין מי"ט בכדי שיעשה מ"מ הוצרך לטעם מוקצ' ועסי' תקט"ו) והמ"א העמיד הקושיא פה על ליקט הגוי לעצמו דג"כ אסור לחד טעמא משום מוקצ' כמו אפה גוי פת לעצמו והא באפה פת הביא הרב"י ב' דעות דיש מתירים והוא הרא"ש משום דהוי גמרו ב"א ולמה סתם פה בצד דגים לאסור ה"ל ג"כ להתיר משום דהוי גמרו ב"א ומותר לדעת המתירים פת: וע' סי' תק"ז שכתבתי בשם הרא"ש וז"ל ואסרו כו' וכוונתו דהטור כתב כאן דדמי לפירות הנושרים ואין להתיר יותר בליקט גוי פירות מאלו נשרו לעצמן ובסי' תק"ז כתב מ"א בשם הרא"ש דב"ע על עלים שנשרו מן הדקל בי"ט דדינן כמו פירות הנושרים כתב הרא"ש הטעם משום נולד גזירה שמא יעלה ויתלוש וכתב שם וז"ל ומשמע דחד טעמא הוא עכ"ל ור"ל משום נולד גרידא או משום שמא יעלה ויתלוש גרידא לא הוי אסרינן אלא בצירוף שניהם יחדיו א"כ גם בפירות הנושרין דדינן כמו עלים שנשרו מ"ה ג"כ אסורים משום צירוף שני הטעמים וא"כ כיון דבגוי שליקט פירות דימה הטור לפירות הנושרים ע"כ צ"ל דמ"ש הרא"ש הטעם בגוי שהביא דורון משום מוקצה ע"כ אין הכוונה משום מוקצה גרידא אלא בצירוף חשש שמא יעלה ויתלוש ואם כן נתיישבה קושית הרב"י דהוי גמרו ב"א דבאמת משום מוקצה גרידא לא הוי אסרינן אלא משום צירוף גזירה שמא יעלה ויתלוש ואם כן ניחא דהוי גמרו ב"א ובעלמא הוי כה"ג מותר ולא אסרינן משום מוקצה מ"מ כאן בצירוף ש"י ויתלוש אסרינן ליה ומה"ט באפה גוי פת התיר הרא"ש דליכא משום מוקצה דהוי גמרו ב"א ושם צ"ל שמא יאפה ישראל כמ"ש הרב"י הובא בט"ז ס"ק ד' דאפיה ובישול חמורים וידועים לכל העולם וצ"ל שיעשה ישראל בעצמו ובס' ח"מ נתקשה בדברי מ"א האלו ע"ש ולק"מ כנ"ל: (ס"ק יג) ספק כו' כנ"ל וקאי על ס"ז וכן ס"ק י"ד ג"כ מצויין בדפוס בטעות וראוי לציינו ס"ס ז' עמ"ש וי"א דלערב מותר מיד : כתב הב"ח כו' אלא הוי ס' כו' וא"כ אפי' הביא דורון ולא ידעינן שלקטן בשביל ישראל לענין אי צריך להמתין לערב בכ"ש תליא במחלוקת המבואר פה בס"ז : ופשיטא כו' משמע אע"ג דלא ידעי' כו' מסתמא לקטן בשבילו וכמ"ש הרב"י בשם הרר"י דבסתמא אמרי' שלקטן היום כיון שהביא דורון מסתמא מביא מן הטוב ויפה והנלקטים היום טובים יותר מהנלקטים מאתמול . וכתב מ"א דה"ה דאמרי' שלקטן בשביל ישראל מסתמא דאל"כ ל"ל למימר גוי שהביא דורון כו' משמע שרצה להוכיח בשני הוכחות חדא מדסתם הביא דורון ולא התנה דבעי שנדע שלקטן בשביל ישראל אלמא גם בסתם אסור ועוד אי איירי דוקא שלקטן בשביל ישראל א"כ ה"ל לקצר גוי שליקט בשביל ישראל אע"כ מה"ט נקט דורון דכה"ג אפי' לא ידעי' שלקטן בשביל ישראל ויש לדחות ראיה זו דלמא הב"ח מודה לסברת הרר"י דבהביא דורון אמרי' מסתמא לקטן היום דהנלקטים היום הם יפים יותר כנ"ל אבל מ"מ בעי' למדע שלקטן בשביל ישראל ואעפ"כ א"ש דנקט דורון לאשמעי' כה"ג דהיינו דורון אפי' סתמא דלא ידעי' שנלקטו היום אסורים ואולי מ"א ס"ל א"א דבא לאשמעי' דבדורון לא בעינן שנדע שנלקטו היום ואיך נשמע זה דלמא באמת מיירי דידעינן שנלקטו היום וע"כ צ"ל דסמך עצמו דנדע כן מדסתם הביא דורון ולא התנה דידעי' שנלקטו היום ממילא מזה נשמע ג"כ דלא בעינן שנדע שנלקטו בשביל ישראל דהא גם בזה סתם ולא התנה דבעי' שנדע שלקטן בשביל ישראל . ועוד כתבו התוס' בעירובין דף מ' בהאי עובדא כו' דהא דקי"ל גוי שהביא דורון לישראל דבר המחוסר צידה או מחובר דבעי' שימתין במ"ש בכדי שיעשה כ' רש"י הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת שבת או יו"ט לפ"ז אם הובא לישראל ביו"ט ראשון של גליות מותר מוצאי יו"ט א' דהיינו ליל י"ט שני אם ממתין כדי שיעשה דממ"כ אינו נהנה ממלאכת י"ט דאי יום א' היה י"ט הרי המתין כ"ש ואם י"ט שני הוא י"ט א"כ יום א' הוה חול ולא נעשה כלל מלאכה בי"ט פשיטא דמותר אבל ר"ת כ' הטעם גזירה שמא יאמר לגוי להביא לו בי"ט או בשבת מן המחובר כדומה ולכן אפי' מוצאי י"ט או שבת אסור עד כדי שיעשה וא"כ ודאי לא יאמר להגוי דהא לא יהנה ממנה כלל כיון דצריך להמתין כ"ש א"כ מאי למיעבד בהתירא במי"ט ולמה יזהה גוי לעשות איסור בי"ט ולפ"ז גם בשני י"ט של גליות אסור עד מי"ט שני דאל"כ אכתי איכא למיחש שיאמר לגוי להביא ביום ראשון ויהנה ממנו בי"ט שני אחר שממתין בליל שני כ"ש והקשו התוס' לפ"ז מעובדא דאיתא התם דהאי בר טביא דאיתלד בי"ט ראשון של גליות ושחטוהו בי"ט שני בי ריש גלותא ולדעת ר"ת הלא גם ביו"ט שני אסור ותי' התוס' דהאי בר טביא לא הי' שהגוי הביא לדורון אלא דאיתלד ממילא ע"י מצודות שהי' פרוסו' מעי"ט וביום א' הי' אסור משום מוקצה ולכן מותר ביום שני עכת"ד ולדעת הב"ח ה"מ לתרץ דמיירי שהגוי הביאו לדורון אלא שלא ידעו שנילד בשביל ישראל דלדעת הב"ח מיקרי ספק ובספק פסקו התוס' בשבת דף קנ"א דהולכים בספק להקל וכמ"ש בס"ק שאח"ז:אלא ע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דאפי' לא נודע שצדן בשביל ישראל אמרי' ודאי צדן בשביל ישראל:(ס"ק יד)מותרי' כו' וסה"ת כו'. דבשבת דף קנ"א תנן גוי שהביא חלילין לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב ופי' שמואל(וכוותיה קי"ל הואיל ותניא כוותיה) וחיישי' שמא חוץ לחומה לנו ופרש"י חיישי' לקולא ולפ"ז תתפרש המשנה אא"כ באו ממקום קרוב ר"ל אלא א"כ יש מקום לתלות שבאו ממקום קרוב ואז מותר ואפי' באו תוך העיר מיד בבוקר אפ"ה תולין שבאו ממקום קרוב בתחלת הלילה ולנו חוץ לחומה כל הלילה ובבוקר אור נכנסו מיד לעיר ולפ"ז כל ספק שמסתפק בזה אזלי' לקולא אבל הרי"ף פי' חיישי' שמא ח"ל לנו לחומרא ומה דקתני במתני' אא"כ באו ממקום קרוב ר"ל שצריכים לידע ודאי שבאו ממקום קרוב אפי' הובאו לעיר בבוקר א"א ודאי ממ"ק באו דאי ממקום רחוק לא היה אפשר למהר ביאתן לעיר בבוקר אפ"ה חיישינן שבאו ממקום רחוק והלכו כל הלילה ולנו חוץ לחומה סוף הלילה וא"כ להרי"ף כל מה שמסתפק בזה הולכים לחומרא ולכן כ' בסה"ת דטעם י"א דלערב מותר מיד וא"צ להמתין בכ"ש דפוסקים כרש"י דהא דאמר שמואל חוששים שמא ח"ל לנו לקולא כנ"ל ומ"מ ביום השבת ודאי אסור דביום השבת הוי ספק מוקצה ובספק מוקצה כ"ע מודים דאזלי' לחומרא וכדתנן ספק מוכן אסור לכן הקשה מ"א דכאן הביא הרב"י שני דיעות ויש פוסקים דחוששין לקולא ובסעי' טז (כנ"ל)סתם בדין גוי שהביא חלילין סתם כהרי"ף ולא הביא כלל דעת רש"י המיקל ואפשר דכוונת החמירו שגנאי למת שיאמרו שנתחלל על ידו וסברא זו דגנאי כתב הר"ן בשם הגאונים דמה"ט בעשה גוי קבר לישראל לא יקבר בו עולמית ולא שני בהמתנה בכ"ש משום דגנאי כו' דלא כטעם הרמב"ם שהביא מ"א בס"ק ל"ח :

ס"ק

נראה דגם הרא"ש ס"ל כן כמ"ש בי"ד : (ו) דאין הלילה עולה כו'. במרדכי ס"פ כל כתבי נתן טעם לזה לפי שאין רגילות להביא בלילה ממקום רחוק כו' ולפ"ז דוקא אהך שמביא מחוץ לתחום הוה חומרא זו משא"כ בצידת דגים ולקיטת פירות שהוא במקום קרוב שפיר יכול להביא בלילה מ"ה כתב רמ"א כאן ולא לעיל בס"ז . ובלבוש כתב בזה י"א דבכ"מ שהוזכר בכדי שיעשו אין הלילה עולה לחשבון כו' ולא דק ועבסט"ו לקמן : (ז) אם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום אסור . זה דעת הרי"ף והטעם שמא הלך כל הלילה ובא חוץ לתחום ובבקר בא וקשה הא ספיקא דרבנן יש כאן דתחומין דרבנן וי"ל דמ"ה החמירו כיון שאפשר להמתין עד הערב ויהיה היתר גמור למה יכניס עצמו בספק איסו' ודמי' למ"ש בי"ד דיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל . ושוב ראיתי טעם זה בה' המגיד פ"ב די"ט בשם הרשב"א לענין זמן שחורים ומלא לבנים כו' אלא דמ"מ במ"ש כאן בסיפא דבים פירות בעיר מצויים אין לחוש מספק כיון דטפי מסתבר לתלות בקרוב דמצוי אך צל"ע דהא קי"ל כר"ח בפ' לא יחפור דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואפי' בקורבה דמצוי ומוכח ואם כן כאן נמי נתלה הפירות ברוב שהוא חוץ לתחום וכ"ת שאני הכא דאין כאן אלא איסור דרבנן דהא בפ"ק דביצה דף י' מייתי להא דר"ח על זמן שחורים ומלא לבנים דאין שם אלא איסור דרבנן ע"כ נ"ל דהכא נקט דוקא תרי בתים מ"ה אין כאן רוב לאיסור דודאי לא לקח אלא משלו אבל אם היה לו ב' בתים חוץ לתחום וא' תוך התחום הוה אסור כנלע"ד : (ח) אסור בכל מיני תשמיש . כיון דאתעבידא

אפילו בו ביום ק ואם הביאו בשביל ישראל מותר לטלטל טז אפילו מי שהובא בשבילו אבל לאכול אסור בו ביום למי (י) שהובא בשבילו ר ולערב יז (יא) בכדי שיעשו : הגה יח וי"א (ו) (יב) דאין הלילה עולה מן החשבון רק צריך להמתין ביום ראשון בכדי שיעשו [סמ"ק ומרדכי ס"פ כ"כ] ולאחרים מותר בו ביום ש וי"א דלמי שהובא בשבילו מותר לערב מיד ת והא דשרי לישראל לטלטל אפי' כשהביאו העכו"ם לעצמו דוק' בתוך ד' אמות או בתוך העיר אם היא מוקפת חומה יט א והוא שתהא מוקפת לדירה דהיינו שישבה ולבסוף הוקפה וסתם עיירות מוקפות לדירה וסתם מבצרים אינם מוקפים לדירה (וע"ל סי' ת"א) :

ט (ז) אם הוא ספק אם הובא כ מחוץ לתחום (יג) אסור ב ודוקא בעכו"ם שאינו שרוי עמו בעיר אבל עכו"ם השרוי עמו בעיר ופירות המצויים בעיר אין לחוש מספק ואפילו אם יש לעכו"ם (יד) שני בתים ואחד מהם בתוך התחום כא תולין להקל ומותר לאכול אפילו למי שהובא בשבילו :

י ג עכו"ם כב ° שמילא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד לרשות הרבים מותר לישראל להשקות מהם בהמתו ד והוא שאין העכו"ם מכירו דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו ואם מילא לצורך בהמת ישראל (ח) אסור ה בכל מיני תשמיש אפילו לישראל אחר ו ואם מילא מבור רשות

°עסי' שמ"א וס"ג ערסי' רע"ו ובסי' רנ"ג

בספינה שרי ועסי' ת"ד וסי' ת"ה דאסור להוציא חוץ לד"א אם לא שהיו מע"ש בספינה ולא היו ביבשה : טז אפי' מי שהובא . ואם הביאו לשנים אסורים להחליף (כ"ה) : יז בכדי שיעשו . וא"צ להמתין אלא בכדי ששהא המביא בשבת שאם הביאו רוכב על הסוס א"צ להמתין כ"כ (כ"ה) וכ"ל שא"צ להמתין אלא בכדי שיוכל לרכוב ביום דבליל שבת ודאי לא רכב ואע"ג שבהרי"ף איתא דחיישינן שמא הלכו בלילה היינו שלא לאכלו בשבת עצמה אבל בחול א"צ להמתין כ"כ כנ"ל : יח וי"א דאין הלילה . לפי שאין רגילות להביא בליל' ממקום רחוק (מרדכי) ויש"ש פסק כסברא ראשונה : יט והיא שתהא מוקפת . כתב הרב"י וכ"מ שאם העיר אינה מוקפת לדירה ועירבו כולה או קצתה אסור לטלטל פירות אלו חוץ לד"א עכ"ל כלומר דבלא עירוב בלא"ה אסור לטלטל וצ"ע דבאינו מוקף לדירה לא מהני עירוב דהא אפי' של יחיד אסור לטלטל בו כמ"ש רסי' שנ"ח וסימן שע"ב ס"ב עמ"ש שם ועמ"ש סימן ת"א ומ"ש סימן שס"ג סק"ו בהג"ה וסימן שס"ה ס"ג ובאמת אין זו קושי' דהרא"ש כתב דינו על אדם שיצא חוץ לתחום או בהמות שהביאו מחוץ לתחום או פירות בי"ט דמותר לטלטל ובשבת נמי י"ל דבמקום שהניחן העכו"ם אסור להוציאן חוץ לד"א דאף אם הוליכן א' ג' אמות אסור השני להוליכן אח"כ יותר מאמה א' כנ"ל ועסי' שמ"ט : כ מחוץ לתחום אסור . פי' בו ביום ולערב מותר מיד כמ"ש ס"ז וס"ח ולפ"ז אפי' ספק אם הובא בשביל ישראל וכ"מ בת"ה סי' פ"ג ע"ש ועס"ז : כא תולין להקל . בד"מ תמה ע"ז וכתב דג"ז ספק הוא ומ"מ מדלא הגיה כאן כלום נראה דדעתו להקל מאחר דיש מקילין בכל ענין : כב שמילא מים . כתב הע"ש ונר' מדברי התוס' דאם מלאו חש"ו מים מותר ליהנות מהן והטעם דאין עושין כלל לדעת ישראל עכ"ל . ועמ"ש סי' שס"ב ס"ז דדוקא במוצא חפץ שנאבד אמרינן שעושה להנאת עצמו משא"כ בכיבוי כמ"ש סימן של"ד סכ"ה בב"י וא"כ ה"ה אם מילא מים לצורך עצמו אף בעכו"ם מותר ואם לצורך ישראל אף בחש"ו אסור ואם בא לומר דמיירי במכירו ולא גזרינן שמא ירבה בשבילו זה לא נרמז בדברי התוס' לכן נ"ל דלא דק ולא עיין ברא"ש שם שכתב בהדיא דגבי אבידה לא נעשה האיסור בשביל ישראל

ק שם ר הרי"ף והר"ן וסמ"ג והמרדכי וס"פ ש ר"י וכ"פ הרא"ש ת ר"ן א רא"ש בפ"ד דעירובין ב הרשב"א לשיטת הרי"ף והגאונים וכ"כ הר"ן בפרק ב' דביצה ובפרק כב דשבת והה"מ בפ"ב מהי"ט ג שבת קכב משנה ד שם ברייתא ה הר"ן בפ"ג דביצה וכמסקנת התוס' והרא"ש ו תוס' שם כ"ה וכ"כ המרדכי בפ' כ"ב

באר היטב

הביא העכו"ם לישראל פת חם בשבת ודאי אדעתא דישראל אפה אותו מ"א ועיין סי"ה : (י) שהובא . ואם הביאו לשנים אסורים להחליף כנה"ג . ומותר למכור למי שלא הובא בשבילו בלי ריוח אם לא כוון לכך ואם כוון אסור שכנה"ג ע"ש . ואם הובא בספינה שרי ועסי' ת"ד וסי' ת"ה דאסור להוציאם חוץ לד"א אם לא שהיו מע"ש בספינה ולא היו ביבשה מ"א : (יא) בכדי שיעשו . ואין צריך להמתין אלא בכדי ששהה המביא בשבת שאם הביאו רוכב על הסוס א"צ להמתין כ"כ כנה"ג . וכ"ל שא"צ להמתין אלא בכדי שיכול לרכוב ביום דבליל שבת ודאי לא רכב מ"א ע"ש : (יב) דאין הלילה . במרדכי ס"פ כל כתבי נתן טעם לזה לפי שאין רגילות להביא בלילה ממקום רחוק וכו' ולפ"ז דוקא אהך שמביא מחוץ לתחום הוי חומרא זו משא"כ בצידת דגים ולקיטת פירות שהוא במקום קרוב שפיר יוכל להביא בלילה מש"ה כתב רמ"א כאן ולא לעיל בס"ז ט"ז . והיש"ש פסק כסברא ראשונה ועמ"א : (יג) אסור . ולפ"ז אפי' ספק אם הובא בשביל ישראל ועס"ז והאי אסור פי' בו ביום אבל לערב מותר מיד כמ"ש ס"ז ס"ח מ"א : (יד) שני בתים . עיין ט"ז שהעלה דאם יש לו ב' בתים חוץ

ביאור הגר"א

סוף י"ט כלי שבא מחוץ התחום לתחום משחשיכה מותר לטלטלו ר"ש בר כרסנא כו' ובלבד בד"א כהדא גמליאל זוגא אוקרי חד סירקייא כמהין אתא שאיל לר' מנא א"ל קבלין בגו מגיריון דידך כו' ע"ש . י"ט שם ועירובין ושבת קכ"א א' : ולערב . שבת שם וכפי' הרי"ף שם וכמ"ש בסט"ו ע"ש : וי"א דאין . ופי' תוס' בעירובין ובי"ט שם ושם משום שלא יאמר לו ובלילה אין דרך להביאם : ולאחרים . שם ושם : וי"א דלמי . מדלא אמר בי"ט שם ג"כ בתחומין בכדי שיעשו כמ"ש בחשש מחובר ול"ד למת דשם אחמירו וע' ברא"ש שם : והא דשרי כו' . עירובין מ"ז ב' : אם היא . דלא אמרינן כל העיר כד"א אא"כ מוקפת חומה וראיה מפ"ב דר"ה כ"ג ב' וע"ש תוס' ד"ה לא כו' : והוא . כמ"ש בעירובין ט"ו א' שבת בתל כו' וע"ש רש"י ד"ה והוא כו' וע' תוס' שם מ"ז ב' : דהיינו . שם כ"ו א' : וסתם כו' וסתם . מטעם הנ"ל : ס"ט אם הוא . שבת קכ"א א' לשיטת הרי"ף וכנ"ל ס"ז : דוקא כו' . ע' פ"ק דנדה ד' א' וכתובות ע"ה ב' ולא חיישי' אלא בבאו מחוץ לעיר בודאי וכ"כ הטור בסי' תקט"ו בשם הרשב"א וכ"כ המ"מ וכ"כ הר"ן בפכ"ג דשבת שאף לדברי הגאונים דוקא תלינן שדרכן מחוץ לעיר או עו"ג שאינו שרוי בעיר אבל השרוי בעיר מ"מ ניחוש אדרבה כאן נמצא כאן היה ועוד ספק דבריהם להקל וכ"כ ברשב"ד בשמעתא דכסוי העו"ג וכ"ד הרשב"א בחידושיו שם בעה"ק ל"ז א' ור"ל אע"ג שטתם דספק אסור היינו במקום דאוקים אחזקתיה הוא לחומרא אבל בלא"ה אחזוקי איסורא לא מחזקינן דאל"כ תיקשי ההיא דעירובין מ"ה ב' ואב"א הוי ספק כו' וז"ש וכ"כ הרא"ש בשמעתא כו' וכ"כ הר"ן בפ"ג די"ט ככר כתב למעלה דדוקא בעו"ג שאינו שרוי כו' אחזוקי איסורא לא מחזקינן וכ"כ המרדכי שם וכ"כ ראבי"ה דדוקא בספק מוכן כו' אבל ספק כגון שי"ל ב' בתים וא' בתוך התחום שרי כו' דגרסינן בעירובין ואב"א כו' כנ"ל ואע"ג דדשיל"מ הוא ל"ד להא דרב אשי בביצה דהתם כי מוקמינן אחזקתיה ה"ה לא נולדה וכן בספק לידה שלא נולד וז"ש כאן ואפי' אם יש לעו"ג שני כו' מדברי המרדכי דלא כד"מ שתמה על ב"י שהעתיק דברי המרדכי שהן כדעת רש"י וכו' ול"ד להא דרשב"א אבל ליתא דההיא דעירובין ע"כ צ"ל כדברי מרדכי והוא ג"כ דברי הרשב"א ור"ן וכנ"ל : ס"י בכל מיני כו' . מגר וכבש דלא כי"א דוקא בשתיה : אפי' . מההיא די"ט שם דחילק בתחומין ולא חילק ברישא אם יש כו' ולערב כו' : ואם מילא כו' . מההיא דתחומין שם : ויש מקילין . מדנקט בהמתו ועוד הביאו ראיה מעירובין מ"א ב' אר"פ פירות כו' וע' תוס' שם ד"ה לא כו' וכן הא דנקט בהמתו דהא ר"י דנקט לרבותא דלא גזרינן שמא ירבה אע"ג דבהמה רגילה לשתות הרבה וע' ר"ן בפ"ג דסוכה וכן הריטב"א שם שהקשו שם כמ"ש בספ"ג דעירובין בגוז אמה בכדי שיעשו אע"ג דיכול לאהרוחי במחובר כמ"ש בסוכה שם ע"ש : ויש מתירין . והוא דעת ראבי"ה והביאו בהגהות אחרונות דמרדכי

מחצית השקל

(ס"ק ט"ו) מח"ל ואם הובא בספינ' שרי והטעם דלא נעשה בו איסור הבאה מח"ל דגמירי דאין ספינ' מהלכת אא"כ גבוה המים עשרה טפחים וכיון דאיבעיא לן בעירובין דף מ"ג ע"א אי יש תחומין למעלה מעשרה או לא ולא אפשיט' ואזלי' בספקו לקולא כיון דתחומין דרבנן ואפי' חוץ לי"ב מיל דהוי דאורייתא לרמב"ם מ"מ ע"ג מים כ' הרמב"ם דהוי דרבנן כיון דההליכה ע"ג מים לא ניחא תשמישתיה אפי' רחוק כמה ליכא כ"א איסור דרבנן ולכן אם הובא בספינ' שרי וכל זה מבואר לעיל סי' רמ"ח באריכות ע"ש : דאסור להוציאה כו' אם לא כו' בספינה ולא היו ביבשה דניהו דע"ג מים ליכא איסור הבאה מ"מ אם היו בע"ש ב"ה ביבש' או אפי' בספינ' והיתה גוששת דאין עומק המים שם עשרה קנתה הספינה ב"ה שביתה באותו מקום וכיון דהספנה הוא חוץ לתחום אין לו כ"א ד"א ממקום שהונח שם או מהספינה אבל כשהי' ב"ה בספינ' והמים היו עמוקים עשרה לא קנתה שבית' כלל : (ס"ק ט"ז) אפי' כו' אסורים להחליף דאם ל"כ אכתי א"ל שיאמרו שניהם לגוי להביא ויחלפו זה עם זה וכן לאידך טעם שלא יהנה ממלאכת שבת א"ל כה"ג : (ס"ק יז) בכדי כו' אין צריך להמתין כו' רוצה לומר א"ל להמתין בכדי שיביאו אדם ההולך ברגליו אלא די בכדי שיביאנו ע"י רכיבה שממהר ללכת ועיין בס' ת"ש: ואף שבהרי"ף אי' כו' הוא דעת הרי"ף שהבאתי בסקי"ג וי"ד דפסק הא דאמר שמואל חיישי' שמא ח"ל לנו לחומרא והרב"י בסעיף ז' הביא דעת הרי"ף בראשונה וידוע דרכו בקדם שהדע' שמביא ראשון נראה עיקרית בעיניו ולהרי"ף הטעם שמא ח"ל לנו והלכו כל הלילה כנ"ל הרי דחיישינן שמא הלכו בלילה ולזה כתב מגן אברהם היינו שלא לאכלו בשבת דאי לא הוי חיישינן שמא הלכו בלילה וכיון שבאו לעיר בבקר ע"כ מערב שבת היו תוך התחום והיו מותרים אפי' בשבת לזה החמיר הרב בית יוסף כהרי"ף להחמיר דחיישי' שמא הלכו כל הלילה ואסורים ביום השבת:אבל בחול אין צריך להמתין כ"כ כנ"ל ר"ל בזה הכריע מ"א מסברא דנפשיה ניהו דהרי"ף אוסר אפי' למ"ש עד כ"ש דחיישינן שמא הלכו כל הלילה הרי דהרי"ף מחמיר אפי' בחול לחוש שמא הלכו בליל' מ"מ הכריע מ"א מסברא דנפשיה דלא קי"ל בהא כהרי"ף ואע"ג דגם הרב"י בסעיף ט"ו בחלילין פסק כהרי"ף גם בחול לענין המתנת כ"ש י"ל כמ"ש בס"ק י"ד דבמת החמירו אבל בשאר דברים חוץ ממת לא מחמרי' לחוש שמא הלכו בלילה דהא בלא"ה יש פוסקים דס"ל אפי' ודאי באו מח"ל א"ל להמתין במ"ש בכ"ש כמ"ש בסעיף זה עכ"פ יש להקל בכה"ג . (ס"ק יח) וי"א כו' לפי שאין רגילות כו' עיין בט"ז סק"ו שכתב לפ"ז בצידה וכה"ג דדרכו לעשות גם בליל' גם הלילה עולה (וע' בספר א"ר) מ"מ נלע"ד אם מקום הצידה רחוק מן העיר אפי' הוא תוך התחום כיון דא"ד לילך בליל' רגלים לדבר שלא צד בלילה דלא יביאנו לעיר כ"א ביום די"ל דרך אפשר : (ס"ק יט) והוא שתהא מוקפת כ' הרב"י וכ"מ כו' ר"ל אהא דכתב בש"ע והא דשרי כו' בתוך ד"א או תוך העיר המוקפת כו' דנחשבת כל העיר כד"א והם דברי הרא"ש : דבלא עירוב בלא"ה אסור ר"ל אפי' לא באו מח"ל אין לטלטל יותר מד"א : וצ"ע כו' ר"ל דאין תי' הרב"י מספיק כו' דהא אפי' של יחיד כו' דהיינו קרפף שלא הוקף לדיר' והוא יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו אלא תוך ד"א (ובפחות מב"ס עיין לקמן החילוק בין כלים ששבתו בבית) וסתם עיירות עכ"פ הם גדולים יותר מב"ס דהוא שיעור קטן מאוד וא"כ כיון דאפי' הוא של יחיד אסור לטלטל א"כ מאי מהני העירוב דטעם העירוב כאלו כל הבעלי בתים דרים בבית אחד ונדונים כלם כאיש אחד וכאלו כל העיר ליחיד הא אפי' באמת שייך דוקא ליחיד אסור גם הוא לטלטל כ"א תוך ד"א : ובאמת אין זה קושיא . ר"ל קושית הרב"י בלא"ה ניחא : על האדם כו' או בהמ' ר"ל דהאדם והבהמ' הם רשאים להלך כל העיר אפי' לא עירבו רק לטלטל אסור אבל השתא דאותו אדם או בהמ' הם חוץ לתחומן אסורים לילך יותר מד' אמות או בעיר המוקפת חומ' נחשבת כד"א : או פירות בי"ט ר"ל דבי"ט אין עירוב והוצאה וא"כ אפי' לא ערבו מותרים לטלטל אבל תחומין דנוהג גם בי"ט ולכן אם הובא מח"ל אין לטלטל כ"א תוך ד"א: ובשבת נמי כו' אם הוליכן א' ג' אמות כו' ר"ל דאי משום דלא עירבו לחוד ניהו דאסור לטלטל כ"א תוך ד' אמות מ"מ אם הוליכן ג' אמות רשאי השני להוליכן ממקום שהניחם הראשון דהיינו סוף הג"א עוד ד"א פחות משהו אבל השתא דאין להם כ"א ד"א משום דהובאו מח"ל אם הוליכן א' ג"א אין השני רשאי להוליכן מסוף הג"א כ"א אמה כיון דאותן הדברים בעצמן אין להם יותר מד"א כיון שהן חוץ לתחומן : ועיין ס"ס שמ"ט. ר"ל דאין לומר הכ"מ דמשום שלא עירבו היה מותר להוליכן כמה אמות דהיינו בכל פחות מד"א יעמוד לפוש משא"כ כיון שבאו מח"ל אסור לטלטלו כ"א ד"א דז"א עז"כ דמשום שלא ערבו נ"כ אסור להוליכ פחות מד"א אפי' בכרמלית כמבואר ס"ס שמ"ט . אבל כה"ג שכתב מ"א דאם הוליכו א' פחות מד"א רשאי גם השני להוליכו פחות מד"א ממקום שהניחו הראשון זה מותר כמ"ש שם סי' שמ"ט ס"ג : (ס"ק כ) מח"ל כו' כמ"ש ס"ז וס"י ח' . ר"ל דבסעיף ז' הובא דעה א' דבספק לידה ומחובר א"צ להמתין בכ"ש ובסעיף ח' הובא דעה א' דבבא מחוץ לתחום אפי' ודאי בא מח"ל מ"מ א"צ להמתין כ"ש . וניהו דלא קי"ל כאלו שני דיעות המקילים בסעיף ז' ובסעיף ח' מ"מ בספק בא מח"ל ראוי לצרף שני הקולות יחד דעת המיקל בספק לידה ודעת המיקל בודאי בא מח"ל ולהקל בספק בא מח"ל שא"צ להמתין בכ"ש וכ"כ בספר ת"ש : (ס"ק כא) תולין כו' בד"מ כו' לקמן סי' תקט"ו תמה על הרב"י כיון דפסק כהרי"ף דספק אזלי' לחומרא ניהו דמקילין אם פירות מצוים בעיר והגוי שרוי עמו בעיר דכה"ג מה"ת ניחוש שהובא מח"ל אבל כשי"ל שני בתים אחד ח"ל ואין הגוי שרי בעיר ודאי יש לספק שמא בא מח"ל כיון דאין הגוי שרי בעיר וא"כ לדעת הרב"י דפסק כהרי"ף ה"ל להחמיר והמרדכי שממנו נובע דין זה בי"ל שני בתים דמיקל היינו משום דפסק כרש"י דמפרש חוששים שמא ח"ל לנו לקולא אבל להרי"ף זה ליתא עכת"ד: (מאחר) די"מ בכ"מ וכ' ע"ז בספר ת"ש וז"ל ואיני מבין דבריו דלא נמצא מי שמיקל אלא רש"י והרא"ש דלא קי"ל כוותייהו בהא וא"כ אין לנו על מי להסמך להקל בהא טפי עכ"ל ע"ש מ"ש ליסב דרך אפשר ואינו מכוון בלשון מ"א: ולענ"ד הדברים כפשוטן דניהו דהרמ"א בד"מ ס"ל דהדין השני בתים הוי ספק היינו דכן מסתבר לרמ"א אבל גם הוא מודה דרב"י ס"ל דזה ל"מ ספק דהא בחבורו הביא סי' תקט"ו דנקטינן כהרי"ף ומיד סמיך לזה הביא דעת המרדכי משמע דס"ל דהרי"ף מודה לדברי המרדכי וכמ"ש בד"מ זה וע"כ צ"ל דס"ל כיון די"ל בית בעיר וי"ל שם ג"כ פירות ניהו דהגוי אינו שרוי בעיר וי"ל בית ח"ל מ"מ מה לו לגוי להטריח א"ע להביא עמו פירות שי"ל ח"ל הלא אפשר לגוי ליקח מהפירות שי"ל בעיר א"כ רגלים לדבר שלא באו מח"ל ומוד' הרי"ף וניהו דלהרמ"א לא מסתב' זה וחשבו לספק מ"מ בש"ע חזר ולא רצה להגי' על דברי הרב"י וסמך א"ע ע"ד הרב"י דכה"ג גם הרי"ף מוד' דהא בלא"ה יש דעת רש"י ורא"ש דס"ל דגם באמת הוא ספק מ"מ הולכים להקל ניהו דהרב ב"י פסק כהרי"ף מ"מ יש לסמוך בזה ע"ד הרב"י דבשני בתים מוד' הרי"ף כנ"ל : (סק"כב) שמילא כו' ונראה מדברי התו' כו' דף קכ"ב ד"ה משק' כו' שכ' יש רוצים לומר הא דקי"ל אם גוי מילא מים לצורך ישראל דאסורים המים לישראל היינו דוקא להשקות אבל לשאר תשמישים מותרים ומייתי ראי' מיבמות ד' קי"ד רב יצחק כאבדו לו מפתחות של בה"מ ובמקום שנאבדו הי' אסור לטלטלן עד מקום בה"מ וא"ל ר' פדת שיוליך למקום המפתחות תינוקת ואם ימצאו המפתחות יביאם לו דס"ל קטן שאוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו ותיקשי מאי מועיל בתקנה זו הא אם יביאו לו התינוקות המפתחות יהי' ר"י אסור להשתמש בהם כיון דטלטלו המפתחות במקום האסור לדעת ר"י וה"ל כגוי שמילא מים בשביל ישראל אלא ע"כ דשאר תשמישים שרי חוץ מהספקאה ועל זה כתב התוספות דאין נראה לחלק וגם שאר תשמישים אסור והאי דתינוקת שאני דהתם אין עושים לדעת ישראל עכ"ל והבין הע"ש דכוונת התוספות דחש"ו דאינן בני דעה אין עושים כלל לדעת אחרים ולכן יש להתיר לגבייהו יותר כאלו עשה גוי בשביל ישראל : ועסימן שס"ב ס"ז דדוקא כו' דשם בסי' שס"ב הובא הדין דמפתחות והקש' הרב"י הא קי"ל בסימן של"ד קטן שבא לכבות צריך למחות בידו שעושה לדעת אביו ולצורך אביו ולמ' הותר במפתחות לגרום שהקטנים יביאו המפתחות ותי' דשאני אבד' דאין הקטן יודע שנאבדו המפתחות לאביו וכשמוצאן ומוליכן עוש' לדעת והנאת עצמו משא"כ בדליק' דהאב עומד שם ויודע התינוק דניחא להאב בכיבו' הדליק' ועוש' לדעת אביו ולכן צריך למחות בידו עכת"ד הרב"י בסימן של"ד ע"ש הרי מבואר דגם קטן לפעמים עוש' ע"ד אביו ומפתחות שאני דלא ידע שנאבדו לאביו ולכן אין עושים לדעת האב כ"ה כוונת התוספות ולכן כתב מ"א וא"כ ה"ה אם מילא כו' ואין מקום להקל יותר בחש"ו מבגוי . ואם בא לומר כו' זה לא נרמז בדברי התו' ר"ל ע"כ אין זה כוונת הע"ש אלא כמ"ש מ"א תחל' דס"ל לע"ש דבחרש ש"ו אפי' ידעינן שעוש' לדעת אביו מ"מ מותר וכיון שאינן בני דעה ולפ"ז הביא הע"ש מדברי התוס' הנ"ל לפי הבנת הע"ש את דבריהם וכיון שהוכיח המ"א דע"כ אין פי' זה אמת אלא דגם בקטן אם עושה לדעת האב אסור כמו בגוי אלא דאבד' שאני א"א דהע"ש מוד' לפ' דברי התוס' כן אלא שמיקל בחש"ו קולא אחרת יותר מבגוי דבחש"ו אפי' מכירו מותר כשעשאו חש"ו לצורך עצמן ול"ג שמא ירב' כו' א"כ איך כ' הע"ש ונרא' מדברי

רשות היחיד כג לכרמלית מותר לאחר שלא מילא בשבילו:

הגה ויש מקילין ואומרים דאף אם הוצאה דרך ר"ה לצורך ישראל מותר לאדם לשתות מהם כד הואיל ואפשר לילך שם ולשתות (טור בשם ר"ת) כה (ט) (טו) ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו) וכן נהגו היתר לומר אף לכתחלה לעכו"ם להביא שכר או שאר דברים דרך כרמלית או בלא עירוב (י) ואע"פ שיש להחמיר בדבר מ"מ אין למחות ביד מקילין לצורך שבת ובשעת הדחק דהא יש להקל באמירה לעכו"ם לצורך כמו שנתבאר סי' ש"ז וכל שכן בכהאי גוונא:

יא ° ז ליקט עכו"ם עשבים כו לצורך בהמתו אם אינו מכירו מאכיל אחריו ישראל ח שעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם דאלו להעמידה עליהן אסור דחיישינן שמא יטול בידו ויאכלנה כז והם מוקצים (יא) אבל כח אם מכירו (טז) אסור וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו ט אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל אפי' מכירו מותר:

יב י אע"פ שאינו מכירו אם אומר בפירוש שלצורך ישראל הוא עושה או אפילו אם אינו אומר כן ומעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה כגון שהדליק נר בבית שישראל בו והלך לו העכו"ם אסור:

יג °° כ אם ליקט עכו"ם והאכיל לבהמת ישראל כט אין צריך למחות בידו לפי שעה אבל אם ל רגיל בכך צריך למחות:

יד (יב) ל עשה עכו"ם בשבת ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו ואם עשאו בשביל ישראל לא יקברנו

°עמ"ש סי' שכ"ב ס"ג וסי' תק"א ס"ח עסי' רע"ו °°ע' רד"ך שכ"ב ק"ר

ט"ז מגן דוד

(ט) ויש מתירין. פי' בכרמלית: (י) ואע"פ שיש להחמיר בדבר כו'. ק"ל מ"ש ממ"ש בסי' רע"ו ס"ג דמותר לומר לעכו"ם לילך עמו וליטול נר דלוק הואיל ואינו עושה רק טלטול בעלמא ה"כ כן הוא דלא עביד העכו"ם אלא טלטול בעלמא חוץ לעירוב: (יא) אבל אם מכירו כו'. אפי' שלא בפניו כן דעת ב"י והיינו שיודע העכו"ם עכ"פ שהישראל יבוא להאכיל בהמתו דהא חיישי' שירבה בשבילו: (יב) עשה עכו"ם בשבת כו'. זהו משנה בפרק השואל ופרכינן עלה בגמרא אמאי ה"כ ימתין בכדי שיעשו אמר עולא בעומד באסרטיא והיינו מ"ש כאן ודוקא שהקבר בפרסטיא וזהו פי' הרמב"ם דהא מפרש דהמקשה פריך על הסיפא דלמה לא יקבר בו עולמית אבל רש"י פירש דארישא פריך דלמה יקבר בו לערב ימתין בכדי שיעשו כיון דלא מוכחא מלתא מיהו י"ל דבשביל ישראל נעשה ומשני עולא בעומד באסרטי' שאין דרך ישראל ליקבר שם דודאי לא נעשה בשביל ישראל והרא"ש לא הביא כלל הך דעולא ונ"ל דהטעם שהוא ס"ל כרש"י וא"כ כל שיש ספק דשמא נעשה באיסור או בהיתר אזלינן לחומרא והיינו כרב דאמר לעיל מזה בגמ' ממקום קרוב ממש פי' רש"י כלומר שראינו בירור הדבר שממקום קרוב באו שראינו בביתו פי' דאל"כ צריך להמתין בכדי שיעשו מספיק' ע"כ בעינן הכא הוכחה דלא נעשה בשביל ישראל כגון שהוא בפרסטי' דאילו לשמואל דמיקל מספק דשמא חוץ לחומה לנו א"כ כאן הוכחה והרא"ש פוסק כשמואל ע"כ לא הביא הרא"ש הך דעולא כנ"ל נכון ורי"ף שפוסק לחומרא בספק ע"כ הביא באמת

מגן אברהם

ישראל וכן כונת התוס': כג לכרמלית מותר. כיון שהוא דרבנן עמ"ש רסי' רע"ו: כד הואיל ואפשר. אבל אם אין הישראל יכול לילך שם°) כגון דאיכא סכנת דרכים אסור כמ"ש ס"א ובנהר אף בהמה שרי (מרדכי): כתב הע"ש לר"ת דאם יש נהר תוך התחום אף אם הביא העכו"ם מים מבור שהוא רה"י לר"ה מותר להשקות בהמתו משום דהא אי בעי היה משקה אותה מהנהר °) וראייתו מהרא"ם ע"ש ול"נ דזה לכ"ע אסור דהוא עכו"ם שהביא פירות מחוץ לתחום ויש לישראל פירות כיוצא בהם יהא מותר לאוכלן וראייתו מהרא"ם אינה כלום דהא סיים הרא"ם והא לא מסתבר כלל משמע דאף רבינו תם מודה בזה. אסור וכ"מ בר"ן ובמאור ובמ"מ ועסי' רע"ו: כה ויש מתירין וכו' חפשתי בכל בו ולא מצאתי זה וגם בד"מ לא כתב מקום מוצאו וגם בתשובת מהרי"ל סי' קט"ז כ' דר"ת לא התיר אלא דיעבד אבל לכתחלה אסור וכ"כ המאור (עסי' ש"ז ס"ה) ובמקו' שותי שכר יש נוהגין היתר להביא בלא עירוב וסומכין שהעכו"ם עצמו ג"כ שותה ממנו כמו שפחה שבבית ואפ"ה יש נמנעים ויישר כחם עכ"ל (ועסי' ת"א דאפי' מכירו אסור כ"ש כאן דעיקר אדעתא דישראל קעביד ועסי' רע"ו ס"ג ואפשר דהיינו היש מתירין ועמ"ש סי' ש"ז בשם הגמ"ר ונ"ל דאין להקל אלא לצורך כמ"ש רמ"א וליתן לו מעות בשבת נ"ל דאסור כמ"ש סימן תקי"ז): כו לצורך בהמתו. ולר"ת אפי' ליקט לצורך ישראל שרי כיון שהבהמה היתה יכולה לילך בעצמה ולאכול שסכמ"ש ס"י אם לא שעומד בעבר הנהר (תוס' ומ"מ) והמאור כתב במקו' שאין שהרבה עשבים גדלים במחובר אסור דאין דרך להאכיל בו במחובר כדקאי לה באפה ואזלה א"כ אהני מעשיו. הע"ש ס"ק ל"ב העתיק כאן דברי הגמ"ר ולא הרגיש שדבריו סותרין זא"ז כמ"ש הרב"י סי' ש"ז ואין בהם צורך: כז והן מוקצים. עמ"ש סי' שכ"ב ס"ג וסי' תק"א ס"ה דלא כע"ש: כח אם מכירו אסור. וכתב הר"ן והמ"מ דאם עשאו שלא בפניו מותר דל"ח שמא הרבו בשבילו וכ"כ ראב"ן ואם יודע שצריך לו אפי' שלא בפניו אסור וכ"כ רש"י כשעשאו לא היה ר"ג שם דניכוון ליה משמע דעיקר ההיתר שלא בפניו דאמרי' שלא עשה לצורך ישראל כיון שלא ידע בו אבל אם מכירו ויודע שצריך לו אמרי' שעשאו אדעתו וה"ה אם הוא בפניו ואינו יודע שהישראל צריך לו דשרי וכ"כ הגמ"ר והב"י כתב דאפי' שלא בפניו אסור וכ"כ רי"ו דעכו"ם שצלה דג מליח לעצמו אסור אע"ג דלא שייך שמא ירבה בשבילו כיון שצלאו כבר מ"מ יש אוסרין כדאיתא בתוספתא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ומשום מוקצה ליכא דחזי לכוס וא"ת שמא יצלנו הוא בעצמו כיון דאיכא טירחא אדכורי מדכר וכ"כ התוס' ריש ביצה ע"כ ונ"ע דהא רי"ו בעצמו כתב דשלא בפניו שרי וגם בתוספתא איתא כן לכן נ"ל דוקא גבי דג מליח אסרינן דהיא דבר הצריך לעולם וחיישינן שמא ירבה בשבילו לשבת הבאה אבל בדבר שא"צ לו תדיר כגון שעשה העכו"ם בגד פשתן לעצמו מותר לישראל ללבשו דליכא למיחש שירבה בשבילו לשבת הבאה כדאמרינן בגמ' גבי כבש שא"צ לו תדיר ואם העכו"ם מכירו ויודע שצריך לו אפי' באומן שעושה על המקח אסור (ועסי' רנ"ב ס"ד) וכ"מ בגמרא גבי ליפתא דמחוזא. ונ"ל דהא דלא גזרינן בנר ובכבש שמא יעשה בשבילו לשבת הבאה היינו דוקא כשהעכו"ם עושה הדבר בשביל עצמו חיישינן שמא ירבה בשביל הישראל אבל לא חיישינן שיעשה בשביל הישראל לבדו מלאכה וכ"כ בסמ"ג: ועוד נ"ל דבמכירו א"צ להמתין בכדי שיעשו כיון שאינו אלא משום גזירה שמא ירבה בשבילו וכמ"ש הב"י רסי' ש"ח: כט א"צ למחות. כמ"ש סי' של"ד סכ"ה. ואע"ג דנר הדולק אם רוב ישראל אסור אע"פ שלא אמר שעשה בשביל ישראל התם שאני לפי שגופו נהנה מן האיסור אבל בהמתו שרי עכ"ל המרדכי וסה"ת: ל רגיל בכך. ז"ל הרא"ש אבל אם מערים ישראל בכך ורגיל לעשות דבריו בהערמה ע"י עכו"ם אסור כדאמרינן פרק הפועלים עכ"ל משמע אם אין הישראל מערים אע"פ שהעכו"ם מערים שרי ועוד משמע דאפילו ידעינן שהעכו"ם עושה לצורך ישראל א"צ למחות וכמ"ש סי' רע"ו סס"ד אבל המרדכי כתב וז"ל ובלבד שלא יערים לעשות בשביל ישראל ולומר שעושה לעצמו ע"כ משמע דאי ידעינן שעושה בשביל ישראל צריך למחות בידו וכ"מ מל' הס"ע וטעמו כיון שהישראל נהנה מזו המלאכה ועמ"ש סי' רנ"ב

באר הגולה

ש"פ ז שם ברייתא ח שם בגמ' ט שם וכרבא י הגהות מרדכי פרק יד בשם ר"מ כ הרא"ש וכ"כ הטור ל שבת קנ"א:

נתיב חיים

°) מ"א ס"ק כד. וראייתו מהרא"ש כ"ב. ונראה דע"כ ר"ת מתרץ הקושיא מנר דאין הנידון דומה לראיה דהכא כיון דמטפס ויורד יכול לשתות מים מאותו בור ששאב הנכרי בשבילו משא"כ בנר' כיון דיכול לראות בנר אחד מותר להשתמש לאור נר זה דבכה"ג ר"ת נמי מודה דאסור ומעתה נסתלקה ראיית הע"ש:

הגהות רעק"א

מחמירי' ודו"ק: מג"א ס"ק כ"ד כגון דאיכ' סכנת דרכים אסור. ונלע"ד דאם העכו"ם הביא דרך ר"ה והיה ג"כ חוץ לתחום אף לדעת הי"א בסעיף ח' דמשום תחומין לא בעי' כ"ש מ"מ בזה בעי' כ"ש דעשה העכו"ם מלאכה דאורייתא' בשביל ישראל במה שהביא דרך ר"ה. דהא לא היה יכול הישראל לילך לשם ולשתות כיון דהוא חוץ לתחום. ע' בהר"ן פרק ג' דסוכה דף ר"כ ע"ב שכ' כיוצא בזה. ודו"ק: במחבר סעי' י' מותר לישראל להשקות בהמתו. במתני' ובברייתא קתני משקה אחריו ישראל וכ"ה ברמב"ם וכ' רש"י:

באר היטב

חוץ לתחום ואחד תוך התחום דאסור ע"ש: (טו) יש מתירין. פי' בכרמלית ועמ"א שהעלה דאין להקל אלא לצורך כמה שכתב רמ"א. וליתן לו מעות בשבת אסור לכ"ע מ"א: (ובספר אליה רבה מחמיר ג"כ וכן יש לירא שמים להחמיר): (טז) אסור. אפי' שלא בפניו והיינו שיודע העכו"ם עכ"פ שהישראל יבוא להאכיל בהמתו דהא חיישינן שירבה בשבילו ט"ז. ועמ"א שהעלה דאם העכו"ם מכירו ויודע שצריך לו אפילו באומן שעושה על המקח אסור ועסי' רנ"ב ס"ד עוד העלה אפי' במכירו אין צריך להמתין בכדי שיעשו כיון שאינו אלא משום

ביאור הגר"א

דמרדכי ס"פ כ"ז ע"ש היטב שכ' ג' חילוקים כה"ג אפי' בדאורייתא ומ' שם אפי' לדבר הרשות שברישא וסיפא הזכיר לדבר מצוה אבל כאן כתב סתם ובמקום מצוה מותר אמירה בדרבנן דוקא ובמקום דאתי לאחלופי בר"ה אפי' בדרבנן ובמקום מצוה אסור ע"ש וע' סי' רע"ו ס"ג בהג"ה ועמ"א שם ס"ק י"א בשם הג"מ וז"ל ר"ת התיר כו' ומ' דאף באיסור דאורייתא דקאמר שם אבל אסור שידליקנה עו"ג שהרי דבר כו': וכן נהגו כו'. כמ"ש בסי' ש"ד ס"ה וכמש"ו: ואע"פ. דדוקא משום נער גדול ואף בכה"ג יש אוסרין שם ואף בהיתר הראשון כתב והמחמיר תע"ב ע"ש במ"א: ס"יא אבל אם מכירו. והשמיטו תי' דאביי שם דס"ל דלית הלכתא כוותיה כמ"ש בתוספתא והובא בתוס' די"ט ג' א' מפני שמרגילו לשבת הבאה וכ"כ בתשו' הרשב"א: ס"יב אע"פ. שבת שם וע' תוס' ד"ה אהדריגהו: ס"יג אם ליקט כו'. שם קכ"א א' נכרי שבא כו' וכמ"ש בתוס' קכ"ב א' ד"ה והא. ול"ד להא כו' ע"ש: אבל אם. כמ"ש בב"מ נ' הערמה אתעביד כו': ס"יד ודוקא. כפי' דקאי אסיפא ואם בשביל כו': ואפי' כו' אבל. תוספתא סוף שבת עו"ג שהביא חלילין בשביל ישראל בשבת לא יספוד בהן אותו

הגהות רעק"א

דדוקא נקט אחריו דניכר דמילא הנכרי לצורך עצמו ולא ידעתי למה לא הובאו דברי רש"י להלכה: סעיף י"א מאכיל אחריו ישראל. דמוקצה מותר בהנאה ע' מג"א סק"ט: שם דאלו להעמידה עליהן אסור. ובהיפוך ליתן מוקצה לפני בהמה היכי דיכול לטלטלה כגון שנטל גרף של רעי נלע"ד דמשמע מדברי רש"י שבת קמ"ג ע"א דשרי: מג"א ס"ק כ"ו כדקאי לה באפה. משמע דע"י העמדה ממש אוכלת אף במקום שאין שם עשבים הרבה. וק"ל א"כ עדיין יקשה הא אין צורך למלאכת הנכרי דהא יכול להעמידה על מחובר כדלעיל סי' שכ"ה סי"ג וצ"ע. וראיתי שגם בעל מחצית השקל עמד בזה ונדחק הרבה: מג"א ס"ק כ"ח א"צ להמתין בכ"ש כיון שאינו. לענ"ד הא חזי' להמקשן דרצה לדמות מרחץ דר"י למכירו. והיה מוכח

מחצית השקל

מדברי התוס' הא לקולא הלז אין רמז בדברי התוס': (ס"ק כג) לכרמלית כו' עמ"ש ריש סי' רע"ו ר"ל דדין זה נלמד מדבר שהובא מח"ל בשביל ישראל דמותר לישראל אחר וה"ט כיון דהוא דרבנן מקלינן וא"כ ה"ה בכרמלית דליכא רק איסור דרבנן מקילים לישראל אחר ע"ז רמז מ"א נעיין ר"ס רע"ו דכתב טעם אחר דה"ט דמקלי' בדבר הבא מח"ל דאין איסורו שוה בכל וז"ש שם דמה שהוא ח"ל של זה הוי תוך תחום של זה משא"כ בשאר איסורי דרבנן עכ"ל וא"כ יש ללמוד דין כרמלית דהכא מתחומין: (ס"ק כד) הואיל כו' ובנהר אף בהמה שרי דוקא בור יש לחלק בין אדם לבהמה דאדם יוכל לירד לתוך הבור משא"כ בהמה משא"כ בנהר יוכל להוליך גם בהמה להנהר לשתות מהנהר: כ' הע"ש לר"ת הוא היה מקילים שהביא רמ"א וראייתו מהרא"ם כו' והוא דהרא"ם הקשה על ר"ת דא"כ אם יש לישראל נר בחדר א' וגוי הדליק נר לצורך ישראל בחדר אחר יהי' ישראל מותר להשתמש אלא הנר שהדליק הגוי בחדר הא' דהא אי בעי הוי' משתמש אלא הנר שהוא בחדר ראשון וסיים הרא"ם וזה לא מסתבר והבין הע"ש דנדון דנר שהדליק גוי בחדר אחר שכ' הרא"ם דאמת מותר לר"ת ומזה הוליד הע"ש דאם יש נהר כו' ומ"א חולק דגם בנר בנדון שכ' הרא"ם מודה ר"ת דאסור דר"ת לא התיר אלא היכי דאפשר לישראל עצמו להשיג אותו דבר שעשה גוי בשבילו כגון שמילא מים מבור דהרי אפשר לישראל לירד תוך הבור ולשתות אותן המים עצמן שהביא לו הגוי. אבל גבי נר שכ' הרא"ם ליהו דאפשר לישראל להשתמש אלא הנר עצמו שהודלק מע"ש אבל אלא נר שהדליק הגוי לא היה אפשר לישראל להשתמש אי לא הדליקו הגוי כה"ג מודה ר"ת דאסור וכ"מ לשון הרא"ם שכ' על האי דנר וזה לא מסתבר וא"א דאין לחלק בין בור ונר מה הוקשה להרא"ם מנר וכ' זה לא מסתבר כיון דלר"ת באמת גם בנר מותר מאי ראיה מייתי הרא"ם מנר טפי מבבור ואי לא מסתבר להרא"ם סברת ר"ת ה"ל מיד לכתוב על דין של ר"ת בבור דלא מסתבר אי"ו דגם להרא"ם אסיק אדעתיה דבנר גם ר"ת מודה דאסור והטעם דר"ת מחלק כמ"ש לעיל ולהרא"ם אינו נראה חילוק זה שכתבתי ולכן כ' הרא"ם על האי דנר וזה לא מסתבר להתיר האי דנר ובזה גם ר"ת מודה דאסור א"כ ה"ה בבור כן ס"ל להרא"ם אבל ר"ת ע"כ מחלק בין נר לבור וא"כ אזדא לה דינו של הע"ש דאם יש נהר תוך התחום כו' דהוא נדון דנר: (ס"ק כה) וי"מ כו' חפשתי בכל בו שגרסם בס"ע על דין זה כל בו ועי"ן כתב שלא מצא בכל בו כו' ובמקום כו' וסומכים שהגוי עצמו שותה ממנו כו' הרי שלא סמכו להתיר כ"א שהגוי שותה ממנו ואעפ"כ אישר כח הנמנעים גם בזה ועפ' רעו ס"ג ואפשר דהיינו הי"מ שכ' שם בשם ר"ת שמותר לו' לשפחה ליקח נר הדולק בנר וילך עמו כיון דליכא בזה כ"א איסור טלטול דרבנן ואי בעי ישראל היה מטלטלו בהיתר ב"י טלטול מן הצד לכן שרי ע"י הגוי והיינו נמי דהכא וע"ז סמכו כאן להתיר לכתחלה אע"ג דבהא דסי' רעו יש עוד טעם להתיר דגם הגוי צריך לנר דהא הולך עמו וא"כ ה"ה דהכא היה צריך שיפתה ממנו מ"מ בסי' רע"ו דחה דברי הס"ב שכ"ב אלא דבלא"ה ואפי' אין הגוי צ"ל מותר מטעם הנ"ל ע"ש ומ"ש סי' שז ס"ק כ' בגוי שהביא אגרת בשבת שיניח הגוי האגרת על השלחן ואם יטלנו הישראל ולא יטלנו מיד הגוי דא"כ עביד ישראל פלי המלאכה דהיינו ההנחה ע"ש וה"ה הכא שלא יתן הכלי להביא שכר ליד גוי דא"כ עושה הישראל העקירה וכן כשמביא השכר לא יקח מיד מן הגוי אלא יניח הגוי הכלי על השלחן וע"ש בסי' שז עוד. ונ"ל דאין להקל אלא לצורך וכ"כ מ"א לעיל בסי' רעו על היתר ר"ת בשפחה הנ"ל דאין להתיר במקום שאינן בני תורה ועמ"ש ט"ז פה וכ' בספר א"ר דטוב ליתן לגוי לשתות מן השכר ובכ"ז כ' שם דיש לירא שמים להחמיר על עצמו בזה וליתן לו מעות בשבת ל"ד שיתן הישראל בידים המעות אלא ר"ל להביא את הגוי לביתו ויראה לו מקום המעות ויטול הגוי המעות מ"מ אסור דהוי כעובדי' דחול כ"ה לקמן סי' תקי"ז: (ס"ק כו) לצורך כו' דאין דרך כו' ר"ל כה"ג אם ליקט לצורך ישראל אסור דל"ל דלא אהני ליה מעשה הגוי כיון שהבהמה בעצמה היה יכול להוליך לשם כיון דאין דרך להאכיל לבהמה במחובר כשאין בכ"מ כ"א דבר מועט והי' צריך להוליך הבהמה ממקום למקום עד שתאכל כדי שביעה וזה טרחא מרובה ולכן הדרך לתלוש העשבים ולצרפן יחד ליתנן לפני הבהמה בפעם א' וא"כ אהני מעשיו של הגוי במה שלקטן אולם מ"ש דקאי לה באפה עיינתי בבעל המאור וכ' שם ג"כ כלשון הזה אבל ע"כ הוא לאו דוקא דהא כשהאכילה מן המחובר א"צ למיקם באפה אלא מעמידה על המחובר להדיא וכדאי' לעיל סכ"ד ס"ג והוא ש"ס ערוכה ואין ירק בתלוש שאין בו כ"א איסור מוקצה או לא הותר העמידה כי אם למיקם באפה: (ס"ק כח) אם מכירו כו' וכ' הר"ן כו' דאי' דף קכב אהא דתני אם מכירו אסור פריך מדתנן מעשה בר"ג וזקנים שהיו באי' בספינה ועשה גוי כבש לירד בו וירד בו ר"ג וזקנים והא ר"ג מכירו הוי (פרש"י דהא בא עמו בספינה) ושני אביי שעשאו שלא בפני ר"ג ורבא משני נר לא' נר למאה כבש לא' כבש למאה וידוע דקי"ל כרבא נגד אביי אלא אבי הרי"ו ס"ל דרבא מודה לדינא לאביי דשלא בפניו מותר אלא דרבא הוסיף דבנר וכבש אפי' בפניו מותר: וכ"כ רש"י כו' דניכוון לי' משמע דעיקר ההיתר כו' היינו מדכתב רש"י דניכוון ליה משמע דבכוונה תליא מילתא: וה"ה אם הוא בפניו כו' דעיקר תלוי בכוונות הגוי ואין חילוק בין בפניו ובין שלא בפניו ולא נקט לחלק בין בפניו ובין שלא בפניו אלא משום אורחא דמילתא דסתם בפניו יודע הגוי שהישראל צריך לאותו דבר ושלא בפניו אינו יודע: והב"י כ' כו' דס"ל דרבא חולק על אביי ולרבא לא מהני מה שהוא שלא בפניו אף על גב דל"ל שמא ירבה בשביל ישראל או עושה בשביל ישראל מכל מקום חיישינן שמרגילו לשבת הבאה כיון שהגוי רואה דניחא לישראל במעשיו יעשה כן בשבת הבאה בשביל ישראל ואייתי ראיה מרי"ו שהביא מ"א: כיון שצלאו כבר והיה שלא בפניו. כדאמרינן בגמרא גבי כבש דאביי מתיר משום דהוי שלא בפניו והשתא קיימינן דרבא מודה לאביי ואם כן אביי דמשני שלא בפניו הוי מה בכך מכל מקום ניחוש ש"י בשבילו בשבת הבא וכדאיתא בתוס' אלא ע"כ כבש וכדומה דלא שכיח שיצטרך לו הגוי ל"ח ש"י בשביל ישראל: גבי ליפתא כו' בעירובין דף מ"ו ע"א: ונראה הא דל"ג נר וכבש שמא יעשה בשביל ישראל כו' המ"ל דגם בישראל לא שכיח שיצטרך לכבש אלא אגב נר דשכיח נקט גם כן כבש: (ס"ק כט) א"צ כו' כמ"ש סי' של"ד דגוי הבא לכבות את הדליקה אין הישראל צריך למחות בידו והטעם דהגוי אדעתיה דנפשיה קא עביד להנאת עצמו דיודע שלא יפסיד והישראל יהנהו במקום אחר: אבל בהמתו שרי וה"ה בדליקה אין גוף הישראל נהנה מן הכיבוי: (ס"ק ל) רגיל כו' כדאמרינן פ' הפועלים דף כ' עובדא

יקברנו בו לא (יז) עולמית מ ודוקא שהקבר בפרהסיא והארון על גביו (יג) שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל אבל אם הוא בצנעה מותר ליקבר בו לערב בכדי שיעשו נ ואפילו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעש' בשבילו אבל לישראל אחר מותר והוא לב שימתין בכדי שיעשו :

טו ° ס עכו"ם שהביא בשבת חלילין [פי' כלי נגון חלילים שקולם מעורר הבכי] לספוד בהם ישראל לא יספוד בהם (יד) לא הוא ע ולא אחרים פ עד (יח) שימתין לערב בכדי שיבואו לג ממקום קרוב ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאו בשבת ימתין לערב כדי שיבואו מאותו מקום ואחר כך מותרים בין לו בין לאחרים צ וה"מ כשהביאם דרך רשות הרבים אבל אם לא הביאם (טו) אלא דרך כרמלית כיון שלא נעשה בהם איסור תורה אינו צריך להמתין כדי שיבואו אלא לד (יט) מותרים לערב מיד :

טז (טז) לה (כ) ק ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו :

שכו דיני רחיצה בשבת · ובו יג סעיפים :

א א א אסור לרחוץ ב (א) כל גופו אפי' כל אבר ואבר לבד אפילו במים שהוחמו מערב שבת בין ג אם הם בכלי בין אם הם בקרקע ג ואפילו לשפוך המים על גופו ולהשתתף אסור ד אבל מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו : הגה ג (א) °° או שאר איברים כל שאינו רוחץ כל גופו [ב"י בשם הרא"ש פרק תינוקות] והני מילי בחמי האור ה אבל בחמי טבריא מותר לרחוץ אפילו כל גופו יחד ואין צריך לומר בצוננין ו והא דשרי בחמי טבריא דוקא בקרקע אבל בכלי לא דאתי לאיחלופי בחמי האור :

ב ז יש אומרים דהא דשרי בחמי טבריא דוקא כשאין המקום מקורה אבל אם המקום מקורה אסור משום דאתי לידי זיעה ואסור ח וי"א דמותר להזיע בחמי טבריא :

ג ט אמת המים שהיא חמה אסור ד (ג) להמשיך מתוכה אפילו מערב שבת סילון [פירוש צינור . מרזב וסילון דבר אחד

° עסי' ח' בהגה עסי' רמ"ז ס"ה °° עסי' תרי"ו וסי' שי"א סי"א

ט"ז מגן דוד

באמת הך דעולא כי כן הוא ברי"ף שלנו דלא כמו שהיה ברי"ף שביד הר"ן ומה שכתב ב"י דמדלא הביא הרא"ש הך דעולא ש"מ דגם ברי"ף הוא כן דסתם דבריו בשיטת רי"ף ולאו מילתא היא דכאן הוא חולק עליו בפי' במה שאוסר בספק והרא"ש מתיר בספק וס"ל אפי' בספק מלאכה דאורייתא א"ל כדי שיעשו וכדעת סמ"ג שמביא הטור סי' זה בספק נלקטו היום שמותרין לערב מיד וזהו מכוון בל' הטור שכ' וא"א לא חילק בין בלנעה כו' אבל הרמב"ם כת' כו' וכ"מ בגמרא אלא שרש"י פי' כו' ר"ל שהרא"ש ס"ל כרש"י וע"כ לא חילק והב"י תי' דרך אחר על הרא"ש והוא דחוק : (יג) שהכל יודעים שנעשה לפי ישראל . כ' הר"ן שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת בשבילו : (יד) לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב כדי שיבואו ממקום קרוב. ברמב"ם סיים והוא שלא יהא הדבר בסרטי' גדולה כמ"ש עכ"ל ר"ל כמו גבי קבר וארון דבפרהסיא לא שרי עולמית למי שהובאו בשבילו והרב בעל ש"ע השמיט זה ואולי משגה הוא ונתן מכשול לפני הרב בעל הלבוש שחילק בזה ואמר שאין גנאי בחלילי' כ"כ כמו בארון וקבר כו' משמע מדבריו דגם בפרהסיא החלילים מותרין לערב בכדי שיבואו וזה אינו לגבי דידיה שהובאו בשבילו אסור לעולם ודינם כקבר וארון : בטור כתב בסוף הסי' בדברי הרמב"ם בדין שהעביר ד"א ברה"ר דאם א"ל לישראל להביאם לו אסורים לו לעול' ולאחרים בכדי שיביאום כו' ותמה ב"י מהיכן למד הטור זה דא"ל דמדמי ליה למבשל כו' וכתב דאפשר דנפקא ליה מדכתבו התוס' כו' ותמוה הוא שהבין הרב שזה דברי הטור והוא מבואר מסידור ל' הטור שמדברי הרמב"ם הוא אע"פ שלא מפורש הוא בלשונו מ"מ נלמד כן מדנתן טעם ללא יקבר עולמית מחמת שהיא פרהסיא והרי באדם חי שעובר בפרהסיא ומלוה לעכו"ס לעשות מלאכה בשבת אין אסור לעולם כמ"ש הרמב"ם בפ"ו דין ח' אלא בכדי שיעשו ע"כ לו' דמשום כבוד המת אמרו שלא יהיה בו גנאי לומר שנקבר באיסור כל היכא שהוא בפרהסיא אעפ"י שהוא לא אמר כלום אלא העכו"ס עושה מעצמו לצורך זה המת א"כ ק"ו אם הוא אומר כן דלא יקבר ויספד באיסור (לפי שהוא גרם האיסור) ולפי פירש"י אין ללמוד זה דהוא פי' מ"ש בגמ' בסרטיא שהיא פרהסיא היינו שמחמת זה (ידעינן שלא) עשאו לצורך ישראל [וא"כ אין] חומרא במת יותר מאי משא"כ להרמב"ם כמ"ש כנ"ל נכון : (טו) אלא דרך כרמלית כו' · האי פיסקא תמוה הוא לכאורה דמשמע דאף למי שהובאו בשבילו מותר לערב מיד וזה אתיא כהרא"ש שהוא הי"א של סעיף ח' וקשה דלעיל שנאה במחלוקת וכאן בסתם ותו דבסימן תקט"ו ס"ה חזר ופסק דבעינן לערב כדי שיעשו ואין שום סברא לחלק באיסור דרבנן בין כרמלית ובין חוץ לתחום דאין חומר לזה יותר מלזה ע"כ נראה דכאן קאי על אחרים שאין צריך להמתין בערב דלגבי דידיה צריך להמתין בכדי שיעשו כמו בחוץ לתחום אלא דלאחרים מותר לעיל אפי' בו ביום וכאן לא שייך בו ביום דהא אין מספידין בשבת ע"כ הותר לערב מיד ויותר טוב להגיה כאן הוא צריך להמתין כדי שיבואו אבל אחרים מותרים לערב מיד וכן מוכח הל' שהתחיל בלשון יחיד לומר אין צריך כו' וסיים בל' רבים מותרים אלא ודאי דחסרון יש כאן וכדפרישית : (טז) ספק אם הובא כו' . נראה פשוט דגם כאן שייכי הני תנאים שנזכרו בס"ע :

שכו (א) או שאר איברים · זה מבואר בברייתא פרק כירה חמין שהוחמו בערב שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אבר

מגן אברהם נ"י

רל"ב ס"ב : לא עולמית · וה"ה בכל מילי דפרהסיא אסור עולמית כ"כ רמב"ם רפ"ו ועסי' תרס"ד וכ"ל דבקלן שרי מדינא אלא שנכון להחמיר כמ"ש סימן רמ"ד ס"ג : לב והוא שימתין וכו' · אע"ג דלאחר לא שייך למיגזר שמא יאמר לעכו"ס מ"מ לא חילק בדבר שנעשית בו מלאכה גמורה בשביל ישראל (מ"מ ב"י) בכ"ה האריך כאן וכל דבריו דחוים דפשוט הוא בבילה פ"ד בגמרא דעכו"ס שהביא לישראל מותר בכדי שיעשו ומ"ש התו' בשבת דף קכ"א היינו דוקא במת דאוסא מילתא ע"ש ואף רי"ו לא כתב דאסור לעולם אא"כ אמר לעכו"ס לעשות מלאכה ויליף לה מדאמרינן בב"מ דאם העכו"ס מסרס בהמה דאסורה לעולם כיון דהעכו"ס נתכוין לאיסור אבל בשבת אין העכו"ס מתכוין להביא דוקא בשבת וא"כ אין איסור אא"כ א"ל להביא ואף בזה הכריע הרב"י בסי' ש"ז ס"כ להתיר בכדי שיעשה [וזה נעלמה מבעל כ"ה] והדין עמו דעכ"פ לא נהנה מהאיסור כיון שהמתין בכדי שיעשה משא"כ בסירוס וע' בספר ת"ד סי' רכ"ה ורכ"ו כנ"ל ברור: לג ממקו' קרוב . מחוץ לתחום ואם הביאן דרך סרטי' שהוא מפורסם אסור עולמית כמ"ש סי"ד [רמב"ם]: לד מותרים לערב מיד· אע"ג דבחוץ לתחום י"א דבעינן בכדי שיעשו כמ"ש ס"ח הכא שאני דליכא הנאה כ"כ כמה שזכיה תוך התחום כמ"ש התוס' ע"ש ועס"י ודעת התוספות דאפי' הביאו דרך ר"ה בתוך התחום שרי וכ"מ פשטא דהרמב"ם ובסימן תקכ"ו וביש"ש פ"ג דביצה סי' א' פסק כש"ע : לה ספק כו' . עיין ס"ט והע"ש לא ע"ש :

שכו א אסור לרחוץ · גזיר' שמא יבאו להחם בשבת : ב כל גופו · וה"ה רוב גופו (כ"ג עיין שם) : ג או שאר איברים · כ' מ"ב סי' ה' וכמדומה לי שלא נהגו הנשים ללבוש לבנים בשבת ויום טוב ואפשר משום שאין יודעים ליזהר ברחיצה ובמקו' שאין מנהג יש להתי' רק שלא תרחץ בבגד שלא תבא לידי סחיט' עכ"ל . ועסי' ש"א סמ"ח : ד אסו' להמשיך. דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל ודוקא אם ממשיך בצונן דרך סילון המוקף מכל צד אבל אם המשיך מערב שבת צוננים לתוך חמין שיתערבו יחד שרי ולרש"י גם זה מיקרי הטמנה ועסי' רנ"ג

באר הגולה

מ שם וכפירוש הר"ן בשם הגאון ורמב"ם בפרק ו' נ הרמב"ם שם ס שם משנה ע הסכמת רוב הפוסקים פ טור כפי' תוס' שם וכן דעת הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ו וש"פ צ טור והרמב"ם ק הרי"ף והרמב"ם שם : א שבת לט ברייתא וכרבי יהודה ב מימרא שם וכשמואל שם ג שם ד שם בברייתא ה שם ו טור בשם סמ"ג וכ"כ בסה"ת ז רי"ף בפכ"ב דשבת ורמב"ם פכ"ו וה"ה שם בשם הגאונים ח הר"ן ור"י ורמב"ן וש"פ ט שבת ל"ח משנה וכפירוש התוס' בשם

הגהות רעק"א

דבמכירו לריך כדי שיעשו : **מג"א** ס"ק ל"ד י"א דבעי' בכדי שיעשו. הלשון אינו מדוקדק דהא הכא בחלילי' פשיטא דלכ"ע בעי' כדי שיעשו בתחומין כמבואר בסוגי' ומטעם דמת אמיר עפי תוס' והרא"ש פ"ג דבילה עיי"ש : סעיף ט"ז שמא מחוץ לתחום הובאו. ואסורי' לערב בכ"ש ודוקא לאותו ישראל שהובאו בשבילו. אבל לאחר אפי' בוודאי מחוץ לתחום מותר מיד כמו בעלמא דבחוץ לתחום שהובא בשביל ישראל זה מותר לאחר. דבזה אין במת חמור יותר :

סי' שכו סעיף א' אפילו במים שהוחמו מע"ש. מלשער אף שאינו חולה כל הגוף י"ל דמותר לרחוץ עמ"ש לעיל סימן ש"ז ס"ס בגליון : מג"א ס"ק ד' שיתערבו יחד שרי . משמע דשרי אף ברחילה אף דהמים נמשכו ובאו בשבת כיון דבהיתירא הוא כהכיא דפוסקים מים לגנה ע' בתוס'. ואף דהמים שהוחמו בשבת דרך היתר ג"כ אסור לרחוץ כמ"ש המג"א בסק"ו נ"ל

חתם סופר

ס' שכ"ו במחבר סעיף א' אבל בחמי טבריה.
נ"ב ובמקום שאין דרך לרחוץ בחמי טבריה אלא לרפוא' אסור בשבת עכ"ל מג"א סימן שכ"ח ס"ק מ"ט ע"ש :

באר היטב

משום גזירה שמא ירבה בשבילו עיין שם : (יז) עולמית. וה"ה בכל מילי דפרהסיא אסור עולמית וכ"ל דבקלן שרי מדינא אלא שנכון להחמיר כמ"ש סי' רמ"ד ס"ג מ"א : (יח) שימתין. ואם הביאן דרך סרטיא שהוא מפורסם אסור עולמית כמו בקבר בסעיף י"ד רמב"ם : (יט) מותרים. עיין ט"ז שכתב דוקא לאחרים מותרים לערב מיד אבל הוא צריך להמתין כדי שיבואו עיין שם : (כ) ספק וכו'. ופשוט דגם כאן שייכי הני תנאים שנזכרו בס"ע. ט"ז :

שכו (א) כל גופו. ה"ה רוב גופו כנה"ג. וכתב מ"ב סי' ה' וכמדומה לי שלא נהגו הנשים ללבוש לבנים בשבת וי"ט ואפשר משום שאין יודעים ליזהר ברחילה ומקום שאין מנהג יש להתיר רק שלא תרחץ בבגד שלא תבא לידי סחיטה עכ"ל : (ג) להמשיך. דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל ודוקא אם ממשיך בצונן דרך סילון המוקף מכל צד אבל אם המשיך מע"ש צוננים לתוך חמין שיתערבו יחד שרי ולרש"י גם

ביאור הגר"א

אותו ישראל וישראל אחר מותר עלו לו ארון וחפרו לו קבר לא יקבר בהן אותו ישראל וישראל אחר מותר ופי' הרמב"ם דלאחר בכדי שיעשו כמ"ש מיירי בהא דיו"ט שם דלאסור לכל בכדי שיעשו מדקאמר ולערב כו' והכא כו' וכנ"ל : ס"ש ולא אחרים · ר"ל אע"ג דבתוס' הנ"ל קאמר שמותר לאחר מיירי בכדי שיעשו והבהיאן בפרהסיא שלו אסור כמ"ש בסי"ד וכמ"ש הר"ן שם והא דמחלק במתני' בין ארון לחלילים משום דסתם ארון בפרהסיא וסתם חלילין בצנעה. שם : בכדי שיבואו . כפי' הרי"ף שם אא"כ באו כו' אא"כ ממתין עד כדי שיבאו כו' וכן אמרו בפ"ב דמכשירין אלא בה ירק כו' ימתין כדי שיבואו ממקום קרוב : ואם ידע . דלא תלינן במקום קרוב אלא מספיקא וע' תוס' בעירובין שם : ואח"כ מותרין . שבת שם ואתאי ב"כ ימתין כו' לפי' הרי"ף ס"מ דבחלילין מותר אף לו : וה"מ . הוא ס' י"א דס"ח וכמ"ש בהדיא דהא דשבת דבעי בכדי שיבואו איירי בר"ה אבל בחוץ לתחום כיון שהוא רק מדרבנן א"ל ונ"ע ועט"ז :

סי' שכו ס"א אסור כו' . מ"א רב ושמואל כו' : בין כו' . שם ל"ע ב' ולר"ה אף ר"ש לא פליג אלא בשיטוף כמש"ש וקמ"ל : ואפי' . כר' יהודה שם אר"י הלכה כו' : או שאר . כ"מ שם מדקאמר אבל לא כל גופו אבר אבר מ' דהוי לאו כל גופו מותר : ואצ"ל . שם ול"ע ב' כר"י : והא דשרי . דברייתא הנ"ל בקרקע מיירי מרחץ שפקקו נקביו שהיא ניסוקת מתחתיה ומתחמי' המים ועלה אמרו והתירו חמי טבריה ומתני' קמ"ל מיירי בכלי וז"ש שם קתני כו' מכלל דבשטוף כו' ול"ק אחמי טבריה גופה כן משום דמיירי בכלי ואף ר"ש מודה כמ"ש מ' ב' וע' תוס' שם ד"ה והא ותוס' ק"ע א' ד"ה רוחצין והא כו' התם כו' ר"ל דדמי לכלי כמש"ש בד"ה הנ"ל : ס"ב י"א . מתני' הנ"ל וגמ' הרוחץ דיעבד כו' ואוקים בכה"ג כמ"ש בב"ק כ' ב' מערה כו' דאית בה הבלא משום דמטללא וכ"כ תוס' בשם ר"ת בשבת קי"ע א' ד"ה רוחלין : וי"א דמותר . דלא אסרו זיעה אלא מפני החמין ומתני' תי' כמ"ש הרא"ש שם דלא אתי אלא עלה דמי מערה דמיירי בחמין : ס"ג אפי'

שערי תשובה

ס' שכו (א) כל גופו עבה"ט וע' בשו"ת ח"צ סי' י"א שאוסר לנשים לטבול בליל שבת בחמין ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סימן כ"ד וכ"ה שהוא היה מזהיר להבלנין שיתנו החמין בערב שבת למקוה בעוד היום גדול כדי שלכשתחשך לא יהיו רק פושרין ופושרין שרי רק בחמין אסור ע"ש וכ"כ בתפארת צבי סימן ט' ע"ש שכתב ליישב דברי הח"צ מ"ש לענין רחיצה בהש"מ אף שקיבלו הקהל שבת ע"ש : ועיין בשו"ת חוט השני סימן פ"ג בענין טבילת נשים בליל שבת אם מלהזכיר מלטבול מבעוד יום במקום שאין מנהג זה רק כמ"ש ביו"ד סימן קצ"ו ובמקום שנוהגין אין לעשות כן רק בשבת אחר אמירת ברכו שכבר נקרא שם שבת עליו אבל לא בחול אפי' אחר אמירת ברכו ע"ש : (בש"ע סעיף ב') וי"א דמותר להזיע בחמי טבריא וכתב בשו"ת מעיל צדקה במרחץ טעפליץ ששם יש חמין ע"ד חמי טבריא כל שהוא נכנס ומכוון להזיע לבד ודאי דאסור וזיעה דאסור ממילא דרחיצת מים בבית המרחץ אפילו מקורה שרי כיון שהוא בנוי באויר על גבי הארץ . אבל לרחוץ בחמי טבריא תוך המערה מתחת הקרקע מכוסה יש לאסור ע"ש ועיין בשו"ת מים רבים סימן כ"ה וכ"ו וכ"ז שאותן מרחצאות חמים שהם לרפואת אסור לרחוץ בהם ובקרוב שבאים לידי חילול שבת דאורייתא ושני ת"ח בא"י הסכימו לדבריו וכתבו כי פורץ גדר כו' ע"ש וע' לקמן סי' שכ"ח ס"ק ל"ה בשם המג"א :

מחצית השקל

עובדא התם שהשיב אבוה דשמואל אם מעריס ישראל לסרס בהמתו ע"י גוי דקנסינן ליה וצריך למכור הבהמה שלא יהנה מן האיסור : (ס"ק לא) עולמית וה"ה בכל מילי כו' נראה מדברי הרמב"ם דאינו מחלק בין מת לאדם חי דלא כהר"ן הובא בט"ז שנתן הטעם משום כבוד המת שגנאי הוא לו שיקבר בקבר שנתחלל בו שבת ואולי לפי טעם זו אפי' קלן אסור או י"ל כיון דקלן ולא נעשה בו איסור ליכא גנאי : כמ"ש סי' רמ"ד ספי' ג' במ"א שם ס"ק י"א אבל בסי' רל"ב ספי' ד' מבואר כן להדיא בש"ע בדברי הרב"י : (ס"ק לב) והוא שימתין כו' אע"ג דלאחר כו' הדא דלאו אדם מוטא ולא לו ועוד הא אסור למי שהובא בשבילו כדי שיעשה וא"כ לא יועיל באמירתו כלום והיינו למ"ד הטעם שצריך להמתין כ"ש כדי שלא יאמר לגוי כו' והוא שיטת ר"ת אבל לשיטת רש"י דהטעם שלא יהנה ממלאכת שבת א"כ דגם אחרים צריכין להמתין במ"ש בכ"ש אלא שזה שכ' מ"א אע"ג דלאחר כו' הם דברי הרא"ד שהשיג כן על הרמב"ם שכ' דאחר ג"כ צריך להמתין כ"ש והקשה הרא"ד הא הרמב"ם ס"ל טעם לכ"ש משום גזרה שלא יאמר כו' ובאחר ליכא למיגזר : מלאכה גמורה לאפוקי תחומין . בכ"ה האריך כו' על מעשה שבא לידו שהובא ע"י גוי בשבת ח"ל בשר לישראל ואסר להם עולמית . והיה הנדון כאלו הישראל צוה לגוי שיביאו בשבת וראייתו מדברי רי"ו שהובא בב"י ס"ס ס"ז (ורמז עליו ס"ס זה) וז"ל כ' רי"ו ישראל שאמר לגוי לעשות מלאכה בשבת ועבר משום שבות אסורה לו אותה מלאכה לעולם משום קנסא כן דקדקו הפוסקים בפרק השוכר את הפועלים (הוא גמ' דב"מ ד' צ') שהבאתי לעיל בס"ק ל') אבל הרמב"ם בפ"ו כ' שמותר ליהנות מאותה מלאכה לערב אחר שימתין כ"ש וכותיה נקטינן עכ"ל הרב"י : ובכ"ה הסכים לדעת רי"ו משום דגם התוס' ס"ל כרי"ו שכ' ד' קכ"א ד"ה נכרי שהביא כו' ע"פ מה שהוכיחו דלא כפירש"י ובגוי שהביא חלילים דלא יספוד בהן ישראל דאין אסורים במ"ש אלא בכ"ש וכתבו ואע"ג דבעשה קבר לא יקבור בו ישראל עולמית כי לחלק וז"ל דסתם חללים אין מביאין אותן לשם אדם מיוחד אלא לשם כמה בני אדם עכ"ל התוס' משמע דאם הובאו לשם אדם מיוחד מודים התו' דאסורים עולמית ואף דהרמב"ם חולק מ"מ רי"ו והתו' הם שנים נגד יחיד ויש להחמיר כדבריהם (וכ' עוד דאפשר באיסור תחומים דקיל ויותר יש לחוש שיזלזלו בו מודה הרמב"ם שאסור עולמית) : דפשוט הוא בבילה כו' ואע"ג דבבילה מיירי שלא צוה ישראל לגוי להביא וכב"ה מיירי בכה"ג שישראל צוהו ע"כ נ"ל דכ"ה כ' דהוי כאלו צוה ישראל לגוי לרווחא דמילתא אבל ס"ל דאפי' לא צוהו ישראל אלא הגוי הביאו מדעת עצמו אסור דהא הביא ראיה מדברי התו' דחלילין הנ"ל ושם לא צוה ישראל לגוי ואפ"ה ס"ל לכ"ה דהתוס' ס"ל דאם הביא חלילין לאדם מיוחד אסורים לעולם : ויליף כו' אבל בשבת כו'. בא ליישב דלא תימא ניהו דרי"ו כ' דינו בישראל שצוה לגוי מ"מ ע"כ לאו דוקא שלא ס"ל דאפי' עשה גוי מעצמו אסור עולמית דהא מביא ראיה מפרק השוכר את הפועלים בענין סירוס כנ"ל . והא שם לא צוה ישראל לגוי כ' מ"א דלבילס מ"ש רי"ו דישראל צוה לגוי הוא דוקא אבל אם הגוי עשה מדעת עצמו מודה שלערב מותר בכ"ש דודאי לא יחלוק על גמרא ערוכה בבילה ומהאי דסירוס מביא ראיה בהדרגה דשם בסירוס דהגוי נתכוין לאיסור ר"ל דתכלי' הגוי לסירוס והו' האיסור משא"כ בשבת אין תכלית כוונות הגוי לחלל שבת כ"א להביאו לישראל אלא שא"א לו להוציא כוונתו וצריך ע"י זה לחלל שבת א"כ ניהו דבסירוס אפי' לא צוה אסור מ"מ בשבת אין לאסור כ"א כשצוהו ישראל ואז דומה קצת כאלו הגוי נתכוין לחלל שבת : ואף בזה ר"ל אפי' צוה ישראל לגוי הכריע בהרמב"ם דסגי להמתין כ"ש : וזה נעלמה מבעל כ"ה שכתב אע"פ שהרב"י בספרו הארוך הכריע כרמב"ם מ"מ בש"ע ע"כ חזר בו ולא כ' לא איסור ולא היתר והשמיט הדין ולזה כ' מ"א דהא בסי' ש"ז ס"כ הכריע בש"ע כהרמב"ם.והדין עמו ר"ל עם הרב"י שהכריע כהרמב"ם אפי' צוה ישראל לגוי: (ס"ק לג) ממקום קרוב מח"ל ר"ל מן הסתם דלא ידע מאיזו מקום הובא אין צריך להמתין יותר כי אם כדי שיובא מחוץ לתחום אא"כ ידוע שהביא ממקום רחוק צריך להמתין עד כדי שיובא מאותו מקום רחוק כמ"ש בש"ע ומ"מ כ' בס' ע"ש דא"צ להמתין יותר מיום אחד אפי' רחוק כמה דיותר מיום אחד מה שהלך הלא הלך ביום חול וליכא למיגזר גם ליכא משום דנהנ' ממלאכת שבת: כמ"ש סעיף י"ד דס"ל לרמב"ם דזה החילוק בין קבר לחלילים . דקבר הוא מקום מפורסם משא"כ חלילים לכן אם גם בחלילים הוא מפורסם ג"כ אסור עולמית : (ס"ק לד) מותרים כו' ודעת התו' כו' וז"ל התו' ד"ה א"כ באו ממ"ק תימא לר"י מאי מהני שבאו ממ"ק הלא הביאם דרך ר"ה ומה לי ארון וקבר כו' ומה לי חלילין שהובאו דרך ר"ה וי"ל דהביא ממ"ק לא מהני כ"כ הבאתו עכ"ל התו' והכריע הרב"י כדעת התוס' עכ"פ בכרמלית אבל לא ברה"ה :

סימן שכו (ס"ק ג) או כו' כתב מ"ב כו' ואפשר משום שא"י ליזהר ברחיל' כו' וז"ל תשו' מ"ב אפשר שאין כל אשה יודעת לחלק בין חמין שהוחמו מע"ש וי"ט או שהוחמו בשבת וי"ט (ומ"ש הוחמו בשבת ודאי ר"ל בהיתר דהיינו להפשיר אלא ס"ל כמ"ש מ"א בס"ק ו' דהוחמו בשבת אפי' פניו ידיו ורגליו אסור ובי"ט ר"ל הוחמו לי"ט כ' בתחלת התשו' ניהו דקי"ל כב"ה דמותר להחם חמין בי"ט לרחוץ פניו ידיו ורגליו. אבל שאר אברים אסור דבעינן בי"ט דבר השוה לכל נפש ושאר אברים אינו שוה לכל נפש ואסור לרחוץ שאר אברים בחמין שהוחמו בי"ט) גם אינ' יודעת להזהר מדין איסור סחיט' ובמקום שאין מנהג כו' עכ"ל. ועסי' ש"א סמ"ח : דכתב בש"ע דל"ש שמא יבא לסחוט ומ"א כ' שם ס"ק נ"ח וטוב להחמיר בדבר שאינו מקפיד עליו הוא הש"ך בי"ד סי' קצ"ט ס"ק י"ב כ' ע"ד מ"ב הנ"ל דטעם מ"ב היא קלוש ורבותי' דהמנהג דבי"ע

לטבות

אחד הם) של צונן ופי הסילון יוצא חוץ לאמה ומימיו נשפכים לעוקא [פירוש גומא] שבקרקע ואם המשיכו אסורים י אפילו המים שנכנסו לה מערב שבת ברחיצה ובשתייה כאלו הוחמו בשבת כ ואם הביא סילון של מים מערב יום טוב ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב ואסורי' ברחיצה ומותרים בשתייה :

ד ל לא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו ונמצא ה כרוחץ כל גופו בחמין אבל מותר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש :

ה מ י"א שצריך ליזהר שלא לחמם ידיו ו אצל (ג) האש אחר נטילה אם לא ינגבם תחלה יפה :

ו נ אסור ליתן ע"ג בטנו כלי שיש בו מים חמין ז ואפילו (ד) בחול מפני הסכנה שפעמים שהם רותחים [אבל מותר להחם בגד וליתנו על בטנו] [טור] :

ז ס הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה כשעולה מהנהר מפני שלא ישארו המים עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמלית ע לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על גופו אבל ההולך בר"ה ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו (ב) לא הקפידו בו :

ח פ אדם ח מותר לטבול (ה) מטומאתו בשבת :

ט צ מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שער °מעורבים עם דברים המשירים ובלבד שלא יהיה הרוב ט מדבר (ו) המשיר :

י ק מותר לרחוץ ידיו (ז) במורסן : הגה דגיבול י כלאחר יד שרי (ג) ואסור לרחוץ ידיו במלח [אגודה] כ"ש בבורית שקורין זיי"ף בל"א [בנימין זאב סימן רע"ח] או בשאר אלב יא (ח) שנימא על ידו והוי נולד [פרק במה אשה וסמ"ג והגה"מ פכ"א וטור סי' שכ"א]:

יא ר מרחץ יב שסתמו נקביו מע"ש למוצאי שבת יג(ט) רוחץ בו מיד ש אבל אם לא סתמו נקביו אע"פ

°עס"ש שכ"ו עסי' שכ"ה ס"ט בי"ד ס"ע קי"ד בע"ז

מגן אברהם

רכ"ג ס"ד וסימן ש"ח סי"א : ה כרוחץ כל גופו · ז"ל הרמב"ם דס"ל דאין זה רחיצה גמורה ולכן כתב דמותר לסוך ידיו במים ולחמם נגד האש במקום שאין היס"ב ועמ"ש ס"ה וס"ו ולכן כתב הרב"י בס"ה וי"א וכו' : ו אצל האש . אבל במקום שאין היס"ב שרי כמ"ש סימן ש"ח סי"ד ול"נ דס"ל להרא"ש דאסור משום רחיצ' דחמין שהוחמו בשבת אפי' לרחוץ בהם ידיו אסור וכ"ה בגמרא דף קל"ד ע"ב וכ"מ ברא"ש שכתב מפני שמפשיר המים וכ"מ ממ"ש ס"ו וכ"כ הסמ"ק וסה"ת בהדי' וכ"כ מידי דהוי בי"ט שמותר להחם מים לשתו' ואפ"ה אסור לרחוץ בהן כמ"ש סימן תקי"א : ז ואפי' בחול . ובשבת אסור שמא ישפכו עליו ונמצא רוחץ בשבת (רש"י ור"ן) ונ"ל דמיירי בחמין שהוחמו מעט בשבת ולהכי אפי' אינו רוחץ כל גופו אסור כמ"ש ס"ה והתו' פי' הטעם משום שחיקת סמנים : ח מותר לטבול · כ' מהרי"ל סי' ק"כ יפה נוהגות הנשים שאין טובלות שלא בזמנם בשבת דמה"ט מנהג פשוט שלא לרחוץ בצונן וטעמא דשייך למיגזר משום סחיטה ומשום שנושא מים שעליו ד"א בכרמלית ומשום שיטת גופו וקסמים ע"כ וכ"כ בת"ה סי' רכ"ה אע"ג דאפי' המרדכי דמחמיר בצונן דוקא בכלי אבל בנהר או במקוה שרי מ"מ המנהג לאסור ולכן אפי' לטבול אסור דמיחזי כמתקן כדאיתא בגמרא עכ"ל : וכן כתב ב"י בי"ד סימן קצ"ט דאסור לטבול בשבת משום סחיטת שער עכ"ל ומ"מ נראה דמותר לטבול לקריו כיון דמדרבנן הוא כמ"ש סימן שכ"ג ס"ז ועמ"ש סימן תרי"ד סי"א ובאגור סימן תע"ו משמע דבנהר אסור גם בב"י בשם כלבו כתב לאסור משום סחיטת שער עיין שם ועבי"ד סימן רס"ח ס"ד . ונ"ל דמומר שרי לטבול כיון דאינו מדאורייתא כמ"ש שם סוף הסי' וכ"מ ביבמות דף מ"ז ע"ב דלר"י מטבילין גר בשבת : ט מדבר המשיר . ודאי (רמב"ם) : י כלאחר יד שרי . ל' המרדכי דגיבול ע"י שינוי הוא ושרי כדאמרי' פ' מ"ש ע"כ ומשמע דלהאוסרין בסימן שכ"ד ס"ג ה"נ אסור · ואפשר דהכא כ"ע מודו דשרי כיון שאינו נותן מים עליהם אלא שלוקח אותם בידים הרטובות וכ"מ במרדכי : יא שנימא על ידו . ובש"ג כתב דיש מתירין דדוקא ברד ושלג שעומדין למשקין אסור ע"ש שהאריך : יב שסתמו נקביו · פירש"י שלא יצא החמימות ל"א אותן הנקבים שמרחץ מתחמם על ידיהן שהאור ניסקת מבחוץ מתחתיו ועיקר וכ"כ הר"ן . מכאן צ"ע על בתי חורף שמחממין אותן מתחתיהן ועל הנקבים יש קערות ברזל או סתימת אבן אם מותר לפותחן אכן ראיתי נוהגין בו היתר (אגודה סימן כ"ז) : יג רוחץ בו · שהרי לא נתחמם בשבת ועסי' שכ"ה ס"ט :

העשוי

ט"ז מגן דוד

אבר אבר משמע דאבר אחד כפ"ע אזה שיהי' מותר ולא ידענא למה הוצרך ב"י ללמוד דבר זה מדברי הרא"ש : (ב) לא הקפידו בו . ב"י נתן טעם לפי שהם מועטים לא גזרו עליהם ואין מספיק דעינינו רואות שיש יותר ריבוי מים מן המטר על לבושי אדם ממה שיש על גופו כשעולה מן הרחצה אלא נראה הטעם דבזה א"א להמנע ממנו שהאדם הולך בר"ה ופתאום בא מטר עליו לא גזרו ביה רבנן ודומה לזה כתבתי בסי' ש"כ סי"ד בענין להשתין בשלג ואפי' הרא"ש דכתב שם להיות נזהר היינו שאפשר קצת להזהר אבל כאן א"א כלל להזהר: (ג) ואסור לרחוץ ידיו במלח כו' . גם בסי' ש"כ כתב הטור וש"ע כן . וק"ל דהא במשפשף במורסן ודאי הוה פסיק רישיה דא"א ליזהר מגיבול כשנותן מים על מורסן יבש ואפ"ה מותר כמה שכ' ב"י בשם המרדכי דגיבול כלאח' יד הוא ובמלח ובורית אסור משום דס"ל נולד ולמה יהיה חמור באיסור נולד שהוא דרבנן ולא מהני מה שהוא כלאח' יד ממה שהוא מהני במגבל שהוא תולדה דלש שהוא אב מלאכה · וי"ל דבמלח ובורי' דניחא ליה שיהיו נימוחים ונבלעים בידו לעשות פעולתם ע"כ אסור כשעושה בידים נולד ע"י שפשוף שלו משא"כ בגיבול דמורסן לא ניחא ליה בגיבול ובזה ניחא נמי מה דאמרינן בפרק במה טומנין בכל חפין את הכלים כדלעיל סימן שכ"ג דקשה הא כשחופף כלי שנדבק בו שומן אז נימס השומן על ידו אלא ודאי משום דלא מכוין לזה אינו אסור משום נולד וע"כ באמת לחוף הכלים במלח אסור כמה שכ' סס"י

באר הגולה

ד"י והר"ן י טור לפי' התוס' וכן כתב הב"י כ שם בית יוסף ל שם מ' ובריית' מ טור וכ"כ שם הרא"ש והמרדכי נ שם ברייתא ס שם קמא מימרא דרב יהודה ע הרא"ש שם פ ביצה יז משנה וכבית הלל צ שבת כ' וכרבי נחמיה ק מרדכי שם ר שבת משנה ברייתא ש הר"ן שם

הגהות רעק"א

דהכא עדיפא כיון דלא נעשה מעשה בשבת כלל : מג"א ס"ק ח' דלר"י מטבילין גר בשבת . ראיה זו אינה מוכח . דהא פשיטא דמדינא דגמ' אפי' עתה מותר לטבול דלא הוי כמתקן כיון דנראה כמיקר אבל לדידן דנוהגי' לאסור רחיצת צונן . י"ל דהוי מתקן ואסור אפי' רחיצת מומר :

באר היטב

גם זה מקרי הטמנה ועסי' רכ"ג ס"ד וסי' ש"ח סי"א מ"א : (ג) האש . אפילו במקום שאין היס"ב אסור עמ"א : (ד) בחול . ובשבת אסור שמא ישפכו עליו ונמצא רוחץ בשבת רש"י ור"ן ונ"ל דמיירי בחמין שהוחמו מעט בשבת להכי אפי' אינו רוחץ כל גופו אסור כמ"ש ס"ה . מ"א ועיין יד אהרן : (ה) מטומאתו . בי"ד סי' קצ"ז דאשה אסורה לטבול בליל שבת אם היתה יכולה לטבול קודם לכן וב"י בי"ד סי' קצ"ט אוסר לטבול בשבת משום סחיטת שער ועכשיו נתפשט המנהג להתיר בכל ענין . ומותר לטבול לקריו כיון דמדרבנן הוא·ומומר שרי לטבול בשבת כיון דאינו מדאורייתא מ"א ע"ש : (ו) המשיר . ודאי כ"כ הרמב"ם : (ז) במורסן. משמע דלהאוסרין בסי' שכ"ד ס"ג ה"נ אסור ואפשר דהכא כ"ע מודו דשרי כיון שאינו נותן מים עליהם אלא שלוקח אותם בידים הרטובות מ"א : (ח) שנימא . בש"ג כתב דיש מתירין דדוקא ברד ושלג שעומדין למשקין אסור ע"ש שהאריך ועיין בתשובת גנת ורדים חא"ח כלל ג' סי' י"ד שגדר ג"כ להתי' וכתב דאין למחות ביד העושים כן ע"ש : (ט) רוחץ . שהרי לא נתחמם בשבת ובתי חורף שמחממין מתחתיהן ועל הנקבים יש סתימה קערות ברזל או אבן נוהגים היתר לפותחו אגודה מ"א ע"ש :

רפואה

ביאור הגר"א

מע"ש . דמע"ש המשיכוה כמ"ש בגמ' ל"ט ב' ממעשה כו' בטלה כו' ואפילו מבע"י : ופי הסילון . מדמדמי להטמנה כנ"ל . תוס' : אפי' המים . מדקאמר בטלה כו' ואפי' מבע"י וע' תוס' שם ד"ה ממעשה . והר' שמואל כו' : ס"ד ונמצא כרוחץ כו' . רמב"ם ודייק כל גופו שסוב' דקימוס אינו אסור כיון שמפשיר כמ"ש שם רק משום הרחיצה והוי כחמין שהוחמו מע"ש דאין אסור אלא כל גופו כמ"ש בס"א ועבס"ה : ס"ה י"א . וס"ל כפי' תוס' שם ד"ה מפני כו' כרוחץ כו' ר"ל שהוחמו בשבת ובזה אפי' ידיו אסור כמ"ש ל"ט ב' וקל"ד ב' : ס"ו אבל מותר . שם : ס"ז לפי כו' אבל . כמ"ש יואלין כו' מפני הגשמים ואין איסור מפני הגשמים עצמן ושבת קמ"ו ב' מי שנשרו כו' לפירש"י בגשמים אבל לפי' תוס' שם מ' דאפי' בריבוי מים מותר בלבושו ועט"ז : ס"ח אדם כו' . עמ"א והעיקר כמ"ש ב"י בשם כל בו ות"ה שאוסרים וכ"כ מ"א בסי' קפ"ח ס"ק ע' ע"ש : ס"י מותר לרחוץ . תוספתא : ואסור . אבל בתוספתא מתיר ג"כ במלח וב"י תי' דמיירי ברוחץ ואינו חופף אבל בתוספת' מני להו בהדדי עם מורסן וכן להמפרשים אין מרסקין משום שמא יסחוט פירות כמ"ש בסי' שי"ט סי"ו מותר במלח והתוספתא מסייע להן : או בשאר חלב . משמע מדבריו דבחול מותר וכ"כ התוס' בספ"ד דנדה בשם ר"ת דמותר . ודבריו דחוקין דא"כ ביה"כ אין אסור אלא שמן דוקא אבל במרדכי פ"ה דשבת ובסה"ת וש"פ אוסרין להדיא כמו ביה"כ דאידי ואידי כרת וכן בתרומה ול"ת דמשום עינוי הוא ביה"כ דמדקאמר בפ"ע דשבת מנין לסיכה שהיא כשתיה ביה"כ שנאמר כו' אלמא משום דדמי לשתיה וכן ברפ"ד דנדה אלא שתוס' ומרדכי וסה"ת וש"פ כתבו שאסמכת' הוא ואינו אלא מדרבנן עשו אותו כשתיה ולפיכך במקום צערא התירו כמש"ש בפ' בתרא דיומא מי שי"ל חטטין בראשו סך כדרכו ביה"כ כו' אבל שלא במקום צערא אסור ועתוס' שם ביומא וכן בחדש וכל איסורין : ס"יא אבל אם . דפקקו דווקא כמ"ש רש"י : אעפ"י .

מחצית השקל

צובעת לבנים אבל לא בשבת ולטעם תשו' מ"ב אין לחלק בין שבת לי"ט אע"כ לא חשו לטעם של מ"ב . אלא מה"ט אין צובעין לבנים בשבת לפי שאז היו צריכים לטבול במ"ש והיו מרחקים החפיפ' מן הטבילה . ובמקום דאפשר אין להרחיקם זה מזה ע"ש: (ס"ק ד) אסור כו' ודוקא כו' המוקף מכל צד דזה דומ' להטמנ' אבל כו' שיתערבו כו' אין זה דומ' להטמנ' כ"ה שיטת התוס' ד' ל"ט ורש"י חולק : וע' סי' רנ"ג ס"ד במ"א ס"ק ל"ב וסי' ש"ח לענין לערב צונן בחמין משום איסור בישול : (ס"ק ה) כרוחץ כל גופו. ז"ל הרמב"ם ר"ל לשון הש"ע הוא ל' הרמב"ם: ולכן כ' דמותר לסוך כו' הלשון לאו דוקא דהרמב"ם לא כ' בפי' דמותר לסוך ידיו כו' . אלא מדכתב לא כו' כל גופו משמע דוקא כה"ג אסור אבל בפניו ידיו ורגליו כה"ג מותר. ולזה נתן מ"א טעם דס"ל דאין רחיצ' גמור' וכדדייק לשון הרמב"ם ונמצא כרוחץ כל גופו בכ"ף הדמיון משמע דלא הוי רוחץ ממש אבל אי הוי רוחץ ממש אפי' פניו יו"ר אסור וכמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז דדוקא בחמין שהוחמו מע"ש מותר לרחוץ פניו יו"ר. אבל בהוחמו בשבת אפי' הוחמו בהיתר אסור אפי' רחיצת אבר א' אלא דהכא לא הוי רחיצ' ממש ולכן מותר לרחוץ פניו יו"ר. ולכן כ' הרב"י בספי' ה' וי"א . ר"ל דהא הרמב"ם חולק ומתיר ועמ"ש בסק"ו: במקום שאין היס"ב דבמקום שהיס"ב בלא"ה אסור משום בישול וכמ"ש בס"ק שאח"ז : (ס"ק ו) אבל כו' דייק מ"א מדכתב אצל האש ולא כ' נגד האש כמ"ש בסעיף שלפני זה נגד המדור' אלא דכאן מיירי שהוא סמוך לאש במקום שהיד ס"ב. והם דברי הרב"י בספרו הארוך שנתן טעם לדברי הרא"ש שכתב שצריך ליזהר שלא לחמם ידיו כו' דמיירי במקום שהיס"ב ומשום איסור בישול ולפ"ז גם הרמב"ם מודה לאסור א"כ מה זה שכתב מ"א בס"ק ה' ולכן כ' הרב"י בסעיף ה' וי"א ע"כ צ"ל דס"ל למ"א מדכתב הרב"י לשון וי"א ע"כ בש"ע חזר בו וס"ל דהרא"ש אוסר אפי' במקום שאין היס"ב ומטעם רחיצ' וכפי' מ"א שכ' פה : ול"נ דס"ל כו' אפי' לרחוץ בהם ידיו אסור. וס"ל דאפי' כה"ג דליכא רחיצ' גמור' והתירו רמב"ם כמ"ש בס"ק ה' אבל הרא"ש אוסר גם בזה: וכ"ה בגמ' דתנן ראב"ע אומר מרחיצים הקטן ביום ג' למילתו שחל בשבת דס"ל דביום ג' הפימוק מסוכן אבל הרחיצ' וחכמים אוסרים ואיבעי' להו האי רחיצ' אי ר"ל רחיצת כל הגוף או רק רחיצת המיל' ובעי למפשט דע"כ ר"ל רחיצת כל הגוף דאי רחיצת מיל' גרידא מאי טעמא דרבנן דאסרי ניהו דס"ל דליכא סכנ' מ"מ מי גרע מנתינת מים ע"ג מכה בשבת דשרי ודחה דבמכ' לא הותר כ"א בחמין שהוחמו מע"ש והכא מיירי בחמין שהוחמו בשבת לכן אסרו רבנן אפי' רחיצת מיל' גרידא וע"כ ר"ל חמין שהוחמו בשבת בהיתר כגון להפסי' או בדרך אחר דאי רבנן אסרו להחם חמין בשבת לצורך רחיצת המיל' א"כ פלוגתייהו הי מותר להחם מים לצורך רחיצ'. דהא אי הוחמו בהיתר גם רבנן מודים דהרחיצ' מותרת א"כ מאי קתני ראב"ע אומר מרחיצים כו' הל"ל מחמים חמין כו' דברחיצ' גם רבנן מודים אלא ע"כ דאפי' הוחמו בהיתר אסרו רבנן רחיצת המיל' הרי דבהוחמו בשבת אפי' רחיצת אבר אסור ואפי' ראב"ע מוד' ושם לא התיר אלא משום סכנ': וכ"מ במרדכי שכתב מפני שמפשיר מים שעליו וא"א דמיירי במקום שהיד ס"ב ומשום איסור בישול למה כתב מפני שמפשיר הלא קי"ל הפשרו לא זהו בישולו אלא דבמקום שיוכל לבא לידי היס"ב אפילו להפשיר אסור שמא יניחנו עד שיהי' היס"ב כמ"ש סימן ש"ח סי"ד והכי הל"ל שמא יניחנו עד שתהי' היד ס"ב. א"ו הטעם משום רחיצ' וא"כ מה שכ' מפני שמפשיר כו' ועי"ז הוי כרוחץ וכ"מ ברא"ש דעל ברייתא דקתני ולא יתחמם נגד המדור' מפני שמפשי' מים שעליו כ' הרא"ש לכן צריך אדם ליזהר אחר שנטל ידיו שלא יתחמם כו' משמע ג"כ דהטעם משום מפשיר מים וגו' ליכא איסור בישול אע"כ הטעם משום רחיצ' : וכ"כ מ"ד בי"ט כו' ואפ"ה אסור לרחוץ בהם והיינו כל גופו אבל לרחיצת פניו ידיו ורגליו מותר אפי' להחם המים מכל מקום מוכח דאפי' הוחם המים בהיתר מכל מקום אסור לרחוץ בהן כל גופו . אף על גב דמים שהוחם מערב יום טוב מותר לרחוץ כל גופו אפ"ה אם הוחמו ביום טוב אפילו הוחמו בהיתר אסור לרחוץ בהן כל גופו : ומיניה דשבת דפניו יו"ר ג"כ מותר לרחוץ בחמין שהוחמו מע"ש מ"מ בהוחמו בשבת אפי' הוחמו בהיתר לרחוץ בהם כיון יו"ר דרחיצת כ"ג בי"ט ורחיצת פניו ידיו ורגליו בשבת שוין הכ: (ס"ק ז) ואפילו כו' ובשבת אסור כו' מדקאמר ואפילו בחול מפני כו' משמע דבשבת אפילו בלי חשש סכנ' איכא איסורא : שהוחמו מעט בשבת . ר"ל רק להפשיר דאי היד ס"ב הלא אסור משום בישול אע"כ להפשיר דמותר משום בישול אפ"ה חיישינן שמא ישפכו על בטנו והוי כרוחץ ואסור אף על גב דאבר אחד מותר ברחיצה מ"מ כיון דהוחם בשבת אפי' נעשה בהיתר אפ"ה רחיצת אבר אחד אסור וכמ"ש מ"א בס"ק ו' : והתוספות פי' הטעם כו' אבל להחם בגד לא מחזי כ"כ לרפוא' ולכן שרי כ"כ התוספת שם : (ס"ק ח) מותר כו' משום סחיטה כו' אע"ג דבביצה דף י"ח אמרי' דלכ"ע אדם מותר לטבול בשבת ומה"ט אפי' לדידן דקי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה מ"מ משום פו"ר או מצות עונה מותר ולא חששו להני חששות דהן חששות רחוקות אבל כשהי' יכולת לטבול קודם לכן החמירו מצד המנהג וחששו לחומרות הנ"ל . וכן כתב בת"ה להחמיר אבל מטעם אחר : אע"ג דאפי' המרדכי כו' ר"ל דאנן לא קי"ל כהמרדכי אלא דבצונן מותר כמ"ש ס"א ולכן כ' אפי' להמרדכי . דוקא בכלי . משום דהרואה סובר שרוחץ במים חמים . משא"כ בנהר דנראה לכל שהיא צונן : מ"מ המנהג לאסור יהיה מאיזה טעם שיהיה ואפשר משום הני חששות שכ' מהרי"ל דא"ל משום סחיטה כו' אלא משום הני טעמי אין להחמיר בטבילה לבעלה אלא מהני הני טעמי לאסור הרחיצה . ולכן אפי' לטבול אסור דמחזי כמתקן ר"ל דהא בגמרא אמרי' אע"ג דכלי שנטמא אסור לטבול בשבת וי"ט משום דהוי כמתקן אבל אדם מותר לטבול משום דנראה כמיקר אפי' בימות הגשמים ואפי' במים סרוחים מ"מ לפעמים רוחץ כשגופו מטונף בטיט וצואה ורוחץ להעביר הטיט וצואה שעליו ולכן אינו נראה כמתקן וא"כ בזמן הזה דמצד המנהג נזהרים שלא לרחוץ אפי' בצונן כנ"ל א"כ אם אדם טובל הכל יודעים דלשם טבילה הוא טובל ויראה כמתקן ואסור וכ"כ ב"י בי"ד סי' קצ"ט בשם הכלבו כו' משום סחיטת שער אע"ג דהרב"י כ' דל"ת להא דהא קי"ל אין סחיטה בשער . ע"כ אין כונתו כי אם שלא לדחות מה"ט טבילת מצוה דהא אע"ג שכתב הרמב"ם פ"ט דאין סחיטה בשער היינו מן התורה ולכן אין חייבים על סחיטת שער דמ"מ איסור' דרבנן איכא כמ"ש סי' ש"ל . מ"מ לא דחיה מה"ט טבילה בזמנה . אבל רחיצה ודאי דראוי לאסור מטעם זה וא"כ ממילא גם טבילת מצוה אסור דמחזי כמתקן דליכא למימר דנראה כמיקר דהא אסור להקר משום סחיטת שער . כיון דמדרבנן הוא לאו דוקא דאפי' מדרבנן ליכא דהא קי"ל דבטלה טבילת בעל קרי אלא ר"ל חומרא בעלמא כמ"ש סי' פ"ח : לענין טבילת כלי חדש בשבת דלמ"ד טבילת כלי מדרבנן לחד דיעה מותר לטבול בשבת כמו דמותר לטבול כלי הנטמא בולד הטומאה . כיון דהוא דרבנן מותר לטבול בשבת ולא מיקרי מתקן וה"ה הכא : ובאגור כו' דבנהר אסור קאי אדלעיל ע"ד ת"ה שכ' דבנהר לכ"ע מותר : גם בב"י משום כל בו כו' הם דברים כפולים דכבר כותב כן לעיל : ונ"ל דמומר כו' דלרבי יודא כו' היינו רבי יוסי ס"ל דאינו גר עד שימול ויטבול ולכן אפי' מל בפנינו אין מטבילין אותו בשבת דהוי כמתקן אבל ר' יודא ס"ל דבחדא סגי או מילה או טבילה ובחד דינו כישראל . ניהו דבכ"פ צריך שתיהן מילה וטבילה מ"מ בחד מינייהו סגי להיות דינו כישראל שיהיו קדושיו קדושין ואינו עושה יין נסך ולכל הדברים ה"ה כישראל ולכן אם מל בפנינו מטבילין אותו בשבת דלא הוי כמתקן וניהו דקי"ל כר' יוסי מ"מ מדר"י שמעינן לענין טבילת מומר שחזר לדת ישראל דטעון טבילה כמ"ש ס"ס רס"ח (וט"ז סי' רס"ז ס"ק ה' כ' דגם צריך להתגלח) היינו לחומרא בעלמא לדמותו לגר שנתגייר אבל מצד הדין א"צ כלל כמ"ש הנ"י ביבמות דהא ישראל גמור אלא שע"ע היה ישראל רשע ואע"ג שכ' הנ"י דמדרבנן בעי טבילה לאו דוקא. דלא מצינו בכל הש"ס דמומר שחזר בתשו' שצריך טבילה אלא ר"ל מצד חומרא. וא"כ עכ"פ לא עדיף מגר לר' יודא דמותר להטבילו בשבת ולא הוי כמתקן ובס' ת"ש פקפק על זה דכ"ז ניחא לטעם המבואר בש"ס לענין גר. אבל לדעת הרמב"ם וכן העתיק הרב"י שם בש"ע דס"ל לפי המסקנא א"צ לטעם איסור הטבילה של גר בשבת משום מתקן אלא דבעי ג' אבל טבילת גר דכתיב גבי' משפט ובעי' ג' כמו גבי משפט ומה"ט אין מטבילים בשבת דאין דנין בשבת א"כ טעם זה שייך גם גבי מומר שחזר בתשו' דהא בעינן ג"כ שלשה בשעת טבילה כמ"ש רמ"א שם ולענ"ד לק"מ דמטעם משפט לא הוי צריך מ"א טעם להתיר טבילת מומר דגבי מומר לא כתיב משפט ומה שמצריכים ג' בטבילתו אינו כ"א לדמיון כמו גבי גר וא"כ ודאי מותר בשבת אלא דאפ"ה אסור דהוי מתקן להיכן אזיל לזה כ' מ"א דלא הוי מתקן כנ"ל: (ס"ק י) כלאחר יד כו' ומשמע דלהאוסרים בסי' שכד כו' דס"ל דקי"ל נתינת מי' זה גבולו ונותן מים למורסן מיד חייב ולכן ס"ל דאפי' משנה בשעת גיבול ל"מ דהא כבר עבד איסורא בשעת נתינ' מים ואז עדיין ליכא שינוי:אלא שלוקח כו' א"כ מיד כשבא עליהן מים איכא שינוי:(ס"ק יב)שסתמו כו' מכאן צ"ע כו' ר"ל שיש שני חדרים זה על גב זה ויש נקבים בתקרת התחתונה

אע"פ שמאליו הוחם בשבת צריך להמתין לערב בכדי שיעשו לפי שאסור לעשות כן גזירה שמא יחתה בגחלים :

יב ש אסור ליכנס למרחץ אפילו להזיע [וי"א דאפילו לעבור במרחץ במקום שיכול להזיע אסור] (רש"י וטור) :

יג ת עיר שישראל ועכו"ם דרים בה ויש בה מרחץ רוחצת בשבת אם רוב עכו"ם מותר לרחוץ בה במ"ש מיד ואם רוב ישראל או אפילו מחצה על מחצה (ד) אסור למוצאי שבת עד כדי שיוחם :

שכז דיני סיכה בשבת. ובו ד' סעיפים :

א א החושש במתניו לא יסוך שמן וחומץ אבל סך הוא שמן לבדו אבל לא בשמן ורד משום דמוכחא מלתא ° (א) (א) דלרפואה עביד ב ואם הוא מקום שמצוי בו שמן ורד ודרך בני אדם לסוכו אפי' בלא רפואה מותר: הגה (ב) ובמקום שאין נוהגין לסוך בשמן כי אם לרפואה בכל (ב) שמן אסור (בית יוסף) :

ב ג סכין וממשמשין להנאתו ד ע"י שינוי שסך וממשמש ביחד ולא ימשמש בכח אלא ברפיון ידים :

ג ה אין מגרדין בכלי א (ג) העשוי לכך אלא אם כן היו ידיו או רגליו מטונפות בטיט וצואה :

ד ו לא יסוך רגלו בשמן והוא בתוך המנעול או הסנדל (המחדשים) (מיימוני פרק כ"ג) מפני ב שהעור מתרכך ודמי (ד) לעיבוד ז אבל סך רגלו ומניחו במנעול וסך כל גופו ומתעגל ע"ג האור ח והוא שלא יהא בשמן הנישוף מגופו שיעור כדי לעבדו אפילו יש בו כדי לצחצחו מותר והוא שלא יכוין אפילו לצחצחו :

שכח דין חולה בשבת. ובו מ"ט סעיפים :

א א מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא אסור לעשות לו שום רפואה ואפי' ע"י עכו"ם גזירה משום שחיקת סמנים :

ב ב מי שיש לו חולי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת והזריז הרי זה משובח א ג והשואל הרי זה (א) שופך דמים :

ג ד כל מכה של חלל דהיינו ב מהשינים ולפנים ושינים עצמם בכלל מחללין עליה את השבת ה ודוקא שנתקלקל א' מהאיברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה אבל מיחושים אין נקראים מכה : הגה מיהו מי שחושש בשינו ג ומצטער עליו להוליכו (א) (ג) אומר לעכו"ם להוציאו (ב"י בשם אורחות חיים ואיסור והיתר וארוך) :

ד ו מכה של חלל אינה צריכה אומד ז שאפי' אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום עושים לו ד כל שרגילים לעשות לו בחול אבל כשיודעים ומכירים באותו חולי שממתין ואין צריך חילול אסור לחלל עליו אע"פ שהיא מכה של חלל :

ה ח מכה שאינה של חלל נשאלין בבקי ובחולי ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחילול או שיעשה אצל א' מהם סכנת נפשות ה (וע"ל סי' תרי"ח) :

מכה

°ע' סי' שכ"ח

ט"ז מגן דוד

ססי' שכ"ג : (ד) אסור למ"ש כו'. מבואר בב"י דאפי' אם יש לתלות לקולא כגון שיש שר שיש לו הרבה עבדים ואפשר שחממוהו משחשיכה אסור והיינו להרי"ף ורמב"ם דסי' שכ"ה ס"ט דספק אסו' דלא כהרא"ש דמקילין שם בספק ה"נ מהני כאן ספק זה וא"ל על הרא"ש וטור דמקילין לעיל בספק ממ"ש כאן מחלה על מחלה אסור דזה גרע מספק דהוא נתכוין לשניהם לישראל ולעכו"ם וכפירש"י בפ' השואל :

שכז (א) דלרפואה קעביד. וכל מילי דרפואה אסור משום שחיקת סמנים כמ"ש בסי' שכ"ח : (ב) ובמקום שאין נוהגין כו' · מ"ה כ' בש"ג דאסור לסוך הראש שיש בו חטטין :

שכח (א) אומר לעכו"ם להוציאו. כ"כ ב"י בשם א"ח ולי נ"ע בזה דהא עכ"פ הישראל מסייע לזה במה שיוציא העכו"ם השן ומ"ש מניקף פרק בתרא דמכות דאמרי' דחייב דהכי אמרי' שם רבא אמר במסייע וד"ה פי' המפרש שם מסייע שמזמין השערות למקיף וא"כ ה"ה כך במה שמזמין שינו להוציאו ואיכא להביא ראיה איפכא מפרק ב' דביצ' דף כ"ב אמימר שרי למיכחל עינא מעכו"ם בשבת ופריך ליה רב אשי שם והא קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח. פירש"י דסוגר ופותח ריסי עיניו להכנים הכחל ומשני מסייע אין בו ממש פי' מי שאין עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי ובלא"ה מתעבדא אין בו ממש והכי איתא ג"כ בפרק המלניע דף צ"ד דמסייע אינו ממש וא"כ ה"נ מותר בהוצאת עכו"ם השן אלא דקשיין הגמרות אהדדי דכיון דמסייע אין בו ממש אין הניקף חייב מלקות דבעינן מעשה למלקות ולא ראינו בתוס' ובפוסקי' שיש חילוקים בזה ומסתמ' תרוויהו הלכתא נינהו ותו דרב אשי גופיה אמר כן בפ"ק המלניע וא"כ קשיא דרב אשי אדרב אשי והתוס' הקשו בפ' המלניע דרב זביד אהדדי ולא זכרו דקשי' רב אשי אהדדי מכח מ"ש וע"כ צריכים אנו לחלק ביניהם דהכיא דאמימר לא עביד שום מעשה דככר עיניו הם פתוחות אלא שהוא מסייע עמו בשעה שהוא עוס' המלאכה וכיון שא"צ לו רק לסיוע בעלמא אין בו ממש משא"כ בההיא דניקף שקודם שמתחיל המקיף להקיף מזמין הניקף את שערו הוה כמו מתחיל במלאכה ויש בו ממש וכן בטור כתב ג"כ שמטה עצמו אליו לזה ואם כן ה"כ בזה שפותח פיו ועוס' מעשה קודם לעכו"ם כי סתם אדם פיו סגור תמיד אלא פותחו אם רוצה לאכול או כיוצא בזה ואם כן זה הוה מסייע שיש בו ממש ודומה לניקף ממש ואסור. וראיתי למו"ח ז"ל שהביא בשם רש"ל לאיסור בזה וז"ל כת' רש"ל דלהוציא השן בשבת ע"י עכו"ם אומן אין ראיה להתירו מטעם סכנות נפשות דדוקא ע"י שם שהיא רפואה ודאי' מחללין אפי' במלאכ' דאוריי' אבל הוצאת השן הוה סכנת נפשות ג"כ ע"כ אבל הב"י כ' בשם א"ח דמותר לומ' לעכו"ם להוציאו ואע"ג דהישראל מסייעו קי"ל דמסייע אין בו ממש כדאי' בפ' המלניע עכ"ל וכבר הוכחנו שצריך לחלק בין הכוא דהמלניע לשאר דוכתי ומטעם זה כתבו בי"ד סי' קל"ח דאשה שאירע טבילתה בי"ט ראשון ושכחה ליטול צפרניה בערב י"ט לא תאמר לעכו"ם שתטול לצפרניה בי"ט מטעם שהיא פושטת ידיה כמכוין לזה וזה דומה לניקף שזכרנו כן נלע"ד

נכון

מגן אברהם נ"י

שכז א העשוי לכך. ואמרינן בגמ' דאם היה לו מגרדת המיוחד לשבת שרי. ומזה נהגו הבתולות להיות להם כלי משער חזיר המיוחד לשבת עססי' ש"ג : ב שהעור מתרכך. הדורס על העור עד ש תקשה או המרככו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהאומנים עושין חייב. הסך בידו על העור המתוח בין העמודים חייב משום ממחק. [פי"א] :

שכח א והשואל וכו'. והנשאל ה"ז מגונה שהי' לו לדרוש ברבים שמותר [גמרא] ועבי"ד ססי' קנ"ה דבעינן שתהא הרפוא' ידועה או ע"פ מומחה ועיין שם בב"י ססי' קל"ד דקדחת אין בו סכנה : ב מהשינים ולפנים אפילו אינו לפידנ' כל שיש בה מכה מחללין כ"כ הרב"י בשם הרא"ש וכ"כ הר"ן פי"ד דככי ושיני אבעי' ולא איפסט' ונקטינן לקולא ומ"ש גבי עין שמרדה דהיכ' דכתיב טובא חושש קרי ליה ללמד ממנו דבמיחוש בעלמ' אסור אמיר' לעכו"ם וכ"כ הב"ח כל זה דלא כע"ש דלא דק : ג ומצטער עליו. נ"ל שחלה ממנו כל גופו כמ"ש ס"ז וכ"מ בד"מ. והוצאת שן מלאכה דאוריי' דהא אזיל לרפואה : ד כל שרגילין. משמע אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא [מ"מ ב"י] ועמ"ש ס"ח וסט"ז וכ"כ רדב"ז א"א ס"ל : ה ועסי' תרי"ח. דלא כע"ש שהביא

דברי

באר הגולה

ת שם בגמ' א שבת קי"א משנה ב שם מימרא דרב וכ"פ הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפכ"א ג שם במשנה ד שם ברייתא וכדמפ' לה ר' יוחנן וכ"פ הפוסקים ה שם בברייתא כרשב"ג וכן פסקו הפוסקים ו שם קמ"ח ברייתא ז רמב"ם בפכ"ג ושם כתב אע"פ שהם חדשים ח שם בגמ' א ה"ה בפ"כ מכ"ש וכ"פ וכן פי' הב"י דברי הטור ב שבת ק"ט ויומא פ"ד רמב"ם בפ"ג ג טור וה"ה שם בשם הירושלמי ד ע"ז כ"ח ה הר"ן בפ' י"ד דשבת בשם ר' יונה והרשב"א ו שם בע"ז ז רמב"ן בספר תורת האדם ח שם

הגהות רעק"א

סי' שכח סעיף א' שחיקת סממנים. אם מותר לחולה שאין בו סכנה דברים האסורים משום מוקצה. הארכתי בתשובה : סעיף ב' מהשינים ולפנים . לשון הגמ' מן השפה ולפנים. וע' ת' אדמת קודש א"ח סי' ד' : סעיף ד' אסור לחלל עליו אעפ"י וכ"ש בחולה או רופא אומר שא"צ . ב"י בשם הרמב"ן בס' תורת האדם : סעיף ה' א' מהם סכנת נפשות. ספק

חתם סופר

סי' שכ"ח במחבר סעיף א' מי שיש לו מיחוש. נ"ב ונכפה עיין ט"ז יו"ד סוף סימן פ"ד : שם בט"ז סק"א אמרינן שם רבא אסר . נ"ב רב אשי במקום רבא : שם אלא שהוא מסייע · נ"ב וכך כתוב בשטה מקובצת בביצה שם · אמנם הש"ך בנקה"כ סימן קצ"ח חילק באופן אחר וצ"ע לדינא

ביאור הגר"א

כמו לא ימלא נחתום כו' י"ח ב' : ס"יב וי"א. גמ' שם. אבל הרמב"ם וש"ע מפרשים דוקא שנכנס להזיע ולא חילק בין גדול לקטן לפי שאין נודע לנו השיעור . ר"ן : סי' שכז ס"א ובמקום . ע' רש"י במתני' ד"ה אבל ושם ב' ד"ה אע"ג : ס"ב להנאתו . רש"י : ולא . שם ובפרש"י ועסי' שכ"ח סמ"ג : ס"ג אין . מתני' שם : בכלי . ברייתא שם וערש"י במתני' : אא"כ . כרשב"ג : ס"ד החדשים . תוספתא פ"ד : סי' שכח ס"א מי שיש כו' אסור כו' ואפי' . דאפי' בדברים המותרים אסור לעשות לו כמ"ש במתני' ק"ט ב' ושם קי"א א' ובתוספת' הביאו הרי"ף והרא"ש מי שנטרפ' ידו כו' ושם אין לועסין כו' כמ"ש בס' ל"ו ושם קמ"ז א' במתני' וחמין ושמן על המכה וחזרת רטייה וברכות ל"ו א' וכ"ש ע"י א"י שהוא שבות ולא התירו אלא לחולה וז"ש והולך כו' כבריא . וז"ש שיש לו מיחוש בעלמא כמ"ש קי"א החושש כו' ואמרו בע"ז כ"ח א' חושש הוא דלא הא כתיב ליה טובא כו' וכמ"ש בס"ג : גזירה . כ"מ שם כ"ג ב' ולא התירו באדם שם אלא מפני שנראה כו' : ס"ג ושינים עצמן . בעיא דלא אפשיטא וספק נפשות להקל כמ"ש ביומא פ"ג א' : ודוקא . כמ"ש מכה של חלל : אבל מיחושים. כמ"ש חושש הוא דלא הע"ג דלפ"ז הוא ג"כ בכלל החלל : מיהו . כמ"ש שם אבל כתיב ליה טובא כו' ונקטינן כהאי סברא כנ"ל וע' סי"ז או כו' : ס"ד מכה של . שם ורש"י ל"ג לה שם אבל הרי"ף וכל הפוסקים גורסין לה: ואפי' כו' אבל . כמו היה מג' עד ז' שא"ל אומר ועסי' ש"ל ס"ד : ס"ה מכה שאינה . מדאמרינן שם כל מכה שמחללין כו' א"ד כל מכה שהיא של חלל כו' ושם כל מכה שצריכה אומד מחללין כו' ור"ל ע"י אומד דבזה היא חלוקה ממכה של חלל : נשאלין בבקי ובחולה כו' . יומא

באר היטב

שכז (א) דלרפואה . וכל מילי דלרפואה אסור משום גזירת שחיקת סמנים כמ"ש סי' שכ"ח : (ב) שמן אסור. ומ"ה כתב בש"ג דאסור לסוך הראש שיש בו חטטין : (ג) העשוי . ואמרינן בגמרא דאם היה מגרדת המיוחד לשבת שרי . ומזה נהגו הבתולות להיות להם כלי משער חזיר המיוחד לשבת עססי' ש"ג מס"ס מ"א : (ד) לעיבוד . הדורס על העור עד שיתקשה או המרככו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהאומנים עושין חייב. הסך בידו על העור המתוח בין העמודים חייב משום ממחק רמב"ם פי"א :

שכח (א) שופך . ואם החולה אינו רוצה כופין אותו שהוא חסידות של שטות ואם החולה אומר צריך אני לתרופה פלונית והרופא אמר אין צריך שומעין לחולה . ואם הרופא אומר שיזיקוהו שומעין לרופא כנה"ג : (ב) אומר . ואע"ג דהישראל מסייע קי"ל דמסייע אין בו ממש . והט"ז חולק ופסק לאיסור וכתב דהא

חכמת שלמה

סי' שכח סעיף א'. נ"ב גרסינן במס' שבת תנן אבות וכו' עד דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע. קשה לי מ"ט לא משני הש"ס דטעה בשיעורין דהרי כל מלאכת שבת בעי שיעור וא"כ י"ל דסבור דאינו חייב עליהם רק בשיעור גדול והוא עשה שיעור קטן . ול"מ אם נימא כדעת הסוברים דבשבת ח"ש מותר מן התורה דנחשב שוגג אף גם להסוברים דח"ש אסור מן התורה גם גבי שבת מכל מקום משכחת לה דהוא לא ידע דחצי שיעור אסור מן התורה גבי שבת ואף אם ידע הרי חזינן דחד ס"ל דאף אם הזיד בלאו הוי שוגג . ולכך ניהו דהוא ס"ל דבעינן שישגוג בלאו ג"כ מכל מקום י"ל דמודה דאם הזיד בחצי שיעור דאינו לא לאו ולא עשה רק איסור בעלמא מודה דהוי שוגג והרי לולא קרא דאשר לא תעשנה הוי מודה דאף אם הזיד בלאו הוי שגגה רק דגלי קרא דאשר לא תעשנה ולמד מזה דשגג אף בלאו אבל בחצי שיעור דאף לאו ליכא וקיל אפילו מעשה כמ"ש התוס' בשבועות לכך שפיר יכול להיות מזיד בזה וא"כ שפיר משכחת לה דטעה בשיעורין . ואין לו' דאם ידע באיסור המלאכות רק דטעה בשיעורין א"כ פשיטא דחייב על כל אחת ואחת ומה קמ"ל. אך הרי לפי"ז שוב י"ל דכל המלאכות לא ידע כלל באיסורין וסבר שמותרין לגמרי וידע לה לשבת במלאכה אחת מהם ובאותה מלאכה שגג באיסור השיעור כמה הוא דסבר דהוי שיעור היותר גדול וסבר שאינו עושה כשיעור א"כ חייב גם עליו חטאת ומכל מקום ידע לה לשבת כיון דידע דמלאכה זו אסורה רק דסבר דבעינן שיעור היותר ובכל המלאכות לא ידע כלל שהם אסורים וקמ"ל דאעפי"כ חייב על כל אחת ואחת וצע"ג כדעתי. וכן קשה במה דפריך אח"כ משבועת ביטוי דלשעבר והרי אכילה בכזית ודלמא אכל פחות מכזית וסבר דאכילה בכ"ש ונשבע שאכל ובאמת היה פחות מכשיעור או שלכד"א ואינו אכילה וצ"ע . והנה אחרי כתבי זה ראיתי בש"ס שבת דף ע"נ דקאמר שם בשלמא לאביי דקאמר בכה"ג חייב וכו' דטעה בשיעורין אלא לרבא דאמר פטור היכי משכחת לה וכו' ותמוה ביותר דניהו דרבא פוטר היינו אם נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' דהוי מתעסק אבל אם נתכוין לזרוק ד' רק דסבור דד' אינו שיעור מלאכה רק ביותר רק אח"כ נודע לו שבד' אמות הוי שיעור מלאכה ודאי חייב דהרי לא הוי מתעסק דנתכוין למלאכה זו וא"כ אף לרבא נתרץ דטעה בשיעורין והיינו דסבר דהוי כל מלאכה בשיעור יותר ממה דהוי לפי האמת וסבור דעושה פחות מכשיעור ובאמת עשה כשיעור וא"כ הוי שוגג בזה ומתעסק לא הוי וצע"ג בזה. והנה בהיותי מעיין שם בסוגיא דף חנ"ל נראה לפשוט מזה מה שנסתפק הפרי מגדים ביו"ד סימן ס"ב בכוונת חזי לאצטרופי אם הכוונה שאם יעשה עוד כן יצטרף לכשיעור או הכוונה שאם היה עושה שיעור שלם הי' מחייב לכך גם זה אסור. והנה מסוגיא זו יש לפשוט ספק זה במה דקאמר שם וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר רבא דלא קא מכוין לחתיכה דאיסורא אבל נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' דארבעה בלא תרתי לא מזדרקא אימא מודה ליה לאביי וכו' ופירש"י שם וז"ל וזה נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' נעשית מחשבתו דהא יש בכלל ארבעה שתים א"כ נעשית מחשבתו ולא הוי מתעסק עכ"ל . וקשה ל"ל לרש"י לפרש כן ולמה לא פירש בפשיטות כיון דרש"י ס"ל דח"ש אסור מן התורה בשבת כמ"ש המלמ"ל בשמו בפי"ח מהלכות שבת גבי וכי מותר לאפות פחות מכשיעור וא"כ ה"נ כיון דעכ"פ ב' אמות הוי חצי שיעור א"כ אסור מן התורה והוי נתכוין לאיסורא אבל בנתכוון להגביה התלוש לא כוון לאיסורא ולמה ליה לרש"י להאריך בטעם אחר . הן אמת דלשון הש"ס מכריחו דאל"כ הוי להש"ס לומר בקיצור דהכא אכוין לזריקה דאיסורא כיון דחצי שיעור אסור מן התורה ומה לו להאריך דארבעה בלי שתים לא משכחת לה . ובע"כ הכוונה כפירש"י · אך א"כ קשה על הש"ס לשיטת רש"י דהצי שיעור אסור מן התורה למה לא קאמר כן . ובע"כ מוכח דמה דח"ש אסור מן התורה היינו אם עשה אח"כ עוד חצי שיעור יצטרף א"כ תינח בשאר מלאכות אבל בזריקה אם זרק ב' ונח אף

מחצית השקל

כדי שאם יסיקו התנור למטה ויתחמם חדר התחתון יכנס החום דרך הנקבים גם לחדר העליון וזה יש לאסור דהא מהאי טעמא מרחץ שפקקו נקביו וכפרש"י הטעם שכתב עליו וכן עיקר ולכן מותר אבל אי הנקבים פתוחים אסור דעל ידי שהחום עולה דרך הנקבים למעלה הוה ליה כאלו הוסק בשבת א"כ אסור לפתוח הנקבים שבחדר הנ"ל בשבת דהו"ל כאלו מסיקו בשבת :

סי' שכז (ס"ק א) העשוי לכך ואמרינן בגמ' כו' דאי' בשבת דף קמז ע"ב ת"ר אין גוררים במגררת בשבת כו' רב שמואל בר יודא עבדי לי' אימא מגרדא דכספי' כו' והרא"ש לא העתיק הא דאימיה עבדי לי' כו' ע"כ הי' מפרש הדברים כפשטן ולא כ"מ לדינא לכן השמיטו אבל רש"י פי' מגררת' דכספי' לשבת עכ"ל ומאי דוחקי' לרש"י לפרש לשבת אע"כ דלא ניחא לי' לפרש דהם דברים בעלמא אלא דינא אשמעי' דאם מיוחד לשבת מותר ולכן אמו כשרלתה לייחד מגררת לשבת עשאו לכבוד שבת וא"כ ע"כ כשמייחדו לשבת מותר קמ"ל הש"ס האי דינא : ומזה נהגו כו' אע"ג דלעיל ס"ס ש"ג כתב רמ"א אפי' מסרק של שער חזיר אסור היינו דוקא מסרק אבל לתקן השער של ראשן מותר בכלי העשוי משער חזיר כמ"ש מ"א בשם הריב"ש ואעפ"כ המנהג לייחדו לשבת דוקא :

סי' שכח (ס"ק א) והשואל כו' לדרוש ברבים שמותר (גמ') הוא ט"ס דגוף הדין הוא ירושלמי הביאו בטור והטעם שה"ל לדרוש הם דברי ת"ה סי' נח ובפסקיו סי' קנו: והטעם השואל שה"ה כשופך דמים כ' בפרישה וז"ל כשרוצה להחמיר שלא לעשות שום דבר זולת השאלה המורה עכ"ל : ועבי"ד כו' הרפואה ידיעה או ע"פ כו' כנ"ל : דקדחת כו' והא דכתב בסעיף ז' מחללים כו' ועל מי שיש בו קדחת כו' כ' הט"ז שם ס"ק ז' דאין זה קדחת המצוי' בינינו : (ס"ק ב) מהשינים כו' אפי' אינו לפידנא. דלפודוי מבואר להדיא במשנה ביומא דהוי סכנה ומתחיל בפה וגומרת בבני מעים אלא שאר חולי והוא איבעי' דלא אפשיטא בע"ז דף כ"ח דאמרי' על מכה של חלל דהיינו משינים ולפנים ואיבעי' להו ככי ושיני גופייהו מאי אם הם בכלל מכה של חלל ובתי למפשט מדתנן בשבת החושש בשיניו לא יגמע בו את החומץ חושש אין אבל כאיב טובא מותר (ועל כרחך צ"ל דהוי מכה של חלל דאלת"ה הוי סבירא לי' להש"ס דהוי חישש בעלמא ולא מיקרי חולה כלל ואפי' לגמע דהוא קל מאוד כאשר יתבאר לקמן בשם הר"ן הוי ליה לאסור) ודחי דלמא האי תנא אפי' כאיב טובא חושש קרי לי' וכ' הרא"ש כיון דהאיבעי' לא אפשיט' הוי ספק נפשות ואזלינן לקולא ומחללין עליו את השבת : וכ"כ הר"ן כו' איבעי' ולא אפשיט' עד כאן לשון הר"ן ומ"ש מ"א ונקטינן לקולא הם דברי מ"א. והוא ממילא כיון דלא אפשט הוי ספק נפשות : ומ"ש גבי עין שמרדה כו' וז"ל הר"ן ומסתברא דכי שריכן על ידי גוי ה"מ בחולה שנופל מחמת חליו למשכב אבל במיחש שאדם מתחזק בו והולך כבריא לא. ולא עוד אלא אפי' דברים שהם מותרים לבריאים אסורים לו כל היכי שמעשיו מוכיחים שלרפואה הוא מתכוין וזו היא ששנינו החושש בשיניו לא יגמע את החומץ ואמרינן נמי פרק א"מ דאפי' היכי דכייבי ליה טובא חושש קרי ליה לפי שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא עכ"ל הר"ן וכתב ע"ז הרב"י וז"ל ותימא שנראה שפוסק כן וכיון דדרך דחיה אתמר ס' נפשות לקולא ואפשר שאף הר"ן לא אמרה לפסוק כן אלא לפרש טעמא דהאי דדחי עכ"ל והב"ח דחה דברי הרב"י דלפ"ד הרב"י אינו ענין לתחלת דברי הר"ן ומ"א הקדים להקשות דהא הר"ן גופיה כתב שם דהאבעי' לא אפשיט' וע"כ ס"ל דדרך דחיה אתמר אלא אעפ"כ למידין ממנו למקום אחר דהיכי דליכא רק מיחש אפי' דברים המותרים לבריא אסורים לו כ"ש דאסור לומר לגוי לעשות מלאכה דהא חזינן דכן דעת הדוחה אע"פ דקי"ל משום ספק נפשות היכי דכייבין לי' טובא ככי ושני אפי' לישראל מותר לעשות מלאכה אבל היכי דליכא רק מיחש דאסור אפי' מאכל בריאים בזה נשאר סברת הדחיין ואע"ג דדבר זה מגופ' המשנה שמעינן דקתני החושש כו' לא יגמע א"ה מ"מ הביא האי דיחוי לאשמעינן דאפי' האי מיחש כאיב ליה טובא רק שמתחזק והולך כבריא אפ"ה אסור : (ס"ק ג) ומצטער כו' נ"ל שחלק כו' והוצאת שן מ"ד כו' בזה נותן טעם דע"כ מיירי שחלה ממנו כל גופו דאי הוה הוצאת שן איסור דרבנן הוי אפשר לומר דמיירי אפי' לא חלה כל גופו ולא הוי רק מקצת חולי ואפ"ה הותר דבמקצת חולי מתירים שבות דשבות והיינו לומר לגוי לעשות שבות וכמ"ש מ"א לקמן ס"ק י"ב ולעיל סי' ש"ז ולכן כ' דהוי מלאכה דאורייתא ולומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא לא הותר כי אם בחלה כל גופו וכדלקמן סעיף יז והט"ז בס"ק א' חולק וכתב וניהו דאמימר במס' ביצה דף כ"ב התיר לכחול העין דהוי שבות ע"י גוי וא"ל ר"א והא מר מסייע דעמיץ ופתח והשיבו מסייע אין בו ממש מ"מ האמרי' סוף מכות אחד הניקף ואחד המקיף חייבים ופריך והא הניקף לא עביד כלום והוי לאו שאין בו מעשה ושני רבא במסייע שמזמין השערות הרי דמסייע יש בו ממש דדוקא בהאי דאמימר דתחלה עיני כל אדם פתוחות ולא מסייע ליה בתחלה אלא לאח"כ בשעה שכוחלין כה"ג מסייע אין בו ממש אבל בהאי דניקף דקודם שמתחיל להקיפו צריך הניקף להזמין השערות והוי כאלו הניקף מתחיל במלאכה מסייע כה"ג יש בו ממש. וא"כ ה"ה בהוצאת שן דדרך האדם להיות פיו סתום וכשהגוי רוצה להוציא השן צריך ישראל לפתוח פיו והוי דומיא דניקף דיש בו ממש וגם הביא דברי מהרש"ל דאפי' להוציא מפני הסכנה אסור דההוצאה ג"כ סכנה היא עכת"ד והש"ך בי"ד סי' קלא דחה דברי הט"ז דאין חילוק בין הישראל מתחיל לסייע או לא אלא דכ"ע אין בו ממש אלא האי דניקף שאני דכפי' רבתה תורה לחייב הניקף וכדכ' שם רש"י דכתיב לא תקיפו ל' רבים לכלול גם הניקף אלא דהש"ס פריך דאעפ"כ לא ילקה דהוי לאו שאין בו מעשה ועי"ז משני מכום דמסייע ורלה לומר עי"ז הוי לאו שי"ב מעשה אבל בעלמא היכי דלא רבתה תורה לחייב המסייע אנן לא מחייבי' ליה ואמרי' דמשום הסיוע פורתא

ו ט מכה שעל גב היד וגב הרגל וכן מי שבלע עלוקה י וכן מי שנשכו כלב שוטה כ או א' מזוחלי עפר הממיתים אפילו ספק אם ממית אם לאו הרי הם כמכה של חלל :

ז ל מחללין שבת על כל מכה שנעשית מחמת מ ברזל ועל שחין הבא נ בפי הטבעת ועל ס סימטא והוא הנקרא פלוקנרו בלע"ז ע ועל מי שיש בו קדחת חם ביותר (ב) או עם (ג) סימור :

ח פ מי שאחזו דם מקיזין אותו אפי' הולך על רגליו ואפי' ביום הראשון :

ט צ החושש בעיניו או בעינו ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הכאב או שהיה שותת דם או שהיה בו רירא (ג) ותחלת אוכלא (פי' תחילת חולי) מחללין עליו את השבת :

י ק כל חולי שהרופאים אומרים שהיא סכנה אע"פ שהוא על הבשר מבחוץ מחללין עליו את השבת ואם ו רופא א' אומר צריך ורופא א' אומר אינו צריך מחללין ר ויש מי שאומר (ד) ז שאין צריך מומחה דכל בני אדם חשובים מומחין קצת וספק נפשות להקל : הגה וי"א דוקא ישראלים אבל שאר עכו"ם שאינן רופאים לא מחזקינן אותם כבקיאים [איסור והיתר הארוך] . מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה (ד) אין מחללין עליו השבת כדי להצילו עיין לעיל סי' ש"ו [ב"י בשם הרשב"א]:

יא ש חולה שיש בו סכנה שאמדוהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ° ידועה שיש לו מלאכת חילול שבת שמנה ימים אין אומרים נמתין עד הלילה ונמצ' שלא לחלל עליו אלא שבת אחת אלא יעשו מיד אע"פ שמחללין עליו שתי שבתות וכבות הנר בשביל שישן ע"ל סימן רע"ח :

יב ת כשמחללין שבת על חולי שיש בו סכנה משתדלין שלא לעשות ע"י עכו"ם וקטנים ונשים אלא ע"י ישראל גדולים א ובני דעת : הגה (ה) וי"א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי ובלא איחור ע"י שינוי עושה ע"י שינוי ואם אפשר לעשותו ע"י עכו"ם בלא איחור כלל עושין ע"י עכו"ם [א"ז וש"ג ומ"מ בשם רמב"ן] (ה) וכן נוהגים אבל במקום דיש לחוש שיתעצל העכו"ם אין לעשות ע"י עכו"ם [תוספות ור"ן] :

יג ב כל ח הזריז לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משובח אפי' אם (ו) מתקן עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים וכן כל כיוצא בזה :

יד °° ג היה חולה שיש בו סכנ' וצריך בשר ט (ו) (ז) שוחטין לו ואין אומרי' נאכילנו נביל' אבל אם הי' החול' צריך לאכילה לאלתר והנביל' מוכנת מיד והשחיט' מתאחרת לו מאכילין אותו הנבילה :

טו ד אמדוהו [פי' התבוננו במחלתו ושיערו] הרופאים שצריך גרוגרת אחת ורצו עשרה והביאו לו כל א' גרוגרת כולם פטורים ויש להם שכר טוב מאל ה' אפילו הבריא בראשונה :

טז ה אמדוהו לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עוקצין וג' בעוקץ א' כורתים העוקץ שיש בו ג' ואם היו ב' בעוקץ א' וג' בעוקץ א' לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו ב' : הגה ואם הדבר בהול אין מדקדקין בכך שלא יבא לידי דיחוי ועיכוב י [הגהות מרדכי פרק מפנין] :

° עסי' שכ"א סי"ח וסי' של"א ס"ז °° ע' רדב"ז ס"ח ק"ל

חולה

מגן אברהם

דברי רי"ו : ו רופא אחד אומר צריך. אם לא רצה החולה לקבל התרופה כופין אותו. חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית ורופא אומר א"צ שומעין לחולה ואם הרופא אומר שאותו תרופה יזיקהו שומעין לרופא [רדב"ז ח"א סי' כ"ה] : ז שא"צ מומחה. ועכ"פ צריך שיאמר שמכיר באותו חולי כמ"ש סי' תרי"ח ועכ"פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפילו להקל עסי' תרי"ח ובטור וסי' ש"ל דאפילו גבי רופאים י"א דהולכים אחר הבקיאות ע"ש דלא כע"ש : ח הזריז וכו'. נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעליהו אע"פ שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. ננעל הדלת בפני תינוק שובר הדלת ומוציאו אע"פ שהוא מפלא אותם כמין עצי' שראוים למלאכ' שמא יבעת התינוק וימות [רמב"ם גמר'] ולא אמרינן שאפשר לקרקש ליה באגוזים מחוץ [גמרא ע"ש ומשמע קצת בהגמ"ר דאין להקל בזה] : ט שוחטים לו. דשבת הותרה אצל פיקוח נפש ומשמע ברא"ש ביומא דאפילו איסור דבריהם אין מאכילין אותו אבל הר"ן כתב הטעם דבנבילה עובר על כל כזית ממנה ובפחות מכזית איכא נמי איסור דאורייתא אע"פ שאין בו מלקות והוי הרבה לאוין ותמירי מלאו א' דשבת וע' בב"י עוד טעמים וכ' הגמ"ר אם צריכים לחמם לו יין ימלא ישראל ויחם העכו"ם ומוטב שיתנסך היין משיתחלל שבת ע"כ. וכתב בד"מ שכיון שאיסורו מדבריהם מותר וגם איסורו קל מאד ואין החולה קץ בו ע"כ °) [וגם בתשו' מתיר רמ"א אפי' לחולה שאין בו סכנה לשתות סתם יינם] ועבי"ד סי' קכ"ה ס"י דאפשר בלא ניסוך וע"ל סי' ש"ח סי"ג : י הגמ"ר פי"ח. מה שכתב הע"ש

שמשמע

ט"ז

כגון בס"ד להלכה לאיסור ועמ"ש בס"ז : (ב) או עם סימור. מלשון תסמר שערת בשרי ונרא' שהוא מה שאומרים בל"א שודר"ן והוא עכ"פ אין זה בקדחת המלוי ל"ע שידוע שאין זה סכנת נפשות ותחלתו קר וסופו חם אלא זה מיירי שבשעה אחת בא עליו האתימות והקרירות כנ"ל : (ג) ותחלת אוכלא. פירוש תחלת חולי : (ד) אין מחללין עליו. עמ"ש שם לחלק בזה : (ה) ויש אומרים דאם אפשר כו'. דיעה זו איתא בש"ג בשם ריא"ז ול"נ דבר זה תימה דכי היכי דיש איסור לעשות ע"י עכו"ם אם יש לחוש שיתעצל כמה שכת' אח"כ כאן ה"נ יש חשש שמא אתה מכשילם לעתיד באם יראו עכשיו שאין עושין רק על ידי עכו"ם יסברו שיש איסור ע"י ישראל ולפעמים לא יהי' עכו"ם מצוי ועי"ז יסתכן החולה במה שימתינו על עכו"ם והרבה פעמים מצינו בגמרא כמלא אתה מכשילן לעתיד לבא וגם בזה אמרי' בירושלמי השואל ה"ז ש"ד והנשאל ה"ז מגונה כמ"ש הטור סי' זה מטעם שהנשאל היה לו כבר ללמד דבר זה עם רבים שפ"נ דוחה שבת כמ"ש ב"י בשם ת"ה כ"ש שאין לעשות מכשול ויתן מקום לטעות ותו דהא אמרינן בזה וכל הזריז ה"ז משובח אם כן למה לא יהי' שישראל זריז קודם לעכו"ם ועפ"ז נ"ל מה שכ' תרי בבי בגמרא פרק בתרא דיומא אין עושין דברים הללו לא ע"י עכו"ם ולא ע"י קטנים אלא על ידי גדולי ישראל וא"א לעשות דברים הללו על ידי נשים ולא כותים כו' וכבר הזכיר בב"י טעמים לחילוק תרי בבות ולפ"ד א"ש טפי דתחלה אמר שיש איסור לעשות ע"י עכו"ם שלא יאמרו שיש איסור לעשות ע"י ישראל ואח"כ אמר מצוה לעשות ע"י גדולי ישראל וא"א לעשות ע"י נשים וכותים דהיינו אפי' אם הם מזומנים לפנינו והם שומרי שבת אם כן אין שייך מכשול הנזכר כאן אפ"ה יעשו דוקא גדולי ישראל כדי להורות הלכה למעשה לרבים והב"י כת' דהך גדולי ישראל לאו גדולים בחכמ' קאמר כדמשמע מדברי הרמב"ם שכת' גדולי ישראל וחכמיהם דאם כן מאי אריא נשים וכותים אפילו שאר אינשי נמי אלא ודאי גדולים לאפוקי קטנים ישראל והוסיף רמב"ם וחכמיהם כלומר שהם בני דעת לאפוקי נשים ועבדי' שדעתן קלה עכ"ל וכמה וכמ' שיכל הרב את ידו לנאת מפשוטו ולפרש בדוחק גדול דאם כדבריו הי' לו לומר גדולי ישראל לשון דיקות אלא ישראל גדולי' [גם בר"ן פ' א' שרלים כת' ומכאן אתה למד שחולה שיש בו סכנה צרכיו נעשים ע"י גדולי ישראל עכ"ל ושם אין שייך לומר לאפוקי נשים ועבדים דהוא לא זכר זה כלל ובאמת נכנס לזה] דודאי כמ"ש גדולי ישראל לאו למידק היסורא בסתם ישראל קא מכוין אלא למצוה מן המובחר קאמר והכוו' שלא תאמר שיש לעשות ע"י עכו"ם והשו' ע"י ישראל אלא אדרבא מצוה יש בדבר וגדולי ישראל יעשוה וכמלא שיש איסור ע"י עכו"ם ובישראל עצמם יש מעלה לעושה זה כנלע"ד נכון והבא לעשות ע"י עכו"ם המזומן לכל הפחות יגלה לרבי' באותו פעם שיש היתר לישראל עצמו אלא שהעכו"ם הוא מזומן כאן אבל עיקרא דמילתא שלא ישגיח על העכו"ם כל עיקר אם רואה סכנה בבירור ויש אפי' ספק הגלה הזריז ה"ז משובח אם יעשה הוא עצמו כי אע"פ שהעכו"ם לפניו ועושה ההצלה מ"מ הישראל יעשנה ע"פ בזריזות ואף שכתב רמ"א וכן נוהגין אין מזה ראיה דלאו מנהג ותיקון הוא גם מדברי הר"ן שמביא ב"י משמע כן שכ' שמא יבא הדבר כו' משמע דאם על העתיד אע"פ שעכשיו אין חשש ומה שנדפס כאן במ"מ תוס' והר"ן הוא טעות המעתיק ואינו אמת בעיקר הדין שזכר רמ"א בזה כנלע"ד ברור : (ו) שוחטין לו כו'. כי בנבילה יעשה עבירה בכל כזית וכזית ועוד שמא יסי' קן באכילת נבילה ובש"ם זה הביא ב"י בשם הגהות אחרונות דמרדכי כ' ראבי"ה אם הי' חולה צריך להמם יין ימלא ישראל ויחם עכו"ם ומוטב שיתנסך היין משיתחלל שבת עכ"ל ונ"ל ב"י אם מיירי בים סכנה או לא ונ"ל דמיירי בים בו סכנה וראבי"ה ס"ל כהראב"ד שמביא ב"י דגם בנבילה הוי הדין כן דמוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה ולא יעברו אחרים על לאו דסקילה אבל הד"מ לא ס"ל כן כמ"ש הרא"ש

משמו

באר הגולה

ט שבת קנט וע"ז כ"ח י יומא פ"ד כ שבת בפכ"א ל ע"ז כ"ח מ כפירש"י ור"ן נ כפירושם שם ס שם הר"ן ע כפסקים כה פ שם א"ח וכ"כ הר"ר שם טוב צ ע"ז כ"ח ק יומא פ"ד כברייתא לענין להאכילו בי"ה ומשם למדו לענין שבת ר טור בשם ר"י ש שם בגמ' כפי' הסוגיא ובברייתא ת שם בברייתא : א הרמב"ם בפ"ה ב שם ג רא"ש ביומא בתשו' כלל כ"ז ד מנחות ס"ד מימרא דרבה ה שם בעיא דנפשטא

נתיב חיים

°) מג"א ס"ק ט'. וגם בתשו' עד סתם יינם מסובב. וכ"ב מה שמסובב כאן הוא ט"ס כי לא נזכר כלל מזה בתשובה. ומ"ש סי' קכ"ה ט"ס ול"ל קכ"ה כי שם משמע שאסור וע"ז מתרץ דאפשר הכא בלא ניסוך כמ"ש הב"י :

הגהות רעק"א

סכנת נפשות צ"ל לומר : סעיף ז' מחמת ברזל. ע' בתשובות שור יו"ד סימן מ"ד סק"ד: מג"א סק"ו שומעין לרופא . אפי' בחול משום סכנת החולה : סעיף י' בהג"ה דוקא ישראלים . כיון שהוא מצווה על השבת והומר לחללו וודאי סומך על המחאתו לגמרי : מג"א ס"ק ה' רמב"ם גמ' יומא דפ"ב ובסוגי' איתא והע"ג דמכוין לתבר בשיפי. וברא"ש והע"ג דמתבר . וע' שהר"ן ספ"ג דשבת שכ' הפי' מתכוין למלאכת רשות אם אותה מלאכה של פ"כ שרי : מג"א סק"ט אבל הר"ן כ' הטעם

חתם סופר

ע"ש ומהמג"א לקמן ס"ק ט"ז משמע דס"ל כתירוץ הט"ז ע"ש ותי' שם משמע כנקה"כ :

ביאור הגר"א

ס"ו א' רופא אומר כו' חולה כו' : או שיעשה . כמ"ש בפ' אע"פ אזה ר"א להאימר כו' ש"מ דכי תוור הפיה חיישינן לסכנתא ע"ש : ס"ו וכן מי שבלע . ע"ז י"ב ב' : וכן מי שנשכו . יומא פ"ג א' ואף רבנן כ"פ אלא בההי רפואה : או אחד . בס ב' דתניא מי כו' וע' שבת קכ"א ב' : אפי' ספק. שם דתמצא נהרגין אפי' לא רצו ואפילו לר' יהודה לשיטת הרמב"ם שם שפ' כר"י פ' דנהרגין כו' וכת"ם יומא פ"ג א' ע"ש : ס"ז על כל . ר"ל אפי' אינה ע"ג יד ורגל וע' תו' שם ד"ה מכה ע"ג כו': שנעשית . פרעתא : ברזל . כמ"ש רש"י ותוס' מכת חרב ול"ד הרב כמ"ש במרדכי שם והג"מ : ועל שחין . עננתא : ועל מי שיש . שם וכפירש"י : או . כפי' הרמב"ם ורי"ו : ס"ח מי . ע' בכורות ל"ג ב' והביא דשבת כ' ב' ל"ל דידוע שאינו רק מיחוש בעלמא : ס"ט או בעינו . ע"ז שם עין שמרדה כו' : ויש . שם ובמקום דילא גורם לירא והשמיט בש"ע קדחתא ורמב"ם וטור כתבו : ס"י כל חולי כו' אע"פ . כנ"ל ממ"ש כל מכה כו' וא"ד כו' ושם כל שצריכה אומד כו' : רופא כו'. יומא פ"ג א' : ויש מי . יומא שם חולה אומר צריך ועהג"מ פ' מפנין : וי"א דוקא . שם פ"ד ב' ואין אומרים יעשו ע"פ נשים וע"פ עו"ג וכפרש"י שם ובשהם מיירי וערא"ש שם: מי שרוצים . שבת ד' א' וכתי' ראשון דתו' ד"ה וכי . שאני פ"ו דתלוה כו' אבל בלא"ה אף שיתחייב סקילה כמ"ש שם (ועמש"ל בסי' ש"ו סי"ד) : ס"יב כשמחללין . כגי' הרי"ף והשמיט כותים שהן עכשיו כעו"ג : אלא כו' . למעוטי איכך שלשה : וי"א דאם . שבת קכ"ח ב' ושם קל"ג א' במתני' וע"ש תוס' ד"ה לועס כו' . רמב"ן: ואם . ר"ל דזה יותר טוב מלעשות אפילו ע"י עו"ג כמ"ש בסי"ז ע"ש ומ"ש ביומא שם ואין עושים ע"י עו"ג היינו במקום שיש לחוש שיתעצל וז"ש אבל במקום כו' : ס"יד היה חולה . כמו בי"ט שמותר שחיטה אע"ג שהיא עשה ול"ת : ס"טז אמדוהו כו'. כ"מ שם בההיא בעיא ושם פשיטא כו' דע"כ לי"ק ר' ישמעאל כו'. ובככה"ג דומיא דר' ישמעאל : ואם . כמ"ש ביומא שם ואין עושין ע"י עו"ג וכמ"ש תוס' שם :

באר היטב

דמסייע אין בו ממש היינו היכא דעכו"ם התחיל במלאכה כבר ואח"כ מסייע ישראל אבל כאן שהישראל הוא המתחיל כי שתם אדם פיו סגור תמיד ועכשיו פותח פיו ועושה מעשה קודם לעכו"ם מסייע כזה יש בו ממש וכ"פ בשם רש"ל לאיסור וכ"כ הכנה"ג . וכתב עוד הט"ז מטעם זה כתבנו בי"ד סי' קצ"ח דאשה שאירע טבילתה ביו"ט ראשון ושכחה ליטול צפרניה בעי"ט שלא תאמר לעכו"ם שיטול צפרניה בי"ט מטעם שהיא פושטת ידיה ומתכוין לזה ע"ש ועמ"ש בשם נקודות הכסף והמ"א בסי' ש"מ כתב צ"ע אם להתיר בניקור ולכן מותר לומר לעכו"ם לחתכם ע"ש : (ג) סימור . מלשון תסמר שערת בשרי . ונרא' שהוא מה שאומרים בל"א שוידרין . ועכ"פ אין זה הקדחת המלוי ל"ע שידוע שאין זה סכנות נפשות ותחלתו קר וסופו חם אלא שזה מיירי שבפעם א' בא עליו האתימות והקרירות ט"ז . וכתב בא"ה דמותר להקיז דם בשבת לקדחת ע"י עכו"ם ושאר כל החלאים הפנימים אפי' ע"י ישראל מותר וע"פ רופא מומחה . מי שחלה בחולי הקדחת ועשה לו רפואות קמיעא א' של עשבים לתלות עליו ימים במספר ולתשלום זמן מספר הימים ליוו לזרוק תוך הנהר מאחוריו והי' קמיע מומחה ונשלם הזמן בשבת יכול לזורקה כיון דהנהר הוא כרמלית שבות יעקב ח"ב סי' נ"ו ע"ש : (ד) שאין צריך.ועכ"פ צריך שיאמר שמכיר באותו חולי כמ"ש סי' תרי"ח ועכ"פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפי' להקל מ"א ע"ש : (ה) וכן נוהגים . וט"ז חולק ע"ז וכתב דיש חשש שמא אתה מכשיל לעתיד באם שיראו עכשיו שאין עושין רק ע"י עכו"ם יסברו שיש איסור ע"י ישראל ולפעמים לא יהיה עכו"ם מצוי ועי"ז יסתכן החולה במה שימתינו על העכו"ם והאריך הט"ז בראיות ומסיים עיקרא דמילתא שלא ישגיח על העכו"ם כל עיקר אע"פ שהעכו"ם לפניו ואף שכתב רמ"א וכן נוהגין אין מזה ראיה דלאו מנהג ותיקון הוא זה עכ"ל ע"ש : (ו) מתקן.נפל תינוק לבור עוקר חוליא אע"פ שהוא מתקן מדרגה רמב"ם ע' מגן אברהם: (ז) שוחטים . כי בנבלה יעשה עבירה בכל כזית וכזית הר"ן עיין שם . ויש להקשות על הר"ן דאמרי' ביומא

חכמת שלמה

שיזרוק אח"כ עוד ב' פטור א"כ לא שייך בזה חזי לאצטרופי ולכך מוכרח לומר בענין אחר · אבל אי נימא דחזי לאיצטרופי היינו אם הוי עושה שיעור שלם היה חייב א"כ גם בזריקת ב' הוי כן והו"ל לומר כן ובע"כ מוכח כמ"ש ודו"ק היטב . והנה שבתי וראיתי דיש להביא ראיה לגוף הדין דחצי שיעור מותר מן התורה בשבת ממ"ש במס' שבת דף ע"ד היו לפניו שתי מיני אוכלין בירר ואכל ובירר והניח ר"א מתני פטור ור' ירמיה מדיפתא מתני חייב ופריך ר"א מתני פטור והתניא חייב וכו' וקשה לי מאי פריך הרי מוכח בש"ס פ"ג דפסחים דאביי הוי ס"ל דהיתר מצטרף לאיסור בכל איסורין וא"כ נימא דרבי ירמיה מדופתא נמי ס"ל כן ומיירי כך דהרי הש"ס פריך לעיל דאסור לברור אף פחות מכשיעור וא"כ נימא דהם מיירי שבירר חצי שיעור לאכול מיד וחצי שיעור להניח ולכך ר"א פוטר כיון דליכא כשיעור בחיוב ורבי ירמיה מדיפתא ס"ל כאביי דהיתר מצטרף לאיסור בכל התורה וא"כ ה"ה בשבת הוי כן ולכך מצטרף מה שבירר לאכול מיד למה שבירר להניח ולכך מחייב והברייתא מיירי דבירר כשיעור להניח ולכך חייב בודאי ובע"כ מוכח כדעת הסוברים דחצי שיעור מותר מן התורה בשבת ויש ראיה מזה למ"ש בחיבורי דהיתר מצטרף לאיסור לא שייך רק בדבר שחצי שיעור אסור מן התורה אז כיון דהוא בכלל איסור שייך לומר היתר מצטרף לאיסור אבל אם חצי שיעור מותר מן התורה לא שייך לומר היתר מצטרף לאיסור כיון דהוא נמי היתר מן התורה וא"כ אי אפשר לפרש מכח צירוף דא"כ למה מחייב ר' ירמי' מדיפתא ואתי שפיר ודו"ק היטב : שם סעיף יא חולה שיש בו סכנה · נ"ב הנה זה מוסכם דפקוח נפש דוחה שבת וה"ה שאר לאווין ועיין בחידושי תורה פרשת אמור משנת תרט"ז מה שנסתפקתי שם אם כמה לאווין ביחד גם כן דוחה פקוח נפש או רק לאו אחד נדחה מפני פקוח נפש ולא ב' לאוין וע"ש מה שהבאתי מהש"ס ביומא לענין מאכילין אותו הקל וכו' . והנה דרך אגב אבאר פה דברי הרא"ש בפ"ח דיומא אות י"ד התמוהין וז"ל שם שאלו את הראב"ד חולה שיש בו סכנה וכו' והשיב דברי היש אומרים מכוונים אבל י"ל כי איסור שבת כבר ניתן לדחות בהבערה ובישול ומחמין לו חמין א"כ אי אפשר שלא יהיה קטן א' בסוף העולם וכו' · והנה הך א"נ אין לו הבנה וראיתי בשו"ת ח"ס חלק או"ח סי' כ"ה דנדחק לפ' תכוונת על קטן למולו ואינו סובל כלל פירוש זה דא"כ הו"ל לומר דאי אפשר שלא יהיה אחד נימול היום.ולכך נראה לפענ"ד כיון דקיי"ל בקטן ששחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה וכיון דקיי"לן קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו רק בידים אסור ליתן לו · והנה לכאורה מוכח מן הש"ס דיבמות דקאמר שם בדף קי"ד דלא ליספי ליה בידים מוכח דדוקא בידים אסור ליתן אבל לומר לו בפה מותר ואף אי נימא דגם בפה אסור לו' עיין בספרי קנאת סופרים בסופו' מכל מקום נראה דזה רק מדרבנן ומן התורה מותר לו' לו עכ"פ בפה וא"כ כיון דאם היה כאן קטן היה מותר השחיטה לשחוט ע"י קטן וא"כ שחיטות יש היתר לאיסורו ע"י קטן אבל נבילה לאכילה אין שום היתר ליתן לאדם לאכול רק דרך דחויה ככך טוב יותר לשחוט לו ועיין כיוצא בסברא זו בב"י על טור או"ח סי' י"א שכתב דמה דקיי"לן באי אפשר לקיים שתיהן עשה דוחה ל"ת דזה הוי דוקא באי אפשר בשום אופן לקיים שתיהן דרך היתר אבל אם אפשר בשום אופן אף דעתה אי אפשר אינו דוחה . הרי מה דאפשר בשום פעם לקיים דרך היתר אף דעתה אי אפשר נחשב אפשר י"ל ה"נ בחולה הוי להיפוך כיון דאפשר בשום פעם ע"י קטן נחשב אפשר דרך היתר לכך קיל היא מדבר שאי אפשר בשום אופן להיות דרך היתר ודו"ק: שם סעיף י"ב בהג"ה וי"א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי ובלא איחור ע"י שינוי עושה · נ"ב משמע מזה דדעה ראשונה ס"ל דאף דאפשר לעשות ע"י שינוי מותר לעשות מלאכה דאורייתא וכן מבואר בב"י דעת הרמב"ם כן ובהה"מ פ"ב דשבת ועיין בחיבורי על או"ח משנת תקצט דף צ"ג ע"א בתשובתי לק"ק לוצקא ליישב דעה זו וביולדת לכ"ע מחוייבין לשנות כמ"ש בש"ס ובהה"מ וב"י שם ודו"ק ועיין שם ביומא מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה וכו' ועיין בחידושי תורה שלי שנת תרמ"א מ"ש בעזה"י בפרשת בהר מ"ש בביאור המדרש שם על הפסוק החיים והמות ביד הלשון ע"ש ודו"ק: שם סעיף מ"ו נותנין כלי על גב העין להקר וכו' . נ"ב הנה נשאלתי במי שנלקה על עיניו בחולי הסנוירים הנקרא

מחצית השקל

אינו ראוי לחייבו ע"ש ועיין בתשו' ה"ה ס"ל סי' כב מ"ש בזה : (ס"ק ד) כל כו' אע"פ שאין בו כו' כנ"ל והוא דעת מ"א שהביא מ"מ בס"ק י"ז אבל רש"י חולק דבפי' דוקא שיהיה מסוכן לאותו דבר ע"ש במ"א:(ס"ק ה) ועי' סי' תרי"ח. דלא כע"ש שהביא דברי רי"ו שכתב וז"ל יש מי שכתב שכל דבר שאין בו סכנה עתה אף ע"פ שיוכל לבא לידי סכנה אין מחללים אלא שבות דרבנן עכ"ל ובסי' תרי"ח מבואר דלא קי"ל כוותיה שכתב שם בס"א וז"ל חולה כו' אם יש שם רופא כו' שאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן ואין צ"ל שמא ימות מאכילים אותו על פיו עכ"ל: (ס"ק ו) רופא כו' ואם הרופא אומר כו' יזיקהו שומעים לרופא רדב"ז אע"ג דבסי' תרי"ח סק"ג כתב בשם רדב"ז וז"ל אם החולה אומר צריך אני אפי' הרופאים אומרים שהמאכל יזיקהו שומעים לחולה עכ"ל דשאני התם דהחולה שאומר שצריך לו לא לרפואה כ"א למאכל כי גברה עליו הסולם' ואם לא יאכל יסתכן מחמת חולשה אפי' אם הרופא אומר שלא יסתכן מחולשה אם לא יאכל אדרבא אם יאכל המאכל יזיקהו בזה שומעים לחולה דהא אם הרופא לא היה אומר שהמאכל יזיקהו אלא שאמר אפי' לא יאכל לא יסתכן מחמת חולשה היינו מאכילים אותו ע"פ דברי החולה דלב יודע מרת נפשו ונאמן יותר לחולה מלרופא א"כ אפי' הרופא אומר שהמאכל יזיקהו מ"מ מאכילים אותו כיון דמאמינים לדברי החולה אם לא יאכל יסתכן מחמת חולשה מה לנו לחוש לסכנה העתיד' ע"י האכילה לפי דברי הרופא ולא ניחוש לסכנה אשר היא לפנינו מצד החולש' משא"כ הכא דחולה אומר שצריך לתרופה פלונית שתרפאהו והרופא אומר שתזיקהו שדברי החולה וגם דברי הרופא הם על העתיד ובזה שומעים לרופא ולא אמרי' לב יודע מרת נפשו דזה אליה בחכמת הרפואה וגם דברי רופא הם בשב וא"ת ושניהם הם בעתיד לבא : (ס"ק ז) שא"צ מומחה ועכ"פ כו' כמו שכתב סי' תרי"ח סעיף ו' אם הרופא אומר שאינו מכיר החולה כו' דבריו לא מעלין ולא מורידין כ"ש מי שאינו מומחה: ועכ"פ אינו נאמן להכחיש כו' אפי' אומר שמכיר החולה מ"מ אינו נאמן להכחיש הרופא דהא בסי' תרי"ח י"א בטור דשני רופאים וא' בקי יותר מחברו שומעים לבקי וי"א דשומעים לבקי א' אפי' נגד רופאים הרבה שאין בקיאים ואפי' להחולקים שם מ"מ הכא מודה דשאני התם דעכ"פ שניהם רופאים ולמדו חכמות הרפואה : (ס"ק ח) הזריז כו' עוקר חוליא כדי שיוכל לירד להעלות התינוק : גמ' יומא דפ"ד ולא אמרינן שאפשר כו' ר"ל ויאמר לו לשבר הדלת דע"י הקרקוש לא יפחד התינוק קמ"ל דמותר כן הוא שם ומשמע לענ"ד

דוקא

יז (ז) ו חולה שנפל מחמת חלי למשכב ואין בו סכנה

הגה או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אע"פ שהולך כנפל למשכב דמי [המגיד פ"ב]

יא (ח) אומרים לעכו"ם לעשות לו רפואה אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא' ז אפי' יש בו סכנת אבר ולחלל עליו ישראל ° (ח) באיסור דרבנן בידים ח יש מתירים יב אפי' אין בו סכנת אבר (ט) ט ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר אין עושין י ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר (י)(ע) עושין בשינוי ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שינוי °° (יא) כ ויש אומרים אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהיא יג נסמך למלאכה דאורייתא' ודברים שאין בהם סמך מלאכה עושין אפי'

°ע' רדב"ז כ"ב ר"ד °°עסי' ל"ג בהגה

ט"ז

בשמו אלא טוב יותר לשתות לו ה"נ בזה טוב יותר שישראל יחמם כי אם יתנסך לא יעשה איסור על כל טיפה וטיפה ששותה וכ"פ מו"ח ז"ל : (ז) חולה שנפל כו'. תחלה נעתיק ונבאר דברי הטור לפע"ד כמ"ש בשם הרמב"ם לפשוט ספיקא דהרא"ש דהיינו שהרא"ש נסתפק בחולה שאין בו סכנה אם מותר לו שבות ע"י ישראל וז"ל הרמב"ם חולה שאין בו סכנה עושים לו כל צרכיו ע"י עכו"ם כיצד א"ל לעכו"ם לעשות והוא עושה לבשל לו לאפות לו כו' וכן כוחל עיניו מן העכו"ם בשבת אע"פ שאין שם סכנה. ואם היו צריכים לדברים שאין בהם מלאכה עושה אותן אפי' ישראל לפיכך מעלים אזנים כו' עכ"ל ולמד הטור מרמב"ם שכתב דברים שאין בהם מלאכה היינו מה"ת אבל שבות יש בהם והקשה הב"י היאך פשט הטור ספק שלו לקולא מדברי הרמב"ם דמותר בחולה שאין בו סכנה ע"י ישראל אפילו בדבר שיש בו איסור לישראל מכח שבות מ"מ יעשה ישראל מעשה זה כיון שהוא לצורך חולה שאין בו סכנה מכח מ"ש הרמב"ם באם היו צריכים לדברים שאין בהם מלאכה כו' דא"כ קשה מ"ש בכוחל דאינו מותר כ"א ע"י עכו"ם דהא כוחל הוא מדברים שאין בהם אלא משום שבות כדאיתא במשנה ס"פ המלניע גבי כוחלת ופוקסת כו' ובזה הניח ב"י לתרץ ע"פ דברי ה' המגיד שפי' דברי רמב"ם דמעיקרא אמר בחולה שיש בו חולי כל הגוף מותר ע"י עכו"ם ובכוחל שאין בו חולי לכל הגוף אלא לאבר א' אע"פ שאין בו סכנה אז מותר גם כן ע"י עכו"ם ובסיפא אמר בחולי של כל הגוף דהיינו אונקלי ומעלה אזנים מותר ע"י ישראל כיון שכל הגוף חולה בו וזהו תורף פי' אע"פ שאין זה לשונו. ולפ"ז מתיישבים דברי הטור לפי' הרמב"ם מדין כוחל דאין היתר רק ע"י עכו"ם והקשה הב"י על הרב המגיד שלא נרמז ברמב"ם רמז מחילוק חולי של כל הגוף ופי' הוא דברי רמב"ם בדרך זה דאין חילוק בין חולה כל הגוף או לא אלא החילוק הוא בין שבות שיש בו עיקר מלאכה שהיא סמוכה לעיקר מלאכה דאורייתא כגון כוחל דאיכא חשש שחיקת סממנים זה אין מותר רק ע"י עכו"ם אבל שבות שאינה סמיכה לעיקר מלאכה דאורייתא מותר אפי' ע"י ישראל ומטעם זה התירו להעלות אזנים ואונקלי שדברים אלו לא נאסרו אלא שהם דומין למלאכה וגם ליכא למגזר בהו משום שחיקת סמנים שאין דברים הללו נעשים בסמנים וז"ש אם היו צריכים לדברים שאין בהם עשיית מלאכה כו'. ומעתה לא נפשט ספיקו דהרא"ש מן הרמב"ם לקולא או לחומרא ולא עוד אלא אפילו מאי דפשיטא להרא"ש והר"ן דבים סכנת אבר הותר שבות הנעשה ע"י ישראל ולרמב"ם כל שהוא דומה למלאכה או מידי דאיכא למגזר ביה משום שחיקת סמנים אסור לעשות ע"י ישראל ולא הותר אלא דבר שאינו דומה למלאכה ואינו נעשה ע"י סמנים עכ"ד ב"י : ואני עמדתי משתומם בדברי הרא"ש וטור בזה במה שנסתפקו דהא איתא בהדיא בפ"ב דביצה בפשט דאמימר בענין לכחול את העין דאסור דאמרינן התם אמימר שרא למכחל עינא בשבת ע"י עכו"ם א"ל רב אשי מאי דעתך דכל צרכי חולה שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועושה הא מר מסייע דעמין יפתח א"ל מסייע אין בו ממש ש"מ דע"י ישראל אסור וכ"פ שם הרא"ש גופיה וכ"פ הטור סי' תק"ו וא"כ היאך נאמר כאן בחולה שאין בו סכנה ואין חסרון אבר דיהא מותר על ידי ישראל והא דאמרינן בפ"ח שרצים דרב אמר עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת סבור מיניה ה"מ דשחיקי סמנים מאתמול כו' כמ"ש ב"י ש"מ דאין בו סכנת נפשות מותר כי שחיקי סמנים מאתמול ואע"ג דים איסור דרבנן כבר תירץ הר"ן דהתם היה עכ"פ סכנת אבר משא"כ בעובדא דאמימר לא היה עכ"פ סכנה בעין אלא חולי לחוד אבל הרא"ש דבעי למימר בחד לד דמותר אפילו באין סכנת אבר ע"י ישראל למה הולרך אימר לעכו"ם וא"ל דהתם לא היה אפילו חולי רק מיחוש בעלמא זה אינו דהא בהדיא מדמה לזה בגמרא לחולה שאין בו סכנה ואם כן כל שיש בכחול' עין הוא כחולה שאין בו סכנה ותו לא דאם הם חלוקים היאך יליף בגמרא דין כוחל מחולה שאין בו סכנה ואם כן נסתר מ"ש ב"י לתרץ דברי הטור ע"פ ה' המגיד לחלק בין חולי כל הגוף דהיינו חולה שאין בו סכנה לכוחל וגם א"ל דאמימר מיירי לשחוק הסמנים בי"ט דהא שם אמרי' אחר זה אמימר שרי למיכחל עינא בי"ט שני של ר"ה וזה ודאי מיירי בשחוקים קודם י"ט וכן פירש"י להדיא התם למכחל עינא להשים בו כחול לרפואה והיינו שלא היה רק שימה בלבד ואם כן מבואר דאע"ג דשחוקין מאתמול צריך דוקא ע"י עכו"ם ודברי הרמב"ם מתפרשים ג"כ הכי כמ"ש בשם הב"י בפי' דברי הרמב"ם והוא הפי' האמיתי דלא התיר הרמב"ם אלא דבר שאין בו גזירת שחיקת סמנים כהסיא דמעלין אונקלי כמ"ש הרמב"ם גופיה בפכ"א וא"כ ל"ע עוד מ"ש ב"י על פסק דהרא"ש וז"ל והרשב"א פסק ספק זה לקולא שכתב בתשו' חולה שאין בו סכנה או שיש בו סכנת אבר דברים שאין בהם אלא איסור דרבנן נעשים אפילו ע"י ישראל עכ"ל קשה טפי ע"ז מהסיא דאמימר למה הולרך לעכו"ם וי"ל דזה מיירי כמידי שאין בו גזירת שחיקת סמנים וכעין שפירש ב"י דברי הרמב"ם כמ"ש ואם היו צריכים לדברים שאין בהם מלאכה כו' ועמ"ש ע"ז עוד בסמוך אבל דברי הרא"ש והטור איני יודע לייסבם עד שיבא מי שלבו שלם כדבר ווריני : (ח) כאיסור דרבנן בידים. משמע אפי' במידי דאיכא גזירת שחיקת סמנים ואפ"ה יש מתירין והיינו הרשב"א שזכרתי בשם ב"י דאל"כ קשה דבזה הכל מודים דמותר על ידי ישראל וכבר כתבתי התימא על זאת מהסיא דאמימר : (ט) וי"א שאם יש בו כו'. הוא דעת הר"ן שזכרנו בסמוך שמחלק בזה בין הסוא דפרק שמונה שרצים בעין שמרדה ובין הסיא דאמימר ומ"ש ואם אין בו סכנת אבר פי' והוא חולי כל הגוף רק שאין בו סכנה דאז עושין דוקא ע"י עכו"ם : (י) עושים בשינוי. הוא דעת הרמב"ן בדברי ה"ה דבחולה שאין בו סכנה ואפי' לאבר אסור ע"י ישראל כ"א בשבות שיש בו שינוי ונעשה כלאחר יד וראייתו מפרק ר"א דמילה אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת וכו' וסיים ה' המגיד ודעת הרשב"א כהרמב"ן ומזה תמוה לי הרבה היאך כתב ב"י בשם הרשב"א בתשו' להתיר בחולה שאין בו סכנה כמו בסכנת אבר ע"י ישראל והיא הי"א הראשון דכאן ואם כן דברי הרשב"א סותרים זה את זה וכמדומה לע"ד דהסיא תשובה לאו דסמכא היא או שיש בה אי"ז ט"ס כי על התשובה לאו מר בר רב אשי חתים עליה וכאן הרב המגיד העיד על הרשב"א שכ"כ וא"כ אין שום מקור ליש מתירין הראשון דא"ל דעל הטור קמרמז דיליף כן מדברי רמב"ם לקולא דכבר דחאו ב"י וכ"ש לפי מה שהקשינו מן הגמ' דאמימר : (יא) וי"א אפי' יש בו סכנת אבר. הוא דעת הרמב"ם כפי' ב"י בו וי"ל ע"ז דאמרינן בפ' ח' שרצים עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת סבור מיניה ה"מ דשחיקי סמנים מאתמול אבל משחק ואתוי לא א"ל ההוא מרבנן לדידי מפרשי לי מיניה דרב יהודה דאפי' משחק ואתוי דרך ר"ה כמי משום דשורייני דעינא בליבא תליא ויש סכנת נפשות ומזה למדו הרא"ש והר"ן דמדאמרינן בסלקא דעתיה מעיקרא דליכא בעין שמרדה סכנת נפשות ואפי' הכי מותר בשחיקי מאתמול ואע"ג דרבנן אסרו משום רפואה אם כן ש"מ דבסכנת אבר מותר אפי' ע"י ישראל ומזה קשה על הרמב"ם דאוסר אפי' בסכנת אבר בעינן דוקא שלא יהא בו סמך מלאכה דאורייתא דהיינו שחיקת סמנים אז דוקא מותר . וא"ל דברי הרמב"ם דמיירי בכוחל עין שלא במקום סכנת אבר וכדפירש הר"ן ולא כמ"ש ב"י דאם כן קשה ה"ל להרמב"ם לכתוב

מגן אברהם

שמשמע בהגמ"ר דשבת דחוי' לא ראיתי שום משמעות : יא אומרים לעכו"ס. דוקא שצריך לה בשבת עצמו רד"ך במ"ב ח"ז : יב אפי' אין בו. משמע דכ"ש כשיש בו סכנת אבר דמותר אפי' אינו חולה שבולל כל הגוף וזו דעת המ"מ מה שסיים אבל באבר אחד כיון שאין בו סכנה אסור וזה שלא התירו לכחול אלא מן העכו"ס עכ"ל פי' שאין באבר סכנה דלא כב"י וכ"כ המ"מ אח"כ אבל מלאכה גמורה בישראל לא הותרה אפילו בסכנת אבר ע"כ ומשמע דשבות מותר בסכנת אבר ואם אין בו סכנת אבר מותר ע"י עכו"ס והיינו עובדא דאמימר וכמ"ש סימן ש"ז ס"ה שבות דשבות שרי במקלת חולי ומיחוש בעלמא אפילו ע"י עכו"ס אסור וכמ"ש ס"א ועמ"ש סי' תנ"ו : יג נסמך למלאכה. כגון כוחל *) שהוא כוחל או לעשות רפואה בסס דאיכא למיחש לשחיקת סמנים ודין זה כתב הרב"י מדעתו והקשה עליו הב"ח דהא הרא"ש

והר"ן

באר הגולה

ו כן פי' ר"ן בפי"ד דשבת מימרא דרב המנונא דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט ז טור וכן כתב הרא"ש בפ"ב דע"א והר"ן בפ' י"ד דשבת ח טור מדברי רמב"ם ט הר"ן בפרק י"ד דשבת י טור בשם הרמב"ן כ שם בשם הרמב"ם בפ"ב דשבת

דגול מרבבה

*)עי' בתוי"ט בפ"י דשב' ריש משנה ו':

ביאור הגר"א

ס"יז חולה שנפל. כמש"ש לרכי חולה : או שיש כו'. כמ"ש בע"ז שם הא כתיב ליה טובא כו' וקי"ל כן ולאפוקי מיחוש בעלמא כמ"ש בס"א : אומרים. שבת קכ"ט א' י"ט כ"ב א' : אבל אין. כמש"ש אין מחללין עליה אבל עושין כו' : אפי' יש. ע"ז שם כ"ח ב' סבור מינה כו' אבל משחק ואתויי כו' פקעה עינא ומתה כו' מ"ט דשורייני דעינא כו' הלא"ה אסור : ולחלל כו'. אבאר תחלה סברא השלישית שהיא עיקר שכ"פ רוב הפוסקים וש"ע . וי"א שאם . כמ"ש בכתובות ס' א' גונח יונק כו' מ"ט מפרק כו' אבל בלא שינוי לא כמ"ש בשבת ל' א' והדתני ר' אושעיא הס כו' ושם קל"ד אין טורפין כו' ובפ"ב דיו"ט כ"ב א' מאי דעתך כו' והא כו' . ואם יש כו'. ע"ז שם סבור מינה ה"מ היכא דשחיקי סמנים כו' ואע"ג דקס"ד שאין בו רק סכנת אבר וכוחל שבות כמ"ש בשבת ל"ד ב' . ושם קכ"ח א' מחזירין את כו' : וס' השנית דאפי' ע"י שינוי אסור באין סכנת אבר . הוא הר"ן שכ' בפ' חבית על הא דגונח משום דא"א ע"י עו"ג דרפואת החלב הוא כשהוא רותח כמ"ש בב"ק פ' א' ומ"מ בא"א בע"א מודה להרמב"ן ואח"כ ג"כ ס' הרמב"ן ע"ש · וסברא ראשונה הוא הרמב"ם שכ' בפ"ב ואם היו לריכין לדברים שאין בהם מלאכה עושים אפילו ישראל לפיכך מעלין אזניםבשבת ומעלין אנקלי ומחזירין את השבר וכל כיולא בזה מותר ולא חילק בין סכנת אבר או לא וכ' המ"מ ומיירי בחולי כולל כל הגוף אבל באבר אחד לא וזה שלא התירו לכחול עינא בפ"ב די"ט בעצמו והביא דאין טורפין כו' נראה מדבריו שפ' כר"מ שטורפין . וס' הרביעית. הוא פי' כ"מ על הרמב"ם דכל שחשיב מעלין כו' אין בהם סמך למלאכה דאורייתא והביא דאסור במלאכה שנסמך מן התורה כמו כוחל משום לובע ואין חילוק בין כולל כל הגוף או לא . נמלא דלרמב"ן ור"ן חילוק בין סכנת אבר או לא אלא שהוסיףהרמב"ן דע"י שינוי לעולי' מותר ולהרמב"ם אין חילוק רק בחולי כולל או לא למ"מ או מלאכה נסמכת לפי' הכ"מ וע' ס' מ"ג שכל א' מאלו

חכמת שלמה

שווארצע שטור ר"ל עד שנתייאשו כל הרופאים למצוא לו מזור רק בעיר אחת של נכרים רוצים לקבלו אל השפיטאהל של נכרים למצוא לו רפואה שלא יתקלקל מאור עיניו לגמרי שעדיין בידו לילך בעצמו עכ"פ אך צריך לאכול שם טריפות מה דינו אם רשאי לעשות כן או לא · וזה אשר השבתי הנ' לכאורה היה נראת להתיר בפשיטות דהרי מפורש בש"ס ופוסקים ובסי' זה סעיף מ"ז דחולי העין הוי סכנת כל הגוף דשורייקא דעינא בלבא תליא ומותר לחלל שבת עבורו ומכ"ש שאר איסורים שהותרו או נדחו לגביה. אך כד דייקינן אין מזה ראיה דהתם מיירי בעין שמרדה זה שפיר הוי סכנת כל הגוף אבל חך חולי של סנורים ר"ל זה אינו סכנה לכל הגוף רק נדון כסכנת אבר אחד לבד . ומשמע מכל הפוסקים דמלאכה דאורייתא לא דחינן בשום ענין עבור סכנת אבר ואין לחלק בין סכנת שאר אבר לסכנת עין כדמוכח בש"ס דמשני דשורייקא דעינא בלבא תליא משמע הא בלא"ה לא הוו דחינן שבת במלאכת דאורייתא עבורו וה"ה שאר איסורי דאורייתא · מיהו כד דייקינן נראה לחלק בין עין אחת ושתי עינים כיון דלטעם אחד לכך פקוח נפש דוחה שבת מכח דמוטב לחלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרב' וא"כ הרי לדעת ר"י סומא פטור מכל המצות ולדעת רי"ו הובא בב"י הלכות פסח סי' תע"ג קיי"לן כר"י וניהו דרוב הפוסקים חולקים עליו מכל מקום אין הוכחין בפ"נ אחר הרוב וא"כ יש לחוש לדעת רבינו ירוחם דסומא פטור וכו' וא"כ יש ל"ו בסכנת שאר אבר דאין בו ביטול תורה ומצות וכן בגמרא בעין שמרדה דמיירי בעין אחת דבזה אף אם לא יהיה לו עין יהיה חייב במצות לכך נידון רק כסכנת אבר וצריך לטעם משום דהוי סכנת כל הגוף · אבל בשתי עיניו דיהיה סומא לגמרי ויפטור מכל המצות יש לו' דודאי מוטב לחלל שבת אחת כדי לשמור שבתות הרבה . ואף אם נימא דלית מאן דחש להא

באר היטב

מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל תחלה טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה כי פליגי בדלא אפשר מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מ"ס טבל חמור אבל תרומה חזיא לכהן ומ"ס תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוני וכו' ע"ש ולפי דעת הר"ן קשה למאי דאמרינן דמאכילין אותו טבל הא כל זית וזית חייב וא"כ מוטב שיפרוש ממנו תרומה ויאכילנו חולין בפני עצמו ותרומה בפני עצמו דממעט באיסו' עדיף טפי וגם למ"ד דמאכילין אותו תרומה אמאי הולרך לתת טעם דטבל חמור ותרומה חזיא לכהן תיפוק ליה דאפי' נימא דטבל ותרומה שוים מ"מ מוטב שיאכילנו תרומה משום דקא ממעט באיסו' ממה שיאכילנו טבל דמפיס באיסו' דעל כל זית וזית חייב וק"ל . ועתה חדשים מקרוב באו ספר פרשת דרכים וראיתי שם שהקשה כן ע"ש פלפול חריף ודרוש נחמד ע"ז . ועיין מה שתירץ ע"ז היד אהרן וכתב הגמ"ר אם צריכים לחמם לו יין ימלא ישראל ויחם העכו"ם ומוטב שיתנסך היין משיתחלל שבת ע"כ . וכתב בד"מ שכיון שאיסורו מדבריהם מותר וגם איסורו קל מאוד ע"כ וגם בתשובתו מתיר רמ"א אפי' לחולה שאין בו סכנה לשתות סתם יינם ועבי"ד סי' קכ"ה ס"י דאפשר בלא ניסוך ועסי' סי"ח ס"ג מ"א . וט"ז כ' דטוב שישראל יחמם כי אם יתנסך אז על כל טפה וטפה ששותה עושה איסור כמו הטעם בנבילה וכ"פ הב"ח ע"ש:(ח) אומרים לעכו"ס.דוקא שצריך לה בשבת עצמו.רד"ך מ"ז:(ט)עושין

מחצית השקל

דוקא שאין כלי אחר והולרך לפגל הפעלים אבל אם יש לו קורדס וכדומה שאפשר לו לשבר הדלת להוליא התינוק לא נתיר לו לפגל פעלים: ומשמע קלת בהגמ"ר. פי' י"ד דשבת: (ס"ק ט) שוחטים דשבת הותרה כו' דביומא דף ו' פליגי ר"נ ור"ש הא דהתור' התירה אם הליבור טמאים להקריב קרבן בטומאה' אי אמרי' טומאה' דחויה בליבור וא"כ אם אפשר לעשות בטהר' לריך לעשות בטהרה או דלמא טומאה הותרה בלבור ואין בלבור כלל דין טומאה וס"ל להרא"ש כמ"ד טומאה הותרה בלבור וכן שייך דין זה לענין מה שהתיר' התורה לחלל שבת במקום סכנה אי שבת דחוי' אבל חולה או הותרה וס"ל להרא"ש דהותר' והוי שבת לגבי חולה סי"ב סכנה כחול גמור ולכן עדיף לשחוט דליכא חלול שבת מלהאכילו נבלה ואע"ג דכמו דשבת הותרה לגבי חולה היינו משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם כדאי' ביומא דף פה ע"ב. מה"ט גם נבלה וכל אסורים הותרה לגבי חולה וא"כ אכתי מאי עדיפא לשחוט מלהאכילו נבלה זה מיושב ע"פ דברי הרא"ש שכתב וז"ל ור"מ הסיב בתשוב' ע"ז (ר"ל דמותר לשחוט ולא להאכילו נבלה) והביא דמיון מאוכל נפש בי"ט דשוחטים בי"ט דאיכא איסור עשה ול"ת כו' או נאמר לגוי לנחר עופות דליכא אלא איסור דרבנן דאין שחיטה לעוף מה"ת אלא כיון שהתור' התירה אוכל נפש בי"ט הוי לדידן כל אוכל בי"ט כמו בחול וה"נ כיון שהתור' התיר' פקוח נפש הוי כל מלאכה שעושים בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאלו עושה בחול והיכי דאיכא תרי אסירי מאכילים אותו הקל ושחיט' המאכל מותר אבל נבלה המאכל עצמו אסור ואורי' דרביע עלי' ע"כ אבל כו' עכ"ל הרא"ש : ומשמע כו' דאפי' איסור דבריהם כו' היינו דדברי הרא"ש הנ"ל דאייתי ראי' מנחירת העוף ע"י גוי בי"ט דעדיף לשחט אע"ג דבנחיר' ליכא לדעת הר"מ דפסק כמ"ד אין שחיט' לעוף מ"ה וליכא כ"א איסור דרבנן. אמנם לענ"ד יש לפקפק בשלמא איסור נחירה דרבנן לא הותרה כלל ושחיטת אוכל נפש הותרה בי"ט מה"ת נאכל איסור דרבנן היכי דאפשר לשחוט בהיתר ולא עביד איסורא כלל משא"כ גבי חולה דכל האסורים הותרו לגבי' למה נתיר לשחוט לעבור איסור תורה ולא להאכילו איסור דרבנן הגע בעלמך אם הי' לפנינו בשר שחוט מע"ש והוא טוב כאלו נשחט היום האם נתיר לשחוט לצורך חולה ה"ה באיסור דרבנן הא מן התור' ליכא אסורא והי' אסור לשחוט רק להאכילו דבר ההוא ואם רבנן אסרו אותו דבר וכי באו להקל ע"ד תורה ובזה ל"ש סברת הרא"ש דהמאכל מקרי איסור חמיר דהרי' דאסור' רביע עלי' כיון דליכא רק איסור דרבנן ול"ב : אבל הר"ן כ' כו' דאזיל לטעמי' דפסק כמ"ד טומא' דחוי' בלבור וכמ"ש הרב"י בשמו וכן פסק הרמב"ם ול"ל כטעם הרא"ש: וממירי מלאו א' דשבת ואפשר לטעם זה אם יש מאכל שי"ב איסור דרבנן אין מתירים לשחוט. עוד טעמים דשמא כשיודע לחולה יקוץ בנבל' משא"כ אם נשחט בשבת אינו קץ בו . כ' בספר דרכי משה שכיון כו'. בא ליישב מ"ש דמתירים לשחוט ולא מתירים לישראל לבשל לבל יתנסך היין ע"ז כ' כיון שאסורו מדבריהם דהיינו סתם יינם משא"כ נבילה איסור תורה ואפי' לדעת הרא"ש דאפי' איסור דרבנן אין מאכילים אותו כמ"ש מ"א ובזה סיים וגם אסורו קיל מאד וקיל משאר איסור דרבנן ולטעם שהחולי' יקוץ בנבל' לזה כ' וגם אין החולה קץ בו : וגם בתשו' מתיר כו' אך לא קי"ל הכי כדאי' בי"ד ס"ס קכ"ה דוקא לעשות מרחץ מסתם יינם מותר אע"ג שהוא כדרך הנאתן ובלבד שלא ישתה כיון דאין בו סכנה ע"ש. מ"מ לענין שבת עשאו לסניף: ועבי"ד כו' דאפשר בלא ניסוך דהיינו אם הכלי רחב ואינו מלא דל"ל שמא יגע ביין עלמו כיון דאינו מלא א"א ליגע בקל אם לא יראנו ישראל ואע"ג כיון דמעמידו אבל האם מגביהו וגם בשעת טלטולו משכשכו וקי"ל היכא דאיכא הגבה' ושכשוך אסור אפי לא נגע ביין מ"מ כיון דהכלי רחב ובקל ישתפך היין ע"י השכשוך לא ניחא לגוי בשכשוך ואינו אוסר ואם הישראל עומד סמוך לגוי אפי' הכלי מלא דבקל נוגע מ"מ ל"ח לנגיע' דמרתת כיון שהישראל עומד בלדו: וע"ל סי' שי"ח כו' הם דברי הרב"י דע"כ ל"ל דמיירי ע"כ שלריך להרתיח היין דאי סגי בפושרין הלא אפשר לעשות ע"י ישראל שיעמידנו במקום שאין היד סו"ב דכה"ג מותר כדלעיל סי' שי"ח. ודע דמ"ש רמ"א בסי"ב דאם אפשר לעשותו ע"י גוי בלי איחור כלל עושים ע"י גוי וכתב שכן נוהגים והט"ז חולק דהא כ' הרא"ש דמה"ט אין לעשות ע"י גוי שהרואים יטעו שאסור לעשות ישראל בעלמו ולפעמים לא יזדמן גוי לעשותו ועי"ז יסתכן החולה ולפ"ז מאי מהני אם יעש' הגוי בלי איחור ואפי' יאמרו בשעת עשיית הגוי דגם ע"י ישראל מותר אלא לפי שהגוי מזומן לפנינו מ"מ אין לסמוך ע"ז גם בלי ספק ישראל יותר יזדרז בדבר מן הגוי : (ס"ק יב) אפי' כו' משמע דכ"ש כו' מדנקט לשון אפי' כו' גם לכל הדעות שהביא אח"ז ס"ל דיותר יש להקל בסכנת אבר מבחולי הכולל כל הגוף והוא היפך מדעת הרב"י שהביא דברי הרמב"ם שכ' פ"ב חולה שאין בו סכנה עושין כל לרכיו ע"י גוי כיצד אומרים לגוי כו' לבשל ולאפות כו' וכן כוחל עיניו מן הגוי בשבת אע"פ שאין שם סכנ' ואם היו לריכים לדברים שאין בהם מלאכה עושה אותם אפי' ישראל לפיכך מעלים אזנים ומעלים אונקלי כו' (והוא מבואר בסמ"ג) וכ' מ"מ וכבר נתבאר לך בדברי רבינו שכל שבות מותר בחולי שאין בו סכנ' כיון שהוא חולי הכולל כל הגוף בין שבות הנעשה ע"י ישראל בין שבות דאמיר' לגוי אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה לא הותר לישראל אפי' שבות גמור וזה שלא התירו לכחול אלא מן הגוי אע"פ שאין בכחול אלא שבות אבל מלאכ' גמור' בישראל לא הותר אפי' בסכנת אבר א' אלא בסכנות נפשות עכ"ל מ"מ והבין הרב"י דמה שכ' המ"מ אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה כו' ר"ל שאין בו סכנת נפשות אפי' הוא סכנת אבר מ"מ לא הותר לישראל אפי' שבות וכ' הרב"י דמוכח מזה דהרמב"ם ס"ל דיותר יש להקל בחולה הכולל כל הגוף מבסכנת אבר והוא ההיפך מ"ש הטור בשם הרמב"ם אבל הרב"י גופי' השיג גם על שיטת מ"מ ופי' דס"ל לרמב"ם לחלק בין נסמך למלאכ' דאורייתא והוא י"א השלישי שהובא בש"ע ולכן כ' מ"א דאין כוונות מ"מ כן וגם המ"מ ס"ל דבסכנת אבר יש להקל יותר מבחולי הכולל כל הגוף ומ"ש מ"מ אבל באבר א' כיון שאין בו סכנה ר"ל סכנת אבר ג"כ אין בו אבל אי איכא סכנת אבר הותר לישראל לעשות שבות וראי' לזה מדכתב מ"מ אחר זה דבסכנת אבר לא הותר מלאכה גמור' משמע דשבות מותר ואם אין בו סכנת אבר וגם אינו חולי הכולל כ"ה. והיינו עובדא דאמימר שהתיר לכחול ע"י גוי דלא הי' בו סכנת אבר וגם לא חולי הכולל כ"ה מ"מ כיון דכוחל ליכא אלא שבות א"כ ע"י גוי הוי שבות דשבות ושרי אפי' במקלת חולה : ובמיחש בעלמא כו' וא"כ לדעה זו יש שלשה חלוקים א' מיחש בעלמא אפי' שבות דשבות אסור. ב' מקלת חולה מותר שבות דשבות ג' חולה הכולל כ"ה כ"ש סכנת אבר מותר לישראל לעשות שבות וכ"ש לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא. ועמ"ש סי' תנ"ו ועמ"ש שם בע"ה :

אפי' אין בו סכנת אבר °(יב)ודברי יד הסברא השלישית נראין : הגה מותר לומר לעכו"ם טו לעשות (י) תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי °° (ר' ירוחם ני"ב ח"ט ורמב"ם ורשב"א) וכל שאסור לעשותו ע"י ישראל אפי' ע"י החולה בעצמו אסור אבל כשעושה לו העכו"ם מותר (יא) לחולה טז (יג) לסייעו קצת דמסייע אין בו ממש (ב"י גמ' ביצה דף כ"ג) :

יח יז ל הקיז דם ונצטנן עושים לו מדורה אפי' בתקופת תמוז :

יט מ חולה שאין בו סכנה (יד) (יב) מותר א] בבישולי עכו"ם :

כ נ אין נותנין יין לתוך העין וליתנו על גביו (טו) ס אם פותח וסוגר העין אסור ואם אינו פותח יח וסוגר מותר יט (יג) ע ורוק תפל אפי' כ על גביו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קעביד :

כא °°° פ שורה אדם כא (יד) קילורין מערב שבת ונותן על גב העין שאינו נראה אלא כב צ כרוחץ והוא דלא עמיץ ופתח ק ולא חיישינן משום שחיקת סמנים דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מע"ש איכא הכירא :

כב ר מעבירין גלדי המכה וסכין אותה בשמן ש אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח ת ואפילו (טז) בגמר מכה כג (טו) דליכא צערא שרי א אבל אין נותנין עליה שמן וחמין מעורבים יחד ב ולא כד ע"ג (טז) מוך ליתנו עליה אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה :

כג ג נותנין ספוג וחתיכות בגדים יבשים (יז) ד וחדשים שאינן לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה אבל לא ישנים שהם מרפאים ה וה"מ ישנים שלא נתנו מעולם על המכה אבל אם היו כבר על המכה אפילו ישנים שרי דשוב אינם מרפאים :

כד ו נותנים עלה על גב מכה בשבת שאינו אלא כמשמרת כה חוץ (יז) מעלי °°° גפנים שהם לרפואה (ואין נותנין גמי על המכה שהוא מרפא) (טור) :

כה ז רטייה שנפלה מעל גב המכה על גבי קרקע כו (יח) לא יחזירנה נפלה (יט) (יח) על גבי כלי כז יחזירנה (יט) כח ח (כ) ועל ידי עכו"ם מותר להניחה אפי' לכתחלה : הגה ומותר (כ) לומר לעכו"ם כט לעשות רטייה

°עסי' רע"ו ס"ד °°עסי' ש"י ס"ה °°°עסי' שכ"א ס"ו °°°°עסי' ש"ח סכ"ג

והר"ן הוכיחו מההיא דעין שמרדה שמותר לכוחלה אע"פ שהוא נסמך למלאכה ע"ש : יד הסברא השלישית . היינו שעושין בשינוי וכו' ודוק בפוסקים ותמצא שהוא מגדולי הפוסקים ודברי הב"ח צ"ע : טו לעשות תבשיל . ומותר להאכילו מוקצה בידים אם א"א בע"א (או"ה) : טז לסייעו קצת . היינו שבלא"ה נמי מתעבדא אלא שמסייע מעט כגון עכו"ם שכוחל העין וישראל סוגר ופותח העין שיכנס בו הכחול אבל אם אינו יכול לעשות בלתי הישראל אסור [רש"י וכ"כ התו' שבת דף צ"ג] ומשמע שם דאפי' במלאכה דאורייתא' מסייע אין בו ממש : יז הקיז דם · אבל לשאר חולי לא לפי שאין בו סכנה הא אם יש בו סכנה שרי אע"ג שאין בליה סכנה שאפשר לחממו בבגדים (מ"מ) ועמ"ש ס"ד אבל ב"י כ' בשם רש"י שאם אין במניעת דבר הזה סכנה אין עושין : יח וסוגר מותר · דאמרי' לרחיצה בעלמ' הוא דעביד [רש"י] והאידנא שאין דרך לרחוץ ביין אסור וכמ"ש רסי' שכ"ו : יט ורוק תפל. כל שלא טעם כלום משניעור (רש"י ומ"מ) ועד"מ בשם א"ז · וצ"ל דלענין כתם איתמר כדאי' בנדה פ"ט : כ ע"ג אסור. דמאיס לרחוץ בו · ואם רוחץ פיו במים ואח"כ מעבירו על עיניו שרי דאמרי' לרחיצ' עביד ואם לא יכול לפתוח עיניו יכול ללחלחן ברוק תפל דאין זה רפואה (רש"ל וב"ח) : כא קילורין. ודוקא ברכה אבל בעב' אסור וכמ"ש סי' רנ"ב ס"ה : כב כרוחץ. ומאן דחזי סבר שהוא יין (רש"י) בתו' דף י"ח כתבו דלא שרי אלא באדם בריא ואינו מניחו בעין לרפוא' אלא תחת העין לתענוג: כג דליכא צערא . אלא תענוג שרי כצ"ל (ב"ח) : כד ע"ג מוך. אפי' חמין לאחוד אסור משום סחיט' (גמ') אבל שמן לאחוד לא גזרי' כמ"ש סי' ש"ט ועסי' ש"א סמ"ו : כה חוץ מעלי גפנים · וה"ה כל עלים שהם מרפאים : כו לא יחזירנה . דגזרי' שמא ימרח אבל לשחיק' סמנים ליכא למיחש כיון דהוי מאתמול עליה [ב"י ורי"ו תוס'] ועסי' ש"ג סכ"ו מ"ש : כז יחזירנה . דכהוחלקה דמיא אבל הסירה במזיד אסור להחזירה (ש"ל) : כח ועל ידי עכו"ם · דוקא במקצת חולי כמ"ש סי"ז וס"א : כט לעשות רטיה . דוקא כשחלה כל גופו או שיש סכנת אבר דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא דחייב משום ממחק ואסור כמ"ש סימן ש"ז ס"ה :

דין סכנת אבר דמחללין ע"י ישראל ע"כ נראה דודאי האמת כפי' ב"י דלהרמב"ם אין חילוק בין סכנת אבר או לא וכלהו הוה כחולה שאין בו סכנה לאחוד והשתא דפרק ח' שרצים נראה שהרמב"ם ס"ל דמעיקרא היה סבור דאיירי בשחוקים מאתמול ואז היינו צ"ל דאע"ג דליכא סכנת נפשות מותר ע"י ישראל אפי' במקום שיש איסור דרבנן מחמת שחיקת סמנים אבל לבסוף דמיירי בסכנת נפשות ומותר אפי' שחיקת היום א"כ לא נרמז מזה הדין כלל במקום שאין בו רק סכנת אבר אלא הכל תלוי בסכנת נפשות דאז מותר לגמרי ובאינו סכנת נפשות אסור במקו' שיש סמך לאיסור תורה כנלע"ד נכון לדברי הרמב"ם: (יב)ודברי הסברא השלישי' נראין. משמע דמסכים לדעת הרמב"ן שהיא דיע' השליש' ומו"ח ז"ל פי' דעל הרמב"ם קאי שהיא סברת י"א השלישי ולא חשיב דיע' ראשונה דהיינו יש מתירין כו' אלא על ג' י"א קאי וכ"מ בלבוש ולא ידענא למה פי' כך ולא נפרש עם דיעה קמייתא ותו דא"כ היה לו לומר ודברי סברא זאת נראין כיון דעלה קאי ע"כ נלע"ד כפשוטו דעל הרמב"ן קאי : (יג) לסייעו קצת . עמ"ש בס"ג דהסיוע תהיה דוקא בשעה שהעכו"ם עוסק בה לא שיקדים לפניו כלל ומשמע מל' זה דדוקא להחולה הותר בסיוע קצת אבל לא לאחר ואיני יודע בה טעם לחלק כי לא מצינו היתר בחולה טפי רק לענין אם אומר צריך אני וכדאה דגם כאן לאו דוקא קאמר לחולה אלא ה"ה באחר : (יד) מותר בבשולי עכו"ם . ואם נשאר למ"ש אסור לבריא ואפי' לדידי' אם הבריא ועמ"ש בי"ד סי' קנ"ג בסופו : (טו) אם פותח וסוגר כו' · דאז מוכחא מלתא דלרפואה עושה וכיון שהישראל נותן היין אסור משום רפואה ורוק תפל שהוא חזק מוכח' מלתא דלרפואה מיכוין דאי לרחיצה הא מאוס הוא וכתב רש"ל דמי שלא יכול לפתוח העינים יכול ללחלחן ברוק תפל ואין זה חשיב רפואה אלא לפתוח עינים מכוין : (טז) בגמר מכה . דליכא צערא כצ"ל פי' אלא לתענוג כן הגיה מו"ח ז"ל: (יז)וחדשי' שאינן לרפואה . חילוק זה איתא בגמרא גבי חתיכות בגדים לתרץ דומיא דבגדים ובטור משמע דקאי גם אספוג דנקט חתיכות של בגדים וספוג יבשים וחדשים וכ"מ עוד בגמ' דחלקם לתרי בבי מוך יבש וספוג יבש : (יח) לא יחזירנה · עליה גזירה שמא ימרח פי' להשוות אותה : (יט) ע"ג כלי יחזירנה · בטור הביא אספלנית שפירשה מהאגד מחזירין אותה תחת האגד ע"פ המכה והיא תוספת' והקשה ב"י דהא כבר פסק ברטיה אפילו פירש ע"ג כלי מותר להחזירה כ"ש בהוחלקה ואם כן למה הוצרכו הפוסקים לכתוב זה ועכ"פ השמיט' כאן וכ"ל דקמ"ל דל"ת דאסור להחזירה תחת האגד דשמא יבא לאגדה אם יתקלקל האגד והוא אסור מדין קשר בשבת כי היכי דגזרי' משום שמא ימרח בנפלה על גבי קרקע וזה מבואר במ"ש מחזירין אותה תחת האגד שהך תחת האגד הוא יתור אלא כדפרישית : (כ) וע"י עכו"ם מותר · נ"ל דהיינו שמצטער הרבה דהא לא היה אלא מיחוש הא כתב ב"י בשם הר"ן דאסור אפי' ע"י

ל שבת קכ"ט מ ר"י בשם רמב"ן ומ"מ בפכ"א והר"ן בפרק ב' דע"א נ שבת ק"ח ס טור מהא דקילורין דלקמן ומדברי רש"י שם ע שם בגמרא פ שם צ שם ק טור ושם בפרש"י ר שבת נ"ג בריי' ש טור והמרדכי שם ת שם בגמ' א שם קל"ד וכשמואל וכפירוש התוספות ב שם ברייתא ג שם ברייתא ד שם בגמ' וכפי' הרי"ף רש"י לפירוש הרא"ש ה שם בפרש"י ו סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו' דשבת ז עירובין ק"ב ברייתא ונת"ק וכ"כ הרי"ף שם בגירסא דידן וכפי' י"ט דשבת ח רמב"ם

אשל אברהם

א] בבשולי . ע' מ"ש באר היטב ס"ק י"ב בשם ט"ז ותשו' נ"ב סי' ג' מתירו :

הגהות רעק"א

ע' בספר תוס' יום הכפורים ובפרשת דרכים דרוש י"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' ל"ז ל"ח : מג"א ס"ק ט"ז רש"י וכ"כ תוס' . דהוי כמו זה א"י וזה א"י דבמלאכת שבת שניהם חייבים. והתמה לי מנ"ל זה לרש"י ותוס' הא י"ל דדוקא במלאכה שעושים שניהם כגון שהוציאו יחד וכדומה בזה כל א' מקרי מוציא. אבל הכא דעמיץ ופתח העין דאין זה כלל כוחל אלא דעושה הכנה שיהיה ביד העכו"ם לכחול בזה י"ל דמסייע אין בו ממש דהא אין עושה מקצת כוחל וכעין דמחלק הש"ך בנקה"כ יו"ד סי' קפ"א לענין הקפה והיינו מרוויחים ליישב בזה קושית התוס' בשבת די"ל דמ"ה ר"ז ור"א היו סבורים לאסור כיון דבלאו דידי' לא אתעביד הוי כמו זה א"י וזה א"י ואתמר ס"ל דמ"מ בזה דאינו עושה דבר מגוף המלאכה רק מסייע בהכנה דעלמא אין בו ממש וראיתי בשטה מקובצת ביצה כ' ג"כ דמיירי בלאו דידי' לא מתעביד ומחלק בין זה לבין זה א"י וזה א"י דעמיץ ופתח לא מוכח דעושה בשביל כן דדרך בלא"ה לעמוץ ולפתוח עיין ע"ש. ולענ"ד היה נראה לחלק כהנ"ל : מג"א ס"ק כ"ז (ש"ל). והוא בב"י וכ' עלה ואיני יודע מנין לו לחלק בין הזיד ללא הזיד :

חכמת שלמה

דרבינו ירוחם מכל מקום נראה כיון דע"י סמיות עינים יתבטל מתלמוד תורה וקריאת התורה והרי אמרו חז"ל תלמוד גדול ממעשה א"כ אם בשביל המעשה מוטב להלל שבת אחת כדי שישמור שבתו' הרבה מכ"ש עבור התלמוד הוה בן . לכך היכי דע"י סכנת האבר ההיא יהיה ביטול מן תלמוד תורה ודאי דמותר לחלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה ומכ"ש בסמיות עינים דודאי יבטל מתלמוד תורה וכמה מצות יתבטל מכח זה נראה דודאי מותר לעבור על איסור תורה והרי אמרו חז"ל דגדולה תלמוד תורה יותר מהצלת נפשו' והצלת נפשו' ודאי דדוחה כל איסורים שבתורה ודו"ק . ואף דכא מלאני לבי לסמוך על זה לבד מכל. מקום נראה היכי דאפשר לו להיות נזהר לאכול פחות פחות מכשיעור דבזה יש

באר היטב

בשינוי . והיא הסברא הג' שנראים דבריו ועיין ספיק זה בב"י ובאחרונים וביד אהרן : (י) תבשיל. ומותר להאכילו מוקצה בידים אם א"א בע"א . או"ה : (יא) לחולה לסייעו . היינו שבלא"ה נמי מתעבדא אלא שמסייע קצת כגון עכו"ם שכוחל העין וישראל סוגר ופותח העין שיכנס בו הכחול אבל אם אינו יכול לעשות בלתי הישראל אסור ומשמע שם דאפי' במלאכה דאורייתא מסייע אין בו ממש מ"א . וכתב הט"ז כבר כתבנו דהסיוע תהיה דוקא בשעה שהעכו"ם עוסק בה ולא שיקדים לפניו כלל עמ"א ס"ק ב' . וכתב עוד דמלשון זה משמע דדוקא להחולה הותר בסיוע קצת אבל לא לאחר ואיני יודע בה טעם לחלק ונראה דלאו דוקא קאמר לחולה אלא ה"ה באחר ע"ש : (יב) מותר . ואם נשאר למ"ש אסור לבריא ואפי' לדידי' אם הבריא ט"ז ועיין סי' ש"ח ס"ק ה' מש"ש : (יג) ורוק תפל . כל שלא טעם כלום משניעו' והוא חזק ומוכחא מילתא דלרפואה מכוין . ואם רוחץ פיו במים ואח"כ מעבירם על עיניו שרי וכתב רש"ל דמי שלא יכול לפתוח העינים יכול ללחלחן ברוק תפל דאין זה חשוב רפוא' אלא לפתוח עינים מכוין וכן כתב הב"ח : (יד) קילורין. ודוקא ברכה אבל בעבה אסור וכמ"ש סימן רנ"ב סעי' ה' : (טו) דליכא . צ"ל דליכא צערא אלא תענוג. ב"ח: (טז) מוך . אפי' חמין לאחוד אסור משום סחיטה גמרא . אבל שמן לאחוד לא גזרינן כמ"ש סימן ש"ט ועסי' ש"א סעיף מ"ו מ"א : (יז) מעלי גפנים . וה"ה כל עלים שהם מרפאים וכ"ש שאסור ליתן גו"ק זאלי"ב על המכה שאין בה נקב מ"א ע"ש ס"ק ל"ג . (יח) ע"ג כלי . אבל הסירה במזיד אסור להחזירה ש"ל : (יט) וע"י עכו"ם . היינו שמצטער הרבה דאם לא היה אלא מיחוש הא כתב ב"י בשם הר"ן דאסור אפי' עכו"ם. אחרונים ועסי"ז : (כ) לומר וכו' דוקא כשחלה כל גופו או שיש סכנת אבר דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא הוא

ביאור הגר"א

כו' : מותר לומר כו' דסתם צרכי כו' . קמ"א ב' בתינוק שיש לו כו' והתירו לו שבות ע"י שינוי כמש"ל וי"א שאם אין בו כו' וה"ה ע"י א"י דמותר לכ"ע וכמ"ש הר"ן דהא דהתירו ע"י שנוי משום דא"א בא"י ואף הרמב"ן מודה דע"י א"י יותר קל דשבות דלית בה מעשה הוא ומותר בכל חולה כנ"ל : וכל כו' אבל כשעושה . י"ט כ"ב א' : ס"יח הקיז . אבל חולה לא כמש"ש סבור כו' ולא אדחיא במסקנא הא דסד"א בימות החמה לא והקיז שאני דסכנה הוא . רמב"ם ומ"מ ורש"י וכל הפוסקין חולקין עליו : ס"יט חולה . כמ"ש שם כל צרכי חולה כו' ומ' אף לבשל : ס"כב אבל לא . מהא דשלג כ"א ב' זכמ"ש בסי' שכ"ו ס"י בהג"ה : ס"כג וחדשים . כפי' הרי"ף : וה"מ . כפירש"י וכ' הרא"ש אפשר שגם רש"י מודה לפי' הרי"ף ע"ש : ס"כד נותנים כו' חוץ . ירושלמי פ"ו הלכה ב' . ר"י בר בון בשם ר' יוסי מכה שנתרפאה נותנין עליה רטיה שאינה אלא כמשמרת ר' אבין בשם רבנן דתמן נותנין עלה ע"ג מכה בשבת שאינה אלא כמשמרת א"ר תנחום חוץ מעלי גפני' שהם לרפואה : ואין נותנין גמי כו' . מתניתין סוף עירובין ק"ג ב' כהן שלקה כו' אבל ללגול מותר מרדכי פ"ק דשבת סי' ש"מ בשם הר"ש וכ"ה שם בגמ' ק"ד א' ולר"י אדאשמועינן כו' וברש"י שם ד"ה דגמי כו' ותוס' שם ד"ה לשמעינן כו' וע' בהג"א שם ד"ה והטעם כו' וכ"ה בסמ"ג ע"ו ב' תנן בפ' המוצא תפילין כו' שלא היה בנוסחתו בעירובין שם ולר' יוחנן כ'ו אלא בזבחים לבד וכ' שם וכ"מ בירושלמי דפט"ז דשבת דאמרי' שם ר' לקה באצבעו בשבת נתן עליה ספוג מבפנים וקשר עליה גמי יבש מבחוץ למדנו כו' וכן בתוספתא דכלים שהרופא נותנו כו' ואני רגיל לפרש דגמי יבש מפני שמרפא וגמי לח מפני שמוציא דם . וכל זה הדוחק דחקו כמש"ש דומיא דהנך בבי דפירקין קל"ד ב' שם דמשמע דמשום גזירה דסיפא דכאן וכאן אסור אבל דברי התוס' א"א לפרש כן דמה שנסתפקו אם ללגול אסור דהא בגי' והא קמ"ל דגמי מסי וכמ"ש הסמ"ג בעצמו ואפשר לומר לדבריהם די"ל דללגול נמי מסי וה"ק דגמי נמי מסי אבל כל זה דוחק לכך כתב ונראה לר"י כו' דכ"ז דחקו מפני הקושיא דמאי ס"ד דמקשה וכמש"ש ולתני' אתי שפיר : ס"כה רטיה כו' . עמ"א בשם ש"ל והביאו ב"י דאם נטל בידים אסור להחזירה וכ' ב"י שא"י מנין לו אבל הוא מתניתין ערוכה מחזירין רטיה במקדש אבל כו' ולא חילק בין קרקע כו' ול"פ ר"י ות"ק משום

מחצית השקל

(ס"ק יג) נסמך כו' והקשה כו' דעין שמרדה דבפ' ח' שרצים אמרינן עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת סבר מיניה ה"מ דשחיקי' סמנים מאתמול דליכא בכוחל כ"א שבות לכן מותר לכוחלה בשבת. ור"ל דהאי מדרבנן אפי' לשחוק בשבת מותר דשורייקא דעיני' בלבא תליא והוי סכנת נפשות . הרי דלפי מאי דס"ד דליכא בזה סכנת נפשות אפ"ה היכי דשחק מאתמול לכחול אע"ג דאיכא איסור דרבנן אפ"ה מותר ע"י ישראל אלא די"ל דלפי הס"ד ניהו דלא אסיק דהוי סכנת נפשות מ"מ אסיק דהוי סכנת אבר מ"מ מוכח דבסכנת אבר מותר שבות אפי' לישראל עכת"ד הרא"ש ור"ן מ"מ מוכח דלא כהרב"י וכן הקשה ט"ז וע"ש מ"ש . (ס"ק יד) הסברא הג' היינו שעושים כו' ודברי הב"ח צ"ע דמפי' מ"ש הסברא הג'. ר"ל דעה ד' שמחלק בין נסמך וכמ"ש בספרו הרב"י לפי' דעת הרמב"ם ומה שקראו סברא ג' משום דדעה א' כ' בלשון י"מ אבל ג' דעות שכ' אח"ז כ' כ"א בלשון י"א ולכן כ' סברא שלישית ר"ל י"א השלישי ולא חשיב דעה קמייתא ומ"א חולק אלא ר"ל דעה ג' ממש שכ' שעושים בשינוי וא"א כדברי הב"ח הנ"ל ודברי סברא זאת נראין וכמ"ש ט"ז ע"ש : בש"ע סעיף י"ט חולה כו' בבשולי גוים. וכ' הט"ז ואם נשאר למ"ש אסו' לברי' וכ"כ הט"ז ס"ס קי"ג וחולק על רמ"א שם דמתירו לבריא משום דאיסור בשולי גוי אסור משום חשש חתנות וכה"ג א"צ הכירא וכן חולק ט"ז על ד"ז שם ס"ס קכ"ג אבל הש"ך ס"ס קכ"ג החזיק דברי רמ"א להתירו לבריא והוסיף מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק ז' בשם ש"ך דאפי' כדי שיצטנן א"צ להמתין ע"ש : (ס"ק יח) וסוגר כו' דאמרי' לרחיצה כו'. והקשו בספר ע"ש ואחריו בספר ת"ש דמ"ש מסעי' כ"א בשורין קלורין דנ"כ ליכא משום מראית העין דאחרים שאומרי' דלרחיצ' נתכוין ואעפ"כ צריך הכירא לגבי דידיה שהוא יודע שעושה לרפוא' והיינו מה שלא הותר לו כי אם בנשרו מע"ש. א"כ הכא ניהו דלגבי אחרים ליכא מראית העין מ"מ הוא שיודע שכוונתו לרפוא' לבעי הכירא וע"ש מה שתי' ולא הבנתי דבריהם אולם לענ"ד דודאי הכי לדידיה אית ליה הכירא מאי דלא הותר לו להיות פותח וסוגר והיינו דוקא הכא שנותן יין לתוך העין שדרכו בחול להיות פותח וסוגר כדי שיכנס היין לתוך העין כי זה עיקר רפואתו ולכן בשבת שאסור לפתוח ולסגור די לו בהיכר זה. משא"כ בקלורין דגם בחול אינו דרכו להיות פותח וסוגר העין כי עיקר הרפואה בקילור שמונח ע"ג העין ואע"ג כשפותח וסוגר א"ל רפואה טפי ולהכי אסור לו לפתוח ולסגור דאז ידעו הרואים שכונתו לרפואה ולא לרחיצה ואיכא מראית העין אבל הכירא לא מיקרי כיון דגם בחול רוב פעמים אינו סוגר ופותח לכן בעינן היכר אחר וכמ"ש ר"ס שכ"ז כנ"ל דבמקום שאין דרכו לסוך בשמן כ"א לרפואה אסור לסוך בשבת ועמ"ש בס"ק כ"ב: (ס"ק יט) ורוק כו' ועד"מ מ"ש בשם א"ז כו' דהיינו שהתענה עוד תלאים שיהי' נקרא רוק טפל אבל מלשון רש"י ומ"מ משמע דסגי בזה במה שלא טעם משניעור ולכן כ' מ"א דאותן תלאים לא הזכירו בש"ס כ"א לענין כתם דהיינו אם מצאה כתם בחלוקה ומספקא לה אם היא דם או צבע מעבירים על הכתם שבעה סממנים וא' מהן הוא רוק טפל ואם עי"ז עובר הכתם זה סימן שהוא דם נדה ואם אינו עובר ה"ה צבע וכדאי' בנדה אבל לענין רפואה די אם לא אכל משניעור ה"ה מרפא: (ס"ק כ') ע"ג כו' ואם רוחץ כו' כיון שמים מעורבים עם הרוק אינו מאוס כל כך וי"ל דלרחיצ' מכוין: (ס"ק כא) קילורין כו' ודוקא כולי וכמ"ש סי' רנ"ב היא שיטת הרא"ש שהקשה בדף י"ח שהקשה על דין שהוזכר פה הוא ברייתא ד' ק"ח שורה אדם קילורין כו' אלמא כיון דשרי מע"ש מותר להניחו על העין אפי' בשבת ובדף י"ח תניא ומניחים קילור ע"ג העין מע"ש ומתרפאת והולכת כל השבת משמע דבשבת אסו' להניח וחילק דהאי דדף י"ח מיירי בקילור עב דא"ל שמא ימרח התמירו דאפי' שרה מע"ש אסו' להניח' בשבת אבל האי דדף ק"ח מיירי בצלול דל"ל שמא ימרח אע"ג דאיכ' למיחש משום שחיקת סמנים מ"מ לא התמירו כ"ה ואם שרה בע"ש מותר להניח' אפי' בשבת וכן חילק פה בש"ע ובסי' רנ"ב אבל לשיטת התוס' הביא מ"א דאין מחלקים בין עב לצלול והא דהתירו בדף ק"ח להניח קלורין ששרה מע"ש להניחו ע"ג עין אפי' בשבת מיירי באדם בריא דמניחו תחת העין לתענוג: (ס"ק כב) כרוחץ כו' שהוא יין וזהו דברי רש"י על האי דקילורין וז"ל שורה אדם קלורין במים כו' ונותן ע"ג עיניו כו' מאן דחזי ליה סבר דרחיצה בעלמא הוא דקסבר שהוא יין עכ"ל ומדהוצרך לו שיסברו שהוא יין ולא אמר אפי' ידעו האמת שהוא מים מ"מ יאמרו דרחיצה בעלמא הוא ע"כ צ"ל דמים אין דרך לרחוץ בהם כ"א רוחץ להדיא דהיינו שנותן מים ע"ג ידו ורוחצו עיניו מה שא"כ יין שהוא ביוקר אין דרך לרחוץ בה"ג כי הרבה יין ילך לאיבוד כששופכו על היד ואח"כ רוחץ בה משא"כ ע"י קילור סגי במעט יין ששרה בו הקילור ונתנו ע"ג עיניו ורוחץ בו לכן אם הרואים היו יודעי' שהוא מים לא יתלו ברחיצה וידעו שהוא לרפוא' מ"מ מוכח מדברי רש"י אע"ג דהאמת הוא מים מ"מ הרואים יתלו ביין לפ"ז מה שכ' מגן אברהם בסקי"ח והאידנא שאין דרך לרחוץ ביין אסור דמ"מ יהיה מותר ונאמר דהרואים יתלו שהוא מים אע"ג שהאמת הוא יין וצ"ל ג"כ דבנותנו על העין אין זה דרך רחיצ' במים אלא נותן בשפע ועיין בס' ת"ש. (ס"ק כד) ע"ג כו' אפי' חמין לאחוד כו' דל"ת דקאי אדלעיל שכ' אבל אין נותנים עליה שמן וחמין כו' ולא ע"ג מוך כו' ר"ל ג"כ דוקא שמן וחמין משום איסור רפואה קמ"ל מ"א דאינו דע"ג מוך אפי' מים גרידא אסור' משום איסור סחיטה וכ"ה בגמ' אע"ג דבש"ס לא אמרו כן אלא לרב דבדף קל"ד ע"ב א"ר אין מוכנין שמן וחמין מע"ג מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת כו' ואותיב לרב מדתניא אין נותנים שמן וחמין ע"ג מוך ליתן ע"ג מכה ומשני התם משום סחיטה הרי דוקא לרב איצטריך להאי תירוצא אבל לשמואל בלא"ה לק"מ דהא לדידיה אסור שמן וחמין משום רפואה וכיון דקי"ל כשמואל מנ"ל למ"א דבחמין לבד ג"כ אסור משום חשש סחיטה ע"כ צ"ל דס"ל כיון דלרב מצינו להדיא דחושש לסחוט ולא מצינו דשמואל פליג עליה בזה מסתמא גם שמואל מודה ולא כהדם פלוגתא בין רב ושמואל וכ"כ הב"ח : אבל שמן כו' דבשאר משקין דאין מלבנים איסור סחיטה דידהו אינו אלא משום מפרק דהוי תולדה דדש והיינו בצורך למשקין הבלועים חיישינן שמא יסחוט לצורך המשקין אבל במוך כיון דהמשקין הן דברים המותרים ל"ל ש"י לצורך המשקין: בש"ע סכ"ג נותנים ספוג וחתיכות בגדים יבשים וחדשים כו' האי חדשים לא קאי אלא על בגדים אבל ספוג אפי' ישנה מותר דלא מרפא כ"כ הב"ח וט"ז : (ס"ק כו) לא יחזירנה כו' אבל לשחיקת סממני' ל"ל כו' זו היא שטת רש"י והאיתו מדקשים המשנה רטיה דשייך בזה מירוח ע"ש : ועסי' ש"ג כו' דבפלפל שבפיה שמותרת לצאת בה מ"מ אם נפל לא תחזיר ואע"ג דשם ל"ל למירוח ע"ש מ"ש בשם התוס' לתרץ: (ס"ק כז) יחזירנה כו' ש"ל אע"ג דהרב"י כ' ע"ד ש"ל הללו דלא ידע מנ"ל הא מ"מ אין כוונת הרב"י לחלוק על הש"ל אלא דק"ל מנ"ל הא והאחרונים כתבו שכדברי ש"ל מבואר ברש"י בעירובין דק"ב ע"ב כ"כ הע"ש ות"ש: (ס"ק כח) וע"י גוי ודוקא במקצת חולי אע"ג דע"י גוי הוי שבות דשבות מ"מ לא הותר במיחוש בעלמא כ"א במקצת חולי: (ס"ק כט) לעשות רטיה דוקא כשחלה כ"ג אע"ג דהר ב"י

שהתיר

על מכה או חבורה (א"ו הארוך) ואסור ליתן ל עליה אפר מקלה דמרפא כי אם ע"י עכו"ס (מרדכי פרק שמונה שרצים) :

כו ט מגלה קצת רטיה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה קצתה השני ומקנחה ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח :

כז י מכה שנתרפא נותנין עליה רטיה שאינו אלא לא כמשמרה :

כח כ המפיס שח"ן בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאים עושים שהם מתכוונים ברפואה להרחיב פי המכה הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא ואם הפיסה כדי לב (כא) להוציא ממנה הליחה שבה לג (כא) הרי זה ל מותר :

כט (כב) מ מי שנגפה לד (כג) ידו או רגלו צומתה ביין כדי להעמיד הדם אבל לא בחומץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה ואם הוא מעונג אף היין לו כמו החומץ ואסור :

ל נ מי שנשמט פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן שזהו רפואתו אלא רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא :

לא ס צפורן שפרשה וציצין שהם כמין רצועות דקות שפירשו מעור האצבע סביב הציפורן אם פרשו רובן ע כלפי מעלה (כג) (כג) ° ומצערות אותו להסירן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו רובן ביד פטור אבל אסור בכלי לה חייב חטאת פ ופירש"י כלפי מעלה כלפי ראשי אצבעותיו צ ור"ת פירש דהיינו כלפי הגוף וצריך לחוש לשני הפירושים :

לב (כד) ק החושש בשיניו לו (כד) לא יגמע בהן חומץ ויפלוט אבל מגמע ובולע או מטבל בו כדרכו ר החושש בגרונו לז (כה) לא יערענו בשמן (כו) אבל לח בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא :

לג ש גונח מותר (כז) לינק חלב מהבהמה דבמקום צערא א] לא גזרו רבנן °° לט ת וי"א שאם אין לו אלא צער של רעב מ אסור (כח) לינק מהבהמה בשבת :

לד א לא תיקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדירה ותינק את בנה :

לה ב מותר לאשה לקלח מהחלב כדי שיאחוז התינוק הדד ויניק : (הגה אבל אסור להתיז מחלבה על מי שנכנס בו רוח רעה מא (כט) דלית בו סכנה (ב"י בשם שבולי לקט) :

לו ג אין לועסין מצטכי (עסי' רי"ו סי"ג פירושו) ולא שפין בו השינים לרפואה ואם משום ריח הפה מות':

לז ד כל אוכלים ומשקין שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן לרפואה אע"פ שהם קשים מב לקצת (ל) בריאים ומוכחא מילתא דלרפואה עביד אפילו הכי שרי וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה ודוק' מי שיש לו מיחוש בעלמ' והוא מתחזק והולך כבריא ה אבל אם אין לו שום מג מיחוש מותר : (הגה (כה) וכן אם נפל למשכב

° ער"ש הלוי כ"ג °° עסי' ש"ו ס"ח

ט"ז מגן דוד

פכו"ס לעיל בסי' זה : (כא) ה"ז מותר. אע"ג דשל"ר פטורים דשבת לסרי' לכתחילה וכאן אמרו במשנה פטור ומ"מ בזה מותר לכתחילה משום צערא : (כב) מי שנגפה כו'. פר"י כגון שלא באה מחמת ברזל דאלו באה מחמת ברזל אפי' שלא ע"ג היד או רגל מחללין עליה שבת כדלעיל ס"ז [ב"י בשם התוס'] : (כג) ומצערות אותו. סיים הרמב"ם ואם אין מצערו' אותו אסו' פי' אע"פ שהם כלפי מעלה : (כד) החושש בשיניו כו'. פשוט שלא מיירי כאן אלא במיחוש בעלמ' אבל אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובשביל זה נחלה בשאר הגוף שרי לעשות כל הרפואות כדלעיל ס"ג : (כה) וכן אם נפל למשכב שרי. הג"ה זו תמוה דבב"י כת' וז"ל אבל אם היה חולה שאין בו סכנה הרי אמרו שצריכין נעשים ע"י עכו"ס ומשמע דאוכלין המרפאין ול"ח שמא ישחוק סמנים כיון שלא התירו לעשות מעש' הרפואה ע"י ישראל ואפי' ע"י החולה עצמו עכ"ל והנה רמ"א פוסק דלא כותיה אלא ע"י ישראל קא שרי. ודברי שניהם תמוהים דלהרמ"א פשיט' דקשה הא כבר נפסק בסי"ז דבחולי שאין בו סכנה אין מתירין אפילו בשבות לחלל ישראל עליו ואפי' על הב"י דמתי' ע"י עכו"ס קשה דע"כ לא שרי בע"י עכו"ס אלא כשאין הישראל עושה שום מעשה ואפילו מסייע לסור אם לא בסיוע קל כמ"ש בסי"ו משא"כ שהעכו"ס מכין המאכל וישראל אוכלו זה לאו מסייע מקרי אלא הוא עושה עיקר המעשה בלי צירוף העכו"ס ופשיטא דאסור וכך פירש מו"ח ז"ל דאסור בחולה שאין בו סכנה וכן

עיקר

מגן אברהם

ל עליה אפר. ונ"ע דלפמ"ש סי"ז מותר דשבות הוא ונ"ל דמיירי דשלא חלה כל גופו : לא כמשמרה. ואינו בהול כ"כ שיבא לידי שחיקת סממנים ולמירוח : לב להוציא ממנה הליחה. ואינו חושש אם תחזור ותסתם מיד [רש"י] ולכן טוב לעשות ע"י עכו"ס [אגודה סי' קכ"א]. מותר ליטול הקוץ במחט (משנה פי"ז ורמב"ם פכ"ה) ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דעביד חבורה כדאיתא רפ"י דסנהדרין : לג ה"ז מותר. דמלאכ' שאצ"ל הוי דרבנן ובמקום צער לא גזרו ולמ"ד דחייב צ"ל דכשעושה להוציא הליחה אינה גמר מלאכה וא"א לבוא לידי חיוב מכה בפטיש בשום פנים א"נ הוי דבר שאינו מתכוין (מ"מ): ואותן שיש להן נקב בזרוע שקורין אפטורא אם נסתם הנקב קצת נ"ע אם מותר ליתן בתוכו קטנית שיפתח דהכא ודאי כוונתו שישאר פתוח או דלמא כיון שהי' פתוח כבר שרי וכמ"ש סי' שי"ד ס"ג וה"ה נקב שבמכה שכבר נפתח נ"ע כה"ג ורטיה מותר ליתן על האפטורא כמ"ש סכ"ז ומל' הש"ע משמע דאפי' יש בו נקב ובא להרחיבו אסור ובספר רא"ן משמע דאסור ליתן עליה רטיה אם יודע שמוציא דם כשמקנחה לא יקנחנה דפסיק רישיה הוא אבל מותר להחליף בגד אחר דאם לא יחליף יסריח דגדול כבוד הבריות כו' ועסי' י"ג ועוד דאית להו צערא עסי' שי"ז ע"ש בעירובין ובשה"ת פ' מפנין כ' מותר להוציא ליחה מכויה שלו שקורין קויטר"א בלע"ז ואע"פ שיש דם בתוך הכויה משום דמפקיד פקיד כמו מורסא וכ"ה כת' בשם ספר הזכרונות דף כ"ב דאסור להחליף הבגד או הנייר שמוסף ליחה וגם יש לחוש שלא הדם ויצבע הבגד ע"ל סמ"א מ"ש וכ"ל דהכא שאני כיון שנקב בתוכה כ"ש שלא יניח נו"ק זאל"ב על המכה שאין בה נקב. וכ"ל דאסור לחוך שאין שמוציא דם ונ"ד לליחה דהוא מפקיד פקיד : לד ידו. וע"ג ידו ורגלו מותר כמ"ש ס"ו : לה חייב חטאת. משום גוזז עמ"ש ססי' ש"ג וסי' ש"מ : לו לא יגמע. וכ"ש שאסור לומר לעכו"ס לעשות לו דבר (ר"ן) ועמ"ש ס"ג : לז לא יערערנו. פי' שישהא השמן בפיו דמוכחא מלתא דלרפואה עביד ואפ' ע"י אניגרון אסור (ב"י בשם הרמב"ם) : לח בולע השמן. וב"ח אוסר בזה וכ"ל דהכל לפי המקום והזמן דאם אין דרך בריאים לבלוע אסור כמ"ש סל"ז : לט וי"א שאם. נ"ע דאדרב' לסברא הראשונה אף בי"ע אסור משום רעבון כמ"ש במלחמו' דמשום תאות המאכל אין מתירין שבות ולי"א משום רעבון בי"ע שרי ובשבת לכ"ע אסור : מ אסור לינק. אבל בי"ע מותר מיהו אם יש לו מאכל לחלוב בו אסור לינק בפיו בי"ע אלא יחלוב לתוך המאכל כמ"ש סי' תק"ה (תוס' יבמות דף קי"ד) ונ"ל דג"כ ליכא עכו"ס ובגונח רפואתו דוקא לינק בעצמו (ר"ן) : מא דלית בו סכנה. ולצערא יתירא נמי ליכא שם הא לאו הכי שרי דמלאכה שא"צ הוא עסי"ז וסי' רע"ח : מב לקצת דברים וכו'. כנ"ל כלומר אע"פ שקשה לשינים ומוכחא מלתא שעושה לרפואה לגבי מעים שרי : מג מיחוש מותר. בטור כתוב ושותה אותו לרעבו לצמאו מותר משמע דאם עושה לרפואה אסור אף

באר הגולה

בפרק כ' ט עירובין שם י סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו' דשבת כ משנה פרק ב' דעדיות ולשון רמב"ם בפרק י' מהלכות שבת ל שם כמפרש לה שמואל שבת קי"ז מ שם ק"ט נ שם קמ"ו משנ' ס שם כ"ד ברייתא ע שם בגמ' פ שם צ שם ק שם קי"א משנה וכדמפרש לה אביי ר ברכות ל"ו ברייתא וכפירוש הרמב"ם בפכ"א מהלכות שבת ש כתובות ס' והביאה הרי"ף בפרק כ"ב דשבת ת תוספות ביבמות קי"ג בשם ר"ת וסמ"ג א ש"ל בשם תוס' ב ר"ב ג תוס' כתובות הרי"ף והרא"ש פרק י"ד דשבת ורמב"ם בפכ"א ד שבת ק"ט משנה וגמרא ה טור ממשמעות הגמרא ולרעבון ולמאי דנקט לאו דוקא :

אשל אברהם

א] ל"ג. והא דקאמר הכא שאול כפי' חרש יונקים בהמה טהורה בי"ע ופריך ה"ד אי דאיכא סכנה אפי' בשבת נמי כו' ושני ל"ל דאיכא צערא ומפרק כלאחר יד הוא ושבת גזרו כו' וש"ת אפי' במקום צערא בשבת אסור לא קי"ל כא"ש אלא כר' מריגום וכדפסק רב יוסף ע' ת' רמב"ן סי' ר"ו :

שערי תשובה

סי' שכח (ל) בריאים. עבה"ט ועיין בשו"ת מים רבים כתב גם כן להתיר לשאוף טאבק"ו בנחיריו אף על פי שעושה כנ"ל שעל"ל במיחוש הראש כיון שנתפשט שאיפת הטאביק הגדולים וקטנים משום תענוג או משום ריחא ולא מוכחא מלתא דעביד לרפואה וגם מתיר שם למלול צרורות ורגבים של טאבי"ק

ביאור הגר"א

דנטלה בידים וערש"י שם וכ"כ הר"ן בהדיא שם ע"ש ודלא כפי' הרו"ה והרע"ב ותמיה לי שנעלמו ממנו דברי הר"ן : וע"י כו' מותר וכו' ואסור. עמ"א : כי אם. ל"ע : ס"לא ופירש"י כו' ור"ת כו'. ע' בנדה י"ג א' וע' תוס' שם וע' בפ"ג דבכורות מ"ט א' במתני' למטה מן הפרק כו' אלא שבגמרא קרי לה למעלה וע' רש"י שם ד"ה למעלה דברייתא כו' וע' נזיר נ' ב' ונ"ת הסוגיא שם ברש"י : ס"לב אבל בולע כו'. לשון הרמב"ם שמן הרבה ומפרש מש"כ נותן לתוך אניגרון ל"ד הלא משום דאין דרך לבלוע שמן הרבה כ"א ע"י אניגרון ולמד זה מחומץ כנ"ל : ס"לג וי"א. יבמות קי"ד א' וכפי' ר"ת שם וס' הראשונה ס"ל דהתם איירי ג"כ בחולה וסובר דפליגא אר' מריגוס והלכה כר' מריגוס כמו שפ' ר' יוסף וראיה מדקאמר הלכה מכלל דפליגי ר"י שם וכ"כ הרי"ף ועמ"א : ס"לד לא תיקל. תוספתא סוף פ' עשירי : ס"לו ולא שפין בו. לשון התוספתא בשם וע' ב"ח : ס"לז לקצת דברים. כנ"ל. מ"א וכמש"ש ק"י א' : ודוקא. כו'. עמ"א : אבל אם כו'. עיין תוס' י"ח א' ד"ה ומתרפאת כו' וי"ל כו' ועמש"ש מהתוספתא וע' סל"ח : וכן אם. ואף דברים האסור לבריא מותר לו כגון מלאכה גמורה ע"י א"י וכ"ש דבר המותר לבריא. תה"א :

באר היטב

ע"פ

דחייב משום ממחק ואסור כמ"ש סימן ש"ז ס"ה מ"א : (כא) להוציא. אסור לחוך שאין שמוציא דם ולא דמי לליחה דהוא מפקיד פקיד. מותר ליטול הקוץ במחט ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דעביד חבורה מ"א ע"ש : (כב) ידו. ועל גב ידיו ורגלו מותר כמ"ש ס"ו : (כג) ומצערות. ואם אין מצערות אותו אסור אעפ"י שהם כלפי מעלה : (כד) לא יגמע. וכ"ש שאסו' לומר לעכו"ס לעשות לו דבר ר"ן. ופשוט שלא מיירי כאן אלא במיחוש בעלמא אבל אם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובשביל זה נחלה שאר הגוף שרי לעשות כל הרפואות כדלעיל סי"ג ט"ז : (כה) לא יערענו. פי' שישהא השמן בפיו דמוכחא מילתא דלרפואה עביד ואפי' ע"י אניגרון אסור ב"י בשם הרמב"ם : (כו) אבל בולע. ואם אין דרך הבריאים לבלעו אסור מ"א : (כז) לינוק. שזה דוקא רפואתו : (כח) לינק. עיין מ"א : (כט) דלית בו. ולצערא יתירא נמי ליכא שם הא לאו הכי שרי עסי"ז מ"א : (ל) בריאים. יש מוחקים בריאים וגורסים דברים ופירש כלומר אעפ"י שקשה לשינים ומוכח מילתא שעושה לרפואה לגבי מעיים שרי מ"א. ומכאן יש להתי' לנשוק בחוטמו עשב הטיטו"ן בשבת אעפ"י שינשוק אותו בשביל המילה כיון ברוב העולם נושקין אותו בחול הלק"ט ח"א סי' ק"א. ועס"ק כ"ב מש"ש בשם הט"ז :

למשכב

חכמת שלמה

לנו לסמוך על דעת המקילין בסי' זה בסכנת אבר לעשות ע"י ישראל אף דבר שקרוב לבוא לידי איסור דאורייתא וא"כ מכ"ש דמותר לעבור על פחות פחות מכשיעור דהא המוהרלנ"ח כתב והובא בש"ך יו"ד סי' רל"ט דחצי שיעור קיל כאיסור דרבנן דעל ל"ת דרבנן לא חל השבועה ועל חצי שיעור חל השבועה וא"כ אם מותר לעבור על איסור דרבנן ע"י ישראל מכח סכנת אבר מכ"ש דמותר לעבור על חצי שיעור מכח סכנת אבר. לכך יאכל איסורי דאורייתא פחות פחות מכשיעור וימעט במה דאפשר ואיסור"י דרבנן יכול לאכול הרבה וא"צ למעט בהם כי איסורי דרבנן וודאי מותרין בסכנת אבר כן נראה לפענ"ד נכון לדינא והאלקים יצילנו משגיאות ויורינו בתורתו נפלאות אמן :

מחצית השקל

שהתיר להניח רטיה ע"י גוי מיירי אפי' לא חלה כל גופו רק מקצת חולי. כוונת רמ"א דלפעמים אפי' לעשות הרטיה ע"י גוי מותר והיינו כשחלה כל גופו: מלאכ' דאורי' כו'. ובה"ג לא התיר ע"י גוי כי אם בסכנת אבר או חלה כל גופו כדלעיל סעיף י"ז : (ס"ק ל) עליה אפר ונ"ע כו' וכ"ל דמיירי בשלא חלה כ"ג דאי חלה כל גופו אפי' לישראל הותר שבות אע"ג דלא הותר כ"א ע"י שינוי ודלמא מ"ש אסור ליתן ר"ל בלא שינוי. זה אינו דא"כ איך סיים כ"א ע"י גוי הרי גם ע"י ישראל יש היתר דהיינו ע"י שינוי ועז"כ מ"א דל"ע דהא תחלת דברי רמ"א שכתב ומותר לו' לגוי לעשות לו רטיה מיירי דוקא בחלה כ"ג ומיד אחר זה כ' דין אפר מקלה ע"כ מיירי בלא חלה כ"ג: (ס"ק לב) להוציא כו' ולכן טוב כו'. פן לפעמים יהיה ניחא ליה שישאר פתוח מותר כו' משנה פ"ז דתנן מטלטלים המחט מפני שראוי ליטול בה את הקוץ א"כ ע"כ דראוי ליטול הקוץ בשבת ע"י מחט: ובלבד שיזהר כו' כדאיתא ר"פ דסנהדרין י' דף פ"ד ע"ב דאמרינן רב לא שבקו יטול לו לרב הקוץ התחוב בבשרו דלמא בהדי דשקיל לקוץ עביד חבורה ויוציא דם והוי שגגת חנק דמזיד כה"ג באב אי עביד חבורה חייב חנק ואע"ג דפריך התם בש"ס ממתני' הנ"ל דתנן מחט ליטול בה את הקוץ וניחוש דלמא עביד חבורה והוי שגגת סקילה ומשני לר' יודא דס"ל מקלקל בחבורה פטור א"ש דהא אי עביד חבורה הוי מקלקל ולר"ש דס"ל מקלקל בחבור' חייב מ"מ לא הוה שגגת סקילה דהא הוי מלאכה שאצ"ל ופטור לר"ש מ"מ כתב מ"א דעכ"פ לכתחל' יש ליזהר במה דאפשר (גם מסתבר לה דהוי פסיק רישיה כמ"ש התו' שם ד"ה ור' שמעון כו') ודאי אם א"א ליזהר מ"מ מותר כיון דעכ"פ ליכא כ"א איסורא דרבנן במקו' צער מותר וכמ"ש מ"א ס"ק ל"ג: והא דהותר הפסת מורסא להוציא לחה. כ' בס' ת"ש דוקא לנקב' ע"י חתיכת מחט אבל לא ע"י צפורן דתולש קצת מעור המורסא ובזה יש חיוב חטאת וכמ"ש ע"ז ס"ס ש"ו ואע"ג דהוי מלאכה שא"צ"ל עמ"ש בס"ק ל"ה דליתא : (ס"ק ל"ג) ה"ז כו' וא"א לבא כו' אי נמי הוי דבר שא"מ כן נלע"ד שצ"ל דבמ"מ לא הוזכר מדבר שא"מ ומ"א מסברא דנפשיה תי' תי' אחר: ואותן כו' או דלמא כו' וכמ"ש סי' שי"ד ס"ג דאם נסתם נקב שבחביות ע"י הברזא מותר לנקוב ע"ש: וה"ה כו' נ"ע כה"ג. ר"ל שנסתם הנקב קצת אולם מראייתו מסי' שי"ד הנ"ל משמע אפי' נסתם לגמרי כיון שהיה פתוח כבר אולם לדעת י"א לא הותר שם אלא בחביות של חרס אבל לא בשל עץ דהברזא סותם הנקב בחוזק: ומלשון הש"ע משמע כו' דהא כתב המפיס כו' כדי להרחיב פי כו' ולא כתב כדי לנוקבה משמע אפי' פתוח ובא להרחיבה מ"מ אסור: ורטיה מותר כו' כמ"ש סכ"ז דרטיה ע"ג אפטורא אינו כ"א לשמרה: ובספר רא"בן משמע דאסור כו' משום דמוציא לחה ע"י רטיה וכמ"ש אח"ז בשם ס' הזכרונות: ועוד דא"ל לצער ועסי' שי"ז שם דכ' רמ"א דבמקו' צערא מותר להתיר אפי' שני קשרים זה ע"ג זה משום דלא הוי רק איסור דרבנן אך מ"א שם אוסר בשם ספר הזכרונות: משום דמפקיד פקיד ר"ל שהדם מופקד וכנוס ועומד בפני עצמו ואינו נבלע בבשר ולכן אפי' יצא לית ביה משום חבורה: ע"ל סעיף מ"ח מ"ש: וכ"ל דהכא שאני כו' ר"ל אע"ג שמ"א כ' שם דמדברי רש"י בעירובין משמע דאפי' מניח על מכה דבר המושך לחה מ"מ מותר דאיהו לא עביד מידי מ"מ הכא שאני כיון שיש כבר נקב ר"ל הוי כאלו עביד האדם מעשה דמיד בהנחתו מוציא דם וכן פי' דבריו בס' ת"ש אלא שלא הבנתי מ"ש אח"כ וכ"ש שלא יניח נו"ק זאל"ב ע"ה שאין בה נקב מאי כ"ש הוא וגם לקמן מה שכתוב בסעיף מ"ח למה יאסר נו"ק זאל"ב ולכן לפענ"ד כוונת מ"א להיפוך במ"ש על סעי' מ"ח כו' דהכא שאני כו' ר"ל דלכאורה יש להביא ראיה לס' הזכרונות לאסור דמ"ש הג"מ פכ"א ורש"י לא התיר אלא בגמי דאין בטבעו למשוך ולהוציא דם וא"כ ה"ה הכא יש לאסור וגם אם אין דעת רש"י כן עכ"פ דעת הג"מ לאסור דבר המושך וה"ה הכא ע"ז כ' מ"א דהכא שאני די"ל דאפי' להג"מ פכ"א שרי כיון דכבר יש נקב קיל טפי אבל מ"מ אין מ"א חולק על ס' הזכרונות ואפי' יש נקב יש לאסור ועז"כ וכ"ש שלא יניח נו"ק זאל"ב כו' : וכ"ל דאסור לחוך כו' ונ"ד ללחה דהוא מפקיד כו' אבל דם היוצא ע"י חיכוך חבורי מחבר ומובלע בבשר ועושה חבורה בהוצאת דם: (ס"ק לה) חייב כו משום גוזז כו' ואע"ג דהתו' שם כתבו דהאי משנה ע"כ כר' יודה אתיא דס"ל מלאכה שאין צריכה לגופה חייב ומדברי המחבר ס"ס שנ"ד נראה דס"ל עיקר כהפוסקים כר"ש דמלאכה שאין צ"ל פטור ומזה תמה הש"ך בס' כ"ה בסי' קל"ח על הטור וש"ע ונדחק ע"ש ולכן כ' מ"א עמ"ש ס"ס ש"ג ר"ל בשם הריב"ש דבגוזז אפי' א"ל למר וכבנטילת צפרני' אע"ג דא"ל לצפרנים חייב דהא מלאכת שבת ממשכן גמרי' ובמשכן היו גוזזים עורות תחשים משו' העורות ולא היו צריכים לצמר וכ"כ לתרץ בתשובת ה"ה ה"ל : (ס"ק לו) לא יגמע כו' וכ"ש דאסור דהר"ן כ"ל דקיל להתיר לאכול דבר שהבריאים אוכלים מלהתיר לו' לגוי כו' וכיון דגמיעת חומץ גם דרך הבריאים לפעמים שותים אותו מ"מ כיון דהאי חושש בשיניו לא הוי רק מיחש בעלמא ולא חלה כ"ג ומתוך מעשיו ניכר שעושה לרפואה דהא פולטו ולכן אסור לגמע ולפלוט כ"ש לו' לגוי לעשו' מלאכ' וכמ"ש לעיל סעיף י"ז ושם הבאתי דברי הר"ן בסעיף ג' ע"ש : (ס"ק לז) לא כו' ע"י אניגרון היינו מיא דסלקא ואע"ג דדרך לשתותו כה"ג כמ"ש לעיל סי' ר"ב סעיף ד' מ"מ כיון דמוכחא דלרפואה עביד אסור (ס"ק לח) בולע כו' וב"ח אוסר בזה דבש"ע הביא דעת הרמב"ם וכתב הרב"י לפרש אליביה דברי הש"ס בברכות דף ל"ו דתניא החושש בגרונו לא יערענו בשמן תחלה בשבת אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע דס"ל דהאי דנקטה ברייתא לתוך אניגרון הוא לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט ואפי' בלא אניגרון מותר כיון שבולע וממילא לדידיה אם משהה אפי' ע"י אניגרון אסור דאניגרון לא מעלה ולא מוריד ופסק בש"ע כוותיה והב"ח אוסר בזה ר"ל בלא אניגרון משום דפסק כהתו' המפרשים דבעי תרתי ע"י אניגרון וגם בולע ולא משהה: (ס"ק לט) וי"א שאם ל"ע דאדרבא כו' דבכתובות ד"ס תניא ר' מריגס אומר גונח יונק חלב מבהמה בשבת ופסקינן שם הלכת' כוותיה והקש' הרי"ף הא אמרי' ביבמות דף קי"ד תני אבא שאול אומ' נוהגים היינו לינק מבהמה טהורה בי"ע ומקשה הש"ס ממ"נ אי איכא סכנה אפי' בשבת יהיה מותר ואי ליכא סכנה למה הותר בי"ע ומשני לעולם דליכא סכנה אלא כיון דיונק בפיו הוי מפרק כלאחר יד וליכא כי אם איסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו ביו"ט דאיכא איסור לאו אבל בשבת דאיסור סקילה לא התירו ולכן הקשה הרי"ף דהא גונח ליכא סכנה ואפי' הכי הותר אפי' בשבת ותי' דאבא שאול חולק על ר' מריגס וכן משמע מדקאמ' הלכה כר' מריגס מכלל דאיכא דפליג ולא קיי"ל כאבא שאול ולכן התיר הרי"ף אפי' בשבת והיא דעה א' שהובא בש"ע והתוס' כתבו בשם ר"ת דלא פליגי דר' מריגס מיירי בגונח דהוא צער מחמת חולי בזה הותר אפי' בשבת אבל אבא שאול מיירי בצער רעבון זה לא הותר כ"א בי"ע והוא דעת י"א שהביא בש"ע ועז"ז תמה מ"א דמל' ש"ע משמע דלדעה א' דהיינו הרי"ף אפי' מחמת צער רעבון מותר אפי' בשבת דהא הרי"ף לא חילק בין צער לצער ובאמת זה ליתא דאדרבא להרי"ף הצער רעבון אפי' בי"ע אסור ומה"ט כ' במלחמות לא ניחא להרי"ף בתי' ר"ת וא"כ אדרבא י"א מקילים יותר מהרי"ף שהוא דעה א' : (ס"ק מ) אסור כו' כמ"ש סי' תק"ה דמשקה שבא לאוכל כאוכל דמי ולכן אפי' לבריא מותר וע"ש במ"א וא"כ למה נתיר איסורא : ובגונח אפי' יש לו אוכלים או גוי מ"מ מותר לינק מן הבהמה דרפואתו בכך לינק מן הבהמה עצמה : (ס"ק מב) לקצת כו ומוכח מלתא כו' כיון דעכ"פ אינו ניכר מתוך מעשיו שעושה מעשה רפואה כמו בסעיף ל"ב בחושש בשיניו כו' מותר : (ס"ק מג) מיחוש כו' בטור כ' כו' משמע כו דלא כהרב"י שכ' דלאו דוקא לרעבו ולצמאו אלא אורח' דמלתא נקט לזה כתב מ"א דהטור דוקא נקט ולדיוקא דאם עושה לרפואה אסור וא"כ אין חילוק בזה בין בריא לחולה וצ"ל בזה אורחא דמלתא נקט דסתם חולה ס"ל מיחוש עושה לרפואה וסתם בריא אין כוונתו כ"א לרעבון ולצמאון: דהא הרוחץ כו' בריא הוא ואפי' הכי אסור בשוהה כיון דמוכחא מלתא וה"ה הכא כיון שאינו מאכל בריאים ומוכח מלתא דלרפואה עביד אסור אפי' לבריא : ועוד

דקא'

מד (לא) למשכב שרי [ב"י] :

לח ו מותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים הקול :

לט ז אין עושין אפקטוזין (פי' הערוך אפיק כפי זון כלומר להוציא עודף המזון) דהיינו גרמת קיא אפי' בחול משום הפסד אוכלים ח ואם מצטער מרוב מאכל בחול מותר אפילו בסם ובשב' אסור בסם ומותר ביד :

מ ט החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס (כו) שעירו ממנו חמין אע"פ שעדיין יש בו הבל :

מא (כז) י מי שנשתבר שרפואתו (לב) לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן (ומלח) מה מותר לסוכם בשבת :

מב מו כ אין מתעמלים דהיינו (לג) שדורס על הגוף בכח (כח) כדי שייגע ויזיע מז ל ואסור (לד) לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי :

מג מ מותר לכפות כוס חם על הטבור ולהעלותו נ ולהעלו' אזנים בין ביד בין בכלי (° ולהעלות א] אונקלי' דהיינו תנוך שכנגד הלב שנכפף לצד פנים (כט) ס שכל א' מאלו אין עושים בסמנים כדי שניחוש לשחיקה מח ויש לו צער מהם :

מד מט ע רוחצין במי גרר ובמי חמתן (לה) ובמי טבריה ובמים היפים שבים הגדול אע"פ שהם מלוחים שכן דרך לרחוץ בהם וליכ' הוכחה דלרפואה קא עביד אבל לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה שהם מאוסים ואין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה פ ודוק' ששוהא בהם אבל אם אינו שוהא בהם מותר שאינו נראה אלא כמיקר :

מה צ לוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו ק ואין בכך משום צידה :

מו ר נותנין כלי נ על גב העין להקר והוא שיהא כלי הניטל בשבת :

מז ש עצם שיצ' ממקומו נא (לו) מחזירין אותו :

מח ת אסור להניח בגד על מכה שיוצ' ממנו דם מפני (לז) שהדם נב יצבע אותו נג ואסור להוציא דם מהמכה לכך יש לרחוץ המכה במים או ביין תחלה להעביר (לח) דם שבמכה נד א וי"א שכורך (לט) קורי עכביש על המכה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואח"כ כורך עליו סמרטוט :

מט ° ג אסור נה לשום פתילה בפי הטבעת כדרך שנוהגים לעשות ד מי שהוא עצור אלא אם כן ישים אותה בשינוי שיאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה (מ) בנחת :

°עסי' שי"ב ס"א

כל

ט"ז מגן דוד

עיקר: (כו) שעירו ממנו מים חמין. דאל"כ אפילו בחול אסור כמ"ש סי' שכ"ו ס"ו : (כז) מי שנשתבר כו' דמה שמפקח שכרותו ממנו אין זה הרפואה ואין ללמוד מזה היתר לאותם שנוהגים בקצת מדינות להשים תוך החוטם אפר מעשב כתוש להפיק השכרות כי אותו אפר פעולתו ברפואה לשאר דברים גם כן אעפ"י שאינו שכור ושייך בו גזירת שחיקת סמנים כנ"ל : (כח) כדי שייגע ויזיע. בטו' כתוב שאסור לחולה ליגע עצמו בשבת כדי שיזיע מפני שהיא רפואה עכ"ל וק"ל כיון שאין כאן שייכות שחיקת סמנים היה לנו להתיר לחולה שאין בו סכנה ומ"ש מהא דסעיף שאח"ז שמותרים מטעם זה · וכ"ל דכיון שלפעמים מביאים הזיעה על החולה ג"כ ע"י סמנים חיישינן שיעשה רפואה האחרת משא"כ בסעיף שאח"ז שאין שייכו' רפואה לאותן הדברים ע"י שחיקת סמנים כלל לא גזרינן אלא דמ"מ קשה ע"ד הטור שהבי' לעיל ספיקא דהרא"ש ומדברי רמב"ם למד קולא קשה עליו מכאן דאסו' אפי' ע"י חולה עצמו וצ"ע לייסבו : (כט) שכל א' מאלו כו' · בסעיף הקודם לזה נתברר דבר זה :

מגן אברהם

ע"פ שהוא בריא וכ"מ בסמ"ד דהא הרוחץ בים בריא הוא וכ"מ בירושלמי דף י"ד ע"ג גבי מי מערה ועוד דקאמר בגמ' אע"פ שיש לו חטטין בראשו כו' ע"ש וכ"מ ספכ"ב דשבת דאמרי' אסור לעמוד בקרקע של דיומסית שמעמלת ומרפא וכ"מ בברכות ד' ל"ח דפריך ורפואה בשבת מי שרי ולא משני דמיירי באדם בריא אלא ע"כ אפי' באדם בריא אסור וכ"כ ט"א ד"ז ע"ב וכ"כ הרמב"ם ומ"מ בהדיא פכ"א ע"ש דין ז' וכ"מ בתו' ד' י"ח בד"ה ומתרפאת עמ"ש סכ"א וכ"מ בגמ' דף ק"ח רבין הוי אזיל בתריה דר"י א"ל מהו למימשי מהנהו מיא כו' משמע דבריא הי' ועמ"ש סמ"כ וע"ש בתוס' : מד למשכב שרי . לאכול ולשתות ואפי' ישראל אחר מותר לעשות לו דבר שהוא משום שבות כמ"ש סי"ז ועובדא דאמימר הוי חולי קצת ולא נפל במשכב כמש"ל דלא כב"ח : מה מותר לסוכם · נ"ל הטעם כמ"ש סמ"ג שדברים אלו אין עושין בסממנים : מו אין מתעמלין · כ' בש"ג דוקא לשפשף בנחת שרי ולא בכח לרש"י ולהטור ולהרמב"ם אפי' בכח שרי אם אינו מכוין לבוא לידי זיעה ומסופקני בשפשוף שעושי' ליגיעי כח כדי להשיב כחן אליהם ולבטל מהם עיפותן צ"ע אם מקרי רפואה או תענוג ולפירש"י וטור פשיטא דאסור דהא אפי' לתענוג אסור ע"כ ועמ"ש סל"ז: מז ואסור לדחוק . שמא יבא להשקותו סמני' המשלשלים : מח ויש לו צער · הא לא"ה אסור משום עובדא דחול: מט רוחצין כו' אין רוחצין במים שמשלשלים ולא בטיט שטובעין בו וכו' מפני שכל אלו צער הם וכתיב וקראת לשבת עונג עכ"ל רמב"ם פכ"א וכ"כ הסמ"ג ואם כן אסור לשתות משקה המשלשל דאין לך צער גדול מזה ועמ"ש סל"ז וסמ"כ וכ"ל דמקום שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אסור בשבת : נ על גבי העין · וה"ה מה שעושין לאדם שחש בעיניו שמקיפין אותו בטבעת כדי שלא יתפשט הנפח [מרדכי רש"י] : נא מחזירין אותו · ונלע"ד דבגמרא לא התירו אלא להחזיר השבר דהיינו עצם הנשבר וכמ"ש הרי"ף והרא"ש ורי"ו והרמזים אבל עצם שיצא ממקומו אסור דהא אפי' לשפשפו אסור וכמ"ש ס"ל וכ"מ בגמרא בעובדא דרב אוי' ע"ש וכ"מ מסי' ש"ל ס"ט דאסור לייסר איברי הולד דהוי כבונה וצ"ע וכ"כ כ"ה בשם ר"ש הלוי שהקשה זה וגם הרמב"ם לא הביא דין זה לכן אין להקל : נב יצבע אותו . ואע"ג דמקלקל פטור מכל מקום אסור (רקכ"ט סי' קכ"ג) וכ"ל דכנגד אדום פשיטא דאסור : נג ואסור להוציא דם . רש"י פירש סוף עירובין דה"ל חובל והוי אב מלאכה וכ"כ הג"מ פכ"א דהמניח דבר המוסך דם וליחה הוי מפרק ומלשון רש"י משמע דדוקא כשמהדקה בגמי הוא דהוי אב מלאכה דהוא עביד מעשה אבל כשמניח עליה דבר המוסך דם לא הוי אב מלאכה דאיהו לא עביד מידי וא"כ כ"ש כשמעמיד עלוקה שקורין ניגלין דשרי לחולה כמ"ש סי"ז דשרי שבות אבל בזבחים דף י"ט משמע דכשנתכוין להוציא דם אפי' אין מהדקו הוי מלאכה ובסנהדרין דף ע"ח שהשיך בו נחש ר"מ מחייב משום דהוי כתוקע סכין בבטנו ולאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו בידו ע"כ ואפי' רבנן דפטרי היינו דס"ל דארס מעצמו מקיא אבל גבי עלוקה הוי כמו שעושה בידים. והמוצץ דם בפיו אסור דהוי חבורה (רש"י פי"ט) וא"כ אסור למצוץ דם שבין השינים ואפשר דהוי אב מלאכה ועסי' ש"ך ס"א : נד וי"א שכורך · ויש מפקפקין לאסור משום שמרפא : נה לשום פתילה . וכ"ש דאסור לעשות קרוסטי"ר אפילו הוכנה מאתמול ואפי' ע"י שינוי אם לא בחולה כמ"ש סי"ז ויזהר שלא יבא לידי מלאכה דאורייתא ואם אפשר ע"י עכו"ם יעשה ע"י עכו"ם כמ"ש סי"ב עסי' של"א ס"ו :

ויבא

באר הגולה

ז המרדכי שם ז שבת קמ"ז ח הרי"ף והרא"ש שם ט שם ס"ז י שם כ שם קמ"ז וכפי' הרמב"ם בפכ"א מה"ש ל שם ברמב"ם מ הגה שיטפא מילי דרמב"ם חוזר ושלחו כאן ונתבאר בס"מ נ ע"א כ"ח ופירוש רש"י גידי האוזן שפעמים יורדים למטה ומתפרקים הלחיים (° שם כ"ט) ס רמב"ם בפרק כ"א ע שבת כ"ט ברייתא וגמרא פ שם בגמרא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"א ושאר פוסקים צ חלק ק"א ברייתא ק רש"י שם ר שם בברייתא ש שבת קמ"ז ובגמ' ודלא כפשט משנה ת ש"ל בשם ספר יראים א כל בו ב ב"י :

אשל אברהם

א] אונקלי . כתב הרוקח סי' ק"ו מי שנפלה ערלת גרון אסור להגביה בשבת כי שחקו ופיו מלא אצבעותות אין לו לילך לאילן המלא"ר להניח עליו כפיו כיון המחובר כי משתמש באילן ע"כ ורבינו ירוחם דף נ"ט כ' מותר ליחנק כלו' מי שנפל לו גרונו תולין לו בצוארו כעין שחונקין ונפשט צוארו ומתרפא ע"כ וצ"ע וע' סס"ו ש"ל ובשבת דף ס"ו פירש"י מי שנפרקה חולי של הפרקת צואריו ונופל בגרונו תולין אותו בראשו שיהיה צוארו נפשט ודומ' לחניקה . ובשבולי לקט כ' יש אוסרין להעלות הגרון במשיכת שער שמא יתלוש א' מהם וחייב חטאת :

שערי תשובה

שירד ביותר מחמת הלחות : (לה) ובמי טבריא ומ"ש שאסור לשתות משקה משלשל ע' בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תרמ"ו : (לח) דם עבה"ט ועיין מה"ב בשם מור וקציעה שאסור ליתן קורי עכביש על החתך ולהוציא ליחה מהפונטאנילה התירו האחרונים. אך אם נסתם הנקב קצת אסור ליתן לתוכו קטניות ואמעלה בשר חי אסור ליתן דבר האוכלו דלא כלקה"ק ע"ש :

ביאור הגר"א

סל"ח מותר לאכול. נלמד מסל"ו ואם משום כו' . כיון דלאו לרפואה . שם : סל"ט ואם מצטער . כמ"ש קכ"ט א' והא קעבר מר כו':ובשבת גמ' שם : ואסור לדחוק . קכ"ג אסוכי ינוקא כו' ופ' כר"כ . מ"מ . ואפשר משום דהאידנא לאו אורחיה ואף ר"כ מודה כמ"ש ולפי' ניחא מ"ש התוס' שם וקשה דמייתי לה כו' ולפי' הרמב"ם ניחא דדמי לה: ס"מג ולהעלות אזנים . ע"ז כ"ט א' : בין כו' . כא"ד שם שידוע דפוסק בכ"מ כא"ד ומפ' מ"ש אבל לא ביד לאו משום איסורא אלא כמ"ש משום דמזרף זריף ור"ל משום סכנה ואין ענין לשבת וגי' ביד במקום בסם : דהיינו תנוך . רש"י שם בל"א ועיקר : שכ"א מאלו. כמ"ש בסי"ז ועמש"ש : ס"מד ודוקא . משמע דקאי אהרעים שבים הגדול וכפירש"י שם ד"ה ברעים כו' : ס"מו והוא . שם אהרשב"ג בד"ה כו' : ס"מז עצם שיצא . צ"ע ועמ"א: ס"מח ואסור' מתניתין בעירובין ק"ג ב' : וי"א . ב"י חוכך בזה לפי שמרפא וז"ש וי"א : ס"מט אסור . ע' שבת פ"א א' :

באר היטב

(לא) למשכב שרי. לאכול ולשתות ואפי' ישראל אחר מותר לעשות לו דבר שהוא משום שבות כמ"ש סי"ז מ"א . וט"ז וב"ח אסרו בכל ענין בחולה שאין בו סכנה ע"ש. וע' יד אהרן. ודע הא דכ' הש"ע דאם אין לו שום מיחוש מותר היינו ששותה או אוכל אותו לרעבו ולצמאו וכ"כ הטור בהדיא. אבל אם עושה לרפוא' אסור אעפ"י שהוא בריא פוסקים ועמ"א : (לב) לסוך. דמה שמפקח שכרותו ממנו אין זה רפוא' ואין ללמוד מזה היתר לאותם שנוהגים בקצת מדינות להשים תוך החוטם אפר מעשב כתוש להפיק השכרות כי אותו אפר פעולתו ברפוא' לשאר דברים ג"כ אעפ"י שאינו שכור ושייך בו גזירות שחיקת סמנים ט"ז. ועס"ק למ"ד מש"ס : (לג) שדורס. עיין ט"ז מש"ס בזה : (לד) לדחוק. שמא יבוא להשקותו סמנים המשלשלים : (לה) ובמי טבריא. אין רוחצין במים שמשלשלים ולא בטיט שטובעין בו וכו' מפני שכל אלו צער הם וכתיב וקראת לשבת עונג עכ"ל רמב"ם בפכ"א. וא"כ אסור לשתות משקה המשלשל דאין לך צער גדול מזה ועמ"ש סל"ז וסמ"כ. וכ"ל דבמקום שאין דרך לרחוץ בחמי טבריא אלא לרפואה אסור בשבת מ"א : (לו) מחזירין. צ"ע דבגמרא לא התירו אלא להחזיר השבר דהיינו עצם הנשב' אבל עצם שיצא ממקומו אסו' דהא אפילו לשפשפו אסור וכמ"ש סעיף ל' לכן אין להקל מ"א וכ"כ הכנה"ג : (לז) שהדם יצבע. ואף ע"ג דמקלקל פטור מ"מ אסור. רקכ"ט וכ"ל דבכנגד אדום פשיטא דאסור מ"א ועפ"ש ס"ק : (לח) דם. ומכאן משמע למי שיש לו פונטנאל"י שאסור להחליף הבגד או הנייר שמוסך ליחה וגם לפעמים מוציא דם וצובע הבגד כנה"ג בשם הזכרונות . והמ"א בס"ק ל"ג התיר להחליף בגד אחר דאם לא יחליף יסריח וגדול כבוד הבריות ועוד דאית ליה צערא. עוד כתב אם נסתם קצת הנקב צ"ע אם מות' ליתן לתוכו קטניות שיפתח דהכא ודאי כוונתו שיפת' פתוח או דלמא כיון שהוא פתוח כבר שרי וכמ"ש סימן שי"ד ס"ג וה"ה נקב שבמכ' שכבר נפתח צ"ע כנה"ג ודעייה מותר ליתן על הפונטנאל"י כמ"ש סק"ז ומלשון הש"ע משמע דאפי' יש בו נקב ובא להרחיבו אסור ובספ' רסב"ן משמע דאסור ליתן עליה רטיה ואם יודע שמוציא דם כשמקנחה לא יקנחה דפסיק רישיה הוא ועמ"א ס"ק ל"ג. להעמיד לחולה בשבת עלוקה שקורין כוגל"ן משמע במ"א ס"ק נ"ג דאסו' והמוציא דם בפיו אסור דהוי חבורה רש"י. וא"כ אסור למצוץ דם שבין השינים ואפשר דהוי אב מלאכה מ"א : (לט) קורי. ויש מפקפקים לאסור משום שמרפא ב"י : (מ) בנחת. וכ"ש דאסור לעשות קריסטיאו"ר אפי' הוכנה מאתמול ואפי' ע"י שינוי אם לא בחולה כמ"ש סי"ז ויזהר שלא יבא לידי מלאכה דאורייתא. ואם אפשר ע"י עכו"ם יעשה ע"י עכו"ם מ"א. ועיין הלק"ט ח"ב סי' ל"ח אם מחללין שבת על חרש ושוטה :

חכמת שלמה

סי' שכח ס"א כל פיקוח נפש דוחה שבת. נ"ב הנה יש להסתפק בדין פקוח נפש שדוחה שבת או ספק פ"נ שדוחה שבת אם ע"י פשיעתו הביא עצמו לידי סכנה זו אם דוחה אח"כ שבת או לא . אם נאמר כמו דקיי"ל עשה דוחה ל"ת ומ"מ עשה הבא ע"י פשיעה אינו דוחה ה"נ בפ"נ הוי כן ניהו דפ"נ דוחה מ"מ אם בא לו הסכנה ע"י פשיעה אינו דוחה או לא רק נימא דפ"נ חמור ובכל ענין חייב להצילו ולדחות השבת . ונראה לי לפשוט ספק זה ממה דגרסינן בפ"ב דשבת דף מ"ה בעו מיניה דרב מהו לטלטולי שרגא דחנוכה וכו' עד אמר להו כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ופירש"י סכנה ע"ש באורך סוגיית הש"ס . וקשה לי טובא אם הוי סכנה מאי איריא דכדאי הוא ר"ש הלא בלא זה אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואפי' ספק פקוח נפש דוחה את השבת ול"ל למימר כדאי הוא ר"ש . ובע"כ מוכח דבמקום דבא לו ע"י פשיעה לא נדחה מפני פקוח נפש וכיון דהתוס' הקשו שם דהרי אמרינן דבשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו ותירצו דמיירי אם אירע שלא הניחה ע"ש א"כ כיון דפשע בזה אין פקוח נפש כזה דוחה שבת והוא חידוש דין גם לתירוץ השני של התוס' שם נשאר קושייתינו במקומה וצ"ע מיהו יש לי' דכוונת תירוץ השני הוי כך דהתם מיירי דגזרו רק שלא להדליק נר חנוכה אבל שאר נרות מותרין לכך יש תקנה להניחו על שלחנו אבל כאן מיירי דגזרו חבירים שלא להדליק שום נר א"כ מה לי על שולחנו או לא. מיהו כיון דמן הדין היה פטור מלהדליק כיון דהוי שעת הסכנה ולכך אם הדליק הוי פשיעה ולא ניתן שבת לדחות לולא הטעם דכדאי ר"ש לסמוך עליו ודו"ק היטב והוא חידוש גדול לפענ"ד שוב הוגד לי שבספר תוספת שבת סי' ר"פ הרגיש בזה הקושיא הנ"ל ופירש דלאו דוקא סכנה אלא קרוב לסכנה. ולדעתי אין נראה כן דא"כ מה הקשו מהתם דמניחו על שולחנו דלמא התם מיירי בסכנת ממש אבל כאן מיירי דלא בסכנה ממש לכך מחיוב להניחו במקומו ובע"כ דלא ס"ל כן ודו"ק : והנה נראה עוד ראיה לדין הנ"ל מדברי התוס' דמאי הקשו מהא דאמרינן התם במניח על שלחנו דלמא התם מיירי שלא גזרו בכוון להעבירם על דתם לכך יעבור ואל יהרג ולכך מותר על שלחנו אבל כאן מיירי דגזרו בכוון להעבירם על דתם ובזה אפילו על ערקתא דמסאני יהרג ואל יעבור לכך מחוייב להניחו על הפתח מבחוץ כדינו מיהו ליקח הנר אח"כ בזה אינו מחוייב למסור נפשו ולמה לא תירצו התוס' כן . ובע"כ מוכח דהוי קשה להו א"כ היה מחויב להניחו על הפתח מבחוץ וא"כ אינה פשיעה ולמה הוצרך לו' כדאי ר"ש לסמוך עליו. ובע"כ שלא היה מחויב להניחו על הפתח מבחוץ ואי מיירי כדעת התוס' שבת אכתי קשה דהו"ל לתרץ דכאן הוי כוונתו להעבירם על הדת לכך היה מחוייב להניחו בחוץ ומכל מקום הוצרך לו' כדאי ר"ש לסמוך עליו כיון דלא הוי סכנה ממש ובע"כ דהם מפרשים סכנה ממש מוכרח דין

מחצית השקל

דקא' בגמ' דף ק"ט אע"פ שי"ל חטטים דאיתא התם רוחצים במי גרר ובחמי טבריא ובמי מערה אע"פ שי"ל חטטים בראשו בד"א שלא נשתהה אבל נשתה' אסור עכל"ה ומדקאמר אע"פ שי"ל חטטים משמע דעיקר הברייתא מיירי בלא חטטים וקמ"ל רבותא אפי' י"ל חטטים הרי דרישא מיירי בכל גווני בין יש לו חטטים ובין א"ל חטטים וע"ז אמר בד"א כו' אבל נשתהה אסור משמע בכל גווני אפילו ל"ל חטטים דהיינו בריא ואפ"ה אסור הואיל ומוכחא מלתא: אסור לעמוד בקרקע כו' מדנקט סתמא אסו' לעמוד משמע כל אדם אפי' בריא וה"ט דמוכח מלתא דלרפואה עביד דהא כתב רש"י שם שמעמלת מחממת ומרפא שהטיט מליח וע"כ שעומד בטיט וכן משמע הלשון אסור לעמוד בקרקע כו' ואין דרך ב"א לעמוד בטיט וניכר שעושה לרפואה . ורפואה בשבת מי שרי דאמרי שתיתא רכה אמר רב דמברך שהכל כיון דלרפואה קעבדי ליה מתיב רב יוסף והתנן ושוין שבוחשים את השתיתא בשבת (ומבואר לעיל סי' שכ"א סעיף י"ד) רפואה בשבת מי שרי וא"ל אביי ולטעמיך הא תנן כל האוכלי' אוכל אדם לרפואה בשבת כו' אע"כ גברא לאכילה מכוין ורפואה ממילא אתיא הכי נמי גברא כו' ולמה לא מוקי בבריא ולכן מותר אע"כ אפי' בבריא אסור היכי דמוכח מלתא ושתיתא צ"ל ג"כ דאינו מאכל בריאים דהא אמר דלרפואה עבדי' ליה . וכ"כ הרמב"ם פ' כ"א וז"ל דין כ' הצריך לדוך פלפלין כו' אבל לא במכתשת מפני שהוא טוחן לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחוק סממנים כיצד לא יאכל דברים שאין מאכל בריאים וכתב עליו המ"מ וז"ל משנה אין אוכלין כו' ופי' כל הדברים הללו בבריא שאינו נופל למשכב ולא חולה עכ"ל הרי דבדבר שאינו מאכל בריאי' דמוכח מלתא אפי' לבריא אסור אם מכוין לרפואה : וכ"מ בתוס' דף י"ח . הם דברי התוס' שהביא מ"א בס"ק כ"ב שכתב דהאי דשורין קלורין דדף ק"ח. מיירי בבריא ואינו מניחו לרפואה כ"א לתענוג הרי דלרפואה אסור אפי' לבריא וצ"ל דהתם גם כן מוכחא מלתא : רבין כו' דר"י אגודא דימא דסדום א"ל מהו למימשי מהני מיא בשבת א"ל מותר א"ל מהו לפתוח ולסגור ופשיט ליה לאיסור ומשמע דעל עצמו היה שואל דאי על חולה היה שואל הו"ל למימר מהו לממשי חולה והא הוא בריא כי' שהרי היה מהלך בתריה דר' ירמיה : (ס"ק מד) למשכב כו' ואפי' ישראל אחר מותר והיינו ע"י שינוי כדלעיל: ועובדא דאמימר כו' דלא התיר כ"א ע"י גוי לכחול והוא רק שבות וכמ"ש מ"א לעיל ס"ק י"ב. (ס"ק מו) אין כו' לרש"י וטור דהא מפרשים דהא דתנן אין מתעמלים אפי' אינו מכוין להזיע אלא לתענוג מ"מ אסור בכח כ"א בנחת משום עובדא דחול והביאו לעיל בסי' שכ"ז סעיף ב' ופה הביא בש"ע פי' הרמב"ם בהאי דמתעמלים דס"ל להרב"י דלדינא שניהם אמת ורש"י מודה לרמב"ם: (סקמ"ט) רוחצים כו' אין רוחצים במים המשלשלים כו' וא"כ אסור כו' ועמ"ש סעיף ל"ז דאם מכוין לרפואה בלאו הכי אסור דודאי מוכחא מלתא ואסור אפי' לבריא כמ"ש בס"ק מ"ג אלא אפילו אין כוונתו לרפואה מ"מ אסור משום צער: וכ"ל דבמקום כו' עיין בתשובת מעיל צדקה : (ס"ק נא) מחזירים כו' לע"ד כו' ר"ל שחולק על מ"ש בש"ע להתיר אפי' יצא ממקומו · וכ"מ בגמרי' בעובדא דר"א דף קמ"ח תנן אין מחזירין את השבר · מי שנפרקה ידו ורגלו לא יטרפס בצונן כו' כדלעיל סעיף ל' והגיה שמואל ברישא מחזירים את השבר ואייתי עובדא דר' אליעזר שניא ליה ידא דהיינו שיצא ממקומו והיינו נפרקה ויתיב קמיה דר"י ובעי מיניה אי מותר בכמה אופנים רחיצה א"ל מאי תבעי לך הא תנן מי שנפרקה ידו לא כו' א"ל הואיל ושמואל הגיה ברישא מחזירים אולי גם בסיפא נגיה מי שנפרקה כו' מותר לרוחצן א"ל היכי דאתמר להגיה נגיה אבל בסיפא אין מגיהים ואסור הרי דבנפרקה דהיינו יצא ממקומו לא מצא שום היתר . וכ"מ מת"ש סי' ש"ל ס"ט דאסו' לייסר אברי הולד כי אם ביום הלידה. וגם הרמב"ם לא הביא דין זה להתיר דמחזירים את השבר וניהו דלא קיי"ל בזה כוותיה אלא מחזירים את השבר אבל לא נקל כולי האי אפי' יצא ממקומו : (ס"ק נב) יצבע כו' מ"מ אסור . וע"ל ס"ס ש"כ הביא מ"א בס"ק כ"ד בשם הרדב"ז דהוא חומרא יתירה כיון שהוא דרך לכלוך ומ"א כ' דהדבר במחלוקת שנוי' : (ס"ק נג) ואסור כו' ומלשון רש"י כו' שכ' אהא דתנן דאסור לכרוך גמי ע"ג מכה · אם כוונתו להוציא דם אפי' במקדש אסור וכתב רש"י שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה כו' דה"ל חובל עכ"ל : אבל בזבחים כו' שם הובא משנה זו דעירובין כ' רש"י וז"ל אם להוציא דם שנתכוין לכך אסור אפי' במקדש עכ"ל הרי דלא כ' שמהדקה . ובסנהדרין כו' ר"י מחייב את המשיך מיתה . דס"ל ארס נחש בין שיניו עומד ולכן מיד כשהשיך בו הוי כתוקע סכין בבטנו ורבנן פוטרים דס"ל ארס נחש מעצמו מקיא לבסוף כשכועס והוי המשיך גרמא בעלמ': אבל גבי עלוקה כו' אבל דבר המוסך דם וליחה אפשר דמותר דאינו מוסך הליחה מיד בשעת הנחה : (ס"ק כד) ויש אומרים כו' שמרפא כ"כ הרב"י ע"ש ולפ"ז אין היתר כ"א לרחוץ במים המכ' ולענ"ד היינו דוקא שאין המכה מוציאה דם עכשיו . אלא שאותו מקום מלוכלך בדם . לכן יש תקנה ע"י רחיצה אבל אם כל שעה מוצא דם מאי מהני שרוחצו במים אם אח"כ יכרך עליו סמרטוט מ"מ יצטבע מן הדם שיצא אחר זה · לכן לענ"ד אין תקנה כ"א לכרוך ע"י ערל דבמקום צער וכבוד הבריות מותר שבות ע"י גוי וגם לדעת רדב"ז הנ"ל אינו אלא חומרא · אך מדכתב על קורי עכבים דמרפאי' משמע דעדיין יוצא דם וצ"ע :

סי' שכט (ס"ק א) ויבא כו' דהוי מלאכה שאצ"ל ולדעת הטור אין בו רק איסור דרבנן: כמ"ש סי' ש"ת סמ"א : דחולה או קטן לא אמרי' חי נושא את עצמו ולכן הוי איסור דאורייתא : ועסי'

שכ"ה

של (א) אפי' היא סומא . דמיתבא דעתה סברה אי איכא מידי חזיא חבירתה ועבדה לה וכתבו התוס' דהכא א"צ מומחה כמו שצריך בחולה ביה"כ דיותר יכולה היולדת להסתכן ע"י פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שנסתכן החולה ברעב : (ב) נקראת יולדת לחלל. נ"ל שזהו לענין הדברי' אשר אפשר לעשותן כאן בלי עיכוב ע"כ אין מחללין שבת בזה כ"א אחר שיהיה א' מאלו אבל לענין קריאת חכמה לא שייכי שיעורי' הללו דהם קרובים ללידה יותר משיעור ביאת החכמה אלא משעה שמרגשת קצת אפילו בספק מותר בקריאתה כנ"ל מצד הסברא וא"צ לראייה בזה : (ג) או משעה שהדם שותת כו'. בטור כתוב תחלה משתשב על המשבר והדם שותת ויורד והוא דעת הרי"ף וקשה על הרי"ף דהוא כתב וכאביי עבדינן ואביי לא זכר רק שתשב על המשבר אלא דרב הונא זכר אח"כ משעה שהדם יורד ופליג על אביי ומיקל טפי ממנו אבל מ"מ לאביי לא קפדינן על הדם ונ"ל דהרי"ף ס"ל דהנך תרי סימנים דהיינו משבר וחברותיה נושאות אותה אינו שיעור מבורר לסמוך עלייהו כי הרבה פעמים שהאשה טועה ויושבת על המשבר ועדיין לא הגיעה העת ללדת וכן בחברותיה נושאות אותה לפעמים יש לה חולשה ואף שלא הגיעה זמן לידה עדיין אלא הנהו סימנים מועילי' אחר ירידת הדם דאז הם סימן טוב להלידה ואביי סבירא לי' דתרתי בעי' דם ומשבר וכן ס"ל להרי"ף : (ד) או משעה שחברותיה כו' . היינו דעת הרמב"ן כמבואר בב"י וקשה על הטור שלא הביא

בשם

שכט על מי מחללין שבת . ובו ט סעיפים :

א א ° כל פיקוח נפש דוחה שבת והזריז הרי זה משובח אפילו נפלה דליקה בחצר אחרת וירא שתעבור לחצר זו א ויבא (א) לידי סכנה מכבין כדי שלא תעבור :

ב ב אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב אפילו היו ט' עכו"ם וישראל א' בחצר ב ופירש א' מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת מפקחין כיון שנשאר קביעות הראשון במקומו חשבינן ליה כמחצה על מחצה אבל אם ג (ב) נעקרו כולם ובשעת עקירתן פירש א' מהם לחצר אחרת ונפל עליו אין מפקחין עליו שכיון שנעקר קביעות הראשון ממקומו אמרינן כל דפריש מרובה פריש :

ג ג °° מי ד שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק הוא שם ספק אינו שם אפילו אם תמצ' לומר שהו' שם ספק עכו"ם ספק ישראל (ג) מפקחין עליו אע"פ שיש בו כמה א] ספיקות :

ד ד אפי' מצאוהו מרוצץ ה שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחים ובודקים עד חוטמו אם לא הרגישו בחוטמו חיות אז ודאי מת לא שנא פגעו בראשו תחלה לא שנא פגעו ברגליו תחילה :

ה ו מצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים אלא מפקח עליהם שמא עדיין הם חיים :

ו ז °°° עכו"ם שצרו על עיירות ישראל אם באו על עסק ממון אין מחללין עליהם את השבת באו על עסק נפשות ח ואפי' סתם יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללים עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת : הגה ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבא [א"ז] :

ז ט יש מי שאומר שבזמן הזה אפי' באו על עסקי ממון מחללין ה (ד) שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולבוז ממונו יהרגנו והוי עסקי נפשות [ומ"מ הכל לפי הענין] (פסקי מהרי"א סי' ק"כ) :

ח י הרואה ספינה שיש בה ישראל המטורפת בים וכן נהר שוטף כ וכן יחיד הנרדף מפני (ה) עכו"ם מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת כדי (ו) להצילם : [וע"ל סוף סימן ש"ז מי שרוצים לאנסו אם מחללים עליו שבת] :

ט כ כל היוצאים להציל חוזרים בכלי זיינם למקומם :

של דיני יולדת בשבת . ובו יא סעיפים :

א א יולדת היא כחולה שיש בו סכנה א (א) ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה קוראין לה א] חכמה ממקום למקום ומילדין [אותה] (ב) ומדליקין לה נר (א) ב אפי' היא ג סומ' ג ומ"מ בכל מה שיכולין לשנות ג משנין כגון אם צריכים להביא לה כלי מביאו לה חברתה (ג) תלוי בשערה וכן כל כיוצא בזה :

ב ד °°°° ד (ד) עכו"ם ה אין מילדין אותה בשבת ה אפי' בדבר ו שאין בו חילול (ה) שבת (°:

ג ו (ב) נקראת ב] יולדת לחלל עליה שבת משתשב על המשבר (ג) או משעה שהדם שותת ויורד (ד) או משעה שחברותיה נושאות אותה בזרועותיה שאין בה כח להלוך כיון שנראה (ו) א' מאלו מחללין עליה את השבת :

°עפי' שכ"ח ס"ב °°ע' בי"ד סי' ק"י °°°ע' בס' רלוף אהבה סי' קנ"ב °°°°ע' בי"ד ססי' קנ"ד

כל

שכט א ויבא לידי סכנה · כגון שיש שם חולי או קטנים שאי אפשר להבריחם ונ"ל דאפי' אפשר להצילם דרך ר"ה מוטב לכבות דהוי מלאכה שאין צריך לגופה אבל זה הוי דאורייתא כמו שכתבתי סי' ש"ח סמ"א ועמ"ש סי' שכ"ה ס"כ : ב ופירש אחד . אבל בשאר איסורים אמרינן כל דפריש מרובה קפריש כמ"ש סי' תל"ט בפ"כ הקילו (מ"מ פ"ב) וכ"ה בגמ' והפ"ש לא דק וע' בא"ע סי' ד' סל"ד דתינוק שנמצא בעיר שרובה עכו"ם אין מחללין עליו את השבת כיון דבכל יום ויום פורשים כלם ממקום קביעותם אזלינן אחר הרוב (מ"מ פט"ו מהא"ב ובית יוסף שם) : ג נעקרו כלם . בזה אחר זה דאי בבת אחת הא נמי קביעי (או"ה) : ד שנפלה עליו. איתא בסנהדרין דף ע"ב הבא במחתרת בענין שמותר להורגו אם נפל עליו גל אין מפקחין עליו דגברא קטילא הוא וכ"כ הרמב"ם סוף ה' גניבה ועבח"מ סי' תכ"ה : ה שאם לא יניחנו. ול"ע דיניחנו ליקח הממון ולא יחלל שבת ואפשר כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו חיישי' שמא יעמוד אחד נגדם ויהרג ולכן מחללין אבל באדם יחיד יניח ליקח ממונו ולא יחלל שבת עיין מה שכתבתי בסי' רמ"ח :

של א ומחללין עלי' השבת. ולכן כשתגיע לחדש ט' יזמין הכל מע"ש שלא יחללו שבת (ס"ח סי' תתכ"ח) : ב אפי' היא סומא. מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קמ"ל יתובי מיתבא דעתה סברה אי איכא מידי חזו' חבירתה ועבדת לי (גמ') וקשה יאמרו בפני' שהדליקו הנר ותתישב' דעתה ואפשר דמ"מ היא רואה מרא' נר א"כ תוכל לנסות להראות להם אצבע או ב' אם ידעו ומ"מ צ"ע נ"ל טעמא דמיתב' דעתה הלא צריכים להדלקת הנר לראות מה שצריכה: ג משנין. ואפי' למ"ד בסי' שכ"ח סי"ב דלא בעי' שינוי הכא שאני מפני שכאב היולדת דברי טבעי הם ואין א' מאלף מתה מחמת לידה לפיכך החמירו לשנות (מ"מ) ואם צריכה לשמן לא תשים שמן בשער' ותבא אצלה ותסחט אותה אלא תביא בכלי תלוי בשער' דמוטב לעשות הוצא' ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף איסור סחיטה (ב"י) ועססי' ש"כ : ד עכו"ם אין מילדין. אפי' ישמעאלי' שאין עע"א (וכ"מ ברמב"ם פכ) ומיהו לקראי' מות' כיון דמנטרי שבתא (כ"ה): ה אין מילדין. דליכא איבה דיכלו לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו משמע דאי איכא למיחש לאיבה שרי אם אין חילול שבת: ו שאין בו חילול. כגון שיושבת על המשבר דכבר נעקר הולד לגמרי דהא אמרינן הושיט ידו למעי אשה ודלדל עובר שבמעיה חייב משום עוקר דבר מגידולו א"כ כיון

באר הגולה

א יומא פ"ד ב שם ובגמרא וכמו שפי' הרא"ש וכן פירש הר"ן לדברי הרי"ף וכן פי' ה"ה לדברי הרמב"ם ג שם במשנה ד שם בגמרא ברייתא פ"ה וכ"פ רמב"ם בפ"ה ה שם בגמ' ברייתא' וכי"א וכן פי' רמב"ם בפ"ב ו שם בברייתא ז עירובין מ"ה ח רמב"ם בפ"ב ט כתבי מהר"ר ישראל סקנ"ג י טור ורמב"ם בפ"ב מהמשנה דתענית י"ט כ שם בטור ורמב"ם ל עירובין מ"ה ברייתא א שבת קכ"ח משנה ב שם בגמרא בפירוש הברייתא ג שם בגמ' ד ע"ז כ"ו ה טור מדברי התוספות שם (° לפי ב"י) ו שבת קכ"ט וככולהו אמוראי להקל טור בשם הרמב"ן בספ'

אשל אברהם

א] ספיקות. וכן לענין רפואה לחולה אע"ג דלא ידעינן בודאי שזהו הסם שיתרפא בה מדרך הטבע אלא עדיין הדבר תלוי בספק מחללין את השבת אף לכאורה משמע מהרמב"ם דס"ל כרבנן דפליגי אר' מתיא ב"ח ואין מאכילין למי שנשכו כלב שוטה מחצר כבד שלו לפי שהרפואה אינו בדוקה ע"ש שא"ה דכל הרפואה אינו מצד הטבע ואין השכל מסכים שתועיל מ"מ ברפואה ואפשר אין העיתים והעוסים ומקבלים שוים אבל כ"ד שהספק הוא מצד הסברא ודאי דנכלל בכלל ספק נפשות להקל ת' גינת וורדים סי' ב' ועיין ר"י ס"י ק"ב וא"ל מדברי הגהות מיימוני בפי"ד מה' מא"ה דאוסר לבעל נכפה לרפאות בצרך עוף כאשר שאין הרפואה בדוק' דשא"ה לא ברורה הרפואה באותו ערך משא"כ בכ"ד דהרפואה בדוקה אלא דמספקינן בשם אם הוא אותו סם או לאו מותר לכ"ע וע' בת' רש"ל סימן תקפ"ה והר"ן פרק במה אשה והרדב"ז סי' ש"ו ות' רשב"א סי' רפ"א : **א]** חכמה ממקום. אפי' רחוק מי"ב מיל ומ"מ מה שאפשר לשנות משנין ולכן טוב הדבר כשתגיע לחודש ט' להזמין לרכיה מע"ש ודע דהמפלת לאחר מ"ם יום דינה כילדה לענין חילול שבת ויה"כ ת' מ"א ענף ט' : **ב]** יולדת . ולענין קריאת מילדת ממקום למקום אע"ג דלית בה מהנך שיעורין מותר וע' ת' מ"א ענף ז' ח' וע' הרבה חלוקי דינים :

חתם סופר

סי' שכ"ט במחבר סעיף ב' אין הולכין · עיין א"ר שמביא בתשובות בית יעקב דעל גוסס אין מחללין שבת וע' בפנים דמחלק דודאי אם הרופא אומר שיוכל עדיין לרפאותו לגמרי בודאי מחללין עליו את השבת אבל משום חיי שעה אין מחללין דהא מועיל כדי [שלא] שימות מהר וע' תוס' שבת מביא תשובת שבות יעקב חולק עליו אפילו משום חיי שעה מחללין עליו ועיין במשבצות זהב ס"ק ב' ועיין בדגול מרבבה בא"ע סי' י"ז סקצ"ד [מהגאון כ"ס] :

סי' ש"ל במחבר רסי' ב' עכו"ם נ"ב עיין תשובות ח"ס יו"ד סימן קל"א [שם נשא, שבארץ תוגר פקד השר על אנשי העיירות והכפרים להשכיר להם מילדות בקיאה אשר למדה בבית מדרשיהם ואפי' יש להם חיות פקחות מ"מ צריכות דוקא להשכיר להם אותה שעמדה בנסיון לפני חכמי הרופאים והנה באיזה כפרים קא מצאר לפי שעה כי אם ישראלית אם רשאית להשכיר עצמה להם בין בחול בין בשבת: ובסוף תשובתו כתב וז"ל מכל מקום להלכתא נראה לי דיש לסמוך על הרמב"ן דעביד עובדא בנפשיה הלכה למעשה וא"כ מותר אפי' בשבת במאי דלית ביה חילול שבת דהיינו ביושבת על המשבר דכבר נעקר הולד וכמ"ש המג"א סימן ש"ל סק"ו · ואמנם לחתוך הטבור שהוא מלאכה דאורייתא תצוה נכרית הבריאה העומדת על צדה לחתוך ואם יש באיבה זו חשש סכנת נפשות יש להתיר אפילו מלאכה דאורייתא אע"ג דמלשון המג"א ס"ס של"ד משמע דוקא כיבוי דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה הותר ולא מלאכה גמורה · מיהו עיין בעירובין דף מ"ד ע"ב במתני' ומ"ש השלטי הגבורים שם יראה להדיא דאפי' מלאכה דאורייתא הותר אם אי אפשר בלעדה]: שם במג"א ס"ק ג' וע' ס"ס ש"כ. נ"ב וצ"ל סימן ש"ב סי"א :

באר היטב

שכט (א) לידי סכנה. כגון שיש שם חולי או קטנים שא"א להבריחם. ונ"ל דאפי' אפש' להצילם דרך ר"ה מוטב לכבות דהוי מלאכה שא"צ לגופה אבל זה הוי דאורייתא מ"א ע"ש. ועמ"ש עליו היד אהרן : (ב) נעקרו. ותינוק שנמצא בעיר שרובה עכו"ם אין מחללין עליו שבת כיון דבכל יום ויום פורשי' כולם ממקום קביעות' אזלינן אחר הרוב עיין בא"ע סימן ד' סל"ד והאי נעקרו ר"ל כולם בזה אחר זה דאי בבת אחת הא נמי קביעי או"ה מ"א : (ג) מפקחין. הבא במחתרת בענין שמותר להרגו אם נפל עליו גל אין מפקחין עליו דגבר' קטילא הוא רמב"ם הלכות גניבה ועיין בח"מ סימן תכ"ה : (ד) שאם וכו'. ול"ע דיניחנו ליקח הממון ולא יחלל שבת ואפש' כיון דאין מעמיד עצמו על ממונו חיישינן שמא יעמוד א' נגדם ויהרג ולכן מחללין אבל באדם יחידי יניח ליקח ממונו ולא יחלל שבת מ"א עמ"ש בסי' רמ"ח : (ה) עכו"ם. לאו דוקא מפני עכו"ם אלא ה"ה מפני ישראל יד אליהו סימן י"א : (ו) להצילם. ומ"מ אם יש לו סכנה אין לו לסכן גופו מאחר שהוא חוץ לסכנה אף שרואה במיתת חבירו או"ה :

של (א) ומחללין . ולכן כשתגיע לחדש ט' יזמין הכל מע"ש שלא יחללו שבת ס"ח סי' תתכ"ח : (ב) ומדליקין . וכתבו התוס' דהכא א"צ מומח' כמו שצריך בחולה בי"כ דהכא יותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכ' ממה שיסתכן החול' מרעב : (ג) תלוי . ואם צריכ' לשמן מביא' בכלי תלויה בשער' דמוטב לעשות הוצא' ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף איסור סחיט' ב"י : (ד) עכו"ם . אפילו ישמעאלים שאינן עע"א מיהו קראי"ם מותר כיון דמנטרי שבת כנה"ג מ"א . אבל בגנת ורדים הא"ח כלל ג' סי' א' כתב דאין הורא' זו נכונ' ע"ש באורך : (ה) שבת . דליכא איבה דיכלי לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו גמרא משמע דאי איכא למיחש לאיבה שרי אם אין חילול שבת מ"א : (ו) א' מאלו. נ"ל שזהו לענין הדברים אשר אפשר לעשות כאן בלי עיכוב ע"כ אין מחללין שבת בזה כ"א אחר

ביאור הגר"א

סי' שכט ס"ד ל"ש פגעו. כת"ק שם : ס"ז יש מי. כמו עיר הסמוכה לספר בס"ו : ס"ח הרואה. תענית שם רי"א לעזרה כו' ועסי' רפ"ח ס"ט אבל אין כו' : וכן. שם כ"ב ב' וכגי' הרי"ף ת"ר עיר כו' מתריעין עליהם בשבת ועל כולן כו' ועירובין מ"ה א' ור"ה כ"ג ב' ופסחים מ"ט א': סי' ש"ל ס"ב אפילו

שערי תשובה

סי' שכט בש"ע סעיף ג' ספק חי כו' ועיין בשו"ת קול בן לוי סי' ב' בפרי או סם ידוע שהוא מרפא אלא שיש לספק אם הוא זה או אחר העלה דגם בספק כזה מחללין שבת משום סכנה ועיין באשל אברהם מתשובת נו"ר מה שכתב בזה : **סי' של** (א) ומחללין ועיין תשובת בית יעקב סי' נ"ט

חכמת שלמה

שלנו ודו"ק היטב : שם סעיף ד' אפילו מצאוהו מרוצץ כו' . נ"ב עיין בתשובתי לאהע"ז הלכות גיטין סי' קכ"ח והוא במהדורא וא"ו סי' ע"ב מ"ש לק"ק טסלאב בדרך אגב כתבתי בסוגיא הנ"ל דפ"נ דוחה שבת ובעניין חיי שעה ע"ש מ"ש בזה ודו"ק :

סי' ש"ל סעיף ב' עכו"ם אין מילדין אותה בשבת וכו' . נ"ב עיין במג"א ס"ק ד' מ"ש דלקראים מותר כיון דמנטרי שבת וכו'. ונראה דהיינו דוקא היכי דלא הוי איסור תורה כענין שכתבו התוס' הביאם המג"א לקמן סעיף כ"ז דאז כיון דהיא רק איסור דרבנן מותר משום איבה כיון דקא שייך בהו הטעם שנתן הש"ס כיון דגם הם מנטרי שבת אבל היכי דהוי איסור תורה דלא מהני היתר איבה כמ"ש התו': אז נראה דגם לקראים אסור לחלל שבת כיון דאין להם דין ישראל והרי הם מן המורידין ולא מעלין ומכ"ש דאין לחלל שבת עבורם . כן נראה כוונת הכ"ה . אך גם זה צ"ע דנראה דלא שייך איבה רק בעכו"ם שהמה מרובים נגדינו ואנחנו מסורים בידם בזה שייך איבה אבל בקראים שהמה מועטים ואין אנו מסורים בידם לא שייך בזה חשש איבה כלל . והנה לכאורה היה נראה להוכיח דמותר לחלל שבת עבור הקראים אף במלאכה דאורייתא מלשון המשנה דנקט בת ישראל לא תיילד לנכרית משמע הא לכותית שרי כדפריך בסוף פ"ק גבי לא ישכיר אדם מרחץ לנכרי הא לכותי שרי כן ה"נ יש לדייק כן . ומיהו זה אינו חדא

הגהות רעק"א

סי' שכט סעיף ח' ספינה שיש בה ישראל. משמע דוקא בידוע שיש בה ישראל. אבל ברואה ספינה מטורפת וא"י מי המה אנשים שבתוכה אין מחללים דאזלי' בתר רובא דעלמא דהוי נכרים. והוי כמו תנוק נמצא מושלך בעיר שרובה נכרים וצ"ע לדינא :

סי' של מ"א ס"ק ה' דליכא איבה דיכלי לומר. ע' ת' עה"ג סי' קכ"ג דוקא לגבי אינים דעלמא אבל גבי מושל גדול אין זה התנצלות ואיכא משום איבה : סעיף ה' בהג"ה דאין בקיאי'. ובפסקו ראשה ל"ש כן וקורעים בטנה. שבו"י סי"ג . ופשוט : מג"א ס"ק י' וצ"ע מיהו מדסתם הרמב"ם. בתשו' שבו"י ח"א סי' י"ג העלה לעיקר כמהר"א ששו"ן ואדרבא להכי

מחצית השקל

שכ"ה במ"א ס"ק ו' שכ' דבזה"ז ל"ל ר"ה . ועיקר דין זה מבואר לקמן בש"ע סי' שמ"ה סעיף ז' דכל שאין ס' רבוא בוקעים בו דומיא דדגלי מדבר לא הוי ר"ה ואם כן בין באיסור כיבוי אי יש בו איסור תורה תליא במחלוקת הטור ורמב"ם . ובין באיסור הוצאה תליא במחלוקת הפוסקים אי יש בזה"ז דין ר"ה ואעפ"כ משמע בס' ת"ש דעדיף לכבות מלהוציא דרך ר"ה דידן ע"ש : (ס"ק ב) ופי' כו' ועיין בא"ע כו' כיון דבכל יום ויום פורשים כו' ורמ"א שם הביא י"א דמחללים עליו את השבת דל"א שבכל יום ויום פורשים כלם ולכן הקשה בספר ת"ש דהא בפ"נ הולכים להקל ה"ל למ"א להביא דעת רמ"א: מ"ש בש"ע סעיף ג' מי שנפלה כו' ספק הוא שם כו' כתב בס' ת"ש וז"ל כי הע"ש היינו שמא כבר לקחו אותו משם אבל אם הוא ספק אם מתחלה נפל עליו המפולת או לא אין מפקחים עכ"ל ונ"ל דטעמו הוא משום דמוקמינן ליה אחזקתיה ואין זה מוכרח דהא קי"ל דרובי עדיף מחזק' כדאי' ר"פ האשה בתרא. וכיון דבפ"נ לא אזלינן בתר רובי כ"ש דלא אזלינן בתר חזקה ובאמת דגם הוא ז"ל מסיק דצ"ע לדינא עכ"ל ס' ת"ש: ולענ"ד ספק של הע"ש הוא מצד אחר דניהו דחזי' דבפ"נ הולכים להקל אפי' נגד הרוב וא"כ כ"ש נגד חזקה אבל בצירוף שניהם יחד דהיינו רוב וחזקה אפשר דאין הולכים נגדן להקל בפ"נ ולפי מ"ש הרשב"א בתשובה סי' ת"א הביאו ש"ך בקיצור בי"ד סי' קי"ד בכללי ס"ס סעיף כ"ז והפר"ח שם הביא באריכות דהטעם דאזלי בס"ס להקל דע"י ספק ראשון הוה מחצה על מחצה . וכשניתוסף ספק השני נתרבה צד ההיתר והוי ההיתר רוב והאיסור מועט וכתב דאפשר עדיף מרובה ע"ש וא"כ כשיש ספק אי נפלה עליו המפולת דאיכא חזקה והכא איכא גם ס"ס ה"ל רובא וחזקה אולי כה"ג לא אזלינן להקל בפ"נ אך לפ"ז יצא לנו היכי דליכא ס"ס רק ספק אי נפלה עליו מפולת מודה הע"ש דמפקחים עליו וצ"ע לדינא: (ס"ק ד) שנפלה כו' בענין שמותר להרגו' ר"ל לאפוקי אב החותר את בית בנו דאסור לבן להרוג את אביו . דהטעם דהבא במחתרת שמותר להרוג דהוי רודף דאדם יודע דאין אדם רואה שנוטלים ממונו ושותק וע"כ ה"ה דעת החותר אם יעמוד בעל הבית נגדו יהרגנו ולכן אמרה התורה הבא להורגך הורגהו . וכיון דסתם אב מרחם על בנו ובודאי לא היה דעת האב להרוג את בנו אם לא יניחנו ליטול הממון ולכן אסור להרוג האב אבל באחר אפי' בן החותר את בית אביו מותר להרגו ולכן אם בשעת חתירה נפל עליו גל אין מפקחי' עליו. ועל גוסס כתבו התו' במסכת נדה דף מ"ד ע"ב דמפקחים וכ"כ בתשובת ש"י ח"א דלא כתשו' בית יעקב כ"כ בס' ת"ש אם לא שכבר היה גוסס ג' ימים דאז ודאי כבר מת עוד כתב בשם תשו' חו"י דשבוי שצוה לו אדונו לבשל לו בשבת או כדומה אפילו לא גזים כלל אם מתחנן לו ולא ישמע לקול תחנוניו מותר לעשותו דמידי ספק נפשות לא נפקא דשבוי כלהו איתנהו ביה :

סי' של (ס"ק ב) כו' ומ"מ צ"ע נ"ל כו' הלא צריכים כו' ר"ל דמה"ט דהיא לא מיתבא דעתה פן תצטרך לדבר מה ובחשכה לא תהיינה חברותיה יודעים מזה : או שלא תהיה אפשר לעשות לה דבר הצריכה באפלה. מה"ט גופה אפילו הוא לא היתה חוששת לנר מ"מ תהיה מותר להדליק נר כדי שידעה מה צריכה ויהיו יכולים לעשות הדבר ההיא כראוי:ואחרונים הביאו בשם הלבוש לייסב אפילו היא בענין שחברותיה יכולים לעשות כל הדברים המצטרכים לה בחשכה אפ"ה מותר דמ"מ היא לא מייתבא דעתה שחוששת שלא יעשו הדבר כהוגן בלי נר אף שאין האמת כן : (ס"ק ג) משנין כו' ואם צריכה לשמן כו' דמוטב כו' דאם מביאה בכלי תלוי בשערה אין בזה תוספת הוצאה דהיינו הכלי דהא הכלי בטל לגבי שמן : וכדאי' בשבת דף נ"ג ע"ב במשנה וע' מ"ש מ"א סי' ש"ח ס"ק ע"א וכשתבי' בשערה יש איסור מוסיף הסחיטה מה שצריכה אח"כ לסחוט השמן מן השער אע"ג דקי"ל אין סחיטה בשער מ"מ אסור' דרבנן איכא כמ"ש הרב"י: (ס"ק ד) ישמעאלים כו' אפי' ישמעאלים שאין עע"ז דסלקא דעתך הטעם משום דמילד בן שיעבוד ע"ז ומה"ט אפי' בחול אסור אח"כ משום איבה כמ"ש בי"ד סי' קנ"ד קמ"ל דאפי' אינה עע"ז אסור משום איסור שבת: ומיהו לקראים מותר' כיון דמנטרי כו' נלע"ד היינו דוקא בדבר שאין בו חילול השבת כגון שכבר ישבה על המשבר דאז מתירים משום איבי' דלדידהו צ"ל דמי שאינו משמר שבת אין מחללים כו' דהא שומרים שבת אבל דבר שיש בו חילול שבת דלא הותר משום איבה וכמ"ש התו' ודאי גם בקראים אסור וגם מה שמותר נלע"ד דאסור ליטול שכר דהוי שכר שבת וכ"כ בכ"ה לפי מאי דהוי ס"ד דמותר ליילד נמי שאינה עע"ז דעכ"פ לא תיטול שכר מה"ט אלא בשבלעה ע"ש : (ס"ק ו) שאין כו' חייב משום עוקר אע"כ מיירי ביושבת על המשבר דאז כבר נעקר כדאי' בערכין דף ז' : ואנן לא בקיאים כו' וע' בא"ע סי' קנ"ו סעיף ד' בהג"ה ובב"ש ס"ק י"ד

ד ז° כל ז ג] שלשה ימים הראשונים (ה) אפילו ח אמרה אינה צריכה (ז) מחללין עליה את השבת משלשה ועד ז' אמרה אינה צריכה ט ד] אין מחללין מכאן ואילך ה] אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרי היא עד שלשים יום כחולה שאין בו סכנה :

ה י היושבת על המשבר (ח) ומתה מביאים סכין בשבת אפי' דרך רשות הרבים וקורעים בטנה ו] ומוציאים הולד שמא ימצא חי : הגה ומה שאין נוהגין עכשיו כן אפילו בחול משום יא דאין בקיאין להכיר במיתת האם בקרוב כל כך שאפשר לולד לחיות : (איסור והיתר) :

ו ט עושין מדורה ליולדת יב כל שלשים (ט) יום ואפילו בתקופת תמוז (ואם מותרים אחרים להתחמם כנגד המדורה ע"ל סי' רע"ו) :

ז י הולד שנולד עושין לו יג כל צרכיו ומרחיצין אותו יד ומולחין אותו וטומנין השליא כדי שיחם הולד כ וחותכין את הטבור והני מילי בנולד לט' או לז' ל אבל נולד לח' טו או ספק בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו מ אלא אם כן נגמרו שערו וצפרניו :

°עסי' תרי"ח עסי' שכ"ח סי"ו

ט"ז מגן דוד

בשם הרמב"ן כך דחברותיה כו' רק דם ומשבר וכ"ל דהטור ס"ל דחברותיה כו' הוא נלמד בכ"ש מירידת דם דהוא סי' קרוב ללידה טפי מדם : (ה) אפי' אמרה א"צ כו' . ב"י בשם תשו' רשב"א כ' כמסוכנת אנו חושבין ליולדת מפני שאיבריה מתפרקי' ומרוסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעתה אם תאכל צונן או דברים שאין המסוכנת אוכלת אותם יביאוה לידי סכנה עכ"ל וק"ל מפ' הדר דף ס"ח דהוא יונקא דאשתפיך חמימי' א"ל רבא נשיילי' לאימיה אי צריכה נחים לי' עכו"ם אגב אימיה א"ל רב משרשי' אימי' הא קא אכלה תמרי פירש"י כיון דאוכלת צונן אין צריך חמין א"ל אימור תוכבא בעלמא הוא דנקיט לה פירש"י תוכבא אשטרדי"שון ואוכלת ואינה יודעת מה משמע דאי היתה אוכלה בשכלה הי' מועיל אם אכלה צונן וי"ל דהתם מיירי לאחר ג' שאין היתר אלא מסוכנת רק מצד שאמרה

נולד

מגן אברהם

דכלו לו חדשיו כבר נפסקו גדולי' [תוס'] ואנן לא בקיאין בכלו חדשיו כמ"ש בא"ע ועי"ד בסי' ע"ו : ז ג' ימים. ולא חשבי' מעל"ע כמ"ש סי' תרי"ז (ת"ס) : ח אמרה אינה צריכה. דהיינו אם חברותיה אומרים שצריכה אפי' ליכא חכמה ורופא עושין לה שהדברים שעושין לחיה בחול ידועים הם (רמב"ן טור) אפי' אוכלת מאכל בני אדם אמרי' שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל צונן תסתכן (רשב"א) אבל אם חכמה ורופא אומרים שא"צ שומעין להם שהרבה יולדות שאין עושין להם חמין בכל יום (ב"י מ"מ) וכן נוהגין עכשיו שאוכלין חמין של אתמול : ט אין מחללין. פי' °) אע"פ שחברותיה אומרים שצריכה אבל כשרופא אומר צריכה פשיט' דמחללין כמ"ש סי' תריח: י היושבת על המשבר. דנעקר הולד לצאת אבל אם לא נעקר הולד איהו מיית ברישא אף ע"פ שמפרכס אין בו חיות מ"ד אזנב הלטאה שמפרכס וע' בב"ב דף קמב ע"ב ובתשו' רמ"א סימן מ' משמע דלעולם קורעין אותה דבפ"נ אזלינן לקולא אבל מהר"א בטיי"ן פסק כמ"ש וכ"כ התו' בנדה ד' מד וע' רי"ט ח"א ל"ז וצ"ע מיהו מדסתם הרמב"ם והמחבר משמע דס"ל כמ"ש רש"י בספ"ק דערכין דלעולם קורעין ☞ דלפעמים יכול לחיות ובהכי מתרצי כל קושיות התו' בב"ב ובנדה וכ"מ מדסתמו הפוסקים בח"מ סי' רע"ו ע"ש בב"י דלא כסמ"ע שהביא דעת התו' דיש חילוק בין נהרגה למתה או בין נעקר הולד דמסתימ' הפוסקים משמע דאין חילוק כיון דהוי מיעוט' דמיעוטא אוקי הנחלה בחזקת יורשי האם כנ"ל וכמ"ש שם סי' ר"פ: יא דאין בקיאין. דשמא נתעלפה ואם יחתכוהו תמות וצריכי' להמתין ולהכי והכי מיית הולד: יב כל ל'. דכל ל' יום יש סכנה לחיה בצנה (מ"מ): יג כל צרכיו. דבכולהו יש לו צער אם אין עושין וכיון דלית בהו מלאכה דאורייתא שרו רבנן (תו'): יד ומולחין. שיתקשה הבשר: טו או ספק וכו'. הקשה הע"ש דהא בס"ה איתא דאפי' ספק שלא הי' לו חזקת חיים מעולם כגון יושב על המשבר מחללין עליו השבת וא"כ למה פסק כאן וכו' ע"ש ואינו קושיא דלעיל מיירי שכלו לו חדשיו וכ"ל דזה תליא בפלוגתא שכתבו הרא"ש והר"ן פ"ב דיומא בעוברה שהריח' אי לא אכלה מתעקרה ולדה אע"ג דספק בן קיימא הוא ספק נפל ס"ד ליתן ומביא ראי' מההיא דיושבת על המשבר וכו' דאי' בספ"ק דערכין דעל ספקא מחללין שבת והרמב"ן כ' דאין מחללין משום נפלים והא דיושבת על המשבר טעמא אחרינא הוא דהוה כילוד דתו לאו ירך אמו הוא כיון שמתה אלא חי הוא ודלת נעולה בפניו וליכא חששא אלא דלא ה"ל חזקה דחיותא עכ"ל *) משמע דלהרמב"ן עכ"פ צריך שידעו שכלו לו חדשיו אפי' ביושבת על המשבר דהא מייתי ראי' מדמותר להורגו ☞ ע"ש

באר הגולה

תורת האדם ז שם בשבת ח עירובין וכתב' הרמב"ם בפי"ב מהל' שבת ט שבת קכ"ט י שם כ שם קכ"ח משנה וכרבי יוסי ל שם קל"ה ברייתא מ שם

נתיב חיים

של מ"א ס"ק ט'. °) אין מחללין אבל על פי חברותיה שאומרים צריכה כנ"ל :

אשל אברהם

ג] ג"י הנך שיעורין מונין משעת הלידה ומונין לפי סדר היתיסולא מעת לעת ת' מ"א ענף יו"ד וי"א: ד] אין מחללין . והא דאמרה צ"א מחללין וכו' דיולדת יודעת שבת היום . ת' מ"א ענף י"ב : ה] אפילו . דוקא שאומרת צ"א מחמת לידה ובשחברותיה אומרות צריכה מחמת לידה מחללין ת' מ"א ענף י"ג וי"ד : ו] ומוציאין . ע' ת' רמ"א סי' ה' והרי"ט ח"א סימן ל"ד באשה שנהרגת בסייף והיה ולד' מפרכס והתירו לחתוך בטנ' ביום שבת ואפי' אם נמצא אח"כ שמת יפה עשו וה"ה זריז ונשכר ומכ"ש דא"צ כפרה :

דגול מרבבה

* דבריו מגומגמין קצת והן אמת דזה שפיר מוכח מדברי הרמב"ן שאפי' ידוע שכלו חדשיו אין מחללין שבת בשביל הוולד אפי' ישבה על המשבר אם אמו בחיי' שהרי אפי' כלו חדשיו מותר להורגו דהיינו לחתכו אבר אבר כל זמן שלא יצא ראשו אבל במתה אמו דתו לאו ירך אמו הוה יכול להיות שאף בספק כלו לו חדשיו מחללין עליו השבת :

יד אפרים

מ"א ס"ק יו"ד דלפעמים יכול לחיות כו' ר"ל ולפ"ז גם בנעקר י"ל דהיינו אלא רק מיעוטא שהוא חי ובין נעקר ובין לא נעקר רובא מיית הולד תחלה ומ"מ קורעים דשמא ימצא הולד חי דבפ"נ הולכים אחר הרוב ולכן כתב א"כ דלא כהסמ"ע שכ' דבנעקר נוחל ומנחיל דמהפוסקים משמע דאין חילוק ואפי' בנעקר אינו ודאי שהיא מתה תחלה רק מיעוטא וכי היכי דלא תקשי מדאמרי' דאין מנחיל כלל ליורשי' האב מוכח דודאי אינו יכול לחיות לזה כתב כיון דהוי מיעוטא דמיעוטא אוקי בחזקת יורשי האם וה"ה אם היה ספק השקול כמ"ש בסי' ר"פ אלא דהכי קושטא דמלתא דלא הוי רק מיעוטא לבד . ומ"ש מיעוטא דמיעוטא נראה דנקט הכי עפ"י לשון הרמ"א בתשו' הנ"ל שכ' דלפעמים רחוקים כו' ע"ש . ואפשר דתיבת דמיעוטא הוא ט"ס : ס"ק ט"ו ע"ש בספר תה"א ובר"ן ביומא ולדיעה קמייתא שם אף ספק אם כלו מחללין כההיא דסעיף ה' והכא כיון כו' כנ"ל . ומ"ש ברים ס"ק זה הקשה הע"ש וכו' דלעיל מיירי שכלו חדשיו כו' לכאורה צ"ע דהא אכתי הוי ספיקא דלמא הולד מיית ברישא רק דמחללים שמא ימצא חי כמבואר שם וכמ"ש לפי מ"ש המ"א ס"ק י"ד דלעולם קורעים אף אם לא נעקר אע"ג דהוי מיעוטא וא"כ מה בין ס' זה לס' נפל . וכ"ל דודאי לענין ס' שמא לא ימצא חי לא חיישי'

שערי תשובה

(בש"ע סעיף ה') בענין חילול שבת ביולדת או גוסס ומה שכתב בזה בשבות יעקב ח"א סי' י"ג ע"ש : היושבת כו' ומ"ש באשל אברהם באשה שנהרגה כו' הוא מדברי השו"י ח"א סי' י"ג ע"ש :

באר היטב

שיהיה א' מאלו אבל לענין קריאת חכמ' לא שייכי שיעורים הללו דאם קרובים ללידה יותר משיעור ביאת החכמ' אלא מש"צ' שמרגשת קצת אפי' בספק מותר בקריאת' ט"ז : (ז) מחללין · ואם חכמה ורופא אומרים שא"צ שומעין להם שהרבה יולדות שאין עושין לה חמין בכל יום וכן נוהגים עכשיו שאוכלין חמין של אתמול ב"י רמ"א ואם חברותיה אומרים שצריכה וליכא חכמ' ורופא אפי' אוכלת מאכל בני אדם אמרי' שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל צונן תסתכן רשב"א מ"א : (ח) ומתה . עיין מ"א וביד אהרן : (ט) יום . דכל למ"ד

הגהות רעק"א

דקדק הרמב"ם והמחבר להנקט יושבת על המשבר: מג"א ס"ק ט"ו משמע דלהרמב"ן. לי העני בדעת נפלאו דברים אלו דזה

ביאור הגר"א

בדבר. דבלא"ה לא היה ס"ד לרבי יוסף להתיר. תוס' שם : ס"ד כל . כנ' הרי"ף : ס"ז וחותכין

חכמת שלמה

דהמשנה בחול מיירי ולא בשבת · ועוד י"ל דהמשנה רבותא קמ"ל דלא מבעיא בכותי דהדין דמורידין ולא מעלין ודאי דלא תיילד אלא אף גם בנכרי דהדין דלא מורידין ולא מעלין נמי לא תיילד מכח שמילדת בן לע"ז . גם י"ל דנקט כן בשביל סיפא דאבל נכרית מיילדת בת ישראל לאשמועינן דאף נכרית לא חשידי בכהאי גוונא על שפיכות דמים מכ"ש בכותית ואף דכותי חשוד נמי על ש"ד כמ"ש לעיל דף ט"ו ע"ב מכל מקום נכרית גרע מכותית והוי רבותא טפי. ולכך נראה דאין לחלל שבת עבור קראים ודו"ק· שוב ראיתי בדין הראשון שכתבתי דמיירי באיסור חילול שבת כוונתי לדברי הא"ר שמפורש בו כן . אך ביתר דברינו לא הרגיש · והנה להמעיין שם בסוגיא דמס' ע"ז דף כ"ו ע"ב יש להוכיח דלאו דוקא נקט שם נכרית אלא דאף לכותית אסור דאם נימא לכותית שרי קשה בהצריכותא שם למה ליה למעבד הצריכותא שם איפכא בהחכמים הו"ל לעשות הצריכותא בדברי ר"מ לבד דאי תני מניקה הו"א בזה אוסר ר"י דשייפא לי סמא מאבראי אבל במיילדת מודה ר"מ דמותר ואם הוי תני במילדת הוי ס"ד בזה נכרית אסורה אבל כותית שרי אבל במניקה הוי ס"ד דאף כותית אסורה קמ"ל דאף במניקה נכרית אסורה אבל כותית שריא ומזה מוכח דס"ל להש"ס דשם אין חילוק בין כותית לנכרית ודו"ק: והנה בגוף דברי התוס' דמיירי בנעקר כבר הולד ובלא"ה הוי ליה מלאכה דאורייתא צל"ע. ולפענ"ד נרא' דאין כאן חיוב ד"ת כיון דקיי"ל מלאכה שאצל"ג פטור עליה א"כ בשלמא הש"ס שהביאו התוס' ממנו לראיה שם מיירי שהיה כוונתו ותכליתו עבור גוף המעשה זו לתלוש הולד מהבהמה לכך חייב משום תולש אבל המיילדת הנכרית אין כוונתה לעקור הולד מגידוליו רק להציל את האם ואם היה אפשר שישהה הולד במעיה עוד הוי ניחא לה וא"כ דומה לכיבוי הנר בשביל החולה שישן או חופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה וכן מכבה החמין של עץ שלא יזיק דכל אלו הוי לי' משאצ"ל ופטור עליו להסוברים דמשאצ"ל פטור כן ה"נ אם אין כוונתה ליטול הולד רק להציל לאם הו"ל מלאכה שא"צ לגופה ופטור עלי' לכך אסורה משום איבה. ובזה עמדתי ע"ד הש"ס דקאמר קסבר רב יוסף למימר אולודי ינוקא בשבתא בשכר שרי משום איבה וכו' וקשה למה שייך בשבת בשכר איבה יותר מבחנם בשלמא בחול פירש"י שפיר דבחנם יכולה לו' לשכר מזונותי אני צריך והיינו דאם לא תיילד אותה תעשה מלאכה אחרת ותרויח אבל בשבת דבלא"ה אינה רשאי לעשות מלאכה וגם שכר שבת אסור א"כ אינה יכולה לומר לשכר מזונותי אני צריך וא"כ למה שייך בשכר איבה יותר מבחנם נימא דגם בחנם שייך בזה איבה . ולכאורה י"ל דבחנם כיון דבחול אסור דלא שייך בזה איבה לכך גזרו שבת אטו חול . גם י"ל דהוי זילותא לשבת שיאמרו דבחול אסור ובשבת שרי והוי זילותא לשבת כעין שכתב הבעה"מ בריש ביצה ע"ש . אך יותר נראה לפענ"ד דלכאורה הי' נראה לו' דכל העושה מלאכה בשבת בשכר יהיה פטור מן התורה כיון דאין שליח לדבר עבירה א"כ אין החיוב להמשכח רק להשליח והשליח אינו מכוין לגוף המלאכה רק לקבל שכר והוי מלאכה שאצל"ג שפטור . אך נראה דניהו דאשלד"ע מכל מקום כיון דהשליח עושה ע"ד המשלחו והמשלח צריך לגוף המלאכה ניהו דאשלד"ע מ"מ נחשב מלאכת מחשבת וא"כ י"ל ה"נ בזה דדעת המיילדת יתכן להיות כדי להוליד הולד והוה כוונתה על הולד אבל האם שהיא בסכנה ודאי הוי כוונתה יותר על הצלת עצמה מתולדת הולד לכך אם מיילדת בחנם דאז עושית המיילדת ע"ד דנפשה יתכן להיות דהוי כוונתה על הולד והוה כאן מלאכה של תורה ולא מהני איבה ואף אם אינה מכוונת רק להצלת האם בזה גזרינן הא אטו הא אבל בשכר אם עושית אז ממ"נ אם עושית אדעתא דנפשה בין נתכוונת להציל האם ובין מתכוונית על הולד ליכא מלאכה של תורה כיון דכוונתה ליטול שכר הוי לגבה משאצל"ג ואם נאמר דכוונתה על דעת השוכרה הרי דעת האם הנכרית ודאי להציל עצמה יותר והוה נמי משאצ"ל והוי ממ"נ משאצ"ל לכך הוי רק דרבנן ודרבנן התירו משום איבה כן י"ל בזה אם אין סברא זו נכונה בעיני המעיין זה נראה עכ"פ נכון דזה הוי משאצ"ל והוי הכל דרבנן וא"ש ודו"ק. ועיין מ"ש בדינים הללו בחיבורי עבודת עבודה למסכת ע"ז ח"ב בק"א סי' קנ"ג בתשובה לק"ק סקאליס בעזה"י ע"ש ודו"ק : שם סעיף ה' היושבת על המשבר וכו'. נ"ב עיין במג"א ס"ק י' דכתב מדסתם הרמב"ם

מחצית השקל

י"ד : (ס"ק ז) ג' ימים ול"א מעל"ע כגון שילדה ביום ד' שעה אחת קודם הלילה דלא שלמי ג' מעל"ע עד יום השבת שעה א' קודם הלילה מ"מ מיד כשנכנס ליל שבת מיקרי אחר ג"י שכבר נכנס יום רביעי: (ס"ק ט) אין מחללין זה קאי על מג' ועד ז' אם אמרה א"צ אין מחללים וכ"ל אע"פ שחברותיה אומרים שצריכה אבל כשחכמה ורופא אומרים שצריכה פשיטא דמחללים כמ"ש סי תרי"ח וכן הגיה בס' ת"ש אלא שהוא כ' דקאי על מז' ועד שלשים והיא אמרה צריכה אני ולכן הגיה תחל' דברי מ"א אע"פ שחברותיה אומרת ג"כ כו' : (ס"ק י) היושבת כו' איהו מיית ברישא כ"כ התו' בנדה דף מ"ד אהא דאמרי' שם תינוק בן יומו נוחל את אמו ומנחיל לאחיו מן האב כגון יעקב שנשא רחל ולאה וילדה רחל בן ושמו ראובן ולאה ילדה שמעון ומת' לאה ושמעון בנה קיים אפי' לא חי שמעון אחר מיתת אמו כ"א יום א' וה"ה שעה א' הוא יורש את אמו (וכגון שמת יעקב דאל"כ הבעל יורש את אשתו) וכשמת שמעון אחיו מן האב דהיינו ראובן יורשו אבל עובר אינו נוחל להנחיל לאחיו מן האב כגון שמת' לאה כשהיתה מעוברת א"כ מת ולדה תחלה אין אומרים שהולד בקבר תנחל האם וינחיל אח"ז לאחיו מן האב וע"ז כתבו התו' א"כ הא דאמר שמואל בערכין ד' ז' היושבת על המשבר בשבת מביאים סכין כו' שמא ימצא חי הא העובר מת קודם לאם אע"כ שמואל מיירי בישבה על המשבר דכבר נעקר הולד ואית לי' חיות בפני עצמו כה"ג אפשר דהאם מתה והולד קיים: ואע"פ שמפרכס כו' הם דברי הש"ס בנדה ובמס' ב"ב וערכין אהא דאמרי' דעובר מיית ברישא פריך והא הוי עובד' ופרכס העובר אחר מיתת האם תלת פירכוסי ומשני מר בר ר"א מידי דהוי אזנב הלטאה ואין פירכוס זה סי' חיות: ובתשו' כו' דלעולם קורעים אפי' לא נעקר הולד דאע"ג דעובר מיית ברישא מ"מ לפעמים העובר חי אחר מיתת האם ולכן מחללים שבת מספקא ודייק כן מדברי רש"י וכמ"ש מ"א פה למטה וליישב דברי הש"ס אליביה נ"ל ג"כ כמ"ש מ"א למטה . אבל הרא"ש פסק כמ"ש. דהיינו דוקא בנעקר הולד קורעים ורמ"א בתשו' הנ"ל כ' וז"ל מ"מ גם תירוצו של מהרא"ש הוא נכון ומוכ' אותו חילוק בגמ' דערכין דף ז' לענין דבר אחר עכ"ל. והיינו מדתנן האשה שיצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד דחד גופ' היא עם האם אבל אם ישבה על המשבר ממתינים לה עד שתלד כיון דכבר נעקר הולד הוי גופא אחריני עכת"ד הגמ' וס"ל לרמ"א כיון דהוי גופא אחריתי א"כ גם חיותא בפני עצמו ואע"ג דמת' האם אפשר שהולד נשאר חי: מיהו מדסתם הרמב"ם והמחבר כו' אע"ג דכ' היושבת על המשבר כיון דיושבת על המשבר ודאי נעקר הולד וא"צ שוב לפרש דוקא שנעקר הולד מ"מ כ' מ"א דסתמו ור"ל דה"ל לפ' הטעם מפני שכבר נעקר הולד דלא נטעה דנקט יושבת על המשבר משום דאורח' דמלת' כשמקש' בלידת' עד שמתה בלי ספק ישבה ע"ה אבל ה"ה אם לא ישבה ע"ה ולא נעקר הולד קורעים א"ו דבאמת ס"ל כן דאפי' לא נעקר קורעים ויושבת ע"ה אורחא דמלתא נקט : משמע דס"ל כמ"ש רש"י כו' זהו דיוקו של רמ"א בתשו' הנ"ל מדכ' רש"י ע"ד שמואל היושבת ע"ה מביאין סכין כו' וז"ל דזימנין דמיקרי דהיא מיית ברים' עכ"ל . ומשמע ליה לרמ"א מדכ' זימנין דמיקרי משמע דע"פ הרוב אינו כן והיינו ע"כ בלא נעקר עדיין . ובהכי מתרצים כל קושיות התוס' שהקשו אהא דאמרינן דעובר מיית ברים' והתנן השוחט את הבהמה ומצא בן תשעה חי אינו ניתר בשחיטת אמו והיכי משכחת לה שימצא עובר חי והא עובר מייתי ברים' . עוד הקשו מדאמרינן בחולין ס"פ השוחט שור כו' כי יולד והיה ז' ימים תחת אמו כי יולד פרט ליוצא דופן שפסול לקרבן תחת אמו פרט ליתום ופריך האי יתום ה"ד אילימ' דילדה ואח"כ מתה האם זה ע"כ לא מיקרי יתום וכי האם לעולם תחיה אלא דמתה ואח"כ ילדה א"כ א"א שתלד אחר מיתה כ"א ע"י קריעת דופן או בטן כבר ממועט מכי יולד ובזה ג"כ היכי משכחת לה דמתה ואח"כ ילדה הא העובר מת תחלה ותי' דוקא במתה ע"י מלאך המות אבל בנהרגה אפשר האם תמה תחלה כדאמרינן בערכין (והיינו דפריך התם אהא דאמר ר"י א"ש אשה היוצאת ליהרג (והיא מעוברת) מכין אותה כנגד בית הריון כדי שימות הולד תחלה כדי שלא תבא לידי ניוול (פרש"י שאם יהי' חיות בולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא) והא תנן תינוק בן יומו נוחל כו' אבל עובר לא דעובר מיית ברישא וא"צ להכות נגד בית הריון ומשני ה"מ גבי מיתה איידי דזוטר חיותיה עיילי טיפי' דמלאך המות ומחתך לסימנים אבל נהרגה היא מתה ברישא עכ"ל הגמרא עוד תי' דמיירי שנעקר הולד דאז האם מתה תחלה והקשו לפ"ז אמאי תנן תינוק בן יום אחד נוחל כולי אבל עובר לא דעובר מיית בריש' הא משכחת לה דגם עובר נוחל כו' היכי דהאם מיית ברישא כגון נהרג' או נעקר הולד ותי' דהאמת כן הוא אלא דמשנה מלתא פסוק' נקטי' דתינוק ודאי נוחל כו' מה שאין כן עובר לפעמים אינו נוחל. וכן העתיק הסמ"ע בסימן רע"ו סעיף קטן זיי"ן אהא דכתב שם בשולחן ערוך דעובר אינו נוחל כו' דאם נעקר הולד או נהרגה האם נוחל כו' אבל מדסתמו הפוסקים בח"מ מסי' רע"ו משמע דס"ל דאין חילוק בין נהרגה או מתה או לנעקר הולד וס"ל כמ"ש מ"א כשיטת רש"י בערכין דאפי' לא נעקר הולד מ"מ לפעמים האם מתה תחלה ובזה נתיישבת קושית התו' מהאי דמצא בה בן ט' חי וכן מהא דפרט ליתום וכן מהאי דיושבת ע"ה דמביאין סכין כו' דהא לפעמים האם מתה תחלה : כיון דהוי מעוטא דמעוטא אוקי הנחלה בחזקת יורשי האם כנ"ל וכמ"ש שם סי' ר"פ בזה בא ליישב א"א דאפי' לא נעקר מ"מ לפעמים מתה האם תחלה למה אין עובר מנחיל לזה אייתי ראיה כיון דספק מי מת תחלה הנכסים בחזקת יורשי האב דהנכסים באין מכוחן והוי דאי' סי' ר"פ נפל הבית על הבן ועל האם אחיו מן האב אומרים האם מת תחלה וירשה בנה והם יורשים אחיהם ויורשי האם אומרים הבן מת תחלה ואין הבן יורש בקבר להנחיל לאחיו מן האב מוקמי' הנכסים בחזקת יורשי האם ואין לאחיו כלום וא"כ ה"ה הכא עובר אינו נוחל כו' אע"ג דלפעמים האם מתה תחלה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ולכן הנכסים בחזקת יורשי האם דלמא עובר מת תחלה והא דהוצרך מ"א לומר דהוי מעוט' דמעוט' הא אפי' הוי ספק שקול כמו בהאי דסי' ר"פ מ"מ הנכסים בחזקת יורשי האם היינו משום דקשי' ליה על דברי עצמו שכתב דאין חילוק בין נהרגה או מתה או נעקר הולד או לא הא בגמרא אמרי' דיש חילוק ודאי הא דהוכיח רמ"א בתשו' דיש חילוק בין נעקר הולד או לא מדאמרי' בישבה ע"ה דממתינין לה עד שתלד דכיון דישבה ע"ה נעקר הולד והוי גופא אחריתי מ"מ י"ל דאין זה הכרח דחי לאחר מיתת האם אבל דאין חילוק בין מתה לנהרג' לענין חיות הולד אחר האם זה מוכח בגמרא וכמ"ש גם התו' דהא מה"ט חילק הש"ס הא דאמר שמואל ביוצאה ליהרג דמכין נגד בית הריון כיון שנהרגה האם מיית תחלה משמע אבל אי מתה העובר מת תחלה לזה הוצרך מ"א לומר דמתה ולא נעקר הולד הוי מעוטא דמעוטא שחי הולד אחר מיתת האם ולכן אי לאו דשאני נהרגה לא היינו אומרים להכותה נגד בית הריון דיסורי הסכלה הם ודאי וחשש דניוול שיצא הולד אחר מיתת האם הוי רק מעוט' דמעוט אבל בנהרג' וה"ה נעקר הולד דהוי ספק שקול או רק חדא מעוט' שפיר חוששים לספק ניוול ואין חוששים ליסורי הסכלה דיותר ניחא לה ביסורים מבזיוני' וניוולה לכן לענין ישבת בכל ענין אפי' מתה וגם לא נעקר הולד כיון דעכ"פ מעוטא דמעוט' אפשר שהולד חי אחר מיתת האם בפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב ומפקחים על העובר וקורעים האם משא"כ לענין נחלה ול"מ במת' ולא נעקר הולד אלא אפי' נעקר הולד או נהרג' מ"מ ספקא הוי ואין מוציאים הנכסים מחזקת יורשי האם ולכן עובר אינו נוחל כו' וא"כ מ"ש מ"א והוי מעוט' דמעוטא לא קאי כ"א על מתה והל' מגומגם במ"א : ובזה א"ש מה שסתמו הפוסקים לענין נחלה דבכל ענין עובר אינו מנחיל וגם א"ש מה שסתמו לענין שבת דקורעים אפילו לא נעקר הולד מיהו עדיין י"ל וודאי הא ל"ק איך סתמו דעובר אינו נוחל הא משכחת לה דנוחל כו' כגון שקרע האם אחר מיתה ונמצא הולד חי ז"א דזה לא מיקרי עובר אלא ולד כיון דיצא לאויר העולם אך הא קשיא למה הוצרך הש"ס לומר בהאי עובדא דפרכס ג' פרכוסים מ"ד אזנב הלטאה הא משכחת לה מעוטא דמעוטא שחי אחר מיתת האם ודלמא הוי מן מעוטא דמעוטא וכ"ל דהש"ס האמת משני וכ"מ אי משכחת דהעובר מפרכס אחר מיתת האם אפי' הכי אינו נוחל להנחיל לאחיו מן האם דהפרכוס לאו כלום הוא : (ס"ק י"א) דאין בקיאין כו' דשמא נתעלפ' כו' והקש' בספר תוס' שבת וז"ל וא"ת דהכתי ניחוש שמא נתעלפה עד עתה ועכשיו היא שמתה והולד עדיין חי ע"ש מ"ש. ולענ"ד י"ל כה"ג אין הולד חי אחר מיתת האם כיון שנחלשה האם כ"כ עד שנתעלפה בלי ס' גם אותה חולשה של האם גרמת גם חולשא לולד וכיון דע"י אותה חולשה נתמעט גם חיות הולד ואז א"א לולד להיות אחר מיתת האם : (ס"ק יב) כל כו' יש סכנה כו' ר"ל אע"ג דבסעיף ד' כתב שמז' עד שלשים ה"ה כשאר חולה שאין בו סכנה מ"מ לענין צינה ה"ה בכלל מסוכנת כל שלשים יותר מחולה אחר : (ס"ק יג) כל צרכיו דבכלהו י"ל צער ר"ל אע"ג דאין בו סכנה מ"מ צער' איכא: (ס"ק טו) או ספק כו' דלעיל מיירי שכלו ל"ח דהוי ודאי בן קיימא אלא דהוא ספק אי חי לאחר מיתת האם כה"ג מקילים משא"כ הכא דהוי ס' בן קיימא : וכ"ל דזה תלי' בפלוגת' כו' ר"ל אי בעי' בהאי דיושבת ע"ה דידעינן דודאי כלו ל"ח או לא : בעוברה שהריחה (ביה"כ) אי לא אכלה מתעקר' ולדה כו' ס"ד ליתן (ר"ל לאכל האם) זהו לשון בה"ג כתב עליו הרמב"ן הביאו הר"ן וז"ל

מדקאמר

ח נ נולד לח' טז או ספק בן ז' בן ח' שלא גמרו שעריו וצפרניו אסור (י) לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני צער החלב שמצערה ס וכן היא בעצמה יכולה יז להוציא' בידה החלב המצער אותה :

ט ע יח (ו) מיישרין אברי הולד (יא) שנתפרקו מחמת צער הלידה :

י פ מותר לכרכו בבגדיו יט שלא (יב) יתעקמו איבריו :

יא צ אם נפלה ערלת גרון הולד מותר לשום אצבע לתוך פיו ולסלק הערלה למקומה אע"פ שפעמים שמקיא :

שלא דין מילה בשבת . ובו י' סעיפים :

א א ° עושים כל צרכי מילה בשבת א] מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו כמון :

ב ב כל זמן שלא סילק ידו מן המילה חוזר אפילו על ציצין שאינם מעכבים סילק ידו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין ג ואלו הם המעכבין בשר החופה אפי' רוב גובה של עטרה במקום א':

ג ד בן ח'(א) א אם נגמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשבת ואם לא גמרו אפי' אם הוא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מלין אותו ואין צריך לומר בן ח' ודאי ה ואם הוא בן שבע ודאי אפי' לא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו [ועיין בי"ד סי' רס"ו] :

ד ו מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת :

אנדרוגינוס

°עסי' שכ"ח סמ"ו עסי' שפ"ח סמ"ג

ט"ז

לריכה אני : (ו) מיישרין אברי הולד כו' · בטור כתוב אסובי יוקא פי' שמיישרין כו' · ביאור דבריו דבש"ס חבית תנן אין מעלבין את הקטן ומוקמי' בחומרי שדרה ומשום דמחזי כבונה ופרש"י חוליות שדרה שנתפרק אחד מהם זו היא שכתב הטור דאסובי יוקא בזה האופן שזכרנו אסור אחר יום לידה דאילו ביום לידה מותר הכל דאסמכוהו אקרא דיחזקאל ומ"ש אח"כ אבל לכרכו בבגדיו כו' היינו פלוגתא דר"כ ור"ש בפ' כל הכלים באסובי יוקא והיינו לפופי יוקא דש"ס חבית ואע"ג דשם הכל מודים דשרי היינו ביום לידה אבל אח"כ פליגי ר"כ ור"ש והלכה כר"ש דשרי אפילו אחר כך וזהו שיטת הרא"ש ולא כדכתבו התוס' בפ' כ"ה דאסובי יוקא לאו היינו לפופי יוקא ואח"כ מ"ש כאן בש"ע מיישרין אברי הולד כו' היינו ביום לידה דוקא ככ"ל :

שלא (א) אם נגמרו שערו וכו' . עמ"ש בי"ד סי' רס"ו בזה דאין כאן סוגיות חלוקות כמ"ש ב"י בזה :

אין

מגן אברהם

בספר תה"א וכר"ן ביומא והכא כיון דאיכא ריעותא שלא גמרו שערו וצפרניו חיישי' מספק ועי' בתוס' נדה ד"ה והסורגו וע' בא"ע סי' קנ"ו ובב"י בח"מ סי' רע"ו : טז או ספק . ובאגודה כתב דוקא כשבעל ופירש אבל מספיקא מטלטלין כל תינוק וכ"מ בגמ' והפוסקים וכ"כ הב"י : יז להוציא בידה . מ"ד °) אמפיס מורסא עמ"ש סי' שכ"ח סל"ד : יח מיישרין · דוקא ביום הלידה אבל אח"כ אסור (טור) וכ"ה בגמ' סוף פרק חבית דמיחזי כבונה : יט שלא יתעקמו . וברא"ש פי"ז כתבו דאפי' לכרכו ליישר אבריו שרי לעולם וברמזים איתא ליישב אבריו וקאמרינן בגמרא טעמא משום דאורחא בהכי והוי כמאכילו ומשקהו ומשמע דבתינוק שאין כורכין אותו בחול ונתעקמו איבריו אסור לכרכו בשבת :

שלא א אם נגמרו וכו' . דאמרינן האי בר ז' הוא ואשתהויי אשתהי :

בין

באר הגולה

בתוספות והרא"ש נ שם ברייתא ושם ס שם תוספות ורא"ש ור"י בחלק ט' ע שם קכ"ג וכרב ששת ופירוש רש"י פ שם קמ"ז צ כפירוש ר"ח להא דרב ששת לעיל א שבת קל"ג משנה ב שם ברייתא ג שם קל"ב משנה וגמרא ד שם קל"ה ברייתא וגמ' ה הרי"ף והרא"ש ו שם במשנה וברייתא קל"ב

נתיב חיים

מ"א ס"ק י"ז . °) אמפיס מורסה אבל לתוך הקדירה או לתוך הכלי אסו' כצ"ל :

אשל אברהם

א] מוהלין . ואם האב כופר בתורת

חתם סופר

סי' של"א במג"א ס"ק א' . עיין ח"ס או"ח סימן פ' :

יד אפרים

נמי בכלל ס' נפשות דמחללים משום דעכ"פ כבר הוא בכלל חי והא דאמרינן בעירובין מהו דתימא ה"מ היכא דאית ליה חזקת חיותא כו' קמ"ל הכי קאמר דגם זה חזקת חיותא מיקרי ואין כאן רק ס' שמא מת ברישא ה"ז כשאר אדם דמחללים על ספק משא"כ ספק נפל דכל שהוא נפל אינו בכלל אדם חי כלל וכיון שהספק הוא שמא לא נכנס בגדר בעל חי כלל בכה"ג אין מחללין ולכן ספק בן ז' או בן ח' אין מחללי' ולכן ביושבת על המשבר וכלו חדשיו שפיר מחללין דהא כבר הוא בגדר החי רק שיש ס' דלמא איהו מיית ברישא וככה"ג שפיר מחללין ומ"ש וי"ל דתליא בפלוגתא כו' לכאורה צ"ע למעיין בדברי הרמב"ן דסובר בעובר לית ביה משום הצלת נפשות ואפי' כלו חדשיו דעובר ירך אמו הוא וכן משמע מהא דמייתי מנדה דדוקא בן יום א' ההורגו חייב אבל עובר לא והא דבן יום א' נמי בכלו חדשיו דוקא כמבואר שם מכלל דעובר כה"ג נמי לא רק ביושבת על המשבר שמתה אמרי' דלאו ירך אמו הוא והוי כשאר אדם.(והא דאמרינן בש"ס ספק בן ז' או בן ח' אין מחללים היינו לענין מילה כמ"ש בע"ש ע"ש) וא"כ מ"ש המג"א משמע דלהרמב"ן עכ"פ צריך שידעו כו' אפי' ביושבת על המשבר צ"ע מנ"ל הא ומ"ש דהא מייתי ראיה מדמותר להורגו (ור"ל דהתם מייתי מהא דאשה המקשה וכו' ולא יצא ראשו חותכים אותו כו') אין זה ענין לזה דאמו כעת חי' ולא הוי כלידה דבלידה דידה תלוי וה"ל ירך אמו וככה"ג אפי' כלו חדשיו מותר להורגו משום הצלת אמו דעובר לית ביה משום הצלת נפשות משא"כ ביושבת על המשבר שמתה כיון שמתה תו לא הוי ירך אמו וכיולד הוא וככה"ג י"ל דאף באינו ידוע אם כ"ח מחללין ומ"ש הרמב"ן שאין

באר היטב

יום יש סכנ' לחיה בכל' . ואם אי אפשר ע"י עכו"ם עושים ישראל כיון דאיכא סכנה בדבר : (י) לטלטלו . ובאגוד' כתב דוקא כשבעל ופירש אבל מספיקא מטלטלים כל תינוק וכ"כ הב"י מ"א ע"ש : (יא) שנתפרקו · ודוקא ביום הלידה אבל אח"כ אסור טור ואחרונים ע"ש : (יב) יתעקמו . וברא"ש פי"ז כתב ואפי' לכרכו ליישר איבריו שרי לעולם . ומשמע דבתינוק שאין כורכין אותו בחול ונתעקמו איבריו אסור לכרכו בשבת מ"א :

ביאור הגר"א

כמו שפ' ר"כ קכ"ט ב' ושם ואר"כ כו' כל האמור כו': **אא"כ.** כרבי.יבמות פ' ב' ול"ע דמ' שם דאין הלכה כרבי אא"כ שהה שלשים יום דסמכינן ארשב"ג ג"כ ועבש"ע אה"ע ס"ד בהגה"ה וי"א דוקא כו' והוא כמ"ש דלא סמכינן אלא אשניהם כמ"ש כרבים עביד ודברי הטור וב"ה שם צ"ע דבסתם ולדות ליכא מ"ד דלריך גמרו ועמ"ש לקמן בסי' של"א ס"ג והרמב"ם וש"ע ס"ל דע"כ לא אמרו שם אלא בודאי בן שמנה כמש"ש אבל בסתם סמכינן ארשב"ג לחוד כמ"ש בשבת קל"ו א' דהלכה כרשב"ג בסתם וולדות וע' תוס' שם ושם וכ"ל דאף תוס' ורא"ש ל"ק אלא לטלטלו ולמולו דמילה אין האיסור כמ"ש שם רק משום טלטול בזה סמכינן ארבי לחוד ול"ע : **או ספק.** בגמ' קל"ה א' ובתוס' שם ד"ה בן כת' דמותר בכה"ג : **ס"ח וכן היא.** אף בודאי בן ח' משום צערא כמו מפיס מורסא : **ס"ט מיישרין.** כפי' רש"י קכ"ג א' וכרב ששת וכ"כ תוס' שם ד"ה אסובי דלאו היינו לפופי דר"כ גופא שרי שם קכ"ט ב' וכ"כ רש"י שם ד"ה מלפפין וע"כ איכו ג"כ חומרי שדרה שנתפרקה אחת מהן דהא הכן אין מעלבין אלא כמ"ש כאן בש"ע ולא חילקו רש"י ותוס' שם ושם בין יום לידה או אח"כ ושם קמ"ז ב' ד"ה בחומרי כ' רש"י דמיירי לאחר יום לידה דאי ביום לידה אמרי' שם קכ"ט כל האמור כו' ול"ל שחזר בו רש"י ממ"ש בסוף מפנין דלאו היינו אסובי דהא ר"כ אמר דהא ביום לידה אפי' מעלבין מותר וכ"כ הרא"ש בר"פ כל הכלים דאסובי היינו לפופי ולאחר זמן כו' ובסוף חבית כ' ג"כ כמ"ש רש"י שם דביום לידה הכל שרי וא"כ לפופי' לעולם מותר כרב ששת ומיישרין דהיינו מעלבין דוקא ביום לידה ועט"ז וב"ח ומ"א. וש"ע פ' כתוס' וכפרש"י בפ' כ"ה ופ' מפנין ומיישרין לעולם מותר דאסובי לאו היינו לפופי וז"ש כאן מיישרין כו' ובס"י כ' מותר כו' ואין חילוק ביניהם וכ"מ לכאורה בגמ' מדקאמר אסובי ול"ק לפופי כמ"ש בשאר מקומות והא דאין מעלבין לא כ' כלל משום שנסתפק דלתוס' אין חילוק בין יום לידה או אח"כ דלעולם אסור ולרא"ש ביום לידה מותר וכמ"ש רש"י בסוף חבית וכ"כ הר"ן ומדברי הרמב"ם דלא חילק מ' דלעולם אסור כתוס' ומ"מ אף לדעת הרא"ש מותר לפופי אף ליישר אבריו וזהו אסובי דשרי לעולם ועמ"א ס"ק י"ט :

סי' שלא ס"ג בן ח' אם כו'. ע"ש קל"ה א' קל"ו א' ופ"ח דיבמות פ' א' ב' והנה תוס' שם ושם כ' דרשב"ג ורבנן בתרתי פליגי בודאי בן שמנה דלרבנן ודאי נפל הוא ואינו יולא מידי נפל עד עשרים שנה לר' אבהו ובספק וסתם ולדות ס"ל דודאי של קיימא הוא דהלך אחר רוב נשים כמ"ש שם ל"ז א' אי לימא כו' ולרשב"ג בשניהם ספק נפל עד שלשים יום ולאחר שלשים יום ה"ז ודאי בן קיימא בשניהם דסוגיא דיבמות מ' דפליגי בודאי בן ח' ובסוגיא דשבת ובש"מ מ' דבספק פליגי כמ"ש וכ"כ כל הפוסקים וכ' הרמב"ן ביבמות שם דבין לרבנן בין לרשב"ג אין חילוק כלל בין גמרו או לא וכן מ' שם ושם שלא הזכירו גמרו כלל אלא רבי בלבד רק בבן שמנה ודאי דהוא לרשב"ג ספק דוקא בגמרו הא לא גמרו הוי ודאי נפל דאל"כ ודאי נפל שיהא כאבן כו' לרשב"ג לא משכחת לה ורבי ס"ל דבגמרו יולא מתורת ודאי אבל מתורת ספק לא ואינו ידוע זמנו לרבי שיולא מתורת ספק ודעת רבי הוא ס' שלישית וכ"כ הריב"ש בסי' תמ"ו אלא שכ' דלרבי בגמרו ה"ה ודאי בן קיימא ואין נ"מ בזה לדינא דאין הלכה כרבי כמ"ש ביבמות שם כמאן כרבי כו' וג"כ כ' הריב"ש דלרבנן בספק לא הוי בן קיימא עד שגמרו ובזה נראין דברי הרמב"ן דאין חילוק כנ"ל ונ"מ בזה לאשת כהן דסמכינן ארבנן כמש"ש ל"ז א' באשת כהן כיון דלא אפשר כו' ובשבת קל"ו א' אמר אביי פיהק ומת דכ"ע ל"פ כו' וא"כ בפיהק לכ"ע נפל ואפי' באשת כהן חוללת וה"ה חלה לדעת קצת מפרשים כמ"ש הר' יונה והרא"ש אלא שהרב אלפס השמיט הא דאביי וכן הרמב"ם וש"ע ופסקו דכל ספק בן ט' אינה חוללת באשת כהן דס"ל דרבא דקאמר אם אשת כהן כו' ולא חילק בין פיהק פליג אאביי והלכה כרבא ובכלו חדשיו בודאי כגון שבעל ופירש אפי' רשב"ג מודה דמיד הוי בן קיימא כמ"ש בשבת שם ובנדה מ"ד ב' וכלו חדשיו להרמב"ם דוקא בן ט' חדשים גמורים וכ"פ בש"ע וכמש"ש ל"ח א' ב' אמר שמואל אין אשה כו' כחסידים הראשונים אמר מר זוטרא כו' אמר מר זוטרא אפי' כו' מ' דכולהו ס"ל כן וכן סוגיא דיבמות ל"ו א' מ' כן אע"ג דהרמב"ן חולק עליו ופ' כר' יהודה בנדה שם אלא שריטב"א פ' דעכשיו נשתנה הטבע ורואים שהוא בן קיימא ויולדות אפי' יום א' בחודש התשיעי וכ"כ ב"ה בא"ע סי' קנ"ו ס"ד וכמ"ש תוס' בבהמה שנשתנו עכשיו דאמרינן בבכורות י"ט ב' פרה וחמור כו' כמלא בכלו חדשיו לכ"ע בן קיימא הוא ובן ח' ודאי או ספק לרשב"ג עד שלשים יום ספק רק בן ח' ודאי ולא גמרו הוי ודאי נפל ואם שהה שלשים יום בכ"ע ודאי בן קיימא בין בן ח' או ספק בין גמרו או לא ובשבת קל"ו א' איפסק הלכתא כרשב"ג ומפרשים אף לענין בן ח' ודאי בכ"ע הלכה כמותו אלא דבאשת כהן סמכינן ארבנן דס"ל דודאי בן קיימא בין גמרו או לא אבל בבן ח' לעולם חוללת וז"ל הרמב"ן ביבמות בקולר כלו חדשיו ולד מעליא הוא לא כלו ולא גמרו נפל גמור גמרו ספק אינו ידוע אם כלו בין גמרו בין לא גמרו הוא ספק שהה למ"ד יום לעולם כחתן שלם לכ"ד ובאשת כהן כו' כמש"ל וע' במ"מ פ"א מה' יבום הביא דבריו אבל הרמב"ם אזו לו שיטה אחרת דבפ"א מה' מילה כ' בן ח' אם שלם בשערו וצפרניו ה"ז ולד שלם בן ז' הוא אלא שנשתהא ומותר לטלטלו ואינו כאבן ומלין אותו בשבת ואם אינו שלם הרי זה בן ח' ודאי וה"ה כאבן ואסור לטלטלו ואעפ"כ אם שהה ה"ה כשאר הנולדים לכ"ד דכל ששהה ל' יום אינו נפל בן ז' אם נולד שלם ה"ז של קיימא ומלין אותו בשבת ספק בן ז' ספק בן ח' מלין אותו בשבת ממ"כ כו' ופסק בשניהם לקולא כרבי וכרשב"ג ומ"ש בן ז' שלם כ' דל"ד וע' בטי"ד וב"י סי' רס"ו . אבל בשאר מקומות לא הזכיר כלל הא דרבי וג"כ בשאר דברים נראין כסותרין דבריו שבפ"ב מה' רולח כ' דנולד לפחות מט' חדשים ההורגו פטור עד ששהה ל' יום . ופ"א מה' יבום כ' אם לא נודע שכלו חדשיו עד ל' יום ה"ז ספק ואם שהה ל' יום ה"ז בן קיימא ופטורה כו' . ובפ"א מה' שמחות כ' הנפלים אין מתאבלין עליהם וכל שלא שהה ל' יום ה"ז נפל אם אינו ידוע שכלו חדשיו בן שמנה אף לאחר ל' יום ה"ז נפל ואין כו' . ובפ"א מה' נחלות כ' אפי' קטן בן יומו ולא כלו חדשיו ה"ז נוחל ומנחיל הואיל וחי שעה אחת : והענין הוא כמ"ש בפ"א מה' יבום מן התורה אם יצא הולד חי לאויר העולם אפי' מת בשעה שנולד פטורה כו' אבל מד"ס עד שיודע בודאי שכלו חדשיו או שישהה שלשים יום ואם לאו ה"ז ספק וצריכה חליצה מד"ס לכן בדין נחלות אוקמוהו אדין תורה דבדיני ממונות קולא לזה וחומרא לזה ובשאר מקומות פ' כרשב"ג רק באבל דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל פ' בודאי כרבנן דאף לאחר ל' יום הרי זה נפל ובמילה כיון דחומרא בעלמא דממ"נ מלין אותו רק משום טלטול פסק כדברי רבי ורשב"ג לקולא וס"ל דדברי רבי לא אתמר אלא לענין מילה כמ"ש ביבמות שם ולכן לא הזכיר דבריו בשאר מקומות ופ' כרשב"ג אף ברולח וע' מ"מ פ"א מה' יבום ובב"י ח"מ סי' רע"ו ולמד הרמב"ם מדאמרינן באשת כהן דאינה חוללת ושרינן איסורא דאורייתא ויותר היה נראה להתיר חליצה לבעלה שהוא דרבנן ולמד מזה שמדין תורה א"צ חליצה וע' בתוס' שם וכש"ע פסק כהרמב"ם שבח"מ סי' רע"ו פ' שם כדבריו בהל' נחלות ובא"ע סי' קנ"ו ס"ד העתיק דברי רמב"ם בפ"א מהל' יבום וכש"ע י"ד סי' שע"ד ס"ח כ' ג"כ כדברי הרמב"ם פ"ה שם והוסיף שעד ל' יום אפי' גמרו שערו וצפרניו כו' והוא מדברי הרמב"ן יעוי"ד שם וכשיטתו כנ"ל ועב"י ביבמות שם וע"ס שם וגם הרמב"ם יודה בזה כנ"ל אבל במילה כ' שדעת הרי"ף ורא"ש שלא כתב הא דרב אדא דאמר מלין אותו ממה נפשך שמע מינה דלא סבירא ליה הא דרב אדא וקושיית הגמ' מיתהל היכי מהלינן בשגמרו דמש"ה מהלינן כמ"ש ביבמות וכ"כ הרי"ף שם ורב אדא הוא דאצטריך לדחוקי כך אבל אנן דס"ל כאוקימתא דיבמות וז"ש כאן אפי' אם הוא ספק כו' וכ"כ בי"ד סי' רס"ו אבל ב"ה כ' שם כדעת הרמב"ם וטור דאפי' לא גמרו מלין אותו ממ"נ בספק בן ח' ובגמרו אפי' ודאי בן ח' סמכינן ארבי אבל מ"ש בסי' ש"ל ס"ז דבגמרו בין ספק בין ודאי מחללין עליו שבת צ"ע ואפשר משום דספק נפשות להקל וסמכינן ארבי אלא דא"כ בספק אפי' לא גמרו הל"ל דמחללין כמו באשת כהן דסמכינן ארבנן וא"ל דס"ל כדעת הריב"ש דבלא גמרו אף רבנן מודו דא"כ הל"ל באשת כהן ג"כ דוקא גמרו וע' ספ"ק דערכין דאף על הספק מחללין וע' ר"ן פ' בתרא דיומא ומ"ש מ"א שם משום דאיכא ריעותא דלא גמרו מש"ה אין מחללין לדעת הרמב"ן וכ"פ בש"ע א"ה סי' קס"ד ס"ז דבאשת כהן לעולם אין חוללת ולא חילק בין גמרו או לא אף לרשב"ג כיון דספק הוא מחללין כנ"ל ובספק נפשות מקילינן יותר מבכ"מ . וגם דברי הטוא"ה וב"ה בסי' קנ"ו ס"ד צ"ע דכ' דאפי' בסתם ולדות אין פוטר עד שיהיה בן שלשים יום וגמרו שערו וצפרניו דזהו דלא כחד ואף לדעת התו' שכ' ביבמות שם ובשבת שם דרבי ורשב"ג ל"פ אלא דשניהם בעינן ל' יום

חכמת שלמה

והמחבר משמע דס"ל דבכל ענין הוי ספק ועיין מ"ש אני בחיבורי לחו"מ מ"ג סימן רס"ה בהלכות נחלות סי' רע"ו שם הוכחתי מן הרמב"ם להיפוך דיש לומר דס"ל כדעת התוס' והסמ"ע ע"ש ודו"ק :

סי' של"א סעיף א' עושין כל צרכי מילה בשבת וכו'. נ"ב הנה בדין אם להיות רק ב' מוהלים או ג' הנה הישועות יעקב בסימן זה כתב שהיא טעות אך אני בתשובה שכתבתי לק"ק בארזאן קנה מקומה בחבורי בהשמטות על ש"ס נדה דף י"ט דרך אגב הארכתי שם בזה בעזה"י בטעם הדבר ע"ש בדף קי"ג ודו"ק : והנה בנידון פלוגתת הבעה"מ והרמב"ן הובא בהר"ן פרק ר"א דמילה בדין אם השתפך החמין לצורך המילה אם אזלינן בתר בסוף או בתר השתא עיין בתשובתי ללבוב קנה מקומה בהשמטות השניות בהלכות שבועות בסימן רל"ט שם הארכתי בזה בעזה"י ודו"ק ועי"ש בהר"ן מה שהביאו ראיה מביצה ע"ש · והנה יש כדמות ראיה לזה מן הש"ס נדה דף ל"ח בחסידים הראשונים שלא היו משמשין מטותיהם מיום ד' ואילך שלא יבואו לידי חילול שבת ומ"ט לא נימא דהשתא בהיתר הוא משמש ואח"כ הפקוח נפש שהוא דוחה את השבת א"ו כיון שידענו שאח"כ יבוא לידי חילול שבת אסורים לעשות כן מעיקרא · ואין לומר דהם היו מחמירים על נפשם דזה אינו דבשלמא אם הוי ידענו שיהיה כן ויבוא לידי חילול שבת היו אסורים לעשות כן מדינא לכך שוב כיון שחסידים הם היו מחמירין אף על ספק פן יזדמן כן אבל אם נימא דאף אם הוי ידענו שיהיה כן הוי היתר ברור ואין חשש איסור כלל א"כ ניהו דהם רצו להחמיר על עצמם היה די להחמיר בודאי אבל לא היה להם להחמיר עוד בספק כיון דאף יהיה ודאי הוי היתר א"כ לא היה להם להחמיר בספק כיון דאף אם היה כן היה היתר גמור מדינא· לכן נראה דאם היה כן בודאי היה אסור מדינא לכך החמירו אף בספק ודו"ק . ובגוף ראיות הרז"ה משחיטה ביו"ט היה נראה דהרמב"ן יסבור כהסוברים דפקוח נפש הותר אצל חולה ולא דחויה ולכך אתי שפיר דבשלמא בכיסוי דהתם לאחר ששחט אין לו היתר לכסות רק מכח עשה שדוחה ל"ת וכיון דהוי רק דרך דחויה ולכך עתה שעדיין לא שחט ואפשר שלא יצטרך לידי דחויה מחוייב לעשות כן אבל בפקוח נפש דהיתר ממש הוא בשבת ולכך שפיר אזלינן בתר השתא ומל שפיר כדין ואח"כ פקוח נפש הוא דדוחה שבת והרז"ה ס"ל דפקוח נפש דחויה אצל חולה לכך מביא שפיר ראיה מכיסוי בי"ט ואכ"מ להאריך יותר בזה ודו"ק ועיין בחידושי לפרק ה' דיומא במה"ת דף נ"ה ע"ב בתוס' ד"ה השולח שם הוכחתי דהתוס' ס"ל כדעת המתירין שהביא הר"ן דבתר השתא אזלינן ודבריהם מוכרחים בש"ס כדיעה זו ע"ש ודו"ק . ועיין מ"ש בזה בתשובה ליו"ד סימן שע"ג בטומאת כהן ועיין לעיל סימן רמ"ד ובסימן רמ"ח גבי הפלגת ספינה מוכח נמי דבתר השתא אזלינן ועיין בחיבורי לע"ז עבודת עבודה דף י' ע"ב שם כתבתי ראיה מן התוס' שם ג"כ לדעת המתירין דבתר השתא אזלינן ע"ש ודו"ק . והנה המעיין שם בר"ן מוכח דס"ל להר"ן כדעת הסוברים דלא אזלינן בתר השתא רק בתר בסוף ע"ש רק שמחלק בין מילה דהוי קבוע בשבת משא"כ בשחיטה ביו"ט ולכאורה קשה דדבריו סותרין א"ע מה שכתב בנדרים דף ט"ז בחליפי איסורי הנאה גבי לוה ובע"ח באין ונפרעין דמשמע שם דלכתחלה מותרין ללוות דאין כאן הנאה ואח"כ כשבע"ח באין ונפרעין הוי דיעבד ומותר בדיעבד ע"ש . וא"כ מוכח לכאורה דלא אזלינן בתר בסוף רק בתר השתא וכיון דהשתא ליכא איסורא מותר לעשות אף שידעינן שסוף סוף אח"כ מיהו נעשה האיסור לא קפדינן על זה כיון דאח"כ יהיה בהיתר כיון דהוי כדיעבד וא"כ סתרו דברי הר"ן אהדדי וצריך לחלק בין דאורייתא לדרבנן דבנדרים מיירי רק מאיסור דרבנן כמ"ש הר"ן דאיסור החילופין בזה הוי רק דרבנן ובדרבנן אזלינן בתר השתא . אך במסכת שבת דמיירי מאיסור תורה וכן בשחיטה ביו"ט היכי שצריך למלאכה דאורייתא אנו אזלינן בתר בסוף אבל היכי דהוי רק איסור דרבנן אזלינן בתר השתא כדמוכח מדברי הר"ן הנ"ל בנדרים והיות שזה כלל גדול במקומות רבות לזה כתבתי כאן כל זה · ואולי יזכני ד' בזמן אחר לפרש יותר בזה ועיין בט"ז יו"ד סימן קי"ז גבי נחירת תישים שם מוכח גם כן דס"ל כדעת הסוברים דבתר השתא אזלינן ולא הרגיש בכל הדברים הנ"ל ולא בפלוגתא שהביא הר"ן הנ"ל ולפמ"ש לעיל יש להחזיק כל דבריו להסוברים דאיסור סחורה בנבילות הוא רק דרבנן ויש ראיה לדבריו מן הר"ן הנ"ל ועיין מ"ש שם בחידושי ליו"ד ודו"ק היטב : והנה מ"ש בש"ע עושין כל צרכי מילה בשבת. נ"ב ז"ל הרמב"ם בפ"ב מהלכות שגגות הלכה ח' וכן מי שהי' לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש או באחד בשבת ושכח ומל שניהם בשבת פטור מחטאת שהרי יש לו רשות למול אחד מהם בשבת ושבת דחויה היא אצלו ומצוה עשה אע"פ שהם ב' גופין כיון שזמנו בחול וכו' עכ"ל. והנה מה שהאריך בלשונו לומר שבת דחויה היא אצלו אין לו הבנה דהוא אך למותר כיון דכבר כתב שיש לו רשות למול אחד בשבת היה די לו לומר ומצוה עשה ול"ל להאריך ולומר דשבת דחויה היא אצלו וגם תיבת הוא אך למותר והיה לו לומר ושבת דחוייה אצלו · ונראה לי לפרש כוונתו דהנה בטומאה קי"ל דטומאה דחוייה היא בצבור וכן קי"ל שבת דחוייה היא אצל חולה כמ"ש הרמב"ם בהלכות שבת אבל בקרבנות שבת הוי שבת הותרה כדאיתא ביומא דף מ"ו . והנה יש לעיין במילה בשבת אם נחשב דחוייה או הותרה והנה מלשון הרמב"ם כאן נראה דשבת הוי דחויה אצל מילה דהרי כתב שבת דחוייה היא אצלו ולא כתב היתר היא אצלו או הותרה אצלו . הן אמת דיש לומר דלשון הש"ס נקיט דקאמר דניתן שבת לדחות אצלו . אך בש"ס גופא יש לדייק כן ויותר מוכח כן מלשון הרמב"ם שכתב שבת דחוייה היא אצלו מלשון הוא משמע דעל עצם איסור שבת קאמר דדחויה היא ולא על שבת זה וכלשון הש"ס טומאה דחוייה היא בצבור . והטעם הנכון דלמה טומאה דחוייה וכן בשבת לחולה ולקרבן צבור הותרה . אך הענין הוא מה דאפשר לקיים זה בחול ואין לו שייכות לשבת דוקא רק ע"ד מקרה והזדמנות הוי שאירע כן בשבת וכן שאירע כן בטומאה זה הוי רק דחויה ולא הותרה דהרי טומאה אפשר הוא שלא יהיה טמא וכן חולה אפשר שלא יהיה מסוכן בשבת לכן אם אירע טומאה או חולה בשבת הוי רק דחויה. אבל קרבנות צבור יש קרבנות דשייכין רק בשבת או דהחיוב בכל יום ושבת בכלל זה כיון דכתיב תמיד ומוכרח להיות בשבת ג"כ בזה הוה הותרה · וא"כ מילה כיון דאפשר שלא יזדמן מילה בשבת הוי רק דחויה [אמר בן המחבר כוון רבינו לדעת קדוש ד' הרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם ועיין בס' עפ"ח להגאון מלייפניק ז"ל האו"ח מ"ש בזה] ובזה יהיה אתי שפיר לשון הרמב"ם הנ"ל כיון דבזבחים פ"ב דף ל"ב מסיק רבא דהואיל ואדחי אדחי אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי לא אמרינן וא"כ ה"נ ניהו דהואיל ואדחי אדחי לא אמרינן רק בחד מעשה ולא בב' מעשים מכל מקום היינו לכתחלה אבל לענין דיעבד ובפרט בטעה בדבר מצוה ועשה מצוה שפיר אמרינן דהואיל ואדחי אדחי לאיסור זה ופטור מחטאת [ועיין כעין ראיה לזה במס' פסחים דף צ"ח ע"ב גבי דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל דמשמע שם אף דלכתחלה לא מהני לומר כיון דאדחי אדחי בב' מקומות מ"מ בדיעבד פטורין וא"כ י"ל ה"ה בזה ודו"ק] ומיושב קושית

מחצית השקל

מדקאמר משום סכנת ולד משמע דאפי' ל"ל לדידה מחללין . והיינו דגרסי' בשלהי פרק קמא דערכין אר"כ א"ש האשה היושבת ע"ה כו' ואע"ג דתנן האשה המקשה לילד מביאין סכין ומחתכים אותו אבר אבר כו' אלמא דלית ביה משום הצלת נפשות ותנן נמי גבי תינוק בן יום א' ההורגו חייב אבל עובר לא כו' אפ"ה לענין שמירת מצות אמרה תורה חלל עליו שבת א' שמא ישמור שבתות הרבה כו' ואיכא מ"ד אין מחללים משום כפלים אלא עובר שהריחה חששה דמיתה דידה היא כו' וטעמ' דיושבת על המשבר טעמי' אחריני הוה כיון שמתה ה"ה כילוד לא כירך אמו ולא בדידה תלי' אלא חי הוא ודלת ננעלה בפניו אלא דלא ה"ל חזקה דחיות עכ"ל הרמב"ן שהביא הר"ן משמע דלהרמב"ן כו' היינו איכ' מאן דאמר שהביא הרמב"ן דתחלת דברי הרמב"ן הם לפי דברי בה"ג דהא מייתי ראיה מדמותר להרגו. ר"ל דהא ממה דמותר להרגו לעובר הקשה תחלה לבה"ג כנ"ל וכתב לחלק כנ"ל. וא"כ האי איכא מ"ד שחולק על בה"ג וס"ל דאין מחללים משום כפלים ע"כ טעמא דידי' מלד קו' רמב"ן מדמותר להרגו. ולכן אין ראוי לחלל שבת עבורו א"כ לאותו מ"ד זה תלוי בזה אי מותר להרגו ואין חייבים על הריגתו אז אין מחללים עבורו שבת א"כ אי לא ידעי' שכלו ל"ח ניהו דאין הורגים אותו לכתחלה באין צורך שמא בן קיימא אבל עכ"פ אם כבר הורגו אינו נהרג עליו מספק וא"כ בספק כהאי אין מחללים עליו א"ה. דהא גם ממה שאינו נהרג על העובר הקשה תחלה על בה"ג מדתנן תינוק בן יום א' ההורגו חייב על עובר לא א"כ זהו ודאי גם טעם איכא מ"ד דאין מחללים על כפלי' היא מדאין חייבים על הריגתו א"כ אם אינו ידוע שכלו ל"ח דמספקא אין חייבים על הריגתו ה"ה דאין מחללים עליו א"ה ועי"כ צ"ל האי דיושבת ע"ה דמחללים מיירי בדידעי' דכלו ל"ח: ע"ש בספר תה"א לא ראיתיו מימי ולא ידעתי מ"ש שם: והכא כיון דאיכ' כו' נלע"ד דזה קאי לדעת בה"ג . דס"ל דעל כפלים מחללים ואינו דומה להריגתו כמ"ש הרמב"ן א"כ לדידי' תיקשי הא דספק בן ז' או בן ח' דאין מחללים עליו א"ה והוא ברייתא ערוכה בשבת דף קל"ה ע"ז כ' מ"א דל"ל דשאני הכא דאיכא ריעות' (דלא כהבנת ס' ת"ש) והא דכתב דלהרמב"ן היינו האיכ' מ"ד כו' האי דיושבת ע"ה ע"כ מיירי בדידעי' שכלו ל"ח הא דהולרך הרמב"ן לו' הטעם כיון שמתה האם ה"ה כילוד כו' אפשר דס"ל באשה המקשה לילד אפי' ידעו דכלו ל"ח מ"מ מחתכים העובר אבר אבר : (ס"ק יז) להוציא כו' מ"ד אמפיס מורסא כו' ולהרא"ש ודעימיה דס"ל במלאכה שאל"ל פטור וליכא הכא כ"א איסור דרבנן שפי' י"ל דבמקום צערא ל"ג כמו במפיס מורס' אבל להרמב"ם דס"ל מלאכה שאל"ל חייב ניהו דמפיס מורס' פסק דמותר היינו כמ"ש המ"מ הביאו מ"א בסי' שכ"ח ס"ק ל"ג כיון דהרמב"ם ס"ל הטעם במפיס מורס' לעשות לה פתח חייב משום מכה בפטיש דלא כרש"י שכתב דחייב משום בונה לכן אם כוונתו להוציא לחה אינו בכלל מכה בפטיש וא"א לבא לידי כך א"כ הכא בחולב דהאיסור משום סחיטה ניהו דהוי מלאכה שאל"ל מ"מ לרמב"ם דס"ל דחייב עלי' למה הותר במקום צער וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש הרב"י בשם המרדכי דלא הותר לה לחלוב כ"א ע"ג קרקע ולא לתוך כלי · וא"כ א"ש דהוי מפקה ההולך לאיבוד דליכא ביה איסור תורה (ואפי' אי אית ביה איסור דרבנן הביא מ"א בסי' ש"ך ס"ק כ"ג מחלוקת המ"מ והר"ן ע"ש) אבל הרב"י כ' וז"ל הרמב"ם אע"פ שפסק מלאכה שאל"ל חייב פסק להאי דמפיס מורס' וטען ס"ה דברי' יודא (דס"ל מלאכה שאל"ל חייב) כמי אתי וא"כ גם בזה יסבור דיכולה היא בעצמה להוציא החלב בידה מ"ד אמפיס מורס' כו' עכ"ל הרב"י ובאמת אינו דומה לרמב"ם למפיס מורס' כנ"ל עכת"ד ס' ת"ש ועי"ל סי' ש"ך ס"ק ל"ג במ"ש מ"א אי נמי הוי דבר שאינו מתכוין דנראה דזה טעם אחר ע"ש וי"ל קצת : (ס"ק יט) שלא כו' ליישר אבריו כולי ליישב אבריו לא ידעתי לחלק ואפשר דליישר היינו שכבר נתעקמו אבריו אפ"ה שרי ליישרן וליישב היינו שעדיין לא נתעקמו אלא נתפרקו שרי ליישבן אבל אם נתעקמו אפשר אסור ליישרן : אסור . דלא הוי כמאכילו דהא אין כורכים אותו בחול : שייך לסעיף ג' נקראת יולדת כו' כתב הט"ז היינו דוקא בדברים שאפשר לעשותן כאן בלי עיכוב אבל לענין קריאת חכמה כו' משעה שמרגשת קצת אפי' בספק מותר בקריאתי' כנ"ל מסברא ואין צריך לראיה עכ"ל :

ה ז אנדרוגינוס ונולד ב (א) ב] בין השמשות ג ונולד (ב) כשהוא מהול ח ויוצא (° דופן ועכו"ם שילדה ואח"כ נתגיירה ומי שיש לו ד שתי ערלות אין מילתן דוחה שבת:

ו ט מכשירי מילה שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת י לפיכך אם לא הביא ה (ג) איזמל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת אפי' במקום שאין בו אלא איסור דרבנן שהעמידו חכמים דבריהם כ במקום כרת ל ולומר לעכו"ם לעשותה אם היא דבר שאם עשהו ישראל אין בו איסור אלא מדרבנן (ד) אומר ג] לעכו"ם ועושהו ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשות מן התורה לא יאמר לעכו"ם לעשותו (ועיין לעיל סי' ש"ז) :

ז מ ° לא היה לו כמון שחוק מע"ש לא ישחקנו אלא לועס בשיניו אם לא עירב מאתמול יין ושמן ליתן עליהם נ לא (ה) יערבם היום אלא יתן כל א' לבדו :

ח י אין עושין לה ז חלוק אלא כורך עליה סמרטוט ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול ומביא דרך ח חצר אחרת אפי' לא נשתתפו יחד :

ט ס בזמן חכמי הגמ' אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין היה מסוכן לפיכך נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת והאידנא לא נהגו ברחיצה כלל ודינו לרחוץ בשבת אם רצו כדין רחיצת כל אדם :

הגה ט ובמדינות אלו נוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת וכן אם היה יום ג' למילתו בשבת ורואים שיש צורך לרחצו מכינים חמין מבעוד יום (ו) ורוחצים אותו בשבת וכל זה מן

ב בין השמשות. כתב ב"ח וכ"ד ס' רס"ו כתבתי דאם נולד שעה אחד מכ"ד קודם יציאת ג' כוכבים בינונים ימול ביום ו' ולאחר מכאן ספקא הוי ונמול ביו' א' ואע"ג דבסי' רס"א כתבתי דיש להחמיר לקבל שבת מסוף שעה כ"ב לענין מילה אינו כן עכ"ל הב"ח ול"ע דהוא בעצמו פסק בי"ד ג' רביעי מיל קודם ל"ה הוי ב"ה וידוע דהם פחות מרביעית שעה כמ"ש סי' תנ"ט ואפשר ששגג לפום ריהטא וסבר שהוא ג' מיל והעיקר כמ"ש סי' רס"ו ס"ט בי"ד דמשתשקע החמה הוי ספק והיינו סוף השקיעה והוא ג' רביעי מיל כמש"ל סימן רס"א והוא לערך רביעית שעה קודם ל"ה ואם נולד קודם לכן מוהלין ביום ו' דהא אפי' לענין מלאכה דהוי איסור סקילה פסקינן הכי כמש"ל וכ"פ בס' מ"כ במ"ה מ"ב פ"ה וכ"כ רדב"ז ח"א רפ"ב ואם נולד בשבת שעה רביעית קודם הנ"ל כתב דנ"ל נהלכה למולו בשבת אבל לא למעשה אא"כ יסכימו בזה רוב חכמי ישראל כי איני רוצה לסמוך על דעתי בענין חילול שבת החמורה ומשמע מדבריו דספק שלו לפי שנהגו כל ישראל במקומו לקבל שבת משתשקע החמה א"כ ה"ה לענין מ"ש אבל במדינתינו לפעמים אין מקבלין שבת עד סמוך לרביעית שעה לל"ה כמ"ש סי' רס"א א"כ ה"ה לענין מילה יש לסמוך ע"ז למולו בשבת דהא כל גדולי הפוסקים סוברין כן: ג ונולד כשהוא מהול. מ"כ צ"ע למה לא נהגו עתה לראות אחר זה ונ"ל כמ"ש הב"ח בי"ד ס' רס"ד דצריך שירא' מהול אפי' שלא בשעת קישוי ע"ש וה"נ אם לא נרא' מהול שלא בשעת קישוי מוהלין בשב' עכ"ל ול"ע אם יש לסמוך ע"ז לחלל שבת החמור : ד שתי ערלות. ב' עורות וצע"ג (רש"י ורמב"ם) : ה איזמל מע"ש כו'. °ע' ר"מ אלשקר סי' ל"ו ת"ד סי' פ"ח וקע"א ורד"ך בב"ק ח"ב ע' סי' שכ"ו וש"ס תקי"א ס"ב כתו' בי"ד ס' רס"ו דמות' לטלטל הסכין לאחר המילה וכו' והוא מרי"ו כ"א ח"ב וז"ל מותר לטלטל הסכין להחזירו לאחר המילה דמאחר שטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאיזו מקו' שירצ' וכ"כ הרמב"ן עכ"ל. °)כוונתו דקי"ל דכל מוקצ' שהוא בידו מטלטלו לאיזו מקום שירצה וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג אבל לאחר שהניחו מידו אסור לטלטלו כמ"ש רסי' ש"ח וכ"כ מהרי"ל וכ"כ רש"ל בתשובה וכיש"ש בב"ק פ"ג בשם מהר"א מפראג אלא שהוא חולק עליו וסובר דאין מוקצה לחצי שבת ע"ש ול"נ להחמיר וכ"מ בסי' תל"ט דהא עלי הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כדאי' בגמ' דף קכ"ג ומותר לטלטלו לקלב עליו בשר לצורך י"ט ואח"כ אסור לטלטלו ה"נ ל"ש וכ"מ ממ"ש סס"י תרכ"א בשם הירוש' והא דקי"ל דאין מוקצה לחצי שבת היינו בדברים שאסורים מחמת שהקצה אותם מדעתו אמרינן כיון שהיה דעתו עליהם ב"ה שרי היכא דהדר ואחזו כמ"ש סי' ש"י אבל הכא לאחר שמל בו חזר לאיסורו דמוקצה מחמת חסרון כיס הוא והוי כפירות שהיו ראוין ב"ה ועכשיו אינם ראוי' דאסור לטלטל' ה"נ כן וכן כלי שמלאכתו לאיסו' שנשתמש בו היתר אסו' אח"כ לטלטל' מחמה לצל מהאי טעמא דיש לו דין כלי שמלאכתו לאיסור. וכן משמע בהדיא ממ"ש סי' תקכ"ו ס"ו °) בשם הרמב"ן ה"נ אע"פ שנשתמש בו להיתר מ"מ ה"ל דין כלי שמוקצ' מחמת חסרון כיס . וכ' המבי"ט ח"ב סימן פ"ט מי שרחץ הסכין אחר המילה איכא איסורא כיון שאינו לצורך שבת (ע' סי' שכ"ג ס"ו) אבל מוקצה ליכא כיון שעודו בידו עכ"ל לכ"ש להחמי' שלא יניחנו מידו עד שיוליכנו לביתו להצניעו. כ' ב"י אסור להוצי' התינוק מביתו לחצר אל האזמל ועסי' ש"ח שמ"א דע"י עכו"ם שרי כיון דליכא ר"ה . ופשוט דאסור להביא התינוק לבהכ"נ דרך חצר שאינו מעורבת אפי' ע"י עכו"ם דהא יכולין למולו בביתו . והרבה פעמים מלין בבית כשיש צינה (ע' סי' תרכ"א ס"ב) וע' סי' רע"ו ס"ב דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא : ונ"ל דבמילה יש לסמוך עליהו אם א"א בע"א : ו לא יערבם. כתב ב"י דלשאר חולים נמי אסור לערב ע"ש: ז חלוק: כעין כיס דחוק שעושים ומכסים ראש הגיד עד העטרה וקושר שם שלא יחזיר העור לכסות הגיד: ח חצר אחרת. אבל דרך ר"ה אסור עסי' ש"ח:ט ובמדינות אלו וכו'. ובאגודה פ' הדר כתב שנוהגין להטמין חמין לרחצו ולא ישרו סדין הוי כבוס או יש' עכו"ם

ז שם קל"ה ברייתא וכת"ק ח שם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים לחומרא (°פירוש הולד היוצא מהבטן שפתחו בטנה רש"י) ט שם קל"ו משנה וכר"ע י שם בגמרא כ הרי"ף והרא"ש שם ל הרמב"ם בפ"ב מהלכות מילה מ שם קל"ג משנה נ שם במשנה ס דברי

נתיב חיים

של"א מ"א ס"ק ה'. °) כוונתו דקיי"ל. כ"כ ול"ע דאם כוונתו כפירושו אין שייך זה נתינת טעם דמאחר שטלטל בהיתר אף כי טלטל באיסור בעוד המוקצה בידו יטלטלו לאיזו מקום שירצה ע"כ נראה דה"פ דמאחר שטלטול הכלי בהיתר לצורך מצות מילה שדוחה שבת מחזירו כדתנן בעירובין דף מ"ה כל היוצאין להציל נתנו להם רשות לחלל שבת חוזרין למקומן הראשון והא דאמרינן התם שהיו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה היינו טעמא דלפעמים יש רה"ר וחייב חטאת . משא"כ באיסור מוקצה כל עת שיש בידו מותר להחזירו לאיזה מקום שירצה אולם אם הניח פעם א' בבה"כ במקום משומר אז אין רשאי לטלטלו וכן הסכים רמ"א בי"ד סימן רס"ו וט"ז וש"ך ומהרש"ל בתשו' ובפ' אין לדין סימן ט"ז וכן עמא דבר : שם °) בשם הרמב"ן. כ"כ ע"ש במ"א יעו"ש ואיתי שהביא ב"י שם בשם הרמב"ן טעם שלא יגנבו גבי כלי צרכי קבורה מהאי טעם איזמל ג"כ מותר :

אשל אברהם

נשה אפי' הכי מילת בנו דוחה שבת ת' ז"א סי' כ"ט : ב] ביה"ש . ע' באר הטיב ס"ק א' וע' בתוס' בי"ד קי"ד :

ג] לעכו"ם . ומה"ט התיר בה' בית

הגהות רעק"א

אינו נוגע כלל להרמב"ן דמחלק רק דעובר לא מקרי נפש מדברי להורגו מש"ה אין מתירים איסור בשביל עובר אבל יושבת על המשבר דכמונח בקופסא הוא ומקרי נפש אלא דהוא ס' נפל י"ל דמספק מחללים שבת כמו כל ס' פקוח נפש : סי' שלא סעיף י' אדם שלא מל מעולם מסתפקנא אם גם ביו"ט הדין כן או ביו"ט שרי . דמקור הדין דלמד כן מסוגי' דבילה מפני שצריך לבדקן ולכאורה למה דפסקי' סי' תל"ח ס"ח איבעי' דעוף בנדרים לקולא וממילא הטעם דלכון

שערי תשובה

סי' שלא (ו) ורוחצים · עבה"ט ועיין בכנסת יחזקאל סי' ט"ז בענין נשפכו המים ולפ"ד הרופאים צריך לרחוץ התינוק פשוט שיש להתיר ע"י עכו"ם ובלא אמירת רופאים כתבו שאם העכו"ם

באר היטב

שלא (א) בין השמשות . עמ"א שהעלה דאם נולד רביע שעה קודם לצאת הכוכבים הוי ספק ואם נולד קודם לכן מוהלין ביום ו' · ואם נולד בשבת רביעית שעה קודם הלילה מוהלין בשבת ע"ש ובהרדב"ז סי' רפ"ב כתב תינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים אם הדבר ספק אם נולד קודם הסוף שקיע' או אחר סוף השקיעה וקודם שנראו ג' כוכבים כיון דאיכא תלתא ספיקא ידח' לספירי ע"ש ועיין בסוף ספר דרכי נועם קונטרס גדול ממלחמות מלוה בכל פרטי דינים וחלוקים רבים באורך . ועיין בשו"ת הב"ח סי' קנ"ד . ומהרמ"ש סי' מ"א : (ב) כשהוא מהול . צ"ע למה לא נהגו עתה לראות אחר זה . ונ"ל כמ"ש הב"ח ביו"ד סי' רס"ד דצריך שירא' מהול אפילו שלא בשעת קישוי ע"ש . וה"נ אם לא נרא' מהול שלא בשעת קישוי מוהלין בשבת . ול"ע אם יש לסמוך ע"ז לחלל שבת החמור מ"א . (ועיין בש"ך ליו"ד ס"ס רס"ד ועיין יו"ד סי' רס"ג דאם יש ערלה כבושה פי' העור נדבק מאד בבשר דוחה שבת ובתשובת מבי"ט ח"א סי' פ"ט כ' דאם יש בו ציצין המעכבין המילה דוחה . ובאגודה פ' ר"א דמיל' כ' נולד מהול בשבת טוב כמולו ביום שלאחריו ע"כ משמע דס"ל דלא הוי איסור' כשמל בשבת אך צ"ע דהא ש"ס ערוכה בשבת קל"ה שאין דוחה שבת ודוחק גדול לפרש האגודה בענין אחר ע"ש ורי"ף מסופק בו וכ"כ מהרי"ל עיין בס' אליהו רבה) : (ג) איזמל . עמ"ש בסי' ש"י ס"ג אם יש לטלטל האיזמל לאחר המיל' ועיין מ"א : (ד) אומר לעכו"ם . עסי' רס"ו ס"ו מ"ש מדין הוצאת התינוק ועמ"א : (ה) לא יערבם . כתב הב"י דלשאר חולים נמי אסור לערב ע"ש : (ו) ורוחצים . ולא ישרו סדין דהוה כיבוס או ישים עכו"ם הסדין תוך המים ואם נשפך החמין יאמר לעכו"ם להביא מים שהוחמו בשביל עכו"ם ולא יאמר לעכו"ם להחם בשבילו כתב בי"ד ססי' רס"ו

ביאור הגר"א

זגמרו היינו בודאי בן ח' אבל בספק כ' דה"ל וע"ש בתו' דשבת ד"ה מיהל . וא"ת היכי פשיט כו' וי"ל דא"כ הל"ל כו' ומדקנו ובב"ג ש"מ דבשתם כו' : ס"ה ונולד כשהוא מהול . כרבה שם דאמר חיישינן כו' דהל' כרבה נגד רב יוסף : ויוצא דופן ונכרית כו' ומי כו' . דמספקא לן כמאן משום דרב אסי דלא כת"ק ומספקא לן אי שמיע ליה וס"ל דלא כת"ק או לא שמיע ליה הברייתא ואי הוה שמיע כו' : ס"ו לפיכך . שם במתני' : אפי' במקום . גמ' שם ב' כשם כו' וכ"מ אף לר"א בכלים ששבתו בבית ע' רי"ף שם : שהעמידו . רש"י שם וגמ' פסחים ל"ב א' : ולומר לא"י . עירובין ס"ז ס"ח וע' רי"ף ורא"ש בשבת שם : ס"ט לפני המילה ולאחר המילה וביום . שבת קל"ד ב' במתני' וכמ"ש שם בגמ' הלכה כראב"ע

חכמת שלמה

הלה"מ מה דהקשה על הרמב"ם דדבריו סתרי אהדדי מקרבנות ולפמ"ש דבקרבנות כיון דקרבנות הותרה בצבור וכיון דאישתרי אישתרי לא אמרינן אפילו בהד מעשה ממילא מכל שכן בב' לא אמרינן כיון דאישת"י אישתרי לכך אינו פטור מכח טעה בדבר מצוה ועשה מצוה אבל במילה כיון דדחוייה היא שבת אצלו ואם הוי הד מעשה הוי מותר אפילו לכתחלה לומר כיון דאידחי אידחי לכך ניהו דהוי ב' מעשים וקא אמרינן כן לכתחלה מ"מ מהני זה בדיעבד לפטרו מחטאת והש"ס דפריך מתינוקות אאימורים ומשני בע"א היינו דאזיל לשיטת המ"ד דטומאה הותרה בציבור ולדידיה גם שבת הותרה ולכך אין הילוק בין מילה לקרבנות או דאזיל לדעת אביי בזבחים דף ל"ב דס"ל כיון דאשתרי אשתרי אמרינן טפי וא"כ פריך מכח ק"ו דאימורים לכך מוכרח לחלק בין קדם ומל וכו' . אבל לדידן דקיי"ל טומאה דחויה בציבור ושבת נמי דחויה אצל חולה וממילא מילה נמי דחויה בלא"ה לא דמי כלל מיהו לאימורים גם קי"ל כרבא דהואיל ואדחי אדחי אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי לא אמרינן לכך לא דמי כלל אהדדי ומיושב קושית הלח"מ הנ"ל · לכך דייק הרמב"ם כיון דאיכא תרתי למעליותא דיש לו רשות למול בשבת וגם שבת דחויה היא אצלו ולא הותרה וגם מצוה עשה לכך פטור בכל ענין ודו"ק היטב . כן נראה לי נכון כוונת הרמב"ם לפי שעה זו אולי יזכני ד' בזמן אחר לבאר יותר בזה ואני תפלתי שגורה בפי להיות אמרינו לרצון לפני אדון כל ולא יהיה יגיעי לריק ח"ו אמן : **שם** סעיף ו' מכשירי מילה שאפשר לעשותן מע"ש אין דוחין את השבת וכו' . נ"ב עיין במג"א סק"ה מ"ש וכ"מ ממ"ש בסימן תרנ"א בשם הירושלמי

מחצית השקל

סי' שלא (ס"ק ב) ב"ה כו' וידוע דהיא פחות מרביעית שעה כמ"ש סי' תנ"ט דשיעור מיל הוא רביעית שעה וחלק עשרים משעה . והיא לערך רביעית שעה : והב"ח גופי' בתשו' סי' קנ"ד כ' שליש שעה ואפשר ס"ל כמ"ד שיעור מיל הוא שני חומשי שעה א"כ ג' רביע מיל הוא קרוב לשליש שעה: דהא אפי' לענין מלאכה כו' ר"ל דהא מותר בע"ש לעשות מלאכה עד זמן ג' רביע מיל קודם הלילה רק שיוסיף זמן מעט משום תוס' שבת כמ"ש לעיל סי' רס"א כ"ש לענין מילה שיהיה נקרא יום עד זמן ההיא : לקבל שבת משתשקע כו' א"כ ה"ה לענין מ"ש. ר"ל כיון דבע"ש מקבלים שבת משתשקע החמ' אע"ג דאין כוונתם רק משום תוס' שבת ולא שחשבוהו ללילה מ"מ נראה דגבייהו הוי לילה א"כ ה"ה במ"ש ר"ל אע"ג דבמ"ש אין מתפללים כ"א בלילה ממש וגם אסורים במלאכה עד ל"ה מ"מ אולי לענין מילה יש להשבו לילה להחמיר : ועיין בש"ך י"ד ר"ס קנ"ו דאינו תלוי כלל בקבלת שבת ועיין בש"ע ה"ס רס"ב : (ס"ק ג) ונולד כו' לראות אח"ז שמא יהיה נראה מהול אחר קישוי וא"כ אע"ג שעת' בלי קישוי אינו נראה מהול מ"מ נולד מהול מקרי ואסור למולו בשבת : (ס"ק ד') שתי ערלות ב' עורות זה על גב זה. ראיתי בתשובת פנים מאירות ח"ב ס"ס ל"א וז"ל באתי להזכיר מה דכתב בש"ע א"ח סי' של"א מי שי"ל שני ערלות אין מילתן דוחה שבת. וכ' מ"א פי' ב' עורות זה ע"ג זה רש"י ורמב"ם והעולם נכשלים בזה וראוי להזהיר למוהל כשרואים שני עורות זה ע"ג זה שלא יפרעו עור בשבת וימתינו עד אחר השבת דאין כאן סכנה כלל אם לא יפרע עד אחר השבת עכ"ל . משמע מדבריו שהבין דב' עורות הנזכר ר"ל עורות הפריעה ומ"ש ימתינו עד אחר השבת כו' משמע שכוונתו שיפרעו ביום א' דבמוצאי שבת א"א דהא קי"ל אפי' מילה שלא בזמנה צריך להיות דוקא ביום וכיון דעור הפריעה היא דקה ואם ימתינו כל כך היא נדבקת מאד בהגיד ואי אפשר לפורעו ואפשר להבי' התינוק לידי סכנה ויהיה התינוק נשאר ערל כל ימיו: ויותר נראה לפי עניות דעתי שר"ל שני עורות עליונים שהן נקראים סתם עור אבל מה שפורעי' במקומות רבים נקראו קרום (גם לפעמים קורין אותו עור) ולא תקשה לך איך נידע זה שיש תחת עור עליונה עוד עור אחרת י"ל משכחת לה שי"ל עור א' המכסה כל הגיד ואין לו בו כ"א נקב קטן שממנו יוצא השתן כדרך ערלת כל התינוקות ועוד י"ל ערלה אחרת ע"ג והיא פתוחה למעלה הרבה וכן מצינו בתינוקות שאין להם כ"א עור א' אך אותו העור פתוחה למעלה הרבה במקום יציאת השתן בראש הגיד ותחת אותו העור הגיד נראה מהול אבל זה שיש להם שני ערלות היינו שיש להם ערלה א' כדרך כל התינוקות סתומה ואיננה פתוחה כ"א במקום יציאת השתן וע"ג עוד עור שמכסה הגיד רק בראש הגיד במקום יציאת השתן היא פתוחה הרבה עי"ז רואים שיש שני עורות שצריך לחתוך שתיהן : (ס"ק ה) אזמל כו' והוא מרי"ו כו' ר"ל דרמ"א שם בי"ד הבין כן מדברי רי"ו דאיזמל לאחר המילה מותר לטלטלו אבל מ"א הביא ל' רי"ו ומפרש דברי רי"ו באופן אחר. אלא שהוא חולק כו' ר"ל ניהו דגם מהרש"ל פי' כן לדברי רי"ו כמ"ש מ"א מ"מ חולק על רי"ו גופי' ומתיר לטלטלו אפי' הניחו מידו : ואין מוקצה לח"ש ר"ל כיון דבין השמשות לא היה מוקצה דהא היה צריך לו למול אע"ג דעכשיו שכבר מל אין לו בו צורך לית ביה משום מוקצה כיון דבמקצת שבת היה ראוי קודם המילה : ול"נ להחמיר כו' דאין זה ענין לאין מוקצה לח"ש וכמו שמבאר מ"א אח"ז סי' תרכ"א בשם הירוש' דלאחר שבירך על הלולב ויצא בו ואח"ז הניחו לארץ אסור לטלטלו משום מוקצה אלמא דכה"ג אינו בגדר אין מוקצה לח"ש : והא דקי"ל כו' היכי דהדר ואחזי כמ"ש ס' ש"י ר"ל תאנים שהיו ב"ה לחים והיו ראוים לאכילה אח"ז התחילו להתיבש ואז מסריחים ואין ראוים לאכילה אח"ז נתיבשו לגמרי ושוב ראוים לאכילה כהאי גוונא אמרי' אין מוקצה לח"ש כיון דאין הקצאתן כ"א משום דאין ראוים לאכילה הא השתא ראוים בשלמא אי לא היו ראוים בין השמשות גם עכשיו דראוי' הוי מוקצה כיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא אבל כיון דהוי ראוים ב"ה א"א לומר בו דין מוקצה כ"א משום דבתחלת השבת לא היו ראוים ע"ז אמרו אין מוקצה לח"ש אבל אזמל דהקצאתו משום ח"כ א"כ ניהו דעד אחר המילה לא היה מוקצה מ"מ אח"כ חוזר לאיסורו דגם עכשיו הוא מוקצה מחמת חסרון כיס והוי כפירות שהיו ראוים כו': מחמה לצל דלצורך גופו או מקומו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כמ"ש ר"ס ש"ח . וכ"מ כו' בשם הרמב"ן שהתיר לטלטל כלי קבורה אחר הקבורה דאפשר שיהיו עדיין היום ראוים למת אחר ח"ו אבל לולי זאת היה אסור אע"ג דעד הקבורה הי' מותר לטלטלן וא"כ ה"ה באזמל כיון דאחר המילה יודע שלא יצטרך לו עוד היום אסור לטלטלו . וכ' המבי"ט כו' כיון שעודו בידו מזה מביא מ"א ראיה לדבריו דלא התיר הטלטול כ"א בעודו בידו ולא הניחו לכן יש להחמיר כו' והט"ז בי"ד סי' רס"ו כ' טעם אחר להתיר הטלטול וז"ל דאי היה צריך להשליך האזמל א"כ ויהיה אבוד ודאי ממנע ולא מהיל וזה עדיף טפי מהנך ג' דברים כו' שהתירו סופן משום תחלתן כו' וע"כ נראה דלא התיר הרמב"ן אלא להצניע באותו חדר שמל שם שלא יהיה אבוד . אבל לא למקום אחר כו' כיון שסגי בלא"ה כו' וסיים ואפי' לפני המילה אין לטלטל בחנם כל שא"צ המילה עכ"ל הנה גם הט"ז ע"כ לא אסיק אדעתיה התיר' דמ"א דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו כו' דלסברת מ"א כ"ז שלא הניחו מידו מותר לטלטלו לכל מקום שירצה ולאו דוקא באותו חדר ואם כבר הניחו מידו שוב אסור לטלטלו אפי' להצניעו באותו חדר וא"ל להתיר סופן משום תחלתן דלמא ממנע ולא מהיל כדי שלא יאבד הסכין הא אפשר לו למול ולא להניח האזמל עד שיצניעו אולם במוהל א' שעושה החיתוך וגם הפריעה דע"כ צריך להניח האזמל אחר החיתוך י"ל להתיר משום תחלתן (ואע"ג דאפשר למול ע"י שני מוהלים ובעל החיתוך יאחז האזמל בידו ז"א דודאי עדיף שיעשה הכל מוהל א' דהא לדעת הרב"י סוף הלכות מילה אסור לשני בני אדם למול בשבת ע"ש) וכיון דהותר לו משום תחלתן ליטול שוב האזמל מותר אח"כ בהיותו בידו להביאו לאיזה מקום שירצה וא"ל להצניעו דוקא באותו חדר לדעת מ"א . ובס' א"ר כ' וז"ל ומ"א מתיר כ"ז שהוא בידו כו' ולפ"ז כשיש מוהל א' וע"כ צריך להניח הסכין כדי שיפרע אסור לטלטלו לכן טוב שיתן ליד אדם אחר וכה"ג איתא בירוש' כו' לענין טלטול לולב עכ"ל . והנה הירושלמי אינו ת"י ולא הבנתי דבריו מה יועיל בזה שיתננו לאדם אחר דכמו שאם הניחו מידו אסור לטלטלו לדעת מ"א ה"ה דאסור ליתנו לאדם אחר דדוקי' הוא שכבר הוא בידו מותר לטלטלו וא"ל להשליכו לאדם אחר אבל הנתינה לאדם אחר האיך הותר הא לגבי אחר הוא טלטול חדש ואיך שרי לאחר לטלטל המוקצה . לכן כשיש מוהל א אין להתיר כ"א משום תחלתן כנ"ל א"כ יכול להניחו אחר החיתוך ושוב לטלו כנ"ל : כ' ב"י אסור להוציא התינוק כו' ר"ל ל"מ דאסור להוציא האזמל להביאו אל התינוק אלא אפי' להוציא התינוק דס"ד דלית ביה איסור' דחי נושא את עצמו והטעם דאסור לזה כ' מ"א עיין סי' ש"ח דבקטן כהאי לא אמרי' חי נושא את עצמו . וע"י גוי שרי כיון דליכא ר"ה וה"ל שבות דשבות מ"מ נלע"ד דטוב להביא האזמל אל התינוק דאם יביא התינוק אל האזמל יהיה צריך אחר המילה להתיר שבות דשבות להחזיר התינוק אל האם אז ודאי ליכא למימר חי נושא את עצמו משא"כ כשיביא האזמל אל התינוק יניחנו שם עד אחר השבת : ועיין סי' רע"ו כו' ונ"ל דלענין מילה יש לסמוך עליהם אם אי אפשר בע"א והקשה בספר א"ר וזה לשונו וקשה הא כ' שם דוקא שגופו נהנה ממנו כו' ולפי מ"ש לעיל סי' רע"ו ס"ק ח' לפרש דברי מ"א שכ' זה בשם מ"ב דוקא שגופו כו' אבל כו' שיבנה בה"כ אסור וכ' עליו וכ"מ ס"פ ט"ו דבשבת כו' שהכוונה שכ"מ דהדין דין אמת שאסור לומר לגוי לבנות לו בה"כ משום דהוי שבות רחוקה אבל לא מטעם מ"ב הואיל ואין הגוף נהנה מדלא כתב ועוד טעם אחר כדאי' פרק ט"ו דשבת וא"כ א"ש כאן. כתב הט"ז לעיל סי' רס"ו ס"ק ד' דהמוליכים לתינוק לבה"כ במקום שאסור לטלטל ומוליכים התינוק פחות מד"א דאם אדם א' נושא אותו עד לבה"כ צריך כל פעם בכל פחות מד"א ליסב או לעמוד לפוש (וע' במ"א סי' רס"ו ס"ק ט') אבל אם נעשה ע"י שני ב"א וכ"א מוליכו פחות מד"א א"צ ליסב. עוד כ' דמ"מ ל"מ היתר זה מה שמוציאו מן הבית שהוא רה"י לכרמלית וכן מה שמכניסו מכרמלית לבה"כ דהוי רה"י ולכן צ"ל ההוצא' מן הבית וכן ההכנס' לבה"כ ע"י גוי עכת"ד. ונלע"ד כשהגוי מוציא התינוק מן הבית לא יתננו ישראל לגוי דא"כ עביד ישראל העקירה אלא הגוי בעצמו יטול התינוק ממקום שהוא מונח וכן כשמכניסו לבה"כ יניחנו הגוי על מקום א' ולא יטלנו ישראל מיד גוי דא"כ עביד ישראל ההנחה ולא די כשיעמוד הגוי בבה"כ לפוש ואח"ז יטלנו מידו ישראל מ"מ איכא למגזר שמא יקחנו ישראל מידו קודם שיעמוד לפוש כמ"ש מ"א כה"ג סי' ש"ז ס"ד לענין אגרת שמביא גוי וכ"ז לדעת מ"א בא"א למול תוך הבית אבל באפשר למול תוך הבית צריך למול תוך הבית דשבות דפחות מד"א חמיר משבות אחר ע"ל סי' שמ"ט : (ס"ק ו') לא כו' דלשאר חולי כו' ר"ל דכ' הרב"י דבגמ' משמע דוקא לערבן הרבה אסור אבל לערבן מעט שרי ולמה לא כתבו הפוסקים היתר זה לכן מסיק דעד כאן לא אמר הש"ס דלערב מעט ולא לערבן יפה יפה דמותר אלא לר"מ דס"ל דבשאר חולה כה"ג שרי אבל לדידן דקי"ל כרבנן דר"מ דס"ל דבשאר חולה אפי' לערבו מעט אסור ה"ה במילה : (ס"ק ח) חצר כו' ר"ה אסור וה"ט ניהו דכרכו על אצבעו מ"מ לא הוי דרך מלבוש ממש וניהו דבחצר שלא נשתתפו הותר כיון דליכא רק אסור' דרבנן אבל בר"ה דאיכא' איסור תורה לא. ואולי לדידן דל"ל ר"ה יש להקל. או מ"מ חמיר מחצר שלא נשתתפו : (ס"ק ט) ובמדינות כו' דהוי כיבוס דשריותו זו היא כבוסו כדלעיל סי' ש"ב ס"ט גבי ספינה : דאסור לפרוס בספינה מיום ד' ואילך. דס"ל

הפסח אבל אם רואים שיש לחוש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה בודאי מותר לרחצו ולחלל עליו שבת מידי דהוי אשאר חולי שיש בו סכנה :

י ע אדם י שלא מל מעולם (ז) לא ימול ד] בשבת אבל אם מל כבר פעם אחת מותר למול בשבת ואפילו אם הוא אבי הבן : הגה ועיין עוד דיני מילה טור יורה דעה סי' רס"ז :

שלב שלא לילד הבהמה בשבת · ובו ד' סעיפים :

א א (א) א (א) אין מילדין את הבהמה בשבת :

ב ב אין מפרכין לבהמה גלדי מכה ולא סכין אותה בשמן וה"מ בגמר מכה דליכא אלא משום תענוג אבל בתחלת מכה דאיכא צערא שרי :

ג ג אם אכלה כרשינין הרבה ומצטערת (ב) (ב) יכול להריצה בחצר כדי שתייגע ותתרפא :

ד ד (ג) אם אחזה דם יכול ב להעמידה במים כדי (ג) שתצטנן ה ואם הוא ספק שאם לא יקיז לה דם תמות ג מותר לומר לעכו"ם להקיזה :

שלג שלא לפנות אוצר בשבת · ובו ג' סעיפים :

א א אוצר של תבואה או של כדי יין אע"פ א שמותר להסתפק ממנו (א) אסור ב (א) להתחיל בו ג לפנותו אלא ד לדבר מצוה ג כגון שפינהו להכנסת אורחים או לקבוע בו בית המדרש וכיצד מפנהו אם היה האוצר גדול מפנה ממנה חמשה קופות (שבכל קופה שלש סאים) (הגהות מרדכי ור"ן פרק מפנין) לא היה בו אלא חמשה קופות מפנה מהם ארבעה אבל כולו לא יפנה שמא יבא להשוות גומות :

הגה וכל שבות שהתירו משום צורך מצוה מותר ג"כ ה לצורך אורחים ולא מקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו בביתו או שזימן אורחים שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סי' ע"ג) (ב) אבל (ב) כשזימן חבירו לסעוד אצלו לא מקרי אורחים ואינה סעודת מצוה רק סעודת רשות :

ב ג כשמפנה אלו ארבעה או חמשה קופות לא יחלקם בקופות קטנות להוליכם בהרבה פעמים כדי להקל המשאוי מפני שמרבה בהילוך ואשווא מילתא טפי :

ג ° ד אלו ד' או ה' קופות שמפנה היינו לאורח א' ואם באו לו הרבה מפנה כשיעור הזה לכל אורח ואורח ה ובלבד שלא יפנה א' לכולם דאיכא טירחא יתירא אלא כל א' יפנה לעצמו או אחר יפנה בעדו : הגה חביות של יין ו (ג) שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת אם לא ז (ד) לכבוד אורחים או לצורך מצוה דהוי כמפנה האוצר (א"ז) :

שלד דיני דליקה בשבת . ובו כ"ז סעיפים :

א א נפלה דליקה בשבת אם הוא בלילה קודם סעודה

שלב (א) אין מילדין. הטעם פירש"י דאיכא טירחא יתיר' ובמשנה אמרו אבל מסעדין בי"ט פי' אוחז בולד שלא יפול לארץ. וכתב הרא"ש נסתפק ר"י אם הך מסעדין דוקא בי"ט א"ד אפי' בשבת שרי והא דקתני בי"ט משום רבותא דאין מילדין והטור כ' להתיר אפי' בשבת °) ותמה ב"י עליו כיון דר"י נסתפק ביה ונראה לכאורה דטעם הטור כיון דעכ"פ אין כאן איסור דאורייתא אלא משום טירח' יתירה ובדרבנן אזלי' בספיקו להקל אלא דא"א לומר כן שהרי בפרק מפנין איבעי' דכל אחד מפנ' לנפשי' דלא איפשיט' כ' הרא"ש וכיון דאיסור' הוא עבדיק לחומר' ושם לא הוה אלא משום טירח' ע"כ נראה דבספרו של רבינו הטור לא הי' כתוב כך נסתפק ר"י וראי' ברור' שהרי ברמזי' שאין שם אלא העתק' דברי הרא"ש ולא זכר שם הך ספיק' דר"י אלא ודאי הג"ה הוא בהשר"י ולא מד"ע : (ב) יכול להריצה כו'. דאע"ג דזהו רפוא' וברפואה גזרו משום שחיקת סמנים ברפואת בהמתו אין אדם בהול כ"כ שיבא לשחוק סמנים : (ג) אם אחזה דם כו'. הטעם במרדכי משום דאם לא נתיר לו על ידי עכו"ם יעשה בעצמו כדאיתא פ"ק דחולין לענין בכור לפי זה נ"ל דהך דיכול להריצה שנזכר לפני זה אינו בענין זה שיר' שמא תמות ולפיכך לא התירו שם :

שלג (א) אסור להתחיל בו. אין הטעם משום מוקצה שהרי מותר להסתפק ממנו אלא ודאי דלא אסור משום מוקצ' דקי"ל כר"ש כמ"ש הפוסקי' שמבי' ב"י ולא אסרו אלא בדבר הרשות וע"ל משום טירח' אסרוהו ומלשון זה שכתב הרמב"ם אסור להתחיל משמע לכאורה דאם כבר התחיל קודם שבת מותר לפנות אח"כ אפי' לדבר הרשות וכ"כ ב"י ע"פ מה שבא ליישב מ"ש הרא"ש וז"ל ב"י ובהכי ניחא לי מ"ש עוד הרי"ף ת"ר תבוא' כ"ז שמתחילין בה בע"ש מות' לטלטלה בשבת ואם לאו אסור לטלטל' בשבת. ותמה עליו הרא"ש למה כתב' וכ"ל דלפנותה לדבר הרשות קאמר כו' ולפ"ז נ"ל שכל שהתחיל באוצר מבע"י מותר לפנותו אפי' לדבר הרשו' עכ"ל משמע דלדבר מצוה הותר לד"ה כיון שאין איסור משום מוקצה ותמהתי מאוד על דבריו אלה דהא בגמ' איתא תחלה דר"ש ס"ל לאיסורא ור' אחא מתיר ופרכינן ע"ז כלפי לייא פירש"י היכן פונה הדבר הזה האמור להיפך ר"ש מתיר מוקצה בכ"מ וכאן הוא מחמיר ומשנינן אלא אימ' דר' אחא אוסר ור"ש מתיר הרי לפנינו דעיקר פלוגתא שלהם לענין מוקצה וע"כ הוצרכו להפוך הפלוגתא וה"כ אפי' לדבר מצוה אסור לרב אחא ואי ס"ד דפליגי לענין טירח' בדבר הרשות ואפי' ר"ש דמתיר משום מוקצה יכול להיות שאוסר בדבר הרשות משום טירחא ורב אחא מתיר וזה נראה פשוט. והגב חורפיה דהרב"י לא עיין בזה כראוי ותו דהא דמתיר בדבר הרשות כל שהתחיל מבע"י הוא דבר תמוה מאד דכיון דאסור בדבר הרשות משום טירחא יתירה מה מועיל ההתחלה מבע"י לזה דזה אין שייך אלא לענין מוקצה ותו דהא לרב חסדא מפרשים מאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל משמע דאע"פ שמתחיל מבע"י מפנין לדבר מצוה דוקא ולא לדבר הרשות דמזה ילפי' האיסור פינוי לדבר הרשות ע"כ נראה דודאי לאיסור לדבר הרשות שהוא משום טירח' אסור אפי' בהתחיל מבע"י דחד טעמא הוא ובברייתא דבעי לרב אחא שיתחיל מבע"י היינו מטעם מוקצה דס"ל לרב אחא כר"י ובברייתא קמייתא דאין מתחילין באוצר תחלה אע"פ דנוקמוה בדבר הרשות כמ"ש ב"י בשם רבותיו של הרמב"ן מ"מ לא תידק מינה דאם התחיל מבע"י מותר בדבר הרשות אלא קמ"ל דאפי' התחלה בעלמא אסורה אע"ג דלא מפנה שיעור ד' או ה' קופות וזהו בעצמו כוונת הרמב"ן כאן שכתב אסור להתחיל כו' כ"ז נראה ברור ופשוט לע"ד : (ב) אבל כשזימן חברו כו'. פשוט שאין בכלל זה המזמן חבירו לבוא אצלו לכבוד אורח הבא אצלו שגם חבירו בכלל אורח לענין זה וכ"ש שאר סעודת מצוה :

משום

הסדין ותוך המיסואס נספק החמין יאמר לעכו"ס להביא מים שהוחמו בשביל עכו"ס ולא יאמר לעכו"ס להחם בשבילו. כ' ב"י בי"ד סי' רס"ד בשם רשב"ץ שתינוק שהיה חולה ונתרפא לא ימולו ביום ה' דשמא יצטרכו לחלל שבת ביום ג' כמ"ש סי' רמ"ח גבי ספינה וכתב רמב"ח דלדבריו אף ביום ד' אסור ול"נ דשרי וכן המנהג פשוט בקונסטנטינא אבל ביום ה' וביום ו' נוהגין איסור עכ"ל כ"ה וע' בש"ך ובט"ז שם ול"נ דבזמן הזה שאין רוחצין אותו ליכא למיחש לזה דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת וגם רמב"ח מהסס בדין זה לכן אין להתרשל בדבר מצוה ולא ידעתי למה כתב לדבריו אף ביום ד' אסור דהא כשמלין ביום ד' חל יום רביעי בשבת ליכא למיחש אבל בספינה לעולם איכא למיחש לסכנה : י שלא מל. ונ"ל דה"ה אם מל ולא פרע לעולם אסור לפרוע בשבת וטעם אחד להם:

שלב א אין מילדין. משמע אפי' לסעדה אסור ועסי' תקכ"ג וכ"מ בגמ' דאמר מרחמין על בהמה בי"ט : ב להעמידה במים. דאין אדם בהול כ"כ על רפוא' בהמתו כדי שיבא לידי שחיק' סמני' : ג מותר לומ' לעכו"ס. מתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי למיעבד איסור דאורייתא עסי' רס"ו :

שלג א שמותר להסתפק. שאינו מוקצ': ב להתחיל בו. ואם התחיל לפנות מע"ש משמע דשרי לפנותו בשבת אפי' לדבר הרשות : ג לפנותו. אבל עושה לו שביל ברגליו (מ"מ פכ"ו) ועמ"ש סי' ש"ח ס"ג : ד לדבר מצוה. ומפנה אפי' מגג לגג ובחלונות וסולמות (יש"ש ביצה ב"י ועסי' תקכ"ח) : ה לצורך אורחים. אמרי' בחולין פ"ז סעודת הרשות הוי ורב לא מתהני מסעודת הרשות ופירש"י סעודת הרשו' בת ת"ח לע"ה ע"כ משמע דרב דסי' אורח שם מקרי סעוד' הרשו' עסי' תקס"ח ס"ב וכ"כ בתשובת מהר"מ סי' תר"ה וכשסועד עם אורחי' הוי סעוד' הרשו' רק שבע"ה המזמנס עושה מצוה וכ"ל כאן : ו שהובאו. אפי' מבע"י ואם צריך לשתות ממנו בשבת נמי אסור לפנותו אלא ימשוך שם ממנו ואם א"א בע"א שרי לפורקן כנ"ל עסי' רע"ו ס"ב בהג"ה וסי' של"ה ס"ג : ז לכבוד אורחים. ואם הוא יותר מט"ו סאין אסור כמ"ש ס"א (ד"מ). ע"ו

באר הגולה

עלמו ע מרדכי בפ"ג דחולין בשם רבינו שמחה ותרומת הדשן שם א שבת קכ"ח משנה ב שם כב ברייתא וגמרא ג שם ברייתא כרבי יאשיהו ד דלא כההיא ברייתא שם אלא כר' יאשיהו כרי"ף והרא"ש ה מרדכי שם א לשון רמב"ם דפרק כ"ו מברייתא שבת קכ"ז ב שם קכ"ו משנה וגמרא קכ"ז ג שם קכ"ו בעיא ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לחומרא ד שם בעיא דאפשטא ה שם בעיא ולא איפשטא ו בית יוסף א שבת קי"ז משנה

אשל אברהם

יהודה סי' כ"ח לומר לעכו"ס עם חשיכה לאפות פת ולהורידהו אפילו לא נגמר כמאכל ב"ד קודם שבת וע"ש : ד] בשבת. מילה ביום ב' יו"ט של

נתיב חיים

שלב ט"ז ס"ק א' °) ותמה ב"י עליו. כ"ב ונראה דטעם טור כיון דאיכא הפסד ממון אזלי' בספיקו לקולא:

חתם סופר

סי' של"ג במג"א סק"ה עיין סימן תקס"ח ס"ב.

ביאור הגר"א

וסובר כדעת הרמב"ם דרא"ב"ע דוקא יום שלישי נקט אבל יום שני אין רוחצין : לפני המילה בחמין . וזהו ג"כ דינא דגמ' : אבל אם · שם בין בחמין כו' מפני שסכנה כו' : מידי דהוי . יומא פ"ד ב' מחמין כו' : ס"י אדם כו' . כמ"ש בפ"ד די"ט מפני שצריך לבודקו. מרדכי ס"פ כיסוי הדם סי' תתר"ס : אבל אם כו' . ממש"ש הכא ברעפים חדשים כו' . דוקא חדשים שלא נתבשל מעולם וא"צ לאחזוקי ג"פ ול"ד לשחיטה דבעינן אחזוקי ג"פ. ת"ה סי' רס"ה : ואפי' אם כו' . תה"ד שם דלא כטור"ד סי' רס"ו בשם ראבי"ה דאוסר אם איכא אחר ממ"ש בשבת קל"ג א' ואם איכא אחר כו' אבל הוא חלק עליו וכ' דל"ד לשם דאב מתכוין לקוץ בהרתו משא"כ באחר אבל כאן תרוייהו מכווני לתיקון המילה ועוד דסוגיא דשם לס"ד אבל הא אמרינן שם דאביי גופא סבר דפסיק רישיה כו' ואע"ג דפסיק רישיה דלא ניחא ליה פטור כמש"ש ק"ג א' וע' בתוס' שם ד"ה א"ל כו' מ"מ כאן דחייב משום מקלקל בחבורה אפי' כה"ג חייב דא"ל מלאכת מחשבת כמ"ש תוס' בכתובות ה' ב' בד"ה את"ל כו' ע"ש שהאריך בזה : סי' שלב ס"א אין מילדין · והשמיט דין מסעדין משום שכ' הרא"ש דר"י נסתפק אם קאי איו"ט או אף אשבת וכתבה בי"ע בסי' תקכ"ג ס"ג : ס"ד ואם הוא. כמ"ש בפסחים י"א גבי בכור וה"ה כאן דמתירין שבות :

סי' שלג ס"א אוצר של תבואה. מתני' שם וזמר אולר משום סיפא אסור כו' וכמ"ש למטה:או של. גמ' שם : אע"פ שמותר . שם ת"ר תבואה כו' כר"ש : אסור להתחיל. שם ת"ר אין מתחילין כו'.ומפרש אפי' לר"ש: אלא לדבר . שם ומאי אבל כו' שלא יתחיל כו' ומני ר"י כו' אבל לר"ש שרי וכ' הרי"ף דוקא לדבר מצוה מדקאמר במתני' מפני האורחים כו'ושם בגמ' אר"י גדולה הכנסת כו' מ'דמתני' משום מצוה היא וכ"כ שם הרי"ף ע"ש: כגון מתני': וכיצד כו'.כתירוץ דר"ת שם דסוגיא דשמעתין שכוותיה איבעיא להו כו' איבעי להו כו' וכן בפ"ה די"ט אמרו ד' וה' אין טפי לא: שבכל . ירושלמי והביאו תוס' ד"ה מפנין:אבל כולו לא. כזה פ' כתירוץ דשמואל וכן אמרו בפ"ה די"ט שם התם תנן אבל לא כו' והני תירוצין לא שייכי אהדדי די"ל רישא כזה וסיפא כזה וכמ"ש בי"ע ורב חסדא דאוקים כר' יהודה לטעמיה דס"ל שם קכ"ח א' כר"י אבל אנן דקי"ל כר"ש ל"ל בסיפא כתירוץ דשמואל ועה"ש : וכל שבות. כלמד מהכ"ל וכמ"ש בגמרא שם גדולה כו': אבל כשזימן. ע' גמ' דמ"ק כ"ב ב' וכתוס' שם ד"ה ולשמחה. בירושלמי וז"מ כו' : ס"ב או אחר . ע"ש

באר היטב

משום הרשב"ץ דתינוק שהי' חולה ולא נימול בזמנו ונתרפא לא ימולו ביום ה' דשמא יצטרכו לחלל שבת ביום שלישי למילתו וגם ביום ו' נהגו איסור ע"ש ועיין מש"ס הש"ך והט"ז ועיין בכנה"ג. וכתב המ"א ול"נ דבזמן הזה שאין רוחצין אותו ליכא למיחש לזה דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת לכך אין להתרשל בדבר מצוה ע"ש: (ז) לא ימול. ונ"ל דה"ה אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת וטעם אחד להם מ"א. ועיין בתשובת חות יאיר סימן קנ"ח. מוהל שבא למול בשבת ואמר שכבר מל פעם א' בחול נאמן וא"צ להביא ראיה . נאמן שמואל סי' י"ט. ועיין בי"ד סי' רס"ו שלא ימולו ב' מוהלין מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע ועיין מש"ס הט"ז בס"ק י"א. ונוהגין כפסק הש"ע ועיין דבר שמואל סי' ס"ד :

שלב (א) אין מילדין. אפי' לסעדה אסור מ"א ועיין ט"ז : (ב) יכול . דברפואות בהמה אין אדם בהול שיבא לידי שחיקת סמנים ט"ז : (ג) שתצטנן . עיין ב"ח :

שלג (א) להתחיל . ואם התחיל לפנות מע"ש משמע דשרי לפנותו אפי' לדבר הרשות מ"א . ועיין ט"ז שכרא' שאוסר ע"ש ולדבר מצוה מפנה אפי' מגג לגג ובחלונות ובסולמות ב"י : (ב) כשזימן . וכתב ט"ז פשוט שאין בכלל זה המזמן חבירו לבא אצלו לכבוד אורח הבא אצלו שגם חבירו בכלל אורח לענין זה ע"ש . והמ"א כתב דכשסועד עם אורחים הוי סעודת הרשות רק שבעה"ה המזמינם עושה מצוה ע"ש : (ג) שהובאו . אפי' מבע"י ואם צריך לשתות ממנו בשבת נמי אסור לפנותו אלא ימשוך שם ממנו ואם א"א בענין אחר שרי לפרקו מ"א ועסי' שכ"ה ס"ג : (ד) לכבוד אורחים . ואם הוא יותר מט"ו סאין אסור כמ"ש

שערי תשובה

עשה מעצמו מותר ואם אומר לו לעשות בשביל הקטן יש מחלוקת הפוסקים ע"ש : (ז) לא ימול · עבה"ט ועיין בשבות יעקב ח"ג סי' כ"ה שאם אין מוהל אחר ויודע בעצמו שיכיל למולו שרי ומ"ש בה"ט בשני מוהלים כו' עיין בשאגת ארי' סימן נ"ט שהאריך ודעתו שבשבת אסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגומרו ושבת וי"ט שוים בזה ע"ש ובשו"ת נ"ב מ"ת סי' כ"ב כ' שהו' מחמיר לעצמו וז"ל אינני מקבל להיות מוהל בשבת מחמת שאיני פורע אבל

חכמת שלמה

הירושלמי . הנה כוונתו למ"ש שם בשם הירושלמי דאם הניח הלולב עג"ק אסור לטלטלו ע"ש · ובמחכ"ת נעלם ממנו דברי התוס' בסוף פרק לולב וערבה ד"ה טלטול בעלמא היא שכתבו דאף דחזי למצותו הוי מוקצה כיון דאין לו שם כלי ע"ש וא"כ מוכח דאף אם היה הדין שמותר ליטלו בשבת הוי נחשב מוקצה אף בעודו משתמש בו כיון דאינו כלי רק דפריך הש"ס כיון דטלטול בעלמא היא ראוי שהמצוה ידחה איסור זה וא"כ לק"מ מה שהקשה בסימן תרנ"א דהרי אין מוקצה לחצי שבת דזה לא נאמר רק באם בעודו מותר להשתמש בו אזל וחלף לו המוקצה לגמרי לכך כשחזר המוקצה אין מוקצה לחצי שבת אבל בלולב לא אזיל ליה המוקצה רק אף בהיותו משתמש בו יש לו דין מוקצה וחל עליו מוקצת תמיד [ולכן נראה בלילה או ביום שלא לצורך מצוה אין לטלטלו] רק כל זמן שנוטלו דוחה

הגהות רעק"א

ברעפים משום חשש א"כ ליתא לראיית המרדכי . ולזה י"ל הטעם דפסקי' האיבעי' לקולא ע"כ משום דביו"ט שרי מדאורייתא משום מתוך והוי ס' דרבנן וא"כ י"ל מש"ה גבי מילה בשבת מחמרינן מספיקא דאיבעי' דהוי ס' דאורייתא . וא"כ יש לדון ביו"ט דחבורה לצורך שרי מותר למול דדייכינן האיבעי' לקולא דבלבון רעפים משום חשש נגע בה ופרע דנראה מתוס' מגילה ד' ד"ה ויעבירנה דכתבו וגם אין אדם מל אא"כ בקי וכו' משמע דאין דרך בכך אבל איסורא ליכא וכן בהר"ן פ"ק דערח ליתן טעם במה דל"ג במילה בשבת שמא ילך אצל בקי . משמע לכאורה דלא ס"ל לדינא דהמרדכי וא"כ יש לסמוך על זה ביו"ט דאינו מפורש לאיסור בש"ע :

סי' שלב סעיף ד' מותר לומר לגוי להקיז . והוא מדברי המרדכי מטעם דאי לא שריגא ליה יעשה כן בעצמו דאדם בהול על ממונו וק' לי דמ"ש מדליקה דלא שרי רק לומר כל המכבה אינו מפסיד אבל לא לומר לנכרי שיכבה ואדרבא

מחצית השקל

וס"ל הטעם כאותן הפוסקים שכתב הטעם פן יצטרך לחלל שבת והוי כאלו התנה לחלל שבת. אף ביום ד' אסור כמו בספינה. וע' בש"ך שהוכיח מהמשנה דלא כרשב"ץ וכ' דנרא' עיקר לדינ' דלא כרשב"ץ : ול"נ דבזה"ז ר"ל אפי' לדעת הרשב"ץ מ"מ בזה"ז גם רשב"ץ מודה : ולא ידעתי כו' יום ד' בשבת ול"ל ר"ל דל"ל תו לסכנה ביום ד' דדוקא עד יום ג' למילתו הוא מסוכן. וא"כ כשמלין ביום ד' וחל יום ד' בשבת לא יצטרכו לחלל עליו השבת משא"כ ספינה לעולם איכא סכנה ויש לחוש שיצטרך לחלל שבת. אלא דביום ג' מותר לפרוש דעד יום ד' שייך לשבת שעבר ולא הוי כאלו התנה לחלל שבת ומיום ד' ואילך שייך לשבת הבא' והוה כאלו התנה לחלל שבת וכמו שכתב לעיל סי' רמ"ח : (ס"ק י) שלא מל כו' וטעם א' להם דעדיין אינו בקי באומנות המילה וא"ל שמא יקלקל ויחלל שבת בחנם משא"כ אם מל או פרע פעם א' סגי ולא בעי' שיתחזק ג' פעמים דאי לאו דקים ליה בנפשיה דודאי לא יקלקל לא הוי מחית נפשיה לספיקא דחילול שבת. והא דכתב בש"ע אפי' אבי הבן דס"ד דגביה אבי הבן ודאי דעתו לתקן וגם הוי פ"ר דניחא ליה משא"כ אחר קמ"ל וע"ש :

סי' שלב (ס"ק א) אין כו' לסעד' דהיינו שאוחז הולד שלא יפול לארץ והא מדתנן ס"פ מפנין אין מילדין הבהמ' בי"ט אבל מסעדין וכתב הרא"ש דר"י נסתפק אי האי מסעדים ר"ל אפי בשב' והא דקתני בי"ט משום רבות' דאין מילדין תניא או דבשבת אפי' מסעדים אסור והניח הדבר בספק והטור פסק לקול' ותמ' עליו הרב"י ומדלא כתב פה בש"ע דין מסעדים לא להתיר ולא לאסור כ"א לקמן סי' תקכ"ג לענין י"ט משמע דגם להרב"י מספקא מלתא וא"כ ממילא מספק' אסור אע"ג דהוי ספק דרבנן וכמו שכתב הט"ז ס"ק א' : וכ"מ בגמר' דאמר מרחמים כו' דהאא דתנן אבל מסעדים מייתי הש"ס ברייתי' דתני' כיצד מסעדים אוחז בולד שלא תפול לארץ. אמר רשב"ג נוהגים היינו שהיינו מרחמים על בהמ' טהור' בי"ט עכ"ל הברייתי' (ומרחמים היינו אם רחקי' וולדה מזלפים עליו מי שליית' או ליתן מלח אגרוף מלח ברחמי' כמ"ש לקמן סי' תקכ"ג) והא דנקט גבי מרחמים בי"ט ניהו דהמעש' הי' בי"ט מ"מ מה לו לרשב"ג להזכיר בי"ט . גם מסתמ' גם לפעמים אירע כן בשבת א"ו לדיוק' אתי דוק' בי"ט אבל בשבת אסור דגבי מרחמים ל"ל דנקט י"ט לרבות' כמ"ש ר"י גבי אין מילדי' דהא רשב"ג לא הזכיר שום דבר לאסור אע"כ דמרחמים אסור בשבת וה"ה דאין מסעדין דאסור בשבת דשכיחי תיקוני ולד ועוד כיון דרשב"ג קתני בתר הא דמפרש מסעדים מסתמ' כמו דסיפא דהיינו מרחמים הוא דוק' בי"ט גם רישא דאיירי במסעדים דומי' דסיפ' דוק' בי"ט :

סי' שלג (ס"ק א) שמותר להסתפק שאינו מוקצ' ר"ל לדידן דקי"ל כר"ש דאין מוקצ' אלא בגרוגרת וצמוקים וכדומה כדלעיל סי' ש"י ולכן כאן לא הוי מוקצה אבל לר"י דא"ל מוקצה ודאי דאוצר הוא מוקצה כדאית' בש"ס: (ס"ק ב) להתחיל כו' משמע דשרי . וכן הוכיח הרב"י ע"ש אבל הט"ז תמה כיון דטעם האיסור להתחיל משום טרחה א"כ מה לי אם התחיל מבע"י או לא וע"ש : (ס"ק ג) לפנותו אבל עוש' כו' דהוי טלטול בגופו דעדיף מטלטול מן הצד . ולדעת הרא"ש טלטול בגופו אפי' לצורך דבר האיסור מותר וכמ"ש לעיל סי' ש"א ס"מ: (ס"ק ד) לדבר מצוה ומפנה אפי' כו' ר"ל אע"ג דבי"ט משום פסידא לא הותר בהכי גוונ' אבל משום מצוה מותר אפי' בשבת : (ס"ק ה) לצורך כו' סעודת כו' דאי' התם רב איקלע לבי רב חנן חתני' ולא אכל מסעודתו ואמרו שם הטעם דסעודת הרשות הוי : עסי' תקס"ח ס"ב . כ' מ"א שם ס"ק ה' כמה ענינים מהן נקרא סעודת מצו'. וע' בשו"ת חות יאיר שפרט שם כל מה שנקרא סעודת מצוה וכתב מ"א שם וז"ל איתא סוף ברכות כל הנהני' מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו השכינ' וא"כ משמע דס"ל דהוי ס"מ א"כ גבי רב היכי שייך סעודת הרשות גם בלי ספק בהאי דרב חנן התני' גם ת"ח אחרים היו שם באותו סעוד'.ובתשו' ח"י כ' דמשום שמפלפלים בדברי תורה תוך הסעודה ל"מ סעודת מצוה כ"א דרש' המיוחדת לאותה סעוד': וכן נ"ל כאן. ר"ל דהתיר לפנות לצורך אורחים אע"ג דהסעוד' לא מקרי סעודת מצוה מ"מ הבעה"ב עושי' מצוה והותר לו לבעה"ב לפנות לצורך המצוה. ולשון רמ"א דחוק לפ"ז דמשמע מלשונו [illegible] א' מבני העיר גם כן [illegible] לכבוד האורח: (ס"ק ו) שהובאו אפי' [illegible] סי' שכ"ה: סי' שלד (ס"ק א) [illegible] (ועמ"ש בס"ק ד') ועבדי תקנה [illegible]

ובמסקנ

יכול להציל כדי מזון שלש סעודות הראוי לאדם והראוי לבהמה ובשחרית מזון שתי סעודות ובמנחה מזון סעודה אחת ב ודוקא בני הבית שהדליקה בו לא יצילו יותר (א) משום דאיכא (א) למיחש שמתוך שטרודים בהצלה ישכחו השבת ויכבו אבל בתים הקרובים ויראים שתגיע להם הדליקה יכולים להציל כל מה שירצו: ב ג (ב) א יש מתירים (ב) לטלטל מעות ודברים המוקצים כדי להצילם מפני הדליקה או מאנסים הבאים לגזלם דבמקום פסידא ב אין לחוש לאיסור מוקצה ד ג (ג) ויש אוסרים ואפילו לומר לעכו"ם לטלטל סחורה הנפסדת מחמת גשמים ה יש מי שאוסר (וע"ל סי' ש"ז סעיף י"ט): ג ו ד הציל (ד) פת ה נקיה לא יציל (ג) פת הדראה (פי' פת שניטל הדרה דהיינו פת סובין) אבל (ה) איפכא שרי: ד ז מצילין מיום הכיפורים לשבת (ד) אבל לא ו משבת (ו) ליום הכפורים וי"ט ולא לשבת הבאה

שאין הוא אמה על אמה ברום אמה וג' אצבעות לפי חשבון המקוה:

שלד א יש מתירין. דוקא בבית אחר כמ"ש ס"א (ב"ח): ב אין לחוש. והא דאמרי' שכח הרנקי בחצר אסור לטלטלו אפי' ע"י ככר או תינוק שאני התם דפשע בשכח' וכמ"ש סי' רס"ז רס"ח ועוד דיכול לישב ולשמרו או ליתן לשומר עכו"ם: ג ויש אוסרים. דדוקא למי שהחשיך שרי כדי שלא יבוא לידי איסור דאורייתא כמ"ש רסי' רס"ו משא"כ כאן שירא להוציאו מפניהם ועוד אפי' יוליכנו ליכא איסורא דאורייתא שאין לנו ר"ה בזמן הזה (טור) וא"כ מי שהחשיך נמי אסור בזמן הזה וצ"ע והב"ח הכריע כהמתירין ומ"מ נ"ל דדוק' מפני הלסטי' או מפני הדליקה התירו דהדבר בהול וחיישי' שיבא לידי איסור דאורייתא אבל אם ירדו גשמים על הסחורה המוקצה אסור לכ"ע לטלטל ע"י ישראל וכ"מ סי' ש"ח סל"ז ובגמ' שם גבי ריחי' וכ"מ קצת בר"ן פכ"ד וכ"מ סי' שכ"ח ס"ז דאפי' פירות הראויים אוסרי' לכסות כ"ש פירו' המוקצ'. וכ"מ רפ"ה דביצה דקאמ' ה"ה דאפי' אורחא דליבני ואיידי דקתני רישא פירות הראוים וכו' משמע דרישא דוקא פירות הראוי' שרי ועסי"ש ס"ה אעפ"י שמדברי השואל ברשב"א לא משמע כנ"ל מ"ש עיקר: ד הציל פת. ונ"ל דאפי' הציל הוא פת הרבה רשאים בני ביתו להציל כל א' מזון ג' סעודות דלכל חד התירו להציל ג' סעודות עס"ע וכ"כ הרב"י דאפי' יש לו מה יאכל רשאי להציל: ה נקיה לא יציל כו'. וה"ה בשר ודגים או שאר ב' מינים שיכול לומר במין השני אני חפץ (ס"ג): ו משבת לי"ה. כגון שחל י"ה בא' בשבת דהא לא אכיל עד לאורתא ולאורתא ליטרח ולייתי והתוס' כתבו דלי"ה עצמו להאכיל בניסם נמי אסור

שלד (א) משום דאיכא למיחש כו'. כאן אסרי' ההיתר משום שלא יעשה כיבוי ולעיל סי' ש"א אנו מתירין איסור גבי טלטול המת משום דאי לא שרית ליה איסור טלטול יבא לכבות כיון שבהול על מתו כבר כתבו התוס' בפ' כירה דף מ"ד בזה וז"ל ואף ע"ג דגבי ממון אמרינן איפכא אי שרית ליה אתי לכבויי והיינו משום שאין מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שיהא טרוד להציל ישכח שהיום שבת ויבוא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרי' ליה אתי לכבוי במזיד עכ"ל מבואר כוונת' דבדבר שהוא בהול ביות' חיישינן לכבוי במזיד אי לא נתיר לו איסור קל כההיא דמת אבל במה שאין בהול ביותר אין חיישינן למזיד רק לשמא ישכח שהוא שבת והיינו מחמת טירדא כההיא דדליקה דהכא וע' בסמוך אחר זה: (ב) יש מתירין לטלטל מעות כו'. הוא דעת ס"ה שמביא הטור וס"א הוא הטור החולק עליו וס"ל דלא התירו למי שהחשיך לטלטלו פחות מד"א אלא כדי שלא יבוא לידי איסור דאוריית' כו' לטלטלו בהדיא אבל הכא דליכא למיחש שיבוא לידי איסור גדול מזה שירא להוציא מפניהם כו' ואין מזה תפיסה על בעה"ת דגם כאן יש חשש איסור גדול דשמא יעשה איזה מלאכה דאורייתא להצניע הממון ועוד כ' הטור וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה כ"ז שלא הגיע אצלו. לשון וגם כו' משמע דבתרתי פליגי דהיינו באונסין ס"ל לטור דבכל גווני אסור כיון שאין חשש איסור גדול דאורייתא ובדליקה יש חשש איסור דאורייתא דהיינו שמא יכבה אלא דאין זה אלא בבית שהדליקה בו אז מותר במוקצה אפי' טובא ולא חיישינן שמא ישכח שהוא שבת דיש כאן ב' חששות מתנגדות דיש חשש של מזיד וע"כ צריך להקל ויש חשש שמא ישכח וע"כ צריך להחמיר וטפי מסתבר למיחש למזיד מאחר שהוא בהול הרבה על ממונו יכבה במזיד ממה דניחוש אם יהיה מותר שמא ישכח שהוא שבת מחמת טרד' דהצלה אבל בבתים הסמוכים ודאי חיישינן דשמא ישכח שהוא שבת כיון דליכא חשש אחר כנגדו ונראה שמטעם זה כתב ב"י בשם מהרי"א שדקדק מדברי הר"ן דבעה"ת מתיר אפי' בבית שהדליקה בו והטור לא הקשה עליו אלא לשאר בתים דזה לא דמי למת שיש שם חשש איסור דאורייתא וא"כ הך יש מתירים היינו אפי' לענין דליקה בכל ענין אפי' בבתים סמוכים והי"א אוסרים הוא דעת הטור לאסור בדליקה בבתים הסמוכים אבל בבית שבו הדליקה מותר מטעם דאם נאסר שמא יכבה כמו במת ובאנסים אסור בכל ענין וחילוק זה הוא במוקצים דהם חשובים ובהול עליהם כעל מת דסי' ש"א אבל בדברים המותרים דאין חשובים כ"כ אין חשש מזיד כלל אלא חשש שמא ישכח שהוא שבת וע"כ אסור ביותר מג' סעודות כנלע"ד בזה וכן מבואר בדברי המרדכי שהבאתי סי' זה ס"י ודלא כמ"ש מו"ח ז"ל דליכא לשום אדם דמתיר בבית שבו הדליקה ובדבר המותר וחשוב ואינו מוקצה נראה דלכ"ע מותר אפי' הרבה בבתים הסמוכים ולא בבית הדליקה: (ג) פת הדראה. פי' פת קיבר שניטל הדרה ממנו ואין כאן שייכות ערמה לומר פת הדראה ניחא לי: (ד) אבל לא משבת ליה"כ. כגון שיה"כ חל בא' בשבת דהא לא אכל עד

באר הגולה

ב תוספת ורא"ש והר"ן בשם ר"ת ושאר פוסקים ג תוספות וטור בשם בעל התרומה וכן כ' הר"ן ד טור לדעתו וכן כתב ה"ה בפ"ו בשם רמב"ן ורשב"א ה בית יוסף ממשמעות דברי רשב"א ו שם ברייתא ז שם

אשל אברהם

בגליות בא"י אם נמצא מוהל אורח מא"ל מספקא ליה בתשו' נ"ב סימן ה' אי מותר למול. שאפשר למול על ידי מוהל תושב דהוי חול גבייהו

ביאור הגר"א

רש"י ד"ה רבי בנפשיה כו' וע' תוספות שם ד"ה וליטעמיך. ומחולקין רש"י ותו' שם בזה הסברא ופ' כרש"י וכ"כ הב"ח: **סי' שלד** ס"א ודוקא כו' משום. כמש"ש קי"ז ב': ס"ב יש מתירים. כמש"ש קכ"ג א': וי"א. מדאמרי' שם קט"ז ב' מצילין תיק הספר כו' ואע"פ כו' מ' דבלא"ה אסור ועוד דוקא מצילין אבל לכבות אסור אע"פ שהוא שבות לבד ואף להירוש' שאמרו דלר"ש מותר אף לכבות משום כתבי קודש דאין שבות עומד כו' לא התירו אלא מפני כתבי קודש ואף ע"י נכרי אסור דאמרינן נכרי שבא לכבות כו' ותדע שהרי כשמגיע לחצר החיצונה בשליפי רברבי אמרו שם קכ"ד ב' דאסור אף בהפסד וצ"ל דלא התירו אלא במקום דקרוב לבא לידי איסורא דאורייתא משא"כ שם וכן בכה"ג. ושם קמ"ג ב' בשכח הרנקי כו' לא התירו כו' וס' הראשונה ס"ל דל"ד לשם וע"ש קי"ז א' מי דמי כו' אלא אמר מ"ב ר"א כו' ואפי' לפי ס"ד דוקא משום ס"ת ושם קמ"ב ב' פ"א שכחו כו' רב אשי אמר אפי' כו' וע' בתשובת הרמב"ן סי' ר"ה ע"ש ועמ"א ס"ג א' ב' ג': ואפי' לומר כמש"ש קכ"א א' א"א לו כבה ואע"ג דכיבוי משאצ"ל הוא: ס"ד אבל מיה"כ. מדאמרי' אבל לא משבת ליה"כ וע"כ למוצאי

חתם סופר

נ"ב ע"ש מג"א ס"ק ה' וא"כ צ"ע הא עכ"פ רב ת"ח הוה ועוד אמאי לא אמר שירות ותשבחות במ"ש המג"א לקמן סימן תר"ע ס"ק ד' אלא ע"כ משום הכי פירש"י נישואי בת ת"ח לע"ה היה דגרע טפי אבל סתם סעודה הוה שפיר סעודת מצוה ע"י אורח ת"ח עכ"פ:

באר היטב

ס"א ד"מ. ט"ו שאין הוא אמה על אמה ברום אמה ושלשה אצבעות לפי חשבון המקוה:

שלד (א) למיחש. כאן אסרינן ההיתר משום שלא יעשה כיבוי ולעיל סי' ש"א אנו מתירין איסור גבי טלטול המת משום דאי לא שרית ליה איסור טלטול יבא לכבות כיון שבהול על מתו כבר כתבו התוס' בפרק כירה דף מ"ד ע"ש ועיין ט"ז: (ב) לטלטל. דוקא בבית אחר כמ"ש ס"א ב"ח: (ג) ויש אוסרין. והב"ח הכריע כהמתירין ומ"מ נ"ל דדוק' מפני הדליק' התירו דהדבר בהול וחיישינן שיבוא לידי איסור דאוריית' אבל אם ירדו גשמים על הסחור' המוקצה אסור לכ"ע לטלטל ע"י ישראל וכ"מ סי' ש"ח סל"ז מ"א ע"ש: (ד) פת. נ"ל דאפי' הציל הוא פת הרבה רשאים בני ביתו להציל כל אחד מזון ג' סעודות עכ"ט וכ"כ הרב"י דאפי' יש לו מה יאכל רשאי להציל מ"א: (ה) איפכ'. וה"ה בשר ודגים או שאר ב' מינים שיכול לומר במין השני אני חפץ ס"ג מ"א: (ו) ליום הכפורים. כגון שחל יה"כ באחד בשבת דהא לא אכיל עד לאורתא. ולאורתי ליטרחו ולייתי י"ל דאפ"ג דלא מקלע יה"כ ושבת סמוכים להדדי כתבו דין זה לאשמועינן דאם יה"כ ביום ה'

יד אפרים

מחללים על נפלים להו דוקא נקט נפלים דהא אפי' ידוע שכלו כיון דהאם חי' לית בעובר משום הצלת נפשות דהכתי ירך אמו עיקרי ומ"מ במתה דהוי כילוד אצינן שפיר למימר דאף בס' כלו מחללים ומצאתי בספר דגול מרבבה שהק' כן על המ"א ע"ש בקצרה. וגם מ"ש המג"א והכא כיון דאיכא ריעותא וכו' הוא תמוה וסותר למ"ש בהתחלה דאף בלא ריעותא צריך לידע דוקא אם כלו ואפשר לומר דט"ס במג"א וצ"ל וכ"ש הכא כיון דאיכא ריעותא ויותר נראה שחסר כאן וצ"ל ולדיעה קמייתא שם אף בספק אם כלו מחללים כההיא דסעיף ה' והכא כיון דאיכא כו' אבל מ"מ אכתי לא מתורצא מ"ש דהא מייתי ראיה מדמותר להורגו דאין מזה ראיה כלל דצריך לידע שכלו ביושבת על המשבר שמתה וכדכתיבנא ואפשר שגם בזה יש חסרון בפנים וצ"ל משמע דלהרמב"ן כו' אפי' ביושבת על המשבר שמתה ואם לא מתה אף בידוע שכלו אין מחללים דהא מייתי ראיה וכו' וכוונת דבריו דמלשון הרמב"ם שכ' וליכא חששא אלא דלא הו"ל חזקה דחיותא משמע דאין כאן עוד ספק דמעיקרא שמא נפל היא רק הך ספק דלמא איהו מיית ברישא כיון דלית ליה חזקה דחיותא. אך דלא תימא א"כ היאך מחלק הרמב"ן בין מתה או לא מתה דבלא מתה וכלו נמי מחללין וא"כ מאי עדיפותא דמתה והו"ל לחלק בפשיטות דוקא בכלו מחללים הא לא כלו לא לכן כ' המג"א דאם לא מתה אף בכלו אין מחללים כדמייתי ראיה מהא דמותר להורגו והיא אפי' בכלו מיירי כמש"ל וטעמא דידיה דלית ביה משום הצלת נפשות דהכתי ירך אמו הוא ולכך שפיר מתפרשים דברי הרמב"ן ביושבת על המשבר שמתה בכלו איירי דליכא חששא רק מה דלא הו"ל חזקה דחיותא וסד"א דחיישי' דלמא איהו מיית ברישא קמ"ל דעכ"פ מחללין ומ"מ דוקא כשמתה אבל אי לא מתה אף בשכלו אין מחללים שהרי הוא ירך אמו. ואם נרצה לקיים דברי המג"א בזה כפי הנוסחא שלפנינו צ"ל דס"ל דודאי הא מלתא גופא טעמא בעי דנימא דעל עובר אין מחללין דמה בכך שספק הוא דהא כל ספק נפשות מחללין ומכ"ש לפי מ"ש דס"ל דאף בידוע אין מחללין וטעמא משום דירך אמו הוא אינו מספיק והא מ"מ סופו לקיים המצות וכמ"ש הרמב"ן בשיטת בה"ג שם שהוא דיעה קמייתא ע"ש ולכן צ"ל דס"ל דהך טעמא שסופו לקיים המצות ואמרינן מוטב שיחלל וכו' אינו אלא כשכבר נכנס ודאי בגדר חי וכמש"ל וכל שהוא בכלל ס' נפל לא נכנס בגדר החי כלל לחלל עליו מס' שמא יהיה בגדר החי. ולכן אף בידוע שכלו כיון שעדיין הוא צריך לאמו שיהא נפטר רחמה לצאת חי לאויר העולם ויכול להיות שבעת צאתו מרחם אמו לא יותר בו עוד נשמה ויהיה כנפל שלא ראה אור עולם לכן עדיין לא נכנס כלל בגדר החי לחלל עליו ובזה א"ש לשנא דהרמב"ן שדייקתי לעיל שכ' דאין מחללים על נפלים משום דגם בידוע שכלו דאין מחללין הוי טעמא משום דאין מחללים על ספק נפלים ואף דהשתא אית ביה חיותא הך חיותא שיש בו כירך אמו הוא רק כשמתה דלאו בדידה תלוי וגופא אחרינא הוא וחי הוא רק שהדלת ננעל בפניו כו' ולפ"ז ע"כ דגם במתה צריך שיהיה ידוע דכלו שאל"כ אכתי לא פלטי' מספיקא שמא נפל הוא מעיקרא דהא אפי' שידוע שכלו אם אמו חי' נכנס לכלל ספק נפל מחמת שצריך ללידת אמו ושמא ימות ומכ"ש בס' שמא כל חיותו אינו רק כחיות נפל בן ח' ואף שמתה אמו וא"צ ללידתה מ"מ ספק נפל הוא מצד עצמו והשתא א"ש מ"ש המג"א מדמייתי ראיה דמותר להרגו ואף דהתם באמו חי' מיירי מ"מ כיון דהתם מותר להורגו ולית ביה משום הצ"נ אף שי"ל דלמא כלו ומכ"ש לפי מ"ש י"ל דמיירי אף בודאי כלו ומתירים להורגו לכתחלה משום הצלת נפש אמו מכלל דבכה"ג שי"ל שלא יצא לאויר העולם חי אינו בגדר חי עדיין וא"כ אפי' ביושבת על המשבר שמתה אם אינו ידוע שכלו דאיכא לאסתפוקי ביה שמא אינו בגדר החי עדיין אין מחללין ולפ"ז י"ל דגם מ"ש המג"א א"כ והכא כיון דאיכא ריעותא א"ש כפשוטו דאף שהכריע דמשמעות הרמב"ן דבעי כלו אף ביושבת על המשבר שמתה מ"מ היכא שנולד ממש אף שהיא ספק כלו שפיר הוה בגדר החי והספק בו כספק בבעל חי ולכן כ' והכא כיון דאיכא ריעותא אבל לא מחוור כיון שלהרמב"ן מתה כילוד דמי ואפ"ה אמרי' דבספק כלו הוי כספק אם נכנס בגדר החי א"כ אף בנולד ממש כיון שספק אם כלו הרי יש כאן ספק אם נכנס מעולם לגדר החי ונתחוורתא כדכתיבנא דהך והכ' כו' אדיעה קמייתא דהתם קאי דגם בלידהו א"ש אף דלידהו ובהך דיושבת על המשבר מחללים אף בספק כלו מ"מ הכא גרע משום ריעותא וראיתי בהג"ה שבסוף ס' מקור חיים שתפס הדברים כפשטן וכ' דטעמא דלהרמב"ן צריך שידעו כו' הוא משום דבלא ילדה לא שייך רוב יולדת אין מפילות משא"כ הכא דילדה לכן צריך ריעותא שלא גמרו כו' עכ"ל ולא מחוור דאי האי טעמא התינח עלה לפי דליכא רובא במיעוטא נמי סגי דהא לא הלכו בפ"כ אחר הרוב וגם דאף דליכא רובא מ"מ מיעוטא נמי לא הוי רק ספק השקול אלא ודאי אי בעי' כלו לענין לחלל עליו הוא מטעמא דכתיבנא דאין ספק זה דומה לספק אחר דהכא ספק שמא אין עליו שם חי כיון שהוא ספק נפל ואת נפשך לומר דמ"מ בילדה איכא רובא ואית לן למיזל בתרה ולזה הוצרך לו' מטעם ריעותא זה אינו דאין זה ענין למ"ש לפניו והו"ל למינקט מלתא בהכפי נפשיה דהא לא אזלינן בתר רובא היינו משום ריעותא וע' באבן העזר סי' תכ"ו אך לענ"ד בלא"ה לא שייך למיזל בזה בתר רוב יולדת אין מפילות דזה דוקא אם יולדת לט'

מחצית השקל

ובמשקה כל שאר משקין כל מה דבעי מציל כי אין קבע לשתיה אבל יין לא יציל יותר כ"א כדי צורך ג"ס אפי' במקום שרוב שתייתן יין ע"ש: מ"א ס"ק א' יש מתירים. דוקא בבית אחר כמ"ש ס"א ב"ח דבבית שהדליק' בו לא עדיף מעות המוקצים מדברים המותרים שלא הותר כ"א מזון ג"ס הצריך לשבת והטעם דאי לא נתיר לו להציל א"ל שמא יחלל שבת במזיד ואם נתיר לו להציל א"ל מצד טרדה ישכח שהוא שבת ויחלל שבת לכן יותר טוב שלא להתיר לו להציל כדי שלא יחלל בשוגג דטפי ראוי להשגיח שלא יבא לידי שוגג מכדי שלא יבא לידי מזיד דהמחלל במזיד רשע ופושע הוא ואין אנו אחראים לפושעים ועדיף להצילו משגיאה משא"כ בבית שאין הדליק' בו דשם אינו בהול כמ"ש בש"ע אז נתיר להציל כדי שלא יחלל במזיד כיון דל"ל לשוגג כיון דלא בהיל ראוי להציל גם המזיד וא"כ היש אוסרי' דהוא הטור אוסר אפי' בבית אחר דלא כהרב"י והט"ז ע"ש שכ' להיפך: (ס"ק ב) אין לחוש כולי והא דאמרי' שכח כו' מסכת' שבת דף קמ"ב ע"ב: (ס"ק ג) ויש אוסרים דדוק' מי שהחשיך כו' דזה ראית היש מתירים כמו שהתירו לעיל סי' רס"ו סעיף ו' במי שהחשיך בדרך ויש עמו מעות ואין עמו גוי ולא חמור ולא חש"ו משום פסיד' התירו לו שבות להוליכה פחות פחות מד"א עד שיגיע לביתו וגם הותר לו איסור טלטול מוקצה משום פסיד' וה"ה הכא משום חשש פסיד' דאנסי' או דליק' יש להתיר לו טלטול מוקצה והיש אוסרים ס"ל דהכא לא דמי להאי דסי' רס"ו דדוק' בהאי דסי' רס"ו התירו לו שבות דאדם בהיל על ממונו ואי לא נתיר לו שבות דטלטול פחות מד"א יוליכנו בהדיא ד"א ויותר בפעם א' עד יגיע לביתו ויעשה איסור תורה לכן התירו לו איסור דרבנן שלא יבא לידי איסור תורה. משא"כ הכא באנסים למה נתיר לו איסור דרבנן כיון דל"ל אי לא נתיר לו יעש' איסור תורה דלמאי ניחוש אי ניחוש שיוציאנו לר"ה להציל מן האנסים אדרב' ירא להוציאן פן יראה הדבר האנסים ויגזלוהו וטעם זה מספיק לחשש האנסים אבל חשש פסיד' דדליק' אין זה מספיק די"ל שיוצי' לר"ה להציל מן הדליקה ולזה צ"ל כטעם שני שכ' דאין לנו ר"ה כדלקמן סי' שמ"ה סעיף ז' ואי דנתיר לו טלטול מוקצה פן יוציאם לר"ה ויבא לתרי איסור' דרבנן טלטול מוקצ' והוצאה לכרמלית והיה יותר טוב להתיר לו חד איסור דרבנן דהיינו לטלטל מוקצה ע"ז כ' הרב"י דאין אנו רשאים להתיר איסור דרבנן מה שלא מצינו להדיא בש"ס ובש"ס לא מצינו שהתירו איסור דרבנן כ"א שלא יעשה איסור תורי' אבל כדי שלא יעשה תרי אסורי דרבנן לא מצאנו שהתירו חז"ל איסור דרבנן ע"ש ואי דנחוש בדליק' שמא יכבה צ"מ לדעת הטור דס"ל מלאכה שאין צ"ל פטור גם אם יכבה ליכ' כ"א איסור דרבנן אלא הטור בא להוכיח דברי המתירים אפי' ס"ל כהרמב"ם מלאכה שאצ"ל חייב מ"מ צ"ל שמא יכבה כיון דמיירי בבית הסמוך לדליקה כמ"ש מ"א ס"ק א' ושם לא בהול כ"כ דניחוש שמא יכבה וע' בס' ת"ש מ"ש. והב"ח הכריע כמתירים וכו' גם כאן בין באנסים ובין בדליקה יש לחוש אי לא נתיר לו טלטול מוקצה יעשה איסור תורה דהיינו שיחפור בקרקע שם כדי להציל מדליקה ואנסים: אסור לכ"ע לטלטל. ר"ל אפי' לדעת המתירים שהסכים הב"ח עמהם. ובש"ע לא כתב כ"א די"א אפי' ע"י גוי אסור בסחורה דלא כהמתירים ע"י גוי וכמ"ש לעיל סי' ש"ז סעיף י"ט אבל ע"י ישראל ליכא מאן דמתיר. וכ"מ סי' ש"ח סעיף ל"ז ובגמ' כו' דדין דסי' ש"ח סל"ז נובע מגמ' הלז והוא בביצה דף ל"ו ע"ב אי' ריחי' דאביי ירד עלי' גשמים בי"ט והיה חושש שיתקלקל ע"י גשמים דבימיהם הי' הריחי' עשויה מטיט ושאל לרבה איך יעשה והשיבו שיכניס מטתו למקום הריחים וע"י מטע גשמים שכבר ירדו על הריחים נעשו מקצת מהריחים רפש ויהיה נמאס בעיניו וה"ל כגרף של רעי דמותר לטלטלו מפני מאיסו ויכניס הריחים למקום שלא ירדו גשמים. והקשה לו אביי וכי עושים גרף של רעי לכתחל' ולא השיבו רבה והוקשה להתו' מאי דעתי' דרב' דהא אביי שפיר הקשה. ותירץ דבמקום פסיד' עושי' גרף ש"ר לכתחלה וכ"כ לקמן סי' שלח סעי' ח' ועי' לעיל סי' ש"ח סל"ז וע"ז הוקשה למ"א כיון דאיכ' פסיד' מה לו לעשות גרף ש"ר ה"ל לטלטלו להדי' א"ו דבמקום פסיד' ג"כ אסור לישראל לטלטל אפי' לדעת הב"ח שהסכים עם המתירים. אולם אינו מבואר הטעם באמת למה לא הותר אם גשמים יורדים על הסחורה או גבי ריחים. ומ"ש מאנסים ודליקה וצ"ל דבסחור' וריחיים לא בהיל כולי האי דא"כ מאי מייתי מריחים וכן את"ז מפירות הראויים ומי הגיד למ"א להשוות הבהלות להדדי שמא בריחים ופירות הראויים אין הבהל' כ"כ כמו בסחור' שיורדים עליו גשמים וגם אין רמז מזה בדברי הר"ן שכתב וכ"מ קצת בר"ן. אלא כוונות מ"א דוקא בדליקה ולסטים התירו כיון דבהיל א"ל שיעש' איסור תורה דגם בלסטים א"ל שיחפור בארץ כמ"ש הב"ח משא"כ בסחורה הנ"ל דל"ל שיעשה איסור תורה וכן בריחים למה לא הותר לו הטלטול. וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' תשפ"ד ששאל השואל וז"ל סחור' שיורד עליו גשמים והיא נפסדת כו' מהו לטלטלה בשבת או לו' לגוי לטלטלה כי הרב בעה"ת כ' שמותר להצניע מעות מפני השלטון בשבת והשיב רשב"א דברי בעה"ת ז"ל אינם נכונים דבדליק' דוקא התירו לו' המכבה אינו מפסיד כו' וכן מהאי דמטילין בי' ריחי' דאביי שהיה יורד דלף ולא התירו אלא בדעייל פוריה כו' ולא דמי למי שהחשיך לו בדרך דנותן כיסו לגוי התם התירו דאי לא שרית ליה לטלטולי אתי למיעבד מלאכה דאורייתא אבל כאן למה שרינן ליה טלטול ואפילו לו' לגוי לא התירו אלא לענין ראשון כדי שלא יבא לידי איסור דאוריית' הא בעלמא לא דכל שאין עושה אינו אומ' לגוי ועושה עכ"ל הרשב"א מבואר דמה"ט אסור בסחורה ובריחים כיון דל"ל שיעשה איסור תורה וכן כוונות מ"א וכן האי דפירות הראויים הטעם שאין לחוש שיעשה איסור תורה: וכל ראיית מ"א הולכים ע"ז דכל היכי דל"ל שיעש' איסור תורה אפילו לדעת המתירים דהיינו בעה"ת אסור לישראל לטלטל אלא דבעה"ת ס"ל דגם באנסים א"ל שמא יעשה איסור תורה וכמ"ש הב"ח דלא כהרשב"א והטור. וכ"מ קצת בר"ן פרק כ"ד דבמס' שבת שהביא תחלה דברי בעה"ת שהתיר כנ"ל ואח"ז מה שדחה דבריו הרמב"ן ומה שהשיג רשב"א על דחיית הרמב"ן אלא דהם דברי בעה"ת מצד אחר דלא התירו במי שהחשיך לו בדרך כו' אלא כדי שלא יעשה איסור תורה אבל מפני אנסים ולסטים דל"ל שיעשה איסור תורה לא נתיר לו כמ"ש בתשובה הנ"ל וע"ז כתב הר"ן וז"ל ותשובי' זו איני מכיר כי היכי דאמרי' הכא באין עמו גוי ואיכך דהתירו לו כו' כ"ה דלא לטלטל ד"א כאחת כו' הכא נמי א"ל במי שבאים עליו לסטים שאם לא תתיר לו כו' לא ישמע לך ויטלטל אפילו ד"א בבת אחת ואיני רואה הפרש בין זו לזו כלל עכ"ל מבואר מדבריו דגם מה שמותר באנסים אינו אלא כדי שלא יעשה איסור תורה אלא דאפשר דהר"ן סבר' דנפשיה אמר דגם באנסים א"ל שיעשה איסור תורה לכן ראוי להתיר לו הטלטול אבל אי לא ה"ל למיחש שיעשה איסור תור' לא היינו מתירי' הטלטול כמ"ש הרשב"א אבל בעה"ת לנפשיה אפשר ס"ל אפילו היכי דל"ל שיעשה א"ת מ"מ מותר לו משום פסיד' הטלטול אבל משמע מלשונו דבא ליישב דעת בעה"ת כ"ה דלא תקשי עליו קושיי' הרשב"א משמע דגם בעה"ת הכי ס"ל ומודה דלא הותר הטלטול כ"א היכי דא"ל שיעש' איסור תורה ולכן כתב וכ"מ קצת דאינו הכרח גמור לו' כן ולאפוקי מדעת ע"ש שכתב בס"ק ג' וז"ל ונראה לדעת הר"ן דס"ל לחלק בין מקום שהוא בהול ובין אינו בהול כ"ה צ"ל האי דינא דרשב"א ז"ל דהכי נמי אבל סחורה הנפסדת ג"כ אינו בהול כ"כ וראוי להתירו אפי' לטלטל בידים עכ"ל וכוונתו למ"ש הר"ן במסקנתו לחלוק ע"ד בעה"ת מצד אחר וז"ל דה"ט דשרי ליה רבנן הכא גבי מי שהחשיך כו' ובדליקה לא שרי (כ"א מזון ג"ס) לפי שכל הפסד נופל פתאום כו' וצריך שימהר הצלתו כגון בדליקה כה"ג שייך לו' מתוך שאדם בהיל על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי לפי שהדבר נחפז הרבה ואין לבו עליו אי שרית ליה מידי אף הוא לא יתן דבריו לשיעורים ואתי לכבויי דכל כה"ג טפי איכ' למיחש ומתוך שאדם בהיל (ואתי לכבויי) ממאי דאיכ' למיחש לאין אדם מעמיד כו' (ויחלל שבת במזיד) אבל הכא (במי שהחשיך) אין השעה דחוק' לו כל כך שיהיה לבו בהיל עליו ואי שרית ליה אף הוא יציל בהאי גווני דשרית ליה לחוד ואי לאו שרית ליה מידי אף הוא לא יעמוד עצמו על ממונו ויציל כי היכי דבעי כו' ולענין לסטים נראים הדברים שלבו של אדם בהיל עליהם כדליקה שהרי הצלתן נחפזת כו' ואי שרית ליה מידי אתי לידי איסור דאורייתא עכ"ל הר"ן ומזה למד בס' ע"ש בנדון דאינו בהיל כ"כ כמו בלסטים מודה הר"ן דמותר הטלטול וא"כ בסחורה דג"כ אינו בהיל כ"כ מותר הטלטול אפילו ע"י ישראל וזה ליתא דגם הר"ן מודה דאין מתירים הטלטול כ"א אם לא נתיר לו י"ל שיעשה איסור תורה אלא דס"ל דבמקום שהוא נחפז ובהיל טובי' ניחו דיש לחוש כי לא נתיר לו יחלל שבת באיסור תורה מכל מקום נגד זה איכא למיחש אי נתיר לו ע"י שאדם בהיל ישכח שהוא שבת ויח"ש אפי' במאי שלא נתיר לו ויותר יש לחוש להאי חששא שע"י שנתיר לו הטלטול יחלל שבת יותר באיסור תורה מבמחוש אי לא נתיר לו יעבור א"ת (וכסברת הב"ח הנ"ל) משא"כ כשאינו בהיל כ"כ דל"ל אי נתיר לו הטלטול יעבור איסור

תורה

ח אבל מיום הכפורים ז למוצאי יום הכפורים מצילים מזון סעודה אחת:

ה ט מצילין לחולה ולזקן ולרעבתן כבינוני:

ו י הא דאין מצילין אלא מזון שלש סעודות היינו דוקא בשני כלים אבל בכלי א' מצילים אפי' יש בו מאה סעודות כ ואפי' ח פירש (ז) טליתו וקיפל והביא לתוכו וחוזר וקיפל והביא לתוכו מותר כיון שמוציא הכל בפעם א':

ז ל ומותר להציל כלי ט תשמישו מ (ח) הצריכים לו לאותו היום כגון כוסות וקיתוניות:

ח נ °ולובש כל מה שיכול ללבוש ומוציא ופושט (ה)וחוזר ולובש ומוציא ופושט ס ויש מי שאומר שאינו לובש ומוציא אלא פעם אחת בלבד:

ט ע ואומר לאחרים בואו והצילו לכם כל אחד י מזון שלש סעודות ויכולים ללבוש כל מה שיכלו ללבוש ואם רוצים זוכים בו א] מן ההפקר פ יא כיון (ט) שאמר הצילו לכם יב ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים להחזירו לקבל שכר על הצלתם הרשות בידם יג (ו) ולא הוי שכר שבת:

י (ז) כל הצלה שאמרנו צ אינה אלא לחצר אחרת המעורבת אבל לא לשאינה מעורבת:

הגה יד ויש (י) מקילין אף לשאינו מעורבת (סמ"ג והגהות מרדכי):

יא ק (ח) יש אומרים דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרשות הרבים וגם אינם מקורים דמו לרשו' ת הרבים ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעודות וכלים הצריכים אבל לבית אחר שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה ר ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חבירו אבל לחצר שלו שאינה צריכה עירוב יכול להוציא כל מה שירצה ש ויש אומרים שאין חילוק:

°עסי' ש"א סמ"כ

כל

לאורתא ולאורתא לצרה וליתי: (ה) וחוזר ולובש. והא דלא שרינן כן באוכלין ומשקין משום דהתם חיישי' שמא ישכח שבת ויכבה אבל הכא כיון שלא התירו אלא דרך לבישה רמי אנפשי' ומדכר כ"כ רשב"א:(ו) ולא הוי שכר שבת.דמעיקר' לאו אדעתיה דשכר פעולה נחית: (ז) כל הצלה שאמרנו כו'. זהו דעת הטור ותימא לי בבגדי' מה חילוק יש בין מעורב' או לא מעורב' כיון שמוצ' אות' דרך מלבוש אפי' בר"ה אין כאן איסור הוצאה משא"כ במזון דהוא באיסור הוצאה באינו מעורבת וכ"ל שזהו טעם רבינו ברוך שכ' בסמ"ג בשמו דבבגדים מותר אפי' באינה מעורבת ובמרדכי פ' כ"כ כתוב ג"כ דברי ר"ב וז"ל מסקינן דמצילין כתבי הקדש מפני הדליקה כו' ומציל לחצר שלו שא"צ עירוב כל חפציו הן מזונות הן בגדים כל מה שיש לו אבל לחצר של חבירו שיש עירוב דוק' כליו הצריכי' לאותו יום ומזון ג' סעודות לכל אחד בדרך שילך ואם אינו הולך אלא דרך א' יציל אף ק' סעודות יחד ובגדי' לחצר שאינה מעורב' לובש ומוציא ופושט וחוזר ולובש ומציל הרבה אפי' לחצר שאינה מעורבת דמתוך שהוא בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לכבויי אבל כשהדליקה בבית אחר מותר להוציא כל מה שיחפוץ עכ"ל וכ"ל דמ"ש ובגדים לחצר שאינה מעורבת הוא ט"ס כיון דכתב אח"כ אפי' לחצר שאינה מעורבת אלא צ"ל ובגדים לובש כו' והטעם דבבגדים הקילו טפי מבמזון וכלים כיון שהוא לובשם ע"כ מותר בהם אפי' באינה מעורבת ומ"ש אח"כ דמתוך שהוא בהול כו' צ"ל דכ"כ לתרץ דל"ת נאסור גם בבגדים משום דאי שרית ליה יהיה טרוד אתי למשכח שבת דיש כאן גזירה להיפך דאי לא שרי לי' אתי לכבוי במזיד משא"כ במזונו' וכ"כ ש"ל ומדברים אלו שבאו מרבינו ברוך משמע דבבגדים אין חילוק בין מעורבת או לא ובמזונות יש חילוק וא"כ מ"ש רמ"א יש מקילין אף לשאינה מעורבת קאי על בגדים לחוד ובב"י כתוב שר"ב פסק כבן בתירה וא"כ אף במזונות מקיל וזה אינו אלא לת"ק הוא מחלק כמ"ש וכבר כתב מו"ח ז"ל בזה דהב"י לא דק בזה דבסה"ת כתב ר"ב בהדיא הלכה כת"ק: (ח) י"א דכל הצלה כו'. זהו דעת ר"ב בסה"ת שמביא הטור והקשה עליו דכיון דטעמא הוא משום שמא יהא טרוד ויכבה א"כ מה לי בחצר ומה לי בבית. עוד כתב בסה"ת דיש חילוק בין חצר שלו לחצר חבירו אפי' במעורב' דאלו בחצר שלו מותר להוציא כל חפציו וכתב ב"י שקושית הטור שייכה גם כן על חילוק זה וכ"כ כאן בש"ע וי"א שאין חילוק משמע דגם בחצר שלו יש להחמיר ולי תימא דא"כ הוי ליה לטור לכתוב רבותא זו דאפילו לחצר שלו אסור להוציא

אסור להציל: נ"ל דאע"ג דלא מקלע י"ה ושבת סמוכים להדדי כתבו דין זה לאשמעי' דאם י"ה ביום ה' וידע שלא ימצ' לקנות ביום ו' מצילין: ז למוצאי י"ה מצילין. מפני עגמת נפש ובירוש' משמע מפני הסכנה (פי' שיתענו) (ר"ן) וכ"ל דבשבת לא רצו להתיר מה"ט למוצאי י"ה דתמילה: ח פירש טליתו. אפי' אם היה המזון בכלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי אבל להכיח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת א' אסור כיון שהם כלים מחולקים (מ"מ ור"ן): ט תשמישו הצריכים לו. פי' לצורך סעודה: י מזון ג' סעודות. אבל יותר אסור (כ"פ ס"ג): יא כיון שאמר. אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול להציל ע"י עכו"ם כמ"ש סכ"ז (כ"ח) וכ"ל דבלא אמירה יכול לומר אני הייתי ממציא לי אנשים ישראלים שהיו מצילים ומחזירים לי: יב ואם אינם רוצים לזכות. כיון שיודעים דשלא מרצונו הפקירו וזה מיקרי ירא שמים: יג ולא הוה שכר שבת. שהרי לא התנה ומהפקיר' קזכו (רש"י ור"ן) והרמב"ם כ' בפכ"ג ואין זה שכר שבת שהרי אין שם מלאכה ולא איסור שלא הוציאו אלא במקום מעורב עכ"ל והמ"מ כתב ודאי שכר שבת אסור אפי' בדבר המותר כמ"ש סי' ש"ו ס"ד אלא כוונת רמב"ם לומר שלא הותר בכאן שום דבר איסור מפני הפסד הממון כדי שנאמר שלא יהא מותר אלא להציל למפסיד עכ"ל. כוונתו למ"ש רש"י שהמצילין יאמרו מהפקיר' קזכו שיעור שכרן ובודאי אם היו החכמים מתירין דבר שאיסור משום הפסד ממון יהיה אסור להם להציל לעצמן כלום כמ"ש סי' רס"ו ס"א אבל עכשיו שלא עשה שום איסור מותרין להציל בשבת ע"מ ליקח כדי שכרן ואין זה שכר שבת דעד כדי שכרן זכו מהפקר אבל בודאי אם עשו והצילו באיסור יכלו ג"כ לומר מהפקירא קזכינו כדי שכרינו דמי שהגביה אורנקי בשבת בר"ה אע"פ שעשה איסור קנאו כנ"ל. איתא בגמ' דחסיד לא יטול שכר דיש לו לוותר משלו בכל דבר שיש בו נדנוד עבירה ☞ וכ' בש"ג דאם החזירו לו ואח"כ מבקשים שכר אסור להם ליטול דהוה לא יכלו לומר מהפקירא קזכינו כמ"ש בח"מ סי' קפ"ג ע"ש ובסי' קכ"ג סעיף ו' בסמ"ע ואע"ג דבחול כהאי גוונא צריך לשלם לו כמו שכתב בח"מ סי' רס"ד הכא אסור משום שכר שבת אע"ג דלא התנו כיון דלא זכה מהפקירא ודוקא כשהצילו באיסור אבל הצילו בהיתר אפילו החזירו לו מותר לקבל שכר כך כתב הרמב"ם מיהו אפשר דאין מחייבין אותו בעל כרחו ליתן ועבח"מ סימן רנ"ט וסימן שס"ט דדינא דמלכותא דלא מהני יאוש ואפשר דהכא שאני כיון שאמר הצילו לכם: יד ויש מקילין. דוקא במלבושים אבל לא

ח ר"ן וממשמעות הגמרא וכשם הירושלמי וה"ה בפ' כ"ג בשם הרשב"א ט ה"ה בשם הירושלמי ז שבת שם במשנה כ שם בעיא ונפשטא שם במשני' ת שם רש"י ל' כ שם במשנה וס"ל דדברי הכל הוא טור והתרומה וסמ"ג ם ב"י לדעת רמב"ם דס"ל דדברי רבי יוסי הם ותנא קמא פליג עליה והלכה כת"ק ע שם במשנה וגמרא פ בפירוש רש"י שם צ שם במשנה וכת"ק וכ"פ רמב"ם בפרק כ"ג ק טור בשם בעל התרומה ר גם זה שם בבעל התרומות ש טור לדעתו וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן

אשל אברהם

א] מן ההפקר ודעת הר"ן היינו כן ואם המוחזק יכול לומר קים לי ע' ח"מ סי' רס"ד ס"ה בהגה וש"ך וכ"ח שם וע' ת' דבר משה סי' כ"ה:

יד אפרים

אבל בכאן דמיירי ספק בן ז' או בן ח' אזלא ליה רובא דהא רובא לתשעה יולדן כמבואר ביבמות:

שם במג"א ס"ק י"ג ע' בש"ג שלא כתב בביאור כ"כ רק המג"א הוא מפרש כוונת דבריו במה שנראה ממנו דאם הצילו בהיתר יכול ליטול שכר אף אחר שהחזיר משא"כ בהציל באיסור ולזה כ' דבהציל באיסור כיון שאינו יכול לומר מהפקירא קא זכינא אף לזכות כדי שכרו לפי מ"ש הרמב"ם הטעם משום דאין כאן היסור וכמ"ש מקודם לדעת הרמב"ם ולכן אף שהוא אומר שכיון לזכות מהפקר לא מהימנין ליה כיון שאומר שעשה ע"י כן ולא שבקינן ליה ליטול שכר מחמת אמירתו שאומר שכיון לזכות מהפקר כדי שכרו ועשה היסור דאין אדם מע"ר ואי משום דבחול כה"ג צריך לשלם מה שנהנה כמ"ש בח"מ סי' רס"ד כאן אסור משום שכר שבת ומ"מ אם עדיין לא החזיר שפיר יכול לומר שיכוון לזכות ועשה איסור כיון שהחפצים שהציל הם תחת ידו אין מוציאין ממנו מחמת האי טעמא דאין אדם מע"ר כמ"ש הפוסקים דלענין טענת ממון שפיר יכול לטעון אף דבר שמשים ע"ר ע' בח"מ כ' ע"ה באשה שתובעת שנדר לה בחתננה (אבל אם כבר החזיר ובא בטענה שבאמת נעשה רשע כיון שאין יכול לברר שכדבריו כן הוא לא מהימנינן ליה דעבד איסורא ואם יטול עכשיו שכר יהיה שכר שבת לכן יש לב"ד למונעו מזה) דהוי טענה מעלי' להשביע ע"ז ומכ"ש שאין להוציא ממנו משא"כ אם הציל בהיתר נהי דאם לא כיון לזכות עד כדי שכרו אסור ליטול שכר משום שכר שבת עכ"פ אם בא ליטול שכר שבקינן ליה דאף שכבר החזיר נאמן לומר שכיוון לזכות כדי שכרו וזהו כ' המג"א שאפשר דאין מחייבין אותו ע"כ ליתן ר"ל דנהי דאם זה רוצ' ליתן שבקינן ליה לקבל מ"מ אם זה טוען לא מהימנה לי שכוונת לזכות ומטעם שצריך ליתן כדי הנאתו אין לי ליתן לך משום שכר שבת אין כופין אותו ליתן לו ומ"ש המג"א כ"כ הרמב"ם נראה שהוא ט"ס וצ"ל כ"כ להרמב"ם ור"ל שהש"ג כ' כן לטעם

באר היטב

ויודע שלא ימצא לקנות ביום ו' מצילין מ"א: (ז) טליתו. אפי' היה המזון בכלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי אבל להכיח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאו בבת א' אסור כיון שהם כלים מחולקים. מ"מ ור"ן: (ח) הצריכים. פירוש לצורך סעודה: (ט) שאמר. אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיכול להציל ע"י עכו"ם כמ"ש סכ"ו ב"ח ועיין בח"מ סי' רנ"ט וסי' שס"ח דדינא דמלכותא דלא מהני יאוש ואפשר דהכא שאני כיון שאמר הצילו לכם מ"א ע"ש: (י) מקילין. דוקא במלבושים אבל לא באוכלין ב"ח. וצ"ל דה"ה כלי תשמישו

ביאור הגר"א

יה"כ קאמר וכ' אמרו בירו' שם ביה"כ כו' כ"ע מודו דמצילין מזון סעודה אחת מפני הסכנה:: ס"ה מצילין כו'. ירוש' שם וגירסתינו לרעבתן כמזונו ע"ש: ס"י וי"מ. עמ"א דוקא כו' ויהיה פי' המשנה כו': י"א דכל כו' ואף כו'. דסובר דמ"ש לחצר המעורבת דוקא לשם אבל בבית או שא"צ עירוב מותר בכ"ע ואע"פ שאין הוכחה מ"מ מדאמרינן שם ק"כ א' ול"ק כאן להותה כו' ואע"ג דלא קי"ל כותיה בשריותא דאותה חצר מ"מ יש ללמד דיש חילוק בין חצר ומשום חשש הוצאה לר"ה: וי"א. דטעמא

מחצית השקל

תורה כיון דאינו בהיל וכיון דנ"ל דבהאי חשש' אם כן חיישינן להאי חששא דאי לא נתיר לו הטלטול כיון דא"א מעמיד עצמו על ממונו יעבור איסור תורה במזיד כיון דליכא חשש' אחרת כנגדו אבל מודה הר"ן במקום דנ"ל אי לא נתיר לו טלטול יעשה איסור תורה אין מתירים הטלטול וכיון דבסחורי' נ"ל שיעשה איסור תורה אי לא נתיר הטלטול אסור הטלטול לכ"ע וכדמשמע מדברי הר"ן. וכ"מ ריש פ"ה דביצ' כו' דתנן משילין פירות (השטוחים על הגג להתייבש והתחילו גשמים לירד עליהן) דרך ארובה בי"ט ומכסים פירות בכלים מפני הגשמים ואמר עולא אפילו אויר' דליבני (והם לבנים שנשתיירו מן הבנין) אע"ג שהן מוקצים מותר לכסותן מפני הגשמים (דס"ל כלי ניטל אפילו לדבר שאינו ניטל) ופריך והא מכסים פירות תנן משמע דוקא פירות הראויי' ולא אוירא דליבני. ומשני איידי דתנא רישא משילין פירות תני נמי סיפא פירות וע"ז הוקשה למ"א היא גופה קשיא ה"ל למיתני גם ברישא משילין אויר דליבני ומכסים אוירא דליבני בכלים אלא ע"כ צ"ל דרישא דקתני משילין והיינו טלטול בידים אסור באויר' דליבני שהוא מוקצה אע"ג דאיכא פסיד' והטעם ג"כ דאין לחוש שאם לא נתיר לו יעשה איסור תורה:(ס"ק ד') הציל כו' רשאים בני ביתו כו' וכן כתב הרב"י כו' דמה שלא הותר לו כ"א ג"ס ה"ט כיון דאדם בהיל בהצלתו ישכח שהוא שבת ואתי לכבויי וכיון דלא הותר לו כ"א מזון ג"ס שהוא לורך לכ"א בשבת א"ל הכירה ולא יכבה ולכן אפי' י"ל מה יאכל מ"מ שרי כיון דעכ"פ אית ליה הכירי': (ס"ק ו') בשבת כו' כ"ל דאע"ג דלא מיקלע כו' כמ"ש לקמן סי' תכ"ח סעיף א' דאין יוה"כ חל לא בע"ש ולא ביום א': וידע שלא ימצא כו' והוי כאלו חל יוה"כ בערב שבת דמותר להציל ביום ה' וה"ה איפכא קמ"ל דאם חל יום הכפורים ביום ב' וידע שביום א' לא ימצא לקנות אפ"ה לא הותר לו להציל בשבת ליוה"כ: (ס"ק ז') למוצאי כו' מפני עגמת נפש ע"ל סי' תרי"א מ"א ס"ק ב': פי' שיתענו. ואחר צאת יה"כ יצטרך עוד להמתין עד יכין דבר לאכילה: (ס"ק י') מזון כו' אבל יותר אסור לאפוקי מדעת מהרי"ט שכ' הר"ן בשמו דאחרים מותרים להציל אפי' יותר מג' סעודות דהא מה"ט לא הותר לבעה"ב להציל יותר מג"ס כיון דאדם בהיל על ממונו אם יציל יותר מג"ס מגד טרדות ההצלי' ישכח ויכבה להציל את הכל משא"כ באחרים טוב להם אם לא יכבו דכ"ז שדולק הם רשאים לזכות בו אבל כשיכבה תו לא הוי הפקר ולא יהי' רשאים לזכות בו קמ"ל דאפי' אחרים אין רשאים להציל יותר כי עכ"פ אם יהיו רשאים להציל יותר יהיו טרודים ומגד טרד' ישכחו ויכבו ולא ישימו על לבם דאחר הכביה לא יהיו רשאים לזכות: (ס"ק יא) כיון כו' אבל אי ל"א כו' לאפוקי מדעת הר"ן דס"ל אפי' לא אמר לכם מ"מ ממילא הוי הפקר מידי דהוי אמציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר דהרי הוא שלו דהבעלים מתייאשים כיון דהם אין יכולים להציל ה"ה הכא אבל הב"ח כ' דשאני הכא דסתמא י"ל דאינו מתייאש ניהו דהוא גופיה אינו רשאי להציל יותר מ"מ מצי למימר הייתי מציל ע"י גוי שהייתי א"ל כל המציל לא יפסיד וכמ"ש סכ"ו: וכ"ל דבלא כו' הייתי ממציא לי כו' ר"ל לדעת הב"ח אם הוא במקום שאין גוים דרים שם או שאין גוים מצוים שם אפי' לא אמר לכם הוי הפקר וע"ז כ' מ"א דמ"מ יכול לומר הייתי ממציא כו': (ס"ק יג) ולא הוי כו' ומהפקיר' קזכו ר"ל דהא אם רצו היו יכולים לזכות בכל הדברים כיון דהוי הפקר אלא כיון שיודעים שלא ברצונו הפקירה לא רצו לזכות מ"מ כדי שכר זכינו מן ההפקר לא מתורת שכירות אלא מתורת זכיה מן ההפקר. כי כפי שיעור שכר ידוע דניחא ליה לבעה"ב שיהי' הפקר וכמ"ש מ"א אח"ז: כמ"ש סי' ש"ו ס"ד. השוכר פועלים לשמור זרעים אינו נותן שכר שבת ואע"ג דשמירת זרעים אין בו איסור מלאכה ואפ"ה מיקרי שכר שבת: כמ"ש סי' רס"ו. מי שהחשיך לו ע"ש בדרך והי' עמו מעות משום פסידא התירו לו שבות דאי לא נתיר השבות כיון דאדם בהיל על ממונו יעבירנו הוא ד"א ויעשה איסור תורה אבל אי מ"א מציאה לא הותר לו שבות כיון דעדיין לא באו לידו אינו בהיל ול"ל שיעשה איסור תורה ה"ה הכא אם החכמים היו מתירים שבות והיינו לבן בתירה דס"ל בדף ק"כ דמותר להציל אפי' לחצר שאינו מעורבת א"כ דוקא לדידיה הותר משום פסידא וכן האחרים אם היו מצילים לצורך בעה"ב הותר אפי' לחצר שא"מ אבל אם רוצים לזכות מהפקירי' לעצמם ולהאחרים הוי כמו מציאה דהכתי לא אתי לידן ולא הותר לצורך עצמן שבות א"כ לכתחלה אין רשאים להציל ולזכות מהפקירי' אפי' כדי שכרן לחצר שאינו מעורבת: קנאו. ועיין בח"מ סי' ר"ח לענין מקח שנעשה באיסור: איתא בגמ' דחסיד כו' דעד עתה מיירי בירא שמים דאינו עושה לפנים מש"ה אבל חסיד העושה לפנים מש"ה לא יטול כו': וכ' בש"ג דאם החזירו כו' ס"ס קפ"ג ראובן ששלח שליח לקבל מעות מן הגוי וטעה הגוי ונתן לו יותר המותר לשליח ודוקא שידע שליח כשעדיין הי' בידו א"כ זכה בה השליח אבל אי לא נודע לו בטעות עד שנתנו לראובן שוב אינו יכול לזכות בה וה"ה הכא: (ועיין בס' א"ר) ובסי' קכ"ב שכ' מי שנתן רשות לא' לגבות לו חובו אם כ' בהרשאה כל דמתעני מן דינ' עלי הדר יש בזה שני נ"מ דאם לא הי' כותב לו כן הי' השליח המורשה יכול לזכות בהמעות שקיבל מהלוה לעצמו משא"כ כשכ' לו כן אינו רשאי לעכבו לעצמו עוד נ"מ דע"י כתיבה זו צריך להחזיר לשליח כל ההוצאות שהוצי' ע"ז והקשה סמ"ע דכ"ש אם לא כ' לו כן דצריך להחזיר לו הוצאותיו. דהא אם רוצה שליח יוכל לזכות בכל החוב כ"ש שיכול לזכות במעות שקבל כדי ההוצאות ותי' דנ"מ אם כבר החזיר השליח המעות לראובן וא"כ תובע ההוצאות דשוב א"א לזכות במעות כיון שכבר החזירו לראובן מ"מ אם כ' בו כל דמתעני כו' צריך לחזור לו ההוצאות והוא ממש נדון דהכי: כמ"ש בח"מ סי' רס"ד דאם א' עשה טובה לחבירו וחבירו לא צוה לעשותו. מ"מ צריך לשלם לו עכ"פ כפי מה שנהנה ודוקא כו' מותר לקבל שכר כ"כ הרמב"ם ט"ס הוא אלא הם דברי ש"ג ואין הדברים מפורשים בש"ג אלא משמעות דבריו כך הוא לפי הבנת מ"א ואפשר ר"ל הרמב"ם לפי מ"ש הרמב"ם שנתן טעם דאין בזה משום שכר שבת שהרי אין שם מלאכה כו' וכפי המ"מ כנ"ל וכוונת מג"א דכל זמן שהוא ביד אחרים בין הצילו בהיתר בין הצילו באיסור יוכל לו' זכיתי לעצמי כדי שכרי מהפקר דהא אפי' עביד איסור' מ"מ קנאו כמ"ש מ"א לעיל אך לענין לכתחל' יש חילוק דהיכי דליכ' איסור מצי לכתחלה להציל לעצמו מן ההפקר כדי שכרו אבל היכי דאיכ' איסור' אינו רשאי לכתחלה להציל לצורך עצמו כנ"ל אבל בדיעבד אי אמר דבאסור' קניתי לעצמי זכה וכ"ז בהיותו תחת ידו עדיין אבל אם כבר החזירן אי איכ' איסור אפי' הבעלים רוצים ליתן לו שיעור שכרו אנן אמרי' דאסור לו לקבל דאנן סהדי מדהחזיר לו דלא היה דעתו תחלה להציל לצורך עצמו כיון דאיכ' איסור' אי היה מצילו לצורך עצמו ניהו דכל זמן שהיה תחת ידו הי' נאמן דעביד איסור' והציל לצורך עצמו כיון שהי' מוחזק אבל כשהחזירו דאיכ' רגלים לדבר שהחזירו וגם אינו מוחזק אנן מוקמי' ליה בחזקת כשרות עד עתה דלא עביד איסור' ולא הציל לעצמו והשתי מיהדר קהדר ביה אבל כשהציל בהיתר ניהו דלא יוכל להוצי' מבעלים בדיינים כיון שהם מוחזקים יוכלו הבעלים לו' מן יימר שהצלת לצורך עצמך ורגלים לדבר שהחזרת לי מסתמא לא הצלת לעצמך מ"מ אם הבעלים רוצים ליתן לו מדעתם הרשות בידו לקבל אולם לענ"ד לדידן אין זה נ"מ בזה בממ"נ באיזה ענין הציל באיסור אי הציל מאכל או כלי לחצר שאינה מעורבת למה נא' שודאי לא הציל לעצמו כי היכי שלא יעשה איסו' ומה הפרש בין מציל לעצמו או מציל לצורך הבעלים דהא לפי מאי דקי"ל כת"ק דבן בתירי' אפי' לצורך הבעלים אסור להציל לחצר שאינה מעורבת וכיון דבין כך ובין כך עביד איסור' למה לא נאמין דעביד איסור' להציל לעצמו. ולדעת י"מ שהבי' רמ"א אפי' לאינה מעורבת הלא דוק' במלבושים ודרך מלבוש א"כ ליכא איסור' אפי' הציל לעצמו וכן כתבי הקודש דמותרים להציל אפי' לשאינה מעורבת ג"כ אפי' מציל לעצמו ליכ' איסור' דהא טעם ההיתר בכתבי קדש לא מטעם הפסד ממון אלא משום בזיון כתבי קדש וא"כ מה הפרש בין אי מצילו לצורך הבעלים או לצורך עצמו בכ"ע יש להתיר לכן לא משכחת לה כי אם להפוסקים כבן בתירי' דאפי' אוכלים מותר להציל לאינה מעורבת דמשום הפסד ממון התירו שבות א"כ כשמציל לצורך הבעלים לאינה מעורבת לא עביד איסור' דזה התירו חכמים משא"כ כשמציל לעצמו דלדידיה דעדיין לא זכה בו לא הותר לו שבות כמ"ש מ"א לעיל ועביד היסור' או שפיר י"ל דאנן סהדי' דע"ע היה בחזקת כשרות ולא עביד איסור' לכן אם הציל אוכלים או כלים שלא כדרך מלבוש לא עביד איסור' להציל לעצמו ובודאי הציל לצורך הבעלים דלא עביד איסור' דהתירו לו חכמי' ולכן אם החזיר לבעלים אפי' הבעלים רוצים ליתן לו כדי שכרו אנן לא שבקינן ליה אבל לדידן אין נ"מ ולא ה"ל למ"א לסתום דבריו כ"כ וגם בס' ת"ש העתיק כל דברי מ"א משמע דס"ל לדינ' כנ"ל ולפי עניות דעתי נראה כמ"ש דלדידן אין נ"מ: וע' בח"מ כו' דדינא דמלכות' כו' וכ' ש"ך שם סי' שנ"ו דאע"ג בנדון כזה לא אמרי' דינ' דמלכותא דינ' ושלכן סיים רמ"א וכן נהגו ולכן משום שמנהג פסקינן דל"מ יאוש: ואפשר כו' דניהו דייאוש ל"מ וא"כ לא יוכלו לו' מהפקירא קא זכינו ואם יטלו שכר הוי שכר שבת מ"מ כיון דא' לכם כה"ג ליכא דינא דמלכותא וכ"ש שאין שייך בזה מנהג כיון דהפקיר ונתן במתנה למצילים מ"מ כ"מ אי לא אמר לכם והוא דר יחידי ואין דר שם לא גוי ולא ישראל אחר כי אם הוא והמציל דמדינא כהאי גוונא אפי' לא יאמר לכם י"ל מהפקירא מגד ייאוש בעלים דכה"ג ל"ש טעם הב"ח ולא טעם מ"א שבס"ק י"א מ"מ מדיני' דמלכותא ומנהג ל"מ ייאוש: (ס"ק י"ד) ויש מקילים כו' דה"ה כלי תשמיש היינו כף ספין וקערה דברים שאינן מלבוש: וכ"כ בסמ"ג מזונות וכליי' כו' דלא כמו שכתב בש"ג והניחו בקושי' דבדף ק"ד תנן להיכן מצילים לחצר המעורבת בן בתירא או' אפי' לשאינה מעורבת ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש כו' וסמ"ג כתב דאוכלים וכלים אין מצילים אלא לחצר המעורבת ואח"ז כתב דמלבושים מצילים אפי' לחצר שא"מ והבין הש"ג דכלים שהזכיר ברישא ר"ל אפי' מלבושים ולכן הקשה ג' קושיות א' דברישא קתני דכלים

והיינו

יב ת כל טו כתבי הקדש (ט) מצילין ה טז (יא) האידנא מפני הדליקה וקורים בהם אפי' כתובים בכל לשון א אפי' כתובים בסם ובסיקרא (פי' מיני צבעים) ובכל דבר ג וכן מטבע ברכות שטבעו חכמים מצילים אותם מן הדליקה ומכל מקום התורפא (פירוש מקום מגולה והפקר) ד וכן תרגום שכתבו עברי כגון יגר שהדותא וכדנא תימרון להון ועברי שכתבו תרגום או בלשון אחר שאותו העם יז (יב) בקיאים בו ה וכן ספר תורה שיש בו ללקט (י) פ"ה אותיות מתוך תיבות שלימות או שיש בו אזכרה מצילין אותה :

יג ו יש מי שאומר דמגלת אסתר (יא) הואיל ואין בה אזכרות אם אינה כתובה כמשפטה יח (יג) אשורית על העור ובדיו אין בה קדושה להצילה מפני הדליקה :

ע' בי"ד סי' רע"א ובב"י

הקמיעין

כאוכלין (ב"ח) וכ"ל דה"ה כלי תשמישו אסור וכ"כ בסמ"ג מזונות וכלים ע"ש וכ"כ המרדכי דלא כמו שהבין בש"ג והניחו בקושי' ע"ש והטעם כיון שהוא דרך מלבוש א"כ בלא דליקה נמי שרי דאין בו איסור הוצאה כמ"ש סימן ש"א סל"ו א"כ ה"ה בדליקה ויש פי' המשנה כך ולשם הוא מוציא כלי תשמישו כלומר לחצר המעורבת ולובש כל מה שיכול כו' הוא מילתא בהכי נפשיה דזה אפי' לאינה מעורבת ואפשר דאפי' לר"ה שרי : נ"ל דשלא כדרך מלבוש אפי' דבר שהוא מלבוש אסור דלא כמ"ש הב"ח גבי טבעת ע"ש ☞ ומ"ש אשה"ת לא ראה בגוף השה"ת סי' רכ"ו שמסיק שאפי' לאוס' בדליק' דלמא אתו לכבויי בליסטים שרי ע"ש משמע דס"ל בדליק' אסור אפי' בבית שאין הדליקה בו: טו כתבי הקודש. תורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבע"פ (ס"ח תתס"א): טז האידנא. דכיר נבא ונתנו כל הספרים לכתוב שלא ישתכחו ☞ וטעונים גניזה : יז בקיאין בו. אבל אם העם אין מבינין אותו הלשון אסור לכתבו ולהצילו כ"מ בר"ן וכתב הרמב"ם אם היו כתובין בכתב אחר או בלשון אחר אפי' בחול אסור לקרות בהם אלא מניחן במקום התורפ' והן מתאבדים מאליהם עד שיהו כתובים אשורית ובלה"ק עכ"ל וצ"ע דנהי דהתירו לכתוב בלשון אחר שיבינו העם למה נתיר בכתב אחר ואפשר כשהוא לשון אחר שרי לכתוב גם בכתב אחר אבל צ"ע על מה סמכו לכתוב החומשים וכ"ד ספרים בכתב אחר שאינו אשורית ודוחק לומר דכתיבת המשיטה דמי לאשורית ומותר דהא אינו כתיקונו וגם בדפוס היה נראה לאסור דכתיב' מעליא היא כמ"ש סימן רפ"ד וי"א דאין הכל בקיאין לכתוב אשורית ועסי' תר"ך וש"ג כ' וז"ל יש לשאול על ספרים שלנו שכתובים בלשונם אם טעונים גניזה אפי' בחול ואם יש לחוש לאזכרותי' שלא ישבע בהן לשקר ושלא למחוק אותם וטוב להחמיר עכ"ל וצ"ע דהא לא שרי לכתוב בלשון אחר אלא משום עת לעשות לה' ולהם מי התיר ☞ ועוד דכתובים בכתב אחר ורמ"א בתשובה סי' ל"ד כתב דאפשר שהראשונים המציאו כתב משיטה כדי לכתוב דברים שבע"פ וי"ל דוקא בכתב אשורית לא ניתנו לכתוב ע"ש עסי' תקמ"ה ועבי"ד סי' רפ"ג בב"י שכתב שאין נכון לכתוב בכתב אשורית דברים של חול מ"מ צ"ע דהא אף בזמן התלמוד היה מותר לקרות גפטי' לגפטים ועמ"ש סימן תר"ן ס"ט ובס' ב"ש כתב דמותר ללמוד עמהם נביאים וכתובים שיראו בנחמות ישראל ע"ש ובשל"ה החמיר מאד בדבר ע"ש ופשוט דשאר ספרים מותרים לכתוב בכל כתב ובמרדכי פ"ק דמגילה ובהג"מ פ"א מתפילין כתבו שרבינו יואל אסר לגר שלא היה יודע לשון הקודש להעתיק ספר חומש בלשון שלהם ע"ש ואפשר דס"ל דלא הוי עת לעשות לה' אלא בדבר שכולם שוים : יח אשורית על העור כו'. זהו מהמרדכי פי"ו דשבת וגם בפ' הקומץ כ"כ וגם התוספות כ"כ

להוציא יותר משלש סעודות אלא ודאי דבזה מתיר הטור וכ"ל טעמו דלחצר שלו שהוא קרוב לו מסתמא אין לו טורח כ"כ כמו לרשות חבירו ועל הש"ס קשה לי מדתנן בפרק כ"ב מצילין סל מלא ככרות ואע"פ שיש בו ק' סעודות ומקשינן והא תנא ליה רישא ג' סעודות ותו לא א"ר הונא ל"ק כאן בבא להציל פי' בכל א' כאן בבא לקפל פי' סלים הרבה ר' אבא אמר אידי ואידי לקפל כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת ומעילא לרב הונא בבא לקפל אפי' לאותה חצר אסור. דא"ל דס"ל לרב הונא דבאותו חצר מותר אפי' לקפל וכן להציל מותר אפי' בחצר אחרת ואין איסור אלא בתרתי לריעותא דהיינו בחצר אחרת ולקפל דא"כ היינו דר' אבא אלא ודאי דרב הונא מחמיר אפי' באותו חצר וקי"ל כרב הונא ואם כן אמאי התיר הש"ת בחצר שלו להוציא כל מה שרוצה והיינו קיפול וצ"ע אבל על הטור אין להקשות כמ"ש כיון דטעמא משום שמא ישכח שבת מפני טירדת ההצלה מה לי חצר מה לי בית א"כ מ"ע מותר לקפל באותו חצר לרבי אבא י"ל דלחצר אחרת יש יותר טירחא מסתמא ועכ"ל טרוד טפי ויש חשש שמא ישכח : (ט) מצילין האידנא. פי' דבזמן חכמי התלמוד היה אסור לכתוב ספרים אלא בלשון הקדש או יוונית אבל האידנא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך התירו לכתוב בכל לשון : (י) פ"ה אותיות. שכן יש בפ' ויהי בנסוע : (יא) הואיל ואין בה אזכרות. במרדכי כתוב מפני שניתנה לכתוב בדתי פרס ומדי ע"כ אין בה אזכרות :

הקמיעין

ת שבת קט"ו א' תוספות והרא"ש והמרדכי וש"פ ב שם בעיא ונפשטא ג הרא"ש והמרדכי ור"ן שם וש"פ ד ברייתא שם ה שם מסקנת הגמרא והמרדכי

יד אפרים

הרמב"ם דבהציל באיסור אסור ליטול שכר משא"כ אליבא דרש"י והר"ן שלא תלו הדבר מחמת שהצילו בהיתר י"ל דאף בהצילו באיסור שפיר יכולין ליטול דלא בכוונה תליא מלתא אלא דממילא הכי הוא שכיון שהצילו מההפקר הם זוכים מהפקר כדי שכרם ולכן אין בזה משום שכר וא"כ אין מקום לחלק בין איסור להיתר בזה וכמ"ש רש"י שהמצילין יאמרו מהפקר' קא זכו אין ר"ל שצריכין לטעון שכוונו לכך רק ר"ל שיכולין לומר שהשכר מגיע להם משום זכי' מההפקר ולא משום שכר שבת אבל להרמב"ם שכתב טעמא משום שהרי אין שם איסור כו' ע"כ צריך לומר שצריך לכוון בהצלה זו לזכות מהפקר כדי שכרו ולכן דוקא כשמציל בהיתר לכן גם בהחזיר החפץ יש לחלק בזה בין הציל בהיתר או באיסור מטעמא דכתיבנא ואפשר שמ"ש המג"א וכ"כ הרמב"ם נ"ל וכמ"ש הרמב"ם ור"ל דהרמב"ם מחלק בין איסור להיתר ואף דאין מבואר ברמב"ם לענין החזיר מ"מ גוף החילוק בין איסור להיתר מבואר ברמב"ם ואפשר שגם לדעת רש"י כן הוא לענין החזיר ורש"י ורמב"ם שוים בזה ומה שלא הזכיר רש"י טעם זה משום דבלא החזיר אין חילוק ואף בהציל באיסור יכול לומר כוונתו לזכות מהפקר רק דהרמב"ם נקט טעמא שהרי אין שם איסור לומר מטעם זה יכול לכתחלה להציל ע"ד כן כדי שכרו כמ"ש המג"א : סקי"ד ומה שהקשה הש"ת כו' שמסיק אפי' תימא לאיסור כו' כנ"ל : ס"ק י"ו וטעונים גניזה ר"ל שלא יניח במקום התורפ' שיהו נרקבים ונפסדים : ס"ק י"ז ועוד דכתובים בכתב אחר כו'. ר"ל ובזה א"ל כמש"ל לפי שאין הכל בקיאין לכתוב אשורית דלא מהני אלא משום עת לעשות ולהם לא שייך זה וע"ז כ' דרמ"א בתשובה כ' כו' ולפ"ז א"ל כלל להך תירוץ שאין הכל בקיאין כו' דבלא"ה א"ש דאף בלא עת שרי בכתב אחר או בלשון אחר כמ"ש לקמן וממילא דא"ש דברי הס"ג דאף דלהם לא שייך עת

שערי תשובה

לעצמי אני מחמיר וח"ו להורות לאחרים והביא שם דברי היש"ש יבמו' שמחמיר בזה וכתב לדחות ומסיק וז"ל פיק חזי מה עמא דבר בכל מדינות פולין תמיד הם שני מוהלים זה חותך וזה פורע בין בחול ובין בשבת עכ"ל וע' בתשובת הרמ"א וע' באשל אברהם ובמח"ב באורח מח"ל שנמצא בא"י בעת שיש מילה בי"ט ב' של גליות בנחפה בכסף כ' שאסור למול האורח שאצלו י"ט כשיש בן עיר שאצלו הוא יום חול ובמטה יהודה מתיר ע"ש ובענין מילה שלא בזמנה בי"ט ב' של גליות ע' בנ"ב סי' למד ויבואר אי"ה בהלכות י"ט וע' בתפארת צבי סימן ז' כתב גם כן להתיר בזה שע"י שנים נעשה יותר זהירות וזריזות שהחותך מתעכב בהנחת הסכין וכדומה כו' וכה"ג התירו בקצירת כו' ע"ש :

שלד (טו) אשורית. עבה"ט וע בשבות יעקב ח"א שגם ספרים הנדפסים ע"י עכו"ם דין קדוש' ספרים

באר היטב

תשמישו אסור וכ"כ בסמ"ג. נ"ל דשלא כדרך מלבוש אפי' דבר שהוא מלבוש אסור מ"א ע"ש : (יא) האידנא. פי' דבזמן חכמי התלמוד היה אסור לכתוב ספרים אלא בלשון הקודש או יוני אבל האידנא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך התירו לכתוב בכל לשון . תורה שבכתב קודמת להציל לתור' שבע"פ ס"ח תתס"א (יב) בקיאים. אבל אם העם אין מבינין אותו הלשון אסור לכתבו ולהצילו ועיין מ"א : (יג) אשורית. וכתב המ"א וצ"ע דהא האידנא ניתר לכתוב וקורין בהם אפי' כתובים בכל לשון ובסם ובסיקרא כמ"ש ס"י"ב אע"פ שמדינ' פסולים לכתוב בהם וא"כ ה"ה מגילה וכו' היכא דניתן לקרות בהם פשיט דמצילין ואע"ג דאינה ראויה לקרות בה בציבור מ"מ מותרים ללמוד מתוכה דהא ס"ת נמי פסול לקרות בה בציבור אא"כ כתובה

הגהות רעק"א

בהר"ן פ' חביות כ' לאחר תירוצא דמדינא היה מותר בדליקה לומר לנכרי שיכבה דשבות במקום פסידא מותר כמו בלאור אלא חיישינן כיון דבהול שמא יעשה כן בעצמו וע' בר"ן ר"פ מי שהחשיך ולשיטת הרמב"ן שם דמחלק בין ממון דבידו לאינו בידו

ביאור הגר"א

לאו משום הוצאה אלא משום חשש כבוי כמ"ש קי"ז ב' ולכן אין חילוק ועוד שאף בנשברה חבית דהטעם משום הוצאה אמרו כשבר' כו' ברחב גגו מ' דאף מן הבית אסור : ס"ב כל כו' האידנא כו'. ר"ל אע"ג דלדינא דגמ' קי"ל כר"ה דאמר אין כתובין בלה"ק אין מצילין משום דלא ניתנו לקרות אבל האידנא דאמרינן בגיטין ס' א' ולא היא שרי כו' וכן אמרו בפי"ז דמ"ס דברי חכמים כדרבונות כו' וכולן מצילין כו' וכן ספרא דאגדתא כו' כנ"ל ע"ש וערא"ש. וכ' המרדכי דלפום גמרא דידן דוקא מצילין אבל לא מכבין אף לר"ש ר"ל דבגמ' דידן לא הוזכר חילוק בין ר"י לר"ש אבל בירוש' אי' דלר"ש אפי' מכבין כיון דהוא משאצל"ל ואין שבות עומד לפני כתבי הקודש ולכאורה דברי הירושלמי כנים להלכה כיון דל"פ בגמרא בהדיא עליהן וליתא דהירושלמי קאמר דוקא לר"ש דס"ל בפרק בתרא דעירובין דאין שבות עומד כו' אבל אנן לא קי"ל כר"ש שם ואף דקי"ל במשאצל"ל כוותיה : וכן מטבע. ר"ל אע"ג דדינא דגמ' אין מצילין וכנ"ל : וכן תרגום כו'. ברייתא שם ואף ע"ג דההיא ברייתא כמ"ד מצילין כנ"ל האידנא כו': שאותו העם. דלא התירו אלא משום עת לעשות כנ"ל : וכן ס"ת . כרב הונא שם: ס"ג יש מי . ברייתא שם אין

חכמת שלמה

המצוה המוקצה כדפריך הש"ס שבת שטלטול בעלמא הוא ולדחי שבת רק מכח טעם אחר אסור בשבת ויו"ט דהוי רק מוקצה דוחה המצוה לטלטול אבל כשחלף לן המצוה נשאר המוקצה במקומו ולא שייך אין מוקצה לחצי שבת דכל השבת הוי מוקצה כיון דאינו כלי וממילא אין ראיה לסכין דהתם הוי כלי ממש דשם כלי עליו רק מכח דהוי מחמת חסרון כיס חש מלהשתמש בו אבל כשהכינו לתשמיש אחד אינו מוקצה כלל באחת וחלף לו המוקצה ולכך אף אחר השימוש לא חל המוקצה דאין מוקצה לחצי שבת ועיין בחיבורי החדש על או"ח סי' תרנ"ח מ"ש בזה ודו"ק היטב כי הם דברים ברורים בעזה"י : שם סעיף ט' בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצין את הולד וכו'.נ"ב הנה בדין אם נשפכו החמין שיש לו לרחצו אחר המילה אם מותר למולו אז יצטרכו לחלל שבת אח"כ עבור החמין הנה בזה פליגי בעל המאור והרמב"ן והובא דבריהם בהר"ן פרק ר"א דמילה ובב"י כאן דהבעה"מ סובר דאין מלין אותו והרמב"ן ס"ל דבתר השתא אזלינן והמצוה עושה בהכשר יאח"כ הפ"נ דוחה שבת לא המילה וכבר כתבנו לעיל הרבה מזה. והנה הבעה"מ הביא ראיה מפ"ק דביצה דס"ל לב"ש שם דישחוט ויחפור בדקר וב"ה ס"ל דלא ישחוט אלא א"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה ומ"ט לא ישחוט בהיתר ואח"כ יחפור בדקר דהכיסוי דדחה לא כחפירה קא השחיטה אלא ודאי דלא אמרינן כן וה"ה במילה . והר"ן נדחק לדחות ראיה זו . ובאמת נראה לפענ"ד דלק"מ על הרמב"ן דפלוגתתם יהיה תלוי במה דפליגי הפוסקים בסימן שכ"ח הובא בב"י אם שבת הותרה אצל חולה או דחויה . והנה אני בחידושי תמהתי על הב"י בזה והוכחתי מיומא דף מ"ו דשבת שאני מטומאה ושבת הותרה בציבור וה"ה חולה ע"ש. ולכך אתי שפיר כיון דזה הוי החילוק בין הותרה לדחויה דאם טומאה הותרה בציבור א"צ להדר אהיתירא כלל אבל אם הוי דחויה צריך למיהדר אהיתירא א"כ ה"נ בזה דהרמב"ן ס"ל דשבת הותרה אצל חולה ולכך שפיר אזלינן כעת בתר השתא ומהלינן ואם אח"כ יצטרך לדחות השבת עבור החמין מה בכך זה הוי בהיתר ממש כיון דיהיה פקוח נפש הוי היתר ממש ולכך אין ראיה מיו"ט דהתם גבי כיסוי אף אם ישחוט

מחצית השקל

דהיינו מלבושים אין מצילים אלא למעורבת ואח"ז כתב דמלבושים מצילים אפי' לאינו מעורבת ב' מאי סברא לחלק ולהקל יותר במלבושים וכלים להציל אפי' לשאינה מעורבת יותר מבאוכלים ג' מלשון המשנה משמע דאין חילוק בין אוכלים לכלים ומלבושים דהא אחר פלוגתא דת"ק ור"ב קתני ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו משמע ממ"ש ולשם כו' משמע לכל מר כדא"ל לת"ק דוקא למעורבת ולר"ב אפי' לאינה מעורבת וגם ע"ז קאי ולובש כל מה שיוכל כו' משמע דכל הדברים שוים לענין הצלה עכת"ד ס"ג ועז"כ מ"א ליישב דאין הפי' כך כ"א מ"ש סמ"ג ברישא אוכלים וכלים אין מצילים אלא למעורבת מ"ש כלים ר"ל כלי תשמישו ובסיפא קתני להדיא בגדים ומלבושים הם מותרים אפי' לאינה מעורבת וכמ"ש אין דברי סמ"ג סותרים זא"ז ומה שהוקשה לס"ג דאין סברי' לחלק עז"כ מ"א והטעם כיון דהוא דרך מלבוש כו' משא"כ באוכלים וכלי תשמיש ומ"ש עוד דאין לי המשנה משמע כן עז"כ מ"א דכן כוונות המשנה ולשם היינו לכל חד כדא"ל לת"ק דוק' למעורבת ולר"ב אפי' לאינו מעורבת מוצי' כל כלי תשמישו היינו כגון סכין וקערה ואח"ז קתני ולובש כל מה שיכול כו' היא מילתא בהפי נפשיה ולא קאי אריש' דהאי דלובש מותר לכ"ע אפי' לאינה מעורבת כיון שהו' דרך לבישה וסתמה המשנה דס"ל למילת' דפשיטי' כיון דהוי דרך לביש' מותר כו' אפי' לאינה מעורבת ואפשר אפי' לר"ה : וכ"ל דשלא כדרך כו' דלא כמ"ש הב"ח גבי טבעת כו' ר"ל דהב"ח הקשה על בעה"ת שכ' דמותר להניח תפילין לתוך ארנקי שיש בה מעות כדי להציל המעות אגב התפילין מפני הדליקה (והוא מה שהוזכר בש"ע סעי' ט"ו אלא שבעה"ת לא הזכיר אלא מפני הדליק' והרב ב"י בש"ע הוסיף או מפני הגנבים והגזלנים) אבל אסור להניח טבעת לתוך ארנקי שיש בה מעות להציל מפני הדליקה כי אפשר שהטבעת בטל לגבי מעות דהמעות חשיב יותר והקשה הב"ח מדהצריך בריש' להציל המעות להניח אצלו תפילין ע"כ מיירי לחצר שא"מ (או בבית שבו הדליקה לדעת הב"ח שהביא מ"א סק"א) דאי לחצר המעורבת (ובבית שאין הדליקה בו) ל"ל לתפילין הא אפי' מעות לבד מותר להציל מפני הדליקה ואנסים לדעת המתירים בס"א והא בעה"ת הוא מכת המתירים וכיון דרישא ע"כ לחצר שאינו מעורבת איירי א"כ ה"ה סיפא ליתן טבעת אל המעות ג"כ מיירי כה"ג לחצר שאינה מעורבת ועוד דאי למעורבת גם בסיפא קשה למה לי לטבעת הא גם מעות גופיה מותר לדעת בעה"ת כנ"ל וכיון דמיירי בא"מ הא גם טבעת גופיה אין רשאים להציל כ"א למעורבת וצ"ל לומר דאפשר דהטבעת בטל לגבי מעות ותי' דלעולם בין ריש' ובין סיפא מיירי לחצר שאינה מעורבת ואפ"ה מותר להציל שם טבעת כיון דטבעת הוא כעין מלבוש שרי בדין מלבושים שמותר להציל אפי' לשאינה מעורבת וע"ז חלק מ"א דמאי מהני טבעת יש לו דין מלבוש מ"מ כיון דמניחו אל הארנקי שבתוכה מעות ואינו מניחה באצבעו הוי שלא כדרך מלבוש ואסור לאינה מעורבת . ומ"ש אשה"ת לא ראה כו' ר"ל ליישב קושית הב"ח על הס"ת הנ"ל עז"כ מ"א ולא ראה כו' הובא בהרב"י ר"ס זה דתפלת דברי בעה"ת להתיר להציל מעות מפני אנסים ואחר זה נראה מדבריו להתיר גם להציל מעות מפני הדליקה וסיים ואפי' יהיה נמי אסור מפני הדליקה להציל מעותיו בלא שום דבר קדושה עמהם בתיק דלמא אתי לכבויי אבל מפני מוסלים ופחד שוללי ממון מותר דל"ל כולי האי לאיסור דאורייתא' כו' וכתב ע"ז הרב"י וז"ל נראה מדבריו דלהציל מפני הדליקה לא פסיטא ליה כ"ה להתיר טלטול דבר מוקצה עכ"ל ואע"ג שאח"ז כתב הרב"י משם הר"ן ר"פ מי שהחשיך שכ' בשם התו' ובעה"ת שמותר לטלטל מעות מפני לסטים או דליקה לא דייק כ"ה דבשם בעה"ת כ' תחלה להתיר מפני האנסים אבל מפני דליקה כ' בשם התו' ע"ש ולפ"ז א"ש דברי בעה"ת דהכא גם טבעת דלעולם בין ברישא ובין בסיפא מיירי לחצר המעורבת והא דהוצרך לתפילין וטבעת דמעות גרידא להציל מפני הדליקה לא ברירא ליה וכדי שיהיה ההיתר ברור נתן תקנה ע"י תפילין אבל טבעת ל"מ ומ"ש בש"ע ר"ס זה להתיר לטלטל מעות גם מפני הדליקה אין זה דעת בה"ת אלא דעת התו' אולם גם הטור ר"ס זה נראה שהבין מדברי בה"ת דאפי' מפני הדליקה מותר לטלטל מעות : (ס"ק טו) כתבי כו' קודם להציל תורה שבעל פה וסיים שם בס"ח אפי' תורה שבעל פה מושאלים או מושכרים לו ואם לא יציל תורה שבעל פה יצטרך לשלם לבעליהם אפ"ה תור' שבכתב קודם כ"כ בספר א"ר בשם ס"ח סי' תרס"א : (ס"ק טז) האידנא דבזיר נבא ר"ל מה"ד הדין תורה שבכתב אין כותבים אלא אשוריית ובלה"ק ותורה שבע"פ אסור לכתוב ואם בשינה הן תורה שבכתב שכתבו שלא כדין או אם כתב תורה שבע"פ אין קורין בהם וגם אין מצילין אותן בשבת מפני הדליקה אבל האידנ' דבזיר לבא כי נתמעט הדעת והזכרון הותר לכתוב הכל אפי' תורה שבע"פ וכן תורה שבכתב כאשר מבואר במ"א בס"ק שאח"ז שלא' עת לעשות לה' הפרו תורתך לכן קורין בהם ומצילין אותן מפני הדליקה בשבת : (ס"ק יז) בקיאים בו אבל אם אין כו' כ"מ בר"ן ר"פ כ"כ דראייתו מדהותר גבי מגילה גפטיית לגפטים ומדית למדי כ"ש בספרים והרי שם במגילה לא התיר כ"א גפטית לגפטים המבינים לשון גפטית וגם מסתבר כן דהא לא הותר אלא משום עת לעשות ואם אין מבין אותו לשון מה עת לעשות איכ' אולם סיים שם הר"ן ומיהו כי שרינן גפטית לגפטים ואיכך מסתברי' דוקי' בשאינם מבינים לה"ק אבל לבקיאים לא עכ"ל ואין משמע כן בש"ע דמשמע אפי' יודע לה"ק מצילים אם בקי באותו לעז ואפשר אע"ג דלקמן סי' תר"ל סעיף י' לענין מגילה פסק כן דאם מבין לה"ק אינו יוצא בלע"ז מ"מ כיון דדעת רש"י גם במגילה אפי' מבין בלה"ק יוצא בלע"ז שמבין כמבואר שם בב"י וניהו דלענין מגילה לא פסק כרש"י כיון דרבו פוסקים החולקים מ"מ לענין הצלה היקל טפי כיון דלר"ה בגמר' ר"פ כ"כ אפי' במה שאין קורין מ"מ מצילין מפני בזיון כתבי קדש אע"ג דלא קי"ל כר"ה מ"מ בנדון זה מיקל : וכ' הרמב"ם כו' הביא דברי הרמב"ם ללמוד הימנו דמדינא כמו שיש קפידא דבעינן דוקא בלה"ק ה"ה דמדינא בעינן דוקא כ' אשורית כדי להקל אח"ז:וצ"ע דניהו דהתירו כו' למה נתיר בכתב אחר. דהא בזה ליכא משום עת לעשות דהא כל ישראל בקיאים בכתב אשורי' אדרב' יותר בקיאים מכתב אחר : אבל צ"ע על מה סמכו כו' בכתב אחר כו' ר"ל שכותבים לה"ק ובכתב אחר דהיינו משיט"א (והוא כתב שלנו שכותבים אגרת) או מה שקורין רש"י כתב דמי לאשורית כי שרבן היא אשורית אלא שנשתנו : וגם בדפוס היה נראה לאסור ר"ל לה"ק בכתב אחר : דאין הכל בקיאים לכתוב כו' וא"כ גם זה הוא בכלל עת לעשות ניהו דאם כתוב אשורית כ"א יודע לקרותו אבל לא ימצא כל עת מי שיודע לכותבו : וצ"ע דהא כו' ולהם מי התיר ר"ל דוקא בישראל איכ' משום עת לעשות כדי שכל ישראל יהי' אפשר להם ללמוד ולא ישתכח תורה מישראל אבל באו"ה מה בכך אם לא ילמדו ולכן ליכ' בהו משום עת לעשות : ורמ"א בתשו' כ' כו' וי"ל דוקא בכתב אשורית לא ניתן לכתוב כו' וע' בי"ד כו' בב"י כו' כתב טעם אחר ממ"ש רמ"א בתשו' מ"מ משמע מדברי רמ"א בתשו' דכתב משיט"א לא הוי כתב ואין איסור בכותב במשיט"א דברים שבע"פ א"כ יש ליישב מה שהניח לעיל בצ"ע על מה סמכו כו' בכתב שאינו אשורית כן כוונת מ"א אבל לא קאי על דעת ס"ג כי כתב הגוים ודאי כתב מיקרי וכמ"ש מ"א סי' ש"מ סס"ק י' וכן כתב בספר ב"ש בא"ה ע"ש ר"ס קכ"ו אלא יספיק ליישב שנהגו לכתוב כ"ד ספרים בלה"ק וכ' משיט"א דכמו דאזיל לאיסור' דדברים שבע"פ א"א רשאי לכתבן מ"מ משיט"א לא הוי כתיב' ה"ה דלא מיקרי כ' לענין איסור כתיב' כ"ד ספרים בלה"ק והכתב משיט"א : ומ"מ צ"ע דהא אף בזמן התלמוד כו' גפטית לגפטים כו' וא"כ קשה על הס"ע שכ' או בלשון אחר שהטעם מבינים בו כו' דזה לא הוצרך משום עת לעשות ולהתיר בזמן הזה דהא כס"ג גם מדינ' בזמן הש"ס היו קורין בהם ומצילים וגם על הס"ג יש לפקפק קצת ע"מ שנסתפק בספרי' שנכתב בלשונם. כיון דהם מבינים אותו לשון מדין הש"ס מותר וקורין בהם יש בהם משום קדושה : ובס' ב"ש כו' בזה יש קצת ליישב לקושיתו הראשונה על הס"ג ולהם מי התיר ולדברי ב"ש גם באו"ה יש קצת עת לעשות כדי שיראו בנחמות ישראל:במרדכי כו' להעתיק ספר חומש בלשון שלהם כנ"ל : (ס"ק יח) אשורית כו' זהו כו' וגם התו' כ"כ וקשה כו' צריך להגיע בקצרה דברי התו' דבפ"ק דמגילה פליגי רבנן ורשב"ג דרבנן ס"ל ספרים נכתבים בכל לשון ולרשב"ג בעי' דוקא שיהיו נכתבים בלה"ק אלא ס"ת הותרה לכתוב גם יונית ולא לשון אחר ותנן ר"פ כ"כ כל כתבי הקדש מצילים מפני הדליקה ואיפלגו אי נכתבו בלשון אחר שאינו לה"ק אי מצילים אותו מפני הדליקה ולרבנן דס"ל דנכתבין בכל לשון וקורין בהם פשיטא דמצילים אלא לרשב"ג דס"ל דבשאר לשונות אין נכתבים ואם נכתבו בלשון אחר אין קורין בהם אי מ"מ מצילין אותן מפני הדליקה ר"ה אמר אין מצילין כיון דאין קורין בהם ורב חסדא אמר מצילים מפני בזיון כתבי הקודש. ומסיק שם דפליגי תנאי בפלוגת' דר"ה ור"ח הנ"ל ואמרי' שם בעי ריש גלות' מרבה בר ר"ה היו כתובים בלה"ק בסם ובסיקר' אי מצילים ואיבעי' ליה בין לר"ה ובין לר"ח הנ"ל לר"ה אע"ג דס"ל אם נכתב בלשון אחר אין מצילים מ"מ אם כתובים בסם וסיקר' כיון דכתובים בלה"ק עדיף ומצילים או אפי' לר"ח מצילים דס"ל אם נכתבו בלשון אחר מצילים מ"מ אם נכתב בסם וסיקר' אפי' כתובים בלה"ק גרע ומודה דאין מצילים ואייתי רב אשי בריית' דמינה נשמע דמצילים דתני' אין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורי' על הספר ובדיו משמע דספרים לא בעי אשורי' ולא דיו

ומצילים

יד ז (יב) הקמיעין שיש בהם פסוקים אין מצילין אותם מפני הדליקה ח יט (יד) ויש אומרים ב] שמצילין :

טו ט מצילים תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין אע"פ שיש בתוכן מעות י והוא הדין לשאר כתבי הקדש :

טז כ אם הניח (יג) תפילין בארנקי [פי' כיס] מלא מעות יכול להצילו מפני הדליקה או מפני הגנבים והגזלנים למקום שיכול להציל התפילין ל כ ויש מי שאומר דהיינו דוקא [טו] כשהניחם שם מערב שבת :

יז מ כא ° יש מתירים להציל דסקיא מליאה מעות (יד) על ידי ככר או תינוק מן הדליקה או מן הגנבים והגזלנים נ ודוקא לרה"י אבל לא לחצר כב שאינה מעורבת (° מצילין הספרים אפילו לחצר שאינה מעורבת ולמבוי [פי' מקום שנכנסים ממנו לחצירות] ס שלא נשתתפו בו ע (טו) ובלבד שיהיו בו שלשה מחיצות ולחי :

יח פ °° כתבו משום גאון כג שמותר לומר לעכו"ם להציל ספרים מן הדליקה אפי' דרך רשות הרבים :

יט צ כל מה שמותר להציל מפני הדליקה מותר להציל ממים ומשאר דברים המאבדים :

כ ק כד (טז) הגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושבסוף הספר אין מצילין אותם :

כא ר האפיקורסים דהיינו האדוקים בעבודת אלילים וכן [מומרים לע"א] שכתבו להם כתבי הקדש אין מצילין אותן (טז) ואף בחול שורפן (יז) עם האזכרות שבהן :

כב ש °°° תיבה שאחז בה האור יכול לפרוס עור של גדי מצדה האחת שלא תשרף ועושים מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה ת אפי' בכלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדליקה דגרם כיבוי מותר · הגה במקום פסידא [מרדכי פרק כ"כ] :

טלית

°עיי' שי"ד ס"ב וסי' ש"ה ס"ב °°עיי' שנ"ב °°°עיי' שכ"ח סכ"ה

(יב) הקמיעין. טעם דיעה הראשונה דבקמעי' אין שייך בהם טעם דעת לעשות לה' כו' דאין בזה תורה ללמוד או להתפלל ע"כ אסור לכתוב אותם וד"א ס"ל כיון דאתיהב רשות למכתב ברכות יש נמי רשות לכתוב קמעין: (יג) תפילין בארנקי כו'. היינו בבית שבו הדליקה דאלו בבית הסמוך מותר אפי' במוקצה לחד דיעה בס"ב וכ' ב"י דמשמע מזה אפי' בשבת אלא שבשם ר"מ במרדכי כתב דאסור להניח ביום השבת כו' וע"כ כתב כאן ויש מי שאומר כו' ולי נראה שיש חילוק בדבר אם מניח לשם זה שיהיה לו היתר להציל זה אינו שרי רק אם הוא עושה בע"ש אבל אם הניח קודם לזה בלא"ה אז יש היתר אפי' אם הונח בשבת כיון דלאו לשם הצלה הניחו שם וע"כ כתב הטור שהניח תפילין בארנקי פי' שלא לשם הצלה יכול להצילו וזה אפי' הונח בשב' משא"כ בטבעת אפי' שלא הונח לשם הצלה אסור ואח"כ כ' בשם ס"ה דבירושלמי שרי ע"י ככר או תינוק והיינו אפי' נותן בשבת משום היתר הצלה מותר כמ"ש במת וע"ז אמר שמא בדליקה התירו כמו במת ור"מ במרדכי איירי שנותן בשבת משום הצלה כנ"ל ליישב דבר זה ואין כאן פלוגת' והך טבעת אין עליו איסור להציל בבתים הסמוכי' לכ"ע כי אינו מוקצה : (יד) ע"י ככר או תינוק. ואע"ג דאמרי' בפ' נוטל רב אשי אמר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד מ"מ גבי פסידא דדליק' מודה דשרי כ"כ הטור בשם ס"ה והיינו שיכול ליתן אפי' לכתחלה בשבת כדי להציל ע"י וכמ"ש בסמוך : (טו) ובלבד שיהו כו'. א"א להבין דבר זה דמאי ובלבד אלא הנ"ל ואפי' אם יש בו ג' מחיצות ולחי ותו מ"ש ולמבוי שאינו מפולש שזהו זו ואצ"ל זו כיון שכתב כבר לחצר שאינו מעורבת . ותו דבסעיף ט"ז כתב למקום שיכול להציל התפילין ולא נזכר כלל איזו מקום הוא שרי בכתבי קודש ע"כ נראה ברור דט"ס יש כאן וצ"ל אבל לא לחצר שאינה מעורבת אבל ספרים מצילין אפי' לחצר שאינה מעורבת ולמבוי שלא נשתתפו בו ובלבד כו'. וכ"ה בטור ובלבוש נגרר אחר לשון הש"ע ואינו נכון : (טז) ואף בחול שורפן כו'. כ' מו"ח ז"ל מכאן יש להזהיר על אותן מטבעות של זהב וכסף שיש עליהם שם בן ד' אותיות שטבעו אותו המינים לשם ע"א שאסורים לתלות על הס"ת ואף אין להחזיק אותם ברשותם אלא יתיכם מיד עד כאן לשונו ואני מוסיף לומר שמה שנוהגים באיזה קהלות כשמברכין חולה וגובין מעות מכל א' ומניחין הכלי עם המעות לתוך ארון הקודש שלא יפה עושים כי יש שם טומאה על המטבעות ואפילו בלא"ה אסור להשים לתוך ארון הקודש

דבר

וקשה דהא התו' מסקי דתנאי היא ואליבא דרב הונא דאמר כל היכא דלא ניתנו לקרות בהן אין מצילין אם כן אף בספרים אין מצילין אם היו נכתבים בסם ובסיקר' דאליביה לא אפשיטא הבעיא מ"מ דעת המרדכי דמודה רב הונא היכא דכתובים בסם ובסיקרא דמצילין כיון דעכ"פ כתובים בלה"ק וכ"מ במרדכי פ' הקומץ וכ"ד הרמב"ם פכ"ג והטור מ"מ צ"ע דהא האידנא ניתן לכתוב וקורין אפי' כתובי' בכל ל' ובסם ובסיקר' כמ"ש סי' ל"ב אע"פ שמדינא פסולי' לכתוב בהם וא"כ ה"ה המגילה וכל היכא דניתן לקרות בהם פשיט' דמצילין כדאי' בגמרא ואע"ג דאין ראוי' לקרות בה בצבור מ"מ מותרי' ללמוד ממנה דהא ס"ת נמי פסול' לקרות בה בצבור אא"כ כתובה אשורי' על הספר ובדיו ואעפ"כ מצילין אותה אם כתובה בכל ענין כיון שמותר ללמוד ממנה לכן נ"ל פשוט דמודה המרדכי שמצילין המגילה אפי' כתובה בכל לשון בכייר משום דניתן לקרות בהם משום עת לעשות לה' שאין כל אדם יכול לכתוב אשורי' וגם אינו מבין ל' הקודש וגם אין סיפק בידו לקנות קלף אבל בסם ובסיקרא לא ניתן לכתוב אפי' בזמן הזה משום דבקל יכול לקנו' דיו כמו סם וסיקר' ולכן בשאר ספרי' אע"פ שנכתבו שלא כדין ולא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן מפני אזכרות שבהן אבל במגילה אסורה להצילה אם כתובה בסם ובסיקרא כיון דאסור לקרות בהן וכן הוכא בהדיא במרדכי שם למעיין שם דלא קאי רק אסם וסיקרא רק שאח"כ הביא לשון הברייתא ופירושה דבזמן התלמוד היה אסור להצילה אא"כ כתובה כהלכת' כיון שלא ניתן לכתוב ולקרות אבל בזמן הזה שרי אא"כ כתובה שלא בדיו והרב"י לא עיין כל האורך בזה ומ"ש בסי"ב וקורין בהן אפילו כתובים וכו' בסם ובסיקרא פי' היכא דכתיבי בכל לשון ובסם ובסיקרא אבל היכא דכתיבי בלה"ק בסם ובסיקרא אין קורין בהם אעפ"כ מצילין אותם מפני הדליקה וכל זה בכ"ד ספרי' אבל שאר ספרים פשיטא דנכתבין אפי' בסם ובסיקרא : יט וי"א שמצילין. והב"ח ורש"ל פסקו כסברא ראשונה : כ ויש מי שאומר. ונ"ל דליכא בזה פלוגתא דלכ"ע אסור לכתחלה להניח תפילין אצל מעות בשעת הדליקה כדי להציל המעו' (לחצר שאינה מעורבת אבל לרה"י מותר כמ"ש בסעיף שאח"ז והב"ח לא הבין כך ולכן הקשה דשני הסעיפים סותרין זה את זה) דהא איתא בגמ' בהדיא שמדינא הי' צריך לנער המעות מתיק התפילין וכמ"ש ססי' ש"י אלא דחיישי' דלמא אדהכי והכי נפלה דליקה וישרפו התפילין אבל אם שק מעות מונח במקום אחר ורוצה להביאו להניח בו תפילין אם אפשר לנער המעות בדרך צריך לנערו א"כ כ"ש דאסור להניח כיס התפילין בשעת הדליקה בשק מעות כדי להציל המעות וכמ"ש ב"י בשם הרשב"א ולכן כתב המרדכי דיש להניחו שם מע"ש כו' ע"ש ואם הניח בשבת תפילין אצל מעות ואחר כך נפלה דליקה פשיטא דשרי להצילו לכ"ע וא"צ לנער המעות כמש"ל דוק ותשכח דלא כמ"ש הרב"י : כא יש מתירין. אפי' להניחה בשבת שרי אפי' המעות חשוב מהחפץ שמניח אצלו כ"מ במרדכי ובהגהות ואף על גב דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד בדליקה הקילו ועש"כ דיש מתירין בלא ככר : כב שאינה מעורבת. ומצילין ספרים אפילו לחצר שאינה מעורבת ולמבוי כו' כצ"ל וכ"ה בטור (ס"כ גליון) : כג שמותר לומר. דשבות דאמירה לעכו"ם שרי מפני בזיון כתבי הקדש : כד הגליונים. שנחתכו מן הספר או שנמחק הספר כמ"ש סוף סעיף י"ב וכתב מהר"מ בתשו' שתקנו בחרם שלא לקצץ

ז הרשב"א בתשובה ח טור ט משנה שם קי"ו י בעל התרומות וסמ"ג כ שם בבעל התרומות ל סמ"ג והמרדכי מ טור בשם סמ"ג בשם הירושלמי וכ"פ ש"פ נ משנה שם קי"א (°כאשר הגהתי כ"ה בטור וכן הוא מוכח שצ"ל כן) ס ש"ל בשם ר' ישעיה ע שם במשנ' וגמ' וכת"ק פ ש"ל צ ר"י בחלק ג' ק שם בעיא ולא אפשטא ופסקו הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק כ"ג לחומרא ר ברייתא שם ש משנה שם ק"כ ת שם וכר' שמעון בן ננס

יד אפרים

לעשות מ"מ מעיקרא לא נאסר הכתיבה כלל כ"א באשורית דוקא ולא התיר לכתוב דברים שבע"פ בכתב אשורית אלא משום עת לעשות אבל בכתב אחר שלא זה שרי ולכך בכתב אחר שרי לגמרי בין בלה"ק בין בלשון אחר ומ"ש המג"א ועיין בי"ד סי' רפ"ג כו' ר"ל שמזה יש סיוע לסברת הרמ"ע דהא דאין לכתוב של חול באשורית הוא לפי שהוא כתב מיוחד לתורה שבכתב ולכן על אשורית דוקא הקפידו שלא לכתוב בו דברים שבע"פ ויותר נראה לפרש דלפי מ"ש הב"י י"ל טעם שהמליצו כתב משיטה לכתוב בו דברים של חול ומ"מ לכתוב דברים שבע"פ י"ל דאסור אף בכתב משיטא ומ"מ צ"ע ר"ל דגם לדברי הרמ"א אכתי תיקשי דבלשון שהעם מבינים בו היה מקום להתיר אף מדין התלמוד ולמה נקט האידנא מצילין כו' ובשלמא אם נאמר כתירוץ קמא שאין בקיאין באשורית א"כ אף דתלד הלשון אין איסור אף מדין התלמוד מ"מ מחמת הכתוב הי' אסור אי לאו משום דאין בקיאין השתא באשורית ואף על פי כן הותר האידנא משום עת לעשות (אך צ"ע בב"י בשם הפוסקים דמשמע היה דקאמר האידנא כו' הוא הלך הלשון) משא"כ אם נימא כמ"ש רמ"א וא"כ גם מדין התלמוד מותר ואפי' תימא דכאן מיירי אפי' כתובה אשורית. (בלשון) אחר מ"מ נראה להרמ"א כמו שלא נאסר דברים שבע"פ אלא באשורית לפי שבו ניתנה תורה שבכתב כמו כן מותר לכתוב דברים שבע"פ אף באשורית ובלשון אחר דאין קפידא רק בלה"ק שבו ניתנה תורה משא"כ בלשון אחר ליכא עכובא וא"כ מאי קאמר האידנא דהא אף בדין התלמוד מותר וע"ז כתב ע' סי' תר"צ סעיף ט' ר"ל דשם מבואר דאין לחוש באיזה כתב היא כתובה וא"כ גם לתירוץ קמא קשה דהא בכה"ג שמבינים אותו לשון שרי מדין התלמוד בכל גווני ועכ"פ דברי הש"ג צ"ע דאפי' תימא כתירוץ קמא מ"מ בדידהו לא שייך עת לעשות וע"ז כתב

אשל אברהם

ב] שמצילין. בפ"ה סימן ס"ו העלה דקמיעין הנכתבים בקדושה וכתוב בה שמות הקודש. כגון שם מ"ב וע"ב וס"ג במילואין וגמטריאות אסורין למחוק מהם אות אחת וטעונין גניזה ולפי"ז ודאי דמצילין ע"ש :

ביאור הגר"א

בין כו' וע"ש תוס' ד"ה מגילה. ונראה לר"י כו': סי"ד הקמיעין. שם ובהם אין חילוק בין בימיהם להאידנא וכ"מ ברא"ש ע"ש : סט"ו וה"ה לשאר. דהאידנא אין חילוק בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ כנ"ל : סט"ז אם כו' ויש . כמש"ש ק"ז והיא גופא מנא לן כו'. וס' הראשונה ס"ל דדיחוייה בעלמא היא ומשם ראיה דמותר דקי"ל דלא כמו שתירץ ר' אשי שם דשקיל בברזי וכמ"ש הרמב"ם וכפשטא דמתני' ותדע דאמרי' קל"ג ב' מאן תנא כו' רי"ב של ריב"ב כו' ואם איתא אפי' רבנן היא ע"ש ונ"ל כתי' הראשון אלא ה"ק אפי' אתווי כמי מייתינן דלא כמ"ש המ"א ס"ק כ' וכן מה שהקשה הרשב"א על סברא ראשו' מכלכלה דוקא שנעשה בסיס ג"כ לדבר המותר מע"ש וא"י לנערו כבר תי' התוס' שם ד"ה מי כו: סי"ז או מן. כשיטתם דכל הספד טוב לדליקה: ודוקא לרה"י. מדאמרינן מצילין תיק כו' דוקא משום ספרים וכ"ש לסברא אחרונה בסט"ו : אפי' לחצר כו' ולמבוי כו'. דבן בתירא מתיר אף במפולש וע"כ בשלא נשתתפו ורבנן ל"פ אלא במפולש ואע"ג שבגמרא אמרו ועוד לרבנן כו' שתום שם ד"ה ועוד וכ"ה בירושלמי שם בשלא עירבו אנן קיימינן: סי"ח שלא נשתתפו כו'. דלכל האוקימתות שאינו מתוקן כרהוי וא"כ בטל השיתוף וזה מתירין קושיית הגמ"ר שם סי' קל"ו בשם המרדכי דלדידן דקי"ל כרבנן אפי' אוכלין ומשקין כמי בגליל כקושיית הגמ' שם. והא דלא תי' בגמרא כה"ג שאינו משותף כבר תי' בהגמ"ר שם משום דלשון אינו מפולש מ' שחסר בגוף המבוי שאינו מפולש וגם אינו מתוקן וכ"כ בסה"ת. ולא נראה דא"כ הייתו פלוגתא עלמא דאוכלין ומשקין דת"ק קאמר לחצר שאינה מעורבת ב"ב כו' ולמה כפלו וג"כ למה שינה הגמרא כאן לומר המפולש ושאינו מפולש: כ' משם. כמו שהתירו בלא עירוב: סי"ט כל מה. ירושלמי שם וכ"ת בגמ' קע"ז א' ופי' תוס' שם ד"ה כך כו' : ס"כ הגליונים. שם כי קא מיבעיא וכו' ת"ש הגליונים כו' ואע"ג דדחי שם דיחוייה הוא. מ"מ ור"ן : סכ"א האפיקורסים. ל' רמב"ם והטור ובגמ' ספרי דוקים כו' רש"י בחולין י"ג ב' וזה האדוק לע"ג וז"ש דהיינו כו' : וכן . ר"ן בשבת שם : ואף בחול. כר"ט שם ור' ישמעאל שם

באר היטב

אשורית על הספר ובדיו ואעפ"כ מצילין אותה אם כתובה בכל ענין כיון שמותר ללמוד ממנו ולכן נ"ל דמצילין המגיל' אפי' כתובה בכל לשון ובכייר משום דניתן לקרות בהם משום עת לעשות לה' שאין כל אדם יכול לכתוב אשורית וגם אינו מבין לשון הקודש וגם אינו סיפק בידו לקנות קלף אבל בסם ובסיקרא לא ניתן לכתוב אפי' בזמן הזה משום דבקל יכול לקנות דיו כמו סם וסיקרא ולכן בשאר ספרים אע"פ שנכתבו שלא כדין ולא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן מפני אזכרות שבהן אבל במגיל' אסור להציל אם כתוב' בסם ובסיקרא כיון שאסור לקרות בהן ומ"ש בסי' ב' וקורין בהן אפי' כתובים וכו' בסם ובסיקרא פי' היכי דכתיבי בכל לשון ובסם ובסיקרא אבל היכי דכתיבי בלה"ק בסם ובסיקרא אין קורין בהם אעפ"כ מצילין אותן מפני הדליקה וכל זה בכ"ד ספרים אבל שאר ספרים פשוטי' דנכתבים אפי' בסם ובסיקרא עכ"ל המ"א ע"ש : (יד) וי"א. והב"ח ורש"ל פסקו כסברא ראשונ': (טו) כשהניחם שם וכו'. וכתבו האחרונים דליכא בזה פלוגתא דלכ"ע אסור לכתחל' להניח תפילין אצל מעות · בשעת הדליק' כדי להציל המעות . אבל אם הניח בשבת תפילין אצל מעות ואח"כ נפלה דליקה פשיטא דשרי להצילו לכ"ע וא"צ לנער המעות ע"ש : (טז) הגליונים. שנחתכו מן הספר או שנמחק הספר . וכתב מהר"ם בתשוב' שתקנו בחרם שלא לקצץ גליון ספר אפי' כדי לכתוב ובח"ב סימן ק' האריך על הגליונים של הספרים שהקושרים הספרים חותכין אותן ומשליכין והטעם כיון דכתבו כך ה"ל כאלו התנו עליהם מתחל' עסי' קנ"ד ס"ח . וא"כ אין מצילין אותן . ובאגודה כמ"ש פ"ו כ' המחתך בספרים בחדשים מותר בישנים אסור : (יז) עם האזכרות. כתב ב"ח מכאן יש להזהיר על אותן מטבעות של זהב וכסף שיש עליהם שם בן ד' אותיות שטבעו אותו המינים לשם ע"א שאסורים לתלות על הס"ת ואף אין להחזיק אותם

חכמת שלמה

מה שמותר לחפור בדקר הוי רק מכה דמ"ע של כיסוי דוחה לאיסור זה של יו"ט והתם בעשה דוחה ל"ת הוי רק דחויה לא הותרה וזה גלוי וידוע שהרי אם אפשר לקיים שתיהן צריך לקיים ושם ודאי הוי רק דחויה לא הותרה לכך כל מה דאפשר למיהדר אהיתירא מהדרינן לכך לא ישחוט כיון דסופו להצטרך לדחות יו"ט אבל בפקוח נפש דהוי היתר ממש ואף דגם בזה אם הוי משכחת לה דרך היתר לא יעשה איסור כבר כתבנו שם דזה הוי מטעם אחר דפ"נ הותר בשבת אבל כיון שיש דרך היתר שוב לא נקרא פקוח נפש כלל וכל דלא הוי פקוח נפש לא הותר אבל בעשה דוחה ל"ת אטו אם יש דרך היתר לא נחשב שם העשה לעשה הרי סוף כל סוף מצוה היא ואעפ"כ אסור לו לעשות דרך איסור מוכח דהוי רק דחויה לכך אסור שם לשחוט אבל במילה מותר כיון שאח"כ יעשה דרך היתר ממש והבעה"מ יסבור דשבת דחויה היא אצל חולה לא הותרה א"כ כל מה דאפשר למעבד בהיתר עבדינן לכך ס"ל דאסור למול בשבת ושפיר מביא ראיה מיו"ט דאסור לשחוט ואתי שפיר כנלפע"ד נכון ודו"ק היטב :

סי' שלד סעיף ט"ו מצילין תיק הספר עם הספר . נ"ב הנה מקור דין זה במס' שבת ר"פ כל כתבי דף קי"ז ע"ש בסוגיא עד דשקיל ליה בברזא וכו' . והנה נשאלתי מאחד ממה דגרסינן במנחות

הגהות רעק"א

ולשטת הר"ן שם דמחלק בין מלאכה דפתאום עיי"ש · ולהנך טעמא הכא בהקזה דומה לדליקה ואין שום הפרש ביניהם וצ"ע :

סי' שלד סעיף כ"א אין מצילים אותן . ואם נמצא ביד מין וא"י מי כתבו דקי"ל ביו"ד סי' רפ"א דיגנזו מ"מ בשבת אף היכא דליכא חשש בזוי כגון להציל ממפולת ומים אסור לטלטלן ולהוציאן תוס' בשבת קט"ז ד"ה ספרי מינים ובד"ה כך אין מצילים וע' בכ"מ פ"ו מהל' ס"ת נראה דמפרש דלא כפי' התוס' אלא דהברייתא מיירי בכתבן מין וקיי"ל כר"ט וא"כ אין ראיה לדין זה לאסור לטלטלן ולהוציאן אם נמצאו בידו גם מפירש"י שבת שם נראה כדעת הכ"מ מדכ' כך אין מצילין אפי' בחול וא"כ א"א לפרש בנמצאו דא"כ ברייתא דגיטין דלא כמאן דלר"ט ישרף וכן לר"י באזכרות ולת"ק עכ"פ לא בעי גניזה דהא מותר להבדן במפולת ומים אע"כ דמיירי בכתבן מין וברייתא דגטין כר"ט כנלענ"ד בעזה"י : סעיף כב בהג"ה במקום

מחצית השקל

ומצילים והתו' שם דף קט"ו ע"ב ד"ה מגלה כו' הקשו דמוכח ממס' מגלה דגם שאר ספרים בעי' ספר ודיו ולכן פסקו התו' דהאי ברייתא לענין הצלה קאמרו דשאר ספרים אפי' כתובים בשאר לשונות ולא בספר ובדיו אעפ"כ מצילי' אבל מגילה אין מצילים כי אם בכתיבה אשורית ועל הספר ובדיו וטעם לחלק ביניהם כיון דגם ספרים בעינן ספר ודיו כמו מגילה ולמה בשאר ספרים אפי' כתובים לא על הספ' ובדיו מ"מ מצילים ולא כן מגילה ותירצו דשאני ספרים מפני הזכרות שבהן מצילים וכ' בסה"ד וא"ת תיקשי מברייתי' דהכא אדאמי' לעיל כל היכי דלא ניתנו לקרות אין מצילים (ר"ל דהא ספרים דאין קורין בהן אם נכתבו שלא על הספ' ודיו ואפ"ה מצילים ואע"ג דבזה נסתפק ריש גלותא דאם נכתב בסם וסיקרא עדיף ומודה ר"ה דמצילין היינו אם כתובה בלה"ק דמעלת הלשון גורמת היתר הצלה. אבל בברייתא דקתני לענין הצלה דשאר ספרים נכתבים בכל לשון שלא בספר ושלא בדיו אפ"ת דאתי כרבנן דרשב"ג דספרים אם נכתבו בשאר לשונות קורין בהם מ"מ אם כתובים בשאר לשונות ובסם וסיקרא דעכ"פ ליכא מעלת לה"ק וכיון דאין קורין בהם א"כ לר"ה אין מצילים והא בברייתא קתני דמצילים) וי"ל הא מסיק לעיל תנאי הוא עכ"ל התוס'. ואליביה דר"ה דקי"ל כוותיה אם היו נכתבים בסם וסיקרא (אפי' כתובים בלה"ק) דאליבי' לא נפשטא האיבעי' דהא האי ברייתא ס"ל דלא כר"ה ובכל ענין שאין קורין בהן מ"מ מצילים וא"כ ר"ה דס"ל כאידך תנא דכ"ה דאין קורין אין מצילים בשאר ספקו של ריש גלותא אם כתובים בלה"ק ובסם וסיקר' אם מצילין ומספק ראוי להחמיר וכ"כ בחדושי רשב"א דלהתו' לא אפשיט' האבעי' לר"ה : מ"מ דעת המרדכי וכו' ופסק הרב"י כהמרדכי וכיון דעכ"פ כתובים בלה"ק ובצירוף שיש בו אזכרות : ומ"מ צ"ע כו' דניהו דהדין כן לפי זמן הש"ס אבל האידנ' כו' : והרב"י לא עיין כ"ה. שכ' בש"ע דמגילה אין מצילים אא"כ כתובה אשורית ועל הספ' ובדיו וז"א דהאידנ' אפי' כתובה בשאר לשונות ולא על הספ' רק אם נכתב' בדיו מצילין אותה : ומ"ש בסעיף ב' כו' בסם וסיקר' כו' הא לפי דברי מ"א דכתיבת סם וסיקרא בזה אין שייך עת לעשות וכן מסתב' א"כ אין קורין א"כ ה"ה דאין מצילים. היכי דכתיבי בכל לשון ובסם וסיקר' דלדידן זה עדיף כמ"ש בס"ק שלפני זה דאפשר כשהוא לשון אחר שרי לכתוב גם בכתב אחר עכ"ל וה"ה דמותר בסם ובסיקרא : (ס"ק יט) וי"א שמצילים. והב"ח ורש"ל פסקו כסבר' א' גם דעת הרב"י כן כדרכו בכ"מ שתופס סבר' ראשונה לעיקר וכ"כ בש"ע י"ד סי' קע"ט סעיף י"ב וז"ל מותר להתרפאות בקמיע כו' שיש בהם פסוקים כו' אבל לכתוב פסוקים בקמיע אסור עכ"ל. והטעם דהוי כשורפן שמא תפול דליקה בשבת ולא יהי' רשאי להצילן דבקמיע ליכא משום עת לעשות והיינו כסבר' א': (ס"ק כ) ויש מ"ש ולי נראה דליכא בזה פלוגתא ר"ל דלא כמו שהבין הרב"י שיש מחלוקת בין הפוסקים שהביא בשם המרדכי שכתב דלהניח תפילין אצל מעות ביום השבת אפי' להצילן מפני הדליק' ומן הגנבים אסור. אך מלשון הסמ"ג משמע אפי' הונחו התפילין בשבת מותר שכ' הטור וז"ל כ' בעה"ת אם הניח תפילין בארנקי מלא מעות יכול להצילו כדין תפילין ומדלא כ' אם הניחן מע"ש משמע דאפי' הניחן בשבת מותר לטלטל המעות דלא כהמרדכי ולכן כתב בש"ע שני דיעות ועל זה כתב מג"א דאין מחלוקת ביניהם וכאשר יתבאר : להציל המעות (לחצר שאינו מעורבת כו' והב"ח לא הבין כן כו' זא"ז) מה שנדפס בשני אלו עגולים הוא ענין בפ"ע כדרכו ובא מ"א ליישב קושיית הב"ח לפי הבנת הרב"י שיש מחלוקת בין הפוסקים אי מותר להניח תפילין אצל המעות בשבת לפ"ז הקשה ב"ח דשני הסעיפים סותרים זא"ז דבסעיף זה הביא שני דעות אי מותר להניחן בשבת ובסעיף שאח"ז כתב יש מתירים להציל כו' ע"י ככר ותינוק כו' וכתי' לשון יש מתירים משום די"א דלא הותר ע"י ככר ותינוק כ"א למת בלבד והא ודאי דהנחת ככר או תנוק הוא בשבת גם דומיא דכו"ת האמור אצל מת דמיירי בשבת א"כ בלא"ה איכא פלוגת' אי רשאי לעשות כן בשבת ע"י הנחת תפילין כ"ש ע"י הנחת ככר ותינוק בשבת דיש לאסור למאן דאוסר בתפילין ולזה תי' מ"א דבסעיף זה מיירי דרוצה להציל המעות אגב התפילין כדין תפילין לחצר שא"מ בזה פליגי הפוסקים אי מותר להניח בשבת אבל בסעיף שאחר זה מיירי שרצונו להציל לרה"י או לחצר המעורבת אלא שהמעות הן מוקצים ולכן רצה לטלטל ע"י ככר ותינוק בזה כ"ע מודים דאפי' להניח בשבת שרי לולא דיש חולקין דלא אמרו ככר כו' אלא למת בלבד : דהא איתא בגמ' (דף קי"ז ע"א) שמדינא הי' כו' וכמ"ש ס"ס ש"י אע"ג דקיי"ל דאם מונח דבר איסור וגם דבר היתר מותר לטלטל הכלי דהוו בסיס לדבר האסור וגם לדבר המותר מ"מ אם אפשר לנער האיסור מתוך הכלי צריך לנערו ולכן כתב המרדכי דיש להניחן בע"ש. בא למעט שלא להניחם בשבת בשעת הדליקה אבל מודה דאם הניחן שם קודם הדליקה ואח"כ נפלה דליקה דמותר

להציל

כג א טלית שאחז בו האור פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה ב (יז) ויש מי שאומר שצריך שלא (יח) יתכוין לכך : הגה מותר לכפות קערה על הנר שלא יאחוז בקורה [טור] ועיין לעיל סי' רע"ו ס"ה :

כד ג ° יש אומרים (יח) כו שאין יכול ליתן עליו (יט) משקין כדי שיכבה כשיגיע להם ד ויש אומרים שמותר לעשות כן בשאר משקי' חוץ מן המים משום כיבוס ה ויש מתירים אפי' (כ) במים ודברי סברא שנית נראים :

כה ו כז (כא) נכרי כח שבא לכבות אין צריך למחות בידו (יט) אבל קטן שבא לכבות כט צריך למחות בידו :

כו ז ל יכול לומר בפני עכו"ם כל (כב) המכבה אינו מפסיד ח אף אם אינו מזומן כאן יכול לקרותו שיבא אע"פ שודאי יכבה כשיבא וכן כל כיוצ' בזה בהיזק הבא פתאום כגון אם נתרועעה חבית של יין יכול לקרוא עכו"ם אע"פ שודאי יתקננה כשיבא : הגה וכל הדינים הנזכרים בדיני הדליקה הני מילי בימיהם אבל בזמן הזה אותם השרויין בין עכו"ם והיא חשש סכנת נפשות כתבו הראשונים והאחרונים זכרונם לברכה שמותר לכבות דליקתם בשבת משום דיש בה סכנת נפשות והזריז הרי זה משובח ומ"מ הכל לפי הענין אם היו בטוחים בודאי שלא יהיה להם סכנה בדבר אסור לכבות אבל בחשש סכנת ספק מותר לכבות אפילו הדליקה בביתו של עכו"ם וכן נוהגין [תרומת הדשן סימן כ"ח והגהות אשירי פרק מי שהוציאוהו בשם א"ז] ודוקא לכבות הדליקה דהוי מלאכה לא שאינה צריכה לגופה ויש סכנה אם לא יכבה אבל אסור לחלל שבת כדי להציל [ממון] לב ואם (כג) עבר וחילל לג צריך (כד) להתענות ארבעים יום שני וחמישי ולא ישתה (כה) יין (ב) ולא יאכל בשר ויתן במקום חטאת לד י"ח (כו) פשיטים לצדקה ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום י"ב פשיטים לצדקה [פסקי מהרא"י סי' ט' ועיין בטור יורה דעה מהלכות נדה סימן קפ"ה] :

°עסי' תקי"ד סכ"ד

גחלת

ט"ז

דבר של חול ע"כ יש למנוע אותו המנהג כנ"ל : (יז) ויש מי שאומר כו' היינו הטור שכתב בזה כיון שאינו מכוין לכך מזה למד ב"י לדעת הטור שצריך שלא יתכוין לכבות ע"י כך ואע"פ שאחר כך כ' מותר ליתן עליו משקין כו' התם לא הוי אלא גרם כיבוי שהרי אינו עושה מעשה בגוף הדליקה אלא לכשיגיע האש למקום המים לא ישלוט שם ויכבה מאליו אבל הכא כשמתכס' בטלית שמנענע האש עצמה ועי"כ הוא נכבי' אסו' אם נתכוין לכך אבל שאר פוסקי' ס"ל דאפי' לא נתכוין אלא לכבות שרי וזהו הפלוגתא שכ' כאן ותמוה לי למה אסור לדעת הטור במתכוין כדי שיכב' הא עיקר שנתנו חכמי' עצה לכבות האור בזה הטלית ותו קשה לי דאם יש חומ' בטלי' יותר מנתינ' מים כמ"ש ב"י מאי פריך בגמ' מיתיבי טלית שאחז בה האור כו' כלו' דדוקא בכה"ג הוא דשרי אבל נתינת מים לא כמ"ש ב"י דאדרב' טלי' יש יותר חומר' לפי דברי ב"י וקמ"ל התנא דאפי' כה"ג שרי ולא תידוק מיניה דמים אסו' ותו כ"ל מאוד תמוה מ"ש ב"י גבי טלי' שמנענע האש עצמ' ועי"כ נכבית דזה ודאי אסור שיעש' מעש' כיבוי דהא אפי' בפתיחת דלת אסו' שמול הנר כמ"ש סי' רע"ז מטע' שמא יכבנו הרוח וכ"ש שלא ינענע בידים לכבות האש מה לי ולכוונתו ונלע"ד דודאי אסור לנענע הנר כדי שיכבה דזה כבוי ממש וכאן מיירי שאינו מכבה מה שדולק לפניו רק שעושה כדי שלא יוסיף הדליקה כי ע"י החבור של הטלי' ניתוסף הדלק' וכשמפזר החבור לא יהי' הוספ' והא שזכרו בגמ' פושטו ומכס' בו לא זכרו את הכיסוי כדי שע"י יכב' הדליק' דהא אמרו שם וכן בספר שאחז האור פושטו וקורא בו ושם ודאי לא שייך לו' שע"י הקריא' תכבה אלא ודאי שאורחא דמילתא דפותחו ומניחו דהייג מתכסה בו וכן בספר וא"כ הוא ממש כעין נותן מים על הבגד שלא במקום האש מ"מ גרע טפי במים דהוא כיבוי ממש וע"כ פריך שפיר המקשן ובזה אמר שהותר לו לפשוט הטלית ובזה מפזר החבור ולא תלך ההדלקה אח"כ למקום הסמוך לו ובזה אירע שע"י זה נכבה האור אינו חושש כיון שאינו לא נתכוין לכבו' ההדלקה אלא שלא תלך עוד ולזה אמר כיון שאינו מכוין לכך פי' שתכב' מה שהודלק כבר ואין כאן מחלוקת כלל בין הטור לש"פ וניענוע הטלי' שאחז בו האו' כדי שיכבה איסור גמור הוא לע"ד ולא יעשה כן בישראל כנלע"ד: (יח) שאין יכול וכו'. דס"ל גרם כיבוי אסור וי"א ס"ל גרם כיבוי מותר רק שבמקום שייך כיבוס דהיינו מים אסור ויש מתירין אפי' במים ס"ל דלא שייך כיבוס אלא במקום שיש טינוף או דם : (יט) אבל קטן כו'. טעמו בגמ' דקטן שעושה ע"ד אביו גרע טפי ואע"ג דלשון זה משמע שידעינו בודאי שעושה כן בשבילו החמירו חכמים אפי' בסתם לפי שאין בקיאים בזה כנ"ל : (כ) ולא יאכל בשר. נראה דלילה שאחר התענית קאמר כמו שמצינו לענין לילה שאחר

מגן אברהם

גליון ספר אפי' כדי לכתוב עליו וכמ"ש סי' ק' האריך על גליונים של הספרים שהקושרים הספרים חותכין אותן ומשליכין והטעם כיון דנהגו כן ה"ל כאלו התנו עליהם מתחלה עסי' קנ"ד ס"ח ואם כן אין מצילין אותן וכאגודה במ"ש פ"ו כתב המחתך בספרים בחדשים מותר בישנים אסור :

כה שלא יתכוין. פירוש שלא ירוץ ויקפוץ ויתנענע אנה ואנה כדי שיכבה אלא מתכסה בה כדרכו' (ב"ח דלא כב"י) וכן ס"ת שאחז בה האור פושטו וקורא בה ואם כבתה כבתה (רמב"ם ג"מ) עסכ"ו : כו שאין יכול כו'. דדוקא להפסיק בכלים שרי שאין המים בעין ועמ"ש ס"ס רס"ה: כז עכו"ם שבא כו'. דעכו"ם אדעתא דנפשיה קעביד ואפי' יודע שנוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין שיודע שלא יפסיד (רש"י) אבל בסי' רע"ו בהדלקת נר °) גוף הישראל נהנה ממנו לא אמרי' אדעתא דנפשי' קעביד הואיל והעכו"ם מתכוין להנאתו (תו' דף ק"ב) : כח שבא לכבות. אפי' עבדו המושכר לו לזמן (הג"מ ד"ג) : כט צריך למחות. דקטן אין לו שקול הדעת עושה לדעת אביו שיודע שכיבוי זה נוח לאביו ועושה בשבילו ולהכי אפי' למ"ד מלאכ' שאצ"ל הוי דרבנן צריך למחות בידו (ר"ן) ועמ"ש סי' שמ"ג וסי' בס"כ ס"ז בהג"ה : ל יכול לומר וכו'. אפי' שכירו המושכר לו לזמן (הגמ"ר ב"י) אבל אסור לומר לעכו"ם לכבות אפילו למ"ד דהוי דרבנן דכיון שאדם בהול על ממונו חיישי' דאי שרית ליה אתי לכבוי הוא בעצמו ואע"ג דבסי' שכ"ו ס"ט גבי נגור שרי' מלאכה דרבנן במקום פסידא שאני כיבוי דכשצריך לפחמין הוי דאורייתא' ואין הכל בקיאין בזה אי נמי שאני גבי נגור דשבות שלא כדרכו הוא(ר"ן)ועסי"ס ז ס"ה ומשום כתבי קודש י"א דשרי' לכבות ועמ"ש ססכ"ג:מת וספרים ויש ספק להציל שניהם מת קודם (ס"ה):לא שא"צ לגופה. פי' ואיכא למ"ד שאינו חייב עליה כמ"ש סכ"ז כנ"ל דלא כע"ש: לב ואם עבר וחילל צריך כו'. היינו בדברים אחרים אבל בכבוי א"צ תשובה שלא ימנעו מלכבות (ס"ג פ"ד דעירובין כ"ה א"ז) : לג צריך להתענות *) אפי' בתחומין דרבנן ויכול לדחותה לימות החורף כמ"ש סי' תקס"ה (סס) : איתא בשבת ד' י"ב באחד שעבר עבירה שחייב עליה חטאת וכתב בפינקס שלכשיבנה ב"ה יביאנ' : לד י"ח פשיטים . הם י"ח ווינר (מנהגים ה' ר"ה אלול) ובלבוש סי' תקס"ח כתב שהם כמו גדול וחצי פולנים [עמ"ש סי' תקס"ח ס"כ] וכ"ת במהרי"ו סי' י"ד וברמ"מ סי' ק"ע כ' דליטר הוי ו' זהו' רייניש וכת"ה סי' כ"ג משמע דליטר' הוא ר"מ פשיטי' א"כ כל זהוב הוי מ' פשיטי' וידוע דזהוב רייני"ש הוא ס' גדולי' פולנים א"כ כל פשוט הוי גדול וחצי פולנים. ואע"ג דאמרי בגמ' חטא' בת מעה וידוע דסלע כ"ד מעה והוא כד"ג פולני' כמ"ש בי"ד סי' שה וא"כ מעה היא גדול וי"ל דהזיל בתר טעמ' דהרי עכשיו אין נמצא

באר הגולה

א ברייתא שם ומשמעות כמה פוסקים ב ב"י ממשמעות הטור ג רי"ף וכן כתב הר' המגיד בפרק י"ב בשם הרא"ד והרמב"ן ודלא כרבי יהודה שם וכן נראה דעת רא"ש ד תוספות שם בשם רשב"ם וכן כתב הטור ה רמב"ם בפי"ב והרב המגיד בשם הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן ו משנה שם קכ"ז ז שם בגמ' ח רא"ש שם

נתיב חיים

שלד °) מ"א ס"ק כ"ז גוף הישראל נהנה ממנו כ"ב וכ"כ דאם ליקט והאכיל לבהמת ישראל דשרי כיון דאינו גופו נהנה רק הבהמה ע"ש ול"ע דא"כ קשה מהך בבא דמילא מים להשקות בהמתו וכו' אם בשביל ישראל אם אין הגוף נהנה ממנו ע"כ נראה דהטעם דהנכרי יודע שלא יפסיד ועוש' להנאת עצמו כדפירש"י דף ק' ע"א ד"ה נכרי משא"כ בנר או שאוב מים בשביל ישראל אין מגיע לו הנאה מזה כמו בעשבים או כבית דליקה מש"ה אסור :

דגול מרבבה

*) ואם לא עבר רק בטלטול מוקצה ודאי אין להחמיר כל כך דהא יש אומרים בריש סימן זה דמותר לטלטל מעות ודברים מוקצים במקום פחד היזק רב ופשיטא אם באו מים לשטוף שיש חשש ביזוי לידי איסור תורה שאין להחמיר כל כך על הטלטול ואמנם טלטול נר דלוק להציל ממון חמור מאשר מוקצה שיש בו חשש כיבוי ג"כ וכ"ל להקל בתענית שלשה ימים בה"ב ואולי גם בתחומין שהחמיר מהר"ם על האשה להתענות ארבעים יום מיירי שלא היה כל כך מורא הפסד רב :

יד אפרים

דבא"ר שבע כתב שמותר ללמוד נביאים שיכירו נחמות ישראל א"כ י"ל שגם להם היתר מכללא דעת לעשות שיש ג"כ קצת צורך בדבר כן נלע"ד בפירוש דברי המג"א :

חתם סופר

סי' שלד סעיף כ"ו ברמ"א י"ח פשיטים · נ"ב ועיין במג"א סימן תקס"ח ס"ק י"ב [מהגאון כ"ס] :

ביאור הגר"א

כ"ל כוותיה: סכ"ג ויש מי. עמ"א דלא אמרו אלא מתכסה בה כדרכו והסכו': מותר. שם קכ"א א' : סכ"ד י"א שאין' דלא כר' יהודה שם אלא כרב הסי . שם מ"ז ב' כמ"ש בירושלמי שם ההיא דר' יהודה טלית שאחז כו' ר' מזאל בשם ר"ז דר' יוסי היא ור"ל הברייתא דלא התירו אלא פושטו כו' וכתירוץ גמרא שלנו אמר ר' ייסא הוא סברינן מימר מה פליגין ר"י ורבנן בעשה מחילה של כלים אבל אם עשה מחילה של מים לא ממה דא"ר שמואל בשם ר"ז דר"י היא הד"א אפי' עשה מחיל' של מים מחלוקת ובזה בלשון ג"כ אמרו בש"פ כירה אמתני' דגלולות וא"כ אתי' גמ' שלנו כסוף כירה דאף רבנן מודי ל"ל כסברא ראשו' דירושל' וא"כ שם בטלית אף לרבנן אסור : וי"א . כמ"ש התוס' ספ"ג שם ד"ה מפני . ונראה דלפי כו' ועוד דאיכא למימר כו' וכ"כ הר"ן שם בתירוץ השני:חוץ מן.עתוס' שם בפ' ט"ז ד"ה נותן כו: וי"ב.כמ"ש התוספות שם קי"א ד"ה ההי וי"ל דוקא כו' אבל הטור בעל הס' השניה אזיל לשיטתו: דלא ס"ל האי סוגיא כמ"ש בסי' ש"ך ס"ט: סכ"ו אף אם נלמד מהכ"ל יכול כו' וכ"ס בכה"ג: וכן כר'. שסובר שמ"ש בדליקה ל"ד ממ"ש בפ' המדיר בדליקה למעוטי כו' שלא במקום הפסד:וכל הדינים. כמו עיר הסמוכה לספר בפ"ד דעירובין: והזריז .ככ"ל סי' שכ"ה סי"ג ועגמ' די"ט כ"ב א' היכא דאיכא כו':אבל בחשש. כנ"ל בעיר הסמוכה לספר וע' בערכין ז' וככ"ל סי' ש"ל ס"ה: אפי' . כמ"ש בפ' בתרא דיומא פ"ד ב' לא הלכו כו' אפי' לחצר אחרת: אבל אסור . כמ"ש בי"ט כ"ב א' משום איבוד ממון כו' ואפי' לפי ס"ד דוקא בי"ט . ודלא כי"א דוקא

באר היטב

ברכות' אלא יתיכם מיד עכ"ל והרב מוהר"ר יהודה מינר נסתפק בזה כי שמא אינם מיני' לכ"א והאריך בתשוב' ועשו"ת חות יאיר סימן ס"ט שמתיר להתיך המטבעות דשם בן ד' שפוסים במדינת בויד"ן ע"ש הטעם. וכתב הט"ז מה שנוהגין באיזה קהלות כשמברכין חולה ונודבין מעות מכל א' ומניחים הכלי עם המעות לתוך ארון הקודש שלא יפה עושים כי יש שם טומאה על המטבעות ואפי' בלא"ה אסור להסים לתוך ארון הקודש דבר של חול ע"כ יש למנוע אותו המנהג : (יח) יתכוין. פי' שלא ירוץ ויקפוץ וינענע אנה ואנה כדי שיכבה אלא מתכסה בה כדרכו ב"ח וכן הסכים הט"ז וכ' וענענוע הטלית שיאחז בו האור כדי שיכבה איסור גמור הוא ולא יעשה כן בישראל עכ"ל ע"ש. וכן ס"ת שאחז בה האור פושט וקורא בה ואם כבת' כבת' רמב"ם : (יט) משקין. דדוקא להסיק בכלים שרי שאין המים בעין : (כ) במים. דס"ל דלא שייך כיבוס אלא במקום שיש טינוף או דם ועיי' ס"ט סט"ו ועשו"ת ר"ן ס"ד : (כא) נכרי. אפי' עבדו המושכר לו לזמן ד"מ : (כב) המכבה. אפי' שכירו המושכר לו לזמן הגמ"ר . ב"י . אבל אסור לומר לעכו"ם לכבות זולת כתבי קודש דשרי מ"א ע"ש. מת וספרים וספק להציל שניהם מת קודם. ברי ומסוכן ברי קודם ס"ח סימן סכ"ג : (כג) עבר וחילל. היינו בדברים אחרים אבל בכיבוי א"צ תשוב' שלא ימנעו מלכבות פ"ג כה"ג (כד) להתענות. אפי' בתחומין דרבנן ויכול לדחות' לימות החורף כמ"ש סי' תקע"א ס"ג. איתא בשבת דף י"ב שא' שעבר עביר' שחייב עליה חטאת וכתבה בפנקס שלכשיבנה בית המקדש יביאנה : (כה) יין. נראה דליל' שאחר התענית קאמר כמו שמצינו לענין לילה שאחר ט"ב סי' תקנ"ח ס"ז . ועיין סי' קל"ד ס"ז : (כו) י"ח פשיטים . הם י"ח ווינ"ר . מנהגים הלכות ר"ה אלול . ובלבוש סימן תקס"ח כתב שהם כמו גדול

שערי תשובה

יש להם כאילו נדפסו ע"י ישראל ע"ש : (כג) עבר וחילל עבה"ט וע' בחו"י סי' רל"ו שבמקום שבהצלת הדליקה היה חשש סכנת נפשות אין להמורה לפסוק להשואל שיתענה ואפי' משום חומרא ומכ"ש שאין לגזור תענית בצבור מחמת החילול דממנעי ולא עבדי ומכ"ש אם לא היה רק בטלטול או בשאיבת מים שנתן לחבירו וחבירו לחבירו דלא הוי רק שבות דשבות וא"צ תשובה כלל ואם חילל שבת במלאכה דאוריי' ואחד יחיד רוצה להתענות לכפר יוכל לעשות לעצמו דלא יהא אלא רשות וכמו דר"ה איתהפך לי' רצועה כו' והב"י סי' שכ"ח סעיף כ"א מסיק דשבת דחויה הוא אצל פ"נ ע"ש אבל מ"מ אין להורות כן למי ששואל אם יתענה ע"ש : (כד) להתענות. עיין בה"ט וע' בדגול מרבבה שכתו' שאם עבר בטלטול מוקצה אין להחמיר כ"כ דהא בריש סימן זה י"א שמותר לטלטל מוקצה במקום פחד הפסד רב וטלטול נר דלוק להציל ממון חמור מטלטול מוקצה שיש בו חשש כבוי ג"כ נ"ל להקל בתענית ג' ימים ואולי גם מהר"ם שמחמיר בתענית מ"ם יום מיירי שלא היה פחד הפסד רב :

הגהות רעק"א

פסידא . בפשוטו נראה דקאי על כל הסעיף ואף לפרוש עור של גדי דלא יתכבה ממש אלא שלא ידלק יותר מ"מ אסור שלא במקום פסידא אך מדברי מג"א סי' תקי"ד ס"ד מבואר דס"ל דלא קאי רק אסוף דינא דכ"ח חדשים דהאש יתכבה ממש אבל לא ידעתי הכרח לזה דמ"ש המג"א סי"ז וא"ל דהתם משום פסידא דהא הרא"ש כ"ל וכו' ומזה משמע דהוכיח דאף בלא פסידא שרי לענ"ד אינו מוכרח דעיקר קושית הרא"ש אההי' דשפופרת דגזרינן שמא יסתפק דס"ל להרא"ש דמדגזרי' לשמא יסתפק משמע דמסתפק הוי מכבה גמור מדאורייתא וכיון דשרי במקום פסידא ע"כ דמדאורייתא לא הוי כבוי וביותר דאם נימא דמ"מ גזרו אף בכבוי דרבנן מ"מ יקשה על סוגי' שבת כ"ט והי' השמעי' הניתרת בהני אמר ר"י וכו' . אמאי לא בפשוטו דמ"ד דרבנן שרי רק בהנך תרתי דאף אם יסתפק הוי רק דרבנן דאינו מכבה אורו מש"ה ל"ג לשמא יסתפק אבל בקערה דראש הפתילה בתוכה דמכבה אורו והוי כבוי דאורייתא גזרי' הע"כ דגם ברישא הוי כבוי דאורייתא וע' תוס' ביצה ד"ה והמסתפק כ' בהדיא דגרס כבוי אסור מיהו אף דהתם לא יתכבה ממש אלא שלא ידלק יותר וכיון דמדברי הרא"ש אין ראיה בסיפוק א"כ קיימא דברי הרמ"א כפשטן דקאי על כל הנזכר בסעיף זה ודו"ק : מג"א ס"ק כ"ז (תוס' דף קי"ב) קכ"ד וע' לעיל סי' שכ"ה מג"א סקכ"ט : מג"א ס"ק כ"ט הוי דרבנן צריך למחות . ר"ל אף לשטת הרשב"א דאיסור דרבנן שרי למספי' ליה בידים (והרמב"ם אוסר וכמו שפסק המחבר לקמן סי' שמ"ג) הכא גרע כיון שעושה כן לצורך הגדול : סעיף כ"ו כל המכבה אינו מפסיד . ואם מותר לומר לנכרי אם תכבה לא תפסיד כתבתי בשו"ת : שם בהג"ה מלאכה שאינה צריכה לגופה . ז"ל הא"ר וא"ה כלל כ"ט כ' בזה"ז שאין לנו רה"ר וליכא למגזר אטו דאורייתא אם נפלה דליקה אפי' בביתו יכול להציל כל דבר אפי' מעות דבמקום פסידא אין לחוש להיסור מוקצה וכן מפני הגנבים או הגס או פחד תפיסה או מצור ע"כ לכן קצרתי ברוב

חכמת שלמה

ר"פ ר' ישמעאל אומר וכו' ואמרו שם דר' יוחנן בן נורי ור' ישמעאל אמרו דבר אחד וכו'. ומה דומיא היא זה הרי זה הוה רק שבות דשקיל ליה בברזא והתם בר' ישמעאל הוה מלאכה דאורייתא . והשבתי דלק"מ כיון דלדברי ר' ישמעאל מדעתו צריך להרבות בהרקדה טפי והוי נמי מלאכה דאורייתא וכיון דהוי מזיד א"כ בעלמא חייב על כל הרקדה והרקדה א"כ מה לי אם עושה מלאכה אחת הרבה פעמים או הרבה מלאכות בפעם אחת א"כ מן התורה שווים הם רק החילוק הוא דאם עושה מלאכה אחת הרבה פעמים אינו נראה כחילול שבת הרבה אבל אם עושה מלאכות הרבה יותר מן הצורך בפעם א' נראה יותר כחילול שבת והוי רק למראית עין חילול יותר והחילוק שבין זה לזה הוי רק דרבנן והוי נמי רק כשבות דרבנן ושפיר דומין אהדדי ואתי שפיר . אך בהיותי בזה הקשיתי קושיא אחרת דמה פריך הש"ס והאמר אביי ורבא מודה ר"ש בפסיק רישא ומה פריך הרי הוי מלאכה שאצל"ג ודלמא ס"ל כר"י דפטור במלאכה שאצל"ג ועיין במג"א סימן רע"ח בשם הכ"מ החילוק בין מלאכה שאצל"ג ובין דבר שאינו מתכוין וכאן הרי אינו צריך לעור רק להפסח הוי ממש מלאכה שאצל"ג וצ"ע . גם קשה מה מדמין תיק הספר עם הספר להפשטת הפסח כיון דבשעה זו שמציל הספר מציל גם התיק והוי ביחד לכך אמרינן כיון דאשתרי אשתרי או כיון דאידחי אידחי ועיין בפ"ג דזבחים ובכמה דוכתי אבל כאן הרי בשעה שמפשיט היותרת כבר הפשיט עד החזה תחלה וכיון דהפשיט עד החזה א"צ יותר עוד לאימורין והיאך מותר לחלל אח"כ שבת כיון דא"צ עוד למצוה וצ"ע גם בזה ודו"ק היטב :

מחצית השקל

להציל המעות אגב התפילין וגם המתירים אין מתירים להניח בשבת בשעת הדליקה ולכן סתם הטור בשם בעה"ת וכ' אם הניח תפילין כו' ולא כ' אם הניח תפילין מע"ש דבאמת אפי' הונח בשבת מותר אלא הא אסור להניחן בשבת בשעת הדליקה אבל הניחן בשבת שלא בשעת הדליקה מותר להציל אגבן גם המעות וזה גם המרדכי מודי' דמותר ואין כאן מחלוקת : (ס"ק כג) שמותר לו' דשבות דאמירה כו' ר"ל אע"ג דלא קי"ל כר"ש בעירובין ד' ל"ז ע"ב דאמר ר"ש אין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקדש וכדאיתי' לקמן סי' שכ"ב היינו שישראל יעשו שבות אבל שבות דאמירה דקיל מתירים משום בזיון כתבי קדש : (ס"ק כד) הגליונים שנחתכו כו' דאי לא נחתכו ת"ל דניצולים אגב הספר : או שנמחק כו' נמחק פשיט' ליה להש"ס דאין מצילים דמתחלה לא קדיש האי דוכתיה אלא אגב האותיות וכיון דנמחקה האותיות אזיל גם קדושת הגליון שהי' נכתב עליו אלא גליונות שמן הצד וכדומ' דקדשו אותן הגליונו' אגב עצמן בזה מספקו להש"ס אי נחתכו אם ניצולים או לא ולא אפשטא ולכן מספיקי' אין מצילים : וא"כ אין מצילים. ר"ל דבהו אין ספק אלא ודאי אין מצילים דודאי לא קדשו : בחדשים מותר כו' אפשר בחדשים איכא לב ב"ד מתנה עליהן דהא על כל פנים צריך לקוצרן ולחתוך הגליונים להשוות הדפין אבל ישנים שכבר נחתכו פעם א' לחתכן שנית בזה אפשר דאין לב ב"ד מתנה אך המנהג עתה גם לחתוך בישנים וי"ל דלב ב"ד מתנה כל פעם שיצטרך לחתוך מה שהוא צורך הספר עכ"פ יש ליזהר בספרים ישנים שמדביקים במקום הקרוע שלא ידבקו על תיבות כ"ש שמות : וכתב ט"ז ס"ק ע"ז בשם ב"ח שאותן מטבעו' שנטבע עליהן שם בן ד' שטבעו המינים לשם ע"ז אין להחזיק אותה ברשותם אלא יתיכם מיד והט"ז הוסיף כשמברכי חולה ומתנדבים מעות עבור החולה שמניחין המעות תוך ארון הקדש שיש איסור בדבר מלבד שכתוב על המטבעות שם טומאה יש בזה איסור נוסף דאסור ליתן דבר חול לתוך אה"ק דהוי הורדה מקדושה ע"ש מ"ש בענין הורדה מקדושה עמ"ש מ"א סי' קנ"ד ס"ק י"ד ומ"ש בשם הב"ח במטבעו' אשר נטבע עליהן שם בן ד' כ' בשו"ת חות יאיר ס"ס ע"ז (דף כו ע"א) וז"ל ולפ"ז במטבעו' שנטבעים במדינות שוויד"ן בשם של ד' אותיו' היה צ"ע ומ"מ נ"ל דמותרים הם כי נטבעו להוציאם וה"ל ככתיבי' השם בפי' לשם חול עכ"ל הרי היפוך מדברי הב"ח ואולי יש לחלק בין מטבעו' שנטבעים ע"י מלכות שבהם דיבר בתשובת חות יאיר הנ"ל והב"ח מיירי במטבעות הנעשים ע"י אומן צורף לגוי פרטי ולכן כתב הב"ח שטבעו המינים לשם ע"ז וגם אולי יש לחלק בין סתם גוי למין וע' בי"ד סי' רפ"א : (ס"ק כה) שלא יתכוין פי' שלא כו' ב"ח דלא כב"י דבטור כתב ואינו חושש אם תכבה (ולכן מותר) כיון שאינו מכוין לכך ופי' הרב"י דדוקא אם כוונתו בלי כביה להתכסות ולקראות בספר ואין דעתו כלל שתכבה הוא דשרי אבל אם דעתו שע"י שמכסה בטלית וקורא בספר תכב' אסור אבל הב"ח חולק מהכרח ע"ש דאפי' אין דעתו בלבישתו או בקריאתו כ"א שתכבה ג"כ שרי ולא אסור כי אם שלא יתנועע או ירוץ ויקפוץ כו' דמעשים אלו גורמים כביה : (ס"ק כז) גוי שבא כו' אבל כו' הואיל והגוי מתכוין להנאתו ר"ל להנאתו של ישראל וגם גוף ישראל נהנה לכן אסור : (ס"ק כט) צריך למחות דקטן אין לו שיקול הדעת. ר"ל והאי יודע דניחא לאביו אם יכבה אבל אינו יודע שאביו יתן לו שכר על הכביה וא"כ מכבה לצורך אביו. ועמ"ש סי' שמ"ג. דבאיסור דרבנן אין צריך למחות כתב הר"ן דדוקא כשהוא לצורך הקטן מה שאין כן הכא שהוא לצורך עצמו ועמ"ש מ"א כו' שמ"ג : (ס"ק ל) יכול כו' ואע"ג כו' גבי נגור כו' א"כ ה"ה כאן למ"ד דכיבוי דרבנן ה"ל להתיר לישראל לכבות בעצמו וכ"ש דיש להתיר לומר לגוי לכבו' : (ס"ק לא) שא"צ כו' פי' ואיכא למ"ד כו' דלא כע"ש שהקשה על רמ"א דכאן סתם כדעת הטור דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה דרבנן א"כ בסעיף כ"ז שהביא הרב"י שני דיעות אי מלאכה שאצ"ל דאורייתא' או דרבנן ה"ל לרמ"א להכריע גם שם ולזה תירץ מ"א דגם כאן לא הכריע רמ"א כדעת הטור אלא אפי' אימא דקי"ל כרמב"ם דמלאכה שאצ"ל חייב מ"מ כיון דאיכא הטור דס"ל דהוי דרבנן ויש חשש סכנה מקילין : (ס"ק לב) ואם עבר כו' אבל בכיבוי א"צ תשובה והיינו כשלא היה הכיבוי רק לצורך הצלת ממון גרידא כי לא היה כלל חשש סכנה וע' תשובת חות יאיר סי' רל"ו דמשום כיבוי אין המורה רשאי להורות שיתענו המכבים כל שכן שאין רשאים לגזור תענית על הצבור כה"ג דאם כן אתה מכשילן לעתיד לבא בהצלת סכנת נפשות וע' עוד שם : (ס"ק לג) צריך כו' ויכול לדחותה לימות החורף כמ"ש סי' תקס"ח. אך העלה מ"א שם דוקא לזמן מועט אבל לא לזמן מרובה דיש לחוש שמא ימות ועיין בט"ז כאן ס"ק כ ובמ"א ס"ס תקס"ח ובי"ד הלכות נדה סי' קפ"ה במנחת יעקב בענין מניעת אכילת בשר ושתיית יין בליל שלפני התענית ולילה שאחריו : (ס"ק לד) י"ח פשיטים כו' ובלבוש כו' שהם כמו גדול וחצי כו' ר"ל כל פשוט הוא גדול וחצי א"כ ח"י פשוטים עולין כ"ז גדולים וכמ"ש מ"א אח"ז : זהוב רייני"ש הוא ס' גדולים: שבימיו היה כל גדול שוה נ"ל שבמדינתנו

וידוע

כז ט נחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבותה בין אם היא של מתכת י בין אם היא לה של עץ כ והרמב"ם (כא) אוסר בשל עץ (° :

שלה דין חבית שנשברה . ובו ה' סעיפים :

א א חבית שנשברה (א) מצילין ממנה (א) א מזון שלש סעודות ב אפי' בכלים הרבה דאלו בכלי אחד אפי' מחזיק מאה סעודות מציל ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג דהיינו שלא ישים הספוג במקום היין לחזור ולהטיפו גזירה שמא יסחוט °ואפילו אם יש לו בית אחיזה דליכ' חשש סחיטה אסור שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ד ולא יטפח בשמן להכנים ידו ולקנחה בשפת הכלי : הגה וי"א דדוקא חבית שנשברה שבהול ואם יציל חיישינן שיתקננה אבל אם נסדק ועביד טיף טיף שאינו בהול כל כך מותר להציל בכלים לקלוט ולצרף [הגהות מרדכי ותוס' פ' כ"כ והגהות מיימוני פכ"ד] וי"א דכל זה לא °°מיירי אלא להציל מחצר לחצר אבל לבית אחר שעירב עמו (ב) מצילין בכל ענין כמו שנתבאר (ג) לעיל גבי דליקה (פסקי מהרא"י קל"ו) :

ב ה אם נשברה בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט לקבל מן הקילוח באויר לאחר שירד מן הגג ולא יביא כלי אחר ויצרף אותו לראש הגג ואם מציל בכלי אח' מציל אפי' קולט או מצרף :

ג ו נזדמנו לו אורחי' מביא כלי א' וקולט כלי א' ויצרף ולא יקלוט ויצרף ואח"כ יזמין האורחים ז ולא יערים לזמן אורחים שאין צריכ' לאכול: הגה ב ומיהו אם עבר ועשה שקלט ואח"כ זימן אורחי' מותר (רמב"ם והמגיד פכ"ג):

ד ח אם רוב תירוש מגינית של ענבים שעדיין לא נדרכו שנמצא אותו ג הדלף (ג) אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורים ואינו רשאי לשום כלי תחתיו מפני שמבטלו מהיכנו כיצד יעשה יניח שם מטתו או שלחנו ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי ויוכל להניח שם כלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט (ד) וכשיתמלא הכלי ד לא יזרקנו בכלי אחר שלא יבטלנו מהיכנו

° עסי' ש"ב ס"י ע' גם' ג י שמולל כי הל"ה : °° עסי' ש"ד סי"א עסי' של ד סי"א עסי' של ג ס"א

ט"ז מגן דוד

ע"ב סי' תקנ"ח שכ' שם מפני אבלו של יום : (כא) אוסר בשל עץ. דשייך בו כיבוי מן התורה אם רוצה לעשות פחמין ממנו ואף ע"ג דזה המכבה אינו מכוין לזה וה"ל מלאכה שאצ"ל מ"מ פוסק כר"י דאמר מלאכה שאצ"ל חייב עליה ודעה קמייתא שהיא דעת הטור פוסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל אין בו אלא איסור דרבנן ובמקום הזיקא לא גזרו: תשלום דיני כבוי והדלקה נתבאר בסי' רע"ז :

שלה (א) מזון שלש סעודות· הטעם משום דאי שרית ליה טפי מתוך שהוא בהול אתי לתקנו כמו בדליקה סימן של"ד וע"ל סי' ש"ז ס"ט: (ב) מצילין בכל ענין· תמוה הוא זה דלא הותר בדליק' להוציא לבית חבירו המעורב אלא לדעת בעה"ת . אבל הטור חולק ולא הכריע בש"ע סי' של"ד סי"א וכאן פסק להתיר

מגן אברהם

לקנות כבש כ"כ בזול ולכן צריך ליתן כפי מה שקונים הפחות שבכבשים באותו זמן והכל לפי שינוי המטבע : ודע שיש טעות בא"ע סי' ס"ו ס"ו וכצ"ל אבל לדעת יש פוסקים וכו' מדאורייתא ויש מי שמשער כתובת בתולה י' זהובים כו' ואז עולה החשבון מכוון דוק ותשכח וכ"כ בהדיא באגודה וכ"כ בחמ"ח : ודע דטאלי"ר הוא זהוב ואלי רייניש וכדרך זה צריך לחשוב הכל הנ"ל ועמ"ש בי"ד סי' ש"ה האחרונים : לה של עץ · דכיבוי הוי מלאכה שאצ"ל ובמקום הזיקא לא גזרו אבל במקום הזיקא דממונא אסור וכמו שכתב סב"ה והרמב"ם ס"ל חייב במלאכה שאצ"ל ועמ"ש סי' ש"ח סי"ב ובשל מתכת ליכא כבוי דאינו שורף :

שלה א מזון ג' סעודות · היינו קודם אכילת ערבית כמ"ש רסי' של"ד וכ"כ הרמב"ם ועיין במהרא"י שכ' לדייק מהרמב"ם דהיכא דמשני מעובדא דחול לא חיישינן שיבא לידי מלאכה דאורייתא ואינו מוכרח וגם הרב"י חולק עליו וסוב' שאפילו כשפכה על הארץ נמי אסור להציל יותר מג' סעודות דחיישי' מתוך שהוא בהול בהצלה יביא כלים דרך ר"ה ואפשר דהאידנ' שאין לנו ר"ה יש להקל ואפשר שמשום זה כת' רמ"א שמא יתקנו וכו' : ב ומיהו אם עבר כו'. צ"ע דמהיכ' תיתי לאסור בדיעבד ועוד דאין זו הערמה כיון דהזמין אורחים ולכן נ"ל דהרמב"ם ס"ל דמותר להערים לכתחל' לזמן אורחי' שאין צריך לאכול וכ"כ הש"ג בשמו בהדי' וכ"כ המ"מ וז"ל מערימין בשל דבריה' ע"ש וכמ"ש רסי' תקל"ג שפסק שמותר ג"כ להערים.ובגמ' אית' דתרווייהו חד דינא הוא ע"ש : ג הדלף אינו ראוי. מיירי שלא נשברה לגמרי דאל"כ אף בראוי אסור כמ"ש ס"א : ד לא יזרקנו בכלי אחר. וצ"ע דאם יש לו כלי אחר

באר הגולה

ט שם מ"ב י דלא כרבי יהודה שם אלא כרבי שמעון טור ש"פ כ בפרק י"ב (° דין טלטול המת מפני הדליקה בסי' שי"א תשלום דיני כיבוי והדלקה בסי' רע"ו רע"ז) א משנה שבת קמ"ג ב בפירוש רש"י שם ג שם בתוס' ד ברייתא שם ה ברייתא שם קי"ג ו שם ז שם וכתנא קמא וכפירוש רש"י ח כל בו בהלכות י"ט

ביאור הגר"א

לר"י אבל לר"ש כיון דמלאכה שאצ"ל פטור מותר בכה"ג כמו מפיס מורסא וכיוצא וליתא דהא בפ"ב דשבת מוקי ר' יוחנן לר' יוסי כר"ש ור"י אפי' גרס כיבוי אוסר בפט"ז וז"ש ידוקא וכו' דהוי מלאכה שאצ"ל ומשום סיפא נקטה אבל ברישא בכ"ע מותר כמ"ש פ"ב ל' א' : סב"ז והרמב"ם.כשיטתו שפ' כר' יהודה: סי' שלה פ"א דאלו כו' שם ק"כ א': ואומר. מתני' שם: דהיינו. רש"י: שלא. גמ' שם : להכנים.רש"י: היישינן שיתקננה. כתוס' פט"ז שם שמא יוציא לר"ה וכ"ה בגמ' שם: שם ואם מציל. ק"כ א' כנ"ל : ש"ג ומיהו אם. ל' הרמב"ם ואם הערים בדבר זה מותר וכ' המ"מ ופ' כרב"י ופי' ב"י שהערמה בכה"ג הרמב"ם אזיל לשיטתו דאמרינן במ"ק י"ב ב' ת"ר טוחנין כו' ורמינהי פו' הכא היא דתניא כו' ופ' שם ג"כ כר"י בר' יהודה והטור חולק עליו שם וכנ"ב כ' שם דהרמב"ם יחידאה הוא ולא קי"ל כותיה דפ' כיחידאה ולכן השמיט כאן בש"ע דעת הרמב"ם ופ' כדברי הטור וכפי' רש"י והטעם שפ' כרב"י משום דאמרינן בשבת קל"ט ב' מערים אדם כו' מ"ש מהא כו' התם כו' מ' דקי"ל כהאי ברייתא דריב"י רק החילוק בין מוכחא הו לא וז"ש הרמב"ם שם בפ"ז מה' י"ט ה"ח שאין הערמה זו ניכרת לרואה וכן כל כיוצא בזה וכן כאן כ' ואם הערים בדבר זה מותר ר"ל בכה"ג דוקא דלא מוכחא כנ"ל והפו' ס"ל כדעת הרא"ש שם דמחלק בין הערמה להערמה וקו"ש ית הגמרא שם כיוןדהאי הערמה מותר מ"ש דצריך הוכחה ושם למ"ד דמערימין א"צ הוכחה ובסי' תקל"ג שהם כדעת הטור:ס"ד שעדיין לא נדרכו'. דאל"כ היו מותרין כמ"ש קמ"ה ב' : שהרי כו' . שם קמ"ג ב': ואינו רשאי. שם מ"ג א' : כיצד יעשה כו'. י"ט ל"ו ב' וכמ"ש בסי' ש"ח כל"ז :

באר היטב

וחצי פולני"ש ועמ"א . כתב בס"ח אחד חילל שבת ונפל כספו א"ל החכם הכסף או שוה כסף חלוק לעניים בני טובים שמתביישין לקבל צדקה עפ"ת מהר"ש ביטון סימן כ"ח מ"ש בענין אחד שחילל שבת בכרמנית עשו"ת בית יעקב סי' נ"ט אי מחללין על גוסס :

שלה (א) מצילין . היינו קודם אכילת ערבית כמ"ש ס"ס של"ד מ"א : (ב) לעיל . תמוה הוא זה דלא התיר בדליקה להוציא לבית חבירו המעורב אלא לדעת בעה"ת . אבל הטור חולק ולא הכריע שם בש"ע סי' שכ"ד סי"א וכאן פסק להתיר סתם ונראה דלחצר שלו יש להתיר בזה כיון דלא מצינו חולק בזה ט"ז ע"ב: (ג) אינו ראוי . ומיירי שלא נשברה לגמרי דאל"כ אף בראוי אסור כמ"ש ס"א : (ד) וכשיתמלא . וכ' ד"מ לפי מ"ש בסימן תקי"ג דמין בשאינו מינו בטיל אפי' בדשיל"מ א"כ מותר לתת כלי עם מים תחתיו שיתבטל היין

חכמת שלמה

סימן של"ה סעיף ד' אם רוב תירוש מגינית של ענבים וכו' . נ"ב עיין במג"א סק"ד מ"ש על הד"מ וצ"ע הא אין מבטלין איסור לכתחלה הנה לפמ"ש בחידושי לאו"ח בחיבורי משנת תקצ"ט דף פ"ה לחקק דבדבר שיש לו היתר אח"כ ואין לו דין דבר שיש לו מתירין אז מותר לבטלו לכתחלה ופירשנו בזה דעת הר"מ מרוטענבערג א"ש דברי הד"מ ומדבריו סיוע גדולה לדברינו דהוא יסבור דמה שיש לו היתר מותר לבטלו ואף דהמג"א משיג עליו נראה דאינו הולך על דין שכתבנו דהמג"א מיירי בדבר דבעצם יש לו דבר שיש לו מתירין ואינו בטל רק דהשתא נתערב באינו מינו ולכך תינח לענין דיעבד אם כבר נתערב אז שלא במינו כיון דאינו בעין ואין ההיתר נקרא עליו אין לו דין דבר שיש לו מתירין וא"כ תינח דיעבד כשכבר אינו בעין אבל לערבו לכתחלה הרי אז עדיין בעין ונקרא ההיתר עליו ויש לו מתירין ולכך כיון דחמיר הוא מכל האיסורין איך ניקל בו יותר להיות מותר לערבו לכתחלה אבל בדין שלו בחדש דלגמרי אין לו דין דבר שיש לו מתירין אף כשהוא בעין שפיר הוי קיל אף לענין ביטול וז"ב . ובדין של הר"מ מרוטענבערג מה"ב במ"ש דמקלי קלי איסורא אף דשם מיירי בדבר שיש לו

הגהות רעק"א

דיניס בסי' זה ועי' ססי' זה בהג"ה או"ה כ' דדוקא הוא בעצמו או אשתו ובניו א"צ לחוש להיסר כרמלית ותחומין וכו' אבל חבירו ספיקא הוא מיהו באיסור מוקצה דלית ליה שרש מה"ת מותר לכל אדם לסייעו ולטלטל ולהוציא לחצר אפי' אינו מעורב ע"ש שהאריך וכל זה באיסור דרבנן אבל לחפור תחת הקרקע או לחלל שבת ויו"ט בשום מלאכה דאורייתא עבור ממון כלל וכלל לא עכ"ל הא"ר ס"ק א' : מג"א ס"ק ל"ב שלא ימנעו מלכבות . ע' תשו' רש"ל סי' ל"ו :

סי' שלה סעיף ד' שמבטלו מהיכנו . ק' לי למה דפסק בש"ע סי' רס"ו ס"ז הכא לנתרי להניח כלי תחתיו ע"ד כשיתמלא לחזור ולשופכו אל הגיגית דכיון דלא היה עליה בה"ש וגם אין דעתו להניח שם כל השבת וצ"ע : מג"א ס"ק א' שאין לנו ר"ה יש להקל . כלע"ד מ"מ יש לפקפק דחיישינן שמא יספוג כמ"ש תוס' וזהו שייך גם לדידן אמנם הא לכאורה מ"ש המג"א בשם הב"י דגם לספק אסור שמא יביא כלים דרך רה"ר הא הב"י חולק על המהרא"י מתוך דברי הר"י בתים' וא"כ הטעם משום שמא יספוג ולזה נ"ל דס"ל להמג"א דהב"י סתר רק דגם בנשפך שייך בהול דזהו דוחק לומר דלמסקנא הוא בהיפוך דנשפך שרי אבל מ"מ כיון דמוכח מזה דגזרי' לשמא יביא כלים מה"ת לן לומר לחדש גזירה שמא יספוג והכל טעם א' שמא יביא כלים : מג"א ס"ק ב' דאל"כ אף בראוי אסור . נ"ל דהכוונת המג"א דהא אף בראוי הא"כ לצורך שבת דהיינו הרבה

מחצית השקל

וידוע דבזהוב רייג"ש יש ס' ג"ל (ובא"ע סי' ס"ו בח"מ לא משמע כן) ואע"ג דאמרי' בגמרא חטאת כו' בזבחים דף מ"ה ע"א : דסלע כ"ד מעין. דבסלע יש ד' דינרין ובכל דינר יש שש מעות. כמ"ש בי"ד סי' ש"ה ר"ל שכתב שם דשיעור פדיון הבן שהוא ה' סלעים הוא שני זהובים רייג"ש וא"כ אם גדול הוא שיעור מעה וכ"ד גדולים הם שיעור סלע וא"כ כ"ד ג"ל שבמדינתינו הוא סלע ובא החשבון מכוון ששני זהובים רייג"ש הוא שיעור פדיון ה' סלעים דחמשה פעמים כ"ד ג"ל עולה שני זהובים רייג"ש : וג"ל דזיל בתר טעמא. דהא צריך להפריש ה"י פשיטים שיעור מה שהיה צריך ליתן עבור חטאת ולכן אע"ג שבזמן הש"ס שהיו הכבשים בזול והיה אפשר לקנות כבש במעה מ"מ הפוסקים שיערו כפי זמנם שהיו הכבשים ושיערו ה"י פשוטים שבכך היו קונים כבשים בימיהם : ולכן צריך כו' ר"ל לפ"ז דאע"ג דבזמן הש"ס לא היה צריך ליתן עבור חטאת כ"ה מ"מ שיערו הפוסקים שנתיקרו הכבשים והשיעור מתנה לפי ערך יוקר הכבשים א"כ בזמנינו שגם בח"י פשיטים אין קונים כבש לכן צריך עכ"פ שיעור כפי מה שיוכל לקנות הכבש באותו זמן וכן לענין פדיון התענית שכ' בש"ע י"ב פשיטים כתב מ"א לקמן סי תקס"ח ס"ק י"ב דהעשיר נ"ל לפי עשרו ע"ש וכ"כ רמ"א בי"ד ס"ס קפ"ה : ודע שיש טעות סופר בא"ע כו' וז"ל שם כ"ז לדעי' קצת פוסקים דסבירי להו שכתובת בתולה אינן רק זוזי דרבנן שמאתים של בתולה עולין ששה סלעים ורביע (כי כתובת בתולה הם חמשים סלעים שהם מאתים זוזים כי כל סלע ארבע זוזים וזוזי דאורייתא' הם כסף צורי אבל זוזי דרבנן אינם אלא חלק שמינית מכסף צורי וא"כ נ' סלעים שמינית מהם הוא ששה סלעים ורביע) ויש מי שמשער כתובת בתולה י' זהובים (ולפ"ז משמע דאפי' זוזי בתולי הם זוזי דרבנן מ"מ עולה י' זהובים) אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה כו' משערים בזוזי דאורייתא' והוא ח' פעמים יותר עכ"ל ולפ"ז למאן דאמר אי הכתובה דרבנן עולין חמשים סלעים דרבנן י' זהובים א"כ אי אמרינן חשבינן זוזי דאורייתא' דהם ח' פעמים יותר עולה חמשים סלעים שמונים זהובים ולפי זה בפדיון הבן דודאי צריך ה' סלעים דאורייתא דהוא חלק עשירית מחמשים סלעים עולה שמונה זהובים דהוא חלק עשירית מן פ' זהובים הנ"ל ולפ"ז קשיא על רמ"א בי"ד סי' ש"ה שכתב ששיעור פדיון הבן הוא שני זהובים ה"ל להביא דלדעת י"א הם שמנה זהובים ולכן כ' מ"א שנ"ל להיפך וכצ"ל וכ"ז לדעת קצת כו' רק זוזי דרבנן שמאתים של בתולה עולים ששה סלעים ורביע אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה כו' משערים בזוזי דאורייתא' והוא שמנה פעמים יותר ויש מי שמשער כתוב' בתול' י' זהובים כצ"ל א"כ הכונה דמאן דמשער י' זהובים כתובת בתולה שהיא חמשים זהובים אי משערים בזוזי דאורייתא' ולפי זה לדעה זו פדיון הבן שהוא ה' סלעים שהוא חלק י' מן חמשים סלעים שני בא' זהב ולא הביא רמ"א דעה זו לענין פדיון הבן לפי שהיא מגוה דאורייתא' לא רצה להקל כל כך וכך כתב שם בח"מ אבל הב"ש שם תי' בענין אחר ע"ש סי' ש"ה כ' האחרונים שיעור פדיון הבן : (ס"ק לה) של עץ כו' ועמ"ש סי' ש"ח סעיף ע"ו (במ"א ס"ק ל"ז בשם הריב"ש) ובסי' ש"ח סעיף י"ב כנ"ל · ושל מתכת ליכא כיבוי ר"ל ליכא איסור תורה ובמקום היזק רבים לא גזרו :

סי' שלה (ס"ק א) מזון כו' עיין במהרא"י בפסקים וכתבים סימן קל"ו דאירע שנשפך חביות כולה בארץ ולידד להתיר לשאוב לתוך כוגת קטנות שקורין שא"ף דכה"ג לאו עובד' דחול (ר"ל שאין דרכו בכך בחול) וכ' דכן משמע בהרמב"ם דהיכי דמשני מעובדא דחול לא חיישינן דאתי לידי מלאכה דאורייתא עכ"ל ולא ביאר מאיזה לשון משמע . וי"ל לענ"ד שכתב פרק כ"ג וז"ל נשבר' חביות כו' ובלבד שלא יספוג ביין או יטפח בשמן שאם יעשה' כדרך שהוא עושה בחול שמא יבא לידי סחיט' עכ"ל משמע דוקא כשהעושה כמו בחול בלי שינוי יש לחוש שישכח שהוא שבת ויבא לידי סחיטה משא"כ בשמשנה ואית ליה הכירא שהיום שבת לא גזרינן שישכח מלאכת סחיט' ה"ה הא דאסור להציל יותר מג' סעודות דאסרו בש"ס משום דבהיל שמא יביא כלים דרך ר"ה אי משנה לא גזרינן וע"ז כ' מ"א דאינו מוכרח דאין לדמות גזירת חכמים אע"ג דהיכי דמשני' ל"ג שמא יסחוט מ"מ אפשר שמא יביא כלים דרך ר"ה גזרינן אפי' משנה : וגם הרב"י חולק עליו כו' דפוד לידד מהרא"י להקל מטעם אחר וז"ל ותו דבהגמ"יי כ' בשם ר"ת דוקא נשברה אבל נסדק' דעביד טיף טיף שרי דלא בהיל כ"ה ולפ"ז היכי דנשפך לגמרי בארץ במאי יהיה בהיל וא"ת דבהיל הוא שלא יבלע בקרקע מאן לימא לן דהך בהיל הוא כמו נשבר' דלמא כמו נסדק עכ"ל וע"ז השיג הרב"י דע"כ אפי' נשפך כולה לארץ מ"מ בהיל טובא כמו נשברה הוא מדברי התו' דף קי"ז ע"ב דמסיק הש"ס התם הטעם דאין מצילין מפני הדליק' יותר מג"ס כמ"ש בסי' של"ד משום דאדם בהיל על ממונו וכי שרית לה טפי אתי לכבויי ופריך מהא דתני' נשברה לו חביות בראש גגו כו' והוא הדין שכ' פה בסעיף ב' והתם למה לא הותר לו יותר מג' סעודות דלאתי כיבוי ומשני שמא מלד בהלתו יביא כלים דרך ר"ה להציל והקשו התוס' המקשן דלא אסיק שמא יביא כלים דרך ר"ה אדפריך מברייתא ה"ל להקשות ממתני' דר"פ חביות והוא דין הנזכר פה בסעיף א' ותי' לחד תי' דבמתני' דנשברה לו חביות אסיק אדעתי' די"ל דמיירי שנשפך כולו לארץ וא"ל ע"י בהילתו שמא יספוג (ויבא לידי סחיטה) אבל ברייתא דנשפך בראש גגו דל"ל דמיירי כה"ג פריך שפי' דלא אסיק חשש שמא יביא כלי דרך ר"ה עכת"ד . הרי מבואר דאפילו נשפך כולו לארץ בהיל טובא עד דאפי' המקשן אסיק דה"ל שמא יספוג דלא כמהרא"י ולפי שכבר כ' מהרא"י דהיכי דמשני מעובדא דחול לא חיישינן לסחיטה ודייק כן מלשון הרמב"ם כנ"ל אלא שמ"א כ' ע"ד ואינו מוכרח וכתבתי לעיל דכוונת מ"א דאין לדמות גזירות חכמים ז"ל ניהו דלסחיטה ל"ח מ"מ שמא יביא כלים דרך ר"ה אפי' היכי דמשנ' לכן סיים גם מ"א פה דחיישינן מתוך כו' יביא כלים דרך ר"ה רעד כאן לא כתבו התו' גזירה שמא יספוג אלא לדעת המקשן דאכתי לא אסיק שמא יביא כלים דרך ר"ה אבל למסקנ' גם בנשפך כולו לארץ כיון דבהיל טובא א"ל שמא יביא כלים דרך ר"ה דלא מהני שינוי : ואפשר דהאידנא כו' גם לד קולא זו כ' מהרא"י ועז"כ מ"א ואפשר שמשום זה כ' רמ"א כו' ומה שהש"ס נקט גזר' שמא יביא כלים כו' ולא אמרו גזירה שמא יתקן כ' בספר ח"מ ובספר ת"ש חדא דבזמן הש"ס שהיה ר"ה מצוי חדא מחששא נקט וה"ה דהמ"ל שמא יתקן ועוד בזמן הש"ס היו חביותיהם של חרס ובשל חרס התיקון קשה ול"ל שמא יתקן משא"כ לדידן דהחביות דידן הם של עץ שפיר י"ל שמא יתקן : (ס"ק ב) ומיהו אם כו' צ"ע כו' . דע דבדף קי"ז ע"ב מייתי ברייתא דנשבר' לו חביות בראש גגו המבואר פה סעיף ב' ושיים נזדמן לו אורחים מבי' כלי אחר וקולט כלי אחר ויצרף ולא יקלט ואח"כ יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלט ואין מערימין בכך משום ר' יוסי בר"י אמרו מערימין פירש"י ואין מערימין לזמן אורחים שאין צריכים לאכל ויותירו וכן פי' הטור ופסק לאיסורא כת"ק וכן העתיק המחבר ולפ"ז פלוגת' דת"ק ור"י בר"י לענין לכתחלה אי שרי להערים כה"ג וכ' הרב"י וז"ל אבל מדברי הרמב"ם וה"ה פכ"ב נרא' דמפרשים דמערימים היינו שהערים וקלט קודם שזימן אורחים מותר ופסק כר"י בר"י להקל בשל דבריהם עכ"ל הרב"י והן דברי רמ"א פה ולא כתבו רמ"א בלשון י"א דו"ל דגם הטור מודה לדינא לרמב"ם להקל באם קלט ואח"כ הזמין כיון דלדעת הטור לא הוזכר דין זה בש"ס ומסברא יש להקל וכמ"ש מ"א והוכחת הרב"י דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י מדכ' הרמב"ם וז"ל נזדמנו לו אורחים כו' ולא יקלט ואח"כ יזמין כו' ואם הערים בדבר זה מותר עכ"ל וכיון דפשוט לשון הברייתא משמע דפליגי ת"ק ור"י בר"י לענין לכתחל' וכיון שכ' המ"מ דפסק כר"י בר"י להקל ה"ל להרמב"ם להתיר להערים לכתחלה ומלשון הרמב"ם שכתב ואם הערים כו' משמע דאינו מתיר רק דיעבד לכן הוכיח הרב"י דהרמב"ם מפרש כפי' הרב"י וא"כ ע"כ לענין דיעבד פליגי דהא סתמא ברייתא אליביה דכ"ע ולא יקלט ואח"כ יזמין כו' וא"ש ועז"כ מ"א צ"ע דמה"ת לאסור בדיעבד וא"כ מ"ט דת"ק דאוסר דיעבד : לכן נ"ל כו' וגם הרמב"ם מפרש כפי' רש"י ובאמת הרמב"ם מתיר אפי' לכתחלה ובאמת צריך לדחוק לפ"ז בלשון הרמב"ם שכ' ואם הערים בד"ז מותר דמשמע קצת דאיירי לענין דיעבד כנ"ל . ולכן הביא מ"א ראיה מלשון המ"מ שכ' מערימים בשל דבריהם דמשמע לכתחלה והיינו דהרמב"ם ומ"מ ג"כ מפרשים כפרש"י להזמין אורחים שא"צ לאכילה : וכמ"ש ר"ס תקל"ג שפסק שמותר כו' ר"ל הרמב"ם בדין המבואר ר"ס תקל"ג שמותר להערים לכתחלה . אבל אין כן דעת הרב"י בריש סימן תקל"ג ע"ש ובגמ' איתא דתרווייהו חד דינא הוא וא"כ כיון שכ' הרמב"ם להדיא בהאי דר"ס תקל"ג דמערים לכתחלה ע"כ ה"ה כאן דמותר להערים לכתחלה ונתכוין למ"ש במסכת מועד קטן דף י"ב ע"ב ת"ר כו' מטילים שכר במועד לצורך המועד כו' ואם הטיל והותיר ה"ז מותר ובלבד שלא יערים ופירש"י שלא יעשה הרבה ויאמר לצורך המועד אני עושה ומתכוין כדי שישתייר לאחר המועד ופריך והתני' מטילים שכר במועד לצורך המועד כו' ואע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש הרי מבואר דמות' להערים ומשני תנאי היא דתני' אין מערימים בכך ר"י בר"י אומר כו' והבין מ"א דפלוגתא דת"ק ור"י בר"י שהביא הש"ס שזה כלשון הברייתא שהובא במסכת שבת דזה ברייתא אחת ות"ק ור"י בר"י לא פליגי אלא לענין שבת ולא מצינו להם פלוגתא לענין הערמה במועד אלא דהש"ס דימה שני ההערמות לענין שבת ומועד להדדי ומאן דמתיר בשבת ה"ה במועד וכן מאן דאוסר במועד אוסר גם בשבת וכיון דהרמב"ם פסק במועד דמערימים ונתן המ"מ הטעם ג"כ משום דמלאכה דרבנן היא נקטינן לקולא כר"י בר"י ומ"מ צריך ביאור מנ"ל למ"א דפלוגתא שהביא בש"ס במועד קטן היא ברייתא דפליגי לענין שבת ומזה הוכיח דהש"ס ס"ל דתרווייהו חד דינא א"ל מנ"ל הא דלמא ברייתא שהובא במס' מועד קטן היא ברייתא אחרת דפליגי ת"ק ור"י בר"י לענין מועד ניהו דלשון ברייתא דת"ק הוא כלשון ברייתא שהובא בשבת מ"מ אין מזה הכרח אולם גם מדברי התו' מסכת שבת דף קל"ט ע"ב ג"כ נראה דס"ל דברייתא שהובא במועד קטן היא מאי דפליגי לענין שבת דאמר שם רבה בר"ה מערים אדם על המשמרת ביום טוב לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים. ואר"א והוא דתלי בה רמונים (וכמו שכתב סי' תק"י ופריך מה שלא מהא דתני' מטילים שכר במועד לצורך המועד כו' אע"ג שי"ל ישן מערים ושותה מן החדש ומשני ע"ש וכתבו התו' שם ד"ה מ"ש מהא דתני' וז"ל וס"ל כר"י בר"י דא' מערימים לעיל בפ' כל כתבי עכ"ל ולמה הוצרכו להביא מאי דר"י בר"י מתיר בפ' כל כתבי גבי נשברה לו חביות ולא כתבו דאתי' כר"י בר"י דמותר להערים במועד גופיה והוא פלוגתא שהובא במועד קטן. א"ו דגם התוס' ס"ל דת"ק ור"י בר"י מעולם לא נחלקו במועד כ"א בשבת אלא דהש"ס במס' מועד קטן דימה דין הערמה במועד להערמה בשבת כדס"ל למ"א אך על התו' גופייהו ל"ב קצת מנ"ל ואולי התו' ס"ל ג"כ מסבר' דהערמ' שבת ומועד שוה וא"כ ל"ל לפלוגי בתרתי שבת ומועד אע"כ דבאמת ל"פ רק בשבת : (סק"ג) הדלף כו' ומיירי שלא נשברה לגמרי.(ר"ל רק נסדק כמ"ש רמ"א בהג"ה ס"א) דאל"כ אף בראוי אסור כמ"ש ס"א והקשו האחרונים אדרבא בס"א מתיר להציל בכלי א' כל מה שרוצה ובשני כלים עכ"פ מזון ג"ס וי"ל כוונת מ"א דיכהו דמתירים להציל בראוי עכ"פ מזון ג' סעודות אפי' י"ל מה יאכל מ"מ כ' מ"א בסי' של"ד ס"ק ד' בשם הרב"י דמותר להציל מזון נ"ס ע"כ הטעם כיון דשיעור ג"ס צריך לשבת וראוי לאוכלן התירו לו אולם אם יאמר בפי' שמה שיציל לא יאכל בשבת זה ודאי לענ"ד אסור דהא אפי' בשחרית שכבר עבר סעודת הלילה אינו מציל כ"א מזון ב"ס וכדלעיל א"כ בראוי ואומר שאינו מצילו לצורך שבת ודאי אסור ודלף דהכא ודאי לא יאכל בשבת דהא לאסור משום מתקן שזבו וא"כ מיקשי למה הוצרך אסור כיון דהדלף אינו ראוי הוי ביטול כלי מהיכנו ת"ל אפי' הוי ראוי אלא דאינו מצילו לצורך שבת אע"ג דליכא ביטול כלי מהיכנו ג"כ הי' אסור וא"כ למה הוצרך לטעם דביטול כלי מהיכנו אע"כ מיירי בנסדק דלא בהיל ואי ליכא טעם ביטול כלי מהיכנו הי' מותר אפי' ידעינן שלא יאכל בשבת: (ס"ק ד) לא יזרקנו כו' יניח אותו כלי ר"ל ל"מ אם אותו כלי האחר גדול ומחזיק יותר מן הראשון ה"ל להניח מיד כלי הגדול. ולא הי' צריך לטלטל מוקצה ואפי' מיירי דגם כלי האחר אינה מחזיק יותר מן הראשון

מהיכנו אלא מריקו בתוך הגיגית שזבו המשקה ממנה שהיא מבוטלת מהיכנה ע"י משקים שבה משום משקין שזבו :

ח ט נתפזרו לו פירות בחצר אחד הנה ואחד הנה מלקט מעט מעט ואוכל ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה י ואם נפלו במקום אחד נותן אפילו לתוך הסל כ אלא אם כן נפלו לתוך צרורית ועפרורית שבחצר שאז מלקט אחד אחד ואוכל ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה (וע"ל סי' שי"ט) :

שלו אם מותר לילך על גבי העשבים וכן באילן. ובו י"ג סעיפים :

א א (א) אין עולין באילן בין לח א בין יבש ואין נתלים בו (ב) ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל גזירה שמא יעלה ויתלוש עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד ב במזיד אסור לירד ג ואם עלה מבעוד יום בכל גוונא מותר לירד משחשיכה ד ויש אומרים דהני מילי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום אבל לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשיכה כיון שהיה דעתו לישב שם באיסור :

הגה (ג) ודוקא אדם שעלה שם אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום ב אסור ליטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א) וכל זה באילן וכיוצא בו (ד) אבל (א) קנים הרכים כירק מותר להשתמש בהם אע"פ שמחוברים בקרקע דאין אסור להשתמש בירק (הגהות אשירי פרק בכל מערבין בשם א"ז וב"י) :

יניח אותו כלי תחתיו ולא יטלטל המוקצה בידים ואפשר דמיירי שאי אפשר להעמידו כאן כגון שהוא מחובר שם במקומה ואע"ג דבס"ס שכ"ח כ' דאסור לכתחלה ליתן כלי תחת דלף דאין עושין גרף של רעי לכתחלה ע"ש וכ"מ קצת בגמרא בשבת דף מ"ג ע"ש · הכא שרי משום פסידא כמ"ש סי' ש"ט סל"ו וכ"מ בד"מ ☞ וכ"ע לפי מ"ש סי' תקי"ב דמין בשאינו מינו בטיל א"כ מותר לתת כלי עם מים תחתיו שיתבטל היין במים ראשון ראשון עכ"ל · צ"ע דהא אין מבטלין איסור לכתחלה כמ"ש בי"ד סי' צ"ט ס"ו ואפשר דשאני הכא דאין כוונתו לאכול האיסור רק להציל היין וצ"ל שאפי' נתרבה האיסור צ"ל בה דיש לסמוך על המקילין בי"ד סי' קל"ד :

שלו א בין יבש. בימות החמ' אסור משום דנתרי קינסי ואע"פ שנשרו ענפיו כבר אסור משום לא פלוג ובימות הגשמים אסור משום שאין ניכר בין לח ויבש אבל באמת ביבש שאין בו לחלוח לא שייך תלישה כ"כ רש"י בעירובין ד' ק' וכ"כ בחולין פ"ט אבל דעת הרמב"ם דביבש שייך תלישה כמ"ש סי"ב וצריך לייש' לדידיה הא דקאמ' בגמ' והא קנתרן פירי ולא קאמר שמא יעלה ויתלוש ע"ש : ב אסור ליטלו . ומה"ט אין מניחין נר עליו בי"ט כמ"ש סי' רע"ז ס"ד (מ"מ) והרא"ש כ' פ"ה דשבת דאם נוטלו לא מקרי משתמ' במחוב' וכמ"ש סי"ס סע"ז דמות' לקשור חבל בפי הפרה אלא טעם האיסו' בנר שמא יעל' על האילן כדי ליטלו ע"כ ועסי' °)תרכ"ח ס"ג דמשמ' שם דס"ל להרא"ש דאסור ליטול חפץ מעל האילן וכ"ה בהדיא בגמ' דאפי' מהכלכל' אסור ליטול כמ"ש ססי' זה ק"ו מאילן גופא דאסור ליטול וא"ל דבכלכלה גופא הטעם שמא יעלה על האילן דמהיכי תיתי יעלה כיון שהיא למטה מי' ואפשר דסבירא ליה כיון דלמעלה יש לגזור א"כ גם למטה מי' אסור דלא פלוג משא"כ בהמה דרוב בהמות אינן גבוהים כ"כ ודוחק. דא"כ למאי כ"מ כת' הרא"ש דאם נוטלו לא מקרי משתמש במחובר כיון דעכ"פ אסור ליטול חפץ משם דלדעת המ"מ נ"ל דאילן דרך תשמישו ליטול ממנו ולהניח על גביו אבל בהמה אין דרך תשמישו כלל בזה ולכן גרע מאלדים ועיין בשבת ברש"י

דף

שתם ונראה דלאחר שלו יש להתיר בזה כיון דלא מצינו חולק בזה וכמ"ש סי' של"ד ס"א :

שלו (א) אין עולין באילן. אע"ג דגבי עשבים מותר לילך עליהם כמ"ש ס"ג התם הטעם משום דעיקר החשש שנתלשו בדריסתו ובזה קי"ל כר"ש דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר משא"כ באילן הוה הטע' משום שמא יתלוש בזה מוד' ר"ש דאסור כ"כ ב"י וכ' הרא"ש דנרא' דהרי"ף לא מפליג בין אילן לעשבים ולהכי לא הביא בהל' הסיא דאילן יבש עכ"ל משמע דבאילן מותר אפי' בלא כמו בעשבים ויפה הקשה הב"י עליו דא"כ לא היה לו להביא הסיא דאין עולין באילן כו' אלא ודאי דהרי"ף ס"ל הכל אסור אפי' ביבש ושלא כמשפט כ' מו"ח ז"ל על הב"י דתקפה עליו משנתו כי הרי"ף מחלק ג"כ בין לח ליבש דא"כ ה"ל להרי"ף לכתבו כהרא"ש : (ב) ואין משתמשין במחובר לקרקע. מל' זה משמע אפי' בירק ועמ"ש אחר זה: (ג) ודוקא אדם שעל' שם. פי' דוקא באדם התירו באלו מפני שעושה איסור בעמידתו שם וצריך לירד אבל אם הניח חפץ אסור להורידו כשוס לד:(ד) אבל קנים כו'. זה צ"ע ותחל' נקדים שזהו הג"א שמביא ב"י וטעמו דלא הוה אלא ירק ובירק אין שבות כלל וכתב שלמדו כן מדאמרינן א"ל ר"כ פוקו כבושו כו' וסיים ב"י והפוסקים שלא הזכירו זה אפשר שסמכו על מ"ש אסור להשתמש באילן דמשמע דוקא אילן אבל בירק מותר דאל"כ ה"ל לכתוב אסור להשתמ' במחובר עכ"ל וא"כ כיון שכבר כ' הש"ע בתחלת הסעיף אין משתמשין במחובר ממילא משמע אפי' ירק והוא ל' הרמב"ם פכ"א והיאך כתב כאן רמ"א דברכים מותר להשתמש ועל הב"י קשה היאך פסקו הפוסקים דלא כסתם גמ' דאמרה לחלק בין רכים לקשים וע"כ נלע"ד דרך אחר והא לך הסוגיא בפ' בכל מערבין דף ל"ד דקודם לזה אי' במשנה דאם נתן העירוב על האילן הוה עירוב ואע"ג דלא מצי לטול העירוב משום דאין משתמשין באילן מוקמי לה כר' דס"ל כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו ב"ה ועיקר קנין העירוב הוא ב"ה וא"כ אמרי' במשנה דאם נתן העירוב ברשות הקנה בזמן שהוא תלוש ונעוץ הוה עירוב ואמרי' שם דהך סיפא לאו ר' היא דאל"כ מ"ש מאילן דהוי עירוב ברישא רבינא אמר כולה ר' היא וסיפא גזירה שמא יקטום פירש"י לפי שהקנ' רך הוא איכא למיגזר שמא יקטום כי שקל לי' אבל ברישא באילן קשה הוא ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישי' אבל לקטימת קנה ודאי הוא אידי דרכיכא מיקטמא ולאו משום שבות אלא מלאכה דמחייב משום קוצר ההוא פולמסא (פי' חיל) דאתא לנהרדעא א"ל ר"כ פוקו עבידו כבושא כבשא כאגמ' ולמחר ניזל ונתיב עלייהו (פי' כפו הקנים זה ע"ז כדי שיוכלו לישב) איתביה רמי בר חמא לר"נ תלוש ונעוץ אין לא תלוש ונעוץ לא פירש"י דקנים כאילן הם ואסור להשתמש עליהם א"ל התם בעוזרדין פירש"י שהוקשו כבר הרי הוא כאילן וכי שרינן באינן עוזרדין בעוד הם רכים דהוי כירק ובירק לא הזכירו חכמים שבות והנה אנו רואין שיש כאן מחלוקת דלרבינא חמיר טפי היכא דרכיך ודומה לירק לית ביה משום שבות והיכא דקשה דומ' לאילן ויש בו משום שבות ול"ל גזיר' דשמא יקטום והג"ה אתיא כר"נ ולהכי מיקל ברכיך אבל האשר"י פוסק כרבינא ונמצא דרכיך חמיר טפי משום שמא יקטום וא"כ כ"ש בירק דרכיך טפי דיש חשש שמא יקטום ואסור להשתמש בו ול"ד למ"ש א"כ בסי' זה דמות' לילך ע"ג עשבים דשאני התם דאינו משתמש בו וידיו רחוקות ממנו משא"כ במשתמש דהוא עוסק בו ויש חשש שמא יקטום והשימוש באילן הוא ג"כ מטעם זה דשמא יתלוש כיון שהוא סמוך לידו וא"כ דחשש שמא יקטום הוא אפילו בירק שפיר כתב הרמב"ם דאין משתמשין במחובר לקרקע לכלול גם ירק אחר שזכר תחלה דין אילן והיינו כרבינא ותו נ"ל דגם מחמת מוקצה אין להשתמש בירק דודאי מוקצה הוא וא"ל למה לא אסרו בגמ' משום טעם זה די"ל שנתנו טעם לכ"ע אפי' למאן דל"ל מוקצה ולחלק בין אילן לקנים לכ"ע ולא קי"ל כהך הג"ה להתיר בקנים

רכים

באר הגולה

ט ברייתא שם קמ"ג י הר"ן בשם רבי יונה מהא דכלכלה שבת קמ"א וה"ה בפרק כ"א בשם הרשב"א כ שם בשם הרמב"ן א עירובין ק' ברייתא ב שם בגמרא לתירוצא חדא ולא כראה כן מהב"י אלא הם דברי הרמב"ם פרק כ"א מה"ש ג שם לתירוץ השני ד ה"ה

נתיב חיים

שם מ"א תרכ"ח ס"ג °) דמשמע כ"ב נעלם ממנו דברי תוספת בשבת דף קכ"ד ע"ש :

יד אפרים

במג"א ס"ק ד' וכתב בד"מ לפי כו' כל"ל ועיין בשו"ת בית אפרים שכתבתי שם שאם אין רוצה לאכול האיסור לא שייך אין מבטלין ע' שם :

ביאור הגר"א

ס"ה אחת הנה כו' אא"כ כו' . שהקשו מהא דאמרי' קמ"ב א' ולישדינהו כו' ונקטינהו כו' ותי' הר' יונה שנתפזרו א' הנה כו' וז"ש נתפזרו והרמב"ן תי' שנתפזרו לתוך צרורות ועפר וכ"מ בתוספתא פי"ז פירות שנתפזרו מלקט א' א' ואוכל כו' או שלקט מתוכן עפר וצרורות ה"ז חייב ולכן קאמר בחצר ול"ק בבית שסתם בית עשוי להתכבד. ר"ן : ואוכל כו'. כן לשון גמרא ורי"ף ורמב"ם ור"ן ומ"מ דלא כתוס' ורא"ש . ע"ש :

סי' של"ו ס"א בין כו' . לשון הרמב"ם וכ' המ"מ שסמך על מ"ש שסרב בקנה וכו' וכ"כ התפ': ואין נתלין כו'. שם: עלה כו' ואם כו' . שם ל"ק כאן כו' וא"כ א"א כו' ופי' המ"מ שאפי' עלה מבע"י במזיד ע"ד לישב שם בשבת מותר לירד וז"ש בכל גוונא אבל הטור כ' דוקא כשהיה דעתו כמש"ו וי"א כו' : ודוקא כו' אבל . שבת מ"ה א' ושם קנ"ה א' טעמא דנעץ כו' ועירובין ל"ג ל"ד: וכ"ז כו' אבל. שם ל"ד וערש"י בשבת פ"ב א' ד"ה ואיהו מקנח בצרור כו' אבל

באר היטב

במים ראשון עכ"ל . וצ"ע דהא אין מבטלין איסור לכתחל' כמ"ש בי"ד סימן צ"ט ואפשר דשאני הכא דאינכוונתו לאכול האיסור רק להציל היין וצ"ל שאפי' נתרבה האיסור לית לן בה דיש לסמוך על המקילין בי"ד סי' קל"ד מ"א:

שלו (א) קנים . עט"ז שהעלה לאיסור בקנים ובירק וכ"מ לשון הרמב"ם אחר שזכר תחלה דין אילן כתב ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל מלשון זה משמע לכלול גם ירק וקנים הרכים עס"א :

אילן

הגהות רעק"א

בכלי א' או באיזה כלים ב' וג' סעודות וא"כ הכא כיון דהיין אסור תמילא ל"ש זה וא"כ בלאו טעמא דביטול כלי מהיכנו ליתסר משום דאדם בהול והתוס' שבת לא הבין ולענ"ד כמ"ש : מג"א ס"ק ד' ולא יטלטל המוקצה בידים . דבטול כלי מהיכנו קיל מאיסור טלטול מוקצה ע' רש"י בשבת קכ"ד ד"ה והאיכא לגר ב"ח וע' מג"א סי' רס"ו סי"ד וסי' של"ד ס"ד : שם בא"ד שהוא מחובר שם במקומה . ק' לי דבשופך תוך כלי מחובר מה שייכות לביטול כלי מהיכנו הא בלא"ה א"א לטלטלו וצ"ע : סי' שלו סעיף א' בין יבש . ע' לקמן סי' שע"ב במג"א סקכ"ו : מג"א ס"ק א' אסור משום לא פלוג . ק' לי הא מבואר בסוגיין דאמת מותר כה"ג אלא דרב בקעה מלא בה וגדר ואכן סמכינן ע"ז והוא בדרך גדר וחומרא : שם בא"ד אבל באמת ביבש שאין בו לחלוח . ר"ל דהא דאמרי' דאסור משום דנתרי קינסי ולא משום יעלה ויתלוש היינו דאין בו משום תלישה אלא דהתלישה אסור מדרבנן אטו תלישה אחרת אם כן משום שמא יתלוש לא היה אסור דהוי גזירה לגזירה רש"י : שם בא"ד וצריך לייש' . ע' שבת ק"ן ב' בתוס' דהביאו ראייה מסוגיא דאמרי' דנתרי פירי דהוי תלישה גמורה ביבש אלא דמוקי לסוגי' בלא יבש עוקצין עיי"ש : מג"א ס"ק ב' אין מניחים נר עליו . צ"ל בי"ט :

חכמת שלמה

מתירין בעצם באמת בזה פליגי הד"מ והמג"א דהד"מ ס"ל כהר"מ דאף בזה בתר השתא אזלינן וכיון דלאחר ביטול לא יהיה לו דין דבר שיש לו מתירין לכך מותר לערבו לכתחלה וקיל איסורו והמג"א ס"ל דבתר השתא אזלינן ועתה הוא בעין ויש לו דין דבר שיש לו מתירין ומכ"ש דאינו ראוי להקל בו יותר מכל האיסורים וכדין ששנו היכא דגוף הדבר אין לו דין דבר שיש לו מתירין נראה דכ"ע מודו דמותר לבטלו לכתחלה וז"ב לפענ"ד וע"ש בסי' תפ"ו ותבין יותר . ואין לדחות דברינו מחמץ וסוכה בסכך דמשמע שם דשייך בהו דינא דאין מבטלין איסור לכתחלה אף ביש לו היתר דהתם הוי איסור תורה ואני לא אמרתי רק באיסור דרבנן וכמ"ש בסימן תפ"ו הנ"ל דהרב מפרש מה דמחלק הש"ס בין דאורייתא לדרבנן הוי רק ביש לו היתר אח"כ אבל באין לו היתר אף מדרבנן אין מבטלין ובדאורייתא אף ביש לו היתר אין מבטלין וכאן הוי רק איסור דרבנן וכן התם בחדש סמכתי ע' הסוברים דחדש בזמן הזה דרבנן ע"ש ודו"ק היטב :

מחצית השקל

הראשון מ"מ קשה למה הוצרך לטלטל מוקצה ה"ל להביא כלי אחר למעלה ע"ג הכלי שעמד כבר והוא מלא או יניחנו בצד כלי ראשון המלא: ואפשר דמיירי כו' וה"ה דאיכא לאשכוחי גוונא אחריני דא"א להניח אותו כלי האחר שם ועיין באחרונים אלא רמ"א חדא מהא גווני נקט : ואע"ג דבס"ס של"ח כו' וכ"כ לעיל סי' ש"ח סעיף ל"ו ונקט רסי' של"ח דהא מנעם נדון דהכא. וכ"מ קצת בשבת דף מ"ג דפריך למ"ד דאין לבטל כלי מהיכנו. מהא דתנן נותנים כלי תחת הדלף ומשני בדלף הראוי אבל דלף שאינו ראוי אסור משום ביטול כלי מהיכנו דהא אסיר לטלטלו כשיפול תוך הכלי הדלף ואע"ג דהוי שרי לטלטלו משום דיהיה כגרף של רעי וא"כ לא הוי ביטול כלי מהיכנו אע"כ דאין עושים גרף של רעי לכתחלה וע"ל בסי' של"ח במ"א ומ"ש מ"א וכ"מ קצת כו' אע"ג דהוכחה גמור' ה"ט משום דהרב"י בס"ס של"ח כתב ליישב זה דלא קאמר דמיירי אפי' בדלף שא"ר ואפי' הכי לא הוי ביטול כ"מ דהא מותר לטלטלו דהוי גרף של רעי ותי' וז"ל דא"כ דהמ"ל לשנויי כו' א"כ משום דמתניתין סתמא קתני נותנים כלי כו' משמע אפי' במקום שאסור לטלטל גרף של רעי כגון במקום שאין אדם שם כו' עכ"ל. ועיהו דלמ"א אינו כראה תירוצי הרב"י מ"מ לא הוי הוכחה גמור' מ"א ובן משמע קצת כו': שיתבטל היין כו' וא"כ יהיה ראוי לטלטלו ולא הוי ביטול כ"מ : אין מבטלים איסור כו' וה"ה דהמ"ל דאין מבטלין איסור בשבת דהוי מתקן כמ"ש סי' שכ"ג ס"ק י"ד אלא חד מינייהו נקט ובתי' מ"א גם זה מתורץ כ"כ בס' ח"מ : וכ"ל שאפי' נתרבה. דמבואר בי"ד סי' קל"ד והם דברי הש"ס בע"ז דאם דיין נסך אוסר בכ"ש דוקא בנפל הח' לתוך אסורא אבל כנפל אסור' לתוך התירא אמרי' קמא קמא בטיל ואם נתרב' לבסוף האיסור שאין בהיתר ששים נגד האיסור ל"מ במין בשאינו מינו דנרגש טעם האיסור ודאי דחוז' וניער האיסור ואוסר אלא אפי' במין במינו דלא נרגש האיסור. מ"מ כנתרבה לבסוף האיסור עד שאין ששים בהיתר נגדו חוזר וניער כיון דבאינו מינו נרגש מ"מ לענין ביטול כלי מהיכנו מקלינן גם כהאי גוונא כיון דיש פוסקים לענין איסור דגם בנתרבה לבסוף אינו חוזר וניער לאסור ניהו דלא קיימ"ל כוותייהו מ"מ לענין ביטול כלי מהיכנו סמכינן על הני פוסקים :

סי' שלו (ס"ק א) בין יבש כו' דאי' בעירובין דף ק' ע"ב תני חדא א' לח וא' יבש אסור (ר"ל לעלות עליו) ותני אידך יבש מותר ומשני כאן בימות החמה דניכר בין לח ליבש וליכא למיגזר יבש אטו לח . וביבש מצד עצמו לית ביה איסור תלישה לכן יבש מותר. וכאן בימות הגשמים דאינו ניכר בין לח ליבש לכן אפי' יבש אסור דגזרינן אטו לח ופריך יבש בימות החמה יאסר משום שמשיר פירות שיש בו משנה שעבר' ופירש"י דביבש לית ביה משום תלישה מ"מ נגזר אטו תלישה לח ומשני דלית ביה פירי ופריך והא נתרי קנסי' ר"ל בעלייתו משיר ענפיו ומשני דלית ביה קנסי ולפי"ז יבש בימות החמה דלית ביה פירי ולא ענפים מדינא מותר אלא שאמרו שם דרב איקלע להאי אתרא ואסר אפי' כה"ג שבקעה מלא ונגדר בה: בקעה שלא היה בני תורה ומשום לא פלוג אסר להם בכל ענין ולכן כתבו הפוסקים דאנן לא עדיפא מינייהו מהאי אתרא ולכן גם לדידן ראוי לאסור בכ"ע : וכ"כ בחולין פ"ט ע' מה שאכתוב בעז"ה בזה : אבל דעת הרמב"ם כו' כמ"ש סעיף י"ב כו' ולא קאמר שמא יעלה ויתלוש. ר"ל דהמ"א פי' קושית הש"ס והא נתרי פירי כפירש"י דנגזר אטו תלישה לח ת"ל דביבש גופיה איכא למגזר שמא יתלוש לדעת הרמב"ם והקשו האחרונים דהלא דברי הרמב"ם הם דברי שמואל בחולין דף קכ"ז ע"ב וכאשר יתפרשו דברי שמואל יתפרשו גם דברי הרמב"ם דידוע דכן דרכו של הרמב"ם להעתיק לשון הש"ס וז"ל הש"ס א"ר ב"א א"ר שמואל תאנים שלמקו באביהן מטמאים טומאת אוכלין (ר"ל אע"ג דקי"ל אין אוכל מחובר מקבל טומאה מ"מ כיון שלמקו י"ל דין תלוש לענין טומאה ומקבל טומאה והתולש מהן בשבת חייב חטאת . ופירש"י למקו באביהן יבשו באילן. חייב חטאת אם לא יבשו עוקציהן דאע"ג דלענין טומאה דינם כתלושים לענין שבת דינם כמחוברים (והם דברי רש"י שרמז עליו מ"א סכ"כ פ"ט דחולין) וא"כ ע"כ צ"ל הא דלא פריך הש"ס בעירובין ביבש שמא יעלה ויתלוש דידע דאפשר מיירי ביבשו גם עוקציהן. דליכא חיוב חטאת וכיון שהעתיק דברי שמואל ע"כ גם הוא מיירי בלא יבשו עוקציהן ואף ע"ג דסתם אמר הרמב"ם כבר כתבתי דכן דרכו בקדם לסתום כלשון הש"ס וא"כ גם לדידיה לק"מ ולפענ"ד צ"ל ע"פ מ"ש בתו' בשבת דף ק"כ ע"ב ד"ה במחובר משכחת לה (ר"ל דאסור לקצן בשבת) וז"ל אומר רבי דלאו משום תלישה דאע"ג שמחובר לארץ אין בו איסור תלישה כיון שיבש אינו יונק מן הארץ כדמוכח בחולין כו' תאנים שלמקו כו' דוקא למקו אבל יבשו לא וכן משמע בכל הסוגיא דיבשו הן ועוקציהן כו' ואין דינו כלל כמחובר כו' והא דפריך בפ' המוציא תפילין אאילן יבש והא קנתרי פירי משמע שיש ביבש איסור תלישה אומ' רבי דמיירי התם ביבשו הן ולא עוקציהן עכ"ל התוס'. הנה ודאי מ"א לפי שנה אשתמיט מיניה דברי התוס' הנ"ל דהא מדברי התוס' משמע דאין מפרשים קושית הש"ס והא נתרו פירי כפירש"י דנגזר אטו תלישה דלח אלא דבאמת קושית הש"ס דניחוש שמא יתלוש ביבש גופיה ויתחייב ולכן הוצרכו לפרש דמיירי שלא יבשו עוקציהן וא"כ גם על הרמב"ם לק"מ גם לפי הבנת מ"א דהרמב"ם ס"ל דגם ביבש יש איסור תלישה דלא להש"ס להקשות והא נתרי פירי ר"ל לגזור שמא יתלוש די"ל דהרמב"ם מפ' כן באמת קו' הש"ס וכמו שפי' התוס' כנ"ל אלא דהמ"א לא היה לפניו כ"א פרש"י בערובין והיה סובר דכ"ע מפרשים כן לכן הקשה שפיר על הרמב"ם. ומה שהקשו אחרונים דע"כ לפרש"י בערובין צ"ל דקושית הש"ס בעירובין היא ביבשו עוקציהן כי היכי דלא תיקשי משמואל. כן י"ל לרמב"ם שהעתיק לשון שמואל כנ"ל זה לק"מ די"ל דהמ"א מסברא דנפשיה היה מחלק כמו שנראה מדברי התוס' הנ"ל דמפרשים למקו היינו בלא עוקציהם ויבשו היינו גם עוקציהם אלא ע"פ הכרח לשטתן הוצרכו לדחוק דגם בערובין אע"ג דמזכיר יבש מ"מ ר"ל בלא עוקציהם. וכן נראה מדברי הראב"ד פ"ב מה' טומאת אוכלים על מ"ש הרמב"ם ירקות שיבשו באביהן כו' כ' הראב"ד וז"ל א"א ואפי' למקו . וכתב ע"ד הכ"מ וז"ל כלומר דלישנא דגמ' שלמקו ורבינו כראה דמשמע ליה דהיינו למקו היינו יבשו דאם לא יבשו אע"פ שלמקו עדיין תורת אוכל עליהם הלכך לישנא דברייתא דנקט למקו לאו דוקא וגם בגמ' קרי ללמקו יבשו ובתוספתא איתא להאי ברייתא וכתב בה שיבשו כלשון רבינו עכ"ל הכ"מ א"כ בלי דברי הרמב"ם א"ש סוגיא דעירובין לפירש"י דשמואל נקט למקו באביהן דהיינו דלא יבשו עוקציהן לכן חייב על תלישתן אבל בערובין דמיירי ביבש דפשטו משמע דגם עוקציהן יבשו לכן הוצרך להקשות נגזר אטו תלישה דלח . אבל בתלישת יבש גופיה ליכא חיוב אבל הרמב"ם שהעתיק בהל' שבת תאנים שיבשו באביהן וכמ"ש בס"ע בסעיף י"ב ויבשו היינו שיבשו גם עוקציהן וע"כ צ"ל דלמקו דאמר שמואל לאו דוקא אלא ר"ל יבשי וכמ"ש בשם הכ"מ וס"ל דאפי' גם הפוסקים יבשו עוקציהן חייב על תלישתן שפיר קשיא ליה למ"א וכספר מ"מ כתב לחלק ונאי בעירובין דנוקמא באילן יבש. בזה י"ל דסבירא ליה דאין לחלק כיון דיבשו הפוקין ה"ל כאלו יבש האילן : (ס"ק ב) אסור כו'. אין מניחים נר עליו ביו"ט כנ"ל וטעמא כיון דבי"ט אין איסור בטלטול הנר חיישינן שמא יחזור ויטלה מן האילן ונמצא משתמש במחובר ולכן אפי' להניחו על האילן מעי"ט ג"כ אסור כמ"ש לקמן סי' תקי"ד סעיף ו' משמע מלשון המ"מ דהטילה בעצמה מיקרי משתמש במחובר ע"ש: בפ' פרה אלמא דכהאי גוונא לא מיקרי משתמש בבע"ח דאסור אם כן ה"ה דל"מ במשתמש במחובר דמשמע שם דס"ל להרא"ש כו' דאיתא שם העושה סוכתו בראש האילן כשרה בחה"מ ואין עולין לה בי"ט משום דמשתמש במחוברי ויש לפרש דכל הסוכה עומדת ע"ג אילן דהיינו שקרקע הסוכה היא על גבי אילן אבל הרא"ש כתב שם דאפי' הסוכה עומדת ע"ג הארץ אלא שהסכך נסמך על אילן אפ"ה אין עולין לה בי"ט

גזירה

ב ° ה ג שרשי (ב) אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אסור להשתמש בהם פחות מכאן מותר להשתמש בהם דכקרקע חשיבי ואם באים מלמעלה ויורדים למטה במקום שגבוהים שלשה אסורים ו ובמקום שאין גבוהים שלשה מותרים ז (ה) היו גבוהים שלשה וחלל תחתיהם אע"פ ד שמצד (ג) אחד אין חלל תחתיהם והרי הן שוים לארץ אסור לישב אפי' על צד השוה לארץ :

ג ח (ו) מותר לילך על גבי עשבים בין לחים בין יבשים כיון שאינו מתכוין לתלוש ט אבל האוכלים בגנות אסורים ליטול ידיהם על העשבים ה (ד) שמשקים אותם אע"פ שאינם מכוונים ו (ה) פסיק רישיה הוא י אבל מותר להטיל בהם מי רגלים ז או שאר (ו) משקים שאינם מצמיחין :

הגה ולכן טוב להחמיר שלא לאכול (ז) בגנות אם ישתמש שם מים דבקושי יש ליזהר שלא יפלו שם מים (ב"י בשם סה"ת) :

ד כ יש ליזהר מלהשליך זרעים במקום ירידת גשמים שסופן להצמיח ל ואם ישליך לתרנגולים לא ישליך אלא כשיעור שיאכלו בו ביום או ליומים ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם מותר שאין סופו לצמוח :

ה מ עשבים שעלו על אוזן הכלי מלחות הכלי חשובים כמחוברים לקרקע ח והתולשן חייב :

ו °° נ עשבים שתחבן בעפר מבעוד יום כדי שיהיו לחים מותר לאחוז בעלי' ולהוציאן והו' שלא השרישו וגם צריך שאינו רוצ' בהשרשתן אבל אם נתכוין לזריע' אסו':

ז ע (ז) ט אסור לתלוש אפילו מעציץ שאינו (ח) נקוב :

ח פ עציץ (פי' כלי כד שזורעין שם עשבים . ערוך) אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטלו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתדות או איפכא בין שהוא של עץ בין של חרס : הגה יחור של אילן שנפסח מערב שבת מן האילן ובו פירות (ח) מותר לתלוש הפירות ממנו בשבת (רבינו ירוחם ני"ב ח' ב' תולין דף קכ"ד) :

ט צ °°° צנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים שסותמים ומעכבים קילוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לבית (ט) ממעכן ברגליו בצנעה דכיון דמתקן על ידי שינוי הוא שאינו עושה אלא ברגליו במקום פסידא לא גזרו רבנן :

י ק הדס מחובר י א] (י) מותר (ט) להריח בו אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר שמא יא יקוץ אותו לאכלו : השורה

°עסי' תק"א ס"ו עסי' שמ"ב ס"ו עמ"ש סי' ש"ח סס"ו °°עסי' שי"א ס"ח וסי' ש"י ס"ג °°° עסי' שכ"ג ס"א תרמ"ו ס"ג.

ט"ז

דכיס ובירק ודברי רמ"א תמוהים בזה אחר שראה דברי הש"ע ע"פ הרמב"ם שאין משתמשין במחובר כלל ולא כ' עליו שם כלום : (ה) היו גבוהים מן הארץ כו'. ברמב"ם פכ"א כתוב וז"ל היו גבוהים ג' אע"פ שצידן א' שוה לארץ או שיש חלל תחתיהם ג' אסור לישב עליהם וכ' ב"י וז"ל ושיעור הל' כך הוא היו גבוהים ג' או שיש חלל תחתיהן אע"פ שצידן א' שוה לארץ אסור לישב עליה' עכ"ל. פי' דברי הב"י כך הוא דל"ת דמ"ש אע"פ שצידן א' כו' קאי אחלוק' הראשונה ולא אדבתרי' ואינו כן דבגמ' אית' בהדי' כן אחלוקה השניה בברייתא ובגמ' לעיל מיניה איתא זה על חלוקה הראשונה אלא ודאי דגם הרמב"ם שכתבו אחר חלוקה האחרונ' ע"ז קאי גם על חלוקה שניה ופי' הענין הוא כך דחלוקה הראשונה פירושה שהאילן גבוה מן הארץ ג' ובמקום שכלה לדו של הענף שם גבוה הקרקע עד הענף וכן פירש"י בגמ' וחלוק' השני' היא כפשוט' שהקרקע שוה רק שהענף נכפף ויורד בקלה א' על הקרקע זהו פשוט אלא שמו"ח ז"ל כ' על ב"י ואיני יודע למה הפכן לדברי הרמב"ם ופי' הוא ז"ל דהך שלדן (א' שוה) לארץ הוא על חלוקה הראשונה לחוד ובשניה איירי שהוא לארץ בכל לד רק שיש תחתיו גומא בארץ עמוק ג' קמ"ל דחשבי' הג' טפחים מעומק הקרקע והוי כאלו למעלה בקרקע ג' וקשה על פי' זה דבגמ' אמרי' וכן באיגרא פירש"י אילן היוצא מתוך האריץ הקלר העשוי להוליך המים לשדות וכו' לידי האילן שלגד גידודי האריץ נכנסים בגדודיו ואם בא למדוד מלדדין שבתוך הנגר הרי היא גבוה ג' ואם בא למדוד מלדדיו השני' שהם מגדודי האריץ ולמעל' אין גבוה ג' לרבה דמודד הגדודים הרי דכל פחות מג' לארץ כארץ לרב ששת מודד מעומקו והרי היא גבוה ג' ומכח איסור קאתי עכ"ל וא"כ תקשה לרבה מהך ברייתא דחלל תחתיהן שמודדין מן הקרקע לפי פי' מו"ח ז"ל ומ"ש שהב"י מהפך דברי הרמב"ם היה סבור שהב"י מפ' דברי הרמב"ם דלא קאי הך שלדו א' שוה לארץ דוקא על חלוקה א' דבאמת קאי אתרוייהו וכדפרישית והוא פשוט לפע"ד : (ו) מותר לילך ע"ג עשבים כמ"ש בס"א דמ"מ להשתמש אסור אפי' בירק לדעת הרמב"ם : (ז) אסור לתלוש אפי' כו'. משמע דחיוב ליכא אלא בנקב וקי' מ"ש בס"ה בעשבים באוזן הכלי דחייב ככר תי' ע"ז בגמ' דבעציץ שאינו נקוב לאו היינו רביתיה דאין דרך זריעה שם אבל בעשבי' באוזן הכלי הוא עיקר גידולן ולכן טוב להחמיר שלא לאכול בגינות ול"כ מטעם אחר דיש שם איסור טלטול ד"א דהא גינה דיש בה יותר מן ע' אמות הוה כרמלית כמ"ש סי' שכ"ח ולא מהני היקף לדירה בגינה כמ"ש רש"י בעירובין דף כ"ד : (ח) מותר לתלוש הפירות ממנו · ל"ע מ"ש ממ"ש רמ"א סי' שי"ט ס"ו דיש מחמירין לפרק האוכל מתוך השבלים ולכן כתב דאין לפרק האגוזים מתוך קליפתן הירוק וכ"ל דשאני הכא שאין איסור דאוריי' רק במחובר לא החמירו בתלוש כלל משא"כ לעיל דהאיסור דאוריית' משום מפרק הוא שייך בתלוש ע"כ החמירו אפילו במפרק כלאחר יד : (ט) ממעכן ברגליו כו' · ואע"ג דמה שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו באיסור דאורייתא כמ"ש בסימן רמ"ג : (י) מותר להריח בו . דלא חיישי' שמא יקוץ אותו לאכלה דלאו לאכילה קאי ולפי מ"ש ס"ח דאין משתמשין אפילו בירק ל"ל דכאן אינו נוטלו בידו דאלו נוטלו להדס בידו אסור וע"ש . צריך אדם ליזהר במלבוש שנעשה מעור בהמה שלא יתלוש

מגן אברהם

דף קכ"ד תדע דהא אסור לקשור בהמה באילן כדאי' בעירובין דף ס"ג וחבל כפי פרה שרי אלא ודאי כדאמרן : ג שרשי אילן. וה"ה קלחי כרוב (יש"ש ביצה פ"ה): ד שמצד א'. אבל אם מב' לדדין שוין לארץ ומב' לדדין גבוה ג' שרי : ה שמשקין אותם. והמשק' מים לזרעים חייב משום חורש ומשום זורע (פ"ק דמ"ק הג"מ) : ו פסיק רישיה הוא. ואם אוכל בגינת חבירו יש מתירין כמ"ש בסי' ש"כ כיון דלא ניח' לי' וס' הזכרונות דף כ"ח כ' דוקא בגנת עכו"ם אמרינן לא ניחא ליה ולא משמע כן בגמ' דאמרי' דעביד בארעא דחברי' עמ"ש סי' ש"ז ס"ז : ז או שאר משקין ורלוי ליזהר אף במשקין (ס' הזכרונות) : ח והתולשן חייב. ול"ד לעציץ שאינו נקוב דהתולש ממנו פטור דהתם אין דרך זריעה שם (גמ') : ט אסור לתלוש. וי"א דבשל עץ חייב חטאת ובחרס פטור וי"א איפכא עבח"מ סי' ר"כ ס"כ ועכב"י דאפי' הוא מונח בעלי' אסור לתלוש ממנו : י מותר להריח. דכיון דיכול להריח במחובר לא אתי למקלייה ובים"ש מחמיר כדעת הר"ן : יא יקוץ אותו לאכלו . וכ"ת הא כמי יכול לנשכו בפיו מן המחובר אין לך תליש' גדולה מזו (רש"י) ומ"מ אפשר דאין חייב עליה דאין דרך תליש' בכך כדאמרי' דף ע"ג שאם זרק אבן על האילן והשיר פירותיו פטור דאין דרך תלישה בכך אלא ביד או בכלי וה"ה במפרק ודש כה"ג ע"ש :

באר הגולה

בפכ"א מה"ש לתירוץ הב' ה משנה שם ל"ט ו שם בגמ' ק' וכרבה ז ברייתא שם ח מסקנא דגמרא שם וכרבי שמעון ט סמ"ק וסמ"ג והתרומה וש"פ ובשם הגאונים וכן כתב הטור י שם בפוסקים כ הגהות מרדכי והגה"מ פרק ח' ל שם בהגהת מיימוני מ שבת ק"ז וק"ח נ שם כ' ס התוספות והר"ן שם ע משנה שם ל"ה דפטור אבל אסור ככל פטורי דשבת חוץ מג' ליינתיו בסי' שכ"ח סוף סעיף כ"ח פ מדברי הגהות אשירי שכתב על פירוש רש"י בהא דפרפיסא שם ל"א ל' כתובות ס' ברייתא וכתבוהו הרי"ף ורא"ש ופרק כ"ב דשבת ק סוכה ל"ו כגירסת הרי"ף והרא"ש וכן כת'

אשל אברהם

א] מותר . ע' מ"ש באר היטב בשם ט"ז . ובת' בית יהודא סי' י"א העלה דמה שאסור לטלו בידו ולהריח בו היינו כפי הנחה שהניח שאסור להשתמש בירק ובהתבטל הסיבה נתבטל המסובב והוא העלה לדינא דמותר להשתמש בירק מעתה ודאי דמותר ג"כ לתפוס בידו . ואין להקשות לפי"ז על מ"ש רמ"א סי"ג ומותר ליגע באילן ובלבד שלא ינידנו כו' דממ"כ אי הנדנוד הוא לורך שימוש בלא"ה אסור להשתמש באילן וכשהוא אינה אלא להתעסק בעלמא א"כ למה בהמת אסור . ועוד להטעם לאסור עליות אילן שמא יתלוש הלא בלא"ה א"א לעלות כ"א בנדנוד וצ"ל דאינו אלא לחומרא בעלמא ע"ש :

הגהות רעק"א

סעיף ח' אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטלו . סוגי' דהאי פרפיסא מיירי רק בעציץ נקוב אבל באינו נקוב י"ל דליכא איסור כלל כיון דעל קרקע ג"כ אין לו יניקה מהקרקע במה שנוטלו ומניחו על מקום אחר לא עביד מידי ובפרט שהניחו על יתידות דגם בנקוב הוא רק דרבנן וא"כ בעציץ שאינו נקוב דלית בי' תלישה כלל מדאורייתא י"ל דהוי כמו גזירה לגזירה ואולי דטעם הש"ע מכח הספק אם דינא דעציץ שאינו נקוב בעץ או בחרס : ט"ז ס"ק ט' באיסור דאורייתא . ע' מג"א סי' ש"ב סכ"ו : מג"א ס"ק יא אין לך תלישה גדולה מזו . ע' מנחות דף ע' ע"א ואז גחין ואכיל וכו' אח"כ מלאתי כן בתבואות שור בח"י לשבת ע"ג ב' ובקונטרס מולל מלאס

חתם סופר

סי' שלי"ו במג"א ס"ק ז' ספר הזכרונות שם וביאר דעכ"פ משום חורש איכא דמרפיא ארעא ולא נ"ל כיון דאחר שיבשו המי רגלים או היין שוב לא הוה ריפוי ארעא ובשעה שהמשקה טופח קשה לזרעים ואינו מצמיח א"כ ליכא משום חורש :

באר היטב

(ב) אילן . והוא הדין קלחי כרוב . רש"ל ביצה פ"ה : (ג) שמלד אחד . אבל אם מב' לדדים שוה לארץ ומב' לדדים גבוה ג' שרי מ"א : (ד) שמשקים . והמשקה מים לזרעים חייב משום חורש ומשום זורע פ"ק דמ"ק . מ"א : (ה) פסיק . ואם אוכל בגינת חבירו יש מתירין כמ"ש בסי' ש"ך כיון דלא ניחא ליה וספר הזכרונות כתב דוקא בגינת עכו"ם אמרי' לא ניחא ליה ולא משמע כן בגמרא דאמרינן דעביד בארעא דחברי' עמ"ש סי' ש"ו ס"ז מ"א : (ו) משקים . וראוי להזהר אף במשקין . ספר הזכרונות : (ז) בגנות . וט"ז כתב ול"נ מטעם אחר דיש שם איסור טלטול ד' אמות דהא גינה שיש בה יותר מן ע' אמות הוי כרמלית ולא מהני היקף לדירה בגינה ע"ש . וא"כ לפ"ז אפי' בגינת חבירו נמי אסור ועפ"ק ה' מ"ש בשם המ"א: (ח) נקוב . משמע דחיובא ליכא ול"ד לדבעציץ ה' בעשבים באוזן הכלי דחייב דהתם דרך זריעה בכך גמרא עיין ב"י דאפי' מונח בעליה אסור לתלוש ממנו עיי"ש : (ט) להריח . וכתב הט"ז ולפי מה שכתבתי לעיל בס"ח דאין משתמשין אפי' בירק ל"ל דכאן אינו נוטלו ביד דאלו נוטלו להדס בידו אסור . ועפ"ק א' : בכל

שערי תשובה

(בש"ע סעיף י') אבל אתרוג כו' עיין מ"ש אא"ז בבכור שור בשבת דף ע"ג שרש"י בסוכה דף ל"ז כת' דהאוכלו במחובר אין לך תולש גדול מזה ולכן יש למחות ביד הטועים והולכים לגנות בשבת וי"ט וקוטפים פירות מן המחובר ואוכלים וראוי למנות אנשים ע"ז עד שישתקע הדבר כו' וע"ש דמייתי מעירובין דף ק' דתלישה ברגל הוי תלישה וע' בהר הכרמל סימן ט' וע' בספר מטה יהודה הביאו במח"ב דברים הצריך ליזהר היושבים בגנים בשבת שלא יטלו ידיהם אפילו בפרדס חבירו גם לא ישליך זרעים במקום ירידת גשמים שסופם להצמיח גם לענין טלטול בכל הגן ולהוציא מן הבתים לגן צריך ליזהר שיש כמה מציאות לאיסור וצריך לשאול פי חכם באיזה מציאות מותר . (ועיין לקמן סימן שנ"ה בט"ז ס"ק ה' שכתב מה"ט ראוי שלא לאכול בגנה בשבת כו' והביאו בה"ט שם) . גם הקושרים חבלים באילן ומושיבים קטנים בהולכה והובאה עושים כמה איסורים וצריך למחות בידם ע"ש וע' בשו"ת נ"ב מ"ת סימן ל"ח בביאור דברי הרמב"ם במש"ה מים לזרעים ע"ש :

ביאור הגר"א

ל' הרמב"ם וש"ע ואין משתמשין במחובר כו' ולמדו ממ"ש בשבת קכ"ה ב' קא משתמש במחובר לקרקע וע' ב"ח וט"ז : ס"ב אע"פ שמצד א'. לאפוקי תנאי לדדין כרבה שם : ס"ג שמשקין . מ"ק ב' ב' משום חורש וזורע: ס"ד ואם הוא. עפ"ה דשביעית מתני' ב': ס"ו והוא כו' וגם. ע' סי' שי"א ס"ח מש"ש: ס"ח בין כו'. בגיטין ז' ב' כ' רש"י ד"ה עפר דשל חרס א"ל לינקב ותוס' שם ד"ה עציץ כ' להיפך וראייתם ממש"ש אר"ז עציץ נקוב המונח ע"ג יתידות כו' ואע"ג שהספינה אינה נקובה ובמנחות פ"ד ב' עציץ אעציץ ל"ק כאן בנקוב כו' ספינה אספינה ל"ק כאן בספינה של עץ כו' ומדלא קאמר בספינה ג"כ כאן בנקובה משום דאין דרך להיות נקובה ואפי' אינה נקובה בשל חרס כנקובה והתוס' שם ושם כ' להיפך וראייתם ממ"ש בגיטין כ"א א' כתבו על חרס של עציץ נקוב אלמא דבחרס בעינן נקוב ובשבת ל"ה ב' ה' מדות בכלי חרס כו' ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר את הזרעים והתם עציץ בכ"מ של חרס הוא ולהכי לא בעי נקיבה וע"ש בתוס' דגיטין ובמנחות שם ותחלה היה רגיל ר"ת כו' ובשבת פ"א ב' האי כו' וע"ש רש"י ד"ה האי פרפיסא עציץ נקוב כו' ויש לחוש לשני הפירושים הנ"ל וא"כ אפי' אינו נקוב אסור בין כו' ובירושלמי מ' כדעת רש"י והביאו הרא"ש בה' ערלה וכ"פ בטור י"ד סימן רנ"ד וז"ל הירושלמי פ"א דערלה סוף הלכה ב' הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה ר' יוסי אמר מפני שהשרשין מפעפעין אותו ר' יונה מפיק לישנא כלי חרס עומד בפני שרשים . ר"ל בהתי' . הרא"ש שם וע"ש בירושלמי' דמספקא אם חשוב ג"כ כנקוב בזרעים וע"ש אבל הרמב"ם בפ"י מהל' מ"א וכ"ר וש"ע י"ד שם כ' שהם עציץ אפי' אינו נקוב : יחור . חולין

מחצית השקל

גזירה שמא יניח חפציו על הסכך הרי דלהניח חפציו על אילן אסור אם כן הוא הדין דאסור ליטול דבר מעל האילן דשניהם נקראים משתמש במחובר ואם כן דברי הרא"ש סותרים אהדדי: וכ"ה בהדיא בגמ' בשבת דף קכ"ה דאמר רבא מאן דאסור להשתמש בלדדי האילן והוא הדין דסבירא ליה דאסור להשתמש בלדי לדדים ואתקיף ליה רב משרשי' מדתני' נעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה ונתן ערובו בכלכלה אם הכלכלה למעלה מי"ט מן הארץ אין ערובו עירוב דבעי' שיהיה ראוי בין השמשות של שבת ליטול העירוב ולאכלו וכיון דהוא עומד ברשות הרבים וכלכלה למעלה מיו"ד וסתם כלכלה רחבה ארבע טפחים והוי הכלכלה רה"י ואסור להוציא העירוב משם ולהביאו למקומו ברשות הרבים. אבל אם הכלכלה למטה מיו"ד טפחים דאין לכלכלה דין רה"י עירובו עירוב. ודייק טעמא דנעץ יתד באילן דהוי יתד לידי אילן ואחר זה כשתלה בה כלכלה הוי כלכלה לדי לדדים. ולכן למטה מיו"ד ערובו עירוב דמצי לטלו משם ואין בו משום משתמש במחוב' דהוי לדי לדדים אבל אי תלה כלכלה באילן גופו דהוי כלכלה לדדי אילן אפי' כלכלה למטה מיו"ד מ"מ אין ערובו עירוב משום דמשתמש במחובר' אם נטל העירוב מן הכלכלה הרי דהאי תנא אע"ג דסבירא ליה לדדי' אסור מ"מ לדי לדדים מותר ומשני דהאי תנא ס"ל אפי' לדדים ג"כ מותר והא דאילטריך שנעץ יתד ה"ט דמיירי בכלכלה שפיה לר דאם נוטל ערובו משם מנענע האילן גופו ולא הוי לדדים אבל כיון דאיכא יתד אינו מנענע האילן עכת"ד הגמ' הרי דלדידן דקיימא לן דגם לדדים אסורים אי לא נעץ יתד אפילו למטה מיו"ד ואין פי הכלכלה לר אפ"ה ערובו עירוב דאסור ליטול העירוב משם משום דמשתמש במחובר (וע' במ"א ס"ס תקי"ד שהוסיף להקשות) ואפשר כו' משא"כ בבהמה כו' ר"ל דהא ראיית הרא"ש דנטילה גרידא ליכ' אסור' מדמות' לקשור חבל בפי פרה אע"כ הטעם רק שמא יעלה באילן ובהמה דסתמא היא נמוכה וא"צ לעלות עלי' כדי ליטול מע"ג דבר לכן לא גזרינן אבל השתא דגם למטה מיו"ד אסור משום לא פלוג א"כ הדרא ק"ל למה הותר לקשור חבל בפי פרה ואע"ג שהיא נמוכה תאסר משום לא פלוג ועז"כ מ"מ משא"כ בהמה דרוב כו' דוקא באילן דלפעמי' הוא גבוה יותר מיו"ד דאיכא למגזר שמא יעלה ולכן אסרו גם למטה מיו"ט משום ל"פ. אבל בהמה דלא שכיח שתהי' גבוה יותר מיו"ד לא אסרינן משום ל"פ דלמעלה מי' לאסור גם למטה מיו"ד. דא"כ למאי נ"מ כ' כו' דהרא"ש אינו פרשן כ"א פוסק ואינו כותב כ"א מה דנ"מ לדינא א"כ בשלמא אי נ"מ אי הנטילה בעלמא אסורה או מטעם שמא יעלי' באם האילן הוא נמוך ואם יצטרך ליטול דבר ממנו א"ל לעלות דהשת' דטעם איסור הנטילה משום שמא יעלה וכיון דהאילן נמוך וא"צ לעלות מותר ליטול ממנו דבר אבל השתא לפי מסקנות מ"א דגם באילן נמוך אסור משום לא פלוג אם כן מאי נ"מ באילן אי הטעם דהעלי' בעלמא אסור' או הטעם שמא יעלה דבין כך ובין כך אפילו נמוך אסור: ולדעת המ"מ ר"ל מ"ש בשמו רס"ק זה דמשמע מדבריו דההנחה ע"ג אילן או הנטילה אסורים מלד עלמן דהוי זה משתמש במחוב' אם כן לריך ליישב לדידיה קו' הרא"ש למה הותר לקשור חבל בפי פרה וע' ברש"י דף קכ"ד ע"ב שכ' בד"ה לדדים שאינו מרכיבו עליו כו' ואין זה דרך תשמישו ורבנן לא גזר בה עכ"ל דמשמע דלמ"ד לדדים מותרים משום דאין זה דרך תשמישו א"כ אפי' לדידן דס"ל אפילו לדדים אסורים וע"כ אפילו אינו דרך תשמישו אסור מ"מ בקושר בפי פרה דאינו דרך תשמישו כלל וגרע מלדדים אם כן אפי' לדידן מותר : (ס"ק ו') פסיק כו' בגנת חבירו יש מתירים כמ"ש ס"ס ש"ך והיינו לדעת הערוך שם דס"ל פסיק רישא דלא ניחא ליה מותר ואי' מראיותיו דאי' בשבת דף ק"ג התולש עולשין אם לקטן לאכילה שיעורו כגרוגרות ואם לייפות את הקרקע אפילו כל שהוא חייב ופריך גם בלקטן לאכיל' תסגי לחייב אפילו בכ"ש דניהו דלקטן לאכילה מ"מ ממילא הקרקע מתיפה ואע"ג דהוי דבר שאינו מתכוין מ"מ הא הוי פ"ר ומשני דעביד בארעא דחבריה ומפרש הערוך כיון דאין הקרקע שלו אלא דחבריה מיקרי פסיק רישא דלא ניחא ליה ביפוי קרקע שאינו שלו דוקא בגנת גוים אבל בגינת ישראלים אפילו לאו דידיה מ"מ ניחא ליה בטובת חברו דסתם ישראל מקיים ואהבת לרעך כמוך . דעביד בארעא דחבריה וגוי לא הוי קרי ליה חברו עמ"ש סימן ש"ז שהביא מ"א שם בשם הג"א דהא דאמרי' בשבת אומר אדם לחברו הנראה שתעמוד עמי לערב דוקא לישראל מותר לומר כן אבל לא לגוי ודייק כן מדקתני אומר אדם לחבירו דגוי לאו חבירו דישראל הוא וגבי שהתו' חולקים וס"ל דשם לחבירו לאו דוקא וה"ה דמותר לומר כן לגוי אבל בעלמא מודים דחבירו ר"ל ישראל אלא דשם יש להם הכרח דע"כ אפילו גוי מותר וכמ"ש שם וצ"ל דשם חברו לאו דוקא ועי' בסכה דף ל"ט ע"א בתוס' ד"ה הלוקח כו' על כל פנים כאן דאמר הש"ס דעביד בארעי' דחבריה מה"ת נוקי' דברי הש"ס מפשטן : וחברו ר"ל ישראל : (ס"ק ז') או שאר משקין וכתבו האחרונים בשם בעה"ת דיין היא ממיני משקה שאינו מלמיח ע"ש : (ס"ע סעיף ט') לנור המקלח כו' ממעכן ברגליו בלנעא כו' אע"ג דכ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בח"ח אסור עי' בט"ז שהביא בשם התו' בסימן ש"א ס"ק כ"ו . ועי' בר"ן פ"ק דביל' מה שכתב על משנה מוליכים הסולם משובך לשובך כו' כתב תי' אחר על קושית תו' הנ"ל וכתב בספר ת"ש וז"ל ואם א"א למעבד בלנעה שרי אפי' בפרהסי' משום פסידא וכ"כ הר"ן עכ"ל : ובאמת הר"ן לא בריר' ליה האי מלתא וכתב לשון ואפשר ע"ש : הובאו דברי הר"ן בב"י וגם ע' בספר א"ר בזה : (ס"ק ט) אסור כו' דבשל עץ ח"ח דס"ל של עץ אפילו אינו נקוב ה"ה כנקוב דשואב מלחלוחית הקרקע וי"א ס"ל איפכא דאדרב' של חרס שואב טפי מלחלוחי' הקרקע משל עץ : (ס"ק י') מותר כו' כדעת הר"ן דגרס איפכא הדס במחוב' אסור להריח בו כיון דליכא הנא' אחרת כ"א להריח וכיון דמותר להריח בו ל"ל הכירא וחיישינן דלמא אתי למקליה אבל אתרוג במחוב' מותר להריח בו כיון דראוי לאכיל' ולא הותר לו כ"א הריח א"ל הכירה ולא אתי למקליה ויש להחמיר כשומרת שתי הגרסאות לאסור בין הדס ובין אתרוג : (ס"ק יא) יקוץ כו' ומ"מ אפשר דאין חייב עליה : ומ"ש רש"י אין לך תליש' גדולה מזה לאו דוקא : פטור . דבעי למימר תחלה דחייב פרטי דקאי שם על מי שהשיר ע"י זריקת אבן תמרים

יא ר השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים ה"ז תולדות זורע יב וחייב (י) בכל שהוא : הגה ומותר להעמיד יג (יא) ענפי אילנות במים בשבת ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים (מהרי"ל ועיין לקמן סימן תרכ"ד) :

יב ש תאנים שיבשו באביהן וכן אילן שיבשו פירותיו בו יד (יב) התולש מהם בשבת חייב אע"פ שהם כעקורים לענין טומאה :

יג ת אסור להשתמש בצדדי האילן אבל בצדי צדדין מותר א לפיכך אסור לסמוך הסולם לצידי האילן דכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מותר לסמוך סולם עליו דהוי ליה יתד צדדין וסולם צידי צדדין ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה היתד נקרא צדדין טו (יג) והכלכלה בצדי צדדין : הגה ומותר ליגע באילן ובלבד שלא ינידנו (ב"י בשם אורחות חיים) בור עמוק אפי' מאה אמה מותר לירד ולעלות ומטפס ויורד ומטפס ועולה ולא חיישינן שמא יעקור קרקע בירידתו ועלייתו : (טור) :

שלז דין כיבוד הבית ודבר שאינו מתכוין . ובו ד' סעיפים :

א א ° דבר שאין מתכוין מותר והוא שלא יהא (א) פסיק רישיה ב הילכך גורר אדם מטה כסא וספסל א בין (א) גדולים בין קטנים ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ ג מותר לרבץ הבית כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק :

ב ד ב אסור לכבד הבית אלא אם כן (ב) הקרקע ג (ב) מרוצף ה ויש מתירין אפי' אינו מרוצף : הגה ויש מחמירין אפי' במרוצף (טור בשם ר"י מרדכי ריש פרק כל הכלים ור' ירוחם חי"ג וסמ"ג וסה"ת) וכן נוהגין ואין לשנות מיהו ד (ג) ע"י עכו"ם מותר (רבינו ירוחם חי"ג) וכן ע"י בגד או מטלית או כנף אווז הקלים ואינו משוה גומות (אגור) ואסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשויים מקסמים (ג) ה שלא (ד) ישתברו קסמיהם : (הגהות אלפסי פרק הזורק ועיין הג"מ דף קכ"ד) :

ג ו ו אין סכין את הקרקע ולא מדיחים אותו אפילו היא מרוצף :

° עסי' רע"ה מ"ש סי' שט"ו ס"ו סי"ח ס"ב כ' ר"מ אלשקר

אסור

יב וחייב בכל שהוא. ול"ע דבזבחים ד' ל"ד אמרי' הזורק זרע פשתן במים מ"ע חייב אילימא משום דמצמח ממים וה"ל זורע אי הכי חיטים ושעורים נמי התם קעביד ליה פי' שנדבקין זה בזה וכו' ע"ש דמשמע דאין חייב אלא בפשתן משום לש אבל בחיטי ושערי פטור כמ"ש סי' ש"מ סי"ב וע"ק למה בפשתן טעמא משום לש הל"ל משום זורע וי"ל דבפשתן חייב תכף כשנותנו במים משום לש אבל בחיטים ושעורים אינו חייב אלא בשורה זמן ארוך כמו חצי יום ולהכי נקט השורה וכן מעשים בכל יום שנותנים חטים למים ומאכילן לבהמות ומכל מקום צ"ע מנ"ל להרמב"ם זה : יג ענפי אילנות · שהוכנו מאתמול לתשמיש ועסי' ש"ה סכ"ג ועסי' תרכ"ד דאסור להוסיף מים בשבת : יד התולש· וכ"ל דבעשבים יבשים כ"ע מודי' דכתלושין דמי דלא כע"ש : כתב הרא"ם כלל ב' סימן ד' גג שמילאוהו עפר ונטע בתוכו התולש ממנו חייב וכ"פ ב"י ס"ס רל"ד וראייתו ממשנה ב' פ"ה דמעשרות ול"ע דהר"ש מביא ירושלמי דהיינו דוקא לענין טומאה אבל לכל מילי כתלושין דמי מיהו בתי"ע הביא הירושלמי(הואיל) ואינו רוצה בהשרשתן אבל כשרוצה בהשרשתן הוי מחובר גמור ומסיים אחר כך נפלה עליהם מפולת והעלים שלהם מגולים כדרך גדילתם הרי הם כנטועים בשדה התולש מהם בשבת חייב (פי' אפילו אינו רוצה בהשרשתן) וע' בסימן ש"א ס"ח : טו והכלכלה · ומותר ליטול הפך מהכלכלה אבל הכלכלה עצמה אסור ליטול דקמשתמש ביתד שהוא לצדדין ואם הכלכלה תלויה באילן עצמו אסור ליטול חפץ מהכלכלה דקמשתמש בצדדין (כ"מ בגמ' דף קנ"ה ובעירובין דף ל"ג) וכ"כ ב"י וגם הא"ח כיון לזה וכ"מ בסי' תרכ"ח וערסי' זה מ"ש ועב"י ואם פי הכלכלה צר דכשנוטל חפץ מן הכלכלה מניד האילן בכל ענין אסור (כ"מ בגמ') ולהשען באילן בבריא מותר בחש אסור (יש"ש פ"ה דביצה ס"ו) :

שלז א בין גדולים . אבל גדולים מאוד אסור לגרור דהוי פסיק רישי' דעושה חריץ ואסור אפי' בקרקע של שיש (ב"י רוקח וכ"מ בשם הרמ"ך) ואע"ג שכשחופר הוי מלאכה דרבנן אפ"ה אסור ועמ"ש סי' שי"ד סס"א : ב אסור לכבד. דמזיז עפר ומשוה גומות ויש מתירין דה"ל דבר שאינו מתכוין : ג מרוצף באבנים. וכ"ש בקרשים (כ"ז ר"ה): ד ע"י עכו"ם מותר. וביש"ש אוסר אפי' ע"י עכו"ם אלא שנהגו להקל וגם ע"י כנף אוסר ע"ש פ"ב דביצה סל"ג. כ' ב"י דאפי' יש בבית קליפי אגוזים דמוקצים הם מותר לכבדם דה"ל לדידיה כגרף של רעי עסי' ש"ח סכ"ז : ה שלא ישברו . ובודאי אפי' הם נשברים ליכא אסור דאורייתא כמ"ש סי' שי"ח סי"ב אפ"ה אסור בפסיק רישיה ולפ"ז אסור לכבד אפי' במרוצף אא"כ בשל תמרה ולא כאותן העשוי' מענפי אילן עמ"ש ס"א : ו אין סכין וכו' .

ואין

שפר ממנה שיש בו חיוב חטאת דהכי איתא בירושלמי פ' כלל גדול התולש מהבהמה מתה חייב שתלישתה זו היא גיזתה ועוד יש ליזהר שלא יתלוש מן עור שלו בידו או במקומות אחרים דהוי כמחובר לקרקע דכ"מ בריש סנהדרין דאדם הוי כקרקע :

שלז (א) פסיק רישיה . פי' שאע"פ שאינו מכוין לעשותו א"א שלא יעשה : (ב) הקרקע מרוצף . דאז לא חיישי' לאשויי גומות ויש מתירין ס"ל דאפי' באינו מרוצף לא הוי פסיק רישיה לאשויי גומות ויש מחמירין ס"ל דבאינו מרוצף ה"ל פסיק רישיה וגזרי' מרוצף אטו שאינו מרוצף: (ג) שלא ישברו קסמיהן. תמוה לי הא אפי' משבר אינו אלא מקלקל ופטור:

כ"מ

ברמב"ם בפרק כ"א ר רמב"ם בפ"ח וכתב ה"ה שהוא מסוגיא דזבחים פרק דם חטאת ש שם מהא דחולין קכ"ז ת שבת קכ"ד א הר"ן א מסקנא דגמרא שבת ק"ב ובכמה דוכתי ב שם ג מסקנא דגמרא שבת ל"ה ד טור בשם הרמב"ם בפרק א' ה שם בשם בה"ג וכ"כ התוספ' בדף ל"ה בשמו וכ"פ הרי"ף בפרק כל הכלים וכתב הר"ן שכתב בתשובה דהא דתנן בפרק ב' דביצה דחכמי' אוסרים לכבד ביוהכמות ר' יהוד' היא ולא קיימא לן כותיה ו רמב"ם בפ' כ"א ממעשה דתלמידו של רבי מאיר שבת מ' וכתוב

באר היטב

(י) בכל שהוא . עמ"א מה שהקשה מש"ס דזבחים דף ל"ד והעלה דאינו חייב אלא בשורה זמן ארוך כמו חצי יום ולהכי נקט השורה וכן מעשים בכל יום שנותנים הטים למים ומאכילן לבהמות ומ"מ צ"ע עכ"ל ע"ש ועיין מ"ש ביד אהרן : (יא) ענפי . שהוכנו מאתמול לתשמיש ועסי' ש"ח סעיף כ"ג . ועסי' תרכ"ד דאסור להוסיף מים בשבת . מה שנוהגין המון העם ליתן בתוך כלי מים ורדים וכיוצא בהם הוא איסור גמור שאותן ורדים נפתחים מלחלוחית המים וכבר כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שאין ליתן במים ענפי אילנות שיש בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים . כנה"ג ועיין יד אהרן : (יב) התולש . וכ"ל דבעשבים יבשים כ"ע מודו דכתלושין דמי מ"א דלא כע"ש ע"ש : (ובס' א"ר תמה על מ"א דמחלק בין מין אילן לעשבים אלא שכ"ל דמעיקרא לא ק"מ דודאי אילן יבש נמי כתלוש אלא דהכא איירי באילן לח רק שהפירות נתיבשו וכן הוא בחולין דף קכ"ד בש"ס ופי' רש"י שם) : (יג) והכלכל' . ומותר ליטול חפץ מהכלכל' אבל הכלכל' עצמה אסור ליטול דקמשתמש ביתד שהוא לצדדין ואם הכלכל' תלויה באילן עצמו אסור ליטול מהכלכלה דקמשתמש בצדדין . ואם פי הכלכלה צר דכשנוטל חפץ מן הכלכל' מניד האילן בכל ענין אסור ולהשען באילן בבריא מותר בחש אסור . יש"ש מ"א ע"ש :

שלז (א) גדולים . אבל גדולים מאוד אסור לגרור דהוי פסיק רישיה דעושה חריץ . ואסור אפי' בקרקע של שיש ב"י מ"א ע"ש : (ב) מרוצף . באבנים וכ"ש בקרשים מ"א : (ג) ע"י עכו"ם . וביש"ש אוסר אפי' ע"י עכו"ם אלא שנהגו להקל וגם ע"י כנף אוסר ע"ש פ"ב דביצה סל"ג . כתב ב"י דאפי' יש בבית קליפי אגוזים דמוקצים הם מותר לכבדם דה"ל לדידיה כגרף של רעי : (ד) ישתברו . ובודאי אפי' הם

ביאור הגר"א

קכ"ד ב' : ס"א השורה כו'. ל"ע דבזבחים ל"ד ב' מ' דפטור ועוד דא"כ אף בזרע פשתן יתחייב משום זורע והרמב"ם וש"ע סי' ש"מ סי"ב כ' משום לש וע' גמ' שם וכן הקשה מ"א: ומותר. עסי' שכ"א סי"א: סי"ג לפיכך כו' אבל כו' ואם . שבת שם : ומותר. שם קנ"ג ב' התם ובגהות' כו' וסוכה כ"ה ב' העושה סוכתו בין האילנות כו': ובלבד. שבת קנ"ד א' הכא בכלכלה כו': בור כו'. עירובין ק' א': ולא כו'. טור :

סי' שלז ס"א דבר שאין. שבת כב א' אמר אביי כו' וי"ע כ"ג א' אר"כ כו' : והוא. שבת ע"ה א' ושאר מקומות הרבה : הלכך גורר. שבת כט ב' וי"ע כ"ג ב' : בין. שבת כט ב' : ס"ב אסור. ס"ל כדעת התוס' שם דדוקא בריבוץ אמרי' דשרי כמ"ש בפכ"ה מכבדות כו' ובספ"ק די"ט ג"ד ר"ג כו' ועוד ראיה ממש"ש ק"מ ב' והבוס כו' ועתוס' שם שדחקו בזה ודחקו לשיטת בה"ג : אא"כ. כלמר מריבוץ לס"ד שם דאמימר שרי כו' : ויש מתירין. כמו בריבוץ : ויש מחמירין . כמ"ש בס"ג וראייה מדאמרינן קכ"ד ב' אי מחמה לגל כו' משמע דאף לר"ש אסור דליכא למ"ד דשרי ואם איתא לר"ש הוי מלאכתו להיתר ואפילו לדעת הרמב"ם כיון דמרוצף מותר וכמ"ש בסי' ש"ח סמ"ט ע"ב ומ"ש דגזרינן אטו שאינו מרוצף כמש"ש כ"ט ב' קכ"א ב' והא דשרי אמימר כנ"ל משום דכל העיר היתה מרוצפת וליכא למיגזר. ספר התרומה ועב"י : מיהו . דרש"י קכד ב' כ' דאיסור כיבוד משום אשווי גומות ופסיק רישא הוא וראיה דאף לר"ש אסור ממ"ש קכ"ז א' דלמא אתי לאשווי כו' הא מני ר"ש היא כו' והמתירין כ' שם שמא ישוה במתכוון וכמש"ל ועי' עו"ג מותר כמ"ש בסוף סי' רנג . והתוס' ל"ה א' כ' משום טלטול עפר וכ"ד הרמב"ם וראב"ד ור"ן וכ"ד הרא"ש וכל הנמשכין אחריהן וגם לדבריהם מותר ע"י עו"ג כמ"ש בסי' רעו ס"ג : וכן ע"י כו'. שמפ' מכבדות של מילת אף לכבד הקרקע מותר ומדברי רש"י נראה דאסור : ואינו . לשיטת רש"י : ואסור לכבד. שמפ' איסור הכיבוד משום זה הטעם ודייק בז"ש הרי"ף מכבדות של מילת כגון זנב שועל כו' שאין נשבר ע"ש : ס"ג אפי'. קכ"א ב' :

הגהות רעק"א

סי' ח"י : מג"א ס"ק י"ב מנ"ל להרמב"ם הא . ע' ת' מהריט"ץ סי' ע' : מג"א ס"ק י"ג וע' סי' תרכ"ד דאסור להוסיף שם איתא רק דמותר להחזיר הלולב למים בי"ט ולהוסיף מים ודינא דשבת לא נזכר שם כיון דלדידן אסור הלולב לטלטל בשבת ומ"מ הדין אמת דכיון דהם נוטלים לולב בשבת דמחזירים אבל לא מוסיפים כדאיתא במתני' דפ"ג דסוכה וא"כ ה"ל להדיא לאחר כאן דרך חזרה מותר אבל לא להוסיף מים כיון דהיתר דהוספה לא נשמע מדינא והנה רש"י והרעמ"ב כתבו במתניתין דסוכה דמחזירין שהרי משם נטלו היום מלשון זה משמע לכאורה דדוקא כשנטלו בשבת מהמים אבל אם נטלו משם בע"ש אין מחזירים לאותו מים בשבת כיון דלא היה הלולב במים בשבת אבל לא מצאתי מי שהעיר בכך לחלק בזה :

מחצית השקל

תמרים מן האילן הדא משום תולש ועוד משום מפרק ופי' התוי' דתמרים יש לו קליפה סילונה דקה : ועפ"י ההסרה מן האילן מסיר אות' קליפה והוי מפרק דהוא תולדה דדש . ומסיק דפטור דאין דרך תליש' ואין דרך מפרק בכך ופרש"י אין דרך תלישה בכך אלא ביד או בכלי . ולפי מובן הפשוט כל שאינו תולש ביד או בכלי אפילו נושך בשניו הוי אין דרכו בכך ואין בו חיוב דאורייתא או י"ל מ"ש רש"י פה אין לך תלישה גדול' מזה הוא דוקא דע"י נשיכה הוי תולש גמור וחייב עליו ומ"ש רש"י בשבת דף ע"ג דאין דרך תלישה אלא ביד או בכלי הוא לאו דוקא אלא ה"ה בנושך בשניו ולא אתי למעט כ"א ע"י זריקת אבן דעליה קאי התם זה לא הוי דרך תליש' וכיון דבין כך ובין כך צכל"ל דבמקום א' לשון רש"י לאו דוקא . ונסתפק מ"א איזה לשון עיקר ולכן כתב לשון אפשר : (ס"ק יב) וחייב כו' משמע דא"ח אלא בפשתן . אבל חטי ושערי דל"מ דא"ח משום לש דהא אינן נדבקים אלא אפי' משום זורע ג"כ אינו חייב בחטי ושערי דאל"כ הדרא קושית הש"ס למה נקט פשתן הא גם בחטי ושערי עכ"פ חייב משום זורע דל"ל דאתי לאשמועינן דבפשתן חייב גם משום לש משא"כ בחטי ושערי ואם כן בפשתן חייב תרתי דאיך נשמע זה מדבריו דהא לא אמר בפשתן חייב ב' אלא חייב סתם . וגם לא ביאר משום מאי חייב : כמ"ש סימן ש"מ סעיף י"ב הנותן זרע פשתן או שומשמין וכיוצא בהן חייב משום לש · ובאמת משם אין ראיה גמור' דהא כתב וכיוצא בהן ואפשר דגם חטי ושערי בכלל וכיוצא בהם אלא כיון שמסיים משום לש ע"כ אין חיטי ושערי בכלל דהא בחטי ושערי מבואר בש"ס הנ"ל דליכא משום לש : ולהכי נקט השורה כו' ר"ל הרמב"ם והרב"י בש"ע שינו מלשון הש"ס דבש"ס אמרו הזורק חטים לתוך המים חייב והרמב"ם והרב"י כתבו השור' אלא דבש"ס מיירי שיתחייב מיד ולכן נקט הזורק וע"כ לא מחייב משום זורע דאינו מצמיח מיד וליכא כ"א משום לש ולהכי נקט דוקא פשתן אבל הרמב"ם והרב"י דנקטו שור' דהוא משך זמן מה דאז°מצמיח יש בו משום זורע גם בחטי ושערי חייב וכן לקמן בסי' ש"מ כתב ג"כ הנותן זרע פשתן כו' דזה גם כן משמעו דחייב מיד בשעת נתינ' ולכן אינו חייב כי אם בזרע פשתן וכיוצא בו משום לש : ומ"מ צ"ע מנ"ל · ר"ל דהמ"מ כתב על דין זה דחטי ושערי דיליף לה מהאי דזבחים דהזורע פשתן ובאמת לענין שריית דחטי ושערי דיתחייב משום זורע זה אינו מבואר שם כלל ודי לנו שלא יקשה משם על הרמב"ם מ"מ עכ"פ אין להרמב"ם הכרח מש"ס דזבחים : (ס"ק יג) ענפי כו' ועסי' ש"ח דמשמע שם דבייחוד סגי ולא בעי שיעשה בו מעשה ועסי' תרכ"ד דאסור להוסיף בו מים ודאי ליתן לכתחל' עליו מים זה גם בי"ט אסור אלא היכי שיש כבר מים רק בא להוסיף בו מים דבי"ט שרי אבל בשבת אסור : (ס"ק יד) התולש וכ"ל בעשבים כו' בא ליישב קושיית הע"ש דכאן משמע דגם ביבשים איכא משום תולש אם כן קשה למה כתב בסעיף ג' מותר לילך ע"ג עשבים בין יבשים ובין לחים דמה הפרש בין לח ליבש לזה כתב מ"א דבעשבים כ"ע מודים דביבש ליכא משום תולש וספיר איצטריך לומר בין לח ובין יבש וצ"ל דזו ואין צ"ל זו כתב לעיל סעיף ג' וכ"כ הע"ש ודע דלפי הבנות מ"א בס"ק א' הא דכתב כאן תאנים שיבשו ר"ל אפילו יבשו גם עוקציהן אפ"ה חייב : כתב הרא"ם כו' מתנ"ב פ"ה דמעשרות דתנן התם בצלים שהשרישו בעליה טהרו מלטמא דהיינו אם היו הבצלים טמאים כיון שהשרישו טהרו דבטלו מתורת אוכל . וכן אם טהורים היו אין מקבלים טומאה כיון שהשרישו דאין מחובר מקבל טומא' מזה מוכח דאפי' זרען בעליה מקרי זרועים ויליף מיניה הרא"ם דה"ה לענין שבת: נפלה עליהם מפולת כו' והיינו שהבצלים מונחים על הארץ ונפלה עליהם מפולת ע"ש סי"א עכ"פ בעי' שהשרישו אבל לא השרישו אפי' נתכוין לזריעה מותר לתלשן : (ס"ק טו) והכלכלה כו' כ"מ בגמ' דף קנ"ה הובא הגמ' לעיל ס"ק ב' ע"ש . וגם הא"ח כיון לזה כו' ועב"י ר"ל שהב"י כתב וז"ל וגם ה"ה כתב פי' צידי אילן שנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה מבפ"י היתד נקרא צדדים והכלכלה צדי צדדים עכ"ל כלומר כשנוטל או מניח בכלכלה הוי צדי צדדים ופרי דהלא ליטול הכלכלה עצמה ודאי אסור דהא משתמש ביתד שהוא צדדים כך היה נראה בעיני אבל מצאתי בא"ח כעין יתד באילן כו' ותלה בהן כלי מותר להשתמש בכלי משום צידי צדדין כו' עכ"ל הרב"י הבין הרב"י דמ"ש הא"ח מותר להשתמש בכלי בר"ל במותר ליטול הכלי עצמ' מן היתד והוא נגד דברי הש"ס אבל מ"א פי' דגם הא"ח נתכוין למ"ש מ"א וכפי שהיה נרא' תחלה להרב"י דהכלכלה עצמ' אסור ליטול מן היתד דהוי צדדים ומ"ש מותר להשתמש בכלי ר"ל שמותר להניח דבר תוך הכלי או ליטול דבר מה מתוך הכלי . בבריא' מותר ר"ל אם האדם בריא וא"צ לסמוך הרב' באילן ולכן ל"מ משתמש במחובר אבל בחש כח שצריך לסמוך הרבה באילן הוי משתמש במחובר ואסור :

סי' שלז (ס"ק א') בין כו' אפילו בקרקע של שיש. דלא עבי' חריץ מ"מ אסור דגזרינן אטו קרקע שאינו של שיש. הוי מלאכה דרבנן שפרש"י דחופר אינו חייב מן התורה אלא בחופר במרה והגינה אבל ע"י גרירה הוי כלאחר יד וליכא רק איסור דרבנן : ועמ"ש סי' שי"ד. ר"ל דמכאן מוכח דאפילו באיסור דרבנן פסיק רישיה אסור דלא כמ"ש מ"א בסי' שי"ד בשם ת"ה דבאיסור דרבנן פסיק רישיה מותר וגם בסי' שי"ד השיג מ"א על ת"ה בזה : (ס"ק ב) אסור לכבד. דמזיז עפר אע"ג דהוי טלטול מן הצד עי' בב"י לי' הר"ן שהביא : ועמ"ש מ"א בסי' שי"א ס"ק כ"ד: דה"ל דבר שא"מ. והמחמירים ס"ל דהוי פ"ר. והמחמירים אפילו במרוצף שהביא רמ"א טעמייהו דס"ל גם כן דבאינו מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו שאינו מרוצף ועוד דגם במרוצף איכא משום אשויי גומות ומזיז עפר בין הרובדין מ"מ כתב הרב"י דעל השלחן ודאי מותר ע"ש בשם בעה"ת אבל בענפי אילן ודאי גם על השלחן אסור מטעם שכתב מ"א ס"ק ה' : (ס"ק ד') ע"י נכרי מותר משום דבאמירה לא קפדינן אפי' הוא פסיק רישיה וכמ"ש מ"א לעיל סי' רנ"ג ס"ק מ"א. וביש"ש אוסר אפילו ע"י גוי אבל לא ביאר שם טעם האיסור. וגם ע"י כנף אוסר. אבל ע"י בגד או מטלית ניהו דגם דעתו נוטה לדעת הרב"י מ"מ כתב הנח להם לישראל שיש להם על מה שיסמוכו אבל ע"י כנף ס"ל דאיסור גמור דמשוי גומות כמו ע"י מכבדות : (ס"ק ה') שלא ישברו כו' ליכא איסור דאורייתי' כמ"ש סי' שי"ח סעיף י"ב ע"ש במ"א ס"ק ל"ו בשם מ"מ שכתב וז"ל נראה שכל שאינו מתכוין אינו ראוי לו' פסיק רישיה ולחייב מפני כשהוא מתכוין עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל. שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלים דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצוץ בו שיניו פטור שכל שהוא מפני תיקון כלי מי שאינו מתקנו פטור ואפילו לר"י כו' עכ"ל. אולם שם משמע דאפילו איסור דרבנן ליכא כה"ג וצריך לחלק בין האי דהכא דעכ"פ מדרבנן אסור וכמ"ש מ"א להאי דלעיל ועמ"ש בע"ה שם ויתיישב הדבר : אפי' במרוצף ר"ל אפי' להמתירים בשל תמרה במרוצף מ"מ בענפי אילן מודה דאסור משום שבירת קסמים : (ס"ק ו) אין כו' וטעמא דדברים אלו אין בהם צורך כו' וכתב המ"מ דראייתו מפרק כירה דף מ' ע"ב מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו למרחץ וביקש להדיח לו קרקע א"ל אין מדיחים לסוך לו קרקע א"ל אין סכין ופרש"י ז"ל דלמא אתי לאשויי גומות עכ"ל המ"מ וכתב התי"ט פ"ה דפסחים משנה ח' דחה הראיה דלמא היתה קרקע עולם שאין מרוצף וכתב ע"ז בספר ת"ש וז"ל ואשתמיטתיה הא דאיתי' פ"ט דברכות גבי הנכנס למרחץ ובפי' ע"פ גבי הא דלוה רבי לבניו אל תכנסו למרחץ הדם שמא תפחת ופרש"י שמרחץ שלהם היתה חפירה תחתיה ותקרה ע"ג והמים נשפכים לחפירה שתחתיה עכ"ל ספר ת"ש : ולענ"ד אין בזה כדאי לדחות דברי תי"ט אע"ג דכתב רש"י תקרה ע"ג מנ"ל דהאי תקרה היתה מרוצף אבל שמעתי ראיה מוכרחת דלא כתי"ט ממאי דאיתא בשבת דף קמ"ז ע"ב דתנן עושים כל צורכי המת סכין ומדיחין אותו ופריך הש"ס והאר"י א"ב מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו ביקש להדיח קרקע א"ל א"מ. ביקש לסוך קרקע א"ל אין סכין וס"ד טעם האיסור דכל דבר האסור לטלטל אסור לסוך ולהדיח וקשיא מתניתין דמתיר במת . ומשני קרקע בקרקע מחלף מת בקרקע לא מחלף. ופרש"י קרקע בקרקע מחלף כלומר האי לאו משום טלטול הוא אלא משום אשויי גומות ואע"ג דמרחץ רצפת אבנים היא וכ"ל לאשויי גומות מחלף מיהו בקרקע אחר עכ"ל הרי דהש"ס ס"ל דסתם מרחץ מרוצף וגם עובד' דר"מ היה במרחץ מרוצף

ולכן

שלח (א) מ"מ הואיל והכלי כו'. מכאן משמע דכ"ש דאסור לתלות בשבת רצועה שבה תלוים פעמונים על הפרוכת כדי להשמיע קול לאנשי בה"כ בשעה שמוציאין הס"ת דזה עיקר עבידתי' לקלא ואותן שעושין כן נראה למחות בידם:(ב)מותר לערכו.מהרי"ו סי' ק"ל אוסר ומדמהו לריחיי' ומסתבר להיתר דידוע לכל שהעמידו מאתמול כמ"ש ב"י:(ג) ולא בתפוחים. בטור כתוב אגוזים לחוד ולא זכר תפוחים וכלל אותם במ"ש וכיוצא בהם דהיינו תפוחים ☞ במקום שמשמיעים קול לר"ח ובאמת כ' ב"י דוחק בזה:(ד)הדלף ראוי לרחיצה. ז"ל הרמב"ם והטור כ' עליו ולא נהירא וכו' ובודאי צ"ע לתרץ דברי הטור דהא בפ' כירה דף מ"ג מוקמי' לה בדלף הראוי דוקא כי היכי דל"ת הא אסור לבטל כלי מהיכנו וכ"ל לתרץ דהא אי' בפ' משילין בי רחייא דאביי דלוף פי' הדלף נפל על הרחיים שלו והיא עשויה בטיט וכימוחים מפני הגשמי' ולא הי' מספיק לכלים הצריכים תחת הדלף אתא לקמי' דרבה א"ל זיל עייל' לפורייך להתם דליהוי כגרף של רעי ואפקי' יתיב אביי וקא קשיא לי' וכי עושין גרף של רעי לכתחל' אדהכי נפל בי ריחייא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר ונראה דהרמב"ם שכ' כאן שאין עושין גרף של רעי לכתחלה ס"ל כאביי דאע"ג דאמר תיתי לי דעברתי על דברי רבה דקאמינו' אמר כן אבל לדינא לא הדר ביה וכ"כ ב"י בסי' ש"ח בשם ה' המגיד וע"כ אמר שאם המי' אינם ראוים אסור דה"ל גרף של רעי ואע"ג דבפרק כירה אי' דבעי' דלף הראוי מטעם דאל"כ ה"ל

מבטל

ד ז **אסור (ה) לצדד חבית על הארץ דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גומות ודאי והוי פסיק רישיה : °**

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול. ובו ח"ס:

א א **השמעת קול א בכלי (א) שיר אסור אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה כשאינו דרך שיר מותר :** הגה וכן אם לא עביד מעשה שרי ולכן אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם ב כמו לפור מותר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי) ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת אע"פ שאינו מכוין לשיר (א) מ"מ הואיל והכלי מיוחד לכך אסור ולכן ג אסור לשמש להכות על הדלת לקרוא לבית הכנסת ע"י הכלי המיוחד לכך אלא (ב) מכה בידו על הדלת. (אגור וב"י בשם פסקי תוספות דעירובין):

ב **יש ב מתירים לומר לעכו"ם לנגן בכלי שיר בחופות :** הגה ואפי' לומר לעכו"ם ד (ג) לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה אבל בלא"ה אסור (מרדכי פרק משילין) ונהגו בזמן הזה נהגו להקל מטעם שיתבאר בסי' שאחר זה ה (ד) לענין טפוח ורקוד :

ג **זוג המקשקש לשעות עשוי ע"י משקולות ג (ב) מותר לערכו ולהכינו מבעוד יום כדי שילך ויקשקש כל השבת :**

ד **°המשמר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף לא ד יספוק כף אל כף ולא יטפח כפיו על ירכו ולא ירקד להבריחם גזירה שמא יטול צרור ו (ה) ויזרוק להם :**

ה ה **אין שוחקים באגוזים ו (ג) ולא בתפוחים וכיוצא בהם משום אשוויי גומות :** הגה ודוקא על גבי קרקע אבל על גבי ז שלחן שרי דליכא למגזר שם משום גומות (רבינו ירוחם) ומותר לשחוק ח בעצמות שקורין טשי"ך אע"פ שמשמיעים קול הואיל ואין מתכוונין לשיר (הגהות אלפסי סוף עירובין) וכל זה בשוחק דרך שחוק בעלמא (ב"י) אבל בשוחק כדי להרויח אסור אפי' שוחק ט (ו) בהם ובחסר דהוי כמקח וממכר (אגור וב"י ורמב"ם פכ"ג) °°ומ"מ אין למחות בנשים וקטנים דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין [תוס' וסמ"ג והגהת מיימוני פכ"א] ולשחוק בכדור ע"ל סי' ש"ח סעיף מ"ה :

ו ז °° **אסור לשאוב מים בגלגל גזירה שמא ימלא לגנתו וחורבתו או למשרה של פשתן א לפיכך אם לא היה שם לא גינה ולא חורבה ולא בריכה לשרות בה פשתן מותר ט ויש אומרים שלא אסרו אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טורח והם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט מותר דליכא למיחש למידי :**

מי

°עיי' רנ"ב ס"ח עסס"י תרי"א °°עיי' קל"ז °°°עיי' תרי"ח

ואין נופחין הקרקע (רמב"ם פכ"א) וטעמא דדברים אלו אין בהם צורך כ"כ כמו בכיבוד (מ"מ) : ז אסור לצדד. ולא יכריע חבית וישפוך ממנה אלא מגביה אותה מן הארץ ושופך דאל"כ מאפיר הוא מן הארץ (ה"ג) :

שלח א בכלי שיר. וה"ה בכל דבר שהוא דרך שיר וכמ"ש סי' של"ט סעיף ג' וז"ל יש"ש כל משמיע קול שאינו מכוון לשמחה כגון שמש שמקשקש לבה"כ וכיוצא בזה מותר א"ז עכ"ל וכתב הג"מ דמותר להניח טבעת שיש בו עופרת משמיע קול עמ"ש סי' ש"א סכ"ג. ואם נותנין מים בכלי מלא נקבי' ומטיף לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים כי קלא דזמזומי אסור דה"ל ככלי שיר ולחולה מותר ואם מטיף בחוזק כדי שיקץ הישן אפי' לבריא שרי דלא הוי כעין כלי שיר שאין עושה בנעימה בנחת וא"כ כ"ש הני פעמוני' שבפרוכ' דלית בהו איסור' שאין כוונתו שישמעו בנעימ' ובנחת ועוד כיון דלחול' שרי כ"ש לדבר מצוה. ועוד דהאידנ' יש להקל כמ"ש סי' של"ט ס"ג בהג"ה וכ"מ שהש"כ הקיל משום דלצורך מצוה הוא שישמעו העם ויקומו דהא לרקד ג"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סי' של"ט ואף שבט"ז בי"ד סי' רכ"ד אוסר כבר נהגו להקל וכמ"ש ועוד דאותו שפותח הפרוכת לא קמכוין לקלא כלל כמ"ש סי' ש"א סכ"ג ע"ש : ב כמו לפור. שקורין נופי"ל בלע"ז אע"פ שבאותן הלפלוף רגילין ג"כ להנעים בשיר הכא כיון שמכוין לקרות לחבירו לא ינעים בקריא' כו' ונסלא עביד מעשה עכ"ל משמע דהסמנעי' בשיר אסור אע"ג דמותר לשורר בפה הכא שאני דדמי לכלי שיר ומ"מ נ"ל דשרי כיון דלא עביד מעשה : ג אסור לשמש וכו'. ויש מקומות שלוקח כלי אחר להכות בשבת : ד לתקן הכלי . נ"ע דבמרדכי שם לא התיר אלא מלאכ' דרבנן וכמ"ש סי' ש"ז ס"ה ע"ש . וכתב רש"י בערובין דף ק"ג דכשנפסק' נימא ומגלגל היתד שלמעלה עד שמאריך הנימא ומגיע ליתד שלמטה וכורכ' בו הוי אב מלאכה דמתקן מנא עכ"ל. וא"כ אסור לו' לעכו"ס לעשותו ואפשר דרמ"א הכריע מדעתו להתיר לכבוד חתן וכלה דאיתא במהרי"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר וצוה להוליך חתן וכלה לעיר אחרת לעשות שם החתונה כדי לנגן בכלי שיר ורדב"ז ח"א קל"ב כתב שבארצו נהגו לאסור לומר לעכו"ס לנגן ומיהו אם בא העכו"ס וננן מעצמו אין מוחין לו ומדינא מותר לומר לו בע"ש שינגן בשבת כיון דישראל עצמו אינו אסור אלא משום גזירה ואם יש לחוש להערמה יש לעשות גדר גם בזה עכ"ל כ"ה : ה לענין טפוח. פי' כיון דהכא אין בקיאין בעשיית כלי שיר מדינא הוה ליה למשרי לנגן בכלי שיר ולכן עכ"פ שרי אמירה לעכו"ס ועכ"פ אסור לומר לעכו"ס לתקן הכלי שיר וכמש"ל : ו ויזרוק להן. לר"ה להבריח העופות [רש"י] ואפשר דבזמן הזה דליכ' ר"ה שרי לטפח וכמ"ש ססי' רנ"ב דגזירה לגזירה הוא : ז שלחן שרי. ול"ע דבפסי' שכ"ד גזרי' אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע וכ"מ רסי' של"ז ובאמת אין לדמות גזירות חכמים להדדי : ח בעצמות. באיסק"קי ונהגו לעשות האיסקק"י של כסף דאל"כ מיחזי כעובדא דחול כמ"ש סי' שכ"ז ס"ג (ש"ג) ור"א ששון חולק וס"ל כיון שאין תועלת בידיעת חכמת האיסק"קי אסור כמ"ש סי' ש"ז סי"ז עכ"ל וא"כ ה"ה בכל מיני שחוק ובמקום שנהגו להקל אין למחות בידם : ט בהם ובחסר . פי' גרא"ד או אום גרא"ד בל"א :

אסור

פרק י"ז ז שבת קמ"א (° ואם מותר לשחוק באגוזים או תפוחים בסימן שאחר זה) א עירובין ק"ד ב טור בשם אבי העזרי ג אגור בשם תשובת אביו ד עירובין ק"ד ברייתא וגמרא שם ה טור בשם ר"ת והרי"ף ו לפי' הרי"ף ולפי' מ"ש הב"י וגם לדעת ר"ת ז עירובין ק"ד ח טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שם שהוא מדברי אמימר שם ע הרא"ש

יד אפרים

בט"ז ס"ק ג' במקום שמשמיעים קול אסור לר"ח כצ"ל וע"ש בטור דר"ת ס"ל דאפי' השמעת קול שאינו לשיר אסור :

ביאור הגר"א

ס"ד דכיון כו'. טור : ודאי והוי כו' . לשון המחבר אבל התוס' שם כתבו שמא ישכח וישוה גומות במתכוין: סי' שלח ס"א השמעת כו' . כרבה מדתירץ ר"א בר יעקב כוותיה והאמימר שם ס"ל כוותיה דלא כירושלמי . רי"ף אבל העיקר נראה כירושלמי ואינו מותר רק אם אינו מתכוין לקול כלל כמו בור הגלגל וכדומה לו במס' עירובין שם : ס"ב יש מתירין . דשבות דשבות במקום מצוה מותר כמש"ל סי' שז ס"ה:ואפי' לומר.לדעת המתירין בסי' רעו ס"ב בהג"ה : זוג . עיי' רנב סס"ה : ס"ד לא יספוק כו' . לשון הטור וערש"י שם אבל רש"י בפ"ה דו"ט פי' טיפוח כף על כף סיפוק על ירכו וכ"כ טוש"ע בסי' שלט וסי' ת"כ וסי' תקכד וסי' תקמז וב"י סי' ת"ה וע' תוס' דפ"ג דמ"ק כ"ז ב' ד"ה אבל כו' ועיין רא"ש פ"ה דו"ט שכתב בשם הירושלמי שאינה כף על כף אלא טיפוח מרגלותו סיפוק הבא מחמתו כמ"ש ויחר כו' ויספוק ובזה מתורץ קושיית תוס' הנ"ל ולכן לא נזכר אלא אבל סיפוק וכן עיקר : ס"ה ודוקא. כמ"ש שבת קכד ב' ועיין רש"י שם : ומותר לשחוק . כלמד מאגוזים שאמרו שם מ"ט לאו כו' : אבל כו'. ע' י"ט ל"ז א' : ומ"מ אין . שם ל' א' ושבת קמח ב' : ס"ו וי"א. תוס'

שערי תשובה

שלח (א) שיר עבה"ט בענין הפעמונים וע' בשערי אפרים שערי יו"ד סעיף ג':בש"ע סעיף ג' זוג המקשקש. וכתב בפמ"א ח"ב סימן קכ"ב שלדעתו מותר למשוך השלשלת שבזייגרליך בשבת דעדיף מכוס של פרקים ע"ש ועיין בשאלת יעב"ץ סימן מ"א דאסור ממנהגא וכן אנו נוהגין וכ"כ בפ"מ שאין להתיר רק ע"י עכו"ם ולחולה אם א"א בעכו"ם יש להתיר ע"י ישראל ע"ש • ונראה דבכה"ג יש לו להיות זריז להאריך ולמשוך חבל הכסף עד לא יפסוק הלוכו המשמיע קול ע"י סיבוב הגלגלים דבזה כיון דהשמעות קול הוא מאתמול והוא אין מחדש בהשמעות קול רק משיכת השלשלת דין גרמא די לא יפסוק ודי לא יבטול וזה קיל טפי כמבואר בסימן זה וגם לא שייך בזה שהוא גמר מלאכה ומתקן מנא אבל אחר שכל' השלשלת הכרוך על הגלגל החוזר ופסק הלוכו וע"י שהוא חוזר ומושך ומעריך הוא חוזר לילך ולקשקש נראה שיש לאסור משום דהוי כגמר כלי ומתקן מנא וכמ"ש בשו"ת מים רבים ומכ"ש במקום שצריך לעשות נענוע בחוט הברזל המנענע בתמידות כשהולך הנקרא בל"א אימרוא פו' ראיתי בשו"ת הר הכרמל שכתב נ"כ דשרי להעריכו בעודו הולך וע"ש שיש קצת גמגום בדבריו ודעתו להתיר ביו"ט שני והמתיר בראשון אין להעריכו ביו"ט לחבירו וכתב דלא לסמוך עליו למעשה ונראה שגם מי שמקיל לעצמו ביו"ט שני מ"מ אין להעריכו רק לצורך היום אבל לא לצורך יום שאחריו בין בחול ובין בשבת ולמעשה נראה להתיר לצורך חולה בעודו הולך אף ע"י ישראל אם בקושי למצוא נכרי ואם עושה ע"י עכו"ם יש להתיר בכל גוונא וכן עמא דבר ועיין לעיל ס"ס ש"ח :

באר היטב

נשברים ליכא איסור דאורייתא אפ"ה אסור בפסיק רישיה ולפ"ז אסור לכבד אפי' במרוצף אא"כ בשל תמרה ולא באותם העשוי' מענפי אילן עמ"ש ס"א מ"א : (ה) לצדד. ולא יכריע חבית וישפוך ממנה אלא מגביה אותה מן הארץ ושופך דאל"כ מאפיר הוא מן הארץ :

שלח (א) שיר. וה"ה בכל דבר שהוא דרך שיר וכמ"ש סימן של"ט ס"ג. וז"ל יש"ש כל משמיע קול שאינו מכוון לשמחה כגון שמש המקשקש לבה"כ וכיוצא בזה מותר עכ"ל. ואם נותנין מים בכלי מלא נקבים ומטיף לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל ככלי שיר. ולחולה מותר. ואם מטיף בחוזק כדי שיקץ הישן אפי' לבריא שרי דלא הוי כעין כלי שיר שאין עושה בנעימה ובנחת וא"כ כ"ש הני פעמונים שבפרוכת דלית בהו איסור' שאין כוונתו שישמיעו בנעימה ובנחת ועוד כיון דלחולה שרי כ"ש לדבר מצוה ועוד דהאידנ' יש להקל כמ"ש סי' של"ט ס"ג בהגה וכ"מ שהס"ד מיקל משום דלצורך מצוה היא שישמעו העם ויקומו דהא לרקד ג"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סי' של"ט . והט"ז בי"ד סימן רכ"ד וכן כאן אוסר וכתב דיש למחות בידם ע"ש . אבל כבר נהגו להקל וכמ"ש . ועוד דאותו שפותח הפרוכת לא קמכוין לקלא כלל מ"א ע"ש : (ב) מכה . ויש מקומות שלוקח כלי אחר להכות בשבת : (ג) לתקן . עמ"ש שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי שיר אלא לומר לעכו"ס שינגן ע"ש (ובס' א"ח) לידד להתיר ואיתא במהרי"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר וליוה להוליך חתן וכלה לעיר אחרת לעשות שם החתונה כדי לנגן בכלי שיר . והרדב"ז ח"א סי' קל"ב כתב שבארצו נהגו לאיסור לומר לעכו"ס לנגן ומיהו אם בא העכו"ס וננן מעצמו אין מוחין לו ומדינ' מותר לומר לו בע"ש שינגן בשבת כיון דישראל עצמו אינו אסור אלא משום גזיר' ואם יש לחוש להערמה יש לעשות גדר גם בזה כנה"ג ע"ש : (ד)לענין טופח.פירוש כיון דהאן אין בקיאין בעשיית כלי שיר מדינ' ה"ל למשרי לנגן בכלי שיר ולכן עכ"פ שרי אמירה לעכו"ס ועכ"פ אסור לומר כעכו"ס לתקן הכלי שיר וכמש"ל מ"א:(ה) ויזרוק. לר"ה להבריח העופות רש"י . ואפשר דבזמן הזה דליכא ר"ה שרי לטפח דגזירה לגזיר' הוא מ"א: (ו) בהם

הגהות

סי' שלח סעיף ב' בהגה"ה ומיהו בזה"ז . ע' בזה תוכחות מוסר בתשו' זכרון יוסף בא"ח סי' י"ז : מג"א ס"ק ד' דבמרדכי שם . בס' שולחן עצי שטים מהמ"ש סי' א' סי"ג כת' לתרץ דהרמ"א מיירי בכלי שיר דעכו"ס דהוי כאומר עשה מלאכה בשל עצמך : שם דאיתא במהרי"ל . בה"ל ערוכי אגורות : מג"א ס"ק ז' גזרי' אבוס . לענ"ד אדרבא התם משמע בהיפוך דדוקא קרקע מרוצף אטו אינו מרוצף גזרי' דקרקע בקרקע מחליף אבל שלחן אטו קרקע ל"ג כמבואר בב"י שם בשם ספר התרומה : סעיף ד' כדי שלא יברח . ואם רצה לברוח לענין אשתו מותר לחבטו תשו' שבו"י ח"א סי' י"ד : שם שלא

רעק"א

לבטל התמיד בשבת . מצאתי בשו"ת מהר"ם ב"ב סי' קנ"ג וז"ל גם יש חרם קדמונים שלא לבטל תפלה בשבת ויו"ט בשביל תביעה שיש לאדם על חברו אם לא ביטל כבר ג' תפלות קודם : שם דאין לו אשה ובנים . נלע"ד דלר"ת אף ביש לו בנים אלא שאין לו אשה מותר ממה שהקשו בתוס' על הירושלמי דלעני גבי כה"ג כיון דמתה אשתו דמצוה קעביד לישא אחרת ולא ניחא להו דמ"מ יקשה להו בכה"ג שיש לו בנים ומ"ל אע"כ דגם בזה שרי : שם סומכים ע"ז בשעת הדחק . ומה"ט י"ל דמותר לקבל מאיש חולה ומסוכן על אשה שמת בעלה היכי דיש חשש שלא ימצאו עדות אחרת ע' בשו"י ח"א סי' י"ד :

מחצית

ולכן הוצרך לו' קרקע בקרקע מחלף ואע"ג דהמ"מ כ' דהראיה היא מפי' כירה אע"ג דעיקר הראיה מדף קנ"א מ"מ כתב שהראיה היא מפי' כירה ששם הובא האי עובדא והוי' פשיט ליה למ"מ דשתם מרחצאות שלהם היו מרוצפים וכן מוכח מדף קנ"א ככ"ל : (ס"ק ז) אסור לצדד כו' עכל"ל מ"ש בש"ע בא להשות גומות ודאי הוא ל"ד דבגמ' אמר דלמא אתי לאשווי גומות משמע דלאו ודאי וכ"כ בס' ת"ש וע"ש :

סי' שלח (ס"ק א) בכלי כו' וכמו שכתב סי' של"ט סעיף ג' דאפי' להכות באצבע כדרך המשוררים אסור וכן לקשקש באגוז כיון שהוא דרך שיר וז"ל יש"ש כו' מביא גם ראיה לדבריו מדברי יש"ש שאינו מתכוין לשמחה כו' ודוקא אם אינו מתכוין לשמחה דאינו דרך שיר מותר אבל אם מתכוין לשמחה אז ודאי הוא דרך שיר אסור משמע אפי' ע"י כלי : כגון שמש המקשקש כו' ונ"ל דלא ס"ל כרמ"א דאוסר הואיל ומיוחד לכך או מיירי שנוטל בשבת כלי אחר כמ"ש מ"א סק"ג. וכתב הג"מ דמותר להניח טבעת כו' וכ"כ הטור בשם הר"מ. וכתב דזה מותר ל"מ לדידן דבעינן שיהי' דוקא קול של שיר. אלא אפי' להפוסקים המחמירים ואוסרים אפי' קול שאין של שיר היינו דוקא במתכוין להשמיע קול אבל טבעת שיש בו עופרת ניחא דנעשה לכתחלה לנוי להשמיע קול אבל אין כוונת הנושא הטבעת להשמיע קול אלא שמשמיע קול ממילא : ואם נותנים מים בכלי כו' כ"ז הם דברי הס"ם בעירובין ד' ק"ד ע"א והיינו לרבה דקי"ל כוותיה דבעי' דוקא קול שיר וע"ש : קלא דזמזומי. שם מין כלי שיר : ולחולה מותר. רצה לו' ע"י שמיעת קול הנעים בא השינה לחולה וא"כ כ"ש הני פעמונים כו' ועוד כיון דלחולה שרי כ"ש לד"מ. והקשה בס' ת"ש דמאי ק"ו הוא הא חזינן דהקילו יותר בחולה מדבר מצוה דהא בחולה מותר שבות כמ"ש סי' שכ"ח סי"ז ובמקום מצוה לא הותר כ"א שבות דשבות כמו שכתב בסי' ש"ז סעיף ה' ולענ"ד י"ל דכן כוונת מ"א חדא דאין מתכוונים להשמיע קול נעים כעין שיר וא"כ מותר לדידן דבעינן דוקא קול של שיר וכתב עוד ר"ל אפי' להמחמירין ואוסרין אפי' קול שאינו של שיר מ"מ במקום מצוה מודה דמותר כיון דלחולה שרי אפי' קול של שיר כ"ש לדבר מצוה שמותר עכ"פ כשאין מתכוונים לקול נעים של שיר : סי' של"ט סעיף ג' דלדידן דאין בקיאים בעשיית כלי שיר ל"ל שמא יעשה כלי שיר ואף שמשמע שרמ"א לא הביא דברי התו' שמקילין בזמן הזה מה"ט אלא לייטב המנהג אבל אין דבריהם נראה עיקר בעיני מ"א. דדבר שנאסר במנין אין להתיר אע"ג שבטל הטעם

השקל

מ"מ לדבר מצוה יש להקל ולסמוך על דברי התו' : ואף שהט"ז בי"ד סי' רפ"ב כל"ל וכ"כ גם הט"ז פה : ועוד דאותו שפותח כו' ודמי לטבעת שיש בו עופרת דפרוכת נמי ניהו דלכתחלה עושים בו זגים להשמיע קול בעת שפותח ארון הקדש כדי להשמיע העם ויעמדו מ"מ הפותח אין כוונתו כ"א ליטול הס"ת ואין כונתו להשמיע קול כלל ולכן מותר לכולי עלמא : (ס"ק ב) ומשמע דאם מנעים כו'. דבעינן דוקא תרתי לטובית' שאינו מנעים. וגם לא עביד מעשה : ומכל מקום נ"ל דשרי . ובספר ש"ג או או קאמר חדא כיון כו' לא ינעים בקריאה ועוד מטעם אחר דלא עביד מעשה ובחד מהני סגי : (ס"ק ג) אסור כו' וי"מ שלוקח כלי אחר דהא אין אסור כ"א משום דמיוחד לכך. לכן כלי אחר שאינו מיוחד לכך מותר : (ס"ק ד) לתקן כו' נ"ע דבמרדכי כו' ודינו של רמ"א נובע מהמרדכי וכמ"ש סי' ש"ז סעיף ה' דלצורך מצוה לא הותר אלא שבות דשבות ולתקן הכלי הוי איסור תורה וכמ"ש א"ז בשם רש"י בערובין לכן לא התיר המרד' כ"א לו' לגוי שינגן דהוי שבות דשבות : דאי' במהרי"ל כו' וצוה להוליך כו' והאי עובד' בחול. מ"מ נשמע מהאי עובדא דעיקר שמחת חתן וכלה תלוי בכלי שיר לכן התיר רמ"א מדעת עצמו יותר מהמרדכי אפי' לו' לגוי לעשות מלאכה דאורייתא' : (ס"ק ו) ויזרק כו' דגזירה לגזרה הוא. וכן כתב מ"א שם בסי' רנ"ב ס"ק כ"ג דהוא פלוגתא דאביי ורבא במסכת שבת דף י"א ע"ב וכן בעירובין דאביי ס"ל דכל מאי דאסור בר"ה אפי' אינו אסור אלא משום גזרה מ"מ גם בכרמלית אסור גזרה אטו ר"ה. ואע"ג דהוי גזרה לגזרה דבעלמא לא גזרינן מ"מ בהוצאה גזרינן ורבא ס"ל דגם בהוצא' לא גזרינן גזרה לגזרה וקיי"ל כרבא : (ס"ק ז) שלחן כו' אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע וגם באבוס של קרקע אינו אלא משום גזרה דלמא אתי לאשווי גומות והוי גזרה לגזרה : וכמ"ש ר"ס של"ז. דאוסרים מרוצף אטו אינו מרוצף ובאינו מרוצף גופיה אינו אסור אלא משום דלמא אתי לאשווי גומות. ובאמת אין לדמות כו' דאבוס שאני דשניהם הן אבוס של כלי הן אבוס של קרקע נקראים בשם אבוס : לכן אבוס באבוס מחלף ובסי' של"ז שניהם קרקע ומחלף חדא באידך משא"כ שלחן בקרקע לא מחלף וכה"ג אמרי' בשבת דף קנ"א קרקע בקרקע מחלף מת בקרקע לא מחלף : (ס"ק ח) בעצמות כו' ונהגו לעשות כו' כמ"ש סי' שכ"ז סעיף ג' ועיין שם במ"א ס"ק א' דאם ה"ל מגררת מיוחד לשבת והם דברי הס"ב בשבת דף קמ"ז ע"ב דרשב"י עשתה לו אמו מגררתא דכספא ופי' רש"י לשבת ולפי זה נ"ל ג"כ דהכי אסקאקי של כסף

מיוחדים

באר הגולה

שם בשם ר"ח י משנה ביצה ל"ה כ לפירוש ר"י הביאו הטור ורא"ש שם ל שם בגמרא מ משנה שם נ ברייתא שם ס רמב"ם בפרק כ"ה (° ואת דיני השמע' קול יתבארו בסי' שאחר זה) :

א משנה ביצה ל"ו ב משנה שם ג ברייתא שבת מ' ד כן פירש הר"ן לפי גירסת הרי"ף שם וכ"כ רמב"ם בפכ"ג ה משנה ביצה ל"ו ושם בגמרא ו רמב"ם בפרק כ"ג ז הרמב"ם שם והא דירושלמי בשם רבי יונה שם ח משנה

נתיב חיים

שכה מ"א ס"ק י"ח °) ויש"ש פסק כ"ב ולא נראה דהא מוכח להדיא דאפילו בשבת מכסין פירות וכדי יין משום הפסד ממון דהא לר"י מתני' איירי בפירות ראויין וגם לעולא איירי מתני' נמי בפירות ראויין דהא קאמר ואפילו באוידא דליבנא וברייתא קתני פורסין מחצלת ע"ג לבנים בשבת אף על גב דאוקי תלמודא דלייתיר מבנינא דחזי למזגא עלייהו מ"מ לא עדיפא מפירות הראויין ול"ג כדי יין וויתר מזה קתני בברייתא לעיל דף ג' אחד ביצה שנולדה בשבת וכו' אבל כופה עליה כלי מפני הפסד ממון וה"ה דמכסין אפילו פירות טבלים ואף דמוקי ר"י בצריך למקומן אבל לעולא לא מוקמינן בצריך למקומו כמו שפרש"י שם ע"כ אין לזוז מפסק הש"ע :

יד אפרים

בט"ז סק"א מלויין בטעות וצריך לציין על אם יש לה ספה :

אשל אברהם

א] דנין . ע' נהר היוצא וע' ת' בית יהודה סימן כ"ט ועיין ת' מ"ע סי' י"ז ירושלמי בכל מושבותיכם מכאן לבעלי דינים שלא יהיה דנין בשבת . ס' החינוך פ' ויקהל . למ"א היתחתיע זה והטעם בס' החינוך שרצה הש"י לכבד יום זה שימלא בו מנוחה הכל גם החוטאים וחייבים משל למלך גדול שקרא לבני המדינה יום א' לסעוד' וכו':

חתם סופר

סי' שלט במחבר סימן ד' בהג"ה ולכן אסור. נ"ב ועיין לעיל סימן ש"ו במג"א ס"ק כ"ד: שם ס"ק ח' ובמגילה. נ"ב דף ה' ע"א וכך כתב ח"צ סימן קי"ד ע"ש ובשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב סימן פ"א ובסדרי טהרה סי' קפ"ט ססקי"ב ע"ש ועיין בתשובות ח"ס או"ח סימן פ"א [וז"ל שם ע"ד פדיון בכור ביום למ"ד אחר כ"ט י"ב תשצ"ג אחר אחרון אני בא במג"א סימן של"ט סק"ח וצריך פירוש לפירושו והענין כי ש"ס דבכורות דף מ"ט ע"א דמסיק דפליגי ר"ע ורבנן אי ילפינן ומעלה מערכין או לא . הוא בנוי על ש"ס מגילה דף ה' ע"ב דקיי"ל בכל התורה ימים אתה מונה לחדשים ולא שעות ע"כ.אעפ"י שעפ"י גלגול הלבנה הוא כ"ט י"ב תשצ"ג מכל מקום לדיני תורה אין מחשבין השעות אלא כ"ט יום ולכי יצא כוכבי נשף של יום למ"ד כבר כלה לו חדשיו ואין משגיחין בשעות החסירות או נמתין עד ימלאו לו שלשים יום שלימות ויצאו כוכבי ליל ל"א אעפ"י שכבר עברו כ"ט י"ב באמצע היום מכל מקום אין מונין שעות לחדשים ע"כ לרבנ

מגן אברהם

י אסור לשלשלם . דמטרח שלא לצורך שבת : יא מותר לכסותן. °)ויש"ש פסק כרש"י דאסור לכסותן : יב שאין עושין. פי' עיקר הטעם דאין מבטלין כלי מהיכנו אך אי הוי שרי לעשות גרף לכתחלה הוי שרי ליתן כלי תחתיו דהרי מותר אחר כך לשפכו אלא מפני שאין עושין גרף אם כן כשנותן הכלי לא יעשה כדי להיות גרף ולהוציאו אלא שיעמוד לשם והוי מבטל כלי מהיכנו (יש"ש): יג מותר לטלטלו. ודוקא כשהוא נתון במקום שהוא שם דמאים עליו וכמ"ש סי' ש"ח סל"ו ל"ז :

שלט א ולא מרקדין. ולכבוד התורה מותר לרקד בשמחת תורה (מהרי"ק ב"י): ב א' כנגד א'. וכ"פ ביש"ש ואע"ג דאי' פ"ק דיומא דהיו מכין לפני כ"ג באצבע צרדה שאני התם שהיו מכין להקיצו ולא הוי קול של שיר כמ"ש רש"י של"ח כנ"ל ולכן כתב כדרך המשוררים : ג אין דנין . אין מסדרין טענות בשבת ור"ג תיקן שלא לבטל התמיד בשבת אבל לקבול כגון על טענת בתולים שרי (ש"ג פ' ז"ב) וע' תו' כתובות דף ג' ובשביל טענות הקהל מותר לבטל התמיד (שם): **כתב** הרמב"ם פכ"ד אין עונשין בשבת אע"פ שהעונש מ"ע אין דוחה שבת כיצד הרי שנתחייב מיתה או מלקות אין מלקין שנא' לא תבערו אש וה"ה לשאר עונשין וכ' המ"מ שמנאה הרמב"ם במנין המצות ע"כ ובאמת במנין המצות סי' שכ"ב משמע דוקא בדבר שיש בו חילול שבת אסור מדאורייתא וכ"מ בגמ' שבת דף ק"ו גבי הבערה ע"ש והאפשר דבמלקות נמי איכא חילול שבת כגון שעושה חבור' ול"ע ואפשר דמרבוי דקרא דבכל מושבותיכם נפקא לן שאין דנין כלל ול"ע בסנה' דף ל"ה משמע דוקא בדבר שיש בו חילול שבת וכ"מ בתו' שם ודיני ממונו' אין דנין גזיר' שמא יכתוב: **איתא** בסנהדרין דף פ"ח ע"ב שבשבת לא היו יושבים הסנהדרין בלשכת הגזית רק בחיל שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת וכ"ל דמה"ט אסור לקבוע מקום לחליצה בשבת. ועיין בא"ע בפי' סדר החליצה סי"ז שנדחק בדבר : ד ולא מקדשין . וכמ"ש התוס' בפ' משילין שם גזירה

שולחן ערוך

ז י° מי שיש לו כ פירות בראש הגג ורואה מטר שבא י אסור לשלשלם בשבת דרך ארובה שבגג אבל יא מותר (ז) לכסותן ל ואפי' לבנים שהם מוקצים מותר לכסותן מפני הדלף :

ח מ מותר ליתן כלי תחת הדלף בשבת נ ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו והוא שיהא (ד) הדלף ראוי לרחיצה ס אבל אם אינו ראוי אסור משום יב שאין עושין גרף של רעי לכתחלה ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה יג מותר (ח) לטלטלו במים המאוסים שבו °) :

שלט כמה דינים פרטיים הנוהגים בשבת. ובו ז' סעיפים :

א א °°אין רוכבין על גבי בהמה : (וע"ל סי' ש"ה סי"ח מדין הליכת קרון) :

ב אין ב שטין על פני המים ג (א) אפילו (א) בבריכה שבחצר מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לבריכה דמי לנהר ואם יש לה שפה סביב מותר דכיון ד אפילו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם הוי ליה ככלי וליכא למיגזר ביה שמא יעשה חבית של שייטין :

ג אין ה מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך א (ב) ולא מרקדין גזירה שמא יתקן כלי שיר ו ואפי' להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או ב אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר ז ולספק כלאחר יד מותר: הגה והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו משום (ב) דמוטב שיהיו שוגגין וכו' וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר וליכא למיגזר שמא יתקן כלי שיר (ג) דמלתא דלא שכיחא הוא ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל. (תוספות סוף פרק המביא כדי יין) :

ד ח ג (ג) אין א] דנין : הגה ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברח וכל שכן שאסור להלקותו דהוה בכלל דין ואם יברח אין עלינו כלום (ב"י סוף סימן רס"ג בשם שבולי הלקט) ד ולא מקדשין : הגה

°עסי' של"ו ס"ב עסי' של"ח ס"ד °°עסי' שכ"ז ס"ז

ט"ז מגן דוד

מבטל כלי מהיכנו כולי הדא היא דהטעם איסור מבטל כלי מהיכנו הוא דה"ל כבונה כיון דאסור לטלטל ה"ל כבונה בבנין בזה והיינו משום דאסור לטלטלו ולא מועיל כאן גרף של רעי כאביי דה"ל לכתחלה וז"ש ב"י בשם הר"ן הטעם משום מבטל כלי מהיכנו והב"י כתב בשם הר"ן דהרמב"ם נתן טעם אחר והוא תמוה מאד בעיני דתרוייהו חד הם דזה תלוי בזה כמ"ש ועוד הקשה ב"י להרמב"ם שכ' ואם נתן כלי תחת הדלף מותר לטלטלו א"כ אמאי הוצרכו בפ' כירה לאוקמא בדלף הראוי משום איסור כלי מהיכנו ממילא בלא ראוי אסור משום מבטל כלי מהיכנו הא באמת אין מבטל כלי מהיכנו כיון שמותר לטלטלו אם נתן ומתוך כך נכנס לתירוצים ולעד"נ דלק"מ דכיון דאין כאן היתר טלטול אלא בהם עובר על איסור זה שאנו חוששין אותו מבטל כלי מהיכנו דאסור לעשו' לכתחל' גרף של רעי ל"מ לזה מה שיש לו היתר אם יעבור ול"ד למ"ש שם בגמ' גבי טבל דלא הוי מבטל כלי כו' כיון דאם עבר ותקנו לטבל בשבת מותר דהתם העובר הוא על איסור אחר דאסור לתקן בשבת הטבל ואיהו עובר ותיקן כמלא דהעביר' היא על איסור תיקון לא על איסור טלטול משא"כ כאן דהעבירה היא שעובר על איסור טלטול במה שעושה לכתחלה גרף של רעי כדי שיוכל לטלטל בזה איסור כלי מהיכנו קיים דהא מבטל עכ"פ הכלי מהיכנו לענין טלטול לכתחלה זו דעת הרמב"ם שכ' הטעם משום אין עושין גרף כו' לכתחלה והא דלא זכרו בפרק כירה רק הטעם של מבטל כלי מהיכנו לפי שלא איירי שם מענין שפיכת הדלף לחוץ רק מענין העמדת הכלי תחת הדלף ואסרוהו בשביל בטול כלי מהיכנו כיון שאח"כ אסור לשפכו שאין המים ראוי' וכ"ת שיהיה היתר מחמת גרף של רעי לזה כ' הרמב"ם כאן שאסור לכתחלה כי הרמב"ם קאי על השפיכה לחוץ. אבל הטור ס"ל כרבה דאין בזה איסור גרף לכתחלה כיון שכבר הגשמים מזלפין בבית וסוגיא דפ' כירה היא אליביה דאביי כמ"ש שם דאותביה אביי לרב יוסף וע"כ הוה ביטול כלי מהיכנו כמ"ש להרמב"ם ואכן קי"ל כרבה כדמשמע בפ' משילין דאביי הדר ביה וא"כ אין כאן ביטול כלי מהיכנו דמותר לשפכו משום גרף של רעי וע"כ פסק כאן דא"ל שיהיו המים ראוים לרחיצה כנ"ל ביסוד דבריהם ולענין הלכה פסק כאן כרמב"ם :

שלט (א) אפי' בבריכה. פי' שאין בה גזירה משום שמא יעשה חבית של שייטין דבכלי לא גזרו ובריכה שיש לה שפה ה"ל ככלי : (ב) דמוטב שיהיו שוגגין כו' . וכתב בית יוסף בשם מהרי"ק שורש ט' שביום ש"ת מותר לרקד בשעה שאומרים קלוסים לתורה משום כבוד התורה כיון דלית בה אלא משום שבות עכ"ל וזה לכ"ע : (ג) דמלתא דלא שכיחא הוא. בזה מתורץ מה שי"ל מפ"ק דביצה דאמרי' שאע"פ שנתבטל טעם הגזירה לא נתבטלה

באר היטב

ונחסר . פי' גלויי"ד או אוס גרא"ד בל"א : (ז) לכסותן . ורש"ל פסק דאסור לכסותן : (ח) לטלטלו . ודוקא כשהוא נתן במקום שהוא שם דמאים עליו וכמ"ש סימן ש"ח סל"ו סל"ז מ"א : **שלט** (א) בבריכה . פי' שאין בה גזירה שמא יעשה חבית של שייטין דבכלי לא גזרו ובריכה שיש לה ספה ה"ל ככלי : (ב) ולא מרקדין . וביום ש"ת מותר לרקד בשעה שאומרים קלוסים לתור' משום כבוד התורה כיון דלית בה אלא משום שבות ב"י בשם מהרי"ק : (ג) אין דנין . אין מסדרין טענות בשבת . ור"ג תיקן שלא לבטל התמיד בשבת אבל לקבול כגון על טענות בתולים שרי ש"ג ועיין בתוס' כתובות דף ג' . ובשביל טענות הקהל מותר לבטל התמיד . כתב הרמב"ם בפכ"ג דאין עונשין בשבת אע"פ שהעונש מ"ע אינו דוחה שבת כיצד הרי שנתחייב בב"ד מלקות או מיתה אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו שנאמר לא תבערו אש וכו' ע"ש . ואע"ג דמן הגמ' נראה דוקא רציחה אינו דוחה שבת מ"מ כיון דמלקות במקום מיתה עומדת היינו מיתה היינו מלקות וכשם שהמעיטו מלא תבערו אש שאין מיתות ב"ד דוחה שבת מלקות נמי בכלל יד אהרן ועמ"א ועיין בתשו' אמונת שמואל סימן כ"ד שעמד על זה ע"ש באורך ועיין מה שנסתפק בזה בספר משנה למלך . ודיני ממונות אין דנין בשבת גזירה שמא יכתוב . איתא בסנהדרין דף פ"ח ע"ב שבשבת לא

ביאור הגר"א

שם : ס"ז דרך ארובה. ר"ל אפילו בכה"ג דמותר בי"ט כמ"ש בסי' תקכה : אבל מותר. כפי' רא"ש בשם ר"י דבשבת דסיפא קאי גם על ומכסין מדהפסיק בי"ט כו' בין הסכות : ס"ח והוא כו'. שבת מ"ג א' : משום שאין. עמ"א ודחקו לשון הרמב"ם משום דקבעו שם הגמ' אח"ז דין הגרף ע"ש : ואם. עסי' ש"ח סל"ו :

סי' שלט ס"ב שכשהמים נעקרין. כן פי' מ"ש שם אי עקר ר"ל המים חוץ לבריכה : ואם יש. שם : ס"ג שמא. י"ט שם: להכות כו'. רש"י שם : או לשחק. שבת נג א' וירושלמי פ"ו דשבת יוצא בזוג כו' ובלבד שלא ישמיע את הקול ע"ש: גזירה. גמ' שם : ס"ד ויש מתירין. כפי' והא מצוה קעביד אמאי אסור ל"ל כו' : ואפשר. כן מ' בתוס' שם שהקשו על

שערי תשובה

שלט (ג) אין דנין עבה"ט וכתב מור וקציעה שאסור לבע"ד לסדר טענותיו לעצמו לביתו כדי שיהיו שנונים בפיו בעמדו לדין משום ודבר דבר כו' אבל הדיין ששמע הטענות מותר לעיין דינם בספרי הפוסקים וכן הבע"ד אם בר הכי ועיין לעיל סימן ש"ז אם מותר להעמיד מליץ עכו"ם כשהוא מוכרח לכך ומ"ש המג"א שאין לקבוע מקום לחליצה ע' בשבות יעקב ח"א סי' ט"ו מ"ש בזה וע"ש שמותר לקבל עדות לצורך עגונה בשבת כשהעד מסוכן וקרוב למות ולא יתעצלו בדבר וכן הורה בא' שהי' רוצה לעגן את אשתו לחבשו ביום השבת והביא דברי הב"י סימן רס"ג בשם רב שרירא באחד שעבר עבירה

הגהות רעק"א

סי' שלט מג"א ס"ק ג' וכל שכן שאסור להלקותו . ומ"מ באומר סוכה שאיני יושב דהדין דמכין אותו עד שתצא נפשו לקיים העשה ולא בדרך עונש י"ל דמותר בשבת מכבלות זהב בפתיחה לה"ל שבת: שם בא"ד וע' בא"ע . וע' תשו' שבו"י

מחצית השקל

מיוחדים לשבת דוקא : דהא מ"א מביא ראיה מהאי דסי' שכ"ז סעיף ג' : (ס"ק יא) מותר כו' כרש"י דאוסר לכסותן דס"ל דכמו לטלטל לא הותר כ"א בי"ט ה"ה דלכסותן לא הותר כ"א בי"ט ולא בשבת : (ס"ק יב) שאין עושים כו' ,עיקר בא ליישב קושיית הרב"י על הרמב"ם שנתן ג"כ ה"ט שא"ע גרף ש"ר לכתחלה והקשה הרב"י למה נתן טעם אחר ממה דאמר הש"ס דבש"ס נתן טעם דאסור לבטל כלי מהיכנו ולכן כתב מ"א דודאי גם הרמב"ם א"ל דהטעם דאסור לבטל כ"מ אלא דקשה למה הוי ביטול כ"מ הא אפשר לשפוך הדלף ואע"ג דהדלף אינו ראוי מ"מ הוי כגרף של רעי ואח"ז יהיה מותר לטלטל הכלי וא"כ לא הוי ביטול כ"מ לזה הוצרך לו' הטעם דאין עושים גרף ש"ר וע"כ כוונתו בעת שנותן הכלי תחתיו שלא לעשות גרף ש"ר לכתחלה אלא להניחו שם כל השבת ולכן שפיר הוי ביטול כ"מ : (ס"ק יג) מותר כו' ודוקא כו' דאם אינו נתון במקום שהוא שם. אסור להכניס מעתו שם כדי שיהיה לו כגרף ש"ר ולא הותר בסי' ש"ח אלא במקום פסידא ע"ש :

סי' שלט (ס"ק ב) א' כנגד א' כו' לפני כה"ג כו' בליל יוה"כ אם היה בא להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה כדי שלא יישן ואע"ג די"ל הטעם דאין שבות במקדש דהא זה בעל ת"ה דא"כ ה"ל לש"ס למטרח ומשקל בהא הא היכא איסור דרבנן ולשבות אין שבות במקדש אלא שהרב"י כ' שאין דיוק בזה כדאי לחלוק ע"ד הרמב"ם שאסרו שכ' כמ"ש בש"ע פה ולכן כתב מ"א ישוב לזה: שאני התם כו' ולא הוי קול של שיר כו' ולכן כ' כדרך המשוררים.מ"א כתב כן ליישב לדעת הרב"י דס"ל דלא אסור אלא קול של שיר ובאמת גם לדעת המחמירים ואוסרים אפי' קול שאין של שיר יש לדחות ראיית ת"ה מהאי דכה"ג כמ"ש האחרונים ע"ז גם י"ל המחמירים טעמייהו דמשום דפליגי בהא אי הוי קול שאינו של שיר אי מותר אי אסור רבא ועול' סוף עירובין דרב' מתיר ועולא אוסר והמקילים פסקו כרבה. והמחמירים פסקו כעולא א"כ י"ל דהמחמירים לדינ' תפסו עיקר כעול' מ"מ לא קשה על הש"ס דה"ל לו' הטעם בהאי דכה"ג דמכין לפניו בא"ל משום דאין שבות במקדש. דהא לרבה לא איצטריך לזה דלרבא אפי' במדינה שרי. לא מחית הש"ס נפשיה למימר הטעם משום דאין שבות במקדש. כיון דתליא בפלוגתא דעולא ורבא אע"כ דקי"ל כעולא המחמיר: (ס"ק ג) אין דנין אין מסדרים טענות. וכתב שם בס"ג הטעם דהא אסור לדיין לשמוע טענות א' מבע"ד עד שיבא גם בעל דין שכנגדו. וא"כ כשיסדר טענותיו ע"כ גם בעל דין האחר עמו שם בבית דין וא"כ יש לחוש שמא יכתוב. ועוד אסור משום ממצוא חפצך ודבר דבר כו' : שלא לבטל התמיד וסיים שם אם לא שכבר ביטל התמיד בתול ג' פעמים ולא הועיל : אבל כו' טענות בתולים דל"ל שמא יכתוב דהא אין בזה טענה ותביעה כ"א לברר אם אמת היה הדבר. וגם ל"ל משום ממצוא חפצך כו' דהוי חפצי שמים שמא יתברר שזנתה תחתיו ואסורה לו כ"ה שם. ועיין בתו' כתובות ר"ל שגם שם לא הזכירו להתיר כ"א ע"ד טענות בתולים וגם מזה דברי ש"ג ע"ש : כתב הרמב"ם כו' ובאמת כו' משמע דוקא כו' א"כ איך כתב המ"מ שהרמב"ם מנאה כו' אדרב' דבריו שבמנין המצות סותרים מ"ש הרמב"ם בפסקיו : וכ"מ בשבת כו' גבי הבערה ר"ל דפליגי ר"י ור"ש במקלקל בהבערה אי חייב או לא ור"ש דמחייב מסיק הש"ס דטעמיה מדאסר רחמנא שריפת בת כהן שזנתה דדינה בשריפה . ואסר רחמנא שריפתה בשבת מכלל דמלאכה היא. אף ע"ג דמקלקל הוא דהא שורף אשה אע"כ מקלקל בהבערה חייב וא"א לדעת הרמב"ם דאין עונשים בשבת אפי' במידי דלאו מלאכה א"כ תיקשי מנ"ל דמקלקל בהבערה חייב דלמא הא דאסרה התורה שריפת בת כהן לא משום עשיית מלאכה השריפה דהא מקלקל היא אלא משום דאין עונשים בשבת אפי' בדבר דליכא ביה חילול שבת : ואפשר דמלקות כו' ול"ע דהא אינו מתכוין לחבורה גם עמ"ש מ"א בסי' רע"ה בענין עשיית חבורה בשבת : ואפשר דמרבויא דקר' דבכל כו' דהא דאסרי' הבערת בת כהן ילפי' מדכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם דבכל מושבותיכם הוא מיותר. ת"ל דמצות שבות היא חובת הגוף. ומצוה דהוי חובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחוצה לארץ אלא להכי כ' רחמנא מושבותיכם לדון גז"ש דכתיב בפ' מיתת ב"ד בפ' רוצחים והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם. מה מושבת דהתם במיתת ב"ד אף מושבת דגבי הבערה מיירי במיתת ב"ד ואפ"ה אמרה התורה לא תבערו. וא"כ מתיבת בכל מרבים עונשים שאין בה חילול שבת ובזה א"ש ילפות' דר"ש מדאסר הבערת בת כהן ע"כ מקלקל בהבערה חייב דאלת"ה אלא הבער' ב"כ אסור משום דאין עונשים בשבת אפי' היכי דליכא חילול שבת א"כ הדרא ק"ל תיבת בכל ל"ל דהא לא אצטריך לאסור שאר עונשים שאין בהם חילול שבת הא זה ידעי' מתיבת מושבותיכם דאתי לאסור הבערת ב"כ דגם בהבערתה ליכא חילול שבת דהא מקלקל הוא ואין איסורו כ"א דאין עונשים בשבת אפי' היכי דליכא' חילול שבת : ול"ע בסנהדרין דף ל"ה משמע כו' בתשו' אמונת שמואל סי' כ"ד עמד השואל ושאל קושית מ"א. והשיב וז"ל ומ"ש הכותב דבסנהדרין מוכח להדיא כו' (והשואל כ' כו' וז"ל עוד ל"ע מ"ש הרמב"ם אין עונשים בשבת כו' ובגמ' בשבת ובסנהדרין מוכח בהדי' דדוקא בדבר שיש בו חילול שבת אין דנין שאינו שבת דוחה כו') הוא שקר מוחלט עכ"ל תשובת א"ש. ולענ"ד י"ל כוונת מ"א דהא בסנהדרין בעי למילף בק"ו דקבורת מת מצוה דוחה שבת דהא קבורת מת מצוה דוחה עבודה ועבודה דוחה שבת. כ"ש שקבורת מת מצוה תדחה שבת. ודחי דא"ל רציחה תוכיח שדוחה עבודה דאם הכהן חייב מיתה נדחה העבודה שעובד ומוציאים אותו להריגה דכתיב מעם מזבחי תקחנו למות. ואפ"ה אינו דוחה שבת כן הוא הלשון דברי הש"ס וא"א לדברי הרמב"ם דאפי' במקום דליכי' חילול שבת אין עונשים א"כ מאי קאמר רציחה תוכיח דדחי עבודה ואפ"ה אינו דוחה שבת. דהא סוגית יוכיח הנאמר בש"ס היא דע"כ הא' ק"ו דבעינן למילף מת מצוה לית' מעבודה לית' דרציחה תוכיח דגם ברציחה א"ל האי ק"ו דתדחה שבת ואפ"ה קי"ל דאין רציחה דוחה שבת. והא לפ"ד הרמב"ם א"א ללמוד רציחה דתדחה שבת מק"ו מעבודה דהא דעבודה דוחה שבת היינו בדבר שיש בו חילול שבת. דהיינו שחיטה וקטרה וכדומה וא"כ י"ל ברציחה אי לא הוי ביה כ"א מה' חילול שבת דהיינו הבערה וכדומה באמת היה דוחה שבת מהאי ק"ו אבל ברציחה יש איסור נוסף דלא משכחת בעבודה והיינו דאין דנין בשבת ואיכא ברציחתי תרתי ה"ט ודן דין אע"כ דלא כהרמב"ם אלא האי דאין דנין הוא דוקא בדבר שיש בו חילול שבת ומ"ש מ"א וכ"מ בתו' שם שהוא שם ע"א ד"ה אין רציחה כו' וז"ל בשריפה ניחא. אפי' למאן דאמר מקלקל בחבורה פטור דיש בה חילול שבת משום פתילה דאמרי' מה לי בישול פתילה מה לי סממנים ובשאר חייבי מיתות נמי אפי' למ"ד מקלקל בחבורה פטור הכא חשוב תיקון שי"ל כפרה עכ"ל הרי דצריכים להמצי' שיש בכל חייבי מיתות ב"ד חילול שבת ומשמע אבל אי לאו הכי היה מותר לדונו בשבת מן התורה דלא כהרמב"ם: ודיני ממונות כו' ר"ל דהשתא דהוכיח דלא כהרמב"ם אלא דבדבר שאין בו חילול שבת אין דנין בשבת. לא תיקשי דהא קי"ל דאין דנין דיני ממונות בשבת דליכא ביה חילול שבת לזה כתב דמ"מ אין איסורו מן התורה כ"א מדרבנן שמא יכתוב או י"ל להיפך דגם מד"מ יש ראיה דלא כהרמב"ם דמבואר בביצה דף ל"ו ע"ב דהא דאין דנים ד"מ אין בו אלא שבות שמא יכתוב ולהרמב"ם אסור

גזירה שמא יכתוב : ה הכניסה לחופה . ובסמ"ק כתב דכניסה לחופה לכ"ע אסור דהרי לא התירו לכ"ג לכנוס ביה"כ משום כפרה וה"ה משום פריה ורביה ועיין ביומא דף י"ג ע"ב בתוס' בשם הירוש' דמשמע דשרי לכ"ג ואפשר שגם בגמ' דילן לא אסר אלא משום דאפשר בע"א מ"מ לכתחלה יש ליזהר ביותר שלא לאחר החופה כי כמה עבירות באין מזה. בא"ע סי' ס"ב כתב שאין לעשות נשואין בשבת ע"ש : ו ולא מקדישין.°)משום מקח וממכר : ז ולא מפרישין . דדמי למתקן ואם הפריש °) דינו כמבשל בשבת (ר"ן ורמב"ם) עסי' ש"ח : ח ואין פודין · אפי' בכלי דדמי למקח וממכר וא"ל יתן המעות לכהן בע"ש מ"מ

הגזירה דהכא שאני כיון דלא שכיח כ"כ כ"י : (ד) ולא מחרימין. עמ"ש בי"ד סי' רכ"ח ס"ג דבדבר שנוגע על הכלל מחרימין בשבת וכיולא בזה כתב ב"י בסי' שמ"א לענין היתר נדרים וחרמים : (ה) הכונס את האלמנה . ע' בא"ע סי' ס"ג ומ"ש בי"ד סי' קל"ג ס"ב :

המוחק

הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (ר"ת) ואפשר דה"ה ה הכניסה לחופה שרי (סמ"ג) ואע"ג דלא קי"ל הכי מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק כי גדול כבוד הבריות כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא יום ו' עד הלילה דעושין החופה והקידושין בליל שבת הואיל וכבר הוכנו לסעודה ולנשואין והוי בזיון לכלה ולחתן אם לא יכנוס אז ומ"מ(ד) לכתחלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך (ועיין בטור אבן העזר סימן ס"ג) : ולא חולצין ולא מיבמין ואין כונסין ו ולא מקדישין ולא מעריכין (ד) (ה) ולא מחרימין ז ולא מפרישין תרומות ומעשרות ח ואין פודין הבן ואין מגרשין י אלא אם כן הוא ט גט שכיב מרע (דתקיף ליה עלמא) כ וכולם אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין י מה שעשוי עשוי :

ה נ (ה)הכונס את יא האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא(ו)בשבת ולא בי"ט (עסי' ר"פ) :

אסור

°ע' ר"י הלוי סעיף ל"ב ור"ש יונה ל"א

איך יעשה עם הברכות והסעודה יעשנה בע"ש עדיין לא חלה עליו המצוה ואיך יאמר ולנו ובשבת נמי לא דהשתא לאו מידי קעביד לכן ימתין עד יום א' (ת"ה) ובי"ד סי' ש"ה כתב הב"ח דאם מלאו לו כ"ט י"ב תשל"ג ביום ו' יפדוהו ביום ו' דהוי חדש וכ"כ הש"דס"ק י"ט שסול"ל דאין לסמוך ע"ז דבבכורו' דף מ"ט אמרי'מת ביום ל' כיום שלפניו כו'מ"ט דרבנן גמרי חדש חדש ממדבר מה התם ומעלה אף ה"כ ומעלה וכו' קשה מאי פריך מ"ט דרבנן הא עדיין לא כלה לו חדש אלא צ"ל דה"פ כיון שכלו כ"ט י"ב תשל"ג ה"ל חדש ומשני דבעי'ומעל' ולכן צריך שיגיע ליום ל"א וכ"מ דקאמר מת ביום שלשים כיום שלפניו ולא היל"ק בין כ"ט י"ב תשל"ג ועוד דהתוספות כתבו בסנהדרין דף י"א סוף ע"א בל' תורה הוי חדש ל' יום ולאידך סיוע אפילו בל' חכמים הוי ל' וכ"כ ביבמות דף מ"ח וכ"מ בר"ה דף כ' ע"ב ובמגילה : ט גט שכ"מ . עיין בח"מ סי' רל"ה ובא"ע ססי' קכ"ג וססי' קל"ו והע"ש לא ע"ש וכ' בשם רש"ל האי דינא דהתם גם מ"מ דמיירי שגרש ע"י שליח מבואר שם דליתא אלא צ"ל שכ' בו שבת זו כמ"ש סי' קכ"ז ס"ז ע"ש : י מה שעשוי עשוי . הקשה הים"ש מ"מ מהנשבע שלא למכור ועבר ומכר דאין מכירתו כלום ע"ש והגמ"ר ספ"ב דשבועות דע"י עצמו איבד כחו וזכותו בנדר עכ"ל וזה לא שייך כאן ועבמ"ת סי' ר"ח ובסמ"ע : יא האלמנה . ובמהרי"ל כ' דאיכא סכנת מיתה בדבר ומ"ב כ' דאפי' בתולה ☞ יש ליחד קודם שבת כיון די"א דחופה שלנו לא מקרי חופה וקודם החופה אסורים ביחוד. כ' החמ"ח אלמנה שנשאה ליל ה' והיתה נדה ונתייחדה עם החתן ע"י ב' שומרים שמותרת לטבול ליל שבת מאחר שנכנסו ביתו קנאה וכו' ומיהו להרמב"ם דס"ל דחופה של נדה אין קונה אפשר דה"ה יחוד וכניסה לבית הבעל לא מהני כ"ז שאינו ראוי לביאה ועוד אכתוב מזה לקמן ע"ז ס' עכ"ל בסי' נ"ה ובסי' ס' האריך להכריע דלא כהרמב"ם וסיים וא"כ נראה למעשה אלמנה שנכנסה לחופה קודם שבת מותרת לטבול בשבת דהא קנה אותה לכל דבר כו' עכ"ל ודבריו אין נ"ל דאף דהאיבעי' הראשונה קאי לענין תוספ' כתובה מ"מ בעי' השניה הוא ג"כ לענין ירושה דכיון דמצריך בחופה שתהא ראויה לביאה ק"ו במסירה לשלוחי הבעל אבל אי לא חזיא לביאה לא קנה כלום אפי' בחופה ועוד נ"ל דאפי' למ"ד חופת נדה קונה מ"מ באלמנה דלא מהני חופה רק יחוד בעי' דוקא יחוד הראוי לביאה דהא הרא"ש ס"ל דחופת נדה קונה ואפ"ה כתב באלמנה בעי דוקא יחוד הראוי לביאה כמ"ש ריש כתובות והעתיק לשונו הטור והרב"י בא"ע ס' ס"ג ס"ה ומה"ט נ"ל דבעי' יחוד שאין שם אדם וכ"מ בר"ן הביאו בא"ע בב"י סי' ס"א וז"ל י"א דחופה היינו יחוד דאי לאו היינו יחוד הרי נדה ג"כ ראויה לחופה וכו'ומאחר דקי"ל דחופה לאו היינו יחוד א"כ מותר לכנוס נדה עכ"ל א"כ מוכח דיחוד ממש בעי' בלא שום שומר דאל"כ הרי נדה ראוי לייחד ג"כ א"ו בעי' ייחוד ממש בלא שומר וכ"כ המ"ב סימן ל' דבעינן יחוד לאחר החופה שראוי לביאה וכ"כ רמ"א בי"ד סי' קל"ו ובט"ז שם וכ"כ

מהרי"ל

ביצה ל"ו ע ריב"ש בתשובה וכתבי מהר"ר ישראל והר"ן שם י גיטין ע"ג כ ירושלמי וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בפרק ה' דביצה ל הר"ן

נתיב חיים

שלט מ"א ס"ק ו' °) משום מקח וממכר . כ"ב עיין לעיל סימן ש"ו סקי"א : ס"ק ז' °) דינו כמבשל בשבת . כ"ב ל"ע דבפ"ג מהל' שבת שם לא נשמע דאפילו במזיד אסור לאחרים בשבת אף כי למ"ש :

יד אפרים

במג"א ס"ק י"א יש לייחד אחר החופה קודם שבת כו' עכ"ל בסי' כ"ה כל"ל . ומ"ש וקודם החופה אסורים ביחוד ר"ל משום דהו"ל יחוד של פנויה ואעפ"י שמשודכת לו ואפילו ארוסה אסורה להתיחד עם הארוס קודם ברכת חתנים כמ"ש באה"ע סי' כ"ה לכך צריך לייחד מבע"י במקום צנוע אחר החופה ע"ש במשאת בנימין סי' ל"ה :

חתם סופר

דרשי ומעלה ע"כ אי אפשר לחסור אותן השעות ושוב ממילא צריכין להמתין עד תכלית אותו היום ולר"ע דמספקא ליה אי לא בעינן ומעלה מיד ככלות יום כ"ט אעפ"י שחסר לו י"ב תשצ"ג אין משגיחין בשעות . אמנם בקדשים ובבתי ערי חומה בעינן מעת לעת מקרא וכ"כ החו"ץ סימן קי"ד וכתב שזה ג"כ כוונת ספר יראים שמסתייע הש"דממנו וליתא וכן הסכמת סדרי טהרה בסי' קפ"ט וכן הדין להלכה ולמעשה בלי פקפוק : ועיין ח"ס חלק ששי סימן ז' וכתב סופר או"ח סי' קנ"א ותשובת מהר"מ שיק יו"ד סי' ש"ב : שם סקי"י הקשה הים"ש.נ"ב עיין תשובות ח"ס חלק יו"ד סימן ו' [ע"ד ב' שוחטים שנשבעו זה לזה שלא ישחוט אחד בגבול חבירו שלא להפסידו ועבר אחד מהם על שבועתו אי יש לאסור שחיטתו ועיין שם מה שהאריך בענין כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולבאר פסקי המרדכי ותשובת הרא"ש בענין זה] :

באר היטב

היו יושבין הסנהדרין בלשכת הגזית רק בחיל שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת . ונ"ל דמה"ט אסור לקבוע מקום לחלולה בשבת ועיין בא"ע בפי' סדר הסליל' סימן ז' : (ד) לכתחל' . וטוב שלא לעשות נישואין בשבת כי כמה עבירות באין מזה וכמו שהאריך בזה בשל"ה : (ה) ולא מחרימין . ודבר שנוגע על הכלל מחרימין בשבת ט"ז . ע"ש ועסי' ש"ו סי"ג : (ו) בשבת . ובמהרי"ל כתב דאיכא סכנת מיתה בדבר ומ"ב כתב דאפילו בתולה יש לייחד קודם שבת כיון די"א דחופה שלנו לא מקרי חופה וקודם החופה אסורים ביחוד . כתב הלקט מחוקק בא"ע אלמנה שנשאה ליל ה' והיתה נדה ונתייחדה עם החתן ע"י ב' שומרים שמותרת לטבול ליל שבת מאחר שנכנסה לביתו קנאה וכו' ע"ש והמ"א חולק עליו והעלה שאפי' היה הנשואין ביום ה' אסור לבא עליה בשבת לכן אין לסמוך על הח"מ בזה עכ"ל המ"א . ובליל יום טוב מותרת לטבול כ"ל וכן פסק מ"י ולא תטבול גם כן במ"ש עיין בי"ד תקכ"ז ס"ב ואם חל טבילתה במ"ש מותרת לטבול וכן הורה הר"ש מפראג ואם נתייחדה עמו שלא בפני אדם כדי בעילה אחר החופה ברי מן הדין . ועיין ט"ז י"ד שכתב דבאלמנה

ביאור הגר"א

ר"ת מירושלמי שהקשו על הכניסה לכה"ג ביה"כ דע"כ צריך לכנוס אותה כמ"ש בגמ' פ"ק דיומא ותי' משום דאין שבות במקדש ע"ש בירושל' הלא"ה אסור : דלא קי"ל הכי. כמו שהקשו בתוס' עליו מירושלמי הנ"ל: מ"מ סומכין. כ' הר"ן שר"ת כתב בתשובה שאין מותר אלא בשעת הדחק : שלא כו'. מהגי' שם : ואין כונסין. כלמד מאין מיבמין ומירושלמי פ"ק דיומא ופ"ק דכתובות. ר"ן : ואין פודין. כמו לא מקדישין כו' דדמי למקח וממכר ועוד דאפילו פריעת חוב אסור כמ"ש שבת קמ"ח א'.ריב"ש: ואין מגרשין. ר"ן בשם תוספתא וכ"כ תוס' בגיטין ע"ז ב' בשם תוספתא : וכלם אם. תוספתא וירושל' שם : ס"ה הכונס כו'. זהו כס"ד של תוס' דיומא יג ב' ד"ה ולחדא כו' כ"ל לפרש כו' דיחוד כו' אבל תוס' חזרו וכמ"ש בא"ה סי' נ"ה ס"א בהג"ה וי"א דהחופה כו' וע' מש"ש בראיות ברורות שהעיקר שאין חילוק בין בתולה לאלמנה וכ"ד בע"ה ועיין בא"ע סי' סד ס"ה :

הגהות רעק"א

ח"א סי' ע"ו : מג"א ס"ק ו' משום מו"מ . אם מוצא בשבת דבר הפקר מה דאין בו איסור טלטול צ"ע לדינא אם מותר לזכות כיון דליכא מקנה וקונה אינו בכלל אין קונים בשבת והכי מוכח לכאורה מההיא דסי' שע"ה ס"ה ובמג"א שם סק"ז דאם יהיה אסור לכתחילה להחזיק בנכסי הגר נימא כיון דהותרה הותרה דאינו עומד להתקלקל ומסתמא לא יחזיק בה אדם בשבת לעשות איסור ול"ע אח"כ ראיתי שכ' כן אשל אברהם לא"ח שם סק"ז ועדיין צ"ע לדינא וע' עלי אלמוגים סי' שע"ה סי"ב :

מחצית השקל

אסור מן התורה: בלשכת הגזית הוא לשכה אחת בעזרת ישראל והיתה חציה קודש וחציה חול וכל ימי החול היו הסנהדרין יושבים באותו לשכה בחציה שבחול כמ"ש הרמב"ם ספ"ה מהל' בית הבחירה ובשבת יושבים בחיל הוא מקום בהר הבית וע' ברמב"ם רפ"ג מהלכות סנהדרין וע' בפי'כו' שנדחק בדבר ונתן טעם דהוי כמכין משבת לחול: (ס"ק ה) הכניסה לחופה דמדינא ראוי לאסור דהוי כקוני' קנין בשבת דאיתא בירושלמי דע"י החופה קונה בעל את האשה ולזכות במעשה ידיה ומציאתה וירושתה ולכל הדברים שהבעל זוכה באשתו ומשום מצות פו"ר כיון דל"ל אשה ובנים ס"ל לר"ת להתיר: ובסמ"ק כו' דהרי לא התירו לכה"ג ר"ל דבריש יומא תנן רי"א קודם יוה"כ היו מתקינים לכה"ג אשה אחרת שמא תמות אשתו וכתיב וכיפר בעדו ובעד ביתו וביתו זו אשתו שכה"ג ביה"כ היה צ"ל שיהיה לו אשה ובעי"כ היה מקדש ומכנים לחופה אותה אשה אחרת דאף אם תמות אשתו הרי יש לו אשה אחרת ופריך הש"ס והכתיב ובעד ביתו דהיינו בית א' ולא שני בתים ועכשיו שמא לא תמות ויהיה לו ב' בתים ומשני דמגרש על תנאי וע"ש ד' י"ג כמה כרכורים כרכר הש"ס בענין אותו תנאי וא"א לא ה"ל לקדשה ולא לכונסה לחופה קודם יוה"כ אלא אם תמות אשתו ביוה"כ יקדש ויכנים האשה האחרת המוכנת לו (ולמ"ד חופת בתולה היינו יחוד הראוי לביאה וכמ"ש מ"א ס"ק י"א ראיה זו ליתא דהא ביה"כ א"א ביחוד הראוי לביאה דהא תשמיש המטה הוא מה' עינוי'שאסורים ביה"כ וכתבתי מזה באריכות במ"א) אלא דאסור משום שבות וא"א דהתירי שבות זה משום מצות פו"ר כ"ש דה"ל להתירו לכה"ג ביו"כ כיון דכפרת כל ישראל תלוי בעבודת כה"ג ולא הוי צריך לשום תנאי: בשם הירושלמי דמשמע דשרי שכ דבאמת לא היה מקדשה בערב יו"כ אלא אם אירע שמת' אשתו ביו"כ היה מקדש ומכנים לחופה האשה המוכנת לו הרי דבמקום מצוה מותר ה"ה דיש להתיר משום מצות פו"ר אע"ג דאינו הכרח דשם בכה"ג עדיפא דכפרת כל ישראל תלוי בו אדרבא שם מקשה בירושלמי ולא הוי כקונה קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולא משני דבמקום מצוה מותר צ"ל דחד מתרי טעמי נקט עכ"פ אינו מוכרח להתיר משום פו"ר. אלא משום דאפשר בע"א והיינו ע"י תנאי כדי להשוות שני התלמידים יחד דהיינו תלמוד דידן עם הירושלמי. (ס"ק ז) ולא מפרישים כו' דינו כמבשל בשבת דדינו מבואר ר"ס שי"ח במזיד אסורה לו לעולם ולאחרים מותר במ"ש מיד ובשוגג בו ביום אסור בין לו בין לאחרים ולמ"ש מותר גם לעצמו מיד: ר"ן דלא כרמב"ם כצ"ל לענ"ד דזה הר"ן בביצה על משנה אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט דהוזכרו במתני' כל מה שאסור משום שבות ומבוארים פה בש"ע הביא הרי"ף ירושלמי וכולן שעשו בין אנוסים כו' בין מזידים כו' מה שעשוי עשוי כל זה כ' הר"ן וז"ל מיהו בתרומות תנן שאם הפרים תרומה ומעשר בשבת הוי כמבשל בשבת דבשוגג יאכל במזיד לא יאכל עכ"ל הר"ן והוא פ"ב דתרומות משנה ג' ומדכ' הר"ן דדיןמפרישים תרומה ומעשר בשבת דינו כמבשל ואין זה לשון המשנה אלא במתני' תני המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל (וע"ש בתי"ט) אלא דהר"ן מסברא ס"ל דדינו כמבשל וניהו דכ' דהמעשר בשוגג יאכל במזיד לא יאכל היינו דהעתיק לשון המשנה והמשנה אתי' כר"מ דס"ל כן במבשל (ואפשר הר"ן פסק כר"מ) אבל ממילא נשמע לדידן דקי"ל במבשל כר"י וכדלעיל ר"ס שי"ח וכיון דס"ל להר"ן דהמעשר דינו כמבשל ה"ה דבמעשר הדין כמ"ש ר"ס שי"ח אבל בהרמב"ם ניהו דבמבשל פסק כר"י בפ"ו דין כ"ג מ"מ לענין המעשר בשבת העתיק בפ' כ"ג דין ט"ו כסתם משנה וע' בפ"ח י"ד סי' ל"ט ס"ק י"ב טעמו וראיתי בס' ת"ש שתמה על מ"א במ"ש ר"ן ורמב"ם וכ' שגם בתשובה פ"מ (אינו ת"י) העיר בזה ועי"ז נדחק בדברי מ"א ע"ש ולענ"ד כמ"ש פשוט: (ס"ק ח) ואין פודין כו' כ' הב"ה כו' תשל"ג כי הראשונים חלקו השעה לתתר"פ חלקים ור"ל תשל"ג חלקים מחלקי תתר"פ שהוא מהלך הלבנה בגלגלה כידוע: כיום שלפניו. ור"ל כאלו מת תוך ל' דפטור מלפדותו: ממדבר פרש"י כתיב הכא ופדויו מבן חדש תפדה וכתיב במנין הלוי' בפ' במדבר פקוד כל זכר מבן חדש ומעלה ותיבת ומעלה משמע לאחר שלשים יום. אלא צ"ל דה"פ כיון שכלו כ"ט י"ב כו' ר"ל דמתני' סתמא קתני מת ביום ל'משמע אפי' כבר כלו כ"ט י"ב תשל"ג: וכ"מ מדקאמר מת כו' ולא חילק כו' היא גופה ראיית המקשן שכ' מ"א לעיל. ועוד כו' בלשון תורה כו' דאמרי' התם אם עברו ב"ד את השנה כמה ימים היא חדש העיבור שלשים יום רשב"ג או' חדש וכתבו התוס' בע"כ חדש דא' רשב"ג ר"ל כ"ט יום דאל"כ מאי פליג עם ת"ק והא אמרי' ביבמות דהא דכתיב גבי יפת תואר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ודרשינן שימשך ששים יום דירח הוא שלשים וימים נוסף עוד שלשים הרי דסתם ירח (וה"ה חדש) שלשים יום ותירץ בל' תורה הוי ירח(וה"ה חדש)ל' יום אבל בלשון חכמים הוי חדש כ"ט יום עוד תי' די"ל דגם בלשון חכמים סתם חדש הוי ל' יום אם לא דמפרש להדיא שהוא כ"ט יום אלא דרשב"ג לא הוצרך לפ' וממילא ידעינן דר"ל חדש כ"ט דאל"כ במאי פליג עם הת"ק עכת"ד הרי לשני תירוצ' התוס' עכ"פ בלשון תורה הוי חדש שלשים יום דלא כת"ה דס"ל דחדש דכתיב גבי פדיון סגי בכ"ט י"ב תשל"ג וא"ל א"כ לדעת התוס' צ"ל גזירה שוה גבי פדיון ממנין לוים דכתיב ומעלה ת"ל סתם חדש הוא שלשים יום י"ל דמהתם ילפי' בכל התורה הוי חדש שלשים יום ולא הוי שני כתובים דע"כ איכי שום צריכותא מדאצטריך לג"ש ולא יליף פדיון מבנין אב ממנין הלוים: (ס"ק ט) גט שכ"מ כו' ס"ס קל"ו והע"ש לא ע"ש וכתבו בשם מהרש"ל שהקשה ואיך ניתן לה הגט בשבת הא הוי מוקצה ותירץ דהקנה לה המקום שהגט היה מונח בו וקנתה הגט ע"י חצרה ולא היה צריכים לטלטלו עכת"ד ובאמ' כ"ה בש"ס בגיטין ר"פ הזורק דלוה רבא שיקנה לה מקום הגט וע"כ מה"ט וכ"ה באה"ע סי' קל"ו לדעת המתירים לטלטל גט בשבת כמ"ש מ"א לעיל סי' ש"ז וס"ק כ"ד כיהרא"ש שם הא דהוצרך להקנו' לה המקום מיירי שהי' מפסיק ר"ה בין מקום הגט למקום השכ"מ ולא היו יכולים להביאו ע"ש. גם מ"מ לגרש ע"י שליח שהקשה לו דע"כ בשבת לא נכתב אלא בע"ש והוי מוקדם דפסול ותי' דמיירי דנותן ע"י שליח דכה"ג לית ביה משום מוקדם כדאמרי' בגיטין ד' י"ח מידי דהוי אגיטין הבאים ממדינת הים דע"כ מוקדמים הן אלא כה"ג קלא אית לי' שלא נמסר ביום הכתיב' והעידי מסירה נותנים דעתם לזכור יום המסירה וא"כ למ"ד מוקדם פסול שלא יחפה על בת אחותו אם היא אשתו ותזנה תחתיו וחייבת מיתה וגם בזמן הזה עכ"פ תהיה אסורה על בעלה ויתן לה גט מוקדם שזמנו קודם שזנתה וא"כ בשעת הזנות היתה פנויה ופטורה ממיתה גם מותר שוב בעלה להחזירה או לר"ל שם בגיטין הטעם משום פירי דפירות כ"מ מטעה שגרשה אין לבעל פירות מנ"מ ואם מכר הבעל הפירות תוליא הפירות משעת הכתיבה שלא כדין אבל הבא ממדינת הים או ע"י שליח דקלא א"ל ככ"ל ליכא למיחש להכי דהא עידי המסירה יודעים באמת:מבואר שם דליתא א"ל דכוונות מ"א דאכתי תקש' לדעת רמ"א בסי' קכ"ז ס"ה דאין להכשיר גט מוקדם ליתן ע"י שליח ובדעת הר"ן שם וא"כ אכתי תיקשי קושית הב"ש לדעתו דז"א דהא מודה הר"ן בא"א ליתן אחר דנותנים ע"י שליח דהוי כמו גט הבא ממ"ה וכמ"ש הב"ש שם ס"ק ו' וא"כ בגט שכ"מ דתקיף ליה עלמא דיש לחוש קודם שיכתב גט אחר ימות הש"מ וא"כ גם הר"ן מודה דמותר ליתן ע"י שליח כשהוא מוקדם אלא כוונת מ"א כמ"ש הב"ש שם בסי' קל"ו ס"ק י"ז הדא דלשון הטור וש"ע לא משמע כן ועוד דע"כ התוס' לא ס"ל כן דניתן ע"י שליח דבש"ס מקשה קנתה הגט ע"י חצירה והא מה שקנתה אשה קנה בעלה דהבעל אוכל פירות ולא הוי חצירה ומשני דגטה וחצרה באים כאחד ר"ל שזוכה בגט וגם בחצר בפעם א' ולא הוי חצר הבעל כיון שגרשה אין לו פירות והקשו התוספות מאי פריך מה שקנתה כו' הא קי"ל בעל שנתן מתנה לאשתו אין הבעל אוכל פירות מאותה מתנה וכיון דהבעל מקנה לה המקום שפיר הוי חצירה וא"א דניתן לה ע"י שליח ע"כ השליח הקנה לה מקום בחצרה ושם היה הגט מונח א"כ אין מקום לקושיית התוס' דכה"ג הבעל אוכל פירות וכן תי' הר"ן לקושית התוספות אע"כ דאין נראה להתוס' לאוקמי שניתן ע"י שליח : אע"כ צ"ל שכתב בו שבת זו. ר"ל כיון דלא איירי ע"י שליח כדי ליישב קושי' הע"ש צ"ל דלא כתב בגט יום הכתיבה אלא שבת ר"ל שבוע דרך משל שבוע הראשונה מחדש חשון וכדומה דכה"ג כשר כמ"ש שם סי' קכ"ז ס"ז וכן תי' הב"ש עוד הוסיף הב"ש לתרץ דמיירי שנכתב בערב שבת וכתבו בו הזמן על יום השבת כאלו נכתב ביום השבת ואע"ג דכה"ג הוי גט מאוחר מ"מ כיון דלא ניתן לה עד יום השבת כשר ע"ש עוד : (ס"ק י) מה שעשוי כו איבד כחו וזכותו בנדר ר"ל כיון שהוא עצמו גרם ונדר או נשבע שלא למכור איבד הזכות שהיה לו בדבר ההוא למכרו והוי מכירתו כמו מוכר דבר שאינו שלו ובאיסור שבת דבא ממילא ל"ש זה ולכן מהני כאן וע' בח"מ סי' ר"ח ובסמ"ע וכן הש"ך הקשו אלא דקי"ל מקח הנעשה באיסור רבית המקח קיים מ"ש מהנודר או נשבע שלא למכור דהמקח בטל ותירץ דוקא בנדר או נשבע דע"י הנדר או שבועה א"א למכור כלל בהיתר לכן אין המכירה חלה אבל באיסור רבית דהא היה אפשר לעשות המקח בהיתר ושלא יהיה בו משום רבית לכן אפילו נעשה ברבית מ"מ המקח קיים ולפ"ז גם קושית מהרש"ל מיושבת דשאני איסור שבת דהיה אפשר לעשות בהיתר דהיינו למכור בערב שבת או בחד בשבת וה"ה לפי דברי הג"מ הנ"ל דעל ידי עצמו איבד כו' יש ליישב גם קושית סמ"ע מרבית : (ס"ק יא) האלמנה כו' דאפי' בתולה כו' ולפ"ז באלמנה לא מהני ייחוד ובעינן ביאה ממש לקנותה דהא מבואר בירושלמי שהביאו התוספות ביומא דף י"ג ע"ב וכן הרא"ש דנשתנה דין אלמנה מבתולה וכ"כ להדיא הב"ש ס"ס ס"ד : כיון די"א כו' די"א דחופת בתולה היינו מה שמכסים שחרית ראש הכלה בהינומ' וי"א מה שמעמידים חתן וכלה תחת הכלונסאות אבל באלמנה בעינן יותר ול"מ זה לכן צריך שתהי' קנויה לבעל יחוד הראוי לבעילה אבל י"א דגם לבתולה ל"מ לא הינומ' ולא הכלונסאות ואינו קונה דלא מקרי חופה אלא ייחוד הראויה לביאה ולכן גם בבתולה בעי ייחוד הראויה לביאה קודם שבת אם יבא עליה בשבת דקי"ל דמותר לבעול בתולה בשבת כמ"ש לעיל סי' ר"פ וקודם החופה אסורים בייחוד דהא בעינן יחוד הראויה לביאה וקודם החופה הוי יחוד עם פנויה דמאי מהני שהיא משודכת לו מ"מ לא עדיפא בזה מפניה דעלמא ואפ"ת דייחוד זה הוי חופה מ"מ חופה קודם קדושין לא קני והא מנהגינו לקדש תחת החופה דהיינו בשעת שעמדת החתן וכלה תחת הכלונסאות ועיין בזה במשנה למלך מ"ש בזה אי חופה קודם קדושין קונה שאפי' היו הנשואין ביום ה' כו' ר"ל באלמנה : (ס"ק יב) להסיע כו' אבל בכלי שרי כמ"ש ס"ב דאפי' באדם ליכא איסור שיטה בכלי : (ס"ק יג) ספינה כו' ואפי' לת"ח אע"ג דאמרי' דף קל"ט ע"ב דלת"ח הותר ע"י הערמה דדוקא במי שאינו ת"ח לא הותר דלמא אתי למעב' בלי הערמה אע"ג דאפי' עביד בלי הערמה ליכא רק א"ד מ"מ החמירו בע"ה אבל בת"ח לא החמירו לאסור ע"י הערמה מ"מ בזמן הזה אין לנו דין ת"ח גם לדבר זה ואסור אפי' לת"ח : ועסי' רמ"ח כו' מע"ש שרי דלא הוי כשט דלא כבה"ג דס"ל דמה"ט אין מפליגין בספינה ג' ימים קודם שבת משום שט אלא הטעם משום צער בלבול הספינה או בידוע שהספינה נוסעת ותלך ולא יהי' שם המים עמוקים י"ט (ע"ש במ"א) או שיצטרך לבא לידי חילול שבת אבל בנהרות הנובעים דליכא צער ולא יבא לידי חילול שבת וגם המים העמוקים י' שרי ליכנס בספינה וליכא בזה משום שט : ומ"מ כו' מספינה לספינה ר"ל באותה ספינה שנכנס מע"ש מהלך את כלה אע"ג דהספינה הולכת בשבת ח"ל וקי"ל דאם הוציאו מחוץ לתחומו אין לו אלא ד"א מ"מ ספינה שאני כיון שנכנס בה מע"ש והיה שם ב"ה של ע"ש הרי שבת באויר מחיצות מבע"י ולכן אפי' יצאה ספינה ח"ל כל הספינה כהשבת

כד"א

ו מ אסור לאדם יב (ז) להשיט במים דבר להוליכו מאצלו או להביאו אצלו י ולכן קסמים שעל פני המים אסור להפצילן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים :

ז ס יג (ח) ספינה אם היא יושבת בקרקע הים ואינה שטה כלל ב] מותר ליכנס בה ע יד ואם היא (ט) קשורה כמנהג הספינות העומדות בנמל אע"פ שהיא שטה על פני המים מותר ליכנס בה : (°

שמ כמה דינים מדברים האסורים בשבת כעין תולדות מאבות. ובו יד סעיפים :

א א ° אסור ליטול שערו (א) או צפרניו בין ביד בין בכלי בין לעצמו ב א בין לאחרים ג וחייב על ב (ב) שתי שערות ד ומלקט לבנות מתוך שחורות אפי' באחת חייב ודבר זה אפי' בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה:

הגה ועיין לעיל סוף סימן ש"ג דין סריקה וחפיפה :

ב ה אסור ג לחתוך (ג) יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחר :

° ע' ר"י הלוי סעי' ל"ב ור"ש יונה ל"א

המוחק

מהרי"ל בה' שבת שאפי' היה הנשואין ביום ה' אסור לבוא עליה בשבת לכן אין לסמוך על החמ"ח בזה : יב להשיט במים · דוקא בנהר אבל בכלי שרי כמ"ש ס"ב (ב"ח) : יג ספינה וכו' . אסור להעריס לישן בספינה ויודע שהעכו"ס יוליך אותה בשבת ואפי' לת"ח דאין בזמן הזה ת"ח (מ"מ) ועסי' רמ"ח ס"ג בהג"ה נכנס בה מע"ש שרי דלא הוי כשט ומ"מ אסור לצאת מספינה לספינה עסי' ת"ד : אחד היה לו חוב גדול אצל עכו"ס ונודע שהוא חולה אסור להשכיר לו ספינה קטנה ללכת אצלו דלא ברי היזקא דשמא לא ימות או שמא ילוה לפרוע (ר"י הלוי ל"ב ע"ש) ומשמע דאם ברי הזיקא כגון מפני ליסטים מותר לעבור בספינה עסי' של"ד ס"ו ול"נ דאם התירו טלטול לא התירו ספינה דהא אפי' לדבר מצוה אסור עסי' תר"ג ס"ו : יד ואם היא קשורה כו'. וצריך שיהא קרש קשור בראשו הא' בספינה ובשני ביבשה (ב"ז ד"ק ע' ר"מ אלשקר ק"ח) : (כאן שייך מ"ש המג"א בסי' ש"נ סק"ב הע"ש כ' כו' עיין ת"ש) :

שמ ☞ החותך בכלי בין לו בין לאח' חייב וביד פטור כ"מ מפרש"י וכ"מ במ"מ גבי יבלת וכ' הט"ז בי"ד סי' קנ"ח דאשה ששכחה ליטול הציפרני' מע"ש ובליל שבת הוא ליל טבילתה לא תאמר לעכו"ס לחתכ' דהא אפשר בניקור ולמה נתיר אמירה לעכו"ס ועוד דמ"מ מטה ידיה ומסייע וכמ"ש בי"ד סי' קפ"א ולכן תנקר' היטב ובעל ש"ך בספרו נקודת הכסף האריך וכ' דשרי דמסייע אין בו ממש כמ"ש סי' שע"א סס"ז ועוד דהוי מלאכה שאצ"ל כמ"ש התוס' מ"מ אם אפשר ליטלו ביד מוטב ליטלו ביד ע"כ ועמ"ש בסי' ש"ג °) בשם הריב"ש ונ"ל דתאמר לעכו"ס לטלן ביד דהוי שבות דשבות וכמ"ש סי' ש"ז ס"ה דשרי במקום מצוה אבל שבות ממש אסור לעשות כמ"ש סי' שכ"ו דאסור לטבול משום גזיר' סחיט' שער אע"ג דהיא שבות ולומר לעכו"ס לעשו' מלאכה דאורי' נמי לא מסתברא להתיר דהא בקל דחינן הטבילה האידנא כמ"ש בי"ד °) סי' קנ"ז וגם נ"ע אם יש להתיר בניקור לכן מוטב לומר לעכו"ס לחתכן ביד ואםא"א ביד מותר בכלי דהא הטור ודעימיה פוסקים מלאכה שאצ"ל פטור ועסי' רע"ח ועבי"ד ססי' ש"ך דא"א ליטול יפה בשינים וגם בה' שמחו' להר"מ כ' דבח"ה אומ' לעכו"ס לחתכה דשבו' במקום מצוה שרי כדאמרי' פ' הדר עכ"ל : א בין לאחרי' ולמ"ד מלאכה שאצ"ל פטור מיירי שצריך לשערן : ב ב' שערות. אבל בא' איכא איסורא כמו כל חצי שיעור כנ"ל פשוט דלא כע"ש . ☞ הע"ש כתב ב' דינים ולא ראה בסי' ז"ה ורסי' שכ"ח : ג לחתוך יבלת. החותך יבלת בכלי

באר הגולה

ס בשם הירושלמי מ מרדכי בפרק ה' דגילה בשם הירושלמי כ בשם בהגהות אשרי ם האגור בשם רבי אביגדור ע ב"י ושכן נראה מדברי הכל בו (° ויש עוד היתר א' לצורבא מרבנן בשבת קל"ה והביאו הטור ורמב"ם השמיטו בפרק כ"ג וכת' ה"ה שם שהטעם לפי שאין צורבא מרבנן מצוי בזמן הזה אם מותר להפליג בספינה בע"ש או בשבת עיין לעיל בסי' רמ"ח א שבת צ"ד ב שם בגמרא ג ברייתא שם וכת"ק כלע"ד שצריך לפרש דאנטול בכלי קאי וכ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והטור וש"פ ומ"ש הר"ן בשם ר"מ שהוא מסכי' לדברי רבי אליעזר דחה הר' ב"י וע"ש ד שם בגמרא ה רמב"ם בפ"ט מסוגיא

נתיב חיים

שמ מ"א בהתחלה °) בשם הריב"ש וכ"ל דהאמר כנ"ל וכ"ב ר"ל לדעת הריב"ש : שם סי' קנ"ז °) אך נ"ע אם יש להתיר בניקור ועבי"ד ססי' ש"ך דא"א ליטול יפה בשינים או בידים גם בכלי וכו' עד עכ"ל . וכאן שייך לכן מוטב וכו' ועסי' רע"ח כנ"ל :

אשל אברהם

ב] מותר . ע' באר היטב מ"ש בשו"ת מהר"ם אלשקר ועבודת הגרשוני והנה לענין לעבור ע"י גשר הפורחת לדבר מצוה כגון לבה"כ וכדומה התיר בת' שב יעקב סי' ק"ז

חתם סופר

סי' ש"מ במג"א בהתחלה וכת' הט"ז ביו"ד.נ"ב עיין היטב תשובת חכם צבי סי' פ"ה וצ"ע למעשה.ועמ"ש הט"ז לעיל ריש סי' שכ"ח ועי' בסדרי טהרה סימן קצ"ח ססקל"ט דהעלה כהמג"א להתיר על ידי גוי דהעיקר דגזיזת צפורן ושער אם אינו צריךלהם הוי מלאכה שאינ' צריכ' לגופה כמ"ש המג"א לקמן ססק"ג ולקמן סי' תקכ"ו ס"ק י"א ודלא כהריב"ש סימן שצ"ד ע"ש שדבריו נכונים ועמ"ש בגליון לעיל סוף סימן ש"ג. שבתי וראיתי כי ניהו דאם אינו צריך לשערו וצפורן אינו חייב משום גוזז אבל חייב משום ממחק אם צריך לייפות המקום כמו נטילת הצפורן או שערה לבינה מתוך השחורה ודבר זה מבואר בלשון רש"י בשבת דף ע"ג ע"א ד"ה דגוזז וד"ה חצד וכו' וד"ה הממחקו וכו'. ולפ"ז מה שכתבו התוס' במכות דף כ' ע"ב בד"ה במלקט וכו' כ"כ דמיירי התם בהתרו בו משום גוזז אבל אם התרו בו משום ממחק אין ה"נ דחייב לכ"ע ולפי זה גוזז הצפורן לייפות המקום חייב משום ממחק וכן משום חציצה הו"ל ממחק. ועיין ח"ס או"ח סימן ע"א: שם במג"א סק"ט עיין תשובות יעב"ץ ח"א סימן מ"א ד"ה הבט ימין וראה וכו' [מהגאון כ"ס] : ט"ז ס"א כשנוטף שעוה. נ"ב עיין שו"ת מעיל צדקה סימן כ"ה: שם במחבר סעי' ג' ב' אותיות חייב . נ"ב היינו על מנת לכתוב ב'

באר היטב

בעינן דוקא בעילה ולא מהני יחוד : (ז) להשיט . דוקא בנהר אבל בכלי שרי כמ"ש ס"ב ב"ח. (ח) ספינה. אסור להעריס לישן בספינה ויודע שהעכו"ס יוליך אותו בשבת ואפי' לת"ח דאין בזמן הזה ת"ח . מ"מ ע"ש ועסי' רמ"ח ס"ג בהג"ה דאם נכנס בה מע"ש שרי ומ"מ אסור לצאת מספינה לספינה עסי' ת"ד . ועיין בהר"ס אלשקר סק"ח ועשו"ת עבודת הגרשוני סי' קכ"ג שמתי' לעבור בגשר פורחת לצורך חולה שאין בו סכנה או אבל הכא רק שיהי' קלא קניית שביתה ועסי' רמ"ח ובתשובת חות יאיר סי' קי"ב ועיין מ"א : (ט) קשורה . וצריך שיהא קשר בראשו הא' בספינה והשני ביבשה מ"א :

שמ (א) או צפרניו . עמ"ש סי' שכ"ח ס"ק ב' בענין אשה ששכחה ליטול הצפרנים : (ב) שתי שערות · אבל באחד איכא איסורא כמו כל חצי שיעור מ"א : (ג) יבלת . החותך יבלת בכלי חייב אם

שערי תשובה

כו' והקשה ע"ז ממקושש שאין לחלוק על הגאון מ"מ בצורך כי האי גם הגאון מודה ע"ש : (ח) ספינה . עבה"ט ועי' באשל אברהם לענין גשר הפורחת באויר וכבר כתבתי מזה בשו"ת סי' רמ"ח ע"ש: ועי' בשו"ת שבות יעקב ח"ג כתב ג"כ להתיר לעבור בספינה בתוך התחום לבא למנין כשאינו הולכת בשביל ישראל (ושם הביא תשו' מהרי"א בן ל"ב ח"ג סימן ע"ג וכתב שדבריו דחוקין בפירש הרא"ש גם הביא תשובת מהרלב"ח ותשו' חו"י סי' קי"ב ותשו' עה"ג סי' קכ"ג) לבד רק שגם עכו"ם הולך בספינה וכתב שכן הורה הלכה למעשה ע"ש : ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סימן מ"ט שכתב ג"כ שאף להיתר של תשו' יעקב אם אין הספינה הולכת אלא בשביל הישראל קשה להתיר וע"ש בנ"ב וכתב בנ"ב שם דמי שצריך ג"כ לך בשבת למקום שמתפללין בעשרה ולשמוע קריאת התורה וצריך לעבור בספינה ושמע שצריך לקנות שביתה והספינה קרובה לביתו אך מעבר לנהר יש עוד למקום ההיא יותר מב' אלפים אמה וצריך להניח עירוב לקנות שביתה מעבר לנהר רחוק מאלף אמה כדי שלא יהיה בינו

יד אפרים

סי' ש"מ במג"א ריש סי' החותך כו' אסור לעשות כמ"ש סוף סימן של"ו דיש אומרים דאסור לטבול כנ"ל ומ"ש אבל שבות ממש אסור לעשות כו' ר"ל היכא שאין העכו"ס יכול ליטול ביד רק בכלי ואם היא עצמה תטול ביד הו"ל שבות ממש ומ"ש ולומר לעכו"ס לעשות איסור דאורייתא כו' ר"ל אף על גב דקיל טפי משבות ע"י ישראל כיון דהוא שבות דלית ביה מעשה נמי כו' ואם כן ע"כ צריך לעשות ע"י ניקור וטוב כ' דנ"ע אם יש להתיר בניקור דקשה לנקר' יפה ולכן מוטב כו' משום דבמקום הדחק יש לסמוך ע"ד הטור דמלאכה שא"צ לגופה פטור ואם כן הוה שבות ועדיף טפי למעבד הכי ממה שתטול היא עצמה ביד ואף על גב דזה הוה שבות דשבות לדעת הטור מ"מ עדיף טפי ע"י עכו"ס כמ"ש דבכה"ג הוה שבות דשבות דלית ביה מעשה וע"ז כתב ועיין בי"ד כו' ר"ל דגם מהאי טעמא מוטב שיחתוך העכו"ס אפילו בכלי ממה שתטול היא בשיניה ואפשר דר"ל דמהאי טעמא עדיף טפי לומר לעכו"ס לחתוך בכלי אף היכא דאפשר ליטול ביד ע"י עכו"ס כיון דא"א ליטול יפה בלא כלי . מ"א סק"ב הע"ש כת' כו' נדפס בכאן בטעות ושייך לסוף סימן של"ט ועיין בתוספת שבת :

ביאור הגר"א

ס"ו אסור כו' ולכן כו'.ירוש' פ"ה די"ט ולא שנין ר' יעקב בשם ר' זבדי זאת אומרת שאסור להשיט דבר להוליכו מאצלו ודכוותיה אסור לאדם להשיט דבר ולהביאו אצלו ר' אבא מרי ור' מתניה הוון יתיבין חמיין לחד בר נש פליל מייא לכא ולכא ושתי א"ר אבא מרי לר' מתניה לא כיא דאמר ר"י בר זבדי אסור לאדם להשיט דבר ולהוליכו מאצלו : ס"ז ספינה אם כו' ואם היא. שבת קנ"ע ב' דאזיל ונאים כו' ונ"ל בכה"ג ועיין בעירובין מב ב' בקופץ ושם משמע דמיירי בשטה ונאמר בקופץ ונ"ל בקשורה וכ"ש ברישא דאינה שטה כלל :

סי' שמ ס"א בין כו'. שם בגמ' מחלוקת ביד כו' מחלוקת לעצמו כו' אבל לענין איסור בכ"ע אסור : ומלקט כו'. שהם כדעת הרמב"ם דהלכה כר"י במלאכה שאצ"ל והסוגיא זו מוכח כן דהלכה כר"י והוא ראיה לפסק הרמב"ם : ס"ב אסור לחתוך כו' אבל פטור בכולן. רמב"ם וכ' המ"מ שלפי הסוגיא דעירובין קג משמע דבלחה החותך בכלי חייב ע"כ. שם' בעלמו שם כמ"ד הא והא בלחה ול"ק כו' א"ל יבשה אפי' בכלי כו' ע"ש ושם ב' מדמי יבלת לצפרניו ובצפרניו פסק דבכלי בין לו בין לחבירו

חכמת שלמה

סי' של"ט סעיף ז' ספינה אם היא יושבת בקרקע הים . נ"ב הנה במס' שבת דף קל"ט ע"א מפורש דצורבא מרבנן מותר לעשות הערמה מדרבנן כגון לגיים בספינה וכו' והרמב"ם השמיט דין זה דלצורבא מרבנן מותר והרא"ש והטור הביאו ועיין בהרא"ש מה שמחלק בין הערמות דשלשה חילוקים יש בהערמה ע"ש.והנה נושאי כליו תרצו דלכך השמיטו הרמב"ם מכח דאין דין ת"ח בזמןהזה והוא דוחק גדול דדרך הרמב"ם לכתוב כל הדינים אף דאינם נוהגין ולא שייכין כלל בזמן הזה ומדוע השמיט דין זה . ולכך נראה דהרמב"ם למד זה מן הגמרא דלא קיי"ל כן והוא ממ"ש ברפ"ב דמס' ר"ה דפריך שם הש"ס מאי אחר חד וחד מי מהימן וכו' וקאמר שם ת"ש מעשה בר' נהוראי שהלך אצל העד באושא להעיד עליו בשבת ומשני ר' נהוראי אחר היה בהדיה והא דלא חשיב ליה מפני כבודו דר' נהוראי · וקשה לי למה ליה לתרץ מפני כבודו של ר' נהוראי הו"ל לתרץ טפי לפמ"ש בירושלמי בפרק הנ"ל דקאמר שם מכירי מכיריו מהו שיחללו את השבת נשמ׳עינהו מן הדא אמר ר' נהוראי כאן שנייא מעשה שירדתי להעיד על עד אחד באושא ולא היו צריכין לו אלא עילה בקשתי להקביל פני חבירי ע"ש ובק"ע. וקשה אם ידע שלא היו צריכין לו א"כ הוי ערמה ואיך חילל שבת לילך חוץ לתחום ובע"כ כיון דהוי חוץ לתחום רק דרבנן ומותר לעשות הערמה וא"כ מה פריך הש"ס דלמא לכך נקט רבי נהוראי דקמ"ל דצורבא מרבנן מותר לעשות הערמה אבל האחר לא היה רשאי לעשות הערמה בע"כ מוכח דסתמא דהש"ס ס"ל דאין לחלק בהערמה בין ת"ח לאחר רק אם מותר הערמה מותר לכל אדם ובמקום דאסור הערמה אסור לכל אדם ואין חילוק בין צורבא מרבנן לאחר · מכאן הוציא הרמב"ם דינו דלא קי"ל כסוגיא דשבת הנ"ל ודו"ק . ובזה יש ליישב דרב אשי משני שם ר' נהוראי סהדא אחרינא הוי באושא א"ה מאי למימרא וכו' והרגישו שם התוס' דלמה פריך דוקא א"ה להך לישנא ונדחקו שם דפריך באמת לתרי לישנא . אך לפי הנ"ל אתי שפיר דללישנא קמא י"ל דר' נהוראי ידע דלא צריכה ליה דיש שם כמה עדים רק מה שהלך הוי רק כדי לקבל פני חבירו ומה שאמר שהלך לעדות החודש הוי רק עילה דרך הערמה שלא יהיה נראה כמחלל שבת א"כ מה בכך שהיו אחרים באושא סוף סוף אם אין עמו עד ג"כ נראה כמחלל שבת ויש חשש מראית עין לכך מוכרח לתרץ דעד אחרינא הוה בהדיה דליכא חשש מראית העין דלא קשיא מאי למימרא דקמ"ל דדרך הערמה מותר להלל שבת מדרבנן אך היינו אם הוי הערמה שיאמר לדבר מצוה אז מותר אבל אם הוי הערמה לדבר הרשות אסור כמו בספינה לכך לא פריך מאי למימרא . אבל רב אשי דאמר סהדא אחרינא הוה באושא והרי קשה הרי שם כמה עדים הוו ולא היו צריכין לו כלל והלך רק לקבל פני חבירו ומפני חשש מראית עין אמר כן א"כ מה מהני מה דהוי עד אחר באושא הרי מראית עין יש בע"כ דרב לא ס"ל כהירושלמי רק דבאמת הלך להעיד על החודש וכדמשמע מהא דמשני מהו דתימא מספיקא לא מחללינן שבת וא"כ כיון דבאמת הלך להעיד על החודש פריך שפיר מה למימרא וא"ש ודו"ק כי נכון הוא :

סי' ש"מ סעיף א' אסור ליטול שערו וכו' . נ"ב עיין במג"א סק"א מ"ש פלוגתת הט"ז והש"ך בנקה"כ

מחצית השקל

כד"א אבל כשפורש מספינה לספינה ובספינה שניה לא שבת באויר מחילות מבע"י לכן אין לו בספינה שני' כ"א ד"א : א' ה"ל כו' דלא ברי הזיק' כו' דסד"א להתיר כמו שהותר שבות דטלטול מוקצה מפני לסטים בסי' של"ד לכן חילק הר"י הלוי דשאני לסטים דברי הזיק' משא"כ כאן :

סי' שם כ' מ"א החותך כו' כ"מ מפרש"י דתנן בשבת דף צ"ד ע"ב הנוטל צפרניו זב"ז או בשניו וכן שערו כו' ר"א מחייב וחכמים אוסרים משום שבות וקי"ל כרבנן ואתמר עלה א"ר אליעזר מחלוקת ביד אבל בכלי חייב ותו אמר ר"א מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור ולכאורה ס"ד מאי דאמר אבל לחבירו ד"ה פטור ר"ל אפי' בכלי דמודו רבנן דחייב מ"מ חברו פטור דאי אמרי' מ"ש אבל לחברו ד"ה פטור ר"ל ביד דמחייב ר"א היינו לעצמו אבל לחבירו מודה ר"א דפטור א"כ דברי ר"א שאמר אבל לחברו כו' נאמרים שלא אליבא דהלכתא דהא קי"ל כרבנן אע"כ דקאי מ"ש אבל לחבירו פטור אפי' בכלי וא"כ דבריו אמורים גם אליבא דהלכתא דהא בכלי מודו רבנן דחייב ע"ז כ' מ"א דלית' דבכלי אפי' לחברו חייב וא"כ לדידן דקי"ל כרבנן אין חילוק בין לו ובין לאחר דביד אפי' לעצמו פטור ובכלי אפי' לחברו חייב וכ"מ לענין חתיכת צפרנים לאשה לצורך טבילה כמ"ש מ"א אח"ז וע"ז הביא ראיה מדברי רש"י שכ' וז"ל מחלוקת לעצמו בהא מחייב ר"א שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי אבל לחברו א"י לאמן ידו ליטול יפה בלא כלי עכ"ל הרי מבואר להדי' כדברי מ"א : וכ"מ במ"מ גבי יבלת ר"ל מדברי מ"מ מוכח דבכלי אפי' לחברו חייב אולם עיקר ראיית מ"א הוא מש"ס ערוכה סוף ערובין דף ק"ג א"ר אע"ג דס"ל לר' אליעזר בעלמא מכשירי מצוה דוחה שבת מ"מ כל כמה דאפשר לשנויי משנינן דתני' כהן שעלתה בו יבלת (והוא מום וכ"ז שהיבלת בו אסור לעבוד) חברו חותכה לו בשניו והאי ברייתא ע"כ כר"א אתי' דאי כרבנן למה קתני חברו חותכה לו בשניו ניהו דהא ל"ק דה"ל להתיר שאפי' הוא עצמו יחתכנה לעצמו די"ל דמיירי דעלתה לו היבלת בגבו ובין אילי ידיו דא"א שיטלנו הוא בעצמו אלא הא קשיא למה לא הותר כי אם לטלו בשניו ה"ל למתני דמותר לטלו אפי' בידיו ותפשוט דר"א דאמר מחלוקת ביד אבל בכלי ד"ה חייב ופי' התו' דאי הוי קתני חותכה חברו ביד הוי אשמועי' תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחי אב מלאכה ועוד שמעי' דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מגלה למפשט ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכ' הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קא שרי עכ"ל התו' אלא ע"כ כר"א אתי' ולדידי' כיון דלדידי' קיל הדבר ומן הדין לצורך מכשירי מצוה אפי' בכלי שהוא אב מלאכה הותר אלא דחכמים אסרו משום דכל אפשר לשנויי משנינן אי הוי מתירים שבות תמיד ביד אתי להתיר אפי' בכלי אבל לרבנן דלא הותר כלל מלאכת דאורי' לצורך מצוה נ"ל שמא יעשה בכלי עכת"ד הגמ' הרי מבואר מדאמר הש"ס דה"ל למיתני חברו מותר לטלו ביד וע"ז הוי נפשט כר"א דבכלי מודים חכמים דחייב והא ברייתא מיירי בנוטלו לחברו דהוי לאחרים ע"כ בכלי אפי' לאחרים אפי' לרבנן חייב וע"כ הא דאמר ר"א מחלוקת לעצמו אבל חברו ד"ה פטור לא קאי אלא אם נטלו ביד ואליבא דר"א דמחייב גם ביד אבל לחברו מודה דביד פטור אבל בכלי אפי' לחברו ואפי' לרבנן חייב וא"כ לדידן דקי"ל כרבנן אין חילוק בין לעצמו ובין לאחרים דביד אפי' לעצמו פטור לרבנן ובכלי אפי' לאחרים חייב כמ"ש מ"א וכנ"ל אלא דראי' זו אינה מספקת דדלמא יש לחלק בין יבלת לצפורן ודלמא צפורן קיל מיבלת ולחברו אפי' בכלי פטור לזה הוצרך מ"א להביא ראי' מדברי מ"מ מ"ש ע"ד הרמב"ם גבי יבלת בפ"ט מה' שבת וז"ל החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחרים פטור וכ' מ"מ וז"ל בכלי שכ' רבינו הוא מתמי' אלא כי לפי הסוגי' שבסוף עירובין נראה בביאור שהיבלת הלכה החותכ' ה"ה כחותך צפרניו בכלי שהו' חייב עכ"ל הרי דהשוה דין יבלת לדין צפורן והדרבא יליף יבלת מצפורן אלא שמדברי המ"מ גרידי' אין ראי' במה שתמה על הרמב"ם במה שפוטר אפי' בכלי דאכתי לא מוכח דבכלי אפי' לאחר חייב די"ל דלא תמה המ"מ על הרמב"ם דפוטר אפי' בכלי אפי' לעצמו ובזה ודאי חייב אפי' לרבנן לכן ע"כ ראי' מ"א מסוגי' דערובין דמוכח דביבלת אפי' לאחר כשהוא בכלי חייב כנ"ל והמ"מ משוה יבלת לצפורן א"כ ע"כ גם בצפורן חייב בכלי אפי' לאחרים כנ"ל וכ' הט"ז כו' דהא אפשר בניקור ר"ל דמצד הדין סגי בניקור הנוצה שתחת הצפורן שחוצץ אלא שהחמירו כמ"ש הש"ך דא"א לנקרן יפה שלא ישאר מעט נוצה כמבואר שם אין טעם זה כדאי להתיר אמירה לגוי לחתכ' וכמ"ש בי"ד סי' קפ"א דגם הניקף שהקיפו ראשו וגלחו פאותיו חייב כמו המקיף והיינו אם הניקף מטה ראשו לצד המקיף דמסייע יש בו ממש : דמסייע א"ב ממש ר"ל דדוק' ניקף קתני מתני' דחייב כמו המקיף משו' משום דכ' לא תקיפו לשון רבים לכלול המקיף וגם הניקף אלא דפריך הש"ס ניהו דאסר רחמנ' גם לניקף מ"מ למה יתחייב הניקף הא לא עביד מידי והוי לאו שאין בו מעשה ועל זה משני הואיל וסייע בהטיית הראש מקרי יש בו מעשה והיינו דוקא גבי ניקף דכבר רבי' קרא לאיסור' מהני' הסיוע לחשבו לאו שי"ב מעשה אבל אי לא רבי' קרא לניקף מסבר' ל"ה אוסרי' לניקף כ"ש לחייבו אע"ג דמסייע אין בו ממש ולכן בחתיכ' צפורן בשבת דליכ' קרא אמרי' מסייע אין בו ממש: כמ"ש התוס' שם (ד' צ"ד ע"ב) ד"ה אבל בכלי ד"ה חייב וז"ל התו' היינו כר"י דמחייב במלאכה שאין צ"ל עכ"ל התוס' וא"כ לפ"ז אפי' עשאו ישראל לדעת הטור דפוסק כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור לא הוי רק שבות אם לא שצריך לצפורני' לדבר מה: מ"מ אם אפשר ליטלו ביד ר"ל שהגוי יטלן ביד הוי שבות דשבות עדיף מסיחתכ' הגוי בכלי : ועמ"ש ס"ס ש"ג בשם הריב"ש אפשר כוון בזה ליישב קושי' הכ"ה על הטור דפסק מלאכה שאצ"ל פטור ואפ"ה כ' בסי' שכ"ח סל"א צפורן שפרשה אבל לא רובי' נטלו ביד פטור אבל בכלי חייב ואמאי הא הוי מלאכה שאצ"ל ודוחק לו' דהטור חולק על התו' הנ"ל דהא דברי התוס' ברורי' והשכל מחייבן אע"כ דהטור בסי' שכ"ח לא נחי' לענין מלאכה שאצ"ל וכ"מ דבכלי חייב אם היה צריך לצפורן דהוי מלאכה שצ"ל עכת"ד וכדי ליישב בזה כ' מ"א עמ"ש סי' ש"ג בשם הריב"ש דלדידיה משמע דבנטילת צפורן אפי' א"צ לצפורן מ"מ חייב אפי' לר"ש דפוטר במלאכה שאצ"ל דהא נטילת צפורני' הוי תולד' דגוזז ובגוזז חייב אפי' א"צ לגמר דהא כל מלאכות ממשכן ילפי' ובמשכן הוי גוזזים עורות תחשים אע"ג שלא היו צריכים לגמר כלל וא"כ י"ל דהטור חולק על התו' וס"ל כריב"ש אף שדברי התו' השכל מחייבן מ"מ גם דברי הריב"ש הם דברי טעם : אבל שבות ממש ר"ל דהישראלי' עצמ' תטלן בידיה דלא הוי רק חד שבות אסור : כמ"ש ס"ס שכ"ו דאסור לטבול כו' דהיינו המ"א הביא בסי' שכ"ו סק"ח בשם הרב"י שכ' בשם הכלבו לאסור הטבילה בשבת משום סחיט' שער ואע"ג דקיי"ל אין סחיט' בשער וליכ' רק שבות אם יסחטן מ"מ אסור וניהו דלא קי"ל כוותי' בזה היינו משום דאינו ודאי שיסחט השער אלא יש לגזור שמא יסחטן אפי' יסחטן ליכ' רק שבות לכן מותר אבל אי הוי ידעינן דודאי יסחטן הוי אסור אע"ג דליכא רק שבות וה"מ מ"א להבי' ראי' מסי' ש"ז דאסור חד שבות אלא רצה להקשות מטבילה גופי'. ולומר לגוי לעשות דאורייתא' דהיינו שהגוי יחתכם בכלי דמ"מ אינו אלא שבות דאמירה לגוי וניהו דכבר כ' דאין להתיר לישראל שבות דהיינו שהאשה תחתכם ותטלן בידיה היינו משום דהוי שבות חמור ונקט בש"ס שבות דאית בי' מעשה מ"מ ס"ד לומר לגוי שיעשה מלאכה דליכ' רק שבות דאמירה לגוי והוא שבות קל ונקר' בש"ס שבות דלית ביה מעשה זה הותר קמ"ל דגם זה אסור:כמ"ש בי"ד סי' קנ"ז משום דקי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה אלא משום מצות עונה ולכן בקל דחינן לה גם נ"ע אם יש להתיר בניקור מגבד שמא לא תנקרם יפה וישאר שם מעט טיט וגומי' גם יש לחוש לדברי הראב"ד שהביא הש"ך ביו"ד סי' קנ"ח ס"ק כ"ה שכ' שהצפורן גופיה חוצץ וז"ל צריכ' לחתוך צפורני ידיה ורגליה דכיון דעתידי' לטלן חיילי' הטפה עכ"ל : להתיר בנקור מ"מ מותר לו' לגוי לחתכ' כנ"ל ור"ל ניהו דעד עתה כ' שהגוי' תטלן ביד דהוי שבות דשבות וסוף דבריו כעת שוי' נפשי' הדרי' ומסיק דאדרב' עדיף לו' לגוי לחתכם דהיינו בכלי : דהא כו' מלאכה שאצ"ל פטור וא"כ א"ת לגוי לחתכן בכלי הוה שבות דשבות וסומכים ג"כ ע"ד התו' דחולקים על הריב"ש דגם בגוזז בעינן צריכה לגופה : ועבי"ד סי' ש"ך דא"א כו' ר"ל בא ליישב דברי עצמו שכ' דמותר לו' לגוי לחתכן בכלי ולסמוך ע"ד הטור והתו' דלדידהו הוי כה"ג שבות דשבות אדרב' אי נאמר לגוי ליטול בשיניה או בידי' עדיף טפי דזה ודאי הוי שבות דשבות לכ"ע לזה הביא ראיה מי"ד ס"ס ש"ך דא"א ליטלן יפה בשני' גם מבואר שם דא"א ליטלן יפה בידיה לכן טוב יותר שיחתכן הגוי בסכין לסמוך ע"ד הטור בתוס' כנ"ל : וגם בהל' שמחות כו' עי' בסי' קנ"ח בט"ז : (ס"ק א') בין כו'. שצריך לשערן ולא ניחא לו' דהרב"י ס"ל כהריב"ש דלא כהתו' אלא דבגוזז לא בעי' שיהי' צריכה לגופה כמ"ש לעיל ליישב דעת הטור היינו משום דדרך הרב"י דהביא כל הדיעות באריכות בספרו הארוך על הטור ובש"ע כ' קיצור של דברים וכיון שלא הביא

דברי

שמ (א) המוחק דיו כו'. בטור כתוב המטשטש בדיו כו' והוא ט"ס וצ"ל המוחק טשטוש דיו על הקלף כמ"ש כאן · וכתב מו"ח ז"ל ולכן צריך ליזהר כשנוטף שעוה על הספר שאין לסלקו ואפי' לא נטף אלא על אות א' ואם על שתים חייב חטאת עכ"ל : (ב) אסור לשבור עוגות כו'. במרדכי בשם מהר"ם כ' בזה אי משום מוחק ליכא איסורא דאוריית' אלא במוחק ע"מ לכתוב ומיהו איסורא דרבנן איכא ובתינוק אין לחוש כו' דאין מצווין על הקטן רק דלא ספינן ליה בידים משמע דבגדול אסור ולא הבנתי זה דהא אפי' במקום שיש אב מלאכ' כגון בורר אין שייך במקום אכילה כיון שהוא עושה כן לצורך אכילה כמש"ל וכן בטוחן כ"ש בזה שהוא מקלקל כיון שאין מוחק ע"מ לכתוב וכל המקלקלי' פטורים למה יהיה אסור דרך אכיל' ואם האיסור משום שעושה תחיל' האותיות ויודע שישתברו בשעת האכילה אם זה היה איסור אף בקטן יש לאסור העשיי' כן דהוה ליה ספינן בידים וצ"ע ובלבוש כ' וכ"ל דה"ה אותן ספרים שכותבין עליהם בראשי חודי הדפים למעלה או מלדיקן אותיות או תיבות כמו שנהגו קצת שאותן הספרים אסור לפותחן בשבת משום מוחק שהרי שובר ומוחק האותיות וכן לחזור ולסוגרו אסור משום כותב ולפיכך נראה דחמיר טפי משבירת העוגות דאין שם אלא מוחק וכאן יש מוחק ע"מ לכתוב שהרי דעתו לחזור ולסוגרו אחר הלימוד וקרוב אני לומר שחייב עליו חטאת עכ"ל וכמה וכמה הפריז הרב על מידותיו לענוש בזה חטאת מטעם כותב דאפי' לפי סברתו פטור דהא אין מתכוין בסגירת הספר כדי שיהיו האותיות מסודרים אלא על סגירת הספר מכוין ותו כ"ל דאין כאן לא מוחק ולא כותב וראי' ממ"ש פ' הבונה א"ר אמי כ' אות א' בטבריא ואות א' בצפורי כתובה היא אלא שמחוסר קריבה והתנן כתב על שני כותלי הבית ועל ב' דפי הפנקס ואין נהגין זה עם זה פטור · התם מחוסר מעשה דקריבה פי' אינו מקרבן אלא ע"י קלילה המפסיק ביניהם וכי קאמר כגון כתב א' על שפת לוח זו בטבריא ואתה יכול לקרב שלא במעשה אלא קריבה בעלמא והנה מחיוב דהתם נלמד פטור לנדון דידן דכי היכי דהתם חייב משום כתיבה אע"פ שאין סמוכים אלא הוויין כאלו הם זה אצל זה וחייב חטאת ממילא כאן דנתרחקה הכתיבה חשבי' לה כאלו עדיין סמוכים ואיהו לא עביד מידי הן לענין שלא עשה מחק הן כשחוזר וסוגרם דלא עביד מעשה חדש כי הכתיבה כבר היא קיימת וא"ל דהתם אמרי' כן לחומרא דוקא משא"כ כאן דלקולא דלגבי חיוב חטאת אין שייך חומרא דהא יש חשש שמביא חולין לעזרה אלא דע"כ ברור הוא כן . ותו דגם לקולא נלמוד בהדיא מהתם דהתם משמע דאלו היו כתובים קודם שבת אות אחד רחוק מחבירו וקורבם להדדי בשבת דודאי אין חיוב בזה דאל"כ אמאי אמרינן שם דחייב בכותב ב' אותיות הנ"ל דאפי' כתובים כבר אלא שהיו מרוחקי' וקירבן בשבת דחייב אלא ודאי שפטור בזה דהקירוב אינו מועיל ולא מבטל כלל . הכא נמי כאן דמה שקירב האותיות שנתרחקו לא עביד מידי ופשוט שבזה לא שייך לומר דמדרבנן מיהו אסור לדעת מהר"ם כעוגות שזכרנו דהתם הוה עכ"פ מקלקל כיון דאחר שנשתברו לא מועיל שם קירוב דה"א לעשות מהם חיבור א' אחר שנשברם אבל כאן אין קלקול במה שמרחיקם ע"י הפתיחה וכ"ש

ג ו (א) **המוחק דיו שעל הקלף או** ד (ד) **שעוה שעל הפנקס אם יש במקומו כדי לכתוב ב' אותיות חייב :**

הגה (ב) ה אסור לשבור עוגה שכתוב עליה ו (ה) כמין אותיות אע"פ שאינו מכוין רק לאכילה דהוי א] מוחק : (מרדכי פרק כלל גדול):

ד ז **יש ליזהר שלא לכתוב באצבעו** ז (ו) **במשקין על**

חייב אם היא לחה) (מ"מ פ"ט דלא כרמב"ם) הגוזז בין מן החי בין מן המת בין מן בהמה וחיה אפי' מן השלח חייב. התולש כנף מן העוף חייב . הטוה מן החי פטור ☞ דאין דרך גזיז' בכך (שם) משמע דתולש צמר מן הבהמה פטור ועסי' תל"ח ואם א"ל לצמר או לשער הוי מלאכה שא"צ עסי' רע"ח : ד שעוה . ואפילו נטף מעצמו על הספר (תוספתא ב"ח) : ה אסור לשבור וכו' . ומותר ליתנו לתינוק(מרדכי)ואני כורגלתי לכתוב בדבש מעורב במעט מים דהוי מי פירות ולא הוי מוחק (הגוד') וצ"ע דעכ"פ רישומו ניכר : ו כמין אותיות . צ"ע דא"כ אפינו כתובין עליו צורות יהא אסור דהא הצר צורה חייב *) וא"כ המוחקה נמי חייב וצ"ע וכתב בתשו' רמ"א סי' קי"ט דספר שכ' על הדפין אותיות מותר לפתחו ולנעלו דכיון דעשוי לנעול ולפתוח ליכא משום מוחק ע"ש שהאריך ולבוש כ' שהוא קרוב לחיוב חטאת וכ"ל להחמיר דראיות רמ"א אינן מוכרחות וכנה"ג כתב שנוהגין להתיר וכ"כ הר"ש לוי סי' כ"ז וכ' ע"ש דדוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי ולכן אוכלים העוגות שיש עליהם ציורים עכ"ל וצ"ע : ז במשקין. ואם כ' פטור וה"ה הכותב בדיו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד פטור עד שיכתוב דבר העומד על דבר העומד וכן המוחק. הכותב על בשרו חייב מפני שהוא עור אע"פ שחמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן ה ז דומה לכתב שנמחק אבל המסרט על בשרו צורת כתב פטור הקורע על העור כתבנית כתב חייב הרושם על העור כתבנית כתב פטור . המעביר דיו ע"ג סיקרא חייב ב' משום כותב ומשום מוחק דיו ע"ג דיו או סיקרא ע"ג דיו פטור רושם רשמים וצורות בכותל ובבגד וביוצא בהן כדרך שהציירים רושמים ה"ז חייב משום כותב. וכן המוחקה המשרטט חייב . הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חוכו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור כתב אות א' סמוך לכתב כתב ע"ג כתב נתכוין לכתוב ח"ת וכתב ב' זייני"ן חייב כ' ב' אותיות שאין נהגין זה עם זה פטור כתב אות א' במגילה זו וכתב אות שניה במגילה אחרת חייב שבזמן שמקרבן נהגין זע"ז ואינן מחוסרין מעשה לקריבתן כתב נוטריקון אות א' פטור המגיה אות א' כגון שנועל גג החי"ת ונעשה ב' זיינין חייב כתב בשמאלו או אטר שכתב בימינו פטור השולט בב' ידיו חייב בשתיהן קטן אוחז בקולמוס וגדול אוחז בידו וכותב חייב גדול אוחז בקולמוס וקטן אוחז בידו וכותב פטור

דעירובין ק"ג : ו ברייתא שבת ע"ה ז תרומת הדשן סימן ק"ג בשם אור

יד אפרים

ס"ק ג' דאין דרך גזיזה או ניפוץ או טוי' בכך כצ"ל :

אשל אברהם

הואיל ואנן סמכינן על בה"ג לכנוס בספינה בשבת ע"י קניית שביתה דלא כמ"ש ר"י בפ' מי שהוציאוהו ולדעת בה"ג אפשר דמותר בלא שום קניית שביתה דשמא הטעם הוא לפי שיצא חוץ לתחום ולא שבת באויר מחילות מבע"י וזה לא שייך הכא ע' סי' רמ"ח בהג"ה ועוד ליכא להתיר דבגשר כי היא תמיד שכיחי רוב עכו"ם ההולכים שם ובלא ישראל נמי הולכת מעצמה ודאי דמותר להפליג ואף דהב"י כתב דבעל נפש יחוש לעצמו היינו כשהולכת חוץ לתחום ע"ש ובפרט במקום שאין ישראל עושה כלום דשרי ועוד הביא ראיה דאפילו לר"י דאוסר מתיר במקום מצוה ע"ש אלא שסיים בדבריו הואיל ולא נמצא היתר מפורש רק מכח מה שאנו סומכין על בה"ג הנ"ל הנו דלא להוסיף עליו ועכ"פ בקניית שביתה פשוט דיש להתיר והגאון מוהר"ר גבריאל ז"ל פלפל בחכמה בדבר הזה עד שכתב אני איני מכת המתירין כו' עד אבל בדבר הנוהגין בו איסור ויש להם על מה לסמוך ה"א להתיר לפניהם . אך בעל שב יעקב הירץ כל מה שהקשה מה"רג הנ"ל עליו ובס"ד כתב כ"ז כתבתי דרך משא ומתן להגדיל מהשגתו . אבל ח"ו להרים ראשי ורגלי בדבר שאין מסכימים עמי אפי' רבנים הקטנים מערכי כ"ש נגד רום מעלתו ומה לי להכניס כו' :

א] מוחק עיין בה"ט ומ"ש בשם

חתם סופר

אותיות ועיין לשון רש"י דף ע"ה ע"ב אבל בלאו הכי אין כאן חיוב חטאת : שם במג"א סק"י בד"ה משמע וכו' בגד מקרי. נ"ב צע"ג

דגול מרבבה

*) ודאי דבריו נכונים שאם יש איסור באותיותיו גם בצורה יהיה אסור וזה א"א שהרי אמרו אוכלין בסריקין המצויירין בפסח והרי אוכלין היינו בלילה ראשונה שהוא יו"ט אף לכתחלה לא אסרו עשייתן רק משום חימוץ אבל אם כבר עשוים אוכלים בהם לכתחלה וע' בפסחים דף ל"ז ע"א וסריקין המצויירים היינו שמצוייר עליהם צורות עופות ודגים וע' מגיד משנה פ"ה מהלכות חמץ ומצה ולכן אם היתה לדין זה ע"כ מוכח להיות חילוק של הר"ש הלוי דדוקא שכותב מדבר אחר אבל אם היה מהעוגה עצמה שרי כנלע"ד. ועוד נלע"ד לא מבעיא לת"ה שהביא המ"א בסי' שי"ד סק"ה דבאיסור דרבנן מותר פסוק רישיה אם כן מוחק זה דלאו ע"מ לכתוב הוא רק איסור דרבנן וכיון שאינו מתכוון מותר אלא אפילו לדעת המג"א שם שאפילו באיסור דרבנן אסור פסוק רישיה מ"מ הרי היכי דאינו מתכוון ומקלקל ועוס' כלאחר יד גם המג"א מתיר שאפילו בפסיק רישיה ומכ"ש כאן דכולהו איתנהי דמקלקל היא וגם כלאחר יד דאין דרך מחיקה בכך ומכ"ש אם אינו שובר בידו רק בפיו דרך אכילתו וגם איסור דרבנן שאינו ע"מ לכתוב פשיטא דאינו מתכוון מותר אפילו בפסוק רישיה ולכן נלע"ד היתר גמור בדבר זה וכן כל האחרונים תמהו על איסור זה רק שלא מלאו לבם להקל כיון שזה יצא מפי מהר"מ מרוטנבורג עיי"ש במרדכי ונלע"ד דמהר"ם שם כשאל על עוגות התינוקות שכותבין עליהם אותיות ותיבות איך אוכלין אותן התינוקות ביו"ט וכו' ע"ש במרדכי וכיון שכת' עוגות התינוקות בה"א הידיעה נלע"ד שהיו רגילים לכתוב בכוונה שיאכלנו לסגולה להתחכם וע' בערוך ערך קל"ו ואם כן זה הוה מתכוון וגם לאו מקלקל לכן לא התיר רק להינוקת אבל בענין אחר מותר אף לגדולים והמחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים :

באר היטב

שמ הגוזז בין מן החי בין מן המת בין מן בהמה וחיה אפי' מן השלח חייב התולש כנף מן העוף חייב הטוה מן החי פטור דאין דרך גיזה בכך ומשמע דתולש צמר מן הבהמה פטור. ואם א"ל לצמר או לשער הוי מלאכה שא"ל לגופי' מ"א וט"ז ססי' של"ו כתב צריך אדם לזהר במלבוש שנעשה מעור בהמה שלא יתלוש שער ממנו שיש בו חיוב חטאת דהכי איתא בירושלמי פ' כלל גדול התולש מבהמה מתה חייב שתלישתה זהו גיזתה ועוד יש ליזהר שלא יתלוש מן עור שלו בידו או במקומות אחרים דהוו כמחובר לקרקע דכן משמע בריש סנהדרין דאדם הוי כקרקע עכ"ל. ובס"ח אוסר ליקח הכנים מהצפורות ע"ש. וכתב היד אהרן מדברי הרמב"ם משמע דסבר דהתולש מן הבהמה אינו חייב חטאת דכתב בפ"ט וז"ל הגוזז צמר או שער בין מן הבהמה בין מן החי בין מן המת חייב עכ"ל הרי שלא כתב התולש שחייב משום גיזה אלא דוקא הגוזז חייב מכלל דהתולש אין בו חיוב חטאת והראיה הוא שכתב להדי' התולש כנף מן העוף הרי זה תולדות גוזז ומדכתב התולש כנף מן העוף ולא כתב גבי בהמה דתולש צמר מן הבהמה חייב משום תולש ש"מ דס"ל דבבהמה תולש אינו תולדות גוזז וזה נראה הפך בירושלמי שהבי' הט"ז לפסק הלכה ונראה דהירושלמי הזה הוי דלא כהלכת' דהא מתלמודא דידן נראה להפך וז"ל הסוגי' בפרק הלוקח בהמה על מתני' דר"י בן משולם אומר השוחט את הבכור עושה מקום לקופץ ותולש את השער בעו מיניה מרב הונא כנגדו בי"ט מהו וכולי ומסקינן שאני כנף דהיינו אורחיה עכ"ל ע"ש. הרי להדיא דמן הגמרא דילן נרא' מבואר דהתולש מן הבהמה לאו היינו גוזז ושאני כנף עוף דהיינו אורחיה ומש"ה לא פסק הרמב"ם הא דהירושלמי שהביא הט"ז ותמהני על הט"ז איך לא שת לבו לתלמודא דידן ונראה מפורש דליכא חיוב חטאת בתולש צמר מן הבהמה אבל מ"מ הדין דין אמת דצריך ליזהר שלא לתלוש שער מן הבהמה אפילו מתה דאף דחיוב חטאת ליכא מ"מ איסורא איכא [עכ"ל יד אהרן : (ד) שעוה. וכתב הב"ח ולכן צריך ליזהר כשנוטף שעוה על הספר שאין לסלקו ואפי' לא נטף אלא על אות א' ואם על שתים חייב חטאת עכ"ל : ובתשובת שבות יעקב ח"ב סימן ד' תמה על זה דמה ענין מחיקה שייך בזה ומכח זה כתב דדוקא בפינקס שיש בהבי' קיבול שעוה הוא אסור אבל בקלף אין כאן חשש איסור אא"כ רוצה להסיר השעוה באצבע ולפרני ידו דאית ביה משום ממרח אבל להסיר השעוה מן הקלף בענין שלא יגע בשעוה בידו או בציפורניו מותר ע"ש והסכים עמו היד אהרן ע"ש ועיין ב כנה"ג. ולענין הס"ת אם כשר לקרות בו אם נטף טיפה של שעוה עליו או אם אירע זה בשבת מה דינו כתבתי משפטו בסימן קמ"ג ס"ק ט' ע"ש מה שכתבתי : דיו שנפל על הספר אל ילחכנו בלשונו ולא ירסלנו שמוחק. ס"ח סימן תתל"ו. אסור ליתן שעוה על הספר לסי' משום ממחק שכה"ג : (ה) כמין אותיות. ל"ע דא"כ אפי' כתובים עליו צורות יהא אסור דהא הצר צורה חייב וה"כ המוחקה נמי חייב וצ"ע. וכתב בתשובת רמ"א סי' קי"ט וספר שכתב על הדפין אותיות מותר לפותחו ולנעלו דכיון דעשוי לנעול ולפתוח ליכא משום מוחק ע"ש שהאריך. ובלבוש כתב שהוא קרוב לחיוב חטאת וכ"ל להחמיר דראיות רמ"א אינן מוכרחות ובכנה"ג כתב שנוהגין להתיר וכ"כ הר"ש הלוי סי' כ"ו וכן העלה הט"ז להתיר ע"ש. וכתב עוד הכנה"ג דדוקא כשכותבין על העוגות אותיות מדבר אחר אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי ולכן אוכלים העוגות שיש עליהן ציורים עכ"ל ע"ש וצ"ע מ"א ועיין בחות יאיר סימן י"ו : (ו) במשקין. ואם כתב פטור. וה"ה הכותב בדיו על פני ירקות כל דבר שאינו עומד פטור עד שיכתב דבר העומד על דבר העומד וכן המוחק. הכותב על בשרו חייב.

ביאור הגר"א

חייב : ס"ג המוחק כו' או. תוספתא והביאה הרא"ש פז ס"ע: אסור לשבור כו'. דהוי פסיק רישיה ואסור אף בדרבנן : ס"ד יש ליזהר. ק"ד ב' כ' במשקין כו' פטור אבל אסור : אבל מותר. שם קג אלא מעתה כו' משמע בא"ז דאפי' פטור ע"ש

הגהות רעק"א

סי' שמ מג"א ס"ק ג' בין מן המת. ע' מג"א סי' תקכ"ו סי"ה : מג"א ס"ק ז' קטן אוחז בקולמוס. ע' תבואת שור

חכמת שלמה

דהנקודות הכסף כתב דהוי מסייע דאין בו ממש . הנה גרסינן בירושלמי פ"ק דמגילה הלכה י"א וז"ל ועכו"ם בזמן הזה רשאין לעשות כן רב בא בשם ר' יהודא ואסור לישראל לסייען ואסור להעשות לו שליח עכ"ל. וראיתי בק"ע בשירי קרבן שתמה על המלמ"ל בסוף הלכות מעה"ק שכתב על מ"ש הרמב"ם שם ואסור לסייען הוא בירושלמי פ"ק דמגילה עכ"ל. ותמה הק"ע הרי ש"ס מפורש הוא במס' זבחים דף קט"ז ע"ב ולמה תלאו בירושלמי ע"ש שהניח בצ"ע. ולפענ"ד כוונה גדולה כוון בזה המלמ"ל דהנה יש לחלק בין לשון דהש"ס בבלי ובין הירוש' דבש"ס דילן נאמר ואסור לישראל לסייען ולהעשות שליחת' ובירושלמי קאמר ואסור לישראל לסייען ואסור לעשות שליחתן הרי דנקט תרתי לשון אסור וחלקינהו לתרי בבי וכוונה גדולה יש בזה דלכאורה היה נראה דבש"ס הוי הכוונה דחדא קתני דודאי שליחות לבדו אסור כיון דאין שליחות לנכרי הוי הישראל העושה אבל כסייע לבדו היה נראה דשרי כיון דמסייע אין בו ממש רק היכי דעושה שליחותו לסייע אז אסור דהנה מוכח בש"ס פ"ק דב"מ גבי מיגו דזכי לנפשיה דאף דאין שליח לדבר עבירה היכא דיש לו שותפות בגויה יש שליח לדבר עבירה ג"כ וכניש לומר ה"ה בשליחות לנכרי היכא דגם הנכרי עושה יש לו דין שליחות וא"כ בזה אין כו דין מסייע רק כיון דיש לו שליחות נחשבו שניהם כגוף אחד ואין כו דין מסייע לכך קמ"ל הש"ס דאסור לסייען היינו היכי דעושה שליחותו בסיוע זה אז אסור לכך קמ"ל בש"ס הירושלמי דנקט ב' פעמים אסור דמוכח דאף לסייע בלי שליחות נמי אסור

מחצית השקל

דברי הריב"ש בספרו הארוך איך נאמר שבש"ע פסק כהריב"ש אלא עכ"ל דמיירי שצריך לשערן וכ' בספר כ"ה שהקשה על הרב"י שבסי' שע"ז סע"ע וכן ס"ס של"ד הביא מחלוקת הטור ורמב"ם אי חייב במלאכה שא"צ ובסי' שכ"ח סל"א בלפורן ספרש' סתם דאי לא פרשה רובא ונטלו בכלי חייב והיינו כדעת הרמב"ם דפס' מלאכ' שא"צ חייב ותי' דכ"מ בסי' שכ"ח באם צריך לצפרני' ככ"ל ועמ"ש בע"ה לעיל סי' שכ"ח סעי' ל"א : (ס"ק ב') שתי שערות כו' הע"ש כ' שני דינים כו' כ' בס' ת"ש בשם של"ע שדברים הללו הועתקו במ"א שלא במקומו וראוי להיות בס"ס של"ט דשם כ' בע"ש שני דינים א' בשם ריב"ש דאין לפדות הבן בשבת והוא מפורש בש"ע סי' של"ט סע"ד ודין שני בשם א"ז הבחורים המפלפלים בפיהם וקוראים לחבריהם מותר והוא מפורש בש"ע ר"ס של"ח וסיים וז"ל ומכאן נודעה רבה שיש במ"א ט"ס בהרבה מקומות כמ"ש בתשובת חות יאיר בצוואת ר"י חסיד מפראג כו' עכ"ל : (ס"ק ג') לחתוך כו' אם היא לחה אבל אם היא יבשה מבואר בעירובין דף ק"ג דליכא איסור דאורייתא בכלי דאפרוכי מפריך ומ"מ אפי' ביבשה איכא איסור דרבנן אפי' ביד : מן השלח ר"ל גוזז מן העור כשהי' מופשטת מן הבהמה וכ' הט"ז בסי' של"ז אם תלש אדם מעור אדם עצמו הוי כתולש מן הקרקע ע"ש בסי' של"ו דאין דרך גזיזה בכך ואין דרך ניפוץ בכך ואין דרך טויה בכך כ"ל וכ"ה ברמב"ם וכ' המ"מ שהוא ממה דאי' במסכת שבת דף ע"ד ע"ב אר"י הטוה צמר מע"ג בהמה בשבת חייב ג' חטאות משום גוזז ומשום מנפץ ומשום טויה ר' כהנא אמר אין דרך טויה בכך ואין דרך ניפוץ בכך ואין דרך גזיזה בכך ופסק כרב כהנא : ומשמע דתולש כו' מדנקט גבי בהמה גוזז ולא נקט גם תולש כמ"ש גבי עוף משמע דבבהמה פטור על התלישה וע"ז כ' ע' סי' תל"ח שכ' בשם הרא"ש דמ"מ חייב בתולש מן הבהמה משום עוקר דבר מגדולו. ע"ש במ"א ס"ק כ"ג ובבכורות: (ס"ק ד) שעוה ואפי' נטף כו' וכ' הב"ח אי מסלק השעוה מאות א' יש בו איסור דרבנן ואי מסלק משתי אותיות חייב דהסילוק מקרי כתיבה דהא כ"ז שלא סלקא א"א לקרות האות וכ' בתשו' מעיל צדקה סי' כ"ה שלפי דברי הב"ח אם נמצא כה"ג בס"ת אותיות מכוסים בשעוה שנטף עליהם אסור לקרות בה דהוי הס"ת חסר אותן האותיו' דהא חייב סילק השעוה לכתיבה וע"כ ס"ל דקודם הסילוק הוי כאלו לא נכתב אותן האותיו'. והמעיל צדקה כ' דאינו נראה בעיניו לחייבו כה"ג משום כות' דלא מצינו כה"ג במשכן האם נא' אם הלך מס"ת כרוך וקשר בקשר של קיימא ואפי' בשבת דאסור לפתוח ולהתיר הקשר האם נימא שאסור לקרות בחלק הס"ת במגולה משום דאותו שקשור הוי כמחוק או אם מתיר הקשר הלא בשבת ולא התרו בו משום התרת קשר אלא משום כות' אם נימא שיהי' חייב ודאי לא מסתבר מלתא וה"ה אם מסלק השעוה מהאותיות אין חייב משום כותב ועוד כ' דרוב ס"ת שלנו מלאים נטיפות שעוה ויהי' פסולין לקרות בהן אלא שדברי הב"ח נובעים מתוספתא שהביא הרא"ש פ' כלל גדול ובאמת אין פי' התוס' כמו שהבין הב"ח לכן גם הדין הנ"ל שהוציא מהם ליתא. וזה לשון התוספ' נפל הדיו על הספ' ומחקו שעוה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב עכ"ל והבין הב"ח דבשעוה על הפנקס הטעם משום כותב ובתשובת מעיל צדקה הנ"ל כ' דאין לשון התוספתא משמע כן ועוד למה חלק ספר ופנקס לערבינהו וליתנהו כפל דיו או שעוה על הספר או פנקס ומחקו כו' ועוד מהכרח סברות הנ"ל א"ו דאין זה כוונות הברייתא אלא מ"ש התוספתא שעוה ועל הפנקס (ר"ל כמ"ש רש"י על ב' דפי פנקס) שהיה להם לוחות ממורחים בשעוה והיו רושמים עליהם ולאחר שהי' כלו כתובה החליקו השעו' שעל הלוח וחזרו לכתוב עליו וחיובו משום ממרח שהוא תולדה דממחק ולא משום מוחק כדי לכתוב שתי אותיות: ומ"מ (ר"ל אע"ג דחיובו משום ממרח ולא משום כותב) בעי' כשיעור ב' אותיות לחייבו חטאת דכל חיובי שבת בעי' מלאכה ראוי לדבר מה כו' אבל משום סילוק השעו' ועי"ז נמצא הכתי' מתחתיו לא ולכן הכשיר אם נטף שעו' בס"ת על מקום שאינו מפי' השבוע אבל אם הנטיפ' היא על מקום שצריכי' לקרות אז א"א דהוי כקור' ע"פ ואם רשאי לסלקו זה תליא במחלוקתו עם הב"ח דלהב"ח אסור ולדעת תשובת מעיל צדקה מותר : אעפ"כ נראה דלא מלאו לבו לסמוך על דעתו להתיר לסלקו (ואני לא הבנתי דאם השם לדעת הב"ח א"כ אפי' הנטיפה שלא במקום הקריאה יש לפסול לקרות בה דהא לדעת הב"ח הוי כאלו נמחקו האותיות שתחת השעו) וסיים עוד וז"ל ואפשר דרשאים לפספסו בקלף עד שיסתלק מע"ג כ' ובגייר יש להחמיר שמן הגייר מסתלק הכ' עם השעוה וה"ל מוחק ממש ואסור עכ"ל א"ז ראיתי בש"ע עם באר היטב שכ' פה ובסי' קמ"ג הביא בשם תשו' שבות יעקב חלק ב' להקל בזה אבל אין התשובו' ת"י לעיין בו : (ס"ק ה) אסור כו' ומותר ליתנו לתינוק כו' וז"ל המרדכי כי ליכא אסורא דאורייתא כו' מיהו איסורא דרבנן איכא ובתינוקת אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו היכא דלא ספינן ליה בידים עכ"ל וא"כ לפימ"ש מ"א בסי' שמ"ג ס"ק ג' כה"ג מקרי ספינן ליה בידים ואסו'. וע' שם מ"ש מ"א בשם הר"ן והרשב"א : (ס"ק ו) כמין אותיות כו' וכ' בתשובת רמ"א כו' מותר לפותחו כו' והביא ראיה מדאמרי' פ' הבונה הכותב על שני לוחי פנקס והגין זה עם זה חייב. ופרש"י החנוני' יש להם לוחות עושי בשעוה ורושמים עליהם כנ"ל אם נהגין ונקרין זה עם זה כגון שכ' על שני שפתי הלוחות סמוכים זה לזה חייב: ומעתה יש לדייק למה תני הכותב ליתני רבותא טפי אפי' היו כתובי' כבר על שפתי הלוחות אם פותח או נועל הפנקס חייב דהוי כותב או מוחק א"ו דאין זה קרוי כתיב' ולא מחיק' וא"ל ניהו דמוכח דלית בזה חיוב מן התורה אבל מ"מ איסור דרבנן איכא. דא"כ בסיפ' דקתני על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור דהאי דיכא דבאינהגין שיהי' פטור אבל אסור כבר אשמעי' שם בברייתא בבא אחרת טפי ה"ל לאשמועי' אם הכתובים כבר על שפתי הלוחות אלא שרחוקים זה מזה והוא נועל ועי"ז מקרבן דפטור אבל אסור א"ו דכה"ג אפי' לכתחלה מותר ועוד הביא ראיה ממ"ש כ' אות א' בטבריא ואחד בציפורי הובא ראי' זו גם בט"ז ס"ק ב' וע' עוד שם שהאריך : ובלבוש כ' שהוא קרוב כו' ולאו דוקא כשכתב עליהן אותיות ה"ה אם רשומים ציורים כמ"ש מ"א תחלת ס"ק זה : (ס"ק ז) במשקין כו' הכותב על בשרו כו' דומה לכתב שנמחק ר"ל דהא מה שכותב על בשרו כותב על דבר המתקיים אלא עצמו דהא כותב ע"ג עור אע"פ שדבר אחר דהיינו החמימות גורם שאינו מתקיים מ"מ נקרא כותב ע"ג דבר המתקיים מידי דהוי הכותב ע"ג עור ממש שעכ"פ ברוב ימים ע"י יושנו יתמחק ואפ"ה חייב: שקרא ע"ג דיו פטור דהוי מקלקל. אלא על הכתב. והא בכתב אין קלקל והוא כתיקונו : חי"ת וכו' ב' זייני"ן כ' שתי אותיות כו' כנ"ל ותיבת חייב מ"ש אחר תיבת ב' זייני"ן הוא טעות הדפוס וכה"ג פטור וכ"ה בהרמב"ם ע"ש. שנועל גג החי"ת

ונעשו

השולחן או (ז) באפר (אבל ח מותר (ג) (ח) לרשום באויר כמין אותיות (תרומת הדשן סי' ס"ג):

ה מ (ד) ט מותר לרשום בצפורן על (ט) הספר כמו שרושמין לסימן י שאין זה דבר (י) המתקיים:

ו ט יא חוט של תפירה שנפתח אסור (יא) למתחו משום תופר:

ז י יב אותם (יב) שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה יג (יג) ובעיגול:

ח כ מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם (ה) אבל יד אסור ליתנם (יד) בתחלה בכסת:

ט ל אסור לקבץ מלח ממשרפות המלח טו (טו) שדומה למעמר וכן אסור לקבץ כל דבר במקום גידולו:

המקבץ

מגן אברהם

פטור: ח מותר לרשום באויר. ולא אמרי' דמנען ידיו בכתיבה ה"ה דמותר לראות אומנות בשבת אע"ג שמלמדה (ת"ה): ט מותר לרשום בצפורן · אבל כמין אותיות ודאי אסור כמ"ש ס"ד [לבוש]: י שאין זה וכו' · ורש"ל כתב דוקא בקלף הקשה אבל על הנייר אסור דמתקיים הוא וב"ח אוסר אפילו בקלף וכ"מ בפסקי תוס' פרק הבונה: משמע בגיטין דף כ' שאם תוחב אותיות של כסף ע"ג בגד מקרי כתב ע"ש וא"כ אפשר דאסור לעשותו בשבת כת' בהג"מ פ"א מה"ת הא דאיתא בסימן ש"ז סי"א כותבין בשבת פי' בכתב גלחות דאינו אלא שבות דגזרו על שלהם אטו שלנו וכ"מ קצת מל' רמ"א שם. פי' שאומר לעכו"ם לכתוב דהוי שבות דשבות וכספ"ז כתב דכתיבה דקה שאנו כותבין שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב דאפי' אם האות חסר זיון לא חשיב כ' לענין שבת כחמור' כ"ש הכא דקאמרינן בהבונה הא דבעי זיוני עכ"ל ותמהני דהרמב"ם כ' דהכותב בכל כ' ובכל לשון חייב ואפי' משני סמניות ופי' המ"מ אפי' אינן אותיות ידועות רק סי' בעלמא כגון כוני"ן הפוכין גבי ויהי בנסוע עכ"ל והא דבעי זיוני היינו בכתב אשורית דכ"ז שלא זיינן לא נגמרה מלאכתן ואפשר דבכתיבה דקה נמי פטור כיון שהוא נלקח מכתב אשורית אבל בכתב עכו"ם כיון שהוא כתב שלהן למה לא יתחייב וכ"כ הרב"י בא"ע סימן קכ"ו לענין גט גם בתו' בגיטין דף ח' וס"פ מרובה איתא בהדיא דהוי דאורייתא ואפשר דפליג על הרמב"ם ועי' בש"ג בענין הזיונין שהאריך: יא חוט וכו' · מחט שנתעקמה אפי' מעט אסור לפשטה (ס' הזכרונות דכ"ו כ"ה ש"ב ועסי' תק"ט) התופר ב' תפירות וקשר או ג' ☞ אע"פ שלא קשר חייב וכשקשר חייב נמי משום קושר (הרע"ב) והקורע ע"מ לתפור חייב: יב אותם שמהדקין · ואם נמלך לפעמים להניחם כך לעולם אסור להדקן בשבת: יג ובעיגול · ואז אפי' החוט תחוב במחט נקובה שרי (ש"ל): יד אסור ליתנם. דהשתא עביד ליה מנא (רש"י) ורמב"ם כתב גזירה שמא יתפור עמ"ש סי' ש"ז ס"ב: טו שדומה למעמר · אבל עימור ליכא שאין עימור אלא בגדולי קרקע וה"ה דישה ועסי' ש"ו ס"ח. ומ"ש הע"ש למה פסק כאביי לגבי רבא ברא"ש גרס רבה וכן עיקר דהא רבא גופא קאמר דף ע"ה אין דישה אלא בג"ק ולכן פסק כוותיה דמהיכא תיתי לחלק בין דישה לעימור דכולהו ילפינן ממשכן וכ"פ הרמב"ם פ"ח וכתב המ"מ גם כן דגרס רבה והלכה כאביי דהוא בתרא עכ"ל:

ומ"ש

ט"ז מגן דוד

שלא נתכוין אפי' לזה שיהיו האותיות כשברים וכ"מ עוד ממ"ש בפ' הבונה כת' אות א' והשלימו לספר חייב משמע דאלו כתב אות א' שהוא נכתב כבר וקירבו לספר דאין בו חיוב ואין לחלק דדוקא בין אות שלם לאות שלא מצד הקירוב אבל באות א' שנתפרק מחמת פתיחת הספר מצד מה שנתרחק ונתקרב זה אינו דכך לי אות א' שאין בו חיוב שבת כמו חצי אות והקירוב הצריך לענין חיוב שבת בב' אותיות הוה כמו חצי אות דאין בו חיוב כנלע"ד ושמעתי שרמ"א בתשו' מתיר ג"כ פתיחת ספרים שכתובים עליהם אך ראייתו לא ידענא: (ג) לרשום באויר כו'. הטעם כת"ה שאין רישומו ניכר כמו במשקין ואפר. ולפ"ז לאו דוקא באויר מותר אלא ה"ה אם רושם על דף נגוב צורת אותיות שרי דגם בזה אין רישומו ניכר כלל וכ"מ בת"ה בשם א"ז שכ' צריך ליזהר שלא יכתוב אדם בשבת במשקין על השלחן כו' משמע על השלחן גריד' מותר: (ד) מותר לרשום בצפורן כו'. אע"ג דבפ' הבונה איתא במשנה דרושם הוה כמו כותב שכן היו רושמין בקרשי המשכן לסי' ועפ"כ חייב אם עושה ב' רושמים כמו בכותב ואפילו בדבר שאין מתקיים אי' במשנה דפטור משמע אבל אסור מ"מ כאן הוה רושם א' והוה אינו מתקיים כיון דתרתי לטיבותא מותר כנ"ל לכאורה אלא דקשה דא"כ היה לו להשמיענו דדוקא רושם אחד מותר אבל שנים אסור · ע"כ נראה דדוקא דומיא דמשכן שהיו רושמין שני רישומים להיכר שלא יתחלפו הקרשים ונמצא שלסימן אחד היו עושים ב' רושמים ובזה אסור מדרבנן אפילו באינו מתקיים משא"כ ברושם על הספר בב' מקומות הוה כל אחד סימן לדבר מיוחד על כן מותר אפילו מדרבנן ופשוט דהרשימה היא אסורה אם רושם אותיות דהא בכותב אסרו אפילו בדבר שאין מתקיים וכתב רש"ל וז"ל וסמ"ק אוסר לרשום על הספר ושמעתי מחכם א' שהיה מכריע ביניהם ואמר שזה בקלף הקשה וזה בנייר הרך וסברא נכונה היא עכ"ל וחילוק זה שמעתי ג"כ מאחי הגאון מהר"י הלוי ז"ל מחמת שעינינו רואות שהרושם שאדם עושה בצפורן על הנייר מתקיים אפילו לאחר כמה שנים. ובזמן הטור היו כותבין הספרים על הקלף: (ה) אבל אסור ליתנם כו'. דהשתא משוי ליה מנא:

להביא

באר הגולה

גריע ח טור ע שבת ע"ה י טור בשם רבי פרץ ומרדכי פרק ב' דשבת והג"מ פרק י' וש"פ כ בברייתא שם מ"ח ל שם ל"ג ואיסורא איכא אף לאביי דפליג שם כיון דאינה גדולי קרקע ב"י

יד אפרים

ס"ק י"א מ"א אע"פ שלא קשר חייב ע' לעיל סימן י"א ס"ק י"ג ומה שכתבתי שם:

אשל אברהם

לבוש. ומג"א לענין ספרים וע' בתשובת רמ"א סימן קי"ט דמתיר להדיא כיון דעשוי לפתחו ולסגרו וכ"כ הר"ם הלוי סי' כ"ו ע"ש וסיים בתשובת ח"י ס"ז דהמחמירין המה מהמתמיהין ועיין בתשובת בית יהודה סי' ר"ה דהעלה להתיר כריכות לילית שהם בגימטריא הוי"ה ב"ה הואיל דלית בה צורות אותיות להדיא. כת' אותיות על ידו ובע"ש שכח למחקם ומעתה ראוי להסתפק אי מותר ליטול ידיו בשבת ע' בתשו' פ"ה ח"ב סימן ד' ואחרי פלפול קם דינא דשרי ובלבד שיטיל עליהם רביעית בפ"א או להטביל את ידיו באופן שא"ל לנגבם:

ביאור הגר"א

וכ"מ בש"ה מותר כו' וכ"ש כאן: ס"ז אותם. עיין תוס' מ"ח ח' ד"ה הא כו': ס"ט במקום גידולו. דוקא מה"ש ביו"ט לג ב' ת"ר כו' ובלבד שלא

הגהות רעק"א

בסי' ב': מג"א ס"ק יא התופר ב' תפירות בס' קרבן נתנאל פ"ז דשבת כ' דמ"מ בתופר ב' תפירות ולא קשר איסור דרבנן מיהא הוי ומה"ט אסור לחבר מלבושים בתחיבת המחט ב' פעמים וכ"כ בתשו' גנת וורדים חא"ח כלל ג' סי' י"ז וי"ע בהורך עיי"ש:

חתם סופר

שם ועיין היטב בפר"ח להלכות גיטין סימן קכ"ה ס"ק מ"ג ע"ש: שם באותו ד"ה בכל כתב. נ"ב ועיין ב"ש בש"ע אהע"ז ריש סי' קכ"ו ולקמן סימן תקמ"ה במג"א סק"ג: שם במג"א סק"י בהדיא דהוה דאורייתא ע"ש ב"ש ריש הסימן ומ"ש דפליג על הרמב"ם נראה דתליא פלוגתתם בפירוש רש"י ופירוש המשניו' להרמב"ם דמייתי ה"ה פי"א מהלכות שבת הלכה י"ז ע"ש היטב ותבין כי א"א להאריך פה על הגליון ועיין היטב לעיל סימן של"ד ס"ק י"ז:

שערי תשובה

ובין המנין יותר מאלפים אמה והשיב שבגוף הדבר אם לעבור בספינה בשבת איני אומר לא איסור ולא היתר ואם כבר הורה לו איזה מורה להתיר במקום מצוה ע"י קניית שביתה איני מוחה ומ"ש השואל שיש לחוש דהשביתה בספינה והנחת עירוב סתרי אהדדי נראה דלית לן בה ודמי למ"ש סימן ת"ח בהג"ה בכלתה מדתו כו' ע"ש: (ח) כמין אותיות עבה"ט ועיין בדגול מרבבה שכתב היתר גמור היא והך דמהר"מ מיירי שנעשה בכוונה שיאכלו התינוקות לסגולה ולכן לא התיר רק לתינוקות אבל בעלמא מותר אף לגדולים והמחמיר יחמיר לעצמו אבל לא לאחרים ע"ש: (ט) הספר. עיין בה"ט ועיין לעיל סי' ש"ו ובשו"ת בית אפרים חלק אה"ע: (יא) למתחו. ועיין בנו"ר סימן י"ז י"ח י"ט מה שמקמטין בגד על ידי תפירת מחט ארוך או שראשה א' עב · ותוחבין פעמים ושלש עד שמספיק לקמוט כמו תפירה אם מקיימין אותם כן כגון בגדי נשים שמניחין כן בארגז מקומט על ידי מחט שלא תצטרך להטריח שנית ודאי אסור לעשות כן בשבת אך אפילו לתחום שולי הבגדים למעלה בשעה שעוסק בעבודתו או בשעת הילוך ע"י תחיבת מחט אעפ"י שאח"כ חוזרת ושומטת המחט אין להתיר זולתי לדעת הר"ר יואל דמתיר בתפירה שאינו להתקיים וחכם אחד חולק והוא חזר והשיב לו ומסוף דבריו משמע שאין להחמיר בתחיבה זו כ"א בעושה ע"ד שיתקיים ע"ש:

באר היטב

אבל המסרט על בשרו צורת כתב פטור. הקורע על העור כתבנית כתב חייב. הרושם על העור כתבנית כתב פטור. המעביר דיו ע"ג סיקרא חייב שתים משום כותב ומשום מוחק. דיו ע"ג דיו או סיקרא ע"ג דיו פטור. הרושם רשמים וצורות בכותל ובשטר וכיוצא בהן כדרך שהציירים רושמים הרי זה חייב משום כותב וכן המוחקה. המסרטט חייב. הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום אלא על הכתב. המוחק ע"מ לקלקל פטור. כתב אות א' סמוך לכתב. כתב ע"ג כתב נתכוין לכתוב ח"ת וכתב ב' זייני"ן חייב כתב ב' אותיות שאין נהגין זה עם זה פטור: כתב אות א' במגילה זו וכתב אות א' שנייה במגיל' אחרת חייב שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה ואין מקפידין מעשה לקריבתן. כתב נוטריקון אות א' פטור. המגיה אות א' כגון שנוטל גג החי"ת ונעשה ב' זייני"ן חייב. כתב בשמאלו או אטר שכתב בימינו פטור. השולט בשתי ידיו חייב בשתיהן. קטן אוחז בקולמוס וגדול אוחז בידו וכותב חייב גדול אוחז בקולמוס וקטן אוחז בידו וכותב פטור כל זה העלה המ"א: (ז) באפר. וה"ה בדבש ושומן הנקרש: (ח) לרשום באויר. שאין רישומו ניכר כמו במשקין ואפר. ולפ"ז לאו דוקא באויר מותר אלא ה"ה אם רושם על דף נגוב צורת אותיות שרי דגם בזה אין רישומו ניכר כלל וכ"מ מדכתי' במשקין על השלחן וכו'. משמע על השלחן גרידא מותר ט"ז וה"ה דמותר לראות אומנות בשבת אע"ג שלמדו. ת"ה מ"א: (ט) הספר. וכתב הלבוש אבל כמין אותיות ודאי אסור כמ"ש ס"ד: (י) המתקיים. ורש"ל כתב דוקא בקלף הקשה דבזמן הטור היו כותבין הספרים על הקלף. אבל על הנייר אסור דמתקיים הוא וכן דעת הט"ז ע"ש. וב"ח אוסר אפילו בקלף משמע בגיטין דף כ' שאם תוחב אותיות של כסף ע"ג בגד מקרי כתב כ"ש. וא"כ אפשר דאסור לעשותו בשבת. כתב בהג"מ פ"א מה"ת הא דאיתא בסי' ש"ו סי"א כותבין בשבת פי' בכתב גלחות דאינו אלא שבות וגזרו על שלהם אטו שלנו וכ"מ קצת מלשון רמ"א שם פי' שאומר לעכו"ם לכתוב דהוי שבות דשבות. ובספ"ז כתב דכתיבה דקה שאנו כותבין שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב עכ"ל. וכתי' המ"מ תמהני דהא הרמב"ם כתב דהכותב בכל כתב ובכל לשון חייב ואפי' משני סמניות ופי' המ"מ אפי' אינן אותיות ידועות רק סימן בעלמא כגון נוני"ן הפוכין גבי ויהי בנסוע עכ"ל. והא דבעי זיוני היינו בכת אשורית דכל זמן שלא זיינן לא נגמרה מלאכתן. ואפשר דבכתיב' דקה נמי פטור כיון שהוא נלקח מכתב אשורית אבל בכת' עכו"ם כיון שהוא כתב שלהן למה לא יתחייב וכ"כ הרב"י בא"ע סי' קכ"ו לענין גט. גם בתוס' בגיטין דף ח' וס"פ מרובה איתא בהדיא דהוי דאורייתא ואפשר דפליג על הרמב"ם ועיין בש"ג בענין הזיונין שהאריך עד כאן לשונו מ"א: (יא) למתחו. מחט שנתעקמה אפי' מעט אסור לפשטה. הזכרונות כה"ג מ"א. התופר ב' תפירות וקשר. או ג' אע"פ שלא קשר חייב וכשקשר חייב נמי משום קושר הרע"ב. והקורע ע"מ לתפור חייב: (יב) שמהדקים. ואם נמלך לפעמים להניחם כך לעולם אסור להדקן בשבת מ"א: (יג) בעיגול. ואז אפילו החוט תחוב במחט נקוב' שרי ש"ל: (יד) בתחלה. דהשתא עביד ליה מנא רש"י ורמב"ם כתב גזירה שמא יתפור עמ"ש סי' ש"ז ס"ב: (טו) בדומ' למעמר. אבל עימור ליכא שאין עימור אלא בגדולי קרקע וה"ה דישה: (טז) המקבץ. ודוקא שקבלם ממקום שנפלו מן האילן אבל אם קבלם בבית לא. כ"מ בשם הרמ"ך:

חכמת שלמה

ולכך נקט כן להוכיח דמ"ש הרמב"ם ואסור לסייען ולעשות שליחותן הוי חדא חדא קתני או או ואין כוונתם תרתי יחד והטעם מה דהוה ס"ד דבש"ס דילן כוונתו תרתי יחד אף דהוה ממ"נ אם יש בזה שליחות לנכרי א"כ הוה המעשה של הנכרי ואין בו איסור ואם אין שליחות לנכרי וא"כ הוה רק מסייע ואין בו ממש נראה די"ל כמו דבשנים שעשאוהו זה אינו יכול וזה אינו יכול ועשאוהו שנים נחשב בכ"א כעשה כולו וחייב כ"א חטאת כאילו עשה הכל כן י"ל בזה דבשנים שעשו בשליחות השני נחשב כ"א כולו קעביד כיון דשליחו כמותו רק מכח דעשאוהו עמו הוי כאילו כולו קעביד אבל בלי שליחות האחד דמסייע אין בו ממש ולכך קמ"ל דאסור וא"כ עכ"פ מוכח מן הירושלמי דאסור לסייע עמהם אף דהנכרי מותר מכל מקום כיון דהוי אסור לישראל לכך אסור לסייע ולא אמרינן מסייע אין בו ממש והוי ראיה מזה לדעת הט"ז ודלא כהנקה"כ ודו"ק היטב: והנה במה דמבואר בש"ע אסור ליטול שערו או צפרניו כו'. גרסינן במס' כריתות דף י"ז ע"א אמר לך רבא ר"ג ס"ל כר"א דאמר שבתות כגופן דמיין וכו'. והנה שאלני ידידי החריף מוה' יעקב קאלליר ז"ל לפמ"ש רש"י שם בדף הקודם ע"ב ד"ה ולא קיבל מיניה וכו' דלאביי אליבא דר"א נמי לא מחייב אלא חדא נשאר קושיית ר"ח במקומה ע"ש. והנה אם כי באמת אין קושיא די"ל אין הכי נמי רק דרבא אמר שהוא מצי לתרץ נפשיה. אך ע"ד הפלפול עלה בלבי לומר דלכאורה קשה מה פריך הש"ס הברייתות אהדדי נימא כך דמה דס"ל לר"ג אין ידיעה לחצי שיעור היינו אם הוי בזדון שבת ושגגת מלאכות דאז השגגה בנדון המלאכה וכשנודע לו לא שבת נודע לו רק המלאכה נודע לו בזה ס"ל אין ידיעה לחצי שיעור אבל אם הוי זדון מלאכות ושגגת שבת א"כ הוה השגגה בענין שבת אבל המלאכה ידע וא"כ אחר כשנודע לו שבת הוא שנודע לו וא"כ לא שייך בזה לומר אין ידיעה לחצי שיעור דהרי לא נודע לו החצי שיעור רק השבת ומה קושיא דלמא מודה בזה ר"ג וא"כ אדרבא מה דתניא חייב היינו בזדון שבת ושגגת מלאכות דבזה אין ידיעה לחצי שיעור ומה דתנא פטור היינו בזדון מלאכות ושגגת שבת בזה יש ידיעה לחצי שיעור. ומה דתנא לעיל בברייתא בפלוגתא דר"ג ורבנן יהיה הכוונה כך הכותב וכו' בשתי העלמות ר"ג מחייב היינו אם היה בזדון שבת ושגגת מלאכות בזה כיון דאין ידיעה לחצי שיעור לכך מחייב ואח"כ אמר ומודה ר"ג שאם כתב אות אחת בשבת זה ואות אחת בשבת זה שהוא פטור היינו כגון שהיה להיפוך בזדון מלאכות ושגגת שבת בזה מודה שפטור ומה פריך. ואין לומר דאם מיירי כך בשגגת שבת וזדון מלאכות מה איריא דנקט שכתב אות אחת בשבת זה ואות אחת בשבת זה הו"ל למנקט באותו שבת עצמו דמודה ר"ג בזדון מלאכות ושגגת שבת דיש ידיעה לחצי שיעור די"ל דרוצה לאשמעינן דימים שבנתיים הוי ידיעה לחלק ומה פריך. אך י"ל דאתי שפיר דהש"ס פריך רק לרבא כיון דלדידיה ס"ל דפשיטא הוא דימים שבנתים הוי ידיעה לחלק ואין ספק בדבר א"כ לא הוי צריך ר"ג לאשמעינן זה וא"כ תקשה הו"ל להשמיענו בשבת זה עצמו אם איירי בשגגת שבת וזדון מלאכות אבל לאביי דס"ל דזה הוי השאלה שלו ואם הוי ימים שבנתים ידיעה לחלק בזה שפיר י"ל כמ"ש דבשבת מודה ר"ג ומיירי הך ומודה בשגגת שבת וזדון מלאכות ונקט ב' שבתות לרבותא דימים שבנתיים הוי

מחצית השקל

ונעשו ב' זייני"ן ל"ל דתלי' כ' שני זייני"ן וכ' עליהן תגין כדין שעטנ"ז ג"ץ הצריכים תגי"ן ואח"כ טעה וכ' עליו הטוערת ונעש' חית א"כ כשנוטל החטוטרות נשאר שני זיינין עם התגין כדינן ולכן חייב. אבל אם כ' תחל' ב' הזייני"ן בלי תגין כדין ב' זיינין של חי"ת אע"פ שנטל אח"כ החטוטרת כשאר שני זייני"ן מ"מ פטור דהא חסרים התגין וכמ"ש מ"א ס"ק י': (ס"ק ה) מותר כו' לראות אומנות בשבת כו' וכ"ה להדיא בגמ' דק"ג ע"א דא' רשב"ג המכה בקורנס על הסדין חייב ופריך מאי קעביד רבה ור"י דאמרו תרווייהו מפני שמאמן את ידו קשו בה בני רחבה אלא מעתה חזו אומנת' בשבת' וגמר ה"נ דמחייב אלא אביי ורבא דאמרי כו' ע"כ: (סק"י) שאין כו' וב"ח אוסר אפי' בקלף אף על גב דאיכא תרתי לריעותא חדא שאינו דבר המתקיים ועוד רושם אחד ליכא איסור תורה כמו כותב אות א' מ"מ אסור ועי' בט"ז: משמע בגיטין אם תוחב (ע"כ ר"ל לא ע"י תפיר' אלא שמתוקן הבגד שאפשר לתחוב שם האותיות מה שקורין שרוי"ף כו') וא"כ אפשר דאסור. הקש' בספר ת"ש דאדרבא בגיטין משמע דלא הוי כ' דאי' שם אין העבד יוצא לחירות בכ שע"ג כיפה ואנדוכתדי ופרש"י הם תכשיטים ואם רקמו עליהן אותיות גט שחרור אינו כ' לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ושני ראשיו תחובים עכ"ל הרי משמע דאינו כ' וכ' לתרץ דאפשר דמ"א מיירי דתחוב גם באמצע ולכן מיקרי כ' וסיים בספר ת"ש בעצמו על דברי מ"א וא"כ סתם במקום שה"ל לפרש עכ"ל ולענ"ד גם אין סברא לחלק בין תחוב משני צדדים או תחוב מג' צדדים דהיינו שתחוב גם באמצע ולענ"ד בלא"ה לק"מ דודאי אין ראיה משם להיפך ממ"ש מ"א דהא לענין עבד ל"מ כ' דהתם טעמי' אחריני היכא דאיתא התם האומר לאשתו ה"ז גיטך והנייר שלי אינ' מגורשת ופרש"י כיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דכמאן אותיות פורחות באויר וה"ה בגט שחרור דהא דיכנס שוה ולפ"ז אם נתן לה גט וא"ל ע"מ שהנייר שלי אע"פ שנתנו לה בשעת נתינת הגט חתיכת קלף גדול באורך ורוחב הגט מ"מ אינה מגורשת דמ"מ אותיות הגט פורחים באויר ובענין וכתב לה ספר כריתות ונתנו בידה וזה כוונת רש"י במ"ש רש"י בכותב ע"ג אנדוכתרי לפי שאינו כתוב וקבוע כו' והוי כאלו אותיות פורחות באויר דלא מהני דהוי כאלו אמר ע"מ שהנייר שלי ונותן לו נייר אחר כנ"ל דמ"מ אותיות הגט פורחי' באויר והאי טעמא לא שייך לענין כתיבת שבת דעכ"פ דבר המתקיים הוא ובזה לא נסתפק מ"א מעולם דאין לדמות גט ושבת לענין זה ולא הוצרך מ"א לראיה כ"א דס"ד דלא מיקרי כ' אלא הרוש' בדיו וסממנים ורושם אותיות או צורה או רשמים אבל כשהאותיות הן של כסף וגם האות עשוי כבר אלא שהיא מחבר האותיות על דבר אחר כה"ג ס"ד דל"מ כ' לזה כ' דמשמע מגיטין דמקרי כ' והיינו מדהוצרך רש"י לתת טעם לפי שאינו כ' וקבוע כו' ת"ל דאינו כ' כלל כנ"ל אע"כ דעכ"פ כ' מיקרי אלא דהתם הוי כאלו האותיות פורחות באויר וזה לא שייך לענין שבת כנ"ל וא"ש ולפי שאין זה הכרח גמור דאפשר רש"י חד מתרי טעמי נקט לכן כ' מ"א וא"כ אפשר דאסור כו': כ' בה"מ כו' וכ"מ מל' רמ"א שם דעל מ"ש בסי' ש"ו מותר לקנות בית בשבת מן הגוי בא"י וכתב בערכאות שלהן בשבת וכ' רמ"א ע"ז וז"ל בכ' שלהן דאינו אסור רק מדרבנן עכ"ל וע"כ ר"ל שכ' שלהן אפי' כתבו ישראל אינו רק מדרבנן ועכשיו כשיאמר לגוי ה"ל שבות דשבות דאי ס"ל דכתי' הוי דאורייתא ומ"ש דאינו אסור רק מדרבנן ר"ל דאמירה לגוי אפי' באיסור דאורייתא אינו אלא מדרבנן דא"כ למה התנה רמ"א שיהיה כ' שלהן דמה לי כ' שלהן או שלנו לענין אמירה לגוי: פי' שאומר כו' זה קאי על דברי הגמ' דלעיל דמ"ש בכ' גלחות ואעפ"כ לא יכתב ישראל כ"א אומר לגוי לכתוב: כדאמרי' בהבונה הא דבעי זיוני דאי' התם נתכוין לכתוב אות א' ועלה בידו שתים חייב ופריך והתנן נתכוין לכתוב חי"ת וכ' שני זייני"ן פטור ומשני הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני ר"ל דבמשנה דקתני נתכוין לכתוב חי"ת ועלה בידו ב' זייני"ן דפטור משום דמחוסר זיון ותגין דהא תחלה כ' אשני זייני"ן כדי לכתוב חי"ת ושני זייני"ן של חי"ת אין צריכים זיון וע"כ כתבן בלי זיון ותגין לכן כשעלה בידו ב' זייני"ן דהיינו שלא עשה החטוטרת ע"ג ונשארו השני זייני"ן פטור דלא נחשב כותב שני אותיות דהא זיי"ן צריך תג דהוא משעטנ"ז ג"ץ והם חסרים תגין אבל בברייתא דתני חייב מיירי באותיות שאין צריך זיון כגון א' או ב' דהוויין אותיות גמורות ולכן חייב הרי מוכח דאותיות שעטנ"ז ג"ץ אם חסרים זיון לא מיקרי כ': נלקח מכתב אשורית ע"ל בסי' שכ"ד במ"א ס"ק י"ז. בא"ע סי' קכ"ו וע"ש בב"ש: ואפשר דפליג על הרמב"ם כי ר"ל הג"מ שהבי' לעיל דס"ל כ' גלחת או כתיבה דקה ל"מ כ' פליג על הרמב"ם דמחייב אפי' סממניות: (סקי"א) חוט כשקשר כו' ר"ל ע"ג שני תפירות אף על גב דבלי קשירה לא היה חייב על התפירה דהוי דבר שאינו מתקיים ואינו מחייב על התפירה כ"א ע"י הקשירה מ"מ חייב על הקשירה ג"כ והיינו כדעת הר"ע מברטנורה: דהר"ן כ' על מאי דמסיק הש"ס אהא דתנן התופר שני תפירות דחייב. והא אינו מתקיים ומשני כשקשר וכתי' הר"ן דמזה הוכיח הרא"ש למה לא יתחייב התופר גם משום קושר אע"כ אינו חייב על קשירה כ"א בעשה שני קשרים זה ע"ג זה ובתופר שתי תפירות סגי בקשר א' עכת"ד אבל הר"ע מברטנורה כ' על התופר ב' תפירות וקשרן ומחייב תרתי משום קושר ומשום תופר אלא דבמשנה פי' כלל גדול דחשב ל"ט מלאכות ואתי מניינא לאשמועי' דאם עשן כלם בהעלם אחד חייב ל"ט חטאת אע"ג דבכללן הוי תופר וחייב עליה שתים מ"מ לא חשבה אלא חדא דהא כבר חשיב קשירה בפ"ע ועל שני קשירות בהעלם א' אינו חייב אלא אחת ולכן ליכא יותר מל"ט חטאות וע"ש בתי"ט פרק ז' משנה ג' ד"ה אבות מלאכות: (סקי"ג) בעיגול ואז אפי' חוט כו' אולם משמע שם דוקא אם המחט מיוחד לכך ומניחה שם לעולם וז"ל וגם מפני המחט שהיא נקובה אין איסור כיון שהיא מחוברת בפתיל והפתיל בבגד ואין נפרד ממנו לעולם וסיים עוד הש"ל וז"ל ודוקא אם יש נקבים מותר אבל לתפור חוט א' בבתי ידיו וכשפושטו מרחיבו וכשלובשו מותחו ומהדק בתי ידיו תפירה היא זאת דמה לי תפירה יום א' ומ"ל תפירה עולמית עכ"ל ועי' בד"מ מ"ש בשם הגהות מרדכי ע"ז: (סקט"ו) שדומה כו' למה פסק כאביי דאיתא בשבת דף ע"ג אמר רבא האי מאן דמקבץ מלח ממלחתא (היינו באותו מקום שנעשה שם מי הים מלח) חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע ופסקו כאביי אלא דהטור ס"ל דמודה אביי דמכל מקום אסורה איכא ולא פליג על רבא דאמר חייב: גרס רבה כו' דהא רבא גופיה כו' ואם כן יהיו דברי

רבא

י מ טז (טז) המקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול יז ° או (יז) שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדות מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה :

יא נ אע"פ שנותנים שומשמין ואגוזים לדבש לא יחבצם בידו :

יב ס הנותן זרע פשתן או שומשמין וכיוצא בהם במים חייב משום לש מפני שמתערבים ונתלים זה בזה :

יג ע אין שוברים החרס ואין קורעין הנייר מפני שהוא כמתקן כלי :

יד פ המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד הרי זה יח תולדת (יח) קורע וחייב :

שמא דיני היתר נדרים בשבת. ובו יג סעיפים :

א א °° מתירים נדרים בשבת אם הם לצורך השבת כגון שנדר א (א) שלא לאכול או שלא לשתות ב אע"פ שהיה לו פנאי להתירם קודם השבת ג אבל הבעל יכול להפר נדרי אשתו ד אפי' שאינם לצורך השבת מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם :

ב ה מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו נשאלין אפילו בשבת :

ג ו °°° נהגו להתיר (ג) חרמי הקהל בשבת ואע"פ שאינם לצורך השבת (וע"ל ס"ס ש"ו) :

שמב בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה. ובו סעיף אחד :

א א °°°° כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם א] בין השמשות (וע"ל סי' רס"א וס"ס ש"ז) ב והוא שיהא שם דבר מצוה או דוחק כיצד מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים (א) להביא לולב או שופר ג וכן מוריד מהאילן או מוציא מהכרמלית עירוב שעשה ד וכן אם היה טרוד (א) ונחפז לדבר שהוא משום שבות מותר בין השמשות ומטעם זה מותר לומר בין השמשות לעכו"ם להדליק לו נר לשבת :

קטן

° עסי' ש"ט סי"ז עסי' של"ו ס"א עסי' שכ"ד ס"ג °° ע' בי"ד סי' רכ"ה ס"ג °°° ע' ססי' ש"ו °°°° עסי' ש"ז סקי"ב וריש סי' רע"ו סי' תק"פ

ט"ז מגן דוד

שמב (א) להביא לולב. בטור כתוב או שהי' טרוד והולך לעשר פירות ב"ה והקשה ב"י אי בדמאי מיירי אפי' בלא טרוד נמי דהא תנן אבל מעשרין את הדמאי ואי בודאי ל"מ טרוד דהא תנן אין מעשרין את הודאי ומסיק ב"י דמיירי בודאי ואפ"ה מותר אפי' שלא לצורך שבת כיון שאין בו אלא שבות והוא היה טרוד והא דתנן אין מעשרין הודאי אתיא כמ"ד כל שהוא משום שבות גזרו אפי' ב"ה וכפירש"י שם וקשה ע"ז שהרי כתב הטור והולך לעשר כו' משמע שיש לצורך שבת ומו"ח ז"ל פירש דדוקא לצורך שבת מיירי ואפ"ה בעי' שיהיה טרוד דלא הוה מצוה כ"כ כיון דאפשר להיות בלעדו ואינו דומה ללולב ע"כ בעי' כאן עוד לטיבותא שיהיה טרוד ובסמ"ג כתוב והוא שיש בו צורך מצוה או דוחק כגון שהיה טרוד ונחפז לדבר זה עכ"ל. משמע כל דבר שהיה נחפז עליו ואם לא יעשה כן יהיה לו צער כה"ג התירו לו השבות ב"ה ונ"ל גם דברי הטור כן ומ"ש והולך לעשר פירותיו הוה כמו או הולך ומיירי בדמאי כמלא דמ"ש שהיה טרוד קאי אשאר מילי וכדעת סמ"ג וכתב רש"ל בתשו' סי' מ"ו שלצורך גדול והפסד מרובה שרין אמירה לעכו"ם ב"ה שהרי

מגן אברהם

ומ"ש הע"ש דהוא א' מסימני הלכות ע' בב"ק דף ע"ג : טז המקבץ. ודוקא שקבלם ממקום שנפלו מן האילן אבל אם קבלם בבית לא כדאמרי' בביצה דמעמיד ערימה לא הוי גמר מלאכה (כ"נ בשם הרמ"ך) : יז או שנקב. ול"ע דלמה לא יתחייב בזה משום בונה כמ"ש בסי' ש"ט גבי המגבן ול"ל דלא מקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולשוותו : יח תולדת קורע. נ"ל דאם נדבקו הדפין להדדי ע"י שעוה או בשעת הקשירה מותר לפתחן כמ"ש סי' שי"ד ס"י דלא נעשה לקיום כל שכן הכא דנעשה ממילא :

שמא א שלא לאכול. וה"ה אם נדר שלא לשתות יין (תוספות עירובין דף ל') ונ"ל דה"ה שלא לאכול בשר ומהרר"י בביאורי סמ"ג כתב אפי' מלבוש אם הצריך היום שרי :

שמב °) **צ"ע** אם כמ"ש ב"ה נמי לא גזרו משום שבות דשאני אפיקי יומא מעיולי יומא דמספיקא לא פקע קדושה כמ"ש ססי' ש"ו וערסי' תקס"ב וע' בספר הזכרונות דף כ"ו :

באר הגולה

מ רמב"ם פ"ח נ רמב"ם בפרק כ"ח וכתב ה"ה שהיא מהתוספתא פרק י"ב ס טור והרמב"ם בפרק ח' מהא דזבחי' כ"ד ע רמב"ם בפרק כ"ג פ רמב"ם בפרק י' : א משנה בשבת קנ"ז שם ב בעיא ונפשטא ג משנה שם ד שם בעיא ונפשטא ה תשובת רשב"א ו הרשב"א בתשובה : א עירובין ל"ג ומוקמינן מתני' כר' דס"ל הכי מהא דעירובין דאין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה וכ"כ ה"ה בפרק כ"ד בשם המפרש ג עירובין שם ד הרמב"ם שם :

נתיב חיים

שמב מ"א °) ל"ע אם כמ"ש ב"ה כ"ב ולי נראה מדקתני במתני' ספק חשיכה ספק אינה חשיכה. הכפל אתי להורות ב"ה של מוצאי שבת :

אשל אברהם

א] בין השמשות ומטעם זה פי' בתשובה בי"ד סימן כ"ג דאם שכח להפריש חלה יפרישנה בה"ש ע"ש :

שערי תשובה

שמא (א) שלא לאכול. ועיין בשבות יעקב ח"ג סי' כ"ז בחלה שנפלה לתודהתבשיל ונמצא בשבת וכתב דמועיל התרה ויש להתיר אפילו שלא במינו ואפילו איכא ששים דהוי כדשיל"מ ומתירין נדרים לצורך שבת ע"ש :

ביאור הגר"א

יעשנו ליבורים כו' במאי כו' ול"פ אלא משום דמיחזי כו' אבל משום עימור לא דהוי כמו קלירה. סמ"ג ועיין ר"ן שם בשם ריב"ש : ס"יג אין כו'. שם לב ב' ושם יג ב' וערש"י שם ד"ה ושלא פיקסו: סי' שמא ס"ב מי שנשבע. כמו בהפרה בס"א : ס"ג נהגו. ג"כ כנ"ל דבהול אי אפשר להתקבץ. שם :

הגהות רעק"א

סעיף יב. משום לש. ע' מג"א סי' של"ו סי"ב :

באר היטב

(יז) שנקב. ול"ע למה לא יתחייב בזה משום בונה כמ"ש סוף סי' ש"ט גבי המגבן וצריך לומר דלא מקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולשוותו מ"א : (יח) קורע. נ"ל דאם נדבקו הדפין להדדי ע"י שעוה או בשעת הקשיר' מותר לפתחן כמ"ש סימן שי"ד ס"י כיון דלא נעשה לקיום כל שכן הכא דנעשה ממילא. מ"א :

שמא (א) שלא לאכול. וה"ה אם נדר שלא לשתות יין תוס' עירובין דף ל' . ונ"ל דה"ה שלא לאכול בשר מ"א ומהר"י בביאורי סמ"ג כתב אפילו מלבוש הצריך היום שרי : (ג) חרמי. כתב בשכנה"ג כידוהו בחלום עשינו מעשה והתרנו בשבת ע"ש :

שמב (א) ונחפז. ואם לא יעשה כן יהיה לו צער כה"ג התירו לו שבות בה"ש וכ' רש"ל בתשובה סימן מ"ו בשם גדול א' שהורה לומר לעכו"ם בה"ש להדליק נר של יאר צייט דהמנהג שנזהרים באותו נר

חכמת שלמה

ידיעה לחלק לכך ל"ק לאביי רק לרבא פריך שפיר ודו"ק. כן י"ל ע"ד הפלפול. והיות שקושיא זו הוי מלתא דסברא והיא קושיא נכונה ל"א נמנעתי להעלותה בכתב ואולי יזכני ד' בזמן אחר לפרש יותר בזה ודו"ק היטב :

סי' שמ"ב סעיף א' כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות וכו'. נ"ב הנה דעת הרע"ב במס' עירובין דבשני שבותין גזרו אף בין השמשות וקשה לי עליו מן הש"ס דעירובין פרק יו"ד דף צ"ח דפריך שם ואי אמרת באסקופה הנדרסת מה לי תוך ד' אמות מה לי חוץ לד' אמות ע"ש. וקשה מאי פריך נימא אה"נ דניהו דהתירו שבות כדקאמר שם ר"ש במשנה שאין לך שבות עומד מפני כתבי קודש דלמא היינו דוקא שבות אחד דהיינו מרה"ר לרה"י כיון דליכא הנחה הוי רק שבות כדמוכח שם אבל באם הוי חוץ לד"א דהוי ב' שבותים ד"א ברה"ר ומר"ה לרה"י בזה החמירו גם בכתבי קודש ומה פריך ובע"כ מוכח דאין לחלק בין שבות אחד לשני שבותים. אך לפמ"ש בספר ישועות יעקב הלכות שבת סי' ש"ז בשם השערי אפרים דדוקא באם הוי ב' שבותים ביחד אוסר הרע"ב אבל אם הוי בזה אחר זה דינו כשבות אחד י"ל זה דכאן אינו ביחד דתחלה מעבירו ד' אמות ואח"כ מרה"ר לרה"י לכך הוי רק כחד שבות ודו"ק וא"ש: והנה בהא דאמרו בש"ע כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות וכו' · נ"ב עיין במג"א שמסופק אם גם באפוקי יומא אמרי' לא גזרו על שבות בין השמשות או לא · ולכאורה היה נראה להביא ראיה לזה ממ"ש התוספות בפ"ק דר"ה דף י"ב ע"ב ד"ה מכתבא עליו השמש וז"ל בירושלמי מוקי לה בנכרי עכ"ל · והנה כוונתם בע"כ דהוי קשה להו היאך ליקט ביו"ט ולכך כתבו דבירושלמי מוקי לה בנכרי. והנה לכאורה הדבר תמוה דאכתי הרי אמירה לנכרי הוה שבות ואכתי היאך אמר לנכרי ללקוט · ואין לו' דמיירי בעבר וצוה לו שלא כדין דא"כ אין צריך לו' בנכרי רק דהוא עצמו עבר וקצר. ואין לומר דהכוונה דהנכרי קצר שלא מדעת ישראל דאכתי קשה מה השמיענו התוס' בזה דבאמת המעיין בירושלמי יראה דלא בתור קושיא ותירוץ מוקי לה בנכרי רק דנוף הברייתא נקטה הך גוונא וז"ל הירושלמי לירקות כיצד ליקט ישראל עד שלא חשכה ונכרי ליקט משחשיכה אין תורמין ומעשרין מזה על זה עכ"ל. א"כ הברייתא גופא נקטה הך דהנכרי ליקט משחשיכה והיינו דודאי משכחת לה עוד הרבה גווני כגון שהישראל שכח שהיום יו"ט וליקט או שעבר וליקט ולא חשש על יו"ט דסוף סוף בכל גווני הוי הדין דלענין מעשר הוי מן החדש על הישן רק דהירושלמי שם נקט חדא גוונא בנכרי דשכיח יותר משכח או עבר וליקט וזה שייך בגוף הירושלמי דנקט חד גוונא אבל הש"ס דילן דנקט סתמא וחזר וליקט קשה טובא על התוס' מה קמ"ל בהך דיבור שכתבו דבירושלמי מוקי לה בנכרי ומי לא ידע כל זה דלישראל אסור ללקוט ביו"ט ובע"כ דמיירי או בנכרי או בשכח או בעבר וליקט וא"כ מה חידוש השמיענו התוס' דמיירי בנכרי דפשיטא הוא דע"י מי שיהיה הלקיטה נקרא מן החדש על הישן ומה ענין דין חדש וישן להיות תולה בגוף הליקוט ומה קמ"ל התוס' בזה דהתם מוקי לה בנכרי ואטו לולא זה לא משכחת דין זה. ולכאורה צ"ע · ולכך היה נראה דהתוס' ס"ל מה דקאמר הירושלמי אין הכוונה שלא מדעת ישראל דא"כ הוי מפרש לה שלא מדעתו או כיון דבאמת משכחת לה בעבר או שכח למ"ל לפרש בנכרי והו"ל למיתני בקיצור וליקט משחשיכה וממילא נדע דמיירי בחד מהני גווני ובע"כ דהירושלמי רוצה לאשמעינן חידושא דאף אם ליקט הנכרי מדעת ישראל נמי משכחת דין זה דרך היתר והיינו דמיירי שחזר הנכרי וליקט בין השמשו' של ר"ה ואתיא כרבי דס"ל דלא גזרו על שבות בין השמשות ולכך כיון דאמירה לנכרי הוי רק שבות הוי מותר לו' לנכרי לקוט אף מדעתו. אך מכל מקום לענין מעשר נקרא מן הישן על החדש אף דמעשר ירק דרבנן נמי והוי נמי ספק דרבנן וממ"נ אם לענין בה"ש הוי ספק יום לקולא להיות מותר לו' לנכרי ללקוט ומחזקי' ליה ליום יהיה נחשב נמי יום לענין מעשר ירק ויהיה נחשב כולו כישן · אך בע"כ דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא ודוקא היכא דלא אתחזיק איסורא מודה רבי דהוי ספק בין השמשות לחומרא ולכך ה"נ בשלמא לענין שבות דלקיטה דהוי עיולי יומא והוה ספק דרבנן להקל ומותר לו' לו ללקוט אבל לענין מעשר לענין לתרום מזה על זה כיון דבודאי נתחייב במעשר וספק אם יש לפוטרו בישן או בחדש הוי ספק דרבנן באיתחזיק איסורא ובזה הוי לחומרא וטובא קמ"ל התו' מן הירושלמי הזה דמוכח ממנו ד"ענין אמירה לנכרי הוי בין השמשות לקולא ולענין לתרום מן החדש על הישן הוי בין השמשות לחומרא ואתי שפיר · ונפשט מזה ספיקו של המג"א כנלפע"ד כעת אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר ודו"ק :

מחצית השקל

רבא סותרים זה את זה דס"ל למ"א דעימור ודישה חד דינא א"ל ורבא סבירא ליה אין דישה אלא בגה"ק : דאיתא דף ע"ה ת"ר הצד חלזון ופוצעו (פרש"י דחקו בידו שיצא דמו) אינו חייב אלא א' והיינו משום צידה ר"י מחייב שתים משום צידה ומשום פציעה שהיה ר"י אומר פציעה בכלל דישה א"ל אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מאי טעמא דרבנן קסברי אין דישה אלא בגדולי קרקע וסתמא הלכה כרבנן נגד ר"י ומ"ש דרבא ס"ל אין דישה כו' היינו משום דרבא מפרש טעמייהו דרבנן משום אין דישה כו' ואביי אפשר סבירא ליה טעמא אחריני לרבנן. ולכן פסק כוותייהו ר"ל ליישב קושית הע"ש הנ"ל למה פסק כאביי משום דאביי ורבא תרווייהו ס"ל אין עימור ודישה אלא בגידולי קרקע. אע"ג דרבה לא סבירא ליה הכי מ"מ כיון דאביי ורבא מסכימים. ה"ל רבה יחיד לגבייהו והלכה כרבים : וכ' המ"מ גם כן כו' אינו מביא ראי' מהמ"מ כ"א שיש לגרוס רבה אבל מ"א כ' תירוץ אחר לקושית הע"ש הנ"ל ממ"ש המ"מ דהמ"מ כ' הטעם דפסק כאביי דאביי הוי בתרא נגד רבה והלכה כבתראי : א' מסימני הלכות כו' דהע"ש ר"ל קו' עצמו הנ"ל למה פסק כאביי ולזה תי' דעימור הוא מסימני הנ"ל ר"ל דקי"ל ביע"ל קג"ם הלכה כאביי נגד רבא וס"ל דהעיין מיע"ל קג"ם רומז לעימור וע"ז כ' מ"א ע' בב"ק כו ר"ל דשם מוכח דעיין מיע"ל קג"ם רומז לעד זומם דפליגי שם בב"ק אביי ורבא אי נפסל למפרע ע"ש : (סקט"ז) המקבץ כו' ודוקא כו' כדאמרי' בביצה כו' כ"ה לשון הכ"מ אבל לא הראה מקומו בביצה אולם התו' כ' בביצה דף ל"א אהא דתנן מביאים עצים מן השדה מן המכונס אבל לא מן המפוזר משום דהוי מוקצה ומן הקרפף אפי' מן המפוזר דהוי מוכן וכתבו התוס' ד"ה מן הקרפף וז"ל דלא שייך עימור אלא במקום שגדילי' שם כדמוכח פ' כלל גדול עכ"ל ואפשר ראייתם מדא"ר פ' כלל גדול האי מאן דמקבץ מלח ממלחתי' כו"ל ומדייק ממלחתי' דהיינו מקום שנעשה המלח משמע דוקא באותו מקום דהוי מקום גדילתו אז חייב משום מעמר :

(סקי"ז) או שנקב כו' כמ"ש ס"ס ש"ט במ"א שם ס"ק י"ח בשם הרמב"ם :

סי' שמא (סק"א) שלא לאכול וה"ה א"כ שלא לשתות יין כו' דתנן ר"פ בכל מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אע"ג דבעי' בעירוב סעודה הראויה ויין לנזיר ותרומה לישראל לא חזי להו דס"ל לת"ק כיון דחזי לשום אדם אע"ג דל"ה למערב מיקרי סעודה הראוי וסומכוס אומר לישראל דוקא בחולין דס"ל דבעינן סעודה הראוי למערב ושקלינן וטרינן ואלו נזיר ביין לא פליג ומודה דמערבים לו ביין משום דחזיא למערב דאי בעי מתשל על נזירותיה תרומה נמי אי בעי מתשל על הפרשת תרומה והדרי' לטבלה והדר מפריש מיניה וביה א"כ הנשאר אחר הפרשת תרומה הוי חולין וחזי ליה ומשני דס"ל כרבנן דרבי דגזרו על שבות בין השמשות ובעי' דתהי' חזיא לי' בין השמשות והא ב"ה א"א להפריש מיניה וביה דאין מעשרים ב"ה משום מתקן כדלעיל סי' שכ"ט והקשו התוס' א"כ גם לנזיר ביין הא לא חזי ליה דהא א"א למתשל ב"ה דהא אין נשאלין לנדרים בשבת כ"א מה שהוא לצורך שבת ותי' דכה"ג נשאלים דזה מיקרי לצורך שבת שיהי' מותר לשתות יין בשבת ומיניה יליף מ"א דה"ה שלא לאכול בשר דכשם שמצוה לשתות יין בשבת יש מצוה לאכול בשר בשבת ודע דמ"ש בש"ע אבל בעל יוכל להפר כו' מ"מ צריך לשנות בלשונו כי בשבת לא יאמר לה מופר לך כ"א מבטל בלבו וא"ל טלי ואכלי טלי ושתי כמ"ש בי"ד סי' רל"ד סעיף כ"ד ומ"ש בש"ע בסעיף ב' מי שנשבע כו' ואותו יום בא בשבת כו' מ"מ א"א לו לעשות' מע"ש צריך לעשותה מע"ש כדי שלא יצטרך להתיר לו בשבת כמו שכ' בח"מ סי' ע"ג סעיף ז' בנשבע לפרוע ביום פלוני ואירע אותו יום בשבת חייב לפרוע קודם שבת כ"ש כאן שלא קבע יום ידוע :

סי' שמב כ' מ"א ל"ע כו' כמ"ש ס"ס ספ"ו אם אמר בע"ש ככר זו היום חול ולמחר קדש מערבים לו בה אע"ג דקודש לא חזיא ליה ובעי' סעודה הראויה ב"ה כיון דבין השמשות ספק הוא ומספק לא חל על הככר קדושה וחזי' ליה בה"ש ורשאי לאכלה בה"ש אבל אמר היום קדש ולמחר חול אין מערבים לו בה דמספק שמא כבר הוא לילה ונכנס יום שאחריו לא פקע הקדושה ואסור לאכול בה"ש ולא חזי ליה בה"ש. וע' ר"ס תקס"ב במ"א שכ' בשם הגמ' אע"ג דבתענית בתחלת בה"ש שנכנס התענית מותר באכילה מ"מ בין השמשות שבסוף התענית אסור באכילה דמספק לא פקע התענית והיינו מטעם הנ"ל : וע' בספר ת"ש שכ' לעיין במ"ש על המג"א בזה בס"ס ש"ז דאשתמיט למ"א דברי התו' בעירובין דף ל"ד ע"א דגם במ"ש בה"ש ל"ג על שבות ועיינתי בדבריו בס"ס ש"ז ס"ק מ"ט שכ' הראי' מדאמר בעירובין אם הניח ערובו במקום שא"א לטלו בה"ש מן המקום ההוא מ"מ אם יש לאשכוחי גווני להביאו למקום אשר יכול ליטלו משם הוי עירוב ועז"א איתביה רב בר שבא לר"פ מדתנן כילד הוא עושה אם חל י"ט בע"ש ורוצה לערב לי"ט ולשבת וכיון די"ט ושבת שני קדושות צריך כל יום לערב על אותו יום דהיינו מבערב י"ט על י"ט ובי"ט על שבת ותני כילד עושה מוליכו בעי"ט למקום שיקנה לו העירוב ומחשיך עד אחר בה"ש דבה"ש קונה עירוב ואחר ב"ה מוליכו לביתו דאם יניחנו שם פן יאבד ולא יהי' לו עירוב לשבת ובי"ט לע"ש מוליך העירוב לאותו מקום הנ"ל ומחשיך עליו עד אחר בה"ש וכיון דבשבת אסור להביאו לביתו ע"כ נותן התנא עצה טובה שיאכלנו שם באותו מקום כי כבר קנה עירובו בה"ש ואם יניחנו שם פן יאבד ויפסיד הפת שעירב בו טוב לו שיאכלנו הוא וא"כ למה צריך להוליך העירוב למקום שיקנה לו עירובו אפי' אינו מוליכו שם די כיון שיש בידו שיכול להוליכו הוי כאלו הוליכו א"ר זירי' גזרה משום י"ט שחל אחר השבת דאם רוצה להניח עירוב על י"ט צריך להוליכו מע"ש למקום ההוא ויניחנו שם עד שתחשך בי"ט דאז א"א שיקנה העירוב לי"ט אם לא שמונח העירוב באותו מקום דל"ל בה"ש במוצאי שבת הא אי בעי מצי להוליכו דהא א"א להוליכו דעדיין הוא ספק שבת וכ' רש"י ד"ה דמצי להקשות מכל ערב שבת למה צריך להוליכו לאותו מקום כיון דאפשר לו להוליכו הוי כאלו כבר הוליכו אלא לפי שלא מצינו מפורש בשום מקום דצריך להוליך העירוב דלמא באמת א"צ להוליך רק הכא בי"ט שחל בע"ש תנן להדי' דצריך להוליך העירוב לכן מקשה מיניה אבל באמת הקושי' על כל ע"ש והתו' בד"ה ואמאי כו' חלקו על רש"י דמכל ע"ש לק"מ דהא לא מצי להוליכו בע"ש בה"ש שהוא שעת קניית עירוב משום איסור הוצאה ואי דאכתי תקשה למה הוצרך להביאו עד מקום שיקנה עירובו לא יוליכו כ"א עד סמוך לאותו מקום שיעור בה"ש דהיינו לדידן בסי' רס"א ג' רביעי מיל ומשם ואילך יכול להביאו בה"ש והיינו פחות פחות מד"א עד מקום השביתה וכ' דגם זה אינו קושיא לרבנן דס"ל גזרו על שבות בה"ש א"כ אסור להוליכו בה"ש פחות פחות מד"א ולרבי באמת כה"ג מותר ולא משכחת לרבי דצריך להוליכו עד מקום השביתה כ"א כשרוצה לקנות שביתה ברה"י ויש ר"ה מפסיק בין ביתו למקום השביתה וכ' שם בגליון התוס' וז"ל וע"כ כן צ"ל באמת לפירש"י (והיינו לר' אם לא יקנה שביתה ברה"י ור"ה מפסיק א"צ להוליכו) דאי לעולם צריך להוליכו עד מקום השביתה א"כ תקשה ליה מרבי ולא [illegible] לתרץ מה שמתרץ גזירה אטו י"ט שאחר השבת עכ"ל הגליון והבין בס' ת"ש דמה שכ' הגליון דלא יוכל לתרץ גזירה כו' דהא גם כשחל יום טוב אחר השבת שרי להוליכו בין השמשות של מוצאי שבת לרבי פחות פחות מד"א הרי לפי זה מבואר להדיא דגם במוצאי שבת ל"ג שבות על בין השמשות : ולפי עניות דעתי אין כוונת התוספות כן אלא כוונתם לדבר אחר דהא כתבו שם באותו דיבור להקשות לפי שיטתם דבכל ע"ש צריך להוליכו ולא קשיא להש"ס כי אם על ערב י"ט א"כ למה הוצרך לשנויי גזירה אטו י"ט שאחר השבת הוי לי' למימר גזירה י"ט אטו שבת דבכמה דוכתין גזרינן י"ט אטו שבת ותי' בתרוצם השני וז"ל בעירוב דמקילינן טפי לא הוי גזרינן י"ט אטו שבת עכ"ל. א"כ כך כוונתם של הגליון במ"ש דלא יוכל לתרץ גזיר' כו' דדוקא אם י"ט חל בע"ש צריך להוליך העירוב שצריך לי"ט מבעוד יום דגזרינן אטו אם חל י"ט אחר שבת ורוצה לערב על י"ט דודאי צריך להוליך מע"ש מבע"י כ"ל דבזה גזרינן י"ט אטו י"ט דהיינו אם רוצה לערב על י"ט שחל בע"ש גזרינן אטו י"ט דהיינו אם רוצה לערב על י"ט שחל אחר השבת אבל לפירש"י אם נאמר דגם לר' בעי' בכל ע"ש אם רוצה לערב על שבת שצריך להוליכו דגזרי' אטו חל י"ט אחר השבת ורוצה לערב מע"ש על י"ט והיינו דנגזר שבת אטו י"ט כה"ג ל"ג וה"ל להגליון כתי' השני של התוס' הנ"ל וכה"ג כ' המ"א לקמן בסי' תק"א ס"ק ט"ז בלפידים עיין שם ואפי' לתירוץ הא' שם דה"ה דסמ"ל דגזרינן י"ט אטו שבת אלא דעדיפי משני א"א דלרבי צ"ל דגזרינן אטו י"ט שחל אחר שבת והיינו דגזרינן שבת אטו י"ט כנ"ל ה"ל למימר מיד דגזרינן י"ט אטו שבת כיון דבלא"ה לרבי צריך להאי גזירה ולעולם י"ל דגם הגליון ס"ל דב"ה במ"ש גזרו על שבות :

סי' שמג כ' מ"א ומילתא כו' וכ' הב"ח דגבי טומאה מצווים כו' הב"ח כ' כן ליישב קושית הרב"י על הטור דפסק פה כרבי פדת ביבמות דף קי"ד דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו ובי"ד סי' שע"ג כ' הטור לענין טומאת כהנים דב"ד צריכים להפרישו ע"ז תי' הב"ח דשם ביבמות פריך לר"פ מדתני' כיון דכתיב בטומאת כהנים אמור אל הכהנים ואמרת אליהם להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרי' להו לא תטמאו הרי דב"ד מצווין להפרישן ומשני לא שצריך להפרישן אלא שלא לטמאן בידים ואח"ז פריך מדתניא גבי שרצים כתב לא תאכל להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו להפרישן ומשני ג"כ שלא להאכילן בידי' אח"ז פריך גבי דם דתני' כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו להפרישן ומשני לא אלא שלא להאכילן בידים מזה ילא קושית הרב"י הנ"ל דהא חזינן דטומאת כהנים שוה לענין זה לשאר אסורים דאין ב"ד מצווים להפרישן ותי' הב"ח דהא אח"ז עביד הש"ס צריכות' דאיצטריך ג' קראי גבי טומאה ושקצים ודם דלא"א למילף כל חד מחבריה דאי לא הוה כתב רק בטומאת כהנים לא היה אפשר למילף מיניה דשאני כהנים דריבה בהן הכתוב מצו'

שמג דיני קטן בשבת. ובו סעיף אחד:

א ° א קטן אוכל נבילות (א) אין ב"ד מצווין להפרישו ב אבל א (ב) אביו מצווה לגעור בו ג ולהפרישו (א) ב (מאיסור דאורייתא) (ג) °° ג ולהאכילו (ד) בידים א] אסור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפי' בדברים שהם משום שבות: הגה

°עסי' תרי"א °°רלב"ח ס"א קי"ב וסי' ל"ח זכרונות רל"א

מגן אברהם

שמג ומלתא דנפיק מיניה חורבה כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבואו לתקוע בשבת ב"ד מצווין להפרישו (ר"ן פ"ג דר"ה) וכתב הב"ח דגבי טומאה מצווין להפרישו אפי' לא הגיע לחינוך אבל דעת רמ"א בי"ד סי' שע"ג דאין מצווין להפרישו וכ"ד רוב הפוסקים ופשטא דגמרא: **א** אביו מצווה. אבל אמו אינה מצווה וכ"ה בנזיר דף כ"ט ובת"ה סי' ל"ד ומעשה דהילני בסוכה דף ב' שהושיבה בניה בסוכה ע"ש היא החמירה על עצמה (תשו' מהר"מ ד"ק סי' ר') עסי' תרי"ו ומשמע בנזיר דאין מחויב לחנך בתו ע"ש ובתו' בנזיר הקשו מ"ש דבי"ה מחויב לחנכתו ע"ש ואפשר דכל המצות דמי לי"ה וצריך לחנכם וכן הובא בילקוט אמור דף קפ"ח ע"ג: **ב** מאיסור דאורייתא. באמת אפילו באיסורא דרבנן חייב האב לחנכו כדאי' בסי' ק"ו ס"ב ובכמה דוכתי אלא שאם לא הפרישוהו אין ב"ד מוחין בידו אבל באיסור דאורייתא ב"ד מוחין ביד האב להפרישו (ב"י רסי' זה) וכתב באו"ה שמ"ח דדוקא בתינוק דבר הבנה אבל לאו בר הבנה ל"ל בה דהא יונק אפי' מבהמה טמאה עד כאן לשונו ועבי"ד סימן פ"א סס"ז דמכל מקום מזיק לתינוק וכ' הש"ך בי"ד סי' שע"ב דכשהטומאה בבית הסמוך וחור טפח ביניהם הוי טומאה דרבנן כדמשמע בטור וב"י סי' זה עכ"ל וכמדומה שלא עיין יפה דהטור מיירי בהולך ע"ג ארון ע"פ השדה דכשיש שם פותח טפח לא הוי כקבר סתום אבל אוהל טפח הוי דאורייתא כמ"ש הב"י סי' שס"ט בהדיא בשם הרמב"ם פי"ב וכ"מ בת"ה דף ל"ד ע"ב וכ"מ ביבמות סוף דף ק"ג בתוס' ובנדה ספ"ז ובסוכה דף י"ח וכ"מ בכל המשניות באהלות גם מ"ש דסוף הטומאה לצאת הוי דרבנן כתב הרב"י פלוגתא בזה וא"כ הב"ד מוחין ביד האב להוציאו משם אם הוא בר הבנה ותינוק שאינו בר הבנה אסור להכניסו בידים ומ"מ כתב הש"ך בשם הרוקח דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באוהל המת דס"ס הוא שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל ע"ש °) ול"ע דבלא"ה מותר דטומאה בלועה אינה מטמאה כדאיתא משנה ה' פ"ו דאהלות ובחולין פ"ד וכ"פ הרמב"ם סוף ה' טומאת מת דלא כר"ע וכ"ד הראב"ד ול"ע: **ג** ולהאכילו בידים. ואי' ספ"ע דשבת דאסור ליתן לתינוק

חגב

ט"ז מגן דוד

אפי' בשבת עצמו הקילו בהפסד מרובה ולכל המציל אינו מפסיד ע"כ ב"ש לא גזרו כלל בזה וכתב שכן שמע מזקן שהורה לו' ב"ה לעכו"ם שידליק נר של יא"ר לייט ששכח להדליקו מבע"י ע"כ וכ"כ כוונת הרמב"ם שכתב והוא שיש שם דבר מצוה או דוחק כמו שהעתיק הש"ע כאן דמשמע דוחק אפי' בדבר הרשות:

שמג (א) מאיסור דאורייתא. כתב זה ע"פ ת' ב"י בהרמב"ם דהיינו שהרמב"ם כתב באיסור דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו והקשה הטור דבגמרא משמע אפילו איסור דאורייתא ותי' ב"י בשם אחיו דהא דנקט רמב"ם איסור דרבנן היינו משום סיפא דאין ממחין ביד אביו הא בדאורייתא ב"ד ממחין ביד אביו ועל פי זה כתב רמ"א כאן דדוקא מאיסור דאורייתא וצ"ל דדוקא לענין שיצטרך ב"ד למחות ביד אביו מחלק ב"י כן אבל לענין אב עצמו דנקט הש"ע ודאי צריך הוא לגעור בו אפילו באיסור דרבנן וכ"כ ב"י בסמוך וז"ל וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהן משום שבות עכ"ל: הב"י הביא כאן מ"ש הטור בי"ד סימן שע"ג לענין טומאת מת שאביו צריך להפרישו וכתב ב"י עצמו דאע"ג דבפ' חרש משמע דדוקא לענין דלא לטמאתו בידים אמרינן שצריך להזהיר הגדולים על הקטנים היינו מקמי דידעינן הג' למודים דהיינו טומאה ודם ושרצים אבל אחר שנתגלו לנו ה"ל תרי כתובים הבאים כא' ואין מלמדין ואע"ג דעביד בגמרא צריכותא הוא לאו דוקא דא"כ לכתוב רחמנא נבילה וטומא' כו' ותמוה ע"ז דאם הצריכותא לאו דוקא וה"ל ב' כתובי' ואין מלמדין ג"כ קשה לכתוב רחמנא נבילה וחד מנייהו ולא יהי' לנו צריכותא ונצרך לו' דה"ל ב' כתובים כו' אלא ע"כ דאין זה קושיא כלל דלכתוב חד מאלו איסורים דלא הוזכרו לענין זה אלא אנו צריכים לתרץ מה דקשה לא לכתוב חד מנייהו ממה שנזכרה התורה ועוד הביא ב"י בשם מהרא"מ דהקשה לא לכתוב שרצים ותיתי במה הצד מטומאה ודם אלא הצריכותא לאו דוקא וזהו פלאי להתחכם על התלמוד שעשה כאן צריכותא ואמנם נימא דלאו צריכותא היא ויוצא לנו מזה נפקותא גדולה לענין מלמדין ולפע"ד דודאי הצריכותא דוקא היא ויש כאן פירכא על מה הצד דהא בטומאת מת אשכחן נמי פעמים דמביא לידי כרת כגון אם נכנס למקדש וקדשיו ע"כ הוה

באר הגולה

א טור וסמ"ג ובעל התרומה בעובדא דאירכסו מפתחות וכו' יבמות קי"ג וקי"ד וע' בב"י שפירשו ג"כ לדברי ר"מ בפרק כ"ד על דרך זה ב מסוגי' דיבמות והאריך הבית יוסף בזה ג רמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות

נתיב חיים

שמג מ"א ס"ק ב' °) ול"ע דבלא"ה מותר דטהרה בלועה אינה מטמאה כנ"ל וכ"ב ול"ע האמאי לא הקשה ממשנה ב' פ"ג דמס' פרה שמביאין נשים מעוברת מאי מהני דילמא נכנסו לאוהל מת אלא דטהרה בלועה לא מטמאה אך האמת יורה דרכו דהרוקח איירי באשה שקרבו ימיה ללדת ורוצה ליל' שם. אפ"ה מותר מטעם ס"ס וזה לא הוי טהרה בלועה:

אשל אברהם

א] אסור. ומטעם זה אוסר בת' בית יהודה סימן מ"ה להניח כלאים בעריסות התינוק: וע"ש ב"ח י"ד סי' ר"ז הרבה דינין שייכים לפרט דאיסור לפני עור לא תתן מכשול:

הגהות רעק"א

סי' שמג ט"ז ס"ק א' קשה לכתו' רחמנא נבלה. אינו מובן שדמים דהוי ב"כ א"כ הוי בהמת רק בהלו אבל בנבל' אין מצווים להפרישו א"כ אין שייך דלכתו' נבלה הא בנבלה בהמת אין צריך להפרישו: מג"א ס"ק ב' וכ"מ משניות באהלות. ע' בפני יהושע בסוכה י' ע"א ד"ה כמה יהא בין סוכה לסוכה ובין סוהר וע' בתשו' זרע אברהם חיו"ד פרק י"ד: מג"א ס"ק ג' דכל דבר שהוא משום מצוה. ע' לקמן סי' תקל"א מג"א בקל"א:

חתם סופר

סי' שמג בט"ז ס"ק א' אפי' באיסור דרבנן. נ"ב כן משמע בתוס' ר"ה דף ל"ג ע"א אבל בלשון הש"ס בחגיגה דף ו'

באר היטב

והוה ליה כצורך גדול ועסי' רס"ב ס"א מש"ס וכתב המ"א ול"ע אם בה"ש במ"ש נמי לא גזרו משום שבות דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא דמספיקא לא פקעה קדושה ע"ש:

שמג (א) אין. ומלתא דנפיק מיניה חורבה כגון תקיעת שופר שהקול נשמע לרבים ויבואו לתקוע בשבת ב"ד מצווין להפרישו ר"ן פ"ג דר"ה. וכתב הב"ח דגבי טומאה מצווין להפרישו אפי' לא הגיע לחינוך. אבל דעת רמ"א בי"ד סימן שע"ג דאין מצווין להפרישו וכ"ד רוב הפוסקים ופשטא דגמרא מ"א וט"ז ע"ש: (ב) אביו. אבל אמו אינה מצווה להפרישו וכ"ה בנזיר דכ"ט ומשמע שם דאין מחויב לחנך בתו ע"ש. ובתוס' שם הקשו מ"ש דבי"כ מחויב לחנך בתו ע"ש. ואפשר דכל המצות דמי לי"כ וצריך לחנכם וכ"ה בילקוט אמור דף קפ"ח מ"א: (ג) דאורייתא. ובאמת אפילו באיסורא דרבנן חייב האב לחנכו כדאיתא בסימן ק"ו ס"ב ובכמה דוכתי' אלא שאם לא הפרישוהו אין ב"ד מוחין בידו אבל באיסור דאורייתא ב"ד מוחין ביד האב להפרישו. ב"י ע"ש ועיין ט"ז. וכתב באו"ה דדוקא בתינוק דבר הבנה אבל לאו בר הבנה לית לן בה דהא יונק אפי' מבהמה טמאה עכ"ל. ועבי"ד סימן פ"א סס"ז דמ"מ מזיק לתינוק וכתב הש"ך בי"ד סימן שע"ב בשם הרוקח דאשת כהן מעוברת מותר ליכנס באוהל המת דס"ס הוא שמא הוא נקבה או שמא הוא נפל ע"ש. ול"ע דבלא"ה מותר דטהרה בלועה אינה מטמאה ול"ע מ"א ע"ש: (ד) בידי'. ואיתא ספ"ע דשבת דאסור ליתן לתינוק חגב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו ואפי' דבר שאין בו איסור אלא משום בל תשקצו:

שערי תשובה

שמג (ד) בידים. עבה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים חלק א"ח סי' כ"ג מ"ש בזה ובחלק י"ד סי' ס"א וס"ב:

ביאור הגר"א

סי' שמג ס"א קטן כו'. דר"פ ור"י עבדו עובדא ושם קי"ג א' ובפ' הניזקין וליכול קטן אוכל כו' וש"מ: **אבל אביו כו'.** דאף לחנכו חייב כמ"ש ביומא פ"ב א' וב"י פי' כן בדברי הרמב"ם וכמ"ש בהג"ה וי"א שלא כו': מאיסור. דוקא כמ"ש ע"ח ב' ת"ר תינוקות כו' ולא מגינו בהו חינוך. ר"ן ודוקא לצורך תינוק. שם: **ולהאכילו.** שבת ל' ב' ות"ק כו' א"ה כו': **וכן.** יבמות שם: **ואפי' דברים כו'.** כמ"ש תולש בעציץ נקוב ובפ"ב דעירובין אבל לא בטבל ואוקמינן בטבל דרבנן ואם איתא הרי

חכמת שלמה

סי' שמג סעיף א' קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצוויין להפרישו. אכתוב כאן כמה הערות חדשות בעזה"י ועיין בהרשב"א בחידושיו ליבמות דגם באיסור תורה אין ב"ד מצווין להפרישו ומותר ליתן לו איסור דרבנן בידים. ומזה יש לעיין על פירוש הרע"ב במס' דמאי פ"ב משנה ד' ופרק ה' משנה א' לפירוש השני מכח דמוכרין לקטנים שלא יאכלו הקטנים דבר שאינו מתוקן. וקשה לפירושו דלמ"ד וכן קיי"ל דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וא"כ מותר ליתן לו איסור דרבנן בידים והרי דמאי הוי רק דרבנן וכמה ניחוש לעשות להם תקנה כיון דאפילו בידים מותר ליתן להם. ואין לו' כיון דעיקרו מדאורייתא החמירו הרי אדרבא חזינן להיפך דמאכילין את העניים דמאי והאכסניא דמאי ושאר איסור דרבנן ודאי אסור ליתן לעניים א"כ מוכח דבדמאי הקילו אפילו משאר איסור דרבנן וכן ברכה מברכין על כל מצוה דרבנן ובדרבנן אין מברכין מכח דרוב ע"ה מעשרים הם א"כ מכ"ש אם שאר איסור דרבנן מותר ליתן להם דמותר ליתן להם דמאי ודוחק לו' דהרע"ב חולק על הרשב"א בזה וס"ל דאף אם אין ב"ד מצווין להפרישו אסור ליתן לו איסור דרבנן בידים דזה דוחק ודברי הרשב"א מסתברים ומוכרחים שם וצ"ע ודו"ק: והנה גרסינן ביבמות דף קי"ד ע"א ר' יצחק נפחא אירכס ליה מפתחא וכו' פירש"י ד"ה ולטלטלו התם ויטחקו שם ושבת היתה עכ"ל. ונשאלתי מאחד מה מחדש רש"י בזה הרי כן איתא בש"ס מפורש דאירכסא ליה מפתחא בשבתא. ודוחק לו' דלא הוי גורס כן הש"ס. אך נראה דקמ"ל רש"י בזה דלכאורה הוי אפשר לפרש דהוי ביו"ט דהיינו כפירש"י בפ"ב דביצה דף י"ז ע"ב ד"ה למקני שבותא בשבתא דהכוונה על יו"ט. הרי מוכח דאף בלשון חכמים יו"ט נקרא ג"כ שבת ואף דביו"ט בלא"ה מותר הוצאה מכל מקום הרי לא הותרה רק מכח מתוך והרי עכ"פ בעינן צורך קצת אבל שלא צורך כלל אסור אף ביו"ט. לכן היה אפשר לפרש דיו"ט היה אך א"כ הוי קשה מה פריך הש"ס מכאן על קטן אוכל נבלות הרי י"ל דר"י מודה בקטן אוכל נבלות דהוי לאו דב"ד מצווין להפרישו דזה ילפינן מאמור ואמרת להזהיר גדולים וכו' וה"ה בכל לאו הוה כן משא"כ ביו"ט דהרי רק עשה כמ"ש התוספות בביצה דף י"ב ע"א דלא אמרינן בזה אהדריה לאיסורא קמא וכיון דהוי רק עשה לכך י"ל דאין ב"ד מצווין להפרישו ומה מדמה הש"ס זה לזה לכך פירש"י דבע"כ דשבת היה דרש"י לשיטתו דס"ל דאמרינן מתוך אפילו שלא לצורך כלל ביו"ט וא"כ אי אפשר לפרש דמיירי ביו"ט ובע"כ שבת היה לכך פריך שפיר ש"מ דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו כנלפע"ד נכון ואתי שפיר ודו"ק היטב. והנה בדין קטן אוכל נבלות עיין ג"כ בחבורי על התורה שנת תר"א פרשת בשלח מה שתמהתי בזה מן המכילתא הובא בילקוט פרשת כי תשא בפסוק ושמרו בני ישראל את השבת יכול אפילו חש"ו ת"ל לדעת מי שיש לו דעת ע"ש ותבין ודוק ועיין במג"א כאן מה שתמה על הרוקח ועיין באבני מלואים ח"ב סי' פ"ב מ"ש בזה ועמ"ש אני בתשובה בחיבורי ליו"ד מ"ה סי' י"ז ע"ש ודוק: והנה גרסינן בבכורות דף לה פעם אחרת היה מעשה וכו' וצריכא דאי אשמעינן נכרי דלא אתי למסרך אבל קטן דאתי למסרך אימא לא ואי אשמעינן קטן משום דלא אתי לאחלופי בגדול אבל נכרי דאתי לאחלופי בגדול אימא לא צריכא ופירש"י שם ד"ה דאי אשמעינן נכרי דהתירו בכור הראשון על ידו משום דליכא למימר אתי ההוא למיסרך ללמד להטיל מום בקדשים דסרכא דנכרי לא איכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורים עכ"ל פרש"י וכן פירש הרע"ב ואי' בתוי"ט שתמה עליהם שם וז"ל ואני תמה דמכדי הטלת מום בבכור איסור הוא לגביה ובסוגיא לא קאמר אלא דלא אתי למסרך ויכולני לפרש דסירכא דידיה לאו מידי הוא שאין האיסור לגביה כך נראה שמפרש הרמב"ם עכ"ל התוי"ט ולפענ"ד אחרי המחילה דדבריו אינם מוכרחין דכוונת רש"י בפשיטות דהנה מה דחיישינן בכל דוכתי בקטן דלמא אתי למיסרך היינו שיעשנו אף שהוא גדול לכך א"ש תינח בקטן שאינו רגיל באיסורין ולכך אם עושה בדבר אחד איסור יש לחוש שיסבור שאין בזה איסור ויעשנו אף כשהוא גדול אבל בנכרי אם ניחוש דלמא אתי למיסרך היינו אולי אף כשיתגייר אתי למיסרך ויעשה כן. ובזה שפיר כתב רש"י דבנכרי אין לחוש דלמא אתי למיסרך אף כשיתגייר שהרי נהוג הוא בכל איסורין בגיותו וא"כ אם יתגייר כמו שינהוג עצמו לפרוש מכל איסורין יפרוש עצמו אף מזה ולא יבא ללמוד היתר ממה שעשה כן בגיותו שהרי כל איסורין היה עושה בגיותו כן ולכך לא שייך בזה חשש דלמא אתי למיסרך והרמב"ם שמפרש דסירכא דנכרי לאו מידי היא נראה דאיהו ס"ל דפירש כמאן דאמר קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו וכמ"ש הטור בסי' זה שנראה כן מפסקיו אך בפסקיו סותר זא"ז אבל בפירושו ודאי י"ל דס"ל כן כמ"ד קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו ולכך כיון דעל הב"ד מצווין להפרישו מאיסורו י"ל מה דחיישינן בקטן דלמא אתי למיסרך היינו שיעשה כן עוד בקטנותו כך וגם זה על הב"ד לתקן שלא יבוא לידי כך וממילא בנכרי נמי הכוונה דלא חיישינן ביה דלמא אתי למיסרך בגיותו ובזה פירש שפיר דבגיותו ליכא איסורא כלל דסירכא דנכרי

מחצית השקל

יתירות ואי אשמעינן שקצים משום דאיסורן תמיד ושני בכעדשה ואי אשמעינן דם משום דאית ביה כרת ע"ש וא"כ לפי המסקנא לא נצטרך נו' בטומאת כהנים דמ"ש בברייתא להזהיר ר"ל שלא לטמאן בידי' אלא ר"ל שצריך להפרישן אע"ג דקי"ל בשאר איסורין אין ב"ד מצווים להפרישן שאני טומאת כהנים דריבה בהן הכתוב מצות יתירות וס"ל להטור דבאמת לפי המסקנא דצריכותא לא נצרכא הברייתא גבי טומאת כהנים מפשטה אלא ר"ל דב"ד מצווים להפרישן אע"ג דבשקצים ודם סבירא ליה להטור דאין ב"ד מצווים להפרישן הא גם בשקצים ודם י"ל דפי' הברייתא להזהיר גדולים על הקטנים להפרישן אע"ג דבעלמא אין ב"ד מצווים להפרישן שאני שקצים ודם די"ל נמי תמיד דהיינו שקצים כיון דאסורים בכעדשה ובדם איכא כרת מ"מ לא אמרי' כן כ"א גבי טומאת כהנים דפשט' דקרא אמור ואמרת משמע דצריך להפרישן משא"כ שקצים ודם אדרבה פשטא דקרא לא משמע דצריך להפרישן עכת"ד הב"ה: (ס"ק א) אביו כו' וכ"ה בנזיר דף כ"ט תנן התם האיש מדיר את בנו בנזיר וא"ר יוחנן הטעם דהוא הלמ"מ ור"ל אמר הטעם מדרבנן כדי לחנכו במצות ודייק הש"ס מדקתני מדיר את בנו משמע אבל בתו לא ומדקתני האיש מדיר את בנו משמע אבל אמו לא בשלמא לר"י היינו טעמא דכך נאמרה הלמ"מ אלא לר"ל קשי' מ"ש אב ומ"ש אם ומ"ש בן ומ"ש בת ומשני דאין האב חייב לחנך בתו וכן האם אינה חייבת לחנך אפי' הבן הרי מבואר דאין האם מצווה לחנך הבן ואע"ג דדברי הש"ס לר"ל מצד הכרח ואנן קי"ל כר"י מ"מ כיון דהדבר מוכרח לר"ל ולא מצינו שר"י חלק עליו בזה מה"ת נמצי' פלוגתא חדשה בין ר"י לר"ל מסתמא גם ר"י מודה דאין האם חייב לחנך: ובת"ה סי' ל"ד ומעשה דהילני כו' וכ' בס' ת"ש וז"ל וראיתי בס' אורח מישור לנזיר שתמה על המ"א דהא בת"ה שם מסיק שם להחמיר והביא ראיה לזה מפרק כיצד משתתפים דף פ"ב דאית' שם קטן יוצא בעירוב אמו וכתבו התו' אע"ג דאין מערבים אלא לדבר מצוה מ"מ כיון שאי אפשר לו בלא אמו וכרוך אחריה יוצא אי נמי בקטן נמי איכא מצוה לחנכו במצו' והתם מוקי בדליתא לאבוה במתא שמע מיניה דגם אמו מחוייבת לחנכו והוסיף וכתב וא"ל אף שאינו מחויב לחנכו מ"מ מיהו איכא מצוה דא"כ למה אמרינן דאיש מדיר את בנו בנזיר אבל לא אמו והוא מטעם הנ"ל מ"ש עירוב מנזירות א"ו דגם אמו מחוייבת לחנכן והסוגי' דנזיר קאי לר"ל ואנן קיי"ל כר"י ע"ש והדין עמו אך דעיקר ראיית ת"ה עם הוספת המחבר הנ"ל יש לפקפק כו' ובזה נדחה ראיית ת"ה וזה היה כוונת מ"א כו' דלכאורה היא מלתא דתמיה על מ"א שיעלים עין מלראות סוף דבריו כו' מיהו לענין דינ' כבר כתבתי שהדין עם האורח מישור מחמת כמה ראיות חזקות שהביא דהסוגי' לא קאי אלא לר"ל ואנן קיי"ל כר"י עיין שם עכ"ל ספר ת"ש: והנה ס' א"מ לא ראיתי מימי אך נפלאות היא בעיני שהסכימו שניהם דהסוגיא דנזיר אזלי דוקא לר"ל אבל לר"י אפי' האם חייבת לחנך א"ב מלבד שהוא דוחק לחדש פלוגתא כנ"ל אף גם הלא א"א לו' כן כלל דראיית ת"ה ממס' עירובין הא דתני' שם קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושיעור צריך לאמו יליף הש"ס מסוכה דתנן קטן שא"צ לאמו חייב בסוכה והוינן איזה קטן שא"צ לאמו ואמרי' דבי ר"י כל שנפנה כו' ור"ל אמר כל שניעור כו' וכמה כבר ארבע כבר חמש כו' מיתיבי קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש לימא תהוי תיובתא דרבי ינאי ור"ל לא קשיא הא דאיתא לאבוה במתא הא דליתי' לאבוה במתא והבי' ת"ה דברי התוס' הא אין מערבי' אלא לד"מ ולא הביא ת"ה תי' א' של תוס' וז"ל ומתרצים דבקטן נמי איכ' מצוה כדי לחנכו עכ"ל וא"כ איך א"ל כדברי ספר א"מ וספר ת"ש דהסוגי' דנזיר אזלא לר"ל ובזה נתיישב להם דברי הש"ס בעירובין הא עכ"פ מודים דלר"ל אין האם חייבת לחנך את בנה והא סוגי' דעירובין אזלא לרבי ינאי ור"ל והדרי' קו"ל לכן נלע"ד זה כוונת מ"א דת"ה תחלת דבריו ר"ל דהאם אינה חייבת לחנך את בנה והביא ראי' מדברי תו' שכ"ך שהקשו סוף יומא דף כ"ב דתנן מחנכים קטנים לשעות והא קיי"ל כו' אין ב"ד מצווי' להפרישו ותירץ ר"י דחנוך קטנים ליתא אבל באדם אחר לא ,וס"ל דהב"ד וכן האם הם בכלל אחר דאין חייבי') ומקשי' מפ"ק דסוכה דהלני מלכ' ישבה עם שבעה בניה בסוכה אלמא אי ליכא אב שייך נמי חינוך ומתרצים דשמא היה להם אב כו' ואפי' לא היה להם אב היתה אמה מחנכתן למצוה בעלמא עכ"ל ומזה הוכיח ת"ה דאין האם חייבת לחנך ואם טורח לקטן בשינה בסוכה אין להזקיקו לכך והאריך ע"ש וסוף דבריו כתב ת"ה וז"ל אמנם משנוייה דר"י נראה קצת דוחק מהאי דהלני מלכה דלכאורה מוכח התם דלאו למצוה בעלמא היתה מחנכתן וגם משמע דלא הוה להו אב ותו דר"פ כיצד משתתפים כו' (והיינו ראי' דלעיל קטן יוצא בעירוב אמו) ולכן אין להקל בפשיטות עכ"ל ת"ה ולפ"ז אם נקיים תירוץ ר"י בהאי דהלני מלכה דאע"ג דאין האם חייבת לחנך א"ב מ"מ קצת מצוה איכא והיתה מחנכתן למצוה בעלמא גם מהאי דעירובין לק"מ דאע"ג דאין מערבים אלא לד"מ מ"מ כיון דגם באם איכא קצת מצוה אי מחנכתן תו הוי בכלל מערבים לדבר מצוה וא"ש אלא דהת"ה כיון דהתחיל וכתב דנראה לו דוחק תירץ ר"י האי דהלני דלכאורה מוכח כו' גם ס"ל מסברא אין לחלק. ניחא דאינה חייבת מ"מ איכא קצת מצוה בהחנכתן ולכן הביא ראיה מעירובין אבל מ"א הקדים דבן מוכח ממסכת נזיר וכנ"ל וכי היכי דלפ"ז לא תקשי מהאי דעירובין ומהלני המלכה ע"כ צריך להחזיק בתי' ר"י דמ"מ איכא מצוה בהחנכתן ועז"כ וכ"כ בת"ה סי' ל"ד היינו תחלת התשובה ואף דבסוף דבריו חזר בו היינו ע"פ מה שנראה לו תירץ ר"י דוחק וגם ראייתו מעירובין אבל כיון דמוכרח הדבר ממסכת נזיר ע"כ צריך להחזיק בתירץ ר"י ואפשר אם הת"ה היה מסיק אדעתי' באותו זמן סוגיא דנזיר גם לא היה מפקפק בתי' ר"י דע"כ צ"ל כן וגם הוסיף מ"א להביא תשובת מהר"ם שגם הוא כ' כתי' ר"י וכיון דשני גדולי' כתבו תירץ זה ודאי יש לסמוך עליהם ולא על פקפוק דברי ת"ה ומ"ש בספר א"מ מ"ש עירוב ומ"ש נזיר דשאני עירוב דאין חוב לקטן שיוצא בעירוב אמו אדרבה זכות הוא לו לכן רשאי האב לחנכו בזה וכן בסוכה כיון דליכא טירחא לקטן במה שיושב בסוכה וכמ"ש ת"ה תחלת דבריו לפי תירץ ר"י דאם טורח לקטן אין להזקיקו כו' לכן כיון דאיכא קצת מצוה באם רשאי הוא בכך אבל להדיר בנה בנזיר דצער הוא לבן וכיון דהאם אינה חייבת לחנכו משום מצו' קצת אינה רשאי לצער הקטן ועיין בתו' שבת מה שחולק ולענ"ד הדברים פשוטים בכוונת מ"א: ובתוס' בנזיר הקשו מ"ש דביוה"כ מחויב לחנך בתו וסיימו התוס' וצריך לחלק בדבר עכ"ל ומספקא למ"א בכונת דבריהם אי כוונתם לחלק דיוה"כ דהוא יום סליחה חמיר משאר מצות וא"כ כמו דבנזיר אין האב חייב לחנך בתו ה"ה בכל המצות מלבד ביה"כ או דלמא איפכא דשאני נזיר דקיל מכל המצות לכן אין האב חייב לחנך בתו אבל יה"כ וה"ה כל המצות חמירי וחייב לחנך בתו ומצאתי בתוספת ישנים במס' יומא דף פ"ב שכ' וז"ל הא דאמרינן בנזיר לר"ל דבתו אינו חייב לחנכה וי"ל דהתם איירי דוקא לענין נזירות. אבל ודאי לענין שאר מצות חייב לחנכה עכ"ל ת"י הרי דנפשט ספקות דמ"א ומבואר דכל המצות י"ל דין יוה"כ ומחויב לחנכה: (ס"ק ב) מאיסור כו' כדאית' בסי' ק"ו דהאב חייב לחנך את בנו בתפלה ותפלה היא דרבנן: אין ב"ד מוחין בידו ר"ל ביד האב: וכתב הש"ך בי"ד כו' וחור טפח על מ"ש שם בש"ע כהן ששוכב ערום באהל המת ולא ידע לא יגידו לו שיש מת אלא יקראו לו סתם כדי שילבש א"ע תחלה ואם כבר הגידו לו אם הוא טומאה דאורייתא אסור להלביש א"ע וצריך לרוץ חוצה ערום ואם הוא טומאה דרבנן ילביש א"ע תחלה דגדול כבוד הבריות כו' וכן אם הכהן ישן ויש מת אם הוא טומאה דאורייתא צריך להקיצו אבל לא בטומאה דרבנן ועז"כ הש"ך דאם חור טפח ביניהם ומשם הטומאה נכנסת לבית שהכהן בו הוי טומא' דרבנן ולפ"ז גם כאן אין הב"ד צריכים למחות ביד האב וכמ"ש מ"א אח"ז אך מ"א חולק עליו וס"ל דהס"ג הוי טומאה דאוריתא: בהולך ע"ג ארון כו' דקי"ל אם המקום שמונח שם מת או כזית מן המת אינו טפח על טפח ארוך ורחב ואינו גבוה טפח מקרי טומאה רצוצ' וטומא' בוקעת ועולה עד הרקיע אולם דוקא נגד המקום שהטומאה מונחת אבל נגד מקום הריקן שבארץ שבצדדי הטומאה אינו מטמא' אבל כשיש בחללו טפח ע"ע וגבוה טפח אז אפילו במקום הריקן שבארץ מטמא ועולה עד לרקיע אבל אם יש בארץ פתח או חור פתוח ברחבו והוא טפח אז אמרינן דהטומאה יוצאת דרך הפתח או חור ההוא ולכן מותר מן התורה לכהן לעמוד על גב אותו ארון דאז מן התור' אין הטומאה עולה אבל מדרבנן אסור לעמוד ע"ג ארון ההוא דגזרינן אטו ארון שאין בו פתח פתוח טפח ואז מן התורה טומאה עול' עד לרקיע. גם מ"ש סוף טומאה לצאת

דאיתא

הגה וי"א דכל זה בקטן דלא הגיע לחינוך אבל הגיע לחינוך לריכים להפרישו (תוס' פרק כ"כ) וי"א דלא שייך חינוך לבית דין אלא לאב בלבד (ב"י) וקטן שהכה לאביו או עבר שאר עבירות בקטנותו אע"פ שא"ל תשובה כשהגדיל (ב) מ"מ ד טוב לו שיקבל על עלמו איזה דבר (ח) לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין (פסקי מהרא"י סי' ס"ג) :

שדמ דין ההולך במדבר בשבת ובו ב' סעיפים :

א א ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקידוש והבדלה ב ואם יש לו ממה להתפרנס א אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו (א) ואז יעשה מלאכה בכל יום אפילו ביום שמקדש בו (א) כדי פרנסתו ג מצומצמת ד ב ומותר לילך בו בכל יום ג (ב)אפי' ביום שמקדש בו :

ב ה היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע באיזו יום יצא מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו דבודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם :

ארבע

ט"ז מגן דוד

פירכא דהא על מה הכל פרכינן פירכא כל דהוא ובאן הוה פירכא חשובה אף ע"ג דאינה חשובה כמו הפירכא דפרכינן בגמר' מ"מ ג"ז הוא פירכא טובה אלא ברור היא דהאי לריכותא הוא דוקא ואין כאן ב' כתובים הבאים כא' כלל דא"כ היה לו לתלמוד לתרץ כן והנלע"ד לפ' דברי הטור בדרך זה דז"ל שם כשם שהכהן מוזהר שלא לטמאות כך הוא מוזהר על הקטנים מלטמאות וכ' הרמב"ם שאין הגדולים מוזהרים אלא שלא לטמאות ביד אבל אם בא לטמאות בעלמו אין ב"ד מצווין להפרישו אלא שאבי הבן מצווה לחנכו בקדושה וכ"ל שצריכין להפרישו וכ"מ הל' שדרשו אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהירם מלטמאות עכ"ל וזה ודאי קשה מאי למד הטור מן משמעות הל' של הדרשה אחר שבגמר' פירשוהו דלא לטמאות בידים דוקא ע"כ נלע"ד דל' להזהיר הגדולים כו' יש משמעו' דלא קאי רק על הב"ד ואפי' הם ישראלים ובזה אמרו בגמ' דהאזהר' היתה על טומאה בידים דוקא והיינו הב"ד אבל על אביו לא היתה שום אזהרה מן התורה רק מצד החינוך דראוי לחנכו כמו שסיים לחנכו בקדוש' והקדושה היא אינה מצד חיוב דאורייתא אלא מדרבנן וזו היא דעת הרמב"ם וטור חולק ואומר דעכ"פ האי אמור ואמרת משמעו שצריך להפרישו אלא דהא דאמרי' בגמ' דלא ליספו ליה בידים דוקא היינו על הב"ד כפי משמעו' שבכין מקשן דקאי על הב"ד ובזה יש חילוק אבל מ"מ לפי האמת עיקרא דקרא דמזכיר אזהרה היינו על האב שהוא חייב מן התור' וזה מדוקדק בלשון הטור שהתחיל בכהנים שהכהנים מוזהרים דהיינו האב על בנו כ"ז שהוא ברשותו ולא זכר הב"ד וע"כ סיים לומר שצריך להזהירם לשון יחיד דע! אביו קאי לקיים בו אמור ואמרת להזהיר אותו ולהפרישו דתחלה אמר וכ"ל שצריכים להפרישו לשון רבים היינו בכל הכהנים קאמר שיזהירו את בניהם כמו שהתחיל בכהנים אבל לעולם הטור ג"כ ס"ל דלענין טומאה אין על הב"ד מוטל להפרישם ורא"ה לזה שהב"י מביא דברי כ"י דס"ל כהטור ודברי כ"י הם באב דוקא כנלע"ד נכון להשכים דבריהם עם הרמב"ם ולא לחלק בין טומאה לשאר עבירות כיון דהתלמוד משווה אותם להדיא : (ב) מ"מ טוב לו שיקבל על עלמו כו'. עפ"ז נ"ל דברי רש"י בב"ק דל"ח בשורף שטרו של חבירו דאמרינן הוה עובדא וכפיה רפרס לר' אשי ואגב' מיניה כי כשורא לגלמא ופרש"י שר' אשי שרף שטר חבירו בילדותו ואיכא למידק דודאי כוונת רש"י להביא ר' אשי מעניין זה דהוא שרף שטר חבירו פי' דבילדותו עשה כן וכ"כ בתשו' מהרמ"פ בסוף תשובותיו וא"כ למה כפה אותו לשלם והא משנה שלימה היא הקטן פגיעתו רעה הוא שחבל פטור כ"ש ממונו ובא"ז למד מכאן דקטן חייב כשהגדיל ומביא עוד ראיה מדאמרי' בב"ק דף ל"ט מעליית יתומים ממ"ש הג"א בפרק החובל כן בשם א"ז אבל מו"ח ז"ל כתב דלא קי"ל כן דשאני גבי מועד דהיתה תקנת חכמים כן מפני תיקון העולם כמ"ש התוס' בפ' ד' וה' שם ונלע"ד דר' אשי ודאי פטור מן הדין אלא דרפרס כפאו בדברים לעשות לפנים משורת הדין כדאשכחן בסוף האומנין דרב פסק על רבה ב"ב חנה שישלם לפועלים שכירותם על מה שנשאו לו חבית ושברוהו בפשיעה ואמר שם רבה דינא הכי א"ל אין דכתיב למען תלך בדרך טובים ואורחת לדיקים תשמור ה"נ עשה רפרס כן לרב אשי וחלילה לרב אשי שהוצרך לכפיה אלא בדברים אכפיה כדאשכחן בהמדיר בכפיה שהיא בדברים וכוונת רפרס היתה שיעשה רב אשי לפנים מ"ה וכפוהו בדברים על זה כנ"ל נכון בזה :

שדמ (א) ולא יעשה מלאכה · הטעם מפני פ"נ שאם לא יעשה מלאכה ימות וע"כ אסור לעשות מלאכה להתפרנס יותר מזומו וע"כ נראה שאם יש לו מה לאכול כגון לחם אסור לבשל לו תבשיל דאין כאן פ"נ והא דמותר לילך משום דתחומין דרבנן ואין כאן אלא כפק בכל יום :

מגן אברהם

חגב חי טמא לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו ואפי' דבר שאין בו איסור אלא משום בל תשקלו אסור ליתן לידו וכ"ש דבר טמא דחזי לאוכלו בעיניה וכ"כ בהג"א שם והטעם דהוי כמאן דמאכילו בידים וע' סי' רס"ז ס"ז ושם"ב ס"ז אבל מותר ליתן עוף טמא לשחוק דאע"ג דימות לא חזיא לאכילה כך כדאיתא בב"ב דף כ' : קטן שלא הגיע לחינוך ושתיית המים היזק לו ואין שם יין ישראל מותר לגדול ליתן לו סתם יינם ובתנאי שימזוג בששה חלקים מים וישים המים תחלה ואחר כך היין (רא"ה ח"א קי"ב) וכ"ל °) דאם היין אינו חזק ויפסד ע"י כך יגוהו לעכו"ם ליתן לו:

כתב רי"ו כ"א ח"א דאין למחות בעכו"ם המאכילין אותם איסור אבל אסור לומר לעכו"ם להאכיל אותם איסור עכ"ל ואם התינוק לריך לכך כגון שהוא קלת חולה מותר לומר לעכו"ם להאכיל אותם וכן נוהגים בפסח שמלווים לעכו"ם ליקח התינוק לביתו ולהשקותו חמץ והרשב"א בתשובה כתב דמידי דלריך לתינוק כגון אכילה כ"ע מאכילין אותו בידים אבל מידי דלא לריך ליה לא דהא אסור לינק אחר כ"ד חודש ואף שאמרה להלכה ולא למעשה הר"ן כתבה סתם למעשה וא"כ אם התינוק חולה וא"א לשאת אותו חוץ לבית יבקש מהעכו"ם שיתן להתינוק חמץ והעכו"ם מביא חמץ ומעמידו בבית וה"ל חמצו של עכו"ם ולא אפי' הולך העכו"ם לפעמי' יכול לצוות לקטן ליתן לו לשתות אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל ממנו כמ"ש ס"ת"מ אבל אם התינוק אינו חולה כ"כ ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לבית כלל עסי' תמ"ו. וכ' עוד רי"ו דכל דבר שהוא משום מלו' ספי' ליה בידי' כגון שמחנכין אותו לתקוע בשבת וכ"כ הג"א בר"ה וכ"כ התו' בפסחי' דף פ"ח דמותר להאכיל פסח לקטן אע"פ שלא נמנה עליו כיון שהוא חינוך מלוה ועמ"ש סי' רס"ח ד"א דמ"ע מותר להאכילו בידים כגון ליתן לו לשתות קודם קידוש אבל הא פשיטא דמ"מ מחויב לחנכם כמ"ע כגון לעשות להם קידוש וכיולא בזה כ"מ בת"ס סימן ל"ד והחינוך כל חד לפום חורפיה היודע להתעטף חייב בציצית לשמור תפילין חייב בתפילין היודע מענין שבת חייב בקידוש וכן כל כיולא בזה : ד טוב לו שיקבל · והכי אמרינן בסנהדרין ד' כ"ה ע"ב תקנה איכא קלון ליכא ע"ש ובדבר שבממון עבח"מ סימן שנ"ט ובס"ח סי' תרל"ב :

שדמ א אסור לו לעשות. ואע"ג דרוב ימים הם חול זה מקרי קבוע : ב ומותר לילך . שאם ישאר במדבר לעולם יחלל שבתות וימות בהר"ן נזירה : ג אפי' באותו יום . לפי שתחומין מדבריהם ואפי' למ"ד תחומין דאורייתא כיון דלית ביה איסור סקילה לא החמירו בו (מ"מ ור"ן) והתוס' והרא"ש כתבו כדי למהר לצאת מן המדבר משמע דשאר איסור דרבנן אסור לו לעשות ואע"ג דקי"ל ספקא דרבנן לקולא דכיון דמל עליו שבת אסור בכל כמו בי"ע שני דהוי נמי ספיקא ואיסור שבות :

מחילות

באר הגולה

א שבת סט מימרא וברייתא ב שם ממשמעות הגמרא ג הר"ן שם ד שם וכ"כ תוס' והרא"ש בתירוץ שני ה

נתיב חיים

°) ס"ק ג' דאם היין חזק שאינו נפסד עי"כ כל"ל :

חתם סופר

ע"א משמע כהרמ"א : שם בט"ז סק"ב מ"מ טוב לו. נ"ב ונראה לי דדיני ממונות שאני דהרי בב"מ דף ע' ע"א אמרינן ליזלו בתר שבקייהו אע"ג דלא מוזהר על לאו דלא תשיך : שם במג"א סק"ב עכ"ל וכמדומה.נ"ב וכשיש חור מבית לבית כגון ביבין הקמורין לכ"ע דאורייתא ועיין שבות יעקב ח"א סימן פ"ה ועיין סוף ספר חזון נחום וכבר כ"כ המג"א לעיל סי' שי"א ססקי"ד ע"ש ועיין תשובות ח"ס או"ח סימן פ"ג וכ"כ א"ר וחמד משה [ע"ד נער שוטה אם מותר למוסרו לבית חינוך חרשים ושוטים ללמדם דעת ותבונות והבית חינוך מסור ביד נכרים ואי אפשר להמציא לו שם מאכליו ומשקיו עפ"י דת תוה"ק והנער עתה כבן ד' שנים . ובתשובתו כתב בסוף מכל מקום בהא סלקינן דלרוב הפוסקים משמע בפשיטו' דבמה שמעמידין אותו אצל נכ"ים אינו כמאכילו בידים וכ"כ רי"ו סוף ח"א אלא שהצריך שיהיה קצת חולה כמ"ש המג"א בשמו אבל בנוסחא שלפנינו כתוב בשם הרמ"ה וז"ל אין למחות בנויות המאכילות אותו נבילות אבל אין לומר לגוי להאכילנו דבר איסור וכו' עכ"ל וה"נ בנידן שלפנינו אין אומר דבר אלא שמשכירו לרפאותו ולזונו ובמה שירצה והוי ליה כמעמידו אצל נבילה או כנותקלו ערב שבת עם חשיכה אעפ"י שבודאי ילך בשבת ויוציא מרשות היחיד לר"ה מ"מ שרי אי לא עביד ע"ד אביו א"כ הכי שרי ובתנאי שכשיגיע לבן י"ג שנה יוציאוהו משם עכ"פ זה נראה לפענ"ד מעיקר הדין. ומכל מקום העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם את הלב ומוליד לו טבע רע עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו וכו'] : שם באותו ס"ק כמ"ש הב"י סימן שס"ט . נ"ב ועיין שם בפי"ד מהלכות טומאת מת ופ"ג מה"ג אבל ומהרי"ט סי' צ"ו : שם באותו ס"ק הרמב"ם פי"ב . נ"ב ועיין בסו"ד משרים במשלי י"ט בפסוק יסר בנך וגו' ע"ש ועיין תוי"ט פ"ז ממסכתא תרומות משנה נ' : שם בסס"ק הנ"ל כדאיתא משנה ה' פ"ז דאהלות . נ"ב ויש לחלק דשם ישבה על המשבר משא"כ מעוברת דעלמא עובר ירך אמו הוא וחילוק זה מבואר ספ"ק דערכין ע"ש ושוב מצאתי באבני מלואים סימן פ"ב סק"א בסופו דמייתי נמי מיבמות דף ע"ח דעובר היינו רביתא דאמו ולא הוה חציצה לענין טבילה וה"ה לענין טומאה אלא דצל"ע בין לטעמא דידיה ובין לדידי א"כ ממ"נ אי הוא ואימיה חד גופא ואיננו כהן ולא מוזהרין עליו לטמאו ואי אפשר לתפוס החבל בשתי ראשין : (שם) סק"ג בד"ה כתב רי"ו וכו' וכתב עוד רי"ו וכו' וכ"כ הג"א בר"ה וכ"כ התוס'.נ"ב עיין בר"ן נדרים דף ל"ו ע"א ד"ה אר"ז שה לבית וכו' משמע דאכילת פסח דאורייתא אלא דמן התורה אין צריך להמנות עליו א"כ אין דברי התוס' מוכרחין וכן משמע לפי הגירסא במכילתא דמייתי הכ"מ פ"ה מהלכות ק"פ ה"ו וכן מוכח מדברי הר"י קורקוס שם הלכה ז' ותו ל"מ:(שם)במג"א סק"ד עבח"מ סי' שמ"ט סעיף ג' כצ"ל: סי' שדמ במג"א רס"ק א' ואף ע"ג דרוב ימים נ"ב שמעתי מקשי' להרמב"ם שבטור יו"ד סי' קפ"ג דאשה מיום

באר היטב

אסור ליתן לידו כ"ש דבר טמא דחזיא לאוכליה בעיניה וכ"כ בהג"ה שם והטעם דהוי כמאן דמאכילו בידים.אבל מותר ליתן עוף טמא לשחוק דאע"ג דימות לא חזיא לאכילה כך כדאיתא בב"ב דף כ' קטן שלא הגיע לחינוך ושתית המים היזק לו ואין שם יין ישראל מותר לגדול ליתן לו סתם יינם ובתנאי שימזוג בששה חלקים מים וישים המים תחלה ואח"כ היין רא"ה ח"א קי"ב וכ"ל דאם היין אינו חזק שיפסד ע"י כך יגוהו לעכו"ם ליתן לו. מ"א. כתב רי"ו כ"א ח"א דאין למחות בעכו"ם המאכילין אותם איסור אבל אסור לומר לעכו"ם להאכיל אותם איסור . עכ"ל. ואם התינוק לריך לכך כגון שהוא קלת חולה מותר לומר לעכו"ם להאכיל אותם וכן נוהגים בפסח שמלוים לעכו"ם ליקח התינוק לביתו ולהשקותו חמץ ואם התינוק חולה וא"א לשאת אותו חוץ לבית יבקש מעכו"ם שיתן להתינוק חמץ והעכו"ם מביא חמץ ומעמידו בבית וה"ל חמצו של עכו"ם ולא אפי' הולך העכו"ם לפעמים יכול לצוות לקטן ליתן לו לשתות אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל או ישתה ממנו אבל אם התינוק אינו חולה כ"כ ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לבית כלל. ועמ"ש בסימן ת"כ ס"ק י"א ועמ"א : (ח) לתשובה. קטן שגנב או שמזיק ראוי לב"ד להכותו שלא ירגיל בה אבל אין לריך לשלם אם אין הגניבה בעין ב"ח ועיין ט"ז. ובס' חסידים סימן תרל"ג :

שדמ (א) כדי פרנסתו. ואם יש לו לחם אסור לבשל דאין כאן פקוח נפש. ט"ז : (ב) אפי'. אבל שאר איסור דרבנן אסור לו לעשות ומ"א ועיין במהר"ס גלאנט"י בספר קרבן חגיגה סי' ל"ח :

שערי תשובה

שדמ בש"ע סעיף ב' היה יודע יום כו' · עיין בשו"ת מהר"מ די בוטין סימן כ"ח דאף בכה"ג מונה הז' מיום השבת ושם נתן טעם למה לא הותר במלאכה ג' ימים שסמוך ליציאתו כיון דאין יוצאין ג' ימים קודם שבת ע"ש וע' במור וקציעה באותם שנוסעים תחת קוטב שהיום מתארך חודש וב' חדשים ויש ששה חדשים יש למנות וא"ו ימים של ד"ד שעות שלנו :

ביאור הגר"א

יחזי לקטנים וכמ"ש דמבוס האי טעמא מערבין לגדול ביוה"כ וכ"ד תוס' בר"ה לג א' סד"ה תניא כו'. אבל הרשב"א כ' דדרבנן מותר כיון דלא קיימא תי' דיבמות שם ובזה אתי שפיר ההיא דר"ה כאן בקטן כו' וכפי' תוס' וראיה מדאמרי' בפ' תולין וליתן להינוק ישראל ואע"ג דמשכינן שם דאתי למסרך זה לא שייך אלא בדבר שלצורך הגדול ממ"ש בסוף פ"ג דעירובין דאתי למסרך ולכאורה קשה הא מאכילין אותו ביה"כ כמ"ש בפ"ח דיומא וגזרו עליו להאכיל כו' אלא כנ"ל ומ"ש מטבל לא דמי דשם איסורו מצד עצמו משא"כ ביה"כ : וי"א דלא כו'. וראיה ממ"ש ביבמות וגיטין וליכול קטן כו' ושם אפילו בהגיע לחינוך ובנדה מו ב' ש"מ קטן כו' ושם מופלא סמוך לאיש ושם אי' דאורייתא קטן אוכל כו' וכן מ' סוגיא דיבמות שם ועיין תוס' דשבת שם שנדחקו בסוגיא דיבמות ועתוס' ישנים ביומא פ"ב א' ד"ה בן כו' וא"ת הא דאמרינן קטן אוכל כו' השתא חנוכי כו' ואומר הרא"ם דחינוך לא שייך אלא במ"ע כו' ורבי אומר דחינוך לא שייך אלא באב כו' וכ"כ הרמב"ם וכן הקשה הרמב"ן על סברא ראשונה ס' תוס' מדמקשינן שם מקטנה שאוכלת בתרומה ומשמע אפילו הגיע לחינוך ובנדה שם ואי מופלא כו' ש"מ קטן כו' אבל הקשה ג"כ על ס' הרמב"ם דא"כ ליפשי בנדה שם ל"ל לאביו וע"ש ברשב"א דיבמות שהאריך שם והניח בצ"ע ובסוף כ' כש' ת"י הכ"ל דכמ"ע דוקא דכל הכי דחשיב בסוף סוכה הכל במ"ע כו' : אע"פ כו' . משמע דאינו מחוייב להפרישו : מ"מ. שבת כ"ו ב' שכל דין כו' ועיין רש"י ב"ק ל"ח ב' ועיין סנהדרין כ"ה ב' : סי' שדמ ס"א ואם יש כו' מצומצמת. כמש"ש לימות כו' : ומותר. ממש"ש במאי מיככר כו' :

חכמת שלמה

לאו מידי הוא אבל רש"י והרע"ב ס"ל כמ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וא"כ לעשות תקנה שלא אתי למסרך בקטנותו בלא"ה אין לנו לעשות תקנה דאין ב"ד מצווין להפרישו ובע"כ מה דאמרי' דלמא אתי למסרך היינו בגדלותו וא"כ בנכרי נמי הכוונה דלא אתי למיסרך כשיתגייר ובזה סירכיה מלתא היא ולכך הוכרח לפרש דלא שייך ביה השש סירכא כיון דנהוג בכל האיסורין ואתי שפיר ודוק.ובהיותי בזה קשה לי שם בסוגיא למה קאמר הש"ס בצריכותא השני' דאי אשמעינן קטן משום דלא אתי לאחלופי בגדול ולמה לא נשאר בהצריכותא הראשון כיון דבמשנה מפורש דראו שהתירוהו והלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים ואסרו וא"כ י"ל דאם הוה אשמעינן בקטן הו"א דבזה אסרו אם הרבו לעשות כן מכח חשש דלמא אתי למיסרך דניהו דבפעם אחת לא חשו לדלמא אתי למסרך אבל כיון שעשו כן הרבה פעמים חיישו לדלמא אתי למסרך לכך אסרוהו אבל בנכרי דלא שייך אתי למיסרך ס"ד דאפי' אם עושה כן הרבה פעמים יהיה מותר לכך קמ"ל דאף בנכרים אם עושה כן כמה פעמים אסרוהו וצ"ע בזה ודוק היטב : (שם) בהג"ה וקטן שהכה את אביו או שעבר שאר עבירות בקטנותו וכו'. נ"ב עיין בט"ז ובמג"א מ"ש ראיה לזה ואף אני אענה חלקי. ונראה לי ראיה לזה ממשנה מפורשת בכריתות דף ט"ז ע"ב וז"ל שם אמרתי לו לא אם אמרת בקטנות שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם לאחר זמן תאמר בשבת שאין בה עכשיו וכא לאחר זמן עכ"ל. והנה אם נפרש כפשוטו שאם יבא עליהם לאחר זמן חייב קשה מה ענין זה לזה כלל אטו בשביל מה שאם יבוא עליה בגדלותה יהיה חייב כבא עליה בקטנותה הרי עכ"פ במעשה זו א"א לבוא לידי חיוב והרי בין קטנות לגדלות נחשב אשתני גופא דהרי מבין נערות לבגרות אמרינן בפ"ג דכתובות דהוי אשתני בגופא מכ"ש בין קטנות לנערות דנחשב אשתני גופא. ועוד אי הכוונה כפשוטו ומה ס"ד דר"א אטו ר"א לא ידע שתתחייב בגדלות ואם משמע ליה דאעפ"כ בתר השתא אזלינן א"כ מה חידש לו ר"ע ובאיזה סברא פליגי ולכך נראה דכוונת ר"ע הוי כדעת הג"א והרמ"א הנ"ל שבגדלותו חייב כפרה על מה שעשה בקטנותו א"כ מוכח דגם בקטנותו אינו היתר גמור ולכך ר"א ס"ל דקטן שחטא פטור בגדלותו לגמרי לכך יליף מקטנות ור"ע ס"ל דקטן חייב כפרה כשעושה בגדלותו לכך דוחה שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם אחר זמן דאחר זמן בא כפרה למה שכבר עשה ומוכח דאינו היתר גמור ואתי שפיר ודו"ק היטב :

סי' שדמ סעיף א' ההולך במדבר וכו'. נ"ב הנה גרסינן בפ"ק דשבת דף ה' ע"ב בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על פני המים בתר אגוז אזלינן והא נייח או דלמא בתר כלי אזלינן והא לא נייח וכו' עד סוף הסוגיא והנה כיוצא בזה מצינו ג"כ במס' נזיר דף ס"ד ע"א במת בכלי וכלי צף על פני המים מאי בתר כלי אזלינן או בתר מת אזלינן וכו' עד סוף הסוגיא וקשה לי מה מבעיא ליה הרי זה הוי משנה מפורשת במסכת פרה פרק י' משנה ג' קלל של חטאת שנגע בשרץ טהור נתנו על גביו ר"א מטהר וחכמים מטמאין פירש"י שם והר"ש והרע"ב דפליגי כיון דכתיב באפר חטאת והניח כו' במקום טהור ר"א ס"ל דבתר כלי אזלינן והכלי טהור והוי מונח במקום טהור וחכמים ס"ל דבתר השרץ אזלינן והוי מונח במקום טמא ע"ש וא"כ מפורש הפלוגתא בזה דר"א ס"ל דבתר כלי אזלינן וחכמים ס"ל בתר מקום הכלי אזלינן וא"כ היינו פלוגתייהו ומאי מבעיא ליה בשני המקומות הנ"ל. וא"ל דשאני פרה דהרי אח"כ כתב שם הרמב"ם והרע"ב בפלוגתא דר"ע ורבנן דפליגי בקלוטה כמי שהונחה דמיא הרי דמדמה זה לשבת וכן הוא בש"ס בזבחים כמ"ש שם התיו"ט ואין לו' דזה הוי מטעם גזירה כעין שכתב שם התיו"ט לקמן זה אינו דא"כ למה בעומד ע"ג תנור וקלל בידו חוץ לתנור מטמאין נמי רבנן הרי זה הוי גזירה לגזירה וצ"ע עוד קשה לי במשנה דמנחו' פ"ה משנה ד' נתן כלי ע"ג כלי לא פסלו ומפורש שם בש"ס ותויו"ט דכתיב עליו שמן וא"כ הא אם לא הוי כתיב עליו הוי נחשב נתינת שמן אף בכלי ומוכח דבתר שמן אזלינן ולא בתר כלי :

מחצית השקל

כו' דאיתא התם בסי' שע"א תגר או שני בתים שיש למעלה מפתחיהן זיזים בולטים ומאהילים על הפתחי' והזיזים נמשכים מבית לבית עד למעלה מפתח בית השני ואין הפסק אויר ביניהם וטומאה בא' מהבתים אם כל פתחי הבית שהמת בתוכו נעולים כל פתחי הבית טמאים שסוף טומאה' לצאת בא' מהן וכלם טמאי' דחשבינן כאלו כבר טומאה תחת משקוף הפתח שסופו לצאת שם וכיון דלא נדע באיזה פתח תלא לכן כלם טמאים ואי פתח א' פתוח כלם טהורים רק בפתח הפתוחה דודאי שם תלא ואי זיזין או גג מוסך מפתח בית זה עד פתח בית אחר שבלדו בלי הפסק אויר חשבינן כאלו כבר יצאה הטומאה לפתח ומשם יולא הטומאה אל תוך בית שבלדו . פלוגתא בזה אי הוי דאורייתא או דרבנן . וצ"ע כו' דטהרה בלוע א"מ כנ"ל כדאיתא מ"ס פ"ו דאהלות האשה שילדה תאומים ויצא הראשון מת וקודם יציאת השני הוציאו הראשון מן הבית ואחר כך יצא השני חי השני טהור אף על גב דנגע במעי אמו במת דטהרה בלוע אינה מקבלת טומאה . ובחולין דף ע"א ע"ב אמר רבה בלע שני טבעות אחת טמאה ואחת טהורה אין הטהורה מקבלת טומאה מן הטמאה דהוי טהר' בלוע ע"ש בתוספות ולכן כשהקיאו הטהור' טהור דלא כרבי עקיבא דפליג בזה על ר"י בד"ע"ב ע"א : וכ"ד הראב"ד ניהו דחולק על הרמב"ם שם מכל מקום בהאי דינא מודה : (ס"ק ג) ולהאכילו כו' חגב כו' דאיתא התם ר' יודא אומ' המוליא חגב טמא חי לר"ה חייב משום הולאה אף ע"ג דאינו חייב אלא אם הוליא דבר הראוי גם זה מיקרי ראוי דחזי ליתן לתינוק לשחק בו וחכמים פוטרים דס"ל דאינו ראוי דאסור ליתן לתינוק לשחק דגזרינן שמא יאכלנו ופריך אי הכי מאי אר' טמא אפילו טהור ה"ל לרבנן לאסור ליתן לתינוק לשחק דלמא אכיל ליה אע"ג דחגבים אין טעונין שחיטה מ"מ חי אסור משום בל תשקלו וממילא המוליא אפי' חגב טהור פטור לרבנן דלא חזי למידי ומשני הי ודאי לית לן למיחש שיאכלנו קטן דאין דרך קטן לאכול בעל חי כשהוא חי אלא דא"ל שמא ימות ויאכלנו לכן טהור מותר ליתן לתינוק דהא אינו לריך שחיטה כנ"ל מבואר מזה דחגב טמא חי אסור ליתן לתינוק כרבנן דר"י וגם שמעי' מדברי המקשן דאפי' דבר שאין בו רק משום בל תשקלו אסור ליתן לתינוק אם י"ל שיאכלנו וכ"ש דבר טמא דחזי לאכלו בעיניה ר"ל אותו דבר טמא שראוי לאכלו כמות שהוא כגון נבלה מבושלת וכדומה : כדאיתא בבא בתרא דף ד' דהלון או חור טפח שיש בכותל המפסקת בין שני הבתים אם טומאה באחד מהבתים מביא החור טומאה גם לבית האחר. ואם סתום קלת מן הטפח אם סתמו בדבר שמבטלו שם לעולם הוי מיעוט ואינו מביא הטומאה לבית אחר אבל אם אינו מבטלו שם לעולם כ"א לפי שעה לא הוי מיעוט אלא לריך לסתום כל הטפח ותנן שכן עוף

בזמור

שמה דין ארבע רשויות בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א א ° ארבע רשויות לשבת רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית (פי' רך מל לא לח ולא יבש אלא בינוני הכא נמי לא רשות היחיד שאין לו מחיצות ולא רשות הרבים שאינו דומה לדגלי מדבר דלאו להליכה דרבים עבידא. רש"י) ומקום פטור:

ב ב איזה רה"י (א) מקום המוקף א מחיצות גבוהים עשרה טפחים (ב) ויש בו (א) ד' טפחים על ד' טפחים או יותר וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה וכן תל גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה: הגה י"א דבעינן באלו ארבעה על ארבעה הן ואלכסונן וכמו שיתבאר לקמן סי' שמ"ט (הגהות אשירי פ"ק דשבת ותוס' עירובין דף כ"א):

ג ג כתלים המקיפים רשות היחיד (ג) על גביהם רשות היחיד אפילו אינם רחבים ד':

ד ד ב (ב) חורים שבכתלי רשות היחיד שלפני רשות היחיד הם רשות היחיד: הגה ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים נדונין לפי גבהן ורחבן כמו שיתבאר סי' זה סעיף י"ג (ב"י בשם הרשב"א והמגיד):

ה ה אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד ג עד (ג) לרקיע:

°רמב"ם ס"א קי"ב וסי' כ"ח זכרונות רל"א

אפילו

באר הגולה

תימרא דרבה שם א ברייתא שבת ו' ב שם בברייתא וכחכמה דוכתי ג שם צ"ט בעי' ונפשטא ד שם ו' ה

נתיב חיים

שמה מ"א ס"ק ב' היינו לפי הס"ד. כ"ב זה אינו דלפי האמת ג"כ קשה אמאי קאמר ר' חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא גבוה אפילו למטה מעשרה נמי אלא ש"מ שלמטה מעשרה לא הוי חורי רה"י וכ"כ תו' דל"ת ד"ה ומשתמש דבחורי כותל משתמש עד עשרה התחתונים ע"ש:

הגהות רעק"א

סי' שמה מג"א ס"ק א' גם מה שתחתיו הוי רה"י. הגם מה שתחתיו הוי רה"ר כנ"ל (מה"ש) ותמוה לי דלהדיא מבואר בתוס' דתחתיו אינו רה"ר ומלאתי שעמדו בזה האחרונים: סעיף ד' שכלפי רה"י הם רה"י. אילן גבוה י' ורחב ד' וכלכלה תלויה בו ושוה לגבי אילן הוי הכלכלה חורי רה"י אף בשולי הכלכלה שעמוק יותר מג' הוי רה"י ואף דגדיים בוקעים

חתם סופר

שנולדה מונה ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה א"כ רבו ימי זיבה על ימי נדה והיכי משכחת פתח בטועה דניזיל בתר רוב ימי זיבה ולא שייך קבוע כיון שאינו ניכר במקומו ולא דמי לשבת. ולפענ"ד ל"ק מידי דימי זיבה היינו שמסולקת בדמים והכתוב קורא לו בלא עת נדתה ואיך נאמר אם תראה דם נאמר ניזיל בתר רוב ימים שהיא מסולקת בדמי' ויהי' לה דין זבה דאדרבא נימא דם זה הוא מהימי' שעלולי' לראות שהם ימי נדה וכיון שעכ"פ ימי זבה רובא הו"ל ספק וטועה וזה ברור לפענ"ד ועיין נדה דף נ"ז ע"ב ריש פרק הרואה

מגן אברהם

שמה א מחיצות. עסי"ט דכתב שצריך שיהיה בין המחיצות ד' דלא כט"ז: משמע כדברי הפוסקים דכשיש שני מחיצות ולאו הוי רה"י דאורייתא כדאיתא בעירובין דף י"ב דלאו משום מה לה וכ"כ הרא"ש פ"ק דסוכה ועסי' שס"ג ס"א ודעת הרמב"ם דג' מחיצות הוי כרמלית ע"ש ועסי"ד בהג"ה וססי' שמ"ו ואם עושה ד' דיומדין בד' זויות כמו פסי ביראות הוי רה"י דאורייתא כדאיתא בעירובין דף כ' עסי' תר"ל ס"ז ועסי' שס"ג ס"ל שהוא משופע והוא מתלקט גבוה י' מתוך הילוך ד"א הוי רה"י ואם מתלקט גבוה י' מתוך הילוך ה' אמות ניחא תשמישתי' והוי רה"ר אם עומד שם עסי' שנ"ע ס"ד מ"ש. נעץ קנה גבוה י' בר"ה וברא אשו טרסקל רחב ד' לא אמרי' גוד אחית מחיצתא דה"ל מחיצה שהגדיים בוקעים בה אבל הטרסקל עצמו גבוה י' ורחב ד' גם מה שתחתיו הוי רה"י (תוס'). עמוד גבוה י' ורחב ד' ואין בעיקרו ד' אפי' ליכא בקיעת גדיים לא הוי תחתיו רה"י אלא על גביו (תו' שבת דף צ"ט) עמ"ש סי' רס"ו: ב חורים· ואפי' הם למטה מי' ומ"ש התוס' דלמטה מי' שייך לר"ה °) היינו לפי הס"ד ככ"ל דלא כט"ז: ג עד לרקיע. ואם נעץ קנה ברה"י ע"ג הוי רה"י

אפילו

ט"ז מגן דוד

שמה (א) מקום המוקף מחיצות· בסי' שס"ג יתבאר כמה מחיצות צריך שיהו שם: (ב) ויש בו ד' טפחים כו'· משמע דעובי המחיצות הם נמדדים עם החלל לד"ט וכ"כ הרא"ש להדיא פרק קמא דשבת גבי כוורת שהדפנות מצטרפות עם החלל הכוורת לרוחב ד' כו' וכ"כ התו' בפ"ק דף ח' דלא כפי' ר"ת שפי' שיהו ד' בתוך הכוורת אלא גם העובי מצטרף כמו בחולית הבור דמצטרף לחלל הבור כיון דחזי למינח עליה מידי כו' וסיימו כדפרש"י ומ"ש רש"י הביאו ב"י וז"ל וכן גדר דאמרי' מד' לדדין גוד אסיק פי' המחיצה על ראשו וכמלא ראשו מוקף מד' לדדין והללו ד' עכ"ל אין לטעות בזה דדוקא בחלל צריך שיהיה ד"ט בלא המחיצות דלהכי כתב רש"י פי' המחיצות להורות שאודו החיצון עולה ואסיק מחיצות כמלא שעובי המחיצות הם בכלל החלל בין אודו של זה החיצון לאוד שכנגדו וזה מוכח דאם תרצה לפרש דברי רש"י על חלל ממש יהיה פירושו מוסכם עם ר"ת והתו' סיימו שפירש"י מסכי' לפי' שלהם והרמב"ם כ' בפי"ד מוקף ד' מחיצות גבוה י' וביניהם ד"ט כוונתו ג"כ עם עובי הכתלים ומ"ש ביניהם פירושו בין הכל ככ"ל אלא דק"ל ממ"ש בפ' הזורק דף צ"ט בעי ר"י כותל בר"ה גבוה י' ואינו רחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י וזרק ונח ע"ג מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ד' מקום פטו' הוא א"ד כיון שעשאו רה"י כמאן דמלי' דמי פירש"י והוה אלו ראשו כארעא סמיכתא כל החלל אמר עולא ק"ו לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש פירש"י ראש הכותל הרי לפניו דכיון שעשאו רה"י או אמרינן הסו' כמאן דמלא דרה"י עול' עד לרקיע משא"כ כאן דבלא העובי לא הוי רשות היחיד א"כ אינו עולה עד לרקיע ולא הוי כארעא סמיכתא וכן כמה דסיי' לאחרי' עוש' רה"י כו' וזה אינו מבורר כאן ול"ע: (ג) ע"ג רה"י. פי' ואע"ג דאין רחבין ד' הוויין רה"י דכיון

באר היטב

שמה (א) ארבעה. ל"ע אי עובי המחיצות נמדדים עם החלל לד"ט ט"ז ע"ש. וציין סי"ט מש"ש בשם הב"ח והיד אהרן כתב בפשיטות דעובי המחיצות מצטרפות לשיעור ד' על ד' ע"ש (ובספר אבן העוזר הסכים דחלל שבין שני המחיצות צריך להיות ד' טפחים והסיג על הב"ח וט"ז ע"ש): (ב) חורים. אפי' הם למטה מיו"ד מ"א ע"ש· (ג) לרקיע.

ואם

ביאור הגר"א

סי' שמה ס"א ארבע כו'. עמ"א ס"ק א' ומ"ש נעץ קנה כו'. דקי"ל כרבנן. ומ"ש אבל בטרסקל כו' עמוד גבוה כו' ט"ס בדבריו וצ"ל להיפך בריסא בטרסקל אין התחתיו רה"י כמ"ש עגלות התחתיהן כו' ועיין תוס' שם ובסוף דף מ"ט אבל בעמוד אף התחתיו רה"י כי ליכא ב"ג והיינו שעיקרו רחב ג' כמ"ש בתוס' ק"א א': מקום. פשוט בכמה מקומות ועיקרו בברייתא שם גדר דלא כפרש"י שם וע' בה"ג: וכן חריץ. שם: וכן תל. מתניתין צ"ט א': י"א דבעינן כו'. כוונתו לפי' ר"ת בעירובין כ"א א' וז"ש וכמו שיתבאר כו' בשם קיימא לן כפי' ר"ת אבל אין ראיה משם דהא הרמב"ם ס"ל שם כוותיה וכאן לא ס"ל כוותיה ועש"ו אם יש בו כו' וכן הרא"ש דהא שם דבריו וכן הטור לא הזכיר דבריו רק בסי' שמ"ט ולא הזכיר כאן ולא בתחומין ועסי' ת"ח ס"א בהג"ה כ"מ שהביא כו' אלא דקי"ל כרש"י שם ד"ה הן כו' ולפי מש"ש הוא כדעת ר"ת ומ"מ אבל אין הלכה כן: ס"ד ואם הם. למד זה מדברי המ"מ בשם הרשב"א פי"ד. הלכה י' וזה לשון הרשב"א בס' עה"ק י' ב' ומהו חורי רה"י חור שבכתלים כו' היו בהן חורין פתוחין כלפי חוץ ואין עוברין כלפי כו' והביאו ב"י· אבל הרשב"א לא איירי אלא למעלה מי' ואין החור רחב ד' דאפ"ה הוי רה"י משום חורי רה"י ואפי' לרבנן דקי"ל כרב חסדא דברה"י א"ל הנחת מקום ד' אבל למטה מי' הוי חורי ר"ה כמ"ש תוס' ז' ב' ד"ה והלכה כו' ומה שכתב מ"א כאן קשה להולמו ועוד ראיה דאמרינן בעירובין ל"ח ב' ומשתמש בכל כו' ועתוס' שם ד"ה ומשתמש בכל כו' ועתוס' הנ"ל ד"ה והלכה. והא דלא הוקמי מתניתין כו' דהתם חורין כך הס ועמ"ש

חכמת שלמה

סי' שמה סעיף ב' ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. נ"ב עיין בט"ז מה שמפלפל אם הוי המחיצות בכלל הד"ט וכבר כתבתי ראיה לדבריו דלשון ביניהם גם הם עצמם בכלל ממה דאמרינן עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ וכו'. אמנם מה שהקשה הט"ז מן הש"ס נראה דאתי שפיר ולק"מ דהנה זה יהיה דומה למה דאמרינן בגיטין דגיטה וחצירה באין כאחד ולא אמרינן להיפוך הרי אם לא תתגרש גם החצר אינו שלה רק דאמרינן דאזלינן בתר לאבתא וחלים שניהם כן ה"נ בזה אמרינן דנעשה על ידיהן רה"י וממילא הוא עצמו מצטרף ולפ"ז יש לומר כיון דבגיטה וחצירה באין כאחד הוי פלוגתא ור"א ס"ל דלא אמרינן גיטה וחצירה באין כאחד וא"כ י"ל דעולא ס"ל כר"א דלא אמרינן גיטה וחצירה באין כאחד וכן ה"נ לא אמרינן דהרה"י למטה ולמעלה באין כאחד לכך אמר הטעם לאחרים הוא עושה לעצמו לא כ"ש אבל לדידן דקיי"ל דאמרינן גיטה וחצירה באין כאחד ה"ה נמי בזה דהרה"י למטה ולמעלה באין כאחד. או י"ל דגם עולא ס"ל כן רק לפי הס"ד דהוי אמרינן דאף דלמטה הוי רה"י למעלה הוי רשות אחר ולא הוי שייכו רה"י למעלה אז ודאי מכ"ש אם לא היה ביניהם ד' טפחים שלא היו מצטרפין הכתלים לעשותן רה"י אבל כיון דמסיק עולא כיון דלאחרים עושין רה"י לעצמו לא כ"ש א"כ יש שייכות רה"י למעלה אף דאינו

מחצית השקל

בחור מיעוט הטפח אבל לא סתמו כולו הוי מיעוט ואינו מביא טומאה לבית אחר ופריך דלמא שאני ליה וכמלא לא בטלו לעולם כ"א לפי שעה דלא הוי ביטול ומשני דמיירי בעוף טמא ופריך שמא יתנו לתינוק לשחוק ועדיין לא הוי ביטול ומשני בעוף המסרט דאינו ראוי לתינוק דיזיק התינוק ע"י צפרניו וקשיא למה הוצרך לאוקמי בעוף המסרט ת"ל כיון דעוף טמא היא כמו דאסור ליתן חגב טמא לתינוק שמא יאכלנו כשימות אלא ע"כ דעוף טמא אפי' כשימות כיון דאין ראוי לאכילה כ"א ע"י בישול מותר: ליתן לתינוק קטן כו' ובתנאי שימזוג כו' דאז מתבטל היין בששה חלקים מים כדקי"ל בי"ד סי' תל"ד סעיף כ': ויפיס המים תחלה אין לומר הטעם דאי יתן המים לבסוף נאמר במים קמא קמא בטל דז"א דקי"ל בי"ד סי' קל"ד וכ"ה בגמ' דע"ז דדוקא באיסור דהיינו אם נפל יין נסך להיתר אמרי' קמא קמא בטל אבל אם נפל היתר לתוך איסור לא אמרי' בהיתר קמא קמא בטל. אע"כ צ"ל הטעם דהשתא אי נותן היין תחלה עדיף דאיכא טעמים להתיר חדא דבטל בששה חלקים מים ועוד דהיין מתבטל קמא קמא ולפי שתשובת רא"ב"ח אינו תח"י לא ידעתי בבירור כוונתו אח"ז עיינתי בספר תוספות שבת וכתב הטעם דאין ליתן המים לבסוף דא"כ יתבטלו המים ראשון ראשון כ"כ הרא"ב"ח עכ"ל ת"ש ואם הוא לשון רא"ב"ח לא הבנתי כנ"ל: ילווהו לגוי ליתן לו וכ' בספר תוספות שבת הטעם דכ"ה דמותר אמירה לגוי בשבת לצורך תינוק ה"ה בשאר איסורי דרבנן: כ' רי"ו דאין למחות כו' כ' בספר ת"ש ע"כ מיירי באין הקטן צריך לו הרבה דאל"כ מותר לו' לגוי ליתן לו כמ"ש מ"א אח"ז וכיון דא"ל לו ע"כ הא דכתב דאין למחות מיירי בב"ד אבל האב חייב למחות כנ"ל: כגון כו' לתקוע בשבת ובריש הסי' כ' בשם הר"ן כיון דנפיק מיניה חורבה אסור כתב התוס' שבת דנ"ל דמיירי במקום שאין הקול נשמע לרבים וכיון דא"ד היא ל"א כל מה שאסרו חכמים אפי' בח"ת אסור: הא דאסור ליגנק אחר ד"ד חדש היינו אם פ"א כבר פירש מליגק: (ס"ק ד) טוב כו' תקלה איכא וקלון איכא כנ"ל דתנן התם הבא על הבהמה גם הבהמה נסקלת ונתנה המשנה שני טעמים א' הואיל ובא לאדם תקלה על ידה ושני משום קלון שלא יאמרו זו הבהמה שנסקל פלוני על ידה ואיבעיא להו גוי הבא על הבהמה דתקלה איכא דמלוון על הבהמה וקלון ליכא ופירש"י דעכו"ם דרכן בכך ולא מתביישים בזה וגם התורה לא חסה על קלונן ואיבעיא להו אי בעינן דוקא תרתי או סגי בחד טעמא כגון עכו"ם דליכא אלא חד טעם דהיינו תקלה ובעי למפשט מדתנן קטן בן ט' ויום אחד וקטנה בת ג' שנים ויום א' כל העריות מומתי' על ידן ובכלל העריות גם בהמה בכלל הרי דבהמה נסקלת ע"י קטן וקטנה והא הכא קלון איכא תקלה ליכא דהא קטן וקטנה לאו בני עונשים ניכהו אלמא בחד טעם סגי והוא הדין בעכו"ם כיון דאיכא עכ"פ חד טעם ודחי דלמא לעולם תרתי בעינן ובקטן וקטנה גם תקלה איכא כיון דמזידים הם אלא דחס רחמנא דלא לעונשו הוי תקלה וכיון דקרי ליה הש"ס תקלה מטעם הנ"ל ראוי לקבל דבר לכפרה. עבח"מ סי' שמ"ט דין קטן שהזיק ועי' בספר ת"ש:

סי' שמה (ס"ק א) מחיצות עסי"ט כו' דלא כט"ז דהט"ז דייק מדסיגה הרב"י לשון הרמב"ם שכתב ויש ביניהם ד"ט על ד"ט דמלשון זה משמע דהחלל צריך להיות ד"ט על ד"ט והרב"י כתב בשלחן ערוך לשון הטור ויש בו ד"ט על ד"ט משמע דס"ל להרב"י עיקר כהפוסקים החולקים בזה על הרמב"ם וס"ל דגם עובי המחיצות מצטרפים לרוחב ולאורך ד"ט אף שאין החלל לבד ד"ט ולזה כ' מ"א דע"כ זה ליתא דהא המחבר גופיה כ' בסי"ט שמקום פטור נקרא מחיצות הגבוהות כו' ואין ביניהם ארבעה משמע דאינו נקרא רה"י עד שיש ביניהם ארבעה והיינו לדעת הע"ש שיהי' החלל לבד ארבעה ואף שהט"ז כ' דמלשון אין ביניהם אין הכרע די"ל מ"ש ביניהם ר"ל בצירוף המחיצות מ"מ לדעת הע"ש דדייק מל' ביניהם שכ' הרמב"ם דס"ל להרמב"ם דאין המחיצות מצטרפים שפיר דחה מ"א מסעי' י"ט: משמע מדברי כו' דס"ל ג' מחיצות סגי מן התורה דרה"י דאורייתא: והזורק לתוכו מר"ה חייב אבל מ"מ אסור לטלטל בו מדרבנן. כ"כ הרא"ש פ"ק דסוכה סי' ט' אמר רבה סיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי מלד א' הסוכה כשרה דמיגו דמהני האי מחיצה לענין שבת מהני גם לענין סכה דהוי סכה כשרה וכ' הרא"ש דע"כ מיירי במבוי מפולש דהיינו שיש לה שתי מחיצות זה כנגד זה ובשתי לדדיה זה כנגד זה מפולשת אלא שבלד אחד יש לחי דאי מבוי סתום מג' רוחות וברוח רביעי יש לחי מאי לריך לטעם מיגו דהוי דופן לענין שבת כו' הלא בסכה די כשיש לה שתי מחיצות כמין גאם ושלישית אפי' טפח א"ו דמיירי במבוי מפולש וס"ל לחי משום מחיצה וס"ל דמדאורייתא הזורק לתוכו מרשות הרבים חייב לכן מהני גם לענין סכה וכ' ואע"ג דבשבת דעלמא אסור לטלטל במבוי מ"מ משום מלות סכה התירו לטלטל כמו שהתירו משום פסי ביראות עכת"ד הרא"ש והרא"ם פסק כן וכדלקמן סי' תר"ל הרי דפסק מבוי מפולש שיש בה לחי הוי מדאורייתא רה"י: ועי' סי' שס"ג סי"א. ר"ל אע"ג דבגמ' איכא פלוגתא אי לחי משום מחיצה או משום היכרא ולא הוי מחיצה אולם לקמן סי' שס"ג מבואר דקי"ל כמ"ד לחי משום מחיצה (ע"ש במ"א ס"ק ח'): ודעת הרמב"ם דג"מ הוי כרמלית ר"ל מדאורי' הוי כרמלית ולא רה"י דמדרבנן גם הפוסקים מודים דיש לו דין כרמלית ואסור לטלטל בתוכו אולם לשון כרמלית שכ' הוא לאו דוקא דמדאורייתא ליכא כרמלית אלא ג' רשיות או ר"ה או רה"י או מקום פטור אלא ר"ל דמדאורייתא לא הוי רה"י מ"מ גם ר"ה לא מיקרי מדאורייתא: ועסי"ד בהג"ה שכ' רמ"א וז"ל כרמלית כגון מבואות שי"ל ג' מחיצות ואין להם לחי או קורה ברביעית עכ"ל אבל מל' זה אינו מבורר כמאן ס"ל דבין להפוסקים ובין לרמב"ם בג' מחיצות אסור לטלטל בתוכו עד שיעשה תיקון ברוח רביעית ע"י לחי או קורה והיינו מדרבנן ומחלוקתם אינו כ"א לענין דין תורה אי הוי רה"י ביש לו ג' מחיצות אי לא אבל מדרבנן ודאי יש לו דין כרמלית: כמו פסי ביראות דהיינו ארבעה דיומדין בארבע זוויות *כזה וכל דיומד מושך לכל לד אורך אמה |‾‾| ובין דיומד לחבירו לריך שלא יהיה אויר יותר מי"ג אמה ושליש דהתירא דפסי ביראות הוא משום עולי רגלים כדי שיהיה אפשר להשקות בהמתם מן הבאר שהוא רשות היחיד |__| ולמעלה חוץ לבאר שהוא ר"ה ואי אפשר להם לעשות בכל באר מחיצה והתירו ע"י פסין כנ"ל ונתנו שיעור הריוח בין פס לחבירו י"ג אמות ושליש כדי שיוכל לכנוס שני רבקות של ארבע' בקר דכל רבקה הוא שני בקר ושני רבקות יולאים ופוגעים זה בזה דהיינו שמנה בקר ושיערו חז"ל עובי כל בקר הוא אמה ושני שלישים א"כ שמנה בקר הוא י' אמות וט"ז שלישים וה"ל י"ג אמות ושליש (ובט"ז ס"ק ז' יש ט"ס) ואמרו בערובין דף כ' ע"ב דע"כ כה"ג הוי מדאורייתא רה"י דאל"כ האיך התירו חכמים משום עולי רגלים אע"כ דאין בו רק איסור דרבנן ולכן כ' מ"א דפסי ביראות הוי רה"י דאורייתא אפי' במקום דליכא באר. ע' סי' תר"ל דמה"ט אם סיכך ע"ג פסי ביראות הסכה כשרה ע"ש: תל שהיא מתלקט הוא גמרא שבת דף ק ע"א. הוי רה"י דלא ניחא תשמישתיה כי מתוך שהוא זקוף הרבה קשה לילך ממטה למעלה ולכן אם למעלה הוא רחב ד"ט על ד"ט הוי למעלה רה"י כמ"ש בש"ע דתל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י אפי' לטלטל שם דאמרי' גוד אסיק מחיצות: נעץ קנה כו' שהגדיים בוקעים בו דהוא פלוגתא דר' יוסי בר"י ורבנן דלר"י בר"י גם בכה"ג אמרי' גוד אחית מחיצות ולרבנן כיון דהגדיים בוקעים בו לא אמרי' גוד אחית וק"ל כרבנן ע' בשבת דף ק"א ע"א. אבל טרסקל (הוא סל) כו' גם מה שתחתיו רה"י ע"כ ע"ש יש כאן דז"ל התוס' בשבת דף נ"ט ע"א ד"ה שתי גזוזטראות כו' וכן עגלות (של משכן) הוי רה"י אע"פ שתחתיהן ר"ה שיש מן העגלות עד למעלה מן הקרשים יותר מי"ט עכ"ל הרי אף שהעגלות היו למעלה גבוהים י' אעפ"כ תחתיהן ר"ה וכ"ה בגמ' שם ואף שכתבו תוס' דף ק"א ע"א ד"ה וזרק ונח כו' על מאי דאמרי' שם וס"ד דגם רבנן מודו לר"י בר"י בהאי דטרסקל דהוי למעלה רה"י ואייתי ראיה ממה שאמרו בעמוק גבוה כו' ואין בעיקרו ד' דהוי רה"י וכמ"ש מ"א מיד אח"ז ודחי שאני עמוד דליכא בקיעת גדיים אבל בטרסקל דאיכא בקיעת גדיים ס"ל לרבנן דל"א גוד אחית וה"ה בקיעת דגים במים לא מיקרי בקיעה ולא מבטלי מחילה והקשו התוס' למאי דס"ד דגם רבנן מודו לר"י בר"י א"כ תיקשי לי' מתניתין דעירובין דף פ"ז ע"ב גזוזטר' (והוא דף הבולט) שהיא למעלה מן המים אין ממלאים ממנה בשבת אא"כ עשה לה מחילה גבוה עשרה טפחים (ודינו מבואר לקמן רסי' שנ"ה) בלא מחילה י' סגי כמו בטרסקל ותי' לחד תירו' דוקא ע"ג הוי לר"י בר"י רה"י אבל למטה תחת הטרסקל לא הוי רה"י אא"כ יש לטרסקל מחילה י' לכן בעינן שם מחילה י' עכ"ד התוס' והוא לכאורה כדברי מ"א אך זה ליתא דע"כ התוס' לא כתבו כן אלא לר"י בר"י ולס"ד דרבנן מודו ולא חיישי' לבקיעת גדיים אבל למסקנא לרבנן דקי"ל כוותייהו דאיכא בקיעת גדיים מבטלי מחילה אפי' טרסקל גבוה י' מ"מ למטה לא הוי רה"י ושאני מים דליכא בקיעת גדיים דבקיעת גדיים לא מבטלי כנ"ל וכמ"ש התוס' דף נ"ט בעגלות של משכן כנ"ל אע"כ ט"ס הוא וכנ"ל אבל הטרסקל עצמו גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י הגם שמה שתחתיו הוא רה"ר וכן דברי התוס' שבדף נ"ט שאע"ג שתחתיו הוא רה"ר מ"מ למעלה הוי רה"י כמו בעגלות כנ"ל: כן הגהתי בימי חורפי ועתה מלאתי כן בספר ת"ש: עמוד כו' הוא גמרא דף ק"א ע"א אלא שם מבואר עוד. ויש בקלר שלו שלשה. ופרש"י דלרבותא נקטיה הא דקתני ויש בקלר שלו שלשה וז"ל אותו קלר של עיקרו שאינו רחב ד' יש בו גבוה ג' והיינו רבותא דל"ל לבוד ממקום שכלה רחב ד' לקרקע אפ"ה הוי רה"י עכ"ל ואח"ז כ' בעמוד ליכא בקיעת גדיים שאין דרך להתחכך בו ולעבור תחת שיפועו שאינו אלא מעט עכ"ל ולפ"ז א"ש מה שהשמיט מ"א הא ביש בקלר שלו ג' דהא השתא אין זה תנאי וכ"ש אם אינו גבוה ג' דא"ל לבוד והוא הדין אם גבוה יותר מג' דמה שנא גבוה ג' או ד' כיון דילא מתורת לבוד וכן שיעור הרוחב של מקום הקלר לא הוזכר משמע אפי' דק הרבה אולם התוס' השיגו על פרש"י וז"ל לפירש"י קשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה דהוי כמו טרסקל ומבטלים בקיעת גדיים וגוד אחית ונראה לר"י דהאי בקלר שלו ג' היינו שיש בעובי הקלר ג' דכיון שיש בו רחב ג' ולמעלה רחב ד' שייך ביה גוד אחית עכ"ל א"כ לפי התוס' האי ובקלר שלו ג' הוא תנאי דבעינן דוקא שלמטה עכ"פ יהיה רחב שלשה וה"ל למ"א להעתיקו: תוס' שבת ד' ל"ט ע"ב ד"ה זרק דף כו' והע דדין עמוד עם דין טרסקל שגבוה י' שהביא לפני זה אינן שוים ולכל אחד יש מעלה מה שאין בחבירו האי דטרסקל למעלה יש מחילות י' ורחב ד' ובעמו' אין כל הי"ט רחב ארבע נגד זה יש מעלה בעמוד דליכ' בקיעת גדיים בין לרש"י ובין להתוס' ובטרסקל איכא למטה בקיעת גדיים אבל דיניהם שוה שלמעלה הוי רה"י ולמטה לא הוי רה"י: (ס"ק ב) חורים ואפי' כו. מיירי כאן בחורים שפונים ופתוחים ללד ר"ה אבל הם מעבר לעבר ועוברים גם לפנים לתוך רה"י וביאור הדברים דבשבת דף ז' ע"ב פליגי אביי ורבא וכ"ע ס"ל חורי רה"י כרה"י ובחורי ר"ה ס"ל לאביי דכר"ה דמי ורבא ס"ל דלאו כר"ה ופריך הש"ס לאביי מדתנן הזורק ארבע אמות בר"ה ונח על הכותל דהיינו בלדדי הכותל למעל' מי' כזרק באויר דהוי מקום פטור כדלקמן סי"ב ולכך פטור למטה מיו"ד טפחים כזורק בארץ וחייב והוינן אמאי כזורק בארץ הא לא נח ופרש"י וכי חזר' נפלה תוך ד"א דע"כ נסמכה בכותל קופלת לאחרי' עכ"ל ואר"י בדבלה שמנה שנו שנשארת דבוקה בלד הכותל ואי חורי ר"ה כר"ה לוקמי בגרור או חפץ ודנח בחור ומשני מתני' בכותל דלית ביה חור מדקתני רישי' למעלה כזורק באויר ואי אית ביה חור הא נח בחור ואי דלית ביה ד"ט על ד' טפחים והאר"י א"ר חייא זרק למעלה מיו"ד ונחה בחור כל שהוא מחלוקת ר"מ ורבנן לר"מ דא"ל לענין מזוזה אם אין הפתח רחבה ארבע ויש כותל מן הלד שאפשר לחוק בו ויהיה הפתח רחב ד' אמרי' חוקקים להשלים וכאלו נחקק דמי וחייב במזוזה וה"ה הכא חוקקים והוי הנחה ע"ג מקום ארבע ולרבנן דל"ל במזוזה חוקקים ה"ה דל"ל הכא גבי שבת חוקקים ולא נח ע"ג מקום ד' ופטור והתם משנה ר"מ (כך פירש"י) א"כ למעלה מיו"ד יהיה חייב דהא מוכח ע"ג מקום ד' וגבוה יו"ד והוי רה"י והוי זורק מרשות הרבים לרה"י א"ו דמיירי דליכא חור. והקשו התוס' הא אמרי' התם במזוזה דר"מ ל"ל חוקקים אא"כ יש ברגלים ג' טפחים גובה שרחב ד' טפחים אלא שהז' טפחים האחרים שבגובה הפתח (שהשיעור הפתח לענין מזוזה ל"ל גבוה יו"ד ורחב ד') אין רחבים ד' אז אמרי' חוקקים אבל בלא"ה לא אמרי' חוקקים והא הכא בחור ליכא בשום מקום רחב ד'. ואור"י דמיירי בחורים שדרכן לעשות בשעת בנין שמפולשים מעבר לעבר: ובנד רה"י הם רחבים ארבע אבל לא בלד ר"ה ולכ"ע הוי רה"י דהא חורי רה"י הם ולא פליגי אלא א"א חוקקים וה"ל מקום ד' או לא וכו' ועוד דוקא החורים שלמעלה מיו"ד הוי חורי רה"י אבל שלמטה מיו"ד אין בני רה"י משתמשים שם מפני שבני ר"ה משתמשים שם ולא הוי חורי רה"י ומזה כ' הע"ש דהחורים שלמטה מיו"ד אם הם פתוחים מעבר לעבר אין להם דין חורי רה"י אבל מ"א חולק עליו דלא מצינו בשום פוסק שכ' לחלק בחורי רה"י בזה וגם התוס' מכ"ל להמצי'

דין

ו ו (ד) ד (ד) אפי' כלי כגון תיבה או מגדל או כוורת אם יש בו לרבע ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה הוי רשות היחיד :

ז ז איזה רה"ר ה (ה) רחובות ושווקים הרחבים י"ו אמה ואינם מקורים ח ואין להם חומה ואפי' יש להם חומה אם הם° ו (ו) מפולשים משער לשער (ה)(ואין דלתותיו (ז) נעולות בלילה)(טור)הוי רשות הרבים ט (ו) ז ויש אומרים שכל שאין (ח) ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים :

ח י מבואות הרחבים י"ו אמה ומתקצרין בקצתן ואין בהם י"ו אמה י"א שאם ארכן לאורך ר"ה הרי הן רשות הרבים :

ט כ מבואות הרחבים (ז) (ט) י"ג אמות ושליש ושני ראשיהם מפולשים לרשות הרבים שהוא רחב י"ו יש אומרים שהוא רשות הרבים :

י ל °°כל דבר שהוא ברשות הרבים אם אינו גבוה(שלשה) טפחים אפי' הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהם חשובים כקרקע והוי רה"ר ואם הוא גבוה שלש ומשלש עד תשעה ולא תשעה בכלל אם הוא רחב ארבע על ארבע (ח) ☜ הוי כרמלית ואם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור מ ואם הוא גבוה ט' טפחים נ מצומצמים ח (י) ורבים מכתפים עליו הוי רה"ר אפילו אינו רחב ארבעה ס ויש מי שאומר דהוא הדין לגבוה מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו הוי רשות הרבים אפי' אינו רחב ארבע' ע ומעשרה ולמעלה אם הוא רחב ארבעה הוי רה"י ואם לאו הוי מקום פטור אפי' אם יש בו מקום כדי ט לחוק להשלימו לארבעה :

יא פ °°°גומא ברה"ר אם אינה עמוקה שלש הויא רה"ר משלש עד עשרה אם רחבה ארבעה הוי כרמלית ואם לאו הוי מקום פטור ואם היא עמוקה עשרה י הוי(יא)רה"י והוא שתהא רחבה ארבעה :

יב צ רשות הרבים אינה תופסת אלא עד עשרה אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור :

יג ק חורים שבכתלים כלפי רשות הרבים אם הם גבוהים למעלה משלשה אינם כרשות הרבים אלא נידונים לפי מדותיהם :

יד ר איזו היא כרמלית מקום שאין הילוך לרבים ש יא כגון ים ובקעה ואצטוונית ואיצטבא (פירוש אלטוונית מקום שלפני החנויות שיושבים שם הסוחרים והאצטבא הוא מקום שמניחים עליו פרקמטיא) יב (יג)שלפני העמודים בר"ה והיא ת רחבה ארבעה וגבוה משלשה ועד עשרה א וקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים (כגון מבואות שיש להן שלשה מחיצות) (ט) (ואין להם לחי או קורה ברביעית) (טור) ב ורשות הרבים שהיא מקורה ג ותל שיש בו ארבע על ארבע ואינו גבוה עשרה וכן חריץ שהיא ארבעה על ארבעה ואינו עמוק עשרה :

טו ד בית שאין תוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה יש בו ארבע על ארבע תוכו כרמלית ועל גבו רשות היחיד ה ואם חוקק בו ארבע על ארבע אפי' באמצע יג (יג) רחוק מן הכתלים נעשה כולו רשות היחיד :

טז ו (י) °) גג הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג הוי כרמלית ואפי' הוא גבוה ורחב הרבה ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי כרה"י ז וכן זיזין הבולטים מן הכותל ויש בהם ד' על ד' הוי כרמלית ח אלא אם כן חלון הבית פתוח להם:

יז ט חורי כרמלית אינם ככרמלית י אלא הם נידונים לפי גבהם ורחבם :

°עסי' שס"ד °°עסי' שמ"ג ס"ג °°°עסי' ת"ה עסי' ש"ד

גדר

ט"ז מגן דוד

שהם עושין היקף שלהם את הקרקע המוקפת רה"י שהיה כרמלית קוד' לזה ק"ו שהן עצמן יהיו רה"י ועמ"ש לפני זה מה שקשה מזה:(ד)אפי'כלי.עמ"ש סי' שנ"ו לענין רקק מים בר"ה או ברה"י : (ה) ואין דלתותיו נעולות . נראה דאם דלת א' נעול מבטל ג"כ ר"ה כיון דלא הוה מפולש : (ו) וי"א שכל שאין ס' רבוא כו' . כתב ב"י הדיעה האחרונה היא דעת רש"י והתו' והרא"ש והטור וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת (והמרדכי פ' כל כתבי) והרוקח והאחרון מהרי"ו בתשו' ודיעה ראשונה הוא דעת הרמב"ם ורמב"ן ורשב"א והמ"מ והר"ן והריב"ש ותמהתי דכאן כתב ב"י בשם המ"מ ורמב"ם ורשב"א דא"צ ס' רבוא בוקעים ולעיל סי' שנ"ד כתב הטור להקשות על סה"ת מהך סברא דאין כאן איסור דאורייתא לדידן שאין לנו ר"ה כו' וכתב ב"י שזו הקושי' הקשה המ"מ בשם הרשב"א א"כ משמע דס"ל שלא הוה ר"ה עד שיש ס' רבוא ג"כ דאל"כ גם לדידן יש ר"ה וכתב רש"ל בפ' א"ל סי"ח וכ"כ מהר"ר בנימן בתשו' סי' ל"ב דיש להחמיר כדיעה ראשונה ורמ"א כ' בסי' שמ"ו שכל רשויות שלנו כרמלית הם משמע כדיעה אחרונה וכפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר"ה הוא כדעת הי"א והם רבים ובפרט שבדעת המ"מ ורשב"א מצינו ג"כ להיפך כמ"ש ועכ"פ המחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותן הרבים שמקילין ככ"ל : (ז) י"ג אמות ושליש . אף ע"ג דרוחב ר"ה הוא י"ו אמות כמו שהי' בין העגלות במדבר מ"מ כאן שהני ראשים הם לר"ה הוה זה ג"כ ר"ה וטעם לשיעור זה הוא כמו שמצינו בפסי ביראות שהי' בין כל פס לפס שיעור זה דהיינו כשיעור שיוכלו לעבו' שם שני רבקות של ארבע' בקר כשפוגעות זו בזו א' נכנסת וא' יוצאת דאז ניחא תשמישתיה שם כמו בר"ה וכל בקר הוא אמה וב' שלישי' כדאי' פ' עושין פסין : (ח) הוה כרמלית . ☜ דל"ד לגבוה י' דכאן הוה תשמיש ע"י הדחק ולאו שמיה תשמיש : (ט) ואין להם לחי כו'. דאלו הי' שם לחי הוי רה"י גמור דלחי משום מחיצה ואלו הי' שם קורה דלא הוה מחיצה להרמב"ם אלא משום היכרא מ"מ הוה רה"י לטלטל בתוכו ועכשיו שאין שם לא זה ולא זה הוי' ככרמלית : (י) גג הבולט כו'. טעם לפי שנעש' הגג רה"י מחמ' גוד אסיק לא אמרי' כן (אלא) היכא שהמחיצות ניכרות :

מגן אברהם

ד אפי' כלי . וכלי שאין גבוה י' עומד בר"ה אין לו דין כרמלית אלא הוי כמו ר"ה דאין כרמלית בכלים (רש"י בשבת ד' ח' עסי' שנ"ה ס"א מ"ש) אבל בכלי המחובר לקרקע הוי כרמלית (תו' דף יא):ה רחובות. דרכים שעוברי' מעיר לעיר הוי ר"ה: ו מפולשים משער.פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים (ריב"ל ח"ג סי' ע"ד) ועסי' שס"ב : ז ויש אומרים כו'. ומ"ב סי' ל"ב ורש"ל בביצה סימן פ' פסקו לחומרא אך דעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בש"ע סי' ש"ג סי"ח ובכמה דוכתי וכ"כ מהרא"י בפסקים סי' כ"ה: ח ורבים מכתפים.אבל כשאין מכתפים עליו אע"פ דראוי לכתף עליו לא הוי רשות הרבים(ב"י רהא"ד):ט לחוק להשלימו.כגון בור שבכותל כלפי ר"ה אינו רחב ד' וכלפי רה"י הוא רחב ד' והוי כרה"י מכל מקום הזורק לתוכו פטור דלא ☜הוי שיעור מקום(תוס' שבת דף ז'): י הוי רה"י . ואפי' היא מלאה מים וה"ה דברים שאדם מסתכל ורואה בתוכו ונראין המחיצו' אבל מליאה פירות אינן רה"י דאין המחיצו' ניכרות אפי' דעתו לפנותן ורשב"א כתב דוקא במלאות טבל שאין יכול לטלטלן (מ"מ) עסי' שע"ב סי"ו וע' סס"י שנ"ו דדוקא בור הוי רה"י אבל ים הוי כרמלית כמ"ש סי"ד ועססי' שס"ג סכ"ע: יא כגון ים. רקק מים בר"ה ורבים מהלכים בו אם אינה עמוקה י' אע"פ שאינה רחבה ד' טפחים הרוב מדלגין עלי' הוי ר"ה וה"ה דף המונח עליו ואם עמוק' י' ורחב' ד' הוי כרמלית כמו ים(פי"ד)וברש"י ד' ק' משמע דלא הוי ר"ה אא"כ עוברים בתוכה ועססי' שנ"ה : יב שלפני העמודי'.אבל בין העמודי' נדון כר"ה אפי' אין רחבים י"ג ושליש כיון שרבים בוקעי' בהן הם טפלי' לר"ה מא"כ במבוי שכתב ש"ע ככ"ל דלא כע"ש : יג רחוק מן הכתלים. ול"ד לסוכה דבעי' שיהא סמוך(פחות מג') טפחים כמ"ש סי' תרל"ג

באר הגולה

שם ז' ו שם ח' בשמעתא דכוורת ז שם ל"ט ח בריש עירובין רש"י ט רש"י שם וכן נראה דעת הרא"ש בפ"ק דעירובין ובפ"ג דביצה וסמ"ג וסמ"ק בסה"ת והרוקח בסי' קע"ה והתוספות בפ"א דשבת דמשמע קצת כו' וכ"כ בפ"י דשבת אבל רמב"ם לא הזכיר תנאי זה בפי"ד וכן כתב הרב המגיד בשם רמב"ן ורשב"א והסכים עמהם וכ"כ בהגהות מרדכי ממסכת שבת שבסוף עירובין וכן כתב הר"ן בריש פרק במה אשה והריב"ש בתשובה שאף שאין ס' רבוא עוברים בו הוי רה"ר : י הרב המגיד בפי"ד בשם הרשב"א כ הרא"ש בפ"ק דעירובין בשם ר"י ל שבת ו' מ שם ח' נ רמב"ם בפרק י"ד ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע שם בגמ' ז' פ שם וכרב' וכן כתב הרא"ש שם צ משנה שם ק ובגמרא ז' כפירש"י שם ק שם ז' וכרבא ר הר"ן שם ש ברייתא שם ת שם בפירש"י א שם בגמרא ופירש"י קרן זווית שהכנס בו בית לתוכו והניח מקרקע לר"ה והפי' שכתב הטור והביאו הרב רמ"א הוא דעת רמב"ם פרק י"ד וכבר כ' ה"ה שיש חולקין עליו ב שם ג רמב"ם בפרק י"ד ד שם בגמרא ז' ה שם ו עירובין ל"ב ז הרא"ש שם ח טור ט עירובין פז י טור וה"ה

נתיב חיים

ש"ע סעיף ט"ז °) גג הבולט כ"ב עיין במ"א סי' שע"ד ס"ק ח' :

יד אפרים

בש"ע בסעיף יו"ד מצויין (ח) בתיבת הוי כרמלית והוא טעות וצריך לציין הח' בסעיף י"א בתיבת הוי כרמלית : בט"ז ס"ק ח' דל"ד לגבוה י' . ר"ל דלענין רה"י גבוה י' קי"ל דעומקה כגובה וא"כ ניחא גם לענין עמוק ט' דהוי כגובה ט' דהוי ר"ה אם רבים מכתפים עליו לזה אמר דכאן הוי תשמיש על ידי הדחק והם דברי הש"ס בשבת דף ח' וברש"י שם ד"ה גומא מאי כו' ע"ש ואפשר שנ"ל דלא דמי לגבוה ט' ורבים מכתפים דהוי ר"ה כמבואר סעיף יו"ד דכאן הוי תשמיש כו' והכוונה כמ"ש וע' בשבת דף קע"ב ברש"י הילוך הילוך : מ"א ס"ק ט' הוי שיעור מקום ד' על ד' כיון דקי"ל אין חוקקין להשלים כו' ככ"ל :

שערי תשובה

שמה (ה) רחובות עבה"ט ועי' שו"ת בית אפרים סימן כ"ו וכ"ז בעיירות שדרכית מפולשים עוברים מתוך העיר והוא דרך המלך ויש בזה שני ענינים האחד שעובר באמצע העיר ומשני צידי הדרך יש סיבוב מחיצות כזה (°) או שהדרך במפולש בסוף הרחוב כזה (° ומסקנא דמלתא שאפילו כפי הדרך השני אין להחמיר לדון דין ר"ה לאסור תיקון צה"פ ולהצריך דלתות שהוא דבר שא"א לעשותו אם לא מטעם המלך וגדוליו והמחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים ועיין בשו"ת מהרי"ט צהלון סימן רנ"א על ענין כזה בעה"ק צפת תוב"ב וכתב שהגדולים לא פקפקו בהיתר הטלטול וע"ז נאמר אל תסג גבול עולם ע"ש :

הגהות רעק"א

תחת הכלכלה דבחורי רה"י אין לחוש אם גדיים בוקעים גמ' עירובין ל"ג ובתוס' שם : סעיף ז' משער לשער. ע' בספר שביתות יו"ט חא"ח סי' ה' ו' ז' : ט"ז ס"ק ה' נראה דאם

ע' לקמן סי' שס"ה במג"א סק"ב : מג"א ס"ק ט' והוי כרה"י . אף במקום שאינו רוחב ד' דהוי חורי רה"י :

באר היטב

דאם נעוץ קנה ברה"י ע"ג הוי רה"י מ"א : (ד) אפילו כלי . וכלי שאין גבוה י' העומד בר"ה אין לו דין כרמלית אלא הוי כמו ר"ה דאין כרמלית בכלים רש"י בשבת דף ח' ועסי' שנ"ה ס"ב . אבל בכלי המחובר לקרקע הוי כרמלית תוספות דף י"א : (ה) רחובות . דרכים שעוברים מעיר לעיר הוי ר"ה מ"א : (ו) מפולשים . פירוש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים מהריב"ל מ"א עיין סימן של"ב : (ז) נעולות . נראה דאם דלת אחד נעול מבטל גם כן ר"ה כיון דלא הוה מפולש ט"ז . כתב בתשובת חכם צבי סי' ל"ז וז"ל מצאתי להרשב"א בספר עבודת הקודש חידוש גדול דפלטיא אפי' דלתות המדינ' ננעלת בליל' תורת ר"ה עליה נראה דעתו דדוקא במבואות המפולשין שהם מיוחדת לאנשי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שוה בו הוא דמהני ננעלת בליל' ולא בפלטיא שיד כל אדם שוה בו דאפי' נעילת דלת לא מהני ותמה אני שלא ראיתי לאחד מן הפוסקים שהביא דבר זה עכ"ל ע"ש ועיין יד אהרן : (ח) ששים . מ"ב סימן ל"ב ורש"ל בביצה סי' ח' פסקו לחומרא אך דעת רוב פוסקים להקל וכ"פ בש"ע סימן ש"ג סי"ח וכ"כ רמ"א בסי' שמ"ו ס"ג שכל רשויות שלנו כרמלית הם משמע כדיעה אחרונה וכפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר"ה והוא כדעת הי"א והם רבים ועכ"פ המחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותן הרבים שמקילין ט"ז מ"א: (ט) י"ג . כמו שמצינו בפסי ביראות עיין ט"ז : (י) ורבים . אבל כשאינן מכתפי' עליו אע"ג דראוי לכתף עליו לא הוי ר"ה ב"י : (יא) רה"י . ואפי' היא מליאה מים וה"ה דברים שאדם מסתכל ורואה בתוכו ונראין המחיצות אבל מליאה פירות אינן רה"י דאין המחיצות ניכרות ואפי' דעתן לפנותן ורשב"א כ' דוקא במליאות טבל שאין יכול לטלטלן מ"מ ועסי' שע"ב סי"ו ועססי' שנ"ו דדוקא בור הוי רה"י אבל ים הוי כרמלית כמ"ש סי"ד : (יב) שלפני . אבל בין העמודים אפי' אין רחבי' י"ג ושליש כיון שרבים בוקעים בהן הם טפלים לר"ה מא"כ במבוי שכ' בש"ע מ"א ע"ש : (יג) רחוק . עמ"א שהעלה דאם אין גבוה יו"ד עם הקירוי בענין שיהא הסכך סמוך

ביאור הגר"א

בססי' שנ"ג : ס"ו אפילו תיבה כו' . י"ח א' קופתו כו' : או מגדל . עירובין ל"ד א' : או כוורת אם . שבת ח' א' : ס"ז איזהו ר"ה כו' . ו' א' וסימן לד' רשויות דאם א' ב' ג' ד' : הרחבים . ל"ט א' : ואינם . ל"ח א' : ואין להם . זהו סרטיא : ואפי' יש . זהו פלטיא וכמ"ש בעירובין ו' ב' ירושלים אלמלא כו' : אם הם . שם נ"ט ב' וע"ש רש"י ד"ה ואין לה כו' : ואין . שם ו' ב' ככ"ל : וי"א שכל כו' . עתוס' דשבת ו' ב' ד"ה כאן בזמן כו' : ס"ח מבואות כו' . ע"פ כאן וצ"ל בקצתן או שאין בהן י"ו אמה וארכן לאורך ר"ה י"א שהם ר"ה וכ"ה בת"מ ע"ש ודין הראשון מוכח שם ז' א' וע"ש בתוס' ד"ה אבל כו' ודין השני מוכח מעירובין ו' א' ב' וע"ש תוס' ד"ה וכי תימא . וע"ל כו' וסובר די"ג אמה ל"ד וכ"מ שם דמדמי לבין העמודים ומוכח נמי מעירובין ל"ט ב' במאי עסקינן כו' דעד ד"ט הוי ר"ה : ס"ט מבואות הרחבים . שם נ"ט א' וע"ש תוס' ד"ה עיר . ומיהו בגמרא כו' וסובר הרא"ש דדוקא י"ג וזהו דלא כרש"י בשבת ו' א' שכ' רחבים י"ו אמה וכ"כ התוס' בעירובין ו' ב' ול"ד למבואות המפולשין כו' וצ"ל דכאן מיירי שבני ר"ה בוקעין דרך המבוי מזו לזו כו' וכ"כ תוס' נ"ט ושם שאין בוקעין וכמ"ש בתוס' שם : ס"י כ"ד שהוא . ח' א' : אפי' הם כו' . ז' א' : ואם . שם : ומשלש . ח' א' : ואם אינו . ז' א' ב' : מצומצמין . כפשטא דלישנא דגמ' : ורבים . דוקא וע' עירובין ל"ג א' וכ"כ מ"מ בשם הראב"ד דלא כהרמב"ם : אפי' אינו כו' . דרחב ד' לא איתמר אלא לרה"י וגם לכרמלית מקולי רה"י אבל בר"ה לא מדקאמר ואקילו בה מקולי רה"י כו' והא דאמרינן דבעי' עקירה והנחה ע"ג מקום ד' בין ברה"י בין בר"ה כבר הקשו הראשונים ממ"ש ר"א נעץ קנה כו' וגם ברה"ר קשה דלמטה מג' א"צ כמ"ש ה' א' אלא אמר ר"א כגון שלשל ידו ובפ' הזורק אמר רבא למטה מג' צריך הנחה ע"ג משהו ולמעלה מג' א"א א"כ כרמלית או מקום פטור ולמעלה מי' רה"י ותי' דמיירי בבעלי חיים ואדם דאינן חולקין רשות לעצמן אבל בש"ד ודאי א"צ מקום ד' וכ"כ הראב"ד ורשב"א ור"ל ורש"י ומ"מ ואף שדחאו הראב"ד וכו' ועי"ל בעמוד תשעה כשיטתו דדוקא מקום ד' ליתא לרחוקי כפשין כה"ג דהא ע"כ ברה"י צריך לומר בבע"ח : ויש מי כ"מ שם וע' תוס' ד"ה א"ל וכן מ' דכל פחות כו' ודעת הרמב"ם כרש"י שם ד"ה מאי כו' : ואם לאו . ז' ב' : אפילו יש . שם וק' א' וכרבנן : ס"יא גומא שם וכן בגומא ול"פ רב יוסף ורבא אלא בדין דמכתפין כמ"ש רבא דתשמיש ע"י כו' אבל בשאר כל דין תל יש לו : ס"יד ואצטבא ז' א' : והיא כו' . ככ"ל ס"י : ועד . ובשאין רבים מכתפין ככ"ל דאל"ב

חכמת שלמה

שוה לקרקע דלמטה שוב ממילא אף דליכא ביניהן ד' טפחים מצטרפין אף הכתלים לד' ורה"י למטה ולמעלה באין כאחד ולמסקנת הש"ס פירש"י שפיר ודו"ק וזה נכון : שם סעיף ז' איזהו רה"ר רחובות

מחצית השקל

דין חדש כזה מסברא בלי הכרח אע"כ שגם התוס' לא כתבו כן אלא לס"ד דמקשן דאז הדבר מוכרח אבל למסקנ' מודים דאפי' למטה מיו"ד יש להם דין חורי רה"י והא דקשי' להתוס' דלמאי דבעי להוכיח דמיירי דלית ביה חור הא דלא מוקי בחור כ"ש ממש שאין רחב ד' בשום מקום וכה"ג גם לר"מ לא אמרי' חוקקים ותירץ דסתם חורים כך הם (וגם לתי' השני שכתבו הדבר מוכרח) וא"כ תיקשי ל"ל להוכיח דסיפ' מיירי בלית ביה חור דאל"כ תיקשי רישא ה"ל להוכיח מסיפ' גופה א"א דאית ביה חור והיינו שמפולשים מעבר לעבר . א"כ ה"ל חורי רה"י ודין רשות היחיד יש לו לכ"ע א"כ למה קתני הזורק ארבע אמות חייב הא אפי' פחות מארבע אמות ג"כ חייב דהא ה"ל זורק מר"ה לרה"י אע"כ דלמטה מיו"ד לא מקרי חורי רה"י כיון דבני ר"ה משתמשים שם ולכך הוצרך לו' דוקא שזרק ארבע אמות וליכא לדיוקי מסיפא והוצרך לדייק מרישא וי"ל דאין הדין ברור בעיניו דלמטה לא מיקרי חורי רה"י אלא דניחא ליה טפי לדייק מרישא דמסיפא היה מקום לבעל דין לדחות ולומר דלמטה מיו"ד לא הוי חורי רה"י ולכך עדיף לדייק מרישא דאין מקום לדחות אבל לעולם לפי האמת אפי' למטה מיו"ד הוי חורי רה"י דלא מצינו בשום מקום בש"ס או בפוסקים דכתב לחלק בין למעלה או למטה מיו"ד : (ס"ק ג) עד כו' ואם נעץ כולי הוי רה"י וחייב אע"ג דלא נח ע"ג מקום ד' אמרי' רשות היחיד כמאן דמלא דמו וכאלו נח על גבי מקום ד' כך כתבו התוס' שבת דף ח ע"א ד"ה אמר אביי כו' וכן פסק הרמב"ם פי"ד דין י"ז וכ' שם ה"ה וז"ל ומדברי רש"י וקצת גאונים נראה דברה"י אע"ג דבעינן עקיר' מעל גבי מקום ארבע הנחה ע"ג כל שהוא הוי הנחה עכ"ל : (ס"ק ד') אפי' כ' רש"י בשבת ד' ח' ע"א ד"ה פחות מכן כו' . תוס' ד"א עמוד ב' ד"ה אלא לאו כו' : (ס"ק ו) מפולשים כו' לשל רבים . ועיין סי' שנ"ב שם מבואר דין עיר של יחיד ושל רבים : (ס"ק ז') וי"א כו' וכ"פ בש"ע סי' ש"ג סעיף י"ח ר"ל וודאי הרב"י סבירא ליה עיקר כדעה א' להחמיר ככלל המסור בידינו שכ"מ שכ' בש"ע דעה א' סתם והשניה בלשון י"א דעה ראשונה היא עיקר בעיני הרב"י אבל בסי' ש"ג מבואר בהרב"י גופיה דמנהג העולם כדעת י"א דהא כ' על מנהגנו דהנשים יוצאות בשבת בתכשיטי' שאסרו חכמינו זכרונם לברכה ואין מוחה הטעם דמוטב שיהיו שוגגים כו' ויש לומדים עליהם זכות דסבירא להו כמ"ד דלא אסרו לצאת אלא לרשות הרבים אבל לחצר שאינה מעורבת מותר וכיון דרשות הרבים שלנו דין כרמלית יש לו ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר הרי כ' תחל' מטעם מוטב שיהיו שוגגים כו' ועוד כ' טעם היתר הנ"ל משמע דלטעם זה עושים כדין וע"כ צ"ל דהמנהג כי"א שבכאן דלית לן ר"ה דבעי' ס"ר בוקעים בו אף דלהרב"י נראה עיקר דעה א' המנהג אינו כן וכן המנהג להשוות דין כרמלית לחצר שאינה מעורבת כהפוסקים דס"ל כן ועב"י סי' של"ד בזה : (סק"ט) לחוק להשלימו כגון בור כו' ט"ס הוא וצ"ל וכן חור דודאי בש"ע מיירי שחורי ר"ה אין עוברים לפנים לצד רה"י ובכה"ג כ' בש"ע דהוי מקום פטור אבל בנדון שכ' מ"א אינו מקום פטור אלא הוי חורי רה"י ואסור להכניס לתוכו מר"ה אלא בדיעבד אינו חייב כיון דליכא הנח' ע"ג מקום ארבע אע"כ שט"ס הוא וצ"ל וכן חור כו' ר"ל כמו שבנדון שכ' בש"ע דהוי חורי ר"ה שאין עוברים עד לפנים לרה"י ובחוץ לית בהו ארבע לא אמרי' חוקקים והוי מקום פטור אליב' דכ"ע ככ"ל בס"ק ב' ה"ה חור שבכותל כלפי כו' הוא רחב ד' אע"ג דבמקום א' הוא רחב ד' ולר"מ כה"ג אמרי' חוקקים כדלעיל ס"ק ב' מ"מ לדידן דקי"ל כרבנן גם כה"ג לא אמרי' חוקקים וניהו דהוי רה"י מ"מ דיעבד פטור דלא הוי שיעור מקום ולא נח ע"ג מקום ד'(ואע"ג דברה"י לא בעינן הנח' ע"ג מקום ד' מ"מ בחורין שבכותל בעינן מקום ד' כ"כ התוספות דף ח' ע"א ד"ה אמר אביי כו') ומה שהקש' בספר תוס' שבת על הרב"י שכתב על דין זה שכתבו הטור והבית עליו מחלוקת ר"מ ורבנן אי חוקקים להשלים וכ' הרב"י וידוע דהלכ' כרבנן דרבים נינהו וכ"פ הרמב"ם עכ"ל הקש' בספר תוספות שבת הא הטור מיירי ממקום פטור וצ"כ אין החור מפולש לרה"י ככ"ל א"כ אינו ענין למחלוקת רבי מאיר ורבנן דכה"ג גם ר' מאיר מודה דלא אמרינן חוקקים כיון דאינו רחב ד' בשום מקום ע"ש י"ל דהרב ב"י ס"ל מסברי' ניהו דהתוספות כתבו דבאינו רחב ד' בשום מקום מודה ר' מאיר דלא אמרי' חוקקי' היינו מדאורייתא לענין חיוב חטאת דמיירי התם וגם במזוזה פטור אבל לענין שבת כיון דסתם חורין הם מפולשים מעבר לעבר ובצד רשות היחיד הם רחבים ארבע כמ"ש התוספות שם וכדלעיל ס"ק ב' א"כ אפי' אין עוברים מעבר לעבר ואין רחבים ד' משום מקום מ"מ ראוי לאסור הטלטול מדרבנן בראוי לגזור אטו חורין העוברים לרה"י והם רחבים ד' בצד רה"י כיון דסתם חורין כך הם ובכה"ג לר"מ חייב מה"ת דחוקקי' לכן כ' דלא קי"ל כר"מ ואפי' עוברים מעבר לעבר ורחבים בצד רה"י ד"ט ואפ"ה לא אמרינן חוקקים : (סק"י) הוי רה"י ואפי' הוא מלאה מים כו' דין זה הוא מימרא דאביי בשבת דף ק' ע"א דמחלק בין מלאה מים הזורק לתוכה מר"ה חייב ומלאה פירות פטור ונתן ה"ה טעם לחלק בין מים לפירות כמ"ש

המ"א

יח כ גדר כרמלית שלא יהא פחות מארבעה על ארבעה ואינה תופסת אלא עד עשרה ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור ל וימים ונחלים יד ממיא משחינן הילכך הנוטל מהם מעל פני המים עד עשרה באויר הוי כרמלית למעלה מעשרה באויר הוי מקום פטור : הגה בור העומד בכרמלית אפי' עמוק מאה אמה הוי כרמלית אלא אם כן הוא רחב ארבעה על ארבעה דאין מקום פטור בכרמלית כמו שיתבאר בסמוך :

יט מ מקום פטור הוא מקום שאין בו (יד) ד' על ד' וגבוה משלשה ולמעלה עד לרקיע נ או חריץ טו שאין בו ד' על ד' ועמוק יותר משלשה ס וכן המחיצות הגבוהות משלשה ולמעלה טז ואין (טו) ביניהם ארבעה על ארבעה: הגה (יא) וכל זה דוקא בעומד ברשות הרבים אבל בכרמלית אמרינן מלא מין את מינו וניער ודינו ככרמלית (ר"ן פרק כילד משתתפין והגהות מרדכי פרק ט"ו דשבת וטור וב"י בשם רמב"ם) ויש חולקים ואומרים דאין חילוק בין רשות הרבים לכרמלית (רש"י ומ"מ פי"ד בשם רשב"א) אבל אם עומד ברשות היחיד לכולי עלמא דינו כרשות היחיד (ב"י) :

שמו דיני עירובין מן התורה ובו ג' סעיפים :

א א מן התורה אינו חייב אלא במוציא ומכניס וזורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד(א) וחכמים אסרו מכרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים או מהם לכרמלית ב אבל מקום פטור מותר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולרשות הרבים ומהם לתוכו ג(ב) אבל העומד ברשות היחיד ומוציא או מכנים או מושיט וזורק לרה"ר דרך מקום פטור או איפכא חייב ד וכן לא יעמוד אדם על מקום פטור ויקח חפץ מיד מי שעומד ברשות הרבים ויתננו למי שעומד ברשות היחיד או איפכא ולהחליף דרך מקו' פטור ברשויות דרבנן ה יש אוסרים ו ויש מתירים [ועיין לקמן סי' שע"ב סעיף ו'] :

ב ז מן התורה אין חייב אלא במעביר ד' אמות ברשות הרבים וחכמים אסרו להעביר ארבע אמות בכרמלית וים ובקעה תרי גווני כרמלית נינהו ומותר לטלטל מזו לזו תוך ארבע אמות:

תרל"ג דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך אבל גבי שבת לא בעי' רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות לפי' רחוקים ממנו הרבה קרוי רשות היחיד הלכך ע"י מחיצות התחתונות שגבוהות י' נקרא רשות היחיד אבל לא ע"י הפנימיות שאין שפת החקק מצטרף עמהם כיון שרחוקים ממנו °) ג"ט עכ"ל הרא"ש משמע דאם אין גבוהים י' עם ☞ הקירוי בעינן שיהי' החקק סמוך לכותל פחות מג"ט : יד ממיא משחינן. וא"ת הא מיא לא מבטלי מחיצתא כמ"ש סי' שס"ג וא"ל מפני שהספינו' שטות ע"פ המים מבטלי מחיצתא דא"כ ליהוי ר"ה וי"ל דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י' מתוך ד"א לא הוי רה"י כמ"ש סי' שס"א ור"ה נמי לא הוי שאינו נוח תשמיש הליכתו מפני המים ואם יש גומא בים עמוקה י' ורחבה ד' הזורק לתוכו חייב כדאי' בגמ' דף ק' (ע"א בשם רא"ש) וי"ל דאפילו שעמוקה י' הוי כרמלית דרבנן כמו קרקע ותל כמ"ש סי' שנ"ב ועסי' שע"ג ס"ג: טו שאין בו ד"ט רוחב אפי' הוא אורך אלף אמה (מ"מ כ"י) :טז ואין ביניהם. משמע דאין עובי המחיצות מצטרף לד' (ב"ח) :

קרפף

(יא) וכל זה דוקא כו' · פי' בר"ה אמרינן באין בו ד' דלא הוי כרמלית אלא מקום פטור אבל בעומד בכרמלית אע"ג דלא הוה ד' הוה ככרמלית דמלא מין כו' ויש חולקים ס"ל דאף בכרמלית הוה זה מקום פטור :

שמו (א) וחכמים אסרו כו'. גזירה משום מרה"י לר"ה : (ב) אבל העומד ברה"י או מוציא כו'. הא"ו ט"ס היא וצ"ל ומוציא וכ"ה בטור וצריך ביאור מ"ש אחר זה או מושיט דהא רישא נמי מיירי ממושיט דאל"כ היאך יכול להוציא כיון שעומד ברה"י ע"כ צ"ל מ"ש העומד ברה"י אין פירושו שנשאר עומד אלא שהיה עומד והלך והוציא או הכניס או שנשאר עומד אלא שהושיט או זרק וב"י כתב שהיה כתוב בספרו קודם חלוקה זו ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור דרך ר"ה וכתב ע"ז דאף על גב דפסק בסמוך מהלך לאו כעומד דמי ואם כן כיון שלא עמד לפוש בר"ה הוי מוציא מרה"י למקום פטור דשרי מ"מ כיון דאם עמד בר"ה חייב גזרי' שמא יעמוד ובס' ישן כתוב ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור ויעבירנו דרך מקום פטור לר"ה או איפכא עכ"ל וקשה ע"ז דא"כ מה כתב הטור אח"ז וכן העומד ברה"י כו' דפירושו ע"כ שהולך מרה"י דרך מקום פטור לר"ה כמ"ש וא"כ היינו רישא ולגי' של הב"י ניחא זה ומו"ח ז"ל כתב על נוסחא זו שהיא מוטעת דלא מצינו גזירה זו שמא יעמוד לפוש ולפי הדין מותר לכתחלה להוציא מרה"י ולעבור ברגליו דרך ר"ה ולהניחה במקום פטור ותמוהין מאד דבריו דודאי גזירה זו נכללת במ"ש בגמרא ובלבד שלא יטול מבע"ה ונותן לעני דמזלזל בהיתרי שבת לכתחלה לגרום הוצאה מרה"י לר"ה גזירה דלמא אתי לאקולי ולאפוקי להדיא מרה"י לר"ה עכ"ל וכאן נמי שייך גזירה זו והנו נ"ל ראיה ברורה לאיסור בזה דאם נתיר מרה"י לפטור דרך ר"ה מטעם דמהלך לאו כעומד ה"נ נתיר מרה"י לרה"י דרך ר"ה כיון דאין כאן עמידה בר"ה ועקירה והנחה הוה מרה"י לרה"י ובס' שמ"ת בטור מבואר שאסור אלא פשוט דאף דמהלך לאו כעומד דמי היינו לענין חיוב אבל לענין היתר ודאי אסור בכל גווני משום זלזול שבת ואם לנו לומר שום היתר בזה ומ"מ קשה על גי' ב"י דלא מצינו זה בהדיא בגמ' והשתים שכ' הטור אח"ז הם כתובים בהדיא וטפי היה לו להקדים מ"ש בהדיא בגמ' ע"כ נראה דאף שמן הדין יש לאסור אף בנדון של הב"י מ"מ הגי' הישנה של ב"י הוא עיקר ומ"ש אח"כ או מושיט צריך לפרש דה"ק שהוא מוציא

ומכנים

כ שבת ז' ל שם ק' וכרב חסדא ורבה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפי"ד מ שם ז' נ רמב"ם רפי"ד ס שם א שבת ז' וצ"ו ב ברייתא שם וח' ג ברייתא שם וכת"ק הרא"ש ור"ן בפ' י"ד ורבי' יונה ד ברייתא שם ז' וח' ה הרא"ש בשם הרז"ה והראב"ד הסכים עמהם מהא דעירובין פ"ז וכן כ' הרשב"א ו הרי"ף שם ורמב"ם פי"ד כמ"ש ה"ה שם ושכן הורו גדולי המורים ז שבת ז'

נתיב חיים

מ"א ס"ק י"ג °) ג"ט עכ"ל תוס' ורא"ש משמע כצ"ל :

יד אפרים

במג"א ס"ק י"ג הקירוי ר"ל דמ"ש הרא"ש מחיצות החיצונות היינו כשגבוהים יו"ד עם הקירוי דאז נראה

הגהות רעק"א

מג"א ס"ק י"ד ממיא משחינן כ"ל דנרשם בטעות וראוי להיות בסעיף י"ד כגון ים : סעיף טז ואין ביניהם ד' על ד'. ע' מג"א סימן תע"ה סט"ז : שם בהג"ה מלא מין את מלה וניער והוי כרמלית ר"ן פ"ק דשבת והגהת מיי' פט"ו כצ"ל הנה הב"י השוה דעת הגהמיי' לדעת הר"ן וה"ה ידידי הגאון מוהר"ם נ"י בעהמ"ח בית מאיר העלה לדייק מהג"מ מדמדמי לקנה ברה"י. דס"ל בעומד בכרמלית גבוה י' ואינו רחב ד' לא הוי מקום פטור. והשיג מזה על הב"י הנ"ל דהא מדברי הר"ן דפי' דהא דאין כרמלית למעלה מי' מיירי גם במסויים בעמוד בכרמלית הרי דלמעלה מי' הוי מקום פטור דלא כהגמיי' ואני השבתי דלענ"ד אין להוכיח כן מהגהות מיי' דהרי מתחלה כשבא לומר דלהא בכרמלית לא הוי מקום פטור למד כן מדברי רב פ"ק דעירובין מלא מין את מינו וניער והא"כ כ' ובתי כסאות שבין ב' בתים וכו' ואפי' את"ל דלוהא ברה"ר הוי מק"פ הכא דרבנן הא אשכחן ולמד זה מקנה בר"ה ולכאור' הא' כבר למדה מפ"ק דעירובין ולזה נראה ברור דמה דקאמר ברשויות דרבנן היינו רשויות אוירות ובתים שלא ערבו יחד דהוי רה"י גמור ובזה באמת אף בגבוה י' ולא הוי מק"פ ומש"ה הביא ראיה חדשה מקנה משום דבכה"ג אף בגבוה י' כן או דלא לומר ראיה ראשונה אף אם נימא דבכרמלית הוי ג"כ מקום פטור מ"מ. בכה"ג בב' בתים דהוי רה"י לא הוי מק"פ וכמבואר בהגהת ש"ע סי' שנ"ה דבכרמלית הוי ב' דיעות ובב' בתים לכ"ע לא הוי מק"פ וא"כ עיקר ראיית ההגה"מ מקנה לדין האחרון בבתי כסאות בין ב' בתים בזה גם בגבוה י' לא הוי מק"פ אבל בכרמלית י"ל דס"ל ג"כ דלמעלה מי' ואינו רוחב ד' דהוי מק"פ ודברי הב"י ברורים :

באר היטב

סמוך לכותל פחות מג' טפחים ע"ש : (יד) ארבע רוחב. אפי' הוא ארוך אלף אמה ב"י : (טו) ואין ביניהם. משמע דאין עובי המחיצות מצטרף לד' ב"ח . ועס"ק א' מש"ש :

ביאור הגר"א

הל"ל עד תשעה לדעת הרא"ש הנ"ל : כגון מבואות . ל"ד א' ושם י"ב ב' מבוי שאין ראוי לשיתוף כו' מפרש שרוח הרביעי פרוץ שאז אין ראוי לשיתוף עד שיכשירו בלחי וקורה ושם י"א ב' למימרא גרים כגי' ר"ח משלם הוא דאסור כו' משתים הוא דאסור ול"ג דמחייב וע' מ"מ פי"ז הלכה ע' וע' תוס' דסוכה מ"ז ב' ד"ה סיכך כו' וי"ל כו' ולא קי"ל כמ"ש כל הפוסקים בסתמא דאפילו בלחי מאי מהני וע"ש ברא"ש אבל לפסק הרמב"ם כאן ניחא והא"ל לכל זה וע' מ"א ס"ק י"א ומ"ש וברש"י כו' פליגי הרמב"ם ורש"י בפי' דשם מפסע פסעי כ' שרש"י מפרש דמ"מ היכא שעובר בתוכה : ואין . דבים לחי הוי רה"י ובקורה הוי מקום פטור כנ"ל שם י"ב ב' ועמ"מ שם ברא"ש הפרק שביאר שם דכל כרמלית מדין התורה מקום פטור וחכמים גזרו על מקצתו ועשאוהו כרמלית ומקצתו הניחו על דין תורה מקום פטור וכן במבואות שאינם מפולשין בלא קורה כרמלית ובקורה מקום פטור : ור"ה . צ"ח א' : ותל . ח' א' צ"ט א' : וכן חריץ . שם ושם ודוקא ארבעה על ארבעה ז' א' כנ"ל וח' ב' כגון דלית כו' : אפי' באמצע רחוק . תוס' ד"ה ואם : גג . עירובין צ"ב א' וערש"י שם ד"ה אף גג כו' : וכן זיזין . נלמד מגג כנ"ל כיון דל"ל מחיצות : אא"כ חלון . שם צ"ח ב' וזה מדוקדק במתני' שלפני החלון . ומש"ש פ"ז ב' גזוזטרא כו' הא ע"ג מותר לטלטל מיירי נמי בכה"ג . הרא"ש פ"ט וע' תוס' שם פ"ט א' ד"ה במחיצות דלא מסיק הכי ומביא ראיה מירושלמי ע"ש וכן רש"י עצמו כ' צ"ח ב' ד"ה עד עברה כו' ובמופלג לא אמרינן חורין כמש"ש פ"ז וכן תוס' שם ד"ה ומשתמש כו' הסכים עמו לדינא וכן הרמב"ם ורשב"א ועמ"ש בסוף סי' שכ"ג גם מדין המזחילה ע"ש : ס"יח הלכך הנוטל .

ק"א א' וע"ש בתו' ד"ה ר"י כו' : בור . רמב"ם פי"ד : ס"יט מקום שאין . ז' ב' מקולי רה"י כו' ח' ב' עירובין ע"ז א' ק"א ב' : גבוה משלשה . ח' א' עירובין ע' א' : עד לרקיע . דעד יו"ד אין כרמלית כו' ולמעלה מי' אין רה"י כנ"ל : או חריץ . ח' א' וכן בגומא וכמ"ש רש"י ד"ה פחות מכן או בגובה או כו' ואע"ג דאמר שם וכן קאי ארישא משום תשעה אבל בלא"ה קאי אסיפא ושם צ"ג פחות מכאן כו' וא"א דהוי כרמלית דאין כרמלית פחותה מד' : וכן המחיצות. עירובין ע' א' : וכ"ז כו' אבל . שם התם דפתוח כו' : ויש חולקין. דס"ל דלא אמרו כן אלא בין לחיים : אבל . שבת ז' ב' אר"ת נעץ קנה כו' :

סי' שמו ס"א מן התורה . ו' א' : וזורק ומושיט . צ"ו א' ו' א' תנ"ה כו' : וחכמים . שם : אבל העומד כו' . ודלא כבן עזאי וכן סתם מתני' צ"ח ב' דלא כוותיה וכפ' בתרא דחיק בגמרא באסקופה ארוכה והנ"א כו' עיוני כו' ולא אוקים תיכף כב"ע והא דא"ר יוחנן ומודה ב"ע בזורק לא דס"ל כוותיה דרבה גם הוא ס"ל דלא כוותיה כמ"ש בכתובות ל"א וכמ"ש תוס' שם וע"ש : יש אוסרין . כתי' דרבינא עירובין פ"ז ב' וכר' יוחנן ע"ו א' ושם ק"א ב' : ויש מתירין . כתירוץ ראשון אלא באגפי' וכר' יוחנן ואביי ור' חנינא ור' אשי כולהו ס"ל כתי' ראשון ושבת ק"א א' וע"ש רש"י ד"ה אבל כו' ותוס' ד"ה ר"י כו' וקשה כו' : ס"ב מן התורה. צ"ו ב' : וחכמים . ו' א' : ומותר . ח' ב' הוא ועירובו בכרמלית

חכמת שלמה

ושווקים רחבים י"ו אמה וכו'. נ"ב הנה אם בעינן י"ו אמה ממש או אף קרובים להיות י"ו אמה כגון שהוא יותר מט"ו אם נחשב נמי רה"ר לא נתבאר בפוסקים דין זה אך המעיין בפירשב"ם במס' ב"ב פרק ה' דף פ"ג ע"ב ד"ה בעי ר"א וכו' ואת"ל דלא מפסיק הרה"ר כגון מד' אמות עד י"ו ולא י"ו בכ"ל מהו שתפסוק וכ"כ התוס' שם ד"ה רה"ר מהו שתפסוק לאו ברוחב י"ו איירי אעפ"י שסתמו כך א"כ מוכח דס"ל דאף דלא הוי י"ו בשלימות נמי הוי רה"ר ולא בעינן שלימות וצ"ע בזה כעת : שם באותו סעיף וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר. נ"ב נראה כדמות ראיה לזה ממ"ש במס' ברכות דף נ"ח ע"א דאמר עולא אין אוכלסא בבבל תני אין אוכלסא בפחות מששים רבוא. והנה יש לדייק דמה קמ"ל עולא ממ"נ אם יראה דיש שם ס' רבוא מה מהני כלל שלו כיון דחזינן ס' רבוא ואם לא נדע דיש ס' רבוא בלא"ה מספק לא נברך דהרי ספק ברכות להקל . וגם מה דסמך הש"ס לדברי עולא הך ברייתא דאין אוכלסא בפחות מששים רבוא . לכך נראה דזה נ"מ לרה"ר דאם הוי רה"ר הוי איסור דאורייתא וא"כ הוי ס"ד דהוי ספק דאורייתא ולחומרא לכך קמ"ל דאין אוכלסא בבבל ואין בו ספק תורה אבל בארץ ישראל הוי ספק תורה דלמא יש בו ששים רבוא והרמב"ם דס"ל דיש רה"ר בלי ששים רבוא לכן מפרש הש"ס בע"א ע"ש והיותר הדעת נוטה לדעת רש"י ויבואר הסוגיא ע"נ כנ"ל ודו"ק : שם סעיף י"ט ואין ביניהם ארבעה על ארבעה. נ"ב עיין במג"א בשם הב"ח דמשמע דאין עובי המחיצות מצטרפות. ואין זה ראיה דהרי כיוצא בזה יש לקמן בה"פ סי' תע"ד ובלבד שלא ישהה בין אכילה לחברתה כדי אכילת פרס והתם הוי הכוונ' עם האכילה כמ"ש המג"א בעצמו וכן דרשו חז"ל דרשו ד' בהמצאו אלו עשרת הימים שבין ר"ה ליוה"כ ובאמת הכוונה עם ר"ה ויוה"כ בכלל כן ה"נ יש לו' דאף המחיצות בכלל ודו"ק :

סי' שמו סעיף א' מן התורה אין חייב וכו' . נ"ב הנה הגיע לידי ספר חדש נקרא שו"ת מוהר"ם מינץ מאת הגאון המובהק מוה' משה מינץ זצ"ל אבד"ק אובין ישן וראיתי שם בתשובה ב' שהקשה לו חכם אחד על המשנה בכריתות יש אוכל אכילה אחת דאמ' ר' מאיר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב אמרו לו אינו מן השם והקשה החכם הנ"ל ממ"ש בשבת בפרק המצניע דקא' שם הש"ס כל הכשר להצניע לאפוקי עצי אשירה ופירש"י משום שאסור בהנאה וקשה דא"כ גם נותר אסור בהנאה ולמה חייב על הוצאתו ובע"כ מוכח דהתם שאני דאכלו ואחשביה א"כ בא לו מכח האכילה ולמה אינו מן השם עכת"ד. ואם כי קושיא זו יש לדחות בפשיטות כמ"ש בספר הנ"ל בהג"ה שם. אך לפענ"ד נראה דגם לדברי המגיה שם אין צורך כי אין לו דמיון כלל נותר לע"ז דבע"ז כיון דהוי מן הנקברין א"כ יכול לבערו בכל דבר א"כ גם בשבת יכול לעשות כן דאף שכתב רש"י בביצה דף כ"ד ע"א דרחמנא אחשביה להבערתו כבר כתבנו בתשובה אחת דהיינו דוקא בנותר דהוי בשריפה ואז אם מבערו בדבר אחר הוי זה במקום שריפה ולכך שייך רחמנא אחשביה אבל הנקברין כיון דלא פירשה התורה באיזה דבר יבערו לא שייך רחמנא אחשביה וא"כ יכול לבערו גם בשבת ואף אם אינו יכול הוא לבערו יכול לו' לנכרי לבערו ואף דאין שליחות לנכרי כאן לא בעינן שליחות כיון דהוי בידו בכל דבר א"כ האמירה לנכרי הוי בידו והוי כמו אכילה לכלבים ולנכרי ודאי מותר להשליכו לים דהוי שבות דשבות ומותר במקום מצוה וא"כ כאן דיכול לבערו גם בשבת ולקיים המצוה למה יצניע אותו לכך הוי אינו כשר להצניע אבל בנותר דהוי דוקא שריפה א"כ בשבת אינו יכול לשורפו וע"י נכרי נמי לא מצי לא מבעיא מדרבנן דהוי שבות אחד רק גם מן התורה לא מהני כיון דאין שליחות לנכרי א"כ אינו מקיים מצות שריפה ואמירה לעכו"ם אינו כשרים א"כ מוכרח הוא להצניע כדי לקיים מצות שריפה בחול לכך הוי בשבת כשר להצניע לקיים בו המצות ולכך חייב אף בלתי אכילה וראיה ממ"ש שם במס' שבת לאפוקי ע"ז או דם נדה ולמה לא קאמר קדשים ונותר בע"כ דזה הוי כשר להצניע כנ"ל וא"ש ודו"ק : ומ"ש בש"ע מן התורה אינו חייב אלא במוציא ומכנים עיין בחיבורי על התורה משנת תר"ג מ"ש ראיה בעזה"י מן הכתוב ומהמדרש דהלכה כרבנן דתחומין הוי רק דרבנן ע"ש ודו"ק: שם סעיף ב' וים ובקעה תרי גווני כרמלית נינהו ומותר לטלטל מזו לזו וכו' . נ"ב לכאורה אין לזה הבנה דאם הוי כרמלית אחת מכ"ש שהיה מותר לטלטל מזו לזו תוך ד"א דהרי כן

מחצית השקל

מ"א בשמו : ע' סי' שע"ב סעיף ט"ז ר"ל דשם מבואר חריץ שבין ב' חצרות עמוק י' ורחב ד' אין יכולים לערב יחד דהוי מחיצה מפסקת ביניהם אם לא שמלאה עפר מן הסתם בטלה ואז בטלה מחיצה ומערבים כא' ומבואר שם בגמרא בעירובין דף פ' דאפי' מלאה פירות לא נתבטל המחיצה ואין יכולים לערב יחד אם לא שמלאן פירות טבל ותקשי מזה על דעת ה"ה דמוכח כרשב"א ואפי' לפמ"ש רמ"א בסי' שע"ב דאם מלאה פירות אפי' אין טבל בטלו המחיצות ומערבים יחד מלבד שגם על רמ"א תמה מג"א שם בסי' שע"ב דהוא נגד דברי הש"ס גם לא יספיק ליישב דעת ה"ה דהא כ' רמ"א שם הטעם דסתמא בטלין דדרכו לעשות שם אוצר עכ"ל וה"ה כ' אפי' דעתו לפנותן לכן צריך לו' דה"ה ס"ל כמ"ש התוס' בשבת דף ק' ד"ה פירות כו' שהקשו כן על אביי מדין חריץ שבין ב' חצירות מלאה פירות וכתבו ואפי' תאמר דאביי מיירי בפירות טבל אכתי תיקשי הא מוקי' דרבנן ומה"ת מותר לטלטל טבל אם כן איך יפטור על ידו מחטאת דהא מדאורייתא כיון דניטל בשבת לא מבטלי מחיצה ותירץ דמן התורה אפי' דבר הניטל מבטל המחיצה ולכן מלאה פירות אפי הניטלין מ"מ פטור מחטאת רק מדרבנן בעינן דוקא דבר שאינו ניטל בשבת ולכן בחריץ מדרבנן בעינן פירות טבל וע"ש שפקפקו על תירץ זה: (ס"ק יא) כגון ים . רקק מים כו' ז"ל הרמב"ם פי"ד מהלכות שבת רקק שהוא עובר ברשות הרבים ורבים מהלכים בו אם אין בעומקו י' טפחים הרי הוא כרשות הרבים בין שהוא רחב אפי' ארבע אמות בין שלא היה ברחבו ד' טפחים שהרי רוב העם מדלגים עליו ואין מהלכים בתוכו הואיל ואין בעומקו י' הרי הוא רשות הרבים עכ"ל והיא מדברי הש"ס בשבת דף ק' ע"ב דקתני מתני' תרי זימני רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו חייב ופריך תרתי למה לי ומשני אביי אצטריך סלקא דעתך אמינא ה"מ היכי דלא הוי ד"א רחב ופירש"י דנוח לעבור בו מלהקיף ולילך לראשו שהוא כלה שם אבל היכי דרחב ד"א אקופי מקפי ליה ואין עוברים בתוכו ולא הוי רשות הרבים קמ"ל ר"א אמר אצטריך סלקא דעתך ה"מ היכי דהוי ארבע אבל היכי דלא הוי ארבע מפסע פסעי ליה קמ"ל. וכ' ה"ה שהרמב"ם פסק כב' האוקימתות וסבירא ליה דלא פליגי וע"כ צ"ל דהרמב"ם היה מפרש מאי דא' ר' אליעזר סלקא דעתך הני מילי היכי דהוי ארבע ר"ל ד"ט וא' דקמ"ל אפי' ליכא ד"ט דפסעי לה דהיינו שמדלגים אעפ"כ הוי רשות הרבים אבל רש"י פי' אהא דר' אליעזר ז"ל הני מילי דהוי רשות הרבים היכי דהוי רחבו ד"א דלאו אורחיה למפסיה אלא עברי בגוויה עכ"ל משמע דהכל מיירי ברוחב ד"א וסלק' דעתך באין רחב ד"א מפסעי פסעי קמ"ל דאפי' אין רחב ד"א לא מפסעי לה אבל בפחות מד' טפחים דודאי מפסעי לה באמת לא הוי רשות הרבים· (ס"ק יב) שלפני כו' אפי' אין רחבים י"ג ושליש כו' דבשבת דף ז' ע"א כתבו התוס' ד"ה אבל בין העמודים רשות הרבים אע"פ שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמה הוי רשות הרבים כיון שבני רשות הרבים בוקעים בו וחוץ לעמודים רחב ט"ז אמה עכ"ל ומזה שפט הט"ז מדכתבו התוס' שאין ביניהם ט"ז אמה וסיימו בטעמו שחוץ לעמודים רחב ט"ז אמה שכוונת' שי"ל דין מבוי המפולש לר"ה כיון שחוץ לבין העמודים הוא ר"ה שרחב ט"ז אמה וא"כ כמו שמבוי המפולש לר"ה אין לו דין ר"ה אלא ברחב י"ג אמה ושליש כמבואר סעיף ט' ה"ה הכא גבי בין העמודים אבל מ"א חולק וס"ל דאינו דומה למבוי מפולש לר"ה וכ"מ בחדושי רשב"א שכ' וז"ל אבל לפני העמודים כר"ה דמי ואף על פי שאין בין עמוד לעמוד רוחב ט"ז אמה כו' דהכא לא מסתברא שיהי' העמוד ממעט בשיעור הרשות שא"כ אפי' נעץ קנה בר"ה ימעטנו עכ"ל הרי דכ' הטעם מפני שהוא דבר מועט אינו ממעט משיעור ט"ז אמה א"כ אינו ענין למבוי המפולש לר"ה דהכי הם גופן ר"ה רחבים ט"ז אמה כיון דהעמודים אין ממעטים משיעור ט"ז אמה משא"כ במבוי : (סקי"ג) רחוק כו' ול"ד לסכה דבעינן שתהיה גבוה י"ט ואם אינו גבוה י"ט וחקק בה להשלימה לי' כשרה ובלבד שלא יהיה החקק רחוק מן הדפנות ג"ט דאמרינן לבוד : ע"י מחיצה החיצונות שגבוהים י' ר"ל עם הקירוי בתוך הם גבוהים י' אלא שמבפנים כיון דאין החלל י' לא הוי רה"י וכיון דחקק עד שהשלימו לחלל להיותו י' מיקרי רה"י ע"י המחיצות החיצונות: (סקי"ד) ממיא כו' וא"ת הא מיא לא מבטלי מחיצה והא דופני הים והאי גבוהים י':גבוה י' מתוך ד"א לא הוי רה"י דלא מיקרי מחיצה דניחא תשמישתיה וקל לעלות על גבי התל ודופן לולי המים והשתא ע"י שמלא מים לא ניחא תשמישתיה וכיון דהדופן מצד עצמו ניחא תשמישתיה רק דבר אחר דהיינו המים גורמים דלא ניחא תשמישתיה לכן אינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים אלא ממוצע דהיינו כרמלית : ואם יש גומא. ר"ל דהגומא יש לה דפנות שמתלקטים גבוה עשרה מתוך ד"א כ"ש כשיש להם מחיצות ישרות אותן הגומות יש להן דין רה"י גמור דמיא לא מבטלי מחיצה : וכ"ל דאע"פ כו' דרבנן. ר"ל בהני גומות שבתוך הים שכ' פי"ל דין רה"י מ"מ שהם אותן גומות הם גדולות והם יותר מבית סאתים וא"כ ניהו דמדאורייתא הוי רה"י והזורק לתוך הגומ' מר"ה חייב מ"מ מדרבנן אסור לטלטל לתוכן מרה"י וכן בהם גופן יותר מד"א כדין קרפף ותל שלא הוקף לדירה והם יותר מבית סאתים : (סקט"ו) שאין בו ד' טפחים רחב כנ"ל. אפי' הוא ארך אלף אמה לא מהני אלא בעינן מרובע ד' טפחים על ד' טפחים עכ"פ הן באורך צ"ל ד' טפחים וכן הרחב צריך להיות ד' טפחים או יותר :

סי' שמו ס"ב סעיף א' אבל העומד ברה"י כו' עט"ז סק"ב : (מ"א ס"ק א) קרפף. דאורייתא הוי רה"י גמור ומה שהותר לטלטל ממנו לכרמלית ע' הטעם בט"ז ס"ק ג' וכ"ה בגמ' : (סק"ג) ב' מחיצות כו' דבעינן דבוקות היינו כמין גאם. אבל זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה : ואפשר דעת רמ"א להחמיר ר"ל דמצד הדין אפי' ב' מחיצות זה כנגד זה אמרי' פ"ת אלא לקמן סי' שס"א מחמיר לכתחלה דלא אמרי' פ"ת להתיר לטלטל כ"א בדבוקים כמ"ש הרא"ש אבל הכא אדרבה החומר' היא להיפך דאפי' אין בו דבוקים אמרי' פ"ת ואסור לטלטל ממנה לגינה או לכרמלית: עמ"ש סי' שס"ד ס"ב ובמ"א שם ס"ק ב' אי דלא נחשב למחיצה: ומהרי"ל כו' כמ"ש ר"ח כו'. לאשר אין תשובת מהרי"ל ת"י לענ"ד ביאור דבריו כך דבמסכת ערובין דף צ"ד ע"ב משמע דשמואל א"ל דאמרינן פ"ת ופריך הש"ס מי א"ל שמואל פ"ת יורד וסותם והאתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטלה בכולה ושמואל אמר אין מטלטלים בו אלא בד' אמות ופירש"י דשם אכסדרה היא תקרה בנוי על גבי ארבע עמודים ורב א"ל פ"ת ולכך מתיר לטלטל ושמואל ל"ל פ"ת. ולכך אוסר לטלטל כ"א תוך ד' אמות כדין בקעה שהיא כרמלית ומשני כי צ"ל באכסדרא בשלש מחיצות דאין לה שום מחיצה כלל וצ"ל פ"ת בארבע מחיצות בזה ס"ל לשמואל דהכ"ג לא אמרינן פ"ת. אבל בשלש מ'

ר"ל

ג א ח (א) קרפף [פי' מקום שמוקף מחיצות בלא קרוי כמו חצר] יותר מבית מאתים (ג) שלא הוקף לדירה אסרו חכמים לטלטל בו ט אלא תוך ארבע אמות י ומותר להוצי' ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה העוברת לפניו: הגה (ד) (ב) ולכן מותר ליקח מפתח מכרמלית שלפני גינה לפתוח ולנעול ולהחזיר המפתח אליו [טור] ובלבד שלא יהא ביניהם אסקופה שהיא רשות היחיד כגון שהוא גבוה עשרה ורחבה ארבעה או שיש לה ב ג (ג) שני מחיצות מן הצדדין שהן רחבין ארבע ד ומשקוף עליה רחבה ארבעה (ה) דאז הוי (ד) רשות היחיד אע"פ שאינו גבוה עשרה (ו) מיהו אסור להכניס מהאסקופה לרה"י או איפכא דחיישי' שמא לא יהי' התקר' ארבע ואז אין האסקופה גבוה ג' יש לה הדין (ה) שלפניה ואפי' אם גבוה שלש מאחר שכל רשויות שלנו הם כרמלית אמרי' מלא מין את מינו וניעור כמו שנתבאר סי' שמ"ה וכן אם התקרה רחב' הרבה ואין לה מחיצות מן הצדדי' דינה כרשות שלפניה (ז) וכן (ו) בגגין שלנו הבולטין לפני הבתים דינם (ז) כרשות שלפניהם [הגהות מרדכי פ"ק דשבת] (° :

שמז על איזה הוצאה חייב מן התורה ובו סעיף אחד :

א א מן התורה אינו חייב אלא כשעוקר חפץ מרשות היחיד והניחו ברשות הרבים או איפכא אבל פשט ידו לפנים וחפץ בידו ונטלו חבירו העומד בפנים או שפשט ידו א (א) לחוץ וחפץ בידו ונטלו חבירו העומד בחוץ שזה עקר וזה הניח שניהם פטורים ג אבל אסור לעשות כן (ב) מדרבנן ואם פשט ידו לפנים וחפץ בידו והניחו ב לתוך (ג) יד חבירו העומד בפנים או שפשט ידו לפנים ונטל חפץ מתוך יד חבירו העומד בפנים ג והוציא לחוץ שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח הוא חייב (א) וחבירו פטור ד אבל (ד) אסור ג ואפי' אם העומד בחוץ הוא עכו"ם אסור מפני שהוא כנתנו על מנת להוציא והוא הדין להוציא

ט"ז מגן דוד

ומכניס בין דרך הושטה בין דרך זריקה כנלע"ד: (ג) שלא הוקף לדירה. מן התורה הוא רה"י גמור לכל דבר אלא שהתירו לטלטל ממנו לכרמלית שאם נאסר זה יאמרו שהוא רה"י גמור ויבואו לטלטל בתוכו בכולו ומתוך זה יבואו שאר אנשים לטלטל בר"ה כי דומה זה לר"ה ואע"פ שעכשיו ג"כ הוא עוש' איסור דרבנן במה שמטלטל מרה"י לכרמלי' מ"מ לא אסרו זה דלא שכיח הוא ולא גזרו בו רבנן: (ד) ולכן מותר ליקח כו' דאע"ג שהגינה היא רה"י מן התורה לא אסרו הטלטול ממנו לכרמלית וזהו ממש הדין הנזכר לפני זה: (ה) דאז הוי רה"י. פי' ואסור להכניס לשם מן הכרמלית שלפניה וא"כ הי' ראוי להתיר להכניס מאסקופ' זו לרה"י אלא דמ"מ אסור שמא לא יהי' רחב ד' ויהיה כרמלית אף שאין רחב ד' כיון שיש לפניה כרמלית מלא מין כו' ומ"ש כמו לרה"י הא כמו הוא ע"ש: (ו) מיהו אסור להכניס כו'. בהגהות מרדכי פ"ק דשבת כתו' וז"ל דאסקופה שלנו מה שיש מן הפתח ולפנים כשהוא נעול ר"ה גמור הוא ומה שיש חוץ לפתח אסור להכניס מעליו לפנים דליכא לדקדק השתא בקירוי שאין לנו קירוי רחב ד' והמדקדק שמא יבוא לעבור על ד"ת ואף אסור להוצי' מעליו לחוץ דשמא התקרה ד' ואסור להוציא מדאוריי' לחוץ עכ"ל. ונ"י בשם כלבו כ' שאין אדם יכול לעמוד בר"ה או כרמלית ולנעול בית ולהכניס המפתח לפנים תחת הדלת או למעלה מן הצדדין לפי שאפי' משהו אסור להכניס ולהוציא מרשות לרשות עכ"ל וכ' המרדכי פ"ק דשבת דכשהתינוק מביא מפתח עמו מותר ליקח המפתח ולפתוח כיון דאין המשקוף בולט ד"א בר"ה הוי כר"ה אבל לאחר שנפתח המנעול צריך להסיר המפתח טרם שיפתח הפתח עצמו שהרי מה שיש מן הפתח ולפנים רה"י גמור הוא עכ"ל. העתקתי כל זה לפי שראיתי רבים נכשלים באותן מקומות שאסור הטלטול מחמת שאין שם עירוב ופתח בהכ"נ הוא נגד הרחוב ואין שום חדר לפני הפתח והעכו"ם מביא המפתח יש ליזהר שלא יקח השמש המפתח מידו עד שיהי' עם העכו"ם תחת משקוף שעל הפתח דשמא יש שם בתקרה ד' והוי רה"י ומטלטל מכרמלית שלפני בה"כ לתוך רה"י ע"כ יקח המפתח ממנו תחת המשקוף ואח"כ יפתח המנעול ולא יפתח הפתח עד שיסיר המפתח ואח"כ יפתח הפתח דשמא אין בתקרה שחוץ לפתח ד' נמצא ששם הוא כרמלית והוא מכניס מן כרמלית לרה"י ע"כ יסיר תחלה המפתח ויתנהו לעכו"ם או יטמינהו בפתח בתחתיתו או מידו ובית שפתחו פתוח לכרמלית צריך ליזהר שלא יטלטל מן הבית ולחוץ רק עד שיעור שהפתח סוקף שם ותו לא דשמא אין בחלק החיצון ד' והוה כרמלית ומטלטל מרה"י לכרמלית וראוי לאותו קהל שיעשו לפני הפתח איזה חדר שהוא רה"י ויביא העכו"ם המפתח לשם ושוב אין חשש ומשמע במרדכי שיש היתר להביא ע"י תינוק המפתח כמו ע"י עכו"ם ואע"ג דפ' חרש אי' דנאבדו המפתחות וא"ר פדת לידבר תינוק לשם וימלאהו משמע דאסור לעשות ע"י שיביא התינוק לשם כדאמרינן התם דליספו בידים אסור התם מיירי מר"ה שהוא דאוריי' אבל אנו אין לנו אלא כרמלית שהוא מדרבנן כנלע"ד : (ז) וכן בגגין שלנו הבולטין כו'. בכאן מבואר הספק שמספקין בו הרבה בענין הבית שיש לפניו לצד הרחוב גג בולט לרחוב ובנוי תחתיו בנסרים שקורין בל"א פי"ר ליב"ן מה דינם אם יוכל לטלטל שם מן הבית והרבה טועים לומר פי תקרה דלשם בצד הבולט לרחוב יורד וסותם והוה כאלו בנוי עד למטה בארץ ומכאן משמע להדיא דדרך שתחת הגג כרשות שלפניהם וכ"מ בב"י בשם ס"ל בתשו' העתיקה ב"י וז"ל ואם יהיו קורות או עמודים עומדים לצד הבתים פתוחים לר"ה תחת אותו הקירוי שעל פתחי הבתים הרי אלו לא מעלין ולא מורידין וכי אמרי' שיירות שחנתה כו' אבל מרה"י לר"ה אפי' ע"י סטיו אסור וכ"ש אם יהיו בין הקורות והעמודים שכנגד פתחי הבתים יותר מג"ע כו' והא דנקט מרה"י לר"ה ה"ה לכרמלית דלא מחלק אלא לענין שע"ז עושה כרמלית ע"ש וכתב עוד שם הנע עצמך אם הי' ר"ה מקורה יש בו הנאה של כלום אין לתקרה הנאה לענין איסור שבת זה מי שמוציא מפתח הבית ולחוץ כו' הרי מבואר דלא מהני כאן פי תקרה יורד וסותם והוא דבר פשוט דהא אפי' בתחת התקרה של האסקופה כדלעיל לא אמרי' כן ק"ו לפני הפתח והטעם דלא אמרי' כאן פי תקרה יורד וסותם כיון שאין מחיצות מהצדדים דינם כרשות שלפניה כמ"ש רמ"א כאן וע' בסי' שס"ה מ"ש שם בסופו :

שמז (א) וחבירו פטור אבל אסור . לא משום איסור שבת אלא שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא חפץ :

מגן אברהם

שמו א קרפף. מדאוריי' הוא רה"י גמור: ב ב' מחיצות ובשלישי אמרינן פי תקרה יורד וסותם: ג ב' מחיצות. צ"ע דהא בסי' שס"א פסק דבעי' דבוקות זו בזו וא"ל שהפתח נחשב למחיצה שלישית א"כ במחיצה א' מן הצד סגי וצ"ע ואפשר דדעת רמ"א להחמיר לכתחל' עמ"ש סי' שס"ד ס"ב. ומהרי"ל סי' קט"ו כ' דטוב להחמי' כמ"ש ר"ח דאע"ג שיש לה ג' מחיצות לעשות לחיים ע"י ס"ד ברוח רביעית ויהיה ל"ה עכ"ל וא"כ אם יש לבליט' עמודים יעשה מן הצד סמוך לבית כמי קנה א' מזה וקנה א' מזה ויהי' ל"ה מכל סג' לדדין ועסי' שס"ב ס"י ואם בתים רבים עומדים זה אח"ז די בתיקון זה בשני בתי' שעומדים בקצה ויערבו יחד: ד ומשקוף רחבה ד'. ובפתח מבוי אפי' אין מקורה כולה רק חצי הסילוק מקור' אמרינן פי תקרה יורד וסותם כיון שיש מקום ד' משפת הקורה עד הדלת שם מבוי עליו ומצטרף עם המבוי והקורה מתירתו ואם הפתח פתוח אפי' אין מקום ד' הוי כלפנים אבל בבית אין חילוק בין פתח פתוח לנעול דאין קורה מתרת הבית אא"כ רחב ד' ואם ב' קורות סמוכים זה לזה פחות מג"ט מצטרפין לד' עיין בגמרא ובהרא"ש ואם הדלת ביניהם בזמן שפתוח כלפנים נעול כלחוץ :

שמז א לחוץ וחפץ בידו · ואם היתה ידו למטה מג' הוי כאלו הניח' בארץ וי"א דידו בתר גופו גריר עיין במ"מ פי"ג: ב לתוך יד חבירו. דידו של אדם חשובה לו כד' על ד': ג והוציאו לחוץ · אע"פ שלא הניחו בארץ הואיל והוא בידו הרי הוא כמונח בארץ (רמב"ם) : ד אבל אסור. דקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול ואם הוא מונח באופן שאם

ואפילו

באר הגולה

ח שבת ו' ועירובין ס"ז דרה"י גמור הוא ט עירובין שם וכ"ג י שם פ"ז (° ע"ל סי' שמ"ה סעי' ו' ובמה שלייכתי שם) א שם פשוט בריש שבת במשנה וגמרא ב כ"כ שם התוספות והרא"ש ור"ן מפני שמכשיל את חבירו ג שם

יד אפרים

מבחוץ גבוה יו"ד ומצד פנים שאין חללה של מחיצות גבוהים יו"ד ואזלינן בתר צד החיצון שגבוה יו"ד מבחוץ בצירוף הקירוי כיון דעכ"פ הרשות שבפנים משמר על ידם של המחיצות והם גבוהים מבחוץ יו"ד וא"כ אם אין גבוהים יו"ד עם הקירוי אע"פ שע"י החקק יש כאן גבוה יו"ד לא מהני כיון שרחוק מהמחיצות ג' טפחים אך לענ"ד לא נראה כן דברי התוס' בשבת דף ז' ע"ב ד"ה ואם שכתבו בשם ריב"א דשאני סוכה דבעינן סמוך לסכך כו' ובגליון שם בתוספת ישנים כתוב ועוד י"ל דשאני הכא דאיכא מחיצות גבוהים מבחוץ כ' ונראה דשני תירוצים הם ע"ש ועיין בתוספות דסוכה דף ד' דנקטי' בדבריהם התירוץ הא' ול"ע :

ביאור הגר"א

עירובין ס"ז ב' ק"א ב' ל' א' שתי כו' : ס"ג ולכן . תוס' שם ד"ה ומאי כו' : ובלבד . ק"א ב' ואי אית ביה ארבעה כו' : או שיש . ר"ל הפתח מחיצה אחת ועוד מחיצה א' מן הצד לאפוקי זו כנגד זו לא כמ"ש בסי' שס"א ס"ב בהג"ה ואמרינן כו': שהן. דבפחות מד' אפי' ד' מחיצות לא הוי רה"י כמ"ש בשבת מקולי רה"י כו' וכנ"ל סי' שמ"ה סי"ט וכן המחיצות כו': ומשקוף כו' . כמ"ש בסי' שס"א שם בהג"ה וי"א כו' : ואפי' אם . ר"ל דהוי מקום פטור כנ"ל סי"ט : מאחר . מ' דקאי דוקא אגבוה ג' אבל בלא ג' בלא"ה הוי כרשות שלפניה דאינו מקום פטור כנ"ל שם אבל אינו כן כיון דיש לו ג' מחיצות אינו ר"ה וגם כרמלית אינו כנ"ל כיון דלא הוי ד' כנ"ל שם סי"ט וכן המחיצות ואף לדעת הרמב"ם דבג' מחיצות אינו רה"י מ"מ כאן כרמלית לא הוי כיון דפחות מד' ועתוס' דשבת ט' א' ד"ה אע"ג. ומיירי דקיימי כו' ושם ד"ה תוך כו' וא"ת כו' וי"ל כו': וכן אם . כנ"ל סי' שמ"ה סי"ד ור"ה שהיא מקורה: וכן בגגין. ר"ל אפי' יש מחיצות דהא"א פי תקרה כיון שמשופע וכמ"ש בסי' שס"א ס"ב והוא כו' ואפי' המחיצות רחבות ד' כמ"ש בסי' שמ"ה סי"ד וקרן זויות כו' וכמ"ש בתוס' הנ"ל ד"ה אע"ג. א"כ י"ל כלחוץ כו' : סי' שמז ס"א אבל אסור . ג' א' והא דלא כ' רק ב' בבות ובסיפא לענין חיוב כ' כל הד' בבות משום דר"ל חיוב ופטור בהוצאה והכנסה דעני והוצאה והכנסה דבעה"ב אבל כאן בשני בבות השמיענו הכל והא דתני במתני' משום

חתם סופר

כתם אם רוב ימיה טמאים ע"ש. ועיין ח"ס או"ח סי' קעח :

סי' שמז בט"ז ססק"ז ומשמע במרדכי שיש היתר להביא ע"י תינוק נ"ב עיין מ"ש הפרי מגדים ובתשובות ח"ס חלק ששי סי' י"ג [ע"ד רב אחד שהורה שמותר לו' לקטני' במקום שאין עירוב להכנים ולהוציא כל דבר הצריך לשבת וסמך על מ"ש המרדכי המובא בט"ז ובתשובתו כתב לפרש דברי הט"ז דע"כ לא

באר היטב

שמו (א) קרפף . מדאורייתא הוא רה"י גמור. אלא שהתירו לטלטל ממנו לכרמלית שאם נאס' יאמרו שהוא רה"י גמור ויבואו לטלטל בתוכו בכולו ומתוך זה יבואו שאר אנשים לטלטל בר"ה כי דומה זה לר"ה. ט"ז ע"ש: (ב) ולכן מותר . פי' דאע"פ שהגינה הוא רה"י מן התור' לא אסרו הטלטול ממנו לכרמלית וזהו ממש הדין הנזכר לפני זה : (ג) ב' מחיצות . ובשלישי אמרינן פי תקרה יורד וסותם :מ"א : (ד) רה"י . פי' ואסור להכניס לשם מן הכרמלית שלפניה וא"כ היה ראוי להתיר להכניס מאסקופה זו לרה"י אלא דמ"מ אסור שמא לא יהיה רחב ד' ויהיה כרמלית אף שאין רחב ד' כיון שיש לפניה כרמלית מלא מין וכו' : (ה) שלפניה. כתב הט"ז ראיתי רבים נכשלים באותן מקומות שאסור הטלטול מחמת שאין שם עירוב ופתח בית הכנסת הוא לצד הרחוב ואין שום חדר לפני הפתח והעכו"ם מביא המפתח יש ליזהר שלא יקח השמש המפתח מידו עד שיהי' עם העכו"ם תחת משקוף שעל הפתח דשמא יש שם בתקרה ד' והוי רה"י ומטלטל מכרמלית שלפני בית הכנסת לתוך רה"י ע"כ יקח המפתח ממנו תחת המשקוף ואח"כ יפתח המנעול ולא יפתח הפתח עד שיסיר המפתח ואח"כ יפתח הפתח דשמא אין בתקרה שחוץ לפתח ד' נמצא ששם הוא כרמלית והוא מכניס מן כרמלית לרה"י ע"כ יסיר תחלה המפתח ויתנהו לעכו"ם או יטמינהו בפתח בתחתיתו או מידו.ובית שפתחו פתוח לכרמלית צריך ליזהר שלא יטלטל מן הבית ולחוץ רק עד שיעור שהפתח סוקף שם ותו לא . דשמא אין בחלק החיצון ד' והוי כרמלית ומטלטל מרה"י לכרמלית וראוי לאותו קהל שיעשו לפני הפתח איזה חדר שהוא רה"י ויביא העכו"ם המפתח לשם ושוב אין חשש . ומשמע במרדכי שיש היתר להביא ע"י תינוק המפתח כמו על ידי עכו"ם כיון דאין כנו ר"ה אלא כרמלית שהיא מדרבנן עכ"ל : (ו) וכן בגגין . בכאן מבואר הספק שמסתפקין בו הרבה בענין הבית שיש לפניו לצד הרחוב גג בולט לרחוב ובנוי תחתיו בנסרים שקורין בל"א פיר"ליבן מה דינם אם יכול לטלטל שם מן הבית והרבה טועים לומר פי תקרה דלשם ולצד הבונט לרחוב יורד וסותם והוה כאלו בנוי עד למטה בארץ ומכאן משמע להדיא דדין שתחת הגג כרשות שלפניהם ט"ז ועיין בט"ז ס"ס שס"ה ס"ק ו' שכתב שם בשם מהרש"ל דאם יש לה בבליטה שלפני הבית ג' מחיצות ורביעית פי תקרה שרחבה ד' דטוב להחמיר אפי' בזה ע"ש ונ"ה לא מהני בפיר"ליב"ן דלא מהני אא"כ עומד מרובה על הפרוץ כמ"ש סי' שנ"ג: (ז) כרשות . מנהג הנשים שעומדים תחת משקוף החלל של פתח להגיע המפתח תחת הפתח אף שהדלת נעול המשקוף הוא כלחוץ אף שאין מורין כן מ"מ אין צריך למחות עס"ת מ"ע קי"ב ·

שמז (א) לחוץ . ואם היתה ידו למטה מג' הוה כאלו הניחה בארץ וי"א דידו בתר גופו גריר עיין במ"מ פרק י"ג : (ב) מדרבנן . אבל מכרמלית לר"ה מותר דלא גזרינן גזירה לגזירה עבודת הגרשוני סי' ק"ד והיד אהרן חולק עליו ע"ש ועמ"ש בסי' רס"ו ס"ז : (ג) יד חבירו . דידו של אדם חשובה כד' על ד' : (ד) אסור . לא משום איסור שבת אלא שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא חפץ ועובר משום לפני עור לא תתן מכשול . ואם הוא מונח באופן שאם אפי' לא היה בידו היה יכול ליטלו לא עבר אלפני עור

חכמת שלמה

אדין בכרמלית.ולומר דהכוונה דדרך רבותא קאמר אף דהוי ב' כרמלית מותר לטלטל אטו זה זה משמעות לשונו. לכך נראה לפרש דהכוונה דאין שתיהם מצטרפין לד"א ומותר לטלטל בכל אחת בתוך ד' אמות שלו ואף אם בצירוף שניהם הוי יותר מד' אמות מ"מ אין מצטרפין כיון דכ"א הוי רשות בפני עצמה ומותר לטלטל בשניהם עד ח' אמות אבל אם הי' כרמלית אחת היה אסור יותר מד"א כנלפענ"ד ו"ק ואין לי פנאי לעיין באחרונים אם הרגישו בזה :

סי' שמז סעיף א' מן התורה אינו חייב אלא כשעוקר חפץ מרה"י וכו' אבל אסור לעשות כן מדרבנן . נ"ב הנה מ"ש מדרבנן מיותר דפשיטא דהוי מדרבנן דאי מן התורה היו חייבין . ודוחק לו' דהוי

הגהות רעק"א

סי' שמו מג"א ס"ק ד' אין מקום ד' הוי כלפנים ואם הקורה אינו רוחב כרוחב הפתח ומונח לצד פנים דעת רש"י דאסור לטלטל משפת הקורה ולחוץ וברז"ה כ' להתיר :

מחצית השקל

ר"ל אם יש לו מחיצה אמרינן בשאר ב' מחיצות פ"ת אבל ר"ח ור"ת והרא"ש ויתר פוסקים גורסים כי ל"ל בשלש אבל בארבע אית ליה. וה"פ דוקא בשלש ר"ל דאין שם כי אם שני מחיצות ובשלישי ל"ל פ"ת ס"ל לשמואל דלא אמרינן פ"ת אבל בארבע רלה לומר שיש ג' מחיצות שלמות וגם במחיצה רביעית יש שני לחיים מודה שמואל דאמרינן פ"ת. ובכה"ג מיירי הא דא"ל לשמואל הכא פ"ת הם דברי ר"ח שכוון אליו מהרי"ל אמנם קי"ל כרב באיסורי: ואפי' בשלש אמרינן פ"ת דהיינו שאין שם כ"א ב' מחיצות אמרי' בשלישי פ"ת אלא דהרא"ש הוסיף דעכ"פ בעינן שאותן ב' מחיצות יהיו דבוקות כמין גאם ודוחק גדול לו' דמהרי"ל יחמיר כשמואל דליכא שום פוסק דפסק כשמואל דהא כללא הוא הלכתא כרב באיסורי (ע' בתוס' דגיטין דף סמ"ך ע"ב ד"ה והשתא כו') וראיתי שכן העיר בספר ת"ש ואולי ר"ל דמחמיר כדעת הרז"ה שהביא הרא"ש בהא דאיכא התם תרי לישני לישנא קמא ס"ל בעשר ר"ל שפרוץ ברוחב עשר אמות כ"ע לא פליגי דאמרי' פ"ת כי פליגי ביתר מעשר ואיכא דאמרי ביתר מעשר כ"ע לא פליגי דלא אמרינן פ"ת כי פליגי בעשר וכתב הרא"ש וז"ל הרז"ה ז"ל פסק כלישנא בתרא דלכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל עכ"ל וקי"ל לקמן סי' ס"א כהרא"ש דפסק כלישנא קמא דאפי' יתר מעשר ס"ל לרב דאמרינן פ"ת וא"כ יש לו' דמהרי"ל פסק לדינ' או החמיר ·כהרז"ה דקי"ל כלישנא בתרא דלא פליגי אלא בעשר אבל ביתר מעשר מודה רב לשמואל ומאי דס"ל לשמואל בעשר הכי ס"ל לרב ביתר מעשר וכיון דמחמיר כר"ח דלשמואל בעינן ג' מחיצות וברביעית ב' לחיים הוא הדין דכן הדין לרב ביתר מעשר (אף שר"ח גופי' לא ס"ל כהרז"ה כמ"ש הרב"י בסי' שס"א בשם סמ"ג ע"ש מ"מ מהרי"ל החמיר כשניהם) ועובד' דמהרי"ל הי' הפרצה רחב מעשר או דסתמא כך הוא ולכך הוצרך מהרי"ל ג' מחיצות וברוח רביעית ב' לחיים ולה"פ דלדידן עושים בכל ענין לה"פ כמבואר לקמן סי' שס"ג סעי' כ"ו בהג"ה:וא"כ אם יש לבליט'. ר"ל הקירוי אין לה מחיצה כלל כ"א בסוף הקירוי לצד חוץ עומדת הקירוי על גבי ב' עמודים אבל לצד המבוי איכה עומדת על גבי עמודים וא"כ לצד חוץ יש לבליטה לה"פ דהיינו הקירוי שעל גבי ב' עמודים ולכן כ' מ"א שיעשה גם לצד הבית לבליט' ב' קנים ויהי' לה לה"פ מג' לדדים ולצד הרביעי א"צ לה"ה דהא איכא מחיצות ופתח הבית וס"ל למ"א דסגי בהכי בכל מחיצות ולא בעינן מחיצות שלימות:ועסי' שס"ב ספי' י'.ר"ל דלהרמב"ם לפרצ' יתר מעשר ל"מ ל"ה: ואם בתים רבים עומדים זא"ז. ר"ל שעומדים זה בצד זה בתים הרבה דרך משל משוכים ממזרח למערב ולכל בית יש בליטה ,כנ"ל עומדים על גבי עמודים : די בתיקון זה כו'. ר"ל אותו תיקון שכ' מ"א לעשות לבית א' שי"ל לבליט' ב' עמודים שיעמוד סמוך לבית ג"כ שני קנים זה סגי לכל הבתים והיינו בבית הראשון שעומד לצד מזרח יעמיד קנה תחת הבליט' סמוך לבית מצד מזרחי ובצד מערבי של אותו בית אינו צריך להעמיד קנה שעכ"פ יש לו עתה ל"ה בשני צדדים דהיינו לצד העמודים ולצד מזרחי ע"י הקנה שהעמיד סמוך לבית אח"כ יעמיד קנה סמוך לבית האחרון העומד במערב לצד מערבי של הבית א"כ יהי' גם בבית האחרון ל"ה מב' צדדים א' לצד העמודים וא' לצד המערב ע"י הקנה וכותל שלישי יש לכל הבתים ופתחיהם העומדים אחורי הבליט' והבתים מחוברים יחד וא"כ יש לכל הבתים ג' מחיצות וגם כותל רביעי ע"י ל"ה של העמודים ואם יערבו הבתים יחד נחשבים כא' ומותרים לטלטל ע"י תיקון זה : (ס"ק ד) ומשקוף כו' ובפתח מבוי כו' דוקא בבית בעינן שיהיה התקר' רחב ד' דהוא מקום חשוב. אבל פחות מרוחב זה לא אמרינן פ"ת: אבל במבוי אפי' כו' רק חצי הסילוק'. ר"ל אפי' אין רוחב הקירוי רק טפח כשיעור רוחב קורה המתיר במבוי כמ"ש סי' שס"ג סעי' י"ז : שם מבוי עליו. ר"ל אף דאין הקורה רחב רק טפח וג' טפחים יש אויר בין הקורה ובין פתח המבוי מ"מ כיון דהמקום עם האויר רחב ד"ט שהוא שיעור מקום חשוב עי"ז נותנים לו דין מבוי ומצטרף עם המבוי : והקורה מתירתו. אף דאין הקורה מתרת מבוי זה דהא מבוי זאת א"צ לקורה דהא אית לי' דלת בצד זה מ"מ כיון דהוא מבוי והקורה הזאת ראוי להתיר במבוי הצריך קורה מתיר גם אותן ד' טפחים שחוץ לפתח המבוי כך כתב הרא"ש והתוס' : אא"כ רחב ד'. ר"ל הקירוי צ"ל רחב ד' : ואם ב' קורות כו' זה קאי על בית. עי' בגמ' ברא"ש. שבת ט' ע"א נעול כלחוץ. דהא א"א לבוד. דהא הד"ת מפסקת ואם כן כיון דלא אמרינן לבוד. אין בתקרה רחב ד' לא אמרינן פ"ת :

סי' שמז ודע דמ"ש בש"ע בהגה' וכן בגגים שלנו הבולטים מלבד שאין להם מחיצות בלא"ה כיון שהם משופעים לא אמרינן פ"ת כדלקמ' סי' שס"א ס"ב וע"ש בט"ז : (ס"ק א) לחוץ כו' למטה מג' כו' וי"א כו' ע' במ"מ פי"ג מהלכות שבת. מבואר שם מחלוקתם תלוי בחילוף הגרסאות בשבת דף צ"ב ע"א דאי' התם המוציא קופה מלאה חרדל ומקצת הקופ' מבפנים שלא הוציא כל הקופה אע"ג שבאותה מקצת הקופ' שהוציא יש כמה גרעיני חרדלים שהוציא כולם אפ"ה ס"ל לרבא דפטור. דאגד כלי שמיה אגד ר"ל כיון דמקצת הכלי שהחרדל מונח בתוכו הוא מבפנים ה"ל כאלו כלו מבפנים ולאו הוצא' הוא. ואביי ס"ל חייב ס"ל אגד כלי לא שמיה אגד וכיון דהוציא כמה גרעיני חרדל שלמים אף שמקצת הכלי מבפנים מ"מ הוי הוצא' ופריך והא איפכ' שמעי' להו דאיתמר המוציא פירות לר"ה אביי אמר ביד חייב מיד שהוציא היד עם הפירות אע"ג דגופו נשאר בפנים דס"ל אגד גופו לא שמיה אגד בכלי פטור אם יש מקצת הכלי עדיין בפנים דאגד כלי שמיה אגד ורבא אמר ביד פטור בכלי חייב אלמא דאביי ס"ל אגד כלי שמיה אגד ורבא ס"ל לא שמיה אגד. ומשני איפוך האי מימרא שהביא דפליגי ביד ובכלי. ומהכרח קושי' אוקי הש"ס פלוגתייהו דוקא למטה מג' לארץ וכ' המ"מ דהרמב"ם ס"ל דמפכינן כל המימר' ורבי' ס"ל ביד חייב דאגד גופו לא שמיה אגד ובכלי פטור דאגד כלי שמיה אגד ואביי סביר' בתרווייהו להיפוך וקי"ל כרבא לגבי אביי והיא דעה א' שהביא מ"א ואם היתה ידו למטה מג' הוי כאלו הניחה בארץ וחייב אע"ג דגופו מבפנים דאגד גופו לא שמיה אגד. והר"ח כתב ה"ה ס"ל דלא מפכינן אלא דין כלי לבד אבל פלוגת' דביד כדקאי קאי וא"כ לרבא בין ביד ובין בכלי פטור דס"ל דבין אגד גופו ובין אגד כלי שמיה אגד אביי ס"ל בתרווייהו איפכ' וקי"ל כרבא ולכן כ' די"א דידו בתר גופו גריר : (ס"ק ג) והוציאו כו' הואיל והוא בידו וידו וגופו הם ברשות א' : (ס"ק ד) אבל אסור כו' כמו אבר מ"ה דאסור גם לבני נח

וכן

ידו לחוץ ה והניחו ביד חבירו העומד בחוץ או שנטל מיד (ה)חבירו העומד בחוץ והכניס בפנים שהעומד בפנים חייב שהוא עקר והעומד בחוץ פטור אבל אסור :

שמח דין המושיט מרשות לרשות ובו סעיף אחד :

א א היה עומד ברשות היחיד והוצי' ידו מלאה פירות לרשות הרבים ב בתוך עשרה בשוגג מותר להחזירה לאותו חצר ואסור להושיטה א לחצר אחר ואם ב במזיד אסור אפי' להחזירה לאותו חצר ג ויש אומרים דהני מילי כשהוציא' מבעוד יום אבל אם הוציאה משחשיכה מותר להחזירה שמא ישליכה מידו ויבא לידי ג (א) חיוב חטאת ד במה דברים אמורים כשהוציאה לרשות הרבים אבל אם הוציאה לכרמלית ד ה בכל גוונא מותר להחזירה :

שמט דין ארבע אמות ברשות הרבים ובו ה סעיפים :

א א כל אדם יש לו א(א) ארבע אמות ברשות הרבי' שיכול לטלטל בהם ב ומודדים לו ב (ב) באמה שלו ואם ג אמתו

מגן אברהם

שאם אפי' לא היה בידו הי' יכול ליטלו לא עבר אלפני עור ומ"מ איסורא דרבנן איכא דאפי' קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו (הרא"ש) ועסי' שמ"ג ונ"ל דלעכו"ם ליכא אסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו וכן איתא בהדיא בע"ז דף ו' וכ"כ הר"ן רפ"ק דע"ז וספ"ק וכ"כ התוספות בקדושין דף כ"ו ע"ש . וכתבו התוס' שם דאסור להושיט למומרים דבר איסור וע' בירוש' רפ"ג דפאה ואסור להשאיל לאדם כלי מלאכ' אם הוא חשוד לעשות מלאכה בשבת אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אבל בדבר שאינו מצוי אסור אם לא מפני דרכי שלום ע' בגיטין ד' ס"א וכתו' ובע"ז דף כ"ה משמע ברש"י דאפי' בעכו"ם אסור לסייעו בדבר שנצטווה ע"ש ועבי"ד סי' קנ"א סס"א ובש"כ שם : דרך ארץ לומ' לאדם שעוסק במלאכה תצלח מלאכתך (שבת ד' פ"ט) ואפי' לעכו"ם אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לו' לו כך (גיטין ספ"ה) : ה והניחו ביד חבירו. ואם יד חבירו למעלה מי' פטור דמקום פטור הוא ויש חולקין (מ"מ). הזורק ונעקר חבירו ממקומו וקבלו פטורין ואם רץ הוא עצמו וקבלו ה"ז ספק אם חייב שאין ההנחה גמורה עד שינוח במקום שהיה לנוח בשעת עקירה הזורק מר"ה לר"ה ורה"י באמצע או מרה"י לרה"י ור"ה באמצע פטור ואם הלך החפץ ב' אמות בר"ה זה וב' אמות ☞ בר"ה זה חייב המושי' מרה"י לרה"י דרך ר"ה בדיוטי א' אפי' למעלה מי' חייב בב' דיוטות פטור עסי' שנ"ג. פשט ידו לפנים ונטל מים מעל גומא חייב שהמים כגוף אחד הן.°) ואם נטל פירות או שמן מעל גבי המים פטור שהרי לא עוקר מעל גבי מקום ד' שלא נחו על הארץ :

שמח א לחצר אחר. הרמב"ם כתב דוקא כשהית' כוונתו מתחלה להוצי' לחצר ההוא אסור להכניסה לשם כדי שלא תתקיים מחשבתו שחשב בשעת שגגה אבל ברש"י משמע אפי' נתכוין להוציא' לר"ה אסור להושיט' לחצר אחרת דחיישינן דלמא זימנא אחרינ' שדי להו לר"ה ע"ש . וכששני החצירות בדיוטא א' לכ"ע אסור כמ"ש בסי' שמ"ז וכ"ה בתו' : ב במזיד אסור. דקנסוהו רבנן : ג חיוב חטאת . כלומר איסור דחיוב ליכא אלא אם כן תחלתו וסופו שגגה: ד בכל גוונא מותר. דאל"כ ה"ל גזירה לגזירה [ב"י] ונ"ל דקאי אשוגג ומותר להושיט' אפי' לחצר אחרת ולא גזרי' שיוציא ידו פעם אחר' דהא ליכא איסורא דאורייי' אבל במזיד אסור מטעם קנס ולא מטעם גזירה כדאי' בגמרא ומ"מ צ"ע דהא התו' כתבו כד"ה ומאי שנא דאפי' אין בין החצירות ר"ה אסור להושיטה לחצר אחרת ומ"ש דגזירה לגזירה היא הא הרבה פעמי' מצינו בגמ' גזיר' לגזירה (עסי' שמ"ט וסי' ש"ח ס"מ ובטור וב"י שם עסי' שנ"ג) ואמרי' כולה חדא גזיר' היא ואפשר דס"ל להרב"י כתירוץ ראשון של התו' ומ"מ צ"ע דעכ"פ ה"ל להביא דבריהם . המפנה חפצי' מזווית לזווית ונמלך והוציאן פטור שלא הית' עקירה משעה ראשונה לכך. ☞ היה קנה בידו והגבי' הקצה הא' והקצה השני מונח בארץ וחזר והגבי' הקצה השני אפי' כל היום כולו פטור שהרי לא עקר החפץ כולו מן הארץ ואם משך החפץ וגררו על הארץ מתחל' ד"א לסוף ד' חייב שהמגלגל עוקר הוא ועיין פ"ז דפסחים : ה בכל גוונא וכו'. עסי' רנ"ד ס"ו והע"ש לא ע"ש :

שמט א ד' אמות מצומצמו'. גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט בו ידיו ורגליו כ"מ מדעת הרב"י והרמב"ם : ב באמה שלו. היינו הזרוע : ג אמתו קטנה. והוא

באר הגולה

א שבת ג' ב ממשמעות הגמרא וכ"כ ה"ה בפי"ג ג הר"ן בשם התוס' וכ"ה בשם הרמב"ן והרשב"א ד בית יוסף א פשוט מבערובין מ"ח ב

נתיב חיים

שמז מ"א ס"ק ה' °) ואם נטל פירות . נ"ב עדיפא מיניה ה"ל לכתוב אפילו שמן ע"ג יין פטור וגם אם נטל פרי מכלי הצף על פני המים דהא קי"ל כרבנן :

יד אפרים

במג"א ס"ק ה' בר"ה זה חייב אף על פי שרה"י באמצע רשויות מצטרפים ולא אמרי' קלוטה כמי שהונחה כן הוא בשבת דף צ"ח וברמב"ם כתב דין זה לענין מעביר ע"ש :

שמח מ"א ס"ק ד' היה קנה מונח על הארץ והגביה הקצ' האחד והקצ' השני מונח בארץ והשליכו לפניו וחזר והגביה הקצה השני והשליכו לפניו אפי' כל היום כו' כצ"ל :

הגהות רעק"א

סי' שמז מג"א ס"ק ה' המושיט מרה"י לרה"י . מתני' ר"פ הזורק : שם בב' דיוטות פטור. ומרה"י לרה"י דרך כרמלית כה"ג אם אסור מדרבנן ע' מג"א סי' שנ"ה ס"ק י"א :

סי' שמח סעיף א' שמא ישליכה . בע"ש תמה על שהשמיט המחבר הדין דהדביק פת בתנור דמותר לרדותה בכדי שלא יבא לידי איסור סקילה בחכ"ת לא ראה שהמחבר כ' דין זה לעיל סי' רנ"ד ס"ו : מג"א ס"ק ד' החצירות ר"ה אסור. וס"ל להמג"א

חתם סופר

אמרם אלא לדבר מצוה וכ"כ ג"כ בפרמ"ג אלא דגם לצורך מצוה קיי"ל דאסור לספות איסורא לקטן לצורכינו והאריך בדבר זה וכתב דדברי הט"ז בנויים על דברי התוס' בפסחים דף פ"ח ע"א ד"ה שה לבית וכו' ע"ש אלא דלפי דברי הר"ן

באר היטב

ומ"מ איסורא דרבנן איכא דאפי' קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייעו לו הרא"ש ונ"ל דלעכו"ם ליכא אסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו וכן איתא בהדיא בע"ז דף ו' וכ"כ התוספות שם דאסור להושיט למומרי' דבר איסור ואסור להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות מלאכ' בשבת אם לא שיש לתלות שיעש' בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אבל בדבר שאינו מצוי אסור אם לא מפני דרכי שלום עיין בגיטין דף ס"א ובע"ז דף כ"ה משמע ברש"י דאפי' בעכו"ם אסור לסייע בדבר שנצטווה ע"ש ועבי"ד סימן קנ"א סס"א ובש"ך שם . דרך ארץ לומר לאדם שעוסק במלאכ' תצליח במלאכתך שבת דף פ"ט ואפי' לעכו"ם אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך גיטין ספ"ה : (ה) חבירו . ואם יד חבירו למעלה מיו"ד פטור דמקום פטור הוא ויש חולקין . מגיד משנה. הזורק ונעקר חבירו ממקומו וקבלו פטורין ואם רץ הוא עצמו וקבלו ה"ז ספק אם חייב שאין ההנחה גמור' עד שיניח במקום שהי' לנוח בשעת עקיר' הזורק מר"ה לר"ה ורה"י באמצע או מרה"י לרשות היחיד ור"ה באמצע פטור ואם הלך החפץ ב' אמות בר"ה זה וב' אמות בר"ה זה חייב . פשט ידו לפנים ונטל מים מעל גומא חייב שהמים כגוף אחד הם ואם נטל פירות או שמן מעל גבי המים פטור שהרי לא עקר מעל גבי מקום ד' שלא נחו על הארץ וכתב רמ"א כששולחים עכו"ם להביא שכר מחוץ לעירוב שיקח העכו"ם הכלי מעל השלחן ולא יתן הישראל שלא יעשה עקירה ועמ"א בסימן ש"ז סי"ד ס"ק כ' מש"ם :

שמח (א) חיוב . כלומר איסור חטאת דחיוב ליכא אלא אם כן תחלתו וסופו שגגה. המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונ' לכך היה קנה בידו והגביה הא' והקצה השני מונח בארץ וחזר והגביה הקצה השני אפי' כל היום כולו פטור שהרי לא עקר החפץ כולו מן הארץ ואם משך החפץ וגררו על הארץ מתחלת ד' אמות לסוף ד' חייב שהמגלגל עוקר הוא מ"א :

שמט (א) ד"א . מצומצמות גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט בה ידיו ורגליו עב"י : (ב) באמה שלו היינו הזרוע

ביאור הגר"א

דשם לא חשיב רק פטורי דאתי לידי ח"ח כמ"ש שם : אבל אסור . כקושית התוס' ד"ה בבא וע"ש ברא"ש : ואפי' . שם בתוס' ושם י"ט א' נותנין כו' :

סי' שמח ס"א בתוך כו' . כתירוץ הראשון דשם וכ"ש לתי' האחרים כמ"ש אידי ואידי למטה כו' : מותר כו' . כתירוץ האחרון וכדבעא כו' : ואם במזיד כו' . כתירוץ הא בשוגג כו' וגם לתי' האחרון כן מדקא' אידי ואידי בשוגג ולכן לא הביאו הרי"ף אלא תי' זה שכולל כל התי' : וי"א . כתירוץ אדרבא איפכא וגם לתי' אחרון נ"ל כן דהא"כ הדק"ל כמ"ש תוס' שם ד"ה בשוגג עד וא"ת וכ' הרא"ש שלא כ' הרי"ף שסמך על פשיטות דרב ביבי והר"ן כ' דאפשר שסבר כרש"י ד"ה בשוגג . ולאיסור נמי כו' ור"ל שאין הקושיא מדאסרי' משחשכה אלא מדלא משני איפכא וז"ש אדרבה כו' ומדלא כו' : להחזירה . דוקא דומיא דרדיית הפת דלא נתקיימה מחשבתו . רשב"א ור"ן שם : בד"א . ומה שדקדק מלשון לר"ה ע' ברא"ש פ"ו דשבת סי"ד ולקמן סי' ש"נ ס"ב . ולמד כן מדברי רבא י"א ב' אבל ל"ד דשם מבע"י לרבא מותר כמש"ש מאי לאו בע"ש לא בשבת וכן המסקנא וכמש"ל סי' רנ"ג ס"ו וכאן אסור וכן עיקר וע' תוס' דחולין ק"ד א' ד"ה ומנא כו' וע' בפ"ב די"ט י"א א' בסוגיא שם ועיין מ"א :

סי' שמט ס"א כל אדם . ר"ל לאפוקי מדעת הראב"ד שכ' דדוקא ליוצא חוץ לתחום וחלקו עליו מת"ש בפ"י עומד אדם

חכמת שלמה

ס"ד דאסור כמו חצי שיעור דאסור מן התורה קמ"ל דהוי רק דרבנן דזה דוחק. והיותר נראה דבא לאשמעינן מה דראיתי לחכם אחד שנסתפק מ"ש התוס' בפ"ב דע"ז דף כ"ב דגם באיסור דרבנן שייך לפני עור ונסתפק אם הוי הלאו דלפני עור נמי מדרבנן או דלמא כיון דכבר יש כאן איסור דרבנן שוב אסור בלפני עור מן התורה דלא גרע משאר מכשול ועצה שאינה הוגנת שאסור מכח דלפני עור. והנה בדברי הש"ע הזה דדייק דאסור מדרבנן לו' דגם כ"א מה שעובר בלפני עור דמכשיל את חבירו נמי הוי רק מדרבנן ובפרט דבלא"ה מוכרחין דאל"כ מה קמ"ל הש"ע דאסור מדרבנן ושפי' הו"ל לאשמועינן דיש כאן גם איסור תורה לכ"א מכח לפני עור דהרי אח"כ בסיפא קמ"ל כן דהמוציא חייב והשני פטור אבל אסור וכוונתו מכח דלפני עור כמ"ש המג"א וכיון דמיירי דיש כאן לפני עור הו"ל לאשמעינן כן ברישא ורבותא יתירא דאפילו איסור תורה יש בזה בע"כ דבאמת הוי הלאו דלפני עור נמי רק דרבנן. והנה החכם הנ"ל רצה להסתייע מדברי התוס' להיפוך שלמה הוצרך בע"ז להביא ראיה דשייך בדרבנן לפני עור פשיטא היא דלא גרע איסור דרבנן משאר עצה שאינה הוגנת דאסור ליתן לו ובע"כ דכוונתם להוכיח דמן התורה שייך בזה לפני עור לא נהירא לי חדא מנ"ל להתוס' כן באמת הרי מן הש"ס דשם לא משמע רק דיש בזה לפני עור אבל מנ"ל דהוי מן התורה דלמא באמת מדרבנן פריך . וע"ק יותר דמה יענה החכם הנ"ל לראיה השני' שכתבו מדט"ו דקא' אסור למכור לישראל החשוד למכור לנכרי מכח לפני עור ומה ראייה דלמא התם מדרבנן קאמר ובע"כ דכוונת התוספות באמת דמדרבנן יש כאן לפני עור ומה שהקשה פשיטא דיש כאן לפני עור דלא גרע מעצה שאינה הוגנת. הנה זה לק"מ והחכם הנ"ל מדויל ידו משתלם במ"ש אח"כ דיש שני ענינים לפני עור יש שאינו יודע כלל שהוא אסור ואם היה יודע לא היה עושה ויש שיודע שהוא אסור ואעפ"כ עובר הלה בלפני עור אם מסייע לו וא"כ אתי שפיר דהתוספות מיירי בענין דיודע שהוא אסור ואינו חושש עליו ולכך שפיר הוצרכו לראיה דשייך בדרבנן לפני עור דבלא"ה הוי ס"ד דהם אמרו והם אמרו ולא גזרו רק על העושה בעצמו לא על המסייע לו ובזה נסתלק קושייתו דהרי לא גרע מנותן עצה שאינה הוגנת דהתם הוי הכל באם אינו יודע שהוא מכשול לו אבל אם יודע שזה מזיק לו ועושה ודאי לא שייך בדבר שבממון לפני עור כלל ולכך הוי ס"ד דגם באיסור דרבנן אם יודע שהוא אסור ואינו חושש שלא יעבור חבירו אלפני עור ולכך קמ"ל דעובר אלפני עור ולעולם רק מדרבנן ומיהו מראייתם בדט"ו דקא' שם דיש לפני עור במוכר לישראל החשוד למכור לנכרי והרי זה הוי רק ספק דרבנן דניהו דחשוד למכור לנכרי מכל מקום יתכן דמזבין לישראל ג"כ כדקא' שם להדיא דלישראל נמי מזבין וא"כ מה פריך הרי הוי ספק דרבנן וקהקל מה"ת ניחוש בזה לספק לפני עור. ובע"כ מזה יהיה מוכח שפיר דהלפני עור בזה הוי מן התורה. לכך ניהו דגוף האיסור בזה הוי דרבנן מכל מקום לענין ספק זה אם מותר הלה למכור לו אם יעבור אלפני עור הוה זה ספק תורה ויש ראיה כדעת החכם הנ"ל . מיהו בתשובה אחרת כתבתי ליישב קושיא זו באופן אחר וא"כ י"ל שפיר דרק מדרבנן קאמרו ומדברי הש"ע נראה ודאי דאין בזה רק איסור דרבנן מדלא קמ"ל רבותא כנ"ל כנלענ"ד כעת ואולי בזמן אחר אי"ה אבאר יותר ודו"ק היטב. עוד אציין מ"ש המג"א בכאן ס"ק ד' בדין מומר ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא זיי"ן סי' ק"ץ מ"ש בעזה"י לפלפל בזה. גם בסי' קצ"ג בחיבורי הנ"ל הארכתי יותר ביאור דברי המג"א ע"ש ובמ"ש בשם התוספות ואח"כ בשם רש"י ע"ש שביארתי הכל על נכון בעזה"י ודו"ק . והנה אם מותר להיות נושא תינוק למול או ס"ת במקום שאין עירוב ע"י ב' אנשים או נשים יחד עיין בחיבורי לאו"ח משנת תרט"ז בתשובה לק"ק ניקולשפורג להרב ר' אהרן שמואל אסייד נ"י בדף פ"ח ע"א שאסור לעשות כן ע"ש ודו"ק היטב :

סי' שמח סעיף א' היה עומד ברשות היחיד וכו' . נ"ב הנה הרמב"ם כתב בפרק י"ג מהלכות שבת זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות פטור זרק חוץ לד' אמות ונתגלגל בתוך ד' אמו' אם נח ע"ג משהו חוץ לד' אמות ואח"כ נתגלגל ונכנס לתוך ד' אמות חייב וכו' ועיין בהה"מ מ"ש בשם הרשב"א וז"ל הא דתני זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות מסתברא שהוא בזורק לתומו ע"ד שתנוח באיזה מקום שירצה דאי לא אלא שנתכוין לזרוק בדוקא תוך ד' פשיטא ומאי איריא נתגלגל. פשיטא הו"ל לו' נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' פטור וכיון שכן רישא נמי כיון דבכה"ג הוא דוקא כשנח ע"ג משהו

מחצית השקל

וכן איתא בהדי' בע"ז דף ו' דאיבעיא להו אהא דתנן התם ג"י לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עם העכו"ם טעמא מאי אי משום הרווחה דאית לעכו"ם הרווחה במה שקונה או מכר ואזיל ומודה לעכו"ם ועבר ישראל על לא ישמע על פיך שלא יהי' נזכר לשבח שם עכו"ם ע"י ישראל או טעמא משום לפני עור דמוכר לעכו"ם דבר שמקריב העכו"ם לעכו"ם ועכו"ם נצטוה על עכו"ם (וטעם לקנות ע"ש בתוס') ואמר למאי נ"מ אי א"ל לעכו"ם בהמה בלא"ה אי משום הרווחה איכא אבל א"א משום לפני עור ליכא דהא בלא"ה א"ל לדידיה להקריב ופריך וכי א"ל לא עבר על לפני עור והתניא א"ר נתן מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מ"ה לבני נח ת"ל ולפני עור כו' והא הכא דאי לא יהיב ליה שקיל איהו דס"ד דמיירי באבר מ"ה ששייך לעכו"ם ומשני הב"ע דקאי בתרי עברי דנהרי דאי לא יהיב לי' לא מצי שקיל עכת"ד הגמ' הרי א"א דטעמא דמתני' דלפני אידיהן משום לפני עור אי א"ל בהמה לעכו"ם דליכא לפני עור שרי למכור לו בהמה דהא קאי אמתני' דלפני אידיהן דמיירי לענין איסור דוקא ולא לענין לעבור על לאו ואעפ"ג דעכ"פ מסייע לו אלמא דבעכו"ם אפילו בדבר שמוזהר עליו כמו עכו"ם אפ"ה היכי דליכא לפני עור ליכא איסור' במה שמסייעו וכתבו התוס' שם במס' ע"ז ד"ו ע"ב דבר איסור האסור לישראל כי אעפ"י שחטא ישראל הוא : ודוקא בדבר המצוי ר"ל שאותו דבר שמוצין בו להיתר הוא דבר המצוי משמע ברש"י אהא דתנן התם דורכים עם העכו"ם בגת כ' רש"י ואעפ"י דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י וגזרו על העכו"ם שיהיו כזבים א"כ גורם דריכתו עם העכו"ם לטמא הענבים מ"מ כבר בתחלת הדריכה שהתחיל העכו"ם לבד כבר נטמאו וכ' עוד רש"י ואי דמסייע ידי עוברי עבירה הא אין העכו"ם מצווה ע"ז שלא לגרום טומאה כו' משמע אלו הי' מצווה ע"ז הי' אסור לסייע בדריכ' אף ע"ג דליכא לפני עור דהא בלאו ישראל ג"כ ה"מ לדרוך אעפ"כ הוי אסור לסייעו: ועבי"ד כו' ובש"ך שם דרמ"א הביא ב' דעות אם אפשר למומר ליקח נבלות וטריפות במקום אחר אי רשאי ישראל למכור לו נבילות וטריפות וש"ך חולק וכ' דאין מחלוקת בין הפוסקים דלכ"ע בישראל אפי' אפשר לו ליקח האיסור במקום אחר אסור למוכרו לו אם ידעי' שרוצה לאכלו דאפי' להפרישו אנו מצווים כ"ש שלא לסייעו אבל בעכו"ם בדבר האסור לו או במומר בדבר האסור לישראל אם הוא בענין דליכא משום לפני עור מותר למכור לו דאין אנו מצווי' להפרישו ובמ"ש מ"א לעיל וכ' שאין מחלוקת וברש"י בע"א דף כ"ה מצינו שחולק כנ"ל : דרך כו' ואפי' לעכו"ם אפי' עוסק במלאכ' שאסורה לישראל כגון בשבת או בשביעית כיון דאין העכו"ם עושה איסור דאינו מוזהר עליו : (ס"ק ה) והניחו כו' הזורק ונעק' כו' ואם רץ כו' שאין ההנח' גמור' כו' גם הרמב"ם פי"ג נתן טעם זה לשני הדינים דהא בין בדין ראשון ובין בדין שני לא נח במקום שהי' כוונתו שתנוח בשעת עקירה אולם הא הדין הראשון הוא פטור ודאי והשני הוא ספק דהוא אבעיא דלא אפשט' בשבת דף ה' ע"א ואיך יספיק טעם א' לשניהם דא"כ למה בדין א' הוא פטור ודאי ובשני ספק אולם מבואר שם בגמ' דהספק הוא אם שני כחות באדם א' כשני בני אדם דמי או לא והוא דבשלמא בדין ראשון כיון דלא נתקיימ' מחשבתו בהנח' א"כ הוא לא עביד כ"א עקירה גרידא והשני שנעקר ממקומו וקבלו הא ליכא לי' בהנחה זו א"כ עביד הנחה בלא עקיר' ולכך שניהם פטורים אבל בדין השני ניהו דבשעת עקירה לא הי' דעתו להנחה זו ואח"כ נתחרט ורץ וקבלו א"כ עקיר' ראשונ' הוא בלי הנח' והנחה שניה היא בלי עקירה ונסתפק הש"ס א"א דהוי כדין א' דנעשה ע"י ב' בני אדם דפטורים ה"ה דפטור הוא כאן בדין שני דה"ל כאלו עביד ב' פעמים חצי מלאכה או דלמא חייב דה"ל כאדם א' דעשה עקירה והנחה: הזורק כו' ורה"י באמצע כו' פטור דלא אמרי' קלוטה כמי שהונחה: המושיט כו' בדיוטא אחת. ר"ל ששני הרה"י עומדים בצ"א לאורך ר"ה ור"ה מפסיק בין שני רה"י ואם מושיט מרה"י זה לרה"י אחר דרך ר"ה שביניהם אפי' למעל' מיו"ד שהוא מקום פטור אפ"ה חייב אבל בשני דיוטות דהיינו ששני רה"י עומדים זה כנגד זה פטור אף שר"ה ביניהם כיון דמלאכות שבת ממשכן ילפי' ובדיוט' א' כה"ג מצינו במשכן שכן הי' עבודת הלוים משא"כ בשני דיוטות לא מצינו כה"ג במשכן שלטופני המשכן ניתן שם עגלות והיו הולכים כשנוסעים והמשכן על העגלות שתי עגלות זה בצד זה וכן אחריהם שני עגלות זה בצד זה וכן אחריהם שני עגלות שלישית זה בצד זה וכשהגיעו למקום שחנותן היו פורקים הקרשים מהעגלות הראשונות ומקימים שמשכן אח"ז היו פורקים משני עגלות לאחריהם ולא היו נושאים הקרשים למקום שהיו מקימים המשכן אלא היו מושיטין מהעגלות השניות אל שני עגלות הראשונות ומשם היו פורקים ומקימים המשכן א"כ מצינו הושטה מרה"י לרה"י דרך ר"ה בדיוט' א' דהא אותה הושט' הנ"ל הי' בדיוטא א' והי' מרה"י לרה"י ור"ה באמצע דהא העגלות היו רה"י וביניהם היו ר"ה וגם היה למעל' מיו"ד דהא העגלות היו גבוהים יותר מיו"ד ולכך כה"ג חייב משא"כ בשני דיוטות לא מצינו במשכן דהא ודאי לא הושיטו הקרשים מעגלה לעגלה שבצדם שלא הי' להם תכלית בזה דההושט' לא הי' כ"א לקרבן אל מקום שמקימים המשכן : פשט ידיו כו' שלא נחו ע"ה גמרא שבת דף ה' ע"ב ובעי שם אגוז בכלי והכלי צף ע"ג מים והוציא האגוז אי בתר אגוז אזלי' והא נח או דלמא בתר כלי אזלי' והא לא נח וסלקו בתיקו :

סי' שמח (ס"ק א) לחצר כו' אבל ברש"י משמע כו' ומה שאמרו בגמ' הטעם דלחצר אחרת אסור משום דנתקיימה מחשבתו אף דכוונתו לא היתה לחצר הזה מ"מ בזה נתקיימה מחשבתו שהית' להוציאה מחצר זה שהית' תחלה בו לכך לא הותר כ"א להחזיר' לאותה חצר שהית' תחלה : וכששני כו' לכ"ע אסור ר"ל אפי' לרמב"ם אם לא נתכוין להוציא לאותה חצר מ"מ כה"ג מודה דאסור ולא משום גזרה אלא איכ' ביה איסור תורה כמ"ש מ"א ס"ס שלפני זה. וכ"ה בתוס' פ' בס"ק ד' : (ס"ק ג) חיוב כו' וסופו שגגה והכא תחלתן עכ"פ הי' מזיד : (ס"ק ד) בכל גווני כו' התוס' כ' בד"ה מ"ש כו' שבת דף ד' ע"א. על מאי דבעי רבא מר"ב הי' ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ מהו וא"ל ר"ב לאותה חצר מותר ולחצר אחרת אסור וא"ל רבא מ"ש והשיב ר"ב לאותה חצר לא אתעביד' מחשבתי' בחצר אחרת אתעבידת מחשבתיה וכתבו התוס' בד"ה מאי שנא ז"ל בזו כנגד זו מיירי דבדיוטא אחת שנא ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת דמושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה א"כ בדיוט' אחת וכגון שאין מפסיק שם ר"ה עכ"ל וע"כ לתי' השני מיירי דמפסיק כרמלית ולכך ל"ל דלחצר אחרת אסור משום מושיט ולכך פריך מ"ש ואעפ"כ השיבו הכא אתעבידית מחשבתיה הרי דאפי' בכרמלית אסור משום גזרה וע"כ תי' שני של התוס' לא ס"ל כהרב"י ואפשר דס"ל להרב"י כתי' א' של התוס' דהרב"י כ' דכן משמע מרש"י ורמב"ם דבכרמלית שרי וע"כ צ"ל דס"ל כתי' א' דהתוס' וא"כ אין ראיה דבכרמלית אסור וא"כ מסבר' א"ל דכרמלית שרי והטעם דהוי גזרה לגזרה דלא בכל דוכתיה אמרי' כולה חדא גזירה : ומ"מ צ"ע דעכ"פ ה"ל להביא בש"ע דהתוס' חולקים וס"ל דאפי' בכרמלית אסור : הי' קנה בידו כו' ואם משך כו' חייב כו' התוס' הביאו ראי' מהא דתנן הגונב כיס בשבת והוציאו חייב ולא אמרי' דקים ליה בדרבה מיניה דהא חייב מיתה על ההוצא' שכבר נתחייב בגניב' מיד שהגביה הגניב' קודם שחייב מיתה דחיוב מיתה לא בא עד שעת הוצא' ואם הי' מושכו ומוציאו ולא הגביהו ברשות בעלים דאז חיוב הגניבה וחיוב מיתה באים כא' בשעת הוצאה וק"ל בדרבה מיניה ולכן פטור מתשלומין ות"ל דאינו חייב כלל אהוצאה דהא מושכו וגררו לחוץ א"ו דכה"ג מיקרי הוצאה. וע' פ"ז דפסחים ראיה זו הביא ה"ה פי"ג מהל' שבת מהא דאמרי' בפסחים דף פ"ה ע"ב דילפי' דיני הוצא' בקדשים מהוצא' דשבת דבעינן עקירה והנחה ופריך מהא דתנן בפרים הנשרפים דהיו נשרפים חוץ לג' מחנות אבל מיד שהוציאו חוץ לעזרה כל המתעסקים בהם היו מטמאים בגדים ותנן היו סובלים אותו במוטות ע"י ד' אנשים הראשונים שיצאו חוץ לעזר' היו מטמאים בגדים ושנים האחרונים שהיו עדיין בעזרה אין מטמאים עד שיצאו ואמאי הראשונים מטמאים הא עדיין ליכא הוצאה דהא בעינן עקירה והנחה והא ליכא הנחה דהא היו נושאין אותם ומשני בנגררים ע"ג קרקע דהוי הנחה וא"כ ע"כ גם לענין שבת מקרי הנחה ע"י גרירה דהא ילפי' מהדדי ופי' בתו' דמס' שבת דף ס' ע"ב ד"ה לא מיחייב כו' דאם מגלגל חביות חייב דהוי כמו מגרר דאינו נח כלל אבל מגלגל תיבה שהיא מרובעת פטור דהוי כמו קנה דפטור דא"א שלא תהי' נחה קצת עכ"ל : (ס"ק ה) בכל גווני כו' ע' סי' רנ"ד ס"ז שם הובא דין הדביק פת בתנור כו' : והע"ש לא ע"ש שהקשה שהשמיט דין הדביק פת וכו' :

סי' שמט (ס"ק א) ד"א מצומצמות כו' כ"מ דעת הרב"י והרמב"ם ר"ל אף דרמ"א כ' לקמן סי' שצ"ו דיהבינן מרווחות וכאשר רמז כאן בהג"ה שכ' ועי"ל סי' שצ"ו מ"מ דעת הרב"י משמע כהרמב"ם דהן מצומצמות דבעירובין דף מ"ח פליגי ר"מ ור"י בטעם אותן ד"א דרמ"א ג' אמות לגופו ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו ור' יהודה

(ג) קטנה נותנים לו ארבע אמות בינוניות של כל אדם שכל אחת מהן ששה טפחים [וע"ל סי' שנ"ו] :

ב ג ארבע אמות שאמרו הן ואלכסונן שנמצ' שהם חמשה אמות ושלשה חומשין ד ויש מי שאומר שמארבע אמות עד חמשה ושלש חומשים פטור אבל אסור :

ג ה מותר לו לאדם לעקור חפץ מרשות הרבים וליתנו (ד) לחבירו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחבירו ו לחבירו שאצלו אף על פי שהחפץ הולך כמה מילין ברשות הרבים ובלבד שלא יוציאנו ד חוץ (ה) מתחום שלו ז ויש מי שאוסר [ועיין לעיל סי' ש"א סעיף מ"ג] :

ד ח היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כגון שיש ביניהם ה ו' אמות מביאין ואוכלין באמצע ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חבירו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהם כגון שבין שנים החיצוני' שמונה אמות האמצעי מותר עם כל א' מהחיצונים במה שארבע אמותיו מובלעים בתוך שלו ושנים החיצונים אסורים זה עם זה :

ה ט ו אסור (ו) להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות י ואפי' בין השמשות (א) ואפי' בכרמלית :

שנ דין המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות ובו ג"ס :

א א עומד אדם ברה"י ומוציא ידו לרשות הרבים ומטלטל שם חפצים ב שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שנוטלן מכאן ומניחן כאן ג ° (א) ובלבד א שלא (א) יעבירם ארבע אמות ולא חיישינן שמא יביאם אליו כיון שאינם צריכין לו במקום שהוא עומד שם הילכך מותר לעמוד ברשות הרבים ליטול מפתח ברשות היחיד ולפתוח שם וכן מרה"י לרה"ר ד אבל לא יעמוד ברשות היחיד ויוציא ראשו לרשות הרבים וישתה שם או איפכא אלא אם כן יכנוס ראשו ורובו ב למקום שהוא שותה דכיון שהוא צריך לאלו המים חיישינן שמא יביאם אליו ה אבל מותר לעמוד ברשות היחיד או ברה"ר ולשתות בכרמלית או איפכא ו ויש מפרשים דחפצים הצריכים לו היינו כלים נאים שהוא צריך להם אבל אם הם כלים שאינם נאים מותר לשתות בהם אף על פי שלא הוציא ראשו ורובו אלא שהושיט צוארו לבד ז ושאר טלטולים חוץ משתייה אפילו כלים נאים מותר לטלטל שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשותה בהם שהוא מקרבן לפיו :

ב ח לא יעמוד אדם ברשות הרבים (ב) וישתין ג או ירוק ברשות היחיד ט או בכרמלית או איפכא אפילו אם ד הוציא פיו ואמתו לחוץ :

ג י רוקו שנתלש מפיו ומוכן לזרקו כ יש מי שאומר שלא יהלך ד' אמות ברשות הרבים עד שירוק:

שנא דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים לשתות ובו סעיף אחד

א א לא יעמוד אדם ברשות הרבי' ויחבר ידו למזחילה שהוא צנור ארוך מונח לאורך הגג (א) בתוך (א) ג' טפחים סמוך לגג ולקבל המים ממנה שכיון שהוא בתוך ג' סמוך לגג א חשוב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מעשרה או למטה מעשרה אבל מותר לקלוט ב מן האויר אפי' אם ידו תוך ג' למזחילה ב היתה מזחילה בולטת (ב) ג' מן הגג וכן סתם צנור ג שבולט ג' יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים וכגון (ב) שאין בהם ד' על ד' והן למטה מעשרה ג אבל אם ד יש בהן ד' על ד' או ד אפי' אין בהן (ג) ד' על ד' והן ה למעל' (ד) מעשרה אסור :

°ע' בסי' שנ"ג וס"ס שמ"ט

הקורא

שמט (א) ואפי' בכרמלית. בב"י בשם הכל בו למד כן מדאמרי' בפ' כירה דף מ"ב דקוץ ברה"ר מוליכו פחות פחות מד"א ופי' רש"י עד שיסלקנו לצדדים של ר"ה דאיסור דרבנן הוא עכ"ל משמע שאסור לכתחלה פחות פחות מד"א והחמירו בזה אפי' בבין השמשות דשאר שבותים שרי כדלעיל מ"מ כאן יעבור בקלות ויוציא חוץ לד' וע"כ החמירו אפי' בכרמלית כי קרוב הוא שיוציא חוץ לד' ומ"מ נ"ל דבתרתי לטיבותא דהיינו בין השמשות ובכרמלית לא החמירו כ"כ דהוי תרתי דרבנן והיתר שזכר בס"ג שנותן לחבירו שאצלו כו' היא אפי' שכל א' הולך פחות מד"א אין איסור דהם לא גזרי' שיוציא חוץ לד"א דכל א' ודאי נזהר וכן פרש"י בהדיא שכ"א מטלטל תוך ד"א שלו ופשוט שזה אינו מועיל אלא לענין טלטול חוץ לד"א בר"ה או בכרמלית אבל לא להוציא מרה"י לכרמלית וכ"כ רש"ל בתשובה סי' כ"א והביא הוכח' לזה ולי תמוה שהוא פשוט דהא מסכ' מפורשת לענין מרה"י לר"ה במסכ' ראשונ' דשבת וה"ה לענין כרמלית מדרבנן וע"כ קראתי תגר על מה שראיתי באיזה קהילות בשבת שנותנין ס"ת לבהכ"נ והולכין דרך הרחוב שהיא עכ"פ כרמלית נושאין אות' ע"י הושטה מאחד לחבירו בפחות מד"א ועושין איסור במה שמוציאין אותה מהבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה וע"י עכו"ם ודאי אסור להוציאה מן הבית וה"ל מצוה הבאה בעבירה לפי דעתי וכשנושאין בשבת תינוק גמול יש להתיר שיוציא עכו"ם התינוק מן הבית דלא להוציא מרה"י לכרמלית ואחר קיטלטלוהו ישראל בפחות מד"א וכן כשיכניסוהו לביהכ"נ צריך שיכניסו עכו"ם דהוה מכניס מכרמלית לרשות היחיד כל זה נראה ברור וה' יכפר בעד השוגגים :

שנ (א) ובלבד שלא יעבירם ד' אמות. פירוש אע"פ שהוא עומד ברה"י רק שבידו מוליך חפץ ד' אמות ממקום זה שהוא מונח עד סוף ד' אמות ברשות הרבים :

שנא (א) בתוך ג' טפחים. פירוש המזחילה מונחת סמוך לגג תוך ג' טפחים אמרינן לבוד והם גג על זה והוי כמוציא מגג לרשות הרבים אבל מותר לקלוט מן האויר אפילו ידו תוך שלש למזחילה ולא שייך בזה לבוד דהא על כל פנים אינו מוציא מרה"י ממש ואין בחיוב הוצאה אלא מוציא ממש מרה"י אבל הרר"י כתב דגם בזה אסור בסמוך לשלשה למזחילה : (ב) שאין בהם ארבע על ארבע . דאל"כ אסור דהוי כמוציא מרשות לרשות ואפילו למטה מעשרה הוי על כל פנים כרמלית :

גדול כמלא שלא יספיקו לו ד"א: ד חוץ מתחו'. ובחפצי הפקר שרי ע' סי' ת"א: ה ו' אמו'. ולפמ"ש רמ"א סי' שנ"ו שהוא באמצען א"כ נ"ל שיש ביניהם ג"א: ו אסור להוליך . ואם עמד תוך ד"א לתקן משאוי הוי כמהלך וחייב אא"כ עמד לפוש :

שנ א שלא יעבירם. ואם העביר חייב (מ"מ ראב"ד) : ב למקום שהוא שותה. וא"ת כששותה הוי הכנסה כמו משתין ורק בס"ב וי"ל כיון שנתן בפיו הוי מקום פטור כיון שהוא במקום אחר ופיו במקום אחר משא"כ במשתין ורק והא דלא גזרינן ☞ שמא יוציא להדיא כמ"ש סי' שמ"ו ס"א דהכא א"א לשתות בלא הנחת פיו וק' דגבי ידו נמי לימא הכי אם מושיט' לחוץ נעשה מקום פטור וכשמניח החפץ ברה"ר לפטור וי"ל דהתם לא הניח הכלי לידו ממקום אחר אחרי שהוציאו לרה"ר וה"ה גבי רוק משא"כ בשתיה שנתן המים לתוך פיו ע' ברא"ש : ג או ירוק . ואם השתין או רק חייב דמחשבתו משוי ליה מקום וה"ה לזורק בפי הכבשן או בפי הכלב : ד הוציא פיו כו' . זהו ספק בגמ' אי אזלינן בתר עקירה או בתר הוצאה :

שנא א חשוב כגג . דהוי רה"י עססי' סע"ד : ב מן האויר . דמקום פטור הוא ואם הוא למט' מי' הוי ר"ה : ג שבולט ג' . לא חשיב כגג : ד יש בהן ד' . הוי כרמלית : ה למעלה מי' . גזרי' שמא יהא רחב ד' והוי רה"י ואסור עמ"ש סי' שמ"ה ס"א דאסגדיים בוקעים תחתיו לא הוי רה"י °) הכא שאני דכיון שהגג רה"י הוי

שם מסקנת הגמרא ג שם כ"א כפירש"י וכן כ' התו' והרא"ש שם כפי' ר"ת ורמב"ם בפרק י"ב ד ה"ה שם בשם הראב"ד ה משנה שם נ"ה וכרבי יהודה רמב"ם בפ"ג מהלכות שבת ו ה"ה בשם הראב"ד והרז"ה וכן כ' הרא"ש בשמו ז הרי"ף לדעת הרז"ה וה"ה שם בפרק י"ב בשם הרמב"ן ח משנה שם מ"ה ט ר"י בח"ו בשם מר שר שלום והכל בו מהא דקוץ בר"ה שבת מ"ב ומהא דגדשו סאה שם קנ"ג י תוספות והמר' בפ"ג דעירובין א משנה עירובין צ"ח וכתנא קמא ב שם בגמ' צ"ט אמשנה דלא יעמוד וכו' וישתה וכו' ג שם במשנה ד משנה שם צ"ט ה שם בגמרא וכרבא ו ה"ה כפע"ו בשם י"מ וזה דעת הרמב"ם שם ז הרב המגיד לדברי הרמב"ם שם ח משנה שם צ"ח ט הרא"ש בפרק ו' דשבת לכ"ע י שם בעיא ולא כפשטא וכתבו התוס' שם בעירובין צ"ג דאסור להוציא כ טור וכר' יהודה במשנה שם צ"ח דמשמע דלא פליג תנא קמא אהא א משנה בעירובין צ"ט ובגמרא שם וכשיטת רש"י טור ב שם פשוט בגמרא ג ברייתא שם ד שם בפרש"י כפי שיטתו

נתיב חיים

שנא מ"א ס"ק ה' °) הכא שאני כיון. נ"ב כל זה ניחא לפרש"י

חתם סופר

בנדרים דף ל"ז ע"א ד"ה אר"ז שה לבית וכו' אין הכרח לדינו של התוס' וסיים תשובתו בזה"ל בהא סלקינן דחלילה וחלילה להתיר לקטן לטלטל במקום שאין עירוב וכו'] ועיין בשו"ת רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' ט"ו ושו"ת כתב סופר סי' ע"ז :

סי' שמט בט"ז ס"ק א' וע"כ קראתי תגר וכו' והולכים

הגהות רעק"א

בכוונת תוס' דמיירי בפתוחי' לכרמלית (וע' באבן העוזר) לפ"ז יהיה מוכח דמושיט מרה"י לר"ה דרך כרמלית לא מתסר מדרבנן. דלענין זה לא החמירו לדין לכרמלית לחומרא דרה"ר וע' מג"א לקמן סי' שנ"ה סי"א ולפירושו דאה"ע אין הכרח לדין זה :

סי' שמט סעיף ה' ואפי' בכרמלית כתשב"ץ ח"ב סי' רפ"א וטלטול במבוי שלא עירב פחות פחות מד"א אינו מותר וכו': באבן העוזר בתחלת דבריו ולפי.מה שאכתוב וכו' בכרמלית לכתחלה. לענ"ד כך מבואר להדיא בפירש"י בשבת דף קכ"ז בד"ה ועימר : שם יש כאן עוד תקנה . יש לדון בזה טובא דהא מדברי רש"י שבת ק"א א' ד"ה אבל מבואר דספינה אם אינה עמוקה ע' הוי כרמלית הרי דהספינה כלי מ"מ כשעומדת בכרמלית הוי כרמלית וכמ"ש המג"א סי' שנ"ה ס"י וא"כ לדידן דאין לנו רה"ר לרוב הפוסקים ע' לעיל סי' ש"ג א"כ אזדא התקנה זו ומ"מ י"ל דרש"י סבור דאין כרמלית בכלים. היינו דבעומד כלי ברה"ר הוי רה"ר דבטל לרה"ר וכמ"ש תוס' שבת ה' א' ד"ה כאן למטה מי' מש"ה כלי בכרמלית בטל לכרמלית אבל להסוברים דכלי ברה"ר הוי מקום פטור גם בכרמלית הוי מקום פטור דהרי בלא"ה נ"ל לרש"י כן דהא ל"ש דטעמא דרש"י דכרמלית חמיר בזה דמלא מין את מינו וניער ע' לעיל סי' שמ"ו סי"ט בהג"ה דהא רש"י לא ס"ל כן בשבת ז' א' ד"ה דעדי' הוי כרמלית וכו' א"כ מלינו חומר בכרמלית עיי"ש א"כ דברי אה"ע כאן דקאי להסוברים דכלי ברה"ר הוי מק"פ ועולה שפיר תקנה א'. אח"כ ראיתי שהאבן העוזר להדיא ס"ל כן דכלי בכרמלית הוי ג"כ מקום פטור כמבואר בדבריו לעיל סי' שמ"ה ס"ב ובחדושיו לשבת ה' א' תוס' ד"ה כאן למטה מי' אולם בח"י שם מחליט דגם רש"י ס"ל דכלי ברה"י הוי מק"פ ושכוונת ג"כ כלי בכרמלית עיי"ש.אבל במחכ"ת הא ברש"י הנ"ל גבי ספינה מפורש בהדיא דעכ"פ בעומד בכרמלית הוי כרמלית : שם דבר"ה פטור . ע' בתשו' עבה"ג סי' קכ"ד וכ"כ בט"ז סי' ל"ז ס"ק י"ב :

סי' שנ סעיף א' אא"כ יכניס ראשו ורובו. וכן בבהמה אם עומדת ברה"י והוא משקה אותה ברה"ר. ונקט למנא ולא נקט לדידה. בעי' היכא ראשה ורובה של פרה מבפנים ואם נקיט לה ג"כ נראה מדברי הרמב"ם ר"פ ט"ו דלא בעי' רובה בפנים אא"כ בגמל דלוארו ארוך : מג"א ס"ק ב' וכשמניח החפץ ברה"ר לפטור. ואיך אמרי' לעיל סי' שמ"ה דבמזיד והוציאה משתשיכה דאם ישליכנה יבא לידי חיוב חטאת :

באר היטב

הזורק : (ג) קטנה . והוא גדול כמלא שלא יספיקו לו ד"א : (ד) לחבירו . והיינו דוקא בתוך ר"ה או בתוך רה"י או בתוך כרמלית אבל להוציא מכרמלית לרה"י או מרה"י לכרמלית ודאי אסור . יד אהרן וכ"כ הט"ז וז"ל פשוט שזה אינו מועיל אלא לענין טלטול חוץ לד' אמות בר"ה או בכרמלית אבל להוציא מרה"י לכרמלית ודאי אסור וע"כ קראתי תגר על מה שראיתי באיזה קהלות בשבת שנותנין ספר תורה לבית הכנסת והולכין דרך הרחוב שהוא עכ"פ כרמלית ונושאין על ידי הושטה מאחד לחבירו בפחות מד' אמות ועושין איסור במה שמוציאין אותה מן הבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה וע"י עכו"ם ודאי אסור להוציא' מן הבית וה"ל מצוה הבאה בעביר' לפי דעתי וכשנושאין בשבת תינוק לימול יש להתיר שיוציא עכו"ם התינוק מן הבית דלא להוציא מרה"י לכרמלית ואחר כך יטלטלוהו ישראל בפחות מד"א וכן כשיכניסוהו לבית הכנסת צריך שיכניסו עכו"ם דהוא מכנים מכרמלית לרה"י כל זה נראה ברור וה' יכפר בעד השוגגים לזה עכ"ל. והמ"א בסימן של"א ס"ק ה' כ' ופשוט דאסור להביא התינוק לבה"כ דרך חצר שאינה מעורבת אפי' ע"י עכו"ם דהא יכולין למול בביתו . ואח"כ כתב דכיון דיש מקילין אפי' במלאכ' דאורייתא' במיל' יש לסמוך עלייהו.ע"ש ועיין מה שכתוב בסימן רע"ו ס"ז (ובס' אבן העוזר העלה תקנה גם לזה דאותן שעומדים בחוץ יושיטו ידיהם לתוך הבית וחבירתה שבתוך הבית מניחה התינוק לתוך הידים ואחר כך נוטלת בידים לחוץ ואז הוי זה עוקר וזה מניח דברה"ר פטור אבל אסור וא"כ בכרמלית לא גזרו כו' ע"ש באריכות בס' מגיני ארץ ד' פרופס : (ה) מתחום שלו.ובחפצי הפקר שרי עיין ס' ת"א: (ו) להוליך . ואם עמד תוך ד"א לתקן משאוי הוי כמהלך וחייב אא"כ עמד לפוש מ"א . ועיין בתשובת עבודת הגרשוני סימן ק"ד מה שתמה בזה ועיין יד אהרן סימן שמ"ז בהגהת הטור : שנ (א) יעבירם.ואם העבי' חייב.ראב"ד:(ב)וישתין.ואם השתין או רק חייב דמחשבתו משוי ליה מקום וה"ה לזורק בפי הכבשן או בפי כלב מ"א: שנא (א) ג"ט. פי' המזחילה מונחת סמוך לגג ג' טפחים ואמרינן לבוד והם גג על זה והוי כמוציא מגג לר"ה אבל מותר לקלוט מן האויר אפילו ידו תוך ג' למזחילה ולא שייך בזה לבוד דהא עכ"פ אינו מוציא מרה"י ממש ואין בחיוב הוצאה אלא במוציא ממש מרה"י ועיין ט"ז : (ב) מן הגג . לא חשיב כגג: (ג) ד' על ד' . דהוי כרמלית : (ד) מעשרה . דגזרינן שמא יהא רחב ד' והוי רה"י ואסור ועמ"א :

יד אפרים

במג"א ס"ק ב' שמא יוציא להדיא. ר"ל דשם כת' וכן לא יעמוד אדם במקום פטור ויקח חפץ כו' משום דכאן אי אפשר שלא יכוחו בפיו מעט קודם שיבלעם ושוב כת' דקשה מידו ר"ל דאמרינן אי שדי אתי לידי חיוב חטאת ע' לעיל סימן שמ"א ות"כ

ביאור הגר"א

ברה"י כו' ובלבד שלא יוציא חוץ לד"א וכפ"ק דשבת ח' א' וכן בגומא מאי לאו אסיפא אלמא דמותר לטלטל מר"ה לר"ה בתוך ד"א וכן שם ע"ב אלא לאו בכור כו' אלמא כו' . והראב"ד דחק דההיא דבור משום דשבת שם יש לו ד"א לטלטל וההיא דעומד כו' היינו לטלטל למעלה מעשרה דוקא דאיכא תרתי לפטורה ואפ"ה חוץ לד"א חייב ודחקו כ"ז משום דלא מלינו שהתירו אלא במי שהחשיך עוד אחרת כו' ובמוצא תפילין והם חלקו עליו דשם משום דפחות פחות מד"א כמ"ש בס"ה : בינונית כו' : שם ד' ב' : ס"ב ד"א שאמרו . כפרש"י שם כן כתבו . ואינו כן דלרש"י דוקא בהעברה דא"א לומר פיאות אבל כאן דאפשר בפיאות אין לו אלא ד"א מרובעות וכדעת הרמב"ם וכן פירש"י במתני' מ"ה א' ד"ה היו כו' שם אמות כו' אלא דעת ר"ת וז"ש בטור ומיהו פרש"י כו' ור"ת פי' כו' : ויש מי . ונתן המ"מ טעם לדבריו מדאמרי' אינו חייב עד כו' אבל לאיסור לא בעינן אלכסון ול"כ מדקאמר שם מחלוקת להלוך אבל כו' מ' דלטלטל דומיא דלהלך וכ"ש לדידיה שפ' כר"י כמ"ש בסי' של"ו ס"א ובסי' ת"ה ס"א ובהילוך ודאי בלא אלכסון כמש"ש כ' ב' הב"ע כגון כו' ועוד נראה שגם להרמב"ם מותר עם אלכסון רק לא לכל צד רק בריבוע כמש"ש הלכה ט"ו י"א ולאיזה צד שבורר לו הד"א שם מודדין לו ביושר ועושין אותו ריבוע כנ"ל שטלטול שוה להילוך וכמו בהילוך שפ' כר"י שאם בירר כו' ומודדין הד"א עם זוויותיהן וכמ"ש בסי' ת"ח ס"א בהג"ה רק ברוחב ד"א עם זוויותיהן כו' ומודדין הריבוע באיזה צד שבירר הד"א ביושר הראשונה כנ"ל שפ' כר' יהודה והיינו בטלטול אבל מעביר ד"א א"א לומר כן שהוא באקראי וכפי' רש"י ד"ה הן וגבי העברה כו' וגם בטלטול בקביעות אבל מי שמטלטל באקראי ודאי בלא אלכסון שזהו ד"א הראשון שבירר וז"ש ה' י"ט כמלא כאן כו' ובכה"ג כנ"ל : ס"ג מותר . דאף רבנן ל"פ עליה דר"י אלא חוץ לתחום וכ"ש לתי' דרב אשי שם דהלכה כר"י כמש"ש מ"ו א' : ובלבד . כרבנן שם דאף ר"י ל"פ אלא בחפצי הפקר וכמש"ש ול"ל לר"י כו' : ויש . דלית הל' כותייהו אלא כת"ק שם דאף בתפילין כה"ג אסור וז"ש ועיין כו' דשם פ' כס' ראשונה ודלא כת"ק בהא ודר"י כ' ממ"ש ל"ב בשדה אין עירובו עירוב ע"ש : ס"ד כגון שיש בין כו' . כגון שבין . הכל לפי דעת הר"מ וכן רש"י כנ"ל : ס"ה אסור . שבת י"ז ב' וערש"י ד"ה נותן ועבה"ג וע"ש מ"ב א' ולא התירו אלא למי שהחשיך וליכא נכרי וכל הני שם ובמוצא תפילין : ואפי' בה"ש . עירובין ל"ד א' וע"ש בתום' ד"ה ואמאי : ועוד נראה דלר"י כו' ור"ה ה"כ לתי' הראשון ולהכי במגדל כו' וכן נ"ל לרש"י ג"כ כפי' הראשון ד"ה ל"א שמעתי ועיקר נתכוין כו' אבל לפי' הב' א"כ כו' א"ל לזה וכ"ד רש"י להדיא שם ד"ה למטה מי' כו' ול"ג א' ד"ה והוא כו' : ואפי' . שם ל"ז וכן בנו בשדה והוא בכרמלית כמ"ש בפ"ק דשבת ו' א ב' ואמר שם דתע"ג דקאיא כו' ע"ש דלא אמרו בפ"ק דשבת ופ' בתרא דעירובין דלא גזרינן גזירה אלא דוקא שאינו אסור אלא משום גזירה אבל דבר שאסור בר"ה משום שבות ה"ה שאסור בכרמלית וז"ש בשבת ל"ד ב' אימור דפטר ר"ש והע"ג דלכרמלית הוא . שם בסה"ת : סי' שנ ס"א הלכך מותר . מתני' ק"א א' וכמש"ש ל"ט ריש"א רבנן כו' : דכיון . שפירש"י שם : וי"מ . דלשון בחפצים מ' כדברי רמב"ם ומשמע דבשאר אפי' בצריכין מותר : ס"ב או בכרמלית . דכאן מודה רבא : ואמתו . שם בעי רבא כו' ומ"ש פיו עתום' כ' א' ד"ה לא . וי"ל דלא כו' ולפי מ"ש הרי"ף בפ"ו דשבת וש"ע בסי' ש"ג סכ"ג ה"נ בכרמלית מותר בכה"ג : סי' שנא ס"א לא . ע"ש רש"י ותום' ד"ה מן כו' : אפי' אם . שם וכגי' ר"ת בתו' ד"ה לא ור"ל כאן אפי' תוך ג' לגג מותר כמש"ש :

מחצית השקל

יהודה ס"ל ג' אמות לגופו ואמה כדי ליטול חפץ מתחת מרגלותיו ויניחנו תחת ראשו ופ"יך מאי ביניהו ומסיק דמלומלמות א"ב ופי' דלר"מ בעי' מרווחות ולר"י סגי מלומלמות י"מ איפכא דלר"מ סגי מלומלמות ולר"י בעי' מרווחת ויהי' איך שיהי' קיימא לן כר' יהודה דכללא בידינו ר"מ ור"י הלכה כר"י והרמב"ם כתב שיעור ד"א ג' אמות לגופו ואמה כדי לפשוט בו ידיו ורגליו ותמה הרב"י למה נקט שעורא דר"מ והא קי"ל כר"י לגבי ר"מ ותי' הרב"י דהרמב"ם מפרש דר"מ בעי מלומלמות ור"י סבירא ליה דהן מרווחות וכיון דמסקינן ריש ערובין דטפחים משחינן עולבי' לחומרא ממילא גם ד"א הן מלומלמות והיינו כר"מ עכת"ד הרי הרמב"ם מוכח דס"ל מלומלמות מהכרח קושי' הרב"י וכ"מ דס"ל להרב"י דא"א דהן מרווחות כיון דידע שהוא מחלוקת הפוסקים ה"ל לבאר דהן מרווחות ומדסתם משמע דדעתו להחמיר דסגי במלומלמות : (ס"ק ד') חוץ כו' ובחפצי הפקר כו' כיון דהטעם שלא יוציא א"ל משום דהכלים כרגלי הבעלים ואין רשאים להוליכן יותר ממה שהבעלים רשאים לילך ולכן בחפצי הפקר שאין להם בעלים וק"ל דלא קנו שביתה לכן יכול להוליכן כמה דבעי וכ' בספר תוס' שבת דבעינן שלא יתכוין שום אדם לזכות בהן דאי נתכוין לזכות בהן ה"ה כרגלי הזוכה : (ס"ק ה) וי"א כו' ולפמ"ש ר"ל דו' אמות דכ' המחבר היינו למ"ד דרשאי לברר לעצמו ד"א באיזו' רוח שירצ' אז אם יש ביניהם ו' אמות אז השני אמות של כ"א תוך ד"א של חבירו אבל לדעת רמ"א דאותן ד"א דוקא הוא באמצען והיינו ב' אמות לכל רוח א"כ בוי"ו אמות לא משכחת שיהי' ד"א של זה מובלע תוך ד"א של חבירו אלא דוקא בשלש אמות ואז באמה אמצעית שביהם רשאים לטלטל דשם שניהם מובלעים : (ס"ק ו) אסור כו' אא"כ עמד לפוש ואפי' לא עמד לפוש כי אם להתיר ההולכ' שלא יהי' ד"א בפ"א מ"מ אין בזה חיוב ואף שמ"א בסי' רס"ו ס"ק ט' כ' לפי' דברי רי"ו שכ' דבעי' ישיב' אבל עמידה לפוש כדי שלא יבא איסור ל"מ עמד לפוש ע"ש היינו להתיר מחמירים דזה לא מיקרי עמוד לפוש ואסור לטלטל כה"ג אבל כאן דמיירי לענין חיוב אפי' עומד לפוש כדי שלא יעשה איסור אפ"ה מיקרי עומד לפוש לענין דשוב אינו מתחייב :

סי' שנ (ס"ק ב) למקום כו' הוי הכנסה כשיורדים לבטנו כמו משתין ורוק מרה"י לר"ה או איפכא דחייב ע"כ נ"ל מה שיוציא השתן או הרוק מגופו זה מיקרי עקירה וא"כ ה"ה כשמכנים דבר לגופו מיקרי הנחה משא"כ במשתין ורוק דמיירי דהפה והאמה הם באותו רשות שגופו עומד ולכך הם נגררים אחר הגוף שהוא ברשות שעומד שם רה"י או ר"ה וכן הפה לא מקרי אז מקום פטור אלא כרשות שעומד שם והקשה הרא"ש א"כ למה איבעי' להש"ס הוציא אמתו לחוץ אי חייב ת"ל כיון דהוציא אמתו לחוץ הוי האמה מקום פטור כיון דאינו ברשות א' עם הגוף ופטור דה"ל כשותה כנ"ל ותי' דאין מי הרגלים נחים באמה כלל אלא מתגלגלין מתוך הגוף ויוצאים משא"כ מים תוך הפה נחים קצת קודם שירדו לגוף וא"כ אם הוציא פיו לחוץ באמת פטור ובאמת הש"ס לא קמבעי' ליה כ"א בהוציא אמתו דבהוצי' פיו ורק פשיטא ליה דפטור מטעם הנ"ל והמחבר שכ' גם בהוציא פיו ורק דחייב מספק ס"ל כמסקנת הרא"ש וכדלקמן : דהכי א"א לשתות בלי הנחת פיו ר"ל דל"ג אלא שיעשה כמעשה הזה בלי הפסק מקום פטור משא"כ בשותה מעשה השתי' א"א בלי הנחת פיו ואיכ' בכל פעם הנחה במקום פטור בינתיים : קשה גבי ידו כו' ר"ל בסי' שמ"ח דבהוציא ידו מלאה פירות משתשכה אפי' במזיד מותר להחזירה שמא ישליכם ויבא לידי חיוב חטאת הא כה"ג אפי' ישליכם לארץ ליכא חיוב חטאת דהא איכא הנח' במקום פטור בינתיים דהיינו ידו שאיננה במקום שגופו עומד' : וי"ל דהתם לא הניח כו' ר"ל כיון שנטל הכלי בידו כשהי' עדיין היד באותו רשות שהגוף בו ואז בשעת עקיר' לא הי' על היד שם מקום פטור וא"כ אף שהוציא' אח"כ מ"מ נשאר על היד שם רשות הראשון שהי' עליו בשעת עקיר' ולא יחול עליו שם מקום פטור משא"כ בשותי' שקודם שנתן המים בפיו כבר הוציא פיו מרשות שהגוף בו והי' הפה נקר' מקום פטור קודם התחלת ביאת מים לפיו : וה"ה גבי רוק ר"ל דגבי רוק אפי' הוציא פיו לחוץ יש לספק אי חייב כמו שמסתפק הש"ס גבי הוציא אמתו ול"ל דהפה הוא מקום פטור כיון דהרוק הוא תוך פיו כשעדיין הי' הפה והגוף ברשות א' ואז לא נקרא עליו שם מקום פטור ולהכי נקט מ"א דוקא וה"ה גבי רוק ושביק משתין דמשתין בלא"ה א"ש אפי' הוציא אמתו דשם ליכא הנח' כלל דמי רגלים מתגלגלים ויוצאים ולא כמו כלל משא"כ רוק דהוי ס"ד דהפה נקרא מקום פטור כיון דנח שם וכדלעיל אבל לפי מאי דמסיק הסתא לחלק בידו כיון דלא הניח הכלי לידו ממקום אחר אחרי שהוציאה טעם זה י"ל גם בפה אפי' הוצי' פיו ולכן המחבר בספי' ב' כ' אפי' אם הוציא פיו ואמתו לחוץ דס"ל כתי' זה של הרא"ש וא"כ

באר הגולה

א משנה בעירובין צ"ו ב כאוקימתא דרבה שם בגמ' צ"ח וכן כתבו הרי"ף והרא"ש ג משנה וכאוקימתא דגמרא שם דמתניתין כולה רבי יהודה היא

דגול מרבבה

*) היינו מרה"ר וע' ס"ק ה'

נתיב חיים

בפ' כל הגגות כיון שהגג בולט חוץ למחילה לר"ה ואינו מוכר מחילות הוי כגג כרמלית. אבל לפי' תוס' דף פ"ט ד"ה במחילות אף שאינו מחילות ניכרת הגג בפני עצמו הוי רה"י רק דחשבינן כרמלית דנפרץ במלואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לר"ה ע"ש ש"מ דלא חשבינן הבליט' לאחורי רה"י אף שהגג מתוח עליה. ולפי' תו' נ"ל דהכא בליכור איירי כשהחלון פתוח עליה וא"כ צ"ע הלא מ"א דלקמן סימן שע"ד ס"ק ה' הסכים עם פי' תוספות ע"ש וצ"ע :

שנב ט"ז ס"ק ב'. °) היה לו לטור וש"ע. כ"ב נעלם מאתו מ"ש הריטב"א בעירובין דף צ"ח וז"ל קא מטלטל מר"ה לרה"י דרך רה"י . יש לפי' ר"ה ממש כיון דמסגי ביה רבים. אי נמי בקרן זוית הסמוכה לר"ה דהוי כרמלית וקמטלטל מרה"י לרה"י דרך כרמלית וקשה אפילו במופלגת צ"ל גבוה י' דהא כיון דאגודו בידו כי מייתי לה אפילו שבות ליכא כדאיתא בסוף פרקין עכ"ל כוונתו למאי דמשני אביי לקמן בדף ק"ג דכיון דאגודו בידו אפילו שבות ליכא היינו בכרמלית וכפי' הסוגיא לא מחלק אביי בין כתבי קודש לשאר חפצים ולזה קושייתו להך כפי' דהך מקום ד' הוי ככרמלית ואפי' לפי' ראשון דהוי ר"ה ממש נמי מוכח לאביי דאפילו שבות ליכא אפילו בשאר חפצים דאלת"ה עדיין תקשי לאביי דסבר דלא התירו שבות גבי כתבי קודש אמאי קתני בקורא על הגג ותוך עשרה לר"ה מותר לגלול הא קא מוציא מאויר ר"ה לרה"י אלא ש"מ כיון דאגודו בידו אפי' שבות ליכא העולה דהריטב"א ס"ל מאויר ר"ה לרה"י כשאגודו בידו אפילו שבות ליכא אפילו בשאר חפצים ועתה הוכיח שכן דעת הרא"ש והטור דלא כתבו דהחלון גבי בור שהוא למעלה מי' והיינו טעמא דאפילו כי מייתי דרך אויר ר"ה לרה"י באשר שאגדו בידו אפילו שבות ליכא דאלת"ה שהמתני' ע"כ איירי דדוקא בחלון גבוה עשר' קשה הא דהוכיח הרא"ש פ' עושין פסין סימן ב' דאשפה רחוק ד' דומיא דרישא הא ע"כ חלון דאשפה אינו גובה י' דאי גובה י' מאי פריך הכא שמא תנטל האשפה מאי בכך הא זורק מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ולא אתי לידי חיוב חטאת. ש"מ בגובה עשרה רישא וסיפא לא איירי כהדדי וא"כ ברחוק ד' אמות נמי לא אמרינן דומיא אלא ש"מ דחלון ע"ג בור אפילו אין גבוה עשרה דלא כמ"א ס"ק ד' שהאריך להוכיח דאויר ר"ה לרה"י אפילו אגודו בידו אסור ועיין במה שאכתוב בסמוך : מ"א ס"ק ד' °) וכ"מ בהג"ה ס"א ומ"ש הב"ח כנ"ל : וכ"כ מדאמר בהג"ה אפילו לא נפל משמע הא באויר שרי: שם °)דאל"כ א"א למלאות. כ"ב אין מוכרע דאיכא לאוקמי שמוחזק ע"י גלגל למעלה ותופס בידו: שניה להביא אצלו וראיתי בחי' רשב"א בשבת דף ה' שכ' להדיא

מגן אברהם

הוי הלכור (חור רה"י) דומיא דזיז ע"ש סי"ו:

שנב א ואפי' בר"ה. משמע דמיירי נמי בכרמלית ואפ"ה אם אין אגודו בידו אסור דלא התירו שבות משום בזיון כתבי הקודש וכ"כ הב"ח דלא כע"ש : ב משום בזיון. דמדאורייתא מותר להביאו אצלו כיון שראש השני בידו אלא רבנן גזרו . וה"ה אם זרק דבר לר"ה וראש השני בידו אם יכול להביאו אצלו פטור דאין כאן הנחה : ג דרבים דרסי · אבל בלא"ה *) אע"פ שמוטלים בבזיון אסור להביאו אצלו אע"פ שהוא שבות וכמ"ש ס"ב והא דשרי' בתפילין בסי' ש"א סמ"ב התם מוטלים בבזיון טפי (תו' ד' ק"ג) : ד גוללו אצלו. אפי' נח ע"ג זיז דאם רחב ד' הוי רה"י ואם אינו רחב ד' הוי מקום פטור עסי' שמ"ה ס"י: גוללו אצלו. אבל שאר דברים אסור דהא אפי' בכרמלית ואגודו בידו אסור כמ"ש סס"א כ"ש באויר רה"ר דאיכא למיחש שמא יפלו ויביאם כמ"ש הר"ן וכ"מ סי' שנ"ד סס"א ומיהו באויר כרמלית ואגודו בידו דאיכא ג' קולות אפי' בשאר דברים שרי כ"כ המ"מ ע"ש דקאי אכרמלית °) וכ"מ בהג"ה ס"א ומ"ש הב"ח בסי' שנ"ד שאפי' באויר ר"ה שרי אם אגודו בידו ע"ש דבריו בעצמו סותרין זא"ז דהא כ' אח"כ דלכתחלה אסור ע"ש דאל"כ צ"ל חולית גבוה י' אלא ע"כ הטור ג"כ מיירי בחלון גבוה י' °) דאל"כ א"א למלאת כיון שהחולית גבוה י' א"כ יבואו המים מלמעלה למטה וישפכו אלא ע"כ החלון גבוה למעלה מי' ע"ש והוי דרך מקום פטור אבל דרך אויר רה"ר אסור והריטב"א שם סבירא ליה כדעת הג"א דספר ושאר דברים שוה ולכן הקשה שם אבל כבר פסק סס"א כהרשב"א וסיעתו לאסור . וכ"ד הטור ומה שסתם בסימן שנ"ד משום דמוכח דאיירי בחלון למעלה מי' וכמ"ש ערסי' שנ"ג : ה בענין שנח עליו . ודוקא כשרבים מכתפין עליו הא לאו הכי הוי כרמלית וכיון דאגודו בידו שרי להביאו אצלו לכ"ע (ב"ח תוס' שבת דף ה') ועסי' שמ"ה ס"י :

שנב הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות ובו ב סעיפים :

א א (א) ° הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו (א) ונשאר ראש השני בידו (ב) גוללו אצלו אפי' נתגלגל חוץ לד' אמות ג א ואפילו ברשות הרבים והאסקופה ברשות היחיד ב משום בזיון כתבי הקדש התירו: הגה ג דרבים דרסי על האסקופ' ודוקא כתבי הקדש אבל בשאר דברי' אסור אפי' לא נפל אלא לכרמלית [המגיד פט"ו והרשב"א] :

ב ג היה קורא בו (ג) על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו עד שלא הגיע (ב) לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ ד גוללו אצלו הגיע לעשרה טפחים התחתונים אם הכותל משופע (ד) ה בענין (ג) שנח עליו אסור לגללו אצלו וכדי שלא יעמוד בבזיון הופכה על הכתב ואם אינו משופע כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו :

°עסי' שמ"ו עסי' שמ"ה סי"ת °°עמ"ש סס"י שמ"ז

דיני

ט"ז מגן דוד

שנב (א) הקורא בספר כו'. כל הספרים העשויים בימים הראשונים עשוים כגליון כס"ת שלנו : (ב) גוללו אצלו. בגמ' פרק בתרא דעירובין דף צ"ח פרכינן הא דמותר לגוללו אצלו אע"ג דמונח על הארץ ולא גזרינן שמא יפול כולו לארץ ואתי לאתויי ארבע אמות ברה"ר משום בזיון כתבי קודש ואמאי אסור בסיפא בסעיף ב' בקורא על הגג באם הכותל משופע כו' דאסור לגללו אצלו מטעם גזירה זו ומשני רבה הכא ברישא באסקופה הנדרסת עסקינן ומשום בזיון כתבי קודש פרש"י לעולם אסקופה רשות היחיד הוא אבל נדרסת דרגל הרבים עוברת דרך לה ובמקום דריסת הרגל בני אדם עומדת איכא בזיון כתבי קודש להכי התירו לגוללו אצלו דלא דמי לקורא בגג דהתם ליכא בזיון כולי האי אבל בהא כיון דאגודו בידו ושבות בעלמא הוא לא גזרינן עכ"ל. וז"ש רמ"א דרבים דרסי וכו' ואם כן משמע דגם באסקופה יש איסור לגוללו אם היא איננה נדרסת לרבים ולמה התיר הטור בסתם באסקופה משמע דכל אסקופה היא נדרסת °) והי' לו לטוש"ע להזכיר דמיירי בנדרסת וכלשון הגמ' וכ"ה באשר"י וברמז' גם על הרי"ף קשה דלא זכר כלל מנדרסת וגם על הרמב"ם שהביא ב"י שפוסק כאביי דסבירא ליה דדוקא באסקופה כרמלית שרי ובגמרא אמרי' דגם בכרמלית יש חשש שמא יוציא מרשות היחיד לרשות הרבים וצריך לאוקמיה בגמרא באסקופה ארוכה דוקא ורמב"ם לא זכר מזה אלא התיר בסתם אסקופה כרמלית ואע"ג דיש בגמ' תירץ אחר דהיינו שסתם כתבי קודש מעיינו בהו לא קי"ל כאותו תירץ דאתיא כבן עזאי ולא קי"ל כבן עזאי וכמ"ש הרז"ה הביאו הרא"ש שם וכל זה צ"ע : (ג) על הגג. כי הגג הוא רשות היחיד וכל שלא הגיע לי' טפחים התחתונים שם הוה מקום פטור ע"כ גוללו אצלו אבל הגיע לי' טפחים שם הוה רשות הרבים ויש חשש שמא יפול כולו מידו ויבא לאתויי מרה"ר לרה"י. וכבר נתבאר חומרא דגג מה הוא טפי מאסקופה : (ד) בענין

באר היטב

שנב (א) וכבאר. ואם לא נשאר אפי' בכרמלית אסו' ב"ח מ"א : (ב) לעשרה. דהוי מקום פטור. אבל הגיע לי"ט שם הוי ר"ה ויש חשש שמא יפול כולו מידו ויבא לאתויי מר"ה לרה"י : (ג) שנח.

יד אפרים

דהתם לא הניח כו' רצה לומר דעיקר טעמא לפי שהיה לו הנחה באמצע במקום פטור וזה דוקא כשהגיע החפץ למקום הפטור ממקום אחר ונח שם אזי חשובה הנחה זה שבמקום פטור כגון בשתי' שהמים באו לפיו ממקום אחר ונחו שם משא"כ במושיט ידו עם חפץ שלא נתחדשה כאן בבואו למקום הפטור הנחה שכבר היו בידו ועתה שיש על היד שם מקום פטור והחפץ נח שם מאליו ולא חשבינן הנחה זו שנאמר שהופסק ההולכה מרה"י לר"ה ע"י הנחה במקום פטור כיון שהנחה זו לא נתחדשה במקום הפטור דאז מאליו הכלי נח שם : ומ"ש המג"א וה"ה גבי רוק ר"ל דלכן גבי רוק אפילו הוציא ראשו לר"ה אסור לרוק דאע"פ שהרוק נח בפיו לא חשובה הנחה כיון שלא בא ממקום אחר לתוך פיו כל זה מבואר מדברי התוס' בעירובין דף כ' וברא"ש שם דף צ"ט ע"ש והנה בש"ס שם דף צ"ט בעי רבא הוציא אמתו לחוץ מהו לא מיבעיא ליה לענין רוק כה"ג ולפי מ"ש התוס' והרא"ש שם מתחלה דברוק מותר א"ש ולפי המסקנא שלהם די"ל דאסור איכא למימר איפכא דלענין השתן דוקא מיבעיא ליה דלמא בתר יציאה אזלינן דכל כמה שלא יצא כגופו דמי אבל לענין רוק שבפיו מה שמוציא ראשו הוא הוצאתן לר"ה שהרי הרוק בפיו ואינו בא ממקום אחר כמ"ש הרא"ש המוציא אוכלין בפיו ג"כ חייב כמבואר בשבת דף ק"ב וכן פסק הרמב"ם פרק י"ג ע"ש ולא מיבעיא רוק שנתלש כמבואר סעיף ג' אלא אפילו לא נתלש משמע מהרא"ש דהרוק כבר הוא מן המוכן בפה ואינו בא לשם ממקום אחר ואם כן לא שייך לספוקי למיזל בתר שעת יציאה דרוק שבפיו אינו דומה לשתן שהוא צריך להיות נזרק מן הגוף מה שא"כ רוק אף דהתוספת והרא"ש מתחילה רצו ללמד להיתר משום שהרוק נח בתוך הפה דהוי מקום פטור ושוב כ' דז"א דכה"ג לא חשי' הנחה דדמי ליד שהושיטה עם פירות לר"ה וכיון דאין כאן הנחה במקום פטור ממילא דאסור כשהוציא ראשו לר"ה אבל להך לך איבעיא דהוציא אמתו דבתר יציאה אזלינן ודוקא התם מבע"ל משא"כ לענין רוק לא מיבעיא ליה כלל דודאי אסור ולפי"ז צ"ע על המג"א שכת' בס"ק ד' הוציא פיו כו' זהו ספק כו' ואפשר שהגליון קאי על תיבת ואמרו ומדויק קלא לישנא דקאמר זהו ספק כולי ולאפוקי דהוציא פיו ולפי הגליון שלפנינו בא לאפוקי רישא דמיירי בכולו בפנים וע' בפרי מגדים ומחצית השקל מ"ש בזה והמעיין יראה שהעיקר כמ"ש : וצ"ע אם מותר לבלוע הרוק בר"ה כיון דבליעתן היינו הנחתן כמ"ש התוס' בעירובין דף ד' מהא דאמר ר"מ אם היתה שבת כו' וכן כתבו התוס' בשבת פרק הזורק ואם כן היוצא לר"ה ועומד שם מה יעשה ברוקו שא"א לו לבלוע ולא לרוק וע' באבן העוזר סימן שמ"ע מ"ש ותו דהתוס' בעירובין וכו' ולמדו מזה דאדם הושיט ידיו וכו' וכדבריו משמע בתוס' שם שהקשו שיתן תידו ליד האחרת כו' ע"ש : ועיין הסימן שי"ט בסופו שכת' הרמ"א מדברי הא"ז בשם הירושלמי שהרוקק והרוח מפזר חייב משום זורה ובב"י כת' בשם מהרי"ק לא ראינו מי שחשש לזה כיון שאין מתכוין לכך כ"ש שאין דרך זריעה בכך וכן הסכים מהר"א אזולאי ז"ל עכ"ל וצ"ע לדחות דברי הירושלמי : במג"א ס"ק ה' הוי הלכור דומיא דזיז ע"ש סי"ח וצ"ל דאף על גב דשם בעי' חלון הבית פתוח לו והיינו שפתוח לו ג' וכמבואר מדברי המג"א סימן שנ"ג ס"ק ד' מ"מ גם גבי לכור אע"פ שבולט כולו מ"מ הוא מונח כולו אצל הגג או סמוך לו תוך ג' רק שהוא ארוך ויוצא להלן מן הגג לצד ר"ה ג' ויותר ולכן כיון דבמקום שהוא נגד הגג הוי רה"י כמו חורי רה"י גם מה שיוצא לצד ר"ה ג' ויותר ולכן כיון דבמקום שהוא נגד הגג הוי רה"י כמו חורי רה"י גם מה שיוצא לצד ר"ה ואינו נגד הגג גם כן בכלל חורי רה"י הוא אף על פי שבמקום הזה אין סמוך ונראה להת"י כדלקמן סימן שנ"ג שמשמע שמשתמש בכל הזיז אף שלא כנגד החלון והא נמי להא דמיא ומ"מ בעי' שיהא הלכור ד' אף על גב דחורי רה"י אינו צריך ד' מ"מ לענין זה שיהא חיוב דאורייתא כשקולט מן הלכור בעי' שיהא בו ד' דבעי' עקירה מע"ג מקום ד' ועיין בתוס' דעירובין דף פ"ע ד"ה במחילות כו' שכתבו וכן זיז היוצא לר"ה רחב ד' דהוי רה"י היינו סמוך לחלון תוך ג' דהוי כי חורי רה"י משמע דוקא ברוחב ד' אמרינן הכי וכן משמע לכאורה מהא דעירובין דף פ"ח דקאמר הא זיז ה"ד אי דלית ביה ד' מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו לא ישתמש אלמא דאף כנגד חלונו שהחלון פתוח לו אי לית בו ד' אין לו דין חורי רה"י רק דין מקום פטור ועיין בב"י בשם הרשב"א שכת' לפרש כנגד חלונו היינו ג' סמוך לחלון ומזה למד המג"א דחלון פתוח היינו סמוך תוך ג' וכן מבואר בסימן שנ"ה ובמג"א שם ס"ק י"ד בשם המרדכי ובקרבן נתנאל דף ל"ב כת' על המג"א שלא נמצא כן בשום פוסק וכו' וא"א וכמ"ש : במג"א ס"ק ד' גוללו אצלו. כ"כ המ"מ ע"ש דקאי אכרמלית כו' נראה כוונתו דהמ"מ שם הביא אוקימתא דאביי באסקופה כרמלית ונפל לר"ה בתוך ד"א דאי נפיל ליה ומייתי ליכא חיוב חטאת ל"ג וע"ז כת' בשאר דברים כי נחו להו אפילו תוך ד"א ומוכח מדבריו דבשאר דברים חיישינן דנפיל ומייתי מר"ה לאסקופה שהיא כרמלית ומזה למד הרמ"א ע"ש בהגה סוף סעיף א' אפילו לא נפל אלא לכרמלית דקאי על הש"ע דמיירי באסקופה רה"י ונפל לר"ה ס"ל להתיר אף בזה כאוקימתא דרבה שם ולכן כת' דבשאר דברים אסור אפילו בנפל מאסקופת רה"י לכרמלית דאיכא למיחש דמייתי מכרמלית לרה"י וכמו דאוסר ה"ה משום גזירה דמייתי מר"ה לכרמלית כמו כן יש לאסור דלמא מייתי מכרמלית לרה"י וזהו שכת' המג"א ע"ש דקאי אכרמלית ר"ל דהתם מיירי באסקופת כרמלית ולכן דוקא בנחו בר"ה הוא דאסור אף על גב דאיכא תרי קולא חדא שאגדו בידו וצריך לגזור שמא נפל ואתי לאתויי דהוי כמו גזירה לגזירה דאפי' מייתי לי' לכרמלית הוא משא"כ בלא נחו כלל בר"ה דאיכא עוד חדא לקולא וממילא ילפינן דה"ה בנפל לכרמלית ולא נח רק תלוי באויר דשרי ובביאורי הגאון ר"א מווילנא ז"ל כת' וז"ל ובמ"מ לא הוזכר שנפל לכרמלית אדרבה שם משמע שנפל לר"ה מדקאמר אפי' תוך ד"א ובכרמלית אין חילוק רק שב"י וד"מ סוברים שקאי על רמב"ם ואינו כן עכ"ל ותמהני דהא גם הרמב"ם מיירי שנפל לר"ה רק שהיה קורא בכרמלית ושפיר למדו מזה דה"ה איפכא בעומד ברה"י ונפל לכרמלית בשאר חפצים אסור וכמ"ש. ומ"ש שם דהרמב"ם לא הזכיר כלל אסקופה אלא הקורא בספר בכרמלית ר"ל שכל הרשויות הוא כרמלית ולדידיה אין חילוק בין ספר לשאר דברים ואף להרשב"א דוקא בכה"ג דאביי אבל בכה"ג שלפני' כרמלית אין חשש וכל דבר מותר הו' עכ"ל. תמהני דודאי הרמב"ם נקט כרמלית היינו לומר שהרשות שהוא עומד שם הוא כרמלית כי היכי דלא תקשה דלמא מעייל בר"ה ומעייל לרה"י כיון דלא פסק כבן עזאי וכמ"ש הוא ז"ל שם אבל מ"מ הרשות שלפני' שנפל הספר לשם הוא ר"ה כמ"ש הרמב"ם להדיא ונתגלגל מקצת הספר לר"ה והיינו ממש אוקימתא דאביי ומ"ש דבחידושי הרשב"א של שבת כת' לאו דוקא ספר ע' בספר מחזיק ברכה שהביא מדברי הרשב"א דעירובין כת"י דמתחלה כת' ג"כ דשמא ה"ה לשאר דברים רק דמדברי המחברים משמע דספר דווקא וי"ל דשאר דברים אסור משום דלמא נפל כולה בר"ה ומעייל לרה"י ובספר לחוד ליכא למיגזר משום דסתם כתבי הקודש מעיין ומנח להו עכ"ל וצ"ע דהא למאי דקי"ל דלא כבן עזאי איכא למיחש דלמא מעיין בהו התם כו' אך בביאורו הנ"ל כת' דרשב"א פסק כב"ע כיון דמלתא דרבנן הוא ע"ש ולפי"ז גם בשאר דברים אין חשש דלמא מעיין (ואפשר דבשאר דברים יש חשש דלמא זריק דדוקא כתבי הקודש דאין זורקים כמבואר שם) ומ"ש המג"א וכ"מ בהג"ה סוף ס"א דקאי בר"ה הוא תמוה ואפשר שר"ל דלכך השמיט הרמ"א בדבריו חילוק המ"מ בין נחו או לא משום דקאי בר"ה ר"ל דהאסקופה רה"י ונפל לר"ה ובכה"ג אפילו לא נחו דאיכא חשש דלמא מעייל מר"ה לרה"י ואע"ג דמסיים אפילו לא נפל אלא לכרמלית הך לישנא ממילא משתמע בנפל לכרמלית ונח שם ובפרי מגדים מגי' דקאי ברה"י ולפי"ז י"ל ע"ד שכתבתי דר"ל דלכך לא מחלק משום דמיירי באסקופת רה"י משא"כ ה"ה דקאי אסקופת כרמלית ויותר נ"ל להגיה בלשון זה וכ"מ בהג"ה סס"א דמשמע דקאי בר"ה ור"ל דהב"ח העתיק דברי ה"ה תוספת

ביאור הגר"א

סי' שנב ס"א אפי' כו' ואפי' . כרבה דתי' דאביי דלא כהלכתא הוא דתי' א' הב"ע כו' לא קי"ל כן כמ"ש סי' ער"ב ס"ח וכתי' הב' ג"כ כמ"ש סי' שמ"ו ס"ח וא"כ אין הלכה כאותה ברייתא שם וכקושיא דאביי . אבל לא נראה כן להלכה אלא כתי' דאביי ודוקא בכרמלית מותר ולא בר"ה וכ"כ התוס' בשבת ה' ב' ד"ה היה וא"א לאוקמה כו' ובעירובין שם ד"ה אלא כו' : ודוקא . כן כ' המ"מ לפי שיטת הרמב"ם דפ' כאביי ולאביי דוקא בספר וכמ"ש התוס' ד"ה אלא . וא"ת כיון . ולפי האי לישנא כו' . אבל לא נראה כן להלכה אלא ה"ה בכל דבר ונקט ספר לרבותא דבראש גגו לא יגלול כמ"ש בשבת שם ובעירובין ד"ה הנ"ל וכמ"ש בערובין ק"ג ולאו אוקימנא כו' דכיון דאגודו בידו אפי' שבות נמי ליכא . והרשב"א פ' כבן עזאי כיון דדרבנן הוא ובזה מתורץ מה שהקשו דר"י קא' ומודה בן עזאי בזורק הוא דלא כהלכתא וכל פרקין מילתא דרבנן ולהכי תני לה במס' עירובין והמ"מ לא כ' על דברי הרמב"ם דרמב"ם לא פ' כבן עזאי כי גם בעירובין אינו פוסק כיחיד נגד רבים וע' סי' שנ"ח ס"ה ולכן לא הזכיר כלל אסקופה אלא כ' הקורא בספר בכרמלית ר"ל שכל הרשות הוא כרמלית ולדידיה אין חילוק בין ספר לשאר דברים ואף לרשב"א דוקא בכה"ג דאביי אבל בכה"ג שלפניה כרמלית אין חשש וכ"ד מותר וכ"ש לפ' הרא"ש וש"ע וכן במ"מ לא הוזכר שנפל לכרמלית אדרבה שם מ' שנפל לר"ה מדקא' אפי' תוך ד"א ובכרמלית אין חילוק בין ד"א או פחות רק שב"י וד"מ סבורים שקאי על דברי רמב"ם ואינו כן ועתוס' הנ"ל ותוס' דפ"ק דשבת היה קורא כו' הג"א שם ד"ה ודוקא כו' וע' בחידושי הרשב"א פ"ק דשבת שכ' דל"ד ספר וכ' כאביי וכנ"ל : אבל כו' אפי' כו' . בזה מתורץ קושית הריטב"א ועמ"א סי' שנ"ד ס"ק ב' : ס"ב כ"ז שלא כו' . דבעינן הנחה ע"ג מקום כרה"י שם צ"ח ב' ואפי' תוך ג' כמש"ש בגמ' אבל לא נראה כן להלכה דהא קי"ל כר' חלקיה בר טובי בשבת צ"ז א' דתוך שלשה כ"ע ל"פ דחייב כו' דתנית כותיה שם ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' שנב מ"א ס"ק ב' וה"ה אם זרק דבר לרה"ר. מקור הדין בהרמב"ם פי"ג הי"ד מה"ש. וז"ל הזורק חפץ מרשות לרשות והיה קשור בחבלו ואגדו בידו אם יכול למשוך החפץ אצלו פטור שהרי אין כאן הנחה גמורה וכמלא שעקר ולא הניח עכ"ל. וה"מ כ' עלה מפו' בסוגי' שם פ' הזורק ק"ב לכתו' ומתנא אוגדו בידו. וק' לי דזהו ראי' לאגדו בידו דפטור מ"מ מנ"ל דדוקא ביכול למשוך אצלו. דלמא אף בא"י למשוך פטור דהוי כאלו מקצת הכלי שבידו כרה"י והוי כמוציא חפץ שמקצתו ברה"ר ומקצתו ברה"י וצל"ע ומ"מ אף להרמב"ם נ"ל דדוקא כשהחפץ כלו חוץ מידו אלא דהחבל בידו אבל מקצת חפץ בידו בוודאי אף בא"י למשוך כל החפץ אצלו פטור דהא מקצת חפץ אינו ברה"ר ולישנא דהמג"א אינו מדוקדק : סעיף ב' אסור לגוללו אצלו. ק' לי הא אף אם לא יהי' אגדו בידו מ"מ כמו שהוא הספר עכשיו דמקצתו למעלה מי"ט אם גללו אצלו ליכא רק שבות כיון דקצתו נאגד במקום פטור כההי' דפ"ק דשבת ד"ה בכוורת דא"א שלא יעלה קרומית של קנה למעלה מי"ט. ואין לומר דאם יפול מידו מסתמא יפול כל הספר למטה ויהי' הכל למטה מי' דא"כ אין הכותל משופע אמאי מותר דלא נח. הא יפול כולו על הקרקע ויהי' נח אע"כ דל"ג אלא שיהי' בענין שהוא עכשיו הספר באויר וגזרו רק אגדו בידו אטו אינו בידו א"כ תקשי. והנה ראיתי להרשב"א בח"י שבת צ"ט אהא דאמרי' שם עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' וזרק ונח על ע"ג דחייב שהקש' הא הדבר המונח עלי' מקצתו באויר למעל' מי' ולשתרי כמו בכוורת. וכ' שם לחלק דדוקא בכוורת הכלי עצמו אוכל כל הרשות וגם אגדו למעלה מי'. אבל כשאין גופו של כלי גבוה כ"כ שיהי' אוכל כל הרשות לא מהני אגדו במקום פטור עיי"ש. וא"כ ניחא הכא ואף דקושיית הרשב"א הנ"ל ליתא רק לשיטתי' ולשטת הרמב"ן דבעמוד שאינו מוקף מחילות ל"א אויר דהוי' עולה עד לרקיע אבל לפירש"י ותוס' שם בסוגיי' דנראה דס"ל דגם בעמוד אמרי' דעולה עד לרקיע ליכא קושיית הרשב"א הנ"ל. מ"מ י"ל דמכח קושייתם הנ"ל מחלקים כחילוקי דהרשב"א. אמנם עכ"ז עדיין אינו מספיק. דא"כ דכותל שאינו משופע והספר נגלל עד הגיע לארץ לשתרי דהא הספר אוכל כל הרשות. ואוגדו למעלה מי' לא יהי' חייב אף אם אין אוגדו בידו ודוחק לומר אף דאנו דנין רק להספר כמו שהוא עתה באויר ולא אזלי' בתר סוף דיפול לארץ מ"מ אנו דנין לראש הספר שלמעלה כאלו נכרך ונכפף והגיע לראשו התחתון וצ"ע : מג"א ס"ק ה' וע' סי' שמ"ה ס"י. ולדעת הא'

מחצית השקל

כמו דמספקא הש"ס בהוציא אמתו ספק זה יש להסתפק גם בהוצי' פיו : (ס"ק ג) או ירוק כו' וה"ה לזורק בפי הכבשן כו' והתוס' בעירובין דף צ"ט ע"א ד"ה מחשבתו כו' וז"ל דוקא כה"ג שנהנו מאותו מקום טפי ממקום אחר כגון בפה כלב שיאכלנו בפי כבשן שתשרף שם וכן משתין ורק אבל זרק על המקלות או על סוס דבר אפי' במתכוין לא אמרי' מחשבתו משוי ליה מקום עכ"ל :

סי' שנא (ס"ק א) חשיב כגג דהוי רה"י ר"ל כיון דהגג הוי רה"י והמזחילה סמוכה לה ואיכא' כמוכה מן הגג ג"ט דינה כגג והוי ג"כ רה"י. ע' סוף סי' שע"ד מבואר דלפעמים אין לגג דין רה"י : (ס"ק ב) מן האויר דמקום פטור ר"ל האויר של ר"ה שלמעל' מי' : (ס"ק ה) למעל' כו' לא הוי רה"י אפי' למעל'. דומי' דזיז ע"ש סי"ז ר"ל בסי' שמ"ה ספי' י"ז מבואר דזיז הבולט חלון פתוח לו יש לזיז דין חורי רה"י דדינן כרה"י וה"ה הכא בלכור דהוי כמו חורי רה"י אלא דלפ"ז תיקשי ל"ל למיגזר אטו רחב ד' ת"ל דאפי' אינו רחב ד' מ"מ י"ל דין חורי רה"י נהי דאינו חייב אם מכניס או מוציא משם דבעי' עקיר' והנחה ע"ג מקום ד' אבל מ"מ אסור' איכ' וע' סי' שמ"ה במ"א ס"ק ט' ובמ"ש שם וכן קשיא למטה מי' כשאינו רחב ד' דשרי וגם כשרחב ד' כי מ"א ס"ק ד' הטעם דהוי כרמלית ת"ל דהוי רה"י דהא כ' מ"א בסי' שמ"ה ס"ק ב' דאפי' למט' מי' מיקרי חורי רה"י אף דבני רה"ר יכולים ג"כ להשתמש שם דלא כפ"ש ואין לחלק בין חור לזיז דהא מ"א גופי' הניא בל"ש בסי' שנ"ג ס"ק ד' דגם בזיז למטה מי' אמרי' דהוי חורי רה"י וצ"ל דהלכור לא הוי חורי רה"י ממש דאינו ראוי לתשמיש דאינו עשוי כ"א לקבל המים ולהעבירה שלא יקלקלו הכותל לכן די אם ניתן להלכור דין רשות היחיד אם גבוה יו"ד ורחב ד' אף שהגדיים בוקעים בו מהני מה שדומה לחורי רה"י אף שגדיים בוקעים בו לא נתבטל ממנו שם רה"י משא"כ כשאינו גבוה יו"ד או אינו רחב ד' דמצד עצמו אין עליו שם רה"י לא מיקרי חורי רה"י :

סי' שנב (ס"ק א) ואפי' מר"ה. משמע דמיירי בכרמלית ר"ל עיקר הדין של הש"ע מיירי בכרמלית מדכתב לשון אפי' בר"ה וכיון דעיקר דין הש"ע הוא בכרמלית ואפ"ה כ' ונשאר ראש השני בידו כו' משמע דבלא"ה אפי' בכרמלית דליכא אלא שבות אפ"ה אסור משא"כ כשאגודו בידו אפי' בר"ה שרי אע"ג דגם באגודו בידו בר"ה הוי שבות מ"מ שבות דאגודו בידו בר"ה קיל מאין אגודו בידו וכרמלית : (ס"ק ב) משום כו' וה"ה אם זרק כו' הם דברי הש"ס שבת דף ק"ב ע"א לכתא ומתנא אגודו בידו כו' ע"ש וכן פסק הרמב"ם בפי"ג מהלכות שבת : (ס"ק ג) דרבים דרסו כו' אבל כו' אסור והיינו בר"ה דוקא ועס"ק ה' ובסי' ש"א בסי' מ"ב דמותר להוליכן פחות פחות מד"א : (ס"ק ד) גוללו כו' ע"ג זיז וה"ה כותל משופע : דאם רחב ד' סרי רה"י כנ"ל : גוללו כו' כ"ש באויר ר"ה ר"ל אף דהאי דספי' א' בהג"ה מיירי דמונח בכרמלית אפ"ה אויר ר"ה אע"ג דאכתי לא נח חמיר דאל"כ שמא יפול לר"ה ואיכא מעין איסורא דאורייתא. שרי. כן כונת המ"מ ע"ש דקאי אכרמלית ר"ל דהמ"מ מה' שבת פט"ו מה' כ' על דין זה דהקורא בספר על האסקופה וז"ל דוקא כתבי הקדש אבל שאר דברים מכי נחו להו אסור כו' וכ"כ הרשב"א עכ"ל ודייק מזה הב"ח דוקא כי נחו להו אבל כ"ז שהם באויר שרי אפי' שא"ד והבין דאפי' באויר ר"ה מותר למ"מ ורשב"א וע"ז כ' מ"א דכונת המ"מ דוקא בכרמלית בעינן נח אבל באויר שרי דאיכא ג' קולות : וכ"מ בהג"ה ס"א דלא קאי ר"ה כצ"ל ר"ל דהא דמ"ש בהג"ה בספי' א' אבל ש"ד אסור אפי' לא נפל אלא לכרמלית נובע מדברי מ"מ ורשב"א הנ"ל וכאשר רשם המרשים וא"א דהמ"מ ורשב"א מיירי בר"ה מנ"ל להרמ"א לחדש ולהחמיר אפי' בכרמלית א"ו דגם רמ"א סבר דהמ"מ מיירי בכרמלית דלא כהב"ח : ומ"ש הב"ח כו' דבריו בעצמו סותרים זא"ז דהא כ' אח"כ כו' דתחל' הקש' על מ"ש בסי' שנ"ד בור בר"ה כו' ואם הוא רחוק כו' אין ממלאים ממנו אא"כ תהי' החולית גבוה י' ומטעם שלא יוליך הדלי מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר דהא בור והבית שהחלון בו שניהם רה"י וביניהם ר"ה ולכן צ"ל חולית הבור למעלה מי' ועפי"ז מוליך הדלי דרך אויר מקום פטור אולם אינו מבואר שגם החלון צ"ל גבוה י' בשלמא ממתניתין בערובי' בהאי דיכא קתני חלון שע"ג אין ממלאים כו' וכיון דקתני ע"ג משמע שהחלון גבוה יותר מחולית הבור וכיון דהחולית גבוה י' כ"ש החלון אבל הטור שלא כ' לשון זה חלון שע"ג ה"ל לבאר דגם החלון צ"ל גבוה דאל"כ כשמגיע עם הדלי סמוך לחלון ממליך הדלי תוך י' ואכתי מוליך דרך אויר ר"ה ומזה הוכיח דע"כ הטור ס"ל אפי' מביא דרך אויר ר"ה מ"מ כיון דאגדו בידו שרי אפי' ש"ד דלאו כתבי הקודש. ואחר זה מיד כ' להיפך שהביא בשם הריטב"א שהקש' ל"ל שהחולית תהי' גבוה י' כיון דאגדו בידו אפי' מוליך דרך אויר ר"ה אפי' שבות ליכא כדתנן בהקורא בספר על האסקופ' כו' ותירץ הב"ח דשאני התם דנתגלגל הספר מידו והוי דיעבד אבל כאן לכתחל' למלאות אסור אפי' אגדו בידו דרך אויר ר"ה עכת"ד הרי ליישב קושית הריטב"א דמה"ט צ"ל חולית גבוה י' כ' דאפי' אגוד בידו אסור לכתחל' דרך אויר ר"ה : דאל"כ צ"ל חולית כו' והיא קושית הריטב"א הנ"ל : הטור ג"כ מיירי כו' ר"ל כמו שנראה מלשון המשני' דקתני חלון שעל גבו דע"כ גם החלון גבוה י' כן מיירי גם הטור אף שלא כ' לשון זה מ"מ מיירי בחלון גבוה י' : דאל"כ א"א למלאות כו' והריטב"א שם כו' הוא קושי' הנ"ל שהקשה הריטב"א: כבר פסק (רמ"א בהג"ה) סס"א כהרשב"א וכפי הבנת מ"א דלעיל דבאויר ר"ה אפי' אגוד בידו אסור בשאר דברים:ומה שסתם בסי' שנ"ד ר"ל שלא פי' דמיירי שגם החלון גבוה יותר מי': משום דמוכח כו' ר"ל דמוכח ממילא דאל"כ א"א למלאות כנ"ל. ולכן א"צ לפרש : (ס"ק ה) בענין כו' הוי כרמלית וכיון דאגו' בידו שרי כו' ולעיל דאוסר בס"ק ג' אפי' כתבי קודש ואגודו בידו. אם לא באסקופ' נדרסת דאיכא בזיון גדול.

דהיינו

ט"ז

שנה. דאין חיוב אלא כמונח על גבי משהו :

שנג (א) ואם א' גבוה כו'. משום גזירה דלמא מיגנדר ונפיל ואתי לאתויי ואע"ג דבסי' שמ"ז כתוב בהג"ה דבדבר רחב אין איסור בכל הכלים שאני הכא שהוא זורק מגבוה לנמוך או להיפוך וצריך לאמן ידיו משא"כ לקמן שהוא מניח :

שנד (א) אם עומד בתוך ד' טפחים. פי' הבור עצמה והוא המקום הפנוי שבין הבור להכותל מקו' פטור ☞ ואע"ג דקי"ל תל ברה"ר שאין בו ד' לא הוה מקום פטור אלא כשהוא גבוה ג' שאני הכא דכל הפסק פחות מד' בין בור וכותל לא דרסי ליה רבים כלל ע"כ הוה מקום פטור באין בו ד' אע"ג שאין גבוה ג' כ"כ ב"י בשם ריטב"א וט"ס יש שם ול"ל כמ"ש : (ב) ואם הוא רחוק וכו' · פי' הבור עצמה דהשתא לא הוה מקום פטור אלא או רשות הרבים או כרמלית בקרן זוית הסמוכה לרה"ר על כן צריך שתהיה החוליא של הבור גבוה י' ממילא הדלי ששואב בו הוא למעלה מי' ושם לא הוה רה"ר והוא ממלא מרשות היחיד לרה"י דרך מקום פטור שכל שלמעל' מי' ברה"ר הוה מקום פטור משא"כ אם החוליא פחות מי' הולך הדלי דרך רשות הרבים ומטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום ר"ה · וכתב ב"י שהריטב"א הקשה אפילו ברחוקה יהיה מותר אפי' בלא גבוה י' כיון שאגודו בידו דהיינו ראש הדלי כי מיית לה מרשות היחיד לרשו' הרבים נמי אפי' שבות ליכא כדאיתא בסוף פירקין דהיינו מ"ש בסימן שנ"ב ותי' בדרך דחוק כמ"ש ב"י ומו"ח ז"ל חילק דבסי' שנ"ב דיעבד הוא ולא נח ברה"ר אבל הכא לכתחלה קא ממלא הלכך אע"ג דאגודו בידו ה"ל כמטלטל מרה"י לרה"י דרך ר"ה להדיא ואסור עכ"ל ול"נ תמוה מאוד דאין כאן קושיא כלל דגם בסימן שנ"ב גם חשש דלמא נפיל כלו ואתי לאתויי ד"א בר"ה לפיכך נ"ל שם באסקופה נדרסת ולא גזרי' כן משום בזיון כתבי קודש וכן לשאר תי' שם יש טעם למה לא גזרי' כן וא"כ כאן באגודו בידו כמי יש ודאי לגזור דלמא נפיל כל הדלי מידו וילך למטה ויביאנו מרשות הרבים לביתו ושבות זה ודאי אסור זה נ"ל פשוט ונעלם ממנו כוונת הריטב"א בקושיתו :

שנג דיני זיזין ברשות הרבים . ובו ג סעיפים :

א א שני בתים בשני צדי רשות הרבים והם של אדם א' או של שנים א ועירבו אם שניהם שוים ב מותר לזרוק (א) מזה לזה ב ° (א) ואם א' גבוה מחבירו (ב) אסור לזרוק מזה לזה ג אלא א"כ הם ג כלי חרס וכיוצא בהם שאם יפלו ישברו ד במה דברים אמורים ברשות הרבים עוברת ביניהם אבל אם היתה כרמלית עוברת ביניהם מותר בכל גוונא :

ב ה זיז דהיינו דף הבולט מן הכותל ו לר"ה ד למעלה מעשרה ז ויש בו ד' על ד' ח וחלון הבית פתוח לו משתמשין עליו אם היו שני זיזים זה למטה מזה והם של שני אנשים אע"פ ששניהם למעלה מעשרה אם יש בזיז העליון שלפני ט החלון רוחב ד' על ד' ה אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת ו (ג) ואוסרין זה על זה ואם אין בעליון ד' וגם אין בתחתון ד' משתמש בשניהם ובכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים היה בתחתון ארבע' ובעליון אין בו ארבע' אינו משתמש בעליון אלא ז כנגד חלונו בלבד אבל בשאר הזיז שבשני צדי החלון (ד) אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שהלק רשות לעצמו :

ג י כל זיז היוצא על אויר רה"ר שמותר להשתמש עליו כשהוא משתמש בו אין נותנין עליו ואין נוטלים ממנו אלא כלי חרס וזכוכית וכיוצא בהם שאם יפלו לרשות הרבים ישברו אבל שאר כלים אסורים שמא יפלו לרשות הרבים ויביאם : הגה ודוקא זיז וכיוצא בו אבל אם הוא דבר רחב כגג שהמשתמש עומד שם עם הכלי מותר להשתמש בכל הכלים (ב"י בשם הריטב"א) כ ואם היה זיז אחד לבדו יוצא על אויר כרמלית כל שהוא גבוה י' לעולם מותר בין רחב בין קצר ואפילו כלים שאין משתברין שלא גזרו בכרמלית :

שנד דיני בור ואשפה ברשות הרבים · ובו ב' סעיפים :

א א בור ברשות הרבים וחוליא סביבו (א) אם (א) עומד א בתוך ד' טפחים לרשות היחיד מותר למלאות ממנו לרשות היחיד אפילו אין החוליא גבוה עשרה (ב) ואם הוא (ב) רחוק ד' מרה"י ב אין ממלאים ממנו אלא אם כן תהא ג החוליא גבוה עשרה :

ב ג ד °° אשפה ברשות הרבים שגבוה עשרה ורחבה ארבעה אם היא של רבים מותר לזרוק לה מרשות היחיד הקרוב לה : הגה ולא חיישינן שמא יתגלגל מן האשפה לר"ה ואתי לאתויי דאין דרך לזרוק לאשפה אלא דברים ה מאוסים (המגיד פ' ט' בשם הרשב"א) ואם היא של יחיד אסור משום דיחיד עשוי לפנות אשפה שלו ויבואו לשפוך שם כדרכן ונמצאו שופכים בר"ה :

מגן אברהם

שנג א ועירבו . ולמ"ד דמותר להחליף דרך מקום פטור שרי אפי' לא עירבו עמ"ש סי' שכ"ה סס"א וכס"ג בהג"ה: °) צ"ע הא אין יכולין לערב יחד אא"כ יש פתח ביניהם שיכולים לטלטל מזה לזה בלא זריקה כמ"ש סי' שע"ב ס"ד ומ"ש סי' של"ה סס"ה ול"ל דמיירי שכן עומדין בקלה רשות הרבים ולדה סמוכים למבוי המתוקן בלחי ויש לכל א' פתח ג"כ למבוי דיכולין לטלטל מזה לזה: ב מותר לזרוק . ודוקא למעלה מי' דהוי מרה"י לרה"י דרך מקום פטור (רמב"ם וגמ') אבל למטה מי' אסור : ג כלי חרס . אבל דבר אחר חיישי' דלמא נפל ואתי לאתויי: ד למעלה מי'. צ"ע כיון דחלון הבית פתוח לו תוך י' °) א"כ אפי' למטה מי' הוי רה"י דהוי חורי רה"י כמ"ש סי' שמ"ה ס"ד בהג"ה ואי מיירי שאין החלון סמוך לו אפי' למעלה מי' הוי כרמלית כמ"ש שם סי' ש"ז וכ"כ הטור והרא"ש ע"ש וצ"ע וביותר קשה מ"ש סו' סימן זה גבוה י' ע"ש עסי' שכ"ה : ה אסור להשתמש . דוקא בכלים שבתוך הבית (מ"מ רשב"א) עסי' שע"ב : ו ואוסרים זה כו' . אפי' אין בתחתון ד' (מ"מ) : ז כנגד חלונו . שהוא כחורי חלונו :

שנד א בתוך ד' . דמקום פטור הוא כיון דלא דרסי ביה רבים : ב אין ממלאין אפי' דרך אגון דקא מטלטל מרה"י לר"ה דרך אגון אויר ר"ה ואע"ג שאגודו בידו אסור כמ"ש סי' שנ"ב וא"ל למה שנדחק הריטב"א : ג החוליא גבוה י'. דאז הולך הדלי דרך מקום פטור ודוקא כשהחלון ג"כ גבוה י' ואם הם בדיוטא א' אסור כמ"ש בסי' שמ"ז והעומד בר"ה וממלא מבור שהיא עמוקה י' ורחבה ד' חייב ולא חשיב אגודו בידו דהא עקר המים מרה"י לר"ה משא"כ הכא דלא עקר המים מר"ה ☞ וכשבאין כאויר ר"ה הוי אגודו בידו: ד אשפה בר"ה . וא"ל עירוב כיון שאין בה דיורין : ה מאוסים . כלו' שא"ל להם :

וחלון

באר הגולה

א שבת ל"ו עירובין פ"ח ב שם וכרב ג הרמב"ם בפרק ט"ו ד ס"ה שם בשם הרשב"א ה משנה עירובין ל"ח ו שם בגמרא וברייתא ז תוספת שם ורא"ש קכ"א ממשמעות דברי רש"י ח שם במשנה וברייתא ט שם בברייתא עד סוף הסימן הוא לשון רמב"ם ובפרק ט"ו לפי גירסתו בגמרא פירושו כמ"ש הרב המגיד י שם כאוקימתא דאביי כ ס"ה בשם הרשב"א ובזה מודה הרמב"ם וכ"כ התו' ל"א א משנה בעירובין ל"ט וכאוקימתא דרב הונא ב

נתיב חיים

דאפילו בשאר חפצים בכרמלית כשאגודו בידו אפי' שבות ליכא אפי' כשר"ה עוברת לפניה א"כ מ"ש ה"ה פט"ו מהל' שבת וכ"כ הרשב"א קאי אמ"ש בתחלה דמחלק בין ד"א לפחות מד' כמ"ש הרמב"ם ע"ש. והב"י והמ"א לא ראו דברי הרשב"א גלל כן לא נשאו להקל נגדם יען לפי מה שביארתי באריכות שתוס' והרשב"א והרא"ש וריטב"א טור והגהות אשרי כולם ס"ל אפילו דרך אויר ר"ה כשאגודו בידו אפילו שבות ליכא בשאר חפצים. הרי ה"ה יחיד בדבר א"כ מה שפסק הרמ"א דדוקא בכתבי קודש אבל בשאר חפצים אפילו לא נפל אלא בכרמלית אסור דין זה ליתא דהא הוי גזירה לגזירה : מ"א ס"ק א' °) צ"ע הא אין יכולין כ"ב ולק"מ דאיירי שהיה כמין גשר בחד לד מבית זה לבית זה שיכולין לטלטל מזה לזה :

שם °) א"כ אפילו למטה מי' הוי רה"י דהוי חורי רה"י כמו שכ' סימן שמ"ה ס"ד ואי מיירי כו' כל"ל. וכ"ב ועיין לעיל סימן שמ"ה מה שהקשתי ואם כן אין מקום לקושייתו הכא דכיון דהרס היסוד נפל הבנין ע"ש :

יד אפרים

דהי' קורא על הגג דמיירי שעומד ברה"י ונתגלגל לר"ה כגלגל"ד: בט"ז ס"ק א' ואע"ג דבסעיף ג' כתו' כו' כל"ל : שנד במג"א ס"ק ג' וכשבאין באויר ר"ה. נראה דר"ל דאף ברישא באין החוליא גבוה יו"ד שאז בא לאויר ר"ה אף דאיסורא איכא כמ"ש סעיף ב' מ"מ חיובא ליכא ולכך לא גזרינן חולי' גבוה יו"ד אטו איכא גבוה משום דגם באיכא גבוה ליכא חיוב כיון דאגודו בידו : סי' שנה במג"א ס"ק א' מכרמלית לכרמלית כמ"ש בסימן כו' כל"ל :

הגהות רעק"א

דשם דדוקא בע' מלומלמת. א"כ היכא קתני הכא משהגיע לי"ט הא כה"ג לא הוי הכותל רה"ר אלא נ"ל דכותל משופע כיון דנח בשפועו דרואה פני הקרקע דרה"ר הוי השפוע רה"ר כמו בזרק הכותל לחטה מי' דבילה שמינה ונח בפני הכותל וכמ"ש הריטב"א עי"ש:

חתם סופר

דרך רחוב נ"ב וכן מבואר ברש"י בשבת דף קכ"ז ע"א ד"ה ועימר דבמקום מצוה ביטול בית המדרש מותר פחות מד' אמות

באר היטב

דאין חיוב אלא במונח על גבי משהו . ודוקא כשרבים מכתפים עליו הא לאו הכי הוי כרמלית וכיון דאגודו בידו שרי להביאו אפלו לכ"ע ב"ח ועיין במג"א שהעלה דאויר כרמלית לא הוי ואוגדו בידו דאיכ' ג' קולות אפי' בשאר דברים שרי ע"ש :

שנג (א) מזה . ודוקא למעלה מיוד דהוי מרה"י לר"הי דרך מקום פטור אבל למטה מיו"ד אסור רמב"ם : (ב) אסור לזרוק . משום גזירה דלמא מיגנדר ונפל ואתא לאתוי ואע"ג דבס"ג כתב רמ"א דבדבר רחב אין איסור בכל הכלים שאני הכא הוא זורק מגבוה לנמוך או להיפך וצריך לאמן ידיו משא"כ התם שהו' מניח ט"ז : (ג) ואוסרין . אפילו אין בתחתון ד' מ"א : (ד) אסור . דוקא כלים שבתוך הבית עיין סי' שע"ב ס"ו :

שנד (א) עומד . פי' הבור עצמה והוא המקום הפנוי שבין הבאר לכותל מקום פטור דפחות מארבע לא דרסי לי' רבים כלל ט"ז : (ב) רחוק . פי' הבור עצמה דהשת' לא הוה מקום פטור אלא או

ביאור הגר"א

סי' שנג ס"א והם של . שבת ל"ו שם : או . ע"ש רש"י ד"ה משום : מותר · עמ"א : אא"כ כו' בד"א . כלמד מס"ג ועמש"ש : לר"ה . לאפוקי כרמלית כמ"ש בס"ג : למעלה מי' . כ"כ הרמב"ם דלמטה מעשרה כרמלית הוא אבל למעלה מעשרה הוא רה"י דלא כמ"ש הרא"ש וש"ע סי' שמ"ה סט"ז ואף שפ' הטור ג"כ סובר כמ"ש התו' דחורין המפולשין למטה מעשרה כן חורי ר"ה דלא כמ"ש בהג"ה סי' שמ"ה ס"ד אבל לדעת רמ"א צ"ע ועמ"א : ויש בו ד' כו' . כן כ' רש"י לפי שיטתו ותוס' לפי שיטתם והטור ג"כ כשיטת התוס' דאף בכלים שאין נשברים מותר ע"ש אבל לשיטת הרמב"ם דאין חילוק בין ד' או לא כמ"ש למטה ובס"ג אלא לענין ב' זיזין כאן א"ל ולמטה פי' הרמב"ם וצ"ע וא"ל משום חלון פתוח באין ד' א"ל חלון פתוח דא"כ הל"ל ואפי' יש כו' : וחלון . כ"כ הטור לפי שיטתו וכמ"ש בסי' שמ"ה סע"ז ע"ש : אם היו . כגי' הרמב"ם להיפך ה"ד אי דלית כו' בכולה כותל לשתמש ואי דאית כו' ואפי' כנגד חלונו כו' ופי' הרשב"א בשני זיזין של ב"א וסובר הרמב"ם דכא' מהן ארבעה אסור בעליון : ס"ג כל זיז . לא כרש"י ולא כתוס' אלא בין ד' או לא כלים הנשברים מותר ואין נשברים אסור שהם הוצרכו לחלק מחמת פי' בברייתא הנ"ל : ודוקא . זה כ' לתרץ קושית תוס' ד"ה א' : ואם היה . כלמד ממש"ש צ"ע א' א"ר היא כו' ואף אביי מודה בכה"ג כמ"ש ל"ח א' הכא באסקופה ורא"ה מדאמרי' פ"ד א' אכסי חצר ואכסי עלייה כו' ועתוס' ל"ח ב' ד"ה ניחוש כו' ומסימן הזה מוכח דלא כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ד בהג"ה דהא מהני שלפני חלון והמריכן בגמ' דחורי חלון הוא וכ' הפ' הרמב"ם והטור למעלה מעשרה וכן הרשב"א כמ"ש בסוף הסי' ואם היה זיז א' כו' וגם מוכח שלא כמש"ש בסע"ז כמ"ש רש"י ותוס' כאן כנ"ל וכן הרמב"ם ורשב"א כאן באלו ב' זיזין ולא הזכירו שלפני כל זיז צריך חלון וכהדיא מ' מדבריו דבתחתון אין לפניו חלון ואפי' אם יש בו ד' אפ"ה מותר להשתמש בו וכן בסי' שכ"א בלינור כ' והן למעלה מעשרה אסור משום גזירה אטו דאית ביה ד' משמע דאית ביה ד' הוי רה"י ומ"ש שם במ"א סק"ה הכא שאני דכיון כו' איכו מובן דהא רחוק מגג וערש"י שם : סי' שנד ס"א ואם הוא רחוק . עסי' שמ"ה ס"ח ומכאן שעד ד"ע הוי ר"ה : ס"ב ולא חיישינן . דלכך נקט במתני' אשפה ולא סלע או תל :

חכמת שלמה

תוך ד' וחזר ונתגלגל הא בלא"ה אמאי פטור הא נח מכחו חוץ לד' וכו'. ולפ"ז ה"ה דהוי מצי לאקשויי ארישא אמאי הא לא נח ולוקמי בשנח ע"ג משהו אלא שהוא נוח לו לחזור אחר פטור עכ"ד . אבל הרב ברצלוני כתב פטור מ"ט שלא היתה מחשבתו חוץ לד' אמות עכ"ל הה"מ . והנה נשאלתי ע"ז ממשכיל אחד שהוא הבין כוונת הרב ברצלוני דמפרש נמי כהרשב"א דמיירי באומר בכל מקום שתרצה תנוח ואעפ"כ פטרו כיון שהוי מחשבתו גם על תוך ד' אמות ואף שכוון גם לחוץ לד' אמות כיון שלא הוי כוונתו על מקום חיוב בלבד רק בצירוף מקום פטור הוא פטור וע"ז הקשה המשכיל הנ"ל מגהש"ם פ"ק דשבת מפרק הזורק דקא' שם דבזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר"ע מחייב דטעמו מכח דקלוטה כמי שהונחה דמיא והרי בפרק הזורק בסוגיא דר"י מחייב התולדה במקום אב מפורש שם דלא אפשר לו' קלוטה כמי שהונחה דמיא או רק באומר כל מקום שתרצה תנוח וא"כ כיון דזרקו לרה"י הרי כוון גם אם יפול ברה"י השני וא"כ כלול בכוונתו גם מקום פטור ולמה יתחייב כן תוכן קושייתו.וזה אשר השבתי לו הנה גם אם נפרש כפי הבנתו בדברי הרב ברצלוני נראה נ"כ דלק"מ דיש חילוק בין אם כוונתו למקום פטור הוי במקום שהוא ראשון קודם להמקום החיוב ובין אם הוי מקום הפטור אחר מקום החיוב או מקום החיוב הוי קודם שיבוא למקום הפטור בזה אמרינן כיון דבא למקום החיוב והרי כוון למקום הזה נ"כ וכבר חייב לא נפטר מחיובו אף שיעבור ממקום חיובו למקום פטור וניחא ליה בנפילתו גם שם מכל מקום כיון שכבר נתחייב לא פקע ובפרט למ"ד דקלוטה כמי שהונחה דמיא א"כ ידע שיעבור דרך מקום החיוב ויהיה כמי שהונחה א"כ הוי כאלו נתכוין שיפול כאן וגם ברה"י ולכך כיון שנתחייב לא פקע אבל אם מקום הפטור הוי תחלה וא"כ תיכף בהגיע למקום הפטור כבר הוי ניחא ליה שיונח שם ולא יעבור יותר לכך מה שעבר אח"כ הוי כאלו עבר בלי רצונו ולא נתחייב בכך. ובזה הוי אתי שפיר דברי הרב הברצלוני. מיהו באמת לא זו הדרך בכוונת הרב הברצלוני דאם כוונתו כפי מה שהבין הוא והרב הברצלוני נמי מיירי באומר כל מקום שתרצ' תנוח וכוונתו כיון דכוון גם אמקום פטור פטור כך הו"ל לו' שלא היתה חוץ לד"א בלבד אז שפיר הוי משתמר כל דלא כוון על מקום חיובו לבדו רק בצירוף מקום פטור אך כיון שנקיט בלשונו שלא היתה מחשבתו חוץ לד' אמות משמע דמיירי שלא היה כלל כוונתו על חוץ לד"א כ"א על תוך ד' אמות הי' אם הוי כוונתו גם על חוץ לד' אמות אף שהיה גם על מקום פטור חייב וכוונת הרב הברצלוני כך שהוא לא מיירי באומר כל מקום שתרצה תנוח רק הוא מיירי כהס"ד דהרשב"א שהביא הה"מ דטעם המשנה דפטרית ברישא מכח שכוון רק על מקום פטור והיינו כדי ליישב קושייתינו של הרשב"א למה לא פריך גם על הרישא והא לא נח. לכך מפרש כפשוטו דמיירי שכוון לתוך ומה דנקט ונתגלגל חוץ לד' היינו אגב סיפא דבעי למתני נתגלגל לרבותא דאף בכהאי גוונא חייב נקיט נמי ברישא נתגלגל ולזה מפרש כפשוטו שלא כוון רק על תוך ד' אמות לכך פטור ולזה פריך רק מסיפא וכדמשני בנח על גבי משהו ובע"כ מיירי באומר כל מקום שתרצה תנוח וא"כ גם רישא מיירי בזה מיהו לפי המסקנא פטור מכח דמיירי בנח ע"ג משהו כבסיפא ועיקר כוונת הרב הברצלוני לפי הס"ד בש"ס ליישב קושית הרשב"א ואתי שפיר בפשיטות אך זה ודאי אמת כל דכוון שהוא מוסכם להיות מונח במקום חיוב אף אם כוון גם למקום פטור ודאי חייב וכן הסברא נותנת וכן הדין לכ"ע בלי ספק וזה ברור ודו"ק :

סי' **שנד** סעיף א' בור ברה"ר וחוליא סביבו אם עומד בתוך ד' טפחים לרה"י וכו' נ"ב המעיין בש"ס דף נט דקאמר שם הש"ס ר' יוחנן אמר אפילו תימא בסמיכה הא קמ"ל דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה

מחצית השקל

היינו דשם קאי על ר"ה דוקא משא"כ כאן מיירי בכרמלית לכן שרי כה"ג בכתבי הקודש כ"כ האחרונים : ועסי' שמ"ה ס"י. ר"ל דלדע' א' דשם והוא דעת הרמב"ם בעינן דוקא ט' טפחים מצומצמים אבל זולתו אפי' רבים מכתפים עליו לא הוי ר"ה אבל לדעת י"א דשם והוא הרא"ש ודעמיה מט' טפחים ולמעל' עד יו"ד כשרבים מכתפים עליו הרי ר"ה וע' ע"ש :

סי' **שנג** (ס"ק א) ועירבו . ולמ"ד דמותר להחליף . ר"ל ברשויות דרבנן והיינו שאין אסורו לטלטל מזה לזה כ"א מדרבנן . כגון כרמלית לרה"י אם יש מקום פטור ביניהם אי מותר לטלטל מכרמלית דרך מקום פטור יש מחלוקת הפוסקים לעיל סי' שמ"ו ס"א ולמאן דשרי גם כאן שרי אפי' לא עירבו והא א"כ עירוב לטלטל מבית לחבירו כ"א מדרבנן. והזריק' ע"כ היא למעלה מיו"ד כמ"ש מ"א ס"ק ב' דא"כ בלי עירוב י"ל רשויות דרבנן דרך מקום פטור: עמ"ש סי' שכ"ה כו' לא דשם לעיין ר"ס שמ"ה דשם מבואר מחלוקת הפוסקים הנ"ל דמשם אין ראיה די"ל דאפי' למ"ד דשרי לטלטל ברשויות דרבנן דרך מקום פטור היינו דוקא בשנח במקום פטור תחלה קודם שמוליאו לרשות האחר והיינו דתחלה מוליאו מכרמלית למקום פטור והונח שם ובזה אין איסור ואח"ז כשמכניסו לרה"י ממקום פטור ג"כ אין איסור וכדקתני שם בסי' שמ"ה שאדם עומד במקום פטור ויקח חפץ מיד העומד ברה"י כו' וא"כ כשמגיע ליד האדם העומד במקום פטור ה"ל כאלו נח שם . ולכן שרי אבל בנדון דהכא דאדם א' מוליכו מרשות לרשות האסור דרך מקום פטור ולא הונח במקום פטור. י"ל דלכ"ע אסור וכ"כ התוס' להדיא במס' עירובין דף ל' ע"א ד"ה כרמלית והר"י כו' ע"ש . ולכן רשם מ"א לעיין סי' שכ"ה שם הביא רמ"א בשם המרדכי דין בה"כ למטל' מי' דמוכח דס"ל דאפי' לא נח במקום פטור שרי וע"ש במ"א ס"ק י"א : ולענ"ד דהתוס' בשבת דף ק"א ע"א ד"ה ר"י אומר כו' דזה מחלוקת ר"י ורבנן דלר"י שרי כה"ג אפי' לא נח במקום פטור ולרבנן אסור . אלא א"כ נח במקום פטור . וכ"ל דהמרדכי פסק כר"י (והטעם אף דחכמים חולקים על ר"י כלע"ד דס"ל דהש"ס ע"כ פסק כוותיה דבדף ק' ע"ב במס' שבת אמרי' ההולך בספינה אמר רב הונא מוליא זיז כ"ש וממלא ורבה ור"ח ס"ל דצריך להוליא זיז רחב ד"ט. ומסיק דפליגי בהא רב הונא ס"ל כיון דגמירי דאין ספינה מהלכת אם אין המים עכ"פ גבוהי' י"ט א"כ ניהו דים כרמלית היא מכל מקום כיון דאויר כרמלית למעלה מי' מקום פטור וס"ל אותן י"ט מארעא קרקע הים משכינן א"כ אי ממלא למעלה מן המים שעכ"פ גבוה י' דזולתו אין הספינה מהלכת כנ"ל. א"כ האויר שלמעלה מי' הוי מקום פטור ובדין הוא דאפי' זיז כ"ש נמי לא בעי אלא משום הכירא . וע"ש ברש"י וע"כ המים הם גבוהים יותר מי' מן הקרקע כמ"ש התוס' שם ד"ה גמירי כו' דאל"כ איך שואב בכלי הא הכלי נשקע במים ע"ש ומדברי תוספות הנ"ל מוכח דס"ל דבעי' שיהיה נח במקום פטור דאם לא כן מאי קשיא להו ניהו דמשקיע הכלי תוך המים שהם למטה מי' והוי כרמלית מכל מקום מוליכו לספינה דרך האויר למעלה מי' ודלמא ס"ל לרב הונא דמותר להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור א"ו דהתוספות ס"ל דאסור אם לא נח וכמ"ש בערובין דף ל' הנ"ל ואפשר זה ראיות המרדכי לפסוק כר"י דהוי קשיא ליה קושית התוספות דהא הכלי שוקע במים ולא ניחא ליה בתי' התוספות דמאי דאמר גמירי דאין ספינה מהלכת בפחות מיו"ד רלה לומר בלי שיקוע הכלי דה"ל הרבי' יותר מיו"ד דאין לשון הש"ס סובל זה אע"כ ניהו דשקוע הכלי אין בכך כלום דסבר ליה לרב הונא דשרי להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור אפי' לא נח כנ"ל וא"ש): צ"ע כו' פתח ביניהם ר"ל דמבואר לקמן סי' שע"ב דשתי חצירות וכותל אחד ביניהם אם יש פתח בכותל דע"י שיערבו יהיו יכולים לטלטל דרך הפתח אז מהני ערובן אבל ליכא פתח דאפילו יערבו א"א להם לטלטל מחצר א' לחבירו כ"א ע"י זריקה למעלה מן הכותל או ע"י חורים בזה ל"מ עירוב ואם כן הכא דרשות הרבים מפסיק בין הבתים אי אפשר להם לטלטל מזה לזה כ"א ע"י זריקה כמו שכתב בש"ע א"כ לא מהני כשערבו אפ"ה אסורים לזרוק : וצ"ל דמיירי שהם עומדים כו' כזה * : (ס"ק ב')

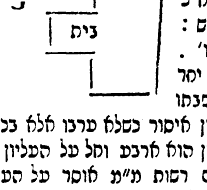

כ"ח אבל ד"א חיישינן דלמא נפיל כו' והיינו משום שא' גבוה מחבירו צריך לאמן ידיו לזריקה להגביה או להשפיל ועל ידי זה יש לחוש פן יפול רש"י ומכל הנפילה לא חייב דמתעסק הוא אבל הנפילה דלא מתכוין לזרוק לר"ה כך כתב רש"י בשבת דף ל"ז ע"א : (ס"ק ד') למעלה כו' צ"ע אם חלון כו' תוך י' א"כ אפי' למטה מיו"ד כו' כנ"ל כמ"ש סי' שמ"ה במ"א ס"ק ב' שחולק שם על הע"ש : שאין החלון סמוך לו ר"ל תוך ג' : (ס"ק ה') אסור כו' דוקא בכלים כו' . דקי"ל בסי' שע"ב דכל החצרות רשות א' הן . ואפי' לא עירבו החצירות יחד ניהו דאסור לטלטל מחצר א' לחבירו כלים ששבתו תוך הבית אבל כלים ששבתו בחצר מותר לטלטל מחצר א' לחבירו ודין הזוזים הללו דין חצר יש להם לכן אין איסור כשלא ערבו אלא בכלים ששבתו בבית : (ס"ק ו) ואוסרים זע"ז אפי' אין בתחתון ד' והיינו כיון דהעליון הוא ארבע וחל על העליון שם רשות אוסר על התחתון ולכן גם התחתון אף שאינו רחב ד' ולא חל עליו שם רשות מ"מ אוסר על העליון שחל עליו שם רשות וה"ה איפכא כשהתחתון רחב ד' ולא העליון מה"ט : (ס"ק ז) כנגד כו' שהוא כחורי חלונו ר"ל רוחב הזיז שהוא נגד רוחב החלון מיקרי חלון ולא הוי רשות בפני עצמו לאסור עליו התחתון וה"ה כה"ג התחתון שרי נגד החלון אם היה בו . אך כיון דאין כאן רק חלון א' א"כ העליון נגד החלון ואין נגד התחתון חלון לכן כ' הש"ע הדין היתר נגד החלון בעליון ולא בתחתון ומשמע דאם העליון רחב ד' אפי' נגד החלון אסור להשתמש כיון דהוא רשות חשוב לא בטל מה שהוא נגד החלון לגבי חלון :

סי' **שנד** (ס"ק א) בתוך כו' דמקום פטור כו' עיין בט"ז ס"ק א' הביא דברי ריטב"א בזה : (ס"ק ב) אין כו' מטלטל מרה"י לרה"י דרך כו' כנ"ל : וא"ל למה שנדחק הריטב"א . ע' סי' שנ"ב ס"ק ד' הביא מ"א קושית הריטב"א: (ס"ק ג) החוליא כו' ודוקא כשהחלון כו' והא דלא פי' כן ס"ע להדיא כבר כ'

מ"א

שנה דיני גזוזטרא ובית הכסא. ובו ה' סעיפים:

א א (א) (א) **גזוזטרא** (פירוש דף או בנין בולט מחוץ הכתלים חוצה) שהיא למעלה מן המים א וחלון (ב) פתוח לה מן הבית אין ממלאין ממנו אלא אם כן ב עשה לה (ג) מחיצה כל סביבה או יעשה המחיצה ג סביב הנקב שדולים דרך שם ג והוא שיהא בו (ב) ארבעה על ארבעה ואין חילוק בין אם יעשנה למטה מחוברת לה בין אם יעשנה על גבה וכיון שעשה מחיצה (ג) מותרין ג גם ד (ד) לשפוך ממנה ד וכן ההולך ה (ה) בספינה אינו יכול למלאות אא"כ יעשה דף ארבעה על ארבעה ועושה בו נקב וממלא דרך שם ה ואינו צריך לעשות לו מחיצות אלא אמרינן כוף הצדדים וגוד אחית מחיצתא (ד) (ו) שהקילו בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה שיעשה בבית ו והני מילי כשהוא ו בתוך (ז) י' טפחים אבל אם דופני הספינה גבוהים עשרה מעל המים מוציא (ה) ז"ז כל שהוא ועושה בו (ח) נקב וממלא דרך שם שהרי דרך ז אויר מקום פטור הוא ממלא וסגי בהיכר ז"ז (ו) ז ומימיו ח יכול (ט) לשפוך על דפני הספינה והם יורדים לים דכיון דלא זרק להו להדיא לים אלא מכחו הם באים כחו בכרמלית לא גזרו: הגה ועיין לקמן סוף סימן שנ"ז. שני ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו אלא א"כ ט (י) קשורות י זו בזו או אא"כ הם יא גבוהים מן (יא) המים י' ורחבים לערב ביחד אם הם של שני בני אדם (מרדכי פרק הזורק):

מגן אברהם

שנה א וחלון פתוח. דאל"כ הוי כרמלית ומותר לטלטל ☞ מכרמלית בסי' שמ"ו ס"ב ועמ"ש סי' של"ג ס"ב: ב עשה לה מחיצה. גבוה י' עסי' שנ"ו: ג סביב הנקב. דאמרי' גוד אחית מחיצתא: ד לשפוך. ואע"פ שהוא סמוך לרקק שהוא ר"ה מ"מ כיון שאין כוונתו להוליכה לר"ה שרי (זה שייך לדברי המחבר למטה ז"ז כ"ש ועושה בו נקב כו' וע' בא"ר ות"ש) ועושה בו נקב וכס' רהב"ן בעירובין כ' דממלא אפי' שלא כנגד הנקב וכן עיקר: ה בספינה. משום דהמים כרמלי' הם והספי' רה"י: ו בתוך י' טפחים. פי' מעל המים אבל מחיצות הספינה גבוהין י' ואם אין מחיצות הספינה גבוהים י' הוי כרמלית ומותר לטלטל מתוכ' לים ומן הים לתוכה (רש"י) כיון שעומד בכרמלית עסי' שמ"ה ס"ו וסי' רס"ו ס"ב מ"ש: ז אויר מקום פטור. ואפי' למאן דאוסר בסי' שמ"ו סס"א הכא כיון דאיכא ז"ז כל שהוא הוי היכר ושרי: ח יכול לשפוך. וה"ה לזרוק עצמות וקליפין (רמב"ן): ט קשורות. דכשהן קשורו' לא מהני עירוב דמפסק כרמלית אם הם ביידי וכיון שרחויים נעד אסור ואפילו נפסקו בשבת לא אמרי' בזה הואיל והותר' הותרה כיון דמפסיק כרמלית (מ"מ ספ"ג ותוספות שבת דף ק"א) עמ"ש סי' שס"ה אבל בסוף פ"ק דעירובין כתב הרא"ש °) דכשנפסקו בשבת מותרין וצ"ע ואפשר דס"ל דמוקפת היינו שמוקפת מחיצה כמ"ש המ"מ להרמב"ם ועמ"ש רסי' שע"ד: י זו בזו. וצריך שלא יהא ביניהם ד' טפחים (ירושלמי): יא גבוהים מן המים. דקמטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור. ואף על גב דבר"ה אסור בדיוטא א' כמ"ש בסי' שמ"ו בכרמלית שרי

ט"ז מגן דוד

שנה (א) גזוזטרא. פי' דף היוצא מן הכותל למעל' מן המים ויש שם נקב באמצעיתה וחלון פתוח לה וכשימלא מים דרך הנקב מטלטל מהמי' שהם כרמלית לרשות היחיד ע"כ צריך שיעשה מחיצה כל סביבה דהשתא הוה כל שכנגדה עד למטה רה"י דאמרי' גוד אחית: (ב) ד' על ד'. דכל מחיצ' העשויים לפחות מחלל ד' אינה מחיצה כ"כ ב"י בשם רש"י ותו': (ג) מותרים גם לשפוך ממנו. לאפוקי מאחד מ"ד דס"ל לשפוך אסור מפני שהשכר מוליכים המים חוץ למחיצת הגזוזטרא: (ד) שהקילו בספינה. פי' שבגזוזטרא המחבר בריסא צריך דוקא מחיצות והקולא הוא דאמרי' גוד אחית אבל בספינ' יש עוד קול' דאין צריך אפי' מחיצות. אלא אמרי' כוף הצדדי' כאלו היה שם מחיצות ואח"כ אמרי' גוד אחית: (ה) ז"ז כל שהוא ועושה בו נקב כו'. דבר זה הוא תמוה ואין בו ישוב ונעתיק הסוגיא איתמר ספינה רב הונא אמר מוציאין הימנה ז"ז כל שהוא וממלא (פירש"י ממלא מן הים ומכניס לספינה) קסבר כרמלית מארעא משחי' פירש"י שיעור איסור כרמלית הוא עד י' משחי' להו מקרקעי' הים ואורחא שהוא למעלה מי' דאפי' הן מים הוה מקום פטור הלכך בהתירא קא שקיל לכתחלה ובדין הוה דז"ז נמי לא ליבעי אלא כי היכי דליהוי ליה היכרא ור"ח ורבה בר רב הונא אמרו עוש' מקום ד' קסברי כרמלית משפת מיא משחי' ניהו ארעא אסמיכתא היא ואי לא עביד מקום ד' ממלא מכרמלית לר"הי ופסקי' כר"ח ורבה אלא דאם יש בדופני הספינה גבוה י' מעל המים קי"ל כר"ה דסגי בז"ז כל שהוא והטעם דאז מטלטל הדני על דופני הספינה והיינו למעלה מי' שהוא מקום פטור שהרי הדופן הוא י' והדני למעלה ממנו. וכתב המ"מ פט"ו וז"ל ושאלו המפרשים מקום ד' זה מהו מועיל שהרי אם הוא תוך י' לשפת הים דינו ככרמלית והספינה רה"י ופי' רבינו האי שדרך הז"ז ממלא כלומר שהז"ז הוא חלול באמצעיתו ומשלשל כליו דרך שם וממלא וכיון שהוא מקום חשוב אמרינן כוף הצדדים וגוד אחית כאלו הן עד שפת המים והכל רה"י עכ"ל מבואר כוונתו דדוקא במקום שצריך ד' בעינן מילוי דרך הנקב משום דקשה הא מפיק לרה"י מכרמלית דכיון שאין י' מן המים והמקום ד' שעושה הוא שם כרמלית מן המים למקום ד' שעושה ומה מועיל מקום הד' הזה ע"כ צ"ל שיש שם נקב והמקום הוא חשוב הוה כאילו יש שם מחיצות סביב הנקב נמצא שאותו המקום שיש שם מחיצות מצורף לדופן הספינה והוי רה"י כמו הספינה וא"כ מבואר דבים י' בגובה דופן הספינה דמפיק ממקום פטור לכרמלית ומותר בז"ז כל שהוא משום היכרא בעלמא א"צ שיהיה נקב באמצעיתו ולמלאו דרך שם דהא בזה קי"ל כרב הונא דס"ל סגי בז"ז כל שהוא ושם אמרי' בהדיא בגמרא בדין הוא דז"ז נמי לא נבעי אלא משום היכרא בעלמא ולהיכרא ל"ל שיעשה נקב באמצעו וא"כ ה"ל שיהו שם מחיצות ול"ל לומר כוף ותו דמחיצה שם לא מעלה ולא מוריד דהא כל מחיצה שאין עשויה לחלל שיש בו ד' אין מועיל כלל כמ"ש בתחלת הסעיף זה בשם רש"י ותו' וכאן לא הוה אלא כל שהוא נמצא דמ"ש המ"מ בשם רבינו האי שדרך הז"ז הוא ממלא פי' בז"ז שיש בו ד' על ד' וז"ש הטור והרמב"ם אבל אם הוא למעלה מי' מוציא ז"ז כל שהוא וממלא שהרי דרך מקום פטור ממלא כו' הרי שלא זכרו כאן שיעשה נקב בז"ז כמ"ש ברישא מתוך י' אלא ודאי הכונה שדרך אויר מקום פטור ממלא דהיינו האויר שלמעלה מדופני הספינה ובטור כתוב בהדיא דרך אויר מקום פטור כ"ז נראה ברור ופשוט אלא שהב"י ומ"מ הבין שכוונת הרמב"ם שגם הז"ז כל שהוא צריך בו נקב וימלא דרך שם · ולישנא דרבינו האי שמביא המ"מ אטעיתי' שסבר מ"ש המ"מ שדרך הז"ז הוא ממלא פי' בז"ז כל שהוא ולא עיין יפה דכל הפסק אינו הולך בדרך זה אלא גם מקום ד' קרוי ז"ז ועוד כתב המ"מ וז"ל וכבר ביאר רבינו דבר זה באמרו שהרי דרך מקום פטור ממלא נראה מזה שדרך הז"ז נכנס הדלי עכ"ל ותקפה עליו משנתו של רבינו בעל ב"י ומ"מ בפירוש זה דאם תאמר שיש שם נקב ממילא תאמר שיש שם מחיצות הוה ע"ז שם רה"י כמ"ש המ"מ דהוה כאלו רה"י ואי משום שאין בו ד' לא הוה רה"י ולאי אתה מצרפו להספינה א"כ הוה כרמלית שהרי הדופן של הספינה הוא י' ממילא הדף שעושה אפי' אם יעשנו סמוך ממש לשפת הדופן מכל מקום מה שהוא אויר תחת הדף למים הוא כרמלית והדף מונח על הכרמלית ולאו שם מקום פטור בזה אלא מכניס דרך אויר כרמלית שתחת הדף להספינה שהוא רה"י אלא פשוט דהאי מקום פטור לא קאי על דרך הנקב דאין כאן נקב כלל אלא אאויר דלמעלה מדופן הספינה קאמר כמו שכתוב בהדיא דרך אויר מקום פטור ומו"ח ז"ל כתב דמשמע מכל הפוסקים דלא בעינן נקב בז"ז כל שהוא אלא מדברי המ"מ בשם רבינו האי למד כן הנה האמת אתו דבכל הפוסקים משמע כן אלא דמ"ש דמדברי המ"מ משמע כב"י גם הוא ז"ל שגג בזה דלא עלה זה על דעת המ"מ כלל : ולענין דינא יפה כוון מו"ח ז"ל והאי מילתא שכתב כאן ועושה בו נקב כו' הוא שלא בדקדוק ולא תפסיה כן אלא ממלא בהדיא מן המים לספינה וכמו שפירש רש"י בדברי רב הונא בהדיא כן ה"כ לר"ח ורבה בגבוה עשרה וזה ברור לכל מעיין בצדק : (ו) ומימיו יכול לשפוך על כו' · זה קאי אאין גבוה עשרה בדופני הספינה דצריך מקום ארבע אבל לשפוך אין צריך ז"ז כלל אלא שופך בהדיא על דופן הספינה כיון דאין כאן אלא כחו מה שאין כן אם שופך קצת רחוק מן הדופן הוה זורק מר"הי לכרמלית ממש ואם יש בו גבוה י' ואינו רוצה לשפוך על הדופן כגון שהם סרוחים והריח יכנס לתוך הספינה ורוצה לשפוך מרחוק לכותל צריך

באר הגולה

משנה וגמרא שם א משנה בעירובין פרק י' ובפירש"י שם ב רש"י פ"ו והתוס' שם באותו פרק ג שם כ"ח איכא תרי לישני ופסק הרי"ף ורא"ש כלישנא בתרא דשרי ד שבת ק' וכר' חסדא ורבה בר רב הונא ה הרמב"ם בפ"ו וכן כת' ה"ה שם בשם רב האי והר"ן בפרק י"א דשבת ו רמב"ם שם ז שבת ק'

נתיב חיים

שנה מ"א ס"ק ט' °) דכשנפסקו בשבת מותרין צ"ע. נ"ב ולק"מ דאין זה אלא בספינות קטנות אבל בספינות גדולות אין דרכן לנוד גם שהמה גבוהות עשרה שמטלטלין דרך מקום פטור ומדלא מפליג הברייתא בין ספינות גדולות לקטנות ש"מ דנפסק בחול מש"ה לא אמרינן כיון שהותרה הותרה :

ביאור הגר"א

סי' שנה ס"א וחלון . הבית . כנ"ל סי' שמ"ה סט"ז וסי' שנ"ג ס"ב וכ"כ הרא"ש בפ"ע דעירובין על דין הגזוזטרא ע"ש : **אא"כ** . רש"י שם : **והוא** . רש"י שם וע' תוס' שם ד"ה עושה כו' : **ואין חילוק** . מתני' שם וכפרש"י שם ועתוס' שם ד"ה בין כו': **ועושה בו נקב כו' וא"צ כו'** המ"מ בשם ר' האי : **כוף** . כ"כ המ"מ. והלשון צ"ע מאי כוף הלא אין בו רק ד' והיה צ"ל אמרינן גוד כו' : **וה"מ כשהוא** . שם ק"א א' וע"ש רש"י ד"ה אבל כו': **מוציא ז"ז** . כמו לרב הונא למעלה מעשרה מארעא : **ועושה בו נקב**. כ"מ בה"מ ודברי המ"מ צ"ע שם ואינו מובן וע"ש גם לדינא צ"ע ועט"ז : **שהרי דרך**. כיש מתירין דסי' שמ"ו סעיף א'. המ"מ ותוס' שם ד"ה ר' יהודה דלא כמ"א : **ועיין לקמן** . דשם כ' דלא בכל כרמלית כחו מותר ע"ש: **ב' ספינות**. מתניתין שם ק' ב': **או אא"כ**. מרדכי שם וגמ' שם צ"ו א' ואפי' ר"ה מפסיק ביניהן וכמ"ש סי' שנ"ג ס"א : **וצריכין לערב** בבא ראשונה שם ק"א ב' ועל בבא שניה שם צ"ו א'

הגהות רעק"א

סי' שנה סעיף א' והנ"מ כשהוא תוך י' טפחים. והוא מדברי הרמב"ם פט"ו מהל' שבת וע' במ"מ דס"ל להרמב"ם דהחליף ברשויות דרך מקום פטור אסור אפי' הספינה גבוה י' מעל המים בעי' ז"ז ד'. והולם הטור דפסק דלהחליף מ"פ אסור ואעפ"כ פסק כאן כהרמב"ם צ"ל כמ"ש הב"י דמ"מ כיון דהוי היתר מסרי שרי ותמוה לי מאד היאך מלינו ידינו ורגלינו בפירכת הש"ס בסוגיין ק' ע"ב ולר"ה דאמר כו' הא מ"מ בממנ"פ שרי אםדופני הספינה אינם גבוהים י' הספינה בעצמה כרמלית ואםגבוהים י' מה בכך דהמים אינם עמוקים י' ומטלטל מכרמלית הא מ"מ כשמגביה המים להביאם לספינה מעבירם דרך למעלה מי' מקרקע המים דהוי מקום פטור לר"ה דס"ל מארעא משחי' והוי מחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור דמהני ז"ז כ"ש. אע"כ מוכח כדעת הה"מ בשטת הרשב"א דאף בכה"ג צריך ז"ז ד'. ולדידי צ"ל הא דלר"ה מהני ז"ז כ"ש היינו כיון דמקום פטור ממילא מהני ז"ז כ"ש . אבל בממלא מכרמלית ומטלטל דרךמ"פ לא מהני ז"ז כ"ש ולזה שפיר פרכי' זימנין דליכא י' וממלא מכרמלית וקמטלטל' דרך מקום פטור מ"מ לא מהני ז"ז כ"ש אבל להרמב"ם והטור צע"ג : והנה לא מבעי' הפנ"י בטעמא דמילת' דבעינן לר"ה ז"ז כ"ש להיכירא היינו דלאו כ"ע ידעי דהמים עמוקים י'. א"כ בוודאי ק' דהא אף בוודאי ליכא י' מים מהני ז"ז כ"ש כיון דמטלטל מכרמלית לרה"י דרך מ"פ אלא אף למה דס"ל דלא כהפנ"י דנ"ל דבריו סתורים מהברייתא מסוגיא רי"א עמוקה י' ואין גבוה י' וכו'. ופירש"י ותוס' דאלו גבוה י' ס"ל לר"י דמותר להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור וס"ל דאפי' ז"ז כ"ש לא בעי א"כ יקשה לר"ה דס"ל דמארעא משחי' גם אינו גבוה י' לשתרי בלא ז"ז לר"י כיון דהספינה בעצמותה גבוה י' א"כ מה הפרש בין הספינה גבוהה מעל המים או לא דאם שרינן בגבוה י' מהמים ולא בעי' היכירא דאף לפי טעות העולם דאין עמוקים י' ומטלטלים מהכרמלית מ"מ ליכא איסור כולי האי כיון דמטלטל דרך מקום פטור ממילא גם אינה גבוהה י' ממים הוא כן דאף לפי טעות העולם דאין עמוקים י' ומטלטל מהכרמלית מ"מ הא מיטלטל מהכרמלית דרך מ"פ דהא מעבירם דרך למעלה מי' מארעא ואיני יודע הפרש בין גבוה י' לאינו גבוה ולזה מוכרח דלא כהפ"י אלא דהיכר הוא דלאו כ"ע יודעים הדין דמארע' משחי' ומש"ה שפיר יש חילוק דבגבוה י' אף לפי טעות דממיא משחי' מ"מ מטלטל מכרמלית לרה"י דרך מ"פ אבל אינו גבוה י' לפי הטעם דממים משחי' יסברו שמטלטל מכרמלית לרה"י שלא בדרך מ"פ. ובזה ניחא ג"כ מה דק' לי במאי דפסקי' בהגהת ש"ע ב' ספינות זו אצל זו אסור לטלטל וכו' אא"כ קשורות או גבוהות מהמים הא סברא זו נסתר לכאורה מדברי ר"ה דס"ל דמארע' משחי'. א"כ כי קתני במתני' ב' ספינות קשורות זו בזו מטלטלים מזו לזו אם אין קשורות אע"פי שמוקפות מטלטלים מזו לזו איך משכחת דבעינן קשורין הא לדידי' כי מטלטלין מספינה לספינה דרך אויר מ"פ מטלטל כיון דהוי למעלה מי' מארע' ולפי הנ"ל ניחא דמ"מ לאו כ"ע יסברו דמארע' משחי' ודמי למטלטל דרך אויר כרמלית (ובאמת לפ"ז קשה לשטת הה"מ דס"ל להרמב"ם דמותר להחליף ברשויות דרבנן דרך מ"פ מנ"ל להרמב"ם דבעי' ז"ז כ"ש דהא זו ליכא למשמע מיני' דר"ה דלמא דוקא בדר"ה בעי' היכירא דלא ידעי דמארעא משחי' וממילא אינו דרך מקום פטור דלמא לא בעי' ז"ז כ"ש. ואפשר לומר דהרמב"ם למד כן ממה דס"ל לת"ק דר"י דאף בגבוה י' אין מטלטלים דבהא פליגי ר"י ורבנן כמ"ש תוס' וס"ל להרמב"ם דמ"מ לת"ק מהני ז"ז כ"ש) מ"מ קושייתינו הנ"ל הינה מתורצת בזה דזהו מספיק על דברי הר"י הנ"ל בליכא ז"ז כ"ש להיכירא עולה יפה חילוק הנ"ל דבגבוה י' ניכר להדיא דהוי דמ"פ ובאינו גבוה י' דיסברו דממיא משחי' וליכא אויר מ"פ אבל בפירכת הש"ס על ר"ה זימנין דליכא י' ובזה יקשה כיון דבאיכא י' במים דמהני היכר ז"ז כ"ש הרי אף לפי הטעות דממיא משחי' הוי טלטול מכרמלית דלא מהני ז"ז כ"ש מ"ת הקילו חז"ל בהיכר כ"ש כיון דבאמת מטלטל ממקום פטור אלא דהיכא חשש מראית עין מהני היכירא א"כ אף אי המים אין עמוקים י' הא מ"מ כפי האמת מטלטל בהיתר דמטלטל רשויות דרבנן דרך מ"פ עכ"פ בהיכר ז"ז כ"ש ולגבי חשש הטעות מהני ג"כ היכר כ"ש כמו בעמוקים עשרה וא"כ מה לי אם עמוקים י' או לא הא מדינא מותר לטלטל ולגבי הטעות אין הפרש בין עמוקים י' או לא וצ"ע : מג"א ס"ק ד' שרי ועושה בו נקב. קאי על סוף הסעיף : מג"א ס"ק ז' כיון דאיכא ז"ז כ"ש הוי היכר ושרי. ותמוה לי דמאי פריך בסוגי' לר"ה זימנין דליכא עשרה וקמטלטל מכרמלית לרה"י הא לר"ה דס"ל דמארע' משחי' ממילא הוי דרך מקום פטור ומהני ז"ז כ"ש כמו

באר היטב

רשות הרבים או כרמלית בקרן זוית הסמוכי' לרשות הרבים ע"כ צריך שתהי' החולית של הבור גבוה יו"ד ממיל' הדלי ששואב בו הוא למעל' מיו"ד ושם לא הוה רשות הרבים והוא ממל' מר"הי לרשות היחיד דרך מקום פטור שכל שלמעל' מי' ברה"ר הוה מקום פטור מה שאין כן אם החולי' פחות מי' הולך הדלי דרך ר"ה ומטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום ר"ה ועיין ט"ז:

שנה (א) גזוזטרא. פי' דף היוצא מן הכותל למעל' מן המים ויש שם נקב באמצעיתו וחלון פתוח לה [illegible] דרך הנקב מטלטל מן המים שהם כרמלית לרה"י ע"כ צריך שיעשה מחיצה כל סביבי' [illegible] למטה רשות היחיד דאמרינן אחית: (ב) פתוח. דאם לא כן הוי כרמלית ומותר [illegible] כמו שכתוב בסימן שמ"ו סעיף ב' מ"א ע"ש: (ג) מחיצה. גבוהות י' עסי' [illegible] שהיא סמוך לרקק שהו' ר"ה מ"מ כיון שאין כוונתו להוליכה לר"ה שרי מ"א ע"ש: [illegible] מים כרמלית הם והספינה רה"י: (ו) שהקילו. פי' שבגזוזטר' המחב' בריש' צריך דוק' [illegible] מרי' גוד אחית אבל בספינ' יש עוד קולא דלא צריך אפי' מחיצות אלא אמרינן כוף הצדדים כאילו היו שם מחיצות ואח"כ אמרי' גוד אחית : (ז) בתוך י"ט. פי' מעל המים אבל מחיצות הספינ' גבוהין יו"ד ואם אין מחיצות הספינ' גבוה יו"ד הוי כרמלית ומותר לטלטל מתוכ' לים ומן הים לתוכ'. רש"י כיון שעומד בכרמלית מ"א ע"ש : (ח) נקב. עיין ט"ז שהפלא שיעש' נקב בז"ז והאי מילתא שכתב כאן ועוש' בו נקב כו' היא שלא בדקדוק אלא ממלא בהדי' מן המים לספינ'. וכ"כ הרמב"ם וז"ל אבל אם הוא למעל' מיו"ד מוציא ז"ז כל שהו' וממלא שהרי דרך מקום פטור ממלא וכו' הרי שלא זכרו כאן שיעש' נקב בז"ז כמ"ש בריש' כשהו' בתוך יו"ד אלא ודאי הכוונ' שדרך אויר מקום פטור ממלא בהדי' ע"ש וכ"כ הב"ח : (ט) לשפוך. וה"ה לזרוק עצמות וקליפין. רמב"ן. וכתב הט"ז כ"ל דזה קאי אאין גבוה יו"ד בדפני הספינ' דצריך מקום ד' אבל לשפוך א"צ ז"ז כלל אלא שופך בהדי' על דופן הספינ' כיון דאין כאן אלא כחו משא"כ אם שופך קצת רחוק מן הדופן הוי זורק מרה"י לכרמלית ממש. ואם יש בו גבוה יו"ד ואינו רוצה לשפוך על הדופן כגון שהם סרוחים והריח יכנס לתוך הספינ' ורוצ' לשפוך מרחוק לכותל צריך ג"כ היכר ז"ז כל שהו' עכ"ל : (י) קשורות. וצריך שלא יהיו ביניהם ד' טפחים ירושלמ"י : (יא) המים. דקא מטלטל מרה"י לרה"י דרך

מחצית השקל

[illegible] א"ל לפי דמוכח דא"א למלאות בענין אחר דהא עקר המים ר"ל ניהו דהדלי אגדו [illegible] מן הבור אין אגד המים בידו משא"כ הכא ר"ל דכאן מיקרי אגדו בידו דהא כשמתחיל [illegible] קשורא דהא הוא עומד ברה"י ושואב מן הבור שהוא רה"י רק כשמוציאו לאויר ר"ה [illegible] בר אגודו של המים בידו משא"כ כשעומד בר"ה מיד בתחלת השאיבה מתחיל האיסור [illegible] ד בר"ה ועוקר ברה"י להוציא לר"ה ולאו אין אגודת המים בידו :

סי' שנה (ס"ק א) וחלון פתוח דאל"כ ר"ל דוקא הפתח דחלון פתוח תוך ג' טפחים ה"ל לגזוזטרא דין חורי [illegible] נפיל סי' שמ"ה סעיף י"ז גבי ז"ז משא"כ כשאין חלון פתוח ה"ל כרמלית אפי' גבוה [illegible] דהגדיים בוקעים תחתיו ה"ל כמו נעץ קנה ובראשו טרסקל דאפי' ע"ג לא הוי רה"י [illegible] אע"ג דלמעלה מן המים האי גזוזטרא וליכא בקיעת גדיים אלא בקיעת דגים ובקיעת [illegible] דאי' בשבת דף ק"א ע"א ד"ה היינו דוקא כשכבר עשה מחיצ' יוד לגזוזטרא אבל [illegible] גוד אחית אע"ג דליכא כ"א בקיעת דגים ואפי' לפי מה שפסק בש"ע כדעת הרמב"ם [illegible] ושני בדף רחב ד' ומשמע דמיירי אפי' חלון פתוח לו מהספינה דהוי רה"י דהוי [illegible] בספינה הואיל שאינו יכול לעשות כמו שעושה בבית כמ"ש בש"ע וא"א דבלי מחיצה [illegible] ינן גוד אחית איך התירו בספינה י"ל דהא מן התורה מותר להוציא מכרמלית לרה"י [illegible] בספינה דא"א לעשות תיקון יותר התירו בדף גרידא אף דאיכא בקיעת דגים (וע' [illegible] א ד"ה וזרק כו' מ"ש לפי הס"ד ובמהרש"א) ומותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כנ"ל : [illegible] שה בו נקב כו' הוא ס"ק בפ"ע ונדפס בטעות ושייך לסוף הספי' אבל אם דופני [illegible] מים מוציא ז"ז כ"ש ועושה בו נקב וממלא דרך הנקב ע"ז כ' בשם הרמב"ן דאפי' שלא [illegible] ליכא נקב וכ"כ הט"ז וחולק בזה על הרב"י ואם אין ספר רמב"ן ת"י אך ראיתי כן [illegible] ה : (ס"ק ו') בתוך כו' כיון שעומד בכרמלית ר"ל אף דהספינה כלי הוא ומ"א בסי' [illegible] רס"ו הביא בשם רש"י דאין כרמלית בכלים היינו דוק' בעומד בר"ה דבטל הכלי לגבי ר"ה והוי גם הוא ר"ה משא"כ כשעומד בכרמלית נעשה כרמלית : (ס"ק ז') אויר כו' ואפי' למאן דאוסר סי' שמ"ו ר"ל להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור : (ס"ק ט) קשורים כו' הואיל והותרה הותרה כדאיתא סי' ש"ס ס"ב ועססי' שס"ה : אבל ספ"ק דעירובין כ' הרא"ש כו' צריך להגיע דברי הש"ס במס' שבת דף ק' ע"ב תנן ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אם אינן קשורות אע"פ שמוקפות (פרש"י סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות) אין מטלטלין מזו לזו ובדף ק"א ע"ב פריך פשיטא ומסיק רב ספרא לא נצרכא אלא לערב ולטלטל מזו לזו וכדתניא ספינות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגים בין מזידים כו' חזרו להתירן הראשון כו'. ופ"ד הברייתא הנ"ל דקתני נפסקו סוכבים דברי התוס' הנ"ל ודברי הרא"ש בספ"ק דעירובין שכ' דע"כ האי נפסקו ר"ל מערב שבת דאי בשבת נפסקו למה נאסרו לימא שבת כיון דהותרה הותרה וא"כ לכאורה פליג הרא"ש על התוס' וס"ל דאפי' מפסיק כרמלית אמרינן הותרה הותרה ועי"ז כ' מ"א וצ"ע אי ר"ל לדינא או כ"ל למ"א דוחק שהרא"ש חולק בזה על התו' כי מסתבר ליה סברת התו' ועי"ז כ' ואפשר דס"ל דמוקפת היינו שמוקפת מחילה כו' והוא דהרמב"ם פ"ג מהלכות ערובין דין כ"ה כ' וז"ל ב' חצירות שעירבו עירוב א' דרך הפתח שביניהם ונסתם הפתח בשבת כ"א מותרת לעצמה הואיל והותרה כו' עכ"ל. וכתב המ"מ שדעתו שכ"א מותרת לעצמ' אע"ג שהעירוב מונח באחת ואין האחרת יכול' ליטל' אבל מזו לזו דרך חורין כו' לא והאיסור מזו לזו כו' למד רבינו מדין הספינות דקתני נפסקו נאסרו כו' ובהשגות כ' כו' ואף דעת הרשב"א כן ואמר שאינו דומה לספינות לפי שהספינות כשהותרו ראוי כ"א לנוד ממקומה כו' ואסור להוליך מזו לזו שהרי הים שהיא כרמלית מפסקת ביניה' לפיכך אפי' עכשיו שלא זזו אין מטלטלים כו' ע"כ דבריו. ואני אומר שראיית רבינו הוא ממה שאמרו אם אין קשורות אע"פ שמוקפת והוא מפרש מוקפת מחיצ' כו' עכ"ל. הרי דאי כפרש מוקפת מחיצ' אין זה דיחוי שהכרמלית מפסקת והיינו שסתי הספינות מוקפות במחיצ' א' וא"כ אף שכרמלית מפסקת ביניהם אינו מזיק ולא יועיל להפרידן ושפיר יליף דין חצרות מדין הספינות ואע"ג דבברייתא דקתני נפסקו נאסרו לא קתני מוקפת מ"מ מדהביא ברייתא זו לפי' המשנ' מסתמא מיירי באותו ענין דמיירי המשנ'. וע"ש בלחם משנ' בביאור דברי המ"מ

ב ח בית הכסא שעל פני המים מותר על ידי מחיצה תלויה ובלבד שתהא יב עשויה (יג) להתיר אבל העשויה לצניעות בית הכסא בלבד לא מהניא ט ואם עשה דף י או קנה יג (יג) פחות מג' שתפול הצואה עליו קודם שתפול למים אין צריך מחיצות דהוי ליה כחו בכרמלית ושרי כ וה"ה אם בית הכסא עשוי כך שהצואה נופלת על צידי הכותל ואח"כ מתגלגלת ונופלת למטה בכרמלית ל ואם נשבר הדף בשבת מותר משום דגדול כבוד הבריות :

ג °אם בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר וצואה נופלת בחפירה שסביב העיר שיש בה יותר מבית סאתים שהוא כרמלית מ אינו מותר על ידי מחיצה תלויה שלא התירו אותה אלא במים אבל על ידי דף שרי דכחו שרי בכל כרמלית : הגה וי"א דאם בית הכסא למעלה מעשרה שרי בכל ענין דהא מוציא מרשות היחיד לכרמלית דרך מקום פטור וע"ל סימן שמ"ו דיש חולקים וי"א דאם היה שם לוחה מבעוד יום שרי בכל ענין דהא יד הלוחה הוא מקום (יד) פטור דלא דרסי בה רבים (מרדכי פרק הזורק) ועיין לעיל סי' שמ"ה דיש חולקין וסבירא להו טו דאין מקום פטור בכרמלית ולפי מה שנתבאר לעיל סימן שמ"ה דאין מקום פטור ברשות היחיד לכולי עלמא בית הכסא העומד בין שני בתים אסור לפנות שם אם לא עירבו יחד ולא עשו לו תיקון מבע"י כמו שנתבאר סעיף ב' דאז שרי דלא הוי אלא כמו חצר שאינה מעורבת כדלקמן סי' שנ"ו ועסי' שע"ו ס"ד (ד"ע) וכל זה דוקא לכתחלה אבל דיעבד ששכחו ולא ערבו מותר דגדול כבוד הבריות (הגהות מרדכי וד"ע) הולכי ספינות נהגו לעשות צרכיהן מן המשוטה ליס דהואיל והמשוטה אינה גבוה עשרה אע"פ שרחבה ארבעה אינו אלא כרמלית ומוציא מכרמלית לכרמלית (ב"י בשם אורחות חיים) :

ד נ טז מים שאין (טו) עמוקים י' טפחים אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה : הגה וכל שכן אם יבשו המים אע"פ שהיו שם עמוקים עשרה (מרדכי) :

ה ס היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו משוכה זו מכנגד זו מעט (ז) יז ואינה (טז) רחוקה מכנגדה ארבעה טפחים בין אם עומדות תוך עשרה זו לזו בין יש ביניהם יותר מגובה עשר אמות ע עשו לעליונה מחיצה בשותפות משל שניהם ולא עשו לתחתונה כלל שתיהן אסורו' בה עד שיערבו וכל שכן אם עשו שתיהן פ לתחתונ' ששתיהן אסורות עד שיערבו צ אבל כל אחת מהן יח שעשתה לבדה בשלה אין האחרת אוסרת עליה אפי' לא עשתה האחרת בשלה ק וכן אם עשו יט בשתיהן בשותפות משל שניהם אין אחת אוסרת על חברתה :

שנו דין אמת המים העוברת בחצר. ובו ב' סעיפים :

א א °°אמת המים העוברת בחצר (א) (א) א עמוקה עשרה ורחבה ארבעה ב אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה (ב) מחיצה גבוה עשרה בכניסתה וביציאתה ב (ב) ויהיה טפח ממנה ג (ג) משוקע במים ג ואם היתה המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שיהי' טפח ממנה יוצא למעל מן המים ואם התחילה לעשות המחיצ' (ג) אצל השפה מכל צד ולא חיבר אותם (ד) באמצע כדי שיהו המים נכנסים ויוצאים דרך שם ד אם אין ביניהם ג' טפחים שרי דאמרינן לבוד יש ביניהם ג' טפחים אסור:

הגה

°עסי' שע"ב ס"ה וסי' ש"כ עססי' שנ"ג °°עסי' שס"ה סי"א ע' מהרי"ט ח"א ל"ב

ט"ז

ג"כ היכר זין כל שהוא כנלע"ד : (ז) ואינה רחוקה כו'. דממילא שניהם נוחים להשתמש בשניהם ואוסרים זע"ז מ"ה אם עשו מחיצה לעליונה לבד בשותפות אוסרות זע"ז וכ"ש אם עשו שתיהן לתחתונה דעליונה אוסרת על התחתונה דניחא ליה להשתמש בתחתונה ע"י שלשול אבל אם כל א' עשתה לבדה ואין לה חלק במחיצת חבירו אינה אוסרת עליה וכן אם עשו לשניהם מן השותפות כל אחת גילתה דעתה דסילק' נפשה מחבירתה שוב אינה אוסרת עליה כ"ז שאין רחוק ביניהם ד"ט אבל ברחוק ד"ט אין התחתונה יכולה להשתמש בעליונה אלא תשמיש אויר ולאו תשמיש הוא ע"כ אינה יכולה לאסור על העליונה והגובה יותר מי' ביניהם לא קפדי' דמשתמש ע"י זריקה אע"פ שהי' תשמיש קשה כיון שאינו משתמש דרך אויר אוסרת עליה :

שנו (א) עמוקה י' ורחבה ד' · דאם אינו כן אין נעשה רשות לעצמה וא"צ תיקון דאם היא ברה"ר הוה האמת מים ג"כ רה"ר ואם היא ברה"י הוה ג"כ רה"י אבל אם היא בשיעור זה נעשה רשות לעצמ' והוה כרמלית אפי' בחצר וצריך תיקון להבדיל בין המים שבתוך המקום הזה למים שחוצה לה בכניסת המים וביציאתן שתהא מחיצה נעשית בשביל המים בתוך הגגים אבל מחיצות החצר שהיא תלויה ועומד' על גבה אינה מועלת לה כ"כ רש"י במשנה דף פ"ז ועמ"ש בסי' זה בסמוך : (ב) ויהיה טפח ממנה משוקע כו' · פי' המחיצה שעשה לאמת המים כדי להבדיל כמ"ש יהיה ראשה שלמטה משוקע במים טפח הן במחיצה של צד הכניס' הן של צד היציאה דבלא"ה לא מקרי הבדלה דעירובי מיא שחוץ לחצר עמהם: (ג) אצל השפ' מכל צד כו' . פירוש שבצד הכניסה ובצד היציאה עשה מחיצה לרחב האמה אלא שלא עשה מחיצה בצד הכניס' כולה בחתיכה א' אלא בב' חתיכות דבאמצע המחיצה הניח מקום פנוי וכן במחיצה של צד היציאה ועשה כן כדי שבאותו מקום הפנוי ילכו המים אם אותו מקום הפנוי אינו ג' על ג' הוה כלבוד.

מגן אברהם

שרי ועיין בש"ג ומשמע שם דאם הם של ב' בני אדם ולא עירבו תליא בפלוגתא שב' סי' שמ"ו סס"א וכ"כ הב"י : יב עשוי' להתיר. כגון שיעשנה למטה סביב ולצניעות מקרי כגון שעשאה למעלה : יג פחות מג' · פי' סמוך לנקב דאז הוה כלבוד והוי חורי רה"י (כ"ה במרדכי) וע' בהג"ה ס"ג : יד הלוא' הוי מקום פטור. דאיירי רחבה ד' ומיירי שמפני' ממש על הלוחה ואע"פ שנופלת אח"כ לכרמלית שרי : טו דאין מקום פטור בכרמלית. ול"ד לסי' שע"ב ס"ו דכותל שאין בו ד' הוי מקו' פטור דשאני התם שהכותל חולקת הרשויות (ד"מ) : טז מים שאין עמוקי'. וכ"מ הגיה תו' שבת דף ק' ועירובין דף פ"ז דשרי במחיצה תלויה אפילו אין עמוקים י' דלא מקרי ר"ה אא"כ רבים בוקעים בו וכ"מ בגמ' דפריך לרב הונא דשני בזיז ניחוש דלמא לא הוי י' משמע דלר"ח דס"ל דעוש' מחיצה תלויה ניחא ע"ש ועמ"ש סימן שמ"ה ס"ד ועססי' שנ"ו : יז ואינה רחוקה. דברחוק' ד' טפחים לא אסרי אהדדי שאין יכולה להשתמש אלא בזריקה: יח שעשתה לבדה. א"כ האחרת משתמשת שלא כדין אפי' בחיל : יט בשתיהן בשותפות. ומ"מ כל אחד משמש בשלו :

שנו א עמוקה עשרה אבל אינה עמוקה עשרה או שאינה רחבה ד' אינה כרמלית והוי כרשו' שעומדת שם וכי עומד' ברה"י הוי רשות היחיד (רש"י) : ב אין ממלאין . ומ"מ לא מהני מחיצות החצר למלאות כיון שלא נעשו לשם מים כמ"ש סי' שע"ו (רש"י) ואם תאמר הרי האמה אוסרת החצר שהוא פרוץ במלואו לכרמלית י"ל דהיא עצמה נעשית מחיצה בינה ובין החצר שהרי עמוקה עשרה ואין החצר נאסר מפני האמה (רא"ב"ד) . ועמ"ש סי' שמ"ה ס"ח דאם אין עמוקה עשרה בשפתה רק בשיפוע אם תתלקט עשרה מתוך ארבע אמות הוי מחיצה . אבל אם משופע ביותר שמתלקט עשרה מתוך חמשה אמות לא הוי כמחיצה ועמ"ש סי' שס"ג סכ"ט . ומשמע ברא"ב"ד שכשהיא עמוקה עשרה אפי' נפרץ כותל החצר ביותר מעשרה שרי לטלטל בחצר שהרי החצר מוקף מארבע רוחותיו עיין שם : ג משוקע במים . לחלוק בין

המים

באר הגולה

ח כ"כ התוספות והרא"ש על הא דתנן בור שבין ב' חצרות וכו' בעירובין ס"ו ט מרדכי בפרק י"א דשבת והגהות בפט"ו מהלכות שבת י שם במרדכי כ שם ל הגהות מרדכי פ"י מ טור ולא כר' דוימי נ בית יוסף ס משנה בעירובין פ"ז וכדמפרש לה רב וכפיר' רש"י שם בלשון ראשון ע כדמפרש לה רב ששת שם פ פירוש שהעליונה משתמש דרך התחתונה בנחת דאסרי עלה צ טור ממשמעות הגמרא שם ק שם וגם כן ממשמעות הגמרא א בעירובין פ"ו ב רמב"ם פ"ו וכן כתב הרי"ף והרא"ש וכר' יהודה וכדמפרש לה בגמרא שם ג רמב"ם ממשמעו' הגמרא שם ד טור

חתם סופר

בכרמלית והתם בהס"ד דרבי בעצמו עימר ולא הי' ע"י שנים זה עוקר וזה מניח ואפ"ה מותר במקום מצוה ועיין באבן העוזר בסי' זה :

ס"י **שנו** במחבר ריש סעי' א' אמת המי' ג"ב עיין תשובו' ח"ס או"ח סי' פ"ז :

הגהות רעק"א

לדידן אם דופני הספינה גבוהים מהמים י' ועדיפא מיניה דהא בכל פעם הוי מקום פטור כיון דמהרע' משחי'. ולנע"ג וכמו כן ק' לי על פסק הרמ"א דב' ספינות גבוהות מן המים אף דאין קשורות מערבים יחד הא סברא זו נסתר מדחזינן לר"ה דמהרע משחי' ותמיד מקרו דופני ספינות גבוהים י' וא"כ הא דקתני נפסקו נאסרו היכי משכחת לה ולנ"ע: מג"א ס"ק יג והוי חורי רה"י. ק' לי דאם אין הבית כשר למעלה מעשרה אף דהוי חורי רה"י. מ"מ הא נפרץ למקום אסור דהא נפרץ לכרמלית וכמ"ש בהא"ע לעיל סי' שנ"ג ע"ב גבי זיז : סעיף ג' בהג"ה העומד בין ב' בתים אסור לפנות שם. נלע"ד דמיירי דמקום מושב הבה"כ לו לבדו והוי הוצאה מרשותו למקום השותפי' דאל"כ דגם מקום מושב להשותפי' אף דהוצאה מקרי שבתו בבית כמ"ש המג"א בסי' שע"ו הא עד מקום מושב הבה"כ טלטול בהיתר והוי איסור טלטול בחצ' השותפי' רק בטלטול ד"א אבל בפחות מזה מותר דההולך מביתו בבגדיו לחצר השותפים ופושט שם בגדיו נראה ברור דמותר לטלטל בפחות מד"א וכדמוכח ההא דאמרינן בעירובין דף פ"ז ע"ב והא ר"י אקרבשויות דרבנן אסור אף דת"ה כשמורידי' מכותל לחצר וא"א שלא יטלטל בחצר חבירו כ"ש ומה בכך דאפסקי' מקום פטו' הא בטלטל בדרך היתר ג"כ אסו' כמו כסותא וסודרא אע"כ דמכח דאפסקי' מקום פטור לא היה הטלטול באיסו' אינו אסו' בטלטול חצר חבירו רק במחוץ לד"א ואח"כ ראיתי שכן ג"כ דעת אבן העוזר לקמן סי' שפ"ו ד"ה תו נתברר וא"כ אמאי אסו' הכא לפנות הא אין מטלטל הלוחה ד"א אע"כ דמיירי הכא דמקום המושב בה"כ לו לבדו והוי מוציא מרשות לרשות וכן הסכים עמי הגאון בעל בית מאיר ז"ל. ומ"מ אנו צריכים לדברי המג"א בסי' שמ"ו דהרי דינה דבה"כ הוא ג"כ אם הוא בין ב' חצירות כתבו' בד"מ סי' שנ"ה ס"ג מה בכך דמוציא מרשותו לרשות שניהם הא קי"ל חצירות רשות א' לכן אע"כ דהוי ככלים ששבתו בתוך הבית : מג"א ס"ק ט"ו דאין מקום פטו' ברה"י כל"ל :

באר היטב

מקום פטור ועמ"א : (יב) להתיר. כגון שיעשנ' למטה סביב : (יג) פחות מג'. פי' סמוך דאז הוי כלבוד והוי חורי רה"י מרדכי ועיין ס"ג בהג"ה : (יד) פטור. דאינה רחבה ד' ומיירי שמפנה ממש על הלוחה ואע"פ שנופל' אח"כ לכרמלית שרי : (טו) עמוקי'. וב"ח הביא תוספות דשרי במחיצ' תלויה אפי' אין עמוקים יו"ד כ"כ המ"א ע"ש : (טז) רחוקה. דממילא שניהם נוחים להשתמש בשניהם ואוסרים ז ע"ז מש"ה אם עשו מחיצה לעליונ' בשותפות אוסרות זע"ז וכ"ש אם עשו שתיהן לתחתונ' דעליונ' אוסרת על התחתונ' דניחא' לה להשתמש בתחתונ' ע"י שלשול אבל אם כל א' עשתה לבדה ואין לה חלק במחיצת חבירו אינה אוסרת עליהם וכן אם עשו לשניהם מן השותפות ומ"מ כל אחד משמש בשלו וגילה דעתו דסילקה נפשו מחבירת' שוב אינה אוסרת עליה וכל זה באין רחוק ביניהם ד"ט אבל רחוק ד"ט אין התחתו' יכול' להשתמש בעליונ' אלא בתשמיש אויר ולאו תשמיש הוא ע"כ אינה יכול' לאסור על העליונ' והגובה יותר מיו"ד ביניהם לא קפדינן דמשמש ע"י זריקה אע"פ שהיא תשמיש קשה :

שנו (א) עמוקה יו"ד כו'. דבשיעור זה נעשה רשות לעצמ' והוי כרמלית אפי' בחצר אבל אם אינה עמוקה עשרה או שאינ' רחבה ד' אינה כרמלית והוי כרשות שעומדת שם אי בר"ה הוי ר"ה ואי ברה"י הוי רה"י : (ב) מחיצה. אבל מחיצות החצר שהיא תלויה ועוברת אינה מועלת לה כיון שלא נעשית לשם מים רש"י ועמ"א : (ג) משוקע. לחלוק בין מים שבחוץ שהם כרמלית למים שבפנים : (ד) באמצע. פירש שבצד

ביאור הגר"א

וערש"י וכנ"ל סי' שנ"ג ס"א : ס"ב בהכ"ס שעל. עירובין פ"ו ב' אלא משום כו' וע"ש תוס' ד"ה אלא. וע"ז סומכין כו' ואף שהתוס' כ' כן לשיטת רש"י שם דמסקנא כר"ה שם אבל לדידן דקי"ל כר' יהודה צריך שיקוע טפח דוקא בבור משום דאזיל דלי לאידך גיסא וכמ"ש ר"ח וע' ברא"ש שם משמו ור"ח כו' ואני אומר כו' : ובלבד שתהא. כת"ק במתני' דלא כר"י שאמר לא תהא כו' ועתוס' הנ"ל : ואם עשה כו' וה"ה. שבת ק' ב' דשדי אדפנא כו' : פחות מג'. פי' סמוך לנקב והוי חורי רה"י והוי כרה"י שבת ז' ב' ונופל מרה"י לרה"י ואע"ג שנופל ממנו אח"כ לכרמלית כחו בכרמלית כו' : ואם נשבר כו'. שם פ"א ב' עירובין מ"א ב' ודוקא שנשבר בשבת אבל בלא"ה אסור. שבת שם הכי השתא וע' בתוס' סוכה ל"ו ב' ד"ה בשבת כו' ובשבת שם ד"ה מהו כו' : ס"ג אם. הג"מ ומרדכי שם : שלא התירו. שבת ק"א א' ב' ועירובין בכמה מקומות : אבל. שם : בכל כרמלית. ר"ל לאפוקי מדעת תוס' ורא"ש וכמ"ש רמ"א בסי' שנ"ז ס"ג ולאפוקי ממ"ש המרדכי שם על הדין זה דכאן כחו מותר אע"ג דכחו בכרמלית אסור וכמש"ש בהג"ה וי"א דאין כו' אבל כרמלית כו' ולשיטתו אזיל כמש"ש בס"א וס"ג ורמ"א לא הגיה כאן דמודה כאן : וי"א דאם. שבת ק"א א' וכנ"ל בס"א וכפי' תוס' שם ד"ה עמוקה כו' דאף בלא זיז מותר ולדעת הש"ע בס"א אפשר דכאן ג"כ צריך זיז שידוע דמהר"מ ומרדכי פוסקים כתוס' בכ"מ כמ"ש מהר"מ בתשובה. ול"ע דאף להמתירין דוקא בנת על מקום פטור דהא רשות דרבנן לא קיל אלא במקום שברשויות דאורייתא פטור וכמ"ש היא גופה גזירה כו' וכמ"ש הרא"ש פ"ו דשבת וכמ"ש בסי' ש"כ ס"ד והוא פשוט בכ"מ והכא בשבת א' ע' אמרינן לימא תהוי תיובתא כו' ואף ב"ע מודה בזורק דחייב וכשתעלה ע"ד שיהא מותר לטלטל ולזרוק לכתחלה מרה"י לכרמלית דרך למעלה מי' וע' תוס' ג' ב' ד"ה כאן כו' וי"ל כו' ואם איתא הדק"ל מאי קמ"ל הא אף בכרמלית גמור מותר לכתחילה כה"ג ושם ל"ז א' תנ"ה הוך כו' למעלה מי' כו' ודוחק לאוקמי כל הסוגיא דלא כהמתירין וכן מתני' דערובין פ"ז ב' גזוזטרא כו' וז"ש תו' בשבת ק' ב' ד"ה גמירי כו' מיהו כו' . אח"כ מצאתי שכן כ' תוס' שם ק"א א' ד"ה רי"א כו' ואפי' רבנן כו' ונראה דהלכה כרבנן וכ"ה ברשב"א שם דלכן הצריכו לרבר"ה ור"ה מקום ד' לר"י א"ל דיכול להשתמש דרך מקום פטור וחולק על הרמב"ם שכ' בס"א וה"מ שהוא כו' ודעתו של הרמב"ם כיון דגמ' מייתי סייעתא מר"י וכבר דחאו תוס' שם ולולי דבריהם כ"ל דר"י ורבנן ל"פ אלא בהניח על חודו של ספינה ובזה מתורץ קושי' התוס' הנ"ל וק' לר"י כו' . ועוד צ"ע ל"ל לאוקמי בעירובין ל"ג ב' ובשבת ח' ב' כרבי הא גם לרבנן יכול להביאו דרך למעלה מי' וכעין שאמרו שם והא אי בעי מייתי דרך כו' : ועי"ל סי' שמ"ו דיש חולקין. עתוס' שם ד"ה ר' יהודה. וקשה לר"י כו' וי"ל כו' : וי"א דאם. שם ז' א' ואף ע"ג דלא גביהי שלשה ואע"ג דקי"ל כרב אשי שם משום דמפסע פסע לה משא"כ כאן. מרדכי שם : די"ח וס"ל. מהא דעירובין ע' א' : ולפי מה. דאם היה מקום פטור היה מותר לס' המתירין להחליף. וכמ"ש בערובין פ"ז ב' והא ר' יוחנן ברשויות כו' הכוא זעירי כו' ושם כה"ג בין ב' רשויות ועמ"א ס"ק ט"ז וט"ס מ"ש בכרמלית ול"ל ברה"י : דאין מקום פטור ברה"י . מהא דשבת ז' ב' : ב"ה העומד בין. עירובין פ"ו מתני' הנ"ל : דלא הוי. ר"ל אע"ג דכחו בכרמלית אסור לשיטתו מ"מ בחצר שאינו מעורבת מותר כנ"ל דלא כש"ע : וכ"ז דוקא. כנ"ל : הולכי ספינות כו' דהואיל. כמ"ש בסי' שמ"ה סי"א : ס"ד מים שאין. שבת פ"ב וערש"י בעירובין כ"ד ב' ד"ה שאין בעומקן כו' ומה שהקשה ב"ח מתוס' דשבת ק' ב' ד"ה עושה כו' ומתוס' דערובין פ"ז ב' ד"ה א"כ ל"ק על הב"י דתוס' אזלי לשיטתם דמדמי גזוזטרא לספינה אבל לפי תי' המ"מ בשם ר' האי כנ"ל בס"א תפני שאין יכול כו' ואף מחיצה תלויה א"ל אף לר"ח ורבה בר"ה א"ל לתי' התוס' שם ושם וכן קושית המ"א ס"ק י"ז מקושית הגמ' מ' דלר"ח דס"ל כו' ל"ק דהא אפי' מחיצה תלויה א"ל כאן וכנ"ל : וכ"ש אם. עירובין כ' א' כלים נעשית אלא כו' : ס"ה בין אם כו'. רש"י שם פ"ח א' ד"ה בסמוכה. ואני שמעתי כו' : בשותפות. אבל כ"א מהן. * גמ' שם : וכ"ש אם. שם פ"ד ב' : וכן אם עשו · שם פ"ח א' אי הכי כי עשו כו' :

סי' שנו ס"א עמוקה כו'. שם בגמ' וערש"י שם במתני' ד"ה שלא כו' : ויהיה טפח כו' ואם היתה. שם פ"ו א' לענין

מחצית השקל

המ"מ עכ"פ נראה מדברי המ"מ דאי כפרש מוקפת מחיצות אינו מזיק במה שהכרמלית מפסקת א"כ י"ל דאין הרא"ש חולק עם התוס' לדינא רק בפירוש מוקפת שהתוספות פי' כפי' רש"י סמוכות ולכך כתבו כיון שכרמלית מפסקת לא אמרינן כיון שהותרה כו' אבל הרא"ש מפרש כהרמב"ם מוקפת מחיצות וכה"ג ל"מ הפסקת כרמלית ולכך כתב דאמרינן הותר' הותרה אבל אי לא היו מוקפים מחיצות מוד' להתוס' דלא אמרי' כיון שהותר' כיון שכרמלי' מפסקת: (ס"ק י"א) גבוהים כו' ועיין בש"ג פי' הזורק שהקש' כן דהא בדיוט' א' הוטנ' אסור' אפי' למעל' מיו"ד וס"ל דבכרמלית ראוי לאסור לכתחל' וע' בס' א"ר שהסכים עם הש"ג ולענ"ד ראיה לדעת מ"א מדברי התוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה ומאי שנא כו' אהא דא"ל ר"כ לרבא הוציא ידו מלאה פירות לצאות' חצר מותר להחזיר' ולחצר אחרת אסור והקש' לו רבא מאי שנא ופי' כתבו התוס' בזו כנגד זו מיירי דבדיוטא א' שנא ושנא דליכא איסור חיוב חטאת כו' א"כ בדיוטא א' וכגון שאין מפסיק שם ר"ה עכ"ל הרי דלתירץ בתרא מיירי שכן בדיוטא א' אלא שמפסיק כרמלית וא"א כדברי ש"ג דבכרמלית בדיוטא א' איכא איסורא הדרא קושית התוס' לדוכתי' מאי פריך מ"ש דהא לחצר ה"ל מושיט ואיכא עכ"פ בכרמלית איסור דרבנן אע"כ דבכרמלי' ליכא שום איסור: בפלוגתא שכתב בסימן שמ"ו כו' ר"ל להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור: (ס"ק יב) עשוי' להתיר כו' ולצניעות כו' ומה"ט לעיל בגזוזטר' שע"ג המים לא הוצרך להתנות שיהי' עשויות להתיר דשם ודאי עשויות להתיר דזולת זה לאיזה צורך עשה המחיצות אבל גבי בה"כ דאפשר יעשה לצניעות והיינו למעלה כדי שלא יראה פרועו כשהוא יושב לכן התנ' דוקא כשעשויות להתיר דהיינו למט' מן הנקב: (ס"ק יג) פחות כו' פי' סמוך לנקב ר"ל שלא יהי' ראש הדף או קנה המחוב בדופן בה"כ נמוך מן נקב הבה"כ ג' טפחים: כלבוד והוי חורי רשות היחיד כנ"ל : (ס"ק יד) הלוא' כו' דאינ' רחב' ד' דהמרדכי שממנו דין זה אף דקי"ל כל מה שהוא בר"ה ואינו גבו' ג' טפחים דין ר"ה יש לו אלא דבלוא' בר"ה שאינ' גבו' ג' טפחים פליגי במסכת שבת דף ז' ע"א דאיכא מ"ד דאין לה דין ר"ה כיון דלא דרסי לה רבים ואיכא מ"ד כיון דזימנין דרסי לה רבים גם לוא' שאינ' גבוה ג"ט דין ר"ה יש לו והכי קי"ל לעיל סי' שמ"ה סעי' יו"ד מ"מ לוא' זו של בה"כ כ"ע מודים אפי' אינ' גבו' ג"ט מ"מ אין לה דין ר"ה דהא לוא' זו ודאי לא דרסי לה רבים כי מי פתי יסיר שמה אבל מ"מ בזו ודאי מוד' במרדכי דהלוא' צ"ל אינה רחב' ד' טפחים דאי רחב' ד"ט הוי כרמלית ומאי מהני לזה הואיל ולא דרסי לה רבים סברא זאת לא מועלת כ"א שאפי' נמוכ' מג"ט אין לה דין ר"ה אבל לא לבטל ממנ' דין כרמלית אלא דסתם לוא' המונחת בבה"כ למעל' אינ' רחב' ד"ט : ואע"פ שנופלת אח"כ לכרמלית שרי מטעם דכחו בכרמלית ר"ל דלא בא מידו מיד לכרמלית אלא למקום פטור אלא מכחו נופלת אח"כ לכרמלית מותר וע' בסי' שנ"ז ס"ק י"ב במ"א: (ס"ק טו) דאין מקום כו' נרשם בטעות וקאי על מ"ש רמ"א ולפי כו' שאין מקום פטור ברה"י כו' ע"ז כ' בד"מ עסי' שע"ב דמבואר שם דכותל שבין חצרות שלא עירבו יחד והכותל אינ' רחב' ד"ט הוי מקום פטור ומותרים בעלי חצרות להוריד הדברים שמונחים על הכותל להכניסן לבית . דס"ה שהכותל כו' ר"ל דהטעם דאין מקום פטור ברה"י דבטל לגבי רה"י משא"כ הכותל דלקמן שחולקת שני החצירות ואיך תתבטל הכותל אצל החצרות: (ס"ק טז) מים כו' תוס' שבת דף ק"ו אהא דאמרי שם המהלך בספינ' רב הונא אמר מוציא זיז כ"ש וממלא מן המים. אע"ג דהספינ' רה"י והמים כרמלית כיון דכרמלית אינו תופס רק עד יו"ד טפחים ומהן ולמעל' הוי מקום פטור וס"ל דהכי יו"ד טפחים מארעא מודדים וא"כ כשמוציא למעל' מן המים שואב ממקום פטור ומכניס ממקום פטור לרה"י אפי' זיז כ"ש לא הוי צריך אלא להכיר' ור"ח ורבה בר"ה אמרי עוש' מקום ד' ועוש' לה מחיצות יו"ד טפחים וממלא דס"ל דהני יו"ד טפחים משפת המים מודדים ולכן כששואב שואב מן הכרמלית ומכניס לרה"י לכן צריך מחיצ' תלוי' ופריך הש"ס לרב הונא ניהו דס"ל דיו"ד טפחים מקרקע המים מודדים מאי מהני הא זימנין דאין המים עמוקים יו"ד טפחים ולמעלה מן המים אכתי הוי כרמלית ומשני גמירי דאין ספינ' מהלכת אא"כ המים עמוקים יו"ד טפחים והקשו התוס' לר"ה דס"ל דשני בזיז כ"ש מ"ש מהא דגזוזטרא למעל' מן המים דבעי מחיצ' עשר' וכדאי' ר"ס זה והוא משנה שלמ' בערובין ותי' דמוקי לה להאי דגזוזטרא דלהכי בעינן מחיצ' יו"ד דאין המים עמוקים עשר' אבל ספינ' אינה הולכת בפחות מיו"ד עכת"ד · ולדעת הרב"י איך אפשר לומר דהאי דגזוזטרא מיירי שאין המים עמוקים עשר' א"כ ל"מ מחיצ' תלוי' · וכ"כ התוס' קושיא זו ותירץ זה בעירובין ומזה הוכיח הב"ח דלא כהרב"י ואפי' אין המים עמוקים יו"ד מהני מחיצ' תלוי' : דלא מיקרי ר"ה כו' בזה בא לדחות ראיית הרב"י מדתנן שבת דף ק' ע"ב אם הי' רקק מים ור"ה מהלכת בו ואינה עמוקה עשרה הזורק לתוכו ד"א חייב אלמא כשאינו עמוק עשרה דין ר"ה יש לו ואין מחיצה תלויה מתיר בר"ה ועיין דחה דשאני רקק דרבים בוקעים בו וכדתנן ור"ה מהלכת בו : וכ"מ כו' דפריך כו' הוא קושיא שהבאתי לעיל ועלה משני גמירי דאין ספינה מהלכת בפחות מיו"ד טפחים: ולדעת המקשן ה"ל להקשות גם לר"ח ולרבה בר"ה ניהו דס"ל דבעינן מחיצות זמנין דהוי פחות מיו"ד טפחים ול"מ מחיצה תלוי' לדעת הרב"י : (ס"ק יז) ואינה כו' אלא בזריק' ר"ל בזריקה באויר דהא אפי' אינה רחוקה ד"ט אעפ"כ התחתונה אינה יכולה להשתמש בעליו' כ"א ע"י זריקה דהא נמוכה ממנה אלא ר"ל דצריכ' להשתמש במסכה דרך אויר דהא רחוקה במשכ' ד"ט : (ס"ק יט) בשתיהן כו' משמש בשלו כיון דיש לכ"א מחיצה ויכול להשתמש בשלו ודאי סילק את עצמו משל חברו ולכך אינו אוסר עליו והא דעשו תחלה בשותפות כ' הרב"י וז"ל אפשר כדי להקל בהוצאה דיותר בזול עושי' האומנ' שתסמכה שעושים א' או מטעם אחר עכ"ל הרב"י:

סי' שנו (ס"ק א) עמוקה כו' והוי כרשות כו' כיון דאינו חשוב בטל לגבי רשות שעומדת ועמ"ש בס"ק ג':

ס"ק ב) אין כו' ל"מ מחיצות החצר ר"ל אם לא כפרצה מחיצות החצר אלא שיש שם נקב רחב ד"ט ודרך אותו נקב עוברת האמה ויש מחיצה למעל' ולמטה מן המים: וא"ת הרי האמה אוסרת כו' ר"ל אם לא עשה מחיצה למה אינו אסור רק למלאות. הא אפי' לטלטל בחצר אסור דהא אי לא עשה מחיצה יש לאמה דין כרמלית א"כ לצד האמה החצר נפרץ במלואו למקום האסור דהיינו כרמלית: י"ל דהיא עצמה כו' א"כ אם לא

עשה

הגה (ד) ואם הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג' אפי' מחיצה אינו צריך (ב"י בשם ריטב"א) :

ב ה חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה ו אם אינו במלואו ז ואין בפרצה יותר מי' ד מותר (ה) למלאות ממנו ולהכנים לבית נפרצה במילואה או שיש בפרצה יותר מי' ח אם נשאר במקום שנפרץ גידודין ט גבוהים י' והמים מכסים אותו מותר למלאות ה ממנו (ו) בחצר אבל (° אסור להכניסן לבית אלא אם כן עשו מחיצה גבוה עשרה על המים לא נשאר גידודים ו אסור אפילו למלאות (ז) בחצר :

שנז דיני חצר פחות מד' אמות וביב ובו ג' סעיפים :

א א חצר שפחותה מד' אמות על ד' אמות שהיא סמוכה לרשות הרבים אין שופכין לתוכה מים בשב' בימות החמה שכיון שאין בה ד' אמות אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי ליבלע בה והוי כאילו שופך לר"ה לכך צריך לעשו' גומא שתהא חללה מחזקת סאתים : הגה וכל גומא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חומשי אמה מחזקת סאתים (רמב"ם) בין אם יעשנה בפנים בחצר או בחוץ אלא שאם יעשנו בחוץ צריך (א) לכסותה בנסרים (א) כדי שתהא א מקום פטור ויפלו המים מידו למקום פטור וכיון שיעשה גומא ב ב יכול לשפוך בה כל מה שירצה ואם אינה מחזקת סאתים (ב) ג לא ישפוך בה כלל ג ואם יש בחצר ארבע על ארבע (ג) אפי' הוא ד אריך (ג) וקטין ד או ה בימות (ג) הגשמים בחצר כל שהוא מותר לשפוך בה כל מה שירצה ה וחצר ואכסדרה (פי' בית שיש לו ג' דפנות ודופן ד' שמעמידין בו דלת אינה מגופפת כל עיקר אלא ברחבו של בית כלו ופעמים שעושים לה אמה אחת פצים מכאן ואמה אחת פצים מכאן כך פי' הערוך ופצים הוא מעט כותל ישר ושוה) שאין באחד מהם לבד ד' אמות מצטרפין לד' אמות להתיר לשפוך בהם : הגה (ד) והוא הדין ב' דיוטאות שלפני ב' עליות ועליהם ו מעזיבה שראוים המים לבלוע בהם אם הם ז (ד) סמוכות זו לזו מצטרפות (ב"י בשם הר"ר יונתן) : ו במה דברים אמורים בחצר הסמוכה לר"ה (ה) אבל אם היא סמוכה (ה) לכרמלית אפילו היא קטנה הרבה ח אינה צריכה גומא אפילו בימות החמה (וע"ל סי' שע"ז) :

ב ז (ו) (ו) ביב שמכוסה ד' אמות במשך ברשות הרבים ויש בו ארבע על ארבע (ז) מותר (ז) לשפוך אפי' על פי הביב אפי' בימות החמה אע"פ שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ ח ובלבד שלא יהא סילון של עץ שאין המים ראוים לבלוע אבל אם עשוי כעין רצפה ט של אבנים מבליעים ושרי ט ולהרמב"ם אפי' היה אורך הביב או הצנור מאה אמה לא ישפוך על פיו בימות החמה אלא שופך חוץ לביב והם יורדים לביב :

ג י במה דברים אמורים כשהמים יוצאים לרשות הרבים אבל אם היו יוצאים לכרמלית י מותר לשפוך על פי הביב אפילו בימות החמה :

מגן אברהם

המים שבחוץ שהם כרמלית למים שבפנים: ד מותר למלאות ממנו · אע"פ שהיא עמוקה י' ורחבה ד' דכיון שנכנס לחצר ואינו יוצא ממנו הוא כבור שבחצר ומחיצות החצר מתירות אות' משא"כ באמת המים שנכנס' ויוצאת וחולקת רשות לעצמה והוי כרמלית (ראב"ד וריטב"א ומ"מ וב"ח): ה ממנו בחצר. דפעמים שהמים שוקעים והמחיצ' ניכרת אבל בבית אין המחיצות ניכרת: ו אסור אפי' למלאות. כלומר דאסור לטלטל בחצר ואם הלשון עמוק י' הוא נחשב למחיצה ומותר לטלטל בחצר אבל אסור למלאות ממנו כיון שאין מחיצה ע"ג בינו לבין המים שבחוץ שהרי נפרץ במילואו והים הוי כרמלית (ראב"ד ורא"ש) ☞ ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון כמ"ש סי' שס"ג סכ"ט דמיירי שהגדודין גבוהים ביותר או שהוא רחוק הרבה משפת הים (תו') :

שנז א מקום פטור · דאם היא מגולה פעמים שיהיה טיט ורפש בתוכה ולא תהיה עמוקה י' ותהיה כרמלית אבל כשהיא מכוס' ופיה ברה"י הוי חורי רה"י (ב"י ריטב"א) עמ"ש סימן שמ"ה סי"א: ב יכול לשפוך . ואפילו נתמלאה מע"ש שופך לתוכה דכיון דתקנו לו חכמים זכר לשבת שלא ישכח ויפליגם ברה"ר שרי : ג לא ישפוך · דגזרינן דלמא אתי למספך סאתים : ד אריך וקטין · כגון שהוא ארוך ח' אמות ורחב ב' : ה בימות הגשמי'. שאין אדם מקפיד על לכלוך אוירו ואינו נתכוין שיצאו לחוץ ולא משום שיראו נגור מקלח ואתי למימרי בימות החמה אמרינן מי גשמים הם ואפילו שלא בשעת הגשמים מתמצים הם והולכים אחר הגשמים : ו מעזיבה. רכה : ז סמוכות. בתוך ד"ט : ח א"ל · עססי' זה דיש חולקין : ט של אבנים מבליעים. °) וא"ת הרי בי"ד ססי' ע' מסתפק אם קרקע הוי ככלי שאינו מנוקב הכא הקילו: י מותר לשפוך . דכחו בכרמלית

ט"ז מגן דוד

והב"י פירש הדבר הזה דברישא היא מונחת לרוחב האמה והשתא אמר שלא עשה המחיצה לרוחב האמה אלא לארכה מצד א' וכן מצד השני אם אין בין ב' המחיצות ג"ט כו' וכתב מו"ח ז"ל כך יש כתב להאי פירושא וכ"ה באמת שאין הדעת סובלת פירוש הב"י בזה ואין כאן חילוק בין רישא לסיפא אלא דברישא עשה כל המחיצה של רוח א' בחתיכה א' וכן בשני ובסיפא עשה כל מחיצ' בב' חתיכות : (ד) ואם הנקבים כו'. משמע דבנקבי' רחבים ג' צריך מחיצה וקשה מ"ש מל' ים שבסעיף שאח"ז דמותר אפי' בפירצה עד י' תי' ע"ז ב"י בשם הריטב"א דהאמה שאני שהיא עוברת מצד לצד ע"כ אינה בטל' לגבי חצר ונחשב' רשות בפ"ע משא"כ בל' ים שנכנס ומתערב בחצר ע"כ בטל לגביה כל שאין בפירצ' עשר ושיט זו א' בהשגת הראב"ד מביאה ב"י שיש חילוק בזה בין אמת המים דכאן ובין ל' הים דאח"ז ותמיה לי טובא דאם אמת המים שגבוה י' ורחבה ד' נחשבת לרשות בפ"ע ואינה בטילה גבי חצר מה מועיל עשיית מחיצ' בצד כניסה ויציאה לענין מילוי המים מן האמה דהא האמה היא כרמלית והמחיצות לא מועילות רק להפסיק בין המים שחוץ לחצר דמתערבים עם אותן שבחצר אבל מ"מ אותן שבחצר עצמו הם כרמלית אע"ג דהם בחצר כיון שיש שם גבוה י' ורוחב ד' הוי כרמלית כדמוכח ברש"י דף פ"ז דלא הוי כרה"י אלא אם אין כשיעור הנ' שם וז"ל שלא היתה כשיעור כרמלית בעומק או ברוחב שאין מים נעשים רשות לעצמן כשהן מעומק י' ברוחב ד' ואם עוברי' ברה"ר הוי רה"ר כדתנן בזורק כו' אלמא מים שאינן עמוקי' י' אינן רשות לעצמן וכי הוי נמי בחצר ה"ל רה"י ש"מ דאם יש גובה י' הוי כרמלי' אפי' בחצר שהוא רה"י דומיא דרה"ר דהוה כרמלית אפי' ברה"ר וכ"ל דלענין זה לא הוי ר"ה ורה"י שוה דברה"ר הוה גוב' י' כרמלי' וברה"י הוי רה"י וטעמ' כ"ל דברה"י הוי רה"י משום שיש שם מחיצו' ומים שבתוך הרקק לא מבטלי המחיצות כדאיתא בזורק ד' ק' דמיא לא מבטלי מחיצו' אבל ברה"ר לא תליא במחיצות ע"כ הוי כרמלית אפי' ברה"ר אלא דאם יש כרמלית מחוץ לרה"י ומשם נכנס לחצר אז הוי כרמלית אפילו מה שהוא בחצר מ"ה מהני המחיצ' כדי לבטל החבור שיש לו עם מה שהוא בחוץ ממילא לא הוי כרמלית ובאותן מקומות שיש נהר סמוך לחצירות פשוט שאסור לשאוב מים שם כי הוא ממלא מים מכרמלי' לחצר שהוא רה"י ולזה לא מהני עירוב ורבים נכשלים בזה :

שנז (א) כדי שיהא מקום פטור. שאם לא יכסנה ה"ל ר"ה ואם עמוק שלשה הוה כרמלית אבל אם הוא מכוסה אין לו אלא מקום פטור: (ב) לא ישפוך בה כלל . גזירה דלמא אתי למספך סאתים דהוא שיעור האדם אבל בימות הגשמים ליכא למיגזר ומפורש בגמ' הטעם : (ג) אפי' הוא אריך וקטין . דמ"מ יש כאן שיעור לבלוע סאתים : (ד) וה"ה ב' דיוטאות שלפני כו' כצ"ל : (ה) אבל אם היא סמוכה לכרמלית כו'. קשה דא"כ למה צריך לקמור העוקה שמבחוץ בתחילת סי' זה הא העוקה הוה עכ"פ כרמלית כשהיא מג' עד י' וכ"ש אם הוא ביותר מי' דהוי רה"י וי"ל שמא יעלה רפש וטיט ותהי' אפי' פחות מג' ממילא היא ר"ה וחשש זה הביא ב"י בשם הריטב"א מש"ה הצריכו לקמור והטעם שהקילו בכרמלית לפי שאין כאן אלא כחו וכחו בכרמלית לא גזרו כדלעיל גבי ספינה ששופך על דופני הספינה בסי' שנ"ה : (ו) ביב שמכוס' כו'. פי' חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר : (ז) מותר לשפוך כו'. דקים

באר הגולה

ה ברייתא שם י"ב ו בפי' רש"י שם ז שם ברייתא ח שם בגמרא ט בפירוש רש"י שם (° פירשו התוספות ורא"ש משום דפעמים המים שוקעים והמחיצ' נראית בחצר ואינה ניכרת בבית) א משנה שם בעירובין פרק ס' א' ב טור וכן כ' הריטב"א וסיים שם דאדם עשוי להסתפק סאתים מים וכי מסתפק טפי לא שכיח היא ולא גזרי ביה רבנן ג שם בגמרא וכפירש רש"י וכך כ' הרמב"ם בפ' ט"ו ד שם בגמרא ה משנה שם ו והרמב"ם שם וכ' ה' המגיד שלמד דין זה ממה שאמרו גבי ספינה בכרמלית לא גזרו שבת ק"ה ז משנה שם וכר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי תוס' שם בשם רשב"ם ח כפירוש רש"י שם ט בפרק ט"ו וכחכמים שם במשנה י רמב"ם שם ומוציא הדין

נתיב חיים

שנז מ"א ס"ק ט' °) וא"ת הרי בי"ד כ"ב ולק"מ דציר עב הוא משא"כ מיא דקליטו ראויים לבלוע . אבל אי קשיא הא קשיא לי מה שפסק הרמ"א סעיף מ"ו שם בשם רוקח דרצפת אבנים לא מבלעי . ויש לחלק בין רצפת אבנים חלקים קטנים כמו שמרוצף רחובות וחצירות ויש הרבה עפר בין אבן לאבן לבלוע ובין רצפת אבנים רחבים כמו שמרוצף חדרים והעליות ועכ"ז מתורץ ג"כ קושית המ"א :

יד אפרים

במ"א ס"ק ו' ואין לחוש שמא יעלה הים זה שייך לעיל אהא דהמרינקדאי אית ליה גידודים מותר למלאות כו' :

הגהות רעק"א

סי' שנז מג"א ס"ק ט' וא"ת.ע' ס' משה זרעוני גנה להגאון מהו' זלמן עמריך זצ"ל :

ביאור הגר"א

בור וה"ה כאן . רי"ף ורא"ש : ואם התחיל . שם פ"ז ב' רבינא אמר כגון כו' וכת"ק דקי"ל כוותיה : ואם הנקבים . נלמד מהנ"ל : ס"ב אם אינו . רש"י שם וכמ"ש בגמ' שם ע' ב' קטנה בעשר כו' : ולהכנים לבית כו' בחצר אבל אסור להכניסם לבית. תוספות שם דברי המתחיל הב"ע. וקשה כו' וי"ל דהכי פי' כו' :

סי' שנז א על ד"א. רש"י שם ד"ה דאריך כו' וכ"כ הרא"ש שם וע"ש: שהיא סמוכה לר"ה . לאפוקי כרמלית כמ"ש למטה: בימות החמה. גמ' שם תנא בד"ה כו': שאדם.שם: ראוי. גמ' שם כר"ז ולפי שיטת הטור והרא"ש שם' כר"ז וכמש"ו : שתהא חללה . ע' רש"י ד"ה מן הנקב כו': וכל גומא . פסחים קט א' ב' : בין כו': אלא . מתני' שם : וכיון כו' יכול כו'.גמ' שם איבעיא משום דנפישא כו' ועתוס' שם ד"ה מחזיק כו' : ואם אינה. שם שאם אין כו': ואם יש כו' דעוקה הוא שיעור ד"א דתיימי סאתים וכמו בעוקה מותר כ"מ שירצה וכ"ש לפי' הר' יונתן וכן ב' דיוטאות לענין צירוף ואף ע"ג דנפישא מיא מותר כ"מ שם בגמ' איבעיא משום דנפישא כו' וערש"י שם : אפי' הוא. כר"ז דקם בשיטתיה דראב"י וקי"ל כראב"י וכמ"ש תוס' ד"ה ביב והרא"ש שם : או בימות . שם תנא בד"א וכפירש"י ושם הילכתאפי' וקאי אבימות הגשמים נותנין סאה ול"ד סאה דאין חילוק בין סאה ואפי' בלא עוקה כלל כפשטא דברייתא בד"א : הרא"ש שם: וה"ה ב'. כפי' הר' יונתן שכ' דלגי' ובזנ' כו' קאי למעלה אצירוף:ועליהם מעזיבה. כר' זירא כנ"ל: ס"ב ויש בו כו'. תוס' הנ"ל ד"ה ביב וכנ"ל : אפי' בימות. דמתני' בימות החמה איירי כנ"ל וכ"ש לפי' תוס' דכד"ה קאי אביב: ובלבד . תוס' הנ"ל דטעמא דביב משום תיימי וכמ"ש בגמרא שם א"ל ר"ז כו' ומתני' ראב"י כו': אבל אם. תוספתא שם : ולהרמב"ם כו' . ולדידיה ד' על ד' בריבוע ואין הטעם משום לבלוע וצ"ע הא דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואפי' בברייתא כמ"ש ביבמות ל"ז א' ושם ס' א' פריך גמרא והא דקי"ל משנת כו' ובהא כו' וש"ת ולע"נ: ס"ג וי"א דאין . שם ל"ש אלא למלאות כו' וע"ש תוס' ד"ה הכי ובשבת ק' ב' ד"ה

באר היטב

הכניסה ובצד היציאה עשה מחיצה לרחב האמה אלא שלא עשה מחיצה בצד הכניסה כולה בחתיכה א' אלא בב' חתיכות דבאמצע המחיצה הניח מקום פנוי וכן במחי' של צד היציא' ועשה כן כדי שבאותו מקום הפנוי ילכו המים אם אותו המקום הפנוי אינו ג' על ג' הוי כלבוד עיין ט"ז : (ה) למלאות. אע"פ שהיא עמוקה יו"ד ורחבה ד' דכיון שנכנס לחצר ואינו יוצא ממנו הוא כבור שבחצר ומחיצת החצר מתירות אותו משא"כ באמת המים שנכנסה ויוצאה וחולקת רשות לעצמה והוי כרמלית ראב"ד וריטב"א עיין ב"י ובט"ז : (ו) בחצר . דפעמים שהמים שוקעים והמחיצה ניכרת אבל בבית אין המחיצות ניכרות : (ז) בחצר. כלומר דאסור לטלטל בחצר . ואם הלשון יש עמוק יו"ד היא נחשב למחיצה ומותר לטלטל בחצר אבל אסור למלאות ממנו כיון שאין מחיצה ע"ג בינו לבין המים שבחוץ שהרי נפרץ במילואו והים הוי כרמלית . ראב"ד ורא"ש . כתב הט"ז באותן מקומות שיש נהר סמוך לחצירות פשוט שאסור לשאוב מים כי הוא ממלא מים מכרמלית לחצר שהוא רה"י ובזה לא מהני עירוב ורבים נכשלים בזה עכ"ל :

שנז (א) לכסותה . שאם לא יכסנה ה"ל ר"ה ואם עמוק ג' הוי כרמלית אבל אם היא מכוסה אין לה אלא מקום פטור : (ב) וקטין. כגון שהוא ארוך ח' אמות ורחב ב' . ומ"מ יש כאן שיעור לבלוע סאתים (ג) הגשמים . שאין אדם מקפיד על לכלוך אוירו ואינו מתכוין שיצאו לחוץ . (ד) סמוכות . בתוך ד"ט (ה) לכרמלית . לפי שאין כאן אלא כחו וכחו בכרמלית לא גזרו כמ"ש סי' שנ"ה ס"א ועססי' זה דיש חולקין וס"ל דאין חילוק בין כרמלית לר"ה עיין שם : (ו) ביב . פי' חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לר"ה (ז) לשפוך. דקים לן בד' אמות יש שיעור לבלוע ואפי' אי נפקא לברא לא לכך איכוין ושרי

חכמת שלמה

ופירש"י דמתניתין לא כדס"ד דתיהוי חוליא עשרה לבר מבור אלא ה"ק בור וחולייתו וסך הכל עשרה מקרקעית הבור רה"י הוי וכו'. וקשה לי על חטוש"ע שהעתיקו משנה זו וכתבו אפילו אין החוליא גבוה עשרה ולא כתבו רבותא יתירא דאפילו גם בבור אין עשרה מצטרפין בין שניהם לעשרה גם בסי' שמ"ז כשהעתיק הש"ע הדין של גומא יו"ד דהוי רה"י לא כתב נמי רבותא זו דבור וחולייתו מצטרפין והוא תמוה ולא ראיתי מי שנתעורר בזה. ומדי דברי בזה אזכור מה שנשאלתי אם יש גומא קטנה פחות מעשרה והר קטן סמוך לו פחות מעשרה אם מצטרף לעשרה להיות כמחיצה לענין דלא נבעי עירוב והשבתי דאינו נידון כמחיצה.חדא דאף דמשמע בש"ס דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה כבר פירש"י שם בעירובין בלשונו וחוליא שסביביו משמע דוקא אם הוקף מכל סביביו הוי תוכו רה"י אבל אם לא הוקף כל סביביו רק מצד אחד אף תוכו אינו נידון כרה"י ואין לו' דבשלמא לענין תוכו שפיר כיון דאין לו מחיצות משאר צדדים לכך אין תוכו רה"י אבל לענין להיות נדון במקום התל כמחיצה שפיר הוי כמו נידוד חמשה ומחיצה חמשה דמצטרפין אך זה אינו דנידוד חמשה ומחיצה חמשה הוי גבוה מן הקרקע עשרה א"כ לא הוי נח תשמישתו לכך לא אתו רבים ומבטלי המחיצה והוי רה"י אבל בזה דבשאר צדדיו הוי נמוך מעשרה א"כ הוי נח תשמישתו לכך לא הוי ע"ג רה"י. ושוב ראיתי בתוס' בשבת דף צ"ט ע"ב ובספר תוספת שבת סי' שמ"ה הביאם כתבו כן דאף שבור וחולייתו מצטרפין הוי רק להיות תוכו רה"י לא ע"ג ע"ש ובספר תוספת שבת הוסיף בדבריהם כיון ששוה בשאר צדדיו לקרקע רה"ר ות"ל כוונתי לדעתם בזה ועוד היה נראה לי סיוע לדין זה דהנה י"ל הטעם שהשמיט הטוש"ע הדין דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה והוא בהקדם ליישב נמי מה שתמה התוספת שבת בסימן שמ"ה למה השמיטו הדין המפורש בתוס' במס' שבת דף צ"ט דאף דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה מכל מקום למעלה ע"ג אינו רה"י ולא אמרינן ביה לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש ע"ש. וליישב כל זה נראה דהנה עיקר הוכחת התוס' שם הוי ממה שהקשו דל"ל לאשמעינן ב' פעמים דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה ולזה כתבו דאשמעינן דע"ג הוי רה"י ולפ"ז נאמר דהא"ר ס"ל דודאי לפי מה דמסיק הש"ס בשבת שם דקאמר עולא אם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש ודאי אף אם אין החוליא גבוה עשרה אמרינן כן דאם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש ואף ע"ג הוי רה"י ומה שהקשו התוס' דתרי זימני ל"ל מפרש כך דיש לו' כיון דהמעיין שם בש"ס במס' שבת דתחלה מבעיא שם ר' יוחנן בכותל ברה"ר גבוה עשרה ועלה מסיק שם עולא דאם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש והדר מסיק שם הש"ס דר' יוחנן גופא אמר כן וא"כ בע"כ ר' יוחנן חזר בו דתחלה לא הוי ס"ל הך סברא דאם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש ואח"כ מסיק סברא זו א"כ י"ל דמה דמתרץ ר' יוחנן בעירובין דמיירי בסמוך וקמ"ל דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה ול"ק לדידיה דתרתי למ"ל דלמא אשמעינן בשבת כן שנית די"ל כמ"ש התוס' דקמ"ל דע"ג הוי רה"י אבל לפי מה דמסיק עולא וכן חזר בו ר"י וס"ל הך ק"ו אם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש א"כ אף ע"ג הוי רה"י לכך באמת הדר ביה ר' יוחנן גם מאוקימתא שלו בעירובין רק מפרש נמי כרב הונא דמיירי במופלגת מן הכותל ארבעה והחוליא עצמה גבוה עשרה לכך לא נשמע משם דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה לכך הוצרך לאשמעינן כן במס' שבת אך א"כ קשה למה לא אשמעינן התנא במס' שבת לענין דיעבד אם הוציא חייב ולמה לא אשמעינן היתירא דאפי' לכתחלה מותר להכנים ממנו לרה"י כגון בנידון דעירובין בבור סמוך לכותל וכדומה וממילא נדע מכ"ש דחייבין עליו לכך מוכח דבע"כ לא מצטרפין לכתחלה בור וחולייתו לעשרה לשוויא רה"י כיון דבעינן שיהיה כל סביביו מוקף בחולייא חיישינן שיבוא לטעות אף שאינו מוקף נמי יאמר אם מצד אחד או ב' מוקף בתל יאמר שהיא רה"י לכך גזרו אף במוקף ממש כל סביביו נמי אסור לכתחלה

מחצית השקל

עשה מחיצה אסור לטלטל מחלק חצר שבצד אמה אחד לחצר שבצד השני דהא מטלטל מרה"י לרה"י דרך כרמלית דאסור כדלעיל סי' שמ"ח : אפי' נפרץ כותל החצר. רצה לומר בצד שהמים נכנסים ויוצאים : החצר מוקף מד' רוחותיו. דהא יש לכל חצי חצר ג' מחיצות עד מקום הפרצה כמין חי"ת ובצד הרביעי האמה שעמוק' יו"ד היא מחיצה הרביעית : (ס"ק ג) מסופקני כו' לחלק בין כו' שהם כרמלית כו' והא דבאין עמוקים יו"ד או אין רחבים ד"ט צ"ל מחיצה משום דאין על המים שמבפנים דין כרמלית אלא דין רה"י כמ"ש מ"א ס"ק א': מ"מ המים שמבחוץ יש להם דין ר"ה והוי ראוי לעשות מחיצה בין המים שמבחוץ שהן ר"ה. ז"א דדוקא הכא שעמוקים י' ורחבים ד' טפחים שהמים מצד עצמן יש להם דין כרמלית בין מבפנים ובין מחוץ לכך צריך להפסיק ביניהם דמבפנים י"ל דין רה"י ע"י מחיצה ומבחוץ נשאר עליו דין כרמלית משא"כ באין עמוקים י' או רחבים ד"ט דמצד עצמן אין למים חשיבות לקרות שם רשות וקראים ע"ש רשות שהן עומדים בו וכולן שיוצאים מר"ה בטל מהן ממילא דין ר"ה אבל כשעמוקים י' ורחבים ד"ט ניהו כשנכנסים תוך המחיצה ג"כ בטל מהן שם כרמלית מ"מ אף כשיוצאים מר"ה מצד עצמן יש להם דין כרמלית לכך צריך הפסק : (ס"ק ה) ממנו כו' דפעמים כו' ולכן אף כשאין המים שוקעים התירו חכמים משא"כ בבית שהוא רחוק מן המחיצה לעולם אין המחיצה נראית אפי' כשהמים שוקעים : (ס"ק ו) אסור כו' דאסור לטלטל כו' ולמלאות דכ' בש"ע צ"ל או נקט מלתא פסיק' דלמלאות לעולם אסור אפי' הלשון עמוק י' : ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון היינו לפרש"י שהביא מ"א לקמן סי' שס"ג שמא יעלה הים שרטון של חול והאבנים אצל שפתו וסיים בתשובת הריב"ש שהביא הב"י שם וז"ל ולא תהי' שפתו עמוקה מן המבוי י' וישאר המבוי נפרץ כו' עכ"ל. וא"כ ה"ה הכא גם שהלשון עמוק י' ראוי לאסור הטלטול בחצר אף דהוא נחשב למחיצה מ"מ יש לחוש להא הנ"ל ועל זה תי' דמיירי שהגדודים גבוהים ביותר ר"ל מחיצות הלשון במן הגדודים דאפי' יעלה יש חול והאבנים ישאר גבוה י'. וכ"כ תוס' בעירובין דף י"ב ע"ב לפי פירושם שם בשטה ההיא ע"ש אבל לפי' ה"ה שהביא מ"א שם דחיישי' שמא יתייבש הים ויבא לטלטל שם ע"ש לא שני בתי' זה גם י"ל דקושי' מ"א על מ"ש בש"ע דאם נשארו גדודים גבוה י' כו' ניחוש שמא יעלה ים שרטון ויהרס הגדודים וכ"ה הקושי' בתוס' דעירובין :

סי' שנז (ס"ק א) מקום כו' ולא תהי' עמוקה י' ר"ל לא מבעי' אם נעשית על תמונה שכ' רמ"א בהג"ה דהיינו חצי אמה על חצי אמה בגובה ג"ח אמה דאפי' בלי טיט ורפש מיד אינה עמוקה י' ודין כרמלית י"ל. אלא אפי' עמוקה י' חיישי' שע"י רפש וטיט יתמעט מעומק י' : הוי חורי רה"י ומ"ש בש"ע שהוא מקום פטור לאו דוקא אלא ר"ל שמותר להוציא שם לכתחלה : (ס"ק ה) בימות כו' שאין כו' ר"ל דהרי חששא איכא חדא שהוא עצמו ישפכם להדיא לר"ה דיאמר מה לי אם אני שופכן בחצר ומשם מקלחים לר"ה או אם אני בעצמן שופכן לר"ה גם יש לחוש שיתכוין בשפיכתו לחצר שיצאו. גם יש לחוש מפני הרואי' ובימות הגשמים ל"ל למידי: (ס"ק ו) מעזיבה רכה כל כ' בבי"ת ולא רכה בכ"ק.דמה לי רכה או קשה וכי גרע בזה קרקע מעזיבה מקרקע החצר דלא בעי' שיהי' רכה אלא בא למעט כשהמעזיב' קלופה ודקה ואין המים יכולים לבלוע בה : (ס"ק ח) א"ל עס"ס זה די"א בכרמלית בתוך עיר : (ס"ק ט) של כו' בי"ד ס"ס ע' לענין שנפל לתוך ציר שע"ג קרקע תוך שיעור מליח' אי יש לקרקע דין כלי שאינו מנוקב דאינו בולע ולכן הבשר שנפל לתוך הציר אין לו תקנה אפי' ע"י הדחה ומליחה בבית הכא הקילו אע"ג שגם דם שמלחו אינו אלא מדרבנן הכא קיל טפי וע"ש במנחת יעקב בקונטרס אחרון כלל ו' במחלק בין קרקע עפר ובין מרוצף בלבנים או באבנים וגם פלתי כ' קבלה בידו דוקא בלבנים

לן כד"א יש שיעור לבלוע כדפי' ואפי' יש בו מים מבע"י כיון דרוב שנה עשויה ליבלע ה"ל כי נפקי לבראי לא להך איכוין ושרי : (ח) וי"א דאין חילוק. נראה פשוט דפליגי גם על מ"ש בס"א להקל בכרמלית דחד טעמא הוא : (ט) דמיחלף ברשות הרבים. דמכח זה אמיר מספינה דספינה לא שייך כלל ברשות הרבים :

שנח (א) אם הוא יותר מסאתים · דאז נקרא כרמלית אבל אם הוא סאתים נקרא קרפף והוא רשות אחד עם החצר לכלים ששבתו בתוכה ולא לכלים ששבתו תוך הבית כמ"ש בסימן שע"ב : (ב) ובלבד שלא יהא ארכו

הגה (ח) וי"א דאין חילוק בין כרמלית לרשות הרבים (ב"י בשם תוספות והרא"ש בפ' כ"ל משתמשין) ודוקא כרמלית שהיא תוך העיר (ט) דמתחלף ברה"ר עלמה יא אפילו בזמן (° הזה דלית לן (מ) רה"ר אבל יב כרמלית יג שהוא מחוץ לעיר או חצר שאינה מעורבת שרי (מרדכי פרק הזורק וסמ"ג וד"ע) (תשו' מהר"מ סימן ל') ועיר המוקפת חומה ולא עירבו בה כחצר שאינה מעורבת דמי (מרדכי ס"פ הדר ותה"ד סימן ע"ג וע"ד) ואם הצנור למעלה מעשרה שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית יש להקל (מהרי"ל) וכן עיקר :

בכרמלית לא גזרו עסי' שכ"ה ס"א : יא אפי' בזמן הזה. כ"כ הרב"י בשם הר"מ וטעמא דמ"מ שייך למיגזר בעיר גדולה שיש ס' רבוא דלא כע"ש : יב כרמלית שהיא כו'. כ"ה במרדכי והביא רמ"א סי' שכ"ה ס"ג דלא כע"ש שכתב שדברי המרדכי סותרין אהדדי : יג שהיא מחוץ וכו'. ואע"ג דבגזוזטרא שרי לשפוך דהתם אינו מתכוין שיצאו לחוץ משא"כ הכא עמ"ש סי' ש"ד סס"א וסי' שע"ז :

שנח דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה . ובו י"ד סעיפים :

א א כל היקף שלא הוקף לדירה כגון גנות ופרדסים א ובורגנין שאינם עשוים אלא לשמור בתוכן אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות (א) אם הוא יותר (א) מסאתים אבל אם היא סאתים שהוא שיעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים מותר לטלטל בכולו בין שהוא מרובע בין שהוא עגול ב או ב אריך (ב) וקטין ג (ב) ובלבד שלא יהא אורכו יותר משנים ברחבו ג (ג) אמה אחת ואם הוקף לדירה ד אפי' יש בה כמה מילין מותר לטלטל בכולו : הגה ועיין לקמן סי' ת"א דין סתם עיירות אי מוקפות לדירה וי"א דסתם קרפיפות שלנו מקרי מוקפות לדירה דרגילים לפתוח פתח תחילה ואח"כ להקיף (מרדכי פרק עושין פסין) וי"א עוד דכל קרפף שהוא ד (ד) סמוך לביתו מקרי היקף לדירה כי דעתיה עלויה (הגהות אשירי פ"ב דעירובין) ויש חולקין בזה (ב"י בשם תוס') :

ב ה °ומה נקרא מוקף לדירה זה ה שבנה בו בית (ה) דירה או שפתח לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו ו ואם היה מוקף שלא לשם דירה א"צ לפרוץ כולו אלא יפרוץ בו פרצה ביותר מעשרה ונמצא בית פתוח בו בלא היקף ויחזור ויגדור הפרצה כולו ז או אמה היתיר' על עשר אמות והעשר אמות פתח הן והרי הוא פתוח ולבסוף הוקף ח ואם פרץ אמה ונגדרה וחזר ופרץ אמה אצל מה שגדר וחזר ועשה כן עד ו שהשלימו לעשרה מותר : (עיין ת"ש) הגה ואם קשה עליו לפרוץ הכותל י"א דיכול להניח עפר אצל הכותל משני צדדיה עד שיתמעט הכותל מגובה עשר ורוחב העפר רחב מעשר אמות באורך הכותל וארבע רוחב ואם ז אין בגובה העפר (ו) עשר א"כ הוי כאלו פרץ שם הכותל שלא נשאר שם גבוה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעות הקרפף ואף אם ח חוזר ולוקח משם אח"כ העפר הואיל ובטלו שם שבת אחת ויש חולקים דעפר לא הוי ביטול אא"כ אין עתיד לפנותו לעולם (תה"ד סי' ס"א הרא"ש פ"ק דסוכה) :

שנח א ובורגנין. אף על פי שהשומר דר בתוכו מ"מ אין עשוי לדור אלא לשמור : ב אריך וקטין. כגון שהוא ארוך ק' אמה ורחב כ' אמה שהוא עולה כמרובע של ע' וד"ט : ג אמה א'. אבל פחות מאמה שרי : ד סמוך לביתו. היינו בתוך אלפים אמה שיוכל לטייל בה (הר"ר יונתן) עמ"ש סי' תק"א ס"ג וה"ה אם יש סוכת שומרים שדר שם ביום ובלילה או בית דירה אע"פ שאינו דר שם בקביעות (הג"מ והג"א) וע' בהרי"ו ונ"ל דהג"א מיירי שהיה הבית בנוי בו מקודם דהא כתב הוא עצמו ספ"ב פרדס שלא הוקף לדירה סמוך לבית ונבנה בו בית יעשה שביל וכו' משמע דלא מהני שבנאו אח"כ ולכן כתב יש שם שומירה וכו' °) ונ"ל דגם התו' לא כתבו דלא מהני אלא לריב"ב דס"ל דבפחות מע' בעי' שומיר' ולכן ביתר מע' לא מהני אבל לדידן דבפחות מע' א"צ שומירה ביתר מע' מהני ונ"ל דלכן דילג רמ"א דין דשומירה ובית דירה דליכא פלוגתא בזה אך בסמוכה לעיר יש חולקים כמ"ש סי' שכ"ט דרחבה אסורה ע"ש והג"א ס"ל דרחבה שאני שלא נעשו המחיצות לשם הרחבה אלא שבנאה בתים סביבם ומוקפת מאילי' כמ"ש ב"י סי' זה בשם סמ"א דאם א' מצדי הקרפף הוא בתים

°עסשע"ו

תל

הריטב"א ככ"ל : ה שבנה בו בית. קודם שהוקף כמ"ש ס"א. כתב המבי"ט ח"א חשיבי כותלי הבתים מוקף לדירה אע"ג שנעשו לתוכו מ"ד אכותלי מבוי דחשיבי מוקף לדירה ע"כ ועמ"ש ס"א וכ"מ מפירוש רש"י בעובדא דאפדנא ודוקא שפתח ולבסוף הוקף אבל אם נפל מחיצה החיצונה של הבית ונשאר מחיצה הפנימית אין מועיל דלא נעשי' לבראי אלא לגואי עסקי' זה . ומשמע בתו' דף כ"ד דל"ה מהני כמו מחיצה עסי' שס"כ ס"י : ו שהשלימו לי' מותר. דפנים חדשות באו לכאן : ז אין בגובה העפר י'. דאם יש בגובהו י' שרי בלא"ה כמ"ש ס"ו אם הרחיקה ג"ט . ח חוזר ולוקח . אע"ג דנעשית מחיצה מאילי' שרי כמ"ש ס"ח (שם) וא"ל דלא תיהני הכא הואיל ועיקר תקנתו ע"מ לפנותו דמה בכך

באר הגולה

ציינתי לעיל סוף סעיף א' (° ע"ל סי' שמ"ה סעיף י' ובמה שציינתי שם) א משנה בעירובין כ"ג וכר"ע שם ב במשנה וכרבי יוסי ג שם ד שם במשנ' ה שם ו בגמרא כ"ד וכרב נחמן שם בשם שמואל ז שם רבי יוחנן ח שם בגמרא כ"ד בעיא ופשטא

נתיב חיים

שנח מ"א ס"ק ד' . °) ונ"ל שגם התוס' לא כתבו כ"כ וליתא דאם כן לר' יהודה נמי נימא הכי דהא לא בעי אלא בור שיח ומערה ור' יהודה לא התיר אלא במוקף לדירה כדקתני בריש פרק אבל שומירה ובית דירה לא מהני . גם לדברי מ"א לא ה"ל לר"י לסתום דבר אלא לפרש וכן מצאתי אגודה בפי' כדעת תוס' לא מהני שומירה ובית דירה ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' שנח סעיף א' ובלבד שלא יהא ארכו. ובפחות מסאתים י"ל גם כה"ג מות' תוס' דף כ"ה ע"ב ד"ה קרפף בתירוצם ב' :

סעיף ב' שהשלימו לעשרה . היינו ליתר מעשר :

באר היטב

(מ) ר"ה . מ"מ שייך למגזר בעיר גדולה שיש ס' רבוא מ"א ע"ש :

סימן שנח (א) מסאתים . דאז נקרא כרמלית אבל אם הוא סאתים נקרא קרפף והוא רשות א' עם החצר לכלים ששבתו בתוכה ולא לכלים ששבתו תוך הבית כמ"ש סי' שע"ב : (ב) וקטין. כגון שהוא ארוך מאה אמה ורוחב כ' אמה שהוא עולה כמרובה של ע' אמה · (ג) אמה . כחצר המשכן שהי' אורך מאה אמה ורוחב חמשים . אבל פחות מאמה אחד שרי מ"א : (ד) סמוך לביתו . היינו בתוך אלפים אמה שיוכל לטייל בה וה"ה אם יש סוכת שומרים שדר שם ביום ובלילה או בית דירה אע"פ שאינו דר שם בקביעות הג"מ ועמ"א : (ה) בית דירה . קודם שהוקף עמ"ז : (ו) עשר . דאם יש בגובה יו"ד שרי

ביאור הגר"א

כחו כו' : ודוקא. שם ושם מהא דשבת שם: אפי' בזה"ז זהו דלא כתירוץ דר' ברוך בתוס' דשבת ס"ד ב' ד"ה ר' ענני וע"ל סי' שג ס"ח ויש שלימדו כו' :אבל כרמלית. ככ"ל מהא דשבת שם וע' חולין ק"ד ב':או חצר. עירובין פ"ט א' וע"ש תוס' ד"ה ל"ש וע' תוס' שבת ס"ד ב' ד"ה ר' ענני והקשה ר"י כו': ועיר המוקפת. ר"ל אע"ג דאמרי' שם ק"א א' ורבנן אר"מ כו' דמי' כיון שלא עירב הוא כרמלית וע' רש"י שם ובפ"א ו' ב' ד"ה ירושלים ל"ד כרמלית אלא דאסור לטלטל כמו בכרמלית וכמ"ש רש"י דהוי כחצר שלא עירבו כו' ועתוס' שם מ"ז ב' ד"ה דכולא ואור"י דבעי נמי כו' אבל בלא הוקף לדירה כיון שהוא ככרמלית כמש"ש ס"ז ב' אין לו אלא ארבע אמות וכר"ה כ"ג ב' כתב תוספות דבור המתחיל לא דלאחר שנפרצו הא קודם לכן כד"א הוא : ואם הצינור . אפי' לדעת האוסרים להחליף בסימן שמ"ו ס"א ובסימן שכ"ג ס"ג מ"מ כאן בכה"ג לא גזרו :

סי' שנח סא כגון גנות. מתני' י"ח א' כ"ג: ופרדסים. כ"ה ב': ובורגנין. כ"ב א': שאינן עשוין: שם. וט"ו א' ק' א': יותר מד"א שם ושם וכ' א': אבל אם. שם ושם ככל מש"ל: שהוא שיעור : כ"ג א' ב': בין שהוא . שזהו כוונתן באמרם בית סאתים: אמה. מתני' שם וגמ' : ואם הוקף . ס"א א' פ"ב א': וי"א כו' דרגילין . כ"ד א' וכמ"ש תוס' כג א' ד"ה ובלבד . ומה שפרש"י כו': וי"א עוד. ה"ה בשומירה ובית דירה : שם בהג"א וטעמו מדר"י ב"ב כ"ש לדידן ביתר מבית סאתים: וי"ח על כ"ז. תוס' הנ"ל והוכיחו בשלש הוכחות דלר"י ב"ב לא מהני ביתר מבית סאתים וה"ה לדידן והוכחה אחרונה מוכח לר"ע ג"כ דלא מדפריך בגמרא ר"ע היינו ת"ק והא ל"ל ובלבד להשמועינן ובלבד כו' כאן א"ל כלום דלת"ק ת' דבכ"ע לא מהני בין לפירש"י ת"ק דמתני' וכ"ש לפי' תוס' דת"ק ריב"ב דלדידיה יותר מסאתים בכ"ע אסור אלא ודאי גם לר"ע בכ"ע אסור וכן הסכים ב"י וב"ח דלא כמ"א ומה שהשמיט בהג"ה שומירה ובית דירה דס"ל דשומירה ודאי לא קי"ל כהג"א כמ"ש בס"ב בית דירה וע' ברא"ש שם אבל למאי דפריסית בשומירה וב"ד כו'. וכן בית דירה היינו הוקף ולבסוף פתח וזה ודאי ג"כ לא קי"ל כוותיה ועמ"א: זה שבנה. כ"ה ב' עמ"א : ס"ב או . כ"ז א': או אמה. שם י"א כו' . עד שיתמעט עבפ"ז ע"ז א' ב' : ורוחב כו'. תוספות שם ד"ה אם יש כו' דכל למעטו שיהא מרחב הלצטבא עד רחב הכותל פחות מי"ט צריך ד' על ד' ע"ש: באורך עשר. ל"ד אלא יותר ככ"ל בס"ע: ואם אין. דאם העפר גבוה י"ט לא נפרץ כלום שהרי כאן מחיצה חדשה כמש"ש כ"ה פחות מג' או על שפת התל כו' אבל כאן שאין גבוה י' לא בעפר ולא בחומה שעל העפר הרי הכותל כאילו שנפרץ כולה וכמש"ש ע"ח א' כותל תשעה עשר כו' וכ"כ בתה"ד בהדיא שאין תקנה מועיל אלא לכותל י"ט דלא כמ"א סק"ז : ואף אם חוזר. שם כ"ה א' נבלעו כו': הואיל ובטלו. כפי' כמ"ש בסוכה ג' ד' : שבת אחת . כדעת רש"י שם: ויש חולקין. כדעת ר"ח שם וע"ש ברא"ש וראייה לרש"י בעירובין ע"ט א' הכא איסור שבת כו' : אא"כ אין. ר"ל שיבטל בפי' לעולם דאין עתיד לפנותו לא מהני כמש"ש וכ"ז אין מובן לי כלל דהא אמרינן ל"ג ב' גידוד חמשה כו' וגם שם לענין המיעוט צריך שלא יהא השליבה התחתונה שלשה ואין בין זה לזה ג' ועוד לדבריו למה לא מצא תקנה קלה בסולמות יותר מעשר דזה ודאי טפי מהני מתקנתו ול"ק כל הקושיות הנ"ל וכמש"ש כ"ט ב' סולם תורת פתח עליו וכן שם ע"ז ע"א ואף ע"ב דשם ס' א' כותל שרצפו בסולמות כו' היינו להקל כמ"ש רש"י שם אבל איני מודה גם בזה דל"ד כלל וכלל לשם ועבסי"ד קרפף כו' שע"י בטלה מחיצה ראשונה כו' חוזר לאיסורו והרי שם כאילו נפרץ הכותל הראשון ואעפ"כ לא מהני וחוזר לאיסורו ואף לאותו שבת אינו מועיל ככ"ל ועל המ"א צ"ע שכתב בס"ק ז' דאם יש בגובהו כו' . א' דהא כאן הניח אצל הכותל וג"כ לא עיין

מחצית השקל

אפי' שרופים בכבשן בולעים ע"ש ועיין במ"א לקמן סי' תנ"ט ס"ק ט' : (ס"ק יא) אפי' כו' בעיר גדולה כו' משא"כ חוץ לעיר לא משכחת בזמן הזה דרך שיהיו ס' רבוא בוקעים בו : (ס"ק יג) שהוא כו' ע' מ"ש סי' ש"ד דאין להוכיח מכאן דפסיק רישיה באיסור דרבנן שרי ע"ש :

סי' שנח (ס"ק ד) סמוך כו' עמ"ש סי' תק"א ס"ג. ר"ל דשם משמע קצת דעת המחבר כהר"ח דאפי' תוך התחום ל"מ מוקף לדירה דז"ל שם ואפי' היתה מוקפת שלא לשם דירה: ובלבד כו' ותהיה בתוך תחום שבת עכ"ל הרי דאפי' היא תוך התחום קראה אינה מוקפת לדירה. גם א"כ מאי רבות' דאפי' אינה מוקפת לדירה כיון דהוא תוך התחום דדינו כמוקפת לדירה : וה"ה אם יש כו' ר"ל ג' דינים אלו סמוך לבית ושומירה. ובית דירה שהביא מ"א בכלם הג"א יחד: ורמ"א בהג"ה לא הביא רק דין א' דהיינו סמוך לבית : שדר בה ביום ובליל'. דבורגנין המוזכר בש"ע ר"ס מיירי שאין דר בה כ"א ביום לבד או בלילה לבדה: אף ע"פ שאינו דר כו' ר"ל דבית דירה שהוזכר בש"ע ס"ב ר"ל שדר בה בקביעות ובהג"א חידש דאפי' אין דר בו בקביעות: ונ"ל דהג"א מיירי כו' ר"ל דלא תימא דס"ל כיון דהשומירה ובית דירה הם תוך הקרפף. אפי' בנאם אחר ההיקף מיקרי מוקפת לדירה דודאי תחלה מיד כשהקיף הי' דעתו לבנות בו שומירה או בית דירה ואדעתיה דהכי הקיף וה"ל מוקף לדירה קמ"ל מ"א דליתא וה"ה דין א' אם הוא סמוך לבית תוך התחום מלתא דפשיטא דבעינן שבנה הבית קודם ההיקף: יעשה שביל כו' ר"ל אם ירצה לטלטל מן הבית שעומד חוץ לפרדס אל הבית שעומד תוך הפרדס. והפרדס אינו מוקף לדירה יעשה שביל מן בית א' להשני קנה קנה פחות מג"ט דאמרי' לבוד דרך משל אם בית א' עומד במזרח והשני במערב יעשה מחיצה של קנים ככ"ל ממזרח למערב בצד דרום וכן בצד צפון. ובין שני המחיצות יכול לטלטל מבית לבית ור"ל שיש בפרדס בית דירה והוי מוקף לדירה וא"צ למחיצת קנים א"ו דהבית שבתוך הפרדס אם אינו בנוי קודם עשיית הפרדס לא מיקרי מוקף לדירה וא"כ י"ל דמיירי שם שהבית שתוך הפרדס לא נבנה אלא אחר עשיית הפרדס (וכן הבית שחוץ לפרדס הסמוך לפרדס נבנה אחר הפרדס) ולכן הוצרך לתקנות מחיצת קנים ולכן כ' יש שם שומירה כו' ר"ל בהג"א כ' לשון זה ולשון יש שם משמע שהי' תחלה קודם הקרפף השמיר' או בית דירה : ונ"ל דגם התוס' כו' ר"ל דהרב"י וג"כ' דראיית הג"א הוא מדתנן בעירובין דף כ"ג ועוד אר"י בן בבא הגנה והקרפף שהן ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים המוקפת גדר כו' מטלטלין בתוכו ובלבד שיהי' בתוכה שומירה או בית דירה או שתהי' סמוכה לעיר וכיון דאנן לא קי"ל כר"י בן בבא אלא כר"ע דהיכי דאינו מחזיק רק ע' אמה ושירים כו' לא צריך הוקף לדירה וכדאי' בר"ס זה מ"מ מדר"י בן בבא נשמע לר"ע. כיון דריב"ב ס"ל דגם במחזיק ע' אמה ושירים בעינן מוקף לדירה וס"ל דסגי בחד מהני תלת גווני שומירה או ב"ד או סמוכ' לעיר ועי"ז מיקרי מוקף לדירה כן הדין לדידן דקי"ל כר"ע אם יש בה יותר מע' אמה ושירים דבעי' מוקף לדירה סגי בחד מהני תלת גווני דיותר מע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים לר"ע שוה לע' אמה ושירים לר"י בן בבא ועי"ז כ' הרב"י דהתוס' חולקים והוכיחו דלריב"ב גופיה ל"מ חד מהני תלת גווני לעשותו ע"י מוקף לדירה אלא בע' אמה ושירים או בפחות מזה אבל ביתר מע' אמה ושירים אפי' לריב"ב ל"מ חד מהני תלת גווני ע"ש בתו' ד"ה ובלבד כו' א"כ ה"ה דלר"ע ל"מ ביתר מע' אמה ושירים חד מהני תלת גווני עכת"ד. ועי"ז כ' מ"א דגם התוס' מודים להג"א ואין כאן מחלוקת: ולא כתבו התוס' דל"מ ביותר מע"א ושירים חד מהני גווני אלא לריב"ב וכמו שהוכיחו התוס' שם והיינו דוקא לריב"ב דחזינן דמחמיר בהא דאפי' בפחות מע"א ושירים או בע' אמה ושירים מצומצמים מצריך שיהי' מוקף לדירה מחמיר גם בזה דיותר מע"א ושירים ל"מ חד מהני תלת גווני הנ"ל לעשותו מוקף לדירה אבל ר"ע דקי"ל כוותיה דמיקל בהא וס"ל דלפחות מע"א ושירים או ע"א ושירים מצומצמים לא בעי כלל לדירה ה"ה דמיקל גם בזה דאפי' יותר מע"א ושירים מהני חד מהני גווני לעשותו היקף לדירה דלר"ע דין יותר מע"א ושירים כמו לריב"ב בע"א ושירים מצומצמים: ונ"ל דלכן דילג רמ"א דין דשומירה וב"ד כו' דא"א דרמ"א ס"ל כהרב"י דהתוס' חולקים עם הג"א ומה שהביא המ"א פלוגת' בקרפף שהוא סמוך לביתו הוא מחלוקת הג"א והתוס' א"כ למה נקט רק חד גווני מהני תלת גווני דהיינו סמוך לביתו ושביק הכי תרי גווני שומיר' או ב"ד דהא גם בזה פלוגת' הג"א והתוס' דלהג"א מהני ולהתוס' ל"מ א"ו דס"ל לרמ"א כדעת מ"א דאין התוס' חולקים על הג"א ומודים דמהני וכיון דאין בו מחלוקת השמיטו ואפשר דס"ל לרמ"א דהוא דין פשוט כיון דכ"ע מודים ולא הביא רק דין קרפוף סמוך לביתו דבזה יש מחלוקת: אך בסמוכ' לעיר י"ח כמ"ש כו' ר"ל אם כן תיקשי מי הם הי"ח שהביא רמ"א דהא השתא גם התוס' מודים להג"א דמאי דמהני לריב"ב בע"א ושירים מהני לדידן ביותר מע"א ושירים א"כ ה"ה דסמוך לעיר מהני לדידן ע"ז כ' מ"א כמ"ש סי' שכ"ט דרחב' שאחורי הבתים אסורה והוא גמ' ערוכה בעירובין דף כ"ד הרי דלא כהג"א דאף הרחבה הסמוכה לעיר והוא אחורי ביתו ל"מ מוקף לדירה אלא דהג"א ס"ל דרחבה שאני שלא נעשו המחיצות לשם הרחבה כו' ולכך ל"מ מה שהיא סמוכ' והג"א מיירי שנעשו המחיצות לשם הרחבה וזה דעת הרא"ד שהביא הריטב"א דטעם איסור הרחב' דמחיצות לגוואי עבידן לבראי לא עבידן אבל הריטב"א כתב עפ"ז של הרא"ד שאינו מחוור ואין חילוק ובכל ענין אפי' נעשו המחיצות לצורך הרחבה אפי' הכי לא מיקרי מוקפת לדירה וא"כ מוכח להריטב"א אפי' סמוכה לעיר ל"מ לדידן ביותר מע"א ושירים והוא הי"ח שהביא הרמ"א אבל בשומירה וב"ד דלא מצינו להדיא שהריטב"א חולק י"ל דמודה להג"א : (ס"ק ה) שבנה בו כו' דאם א' מצדי הקרפוף הוא בתי' כו' ופי' מ"ש ס"א א' ר"ל מ"ש מ"א בס"ק ד' דלהג"א ורא"ד ל"מ כה"ג דלא הוי מוקף לדירה דהמחיצות לצורך גוואי עבידן דהיינו לצורך הבתים ולא לבראי דהיינו הקרפוף : וכ"מ מפרש"י בעובדא דאפדנא הוא בעירובין דף כ"ה ע"ב האי בוסתנא (היינו גנה) דהוי סמוך לגודא דאפדנא (ופירש"י וז"ל והוא היתה לו היקף לדירה שההוא גודא שהיה בו פתח פתוח לצד הפרדס שמכו היקף הפרדס כו') ונפלה מחיצה החיצונה של אפדנא שהית' תחלה גם כותל הבוסתנא) סבר רב ביבי לסמוך אמחיצה פנימית של האפדנ' שנשארה ועי"ז יהיה הבוסתנ' מוקף לדירה וא"ל רב פפי הני מחיצות פנימות לגוואי עבידן לצורך האפדנא ולא לבראי דהיינו הבוסתנא ול"מ הרי דכל זמן שמחיצות החיצונות היו קיימות הי' הבוסתנא מוקף לדיר' ע"י הרי מוכח כדעת המבי"ט ודוקא שפתח ולבסוף הוקף דאל"כ לא עדיף מחיצות הבית מאלו נעשו לשם הקרפוף דאם הוקף ולבסוף פתח ל"מ מוקף לדירה . אבל אם נפל כו' היינו דברי רב פפי הנ"ל : עסס"י זה ר"ל בסעיף י"ד הביא הרב"י פי' התוס' בהאי בוסתנא הנ"ל ולפי' התוס' אין ראיה משם משמע בתוס' דף כ"ד דל"ה כו' דאמרינן שם ע"ב האי רחבה דלא הוי הוקפה לדירה דהוי פתוח מצד א' למתא ומצד השני לשביל של כרמים והשביל היה מוקף לדירה שהיו בו דיורין ושביל של כרמים היו בסופו גודא דנהרא וא"כ המתא היה מותרת לטלטל בה וכן שביל של כרמים אלא דהרחבה שהיתה אסור' לטלטל בה כיון שלא היתה מוקפת לדיר' והיתה הרחבה פתוחה במלואה למתא ולשביל של כרמים ולכן היתה הרחב' אוסר' המתא וגם השביל והיו רוצים להתיר הטלטול בכלם ואמר אביי היכי נעביד אי נעביד צורת הפתח אפומא דשביל אתו גמלי הבאים לשתות מהנהר ושדי ליה ופרש"י דר"ל אפומי דשביל היינו באותו צד שפתוח השביל לרחבה דודאי הוי מהני האי צ"ה להתיר טלטול בשביל אף שפרוצה לרחבה דהא אפי' פרוצה לר"ה מהני צ"ה וא"כ מגו דמהני האי צ"ה לשביל מהני גם לרחבה שעי"ז תהיה מוקפת לדירה ויהי' מותר לטלטל ברחב' וכן במתא וא"כ לפירש"י אדרבא מוכח דל"מ צ"ה לעשותו עי"ז מוקף לדירה דהא הוצרך רש"י לטעם מגו דמהני לשביל כו' ככ"ל אולם התוס' שם הוכיחו דר"ל אפומי דשביל היינו באותה צד שהיה השביל פתוח לגודא דנהר' ולפ"ז ל"ל מיגו דהא ל"מ האי צ"ה להתיר טלטול בשביל דהא עדיין הוא פרוץ במלואו למקום האסור דהיינו הרחב' אלא כיון דהשביל והרחב' פתוחים זה לזה עד גודא דנהרא ועי"ז שעושים צ"ה לשביל אגוד' דנהרא האי צ"ה מועיל גם לרחבה פתוח' לשם ונעשי' הרחבה עי"ז מוקף לדיר' והותר הטלטול בשלשתן במתא ורחב' ושביל הרי דלהתו' ע"י צ"ה נעשה מוקף לדיר' כמו במחיצה : (ס"ק ז) אין בגובה כו' דאם יש כו' ר"ל דע"כ אין הכונה דבעי' דוקא שלא יהיה העפר גבוה יו"ד דלפ"ז הוי כאלו פרוץ שם הכותל דרך משל שהמחיצה היא' גבוה י"ט טפחים א"כ כשמניח עפר בגובה' ט' טפחים ומחצה א"כ מן הקרקע עד סוף העפר ליכא שיעור מחיצ' ועד אותה גובה נתבטל גם מחיצת הכותל דהא העפר רחב ד' טפחים וניחא תשמישתיה להשתמש עליו והוי כאלו קרקע הקרפוף היא למעל' של העפר ול"מ המחיצות עד אות' גובה ומן העפר ולמעל' ג"כ אינו גבוה שיעור מחיצ' דהא לא נשאר רק טפחים ומחצה ולכן הוי כאלו פרוץ הכותל משא"כ אם העפר גבוה עשרי' א"כ העפר גופ' הוי מחיצה ולא הוי מחיצ' חדש' דהא מניח העפר סמוך לכותל החצר ואין עליו דין מחיצ' כמ"ש בס"ו ועדיין נשאר מחיצ' הישנה ז"א דהא מיד כשהניח העפר בגוב' ט' ומחצה נתבטל המחיצ' הישנה ולמה יגרע כשהוסיף עליו עפר בגוב' חצי טפח אדרב' עשה מחיצ' חדש' כיון דכבר נתבטל' מחיצ' הישנה ותדע דאל"כ ל"מ האי תקנתא דהנחת עפר אלא או גבו' הכותל י"ט טפחים או כמוך מי"ט טפחים אבל אי גבוה הכותל עשרים טפחים וכ"ש יותר ל"מ האי תקנתא דהא אי גבו' הכותל עשרים טפחים ע"כ צריך להגביה העפר יותר מיו"ד טפחים כדי שלא ישאר למעל' מן העפר שיעור מחיצ' א"ו צ"ל ככ"ל ולכך הוצרך מ"א לפי' להיפך דאי גבוה יו"ד משכחת לה דבלא"ה מותר וא"צ שיהי' רוחב העפר ד' טפחים דהיינו אם הרחיק העפר מן הכותל שלש' טפחים כדאי' סעיף ו' : (ס"ק ח) חוזר כו' ארנקי כמ"ש סי' שע"ב סט"ז ובגמ' הא דארנקי אינו מוזכר בש"ע כ"א בגמ' דף ע"ט ע"א על הא דתנן שם חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרי' ורחב ד' אין מערבין השתי חצרות יחד דאותו חריץ חולק את החצרות ודומ' כאלו יש כותל ביניהם ואם מלא החריץ בדבר שמבטל לאותו שבת א"כ נתבטל החריץ מערבים שתי החצרות יחד ואמרינן שם דאפי' מלאוהו לחריץ ע"י שנתן לתוכו ארנקי עם מעות דמבטלו לאותו שבת דהא הארנקי עם המעות הוא מוקצ' ואסור לטלטלו בשבת ג"כ מהני אע"ג דידעינן בודאי שאחר שבת יטול הארנקי ולא יפסיד מעותיו אפ"ה מהני ה"ה הכא ודע דמ"ש בסי' א"ו ובתוס' שבת בשם מי"ט שנתקשה בלשון ש"ע שכ' ואף אם חוזר ולוקח העפר מהו לשון ואף דהא ע"כ צריך ליקח העפר משם

ג ט תל גבוה עשרה דינו כקרפף :

ד י קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות למעט אוירו (ג) ט לא הוי (ז) מיעוט (אפילו יש בהן גבוה עשרה ורחב ארבעה) (המגיד פי"ו) והוא הדין לחופר בו בור :

ה כ בנה בו עמוד ונתמעט בכך אם הוא רחב ג' טפחים הוי מיעוט :

ו ל בנה מחיצה באורך עשר לפני מחיצה הראשונה לבטלה שתהיה כמו שאינה י ויהיה מוקף לדירה על ידי השניי' אם הרחיקה מהראשונה שלשה טפחים מותר :

ז טח טיט על מחיצות הראשונות למעט אוירו ונתמעט אם הטיט עבה מ שאם תנטל מחיצה הראשונה ראויה לעמוד בפני עצמה הוי מיעוט ואם לאו לא הוי מיעוט :

ח נ בנה מחיצות על הראשונה להקיפו על ידם לדירה אינו מועיל ס ואם נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם ניתר על ידם אבל תל יותר ממאתים ועשה מחיצות אפי' על שפתו לדירה מועיל שהרי דר באויר מחיצות שעשה עתה :

ט ע קרפף יותר מסאתים שהוקף לדירה ונטע רובו אילנות אפילו אינם נטועים שורות שורות אינם מבטלים הדירה אבל אם נזרע רובו הזרעים מבטלים הדירה אפי' אין בהם יא אלא (ח) סאתים פ נזרע מיעוטו (ד) אם אין בו אלא סאתים מותר ☞ יותר מסאתים (ט) אסור :

י צ (ה) מי שיש לו (י) גנה בחצירו אם הוא רוב החצר אפילו אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל יב ממנו ומן החצר (יא) א] לבית ואם הוא יותר מסאתים לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות ואם היא מיעוט החצר מה שיש בה יותר מסאתים יג אוסר כל (יב) החצר ואם יש בה סאתים או פחות (ו) אסור להוציא (יג) יד ממנה לבית :

יא ק קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונכנסו בו מים ר אם ראוים לשתיה אין מבטלין הדירה אפילו אם המקום שנתפשטו שם יותר מסאתים ואפילו הם עמוקים הרבה ואם אינם ראוים לשתיה דינם כזרעים ש והוא שיהא בעמקם טו עשרה (יד) טפחים :

יב ת קרפף בית שלשה סאין וקירה ממנה בית סאה מותר אפילו אם הקירוי משופע :

יג קרפף א בית סאתים מצומצם וחצר שנפרצו במילואה זה לזה טז (טו) הקרפף אסור מפני שמקום המחיצה מייתרו ונעשה יותר על סאתים :

יד ב קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ופתח בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מעשרה והותר ע"י מחיצה שעל ידיה בטלה מחיצה ראשונה שלא היתה לשם דירה ואח"כ נפלה מחיצה אחרונה חוזר לאיסורו :

שנט דין רחבה שאחורי הבתים ובו סעיף אחד :

א א רחבה שאחורי הבתים א יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות ואם פתח לה פתח מביתו ואחר כך הקיפה ב אפילו אם יש גורן בינה לבית הוי היקף לדירה : הגה ומה שאין אנו נזהרין לטלטל בחצירות שאחורי הבתים משום דבזמן הזה סתמן מוקפין לדירה כמו שנתבאר לעיל גבי קרפף : (ד"ע)

מגן אברהם

בכך ארנקי נמי עתיד ליטלו משם כודאי ואפ"ה הוי ביטול כמ"ש סימן שע"ב ס"ו ובגמ' שם ומה לי אם מכוין כדי לפנותו או אם עתיד לפנותו (ת"ה) : ט לא הוי מיעוט . לפי שדרך ליטע בו אילנות ה"ה בור דתשמיש הגינה הוא להשקותו (מ"מ בשם רשב"א) ועב"י משמע דבר אחר שאינו צורך הגינה ממעטו : י ויהיה מוקף . כלו' שפתח לו בית קודם שעשה השני' : יא אלא סאתים. וה"ה פחות דהמיעוט בטל לגבי הרוב וה"ל נזרע כולו ואסור. ☞ יותר מסאתים אסור דה"ל כרמלית כמ"ש סי' שע"ב ס"ב ומה שלא נזרע הוי קרפף ואסור לטלטלן דנפרץ במלואה למקום האיסור : יב ממנו ומן החצר. דשמא זרעים מבטלין דירת חצר וה"ל כולו קרפף ואפי' הן של אדם א' אסור לטלטל לבית (ב"י ריטב"א) והגנה והחצר מצטרפין (ב"י מרדכי) וכמ"ש ס"ט : יג אוסר כל החצר. דה"ל כרמלית וחצר נפרץ במילואה : יד ממנה לבית . משמע דמחצר לבית שרי אבל בטור כ' ☞ אסור להוציא ממנו לבית שגם מהחצר אסור וכ"כ המרדכי דאע"ג דמות' לטלטל מחצר לקרפף כמ"ש רסי' שע"ב מ"מ לענין כלי הבית ה"ל החצר נפרץ במילואו למקום שאסור לו ואסו' להכניס מחצר לבית ומיהו אם הגינה פחות מבית סאתים שרי לטלטל מגנה לבית דבטיל לגבי חצר דאינו חשוב להיות לה שם בפ"ע מרדכי ותוס' וכ"מ בגמ' ע"ש : טו י' טפחים. דפחות מי"ט ה"ל כטיט ורפש שאין הולכין רשות לעצמן (מ"מ) ודע דבעמקן י' לא אסר החצר משום נפרץ במלואו דהם עצמן נעשו מחיצה בינם לחצר כמ"ש רסי' שכ"ו : טז הקרפף אסור . ומיירי כשיש להחצר גיפופים ונפרץ פחות מי' דאל"כ אף החצר אסור דנפרץ במלואו כמ"ש ס"י (הג"א ותו') עססי' ש"ס :

שנט א יתירה על בית סאתים. אבל בית סאתים אין לה דין קרפף ומותר לטלטל ממנה לבית (ב"י סי' שנ"ח רי"ט) : מחיצות

ט"ז מגן דוד

אורכו כו'. כחצר המשכן שהיה אורך מאה אמה ורוחב חמשים : (ג) לא הוי מיעוט. שכן דרך הקרפף להיות בו אילנות: (ד) אם אין בו אלא סאתים מותר. כיון דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה ה"נ שרי ואע"ג דמקום זריעה קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהם אפ"ה לא אסרי אהדדי הואיל ודחד גברא הוא דקי"ל כר"ש דאמר רשות חצר וקרפף לא אסרי אהדדי לענין כלים ששבתו בחצר אבל לא לכלים ששבתו תוך הבית עכ"ל רש"י ונראה שיש ט"ס וצ"ל אע"ג דלאו דחד גברא כו' ע"ש ברש"י ומשמע דכנזרע מיעוטו עכ"פ מקום הזרוע אסור דאין שם דירה עליו אבל ביותר מסאתים הוי כרמלית ואין היתר מחצר לכרמלית בשום דבר לכ"ע ומבואר בדברי הטור דסאתים ופחות מסאתים שוין הן ע"כ מ"ש כאן בש"ע אפי' אין בהם אלא סאתים הכוונה ה"ה פחות מסאתים : (ה) מי שיש לו גינה וכו'. פי' ואין גדר בין החצר ובין הגינה ואם יש גדר ביניהם החילוק הוא בזה בגינה עצמה דאם הגינה יותר מסאתים אסור לטלטל מחצר לתוכו בכל גווני ואם הוא סאתי' או פחות מותר לטלטל בתוכה אפי' כולה ומן החצר לתוכה בכלים ששבתו בחצר אבל לא לכלים ששבתו בבית ע"כ ראוי שלא לאכול או לשתות בגינה בשבת דא"א ליזהר בזה וכבר זכר רמ"א זה בסימן של"ו מטעם אחר ואפי' לטלטל סכיניהם מפתח בחגורו מחצר לגינה אסור דהוה כלים ששבתו בבית וכאן לא שייך הוקף לדירה דזרעים מבטלים הדירה והרבה נכשלים בזה : (ו) אסור להוציא ממנה לבית . משמע אבל מחצר לבית מותר ☞ אע"ג דהגינ' אסור בו בעצמו ממנו לבית מ"מ אינו אוסר את החצר לאוסרו על הבית ולא אמרינן דנפרץ במילואו למקום האסור אלא באסור מצד עצמו :

שנט כתוב בטור אפי' אם הקירוי הוא משופע דחשבינן כאלו מחיצה כו' עמ"ש ע"ז בסי' שס"א : וכן

יחיד

באר הגולה

ט ממשמעות הגמרא מהא דר' חסדא שם ל"ב י פשוט כ שם בגמרא ל שם וכלישנא קמא וכרבא מ שם כ"ה וכרבא הרא"ש והרז"ה נ שם וכר' ששת הרא"ש ורמב"ם פרק ט"ו ס שם אבעיא ונפשטא ע שם בי"ד כר' נחמן וכ"פ הרא"ש וכן נראה מדברי רמב"ם פרק ט"ו פ שם וכלישנא בתרא לקולא רא"ש ורמב"ם בפט"ו צ טור לדעת הר"מ ק שם כרבא ר שם כאוקימתא ש שם בפירוש רש"י ת שם כ"ה וכרבא וכגירסת רמב"ם בפט"ו וכמ"ש הרא"ש לדעת אחור זרוע א שם גרסי' ארזיל' וכפירוש רש"י ב שם וכפירוש רש"י ג שם כההוא עובדא דבוסתנא כפירוש ר"ח א עירובין כ"ד מימרא דר' כהנא ב שם מימרא דר' נחמן

יד אפרים

בט"ע סעיף ט' יותר מסאתים אסור בכאן צריך לציין מ"ש המג"א ס"ק י"א יותר מסאתים : בט"ז ס"ק ואו אף על גב דהחצר פרוץ לגינה מ"מ כיון שאינו אסור בו בעצמו כו' כצ"ל ור"ל כיון שהגינה עצמה אינה אסורה עם החצר ומותר לטלטל מזה לזה אף שמהגינה לבית אסור מ"מ אינו אוסר על החצר שיהיה נאסר על הבית וע' לקמן בסי' ת"ג בט"ז שם אך התם א"ש טפי ע"ש : במג"א ס"ק י"א יותר מסאתים אסור זה ציון על לקמן יות' מסאתים אסור : (שם ס"ק י"ד) אסור להוציא ממנו לבית ר"ל דבש"ע נקט תיבה בה"א לבסוף קאי אגינה משא"כ בטור היתה ממנו בוא"ו משמע דאחצר קאי :

אשל אברהם

א] לבית . ואף שישנו לב"י הרבה ראיות לדין הזה מגדולי פוסקים ע"ש בכל זאת סיים שב יעקב בספר ת"ח אחר שהביא הרבה ראיות להקל דמי ברוצה לרדף אילו היתרים ולהקל בעירובין שהיא מדרבנן ודאי דאין למחות וכדאי המה הפוסקים המקילין לסמוך עליהם בשעת הדחק ע"ש :

הגהות רעק"א

סעיף ד' וה"ה לחופר בו בור . הדברי הוס' דף כ"ב ע"א ד"ה בור ופסין נלענ"ד דס"ל דבור ממעט כמו עמוד : סעיף ה' בנה בו עמוד . בגמ' איתא גבוה עשרה וכן הוא ברמב"ם וצ"ע אח"כ ראיתי דהא"ר כ"כ בשם עבודת הקדש : מג"א ס"ק י"ד דמשמע דמחצר לבית. ק' לי דמ"ש הכותל בין ב' חצירות ולא ערבו יחד ונפרץ הכותל מע"ש דאסו' לכל א' לטלטל בחצירו כלים ששבתו בבית . ע' לקמן סימן שע"ד סעיף ב' וצ"ע : מ"א ס"ק ט"ז ומיירי כשיש להחצר גיפופים . ומ"מ לא מהני הגיפופים לקרפף אף בהיינכנסים והיינו דומה לדלקמן סי' שע"ד ס"ג דהתם אחרי' מגו דמהני לבפני מהני לקטנה משא"כ הכא ב' עניינים הם והקרפף נאסר מדין כרמלית מהרש"א :

שערי תשובה

שנח (ח) סאתים עבה"ט וע' בשו"ת ח"צ סי' נ"ט ודעתו בגינה זרועה ערוגות ערוגות כיון שבצירוף הערוגות הוי' זרוע בטל מיעוט שאינו זרוע לגביה דרוב דאורייתא בין ממקום אחד בין משני מקומות . אבל אם הזרוע מועט ואם נצטרף כל הזרוע יהיה יותר מסאתים אבל אין בין סאתים במקום אחד ואפילו אם אין ביניהם נ"ט יש להקל דלא אמרינן לבוד שהגבול שבין ערוגה לערוגה להילוך הוא

באר היטב

בלא"ה כמ"ש ס"ו אם הרחיקה ג' טפחים : (ז) מיעוט . לפי שדרך ליטע בו אילנות וה"ה בור דתשמיש הגינה הוא להשקותו ועב"י דמשמע דדבר אחר שאינה צורך הגינה ממעטו : (ח) סאתים . וה"ה פחות דהמיעוט בטיל לגבי הרוב וה"ל נזרע כולו ואסור עמ"א וט"ז . ובתשובת חכם צבי סי' כ"ט וסימן כ"ז ועיין יד אהרן : (ט) אסור . דה"ל כרמלית כמ"ש סי' שע"ב ס"ב ומה שלא נזרע הוי כחצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהם וה"ל כנפרץ במלואו למקום האיסור : (י) גנה . פי' ואין גדר בין החצר ובין הגנה . ואם יש גדר ביניהם החילוק הוא בזה בגינה עצמה דאם הגינה יותר מסאתים אסור לטלטל מחצר לתוכו בכל גווני ואם היא סאתים או פחות מותר לטלטל בתוכה אפילו כולה ומן החצר לתוכה בכלים ששבתו בחצר אבל לא לכלים ששבתו בבית ע"כ ראוי שלא לאכול או לשתות בגינה בשבת דא"א ליזהר בזה וכבר זכר רמ"א בסי' של"ו ס"ג מזה לאסור מטעם אחר ע"ש . ואפי' לטלטל סכינים או מפתח בחגורו מחצר לגינה אסור דהוה כלים ששבתו בבית וכאן לא שייך היקף לדירה דזרעים מבטלים הדירה והרבה נכשלים בזה ט"ז : (יא) לבית . דשמא זרעים מבטלין דירת חצר וה"ל כולו קרפף ואפילו של אדם אחד אסור לטלטל לבית ב"י ריטב"א והגינה והחצר מצטרפין ב"י מרדכי : (יב) החצר . דהו"ל כרמלית וחצר נפרץ במילואה : (יג) ממנה . משמע אבל מהחצר לבית מותר אע"ג דהחצר אסור בו בעצמו אינו אוסר את החצר לאוסרו על הבית ולא אמרינן דנפרץ במילואו למקום האיסור אלא באסור מצד עצמו . אבל בטור כ' אסור להוציא ממנו לבית שגם מהחצר אסור וכתב המ"א ומיהו אם הגינה פחות מבית סאתים שרי לטלטל מגינה לבית דבטיל לגבי חצר דאינו חשוב לה בפ"ע ע"ש : (יד) טפחים . דפחות מיו"ד טפחים ה"ל כטיט ורפש שאין הולכין רשות לעצמן ועמ"א : (טו) הקרפף .

ביאור הגר"א

בסי"ד : ס"ג תל . ר"ל דאם הוא יותר מב"ס אין מטלטלין בו אלא בד"א כמש"ש ע"ו כ' ב' ואם הקיף עליו לדירה מהני . כ"ה א' וע"ש בתו' ד"ה שאם כו' : ס"ד אפי' יש כו' . מדקאמר אח"כ בנה בה עמוד כו': וה"ה לחופר · כ"ה בשם הרשב"א וע' רש"י שם ד"ה באילנות כו' וכתב שם ומזה הטעם ה"ה לחופר כו' דג"כ דרכו הוא וכוונתו לתרץ קושיית תוס' שם כ"ב א' ד"ה בור : ס"ה בנה בו כו' . בכל אלו השלשה סעיפים פסק הטוש"ע כרבא לגביה דרבה וכרב שימי דמתני לקולא ואע"פ שכ' הרא"ש בשם ר"מ שם ופ' ר"מ ז"ל דלית הלכתא כרב שימי אע"ג דקי"ל ה' כדברי המיקל בעירוב ה"מ בתנאי אבל באמוראי לא כו' ועוד כו' הא חזר בו ר"מ משני הסברות כמש"ש הרא"ש אח"כ וכתב ר"מ ז"ל מדבריו למדתי כו' ע"ש ופסק כרבא ואע"ג דרא"ש דעתו שם לפסוק כרבה היינו לפי סברהו בתחילה לפסוק דלא כרב שימי אבל לפי המסקנא דפסק כרב שימי א"א לפסוק כרבה דא"כ אפי' הרחיק פחות מג' הועיל דהא ודאי ליתא דהא כתב הרא"ש שם והלכתא כמ"ד אין מועיל דקאי רב ששת בשיטתיה והלכתא כרב ששת כו'. אבל הרמב"ם פ' כלישנא קמא דלא ס"ל הלכה להקל באמוראי כמ"ש המרדכי והג"מ והג"א ס"י ד"ה מכאן כו' והוכיחו ממש"ש מ"ז ב' והא שמואל ור"י כו' אבל חומרו קולא הוא ופ' כרבה ובבנה עמוד ועשה מחיצה אין כ"מ אלא בעתה טיט ותליא זה בזה דאם הלכה כרב שימי ע"כ הלכה כרבה דר"ש ורב המנונא ס"ל כוותיה כמ"ש הרא"ש שם אבל ללישנא קמא הלכה כרבא כמ"ש הרא"ש שם וע' ברא"ש עוד שיטה אחרת לר"מ והראב"ד שפ' כלישנא קמא וכרבא ובהג"א בשם א"ז פ' כלישנא בתרא וכרבה. אבל הרא"ש תי' שם קושיית הר"מ דדוקא במקום דלא איתמר כללא כו' וצ"ע לשיטתו שכתב בפ"ה ס"ג בשם הר"מ דהלכה בעירובין להקל אפי' יחיד נגד רבים ואין לך כללא כמו זה דיחיד ורבים הלכה כרבים שפריך בפ"ק די"ע פשיטא יחיד ורבים כו' ובכ"מ וכ' במרדכי שם ומכח זה פ' בה"ג כר' יוחנן באבל במ"ק כד א' דלא כרב ושמואל וכ"כ תוס' שם ד"ה הכי כו' ואע"ג כו' והוא סותר לתי' הרא"ש דהא באבל קי"ל אפי' יחיד נגד רבים כמ"ש תוס' בעירובין שם מ"ו א' ד"ה דאמר כו' ע"ש אלא שי"ל כדברי תוס' בכתובות ד' א' סד"ה אבל. והור"י כו' וכ"כ הרא"ש שם במ"ק אבל דברי תוס' סותרין זה את זה שכתב ס"ו א' ד"ה יפה כו' י"א כו' וכדברי המיקל כו' וכ"כ הרא"ש שם ומדברי תוס' זה הוכיח המרדכי והג"א בשם ר"מ דס"ל אפי' בפלוגתא דאמוראי וכתב ואין נראה כנ"ל מהא דשם מ"ז ב' : ס"ו באורך עשר. ל"ד אלא יותר מעשר כנ"ל בס"ב: ס"ח אפי' על. ע"ש תוספות ד"ה שאם: ס"ט אפי' אין . שם כמאן כר"ש כו' לר"ש כמי כו' ועמ"א דל"ד ב"ס דאפי' פחות מב"ס וכמ"ש שם בגמ' אלא אי איתמר כו' דלא הוי ב"ס ואפ"ה בנזרע רובו אסור ובזה אין חילוק בין ר"ש לרבנן וע' תוס' שם ד"ה לא ובנזרע רובו כו' : ס"י מי שיש. צריך להקדים ד' הקדמות לזה הסעיף . א' שזרעים מבטלין דירת החצר כמו שמבטלין דירת הקרפף כנ"ל בס"ט אע"ג שהרא"ש מסופק פ' הטור לחומרא. ב' שדין סאתים ופחות דין א' להם לענין כלים ששבתו בבית דאין סברא לחלק בין ג' משהויין כמ"ש תוספות שם ד"ה לא אמרן רק בדבר א' שיתבאר בסמוך. ג' בנזרע מיעוטו השאר הוי נפרץ במילואו ואסור כמו המיעוט בין אם המיעוט יותר מב"ס כמש"ש כ"ה ב' בין אם הוא בית סאתים לאסור לטלטל כלי הבית וכמ"ש תוספות פ"ט א' ד"ה רב אמר . א"כ פלוגתייהו כו' ובזה חלוק פחות מב"ס מן ב"ס דפחות מב"ס אין אוסר המילואו כמש"ש אלא אי איתמר כו' ע' תוספות שם ד"ה הכ"ל.ד' דנזרע רובו דין גודל כל החצר כדין גודל החלק של נזרע מיעוטו וכמש"ש כמאן כר"ש כו' כאן כו' וה"ל קרפף כו' אבל אם אין בכולו יותר מב"ס מותר כלי החצר: אפי' אין. ל"ד דאפי' פחות כנ"ל : ממנה. משום פחות מב"ס כנ"ל אבל ב"ס אפי' מחצר אסור ועמ"א : סי"א אפי' כו' ואפי'. שם : סי"ב מותר. כדברי המיקל . הרא"ש שם וכנ"ל :

חכמת שלמה

להוציא ממנו לרה"י רק לענין חיוב מן התורה הוי רה"י לכך השמיטו הטור והשו"ע דין זה דבור וחולייתו מצטרפין להתיר לכתחלה ובהכי היה מקום ליישב מה שהקשו התוס' ברפ"ב דגיטין על גידוד חמשה ומחיצה חמשה לפירש"י שם דס"ל דהתם אזיל רק לדידן ולכך ס"ל לחד מ"ד דלהתיר לכתחלה אין מצטרפין גידוד חמשה ומחיצה חמשה לענין דיעבד לחייבו מן התורה מצטרפין בור וחולייתו ואידך ס"ל דאף להתיר לכתחלה מצטרפין והך דעירובין כרב הונא שם ומשבת אין ראיה רק מן התורה הוי רה"י ולא מדרבנן להתיר לכתחלה ולכך פליגי שם בזה מיהו הטור והש"ע מפרשים בגיטין כפירוש התוס' שם ובבור וחולייתו ס"ל מדרבנן לא הוי רה"י ולכך השמיטו זה וא"כ מכ"ש דלענין מחיצה לעירוב לא מצטרפין בור והר קטן הסמוך לו כנ"ל לפענ"ד בזה ואין פנאי להאריך בזה אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודוק היטב :

מחצית השקל

כדי לתקן הפרצה שנעש' ע"י העפר להתיר הטלטול לא ידעתי מאי קשיא ליה ניהו דהת"ה נתן תיקון שלא יצטרך לטרוח ב' טרחות טרחה לפרוץ ושוב לטרוח לבנות א"כ לפי האמת א"צ לא לפרוץ ולא לבנות דע"י הנחת העפר נעשה הפרצ' וע"י לקיחת העפר שוב נבנה אבל אפשר שלא יקח העפר כ"א יבנה כותל חדש ולא יקל מעליו כ"א טרחת הסתיר' והפרצה (גם אפשר יתן עפר על עפר ראשון עד שהעפר יהיה גבוה יו"ד כשהעפר רחוק ג' טפחים מכותל א') לכן אמר אף שלוקח העפר : (ס"ק יא) אלא כו' דהמיעוט ר"ל שלא נזרע כלו: ואסור דהא כל הקרקע יחד הוא יתר מב"ס וע"י הזרעים בטל ממנו הדיר' וה"ל קרקע יותר מב"ס שלא הוקף לדירה : יותר מסאתים כו' טעות הדפוס יש פה והוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש בש"ע מעוטו כו' יותר מסאתים אסור ונתן טעם אע"ג דלא נזרע רק מעוטו מ"מ עכ"פ המיעוט כיון שהוא יותר מסאתים ונזרע דבטל הדירה ממנו ה"ל קרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדיר' יש לו דין כרמלית דאסור לטלטל בו כ"א ד' אמות א"כ אפי' הרוב שלא נזרע דהוא מוקף לדירה מ"מ נפרץ במלואו למקום האסור לו דהיינו למקום הזרע ולכן גם במה שלא נזרע אסור לטלטל : (ס"ק יב) ממנו כו' דשמא זרעים מבטלים דירת חצר ר"ל דאין זה ודאי ואין אסורו כ"א משום ספיקי דדיני' דהטור כ' בשם רבינו מאיר דנסתפק אי נימא דוקא דירת קרפף דהוא דירה גרועה זרעים מבטלים אבל דירת חצר דהיא דירה חשוב' אין זרעים מבטלים או דלמא אפי' דירת חצר מבטלים וסיים וטוב להחמיר ולכן כ' בש"ע ג"כ להחמיר:וה"ל כלו קרפף ר"ל גם מה שלא נזרע כיון דרובו נזרע המיעוט בטל לגביה: ואפי' הן של אדם א' פי' מ"ש מ"א ר"ס שע"ב: לבית ר"ל דודאי בגנה וחצר מותר לטלטל דמ"ש בש"ע דאפי' אין בהם אלא ב"ס ר"ל הגנה עם החצר יחד א"כ קרפף אפי' לא הוקף לדיר' אם אין בה יותר מב"ס מותר לטלטל בה אלא לבית אסור לטלטל ממנה: (ס"ק יג) אוסר כו' דה"ל כרמלית דמ"ש בש"ע מה שיש בה יותר מב"ס ר"ל מקום הזרוע לבד הוא יותר מב"ס: (ס"ק יד) ממנו לבית משמע דמחצר לבית שרי דהא החצר לא מיקרי נפרץ למקום האסור לו דהא מותר לטלטל מן החצר למקום הזרוע דמיקרי קרפף כיון דאין במקום הזרוע כ"א ב"ס דחצר וקרפף רשות אחד הן כדלקמן ר"ס שע"ב:לענין כלי בית כו' דהא למקום הזרוע אסור כלים ששבתו בבית להוציאן לחצר דשרי אסור להוציאן משם דהיינו מחצר למקום הזרוע. ומיהו אם הגנה פחות מב"ס שרי כו' ובזה חלק על מה שכתוב בש"ע שכתב ואם יש בה סאתים או פחות אסור כו' הרי דאפי' בפחות מב"ס אסור : (ס"ק טז) הקרפף כו' עססי' ש"ס ר"ל דע"כ מיירי דכותלי קרפף נכנסים לחצר ומופלגים מן הכותל החצר ג' טפחים דאל"כ גם הקרפף ניתר בהגפופים דה"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים וכ"כ הב"ח ע"ש :

סי' שנט (ס"ק א) יתירה כו' אין לה דין קרפף דבקרפף אע"ג דבאין בו רק ב"ס ניהו דמותר לטלטל בקרפף גופי' אבל אסור לטלטל ממנו לבית בזה קיל דין רחבה מדין קרפף :

סי'

שס היקף מחיצות לשבת . ובו ג' סעיפים :

א א יחיד ששבת בבקעה והקיף א מחיצות (א) גרועות כגון ב (ב) שתי בלא ערב או ערב בלא שתי ג עד סאתים מותר לטלטל בכולו מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא בארבע (א) וכן הדין ג אם הם (ג) שנים ואם הם שלשה ישראלים חשובים כשיירא ג ומותר לטלטל בכולו אפילו הוא גדול הרבה ד ובלבד שלא יקיפו יותר מכדי צרכם שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכים לו לתשמיש אבל אם נשאר בית סאתים פנוי אין מטלטלין בכל המוקף אלא בד' אמות ה במה דברים אמורים כשהקיפו יותר על שש סאין (ב) אבל אם לא הקיפו יותר על שש (ד) סאין אף על פי שיש סאתים פנוי כיון שהן שלשה מותר : הגה עכו"ם אינו מצטרף לשיירא וי"א דה"ה קטן אינו מצטרף . (רמב"ם פרק י"א) :

ב ו היו שלשה והקיפו כל צרכם ומת א' בשבת מותרים בכל השבת כיון שנכנס השבת בהיתר היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת אסורים כיון שנכנס שבת באיסור :

ג ז היו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר שנמצא האמצעי פרוץ במילואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גפופים עודפים עליו מכל צד נותנים להם כל צרכם באמצעו אפילו אם הוא גדול הרבה שאנו רואים כאלו כולם דרים בתוכו והרי יש שלשה ביחד ח ואף בחיצונים נותנים להם כל צרכם דכיון שנעשו שיירא באמצע הוי ליה אינך כחצר לאמצעי ט ויש אומרים שהחיצונים אינם מותרים אלא עד סאתים ואם אחד מהם יותר מסאתים ד (ה) גם האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו ואם החיצונים פרוצים במילואם לאמצעי והאמצעי ה מגופף ויחיד בכל אחד אין נותנין לכל אחד אלא בית סאתים ואם א' מהחיצונים יותר מבית סאתים הוא לבדו אסור ואם האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצונים אסורים שהרי הם פרוצים למקום האסור להם י אבל אם א' בכל א' מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים בכל א' מהחיצונים וא' באמצעי ו נותנין לשנים (ו) החיצונים כל צרכם דחשיבי כל מה שבאמצעי כאלו הוא בחיצונים כ במה דברים אמורים כשאינם פתוחים זה לזה ביותר מעשרה דאם כן הוי ליה פירצה ז וגם המגופפין אסורין ל וכל זה בשכותלי קטנה נכנסין לגדולה ובשכותלי קטנה מופלגים ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה דאז אוסרת הגדולה על הקטנה (ועיין לעיל סימן שע"ד סעיף ג') דאם לא כן הוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים ונדון משום לחי וכולם חשובין מגופפין וכאלו אין א' מהם נפרץ לחבירו ואין נותנין להם באחד מהם אלא מבית סאתים :

שסא דין גג הסמוך לרשות הרבים ובו ב' סעיפים

א א גג הסמוך לרשות הרבים ב (א) בתוך י' טפחים ג א ולמעלה (א) מעשרה לחצר הואיל ורבים ב משתמשין בו הרי זה כרה"ר ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצירו עד שיעשה לו ג (ג) סולם קבוע מחצירו ד איזהו סולם קבוע כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת :

ב ה חצר שנפרצה במילואה או ביותר מי' לר"ה מקום מחיצה נידון כצידי רשות הרבים שהוא כרמלית (כמו) שהוא החצר ו ואם נפרץ בקרן זווית אפילו ד בפחות מי' אסור וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפי' בפחות מי' ונפרץ גם הקירוי עד שנשאר באלכסון אסור ז אבל פירצה שאינה בקרן זוית אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפילו ביותר מי' ח (ב) והוא שלא יהא פי תקרה משופע דליכא פה : הגה וי"א דבעינן ג"כ ה ברוחב הקירוי ארבעה טפחים (תוס' והרא"ש פרק כילד משתתפים וסמ"ג וטור) ואמרי' פי תקרה יורד וסותם אפי' בב' מחילות אם יש כאן ב' מחילות שלימות דבוקות זו בזו אבל זו כנגד זו לא : (טור)

כל

ט"ז מגן דוד

שם (א) וכן הדין אם הם שנים. ב"י נסתפק אם ר"ל דלשני' נותנים כמו בית סאתים לשניהם ביחד כיון ששבתו ביחד או אם ר"ל דאין נותנים לכ"א מהם אלא ב"ס ובפ' כל גגות גבי ג' קרקיפות דף צ"ג משמע דלכ"א נותנין ב"ס דקא' אמצעי מגופף כו' אין נותנין להם אלא בית שש ושמא יש לחלק דשאני התם ששבתו כל א' בקרפף שלו אבל היכא ששבתו ב' בקרפף אחת אפשר שאין נותנים לשניהם אלא קרפף א' עכ"ל ולעד"נ מדאמרינן בפ"ק דרש ר"ל יחיד נותנים לו ב"ס ב' נותנין להם ב"ס ג' נעשו שיירא ונותנין להם שש ואי ס"ד דלב' נותנין להם ד' סאים מאי רבותא דג' דנותנים להם שש ולמה לנו מעלה דנעשים שיירא אם נותנין לפי ערך אלא ע"כ דעד ג' אין נותנין להם לפי ערך אלא בג' דוק' יש מעלה דהוי לפי ערך ולמסקנא כל צרכו וכ"מ ל' הרמב"ם והטור וכ"כ הר"ר יונתן בפי' ב' סאתים לג' יחידים: (ב) אבל אם לא הקיפו יותר על שש כו'. כ"כ ב"י בשם המרדכי ותימה שהרי רש"י פי' בהדיא וז"ל ואע"ג דאינהו ג' אם א"נ אלא לסאתים והקיפו ד' סאין כמי כטלו מחילות ולא מצינו חולק על רש"י ולכל הפחות היה לו להביא דברי רש"י ולגלות שיש פלוגתא בזה ומ"ש ב"י ראייה מדאמר רב גידל לא הוצרכו אלא לה' והקיפו ז' אפי' כד' אסורין ולא אמר רבותא דאם לא הצריכו אלא לה' והקיפו ו' אפי' כד' אסורין אין זה ראייה דאם נימא דאין מעלה לשש מיתר על שש אין כאן רבותא כלל ובכל גווני אם יש יותר מבית סאתים אסורים גם הטור ושאר פוסקים לא חילקו בזה :

שסא (א) בתוך י'. וכגי' ר"ה משתמשי' שם והו' כר"ה ואסור להוציא שם מן הבית מהני סולם קבוע דגלי דעתיה דסלקי' לגג מן ר"ה ואיסו ניח'ליה לאשתמושי ביה אבל בסולם עראי אין כאן סילוק כיון דמסלק ליה לסולם: (ב) והוא שלא יהי' פי תקרה משופע . כ"כ הטור וז"ל וכגון שפי התקרה חלק' ורחבה ד"ט אבל אם הוא משופע ואין בו ד"ט לא אמרי' יורד וסותם עכ"ל וכ' ב"י שלמד כן מדאמרי' בפ"ב דעירובין דף כ"ה בפלוגתא דרבה ור"ז אי אויר קירוי מייתר או אינו מייתר דרבה ס"ל מייתר וה"ל יותר מב"ס ור"ז ס"ל אינו מייתר דאמרי' פי תקרה יורד וסותם וה"ל כאלו יש מחילה עד למטה נימא בפלוגתא דרב ושמואל קא מפלגא דאתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרי' פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד"א לא אמרינן פי תקרה כו' אי דעבדא כעין אכסדרה שהגג שוה ה"נ דרבה מודה דאמרינן פי תקרה כו' והא דפליג רבה כאן דעביד כי ארזילא פירש"י יליע גג משופע דליכא פה ומשמע לרבינו דכיון דליכא פה לכ"ע לא שייך למימר פי תקרה ור"ז דשרי התם לאו דמותרת פי תקרה היא אלא משום דכיון דמקורה לא חשיב קרפף ואע"ג שהתו' והרא"ש חולקים בפ' כל גגות על רש"י שפי' קירוי ובאלכסון בשיפוע לאו למימר דס"ל שאע"פ שהוא בשיפוע אמרי' פי תקרה דהא (כל"ל) דעבד כי ארזילא דאמרי' בעושין פסי' דלא אמרי' ביה פי תקרה לכ"ע היינו גג משופע ולא פליגי אלא בפירוש אלכסון ומ"ש ואין בו ד"ט פי' שאם אין בקורה רוחב ד"ט אע"פ שאינו משופע לא אמרי' פי תקרה וכתב רבינו וי"ו במקום או עכ"ל ומאוד מאוד תמוהין דבריו דא"ת שבמשופע לא הוה אמרי' פי תקרה לכ"ע למה כ' הטור בסי' שכ"ח בסופו קרפף בג' סאין וקורה ממנו בית סאה מותר אפי' אם הקרוי משופע דחשבינן כאלו מחילה בסוף הקירוי כו' עכ"ל משמע בהדיא דאמרי' פי תקרה וזה שלא כדברי ב"י דאמר דבזה כ"ע ס"ל לאסור ולא אמרי' פי תקרה ותו דלדברי ב"י

מ"ט

מגן אברהם נ"י

שם א מחילות גרועות. אבל מחילות גמורות מותר אפי' יותר מסאתים דהוקפו לדירה שהרי הקיפום לדור בהם בשבת (רש"י) : ב שתי . כגון שנטע קנים פחו' פחות מג' ערב כגון שהקיף ג' חבלי' פחות פחות מג' והחבלי' יותר על טפח ומ"ש הרי"ף והרא"ש דירה שתשמישה לאויר°) כיונו גם כן למחילה כזו כדאיתא ברי"ף בהדיא וע' בהרר"י דלא כע"ש ודבריו אין להם ביאור: ג אם הם שנים . אין נותנין לשניהם אלא סאתים (כ"ח ש"ג) : ד גם האמצעי אסו'. אבל החיצון השני שרי : ה מגופף . כגון שהוא רחב מהחיצונים : ו נותנים לב' החיצונים . כ"ל דלדעה הראשונה דלעיל גם האמצעי מותר דנחשב כחצר לחיצונות וכ"מ במ"מ וב"ח : ז וגם המגופפים אסורים . פי' אם הקיף אחת יותר מסאתים ואפשר דלקולא כמי מהני פירצה יותר מי' דה"ל כאלו דרין כלן בקרפף אחת ונותנין כל צרכן עסי' שע"ב ס"ו :

שסא א ולמעלה מי'. דאלו כולו אינו גבוה י' לא מהני סולם דהוין ר"ה כמ"ש סי' שמ"ה ס"י וסט"ו ואם תוכו י' אע"פ שמצד החצר אין בו י' א"צ סולם (עיי' ת"ס) (ב"י הג"א מ"מ) : ב משתמשין בו . שמכניסין כובעים וכלים קטנים עליהם : ג סולם קבוע . דבזה סלקיה לגג מן רה"ר: ד בפחות מי' אסור דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי : ה ברוחב הקירוי ד"ט. אע"ג דקור' מבוי סגי בטפח התם טעמא משום היכר בעלמא:

באר הגולה

א משנה עירובין מ"ז ב שם בגמרא ג כרבא דהדר ר' נחמן ואוקי אמורא עליה ודרש ד שם ה מרדכי ממשמעות הגמ' מימרא דר' גידל י"ז ו שם י"ז וכרב הונא וכ"פ הרא"ש ורמב"ם בפ' ט"ו ז שם ל"ג ח ריטב"א בשם אחרים ורשב"א וכ"כ ה"ה בשם רשב"א בפרק ט"ו ט רש"י וכן כת' הטור י שם בעיות נפסקו לקולא כ ריטב"א ל שם א עירובין פרק ה' ב תוס' בשם ר"ת ה"ה בשם הרשב"א בפי"ד ד שם בשם הרשב"א ה משנה שם ל"ד ובגמרא שם ו משנה שם וכרבי יוסי ולחומרא ז שם פלוגתא דרב ושמואל וכלישנא בתרא וכרב וכן כת' הרא"ש דבשל סופרים הלך אחר המקיל וכן נראה דעת הרי"ף והרמב"ם בפי"ז וש"פ ח מהא דעביד כי ארזילא כ"ה וכפירוש רש"י :

נתיב חיים

מ"א ס"ק ב' °) כיונו גם למחילה. כ"ב והרב ר' יהונתן כת' אפילו במחילות שתי וערב ואינה מוקפת שתי וערב אפילו מוקף לדירה והוכיח כן מהא דאילן המסיך על הארץ אף על גב דעביד המחילה בהולא ודפנא כדמוקי לה בפרק הישן מ"מ לא מטלטלין תחתיו כ"א סאתיים משום דלא הוי תשמישו אלא לאויר מ"מ אפילו מחילה גמורה אסור לטלטל אלא בסאתים ועוד הביא ראייה ע"ש וכ"פ רי"ו ח"א נתי' י"ב ח"ד וכ"כ הריטב"א ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' שסא סעיף ב' דליכא פה. ע' עירובין פ"ו תוס' ד"ה גזוזטרא שכ' דאם אינו שוה וממילא פגימות שסביבותיה לא מקרי פי תקרה . גם כ' שם דמשמע מפי' הקונטרס דאם אין טפח בעובי הקורה לא אמרי' בי' פי תקרה יורד וסותם :

באר היטב

ומיירי כשיש להחצר גיפופים ונפרץ פחות מיו"ד דאל"כ אף החצר אסור דנפרץ במילואו הג"א ועססי' ש"ס :

שם (א) גרועות . אבל מחילות גמורות מותר אפי' יותר מסאתים דהוקפו לדירה שהרי הקיפום לדור בהם בשבת רש"י : (ב) שתי . כגון שנטע קנים פחות פחות מג'.ערב כגון שהקיף ג' חבלים פחות מג' והחבלים יותר על טפח : (ג) שנים . ר"ל דאין נותנים לשניהם אלא סאתים ועיין ט"ז : (ד) סאין . והט"ז כתב דבכל גווני אם ישתייר בית סאתים אסורים ע"ש : (ה) האמצעי. אבל החיצון השני שרי : (ו) החיצונים. כ' דלדעת הראשונים דלעיל גם האמצעי מותר דנחשב כחצר לחיצונים ב"ח מ"א :

שסא (א) מעשרה. ואם תוכו יו"ד אע"פ שמצד החצר אין בו יו"ד אין צריך סולם ב"י : (ב) סולם . דגלי דעתיה דסלקי' לגג מן ר"ה בסולם קבוע :

שאינו

ביאור הגר"א

סי' ש"ס סא מחיצות גרועות כו'. רש"י וכן משמע בגמרא דק' וחכמים היינו ת"ק : וכן הדין. מדקאמר לכתחלה ג' נותנין להם בית שש ש"מ דבשנים אין נותנין ב"ס: אפי' הוא כו'. ירושלמי אפי' כור אפי' כוריים וכ"מ בגמרא : בד"א. מדאמר רב לא הוצרכו כו' ול"ק לא הוצרכו אלא לד' והקיפו ו' ועוד דחכמים להקל על ר"י בר' יהודה ור"י ב"י לא אמר ובלבד וכן משמע נותנין כו' ובלבד דמשמע דמה שהן באין להוסיף על ריב"י ובלבד כו'. וערש"י ד"ה לא פנוי כו' דלא כתב כן וכן הריטב"א וכ' דסיפא ובלבד שלא יהיה פנוי קאי אף לר"י בר' יהודה ואסיפא כי ברישא א"א ע"ש שכ' כן בפשיטות עוב . ירושלמי סוף פ"א וז"ש הרמב"ם וש"ע לעיל ג' ישראלים : וי"א דה"ה . ירושל' קטן מהו שישלים לשיירה ופ' הרמב"ם לחומרא ותמה הב"י למה פסק לחומרא ולכן השמיט בש"ע וז"ש וי"א כו' : ס"ב היו. כרב הונא דתניא כוותיה שם ט' ב' ואביי ס"ל כוותיה שם ל"ג ב' : ס"ג ואף בחיצונים. כמ"ש נותנין להם מ' לכולן : וי"א . שמפ' להם שמותרין באמצעי : ואם א' כו' . הכל ממתני' שם חצר גדולה כו' ושם כ"ה ב' : בד"א . שם ט' ב' קטנה כו' : וכל זה כו' . כשכותלים כו' . שם :

סי' שסא ס"א בתוך עשרה . גמ' שם וכפירש ר"ת והרמב"ט : ולמעלה מעשרה לחצר . דאל"ה הוי כרמלית ולא מהני סולם כמ"ש שבת ז' ב' בית שאין תוכו כו'. אבל השתא כיון שמצד א' הוא עשרה הוי רה"י כמו בור וחולייתו שבת צ"ט עירובין ל"ט: הואיל ורבים.שם בגמרא ודלמא כשרבים . וכ"ה ברמב"ם ומ"מ ע"ש : ה"ז כר"ה . מכאן ראיה לס' הרא"ש בסימן שמ"ה ס"י והוא לשון מ"מ בשם הרשב"א כל הס' עד סופו : ס"ב חצר שנפרצה כו' אי כו' . מתני' צ"ד א' וערש"י ד"ה חצר במילואה או כו' : מקום. שם בגמרא על מקום כו': כצידי ר"ה שם ואב"י שם:כמ"ש החצר.גמרא שם ורבנן א"ל ר"א לידי כו': ואם נפרץ. שם א"ר לעולם כו': וכן בי[ת] תוספות ד"ה וקירויו : אפי'.כלישנא קמא דבשל סופרים הלך אחר המיקל:והוא. שם כפירש"י ד"ה וכפרש"י שם דע"כ ל"פ רבה ור"ז אלא בקרפף מ' דבשאר תקומות מודים דלא אמרינן פי תקרה הכ"ע כו' בכ"ת מודים דלא אמרינן בד' רוחות פי תקרה כמ"ש התוספות שם ובפ' כל גגות שם תוספות שם ד"ה קורה כו' ושבת ע' א' כגון שקירה כו' וע"ש ברש"י ותוספות: ואמרינן פי כו' כו' ולהכי נקט אכסדרה בבקעה דבחצר שתם אכסדרה יש לה ג' מחילות אבל בבקעה אין לה [illegible] בשתי רוחות ושם כ"ה א' ד"ה אכסדרה ובפ"ק דסוכה י"ח ב' ד"ה אכסדרה כו' : אבל זו כו' . וסוכה שם בההיא מודינא לך כו' וש"ע השמיט כ"ז דבדין הראשון פ' כרש"י שם פ"ז א' ד"ה רוחב הקורה וכ' ב"י דהכי נקטינן ובדין השני פ' כרי"ף ורמב"ם דפי' אכסדרה בבקעה שיש [illegible] וכגי' ר"ח כי לית ליה בג' כו' וכמ"ש תוס' שם ושם דאכסדרה יש לו ג' רוחות כמ"ש בב"ב כ"ה כו' ולפיכך נקט בבקעה משום דבחצר יש ד' רוחות ולכן סתם בש"ע דכאן מיירי שנפרץ מרוח [illegible] ביותר מ"ת דע"כ מיירי בעשר ע' תוספות שם ד"ה בעשר כו' :

מחצית השקל

סי' שם (ס"ק א) מחילות כו' גמורות מותר כו' ר"ל אע"ג שלא הקיפה כ"א לצורך שבת זה לבד :

(ס"ק ב) שתי כו' דלא כפ"ש ר"ל שהבין דירה שתשמישה לאויר ר"ל שלא נעשה כ"א לשמור האויר שחוץ להיקף דהיינו גנה או שדה שהוא חוץ להיקף ויראה משם לשמרו דכה"ג אפילו מח"ש ל"מ מוקף לדיר' כדלקמן ר"ס שנ"ח ע"ש : (ס"ק ג) אם כו' א"צ לשניהם אלא סאתים דלא כרב"י שנסתפק בזה שמא נותנים לכ"א ב"ס דה"ל ד' סאין ועי' בט"ז : (ס"ק ז) וגם כו' ואפשר כו' מבואר בס' ת"ש דלפ"ז צ"ל מ"ש בש"ע וגם המגופפים אסורים לא קאי כ"א לדעת י"א אבל לדיעה קמייתא לא משכחת לה דהא לדידיה גם לכלם נותנים כל צרכם גם בהך גוונא דהאמצעי מגופף ואין בכל היקף כ"א אים א' דאין נותנים לכ"א כ"א ב"ס ואי מהחיצונים היקף יותר מב"ס דאותו חיצון אסור והאמצעי מותר כיון שמגופף ועז"א דאי נפרץ יותר מיו"ד גם האמצעי אסור ולפ"ד מ"א למה יאסרו אדרבא כיון דנפרץ יותר מיו"ד ה"ל כאלו החיצון דר גם הוא באמצע וכיון דפרוץ במילואו לחיצון השני אם כן ה"ה כאלו דרים בחיצון השני וה"ל שייר' ונותנים להם כל צרכם והאמצעי וחיצון שכנגדו ה"ל דין חצרות ושריין לדעה א' א"ו דאזיל לדעה שניה ובעל ת"ש חלק בזה על מ"א ע"ש :

סי' שסא (ס"ק ב) ולמעל' כו' ואם תוכו כו' א"צ סלם (ב"י הג"א מ"מ) ע"כ יש ט"ס כאן דז"ל הג"א משמע דאם הי' גבוה י' אפילו סלם א"צ עכ"ל וז"ל המ"מ דלא דמי לעמוד בר"ה שאינו גבוה י' ורבים מכתפים עליו משום דגג זה גבוה י' מצד החצר למה זה דומה לבור עמוק שבע' וחולי' ג' משלימתו ליו"ד שהחולי' נדונה רה"י אף על פי שאינה גבוה מר"ה יותר מג' עכ"ל ואם כ[illegible] דהג"א שכ' דאם גבוה י' אפילו סולם א"צ מיירי שגבוה י' גם לצד ר"ה כדמוכ[illegible] ומן מ"מ פשיטא דאין ראי' אדרבא משמע להיפך דהא דימה דין דהכא לבור שב[illegible] תוכו עשרה צריך סולם גם בס' ע"ש כתב להדיא דבתוכו עשרה ומצד החצר אין [illegible] דצריך סולם וא"ת דמ"א חולק עליו להביא דבריו ולחלוק עליו או לכתוב דלא כ[illegible] תוכו י' אף על פי שמצד החצר אין בו י' מהני סולם ואם גם מצד ר"ה גבוה י[illegible] מן מ"מ דהא דימהו לבור שתוכו י' ובצד חיצון לצד ר"ה אין בו בשום צד גבוה [illegible] סולם גם בכה"ג מהני דהיינו שתוכו י' אף שמבחוץ בשום צד אין בו י' ודין השנ[illegible] שם' ת"ש הגיה על דרך אחר ע"ש : (ס"ק ב) משתמשים בו שמכניסים כובעים [illegible] דף פ"ד ע"ב אך הש"ס לא הוצרך לזה כ"א למ"ד מקום של אדם א' תשמישו בנחת נותנים לזה שתשמישו בנחת ואין האחר אוסר עליו ונאן אפילו סולם עראי מ"מ הוי מלבני ר"ה דאין להם סולם כלל ולא הי' ראוי שבני ר"ה יאסרו עליו ולכן הוצרך ומניחים שם כובעים כו' וה"ל גם לדידהו בנחת אפילו בלי סולם דראשו של אדם דקי"ל אפי' לא' תשמישו בנחת ולשני בקשה אפ"ה אוסרים זע"ז וכמבואר ברמב"ם הוי צריך לה"ט דמניחים כובעים וכ"מ בגמרא שם וי"ל ועי' לקמן סי'

סי'

באר הגולה

עירובין כ"ו ב שם ק' ג טור וכ"כ ה בשם הרשב"א ד משנה שם ל"ע ה הכי מוקי לה בסוכה כ"ד ו שם בעיא שם ט"ו ח שם ל"ג ט שם ט"ו י שם ס"ח ושבת ק"א כ מהא דספינות שורות ונגללו בשבת ק"מ וכפירוש

יד אפרים

מג"א ס"ק ד' דהא כת' הרא"ש שם ר"ת דר"נ כו' ל"ש אלא לזרוק כנ"ל :

ביאור הגר"א

ו' שסב ס"א כל מחיצה כו' אלא או . כ"ו א' : או לישב . כ"ב א' : היא מחיצה כו'. כפי' הרא"ש שם סוף פ"ב וכ"ה שם כ"ב א' וע' תוס' כ"ה ב' ד"ה בהוא אבורנקי כו' אבל אם היתה עומדת כו' לכך אמר לתקן רק עד אבורנקי : ודוקא . עירובין שם ושם וסוכה שם : ס"ב ולכ"ד . שם לענין ב' חצירות : ס"ג וה"מ שלא כו'. מדאמרינן בספינות חזרו ונקשרו כו'

מגן אברהם

שסב א לשמור השדות. ואין עשוי לדור בה יום ולילה: ב ועיקרן במקום וכו'. וה"ה אם אין גבוהין י' במקום שמחוברין לאילן אלא שבאמצע גבוהין י' שעשוי' כקשת וצ"ל דבמקום שגבוהין י' צ"ל רחבי' ד' דאל"כ ה"ל כרמלית ע' ס"ס תרל"א : ג שאינו עשוי לדור · נ"ל שאם מילא הקש לשם דירה כמ"ש סי' שנ"ח ס"ב אפי' לא נטע האילן לכך אם רוב הדופן מן הקש הוי מוקף לדירה וכ"מ בתו' : ד מחיצה שנעשית בשבת . יען כי הרב"י והב"ח הקשו על הטו' והב"ח הגיה ע"ש ולכן אאריך קצת להודיע שדבריו כנים וישרים וגם לא יהיה הרא"ש והר"ן כב' עדים המכחישים זא"ז בשם ר"ת ☞ דהא הרא"ש כ' ופר"ת דר"נ בעלמא איתמר ולמה לא מפרש דקאי אסיפא דברייתא דקתני שכל מחיצה הנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה דמיירי בר"ה ועז"ק ר"נ ל"ש אלא לזרוק אבל לטלטל אסור אלא ע"כ כמ"ש הרא"ש דדומי' דרישא קתני דאפי' לטלטל שרי וא"כ מאי קא מתני דר"נ אמזיד איתמר הא בברייתא בסיפא נמי קתני מזיד ואפ"ה שרי וזה קשה לו להרא"ש ולכן כ' וז"ל ומשני דר"נ אמזיד איתמר היכא דעושה מחיצה בר"ה כלומר שלא היה שם מחיצה מעולם ועשאה עתה אבל בסיפא מיירי שהיתה שם מחיצ' ונפלה בשבת וחזרה ונעשה דאז שרי אפי' במזיד וכמ"ש הר"ן בשם ר"ת אלא דקשה להרא"ש הא ברישא ג"כ מיירי שנפלה בחול דאל"כ לימא שבת כיון דהותרה הותרה כמ"ש סי' שע"ד ס"ב אלא ע"כ מיירי שנפלה בחול ואפ"ה שרי אפי' נעשית במזיד וכ"כ התו' ורא"ש פ"ק דעירובין וקשה לר"נ ועז"ק הרא"ש דרישא איירי שהיתה בלא זה רה"י ע"ש אבל ר"נ איירי שנעשה על ידה רה"י ובזה מדויק דנקט בברייתא מחצלאות הפרוסו' לר"ה משום סיפא כנ"ל ברור ובזה יהיו דברי הטו' והרא"ש ור"ן בשם ר"ת והש"ע שוין כל היכא דנעש' ע"י המחיצה רה"י נפל' בחול וחזרה ונעש' בשבת במזיד אסור בשוגג שרי (והיינו הא דר"נ דאמר ל"ש כו' ומיירי במזיד) ואם היתה בלא"ה רה"י כגון כותל בין ב' חצירות אפי' נפל' בחול וחזר' ונעשית בשבת שרי וחזר העירוב למקומו ועי' סי' שע"ד מ"ש : ה בשוגג. ודוקא שלא עשא' לדעת המטלטל שם כ"כ הרמב"ם והרשב"א חולק עמ"ש

שסב איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל. ובו י"ב סעיפים :

א א כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה אלא לצניעות או לשמור מה שיתנו בתוכה ב או לישב בה כדי א לשמור השדות היא מחיצה ג לטלטל מה שבתוכה אבל אינה מחיצה לעשות מה שבתוכה מוקף לדירה אם הוא יותר מב' סאתים ד הילכך אילן שענפיו יורדין למטה אם אינם גבוהים שלשה מן הארץ ב ועיקרן במקום שמחוברים לאילן הוא גבוה עשרה חשיב מחיצה ומותר לטלטל בכולו ה והוא שימלא האויר שבין הענפים בעצים או בקש ויקשור הענפים שלא ינידם הרוח שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ו ודוקא עד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא ז אפי' נטעו לכך כיון ג (א) שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמור השדות :

ב ח תל שגבוה חמשה והשלימו לעשרה שעשה עליו מחיצה גבוה חמשה חשיבה מחיצה לטלטל ולכל דבר :

ג ט מחיצה העומדת מאליה דהיינו שלא נעשית לשם מחיצה כשירה י ד מחיצה שנעשית בשבת כשרה והני מילי שנעשית בשבת ה בשוגג אבל במזיד הוא מחיצה להחמיר לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכה אבל לא להתיר לטלטל בתוכה כ (א) והני מילי שלא היה שם מחיצה תחלה אבל היתה שם והסירה וחזרה ונעשית אפי' במזיד חזרה להתירה הראשון כגון שנים או שלשה שהקיפו במחצלאות סביבותיהם ברשות הרבים והבדילו גם ביניהם במחצלאות ועירבו יחד מותרים לטלטל מזה לזה נגללו המחצלאות נאסרו חזרו ונתפרשו אפי' במזיד חזרו להתירן הראשון :

ספינה

ט"ז מגן דוד

מ"ט דר' זירא דשרי כיון דלא אמרינן פי תקרה ותו קשה דרבינו הטור כ' בהדיא ברמזים פ' עושין פסין בקרפף של ג' סאין וקירה בו בית שאה אפי' הקירוי משופע אמרי' ביה פ"ת יורד וסותם הרי מבואר שלא כדברי ב"י ע"כ נראה דרבינו הב"י לא יצא כל ידי חובת העיון בזה הגם כי מו"ח ז"ל הסכים עמו אלא העיקר הוא דדברי הטור כשיטת הרא"ש דפר' עושין פסין גבי קרוי אף לר"ז ההיתר משום פ"ת אלא דתלמודא קאמר שם דל"ת פלוגתא דרבה ור"ז בפלוגתא דרב ושמואל פליגי לענין אם אמרי' כלל פי תקרה והיינו דעביד כאכסדרה ורבה ור"ז ס"ל דודאי קי"ל דאמרינן פי תקרה כו' היכא דעבד בשוה אלא דאם עביד כאורזילא דהיינו בשיפוע כפירש"י שכן מביא הרא"ש האי פירש"י שם ובזה פליגי רבה ור"ז דלרבה לא אמרי' פי תקרה באם הוא משופע ולר"ז אמרי' כן אפי' במשופע וקי"ל כר"ז כמ"ש הרא"ש אלא דעדיין צריך תנאי א' דהיינו שצריך רוחב הקורה שפיה יורד וסותם ד"ט דלא כרש"י שס"ל די בטפח כמ"ש התו' בפ' כיצד משתתפין דף פ"ו ד"ה קורה ד' מותרת כו' שלא הוצרך הטור להזכיר שם שיהא רוחב ד' דהא שם מיירי בתקרה שהיא כשוי לאכסדרא ובודאי יש שם ד' טפחים אבל כאן דמיירי בקירוי שנפרצה ולפעמים יש שם קורה אחת שנפחתה פחות מד' טפחים ע"כ הזכיר שיהיה שם דוקא ד"ט ופי' דבריו כך וכגון שפי התקרה חלק ורחבה ד"ט פי' שהפה הוא חלק ורחב ד' טפחים באותו רוחב אבל אם הוא משופע ואין באותו שיפוע שהוא נגד הפה של התקרה ד"ט לא אמרינן ביה פי תקרה וע"כ לא אמר בסיפא ואין ברחבו ד"ט כמו שזכר ברישא רחבה ד"ט דכאן לא קאי על הרוחב כפשוטו אלא כהשיפוע אמר שיש בשיפועו ד"ט במקום שהוא הפה של התקרה אז מותר וא"כ אין אנו צריכין לדחוק לפרש דהוי"ו הוה במקום או כמ"ש ב"י אלא דהוא כפשוטו והא דאמרינן כאן בפרק כל גגות דאמרי בי רב משמיה דרב כגון שנפרצה בקרן זוית באלכסון ס"ל לטור כשיטת הרא"ש כאן שאין הטעם משום שהוא באלכסון א"א פי תקרה אלא משום דהוה בקרן זוית וטעם דפי תקרה יורד וסותם הוא משום דהוה כפתח וכאן בקרן זוית לא עבדי אינשי פיתחא נמצא לפ"ז דאף במשופע כל שיש בשפוע של פה ד"ט אמרי' שפיר פי תקרה והכל ניחא אחר העיון בס"ד ובס"י וס"פ לא נחתי לזה כל עיקר ותו הקשה מו"ח ז"ל דברי הטור אהדדי דכאן פסק כתו' דבעינן רוחב ד"ט לפי תקרה כו' ולא כרש"י ובה' סוכה סי' תר"ל כ' אפי' אם יש בפי התקרה של אכסדרה טפח לא אמרינן ביה יורד וסותם כו' משמע דבשיעור טפח תליא מילתא וחילק בין שבת לסוכה והוא דוחק גדול ולק"מ מתחלה דהתם לא פסק להלכה דבטפחה סגי אלא דנקט שם שיעור דמהני ביה פי תקרה דהיינו לרש"י דאית ליה בטפח ממילא לתו' בד"ט וברמזים כתב שם ספ"ק דסוכ' בהדיא בד"ט וע"ז אמר דאפ"ה לא אמרי' שם פי תקרה מטעם הנזכר שם כ"ז פשוט וברור :

שסב (א) וה"מ שלא היתה שם מחיצה · לפי' ר"ת דהטור וש"ע נמשך אחריו יש ב' דרכי' לענין חומרא במזיד שהא' הוא כמ"ש כאן ובטור דהיינו אם לא היה ברה"ר שם מחיצה קודם שבת ובשבת עשה מחיצה במזיד אינה מועלת לקולא דהיינו לטלטל בתוכה כמו ברה"י דקנסוהו רבנן אבל אם

באר היטב

שסב (א) שאינו . נ"ל שאם מילא הקש לשם דירה כמ"ש סימן שנ"ח ס"ב אפי' לא נטע האילן לכך אם רוב הדופן

שערי תשובה

שוי הלכך לא אמרינן לבוד וע"ש מ"ש על דברי הדב"ש סימן רנ"ט : (בש"ע סעיף ג') מחיצה הנעשית **שבת** כו' ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סימן מ"ד אם נתקלקל הלחי בי"ט שני אסור לתקנו על ידי אמיר' לעכו"ם **אם** שגג המורה וצוה לתקנו מותר הטלטול אפילו בשבת שאחריו ואפילו אם נעשה התיקון במזיד

שידע שאסור אעפ"כ עשאו מהני אפילו להפוסקים דאין ע"ח ביו"ט ולא הועילה בי"ט כלל כיון דטעמא דמזיד משום קנסא ולא קנסינן בשבת בשביל שעבר ביו"ט ומכ"ש להפוסקים ע"ח ביו"ט וע' בסימן שס"ג ס"ק ד' ואפילו למג"א שם שרי כאן ע"ש :

מחצית השקל

שסב (ס"ק א) לשמור השדות. אין עשוי לדור בה יומם ולילה דאי דר בה יומם ולילה אסיק מ"א לעיל בסי' שנ"א ס"ק ד' דבין להתוספות ובין להג"א מיקרי מוקף לדירה : (ס"ק ב) ועיקרן כו' וצ"ל דבמקום שגבוהים יו"ד צ"ל רחבים ד' זה קאי אהא דאם אין גבוהים יו"ד במקום שמחוברים כו' שעשויה כקשת : ה"ל כרמלית ר"ל דכל אותו גובה שאין ברחבו ארבע הוא כמאן דליתא א"כ נשאר גבוה פחות מעשרה והוא רחב ארבע וזה יש לו דין כרמלית : (ס"ק ג) שאינו כו' לכן אם רוב הדופן מן הקש כו' וכ"מ בתוס' דעירובין דף ט"ו ע"א ס"ד דמחיצ' העומדת מאליה לא שמיה מחיצ' והקשה הש"ס מדתנן בסוכה דף כ"ד ע"ב העושה סוכה בין האילנות והאילנות הם דפנותיה כשרה ומשני דמיירי שנטע האילנות מתחל' לשם מחיצ' ולא הויין עומדים מאליהם. והקשו התוס' בסכה ובעירובין הא בסכה הקש' הש"ס אהאי מתני' הא הויין מחיצות שאין יכולים לעמוד ברוח מצויה דלא הוי מחיצ' ומשני בקשן והוצים מילא בקש דאין הרוח מנידן וכיון דהוא מילא בקש תו לא הוי עומדת מאליה וא"כ מאי מקש' הש"ס בעירובין כנ"ל ותירץ התוספות לחד תירוצא דהש"ס הוי סבירא ליה דמתני' איירי בכל גווני בין רוב המחיצ' מן האילן ובין רוב המחיצ' מן הקש ובוודאי אם רוב המחיצ' מן הקש הוי אתי שפיר דל"מ מחיצ' העומדת מאליה אלא דהש"ס בעירובין פריך מהאי דרוב מחיצ' מן האילן דנקרא עומדת מאליה עכת"ד : הרי מבואר מדברי התוס' דאם רוב מן הקש תו לא בעי' דנטעה מתחל' והו"ל כאלו נטעו מתחל' לכך ולא אמרינן דהנופים בטלים לגבי עיקר האילן אם כן ה"ה הכא אם מילא בקש לשם דיר' הו"ל כאלו נטע כל האילן לשם דיר' ומ"מ בעי' דוקא רוב מן הקש אבל משום על מחצה לא סגי כיון דפרוץ כעומד מותר אם כן אפילו לא מילא בקש הוי' עליו שם מחיצ' תו לא תהני מילוי הקש לשם דיר' כדלעיל סימן שכ"ח סעיף ב' : דמחיצ' שלא הוקפ' לדיר' אם רצה לתקנו שתהי' מוקפת לדיר' צריך לפרוץ יותר מעשר ולהקיף לשם דיר' אבל פרצה עשר לא מהני כיון דשם פתח עליו וא"כ לגודרו לא מיקרי מוקף לדיר' ע"י שסותמו וה"ה הכא : (ס"ק ד) מחיצ' כו'. יען כו' יש צורך להעריך פה דברי התוס' והרא"ש כדי שיובנו דברי מ"א היטיב. אי' בשבת דף ק"א ע"ב תניא ספינות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלים מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגים בין מזידים חוזרים להתירן הראשון וכן מחצלות הפרוסות לר"ה מערבים ומטלטלים מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרסו בין שוגגים בין מזידים חזרו להתירן הראשון שכל מחיצ' הנעשי' בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצ' ופריך איני והאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור ומשני כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר ופרש"י ודקתני מתני' חזרו להתירן הראשון אשוגגים קאי וכי קתני מזידים אשמה מחיצ' קאי ולזרוק כר"נ עכ"ל וכ' הרא"ש וז"ל ול"נ דא"כ דמאי קתני מזידים כו' גם מה שפירש"י דר"נ קאי אסיפ' דהך ברייתא ל"נ דא"כ במסכת עירובין דהך ברייתא עיקרה שנויה שם ה"ל לאתויי עלה הא דר"נ (לפי גרסתינו בערובין דף כ"א ע"א ודף כ"ה ע"א אדרבא מסיק שם הש"ס כפרש"י וז"ל ותני' כל מחיצ' העשוי' בשבת כו' ולאו אתמר עלה אר"נ לא שנו כו' כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר עכ"ל. וע"כ צ"ל דכל זה לא הי' בגרסת הרא"ש) ופיר"ת דמלתא דר"נ בעלמא אתמר אמחיצ' הנעש' במזיד ולא אהך ברייתא. ואגב דהביא הך ברייתא הכא אמלת' דר"ס כו' פריך מיניה לר"נ. וה"פ דברייתא מחצלאות הפרוסות לר"ה כעין בתים זו אצל זו מערבים ומטלטלים מזו לזו כותל שבין שתי חצירות ויש ביניהן פתח שאם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין א'. נגללו נאסרו. פי' אם ערבו שנים וסמכו על פריסת מחצלאות שביניהם כשנגללו נאסרו כמו ב' חצירות שנפרצו במלואן זה לתוך זה. חזרו ונפרסו כו' חזרו להתירן הראשון דהוי כשתי חצירות ומטלטלים אלו בכאן ואלו בכאן שכל מחיצ' הנעשי' בשבת כו' טעמא קיהיב למלתא דקי"ל בעלמא מחיצ' הנעשית בשבת אפי' לר"ה שמה מחיצ' וכ"ש הכא דהאי מחיצ' אינה באה אלא להתיר איסור דיורין שתי החצרות הלכך חזרו להתירן הראשון אפי' מזידים דלא שייך למלתיה דר"נ כלל דר"נ איירי בעושה מחיצ' ברשות הרבים שעל ידה נעש' רשות היחיד אבל הכא בלא הך מחיצ' נעש' רשות היחיד והמחיצ' אינה באה אלא לחלק הדיורין ומסיפא דקתני שכל מחיצ' הנעש' בשבת שמה מחיצ'. דמשמע אפילו לטלטל דומי' דרישא פריך אהא דר"נ דאתמר בעלמא : ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכי דעוש' מחיצ' בר"ה והך דמחצלת אחרים להתירן הראשון ואפילו במזיד עכ"ל הרא"ש והבינו הרב"י וב"ח דמ"ש הרא"ש בסוף דבריו ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכי דנעש' מחיצ' בר"ה והך דמחצלת כו' כוון למ"ש הרא"ש תחלת דבריו לחלק דר"נ מיירי שעוש' מחיצ' בר"ה וע"י נעש' רה"י אבל בהך דמחצלאות בלי מחצלת האמצעית שנגלל' היא רה"י ומחצלת האמצעית לא באה כ"א לחלק הדיורין בינה לבין חצר השני' ולכך מותר אפילו במזיד ואם נעש' המחיצ' בר"ה שע"י נעש' רה"י בכל ענין במזיד אסור אפילו נפל' המחיצ' בשבת וכשנכנס שבת כבר הי' רה"י מ"מ כשנפלה וחזר ובנאה במזיד אסור' אבל הר"ן כתב בשם ר"ת וז"ל כי אתמר דר"נ אמזיד לאו אמזיד דברייתא קאמינ' אלא אמזיד דעלמא דהיינו אמחיצ' הנעש' בשבת לכתחל' ומעיקרי קס"ד דליכא לאפלוגי בין שנעש' בתחל' בשבת או שהית' שם מתחל' (ר"ל בכניסת שבת) וא"כ חזר' לעניה הראשון ומשנינן דאמזיד דעלמא אתמר ולאו כהדדי ניהו עכ"ל הר"ן וכ' הרב"י וז"ל נראה דאפי' נגללו מחצלאות החיצונות וחזרו ונפרסו במזיד חזרו להתירן כיון שהיו עשויות בתחל' (דהיינו כשנכנס שבת) ודברי רבינו הטור הם כשיטת ר"ת שכ' הר"ן (דהטו' כתב כמ"ש פה בש"ע) כו' ויש לתמוה עליו איך הניח דברי הרא"ש וכ' כדברי הר"ן כו' עכ"ל הרב"י : דהא הרא"ש כתב כו' ולמה לא מפרש דקאי אסיפא כו' לפי מה שהבי' הרב"י דברי הרא"ש שכ' על דברי רש"י סתם ולא נהירא אלא נ"ל כפיר"ת ולא ביאר הרב"י טעמו של הרא"ש דל"נ לו פירש"י כי דרכו לקצר מה שאינו נוגע לפסק הלכ' : א"כ לפי מובן הפשוט. מה"ט הוצרך הרא"ש לפיר"ת לומ' דר"נ בעלמא אתמר ולא אברייתא דהא אין לדברי ר"נ ענין לברייתא. דר"נ מיירי כשנעש' ע"י המחיצ' רה"י וברייתא מיירי שהיא בלא"ה רה"י והמחיצ' לא באה כ"א לחלק דיורין. ולכן בנדון של ברייתא אפילו במזיד מותר לכן הוצרך הרא"ש לומר דר"נ בעלמא אתמר ולא קאי אברייתא. וע"ז יפה הקש' מ"א דה"ל לרא"ש לומ' דקאי אסיפא דברייתא דמיירי כה"ג שנעש' ע"י המחיצ' רה"י כמ"ש הרא"ש. אולם אף שכתב הרא"ש דהכריחו דר"נ לא קאי אברייתא כיון דעיקר הברייתא בעירובין שנוי' ה"ל להביא' שם בעירובין. אעפ"כ הקש' מ"א שפיר ניחו דהרא"ש הוכרח מכח סוגיא דעירובין דר"נ לא אמר על הברייתא אך על ר"נ גופ' קשיא למה לא אמר מימרא דידי' אברייתי' ואף אי נדחק דר"נ לא ידע הברייתא מ"מ קשה על סתמא דהש"ס ניהו דר"נ בעלמא אמר מ"מ כיון דיש שייכות למימרא דר"נ לברייתא ה"ל להש"ס להביא בערובין דברי ר"נ אברייתי' אלא דמ"א דדרכו לקצר קיצר בלשונו להקשות כפי דברי הרא"ש שהביא הרב"י ולכן כ' וז"ל ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכי דעוש' מחיצ' בר"ה : כלומ' שלא הי' כו' (ר"ל כמו שהבינו הרב"י וב"ח סוף דברי הרא"ש כנ"ל דגם פה נתכוין למ"ש בתחלת דבריו לחלק בין נעש' ע"י המחיצ' רה"י או לא באה אלא לחלק דיורין אלא עכשיו כתב חילוק אחר כמ"ש הר"ן) : אבל בסיפא מיירי כו' ר"ל אף על גב דגם סיפא מיירי דע"י המחיצ' נעש' רה"י מ"מ כיון דנפל' בשבת אפי' בנאה במזיד מותר : אלא דקש' להרא"ש כו' ר"ל הא לפ"ז תיקשי מי דחקו להרא"ש לחלוקו הראשון בין שנעש' רה"י ע"י המחיצ' או המחיצ' לא באה כ"א לחלק דיורין ע"ז כ' מ"א אלא דקשה להרא"ש. ר"ל דזה הכריחו לחלוקו הראשון דאיך נאמר דברישא מה"ט מותר אפילו במזיד משום דנפל' בשבת הא ברישא גם כן מיירי שנפל' בחול כו' : כיון דהותר' כו' וכך כתבו התוספות והרא"ש פרק קמא דערובין אף על גב דהא דמחצלת לפי האמת דמיירי שלא נגלל רק מחצלת האמצעית שפיר דייק דע"כ נגלל בחול. דאי לא נגלל עד השבת נימא כיון דהותר' הותר' ואפילו לא נתפרס' שוב תהי' מותר' אבל לפי מאי דקיימינן השתא דקושי' מ"א על הרא"ש מי דחקו לאוקמי הך מחצלאות כה"ג דלא נגלל רק מחצלת האמצעית דלא באה רק לחלק דיורין אלא המ"ל אפילו נגללו גם מחצלת החיצונות מכל מקום מותר אפילו נפרסו במזיד דמיירי דנגללו בשבת. וע"ז לא קשיא ת"ל כיון דהותר' הותר' דהיכי דנפלו מחיצות החיצונות ל"א כיון דהותר' הותר' כמבואר לקמן סי' שע"ד וכן לקמן סי' שס"ה סעיף ז' מ"מ יפה כ' מ"א דעדיין תיקשי דע"כ הא דספינות דרישא דקתני נפסקו נאסרו משמע דהספינות קיימות רק הקשר נפסק ולכן נאסרו בבא זו ע"כ מיירי שנפסקו בחול דאי בשבת וודאי כה"ג יש לומר כיון דהותר' הותר' כיון דמחיצות חיצונות קיימות א"ו שנפסקו בחול ועלה אמר וכן מחצלת כו' משמע דבנדון דמיירי ספינות דהיינו נפסקו בחול כן מיירי מחצלת שנגללו בחול : וכן התוספות והרא"ש בפ"ק דערובין הביאו ראי' מרישא והיינו ספינות : ובזה מדויק כו' ר"ל דהב"ח כ' לדעת הרא"ש א"א לגרוס בברייתא מחצלאות הפרוסים לר"ה דהא מיירי שנגלל מחצלת האמצעית והחיצונות קיימת אם כן מה לי אם החיצונו' פרוסים לר"ה וע"ז כתב מ"א דנקטה ברייתא לר"ה משום סיפא דכל מחיצ' הנעשית בשבת דר"ל נגלל מחצל' החיצונות ובזה צ"ל שפרוסות לר"ה שנעש' ע"י רה"י ואם כן הרא"ש גופיה גם הוא ס"ל חלוקו של הר"ן אלא שהוסיף עוד חילוק

אחר

ד ל ספינה מותר לטלטל בכולה אפילו היא יותר מבית סאתים דחשיב' מוקפת לדירה (וע"ל סי' שס"ו וסוף סימן שפ"ג) מ כפאה לדור תחתיה הוי רה"י ו אף עליה כפאה לזופתה נ ז (ב) אין מטלטלין בה אלא בד' אמות אם היא יותר מסאתים :

ה ס בכל עושים מחיצה בכלים ובאוכפות בין ע של ערב לבד כגון של חבלים או של שתי לבד כגון קנים נעוצים בארץ ומותרים עד סאתים אפי' ליחיד בישוב ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ובין קנה לחבירו ג"ט פ ואפי' בבעלי חיים ובלבד ח שיהו (ג) צ כפותים ק ואפי' באנשים שעומדים זה אצל זה ט בפחות מג' (ב) ר ואפי' כשהם י מהלכים חשובים מחיצה וביניהם רה"י ש יא (ג) והוא שלא ידעו שהועמדו לשם מחיצה ואפילו ת אחד מהם יודע אסור ואפי' אם לא הודיעם שעושה מחיצות עתה א אם קרוב הדבר שידעו כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחת יב לא יעשה מהם יג מחיצה (ד) עוד :

ו ב אם באו מתחילה שלא לדעת אע"פ שאחר כך הרגישו אין לחוש :

ט"ז

אם הי' ברשות הרבים כבר קודם שבת שם מחיצה וע"ש הי' רה"י ועירב עם אמרת שהיא רה"י ונפלה בשבת ממילא הי' חוזר ונעשה רה"ר ונאסר הכל בין לטלטל בתוכה בין לטלטל לחבירו ועשה במזיד המחיצה חזרו להתירן הראשון וז"ש כאן נגללו המחיצות דהיינו כל המחיצות וחזר להיות רה"ר לגמרי וכזה מהני חזר ועשה אפי' לזה שיהיה מחדש רה"י לגמרי אפי' לטלטל בתוכה וזהו קולא והדרך השני הוא דאין חילוק בין היה קודם שבת או לא אלא אפי' אם היה קודם שבת אין מועיל בנפל וחזר ועשה אלא בענין שהי' כבר רה"י אלא שהיו ב' חצירות שם ועירב כ"א לעצמו והיו המחיצות שביניהם מועילים שאין א' אוסר על חבירו ונפלו ונאסרו כ"א מכח חבירו וחזר ובנה אפי' במזיד מהני שכ"א יכול לטלטל בחצירו ואין השני אוסר עליו אבל הי' אפי' קודם שבת מחיצה ברה"ר ועשה כאן רה"י ונפל וחזר ובנה במזיד אינו מועיל לעשות רה"י שהיא לטלטל בתוכו כי זהו נוגע באיסור תור' לעשותו רה"י משא"כ ברישא שהמחיצו' הראשונות שנפלו לא היו נצרכים אלא לאיסור דרבנן דהיינו שאחד יאסור על חבירו בלא מחיצה לזה מהני המחיצה. והדרך האחד הוא דעת הר"ן והשני הוא דעת הרא"ש כמ"ש ב"י וכתב שאף הדרך הא' יש לכוונו בדברי הרא"ש ובאמת א"א שהרי כתב הרא"ש דר"כ איירי בעושה מחיצה ברה"ר שע"י נעשה רה"י אבל הכא אף בלא מחיצה זו היא כבר רה"י אלא שהמחיצה אינה בא אלא לסלק הדיורין פירוש שלא יאסרו זע"ז מכח שעירבו שנים ולא יחד וא"כ כל שרוצה לעשות עכשיו רה"י לא מהני מה שהי' כבר ונפל ולדרך הא' מהני כיון שהי' קודם שבת ומו"ח ז"ל כ' להגיה בדברי הטור במ"ש או ג' שהקיפו במחיצות שביבותיהן ברה"י ומחק תיבות ברה"ר וכן בחסר"י ורוצה להכניס הדרך השני שזכרנו בדברי הטור דהיינו שהמחיצות הראשונות קיימות והוא רה"י אלא שהחדשות נפלו וזה א"א שהרי הטור כ' שעירבו יחד וא"כ אין המחיצות גורמים היתר טילטול מזה לזה והיאך אמר נגללו נאסרו אדרבא נגללו יש טפי היתר דהא עירבו יחד בשלמא לדרך השני שפיר עשו המחיצות המבדילות ההיתר שהם עירבו שנים ולא יאסור א' על חבירו הוא שפיר נגללו נאסרו וזה פשוט והדברים כפשוטן והג"א אינה תיקן אלא עיוות בזה : (ב) ואפי' כשהם מהלכים. בפ' מי שהוציאוהו דף מ"ג נחמיה בר חכינאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום א"ל ר"ח לר"נ נחמיה תלמידך בצער א"ל עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס ויתיב רבה וקא מבעיא ליה אר"כ ב"י מאי קמבעיא ליה אילימא בדמלו גברא עסקינן פרש"י שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת חוץ לתחום כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ממקום שהוא שם עד התחום וקא מבעי' לי' אי הלכתא כר"ג דליתסי ליה מחיצות שלא שבת בהם מבעי"י א"ד בדלא מלו גברי עסקינן ומבעיא ליה אי הלכה כר"א כו' והקשו התו' וא"ת כי לא מלו גברי נמי ילך עד מקום שהמחיצה מגעת וא"כ יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום וי"ל כיון שכבר עשו פעם א' ידעו שלדעת כן עשה ואסור מכאן ואילך כו' עכ"ל וכתב ב"י שמקשה הרא"ש מאי קמבעיא ליה ומי מחיצת בני אדם מועלת דרך הילוכם אמאי לא מלוו גברא ונלע"ד לתרץ דגם קושיא זו מתורצת בתי' התוס' דאם היה מעמידם ואח"כ מוליכם היו מרגישים שלצורך המחיצה הוא עושה כן משא"כ בהעמדה בעלמא לא היו מרגישים כ"כ : (ג) והוא שלא ידעו כו' . ב"י כ' זה בשם הר"ר יונתן ונתן טעם לזה דכיון שלא ידעו שלשם מחיצה מסים שם הוה מחיצה שנעשית בשוגג דהוי מחיצה אפי' לטלטל שאם ירגישו בדבר הזה נעשית במזיד ולא הוי מחיצה אלא להחמיר עכ"ל וקשה לי דאם באת לדמות זה למזיד שיש בו חילוק לענין הנ"ל מה מועיל כאן שאותו אדם שהוא עומד במקום מחיצ' אינו יודע דבר זה מ"מ העושה את המחיצה הסיה הוא יודע ובמזיד הוא עושה מה לנו שהאדם העומד אינו יודע והלא אותו אדם הוא דומ' לעצים ואבנים שעושי' במחיצ' והקפידו בתלמוד על העוש' מחיצה במזיד לעיל וא"כ רב חסדא שאמר לעשות מחיצ' ע"י אדם אין לך מזיד גדול מזה ואע"ג דאיתא בגמ' לחלק בין לדעת דהיינו שאם יודע שלשם מחיצה הועמד אסור ושלא לדעת פירש"י דאין שם משום עשיית אוהל ופרכי' והא ר"ח לדעת הוה ומשני ר"ח לא היה מן המכין זה אינו ענין למזיד דלעיל דהתם לא מיירי אלא מענין המחיצ' עצמה שיש בה איסו' אם נעשית לדעת מי שהוא במקום המחיצ' אבל לענין העוש' אותה במזיד ודאי הכור משום קנס כדלעיל וא"כ קשה על ר"ח שציוה לעשות מחיצה כזו לכתחלה ואם היה כאן היתר דלא לשווי' מזיד בזה ה"כ נימא לעיל בעשא' במזיד דיהיה מותר אם עשאה אחר שלא ירצה ליהנות ממנה ובאמת נ"ל שכאן אין שייך איסור העושה כיון שבמחיצה עצמה אין שם איסור בכין כמ"ש רש"י והא

דהחמירו

מגן אברהם

עמ"ש ס"ז : ו אף עליה. דאמרי' גוד אסיק מחיצתא : ז אין מטלטלין בה . וכ"ה בגמ' ומשמע דאף תחתי' אין מטלטלין שבטל מחיצותי' מתורת דירה (רש"י וכ"כ הב"ח שכ"ד הטור והרא"ש) : ח שיהיו כפותים. שלא ינודו (רמב"ם) וכ' הב"ח שלא ינודו כדלעיל גבי ענפי אילן עכ"ל כוונתו דמחיצה שהרוח מוליך ומביא אות' אינה מחיצ' ול"ע דא"כ אדם המהלך לא יהא מחיצה דנייד ועוד דבסוכה פ"ב דחיק בגמ' מ"ט בהמה פסולה ולא קאמר משום דניידי ועוד דהטור בסי' תר"ל כתב ובלבד שתהיה קשורה וכי קשורה מאי הוה הא ניידי לכן נ"ל דמ"ש הרמב"ם שלא ינודו היינו שלא תברח כדאי' בגמ' וכ"כ הב"ח סי' תר"ל והא דלא קאמר שתהא קשירה דהכא מיירי שעומדת במקום פרוץ ואין לו במה לקושרו לכך כתב שתהא כפותה ובאדם א"צ שיהי' כפות דאין אדם הולך ממקומו אלא לצורך ולא חיישי' שמא יברח כמ"ש המ"מ ועסי' שס"ג ול"ד לענפי אילן דהתם מחמת גריעות המחיצ' שהיא' קלוש' הרוח מנידה ולכן אינה מחיצה משא"כ בבהמה ואדם שהן מנידין עצמן ואין זה גריעות' : ט בפחות מג'. הוקש' הב"ח דהא סתם אדם רחב אמה כדאי' בב"ב ספ"ו וא"כ אפי' יש יותר מג' ביניהם לשתרי בעומד מרובה על הפרוץ וע"ש שנדחק ולא זכר הדוס רגליו דהרי הרגלים אין ג"ט והרי הם כקנים בעלמא ומסתמא אין הרגלים דבוקים זו בזו ונפרט כשהם מהלכים דהא אין יודעין שעושים לשם מחיצה שישמרו עצמם ושהם פסיעה מרחיק רגלים חצי אמה זו מזו כמ"ש בסי' ס"א ואם עומדים פניו של זה נגד אחוריו של זה פסיעה דאין תופס גופו אמה דדוקא רחבו של אדם הוי אמה ואף רחבו לא הוי במלואו דמקום מושבו הוי אמה א"כ הוא הוי פחות מאמה דאמתא באמת' לא יתיב והכי איתא בסוכה דף כ"ג דצריך לעשות מחיצה בין הרגלים של בהמה לפי שיש ביניהם יותר מג' ע"ש והכא מיירי שרגלים כפותים וגופו גבוה י' בלא הרגלים : י מהלכים. עב"י דלא כע"ש : יא והוא שלא ידעו · דאסור לעשות מחיצה בשבת ואם עשו במזיד עס"ג : יב לא יעשה מהם. ואם אדם אחר רשאי לעשות מהם מחיצה הוי ספק (ב"י) : יג מחיצה עוד . אפי' הולכים בפעם א' והוא מהלך ביניהם מבינים שעושה

לשם

באר הגולה

ל התוספות עירובין נ' וכרב מ שם בגמרא נ שם כפירש"י ס משנה שם ט"ו ע משנה שם י"ז וכחכמים פ משנה שם וכתנא קמא צ רמב"ם בפי"ו וכת' ה"ה שהוא מסוגי' דסוכ' ולייתיו לעיל בסעיף א' ק עירובין מ"ג מעובדא דזיקי ר כן משמע שם וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל ב' ש הר' יונתן שם מהא דלייתיו בסעיף ג' ת א"ת בשם הרשב"א א התוספות שם בעובדא דנחמיה ב הריטב"א

באר היטב

הדופן מן הקש הוי מוקף לדירה . מגן אברהם : (ב) אין מטלטלין . ואף תחתיה אין מטלטלין שבטל מחיצותיה מתורת דירה ב"ח : (ג) כפותים . שלא תברח : (ד) עוד . ואם אדם אחר רשאי לעשות

ביאור הגר"א

הזידין וכאן א"א לו' לזרוק דבלא"ה חייב ותי' תוס' ורא"ש שם דוקא שנעשה ע"י רה"י אז חילק בין שוגג למזיד וז"ש כגון שנים כו' דאין המחיצות אלא שלא יאסרו זע"ז. ור"ן תי' בשם ר"ת דוקא שלא היה רה"י מתחלה וז"ש וה"מ ונקט הטור שני התירוצים לחומרא כדרכו בכל מקום כנ"ל וכ"כ ריו"ו ב' הפירושים של רא"ש ושל ר"ת ע"ש וכ"ל בסי' שס"א ס"ב ועבסי' שע"ב ובשאר מקומות הרבה : בר"ה. הב"י גרים ברה"י וכמ"ש תוס' ורא"ש אלא שדחק לאוקמי בשיטת רא"ש לבד ודבריו דחוקים וכן דברי מ"א : ס"ה עד סאתים. גמרא שם : אפילו. כחכמים : ובלבד. שם ושם : ובלבד שיהיו כפותים. סוכה כ"ג א' ואע"ג דשם לר"מ אבל לר"י אליבא דר"ז ע"כ לא חייש להכי היינו לס"ד אבל למסקנא דטעמא דר"מ כדר"אבי ואף ר"י חייש לשמא יברח ופליגי בפיל קשור דע"כ ר"י חייש לשמא תמות כמ"ש בגיטין כ"ח ב' וכן מסיק רבא שם שמא ימות תנאי היא ואע"ג דדחי גמ' בסוכה היינו לפי הס"ד שם אבל לפי המסקנא שם קיימא פלוגתייהו בלוקח יין לשמא ימות כמ"ש בגיטין שם וחייש ר"י לשמא ימות וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מה' תרומות ה' א' ושם בסוכה מ"ד שמא תמות כו' דחושש לשמא תברח ומתוס' שם ד"ה ולמ"ד כו' וכ' הרמב"ם כדי שלא ינודו. ר"ל כמש"ש ולמאי רבעה כו' ואע"ג דלמ"ד שמא תמות אף בבהמה קשורה חייש היינו כמ"ש שם זמנין דמוקים לה כו' וגם ההיא תירוצא אינו אלא לר"מ ולפי הס"ד : ואפי' כשהם. כהדי דאתא כו' : והוא שלא. גמ' שם כאן כו' : ואפי' אחד. ר"ח מיהא כו' : ואפי' אם. גמ' שם לשבתא אחריתי כו' וע"ש תוס' ד"ה אילימא בדלא כו' : ס"ו אם באו. שם כהדי דאתא כו' יע"כ הרגישו כמש"ש לשבתא אחריתא כו' דה"ל

חכמת שלמה

סי' שסב סעיף ה' בכל עושין מחיצה בכלים וכו'. נ"ב הנה גרסינן בעירובין פ"ד דף מ"ג ע"ב נחמי' משכתי' לי' שמעתא וכו' ע"ש עד סוף הסוגיא והנה רש"י פירש שם בדף מ"ז ע"ב ד"ה מדעתו של דבא היה ותמוה לי מאד מה בעי רש"י בזה ומה נ"מ לנו מזה ממ"נ שלא לדעת אף אם היה של רבא מותר דאם היה לדעת אפילו של אחרים אסור כדמוכח בש"ס א"כ מה נ"מ אם היה של רבא וצ"ע. והנה עוד קשה דמה פריך הש"ס הברייתות אהדדי לפי דעת הרא"ש ודעימיה דמה שהתירו לנחמי' הוי רק מכח שיצא שלא לדעת אבל אם יצא לדעת לא התירו א"כ ה"נ נימא דהך ברייתא דעושה אדם למחיצה כדי שיאכל וכו' מיירי שהיה לו מחיצה ונפלה ביו"ט או בשבת אז התירו לו לעשות מחיצה אבל אידך ברייתא דנפל מיירי בנפל בערב יו"ט ושבת שהיה בידו לתקן וקמ"ל רבותא לא מבעיא בלא עשה כלל קודם יו"ט ושבת דאז ודאי הוה פשיעא ולא התירו רק גם אם עשה דופן רק שנפל בע"ש ועיו"ט כיון דהיה לו שהות לגדרו ולא גדרו נמי הוי פשיעה ולכך אסור לו לעשות אהל עראי וצ"ע גם בזה. והנה בהיותי בזה ראיתי דמסוגיא זו יש להוכיח מה שנסתפקתי בספרי ספר החיים הלכות סוכה אם גם בדפנות פסול גזולה או לא. והנה מסוגיא זו יש להוכיח כן ממה דקאמר כלים אכלים לא קשיא הא בדופן ג' הא בדופן ד' דייקא נמי דתני נפל דופנה וכו' אלא אדם אאדם קשיא פירש"י דהרי שאכל ושתה וישן קתני וכו'. ומאי פריך נימא דגם באדם מיירי בדופן רביעית רק דמיירי דדופן הנ' היה גזול והוי אחר יאוש באופן דקניא ביאוש ושינוי רשות רק דמכל מקום פסול מכח מצוה הבאה בעבירה וא"כ בזה מותר לו להעמיד האדם כדי שיאכל וישתה דבזה אין כאן הכשר מחיצה דמעתה יוצא בדופן הגזול דלא נחשב מצוה הבאה בעבירה דהרי לולא העבירה היה יוצא בהאדם וכל שהיה לולא העבירה נמי יוצא שוב יצא בהגזול וכא באדם ואף דלולא המחיצה היא מחיצת האדם מצוה הבאה בעבירה מכל מקום הרי רבא ס"ל בסוכה דביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול וכתבו התוס' דדוקא במה שהיא מדרבנן לא חייש למצוה הבב"ע א"כ מה לי מצוה דרבנן ועבירה דאורייתא או להיפוך מצוה דאורייתא ועבירה דרבנן וא"כ אהל עראי בשבת ויו"ט אין לו רק איסור דרבנן וא"כ הרי כאן הוי הקושיא לרבא ורבא היה יכול לתרץ כן דמיירי בדופן הנ' גזולה א"כ בלי המחיצה של אדם לא יהיה יכול לאכול דהוי מצוה הבאה בעבירה אך כשעושה המחיצה של אדם שוב א"צ לו עוד דשוב יוצא ע"י דופן הגזול דלא שייך מצוה הבאה בעבירה דהרי לולא זה היה יוצא ע"י האדם דהרי מן התורה ליכא עבירה רק מדרבנן ובזה לא ס"ל לרבא מצוה הבאה בעבירה וא"כ שוב כיון דהיה אפשר לצאת בו יוצא בהגזול לכך מותר להעמידו אבל אם לא היה בו כלל דופן ג' דמעתה רק האדם מכשיר וזה הוי מחיצה ואסור מדרבנן ומאי פריך לרבא ובע"כ מוכח דבדופן לא שייך פסול גזולה אפילו מכח מצוה הבאה בעבירה ודו"ק. ועוד קשה לי הרי י"ל דבאמת מחיצת עראי לאו מחיצה היא רק דמכל מקום אסור מכח מראית עין ונראה כמחיצה וא"כ הרי רבא אמר בפ"ק דסוכה דסיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי כשר דמגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה. והנה בכחי קיי"ל דדוקא בסמך עליו מע"ש אבל לא סמך עליו בע"ש לא וא"כ נימא דהך דופנה דופנה של סוכה הוי דופנה של מבוי שהיה לה דופן ולא סמך על הך לחי אך בשבת נפל דופנה ונשאר הלחי ואם היה סמיך עליו בע"ש הי' מהני לסוכה מכח מגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה אך כיון דלא סמיך עליו מע"ש ממילא כיון דלא הוה דופן לשבת לא הוה דופן לסוכה ולכך צריך לעמיד שם אדם ואדם מותר לעמוד דלא הוי מראית עין דהרי למראית עין יש לחי ולפי מה שנראה עתה דליכא דופן סובר הרואה דסמיך אהך לחי וא"כ הוי האדם דופן רביעי ומותר וליכא מראית עין והיושב בעצמו דיודע שלא סמיך עליו מאתמול הוא אינו יכול לצאת ידי סוכה לכך מוכרח להעמיד שם אדם לאכול וכו' ומראית עין ליכא לכך מותר ומאי פריך והיא קושיא נפלאה בעזה"י וצ"ע ויהיה מוכרח מזה דאף דכא סמיך עליו מע"ש אמרינן מיגו דהוי דופן לשבת אם הוה סמיך עליו הוי דופן לסוכה אף דלא סמיך

מחצית השקל

אחר ואפשר לדינא גם הר"ן מוד' להרא"ש אף שלא הביא הר"ן חלוקו של הרא"ש עכ"פ נתיישב שאין הר"ן והרא"ש כב' עדים המכחישים כו' וגם ע"ש דהטור הביא חלוקו של הר"ן ולא הביא דעת אביו הרא"ש דהא הספק גם הרא"ש ס"ל לדינא כהר"ן אלא דעדיין ל"ב קשה למה לא הביא הטור חילוק האחר שהוסיף הרא"ש על הר"ן לחלק בין מחיצ' שנעשה ע"י רה"י ובין מחיצ' שלא באה כ"א לחלק דיורין ע"י המחיצ' רה"י אם נפלה בחול וחזרה ונעש' בשבת במזיד אסור ובשוגג מותר ואם נפלה בשבת וחזרה ונעש' בשבת אפילו במזיד מותר ואם הית' בלא"ה רה"י כו' כצ"ל : (ס"ק ז') אין כו' רש"י וכ"כ הב"ח שכ"ד הטור ר"ל לאפוקי מדעת הרב"י שהבין מדעת הרא"ש והטור שכתב כפאה לזופתה לא הוי רה"י עלי' ומדכ' עליה משמע דתחתי' הוי רה"י מאחר שעיקר המחיצות נעשו לדיר' עכ"ל הרב"י אבל הב"ח כ' דגם הרא"ש והטור ס"ל כרש"י דגם תחתיה לא הוי רה"י (וכ"מ לשון הש"ס אין מטלטלין בה) ולא נקט הטור לשון עלי' אלא איידי דרישא כפאה לדור תחתיה הוי רה"י אפילו עליה נקט גם בזפתה לשון עלי' (ס"ק ח') שיהיו כו' דאם כן אדם המהלך כו' והא בש"ע כתב דבני אדם אפילו מהלכים חשובים מחיצה דבסוכ' פ"ב דף כ"ג בהמה פסול' ר"ל דפליגי שם ר"מ ור"י אי שרי לעשות בהמה דופן לסוכ' דר"י אוסר והטעם לשם לטעם משום שמא תברח או תמות בי"ט ובטל פי"ז ממצות סוכה . והא דל"ק שתהא קשור' ולמה הצריך כפיתה : ול"ד לענפי אילן ר"ל באמת האי סברא דנייד כדאמרינן בענפי אילן להיכן אזיל . וע"ז כתב דלא דמי כו' : (ס"ק ט) בפחות מג' כו' בעומד מרובה.פ"ה דהא אפילו יש יותר מג' טפחים בין אחד לחבירו מכל מקום הפרוץ ליכא רק ששה טפחים או מעט יותר דהיינו חצי אמה והעומד הוא האדם שרחבו אמה : אין הרגלים דבוקים זב"ז . ואפילו שיתכוונו שלא יהיה בין רגל לרגל כ"א בפחות מג"ט בכאמר לבוד וע"ז שני הרגלים יהיה יותר מג' או ד' טפחים וע"ז יהיה רשאי להיות בין גברא לגברא יותר מג"ט ויהיה מותר בעומד מרובה ע"ה מ"מ כיון דסתמא דמלתא אינו כך שאין בין רגל לרגל כ"א פחות מג"ט והיה צריך להתנות שלא יהיה בין רגל לרגל ג"ט ואח"כ מה כי שאמר והתכ' שלא יהיה בין אדם לחבירו ג"ט או שהיה מתני' שלא יהיה בין רגל לרגל ג"ט : ואף רחבו לא הוי במילואו כו' זה לא אתי לתרץ קושית הב"ח דאפילו הוא מעט פחות מאמה מ"מ לדעת הב"ח אפילו יהיה בין אדם לחבירו יותר מג"ט מ"מ הוי ניתר בעומד מרוב' ע"ה דהא עכ"פ האדם רחב יותר מג"ט . אלא בוודות מ"א דאין לשון הב"ח מדוקדק שכתב סתם אדם רחב אמה והכא מיירי כו' ר"ל הא דלא כתב בש"ע דצ"ל מחיצ' בין הרגלים דהיינו בין ידי הבהמה לרגלים : וגופו גבוה יו"ד ר"ל כיון דהרגלים כפותים א"כ שוכבת על רגלים ואין הרגלים מצטרפים כלל לגובה י' (ס"ק י"א) והוא כו' ואם עשו במזיד עיין ס"ג ר"ל דבכדון דמקילינן בסעיף ג' אם עשו מחיצ' במזיד יש להקל גם כאן אך הט"ז ס"ק ג' דחה טעם זה . וכתב טעם אחר ע"ש וכתב עליו בספר א"ר אפשר לפי טעם הט"ז אין להקל כאן כלל : (ס"ק יג) מחיצ' כו' תוס' דלא כפ"ש דאמרינן דף מ"ג ר"נ משכיה שמעתא והלך בשוגג מצד עיון חוץ לתחום : וא"כ לא ה"ל כ"א ד' אמות . והיה אסור לחזור לתחומו · א"ל רב חסדא לרב נחמן ר' נחמיה שרוי בצער . וא"ל שיעשה מחיצ' של ב"א עד תוך התחום ויכנס וקשאל הש"ס במאי נסתפק ר"ח עד שהוצרך לשאל לר"נ וכי לא הוי ידע דשרי לעשות מחיצה של ב"א . אילימא בדמלו גברי ר"ל שה"ל כדי ספיקו אנשים שערבו והיו רשאים לילך עד מקום ר' נחמיה והיו כ"כ ב"א עד שהיה מחיצ' מן המקום ר"נ עד תוך התחום אלא דנסתפק אי מהני מחיצה זו אף על גב דלא הוה ר' נחמיה באויר אותן מחיצות בין השמשות דפליגי ר"נ ורבנן · אי קי"ל כר"ג דמהני או דלמא פשיטא ליה דהלכ' כר"ג דמהני אלא דלא מלו גברי ולא היו כ"כ אנשים כ"א להעמידן עד שתי אמות סמוך לתחום ואם כן אפילו ילך ר"נ עד סוף המחיצ' עדיין יהיה רחוק מתחומו ב"א ודלמא קי"ל כרבנן דר"א דאפילו לא יצא ח"ל רק אמה אחת לא יכנס או קי"ל כר"א דס"ל הא אפילו יצא ח"ל יש לו שם ד"א ואם אותן ד"א מובלעים תוך התחום שרי לכנוס והקשו התו' דאפילו לא מלו גברי ואפילו קי"ל כרבנן דר"א אכתי יש תיקון דה"מ להעמידן עד ב' אמות סמוך לתחום ושוב כשיגיע ר' נחמיה עד מקום ההוא יחזור ויעמידן עד תוך התחום ויהיה רשאי לכנוס . ותי' כיון דכבר נעשי' מחיצה מהם פ"א שוב אסור לעשות מחיצ' מהם פעם ב' דירגישו והקש' הרא"ש בתשו' דאכתי אפילו לא מלו גברי הא אפשר לעשות מחיצה ע"י שילכו וילך עמהם ר"נ עד תוך התחום ע"ש ומזה רצה הט"ז להוכיח דהתוס' ס"ל דבעי' דוקא עומדים אבל מהלכים לא מהני והרא"ש דסבירא ליה דמהלכים מהני הוא מפרש בדלא מלו גברי שלא הי' רשאי שום אחד לילך כ"א עד שני אמות סמוך לתחום : ולא הי' אפשר לעשות כנ"ל אך התוס' לא מפרשים כן דאם כן לא הוי מקשים מידי וכמ"ש הרא"ש . ואע"ג דהתוס' ס"ל דמהלכים לא מהני אבל מ"א ס"ל דגם התוספת מודים דמהלכים מהני . אלא דלא מהני אלא בדמלו גברי והם מהלכים מצד עצמן · אבל בדלא מלו גברי והעמידן מצו' להם שילכו ורואים שא' מהלך ביניהן גם בזה ירגישו ואסור: (ס"ק יד) שלא כו' דהא אמרינן בגמרא עירובין דף מ"ד ע"א

סברו

ג רמב"ם בפרק ט"ו מעובדא דבי גנבא שם ד משנה שם ט"ו ה רש"י שם ורמב"ם בפרק ט"ז ממשנה דמקיפין בקנים שם ס"ג ו שם בגמ' ט"ו ז משנה שם ט"ו ח משנה בריש עירובין ט שם י"א מסקנת הגמרא אליבא דמתניתין י שם בדברי הרא"ש קי"ד כפירוש השני כ טור בשמו בפרק ט"ו ל עירובין י"א מ שם וכרב נחמן ורי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק ט"ז נ רמב"ם שם מהא דכיפה עירובין י"א ס שם ממשמעות הגמרא שם וכ"כ הרא"ש שם ע שם בגמרא פ שם צ שם א עירובין ה' ב שם י"א ג שם ד שם בפירוש ה"ר יהונתן וכן משמע מדברי רש"י ה בב"י בת' לאו דווקא טפח דמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ו שם

נתיב חיים

שסב ס"ק י"ד. °) וז"ל הגהות אשרי ואוירא כ"ב נראה דלקא דין זה מדפריך בדף י"ד כמתני' ש"מ דעומד מרובה על הפרוץ משני רוחות לא הוי עומד וצ"ל דתלמודא ס"ל דהוי עומד ובדף י"ו מתמיה בהפך ומה שתי' תוס' דבדף י"ו מתמיה דאיכא דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה. אם כן ה"ל לתלמודא לפרוך בפעם א' אי מוקי ליה עילאי או באמצע אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה מש"ה מחלק הג"א ואומר דלעיל דף י' מתמיה דקים ליה לתלמודא דבעומד גמור בשני רוחות הוי עומד דאתי אוירא וכו' אבל מסקנא משני כולי האי לא אטרחוהו רבנן חוזר מסברא זו דבעומד גמור לא אמרינן אתיא אוירא וכו' ולהכי לא פריך הכי אמצעי אתי אוירא וכו' דבעומד משני רוחות לא אמרינן הך סברא ולא פריך אלא כמתמיה ש"מ עומד מרובה על הפרוץ היכא דעומד ע"י לבוד הוי עומד בתמיה ומעתה א"צ לדחוקיו של מ"א. ובסוף הסעיף אין הבנה לדבריו : ט"ז ס"ק ד' °) אבל אם הוא כרוך כ"ב ליתא דבעינן ע"ג ממש כדאי' בברייתא וקנה אחד על גביהן ואי לאו הכי הוי מן הצד וכן פסק בת"ח ע"ש :

יד אפרים

שם ס"ק י"ד חבירו דופן לסוכה שעושה ע"ד לטלטל כו' כצ"ל · בש"ע סעיף יו"ד לא מהני בשביל הרוחות כו' כצ"ל : במג"א ס"ק י"ז כמ"ש סימן שס"ד סעיף א' :

הגהות רעק"א

סי' שסב סעיף י"א אפילו אינו נוגע בהן. ומטעם דאמרי' גוד אסיק והקנים עולים עד החבל ומטעם זה אפי' קנה א' גבוה וקנה א' נמוך לא הוי כפתחא שאחד בראשו א' לשמים וראשו א' לארץ דהא דאמרי' הקנה הנמוך עולה עד למעלה הרא"ש בתשובה ח"ב סי' כ"ו. ועי' מג"א סק"כ ולפ"ז אם החבל עצמו משופע הרבה הוי כפתחא שאחד וצ"ע לדינא : מג"א ס"ק ט"ז עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחותיו. ולא מהני הכא דהאויר האמצעי פחות מד' עם האויר שלמעלה מחבל הג' מבטלים להאויר פחות מג' עם החבל הג' כ"ש דהוא יחד ג"ט ואם עשה מחצלת. כצ"ל : מג"א ס"ק י"ח אפי' א' גבוה מחבירו. כצ"ל : סי' שסג סעיף ב' והו"ה לנשתייר מהם. ואף אם אותו שיור רחב ד"א לא בטיל מדין פס וצ"ע לדלקמן סי"ב . תוס' עירובין

להם מחיצה (תו' דלא כע"ש): יד שלא יעמיד . כ' המ"מ פט"ו שאמרו כן בגמ' שאם היתה נעשית לדעת נחמיה היה אסור לו ליכנס וכו' ע"ש ודבריו צ"ע דלא ידעי' היכא רמיזא ועוד דהא אמרי' בגמ' עושה אדם את ☞ חבירו דופן כדי שיאכל וישתה ויישן שם כו' משמע שעושה ע"ד לטלטל ואפ"ה שרו וצ"ע ואפשר דמ"ה כתב שהרשב"א חולק עמ"ש ס"ג: טו תינוקו' שיביאו. והם מגביהין מאליהן הדבר דמתכווני' להנא' עצמן שאין יודעי' שהאב לאביו ועסי' של"ד סכ"ה וסי' שמ"ג דהם אביו שם דצריך למחות בידו : טז בין בשתי בין בערב · וכל אויר שהוא פחות מג' נחשב כסתום ואם מניח למטה יותר מג' אע"פ שעומד מרוב' אסור דה"ל מחיצה תלויה ואם עשה למטה ב' חבלים פחות פחות מג' והעליון פחות מד' אסור דאתי אויר שמן הרקיע לאצל העליון והאוי' ד' שבין העליון לאמצעי ומבטלי' לאצל העליון ואין כאן אלא ז' התחתונים ואם מוקי אצל התחתון פחות מג' ואמצעי פחות מד' והעליון פחות מג' ה"ל עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחותיו אם עשה מחצלת ד' למעל' וג' אויר ואח"כ חבל שרי דהא ליכא למימר דאוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטל ליה שהרי העומד מרוב' על האויר שתחתיו כ"ה בגמ' °) וז"ל הג"א אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטלי מחיצתא היכא שכל א' בפ"ע רחב יותר מן המחיצה ועומד גמור מרובה על הפרוץ מב' רוחות הוי עומד אבל אם אנו עומדי' פרוצים הם אלא שעושים עומדים ע"י לבוד לא הוי עומד עכ"ל והתוספות כתבו בגמ' דהא דקאמר דלא הוי עומד היינו משום דאתי אוירא דהוי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לעילאי וצ"ע דהא בדף י' אי' בגמ' לעולם מב' רוחות הוי עומד וש"ה דאתי אוירא דהאי גיסא כו' ע"ש והאיך כתבו דחד טעמא הוא וצ"ל דקשי' להו היאך פריך בפשיטות דלא הוי עומד הא אמרי' לעיל דהוי עומד וע"ז כתבו משום דאתי אוירא וכו' וא"כ בהג"א מיירי היכא דליכא אויר יותר וצ"ע וצ"ל דס"ל כמ"ש התו' סוף דף י' דאוירא דעלמא לא אמרינן אתי ומבטל למחיצתא אלא באויר שאינו חשוב כסתום וכמ"ש סי' שס"ג סל"ד וה"ה כשהקיפו בחבלי' דאויר של מעלה מי' חשוב כסתום אבל האוי' שאינו מן המחיצה אינו מבטל ממבוי וכ"מ ממבוי שנפרץ (כמ"ש רסי' שס"ה) דלא אמרינן אתא אוירא דהאי גיסא ודעלמא ומבטל לי' עכ"ל וא"כ בכה"ג משכחת ליה עומד מב' רוחות מרובה על הפרוץ כגון שנפרץ בראש המבוי ונמצא פס ד' מצטרף למבוי או כמבוי שהוא רחב י"ח אמות וגדר ה' אמות מזה וה"א מזה עסי' שס"ג סי"ב אבל אם באמצע מבוי פרצו' י' לא מהני אם העמיד קנה באמצע: יז ולהרמב"ם וכו'. אבל ברוח ג' של מבוי מהני ☞ כמ"ש סי' שס"ג סל"ד: יח קנה מכאן. אפי' א' גבוה מחבירו (רא"ם ח"ב כ"ה): יט ויהיו מכוונים. אבל מרוחקים ממנו אפי' כל שהוא פסול: כ מן הצד. ואם עשה גם קנה אחר תחתיו כשר מ"מ יש לשלוף קנה הפסול מפני הרואים (רא"ם ח"ב כ"ה) : כא ואפי' גמי. עסי' זה וסי' שס"ג סכ"ו בהגה והע"ש לא ע"ש :

שסג א אין בפרצה ד"ט · אפשר דמיירי שהחצר רחב באמצעי ובקצה הוא קצר שאין במילואו רוחב ד"ט אבל אם כל החצר פחות מד"ט אין

ז ג יש מי שאומר יד שלא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו : הגה ואין לעשות מחיצה של בני אדם רק בשעת הצורך ובשעת הדחק ואם שכח דבר אחד ברשות הרבים יותר עדיף להוליך שם טו תינוקות שיביאו הדבר בלא מחיצה מלעשות מחיצה של בני אדם ושיביאנו גדול (ב"י בשם שבולי הלקט וסמ"ג וס"ה) :

ח ד פרוץ מרובה על העומד אסור ה אלא אם כן כל פרצה מהם פחותה מג' טפחים :

ט ו פרוץ כעומד מותר טז בין בשתי בין בערב ז ובלבד שלא יהא במקום א' פרוץ יותר מעשר אבל עד עשר אמות מותר מפני שהיא כפתח :

י ח אם עשה צורת פתח אפי' לפירצה יתירה מעשר מותר ט ואפי' לא נעץ אלא ארבע קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן מותר י והני מילי בחצר ומבוי שיש בהם דיורין אבל בבקעה ☞ לא מהני בשביל הרוחות על ידי צורת פתח כ יז (ה) ולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ (אז מהני אפי' בבקעה בכל הרוחות) (ב"י בשם סמ"ג וסמ"ק) :

יא ל מהו צורת פתח יח קנה מכאן (ו) וקנה מכאן וקנה על גביהן מ אפי' אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהם כמה אמות ובלבד שיהא גובה הקנים שמכאן ומכאן י"ט יט נ ויהיו (ז) מכוונים כנגד קנה ס העליון ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים או לא' מהן (ד) כ (ח) מן הצד לא מהני ע וצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל דלת כל שהוא אפילו של קש או של קנים פ אבל קנה שעל גביהן סגי בכל שהוא כא ואפילו גמי נמי מהני :

יב צ כיפה (פי' שער העשוי ככיפה . רש"י) אם יש ברגליה דהיינו קודם שהתחיל להתעגל י' טפחים מותרת משום צורת פתח :

שסג דיני מבוי ולחי. ובו ל"ו סעיפים :

א א מקום (א) שיש לו ג' מחיצות אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תיקון ברביעית :

ב (ב) ב חצר שנפרץ במילואו עד עשר אמות ניתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד א' במקום הפרוץ ואם ירצה לתקנו בשני צידי הפרצה ג די בשני פסין של שני משהויין ד והוא הדין לנשתייר מהם כותל רביעי בנוי כשיעור ארבעה טפחים במקום א' או אם נשתייר מהשני צדדים ה (ג) טפח מכאן וטפח מכאן וכל זה בגובה עשרה טפחים ו ואפילו אם א אין בפרצה ד' טפחים כיון שהוא במלואו

דהחמירו בלדעת הוא משום שלא יבא להקל באיסור שבת כמ"ש ב"י בשם א"ח בשם הרשב"א לענין אם א' מהם יודע שאסור : (ד) מן הצד לא מהני · פירש"י שלא נתן העליון על שני הקנים העומדים אלא חברו להם מן הצד לפי שאינו דומ' לפתח שהמשקוף ניתן על ב' המזוזות עכ"ל. ונרא' פשוט דהך מן הצד לפירש"י אין האיסור אלא אם החבל שלמעלה קשור שלא בקצה העליון של הקנה אלא בולט קצת מן הקנה למעל' מן החבל°) אבל אם הוא כרוך בקצה עליון מצדו ואין בולט מהקנה למעלה מהחבל כשר וכ"ה ברש"י פ"ק ד' י"א לעיל מיניה וז"ל מן הצד כלומר שמתח זמורה מזה לזה באמצעיתן ולא על ראשיהן עכ"ל ועבסי' שס"ז סכ"ג מ"ש מזה בעירוב שלנו בס"ד :

שסג (א) שיש לו ג' מחיצות · בטור כתוב כאן שהוא רה"י גמור מן התורה והקשה ב"י דהא בסי' שמ"ה כ' הטור דמבואות שיש להם ג' מחיצות ואין לחי וקורה ברוח רביעי' דהוה כרמלית ותי' דהא דאמר כאן רה"י גמור לאו לחייב הזורק לתוכו מרה"ר אלא להתיר הטלטול בתוכה וכו' שכך דין כרמלית מן התורה כו' והוא דחוק דהא רה"י גמור אמר כאן ולעד"נ לתרץ דבסי' שמ"ה מיירי שהרוח הרביעית הוא לרה"ר שכ"כ שם וקרן זוית הסמוכות לרה"ר כגון מבואות שיש להם ג' מחיצות כו' וזה המבוי זמנין דחקי בו רבים להיכנס שם כשיש ברה"ר הרבה בני אדם כדאיתא בגמרא פ"ק דשבת דף ו' הלכך אע"פ שהוא מצד עצמו הוה רה"י גמור מ"מ הרה"ר מפסידו מלהיות רה"י אלא בטל אצל רה"ר ונקרא לידי רה"ר והוה כרמלית משא"כ כאן דלא מיירי בענין זה שדוחקין שם רבים לפעמים ממילא נשאר עליו שם רה"י גמור מן התורה אע"ג דאמ' כאן כ"מ שיש ג' מחיצות כו' והיינו באין שם ביטול מצד כניס' הרבים מדוחק חילוק זה מצאתי בד"מ פי"ז וז"ל ויש מחלקים בין פתוח לרה"ר ובין פתוח לכרמלית עכ"ל ולשון כ"מ שזכר הטור משמע אפי' פתוח לרה"ר והיינו במקום שאין רבי' נדחקים שם ועי"ל דכל מקום דנקט הטור קאי אחצר ומבוי : (ב) חצר שנפרץ כו' · פי' מרובעת אבל מבוי הוא ארכו יותר על רחבו : (ג) טפח מכאן . משמע דיש חילוק בין עושה פס דהא סגי בב' משהויין כמו דזכר ברישא אבל בנשתייר צריך טפח ולא

באר היטב

מהם מחיצה הוי ספק ב"י : (ה) ולהרמב"ם . אבל ברוח ג' של מבוי מהני כמ"ש סי' שס"ג סל"ד : (ו) וקנה . ואפי' אחד גבוה מחבירו מ"א : (ז) מכוונים . אבל מרוחקים ממנו אפי' כל שהוא פסול מ"א:

(ח) מן הצד . ואם עשה גם קנה אחר תחתיו כשר מ"מ יש לשלוף קנה הפסול מפני הרואים כנ"ל בשם הרא"ם . ועיין ט"ז :

ביאור הגר"א

כלדעת כו' : ס"ז יש מי. עבה"ג : ואין. מדאמרינן ביבמות פי"ג קי"ד זיל דבר טליה ולא עשה ע"י מחיצות של ב"א וכמש"ו : ס"ח אא"כ. עבה"ג ושם ט"ו א' כ"ש פחות מג' כו' : ס"ט בין בערב. שם רב אשי אמר מחיצה כו' אבל בערב לא מיבעיא ליה. הרא"ש שם : ס"י וה"מ. מדהוצרכו פסי בירות וג' חבלים בשיירא תוס' שם ד"ה אליבא ועוד דבשיירא כו' : ולהרמב"ם. מכח קושיא דחבלים וכמ"ש הרא"ש בשם ירושלמי אר"ז מודה ר"ל לענין שבת שאין פיאה מתרת ביותר מעשר כו' ע"ש ומ' דיקא פיאה אבל בעומד מרובה מותר כשהם מהני' דריש עירובין ואע"ג דבגמ' דידן אמרו דאפי' ביותר מעשר מהני אף לר"י כמ"ש לעולם בעשר כו' דיחויא הוא ולא קיימי ממהני' דחבלים כנ"ל : ואז מהני. מירושלמי הנ"ל שהוכיחו כן ממתניתין דחבלים ושם הוא בשיירא בבקעה כנ"ל : סי"א כמה אמות. מרדכי והג"מ דע"כ רב ששת דאוסר אינו בפחות מג' וגם מכיפה שם שאם יש ברגליה עשרה כו' אע"ג דהכיפה רחוק הרבה : ובלבד שיהא. מהא דכיפה ושוין שאם כו' הכל מודים כו' : ויהיו כו' ואם כו'. שם כרב חסדא : או לא' מהן. מתו"ש וקנה על גביהן ול"ק על א' מהן וכן הטעם משום דצורת הפתח לא

עבדי אינשי כה"ג ה"ה ג"כ בא' מהן מרדכי שם בשם הר"ת והג"א שם ע"ש : אבל קנה שע"ג כו' ואפי'. ירושלמי שם : סי"א כיפה. כרבנן שם וערש"י ד"ה ושוין שאם כו' :

סי' שסג ס"א מקום. ר"ל מבוי או חצר לכל א' כדינו כמ"ש סכ"ג י"ד עירובין י"א ב' ולהכי נקט מקום שכולל שתיהן וכמ"ש בסי"ב וסי"ג וסי"ד : במילואו עד עשר אמות. ע' ב' קטנה בעשר כו' ושם שקלא וטריא דפלוגתא דר' ורבנן בענין הפסין ב' או א' לקטנה אבל גדולה שאינה במילואה א"כ כלום וכן שם ל"ד א' אלימא בעשר כו' : בפס כו' ואם. שם י"ב א' מסקנא אפלוגתא דר' ורבנן ומתני' ט"ז ב' כל פרצה כו' : וה"ה לנשתייר כו' או. י' א' וע' תוס' שם ד"ה ושני. א"כ כו'. וה"ה לנשתייר מרוח א' כשיעור דמותר מדאמרי' שם ל"ד לעולם בעשר וכגון כו' וא"א מן הצד אפילו נשתייר לאו כלום הוא צ"ל מב' רוחות : וכ"ז בגובה. י"ד ב' לימא תנן סתמא כו' ה"ק אותן כו' ושם י"ב א' מודים חכמים לר"א בפסי חצר כו' הלכה כו' : ואפי' אין. שם צ"ל רוב כו' : עד שיהא. דכל פחות מג' אין צריך תיקון שם ה' א' פחות

חכמת שלמה

עליו מע"ש וזה חידוש דין וצ"ע : שם סעיף י"א מהו צורת הפתח וכו'. נ"ב הנה ע"ד הקנים של צורת הפתח עומדין באלכסון עם החבל ואין זקופין ממש למעלה רק נוטין לאחוריהם או לפניהם נראה דלענין מזוזה חייב פתח כזה במזוזה כיון דבמזוזה אף אם נראה מן הצד הוי פתח ה"ה נמי אם אינה עומדת בזקיפה והטעם דכולי הוי באמת פתח לא קפדינן כולי האי להיות לו תואר פתח ממש אבל לענין עירובין כיון דלא באמת פתח ובעינן שיהיה לו כל צורת הפתח ואם עשאו מן הצד לא מהני א"כ ה"ה נמי אם הם נוטין א"כ הוי כאלו החבל שלמעלה אינו מונח כנגד הקנים של מטה רק מן הצד ולא הוי לו דין פתח רק בעינן שיהי' זקופין ממש והחבל עליהם זה נראה לי ברור ונכון לדינא ואין פנאי להאריך יותר כעת אולי יזכני ה'

בזמן אחר לפרש יותר ודו"ק היטב :

סי' שסג סעיף א' מקום שיש לו שלשה מחיצות נ"ב עיין בחיבורי ספר החיים מ"ש בדין עירובין על דברי הת"ש ועיין בסי' ש"ג בחיבורי לאו"ח משנת תקצ"ט בתשובה לק"ק זלאטשיב מ"ש לחכם אחד מה שלא הבין דברינו וביארתי שם ע"ג בעזה"י ודו"ק : והנה בדין אם הנהר נדון משום מחיצה עיין מ"ש בתשובתי לק"ק לוצקא בקצרה בחיבורי לאהע"ז מ"ח הלכות גיטין סי' קכ"ט דרך אגב ושייך לכאן ע"ש בתשובה סי' רכה ודוק:והנה בדין אם מהני צורת הפתח ברחוק מג' טפחים בכותל עיין מ"ש קצת בתשובה ליו"ד הלכות בכור בחיבורי מ"ז סי' נח דרך אגב לק"ק טשערנאביל ע"ש ודוק:והנה במה שיש לעיין בסוגיא

מחצית השקל

חברו דופן (לסוכה) ע"ד לטלטל כצ"ל : (ס"ק טו) תינוקות כו' דצ"ל בידו · דסתם קטן עושה לדעת אביו: (ס"ק ט"ז) בין כו' מחיצ' תלויה כו' ר"ל שהגדיים בוקעים בה : והאויר ד' שבין העליון דדוקא בפחות מג' דאמרינן לבוד אין שם אויר עליו דהא הוא כסתום : ה"ל עומד כו' מב' רוחות . דהא אויר האמצעי הוא פחות מד' וכל עומד שבכל צד אינו כ"א ג"ט אלא שבצירוף שני הצדדים הוי ו"ט עומד מרובה ע"ה : וז"ל הג"א אוירא כו' זה קאי לפרש תי' ראשון שבתוס'.ועומד גמור כו' זה קאי לפרש תי' השני שבתוס':והתוס' כו' דלא הוי עומד . ר"ל משתי רוחות : דף יו"ד אי' לעולם כו' דאר"י מבוי שפתחו רחב ט"ו אמה . ותקן והרחב מעשר אמה ימעט תקנתו שירחיק מן הכותל שתי אמות ובסוף השתי אמות יעמיד פס רחב ג' אמות . ונשאר ה' אמות . דהא השתי אמות שבין הכותל לפס ניתר בעומד מרוב' ע"ה ולא נשתייר פחות כ"א עשר אמות ומותר ומקשה הש"ס הלא אפשר לתקן ע"י שני פסים קצרים שלא יהיה כ"א רחב כ"א אמה ומחצ' והיינו שיעמיד פס א' סמוך לכותל וירחיק שתי אמות ושוב יעמיד פס שני שרחב אמה ומחצ' אם כן אכתי יהיה עומד ג' ופרוץ רק שתי אמות רק שהעומד אינו במקום א' כ"א בשני צדדים ואמר ש"מ עומד מרוב' ע"ה משני רוחות לא הוי עומד . ודחו לעולם הוי עומד ושאני הכא דאתי אוירא דהאי גיסא דהיינו האויר ב' אמות שבין פס לפס ואוירא דהאי גיסא דהיינו אויר עשר אמות ומבטלים לפס האמצעי עכת"ד הגמרא ומשמע א"א דעומד מרוב' ע"ה משתי רוחות לא הוי עומד לא הוי מטעם אתי אוירא כו' . וצ"ל כו' האיך פריך בפשיטות . ר"ל שם בדף ט"ז ע"ב דאמרינן לעיל כו' וה"ל למימר ש"מ עומד מרוב' על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד ולא להקשות כ"כ בפשיטות דהא אינו מבורר לעיל ד' י' ובאמת הגירסא לפנינו בדף ט"ז ע"ב ש"מ עומד כו' אלא דמלשון התוס' שם משמע דהוי גרסי ה"ל עומד מרוב' כו' ולא הוי עומד ולא הוי גרסי ש"מ ע"ש ולכן כתב דאתי אוירא כו' וכהאי גוונא ודאי לא הוי עומד אפילו לפי הדיחוי דדף י' דנב' רוחות הוי עומד : ואם כן בהג"א מיירי כו' ר"ל אם כן איך כתב הג"א דעומד גמור מב' רוחות הוי עומד דמ"מ נימא אתי אוירא דה"ג כו' דהא בדף י' הוי נמי עומד גמור ואפ"ה אמרינן דאתי אוירא דה"ג כו' וצ"ל דמיירי היכי דליכא אויר יותר וצ"ע ר"ל היכי משכחת לה דהא איכא עכ"פ אוירא דעלמא : וכמ"ש סי' שס"ג ר"ל בנדון הנ"ל במבוי שרחבה ט"ו אמה ורצ' לתקן ע"י ב' פסים שכ"א רחב אמה ומחצ' וכה"ג שאנו רוצים לומר שהאויר שבין פס לפס יהיה נחשב כסתום שלא ישתייר רוחב המבוי כ"א עשר אמות וכן אותן עשר אמות אנו חושבים דה"ל כפתח דהא מה"ט מתירים מבוי שרחב עשר אמות . ה"ה כשמקיפו בחבלים היינו נדון דדף ט"ז ע"ב שהביא מ"א לעיל דעשה ב' חבלים התחתונים פחות מג"ט דה"ל עומד שהה וחבל העליון פחות מד' טפחים

אז אמרינן דאתי אוירא דה"ג ואוירא דעלמא דהיינו שמן הרקיע עד אצל העליון ומבטלים דהא אנו רוצים לעשותו ע"י חבלים אלו רה"י ורה"י דינו דעולה עד לרקיע אם כן ממילא אף שאין דעתו לכך יהיה האויר עד לרקיע כסתום כאן אתי ומבטל : וכ"מ ממבוי שנפרץ זה ראיית התוס' דאמר ר"א מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו היינו לצד שהקור' מונח אם נשתייר מן הפרצה עד מקום הקור' ד"ט שהוא שיעור המשך מבוי אפילו הפרצ' רחבה עשר אמות אפ"ה מותר ואמאי לימא אתי אויר' דהיינו אויר פרצת עשר אמות מצד אחד של קצת כותל שנשתייר ואויר' דעלמא מצד שני ומבטלים לקצת מחיצ' שנשתיירה : ואם כן בכה"ג משכחת כו' ובכה"ג מיירי הג"א דהיינו מבוי שנפרץ כלפי ראשו כו' . ונשתייר פס כנ"ל : (ס"ק יז) והרמב"ם כו' אבל ברוח ג' כו' ומ"ש סי' שס"ד כנ"ל : וכ"ה במ"מ ר"ל דאמרי' שם מבוי דמפולש בשני צדיו לר"ה צריך תיקון צ"ה ואמאי מהני צ"ה הא כיון דפתוח לר"ה הלא גדר ר"ה הוא רחב ט"ז אמה אם כן הפתח של המבוי הוא ט"ז א' וברחב יותר מעשר לא מהני לרמב"ם צ"ה אע"כ כיון דאיכא שני מחיצות שלימות ברוח ג' מודי' דמהני:(ס"ק יט) מכוונים כו' אבל מרוחקים ר"ל שלא הותר כ"א מרוחקים וגו' אבל אם הקני' משוך מן הצד של הקנים ואין הקנים עומדים מכוונים תחת קנה העליון אפילו כ"ש פסול : (ס"ק כ') ומן הצד כו' תחתיו ר"ל דקני' השני נמוך ועומד תחת קנה העליון מתכשר באותו קנה שהעמיד . ודע דמה שמקיל ט"ז ס"ק ד' לדעת רש"י אפילו עשאו מן הצד אם עשאו בגוב' הקנ' עד שאין הקנ' העומד למעל' מן החבל העליון כל האחרונים חלקו עליו: (ס"ק כא) אפילו גמי כו' ע' ריש סי' זה וסי' שס"ז וכתבו בשם המרדכי דעכ"פ אותו גמי צריך שיהי' שלא ינטל ע"י רוח אך לענ"ד בהא קיל קנה שע"ג מקנ' שבצדדים דאותן שבצדדים צ"ל שלא ינידם הרוח וכמ"ש מ"א לקמן סימן שס"ג ס"ק ד' וה"ט כיון דהם משום מחיצ' ומחיצ' גמורה אם הרוח מנידי' ל"מ מחיצה כדלעיל בריש הסי' אבל קנה שע"ג ניחא דצ"ל שלא ינטל ע"י רוח אבל אי הרוח מנידו אין בכך כלום דהא אי הוא גמי או חבל אי אפשר שלא יהיה הרוח מנידו ואפ"ה הכשירוהו וה"ט דעיקר המחיצה תלוי בב' הקנים העומדים מן הצד :

סי' שסג (ס"ק א). אין כו' אפשר דמיירי כו' כוונתו לכתוב בזה ספיקא דדינא והוא דבעירובין דף י"ב ע"א אמר שמואל דפרצת חצר במילואו אינו ניתר אלא אם עושה רוב דופן כו' ופריך והא פס ד"ט סגי וכ"ת דשמואל מיירי בחצר שדופנו היינו רחבו שבעה טפחים דאדרבא במה שאמר רוב דופן הוא קולא דלא בעינן פס ד"ט אלא בג"ט ומחצה ומשהו סגי דהוי רוב דופן אם כן אפילו בג"ט ומשהו סגי כיון דסותם ג"ט ומשהו לא נשאר פרוץ ד"ט והאמר רב אחלוי מבוי שאין רחבה ד"ט א"צ

במילואו צריך תיקון עד שיהא בה פחות מג' ז ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות אפילו אינה במילואו צריך לתקנה בצורת פתח :

ג ח מבוי שיש לו ג' מחיצות ופרוץ בצד רביעי התירו בלחי (פי' תרגום הקרש האחד לוחא חדא) ט שעביו ורחבו ב (א) כל שהוא שיעמידנו בפתח המבוי ויהיה גבהו י"ט ומכל דבר שיעשנה כשר י אפילו מבעלי חיים כ ובלבד שיקשרנו שם בחבלים לכותלי המבוי ביתדות שיוצאים מן הכתלים בענין שאינו יכול לרבוץ כדי שלא יתמעט גבהו מי' טפחים : ואפילו ג קשר שם אדם נמי הוי לחי (א"ז) :

ד ל אם יש קצת כותל ברוח רביעית עולה משום לחי ובלבד שיהא בו רוחב טפח :

ה מ לחי דאי נשיב ביה זיקא ד לא מצי (ב) קאי לא חשיב לחי :

ו נ צריך שלא יהא הלחי ה רחוק מן הכותל ג' טפחים :

ז ס לחי ו ואפילו שברים ושברי שברים כשרים בו : הגה (ד) °) ולכן עושין לחי (ג) מסיד עשוי בכותל ובלבד שיזהר שלא יתמעט יותר משלש לארץ : (תה"ד סי' ע"ו) :

ח ע לחי שעשאו (ה) ז (ד) מעצי אשירה כשר :

ט פ (ו) (ה) בין שנראית בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי צ ואינה נראית לעומדים בחוץ ק בין שנראית לעומדים בחוץ נגד חלל המבוי (תוס' והרא"ש פ"ק דעירובין) ר ואינה נראית לעומדים בפנים כשר :

י ש הרחיקו מהכותל שלש או שהגביהו מהארץ שלש פסול ת ואם הגביהו פחות משלש אע"פ שאין בו אלא שבע ומשהו כשר :

ט"ז מגן דוד

זלא הוזכר בב"י מזה ואדרבה כתב בהיפך ע"ש מ"ש על דברי ר"י אלא שבתו' פ"ק דף י' כתבו לחלק כן וז"ל א"כ בפס גמור בב' משהויין אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור עכ"ל והב"י עצמו הביא זה אח"כ : (ד) ולכן עושין לחי מסיד טחוי כו' . ואע"ג דבס"ה כ' דלחי דאי נשיב ביה זיקא לא קאי פסול וכאן ודאי הסיד לא מצי קאי התם מיירי בלחי שהוא הכשר מצד עצמו למבוי בלא צ"ה דבעי שעורא קצת אבל הכא מה שעושין מסיד מחוי היינו בצ"ה דא"ל רק קנה א' מזה וקנה א' מזה סגי בכל שהוא וכ"מ החילוק בת"ה סי' ע"ד ולפ"ז אינו מיושב ל' רמ"א שכ' ולכן עושין לחי כו' דמשמע דמיירי מדין לחי בלא צ"ה וזה אינו ולקמן סי' זה סכ"ו מבואר בהדיא דזה קאי על צ"ה שאנו עושין . וכ' בתשו' הסיה אמנם ☞ תמיה קא חזי' דמיחוי הסיד הטחוי בכותל דזימני' דאתי לידי תקל' כי הכלבים רגילים להתחכך בכותלים ומוחקים מיחוי הסיד מן הכותלים למטה יותר מג"ט מהקרק' ותו לא חזי ☞ ללחי ולא למחי' דהו' מחילה שהגדיים בוקעים בו עכ"ל משמע דעכ"פ בעי דליהוי בהאי מיחוי קצת דבר ממש ועב קצת ולא סגי במראה הסיד שניכר על הכותל לחוד וכ"כ בההיא תשו' תחלה דעכ"פ בעי' שיה' עב כחוט הסרבל וכ"כ ב"י בשם תשו' הרא"ש שיהיה מקצתו בולט כתבתי זה לפי שראיתי מורה א' שצוה לרשום בכותל במקום לחי במין עפר לבן שקורין קריי"ד ודימה אותו להך מיחוי סיד וטעה מאוד בזה בפרט בענין זה של מיחוי הסיד שאינו עולה שפיר להל' כמ"ש ת"ה עצמו שם שנדחק כדי ליישב המנהג בזה והבו דלא לוסיף עלה ואין בזה רק חוכא ואטלולא : (ה) מעצי אשיר' כשר · כ' ב"י ולדברי מהר"מ דס"ל דחוט הסרבל דוקא לא תקשה מדמכשרינן עצי אשירה דכתותי מכתת שיעורי' דא"ל הא דבעי' כחוט הסרבל לאו משום דבעי שיעורא אלא משום דבעי' שיהא ראוי להעמיד בה שום דבר והשיר' נמי ראוי להעמיד בה כו' א"כ דטעמא דמכתת שיעורא לפי שעומד לשריפה וכיון שאפשר שישרף ויעשה אפר אם גבלו ועשה ממנו עמוד מהני משום לחי עכ"ל °) ותמהני שנעלם ממנו משנה שלימה דסוף תמורה כל הנשרפים אפרן מותר חוץ מעצי אשירה וכמ"ש בי"ד סי' קמ"ב דאפר אשירה אסור בהנאה וא"כ צריך לפזרו לרוח והוה האפר כמו העצים עצמן : (ו) בין שנראת בליטת כו' . בגמרא איתא תהלה האי מילתא נראה בפני' ושוה בחוץ וכן להיפוך נידון משום לחי ופירש"י נראה בפנים שהעמיד הלחי רחבו לצד ארכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימע' כלפי חוץ אלא השוה אודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמי שמוסיף על רוחב הכותלים ואינה נראה מבחוץ כלחי אבל אודו הפנימי נראה מבפנים שעביו בולט לתוך רוחב המבוי ונראה מבחוץ ושוה מבפנים היינו שמשך כל לחי לחוץ ואוד הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כו' וא"כ איתא בגמ' ברייתא דרבי חייא כותל שלדו א' כגון מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה בפנים בין להיפוך נדון משום לחי ופירש"י בענין אחר וז"ל כגון שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנה כמין עמוד שקורין פליי"ר בין שכניסתו נראית בפנים כו' שבוקע הכותל מאחריו ונראת הפנימית בפנים בין שנראה בחוץ ושוה בפנים כגון שבוקע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים מאחרי' אלא לגבי רה"ר עכ"ל וכ' ב"י לפ' הפי' השני של רש"י וז"ל ז"ל דלצד הכותל שהי' לתוך המבוי קרוי אחורי הכותל ולצד הכותל שהוא חוץ למבוי קרוי פני הכותל עכ"ל ופי' תמוה מאוד דלמאי יקרא לצד חלל המבוי אחורי כותל שנית דהא תו' מקשי' על פי' הראשון של רש"י דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי היכי משני לקמן כנכנסין כותלי קטנה כו' ולפי' ב"י בפי' השני יקשה גם על פי' השני כן דהא כשנשאר לצד הכותל שלתוך המבוי יהיה ממש כנכנסו כותלי קטנה בגדולה כקושית התוספות על פי' הראשון וע"כ נראה דהחילוק הוא בין הפירושים בזה דלפי' הא' הוה נראה בפנים כזה ⊔ ונראה בחוץ כזה ⊔ נמצא שבשניהם אין הלחי בקצה הכותל של צד המבוי דזה לא מהני כקושית התוספות אלא מסכימים לפי' השני והוא בדרך זה דפני הכותל קרוי אותו הצד שכנגד רה"ר דהיינו ראש הכותל ממש ואחורי הכותל נקראו הצדדים שבכותל וע"כ הוה שפיר דנראה בפנים הוא כשיש פגם באחורי הכותל דהיינו הצד שלתוך המבוי כזה ⊔ והוא ממש כמו בפירוש הראשון ונרא' בחוץ הוה כשיש פגם בפני הכותל שהוא ראש הטלוון כזה ⊔ זהו מהני דוקא כיון שהלחי אינו לצד חלל המבוי דאז אין היכר כ"כ אלא נראה ככותל ארוך וזהו מבואר במרדכי שכתב שיש ב' פירושים ברש"י על נראה מבחוץ ולפי' ב"י יהיה גם בנראה בפנים ב' פירושים של פרש"י אלא ודאי כדפרישית כן

מגן אברהם

אין צריך תיקון כמ"ש ס"ה: ב כל שהוא· אפי' פחות מאצבע (ב"י ב"ח) : ג קשר שם אדם. וע"ע דבסי' שס"ב ס"ה א' דבאדם א"צ שיהיה קשור וצ"ל דמיירי שלא הודיעו שהעמידו לשם לחי א"כ בודאי ילך לו שלא יעמוד שם כל היום לכן בעי' קשור : ד לא מצי קאי· ואפי' אין הרוח מפילו אלא מנידו כמ"ש רסי' שס"ב : מ"ב מעשה שחל י"ט ביום ה"ו ונפסד העירוב יום ה' והתיר מהרי"ק משום דגם בי"ט צריך לערב לדברים שאין בהם צורך כלל לי"ט דאמרי' מתוך שהותרה לי"ט כו' עכ"ל ול"נ דאין לסמוך ע"ז ל"מ אם חלו ב' י"ט °) יום ה' יום ו' א"כ יום א' חול ולא שייך לומר הואיל והותר' הותר' אלא אפי' י"ט הראשון ביום ו' אפ"ה אסור דשמא י"ט ושבת ב' קדושות הן כמ"ש סי' תי"ו ס"ב עמ"ש סי' שס"ה ס"ז: ה רחוק מן הכותל. דאתי אויר' דהאי גיסא ומבטל לי' (הרר"י) לכן אם הלחי רחב מג' שרי הואיל והעומד מרובה על הפרוץ (ס"ג ריא"ז) עסי' שס"ב ס"ט אבל דעת התו' דאפ"ה אסור ☞ עסי' ל"ד : ו ואפי' שברי'. אבנים היוצאים מן הגדר זו למעלה מזו פחות מג' הוי לחי (גמ' ד' ע"ו): ז מעצי אשירה · ולא אמרי' כתותי מכת' שיעוריה כמ"ש סט"ו דהא להכי נמי בעי שיעור גובה ורחב משהו דכיון דלא בעי אלא שיעו' זוטא לא החמירו חכמים (תו' ד' פ') וע"ש עוד תי' ועיין במ"מ וסימן סע"ב סט"ו : אפי'

באר הגולה

ז משנה שם ע"ו ח משנה שם י"א וכדמפ' לה שם בגמרא ט משנה שם י"ד וכתנא קמא י שם וכתנא קמא כ טור וכ"כ הרב המגיד בפרק י"ז מדין המחילה בסימן שס"ב סעיף כ' ושם לייתיו ל (° תוספ' בפ"ק דעירובין והגהות מיימוני פרק י"ז) מ הגהות אשר"י בפרק קמא ה"ה נ יהונתן בפרק קמא דעירובין ס הגהות פרק י"ז ע תוספות והאמוראים בעירובין דף פ' ולא אמרינן דכתית מיכתת שיעוריה אף על פי שצריך שיהיה בגבהו י"ט כבר יישב זה שם ה"ה בפרק י"ז פ מסקנת הגמרא בדף ע'
צ כזה ⊔ לפירוש רש"י
ק כזה ⊔ לפרש"י ר כזה
לפי' התוספות ש שם י"ב
ת ה"ה בפ' י"ז בשם רשב"א

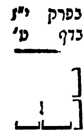

נתיב חיים

מ"א סק"ד. °) יום ה' יום ו' א"כ יום ב' חול ולא שייך כנ"ל : ט"ז ס"ק ה'. °) ותמהני שנעלם ממנו. נ"ב ואני אומר שנעלם ממנו דברי תוספות בעירובין דף פ' דא"כ מעיקרם ג"כ נעלם משנה זו. אבל לק"מ דמצות לאו להנות נתנו כמ"ש הרא"ש פ' בכל מערבין סימן ב' ע"ש : שסג רמ"א סעיף ו'. °) ולכן עושין לחי. נ"ב ע"כ ר"ת לא ס"ל הך דינא דהל"כ לא מקשה מידי בעירובין דף י"א ד"ה איפכא גם הב"י והב"ח וריטב"א הביאו דברי תוס' הללו ולא תירצו בכה"ג בכן אל תחוש מה שהוא רוצה לקיים המנהג וכן עשיתי ע"פ הסברא בהיותי בפראג בכל המקומות שני לחי בבנין חומה מזה ומזה וחוט של ברזל ע"ג דלהוי צ"ה שלא יתקלקלו ע"י חזרים ועגלות ושבחו רבנן :

יד אפרים

שם בט"ז ס"ק ד' תיובתא קא חזינן בהך תיקון דמיחוי כו' כנ"ל : שם ללחי ולא לצורת הפתח דהוי מחילה כו' כנ"ל : במ"א ס"ק ה' עסי' ל"ד כנ"ל ר"ל שם בס"ק ל"ז הביא דברי התו' דצריך לחי אחר דהפס לא מהני ואף על גב שהפס הוא רחב הרבה ועומד מרוב' על הפרוץ דכיון שמופלג ג' ע"ש וכמבואר שם :

שערי תשובה

שסג (ג) מסיד עבה"ט ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סימן י"ג בצה"פ שהקורה שלמעלה נתונה בצד אחד על האסורה בהנאה לית לן בה אך לא יהיה מונח על עובי הכותל ממש דבכל כותל לא מהני שיהיה עולה במקום קנה של צה"פ אם לא שיש איזה דבר בולט מן הכותל כמ"ש במג"א ס"ק כ"ח ע"ש :

באר היטב

שסג (א) כל שהוא . אפי' פחות מאצבע ב"ח מ"א : (ב) קאי . ואפילו אין הרוח מפילו אלא מנידו כמ"ש ריש סי' שס"ב : (ג) מסיד . וכתב הט"ז ועכ"פ בעי דלהוי בהאי מיחוי קצת דבר ממש ועב קצת ולא סגי במראה הסיד שניכר על הכותל לחוד דעכ"פ בעי שיהי' עב כחוט הסרבל וראיתי מורה א' שצוה לרשום בכותל במקום לחי במין עפר לבן שקורין קריי"ד וטעה מאוד בזה עכ"ל ע"ש ועיין בשכנה"ג שהעלה דלחי מסיד מחוי מהני אפי' לצורת פתח דבעי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אם עשה לחי כאן ולחי מכאן מסיד מחוי וקנה על גביהן מכוון לצורת פתח ע"ש וכ"כ הט"ז ע"ש ועיין בתשוב' שבות יעקב ח"ב סי' ח': (ד) מעצי . דכיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו חכמים תוס' . ועיין ט"ז וביד אהרן: (ה) בין .

ביאור הגר"א

מג' כו' וע"ש רש"י : ואם יש. כנ"ל קטנה כו' ושם ל"ד א' אלא ביתר כו' ומהני' ט"ו ב' וט"ז א' : בצ"ה. ט"ו א' : ס"ג שיעמידנו בפתח. עסל"א : ויהיה. שם בגמ' : ומכל דבר. מתניתין שם : ובלבד. סוכה וכמש"ל : ואפי' קשר. מ"ד א' ודוקא שלא לדעת ולכן דוקא קשר : אם יש. ט' ב' דתני ר"ח כו' : ובלבד. תוס' שם ד"ה כותל. ומיהו אי כו' : לחי דאי. ח' א' : צריך שלא. י"ד ב' : לחי אפי'. פ' ב' ומ"ד לחי אבל כו' פי' אבל לחי אפי' מיכתת כו' אפי' משברים ושברי שברים. הג"מ : ס"ח ולכן עושין. תוס' שם ד"ט אבל. והר' אברהם כו' : ובלבד שיזהר. הג"מ שם וכמ"ש שם בגמ' י"ד ב' : ס"ט נגד חלל. כמ"ש בברייתא דר"ח כותל כו' וכמ"ש רש"י שם והביאו ראיה מדאמרי' בנכנסים כותלי כו' ואי א"ל נגד חלל איכהו גופיה להוי לחי : ס"י אע"פ שאין בו. ירושלמי פ"א הביא דופן של שבעה ומשהו והגביהו מן הארץ

הגהות

דף ה' ד"ה אינו דין ובדף ט' ע"ב ד"ה כותל : סעיף ג' עשרה טפחים. מרווחות כדלקמן סעיף כ"ו. כנלע"ד : סעיף ו' צריך שלא יהא הלחי. ק' לי הא זהו נכלל בסעיף י'. והרתי למ"ל : מג"א ס"ק ה' דאתי אוירא. וכך הוא בלבוש : סעיף י"א כגון שהיה שם לחי אחר . ונשאר יותר טפח. אם נימא דמהני. כיון דאותו קצת היה בכלל המחילה שסמכו עליו. מקרי סמכו עליו. דעל כל המחילה סמכו להתיר בטלטול. ואותו מקצת בכלל . ומסברא היה נראה דבעי' דוקא סמכו עליו בתורת לחי. דהא קיי"ל לחי משום מחילה ובמחילה העומד מאליו מהני. ומשמע גם בלא סמכו כגון שהיה מחילה אחרת ונפל בשבת. ובאים עתה לסמוך על זה המחילה. וע"כ הא דבלחי לא מהני דבעי' היכר שמחשבים אותו למחילה ע"י שסמכו עליו מבע"י. וא"כ בעי' סמכו בתורת לחי. אלא דלפ"ז מסוגיא דעירובין ל"ג ב' ת"ש חצר קטנה שנפרצה לגדולה וקשה. דאם כן גם הגדולה לתסרי למה דהי' ס' דמיירי בנפרצה בשבת. א"כ לא סמכו מאתמול על ההיתר דגפופים. אע"כ מוכח דמקרי סמכו כיון דהגפופים היו בכלל המחילה שסמכו עליו אם לא דנימא דפסין עדיפא מלחי וא"ל לסמכו

רעק"א

עליו. א"כ אחת מהלה מוכח או דבכה"ג מקרי סמכו . או דפסין לא בעי' סמכו וצ"ע לדינא : והנה בעיקר פיסקא דדינא יש לע' מנ"ל דבכי ה"ג שהיה הלחי אחר ונפל בשבת דלא מהני דלמא לא מקרי לא סמכו אלא דלא ידע מאתמול מלחי זו או דלא טלטלו בשבת העבר ע"י לחי זו כמ"ש המג"א ס"ע . אבל בכה"ג שהיה שם לחי אחר . י"ל דהא קי"ל בשבת כיון דהותרה הותרה. רק בנפל לחי. כיון דליכא מחילות לא"ת הותרה הותרה א"כ דלמא כיון דלחי זו הוי מחילה. אלא דחסר ההיכר. י"ל דמקרי איתנהו למחילה ואמרי' הואיל והותרה הותרה. ומההיא דעירובין ט"ו א' דרב יתיב אההי' מבואה. אחויה ליה וקם אדוכתי' אין ראיה. דרב לשיטתיה דס"ל דגם באיתנהו למחילות ל"א הותרה הותרה. ואדרבא בזה מרווח יותר הא דאמר ר"ה לא סבר מר לסמוך אדיקלא. דר"ה לשיטתיה דס"ל דבאיתנהו למחילות אמרי' הותרה הותרה יש לסמוך אדיקלא. ואולי כיון דקתני בברייתא גם נפלו קורותיו אנן קיי"ל דקורה משום היכר. א"כ בנפל הקורה לקרי איתנהו למחילות. כיון דחסר רק ההיכר. אע"כ מ"מ כיון דחז"ל אמרו דבמחילות ג' אין מתירים אלא בים להם היכר קודם היכא דנסתלק ההיכר. הוי כבטלו המחילות ה"ה הך לחי

מחצית השקל

א"ל תיקון כלל ומשני דיש חילוק בין חצר למבוי דבחצר אפי' רחב פחות מד"ט צריך תיקון ואב"א דרב אחלוי תנאי הוא ושמואל ס"ל כתנא דפליג על רב אחלוי ובזה הושוו הפוסקים דקי"ל כשמואל אלא דבהא פליגי דהרמב"ם פסק כתירוץ בתרא דשמואל ל"ל דרב אחלוי וא"כ אפי' מבוי שאין רחבו ד"ט צריך תיקון כ"ש חצר והרא"ש וש"פ פוסקים כתירוץ קמא דשמואל לא פליג עם רב אחלוי ויש חילוק בין חצר למבוי דניהו דמבוי שאין רחבו ד' טפחים אין צריך תיקון אבל חצר שאין רחבו ד"ט צריך תיקון והובא ב' דעות אלו לקמן סעיף כ"ח אבל בזה שוין דבין למר ובין למר חצר אפי' אין רחב ד"ט צריך תיקון אלא שהרב"י כתב לקמן בשם הרשב"א במבוי שאין רחבו ד"ט שא"צ תיקון ל"ש אם כל המבוי אין רחבה ד"ט או אפי' רחבה הרבה אלא שבקצהו במקום הפתח אינה כ"א ד"ט א"צ תיקון הביאו מ"א לקמן ס"ק כ"ט ובזה נסתפק מ"א אם נאמר דה"ה בחצר אין חילוק ובכל ענין צריך תיקון או אפשר דמיירי שהחצר רחב באמצע כו' דוקא כה"ג צריך תיקון דהא לדעת המקשן חצר ומבוי שוין (וכ"ה לתירוץ בתרא) ובשניהם א"צ תיקון אלא דהתרצן הראשון ס"ל דלא יחלוק שמואל עם רב אחלוי מצד הסברא חילק בין חצר למבוי וא"כ די לנו מה שהכרחתנו ההכרח דהיינו כשהחצר רחב באמצע כו' דכה"ג מיירי שמואל דהא מיירי בדופן שבעה ולא סגי שישתוס ג' ומשהו דאז יהיה רחב באמצע ז"ט ואלא הפתח ד"ט פחות משהו לכן צריך תיקון אבל כשכלו אינו רחב ד"ט נשאר סברת המקשן דחצר ומבוי שוה וא"צ תיקון: כמ"ש סעיף כ"ח במבוי בכל ענין כן אפשר נאמר בחצר כשכלו אינו רחב ד"ט : (ס"ק ב) כ"ש אפי' פחות מאצבע. הוצרך לו' כן דבעירובין תנן דלחי סגי בכ"ש ושאל הש"ס כמה הוה כ"ש ומסיק אפי' כחוט הסרבל וכתב במרדכי בשם מהר"ם דשיעור חוט הסרבל הוא כעובי אצבע אלא שבת"ה סי' ע"ד כתב דלא בעינן עובי אצבע אלא בלחי אבל בצ"ה שני הקנים שמהצדדים אפי' כ"ש ממש סגי (ומזה יצא הגהת רמ"א אפי' לחי מסיד סגי ע"ש) והרב"י כתב מדסתמו הפוסקים משמע דס"ל דחוט הסרבל לאו דוקא אלא כ"ש ממש ואין לו שיעור כלל וכן משמעות הש"ע שסתם : (ס"ק ג) קשר כו' דבאדם א"ל קשר כו' והיינו דרך כ"ש דשם ע"כ מיירי בלא הודיעו דאל"כ אסור דה"ל כעוש' מחילה בשבת (או מטעם אחר) כמ"ש מ"א שם ס"ק י"ב ואפ"ה א"ל קישור וכמו שכתב מ"א שם ס"ק ח' דאין אדם הולך ממקומו אלא לצורך והכא מסתמא כיון דהעמידו בע"ש לשם לחי שיעמוד כל השבת ודאי הודיעו כיון דהוא בע"ש מותר להודיעו וא"כ ודאי הודיעו כדי שלא יזוז משם וא"כ ודאי לא ילך משם ולמה צריך קישור : דמיירי שלא הודיעו כו' ר"ל דוקא לעיל בסי' שנ"ב דא"ל לאדם ההוא כ"א לפי שעה א"ל קישור אפי' לא הודיעו כנ"ל דאין אדם הולך בשעה מועטת ממקומו אלא לצורך משא"כ כאן שצריך שיעמוד שם כל השבת לכן בעינן קישור : (ס"ק ד) לא כוי מ"כ כו' א"כ יום א' חול ר"ל ממ"נ עכ"פ יום א' חול דאי יומא קמא עיקר ושני חול ניהו דמיירי שם בהאי עובד' בגלון

דאמרי' שבת הואיל והותר' הותר' כגון בעיר המוקפת חומה וכדאיתא לקמן סי' שס"ה סעיף ז' מ"מ הכא לא הותר' רק לאותו שבת כיון שהותר' בכניסת שבת אבל לא הותרה בשבת הבא וא"כ הכא כיון דמפסיק יום חול בין יו"ט לשבת הוי כמו לשבת הבא דל"א הואיל והותרה הותרה אלא אפי' תימא דיום א' חול (אבל אין האמת כן דבקיאים בקביע' דירחא ויומא קמא עיקר ולא עבדינן יום ב' אלא משום מנהג אבותינו) פשיט' דל"ל הואיל והותר' הותר' דהא לא הותרה מעולם דהא נפסק ביום חול : אלא אפי' כו' אפ"ה אסור די"ט ושבת ב' קדושות כו' כנ"ל ותיבת דשמא ט"ס הוא דקיימא לן ודאי ב' קדושות הן ולא אמרי' כיון דהותר' הותר' אלא עד תשלום אותה קדושה וכ"ה להדיא לקמן סי' תט"ז דודאי ב' קדושות הן א"כ אפי' לפי האמ' דידעינן דיומא קמא עיקר דבקיאי' בקביע' דירחא מ"מ לא אמרי' הואיל והותר' ביום ו' הותר' גם בשבת כיון דב' קדושות הן ודע דלפי דברי מגן אברהם אם נפסק ביום א' דיו"ט לא אמרי' ביום ב' הואיל והותר' הותרה לדברים שאין בהם צורך כלל דשמא יום א' חול ושני עיקר ואפי' בשני י"ט של ראש השנ' דכיומא אריכתא דמי מ"מ להקל לא אמרי' כן אלא ב' קדושות כדאי' סי' תק"ג ולקמן סי' תט"ז במ"א מ"מ י"ל כיון דקי"ל יומא קמא עיקר מותר ביום שני ובענין זה כתב מ"א סי' תט"ז ס"ק א' בענין ר"ה ע"ש וכ"כ מ"א לקמן סי' תק"ג ס"ק א': (ס"ק ה) רחוק כו' הואיל והעומד מרובה על הפרוץ היינו על פרוץ מצד א' דאינו רק ג"ט והעומד הוא ג"ט ומשהו וא"כ אין האויר שמצד השני לבד יכול לבטלו : אבל כו' ע' סעיף ל"ד וע"ש במ"א ס"ק ל"ז והם דברי התוס' בעירובין דף י' ע"ב ד"ה ועוש' פס כו' הרי אף על גב דהעומד הוא ג' אמות והפרוץ אינו רק ב' אמות אפ"ה כתבו דמלבד הפס צריך לחי אחר כיון דהפס רחוק מן הכותל מבואר דלא כה"ג והטעם נ"ל דאע"ג דלחי משום מחיצ' מ"מ היכר קצת בעינן וכמ"ש מ"א ס"ק י' ואם הוא רחוק מן הכותל ליכא היכר כלל דומה קצת לקורה שאינה מונחת על הכותל דלא הוי היכר' אע"ג דאין לדמותן מ"מ קצת דמיון י"ל : (ס"ק ו) אפי' כו' אבנים כו' הוי לחי והט"ז לקמן ס"ק י"ט רצה להכשיר כה"ג לענין צ"ה ע"ש ובס' תוס' שבת חולק עליו וכתב דאפי' סמוכים זה לזה תוך ג' מ"מ מיקרי פתחי שמאי ופתח כהאי גוונא לא עבדי אינשי וכדאית' דף י"א ע"א וניחו דללחי כשר כה"ג אבל במקום דבעינן צ"ה לא מהני ע"ש . ומ"מ אפי' ללחי צריך עכ"פ שיהיה רוחב האבנים טפח וכדאיתא בסעיף ד' בשם התוס' וה"ט (וכן הטעם בפסי חצר אם נשתייר מן הכותל דבעינן דוקא טפח וכדאיתא סעיף א) אע"ג דלחי סגי במשהו דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור עכ"ל וה"ה הכא מיחוי סיד שכתב רמ"א שעושה לשם לחי אין דין לחי ממש וסגי בכ"ש אעפ"כ כתב הט"ז דבעינן קצת עובי באות' סיד וכ' דלא כמורה א' שטעה להתי' ע"י לביעה בעפ לבן שקורין בל"א קריי"ד וע"ש

יא ח ה אפילו לא עשאו לשם לחי אלא שנזדמן לו שם מאליו כשר ג ובלבד שיסמכו עליו מערב שבת אבל לא סמכו עליו מערב שבת כגון שהיה שם לחי אחד ונפל בשבת ובאים עכשיו לסמוך על זה לא: (אבל לא היה שם לחי אחר מערב שבת ט כאלו סמכו עליו דמי) (ב"י בשם רש"י והגהות אשירי והמגיד פ"ו):

יב ג לחי העומד מאליו אפי' סמכו עליו מערב שבת אם המבוי רחב יותר משמונה אמות ד (ז) אם הלחי בולט לתוכו י ד' אמות אינו נדון משום לחי וצריך לחי אחר להתירו ה ויעמידנו ברוח שכנגדו ו ואם ירצה להעמידו אצלו יעשנו ז מעט עב או דק יותר מהבליטה כדי שיהא ניכר שהוא לשם לחי: הגה ואם יא העמידו לשם לחי דאית ליה קלא שתקנו לחי למבוי זה אפי' רחב ארבע אמות הוי לחי:

יג ס (ח) יב לחי המושך עם דפנו של מבוי שהעמיד חודו כנגד עובי הכותל דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכס' כל עובי הדופן פחות ט מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש יג עם חודו הפנימי ד' אמות נידון משום מבוי יד ואסור להשתמש בכל המבוי שהרי אין כאן לחי:

יד י עוד יש הכשר אחר למבוי הפרוץ ברוח רביעית בקורה שיניחנה על ראש המבוי וצריך שיניחנה על כותלי המבוי כ אבל אם נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפילו בסמוך לו והניח' עליהם פסול:

טו ג (ט) וצריך שיניחנה כדי להתיר המבוי אבל אם לא נעשית לשם כך אפילו סמכה עליה טו מערב שבת פסולה:

טז מ קורה זה שאמרנו צריכה שיעור נ ולפיכך אם עשאה מעצי אשרה פסולה דכיון דלשריפה קיימא כתותי מכתת שיעורה:

יז ס שיעור הקורה רחבה טפח ועביה כל שהוא רק שתהא חזקה טז כדי לקבל אריח שהוא חצי לבנה של ג"ט ע ואם היא רחבה ד"ט א צ להיות חזקה לקבל אריח:

יח פ מעמידים דהיינו אם היא נסמכת על יתדות היוצאות מן הכותל (י) שאין ברחבן טפח ולא בארכן שלש צ יש אומרים (יא) שצריך שיהיו חזקים לקבלם וקבל חצי לבנה ק וי"א שאין צריך שיהיו חזקים אלא כדי לקבלה בלבד:

יט ר אם היתה הקורה עגולה צריך שיהיה בהקיפה ג' טפחים שאז יש ברחבה טפח:

כ ש היתה עקומה ועקמימותה נוטה חוץ למבוי או למעלה מעשרים או למטה מעשרה רואים כל שאלו ינטל העקמימות ואין בין זה לזה שלשה כשרה ואם לאו פסולה:

כא ת היתה יוצאה מכותל זה יז (ו) ואינה נוגעת בכותל זה כגון שסמכה על עמודים וכן שתי קורות א' יוצא מכותל זה וא' יוצא א מכותל זה ופגעו זו בזו באמצע המבוי אם אין ביניהם שלשה כשרה יש ביניהם שלשה פסולה:

כב ב הניח שתי קורות זו בצד זו לא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו דהיינו טפח ג ואין בין זו לזו שלשה טפחים אינו צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת ג ויש

אומרים

מגן אברהם

ח אפי' לא עשאו. דלאו משום מחילה ומחילה הפומדת מאלי' כשר': ט כאלו סמכו עליו. אע"פ שלא סמכו עליו בפי' (הג"א) משמע דאם בפי' לא סמכו עליו כגון שלא טלטלו בשבת שעבר' ע"י לחי זו לא הוי לחי וכ"מ ברשב"א שהביא הרב"י: י ד"א. דד"א הוי שיעור מבוי וליכא היכר' אע"ג דלאו משום מחיל' מ"מ היכרא קצת בעי' אבל אם המבוי רחב ח' אמות ניתר בעומד כפרון: יא העמידו' אבל סמכו עליו לא מהני דלא כהרב"י וכ"כ בע"א בשם גדול א': יב לחי המוסך. כתו' בהג"ה מבוי שרלפו בלחיי' פחות פחות מג' והוי משך רלפו ד"א באורך המבוי לריך לחי אחר להתי' המבוי כולו עכ"ל ומ"מ אם נרא' מבחוץ ושוה מבפנים לו איפכא נידון משום לחי ע' בגמ' וברש"י: יג עם חודו. דהא הלד השני קלר מזה ועמ"ש ס"ל וסי' שס"ה ס"ד ובגמרא מיירי שלדו השני ג"כ ארוך כנלע"ל קושי' הע"ם: יד ואסור להשתמש אפי' הועמד לשם לחי (הר'): טו מע"ם פסולה. דקורה משום היכר ובשלא עשא' לשם כך לא הוי היכר: טז כדי לקבל אריח. ואם המבוי רחב י' אמות לריך לקבל י"א אריחים דהוא ט' אמות דבט' אמות וב' משהויין שני אורך הקור' ונב' קלותיו אמרי' לבוד כמ"ש סכ"א וב"ה: יז ואינה נוגעת. ואפי' מרוחק' משני הכותלי' אמרי' לבוד:

כתוב

ט"ז מגן דוד

נכון פרש"י ותו ראיתי עוד דרכים אחרים והנלע"ד כתבתי ועמ"ש סי"ג: (ז) אם הלחי בולט לתוכו ד"א · פירש"י כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעלמא ומקרי מבוי ה"כ נפיק מתורת לחי דלא סמכי' עליה אע"ג דאי עבדי' לשם לחי הוה כשר דמשום דרביי' בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו לחי הוקבע אלא במחשבה לא מלינן לאפוקי מתורת כותל ולשויי' לחי דכיון דנפיק לי' מתורת לחי נמלא שאין תיקון למבוי זה ולריך לחי אחר להתיר המבו עכ"ל. וכיון דנקט רש"י דבמחשבה לא מפקינן ליה מתורת מבוי ממילא משמע דלריך למעשה דוקא היינו עשייתו מעיקר' לשם לחי ולא מהני בלחי העומד מאליו וסמך עליו מע"ם לענין זה אע"ג דבלחי קטן כשר וכ"מ דברי התו' שמביא ב"י שכתב' דכשהעמידו לשם לחי יש לו קול ויש היכר' ומ"ה כתבו הטור וש"ע דין זה אפי' בסמכו עליו ובב"י כ' שמרש"י ותו' משמע דבסמכו הוה כמו העמידו בפירוש והסגיר דברי הטור בש"ע והוא שלא בדקדוק:

בקצת ש"ע נכתב כאן הג"ה אבל לא היה שם לחי והוא טעות המדפיסים דמקומו קודם סעיף זה: (ח) לחי המוסך כו' · פי' לאורך המבוי וגזה הוה הדין אפי' הוקבע לשם לחי דאע"ג דקודם לזה מותר היינו דבולט לרוחב המבוי וסתמ' דעדיף מלחי משהו משא"כ כאן דאינו סותם וכל שהוא ד"א אין בו תורת לחי אפי' הוקבע לשם לחי אבל פחות מד"א כשר דה"ל נראה בחוץ ושוה בפנים ודין זה אינו בטור רק בגמ' ע"פ פי' התו' וכאן משמע דלא קי"ל כדברי התו' שזכרנו בס"ע דלא אמרינן בכה"ג נראה מבחוץ ושוה מבפנים דהוה לחי: (ט) ולריך שיניחנה דקורה משום היכר ואין כאן היכר אבל לחי הוא משום מחילה מש"ה מהני לעיל בעומד מאליו: (י) שאין ברחבן טפח. דאל"כ היו המעמידים עלמם תורת קורה עליהם ולא בארכן ג' כדי שתהיה הקורה לבוד להכותל וזה מבואר בסעיף כ"ה: (יא) שלריך שיהיו חזקים. בטור כתוב עוד בגא א' היתה של קש

באר הגולה

א שם בגמרא ט"ו וכאביי וזו אחד מן הלכות יע"ל קג"ם ב שם ג שם כ' וכדב הונא בריה דרבי יהושע ד כזה ה שם כרב פפא ו כזה ז שם כרב הונא ברי' דר' יהושע ח כזה

ט משנה י שם י"א כ שם ח' בגמרא וכרבא כרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפ' י"ז ל הרא"ש שם גבי לחי העומד מאליו והרב המגיד בפי"ז בשם הרשב"א מ משנה שם י"ג נ שם בגמ' פ' וכר' חייא בר אשי ס משנה שם י"ג וכתנא קמא ע שם בגמרא י"ד וכר' הלעאי אמר רב רא"ש והמרדכי בשם ר"ח שם וכ"ה בפרק י"ז בשם הרשב"א פ שם בגמרא ובפירוש רש"י צ כרב חסדא שם רמב"ם בפי"ז וסמ"ג ק כרבה בר רב הונא הרא"ש בשם הר"מ והסכים עמו ר משנה י"ד ש שם בגמרא כפי' המשנה ת ברייתא שם א ברייתא שם ב רמב"ם בפי"ז ג טור וכ"כ הגהות מיימוני החדשות בשם מהר"ם וכן פי' ר' יהונתן

שערי תשובה

(בש"ע סעיף ט"ו) וצריך שיניחנה על כתלי המבוי וכתב בשו"ת נ"ב מ"ת סי' מ"א בפרצה יותר מעשר ועשוי קנים זקופים זה כנגד זה ועל קנה אחד סובב קורה גדולה כדלת על צירה אך ברוב פעמים סיבוב הקורה לצד חוץ והפרצה נשארה פתוח אין כאן סמוכה על הקורה כלל בתורת אמלתרא ומחמת הקנה שהוא לחי לא מהני לרוחב מעשר ובפרט אם הקנה רחוק ג"ט מן התחלת הפרצה לא מהני

הגהות רעק"א

באין לו היכר בעל שם מחילה ממנו הרבנן ועדיין צ"ע: סעיף ט"ז לפיכך אם עשאה מעצי. ק' לי אמאי שהם ולא חילק דבאשרה דנכרי מהני כדלקמן סי' תקפ"ו ס"ג: שם מעצי אשרה פסולה. ואם בקורה רחב ד' תליא בב' תירוצי' בתו' עירובין פ"ו בטעמא דלחי כשר בעצי אשרה. דלהי' א'. כיון דרחבו ד"ט לא החמירו בו. ע' מג"א סק"ז. וה"נ הכא בקורה אפי' רחבו ד' לא מהני בעלי אשרה. אבל לתי' הר"ר אהרן דלחי אם מדבק בכותים הוי לחי. ע' ט"ז סק"ה והיינו דקורה א"ה על ידי דיבוק כתותי' דבעי' ראוי לקבל אריח: אם כן בקורה רחב ד' מהני בעלי אשרה. דאף דהוי בכתות הוי כהדביק כתותי' ועושה מהם קורה ד' בנלע"ד: מג"א ס"ק ט"ז דבהכי בעי אורך הקורה. דבט' אמות וב' משהויין שני אורך הקורה ושני קלותיו

חתם סופר

סי' שסג במחבר סעיף י' שיש בהם דיורין נ"ב עיין תשובותי:

באר היטב

עיין ט"ז בזה: (ו) ואינה. ואפי' מרוחקת משני הכתלים אמרינן לבוד:

תתת

ביאור הגר"א

כתות משלשה מותר כו' כל פחות משלשה ככתוש וכגמ' ע"ז ב' כגון דהייתי מתלת כו': סי"א כגון שהיה כו' רש"י שם וכעובדא דרב שם: סי"ב לחי העומד כו' ואם העמידו. רש"י שם: מעט עב או. כפי' השני של רש"י וכ"כ הרי"ף: סי"ג שהעמיד. ר"ל אפילו העמיד לשם לחי ממש"ש ולרשב"ג ליהוי כנראה כו' וע' רש"י שם ועוד ממ"ש ש"מ תלת ול"ק ד' ועתו' שם ה' ב' ד"ה פחות כו': שאין חודו. רש"י: ומשתמש כו'. כן הן דברי המחבר ע"פ הגמ' והוא בב"י. ול"ע דהא אמרינן שם ש"מ בין כו' והא קי"ל דבין לחיים מותר וכבר תמה בע"ש על זה ותי' מ"א דמיירי כאן שהכתלים שוין וגמ' מיירי שלדו א' ארוך והלחי מוסך כנגדו והן דברי הריטב"א וז"ל בחידושיו פירש"י ז"ל שבלחי כו' וקשה הלשון למה קראו לחי המוסך עם דפנו של מבוי ונראה כי כותל המבוי הא' היה ארוך וזה היה קלר והוסיף על הקלר לחי זה עד שהוא נמשך כנגד כל משך הכותל הארוך והיינו דשמעינן דבין לחיים אסור שאלו הלחי הזה עודף על הכותל שכנגדו לד"ה אסור להשתמש כנגדו דהא ליכא הלא חדא מחילה ולשון לחי המוסך עם דפנו של מבוי כלומר שמוסך בכותל זה שהוסם בכל משך הכותל האחר של מבוי שכנגדו שהיה ארוך כו' ע"ש. אבל דברי מ"א דחוקין ואינן מיושבין דהא בש"ע נקט לשון הגמ' כהוייתו וגם פשטא דגמ' משמע שהכתלים שוים והיה נראה לי לכאורה לומר דהמחבר מפרש דגם הגמרא מיירי כה"ג אלא דרב יוסף סובר כשמעתא דהכי במבוי שלידו א' ארוך שמניח כנגד הקלר ומשתמש באלכסון כמ"ש בירושלמי שם נותן את הקורה לוכסן ומשתמש לוכסן וכמ"ש בס"ל וכן פירש"י אבל לדידן דקי"ל כרבה דאזיל לשיטתו שמסיק בב"י שם דה"ה בלחי דאסור וכ"מ ברא"ש וטור שלא התירו אלא בג"ה אלא דמרא"ש אין ראיה שכ' אליבא דרבה דס"ל לחי ג"כ משום היכר כמש"ש ע"ו א' אבל אנן קי"ל כאביי שם והטור כ' כמוס דל"ה מהני אפי' ביתר מעשרה אבל בגמ' אמרו להדיא דאף קורה היה מותר אי ס"ל קורה משום מחילה וכ"פ ב"ח ולפ"ז ליתא מ"ש הרי"ף ואם יש באלכסון יתר מעשרה ד"ה אינו מניח אלא כנגד הקלר משום לחי ומתורץ מה שהקשו עליו הר' יהונתן והרא"ש כן הייתי יכול לומר אבל ליתא דהא אמרי' שם דפליגי אי קורה משום מחילה או משום היכר אבל בלחי קי"ל דמשום מחילה אמת דהב"י אזיל לשיטתו דס"ל דלחי בלדו א' ארוך לא מהני ועסי' ל"א בט"ז ומ"א וכנ"ל. אבל עדיין לא מתיישב הסוגייא דאמר ש"מ בין לחיים אסור כנ"ל. אבל נראה דאף לחי אחד מהני בכה"ג ומשתמש באלכסון וז"ש ש"מ כו' ובזה מתורץ דפליגי אביי ורבא בבין לחיים ולא קאמר אביי מנא אמינא מהא דרב יוסף ולא הקשה לרבא אבל בזה ניחא דרבא דס"ל לחי משום היכר לא מוכח דס"ל דגם בלחי אינו מניח אלא כו' משא"כ לאביי אבל אנן קי"ל כאביי בהא דיע"ל קג"ם כנ"ל ולכן השמיטו הרי"ף והרא"ש וש"פ לדין זה כי החילוק שבין ד"א או פחות נכלל בכלל לחי הבולט כו'. אלא בזה יש ליישב דברי הש"ע בזה"ז שפתוחין לכרמלית וז"ש מ"א ועמ"ש ס"ל ור"ל דשם כ' דלחי לא מהני בלדו א' כו' לדעת ב"י. וסי' שס"ה ס"ד ר"ל דשם כ' וה"מ בפחות כו': סי"ד וצריך. שם ע"ו א' כ"פ בלחי כו' ובקורה דכ"ע משום היכר כמש"ש י"ב ב': סט"ו קורה זו לפיכך. רמב"ם וכתכוין לתי' הראשון של התוס' שם ד"ה אבל כו' וכ"כ מ"מ: סט"ז ועביה. ג' א' נעשו כו' · רק. כת"ק וכרב וכמש"ש: סי"ח שאין. דהל"כ הן בעצמן תידון משום קורה כמ"ש סכ"ה: ולא. ע"ש: י"א. כר"ח דגדול מרבה בר"ה כמ"ש בשבת פ"ב א': וי"א. כדברי המיקל בשל סופרים: זאין בין זו. וכ"כ המ"מ לדעת הרמב"ם כנ"ל סכ"א ומ"ש לרחבו טפח שיהיו בניהם רחבין ביחד טפח: סכ"ב וי"א שצריך. כן פי' הריטב"א וז"ל אם מקבלות אריח לרחבו טפח הא ודאי לא אתי לאשמועינן שיעלו שתיהן לאחת דהא אפילו של קש ושל קנים הרבה רק שיהא בריאה אלא כו' שיקבלו האריח לרחבו באויר שביניהם טפח ואלבע בזו ואלבע בזו ורשב"ג הכשיר אפי' אויר ב' טפחים ומחלה ואלבע בזו כו' ע"ש וכן דעת

חכמת שלמה

בפ"ק דעירובין דף יא בדין צורת הפתח שעשאו מן הצד עיין בחיבורי ליו"ד מ"ה סי' צ"ה מ"ש בזה שם בעזה"י ודו"ק: (שם סעיף יא) אפי' לא עשאו לשם לחי וכו' ובלבד שיסמכו עליו מע"ש וכו'. נ"ב הנה נשאלתי בדין צוה"פ שהעמידו בשבת הקנה עם החבלים אם מותר לטלטל אף שלא סמכו עליו מע"ש הנה לדעתי הדבר פשוט וברור שמותר לטלטל ולא בעינן סמכו רק בלחי שאין בו היכר חדש עתה ועשייה חדשה והרי היא כמו שהי' אתמול לכך בעינן סמכו עליו מע"ש אבל בצוה"פ דניכר הוא שהוא פתח לא מבעיא אם העמידו הלחי והחבלים עליו עתה ודאי דמותר דלא שייך בזה לומר שלא סמכו עליו מע"ש כיון דיש כאן היכר גדול שהעמידוהו היום אף גם אם הלחי עומד מאתמול ועתה קשרו עליו החבלים נמי מותר כיון דהזינן דהוא פתח לא בעינן סמכו ומ"ש הט"ז בסוף סימן זה התם שאני דאין החבל מונח על הגפופין רק למעלה ואינו צוה"פ ממש רק לצרפו מדעתינו במקום לחי בזה כיון דעומד כאן מע"ש וגם אינו מונח עליו רק למעלה בזה בעינן סמכו עליו מע"ש אבל היכי שעשוהו מחדש בשבת אף דהוי החבל למעלה או שהיה מכבר והניחו החבל עליו בענין דהוי כפתח ממש בזה ודאי לא בעינן סמכו עליו מע"ש וז"ב ונכון

מחצית השקל

ע"ש (ס"ק ט) כאלו כו' משמע דאם בפי' כו' שלא טלטלו בשבת שעברה ע"י לחי זו ר"ל שלא ה"ל לחי אחר כ"א זה ולא טלטלו הרי ראינו דלא רלה לסמוך על לחי זה אבל אם הי' להם לחי אחר וטלטלו בזה אינו ניכ' שלא רלו לסמוך ע"ז מיהו אם העמידו מע"ש העבר (וכן בשבת זה) לחי אח' וניטל אותה לחי אסור לסמוך על הלחי העומד מאליו דהא חזינן דלא רלו לסמוך על הלחי העומד מאליו דהא העמידו לחי אח' בשבת העבר: (ס"ק יא) העמידו כו' דלא כהרב"י. ר"ל מ"ש הרב"י בספרו הארוך אבל בש"ע אדרב' הא כתב להדיא אפי' סמכו עליו כו' שבספרו הארוך הקש' על הטור שכתב כלשון הש"ע אפי' סמכו' עליו כו' וכתב עליו שהוא דלא כפירש"י ותוס' דלדידהו בסמכו עליו אפי' רחב כמה אמות כשר. וכתב הב"ח אע"ג דרש"י כתב וז"ל נפקא מתורת לחי דלא סמכי' עליה אע"ג דאי הוי עבדי' משום לחי הי' כשר דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו נהכי איקבע אלא במחשב' לא מלינן לאפוקי מתורת כותל ולשווי' לחי כו' עכ"ל משמע לב"י דוקא במחשב' אבל בדיבור דסמכו עליו מלי לאפוקי וליתא אלא כל דלא עבדינן בידים לקבעו לשם לחי לא מלי לאפוקי מתורת כותל אפי' בדיבור כמ"ש רש"י בתחלת פירושו כו' עכ"ל הב"ח. א"כ נ"ל דהרב"י שהקש' על הטור שכתב אפי' סמכו עליו ע"כ היה נראה לו דוחק לפרש דמ"ש הטור אפי' סמכו עליו ר"ל במחשבה אלא מדסתם משמע אפי' בדיבור ובדיבור ס"ל להרב"י כפי הבנתו מפרש"י דמהני.ואפי' הכי העתיק פה בש"ע אפי' סמכו עליו. ע"כ חזר בו הרב"י. אלא שאינו מבורר ממה חזר. אם חזר בו לדינא והוד' להטור דאפי' סמכו עליו בדיבו' ל"מ ובעינן דוקא העמידו בידים לשם לחי או חזר בו מקושייתו וס"ל דלשון אפי' סמכו עליו יש לפרש במחשב'. ובדיבו' מודה הטור דמהני וכדס"ל לרש"י לדעת הרב"י וכן כוונתו פה בש"ע אף שפי' זה דוחק מ"מ כיון דאינו מבורר להדי' בדברי ב"י פה בש"ע היאך ס"ל לכן העמיד מ"א דבריו על דברי רמ"א שכתב להדי' ואם העמידו משמע ודאי דס"ל דבעינן העמדה בידים ואפי' דיבור לא מהני: (ס"ק יב) לחי המוסך. כתב בהג"א כו' כתב הרב"י שדין זה נובע ממ"ש דף ט' אר"י מבוי שרלפו בלחיים פחות פחו' מד' טפחים במשך ארבע אמות דהיינו שהעמיד לחיים הרב' לפנים במבוי במשך ארבע אמות ואין בין לחי אחד לחבירו ארבע טפחים באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן דלרשב"ג דס"ל כל פחות מד' טפחים אמרי' לבוד א"כ לחיים אלו כחד חשובי' ויש במשכו ד' אמות וילא מתורת לחי ולריך לחי אחר. אבל לרבנן דס"ל דוקא פחות מג"ט אמרינן לבוד ולדידהו א"ל לחי אחר ומזה יליף ההג"א לדידן דקי"ל פחות מג"ט אמרי' לבוד אם הוא כה"ג פחות מג"ט לחי א' מחבירו לריך לחי אחר. אלא שהרב"י הקשה עליו דהא פרכינן דאפי' לרשב"ג ל"ל לחי אחר ה"ל להתירו ע"י נרא' מבחוץ ושוה מבפנים ופירש"י שדרך מעמידי לחי שמושכים קלת כלפי חוץ כדי שירא' בפנים ובחוץ שהוקבע לשם לחי (והתוס' חולקים ופי' בדרך אחר) ומשני הא מרא דשמעת' הוא ר"י ור"י הא ס"ל נרא' בחוץ ושוה בפנים אינו נידון משום לחי וא"כ לדידן דקי"ל נרא' בחוץ ושוה בפנים נידון משום לחי א"כ תיקשי להג"א למה הלריך לחי אחר וסיים הרב"י ואפשר כוונת הג"א להיכי שלא משך לחי החילון כלפי חוץ כלל אלא שה"ל להג"א לפרש ואם כן הטעה מדברי הרב"י לדינא הוא כדברי מ"א ודע אע"ג שכ' בש"ע דלחי המוסך לא מהני נראה בחוץ ושוה בפנים ומבוי שרלאו בלחיים מהני נרא' בחוץ וש"ב ה"ט בשלמ' לחי המוסך דהעמיד כל הלחי סוף הכותל של מבוי דהיינו חוץ [illegible] כל הלחי הוא נראה בחוץ וש"ב. א"א להתיר ע"י נראה לחוץ וש"ב דהא האי לחי דנרא' בחוץ וש"ב יצא מתורת לחי ויש לו דין כותל מה שאם כן במבוי שרלפו בלחיים שכל הלחיים עומדים בפנים אלא שקלת מן לחי החילון משוך לחוץ שפי' יש להתירו ע"י נרא' בחוץ וש"ב של לחי החילון: ניהו כיון דלחיים הם רלופים פחות פחות מג"ט חשבינן להו כחדא ומשכן ד"א ויצאו מתורת לחי ויש להן דין כותל מכל מקו' הא אפילו כותל גופא אם היא כה"ג שסוף הכותל כנוס קלת לפנים אותו מקלת הכותל נידון משום לחי דנראה בחוץ וש"ב ודע דבהאי דנראה בחוץ וש"ב פליגי רש"י ותו' ונראה בפנים ושוה בחוץ פי' רש"י כזה * דהעומדים תוך המבוי רואים וניכר להם הלחי. אבל הבא מחוץ למבוי ורואה כנגדו המבוי אינו ניכר לו הלחי כיון שהעמיד הלחי בסוף הכותל ממש. הרואה סובר שם כותל עבה מלד זה ועוביו של הכותל נמשך כל אורך המבוי ונראה בחוץ ושוה בפנים פי' להיפך שמשך הלחי לרוחב לצד חוץ כזה ם דהעומדים בפנים אינו ניכר להם הלחי. כי אם העומדים בחוץ. והתוספות חולקים דכה"ג אפילו בחוץ אינו נראה כ"א להעומד מלד המבוי וזה לא מהני אא"כ נרא' בחוץ כשעומד נגד פתח המבוי. לכן פי' דנרא' בחוץ היינו כזה * והעומד בפנים אינו ניכר לו כי סובר שהכותל מושך הרבה כ"כ אבל הבא מבחוץ נגד הפתח המבוי רואה שהכותל רחב יותר מן הלחי וניכ' לו. ובש"ע אינו מבורר כמאן ס"ל: (ס"ק יג) עם חודו דהא הלד השני קלרה מזה כו' כ"כ לי ליישב קושית הע"ם דהע"ם הקשה הא אמרי' דף יו"ד ע"א א"ר הונא לחי המוסך עם דופנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד"א נידון משום מבוי כו' ואמרי' ש"מ בין לחיים אסור והיינו דאמרי' דאינו משתמש במבוי אלא מחוד הפנימי של לחי ואילך וכיון דקי"ל לקמן סי' שס"ה ס"ד דמותר להשתמש נגד הלחי א"כ למה כ' פה ומשתמש עם חוד פנימי דוקא וכו' וא"ל דמיירי דפתוח לכרמלית דכה"ג מבואר לקמן דאסור להשתמש נגד הלחי דאמרי' מלא מין את מינו וניעור דאל"כ ה"ל לש"ע לפרש ולא לסתום ועוד א"כ למה אמרי' בש"ס ש"מ בין לחיים אסור דלמא גם רב הונא מיירי בפתוח לכרמלית אע"כ נרא' לש"ס דוחק כיון דרב הונא סתם דבריו ואיך נפרש כן דברי הש"ע הסתומים לכן תי' מ"א תירוצו והיינו לפמ"ש התוס' דף ט' ע"ב ד"ה ולרשב"ג כו' שהקשו על פרש"י במה שמפרש קושית הש"ס שהבאתי בס"ק י"ב דפריך לרשב"ג ל"ל לחי אחר הא הוי נראה בחוץ וש"ב ופרש"י דדרך מעמידי לחי שמושכים הלחי קלת כלפי חוץ כדי שיהיה נראה בפנים ובחוץ כנ"ל והקשו התוס' וז"ל הא משמע בכלו שמעת' דבעי למשרי לרבנן עד חוד החילון של הלחי והיכי הוי שרי כו' דאיך יתיר רשות הרבים דסתם מבוי אורך כותליו שוין עכ"ל והרי מבואר כדברי מ"א וא"ש מה שסתם ש"ע דאין לריך לפרש כיון דסתם מבוי אורך שני כותליו שוין. א"כ העמיד הלחי כנגד עובי הכותל אין מלד השני שכנגד הלחי כותל מבוי ולכן אסור לטלטל אפי' לדידן נגד הלחי וכקושית התוס' הנ"ל ומ"ש מ"א דבגמ' איירי שלדו השני ג"כ ארוך היינו משום דע"כ צ"ל לדעת התוס' הנ"ל דס"ל סתם מבוי שני כותליו ארכן שוה והקשו מזה על פירש"י כנ"ל א"כ תיקשי לדידהו מאי קאמר ש"מ בין לחיים אסור שאני התם דאין בלד השני נגד הלחי כותל מבוי. ע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל דהש"ס היה מפרש מה שאמר רב הונא

לחי

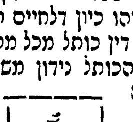

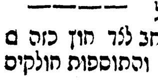

אומרים שצריך שיהו קרובות זו לזו (יב) יח בתוך טפח :

כג היתה אחת למעלה ואחת למטה ד רואים את העליונה כאלו היא למט ואת התחתונ' כאלו היא למעל' ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים ולא תחתונה למטה מעשרה ה ולא יהי' בינידם ג' טפחים לא בגובה ולא במשך כשרואין אותם שירדה זו ועלתה זו בכוונ' עד שיעשו זו בצד זו ו יט ויש פוסלים :

כד ז פירס על הקורה מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע אם גבוה מהארץ ג"ט פסול' שהרי כיסה הקורה ואינה נראית ובטלה מהיות קורה ומחיצה גם כן אינה כיון שגבוה מהארץ שלשה ח אבל אם הניח קורה רחבה כ °) ונמשכת קצת (יג) למטה מי' כשרה :

כה ט נעץ שתי יתדות עקומות על שני כתלי דמבוי ועקמימותיה נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהם ואין ביתידות טפח שהוא שיעור קורה להיות נחשבים בקורה אם אינם גבוהים מכתלי המבוי שלש' ואין בנטייתם שלשה כא כשרה שאנו רואים כאלו הם על כתלי המבוי ואם יש בגבהן או בנטייתן שלשה פסולה :

כו הא דמבוי ניתר בלחי או קורה י דוקא כשאינו נמוך פחות מי"ט כב (יד) מרווחים כ ולא יהא רחבו יותר מעשר אמות מצומצמות ל ושיהא ארכו ד' אמות מרווחות או יותר אבל אם חסר א' מכל אלו אין לו תקנה כג אלא בצורת פתח מ ואם היה בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצומצמות (טו) אינו ניתר בקורה נ אבל ניתר הוא בלחי ואם רוצה להכשירו בקורה צריך ס שיעשה בה ציור וכיור (פי' ציור אחד בכותל מן הסיד או על שמי קורה) שעל ידי כך הכל מסתכלים בה ואם היה ע גבוה יותר מעשרים ובנה בנין תחת הקורה למעטו מעשרים די °כד בבנין רחב טפח ברוחב הקורה אבל אם אינו גבוה י' וחוקק בו להשלימו לי' (טז) פ צריך לחוק ד' אמות לתוך המבוי על פני כל רחבו. צ אין מבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו כה שני חצרות ולכל חצר ק שני בתים (ואפי' כל החצרות פתוחות זו לזו) ר (רא"ש ומרדכי והטור) (יז) כו ויש חולקים בזה (ב"י בשם הרי"ף והרמב"ם) ש ושלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד"ט ושיהיו דיורים אוכלים בכל בית שמקום הפת גורם ואפי' היה הבית ת הא' לאב והב' לבן אע"פ שהבן מקבל פרס משלחן אביו ואוכל בביתו הרי הם נידונים כשנים°° א ואפילו צדו א' עכו"ם וא' ישראל מהני עוד צריך ב שיהא ארכו יותר על רחבו ואם חסר א' מאלו ג אינו ניתר אלא בפס ארבע או שני פסין שני משהויין או צורת פתח :

הגה וי"א דנוהגין האידנא לתקן כל המבואות בצורות הפתח דכל המבואות שלנו

°עטי' תרל"ב °°עטי' ש"ע ס"י

ט"ז מגן דוד

של קנים כשולה כ"ל דהוצרך לכתוב זה דשל קש וקנים אינם נפסקים בשביל כובד אלא לבינה אלא שמחוך שהוא רך ודק נתמעך ונתעקם ואפשר שהעיקום יגיע למקום פסול ואפי' אם לא תנתק לגמרי הפ"ה פסול : (יב) בתוך טפח.°) ואע"ג דדין לבוד הוא עד ג' הכא שאני דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעור' : (יג) קצת למט' מי'. בטור כ"כ רק שתיבת קצת לא כתוב שם ופי' ב"י וז"ל ונרא' דכשהקור' מונחת למעל' מי' איירי דאי במונחת למטה מי' אפי' אינה רחב' יותר מכהאי פסול' כמ"ש בשם הרר"י כו' ואין לדבריו הבנ' דפשיטא דקור' שהיא למטה מי' דפסול' וכשהיא למעל' מי' ורוחב שלה הולך עד למטה מי' פשיטא דכשר' דכאן ☜ א"ל ליטול שום דבר כמו בעקמומית אלא רואין מה שיש תחתי' כאלו אינו וכ"ז אינו ענין לכאן שעוש' קורה רחבה מלמעל' למטה לענין הכשר דבר זה שאינו עוסק בו ומ"מ פשוט שאין דעת הב"י לתלות הכית' של דבר זה במה שתלוי ☜ למט' מי' דוקא דודאי אי הוה למעל' מי' עדיף טפי אלא דהוא אמר שצריך שיהי' רוחב הקורה למעלה מי' ומו"ח ז"ל חולק על הב"י וכ' שהוא הבין דהקפידא היא במה שמקצת' הוא למט' מי' ולא למעל' מי' ואינו כן אלא צריך למחוק המ"ם של מעשרה וצ"ל עשרה ור"ל שהמחיצה היא עשר' וברמזים כתב ג"כ כמו כאן גם שם ט"ס אלא צ"ל עשר' דהוא שיעור מחי' ע"כ דבריו ובאמת לא נתכוין ב"י לזה וחלילה לומר שיהי' נדון משום קורה טפי במגיע למטה מי' ממה שמגיע למעל' מי' אלא דלענין איסור אמר ב"י כן שלא יהיה הרוחב של הקורה למטה מי' והוא דבר שלא ניתן להיכתב כאן והעיקר שאין כאן ט"ס לא בטור ולא ברמזים אלא דלרבות' אמרו כן דכשהקורה היא למעל' מי' פשיטא שהיא כשיר' משום קורה דהא לא נתבטל שם קורה משום מחיצה דהא אין מחיצה למעל' מי' כלל וזה אפילו לרשב"א כשר דהא אמר קורה שהיא משוכ' למטה מי"ט פסולה ש"מ דלמעלה מי"ט כשר' ע"כ אמר הרא"ש והטור דאינו כן אלא אפילו אם היא מגיע עד למטה מי' וה"א דיש בה משום מחיצה ובטל שם קורה קמ"ל דלא בטיל שם קורה מפני גדלות' כיון שהקורה נראית כ"ז פשוט ואין נוהגים כאן כלל ותמו' לי דעת הרשב"א כחולק ע"ז וס"ל דבטל שם הקור' מפני גדולת' מ"ש מסי"ב שזכרתי בשם רש"י לענין לחי הבולט לתוך המבוי דלא נתבטל שם לחי בשביל שהוא גדול יותר אי עבדי לשם לחי מעיקרא ומ"ש כאן לענין קורה דלא נימא הכי : (יד) מרווחים . ובשפא מלומלמות ובתרווייהו אזלינן לחומרא : (טו) אינו ניתר בקור'. דקורה משום היכר ולמעל' מכ' אין היכר דלא שלטא ביה עינא אבל לחי מהני דקי"ל לחי משום מחיצה ואע"ג שהמבוי גבוה מאוד ל"ל בה : (טז) צריך לחוק כו'. הא דלא סגי בטפח כמו בפסול למעלה מכ' תי' רש"י דהתם איתא לדופן שכבר נקרא דופן אלא שצריך למעט קצת בהיכר מועט סגי אבל הכא דהשתא הוא דמשוי ליה לדופן דפחות מי' לא מקרי דופן בעי' דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי : (יז) ויש חולקים בזה. והם הרי"ף ורמב"ם דס"ל דכיון שהם פתוחות זו לזו ה"ל כאלו כולם חצר א' ומבוי צריך שיהיו פתוחים לו

מגן אברהם

יח בתוך טפח.°) ואפי' הם יחד ד"ט אם האויר שביניהם יותר מטפח לא מהני דעכ"פ אין ראוי להניח אריח עליהם משא"כ בסי"ז דראוי' רק שאינם חזקים כנ"ל דלא כע"ש : יט ויש פוסלין. דס"ל כסי"ח בסכ"ב : כ ונמשכ' קצת וכו'. כלומר שהיא נמשכת למט' קצת יותר מי' ממקום שמתחלת וא"כ ה"א דהיא מחילה ופסול' משום קורה ומשום מחילה נמי לא דהא מחי' תלוי' היא דהא הוא גבוה ג"ט מהקרקע קמ"ל דכשיר' עב"י ב"ח : כא כשר' שאנו כו'. דאמרינן חבוט ולבוד אע"ג דבקור' טפח אפי' גבוה יותר מג' אמרי' חבוט שאני הכא דבעי' קורה ע"ג מבוי(תו'): כב מרווחי'. שיעור המרווח יותר על מצומצמות הוא אצבע לאמה (מ"מ ספי"ו) : כג אלא בצ"ה. והרמב"ם כ' דפחות מד"א דינה כחצר ואפשר דל"ד נקט צ"ה : כד בבנין רחב. וה"ה עפר וצריך ליזהר שכדרס ברגלים שלא יתמעט מכשיעור : כה שני חצרות כו'. דכל שאין רבו דיורין בו משתמשין בו בקביעות וצריך מחיצ' יותר (ב"י רשב"א) וא"כ הוא אפשר להקל במבואו' שלנו כיון דיש בהן ריבוי דיורין ואפשר דלא פלוג במבוי: כו ויש חולקין. דכיון דיכולין לערב יחד דרך הפתחים נחשבו כחצר א' וה"ה בבתי' הפתוחות

באר הגולה

ד בברייתא רבי יוסי בר יהודה שם טור בשם רמב"ם ה רמב"ם שם ו טור בשם ר' מאיר מרוטנבורג ואביו רא"ש וכן הוא בנוסחא' הרי"ף דאין הלכה כר"י בר יהודה ז שם בגמרא ח רא"ש שם ודלא כהרשב"א וכ"פ הטור ט שם א' וכאוקימתא דרב אשי וכפירוש רש"י שם בגמ' ה' י משנה ריש עירובין כ שם בגמ' כ' ל משנה ריש עירובין וכרב שם בגמרא ג' מ ע"ב וכן כ' ה"ה בפרק י"ז ס שם בגמ' ג' וכרב דימי וכפי' ר' יהונתן ע שם בגמ' וכרב יוסף הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק י"ז פ שם ה' וכאביי דכל פחות מי' לא מקרי דופן וצריך תיקון בשיעור משך המבוי לאביי צ שם י"ב ק תוספות ורא"ש וכפירוש רש"י ע"ד וש"פ ר כנ"ל שהם פסקו שאין הלכה כרב ש הרב המגיד בפרק י"ז מה"ע ת שם ובגמרא ע"ג בעיא ונפשטא א רא"ש והגהות מיימוני בפרק ב' מה"ע ממסקנת הגמרא שם ע"ד ב שם י"ב ג שם כפי' רש"י

נתיב חיים

סקי"ח °) ואם הם יחד עם האויר שביניהם כנ"ל : ש"ע סעיף כ"ד °) ונמשכת קצת למטה מי' כשרה כ"ב נראה דלרבותא נקטי הכי כלומר אפילו הקורה נמשך תוך יו"ד לקרקע המבוי והכשר הקורה צריך להיות למעלה מעשרה וניכר שלא הניח הקורה הזה משום הכשר קורה כי אם בתורת מחיצה שהקורה רחבה עשרה קמ"ל דמ"מ כשר ומה שנכנס מן הקורה תוך עשרה רואין כו'. ולפי הנחה זו אין צריכין להגהות ב"ח וט"ז ומ"א ע"ש : ט"ז סקי"ב. °) ואע"ג דדין לבוד כ"ב לשון זה ליתא בהגמ' לפי' ר"ת דהקורות עצמן נוגעין והמה בעצמן צריכין להיות רחבן טפח אבל להרי"ף דס"ל אפילו רחוקות עדיין קשה ז"ל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא אלא הכי פי' דהי"א ס"ל דצריך דוקא לקבל אריח לרחבו ורמב"ם ס"ל אפילו נקבל אריח לארכו :

הגהות רעק"א

אמרי' לבוד כמ"ש כו' כנ"ל: סעיף כ"ו פחות מי' טפחים מרווחים. מסתפקנא אם הך כללא דשיעור חכמים להחמיר

חתם סופר

סי' שס"ג סעיף כ"ו בהג"ה וי"א דנוהגים האידנא וכו' בצורת הפתח נ"ב עיין תשובות

יד אפרים

ט"ז ס"ק י"ג א"ל ליטול שום דבר זה שאנו עוסקים בו כמו בעקמומית שמה שנתעקם הוא פסול אלא שרואין מה שיש תוך יוד כאילו אינו וכ"ז אינו ענין לכאן שעושה קורה רחבה מלמעלה ומשוכה למטה ומ"מ פשוט כו' כנ"ל : שם בס"ק זה למטה מיו"ד דוקא ר"ל דאף דהוה אמינ' של הב"י שכת' דאי במונחת למטה מי' אינו ר"ל דזה יהיה גורם ההיתר דפשיטא דז"א רק שהרב"י אמר דה"א לאוקמי כלל במונחת למטה מיו"ד דלגמרי אלא ר"ל שרחבה למעלה רק שרחבה ונמשכת קצת למטה. אך מה שכת' הט"ז על הב"ח וחלילה לומר כו' נראה שהבין מ"ש הב"ח דהקפידא הוא כו' היינו קפידא להתיר שאין מתירין אלא תוך י' והיינו כמ"ש הב"י בהוה אמינא דידיה כמש"ל ובאמת לית' דכוונת הב"ח מ"ש דהקפידא הוא על הקפידא לאיסור ור"ל דהב"י מפרש דהרשב"א קמ"ל דמשוכה קצת למטה ג"כ כשר דלא תימ' שיש קפידא מה שמקצתה למטה מיו"ד שאין מותר אלא אם כן כולה למעלה מיו"ד וקמ"ל דאף בכה"ג נמי כשר וע"ז השיג הב"ח דהרשב"א איירי מענין שהקורה עצמה רחבה יו"ד טפחים ודברי הט"ז צ"ע : שם ולא כולה למטה מיוד ואינו כן כו' שלא ניתן להכתב והעיק' שאין כאן ט"ס

ביאור הגר"א

תוס' שם ד"ה ובלבד. ושתי קורות המתאימות כו' וע' תו' דסוכה כ"ב ב' ד"ה הא זה : ס"כג היתה. כריב"י שם מדפרכינן מיניה לרבא בסוכה כ"ב שם ד"ה כוותיה ומדהביא הגמ' אותו שם : ולא יהיה. סוכה שם : ולא במשך. רמב"ם וכנ"ל : ויש פוסלין. דלא קי"ל כריב"י דס"ל כאבוה. הרא"ש שם ומה שהביא הגמרא אותו שם תי' הריטב"א דלמ"ד רואין אמרינן חבוט וכאן ל"פ רבנן ועתוס' שם ד"ה ובלבד ודלא כמ"א : ס"כד אבל אם. שם דהא מיכסיא משמע דבלא"ה כשר אע"ג דנמשך. כ"כ הרא"ש ודחה דברי הרשב"א. ולי נראה כדברי הרשב"א שפי' דאם נמשך פסול כמ"ש בגמ' בהדיא שם ג' ב' חללה עשרה ומ"ש דהא מכסיא איירי למעלה מעשרה ופסול משום דמכסיא ומחילה נמי ליכא דהוי מחילה שהגדיים כו'. ונסתלקה קושיית הרא"ש : מרווחים.מצומצמות. שם ג' ב : סכ"ו.אלא בצ"ה.כת' מ"מ דפחות מי"ט אין מחילה כלום וכ"ש ל"ה.ויותר אני תמיה שהל"ה כ' בסי' שס"ב סי"א שצריך שיהיו גבוהין י"ט הקנים ומשמעות הלשון דכל המבוי פחות מי"ט וקשה ביותר מה מועיל ל"ה ואפילו כולו סתום הוא כרמלית כמ"ש בשבת ז' ב' בית כו' וצ"ע אבל ברמב"ם כ' גובה הפתח וצ"ל שהל"ה יהיה גבוה י"ט ואפ"ה להי של פתח המבוי לא מהני כיון שאין שם שיעור מבוי כמאן דליתא משא"כ בל"ה ומ"ש בארכו פחות מד"א ל"ה עמ"א וכ"כ בהג"א פ"א ד"ה וא"ל בתים דתיקון חצר סגי וע' סל"ב וכ"ז כו' : בגובה חללו. ג' ב' : אבל ניתר. י"א א' וע"ש תוס' ד"ה איפכא : שיעשה בה. שם וכפי' קיני צורת קיני יונים וכיוצא בהן מ"מ ופי' כמ"ד קיני כשיטתו בכ"מ שאמרו למ"ד כו' ולמ"ד כו' כאידך : ובנה בנין. כן פי' הר"י והמ"מ אף לשון הרי"ף והרמב"ם שכת' שמניח קורה וכ"ה בירושלמי עושה אצטבא על פתח מבוי כו' : בבנין רחב כו'. מ"ש הרי"ף ממעטו בקורה רחבו טפח והקשה עליו הרא"ש אבל פי' כה"ג וכ"ה בתוספתא כילד עושה נותן את הקורה כו' : צריך לחוק. כאביי דסוגיא כוותיה שם י"א : על פני. רא"ש שם דלא כרי"ף ורמב"ם : ושני בתים. שבת קל"א א' ס"ס בית איכא כו' : ויש חולקין. הרי"ף שפ' כרב וס' דאשוכה משום שאמרו רב לא תני מ' דיחידאה הוא ואע"ג דרב לטעמיה כו' בהא לא ס"ל כוותיה דפתוחות מבוי להו חצר אחת וכסתם מתניתין : ושלא. ה' א' וערש"י ד"ה ואי כו' : ושיהיו כו' אוכלים. ע"ד ב' : שמקום. שם וכרב ע"ג א' : אע"פ שהבן. ע' תוס' שם ד"ה כרבי. ומייתי ראיה כו' וכ"מ בגמ' מדקאמר וא"ל לערב : ואפילו צדו. גמ' ע"ה א' וע' תוס' ע"ד ב' ד"ה מבוי. וא"ת אפי' כו' ועוד דלמאי כו' : אינו ניתר אלא. שם י"ב ב' ותוס' הנ"ל ויש לומר דבצורת הפתח כו' דכל

חכמת שלמה

לפענ"ד כיון דנעשה כעין פתח ממש לא בעינן סמכו עליו מע"ש וז"ב ודו"ק : (שם סעיף כו) הא דמבוי ניתר בלחי או קורה וכו' ולא יהא רחבו יותר מעשרה אמות מצומצמות. נ"ב הנה זה הוי פלוגתא דש"ס דעירובין דאביי ס"ל דאמות מבוי ואמות סוכה באמות בת חמשה ורבא ס"ל באמות בת ששה רק מצומצמות והנה הרא"ש כתב שם דהלכתא כרבא דמילתא דאביי מוקי לה כרשב"ג ומכתא דרבא ככ"ע ע"ש ותמהתי למ"ל ראיה זו בלא"ה הרי מפורש בש"ס דבכל מקום הלכה כרבא נגד אביי לבר מיע"ל קג"ם ואין לו' דהיינו דוקא בשל תורה ולא בדרבנן זה אינו חדא דהרי בזה הוי רבא לקולא וא"כ מכ"ש דבדרבנן הלכה כרבא להקל ועוד הרי ביע"ל קג"ם הוי לחי העומד מאליו וא"כ מוכח דגם בדרבנן שייך הך כללא גם ראיתי שם בהרא"ש אות ד' דמפלפל שם אם הלכה כרב יוסף דהוא רביה דאביי או כאביי ומוכח דס"ל דמה דקי"ל הלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך אין אביי ורבא עצמו בכלל ועיין בחיבורי נדרי זריזין סי' ריז סעיף י"ח הבאתי שם בשם חב"ח להיפוך ובחיבורי ספר החיים סי' שנ"ח ותימה שנעלם מהם דברי הראשונים הללו שחובא בהרא"ש כאן וצ"ע. שוב ראיתי שהקושיא שהקשיתי על הרא"ש ל"מ לטעמא דאין הלכה כאביי מכח דאביי רק כרשב"ג ורבא ככ"ע והרי בלא"ה אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם והרגיש בזה הק"נ ונדחק בזה. ולפענ"ד י"ל יותר נכון דהנה רבא אמר הללו עוצבות ורש"י פירש עוצבות מצומצמות ולפ"ז י"ל דהך סימן דיע"ל קג"ם הוי העי"ן מרמז על עוצבות או המ"ם מן קג"ם על מצומצמות ובזה הלכה כאביי די"ל דודאי בזה הלכה כאביי והוא מיע"ל קג"ם מה דפסק הש"ס בעד זומם בב"ק ובמומר אוכל נבילות בסנהדרין כאביי י"ל דהש"ס היה מקובל דהלכה כאביי ביע"ל קג"ם והיה בעצמו מסופק אם העי"ן מרמז על עוצבות אבל בעד זומם אין הלכה כאביי או להיפוך דהעי"ן מרמז על עד זומם רק המ"ם מרמז על מצומצמות ובמומר אין הלכה כאביי וכיון דמספקא ליה קיי"ל בתרווייהו לחומרא כאביי דאביי מחמיר שם בתרווייהו אבל לעולם י"ל דעוצבות דכאן הוי חד מסימנא יע"ל קג"ם ובפרט דהוי לחומרא לכך כתב הרא"ש דבזה מסתברא דאין הלכה כאביי דהוי כתנאי ולכך אין זה מיע"ל קג"ם ואתי שפיר כן נראה להמליץ בעד הרא"ש וזה נוח יותר מדוחקים שלהם למעיין בהם ודו"ק : והנה בהיותי בזה קשה לי במה דקאמרו הן אביי הן רבא דבסוכה דהוי לחומרא הוה בת ה' או הוי מצומצמות והכל כיון דהוי להומרא וקשה הרי אמרי' בסוכה פ"ג גבי ר"י אומר אין סוכה נוהגת אלא בארבעה מינים שבלולב מק"ו ואמרו שם רבנן כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אין דין לא מצא ד' מינים יהא יושב ובטל וכו' א"כ מוכח דחומרא זו קולא היא א"כ ה"נ הוי קולא אם אין לו סוכה רק בדופן עקומה בד' אמות מצומצמות או בגבוה כ' מצומצמות א"כ אם נימא שהיא פסולה ואין לו אחרת יהיה יושב ובטל א"כ הוי חומרא זו קולא והיאך אמר דהוי לחומרא הרי הוא חומרא דאתי לידי קולא [ובשלמא במבוי הוי רק חומרא דבלא"ה אינו מטלטל בה] ואין לו' דבשלמא התם דמדבר מן דין תורה אם מדין תורה לא הוי סוכה רק בד' מינים שוב אף באין לו אחרת פטור מלישב בזו לכך נחשב חומרא דאתי לידי קולא אבל בזה דהוי רק דרבנן א"כ באמת אם אין לו אחרת יושב בזו ולכך לא הוי חומרא דאתי לידי קולא אך א"כ קשה למה פריך הש"ס דהוי קולא במשך ד' אמות ולתירוץ אחד לא ס"ל דרוב אמות קאמר הו"ל להקשות טפי הרי בגובהה ודופן עקומה נמי יש קולא אם אין לו אחרת אם מחויב לישב בזו או לאו אז משערין באמה בת ששה ובע"כ מוכרחין אנו לו' דריב אמות קאמר א"כ קשה לל"ק דלא ס"ל רוב אמות קאמר וצע"ג ודו"ק. ועיין בחיבורי לאו"ח משנת תר"א לפ"ק בהלכות חנוכה סי' תרע"א מ"ש שם דבקורה כל דהוי מקצתה בתוך עשרים או סמוך לעשרים אמה כל דאין החלל רק כ' אף דאם קלשת לעליון לא די בשל מטה ותפול מכל מקום כשירה כיון דסוף סוף השתא הוא עומד נעשה כשפודין של ברזל אבל בסכך אינו כן רק בזה אם קלשת לעליון לא יהי' בתחתון צלתה מרובה מחמתה פסולה דלא כהר"ן שהביא הט"ז בסי' תרל"ג ע"ש מלתא בטעמא כי טוב הוא בעזה"י ודו"ק היטב:(שם) ואם היה גבוה יותר מכ' ובנה בנין תחת הקורה למעט מכ' די בבנין רוחב טפח ברוחב

מחצית השקל

לחי המוסך עם דופנו של מבוי ר"ל עם דופן שכנגד הלחי דמיירי שהכותל שכנגד הלחי הוא יותר ארוך מכותל השני שכנגדו ועתה שהעמיד הלחי בצד הכותל הקצרה משך דופן הקצרה ע"י הלחי עם דופנו של מבוי הארוכה שכנגדו ויהיו שוין וא"כ שפיר דייק ש"מ בין לחיים אסור משא"כ בש"ע שהוסיף לו' לחי המוסך כו' שהעמיד חודו כנגד עובי הכותל כו' משמע שזה פי' על מ"ש המוסך עם דופנו של מבוי ודופנו של מבוי ר"ל אותו דופן שהלחי עומד בסופו וא"כ מסתמ' מיירי כשסתם מבוי ששני כותליו שוין ולכך אסור נגד הלחי שאין לו כותל כנגדו או י"ל דרך פשוט להתו' הכ"ל דהוי מפרפיס דמה"ע אמר הש"ס ש"מ בין לחיים אסור דס"ל להש"ס דע"כ רב הונא לא מיירי מסתם מבוי דכותליו שוין דא"כ מלתא דפשיט' דאינו משתמש אלא מחודו פנימי דהא אין לו כותל כנגדו וא"כ ל"ל לרב הונא לו' ומשתמש עם חודו פנימי ולא הל"ל כ"א נידון משום לחי אע"כ אתי לאשמעי' אפי' כותל שכנגדו ארוך יותר אפ"ה אינו מותר אלא עם חודו פנימי דס"ל בין לחיים אסור משא"כ הש"ע מיירי מסתמא כשסתם מבוי שכותליו שוין ואעפ"כ כ' ומשתמש עם חודו פנימי אע"ג דהש"ס חשב' למלתא דפשיט' מ"מ בש"ע לדידן חלושי ונעדרי שכל הוצרך לאשמעי' : (ס"ק יד) ואסור כו' אפי' העומד כו' דדוקא בלחי הבולט בסעיף י"ב דאדרב' ריבה בסתימ' אלא משום דבעינן היכר קצת כמ"ש מ"א ס"ק י' לכך אם העומד לשם לחי דאיכא היכר כשר משא"כ בלחי מושך דהכא דלא ריב' בסתימ' וע"י מושכו יצא מתורת לחי ונידון ככותל לכך ל"מ אפי' העומד לשם לחי כ"כ התוס' : (ס"ק טז) כדי כו' דהוא ט' אמות דכל אריח הוא חצי לבנה שהיא ג"ט אורך וג"ט רוחב והאריח שהוא חציו היא רוחב טפח ומחצ' ואורך ג"ט נמצא אורך אריח חצי אמה דאמה היא ו' טפחים וכשמניחים רוחב אריח לרוחב הקור' א"כ אורך אריח לאורך הקורה' נמצ' ח"י אריחים הם ט' אמה נשאר מכל צד של קור' חצי אמה שהיא ג' טפחי' ולאו דוק' דעכ"פ חסר משהו דהא עכ"פ א"א שלא יהיה מעט ריוח בין אריח לאריח וכיון דליכא בכל צד כ"א בפחו' מג"ע. אפי' אותה קצת קורה ליתא כלל שפיר דמי דאמרינן לבוד משתי רוחות כמ"ש מ"א ס"ק י"ז : (ס"ק יח) בתוך כו' ואפי' הם יחד ד' טפחים עם האויר שביניהם לא מהני כנ"ל. ור"ל שכל קור' היא חצי טפח ומשהו וביניהם אויר פחות מג"ט א"כ בצירף האויר דאמרינן לבוד הוי ד' טפחים ואמרינן בסעיף י"ז דאם רחבי הקורה ד' טפחים לא בעי' שתהי' ראוי לקבל אריח. מ"מ הכא גרע ולא מהני כמ"ש מ"א כיון דא"א כלל להניח האריח עליהן כיון שמרוחקים זה מזה : (ס"ק יט) ויש פוסלים דס"ל ככי א בסעיף כ"ב דס"ל דאף דתוך ג' אמרינן לבוד. מ"מ כאן לא מהני דבעי' שתהי' ראוי להניח עליו ואם מרוחקים יותר מטפח א"א להניח עליה אריח שאין ברחבי' כ"א טפח ומחצה. וכאן אפי' אין ביניהם טפח מ"מ כיון דא' למעל' וא' למטה אין ראויה להניח אריח עליהן : (ס"ק כ) ונמשכת כו' כלו' שהוא כו' הוצרך לכתוב כן לאפוקי מדעת הב"ח שכ' על דברי ש"ע וז"ל הבין דהקפידי' היא במה שמקצתה למטה מעשר' ולא כולה למעל' מעשר' ושרי לי' מארי עכ"ל ר"ל דזה מלתא דפשיטא ולכן פי' מ"א שר"ל למטה ממקום שמתחלת כו' וא"כ גובה הקורה עשר' טפחים אבל אינו מגיע עד סמוך לקרקע וכן פי' הב"ח דברי הטור ע"ש וכי' דאינו דומה למחללת שאין הקור נרא' וסוברים שע"י המחללת המבוי ניתר'. אבל כשהקור נראית בשביל גודל' לא נפק' מתור' קורה כ"כ הרא"ש : (ס"ק כא) כשרה כו' חביט ר"ל אף שגבוהים מן הכותל אמרי' חביט כאלו הן מונחים למט' סמוך לכותל אלא דהא אפי' הי' מונח למטה הא מרוחק מכל צד מן הכותל דהא הקור' קצרה אלא משום דאין רחוק ג' טפחים אמרי' לבוד משני לדדים ודע דמ"ש בש"ע ועקמימותן נוטה לתוך המבוי ר"ל לא לצד חוץ אלא לצד הכותל לרוחב המבוי : אע"ג דבקורה טפח אפי' גבוה כו' כדלקמן סי' תרל"א ס"ה : (ס"ק כב) מרווחים כו' אצי אצבע כו' כ"מ שמוכרח בש"ע אצבע ר"ל אגודל ובמקום רחב שבאגודל : (ס"ק כג) אלא כו' והרמב"ם כו' דינה כחצר ור"ל דמבואר שם דסגי בפס רחב ד' טפחים בצד א' או בשני פסים משהו כדלעיל סעיף ב':ואפשר דל"ד כו' הקשה בספר א"ר במאי נסתפק מ"א וגם מאי צריך ראי' מדברי הרמב"ם הא המחבר כ' להדיא הכי בסעי' ל"ב דאם העמיד הלחי או הקורה דאמלע המבוי דאותה חצי מבוי שמן הלחי והקורה לפנים מותרי' ודוקא שיש באותה חצי מבוי תנאי מבוי וא' מהן שיהי' בארכה ד' אמות ואם לאו שאין בארך חצי מבוי ד"א צריך שני פסים ע"ש הרי מבואר כן להדיא ותי' בספר דאי מהתם ה"א דוקא התם שאותה חצי מבוי הפנימי רחוקי' מן ר"ה דהא יש הפסק בינה לר"ה חצי מבוי החיצון לכן נתנו לו דין חצר משא"כ הכא שהעמיד הלחי והקור' בראש המבוי דקרוב' לר"ה החמירו ובעי' ל"ה דזה החילוק בין חצר למבוי וכמ"ש בסעי' כ"ז וכ"כ מ"א לחלק בסעי' קטן כ"ז דמה"ע במבוי דידן בעי ל"ה בראשו ולא בעקמימותו אבל ברמב"ם מבואר דאפי' כה"ג שהעמיד הלחי או הקורה בראש המבוי הסמוכ' לר"ה סגי בפחות מד"א בשני פסים : (ס"ק כד) בבנין כו' וה"ה עפר כו' לפי שהרשב"י הביא בשם הרר"י דדייק מלשון הרי"ף שכ' ממעטו

הפתוחות זו לזו : כל דין חלירות.כיון דרוב עיירות מוקפות חומה בישב ולבסוף הוקף ☜ יש להעיר דין חלר ולריך לתקן המבואו' (שבין יהודי' לעכו"ס)
☜ כדין הבא לחלוק חלר א' לג' וד' רשויות אם היו בחלר שבילים קטנים בין בית לבית שלריך לתקן ל"ה או כ' פסין כ' משהו' כדאיתא בהג"מ בשם מהר"מ
עכ"ל ת"ה ואח"כ אם אין המבוי רחב י' אמו' די בב' פסין משהו' וכ"כ מהרי"ו בדיני' סי' י"ח וז"ל בהג"מ פי' מהר"מ דמבואות שלנו א"ל אלא ב' לחיים דלא
הוו אלא סילוק דיורין וא"ל ל"ה מ"מ כרא' דמבואו' שלנו לא הוי תורתם כמפולש להלריכ' ל"ה בעקמומית' כדין מבוי עקום דהתם איירי במפולש לר"ה עכ"ל

ופשוט דאיירי במוקףהחומה שהרי כ' שאינו אלא סילוק דיורין אבל בערי הפרזי לריך ל"ה כמ"ש רסי' שס"ד בפתוחי' לכרמלי' ע"ש ס"ג דאףבעקמומיתו לריך תיקון דאין חילוק בין ר"ה לכרמלית וכ"ה בב"י שם בשם תשו' הר"ן וכ"פ המ"ב סי' ל"ב אלא שכת' דברי

שלנו (יח) יש להם כל דין חלרות (ת"ה סי' ע"ד) והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן על ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי ודין חבל זה אינו קורה שהרי אין רחבו טפח ולא מהני אלא מטעם לורת הפתח דמהני למעלה אפי' בגמי כדלעיל סוף סי' שס"ב (יט) ועל כן יש ליזהר להעמיד תחת

כ' חלירות ודיעה ראשונה היא הרא"ש וטור מרדכי והמרש' מרא"ה מקום טעה כאן : (יח) יש להם דין חלירות. לפ"ז היה לנו לתקן פס ד' מלד א' או ב' משהויין א'לכל לד כדלעיל בחלר אלא דכר'

מהרי"ו לדעת אחר' ע"ש וע"ע שלא ראיתי נוהגין כן ולכן כ"ל דכיון דסתם רמ"א וכ' כל מבואות שלנו יש להם דין חלירות משמע ואפי' אין מוקף חומה כיון שאין בתים וחלירות פתוחות לתוכו יש בהם דין חלר ובחלר א"ן חילוק בין עקום לשוה אין לריך אלא תיקונא' ברחבו ומ"מ לענין זה הם מבוי עליהם דהם אין לו חומה בעי' ל"ה כיון דקרובים לר"ה כמ"ש הסמ"ק אבל דאין עקמומיתו קרוב לר"ה אין לריך תיקון עסכ"ז בהג"ה ☜ ועסי' שס"ד דמלד השני סגי בלחי ועסל"ח : ומהרי"ל בתשוב' סי' קס"ו כ' דהעיירות שלנו שהעכו"ס דרין בתוכו יש להם דין כרמלית ואפי' כלים ששבתו בתוכו אסור נטלטלם חון לד"א וכו' ולכן לריך ב' פסין או ל"ה וכו' ע"ש וכ"כ בדרשותיו אבל אנו אין לנו אלא דברי הש"ע שכ' שסי' שכ"ז וסי' שס"ה דיש להם דין חלירות ואסכפלו פרלות בחומ' עסי' שס"ה ס"ג ועסי' שע"כ

דלא כהני לעשות כן משום מבוי מפולש שלריך דוקא ל"ה:(יט)וע"כ יש ליזהר כו'. ונרא' כיון דלריך להעמיד קנים למטה בגבוה עשרה אין לריך לקשור החבל למעל' בקנים אלא יכול לקשור החבל אפי' בגג מזה ומזה כיון דעיקר ל"ה מכח הקנים שלמטה וכ"מ בגמרא מדמסקינן דאין הקנה שלמעלה לריך ליגע בקנים א"כ ע"כ הוא נקס' במקום אחר וכן א"ל עכשיו להזה' שלא ☜ לקשור החבל מלד הלד של הקנים דאמרי' לעיל סי' שס"ב ס"י"א דלא מהני היינו דהם אותן הקני' אן עלמן הקנים שעושין מהם ל"ה או שים למעלה ג"כ קנים דהיינו למעל' מן הגג ולמטה קנים אחרים בזה יש ליזהר שהן במקום מזוזות ואין דרך הפתח אלא המשקוף על המזוזות משא"כ אם למעל' אין קנים רק עושים ל"ה ע"י קנים שמשימין למטה בגובה י' לשם ל"ה ולמעל' קשורי' בגג כי לא יוכל להעמיד שם קנים ארוכים מן החבל עד הארץ אז א"ל ליזהר היאך

הוא נקשר למעל'בגגים אלא שלריך שיעמדו מכוונים תחת החבל שהרי אין כאן מזוזות אלא מה שהוא למטה בגובה י' ונחשב כאלו החבל מונח עליהם ממש כנ"ל להכריע בהאי מלתא דרבנן:וכ"ל עוד דהם למעלה מן הקני' שמעמידין למטה יש גג שמפסיק בין גובה החבל להקנים יש איסור בזה דלא הוה ל"ה בזה כיון שהגג מפסיק בין

יד אפרים

זכו' כל"ל : מ"א ס"ק כ"ז יש להעיר דין חלר אינו מעורבת ולריך כו' שבילים קטנים בין בית לבית וכו' וא"ל ל"ה מהאי טעמא נרא' כו' כמ"ש ריש סי' שס"ד בפתוחים תחלה כל"ל :

שם כדין הבא לחלוק כו' ר"ל כמבוא' בסי' של"ב ועיין לקמן ס"ק ל"ד ומ"ש המג"א אם אין המבוי רחב יו"ד אמות הוא ט"ס ול"ל יות' מי' אמות דאם הוא רחב יות' מי' אמות לריך ל"ה דוקא ומ"ש המג"א דלא הוי אלא סילוק דיורין. ר"ל דכיון דמוקפות חומה אין כאן איסור טלטול רק מחמת שאינה מעורבת שמבואות העכו"ס פתוחים לשם ולריך לעשות שם תיקון לסלק הדיורין של העכו"ס וסגי בב' לחיין כמ"ש ומה"ט כמי א"ל תיקון בעקמימותו כיון דאמרינן שדינו כחלר אחד רק שיש כאן פילוש למקום שאינו מעורב אינו דומה למבוי עקום דהם איירי במפולש לר"ה וע"ז כת' המג"א דבפרזים דהוי כפתוח לכרמלית לא מהני שני לחיין כמ"ש ולריך לה"פ מלד אחד ומלידו השני לחי או קורה כמבואר לקמן סימן שס"ד וגם לריך תיקון בעקמומית שהרי בפרזים הוי כמבוי עקום שמפולש בשני לדין לכרמלית דלריך ג"כ תיקון בעקמומית כמו אם היה מפולש לר"ה וע"ז כת' של"ע שאין נוהגין כן ולכן כת' הטעם דס"ל לרמ"א דאף בפרזים יש לתת עליהן דין חלר ואף על גב שאין להקל בשני לחיין כ"ש כדין חלר אלא יש לעשות לה"פ כדין מבוי מפולש דלעיל מ"מ לענין עקמומית דאין סמוך לר"ה אזלינן לקולא לתת עליו תורת חלר ומ"ש מהרי"ל בתשו' כו' ולכן לריך ב' פסין כו' ר"ל דמהרי"ל ס"ל דגם במוקף חומה אין לו דין חלר כ"א דין כרמלית לפי שהעכו"ס יש להם דריסת הרגל ואף על גב דגם מהרי"ל מודה דמהני ב' פסין או לה"פ לסלק הדיורין מ"מ כל כמה שלא סלקו הדיורין שים עליו דין כרמלית ולא מהני היקף החומה לשווי'רה"י כחלר שאינ' מעורבת ותה"ד ומהרי"ו ס"ל דדינו כחלר וכ"מ לענין כבר בשבת כמבואר בס"ס שס"ה וממילא דכ"מ גם לענין מבוי עקום . וע' מ"ש בקונטרס אחרון לשו"ת ב"ח החדשות סימן פ' :

ט"ז ס"ק י"ט לקשור החבל מן הלד כו' כל"ל : שם וכ"ל כו'. יולאין חפופין עד י"ט סמוך לקרקע אפשר שר"ל שהחפופין מתחיל סמוך לקרקע והולכים בגובה עד יו"ד טפחים. ואפשר שט"ס וצ"ל יולאין חפופין י"ט עד סמוך לקרקע ובמשבלות זהב כת' נראה להגיה עד ג"ט ע"ש : שם במקום קנים של לה"פ וג"כ כו' כל"ל : במג"א ס ק ד"ז ומ"ש המג"א וע' שס"ד

שערי תשובה

משום לחי ואין כאן היתר ע"ש:(בש"ע סכ"ו)המנהג הפשוט כו' ועיין בבכור שור דף קי"ג דאותן קנים של צה"פ צריך שלא יהיו רחוקים מן הכותל ג"ט . וגם אין להגביה הקנים מהקרקע ג"ט וכן יש להתיר שלא להעמיד הקנים אחורי הכותל שאין הקנים נראים מבפנים תוך המבוי או נגד אויר המבוי כמ"ש בש"ע גבי לחי בסעיף ט' ע"ש ועיין בשו"ת בית אפרים סי' כ"ח מבואר באורך שדברי אא"ז בזה מחוורים כשמלה חדשה וע"ש בשם ספר מקור חיים דדוקא ששני הקנים רחוקים אבל כשצד אחד סמוך לבית כשר ושם כתבתי דצה"פ מקנה היוצא מבליטת הכותל כעין לחי כתב בתוס' שבת

הגהות רעק"א

באותקות ועולבות הוא כעין דרך ספק באיזה אמות ישערו וקטי' בכל פעם לחומרא.וא"כ היכי דמבוי רחב ד"ט מלומלמת להי"א סכ"ח בזה מהני ארכו דמבוי ד"א מלומלמת וגבהו י"ט מלומלמת להתירו בלחי דממכ"פ אם נשער במרווחים המבוי א"ל תקון כיון דאין ברחבו שיעור ד"ט מרווחו. ואם נשער במלומלמות. ממילא ארכו וגבהו כשיעור. או דכך הוא מעיקר הדין דהיכא דנזכר אמות וטפחים גבי קולא הפירוש מרווחות. והיכא דקתני גבי חומרא היינו מלומלמות. וכהלו אמרו חז"ל במפורש מבוי רחב ד' טפחי' מלומלמות לריך תיקון לחי ולריך שיהא גבהו י"ט מרווחות וארכו ד"א מרווחות . וכן בכלאי' דגדר שנפרץ בעשר היינו מלומלמות ובכה"ג אם מהכי הרחקת כרם ד"א מלומלמות . כיון דאם נשער מרווחות. ממילא מוהר מפני הגדר כיון דליכא י"א מרווחות. וכ"ל ראיה מהתוספות עירובין ה' א' ד"ה וא"י כ"ד. ואף על גב ד"ד דאר"י וכו' ואמאי לא הקשו בפשיטות דהא ד' דקאמר ר"י היינו מרווחות דהא כל שעורים דלהחמיר הוא מרווחות. ואי דגם שיעור בתים וחלירות פתוחות לתוכו דשיעור פתח ד"ט הוא גם כן מרווחות. א"כ לא הקשו תוספות כלום. דשפיר י"ל דב"ד דקאמר ר"י היינו ב"ד ממש. ומ"מ ארכו הוי יותר על רחבו. דהא היינו ד' היינו מרווחות. ורחבו ב"ד. היינו מלומלמות. ופרכי' שפיר היכי משכחת לה הא בעי' פתוח לתוכו שיעור פתח ד"ט מרווחות. אע"כ כפי לד א' הכ"ל. וא"כ לא הו"מ להקשות בפשיטות דהא ד' היינו מרווחות. דהא י"ל דד' דקאמר ר"י היינו כפי ד' דרחבו דאם רחבו ד"ט מלומלמות. גם ארכו בד"ט מלומלמות ובדרך ממכ"פ כנ"ל . ופרכי' שפיר דבכה"ג דאיכא ד"ט מלומלמות היכי משכחת לה. לזה הקשו דגם בכה"ג דרחבו דעמ"ל בעי' ארכו יותר מדעת"ל. דהא בעי' ארכו יותר על רחבו : עוד כ"ל מסוגיא דהתם ראיה מהא דאמר אביי מנא אמינא לה דאר"ה לחי הבולט וכו' ור"י לאפוקי מהורת לחי. ואם איתא דהכך שיעור דמרווחות ומלומלמות מעיקר הדין . א"כ לאביי דנפקא מתורת לחי תליא בשיעור מבוי דאם הלחי כשיעור מבוי נפקא מתורת לחי. א"כ כיון דשיעור מבוי ד"א מרווחות. א"כ לחי הבולט לא יהא נפקא מתורת לחי עד שיהא ד"א מרווחות. וכא מה דאר"ה ד"א לריך לחי אחר. בודאי משמע ד"א מלומלמות כפי הכלל המסור דאמות דלחומרא הוא מלומלמות. ואף אם נדחוק כיון דאמר כמבוי נדע דהיינו מרווחות שהוא שיעור מבוי. מ"מ לר"י דאינו תולה זה בשיעור מבוי דהא בשיעור מבוי ד"ט אלא דלא נפקא מתורת לחי עד ד"א. א"כ ממילא ד"א היינו מלומלמות. דהוא בכלל מה שאמרו דכל שיעורי' דלהחמיר מלומלמות. וזה אינו במשמע דפליגי רבה ור"י בפירושא דר"ה ד"א לריך לחי אחר. דלאביי ד"א היינו מרווחות. ולר"י היינו מלומלמות. אע"כ כפי לד א' הכ"ל דהשיעורים בדרך ס' ולחומרא. מש"ה גם לאביי הביא דלחי ד"א לריך להי אחר היינו דאמ"ל. דמה דשיעור מבוי ד"א מרווחות . היינו רק בדרך ספק ולחומרא. וא"כ בהיפוך לענין לדונו להלחי דילא מתורת לחי. כיון דיש בו שיעור מבוי. אזלי' ג"כ לחומרא דדאמ"ל הוי שיעור מבוי. ולריך לחי אחר להתירו. ובאמת הסיא לחי אחר סגי בגבוה יטמ"ל מדרך ממכ"פ דאם אתה דן באמות למרווחות. ממילא הלחי הראשון דד"א מלומלמות יש בו דין לחי ומשתרי' המבוי בחד מהכך לחיות. ודו"ק : שם בהג"ה ויש חולקים. אבל בפתוחים רק דרך חלונות אף כשמרבים יחד מ"מ מקרי ב' חלירות תוס' : שם כ' משהויין או לורת הפתח. ק' לי הא לורה"פ דעושה קנה מזה ומנה ממילא היכא ב' פסין ואיך שייך לומר או לה"פ דלא"ל לטרוח בקנה שעל גביהן ול"ע: מג"א ס"ק כ"ז משמע דאיירי במוקף חומה. ע' ת' ב"ח החדשות סי' ג' :

חכמת שלמה

הקורה וכו' נ"ב הנה מ"ש דיהיה גבוה יותר מכ' הכוונה בע"כ דקאי על החלל דהחלל הוי גבוה יותר מכ' ולא הקורה דהרי הש"ע פסק לעיל דחלל מבוי תנן כמ"ש להדיא בסעיף זה ואם היה גבוה חללה יותר מכ' וכו' א"כ כיון דמיירי כאן דהוי החלל יותר מעשרים א"כ למה כתב אח"כ ובנה בנין תחת הקורה למעטה מכ' הוי די למעטה מיותר מכ' ועד כ' כשרה מזה נראה בעליל דכוונתו כמ"ש הד"מ בס"ק ז' דנראה מדברי הרי"ף והר"י ריש עירובין דאם הי' בתחלה למעלה מעשרים ובא למעטו מניח הקורה שיהיה גם כן מכלל העשרים אבל אם אינו גבוה למעלה מכ' רק הקורה א"צ למעטו בשביל זה ע"כ. וזה שכתב הש"ע בדיוק דתחלה כתב ואם היה גבוה יותר מכ' היינו החלל הוי יותר מכ' דבלא"ה אם לא היה החלל יותר מכ' אף דהקורה מונחת למעלה מכ' לא היה צריך למעט אך כיון דהחלל למעלה מכ' וא"כ צריך למעטה בזה צריך למעטה מכ' שאף כ' לא יהי' החלל רק הקורה יהיה בתוך עשרים מיהו נראה דא"צ שיהיה המיעוט כ"כ שיהיה כל עובי הקורה בתוך כ' רק די למעטה משהו מכ' שיהיה משהו קורה מונח בתוך כ' והטעם נראה דבשלמא אם היה הדין שהקורה עצמה יהיה מכלל העשרים אז הוי בעינן שכל הקורה יהיה בתוך הכ' דבלא"ה אי נימא קלשת הו"ל קורה שנטלה ברוח ולא מהני אך לדידן דקיי"ל מבוי תנן א"כ מן הדין יכולה להיות כל הקורה למעלה מכ' רק דלכך בעינן לכתחלה להיות הקורה בתוך עשרים דבלא"ה פן לא ידקדק כ"כ במדה שמא יהיה משהו יותר מעשרים דחלל ופסולה הקורה לכך ראוי לדקדק לכתחלה להיות הקורה עצמה בתוך עשרים ולא יבא לידי טעות בזה די אם משהו מן הקורה מונח תוך כ' שוב לא אפשר לבוא לידי טעות להיות החלל יותר מכ' ומה שעובי הקורה הוי יותר מכ' לא איכפת לנו שבאמת כל הקורה מותר למעלה מכ' דחלל מבוי תנן ולא שייך לו' קלשת ולכך דייק הש"ע וכתב שבנה בנין למעטה מכ' ולא כתב כמה ימעט כפי שיעור עובי הקורה ובע"כ דבמיעוט משהו סגי והיינו כמ"ש דבמשהו מן הקורה שהוא בתוך כ' מותר אף לכתחלה. ובזה מיושב מה ששאלני ידידי הרבני החריף מוה' ישראל ביק נ"י להקשות על דעת הד"מ מן הש"ס דעירובין דף ג' ע"ב במה שאיתא שם דפריך למ"ד חלל מבוי תנן ממה דתנינן כיצד היה עושה מניח הקורה משפת עשרים ולמטה וכו' ומה פריך הרי לכתחלה בעינן שיהי' הקורה בתוך עשרים והוא לא קאמר דחלל מבוי תנן רק לענין דיעבד ומה פריך. וכפמ"ש אתי שפיר מאד דהרי רש"י פירש שם משפת עשרים ולמטה שיהי' עובי הקורה בתוך כ' וא"כ פריך שפיר דבשלמא אם הקורה מכלל העשרים אז בעינן שיהיה כל עובי הקורה מכלל הכ' אבל אם חלל מבוי תנן רק לכתחלה ראוי שיהי' תוך העשרים בזה די אם משהו מן הקורה הוי תוך העשרים ולא כל עובי הקורה ולמ"ל כל עובי הקורה בכלל העשרים ומה דמשני שם משפת עשרים ולמעלה אין הכוונה דעד ולא עד בכלל ויהיה לכתחלה מותר להניח כל הקורה למעלה מעשרים רק הכוונה עד ועד בכלל שיתחיל הקורה משפת עשרים ממש ולמעלה שמקצת הקורה יהיה מונח בשפת עשרים ויהיה משך עוביה למעלה מעשרים והיינו ממש כדעתינו ודו"ק. אך הנה שוב עיינתי בלשון רבינו יהונתן בריש עירובין שממנו מקור דין זה של הד"מ כתוב שם בפירוש ד"ה נותן הקורה וכו' שכל עובי הקורה יכנס להשלמת עשרים אמה ולכך נשאר קושיית הרבני הנ"ל במקומו אך לשון הרי"ף שם אינו סובל גם כדעת הד"מ שזה לשון הרי"ף שם כיצד ממעטו נותן עליה קורה מעשרים ולמטה כי היכא דהוי חלליה עשרים עכ"ל והוא לשון שאין לו ביאור כלל ואף לפי הבנת הד"מ אין לו פירוש שתחלה משמע מלשונו שאם ממעט צריך י מעט לכתחלה להיות פחות מכ' ואח"כ כתב כי היכא דלהוי חלליה כ' משמע דיכול לעשות המיעוט שיהי' חללו כ' ולשונו סותר תכ"ד לכך הי' נראה בעליל שט"ס נפל בהרי"ף וצריך להיות מעשרים אמה ולמעלה כי היכא דליהוי חלליה כ' וגם דעת רש"י ד"ה כמה רצריך ליה בדף ד' ע"ב מפורש שם דדי לכתחלה למעט שיהיה נשאר חלל כ' ולא כדעת הד"מ. והנה ליישב דעת רבינו יהונתן היה נראה ולליישב עוד מה שהקשה הרבני ה"ר ישראל ביק הנ"ל דמה פריך בדף ד' היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו כמה ממעטו ופריך כמה דצריך ליה ומה פריך נימא דפריך כמה ימעט אם עד כ' או יותר. אך נראה דודאי לדעת רבא עצמו דס"ל חלל מבוי תנן אף לכתחלה מותר לשייר כ' החלל רק כיון דרבה ס"ל דעובי הקורה נמי הוי מכלל הכ' וא"כ י"ל דהך שאלה כמה ממעט כמה דצריך לו רב יוסף ואביי עצמן דמשני אח"כ כן הם עצמן שאלו כן וכעין שכתבו התוס' בפ"ב דב"מ גבי וכמה אר"י קב בד"א ובביצה דף לח ובנדרים כן ה"נ רב יוסף ואביי הם עצמן הקשו כן והם י"ל דס"ל כרבה דעם הקורה הוה כ' ולא ס"ל כרבא לכך כיון דהם ורבה ס"ל כן וגם לרבא קשה הברייתא דפריך מינה הש"ס וצריך להגיה ולכך ניהו דהלכתא כרבא דבתרא הוא וגם כיון דקורה דרבנן הלכה כדברי המיקל אך היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה יש לחוש לדעת רבה וסייעתו ולראות דאף עוביה הקורה יהיה מחלל הכ' כדי לצאת כל הדיעות אבל לרבא עצמו אף לכתחלה לא בעינן שיהיה הקורה תוך כ' ופריך שפיר לרבא כנלפענ"ד לפרש דעת רבינו יהונתן אך כיון דלדעת רש"י מוכח להיפוך ומהרי"ף נמי מוכח כן שיש בדבריו ט"ס ומוכח דס"ל כרש"י וענין זה דרבנן נראה דאין לחוש לכך אף לכתחלה כנלפענ"ד בזה ודו"ק היטב:הנה אמרתי להעתיק פה איזה שאלות נחוצות לדינא ואשר השבתי עליהם בקצרה.נשאלתי מהרב המאוה"ג מוה' יואל דייטש אבד"ק מאניסטרישטש בנידון העירובין שפ"ק הנ"ל שנמשך הצוה"פ על כמה גגי בתים בענין שההפסק בין הבתים האמצעיים אין רואין הלחי שתחת הצוה"פ מזה ומזה רק רואין החבל לבד אם כשר העירוב והיינו לפי שראה בתוס' דעירובין והרא"ש שם בפיסקא דבי' רב דבעינן שבני המבוי יראו צוה"פ ובנידון זה אין האמצעיים רואים הצוה"פ כלו. וזה אשר השבתי הנה בזה אין בית מיחוש דודאי די במה דרואים הצוה"פ שלמעלה וכיון שאינם רואין מקום שכלה מידע ידעי דיש שם לחי מכאן ולחי מכאן ומה שהביא ראיה מן שו"ת פנים מאירות סי' קמ"ד ומס' מקו"ח דצוה"פ לא מהני אם עומדין בתוך הבית הנה זה לא הוי מטעם שאינו נראה רק הטעם דביתא כמאן דמליא דמיא וכמ"ש שם במק"ח להדיא ומה שקשה עליו מן הש"ס ישבתי זה בחידושי' מכבר ואף גם אי הוי טעמא מכח דאינו נראה היינו התם דאינו נראה כלל מבחוץ אבל כאן כיון דעכ"פ נראה לקצת בני אדם לא גרע מנראה מבפנים ושוה מבחוץ או להיפוך דנדון משום לחי ואינו דומה למבוי עקום דאינו נראה כלל הצוה"פ. ועוד הרי אנן אין עושין בעקמימות שום תיקון וסומכין על שמבואות שלנו דין חצרות יש להם וכמ"ש המג"א סי' שס"ג וא"כ ה"ה בזה אין בית מיחוש כלל ומה ששאל בנידון אשר לחי אחד אינו עומד אצל הכותל רק סמוך לפריספיע הנה אם אין הפריספיע גבוה עשרה נראה דלא מהני דהרי עיקר טעם התב"ש דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה וא"כ סוף סוף הרי יכולים הגדיים להזדקר דרך שם ובטלי מחיצתא ולכך נראה להעמידו על הפריספיע אצל הכותל ובזה אין כאן בית מיחוש כלל ע"כ השבתי.עוד נשאלתי בדין צוה"פ שהעמידו בשבת הקנה עם החבלי' אם מותר לטלטל אף שלא סמכו עליו מע"ש והשבתי הנה לדעתי הדבר פשוט וברור שמותר לטלטל ולא בעינן סמכו רק בלחי שאין בו היכר חדש עתה ועשייה חדשה והרי הוא כמו שהיה אתמול ולכך בעינן סמכו עליו מע"ש אבל בצוה"פ דניכר הוא שהוא פתח לא מיבעיא אם העמידו הלחי והחבלים עליו עתה ודאי דמותר דלא שייך בזה לומר דלא סמכו עליו מע"ש כיון דיש כאן היכר גדול להעמידתו היום אף גם אם הלחי עומד מאתמול ועתה קשרו עליו החבלים נמי מותר כיון דחזינן דהוא פתח לא בעינן סמכו ומה שכתב הט"ז סוף סימן זה התם שאני דאין החבל מונח על הגפופין רק למעלה ואינו צוה"פ ממש רק לצרפו מדעתינו במקום לחי בזה כיון דעמד כאן מע"ש וגם אינו מונח עליו רק למעלה בזה בעינן סמכו עליו מע"ש אבל היכי שעשהו מחדש בשבת אף דהוה החבל למעלה או שהיה מכבר והניחו החבל עליו בענין דהוי כפתח ממש בזה ודאי לא בעינן סמכו עליו מע"ש וז"ב ונכון לפענ"ד אף שכתבו דהפרי מגדים מסתפק בזה לדעתי אין כאן בית מיחוש ומקום ספק כלל והוא ברור לפענ"ד כיון דעשה כעין פתח ממש לא בעינן סמכו עליו מע"ש ודוק היטב. עוד נשאלתי מהרב הדיין מוה' יוסף קאסטינבראהן מק"ק קאלמייא בחדשים מקרוב באו ותקנו עירובי העיר באופן זה עושים בשני קצוות של החוט ומשיחה טבעת של עץ קשור בכל קצה וכל טבעת מונח סביב ראש הלחי וראש הלחי בולט למעלה מאותן הטבעות והבקיטה נראה לעין כל וראש כל לחי חרוץ סביבו לצד חוץ מהחוט כדי שיוכל הטבעת לנוח שם שלא יפול למטה עכ"ל השואל והשבתי דהיטב אשר דיבר דהוה צורת הפתח שעשאו מן הצד ל"מ בנדון שלו דהחריץ הוי מחוץ ובצד המשיחה אין כאן חריץ דבזה כל החוט ומשיחה עומד בצד הלחי ולא עליו רק גם אף אם היה החריץ מצד המשיחה או חריץ כל סביביו כיון דאין החוט והמשיחה על הלחי רק על הטבעת והטבעת הוא שמונח על הלחי א"כ סוף סוף החוט הוא מתחיל רק מצד הלחי וא"כ הוי צורת הפתח שעשאו מן הצד מה לי בצד זה הפונה לרחוב מה לי בצד זה הפונה ללחי שכנגדו ובין הלחיים נמי לא מהני אם הוי מצדו ולא עליו לכך אין זה תקנה אלא קלקול וכל המוסיף גורע והעיקר כמנהג הראשונים וכמנהגינו ע"כ השבתי ודו"ק היטב :

מחצית השקל

ממעטו בקורה טפח דבעי' דוקא שיהי' דבר המתקיים ולא בעפר דלמא יתמעט ברוחב או בגובה ולאו אדעתי' וס"ד גם דעתו בש"ע כן שכ' בבנין שר"ל דדוקא דבר המתקיים אמנם הרב"י בחבורו הארוך חולק על הרר"י וס"ל דגם דעת הרי"ף כדעת כל הפוסקים דגם בעפר סגי אלא לריך להשגיח שלא יתמעט : (ס"ק כה) שני כו' דכל שאין כו' ומה"ט בחלר לריך תיקון יותר מבמבוי דבחלר בעי פס ד"ט או שני פסים ובמבוי סגי בלחי משהו דבחלר אין ברבוי דיורים : ה"א להקל כו' ר"ל אף דרמ"א בהג"ה מחמיר במבואות שלנו הואיל ואין בתים וחלרות פתוחות לתוכה וע"ז כ' דאפשר בזמן הזה דיש ריבוי דיורים במבוי אע"ג דאין חלרות ובתים פתוחות י"ל דין מבוי וסגי בלחי או קורה : (ס"ק כז) דין חלירות כיון דרוב כו דינו של רמ"א בהג"ה מקורו מדברי ת"ה סי' ע"ד ולכן העתיק מ"א לשונו של בעל ת"ה דלכאור' נראה מדבריו דלא בכל המבואות בעי ל"ה וכמו שמבואר : בישב ולבסוף הוקף ר"ל וא"כ הוי מחיל' מעליית' דהא הוקף לדירה : דין חלר ר"ל שדין מבוי אין לו אפי' ה"ל בתים וחלרות פתוחים לתוכו מ"מ הלא מוקף ד' מחילות מארבע לדדים רק שלריך לתקן ולחלק בין מקום שהיהודים דרים שם ובין מקום שהגוים דרים דאל"כ הגוים שאין להם חלק בעירוב יאסרו על היהודים לטלטל : כדין הבא לחלוק חלר א' כו' ר"ל אם קלת בני חלר רלו לערב לבד וקלת חלר האחרת רלו לערב לבד וכדי שלא יאסרו אלו על אלו דהא כל חלק חלר נפרץ במלואו למקום האסור להם : ל"ה או ב' פסים ר"ל אם אינו רחב יותר מיו"ד אמה סגי ב' פסים כדין חלר וביותר מיו"ד אמה לריך ל"ה וכ"כ מהרי"ו דלא בעי ל"ה אם אינו רחב יותר מיו"ד אמה : סילוק דיורין ר"ל לסלק דיורין גוים שלא יאסרו על היהודים : מש"ה נרא' דמבואות כנ"ל : להלריכ' כו' כדין מבוי עקום כדלקמן סי' שס"ד סעי' ג' : ופשוט דאיירי כו' בא להוליא מדעת תשו' מ"ב שהביא אח"ז שהבין כוונת מהרי"ו דמיקל במבואות שלנו אף ל"ה בעקמימותו כיון דאין מבואות שלנו מפולשים לר"ה דאין בזה"ז ר"ה ולזה הלק עליו בתשובי' מ"ב הכ"ל דדין זה תלוי במחלוקת אם יש בזה"ז ר"ה כיון דרחב ט"ז א"ו בעינן דוקא שיהיה ריבוא בוקעים בו וכדלעיל סי' שמ"ה סעיף ז' וע"ש במ"א ס"ק ז' והביא שם גם דברי מ"ב הכ"ל וגם שמ"א כבר הסכים לעיל סי' שמ"ה להפוסקים דאין לנו בזה"ז ר"ה דבעי' ס"ר בוקעים בו וא"כ אין בהשגת מ"ב השגה על מהרי"ו מ"מ אין פי' דברי מהרי"ו כהבנת מ"ב והיכי' כ"מ לדינא מ"ש מהרי"ו דהתם מיירי במפולש לר"ה ר"ל שאין לו מחילות משא"כ מהרי"ו מיירי ברוב עיירות כמ"ש ת"ה שהן מוקפים לדירה אלא שהגוים אוסרי' על היהודים וא"כ מבואות של היהודים מפולשים למבוי של הגוים שהןמוקפים חומה אלא דינם כמפולשים לחלר שאינ'מעורבת שהרי כ' שאינו אלא סילוק דיורין היינו דיורי גוים וא"א דאינו מוקףחומה ת"ל דבלא"ה אף שאין בזה"ז הזמן ר"ה עכ"פ הוי כרמלית : ולריך תיקון הואיל ומפולש לכרמלית אבל בערי כו' דפתוחים לכרמלית וע"כ אין הטעם כמ"ש מ"ב דניהו דאין בזה"ז ר"ה מ"מ ה"ל כרמלית וגם במפולש משני לדדים לכרמלית קי"ל לקמן ר"ס שס"ד דבעינן ל"ה מלד א' : ועיין שם סעיף ג' דאף בעקמימותו כו' בזה מוכח ג"כ דאין הפי' במהרי"ו כמ"ש מ"ב דבזה"ז הוי כרמלית דמ"מ היה לריך תיקון בעקמימותו דהא לענין מבוי עקום אין חילוק בין מפולש לר"ה או לכרמלית ואיך כ' מהרי"ו דמה"ט אין לריך תיקון בעקמימותו כיון דאינו מפולש לר"ה וכן הקשה הט"ז לקמן סי' שס"ד על מהרי"ו שגם הוא הבין כמו המ"ב ומה"ט מלריך הט"ז לדינא תיקון בעקמימותו גם לדידן ע"ש א"ו כוונת מהרי"ו במ"ש שאינו מפולש לר"ה ר"ל דהעיר מוקף חומה וא"כ בערי פרזי באמת לריך תיקון בעקמימותו גם לדידן דל"ל ר"ה . וכ"פ מ"ב חוזר אדלעיל דלדידן אם אינו רחב יותר מעשר אמה סגי בשני פסים : אלא שכתב כו' כדלעיל שהבין שטעם מהרי"ו דבזה"ז ליכא ר"ה: וע"ע שלא ראיתי נוהגים כן ר"ל לעשות תיקון בערי פרזי בעקמימותו: ומ"מ לענין זה הם מבוי ר"ל ולא סגי בשני פסים אם אינו רוחב יותר מיו"ד אמה כדין חלר : כיון דקרובים לר"ה כמ"ש הסמ"ק וז"ל הרב"י בשם הגה' וכן נרא' במבואות שלנו אם אין בתים וחלרות פתוחים לתוכו לריך שני לחיים מפני שהן קרובות לר"ה אע"פ שאין לנו ר"ה לא פלוג עכ"ל. והם דברי רמ"א בהג"ה סעי' כ"ז ומבואר יותר בהגהת הרא"ש פ"ק דערובין ע"ש הרי מה שהן קרובות לר"ה נתנו עליו חומרא דחלר אם אין בתים וחלרות פתוחים לתוכו דבעי' ב' פסים אע"ג דבחלר גופה אי ארכה יתר על רחבה לא בעי ב' פסים אע"ג שאין בו"ח פתוחי' לה כן החמיר רמ"א להוסיף מה"ט שהן קרובי' לר"ה חומרות מבוי מפולש להלריך ל"ה : אבל עקמימותו כו' א"ל תיקון די"ל דין חלר דאין חילוק בין עקום לשוה : ועיין סי' שס"ד דמלד השני סגי בלחי ר"ל במבוי מפולש מב' לדדים ניהו דבלד א' בעי ל"ה מ"מ בלד השני סגי בלחי או קורה וא"כ ה"ה הכא כיון דנתנו לו דין מבוי מפולש ולכן לריך ל"ה מ"מ בלד שני סגי בלחי או קורה אך בס' ת"ש הקשה כיון דהחמירו עליו ליתן עליו דין מבוי מפולש שיהי' לריך ל"ה הואיל וקרוב לר"ה מ"מ באמת דין חלר יש לו והאיך נקל בלד השני בלחי או קורה יהי' לריך שני פסים כדין חלר והכרא' מדבריו לפ' דברי מ"א שבאמת כן כוונתו כיון דא"ל ל"ה ולא סגי בשני לחים כדין חלר משום דהחמירו ונתנו עליו דין מבוי מפולש א"כ בלד שני לא בעי ל"ה עכ"פ דהא מלד מבוי סגי בלד שני בלחי או קורה ע"כ ל"ל דנותנים עליו חומרות חלר וא"כ עכ"פ סגי בב' פסים אך הלשון של מ"א לפ"ז דוחק וקלר הרבה ואולי א"ל לענ"ד דס"ל למ"א דגם

(ז) תחת החבל **כח** שני קנים גבוהים י' מכוונים תחת החבל ואז מהני אפי' במבוי מפולש בתורת צורת פתח או אפי' בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני וכמו שנתבאר לעיל ס"ס שס"ב: (ד"ע)

כז ד **חצר שארכו יותר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי או קורה:** הגה אע"פ שאין חצירות ובתים פתוחין לתוכו הואיל ואינו קרוב לר"ה אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לר"ה: (ב"י בשם תשובת מהרי"א בשם סמ"ק):

כח ה **מבוי** כט (ח) **שאין ברחבו ג"ט אינו צריך שום תיקון שהוא כסתום** ו **וי"א דכל שאין בו ד"ט אין צריך שום תיקון:**

כט ז ל **מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אח' כלה לאשפה של רבים** ח **אין צריך כלום שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות ואין חוששין (כ) שמא יעלה (ט) הים א] שירטון** (פי' יובש כעין אי שנדחו המים ממנו שנעשה ראוי לזריעה): הגה ויש חולקים וסוברים דחיישינן שמא **לא** יעלה שירטון ואין כאן מחיצה (הרא"ש ורש"י וטור והמגיד):

מבוי

ט"ז מגן דוד

החבל להקנים ואין עושין צ"ה בענין זה אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה מהקנים בענין שיהיו מכוונים תחת החבל בלי הפסק ולעיל כתבנו בס"ז מענין לחי מסיד מחוי: ☞ ונ"ל דאם יש תחת החבל בכותל יוצאים חיפופים עד י"ט סמוך לקרקע שפיר יש לסמוך עליהם מע"ם ☞ במקום קנים של לחי וג"כ צריך שיהיו החפופים מגולה למעלה תחת החבל כנ"ל בענין זה: (כ) שמא יעלה הים שרטון. יתבאר בתשובת שאלה ששאלתי לק"ק סטיינין וזה נוסחה

שאלה בק"ק סטיינין במדינות מעהרין נהגו לטלטל בשבת בלי עירוב על סמך שהעיר מוקפת נהר סביב לה וקנה הרשות מהשר אי שפיר למיעבד כן או לא.

תשובה נראה דלא נכון לעשות כן מתרי טעמי. האחד מפורש בגמ' ובפוסקים והשני אף שאינו מפורש מ"מ מוכח הוא שפיר בגמ' ובפוסקים. טעם המפורש הוא דאי' בעירובין דף ח' אמר ר"י מעשה במבוי אחד שצידו א' כלה לים וצידו א' כלה לאשפ' ובא מעשה לפני רבי

מגן אברהם

סע"כ: **כח** ב' קנים. על האר"ן אבל כותלי המבוי אין נחשבין במקום הקנים דאל"ה למה הצריכו קורה רחבה טפח הלא בכל שהוא איכא צ"ה אלא ע"כ צריך להעמיד קנים וי"ל מ"ש דבסוכ' דיו שיתן קנה על הכותלים וא"צ קנה מכאן כמ"ש סי' תר"ל ס"ג ואפשר דשם דחומרא בעלמא היא לעשו"ה וכ"ל דאי איכא עמוד בכותל בולט כידון משום קנה דלא גרע מלחי בסי"א: **כט** שאין ברחבו כו'. כלומ' שאין פתחו רחב ג' אע"פ שתוכו רחב הרבה: **ל** מבוי שצידו כו'. משמע כאן דים נחשב למחיצ' וצ"ע דכת' התו' ד' כ"ב ע"ב ותימה דא"י תעשה רה"י שהרי' וגבעות מקיפין אות' ובבל תעש' רה"י דמקיף לה נהר דיגלת וי"ל דמחי' שאינה עשוי' בידי אדם לא חשיב מחי' ואתי רבים ומבטלי מחיצתן עכ"ל עמ"ש ססי' זה וצ"ל דהכא מיירי במקום שאין הספינו' עוברו' שם לגמל דשם הוי הים מחי' וה"ה שאר מימו' שאין הספינות עוברות שם הם עצמן מחיצה כמ"ש סי' ש"ו וכ"ה בגמ' ד' כ"ד ע"ב וכתו' אין עושין כו' דהנהר בעצמו הוי מחיצה וכ"כ בערוך ערך און! ולפי מ"ש ססי' שמ"ה דוקא כששפת הנהר עמוק י' וכ"כ רש"י והריב"ש כאן אבל אם שפת הנהר משופע והולך אם כשהולך השפוע ד"א עדיין אינו גובה י' אינו מחיצה וכמ"ש ססי' ז"ז: **לא** יעלה הים שרטון. שכן דרכהים שמתקצר ונעשה קרקע ברוחב פרס' ובטלי המחיצות ומטלטלי בני במבואות כדמסיקנא (רש"י) וכמ"מ משמע דאע"פ שיתקצר הים מ"מ נשאר מדרון בעומק י' והוי מחיצה אלא שהחששא היא שמא יטלטלו מן המבוי למקום שנתייבש הים שהוא כרמלית הים לפי שלא הוקף לדירה כמ"ש סי' שס"ה ס"ג

אבל

באר הגולה

ד רמב"ם בפרק י"ז מה"ש מתוך הגמ' דלעיל ה רמב"ם בפ' י"ז מהלכות ערובין: דלא כר' אחלאי י"ב ו הרא"ש והר"ן והמרדכי בשם ר"ת וה"ה בשם הרשב"א ז שם מ' ח הרי"ף

אשל אברהם

א] שירטון וכת' שב יעקב סימן י"ז ומאי העלה דבעת שהמים

חתם סופר

ח"ס או"ח סי' צ': (שם בהג"ה) שני קנים גבוהים וכו' ג"ב ואם אינם ניכרים בתוך המבוי עיין תשובות ח"ס או"ח סי' צ"א [שם כתב בסוף התשובה שמצא בקהלתו בק"ק פ"ב מימי הגאון מוה' משולם זצ"ל שאחד מהקני' עומד מאחורי הכותל כי אי אפשר להעמידו ברה"ר בשום אופן במקום ההוא מפני אנשי העיר וציוה הגאון ז"ל לכרוך עליו למעלה עוד קנה אחד מחוץ לכותל והוא גבוה מארץ הרבה רק שנראה מבחוץ שיהי' היכר לבני המבוי. והנה הקנה הזה השני פסול הוא שהרי הוא גביה הרבה מהארץ וזה אינו אלא להיכירא ומ"מ ק"ק ע"פ מ"ש המג"א בסי' שס"ב סק"כ ולא רציתי לשנות מהוראות הגאון שראוי לסמוך עליו אפי' שלא בשעת הדחק. ולפענ"ד הי' נראה להעמיד קורה עבה ולחרוץ חצי עביו בכל אורך הכותל באופן שיהיה רק מבפנים ולמעלה מהכותל יהיה עבייתו בשלימות באופן שיפלוט לחוץ אל תוך חלל המבוי מעבר הכותל ולחוץ ובזה יצאנו ידי כל החששות]: (שם במג"א ס"ק ל') וצ"ל

באר היטב

(ז) תחת. כ' הט"ז נ"ל כיון דצריך להעמיד קנים למטה בגבוה י' א"ל לקשור החבל למעל' בקנים אלא יכול לקשור החבל אפי' בגג מזה ומזה כיון דעיקר צורת הפתח מכח הקנים שלמטה בגג א"כ ליזהר היאך היא נקשר למעל' בגגים אלא שצריך שיעמדו הקנים מכוונים תחת החבל וכ"ל עוד דאם למעל' מן הקנים שמעמידים למטה יש גג שמפסיק בין גובה החבל להקנים יש איסור בזה דלא הוה צ"ה כיון שהגג מפסיק בין החבל להקנים ואין עושין צ"ה בענין זה אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעל' מהקנים בענין שיהיו מכוונים תחת החבל בלי הפסק ועוד נראה לי דאם יש תחת החבל בכותל יוצאים חפופים עד י' טפחים סמוך לקרקע שפיר יש לסמוך עליהם מע"ם במקום קנים של לחי וגם כן צריך שיהיו החפופים מגולים למעל' תחת החבל עכ"ל מ"ש. ועמ"א ועמ"ש בס"ק ג': (ח) שאין. כלומר שאין פתחו רחב ג' אע"פ שתוכו רחב הרבה: (ט) הים. ובנהרות שלנו שדרכן להתייבש בקיץ הרבה פשיטא דאסור מ"א ע"ש ובט"ז שאלה בק"ק סטיינ"ץ במדינות מעהרין נהגו לטלטל בשבת בלא עירוב על סמך שהעיר מוקף נהר סביב וקנו הרשות מהשר והאריך בפלפולו ופסק לאיסור שיעשו להם עירוב כנהוג בכל הקהלות שאינם מוקפות חומה אבן אם יש על שפת הנהר ביבשה מקום מדרון גבוה עשרה במשך ד' אמות כמ"ש סל"ו נחשב אותו מדרון במקום מחיצה עכ"ל וכתב המ"א ודע דעכ"פ בעינן שיהי' הים סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מהבתים מיו"ד אמות צריך תיקון דחותו מקום הוי פרוץ. ובקוסטנטינא אע"פ שפרוצ' ליס בכמה מקומות יותר מיו"ד כסתום דמי כנה"ג בשם רי"ט ועמ"א. ודע דאם נקרשין בימות הגשמים בטלה המחיצה ואסור לטלטל ועיין בתשובי' חכם צבי סימן ל"ז. (ועיין בס' אבן העוזר שהאריך להוכיח שאין מים הנקרשים מבטלין המחיצות

שערי תשובה

להוכיח שצריך שיהיה רחב טפח כמו לענין לחי ואינו מוכרח ע"ש וגם בסי' כ"ו שמבואר הכל יפה ועיין מ"ש שם על דברי הפמ"א ח"א סי' כ"ה ע"ש: (ז) תחת. עיין בשו"ת בית אפרים ועיין בסוף ספר מקור חיים על הל' פסח בתיקון עירובין שאם מעמיד הקנים בתוך הבית עד לארץ א' בתוך גדר המוקף מארבע רוחותיה לאו כלום היא ע"ש ומשמע מדבריו אף אם קנה א' מבחוץ לא מהני: (ט) הים עבה"ט ועיין בח"צ סי' ל"ז שכתב שענגלאנד ואסכוסייא וכיוצא בהם שהים חומתן שמקיף אותם והם גבוהים מקרקע הים הרב' חייבים עליהם משום רה"ר וסרטיות ופלטיות שבהם צריכין תיקון כשאר עיירות שאין מוקפין משום דאתי רבים ומבטלי מחיצתא שאינם עשוים בידי אדם ע"ש ועיין בשו"ת בית אפרים בענין זה דמחיצה שבי"ש ובדברי הח"צ בזה הכל מבואר יפה ועיין בשו"ת אוהל יעקב סי' מ"ז שכ' ג"כ לענין תיקון עיר לנדדים שיש מקום פנוי מן המובצר עד לחומה יותר מעשר אמות אפס כנגדו יש יתידות תקועות בארץ שבין אחד לחבירו ג"ט ובראשי היתידות קורה או קורות קבועים מכל צד וכתב כיון דיש ג"ט ריווח לא מהני וגם אין זה צה"פ כיון דסומכים הם ב"כ מוכחא מלתא דלא נעשה לצה"פ רק למחיצה ומחיצה בריווח ג"ט אין מועיל וע"ש שכתב דאף אם תעשה צה"פ אין דרך לעשות צה"פ סמוכים זה לזה ודוקא בפרוץ פחות משלשים אמה ומעמיד צה"פ ביניהם וישאר צד פרצה פחות מיו"ד אין בכך כלום ואם היה הפורץ יותר משלשים לא מהני צה"פ בתוך עשרה כיון שבכל צד יש עדיין שיעור פרצה ודרך לעשות פתחים הרבה אמרינן

ביאור הגר"א

שאין לו תיקון מבוי דין חצר יש לו כמש"ש: דכל המבואות. עמ"א בשם הה"ד וע' סל"א: סכ"ז אע"פ. תוס' שם ד"ה והרמב"ם פסק כתי' השני כדרכו בכ"מ וכיון דר"א תנאי היא ושמואל ס"ל דלא כוותיה הכי נקטינן: סכ"ט ואין חוששין. ובתים כו' וא"ת כו' ונראה לפרש כו' וכ"כ הג"א שם: סכ"ח מבוי שאין כו'. ה' א' כנ"ל בס"ב. וי"א כדברי המיקל. כגי' ר"ח לא חיישינן כו' והוי מבואות מפולשין ופסיק כאוקי' ליה אחר שלא במקום הים לפי שהסי' קל להסירן ומ"ש וחכמים אוסרין משום אשפה. כמ"מ: ויש חולקים. כגי' רש"י:

חכמת שלמה

(סעיף כט) במבוי שבצד אחד כלה לים וכו' ג"ב עיין בט"ז מ"ש בדין מים הנקרשים דיבטלו מחיצותא וגרע מתבן ועתיד לפנותו ואינו בתורת מחיצה כלל וכמ"ש הרמב"ם בפירושו בפ"ח דאהלות שהם במהירות התכה ע"ש מ"ש בזה ודו"ק: (שם בהג"ה) ויש חולקים וסוברים דחיישינן שמא יעלה הים שירטון ואין כאן מחיצה. ג"ב הנה הט"ז האריך כאן בתשובה לאסור בכל המים אשר דרכן לקרוש דדומה למה דחיישינן שמא יעלה הים שירטון והרבנים האחרונים בשו"ת אמונת שמואל והח"צ והכנסת יחזקאל חולקין עליו ומתירין. והנה אין לי פנאי כעת לעיין בזה דרך פלפול. אך בקיצור נראה דאינו דומה לחשש שמא יעלה הים שירטון דשם אין לו זמן קבוע לכך בזה שייך לאסור בכל שבתות השנה ובכל שבת יש חשש בזה אבל בענין קרישת המים זה אינו שכיח רק בחורף כגון טבת ושבט וכדומה אבל בשאר הימים ובפרט בימות הקיץ אין דרכן ואי אפשר כלל להיות נקרשין לכך ודאי אין לגזור ימות הקיץ אטו ימות החורף כיון דבימות הקיץ לא שכיח שיהיו נקרשין ולו' דגזרינן שבתות הקיץ אטו חורף מנ"ל לגזור כן והרי באמת הוי עיקרא דמלתא דרבנן והוי גזירה לגזירה ולכך אין לנו רק מה שאחז"ל שמא יעלה הים שרטון והיינו היכא דבשבת זה גופא יש חשש זה אבל היכא דבשבתות הללו לא שכיח אין לחוש כך לו' דגזרינן שבתות אלו אטו אחרים זה מנין לנו לו' כן כיון דלא מצינו גזירה זו בש"ס ואף גם בימות החורף דדרכן להיות נקרשין וגם אפי' כשהוא כבר נקרש נראה דאין ראיות של הט"ז ראיה דכל ראיותיו הוי מדברים שאינם ניטלים ממילא רק ע"י אדם לכך י"ל דהוי מבטלין מחיצתא אבל מים הנקרשים הרי עתידין להיות נפשרים מעצמם וכל העומד מעצמו לכך הוי כאילו כבר נעשה כן לכך ודאי לא מבטלין מחיצתא כיון דעומד להיות נפשר מאיליו ואע"ג דלענין משקה קיי"ל דמשקה הקרוש לא נחשב משקה [ועיין לעיל הלכות נט"י סי' קנ"ח] מ"מ היינו לענין בפ"ע אבל מכל מקום להיות חשוב כארעא סמיכתא להיות בטיל על גבי קרקע בזה אף דבר שאינו משקה אם עתיד להיות ניטל לא מבטל מחיצותא ואם כן ה"נ בזה דכל דסופו להיות נפשר מעצמו לא מבטל מחיצתא כן נראה לפענ"ד להקל לסמוך על דעת המתירין בזה ודו"ק ועיין בחיבורי על או"ח משנת תר"א דק"ט בתשובה לק"ק בארדיטשוב מ"ש בענין זה עוד בעזה"י ודו"ק: עוד נשאלתי מאת הרב הגאון הישיש מוה' ישכר אבד"ק שענסטיחוב במדינת פולין בדבר הגשרים אשר שם וז"ל אשאל שאלה אחת בדבר הגשרים שמים אדירים וגדולים ובקיעות דגים עוברים מתחתיו גם הכובסים נמצאים שם ועוברים לפעמים אנשים מתחת הגשר עכ"ל שאלתו. הנה לדידי אין ספק שאין זה נחשב מחיצה ומה מועיל בזה מה שבקיעות דגים עוברים תחתיו וכן בני אדם זה לא מהני רק לבטל מחיצה דהוי מחיצה דהגדיים בוקעים בה אבל לעשות מחיצה לא מהני זה דסוף סוף כיון דגם למעלה עוברין בני אדם אתי רבים ומבטלי מחיצתא ועוד תימה עליו מ"ש דבחריץ השייך למדינה מאן מבטל ליה הוא תמוה אטו ביטול זה בעינן שיהיה משלהם הכוונה רק כל דנפרץ ורבים עוברים שם בטיל המחיצה ממילא ואין צריך דעתם והרי במחיצה שהגדיים בוקעים בה מי מבטל המחיצה וכי יש כח ביד לבטל המחיצה רק מאיליו הוא בטיל וגם מ"ש דחריץ למטמייה קאי תמה אני עליו היאך לא הרגיש הרי בים אמרינן שמא יעלה הים שירטון מוכח דאם עלה הים שירטון מבטל המחיצה אף דהוי ממילא ואינו עומד למטמייה מכל מקום אם יכלו הרבים לעבור שם בטל המחיצה וכן הט"ז אוסר היכי דאפשר להיות נקרש בחורף והמג"א החולק עכ"פ אוסר אם נקרש הים אף דהוי של מדינה ואינו עומד למטמייה וא"כ ה"נ מה לי אם נקרש למעלה או נעשה עליו גשר מלמעלה והרבים עוברים עליו כל דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ומה לי אם שייך ליחיד או לרבים או לכל המדינה ממילא כיון דרבים בוקעין בו מבטלי מחיצתא. וגם מ"ש בענין מה דצדדי הגשר משוחין בששר ונתון עליהם שם אמלתרא והביא מה שאיתא בעירובין דף יא דאמלתרא לא מהני ברחבה הנה גם זה לדידי אינו. חדא דמה דהוא משוח בששר אין לו דין אמלתרא דאמלתרא היינו אם היא בציורים הרבה ופרחים אבל מה דמשוח בששר אין לו דין דאמלתרא ועוד דאמלתרא לא מהני רק במקום דהוו מחיצות ולחי או קורה רק דהוי רחב מעשר בענין דלא הוי כפתח בזה מספקא להש"ס אם מהני אמלתרא ברוחבה אבל בזה בגשר כיון דליכא מחיצות ולא קורה ולחי מה שייכות בזה אמלתרא ובפרט לפי האמת לא מהני אמלתרא ברוחבה וגם מ"ש בענין יו"ד אם בענין שוחקת או עוצבת כבר ראה בפ"ק דעירובין דף ג' דבעירובין לחומרא בעינן עוצבת ומ"ש רו"מ דהוי דבר שיל"מ והקשה מדף ה' וכ' ויש לחלק לדעתי א"צ חיקוק דאטו שוחקת או עוצבת הוי מכח ספק זה אינו מכח ספק רק דכן תקנו חז"ל דבתחלת התקנה תקנו בכל מקום להחמיר דזה הוי שיעורו בעוצבת ולזה בשוחקת אבל היכי דהוי ספק אז הוי ספק עירוב וכשר ע"כ. מה שהשבתי: (שם סעיף ל') מבוי שצדו אחד ארוך ואחד קצר ג"ב נשאלתי בגדר המוקף ד' מחיצות ונפרץ בקרן זוית כמין ג"ם מצד זה ומצד זה בענין שאם נמדד הפרצה בשוה חלק צד זה וחלק צד זה יהיה יותר מעשרה אבל אם נמדד באלכסון לא יהיה הפרצה רק עשרה או פחות היאך נמדוד זה אם דינו כפרצה יותר מעשר או פחות גם אם נמדוד האלכסון או בשוה כנגד צד הקצר לדופן שכנגדו שיהיה פחות מאורך האלכסון: וזה אשר השבתי הנה לדעתי הדבר ברור שמודדין האלכסון והוא מוכח בש"ס דעירובין דף ח' שממנו הוא המקור של הסעיף ל' הנ"ל וז"ל אמר רב כהנא וכו' מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר פחות מד' אמות מניח את הקורה באלכסון ד"א אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר וכו' אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהנא אימא בה מלתא הא דאמרת מניח הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר אבל אם יש באלכסונו יותר ד"ה אינו מניח אלא כנגד הקצר וכו' ופירש"י אבל יש באלכסונו יותר מעשר נמצא פתחו רחב מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתח ע"ש א"כ מוכח מזה דבאלכסון משערינן ואף אם בשוה כנגד הקצר לא הוי אלא עשרה משערין דוקא באלכסון וא"כ מוכח דבאלכסון משערינן ואף אם בשוה כנגד הקצר לא הוי אלא עשרה ואין לו' דשאני התם דהוי רק לענין להשתמש תחת הקורה זה אינו דהרי בט"ז כתב כאן דגם לענין תוך המבוי אסור להשתמש אם הוא ביותר מעשרה באלכסון מוכח דגם לענין תוך המבוי משערינן באלכסון ואם הוי יותר מעשר לא מהני הקורה א"כ מוכח דאף לענין תוך המבוי משערינן באלכסון כן היה נראה לכאורה מיהו כד דייקינן זה אינו דזה מיירי הכל אם רוצה להניח הקורה באלכסון כיון דרוצה להשתמש באלכסון ולעשות כן הפתח להיות באלכסון תורת פתח עליו אז משערינן השיעור כפי מה שהוא באלכסון כיון דרוצה להשתמש כעת מקום הארוך ומניח כן הקורה כיון דהוי שזה לפתח באלכסון בזה משערינן כפי מה שהוא ברוחב באלכסון אך אם רוצה להניח הקורה כנגד הקצר בשוה משערינן באמת הפתח כפי רחבו בשוה וא"כ ה"ה גבי חצר נראה כיון דקי"ל דפרצתו הוי בעשר אמות ובפחות מעשר אמות א"צ תקון כלל נראה דהוי נמי כה"ג וכמו שהדין במבוי ע"י קורה כן הדין בחצר מצד עצמו דלהשתמש נגד

מחצית השקל

נקוט' נתנו לו דין מבוי וסגי בצד השני בלחי או קורה כיון דכ' רשב"א דמה"ט בעינן בחצר שני פסים ולא סגי בלחי כיון דאין בו ריבוי דיורים משתמשים בו בהצנע משא"כ במבוי דיש בו ריבוי דיורים ואין בו תשמיש צנוע לכן סגי בלחי א"כ כיון דמבואות שלנו קרובות לר"ה עי"ז אין בו תשמיש צנוע אף שאין בתים וחצרות פ"ל ובצ"א עשו צ"ה סגי בצד ב' בלחי או קורה כעין מ"ש מ"א ס"ק כ"ה ע"ש: ומהרי"ל אבל אנו אין לנו אלא דברי ס"ע כו' די"ל דין חצרות וא"כ אפי' לא עשו תיקון יהו דאסורים לטלטל כלים ששבתו בבית בתוך המבוי מ"מ כלים ששבתו במבוי מותר לטלטל במבוי כדלקמן ר"ס שע"ב בחצר שלא ערבו דעכ"פ מותר לטלטל בחצר כלים ששבתו בחצר: ודע דארכו יותר ע"ר האורך מיקרי מה שהוא דרך כניסת המבוי דרך משל אם נכנסים דרך מזרח ופתח המבוי במזרח מיקרי אורך מן המזרח למערב: (ס"ק כח) ב' קנים כו' כמ"ש סי' תר"ל ס"ג דבסכה שיש לה שני דפנות זה כנגד זה עושה דופן רחב ד' טפחים ומשהו ומעמידו ג' טפחים פחות משהו סמוך לכותל ואמרי' לבוד ויש הכשר סוכה שהוא ז' טפחים אעפ"כ י"א שצריך צ"ה שיתן קנה מהפס על דופן האחר הרי דא"צ קנים מיוחדים לצ"ה אמנם יותר יש להגיה במ"א סי' תר"ל ס"ב דמשם הקושי' יותר חזקה ע"ש ואפשר דשאני התם בסוכה דחומר' כו' דמדין תורה סגי בשתים כהלכתן ודופן שלישית סגי בטפח: וכ"ל דאי איכא עמוד כו' עיין בט"ז שכ' להקל שמותר לקשור החבל מגג א' לגג שכנגדו בדופן השני אף שאינו קשור בהקנים רק שיעשה נקב גדול בהגגים שיהיו עומדים הקנים תחת החבל ולא יהי' הגג מפסיק בין החבל להקנים: (ס"ק כט) שאין כו' כלו' שאין פתחו רחב ג' כו' וה"ה לדעת י"א אם אין בפתחו רחב ד' טפחים אע"פ שתוכו רחב הרבה כ"כ הרב"י בשם הרשב"א: (ס"ק ל) מבוי כו' ואתו רבים ומבטלי כו' עמ"ש ס"ס זה ר"ל דדוקא אפשר אם ס"ר בוקעים בו ומבטלי מחיצה וא"כ לק"מ: (ס"ק לא) יעלה כו' ונעשה קרקע ור"ל שמעלה שם רפש וטיט וע"ז בטלי מחיצ' כי השיפוע שהי' עתה הלך לו והשתא ניח' תמיהתיה: שמא יטלטלו מן המבוי וכו' אע"פ שמבואר סוף סי' זה מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה כו' א"צ שום תיקון ל"ח שמא יטלטלו למקום המדרון שאני התם דמיד תחלה בשעה' שהתירו לטלטל במבוי זה אסרו להם לטלטל למקום מדרון וכל שבת הבא' יזכרו בזה משא"כ בים שע"ע לא היה ראוי להשתמש כשיעלה שרטון ויסברו דגם ע"ע היה מותר לטלטל לים אלא שהים לאו בת טלטול עם המבוי ולא היה אפשר לטלטל ועתה כשיעלה שרטון יטלטלו כי יסברו דמותר הוא. ואף אם אמרו להם בתחל' אסור לטלטל חוץ למבוי לים ישכחו מזה כי יעבור זמן רב עד שיעלה שרטון ועד שיעלה שרטון לא הי' דבר המזכירן משא"כ לקמן ס"ס זה דכל שבת הם אסורים בטלטול למקום המדרון לא ישכחו: וא"כ לדידי' בעינן מחיצות גמורות כו' כמו שעשה אמימר כו' והטור ס"ל כדעת רש"י וא"כ סגי בתיקון כו' ר"ל כיון דמצינו בגמ' דאמימר עשה מחי' גמור' א"כ לרש"י וטור דאין בזה טעם אחר כ"א שיהי' מחוסר תיקון מבוי כשיעל' שרטון וא"כ ע"כ כשעוש' תיקון דמהני במבוי סגי דמ"ש מכל מבואות וא"כ ע"כ צ"ל הא דאמימר עשה מחיצות גמורות לא מצד הדין אלא כמ"ש המ"מ דלא היה מתקיים שם כל השבוע ורשות היה קל להם לפרסן שם בכל ע"ש ובמ"ש נטלו משם אבל מ"מ שנתן טעם חדש מה דל"ש בשאר מבוי שיטעו לטלטל למקום הים א"כ טוב יותר לפי דברי אמימר כפשטן דמצד הדין צריך מחיצ' גמור' אף דבשאר מבוי סגי בלחי או קורה כיון שיש כאן חשש אחר מה דל"ש במבוי אחר החמירו אך בספר אליהו רבה חולק וכ' דגם למגיד משנה סגי בלחי או קורה: וקונסטנטינא כו' כסתום דמי. דהם פוסקים כדעת הרב ב"י דל"ח שמא יעלה הים שרטון: ובריב"ש כו' והאי דלדו א' ים כו' ר"ל הא ים גופי' כרמלית הוא אבל משמעות כו' דאפי' מפולש כו' וה"ט כמ"ש מ"א לעיל סי' שכ"ו ס"ק ב' וז"ל דהיא עלמ' כעש' מחיצ' כו' שהרי עמוק' עשרה כו' עכ"ל ר"ל דופן החריץ שהים בתוכו היא המחיצ' דהא עמוק עשרה והוא מפסיק בין המים ובין המבוי ואין מים מבטלים מחיצ' כדלעיל סי' שמ"ה במ"א ס"ק יו"ד וכן נ"ל לראב"ד גופי' באותו מקום שהי' פרוץ: וא"כ בנהרות שלנו שדרכן להתייבש כו' משמע אפי' בזמן שלא נתייבשו מ"מ אסורי' דחיישי' שמא יתייבשו. כדחיישינן גבי ים שמא יעל' שרטון והיינו דוקא לפי' המ"מ אבל חשש' דרש"י ל"ש בנהרות המתייבשים. דאף שמתייבשים נשארו המחיצות והמדרון כי אין מעלין רפש וטיט: וז"ל הירושלמי כו' מבואות המפולשים לים כו' והדין שקשא דר"ח כו' מזה מבי' קצת ראיה להפוסקים דלא כהראב"ד דמשמע דקשא דר"ח הדלעיל קאי שהי' ג"כ מפולש לים אלא שהחילוק הוא דבשקשא דר"ח הי' מתלקט יו"ד מתוך ד"א משא"כ שאר המקומות דלא היה מתלקט כ"כ שמצינן היכי דמתלקט יו"ד מתוך ד"א דהיכ' מחיצ' אפי' מפולש לים מותר: ודע דאם נקרשי' כו' בטלה המחי' דאף דמי' לא מבטלי' מחיצ' כ' מ"א סי' שמ"ה ס"ק י"ד הטעם בשם המ"מ משום דהמחיצות נראות אבל כשהן נקרשים אין המחיצות נראות וכן לטעם אחר דשם לא שייך שנקרשים מיהו משמע מדברי מ"א דמ"מ בימות הקיץ מותר לטלטל ולא גזרינן אטו ימות הגשמים דנקרשים. דלא כהט"ז שרצה לאסור אפילו בימות הקיץ משום גזירה דימות הגשמים וכתב דלא הוצרך הש"ס לומר הטעם בים משום שמא יעלה שרטון לפי שהים אינו נקרש אבל נהרות שנקרשים גזרינן אטו ימות הקור שנקרשים ובתשובת שב יעקב ושאר אחרונים הסכימו למ"א דלא גזרי' דוקא ים דאין לו זמן קבוע להעלאת שרטון ולפעמים אינו מעלה שרטון כ"א לשבעים שנה או כלל לא במקום ההוא ואם כן אפילו יאמרו להם תחלה כשיעלה שרטון אסורים מ"מ יש לחוש ברבות הימים ושנים ישכחו האיסור כי לא יהי' להם מזכיר משא"כ הקרישה שהיא בכל שנה אם אומרים להם תחלה שבימות הגשמים אסורים יזכרו כל שנה לאסור הטלטול בימו' הגשמים וכן כלע"ד קצת ראיה מסוף סי' זה ממבוי ששוה בתוכו ויבשופו מדרון כמ"ש לעיל בס"ק זה. ועוד כתב טעמים אחרים לחלק אבל בזמן הקרישה יש לאסור

בין

באר הגולה

ז הרמב"ם בפ' ז' לפי גרסתם ט שם בגמ' וכרבא י רא"ש בשם הראב"ד יה"ה בפי"ז בשם הרשב"א כ הרא"ש שם בשם ר"ת והמרדכי ל התוס' שם ל"ט והרא"ש מ רא"ש בשם ר"ת שם והמרדכי והגהות מיימוני בפ' ה'

חתם סופר

דהכא מיירי במקום שאין הספינות נ"ב דבריו תמוהים בזה כמ"ש בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ז': (שם במג"א ס"ק לא) שעשה אמימר שפסק נ"ב לסורא:(שם) באותו ס"ק בזה ודע דאם וכו'. נ"ב עיין באבן העוזר דפליג ועיין בתוספות שבת איך יש לנהוג לדינא דבקיץ שרי ובשעת קרישה אסור מטעם ה"ה : (שם בט"ז סק"כ) בתו"ש ופרכי' מ"ש מפגה וכו' המוקצה דאסור ליטלו בשבת אם אין מוקצה מגולה כ"ז נסגר ונ"ב דמותר ליטלה אם מוקצה מגולה :

אשל אברהם

נקרשין אסור לטלטל כי המחיצה בטלה וכרב בעל כנסת יחזקאל כת' ג"כ סברא זו אלא שהתיר יותר באם הקרח רפה וסכנה להולכים עליו בהרוחה דלא כשבות יעקב שהתיר לגמרי ועכ"פ בין למר ובין למר כל השנה מותר עפ"י הופנים המבוארים באחרונים והביא' באר היטב ס"ק ע' עיין שם:

מגן אברהם

אבל כשהים קיים ליכא חששא שאין הים בת טלטול עם המבוי עכ"ל וא"כ לדידי' בעי' מחיצות גמורות בצד הים ולא מהני ל"ה או לחי או קורה כמו שעשה אמימר' ☞ שפסק לסורא כרשתו' והטור ס"ל כדע' רש"י וא"כ שני בתיקון שאר מבוי ומשמע מל' רש"י והרא"ש והטור דבשאר נהרות לא חיישי' שמא יעלה שרטון וכ"מ בתו' ד' כ"ד ע"ב: ודע דעכ"פ בעי' שיהא הנהר סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מהבתים י' אמות צריך תיקון דאותו מקום הוי פרוץ וכ"ה בתו' ד' כ"ד בד"ה ליעבד ל"ה כו' ובד"ה ליעבד לחי כו' ע"ש : וקושטנטינא אף ע"פ שפרוצ'ים בכמה מקומות יותר מי' כסתום דמי (רי"ט ה"א ל"ד וכ"ה סל"ב) עמ"ש סי' ת"ה ס"ו ובריב"ש סי' ת"ה כתב מבוי המפולש לכרמלית צריך ל"ה והיא דצדו א' ים לא היה מפולש בב' ראשיו כי היה לו ג' מחיצו' אלא שבשני צדדין היה פרוזקלת בצד א' ים ובצד א' אספה ובפתח הים עמוק י' וכו' עכ"ל אבל משמעות הפוסקים משמע דאפי' מפולש לגמרי לים שרי וע"ל רס"י שס"ד וא"כ בנהרו' שלנו שדרכן להתייבש בקיץ הרב' יש להכו' עמ"ש סי' שס"ה סס"ג וז"ל הירו' די"ח ע"ד מבוא' המפולשין לים כמפולשין לבקע' והדין בקק' דר"ח לא צריך ל"ה שהוא כמתלקט י' מתוך ג': דע דלם נקרשין בימות הגשמי' בטל' המחיצה ולסור לטלטל : לב שצדו א' ארוך ולפי' לחי' לא מהני נגד הארוך כ"מ בב"י וכ"כ ר"ל חביב סי' ס"ו וכ"ח כ' דמהני לחיים : לג ולא עשו · דכיון שלא עשו ואין יכול לטלטל במבוי לא אסרי על הפנימית: לד ב' פסין. דאפי' חצר א' יכולין לחלק בכה"ג (הרא"ש) ועמ"ש

א"ח שסג הלכות שבת

ל ט מבוי לב שצדו א' ארוך וא' קצר אפי' אין צד הארוך עודף על הקצר ד' אמות אינו מניח הקורה (כא) אלא כנגד הקצר י אבל אם ירצה יעשה שם צורת פתח באלכסון כ ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון ומשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך :

לא ל העמיד לחי באמצע המבוי (כב) ☞ אם יש חצר מתחלתו ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי אוסרים אלו על אלו עד שיערבו יחד ואם אין שם חצר או שיש חצר לג ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרים ממנו ולחוץ אסורים מ (כג) אבל אם עשו (י) באמצע לד שני פסים או פס ארבעה אם אינו רחב יותר מעשרה או שעשו ☞ צורת פתח אם הוא רחב יותר מי' אפי' אם יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון לראש המבוי כל אחד יכול לערב ויהיה מותר בחלקו :

זה

ט"ז מגן דוד

ולא אמר בה לא איסור ולא היתר איסור לא אמר בה דהא קיימי מחיצות היתר לא אמר בה שמא תינטל האספה ויעלה הים שרטון פירש רש"י שרטון של חול ואבנים אלא שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע ברוחב פרסה או יותר וכתב ב"י בא"ח סי' שס"ג בשם המ"מ דחיישינן שמא יבא לטלטל מן המבוי לשרטון ונמצא מטלטלים מרה"י לכרמלית והנה בזה יש מחלוקת בין הפוסקים אי קי"ל כהך חששא דיעלה הים שרטון כמבואר בסימן שס"ג ופסק ב"י להקל ורמ"א הביא דעת המחמירים וא"כ ודאי ראוי לנו להחמיר בחששא זו דשמא יתכסה חלק מהמים בשפתו בחול ואבנים ויטלטלו שם. שני' נרא' דכאן כ"ע ס"ל לאיסו' ואע"ג דאמרי' בסוף הזורק במס' שבת דף ק' בור ברה"ר עמוק י' ורחב ד' מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מ"ט מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא כו' ש"מ דמכח המים לא נתבטל המחיצה מ"מ כיון שדרך המים כאן להתקרש ולהגליד בעת הקרירות הקש' הרי באות' פעמים אין כאן מחיצו' לגמרי ופשיט' דמבטל מחיצה טפי מפירות שזכרנו וחשש זה לא שייך בים שאינו נקרש ע"כ לא חשו בו לזה חכמים וזה פשוט וכן בההיא דעושין פסין ד' כ"ב במ"ש מקיף לה פרת מהאי גיסא : ואין ללמוד היתר ממתני' דפ' חלון דף ע"ח דתנן חריץ שבין ב' חצירות עמוק י' ורחב ד' מערבין ב' ואין מערבין אחד אפי' מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות מערבין א' ואין מערבין שנים כו' ש"מ שע"י מילוי תבן לא נתבטלו המחיצו' כיון שעתיד ליטול התבן משם לבהמתו ה"נ נימא כיון שהמים הקרושים סופן להתפשר ויהיו מים הנגרים כבראשונה לא מבטלי המחיצה של הבור העמוקה מתחילה וא"ל ע"ז דשאני הכא שהקרישה נעשית מאלי' לא ע"י אדם כההיא דמילוי תבן וא"כ אפשר דלא מהני בזה מה שעתיד ליטול משם הא ל"ק דהרי אמרי' בפ' לא יחפור דף כ' לענין מיעוט החלון דמייתי התם תלא עשבים והניחם בחלון או עשבים שעלו מאליהן בחלון דלא הוי מיעוט הרי לפניך דעלו מאליהן אין לו מעלה להיות מבטל טפי מאלו שם ע"י אדם וה"נ נימא דנחשב הקרישה של המים כאלו מלאה בגומא בתבן דלא נתבטלה בגומא כל זה אינו דהא פי' בתוס' שם בפ' חלון דההוא דמילוי תבן דלא מבטלי המחיצה הוא מטעם דאותו תבן ניטל בשבת ואינו מוקצה ומביאין ראיה ממאי דאמרינן שם אחר כך דאפילו ארנקי מבטל איגם והא דפירות מבטלי מחיצתא אע"ג דניטלים בשבת היינו מדאורייתא וודאי מבטל אבל לעירוב דרבנן יש לחלק בין ניטל בשבת לאינו ניטל ע"כ ש"מ מזה דכל שהוא ודאי שיהיה שם בשבת דאסור ליטול משם כגון בתבן שהזמינו ללבנים לא למאכל בהמה מקרי ודאי ביטול מחיצה ואע"ג דודאי אחר כך יטלנו מ"מ כל שבת זה מקרי ביטול מחיצה ה"נ כאן וכ"ש הוא דודאי תעמוד הקרישה כל השבת דעדיף טפי לבטל המחיצה מתבן המוקצה . ועוד ראיה מפ' חלון דף ע"ז א' רב יחיאל כפה ספל פי' סמוך לכותל ומיעט גבהו של כותל פחות מי' מן הספל לראש הכותל ממעטו ופרכינן שם ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט ומשני ל"ל דחבריה בארעא להאי ספל ולא יזוזו בשבת ופרכינן מ"מ מפגה שהטמינה בתבן המוקצה דאסיר ליטלה בשבת אם אין מקצתה מגולה . ומשני לא צריכא דבעינן מרא וחצינא הרי לפניו דדוקא מאי דחזי ליטול באותו שבת לא חשיב לבטל המחיצה אבל לא מה שאסור ליטול בשבת אע"ג דודאי יטלנו אחר השבת על ידי מרא וחצינא מכל מקום חשיב השתא מיהא ביטול המחיצה א"כ כ"ש כאן דדרך הקרישה להיות עומדת כמה וכמה שבועות על המים ועוד ראיה לאיסור מעיקר התקנה שתקנו רבנן לעשות היכרא בלחי וקורה למבוי הסתום מג' צדדים דפירש"י בתחלת עירובין במשנה הראשונה דרבנן גזרי במבוי משום דלא ליתי לאחלופי בר"ה גמורה וכן בכרמלית דגזרי בהו רבנן משום רה"י כדאיתא פ"ק דשבת דף ו' וכל רשויות שלנו הם כרמלי' כמ"ש כל הפוסקים א"כ כאן שהמים נקרשים ובני אדם הולכים שם כמו בשאר העיר ולפעמים מכסה השלג עד שאין ניכר כלל שיש שם מים תחתיו פשוט הוא דבזה גזרו רבנן טפי משום איחלופי ברה"ר דאין כאן היכר לגמרי · וא"ל דדוקא באותן שבתות שהמים נקרשים יהיה אסור לטלטל בכל העיר אבל בשאר שבתות לא זה אינו דהא אמרינן בההיא דחיישינן שמא יעלה הים שרטון שכתבתי לעיל דר' לא רצה לומר היתר אע"ג דיש מחיצות מטעם דשמא לפעמים לא יהיה שם מחיצה כ"ש בזה שהוא ודאי ברוב השנים ודאי יש לגזור אף בכל השנה משום שבתות אלו ועוד ראיה ממתני' דפ' חלון ד' ע"ח דלעיל בחריץ אם נתן עליו נסר ברחב ד"ט דאם רצו מערבין א' מטעם דכיון דאפשר לילך על הנסר כעין גשר הוי כפתח ה"נ בזה כיון שאפשר לילך על כל המים לא אכפת לן בגומא שתחתיו והוי פירצה גמורה ע"כ אהובי אחיי יושבי ק"ק הנ"ל חדלו לכם מאיסור והלאה מהאיסור הזה ותעשו לכם עירוב כנהוג בכל הקהלו' שאינם מוקפים חומה ונצלה לכם על השגגה שהיתה לכם בזה כ"ד אוהביכם דוד הקטן הלוי :

אבן אם יש על הנהר ביבשה מקום מדרון שאין אותו מדרון במקום מחיצה והיינו אם יש במקום ההוא גובה י' במשך ד"א כעין ההיא שנזכר בסימן שס"ג סל"ז לענין מבוי שבוה מתוכו כו' : (כא) אלא כנגד הקצר. פי' לאסור להניחו באלכסון ולהשתמש בצד הארוך עד הקורה דרבא ס"ל קורה באלכסון לא הוה היכרא פירש"י שהרואה בני מבוי נמכין ומשתמשין בר"ה חוץ מכנגד כותל הקצר או' מותר להשתמש בר"ה לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי עכ"ל . ומ"ה נראה הטעם דמותר באלכסון בתוך המבוי כיון ששם אין לטעות בהיתר בר"ה וזהו דוקא באין יותר מי' באלכסון דהא אי' בגמרא דביותר מי' כ"ע ס"ל ☞ דאינו מניח כנגד הקצר אלא באלכסון אלא דבעשר קי"ל כרבא דאמר כנגד הקצר וא"כ בההיא דתוך המבוי דמודה רבא דמותר באלכסון היינו ג"כ תוך י' כן היה נראה לכאורה אלא מדכתב הטור וש"ע אבל אם ירצה יעשה שם צ"ה באלכסון לתוך המבוי יכול כו' משמע דתוך המבוי שוה לצ"ה וצ"ה הוא אפילו ברוחב מעשר וכתב ב"י על חוץ למבוי דמהני צ"ה ונראה לכאורה דה"ה ללחיים דהא קי"ל לחי משום מחיצה וגבי דבחד לחי לא בעי נכחו וביושר אבל ב' לחיים מונחים זה כנגד זה באלכסון מותר להשתמש עד כנגד הלחיים באלכסון והוא שלא יהיה בין הלחיים יותר מי' כו' ואפשר דאע"ג דלחיים משום מחיצה הם לא מהני כמו צ"ה כו' עכ"ל ומו"ח ז"ל כתב בפשיטות דבאין יותר מי' מהני בלחיים כמפורש בסמוך אחר זה אבל אם עשו באמצע ב' פסים כו' ש"מ דדומה לצ"ה ומ"ש הראב"ד כאן דצ"ה מהני היינו לומר אפי' ברוחב מי' מהני משא"כ ב' לחיים ולא כמסקנת ב"י דלחיים לא מהני ובנגה היא גביה דודאי מהני אפי' באלכסון עכ"ל ול"נ דאפי' ספיקא אין כאן כמו שתלה על דעת ב"י אלא פשוט דלא מהני כלל דכל שאין הלחיים עומדים בשוה לינס ענין זה לזה דאותו העומד אצל הקצר הוא עצמו מתיר טלטול במבוי עד כנגדו ביושר ותו לא נגד החוץ ואותו לחי שעומד אצל הארוך לא מעלה ולא מוריד דהוא אינו מתיר כנגדו דהא אין כנגדו רק ר"ה ואם כן אינו אלא כעין דעלמא ומה יועיל לו הלחי שכנגד הקצר ואין לו שותפות עמו והוא לא צריך לו משא"כ בקורה שהיא מונחת באלכסון מזה לזה השיתוף נראה לעינים שהולך מזה אל זה משא"כ בב' לחיים דכאן דהא' א"צ לחבירו שבחוץ ומתיר כנגדו שפיר לבדו והוא לבדו משום מחיצה ורואין כאלו מחיצה פרוסה בשוה כנגדו ואין שייכות מחיצה עם השני בזה ול"ד למ"ש בסמוך דשני לחיים מתירים באמצע המבוי דשם עומדים ביושר וכ"א צריך לחבירו כדי לחלק הרשויות ושם צריך שניהם דוקא כמ"ש בסמוך משא"כ כאן באלכסון ואפילו בתוך המבוי דמותר כאן בקורה האלכסון מכל מקום אם עשה שני פסין באלכסון אין שייך שם שותפות אלא אותו הקרוב יותר לחוץ הוא לבדו מתיר על כנגדו והשני הוא ללא צורך כל זה נראה ברור ואין כאן אפילו ספק להיתר : (כב) אם יש חצר כו' · שאז בני אותו חצר אוסרים לתוך המבוי על אותם שרוצים לערב לעצמן ואם לא עשו החיצונים לחי או קורה לצד ר"ה לא היו רשאים לערב כלל עם הפנימי כיון שלא הוכשר המבוי מצדם איכא יכולים לאסור על האחרים דאין אוסרים וע"ז אח"כ כולם רשות אחד ויכולים לערב ביחד : (כג) אבל אם עשו באמצע כו' . זה אינו לענין היתר טלטול לפנים

באר היטב

ע"ש בס' מגיני ארץ דפוס פרופס) : (י) באמצע. דאפי' חצר א' יכולין לחלוק בכה"ג הרא"ש ועיר המוקפ' חומה בדלתות ראויות לנעול ולהו בפתח אחד הפתח ההוא לא גרע מלחי או קורה וכל העיר כמבוי אחד

יד אפרים

דבלא השני סגי בלחי בספר תוספות שבת נראה מפרש דבריו דכאן צריך ב' פסים כמו חצר וגם ע"ז הקשה מהד"ת דמשמע דצריך צה"פ וכו' דאפשר דוקא במבוי גמור קאמר המג"א דסגי בלחי אבל כאן בעי צה"פ עכ"ד ואין זה כוונת המג"א ולענ"ד דהמ"א דסובר דגם בזה סגי בלחי דאפילו אם יש לו דין חצר מ"מ פרצתו בעשר ואז צריך צה"פ ואם לאו סגי אם נשתיי' ד"ט במקום אחד או טפח מכאן כמבואר לעיל סעיף ב' וכאן בעיירות שלנו שגם ברוח רביעי יש בתים מזה ומזה סגי בהכי כשאין פרצה בעשר וא"צ רק לחי או קורה מחמת שיש עליהם דין מבוי וגם בדין מבוי לא מהני לחי או קורה אם הוא פרוץ יותר מעשר ומ"ש מהד"ת לא ידעי משמעות אך ראיתי שד"ת שתמה על הרשב"א שהביא הב"י וכ' דבחצר לא מהני צה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן אלא צריך ב' פסין מצד השני. ולענ"ד לק"מ על הרשב"א דמיירי כשאין שם פרצה במילואה ואינה בעשר רק שהיה מפולש משני צדדים לר"ה אחר שם ובכה"ג שפיר קאמר דצה"פ מחיצ' גמיר' היא ולא גרע ממבוי שהצד השני הותר בלחי או קור' ומ"ש בשם מהרי"ל בתשובות צ"ע דמהרי"ל סי' רס"ב והביאו הב"י דמפקפק דאפשר דלא סגי בלחי אחד היינו כשהוא מפולש למבואות עכו"ם ומטעם סילוק דיורין כמבואר בלשונו להדיא שם אבל מצד הכשר המבוי מודה דסגי בלחי אחד ע"ש . ע' בתוס' שכתבו בלחי או קור' מכאן ואף ע"ג דלחי לא מהני ברחב מי' יש לומר שעושה לחי רחב שימעט החלל מי' וצ"ל דאע"ג דמפולש לר"ה היינו י"ו אמה מ"מ המבוי עצמה הינה רחבה י"ו רק שלפני המבוי יש ר"ה מזה ומזה ומ"ש התוס' שם דף ו' ובדף כ"ט ועיין לעיל סימן שמ"ה והתשו' הארכתי בענין זה : שם ס"ק ל"א שפסק לסור' ברשתו' כו' לכאורה יש לומר דתיקון המבוי הוי היכר שלא יטלטל משם למקום השירטון וכ"כ בחלי' רבה אך לקמן סימן שס"ה סעיף ה' איתא לא ישב בראש המבוי וחפץ בידו וכו' משמע דאין זה היכר שלא יטלטל מר"ה לשם והא דהאמרינן קורה משום היכר אין ר"ל שיהיה היכר שלא יטלטלו מן המבוי לר"ה כו' דהוי היכר דלא ליתי לטלטולי ברה"ר גופה ע' ברש"י דף ג' ואתנס שם בסימן שס"ה ס"ק י"א כ' המג"א דאפשר צה"פ הוי היכר לענין הך חששא שלא יטלטל החפץ שנטל מידו לרה"י לתוך המבוי ואם כן גם כאן הית מועיל צה"פ וכמ"ש המג"א מהא דהאימר דעשה מחיצה גמורה ואפש' דלא היה יכול אימר לעשות צה"פ נמוך שהיו צריכי' להשקות הגמלים דרך שם וכענין זה כתבו התו' בדף ק"ה גבי וליעבד צה"פ אפומה דשביל אתו גמלי כו' ע"ש ולכך פסק כרשתות שבקל יוכל לסלקו וכמ"ש הרב המגיד ז"ל ע"ש וצה"פ גבוה אין בו משום היכר כמ"ש המג"א שם ס"ק י"א בסימן שס"ה ולפי"ז מ"ש המג"א ולא מהני צה"פ היינו גבוה דוקא אבל צה"פ נמוך יש בו משום היכר לדעת המג"א גופיה שהבאתי וצ"ע : שם בסעיף זה צורת הפתח אפילו אם הוא כו' כנ"ל : בט"ז ס"ק כ"א דאינו מניח באלכסון אלא כנגד הקצר אלא דבעשר פליגי וקי"ל כרבא כו' כנ"ל :

ביאור הגר"א

ס"ל אבל אם. שם ואימא טעמא כו' אבל צ"ה לר"ה משום מחיצה וע"ש י"א א' : יעשה. י"א א' : ותוך המבוי . ע' רב"י ד"ה באלכסון כו' : ומשתמש כו'. ירושל' מניח את הקורה לוכסן ומשתמש לוכסן : סל"א העמיד לחי. שם י"ד ב': אם יש. כ"ט ב' וע"ש תוס' ד"ה מבוי כו' : ועשו גם. הרא"ש בשם הירושל' וע"ש : אבל אם עשו . שם י' א' וא'

מחצית השקל

בין לטעם רש"י ובין לטעם המ"מ : (ס"ק לב) שצדו כו' ואפילו לחיים כו' ע' בט"ז ס"ק כ"א ודע דמ"ש בש"ע אינו מניח הקורה אלא נגד הקצר היינו משום דאפילו יניחנו באלכסון אעפ"כ לא יהי' רשאי לטלטל אפי' במקום הארוך אלא כנגד הקצר אבל אם ירצה להניחו באלכסון ושלא לטלטל כ"א כנגד הקצר רשאי דעיקר הטעם הוא משום דאין רשאי לטלטל נגד הארוך יותר מנגד הקצר כיון שרואה שכנגדו אין חומה ואפ"ה מטלטל יסבור שגם ר"ה מותר לטלטל כי ההיכר שבאלכסון לא יועיל בזה וכ"כ בש"ס : (ס"ק לג) ולא עשו דכיון שלא"ע כו' ר"ל דדין זה נובע מדין המבואר לקמן סי' שפ"ב לחלוק עיר למבואות ע"ש וה"ה הכא כיון דהם מבוי א' והדרך כל בני מבוי לערב עירוב א' אי מערב כל חצי מבוי לבדה כ"א אוסר על חלקו וחצי מבוי האחרת כמו שמבני חצר א' אין יכולים לחלוק ולערב כל חצי חצר לעצמו מס"ע אבל אם חצי חלק החיצון של המבוי לא עשו לחי דאפילו רצו לערב עם הפנימית לא מהני להתיר הטלטול ולכך כי לא ערבו עמהם אין אוסרים על הפנימים : (ס"ק לד) ב' פסים כו' ואם יש פרצה כו' וע' סי' שס"ה ס"ב ר"ל שם מבואר שיעור הפרצה שאוסרת ומבטלת ההכשר

לב י זה שהכשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי הוא הדין להעמיד קורה באמצע המבוי ס וכל זה ביש באותו חצי מבוי המוכשר תורת מבוי שלא יהא ארכו פחות מד' אמות ושיהא ארכו יתר על רחבו ושידיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו הא לאו הכי צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס ארבעה בצד אחד :

לג ע מבוי שהוא רחב כ' אמות עושה לה פס רחב ד' אמות (כד) ומעמידו באמצע וחשוב כל צד מצדי הפס כמבוי בפני עצמו כיון שאורך הפס ד' אמות ויתן קורה בראשו פ וצריך ליזהר שתהא הקורה מונחת על הפס או תוך ג"ט וצריך שיהא בכל מבוי משני אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו (כה) וכל תנאי (מבוי) צ (כו) ומה (יא) שמן הפס עד כותל האמצעי של מבוי יש לו דין מבוי עקום שהרי אלו שני המבואות מתעקמים ובאמצע פתוחים בשני ראשיהן לרשות הרבים : הגה לו ויש אומרים דאין לו דין מבוי עקום אא"כ יש מן הפס עד כותל האמצעי יותר מעשר אמות (הרא"ש ור' ירוחם וטור) :

לד ק °עוד אפשר לעשות תיקון אחר למבוי שהוא רחב כ' אמות שירחיק ב' אמות מהכותל (כז) ויעשה לו פס רחב שלש אמות ויעשה כן גם בצד השני וישאר פתח רחב עשר אמות או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן יעשה בצד השני ר או ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וד' טפחים וכן יעשה בצד השני וכן כל כיוצא בזה ובלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל דאם לא כן אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה וצריך ליזהר לח דלא לשביק פתחא רבא ועייל בזוטא שאם °° ש עשה כן בטל תיקון המבוי אלא אם עשה צורת פתח לזוטא :

לה ת פס זה שאמרנו שעושה כן למעט רוחב המבוי א"צ שיהא פס א' שלם אלא בקנה קנה פחות מג' סגי דפחות מג' כשלם דמי :

לו א מבוי ששוה מתוכו ומדרון (פי' מקום משופע) לרה"ר או ששוה לרה"ר ומדרון לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה י' (כח) מתוך ד' אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו וא"צ שום תיקון לט ☞ (יב) (וזה התל מ הוי כמחילה) (ב"י) (° :

שסד דין מבוי המפולש ועשוי כנדל . ובו ה' סעיפים :

א א °°° מבוי המפולש בשני ראשיו לרה"ר או צד א' לרה"ר וצדו השני לכרמלית הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן ת"ה) (א) צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן ב אבל אם צדו א' פתוח לרה"ר וצדו השני לחצר שאינה מעורבת אין צריך אלא לחי א או קורה בשני ראשיו : הגה וכל זה יש לו תנאים המבוארים לעיל סי' שס"ג סכ"ז בדין מבוי אבל אם אינו רק בחצר צריך תיקון חצר א] משני צדדיו :

ב ג ב רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות ד והוא שננעלות בלילה ה ויש אומרים

אע"פ

°עמ"ש סי' שס"ג ס"ט °°עסי' שס"ג ס"ג °°°עסי' שס"ג כ"ט

לפנים דא"כ בלאו ה' סגי כמו ברחב המבוי אלא דבאו כאן לחלוק הרשויות שיסתלקו החיצונים מהפנימים ולא יאסרו עליהם בזה צריך צ"ה או ב' פסים פי' משהו מכאן ומשהו מכאן ויהיה כאלו מחיצה ממש ביניהם דדוקא לענין היתר טלטול סגי בא' לא בחילוק רשויות כ"ה סברת הרא"ש בזה : (כד) ומעמידו באמצע · פי' באמצע הפתח : (כה) וכל תנאי מבוי כו' · כצ"ל ולא כמ"ש בקצת ספרים תנאי חצר : (כו) ומה שיש מן הפס עד כותל כו'. באשר"י וטור כתוב אם יש מן הפס לכותל האמצעי של המבוי יותר מי' אמות כו' וכ' ב"י לא ידעתי למה כ"כ דהא אפי' אין ביניהם יותר מי' דינו כמבוי עקו' שדינו כמפולש לרב דמבוי עקו' כו' ותמיהני על הרא"ש איך סתם דבריו ועל רבינו ועל הר"ר ירוחם שלא הרגישו בזה עכ"ל ומ"ה לא כתב כאן בש"ע יותר מי' כלשון הטור אלא שרמ"א כתבו בלשון י"א . ומו"ח ז"ל יישב דברי הטור בדוחק גדול ואני תמהתי על תמיה' ב"י בזה דודאי במבוי עקום ממש כי הביא דסימן שס"ד שצורתו כן בזה אמרי' דאפילו אין בעקמימותו יותר מי' צורתו כמפולש לרב והכי קי"ל כן משא"כ כאן דאנו עושין המבוי א' שהולך בשוה ב' מבואות דהיינו ע"י פס ד' במשך ד"א ויש לנו לו' שאלו ב' מבואות הולך בשוה עד הכותל האמצעי ואין כאן מבוי עקום כלל כי מקו' הפתוח למט' מהפס°) הוא פתח ממבוי א' לחבירו וא"כ הוה דינו כב' מבואו' זא"ז ויש פתח מא' לחבירו ע"כ כתבו דאם יש יותר מי' בין הפס לכותל אמצעי דאז אין תור' פתח עליו אלא המבוי עצמו הולך בעקמומיתו לחבירו ועי"ז נעש' מבוי עקום וזה מדוקדק בל' התו' בד"י שהביא ב"י שכתבו אי איכא מרא' הפס של צד פנים עד כותל האמצעי יותר מי' צריך למבוי זה צ"ה דהוי כמבוי עקום כו' הרי מבואר דעי"ז שאין עליו תורת פתח נעשה מבוי עקום משא"כ כמבוי עקום דבסי' שס"ד צורתו ובכיוונו הוה ממש בעיקום וא"צ לעשותו עקום ותמהתי על שלא הרגיש ב"י בזה שהוא דבר פשוט לפע"ד וא"כ גם כאן ראוי להגיה כן שיש יותר מי' מן הפס לכותל כמו בטור : (כז) ויעשה פס רחב ג"א כו' . הכלל בזה דבעי שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל דאל"כ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לפס : (כח) מתוך ד"א. פירוש בתוך ד"א יש גבוה י' דהוה כמו רה"י אבל אם מתוך ה' הרי הוא כאלו ר"ה דניחא תשמישתיה להילוך : שסד (א) צריך צ"ה מכאן. כי היכי דליהוי

ועמ"ש סכ"ו ועיר המוקפ' חומה בדלתות ראוי' לנעול ☞ זולת בפתח א' שאין דלתות שפתח ההוא לא גרע מלחי או קורה וכל העיר כמבוי אחד שיש לחי בראשו שאין מערבין אותם לחצאין ואם יש פרצה בטל הכשירה (ועסי' שס"ה ס"ב) ויוכל להכשיר אליה כמחיצה ולהניח אליה (ב"י סי' שס"ד בשם ריב"ש) : לה פס רחב ד' . אבל פחות מכן לא מהני אע"פ שכל צד הוא פחות מי' דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל לי' כמ"ש ס"ד : לו וי"א דאין וכו' · הב"י הקשה ע"ז דהא קי"ל בסי' שס"ד ס"ג דאע"פ שאין בעקמומיתו י' הוי כמפולש וצ"ל דס"ל להטו' דשאני הכא כיון ששני הפתחים הם בצד א' לא יסבב לבא סביב הפס וכמ"ש הריב"א בתו' ע"ש אבל לענין יותר מי' לא ס"ל כריב"א ומ"מ העיקר כסבר' הרא"ש וכ"מ בב"ח : לז פס רחב וכו' . וצריך ג"כ לחי למבוי דפס לא מהני כיון שמופלג ג' מן הכותל (תו' וכ"כ הרד"י) ועמ"ש ס"ו : לח דלא לשבוק · אבל מסתמא לא חיישינן שילכו בפתח קטן דלא ממעטת בהליכה ע"י כך משא"כ בריש' סס"ה דהוי מן הצד ומקצרים דרכן חיישי' לזה (גמ'): לט וכזה התל וכו'. ואם כל העיר מוקפת תל ואח"כ בנו בה בתים אסור כמ"ש סי' שנ"ח ס"ב וע"ש ס"ח : מ הוי כמחילה . ולפי מ"ש סכ"ט בשם התו' נ"ל דלא בקעי בו רבים שאל"כ אתי רבים ומבטלי מחיצתא כיון שאינה עשוי' בידי אדם ואפשר דלא מקרי רבים פחותים מס' רבוא וכמ"ש סי' שמ"ה ס"ו וכ"מ דעת הפוסקים שסתמו בזה : שסד א או קורה בב' ראשיו · וב"ח כתב דקורה לא מהני לצד החצר אלא בעינן לחי לצד החצר שיהא נראה כסתום ועסי' שס"ג סל"א וכ"מ בהגהות סמ"ק : ב ר"ה עצמה כו' . ומכל מקום כתב בשם רשב"א שאם יש דלת מצד

מס"ע כ הרא"ש שם מירוש' וה"ה בשם הרא"ש ס שם ע שם בגמ' י' פ טור בשם הרא"ש והרב המגיד בפ' י"ז בשם הרשב"א צ ואפילו בפחות מי' אמות לדידן דקיימא לן כרב דאמר תורתו כמפולש ב"י ק מפורש שם בגמ' ר ה"ה בשם הרשב"א בפט"ו מה' עירובין ש הגהות אשורי ת הג"מיי פרק י"ז בשם הר"מ והמרדכי בריש עירובין וש"פ א שבת ק' (° וכל אמות דעירובין באמה שבה אלא לפעמים שוחקות ולפעמים עצבות באופן שיהיה לחומרא) : א עירובין' ברייתא ובגמ' וכת"ק הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפ' י"ז ב טור וסמ"ק בהגהות ג מפורש מברייתא וגמרא שציינתי לעיל ד הרי"ף והרא"ש ה הרמב"ם בפ' י"ז מסוגיא דגמ' שם אליבא דרב נחמן וכ' ה"ה שכן

נתיב חיים

ט"ז ס"ק כ"ו. °) הוא פתח ממבוי א' לחבירו . כ"ב א"א להולמו דא"כ כל מבוי עקום אם מפולש עשר' ניחא דהוי פתח :

אשל אברהם

א] משני צדדיו. מבוי גדולה ההולכת דרך הישר ובאמצעה יש כמין כיפה גדולה כעין צורת פתח ומפסיק ומחלק בין חצי המבוי שלמטה ומעלה באופן שהן כשתי מבואות הפתוחים זה לזה ועוד סמך לכיפה מן הצד ישנו דרך למבוי אחרת אשר עכו"ם וישראלים דרים שם והוהו מבוי יחלק לשני' אותו שלמעלה מהכיפה יוצא למקום רוחב יותר מעשר אמות ודן החכם השלם מאהלנק נר"ו דהכיפוי ה"ה כפתח למבוי ובעשות נגד הכיפה לחי או קור' מצד א' . נתקן זה המבוי בצ"ה מצד א' ולחי או קורה מצד אחר . אמנם חצי מבוי אחרת מהכיפה ולמעל' כיון שיוצא בה פרצה יותר מי' צריך לסתום אותה פרצה או בבנין או לפחות בצ"ה ובזה נתקן גם אותה המבוי אבל הא"פ שהוא הכיפה המכשיר את הגדולי אינו מכשיר גם את הקטנה כיון שהא"פ היא רחוקה מהפרצה גם במבוי אחרת אשר יוצא בצד הגדול יש להכשירו שיעשה צ"ה במקום א' ולחי או קורה

חתם סופר

סי' שסה במחבר סעיף א' יותר על עשרה נמחק ה'

הגהות רעק"א

מג"א ס"ק ל"ה דאתי אוירא . כן הוא ברש"י ד"ה אין הלכה. אבל תמוה לי מאי צריך לזה. הא בלא"ה כיון דלא נעשה ב' מבואות לו יהיה דמקום הפס ממעט להאויר הא מ"מ עדיין המבוי רוחב יותר מי' אמות ע"י ב' האוירים. דהאוירים הם כ' אמות פחות מקום הפס ורק ע"י פס נחלק המבוי ונעשה ב' מבואות. והרי במאי דפרכי' אח"כ ואמאי יעשה פס אמה וכו' ולא ידע לסברת דאתי אוירא מהאי גיסא וכו'. ואעפ"כ לא הוי מהני פס כ"ש באמצע.. א"ו כנ"ל . ולע"ג : סעיף ל"ד צורת פתח לזוטא . אינו מובן לקטני דעת כמוני טעמא בזה במה דמהני

ביאור הגר"א

למשריה לגדולה כו' וע"ש תוס' ד"ה וסני כו' : סל"ב זה . ירושלמי הנ"ל: הלא"ה. כאן פסק בפירוש דבפחות מד"א סגי בתיקון חצר : סל"ג וצריך ליזהר . הרא"ש בשם ירושלמי וכמ"ש בגמ' ע' א': ומה שמן. תוס' שם ד"ה עושה כו' ואף שכ' התוס' יותר מעשר היינו אליבא דשמואל וכמ"ש התוס' שם : וי"א כ"כ הרא"ש וטור וכ' בד"מ דבפחות מכאן סמיך על תי' הריב"א שם בתוס' הנ"ל : עשרה אמות. נ"ל יותר מעשרה : סל"ד או ירחיק אמה . גמ' שם אין ה"נ כו' : או ירחיק שתי כו'. שם ש"מ עומד כפרוץ מותר לעולם כו' הא מרובה מותר : ובלבד. וכנ"ל ש"מ עומד כפרוץ כו' : וצריך ליזהר. שם וליחוש כו' : סל"ד אא"כ. צ"ה.דאפי' מד' רוחות מהני שם י"א ולא חיישי'ואפי' להתוס' והרא"ש דאוסרים בבקעה מצד אחד מודו כנ"ל בסי' שס"ב : סל"ה פס זה. ירושל' כל פחות מג' כלבוד דמי כמ"ש בס"י ותמ"ש עירובין ע"ז ב' אי מוקים ליה עילאי כו' אי מוקים כו' ה"ל עומד כו' אבל אי הוי עומד מצד א' בכה"ג ס"ד אע"ג דהוי ע"י פחות מג' ועתוס' דסוכה ע"ז ב' בד"ה בפחות כו' ותימא כו' וי"ל כו' ולא קי"ל אלא ליחיד כל צרכו: וזה התל. שם : סי' שסד ס"א או צד א' או ב' כו'. שם ז' א' : אבל אם כו'. שם אם היה מבוי כלה לרחבה כו' ושם ח' א' בשלא עירבו פליגי בגרסה כו' ש"מ דאף בלא עירבו א"צ אלא לחי ואף שי"ל דשם שני לחיין ותיקון חצר כבר נתבאר לעיל סי' שס"ג סל"ה לחלק דיורין שלא יאסרו אלו על אלו ולא עשו החיצונים לחי לרא"ש מבוי א"צ אלא לחי או קורה וכו' ברא"ש משום דאין החיצונים יכולין לטלטל אין אוסרין על הפנימית וה"ה כאן ו"ש לחצר שאינה מעורבת אבל לחצר מעורבת ולא נשתתפו במבוי צריך לצד החצר תיקון חצר כמ"ש שם : ס"ב והוא דננעלות . שם : וי"א אע"ב. שם ת"ח הני אבולי כו' ובעלי נהרדעי

באר היטב

שיש לו לחי בראשו ושאין מערבין אותו לחצאין ואם יש פרצה בטל הכשירה ועסי' שס"ה ס"ב ויכול להכשיר אליה ולהניח אליה ב"י סימן שס"ד מ"א : (יא) שמן. בט"ז מגיה שצ"ל שיש יותר מיו"ד מן הפס לכותל כמ"ש בטור ע"ש : (יב) וכזה . ואם כל העיר מוקפת תל ואח"כ בנה בה בתי' אסור כמ"ש סימן שנ"א ס"ב מ"א ועש"ת אמונת שמואל סי' מ' אם חריץ סביב לעיר רחב ד' ועמוק יו"ד מותר לטלטל על ידו עיין שם וכ"כ חכם צבי סי' ד' :

שערי תשובה

אבל דרך לעשות כולו פתחים או סמוכים זה לזה לא אמרינן ע"ש : (יב) ובזה עבה"ט ועיין באמונת שמואל סי' מ' בנסתם החריץ ע"י עפר וצרורות אם אין הסתימ' עולה ביותר מיו"ד אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם הוא יותר מיו"ד אמות הרי הוא כפרצה ועיין בשו"ת ח"צ סי' ה' שדין עיר המוקפת חריץ עמוק יו"ד ורחב ד"ט כעיר המוקף חומה גבוהה דלתים ובריח ולכן התיר לטלטל בעיר האנ' ע"ש וכן כתב גם כן בתשובת אוהל יעקב סי' ע"ג בהיתר הטלטול בעיר האנ' אך כתב יש שם גשרים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של כרמלית והתיר בענין שלא יהיו הגשרים קבועים במסמרות או בבנין כ"א מטלטלים וניטלים

יד אפרים

בש"ע סעיף ל"א שם יש חצר מהלחי ולחוץ כו' כנ"ל : מג"א ס"ק ל"ד זולתי בפתח אחד כל העיר כולה ניתרת במחיצות אלו שפתח ההוא כולי ויכול להכשיר אליו כנ"ל : סעיף ל"ו בהג"ה וזה התל הוי כמחילה הלשון מגומגם ומבואר למעיין בב"י דהטור כ' שהוא במקום לחי וכתב הב"י דלפי דסגי בלחי נקט הכי אבל באמת המדרון עולה במקום מחילה אבל עכ"פ אין נ"מ כאן אם הוי כלחי או כמחילה וא"כ מה זה שמדייק וזה התל הוי כמחילה ומ"ש הב"י אבל התל ודאי שאם לא היה עולה אלא במקום לחי לא הוי מהני מידי כיון שאין בו מחילות אלא טעמא משום דעולה במקום מחילה דאמרינן גוד אסיק עכ"ל אין כוונתו דכאן בענין מבוי צריך הכשר לא הוי מהני מידי דמה"ת לא הוי מהני כיון דמבוי הכשרו בלחי ואף על גב דלחי גופיה משום מחילה מ"מ התל שהוא גבוה עשרה כלחי הוא וגוד אסיק למה לי רק כוונתם דהתם איתא מדרון ותל וגבי תל אמרינן שאם זרק ונח על גבו חייב ועי"ז קאמר הב"י דאם לא היה בתל מעלה אחרת רק שהוא כלחי לא הוי מהני מידי ר"ל לענין חיוב כמו שהביא שם לפני זה מדברי הש"ס והרמב"ם ואפשר שחסר בב"י ונ"ל לא הוה מהני מידי לחייב עלה ועי"ז שפיר קאמר כיון שאין בו מחילות ר"ל ואם כן מה בכך דנח על גביו שהרי אין שם מחילות סביב אלא דאמרינן גוד אסיק כך נראה לכאורה פי'

חכמת שלמה

הארוך אסור אם הוי באלכסון יותר מעשר אבל כנגד הקצר מותר להשתמש אף שהוא באלכסון יותר כיון דשוה ליכא עשרה אמות כן נראה לי נכון וברור לדינא : (שם סעיף לו בהג"ה) ובזה התל הוי כמחיצה נ"ב עיין במג"א מ"ש דאפשר דלא נקרא בקעו בו רבים פחות משישים רבוא כמ"ש בסי' שמ"ה סעיף ז'. וקשה לי דהרי מפירש"י והמג"א לקמן סי' שס"ה סק"ד מ"ש דלא בקעו בו רבים היינו כגון שיש שם צואה או טיט וטינוף שאין דרך הרבים לעבור בו משמע להדיא דדוקא במקום שאין ראוי לעבור בו מצד עצמו זה לא נקרא בקעו בו רבים אבל כל שהמקום ראוי מצד עצמו לעבור בו רבים אף דלא עברו בו רבים ממש נקרא בקעו בו רבים ומכ"ש אם בקעו בו רבים ממש רק דלא עברו ששים רבוא דנקרא בקעו בו רבים כיון דאין המניעה מצד המקום והרי עיקר ראיית המג"א הוי מסימן שמ"ה דס"ל לרש"י דאין רשות הרבים פחות משישים רבוא וזה הוי שיטת רש"י כן ומדברי רש"י מוכח להיפוך דלא בעינן ששים רבוא דאל"כ הוי ליה לפרש כפשוטו דלא בקעו בו רבים דלא עברו ששים רבוא ובע"כ דלא בעינן העברת ששים רבוא בו רק כל דראוי לעבור בו נקרא בקעו בו רבים ואפשר דהמג"א מחלק בין דין זה להתם דהתם מיירי במבוי שנתקן בלחי וקורה כיון דהוי החשש שם דלמא שבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא ובטל ליה תיקון המבוי בזה כל דהפתח ראוי לעבור בו רבים יש גזירה זו לכך בעינן דוקא צואה וטיט וכו' אבל היכא דהעיר מוקף מחיצות כתל וכדומה דהוי רה"י ממש ולא אישתרי בתקנ"ז בזה לבטל הדרך מתורת רה"י לא בטל ליה עד דבקעו בו רבים ממש ודוקא ששים רבוא מיהו זה אינו למעיין בטור סימן זה שכתב וז"ל דהתל עולה במקום לחי משמע דגם בהתל הוי מטעם לחי וממילא כל דראוי להיות בקעו בו רבים בטיל ליה הלחי כמ"ש לעיל ומוכח מהפוסקים הנ"ל דלא כהמג"א ודו"ק : והנה שיעור רוחב הדרך דבקעו בו רבים בעינן שיהיה יותר מעשר אמות אבל בפחות מעשר אמות אין קפידא כדמוכח לקמן בסי' שס"ה ובש"ס מקור הדין שם. והן אמת דמלשון הש"ע שכתבו שם דשיעורו משמע דהכוונה בעשרה טפחים בכל מקום דנקט לשון עשרה דלגבי אמות נקט תמיד עשר אמות או סתם עשר לשון נקבה אבל עשרה לשון זכר זוכר תמיד גבי טפחים מ"מ בע"כ דהש"ע לא דייק בלישנא והתם הכוונה על עשר אמות כדמוכח בש"ס דהדבר תלוי בשיעור פתח או לא ושיעור פתח הוי תמיד בעשר אמות ובע"כ דלא דק המחבר בלשונו וא"כ בתל בעינן שיהיה המקום דבקעו בו רבים יותר מעשר אמות ועכ"פ נראה דלא כהמג"א ובזה לא בעינן ששים רבוא ואינו דומה לדין דסי' שמ"ה דהתם מדבר לענין תורת רשות הרבים ממש ומן התורה לכך ס"ל לרש"י דבעינן ששים רבוא אבל כאן לדינא דידן לא בעינן ששים רבוא דניהו דפחות משישים רבוא לא הוי רה"ר כרמלית עכ"פ הוי ומדרבנן לא בעינן ששים רבוא ואף בפחות בטלי מחיצתא גם י"ל כוונת רש"י שם דדוקא היכא דליכא ששים רבוא כלל אז לא הוי רה"ר אבל כאן היכא דאיכא ששים רבוא אף דבאותו הדרך לא בקעו ששים רבוא כל שבגוף העיר יש ששים רבוא ובאותו התל בקעו בו רבים בטיל גיה מחיצתא. גם י"ל הכא שאני דהרי אם לא הוי התל הוו אסורין לטלטל שם והיו נידונין בזה כרבים רק ע"י התל באים לעשותו רה"י כל דרבים בוקעים בו בשיעור שאם היו רבים הללו במקום שאין שם תל היו אוסרים וע"ז גם כאן בטלי המחיצה ויש לו דין בקעו בו רבים ובקיעת הרבים פועל עכ"פ לעשות מחיצות התל כמאן דליתא ואם לא היה שם תל ודאי אסורין אף כאן אסורין משא"כ בנדון של רש"י דלאו מטעם מחיצה הוא מתיר רק דבפחות משישים רבוא לא הוי רה"ר בזה מותר בפחות משישים רבוא אבל כל דלולא המחיצה הוי אסור רק ע"י המחיצה הם מותרים כל דבקעו רבים דראוין לאסור אם לא הוי התל או המחיצה גם כעת הם מבטלין מחיצתא וז"ב לפענ"ד ונכון ודו"ק היטב :

סי' שסד סעיף ב' רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה נ"ב הנה מקור

מחצית השקל

ההכשר : ויכול להכשיר אליו כו' כיון דבלא"ה אין כאן חיבור זה לזה בלי הכשר : (ס"ק לו) וי"א כו' הב"י הקשה הא קי"ל כו' אע"פ שאין בעקמימותו י' (מ"ש רמ"א אא"כ יש מן הפס כו' עשר אמות. הוא לאו דוקא אלא ר"ל יותר מעשר וכ"ה בטור ובט"ז) דדינו של רמ"א שהבי' י"א כו' הוא דעת הטור. והם דברי התוס' דף י' ע"ב ד"ה עושה כו' שכתבו אהא דאמר שמואל מבוי שרחבו עשרים אמה עושה פס גבוה י' במשך ארבע אמות ומעמידו להרכה של מבוי. וכתבו התו' דאי איכא מראש הפס של צד פנים עד כותל אמצעי של מבוי יותר מעשר אמות צריך צ"ה דהוי כמבוי עקום ואף על גב דאליביה דשמואל קיימינן ושמואל ס"ל מבוי עקום דינו כסתום מ"מ אי איכא בעקמימותו יותר מעשר אמרינן לעיל דמודה שמואל עכת"ד : אם כן לא כתבו התו' דבעינן דוקא יותר מעשר אלא אליביה דשמואל. אבל אנן דקי"ל כרב דמבוי עקום אפי' פחות מעשר צריך צ"ה. אם כן למה כתב הטור דוקא שיש יותר מעשר. וצ"ל דס"ל להטור כו' הם דברי ד"מ ע"ש. ולענ"ד חסר תיבת וכתב הד"מ וצ"ל דס"ל להטור כו' כמ"ש הריב"א כו' אבל לענין יותר כו' ר"ל אף דהריב"א חולק על התוס' שם מה"ט אפילו ביותר מעשר הטור הכריע מסברא דנפשיה לחלק בין עשר ליתר מעשר אמנם מה שכתב הריב"א לחלק בין שני הפתחים לרשות הרבים א' כו' סיים זה לשונו. אבל במבוי עקום יש בשני ראשים בכל צד ר"ה ורגילות לילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר כו' עד כאן לשונו אם כן נראה לדעתו דמבוי עקום העשוי כמין חי"ת כזה אין לו דין מבוי עקום כיון שכניסה פתוחים לר"ה אחד. ודוקא העשוי כדלי"ת ולפי מאי דקי"ל בסי' שס"ד סעיף ג' דגם העשוי כעין חי"ת מיקרי מבוי עקום ע"כ לא קי"ל כהריב"א נ"ל כמ"ש מהרש"א שם לחד תירוץ וצ"ל לפרש"י לעיל כו' דהיינו כמין חי"ת לכאורה ב' הפתחים נמי מצד א' הם לר"ה א' . ואפשר כיון דהפתחים רחוקים זה מזה לא הוי כמו פתוחים לר"ה א' כמו הכא גבי פס דב' הפתחים קרובים זה לזה שאין מפסיק ביניהם רק הפס עכ"ל : (ס"ק לז) פס כו' ועמ"ש סעיף ו' דשם הביא מ"א בשם הרר"י בעצמו שכתב להיפך דאם עומד מרובה ע"ה אפילו מופלג ג' מן הכותל נידון משום לחי : (ס"ק לט) וכזה שהתל כו' אסור. דלא הוי מוקף לדירה. וע"ש סעיף ח' דאפילו בנה מחיצה גבוה יו"ד על התל לא מהני דהא באויר מחיצות התחתונות הוא דר והם אין מוקפים לדירה:(סק"מ) הוי כו'. בשם התוספות דמחיצה שאינה נעשה בידי אדם אי רבים בוקעים על המחיצה מבטלים המחיצה : שסתמו בזה ולא חלקו אם רבים בוקעים בו אלא ודאי בעינן ס"ר וזה אינו מצוי ביניהו :

סי' שסד (ס"ק א) או קורה כו' וב"ח כתב כו' נראה כסתום כו' ר"ל דלא התירו חכמים ע"י לחי או קורה כ"א מבוי סתום מג' רוחות. ולכך במבוי מפולש משני צדדים הצריכו ברוח א' צ"ה ועי"ז מיקרי סתום באותה צד והוי סתום מג' רוחות וסגי בלחי או קורה ברוח רביעית אלא במפולש לחצר שאינה מעורבת הקילו ולא בעינן כ"א סתימה קלה והיינו לחי דקיי"ל דהוי משום מחיצה משא"כ קורה דקיי"ל דהוי משום היכירא כדלעיל סי' שס"ג סי"א וסט"ו וע"ש במ"א:כ"מ בהגהת סמ"ק שכ' וז"ל סגי בלחי מאותו צד של רה"י והוי כסתום מאותו צד ע"י הלחי ומצד אחר דלצד ר"ה סגי או בלחי או בקור' עכ"ל: (ס"ק ב) ר"ה כו'.וכ"מ בתו' דאי' התם ת"ר כיצד מערבי' רה"ר עושה לה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן כו' חנניה אומר כו' ובה"א דלת מכאן ולחי או קורה מכאן ופריך ור"ה מי מערב' והאמר רבב"ח א"ר י' ירושלמי' אלמלא דלתותיה ננעלות חייבי' עלי' משום ר"ה. א"ר ה"ק כיצד מערבי' מבואות המפולשות לר"ה עושה לה"פ כו' וקי"ל כת"ק דסגי בצ"ה והוא הדין המבואר בסעיף א' וסעיף זה מקורו מקושית המקשי' ור"ה מי מערבי' ופרש"י דהקושי' אפ"ת דס"ל כרבב"ח א"ר י' כחנניה אליבי' דב"ה הלא סגי בדלת א' ולמה אמר אלמלי' דלתותיה נעולות משמע דבעינן דלתות משני צדדים וכתבו התוס' היא גופ'

טעמא

אע"פ שאינן ננעלות אבל צריך שיהו ראויות לינעל שאם משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהו ראויות לינעל ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשיבא כולה כחצר אחד ואין מבואותיה צריכים תיקון :

ג ו (ב) ג מבוי עקום ז כמין דלי"ת דינו כאילו היה (א) מפולש בעקמימות וצריך צורת פתח בעקמימותו ובשני ראשיו לכל א' לחי או קורה או צורת פתח בכל א' משני ראשיו ולחי או ☞ קורה בעקמימות ח ואם עשוי כמין ט חי"ת צריך צורת פתח בשני עקמימותיו ולחי או קורה בשני ראשיו :

ד י מבואות הפתוחי' אלו לאלו ואין העיקום של א' מהם נוטה לרה"ר כיון שפתיחת המבוי החיצון לר"ה הרי אותו מבוי שפתוח אליו בעקמימותו חשיב כפתוח לרשות הרבים וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם :

ה י מבוי העשוי (ג) כנדל דהיינו י מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו וראשי השניים פתוחים לרה"ר ד אפילו אין פתחי הקטנים שמכאן ומכאן מכוונים זה כנגד זה עושה לכל א' במקום פתיחתו למבוי גדול צורת פתח ובראשו השני הפתוח לרה"ר לחי או קורה מ ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת פתח מצד א' ומצד השני לחי או קורה ואם הוא סתום עושה לחי או קורה בראשו :

שסה דין מבוי שנפרץ · ובו ח' סעיפים :

א א מבוי שנפרץ בו פירצה (א) מצידו ב כלפי ראשו א אם נשאר (א) עומד בראשו פס רחב ארבעה טפחים מותר והוא שלא תהא הפירצה יתר על י' ואם לא נשאר פס ד' ב אסור אלא אם כן היתה הפירצה פחות מג"ט :

ב ג ג נפרץ מצדו ד שלא כלפי ראשו שיעורו בעשרה אפי' לא נשתייר מן הכותל ביסוד כלום ה והוא דלא

מגן אברהם

מצד א' הננעלת בליל' ומונעת הרבים מלעבור אין זה ר"ה דאינו מסור לרבים בכל עת וסגי בצד השני בלחי או קורה עכ"ל וכ"מ בתוס' ד' ו' ע"ב בשם ר"י פ"ש בד"ה והאמר רבה וכו' אבל לפרש"י בעי' ב' דלתות ודלת לא חשוב כמחיצ' גמור' ולכן בעי' ברביעית נמי דלת וכ"מ ברי"ף ורא"ש עמ"ש סס' שמ"ו :

ג מבוי עקום . כתב הר"ר יונתן אע"פ שיש רשות לכל א' מאלו המבואו' לדרוס על חבירו ואין לעכב בידיהם אפ"ה אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן מותרין שהרי יש לכל א' פתח לר"ה וכיון שערבו לעצמן גלי דעתייהו דסלקי דריסת הרגל זה מזה וכגון זה כופין על מדת סדום שלא יעברו זה על זה בשבת כמ"ש סס' שפ"ו ע"כ ולפי מ"ש סי' שע"ח דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אין אוסרין זע"ז אפי' עוברין שם בשבת עכ"ל ב"י ול"נ דיפה כ' הרר"י דהא קי"ל בסי' שנ"ב ס"ו דמבוי שאינו דדוק' אסר כיון דעיקר אסר לבני חיצונה הוא אין הפנימי אוסרת עליה אע"פ שעובר' דרך שם משא"כ במבוי מפולש דהוי להני כמו להני בעינן שיסלקו נפשייהו משם וכ"כ התוס' דף נ"ט ע"ש וכפרש"י וצ"ע על הרב"י שפסק שם דאפי' סילוק לא מהני והכא כ' כן ועסי' שס"ג סל"א דל"ה פשיטא דמהני : ד אפי' אין כו' מכוונים. משמע דגם במכוונים בעי תיקון זה דהא מ"מ כל א' כמבוי עקום עם הגדול וכ"מ בב"ח דלא כב"י וריב"ל כתב דאפילו ליכא שבילין אלא מצד א' צריך תיקון זה (כ"ה וע' ברש"ך):

שסה א אם נשאר עומד · אבל אם לא נשאר עומד צריך שיעמוד פס ד"א דתחלת מבוי ד"א כמ"ש סי' שס"ג סי"ג (תו') : ב אסור אא"כ כו' · דהע"ג דבפחות מי' אמות מקרי פתח הכא חיישי' דלמא שבקי בני מבוי פתח המבוי וילכו בפתח זו לקצר דרכם ובטל לי' תיקון דבעי' קורה ע"ג מבוי וליכא אבל כשנשאר פס ד"ט מקרי קורה ע"ג מבוי ועמ"ש סי' שס"ג סל"ד: ג נפרץ מצדו · וה"ה כשנפרץ בראשו ממש כגון שהמבוי סתום מג' רוחות וקלט מרוח רביעית והקורה מונחת מקצה לקצה ונפרץ ברוח רביעית שרי אבל כשהקורה מונחת על ☞ הפס אז אם יש ד"ט בין הפס וכותל אסור דבעי' קורה ע"ג מבוי וליכא וכמ"ש סי' שס"ג סי"ד וסכ"ה וסל"ג ולזה כוון הטור ורי"ו והא דקאמר בגמ' דמותר וכמ"ש סי' שס"ג סל"ד°) מיירי שמתוקן בלחי בצד הבתים כנ"ל ליישב דעת הטור ורי"ו וא"ת ליהוי מראשו פרצתו בג'

ט"ז מגן דוד

כסתום במחיצה מההוא צד והוי כמבוי סתום מג' צדדין וסגי בצד השני בלחי או קורה אבל אם צד אחד פתוח לחצר שאינה מעורבת הוה אותו צד כסתום בלא תיקון והתיקון אינו אלא משום היכר מדרבנן מ"ה סגי גם בקורה מכאן ומכאן וכ"ש בלחי שהוא משום מחיצה ואם פתוח חד צד לחצר מעורבת א"צ אותו צד שום תיקון דהוי כמבוי סתום מג' צדדין ממש אפי' מדרבנן אלא הצד השני כנ"ל בזה ובחנם תמה מו"ח ז"ל בזה הדין דסגי בקורה לצד החצר: (ב) מבוי עקום כו'. פי' רש"י שני פתחיו לר"ה משמ' דאם פתוחים לכרמלית אין דינו כן אלא כסתום בעקמימותו ומטעם זה העתיק בס' מ"כ סי' ל"ב בשם מהרי"ו דעכשיו שאין לנו ר"ה א"צ תיקון בעקמימותו ושם חלק על מהרי"ו ואמר היכא שיש י"ו אמה יש גם אצלינו ר"ה וכבר כתבתי בסי' שמ"ה דלא משגחינן בזה אלא סומכין על רוב הפוסקים דאין ר"ה אלא שיש ס' רבוא בוקעין בו. אלא דתימה לי הא קי"ל במבוי עקום דדינו כמפולש ומפולש אין בו חילוק בין לר"ה בין לכרמלית כמ"ש רסי' זה וא"כ גם לדידן במבוי עקום צריך תיקון כמו במפולש ובכל מקום שמתקנין עירוב במבואות צריך ג"כ תיקון בעקמומית כנ"ל בעיקר הדין : (ג) כנדל. הוא שרץ שיש לו רגלים הרבה כן הוא מבוי זה שפתוחין לו מבואות הרבה בשורה אחת :

שסה (א) מצדו כלפי ראשו . פירוש אחד מהכתלים שבצד ארכו כלפי ראשו סמוך ללחי או לקורה ולפני' אם נשאר עומד בראשו ד"ט שהוא שיעור אורך הכשר מבוי לא בטיל הפתח הגדול ואף על גב דשיעור אורך המבוי הוא ד"א היינו אם תחלה נעשה מבוי אבל כאן כבר היה מבוי אלא שנסתר די בד' טפחים במה שנשאר ממנו וסעיף זה הוא לשון הרמב"ם אבל הטור הולך בשיטת הרא"ש ומחלק בין בקעו ביה רבים או לא וכמ"ש בס"ב . והב"י הקשה למה כתב הטור במראשו בד' טפחים ולא חילק בין קרן זווית או לא ועוד הקשה דהא הוכיחו התו' דבקרן זוית דוקא אמרי' כן דאל"כ הא אמרי' לעיל ☞ סי' שס"ד אם ירצה ירחיק ב"א מן הכותל ויעשה פס ג' אמות ומחצה הרי הפירצה ב"א בראש המבוי ואפ"ה מותר כיון שאינו בקרן זוית וצ"ל לתרץ כיון דמסקינן דבבקעי בה רבים תליא מילתא א"כ בראשו אסור אפי' שלא בקרן זוית דהא בקעו בה רבים היינו שהוא במקום נקי ושלא

באר הגולה

עיקר ו שם וכרב וכפרש"י וכן הסכימו התוספת והרא"ש ז כזה ח שם וכפי' רש"י ט כזה י הרא"ש בתשובה כ שם בגמ' א' וכפי' רש"י וכ"כ הרמב"ם בפ' י"ז מה"ש והטור ופי' נדל . הוא שרץ שיש לו שני שורות רגלים ל כזה ר"ה

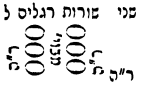

מ פשוט מהא דלייתי בריש הסימן : א עירובין ה' משמיה דרב אמי ורב אסי הרי"ף והרא"ש ב כזה [] ג שם ד כזה)(ה שם ו'

נתיב חיים

שסה מ"א סק"ג. °) מיירי שמתוקן בלחי אצל הבתים . כ"ב דברי תימה הם דא"כ מאי פריך מ"ש מצדו בעשר דקיימא פתחא הוא מראשו נמי נימא פתחא היא לישני דאיירי בהכשר קורה וה"ט דפסול בד' דבעינן ע"ג מבוי . גם מה שתי' הט"ז סק"א תמוהים דאם כן מה פריך בדף י' אהא דר' מ"ש מרב אמי ורב אסי וצ"ע :

אשל אברהם

בקצה האחרת הלא שהעכו"ם אוסרין עליהם וצריך לשכור מהם ע' השגה על פסק הזה בת' מ"ב ס"ב ולבסוף הסכים עם החכם הנ"ל :

הגהות רעק"א

צורת הפתח לזוטא. וראיתי אח"כ בלבוש שהצריך להמתיק ליתן טעם . ועדיין צ"ע: מג"א ס"ק ל"ז וצריך ג"כ לחי. כך הוא. להדיא בירושלמי ריש עירובין. וז"ל עושה פס ג' אמות וכל שהוא ברחיקו מן הכותל ב"א וכ"ש כידון הסוס להי עכ"ל . והמפרש ק"ע שם כתב דמזה ראיה דלא כהש"ג שהביא המג"א לעיל סק"ה ובתשוב' האחרכתי : אה"ע סל"ג וראי' לזה ממסכת אהלות. לזה כיון בתשובת שבות יעקב ח"ג סימן כח : סי' שסה סעיף ב' נפרץ מצדו. היינו דלא נפרץ סמוך לראשו אלא בפנים ממנו . ואם כן היינו דינא דסעיף א' דנשתייר

חתם סופר

וצ"ל עשר וכן בסעיף ב' נפרץ מצדו [של"א] נסגר כלפי ראשו שאמרנו שיעורו כצ"ל בעשרה ג"כ נמחק ה' וצ"ל עשר ונ"ב כאשר הגהתי כצ"ל ואלעיל סעיף א' קאי דלא בעי גדידי אבל בעינן שלא יבקעו בו רבים וכן מובן בלבוש ואי לא אין שום הבנה לחלק בין ב' הסעיפי' ומה גבול יש בין כלפי ראשו לשלא כלפי ראשו וגם לא נמצא דין זה לא בש"ם ולא בב"י והאמת יורה דרכו והוא שיטת הרא"ש והטור ודלא כהרי"ף והרמב"ם ודברי הט"ז תמוהין מאד ולא דק כלל במחכ"ת וג"ז שגרשם בש"ע ס"ב הרי"ף ט"ס הוא כי הרי"ף ס"ל כהרמב"ם דלא בעי כלל שום תנאי גם בריף שבדפוס דף פ"ט ע"ב צריך למחוק לתיבת ואוקימנא עד בני ר"ה כי מבואר ברבינו יהונתן שם דף צ' ע"א ובשלטי הגבורים שם ובר"אש וכל הפוסקים דהרי"ף השמיט הך דגדודי ודבקיעת רבים והבן זה וגם הבאר הגולה ציין ב' מיני ציונים על ב' הסעיפים ואין בהם ממש ועיקר כלל וכמ"ש ומינה לא תזוע :

שערי תשובה

בכל עת ובכל זמן שיצטרכו להגביהן בשלשלאות והוי כמו ראויות לנטול שע"י הגבהתם תהיה העיר נעולה ומוקפת ואפילו אם היו קבועים מ"מ יש צה"פ לאמצע הגשרים וכיון שראשה הפרוץ הוא לכרמלית סגי בצה"פ ולכן ע"י קניית רשות בעירוב ולשייר שם שיור בלתי עירוב להיכרא מותר בטלטול וע"ש דאפי' אם הגשרים שאין קבועים נסגרים במפתח מ"מ ראויות לנטול מיקרי ע"י הגבהת הגשרים וסגירת המפתח אינו קבוע אלא עראי ולא דמי למשוקעות בעפר דמהוסר מעשה ע"ש: ועיין נ"ב מ"ת סי' מ"ב שכתב ג"כ בעיר שפירוצה ברוח רביעית לגמרי רק שהנהר הולך בצד העיר וקרקע העיר גבוה יו"ד טפחים מן המים רק שיש גשר רחב יותר מיו"ד צריך לעשות על הגשר צה"פ ע"ש ועיין בכנסת יחזקאל ס"ב ג' ד' ובשב יעקב סי' י"ז ובשבות יעקב ח"ג סי' כ"ח . כתב בהא"ג או ברוטרדאם שהמים להם חומה יש להתיר ועיין באה"ע ובמור וקציעה מ"ש בענין הנהרות שדרכן לקרוש על דברי הט"ז בזה ועיין באשל אברהם מ"ש בשם הכנ"י וע"ש דאם יש גבוהה עשרה מן המים הקרושים יש להתיר בפשיטות ע"ש:

סי' שסד (א) מפולש עבה"ט ועיין בשו"ת ב"ח החדשות סי' ג' תשובת הגאון מוה' יהושע ז"ל שדעתו שצריך תיקון ושם כתב שד"ז מוה' זלמן שור ז"ל כתב שא"צ תיקון וכן דעת אחיו בעל תורת

באר היטב

שסד (א) מפולש . ולדידן במבוי עקום צריך תיקון כמו במפולש ובכל מקום שמתקנין עירוב במבואות צריך ג"כ תיקון בעקמימות ט"ז ועמ"א בסימן שס"ב ס"ק כ"ז מש"ס :

סי' שסה (א) עומד. אבל אם לא נשאר עומד צריך שיעמוד פס ד"א דתחלת מבוי ד"א כמ"ש סי' שס"ג :

יד אפרים

דברי הב"י ועכ"פ ל' הרמ"א שכ' ובזה כו' דמשמע דדוקא בזה אמרי' דהוי כמחיצה ל"ע וגם דהכא לא מיירי רק במדרון ולא בתל. ואע"ג דהטור נקט בלישניה שהתל עולה במקום לחי וכ' הב"י שלמדרון נמי קרי תל שהרי כמין תל עפר הוא מ"מ הטור מיירי גם מתל גמור ע"ש ונקט תל דכולל שניהם משא"כ כאן דלא מיירי מתל כלל ולמה שבק מדרון ונקט תל ולולי דמסתפינא הוה אמינא שט"ס נפל ברמ"א וצ"ל וכן ה"ה תל הוי כמחיצה והסופר טעה וכ' במקום כן ב"ז וגם הפריד שני ההי"ן של ה"ה ועלי' בידו תיבת ובזה התל והוא טעות אפשר ומצוי . וכוונת דבריו סובבים כלפי מ"ש הב"י דבש"ס לא הוזכר תל לענין מבוי רק לענין זורק והטו' כ' תל גם לענין מבוי דס"ל דלא שנא והרמב"ם לא הזכירו רק לענין זורק ולא לענין שהא"ל לחי ע"ש וכוון הרמ"א להביא הך דינא דהטו' לפי שהמחבר לא כ' רק לשון הרמב"ם שלא הזכיר רק מדרון ולא תל וע"ז כתב דה"ה תל הוו כמחיצה: ואמנם בד"מ האריך איתא על דברי הטו' שהתל עולה במקום לחי וכ' ב"י ולא במקום לחי אלא עולה במקום מחיצה גמור' וכן מוכח מגמרא עכ"ל משמע שע"ז כיון ג"כ בהג"ה שהרי לא הזכיר בד"מ הך מלתא שכ' הב"י דאף שלא הוזכר תל רק מדרון סובר הטור ה"ה תל שנאמר שע"ז כוון בהג"ה ומ"מ לא רחוקה הוא לאמר שכאן בהג"ה בא לכתוב פסקי דינים וכ' הך מלתא דגם בתל א"צ לחי או קורה :

סי' שס"ד בש"ע סעיף ג') קורה בעקמומית והוא שלא יהא רחב מעשר ודעת הרא"ש בתשובה ודעת מהר"מ רבים אפילו רחב מעשר ע' ד"מ : בט"ז ס"ק א' כו' שס"ג אם כו' ויעשה פס ג' אמות או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה כו' כנ"ל :

במג"א ס"ק ג' על הפס או אם יש ד"ט כו' כנ"ל . ולזה כיון הטור ורי"ו כו' ר"ל שהם כתבו סתם נפרץ מראשו ס"ד ולא כתבו דדוקא בקרן זווית כמבואר בש"ס דאל"ה אמרינן פתחא הוא וכן הוכיח התוספת מהא דאמרינן במבוי רחב ד' אמה עושה פס כו' כמבואר לעיל סי' שס"ג והב"י תמה על הטור בזה ע' בט"ז ס"ק א' ולכן כתב המג"א דהטו' ורי"ו מיירי שהקורה מונחת על הפס לכן באיכא הפסק ד"ט מן הכותל לא מהני דבעינן קורה ע"ג מבוי משא"כ בש"ס דעושה פס כו' מיירי שמתוקן בלחי אצל הפס (ומ"ש שמתוקן בלחי בצד הבתים הוא ט"ס וצ"ל בצד הפסים ע' סי' שס"ג ס"ק ל"ו ובתוס' בעירובין שם) ובלאו שפיר מהני אף על פי שאינו אצל המבוי ממש כיון שהוא במקום הפתח הגדול הפתוח לר"ה משא"כ

ביאור הגר"א

שערי ר"ה היה בוודאי כמו שערי מחוזא שם וכ"ש לשיטתו דא"ל ס"ר כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ז : ואחר שעשה. שם כ"ע א' ב' ת"ר עיר של כו' ור"ה עוברת כו' ואין מערבין כו' מ"ש לאלאין כו' מבוי מבוי כו' וע"ש ברא"ש בשם ירושלמי וכ' וה"ה כיון כו' שהרי העיר מתוקנת מב' ראשיה כו' : ס"ג ואם עשוי. שם ההוא מבוי כו' ומשום דאתריה דשמואל הוי ועשו אומריה דשמואל אבל הלכה כרב וכת"ק וכמ"ש רבא א' ב'. רי"ף שם וכנ"ל בס"א וס"ה : ס"ד מבואות הפתוחים. נלמד מדין מבוי כנדל שהוא כאילו פתוח לר"ה כ"א : ס"ה אפי' אין. לשון הרמב"ם וע"ש בתוס' ד"ה מבוי כו' ופי' הב"ח דאם היו כנגדן אפי' שמואל ואביי מודים שצריך צ"ה : ובמבוי הגדול אם. שם כגי' הרי"ף ורא"ש כמאן כשמואל והא ההוא כו' והמבוי מפולש הוה וע' ב"ח : ואם הוא. כנ"ל בס"ב :

סי' שסה ס"ב אפילו לא. כר' חנן שם דר"ה בריה דר"י ס"ל כוותיה שם ה' ב' ועיין ברא"ש : רק ד'. שם דבזה מודו לר"ה :

מחצית השקל

טעמא למה בעינן ב' דלתות כיון דאיכא דלת אימא אהלא יש לה ג' מחיצות ולמה לא סגי ברוח רביעית בלחי או קורה ותירץ כיון דמחיצה ג' אינה מחיצה גמורה רק ע"י דלת גרע ובעינן גם בצד שני דלת. ונר"י נראה דפריך מדבעי רבב"ח אר"י לנעילת דלת ולב"ה סגי בדלת משמע אפילו אינה ננעלת דהא ב"ה לא הזכיר דבעי נעילה עכת"ד ומדמפרש ר"י דהקושיא מנעילת דלת ולא ניחא ליה פרש"י ע"כ ס"ל כקושייתם דבאמת סגי בחד דלת וכדס"ל לרשב"א ומ"ש אלמא דלתותיה כו' הוא לאו דוקא משא"כ לפרש"י : (ס"ק ג') מבוי כו' אם ערבו כו' מותרי' ר"ל אין אוסרים זה על זה כמ"ש סי' שפ"ו סעי' ט' חצר הפתוחה לשתי מבואות . אם היה רגיל עם שניה' ונשתתף עם א' מהן מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו . ואם המבוי שרגיל בו שתפו בניה' ואותה שאינה רגיל לא שתפו והוא לא שותף לא עם זה ולא עם זה דוחי' אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותה שרגיל כדי שיהיה מותר כיון שהוא אינו מפסיד כו' ויש ריוח לאחרים כו' כופי' אותו על מדת סדום : ולפמ"ש סי' שע"ח כו' ר"ל שלדעת הרר"י אין היתר אלא כשאין עוברים זה עם זה בשבת דאז דוחי' אותו . אבל אי עוברי' אוסרים אבל דעת הרב"י דאינן אוסרי' אפילו עוברי' זע"ז : המותרת במקומה ר"ל שתי חצרות זו לפני' מזו ויש לפנימיות דריסת רגל על החיצונה אם החיצונה לבדה עירבה ופנימית לא עירבה עמה וגם לא לעצמה הרי הפנימית אסור' במקומ' דהיינו בפנימית אז אוסרת גם על החיצונה · אבל אם הפנימית גם היא ערבה לעצמה או יחיד דר בפנימית דאינו צריך לעירוב כיון דמותרת במקומה דהיינו בפנימית אף שלא ערבה עם החיצונה אינו אוסרת על החיצונה אף שעוברת דרך החיצונה גם בשבת דהא קי"ל בסי' שנ"ב כו' דאין רשאים לחלק עיר שיש בה מבואות הרבה לערב כל מבוי לבדה אף שיש לכ"א דרך בפני עצמה לר"ה דאוסרי' זע"ז אף דמותרים במקומם שיסתלקו ר"ל שיעשו בין מבוי א' לחבירו לחי או קורה : דאפילו סילוק ל"מ . ר"ל לחי או קורה : דצורת הפתח פשיטא דמהני היינו ברחב יותר מעשר אבל בעשר סגי בשני פסים משהו או בפס א' רחב ארבע כן מבואר לקמן סי' שנ"ב ולעיל סי' שס"ג סעיף ל"א : (ס"ק ד) אפי' כו דגם במכוונים בעי כו' ר"ל אף על גב דשני המבואו' הקטנים המכוונים יש להם דין מפולש דהא פלוש' הוא זה כנגד זה מ"מ עכ"פ כ"א מהקטנים הוא כמבוי עקום עם המבוי הגדול: דלא כב"י . ר"ל ממ"ש הרב"י בחבורו הארוך בהבנות כוונת התוס' . דאי' דף ח' ע"ב אתמר מבוי העשוי כנדל . אמר אביי עושה צ"ה לגדול והנך כלהו משתרי בלחי או קור' לצד ר"ה א"ל רבא כמאן כשמואל דס"ל מבוי עקום דינו כסתום ולא בעי תיקון בעקמימותו א"כ ל"ל צ"ה ועוד הא קי"ל כרב דמבוי עקום בעי תיקון בעקמימותו אלא אמר רבא עושה צ"ה לכלהו להאי גיסא (היינו לצד מבוי) ואידך גיסא משתרי בלחי או קורה וקיי"ל כרבא והרב"י העתיק פה בש"ע לשון הרמב"ם ודייק מיניה הרב"י גופיה דהרמב"ם סבירא ליה דגם במכוונים בעי צ"ה באותו צד של צד מבוי הגדול אלא שכ' שהתו' חולקים שכתבו וז"ל פיר"ת שמבואות קטנות כו' ואינן זה כנגד זה דא"כ הוי מפולשים כו' עכ"ל ודייק הרב"י מדכתבו הוי מפולשי' דאין עליהם דין מבוי עקום והיינו דלא כהרמב"ם אבל הב"ח ומ"א לא ס"ל כן חדא דטוב יותר להשוות דעת התוס' עם הרמב"ם ועוד דא"כ יהיה התוס' עם הרמב"ם סברות הפוכות . דלהרמב"ם משמע במכווני' יותר נוטה לו' דהוה כמבוי עקום מדכתב לשון אפילו אין כו' מכוונים ולהתוס' יהיה הדין להיפך דבמכוונים אין דיני כעקום אלא כוונת התו' דאי מכוונים קשה קושית רבא דפריך אי כשמואל ל"ל צ"ה ואי במכוונים ניהו דמבוי גדול לא בעי' צ"ה מ"מ הקטנים ניהו דל"ל לשמואל דין מבוי עקום מ"מ ה"ה מפולשי' זה כנגד זה ויש לקטנים דין מבוי מפולש והם צריכים צ"ה ולא הוי צריך לסתום ל"ל צ"ה אלא הל"ל ל"ל צ"ה לגדול אלא לקטנים לבעי צ"ה א"ו דמיירי באין מכוונים (וסיימו התוספות שכן הם רגלי הנדל זה שלא כנגד זה) אבל לדידן דקיי"ל כרבא וכרב מודים דאפילו הקטנים מכוונים י"ל דין מבוי עקום : ליכא שבילין . ר"ל מבואות קטנות :

סי' שסה (ס"ק א) אם כו' דתחלת מבוי כו' ר"ל דהא מבואר בס"ק ב' דה"ט דבעינן שישאר פס ד' דלמא שבקו כו' אבל כשנשאר פס ד' מיקרי קורה ע"ג מבוי : דאותו פס ד"ט יש לו לבד דין מבוי דשיעור המשך מבוי הוא ד' טפחים . ואם כן יש על הפרצה שם פתח דאפילו שבקו פתח המבוי כו' מ"מ נשאר על אותן ד"ט שם מבוי כיון דיש בו שיעור המשך מבוי ופריך הש"ס הא קי"ל שיעור המשך הוא ד' אמות כדאיתא סי' שס"ג סעיף ל"ג שצריך להעמיד פס ד' אמות ומשני התם תחלת מבוי לעשותו עתה מבוי בעינן ד"א אבל הכא סוף מבוי ר"ל דכבר עליו שם מבוי אלא שנפרץ אם כן סגי כשנשאר רק ד"ט אכתי נשאר עליו שם מבוי . ואם כן אי לא נשאר כלום אלא שהוא מעמיד עתה שם פס הוי ג"כ תחלת מבוי ובעי' ד"א : (ס"ק ג) נפרץ (ודע דאין חילוק לדינא בין נפרץ מצדו כלפי ראשו או לא כלפי ראשו) כו' מקצה לקצה ר"ל לא על סוף מחיצה רביעית כ"א על כל רוחב המבוי : ולזה כוון הטור ורי"ו . דאיתא בדף י"ו אמר ר' חנן בר רבא אמר רב מבוי שנפרץ מצדו בעשר . מראשו בד' . ופריך מ"ש מצדו בעשר דאמרי' פתחא הוא מראשו נמי כו' א"ר הונא בריה דר"י כגון שנפרץ בקרן זווית דפתח בקרן זווית לא עבדי . והטור כתב ואם נפרץ מראש פרצתו בד' וכ"כ רי"ו והקשה הרב"י דה"ל לכתוב דוקא שנפרץ בקרן זווית . עוד הקשה דהא הטור פסק בסי' שס"ג להא דאר"י מבוי שרחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות ומעמיד פס בת ג' אמות וכדאיתא בש"ע סי' שס"ג סעיף ל"ד הרי דבראשו אפילו פרצה בת שתי אמות אינו מפסיד וע"ז תירץ מ"א דהטור ורי"ו מיירי דהקורה מונח על הפס · והא דקאמר בגמרא דמותר כו' . ר"ל בהא דאמרי' דגם מראשו אי לא הוי בקרן זווית פרצתו בעשר וגם הא דאר"י מבוי שרחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות כו' בלחי בצד הבתים ה"ה דסמ"ל שהקורה מונחת מקצה לקצה אלא אורחי' דמלתא נקט דמהיכי תיתי יפסיד א"ע להניח קורה ארוכה כ"כ הרבה יותר מן הצורך טרם נפרצה המבוי וא"ל מנ"ל למקשן להקשות דפריך מ"ש מצדו כו' מראשו נמי כו' דלמא מיירי שמתוקן בקורה והקורה מונחת על הפס . דאם כן תיקשי אדמפליג בין מצדו למראשו ה"ל לאפלוגי במראשו גופיה אי הקורה מונחת על הפס או מקצה לקצה או מתוקן ע"י לחי העומד אצל הבתים משא"כ השתא דמשני שנפרץ בקרן זווית . לא קשיא נפלוג הכל מראשו אי נפרץ בקרן זווית או לא . י"ל דבאמת זה כונת ר' חנן מצדו בעשר קורא כל שמחיצות לצדו גם דופן רביעי' ששם הלחי או הקורה ומראשו ר"ל מראש הכותל דהיינו בקרן זווית והא דלא העתיק הטור דין הש"ס דהיכי דהוי בקרן זווית . כבר כתב הרב"י על הרא"ש שגם הוא לא העתיק האי דקרן זוית משום דכבר אשמועי' בכמה דוכתי דפתח' בקרן זווית לא עבדי כיון דבמבוי שאפ"ה בראשו ד"ט א"צ תיקון כלל כמ"ש סי' שס"ג סכ"ח . אף דשם דעת דעה א' דוקא פחות מג"ע אבל ג"ט צריך

תקון

(ב) ד דלא (ג) בקעי בה רבים (אבל אי בקעי בה רבים אפילו לא נפרץ רק ד"ט צריך לתקנו שם) (הרי"ף והרא"ש וטור) :

ג ו מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לרה"ר אם לא עירבו בני חצר עם בני המבוי ה חצר מותר ז ואפי' נפרץ נגד פרצת המבוי (ג) ואפילו בקעי בה רבים ובלבד שלא יהא יותר מעשר ומבוי אסור אפי' אינו כנגד פרצת החצר דכיון שלא עירבו עם המבוי אוסרת עליו ח וכגון ט שנכנסו כתלי המבוי בחצר בענין שאין הגיפופין שנשארו בחצר נראין ו למי שעומד במבוי י אבל אם נראים עולים לו משום לחי ז ומותר ואם עירבו בני החצר עם בני המבוי והפרצה שבמבוי לחצר כ אינה (ד) מצד החצר ופרצת החצר מצד השני אינן מכוונות כנגד פרצת המבוי והחצר של רבים גם המבוי מותר אבל אם לא עירבו או אפילו עירבו ל ופרצת החצר למבוי מ ח מצדו או אפילו באמצע החצר ופרצת החצר מצד השני כנגדה נ או אפי' אינה כנגדה (ה) והחצר הוא ט של ס יחיד אסור ע ואם נפרץ לרחבה פחותה מסאתים או יותר על סאתים והוקף לדירה דינו כאלו נפרץ לחצר אבל אם יתירה על סאתים ולא הוקפה לדירה הוי כאלו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון :

ד פ י מותר להשתמש תחת הקורה צ כנגד הלחי ק והני מילי בפתוח לרה"ר ר (ו) אבל בפתוח לכרמלית אסור בין תחת הקורה ובין כנגד הלחי מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו שמצא מין את מינו וניעור :

ה ש אע"פ שמותר להשתמש תחת הקורה יא לא ישב אדם בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ מידו לרה"ר ויביאנו אליו כיון שאין היכר בינו לרה"ר ת אבל על פתח החצר מותר בין פתוח לרה"ר בין פתוח לכרמלית שיש בו הכירא :

ו א נשים היושבות על פתח המבוי וכדיהן בידן אין ממחין בידן יב דכיון דמידי דרבנן הוא מוטב שיהיו שוגגות ולא מזידות :

מבוי

ט"ז

במקום נקי אלא מקום מטונף אז מקרי לא בקעי רבים וזה פשוט דבראשו שהוא סמוך לפתח אין שם מקום מטונף דודאי אין אדם עושה פתח במקום שאין נקי ע"כ הוה כמצידו דבקעי רבים ואסור ומה שהוכיח התוס' מההיא דסי' שס"ד לענין שמרחיק ב' אמות תמהתי שאין זה הוכחה דכאן אנו באים לפסול הפירצ' מצד שנתבטל הפתח שעשה מתחלה באותו צד כיון שעכשיו נעש' פירצה במקום שהיה סתום מה שא"כ לעיל שעש' מתחלה בהיתר הרחקה ב' אמות ואין שייך שם ביטול פתח כי כן הוה מתחלה ובלי ספק שכך היתה כונת הטור בזה לפע"ד : (ב) דלא בקעי בה רבים . לענין חצר אין איסור מחמת בקעי רבים כמ"ש אח"ז : (ג) ואפי' בקעי בה רבים · אע"ג דלעיל במבוי פוסל בקעי רבים כאן לענין החצר לא משגחינן בבקעי רבים וכ"ה לשון רמב"ם שהחצר שרבים בוקעים בו נכנסין בזו ויוצאין בזו הרי הוא רה"י גמור עכ"ל ומשמע דבמבוי הרמב"ם מודה. ול"ע למה לא הזכיר חילוק זה גבי מבוי כמ"ש הטור והך חצר היינו מרובע דאלו ארכו יותר על רחבו הוי כמבוי כמ"ש סי' שס"ג : (ד) מצד החצר.כזה 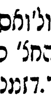 דאלו היה כן שכותל המבוי שוה לאו רקכותל החצר נראה כמבוי ארוך ומושקע עד ר"ה שכנגדו ומפול' ואסו' ע"כ צריך שיהי' המבוי ואמצע כותל החצ' כזה: 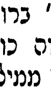 (ה) והחצר של יחיד אסור.דזמנין דמימלך היחיד ובונה בתי' ברוחב השודף על המבוי ומשוה כותלי ארכה לכותל אורך המבוי ממילא הוה גם בצד החצר כדלעיל: (ו) אבל בפתו' לכרמלי' כו' . אע"ג דכרמלית קיל מר"ה מ"מ לענין זה אמרינן מצא מין את מינו וניעור פירוש דכרמלית שבין לחיי' שלא היה בו שיעור כרמלית מצא את מינו שמולה לו שהיה בתחלה בטל אצל שאין מינו אבל פתוח לרשות הרבים שלא זה מינו ולא זה מינו לכאן ולכאן בטל עמ"ש מכח זה בסימן שמ"ו לענין פי"ר לי"בן שאצל הבתים שפשיטא שאסור לטלטל שם וכאן הביא ב"י דברי המ"מ בשם הרשב"א שאם היתה הקורה ארבע ובריאה לקבל מעזיבה אפילו פתוח לכרמלית ירא' לו שמותר להשתמש תחתי' לפי שחוד' החיצון יורד וסותם עכ"ל ואין זה סותר מ"ש בענין פי"ר ליב"ן דלא אמרינן חודה יורד וסותם דהתם אין מחיצה סביב התקר' כמ"ש רמ"א בסי' שמ"ו משא"כ כאן בקורה המונחת על המבוי שיש ג' מחיצות ואמרינן דהתקרה יורד וסותם צד הרביעי כל שיש בו ד"ט ככ"ל פשוט : שוב ראיתי בתשובת מהרי"ל סי' קט"ו בבליטה שלפני הבית אם יש לה ג' מחיצות וברביעית פי תקרה שרחבה ד' ומסיק דטוב להחמיר אפילו בזה ול"ה לא מהני בפי"ר ליב"ן דלא מהני אא"כ עומד מרובה על הפרוץ כמבואר סי' שס"ב ס"י :

אסור

מגן אברהם

כמו בצדו יש לומ' דשאני ראשו כיון דמבוי שאין פתוח בראשו ד"ט א"צ תיקון כלל כמ"ש סי' שס"ג סכ"ח : ד דלא בקעי בה רבים · פי' מקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רבים לעבור באותה מחיצה (רש"י סנ"א) וכ"ש אם נשתיירו גדודים המעכבים ההילוך ואמרינן בגמרא דף ה' דחצר פרצתו בי' אמות וכמ"ש ס"ג ול"ע במבואות שלנו אם יש להם דין חצר לענין זה וה"ה בעיר המוקפת חומה ונפרץ בה פרצ' בד"ט ובקעי בה רבים לדידן דקי"ל דיש לה דין חצר ל"ע אם יהא מותר ויש להחמיר עמ"ש סי' שס"ג סכ"ו : ה חצר מותר · דפירצה י' אין אוסרת בחצר ומבוי לא אסר' עליו שהוא רחב מהמבוי ונאמרו גיפופין מכאן ומכאן : ו למי שעומד במבוי · לשון זה צ"ע דהעומד במבוי אפי' לא נכנסו כותלי מבוי לחצר אינו רואה הגיפופים אלא העומד בחצר רואה אותם והוי נרא' מבחוץ ושוה מבפנים וכמ"ש סי' שע"ד ס"ג : ז ומותר · ואע"ג דרגילים בני החצר לעבור דרך שם כיון דיש להם לבני החצר דרך אחר לר"ה כופין על מדת סדום שלא תעבור דרך המבוי (תוס') ועמ"ש סי' שס"ד ס"ג : ח מצדו. דמיחזי כמבוי מפולש: ט של יחיד אסור . דשמא ימלך ויבנה בתים ברוחב השודף על המבוי וה"ל מבוי נפרץ מצדו של חצר ואסור :

*) **ואי** חד גיסא דרחבה פתוח לשביל דסליק לגודא דנהר' ושפת הגוד' גבוה י' דהוי מחיצה ליעבד לחי אפומא דרחבה בסוף המבוי ויטלטל ממת' לרחב' ושביל גופיה אסור ואפומיה דשביל לא עבדינן לחי שלא יאמרו לחי מועי' לשביל מפולש דליכא גידודין (מ"ז הג"א כ"י ססי' שס"ד) ולחי זו מהני לרחב' שאינה מוקפת לדירה אע"ג דבעי מחיצה י' כמ"ש סי' שכ"ח הכא מגו דמהני הלחי למבוי מהני נמי לרחבה והתוס' כתבו דאם הנהר עמוק י' מצד השביל שרי השביל בלחי אלא איירי כשהגדודין מעבר הנהר והנהר אינו רוחב יותר מי' אמות ומ"ה אסו' לתקן השביל שלא יסיקו אדעתן דגידודין שמעבר הנהר מהני א"כ איירי שאין בשביל דיורין אלא שבני מבוי משתמשין שם וא"כ היישי' שיאמרו לחי מהני בשביל שאין משתמשין שם ע"ש וא"כ בנהר המקיף העיר אם מצד העיר אינו עמוק י' בשפתו אע"פ שמצד השני הוא עמוק י' אם הוא רחב י' אמות פשיטא דאסור ואם אינו רחב י' אמות יש לאסור משום שלא יטעו כמ"ש התו' ואפשר לא גזרו אלא בשביל דלא שכיחי ביה אינשי: י מותר להשתמש. כ' המ"מ פי"ז בשם רשב"א שאם הקור' רחב' ד' ובריא' לקבל מעזיבה אפי' פתוח לכרמלי' מותר להשתמש תחתי' דאמרי' פי תקרה יורד וסותם עכ"ל ול"נ שגם ☞ הסמ"ק והסמ"ג מיירי בכרמלית עכ"י ועססי' שס"ה : יא לא ישב בראש המבוי. וה"ה שלא ישב אצל הלחי (גמ') ואפשר דכשיש בו ל"ה שרי דמקרי הכירא ומיהו בל"ה שלנו שהוא גבוה מאוד אסור דל"ל הכירא ואע"פ שאין לנו ר"ה מ"מ אסור ☞ כ"מ ברא"ש גבי חצר : יב דכיון דמידי דרבנן . צ"ע דהא אפי' במידי דאורייתא לא מחינן כמ"ש סי' תר"ח וכ"ה בגמ':

באר הגולה

ו שם ז' מבוי
ז כזה]חצר[
ר"ה
ח הרא"ש שם מהא דר' זירא מ'
ט כזה ר"ה מבוי
[]חצר[] ר"ה
י כזה מבוי
[]חצר[] ר"ה
כ כזה מבוי
[]חצר[] ר"ה
ל כזה מבוי
[]חצר[]
מ פי' דנראה כמבוי ארוך ומשוך עד ר"ה שכנגדו נ כזה מבוי
ר"ה ()חצר()
ס דזימנין דמימלך עלה ובנה לה בתי' והוי לה מבוי שכלה לגידה ואסו' ע תוספת בשם ר"י וכ"כ הרא"ש והטור ועיין לעיל בסימן שכ"ח פ שם בגמ' צ' ל' כרב ור' חייא ור' יוחנן ק שם ע' וכרבא ר שם ש שבת קמא ת רא"ש שם: א ביצה ל'

דגול מרבבה

*) היינו רחבה יותר מב' סאתים ולא הוקף לדירה :

ביאור הגר"א

ס"ג אם לא. שם כאן כו' : **ואפי'** כו' ואפי' . שם ח' א"ב : **ובלבד** · ט' ב' : **אפי' אינו** . א' ב' ולרבה דאמר כו' : **וכגון**. שם א' : **בענין** כו'. עמ"א ועסי' שס"ג ס"ט : **ואם נפרץ**. תוס' ד"ה בעירבו . ור"י מפ' כו' : ס"ד **אבל**. שם מהא דפ"ב כ"ד ב' : **בין**. רמב"ם וע' רא"ש שם : ס"ה **אבל על** . עפ"ד דעירובין מ"ב ב': ס"ו **דכיון**. נתכוין למ"ש בסי' תר"ח ס"ב בהג"ה ודוקא כו' וכגי' הראשונים בשבת דל"ג ולא היא אלא הכי קיימא במסקנא וה"מ בדרבנן אבל בדאורייתא

הגהות רעק"א

שם ד' . וראיתי בלבוש שכתב באמת ומה שכתבנו דשעורו בעשר וכו' :

סעיף ג' עם המבוי אוסרת עליו. ובפרצה מבע"י א"כ בשבת. ול"א הואיל והותרה הותרה אלא בכותל שבין ב' חצירות דחד תשמישא הוא. אבל מבוי וחצר לא. הג"ה · וע' מג"א סי' זה סקי"ג : סעיף ד' נגד הלחי . דעת תוס' בשמעתין דאם הלחי רחב ד' אף בפתוח לרה"ר אסור להשתמש כנגדו. והרמב"ן במלחמות כ' להתיר והסכים לזה בת"ח רצפו בלחיים פחות פחות מג' ופתוח לכרמלית משתמש עד חודו פנימי של הפנימית וע' מג"א לעיל סי' שס"ג סעיף קי"ב :

חתם סופר

סי' **שסה** במג"א ס"ק ד' ויש להחמיר נ"ב עמ"ש באבן העוזר בזה ודבריו צע"ג כמ"ש שם על הגליון ועיין היטב תשובות ח"ם חלק ששי סי' פ"ב ואמנם בתשובות מהרי"ט ח"א סי' צ"ד פשיטא ליה בראיות ברורות דמבואות שלנו דין חצר להקל יש להם ע"ש ולא שבקי' פשיטותא של המהרי"ט מפני ספיקו של המג"א ואילו ראתו

באר היטב

(ג) בקעי . פי' מקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רבים לעבור באותה מחיצה רש"י וכ"ש אם נשתיירו גדודי' המעכבים ההילוך אמרי' בגמ' בדף ה' דחצר פרצתו ביו"ד אמות וכמ"ש ס"ג ול"ע במבואות שלנו אם

יד אפרים

בקורה בעניין שיהיה ע"ג המבוי ממש וזה מרוחק ממנו ד"ט וע"ז הקשה דאם כן בפרצה ג' יהיה אסור כיון דיש כאן ג' לא הוי לבוד ואם כן אין כאן קורה ע"ג מבוי וע"ז תי' דס"ל ככך דיעה בסי' שס"ג דפחות ד' א"צ תיקון והילכך כל שאינו מרוחק מן הכותל רואין אותו כאלו הוא סתום שם וה"ל כאילו מונח הקורה ע"ג המבוי משא"כ כשהוא רחוק ד"ט הלכך דוקא בנפרץ מצידו דחיישינן דלמא שבקו' בני מבוי כו' וכמ"ש בס"ק ב' אבל מראשו כיון שאין מקצרין דרכם לא חיישינן להכי כמבו' בש"ס ותוס' ע' לעיל סי' שס"ג ס"ק ל"ח והא דלא מוקי המג"א התם נמי בתיקון קורה ומיירי שמונח על כותלי המבוי מקצה לקצה דז"א דהתם איירי במבוי רחב ד' אמה ולא מהני הקורה מקצה לקצה כלל כיון שהוא רחב וע"כ בבא למעטה בפסין אילו ואנו חשבינן הכשר הקורה מן הפסין והלאה וזה א"א כיון שהפס הוא רחוק יותר מד"ט מכותל המבוי ולכך כתב המג"א דמיירי בלחי. והא דמשני הש"ס בדף ה' בקרן זוית. ולא משני כה"ג שקורה מונחת על הפס משום דס"ל דבכל גווני מיירי דהא"כ ל"ל לאפלוגי בין צדו לראשו לפלוג במראשו גופיה בין מתוקן בלחי או בקורה ואפילו בקורה אם מונח מקצה לקצה א"ע"כ דאוסר בכל גוונא והיינו בקרן זווית משא"כ הטור י"ל דסמך על מ"ש בסי' שס"ג דין תיקון הפסין שלמד משם דלא איכפת לן במראשו בפחו' מעשר כלל וע"כ דהכא במונח הקורה על הפס ומ"מ צ"ע על הטור שהשמיט דין קרן זוית המבואר בש"ס וע' בב"י שכתב על הרא"ש שסמך על מה שאמרו בכמה דוכתי פתחא בקרן זוית לא עבדי אנשי והוא דוחק אפילו בהרא"ש ומכ"ש על הטור דלא מסתבר למימר הכי והנה במ"ש לעיל להגיה בדברי המג"א שצ"ל שמתוקן בלחי מצד הפסים לכאורה יש לומר שא"צ לזה אלא כפשטן שהלחי שפיר מעמידין אותו סמוך לכותל המבוי ממש אצל שם הבתים הפתוחים למבוי ולכך כתב בצד הבתים וכן נראה מדברי האחרונים אך לענ"ד נכון להגיה כמ"ש דלפי פשוטן של דברים קשה דמה מועיל לחי זה אצל הכותל כיון דכאן הוא פתחא זוטא ועיקר העמד' הלחי הוא בפתח הגדול של מבוי אף דלחי משום מחיצה מ"מ עיקר המחיצה אנו צריכין במקום הכניסה ויציאה מהמבוי לר"ה והכי איתא בהדיא דלחי שבקי' פתחא ועיילי בזוטא בטל תיקון הלחי אסר נעשה במבוי כמ"ש רש"י שם להדיא וכן לעיל סי' שס"ג אלמא שהלחי צריך להיות עומד במקום הפתח הגדול שיוצאין בו מהמבוי לר"ה ואמנם בדברי הש"ס דמיירי במבוי רחב ט"ו אמות שמרחיק ב"א ועושה פס ג"א שפי' יש לומר שהלחי מעמידין אותו אצל כותל המבוי השני שרחב ממנו עד הפס עשר אמות אבל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים כתבו תיקון זה גם למבוי רחב ד' אמה שעושה ב' בשני צדדי המבוי כמבואר לעיל סי' שס"ג ואם כן ע"כ שהעמדת הלחי אינו אצל כתלי המבוי ממש רק בצד הפסין ר"ל או בצד פס זה או בצד פס השני מקום ששם הפתח הגדול הרחב י' אמות והמג"א שרמז לסי' שס"ג לכך כתב שהתיקן בלחי בצד הפסים וע' בספר תוספות שבת שכתב מ"ש המג"א שהלחי לצד הבתים לא ידענא למה יהא מותר אף אם סמוך לסתימה ע"ש ולעד"נ דסמוך לסתימה במקום ההרחקה פשיטא דלא מהני וגם אצל הכותל לא מהני כמ"ש כיון שעיקר פתח המבוי הוא במקום אחר רק שיעמידנו סמוך לפס במקום שפתח שם ואם כן צריך להגיה בצד הפסי' וכמ"ש וע' בתהליה רבה סי' שס"ג ס"ק מ"ב בשם הרשב"א בעה"ק שכתב ולחי או קורה מתירין אותה ואויר שמן הפסין לכותלים א"צ כלום שהרי ניתר בעומד מרובה על הפרוץ עכ"ל מבואר כמ"ש דהלחי עומד אצל הפס במקום שהוא הפתח הרחב יו"ד ומ"מ מדברי הרשב"א נראה דלא כמ"ש המג"א בדברי הטור ורי"ו דמשמע מדבריו דאפילו הקורה על הפס שפיר דמי כיון שהאויר שבין הפס לכותל ניתר בעומד מרובה על הפרוץ מה שהקורה על מפס מחשב כאילו הוא ע"ג מבוי ממש ע"ש : (שם ס"ק י') סמ"ג וסמ"ק שכתבו ג"כ דאין מותר תחת הקורה אלא אם כן רחבה ד' והב"י מפרש דמיירי בר"ה ואפ"ה בעי רחב ד' וחולקים על הרשב"א דלדידיה לר"ה אפילו איכה רחבה ד' שרי וע"ז כ' המג"א דאיכהו נמי בכרמלית מיירי אבל בר"ה אפי' איכה רחבה ד' שרי : (מ"א ס"ק י"א) כ"מ ברא"ש גבי חצר ר"ל מדכ' אבל על פתח החצר כו' דמייתי כאן בש"ע ומקורו מדברי הרא"ש והא דנקט הרא"ש ומשמע דמדברי הש"ע אין ראי'

שערי תשובה

חיים בחידושי עירובין ועיין בק"א שם סיוע להאומרים שא"צ תיקון לדידן ומלתא בטעמא ע"ש וכן דעת המג"א סי' שס"ג ע"ש :

סי' **שסה** (ג) בקעי . עבה"ט וע' באה"ע שהשיג על המג"א בזה שכתבו דבחצר לא איכפת לן בבקיעת רבים וע' בשו"ת בית אפרים סי' ד"ה שדברי הט"ז והמג"א נכונים וע' בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ד"ה שכתב בק"ק שדלאוצי הי' מבוי פתוח לשוק של עכו"ם ובכלות המבוי העמידו שער עם צה"פ כדינו אך שהיה השער מופלג מב' צידי המבוי יותר מד"ט ורבים היו יכולים ליכנס בפרצה מצד זה ומצד זה וכתב שא"צ תיקון אחר ע"ש ומה שיש לעיין בדבריו ע' בסי' הנ"ל ושם מבואר דין עיר שאינה מוקפת חומה וכדי להתיר הטלטול תיקנו המבואות בצה"פ וביום השבת נתקלקל הצה"פ במקום אחד וניטלו הקנים והיה שם צה"פ העשוי לחסום את העוברים מחמת ששם בית המכס אשר הוא בהרבה עיירות שקורין שראנק ויש מקום פנוי בין השראנק ובין בית המכס שאצלו כארבעה טפחים ובני העיר יעברו שם ברגל וחשש השואל בזה לפי מ"ש המג"א דמבואות שלנו אי בקעי רבים פרצתו בד' יש להקל דיעבד דכיון שבמקום של צה"פ הדרך רחב מסתמ' אין רבים נדחקים דרך הפרצה דחוק' כזה רק אי דחיק מעלמ' בעגלות שמתקבצין שם ולכן נדחקים לצדדין לא ניחא תשמישתיה הוא ומטעם שברחוק מן הכותל קצת י"ל דגם אח"ז מודה כשאינו רק מצד אחד ולכן אף שלכתחלה אין לסמוך ע"ז וצריך לגדור פרצה זו שי"ל שאין צה"פ מועיל לבטל פרצה שאצלו מ"מ כיון שהפמ"א מתיר לכתחלה כדאי הוא לסמוך עליו עכ"פ בדיעבד בשעת הדחק ע"ש :

חכמת שלמה

דין זה הוא בפ"ק דעירובין דף ו' דאר"י ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה וכו' . והנה ראיתי בתוס' במס' ב"מ פ"ד דף נ"ג ע"ב בד"ה ה"ה דנפל מחיצות וז"ל פירוש רוב מחיצות דאי נפל מקצתה אע"פ שאסור לטלטל בשבת ויו"ט מכל מקום מקרי מחיצות לענין אכילת מעשר וקדשים קלים כדאמרינן ר"פ אלו דברים דההוא שמעתתא דהלל צריך להעמיד אחר שנפרצו בה פרצות לכך לא היו יכולים להוליך

מחצית השקל

תיקון מ"מ הא דברי מ"א אמורים ליישב דעת הטור והטור ס"ל כמ"ד דאי אינו פתוח ד"ט א"צ תיקון: (ס"ק ד) דלא כו' דחצר פרצתו ביו"ד אמות וכמ"ש סעיף ג' . ר"ל אפילו בקעי ביה רבים : אם י"ל דין חצר . ר"ל כמבואר סי' שס"ג סעיף כ"ו דלחומרא י"ל דין חצר : (ס"ק ו') למי כו' העומד כו' . ודע דאפילו נכנסו כותלי כו' אם אותן הגפופים אין רחוקים מכותל החצר ג"ט אמרי' לבוד וכאלו הוא דופן עב וניתר על ידם כדלעיל ס"ס ש"ס ע"ש : (ס"ק ז) ומותר כו' ואע"ג דרגילה החצר לעבור כו' אע"ג דהוי' רגל המותר במקומו במבוי ל"מ וכמ"ש מ"א סי' שס"ד סק"ג ולכן סיים מ"א וע' סי' שס"ד ס"ג : (ס"ק ט) של כו' ואי חד כו' דרחבה והרחב' אינה מוקף לדיר' ואוסרת המבוי הפתוחה לה מצד א' וגם אוסרת השביל הפתוח' לה מצד שני ושפת הגודא גבוה יו"ד . דהנהר עמוק עשר' ושביל גופה אסור דהא אין לו תיקון . אין השביל אוסר הרחבה דהרחב' רחב יותר מן השביל וא"כ השביל היא פרוצה במלוא' לרחב' אבל הרחבה י"ל גפופים אע"ג דבעינן מחיצה יו"ד ר"ל לעשות עי"ז מוקף לדיר' . והתוס' כ' כו' מצד השביל שרי כו' דמה"ת יטעו להתיר שביל מפולש . דהא רואים מותר השביל כיון דאינו מפולש דהא י"ל גדודים · והנהר א"ר יותר מעשר אמות דא"כ ל"מ גדודים שבצד ב' דהא איכא פרצה יותר מעשר אמות: אלא שבני מבוי משתמשים כו' ולכך מותר ע"י לחי וקורה דדינו כמבוי שיש בו בתים וחצרות דהא מצורף למבוי והמשתמשים שם : (ס"ק י') מותר כו' כ' המ"מ פי"ג בשם רשב"א כו' פ"ת יורד וסותם ר"ל דהא מה"ט בפתוח לכרמלית אסור דבלחי שהוא מחיצה אמרי' חוט הפנימי של צד המבוי סותם . ובקורה שהוא משום הכירא ג"כ אמרינן הכירא מלגיו מחוט הפנימי של הקורה הוי היכר ולכך נגד הלחי והקורה אסור לטלטל דאין שם תיקון ודומ' לכרמלית מ"מ כיון שהוא מקום קצר ואין בו כשיעור בטל לגבי המבוי שדומה לו יותר משיתבטל לגבי ר"ה שאינו דומה לו כלל ומה"ט כשפתוח לכרמלית דהוי מינו מצא מין כו' ואסור משא"כ ברוחב ד"ט אמרי' פ"ת יורד וסותם (דבציר מד"ט לא אמרי' פ"ת יורד וסותם כדאי' לעיל סי' שס"א סעיף ב' בהג"ה) והוי תחת הקורה או נגד הלחי גופיה רה"י : ונ"ל שגם הסמ"ק כו' ר"ל שהרב"י הביא על דברי רשב"א הנ"ל שהסמ"ג וסמ"ק כ' דברחב ד"ט מותר תחת הקורה נגד הלחי והבין הרב"י דמיירי בפתוח לר"ה ואפ"ה ס"ל דאינו מותר אלא ברחב ד"ט ולפ"ז כ' הרב"י דע"כ חולק עם הרשב"א דא"כ לדעת סמ"ג וסמ"ק בפתוח לכרמלית ע"כ אפי' ברחב ד"ט אסור ולחלק בין ראוי לקבל מעזיבה דבפתוח לר"ה אפי' אינו ראוי לקבל מעזיב' ובפתוח לכרמלית בעי' דוקא שיהיה ראוי לקבל מעזיב' לא נראה להרב"י ע"ש מ"ש ולכן כ' מ"א דאין כוונת סמ"ג וסמ"ק כן אלא דגם הם ס"ל כרשב"א ובפתוח לר"ה מותר אפי' אינו רחב ד"ט והא דמתיר ברחב ד"ט היינו בפתוח לכרמלית מ"מ בזה מחולקים דסמ"ג וסמ"ק לא הצריכו שתהי' ראוי לקבל מעזיב' והרשב"א מצריך שתהיה ראוי לקבל מעזיב' ומ"א לא העתיק כ"א דברי הרשב"א לחומרא : (ס"ק יא) לא ישב כו' דמיקרי הכירא וה"ל כיושב על פתח חצר דשרי מה"ט:כ"מ ברא"ש גבי חצר ר"ל דהרא"ש כ' כלשון הש"ע אבל בחצר מותר בין פתוח לר"ה ובין פתוח לכרמלית שיש בו הכירא עכ"ל ומדאיצטריך בחצר הפתוח לכרמלית טעם להתיר משום דאיכא הכירא משמע דבמבוי דליכא הכיר' אפי' פתוח לכרמלית אסור וה"ה לר"ה דידן והא דהוצרך לראיה מהרא"ש ולא הביא ראיה מלשון הש"ע שהוא כלשון הרא"ש היינו משום דהב"ח כ' איפכא דפתוח לכרמלית מותר ליסב בראש המבוי וא"כ י"ל ה"ה לדידן דל"ל ר"ה ונתן טעם דבפתוח לר"ה דמותר להשתמש תחת קורה מצוי שחפץ בידו בשעת ישיבתו שם חיישי' דלמא נפיל מידו לר"ה כו' אבל בפתוח לכרמלית דאסור לטלטל שם ואף דמ"מ אפשר שיהיה חפץ בידו אלא שלא יטלטלנו ד' אמות מ"מ אינו מצוי כיון דהטלטול אסור לכן לא גזרינן כ"ה כוונת הב"ח חשש מ"א פן יראה אדם דברי הב"ח ויתלי' א"ע באילן גדול להקל כדברי הב"ח דאין לדחות הב"ח מלשון הש"ע דגברא אגברא קרמית לכן הוצרך לו' דכ"מ מדברי הרא"ש ולכן יש להחמיר והחשש בפתוח לכרמלית אף דלשם שרי להביאו דהא מותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כדלעיל סי' שמ"ו ובכמה דוכתי' מ"מ חיישי' שמא יביאנו לתוך המבוי או יגנדר חוץ לד"א בכרמלית ויביאנו אליו כמצא מטלטל ד"א בכרמלית : (ס"ק יב) כיון דמידי כו' וכ"ה בגמ' דאמרי' בביצה דף ל' ע"א אמר רבא לא ליתב אפומי' דלחיי' דלמא מנגדר ליה כו' והא הכי נשי דשקלין כו' ויתבו אפומי דמבוי ולא אמרי' להו מידי אלא כו' מוטב שיהיו שוגגים כו' וה"מ בדרבנן אבל בדאורייתא לא ולא היא דהא תוס' יוה"כ דאורייתא ואכלו ושתי עד חשכה ולא אמרי' להו מידי ומיהו לקמן סי' תר"ח מבואר דוקא מידי דאינה מפורש כ"א אתיא מדרש כמו תוס' יוה"כ אבל בדבר המפורש מחינן עוד מבואר שם דוקא בדבר שידעי' שודאי לא ישמעו אבל אי מספקינ'

ואפשר

ז ב °מבוי שנפלו קורותיו או לחייו בשבת ג אף על פי שהותר למקצת שבת (ז) אסור משם ואילך בין פתוח לרה"ר בין פתוח לכרמלית ד ויש מי שאומר דהני מילי בעיר שאינה מוקפת חומ' (ח) אבל בעיר יג (ג) מוקפת חומה מותר : הגה ויש לסמוך על זה להתיר וכל זה שהיה ראוי לעמוד כל השבת (ט) אבל אם היה יד (ד) עומד לסתור מע"ש אסור לאחר שנסתר ואם ספק אם נסתר מע"ש או לא אזלינן לקולא : (תה"ד סימן ע"ג) :

ח ה מבוי שנשתתפו בו ו ונשברה הקורה אותו חצר שהעירוב מונח בו וחצרות (י) הפתוחות לו מותרות אבל חצרות שאין פתוחות לאותו חצר טו (ה) אסורות :

שסו דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו. ובו ט"ו סעיפים :

א א חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו אסרו חכמים לטלטל א מבתיהם (א) לחצר עד שיערבו דהיינו שגובים פת מכל בית ובית ונותנים אותו בא' מבתי החצרות שע"י כך אנו רואים כאלו כולם דרים באותו בית וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית :

ב ב יושבי אהלים או סוכות או מחנה שהקיפוהו מחיצה אין מטלטלין מאהל לאהל עד שיערבו כולם אבל ב שיירא שהקיפוה מחיצה אין צריכים לערב לפי שכולם מעורבים ואין אותם אהלים קבועים להם : הגה °° ג (ב) בתים שבספינה צריכים עירוב אע"פ שיש לספינה ד (ג) מחיצות ואם אין לספינה מחיצות ה אסור (ד) לטלטל בספינה רק בארבע אמות (ב"י בשם שבולי לקט) (ועיין לקמן סוף סי' שפ"ב וסי' ת"ה סעיף ז') :

°עס"ם שפ"ג וסי' שע"ד °°עסי' שס"ג ס"ד עסי' ת"ה ס"י מ"ש

מגן אברהם נ"י

יג מוקפת חומה מותר. דהוי כחצר א' וכשנפל התיקון אין הפסק בינם לעכו"ם והוי כחצר שלא עירבו דאמרי' שבת הואיל והותר' הותרה דהרי מחיצות החיצונות קיימות כמ"ש סי' שע"ד ס"ב (שם) ועסי' שס"ג סכ"ו וכ' כ' בשם מרדכי ישן דאם נפרץ מחיצ' בין מבוי לחצר בשבת אסור כיון שאין תשמישן שוה ע"ש ועס"ג : יד עומד לסתור. פי' שקרוב לודאי שהעכו"ם ישברוהו : טו אסורות. אפי' עומדות בצדה רק שאין להם פתח או חלון לאותו שהעירוב מונח בו אסור' דליתא עירוב גבייהו ולא מצי לאתויי העירוב דרך המבוי כיון שנשבר' הקורה (שם במרדכי ובתשובת מהר"מ סי' תכ"ב) ודוקא כשנשבר בחול אבל נשבר בשבת שרי כמ"ש רסי' שע"ד דשרי לטלטל מחצר לחצר הסמוך לו דרך גובה הכותל ובחצרותיהם פשיטא דשרי לטלטל כיון שהעירוב היה קיים בין השמשו' ☜ עסי' שע"ד וא"ת כיון שעשו עירוב א' ונאסרו מקצת החצירות נאסרו כולם דגדולה מזו אמרו דף מ"ח שלא אמרו דיורין להחמיר ערסי' שע"ח וע"ש ס"ג דלא אמרי' עירוב מרגילה. ודע דאותן חצירות האסורות לטלטל אפי' בבית א' אסור מחדר לחדר כמ"ש סי' ש"ע ס"ג ע"ש וצריך להזהיר על זה במקומות שאין להם לחי או קורה ולדידן שאנו מניחין העירוב בב"הכ אם נשבר התיקון באותו מבוי כל המבואות אסורות אפי' יש להם תיקון בפ"ע אא"כ יכולין להביא העירוב אצלן ולכן במקום שאין לחי או קורה שאסורים לטלטל במבוי ואין בעיר שני בתי החורף בבית אחד לא יעשו עירובי חצירות בפסח דהוי ברכה לבטלה:

שסו א מבתיהם לחצר. וה"ה מבית לבית עסס"ב ורסי' שכ"ג וסי' ש"ע ס"ג : ב שיירא וכו'. שאין קבועים שם : ג בתים. דאותם שאין להם בתים בספינה הרי הם כשרוים בחצר א' עסי' ש"ע ס"ג : ד מחיצות. פי' גבוה י' מקרקע הספינה אעפ"י שאינה גבוה י' מן המים מותר לטלטל בתוכה (כ"ה בשבת דף ק"א) ועסי' שנ"ה : ה אסור לטלטל. דהוי כרמלית אבל מותר לטלטל מן הים לתוכה דמכרמלית לכרמלית שרי אמרינן בגמ' שם ספינות קטנות הרחבות מלמעלה וקצרות מלמטה עד כחודו של סכין אפ"ה הוי רה"י אם יש להם מחיצות י' דאמרי' גוד אחית ובאגוד' סי' קי"ג אם אין רחבה ד"ט בתוך גובה ג' אז הוי כיס ואין מטלטלין בה אלא בד"א ומותר לטלטל מתוכה לים עסי' שמ"ה ☜ וכתו' חולקים ופי' שהספינה שיש לה דפנות וקרקעות העשויות נסרים וחלל בין הנסרים והמים נכנסין בה ויושבין בה כמו במים אפ"ה הוי רה"י שאנו רואין כאלו דופני הספינה עקומין ומסבבין כל הספינה ונמצא הנסרים מחוברין ע"ש . ואם יש בית בספינה והספינה אין לה מחיצות י' אסור להוציא מהבית לספינה ואם יש לה מחיצות י' א"צ עירוב כיון

ט"ז מגן דוד

(ז) אסור משם ואילך. ולא אמרי' כאן שבת הואיל והותר' הותר' כיון דליתנהו למחיצות משא"כ בסי' ש"ס ס"ב דאמרי' הואיל והותר' כו' : (ח) אבל בעיר מוקפת חומה כו'. דהוה רה"י מכח החומה והיינו ישבה ולבסו' הוקף' כפשט עיירות כן הוא בת"ה שם : (ט) אבל אם היה עומד לסתור. פי' כגון במקום ששכיחי עכו"ם שמקלקלים העירוב באותו לילה (כ"ה שם) : (י) הפתוחות לו מותרות. דקי"ל סומכין על שיתוף במקום עירוב אבל חצירות שאין פתוחות לאותה חצר ליתי' לעירוב גבייהו ולא אתו לאתויי אותו דרך המבוי כיון שנשברה הקורה :

הבית

באר הגולה

ב משנה עירובין צ"ד וכרבי יוסי וכרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק י"ז ג שם בגמרא צ"ה ד תרומת הדשן ה מרדכי פרק ז' דעירובין הגהות מיימוני פ"ז א ברייתא שבת ו' ב רמב"ם בפ"ח מה"ע וכתב הרב

יד אפרים

ראיה י"ל דבחצר דוקא הוצרך לומר דאף בפתוח לכרמלית מותר דסד"א דבכרמלית דרבנן לא מוזהר כולי האי טפי היכא למיחש דלמא מגגדר לכרמלי' מייתי ליה לפתח החצר שהוא רה"י כמ"ש התוספות בשבת דף ע' דסתם אסקופת הבית או חצר רחב ד' ומסתמא גם קירויו רחב ד' וע' ברש"י שם ובכה"ג הוי רה"י כמבואר לעיל ס"ס שמ"ה ואם כן יטלטל מכרמלית לרה"י משא"כ במבוי הפתוח לכרמלית שתחת הקורה הוא ג"כ כרמלית כמ"ש לעיל סעיף ד' ומותר לטלטל שם תוך ד' אמות דתחת הקורה עם הכרמלית שלפניסרטות אחת היא והא דלא אשמעי' בש"ע בהיתרא למבוי הפתוח לכרמלי' י"ל דממילא משמע מדכת' שמא יתגלגל החפץ מידו לר"ה כו' שאין היכר בינו לר"ה משמע דוקא בפתוח לר"ה הוא דאסור אבל הרא"ש שם העתיק לשון הש"ס דלמא מגגדר ואתי לאתויי ולא נזכר שם ר"ה כלל אם איתא דבכרמלי' שרי הו"ל לאשמועינן היתרא דמבוי לכרמלית דלא נטעה לומר כיון דנקט היתרא דחצר בין פתוח לר"ה ובין לכרמלית היתירא דמבוי נמי בכל גוונא הוא ומדנקט היתר דמבוי לכרמלית ונקט היתרא דחצר מכלל דקושטא הכי הוא דבמבוי בכל גוונא אסור ועלה קאמר דבחצר בכל גוונא שרי ולכך נקט המג"א דכ"מ מהרא"ש גבי חצר וטעמי' דאסור במבוי לכרמלית אע"ג דמותר לטלטל תוך ד"א בכרמלית ואפילו מכרמלית לכרמלית מותר כמב' לעיל סי' שמ"ו י"ל דאף על גב דבפתוח לכרמלית דייקינן מה שתחת הקורה כרמלית היינו לחומרא משום דמצא מין את מינו ומצרפין אותו לכרמלי' שלפניו אבל מדינא תחת הקורה גם כן רה"י הוא שהרי מונח על כותלי המבוי המוק' ג' מחיצות ואם כן לקולא שיהי' מותר לטלטל ממנו לכרמלית לא אמרינן ואיכא איסורא דמטלטל מרה"י לכרמלי' וע' מ"ש הפוסקים בזה בשם הב"ח דמתיר במבוי לכרמלית וכתב בתוספת שבת שלדבריו צריך לפרש גבי חצר כגון בקורה רחב ד' כו' ע"ש והיינו כמ"ש לעיל דמצינן לפרושי הך דחצר בכה"ג אבל ראיית המג"א מדלא כתב היתרא בכה"ג דמבוי לכרמלית וא"ל דלא הוצרך לפרש כיון דכרמלית אינו רק דרבנן לא גזרינן דכיון דבחצר כ"יתר בפתוח לכרמלית משום היכרא מכלל דאף בכרמלית דרבנן שייכ' גזרה זו וא"כ הו"ל להשמועינן היתרא דלא גזרינן בזה דהו"ל כמטלטל לכרמלית גופיה תוך ד"א אלא ודאי דז"א דמדינא הוה רה"י וה"ל כמטלטל מכרמלית לרה"י ככלע"ד : שם ס"ק ט"ו ע' סי' שמ"ד ובט"ז לקמן סי' שס"ו סק"ג ובסימן שמ"ד מחלק דוקא לענין עירוב תחומין שא"צ רק שיקנה שביתה בין השמשות שם משא"כ כאן ע"ש וע' במג"א סי' שע"ב ס"ק ד"ד: שם"ו במג"א ס"ק ה' ובתו' חולקין כו' זה עפ"י פירש"י וגרסתו ובתוספות חולקין וסוברים דכל שקצר מכפנים ואין בו רוחב ד' לא אמרינן ביה גוד אחית דהא לא ניחא ליה תשמישתיה ואפילו כרמלית אינו דאינו כרמלית פחותה מד' רק מקום פטור ולכך פירשו דבילאתה דמיא היינו ספינה כו' וחלל בין הנסרים אף בהחלל ביותר מג' דליכא לבוד אמרינן גוד אחית ולהתוס' לא מיירי כלל שקצר למטה בפנים רק הוא רחב ד' ולכך שפיר אמרינן גוד אחית ע"ש :

שערי תשובה

(ה) אסורות. עבה"ט ועיין לקמן שס"ו ס"ק י' כתב ג"כ בשם הט"ז ובאבן העוזר צידד להתיר אם אין מפסיק בינם לעירוב רק כרמלית דבה"ש הוי מצוי לאתויי לעירוב גבייהו ובשו"ת נ"ב מ"ת סי' י' כ' דליתא דע"ה לא מהני ראוי לבה"ש אלא צריך שכל השבת יהיה כאילו דרים שם ומיוחד לאותו בית וכיון שכל השבת הרשות שהעירוב מונח שם נפרד מאותו בית וגם תחלת העירוב כן הוא לא שייך בה"ש קונה עירוב וגם האה"ע לא החליט זה והניח בצ"ע. וע"ש סי' ל"ט בעיר שנחתם הבה"כ משרי המדינה עבור מס המלך והעירוב מונח שם יש להחמיר דנהי מצד איסור חותמות שבקרקע י"ל דלאו דאורייתא וא"כ העירוב חזי בה"ש (ואף דאיהו גופיה כתב דלא מהני בה"ש שאני הכא דאם היה עושה מעשה בה"ש להפקיע החותם היה מיוחד לכל השבת ודמי לסי' שצ"ד במנעילו ע"ש בסי' מ"ה מ"ש על דברי המג"א) מ"מ כיון שלא תנע בו יד לפתוח חותם מפקידי המלך ולו' להתיר לפי שבידיהם לפרוע המס ז"א כיון דנהסר ממונא לא אמרי' הואיל לכן יעשו להם עירוב אחר ע"ש ועיין בשו"ת ח"צ סי' ק"א שכ' גם כן בעיר פרוצה והם אסורים לטלטל בעיר אף הבתים הסמוכים זה לזה ויש פתח ביניהם אין רשאין לטלטל על סמך העירוב שבבה"כ גם אין להם לברך על העירוב שבבה"כ כיון שאינו מתיר שום דבר ואפי' אם ב' בתים פתוחים להצר בה"כ מאחר שהם אסורים בטלטול במבוי שלפני החצר בה"כ אין עליו דין שיתוף שיכול להניחו בבה"כ כמ"ש הרמ"א סי' שס"ו טעם להמנהג רק דין עירוב שצריך להניחו בבית דירה והה"ל כנותן בבית שער כו' דאינו עירוב והבתים הפתוחים אסורים לטלטל בבה"כ והמברך על העירוב הזה הוא ברכה לבטלה ועיין באה"ע שכתב בטעם דמניחין העירוב בבה"כ שצריך לעשות כן שאל"כ יהיו אסור לטלטל מבה"כ כיון שקונים מקומות

באר היטב

יש להם דין חצר לענין זה וה"ה בעיר המוקפת חומה ונפרץ בה פרצה בד"ט ובקצי בה רבים לדידן דקי"ל דיש לה דין חצר צ"ע אם יהא מותר ואם יש להחמיר מ"א ועיין עוד במ"א בסי' שס"ג סכ"ו מש"ש : (ג) מוקפת. דהוי כחצר א' וכשנפל התיקון אין הפסק בינם לעכו"ם והוי כחצר שלא עירבו דאמרינן שבת הואיל והותרה הותר' דהרי מחיצות החיצונות קיימות כמ"ש סי' שע"ד ס"ב ועיין בסי' שס"ג סכ"ו ועמ"א : (ד) עומד. פי' כגון במקום ששכיחי עכו"ם שמקלקלין העירוב באותו לילה:(ה) אסורות. עיין מ"א ודע דאותן חצירות האסורות לטלטל אפי' בבית א' אסור מחדר לחדר כמ"ש סי' ש"ע ס"ג ע"ש. וצריך להזהיר על זה במקומות שאין להם לחי או קורה. ולדידן שאנו מניחים העירוב בבה"כ אם נשבר התיקון באותו מבוי כל המבואות אסורות אפילו יש להם תיקון בפ"ע אלא א"כ יכולין להביא העירוב אצלו ולכן במקום שאין לחי או קורה שאסורים לטלטל במבוי ואין בעיר שני בתי החורף בבית א' לא יעשו עירובי חצירות בפסח דהוי ברכה לבטלה מ"א ע"ש :

סי' שסו (א) לחצר. וה"ה מבית לבית עסס"ב ורסי' שכ"ג וסי' ש"ע ס"ג : (ב) בתים. דאותן שאין להם בתים בספינה הרי הם כשרוין בחצר א' עסי' ש"ע ס"ג : (ג) מחיצות. פי' גובה יו"ד מקרקע הספינה אע"פ שאינה גבוה י' מן המים מותר לטלטל בתוכה ועסי' שנ"ה : (ד) לטלטל. דהוי כרמלית אבל מותר לטלטל מן הים לתוכה דמכרמלי' לכרמלית שרי. אמרינן בגמרא שם ספינות קטנות הרחבות מלמעלה וקצרות מלמט' עד כחודו של סכין אפ"ה הוי רה"י אם יש להם מחיצות יו"ד דאמרינן גוד אחית ובאגוד' סי' קי"ג אם אין רחבה ד"ט בתוך גובה ג' אז הוי כיס ואין מטלטלין בה אלא בד"א ומותר לטלטל מתוכה לים . עסי' שמ"ה ובתוספות חולקין פי' שהספינה יש לה דפנות וקרקעו' העשויו' נסרים וחלל בין הנסרים והמים נכנסין בה ויושבין בה כמו במים אפ"ה הוי ר"הי שאנו רואין כאלו דופני הספינ' עקומין ומסבבין כל הספינ' ונמצא

הגהות רעק"א

סי' שס"ו סעיף ב' יושבי אוהלים. סוכת החג בחג שפתוחה לחצר לכאורה נראה דאינו אוסר. וא"צ לערב ע' פ"ק דיומא דף י' דר' יהודה ס"ל דסוכת החג בחג חייב במזוזה ותני עלה ר"י מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר. משמע דלרבנן אינו חייב בעירוב. אולם לענין בית שבספינה חלוקים לדינא דהא פטור ממזוזה כדאיתא בש"ע יו"ד סי' רפ"ו סי"א וכללא כייל לה התם בחדא מחתא עם סוכת החג. דבתרווייהו הטעם מטעם דאין להם קבע. ואלו הכא בתים בספינה חייבים בעירוב כמ"ש בהג"ה ואם כן לכאורה גם סוכת החג חייב בעירוב. וצ"ע לדינא . ואח"ז ראיתי שהמגן אברהם סימן ש"ע סק"ב כתב בפשיטות דסוכת החג בחג אינו אוסר. ולמד זה מסוגיא דיומא הנ"ל: סעיף י' אפי' אם אינם סמוכי' ע' פרישה בתוי"ט ומגיני שלמה כ"ה דכתובות : שם ולא ע"י אשתו. אע"ג דפסק לעיל דהבעל שנתן מתנה לאשתו קנת' ואין הבעל אוכל פירות כמבואר באה"ע סי' פ"ח. וכן הנותן לבנו גדול הסמוך ע"ש מתנתו מתנה צ"ל דיש חילוק בין נותן להם ממש לבין הנותן להם לזכות לאחרי' וע' בר"ן נדרים דף פ"ט . וע' בתשו' מהו' בצלאל אשכנזי סי' ל"ח ושו"ת הרא"ח סי' ב' ובמגנת שלמה פרק ה' דכתובות :

ביאור הגר"א

לא וע' ר"ן : ס"ז ויש מי כו'. שם צ"ד א' וכמ"ש שם י"ז א' וע"ש תוס' ד"ה עירב כו' : וכל זה. ע' תוס' שם ס"ה ב' ד"ה דאתא. אע"ג דבספינות כו' : ואם. שם צ"ה א' : ס"ח מבוי שנשתתפו . עמ"א וע"ל סי' ש"ב ס"ב ועפ"ו ע"ה א"ב ומתניתין וגמ' שם ותוספתא פ"ו שיתוף מבוי צריך שיהא עמהן במבוי עירובי חצירות צריך שיהא עמהן בחצר וכמש"ש בגמ' פ"ה ב' וערש"י שם :

סי' שסו ס"א דהיינו שגובין. כמ"ש חמשה שגבו את עירובן וכמה מקומות במתני' וגמ' : פת. כר"י במתני' פ' ב' וכל הסוגיא דגמ' שם כוותיה וכן שם ע"א ב' : ונותנים כו'. פ"ה ב' עירובי חצירות כו' : שע"י כך כו'. שם מ"ט א' וכרבה דר"י שם ס"ו א' ס"ל כוותיה וע' רש"י שם ד"ה דכולהו כו' : וכאילו כו'. ערש"י שם ד"ה משום דירה כו' ושבת ק"ל קל"א ע"ש : ס"ב יושבי. ירושל' פ"ק תני אהלין שבמחנה צריכין עירוב שבשיירה א"צ עירוב אבל המפרשים כתבו שהיר ושלמי מגושם וצ"ל כמ"ש בתוספתא פ"ב מה בין שיירה למחנה אלא אהלים שבשיירה צריכין עירוב שבמחנה פטורין מן העירוב ואחר שאין להן אהלים כ"ה כשרוין בחצר והיינו מ"ש במתני' ד' דברים פטרו במחנה כו' ודוקא מחנה והיינו כמ"ש בירושלמי שם כמה מחנה עשרה סאה' עד למחנה גדול כמחנה אהלים פחות מכאן שיירה ועמ"ש : בתים כו'. תוספתא פי"א דשבת בתים שבספינה חייבין בעירוב ואחר ספינות שאין להם בתים כ"ה כשרוין בחצר : ואם אין . עירובין מ"ב ב' א"ב שנפחתו כו' ושם צ' דהא

חכמת שלמה

סכיניהם בעשרה לשחוט פסחיהם דקודם שנפרצו היו מותרין לטלטל כדאר"י ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליו משום רה"ר אעפ"כ בלילה היו אוכלים פסחיהם עכ"ל. והנה בראשית ההשקפה לא זכיתי להבין דבריהם דמנ"ל שנפרצו שם פרצות דלמא בנפרצו בה אף מיעוטא אסור לאכול שם קדשים ובמעשה דהלל יש לו' דלא נפרצו כלום רק דהדלתות נטלו ולא היו נעולות בלילה לכך הי' אסור לטלטל שם הסכין. ועוד קשה לי מה ראיה ממ"ש ר"י דירושלים אלמלא דלתותיה כו' חייבין עליו משום רה"ר די"ל דניהו דדלתותיה נעולות מועיל לפוטרה מתורת רה"ר אכתי י"ל מדרבנן הי' אסורה לטלטל דנידונה ככרמלית או שלא היו עושין שם עירובי חצירות ושתופי מבואות והיו אסורים לטלטל מכח זה והרי שם בפסחים בלא"ה מוקי לה הש"ס דבשבות דרבנן עומד לפניו ויש בידם לעקרו כלאחר יד מהו וא"כ י"ל דגם האיסור בטלטול גופא הוה רק דרבנן ולא מן התורה ואף אם נדחוק דמשמע להו מלשון הש"ס דעירובין דאף מדרבנן מותר לטלטל בירושלים וגם אם נדחוק דס"ל דאם לא היו דלתות כיון דנחשב כרה"ר לשבת ומוכח דבטלי מחיצות וראוי לו' דגם בקדשים ובע"כ סוף סוף מוכח דאין דין שבת וקדשים שוה ומה דהוי פרוץ לענין שבת הוי סתום לקדשים אכתי אין מקום לקושייתם לפמ"ש הפוסקים כאן והובא בש"ע לחד דיעה דאף אם אין ננעלות בלילה כיון דראויות לנעול נמי הוי רה"י ודוקא אם טמונות בעפר שאי אפשר לנועלן הוה רה"ר והנה מה דטמונות בעפר אין ראויות לנעול הוי רק דרבנן דמן התורה אפשר ליטול העפר גם בשבת דאין כאן מלאכה דאורייתא דהרי הוי מלשאצל"ג רק לנעול הדלתות והוי כחופר גומא וא"צ אלא לעפרה ומה שחייבין עליו מן התורה היינו דלא גרע אונס בתקנתא דרבנן משאר אונס והרי אם הוה מזדמן שאר אונס שלא יכלו לנעול היו חייבין עליו ואם כן ה"נ כיון דעכ"פ הוה אונס בתק"ח וידענו דאין בידו לנעול לא גרע זה משאר אונס לכך חייבין עליו מן התורה וכיוצא בזה כתבו הפוסקים והביאם

מחצית השקל

דאפשר שישמעו צריך למחות ואף דשב אינו מבואר כן כ"א בדבר שהוא מן התורה אולם המעיין ברא"ש בביצה שם ר"פ המביא יראה להדיא שהרא"ש כ"כ גם על מלתא דרבנן דמספק צריך למחות: (ס"ק יג) מוקפת כו' דהוי כחצר א' כו' והתיקון לא היה צריך כ"א לסלק דיורי הגוים שלא יאסרו וכדלעיל סי' שס"ג סעי' כ"ו : והוי כחצר שלא"ע כו' כמ"ש סי' שע"ד ס"ב ר"ל ב' חצרות זה אצל זה וכותל מפסיק ביניהם וערבה כל חצר לעצמ' ולא ערבו זה עם זה ובשבת נפלה הכותל שבין החצירות אף דלא ערבו זע"ז אין אוסרת זע"ז כיון שנשארו מחיצות החיצונות של החצרות אמרי' לשבת כיון דהותר' הותר' : (ס"ק יד) עומד לסתור פי' שקרוב כו' וז"ל ת"ה שם סי' ע"ג אמנם נראה שאם הענין כך שעושים הכשר מבוי לצורך שעה כגון בחופה וברית מילה ואז רגילות כמה פעמים שקרוב לודאי שהגוים סוברים ההכשר באותה לילה מחמת שלא הורגלו בו עכ"ל : (ס"ק טו) אסורות כו' ולא מצי לאתויי כו' דבעינן שיהי' אפשר לו להביא העירוב אצלו כדלקמן. אבל נשבר בשבת שרי דאמרי' שבת כיון דהותרה הותרה : ר"ס שע"ד דשרי כו' בשני חצרות שיש פתח ביניהם וערבו שניהם יחד ובשבת נסתם הפתח אעפ"כ מותר לטלטל מחצר לחצר כו' : ובחצרותיהם פשיטא כו' ר"ל דמחצר לחצר דרך גובה הכותל לא הותר אלא לדעת הרא"ש (אלא שהרב"י נראה דס"ל כוותיה להלכה שהביא לקמן סי' שע"ד לדעת הרא"ש תחלה סתם ואח"ז הביא דעת הרמב"ם בשם יש אומרים) אבל הרמב"ם חולק בזה אבל בחצרותיהם גם הרמב"ם מודה כדאי' לקמן סי' שע"ד: וא"ת כיון כו' קאי אדלעיל בנשברה בחול דהחצרות שאין להם פתח כו' אסורים ושיש להן פתח מותרים כיון שעשו עירוב א' כו' ר"ל והוי כאלו היו דרים יחד בחצר א' וכיון שנאסרו מקצת מהם יאסרו על האחרים דכן הדין בשרוים בחצר א' ע"ז תירץ המרדכי שם דגדולה כו' שלא אמרו דיורין להחמיר ער"ם שע"ח שם מבואר זה דאית' התם ג' חצרות פתוחים זו לזו פתוחים לר"ה וערבו כ"א מב' החיצונות עם הפנימית אבל שתי החיצונות לא ערבו יחד אפי' נתנו החיצונות ערובן באמצעי' אלא שנתנוהו בשני כלים ועי"ז אין לעירוב של ב' החיצונות חיבור זע"ז לכן הפנימית מותר להשתמש עם ב' החיצונות וכן החיצונות מותרים להשתמש עם הפנימית אבל ב' החיצונות אסורים זע"ז. ופריך הש"ס ותהוי כחמשה השרוי' בחצר א' ושכח אחד מהן ולא עירב דאוסר כולם וה"ה הכא כיון דהחיצונות ערובן מונח באמצעי הוי כאלו החיצונות דרים באמצעי וכיון דלא ערבו יחד יאסרו על האמצעית וכ"ש על אידך חיצונה ומשני לא אמרי' דיורי' להחמיר ניהו דע"י עירוב הוי כאלו דרים שם היינו להקל להתיר להם הטלטול עם הפנימית והפנימית עם החיצונות אבל לא להחמיר דהיינו לאסור על האמצעים : וע"ש ס"ג דלא אמרי' עירוב מרגיל'. בא ליישב בזה קושית המרדכי שם שכ' על הנ"ל וז"ל ופליאה בעיני למה יאסרו שאר החצרות מטעם דריסת הרגל דכל האסור' במקומ' אוסרת שלא במקומ' והעירוב שעשו מרגילין ול"ש למימר תיחד לדשא עכ"ל והניח הדבר בקושיא ור"ל דדוקא בג' חצרות הנ"ל דעכ"פ כ"א מהחיצונות מותרת במקומ' לכן אין אוסרת על האמצעית אבל הכא דהחצירות שאין להם פתח וחלון לשם אפי' במקומן אסורים ואסרו דהא ע"י העירוב הוי כאלו יש להן דריסת רגל עליהן ולא מ"ל תיחד לדש' דה ייכו שתנעל הדלת ולא יתן להם רשות לדריס' רגלם והכי ס"ל לר"מ בדף ע"ה ע"ב ע"ש וע"ז כ' מ"א דלא קי"ל הכי אלא כרבנן דפליגי עלי' דר"ע דלא אמרי עירוב מרגילי' דא"ל לתקוני שתפתיך ולא לעוות לאסור עלי כדאי' בסי' שע"ח סעי' ג' (והוא פלוגתא דר"ע ורבנן) ב' חצרות זו לפנים מזו ויש לפנימית דריסת רגל על החיצו' וערבו יחד אם נתנו ערובן בחצר החיצו' ושכח א' בין מן הפנימית בין מן החיצונית לערב שתיהן אסורות אבל אם נתנו ערובן בפנימית אם שכח אחד מן הפנימית שתיהן אסורות דהפנימי' ודאי אסורה וגם החיצונה אסורה דהפנימי' ה"ל רגל האסורה במקומ' ואוסרת שלא במקומה דהיינו בחיצונה כיון שי"ל דריסת רגל עליהן אבל אם שכח א' מן החיצונים החיצונה אסורה אבל פנימי מותרת כיון דערובה בחצרה אחד' לדש' ואין מנחת לחיצונים לדרוס עליהם לאסור ואע"ג דערבו יחד מ"מ י"ל לתקוני שתפתיך כו' : ודע דאותן כו' ר"ל בנשברה בחול : מחדר לחדר ר"ל אם בכל חדר דר בעל בית אחד דאז הם צריכים לערב יחד : ואין בעיר שני בתי חורף ר"ל שני חדרים בבית א' ובכל חדר דר בעה"ב אחר שהם צריכים עירוב. דהוי ברכה לבטלה דהא לא הותר לשום אדם לטלטל ע"י עירוב זה אא"כ יש ב' בתי חורף כו' כנ"ל אז עכ"פ מתיר לאותן ב' בעלי בתים לטלטל והיינו שמניחים העירוב תוך ביתם אבל אסור להניח העירוב בבה"כ אפי' החדרים הנ"ל סמוכים לבה"כ ואפשר להביא העירוב אצלם ע"י חלון מ"מ אסור כ"מ בתשו' ה"ה חכם צבי סי' ק"א והטעם דהא מדין ערובי חצרות אין רשאים להניח העירוב בבה"כ דבעינן שיהי' מונח במקום דירה אלא שרמ"א בסי' שס"ו סעי' ג' נתן טעם למנהגינו שמניחים בבה"כ דאנן סומכים על שיתוף במקום עירוב וי"ל דין שיתוף מבוי דלא בעי' שיהי' מונח במקום דירה ע"ש א"כ בנדון הנ"ל דאין להם היתר לטלטל במבוי דהא אין להם לחי וקורה ע"כ אין לו דין שיתוף רק דין עירוב ובעי' שיהי' מונח במקום דירה ע"ש : ודע דבעיר שא"מ חומה דאם נשבר התקון דאסורים לטלטל מתיר בתשובת פנים מאירות חלק א' לו' לעכו"ם לתקן אפי' ע"י מלאכה דאורייתא ויש לסמוך על דעת בה"ע שהביא רמ"א סי' רע"ו ס"ב דמתיר אמירה לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא לצורך מצוה ואף דרמ"א כ' שם דיש להחמיר במקום שאין צורך גדול זה מיקרי צורך גדול כי רבים נכשלים לאשר הורגלו לטלטל אולם אם רק נפסק החבל וצריך שוב לקשרו אם אפשר שהעכו"ם יקשרנו ע"י עניבה או ע"י קשר א' למטה ועניבה ע"ג ע' לעיל סי' שי"ב סעי' ה' (וע' במ"א ס"ק ט"ו עכ"פ כה"ג עדיף) מה טוב :

סי' שסו (ס"ק ב) שיירא כו' שאין קבועים שם רק דרך מקרה חנו שם בשבת לכן אין דירתם מקרי דירה : (ס"ק ג) בתים כו' ה"ה כשרויים בחצר דלא מהני דאין אוסרים מזה על זה אפי' על הבתים אין אוסרים כמבואר ר"ס ש"ע וסי' ש"ע סעיף ג' : (ס"ק ה) אסור כו' דמכרמלית לכרמלית שרי והיינו תוך ד"א : אמרי' בגמרא כו' ובאגודה כו' ובתוס' חולקים כו' לפי שיש מקום

שסו (א) א"צ ליתן פת. שהרי אין העירוב אלא שנחשב כאלו כולן דרין שם והרי הוא דר שם: (ב) וא"צ שיהיה בעירוב שוה פרוטה. בגמרא אמרינן אמר שמואל עירוב משום קנין פירש"י המקני' להו בע"ה רשותו ונמצאו כולם בעלים בבית שהעירוב בתוכו וכל החצר משועבד לרשותם זו ואחת היא ורבה אמר עירוב משום דירה שדעתו של אדם על פתו וה"ל כאלו דיירי בההוא ביתא ואין בחצר זו אלא דירה א' והרי כל החצר משועבד לבית זה מאי בינייהו א"כ כלי ופחות מש"פ וקטן והטור הביא בין האיכא בינייהו האלו עוד חד מילתא דהיינו ואין מניחין אותו בחצר כו' כמ"ש כאן בש"ע. ובאמת דבר זה תלוי ג"כ בהא דעירוב משום דירה כדאית' בדף פ"ה וכתב רש"י הטעם ע"ז דעירוב משום דירה וא"כ קשה דלמה לא חשבה בתלמוד להאי מלת' °)וי"ל דגם למ"ד משו' קנין בעינן עכ"פ דירה דעיקר טעם העירוב לערב הדירות והרשות אלא דמ"ד משום קנין ס"ל כשמפרש בהדיא משום קנין מהני אפי' בכלי כמ"ש התו' שם בדף מ"ט. ובזה מתורץ ג"כ מה דקשה כיון דשמואל ס"ל עירוב משום קנין למה אמר שמואל דאין אותו הבית שמניחי' שם העירוב צריך לתת פת מטעם שנחשב כאלו דר שם אלמא טעמי' דעירוב משום דירה וקשיא דשמואל אהדדי אלא ודאי כמ"ש דדירה עכ"פ בעי': (ג) להניח העירו' בבה"כ. נ"ל דאם הבה"כ או שאר בית שמונח בו העירוב הוא בענין שאסור לטלטל שם כגון שאין שם עירובי מבואו' או שהו' חוץ לעירוב אין כלום באותו עירוב כיון שהטעמ' של עירובי חצירות כתב הטור דאנו חושבין כאלו כולן דרין באותו בית וכל החצירות שייכי' לשם וכאן א"א לומר כן דהא אסור לטלטל שם מן החצירו' ואע"ג דאיסור טלטול הוא דרבנן ואמרינן סי' ת"ע כל שהיא מדרבנן הוה עירוב דלא גזרו עליו בין השמשות היינו לענין קניית עירוב שהו' בין השמשו' משא"כ כאן ועמ"ש סי' של"ד ס"ב אלא יניחנו בבית שמותר לטלטל שם וכ"ש במקום שאין שם עירוב בעיר כלל ואסור לטלטל מבית לבית שאין לעשות שם ע"ח כלל אם לא לאותן שמותרים לטלטל מחצירם לחצר שמונח העירוב כנ"ל פשוט וכ"מ בתשובת רשב"א שמביא ב"י בסי' ש"ע ע"ש ועמ"ש סי' של"ד: (ד) בכלי א'. דהא שמו עירוב דהיינו שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחבירו אלא שותפות נוחה ועריבה: (ה) בפרוס'. משום איבה שיבואו לידי מחלוקת שיאמר אני נותן שלימה ואת' פרוסה ואפי' כולם בפרוס' שמא יבוא זה ליתן פרוסה וזה שלם וזה דוקא בשבת ראשון אבל אח"כ מותר אפילו בנשתייר כל שהוא כמ"ש סי' שס"ח: (ו) מן הקרקע טפח. ואם הניחו על ידו התלוי' באויר צריך שיגביה ידו טפח וכתב ב"י דמשמע מדברי הרמב"ם דאפי' אם נותנין

ג ג **הבית שמניחים בו העירוב (א) א"צ ליתן (ה) פת** ד (ב) **ואין צריך שיהיה בעירוב שוה פרוטה** ה **ואין מניחין אותו בחצר אלא בבית שראוי לדיר' לאפוקי** ו **בית שער אכסדר' ומרפסת** ז **וצריך שיהא בו (ו)** ו **ד' אמות על ד' אמות** ח **ואפילו הוא של קטן** ט **ואם רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע** ז **אין להם (ז) לשנותו** ח **וליתנו בבית (ח) אחר מפני דרכי שלום** ט י **ואפי' (ט) קטן יכול לגבות העירוב ולקבצו**: הגה והמנהג בזמן הזה (ג) להניח העירוב בבית (י) הכנסת וכן נהגו הקדמונים ונראה לי הטעם דעירובין שלנו יש להם דין שתוף ואין צריך להניחו י בבית דירה וע' לקמן סי' שפ"ו ושפ"ז:

ד כ **צריך ליתן כל העירוב (ד) בכלי א' ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו עירוב אלא אם נתמלא הא' ואז מותר** ל **והוא שיהיו שני הכלים בבית א'**:

ה מ **צריך שלא יקפיד שום א' מהם על עירובו אם יאכלנו חבירו ואם מקפיד אינו עירוב לכך** נ **צריך** י **ליזהר שלא לערב בדבר שתיקן לצורך השבת**:

ו ס ° **אין מערבין (ה)** יא **(יא) בפרוסה אפי' היא גדולה הרבה אבל בשלימה אפי' קטנה מאוד מערבין ובלבד שיהא בהם כל כך שיהא בהם** ע **כשיעור** פ **ומיהו אם ניטל ממנו** יב **כדי (יב) חלת נחתום שהוא א' ממ"ח מערבין בה** צ **אפי' לא היתה טבולה לחלה** ק **ואם נפרסה וחיברה בקיסם שהבנים הקצה הא' בתוך הפת והקצה השני בתוך הפרוסה אם אינו ניכר שנפרסה מערבים בה**: הגה ויש שפירשו הא דאין מערבין רק בפת שלם היינו שכל העירוב ביחד יהיה פת שלם ולכן נהגו לקבוץ מכל בית ובית מעט קמח ועושין חלה אחת שלימה ומערבין בה (המגיד והגהות הרמב"ד פ"א מהל' עירובין) וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו וצריך ליזהר שיהא בחלה כשיעור המפורש לקמן סי' שס"ח סעיף ג' ואע"פ שנשתייר מן הקמח ולא נעשה מכולו חלה אפ"ה הוי עירוב דלא גרע מאילו אחד מזכה לכולם יג ולדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה כן נראה לי:

ז ר **אם אחד מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה**:

ח ש **מערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת דוחן**:

ט ת **אם א' מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי ובלבד שיזכנו להם על ידי אחר וכשזוכה בו** א **צריך להגביהו (ו) מן הקרקע טפח** ב **וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי**

ולכל

°עסי' שס"ח ס"ג

דאין שם אלא בית א': ו ד"א על ד"א. ואם יש בו לרבע ד"א על ד"א סגי (רלב"ח ק"ו) עבי"ד סימן רפ"ו ס"ג: ז אין להם לשנותו. אפי' יש קצת טעם לשנותו (מהרי"ק סק"ג) אבל אי איכא טעמא רבה משנין (רשד"מ סי' ס' ור"י הלוי מ"ד מ"ו ור"ש הלוי סי' מ') ואם מכר ביתו לאחר אין בידינו ראי' ברור' שיזכה הקונ' בדבר (ראב"ח ע') וזהו לפי' הרמב"ם במשנה שהטעם משום הנאה אבל בגמרא איתא בהדיא משום חשדא שכיון שלא יראו בו עירוב יחשדו שמטלטלי' בלא עירוב א"כ אף במוכר ביתו מניחין בו ואפי' להרמב"ם יש לדקדק מדפריך בגמ' מסיפור' דהוי בי רבא וכו' ע"ש וכב"ה מחלק בין מת למכר ודוחק: ח וליתן בבית א'. אפי' נותן השני מעות להניחו בביתו (רדב"ז ח"א י"ז) ואם בתחיל' הנתינ' התנו לשנות מותר לשנות ואם הוא דבר שצריכי' ליתן מעות לזה יכולין לשנות ליתן לאחר ובכולן אם ערבו ונתנו בבי' אחר אין מוציאין ממנו מ"מ נ"ע למעש' (כ"ה): ט ואפילו קטן. אבל עכו"ם אסור לקבלו כנ"ל: י בבי' דירה. ומ"מ נ"ל דמות' לטלטל בבה"כ בלא עירוב כיון שאין שם דירה ול"ע על מהרי"ל שאסר לטלטל בבה"כ ולא התיר אלא כלים שבתוכו כתוב' וכ"כ ש"ל בשם הגאוני' בה"כ שאין בה דיורין אפי' כנמ' יחיד ולקדש' הוי ספקר וא"ל לערב ואם שבתו שם אורחים ואוכלים וישנים שם צריכים לערב וי"א שאין אוסרים עכ"ל וערש' ש"ע ובגמ' ד' כ"ד: יא בפרוסה. משום איבה דזה יתן פרוס' וזה יתן שלימ' ואפי' ירצו כולם ליתן פרוס' חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו: יב כדי חלת. פי' אפי' אינו שלם שרי שהשכנים סוברים שנטל חלה מנהפת: יג ולדעת' דהכי וכו'. משמע דאין השמש צריך לזכות לכולם וכמ"ש סי' תרכ"ח ס"ז וכ"כ הלבוש כאן ובסי' שנ"ה כתב דאם לא זכה לא הוי עירוב

המגיד שהוא מירושלמי ג שם בגמרא מ"ע ד שם וכרבה ה שם פ"ה ו משנה שם ז סוכה ג' ח לפירוש תוספת על קטן מ"ע ע גיטין י לפירוש רש"י על קטן בעירובין שם כ עירובין מ"ט ל ה"ה וכן נרא' מהג"מ שם ובתשרשב"א מ שם וכרב יהודה נ אמר שמואל ס המרדכי והרא"ש שם ושאר פוסקים ס משנה שם פ' וכרבי יהושע ע יתבאר בסי' שס"ח פ שם בגמרא פ"ה צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש והמרדכי וש"פ ש שם בגמרא ת משנה שם ע"ע א שם בגמרא ב ה"ה בפרק א' מה"ע בשם רשב"א

נתיב חיים

שסו ט"ז סק"ב °) וי"ל דגם למ"ד משום קנין. נ"ב זה אינו דאם כן לא הוי מקשין תוס' מידי בדף מ"ט ד"ה עירוב ע"ש ואישתמיטתיה תוספות בסוכה דף ג' ד"ה ואין שהקשו תוספות קושית הב"ע ע"ש ונראה דכוונת הטור דה"ק לא מיבעיא למ"ד משום קנין פשיטא הבית שמניחין בו עירוב א"ל פת דהא הבית שלו אלא שמקנה כמי ביתו לאחרים. אלא למ"ד משום דירה שאין אדם דר אלא במקום פתו וסד"א דגם בה"ב צריך להיות לו פת והא דאמר שמואל בית שמניחין בו עירוב א"ל ליתן פת לשיטתו אזיל דס"ל עירוב משום קנין לזה כתב הטור ומפני זה וכו' כלומר דלמ"ד משום דירה נמי ניתא הך דינא דא"ל לתת פת:

חתם סופר

היה חוזר בו: (שם במג"א ס"ק ט"ו) ודע דאותן חצירות וכו' אפי' בבית נ"ב היינו בנשבר בחול אבל נשבר בשבת לטלטל בבית או בעצמו מותר דשבת כיון שהותרה הותרה לענין זה וכן העלה בספר תוספת שבת עוד כתב שם דמותר בשבת ע"י נוי כי מוטב שנעשה איסור שבות אחד משיעשו ישראלים הרבה כמה איסורים:

ס' שסו במג"א ס"ק ז', נ"ב עיין תשובותי:

באר היטב

הנסרין מחוברין ע"ש. ואם יש בית בספינה והספיני' אין לה מחיצות יו"ד אסור להוציא מהבית לספינ' ואם יש לה מחיצות יו"ד א"צ עירוב כיון דאין שם אלא בית א' מ"א: (ה) פת. שהרי אין העירוב אלא שנחשב כאלו כולן דרין שם והרי הוא דר שם: (ו) ארבע. ואם יש בו לרבע ד"א על ד"א סגי רלב"ח ק"י: (ז) לשנותו. אפי' יש קצת טעם לשנותו מהרי"ק סקי"ג. אבל אי איכא טעמ' רבה משנין רשד"ם. ואם מכר ביתו לאחר אין בידינו ראיה ברורה שיזכה הקונה בדבר ראב"ח ומ"א כתב אף במוכר ביתו מניחין בו ע"ש: (ח) אחר. אפי' נותן השני מעות להניח בביתו רדב"ז ח"א סי' י"ז. ואם בתחלת הנתינה התנו לשנות מותר לשנות כנה"ג ועיין יד אהרן שמוכך בזה. ואם הוא דבר שצריכים ליתן מעות לזה יכולין לשנות ליתן לאחר ובכולן אם עברו ונתנו בבית אחר אין מוציאין ממנו ומ"מ נ"ע למעשה כנה"ג: (ט) קטן. אבל עכו"ם אסור לקבלו כנ"ל מ"א: (י) בבית הכנסת. וכתב הט"ז נ"ל דאם הבה"כ או שאר בית שמונח בו העירוב הוא בענין שאסור לטלטל שם כגון שאין שם עירוב מבואות או שהוא חוץ לעירוב אין כלום באותו עירוב כיון שהטעם של עירובי חצירות כתב הטור דאנו חושבין כאלו כולן דרין באותו בית וכל החצירות שייכים לשם וכאן א"א לומר כן דהא אסור לטלטל שם מן החצירות אלא יניחו בבית שמותר לטלטל שם וכ"ש במקום שאין שם עירוב בעיר כלל דאסור לטלטל מבית לבית שאין לעשות שם עירובי חצרות כלל אם לא לאותן שמותרים לטלטל מחצרם לחצר שמונח העירוב עכ"ל ע"ש. ועמ"ש בסי' שס"ה ס"ק ה' בשם המ"א: (יא) בפרוסה. משום איבה שיבואו לידי מחלוקת שיאמר אני נותן שלימה ואתה פרוסה ואפי' כולם בפרוסות חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו. וזה דוקא בשבת ראשון אבל אח"כ מותר ט"ז ע"ש: (יב) חלת. פירוש אפי' אינו שלם שרי שהשכנים סוברים שנטל חלה מן הפת:

ביאור הגר"א

איכא מחילתא: ס"ג וא"צ שיהיה כו'. כרבה ור"י כנ"ל: בבית שראוי לדירה. כמ"ש פ"ה ב' כ"מ שאמרו הדר כו' ואף דאמרו חוץ היינו לשמואל שם ע"ה ב' ואנן קי"ל כר' יוחנן ולכן השמיטו הרי"ף ודלא כתוס' ד"ה ור' יוחנן סבר כו' אלא כתי' ראשון של הרא"ש שם: ואפי' הוא כו. שם ל"א ב': והמנהג כו'. היינו לדעת י"א שבסי' שפ"ז בהג"ה: ונ"ל הטעם כו'. אע"ג דבשיתוף ניתר ג"כ הבתים מגו דסמכינן ומתירין החצרות כמש"ש ע"א ב' ח"א בפת כו' כ"פ ביין כו' וערש"י שם ד"ה כ"פ כו': ס"ד צריך. ואם. אלא. שם מ"ט א': והוא. שם מ"ח ב': ס"ה לכך. שם ס"ח א' תוס' ד"ה כיון כו': ס"ו ובלבד. רש"י שם ומתני' שם וכמה הוא שיעורו כו' וע"כ בשלמין דבפרוסה אפי' מאפה סאה כו' וכ"ד הטור דלא כמ"מ בפ"א הלכה ט"ז והרמב"ם לא הזכיר כלל שיעור בעירובי חצירות רק בשיתופי מבואות: אפי' לא. מדאמר כדי חלתה ולדעתא דהכי כו'. ר"ל אע"ג דאין מזכין שלא בידיעת בעל הפת: ויש שפירשו כו'. כמ"ש בחלות תודה שעשאן ד' חלות כו' דאפרסינהו בליסה כו'. ראב"ד וע' ריטב"א שם: וצריך ליזהר כו'. אף לדעת הגאונים והמ"מ ע"ש: ס"ז אם א'. שם משום איבה וכאן לא שייך. ע"ש: ס"ט וצריך לזכות. שם במתניתין: ולכל מי. תוספתא פ"ו דעירובין: וי"א שאע"פ כו'. ע"ל סי' קכ"ד ס"ח וסי"ד:

שערי תשובה

שם והוא בכלל נכסיו ע"ש כמה חידושי דינים: (ש"ע ס"ד) צריך ליתן בכלי אחד וכו' ועיין בשו"ת ח"צ סי' קיב שלמד מזה דבשני בתים פשיטא דאין העירוב כלום ומוחה ביד הטועים ליתן חלת לחם של עירוב בהרבה בתי כנסיות שבעיר וכו' שהוא ברכה לבטלה ומחללים שבת בטלטול וע"ש שכתב דאף שאם לא יברכו עליהם רק לנאותן משום נוי אסור כיון שדרך אותם העוגות לתלותם לשם עירוב יש לחוש לטעות התינוקות שיסברו שמותר להניח העירוב בשני בתים ועוד שגם הגדולים יטעו כו' ואסור לתלות רק עוגה אחת בבה"כ א' מכל בתי כנסיות שבעיר לשם מצות עירוב ובמקור ברוך קטן למהר"ב ווייזיי"ל כ' לחלוק ע"ז ולהתיר לעשו' כן וכ' שיפה לעשות כן שאם יפול הא' יקום הב' וגם בפרט שכבר נהגו כן יש לחוש שהתינוקת לא יראו בבה"כ ותשתכח מהם תורת עירוב ע"ש ואין דבריו מכריעין לדחות דברי הח"צ ז"ל אך שיש לתלותו בבה"כ הגדולה היותר חשובה ועיקרית שבעיר שכל בני העיר שותפים בה ושייכים לה וכן עמא דבר: (בש"ע שם) צריך ליתן כל העירוב בכלי אחד ועיין בשו"ת שערי אפרים סי' כ"ה במ"ש הב"י על דברי

חכמת שלמה

המג"א סי' תמ"ה לענין בל יראה כיון דהוי אנוס בתקנת חז"ל שאינו יכול לבערו הוא פטור מן התורה ע"ש, וכפ"ז י"ל דבימי הלל היה המעשה שהיו שם דלתות רק שהיו טמונים בעפר ולא היה בידם לנעול ולכך לענין הבאת הסכין דהוי קודם שחיטה דכיון דשבות קודם שחיטה לא דחינן מפני פסח ואינם רשאים להזיז העפר לכך שוב יש לה דין רה"ר והיו אסורין מן התורה לטלטל הסכין אבל לענין אכילת הפסח דהוי אחר שחיטה והרי מפורש בפ"ו דפסחים ובמנחות דף ו' דמכשירי שחיטה שאחר השחיטה ידחו את השבת שכבר דחתה שחיטה את השבת ואינו אסור רק מכשירי שחיטה שקודם שחיטה ע"ש וא"כ ה"נ לענין אכילה דהוי אחר השחיטה כיון דדחתה שחיטה את השבת מכ"ש יו"ט דקיל משבת לכך שוב נדחה שבות מפני הפסח ושפיר מותרין ליטול העפר ולנעול בלילה ואיכא מחיצות לכך אף דלא נטלו נחשב מחיצות כדיעה שניה דכאן אבל לטלטל הסכין דהוי קודם שחיטה דאין מכשירין דוחין את השבת שפיר לא היו רשאין לטלטל הסכין כיון שהדלתות היו טמונים בעפר ואתי שפיר ודו"ק היטב ובפרט דשני דעות המפורשים כאן בש"ע המה פלוגתא דאמוראי בש"ס דחד ס"ל דבעינן נעולות וחד ס"ל דדי בראויות לנעול. והנה מה שעמדו התוס' דבריהם בב"מ כן ולא הקשו כן בפסחים דאיך אכלו שם הפסח בלי מחיצות ואם היו מחיצות

מחצית השקל

לטעות בדברי מ"א לכן צריך אני להגיע בקולר דברי הש"ס שבת דף ק"א ע"א אמר רב הונא הני ביציאתא דמישן (פרש"י ספינות קטנות רחבות למעלה כו') אין מטלטלין בם אלא בארבעה (פרש"י דלאו רה"י ניהנו שאין ברחבה ד' למטה ולא אמרן כו' אבל יש פחות מג' ארבעה (פי' רש"י שעד שלא הגביהו ג' הרחיבו ד"ט) ל"ל בה והיינו משום דאמרי' לבוד ופריך ר"כ אפי' גבוה ג' קודם שהרחיב ד"ט ניהו דל"ל לבוד נימא גוד אחית מחיצתא ואע"ג דבנעץ קנה ובראשו טרסקל רחב ד"ט וזרק ונח ע"ג פוטרים חכמים משום דלא אמרי' גוד אחית היינו משום דהוי מחילה שהגדיים בוקעים בה אבל בספינה דל"ל גדיים בוקעים אלא דגים בוקעים בקיעת דגים לא שמיה בקיעה זהו לפירש"י וכ"ה מסקנת הש"ס שם א"כ לפ"ז אפי' אין ברחבה ד"ט בתוך גובה ג"ט אפ"ה הוי רה"י דאמרי' גוד אחית דבקיעת דגים ל"ש בקיעה דלא כאגודה והאגודה ל"ל דס"ל כהתו' שם שהקשו על פרש"י דלפירושו מאי פריך ונימא גוד אחית מה מועיל שיהי' מחיצות מבחוץ כיון שמבפנים אין שם ריוח מקום ד' ולא ניחא תשמישתיה כו' עכ"ל ולכן פי' כמ"ש מ"א שהספינות י"ל דפנות כו' וחלל בין הנסרים כו' א"כ י"ל דגם האגודה ס"ל הכי מ"מ אם רחב ד"ט תוך גובה ג' גם התוס' מודים דאמרי' לבוד דהא ע"ז לא הקשו התוס' כלום כ"א על קושית הש"ס דכה"ג לא אמרי' גוד אחית ולפ"ז האגודה חולק עם רש"י דלרש"י אפי' אין רחב ד"ט תוך גובה ג"ט מיקרי רה"י דאמרי' גוד אחית אבל לאגודה לא אמרינן כה"ג גוד אחית ול"מ רה"י אלא ברחב ד"ט תוך גובה ג"ט דאז הוי רה"י מטעם לבוד ובזה גם התוס' מודים (ואין האגודה ת"י לעיין בו אם לא שנאמר דס"ל כפי' שדחה רש"י שם) א"כ מ"ש מ"א אח"ז ובתוס' חולקים לא קאי על האגודה כ"א על פרש"י: והמים נכנסים בה והיא עשוי' כך שאפי' תתהפך אינה נטבעת לעולם עכ"ל התוס' וס"ד כיון דהמים נכנסים לתוכה וגם יש ריוח בין נסר לנסר למטה ג' טפחים דל"ל לבוד יהי' דינו כמים ויהי' כרמלית אפ"ה הוי רה"י שאנו רואים כו' עקומין כו': ודע דלפרש"י לס"ד ולאגודה למסקנא אפי' המחיצות גבוהים י' טפחים והן רחבים ארבע אלא שאח"ז מתקצר ואין רחבו ד"ט אם יש באותו מקום קצר גבוה ג' טפחים הוי כרמלית: (ס"ק ו) ד"א על ד"א כו' ע' בי"ד סי' רפ"ו ר"ל דבריש מס' סוכה השוה ברייתא מה שנקרא בית לענין מזוזה ה"ה לענין עירוב ובי"ד סתם הרב"י כדעת הרמב"ם לענין מזוזה דבית שיש בו לרבע ד"א על ד"א כגון שרחב שמונה אמות ורחב שתי אמות חייב במזוזה א"כ ה"ה דמיקרי בית דירה לענין עירוב אך הש"ך שם כתב דהוי ספיקא דדינא דהרא"ש פסק דפטור ממזוזה ולכן יש לקבוע מזוזה בלי ברכה א"כ ה"ה דיש להחמיר שלא להניח בו העירוב: (סק"ז) אין להם כו' ואם מכר ביתו לאחר אין בידינו כו' דדלמא בני מבוי לא מחלו זכות זה כ"א לו ולא למכרו לאחר: שהטעם משום הנאה דבגיטין דף ס' תנן מערבים בבית ישן מפני דרכי שלום ומפרש הש"ס מ"ט אילימא משום כבוד דהאי ביתא כבר זכה כבוד זה והא האי ספורא (ר"ל מה שתוקעים בו בע"ש לבטל העם ממלאכה או ר"ל שופר של נדבה ששם היו נותנים נדבות להספיק בני הישיבה והיה הדרך שהוא מונח אצל הראש של העיר) שתחלה הוי בבית ר' יודא ואחר מותו בבית רבה שמלך אחריו ואח"ז בבית ר' יוסף כו' ומסיק משום חשדא ופרש"י כיון שיודעים שרגילים להניח העירוב בבית ההוא וכשיראו שאין העירוב מונח שם יחשדו כשיראו בני המבוי מטלטלים שמטלטלים בלי הנחת עירוב אמנם הרמב"ם בפי' המשנה כתב טעם אחר מה שלא הוזכר בש"ס והיינו משום הנאה דבית שמניחים בו עירוב א"ל ליתן פת ושלא להפסידו אותו הנאה אין רשאים להניח העירוב בבית אחר ודברי הרמב"ם ל"ב שהם נגד דברי הש"ס עכ"פ כתב מ"א דדוקא להרמב"ם שהטעם משום הנאת בעל הבית שפיר יש לחלק אם מכר דלא מחלי בני מבוי אותו הנאה כ"א לו ולא שיהי' רשות בידו למכרו אבל לטעם המבואר בש"ס משום חשד של בני מבוי מה לי אם הבית בידו או מכרו לאחר עכ"פ החשדא להיכן אזלא: ואפי' להרמב"ם י"ל כו' ר"ל דע"כ ל"ל דהרמב"ם ה"ל גרסא כן בש"ס אלא משום הנאה אעפ"כ מוכח דאפי' מכרו שייך הזכות להקונה דאל"כ מאי פריך מהאי ספורא שאני התם דכבר יצא מרשות ר' יודא כשמת ונפל ביד היורשים ומה לי יורש או לוקח א"ו דס"ל להש"ס דהכבוד מורים לבניו ה"ה למסקנא דהטעם משום הנאת הפת אותו זכות מוריש לבנו אם מת וה"ה ללוקח דמ"ש: בין מת למוכר. אין ס' כ"ה ת"י אפשר דס"ל יורש יותר כרעא דאבוה מן הלוקח או ס"ל דכ"ז שהוא חי לא מחלו בני מבוי הזכות כ"א אליו א"כ ראוי להניח בבית שהוא דר עתה משא"כ כשמת דאז א"א שיזכה בו הוא ולכן זוכים בו היורשים ולפ"ז אם מכר הבית והוא יצא מאותה מבוי דא"א להניח העירוב בבית מודה דזכה הלוקח דהוי כאלו מת אולם לא ידעתי טעמו וגם מ"א כתב שדוחק לחלק: (ס"ק ח) וליתן כו' ואם הוא דבר שצ"ל מעות לזה ר"ל שצריכים ליתן מעות (דע"כ נ"ל דאין כוונת מ"א שהשני אינו מבקש מעות דא"כ לא הל"ל ואם הוא דבר שצ"ל כו' אלא הל"ל ואם צריכים ליתן לזה מעות אע"כ דדעת ורצון הראשון והאחרון שוה לענין שכר ובחנם וה"ק דוקא בעירובין שאין דרך ליתן מעות עבור הנחתו אבל אם הוא דבר שהדרך ליתן מעות עבור הנחתו מותר ומשמע אפי' יצטרכו ליתן גם לשני שכירות) שכר לבעל הבית אז רשאים לשנות לטעם הש"ס משום חשדא דכה"ג ליכא חשדא דאפי' יראו שאין העירוב מונח במקום שהיה רגיל ידונו בני המבוי לכף זכות שע"ע היו מהנים לבעה"ב זה. ועתה יש אחר הראוי יותר לקבל שכר זה לכך הניחוהו בביתו בשלמא בעירוב דאין בו רק הנאה מועטת דבית שמניחים בו עירוב א"ל ליתן פת לא יתלו בזה משא"כ כשנותנים שכירות דהוי הנאה ממש יתלו בזה: (ס"ק ט) ואפי' קטן אבל גוי אסור לקבלו כנ"ל ולא כ' טעם לדבר וא"ל אע"ג דקטן וכן גוי לאו מידי עבדי אלא מעשה קוף בעלמא ועי' לקמן סי' ת"ע ס"ח ואפשר חיישינן שהגוי יגנב ממנו ובפרט למנהג שכ' רמ"א שגובים מכל בית מעט קמח שמא יגנוב חלק א' או שנים ואע"ג דאח"כ מזכה לכלם או סתם כך הוא כמ"ש ס"ק י"ג מ"מ אדעת שיגנב הגוי לא נתנו: (ס"ק יב) כדי כו' שהשכנים סוברים ר"ל אפי' נטלה חלה מלחם אחר על זה אלא שאח"כ נטל מלחם זה מעט שיעור חלה לצורך אכילה או לצורך ד"א אפ"ה ליכא משום איבה שהשכנים שאין יודעים האמת סוברים שנטלו כו': (ס"ק יג) ולדעתא דהכי כו' כמ"ש סי' תרכ"ח בשני שותפים שקנה אתרוג בשותפות לצורך מצוה א"ל להקנות זה לזה אפי' בעם א' דבעינן כולו לכם דמסתמא אדעתא דהכי קנאוהו

תחלה

ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך ג (ז) וי"א שאע"פ שלא יזכה בפירוש למתוספים עליהם לב ב"ד מתנה עליהם ד ואם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור יד צריך להוסיף (יג) מחמתן :

י ה כשמזכה להם ע"י אחר לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים אפילו אם אינם סמוכים על שלחנו ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים אבל מזכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים טו אפי' סמוכים על שלחנו וע"י עבדו ושפחתו העברים אפי' הם טז קטנים ו יז וע"י אשתו אף על פי שהוא מעלה לה מזונו' ואפילו אין לה בית בחצר ח ויש אומרים שאינו מזכה ע"י בנו ובתו הסמוכים על שלחנו אפילו הם גדולים ולא ע"י בתו אפילו אינה סמוכה על שלחנו כל זמן שלא בגרה ט ולא ע"י אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך יח ואפי' יש לה בית בחצר אבל מזכה ע"י בנו שאינו סמוך על שלחנו אפי' הוא קטן וע"י בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו וע"י אשתו יט שאינה מעלה לה מזונות אפילו אין לה בית בחצר י ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר: הגה ובדיעבד סומכין על דברי המיקל בעירוב וכן גדול שיש לו אשה אע"פ שסמוך על שלחן אביו מזכה על ידו (הגהות אשירי והגהות סמ"ג וכל בו) אפילו לכתחלה ואינו צריך להודיע לאותם שזיכה להם קודם השבת אלא אם מודיעם בשבת מותר לטלטל . (כל בו) :

יא כ בני חבורה שהיו מסובין לאכול וקדש עליהם היום הפת שעל השלחן סומכין עליה משום עירוב ל והוא שמסובין בבית שהוא מקום (יד) הראוי להניח שם עירוב אבל בחצר לא (וה"ה אם יש להם פת בשותפות בא' מן הבתים סומכין עליו משום עירוב) :

יב מ אפוטרופוס של קטן יכול לערב בעדו :

יג נ מצוה לחזור אחר עירובי חצרות :

יד ס כ ☞ מברך על מצות (טו) עירוב :

טו ע °° אימתי מברך בשעה שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה להם ואומר פ בהדין עירובא יהא שרי לן לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר צ ואם גבו העירוב כא ולא ברכו עליו אין הברכה מעכבת ומותרים לטלטל :

שסז אם אשה יכולה לערב . ובו סעיף אחד :

א א (א) אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו אפי' אם מיחה בה שלא לערב ואפי' אין רגיל לערב עמהם וה"מ כשאוסר עליהם כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר ב אבל אם הוא פתוח לשתי חצרות באחת רגיל לצאת ולבא תדיר שאוסר עליהם ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא ברגיל שאוסר מערבת שלא מדעתו אפי' אינו רגיל לערב ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי אע"פ שאינו אוסר אם רגיל לערב עמהם מערבת שלא לדעתו אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם אינה מערבת שלא לדעתו ג וכל זמן שלא מיחה בה בפירוש אפי' אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר מערבת שלא

° ע' בח"מ סי' קס"ה °° עמ"ש סי' של"ח

עירוב וטוב להחמיר לכתחי' לזכות בפרט אם עשהו מקמח שלו : יד צריך להוסיף. דלדידהו הוי תחילת עירוב : טו אפי' סמוכים. דאע"ג דמציאת' לאביהם משום איבה מ"מ כמה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בניו זוכין (ב"י רמב"ן) : טז קטנים. דבדבר דרבנן קטן זוכה לאחרים : יז וע"י אשתו. דכשנותן לה אחר מתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה מהני ה"ה דיכול לזכות על ידה: יח ואפי' יש לה בית. דא"ל עירוב כמ"ש סי' ☞ ש"ע ס"ו: יט שאינו מעלה לה . דמציאת' לעצמ' : כ ☞ מברך על מצו' עירוב. מ"מ צ"ע אם אדם אחר שאינו דר בתוך העיר יכול לברך ברכה זו ונ"ל דפשיט' דיכול לברך דהא אלו לא עירבו אף הוא היה אסור לטלטל וא"כ גם הוא שייך במצוה זו ואפי' הוא שם בי"ט מהני העירוב כמ"ש רסי' תקי"ח ועוד דהעושה מצוה לאחרים נמי מברך כמ"ש הטור סימן תרמ"א והרמב"ם פי"א מברכו' די"ג שהעושה מזוזה לאחרים מברך אך יש לחלק דהתם מברך קעביד מעשה אבל הכא לא עביד כלום לפי מנהגינו וא"ת איך מברך א' מבני העיר הא כיון שנגבה העירוב כבר קנה עירוב וכמ"ש סס"ו וא"כ שוב אין לברך כמ"ש ב"י סי' של"ה ועמ"ש סי' תכ"ב וי"ל דמ"מ כיון שעדיין לא נכנס שבת עדיין לא קנה עירוב עסי' של"ד ולכן בכניסת השבת חלה המצוה ורשאי לברך אבל אחר שאינו שייך לאותה מצוה כלל על מה יברך ☞ והעיקר כמש"ל דהשמש יתן העירוב להרב ויזכהו לכל הקהל על ידו וכ"כ במנהגים ולפ"ז אם חשכה ליל יום טוב ראשון ולא זיכה אסור לזכות בי"ט כמ"ש סי' תקכ"ח אלא על תנאי ואם י"ט אינו סמוך לשבת אין לערב עד שבת ומיהו אם שכחו לזכות עד שבת מותר לטלטל כמ"ש רמ"א ס"ו . בנוסח שלנו מגג לגג ערסי' שע"ב ואומר לכל שבתות השנה כמ"ש ס"ס שס"ח ויש"ש בפ"ק דביצה סל"ד כ' לומר ג"כ לי"ט ואין בזה משום שינוי מנהג כיון שאינו עושה מעשה חדש ועסי' תקי"ח : האר"י הי' מערב ואמר הברכה ואח"כ היה מזכה לבני החצר ע"י אחר כי כן הדין אחר שיערב בעדו אז יזכה לאחרים (הכוונות) ול"ע דהא צריך להשתתף עצמו עם כל החצר ואולי קאי על עירוב תבשילין ומ"ש לבני החצר צ"ל אלא ר"ל לבני העיר : כא ולא ברכו . פי' שלא אמרו ☞ שום דבר עליו א"ה שרי :

כ"א משלו צריך להגביה א' טפח מטעם דליהוי היכרא ובתוספתא איתא דא"ל לזה כשהם נותנים : (ז) וי"א שאע"פ שלא יזכה. עמ"ש בסי' שס"ח ס"ד : וברכת העירוב עמ"ש סי' שס"ח ס"ד מה שראוי להוסיף בה ורש"ל פ"ק דביצה סי' ל"ד כתב שיש להוסיף ולומר ולכל י"ט של שנה זו ועסי' תקי"ח :

שסז (א) אשתו של אדם . נכתוב דרך כלל העולה לנו בסי' זה בס"ד אי' בדף פ' ההוא טורזינא פי' עכו"ם שומר כלי זיינא של עיר דהוה בשיבבות' דרב יהודה בר אושעיא א"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתא לקמיה דר' יהודא א"ל הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו מתיבי שלא מדעת בעליהן אין ערובן עירוב ל"ק הא דאסר להו פירש"י על בני המבוי לא בעינן דעתיה ומתני' בדלא אסר כגון חצר שבין ב' מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה ה"נ מסתברא דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמ' שמואל א' מבני מבוי שרגיל להשתתף ולא נשתתף פירש"י מתכוין לאסור עליהם בני המבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלין שתופן בע"כ רגיל אין שאין רגיל לא אלא ש"מ פי' הרא"ש הא דאמר שמואל הך רגיל היינו רגיל בשיתוף עמהם ונוטלין בע"כ היינו עכ"פ מדעת אשתו ואפי' מיחה בעלה והיינו דכיון דהוא יכול לאסור עליהם ובלא רגיל דאז לא יוכל לאסור עליהם ואין רגיל להשתתף עמהם אז לא מהני דעת אשתו ע"כ פסק הטור ברגיל שאוסר דהיינו בין שרגיל לילך שם אע"ג דאינו רגיל בשיתופם ובין שרגיל בשיתופם אע"ג דאינו אוסר מהני דעת אשתו בלא דעתו והיינו אפי' מיחה בפי' אבל בתרתי לטיבות' שאינו רגיל לא בשיתוף ולא בהילוך עמהם ואינו אוסר אין עירוב אלא מדעתו ולכאור' קשה מנא להו להרא"ש וטור דאפילו במיחה בפירוש מהני דעת אשתו דלמא דוקא בהאי דטורזינ' דלא מיחה רק שלא רצה לאגורי שם מהני וי"ל דא"כ לא היה יכול להוכיח מדקשי' דשמואל אדשמואל דלמא הא דאמ' שאין רגיל לא היינו במיחה כדאמר סתם ונוטל בע"כ דמשמע דעומד ומוחה כדפירש"י שמתכוין לאסור משא"כ בהאי דטורזינא אלא ודאי דכל שאינו רוצה להשכיר הוא ממש מוחה. זה דין אשתו . ובני בית יש להם כח לתת פת ב"ה כל שלא יודעים דעתו אבל אם לא גילה דעתו שאינו רוצה דזה הוי כמוחה ואין לבן בית כח לזה ואפי' מן הסתם אין מועיל אלא באותה חצר הפתוח למבוי דוק' דהיינו כשאין שם רק חצר אחד לו שיש ב' ורגיל באחד ולא בשני אז יש לו כח לרגיל אבל לבני חצר כת' הטור שאין יכולים ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת שום אחד מבני הבית אפי' רגיל עמהם ואוסר עליהם וק' ע"ז שהרי בסי' שס"ח כ' הטור דכאינו פתוח אלא לזה החצר מערבין שלא לדעת ש"מ אפי' בני חצר יש להם כח ע"ז והיינו שמערב משל בע"ה דע"ז קאי התם וא"כ מה עדיף בן בית מבן חצר ומו"ח ז"ל חילק ביניהם דבן בית מהני אפי' באינו רוצה רק שלא מיחה בפי' ובן חצר דוקא בסתם שאינו יודע כלל דעתו מהני וכבר הוכחנו שאין לחלק בזה מן התלמוד אלא כל שאינו רוצה הוה דינו כמוחה בפירוש ונלע"ד דהא דסי' שס"ח לא מיירי שיש לו לבן חצר כח ליקח פת מבע"ה בלא דעתו אלא הבן בית יתן לו הפת ובן החצר יערב אותו עם של החצר וזה שדקדק הטור וכתב אבל בני חצר אין יכולין ליקח פתו לערב כו' דהיינו הלקיח' אין יכול לעשות וניחא השתא לשון אבל דכ' דלכאור' הי' לו לומר ובני החצר כו' הא אין כאן דבר והיפוכו אלא מלתא אחריתא ולפי מ"ש ניחא דקאי אבני בית וה"ק הבני בית יכולים לערב שלא מדעת וליקח הפת מן בע"ה אבל בני חצר אע"פ שיש להם כח לערב שלא מדעת מ"מ לקיחת

ג ריטב"א בשם רבו ד שם ה משנה שם ו טור בשם רמב"ם בפרק א' וש"פ ולא דמי למציאה בח"מ סי' ע"ד דשם אין האב זוכה אלא כדי שלא תהא לו איבה כיון שהבן סומך על שלחנו אבל כמה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בניו זוכים הם לאחרים כאיבא דעלמא רמב"ן בתשובה בסימן רי"ג ז הרי"ף והרמב"ם והר"ן בפרק ב' דגיטין וכרבנן דפליגי עליה דר"מ וסברי שיש לאשה קנין בלא בעלה ושאר פוסקים ח הרא"ש שם בעירובין וש"פ כר"י בב"מ י"ב ט כדמוקי לה בשלהי נדרים י טור כ עירובין פ"ה כליבנא קמא ל שם אוקימתא דרבא מ מרדכי פרק ד' דעירובין נ טור בסימן שצ"ה מעובדא דתרי גברי רבנן עירובין ס"ח ס שם בטור ורמב"ם בפכ"א מהלכות עירובין ע שם ושם פ נוסח ש"ל צ בית יוסף : א עירובין פ' מימרא דשמואל כפירו' התוספות ורא"ש וכפי' הטור ב היינו ברייתא דבשיסשעירבו וכו' שם ג הרא"ש

יד אפרים

בש"ע סעיף י"ד מברך על מצות עירוב וע' במהר"מ די בוטין סי' ל"ח הרוצה לערב עירובי חצירות ועירובי תבשילין כאחד אם לא סח ביניהם יוכל לכוללם בברכה א' ויברך על מצות עירובין כמ"ש הרמב"ם על הפרשת תרומות ומעשרות ע"ש ונראה דלכתחלה יש לו לפרש עירובי חצירות ועירוב תבשילין אף על גב דאם עושה כ"א בפ"ע או' על מצות עירוב בשתם מ"מ כיון שכוללן יחד יש לו לפרש כ"א בפ"ע דליפרט הברכה טפי עדיף כדאמרינן תן לו מעין ברכותיו ואע"ג דלא קיי"ל כר"י לענין בורא מיני דשאים ע' בספרי שו"ת בית אפרים שכתבתי לחלק בזה ושם הבאתי מקור דברי הרמב"ם בירושלמי דדמאי והבאתי דברי הריב"ש סי' שפ"ה : במג"א ס"ק י"ח סימן ש"ע ס"ו כ"ב והלכך לא שייך מיגו דזכי' לנפשיה כו' : ס"ק ד' במג"א מצות עירוב מלאתי כתוב נ"ע כו' כנ"ל: (שם) בס"ק הנ"ל והעיקר כמש"ל וע' לעיל שכתבתי דלכתחלה יש להחמיר דהשמש כו' כנ"ל: ומ"ש והעיקר כמש"ל ר"ל דלענין אחר אף על גב דהאי טעמא שהעושה מצוה מברך פריכ' הוא אם נאמר דלא שייך באותה מצוה וגם לא עביד כלום לפי מנהגינו שא"ל לזכו' מ"מ העיקר כמש"ל דגם האחר שייך במצוה שגם הוא יהיה אסור כו' ושפיר יכול לברך ושוב כתב לעיין במ"ש לעיל ס"ק י"ג דלכתחלה יש להחמיר שיזכה השמש כולי והוא מלתא באפי נפשיה שא"ל שכוונתו שמהאי טעמא יהיה מותר גם לאחר וגם דלכך הוי הברכה עובר לעשייתן דז"א דאף על גב שיש לעשות כן לחומרא מ"מ אין זה מועיל להקל מחמת זה כיון דמעיקר הדין זכיה זו אך למותר וכמ"ש המג"א דאם שכחו לזכות עד שבת ג"כ שרי כמ"ש רמ"א וא"כ אין לסמוך על זה שיברך אחר או שנא' שהברכה עובר לעשייתן רק דבלא"ה שפיר דמי מטעם שכ' לפני זה ע' בט"ז סי' של"ה : ס"ק ד"א במג"א שום דבר עליו כ"ב ר"ל לאו דוקא הברכה עצמה אלא אפילו לא אמר כלל בהדין עירובא כו' נמי שרי:

הגהות רעק"א

סעיף י"ד מברך על מצות עירוב. אם מניח ע"ח וגם עירובי תבשילין מברך ברכה אחת על מצות עירובין שו"ת מהר"ם די בוטין סי' ל"ח :

באר היטב

(יג) מחמתן דלדידהו הוי תחלת עירוב: (יד) הראוי. עיין בתשובת חכם צבי סי' קי"א: (טו) עירוב. נ"ע אם אדם אחר שאינו דר בתוך העיר יכול לברך ברכה זו ונראה לי דיכול לברך דהא אלו לא עירבו אף הוא הי' אסור לטלטל וא"כ גם הוא שייך במצוה זו מ"א ע"ש והעיקר דהשמש יתן העירוב להרב ויזכהו לכל הקהל על ידו וכ"כ במנהגים ולפ"ז אם חשכה ליל י"ט ראשון ולא זיכה אסור לזכות בי"ט כמ"ש סי' תקכ"ח אלא על תנאי ואם י"ט אינו סמוך לשבת אין לערב עד שבת. ומיהו אם שכחו לזכות עד שבת מותר לטלטל כמ"ש רמ"א ס"ו. בנוסח שלנו מגג לגג ערסי' שע"ב. ואומר לכל שבתות השנה כמ"ש סי' שס"ח. ויש"ש בפ"ק דביצה סל"ד כ' לו' ג"כ לי"ט ואין בזה משום שינוי מנהג ועסי' תקי"ח. ועיין תשובת ב"ח ספ"א ובמהר"מ בוטין סי' ל"ח :

שערי תשובה

הטור בעה"ב שהיה שותף לשכיניו לזה ביין כו' ועיין לקמן סי' שפ"ו סעיף ג' בהג"ה : (בש"ע ס"ט) וי"א כו' לב ב"ד מתנה כו' ועיין בשו"ת מאמר מרדכי סי' ט' שכ' שיש לעיין בזה למאי דקי"ל סי' שע"א דאפי' קטן אוסר א"כ מת אחד והניח רשותו לקטן שלא היה עדיין בעולם בשעת קניית העירוב דהא קי"ל המזכה לעובר לא קנה ולא שמענו מי שנתעורר מחמת זה לעשות עירוב מחדש ע"ש שפלפל בדין קני ע"מ להקנות לעובר ע"ש. ולפענ"ד י"ל דדוקא קטן אוסר אבל עובר אינו אוסר אף דזכה בירושה דאתי ממילא מ"מ כיון

ביאור הגר"א

ואם ניתוספו. עמ"א וכ"ה בריטב"א : ס"י אפי' אם אינם. דבעירובין מודה שמואל לר' יוחנן : אפי' סמוכים. כנ"ל : אפי' הם קטנים. גיטין ס"ד ב' וע' בתוס' דעירובין שם וב"מ שם : וע"י אשתו כו'. ואפי'. נדרים פ"ח ב' כמאן אזלא כו' ורמינהו כו' אלא אמר כו' וקי"ל כרבנן : אע"פ שהוא מעלה. דבלא"ה אף לר"מ מזכה על ידה ועתוס' בעירובין שם ד"ה ועל והי היינה מקבלת כו' : וי"א כו'. אף שכ' תוס' שם ד"ה ועל כו' וי"ל כו' א"כ כו' היינו לס"ד אבל אחר שכ' וא"ת כו' ונראה לר"י כו' א"ל לזה. וכל זה תליא בפלוגתא דתוס' וש"פ בנדרים שם דתוס' פסקו כר"מ וסברא ראשונה פ' כרבנן : אפילו אינה סמוכה. אזלי לטעמייהו דס"ל דדמי למציאה ומציאתה לאביה משום איבה כמ"ש בכתובות ס"ז א' וכפי' ר"י שם בתוס' ד"ה משום. ע"ש וע' בתוס' דעירובין שם ד"ה ומזכה ובב"מ ד"ה ר' יוחנן : ולא ע"י אשתו. כר"מ שם בנדרים כמ"ש תוס' שם ובקדושין דקי"ל כר"מ : שמעלה לה. כנ"ל : או שאמר. שם בתוס' ורא"ש למסקנא : ואפי' יש . דסוגיא דנדרים כריב"ב בעירובין ע"ג א' והכן קי"ל כשיהן להקל כמש"ל סי' ש"ע ס"ו : אבל כו' וע"י כו'. כנ"ל : וע"י אשתו . דע"כ צריך לאוקמי אשתו בכה"ג כנ"ל : אפי'. תוס' כנ"ל : ובדיעבד סומכין . שם גמ' מ"ו א' : וא"צ להודיע . שם פ' א' אם משלו כו' וע' רש"י ד"ה צריך כו' : אלא אם. שם פ"ב א' הודיעוהו ולא הודיעוהו כו' : סי"א וה"ה אם. שם ע"א א' מתני' וע"ש ל"א ב' רש"י ד"ה עירובי כו' : סי"ב אפטרופוס . דלא גרע משכירו ולקיטו. שם ס"ד א' : סי"ד מברך . שבת כ"ג א' : סט"ו אימתי כו'. פסחים ו' ב' מנחות ל"ה ב' משעת כו' : ואומר. ע' סי' תקכ"ד בנוסח עירובי תבשילין מש"ש בשם הירושלמי : ואם גבו. ברכות ט"ו א' :

סי' שסז ס"א אפי' אם מיחה. רא"ש שם וכ"ה בתוס' שם דפריך שם בגמ' מהא דאחד מבני כו' רגיל אין כו' ושם אמר בע"כ : וה"מ כשאוסר . כפי' הרא"ש שם דפריך רגיל אין כו' וכאן אמר סתם אפי' אינו רגיל ותי' בדאסר אפי' אינו רגיל ורגיל אפי' אינו אסר : באחת רגיל לצאת כו'. כמש"ש מ"ט א' : ואם אין כו' אם אין. שם פ"א ב' וקי"ל כדברי המיקל בעירוב כנ"ל ושם אמר שמואל הלכה כר' יהודה : ואפי' אם היה . ב"י וע"ש : אבל אם . שם במתני' שאין מערבין כו' ובגמ' ונסתפק

מחצית השקל

תחלה שיהי' לכ"א לבדו בשעה שיוצא בה וה"ה הכא ואף שהמ"א שם כ' שהרשב"א לא כ' שם כן אלא להלכה אבל למעשה צריכים להקנות בפי' וכן הסכים מ"א שם היינו דוקא שם דתליא בדין ברירה ע"ש משא"כ הכא דלא תליא בדין ברירה י"ל כן להלכה ולמעשה : (ס"ק יד) צריך להוסיף דלדידהו כו' ר"ל דלקמן סי' שס"ח מבואר שיעור העירוב ואם בשעת הנחה הי' כשיעור ואחר זה נתמעט ולא נשאר רק כ"ש אפ"ה כשר וע"ש במ"א מ"מ להנוספים אחר שנתמעט הוי תחלת עירוב וצריך שיהי' בו כשיעור : (ס"ק טו) אפי' כו' במה שהאב רוצה כו' כיון דליכא בזה איבה נשאר הדין די"ל זכיה : (ס"ק יז) וע"י אשתו כו' ע"מ שאין לבעלה כו' לשון זה לאו דוקא דל"מ וע' באה"ע סי' פ"ה סעי' י"א ובי"ד סי' רכ"ב איזה לשון צ"ל להאשה אלא כיון דמסקנא דיש יד לאשה בלי בעלה ל"מ אי הבעל מזכה על ידה לאחרים: (ס"ק יח) ואפי' י"ל כו' דאין צריך עירוב דאם היתה צריכה לערב הוה א"ל מיגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני : (סק"כ) מברך כו' שאינו דר באותה העיר ואין שם בשבת ההוא כ"א אורח בעלמא א"כ א"ל הוא לעירוב דהוא אינו אוסר עליה ולא הם אוסרים עליו ואפי' הוא שם בי"ט ר"ל רק בי"ט וקודם שבת הראשון יחזור וילך משם וא"כ הוא לא צריך לערב דהא בי"ט א"צ לעירוב דהא אין עירוב והוצאה ליו"ט : מהני העירוב כמ"ש ר"ס תקי"ח דהיינו להוציא דברים שאין בהם צורך היום כלל. אבל הכא לא עביד כלום לפי מנהגנו דאין א' מזכה לבני העיר אלא גובים מעט מכל בית א"כ נקנה העירוב בשעת הקיבוץ מיד כמ"ש הרב"י מביאו המ"א מיד אח"ז. וא"כ אין לברך דכל הברכות צריך לברך עליהן עובר לעשייתן: וי"ל דמ"מ כיון שעדיין כו' דבין השמשות דוקא קונה עירוב ול"מ הקיבוץ : והעיקר כמ"ש לעיל כו' חוזר אדלעיל ליישב איך מברך א' מבני העיר כיון שכבר קונה העירוב בשעת קיבוץ על זה כ' דהעיקר כמ"ש לעיל ס"ק י"ג דהשמש יתן העירוב כו' וא"כ עכשיו הוא שעת הזיכוי והוי עובר לעשייתן כמ"ש סעי' ט"ו ואע"ג דמ"א לא כ' בס"ק י"ג שהשמש יתן כו' כ"א ע"צ היותר טוב אבל מצד הדין א"ל לזכות א"כ איך קרוי עי"ז עובר לעשייתו מ"מ י"ל דהא מה"ט כ' דמצד הדין א"ל לזכות דמסתמא אדעתא דהכי נתנו ולב ב"ד מתנה ע"ז והיינו דמסתמא ניתן באופן שיהי' מתוקן העירוב ע"פ הדין והשתא כיון דיותר טוב אם עכשיו השמש מזכה לבני העיר ע"י הרב כדי שיהי' הברכה עובר לעשייתן א"כ תחלה מסתמא דעתי' שלא להקנות מיד לבני העיר עד יזכה השמש ע"י הרב : ואם י"ט אינו סמוך לשבת כו' ר"ל כה"ג שלא זיכה בי"ט עד שחשכה ניהו דאם שבת סמוך לי"ט דהיינו שהיה י"ט ה' ו' באין ברירה צריך לזכות על תנאי אבל אם שבת מופלג מי"ט מה לו להתנות הלא אפשר להמתין מלערב עד שבת ואז יזכה בערב שבת קודם שתחשך דהא בי"ט אין צריך לעירוב כל כך כי אם לדברים שאין בהם צורך היום כלל ועוד דלכתחל' יש לחוש לדעת הרמב"ם שהביא הטור סי' תקכ"ח דאין להתנות כי אם בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי' אבל בזמן הזה שסומכין על החשבון אין להתנות ניהו דלא ק"ל כוותיה מ"מ היכי דאפשר לצאת גם לדעת הרמב"ם עדיף טפי : ודע דמ"ש לדחות שאין לאורח לברך דלא עביד מידי מ"מ אם מזכה השמש על ידו לבני העיר אפשר מיקרי עביד מעשה ורשאי לברך דומי' דקביעות מזוזה וגם עכ"פ טעם הראשון לא נדחה דאם לא ערבו גם הוא אסור ושייך לאותו מצוה : ומיהו אם שכחו כו' כמו שכ' רמ"א סעי' ו' ואע"ג דמשמע לעיל בס"ק זה דיהי' דעת בני העיר שלא לזכות כ"א ע"י נתינת השמש להרב היינו משום דהכי עדיף שתהי' הברכה עובר לעשייתן וא"כ כי הא גוונא ששכחו כו' עדיף טפי אם בני העיר היו מזכים בשעת קיבוץ אמרי' דעתייהו שהיה דעתו להקנות באופן היותר מועיל לפי תקנות חז"ל והוי' דעתם אם ישכחו מקנים מיד בשעת קיבוץ ואם לא ישכחו אין מקני' עד יזכה השמש ע"י הרב : לכל שבתות השנה ר"ל ואין מזכירים י"ט אע"ג דדבר שאין בו צורך היום כלל בעי עירוב אעפ"כ אין מזכירין י"ט דמשום דברים שא"ב צורך היום לא הצריכו לערב : ובנוסח שלנו מגג לגג ער"ס שע"ב ר"ל דכלים ששבתו בגג בלא"ה מותרים לטלטל מגג לגג :

סי'

שלא בידיעתו דמסתמא ניחא ליה ד אבל א אינה יכולה (א) לזכות משלו לאחרים שלא בידיעתו ה ואם אין הבעל והאשה בעיר יכולים ב בני הבית לערב שלא בידיעתו אם אין הבית פתוח אלא ג לחצר א' ואפילו אם היה פתוח לשתי חצרות אם הוא רגיל לערב לאחת מהם מערבין עליו אבל אם אינו רגיל לא ו אבל בני החצר אין יכולים ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת ז אחד מבני הבית אפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם ח וי"א דאין אשתו מערבת אלא שלא בידיעתו אבל אם אומר שאינו רוצה לערב עמהם לא ט ואם הוא רגיל לערב עמהם ועכשיו אינו רוצה ד (ב) בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בע"כ ואם אינו רגיל אינם יכולים ליטול ממנו בע"כ י אבל כופין אותו בב"ד לערב עמהם או בית דין יורדים לנכסיו : הגה מי שאינו רגיל לערב ועירב עם בני חצר וחזר מעירובו צריך לחזור ולזכות אבל אם רגיל לערב (ג) ה הוי עירוב בעל כרחו [הרא"ש פרק הדר]:

שסח דין אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב ובו ה סעיפים :

א א עירבו ואח"כ (א) נתקלקל העירוב ובא א' מבני החצר (א) לחזור ולתקנו ב אם בא לערב ממין הראשון אפי' כלה א"צ להודיע ג (ב) ואפי' מערב עליהם משלהם ואם בא לערב ממין אחר אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם ואם משלו א"צ להודיעם כלל ואם לא כלה הראשון אלא נתמעט אע"פ שמערב משלהם א"צ להודיעם :

ב ° ד נתוספו דיורים בחצר אם הבית פתוח לשתי חצרות א צריך להודיעם מפני שאולי אינם רוצים לערב עם אלו :

ג ה כמה הוא שיעור העירוב בתחלתו בזמן שהם שמונה עשרה או פחות שיעורו בגרוגרות לכל א' ואם הם יותר משמונ' עשרה אפילו הם אלף או יותר שיעורו מזון שתי סעודות שהם שמונ' עשרה גרוגרות ב ו שהם כששה ביצים ז וי"א שהם כשמונה ביצים :

ד °° ג ח נתמעט מכשיעורו ט אחר שנכנס שבת ראשונ' ונשתייר בו (ג) (ב) אפי' כל שהוא כשר אף א] לשאר שבתות :

אם

°עסי' שס"ו ס"ע °°עסי' תרי"ב ס"ט

ט"ז מגן דוד

הפת צריך שיהיה בדעת אחד מבני הבית והטור בסי' שס"ח לא בא אלא ללמד דין עירוב וסמך עצמו על מ"ש כאן מלקיחת הפת וכל מ"ש אין התנגדות לזה מדברי הב"י ומו"ח ז"ל כתב שלהב"י בני בית ובני חצר שוין לערב שלא מדעת בחצר אחד ואינו אמת ואני אומר אמת גמור הוא רק שבלקיחת הפת יש חילוק כמ"ש ודומה לזה הוא לסברת י"א דכאן שהוא הרמב"ם דס"ל דב"ד כופין אותן והן מערבין כנ"ל נכון:

שסח (א) לחזור ולתקנו. זה מיירי בשבת ראשון דנתקלקל קוד' שנכנס שבת ראשון דאלו בשבת שני א"צ תיקון דהא סוף עירוב הוא וכשר כשנשתייר אפי' בכל שהוא כמ"ש אח"כ: (ב) ואפילו מערב עליהם משלהם. ☞ כ"כ סוף סימן שס"ז דלקיחת הפת אין להם ליקח מבית בע"ה אלא בידיעת א' מבני הבית : (ג) אפילו כל שהוא כשר. ומ"ש בסי' שס"ו שאין מערבין בפרוסה היינו בשבת ראשון ועמ"ש בסי' זה :

וזה

מגן אברהם

שסז א אינה יכול' לזכות. וכ"ל דממזונותיה רשאה לזכות ע' בא"ע סימן עס"ג : ב בני הבית לערב. וכ"ת כ' דאפילו אינו רוצה לערב יכולין לערב אם לא שמיחה בהם בפירוש ע"ש ועמ"ש סי' שע"א ס"ד דדוקא גבי עכו"ס אמרי' כן אבל גבי ישראל אין יכולין לערב אם הוא אינו רוצה וכ"מ בב"י כאן ועסי' שפ"ב בב"י בפלוגתא שבין רש"י ורשב"א : ג לחצר א'. דזכות הוא לו: ד בני חצר נכנסין. וכ"ל דה"ה אשתו ובהכי שפיר מתיישבת סוגיית הגמרא רגיל אין שאינו רגיל לא וא"צ להגיה כמ"ש הב"י : ה הוי עירוב בע"כ ° כ"ל דזהו דוקא לדעת הי"א שבני החצר נוטלין בע"כ אבל לסברא הראשונה לעולם אין יכולין לערב בלא דעת אשתו °) ול"ע דבפ' חלון כתב הרא"ש דלעולם בעינן דעת אשתו וא"כ ישראל ועכו"ס שוין וברא"ש פ' הדר כתב כמ"ש רמ"א כאן שבני חצר ☞ נוטלין בע"כ ואם כן סתרי אהדדי :

שסח א צריך להודיעם. אפי' רוצה לערב משלו דשמא לא ניחא להם ☞ ואם הם במבוי א' ורוצ' לערב משלהם צריך להודיעם דהו"ל כתחלת עירוב וכ"מ בטור ודברי הרר"י צ"ע שכתב דאם מערב משלו א"צ להודיע וכ"מ בר"ן ע"ש וצ"ע למה : ב שהם כששה ביצים. ולפי זה צ"ל דגרוגרת קטן מכזית עסי' תפ"ו וכתו' עירובין דף פ' ע"ב וברמב"ם כתב דהוי שליש ביצה ועב"ח סי' ת"ע : ג נתמעט. ואם נשבר העירוב אפילו קודם שנכנס שבת

באר הגולה

שם ד תוספות ורא"ש והמרדכי וש"פ ה תוספות שם כפי שפי' הרא"ש שם דבריה' ו תו' והרא"ש שם אהא דשמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ז לשון טור ח הרמב"ם בפרק ה' מה"ע ט שם בגמרא י ב"י ושכן כתב ה"ה בריש פרק בענין המבוי א משנה עירובין פ' ב שם בגמרא כתירוץ השני וכפירש"י ג כפי' ר' יהונתן ד משנה שם פ' ובגמ' פ"א ה משנה וגמרא שם פ' ו רמב"ם בפרק א' מה"ע ז טור בסי' פ"ע ח משנה שם פ' ט בפירוש רבי יהונתן

נתיב חיים

שס"ז מ"א סק"ה. °) ול"ע דבפ' חלון כ"ב ולק"מ דהא דבעינן דעת אשתו כדי שלא תהיה בידם פת גזולה שאין שם עירוב עליו משא"כ שייך בשכירות דהא יכולים לערב בע"כ וה"ה בשכירות :

אשל אברהם

א] לשאר שבתות. ומיהו כשנתוספו דיורים אחר שנתקלקל צריכין לערב מחדש דלדידהו הוי תחלת עירוב ת' רמב"ן סי' רי"ב :

יד אפרים

שסז במג"א ס"ק ה' נוטלין בע"כ כ"כ ומבואר שם דאף בלא דעת אשתו שהרי כתב בנכרי שרגיל להשכיר ואינו רוצה יותר לענין שכירו' בע"כ אין ללמוד שכירות מעירוב ע"ש אלמא דאף בלא דעת אשתו דאל"כ הא גם בשכירות שוכרין מאשתו שלא מדעתו כמבואר שם ולפמ"ש בפרק הלון דלעולם בעינן דעת אשתו א"כ ישראל בעירוב ועכו"ם בשכירות שוים . וע' בספרי שו"ת בית אפרים מ"ש פירוש נכון בדברי הש"ס שם דקאמר לישנא אחרינא תלד שאני ע"ש בחלק ח"מ סי' מ"ס :

שסח בט"ז סק"ב משלהם הוא ר"ת כבר כתבתי כו' ול"ע דאין זה ענין לכאן דהתם לענין תחלת עירוב שפיר י"ל כן משא"כ כאן ואפשר במלויין בטעות וגם יש חיסור לשון וצריך לציין בסעיף ב' אם הבית פתוח לשני חצירות אבל לחצר אחד א"צ להודיע אפילו מערב עליהםמשלהם וכבר כתבתי כו' וע' בפרי מגדים מבואר גם כן דמפרש כמ"ש ואם כהפוס דברי הט"ז כמו שהנוסחא לפנינו צ"ל דס"ל דכמו דהתם לקיחת הפת אין בן החצר יכול ליקח מעצמו אע"ג דמערבין שלא מדעתו דע"כ הטעם משום דסתמא ניחא ליה דמה"ט אין בן בית יכול לערב כשפתוח לשני חצירות.וא"כ ה"ה בנתקלקל העירוב אף על גב דמסתמא ניחא ליה בתיקון מ"מ אין יכול ליקח הפת בעצמו רק ע"י בן החצר וצ"ע : במג"א ס"ק א' ואם הם במבוי א' כו' כ"כ נקט מבוי משום דבהכי מיירי בש"ס דקאמר בחצר שבין שני מבואות כו' עיין בב"י ולפי מה דמיירי כאן בש"ע לענין עירובי חצירות צ"ל ואם הבית

באר היטב

סי' שסז (א) לזכות. כ"ל דממזונותי' רשאה לזכות מ"א : (ב) בני חצר. וה"ה אשתו מ"א ע"ש : (ג) הוי עירוב. כ"ל דזהו דוקא לדעת הי"א שבני חצר נוטלין בע"כ אבל לסברא הראשונ' לעולם אין יכולין לערב בלא דעת אשתו ועמ"א : סי' שסח (א) נתקלקל. זה מיירי בשבת ראשון דנתקלקל קודם שנכנס שבת ראשון דאלו בשבת שניה א"צ תיקון דהא סוף עירוב הוא וכשר כשנשתייר אפי' בכל שהוא כמ"ש אח"כ:(ב) אפי'.ומ"ש בסי' שס"ו שאין מערבין בפרוס' היינו בשבת ראשון. והסכמת האחרונים דאין לסמוך על עירוב שנתמעט ונהגו לעשות אחר שלם עיין ט"ז

ביאור הגר"א

ונסתפק לתוס' אם בני הבית מועיל ופ' לחומרא : אבל בני החצר. רא"ש שם מדפריך רגיל אין כו' ודילמא מיירי בלא דעתם ממש : אפי' רגיל. טור וכ"מ דלס"ד דשמואל אחד כו' באסר ואפ"ה מפ' הגמ' בדעת אשתו כנ"ל : וי"א. שמפ' הא דאסר אהא דא' מבני מבוי כו' ור"ל דאסר שאומר בפי' שאין רוצה לערב ולכן רגיל אין כו' וכן הביא דנשים שעירבו ג"כ בדאסר ודשמואל קמייתא בדלא אסר אלא שלא בידיעתו : אבל כופין. תוספתא וגמ' עירובין פ' ב' ל"א בב"ד שאני וכל"ל וע"ש שם בגמ' שכ' מלד ע"ש : וחזר מעירובו. שם ס"ב א' ונכרי לא מוגר וערש"י ד"ה אלא כו' בכל שבת ופי' דר"ל אם יחזור כמ"ש סי' שפ"ב ס"ו וה"ה בעירוב : אבל אם. כנ"ל דנוטלין בע"כ וכ"ש אם הוא ברשותן ועמ"א סק"ה :

סי' שסח ס"א ואפי' מערב. כ"מ מת"ש למטה : ואם בא כו' אם כו' ואם לא כלה כו'. גמ' שם : אם מערב כו'. שם ע"א בגמ' אם משלו כו' : אע"פ. כנ"ל : ס"ג שהם מששה ביצים. שם פ"ב ב' כר"י ב"ב מדאמרינן שם פ"ג א' אר"ח כו' אבל תכ"א כו' : וי"א שהם. כשיטת רש"י שפסק כר"ש שם מדאמרינן בכל דוכתא כבילה לטמא טומאת אוכלין וע' רש"י שם ד' א' ד"ה פרס וכמ"ש תוס' שם פ' ב' ד"ה אגב וע"ש כאן וצ"ל ב' שליש' מח' ביצים וע' בתוס' וגמ' שם אבל בת"ה פ' כהרמב"ם ע"ש ק' ב' וע' מ"ש בסי' תפ"ו ס"א בארוכה : ס"ד אחר שנכנס. דקודם שבת ראשונה עדיין

חכמת שלמה

למה לא יכלו לטלטל הסכין ובע"כ דבפסחים לא הוי קשיא להו דאף אם יפלו מחיצות מותר לאכול כיון דעכ"פ היו שם מחיצות בשום פעם ודי בכך לענין קדשים ועיין בפ"ק דמגילה גבי מקריבין אע"פ שאין בית ובזבחים ע"ש ודו"ק אך לפי מה דמשני בב"מ דנפל מחיצות ומוכח דבנפל אסור לאכול שם קדשים לכך הקשו כן דאיך אכלו לשם פסח וא"כ א"ש די"ל הך מ"ד דמשני דנפול מחיצות ס"ל כמ"ד דסגי בראויות לנעול ומיירי שהיו מנופין בעפר ומטעם הנ"ל ומ"ד בעירובין שם דבעינן נעולות ממש לא יסבור כהך סוגיא דב"מ רק ס"ל דאף בנפול מותר לאכול שם קדשים ע"ש ודו"ק ואתי שפיר בעזה"י. שוב ראיתי בש"מ פ"ד דב"מ

הגהות רעק"א

סי' שס"ח מג"א סק"א ואם הם במבוי א'. לחצר א' כצ"ל (מה"ש) :

מחצית השקל

סי' שסז (ס"ק א) אינה כו' וכ"ל דממזונותיה רשאי לזכות ע' בא"ע סי' ע' סעיף ג' כל"ל ור"ל דשם כ' רמ"א למלמה מזונותיה והותירה אותה מותר לבעל והן דברי הש"ס כתובות דף ס"ד ע"ב וס"ל למ"א דוקא אם כבר למלמה ויש לה מותר ה"ה לבעל דהא אין לאשה על הבעל כ"א מה שיספיק לה למזונותיה ושיערו חז"ל לפי סתם נשים שיעור מה שצריך ליתן לה מה שיספיק כמבואר שם בש"ע וכיון דהותירה א"כ הרי הספיק לה אותה מעט שאכלה ממילא המותר לבעל אבל מ"א מיירי שבשעת אכילה לוקחת מזונותיה ומזכה בזה לאחרים אין ביד הבעל למחות בידה דהיא אומרת אני מצמצם כדי ליתן לאחרים ואם תמחה הרי אני אוכל גם אותו מותר שאני מזכה לאחרים ומה לך בכך אם אני אוכלת או נותן אותו לאחר : (ס"ק ב) בני כו' וב"ח כו' וע' מ"ש סי' שע"א ר"ל דראיית הב"ח היא מדאמרינן בעירובין דף ס"ג ע"ב האי מבוי דהוי דר ביה לחמן בר ריסתק (עכו"ם א' היה שמו כן ואם עכו"ם דר במבוי עם ב' ישראלים צריך לשכור מן העכו"ם הרשות כדאי' לקמן סי' שפ"ב) א"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו ואמר רבא ליזל חד מבני המבוי ולקריב לגביה ויפייסו לשאול ממנו מקום ברשותו ולנח ביה מידי ואר"י אמר שמואל אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו ודי והאי שואל הוי כשכירו ולקיטו ופרש"י והרא"ש דר"י אמר שמואל מיירי בשכירו ולקיטו של עכו"ם ליתן ערובו עם שאר ישראל ודי וא"צ לשכור לא מן העכו"ם ולא מן השכיר ולקיטו כיון דעירב עמהם הרי גם כל רשותו מעורב עמהם ורשות העכו"ם בכלל דהא האי ישראל שכירו ולקיטו של עכו"ם וס"ל לב"ח דדין עירוב ושכירות מן עכו"ם שוין וא"א אם הבעלים אין רוצים לערב אע"פ שלא מיחה ביד בני ביתו אעפ"כ אין בני הבית רשאים לערב א"כ ה"ה בשכירות של שכירו ולקיטו דהא שכירו ולקיטו לא עדיף מבני ביתו והא שם הבעלים דהיינו לחמן ב"ר לא רצה למיגר א"ו כ"ז שלא מיחו ביד שכירו ולקיטו או ב"ב רשאים להשכיר ולערב וחולק על הרב"י וע"ז כ' מ"א ועמ"ש סי' שע"א דאין ללמוד דין עירוב משכירות : דדוקא גבי נכרים משום דדירת עכו"ם לא השובה : וכ"מ בב"י כאן ר"ל בש"ע שכ' גבי בני ביתו לערב שלא בידיעתו ולא כ' שלא מדעתו כמו ברישא וע' בהרב"י : וע' סי' שפ"ב בבית יוסף בפלוגתא כו' דשם הביא פי' רש"י כנ"ל והביא שהרשב"א בתשו' פי' הא דאר"י א"ש אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו ודיו קאי אשכירו ולקיטו של ישראל נותן השכיר ולקיטו ערובו עם בני חצר בלי ידיעת הבעלים ודי : כמבואר כאן הדין בבני ביתו ומזה יליף רבא דכמו דשכירו ולקיטו של ישראל ידו כיד בעלים לתת עירוב בלי דעתו ה"ה שכירו ולקיטו של עכו"ם ידו כיד העכו"ם ורשאים לשכור משכיר ולקיט בלי ידיעת העכו"ם ובאמת רבא פסק בהאי עובד' דלחמן הנ"ל שישכרו מהאי ישראל ששאל מקום מלחמן ואותו ישראל לא יערב עמהם וכ' הרב"י א"כ היכי מייתי ראיה מדר"י א"ש הא כי אמרי' בישראל אפי' שכירו ולקיטו נותן ערובו היינו כי לא מיחה בעל הבית אבל כי מיחה בעל הבית לא והא לחמן לא רצה למיגר ע"ש . ולדעת הב"ח א"ש דהא לחמן לא מיחה ביד שכירו ולקיטו אף שלא רצה למיגר וכה"ג גם בבני ביתו ושכירו ולקיטו של ישראל רשאי לערב לדעת הב"ח:(סק"ד) בני חצר כו' וכ"ל דה"ה אשתו ובהכי שפיר כו' ר"ל דהרב"י הבין מדעת הרמב"ם דס"ל היפך מדעת הרא"ש שהיא דעה א' דהאשתו גרעה מבני חצר ואפי' רגיל אינה רשאי לערב בע"כ ולכן נתקשה בספרו ב"י אבל מ"א ס"ל דלהרמב"ם אשה שוה עכ"פ לבני חצר והילך לשון הגמ' דף פ' ע"א האי עכו"ם דא"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו לקמיה דר"ל א"ל הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו (וה"ה דיכולה להשכיר שלא מדעת בעלה עכו"ם) מיתבי נשים שערבו או נשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ולא שתופן שיתוף לא קשיא הא דאסר הא דלא אסר ה"נ מסתברא דאל"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל וא' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני מבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלים שתופן ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא ע"כ דברי הש"ס : ופירש"י והרא"ש הא דאסר היינו שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר או פתוח לב' חצרות ורגיל בחול בא' מהן . ובא' אינו רגיל דאוסר על בני חצר שרגיל בהם בחול אם אינו מערב עמהן לכך מערבת בע"כ של בעל אפי' מוחה והא דלא אסר כו' ומסיק הכ"מ דאמר שמואל א' מבני מבוי כו' ולא ישתתף כו' בעל כרחן וכ' הרא"ש דע"כ עכ"פ דעת אשתו מסכמת לערב דבלא"ה ודאי אין בני מבוי רשאים ליטול ואפ"ה קתני דוקא רגיל להשתתף משמע אבל לא רגיל לא אע"ג דהאשה מסכמת ולעיל אמר שמואל אשתו ש"א מערבת בע"כ (וכ' הרא"ש ומשמע בכל ענין אפי' אינו רגיל) אלא ש"מ הא דאסר כו' ולעיל מיירי באסר ולכך אפי' אינו רגיל אשתו מערבת בע"כ אבל מימרא בתרייתא' אחד מבני מבוי כו' מיירי בלא אסר לכך בעינן דוקא רגיל וברייתא דלעיל נשים שערבו או נשתתפו כו' מיירי בלא אסר ולא רגיל לכך אין מעשה האשה כלום אי מיחה דהיינו בע"כ והן שיטת דעה א' שהובא בש"ע פה ודעת י"א שהוא דעת הרמב"ם מפרש הא דמשני הא דאסר ר"ל שהבעל רוצה לאסור על בני חצר דהיינו שמוחה בפי' ולכך אין מעשה האשה כלום אבל שמואל דאמר אשתו ש"א מערבת שלא

מדעתו מיירי בלא אסר היינו שלא מיחה ושלא מדעתו ר"ל שלא בידיעתו ועז"א הכ"מ דא"ש בני מבוי כו' נוטלים ערובן בע"כ והראיה היא מדאמר בני מבוי משמע דוקא בני מבוי רשאים ליטול בע"כ אבל [illegible]

י רמב"ן א משנה שם פרק ה' כחכמי' ב כאשר הגהתי כן הוא ברש"י וכן הגיה הב"י בטור ג שם בגמרא ד שם ה הרא"ש שם ו הרמב"ם פרק ו' מהלכות עירובין ז שם במשנה : א משנה עירובין פרק ה' ב שם במשנה וכרבי יהודה ג שם

נתיב חיים

שסט מ"א סק"א (°) ול"ע דבח"מ ס"ב ולק"מ דקידוש על היין **סמכו** על הקרא זכור את יום השבת **לקדשו** והוי כעין דאורייתא משא"כ **עירובי** חצירות וכן מחלקין תוס' להדיא **בשבת** דף ל"ד בד"ה ל"ק בסך מילתא **בין** עירובי התחומין ובין עירובי חצירות **ע"ש** : ט"ז סק"ב (°) וקשה לי ממ"ש הרא"ש כ"ב ולא ידענא מה קא קשיא לי' במזכה לי' עם אחרים אין הנתינ' מכוין לזכות לו כ"א בעד מעה ואם בזיכה לו לבדו באמת קנה העירוב והתוס' דס"ל שאפי' בזיכה ע"י אחר **נמי** לא מהני ס"ל דהכא שאני דקפיד **דוקא** למיעבד מצוה בממוניה ולא חפץ **לזכות** בחנם המצוה וע"כ הוצרך לומר **כן** סברא תכח קושית הרא"ש על התו' ע"ש :

יד אפרים

פתוח לחצר אחד כו' ומ"ש וכן משמע **בטור** נראה שכוונת המג"א בזה ליישב **קושית** הב"ח והט"ז בסי' שס"ז על הטור **דסותר** שם למ"ש כאן דמערבין שלא **לדעת** ומתרץ המג"א דכוונת הטור **דיכול** לערב שלא מדעתו אם רוצה **לערב** משלו דוקא משא"כ בסי' שס"ז **דמיירי** בגרוגים לערב משלו ליקח **ממנו** פת ס"ל שאין מערבין שלא **מדעתו** . ומ"ש ודברי הרר"י ל"ע ר"ל **דמדסתם** דבריו משמע דמיירי אף **בפתוח** לשני חצירות הדין כן וע"ז כת' **דל"ע** למה ולענ"ד אפשר דס"ל כמ"ש ה"ה בשם י"א דלדידן דקי"ל מותרת **עם** שניהם אין קפידא אם יערבו גם **עם** אלו ולא ס"ל כמ"ש ה"ה להרמב"ם **דלא** ניחא ליה בהכי דאוושי אינשי **ע"ש** : ס"ק ד' בט"ז וא"כ אין חשש **כ"כ** ל"ע דמה בכך שאומר בפירש מ"מ **לפי** שנתוסף ה"ל תחלת עירוב ואין **לסמוך** ע"ז שנתמעט ויש גורסין או ראוי **כו'** וע' במשבצות שמפרש גירסא זו והוא דחוק ול"ע :

שבת ראשונה שרי כיון דבשעת הנחה הי' שלם (מהרי"ל) וכתבו' רמ"מ כ' דאם נשבר אפילו אחר שבת ראשונה טוב לעשות אחר וטעמו דהא דתקן כשתייר כל שהוא כשר היינו שלם א"נ דכל שנשבר קודם השבת ויש שהות לעשות אחר מקרי תחילת עירוב עכ"ל והנה הרב"י פסק בהדיא דכשר אף לאחר שבתו' גם מ"ש דכל שהוא היינו שלם הוא דוחק בעיני לכן נ"ל כמהרי"ל דכיון שבשעת הנחה היה שלם תו לא גזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו ומ"מ נ"ל דהם לא נשאר בו כשיעור פסול דדוקא כשעושין שיתוף אז העירוב רק שלא לשכח התינוקות לכן כשר בכל שהוא אבל לדידן פסול ואפשר דזהו טעמו של רמ"מ בסימן כ"ח דמסיק דכל רבותיו נהגו לעשו' אחר דס"ל דגם בפרוסה אין להקל אפי' יש בו כשיעו' ומיהו שם משמע שטעמו דגזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו כמ"ש סי' שס"ו דדוק' בא' מזכה לכולם מקלינן אבל עתה שכל אחד נותן קמח לא מקלינן :

שסט א וזכה גם לזה . לפי שלא נתכוין ליתן לו מתנת חנם אלא בשביל מעות שנתן לו וקי"ל דמעות אין קוני' דלא כע"ש°) וק"ק דבח"מ סי' קנ"ט ס"ג כתב דהקונה יין לקידוש קנה במעות כיון דלצורך מצוה הוא העמידו דבריהם על דין תורה דומיא דד' פרקי' והא עירוב נמי מצוה הוא כמ"ש סי' שס"ו סי"ג ואפ"ה אין קונ' מעות ולא הוי דומיא דד' פרקים כדאמרי' בגמ' ול"ע : ב ערב לי. הרי עשאו שליח לערב לו באופן שיועיל והוי כאלו אמר שיזכ' לו כמו לאחרים (טור) : ג לבע"ה כו'. דאין דרך בע"ה למכור משלו וכאלו אמר ערב לי דמי:

שע א בבית שער . אע"פ שיש לו ד' מחילות כיון שעוברים דרך שם לא הוי דירה: ב שאינם חשובים דירה . וה"ה סוכת החג בחג (יומא דף י) : ג מחמת כבדן . נ"ע דמה גבול יש לכובד זה דמשוי שקשה לא' נוח לב'

ה י אם נתעפש פת העירוב ונפסל מלאכול הרי הוא כמו שכלה לגמרי וצריך לערב מחדש : הגה ולכן נהגו לעשות העירוב חלת מצה שאינה ממהרת להתעפש [כל בו ב"י סי' שנ"ד] ועוד דיכולים לשמרה בימי הפסח ויכולים לשמור העירוב כל השנה [דעת עצמו] (ד) וזה (ג) טוב יותר מלערב כל שבת ושבת שלא ישכחו מלערב מיהו אם רוצים לערב כל ע"ש ולאכול העירוב כל שבת הרשות בידם וע' לקמן סי' שצ"ד :

שסט באיזה אופן מקנין העירוב ובו סעיף אחד :

א א הנותן מעות לנחתום ואמר לו אם יבואו בני חצר לקנו' ממך ככר לעירוב זכה לי בעירוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מעה זו (א) (א) אינו עירוב אפילו ב עירב החנוני [לכל האחרים] א וזכה גם לזה עמהם (ב) ° ג אבל אם אמר לו ב ערב לי קנה עירוב ואפילו אם אמר זכה לי (ג) ד אם (ב) נתן לו כלי בתור' קנין שיקנה לו בו קנה עירוב ה וכן אם זיכה לו הנחתום (ד) ע"י אחר ו או שקנה במעה שנתן לו לחם מן השוק קנה עירוב ז ואם נתן (ה) מעה ג (ג) לבעל הבי' ואמר לו זכה לי בעירוב קנה עירוב :

שע דיני שתוף בערוב ובו ח סעיפים :

א א הדר א (א) בבי' שער אכסדרה ומרפס' שבחצר אינו אוסר על בני החצר ב (ב) שאינם חשובים דירה אבל הדר בבי' התבן בבי' העצים בבי' הבקר ובבי' האוצרו' אוסר :

ב ג בעל הבי' שיש לו הרבה בתים בחצר והשאילן או השכירן לאחרים ויש לו בכל א' מהם דברים ג שאינם ניטלים בשב' ג מחמ' (ג) כבדן או מחמ' איסור שהם דברים

עסי' בח"מ סי' קנ"ה

(ד) וזה טוב יותר כו' . ולענ"ד דיותר טוב לערב כל ע"ש דרוב פעמים שהמצה של העירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן ואינו ראוי לאכילה כלל והוה כלה לגמרי ועוד יש מנהג בקצת קהלות שבע"ש הגדול הולך השמש מבית לבית ונותן לכל א' קצת ממצת העירוב וזהו איסור דהרי באותה שבת אין שם עירוב כלל ואולי נתפשט המנהג שהי' השמש משייר בכה"ג מן העירוב חתיכ' קטנה דסוף עירוב הוא וטועי' בזה שמחלקו כלו · ע"כ טוב עכ"פ לערב אותו שבת משלו ולזכות לכל הקהילות דהיינו בעיס' שעושין לחמים לכבוד שבת. ובע"ש יצרף כדי שיהי' כשיעור כמה שמערב ומזכה ועסי' שצ"ד מאכילת העירוב והרוצה לעשות עאהי"ע יערב משלו בכל ע"ש ויזכ' ע"י אחר ובזה לא חיישי' לקלקול העירוב של בה"כ ולא יברך כיון שיש בבה"כ מצת העירוב והברכות אינם מעכבות כנ"ל : ונ"ל דיש ליזהר שלא לסמוך על עירוב שנתמעט דשמא יתמעט משיעורו ויתוספו אחר כך דיורין באותו עיר ואז צריך להוסיף בשביל' כמ"ש סי' שס"ו ס"ט או ראוי שיאמר כל אדם בשעת ברכה ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת כדיעה ראשונה שם ☞ וא"כ אין חשש באם יתוספו אח"כ כנ"ל :

שסט (א) אינו עירוב אפי' אם כו' פי' הוא עצמו מזכה להם ולו אבל לא ע"י אחר דהא ע"י אחר מהני כמ"ש אח"כ ובטור כ' וזיכה כתב ב"י אם אינו ט"ס נ"ל דהאי וזיכה ג"כ מיירי ע"י עצמו והטעם בטור שלא כוון לזכו' לו במתנ' חנם אלא בשביל מעה שנותנו ומעו' אין קונות נמצא שאינו חלק בעירוב עכ"ל: (ב) אבל אם אמר לו ערב לי. הטעם בטור שהרי עשאו שליח לערב לו בענין שיועיל וכיון שא"א להיות לו עירוב אא"כ יזכה לו כמו לאחרים הוי כאלו אמר שיזכ' לו כמו לאחרי' עכ"ל. (°) וק"ל ממ"ש הרא"ש פ"ק דקידושין הבאתיו לעיל סימן י"ד וז"ל וכן המשאיל טבעת לאשה לקדש בו אשה אבן שהדי שדעתו ליתנו בכל יפוי לשון שמועיל דאדעתא דהכי מסרו לו ואם לא יועיל לשון שאלה יתפוס בו לשון אחר שיועיל לשם קדושין דכ"ע לאו דינא גמירי והיו סבורין שיועיל ל' שאלה ואמדי' דעתיה שאם לא יועיל לשון שאלה שיתנהו בל' אחר המועיל ולכל הפחות במתנה ע"מ להחזיר עכ"ל הרי לפנינו שזה אומר ל' שאלה ואפ"ה אנו מפרשים נגד אומד הדעת דהוא לא ידע הדין וסובר שיהיה זה במקום לשון דמהני ע"פ הדין דהיינו מתנה ה"נ נימא אם אמר זכה לי הוא סבר בעד מעות מ"מ כיון דמן הדין לא מהני במעות נימא דנתכוין בל' דמהני כגון ערב לי דאמאי לא אמדי' דעתיה כאן כמו בקידושין מ"ש התם דחפץ בקידושין ה"נ חפץ בעירוב דהוא מצוה וי"ל דהכא שאני שאדם רוצה לעשות מצוה דוקא בשלו לא בשל חבירו מ"ה אפשר דקפיד ולא עשאו שליח לזכות בחנם אלא דוקא קאמר בעד המעות יזכה לו לא בחנם אלא דבסמוך יתבאר דהרא"ש לא ס"ל האי סברא ע"כ צ"ע : (ג) אם נתן לו כלי . דדוקא מעות אינן קונות עד שימשוך החפץ אבל אם מקנה לו כלי הוה חליפין וכיון שזוכה זה בכלי זכה זה בפת שהייך להעירוב כמ"ש גבי חליפין בהרבה מקומות: (ד) ע"י אחר כו' . התוס' דף פ"א כתבו וז"ל ור"י פירש דאפי' מתכוין להקנות לו בחנם ואפי' זיכה לו ע"י אחר או לקח המעות וקנה לו מהשוק אינו עירוב כיון שהנותן נתכוין לקנות לו מהחנוני ואין המעות קונין לו וכל הזכיות שעושה החנוני עביד שלא מדעת בע"ה עכ"ל והרא"ש תמה ע"ז דכיון שזה גילה דעתו שחפץ בעירוב שנותן שהרי נתן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה המעה וזוכה לו החנוני אמאי לא זכה ומ"ה פסק דזיכה לו ע"י אחר מהני וכ"כ הטור וש"ע וק"ל דאמאי דחה סברת התוספות דהא ודאי יש לו לומר לא ניחא לי שיתן לי אדם א' מתנה אלא איעבד מצוה בממוני וע"ז גילה דעתו בנתינת מעות ואפילו במידי דלאו מצוה מצינו בפ"ק דב"ב דיכול למימר לחד תנא לא ניחא לי לקבל מתנה דכתיב ושונא מתנת יחיה ק"ו כאן במידי דמצוה והוא נותן מעות ודאי דוקא אינו רוצה בחנם כנלע"ד דברי התו' שאין בהם תמוה בזה : (ה) מעה לבע"ה . לפי שאין דרך בע"ה למכור משלו ולדעת שיקנה לו במעותיו אמר לו וכאלו אמר ערב לי שעשאו שליח וחזקה שליח עושה שליחותו :

צריכים

באר היטב

ט"ז ומ"א : (ג) טוב יותר. וכתב הט"ז ולענ"ד דיותר טוב לערב כל ע"ש דרוב פעמים שהמצה של העירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן ואינו ראוי לאכיל' כלל והוה כלה לגמרי ועוד יש מנהג בקצת קהילות שבע"ש הגדול הולך השמש מבית לבית ונותן לכל אחד קצת ממצת העירוב וזהו איסור דהרי באותה שבת אין שם עירוב כלל ואולי נתפשט המנהג שהי' השמש משייר בכה"ג מן העירוב חתיכה קטנה דסוף עירוב הוא וטועי' בזה שמחלקו כולו. ע"כ טוב עכ"פ לערב אותו שבת משלו ולזכות לכל הקהלה והרוצה לעשות עאה"ע לערב משלו בכל ערב שבת ויזכה ע"י אחר ובזה לא חיישינן לקלקול העירוב של בה"כ ולא יברך כיון שיש בבה"כ מצת העירוב והברכות אינן מעכבות עכ"ל ע"ש :

סי' שסט (א) אינו. הטעם בטור שלא כוון לזכות לו במתנת חנם אלא בשביל מעות שקיבל ומעות אינן קונות נמצא שאין לו חלק בעירוב עמ"א : (ב) נתן. דהוי חליפין וכיון שזכה זה בכלי זכה זה בפת ט"ז : (ג) לבעל הבית. משום דאין דרך בעל הבית למכור משלו וכאלו אמר ערב לי :

סי' שע (א) בבית שער. אע"פ שיש לו ד' מחיצות כיון שעוברים דרך שם לא הוי דירה : (ב) שאינם. והוא הדין סוכת החג בחג יומא דף י' : (ג) כבדן. נ"ע דמה גבול יש לכובד זה דמשוי שקשה לא' נוח לב'. לכן יש להחמיר בזה רק דברים המוקצים מ"א. וכתב ב"י בשם מהרי"ק דאפי' יש פינה מיוחדת לבעל הבית

ביאור הגר"א

תחילת עירוב וכ"ה בירושלמי שם ספ"ז הזוב שהזה בו פ"א כשר מכאן והילך שיריים אוף הכי כן : ס"ה אם נתעפש פסחים ט"ו ב' וע"ש : ולכן כו' ויכול. כלמד מס"ד : מיהו אם. ברכות ל"ט ב' שבת קי"ז ב' :

סי' שסט ס"א אפי' עירב. רש"י שם : וכן אם זיכה כו' אי כו'. הרא"ש שם דלא כתוס' שם כיון שרוצה בעירוב וגלה בדעתו זכין לאדם כו' ומ"ש במתני' שם שאין מערבין כו' מילתא באנפי נפשיה היא :

סי' שע ס"ב בעה"ב שיש כו'. מתני' וגמ' שם כגון כו' : והשאילן. רש"י : או השכירן. רמב"ם והג"א : מחמת כו'. לשון הטור וכמ"ש ע"ז ב' וע"ח א' לענין מיעוט כפה ספל כו' וסולם צורי ושבבבל וע"ל סי' שע"ב ס"ח וס"י : איסור. שם פ"ו א' תנ"ה כו' : אפי' לצורך. שם טבל ועששית והן אינן נטלין אפי' כו' כמש"ש בשבת קכ"ד א' ה"מ דאיכא כו' : לפי שנעשו כו' ולפיכך. כמ"ש בס"ח : ואם אין. שם כגון בוניום כו' וע' רש"י שם וכנ"ל : וי"א. כמו אתין דס"פ

חכמת שלמה

דב"מ שם מפורש כדברי שהקשה שם דלמה לא יאכל בנפול מחיצות הרי אמרינן בפ"ב דשבועות דאוכלין **אע"פ** שאין הומה וקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא ותירץ דאתיא כמ"ד לא קדשה לע"ל וע"ש א"כ מפורש כדברינו וי"ל שפיר דמ"ד דבעינן נעולות ממש ס"ל דקדשה לע"ל ולמ"ד לא קדשה לע"ל ס"ל דלא בעינן נעולות ממש וכדברינו לעיל ודו"ק :

מחצית השקל

אמר ר"י בד"א בתחלת עירוב אבל בשירי עירוב אפי' כל שהוא ולא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח מן התינוקות ופירש"י ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו (ר"ל דהא קי"ל סומכים על שיתוף במקום עירוב) אלא שלא לשכח עירובי חצרות מן התינוקת (שהם לא ידעי מהשיתוף כיון שאינו נעשה בחצרם) הלכך מקילינן ביה עכ"ל הרי דמס"ע שירי עירוב כ"ש כיון דבלא"ה יש שיתוף **והעירוב** אינו כ"א שלא לשכח . אבל לדידן פסול כיון דאנו אין לנו כ"א שיתוף ולא ערובי חצרות כלל כמ"ש רמ"א לעיל סי' שס"ו ס"ג ולקמן סי' שפ"ז א"כ השיתוף הוא מצד הדין ולכן אין להקל בשיורי יותר מבתחלה אלא שבספר חמד מגה הקשה דלמה סמך מ"א יותר על דברי רש"י מ"ש בדף פ' כנ"ל ממ"ש רש"י דף מ"ו ע"ב על משנה הנ"ל שלא לשכח ערובי תחומין מן התינוקות והסכים ר"י בעל התוס' לפי' זה והבין בספר הנ"ל דלפ"ז מאי דקתני במתני' ולא אמרו לערב כו' אינו טעם על מ"ש ר"י תחלה שירי עירוב כ"ש וא"כ גם לדידן יש להקל בשירי עירוב אך לענ"ד מ"א לא הבין כן דהתוס' כתבו שם דלפ"ז מאי דקתני ולא אמרו לערב החצרות היינו שתופי מבואות וקרי ליה כן בכמה מקומות והוי קשיא למ"א למה לולי כדי שלא לשכח לא היה צריך שיתוף מבוי ואמאי הא הטעם דלא ליתי' לאחלופי בר"ה דכל חצר נגד המבוי נראה כרה"י שאינו שייך רק לבני חצר אחד והמבוי שייכה לכל החצרות נראה לגבייהו כרשות הרבים ואתי לאוציא מרשות היחיד לרשות הרבים לכך בעינן שיתוף לכן ס"ל למ"א דגם לפירש"י בדף מ"ו הפי' כן ניהו דקאי אשיתוף כמ"ש התוס' דכל הפרק מיירי בשתופי מבואות וא"כ גם רישא שיורי עירוב כ"ש מיירי בשיתוף ועל זה קאי ולא אמרו לערב היינו לשיתוף כו' והוא ג"כ טעם דשיורי שיתוף כ"ש משום דמצד הדין א"צ לשיתוף דקי"ל סומכים על עירוב במקום שיתוף דהיינו אם כל החצרות פתוחות זו לזו ועירבו כל החצרות יחד תו אין צריך שיתוף אלא דאעפ"כ משתתפים במבוי שיהיה לתינוקת היכר לערובי תחומין (וזה דלא כמהרש"א בדף מ"ו) ולכן מקילינן בשיורי שיתוף בכ"ש וא"כ אכתי א"ש מ"ש מ"א דלדידן דל"ל רק שיתוף גרידא אין להקל בנתמעט : ואפשר שזה טעמו של רמ"מ כו' ר"ל דגם רמ"מ מודה דבזמן הש"ס היה נשבר כשר דל"ש שמא יחזור הדבר לקלקולו אלא דמ"מ ס"ל דלא עדיף מנתמעט דלא כמהרי"ל כיון שנשתנה עתה ממה שהיה תחלה שלם אלא דאעפ"כ בזמן הש"ס שלא היו צריכים לערב כ"א שלא לשכח כו' היו מקילים בנשבר כמו בנתמעט אבל עכשיו דאין לנו רק שיתוף והוי מצד הדין א"כ כמו בנתמעט פסול בזמן הזה כמ"ש מ"א ה"ה נשבר : מיהו שם משמע שטעמו כו' ר"ל הוא בעצמו לא נתן טעם זה אלא משום שמא יחזור כו' א"כ משמע לדידיה אפי' בזמן הש"ס היה פסול וזה כבר דחה מ"א לעיל :

סי' שסט (ס"ק א) וזכה גם לזה. לפי שלא נתכוין כו' דלא כע"ש לא ידעתי השגתו אך על לשון זה שהרי לא נתכוין כו' שהוא לשון הטור תמה התוי"ט פ"ז וגם (הע"ש הקשה כן) לפי מה שהגיה הרב ב"י בטור ורש"י שהי' כתוב וזיכה גם לזה והיינו וזיכה ביו"ד (צריך לומר וזכה בלא יו"ד דאי וזיכה למה לא יועיל ניהו דמעות אין קונות מ"מ הלא זיכה ע"י אחר וכמ"ש ס"ס זה א"כ צ"ל וזכה). והקשה תוי"ט א"כ איך כתב הטור לפי שלא נתכוין אפי' נתכוין כו' במאי יקנה כיון דליכא קנין אחר רק המעות אלא ודאי דגרסינן וזיכה ביו"ד דהיינו שסתם אמר לאחר שיזכה לכל בני המבוי דאי הי' כונת הנחתום ליתן לו מתנות חנם הי' זוכה ע"י אחר כמו כל בני המבוי אבל כיון דנתן לו מעה אין דעת הנחתום ליתן לו במתנה כ"א בשביל המעה וא"כ אף שאמר לאחר לזכות לכל בני המבוי לא הי' דעת הנחתום ולא דעת נותן המעה על זה הנותן המעה כ"א על שאר בני מבוי ומ"ש בסיפא וכן אי זיכה לו הנחתום ע"י אחר ר"ל שאמר בפי' שיזכה גם בשביל נותן המעה מהני וקנה ע"ש שהאריך : דומיא דד' פרקים. ר"ל ע"פ וערב עצרת ור"ה ואחרון של סוכות מעות קונות אם נתן לטבח מעות על בשר דבד' פרקים הללו מרבים בבשר בסעודה והם סעודת מצוה : ול"ע והאחרונים חלקו בין מצות יין קידוש דהיא מצוה דרבנן ואסמכוהו אקרא משא"כ עירוב אינו מצוה גמורה כ"א להציל מאיסור טלטול : (ס"ק ג) לבע"ה כו' וכאלו אמר ערב כו' ונתן לו המעה במתנה וגם בע"ה יתן לו במתנה פת לעירוב :

סי' שע (ס"ק ג) מחמת כו' ובמ"מ כו' המוקצים. ר"ל שאסורים לטלטל אפי' לצורך מקומן כמו שכתב בש"ע והיינו שהם מוקצים מחמת חסרון כיס או שאין עליהם תורת כלים כדלעיל סי' ש"ח

דברים שאסור לטלטלם אפי' לצורך מקומו אין הדרים בהם אוסרים עליו ד לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו לפיכך גם הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב ה ואם אין הבתים שלו לא קנויות ולא שכירות אע"פ שיש לו בהם דברים שאסור לטלטלם אוסרים זה על זה :

הגה ד (ד) ויש אומרים דכל זה כשאין דיורים בחצר אלא הם אבל כשיש דיורים אחרים ה (ה) ומוליכים עירובן אצלן (א) צריכים כל אחד לערב (הר"ר יהונתן פרק כיצד משתתפין) אחד ששכר בית מן העכו"ם והשכיר אחד מן הבירה לחבירו אם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי הוה ליה כאלו כל הבירה שלו והשכיר אחד מן הבתים לחבירו אבל אם ו (ו) שכרה מתחלה אדעתא דהכי הוה ליה שני בתים ולא מהני אע"פ שיש לאחד מהם תפיסת יד בבית חבירו (מהרי"ק שורש מ"א) :

ג ו חמש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות ז אם עוברים כולם זה על זה שאין פתח לחצר אלא החיצון וכולם עוברים דרך עליו אין צריכים ליתן בעירוב (ב) אלא שנים הפנימיים וכל האחרים חשובים כבית שער להם ואם היה (ג) לכל א' פתח פתוח לחצר הגה ז או שאין (ז) עוברים זה על זה רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר (ב"י) ח אם המחיצות מגיעות לתקרה בתוך ג"ט דהוי כל א' חדר בפני עצמו ט אפילו הן של יריעות י אם בני החצר נותנים העירוב בא' משאר בתי החצר (ד) צריך כל אחת ואחת מחבורות שבטרקלין ליתן עירוב אבל אם נתנו העירוב בזה הטרקלין אין צריכין ליתן עירוב כלל שכולם דרים בבית זה ובית שמניחים בו העירוב אין צריך ליתן עירוב וכן אם אין דיורין אחרים בחצר אינם צריכים עירוב חלקוהו במחיצות שאין נוגעות לתקר' (אפי') אם בני החצר נותנים עירובן בא' משאר בתי החצר די בעירוב א' לכל החמש חבורות :

הגה אם מקצתן עשו מחיצות ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם מחולקים ואותם שלא עשו (ה) הם כמשותפין. (המגיד פרק ד') כ ואם היו דורין בעליות ממש אפילו נתנו בני החצר העירוב בטרקלין צריכה כל חבורה וחבורה לתת עירוב ל אבל מי שיש לו ח (ח) מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרים בביתו כל א' בחדרו (ו) אפילו יש לכל א' פתח פתוח מ לחצר ואוכל וישן בחדרו אינם אוסרים :

ד נ אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שלחן אחד אע"פ שכל א' יש לו בית בפני עצמו אינם צריכים עירוב מפני שהם כאנשי בית א' ואם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחרת עירוב אחד (לכולן) ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו ואם היה עירוב בא אצלם אינם צריכים לתת עירוב כדין בית שמניחים בו עירוב שכל אלו הבתים כבית אחת הם חשובים :

הגה וכן אם הרבה בעלי בתים אוכלים בחדר אחד כל אחד על שלחנו אע"פ שכל א' ישן בחדר בפני עצמו עירוב א' לכולם (ז) הואיל ואין מחיצה מפסקת בין מקום אכילתן הוי כחמשה ששבתו בטרקלין וכו' ואע"פ שפורסין לפעמים וילון לפניהם לצניעות לא מיקרי מחיצה הואיל ולא הוי שם ט בקביעות (ר' ירוחם חט"ו) :

ה ס מי שאוכל במקום א' וישן במקום אחר מקום אכילתו הוא העיקר ושם הוא אוסר ע הילכך האחים שאוכלים בבית אביהם וישנים בבתיהם אינם אוסרים ואם נותן להם י (ט) פרס ואוכלים בבתיהם אוסרים (ח) פ והני מילי כשנותנים בני שאר החצר עירובן במקום אח' אבל אם היו בני שאר החצר נותנים העירוב בא' מבתים אלו או שאין עמהם דיורים בחצר אינם צריכים לערב :

ו צ מי שיש לו חמשה נשים וחמש' עבדים מקבלים ממנו פרס וכל א' אוכל בביתו וכן ° ק תלמיד המקבל פרס מרבו ואוכל בביתו אינם אוסרים זה על זה אם אין עמהם דיורין בחצר או אם העירוב בא אצלם :

ז ר עשרה בתים זה לפנים מזה וכולם עוברים זה לזה ויוצאים דרך החיצון לחצר (ט) יא שנים הפנימיים לבד צריכים ליתן בעירוב והשאר פטורים שחשובים כולם כבית שער :

ח ש המתארח בחצר אפי' נתארח בבית בפני עצמו אם לא נתארח דרך קבע (י) אלא (י) לשלשים יום או פחות אינו אוסר על בני החצר והוא והם מותרים בין בביתו בין בביתם :

°עסי' שע"ט ס"א עסי' שס"ז ס"ט

הגה

ט"ז מגן דוד

שע (א) צריכים כל אחד לערב · דמגו דאסרי הני אחרים אסרי נמי הנך שדרים שם בבית שיש לו לבע"ה בו תפיסת יד וכתב ב"י בשם מהרי"ק דאפי' יש פינה מיוחדת לבע"ה מקרי תפיסת הבית וע' סי' שפ"ב סי"ג : (ב) אלא שנים הפנימים · פירוש הם ביחד נותנים עירוב אחד לאותו שנותני' בני חצר כמ"ש בסיפא וכאן בא לאפוקי משמואל בגמ' דהפנימי לבד נותן לעירוב והשאר כולן חשיבי כבית שער לאותו הפנימי אלא כר' יוחנן דס"ל בית שער דיחיד לא מקרי בית שער אלא גם אותו שלפני הפנימי דינו כפנימי ומה שחוץ לשני הפנימי' האלו מקרי הכל בית שער כיון ששם דורסים רבים . וכ' מו"ח ז"ל דאין פנימי' אלו חייבים אלא אם חולקים במחיצות המגיעות לתקר' ולע"ד ל"נ כן דכאן אין חילוק בין מגיעות לתקר' או לא דכל הטרקלין חשוב כבית א' לכל מילי כיון שאין לכולם אלא פתח אחד ואין עליהם חיוב עירוב אלא כיש עוד דיורין בחצר שמערבין שם ואז כל הטרקלין נותן עירוב א' דהיינו שנים הפנימים נותנים אותו אפי' אם אין מחיצות' מגיעות לתקרה והשאר פטורים דא"ת כאין מגיעות לתקרה פטורים א"כ כל הטרקלין לא יתן כלום לעירוב שבחצר שנותנין שאר דיורים וזה ודאי אינו דכל הטרקלין לא עדיף בזה שאין לו אלא פתח א' ממה דזכר בסיפא במקום שיש פתחים הרבה ואין מחיצות מגיעות דצריך עכ"פ עירוב א' היכא שיש דיורין דקי"ל כיון דהכי אסרי אסרי נמי הני ואם יש לאלו ב' פנימי' מחיצות מגיעות אפ"ה אין נותנים אלא עירוב א' כיון שאין להם אלא פתח א' אלא בסיפא דיש לכל א' פתח מיוחד אז יש חילוק דאם מחיצות מגיעות ויש דיורין בחצר חייב כ"א בפ"ע ואם אין מגיעות לא יתנו כולם אלא עירוב אחד דהיינו שנים הפנימים כמו ברישא כאין אלא פתח א' ומ"ה לא זכר בפתח אחד חילוק כלל בין מחיצות מגיעות או לא כ"ז נראה פשוט°) ומו"ח ז"ל הגב חורפי' לא דק בזה לפטור הפנימי' אם אין להם מחיצות מגיעו' לתקר': (ג) לכל א' פתח לחצר . בסמ"ג וסמ"ק כתבו לר"ה : (ד) צריך כל אחד ואחד כו' . דכיון דאסרי הנך דיורי שבחצר אסרי נמי הנך שבטרקלין והנך שבטרקלין גופייהו מחולקים הם כיון שהמחיצות מגיעות : (ה) הן כמשותפין . פי' ואז כולם נותנים עירוב אחד : (ו) אפי' יש לכל א' פתח א' כו' · הטעם כיון שכולם משתמשים בשל בע"ה באפייה ובישול ובכל דבר חשיבי כולהו כאלו אוכלים ושותי' במקו' א' ואע"פ שיש להם פתח לצד ר"ה נקראים ע"ש בע"ה ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו כ"כ התוספות וכתב ב"י שעיקר ההיתר בצירוף טעם השני דוק' ואין לסמוך להתיר משום טעם הראשון במקום שאין שם שייכות טעם השני : (ז) הואיל ואין מחיצה מפסקת בין מקום אכילתו. פירוש אף ע"פ שכל אחד אוכל על שלחן בפני עצמו מ"מ כיון שאין מחיצה בין שלחן לשלחן חשוב מקום אחד : (ח) וה"מ כשנותנין בני החצר כו' . דהואיל והוצרכו לעירוב אמרינן מיגו דשאר דיורים אוסרים איהו נמי אסרי : (ט) שנים הפנימיים כו' · פירוש שניהם נותנין עירוב א' כיון שאין להם אלא פתח א' כמ"ש לעיל ס"ג : (י) אלא לל' יום · משמע ביותר מל' יום אוסר וזה מיירי ביחיד הדר במקום אבל

במקום

מגן אברהם

לב' ומ"מ כ' דוקא דברים המוקצים ע"ש ויש להחמיר : ד וי"א דכל זה . קאי אסעיף זה ולא אסעיף א' : ה ומוליכים עירובן אצלם . פי' שהם מוליכין עירובן אצל אחרים כמ"ש ס"ה : ו שכרה מתחלה. א"כ לא יוכל לסלק חבירו מן הבית וה"ל כב' בעלי בתים : ז או שאין · ומה"ט בבתים שלנו אם נתקלקל העירוב אסור לטלטל מחדר לחדר אם אין לבע"ה תפיסת יד וגם מחדר לבית אסור אם דרים שם שנים עמ"ש בסי' שס"ה : ח מלמד או וכו'. כיון שכול' משתמשין בתוך הבית בכל תשמישיהן באפיה ובישול חשיבו כולהו כאלו אוכלי' ושותי' במקום א' ואע"פ שיש להם פתח לר"ה נקראים ע"ש בע"ה ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו והוי דומיא דה' שכירי' ולקיטי' (תו') ואם מקום חדרים קנוי להם או מושכר להם ומשתמשין כל א' בפ"ע אוסרין כמ"ש ס"ב: ט בקביעו'. דאין פורסין אלא כשעושין דבר לצניעות: י פרס. אפי' מעו' לקנו' לחם (ב"י) משמע בגמ' דרועים הלנין בשדה אע"פ שאוכלי' בעיר אין אוסרין דאנן סהדי אלו מנעי להו ריפתא התם לאכול הוי ניחא להו וצ"ע עסי' ת"ט ס"ז: יא שני הפנימיי'. דאע"ג דהשני

הוי

באר הגולה

בגמרא וברייתא פ"ה ד רש"י שם והרמב"ם בפ' ד' מהלכות עירובין ה ב"י מדברי הרמב"ם שם ומדברי הטור ושאר פוסקים ו משנה שם ע"ב ובגמ' שם ז רש"י שם והתוספות וש"פ וכרבי יוחנן ע"ב ח הרב המגיד בפ"ד מה"ע בשם הרשב"א ט התו' והרא"ש שם ושאר פוסקים* י ברייתא שם כ תוספות שם מפשיטות דגמ' שם והרא"ש שם ל תוספ' שם והרא"ש והמרדכי וש"פ מ ל' פסקי הרא"ש נ ל' רמב"ם בפ"ד מהלכות עירובין ס ע"ב ברייי' כמו שפירשה רב ע משנה שם וכדמפרש לה רב יהודה אמר רב פ שם במשנה צ ברייתא שם ופלוגתא דתנאי והלכה כדברי שניהם להקל הרא"ש בשם הר"ת ורמב"ם בפרק ה' מה"ע ק שם בעיא דנפשטא ר שם ע"ש ש תה"ד סי' ע"ז

נתיב חיים

שע ט"ז סק"ב . ומו"ח ז"ל הגב חורפיה . נ"ב השיג עליו שלא כדת שהבין בדבריו כשאינם מחולקים א"צ עירוב כלל וליתא דהיהו סובר כשאינם מחולקים אין הפנימים מחוייבין יותר משאר חבורות בטרקלין רק כולם נותנים עירוב א' ע"ש :

באר היטב

הבית מקרי תפיסת הבית ע"ש : (ד) יש אומרים. קאי אסעיף זה ולא אסעיף א' : (ה) ומוליכים. פי' שהם מוליכין עירובן אצל אחרים כמ"ש ס"ה דמגו דאסרו הני אחרים אסרי נמי הנך שדרים שם בבית שיש לו לבעה"ב בו תפיסת יד : (ו) שכרה. א"כ לא יוכל לסלק חבירו מן הבית וה"ל כב' בעלי בתים : (ז) עוברים. ומה"ט בבתים שלנו אם נתקלקל העירוב אסור לטלטל מחדר לחדר אם אין לבעה"ב תפיסת יד וגם מחדר לבית אסור אם דרים שם שנים עמ"ש סי' שס"ה מ"א ועיין בדברי שמואל סי' קפ"ב שהורה פנים לכאן ולכאן בב' בתים של ב' בעלי בתים הדבוקות זו לזו וכותל א' מבדיל ביניהם מכל אצר או הפסק אחר אם מותר לטלטל מזו לזו בלי עירוב ע"ש: (ח) מלמד. דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו תוס' ואם החדרים מושכרים להם ומשתמשין כל א' בפני עצמו אוסרין כמ"ש ס"ב מ"א · (ט) פרס. אפי' לחם ב"י : (י) לשלשים. משמע ביותר מלמ"ד יום

ביאור הגר"א

דייק מדקתני אינו אוסר עליו לגי' הרי"ף ורא"ש ורש"י משמע הא על אחרים אוסר : **אבל אם.** עמ"א : ס"ג **אם המחיצות.** גמ' שם : **בתוך ג"ט.** כ"ה וגמ' שם ע"ט א' : **אפי' הן כו'.** שם ללישנא קמא דפליגי במחיצות המגיעות. וצ"ל דהן של יריעות דאל"כ מאי ומודים כמ"ש תוס' שם ד"ה במחיצות : **אם בני כו'.** גמ' שם ומפ' תוס' דכ"ת אפי' לב"ה בכה"ג : **ובית.** כנ"ל בסי' שס"ו : **וכן אם.** ממתני' דאחים : **חלקוהו.** ממתניתין הנ"ל : **אפי' אם.** דבלא"ה מודו ב"ש כמש"ש בגמ' כנ"ל : **אם מקצתן.** מתני' שם בזמן שמקצתן כו' : **ואם היו כו'.** מדפריך פשיטא וע"ש בתוס : **אבל מי.** דלא גרע משכירו ולקיטו שם ס"ד א' וע' תוס' שם וע' מ"א : ס"ד **אנשי חצר.** שם ע"ב ב' מתני' האחין כו' וגמ' ש"מ מקום לינה כו' משמע דאם אוכלין על שולחן אביהם ממש בכ"ע א"צ עירוב והיינו דחשיב כאן ג' ענינים שמחלק במתני' אימתי כו' אבל כו' או שאין כו' : **וכן אם כו'.** דהרמב"ם וש"ע נקטי לשון מתני' על שולחן כו'. וכ' הרב דל"ד דאפי' כ"א על שולחן אחר כיון שהם בבית אחד כמ"ש בה' חבורות כו' : **ואע"פ כו'.** שם ק"ב א' וע"ש רש"י ד"ה וילון ש"מ דלא הוי קביעות דאהל קבע אסור ושם כ"ו א' אלמא כו' : ס"ה **הלכך האחין כו'.** שם ש"מ מקום לינה כו' וכנ"ל : ס"ו **אם אין.** שם ע"ג פשיטא כו' משמע דכולם שוין עם אחין : ס"ח **המתארח.** תוספתא כמ"ש בסוף שע"א וגמ' ס"ט ב' : **אלא.** תוספתא פ"ה קסדור. עד כו' ותוס' שם ד"ה ושלהם בשם הירושלמי : **והוא והם.** כמו בביטל רשות ביתו בסי' ש"פ ס"ב : **ואפי'.** שם חמשה לגבי חד כו' משמע באורחים אפי' בה"ב אינן אוסרין : **ודוקא כו' אבל.** כנ"ל בסי' שס"ו ס"ב :

הגהות רעק"א

סי' ש"ע מג"א סק"ו שכרה מתחלה. דמתחלת השכירות הסכימו לדור יחד בבית א' אע"ג דהאחר מושכר מן הגוי ולא האחר מ"מ לא יוכל השוכר מהגוי לסלק חברו מהבית כיון דמתחלה נתרצו לדור יחד השתכח דהאי שוכר מן הגוי שליחותיה דחבריה קעביד. מהרי"ק : מג"א סק"י אפי' לחם . אפי' מעות כנ"ל . ור"ל דאפי' מעות אינו אוסר אם נותנים העירוב בא' מבתים אלו לאפוקי מדעת תוס' והרא"ש :

מחצית השקל

ס"ה : (ס"ק ה) ומוליכים כו' אצל אחרים דאי מניחים העירוב אצלם א"צ ליתן כלל פת דהא בית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן פת כדלעיל סי' שס"ו אלא שמוליכים אצל אחרים והטעם כיון דהאחרים אוסרים גם הם אוסרים : (ס"ק ז) או שאין ומה"ט כו' ר"ל דכמו דכאן כשיש לכ"א פתח לבית שער אף דמבית שער לחצר אין לכולם כ"א פתח א'. מ"מ הוי כאלו יש לכל א' פתח לחצר והשיב כ"א כבעל הבית לבד וצריכים לערב : מה"ט נמי כו' אם נתקלקל כו' אסור לטלטל גם מחדר לחדר (והיינו כשדר בכל חדר בעל הבית אחר כמ"ש בס"ק זה) כמו שאסורים לטלטל מבית לבית ואע"ג דאותן שני חדרים אין לשניהם כ"א פתח א' למבוי מ"מ כיון שיש לכל חדר לבד פתח לבית שלפני החדרים אלא דמבית למבוי אין לשני חדרים כ"א פתח א' אפי' הכי חשובים כשנים ואסורים לטלטל בלי עירוב : אם דרים כו' זה קאי גם ארישא שכ' דאסור לטלטל מחדר לחדר : עמ"ש בס"ס שס"ה דגם אם נתקלקל לחי או קורה של מבוי אסורים בטלטול מחדר לחדר או לבית כששני ב"א דרים בהם דבטל העירוב שמונח בבה"כ ע"ש : (ס"ק ח) מלמד כו' ואם מקום כו' ומשתמשים כו' א"ל דכוונתו דתרתי בעינן שיאסרו חדא שיהי' המקום קנוי להם דאל"כ יש להתיר מטעם סברא שניה דהתו' דאין משאיל כו' לאסור עליו כו' וגם בעינן שישתמשו כ"א בפ"ע. דאל"כ מותרים מטעם סברא א' של התוס' כיון שכלם משתמשים כו' דס"ל דכ"א מסברת התוס' מספיק להתיר אלא דא"א לו' כן שיחלוק על הרב"י ותשו' מהרי"ק בלי ראי' ולא הביא דבריהם כלל דהא כ' הרב"י דאין לסמוך על סברת א' של התוס' דהיינו שמקום אפייתן ובשולם במקום א' על סברא זו לבד אין לסמוך אלא בצירוף סברא שניה דלא השאיל כו' לאסור כו' הביאו גם ט"ז אע"כ דהמ"א ס"ל דלפ"ד הרב"י ע"כ גם על סברא שניה לבד דהיינו דלא השאיל להם כו' לאסור כו' לא סמכינן אלא בצירוף סברא אחד דהיינו שמקום אפייתן ובשולם במקום א' דאל"כ לאיזה צורך הזכירו התוס' סברא זו דמקום אפייתן כו' כיון דלא מהני סברא זו כ"א בצירוף סברת דלא השאיל כו' לאסור כו' והא בסברת דלא השאיל להם כו' לאסור כו' גרידא סגי א"ו דגם בסברת דלא השאיל להם כו' לאסור כו' גרידא לא סגי אלא בצירוף סברא א' דאפייתן כו' במקום א' ותרתי בעינן להקל שיהי' מקום אפייתן כו' במ"א וגם היכי דא"ל דלא השאיל כו' לאסור כו' אם כן ע"כ צ"ל מ"ש מ"א ומשתמשים כ"א כו' האי וי"ו של ומשתמשים היא וי"ו המחלקת ור"ל בחד מהני סגי או שיאסרו או שהחדרים קנוי להם ואז אפילו משתמשים במ"א אוסרים או כשמשתמשים כ"א בפ"ע · אף שאין החדרים קנוי להם מ"מ אוסרים : (ס"ק י) פרס כו' אפילו לחם ר"ל לא מיבעיא כשמקבלים מעות לצורך מזונותיהם ודאי אוסרים אלא אפי' מקבלים לחם ר"ל שנותן להם מאכל ומשתה ומביאים אותו לביתם ושם אוכלים אפ"ה אין נגררים אחר אביהם ואוסרים : משמע בגמרא דף ע"ג ע"א. והוא דמקשה הש"ס על רב דס"ל דמקום אכילתו עיקר ושם אוסר מהא דתניא הרועים שדרכן ללון בשדה אף על פי שדרכן לאכול בעיר נותנים להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שלנים בשדה. אלמא דעיקר ממקום שביתתן לענין תחומים הוא מקום לינה ה"ה דיש לומר דמקום לינה עיקר לענין ערובי חצרות ומשני שאני התם דאנן סהדי כו' ולכן מקום אכילתן שבעיר לא חשיב מקום אכילה ממש והולכים אחר מקום לינה אבל בעלמא הולכים אחר מקום אכילה ונסתפק מ"א אף ע"ג דהמקשן דימה תחומים לענין ערובי חצרות אי אזלינן אחר מקום לינה או מקום אכילה מ"מ סברא זו דאנן סהדי אי ממטי כו' דגורם דאין הולכים אחר מקום אכילה לא מצינו כ"א לענין תחומים ולא מפורש כן בש"ס דגם לענין ערובי חצרות אמרינן כן . אולי לענין ערובי חצרות לא תליא בזה אלא אפי' אנן סהדי דאי ממטי כו' הולכים אחר מקום אכילה. ואף דאין סברא גדולה לחלק בין תחומין לע"ח : (ס"ק יא) שנים כו' דאף ע"ג כו' דברים אלו מ"ש בס"ק זה ראוי לכתוב גם לעיל ריש סעיף ג' אלא שדברי מ"א בס"ק זה הם דברי הרא"ש

הגה ואפילו אם האורחים רבים ובעל הבית א' ודוקא בדאיכא בעל הבית א' קבוע דאז האורחים בטלים לגביה אבל אורחים ביחד יב (יא) אוסרים זע"ז מיד [תה"ד סי' ע"ו מגמ' סוף דף ע'] ועיין לקמן ס"ס שפ"ח : [ועכו"ם המתארח ע"ל סי' שפ"ד] :

שעא כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת ובו ו סעיפים :

א א א' מבני חצר א שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחר' אפי' היתה סמוכה לחצרו ב אם הסיח מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשב' הרי זה אינו אוסר עליהם ג במה דברים אמורים בישראל אבל בעכו"ם אפי' הלך לשבו' בעיר אחר' אוסר עליהם עד שישכרו ממנו מקומו ד אם היא קרוב ב מהלך יום א' שהרי אפשר שיבא בשב' אבל אם רחוק יותר אינו אוסר (א) °) ה וי"א שגם עכו"ם אם הלך לשבו' בחצר אחר' אינו אוסר [וכן נראה עיקר] [ואם בא העכו"ם בשבת ע"ל סי' שפ"ג] :

ב ו (ב) ישראל בן חצר זו שהלך לשבו' (א) בחצר אחר' ואין דעתו לחזור בשב' ואח"כ נמלך בשב' וחזר ג אינו אוסר :

ג (ג) ז א' מן (ג) השוק שהי' לו בית בחצר ומת והניח רשותו לא' מבני החצר אם מת מבעוד יום אין הזוכה אוסר ח שהעירוב שמערב על ביתו מתיר גם מה שירש ואם מת ד משחשיכה אוסר אע"פ שעירב הזוכה עמהם אינו מועיל למה שירש אח"כ בשב' :

ד ט א' מן החצר שמת בשב' (ד) אם עירב אפי' ירשו א' מבני השוק אינו אוסר ואם לא עירב אם ירשו א' מן השוק י כל זמן שאינו בא לדור עמהם אינו אוסר ה בא לדור בשב' בבית מורישו אוסר ואם יורשו א' מבני החצר אם עירב היורש ו והיה דר עם המוריש בבי' אינו אוסר אע"פ שלא עירב המוריש ואם לא היה דר עם המוריש אלא בבי' אחר שבחצר אוסר כ אע"פ שעירב היורש כיון שלא עירב המוריש ואם מבעוד יום מת ויורשו אחד מהשוק הרי זה אוסר ל והוא שבא היורש בבי' מורישו בשב' :

ה (ה) מ ישראל (ג) וגר שהיו דרים בחצר ומת הגר מבעוד יום והחזיק ישראל אחר בנכסיו אפי' לא החזיק עד ז שחשיכה אוסר עד שיבטל רשותו כשאר יורש מת משחשיכה אין המחזיק אוסר שבהיתר הראשון עומד :

ו נ א' מבני חצר שהיה גוסס אף על פי שאינו יכול לחיות בו ביום אוסר עד שיזכו לו בפת ח (ד) ויערבו עליו וכן קטן אוסר אע"פ שאינו יכול לאכול כזית אבל האורח אינו אוסר כמו שנתבאר בסי' ש"ע :

שעב דיני שותפי הדירות לעירוב ובו יט סעיפים :

א א °(א)גגין וחצירו' וקרפיפו' כולן רשות א' הם א לכלים ששבתו בתוכה שמותר לטלטל מזה לזה

°עסספ"ט עסי' שפ"ח

מגן אברהם

הוי בית שער לפנימי מ"מ הוי בית שער דיחיד ואוסר כיון דעביד לדירה אבל בית שער חצר דיחיד אינו אוסר כיון דלא עביד לדירה: יב אוסרים זע"ז ודוקא שיש לכל א' חדר מיוחד לאכילה כמ"ש ס"ג ☞ :ואם הוא במקום עכו"ם צריכים לשכור רשותו עססי' שפ"ב עיין תשו' רש"ל סי' א משמע דס"ל לרמ"א דבישראל אפי' רגיל אין אוסר עססי' שנ"א :

שעא א שהניח ביתו מבע"י.(טור) נ"ל דנקט כן לאשמועי' דאפי' חזר אין אוסר א"נ נקט מבע"י *)משום עכו"ם עססי' שפ"ג אבל באמת אפי' הי' כאן ולא עירב והלך בשבת אינו אוסר כמ"ש גבי מת בשבת ולא עירב: ב מהלך יום א'.ואע"ג דברחוק נמי איכא למיחש שהלך בחול עד סמוך לכאן ויבא בשב' מ"מ לא חיישי' להכי: ג אינו אוסר. דכבר הסיח מלבו וה"ל שבת שהותר' ושוב לא תאסר : ד משחשיכה אוסר . וא"ת נימא שבת הואיל והותרה הותרה(ב"ח)ולא ראה דברי רש"י ותוס' שכתבו דמיירי שהי' לו דיר' בחצר זו וצריך לערב והא דנקט א' מן השוק אורחא דמילת' נקט שא' שבשוק אינו רגיל לערב עמהם כיון שאינו רגיל להשתמש שם וקא לאשמועי' דלא נימא כיון דלא בא בכניסת השב' הסיח מלבו: ה בא לדור כו' אוסר. דבדידיה לא אמרי' שהסיח מלבו דדוקא בשהי' כאן והלך לו אמרי' כן וכנ"ל סוף הסעי' עמ"ש ס"ה: ו והי' דר עם המוריש וכו'.א"כ דמי לה' חבורות שא"צ כולן לתת לעירוב עסי' ש"ע ס"ג אבל אין ראי' מהא דאמרי' שכירו ולקיטו נותן עירובו כמ"ש סי' שפ"ב סי"א דדלמא ה"מ בעכו"ם דאין דירתו חשוב' כ"כ אבל בישראל לא (תוס' ורא"ש) עסי' שס"ז: ז משחשיכ' אוסר.כיון דראוי להחזיק מבע"י ה"ל רשות זו תלוי' ועומדת ולא הותר למקצת שבת (הג"א) עמ"ש ס"ד: ח ויערבו עליו.ואם מת בשבת אוסר כיון שאין העירוב ראוי להתקיים כל השבת דרוב גוססין למיתה כמ"ש סימן שפ"ג (הגהות תוספות דף ס"ה) :

שעב א לכלים וכו' . וכלים ששבתו בבית אסור לטלטל מחצר

ט"ז מגן דוד

במקום שיש קהל ועשו עירובי חצירות בע"פ כדרכינו אז פטור גם בזה כיון שלב ב"ד מתנה על כל שיתוספו דיורים. כמ"ש סי' שס"ו ס"ט ועמ"ש סוף סי' שס"ח :

שעא (א) וי"א שגם עכו"ם כו' . משמע דלא איכפת לן במה שיכול לבוא בשבת וקשה הא פסקי' בסי' שס"ה ס"ז דאם עומד לסתור בשבת פסול וי"ל דהתם מיירי שרגיל בשבת להתקלקל כגון ע"י עכו"ם שרגילין בכך משא"כ כאן דאה"נ דאם העכו"ם רגיל לחזור לביתו באותו יום דאסור וכאן מיירי דהלך לדעת לשבות שם כל היום וק' א"כ כי בא עכו"ם בשבת אמאי אסור כאן הא נמלך הוא במה שבא בשב' ומ"ש מהא דאי' אחר זה בישראל שנמלך ובא בשב' דמותר וכ' ב"י בשם הרא"ש הטעם כיון דכבר הסיח לבו ובודאי לא יחזור ה"ל שבת שהותר' ושוב לא תאסר א"כ נימא בעכו"ם שבא בשבת כשלא היה דעתו בע"ש לחזור לכאן וע"ד כן הלך ככר הסיח הישראל מלבו ונימא שבת שהותר' דהא כאן לאו באמנו' תליא מלתא אלא במה שהסיח דעתו בע"ש וע"כ נרא' דבאמת אין חילוק בין עכו"ם לישראל אלא בספק לנו בע"ש אם יבא בשב' ובזה פליגי גבי עכו"ם בשבת תלא' במשנ' והכריע רמ"א להקל בעכו"ם בספק ובזה פסק דאם בא בשבת העכו"ם אוסר ולא אמרינן בזה שבת שהותרה כו' כיון שלא הותר אלא מכח ספק °) אבל באם היה נרא' בבירור בע"ש שלא יבא בשבת והסיח מלבו אלא שאח"כ נמלך ובא בשבת אפי' בעכו"ם י"ל שבת שהותרה הותרה דמ"ש מישראל. וכ"מ בדברי הרא"ש שכ' בפ' כיצד משתתפין וז"ל אם חזר לביתו בשבת י"א שאוסר ומביאים ראיה מעכו"ם דכי ליתיה לא אוסר וכי איתיה אוסר. ועוד ממבטל רשות שאם חזר והחזיק אוסר ול"נ כיון דר"ש לא שרי אלא משום דמסיח מלבו ובודאי לא יחזור ה"ל שבת שהותר' ושוב לא תאסר ול"ד לעכו"ם שהי' עתיד לבוא בשבת כו' עכ"ל הרי שלא חילק אלא בין מסיח מלבו ובעכו"ם לא הסיח מלבו ממילא אם ברור לן גם בעכו"ם שהסיח מלבו למה יאסר אח"כ ולפ"ז מ"ש הטור ריש הסי' והולך מבע"י לשבות אצל בתו ואפי' חזר בשבת מותר פי' בודאי מסיח בלבו בע"ש מניחתו בשבת. ומ"ש אח"כ גבי עכו"ם ומיהו אם בא בשבת אוסר היינו בספק היה בע"ש. ול"ע בזה לפרש כך לשונו :

(ב)ישראל בן חצר זו כו' . ככר נתבאר דגם גבי עכו"ם יש לדון כן באם ודאי הסיעו מלבו בע"ש ונמלך בשבת ובא אלא שלשון הטור צ"ע וגם כאן בש"ע צ"ע למה נקט ישראל : (ג) א' מן השוק. פי' מסתמא לא עירב וה"ה בא' מן החצר שלא עירב ומ"ה אם מת משחשיכה אוסר. ומו"ח ז"ל הקשה כאן נימא כיון דהותר' שבת הותרה ולא דק דכאן לא הותר בכניסת שבת שהרי לא היה שם עירוב : (ד) אם עירב כו'. דאז אמרי' הואיל והותר שבת הותר ובלא עירב דלא אסר היורש אלא א"כ בא בשבת א"ל הואיל ונאסר בכניסת שבת נאסר לכל השבת דהא כאן לא היו לו בעלים ביום השבת כל זמן שהיורש לא בא אחר מיתת אביו דירה בלא בעלים אינה אוסרת אבל כשבא היורש שם בשבת הרי יש לדירה בעלים ואז אסור מכח מה שלא עירב תחלה אביו ועירוב של יורש לא מועיל למה שירש בשבת כ"ה דעת הטור ע"פ הרא"ש : (ה) ישראל וגר כו'. פי' ועירבו ביחד וכשמת הגר מבעוד יום בטל העירוב שלו וזה ישראל אחר יכול להחזיק אע"פ שלא החזיק עד חשיכה חשבי' כאלו החזיק מבעוד יום ואוסר אבל מת גר בשבת נשאר ההיתר הראשון של עירוב הגר בין השמשות :

שעב (א) גגין וחצירות כו'. דאלו אין תשמישן מיוחד ותדיר וא"ל לערוב חצירות אלא בשביל כלי הבית :

באר הגולה

א משנה עירובין פ"ו ב רמב"ם פרק ד' מהלכות עירובין ג שם וכר' יוסי רמב"ם בפרק ד' וכתב ה"ה טעם לדבריו ד הרב המגיד שם שנראה כן מדברי רמב"ם ובשם אחרים והביא ראיה לזה מהגמרא ס"ב ה כרבי יהודה שם במשנה הרא"ש שם משום דהלכה כדברי המיקל בעירובין וכ"פ המרדכי שם וסמ"ג וש"פ ו הרא"ש לדעתו ובשם הראב"ד והרב המגיד שם ז ברייתא שם ע' ח ה"ה שם בשם הרשב"א ט שם בברייתא ה"ה בפ"ב מה"ע והרא"ש שם י רא"ש כ שם וה"ה שם ל הרא"ש שם מ ברייתא שם ע' וכדמפרשו לה שם בגמרא נ טור בשם הרמב"ם בפ"ד מהלכות עירובין וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא פ"ה : ס משנה עירובין פ"ט וכר"ש שם בגמרא כ"א :

נתיב חיים

שעא ש"ע ס"א °)וי"א שגם עכו"ם כ"ב ותמה אני קורא מכ"ל להקל בנכרי בחצר אחרת דהא די לנו להקל כרבי יהודה בעיר אחרת דוקא אמר ולא בחצר אחרת: ט"ז סק"א °) אבל אם היה נראה. כ"ב וליתא דא"כ מאי קאמר הרא"ש ולא דמי לנכרי אם הנכרי משיאה מלבו באמת לשיטתו אינו אוסר . אבל באמת יורה דרכו ודאי מחמת אומדנא בין בנכרי בין בישראל לא אמרינן שמשיאה מלבו להקל ולומר שאין אוסר כי אין עוד כב"א . אלא איירי כשהלך לשבות אצל בתו אמר בפיו שדעתו לשבות ולא לחזור בשבת מ"ה אינו אוס' כי שהרי ישראל לא ימצא כזב אפי' בפי' משא"כ גבי עכו"ם אשר פיהם וכו' וכ"כ רבינו יהונתן ע"ש :

יד אפרים

במג"א ס"ק י"ב ואם הוא במקום עכו"ם כו' ר"ל שגם עכו"ם דר שם אבל אם הבעה"ב הוא עכו"ם שפיר מיקרי קבוע לענין זה שלא יאסרו האורחים זע"ז וגם לא על האחרים הדרים שם בחצר כל ששכרו מהעכו"ם וכמבואר בסי' שפ"ב בב"י ובש"ע בהג"ה סעיף ע"ז שכתב ושכיר של עכו"ם כולי ומיירי התם אע"פ ששרוי כל א' בפ"ע וכמ"ש שם :

דגול מרבבה

*) פירוש דבעובדי כוכבי"ם ומזלו"ת אם הלך בשבת מה נ"מ שהעכו"ם אינו אוסר והלא ישראלים אוסרים זה על זה שהרי לא היה יכולים אתמול לערב בעוד שהיה הגוי כאן ואוסר עליהם וזה שרמז המג"א לסי' שפ"ג :

הגהות רעק"א

סי' שעא סעיף ב' אינו אוסר. כאן שייכים דברי המג"א סק"ג : סעיף ד' שבחצר אוסר. אף דלא בא לדור בבית שירש . מ"מ כיון דיש לו בית באותו חצר שדר בו וראוי לו להשתמש גם באותו בית חשבינן כאלו נכנס לדור בבית שירש תוס' והרא"ש : מג"א ס"ק ה' דדוק' כשהיה . והוא דוחק דהא הוכרח להסיח דעתו כיון שהיה מורשו קיים ולא יגרע מהסיח ע"י שהלך לו. אבל באמת קושי' המג"א מעיקרא לק"מ דמה בכך שהסיח הא עתה שבא לאסור אלא שהסיח דעתו מהני מדין הותרה הותרה כמ"ש המג"א ס"ק ג'. והכא דבתחלת שבת בלא"ה היה אסור מכח הבן חצר שלא עירב מש"ה עתה שבא היורש לדור אוסר . ואולם בסוף הסעיף דמבע"י מת ולא היה איסור בתחלת שבת בזה נ"ל כדברי המג"א והתם ניחא כיון דכבר ירש לא הסיח דעתו : מג"א סק"ז תלויות ועומדת. ע' במג"א סימן של"ט במג"א סק"ו :

שבין

שערי תשובה

שאינו בעולם ה"ל כדירה בלא בעלים ואינו אוסר:(יא) אוסרים.עבה"ט וע' בתשו' ב"ח החדשות שם תשובת הגאון מו' יושע ז"ל שכ' ג"כ שצריך עירוב עם האורחים ושכירות מן העכו"ם וע' בק"א דלהש"ע ס"ס ש"ע צ"ל הך דה' חבורות ששבתו היינו ל' יום (וע' באה"ע שתמה על הב"י דהעל' דאורח ששבת בחדר אוסר על הבע"ב ע"ש) ושם מבואר בטעם הב"ח שתמה על הגאון מהר"י שצריך שיערבו גם האחרים ע"פ מ"ש סי' שס"ו שלב ב"ד מתנה על הנוספים ע"ש ומ"ש המג"א ואם הוא במקום עכו"ם עיין ביד אפרים מ"ש בזה וע' לקמן סי' שצ"א שם כתבתי תשובת פמ"א ח"ג :

באר היטב

יום אוסר וזה מיירי ביחיד הדר במקום אבל במקום שיש קהל ועשו עירובי חצירות בע"פ כדרכנו אז פטור גם בזה כיון שלב ב"ד מתנ' על כל שיתוספו דיורים כמ"ש סי' שס"ו ס"ק ט"ו ע"ש : (יא) אוסרים זה על זה. ודוקא שיש לכל אחד חדר מיוחד לאכילה כמ"ש ס"ג ואם הוא במקום עכו"ם צריכין לשכור רשותו עיין בסי' שפ"ב וסי' שנ"א מ"א :

סי' שעא (א) בחצר. עיין ט"ז שהעלה דגם גבי עכו"ם יש לדון כן באם ודאי הסיח מלבו בע"ש ונמלך בשבת ובא ע"ש : (ב) השוק. פירוש מסתמא לא עירב וה"ה באחד מן החצר שלא עירב ומש"ה אם מת משחשיכה אוסר : (ג) וגר. פי' ועירבו ביחד וכשמת הגר מבעוד יום בטל העירוב שלו וזה ישראל אחר יכול להחזיק אף ע"פ שלא החזיק עד שחשיכה חשבינן כאלו החזיק מבעוד יום ואוסר אבל מת גר בשבת נשאר ההיתר הראשון של עירוב הגר בין השמשות : (ד) ויערבו. ואם מת בשבת אוסר כיון שאין העירוב ראוי להתקיים כל השבת דרוב גוססין למיתה כמ"ש סי' שפ"ג מ"א :

ביאור הגר"א

סי' שעא ס"א אם. הסיח. מתני' שכבר כו' וגמרא שם דוקא כו' וסובר הרמב"ם דל"ד ואורחא דמילתא ונקט מילתא פסיקתא באם הסיח כו' : ס"ב ישראל. כיון שהותרה הותרה אבל רבים חולקים וראייתם ממבטל רשות שחוזר ועוד מבא עו"ג בשבת והרא"ש כת' דלא דמי לבא עו"ג בשבת שמתחלתו לא היה ראוי להתקיים והוא מדברי תוס' שם ס"ה ב' ד"ה דאתא אבל צ"ע דא"כ אמאי אמרי' שם ע' ב' אחד כו' משחשיכה אוסר וכן הקשה ב"ח.וע' ט"ז ס"ק ג' וכת' ולא דק כו'. והוא לא דק דהא דמיא לדין הזה בס"ב ועמ"א ס"ק ד' וכת' ולא ראה דברי רש"י ותוס' כו'. ואין משמעות ברש"י ותוס' שם כלל וכלל אמת דהריטב"א פי' כן אבל דחוק מאד שיפרש מבני השוק בני חצר דוקא אבל בני השוק לא דלכל הפי' בני השוק ל"ד אבל בני השוק לא. א"א : ס"ג שהעירוב שמערב. ר"ל אפי' כבר עירב מדמפליג בין מבע"י בין משחשיכה. הרא"ש : אע"פ. שם : ס"ד א' מן כו'. כאן חמשה בבי. ובבא א' וב' הוא דין של הברייתא שם אחד מן החצר כו'. ובבא שניה ואם לא כו' הוא הבעיא שם יורש מהו שיבטל והיינו ע"כ דמיירי בכה"ג שמת בשבת דאל"כ הא איבעי לאיערובי מאתמול וג"כ תיקשי מברייתא הנ"ל וע' רש"י שם ד"ה יורש כו' ומ"ש אם ירשו כו' כ"ז כו'. היינו דר"ש המניח את ביתו וכפי' אפי' הלך בשבת וכנ"ל. ובבא הג' ואם ירשו אחד כו' והיה דר כו' הוא מתניתין חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד כו' ועיין רא"ש שם . ובבא הד' ואם לא היה דר כו' ר"ל אע"פ שלא בא לדור בבית המוריש כיון שדר באותו חצר הוא דין הברייתא שם וא' מן השוק שמת כו' משחשיכה אוסר וכ' רש"י ותוס' שם דרישא דברייתא א' מבני חצר כו' אתיא אליבא דת"ק דר"י שם פ"ה אבל כאן לא כת' כלום וכן בש"ע ס"ג כת' ואם מת משחשיכה כו' ולא כת' שבא לדור : כל זמן שאינו כו'. כ"כ הרא"ש אבל המ"מ בשם הרשב"א חולק על זה ומביאו ב"י וכמש"ש כל שנאסר למקצת שבת כו' וטעמו של הרא"ש משום דקי"ל כר"ש ואפי' הניח את ביתו כו' כמ"ש בס"א ומפרש אפילו הלך בשבת אבל הרשב"א מפרש דוקא מבע"י וכ"כ הטור שם ועמ"א ס"ק א' שדחק עצמו בדברי הטור ע"ש : והוא שבא. כנ"ל : ס"ו אחד כו'. עד סופו הכל בתוספתא פ"ה בלשונו :

סי' שעב ס"א אפי' הם של. שם ל"א ב' כ"ז שהם רבים כו' : מחצר כו' או לגג ומגג ומהגג כו'. שם א' תניא א"ר

מחצית השקל

הובא בהרב"י. והרא"ש כ' דבריו פה גם המ"א כתבו פה. ודע דהט"ז כ' לעיל ר"ס ג' וגם כאן דשנים הפנימיות עכ"פ אין צריך ליתן רק עירוב א' : (ס"ק יב) אוסרים כו' ואם הוא כו' צריכים לשכור כו' ר"ל ומלבד העירוב שמניחים דהעכו"ם אוסרים עליהן. משמע דס"ל לרמ"א דבישראל אפי' רגיל אינו אוסר ר"ל דמהרש"ל בתשו' אוסר לטלטל ביריד לובלין כיון דרגילין לבא בכל יריד ה"ל רגיל לבא ומקום שישראלים לבדים דרים ובא עכו"ם אחד קודם שבת ולן שם בשבת ה"ל עכו"ם רק אורח ואינו אוסר אבל אם העכו"ם רגיל לבא כתבו התוס' דף ס"ע ע"ב ד"ה ובלהם כו' והרא"ש שם בשם הירושלמי דתו לא מיקרי אורח ואוסר והכי קי"ל לקמן סי' שפ"ד וס"ל למהרש"ל שם בתשובה דכ"ש ישראל הרגיל לבא לא מיקרי אורח ואוסר ואם כן אפי' במקום שיש בעלי בתים תושבים האורח הרגיל אוסר וה"ה ביריד לובלין וע"ז כ' מ"א דמהרמ"א משמע דוקא עכו"ם רגיל אוסר דלא מיקרי אורח וכמ"ש בירושלמי וכדלקמן סי' שפ"ד אבל ישראל אפי' רגיל מ"מ מיקרי אורח ולא אסר אם יש שם בעה"ב א' קבוע ואפשר מדסתם רמ"א ולא חילק אבל לפ"ז גם מהרב"י ה"מ להוכיח דהא גם הרב"י כ' המתארח כו' אם לא נתארח דרך קבע כו' אינו אוסר וגם הרב"י לא חילק בין רגיל אך רמ"א בתשו' סי' ק"ך כתב להתיר הטלטול ביריד לובלין אם בעה"ב א' קבוע שם והלא לובלין כ' מהרש"ל דמיקרי רגיל דדוחק לומר דבזה חולק רמ"א עם מהרש"ל וס"ל דהיריד לא מיקרי רגיל א"ו דרמ"א אינו מחלק בין רגיל לאינו רגיל עססי' שנ"א כ' מ"א שם עוד חומרא :

סי' שעא (ס"ק א) שהניח כו' נ"ל דנקט כן ר"ל מבע"י דהא אפי' הלך בשבת מותרים. כמ"ש מ"א ס"ק זה. דאפי' חזר אינו אוסר וכמ"ש סעי' ב'. והיינו דוקא כשהלך מבע"י דאז אפי' חזר אמרי' שבת שהותרה בין השמשות שוב לא תאסר וכמ"ש מ"א ס"ק ג' משא"כ הולך בשבת ניהו דכ"ז שלא חזר מותרים מ"מ כשחוזר נ"ל שבת כיון דהותרה כו' כיון דבין השמשות היו אסורים . א"כ נקט מבע"י משום עכו"ם ר"ל לרבותא דבעכו"ם אפי' הלך מבע"י אוסר גבי מת בסעי' ד' : (ס"ק ג) אינו אוסר כו' מלוין בטעות וצ"ל מלוין בסעי' ב' על ישראל שהלך כו' וחזר בשבת : (ס"ק ד) משחשיכה אוסר וא"ת כו' הואיל והותרה כו' היינו כל זמן שהיה הבן שוק חי שה"ל בית דירה בחצר ור"ל שאוכל שם כדקי"ל סי' ש"ע סעי' ה' וצריך לערב א"כ מעולם לא הותרה אפילו בחיין : אינו רגיל לערב עמהם אף שאוכל שם כיון שאינו רגיל להשתמש שם ובא לאשמעינן כו' הוא תי' אחר דמה"ע נקט א' מן השוק לאשמעינן דלא נימא כו' הסיע מלבו והטעם באמת כמ"ש מ"א בס"ק שאח"ז : (ס"ק ו) והיה דר כו' שכירו ולקיטו נותן עירובו כנ"ל ע"ל סי' שמ"ז במ"א ס"ק ב' ובמה שכתב שם : (ס"ק ז) משחשכה כו' עמ"ש סעיף ד'. ר"ל דנימא כיון דלא החזיק מבע"י הסיח דעתו מלהחזיק ואפילו החזיק אחר זה בשבת לא יאסר כמו הלך מבע"י וחזר בשבת אך בסעי' ד' ס"ק ה' כתב לחלק כיון שלא היה כאן מעולם לא אמרינן דהסיח דעתו : (ס"ק ח) ויערבו כו' דרוב גוססים למיתה ואע"ג שכתב בי"ד סי' של"ט סעי' ב' מי שא"ל ראינו קרובך גוסס היום ג' ימים צריך להתאבל דודאי כבר מת והם דברי מרדכי פרק ג' דמ"ק משמע אבל תוך ג' ימים לא אמרינן דכבר מת וכ"ה במרדכי שם ב' או ג' ימים נ"ל דלמות תולאות יש מיני גסיסה שגוסים ב' ג' ימים. ויש דאין גוסים יום שלם אלא דאכתנו לא נידע באיזה אופן הוא גוסס וכיון דהכא שמת באותו יום איגלאי למפרע שהיה מן גסיסה שימות באותו יום :

סי' שעב (ס"ק א) לכלים כו' לקרפף שאינו יותר מסאתים שלא הוקף כו' כנ"ל . וצ"ע דהא בגמרא לא משמע כן ר"ל דניהו דמרש"י ותוס' אין להקשות על הרמב"ם מ"מ מגמרא משמע כרש"י ותוס' : וכמש"ל ר"ל מה שרמז לציין סימן שכ"ה והוא דבדף כ"ד ע"א אמרינן א"ר הונא בדר"י לא אמרן (ר"ל הא דאמרינן קרפף יותר מב"ס שהוקף לדירה ונזרע רובו אסור דזרעים מבטלים הדירה כדלעיל סימן שנ"ח

ודייקינן

לזה אפי' הם של בעלים הרב' ב ולא עירבו יחד מותר לטלטל מחצר לחצר אחר' או לגג או לראש כותל שביניהם ומגג לגג אחר הסמוך לו אפי' גבוה ממנו הרבה ומהגג לקרפף ג שאינו יותר מסאתים או שהוקף לדירה. אפי' הוא יותר מסאתים ג או למבוי שמתוקן בלחי או קורה אפי' לא עירבו בו ד ואע"פ שעירבו בני חצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחר' ולא חיישינן שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף :

ב ה קרפף יתר על סאתים שלא הוקף לדירה הוי כרמלית ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר להכנים ולהוציא מזה לזה כי אם שתי אמות בזה ושתי אמות בזה :

ג ☞ ו שתי ג חצרות שרוצים לערב יחד להתיר אף כלים ששבתו מבתים אין צריכו' עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר יוליכנו א' מבני החצר בשביל כולם ויתננו בא' מבתי חצר שניה ואם ירצה יוליך שם אפי' פת משלו וכולם מותרים : הגה והוא שעירבו בני חצירו עמו תחלה [תשובת הרא"ש סי"ו] או שאין צריכים לערב כמו שנתבאר סימן ש"ע [ב"י] ז והוא שעירבו בני חצר השנייה לעצמה ואין בני חצר שניה צריכים פת אחר אלא העירוב שעשו כבר מתירן :

ד ח אין שתי חצרות יכולות לערב יחד אא"כ יהא פתח ביניהם ד או חלון שיש בו ה (א) ד' על ד' טפחים ט ויהי' קצתו בתוך י"ט הנמוכים לארץ ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א' לעצמו (ועיין לקמן סי' שפ"ו סעיף ג' ישראלים הדרים בב' וג' מקומות כיצד יערבו) :

ה י חלון (ב) שבין ו שני בתים אפילו הוא למעלה מעשרה אם רצו מערבין יחד וה"ה לארובה שבין בית ז לעלייה שאפילו היא למעלה מי' אם רצו מערבין יחד ואפילו אין שם סולם לעלות בו : הגה ומכל מקום בעינן שיהא רחבו ארבעה על ארבעה (ב"י) ואם עשו (ג) סריגה לפני החלון בטל ליה מתורת חלון : (המגיד פ"ג) :

ו ° כ בית שבין שתי חצרו' והוא פתוח לשניהם ועירב עם שתיהם אבל החצרו' לא עירבו זה עם זה אין לטלטל כלים ששבתו בבתים מחצר לחצר ע"י בית זה שביניהם ל היה בין שתי חצרו' כותל גבוה י"ט מ או שהיה קרקעה של א' מהחצרו' גבוה מחבירו ה' טפחים ח ועשה עליו מחיצה חמשה להשלימו לעשרה אין יכולים לערב יחד נ ואם היה הכותל גבוה לשניהם עשרה והיו בראשו פירו' בני שתי החצרו' ט יכולים להורידם לחצרו' וכן להעלו' עליו מפירו' ששבתו בחצירו' ולהורידם ממנו לחצר אחר' ס בין שהכותל רחב ד' או אינו רחב ד' אבל פירות ששבתו בבית אם הכותל רחב ד' אסור להעלות ע לו ולא להוריד ממנו י ואם אינו רחב ד' מותר (ובלבד שלא יחליפו כדלעיל סי' שמ"ו ס"א) ואם היה הכותל גבוה לאחת מהחצרות עשרה ולשניה אינו גבוה עשרה פ כגון שקרקעו של א' גבוה משל חבירו מי שאינו גבוה לו עשרה צ מותר להשתמש בו יא אף בכלים ששבתו בבי' (ד) והשני יב אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר ק והוא שיהא הכותל רחב ד' אבל ר אם אינו רחב ד' יג מותר לשתיהן להשתמש בו אף מן הבתים אפילו עירבו כל אחת לעצמה :

ז ש נפרץ הכותל עד עשר אמות הרי הוא כפתח ת והוא (ה) שלא יהא נפרץ יד (ב) במילואו א ואם נפרץ ביותר מעשר חשוב כחצר אחת וצריכים לערב יחד (וכל שכן אם אין ביניהם מחיצה גבוה י' דצריכין לערב יחד) (הר"ר יהונתן פרק חלון) :

ח °° ב כותל שבין ב' חצרו' גבוה עשרה לשניהם והעמיד אצל הכותל סולם רחב ד' וכן כנגדו בחצר השני' אפי' אין הסולמו' זה כנגד זה אם אין ביניהם שלשה חשיבי כפתח היו מופלגים זה מכנגד זה שלשה אם טו הכותל רחב ד' עדיין חשובים כפתח ואם אינו רחב ד' לא חשיבי כפתח באיזה סולם אמרו כשיש בו ארבע שליבו' אבל פחו' מכאן לא אא"כ זרועותיו ושליבותיו כבדות שאז כובדו קובעו ג ואם אין הכותל גבוה אלא עשרה וזוקף סולם גבוה שבעה ומשהו במשך ד' אצל הכותל מתירו בין להשתמש עליו (ו) בין לערב יחד כיון שלא נשאר שלשה עד ראש הכותל ד עקר חוליא מראש הכותל למעטו מגובה עשרה אם יש בה ☞ טז (ג) משך ארבע מהני בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענין שיכול להשתמש בכל הכותל ואם אין בו ארבע אינו חשוב כפתח לערב יחד וכן אינו מועיל להשתמש בכל הכותל שאינו משתמש אלא כנגד (ד) המקום שנתמעט :

°עסי' שע"ה ס"א °°עסי' שנ"ב ס"ב וסי' ש"מ ס"ט וסי' שמ"א ס"א

בנה

(ב) שבין ב' בתים. דהיתא כמאן דמליא דמי והוי כמאן דלא גבוה י' מן הארץ : (ג) סריגה לפני החלון. פי' גנאטי"ר בל"א דאין הנקבים מצטרפין לד' ועיין בי"ד סי' שע"א לענין טומאת מת : (ד) והשני אסור להשתמש בו כו'. דהוי הכותל רה"י אבל אם אין רוחב ד' הוה מקום פטור : (ה) שלא יהא נפרץ במילואו. פי' שיהא נשאר קצת מכאן ומכאן : (ו) בין לערב יחד. נראה דהיינו אם עושה

לקרפף שלא הוקף לדירה אפי' שבו של אדם א'. (רש"י סוף דף כ"ג ותוס' סוף דף ע"ו) ועמ"ש סי' שנ"ח ס"י והרמב"ם פ"ג מעירובין כ' כל גגות וחצירות וקרפיפות רשות א' וכו' אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית אלא אם כן עירבו וכו' משמע דעירוב מהני לקרפף וכ"ש כשהם של אדם א' וצ"ע דהא בגמ' לא משמע כוותיה ואפש' דהרמב"ם לא קאי אקרפף ע"ש עמ"ש בסי' שפ"ט : ב ולא עירבו. כיון דמקומו' אלו אין תשמישן תדיר א"צ עירוב: ודע דגג היינו על הגג: ג חצירות שרוצי'. עסי' שס"ה וסי' שפ"ז דמשמע שאם אין ביניה' חלון אף שנשתתפו במבוי אסורים לטלטל דרך חור וא"כ גם בחצירות ובתים שלנו הדין כן עסי' שע"ו: ד או חלון. ואז מות' לטלטל אפי' דרך פתחי' קטני' (ב"י ס"ל) : ה ד' על ד'. ואפי' הוא ארוך הרבה צריך שיהא ברחבו ד' ואם החלון עגול צריך שיהא בהקיפו ששה כי חומשא ויהי' ד' חומשין ומשהו תוך י' כדי שיהא המרובע תוך י' כזה (▭): ו ב' בתים. ומיירי שלא עירבו בהחצר אשר ☞ הבתי' פתוחי' לו דאי עירבו יכולים לטלטל דרך החצר. (עיין ת"ש): ז לעליה. ואין לו דרך על הבית שדר בו התחתון ואוכל שם עסי' ש"ע ס"ג : ח ועשה עליו מחיצה . וה"ה כשגבוה מחבירו עשרה בלא מחיצה (גמרא) : ט יכולין להורידה . דגג וחצר רשות א' הוא כמ"ש ס"א : י ואם אינו כו' מותר. דפחו' מד' מקו' פטור הוא(רש"י ומ"מ): יא אף בכלים וכו' . ומיירי כשעירבה לעצמה : יב אסור להשתמש. דכיון שהוא לחבירו נמוך מי"ט לא ה"ל דין גג ואם ישתמש הוא בו ה"ל כחצירו ויאסו' חבירו להעלות עליו כלי הבית ולכן אסור הוא בו דנותנין אותו לזה שתשמישו בנחת (ב"י מ"מ דלא כע"ש):יג מותר לשתיהן להשתמש דהוי מקום פטור(מ"מ): יד במילואו. כגון שנשאר מכל צד משהו או פס ד' לצד א' : טו הכותל רחב ד'. שיכול להוליך מסולם לסולם: טז משך ד'. פי' ברוחב ד' כמ"ש ראש הסעיף אלא דלא בעי ד' על ד' כמו באיצטבא בסי"א דלא כע"ש :

ב רש"י שם במשנה וגמרא רמב"ם בפ"ג מה"ע וש"פ ג ברייתא שם ד שם בגמרא וכרבי יוחנן ושמואל ה רש"י בשבת ק"ל ו ברייתא עירובין ע"ח וכפי' רש"י שם מ"ג בפשיטותא דרבא הבעיא דאביי ז טור ח משנה שם ע"ז ט ברייתא שם ומתני' גמ' דייקינן הכי י שם בגמ' ע"ז בעיא ופשטא כ שבולי הלקט ל משנה שם ע"ז מ טור מהא דגידוד ומחיצה ה' מצטרפין לגג וכדלעיל בסי' שס"ב נ משנה שם ס לפי' התוס' שם וכ"כ הרי"ף והרא"ש שם ע פי' מבית זה לבית אחר דרך הכתלים כן הוא לדעת האוסרים אבל הב"י פסק להתיר כן נראה ממה שכ' לעיל בשמו' והנה זו היא לדעת האוסרי' ולעיל בסי' שמ"ו הביא הב"י שתי הדעות פ מהא דלייתי לעיל בסי' זה צ מהא דרב נחמן ע"ז ק הרמב"ם בפ' ג' מה"ע ר הרב המגיד שם ש משנה שם ת כפי' ר' יהונתן א שם במשנה ב שם בגמרא ע"ז ג שם ע"ח ד שם בגמרא

הגהות רעק"א

סי' שעב סעיף ו' ואם אינו רוחב. ע' מג"א לעיל סי' שנ"ה סע"ו : מג"א ס"ק ט"ז משך ד'. קאי אדלעיל וזוקף סולם כו'

יד אפרים

בש"ע בסעיף ג' הציון ס"ק ג' שאצל תיבות שתי חצירות שרוצים הוא טעות וצריך לציין הג' בסעיף ד' אצל אין שתי חצרות יכולות : סעיף ח' הציון י"ו שאצל משך ארבע מהני צריך לציינו לעיל בסעיף זה אצל במשך ארבעה אצל הכותל: במג"א ס"ק וא"ו הבתי' פתוחים לו כו' נראה שר"ל דאם לא עירבו בחצ' א"כ אי אפשר להביא העירוב מבית זה לבית דרך פתחים הפתוחים לחצר שהרי החצ' אסו' לטלטל בו וכיון שא"א להביא העירוב מזה לזה אין יכולים לערב יחד אם לא כשיש בחלון כשיעור אלא דשרי אף למעלה מי' משום דביתא כמאן דמליא דמי' אבל אם עירבו בחצר ויש היתר לטלטל מן הבתים לחצ' א"כ אף אם אין בחלון מ"מ שפיר דמי לטלטל מזה לזה דרך החלון כיון שהם יכולים לטלטל ולהבי' העירוב מבית זה לבית זה דרך החצר וממילא דשרי לטלטל דרך חלון שאין בו כשיעו' ודרך פתחים קטנים וכמ"ש בס"ק ד' באם יש פתח או חלון כשיעו' אף דרך פתחים קטנים מות' וא"כ מאי רבותא דשרי חלון למעלה מיו"ד דהא אפילו אין בחלון כשיעו' נמי שרי ואף על גב דלעיל ס"ק ג' כתב המג"א דשיתוף לא מהני לטלטל דרך חור אף שנשתתפו התם מיירי בנשתתפו במבוי לבד אבל לא עירבו שני החצירות יחד ורוצים לטלטל דרך חור בזה ס"ל דאסו' דאע"ג דסומכים על שיתוף במקום עירוב היינו שמות' לטלטל בכל חצר בפני עצמה אף אם לא עירבה לעצמה לדעה השניה סימן שפ"ז או אם עירבה כ"א לעצמו שמות' לטלטל דרך פתחים שביניהם . (והיינו דוקא פתחים וה"ה חלונות כשיעו' וזהו שרמז המג"א שם לסי' שפ"ז דמשמע דרך פתחיו דוקא) וטעמא כיון שאם היו רוצים לערב יחד דרך הפתח היו יכולין מהני השיתוף בזה במקום עירוב אבל אם אין שם פתח ביניהם דעירוב לחוד לא הוי מהני אם לא שנא' שיועיל מחמת השיתוף שמות' לטלטל העירוב דרך מבוי בכה"ג לא אמרינן שיועיל השיתוף שיעש' החצרות כאחד דעיק' השיתוף שיהי' רשות המבוי מעורב להם כאילו הוא רשות של חצר אחד אבל אינו מועיל לעשות הבתים והחצ' אחד אם לא במקום שהוי' עירוב לחוד אמרי' בהשתוף עולה במקום עירוב משא"כ כאן בחלון שבין שני בתים

באר היטב

סי' שעב (א) ארבעה. ואפי' הוא ארוך הרבה צריך שיהא ברחבו ד'. ואז מותר לטלטל אפי' דרך פתחים קטנים ב"י ואם אין ביניהם חלון אף שנשתתפו במבוי אסורים לטלטל דרך חור ואף בחצירות ובתים שלנו הדין כן מ"א ועסי' שע"ו : (ב) במילואו. כגון שנשאר מכל צד משהו או פס ד' בצד א' : (ג) משך. פי' ברוחב ארבע כמ"ש ר"ת אלא דלא בעי ארבע על ארבע מ"א : (ד) המקום. עט"ז :

שיחברנו

ביאור הגר"א

כו' : או לראש. ל"ב א' : אפי' גבוה. פ"ט א' תוס' שם ד"ה כל כו' : ס"ב קרפף. מתני' ריש פ"ב לא אמרו בית סאתים ושם כ"ג כ"ד כ"ה ל' א' וכל קרפף ושם תנן ותנ"א כו' אמרי בי רב כו' אבל לר"מ ור"ש מותר וה"ה בה"ג : כי אם. שם ל' א' שתי אמות בגג כו' והכל אליבא דר"מ אבל לר"ש הכל שרי וע' בה"ג : שתי חצרות כו'. מ"ט ב' ע"ב ב' ע"ג א' : ואם ירצה. שם ע"ב ב' תנא בד"א כו' כמאן כב"ה : והוא שעירבו כו' או. שם ע"ג א' והא אין דכי כו' : והוא שעירבו בני חצר. שם ע"ה א' נתנו עירובן במקום א' כו' : ואין בני. שם ע"ב ב' מתני' אבל אם היה כו' א"ל לערב וכנ"ל סימן שס"ו ס"ג : אא"כ יהא פתח. שם ע"ו ב' : או חלון. שם א' וכת' הב"י ותו בגמרא אמר ר"י חלון עגול צריך כו' בהקיפו כ"ד טפחים וע' שם ב' בתוס' ד"ה ור"י אמר כו' אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכ' טעו בדבריהם והיו סבורים כו'. עכ"ל. וא"ו שטעו אלא שר"י אמר בהקיפו ר"ל ברבוע החילון ואורך האלכסון בעיגול הוא ה' טפחים וג' חומשין ורביע חומש כמלא היקף רבוע החילון כ"ב טפחים וג' חומשין ומ"ש ושנים ומשהו ר"ל בהיקף העיגול כפירש"י אלא שהוא לצד אחד שהוא נקודת א"ב ואף שמעט יותר משנים הוא מעט קט שיעור גודל הקשת על היתר והוא חצי חומש וע' בסי' הרל"ד ס"ד : וה"ה. ואפ"י. ומ"מ בעינן. גמרא שם וכ"ש לארובה דבעינן ד' : ואם עשו. ירושלמי שם : ס"ו בית שבין. ל"א א' ר"ש לטעמיה דלא כו' : או שהיה כו' שם בברייתא ל"ג ב' : ואם היה כו'. יכולין כו' בין. שם ל"ב א' : אבל פירות. שם ומתני' ע"ו ב' : ואם אינו. שם ע"ד א' כר' יוחנן : ובלבד. שם ובפ"ז ב' : ואם היה כו'. שם ע"ז א' : כגון שקרקעו. רש"י שם : אף בכלים. כנ"ל ובלבד קאי אבתים : והשני כו' אף. מ"מ : והוא שיהא. כנ"ל : אבל אם . כנ"ל : ס"ז והוא שלא. תוספתא פ"ז וקטנה שאינה אלא כעשר אמות נטלה דופנה לר"ה ונשתייר כפס מכאן ומכאן מותר נטלה כולה מותרין לאותה שבת ואסורין לע"ל דר"י רי"א אם כו' וגמרא ע' ב' קטנה בעשר : וכ"ש אם. ל"ג ב' פחות מכאן מערבין אחד כו' : כותל. ע"ז ב' : באיזה כו'. שם : אא"כ. שם ע"ח א' כרב יוסף כו' סולמות שבבבל כו' וע"ש תו' ד"ה סולמות כו' והטור אזיל לשיטתו שפסק כהמיקל בעירובין אף באמוראי ועמש"ל סי' שנ"ז ס"ה וכ"פ הרמב"ם כאן כרב יוסף ושם פסק כרבה אליבא דלישנא קמא שהוא סתמא דגמ' ע"ש : במשך ארבעה. מדקאמר שם סולם מכאן כו' חקק בכותל כו' וע"ש ע"ז

מחצית השקל

ודייקינן דוקא נזרע רובו אז גם המיעוט שלא נזרע בטל לגבי הזרוע אבל נזרע רק מעוטו אינו אוסר ועז"א לא אמרן דנזרע מעוטו מותר) אלא דלא הוי מעוט ביה סאתים אבל בית סאתים אסור כמאן כרבנן ר"ל אע"ג דבעלמא בית סאתים אע"ג שלא הוקף לדירה שרי מ"מ הכא אסור דאזיל לרבנן דר"ש דס"ל גגות וחצירות וקרפיפו' רשויות חלוקות הן ואסור לטלטל מזה לזה א"כ האי מקום זריעה מיקרי קרפף שלא הוקף לדירה ומה שלא נזרע י"ל דין חצר אם כן אסור לטלטל בחצר דנפרץ במלואו למקום האסור לו דהיינו לקרפף וכן הקרפף נפרץ למקום האסור דהיינו החצר דאלו לר"ש דקי"ל כוותיה דס"ל חצר וקרפף רשות א' הן הוי נפרץ למקום המות' ופשטא דשמעתא משמע דכל הקרפף יותר מבית סאתים הוא של אדם אחד ואף אם תרצה לדחוק דמיירי שהוא של שני בני אדם דהיינו חלק הנזרע שייך לא' וחלק שלא נזרע שייך לאחר ולא תיקשי לך אם כן לרב הונא בריה דר"י דמוקי לה כרבנן אם כן אפילו לא נזרע האיך שרי לטלטל בכל הקרפף כיון דשייך לשני ב"א ולא ערבו זה לק"מ דהתוס' בדף ע"ו ע"ב ד"ה ובלבד כו' כתבו דמודו רבנן דמחצר לחצר מותר לטלטל ולא אסרו אלא מחצ' לגג ולקרפף ע"ש אכתי קשה מנ"ל לרב הונא בריה דר"י לומר דמיירי דוקא כשאותו מועט הוא פחות מבית סאתים דלמא מיירי אפילו כשהוא בית סאתים ואפ"ה מותר ואף על גב דמוקי לה כרבנן מכל מקום קשה דלמא מיירי שהוא של אדם אחד כל הקרפף כפשטה ואפילו לרבנן שרי אלא ע"כ צ"ל דאפי' כשהוא של אדם אחד אסו' לטלטל לרבנן מחצ' לקרפף שהוא בית סאתים ואינו מוקף לדירה וכאשר הדין לרבנן בכלים ששבתו בחצר כן הוא הדין לר"ש בכלים ששבתו בבית דמודה ר' שמעון בזה לרבנן אם כן ממילא מוכח דאפילו החצר והקרפף שלא הוקף לדירה והוא בית סאתים שניהם של אדם אחד אפ"ה אסור לטלטל כלי' ששבתו בבית מן החצר להקרפף כ"ש כשהן של ב' ב"א וערבו דאסור וקשיא להרמב"ם . לא קאי אקרפף. רק על גגות וחצרות אבל בקרפף מודה דלא מהני עירוב : (ס"ק ג) חצרות כו' אין ביניהם חלון (ר"ל שרחב ד"ט על ד"ט) שראוי ע"י לערב כמ"ש סעיף ד' אסורים לטלטל אף דרך חור נלע"ד סברת מ"א כיון דקי"ל לקמן סימן שפ"ז דסומכים על שיתוף במקום עירוב ולכן אם נשתתפו במבוי א"צ לערב בחצרות ע"פ המבוא' בסי' שפ"ז היינו דוקא כשיש פתח או חלון בין חצר לחצר דראויים החצרות לערב אם כן ע"י השיתוף אנו רואים כאלו ערבו אבל כשאין ביניהם פתח וחלון דאין ראוים לערב יחד לא מהני השיתוף לטלטל מחצר לחצר דלא עדיף השיתוף לענין החצרות אלא כמו שהיו מערבים החצרות יחד וכה"ג אפילו היו מערבים החצרות דרך החור לא היה מועיל אם כן גם השיתוף אינו מועיל לטלטל דרך חור אף דדרך מבוי מות' . ומ"א כתב בס"ק ד' דאם ערבו דרך חלון אח"כ מות' לטלטל אפי' דרך חור בזה גרע שיתוף אף על גב דדרך מבוי מותרים מכל מקום בחצרות דרך חור אסורים. ובס' אבן העוז' חולק מסברא על מ"א בזה ע"ש: (ס"ק ח) על ד' כו' ככי חומשא הם דברי הש"ס דף ע"ו ע"ב וה"ט דהא בעינן שיהיה החלון מרובע ד' טפחים על ד"ט . והאלכסון של ד"ט על ד"ט עולה ד"ט וח' חומשים דהיינו ה' טפחים וג' חומשים על פי הכלל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסון ואם כן כשבאנו לעשות עיגול המקיף את העיגול ע"פ הכלל (ד"ט על ד"ט) ע"כ חוט המקיף ריבוע כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג"ט יהיה חוט המקיף ג' פעמים ה"ט וג' חומשים עולה ט"ז טפחים וארבע חומשים דהיינו שיבס' ככי חומשא:ויהיו ד' חומשים ומשהו כו' דהא העיגול יותר מן הריבוע ח' חומשים כשיעו' מה שהאלכסון עולה יות' מן המרובע. דהא האלכסון של הריבוע עומד תוך העיגול ונוגע בצלעים ובקרנות בעיגול . ואם כן מגיע לעיגול למעלה מן הריבוע ד"ט וכן למטה מן הריבוע ד"ט והעיגול אינו מועיל כיון שאין ברחבו ד"ט לכן בעי שיהיה ד"ט ומשהו תוך י' אם כן אותו משהו ברחב ד' טפחים תוך י' : (ס"ק ו) ב' בתים כו' יכולים כו' דרך החצר ר"ל אפי' לא ערבו הבתים משמע דוקא דרך החצר אבל לא דרך החלון וכמ"ש מ"א ס"ק ג' . (ס"ק ז) לעליה ואין לו דרך כו' דאי יש לו דרך על התחתון ע"כ צריך לערב עם התחתון ואיך כ' הש"ע אם רצו מערבי' דמשמע דברצונ' תליא מלתא ואוכל שם ר"ל בעליה דאי אוכל למטה הא קי"ל סי' ש"ע ס"ה דמקום פיתא גורם וא"צ לעירוב כלל . ודע דמ"ש בש"ע בס"ח ואם אין הכותל כו' וזוקף סולם גבוה ז' ומשהו כו' מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד הכוונה דאם לא נזקף סולם כ"א מצד א' . א"כ הוי לזה שזוקף הסולם תשמישו בנחת ולחבירו בקושיא נותנים לזה שתשמישו בנחת וע"ז אמר בין להשתמש עליו ר"ל שזה שזוקף הסולם רשאי להשתמש על הכותל אפי' כלים ששבתו בבית וחברו אסור אפי' כלים ששבתו בחצר כדלעיל סעיף ו' : אבל אין יכולים לערב יחד כיון שחבירו לא העמיד סולם . ומ"ש בין לערב יחד ר"ל דאם כל אחד משניהם העמיד בחצרו סולם נעשה כפתח לשניהם ורשאים לערב יחד . ואם לא עירבו יחד שניהם אסורים לטלטל ע"ג הכותל כלים ששבתו בבית. וכן תדע לפרש בכל סי' זה: בש"ע סעי' ו' בית שבין כו' וערבה עם שתיהן כו' אין לטלטל כו' ע"ל סי' שפ"א סעי' א' ג' חצרות פתוחות זו לזו וערבי' כ"א מהחיצונות עם האמצעית כו' החיצונות אסורים זע"ז כו' בד"א כו' אבל אם נתנו ב' החיצונות ערובן באמצעית בבית א' שלשתן מותרים זע"ז א"כ ה"ה הכא דוקא כשנתן הבית ערובן בחצרות אבל אם ב' החצרות נתנו ערובן בבית הממוצע בין החצרות כולם מותרים זע"ז וכן משמע לשון הש"ע כן. כן דעתי העניה נוטה: (ס"ק ט) יכולים כו' דגג וחצר כו' ר"ל דדין כותל זה שגבוה י' דין גג יש לו : (ס"ק יב) אסור כו' דכיון כו' בא ליישב בזה תמיהת הע"ש שכתב על מ"ש הש"ע והם דברי מ"מ דהשני אסור להעלות אפי' כלי' ששבתו בחצר . וז"ל יש לתמוה דהא קי"ל אפי' מחצר לחצר מותר לטלטל בלי עירוב כלים ששבתו בחצר: מכ"ש לכותל שבין ב' חצירות כו' עכ"ל : לא ה"ל דין גג ר"ל לגבי החצר שאינו גבוה י' אין להכותל דין גג אלא דין חצר וא"כ מותר לו לטלטל ע"ג הכותל אפי' כלים ששבתו בבית . ואם ישתמש הוא בו . ר"ל אם ישתמש בו בעל החצר שגבוה ממנו י' כלים ששבתו בחצר ה"ל כחצרו . ר"ל נקרא גם חצרו של בעל החצר שגביה ממנו י' דהא משתמש עליו ועי"ז יאסר חברו כו' . הא חברו אוסר עליו כיון דלא עירבו : דנותנים אותו כו' ר"ל למה יפסיד בעל החצר שגבוה ממנו י' בשביל שלא יפסיד חבירו טלטול כלים ששבתו בבית . לזה כתב דהדין כן הוא דהם לא' תשמישו בקושי (כמו כאן דמי שגבוה ממנו י' אצלו מיקרי תשמישו על הכותל בקושי) ולאחר תשמישו בנחת דהיינו מי שאינו גבוה ממנו י' נותנים למי שתשמישו בנחת דהפסידו יותר מרובה כיון שאפשר לו להשתמש בנחת מהפסד של חבירו דבלא"ה אינו יכול להשתמש אלא בקושי: (ס"ק יד) במלואו כגון שנשאר מכל צד משהו . כ"ה לשון הרר"י שהוא מרא דהאי דינא אבל הרב"י לעיל סימן שס"ג סעיף ב' וסעיף ד' חלק עליו ניהו דאי מעמידו שם שגי במשהו אבל בנשתייר בעינן טפח מכל צד וכ"כ בספר תוספות שבת ועיין מה שכתבתי לעיל סימן שס"ג ע"ד מ"א ס"ק ו' : (ס"ק טז) משך ד' מצוין בטעות . וצ"ל

במשך

ט ה בנה אצטבא למטה אצל הכותל למעטו מגובה עשר' אם יש בה ד' אורך במשך הכותל ו ובולטת ד' מועיל להשתמש בכל הכותל אבל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד שיגיע לראש הכותל ואם אין בה ד' על ד' אינו מועיל אפילו להשתמש כנגדו :

י ז כפה ספל שיש בו ד' על ד' וגבוה כל שהוא ומיעט בו גבהו מעשרה (ז) מותר להשתמש יז כנגד המיעוט ובלבד יח (ה) שיחברנו בטיט :

יא ח בנה אצטבא על אצטבא אם יש בתחתונה ד' על ד' או אין בה ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד' ואין בין זו לזו ג"ט ט מהני להתיר להשתמש עליו אבל לא מהני למהוי פתח לערב יחד :

יב י זיז היוצא מן הכותל ויש בו ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מועיל יט (ו) להתיר לו תשמיש הכותל והוא שלא תהא שליבה התחתונ' גבוה מן הארץ שלשה ולא יהא בין שליבה לשליבה שלשה והוא שיניח הסולם כ על גב הזיז (ח) כא אבל (ז) סומכו אצלו לא כ וכל זמן שאין גבוה הכותל עשרים טפחים די בזיז אחד שמניחו באמצע שהרי אין גבוה עשרה עד הזיז ולא גבוה עשרה ממנו עד ראש הכותל ואם הוא גבוה עשרים צריך שני זיזין א' בתוך עשרה התחתונים וא' למעל' ממנו בתוך י' העליונים שאם היה הזיז גבוה עשרה לא סגי לי' בסולם כל שהוא והוא שלא יהו הזיזין זה כנגד זה שראוי להטיל סולם מזה לזה :

יג ל העמיד שני סולמות זה בצד זה ולא היה בשניהם משך ארבע' והרחיקם זה מזה כדי שיהא בשניהם ארבע' ומילא האויר שביניהם בקש אינו מועיל לא להתירו להשתמש עליו ולא לערב יחד שמקום מעמד הרגלים הוא באמצע הסולם ואין ראוי לעלות בקש ואם העמיד הסולם באמצע והקש מן הצד מהני בין להתירו להשתמש עליו כב בין (ח) לערב יחד :

יד מ אין הסולם רחב ארבע' וחקק אצלו בכותל להשלימו לארבע' די לו שיחוק כג בגובה עשרה ואם לא העמיד סולם כלל אלא חקק בכותל כמין שליבו' של סולם לעלות בו צריך שיחוק בכל גובה הכותל ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד :

טו נ כד היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל אם רצו מערבין א' אבל אם עשה אשרה סולם לכותל אין מערבין א' מפני שאסור לעלות עליה מן התורה שהרי אסורה בהנאה ס והרא"ש ז"ל כתב בהיפך כה דאילן אינו מועיל ואשרה מועלת והוא שתהא כו (ט) יבשה :

טז ° ע (ט) חריץ שבין שתי חצירו' עמוק עשרה ורחב ארבעה אין יכולין לערב יחד ☞ אפילו מלא תבן וקש פ כל זמן שלא בטלו ואם היה מלא עפר וצרורו' צ אפילו כז סתמא שלא בטלו צריכים לערב יחד (וע"ל סי' שנ"ח סעיף ג') : הגה י"א דאם מלאם בפירות (י) סתמא בטלו לה דדרכן לעשותו שם כח אוצר (הגהות אשירי) :

יז ק נתן עליו נסר כמין גשר כט משפת החריץ אל שפתו אם הוא רחב ארבע חשוב כפתח ומערבין א' ואם רצו מערבין שנים : הגה וה"ה אם מלאו ברוחב ארבעה מדבר המבטלו שם : (ב"י)

(יא) ר ואם נתן הנסר לאורך החריץ ש במשך ארבעה אפי' אין בו אלא כל שהוא חשוב כפתח שהרי מיעטו מארבעה :

יח ת אם החריץ עמוק לא' עשרה ולשני אינו עמוק עשרה או שהוא שוה לשניהם דינו ככותל :

יט א גדיש של תבן שבין שתי חצרו' אם הוא גבוה עשרה כל א' מערב לעצמו נתמעט ב בחול מי' צריכים לערב ביחד ובעוד שלא נתמעט (י) ג אסור לשום א' מהן ליתן מן התבן לתוך קופתו בשבת להאכילה לבהמתו ד ואפי' להעמיד שם שתאכל אסורה אבל אם יוכל לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטו' אלא לשם ו ולהרא"ש ל (יב) אפי' בחול אסור ליתן ממנו °° לקופתו וכן להעמיד הבהמה

ערס"ב מ"ג י"א °° עמ"ש ר"ס שע"ג

מגן אברהם

ין כנגד המיעוט . וב"ח הגיה בטור דמותר להשתמש אפי' שלא כנגד המיעוט כמ"ש ס"ט גבי אצטבא ודוחק להגיה הספרים ואפשר דהטור וש"ע ס"ל דכיון דלא מבטל ליה לגמרי התם לא מהני לכל הכותל כמ"ש ס"ו : יח שיחברנו בטיט . חבור שא"א לשמטו עד שיחפור בדקר (רמב"ם) אבל אם הטיט מונח עליו שרי לשמטו ולא אמרינן דהוי בסיס לדבר האיסור שאין כוונתו שיהא הספל משמש לטיט אדרבה הטיט משמש לספל כמ"ש בסימן רנ"ט כ"ה בגמרא : יט להתיר לו תשמיש · אבל לא לערב יחד אא"כ מגיע לראש הכותל עסה"ע : כ ע"ג הזיז · פי' שסמך ראש הסולם בזיז דהוי הסולם והזיז חד מיעוטא : כא אבל סומכו. פי' שסמך הסולם לכותל אצל הזיז א"כ לא הוי הך סולם דרגא לזיז : כב בין לערב יחד . היינו כשמגיע לראש הכותל כמ"ש ס"ח : כג בגבוה י' · דהא יכול לעלות לראש הכותל בסולם אעפ"י שאין רחבה ד' : כד היה אילן . דמה שאסור לעלות באילן היינו אלא שבות ולא גזרו עליו ב"ה עסי' שמ"ב ואף על גב דהכא הוי פתח לכולא יומא שרי לערב ערסי' שע"ד : כה דאילן אינו מועיל . דאיסור שבת גרם לו : כו יבשה . °) נ"ע דבסי' של"ו פסק דאסור להשתמש אפילו ביבשה ע"ש : כז סתמא · דסתם עפר וצרורות בחריץ מבוטלים הן (רמב"ם) משמע דס"ל דלא מהני ביטול לשבת אחד דאל"כ נ"ל האי טעמא הא בלאו הכי עפר אין ניטל בשבת עיין בגמרא והא דכתב בסי' תרל"ג ס"ד עפר וביטלו בפי' דוקא היינו בבית שאין בטל שם בסתם . וכתבו התו' דף פ"ד דוקא למעט גבוה י' לשווי' כפתח למרפסת מהני פירות טבלים אע"ג שעתיד ליטלם כיון דאינו ניטל בשבת כמ"ש ס"י גבי ספל אבל לבטל מחיצה לא מבטל אלא א"כ אין עתיד לפנותו ע"כ ועסי' שע"ה מ"ש : כח אוצר . והואיל וכן אסור להתחיל להסתפק מהן בשבת כמ"ש סי' שנ"ג (שם) ומשמע דס"ל דבטול לשבת א' סגי ועסי' שנ"ח שס"ב .°) וקשה דבגמרא דף פ"ד מוקי לה בפירות טבלים משמע דבשאר פירות אסור ע"ש °) וע"ק על רמ"א דהא פסק בסי' שנ"ג דמותר להסתפק ממנו א"כ הוה ליה דבר הניטל בשבת ואינו ממעט °) וע"ק דהא מתרמי ליה אורחים מותר לפנותו ולמה ימעט ונ"ע : כט משפת החריץ · ואם מיעט רוחב החריץ בלוח שהשיבו באורך ביותר מי' אמות אין מערבין ב' (ב"ח רמב"ם): ל אפי' בחול. דכיון שנוטל מעט מעט חיישי' שמא בע"ש ב"ה יתמעט מי'

ט"ז מגן דוד

עושה עוד סולם גם לצד השני : (ז) מותר להשתמש כנגד המיעוט . משמע אבל לא בכל הכותל וקשה מ"ש מסולם דס"ח דמהני לכל הכותל ובהפר"י וברמזים לא כתב כך מילתא ☞ דכנגד המיעוט אלא סתם ממעט ומשמע לכל דבר וכ"מ תחלת לשון הטור שכתב אפילו כפה אגנו ספל כו' דמשמע דהוה דינו כמו הקודם דמהני המיעוט לכל אלא שאח"כ מסיי' כנגד המיעו' וכאן בש"ע משמע דל"ג האי אפי' וכו' מו"ח ז"ל דיש ט"ס בטור ול"ל אפי' שלא כנגד המיעוט ונראה דנכון הוא כן אלא שאפשר לתקן הלשון שאמר הטור כנגד המיעוט ר"ל בכל הכותל כנגד המיעוט לאפוקי דלא מקרי פתח לערב ע"י כ עם השני כיון שאין בצד השני ספל ומ"ש שיחברנה בטיט הטעם דאז צריך למרא ואגינא אם ירצה ליטלו משם ובשבת א"א לעשות כן ע"כ הוה ביטול וממעט : (ח) אבל סומכו אצלו לא-דאז ארווחיה לזיז ולא הוה הסולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מובדל מהקרקע הרבה : (ט) חריץ שבין ב' חצירות כו' . כ' ב"י וכתב הר"ר יונתן אפילו לא נסתם מכל אותו חריץ אלא י' אמות בלבד ונשאר חריץ מכאן ומכאן כפתח הוה ואם רצו מערבין א' ואם רצו מערבין שנים אלא משום דלא שכיח למיהוי בענין זה לא הוזכר במשנה עכ"ל ואיני יודע למה הצריך י' אמות וגם למה כת' שלא הוזכר במשנה דהא כה"ג משמע דבד' טפחים סגי מכ"ש דנתן עליו נסר דסגי בד' טפחי' עכ"ל ב"י · ול"נ דדברי הרר"י שייכי לבבא דתנן נתן עליו נסר כו' וע"ז אמר הרר"י דלא תימא דוקא נתינת נסר שהוא ד' טפחים אז תלוי ברצונם באם הוא יותר מד' טפחים אין רשות לערב שנים כי האחד אוסר על חבירו מאחר שיש כאן פירצה גדולה קמ"ל דאפי' נסתם החריץ עד י' אמה דנשארו חריצין מכאן ומכאן אפ"ה לא נחשב לפרצה רק לפתח ויוכל לערב ב' כנ"ל פשוט כוונת הר"ר יונתן : (י) אסור לשום א' מהן ליתן כו' · דלמא שקיל טובא

באר הגולה

ה שם בגמרא והוספות שם ו הרא"ש בשם ר"ת אהא דאיצטבא שם ז שם בגמרא שם ח שם ט הרא"ש שם בשם הר"מ י שם בגמרא מ"ז ות"ח כ שם ל שם ע"א בעיא בגמרא ופשטא מ שם נ שם מ"ע בעיא דרב יוסף מרבה וכדאמר ליה רבא ס כמ"ד בשם רבי אליעזר וא"ד בשם ר' יוחנן שם ע משנה שם פ שם בגמרא צ שם בגמרא ק משנה שם ר שם בגמרא ע"ע ש בפירש"י וכ"כ הטור ת ע"ז : א משנה שם ע"ע ב כפירוש רש"י שם וכן כתב הטור ג שם בגמרא דחיישינן דלמא שקיל טובא וממעט מעשרה וקא מטלטל בחצר האוסרת אבל הבהמה אוכלת מעט מעט ד שם ה הכי מפרש שם למתניתין דתנא אלו האבילין מכאן וכו' ו שם

נתיב חיים

שעב מ"א סקכ"ו °) וצריך עיון דברש"י . כ"ב ולק"מ דהדין הזה הוא בש' הרא"ש והוא פסק במוליא תפילין סי' י"א וי"ב דמותר להשתמש באילן יבש וה"ה לאיזה ענין הביא המחבר דין זה י"ל דנפקא מינ' עץ בעלמא שנעבד שג"כ אשירה מקרי: ס"ק כ"ח °) והקשה דבגמרא כ"ב ולק"מ דהתם חוליות הבור עם הבור אינם כ"א עשרה ורוחב ד' שעולה ביחד ק"ס טפחים מה בהחזיק אין שם אוי' עליו דהא אוי' קטן מחזיק ה' קופות שהוא ט"ו שאין בהוא אמה על אמה ברום אמה וג' אצבעות לפי חשבון המקוה כ"כ מ"א סי' של"ג שעולה רע"ז טפחים משא"כ חריץ שבין ב' חצירות מחזיק יותר מדאי שפיר איכא למימר, שעשה אוי' בתוך החריץ : שם °) וע"ק על רמ"א כ"ב גם זה אינו דמ"מ אסור להתחיל בו לפנותו : (שם) וע"ק דאי מתרמי כ"ב זה ליתא וכי יכבד אורחים לישב בחריץ :

יד אפרים

ואם עירב בחצר דרך פתחים הפתוחים לחצר כדי נעשה רשות הבתים אחד אף דרך אורין שרי וע' בתו' שבת שמגיה במג"א לטלטל דרך החלונות ואין נלע"ד גם פירושו שפירש שם ע"פ הגה"ה זו הוא תמוה מאוד ע"ש : **בש"ע סעיף** ט"ז אפילו מלא תבן כו' אע"פ שהיא מעובה כ"כ שאין רגלי אדם נשקעות בתוכו כ"כ הר"ר יהונתן בפי' הרי"ף : **בט"ז** ס"ק ז' **כנגד** המיעוט כ"ב ולשון כנגד ר"ל בחצר שאצל זה שנתמעט :

שערי תשובה

סי' שעב סט"ז בש"ע ואם היה מלא עפר כו' עיין בשו"ת אמונת שמואל שכ' מדברי הר"ר יהונתן לחלק בין אם נסתם י' אמות או נסתם יותר מיו"ד דבנסתם יותר מיוד הוי כפרצה ותמה על הב"י שם :

באר היטב

(ה) שיחברנו . חבור שא"א לשומטו עד שיחפור בדקר ע"כ הוי ביטול. רמב"ם : (ו) להתיר. אבל לא לערב יחד אא"כ מגיע לראש הכותל. מ"א : (ז) סומכו . פי' שסמך הסולם לכותל אצל הזיז א"כ לא הוי הך סולם דרגא לזיז : (ח) לערב. היינו כשמגיע לראש הכותל כמ"ש ס"ח: (ט) יבשה. ל"ע דבריש סי' שכ"ו פסק דאסור להשתמש אפי' ביבש עיין שם: (י) סתמא. ובגמרא דף פ"ד מוקי בפירות טבלים משמע דבשאר פירות אסור לטלטל ול"ע מ"א : (יא) ואם נתן. ע' ב"ח : (יב) אפי'. דשמא בע"ש בה"ש ימעט מיו"ד ולאו אדעתיה ומטלטל בחצר האסור וכתב הט"ז ודע דכל הני מילי דכותל וחריץ מיירי בלא עירבו בני החצר אבל עירבו בני

הגהות רעק"א

במשך ד' (מחה"ש) : סעיף ט"ו לעלות עליה מה"ת . זהו לרווחא דמלתא דאף אם רק איסור דרבנן. מ"מ כיון דאיסור לא הוי פתח כמו אילן דבלאו טעמא דל"ג בשבות בה"ש לא הוי פתח אף דהאיסור רק דרבנן : מג"א ס"ק כ"ד ערסי' שע"ה. דנסתם הפתח בשבת אמרי' הואיל והותרה הותרה. וק' לי הא היכא דידעי' דיתקלקל בשבת ל"א כן כדלעיל סימן שס"ה ס"ז בהג"ה וסי' שע"א ס"ה וע' מג"א לקמן רסי' שפ"ח. וא"כ מכ"ש הכא דידוע דודאי יסתר הפתח בשבת דהא אחר שתחסך

ביאור הגר"א

ע"ז ב' תוס' ד"ה אם יש : בין להשתמש כו' בין. כל ענין לערב יחד ולהשתמש עליו יתבאר בס"ע : ס"ט ובולטת ד'· תוס' שם שהקשו מגמ' שם ע"ח א' דבעינן שיגיע לראש הכותל או לפחות מג' ותי' דהתם אינו ד' ע"ד וכאן ברוחב ד' ע"ד . אבל אינו. שם כתי' הרא"ש בשם הר"ת דסולם שצריך עד ראש הכותל הוא לערב יחד וכאן להשתמש ופי' הטוש"ע כשני הפרושים לחומרא : ואם אין. כנ"ל לפי' תוס' : ס"י כנגד המיעוט. ע"ת : סי"א מהני להתיר. כנ"ל בתירוץ הרא"ש : סט"ו היה אילן כו'. כרבנ"י דהוא בתרא : והרא"ש כו'. כתוס' שם ד"ה אשרה כו' וקי"ל כסוגיא דשם : והוא שתהא. דאל"כ אסור משום אילן והמ"א ס"ק כ"ו כ' ול"ע כו' ע"ש והניח בקושיא ואין קושיא כלל דשם משום הוטרה כמש"ש דרב בקעה מלא כו' וכמש"ם : סט"ז כ"ז כו'. שם אי בטולי חייץ כו' : סי"א דאם. שבת ק"א והיינו בטבל ועמ"א : סי"ז וה"ה אם כו'. הריטב"א : סי"ח או שהוא. פ"ג כ' : סי"ט נתמעט בחול. שם בגמ' דלמא דאתמעיט כו' : ולהרא"ש. כו' . דס"ל כפי' ראשון שברש"י דלמא ממעט מי' וזהו דוקא בחול ככ"ל ומתניתין ע"כ בחול איירי מדקאמר נתמעט כו' מערבין כו' ואין מערבין בשבת ולכן לא פריך גמרא אמתני' ש"מ דיורין כו' וע' רא"ש. וס' הראשונה הוא פי' השני שברש"י משום מוקצה : אבל גדיש כו'. ל"ע למה השמיטו הפוסקים מש"ש דוקא שהוא בתוך ג"ט לתקרה :

מחצית השקל

במשך ד' וקאי אדלעיל אמ"ש וזוקף סולם גבוה ז' ומשהו במשך ד' והבין הע"ש שר"ל שהסולם למטה במקום שעומדת על הארץ צריכה להיות מרוחק מן הכותל ד' טפחים כדי שתעמוד בשפוע ואלכסון . וס"ל להע"ש דאין שיעור לרוחב הסולם ולא בעינן רחב ד' כיון שמגיע לראש הכותל או תוך שלשה טפחים וע"ז הקשה למה צריכ' שתהיה מרוחקת למטה ד' טפחים דהא מסקינן בש"ס דאפי' הסולם עומדת זקופה וישרה ג"כ מותרת ולזה כ' מ"א דבאמת גם המחבר הכי ס"ל דאפי' זקוף מתיר והא דכתב במשך ד' ר"ל שהסולם תהיה רחב' ד' אלא דבזה עדיף מאיצטב' כיון דהסולם מגיע עד ראש הכותל או עד סמוך לשלשה טפחים לא בעינן שתהיה ד' על ד' ואפי' רוחב כל שליבה אינה אלא כ"ש כיון שאורך כל שליבה ד' טפחים סגי : (ס"ק יז) כנגד כו' וב"ח הגיה כו' דלמה ישתנה דינו מדין איצטב' : דלא מבטל כו' ועכ"פ נגד המיעוט מהני : (ס"ק יח) שיחברנו כו' אבל אם הטיט מונח עליו ר"ל בענין שאפשר לו להגביה הספסל ולא יזיז בידים הטיט כ"א נופל מאיליו וכמ"ש סי' רנ"ט : שרי לשומטו . ר"ל וא"כ כה"ג אינו ממעט : (ס"ק כ) ע"ג הזיז כו' חד מעוט' ולכן אע"ג דהסולם אינו רחב ד' . מ"מ כיון דהזיז רחב ד' ה"ל כאלו הסולם למעל' רחב ד' טפחים מהני : (ס"ק כד) היה אילן כו' . ואע"ג דהכא הוי פתח' לכולי יומא ר"ל בשלמא בעירוב דסגי אי קנה בין השמשות לכך מה שאין אסורו רק משום שבות לא איכפת לן כיון דל"ג על שבות ב"ה אבל הכא בעינן שיהיה הפתח כל היום ובשבת א"א לעלות עליו משום שבות ואף דקי"ל בסי' שע"ד דשבת כיון דהותר' הותרה היינו דוקא כשהיתה ראוי' להיות פתוחה כל השבת וא"כ נסתמה בשבת משא"כ הכא דידעינן דאינו ראויה לכל השבת דמיד כשיכנס השבת יאסר לעלות מ"מ כאן נ"ל דברי כיון דב"ה היה מותר וגם בשבת אפש' לעלות אלא דהרי' הוא דרביע עליה האיסור מונע העלי' לא איכפת לן בזה וע' שם בגמ' . כנ"ל לדע' המ"מ פ"ג דעירובין : (ס"ק כה) דאילן א"מ דאיסור גרם לו וא"כ אינו ראוי שיהיה לשבת : (ס"ק כו) יבשה נ"ע דבסי' כו' ר"ל בשלמא הרא"ש לשיטתיה דפסק דביבשה מותר העליה בימות החמה אי לית ביה פירי וגם אין בו ענפים כמבואר בטור סי' של"ו א"ש מ"ש באשרה יבשה דמותר ר"ל כה"ג אבל על המחבר שהעתיקו קשה הא פסק לעיל ר"ס של"ו דאסור לעלות באילן בכ"ע א"כ איך כ' והעתיק דעת הרא"ש דבאשרה יבשה מותר ניהו דל"ח לאיסור אשרה כיון דלאו איסור שבת מ"מ איסור עליה דלדידן להיכן אזיל : (ס"ק כז) סתמא כו' משמע דס"ל כו' מדכתב דסתם כו' בחריץ מבוטלים משמע דתלוי בזה כיון שמונח בחריץ ובדמתרץ רב אשי דף מ"ט בשלמא חריץ למיטייעמי' קאי ר"ל עומדת לסתום : עיין בגמ' . ר"ל דרב הונא בריה דר"י ס"ל אפי' ארנקי מבטל כיון דאינו ניטל בשבת מצד מוקצה : אלא דהרמב"ם לא פסק כותיה אלא כרב אשי כנ"ל : בסי' תרל"ג כו' סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה דפסולה אם מועט גובה ע"י עפר בעינן שיבטל בפי' : וכתבו התוס' כו' לא ליקשי מ"ש מספסל בסעיף י"ד דממעט אף שאינו מבטלו לעולם אלא לאותו שבת מצד איסור שבת שהוא מחובר בטיט כפתח למרפסת קאי אהא דפליגי שם רב ושמואל מקום שלא' תשמישו ע"י סלסול ולא' ע"י זריקה דבלסול נגד תשמיש זריקה מיקרי קלת תשמישו בנחת ס"ל לשמואל דנותנים לתי שהשמישו ע"י סלסול ורב ס"ל דשניהם אסורים דיד שניהם שוה בו ואוסרים זע"ז ופריך מדתנן אנשי חצר ואנשי מרפסת (פירש"י מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחים לו וכלן יורדין בסולם אחד לחצר עכ"ל) ששכחו ולא ערבו זה עם זה (אעפ"י אין אוסרים זה על זה כמ"ש רש"י שם) אלא כל א' עירוב לעצמו אנשי מרפסת לבד ואנשי חצר לבד יש שם חוליות הבור גבוה יו"ד טפחים נותנים אותו למרפסת שהם מותרים לטלטל בו ולא בעלי חצר והוי ס"ד דמיירי בריקנית דבעלי מרפסת משתמשים בחוליות הבור ע"י סלסול ובעלי החצר ע"י זריקה דצריכים לזרוק למעלה מן החוליא לתוך הבור וקתני דנותנים למרפסת וקשי' לרב ומשני במלאה פירות וא"כ בעלי מרפסת אין צריך לטלטל ע"י סלסול כיון דגבוה י' שוה גובהו למרפסת ומטלטלים כהדיא אלא דאיכא למיחש פן יקח מהן בשבת ולא יהיה גבוה יו"ד ולכך מוקי לה בפירות טבלים דאסורים בשבת ולכך לבני מרפסת הוי פתח והקשו התוס' אע"ג דלא ביטל הפירות רק באותו שבת אפי' הכי הוי ביטל ומ"ש גבי עפר בחריץ בעינן ביטל עולמית (היינו לרב אשי כדלעיל) ופי"ז תירץ התוס' דוקא למעט גובה כו' : (ס"ק כח) אוצר כו' דביטל לשבת א' סגי דלא כרמב"ם : מוקי לה בפירות טבלים הוא סוגי' הנ"ל ד' פ"ד דגם שם לא בעינן לכ"ע כ"א ביטול לשבת א' כמ"ש התוס' כנ"ל ואפ"ה בעינן דוקא שהן טבל אבל כשהן מעושרים לא ממעטי ולא אמרינן דאקצינהו דעשאו אוצר : דמותר להסתפק אף דאסור להתחיל לפנותו אבל להסתפק ממנו שרי וא"כ אינו ממעט והג"א דמתיר אפשר פסק כמ"ד דאסור להסתפק וע' לעיל סי' של"ג בהרב"י : וע"ק דאי מתרמי ליה אורחים ויצטרך למקום החריץ לצורך דבר מה שהוא לצרך האורחים מותר לפנותו כמ"ש לעיל סי' של"ג : (ס"ק כט) משפת כו' אין מערבין שנים דהאי חריץ דינו ככותל המפסיק בין ב' חצרות ואי נתן עליו נסר הוי כפתח בכותל דאם רצו מערבים א' אם רצו מערבים שנים וכ"ז עד י' מיקרי פתח אבל יותר מעשרה לא מיקרי פתח אלא פרצה וכאלו נפרץ כותל שבין ב' חצירות ביותר מיו"ד דצריכים לערב יחד ולא כל א' לבדו : (ס"ק ל) אפי' בחול כו' ומשום מוקצה כו' דדעה

ראשונה

הבהמ' בידים במה דברים אמורים בגדיש שבין ב' חצרו' ז (יג) אבל גדיש שבין לא שני בתים מותר להאכיל בהמתו ממנו בידים :

שעג דין שתי גזוזטראות בשתי עליות. ובו סעיף אחד :

א א (א) שתי גזוזטראו' הבולטו' משני עליו' זו כנגד זו ונתן ביניהם א (א) נסר רחב ארבע' (ב) הרי הוא כפתח ומערבין יחד : הגה ואם אין המרחק שביניהם ארבעה אפילו בלא נסר נמי ב דינא הכי (המגיד פ"ג) ואם רצו כל א' מערבת לעצמה אבל ג אם היו זו שלא כנגד זו שאחת משוכה למזרח וא' למערב (ג) ג אינם יכולים לערב יחד וכן אם היתה אחת גבוה מחבירת' לא חשיב פתח ג והני מילי בשמרוחקו' זו מזו ג"ט אבל אם הם תוך ג' זו לזו בין בריחוק בין בגובה ד חשיב שפיר ה כפתח :

שעד נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו ובו ד' סעיפים :

א א ערבו דרך חלון או פתח שביניהם ונסתם בשבת ב מותרים להשתמש דרך גובה הכותל וחוריו ג ואפי' אם עירב לשנה ונסתם הפתח בחול ונפתח בשבת (א) א (א) (ואפילו סתמה במזיד) (אגור) חזר העירוב להתירו ולהרמב"ם אין מותר לטלטל אלא ד ב כל אחת לעצמה אבל מזו לזו לא :

ב ה היה כותל בין שתי חצרו' ועירבה כל °אחת לעצמה ונפרץ הכותל בשבת ו (ב) מותרים לטלטל כל א' בחצרו אפי' כלי הבי' אבל חצר שנפרצה בשבת לרשו' הרבים או ג לכרמל' אסור :

ג ז חצר קטנה °° שנפרצ' ח קודם שבת במילוא' לגדול' ט ואין בפרצה יותר מי' אמו' גדול' מותרת להוציא כלי' ששבתו בבית לחצרה אם עירבה לעצמה וקטנה

°עסי' שפ"ב °עסי' שמ"ג ס"ב

ט"ז מגן דוד

טובא וממעט ליה מי' ומטלטל בחצר באיסור ועוד טעם אחר דמוקצ' הוא ולהרא"ש אפילו בחול אסור דדלמא ממעט ליה בע"ש סמוך לחשיכה ולאו אדעתיה ומטלטל בשבת בחצר האסור' אבל בבתים כיון דאיכא מחילות ותקרה כי מפחית מ' ינכרא מלתא . כתב ב"י הא דנזכר כאן נתמעט בחול הטעם משום דקתני צריכין לערב יחד והא לא שייך בנתמעט בשבת · ומו"ח ז"ל כתב טעם אחר דנתמעט בשבת כיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כולה °) ואולי יש טעות סופר בדבר כי אין להם פירוש : כל הני מילי דכותל והריץ מיירי ☞ בלא עירבו בני החצר אבל עירבו בני החצר מותר הכל :

שעג (א) גזוזטראות . פי' נסרים בולטים משפת תקרת העלייה לר"ה · רש"י : (ב) הרי הוא כפתח. פי' על ידי זה מותר לטלטל בשני החצירות מזה לזה אם ירצו לערב יחד ועל זה כ' רמ"א דאם אין המרחק שביניהם ד' אפי' בלא נסר הוה שם כפתח כיון דיכול לפסוע מזה לזה והוה דינו כמו בחריץ שבסי' שע"ב סי"ו כל שיש שם פתח דהיינו אם נסתר ☞ קלתו עד עשרה ה"נ הך קירוב שיש בין החצירות על הגזוזטראות שיכולין לפסוע מזה לזה הוה פתח וכתו' דף ע"ח כתוב בשם ר"ת דלא איירי בנותן נסר מזו לזו ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאם יש בין זו לזו ד' מערבין שנים ולא אחד כמו חריץ אבל בפחות מד' רגיל לפסוע מזו לזו משום הכי אמר היכא דליכא ד' מזו לזו מערבין שנים ואם רצו א' כו' והיינו כמ"ש וכב"י בשם המ"מ כתב כאן שאם אין ביניהם מרחק ד' א"צ נסר מזו לזו אלא אף בלא נסר מערבין א' ולא שנים כל שהן זו כנגד זו עכ"ל והנה זה סותר מ"ש בשם התו' ודברי הרמ"א ולק"מ דזה מיירי במערב לטלטל מגזוזטרא לחברתה והם רחבות הרבה נמצא שההפסק אויר שביניהם שאין בו ארבע טפחים מבטל הפתח ודומה לחריץ וכותל שנפרצו יותר מעשר דה"א לערב אלא א' משא"כ בדברי תו' ורמ"א כאן שהגזוזטרא אינם רחבים ואינו רוצה להשתמש שם רק שעל ידיהם יהיה פתח מחצר לחצר ובזה מערבין כמו ברוצים כל זה ברור ופשוט : (ג) אינם יכולים לערב יחד · הטעם בטור שכשיתנו הנסר מזו לזו יבוא מקרן זוית של זו לזו ולא חשוב פיתחא דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי משמע כל שאינם בקרן זוית שפיר מהני הנסר אע"ג דהוה בעיקום וכ"מ בקושיית התוספות דבנסר מהני אפילו זו שלא כנגד זו :

שעד (א) ואפילו סתמה במזיד . כתב מו"ח ז"ל ול"נ לחלק דאם פרץ פלימיו נתבטל העירוב ואם לא פרץ פלימיו דכשסתם פתחו לא סילק מזוזתו ומשקופו ומפתנו דגלי דעתיה דלא סילק לנפשיה חזר העירוב למקומו והכי מהלך תלמודא פ"ק דב"ב דף י"א ע"ב. ולי מהא לא אירי' דשאני התם בב"ב שתליא מילתא בגלויא דעתיה אבל הכא לא איכפת לן בגלויי דעתיה דא"כ כי נפל בחול ולא ניתקן קודם השבת ודאי היה לו היסח הדעת בשעת כניסת שבת וכן בספינות שנקשרו והותרו בשבת ודאי הסיח דעתו שלא יתוקן בשבת זה אלא ודאי דהעיקר תלוי בעשיי' העירוב כיון דהיה ראוי באותה שעה דאע"פ שנתקלקל אח"כ כיון דנתקן אח"כ לית לן בה וחזר העירוב למקומו : (ב) מותרים לטלטל. כיון דלא נפרץ לרשות אחר אלא לחצר משא"כ בסיפא שנפרץ לרשות הרבים או לכרמלית :

מגן אברהם

מי' ולאו אדעתיה ומטלטל בחצר ומשום מוקצה ליכא דדוקא בבית שנפל בשבת כיון שהיה אסור ב"ה משום סתיר' אוהל אסור גם בשבת אבל הכא לא הוה מוקצה (כ"כ הרא"ש) דאינו כסותר אהלים אלא כסומך אהלים (ירוש') ורש"י ס"ל דהוי מוקצה מה שלמטה מי' : **לא** ב' בתים · אפילו אין הגדיש מגיע לתקרה ממש דכיון דאיכא תקרה ומחיצה כי מפחית מי' מינכרא מילתא ומיירי שבית א' פתוח לחצר זה והשני פתוח לחצר אחר' ☞ ולא עירבו ב' החצירות יחד :

שעג א נסר . כ' הש"ג דבעי' שיקבע הנסר במסמר שלא יוכל ליטלו בשבת : ב דינא הכי . ודוקא כשאין כל מסך הגזוזטראות סמוך רק במסך י' אמות הם סמוכים דהוי פתח כמ"ש סי' שע"ב ס"ז אבל אם סמוכין זו לזו יותר מי' אמות מערבין א' ואין מערבין ב' והוא הדין כשכל מסך אורך הגזוזטראות סמוך אפי' פחות מי' דהוי כפרצה במלואה וכ"כ במ"מ בשם הרשב"א וכ"כ הב"ח : ג אינם יכולין לערב . שכשיתנו הנסר מזו לזו יבא מקרן זוית של זו לשל זו ופתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי ועסי' שס"ח ס"ב: ד חשיב שפיר כפתח . פי' דהוי כאלו הנסר מונח בשוה : ה כפתח . ודוקא כשהן רחוקות זו מזו כגון שהמבוי רחב אלא שהם זו שלא כנגד זו ואם תמשך חוט מזו לצד שכנגדו יהיה פחות מג' טפחים מזו שכנגדו אבל אם הם סמוכות זו לזו ממש שיערו בארבע כמ"ש בהג"ה ואין צריך נסר :

שעד א ואפי' סתמה במזיד · דכשחוזר ופותח' קודם שבת הרי הם כשותפין בפת ובין השמשו' שהוא קונה עירוב הרי יש פתח ביניהם דראוי לערב (תשו' מהרי"ל סי' קנ"ב) °) א"כ כשנפתח בשבת אסור דכיון דסתמו במזיד גלי דעתי' שאינו חפץ בעירו' וא"כ ב"ה לא קנה עירוב ולזה נתכוון הגהו' שכ' בשם מהרי"ל ועמ"ש סי' שנ"ה עש"א וסי' שפ"ג דראיי' הרא"ש שהתי' נסתם בחול מספינ' אינה ראי' ע"ש ומ"מ התו' ד' י"ז כ' ג"כ דאפי' נפתח בשבת שרי והביאו ראיה מספינה ובד' ק"א בשבת כתבו דאפי' נפתח בשבת אסור לכן נ"ל דראייתם כי היכי דהתם מחזר ממילא להתיר' הראשון ה"נ כן ומיהו בסתמה במזיד לא מהני נפתח בשבת ול"ע והב"ח כתב דבפרץ פלימיו בטל העירוב ואינו מוכרח ע"ש : ב כל אחת לעצמה · דוקא כשהפתח סתום דאעפ"י שהעירוב מונח בחצר אחרת מותר לטלטל לעצמה אבל כשנפתח הפתח חזרו שניהם להיתרן : ג לכרמלית אסור · כיון שאין המחיצות קימו' וכ' ב"י דכשנפרצה לכרמלית מותר לטלטל מחצר לכרמלית תוך ד"א עסי' שע"ב כ"כ ולכאורה דאע"פ שנפרץ בה אסר עליו ואסור לטלטל ממנו לכרמלית ועיין בגמרא

כדי

באר הגולה

ז ברייתא שם ומפרש בגמרא כיון דאיכא מחילות כי מפחית מינכרא ליה מילתא א משנה עירובין ע' שם ב שם בגמרא ע"ט ג שם בגמרא א עירובין צ"ג בעיא ונפשטא ב כפירוש רש"י שם וכן כתב הטור ג רא"ש שם ד בפ' ג' מה"ע ה שם צ"ג וכשמואל הסכמת התו' ו דאי בששבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי ז משנה שם צ"ב ח ב"י דאלו בשבת כיון שהותרה הותרה · כדלעיל ט משנה

נתיב חיים

ט"ז סק"י ואולי יש ט"ס נ"ב כוונתו דלשיטת רש"י א"א לומר כן ואני אומר שצדקו דברי הב"ח דודאי קים לן להלכתא כר"ה כיון שהותר הותר אך מ"מ לכתחלה אין להעמיד הבהמה על המתבן דסבירא ליה לרש"י דלכתחלה אין למעט המחילה ולסמוך על הדין לומ' כיון שהותרה הותרה :

שעד מ"א ס"ק א' °) א"כ כשנפתח בשבת אסור . נ"ב ולק"מ דכוונת הרמ"א ג"כ כשפתחה קודם שבת ולאשמעינן כמו שנסתם ממילא ונפתח ממילא בחול ה"ה אם הסתי' והפתיחה היה במזיד נמי שרי ותדע דאם נפרש דברי רמ"א כשנפתח בשבת ה"ל להעמיד הגהתו קודם שנפתח בשבת אבל דברי הלבוש שכתב סתמה במזיד דאף שנפתח בשבת צ"ע :

יד אפרים

ט"ז ס"ק יד בלא עירבו בני החצר נ"ב שני החצרות זה עם זה דרך פתחים שביניהם : מג"א ס"ק ל"א ולא . נ"ב עירבו ב' החצרות יחד כנ"ל דאי עירבו החצרות יחד או שאי הבתים פתוחים לחצר א' אף אי מפחית הגדים מיו"ד לית לן בה : סי' שעג בט"ז סק"ב קלתו עד עשרה . נ"ב ר"ל שנסתם מקלתו ע"י נסר כל שהסתימה אינה רחבה מי' רצו מערבין ב' וכמ"ש בס"ק ע' בפירוש דברי הרר"י ע"ש :

באר היטב

החצר מותר הכל : (יג) אבל . ומיירי שבית אחר פתוח לחצר זה והשני פתוחה לחצר אחרת ולא עירבו החצירות מ"א :

סי' שעג (א) נסר. וקבעו במסמר שלא יוכל לטלטלו בשבת ש"ג :

סי' שעד (א) ואפי' סתימה. ואפי' פרץ פלימיו עיין ט"ז :

ביאור הגר"א

סי' **שעג** ס"א ונתן ביניהם . כפרש"י שם : ואם אין . כפי' ר"ת שם ד"ה וכן והוא ג"כ בהוספתא פרק שמיני דמכילתין :

סי' **שעד** ס"א ואפי' אם. שבת ק"א ב' וכן שתי ספינות כו' ועתוס' בעירובין י"ז א' ד"ה עירב : ואפי' פתמה. שם ס"ח ב' מבטלין וחוזרין כו' : ולהרמב"ם. כמו בספינות הנ"ל דנפסקו נאסרו מזו לזו והם דחו דשם שאני דאין קבועין ואתו לטלטולי מזו לזו דרך הים שהיא כרמלית והרמב"ם לשיטתו אזיל שפירש בפי' המשנה ובחיבורו שם אע"פ שמוקפות מוקפות המחילה אבל הם פי' כפרש"י סמוכות : ס"ב אפילו כלי הבית. רש"י שם : אבל חצר. משום דליתנהו למחילות כמ"ש י"ז א' : חצר שנפרצה. מתני' צ"ד א' : לר"ה או. צ"ה א' וכרב וע"ש תוס' ד"ה ושמואל כו' : ס"ג קודם שבת. צ"ג ב' ל"ת מר אימר כו' : ואין בפרצה. ע' ב' קטנה כו' : כלים ששבתו. ככ"ל רש"י שם במתני' : אא"כ עירבו. ז' ב' כאן

הגהות רעק"א

אין האילן פתח. דאין עולין דל"ש לומר הואיל והותרה. ולפע"נ : מג"א ס"ק ל"א כי מפחית מי'. הלשון אינו מדוקדק דהא בלא"ה בעי' שלא יהא הגדיש נמוך מהתקרה דאז לא הוי מחילה כדאיתא להדיא בסוגיין וא"כ לא תלי כלל במפחית מי' דממנ"פ אם לא יהי' ג' בין גדיש לתקרה אף דאין הגדיש גבוה י' הוי מחילה דמדין לבוד הוי גבוה י' ואם יש ג' אף אם הגדיש גבוה י' לא מהני :

סי' שעד מג"א ס"ק ג' ע' סי' שע"ב ס"ב. לענ"ד מבואר כן להדיא בתוס' שבת ט' א' במ"ש א"כ נכו' כגון שפתוח לכרמלית וגדולה מזו מצינו עירובין ל' דמבעי ב' אמות וב"א באכסדרה מהו. פירש"י שם באכסדרה יותר מב' שאהים דהוי כרמלית דבאכסדרה דיידי' ודאי מותר דליכא שינוי בעלי'. אלא דמבעי באכסדרה דאחר הרי אף דגם הוי רה"י. מכל מקום כיון דאסיר לטלטל בו ד"א מצד שנפרץ למקום האסור לה לגג אחר מותר לטלטל ממנו לכרמלית ויש לדחות דרק באכסדרה דג"כ הוי רה"י גמורה והזורק לתוכו חייב אלא דהוא יותר מסאתים אסרו לטלטל. מש"ה דמי לגג הזה. אבל לכרמלית אחר י"ל דאסור לטלטל כיון דהגג הוי רה"י גמור ואולם בתוס' שם שכ' ובפר"ת דהאיבעי דבעי גגו. וכא' בעמוד הייני עמוד גבוה ע' שהוא כרמלית ואמרי' עלה כרמלית ורה"י מבעי' ליה הייני דגג חביב לגבה רה"י משום דמהני בי' עירוב לטלטל בכולה משמע דבלאו ה"ע היה מותר לטלטל מגג זה לכרמלית ה"נ בחצר שנפרצה לכרמלית כנלע"ד : סעיף ד' במלואו לגג גדול אסור להעלות. דכי אמרי' נוד אסיק לגבי גג גדול לעצמו אבל לא להלי' לגג קטן בגיפופי דגדול. כ"כ הריטב"א . ובדרישה כ' בע"א עיי"ש :

כי

מחצית השקל

דאשונה שאינה אוסרת רק בשבת היא דעת רש"י ונתן טעם דחיישינן שמא יסתפק עד שלא ישאר גובה עשרה ויטלטל ולאו אדעתיה וזה דחה הרא"ש דהא קי"ל שבת כיון דהותרה הותרה וא"כ אפי' נתמעט מותר לטלטל עוד פרש"י שאסור בשבת משום מוקצ' וגם זה דחה הרא"ש דדוקא בבית שנפל בשבת כיון כו' . אלא כסומך אהלים . ר"ל ע"י שנוטל מן הגדיש וליכא הפסק בין החצירות מסמיך ב' החצירות ונעשים חצר א' מ"מ אם היה כותל בנין מפסיק בין החצירות ודאי דאסור לסותרו : ורש"י ס"ל דהוי מוקצה כו ר"ל ניהו דאין בו איסור סתירה מ"מ עד עשרה גובה אקני מדעתיה דרצה שיהיה מחילת הגדים מפסיק ביניהם : (ס"ק לא) ב' בתים כו' מנכר' מלתא . שרואה שהגדים נמוך הרבה יותר ממה שהיה תחל' נמוך מן התקרה עתה ע"י שנתמעט מגובה עשרה : ומיירי שבית א' פתוח כו' היינו לדעת הרא"ש דהאיסור הוא מחשש שיתמעט מגובה עשרה ולאו אדעתייהו ויטלטלו באיסור וזה לא שייך בשני בתים שפתוחים לחצר אחד דע"י שיתמעט הגובה שבין שני הבתים לא יוסיף איסור טלטול אדרבה נעשו כבית אחד ועדיפ' דאין צריך לערב יחד כלל כדלעיל סי' ש"ע סעיף ד' א"כ מאי איסור יהיה אם בין השמשות יתמעט מגובה עשרה עכ"פ לא גרע בזה עכשיו שאין גובה עשרה ביניהם ממה שהיה תחל' גובה עשרה ביניהם והיו צריכים לערב שניהם בחצר אע"כ דכ"א פתוח לחצר א' וכל בית עירב עם חצר הפתוח לו והחצירות לא ערבו יחד דעתה שיתמעט הגובה שביניהם מי' יאסרו הבתים זה על זה :

סי' **שעג** (ס"ק א) נסר כו' שלא יוכל ליטלו בשבת וכדלעיל סי' שע"ב סעיף י' גבי ספסל וביתר מקומות באותו סי' : (ס"ק ב) דינא כו' אבל כו' יותר מי' . דאז הוי כפרצה דפרוצים זה לזה והוי כחדא ואוסרים זה על זה וצריכים לערב יחד : (ס"ק ג) אינם יכולים כו' ופתח' בק"ז ל"ע אינשי . וכ' הט"ז משמע דאם אינה בקרן זוית אף שהוא בעיקום מהני נסר : (ס"ק ה) כפתח ודוקא כשהן רחוקים ר"ל אם היו זה כנגד זה ממש וגם לא היו גבוהים א' מחברו מ"מ היה המרחק ביניהם עכ"פ ד"ט : ואם תמשוך חוט . ר"ל אם נמשוך חוט או קנה לכותל שכנגדו ביושר עד הכותל ואח"כ נמדוד מסוף החוט או הקנה עד הנסר שקבוע שם ולא יהיה ביניהם ג' טפחים :

סי' **שעד** (ס"ק א) ואפי' כו' ה"ה כשותפים בפת . ר"ל דאפי' שע"י סתימה בטל העירוב מ"מ כשנפתח אף שלא עירבו מחדש מ"מ הא עדיין נשאר בשותפות הפת שהניחו תחל' לשם עירוב והוי שותפים באותו פת וא"כ לערב כדלעיל סי' שס"ו סי"א ולקמן סי' שפ"ו סעיף ג' : א"כ כשנפתח בשבת כו' ב"ה ל"ק עירוב דהא עדיין ב"ה לא נפתח והעירוב הראשון כבר ביטל ע"י סתימ' לזה נתכוון האגור הובא בב"י שכ' וז"ל נשאל מהרי"ל אם סתם הפתח (דהיינו מזיד) ואח"כ נמלך לפתחו אם חזר העירוב להתירו הראשון לשבת הבאה והשיב מהרי"ל אין בידי לחלק בין שוגג למזיד ר"ל דגם במזיד חזר להתירו הראשון ומדשאל השואל אם חזר כו' לשבת הבאה משמע דעל אותו שבת דהיינו אם נפתח ממילא בשבת פשיטא ליה דאינו חוזר להתירו הראשון וכמ"ש מ"א כיון דסתמו במזיד ביטל העירוב ובין השמשות דהיה עדיין סתום לא קנה עירוב וא"כ קשה על רמ"א דמתיר אפי' סתמו במזיד ונפתח בשבת ודאי אם נסתם בשוגג ראוי להתיר אפי' נפתח בשבת דלא נתבטל העירוב מעולם וכן אם נסתם במזיד דנתבטל מ"מ אם נפתח קודם שבת שוב ב"ה קנה העירוב כנ"ל אבל נסתם במזיד ונפתח בשבת זו לא שמענו : מספינות אינה ראיה וז"ל הרא"ש פ"א דעירובין סימן כ"ב ונראה שאם עירב לצורך שנה מחצר לחצר כו' אפי' נסתם באמצע שבוע ונפתח בשבת דחזר העירוב למקומו וראיה מהא דאמרינן בשבת (דף קא) פ' הזורק ספינות קשורות זו בזו מערבים ומטלטלים מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חוזרים להתירן הראשון שכל מחילות הנעשים בשבת כו' משמע דנפסקו אפי' בחול קאמר דאי בשבת אפי' לא חזרו ונתקשרו נמי אמרינן שבת הואיל והותרה הותר' עכ"ל והמ"א כ' בסי' שנ"ה לפמ"ש התוס' שם בשבת אינו ראיה די"ל דספינות מיירי בנפסקו בשבת ואפ"ה אי לאו דחזרו ונתקשרו נאסרו ול"ל הואיל והותרה הותר' כיון דהים מפסיק דהוי כרמלית וכה"ג לא אמרינן הואיל והותרה הותרה כמ"ש כאן ס"ב ואף שעדיין לא נפרדו הספינות זו מזו מ"מ כיון דעומדים להפריד כפרודים דמי כ"כ המ"מ בשם הרשב"א שם וע"ש מ"ש המ"א לפרש דעת הרא"ש דס"ל כהרמב"ם : ומ"מ התוס' כו' ר"ל כיון דהרא"ש ע"כ חולק על התוס' ולהתוס' אין ראיה לדין הרא"ש מ"מ דברי התוס' בעצמם קשיין : התוס' דף י"ז במס' עירובין והביאו ראיה מספינה אף התוס' לא סיימו כמ"ש הרא"ש דמשמע דנפסקו בחול דאי בשבת ת"ל הואיל והותרה הותרה אלא סתמו ראייתם וז"ל ואפי' נסתם באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי כו' וראיה מדאמרי' פרק הזורק ספינות קשורות זו בזו כו' נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון עכ"ל . וכפי המובן הפשוט כוונתם כמ"ש הרא"ש דע"כ מיירי נפסקו בחול דאל"כ ת"ל אפי' לא נתקשרו לימא הואיל והותרה כו' אלא שלפ"ז דבריהם בעירובין ובשבת סותרים זא"ז : לכן נ"ל דראייתם כו' ר"ל דאין כוונת התוס' כמ"ש הרא"ש אלא דהתוס' ס"ל דהאי ספינות י"ל דמיירי דנפסקו בשבת כמ"ש במס' שבת עכ"פ במתני' מייתי דאע"ג דנאסרו יהיה מאיזה טעם שיהיה אם חזרו ונתקשרו אע"ג דנתקשרו ממילא שלא בכוונת אדם אפי' הכי חזרו להתירן ה"ה בנפסקו בחול אם נתקשרו ממילא בשבת חזרו להתירן ה"ה בנסתם הפתח ונפתח אף שנפתח ממילא חוזר להתירו : ומיהו בסתימה במזיד כו' דברייתא קתני נפסקו דמשמע ממילא דוקא והב"ח כתב כו' עיין בט"ז ס"ק א' : (ס"ק ב) כל א' כו' דוקא כשהפתח כו' ר"ג דהרמב"ם לא פליג ב"א על ריש הסעיף : דאע"פ שהעירוב כו' ר"ל אי לא מתירים ב"א כל אחת לעצמה א"כ לענין מאי אמרינן כיון דהותרה לז"א אע"פ שהעירוב מונח בחצר אחרת דכה"ג היה ראוי לאסור לטלטל אפילו בחצירה אותה שאין העירוב אצלה כיון שאינה יכולה להביא עירובה אצלה אפי' הכי כיון דתחלת שבת היה אפשר לה להביא עירובה אצלה אמרינן כיון דהותרה הותרה : (ס"ק ג) לכרמלית כו' וכתב ב"י כו' מותר לטלטל מחצר לכרמלית כו' דסבירא ליה כיון דנפרצה לכרמלית יש להצר

דין

ד וקטנה אסור' להוציא כלים ששבתו בבית לחצירה אלא אם כן עירבו יחד והיינו י כשנכנסין כותלי קטנה לגדולה כ וכשכותלי קטנה מופלגים ג"ט מכותלי אורך הגדולה דאם לא כן היתה קטנה ניתרת ע"י ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים :

ד ° מ גג קטן שנפרץ קודם שבת נ במילואו לגג גדול °° קטן אסור להעלות עליו כלים ששבתו בבית וגדול מותר ס והוא שיהו מחיצות הבית ניכרות למי שעומד על הגג אבל אם אינם ניכרות כגון ה שהגג בולט עליהם הוי כרמלית ע אלא אם כן פתוח לו מהבית חלון ארבע על ארבע :

שעה מה הם הדברים השרוים בחצר שאינם אוסרים ובו ד סעיפים :

א °°° א מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולים לה בסולם ובני העליות יורדים ממנה לחצר ועוברים לרשות הרבים אינם אוסרים על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והוי כשתי חצרות ופתח ביניהם שאם רצו מערבים יחד ואם רצו כל א' מערב לעצמו ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן (א) כדי שתהא רגל המותרת במקומה :

ב ג (ב) אם לא עירבו יחד ויש בחצר תל או עמוד ג שהוא משותף בין שניהם אם א אינם גבוהים י"ט ד הרי אלו נחשבי' בין החצר ובין המרפסת ושניהם אסורים ה להוציא שם כלים שבבתים ו ואם הם גבוהים מקרקעית החצר י"ט (ובתוך עשרה למרפסת) (טור) ז והם בתוך ד' טפחים למרפסת בני מרפסת מותרים לפי שתשמישו (להם) בנחת מלבני החצר ואם היו רחוקים מהמרפס' ד"ט או יותר אע"פ שגבוהים עשרה (מן החצר לתוך עשרה למרפסת) (טור) הרי אלו בכלל החצר והמרפס' לפי ששניהם אפשר להשתמש בהם על ידי זריקה לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו בבתים עד שיערבו :

ג (ג) ח היתה מצבה ארבע' טפחים לפני המרפס' אין המרפסת אוסר' על בני החצר שהרי נחלקה מהם :

ד ט זיזים היוצאים מהכתלים כל שהוא למטה מעשרה טפחים הרי זה נחשב מהחצר ובני החצר משתמשין בו וכל שהוא בתוך י"ט העליונים הסמוכים לעלייה אנשי עלייה משתמשין בו והנשאר בין י' התחתונים עד התחלת י' העליונים מן הזיזין היוצאים שניהם אסורים בו ואין משתמשין בהם בכלים ששבתו בבתים אלא אם כן עירבו :

°עסי' שס"ג ס"ט °°עסי' שמ"ה סי"ו שס"א ושס"ה ס"ג °°°עסי' שע"ב ס"ח שם סי"ג

ט"ז מגן דוד

שעה (א) כדי שתהא רגל המותרת במקומה. פי' דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה וכי עירבו מותרין וקמ"ל דלא תימא דהוה כחצר אחרת שעירבה אליה לעצמה ואליה לעצמה דאסרי אהדדי אלא הוה כב' אנירות : (ב) אם לא עירבו יחד כו'. הכלל מסעי' זה דכל שלזה תשמישו בנחת ולזה בקשה לא מקרי רק רשות לאותו שתשמישו בנחת ואין השני יכול למחות בידו כלל אבל אם שניהם שוים הן בנחת כגון ששניהם משתמשים ע"י פתח הן בקשה שייך לשניהם ואוסרין זה על זה אלא דיש פלוגתא בגמ' איזה מקרי בנחת ואיזה בקשה דהיינו כל שצריך לתשמישו זריקה דהיינו שהמקום ההוא גבוה ממנו י"ט וצריך לזרוק שם מקרי קשה וכן בשלשול דהיינו שהמקום נמוך ממנו י"ט וצריך לשלשל שם ואם הוא פחות מי"ט הן בזריקה והן בשלשול לא מקרי קשה ועוד קרוי קשה אפי' אם הוא פחות מי' טפחים כגון אם הוא מופלג בריחוק המשך ממנו ד"ט אלא דאם לא' בזריקה ולא' בשלשול ס"ל לשמואל דאע"פ דתרווייהו קשים הם מ"מ שלשול אינו קשה כל כך כמו זריקה ע"כ הוא שייך לבעל השלשול דהוא בעל נחת ורב סבירא ליה דלא מיקרי נחת אלא במשתמש דרך פתח אבל כאן לא אכפת לן בנחת קלת ושלשול וזריקה שוין הם ואסור והכי קי"ל ובטור כתוב ואם אינו גבוה י' לבני החצר וממנו למרפסת ד' נ"ל יו"ד במקום דל"ת וכן הגיה מו"ח ז"ל והוא פשוט וא"ל למה שנדחק ב"י לפרשו ומ"ש כאן ואם היו רחוקים מהמרפסת ד' טפחים או יותר אע"ג שגבוהי' י' מן החצר לתוך י' למרפסת היינו שלכל א' יש לבעל החצר ריעות' מכח זריקה ולבעל מרפסת מכח הפלגה ד"ט ולגביה אין ריעותא מכח שלשול כיון שהוא תוך י' שלו וע"כ אסור ששניהם שולטים בו ואם היו תרתי לריעות' לבעל המרפסת דהיינו למעלה מי' ומופלג כ"ל שמותר בעל החצר בהתל ואין בעל המרפסת יוכל לאסור עליו מפני שאין אדם אוסר דרך אויר ויתבאר אי"ה בסמוך בסי' שע"ו ס"ג. ובטור כתוב אבל כל שתשמישו בנחת יותר מלחבירו נותנין אותו למי שהוא בנחת כו' עכ"ל ותמה ב"י שהרי ל' זה הוא דברי שמואל לענין לזה בשלשול ולזה בזריקה ואנן קי"ל כר"פ כמ"ש וכ"ל דכיון דכבר כ' הטור דין שלשול וזריקה דאסור ממילא לפרש הך מלתא על ענין שלזה יש ריעותא ולזה אין ריעותא כל זה שיטת הטור אבל הרמב"ם לא ס"ל כך ומבואר מלשונו דהיינו לשון הש"ע שבסעיף זה זולת הגהות רמ"א מבואר דברישא באין גבוהין י' אסור לשניהם אפילו במופלג ד' ממרפסת מדלא זכר ברישא מחילוק מופלג או סמוך וכ"כ ב"י וכ"מ וגם לא זכר שם מענין גובה המרפסת מן התל כלל הדברים לדעתו שיש שייכות טפי למרפסת להתל ממה שיש לחצר להתל מ"ה כל שיש מעלה לתרווייהו דהיינו לחצר תוך י' ולמרפסת בסמוך פחות מד' טפחים פשיטא שאוסרין זה על זה ואפי' יש לחצר מעלה ולמרפסת ריעותא וכן אם לשניהם ריעותא ג"כ אוסרים זה על זה אלא שאם יש למרפסת מעלה ולחצר ריעותא או יש היתר למרפסת היינו בגובה י' ואינם רחוקים ד' טפחים ולא זכר הרמב"ם כלל מענין נמוך התל ממרפסת י' או יותר ורמ"א הכניס לתוך דברי הרמב"ם מן שיטת הטור דהיינו ובתוך י' למרפסת בבבא דגבוהים י' וא"כ גם ברישא באין גבוהים י' ה"ל להגיה גם נמוכים ממרפסת פחות מי' דאז דוקא שוה לשניהם אבל בנמוך י' ממרפסת בני החצר מותרים כדעת הטור ולהרמב"ם אינו כן : (ג) היתה מצבה כו' · דכיון שעשה הפסק לפני המרפסת גילה דעתיה דסליק נפשיה מהחצר :

מגן אברהם

בגמ' דף ו' ודף כ"ד : ד וקטנה אסורה. דנפרצה במלואה : ה שהגג בולט. °) כתו' דף פ"ט משמע דוקא כשבולט ד' לר"ה ור"ה מהלכת תחתיו אם כן הוי אותה בליטה כרמלית וכל שאר הגג נפרצה לו במלואו ע"ש וכ"מ ברא"ש ☞ אבל אם אין בולט לא. דלא גרע מעמוד דהוי רשות היחיד בסי' שמ"ה ס"י ומ"מ כששני הגגין פרוצים זה לזה אוסרין זה על זה וכ"כ הרשב"א בגיטין דף ע"ט :

שעה א אינם גבוהים. וגם למרפסת אין גבוהים י' דהוי לשניהם בנחת וכתב הב"י דאף ע"פ שרחוק ד' מן המרפסת שניהם אסורים דבני המרפסת יכולים להשתמש עליו בזריקה אבל בטור ובפוסקים משמע דכל פחות מי' לאו כלום הוא ונותנין אותו לבני החצר אם הוא רחוק ד' מן המרפסת או נמוך ממנו י' דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר כמ"ש סי' שע"ו ס"ב ואפשר שגם דעת הרמב"ם כן אלא שדרכו לסתום ועסס"י שנ"ה דאם לא' בשלשול ולא' בזריקה גובה י' ובשלשול שניהם אסורים °) וכ"ה בגמ' ובהג"א ☞ ול"ע שהרא"ש סכ"א ז"ה לא כ' כן: בור שבחצר אם היה מלא פירות טבלים שאסור לטלטלם בשבת הרי הוא והליתו כסלע ומחשב כמרפסת כמש"ל אבל מלא מים אסור שמא ימלא ממנה ותחסר מי' (רמב"ם) (ועסי' שע"ב סי"ו) :

שתהיה

בור

באר הגולה

שם דף ע"ו י שם בגמרא ע' כ*כזה ל דהוה אמרינן חזינן כאלו ראשי הכוים' של כותלי הקטנה שניפין לשני כותלי אורך הגדולה מ משנה שם נ"ב כ שם בפירוש רש"י °) כן הוא במשנה וכן הובא בטור) ח שם בגמרא אליבא דרב ע כן כתב הרא"ש שם : א הטור מדברי רש"י בעירובין במשנה דלקמן במשנה שם פ"ג ג טור ד שם בגמרא פ"ד וכרב ה רמב"ם וה"ה בפ"ד מה"ע ו שם במשנה כ"ג ז שם ח רמב"ם בפרק ד' מה"ע מהא דשמואל עירובין ס' ט ברייתא שם פ"ד וכרב

נתיב חיים

מ"א סק"ה °)בתוס' משמע.כ"ב אמת הדבר שבתחלה נפרשים כך . אבל אחר זה מסיק תוספות דהירושלמי לא סבר הכי דגג הבולט לד' כיון דאין לה מחילות הוי מקום פטור ומפ' סוגיא דכל הכי שמעתין ע"פ הירושלמי וה"כ אפילו בבליטה די מ"מ הוי מקום פטור . אבל הרא"ש והטור והש"ע פסקו כשיטת רש"י ולדידהו הגגין בלנו הוי כרמלית אפילו כשאין הבליטה ד' :

שעה מ"א סק"ה °) וכ"ה בגמ' כ"ב איכו יודע מאין לקח אי משום דקא פריך ת"ש ב' גזוזטראות לשמואל ולא פריך לרב משום הא לא הריא דאיכא למימר דפריך כמי אדרב דעד כאן לא פליג רב אלא לזה בשילשול ולזה בזריקה אבל בב' כוחות לזה בשילשול ובזריקה ולזה בשלשול יודה רב דאין שניהם אסורין . ואם תאמר אם פריך נמי לרב מאי משני רב אדא בר אהבה אם כן תקשי לרב דמפליג בין סמוכה למופלגת מאי שנא מופלגת ד' הא יש סולם' מתחתונה לעליונה . וי"ל דרב אדא באמת לא משני כי אם לשמואל ואביי קאתי לתרץ בין לרב בין לשמואל . ואם כיון להא דמשני תלמודא בדף פ"ה דילמא הכא מאי דכיון לזה בזריקה ושילשול ולזה בשלשול משמע דוקא בזריקת אויר אבל בסמיכה דהוי בשלשול וזריקת גובה אסורין . איכא למימר דהך סיועא מוקי למתני' כאביי כגון דקיימינן בתוך עשרה כמ"ש המהרש"א ע"ש :

יד אפרים

שם במג"א ס"ק ח' אבל אם אין בולט ד' לא דלא גרע מעמוד כו' כל"ל. ר"ל דאם הוא בולט ד' דהיא מקום חשוב באפי נפשיה הוי כל הגג כנפרץ לכרמלית אבל אם אין הבליטה ד' כיון דהגג גופיה הוי רה"י דאמרי' גוד אסיק מסס רוחותיו כמו בעמוד לכן כ' רש"י דף פ"ט במחילות הניכרות כ"ע לא פליגי דאמרינן בהו גוד אסיק כמו בעמוד בר"ה דהוי רה"י משום גוד אסיק וכיון שהגג עצמו יש לו ג' מחילות הוא רה"י גם הבליטה חשובה רה"י דכיון שאין בה ד' להיות מקום חשוב באפי נפשיה בטל לגבי רה"י וכחורי רה"י דמי וא"ל כיון שאין כאן רק ג' מחילות לגג גופיה אסור לטלטל בו עד שיעשה תיקון ברביעית כמבואר ר"ס שס"ג ז"א דדוקא בפרוץ הרביעית לר"ה או לכרמלית משא"כ כאן דלא שלטי ביה רבים על הגג כמ"ש התו' שם וגם אין כאן כרמלית כיון שאינו רחב ד' הוא מקום פטור ומה שהוא פרוץ למקום פטור אינו אוסר לטלטל בו ולכך כתבו התו' ואם הבליטה ד' אסור כל הגג משום שפרוץ במילואו לכרמלית אבל משום שהגג אין לו רק ג' מחילות אין צריך תיקון אם לא כשפרוץ לר"ה או בכרמלית ולכך כשאין הבליטה ד' שפיר דמיטלטל בכל הגג וגם על הבליטה משום דחשיב רה"י דבטיל לגביה או דהוי כחורי רה"י אף שאין רחב ד' ועיין בדף פ"ג ע"ב דקאמר ותהוו כחורי כרמלית דכה"ג שתחלתו כרמלית אמה הנכנסת לעיר אף שאין בה שיעור כרמלית חורי כרמלית מיקרי וה"ה כאן דחשיב חורי רה"י ועיין סימן שכ"א ס"ק ה' ומ"ש שם : במג"א ס"ק א' ול"ע שהרא"ש בתשובה כלל ד"א דין ה' לא כ' כן כו' כל"ל :

ביאור הגר"א

כו' וערש"י שם : והיינו כו' וכשכותלי. ל"ד דאף כותל א' סגי : דאל"כ. שם ע' ב' : ס"ד קודם שבת. ככ"ל ס"ג ששבתו. ככ"ל : אבל אם. רש"י שם ועתוס' שם פ"ט א' ד"ה במחילות ורא"ש שם : אא"כ פתוח. מתני' זיז כו' פ"ע ב' : ארבע. דהוי כחורי רה"י שבת ז' ב' :

סי' שעה ס"ב מרפסת שהוא. פ"ד א' וע"ש : אינם אוסרים. כ"ע ב' וערש"י במתני' פ"ג ב' : ובלבד שיערבו. רש"י שם וכס : כדי שתהא. ע"ה א' : שהוא משותף. פ"ח א' יש גזל כו' הב"ע כו' : אם אינם. גמרא שם פ"ד : להוציא שם כלים שבבתים. ל"א ב' : ובתוך עשרה. גמ' שם פ"ד א' : ואם היו כו'. מתני' שם וגמרא שם :

הגהות רעק"א

סי' שעה מג"א ס"ק א' וכ"ה בגמ'. היינו מדפרכי' על רב בור מק"ל. אף דלזה בשלשל ולזה בזריקה גובה י' ובשלשול אפ"ה הדין דלרב שניהם אסורים ובס' נתיב חיים נדחק בזה שלא ללורך. ומ"מ קשה לי בהסיא דעירובין פ"ד אלימא לחצר וכו' ואמאי רשותא דתרווייהו ניכהו הא לחצר הוי רק בזריקה ולהמרפסת זריקת הפלגה ושלשול מש"ה נותנים לחצר אף דתוס' כ' דלמסקנא לרב ל"א בזריקה ושלשול ול"א בשלשול שניהם שווים היינו לרב דלא אזלי' בתר נחותא יותר דכל דקשה לשניהם הם שווים. אבל לשמואל דאזלי' בתר נחותא יותר דמש"ה לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנים לזה בשלשול ה"כ לחצר נחת יותר דהוי לזה בזריקה ולזה בזריקה ושלשול ומלשון רש"י דזריקת הפלגה לא הוי כ"כ קש' כמו בזריקת גובה מש"ה זריקת הפלגה עם שלשול הוי בשוה עם זריקת גובה לחוד, אבל הא בתו' ד"ה בור מא"ל מבואר דאדרבא זריקת הפלגה קש' יותר וא"כ דחו דהם שווים אבל מ"מ גובה אינו ק' מהפלגה א"כ ק'. ול"ע :

מחצית השקל

דין כרמלית וקיימא לן דמכרמלית לכרמלית מותר לטלטל דהיינו תוך ד"א :

(ס"ק ה) שהגג כו' הא דפליגי רבנן על ר"ש וס"ל דכ"א מהגגות רשות לעצמו ואמר רב דאפי' בכל הגג עצמו לרבנן אין מטלטלין אלא תוך ד"א ומסיק הש"ס אי מחילות הבית ניכרת מודה רב דמטלטלים בכל הגג דאמרי' גוד אסיק מחילות הבית למעלה מן הגג אלא רב מיירי באין מחילות הבית ניכרות וע"ז כתבו התוס' כגון שהגג בולט ד' טפחים כו' : אבל כו' דלא גרע כו' אין זה ראיה דודאי מסברא יש לחלק דשאני עמוד דאמרי' גוד אסיק דמחילות העומד ניכרות מיקרי כיון דליכא בליטה משא"כ הכא אלא כוונתו דאם אין בולט ד' טפחים לא דכה"ג נקרא מחילות ניכרות ואמרי' גוד אסיק ולא גרע מעמוד ואף שאין זה סברא פשוטה מ"מ הדין דין אמת דלא גרע מעמוד ולפ"ז מ"ש דלא גרע כו' אינו ראיה כ"א לו' הדין שדינו כעמוד וכן מוכח מהתו' שם כפי מה שכתב מהרש"א שהוקשה וז"ל י"ל למה איצטריך לו' דכל הגג אסור דנפרץ במלואו כו' דהא מהאי טעמא דבליטה אסו' משום דל"ל מחילה ולא הוי רה"י מהאי טעמא נמי כל הגג לא הוי רה"י כו' דבעינן מחילות ניכרות ויש לו' דודאי בליטה כו' וגדיים בוקעים נעשה כרמלית אבל כל שאר הגג שעומד עד כנגד המחילות אינו נעשה כרמלית כיון שא"א שם לגדיים בוקעים והוי רה"י ואף שאין מחילות ניכרות אי לאו דנפרץ במילואו כו' עד כאן לשונו ואם כן אי אין הבליטה רחב ד' דהוי מקום פטור ואין הגג נפרץ למקום האסור יש לגג דין רה"י אף דאין מחילות הבית ניכרות ומכל מקום אמרינן גוד אסיק ויש לו דין עמוד ועיין בספר תוספות שבת שהבין דברי תו' בע"א : ומכל מקום כששני כו' ר"ל שני גגים גדולים דאין לשום א' גפופין דלעיל מיירי בגג קטן סמוך לגדול דהגדול יש לו גפופים דהיינו דאמרי' גוד אסיק חוץ מאם יש לו בליטה ככ"ל משא"כ אם שני גגין סמוכים זה לזה ואין אויר ביניהם ל"ל גוד אסיק ואוסרים זה על זה וכן פי' רש"י שם בהאי דרב במה שאמר ואין מחילות ניכרות ר"ל כה"ג כגון דכ"א נפרץ למקום האסור לא אמרינן גוד אסיק :

סי' שעה (ס"ק א) אינם כו' דע דמרפסת הוא . כשיש בתים בנוים בגובה החצר זה אצל זה והם נקראים עליות ויש לפניהם מרפסת אחת (הוא הנקרא בל"א גאניג) ואין לאותן הבתים דרך לירד לחצר כ"א פתחי כל הבתים פתוחים למרפסת ובסוף המרפסת עומד סולם מולב ארצה עד החצר ובסולם הזה יורדים כל בני העליה לחצר וכן בנוים עליות ומרפסת בצד שכנגדה וגם למטה בחצר בתים בנוים בקרקע החצר וס"ד אם לא ערבו בני העליות עם בני החצר אף על גב שבני העליות ערבו לעצמן כל הבתים שיוצאים למרפסת אחת וכן בני בתי החצר שלמטה ערבו לעצמן מ"מ יאסרו זה על זה דהוי בני העליות עם בני החצר כחצר א' שאני חצר א' ערבה לעצמה ואני חצר האחרת ערבה לעצמה דאוסרים זה על זה קמ"ל דלא אלא הוי כשני חצרות ופתח אחד ביניהם : אינם גבוהים כו' וגם למרפסת אין גבוה יו"ד ר"ל שאינו נמוך מן המרפסת יו"ד : וכתב הב"י כו' לשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ודייק הרב"י מלשון הרמב"ם מדסתם וכתב אם אין גבוהים י' כו' ששניהם אסורים ולא חילק אם המרפסת רחוק מן התל במשך הרוחב ארבע טפחים דניתן לבני החצר דבני החצר תשמישן בו יותר בנחת מבני המרפסת א"ו דס"ל דאפי' בכהאי גוונא דהמרפסת והחצר שוין בו ואוסרים זע"ז בזריקה דס"ל אף דאין גבוה יו"ד לבני החצר מכל מקום התשמיש שמשתמשים בו בני החצר מיקרי ע"י זריקה וא"כ אפילו מרפסת רחוק ד"ט מ"מ כיון דיכולים להשתמש ע"י זריקה תשמיש בני המרפסת ובני החצר שוה ולכן שניהם אסורים : דכל פחות מיו"ד ר"ל גובה לאו כלום הוא ר"ל אין גובהו נחשב לכלום ודינו כאלו שוה לו דלא מיקרי תשמיש ע"י זריקה אלא תשמיש גמור : או נמוך ממנו (ר"ל מן המרפסת) יו"ד . וזהו לפי גירסת הב"ח בטור ע"ש : דאין אדם אוסר כו' זה קאי אדין ראשון באינו נמוך מן המרפסת יו"ד אלא שרחוק ממנו ד"ט דנותנים לבני חצר אע"ג דלשניהם אינו גבוה יו"ד ולאו כלום הוא כמ"ש מ"א לעיל מכל מקום כיון דהמרפסת רחוק ד"ט וצריכים להשתמש עליו במשך באותו ריחוק דרך אויר אינו אוסר משא"כ בדין השני בשנמוך מן המרפסת יו"ד ומהחצר אינו גבוה יו"ד ל"ש ה"ט ולא צריך לה"ט אלא כיון דלבני החצר תשמישו בנחת ולבני מרפסת בקשה נותנים למי שתשמישו בנחת : ואפשר שגם כו' ר"ל כיון דבטור מבואר כן להדיא אלא שהרב"י רצה לדייק מהרמב"ם שחולק מדסתם כנ"ל ע"ז כתב מ"א דאין זה הכרח לעשות מחלוקת בין הרמב"ם וטור ופוסקים דדרך הרמב"ם לסתום ולקצר . ועס"ם שנ"ה כו' וכ"ה בגמרא דבדף פ"ג פליגי רב ושמואל דאם התשמיש לא' בזריקה ולא' בשלשול ס"ל לרב דיד שניהם שוה ואוסרים זה על זה ושמואל ס"ל דנותנים לזה שבשלשול דתשמישו יותר בנחת מבזריקה . ובדף פ"ד ע"ב פריך מדתנן שני גזוזטראות זו למעלה מזו (ודין זה הובא לעיל ס"ס שנ"ה ועליו רמז מ"א) עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו ומשני ר"א בר אהבה בבאים בני תחתונה דרך עליונה למלאות (ואביי משני שנויא אחריתא ע"ש) ופי' רש"י קושית המקשין מדקתני שתיהן אסורות אף על גב דלעליונה בשלשול ולתחתונה בזריקה ושלשול דהא צריכה לזרוק הדלי למעלה מן הגזוזטרא העליונה ואח"כ לשלשלו לים וה"ל ליתן לעליונה דתשמישה בשלשול גרידא ואפ"ה קתני דשתיהן אסורות דיד שניהם שוה בו כ"ש לא' בשלשול ולא' בזריקה גרידא משמע דדוקא לשמואל פריך אבל לרב ניחא דלרב י"ל אפי' כה"ג שלא' בשלשול גרידא ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם שוין דאי לא תימא הכי אלא גם לרב פריך דס"ל גם רב מודה דנותנים לזה שבשלשול בכה"ג א"כ לא משני ר"א ב"א מידי לרב דלרב ע"כ לא מיירי בבאים בני תחתונה דרך עליונה למלאות (ופירש"י שיש לה סולמות לעליונה' וא"כ לזריקה) דהא בדף פ"ח ע"א אמר רב עלה דהא מתני' לא שנו אלא בסמוכה תחתונה לעליונה במשך רחב הכותל תוך ד"ט אבל במופלגת במשך הרוחב ד"ט אינה אוסרת על העליונה. וכיון דתחתונה אינה יכולה לשמש אלא דרך אויר והכי קיי"ל לעיל ס"ס שנ"ה וא"א דמיירי בבאים בני התחתונה בסולמות לעליונה מה לי שהוא מופלגת הא משמשת להדיא כמו העליונה בשלשול גרידא ולא דרך אויר. א"ו דלרב בלא"ה לק"מ ולא צריכנא לתי' ר"א ב"א דלדידיה אפי' לא' בשלשול ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם שוין ואוסרים זע"ז . עוד ראיה מדין שהביא מ"א אח"ז בבור מלאה מים אסו' שמא ימלא ממנה ותחסר המים. ודין זה הוא ס"ס ערוך דף פ"ד ע"א ע"ש וא"א מה בכך אם יחסרו המים. הלא אז יהיה לבני מרפס' בשלשול דהא יהיה נמוך מהם עשרה: ולבני חצר בזריקה ושלשול דמבוא' דע"כ גובה עשרה לבני חצר דאל"כ אפי' לא יחסרו אוסרים על בני מרפסת א"ו אפי' כה"ג ס"ל לרב דאסורים זה על זה א"ע גב דלא' בשלשול גרידא ולשני בשלשול וזריקה : ובהג"א פ' כיצד משתתפים הג"ה רביעית : ול"ע שהרא"ש פ' כ"מ ד"ג לא כ' כן ככ"ל והוא ר"ת פרק כיצד משתתפים דין ג' ור"ל שלא העתיק שם אלא לשון הש"ס לרב לא' בשלשו' ולאחד בזריקה שניהם אסורים והל"ל רבותא יותי' דאפי' לאחד בשלשול ולשני בשלשול וזריקה אפ"ה שניהם אסורים ועי' סי' שע"ב סעיף ט"ז ובמ"א שם סעיף קטן כ"ז שמחלק בין הכא להתם :

סי'

שעו בור ובאר שבין שתי חצירות. ובו ד סעיפים :

א א בור שבין שתי חצרות ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב או שיש ביניהם ולא עירבו אין ממלאים ממנו בשבת אלא אם כן עשו מחיצה עשרה למעלה מן המים ב וצריך שיהיה טפח מן המחיצה יורד בתוך המים (א) ואם היתה המחיצ' כולה בתוך המים צריך שיהי' טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי א שתהי' ניכרת רשות זה מרשות זה ג וכן אם עשו על פי הבור ב קורה רחבה ד"ט זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד האחר : הגה ודוקא אם בא למלאות בכלים של בית אבל בכלים של חצר ג (א) לא בעינן שום תיקון דהא חצירות רשות אחת הן כדלעיל סי' שע"ב (הג"מ פע"ו) :

ב ד באר שבאמצע השביל בין שני כותלי חצירות ד אע"פ שהיא מופלגת מכותל זה ד"ט ומכותל זה ד"ט שניהם ממלאים ממנה ואינם צריכים זיזים על גבן (ב) שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר : הגה ודוקא כשאין חצרות פתוחות בשביל (ב) רק ה בחלונות (טור והמגיד פ"ג מה' עירובין) (ג) וי"א דאם אינן מופלגים ארבעה ו אוסרים (ג) אפילו בכה"ג (ב"י בשם רש"י) :

ג ה שתי חצרות וביניהם ג' חורבות כל א' מותר באותה שאצלו להשתמש בה דרך חלונות על ידי זריקה (ד) והאמצעי' ו ז מותרת לשניהם ואם היו שלשתן סמוכי' לבתים ז שהיתה האמצעי' כנגד השתים כשלשה ראשי קנקן כל א' מותר בחורבה שאצלו ח (ה) (ד) והשלישי' הקרובה לשתי החצירו' ח אסורה לשתיהן :

ד ט בית הכסא שבין שני הבתים ולא עירבו יחד רשות שניהם שולטת בו ט (ה) ואסורים (וע"ל סי' שנ"ה) :

שעז דין ב' עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר ובו סעיף אחד :

א א שתי עליות הפתוחו' לחצר זו כנגד זו ואחת (א) (א) עשתה גומא בחצר כדי לשפוך בחצר ° שאין בה ד' אמות מימיה והשני' לא עשתה ב אם עירבו יחד שתיהן מותרו' לשפוך מימיהן ואם לא עירבו יחד והאחת עירב' לעצמ' והשני' לא עירב' כלל זו א שלא עירב' אסור' ושעירבה ב מותרת ג ובלבד שלא תשפוך להדיא בגומא אלא תשפוך בעלייה והם יורדים לגומא : (° הגה דכמו בחצר שאינה מעורבת שרי (טור) וה"ה אם החצר יותר מד' אמות דבתיהם מותרים בכה"ג ואין צריכים לגומא (ב"י) :

שלש

° עסי' שנ"ה סס"א שנ"ה ע"א

שעו (א) ואם היתה המחילה כו' . ז"ל הרמב"ם שפוסק כרב יהודה דמפרש מתני' כן דאמרי' למטה היינו למטה מן המים והטור לא זכר האי מילתא ותמה ב"י ע"ז °) ונ"ל דהוא מסופק דשמא הלכה כרב הונא דאוסר בזה כמ"ש ב"י בשם רש"י והראב"ד והרז"ה ע"כ לא נקט אלא מאי דשרי לתרוייהו דהיינו למעל' מהמים סמוך למים : (ב) שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר . ז"ל רמב"ם וי"ל א"כ למה פסק הרמב"ם בסי' שע"ה ס"ג גבי תל שבחצר שבעל החצר אוסר על בעל המרפס' בגבוה י' והלא אין תשמישו על התל אלא בזריקה והיינו דרך אויר ונ"ל דלא אמרו האי מילתא אלא במים שאין שם תשמיש רק מילוי מים וכן בחורבה דאמרי' בגמ' שאין אדם אוסר דרך אויר כמ"ש בסמוך שם ג"כ אין דרך להשתמש בחורבה אבל בתל שבחצ' דרך להשתמש שם בתשמיש קבוע : (ג) ויש אומרים דאם אין מופלגים כו' . זה דעת רש"י דס"ל דלא אמרו אין אדם אוסר דרך אויר אלא דוקא בתרתי לריעות' דהיינו באינו יכול להשתמש אלא דרך זריק' או שלשול כזה בבאר ועוד ריעותא דבעי' שיהיה מופלג מן רשותו ד"ט בזה מתירין בדרך אויר ולפ"ז לק"מ כמ"ש בכמו' להרמב"ם מדין התל שבחצר דלרש"י שהוא כשיטת הטור לא תמצא שם תרתי לריעותא דוקא שם במקום שאמרו אוסרין זע"ז ומו"ח ז"ל כ' כאן ויש מקשים א"כ אמאי כ' בסי' הקודם דאם התל גבוה י' לחצר ולמרפסת רחוק ד' דאוסרים זע"ז והא אין אוסר דרך אויר ותי' דדוקא גבי בור וחורבה דאין שם תשמיש כלל בחול אלא ע"י זריקה מסך ד"ט דרך אויר אמרו אין אדם אוסר דרך אויר כו' ובסמוך יתבאר דרש"י לא כ"כ והקושיא מעיקרא ליתא כמ"ש לדעת רש"י : (ד) והאמצעי' מותרת בשניהם · הטעם דשניהם אינם יכולים להשתמש באמצעית אלא דרך זריקה כי אין שם פתח לחורבה וכיון שיש תרתי לריעותא כמ"ש בסמוך דהא גם כאן הוה האמצעית מופלגת מכל אחת שהרי החילוקה מפסק' בינה לחצר ע"כ אין אוסרין זה על זה דרך אויר : (ה) והשלישית הקרובה לשני החצירות אסור לשתיהן . דכאן אף ע"ג דמשתמשין דרך זריקה מכל מקום היא סמוכה להם ואין כאן אלא חדא לריעותא על כן אוסרים דרך אויר וכתב רש"י ואע"פ דאיכא לאקשוי מבאר דלעיל דהיינו מ"ש בס"ב דדמי לאמצעי דכאן שהרי שני הבתים ☞ סמוכים לאויר המבוי ואי משום הפסק ארבע לכל אחד הכא נמי איכא הפסק כל חלל חורבה האמצעית וכולה אסורה אפי' רחבה כמה אמות (פי' ולמה אוסר כאן דרך אויר דהא יש תרתי לריעותא ולמה יאסר באמצעית אפי' אחר ארבעה טפחים) ותירץ דבחורבה משתמשים בה תשמישים הרבה בין בסמוך בין ברחוק אבל גבי באר ליכא תשמיש אלא מילוי וההוא ע"י הפלגת אויר ד' הוא ע"כ ☞ הרי מבואר כוונת רש"י דגבי תרתי לריעותא אמרינן אין אוסר דרך אויר והיינו במילוי מים דאין משתמשין אלא בהפלגת ארבע טפחים מה שאין כן בחורבה שמשתמשים בה אפילו בסמוך ואין שם אלא חד לריעותא וגבי תל דלעיל דמי למים דכאן דהא התל מופלג ד"ט מהמרפסת וא"א להשתמש בסמוך ע"כ הוצרכתי לתרץ לעיל לרש"י דאין שייך שם תרתי לריעותא במקום שאוסרין זע"ז דבאמת אם היתה מרפסת גבוה י' מהתל מופלגת ד"ט בעל החצר מותר ואין בעל המרפסת יכול לאסור עליו דרך אויר כנ"ל ברור :

שעז (א) עשתה גומא בחצר כו' · בסעיף זה העתיק לשון הטור ובאמת הסכנתי נפשי מאוד ליישב זה ולא עלתה בידי דבמשנה איתא ב' דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשתה עוקה ומקצתן לא עשתה את שעשתה מותרת ואת שלא עשתה אסורה ואמר רבה ל"ש אלא שלא עירבו אבל

עירבו

שעו א שתהיה ניכרת · ולא ילך הדלי לרשות חבירו והא דלא חיישי' להכי בגזוזטרא ברסי' שנ"ה דשאני התם שהוא עומד למעלה ומשלשל דרך הנקב ביותר לא חיישינן שילא חוץ למחילה משא"כ כאן דעומד אצל הבור ומשלשל חיישינן שילך באלכסון כנ"ל : ב קודם רחבה ד' . דלא אזיל דלי יותר מד' ואע"ג דעירבו מיא תחת הקורה קל היא שהקילו חכמים במים : ג לא בעינן שום תיקון. ועכ"פ אסור להכניס המים לבית אם לא עשו תיקון (הג"מ שם) : ד אע"פ שהיא. וכ"ש ☞ בפחו' מד' (דאז) אע"פ שהחצירו' פתוחות לשביל שרי לסברא זו: ה בחלונו'. דאז הוי תשמיש המילוי דרך אויר אבל כשהחצירות פתוחות לשביל רשות שניהם שולטות בו והוי השביל כחצר שאינ' מעורב' ואסור : ו אוסרים אפי' כו'. דכיון דסמוך להם הוי לשניהם תשמיש בנחת עסי' שס"ה ס"ב : ז מותר' לשניהם · כיון דאין ב' החצירות משתמשות בו אלא דרך אויר זריקה : ח אסורה לשתיהן . כיון דמשתמשין בחורבה ע"י שלשול מה שאין כן בס"ב ☞ דהוי דרך אויר: ט ואסורי'. דדמי לכלים ששבתו בבית עסס"א בהג"ה :

שעז א שלא עירבה אסור'.אפי' עשתה גומא דהא אסורה להוציא על המרפס' וא"כ אפי' לשפוך בביתה אסור' דחיישי' שתה' חס על קלקול ביתה ותטלטל הכלים למרפסת : ב מותרת ובלבד שעשת' גומא אבל אסורה לשפוך במרפסת שירדו המים מאליו לגומא שעשתה חברת' דחיישי' שתחוס לקלקול החצר כיון שהגומ' רחוקה ממנו ותוציא מאני דבתים לחצר כדי לשפוך סמוך לעוקה כ"כ הב"ח ע"ש ול' שברמזים לא משמע הכי ע"ש °) ונ"ל דנקט והשניה לא עירבה כלל דאם עירבה השניה לעצמה אין אוסרת החצר ומותרת אותה שעשתה גומא לשפוך להדיא לגומא אבל כל שלא עירבה כלל ה"ל רגל האסורה במקומה ואוסרת החצר עסי' שע"ה ונ"ע עמ"ש סימן שס"ד ס"ג :

בבית

א משנה עירובין פ"ו ב שם בגמרא וכרב יהודה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ג ושאר פוסקים ג שם ד שם פ"ה וכפי' רמב"ם בפרק ג' מהלכות עירובין ה שם ו דכיון שבניהם אינם יכולים להשתמש באמצע אלא בזריקה ולא בטלטול אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא באויר ז כזה * ח דבניהם משתמשין בה דרך שלשול ורשות שניהם היא ט הגהות פע"ו מהלכות שבת : א משנה עירובין פ"ח ב שם בגמרא פ"ח ג תוספות ורא"ש שם (° ופרטי הדינים בגומא נתבאר בסי' שכ"ו):

נתיב חיים

שעו ט"ז ס"ק א' °) וכ"ל דהוא כ"ב דבריו תמוהין ונראה דהטור ס"ל כסברת תוס' דפליגי ב"ש וב"ה בזה דב"ש קפיד אמחילה וב"ה קפיד אסית' לכן צריך לעשות למעלה וקיי"ל כב"ה :

שעז מ"א ס"ק ב' °) ונ"ל דנקט והשניה כ"ב ונ"ע דעדיין קשה אפילו עשו עוקה יהיה אסורין דהא א"א לילך עם המים לדיוטא עליונה כיון דלא עירבו לעצמן ורוצה להעמיד דבריו מחמת שלא עשו עוקה אפילו לשפוך בבית אסור משום קילקול בית לא ידענא מאי תיקון בזה מ"מ קשה מאי אריא שלא עשו עוקה אפילו עשו עוקה נמי . כבר תמה בזה הט"ז ע"ש והנה האיר ה' עיני בזה ליישב דברי הטו' וזהו דע"כ צ"ל דאותן שעשו עוקה עירבו לעצמן דהא מקותן עשו עוקה מותרין ואותן מותרין משמע כולם מותרין וא"א לשפוך המים כ"א ע"י דיוטא כמ"ש תו' והרא"ש ואי לא עירבו לעצמן התחתונים אסורין לטלטל המים ע"י דיוטא העליונה כיון דלא עירבו ואותן שלא עשו עוקא כולם אסורים משום דלא עשו עוקה ע"כ איירי בדלא עירבו כלל לעצמן . דאי עירבו הוי רגל המותרת במקומו ומותרים לטלטל מאני דבתי בחצר וליכא להקשות א"כ אפילו עשו נמי . דאם עשו עוקה שאינו לחוש לקלקול חצר א"כ עכ"פ העליון שדר בדיוט' יהיה מותר לשפוך מים על ידי הדיוטא ואמאי קתני כולם אסורים להכי קתני שלא עשו עוקה ואז אפילו העליון אסור משום קלקול *חצר אתא לטלטל מאני דבתים בחצר ודו"ק :

יד אפרים

במג"א ס"ק ד' בפחות מד' ואז אע"פ כ"ב צ"ע בזה ויש מוחקין תיבת דאז ולפ"ז צריך להגיה ג"כ ואע"פ כו' אבל מדברי הרמ"א משמע דגם לדיעה הא' אסור בפתוחים לשביל ויש ליישב ועיין האחרונים : שם ס"ק ח' במג"א דהוי דרך אויר כ"ב ר"ל שאין משתמשין בשביל בסמוך לחצר דרך שלשול רק עיקר התשמיש בשביל הוא למילוי המים ואין שם רק תשמיש אויר ואין אוסר על חבירו ועיין מ"ש בגליון הט"ז סק"ה : ט"ז בס"ק ה' סמוכים לאויר המבוי כ"ב ר"ל השביל דרש"י מפרש שמפסיק ביניהם כמו מבוי קטן והש"ע כתב לשון הרמב"ם שביל : שם בס"ק הנ"ל . הרי מבואר כוונת רש"י לאו משום תרתי לריעותא רק דרש"י קשיא ליה דכמו בחורבה אמצעית כיון שכל אחד משתמש בשלשול בסמוך גם מה שצריך להשתמש על ידי זריקה כגון שהחורבה רחבה הרבה ורוצה להשתמש ברחוק ע"י זריקה מ"מ אסור כיון שיד שניהם שולטת בסמוך ע"י שלשול לא אמרינן דלענין השימוש בזריקה דרך אויר הוא ושרי וא"כ ה"ה לענין בור נמי נימא דעכ"פ המבוי קטן רשות לשניהם להשתמש בו בסמוך להם ע"י שלשול ולכן גם המילוי דרך אויר אסור שם שהמילוי דרך אויר האסור

באר היטב

סי' שעו (א) לא בעינן. ועכ"פ אסור להכניס המים לבית אם לא עשו תיקון הג"מ : (ב) רק. שאז תשמיש המילוי דרך אויר אבל כשהחצירות פתוחות בשביל רשות שניהם שולטות בו והוי השביל כחצר שאינה מעורבות ואסור. מגן אברהם : (ג) אפי'. דכיון דסמוך להם הוי לשניהם תשמישן בנחת עסי' שס"ה ס"ב : (ד) והשלישי. עיין ט"ז מ"ש בזה : (ה) ואסורים. היינו לכתחילה ובדיעבד גדול כבוד הבריות :

סי' שעז (א) עשתה גומא. עמ"ש ע"ז הט"ז באורך :

ביאור הגר"א

סי' שעו ס"א אע"פ שהוא. כפי' דמופלגת לרבותא נקט : ודוקא. רש"י שם. כ"כ המ"מ בשמו שם : וי"א. שם ושם : ס"ג דרך חלונות. רש"י שם וכשיטתו לעיל : ס"ד בית הכסא. עתוס' פ"ו ב' :

סי' שעז ס"א והאחת עירבה כו' עד מותרת. לשון הטור ול"ע ועע"ז וט"ס הוא ונ"ל והא' ע"ע לעצמה והשניה לא עשתה זו שלא עשתה כו' : דבחו בחצר. תוס' שם ודוקא בחצר אבל בכרמלית גזרו כמש"ש פ"ט א' ד"ה לא שנו ובשבת ק' ב' ד"ה כאן וע"ל סי' שנ"ז ס"ג בהג"ה : והוא הדין אם. מתני' שם פ"ח א' כנ"ל :

מחצית השקל

סי' שעו (ס"ק א) שתהיה כו' דע דבור שבין ב' חצרות (הוא משנה דף פ"ו ע"א) הוא שחצי הבור בחצר זה וחציו בחצר אחרת אלא שכותל המפסקת בין שתי החצרות עוברת על אמצעית הבור אלא שכותל זה אינה מתרת למלאות כיון שלא נעשית להתיר טלטול המים : ולא יוליך כו' דהא יש לו היכר טפח מן המחילה שהוא למעלה מן המים : והא דל"ח להכי כו' הוא קושית הרר"י שהובא בהרב"י וע"ש ובב"ח : (ס"ק ב) קורה כו' דלא אזיל כו' ר"ל אע"ג דאין הפסק במים דהא הקורה היא למעלה מן המים מ"מ ל"ח שמא ילך הדלי באלכסון למלאות בלד השני של הקורה : (ס"ק ג) לא כו' ועכ"פ אסו' כו' אפי' יערה אחר השליכה את המים לתוך כלי ששבת בבית מכל מקום המים שבתו בחצר ואסו' להכניסן לבית אם לא ערבו : (ס"ק ד) אע"פ שהוא וכ"ש בפחות מד' הם דברי ה"ה פ"ג מהלכות ערובין שכתב כן על דברי הרמב"ם שהם בלשון הש"ע ומסברא י"ל כיון דהרמב"ם שהוא ס"ל דגם בפחות מד' מקרי תשמיש דרך אויר . א"כ כמו דלדידן אין חילוק בתשמיש דרך אוי' בין שהוא רחוק ד"ט או ה' או ו' טפחים . כן לרמב"ם אין חילוק בין פחות מד"ט לד' טפחים או יות' וא"כ י"ל כשאינה מופלגת ארבע טפחים יות' נקרא על שם החצר כיון שהוא קרוב לחצר כ"כ שאינו מופלג ד"ט וכיון שהוא רשותו של חצר זה לגמרי ודאי דאין חברו יכול לאסו' עליו דרך אוי' אף שנגד זה גם חברו אין מופלג ד"ט מה בכך לענין שיקרא תשמיש דרך אוי' להרמב"ם אין חילוק כנ"ל וכן הוא א"י לאסו' על חברו מה"ט . אלא אפי' מופלג ד"ט דאינו נקרא של החצר לגמרי אפ"ה אין חברו יכול לאסו' עליו דרך אויר לאפוקי מדעת י"א שהביא רמ"א דס"ל איפכא דבעי' דוקא מופלג ד"ט דבפחות מד"ט לא מיקרי תשמיש דרך אויר . דאז אע"פ שהחצרות פתוחים לשביל שרי לסברא זו והיינו דרך חלונות דוקא לאפוקי מדעת הטו' שהביא רמ"א באם פתוחים לשביל אפי' דרך חלונות אסו' דלא מיקרי תשמיש דרך אוי' דאע"ג דבשבת משתמש דרך אויר ע"י החלונות מ"מ כיון דבחול משתמש דרך פתחים לא מיקרי דרך אוי' אבל לסברא זו דהיינו דעת הרמב"ם אפי' פתוחות לשביל כיון דבשבת משתמש רק דרך חלונות מיקרי תשמיש דרך אויר . והם דברי ה"ה שם שכ' ע"ד הרמב"ם וז"ל וממה שסתם רבינו נראה אע"פ שהחצרות פתוחות לשביל מות' למלא דרך חלונות עכ"ל . ולפ"ד ה"ה אין חילוק להרמב"ם בין מופלג ד"ט או לא בכל ענין מות' אפי' פתוחות לשביל ועל פ"ז בימי חורפי הגהתי ומחקתי במ"א תיבת דאז דמשמע מזה דוקא כה"ג דאינו מופלג ד"ט אז מות' אפי' פתוחים לשביל וז"א דמדברי ה"ה נראה מופלג ד"ט מ"מ מות' להרמב"ם אפי' פתוחות לשביל וכ"מ כעת בס' ת"ש שמחק תיבת דאז ואחרי שובי כעת נחמתי דאולי אפש' לקיים הגירסא תיבת דאז דאולי אפש' הוי קשיא למ"א על מ"ש רמ"א על דברי המחב' ודוקא כשאין החצרות פתוחו' כו' כאלו הוא פי' לדברי המחב' וז"א דהא המחב' העתיק לשון הרמב"ם ומיניה דייק ה"ה דס"ל דאין חילוק ואפי' פתוחות לשביל שרי דרך חלונות כנ"ל אלא שרמ"א הביא דעת הטו' שמחלק כן א"כ ה"ל לכתוב וי"א דוקא שאין החצרות כו' וכן הקשה בספ' ת"ש : (אם שאינו קושיא כ"כ אף שגם הסמ"ע הקשה כן דכן דרכו של רמ"א כ"מ שאינו מבואר להדיא במחב' להיפך מדעת רמ"א אינו כותב בלשון י"א אף דבאמת המחב' חולק) לכך הוי ס"ל למ"א דדעת רמ"א כיון דאין ראיית ה"ה מהרמב"ם דס"ל דאפי' פתוחים לשביל שרי אלא מדסתם הרמב"ם וכיון דמצינו דהטו' ס"ל דבפתוחות לשביל אסורות לכך הוי ס"ל לרמ"א שלא להיות במחלוקת דע"כ לא קאי הרמב"ם אפי' בפתוחות לשביל אלא באינה מופלג ארבע טפחים דעדיף לרמב"ם לשיטתיה אבל מופלג ד' טפחים מודה הרמב"ם דבפתוחות לשביל אסורות וע"כ אין מחלוקת בזה בין הרמב"ם להטו' דהא באינה מופלגת ד' טפחים בלאו הכי אסו' להטו' אפי' אינם פתוחות לשביל ואעפ"כ א"ש הא דסתם הרמב"ם ולא כ' דמיירי דוקא באין פתוחות לשביל דהא הרמב"ם כ' אע"פ שהיא מופלגת כו' משמע כ"ש באינה מופלגת ומיירי בין במופלג ובין אינה מופלג וכיון דבאינה מופלג אין חילוק ואפי' פתוחות לשביל שרי לכך לא היה אפש' לרמב"ם לכתוב ודוקא באינם פתוחות לשביל ולהצריך לכתוב במופלג דוקא באינם פתוחות לשביל הלא דרכו של הרמב"ם לקצר מאוד ולכך לא כתב רמ"א וי"א ודוקא כו' דהיא קאי רק במופלג ד"ט (אף שהמחב' העתיק לשון הרמב"ם וכתב אע"פ שהיא מופלגת) ולפ"ז תיבת דאז שכ' מ"א א"ש ומי שדעתו יות' שלמה מדעתי יבחר לפרש דברי מ"א: (ס"ק ח) אסורה כו' כיון כו' ר"ל בדין א' שב' החורבו' עומדות בשורה שאין החצרות יכולים להשתמש בחורבה האמצעית כי אם דרך אויר שהיא רחוקה משני החצרות . לכן אין אוס' אחד על חבירו . משא"כ בדין זה שעומדים ג' ראשי קנקן שהאמצעית סמוכה לשתי החצרות :

סי' שעז (ס"ק א) כו' אפי' עשתה כו' . דהב"ח הקשה מאי איריא שלא ערבה לעצמה אפי' ערבה לעצמה מכל מקום אסורה לשפוך על המרפסת שירדו המים לגומא של חבירו ונמצוא' בש"ס כיון שגומת חבירו רחוקה ממרפסת שלה תחוש אם ירדו המים מן המרפסת לחצר ומשם ירדו לגומא יתקלקל ויתטנטם כל החצר ע"י המים ולכן תוריד הכלי עם המים לחצר ותשפוך לתגומא וזה אסו' דהא לא ערב שתיהן יחד ואסורים לטלטל בחצר לכן כתב הב"ח דמה"ט נקט לא ערבה לעצמה לאסו' בכל ענין אפי' עשתה גם היא גומא דהא אסורה להוציא על המרפסת דהא בני העליות הדרים בעליות הפתוחות למרפסת לא ערבו זה עם זה : (ס"ק ב) מותרת כו' אבל אסורה כו' דחיישינן כו' דודאי מגד הדין מות' אף דליכא רק גומא א' מכל מקום הא יכול לשפוך לתוכה כל מה שירצה ואפי' נתמלאה מע"ס אפ"ה מות' לשפוך לתוכה כמבואר ב"ז וכל דין גומא לעיל סי' שנ"ז ע"ש : כ"כ הב"ח . קאי על מ"ש ס"ק א' וס"ק ב' ולשון הרמזים ל"מ הכי . אף דהדין של הב"ח אמת אבל לפרש דברי הטו' והרא"ש דמה"ט נקט לא ערבה לאסו' אפי'עשתה גומא כמ"ש ס"ק א' אף שהב"ח דחק א"ע לפרש לשון הטו' כן אבל ברמזי פסקי הרא"ש שהביב' הטו' א"א לפרש כן : מותרת כו' לשפוך להדיא לגומא אף שלא ערבו שתיהן יחד ואסורות לטלטל בחצר לכך לא הות' לכ"א לשפוך בעליה על המרפסת ומשם תרד לחצר לגומא דה"ל כמו כו' היינו דוקא כשלא ערבה לעצמה בני מרפסת האחרת דה"ל רגל האסור' במקומה דאוסרת שלא במקומה דהיינו בחצר אבל כשערבה דה"ל רגל המותר' במקומ' דהיינו במרפסת שלה אינה אוסרת בחצר על האחרת שיש לה יותר שייכות בחצר לפי שעשתה גומ' משא"כ היא דומה קצת לדעיל סימן שע"ב סעיף ו' ס"ק י"ב : ול"ע פי' מ"ש סס"ד סעיף ג' כנ"ל ר"ל מ"ש מ"א שם ס"ק ג' ליישב דברי הרר"י במבוי עקום דבחצר כיון שייך לשניהם בשוה לא מיזי רגל המותר במקומה שלא לאסור שלא במקומה ויש לחלק קצת בין האי דהכא לדהתם כנ"ל :

וע"ש

שעח דין חצרות פתוחות זו לזו ובו ה' סעיפים :

א א שלש חצירו' פתוחות זו לזו ב ופתוחות לרשות הרבים ועירבה כל אחת מהחיצונות עם האמצעי' והחיצונו' לא עירבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעי' מותרת עם כל אחת מהן והן מותרות עמה ג במה דברים אמורים כשנתנה ד אמצעי' (א) עירובה ° בזו ועירובה בזו ה או שנתנו החיצונות עירובן (א) באמצעי' בשני ו בתים אבל אם נתנו שתי החיצונו' עירובן באמצעי' בבית א' שלשתן מותרו' זו עם זו :

ב °° ז שתי חצרות זו לפנים מזו (ב) ופנימי' פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימי' דריכת רגל על החיצונה אם עירבה פנימי' לעצמה ולא החיצונה או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח א' מן החיצונה ולא עירב פנימי' מותרת והחיצונה אסורה עירבה חיצונה ולא פנימית או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח א' מהפנימי' ולא עירב (ג) שתיהן ח אסורות עירבה כל אחת לעצמה כל אחת מותרת בחצרה :

ג ט עירבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' בין מן החיצונה בין מן הפנימי' ולא עירב שתיהן אסורות עד שיבטל רשותו ואם נתנו עירובן בפנימי' ושכח א' מן הפנימי' ולא עירב שתיהן אסורות אבל אם שכח א' מן החיצונה ולא עירב י (ד) (ג) פנימית מותרת :

ד כ אם יחיד דר בפנימי' ויחיד בחיצונה או שנים בחיצונה ועירבו אין היחיד שבפנימי' אוסר על החיצונה : הגה וה"ה רבים שהם כיחיד ואין צריכין לערב כדרך שנתבאר לעיל סימן ש"ע (המגיד פ"ד) :

ה ל שלשה חצרו' זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת אע"פ שרבים דורסים בחיצונה אינם אוסרים שכל אחת מותר' במקומה ואם היו שנים בפנימי' ולא עירבו הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעי' ושבחיצונה זה הכלל רגל האסור' במקומה אוסר' שלא במקומה ורגל המותרת אינה אוסר' שלא במקומה :

שעט דין חצירו' ובתים ביניהם. ובו ב' סעיפים :

א א ב' חצירו' וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצים לערב יחד חצר זה בא דרך בית שאצלו ונותן עירובו א (א) בבי' שבאמצע וכן עושה השניי' ומותרים בשלשתן שכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית שער וא"צ ליתן פת והאמצעי הוא בית שמניחין בו עירוב וא"צ ליתן פת:

ב °°° ב שני חצירו' ושני בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל אחת לעצמה ובא מן חצר זה דרך בית שאצלו והניח עירובו בבי' שאצל השני וכן עשה השני שגם הוא הניח עירובו בבית הסמוך לחצר האחר' לא קנו עירוב שכל א' הניח עירוב ב בבי' שער של חצר אחרת :

שפ דיני ביטול רשות. ובו ד' סעיפים :

א א א' מבני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים אוסר עליהם מה ב תקנתם יבטל להם רשותו שיאמר רשותי מבוטל' לכם או קנויה לכם ג ואין צריך לקנו' בקנין סודר ד ויכול לבטל א אף משתחשך ה ואם דר עם ארבעה או חמשה צריך לבטל ב (א) לכל א' וא' שיאמר רשותי מבוטלת

°עסי' שנ"ב ס"ו °°עסי' שע"ב ס"ב שפ"א ס"ג °°°עמ"ש סי' ש"ע ס"ו

באר הגולה

א משנה עירובין פ"ה וכרבי שמעון ב שם מ"ו ג שם בגמ' מ"ח ד דדומיא דאמצעי' כאלו דרה בהם ואין דורי חיצוניות באמצעית ה שם בגמרא ו דהשת' לא מתחברי חיצונות בהדדי ז משנה שם מ"ה ובגמרא ח דרגל האסורה במקומ' אוסרת שלא במקומה ט שם במשנה ובגמרא י דכיון דעירובה אצלה יכולה להסתלק מהחיצונית דאמר' לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וסוגרת הדלת ומשתמשת לעצמה כ שם במשנה ל שם בגמרא וכשמואל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ד מהלכות עירובין א גמ' עירובין ע"ה ב שם ע' ובעיא ופשטה א משנה עירובין ס"ע ב שם ובסוף פ"ב ג ברייתא שם ד שם במשנה ובבית הלל ה שם בגמרא דף ע' בעיא ופשטה וכו'

יד אפרים

ולזה תירץ רש"י דשאני הכא שאין להם תשמיש אחר במבוי כ"א המילוי שהוא ע"י זריקה ואין דרכה להשתמש בסמוך לו כלל וכיון שכל עיקר תשמיש המבוי דרך האויר לא נאסר האויר כלל שמה שיד הנכנס שולטת באויר אין הא' אוסר על חבירו משא"כ אם יד שניהם שולטת בשימוש אחד כגון בחורבה שמשתמשין שניהם בסמוך בשלשול ממילא נאסר הרשות ההוא ואף האויר נאסר אף במקום רחוק שמשתמש ע"י זריקה שם בתוספתא וזה כוונת המג"א סק"א וזה פשוט לענ"ד וצ"ע על הט"ז שהסיב דברי רש"י לכוונה אחרת : בט"ז ס"ק א' הוא בחצר כזה . כ"ב כמ"ש בסי' שנ"ז שבחצר של ד' אמות א"צ לעוקה ע"ש :

ביאור הגר"א

סי' שעח ס"ג עד שיבטל . ס"ו ב' ואפילו לרבא ה"מ אליבא דשמואל דיוקא : ואם נתנו. ע"ה ב' כחכמים: ס"ד וס"ה רבים . ע"ג א' אבל זבנו כו' וערש"י שם: ס"ה שלשה. כפי' הרי"ף שם : זה הכלל. ע"ה א' מתני' וגמ' וכה"ק :

סי' שפ ס"א שיאמר רשותי כו'. רמב"ם : וי"א שצריך . ע"ע ב' ואב"א לעולם כו' וכפרש"י שם וע"ב תוס' ואב"א : אם ביטל . כ"כ רמב"ם ותוס' פ"ד א' ד"ה אם כן ועמ"ה דלאחר שהחזיקו דהל"כ אסור כמ"ש בסי' שפ"א ס"א וכ"כ בלאם מכנה וע"כ צריך לומר כן דהא מפורש במתני' לר"א בפ"ב כ"ג א' ביתו אסור כו' וה"ה לרבנן היכא דגלי

הגהות רעק"א

סי' שעח סעיף ג' שתיהן אסורות עד שיבטל רשותו . ע' תשו' חינוך בית יהודה סי' י' :

מגן אברהם

שעט א בבית שבאמצע . והתוס' כתבו דאפי' נתנו העירוב באחד מבתים הסמוכים לחצירות או באחד מבני החצר אלו הג' בתים א"צ ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המולכת עירוב דרך עליהם לחצר אחרת : ב בבית שער . ואם נחשוב אותו כבית גמור א"כ כל חצר מפסיק בינו ובין הבית שנתן שם עירובו (טור) ואע"ג דבסי' שס"ג ס"ג קי"ל ספיק' דרבנן לקולא אפי' היכא דסתרי אהדדי התם לא מנכר' מלתא הכא קיימי הנך בתים קמן ואי משוי לה להאי חצר בית ולהאי בית שער א"כ הוי כי חוכא ואטלולא (גמרא) וע' בי"ד סי' ק"א :

שפ א אף משתחשך. דאסתלוקי רשותא בשבתא שרי : ב לכל אחד . ואם

ט"ז מגן דוד

עירבו מותר וכי לא ע'רב אמאי אסור אמר רב אשי גזירה דלמא אתי לאפוקי ממאני דבתים להתם והקשו התו' ואי דלא עירבו תרווייהו ליתסרו וי"ל דאיירי שופכין ממש תוך העוקה שבחצר אלא שופכין על הדיוטא והן יורדין אל העוקה הסמוכה לה ואע"ג דהוה חצר שאינה מעורבת מ"מ לא אסרו חכמים כאן כו' ואותן שלא עשו עוק' אסורין כדאמרי' דלמא אתו לאפוקי מיא במאני דבתי להכא. כיורידו מן הדיוטא בכלים מלאים מים לשפת העוקה שרחוקה מהם דאין רוצים שיפלו המים למטה ויקלקל החצר עכ"ל מבואר יפה החילוק שבין עלייה העוש' העוק' ובין עלייה אחרת שכנגד' בלא עוקה דאות' אחרת כיון שהיא רחוקה מהעוק' לא ישפוך ממעל' להחצ' שיזובו משם להעוק' שיתקלקל החצר משא"כ באות' שעשתה העוק' שהעוק' סמוכה לה לא יצטרך לשפוך לחצר כלל : והנה הטור הולך בשיטת התו' והביא דברי' אחרים לכאן מה שאינם ענין כי בחלוק' דלא עירבו עשה חילוק בין העליות בענין העירוב לעצמן שאלו עירבו לעצמן והשני' לא עירב' כלל עירוב זה מאי בעי הכא ומה פי' יש לו כיון שאין כאן עירוב חצר ביחד מה עירוב תעשה העליי' לעצמה בלא החצר ואת"ל שעלייה עשויה בענין שבה עצמה צריך לעירוב בלא החצר ואין בו תועלת לחצר מי ביקש זאת מידו ומה תיקן בזה וזה אין לו רמז בגמרא ובפוסקים ולשון רבינו הטור בעצמו מעורב דהתחיל בענין עשיית העוקה שאיסו' של החצר' מחמת שלא עשת' עוקה וסיים אח"כ שהאיסור הוא מחמת שלא עירבה לעצמה ואם צריכה עירוב בפ"ע ולא עירבה מה לנו לעוקה ולמו"ח ז"ל ראיתי שפי' בזה שיש שם מרפסת להעליי' וכל רוא' דבריו בזה לא ימצא ישוב ותי' כלל על התימהון שיש כאן והוא ז"ל סיים שראה רבים טעו לפרש פרושי' זרים ולהגיה כאן ואני בעניי לא ראיתי עד הנה שום פי' כלל ועיקר אפי' בדרך זר ואולי יש ט"ס וחסרון איזה בבא בדברי' הטור והתימה הגדולה שהב"י לא הרגיש בתימה זו והעתיק כאן בש"ע הנהגו הדבר למי שלבו שלם בדבר אולי יכול ליישבו: שוב ראיתי בלבוש שהאל' ע"ז כמ"ש והשיב ע"ש וכמדומה לי שלא היתה באותה שעה הגמ' עם התו' לפניו שכתב וז"ל ונתת טעם לדבר מתוך שהגומא לזה קרובה ולזה רחוקה אינו אמת כי אין הדבר תלוי ברחוק וקרוב רק בגומא ועירוב כו' עכ"ל והרי בתוס' כ"כ בהדיא כמ"ש וזהו עיקר החילוק שבין העליות מלבד שאין שום פירוש לדבריו שם כמ"ש וה"ה אם בני הסנייה כו' ולמה לא תועיל גומא של זה גם לזה ובלי ספק שכתב לותן הדברים בלי דקדוק במחילה מכבודו ומכאן דמותיב ליה התם שפיר קא מותיב ואיהו לא משני מידי : ויש לעיין בדברי הב"י כאן שכתב וז"ל ודע דמיירי בחצר פתוח' מד"א דאם יתיר' מן ד"א אין שופכין לתוכה ממש אא"כ עירבו ואם לא עירבו כל אחת שופכת ברשותה והמים הולכים מכחו לחצר שאינה מעורבת ולא חיישינן שמא יוציא המים בכלים ששבתו בחצר דכיון שיש בחצר שיעור לא חיישינן לכך דלא מקלקלא החצר עכ"ל חשב הרב דבחצר פחותה מד"א החשש הוא באותה שאין לה עוקה מחמת שידאג שלא יתקלקל החצר מחמת קטנותו מן המי שופכין ומ"ה התיר בחצר גדולה ותמהתי דכיון שיש עוקה בחצר סמוך להעליה האחרת למה יתקלקל החצר הקטן הלא יזובו המים הנגררים לתוך העוקה ולא יפחדו בחצר מאי אית לך למימר שבדרך הליכתם יקלקלו הכי נמי בחצר גדולה מארבע אמות אלא ודאי דא ודא א' היא והחשש גם בחצר גדולה שלא עירבו ויש עוקה סמוכה לאחד מן העליות שהשני' הרחוק' לא ישפוך המים דרך עליתו ויזוב לארץ דשמא לא ירצה ללכלך קרקע החצר ויוריד בכלי הבית למטה עד שפת העוקה וע"כ ודאי שייך לחילוק זה גם בחצר של ד"א ויש עוקה סמוכה לא' מהם אע"פ שא"צ לעוקה מ"מ אם יש עוקה יש חילוק זה בלא עירבו דהסמוכה מותרת לשפוך על העליי' וניגרים לעוקה והרחוקה אסורה מטעם הגזירה דלעיל ומה שפירש"י במשנה זו דהחצר שלפניהם פחותה מד"א הוא מטעם דדין העוקה ☞ הוא בחצר כזה. ויש קצת ליישב דאם יש בחצר ד"א אין רגילים בחול תמיד לשפוך לתוך העוקה אלא לפעמים לחצר עצמו שיבלעו המים בו וע"כ גם בשבת אין כאן חשש אם שופך על העלייה ויורד לארץ כן הוא סברת ב"י ורמ"א מכיהו הכל תימה לי שהרמב"ם כתב דין זה פ"ד וכתב המ"מ דמיירי בחצר שהיא ד' על ד' וצ"ע :

שעח (א) עירובה בזו ובזו. דלא דמיא אמצעית כאלו דרה בהן ואין דורים חיצוניות באמצעית למימרא דכי הדדי נינהו אבל אם עירובן באמצעיות דלא דמי כאלו כולהו דרים בההוא בית וחצר דההוא בית הוין : (ב) ופנימית פתוחה לחיצונה. כלומר ולא למבוי ועי"כ יש לה דריסת הרגל על החיצונה דאין לה מקום לכנוס מהמבוי לפנימית אלא דרך החיצונה : (ג) שתיהן אסורות. דקיימא לן רגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה : (ד) פנימית מותרת. דיכולה היא להסתלק מהחיצונה דאמרה לדשא באפה ומשתמשת דהא עירובה אצלה ואע"ג דעירוב החיצונה נתון בפנימי' אמר' לי' לתקוני שדרתיך ולא לעוותי :

לך

באר היטב

סי' שעח (א) באמצעית. דלא דמי כאלו כולהו דרים בהאיהו בית וחצר דההוא בית הוין : (ב) פנימית. דאמר' לדשא באפי החיצונה ואע"ג דעירוב החיצונה נתן בפנימית אמרה ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

סי' שעט (א) בבית. והתוס' דף ע"ו כתבו דאפי' נתנו העירוב באחד מבתים הסמוכים לחצרות אם בא' מבני החצר אלו הג' בתים א"ל ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המולכת עירוב דרך עליהן לחצר אחרת. מגן אברהם :

לכל

שערי תשובה

סי' שעח ס"ב בש"ע שתיהם אסורות והטעם דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה וע' בשו"ת חינוך ב"י סי' י' שכ' בעיירות שהם מוקפות חומה או ע"י צה"פ מותרים לטלטל וחוץ למקום זה דרים קצת יהודים שאין להם היתר העירוב והם צריכים בשבת לבוא למקום המותר בטלטול לא שייך בזה רגל האסורה כו' דדוקא בחצר הפנימית שאין להם מקום לצאת רק דרך החיצונה משא"כ בזה שיכולים לפנות בכ"מ שירצו ואף שיש להם חלק בבה"כ אין בכך כלום וגם מותרים בני חוץ לעיר לטלטל בתוך העיר דחשיבי כאורחים (וע"ש שבסוף דבריו משמע שהרוצה לטלטל בעיר יש לו ליתן חלק בעירוב שבתוך העיר דהוי כאילו סילק דעתו מהדרים חוץ לעיר ועיין סי' שפ"ו וכפי טעם דחשיבו כאורחים נראה דא"צ עירוב ואדרבה נראה דהעירוב מגרע שזה מורה שלא סילק עצמו מלבא בתוך העיר ועיין לקמן בדברי הנ"ב שכתב שאין יכולים לערב וע"ש) ובנ"ב מ"ת סי' ל' כ' ג"כ שדבר זה פשוט היתרו ברוב ישראל שהדרים חוץ לחומה וכפרים שבתוך התחום באים לבה"כ וקצתם יש להם מקומות בבה"כ בקנין או בשכירות ואין פוצה פה לאיסור שהרי יש להם מקום לצאת ולבוא ואף דחזינן דלא סילקו עצמם שהרי באים בשבת מ"מ לא איכפת לן דדריסת הרגל אינו מפסיד כמ"ש המג"א אף במבוי מהני צה"פ לסילוק ואף ברגל האסורת במקומה יש להקל כפי מ"ש הרמ"א סי' שצ"ב בהג"ה סעיף ו' אלא שכתב שאין דבר זה ברור כ"כ ועוד דלפ"ז אינם רשאים הבאים מחוץ לרחוב לתוך הרחוב לטלטל אפי' כלים ששבתו בתוכו ואין יכולים להניח טלית וסידור שלהם באחד הבתים שברחוב ולטלטלי אח"כ מבית ההוא לבה"כ ולכן המציא היתר אחר דדוקא אם היו יכולים לערב עמהם ולא עירבו אוסרים אבל אם לא היה יכולת בידם לערב לא אסרו אהדדי וכ"כ הריטב"א בעירובין דף נ"ט ולכן לא מבעיא בעיר שאין מוקפת מחיצה וקצתם עשו קורה וצה"פ שאין אילו חוץ להם אוסרים אלא אפי' במוקפת ויש ביניהם א"י האוסרים עליהם ואותן רחובות שאין א"י עשו לעצמם צה"פ ועירבו ג"כ אותם שבחוץ אין אוסרים עליהם שלא היו יכולים לערב עמהם מחמת בתי הא"י האוסרים עליהם ולא מיקרי יכול לערב מחמת שיכולים לקנות רשות דשמא לא ירצה הא"י להקנות או להשכיר רשות ע"ש ועיין במג"א סי' שס"ג ס"ק ד"ז ומ"ש ביד אפרים שם ובאבן העוזר שם סעיף לא ובסי' שס"ד באה"ע ובק"א לשו"ת ב"ח סי' ב' ע"ש וע' בנו"ב כלל ג' סוף סי' ד"ב ע"ש :

מחצית השקל

סי' שעט (ס"ק א') בבית כו' הסמוכים לחצירות כו'. ר"ל שהניח חצר א' ערובו בבית השלישי ובן החצר שכנגדה הניח ערובה באותה בית עצמו הסמוך לחצרה א"כ שני הערובים מונחים בבית א' או שני החצרות הניחו ערובן יחד בבית א' מבתי חצר א' עכ"פ מונחים ב' הערובים בבית א': דנעשו כולם כו' זה קאי אסיפא כשהניחו עירובן בבית מבתי החצר א"כ כל ג' הבתים דנעשים בית שער לחצר שמוליכי' ערובה על ג' הבתים ומניחה ערובי' בחצר האחרת וברישא' שאחד הניח בבית השלישי רחוק מחצירה א"כ שני בתים נעשים בית שער והשלישי הוא שמניחים בו עירוב : (ס"ק ב') בבית כו' ואם נחשוב כו' א"כ כל חצר מפסיק בית בינו ובין הבית כו' כנ"ל ר"ל דע"כ כל בית הסמוך לחצר נחשב לבית שער לחצר הסמוך לה כיון דבית זה לא נתנה לעירוב וחצר הסמוך לה נתן ערובה בביתו השני א"כ בית שלא נתן לעירוב מפסיק בינו' ובין עירובה ואינה יכולה להביא ערובי' לחצירה אלא ודאי דאזלי' חשוב בית שער ואיך יחשב כבית גמור גבי חצר השני והוי תרתי דסתרי : ואף על גב דבסימן שס"ג כו' ר"ל דקיי"ל ב"ה קונה עירוב לכן אם היה העירוב קיים ב"ה ואח"ז נאכל קנה וכתב שם אם שלים משני ב"א הניח עירוב בשביל א' מבע"י ונאכל באמצע ב"ה ובאותו זמן עצמו' שנאכל עירוב הראשון הניח עירוב בשביל האחר שניהם קנו עירוב דלגבי הראשון שנאכל אמרינן דכבר היה לילה והיה קיים כל ב"ה ולגבי אחר שהניח באותו זמן אמרינן דעדיין לא היה לילה ואף ע"ג דהוי תרתי דסתרי אהדדי כיון דהוי מלתא דרבנן : ועבי"ד סי' ק"א . ר"ל כ"ה דלא תקשי למה יאסרו שניהם ניהו דא"א להתיר שניהם דהוי תרתי דסתרי אהדדי עכ"פ ה"ל להתיר א' מהן ולומר דבית שהניח בו העירוב הוי בית גמור ולגבי אידך באמת לא הוי עירוב כיון דבית מפסיק כמ"ש מ"א לעיל ע"ז רמז לעיין בי"ד סי' ק"א שכ' שם אם יש שני קדרות א' של היתר וא' של איסור ולפניהם ב' חתיכות א' של היתר ואחד של איסור ונפל לתוך כל קדרה חתיכה אחת ולא נודע לאיזה קדר' נפל האיסור או ההיתר אם היה אסור דרבנן אנו אומרים האיסור לתוך איסור נפל וההיתר לתוך היתר . וכתב שם סעיף ה' אבל יש כאן ב' קדרות שניהם של היתר ולפניהם ב' חתיכות אחד של היתר ואחד של איסור ונפל לתוך כל קדרי' חתיכ' אחת שניהם אסורים דממ"נ אחת נאסרה והי מנייהו תפקית דוקא באחד מהן של איסור אנו אומרים איסור תוך איסור נפל ואין מוסיפים לו איסור מה שא"כ כששניהם היתר דעכ"פ צריך לאסור אחד מאי אולמא דהאי מהאי ולכך שתיהן אסורות וה"ה הכא ועיין שם בש"ך סעיף קטן י"א :

סי' שפ (ס"ק א') אף כו' דאסתלוקי כו' . ר"ל אף דאסור למיקני רשות בשבת זה לא מיקרי קנין רק במי שלא עירב מסלק את עצמו וממילא האחרים מותרים : (ס"ק ב') לכל כו' אף למי שביטל אסור (מ"מ) והן דברי הש"ס דף ל"ו ע"ב וז"ל רש"י שם ד"ה ה"ג כו' למאן דלא פי' דלא בטיל וכלם אסורים דע"ג דהאי דבטל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דהאי חולק' לא עירב דהאי שמתא לאו דידיה הוי ודכוותיה תני בהדר א' מן השוק שמת כו' והניח רשותו לאחד מבני חצר כו' והוא מבואר לעיל

סי'

מבוטלת (א) לך ולך ו וי"א שדי שיאמר רשותי מבוטל' לכולכם ז אם ביטל רשותו סתם לא ביטל אלא רשותו שיש לו בחצר הלכך הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר וגם הוא שהוא אורח בעלמא אבל אסורין להוציא ג מביתו לחצר וגם הוא ח וי"א שצריך לנעול ביתו כדי שלא יבא להוציא באיסור ולא יפתחנו אלא כשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר צאתו ובואו :

ב ט אם ביטל להם גם רשות ד ביתו מותרין בין הוא בין הם להוציא לחצר ה (ב) בין מביתו בין מבתיהם :

ג אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו י יש אומרים שמועיל כמו ביטול כ (ב) ו וי"א (ג) שאינו מועיל :

ד ל אם בני החצר שעירבו מבטלים רשותם לאחר שלא עירב הוא מותר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם (אם לא שבטלו בפירוש גם רשות ביתם) (ב"י) (ג) והם אסורים ז (ד) אף מביתו לחצר מ ולא אמרינן שיהיו כאורחים שאין רבים נעשו אורחים אצל יחיד נ וה"ה אם היו שנים לבד וביטל א' מהם לחבירו המבטל אסור אף בשל חבירו וחבירו מותר ח (ה) אף בשל עצמו וכן רבים שלא עירבו שנתנו רשותם לרבים שעירבו לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים ורבים אינם נעשים אורחים אפי' אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד ס שכחו שנים ולא עירבו יכולים לבטל רשותם שיבטל כ"א מהם רשותו לכל בני החצר בין אם מבטלים לרבים שעירבו ובלבד שכל אחד מהם יבטל לכל א' בין אם מבטלים לא' שלא עירב אבל אין מבטלין לשנים שלא עירבו בין אם מבטלים רבים ועירבו בין אם הוא יחיד שלא עירב שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים וא' אוסר על חבירו ע ואפילו אמר לא' אני מבטל לך על מנת שתחזור ותבטל לחבירך (ד) ט אינו מועיל :

שפא דיני המבטל רשותו ועבר והוציא ובו ד סעיפים :

א א ° המבטל רשותו א (א) והוציא אח"כ מביתו לחצר בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר (א) שהרי חוזר מביטולו שביטל ב ואם ב החזיקו בו כבר שהוציאו מבתיהם לחצר או שהכניסו מחצר לבתיהם אינו יכול לחזור מביטולו ג (ב) ולרש"י אין חזקה מועלת אלא אם כן החזיקו ג משחשיכה:

ב ד יש ביטול רשות מחצר לחצר ה לא שנא שתי חצירו' ופתח ביניהן ועירבה כל אחת לעצמה ולא עירבו יחד יכול כל א' לבטל רשותו לחברת' להיות' מותר' להשתמש בה ולא היא לא שנא שתי חצירו' זו לפנים מזו ולא עירבו אלא החיצונה לבדה שפנימי' אוסרה על החיצונה יכולה לבטל לה רשות' שלא תשתמש ולא תעבור עליה אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מותר' או אם עירבו יחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מהפנימי' ולא עירב יכול לבטל רשותו דהיינו שיבטל רשותו לכל א' מבני הפנימי' וגם לכל א' מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אסור וכולם מותרים :

ג ו יש ביטול רשות ד בחורב' שאם היו שני בתים וחורב' ביניהם שהיא של שניהם ושכחו ולא עירבו יכול אחד לבטל רשותו לחבירו ולהיותו מותר בו :

ד ז יש ביטול רשות מבית לבית שאם היו שני בתים ופתח ביניהם ולא עירבו א' מבטל רשות לחבירו (ג) ואפי' המבטל מותר להוציא ה מביתו לבי' חבירו ח אבל אינו יכול להוציא מבי' חבירו לביתו שאז היה ו חוזר ומחזיק ברשו' שביטל ט וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו וביטל רשו' ביתו אסור להוציא מהחדר לביתו :

הגה וי"א (ג) דאין לבטל מבית לבית אלא אם כן ישאיר לעצמו חדר אחד שלא ביטל ז ואז מותר להכניס אפילו מבית חבירו לביתו וטוב להחמיר לכתחלה °עמ"ש סי' ש"ג ס"ג

ב"י

ט"ז מגן דוד

שפ (א) לך ולך . משמע דלדיע' זו לא מהני לכולכם ונרא' הטעם דמלינו רובו ככולו וע"כ אי אמר לכולכם אפשר דלא נתכוין רק על הרוב ומה"ט נ"ל נוסח התפלה בר"ה מלוך על כל העולם כולו דאמר כפל לשון להוציא שלא נפרש על רובו : (ב) וי"א שאינו מועיל . זהו דעת הר"מ בהשר"י ולא זכר טעם ע"ז ונ"ל כיון דבשכירות שוכרין אפי' בפחות מש"פ כדלקמן סי' שפ"ב ומ"ה דוקא בעכו"ם שאינו שב"נ נהרג על פחות מש"פ משא"כ בישראל דפחות מש"פ לאו כלום הוא ע"כ בטלו השכירות לגמרי בישראל כנ"ל : (ג) והם אסורים כו' . כן עיקר ולא כנוסחא שבטור אף מביתן : (ד) אינו מועיל . כיון שתיכף שביטלו אותן שעירבו לאותן שלא עירבו לא הותר לטלטל בחצר כיון שהיו שנים שוב לא מהני ביטול א' מהם לחבירו ואפי' ע"מ שאמר לא מועיל כיון שלא זכה בחלק שביטלו לו בענין שיוכל לטלטל בחצר אינו יכול להקנו' לחבירו:

שפא (א) שהרי חוזר בו מביטולו · °) וקשה מ"ש מסי' שע"ח ס"ב בישראל בן חצר זו שהלך לשבות כו' דאינו אוסר דאמרי' כיון דהותר' שבת הותר' ולמה לא נימא כאן נ"כ הכי ☞ באם חזר וביטל בשבת דלא יוכל לחזור ולאסור כיון שכבר הותר בכניסת שבת וי"ל דשאני התם דההיתר תלוי בכניסת שבת דהא צריך להסיע מדעתו בכניסת שבת שלא יהי' שבת זו בבית זה ע"כ תלוי בהיתר בכניסת שבת לחוד משא"כ כאן יכול לבטל רשות אפי' משחשיכה כמ"ש סי' ש"פ ע"כ צריך להיות ההיתר כל השבת דוקא כנ"ל : (ב) ולרש"י אין חזקה מועל' כו' . דהי' ברש"י על מעש' דר"ג שאמר שלדוקי היה דר עמהם במבוי וביטל רשותו וא"ל אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם פירש"י החזיקו במבוי ושוב לא יוכל לחזור מביטולו וכשקידש היום עסקינן דחזקה דמבע"י לא מוכח' עכ"ל נראה דה"ק דבאמ' אין כאן חזק' גמור' שיקנה קנין גמור אלא דלא בעי הכא לאפקועי איסור שבת וזה אין שייך בע"ש דאין שם איסור טלטול עדיין עד שקידש היום ואסור בטלטול ואתם שתוציאו כליכ' לשם תגלו בזה שהחצר שלכם כ"ז נ"ל פשוט ובאנס אפקי' מו"ח ז"ל להא' ורש"י פי' מן נוסחא' הטור וכ' שהוא ט"ס אלא הדברים כהוייתן דבאיסור טלטול תליא מילתא וכמ"ש : (ג) ואפי' המבטל מותר כו' . ואין כאן משום חוזר ומחזיק ברשותו

מגן אברהם נ"י

ואם לא עשה כן אף למי שביטל אסור (מ"מ) : ג מביתו לחצר . וגם הוא אסור שהרי בביתו אין לומר שהוא אורח : ד ביתו מותרים . מ"ש הע"ש דא"כ למה אמרי' דף ע"ט נועל ביתו הנ"ל לבטל גם רשות ביתו ויהיה מותר להוציא לא דק דהתם מיירי בשני יחידים כדאיתא בגמ' ברש"י ואז הוא אסור דחד לגבי חד לא הוי אורח כמ"ש ס"ד ועסי' שפ"א ס"ד ובלא"ה לק"מ דמיירי שאינו רוצה לבטל רשות ביתו שלא להרבות עליו נכנסי' ויוצאים : ה בין מביתו . ☞ היינו לאחר שהחזיקו בחצ' ערסי' שפ"א : ו וי"א שאינו מועיל . לולי דמסתפינא הייתי אומר דהר"מ מודה דבחול שרי דלמה יגרע מביטול אלא דשבת אסו' לשכור דהוי כמקח וממכר דבשלמא גבי עכו"ם אןדירתו דירה אלא שאסור משום גזירה לא מיקרי קנין אבל בישראל אסור לשכור ועיין בגמרא דנקנה רשותא בשבתא אסור : ז אף מביתו . ואפי' בטלו רשות ביתם מ"מ כיוןדמשתמשי בחצר ה"ל משקל רשותא כיון דלא חשיבי כאורחים (ים"י) ואפי' חזקה לא מהני (כ"מ בהר"ר יונתן) וא"כ משמע דמותרים להכניס מחצר לביתו ועסי' שפ"א ס"ד : ח אף בשל עצמו · וה"ה בשל חבירו והיינו כשנותן לו גם רשות ביתו ואם נתן לו רשות חצירו לבד אסור בשל חבירו : ט אינו מועיל . כיון דלא אקני ליה שיהא הוא מותר אינו מועיל (רש"י):

שפא א והוציא . ☞ אבל להכנים מותר אלא א"כ ביטל גם רשות ביתו דאז אסור להכנים עס"ד: ב החזיקו . ומ"מ לכתחלה אסור להוציא עסי' ש"פ כא"כ : ג משחשיכה . דאם הוציא מבע"י ליכא חזקה דבלא ביטול נמי יכולין להוציא: ד בחורבה . אע"פ שאין עיקר תשמישתייהו שם : ה מביתו לבית חבירו . שהרי הכל של חבירו : ו חוזר ומחזיק . דיחיד לגבי יחיד לא הוי אורח : ז ואז מותר להכנים . כ"כ הרב"י °) ודבריהם תמוהים דהא

דומה

באר הגולה

ורבנן ו טור וכרב ה"ה שכן משמע מדברי רש"י (בדף כ"ו) ושלשון הרמב"ם בזה צריך תלמוד ז משנה וגמרא ס"ע לרבנן דקי"ל כוותיהו ח הרא"ש שם וכדפירש רש"י ט פשוט שם בגמרא כ"ו ואפי' לרש"י י הרא"ש בר"פ הדר וכ"כ טור ומרדכי בפרק הדר וכן נוטין דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות עירובין ל משנה שם ס"ע מ שם בגמרא נ ה"ה בפ"ב מהלכות עירובין ס משנה וברייתא שם ס"ע וע' ע פשוט שם בגמרא ס"ע מייתורא דמתניתין . א משנה בעירובין ס"ע כרבי יהודה הסכמת התו' ב ברייתא שם וכרבי יהודה ומתניתין דהלכה כדברי המקיל בעירוב ג טור בשם רש"י בדף ס"ח ד גמרא ס"ד וכרבי יוחנן הסכמת הפוסקים ה שם ממשמעות הגמרא ו שם וכרבי יוחנן הסכמת הפוסקים ז תוספות בשם רש"י אעובד' דהמן בר ריסתק וכ"פ הרא"ש והטור ח טור והג"מ בשם סמ"ג והמ"ק ט שם

נתיב חיים

שפא ט"ז ס"ק א' °) וקשה מ"ש מסי' שע"ח כ"ב היבתמיהתיה ברייתא ערוכה דף ע' זה הכלל כל שמותר למקצת שבת הותר לכל השבת וכל שנאסר למקצת נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות וקאי נמי הרישא דלא אמרינן כיון שהותרה הותרה במבטל רשות דכשם שאין שייך בו למימר כיון שנאס' למקצת שבת נאסר לכל השבת לא אמרינן כיון שהותרה הותרה ולפי מה דאסיק אין מתורת ביטול רשות ויורש בכלל . היינו נמי לענין ביטול רשות אף שביטל המורש רשותו אחר שמת פקע ביטולו אוסר היורש עד שיבטל ולא אמרינן כיון שהותרה הותרה וכמו כן אם המורש לא ביטל אח"כ היורש יש לו כח לבטל רשותו ולא אמרינן כיון שנאס' וכו' ואפשר ליתן טעם דלא אמרינן הותרה הותרה אלא בדבר שהותרה ע"י עירוב ע"י מעשה אבל לא במקום אחר : מ"א ס"ק ז' °) ודבריהם תמוהים כ"ב כבר תי' הלבוש כיון שעדיין אסו' לו להוציא מחדרו לביתו לא הוי כמחזיק ברשותו ומה תאמר הלא גם אם ביטל רשות חבירו וביתו נמי יהא מותר להוציא מבית חבירו לחצ' דהא עדיין יש היכר שאין מוציא ומכניס מביתו לחצר או מחצירו לביתו אין תי' באשה שמחזיק ברשות חוזר החצר לאיסורו בשביל שלא עירב משא"כ גבי בית אם ביטל ביטלו והחזיק ברשותו מי מוחה לטלטל מהדא לחדא . א"כ טילטול בית היכר עפי דמלוי יותר טלטול זה מטלטול חצר לבית או מבית לחצר :

יד אפרים

במג"א סק"ה היינו לאחר שהחזיקו: כ"ב דא"כ כשיוציא מביתו לחצר נראה כחוזר מבטולו ואף על גב שביטל גם רשות ביתו מ"מ לא חשיב כאורח אם לא כשמוציא מבתיהם ממש וע' לקמן סי' שפ"א קס"א מ"ש : בט"ז ס"ק א' באם חזר מהביטול בשבת כו' כנ"ל : שפא במג"א ס"ק א' אבל להכנים מותר כ"ב ר"ל שאע"פ שזה המבטל רוצה בביטולו ואינו רוצה לחזור מ"מ מותר להכנים דהכנסה לאו חזרה היא (ומה שהקשה ע"ז כיון דלא ביטל רשות ביתו א"כ איך יהיו מותר להכנים מחצר שהוא רשות כולם לבית שהוא רשות המיוחד לו י"ל דלענין אם מבטל קודם חשיכה מיירי שאם רוצה בבטולו אסור להוציא אף מבע"י מה שא"כ להכנים מבע"י מותר) אבל אם ביטל רשות ביתו כדי שיהי' היתר להוצי'

באר היטב

סי' שפ (א) לכל.ואם לא עשה כן אף למי שביטל אסור : (ב) בין. היינו לאחר שהחזיקו בחצר ערסי' שפ"א מ"א : (ג) שאינו. כתב המ"א לולי דמסתפינא הייתי אומר דבחול שרי לכ"ע ע"ש הטעם ועיין ט"ז: (ד) אף. ואפי' בטלו רשות ביתם ואפי' חזקה ל"מ מ"א ועסי' שפ"א ס"ד : (ה) אף. וה"ה בשל חבירו והיינו כשנתן לו גם רשות ביתו ואם נתן לו רשות חצירו לבד אסור בשל חבירו. מגן אברהם :

סי' שפא (א) והוציא. אבל להכנים מותר אא"כ ביטל גם רשות ביתו דאז אסור להכנים עס"ד : (ג) דאין דא"כ יבטל תורת עירוב כיון שיש תקנה ע"י ביטול אא"כ ישאיר לעצמו חדר א' שלא ביטל וא"כ ישתכח בעירוב

שערי תשובה

סי' שפא (א) המבטל רשותו כו'. ועיין מ"ש בפמ"א חלק ג' סי' מ"ו בזה :

ביאור הגר"א

זפרש"י שם כ"ו א' ד"ה אנשי חצר ול"ל דשם קודם שהחזיקו איירי : אם לא. כנ"ל : ס"ד וה"ה. שם חד לגבי חמשה. דוקא בכה"ג :

סי' שפא ס"א ולרש"י אין. שם ד"ה והוציאו : ס"ב ל"ש שתי חצירות כו' או אם ערבו כו'. זו ואצ"ל זו קתני דלאביי בכה"ג מבטלין אף לשמואל כמ"ש מתוך שאוסרין מבטלין : ס"ג שהוא של שניהן. פ"ח א' יש דין גזל בשבת וחורבה כו' הב"ע כו' : ס"ד ואפי' המבטל. תוס' שם וע"ש : אבל אינו יכול. שם : ונראה דאין כו' וכרא"ש בשם

מחצית השקל

סי' שפ"א ספיק ג' : (ס"ק ג') מביתו כו' א"ל שהוא אורח דהא לא בטלו : (ס"ק ד) ביתו כו' למה אמרינן דף ע"ט כו' וה"ה התם והתניא בית שבין שתי חצרות (ופרש"י ושני בתים משני חצרות פתוחים לו) ומלאוהו תבן מערבים שנים ואין מערבים א' (ר"ל דכל חצר צריך לערב בפני עצמו) אבל אין יכולים שתי החצרות לערב אף דאותו בית פתוח' לשתיהן כיון דהוא מלא תבן הוי כאלו כותל מפסיק ביניהם נתמעט התבן עוד שאינו גבוה עשר' שניהם אסורים כילד הוא עושה (פרש"י להתיר איזהו את הא') נועל את ביתו (הפתוח לאותו בית שיש בו תבן) ומבטל רשותו הוא אסור וחבירו מותר (פרש"י הוא אסור להוציא מאותו בית לחצר שלו שהרי ביטל רשותו וכל הבית לחצר האחרת הוא): דהתם מיירי בשני יחידים כו' ר"ל דודאי בכל חצר דריס הרבה בני אדם דהא קתני רישא מערבים שנים . ואם אין בכל חצר כ"א יחיד עם מי יערב וסיפא אריישא קאי . וגם שתם החצרות כך הם אלא שכל בני החצר אין להם דריסת רגל על בית שיש בו תבן כ"א אותן שתי בתים העומדים משני צדדיו . וגם אותו בית שיש בו תבן אין לו דריסת רגל על החצרות כ"א על שני הבתים או שבית התבן פרוץ במלואו לשני הבתים ולכן אם לא היה כאן תבן בבית האמצעי היו יכולים לערב שתי החצרות יחד כיון דפתוחים זה לזה ומעתה שלא ערבו אין הבית האמצעי אוסר כי אם על שני הבתים ולא על החצרות כנ"ל וא"כ כשמבטל כ"א מהן אינו מבטל א' לבעה"ב השני ולא לבני החצר האחרת . כי אין להם צורך וגם אין להם שייכות : ואז הוא אסור . ר"ל אפילו ביטל גם ביתו : (ס"ק ה) בין מביתו כו' לאחר שהחזיקו דקודם שהחזיקו אם יוציא מביתו לחצר אז חוזר מבטולו כיון ששוב משתמש בחצר שביטל כדאיתא ריש סי' שפ"א : (ס"ק ו) וי"א שא"מ . לולי דמסתפינא כו' הרא"ש הביא בשם הר"ם שכתב דמישראל אין שוכרים וא"כ א"ל כמ"ש מ"א דהטעם מצד איסור קנין בשבת : בדיעבד אם שכר י"ל דמהני דהא קי"ל בח"מ סי' ר"ח דמקח שנעשה באיסור קונה ואם קנה בשבת מהני : אבל הרב"י ודאי דלא ס"ל האי טעמא דהא כתב דאינו מועיל משמע אפי' דיעבד וגם מדסתם הרב"י משמע אפי' בחול אין שוכרים : לכן כתב מ"א לולי דמסתפינ' כו' וע' בט"ז מה שנתן טעם לדבר: דבשלמא גבי עכו"ם אין דירתו דירה כו' דהוי כדירת בהמה אלא שחז"ל חששו אם ידור עכו"ם עם ישראל פן ילמוד ממעשיו לכן תיקנו שאוסר וביטול לא מהני אלא דוקא צריך לשכור ויאמר העכו"ם למה בחנם שאני רוצה לבטל ואין ישראל רוצה כ"א דוקא שאקח ממנו מעות אלא ודאי שרוצה לעשות כשפים ומה"ט בקושי ישכיר לו העכו"ם וכן יצא ישראל מן הדירה כי יקשה עליו השכירות וע' בגמרא : דמיקני כו' הוא בדף ע"א דפליגי ב"ש וב"ה דלב"ש אין מבטלים אלא מבעוד יום ולב"ה דקי"ל כוותייהו אפי' משחשיכה ומסיק הש"ס דב"ה דביטול הייני מיקני רשותא ולכן אסור משחשיכה וב"ה ס"ל דהוי סלוקי רשות' ולכן מותר בשבת משמע אי הוי מיקני רשותא מודה ב"ה דאסור בשבת : (ס"ק ז') אף כו' וא"כ משמע דמותרים להכניס כו' כיון דאין האיסור מה שאין חשובים כאורחים אלא שע"י שמשתמשים בחצר ה"ל משקל רשותא וחוזרים מבטולי' אם כן במה שמכניסים מחצר לבית בזה אינו נראה כחוזרים מבטולם דדוקא כשמוציאים לחצר ומשתמשים בחצר נראה שחוזרים לזכות בחצר אבל כשמוציאים מחצר לבית אדרבא אין משתמשים בחצר דהא מוציאים מן החצר מה שיש להם בתוכו וכן מבואר ריש סימן שפ"א אא"כ בטלו גם רשות ביתם דאז גם להכניס אסורים כמ"ש מ"א ריש סי' שפ"א : (ס"ק ט) אינו כו' שיהא הוא מועיל ומותר . ולא אמרינן דשליח שויה לבטל כ"ה ברש"י :

סי' שפא (ס"ק א) והוציא אבל הכניס מותר . אא"כ כו' אסור בהכניס כנ"ל . דהגרסא שלפנינו אבל להכניס מותר נ"ב ע"ש הוא דאיך יהיה מותר להכניס לביתו והבית רשות מיוחד לו לבד דלא ביטלו והחצר מיוחד לבעלי חצר והוא אין לו חלק בה דהא ביטל.גם אח"ז הגרסא לפנינו דאז אסור להכניס . אדרבא איפכא מסתברא כשביטל גם רשות ביתו אז מותר כמבואר סי' שפ"ט ספיק ב' אע"כ צ"ל כמו שהגהתי . ואגב עמ"ש בפ"ע דאם הוציא אוסר דחוזר מבטולו פי' א"א דוקא הוציא שמשתמש בחצר נראה שחוזר מבטולו אבל הוציא מן החצר והכניס לבית בזה אינו נראה שחוזר מבטולו דהא אדרבא הוציא מן החצר ואינו רוצה להשתמש ולכן כתב אבל הכנים מותר . ר"ל מותר לבני החצר דבטולו כשאר בבטולו אא"כ ביטול גם רשות ביתו והכנים א"כ הכנים לבית שביטל ומשתמש שם נראה דחוזר מביטול ביתו ושוב אוסר על בני חצר · ואולי כיון שבפ"א ביטל רשות ביתו וחצרו והשתא שהכנים נראה שחוזר מביטול ביתו אף שאין ראיה שחוזר מביטול חצרו דהא הוציא מן החצר מ"מ אמרינן כיון דחוזר ממקצת הביטול חוזר מכל הביטול : (ס"ק ב) החזיקו כו' אסור להוציא עסי' ש"פ ס"א ב' . ר"ל דוקא כשביטל סתם דאז לא ביטל רשות ביתו אבל כשביטל גם רשות ביתו בפי' אז מותר לכתחלה לאחר שהחזיקו להוציא כמבואר שם ספיק ב' : (ס"ק ד) בחורבה אף ע"פ שאין עיקר תשמישם שם ר"ל דס"ד דוקא בחצר דעיקר תשמישם שם ויש צורך הרבה הקילו רבנן דמהני משא"כ בחורבה דאין בו צורך נ"כ דהא אין עיקר תשמישם שם לא הקילו קמ"ל : (ס"ק ז') ואז כו' ודבריהם תמוהים כו' דדעת י"א הם דברי ר"ת שחלק על רש"י וס"ל דמבית לבית אין לבטל דלא נשתכח תורת עירוב דבשלמא בחצר אם מבטל רשות חצרו ולא ביתו דאסור להוציא מביתו לחצר א"כ יערב בשבת הבא כדי להתיר ההוצא' מביתו לחצר (ואם ביטל גם רשות ביתו דמבואר לעיל סי' ש"פ סעיף ב' דמותר להוציא מביתו לחצר ע"ש בתוס' דף ס"ד ע"א ד"ה א"כ כו' מ"מ כשיחיד מבטל ליחיד הא אסור להוציא כיון דאינו נעשה אורח כמבואר ס"ס ש"פ ואם בטלו לרבים הא הרבים ערבו ולא ישתכח תורת עירוב משא"כ מבית לבית דאין חצר מפסיק ביניהם כשא' מבטל לחבירו רשאי להוציא אפי' המבטל לבית חברו שביטל לו דבזה אינו נראה כמחזיק במה שהוציא מרשותו לרשות חבירו כדלעיל דדוקא כשמכניס לרשותו נראה כמחזיק) וא"כ אפי' ביחיד נגד יחיד מותר להוציא מבית המבטל לבית שבטלו ועי"ז ישתכח תורת עירוב ולא יערבו (וחיישינן פן ישכחו גם לבטל כ"כ מהרש"א שם) ודעת רש"י שהוא דעה א' כתב התוס' דלא חיים להכי כיון דעכ"פ אם לא יערבו יהיה המבטל אסור להכניס לביתו וישתכר בשיערב . ור"ת נ"ל דס"ל דלא חיים באיסור הכנסה דמתנ"כ להכניס כלי חבירו לביתו בזה לא איכפת ליה דמתמא דמלתא כי משתמש איכא בכלים דידיה משתמש ולא בכלים של אחרים כדאמר רי' דף פ"ב וכליו על פי הרוב אין מצוים בבית חבירו וגם כשיוציא כליו לבית חבירו שלא יהיה רשאי שוב להכנים בזה

בזה

(ב"י בשם רבינו ירוחם ור"ת והגהות מיימוני פ"ג מהלכות עירובין) :

ה י שני בתים בשני צדי רה"ר והקיפום עכו"ם מחיצה בשבת בענין שיש ביניהם כמו חצר ששני בתים פתוחים לו והרי הם אוסרים זה על זה (ד) ח (ג) אינם יכולים לבטל א' לחבירו :

ו כ יורש מבטל רשות שאם לא עירב מורישו ומת בשבת והיורש בא לדור בחצר ל ואוסר יכול לבטל רשותו:

ז מ מבטלין ט וחוזרין ומבטלין כלומר שמבטלין רשותם לבני חצר זו לבני חצר אחרת או לאחר מבני חצר עד שיוציאו מה שירצו וחוזרים (ד) ומבטלים לאותם שביטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו :

שפב אם דירת עכו"ם מעכב' בעירובו ובו כ סעיפים :

א א ° הדר עם העכו"ם בחצר א אינו אוסר עליו עד שיהיו שני ישראלים דרים (א) ב (א) בשני בתים ג ואוסרים זה על זה אז העכו"ם אוסר עליהם ואינו מועיל שיבטל העכו"ם רשותו אלא צריך שישכירו ממנו :

הגה ישראל שהשכיר או השאיל ביתו לעכו"ם אינו אוסר עליו דלא השכיר (ב) או השאיל לו ביתו כדי שיאסור עליו (המגיד פרק ב') אבל אם הבית של עכו"ם ושכרו ישראל ממנו ועכו"ם דר דבית עמו אין שכירות הבית מועיל לענין שכירות העירוב (א"ז) ישראל שהשאיל או השכיר בית לחבירו (במקום שדרים עכו"ם) אע"פ שיש לו תפיסה בבית (ג) ג (ב) לא מהני וצריכים לשכור מעכו"ם (ב"י בשם מלאכי כתוב) :

ב ג אם בטלו הישראלים רשותם ד לאחד מהם כדי שיחשב כיחידי אצל העכו"ם (ד) אינו מועיל:

ג ד °° (ה) אם אין לעכו"ם דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר כגון שני חצירות הפתוחו' זו לזו ואין להם דריסת רגל זה על זה ובחצר א' דר עכו"ם ובחצר א' דרים ב' ישראלים או יותר מכניסין ומוציאין מחצר זו לחצר זו בשבת ה דרך (ג) חלון שביניהם ואין צריך לשכור מהעכו"ם :

ד ה השוכר מן העכו"ם סתם מועיל וא"צ לפרש לו שהוא להתיר הטלטול וא"צ לכתוב שום כתיבה על השכירו' :

ה ו °°° שוכרין מעכו"ם (ו) אפילו (ד) בפחו' משוה פרוטה ומותר לשכור ממנו (ז) בשבת (מרדכי ריש פרק הדר) (וע"ל סימן שפ"ג) :

ו ז כל זמן שאין העכו"ם חוזר בו מועיל השכירו' ואפילו לזמן מרובה (ואינו יכול לחזור משכירתו (ח) ו עד שיחזור (ה) א] הדמים) (ב"י בשם רש"י פרק הדר) :

ז ח אם שכרו מהעכו"ם (ו) לזמן ידוע (ט) לכשיכלה הזמן צריך לחזור ולשכור שנית וצריך לחזור ולערב ז דאין עירוב ראשון חוזר וניעור :

ח ט אם שכרו מהעכו"ם לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר העכו"ם דירתו לאחר (י) די בשכירו הראשון :

חמשה

°עסי' שס"ב ס"ג עסי' של"א עת"ד ט"ז °° עסי' ש"ע ס"ב °°°עססי' ש"ל של"א עסי' שפ"ג :

דומה למי שביטל רשות חבירו ליחיד דאסור להוציא מבית חבירו לחצר דנראה שחוזר ומחזיק דיחיד לגבי יחיד לא הוי אורח וכמ"ש סי' ש"פ ס"ד וא"כ ה"נ אסור ואי מיירי ביחיד המבטל לרבים שעירבו א"כ אפי' לא שייך הדר כמי שרי דלא שייך לומר שתשתכח תורת עירוב דוק ותשכח : ח אינם יכולים לבטל. כיון שלא היו יכולים לערב יחד מבע"י : ט וחוזרים ומבטלים. כיון דרבים הם אפי' ביטלו ביתם אסורים להוציא לחצר כמ"ש סי' שפ"ד ס"ד דלא כב"י :

שפב א אינו אוסר. דירת עכו"ם אינה אוסרת אלא דגזרו חכמים שמא ילמד ממעשיו ובחד דלא שכיח דדייר לא גזרו : ב בב' בתים. אבל אב ובנו אין אוסרין וכמ"ש סי' ש"ע : ג לא מהני. למהוי יחיד במקום עכו"ם דלא עדיף מאלו עירבו : ד לא' מהם. שיהיה הוא מותר והם אסורים דא"כ ☞ בכל שבת יעשו כך *) ויאמרו עירוב מועיל במקום עכו"ם (עי' ת"ש) : ה דרך חלון. ל"ד דה"ה דרך פתח : ו עד שיחזור. היינו כששכרו סתם וחזר בו קודם שבת ראשונה ואם החזיק בו משנכנס השבת שוב אינו יכול לחזור בו ואם שכרו לזמן אינו יכול לחזור בו עד כלות הזמן : ז דאין עירוב וכו'. °) ל"ע מ"ש בנסתם הפתח בחול ונפתח בשבת דהעירוב חוזר וניעור בסי' שע"ד ואפשר דסברות חלוקות הן וכמ"ש ב"י בשם רשב"א ול"ע מ"ש סימן שפ"ג :

להניח

ברשותו שאין נקרא מחזיק אלא כשמכניס לרשות שביטל אבל מה שמוציא ממנו אינה חזרה ומ"ה כתבו התו' והרא"ש דמעשה בא לפני רש"י בחופה א' ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית זה לבית זה והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לא' עכ"ל וי"א שמביא רמ"א הוא ר"י ור"ת שחלקו עליו דאין מועיל ביטול מבית לבית דא"כ יהי' מותר לטלטל לכולן ויבטל תור' עירוב כיון שי' תקנ' ע"י ביטול אא"כ ישאיר לעצמו חדר א' שלא ביטל וא"כ ישתכח בעירוב שיהי' מות' גם מאותו חדר ומ"ש רמ"א ואמות' להכניס נ"ל ואז מות' כו': (ד) אינם יכולים לבטל א' לחבירו. הטעם שלפי שלא היו יכולים לערב מאתמול:

שפב (א) בב' בתים. אבל ב' ישראלי' בחד בית כחד חשבי' להו אפי' אינם אוכלים על שלחן א' ודבר זה דב' ישראלים הוא מדרבנן שחששו שמא ילמוד ישראל הדר עם העכו"ם ממעשיו ובקשו עליו למנוע דיר' ישראל עם העכו"ם הלכך אמרו שאוס' עליו כדי שיקש' דירתו ולא משם ומזה הטעם אינו מועיל ביטול רשות מהעכו"ם עד שישכיר כי לא ירצה להשכיר ומתוך כך יצא הישראל משם ואינו מצוי שידור ישראל א' עם העכו"ם שמא יהרגנו ולכך לא הוצרכו לאסור אלא כששני ישראל דרים עמו : (ב) או השאיל כו'. עמ"ש ע"ז ס' שפ"ד : (ג) לא מהני. פי' לענין שיהי' נחשב ב' ישראלים בבית א' ולא יאסר העכו"ם עליהם : (ד) אינו מועיל. דהא החשש שלא ילמדו ממעשיו לא נתבטל בזה : (ה) אם אין לעכו"ם דריסת כו'. דאז לא שכיח גביה ללמוד ממעשיו : (ו) אפי' בפחות מש"פ. הטעם בגמ' דבן נח נהרג אפי' על פחות מש"פ וא"כ בישראל לא מהני אם שוכר ממנו בפחו' מש"פ דלאו ממונא הוא כלל וא"ל דמ"מ לא גרע מביטול רשות דמהני י"ל כיון שבא עמו בתורת שכירו' ובאמת אין כאן שכירות גרע טפי ודמיא להאוא דסי' שס"ט הנותן מעות לנחתום כו' : (ז) בשבת. דאין זה כמקח וממכר שאין זה אלא כמתנה להתיר טלטול בשבת : (ח) עד שיחזיר הדמים. משמע מזה אפי' שכרו לזמן מלי למיהדר אפי' תוך הזמן אם נותן הדמים : (ט) לכשיכלה הזמן כו'. נראה לי דאם שוכרין מעכו"ם ומת והני' יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורים דאז נתבטל כח השכירו' דהא אפי' בחיין מלי למיהדר ביה אם ירצה ונראה נ"ל ממה דאמרו בפ' הדר דף ס"ו שוכר כמערב דמי לכמה דברים ומאינו כמערב בסי' שע"ז שלא מהני עירוב של האב שמת לבנו ובמיתת האב נתבטל עירובו אלא צריך לערב יורש מחדש ה"ה נמי בשוכר מעכו"ם מיתה מבטלת שכירות כנ"ל שצריך לחזור ולשכור מן היורש ועמ"ש סי' שפ"ג ס"ג : (י) די בשכירות הראשון. נראה הטעם דעכו"ם הראשון לא סילק נפשו ממנו כיון שאחר הזמן משכירו' השני תחזור לו והוה כאלו לא זזה ממנו ממילא לא נתבטל

י בריית' שם ע' כ שם וכרב נחמן הסכמת הפוסקים ל ע"פ מה שיתבאר בסימן שע"א מ שם וכרב הסכמת הפוסקים וכן כתב רמב"ם בפרק ב' מה"ע : א משנה עירובין ס"א וכדאביי וכגמ' שם ס"ב ב מבואר בסי' ש"ע מי הם שאינם אוסרים ג שם בגמרא ס"ב בעובדא דהמן בר ריסתק ד הרא"ש בתשובה ה שם ס"ה וכרב ששת וכפירוש התוספות בשם הערוך ו שם ס"ו ז הרא"ש והמרדכי בר"פ הדר בשם ר"מ והגהות מיימוני בפ' ב' מה"ע ח תשובת הרמב"ן סימן ס"ו ט שם

נתיב חיים

שפב ס"ק ז' . °) ל"ע מ"ש נ"ב ע' לקמן סימן שפ"ג ס"ק ח' מ"ש ע"ש :

יד אפרים

גם מביתו לחצר אסור להכניס דלגבי הבית הכנסה מיקרי והע"ג דבסימן ש"ע סעיף ב' אמרינן דגם הוא מותר להוציא מבתיהם לחצר משום דהורח בעלמא הוא היינו דוקא מבתיהם ממש דודאי הוי אורח משא"כ כאן כשמכניס מן החצר אף על פי שביטל רשות החצר מ"מ לא מיקרי אורח גביה וכשמכניס ממנו לבית הוי כאלו חוזר ממה שביטל רשות ביתו אם לא שכבר החזיקו ואפשר דאפילו החזיקו בחצר לחוד מהני לענין שיהיה מותר להכניס מהחצר לבית ואין זה חזרה ממה שביטל רשות ביתו כיון שמכניס לו מחצר שביטלו והחזיקו בו הו"ל אורח והוי כמ"ש בסימן הנ"ל שמוציא מבתיהם לחצר משום דהוי אורח משא"כ אם לא החזיקו לא הוי כאורח ול"ע : במג"א ס"ק ד' בכל שבת יעשו כך ויתבטל מהם תורת עירוב ואף אם הם נוהגים לערב אף דלא מהני מ"מ יטעו ויאמרו עירוב מועיל במקום עכו"ם כנ"ל ור"ל שאף הם רגילים בעירוב לא ישתכח מהם מ"מ שמא יתלו עיקר ההיתר בהעירוב ולא בביטול ובאמת העירוב לא מהני במקום העכו"ם :

דגול מרבבה

ע' דגול מרבבה בשלחן הטהור *) ומשתכח תורת עירוב ואם יערבו יאמרו עירוב כו' :

אשל אברהם

א] הדמים. עי' באר היטב סק"ה מ"ש בשם מג"א ואפילו אם חזר השכי' העכו"ם דירתו לעכו"ם אחר אין השני אוסר כל זמן שכירות הראשון תשובת הרמב"ן סימן ס"ו :

הגהות רעק"א

סי' שפב סעיף א' הז העכו"ם אוסר. בפשוטו נראה דזהו לענין טלטול כלים ששבתו בבית . אבל שבתו בחצר דישראל אינו אוסר אולם במוהרי"ל הובא במג"א לעיל סי' שס"ג סכ"ז כ' לאסור ועיי"ש. ול"ע : שם אלא צריך שישכירו ממנו . ודוקא בשכירות אבל לא בשאלה. ע' סעיף ט' וס"ב . ב"י : סעיף ג' וא"צ לשכור מהעכו"ם. על"ק סימן ש"ל במג"א : ס"ח ובתוך

חתם סופר

סי' שפ"ב במחבר סעיף א' בהג"ה או השאיל נ"ב אבל מכר ביתו צריך להשכיר ועיין תשובותי ח"ס או"ח סי' צ"ב. [שם כתב שנשאל ע"ד יהודים שמכרו בתים ברחוב שלהם

באר היטב

שיהיה מותר גם באותו חדר ט"ז ע"ש : (ג) אינה. לפי שלא היו יכולים לערב מאתמול : (ד) ומבטלים. כיון דרבים הם אפילו ביטלו רשות ביתם אסורים להוציא לחצר כמה שכ' סי' ש"פ ס"ד ע"ש מ"א ע"ש :

סי' שפב (א) בשני בתים. אבל ב' ישראלים בחד בית כחד חשבינן להו אפי' אינם אוכלים על שלחן א' ט"ז : (ב) לא מהני. לענין שיהיה נחשב ב' ישראלים בבית אחד ולא יאסר העכו"ם עליהם : (ג) חלון. ל"ד דה"ה דרך פתח מ"א : (ד) בפחות. דבן נח נהרג אפי' על פחות מש"פ וא"כ בישראל ל"מ אם שוכר ממנו בפחות מש"פ דלאו ממון הוא כלל עיין ט"ז : (ה) שיחזור. כתב המ"א היינו כששכרו סתם וחזר בו קודם שבת ראשונה. ואם החזיק בה משנכנס השבת שוב אינו יכול לחזור בו. ואם שכרו לזמן אינו יכול לחזור בו עד כלות הזמן עכ"ל. והט"ז כתב דאפי' שכרו לזמן מלי למהדר אפי' תוך הזמן אם נותן הדמים ע"ש. ועי' בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ז' שדחה דבריו ע"ש. ועיין מ"ש היד אהרן עליו : (ו) לזמן. נ"ל דאם שוכרין מעכו"ם ומת והניח יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורים דאז נתבטל השכירות וצריך לחזור ולשכור מן היורש ט"ז וכ"כ הט"ז בסי' של"א ס"ק ג' ע"ש ועסי' שפ"ג. וכן פסק בתשו' חכם צבי סי' ו' כוותיה ולא מטעמיה. וכן נ"ל עיקר ודלא כמ"ש בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ז' דאין צריך לחזור ולשכור מן היורש: ומ"ש שם שכן פסק מהרימ"ט

ביאור הגר"א

רש"י ולכך מועיל הביטול ולא אמרינן שישתכח כו' כיון שאסור בכה"ג. שם : וכן אם. כמו במבטל רשות חבירו לבד כנ"ל תוס' שם : וי"א דאין כו' ואז כו'. דס"ל כפ' ראשונה שבתוס' שם דאין חילוק בין להוציא או להחזיר וא"כ ישתכח כו' ולכן ישאיר כו' וז"ש ואז כו' ר"ל שחולק על סברא ראשונה בזה ג"כ : ס"ו והיורש כו'. כנ"ל בסי' שע"א ס"ד :

סי' שפב ס"א דרים כו' ואוסרין כו'. ל' הטור וכ"כ רש"י ונתכוין למ"ש המ"מ דאותן שאין אוסרין כמו האחין שאוכלין כו' אינו אוסר ודייק מל' המשנה אוסרין דוקא וכמ"ש רש"י שם ובאין לערב כו' דאין עירוב מועיל : ואינו. שם ס"ע ב' : ישראל שהשכיר. ס"ד א' אם אמרו שכירו כו' ואע"ג דאפילו באכסניא אם נכנס ברשות ורגיל אוסר מיד וכמ"ש בסי' שפ"ד ס"א י"ל כמ"ש תוס' שם ס"ו א' ד"ה מערב ועוד יש לחלק כו' ואין יכול לסלק כו' דשכירו דוקא אם יכול לסלק וכן כאן וכמ"ש בסי"ב וי"ג וע"ז וי"ח כמ"ש תו' וה"ה ישראל מישראל החילוק הוא ג"כ בזה ע"ב א' ד"ה ומודים ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו כו' ומאי לסלוקינהו וה"ל כה' שכירים כו' וכמש"ל סי' ש"ע ס"ג ואם אינו יכול לסלק צריך שיהיה שם תפיסת יד כמש"ש ס"ב וה"ה ישראל מנכרי כנ"ל וכן נכרי מנכרי כמ"ש סי"ח : אבל כו'. ר"ל בענין שאין יכול לסלקו ובענין שהן מיוחדים כמ"ש בסע"ו והוא מירושלמי כמש"ש ולשון אבל ל"ע דאין חילוק בין ישראל מנכרי לנכרי מישראל כנ"ל : אין שכירות. כמש"ל ס"ך בהג"ה או להבליעו כו' : ישראל שהשאיל כו' אע"פ. עמ"א ול"ע מ"ש מאחין שאוכלין כו' דאין הנכרי אוסר ואפשר דמ"כ זו אוסר אפי' שם : ס"ב אם כו' כגון. דלא אסר אלא במקום שישראל אוסר מדאמרי' ס"ע ב' ישראל נותן כו' ובנכרי עד שישכור במקום שישראל צריך לבטל נכרי שוכר ובכה"ג ישראל אין אוסר כמש"ש ס"ו א' ב' וז"ש אם אין כו' לאפוקי אם הם זו לפנים מזו דאוסר בישראל כמש"ש ושם בנכרי נמי אוסר כמ"ש בסי"ז והוא ג"כ המפורש בגמ' ע"ד ב' לפי' הרמב"ם וכמ"ש בס"כ וסי' ש"ל ס"ב ע"ש : ס"ג דרך חלון. ר"ל לאפוקי דרך פתחים הפתוחים למבוי וכ"ה בגמ' לפי' הרמב"ם וכמ"ש בס"ך וסי' ש"ל ס"ב ע"ש ושם : ס"ד השוכר כו' וא"צ. טור וכ"כ בס"ם או להבליעו כו' : וא"צ. כרב ששת שם וכן הוכיחו מדשוכרין בשבת כמ"ש בס"ה : ס"ה שוכרין מנכרי. שם וס"ו א' : ומותר. שם ס"ה וס"ו : ס"ו כ"ז שאין. דשוכר כמערב דמי לקולא שם ובעירוב מועיל כמ"ש פ"ב ב' אבל בשירי עירוב כו' וע"כ לאחר שבתות קאמר וכמ"ש שס"ח ס"ד וע"ש ס"ה ומ"ש רש"י שם ס"ב א' ד"ה אלא. בכל שבת ושבת פי' הרא"ש אם חוזר בו וז"ש כאן כ"ז שאין כו' : ואינו יכול. רש"י שם ס"א ב' ד"ה עד והוכרח רש"י מדמוכיח בגמ' שם מדברי ר"ג דלדוקי אינו כנכרי שם ס"ח ב' וכ"ה מפורש בירושלמי דפירקין מעתה אפי' משכיר חזר בו בגזל הוא כו' ע"ש : צריך לחזור. כ"כ תוס' שם ס"ה ב' ד"ה דאתא. דבעי תרתי כו' והוא בגמ' שם ס"ז א' השתא תרתי כו' כמ"ש בסי' שפ"ג : ס"ח די בשכירות. דאין הנכרי הראשון יכול

חכמת שלמה

סי' שפב סעיף א' בהג"ה דשכירות של עכו"ם אינו אסור אם שוכרו מבעל הבית נ"ב עיין פירוש הג"ה זו בפרי מגדים באשל אברהם ס"ק י"ב מ"ש דשכירות עכו"ם כוונתו שכירו ולקישו של עכו"ם ומה שסיים הרמ"א אם שכרו מבעה"ב יש כאן ט"ס וצריך להיות ואפילו אם שוכרו מבעה"ב כלומר דלא מבעיא אם השאיל להם מקום בחנם רק אף גם אם שכרו את המקום מבעה"ב נמי אין אוסרין וכן כתוב להדיא בב"י שכן נראה מפירש"י וכן נראה כוונת הרמ"א מדברי בעל תוספות שבת ויש שם ט"ס מ"ש שכרו

מחצית השקל

בזה לא יחוש כ"ה כי אינו מצוי כ"כ ולא ישתכח ע"י עירוב ופי"ז ישתכח תורת עירוב אבל כשמשאיר לעצמו חדר א' דאז אסור להוציא מחדר זה לבית וישתכח ע"י עירוב להוציא מן החדר עי"ז יערב ולא ישתכח תורת עירוב ולכך תמה מ"א במה שהתיר הרב"י וכן רמ"א להכניס כה"ג מבית חבירו לביתו ולמה דהא דומ' למי שביטל רשות אצלו לחברו יחיד אף שלא ביטל רשות ביתו ואסור להוציא מביתו לחצר מ"מ אסור להוציא מבית חבירו לחצר ה"ה כאן שביטל ביתו ולא חדר ניהו דאסור להוציא מחדר לבית מ"מ אסור להוציא מבית חברו לביתו דכאן הבית יש לו דין חצר וחדר יש לו דין בית . דלא שייך לומר שלא ישתכח כו' דהא הרבים עירבו כנ"ל : (ס"ק ט') וחוזרים כו' אפילו בטלו ביתם כו' דלא כב"י ר"ל דהרב"י כתב בספרו וז"ל משמע הא דצריך לבטל ולחזור ולבטל כשביטל רשותו סתם הוא שאלו ביטל רשות ביתו בפי' שניהם מותרים בין בבית המבטל בין בבית שאר שכנים כו' וא"ל לחזור ולבטל עכ"ל ועל זה כתב מגן אברהם דליתא כיון דרבים המבטלים אפי' ביטלו גם רשות ביתם מכל מקום אסורים להוציא לחצר דלא נעשו אורחים :

סי' שפב (ס"ק א) אינו כו' אלא דגזרו כו' עמ"ש לעיל סי' ש"פ במ"א ס"ק ו' . דל"ש דדייר דחיים לשפיכת דמים שהעכו"ם יהרגנו : (ס"ק ו) עד שיחזור היינו כו' הם דברי הב"ח שכ' ליישב קושית הרב"י שהקשה על הרא"ש שכתב שהעכו"ם יכול לחזור בו משמע אפילו בלי חזרת דמי' ומרש"י ר"פ הדר משמע דאינו יכול לחזור אם לא כשמחזי' הדמי' שכתב במשנה אהא דאמר אביו של ר"ג לבניו שהיה דר במבוי שלהם צדוקי א' לוה לבניו שיוציאו למבוי ויחזיקו בה קודם שיוציא הצדוקי ויחזור בו . ועל זה כ' רש"י דע"כ ס"ל דצדוקי דין ישראל י"ל ודי בביטול ולכן חשש פן יחזו' מביטולו דאלו ס"ל דיש לו דין עכו"ם וע"כ שכרו ממנו א"כ אין יכול לחזו' עד שיחזיר הדמים הרי דס"ל לרש"י דאין יכול לחזו' אם לא שיחזיר הדמי' ועז"כ הב"ח דלא פליגי דהרא"ש מיירי ששכר סתם ולא קבע זמן נמצא דאחר שבת ראשון יכול לחזור אפי' בלי חזרת דמים די"ל לא השכרתי כ"א על שבת א' משא"כ קודם שבת ראשונה ודאי דאין יכול לחזור בו אם לא שיחזי' הדמים דהא עכ"פ השכירו לשבת א' ורש"י מיירי קודם שבת ראשונה אבל קבע זמן אינו יכול לחזור עד שיגיע הזמן עכת"ד ומשמע דאפי' קבע זמן דא"י לחזור תוך הזמן היינו בלי חזרת דמים אבל אם מחזיר הדמים ודאי יכול לחזור בו כמו בהשכיר סתם קודם שבת ראשונה דאין לומ' מה שהחזיר ובשבת ראשון יועיל שלא יכול לחזור עד שיגיע הזמן דהחזיק אינה מועלת כ"א לאותה שבת וכ"כ בט"ז : אם החזיק בה משנכנס שבת הואיל והדברים הללו נובעים מדברי רש"י ורש"י ס"ל דבעינן שיחזיק משחשכה במבוא' סעיף א' נקט האי לישנא : עד כלות הזמן אם לא בחזרת דמים כנ"ל וכ"ה בתשובת ה"ה חכם צבי סימן ו' דאם מחזיר הדמים אפילו שכר לזמן יכול לחזור וכתב שם בתשובי' הנ"ל דמ"ש הט"ז ס"ק ט' דאם מת הגוי המשכיר אפילו השכירו לזמן מ"מ השכירות בטל דאפילו לא החזיר היורש הדמים מ"מ בטל דאפי' המשכיר חי וחוזר ואינו מחזי' הדמים היה ראוי לו' דהשכירות בטל אלא שהגוי דמים חייב לו וגזלו ניהו דלגבי משכיר גופיה לא אמרינן כן מכל מקום כשמת לגבי יורש הדין כן דאפילו אינו מחזיר הדמים הוי היורש גזלן אבל השכירות עכ"פ בטל וכ"כ בס' ת"ש : (ס"ק ז) דאין כו' ועמ"ש סי' שפ"ג ר"ל דשם ג"כ הם סברות חלוקות וכתב שם דנראה עיקר דעת האומרים דאינו חוזר וניעור : בש"ע סעיף ח' אם שכרו כו' ובתוך הזמן השכיר כו' די בשכירות הראשון ונתן הט"ז הטעם בס"ק י' דנכרי אחד לא סילק נפשיה כו' ממילא לא נתבטל שכירות הראשון כו' עכ"ל ובלבוש נתן טעם כיון ששכר לזמן ואינו יכול לחזו' אלא בחזרת דמים א"כ ה"ל כאלו התנה גוי ראשון עם השני שלא יהיה בידו לחזו' אא"כ יחזיר הדמים דהא אינו יכול להשכיר כ"א זכותו מה שיש לו בבית וכ' בס' ת"ש דלפ"ז מ"ש בש"ע אם שכרו מהגוי לזמן הוא דוקא דאם שכרו סתם אם השכירו לאחר השכירות בטל ממילא כמו ביורש דהא כה"ג א"ל חזרת דמים משא"כ לטעם הט"ז אפי' השכירו סתם והשכירו לאחר לא בטל השכירות של ישראל כיון דהוי כאלו לא זזה מתוך ידו של ראשון וכתב דלפ"ז דוחק דל"ל מ"ש בש"ע אם שכרו מהגוי לזמן כו' הוא לאו דוקא ע"ש אולם לבבי לא כן ידמה דגם להט"ז לשון הש"ע אם שכרו מהעכו"ם לזמן הוא דוקא די"ל דהט"ז ס"ל דאם השכירו לאחר יש קצת רגלים לדבר שחזר משכירות שהשכיר לישראל אך כיון שהשכיר לזמן אמרינן מסתמא כיון שלא חזר בפירוש ניחא ליה דליקו' בהימנותי' בלי לחזור (וביותר דהא חזינן דלא התזיר הדמים ובשכירות לזמן צריך חזרת דמים) אלא דקשיא להט"ז מאי מהני שאינו חוזר הא ממילא השכירות בטל דהא יצאה מתחת ידי הראשון ליד עכו"ם שני השוכר לזה הוצרך לומר דאכתי לא זזה מת"י הראשון כיון שאחר זמן שכירות עכו"ם השני תחזור לראשון וא"כ כיון שעדיין תחת ידי הראשון והיא לזמן אמרינן דלא חזר מ"ז ש"כ בשכרו ישראל ס.גם דאין בחזרת העכו"ם שאינו עומד בדבורו אמרינן מסתמא כיון דהשכירו לעכו"ם אחר חזר בו משכירות ישראל ואין מחלוקת לדינא בין לבוש להט"ז : (ס"ק ח) להניח כו' ומ"מ צריך כו' שקרקע ניקנית בהם עבמ"מ סימן קנ"ד כתב רמ"א אף דקרקע אינה ניקנית מן העכו"ם בכסף או בחזקה מ"מ שכירות קרקע ניקנית מעכו"ם בכסף א"כ ה"ה שאלה וע"ש

ט י חמשה הדרים בחצר (יא) אחד שוכר מהעכו"ם בשביל כולם :

י כ אם שכרו ממנו (יב) בעל כרחו אינו מועיל אף ע"פ שהיה רגיל להשכיר מקודם :

יא ל אבל מאשתו או משכירו ולקיטו שוכרים (יג) אע"פ שהוא מוחה (ושכירו של שכירו ולקיטו של בעל הבית הוא כשכיר בעל הבית עצמו) (ריב"ש סי' תכ"ז) :

יב מ אם אינו רוצה להשכיר יתקרב לו א' מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות ח (ז) להניח בו שום דבר דהוי ליה כשכירו ולקיטו נ ומשכיר שלא מדעת העכו"ם ס ויש אומרים שאינו צריך להשכיר אלא נותן עירובו ודיו :

יג ע (יד) אם ייחד לו מקום בבית שמשאיל לו כיון שאינו כשלוחו בכל הבית ט (ח) לא מהני :

יד פ שכרו משכירו ולקיטו לזמן (טו) אע"פ שסילקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקיטו מותרים עד תום הזמן אבל אם שכרו ממנו סתם כיון שסילקו נתבטל השכירו':

° הגה וה"ה אם שכרו י מגזבר המלך ונסתלק לגמרי מן המלך אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות ועדיין אוכל פרס המלך עדיין מיקרי יא שכירו ולקיטו ויוכל לשכור ממנו ולכן גם שכירות הראשון עדיין קיים (ב"י בשם תשובת רשב"א):

טו צ אם ישראל ועכו"ם דרים בבית א' צריך לשכור מהעכו"ם ולערב עם הישראל :

הגה אם יש לכל א' דירה בפני עצמו וה"ה שני (° (עכו"ם) הדרים בכה"ג בבית אחד צריך לשכור (משניהם) (ב"י בשם הג"א)

טז ק אם יש לעכו"ם ה' שכירים או לקיטים ישראלים דרים בביתו יב אין דירתם חשובה דירה שיאסרו זה על זה ☞ (דשכירות של עכו"ם אין אוסר אם שכרו מבעל הבית) (ב"י) :

יז ר יג שתי חצירו' זו לפנים מזו ישראל ועכו"ם בפנימי' (טז) וישראל בחיצונה (יז) או שישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימי' ש (יח) ואפילו עכו"ם בפנימית

°עסי' ש"ע

ט"ז

השכירות הראשון ואע"ג דלגבי עירוב שאם השכיר המערב לאחר ודאי אוסר וצריך עירוב חדש שאני התם שכיון שמשכירו לאחר ועקר דירתו ה"ל כאלו חוזר מן השיתוף שהיה לו דאין לך חזרה גדולה מזו משא"כ בשכירות העכו"ם לאחר לא ראינו חזרה בזה ממה שהשכיר כבר הרשות לישראל דהוא משום היתר טלטול ולא תקשה אמה שהבאתי ראי' בסמוך לענין מיתת העכו"ם לענין שכירות ממיתת המערב וכאן אנו מחלקים ביניהם דהם לא באנו אלא לומר כי היכי דאין היורש יורש העירוב שנתן מורישו דהיה כאלו נתן הוא העירוב דיורש במקום מוריש קאי אלא הוה כאיש אחר ה"נ לענין שכירות הוה היורש כאיש אחר אבל כאן אתה בא ללמוד כי היכי דהשכירות לאחר מבטלת השיתוף ה"נ בשכירות מעכו"ם שהשכיר לאחר הא לאו כלום הוא דאין דומה שכירות זה לאחר לשכירות זה לאחר כנ"ל נכון : (יא) א' שוכר כו'. דכמערב דמי דגם במערב ה' שרויים בחצר מערב א' מהם ע"י כולם ה"נ אין כל א' צריך לשכור מן העכו"ם בפ"ע : (יב) בעל כרחו אינו מועיל.אע"ג דלגבי עירוב אמרי' בסי' שס"ו דאם רגיל לערב עמהם נוטלין ממנו בע"כ בזה לא ילפינן שכירות מעירוב ונ"ל הטעם דשם יכולים אנו לכוף את הישראל לקיים דבר מצוה שהורגל בה משא"כ כאן בעכו"ם : (יג) אע"פ שהוא מוחה. מו"ח ז"ל כת' שחילק בזה בין אשתו לשכירו ולקיטו ולא מהני בשכירו ולקיטו מוחה ואנו אין לנו אלא כמ"ש כאן ע"פ הרשב"א והכי מוכח מדברי התוס בפ' חלון דף פ' בד"ה אתי לקמיה דר"י : (יד) אם ייחד לו מקום כו'. לעיל סי' ש"ע ס"ב כתב ב"י בשם מהרי"ק דלא איכפת לן בפינ' מיוחדת שאני הכא שיכול לשכור מעכו"ם אפי' אין לעכו"ם כלי שם מאחר שיש לו רשות להניח שם כליו הלכך בעינן שיהיה לו רשות בכל הבית ואפילו הניח שם כלים כל שאין לו רשות בכל הבית אין שוכרין ממנו דלא פלוג רבנן משא"כ התם דבעינן שיהיה לו שם כלים ממש אפילו בפינה מיוחדת סגי כ"כ מהרי"ק וכתב ב"י דהך יחד לו מקום פירושו שבפירוש מנעו מלהשתמש בשאר הבית אבל כשנותן לו חדר אחד סתם לא חשיב יחוד מקום ולשון הטור לא משמע כן ומשמע דהדר ביה ב"י ולא קבע כן בש"ע : (טו) אע"פ שסילקו תוך הזמן. הטעם דחשבי' אותו השכירות כאלו שכרו מבע"ה כיון שנחשב כאלו עשה ברשותו : (טז) וישראל בחיצונה. פי' שיש איסור על אותו ישראל אע"פ שאין שם עכו"ם מ"מ יש להעכו"ם שבפנים דריסת רגל עליו ויש שם ב' ישראלים דהיינו עם הפנימי אבל ישראל הדר עם העכו"ם בפנים אין עליו איסור מחמת עכו"ם שלו שאין שם אלא ישראל א' כי החיצון אין לו דריסת רגל לפנים הכי איתא להדיא בגמ' אר"י אמר רב ישראל ועכו"ם בפנימית וישראל בחיצונה בא לפני ר' ואסר פירש"י אסר החיצונה ואמרינן ע"ז אא"כ דהפנימי במקומו פי' בחצר שלו מביתו לחצר מותר ובלבוש כתב על חלוקה זו דשניהם אסורים ותמהתי על מכשול כזה דפסק בהדיא נגד הגמ' : (יז) או שישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנים. בזה פשיטא דאין איסור על הפנימי במקומו כיון שאין שם עכו"ם כלל דהא אין דריסת הרגל להפנימי : (יח) ואפי' עכו"ם בפנימי כו'. בגמ' איתא עכו"ם הרי הוא כרבים פירש"י אם דר עכו"ם בפנימית וב' ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שישכרו והא ליכא למימר דביחיד בחיצונה אסור דהשתא אפילו דר עמו בחצר מותר כיון דאין אוסר עד שיהיו ב' ישראלים אוסרין זע"ז דריסת רגלו לא כ"ש דלא אסרה ופרכי' מ"ש ישראל דלא אסר (פי' כשאם יש ב' ישראלים בחיצונה ואחד בפנימית דלא אסר הפנימי עליהם דקי"ל אין רגל המותר אינה אוסר) דמאן דידע שהוא שם יחידי סבר דאין דריסת הרגל אוסרת וידע שאין רגל המותרת אוסרת ולא נפק מיניה חורבה ומאן דלא ידע סבר דעירובו עירוב עכו"ם נמי אמרינן דידע ידע דלא ידע סבר אגורי אוגר סתם עכו"ם אם איתא דאוגר מיפעי פעי פירש"י קלא אית ליה והכי לא אוגר ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר דאין דריסת הרגל אוסרת אם כן עירוב של פנימית וחיצוני' מועיל במקום עכו"ם בלא שכירות עכ"ל רש"י נראה כוונת רש"י דמאן דלא ידע שהעכו"ם דר בפנימית יחידי סובר שדר שם ישראל עמו כיון שהכל רואים שבאלו החצירות דרים ב' ישראלים ועכו"ם א' דסברו שבפנימית יש עכו"ם וישראל ואם כן אוסר ישראל הפנימי על החיצון מחמת דריסת הרגל שלו עם העכו"ם שעמו ויטעו לומר שבאמת אין דריסת הרגל אוסרת כלל או יטעו לומר לפי טעות' שהעירוב של החיצון והפנימי של ישראל מועיל במקום עכו"ם והשתא פשוט הדין בזה דבישראל א' בחיצון ועכו"ם אחד בפנימי דאין שום טעות לומר דאין דריסת הרגל אוסרת דהא הכל רואין שאין שם רק ישראל א' ועכו"ם א' בשני החצירות ולא חשו לטעות שמא יסברו לומר ש"ש עוד ישראל בפנימי או בחיצון דזה לאו סברא כלל דלא חשו אלא בהם רואין שם ג' דהיינו ב' ישראלים ועכו"ם א' ולא ידעו הדירות היכן הם וכ"מ בדברי הרמב"ם פ"ד מה"ע היה אחד דר בחצר זו ואחד דר בחצר זו אין צריך לערב אלא כל אחד משתמש בכל חצירו ואם היה עכו"ם בפנימית אע"פ שהוא אחד הרי הוא כרבים ואוסר על החיצונה עד שישכרו מקומו עכ"ל הרי שלא אסר בעכו"ם אחד אלא אם כן יש ב' ישראלים בחיצונה שהרי סיים לשון רבים שישכרו ותו דאי יש איסור בישראל א' בחיצונה ועכו"ם א' בפנימית אמאי כתב בפ"ב ב' חצירות זו לפנים

מגן אברהם

ח להניח כו'.ואע"פ שלא הניח כלום מהני ומ"מ צריך שיקנה הקרקע בא' מהדרכים שקרקע נקנה בהם : ט לא מהני. ודוקא כשאין לעכו"ם רשות להשתמש במקום הישראל אבל אם יש לעכו"ם רשות להשתמש שם הוי כשכירו (ב"ח הג"מ) : י מגזבר.אפי' נוטל הגזבר השכר לעצמו דאין המלך מקפיד בדבר זה : יא שכירו ולקיטו. וכל עבד מעבדיו הקטנים לא גרע משכירו ולקיטו (רי"ט ח"א כ"ד) : יב אין דירתן חשובה. משום דלא השאיל להם רשותו שיאסרו ומצי לסלקינהו וכמ"ש סי' ש"ע ס"ג (תוס' דף ע"ב והרא"ש) : יג שני חצירות כו'. שהרי רגלי שני ישראלים ועכו"ם מצוי שם והפנימי מותר בפנימי' (רמב"ם פ"ב) ועבמ"מ שיש שם חולקין ומתירין ועיין בגמ' ובהג"א דכיון שהפנימים מותרי' במקומה אין אוסרין שלא במקומה ☞ וא"ל עירוב כלל בחיצונה משא"כ כשעכו"ם בפנימית וב' ישראלים בחיצונה א"כ ב' החיצונים צריכים עירוב °)וחיישי' שיסברו שבפנימית דרים עוד ישראלים וא"כ ה"ל רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה ואם איתא שעירבו ושכרו מן העכו"ם ה"ל קלא דעכו"ם מפעי פעי ויאמרו עירוב מועיל במקו' עכו"ם לכן צריך שישכרו' משא"כ כשאין בחיצונ' אלא ישראל א' ע"ש ודעת הטור והרב"י דבכולהו בבות

שייך

באר הגולה

י שם בגמ' ס"ו כ הכי משמע בדף ס"ג בעובדא דנחמן בר רסתק ל פשוט מההוא עובדא וכ"כ הרשב"א בתשובה מ פשוט מההוא עובדא שם ס"ד נ רמב"ם בפ"ע מה"ע והרשב"א בתשובה וסמ"ג ס טור ורבי ירוחם ע שם ושם פ הרשב"א בתשובה צ תוס' ל"ד מהא דרבי יוחנן בירושלמי שם (° כאשר הגהתי כן הוא בב"י בשם הגה"ה ופי' בכהאי גוונא שיש לכל אחד דירה בפני עצמו) ק בבלי ס"ד ר שם בגמ' ס"ה ש שם

נתיב חיים

מ"א ס"ק י"ג °) וחיישי' שיסברו שבפנימית. וק' אם כן מאי דקאמר ואפילו עכו"ם בפנימית וכו' מאי לשון אפילו. ע"כ נראה ליישב כי הטור סובר הטעם כשהנכרי בפנימית וב' ישראלים בחיצונה וכיון שיש לנכרי דרך על החיצונה אם בני אדם יראו ב' ישראל ונכרי ויודעים שהמה דרים בשני חצירות יסברו שישראל א' דר אצל נכרי בחצר א' בפנימי או בחיצונה ובכה"ג אוסר הישראל אף דהוי רגל המותרת במקומה מ"מ בדירת נכרי החמירו . ומעתה מיושב הלשון בטור וש"ע ואפילו נכרי גם מיושב קושית בעל המאור על אלפסי שהשמיט הא דב' חצירות דף ס"ה דלמה שכתבתי הא דלעיל משנה שאינה צריכה דהא ממילא שמעינן מהך דירת עכו"ם הרי הוא כרבים משום דמחלפי בשני חצירות ובחצר א' דר יהודי ונכרי מ"מ דבכה"ג אוסר ישראל ובשו"ת יד אליהו סימן י"ד האריך ע"ש :

יד אפרים

בש"ע סעיף ט"ז דשכירות של עכו"ם כו' נראה שהוא ט"ס ול"ל ושכירו של עכו"ם דמתחלה ביאר הדין ביש ה' שכירים שרויים בביתו של עכו"ם בחדרים בעליות שאילו היה בתים שלהם היה כ"א צריך לתת ערוב כדלעיל סימן ש"א וסד"א כיון דעכ"פ אחד מהם במקום בע"הב העכו"ם קאי ונותן עירוב בשבילו אם כן הי מינייהו מפקת וכ"א חשיב כאילו היא דירה שלו ואם שכח אחד ולא נתן ה"ז אוסר על האחרים וגם על בני המבוי קמ"ל דלא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר ולאו כדירה דידהו חשובה ומזה למד הב"י דאם בני המבוי שכרו מהעכו"ם אף על פי שיש שכירים ולקיטים בביתו וכולם לא נתנו בעירוב אין אוסרין כלל שאין דירה שלהם חשובה ואינם רק כאורחים שאין אוסרי' כך מבואר בב"י ובלבוש וע' בד"מ האריך בשם הב"י דאם שכר מהנכרי א"צ לשכור משום אחד מהשכירים ולענ"ד זה משנה שאינה צריכה רק הב"י כ"כ לענין שאין האחד צריך ליתן בעירוב שכל שלא שכרו ממנו צריך לתת עירוב בשבילו ועכשיו ששכרו ממנו א"צ לתת עירוב כלל : ס"ק י"ג במג"א וא"צ עירוב כלל בחיצונה כו'. כ"ב ר"ל ולכן אין לחוש בישראל ועכו"ם בפנימי שיסברו שדרים שם עוד ישראלים ואם איתא שעירבו ושכרו מפעי פעי ואם כן הו"ל רגל האסורה כו' כמו דחיישינן בב' ישראלים בחיצונה כיון דמ"מ עיקר הדין שהעכו"ם אוסר אינו אלא במקום שצריך לערב כמ"ש סעיף א' דדוקא בב' הבתים ומכש"כ דחשש כה"ג שיטעו לומר שיש ישראל בפנימית ועירוב מועיל במקום עכו"ם שאין חשש זה אוסר אלא במקום הצריך עירוב וכאן שבאמת החיצונה מותרת להשתמש בלא עירוב אין לחוש כל כך שיטעו שאין עכו"ם אוסר משא"כ בב' ישראלים בחיצונה דצריך עירוב לעצמו שפיר אמרינן מחשש שיטעו לומר שאין עכו"ם אוסר דבמקום עירוב גזרינן אף כה"ג אך מה דמשמע שהוציא כן מהג"א ולענ"ד צ"ע למעיין שם :

באר היטב

בח"א ליתא דמשם אין ראיה לומר שאם מת שא"ל לחזור ולשכור מיורש. יד אהרן ועמ"ש בסי' שע"א ס"א ועיין בדברי שמואל סי' כ"ז : (ז) להניח.ואע"פ שלא להניח כלום לא מהני מ"מ צריך שיקנה הקרקע בא' מהדרכים שקרקע נקנה בהם מ"א : (ח) לא מהני. ודוקא כשאין לעכו"ם רשות להשתמש במקום הישראל אבל אם יש לעכו"ם רשו להשתמש שם הוו כשכירו ב"ח מ"א : (ט) מגזבר. אפי' נוטל הגזבר השכר לעצמו דאין המלך מקפיד בדבר זה. וכל עבד מעבדיו הקטנים לא גרע משכירו ולקיטו רי"ט ח"א סי' כ"ד מ"א.וכ' בתשו' חכם צבי סי' ו' הא דאמרינן דאין המלך מקפיד מסתמא דוקא שנה או שנתיים דמסתמא אין דרך המלך להקפיד על זמן כזה אבל על חמשים שנה דרך המלך להקפיד והכי דכל זמן שהוא שכירו ולקיטו לא חיישינן אקפידה דידיה שהרי אף במקום שהוא אינו רוצה להשכיר שכירו משכיר הנ"מ בעודו שכירו אבל שתועיל שכירתו לאחר

ביאור הגר"א

יכול לחזור כמ"ש בס"ו ואין יכול להשכיר חלקם כ"ז שאין מחזיר הדמים : אם. ס"ג ב' פ' א' : ס"י אע"פ. ר"ל הע"ג דבישראל כה"ג מהני לענין בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב. רא"ש ר"פ הדר ס"א ועיין לעיל ס"ס שס"ז אבל אם כו' וע"ש מ"א סק"ב ול"ע שם וכאן דהוא דוקא לדעת הרמב"ם : קי"א אבל. שם פ"א : או. שם ס"ד א' : אע"פ. זהו לדעת הרא"ש בסי' שם"ז : ושכירו של. שיכול להניח כליו של אדונו : סי"ב ומשכיר. ס"ז אף שוכר כו' ור"ל מה מערב אם הוא שכירו ולקיטו של ישראל וכן תש"ם ס"ד א' נותן עירובו בכה"ג : וי"א שא"צ. רש"י שם ושם ופי' שוכר נכרי שכירו ולקיטו : ס"ג אם ייחד. תוס' שם ס"ו ד"ה מערב מירושלמי וע' מ"א והוא בתוס' שם וכגון שאין יכול לסלק את הישראל . שם : סי"ד שכרו. כנ"ל ס"ח : אבל אם. דבכה"ג יכול לחזור לאחר שבת ראשונה אע"פ שאין מחזיר הדמים : סט"ו אם יש . תוס' הנ"ל מגמרא הנ"ל : וה"ה שני. ירושלמי שם : סט"ז דשכירות של. כיון שיוכל לסלקו כנ"ל מדין שכירו ולקיטו : סי"ז שתי הצירות. אע"ג דאוקמוה שם כר"ע . למסקנא שם ע"ה ב' נכרי ה"ה כרבים כו' א"ל למוקמי כר"ע : ואפי' . שם

שערי תשובה

סי' שפב (ט) מגזבר עבה"ט ועיין לקמן סי' שצ"א בשם הט"ז וכן הסכים הב"ח ועיין בתשובת ב"ח החדשות סי' ד' ובשו"ת מים רבים סי' מ' :

חכמת שלמה

העכו"ם וכך צ"ל שכרו מהעכו"ם ע"ש ועיין בב"י והבן ודוק היטב : (שם סעיף יא בהג"ה) והוא הדין אם שכרו מגזבר המלך וכו' נ"ב הנה המנהג בכל קהלות ישראל וכן מנהג פה קהילתנו לשכור משר העיר.והנה באמת עמדתי משתומם הרי מפורש בדברי הפוסקים דלא מהני שכירות מן השר רק אם יש לו רשות להעמיד החיל של המלך או לשנות הדרך להם והרי בזמנינו אין כח ביד השר להעמיד חיל ולשנות הדרך ולכך אין ראוי להיות מועיל שכירות ממנו.ושמתי לבי לדבר ונראה שמנהגן של ישראל תורה היא והוא היות שאותה קרקע שהיתה של השר בעת השכירות ממנו הרשות ממילא אותה קרקע נשכרת לישראל לכל ימות השבת וממילא כשמוכר אח"כ השר את הקרקע לנכרי להעמיד עליו בית זכות ישראל שכבר נשכר לו אין בידו למכור לא מבעיא לדעת הא"ר שבשוכרו מנכרי ואח"כ מכר הקרקע אינו יכול להפקיע שכירות הראשון ודאי דכאן לא נפקע השכירות של ישראל רק אף גם לדעת הט"ז דס"ל דבמוכרו הנכרי נפקע השכירות מכל מקום הרי בחזור והשכירו מודה הט"ז דלא בטל זכות הראשון והשר המוכר קרקע הנה הדרך בכל המקומות ליתן לו מס בכל שנה דבר קצוב א"כ כיון שמחויב לשלם לשר דבר קצוב בכל שנה אינה מכירה ממש ואינו רק כעין שכירות ואינו מבטל זכות הראשון כיון שכבר שכרו תחלה ובהיות כן כיון שהמנהג הוא מקדמונים לשכור פעם כפעם אצל השר א"כ אמרינן דקודם שהעמידו בתי הנכרים נמי היה כבר מושכר כל העיר לישראל על יום השבת ממילא אף שאח"כ קנו הנכרים מקום אצל השר להעמיד שם

הגהות רעק"א

הזמן השכיר העכו"ם. דוקא השכיר אבל מכר צריך לשכור מהקונה. שו"ת א"ל סימן ו' : ט"ז ס"ק י"ד כשנותן לו חצר אחד. ומבואר עוד בב"י אם נתן לו רשות לשמש בחצירו אם לא אמר בפירוש אימי משאיל לך רשות ביתי מהני כיון דאם למחר יצטרך מקום חצירו יפנה לתוך ביתו הו"ל כאלו השאיל לו ביתו :

מחצית השקל

וע"ש יתר דינים : (ס"ק ט) לא מהני כו' אבל יש לעכו"ם רשות כו' הב"ח כתב כן לאפוקו מדעת הרב"י עוד כתב דאפילו אין רשות לעכו"ם להשתמש שם אלא שיש רשות לעכו"ם לסלק הישראל בכל עת שירצה מקרי ישראל שכירו ולקיטו : (ס"ק יב) אין דירתן כו' וכמ"ש סימן ש"ע סעיף ג' גבי ישראל ותוספות דימו דין דהכי' להתם וא"כ לפ"ז לפמ"ש לעיל סימן ש"ע במ"א ס"ק ח' דתרתי בעי' שהמקום מושאל להם וגם משתמשים יחד בכל הבית בכל תשמישיהן באפי' וביסול וכדומה ה"ה הכא וכ"כ בספר ת"ש ; (ס"ק יג) ב' חצרות כו' וע' בח"ת כו' ועי' בגמרא ר"ל דפשטא דהש"ס מורה כהמתירים (וכ"פ בהג"א שם) וז"ל הגמרא דף ס"ה ע"ב אמר ר"י אמר רב ישראל ועכו"ם בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי ואוסר כו' סבר רב ששת ורבה למימר דס"ל כר"מ דאפי' עכו"ם וישראל א' אוסר העכו"ם ובעי' שכירות א"ל רבי יוסף אי כר"מ ל"ל ישראל בחיצונה (דהא פנימי לבד ג"כ צריך לשכור) וכ"ת מעשה שהיה כך היה והא בעי מרב פנימי במקומו וא"ל מותר (דהפנימי אחדא לרש' בפני החיצון דאין לחיצון דריסת רגל על הפנימי) ופריך אלא מאי כראב"י הא דס"ל דאין העכו"ם אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה והכא לא אסרו אהדדי דהא הפנימי ה"ל רגל המותר במקומו ואינו אוסר שלא במקומו כדקי"ל לעיל סימן סע"ח אלא כראב"י וכר"ע דס"ל רגל המותרת במקומה אפ"ה אוסרת שלא במקומה וכגון שעירבו שני הישראלים מ"מ השתא העכו"ם אוס' עליה' וקאמר בתר הכי דא"ר לר"א ה"ה איפכא לישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימי עכת"ד הש"ס: וא"ל עירוב כלל דהא קי"ל כרבנן דר"ע דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה וכיון דאין שני ישראלים אוסרי' זע"ז כיון דקי"ל כראב"י כנ"ל אין העכו"ם אוסר עליהן וא"ל לשכור מן העכו"ם: משא"כ כשהעכו"ם בפנימית כו' והוא דין ג' שכתב המחבר אף שהמחבר כתב על דין ג' ואפי' עכו"ם בפנימית כו' משמע דס"ל דבשני דינים יש סברא יותר לאסור מבדין ג' ע"ז כתב מ"א דליתא דאדרבא בדין ג' כשעכו"ם בפנימי ושני ישראלי' בחיצונה אפי' לדידן העכו"ם אוסר כדאיתא דף ע"ה ע"ב א"ר עכו"ם ה"ה כרבים והיינו בנדון זה שעכו"ם א' בפנימי וב' ישראלי' בחיצונה העכו"ם אוסר כאלו היו רבים בפנימי וה"ט דחיישינן שיסברו שבפנימי דרים עוד ישראלים כמ"ש מ"א : וא"א שעברו ושכרו כו' הם דברי הש"ס שם דפריך מ"ש ישראל ר"ל דאם בפנימי אינו רק ישראל א' אינו אוסר על החיצונים לדידן דקי"ל כרבנן דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת ולא חיישינן שמא יאמרו רבים בפנימי ומשני בשלמא בישראל בפנימי דידע שאין שם רק ישראל א' בפנימי וגם ידע דרגל המותרת במקומה אינו אוסרת הא ידע ומאן דלא ידע אלא יהיה סובר שרבים בפנימי או רגל המתרת במקומה אוסרת ידין אותם לכך זכות מסתמא ערבו יחד ואין אוסרים זע"ז משא"כ בעכו"ם בפנימי חיישינן שמא יאמרו רבים בפנימי ולא ידונו לכך זכות שערבו ושכרו מן העכו"ם וא"א שיערבו ושכרו כו' מפני פעי כו' כמ"ש מ"א : ויאמרו עירוב כו' ר"ל מדל"ל קלא ע"כ לא שכרו וע"כ עירוב מועיל במקום עכו"ם בלי שכירות : משא"כ כשאין בחיצונה כו' ר"ל בדין ראשון שבש"ע שישראל ועכו"ם בפנימי וישראל בחיצונה ע"כ צ"ל דלא גזרי' שיאמרו רבים בפנימי דא"כ הסוגיא שבד' ס"ה ע"ב ושבדף ע"ה ע"ב סותרים זא"ז דהא בד' ס"ה מבואר דדין ראשון שבש"ע כשעכו"ם וישראל בפנימי וישראל בחיצונה שהעכו"ם אוסר אינו כ"א לר"ע דס"ל רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה אבל לרבנן דקי"ל כוותייהו אין העכו"ם אוסרת כה"ג כנ"ל ואמאי הא גם לרבנן ראוי לומר שהעכו"ם יאסר דנגזור שיאמרו שרבים דרים בפנימי אע"כ ס"ל להש"ם בדין ראשון אינו ראוי לגזו' דדוקא בדין ג' שרואים בחיצונה שני ישראלים יאמרו שגם בפנימי יש שני ישראלים משא"כ כשאין בחיצונה אלא ישראל א' וה"ה מה"ט בדין שני שישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימי אין ראוי לגזור : ודעת הטו' והרב"י דבכלהו בבות כנ"ל . וכ"כ המאור שכתב דהאי סוגיא שבדף ס"ה ע"ב כיון שהעיד רב שמעשה בא לפני רבי ואסר מעשה רב ויש לפסוק כן וצ"ל הא דמסיק הש"ס על האי עובדא אלא כראב"י וכר"ע דאמר רגל המותרת כו' אין הכוונה דאתי' דוקא כר"ע אלא דגם רבנן ס"ל בעכו"ם דאיכא חשש שמא ילמוד ממעשיו לכן החמירו ומודים בזה לר"ע דאפי' רגל המותרת במקומה אוסרת וכתב עוד בעל המאור על הרי"ף שהשמיט הסוגיא דדף ס"ה נ"ל שסמך על הסוגיא דדף ע"ה הנ"ל שהביא הרי"ף וס"ל להרי"ף כמו דגזרינן בדין השלישי שבש"ע שהוא דין המבואר בדף ע"ה כן ראוי לגזו' בהאי עובדא דדף ס"ה והם ב' דינים הראשוני' שבש"ע וי"ל ששני הסוגיות חולקות דלפי הסוגיא שבדף ע"ה אין צ"ל דהאי עובדא דרבי שבדף ס"ה אתי דוקא כר"ע אלא אפי' לרבנן דקי"ל כוותייהו דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת אפ"ה אוס' העכו"ם בהאי עובדא דהיינו ב' דינים הראשונים שבש"ע והיינו משום גזרה : ובזה א"ש גם לשון בש"ע שכתב ואפי' עכו"ם בפנימית כו' דלא מבעי' בשני דינים הראשונים דאיכא תרי טעמא לאסורא חדא די"ל כסברת בעל המאור דבעכו"ם אפי' לדידן רגל המותרת במקומה אוסרת. ועוד דאיכא למיגזר שיאמרו רבים בפנימי אלא אפילו

עכו"ם

בפנימי' ושני ישראלים בחיצונה (י) אוסר ת יד ויש מי שאומר שאפי' עכו"ם בפנימי' (יא) וישראל א' בחיצונה אוסר :

יח א עכו"ם שהשכיר ביתו לחבירו עכו"ם אם נשאר לו שום תפיסה בבי' שיש לו רשות להניח שם שום כלים יכולים לשכור ממנו ואם לא נשאר לו שום תפיס' ב אם יכול המשכיר לסלק השוכר תוך זמנו יכולים לשכור ממנו ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר : הגה וה"ה אם א' שיש לו תפיסה בבית יכולין לשכור ממנו דלא גרע משכירו ולקיטו (ב"י בשם ריב"ש סי' תכ"ז) :

יט ג טו חצר שישראל ועכו"ם דרים בה ובית א' של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר והלונו' בינהם (יט) טז (יב) אינו יכול לע"ב ד עמו דרך החלון שבינהם כדי להוציא כליו דרך בית שכנו הפתוח לחצר אבל אם פתח פתוח בינהם מותר ה ויש מי שאומר דאף אם פתח פתוח בינהם אסור :

כ ו חצר (יג) שישראל ועכו"ם שרוים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות אף ע"פ שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני העכו"ם עד שישכיר : הגה ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים מיוחדים לריכים לערב ולשכור רשות מן עכו"ם בעל הספינה יז או להבליעו בשכר הספינה (ב"י בשם שבולי לקט) וע"ל סי' שס"ו ס"ג :

שפג כשאין העכו"ם בבית אינו מעכב . ובו סעיף אחד :

א א עכו"ם הדר עם שני ישראלים ואין העכו"ם בביתו אינו אוסר (ע"ל סימן שע"א) ויערבו ויהיו מותרים בא עכו"ם בשבת אוסר א והעירוב בטל ומיהו (א) יכולים לשכור ממנו בשבת ואח"כ (ב) יבטל הא' לחבירו ויהי' היחיד מותר וכ"ש ב אם (א) מת העכו"ם בשבת שיבטל א' לחבירו ויהי' היחיד מותר :

מגן אברהם

שייך למגזר וכ"כ המגו"ר : יד ויש מי שאומר כו' · זה דקדק הרב"י מלשון הרמב"ם פ"ד וא"כ דא"א נו' כן דא"כ ל"ל למכתב בפ"ב דין ישראל ועכו"ם בפנימית כו' הא אפי' עכו"ם לחוד אוסר וכן הוכיחו התו' בגמ' ע"ש ועוד דהא סיים הרמב"ם עד שישכרו מקומו משמע דברבים איירי ועוד נ"ל למיחש שישכרו שדרים עוד ישראלים כיון שאין רואין עוד ישראל בחצר בשלמא ברישא איירי שיש עוד ישראל בפנימי או בחיצונה אבל הכא שאין שם איש נ"ל למיחש להכי לכן נ"ל דהרמב"ם קאי אשסיפי' בחיצו' אלא שסתם כמנהגו : טו חצר שישראל וכו'. מ"ש הע"ש כאן מבואר בהג"ה ס"א וסי' ש"כ : טז אינו יכול לערב כדי שיתירא לדור יחידי ויאא מסס : יז או להבליעו · ועיינתי כש"ל משמע דא"ל להבליעו דהא עכ"פ יש לו רשות להשתמש בספינה וא"ל דרמ"א לא פסיק כוותיה מטעם שכתב ס"א בהג"ה :

שפג א והעירוב בטל. וכי הדר שכר לא חזר העירוב לקדמותו ול"ד לספינות שנפסקו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון דהתם אין הספינות עומדו' ליפסק משא"כ הכא דמתחל' כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת לפי שעתיד העכו"ם לבא ולא שייך לו' כאן שבת הואיל והותרה הותרה ולא יתבטל כשיבא העכו"ם דהא בין השמשות עמד לאיסור (הרא"ש ומרדכי ותו') ואפי' הוא רחוק מ"מ יכול לילך ממקומו בחול ולבוא בשבת כנ"ל דלא כע"ש וא"כ כ"ש כשהספינות לא היו קשורו' מאתמול דהעירוב בטל דהא אין עומדות ליקשר (עסי' שס"ה ס"ז)° וא"כ קשה על מ"ש הרא"ש ספ"ק דעירובין דאפי' נקשרו בשבת שרי (עסי' שכ"ה סל"א) וע"ק מדקאמר וכ"ש אם מת עכו"ם וכו' משמע דאפי' היה העכו"ם כאן מאתמול ועירבו ומת בשבת או שכרו ממנו העירוב בטל וצריכים לבטל וכמ"ש התוס' דף ס"ז ע"א ודף ע' ע"ב בד"ה לאתויי ובד"ה וקתני ע"ש א"כ ש"מ דלא אמרי' העירוב חוזר וניעור א"כ קשה מ"ש דבסי' שע"ד פסק דחוזר וניעור אפי' נפתח בשבת וע"ש לכן יש להתיישב בדין זה שפסק לעיל : ב אם מת וכו' . ול"ד למת ישראל בשבת דעירובין קיים כמ"ש סימן שע"א סעיף ד' דהתם אי בעי לערובי מאתמול הוי מערבי מה שאין כן כאן עיין ברא"ש :

ככנס

ט"ז מגן דוד

מזו וישראל ועכו"ם בפנימית וישראל א' בחיצונה או שהיה ישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל א' בפנימית ה"ז אוסר על החיצונה עד שישכור ממנו שהרי רגלי ב' ישראלים ועכו"ם מצוים שם והפנימי מותר בפנימי עכ"ל הרי מבואר דבישראל א' מותר בכל גווני ע"כ תמהתי מאוד על הב"י שכתב על דברי הרמב"ם שבפ"ד שזכרתי וז"ל נראה מדבריו שאפי' ביחיד בחיצונה אוסר וכ"מ לכאורה דהס' נמי איכא למיחש למאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי וכיון דלא פשי עכו"ם ודאי לא שכרו ממנו וא"כ הרי הם אוסרים זע"ז ואפ"ה אין דריסת רגלים אוסרת כו' מלבד שיש לתמוה היכן נראה לו מדברי הרמב"ם אדרבה מוכח להיפך כמ"ש יש לתמוה הרב' על חשש שלו דכ' דלא ידע שהוא דר יחידי והלא הכל רואים שאין בשני החצירות אלו רק ישראל א' ועכו"ם א' ומי הוא שיטעה לומר שיש שם יותר ע"כ ברור הוא שלא ס"ל להרמב"ם אלא כרש"י שזכרנו וכ"כ התוס' דבישראל א' בחיצונה ועכו"ם אחד בפנימית מותר והא דכ' כאן בש"ע ויש מי שאומר שאפי' עכו"ם בפנימית כו' אזיל לשיטתיה לדעת הרמב"ם ואינו כן וליכא מאן דס"ל הכי כנלע"ד פשוט : (יט) אינו יכול לערב · הטעם דאסור לעשות יחיד במקום עכו"ם פי' שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבוי כדי שיהיה יחיד וירא מהעכו"ם שלא יהרגנו וילא ופרש"י דוק' נקט חלונות משום דכי לא מיערבו בהדדי מרתת ישראל ולא דייר עמו וכי מערבי בהדדי לא מרתת ע"כ אסור לערב אבל דרך פתחים דאפילו לא מערבי שכיח דדיירי ולא מרתת כיון שיש פתח ביניהם נראה לו כאלו דר עמו בביתו שרי לערב בהדיא כיון דבלא עירוב נמי שכיח דדייר ורש"י לא מחלק ואפי' דרך פתחים נמי אסור לערב מה"ט שילא מן הדירה ובטור יש ט"ס במקום לר"י ור"י במקום רש"י והב"י ומו"ח ז"ל לא הרגישו בזה הט"ס: דירה של עכו"ם כדיר' בהמה ומותר לישראל הדר שם להכניס ולהוציא ואם נתאכסן שם ישראל עמו אין בע"ה אוסר על האורח ולא האורח על בע"ה (ת"ה וב"י) :

שפג (א) יכולים לשכור ממנו בשבת. דאין זה אלא משום היכר להתיר טלטול : (ב) יבטל הא' לחבירו. ולא אמרי' בזה דהדר העירוב שעשו לכתחלה לקדמותו ואע"ג דאמרי' גבי ספינות קשורות זו בזו כו' חזרו להיתרן הראשון וכן לעיל סי' שס"ב ס"ג שאני הכא דמתחלה כשעושה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת שעתיד העכו"ם לבא אבל התם אין הספינה עומדת להיפסק כ"כ התו' ונ"ל דמה"ט יש ללמוד במ"כ אח"ז וכ"ש אם מת העכו"ם בשבת שיבטל א' לחבירו כו' והיינו שלא שכרו ממנו תחלה רק היו אסורים ובמיתת העכו"ם נעשה היתר ע"י שיבטל א' לחבירו אבל שכרו ממנו קודם שבת והיה להם עירוב רק שבשבת שמת העכו"ם נאסר כמ"ל סי' שפ"ב ס"ז שכרו מן היורש בשבת ההוא שא"ל אח"כ ביטול רשות דזה דמיא לספינות שזכרנו הא גם בזה לא היה עומד העכו"ם למות בשבת ועדיף מההיא דספינות על כרחך שפיר אמרי' בזה חזרו להתירן הראשון ודי בעירוב שעשו תחל' וכ"ש אם מת העכו"ם בחול כנלע"ד :

אכסי

באר הגולה

ת רמב"ם בפ"ד מהלכות עירובין א שם בגמרא ב שם מעובדא דר"ל ותלמידי רבי חנינא ג שם ע"ד גבי מימרא דרב יהודה אמר רב וכפי' רש"י ד שם התו' והרא"ש שם בשם ר"י ה הרמב"ם בפ' ב' מה"ע כפי פירושו במימרא דלעיל וכת' הרב המגיד אף על פי שיש לאחרונים בזה שטה אחרת דינו של רבינו אמת ופירושו נראה ו עירובין ד'. א מעובדא דר' חנינא בר יוסף וכו' בההוא פונדק כפי' רש"י שם בנוסחאות שלפנינו עירובין ס"ה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ב מהלכות עירובין :

נתיב חיים

שפג מ"א ס"ק א' : (°) וא"כ קשה. נ"ב גברא חזינא ותיובתא לא חזינא דגבי ספינה אף שנפסקו בחול ובאור אפי' נסתם בחול עם היות שאינה עומדת לפתוח או לקשור מ"מ מתחלה כשעירבו כספינות היו מקושרים ואין עומדים לפסוק באותו שבת וכן בשתי חצירות כשעירבו אין עומדת הפתח לסתום באותו שבת וכיון דמתחלת קניית העירוב עירוב גמור לאותו שבת אף שנפסק ונסתם אח"כ בחול אם חזרו ונתקשרו או חזר ונפתח אפילו בשבת אמרו חזרו להתירו הראשון אפילו כשנכנס שבת זה אין עומדת לקשור מ"מ אם נקשר או אפילו בשבת מהני העירוב הא' לכל השנה כי מתחילה כשעירב לכל השנה יודע בוודאי שלא יהא עומדים קשורים כל השנה אלא דעתו היה אימתי שיפסקו יהיו אסורים והו אם יקשרו יחזרו להיתרם הא' הם אמרו והם אמרו משא"כ הכא מתחלה כשנעשה העירוב אין סופו להתקיים ובזה מיושב קושיית מ"א לעיל סימן שפ"ב ס"ק ו' ע"ש :

ביאור הגר"א

כפרש"י ותוס' : ויש . כפי' הרמב"ם שם ואע"פ שכתבו תוס' שם ד"ה נכרי דל"ל דביחיד כו' וכן מוכח כו' לשיטת הרמב"ם דשם לפי ס"ד דנכרי אינו כרבים : סי"ח אם נשאר . רשב"א וכמ"ש בהג"ה דלא גרע כו' וכמש"ש ס"ד א' ליזיל כו' ולישאל מיניה דזכתא ולינח כו' : סי"ט אבל . מדקתני חלונות והטעם דאז לא יזיקנו הנכרי : ויש מי. דל"ד אלא שאין דרך לעשות פתחים מבית לבית : ס"כ דרך חלונות. כאן ודאי ל"ד חלונות כמ"ש רש"י בס' שקדם : ספינה. כנ"ל סי' שס"ו ס"ב בהג"ה : ויש להם בתים מיוחדים . דוקא כמש"ש בתוספתא הנ"ל בתים כו' ואחר ספינה שאין להם בתים ה"ה כשרויין בחצר : או. כנ"ל ס' א' וס"ד : סי' שפג ס"א א"י . ס"ב ב' : בא א"י . ס"ה ב' וע"ש תוס' ד"ה דאתא : ומיהו . שם : ואח"כ יבטל . ס"ד א' : וכ"ש אם . שם :

חתם סופר

לעכו"ם אי אסרום עיהם בשבת או לא · וכתב לברר דין זה ע"פ הטעמים שכתב הרשב"א בספר עה"ק שער ה' סי' ג' בשאלה ושכירה לעכו"ם דלטעם הב' דהיינו שאין דרכו של ישראל להשאיל ולהשכיר לעכו"ם הי' מקום לצדד להקל במכירה כמו

באר היטב

שיעבור מכבירו ונהקפדה לא ואף הת"ל דלאו דוקא ה"מ כשהמלך חי אבל כשמת המלך אף שהגזבר הי הכל בטל אם לא נמינהו המלך מחדש גם כן עכ"ל א"ס : (י) אוסר. עיין ט"ז ובתשובת יד אליהו סימן ט"ז : (יא) וישראל. וט"ז ומ"א כתבו דליכא מאן דס"ל הכי ע"ש: (יב) אינו. כדי שיתירא לדור יחידי ויאא מסס ועי' ט"ז מ"ב : (יג) שישראל. אסר בל עכו"ם כדירת בהמה ומותר לישראל הדר שם להכנים ולהוציא ואם נתאכסן בס ישראל עמו אינו אוסר בעה"ב על האורח ולא האורח על בעה"ב ב"י ט"ז :

ס' שפג (א) מת. והיינו שלא שכרו ממנו תחלה רק היו אסורים ובמיתת העכו"ם נעשה היתר על ידי שביטל א' לחבירו אבל אם שכרו ממנו קודם שבת והיה להם עירוב רק שבשבת שמת העכו"ם נאסר כמ"ש בסימן שפ"ו ס"ז סק"ו שכרו מן היורש בשבת ההוא וא"ל אח"כ ביטול רשות ודי בעירוב שעשו תחלה וכ"ש אם מת העכו"ם בחול ט"ז עיין שם. ועמ"א שכתב דמשמע בתוספות דף ס"ד ע"א דאפילו היה העכו"ם כאן מאתמול ושכרו ממנו ומת בשבת בטל העירוב וצריכים לבטל ע"ש ועיין סי' שפ"ב ס"ק ו' מ"ש :

רשות

חכמת שלמה

בתיהם מכל מקום קא נפקע זכות ישראל מה שכבר זכה בו תחלה ונשאר השכירות קיים ולכך אף שמת השר או מכר העיר לשר אחר אף אי נימא לחוש לדעת הט"ז דפקע שכירות ישראל מכל מקום נשאר כח הזה ביד היורש או הקונה ולא זכה בו הנכרי הקונה הבית והמקום כיון דמתחלה כשמכר להנכרי הבית או המקום אז רשות זה שיהיה לישראל רשות להשתמש שם בשבת זה לא נכנס בכלל המכירה ונשאר כח זה ביד השר המוכר וביד ישראל השוכרו וא"כ אח"כ אף שפקע השכירות מן הישראל נשאר כח זה ביד השר ויורשו אחריו ולא ביד הנכרי בעל הבית כיון שזה לא נכלל בכלל המכירה ולכך יש כח ליורש או קונה העיר לחזור ולהשכירו מחדש וכן חוזר חלילה תמיד ואין לומר דהוי דבר שאין בו ממש אין בידו למוכרו לאחר כמ"ש בחו"מ [סי' רי"ב וסי' רי"ד] זה אינו דכאן בע"כ שכירות חדשות לא נחשב אין בו ממש דאל"כ איך שוכרים ממנו המקום תמיד כדמפורש בש"ס הרי אין בו ממש ולא מהני בו שכירות ומכירת לאחר ובע"כ דזה נחשב דבר שיש בו ממש וא"כ אם מהני בזה שכירות ה"ה דשייך נמי בירושה כנלפענ"ד נכון ודו"ק :

מחצית השקל

עכו"ם בפנימי וב' ישראל בחיצונה דליכא טעמא רק משום גזרה לחוד אפ"ה אוס' : (ס"ק יד) ויש כו' מלשון הרמב"ם פ"ד שכתב וז"ל היה א' דר בחצר זו ואחד דר בחצר זו א"ל לערב כו' (דה"ל רגל המותרת במקומה) היה עכו"ם בפנימי אע"פ שהוא א' ה"ה כרבים ואוס' על החיצונה עד שישכרו מקומו עכ"ל וס"ל להרב ב"י מדסתם הרמב"ם משמע דהרמב"ם אריס דבריו קאי שאין בחיצונה כ"א ישראל א' רק דברים' איירי שבפנימי יש ישראל א' והשתא מיירי שתמורת ישראל שבפנימי העכו"ם בפנימי וס"ל דגם כה"ג איכא למגז' דדוקא כשהעכו"ם וישראל דרים בחצ' אחד ליכא למגז' דהא חזי דליכא רק ישראל א' משא"כ כה"ג כיון שידעו שיש דיורים בפנימי דהא עכו"ם דר בפנימי יאמרו כמו שבחיצונה דר ישראל. גם בפנימי דרים ישראלים רבים: בפ"ב דין ישראל כו' הם שני דינים ואסוגים שבש"ע : וכן הוכיחו התס בגמ' ר"ל קושית הש"ס שנדקו ס"ה אהא דבעי רבה ור"ש למימ' דהאי עובדא דרבי כר"מ אתיא ופריך ר"י א"כ ל"ל ישראל בחיצונה כנ"ל א"כ ה"ה הכא י"ל איפכא ל"ל לרמב"ם בהאי דפ"ב ישראל בפנימי : סיים הרמב"ם עד שישכרו מקומו כנ"ל . ור"ל שכתב ישכרו שהוא לשון רבים משמע דרבים בחיצונה וכל זה מבוא' גם בט"ז : לכן נ"ל דהרמב"ם קאי . ר"ל בפ"ד ולא קאי ארישא כמו שהבין הרב"י: (ס"ק טו) א"י לערב כו' כדי שיתירא כו' ולכן מה"ט לדעה א' כשיש להם פתח ביניהם מותרים לערב דאפי' נאמ' שלא יערבו ויאסרו לטלטל מזה לזה מ"מ לא יתירא דעכ"פ יכולים לילך א' לחברו דרך הפתח ודעה שניה ס"ל דאף על פי כן אם לא נתיר להם לערב ויהיו אסורים לטלטל מזה לזה לא יהיה להם התערבות זה עם זה כ"כ ועדיין יתירא ויאא מכל מקום לענ"ד אם ירצו לשכו' מן העכו"ם בכל ענין רשאים לערב דלא גרע מאלו ב' ישראלים דרים עם העכו"ם בחצר א' דסגי בשכירות דגם ע"י השכירות יקשה על הישראל ויאא כדלעיל סימן שפ"ב : (ס"ק יז) או כו' ועיינתי בש"ל שמסס מקורו של דין זה : מטעם שכתב בסעיף א' בהג"ה שכ' אבל אם הבית של עכו"ם ושכרו ישראל כו' אין שכירות הבית מועיל לענין עירוב . ודין ההג"ה שבסעיף א' נובע מא"ז וע"כ נ"ל דהא"ז פליג על ס"ל בזה ופסק רמ"א כהא"ז :

סי' שפג (ס"ק א) והעירוב כו' ול"ד לספינות הבאתי הסוגיא לעיל באריכות בסי' שס"ב במ"א ס"ק ד' והעיקר המצטרך פה דתני' בשבת דף ק"א ע"ב ספינות קשורות זו בזו מערבים יחד ומטלטלים מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו בין שוגגים כו' חזרו להתירן הראשון כו' : ולא שייך לו' כאן כו' ר"ל בתירוץ זה יתיישב גם מה דלא אמרי' הואיל והותרה כו' ומזה כ' הט"ז סק"ב דאם עירבו וגם שכרו מן העכו"ם ע"ש ובשבת מת העכו"ם דצריכים לשכור מן היורש כדאיתא סי' שפ"ב ס"ז אז א"ל לבטל רשות אחד לחבירו דבזה חזר העירוב להתירו דהא לא היה עומד למות (אם לא שהיה גוסס מע"ש כדלעיל ס"ס שע"א במ"א) ובס' חמד משה כתב דכה"ג א"ל שכירות באותו שבת מן היורש דכה"ג י"ל שבת הואיל והותרה הותרה : ואפי' רחוק ר"ל דע"כ מיירי שהעכו"ם היה רחוק מהלך יום אחד דאל"כ לדעת הרב"י דסבירא ליה עיקר כדעה קמייתי' ר"ס שע"א דאי העכו"ם קרוב מהלך יום אחד אפי' אינו כאן אוסר ולמה כתב פה דאינו אוסר אע"כ דרחוק אפי' הכי כשבא אמרינן דמתחלה לא היה העירוב ראוי להתקיים דעתיד לבא ע"י שילך ממקומו בחול ניהו כ"ז שלא בא לא הייסינן לזה כמ"ש מ"א לעיל סי' שע"א ס"ק ב' ומה"ט אינו אוסר כשרחוק מהלך יום א' מ"מ כשבא אח"כ איגלאי מילתא למפרע דהיה עומד לכך : דאפי' נקשרו בשבת שרי . הלשון אינו מדוקדק ור"ל שהרא"ש הוכיח דע"כ ברייתא דספינות הנ"ל מיירי שנפסקו בחול אפ"ה כי נקשרו בשבת חזרו להתירן הראשון דאי נפסקו בשבת ל"ל נקשרו אפי' לא נקשרו יהיו מותרים דנימא שבת הואיל והותרה הותר' הרי דהרא"ש סבירא ליה בספינות אפי' נפסקו בחול ונקשרו בשבת (דכן מיירי בברייתא שם שנקשרו בשבת כדקתני בין שוגגים כו' שכל מחילה הנעשה בשבת כו') חזרו להתירן הראשון ואמאי הא לא היו עומדים ליקשר : וע"ק מדקאמר וכ"ש אם מת עכו"ם (הכ"ש הוא דמה כשהוא חי דבעי' תרתי שכירות וביטול כ"ש כשמת דסגי בחד' דהיינו ביטול גרידא דעבדינן) : משמע דאפי' היה העכו"ם כאן כו' ולא ידעתי משמעות ואפשר מדסתם הרב"י וגם נראה מהעתקת מ"א שהיה הגירסא לפניו בש"ע מת עכו"ם בלא ה"א דלא כמו שהוא נדפס לפנינו העכו"ם בה"א דמשמע עכו"ם הידוע דאיירי מיניה לעיל אבל אי גרסינן עכו"ם משמע עכו"ם דעלמא ולא קאי אדלעיל וכיון דסתם הרב"י משמע אפילו היה כאן אתמול : אפי' נפתח בשבת . ר"ל בשתי חצרות שהיה חלון או פתח ביניהם וערבו לשנה וגסתם הפתח או החלון בחול ובטל העירוב כשנפתח החלון בשבת או הפתח חזר העירוב למקומו והא דהוצרך מ"א להקדים דמשמע מדכתב וכ"ש אם מת עכו"ם כו' דאפי' היה העכו"ם כאן מאתמול כו' דלא תימא לחלק דוקא לעיל בסי' שע"ד שהיה ראוי להפתח תע"ש משא"כ כאן אלו מיירי שלא היה כאן העכו"ם מאתמול דלא היה ראוי לשכור ממנו וכאשר כתב מ"א כעין סברא זו בס"ק שאח"ז לכן הקדים דגם כאן מיירי שהיה העכו"ם כאן מאתמול והיה ראוי לשכור ממנו ואעפ"כ לא חזר העירוב למקומו : לכן י"ל בדין זה שפסק לעיל ר"ל בסי' שע"ד דנראה למ"א עיקר כדהכא : (ס"ק ב) אם כו' ול"ד למת ישראל בשבת . ר"ל כשערבו בני החצר ושכח אחד מהן ולא עירב עמהן ואסר עליהן ואח"כ מת אותו שלא עירב דעירובן קיים וכן משמע ומבואר לעיל סי' שע"א סעיף ד'. ע' ברא"ש שכתב כן על מ"ש ר"ם ש"פ דאי שכח א' ולא עירב דמבטל רשותו בשבת ואז עירובן קיים ותי' גם כן לחלק כמ"ש מ"א :

סי'

שפד עכו"ם אכסנאי אם מעכב. ובו ב סעיפים :

א א עכו"ם הנכנס לשום אכסנאו' אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם א נכנס (א) ברשות אם הוא רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלשים יום :

ב ב (א) אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים ב (ב) בין בחזקה בין ברצון ג אם יש לבעלי בתים באותם מקומות שנכנסו העכו"ם כלים שאסור לטלטלם בשבת אינם אוסרים עליהם :

שפה דין צדוקי ומומר בעירוב ובו ד סעיפים :

א א (א) ° א (א) צדוקי הרי הוא כישראל ומבטל רשות אבל עירוב אינו מועיל כיון שאינו מודה בעירוב :

ב ב כותי הרי הוא כשאר עכו"ם ואין לו תקנה אלא בשכירות :

ג ג ב ישראל (ב) מומר לעבודת אלילים או לחלל שבתות בפרהסיא ד אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן הרי הוא כעכו"ם ואם אינו מחלל אלא בצינע' אפילו מחללו באיסור דאוריית' הרי הוא כישראל ומבטל רשות :

ד ה ישראל (ג) שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל שעירבו לכל השנה אם אין לו ג פתח אחר כלל הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר אבל אם יש לו פתח אחר לשכונת העכו"ם אפילו הוא פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחיל' דוחין אותו אצל פתח הפתוח לשכונת העכו"ם :

שפו דיני שיתוף בעירוב ובו ט סעיפים :

א א °° אסרו חכמים לטלטל מן החצירו' למבוי והתירוהו ע"י שיתוף ב שגובין פת או דבר אחר ממיני מאכל מכל חצר וחצר ונותנים אותו בא' מן החצירו' ואנו רואים כאלו פתוח כל המבוי לאותו חצר ג ומפני שאינו אלא לשתף החצירו' יכולים ליתנו באויר החצר ד או בבית שאין לו ארבע על ארבע וא"צ ליתנו בבית רק שיהי' במקום המשתמר הילכך אין נותנין אותו באויר המבוי (וע"ל סי' שס"ו) :

ב ה ישראלים שדרים בג' מקומו' חלוקים ודלתות כל א' מהמקומו' נעולים בלילה והשמש גובה קמח מכולם אינו מועיל להם להשתתף ששיתוף מבוי צריך שיהי' מונח בחצר שבמבוי ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שיתופן א' א ואין מבואיהן כא' : הגה °°° ואם עירבו במקום אחד אין האחרים שלא עירבו אוסרים עליהם הואיל ב ואין להם דריסת הרגל זה על זה כי אין כל העיר חשובה ג כמבוי אחד אע"פ שיושבין בהיקף חומה אחת (ב"י סי' של"ב בשם מזה התשובה) :

ג ו בכל משפטי עירובי חצירו' ושיעורו ושאשתו מערבת בשבילו ושמערבין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר א' ושקטן יכול לגבותו ושיכול א' לזכות לכולם (ושאם היו שותפין א"צ לערב) כך דיני שיתוף : הגה °°°° ואפי' היה משותף עם שכיניו בסחורה לזה ביין ולזה בשמן אין צריך להשתתף והוא שיהיה בכלי אחד : (טור סי' שס"ו) :

ד ז משתתפין בכל מיני מאכל ח ואפי' ד' וה' מיני מאכל מצטרפין למזון שני סעודות :

ה ט בכל מיני מאכל משתתפין חוץ מגודגדניו' שהוקשו לזרע ותבלין ופולין יבשים ולא בעלי בצלים שלא גדלו אורך הזרת ולא י בכמהין ופטריות ולא (° ☞ בכפניו' ד ולא בעדשים ולא בחטים ושעורים ולא (א) בירק שהוא ה בשיל ולא בשיל ולא במים לבדם ולא במלח לבדו אבל אם עירבם יחד משתתפין בהם כ וי"א דדוקא כשנתן לתוכן שמן ל וי"א שמערבין בתבלין :

ו מ כל דבר שרגילים ללפת בו את הפת שיעורו ללפת בו פת הנאכל לשני סעודו' וכל שאין מלפתין בו הפת שיעורו כדי לאכול ממנו ב' סעודו' ובשר חי לא הוי ליפתן וצריך כדי שיאכל ממנו ב' סעודו' אבל ו (ב) צלי הוי ליפתן ושיעורו ללפת בו ב' סעודו' ז חומץ הוי ליפתן וכן יין (ג) מבושל אבל ח יין חי לא הוי ליפתן ושיעורו שני רביעיו' וכן שיעור שאר משקים :

ז נ משתתפין בשני ביצים אפילו חיים ס בשני רמונים בחמשה אפרסקים בליטרא ירק בין חי בין מבושל בפולים לחים מלא היד בתפוחי יער מלא הקב :

ח ע משתתפין אפי' באוכל שאינו ראוי לו אם ראוי לשום אדם כגון לנזיר ביין ולישראל ט (ד) בתרומה וכן פ (הנודר) מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתף בו ויש אומרים דהיינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו צ אבל אם נדר או נשבע י שלא יא יהנה ממנו אין משתתפין לו בה ק (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכ"ע אין משתתף בה) (טור) :

° ע' בי"ד סי' קכ"ט מ"ב י"ט מ"ב ל"ב הר"ר בצלאל ב' רש"ך מ"ג ע"ו °° ע"ש ספ"ו וש"פ °°° עססי' ספ"ז °°°° עסי' שס"ז עסי' שס"ו ס"ה : אמר

ט"ז

שפד (א) אנשי חיל כו' זהו מתשו' הרשב"א הביאו ב"י ותמה אני דדברי הרשב"א סותרי אהדדי דהא כ' המ"מ בפ"ב מה"ע משמו הביאו ב"י ורמ"א סי' שפ"ב ס"א דאם השאיל לו או השכיר ביתו לעכו"ם שאינו אוסר דלא השאיל לו אדעתא דליאסר עליו א"כ הכא אמאי יאסרו אנשי חיל עליו כל שאין לבעלי בתים כלים שם וצ"ע רב :

שפה (א) לדוקי כו' . בסעיף ב' כתב שהמחלל שבת בפרהסיא הוה מומר אפי' במידי דרבנן מ"מ לדוקים דהאידנא לא חשיבי מומרים אף על פי שעוברים בפרהסיא אמילי דרבנן דמזיד דידהו כאונס דמי דמעשה אבותיהם בידיהם והוי ליה כתינוק שנשבה בין העכו"ם (ב"י) :

המשתתפין

מגן אברהם

שפד א נכנס ברשות · נ"ל דעכו"ם שיש לו חוב על הבית מקרי ברשות ועיין בח"מ סי' רל"ו עסי' שפ"ב סע"ו עססי' ש"ע : ב בין בחזקה . ל"ע דבס"א כ' דשלא ברשות אינו אוסר ואפשר דס"ל דחיל המלך כברשות דמי דדינא דמלכותא דינא וכמ"ש רסי' ת"נ אבל ברשב"א משמע דחיל המלך שוה לשאר עכו"ם עכב"י ול"ע ועכ"פ אינן אוסרים פחות מל' יום אם אין רגילין לבוא ואם יש לישראל רשות להניח כלים בחדרם אין אוסרים עסי' שפ"ב סי' י"א :

שפה א לדוקי . ואע"פ שמחלל שבת במילי דרבנן מ"מ אנוסים הם דמנהג אבותיהם בידיהם : ב ישראל מומר . ואם חילל שבת בחד זימנא לא מקרי מומר (הג"מ פ"ב ותוס') עבי"ד סי' י"א : ג פתח אחר · ואם פתח לו פתח אחר שנימר עסי' שפ"ג :

שפו א ואין מבואיהן כא' . דהא אסורין לטלטל מזה לזה : ב ואין להם דריסת הרגל . פי' אע"פ שיש להם רשות לעבור דרך שם מ"מ הואיל שיש להם דרך אחר לצאת כופין אותו לעבור דרך שם כמ"ש סי' של"ב ס"ו וסימן שס"ד ס"ג : ג כמבוי א' · דאילו במבוי אח' צריך ב' פסין כמ"ש סימן שס"ג סל"ה ומ"מ צ"ע דהא עכ"פ בעי' צ"ה בינם לבין העכו"ם כמ"ש שם ובסימן שס"ג ס"ו וא"כ פשיטא דמהני ג"כ לסלק היסודים שלא עירבו כמ"ש סי' של"ב ס"ו אפי' יש להם דריסת הרגל וצ"ע ול"ע ועוד משמע שם דכל העיר נחשבת כא' ועסי' של"ה: ד ולא בעדשי'. דאין נאכלין חיין דלא עדיפי מחיטי' ועב"ח : ה בשיל ולא בשיל . וכ"ל דלפתות דידן מערבין מהן חיין דלא גרע מבשר חי : ו צלי הוי לפתן . ואפילו יש מקומות שאוכלים אותו בלא פת בטל' דעתן אצל כל אדם (גמ') ערסי' ש"כ : ז חומץ. שיעורו כדי לטבל ירק מזון ב' סעודות אם היה אוכלו בלא פת : ח יין חי . אבל מבושל לקיום סעודה בא ולא לטבל לפיכך שיעורו כדי שמביאין ממנו לקיום ב' סעודו' (מ"מ) וכן כל כיוצא מזה : ט בתרומ' ועכשיו אין תרומה טהורה הראויה לשום אדם (כ"ה ס"ג עסי' תנ"ז) : י שלא יהנה · אף ע"ג דבעירובי תחומין שרי התם אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו והרמב"ם והרשב"א ות"מ בשם רוב המפרשים כתבו דאפ"ה שרי בעירובי חצירות כיון דחזי לישראל אחר ואף על פי שאמר שלא יהנה או קונם שרי °) שלא כוון אלא בדרך הנאתו וע' בגמ' °) וא"כ מ"ש רמ"א דבקונם כ"ע מודו צ"ע דהיינו פלוגתייהו אלא דלדעת הטור בקונם אפי' בעירובי תחומין אין מערבין דדמי להקדש והרמב"ם ודעימי' ס"ל דאין הלכה כרב הונא דאתיא כר"א ע"ש: יא יהנה

ממנו

באר הגולה

א ירוש' כתבוהו התוספת והרא"ש אמתני' דאנשי חצר וכו' פ"ט ב תשובת הרשב"א ג כרבי יהודה במשנה פ"ה : א משנה עירובין ס"א ובגמ' כפי' המשנה וכרשב"ג הרא"ש בשם ר"ת ורמב"ם בספ"ג ב פשוט בריש חולין ד' ג ברייתא עירובין ס"ט ד תוספת ורא"ש והמרדכי שם וכן דעת רש"י ה רשב"א בתשובה א מדברי רמב"ם בפ"א ושנוי בברייתא שבת ו' ופי' רש"י שם ב משנה עירובין כ"ז וברייתא פ"א ג ברייתא וגמרא פ"ה ובפירש רש"י שם ד ברייתא סוכה ג' ה רשב"א בתשובה ו ממשמעות המשנה ע"ג ז לייניתיו בריש הסימן ח מהמשנה כריתות י"ג והובא בעירובין כ"ט ובגמ' שם ט שם בגמרא כ"ח י שם בגמרא כ"ז וכ"כ הטור וש"פ (° פירוש תמרים רעות שלא בישלו כל לרכן) כ תוספת והגהות אשר"י ל רמב"ם בפ"א מה"ע וסמ"ג מ שם בגמרא כט נ שם בגמרא ס ברייתא לענין מעשר שני וכן לעירוב ע משנה שם כ"ו וכתנא קמא הרא"ש ורמב"ם מפרק א' מה"ע פ שם בגמ' ל' צ רמב"ם

יד אפרים

בש"ע סעיף ה' בכפניות ע' ברש"י דעירובין מבואר שאם מותק אותם ע"י האו' מערבין בהם :

נתיב חיים

שפו מ"א ס"ק י'. °) שלא כיון . כ"ב במחילת כבודו שגג בזה כשנדר שלא אהנה וודאי על זה הנאה כיון כדאיתא בנדרים ובהל' נדרים ומ"ש רש"י בד"ה קשיא דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאה דהיינו אכילה אינו אלא באומר ככר זה עלי אבל נראה שהרב"י למד זה מדברי הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין מערבין ומשתתפין בה ובעירוב ילא אפילו בשלא אהנה ה"ה בשיתוף גם בפ"ו מה"ל עירובין כת' כל שמותר לערב מותר להשתתף וכל שאסור להשתתף בו אסור לערב בו והיינו טעמא דס"ל להרמב"ם דשיתוף נמי מלוה היא מדכתי' ופקדתיך ולא תחטא וכ"מ בב"י עסי' של"ד ע"ש :

שם °) וא"כ מ"ש הרמ"א. כ"ב חלילה להשוות הרא"ש כטועה. אבל נראה דכוונתו דקשיא ליה על המחבר דהל"ל עוד חילוק בין הרמב"ם והרא"ש והוא דעת הי"א היינו בקונם אכילת ככר עלי דלהרא"ש אין מערבין בה ולהרמב"ם אף משתתפין בזה. ולזה בא כמתרץ דבכה"ג לכ"ע אין משתתפין דהרמב"ם נמי סובר דאין משתתפין בקונם ולא מטעם שכת' הרא"ש גזירה

הגהות רעק"א

סי' שפה סעיף ב' ישראל מומר בחידושי הסעו"ז . דפ"ח ע"ב בתוס' ד"ה למימרא כ' דמ"מ להחמיר דינו כישראל דיחיד במקום נומר אוסר דאף על פי שחטא ישראל הוא . ובזה מהני ביטול כיון דהאיסור רק מכח דדנין אותו כישראל :

חכמת שלמה

סי' שפו סעיף ח' משתתפין אפי' באוכל שאינו ראוי לו נ"ב אם ראוי לשום אדם עיין בש"ס דף ל' גבי ולא בטבל בטבל הטבול מדרבנן ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ד' סי' ר"ח בהלכות שחיטה סי' ד' ע"ש דרך אגב השייך לדין זה ודו"ק היטב :

חתם סופר

שביאר שם : אמנם לאמת נ"ל דהטעם הראשון עיקר דהיינו שלא השאיל לו על מנת לאסור עליו דירתו וזה הטעם לא שייך במוכר דלאו בדעתו לחוד תליא כי אם נ"כ בדעת קונה וכעין שכתבו התוס' בכתובות דף ל' ע"ב ד"ה שלא וכו' שלא בדעת הקונה לבד תלוי וה"ה הכא בהיפוך ע"כ לא נראה כי להתיר:

באר היטב

סי' שפד (א) ברשות. נ"ל דעכו"ם שיש לו חוב על הבית מיקרי ברשות מ"א עיין שם : (ב) בין בחזקה. ועכ"פ אינן אוסרים פחות מל"ד אם אין רגילין לבוא ואם יש לישראל רשות להניח כלים בחדרם אין אוסרים עסי' שע"ב סי"א מ"א :

סי' שפה (א) לדוקי. ואע"פ שמחלל שבת במילי דרבנן מ"מ אנוסים הם דמנהג אבותיהם בידיהם: (ב) מומר. ואם חילל שבת בחד זימנא לא מקרי מומר עיין בי"ד סי' י"א : (ג) שהמיר. כתב בנינת ורדים כלל ג' סי' כ"ב דאם השכיר מן הנזכר אפי' שאחר העירוב ח"ו המיר א' משכונות ישראל מועיל העירוב שנעשה קודם ההמרה לפי ששכרו מן הנזכר נכנס בשכירות זו גם בתים יחידים מישראל שיזיו היחידים טפלין למרובי וכללות המרובים מתקיימות השכירות בידם עיין שם :

שפו (א) בירק. וכ"ל דלפתות דידן מערבין בהן חיין דלא גרע מבשר חי עמ"א : (ב) צלי. ואפי יש מקומות שאוכלים אותו בלא פת בטלה דעתן אצל כל אדם גמ' : (ג) מבושל. ושיעורו כדי שמביאין ממנו לקיום ב' סעודות וכן כל כיוצא בזה מ"מ מ"א : (ד) בתרומה. ועכשיו אין שום תרומה ראוי לאדם

ביאור הגר"א

סי' שפד ס"ב אנשי חיל כו'. אבל בתשובה שם כת' דאפי' אין לו שום תפיסה ג"כ אינו אוסר אם נכנס בלא רשות כמ"ש בירושלמי ובש"ע ס"א וע' ב"י שהביאו ועוד כ' בתשובה שם דבלא"ה אינו אוסר כמ"ש תוס' במלמד וסופר דאדעתא דהכי לא השאילם וכמ"ש סי' ש"ע סס"ג וה"כ בנכרי אף ברשות וכמ"ש בסי' שפ"ב ס"א וכמ"ש המ"מ משמו והב"י לא הביאו ראשית התשובה והיא בתשובה לרמב"ן סי' ר"ב אלא שלע"ע ממ"ש בירושלי' מהו לשכור רשות מהפונדק ר"ל מהמשכיר ר"ח ור' יונתן סלקין לחמת דגרר אמר נמתין עד שיבואו זקני דרום לכאן אתא ר' אפס דרומא ושיילי ליה ואמר לון שמע ר"ל ואתר וכי מאחר שהא"י בא ומוליאם לא עשינו כלום ר"ל השוכר יכול להוליא שוכרים מהפונדק שמעון ברבי ור' יוחנן אמרי ומצאה אין הבתים שלנו ר"ל שהא"י היו באים בבתיהם בע"כ ודרים שם עמהם ר' יוסתאי בר' סימון בשם ר' בייהום אומר אין בתינו לדור עמנו להוציא אינו יכול אבל בפונדק מוליא אותנו ר"ל שלא היו הנכרים האנסים אלא להכריחם לדור עמהם אבל להוציאם לא. שם בסימן רי"ח משמע אבל אי יכול להוציאם אוסר ולכן השמיט בש"ע מש"ש מהא דאכסניא דל"ד לשם אע"ג דנכנס שלא ברשות מ"מ א"י לכנוס בע"כ. ומ"מ ברשות קשה אמאי השמיט בב"י ובש"ע וכנ"ל בר"ס שפ"ב וגם זה לא קשה דשם יכול לסלקו בכל עת וכמש"ש ועמ"א בסי' ש"ע ס"ק א' ואם מקום כו' וה"ה בשאלה וכמש"ש בס"ג :

סי' שפה ס"א צדוקי. כר"ג שם במתני' ואף לר"י כהבע"א שם ס"ע א' : אבל. ל"א ב' כיון דליתא בעירוב אינו בשליחות וכמ"ש בפ"ב דגיטין : ס"ג אפי' אינו. שם שלא נתן כו' וכר"י : אפי' מחללו. שם הואיל דנפק כו' וע"ש רש"י ד"ה במומרת. ואומר אני כו' : ס"ד הוא אוסר. דהוא מומר לכל התורה כולה שם : שחל. דוקא : אבל אם. שם מ"ע א' ס"ז א' וז"ש פתח קטן :

סי' שפו ס"א שגובין. עבה"ג ושם פ' א' : וא"צ ליתנו כו'. רש"י שם ד"ה עירת כו' : ס"ב ודלתות כו'. ל"ד : ששיתוף כו'. הוספתא פ"ו דמכילתין שיתוף מבוי לריך שיהא עמהן במבוי. עירובי חלירות לריך שיהא עמהן בחלר שנים שהן שותפין זה לזה בין ביין בין בשמן לריך שיהא עמהן במבוי. וגמ' פ"ה ב' אימא עירובי כו' וע' רש"י שם ורמ"א ס"ק א' : ואם עירבו. קאי אלעיל שחלוקים כו' : ס"ג ושיעורו. פ"ב ב' : ושאשתו. פ' א' : ושמערבין. פ"א ב' : ושקטן. ל"א ב' : ושיכול. פ' א' : ושאם היו. ע"א א' וערש"י ל"א ב' ד"ה עירובי כו' : ואפילו. שם ע"א א' וכר"ש ואליבא דרב יוסף : הוא. שם : ס"ה חוץ מגודגדניות. כ"ח א' וכאכ"א : ותבלין. כ"ט א' : ופולין. כ"ח ב' : ולא בעלי. כ"ט א' : ולא בכמהין ופטריות. רי"ף ורמב"ם. וטעמם מדפריך סתמא דגמרא שם כ"ז א' והא"כא כמהין כו'. אבל הוא תיוה מאד והיכי דמי אי בכמהין ופטריות חיין א"כ מאי פריך מכמהין כו' שאינו נזכר בשום מקום שאין מערבין בהן הל"ל מתבואה שאין מערבין בהן חיין כמש"ש כ"ט א' חטין ושעורין דלאו בני אכילה כו' וכן כל הדברים שאינן ראויין לאכילה כשהן חיים ואי קאי אכמהין כו' מבושלין קשה ביותר מאד דודאי הוי אוכל כדמוכח בשבת ס"ח א' כל שהוא אוכל למעוטי ספיחי סטים כו' וגידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות ויתלא ממעטינהו אלא שהוא אוכל מוכח דודאי הוי אוכל רק שאין גידולו מן הארץ ולעירוב ודאי לא בעינן גדולו מן הארץ כדקאמר שם ל' א' מערבין בבשר ובלים כו' וכמ"ש בס"ז לכן נראה עיקר דודאי מערבין בכמהין ופטריות מבושלים דודאי אוכל הן כנ"ל וכן לענין ברכה חשבינן להו אוכל ככל האוכלין ואם מערבין בכסות כו' כ"ש בכמהין כו' דהוי מאכל חשוב כמ"ש בברכות מ"ז א' אילו מייתי אדרילויי כו' וערש"י שם וכן אמרינן בעלמא דעולה על שולחן מלכים וע"ש בספרים ותסר תי' וכו' ועיקר ראייתו מוכיח מסיפא הכל ניקח כו' ופריך והאיכא כמהין כו' דאין נקחין בכסף מעשר כדתניא להדיא בספרא פ"א פסקא ח' מכלל ופרט כילד כו' אף כל פרי מפרי כו' יצאו כמהין ופטריות ושייך שפיר ליטנא דקאמר והאיכא שהיה להם ברייתא ידועה הובאה בכ"מ בש"ס וירושלמי : ולא. כ"ט א' : ולא בעדשים ולא כו'. חטים ושעורים. כ"ט א' ועדשים שאינן בני אכילה כמו חטים ושעורים. בילה סוף פ"א י"ד ב' תניא ר"ש כו' ובתוספתא דמכילתין פ"ו הר"י כו' והיינו מבשלים קדירה של עדשים וא' עומד על פתח מבוי כו' : ולא בירק. כ"ט א' ההוא כו' וסובר הרמב"ם דה"ה לכל ירק : ולא במים כו' אבל כו'. כ"ז א' : וי"א. שם בגמרא וע"ש תוס' ד"ה אבל וס' הראשונה ס"ל דלא אמר אלא לענין מעשר : וי"א. ל"ע : ס"ו חומץ. כליסנא קמא. ועמ"א : וכן. שם : ס"ז בין חי. שם כ"ח ב' בתרדין חיין וכ"ה לכל ירק : בתפוחי יער. הג"א מדקאמר וכי מערבין בתפוחים וכן פי' המרדכי אבל תוס' כ"ז ב' סד"ה מאן סתרו פירושם דא"כ מאי פריך שם ולא והתנן כו' ע"ש : משתתפין אפי'. כ"ח א' : כגון. מתני' שם : וכן הנודר. ל' הרמב"ם ופסק דלא כרב הונא דאמר כיחידאה : וי"א. טור וכרב הונא וכפי' תוס' שם ד"ה ככר וכ' הטור כ"ל דבשתופי מבואות אפי' נשבע שלא יהנה ממנו אסור דמשתתפין אפי' שלא לדבר מצוה וע"ש כאן וכ"ל דוקא כשנשבע שלא כו'

מחצית השקל

סי' שפה (ס"ק א') לדוקי כו' מכל מקום אנוסים . והוי כתינוק שנשבה בין הגוים : (ס"ק ב) ישראל כו' בחד זימנא ל"מ מומר והש"ך בי"ד סי' ב' ס"ק ט"ז נראה דפוסק כמ"ד דבפעם א' נעשה מומר ואפשר לענין עירוב מקילינן כהפוסקים דבחד זימנא ל"מ מומר : (ס"ק ג') פתח כו' עס"י שפ"ג ר"ל אם יחזיר העירוב למקומו כי נתבטל העירוב קודם שפתח לו פתח אחר ואם המיר בשבת באותו שבת ודאי מותרים אפי' אין לו פתח אחר דשבת הואיל והותרה הותרה דהא מע"ש לא היה עומד להמיר והיה העירוב ראוי להתקיים ועמ"ש ס"ק י"ד סי' א' סס"ק ח' דאם המיר מה שפתח באותו יום קודם שהמיר כשר דהשתא הוא דאיתרע :

סי' שפו (ס"ק א) ואין כו' דהא אסורים כו' ע' ס"ק ג' : (ס"ק ב) ואין להם כו' דרך שם כמ"ש סי' של"ב ס"ו וסי' שס"ד ס"ג וע"ש במ"א ס"ק ג' במ"ש על דברי הרר"י :(ס"ק ג) כמבוי כו' דהא עכ"פ בעי' צ"ה בינם לבין העכו"ם ר"ל דע"כ מיירי דבין אותן המקומות בין מקום א' לחבירו יש מבוי לעכו"ם דאל"כ כיון שיושבים בהיקף חומה אחת למה לא יהיו יכולים להשתתף כ"א ח"ו דמבוי שדרי' בו עכו"ם מפסיק ביניהם ולכן אסורים לטלטל מזה לזה כמ"ש מ"א ס"ק א' וע"ז הקשה מ"א דא"כ בלא"ה צריך לחלק בסוף כל מבוי בצ"ה שלא יאסרו העכו"ם עליהן וא"כ פשיטא דמהני כו' והיה אפשר לדחות דמיירי כששכרו הרשות מהעכו"ם דא"ל לחלק בשביל העכו"ם בצ"ה או דמיירי שיש לעכו"ם פתח פתוח לאחורי ביתו או הלון לקרפף יותר מב"ס דאין העכו"ם אוסר כדלקמן סי' שפ"ט אלא כיון דסתם הש"ע היה נראה למ"א דוחק לאוקמי כה"ג : (ס"ק ד) ולא בעדשים כו' ועב"ח. רלה לו' דב"ח מחק בטור תיבת עדשים דלא מלינו לו זכר בש"ס אבל מ"א ס"ל דא"ל למוחקו כיון דלא מלינו להדיא בש"ס עדשים מ"מ הטור מסברא יליף דלא עדיף מחטים שהוזכר בגמ' : (ס"ק ה) בשיל כו' וכ"ל דלפתות דידן כו' ר"ל ירק שבזמן הש"ס מבואר להדיא ברמב"ם דמערבים בו בין חי בין מבושל והיינו אוסר כ"א בשיל ולא בשיל ומ"מ לא אתי לאשמועינן כ"א דלפתות דידן לא גרע מירק ומערבין בהן חיין : (ס"ק ז) חומץ כו' לטבל ירק כו' אם היה אוכלו בלא פת והוא יותר מאלו היה אוכל ירק עם פת דאז היה ממעט באכילת ירק בשביל הפת ואז הווי סגי במעט חומץ לטבל ירק המועט וכתב בספר ת"ש דבעינן שיהיה חזק כ"כ שמבעבע כשמשליכים אותו נארץ דאל"כ הוי ספק יין כמבואר בי"ד סי' קכ"ג לענין יי"נ ולעיל סי' ר"ד במ"א ס"ק י"ג ולגבי לא כן ידמה דאפי' אינו חזק כ"כ מה בכך הא בכל דבר מערינן כפי שהדרך לאכלו אם ללפת שעורו כדי ללפת וא"כ אפי' הוי יין ודאי והיה דרך ב"א ללפת ולטבל הירק ביין היה גם ביין השיעור כדי לטבל אלא לפי שאין דרך ב"א לטבל ביין נתנו לו שיעור אחר וא"כ בחומץ אפילו אינו חזק כ"כ שמבעבע מכל מקום כיון דדרך ב"א לטבל בו שעורו כדי לטבל מכל מקום בבשר חי כ' בס' ת"ש דבעינן דוקא מין דרכיך כמ"ש מ"א לעיל סי' ש"ח ס"ק נ"ו דאל"כ אינו ראוי לכוס ע"ש : (ס"ק ט) בתרומה וכו' אין תרומה טהורה (ר"ל אפי' לא הוכשרה בתלוש דאי הוכשרה הא נטמאת ע"י מגעו ותרומה טמאה אפילו בזמן הש"ס אין מערבים דאינו ראוי לשום אדם)דאוי לשום אדם דכולנו טמאי מתים . עסי' תנ"ז ר"ל שם כתב מ"א דכהנים דידן אין מחזיקים בכהנים ודאים : (ס"ק י) שלא יהנה כו' והרמב"ם כו' דבעירובין

ט ק אמר על ככר היום חול ולמחר קודש או קונם משתתפין לו בה שבין השמשו' עדיין יב לא נתקדש' ודאי וראוי היתה מבעוד יום אבל אם אמר היום קונם ולמחר חול אין משתתפין לו בה שאינה ראויה יג עד שתחשך י חצר הפתוח לשני מבואו' ושיתף עם כל א' מהם מותר עם כל א' מהם לטלטל ממנו לחצר ומהחצר לתוכו יד (ה) ואסור לטלטל כלים טו ששבתו (ו) במבוי זה למבוי האחד דרך החצר ם ואם לא שיתף עם שום א' מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחול דרך עליהם אוסר על שניהם ואם הוא רגיל עם הא' ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל אוסר שאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף עם אותו שאינו רגיל הותר הרגיל לעצמו אם שיתפו ביניהם ס וכן אם היה רגיל עם שניהם ושיתף עם א' מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו א ואם המבוי שרגיל בו שיתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שיתפו והוא לא שיתף לא עם זה ולא עם זה דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיתף עמהם ויש ריוח לאחרים שע"י זה יהיו מותרים כופין אותו על מדת סדום :

שפז שותפין במבוי צריכין לערב בחצירות. ובו סעיף אחד :

א א (א) **המשתתפין** במבוי צריכים לערב בחצירו' כדי שלא ישכחו התינוקות תורת עירוב שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי ב לפיכך אם נשתתפו א במבוי בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצירו' שהרי התינוקו' מכירים בפת ג וי"א שאם לא עירבה כל חצר לעצמה אין סומכין על השיתוף אבל כשכל חצר עירבה לעצמה ואח"כ נשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם מותרים להשתמש בחצירו' שבמבוי דרך פתחים שביניהם שסומכים על שיתוף במקום עירוב ואם עירבו דרך פתחים שביניהם ולא נשותתפו במבוי מותר להשתמש החצרות במבוי שסומכים על עירוב שעירבו החצרו' דרך פתחים במקום שיתוף :

הגה ב ° ויש אומרים דסומכין אשיתוף במקום עירוב אפי' לא נשתתפו אלא ביין וכן סומכין אעירוב במקום שיתוף (הרא"ש ומרדכי פ' הדר וטור) ולעיל סי' שס"ו ס"ו בהגהה כתבתי דאנו נוהגין לכתחילה שלא לעשות רק שתוף א' בקמח (ב) ונ"ל הטעם כי עירוב שלנו שכל א' מבני החצר נותן לשיתוף הוי כעירוב ושיתוף ביחד ולכתחילה אין לעשות יותר והא שהצריכו שיתוף ועירוב היינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשיתוף רק החצר עירבו ביחד וא' מבני החצר נתן לשתוף אבל בזה"ג לכ"ע אין עושין רק שתוף א' ואי עביד יותר וצריך עליו הוי ברכה לבטלה (ד"ע ותשובת מהר"ס שהביא הב"י) :

שפח דין אם לא עירבו החצירו' יחד וגם לא נשתתפו במבוי. ובו סעיף אחד :

א א אם לא עירבו החצירו' יחד וגם לא נשתתפו במבוי (א) מותר לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו בין עירבו חצירו' עם הבתים בין לא עירבו ב ולהרב רבינו משה בר מיימון דוקא כשלא עירבו חצירו' עם הבתים א אבל אם עירבו חצירו' עם הבתים (א) אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות :

°עסי' שפ"ז ס"ג

עכו"ם

מגן אברהם

ממנו. עמ"ש סי' של"ד דעירובי חצירות נמי מצוה היא מ"מ עושה להנאתו : יב לא נתקדשה ודאי. שמספק לא חל עליו קדושה: יג עד שתחשך. דמספקא לא פקעה קדושה ועיין בגמ': יד ואסור לטלטל. ואם נתנו שני המבואות שתופן בחצר זו בכלי א' ה"ל כולן כא' ומותר לטלטל ממבוי זה למבוי זה כמ"ש רסי' שע"ח ע"ש: טו ששבתו במבוי. כלומר בבתים שבמבוי דאלו ששבתו במבוי עלמה שרי כמ"ש רסי' שע"ב :

שפז א במבוי בפת. ואם נשתתפו ביין אם אין מקפידין בעלמא על פרוסתן סומכין על השיתוף בשבת הראשונ' לבד ואין מתירין דבר זה אלא מדוחק (רמב"ם פ"ה): ב וי"א דסומכין כו'. וב"ח כ' דכ"ע מודו דסומכין בזה על השיתוף :

שפח א אבל אם עירבו וכו'. דקי"ל דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו וכיון שעירבו נעשה חצירות כבתים וא"כ ליכא חצירות במבוי (מ"מ) וא"כ אם ניתר בל"ה או בב' פסין שרי ועיין סימן שס"ג סכ"ו :

ט"ז מגן דוד

שפז (א) המשתתפין במבוי כו' בברייתא אית' מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דברי ר"מ פירש"י במילתא דר"מ אין סומכין על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב תשתכח אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זע"ז שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחיהן וחכ"א מערבין או משתתפין פליגי בה ר"ל ורבה ח"א בפת כ"ע ל"פ דבחד' סגי כ"פ ביין וח"א ביין כ"ע ל"פ דבעי' תרתי ומסק' רבי יוחנן אמר נהגו העם כר"מ פירש"י אורויי לא מורינן לכתחלה ואי עביד לא מחינן בהו פי' מהר"מ לכתחל' אין מברכין על כל א' דהוי ברכה לבטלה משמע מפירש"י דבעירבה כל חצר לעצמה אפי' ר"מ מודה דסומכין על השיתוף ולא בעינן עירובי חצירות זה על זה דרך פתחיהן אלא דבלא עירבה כ"א לעצמ' פליגי אי מהני בזה שיתוף המבוי דר"מ ס"ל לא מהני וחכמים סבירא להו מהני והיינו אף אם לא עירבו החצירות זע"ז ולא כל א' לעצמה ומדברי הרמב"ם שמביא ב"י וכת' שנראה מדבריו שאפי' לא עירבה כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו וא"צ לערב בחצירות שהרי התינוקו' מכירין בפת נראה דס"ל דהלכה כר"מ כמ"ש ב"י בשם המ"מ ובפת דוקא סומכין על השיתוף וזהו הדיעה הראשונה דכאן אלא דכתב ב"י אליבא דר"שי וז"ל דאם לא עירבה כל חצר לעצמה ליכא למ"ד דסומכין על השיתוף אלא בשכל חצר עירבה לעצמה ונשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם או בלא נשתתפו פליגי ושגגה יוצאה מלפני השליט דדברים אלו שמועיל עירבה לעצמה כ' רש"י אליבא דר"מ שהוא מודה בזה ולא פליג על חכמים רק בלא עירוב חצירו' כלל ובפ' הדר דף ע"ג כתבו התו' בד"ה כל שיתוף במאי דאמרי' בגמ' אם יש פתחים מחצר זו לזו לא מהני שיתוף מבוי וא"ת היכי משכחת לה פלוגתא דר"מ וחכמי' דמערבין ומשתתפין אם לא בחצירות הפתוחות זו לזו ומשמע התם דמהני שיתוף וי"ל דמשכחת לה כשעירבו דרך חלונות כו' פי' דבריהם מדנקט עירוב ש"מ שיש פתחים מחצר לחצר דאם לא כן היאך סומכין על שיתוף במקו' עירוב לחכמים דהא אין עירוב וע"כ הקשו דהא בזה לא מהני שיתוף מבוי וע"ז תירצו דאפשר כיש חלונות דבזה סומכין לחכמים על עירוב במקום שיתוף אבל בסומכין על שיתוף במקום עירוב ל"ל כלל עירוב דרך חלונות לחצירות אלא השיתוף מתיר הכל וכאן כ' הרב בש"ע וי"א שאם לא עירבה כל חצר לעצמה אין סומכין כו' ואזיל לשיטתי' בב"י דבזה כ"ע ל"פ דאין סומכין על השיתוף ובאמת אינו כן ובהא פליגי וקי"ל כחכמים דאפילו בזה מהני דקי"ל כר"י דלא מורינן כר"מ וכ"כ מו"ח ז"ל דטעות אירע כאן לפני ב"י וכך הם דברי הטור בסימן שפ"ז דאם שיתפו במבוי א"צ עירוב דמשמע כלל לא בחצירות והיינו כחכמים וגם הרמב"ם ס"ל כן לדינא דשיתוף בפת מועיל אפי' ☞ אי לא עירב כלל בחצירות רק שהוא פוסק כר"מ כמ"ש הב"י בשם המ"מ ☞ וביין ס"ל דלא מהני דבהא פליגי דפסק כמ"ד ביין פליגי ובפת כ"ע ס"ל דסגי בחדא והטור פוסק כר' יוחנן דהיינו כחכמים קי"ל ביין פליגי ואפילו ביין מהני כמ"ש בסימן שפ"ז וא"כ האי י"א שכתב הש"ע הוא יש מאין כי אינו בשום דיעה : (ב) ונ"ל הטעם כו' · תמהתי למה לא אמר טעם בזה כיון דאנן בפת ערבינן ובפת קי"ל דלכ"ע סגי להו בחדא ע"כ א"ל רק חד לעירוב ולשיתוף :

שפח (א) מותר לטלטל. דקי"ל חצירות ומבוי רשות א' הם אפי' בעירבו בחצירו' ורמב"ם ס"ל דוקא בלא עירבו חצירו' עם הבתים אבל עירבו אסו' לטלטל במבוי דהבתים גורמים לסלק החצירות מן המבוי דכלים ששבתו בתוך הבית אסור להוציא' למבוי ☞ וגם לחצר אסור רק שעירב ומאי דבתי שכיחו בחצר

באר הגולה

ם בפרק ק שם בגמרא ל"ו בעי' ופשטא ר משנה שם ע"ה לענין חצירות וכר"ש ומשמע בגמ' מ"ט דה"ה לחצ' שבין ב' מבואות ש שם בגמרא וכן כת' הרמב"ם בפ"ה מהלכות עירובין ת טור א שם בגמרא א' ברייתא עירובין פ"א וכרבי מאיר ב שם וכמ"ד בפת כ"ע לא פליגי ג בפי' רש"י שם ובתוספות ע"ב וש"פ ואין דעת הרמב"ם כן בפ"א ובפרק ה' א שבת ק"ל ודלא כמימרא דרב שם ב בפרק ה' מהלכות עירובין וכרב :

נתיב חיים

אנו אמר ככר זה הקדש אלא מטעמא אחרינא כיון שאמר קונם הוא כינוי לקרבן ואם מעל חייב בקרבן כמעל הקדש כמ"ש הרמב"ם פ"ד דמעילה א"כ הוי כמו הקדש ואין מערבין בה אף דחזי לאחרינא וזה שלא זכר הרמב"ם דבקונם אין מערבין ומשתתפין בו דסמך על מ"ש פ"ד דמעילה דהוי כהקדש ודייק בלישניה הנודר מאוכל זה היינו שאמר ככר זה עלי אסור באכילה בנדר אבל קונם אין משתתפין ומערבין בו ואם הקשה לך הברייתא דקתני לפי שאין מערבין בהקדשות משמע הא בקונם מערבין י"ל דלשיטת הרמב"ם בכלל קונם בהקדשות א"כ הברייתא אתיא כחכמים דס"ל בנדרים דף ל"ה דאין מעילה בקונמות והא ליכא למימר דהרמב"ם נמי אוסר בקונם מטעמיה גזרה אטו הקדש דאם כן ה"ל להזכיר דין זה דמהיכי תיתי אנו יודעין גזירה זו. ומעתה דברי רמ"א ישרים :

יד אפרים

שפז בט"ז סק"א אי לא עירב כלל בחצירות בהא פליגי רק שהוא פוסק כו' כצ"ל : שם וביין ס"ל דלא מהני דפסיק כו' כצ"ל : שפח ט"ז סק"א וגם מחצר אסו' כשעירבו ומאי דבתי כו' כצ"ל :

חתם סופר

סי' שפ"ז במחבר ס"ס ה' בתבלין נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' צ"ג [שם יצא ליישב המנהג אשר נהגו משנים קדמונים לערב עירובי תחומין בחצי לוי"ט פלפלין ואח"כ כתב אך מכל מקום מכאן ואילך לא יצמצמו לסמוך אהנ"ל אלא יניחו ב' לוי"ט וג' קווינט תלפלין יבשים לכל אחד ומי שרוצה לזכות את הרבים יניח בתחלת השנה ויזכה ע"י אחר לכל בני עירו ולכל העתידים לדור בעיר ויודיע זה בבהכנ"ס כמו שעושים בעירובי חצירות בע"פ ואז בכל שבת ושבת יש ברירה לכל אחד אם ירצה לסמוך עליו או כא והבאים לתוך העיר באמצע השנה צריך להודיעם קודם שבת הראשון שכך מנהג העיר ואין להאריך בפשיטות אלא דלא סגי בשיעור מועט אלא בשיעור הרבה תבלין באופן שיגיע לכל אחד כמ"ש המג"א סי' ת"ג ובפ"פ נוהגין להניח שק גדול של פלפלין בין ה"ה לאופענבאך דבודאי יגיע ב' סעודות לכל אחד] : **סי' שפ"ח** במחבר סעיף א' רבינו משה נ"ב עיין תשובותי :

ביאור הגר"א

אבל אם נשבע שלא כו' אכילתו עלי: אין כו' . ומ"ש הרמב"ם שלא יאכלנו דוקא קאמר דבהנאה אסור רק בשבועה כמ"ש בפסחים כ"ג א' והרי נזיר וע"ש בתוס' ד"ה מערבין וה"ה כאן בשיתוף כנ"ל וא"כ אין חילוק בין הרמב"ם לטור רק בקונם דאף באכילה אסור לתוס' וטור : ס"ט היום קונם . לשון הטור ולשיטתו כנ"ל : וכן . כ"ש הוא : סי' שפז ס"א המשתתפין . כר"מ שפ' שם כוותיה וסתם מתני' ע"ג כוותיה וז"ש כדי שלא כו' שהוא דברי ר"מ דחכמים לא ס"ל האי סברא אפי' למ"ד ביין כ"ע ל"פ וביין דא"כ היה יכול לאוקמי מתני' כחכמים וביין : **לפיכך**. וכמ"ד בפת דכ"ע ל"פ מדאמר רבה ס"ז ב' נסמוך אשיתוף וע"ש תוס' ד"ה נסמוך : **שהרי התינוקות** . זו היא פי' הרמב"ם על כ"ע ל"פ דבחדא וע"כ צ"ל כן דהא טעמא דר"מ שלא לשכח כמ"ש ע"ג וטעמא מאי כו' ולפרש"י מה לי פת או יין : **וי"א**. ג"כ כר"מ וכשיטת הרמב"ם וכ' כן ב"י לפרש"י ד"ה מערבין כו' דכת' שם דלר"מ אע"פ שעירבו הבתים והחצירות יחד צריכין לשתף במבוי ופן אם שיתפו במבוי לבד צריכין לערב הבתים אבל החצירות יחד א"ל וכ"ז כ' לר"מ אבל לרבנן או מערבין הבתים והחצירות יחד או משתתפין במבוי לבד ובפת ר"מ מודה וא"כ ל"ע ועט"ז : **וי"א**. כחכמים : **ונ"ל**. עט"ז : סי' שפח ס"א **אם לא** . עירובין ל"א ב' כר"ש וכשמואל ור' יוחנן וכמ"ש תוס' בשבת קל"א א' ד"ה מי : **ולהרמב"ם**. כרב שם וכפירושו שם מי גרס כו' לא הדר מטעם הראשון דבתים וחצירות וקאי אקושיא כי לא עירבו נמי ליתזיגהו כו' ע"ז קאמר דא"א למחזי כמאן דסתימי דמי גרס כו' :

שערי תשובה

סי' שפז (א) וי"א דסומכין כו' . ועיין בדבר שמואל סי' רנ"ז שיש שעושין העירוב והשיתוף בפך של שמן ואין זה נכון דכיון שרוצים לצאת העירוב והשיתוף יחד צריך לעשות בפת דוקא דלעירוב חצירות פת בעינן ע"ש וכ"כ בספר בני חייא סימן זה בעיר רידש שעירבו בשמן צריך לערב כל חצר לעצמו זולת אותם חצירות שפתוחות זו לזו ועירבו מדרך פתחיהם ע"ש ושם הביא מכתבי האר"י ז"ל דאיתא שם ערב שבת שתופי מבואות ועירוב חצירות ויבצע בלילה בשל שתוף ובבקר בשל עירוב עכ"ל משמע שהיה פוסק כהראב"ד שצריך לשתף בפת כו' ומסתמא הי' מערב בכל ע"ש ומזכה :

באר היטב

לאדם ככה"ג עסימן תנ"ה : (ה) ואסור . ואם נתנו ב' המבואות שתופן בחצר זו בכלי א' ה"ל כולן כאחד ומותר לטלטל ממבוי זה למבוי זה כמ"ש רסי' שע"ח מ"א ע"ש : (ו) במבוי . כלומר בבתים שבמבוי דאלו ששובתו במבוי עלמה שרי כמ"ש רסי' שע"ב מ"א ועיין בגינת ורדים כלל ג' סי' כ"ב : **שפח** (א) אין. ואם ניתר בל"ה או בב' פסין המבוי שרי ועי' סימן שס"ג סכ"ו מ"א ע"ש :

מחבירו

מחצית השקל

דף למ"ד ע"א אי' אר"ה שבועה שלא אוכל ככר זה מערבין לו בה ככר זה עלי אין מערבין לו בה ופריך עלה מברייתא דמוכח דאפי' אמר עלי מערבים לו בה ומשני רב הונא דאמר כר"א דפליג על האי ברייתא ופירש"י החילוק דבאומ' שלא אוכל מערבי' כיון דראוי לשום אדם משא"כ באומ' ככר זו עלי דאפי' הנהא' אסר עליה אין מערבין בה דאי היה מערבים היה נהנה והתוס' הקשה כמה קושי וחדא מיניהו דהא רב הונא איירי התם בערובי תחומים וקי"ל דאין מערבים ערובי תחומין אלא לדבר מצוה וקי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו א"כ אפי' אסר על עצמו הנאת הככר היה ראוי לו' דמערבים לו בה ולכן פי' דבאמת אפי' אסר ההנאה על עצמו מערבים לו בה מטעם הנ"ל והא דא"ר הונא ככר זו עלי אין מערבים מיירי שהוציאוהו בלשון קונם וכיון דקונם דומה להקדש ובהקדש ודאי אין מערבין דהא איכו ראוי לשום אדם דהא אסור לכל א"כ ה"ה קונם אף דשרי לאחרים מכל מקום אתי לאחלופי בהקדש לכן אין מערבים לו בה והטור פסק כרב הונא וכפי' התוס' ולכן כתב וז"ל אבל אמר שלא אהנה ממנו נראה שאין משתתפים אע"פ שמערבים לו בה ערובי תחומים ה"ט משום דא"מ אלא לדבר מצוה ומצוה לאו ליהנות נתנו משא"כ בשתופי מובאות ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי אין משתתפים שהרי אפי' עירובי תחומים אין מערבין בו עכ"ל והוא דעת י"א שהביא הרב"י אבל דעה א' הוא דעת הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין שכ' כלשון המחבר וכ"כ המ"מ משום דפסק דלא כרב הונא וא"כ ע"כ לדידיה אפי' אסרו על עצמו בקונם מערבי' לו בה דלא גזרינן אטו הקדש וגם אין לאסרו משום איסור הנאה אף דמשתתפים ומערבים ע"ה אפי' לדבר הרשות ה"ט כמ"ש מ"א שלא כיון לאסרו על עצמו כ"א לעיקר ההנאה ולא שלא לערב בו וע' ברש"י וא"כ רמ"א שכתב כשאמר קונם לכ"ע בין לטור ובין לרמב"ם אין מערבים קשיא דל"ל דרמ"ז ס"ל דגם הרמב"ם מפרש כפי' התוס' דרב הונא לא אסר אלא כשאמר בלשון קונם דגזרינן אטו הקדש אבל כשאסר ההנאה על עצמו מודה רב הונא דמערבים דלא כיון להנאה כזו וא"כ גם הרמב"ם פוסק כרב הונא ולא אמר דמערבים אלא כשאסרו על עצמו בשבועה או בנדר ולא הוציאו בלשון קונם אבל כשאומר לשון קונם מודה רמב"ם דאין מערבים כר"ה חדא דאיך יחלוק רמ"א על המ"מ בלי ראיה וגם פי' המ"א מוכרח דאי איתא דס"ל להרמב"ם כן א"כ עיקר דינו של ר"ה הוא באומר קונם דאין מערבים ולמה השמיט הרמב"ם דין זה א"ו דס"ל כפירש"י דאפי' לרב הונא גופיה אין חילוק בין לשון קונם או לשון אחר אלא אי אסרו בהנאה או באכילה וכיון שהעתיק באסרו בהנאה מערבים תו א"ל להעתיק יותר או סבירא ליה כפי' התוס' מ"מ במה שכתב הרמב"ם כשנדר מאוכל או נשבע כו' לשון כשנדר שכתב שהם כולל אפי' אמר לי קונם ואפי' הכי מערבים : (ס"ק יא) יהנה כו' דע"ה נמי מצוה מ"מ עושה אותו להנאתו ר"ל דהמצוה היא כדי להצילו שלא ישכח ויטלטל באיסור כמבואר ר"ס של"ה ולכן כתב מ"א בסי' של"ד ס"ק ב' דמיקרי דבר מצוה ע"ש אע"פ שעיקר הנאת העירוב להתיר טלטול הרשות והנאתו היא משא"כ עירובי תחומין דהתכלית היא דבר מצוה כדי לילך לקבל פני רבו וכדומה כמבואר לקמן סי' תט"ו ובס' ת"ש כתב כיון דאיכא נמי הנאת הגוף אף שהוא לדבר מצוה מ"מ אסור כדקי"ל בי"ד סי' רי"ז סעיף כ"ו ובס"ס רכ"א הנודר מן המעיין אסור לטבול בו טבילה של מצוה בימות החמה כיון דממילא נהנה וכתב מה"ט גם בעירובי תחומין אף שעירב לדבר מצוה אם הוא לדבר מצוה שיש בו גם הנאת הגוף באסר על עצמו הנאת הככר אין מערבין בו עירובי תחומין ואפשר להעמיסו גם בכוונת מ"א או

דהמ"א עדיפא מיניה קאמר : (ס"ק יב) לא כו' שמספק כו' ר"ל אע"ג דקי"ל תחלת יום השבת קונה עירוב והא אמר למחר קודש . מ"מ כיון דספק ב"ה הוא תחלת יום שבת ועדיין הוא בכלל ספק יום ספק לילה ניהו דהעירוב קנה אבל הקדושה לא חלה עליו עדיין שדעתו היה ודאי שלא יחול עליו שם קדושה עד שנדע שהוא ודאי שבת ע"ש בגמ' : (ס"ק יג) עד כו' דמספקא כו' ומיירי שאמר למחר יהיה חול שיהיה למחר פדוי על מעות שיש לו בבית כן פרש"י דאל"כ איך תפקע למחר הקדושה בכדי . ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ה' ולא בעלי בצלים שלא גדלו אורך זרת . כ' התי"ט פ"ז דשבת משנה ד' וז"ל על מ"ש שם במשנה המוציא עלי בצלים וז"ל א"ל בני כו' שהם מה שהוא כמו יד לבצל והכי אמרינן בפרק בכל מערבים דעלי בצלים דאבצל זרת' פרש"י שגדלו זרת ולא שייך אלא במה שהוא כמו בית יד כו' ונכונים דבריו שמה שסביבו של הבצלים קליפות נקראו עכ"ל וכן משמע יותר בלשון הרמב"ם פ"א שכתב אלא אם הבצלי ונעשה אורך כל עלה מהן זרת עכ"ל הובא גם בס' ת"ש ודע דזרת הוא חצי אמה של ששה טפחים והיינו ג"ט וע' בי"ד סי' קל"א סעיף ל"ו ובבאר הגולה שם :

סי' שפז (ס"ק א) במבוי כו' א"מ בעלמא על פרוסתן . ר"ל אם שואל א' מחבירו פרוסה פת נותן לו אף שנשתתפו ביין מ"מ באותו שבת סומכים על שיתוף כיון דהוי קצת שותפים בפת דאי הוי בעי מיניה פת הוי יהיב ליה אע"ג דלא הניח שיתוף בפת והן דברי ירושלמי : (ס"ק ב) וי"א דסומכים כו' מגויין בטעות וצריך לו' בדברי י"א שכתב המחבר שאם עירבה כל חצר לעצמו ולא עירבו דרך פתחים סומכים על השיתוף משמע דלדעה א' גם בהאי גוונא אין סומכים על השיתוף וע"ז כתב הב"ח דאין כאן מחלוקת דגם דעה א' ס"ל דאם עירב כל חצר בעצמו אף שלא ערבו דרך פתחים זה על זה סומכים על השיתוף וכן כתב הט"ז ס"ק א' באריכות :

סי' שפח (ס"ק א') אבל כו' . דאמרי' בשבת דף ק"ל אר"ז אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו ועירבו חצרות עם הבתים כל חצר לעצמו ולא ערבו חצרות זע"ז דרך פתחים אין מטלטלין במבוי אלא תוך ד"א ופריך הש"ס מ"ש כי ערבו משום דאז נתקנו חצרות ונעשו בתים (פרש"י בטלו לגבי בתים ואין שם חצרות עליהן) ורב לטעמיה דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו והשתא בתים איכא חצרות ליכא כי לא ערבו נמי הכי בתים כמאן דסתמי דמי (פרש"י כמאן דסתמי לגבי המבוי דהא חצירות מפסיקות ביניהם שאין הבתים מוציאים להם) אר"א מי גרס לחצרות שיאסרו בתים וליכ' פרש"י דהשתא ר"א חזר מסבר' ראשונה דנ"א נתקו חצרות ולא בתים כמאן דסתמי דמי אלא ה"ט דרב לטעמי' דפסק כרי שמעון דגגות וחצרות וקרפיפות ומבוי רשות א' הן ומותר לטלטל מזה לזה וה"מ כשלא ערבו בתים עם החצרות דלא שכיחי מאני דבתים בחצר וליכ' למגזר שמא יוציא כלי הבית מן החצר למבוי אבל ערבו בתים עם החצירות דשכיחי מאני דבתים בחצר אז אפי' כלים ששבתו ב"ה בחצר אסור להוציא למבוי דגזרינן שמא יוציא גם כלים ששבתו בבית למבוי דהא שכיחי בחצר כיון דערבו וזה כוונת ר"א מאן גרם לחצרות שיאסרו להוציא כלים ששבתו בהן למבוי בתים ר"ל שמא יוציא גם כלי בית למבוי וליכא ר"ל כיון דלא ערבו בתים עם החצרות הא בתים כמאן דלית' דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ע"כ פי' רש"י ולפ"ז לדידן דלא קי"ל בהא כרב אלא אפי' ערבה בתים עם החצרות דשכיחי מאני דבתים בחצר אפ"ה לא גזרינן ומותר עכ"פ להוציא כלים ששבתו

בחצר

שפט עכו"ם שיש לו חלון פתוח למבוי ובו סעיף אחד :

א א ° עכו"ם הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף אפי' אין בו אלא ד"ט על ד"ט אינו אוסר על בני מבוי אפי' מכנים ומוציא גמלים וקרונו' דרך המבוי °° כל היום שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר והוי פתחו למבוי כמו שאינו רגיל שאינו אוסר והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים *) אבל אם אין בו אלא סאתים קטן הוא ולא ניחא ליה ביה וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא עירב אם הקרפף א יותר מסאתים אוסר לפי שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי ב ואם הוקף לדירה אפי' יותר מסאתי' אינו אוסר כיון שראוי לו ג ויש מי שאומר דאדרבה אם הוקף לדירה אפי' בית סאתים אוסר שכיון שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי :

שצ מבוי שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל. ובו ב"ס:

א א א מבוי שצדו א' עכו"ם וצדו א' ישראל ובית של ישראל אחד אצלו פתוח לר"ה ולא למבוי וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי אבל אם פתח ביניהם מותר (א) ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם :

ב ב °°° מבוי שצדו א' עכו"ם וצדו א' ישראלי' והיו חלונות פתוחות מחצרו לחצר של ישראל ועירבו כולם דרך חלונות אע"פ שנעשו כאנשי בית א' ומותרי' להוצי' ולהכניס דרך חלונו' הרי אלו אסורי' להשתמש במבוי דרך פתחי' עד שישכרו מן העכו"ם :

שצא דיני ביטול רשות למי ששכחו לערב ובו ב"ס :

א א ככל משפטי ביטול למי ששכח ולא עירב בחצירו כן היא במבוי שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה ב (א) אע"פ שהם רבי' שבני החצר גבי מבוי חשובי' כיחיד בחצר וככל משפטי ישראל בחצר עם העכו"ם כן הוא במבוי או בעיר שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה (ב) עד שיהיו שני חצרות של בתי ישראל בעיר ג אבל חצר אחת לא אפילו אם הרבה בתי' של ישראל פתוחי' לתוכה ד והוא שתהא העיר מוקפת חומה לדירה וסתם עיירות הן מוקפות לדירה וסתם מבצרי' אינם מוקפי' לדירה וכשיש ב' חצרו' של בתי ישראל בעיר ה צריכי' לשכור מכל חצר וחצר של עכו"ם (ג) ואין מספיק במה שישכור משר העיר :

הגה ויש אומרים דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות העכו"ם אבל לטלטל במבוי יכול לשכור מן השר שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל העכו"ם משם : (ריב"ש סי' תס"י) ו במה דברי' אמורי' בשר שאין הבתי' שלו ז וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל א אפי' בשעת מלחמה אבל במקו' שכל צרכי העיר אינם נעשי' אלא על פי השר או הממונה שלו ודאי ששכירו' מהשר ההוא או (א) משכירו ולקיטו מהני שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם :

ב ח ב (ג) ישראלי' הדרי' בחצר יחידי בעיר של עכו"ם שהיא מוקפת חומה ועברו יהודי' אחרי' דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצ' אחרת אינם אוסרי' עליה' דאורח אינו אוסר ומותרי' לטלטל בכל העיר : (וע"ל סוף סי' ש"ע) :

שצב דיני עירובין לעיר. ובו ח סעיפי' :

א א (א) עיר שהיתה א (א) קנין יחיד אפילו נעשי' של רבי' משתתפי' כולם שיתוף א' ויטלטלו בכל המדינה וכן אם היתה של רבי' ויש לה פתח אחד משתתפי' כולם שיתוף א' אבל

° ערסי' סע"א °° עססי' ספ"ה °°° עסי' ספ"ב ס"ט

ט"ז מגן דוד

שצ (א) ויש מי שאוסר. היינו רש"י גם כאן יש ט"ס בטור ברוב ספרים בין רש"י לר"י כמו בסי' שס"ג :

שצא (א) אף על פי שהם רבים כו'. כ"כ הטור ופי' ב"י כלומר וקי"ל דאין מבטלין רשות לשנים שלא עירבו כמ"ש סי' ש"פ אפ"ה מבטלים לבני חצר זו לפי שבני החצר גבי מבוי חשובים כיחיד בחצר ולמדו רבינו מענין עיר שכולה עכו"ם עכ"ל ותמיה לי דאם מיירי כאן דבני החצר הסיה לא עירבו לעצמן מ"מ באמת יכולים לבטל להם דהא עכ"פ אוסרים זע"ז ומה מועיל להם הביטול ומ"ש מסי' ש"פ לענין חצירות דחד טעמא הוא ואין תיקון בזה שנחשב כיחיד לגבי מבוי כיון שעכ"פ אוסרים זה את זה ואי מיירי כאן שעירבו בני החצר לעצמן א"כ מאי רבותי' כאן מה לי רבים מה לי יחיד ונ"ל דהאי אע"פ שהן רבים לא קאי אחצר דהא נקט לה לחצר בל' יחיד קודם לזה הב' והן לה אלא הנ"ל אע"פ שיש בה רבים אלא קאי אמבוי ואין כאן אלא המשך ל' א' וה"ק דאע"פ שהמבוי הרבים שהחצר נחשב ליחיד נגדם כדאי' במשנה בדף ע"ג שהמבוי לחצר כחצר לבתים ופירש"י שקמ"ל דאף החצר נחשב למבוי כיחידים ול"ת דה"ל הכל רבים וקמ"ל כאן דהרבים יכולים לבטל ליחיד כנלע"ד : (ב) עד שיהא ב' חצירות. דאז אוסרים זע"ז אבל בחצר א' אין איסור כלל לטלטל בכי העיר המוקפת חומה או במבוי וסתם מבצרים פי' כגון מה שאנו קורין בל"א שלא"ם שהוא מוקף תחלה בחומה ואח"כ בונים בתוכו בתים משא"כ בכל העיירות שבונין בתים תחלה ואחר כך מקיפין חומה סביבם : (ג) ואין מספיק במה שישכור משר העיר. במרדכי פ' הדר כ"כ מהר"ם וראייתו מהסי' דסי' ש"ע ס"ה אמין שאוכלין בבית אביהם כו' דאם אין נוטלין פרס מאביהם צריכים לערב ה"נ אין מספיק רשות משר העיר כיון שאין נוטלין פרס ממנו וק"ל דהא מצינו קולא טפי לענין שכיר' רשות מעכו"ם מחיו' לערב דהא לענין שכירו'ים רשות לשכור אפי' משכירו ולקיטו אפי' אם הוא מוח' כמ"ש סי' שפ"ב ובעירו' אכן בע"כ אפי' ליקח מבני ביתו שלא מדעתו כמ"ש סי' שס"ז אלא ודאי שרשות עכו"ם קיל טפי כמ"ש ב"י כאן בשם ריב"ש שמה שהעכו"ם אוסר אינו מן הדין שהרי אין דירתו אלא כדירת בהמה כו' ה"נ למה לא יועיל בשר העיר ואפשאיי כדאי לחלו' מ"מ ככר לידד ב"י נחלק בין שר לשר דהשר שאין לו רשות להשתמש בבתי העיר כו' וכמ"ש כאן בד"מ כו' אלא דדברי רמ"א נ"ע שהכני' הגה לחלק בין להוציא מרשות העכו"ם או טלטול במבוי והוא מדברי ריב"ש בב"י וריב"ש כ' דדברים אלו בכל שר ואמר שיש טעם א' נחלק בכך אבל אין מסקנתו כן לדינא. וא"כ כל שיש לנו היתר לטלטל במבוי מצד הכרעת ב"י בשרים שלנו שיש להם כח להכניס אנשי מלחמתו בכל הבתים א"כ יש היתר גם להוציא מבתי העכו"ם וכן נוהגין בכל המקומות שיש להם מצד א' היקף חומה וקניית רשות מהשר שקונין שכר מבתי העכו"ם ושאר משקים והכי עיקר ובמקום שאין היתר כגון שאין השר רק נוגה מס אסור אפי' לטלטל במבוי כנלע"ד וכבר זכרנו לעיל בכל עכו"ם שאין מועיל שכירות מעכו"ם אלא כ"ז שהוא חי ואח"כ צריך שכירות חדש מבנו :

שצב (א) עיר שהיתה קנין יחיד כו'. הטעם דה"ל כחצר אחד אבל של רבים צריך שיור שאסור שם משום היכרא שלא תשתכח תורת ר"ה :

מגן אברהם

שפט א יותר מסאתים אוסר כו'. °) נ"ע דאפי' בית סאתים אסור דאינו ראוי לו דאסור להוציא מבית לקרפף כמ"ש סימן שע"ב ואפשר כיון דשרי לטלטל בתוכו ניחא ליה ביה משא"כ ביותר מסאתים :

שצ א מבוי שצדו א' כו'. ואם יש חצר עכו"ם בין חצר הישראלים אם חצר העכו"ם אין פתוח למבוי זה וגם אין לו פתח או חלון אלא למעלה מי' מותר לטלטל מחצר העכו"ם לחצר הישראל כיון דאין משתמש להדיא לא בעי שכירות אבל אם חצר העכו"ם פתוח למבוי או לחצר הישראל למטה מי' אסור להשתמש עמו כלל (ב"ח מרדכי) אבל דעת הרב"י בסי' שפ"ב דדוקא דרך המבוי אוסר אבל מחצר לחצר כיון שאין לו דריסת רגל אינו אוסר וע"ש ס"ג ואפי' שניה חצירות של ישראל וחצר עכו"ם ביניהם יכולין לערב יחד דרך פתחים לטלטל דרך חצר העכו"ם דלא חשיב הפסק כיון שאין אוסר ומ"מ זה אינו מוכרח כל כך. רש"ל :

שצא א אפי' בשעת מלחמ'. אלא ע"פ יועצי המדינה : ב ישראלים הדרים כו'. ורש"ל סי' י"ח כתב שקבל מזקנים לאסור לטלטל ביריד לובלין ואולי שמפני שרגילין לקבוע לבוא מכל יריד ויריד ורגיל אוסר מיד ל"ש ישראל ל"ש עכו"ם עסי' שפ"ד עכ"ל . והנה המרדכי כתב דעכ"פ אסור האורח להוציא מביתו לחצר או לעיר ועיין במהרי"ק סמ"ו . נ"ל שהדין עמו דהרי החצר מיוחד לבעה"ב והבית מיוחד להאורח דשכירות ליומי' ממכר הוא וא"כ מוציא מרשות לרשות אבל בעה"ב מותר להוציא דאין לאורח חלק במבוי או בחצר עד ל' יום ועמ"ש סימן ש"פ :

שצב א קנין יחיד . פי' שבנאה יחיד לעצמו שישכרנה לרבים או

באר הגולה

א עירובין ס"ז מימרא דאמוראי ב טור בשם רש"י וכ"כ ה"ה ברפ"ב מה"ע וכן משמע מדברי הרמב"ם שם ג תוספות בשם ר"י שם :

א עירובין ע"ד והבאתיו לעיל בסי' שפ"ב ב רמב"ם בפרק ה' מהלכות עירובין וע' במה שהבאתיו לעיל :

א משנה עירובין מ"ג ובגמרא שם ב כלומר וקיי"ל דאין מבטלין רשות לרבים שלא עירבו כמבואר בסימן ש"פ ג הרא"ש ריש פרק הדר ור' ירוחם בספרו ד תו' ה טור והמרדכי בשם ר"ת והכל בו והבאתי מולא הדין לעיל בתשובה ז ה"ה בפ"ב מה"ע וש"פ ח ב"י :

א משנה עירובין נ"ט וכפירוש הרמב"ם כפי מה שהבאתי בסימן שמ"ה סעיף ו'

נתיב חיים

שפט מ"א ס"ק א'. נ"ע דאפילו כ"ב לק"מ דהא עכ"פ מותר לטלטל בכל הקרפף כלים ששבתו בתוכו ובמבוי כיון דלא עירוב עם בני מבוי ג"כ אין רשאי לטלטל במבוי כ"א כלים ששבתו בתוכה ופתחא דמיחדא לקרפף אגן סהדי דניחא ליה טפי דנפיש אוירא מתבוי :

דגול מרבבה

*) ואם יש לו פתח פתוח לשכונות הגוים ג"כ אינו אוסר במבוי דלא עדיף ממומר לעיל שפ"ה ואולי יש לחלק דמומר שאני שאללו שום שכונת הגוי לשכונות ישראל אבל ישראל בשכונת הגוים אסור לו בטלטול ובמבוי מותר לו לטלטל כלים ששבתו במבוי וע' לעיל סימן שס"ה בדברי אבן העוזר מ"ש על דברי המג"א בס"ק ז' :

ביאור הגר"א

סי' שצא ס"א ככל. שם ע"ג שהמבוי לחצר ומזה נלמד כל הס' : אע"פ שהם . עבה"ג ור"ל שלא נשתתפו והם רבים שכל בני החצר מ"מ הן כיחיד שא"ל ליתן בשיתוף אלא א' כמש"ל : אבל חצר א' . כנ"ל בסי' ש"ל ס"ב וסי' שפ"ב ס"ג : והוא. לכאורה אין שייך זה כאן וי"ל שקאי אב' חצירות דאוסר וכמ"ש בסי' שצ"ב ס"ה : וסתם . וסתם . שם כ"ו א' עיר חדשה : צריכין . כנ"ל סי' שפ"ב סט"ו בהג"ה : ואין מספיק וי"א דדוקא . בד"א . כמש"ל שפ"ב סי"ח : או משכירו. שם סי"ח בהג"ה ושכירו של כו' :

סי' שצב ס"א קנין יחיד . לשון הרמב"ם : של רבים . פי' הרב"ה ב"ח דלא כרש"י שכ' ס' רבוא ואולי לשיטתייהו כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ז : וכן . שם בברייתא : אבל . שם בגמ' א"ל כו' לדידי כו' והשתא כו' : אלא מניחין . ואפי' בה"ה של רבים מהני שיור כמ"ש רש"י במתני' וכ"מ שם בגמ' בעובדא דר' זירא ואמינא ש"מ עיר כו' וע"ש בתוס' ד"ה ולא כו' וברא"ש :

באר היטב

שצא (א) משכירו . וכן נוהגין בכל המקומות שיש להם היקף וקניית רשות מהשר שקונין כל מיני משקין מן העכו"ם ומטלטלים . ובמקום שאין השר רק גובה מס אסור אפי' לטלטל במבוי וכבר זכרנו לעיל בסי' שפ"ב ס"ז בכל העכו"ם שאין מועיל שכירות מעכו"ם אלא כל זמן שהוא חי ואם"כ צריך שכירות חדש מבנו עכ"ל ט"ז ע"ש . ועיין בתשו' חכם צבי סימן ו' ובתשובת דבר שמואל סי' קמ"ה . ובחות יאיר סי' קל"ה כ' דבעיר המוקפת חומה שיש ליהודים רחוב מיוחד ונסגרת בלילה לא ידע מה טעם לאיסור לטלטל בכל העיר ע"ש. ועיין בכ"ל : (ב) ישראלים. ורש"ל סי' י"ח כתב שקבל מזקנים לאסור לטלטל ביריד לובלין ואולי שמפני שרגילין לקבוע לבא בכל יריד ויריד ורגיל אוסר מיד ל"ש ישראל ל"ש עכו"ם עסי' שפ"ד עכ"ל . והנה המרדכי כ' דעכ"פ אסור האורח להוציא מביתו לחצר או לעיר ועיין במהרי"ק סמ"ו וכ"ל שהדין עמו דהרי החצר מיוחד להבעה"ב והבית מיוחד להאורח דשכירות ליומי' ממכר הוא . ואם כן מוציא מרשות לרשות אבל הבעה"ב מותר להוציא דאין לאורח חלק במבוי או בחצר עד שלשים יום ועמ"ש סי' ש"פ מ"א · ועסו"ת רמ"א סי' פ"ה :

שצב (א) קנין יחיד . פי' שבנאה יחיד לעצמו שישכירנה לאחרים או שמכרה אחר כך לרבים או שבנאה להושיב בה

שערי תשובה

סי' שצא (א) משכירו. עבה"ט ועיין בתשובת ב"ח החדשות ס"ד מ"ש בזה ועיין בדבר שמואל סי' רנ"ג בעי' גינובה שהשרים הפרוקטוטריש אין להם כח בכוללים העיר בשווקים ורחובות אין שכירות שלהם מועיל כו' ע"ש ועיין בשו"ת חו"י סי' קל"ה שתמה על עיירות שנוהגים היתר בטלטול ברחוב היהודים ואסור חוצה לו דממ"נ אם שכרו מהשר כו' ע"ש ועיין בשבות יעקב ח"ג סי' ד"ט כתב דבאותן מקומות שיש עבר הנהר בתוכו בלא שום מסגרת כגון פרא"ג וכה"ג אין מטלטלין רק ברחוב היהודים ע"י עירוב ולחי וקורה או שרחוב היהודים סגורים מכל צד ואין הושבין הנהר לחומה כדעת קצת האחרונים וכיון שנהגו להחמיר אין להקל משום ואל תטוש כו' (ועיין לעיל סי' שס"ג) משא"כ אם המקום סגור ומסוגר מכל צד ואפי' בשיש עבר הנהר מ"מ אם הנהר יש לו מסגורת מכל צד כגון בק"ק מיץ וכיוצא בזה כ"ע מודו דהוי כחומה וכן המנהג בק"ק מיץ לטלטל בכל העיר בלי שום צורך לבטל רשות ע"ש. ועיין בתשובת ח"צ דשכירות משר לא מהני אא"כ בידו להעריך מלחמה או לשנות הדרך בלתי רצון העיר ומה שאוכל פרס מבני העיר אין זה מועיל כו' ועיין לעיל סי' שפ"ב בענין אם מועיל השכירות אף שמת ע"ש בס"ק ו' ס"ק ט' וע' בק"א לתשו' ב"ח החדשות סי' ד' על דברי הח"צ שכתב לתמוה על הריב"ש ושם נתבאר בענין הטלטול שיש לחוש מאחר שחיל המלך עומדים בדירות מיוחדים שאין להשר תפיסת יד בבית וצריך לשכור מפקודי המלך או משכירו ולקיטו וכן מבואר בשו"ת נ"ב מ"ת סי' ל"ב ע"ש: (ב) ישראלים עבה"ט ועיין לעיל ס"ס ש"ע הבאתי כמה תשו' בדבר ועיין בשו"ת פנים מאירות ח"ג סי' א' בעיר קרעמז ששם יריד וקיבוץ גדול מיהודים ושוכרים מנכרים בתים וכיפות כו'. ומסיק שאין היתר לטלטל עד שישכור רשות מן הנכרי אף ע"י הבלעה ואח"כ

מחצית השקל

בחצר למבוי א"כ אזדא לה האי דינ' דרב דהכ' וכדלעיל ר"ס שע"ב והוא דעה א' שהביא הרב"י פה בש"ע אבל דעת הרמב"ם כפי מ"ש המ"מ דרב אשי נשאר בטעמי' קמא דמה"ט בערבו אסור לטלטל דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכיון דערבו נתקו חצרות ונעשו בתים כנ"ל אבל כי לא ערבו שרי דלא אמרינן בתים כמאן דסתימי עז"א ר"א מי גרם לחצרות שיאסרו בתים וליכא ר"ל בתמיה איך א"ל ליכ' בתמיה וכמאן דסתומי דמי דהא הבתים הואיל והם מיוחדים כי אם ליחיד והחצר משותף לכלם לכן אסור להוציא מן הבתים לחצר בלי עירוב א"כ החצר בטל לגבי בתים ואיך א"ל דבתים כמאן דסתימי דמי וליכ' דהא הם האוסרים ע"ש עוד ולפ"ז נשאר דינא דרי גם לדידן ולכן כתב מ"א דאם ניתר בל"ה אף לרמב"ם מותר אפי' ערבו ואי דנתקו חצרות וכ"ב וליכא חצרות ואינו ניתר בלחי וקורה מה בכך עכ"פ ניתר בל"ה או בשני פסים :

סי' שצ (ס"ק א) מבוי כו' כיון דאינו משתמש להדיא ר"ל למעלה מיו"ד לא ניחא תשמישתיה והוי כאלו לא דר שם עכו"ם : אסור להשתמש עמו כלל . ר"ל בין במבוי ובין בחצר עכו"ם או חצר של ישראל א' דהעכו"ם אוסר עליהן עד שישכרו מן העכו"ם (ב"ח מרדכי הובא בב"ח סי' שפ"ב) אבל דעת הרב"י בסי' שפ"ב בחבורו על הטור וכן לעיל בש"ע סי' שפ"ב סעיף ג' : ואפילו ב"ה כו' וחצר ביניהם כו' דתחלה לא כתב להתיר טלטול מחצר לחצר אלא כשאין חצר עכו"ם מפסיק בין ב' חצרות הישראלים והיינו כששני חצרי ישראל סמוכים זה לזה ומצד חצר א' יש חצר עכו"ם ויש לעכו"ם פתח למבוי אבל אין לו דריסת רגל על ישראל לכך אינו אוסר עליהם בחצרותיהם כ"א במבוי אבל כשחצר עכו"ם באמצע ב' חצרות ישראל א"כ גם מחצר ישראל לחצר ישראל חבירו ראוי לאסור אפי' ערבו דהא עכו"ם מפסיק ביניהם ועל זה כתב די"ל דאפי' כה"ג שרי מטעם שכתב מ"א אבל סיים שאין הדין האחרון מוכרח כל כך :

סי' שצא (ס"ק א) אפי' כו' על פי יועצי המדינה כן נ"ל . ועיין בתשו' הרב הגאון ח"צ סי' ו' ס"ק ב' ישראלים כו' ורגיל אוסר מיד ל"ש ישראל כו' אך לעיל ס"ס ש"ע כתב מ"א דמשמע דרמ"א ס"ל דישראל אפי' רגיל אינו אוסר מיד עד ל' יום וע"ש מ"ש : והנה המרדכי כתב דעל כל פנים אסור האורח כו' ר"ל אפי' אינו רגיל : דשכירות ליומא ממכר ולא מיקרי אורח וה"ה בשאלה . דאין לאורח חלק כו' ובס' ת"ש תמה כיון דשכירות ליומא ממכ' לענין החדר ה"ה דיש לו' כן לענין החצר דודאי השכיר לו שיהיה לו דריסת רגל בחצר ומבוי עיין שם ומכל מקום יש לו' דהמ"א ס"ל דודאי לא השכיר לו דריסת רגל בחצר דאם כן היה אוסר על בעה"ב ומסתמא אמרינן לא השכיר לו שיאסר עליו וכדלעיל ר"ס שפ"ב בהג"ה וכן כתב קצת בסי' ש"ע במ"א ס"ק ח' ועיין מ"ש שם בע"ה :

סי' שצב (ס"ק א) קנין כו' להיותי נבוך לחולשת שכלי בדברי ש"ע אציע בקוצר מקור הדברים בש"ס דעירובין דף כ"ט תנן עיר של יחיד (אף על פי) שנעשית של רבים (מכל מקום אזלינן בתר מעיקרא שהיתה של יחיד) מערבים את כלה עירוב א' וא"צ שיור כמו בסיפ' בעיר של רבים וגם לא הוזכ' במשנה דאין מערבים אותה לחצאין (כיון דמתני' מיירי דאין ר"ה עוברת בתוכו כמ"ש רש"י) אבל עיר של רבים אע"פ שנעשית של יחיד אזלינן בתר מעיקר' לכן אין מערבין את כולה עירוב א' כיון שהוא של רבים ודומה לר"ה ואם יטלטלו בכולה ישכחו דין ר"ה לכן צריך לשייר מקום א' שלא יערב עמהם ויאסרו לטלטל מן המקום ההוא לשאר העיר ובזה יהיה הכיר' דאין מטלטלין כ"א על ידי עירוב ובברייתא תניא עיר של יחיד (אע"פ) שנעשית של רבים ור"ה עוברת בתוכה מפער לפער עושה לחי מכאן ולחי מכאן כו' (ופרש"י לראשי ר"ה) ואין מערבין אותה לחצאין (ופרש"י וז"ל כיון דמעיקרי' חדא היא אסרי הני אהני והוי כמבוי ששכח א' מן החצרות ולא נשתתפה בו דאסרה אכולהו) אלא מערב כלה עירוב א' או מבוי מבוי לעצמה והא דאין מערבין לחצאין היכי תרי ליכא בש"ס ל"ק אמר דוקא לארכה הוא דא"מ לחצאין אבל לרחבה ויהיה לכל אחד מן החצאים פתח א' לר"ה מערבים לחצאין וללי"ב אפי' לרחבה א"מ לחצאין והדר פריך הש"ס מ"ש לחצאין דלא מערבין דאסרי הני אהני (כנ"ל בשם רש"י) מבוי מבוי נמי הא אסרי אהדדי (ופרש"י כיון דהורגלו לערב יחד אסרי אהדדי ואפי' היכא לחי או קורה למבוי לא מהני) ומשני דעביד דקה והסכימו הפוסקים דהיינו מגבה ובזה שלקה כל מבוי א"ע ממבוי האחרת ומשמע מזה דלערב לחצאים אפי' עביד מגבה לא מהני דהא קתני אין מערבים לחצאין אלא מבוי מבוי ובמבוי מבוי לא הותר כ"א ע"י מגבה מכלל דלחצאים אפי' ע"י מגבה

אבל אם היתה של רבי' (° ויש לה שני פתחים שהעם נכנסי' בזה ויוצאי' בזה אפילו נעשי' של יחיד ב (ג) אין מערבין את כולה אלא מניחין ממנה מקום א' אפילו חצר אחת ובית לתוכה ומשתתפין °השאר ויהיו אלו המשתתפי' כולם מותרים בכל העיר חוץ מאותו מקום (ג) ששיירו ויהיו אותם הנשארי' מותרי' במקומם (ב) בשיתוף שעושים לעצמם ג (ד) ואם היו הנשארים רבים אסורים לטלטל בשאר כל העיר ג ודבר זה משום (ה) היכר הוא כדי שידעו שהעירוב התיר להם לטלטל בעיר זה שרבים בוקעים בה שהרי המקום שנשאר ולא נשתתף עמהם אין מטלטלין בו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן ג ואם רצו לערב מבוי מבוי בפני עצמו כל שכן דמהני דאין שיור גדול מזה : הגה ד וצריך שיעשו ביניהם שני (ו) פסין של שני משהויין אם הוא רחב עשר אמות וביתר מי' צריך צורת פתח (טור) :

ב ד עיר של רבים שיש לו פתח א' (ז) וסולם במקום אחר מערבין את כולה ואינה צריכ' שיור ה שאין הסולם שבחומה חשוב כפתח ה ואפילו העמיד הרבה סולמות זה בצד זה עד רוחב עשרה לא חשיב כפתח ו ואם יש לה שני פתחים ויש ו אשפה לפני אחד מהם כאילו אין שם אלא פתח א' :

ג ז הבתים שמניחים אותם שיור אע"פ שאינם פתוחים לעיר אלא אחוריהם לעיר ופניהם לחוץ ואפילו הוא (רק בית אחד אפי') בית הבקר או בית התבן שאינם צריכים לערב עושים אותם שיור ומערבין את השאר :

ד ח עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ במבוי א' הרי זה אוסר על כולם ואם בנו ז (ח) מצבה על פתח המבוי אינו אוסר עליהם לפיכך עיר שהיתה קנין יחיד אפילו נעשי' של רבים (ג) ח אין מערבין אותה ט (ט) לחצאין אלא או כולה או מבוי ומבוי ובונה כל מבוי ומבוי (° מצבה על פתחו אם רצה לחלוק רשותו מהם כדי שלא יאסור על שאר המבואו' :

ה ט במה דברים אמורי' שאין מערבין אותה לחצאין בעיר מוקפת חומה גבוה י"ט ויש לה דלתו' אבל אם לא היתה העיר כולה מוכשרת במחיצו' ובאו להכשיר חציה ולערבה הרשו' בידם:

ו י זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין היינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה אבל בפס ארבעה או בשני פסים שני משהויין נחלקי' אלו מאלו ומערבין לחצאין ואם הוא רחב מעשר אמות עושה צורת פתח : הגה או יעשה מחילה גבוה עשרה לפתח מבואו (טור) י"א הא דעיר של יחיד אסור לחלק היינו י לארכה מאחר דשניהם צריכים לילך לרה"ר שבתוכה אבל לרחבה ואלו יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה ואין להם דריסת הרגל זה על זה מערבין לחצאין ועושין תיקון ביניהם כמו שנתבאר לעיל סי' שס"ג דעד עשרה מהני יא לחי או (י) קורה וביותר מעשרה צורת הפתח (הגהות מיימוני פ"ה מהלכות עירובין והרא"ש והטור) :

ז כ עיר של רבים ונתמעטה ועבדה על חמשה דיורים א"צ שיור :

ח ל המזכה בשיתוף לכל בני העיר אם עירבו כולם עירוב א' א"צ להודיעם שזכו' הוא להם מ ודין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר או מי שהלך לשבו' בעיר אחרת או עכו"ם שהיה עמהם בעיר דין הכל כדינה בחצר ומבוי :

שצג דיני עירוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשו' לערב ובו ג' סעיפים :

א °א אין מערבין עירובי חצירו' ושיתופי מבואו' בי"ט שחל להיות בע"ש (א) ואם שכח ולא עירב מערב יום טוב וחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי ג יערב בי"ט על תנאי שיאמר אם היום חול (ב) יהא זה עירוב ואם היום קודש אין בדברי כלום א (ג) ולמחר(א) יאמר אם היום קודש הרי עירבתי מאתמול ואם היום חול יהא זה עירוב והני מילי בשני י"ט של גליות אבל בשני ימים טובי' של ר"ה לא ג דכיומא אריכתא דמי (ועיין לקמן סי' תקכ"ח) :

ב °°° א' עירובי חצירו' וא' שתופי מבואו' ד מערבין אותם בין השמשו' *) ה ואפילו אם כבר קיבל

°עס"ו וסי' שס"ג סל"א °°עמ"ש סי' שס"ז °°°עסי' רס"א

מגן אברהם

או שמכר' אח"כ לרבים או שבנא' להושיב בו דיורין ומשייר לעצמו דרכים ופלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושין (מ"מ) : ב אין מערבין. וצ"ע דלא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דס"ל כרש"י דאין נקראים רבים פחותין מס' רבוא וכ"מ בהג"מ פ"ה: ג ודבר זה. אפי' איכא נכרי בהדי מתא אין יכולין לערב יחד (ריב"ל כ"ה) ובשם הר"ן בתשו' סי' כ' כתב דעכו"ם הוי שיור : ד וצריך שיעשו.°) צ"ע דרש"י כתב הטעם דצריך שיעשו היכר ביניהן היינו כיון שהית' מתחלה של יחיד והורגלו להיות א' אסרי אהדדי וכ"כ הרא"ש והג"מ פ"ה משמע דבעיר של רבים לא בעי היכר בין מבוי למבוי ומ"ש הטור והרא"ש דבעי היכר היינו שמניח חצר לשיור באמצע המבוי וכ"מ מלשון הטור שפתח עיר של יחיד אין מערבין מבוי מבוי בפ"ע וכו' ע"ש משמע דבשל רבים לא בעי היכר בין מבוי למבוי כנ"ל ברור : ה שאין הסולם. ולקולא נחשב כפתח : ו אשפה. נ"ל דוקא אשפה של רבים כמ"ש סי' שס"ג סכ"ט°) ואפשר דהכא כיון שאינו אלא גזירה ל"ג גזירה לגזיר' : ז מצבה. היינו אצטב' גבוה ד"ט כ"כ הרי"ף והרר"י וכ"פ הב"ח וש"ג וכ"מ ברמב"ם עכ"ו ונ"ל דגם ברא"ש ט"ס הוא°) דאל"כ ק' ל"ל בגמ' מחילה הא אפי' ב' פסין מהני ועיין בגמ' דף ס"א: ח אין מערבין לחצאין. משמע דבזה לא מהני מצבה וכ"כ הרב"ד שאין דקה מועלת במקום דריסת הרבים ודוקא כשרה"ר עוברת בתוכה כמ"ש ס"ו בהג"ה וכ"מ בגמ' ובטור : ט לחצאין. ואם היא של רבים ודלתותיהם נעולות בלילה צ"ע אם יש לה דין יחיד (ריב"ל ח"ג סי' ע"ד כ"ה): י לארכה. פירוש המבואות שבצד ר"ה זה רוצים לערב עירוב אחד והמבואות שבצד השני רוצים לערב עירוב א' אז אסור ואפי' רוצים ליתן כולה ר"ה לצד השני אסור דר"ה הוי להני כמו להני משא"כ בב' חצירות זו לפנים מזו דעיקר תשמיש החיצונה לבני החיצונה והוא פנימי בחיצונה שלא במקומה ואינה אוסרת אם מותרת במקומה וכמ"ש סי' שע"א ס"ב (תוס') ודעת הרי"ף ודעימיה דאפי' לרחבה אין מערבין דאין מועיל סילוק בר"ה ע"ש : יא לחי או קורה. צ"ע דאם לא עשה לר"ה דלתות אם כן ראוי אפי' להכשיר אליה כמ"ש ס"ה אלא מיירי שעשה דלתות כמ"ש הטור ואם כן ראשי המבואות אין צריך תיקון אלא צריך שיעשו ביניהם בר"ה במקום שמתחלקין צ"ה ולא מהני לחי או קורה וכ"ה בטור וברמזים ובהג"מ כדין מי שבא לחלק חצר א' לשנים ובארכה לא שייך לומר שיחלוקו וצ"ע

שצג א ולמחר יאמר. על אותה הפת (טור) ונ"ל טעמו משום שאם יקח פת אחר יאסר לאכול שני לחם קודם שחשכה ליל שבת :

ט"ז מגן דוד

(ב) בשיתוף שעושים לעצמם אם היו. כצ"ל לא ואם בוי"ו ולא כלבוש שהעתיק בוי"ו ואח"כ גרסינן ואסורין לטלטל וכ"ה ברמב"ם פ"ה : (ג) אין מערבין אותה לחצאין. כיון דמעולם הורגלו להיות א' אסרו אהדדי :

שצג (א) ואם שכח ולא עירב. פי' בי"ט דעלמא ולא בע"ש : (ב) יהא זה עירוב. פי' בשבת : (ג) למחר יאמר כו'. בטור כתוב על אותו פת וכתב ב"י לאו דוקא דה"ה אם אומר על פת א' כו' ונ"ל דמצוה מן המובחר על אותו פת דהואיל ועביד בי' חדא מצו' ליעבד ביה מצו' אחרית' כמ"ש בסי' שנ"ד דיש לאכול העירוב בסעודה שלישית דהיינו לבצוע עליו והוא מטעם זה ק"ו כאן

באר הגולה

(° פרטי דיני ר"ה השייכים לדין זה עיין בסימן שמ"ה) ב שם בגמרא דף ס' ג ה"ר יהונתן בפירושו שם ד שם בגמ' כ"ע משמיה דרב נחמן ה שם ס' משמיה דשמואל ו שם כ"ע בעובדא דרבי זירא ז שם ס' בעובדא דבני אקוטאי ח רמב"ם פ"ה מה"ע מהא דעביד דקה (פי' אצטבא) ט ס"ה בפ"ה ושכן כת' רמב"ן ושכן משמע מלשון רמב"ם בביאור י הרא"ש שם ושכ"כ התוספות וכ"כ ר"מ כ רבי ירוחם מברייתא דרבי יהודה וגמרא שם ס' ל הרמב"ם בפרק ה' מהלכות עירובין מ שם :

א ברייתא ביצה י"ז וכת"ק ב שם בגמרא ז' וכרבא וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם ג שם ד משנה שבת ל"ד ובגמרא שם המשנה ובפירש"י ותוספות שם וב"פ ה טור בשם ר' שמריה והמרדכי גם בשם ר' יואל

נתיב חיים

שצב מ"א ס"ק ד' °) צ"ע דרש"י כת'. כ"ב וקשה לדבריו לפי מה שמסיק הרא"ש כשיטת הירושלמי אם אלו בני מבוי לא עירבו ולא עשאו קורה או לחי לחלק מבוי שלהן כיון דאסורין לטלטל במבוי שגי להאי מבוי החצר שני שעירבו בלחי או בקורה ולא בעי היכר פסין או צ"ה א"כ אותו החצר באמצע מבוי אסור לטלטל במבוי ואמאי בעי היכר. אבל האמת יורה דרכו שהמ"א לא שת לבו אל דברי הרא"ש רק מה שהביא ב"י אפס קצהו ולא ראה בפנים מ"ש בשם תוס' וכן הביא הריטב"א בשמם וז"ל על האי דרחבה מערבין וצריך שיהי' ביניהם צ"ה או משהו מכאן ומשהו מכאן שלא יהיה כל אחד נפרץ במילואו למקום האסורה לו וכ"כ על שיור של עיר רבים עכ"ל אם כן לדקו דברי הרמ"א דבעינן היכר כדי שלא יהא נפרץ במלואו למקום האסור לו : ס"ק ו' °) ואפשר דהכא. כ"ב וקשה דהא בדף ח' בשלש מחילות שרי לטלטל ג"כ אינם אלא גזירה דרבנן ומ"מ חיישי' בי' גזרה שמא תנטל השפה : ס"ק ז' °) דאל"כ קשה. כ"ב לא ידעתי מאי קשיא ליה דאיירי דהמבוי רחב מעשר אמות דלא מהני ב' פסין :

דגול מרבבה

* (מחבר) וע' בט"ז סי' ת"ר ס"ק ב' :

הגהות רעק"א

סי' שצא מג"א ס"ק ב' לאחר או לעיר . ונראה דלפ"ז גם הבעה"ב אסור להכניס לבית האורח . אבל באמת מבואר בסי' ש"ע סעיף א' דלא כהמרדכי והוא והם מותרים בין בביתו בין בביתם. ותמוה לי על המג"א דכ' בפשיטות ונ"ל שהדין עמו נגד דברי הש"ע המפורשים . וצ"ע :

באר היטב

בה דיורין ומשייר לעצמו דרכים ופלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושין . מגיד משנה : (ב) אין . וצ"ע דלא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דס"ל כרש"י דאין נקרא רבים פחותין מס' רבוא וכ"מ בהג"מ פ"ה ה"א: (ג) ששיירו . עיין בגינת ורדים כלל ג' סימן כ"ג וביד אהרן : (ד) ואם . נ"ל אם היו הנשארים רבים ואסורים לטלטל כו' ט"ז : (ה) היכר . אפילו איכא עכו"ם בהדין מתא אין יכולין לערב יחד מהריב"ל בכה"ג ובשם הר"י כתב דעכו"ם הוי שיור וכתב בגינת ורדים שם דמקום המשויר שאמרו אם דר בו ישראלים צריך לעשות היכר וסימן כדי שלא יאסור על בני העיר והיינו כשישראלים דרים שם אבל אי עבד' שיור מקום שאין דרים בו ישראל א"צ לעשות היכר והבדל למקום המשויר ואפי' בית שבאמצע דרך מהני להיות שיור אע"פ שמכאן ומכאן הם בכלל ההיתר ע"ש ועיין מ"ש עליו מהר"י שכבו : (ו) פסין . ומ"א כתב דבעיר של רבים א"צ היכר בין מבוי למבוי כנ"ל ברור עכ"ל : (ז) וסולם . אבל לקולא נחשב כפתח : (ח) מצבה . היינו אצטבא גבוה ד' טפחים (וכ"פ הב"ח) : (ט) לחצאין . ובזה לא מהני מצבה. מ"א : (י) קורה . עמ"א שהגיה דבר זה בצ"ע :

שצג (א) יאמר. על אותו הפת טור דהואיל ועביד ביה כבר מצוה ליעבד בה מצוה אחרית' כמ"ש סימן שנ"ד

שערי תשובה

לערב ולזכות משלו לכל המתקבצים שמה ולמחות לע"ה שלא יטלטלו ע"ז י"ל מוטב שיהו שוגגין כו' ע"ש:

סי' שצב (ג) אין עבה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים סימן ד"ו וסימן ד"ז ששם נתבאר באורך כל דעות הפוסקים בענין זה ·

סי' שצג בש"ע סעיף א' יערב בי"ט ע"ח הרמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט חולק בזה ועיין בשו"ת בית אפרים סי' נ"א מ"ש בענין זה וע"ש אפי' כבר קיבל עליו תוספת שבת עיין לעיל סי' רס"א שלכאורה משמע להיפוך וע' בבר"י מ"ש בזה :

ביאור הגר"א

אפי' חצר . כרי"ו שם דוכה עבד כוותיה כמש"ש וכמ"ש בס"ג : ויהיו אותם כו' בשיתוף כו'. שם כי היכא דליהוו כו' : שעושין כו'. עט"ז : ודבר זה. רי"ף וכ"כ רש"י במתני' : ואם רצו. דלרבותא נקט חולה לה דאפי' בכה"ג מהני . הר"י : וצריך. הרא"ש שם וכ"כ על שיור כו' וכ"ה ברמזים וכ"ה דמצבה מהני כמ"ש בס"ד וכ"ש כאן. ועמ"א : ס"ב שאין הסולם. שם : עד רוחב. נ"ל עד יותר מעשרה : ס"ג ואפי' הוא כו' אפי'. שם דההוא בי תיבנא ומשמע דבית א' היה וכמ"ש בס"א כר' יצחק שם : ס"ד עיר שנשתתפו. בגמ' א' מבני מבוי כו' והרמב"ם לא הזכירה ואולי גי' אחרת היה לו א' מבני המבואות כו' : מצבה. כפירוש הרי"ף אצטבא וכ"כ התו' ד"ה דעבוד וכ"כ הערוך : לפיכך עיר כו'. מ' דוקא בכה"ג אבל בהיתה של רבים א"ל וכ"מ בהג"מ ע"ש וכמ"ש המ"א לעיל ס"ק ד' : אין. ע' מ"א : ס"ה בד"א. שם י"ד ב' פסה לחי כו' וע"ש נ"ע ב' תוס' ד"ה מבוי וכמ"ש הרא"ש בשם ירושלמי ע"ש : ס"ו היינו לומר. כמ"ש בברייתא עושה לחי מכאן וע"ז הקשו מבוי מבוי נמי כו' : אבל בפס כו'. שהרי מהני בחצר שנפרצה במילואה לערב בפ"ע ואינן אוסרין על החצר כמש"ש י"ב א' ב' וכמש"ל סי' שס"ג סכ"ו וע"ש סל"א : או יעשה. כנ"ל בס"ד : גבוה עשרה. ע"ש וצ"ל ארבעה וכמ"ש בגמ' ס"א א' ועמ"א : י"א הא דעיר כו'. הוא דעת מהר"ם שפי' כלישנא קמא כמ"ש הרא"ש ומרדכי והג"מ בשמו ורמב"ם וש"ע פי' כלישנא בתרא כדרכם בכ"מ לפסוק כאיכא דאמרי : ועושין תיקון. כ"כ הרא"ש בשם התוס' וז"ל וכ"כ התוס' על ההיא דלרחבה כו' : מהני לחי או קורה. כן למד מדאמרינן מ"ש לחצאין דלא כו' מבוי מבוי נמי וע"כ בלחי או קורה קאמר דאל"כ לא אסרי אהדדי כמש"ש הרא"ש ונ"ל דדוקא בלחי וקורה כו' וע"כ לחצאין נמי בהכי קא מיירי דאל"כ לא הוי פריך מידי ואפ"ה אמרו בלישנא קמא דלרחבה מערבין אבל הוא תמוה דברא"ש וש"פ כ' בהדיא דצריך תיקון אחר שכתב וכ"כ תוס' על הא דלרחבה כו' ולארכה לא מהני אפי' בכה"ג דגמרא אמר בדרך כלל אין מערבין לחצאין לגמרי וכמ"ש רש"י הטעם אבל מבוי מבוי מערבין ג"כ בכה"ע אפי' בלחי וקורה ולכן פריך מ"ש לחצאין כו' מ"מ לחי וקורה לא מהני. וללישנא בתרא אפי' לרחבה לא מהני אפי' תיקון אחר ולא מהני אלא מבוי מבוי בפ"ע או באמצע מבוי וכן לשיור של עיר כמ"ש ברא"ש שם אבל לחצאין של עיר לא וקושיא הנ"ל מה שלמד ממנה הרמ"א נזהר ממנה הרא"ש שכ' דקושיית הגמ' היתה משום דברייתא מיירי שהמבואות אינן מתוקנים אלא בלחי וקורה כמ"ש עושה לחי כו' וז"ל הרא"ש שם והא דפריך הכא מבוי מבוי כו' דקתני בברייתא כו' וכן קשה על הש"ע דפ' כלישנא בתרא דלעולם אין מערבין לחצאין וא"כ לא מהני כלל תיקון אחר אלא בל"ה דודאי מהני דכסתום דמי ומלשון רמ"א או יעשה כו' ולפתח מבואו אפשר לומר דמיירי במבוי מבוי בפ"ע ולפ"ז ניחא דברי ש"ע דשם מהני כנ"ל אבל לשון לחצאין לא מ' כן כמ"ש בגמ' ואין מערבין כו' אלא כו' : ס"ז עיר של כו'. שם בגמ' וכמ"ש הרא"ש והלכתא לקולא : ס"ח אם עירבו. ר"ל שעירובן תמיד א' שא"א להן להתחלק ושם פ"א ב' הלכה כרי"י כו' ההם כו' :

סי' שצג ס"א אין מערבין. ביצה י"ז הלכה כר' ולאיסורא : ואם שכח. הרי"ף שם מדאמרי' שם מ"ש דלמקני שביתה משא"כ כאן ודמי לעירובי תבשילין : וה"מ. שם ו' א' ודלא כנהרדעי : ס"ב ואפי' אם. דע"כ בספק חשיכה כבר קבל ואפ"ה מערבין : ויש אוסרין. דמיירי דלא קיבל ואע"ג דמתילה נאסר מ"מ קל ממה שקבל בפירוש וראיה

מחצית השקל

מצבה אסור דאל"כ אין חילוק בין לחצאים ובין מבוי מבוי וכתב הרא"ש על מ"ש רש"י דמבוי מבוי אסור ואפי' לחי או קורה לא מהני מכל מקום ב' פסים או פס ד' וביותר מעשר צ"ה מהני אלא דהמקשן דפריך מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי היינו דס"ל דתיקוני המבואות הן ע"י לחי וקורה כדקתני עושה לחי מכאן כו' או קורה מכאן כו' מזה מוכח דמבוי מבוי מותר בין ע"י מצבה ובין ע"י ב' פסין או פס ד'. וביותר מעשר בצ"ה אבל לחצאים אין שום היתר ולא מצבה ולא פסים ולא צ"ה וכל זה כשר"ה עוברת בתוכה . לכך אין מערבים לחצאים ולא מהני שום תיקון לדריסת ומערב הרבים להסתלק מן דרך הרבים אבל כשאין ר"ה עוברת בתוכה מערבים אותה לחצאין על ידי תיקון כמו מבוי מבוי על ידי מצבה או ב' פסים או פס ד' וברחב יותר מעשר על ידי צ"ה : ולכן מה"ט במשנה דלא הוזכר שר"ה עוברת בתוכה לא קתני דאין מערבים לחצאים . ומעתה אבא לדברי מ"א : (ס"ק ב') אין מערבין כו' ואפשר דס"ל כרש"י כו' ואף דבשאר דוכתי' לא קי"ל בזה כרש"י וכמו שכתב מ"א לעיל סי' שמ"ה בסעיף קטן ז' וכ"כ רמ"א ס"ה שמ"ו מכל מקום כאן סמכינן ארש"י ובס' א"ר דסמכינן אתשובת הר"ן שהבי' מ"א ס"ק ג' ובכל מושבות בנ"י איכא עכו"ם : (ס"ק ד') וצריך כו' דרש"י כתב הטעם כו' כמו שכתב לעיל בברייתא' : וכן בקו' הש"ס מבוי מבוי נמי . דבעיר של רבים לא בעי כיון דלא הורגלו : ומה שכתב הטור והרא"ש דבעי היכר גם בעיר של רבים: באמצע מבוי דאז באותו מבוי גם כן הורגלו וכדלעיל סי' שס"ג סעיף ל"א : (ס"ק ה') שאין הסולם כו' כפתח כדלעיל סי' שע"ב : (ס"ק ו) אשפה כו' של רבים דשל יחיד עשוי' לפנות וגזרינן שמא יפנוהו ויהיה לו ב' פתחים : (ס"ק ז) מצבה כו' ונ"ל דגם ברא"ש ט"ס ר"ל דברא"ש כתב י"ט ומה"ט כ' הרב"י שמ"ש בתו' ד"ט הוא ט"ס ומ"א כתב להיפך דאדרבה ברא"ש ט"ס : ל"ל בגמ' מחילה הא אפי' ב"פ מהני ר"ל ל"ל להעריכו להעמיד מחילה דהיינו מצבה הא סגי בתקון קל דהיינו ב' פסים: ודייק לי' ל"ל בגמרא כו' דבש"ע י"ל דכאן תיקון כולל אפי' נרחב יותר מעשר דלא מהני פסים ואף דל"ה עכ"פ מהני מ"מ לפעמים היכא יותר טרחא בצ"ה ממצבה וגם יש לה קיום יותר אבל בגמ' דקתני בהאי ברייתא עושה לחי מכאן כו' אוקי לה הש"ס כר' יודא דמערבים ר"ה בכך ולדידיה אפי' רחב יותר מעשר לא בעי צ"ה מה"ט וכן אמר אביי משמיה דר' יוד' בדף י' ע"א ע"ש . א"כ קשה ה"ל ליתן תיקון קל דהיינו ב"פ גבוהים י' א"ו דמצבה סגי בגובה ד"ט והוא יותר קל מב' פסים גבוהים י' ועי' בגמ' דף ס"א : ראיה זו הובא בב"ת מדאמרי' שם א"ר הונא עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה (היינו מצבה) ד"א (ופירש"י ד"א גובה ומשוכה על פני כל העיר) מודדים לה משפת הנחל (פרש"י שכל העי' נחשב כד"א כדין כל העיירות וחוצה לה מודדים תחומה אלפים אמה) ואם לאו אין מודדים לה אלא מפתח בתיהן (פרש"י לכל בית ובית מודדים לו אלפים אמה מביתו דאין העי' חשובה חיבור א' והוי כיושבי צריפין אך הרמב"ם מפרשו בע"א וכוותיה פסק הרב"י לקמן סי' ת"ח ס"ט ע"ש) א"ל אביי מ"ש מכל דקה (היינו מצבה) דסגי בד"ט ומשני כיון דבעית תשמישתיה שלא יפול לעומק הנחל לכן אין להם קביעות יחד כ"א בגובה ד"א עכת"ד הש"ס . הרי דאביי אמר מ"ש מכל דקה בעלמא דסגי בד"ט הרי דכלל כל דקה סגי בד"ט ולא הוזכ' י"ט : (ס"ק ח) אין מערבין לחצאין משמע דבזה ל"מ מצבה מדאסר לחצאין והתיר מבוי ומבוי מבוי אינו מותר אלא ע"י מצבה . מכלל דלחצאין אפי' ע"י מצבה אסור וכנ"ל בגמ' . ודוקא כשר"ה עוברת כנ"ל . וכ"מ בגמ' כמ"ש לעיל ולפ"ז ע"כ סעיף זה דדייק מיניה דאין מצבה מהני לחצאין ע"כ מיירי כשר"ה עוברת בתוכו וכ"ש דב' פסים או צ"ה לא מהני וא"כ מ"ש בש"ע סעיף ו' דמהני פסים או צ"ה לערב לחצאין ע"כ מיירי באין ר"ה עוברת בתוכו וגם מצבה מהני וכמ"ש רמ"א אלא דברחב יותר מעשר לא מהני מצבה אא"כ גבוה י"ט כמ"ש רמ"א והוא דוחק דאין משמעות לשון הש"ע משמע כן אלא סתמא מיירי בחד גווני וכן מ"ש רמ"א סעיף ו' בהג"ה משמע דמיירי כשר"ה עוברת בתוכו . והדבר דחוק מאד עכ"פ הדין דין אמת : (ס"ק י) ולארכה כו' דר"ה הוי להני כו' ר"ל אע"ג דקי"ל בב' חצרות זו לפנים מזו וערבה כל אחת לעצמה, דאין הפנימית שי"ל דריסת הרגל בחיצונה אוסרת על החיצונה דהפנימית הוי רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומה כדלעיל סי' שע"א שאני הכא דר"ה הוי להני כמו כו' : (ס"ק יא) לחי כו' להכשיר אליה כמ"ש סעיף ה' כנ"ל . ול"מ לחי או קורה אלא בעינן שני פסים או פס ד"ט :

סי'

קיבל עליו תוספ' שבת (ד) (ג) ויש אוסרים אם קיבל עליו תוספת שבת :

ג ז עירב לשנים לאחד מבעוד יום ונאכל העירוב בין השמשו' ולא' עירב בין השמשו' שניהם קנו עירוב שלאותו שנאכל עירובו בין השמשו' אנו חושבין אותו לילה ולאותו שהניח עירובו בין השמשו' חושבים אותו יום (ה) ה אבל אם עירב עליו בין השמשו' ונאכל עירובו בין השמשו' אסור :

שצד ספק עירוב מה דינו ובו ג' סעיפים :

א ° א ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשו' אם לאו מותר והוא שיהיה לו א חזקת כשרו' כגון שהניחו שם ואירע בו ספק ב אבל אם לא היה לו חזקת כשרו' כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא :

ב ג צריך שיהא העירוב בין השמשו' במקום שראוי ליטלו הילכך אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו בלא מרא וחצינא אסור : הגה והעירוב א"צ להיות קיים רק בין השמשות (טור) ויוכל לאכלו כשודאי חשיכה (הגהות אשירי ומרדכי פרק בכל מערבין) (א) ויש לבלוע עליו בשחרית בשבת (מנהגים) ודוקא במקום שנוהגים לערב כל ערב שבת אבל עדיף טפי לערב על כל השנה בפעם אחת כדלעיל סי' שס"ח (ב"י) :

ג ד נתנו במגדל ונעל בפניו (ב) ואבד המפתח קודם שחשכה אם אי אפשר להוציא העירוב (ג) אלא אם כן עשה (א) ב ה מלאכה גמורה בין השמשו' הרי זה כמו שאבד ואינו עירוב שהרי אי אפשר לאכלו :

שצה דיני ברכת עירוב ובו סעיף אחד :

א א (א) מצוה לחזור אחר שיתופי מבואו' ומברך עליו על מצו' עירוב ואומר בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכנים מחצירו' למבוי א (ומהם לבתים) (ב"י בשם שבולי לקט) בשבת אימתי מברך עליו בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי (ב) או בשעה שמזכה להם : הגה ואם גבו אותו לשם עירוב ושכחו ולא ברכו עליו הוי עירוב כי אין הברכה מעכבת (אגור ושבולי לקט) ב עססי' שס"ו :

שצו דין ארבע אמו' שיש לכל אדם בשבת ובו ב' סעיפי':

א א שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם (א) יש לו ב ד' אמות בכל מקום אפי' יצא חוץ לתחום ג ומודדי' לכל אדם באמה שלו ואם היה ננס באיבריו נותנים לו ארבע אמות בינוני' של כל אדם שכל אחת מהן ששה טפחי' : °°הגה ואלו ד' אמות מודדין לו מרווחת א והוא (א) באמצען (טור) ויש אומרים דמותר להלך ארבע אמות לכל צד אבל לטלטל אינו רק חסבע אמות עם אלכסונכמו שנתבאר לעיל סי' שמ"ט:(טור בשם הרז"ה פי"ג בשם רשב"א):

ב ד בכל מקום שקדש היום עליו אם הוא מוקף לדירה אפי' אין בו עתה דיורין חשוב כולו כד' אמו' ה ואם אינו מוקף לדירה עד סאתים חשוב כולו כד' אמו' ואפילו שבת בתל גבוה ובקמה קצורה ושבלי' מקיפו' אותה חשיבי כד' אמות עד סאתים :

ט"ז מגן דוד

דתרוייהו חדא מצוה דעירוב נינהו כנ"ל ותו נ"ל דיש מקור לדברי הטור מהגמ' שהביא סי' ת"ו ס"ב ע"ש: (ד) ויש אוסרים כו'. על דיעה זו ק"ל במאי דפרכי' בפרק במה מדליקין דף ל"ד הא גופא קשיא אמרת ג' דברים צ"ל ע"ש עם חשיכה עםחשיכה איןדהיינו מבע"י אבל ספק לא מערב והדר תנא ספק חשיכה מערבין לא קשיא כאן בע"ת כאן בע"ח אמאי לא מוקמי אידי ואידי בע"ח ורישא מיירי בקיבל עליו תוספת שבת בזה אסור אלא דוקא מבע"י דהיינו קודם קבלת שבת דמסתמא קרינן קודם שבת מבע"י וזה מוכח מדאמר הדליקו את הנר וסיפא מיירי קודם קבלת שבת דודאי מיירי סיפא בזה דהא אמרי' וטומנין את החמין וזה ע"כ קודם קבלת שבת וצ"ע : (ה) אבל אם עירב כו'. דכולי האי לא מקלינן לשווי' לגבי האי עירוב מקצתו יום דהיינו לענין הנחה ומקצתו לילה לענין אכילה שצ"ל בשבת :

שצד (א) ויש לבלוע בשחרית. הטעם הואיל ואיתעביד ביה מצוה נעשה בו מצוה אחרת : (ב) ואבד המפתח. בטור כתוב אם מלא המפתח בי"ט בין בעיר בין בשדה הוה עירוב שיכול לטלטלו ולפתוח אע"פ שלא היה בידו ב"ה כיון שמלוי הוא שימלאנו חשבינן לי' כאלו הוא בידו אבל במלא בשבת בעיר הוה עירוב שיכול להביאו ע"י גגין וחצירות בשדה אינו עירוב עכ"ל°) וק"ל כיון שאפילו בשדה אין איסור להביאו אלא מדרבנן דהא שדה היא כרמלית וכל עירוב קונה ב"ה וכל דבר מצוה לא גזרו עליו ב"ה וכמ"ש הש"ע אחר זה דוקא במלאכה גמורה והרמב"ם לא הביאו באמת חילוק דשדה לעיר. וכתב ב"י דטעמא מאי זה דכל מצוה לא גזרו עליו ב"ה לא בתחומין ולא בחצירות אלא דקשה על הטור שהרי בסימן ת"ט כתב בפי' גבי תחומין דלא גזרו עליו ב"ה ממילא ה"ה כאן בחצירות שהרי ג"כ מצוה היא כמ"ש סי' שס"ה בפי' מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות כו' ועמ"ש סימן ת"ט : (ג) אלא א"כ עשה מלאכה גמורה. אבל במלאכה דרבנן לא גזרו עליו ב"ה בדבר מצוה וזה דוקא לענין קניית עירוב שעיקרו ב"ה ודי במה שהיא ראויה ב"ה אבל לעיל במה שהוכחנו בסי' שס"ו דאין ליתן עירוב חצירות במקום שאסור לטלטלו אין שייך להקל בשביל זה ולומר דמן התורה יכול ליטלו דהתם מטעם שע"י העירוב חשבי' כאלו כל החצירות שייכים לאותו בית וזה צ"ל כל השבת דהא בכפרן בשבת אוסר אע"ג דהיה ראוי ב"ה וא"כ כיון שביום השבת אסור לא מהני מה שהיה קולא ב"ה בדבר מצוה דביום השבת העמידו דבריהם אפי' בשבות כנלע"ד נכון :

שצה (א) מצוה לחזור כו'. דלא יבא לידי איסור טלטול : (ב) או בשעה שמזכה להם. בטור כתוב בשעה שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה להם ואחד זוכה לכולם ואומר בדין יהא שרי כו' ופי' ב"י דה"ק או בשעה שאינו מקבץ אלא א' מזכה לכולם וק"ל דאם כן מאי ואי' זוכה לכולם דאמר אח"ז הלא כבר נכלל במ"ש או בשעה שהוא מזכה ונ"ל דהטור מיירי בשניהן דרך מקבץ אלא שעל שעת הברכה נקט תרי גווני שעושה הברכה בשעת הקבוץ או שממתין אחר הקיבוץ לברך בבה"כ כדרך שאנו עושין בע"פ וכדי שלא תאמר היאך מזכה הא יש להרבה חלק בזה וזכוי אין שייך אלא אם נותן משלו ע"כ א' ואחד מזכה לכולם דאף שיש להרבה חלק בו מ"מ אחד מברך ומזכ' לכולם דהיינו שאפשר שעיקר העירוב לא נעשה משל כולם מ"מ אותן שנעשה העירוב משלהם מזכין לאחרים שלא נעשה משלהם ודבר זה עושה אחד מהם בשביל כולם שמזכה לכולם בשביל כל א' מהם וע"ד כן נתנו תחלה כל אחד להעירוב שיזכה המזכה בשבילם ויזכה לאחרים כנ"ל ובלבוש כתו' לכן מנהגינו לגבות קמח מכל בית ואופין מקצתו מצה א' לעירוב והשאר נותנין להשמש וסיים ע"ז ונ"ל לפי מנהגינו לא הוי עירוב אם שכחו לברך דהא לא זיכוהו להם ואין קמח של כולם כלול בתוכו ואינו עירוב עד שיזכוהו להם עכ"ל ולא נלע"ד כן מטעם שכתבתי שכל אחד שנותן תחלה קמח נותן על מנת כן שיזכה בו כל הקהל אף מי שלא יתן קמח והמותר יחזיק לעצמו ואם כן השמש שעושה מצה של עירוב עושה בשביל כולם דהקמח הוא של כולם והזכוי שעושה הרב אחר כך בשעת הברכה הוא לפרסם הדבר בכל הקהל זוכים בו ואני מדמה זו לתמידין שהיו קרבין משל צבור והמותר היה לקין המזבח וא"כ תקשי לך הא ע"כ נשאר שום חלק ושמא נשאר חלק א' משל א' כולו וא"כ אין לו חלק א"ו בתמיד אלא ודאי כיון שנתערב תחלה הכל כיחד נעשה הכל של כל אחד ואחד ה"נ בעירוב כנ"ל נכון :

שצו (א) יש לו ד"א. בטור כתוב ופסק רי"ף שאין לו אלא ד"א והוא באמצען והרז"ה פסק שיש לו ד"א בכל רוח שהן ח' על ח' ויש לתמו'

מגן אברהם

שצד א חזקת כשרות. כ"כ המ"מ פ"ז בשם הרשב"א דהא אין מערבין בתרומ' שהיא ספק טומאה וכן אין מערבין ב"ה כו' והרמב"ם ס"ל דכל שאין חזק' אחרת כנגדו כשר אפי' לא היה לו חזקת כשרות עיין שם וצ"ע דכ"ז בע"ת אבל בע"ח כ"ע מודו דמערבין ב"ה כמ"ש סי' רס"א וא"כ מוכח דאפילו לא היה לו חזקת כשרות כשר ואפשר דספק הונח גרע טפי וגם בעירובי חצירות בעי' סעודה הראוי' מבעוד יום (רמב"ם ספ"א) (עסי' ת"ו): ב מלאכה גמורה. אבל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו לפי שלורך מצוה היא (מ"מ ספ"א) עסי' ת"ט ועי' סס"ו סי"ג וסי' של"ה והטור ס"ל דגזרו עליו משום דמחזי כסותר אהל שכ' נתנו במגדל שהוא לבנים מסודרים וכו' בשבת אינו עירוב וזה אינו אלא משום מוקצה כמ"ש התו' ומ"מ צ"ע למה כתב בי"ט ה"ז עירו' מפני שיכול לסתרו וליטלו°) דהא פסק לקמן סי' תקי"ח דאסור לסתרו ע"ש°) וצ"ל דהטור ס"ל כמ"ש המרדכי והתו' דמותר לטלטל הלבנים לצורך אוכל נפש כמ"ש ססי' תקי"ט ואם כן לצורך עירוב נמי שרי ובסי' תקי"ח מיירי שלא היה צריך לאכול הפירות ע"ש וכנ"ל ברא"ש ועמ"ש סי' תקי"ט ס"ג : ואם כמלא המפתח בשבת במקום שיכול להביאו בלא מלאכה דאורייתא הוי עירוב אע"פ שלא היה בידו ב"ה כיון שמלוי הוא שימלאנו חשבי' ליה כאלו הוא בידו (טור ותוס') :

שצה א ומהם לבתים. אע"ג דהכא מיירי בשיתופי מבואות מ"מ הא סומכין על שתוף במקום עירוב כמ"ש סי' שפ"ז : ב עססי' שס"ו. והע"ש לא ע"ש כס"ט :

שצו א והוא באמצען. כ"כ הטור לדעת הרי"ף וצ"ע דהא בסי' שמ"ט כ' היו שנים כגון שיש ביניהם ו' אמות ואם איתא דס"ל והוא באמצען א"כ היו אסורים לטלטל מזה לזה אלא ע"כ ס"ל דבורר לאיזה רוח שירצה וגם ברא"ש משמע כן וכ"ד הרמב"ם ספי"ב ופכ"ז וידוע שהוא הולך בשיטת הרי"ף וכ"כ הרא"ד ועמ"ש רסי' ת"ה וכמ"ש סימן ת"ע ס"ה :

באר הגולה

ו שם במרדכי בשם מקצת תלמידיו וחזר בו הרב ז מימרא דרבה שבת ל"ד ועירובין ע"ו א ר' יונה שם בשבת א משנה עירובין ל"ה וכרבי יוסי ור"ש ב ממשמעות הגמרא שם ל"ו ג שם במשנה הנזכרת ד משנה שם לד"ה כאוקימתא דאביי ורבא שם וע' בסימן שי"ד סעיף ז' פרטי הדינין ה סימן זה ציינתי לעיל בסוף סימן שע"ו :

א ברייתא עירובין מ"ע ב כת"ק במשנה שם מ"ח הרי"ף והרמב"ם בפי"ז וכ"ז ג ציינתיו לעיל סי' מ"ח סעיף א' וכ' ד פשוט שם ס"א לרבנן דקיימא לן כוותיה ה ברייתא ב' לענין הסוכת שם והוא הדין למערב וכ"כ

נתיב חיים

שצד ט"ז ס"ק ב'. °) וקשה לי כיון כ"כ לק"מ דאיירי בשדה שהוא ר"ה אבל בשדה כרמלית באמת עירובו עירוב : מ"א ס"ק ב' °) וכ"ל דהטור כ"כ זה ליתא דהא ר"מ גופיה לא שרי אלא בי"ט משמע דת"ק אפי' בכה"ג פליג. ע"כ נראה דאוקמתא' דרב ושמואל אתי אפילו לת"ק דס"ל כר' דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ב"ה. אלא דלא ניחא להו לאוקמי מתני' כר' משום דרישא דמתני' אתיא כרבנן כמ"ש תוס' שם בעירובין והאמר מ"מ לריגא כת' הרא"ש דמוקי לה באויר' דליבני' אפי' לת"ק :

דגול מרבבה

*)ול"כ דלא קשה מידי דכיון דפליגי בזה ר' מאיר ורבנן פסק גבי יו"ט לענין איסור לפתוחן לכתחלה כרבנן אבל לענין עירוב קיי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו יחיד נגד רבים כדאיתא בעירובין דף מ"ו ע"א וק"ל ואף דלענין לערב לכהן בבה"ק פסק הטור בסימן ת"ע להומרא כרבנן ועיין ברא"ש בריש פרק בכל מערבין שהטעם משום דתליא בפלוגתא דרבי ור"י בר יהודה באוהל זרוק והלכה כרבי מחבירו ועיין בב"ח בסי' ת"ת שם שאני זה הדבר דהלכה כרבי מחבירו הוא כלל מפורש בש"ס וכבר כת' הרא"ש בפ' עושין פסין סימן ד' דאף הלכה כדברי המיקל בעירוב מ"מ אינו יכול לסתור כלל המפורש בש"ס במקום אחר שאם כללו בש"ס הלכה כפלוני נגד פלוני אפילו לענין עירוב אמרו אבל כאן פלוגתא דר' מאיר ורבנן אין שום כלל דהלכה כרבנן רק מטעמא דר' מאיר הוא יחיד נגד רבים ולענין עירוב בפירוש אמרו הלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו יחיד נגד רבים ועוד דכאן גבי עירוב ר' מאיר נשנה בלשון חכמים ורא"ה דפליג נשנה בלשון יחיד ולכך גבי יו"ט שנאו התנא בלשון יחיד לא לפסוק כמותו משא"כ בעירוב מש"ה שנאו בלשון חכמים משום דהלכה כמותו לקולא ודו"ק היטב בכל המקומות שרשמתי :

הגהות רעק"א

סי' שצג סעיף ב' שניהם קנו עירוב נלע"ד דאם שניהם עירבו לרוח א' אין אחד מהם יכול להוליך עמו פירות אבל השני דהא בממנ"פ אם עירובו קיים עירוב דבעה"ב אינו עירוב ומוליך הפירות חוץ לתחום שלהם דהוי כרגלי הבעלים :

סי' שצד סעיף ב' בהג"ה לבלוע עליו. ע' לקמן סי' תקכ"ו

ביאור הגר"א

מתוספתא וכמש"ל סי' רס"א ס"ד ע"ש וכ"כ בסי' רנ"ג בהג"ה : ס"ב אבל אם . מדלא השמיענו באדם אחד וכה"ג ש"מ דלאחר גברא לא :

סי' שצד ס"א ספק עירוב כו' והוא כו'. מתני' וגמ' לענין תחומין וסובר הטור דה"ה לע"ח דלא כמרדכי שכ' דכאן א"ל ככ"ל סי' שצ"ג ס"ג דספק הונח גרע כמ"ש המ"א וז"ש כגון ספק אם כו' דוקא בכה"ג וע"כ צ"ל כן דאל"כ תקשי לרש"י ורמב"ם דס"ל דאף בע"ת כשר בכה"ג בדיעבד כמ"ש סי' תע"ו : ס"ב ואינו יכול. גם בגמ' ופסק כרבי. ומשם למד לע"ח דס"ל דגם הוא מצוה כמ"ש סי' שס"ו סי"ג וסי' של"ה : **והעירוב א"צ.** שם במתני' אם מבע"י כו'. וה"ה לע"ח ונלמד מסי' של"ג ס"ג : ויוכל. שם במתני' ל"ח א' וה"ה לע"ח וכ"ה בתוספתא פ"ה בע"ח: ויש לבצוע. ברכות ל"ט ב' שבת קי"ד ב': בשחרית. בהג"מ והג"א פ"ג כ' משחשיכה אבל במנהגים חששו בערבית שלא יאכל קודם חשיכה : **אבל עדיף.** דמה שהיו נוהגים בימי הגמ' בכל ע"ש משום שלא יתעפש משא"כ עכשיו שעושין מלה. ר"כ : ס"ב נתנו במגדל כו' אא"כ. השמיט כל הסוגיא דשם שהוא הכל אליבא דרבנן וכמ"ש התוס' שם ד"ה והאמר משום דר"א ע"כ כרבנן ס"ל וע"ש תוס' ד"ה בעי כו' : קודם שחשיכה. ל"ד כמ"ש בסי' של"ג ס"ג : סי' **שצה ס"א מצוה.** ס"א א' : ומברך. שבת כ"ג א' : ואומר. רי"ף בפ"ב די"ט : ומהם לבתים. עמ"א וכמנהגינו שם : אימתי. מנחות ל"ה ב' : **ואם גבו.** ברכות ט"ו א' : סי' **שצו ס"א שבו.** כ"א א' וערש"י והוא במתני' מ"א ב' וגמ' שם ילא לדעת כו' : **ארבע אמות.** כגי' ר"ח שם מ"ח א' ד"ה ר"י ופי' כת"ק דר"י ור"א פליגי אליביה ופ' כר"י בסי' ת"ה ס"א : בינונית כו' **שכל א' כו'.** ג' ב' : **אלו.** כר"י שם מ"ח א' וכפי' הרי"ף ורא"ש : **והוא באמצען.** עט"ז שט"ס הוא וצ"ל אחר לכל לד וכ"ה בהג"ה ברא"ש : **וי"א.** כגי' רש"י שם ופ' כחכמים : **אבל לטלטל.** גמ' שם : **עם אלכסונן.** שם כ"א א' לאו היינו כו' וכפר"ת שם וכ"כ הרמב"ם : **ס"ב בכ"מ כו' אפי' אין.** שם בעיר חריבה כו' : **ואם .** ע"ו א' :

באר היטב

בצ"ה וכל שכן כאן דתרווייהו חדא מצוה דעירוב נינהו ט"ז ע"ש: (ג) ויש אוסרים. עיין ט"ז מה שהקשה על דיעה זו. והיד אהרן מיישבו בטוב ע"ש :

שצד (א) מלאכה. אבל במלאכה דרבנן לא גזרו עליו בה"ש בדבר מצוה. ואם מלא המפתח בשבת בכל ענין הוי עירוב אפילו מלאו בשדה ט"ז ע"ש :

שצו (א) באמצען. ובסי' שמ"ט מבואר שיכול לברר לאיזה רוח שירצה הד' אמות ע"ש ס"ד עמ"א :

שערי תשובה

סי' שצד בש"ע סעיף ב' בהג"ה אבל עדיף טפי כו' ובשם האר"י ז"ל כתבו שהיה כו' וע' במג"א לעיל ס"ס שס"ו ומ"ש דקאי על ערוב תבשילין לא נהירא וכ"כ בשיורי ברכה שבדמשק היו מקפידים לעשות עירוב בכל ע"ש ע"פ הקדוש מוה' חיים וויטל ז"ל ע"ש : (א) מלאכה עבה"ט ועיין בשו"ת שער אפרים סי' כ"ו והובא ביד אפרים לקמן סי' ת"ט :

סי' שצה בש"ע סעיף א' ומברך עליו על מצות עירוב ע"ל סי' שס"ו מ"ש בשם שו"ת מהר"מ ד"ב בעושה שני עירובין של ע"ח ועירוב תבשילין יחד ונראה דה"ה בעירוב תחומין כי ברכה אחת לכולם ועיין מ"ש שם :

מחצית השקל

סי' **שצד** (ס"ק א) חזקת כו' בין השמשות אע"ג דהוי ספק בין בתרומה ובין בין השמשות אע"כ דלא אמרינן ספק עירב כשר אלא היכא דא"ל חזקת כשרות. והרמב"ם ס"ל כו' דעל ראי' מאין מערבים ב"ה כתב המ"מ דמודה הרמב"ם דלכתחלה אין להכניס את עצמו בספק ולערב ב"ה דשמא כבר לילה ובדיעבד אם עירב ב"ה הוי עירוב וגם הרמב"ם לא אמר דאפי' אין לו חזקת כשרות אפ"ה ספק עירוב כשר אלא דיעבד. והא דעירב בתרומה ספק טמאה דאפי' דיעבד לא הוי עירוב היינו טעמא דבעינן סעודה הראויה לאכול מבע"י וכיון דהוא ספק תרומה טמאה אינו ראוי לאכילה מבע"י ודאי ניהו דהאיסור הוא מצד ספק שמא טמאה היא מ"מ אסורה ודאי באכילה מה"ע. ולכך אפי' דיעבד לא הוי עירוב. כמ"ש סי' רס"א וכ"ה גם בסי' שנ"ג סעיף ב' : ואפשר דספק הונח כו' מ"מ ע"ש במגיד משנה מה שהשיב בקושי' על הרשב"א. וגם בע"ח בעינן סעודה כו' וא"כ ספק תרומה טמאה בע"ח ג"כ אינו עירוב וכה"ג : (ס"ק ב) מלאכה כו' ולפי שלורך מצוה היא כדי שלא יטלטלו באיסור וניהו דלגבי מצות לאו ליהנות ניתנו לא חשבו לעיל בסי' שפ"ו ס"ק י"א למצוה ע"ש הטעם והטור ס"ל דגזרו עליו משום דס"ל דלא הוי מצוה ממש. אינו עירוב וז"א רק איסור דרבנן דאינו סתירה גמורה דהא אין בין הלבנים טיט רק מסודרים זה ע"ג זה בלי טיט. ואפ"ה כתב אם נתנו שם ונעל בפניו ואבד המפתח בשבת אינו עירוב. הרי דס"ל דאפי' בשבות לא התירו לצורך ערובי חצרות ומ"ש מ"א (וז"א אלא משום מוקצה כמ"ש התוס') לענ"ד אין מקומו פה דהא כתב לפני זה הטעם דמחזי כסותר אהל ולענ"ד מקומו הוא אח"ז במקום שמפרשים בע"ה: דהא פסק לקמן סי' תקי"ח דאסור וכאן שכתב ז"ל בית שאינו טוח בטיט אלא לבנים מסודרים וע"ז והוא מלא פירות ונפחת בי"ט מותר ליקח מהן ממקום הפחת ול"א מוקצים הן כיון שאין בפתיחתו אלא איסור דרבנן לא אסח דעתיה מינייהו עכ"ל הרי שכ' ושאסור לפותחו מדרבנן אלא שאם נפחת אין הפירות מוקצים: יב"ל כו' כמ"ש רמ"א ס"ס תק"ע כנ"ל וכ"כ רמ"א סי' תקי"ח ג' ע"ש ופה צ"ל המ"א מה שמחקתי לעיל וכנ"ל כמ"ש רמ"א ס"ס תק"ע (וז"א אינו אלא משום מוקצה כמ"ש התוס') ובסי' תקי"ח מייר שלא היה צריך כו' א"כ כיון דב"ה לא היה צריך להם היה אז אסור לפותחו וס"ד דאפי' עתה נפחת ממילא יהיו אסורים בטלטול משום מוקצה קמ"ל דלא הוי מוקצה והא דקמ"ל האי דינא כשנפחת וה"מ לאשמועינן דין זה אפילו לא נפחת אלא דב"ה לא היה צריך להפירות ועכשיו צריך להם מותר לפותחו וליטול הפירות דמשום סתירה ליכא כיון דאין בו אלא משום מוקצה לצורך אוכל נפש מותר ואי דהפירות עצמן מוקצים דהא ב"ה לא היה רשאים לפותחן כיון דלא היה צריך להם (ואף דרשאי לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש אבל לאכול מוקצה או להשתמש במוקצה אסור כמ"ש מ"א ס"ס תק"ע ע"ס) מ"מ לא אסח דעתיה מיניה כיון דאין בפתיחתו רק איסור דרבנן נ"ל דמיירי דגם עתה אינו לריך להפירות לאכלן אלא רוצה לפנותן כי לריך למקומן או לשום טעם אחר ואפ"ה התירו הטלטול דאין עליו תורת מוקצה כלל. עמ"ש סי' תקי"ח סעיף ג' כנ"ל או צ"ל סי' תק"ע סעיף ז' :

סי' **שצו** (ס"ק א) והוא באמצען כ"כ הטור לדעת הרי"ף וצ"ע דהא בסי' שמ"ט כו' אין כוונת מ"א בזה להקשות על הטור וכמו שהבין בס' ת"ש דניהו דהטור בסי' שמ"ט כתב האי דינא היו שנים כגון כו' מ"מ אין בזה תפיסה עליו דניהו דהביא כאן דעת הרי"ף מ"מ הא הביא גם דעת הרז"ה שהם י"א שהביא רמ"א ולא הכריע אדרבה הרב"י הוכיח דעת הטור ס"ל דל"א והוא באמצען עיין שם אלא כוונת מ"א לדקדק על הגהת רמ"א שכתב על דברי המחבר ואלו ד"א כו' והוא באמצען כו' כאלו דבריו הם פי' לדברי המחבר וע"ז כתב מ"א ניהו דהטור כ"כ לדעת הרי"ף אף הרב"י ע"כ לא ס"ל כן מדכתב הרב"י בש"ע לעיל סי' שמ"ט סעיף ד' היו שנים מקצת כו' כגון שיש ביניהם שש אמות כו' וגם אם נדחק כיון דיש להעמיס פה דברי הגהת רמ"א בדברי המחבר אף שבאמת המחב' לא ס"ל הכי לא כ' רמ"א בלי י"א וכן דרך רמ"א כמה פעמים מ"מ עכ"פ ה"ל להרמ"א להגיה לעיל סי' שמ"ט וכמ"ש מ"א שם ע"ש : וגם ברא"ש כו' הולך בשטת הרי"ף כו' היא קושיא אחרת על הטור לרמ"א

שצז דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה ובו יח"ס

א א כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ מארבע אמותיו או מהמקום ששבת בו :

ב ב קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפי' פסיעו' א (א) (בינוניות) (טור) שהם תחום שבת:

ג ג° כשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפי' אמה לכל רוח כך ב (ב) כליו ובהמתו אין יכול שום אדם להוליכ' חוץ לאלפים אמה של בעליה' ד ואם עירבו בעליה' לרוח א' אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפי' פסיעה אחת במקו' שאין הבעלי' יכולי' לילך:

הגה ועיין לעיל סוף סימן ש"ה אם מותר למסור בהמה לעכו"ם במקום שיש לחוש שיוליאנה חוץ לתחום :

ד ה המוסר בהמתו ג לבנו הרי היא כרגלי האב :

ה ו מסרה ד (ג) לרועה אפי' נתנה לו בי"ט הרי הוא כרגלי הרועה ז ואם מסרה ה (ד) לשני רועים הרי הוא כרגלי בעליה מפני שלא קנה א' מהם :

ו ח שור של ו פטם כרגלי מי שלקחו לשחטו ביו"ט ט וכן אם שחטו בעליו בי"ט ומכר בשרו כל א' מהלוקחי' מוליך מנתו למקום שהוא הולך :

ז י שור של רועה (א) (ה) כרגלי אנשי אותה העיר :

ח כ כלים המיוחדי' לא' מהאחי' שבבית הרי הם כרגליו ושאינם מיוחדי' אין יכולי' להוליכם אלא למקום שכולם יכולים לילך :

ט ל שנים ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית וזה לילך בו ערבית לא יוליכו אלא למקום ששניה' יכולים לילך ואם עירב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב לא יזיזוהו ממקומו:

י מ ב' שלקחו ז בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב אע"פ שלקח כל א' מנתו הרי כל הבשר (ב) כרגלי (ו) שניהם אבל אם לקחו ח חבית של יין וחלקוה ביום טוב חלקו של כל א' מהם כרגליו :

יא נ השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אפי' לא לקחו עד הלילה הוא (ג) כרגלי השואל ואם שאלו ממנו ביום טוב אע"פ שדרכו לשאלו ממנו בכל יום טוב הרי הוא כרגלי המשאיל :

יב ס האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה ותבלין לקדירתה בי"ט ט הרי (ז) העיסה ותבשיל כרגלי שתיהן:

יג ע לקח מחבירו בי"ט גחלת לא יוליכנה אלא כרגלי הנותן אבל אם הדליק נר או עץ משלהבת חבירו הרי הוא כרגלי זה שהדליק :

יד פ י בור של יחיד הרי הוא כרגלי בעליו ושל אותה העיר כרגלי יא אנשי (ח) אותה העיר ושל הפקר כרגלי הממלא :

טו צ נהרות יב (ט) המושכי' ומעיינו' יג (י) הנובעים ק הרי הם כרגלי הממלא ר היו באים (יא) מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאים מהם בשבת ואין צריך לומר ביום טוב :

טז ש מילא מים מבור של הפקר לצורך חבירו הרי הם יד כרגלי הממלא :

יז ת מי שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו ועירבו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו שפירותיו כמוהו במה דברים אמורים א כשייחד להם טו קרן זווית ב אבל אם לא ייחד להם הם כרגלי זה שהם מופקדים אצלו :

יח ג מי שזימן אצלו אורחים בי"ט לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו אא"כ זיכה להם מערב יו"ט ע"י אחר במנות אלו :

שצח דין היאך מודדין אלפים אמה ובו יא סעיפים :

א א הבא למדוד אלפים אמה של תחום העיר אם היתה העיר א (א) אריכא וקטינא או שהיתה מרובעת לא לרבוע העולם הואיל

ט"ז מגן דוד

דלפ"ז ☞ פסק רי"ף כר"א דס"ל במתני' כנגדן מ"ה ולא מצינו לרי"ף שפסק כן ואדרב' הרא"ש כ"כ דלא הביא הרי"ף מאי דאמרי' בגמ' ר' יהודה היינו ת"ק כו' משום דס"ל הלכה כת"ק דריש פירקין ☞ דאין לו אלא ד"א והב"י הוכיח דהטור לא ס"ל כר"א כיון שכ' סי' ת"ה מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה א' לא יכנוס להיות כבני העיר ואין לו אלא ד' אמותיו עכ"ל ולא הבנתי הוכח' זו דודאי אם יצא חוץ לתחום יהי' לו מאותו מקום ד' אמות לכל צד ועכ"פ לא יכנס לתוך התחום להיות כבני העיר ובאשר"י כ' כדברי הרז"ה א' על א' והוא באמצען והוא לא זכר זה בפסקי הרי"ף גם ברמזים לא זכר כדברי הרי"ף רק ד"א ולא זכר והוא באמצען ע"כ נלע"ד דהך והוא באמצען אין זה מקומו אלא אחר דברי הרז"ה כמ"ש באשר"י כנלע"ד :

שצז (א) כרגלי אנשי העיר. פירש"י אפי' עירב רועה זה ד' אלפים לרוח אינו מעכב על א' מבני אותה העיר שלקחו ממנו מלהוליכ' ממנו לרוח שכנגדו אלפים דמאתמול מוקמינן לה ברשות בני העיר לפי שרגילים ליקח ממנו עכ"ל : (ב) כרגלי שניהם. לפי שבין השמשות ינק כל אחד מחבירו : (ג) כרגלי השואל. כיון שמע"ש אמר להשאיל לו :

של

מגן אברהם

שצז א בינוניות. היינו אורך ב' מנעלים מנעל א' מקום מלב הרגל ומנעל הוי בין רגל לרגל (מהרי"ו סי' ע"ה) : ב כליו. מיירי בי"ט דבשבת אסור להוציא א"כ מיירי במלבוש ועיין סי' ת"ג: ג לבנו. לפי שדרך בני אדם להפקיד כליהם ביד בניהם ואין כוונתם למסור ברשותם (מ"מ): ד לרועה. אפי' לרועה עכו"ם עסי' ת"א : ה °) לשני רועים אע"פ שמעי"ט מסר' לשניהם ובי"ט בירר דבריו שמסר' לא' מהן אפ"ה הוי כרגלי בעליו לפי שלא בירר דבריו מעי"ט (ר"ן): ו פטם. מפני שהכל יודעים ובאים לקנותו א"כ דעת בעליו למכרו לאנשים אחרים : ז בהמה בשותפות. מפני שבחייה יונקים האיברים מהדדי : ח חבית. אמרינן יש בריר' דזהו חלקו המגיע לו משעה ראשונ' כיון דאיסור דרבנן הוא עסי' תי"ו : ט הרי העיס'. ולא אמרינן דליבטל מים ומלח בעיסה דכיון שבאו לתקן העיס' ה"ל כמין במינו ולא בטל כדשיל"מ *) עסי' תק"ג עסי' שי"ח סס"ח: י בור של יחיד. עסי' שכ"ה ס"ה עסי' ת"א והע"ש לא ע"ש: יא אנשי אותה העיר. ואם עירב א' מהעיר יכולין להוליכן עמו וה"ה אם נתנן לנכרי אבל אם מילאן נכרי אינו יכול להוליכן אלא למקום שכל אנשי העיר יכולין לילך (מ"מ ר"ן י"ש"ש): יב המושכין. משמע בגמ' אפי' אין נובעין כיון דניידי לא קנו שבית': יג הנובעין. ואע"פ שאין יוצאין חוץ ממקום נביעתן למשך הלאה גשמים היורדים בי"ט סמוכים לעיר הם כרגלי אנשי אותו העיר וכל שכן כשירדו לתוך העיר עצמה דלא קנו שביתה באוקיינוס או בעבים דמינד נייד (יש"ש גמ') ומשמע בתוס' דף מ"ו דבתוך התחום מקרי סמוך לעיר ועסי' ת"ב וסי' תל"ז ס"ח וסימן תל"ח ס"ג וסימן שכ"ח סס"ח : יד כרגלי הממלא. דמאי דקי"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו היינו מטעם מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה וכיון דלא זכה אלא מכחו הוי כרגליו (תוספת והרא"ש) ודברי הכ"מ צ"ע שכתב דכשנותן לחבירו הוי כרגלי חבירו דזהו דברי ר"ן דלא קי"ל כותי' כמ"ש הרא"ש והע"ש נמשך אחר הכ"מ ולא דק : טו קרן זווית. בטור וברמ"ש משמע הטעם דכשייחד לו קרן זווית לא קיבל שמירתן רק שא"ל הא ביתא קמך לכן הם כמוהו וכ"מ בגמ' דקאמר הכא הא קבל נטירתא ועבח"מ סי' של"ח :

שצח א אריכא וקטינא. פי' שאין רחבה

באר הגולה

ה"ה בשם הרשב"א א משנה עירובין מ"א מ"ה ופשוט בכמה מקומות ב שם בגמרא מ"ב ג משנה ביצה ל"ז וגמרא שם ד שם ל"ז ה משנה שם ל"ז ו שם ברייתא וכר' דוסא ז שם במשנה ובגמרא כפי' המשנה שם וכפירוש רש"י וכ"כ הטור ח שם מימרא דשמואל ל"ח ט רמב"ם בפ"ה מהי"ט י שם ל"ח כ משנה שם ל ברייתא שם ל"ז מ ברייתא שם הרי"ף והגאונים והרמב"ם בפ"ה מהי"ט נ משנה וגמרא שם ס משנה שם ע משנה שם פ משנה שם צ ברייתא שם ק כפי' הרא"ש וכן איתא בתוספות וכן דעת הר"ן ר רמב"ם בפ"ה מהי"ט וכתב ה"ה שהוא מסוגיא דפ' מי שהוציאוהו מ"ו ש שם בגמרא וכרב ששת כתב הר"ן שכן נראה דעת הרי"ף ודעת הרמב"ם בפ"ה מהי"ט ת משנה שם א הכי מפרש לה שם בגמרא אליבא דרב דקיי"ל כוותיה ב שם בגמרא וכרב ג משנה שם א ברייתא עירובין כ"ה

נו"ב חיים

שצז מ"א ס"ק ה' °) לשני רועים ואם מעי"ט מסרה כנ"ל :

דגול מרבבה

*) כוונתו דשם בס"ק ז' יין מבואר דדוקא ביצה דעביד לטעמא וחזותא לא בטיל אבל מים ומלח בעיסה בטלים ולפי זה דין זה סותר לדברי הב"י שם אמנם דין דהכא אי אפשר לדחות שזה מימרא דרב אשי בביצה דמים ומלח בעיסה כרגלי שתיהם ולא בטלי בעיסה משום דהוי דבר שיל"מ אמנם תוס' שם כתבו שני טעמים האחד דגבי תחומין שהוא משום ממונא לכן חמירא והוי כמו בעלמא מין במינו ועוד כתבו תירץ אחר דמים ומלח שבאים לתקן העיסה הוי מין במינו ולפי"ז ה"ל למג"א כאן לכתוב תירץ ראשון של התוספות אמנם כוונת המג"א נלע"ד לפי שהוא איסו' דרבנן עבדינן בכל דוכת' לקולא וכאן באיסור תחומין לפי תירוץ הראשון של התוספת היה הדין כן בכל דבר שאם אשה לקחה איזה דבר לערב בתבשיל ולקחה מאשה אחרת הוי כרגלי שתיהן ובזה סמכינן התירוץ השני דדוקא מים ומלח מיחשב מין במינו ושם בסי' תקי"ג דמיירי באיסור מוקצה שאינו תלויה בממון אמרינן להיפך דתירוץ הראשון עיקר ולכך מים ומלח בטלים אם הם של מוקצה ונתערבו בעיסה ובסי' שי"ח כתב טעם מרווח כיון שנתבטל קודם שנאסר אפי' לתירוץ השני של התוס' שרי :

יד אפרים

בט"ז ס"ק א' פסק רי"ף כר' אליעזר דס"ל במתני' כו' כנ"ל : שם דאין לו אלא ד' אמות כ"ב אבל לא באמצען אלא הוא יברור לו באיזה צד :

חתם סופר

סי' שצז במג"א סס"ק ה' לפי שלא בירר דבריו נ"ב פירוש שלא פירש מערב יו"ט לאיזה שארצה דאז תליא בברירה אבל כשלא אמר כלום לא שייך ברירה :

הגהות רעק"א

במג"א סט"ו : מג"א ס"ק י"ג תמיהני דהא להדיא משמע דדוקא בירדו מעי"ט בזה כיון שסמוכים לעיר אמרי' כיון דדעת אנשי עיר עליהו מש"ה הם כרגלי אנשי אותה העיר אבל בירדו בי"ט דלא הוי באפשר לקנות שביתה בתחלת י"ט הם כרגלי הממלא ול"ע : סעיף ט"ז כרגלי הממלא. כאן שייכים דברי המג"א ס"ק י"ד :

באר היטב

שצז בינונית. היינו אורך ב' מנעלים מנעל א' מקום מלב הרגל ומנעל הוי בין רגל לרגל מהרי"ו ספ"ה ובסימן ס"א ס"ו : (ב) כליו. מיירי במלבוש ועסי' ת"ג מ"א : (ג) לרועה. אפי' לרועה עכו"ם עסי' ת"א מ"א : (ד) לשני. אע"פ שמעי"ט מסרה לשניהם ובי"ט בירר דבריו שמסרה לאחד מהן אפ"ה הוי כרגלי שתיהן לפי שלא בירר דבריו מעי"ט : (ה) כרגלי. אפילו עירב רועה ד' אלפים לרוח א' אינה מעכב על מי שלקחו ממנו מלהוליכה לרוח שכנגדו רש"י עיין ט"ז : (ו) שניהם. לפי שבין השמשות ינק כל אחד מחבירו : (ז) העיסה. ולא אמרינן דליבטל מים ומלח בעיסה דכיון שבאו לתקן העיסה ה"ל כמין במינו ולא בטל כדשיל"מ עסי' תק"ג ועסי' שי"ח סס"ט : (ח) אותה העיר. ואם עירב אחד מהעיר יכולים להוליכן עמו וה"ה אם נתנן לעכו"ם אבל מילאן עכו"ם אין יכול להוליכן אלא למקום שכל אנשי העיר יכולין לילך מ"מ ר"ן מ"א : (ט) המושכים. אפי' אין נובעין כיון דניידו לא קנו שביתה : (י) הנובעים. אע"פ שאין יוצאין חוץ ממקום נביעתן מ"א : (יא) מחוץ. גשמים היורדים בי"ט סמוכים לעיר הם כרגלי אנשי אותה העיר וכ"ש כשירדו לתוך העיר עצמה דלא קנו שביתה באוקיינוס או בעבים דמינד נייד שם יש"ש גמרא. ומשמע בתוספות דף מ"ו דתוך התחום מקרי סמוך לעיר מ"א ע"ש :

אריכא

שערי תשובה

סי' שצז בש"ע סעיף א' כל אדם יש לו אלפים אמה כו' וכ' בבר"י בשם הרדב"ז מי שאינו יודע שיעור אלפים אמה יכול למדוד אותם דרך הלוכו והם אלפים פסיעות בינונית וכל מדידות מצוה מותרת ע"ש. ועיין בחוט השני דף ק"ט ע"ב כתב דאותן המשערים בשעה והולכים שיעור שעה ע"י עירוב תיפח רוחם כי לפי חשבון מהלך אדם בינוני אינו רק י"ח מנוטין כמ"ש התה"ד הובא בהלכות מליחה ואמנם מ"ש הרמב"ם שהוא שיעור ב' שלישי שעה צ"ע והאריך בזה :

ביאור הגר"א

סי' שצז ס"א כל אדם. מתני' מ"ה ומ"ח : חוץ מד"א. כ"ב א' כ' ב' אבל במקום שאין מסויים כו' ושם כגון דאיכא כו' : או. ס"א ב' ושם כ' ב' מהלך את כולה כו' : ס"ג ואם עירבו. שם ב' ת"ר שנים כו' : ס"ה מסרה לרועה. וכבנו לא חילק כפי' שם דיקא נמי ר"ל בעלמא אי דיקא בשני רועים היינו דאיצטריך למתני כבנו דאע"ג שהוא רועה א' כו' וכמ"ש המ"מ ע"ש : ס"ו שור של כו' וכן אם. כ"ז לשון הרמב"ם שם : סט"ו נהרות כו' כרגלי הממלא. עתוס' בעירובין מ"ה ב' ד"ה י"ט כו' : סט"ז מילא מים. כרב ששת שם וכפי' ר"ת שם וכגי' דרב ששת סבר דקנה חבירו ומטעם מיגו דזכי כו' לכך כרגלי הממלא :

חכמת שלמה

סי' שצז סעיף י' ב' שלקחו בהמה בשותפות נ"ב הנה קיי"ל דבדאורייתא אין ברירה ונחלקו בזה האחרונים אם זה הוי מכח ודאי או מכח ספק וכבר כתבנו מזה בכמה דוכתי בעזה"י ובעת נראה עוד להביא ראיה דהוי רק ספק ממה דאיתא במנחות פ"י מ"ד והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטורין מן המעשרות ר"ע מחייב בחלה ובמעשרות ע"ש בפירוש הרע"ב ובפירש"י ותוס' וקשה הרי עכ"פ אין ברירה וא"כ בשעת קניית ההקדש בתבואה ובשעת קצירה וטחינה לא הוי ידוע איזה ממנו יהיה לקרבן א"כ הוי כל חד בספק הקדש כיון דאין ברירה ולמה יתחייב במעשר וא"ל דר"ע ס"ל במ"ד יש ברירה דהרי בסוף מעילה קאמר שם פירש"י ותוס' לחד פירושא דהש"ס רוצה לאוקמא דעת ר"ע כמ"ד אין ברירה והו"ל להקשות מכאן דאיך ס"ד דר"ע ס"ל אין ברירה א"כ למה מחייב כאן במעשרות ובע"כ מוכח דאף למ"ד אין ברירה הוי רק ספק ולא ודאי ולכך ממילא מחייב ר"ע במעשרות מכח ספק להיפוך דלמא יש ברירה אבל התם כיון דר"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי א"כ כיון דעכ"פ ספק הוי דלמא אין ברירה הו"ל לחייב התם אשם תלוי ומוכח מזה דאף למ"ד אין ברירה הוי רק ספק ולא ודאי ואתי שפיר ודוק : (שם סעיף יב) האשה ששאלה מחברתה מים ומלח וכו' נ"ב עיין בסוגיא ובתוס' שם מה שהקשו דהרי הוי מין באינו

מחצית השקל

לרמ"א דמנ"ל לפרש כן דברי הרי"ף דברא"ש אינו משמע דהרי"ף ס"ל הכי דהוא באמצען וגם דברי רמב"ם ההולך בשיטתו משמע דבורר לאיזה רוח שירצה מנ"ל להמציא מחלוקת בזה :

סי' שצז (ס"ק ב) כליו כו' אסור להוציא דע"כ שאינו תוך מקום המוקף מחיצות דא"כ נחשב כלו כד"א וכיון דאינו מוקף מחיצות מלבד שהוא חוץ לתחום בעליו אסור לטלטלו בר"ה או כרמלית אבל בי"ט א"ש דאין עירוב והוצאה לי"ט כדאי' סי' תקי"ח אבל איסור תחומים איכא גם בי"ט : ועסי' ת"ג ר"ל דאיכא גוונא דמשכח' לה בשבת כגון ששבת בבקעה והקיפו גוים הבקעה מחילה בשבת דלענין תחומים לא מהני המחילה ולענין טלטול ע"י זריקה מהני המחילה כדאי' סי' ת"ג ע"ש ובלא"ה איכא לאשכוחי כמה גווני והדא מנייהו נקט : (ס"ק ד) לרועה אפי' לרועה עכו"ם עס"ס ת"א ר"ל דקי"ל דאפי' עכו"ם קונים שביתה וכן אם הפקיד אצלו או השאיל לעכו"ם קונה שביתה ע"ש : (ס"ק ה) לשני כו' אפ"ה הוי כרגלי בעלים כנ"ל ולשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ופי' המ"מ דברי הרמב"ם צ"ד שכ' מ"א : (ס"ק ז) בהמה כו' שבחייה יונקים כו' ר"ל ב"ה קנה כל חלק שביתה כרגלי בעליו ובי"ט קודם שחיטה ינק כל חלק מחלק חבירו וא"כ נתערב בכל חלק גם חלק חבירו לכן א"א להוליך כל חלק כ"א למקום ששניהם יכולין לילך : (ס"ק ח) חביות כו' כיון דאיסור דרבנן ר"ל אף דקי"ל אין ברירה מ"מ באיסור דרבנן קי"ל יש ברירה : (ס"ק ט) הרי כו' ה"ל כמין במינו ולא בטל בדשיל"מ (אבל לענין שאר אסורים ל"מ כה"ג מין במינו וכמ"ש פר"ח בי"ד סי' ק"ב) עסי' תקי"ג ר"ל דשם כתב מ"א ודייק מדכתב המחבר שם אם לבנו מאכל בביצה שנולדה בי"ט (דנ"כ היא דשיל"מ) וכיוצא בזה מידי דלחזותא וטעמא עביד לא בטיל וכתב מ"א ע"ז וז"ל משמע דאם אינו ניכר במראה אלא בטעם בטל אע"פ שבא לתקן הקדרה כגון מים ומלח בעיסה בטל עכ"ל אלא דשאני הכא דדברי מ"א דהכא הם דברי התוס' ביצה דף ל"ט ע"א ד"ה משום כו' וכ' תחלה לתרץ וז"ל גבי תחומין שאני דחמירי כאלו הוי מין במינו בעלמא כיון דממונא הוא ר"ל כיון דהמים ומלח יש להם בעלים אחרים ככל ממון וצריך לבטל שם הבעלים זה דבר קשה ולכך החמירו דדשיל"מ כה"ג אפי' מין בשאינו מינו לא בטל אח"ז כתבו ועוד י"ל כמ"ש מ"א כיון דבא לתקן כו' והוי ס"ל למ"א דע"כ המחבר לא ס"ל כתי' א' דהתוס' דא"כ באיסור תחומין אפי' לא בא לתקן אינו בטל ולמה נקט המחבר מים ומלח אף די"ל דנקט לשון המשנה בביצה מ"מ כיון דהכא יש לפנינו שני תירוצי התוס' לא ה"ל להרב"י ליתן מקום לטעות להמעיין דדעת הרב"י דוקא אם בא לתקן אינו בטל אע"כ דהאמת כן הוא דדוקא בבא לתקן אולם בצירוף סברת התוספת בתי' ראשון כיון דממוני' היא אבל בעלמא לא א"כ ס"ל להרב"י דוקא בדאיכא תרתי ממוני' ובא לתקן כשני תירוצי התוס' יחד : עסי' שי"ח סס"ט ר"ל דלא תיקשי ל"ל ה"ט דהוי דשיל"מ ת"ל דהא מלתא דעביד לטעמיה קי"ל דלא בטל וכן תי' רבא שם דף ל"ח ע"ב וכמ"ש התו' שם דמלח עביד לטעמא מים חשיבי דעיקר העיסה נעשה מהם עכ"ל לזה כתב דבסי' שי"ח כתב וע"פ דבריו שם יתיישב גם כאן דאיכא כ"מ היכי דאין המים ומלח שאלה מספיקים להעיסה כ"א בצירוף מים ומלח של עצמה דהוי זו"ז גורם דמשום מידי דעביד לטעמיה היה בטל אבל מטעם דשיל"מ לא בטל לכן נתן מ"א טעם דבר שיש לו מתירין שהוא טעם כולל : (ס"ק יא) אנשי כו' יכול להוליכן עמו משום דאמרינן הוברר הדבר דזהו חלקו המגיע לו וכדלעיל גבי חביות ס"ק ח' וקנו שביתה אצלו ולכן גם כשנתן אחר זה לאחר שאינו מבני העיר מ"מ הם כרגלי הממלא שהיה מבני העיר מה שאין כן בשמלאן עכו"ם שאין מבני העיר שאין לו חלק במים אם כן מילא ממי בני העיר ויש לכלם חלק במימיו שמילא לכן אינו יכול להוליכן אלא למקום שכלם יכולים לילך : (ס"ק יג) הנובעים כו' גשמים היורדים בי"ט כו' הכי איתא בעירובין דף מ"ה ע"ב גשמים שירדו מעי"ט יש להם אלפים אמה לכל רוח . ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם ובעי לאוקמי כר"י ב"נ דסבירא ליה חפצי הפקר קונים שביתה ולכן כשירדו מעי"ט י"ל אלפים אמה לכל רוח דקנו שביתה במקומן ודחה דלמא לעולם חפצי הפקר אין קונים שביתה והכי מיירי שירדו סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן וה"ה כרגלי אנשי העיר והקשה א"כ למה קתני יש להן אלפים אמה לכל רוח משמע ממקומן הל"ל ה"ה כרגלי אנשי העיר א"ו משום דס"ל חפצי הפקר קונין שביתה ומיירי באמת שלא ירדו סמוך לעיר ובתר הכי פריך אהא דתני ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם ואמאי לקני שביתה באוקינוס (שמשם שואבים העבים הגשמים לר"א כיון דס"ל חפצי הפקר קונין שביתה) אר"י הב"ע שנתקשר המים בעבים מערב י"ט (וכשירדו בי"ט א"ל סימנ' שהן הן אותן עבים שנתקשרו מעי"ט) ופריך ולקני שביתה בעבים ומסיק דבין בעבים ובין באוקינוס לא קנו שביתה דמינד ניידי עכת"ד הגמ' ומעתה נבא לדברי מ"א הא שכ' דדעת אנשי העיר עליהן הן דברי הש"ס למאי דס"ד מעיקר' ואף שדחה דא"א לאוקמי ברייתא הכי מ"מ נשאר הדין ובריית' מיירי שירדו רחוק מן העיר אבל מ"ש מ"א גשמים היורדים בי"ט ע"כ ט"ס הוא דהא לפי מאי דס"ד מעיקר' דרישא ירדו מעי"ט י"ל אלפים כו' מיירי שירדו סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן אפ"ה קתני סיפא ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם וע"כ כשירדו בי"ט ל"ל שדעת אנשי העיר עליהן וע"כ צ"ל שט"ס הוא במ"א וצ"ל גשמים שירדו מעי"ט ומ"ש מ"א אח"ז דלא קנו שביתה באוקינוס כו' צ"ל ולא קנו כו' בוי"ו והוא דין בפני עצמו ולא קאי אדלעיל ור"ל ובאוקינוס ובעבים ל"ק שביתה וא"כ כ"מ אם ירדו בי"ט ה"ה כרגלי כל אדם והן דברי ברייתא אדלעיל הנ"ל ואף דמה שנתן טעם משום דניידי הוא לדידן דקי"ל חפצי הפקר אין קונים שביתה ללא צורך דבלא"ה כשירדו בי"ט א"כ ב"ה היו הפקר והש"ס לא הוצרך לה"ט כ"א למ"ד חפצי הפקר קונים שביתה י"ל דהמ"א נקט טעם נייד וכ"מ אפי' לראב"ד ודעימיה דס"ל חפצי הפקר קונים שביתה גם י"ל דנ"מ גם לדידן אם נתקשרו בעבים מערב י"ט וירדו בי"ט אפי' תאמר שגם בכה"ג אמרינן דעת אנשי העיר עליהן (אף שלא מצינו כן להדיא) מ"מ לא קנו שביתה בעבי' כיון דניידי והוי כמו נהרות המושכים אף שי"ל בעלים אפ"ה לא קנו שביתה כיון דניידי אלא דלפ"ז אכתי

אכתי

ויש לה ארבע זוויות שוות מניחים אותה כמות שהיא ומודדים לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה :

ב ג היתה עגולה עושין לה זויות ורואין אותה כאלו היא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפי׳ אמה לכל רוח שנמצא משתכר הזויות וכן אם היתה העיר משולשת או שיש לה צלעות רבות מרבעין אותה ואח״כ מוציאין חוץ למרובע אלפי׳ אמה לכל רוח :

ג ד כשהוא מרבעה מרבעה בריבוע העולם כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחו׳ העולם ומכוונ׳ כנגדה:

ד ה היתה רחבה מצד א׳ וקצר מצד א׳ רואין אותה כאלו כולה רחבה ו היתה עשויה כמין (° גם או כקשת אם יש בין שני ראשיה ז פחות מארבע אלפי׳ אמה מודדין לה מן היתר ורואין את כל הרוחב שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים ואם היו בין שני ראשיה ד׳ אלפי׳ אין מודדין לה אלא ב מן הקשת : הגה ויש אומרים ג מן המקום (ג) שנתקצר שם הקשת שאין בו ארבע אלפים אמה וכל זה שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים אבל אם אין ביניהם אלפים מודדין בכל ענין ד מן היתר וכן נראה להקל (הגהות מיימוני פרק כ״ה מהלכות שבת והרא״ש והטור) :

ה ח כל ה בית (ג) דירה שהוא יוצא מהעיר אם היה בינו ובין העיר שבעי׳ אמה ושני שלישים שהוא צלע בית סאתים המרובעות או פחות מזה הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין חוץ מבית דירה זה : הגה ויש אומרים שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית אלא מותחין חוט על פני רוחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבעים אמה ושיריים ומתחילין וכן בכל מקום שמודדין (טור) וכן נראה לי להקל :

ו ט היה בית קרוב לעיר בשבעי׳ אמה ובית שני קרוב לבית ראשון בשבעי׳ אמה ובית שלישי קרוב לשני בשבעים אמה וכן עד מהלך כמה ימי׳ הרי הכל כעיר אח׳ וכשמודדין מודדין מחוץ לבית האחרון י והוא שיהי׳ בית דירה זה ד׳ אמות על ד״א או יותר וכן בית הכנס׳ שיש בו בית דירה לחזני׳ ובית ע״א שיש בו בית דירה לכהני׳ והאוצרו׳ שיש בהם בית דיר׳ והגשר׳ והקבר שיש בהם בית דירה ושלש מחיצו׳ שאין עליהם תקרה ויש בהם ד״א ו על (ד) ד״א והבית ז הבנוי בים כ ושתי מחיצות ☞ שיש עליהם תקרה ומעזיבה ל ח (ה) ומערה שיש בנין על פיה ויש בה בית דיר׳ כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוך שבעי׳ אמה ושירי׳ ומאותו הבית היוצא רואים כאלו חוט מתוח על פני כל העיר ומודדין חוץ מאותו החוט אלפים אמה : הגה ואם היו שני בתים כאלו נגד העיר ט דינם (ו) כעיר העשויה כקשת (טור) מ אבל שתי מחיצות שאין עליהם תקרה אע״פ שדרים ביניהם והגשר והקבר ובית הכנסת ובית ע״א והאוצרות שאין בהם בית דירה והבור והשיח והמערה והשובך י ובית שבספינה כל אלו וכיוצא בהם אין מצטרפין עמה :

ז נ היו שתי עיירות זו סמוכה לזו קמ״א אמות ושליש כדי שיהיה ע׳ אמה ושיריים לזו ושבעים אמה ושיריים לזו חשובים שתיהם כעיר אחת ונמצאת כל עיר מהן מהלכות את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה: הגה וכן חומת העיר שנפרצה מב׳ רוחותיה זו כנגד זו והרבו הבתים שביניהם עד קמ״א אמה ושליש דינו כסתום (טור) אבל יא (ז) בית אחד אפי׳ גדול הרבה אין לו דין עיר לתת לו שבעים אמה ושיריים.(תוס׳ ורא״ש פרק כילד מעברין וטור):

ח ס היו שלשה כפרים משולשים אם יש בין האמצעים ובין כל אחד מהחיצונים אלפים אמה או פחות מכאן ובין שנים החיצונים רפ״ג אמות פחות שליש (מלבד רוחב העיר האמצעי) (טור) כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין האמצעי כשתראה אותו כאלו הוא ביניהם קמ״א ושליש הרי שלשתן כמדינה אחת ומודדים להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן (וי״א דאין מודדין מן האמצעי רק יב מחומותיה) (תוס׳ והרא״ש פ׳ כילד מעברין וטור) :

דחבה כארכה : ב מן הקשת. וכתב הרב המאירי אותם שעשו בקשת הולכין כל ריבועו של קשת ועגולו עד ראשי הקשת ומשם ואילך אלפים אמה ע״כ אבל דרך היתר אסורי׳ לבוא (רדב״ז ח״א ק״ז) והכי איתא בגמ׳ דאי בעי הדר ואתי דרך בתים: ג מן המקום · שנתקצר או שלא נשאר מן הקשת עד שם ב׳ אלפים (טור) : ד מן היתר . עמ״ש ס״ח דדוקא לאיצונה אבל לא לאמצעי׳ °) וצ״ע למה סתם הטור: ה בית דירה · אף ע״פ שאין דרין שם : ו על ד״א · ואם אין בה רוחב ד״א אע״פ שארוכה כמה לא מקרי בית עסי׳ שמ״ה : ז הבנוי בים שעשוי׳ לפנות בו כלים שבספינ׳: ח ומערה וכו׳ . בגמרא פריך ותיפוק ליה משום בנין ומשני לא צריכא אלא להשלים פי׳ הבנין והמערה מצטרפין לד״א ☞ ובלבד שיהא רוב הד״א מן הבנין א״כ קמ״ל שמתחילין למדוד מסוף המערה ואיירי שיש בבנין לבד ד״א (תו׳). *) הבורגנין שעושין שומרי גנות ושומרי העיר אין נמדדין עמה מפני שהם ערא׳ ודוקא במקום דשכיח גנבי או גשמים שעוטפין אותו (ב״י רשב״א): ט דינם כעיר כו׳ · צ״ע דהא כל בית עומד בתוך ע׳ ולעיל בס״ד כ׳ שאם אין בין קשת ליתר אלפים מודדין מן היתר וא״כ היינו מתעברין עמה לכן נ״ל דהסופר החליף התיבות וכן צ״ל אם היו בתים כאלו נגד שני ראשי העיר וכו׳ וכונתו למ״ש הרא״ש שאם הרבה בתים יוצאין זה אא״ז עד רחוק מאלפים מן העיר, וכן בלא הב׳ דינה כעיר העשויה כקשת וכ״מ בד״מ וצ״ל דכ״ש אם בלא א׳ יוצאים בתים עד חוץ לאלפים אם העיר ☞ ארוכה יותר מאלפים אין מותחין המידה נגד הבית בלא הב׳ ודע דעכ״פ מותר לילך עד הבית האחרון וכמ״ש ריש הסעיף (ע׳ ת״ש) : י ובית שבספינה . דלא קביעא ופעמים שהולכות חוץ לע׳ אמה : יא בית א׳ כו׳. אא״כ עומד בתוך ע׳ לעיר : יב מחומותיה. בגמ׳ פריך מ״ש דבעיר כקשת צריך שלא יהא בין קשת לקשת יותר מד״א והכא אפי׳ יש בין אילון לאילון יותר שרי ומשני התם נמי דוקא לעומדים באמצע הקשת אין מודדים להם אלא מפתח ביתם שא״א כאלו ביתם נתונות במקום היתר דא״כ נפסד׳ להו אידך גיסא וכו׳ וה״נ האמצעית אין מודדים לה אלא מחומותיה אלא דוקא לשנים החיצונים הוא דאמר מלי וה״ה בעיר כקשת אם בני ראש קשת זו באין לילך נגד ראש קשת הא׳ חשבי׳ להו כחדא אפי׳ איכא טובא בין ב׳ ראשי הקשת ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפי׳ (תו׳ ורא״ש) וא״כ משמע דאם יש בין ב׳ החיצונים פחות מד׳ אלפי׳ אפי׳ האמצעית מודדין מהחיצונות כמו בעיר כקשת °) וצ״ע דסתם הטור ומיהו אם יש בין אילון לאמצעי יותר מאלפים בכל ענין אסור דל״ד לעיר כקשת כיון דליכא בתים בין

ובגמרא שם ב משנה שם נ״ב ובריית׳ נ״ה ג רמב״ם בפכ״ח מה״ש ד בריית׳ שם ה ברייתא שם ו ברייתא שם (° פי׳ היא כף יונית (וצ״ל גימל שכך גמא היא אות שליסית יונית וצורתה כדלת הפוכה) ז שם בגמרא וכרב הונא כן דעת הרי״ף והרמב״ם בפכ״ח מה״ש ח משנה שם בפירש״י שם בגמרא כ״ה ע רמב״ם בפכ״ח מה״ש מעובדא דהוו אתו לבי כנישתא דדניאל שם כ״ד י ברייתא שם נ״ה כ בעיא שם ולא נפשטא ופסק רמב״ם בפרק כ״א לקולא ל שם בברייתא דר׳ חייא וגמרא שם מ שם ברייתא כ משנ׳ שם כו וכדמפרש לה רב הונא שם ורמב״ם בפכ״ח מה״ש וש״פ ס שם במשנה ובגמרא מפרש לה הכי אליבא דרב הונא ע שם גמרא ס״א פ הרי״ף

נתיב חיים

שצח מ״א ס״ק ד׳ °) וצ״ע למה סתם . נ״ב וי״ל דהכא היינו טעמא דמאי אתי דרך היתר מראש א׳ מן הקשת לראש אחר ע״י בתים כיון דהיתר מובלע תוך הקשת כמ״ש התוס׳ דף כ״ה ד״ה פחות משא״כ בס״א שאין בתים אף על גב דהוי תוך אלפים ויכול לבוא לאמצעית מ״מ רחוקה החיצונית מן האמצעית טוב אלפים שאין יכול עוד לבוא שם ללאת חוץ לתחום :

מ״א ס״ק י״ב °) וצ״ע דסתם הטור נ״ב שגג בזה כי מי הגיד לו

דגול מרבבה

*) ובורגנין אין צריכין להיות ד׳ אמות על ד״א כן מוכח במסכת סוכה דף ג׳ ע״ב ויותר מוכח שם ברש״י בד״ה לא חזי למלתא דכל בית עשוי

יד אפרים

בש״ע סעיף ו׳ שיש עליה תקרה ומעזיבה נ״ב בביאורי הגאון מהר״א מוחק תיבת ומעזיבה ע״ש : במג״א ס״ק ה׳ ובלבד שיהא רוב הד״א מן הבנין (תוספות) נ״ב בתוס׳ כתבו הך ובלבד לפירוש קמא דמצטרף המערה לבנין כשיש רוב ד״א מבנין ובפירוש הב׳ כתבו כשיש בנין ד׳ אמות המערה מצטרפת לבנין למדוד מסופה ע״ש ואפשר דהמג״א נקט קולא דשני הפירושים דאף לענין למדוד מסוף המערה סגי ברוב ד״א בנין והמערה משלמת ומצטרפת למדוד מסופה : שם במג״א ס״ק ט׳ ארוכה יותר מאלפים אין מותחין כו׳ . נ״ב יש

חתם סופר

סי׳ שצח בתחלת הסימן נ״ב עיין תשובות חו״י סימן קנ״ה : שם במג״א ס״ק ד׳ וצ״ע למה סתם הטור . נ״ב עיין ק״נ סימן ד׳ ד״ה ואם לא וכו׳: שם במחבר סעיף ח׳ הי׳ ג׳ כפרים. נ״ב עיין תשובותי : שם במג״א ס״ק י״ב וא״כ משמע דאם יש וכו׳ פחות מד׳ אלפים . נ״ב עיין ק״נ ד׳ ד״ה והה״נ וכו׳ ע״ש :

באר היטב

שצח (א) אריכא. פירש שאין רחבה כארכה : (ב) שנתקצר. או שלא נשאר מן הקשת עד שם ב׳ אלפים טור : (ג) בית דירה . אע״פ שאין דרין בה : (ד) ארבע . ואם אין בה רוחב ד״א אע״פ שארוכה כמה לא מיקרי בית ע׳ סימן שמ״ה : (ה) ומערה . הבורגנין שעושין שומרי הגנות ושומרי העיר אין נמדדין עמה מפני שהם ערא׳ ודוקא במקום דשכיחי גנבי או גשמים שעוטפין אותן . ב״י : (ו) כעיר . עמ״א שיש כאן ט״ס ע״ש : (ז) בית א׳ . אא״כ עומד בתוך ע׳ לעיר :

שערי תשובה

סי׳ שצח בש״ע סעיף ג׳ כשהוא מרבעה כו׳ וכתב בנ״ב מ״ת סי׳ נ״א לענין מדידת התחום לכתחלה יש לרבע לרבוע העולם אבל אם כבר ציין הרבוע שלא לרבוע העולם והסכימו בני העיר לזה שוב בני העיר ככל השבתות מחויבים להשאר במדה זו ואין היחיד יכול לפרוש מהצבור לו׳ אחשוב לי כרצוני אם לא שהסכימו כל יושביה לציין באופן אחר ע״ש : (ה) ומערה · עבה״ט וכתב בדגול מרבבה דבורגנין א״צ להיות ד׳ אמות על ד״א כמ״ש בסוכה דף ג׳ וע״ש ברש״י דמשמע דבורגנין כיון שהוא רק ללינת לילה : ולאדם אחד ועשוי לדירת עראי א״צ ד״א ומ״מ צריך שיהיה עשוי באמת לצורך שדות או פירות וכן מוכח בסוכה דהא דבית שאין בו ד״א דאם איתא דמהני בסתם קשה דהא בית אף דלא חזי למלתיה להוי כבורגנין ולכן מי שרוצה לעשות צריפין בכל ע׳ אמה להרחיב התחום ואותן צריפים עשוים רק בשביל כן ולא לשמור שדות או פירות לאו כלום וזה פשוט מאד בעיני : (ז) בית אחד. עבה״ט וכתב בנ״ב מ״ת סי׳ נ״ב כפר שיש בתוך קמ״א ושליש חצר ובית ל״מ ואפי׳ ב׳ חצירות עד שיהיו ג׳ חצירות של ב׳ בתים ואז מודדים

ביאור הגר״א

סי׳ שצח ס״ב וכן אם היתה. שם מרובעת אין עושין כו׳ דוקא מרובעת : ס״ד כמין גם. רמב״ם וטור ולמדו מקשת כמו שהשווה אותם בברייתא : וי״א. דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה תוס׳ ד״ה אם : וכ״ז. ג״כ מטעמא דגמרא הדר אתי דרך כו׳. תוס׳ ד״ה פחות : ס״ה כל בית. מתני׳ נ״ב ב׳ : דירה. נ״ה ב׳ וכמ״ש תוס׳ ד״ה נפש : אם היה. נ״ז ב׳ הנך אטמהתא כו׳ : שהוא צלע. נ״ג ב׳ : וכשמודדין. כחכמים במתני׳ נ״ז א׳ : וי״א. כר״מ שם שהלכה כדברי המיקל אפי׳ יחיד נגד רבים כמ״ש מ״ו א׳ ועוד דרבא ס״ל כוותיה כמ״ש שם ל״ב ב׳ וע׳ נ״ז ברא״ש בשם הר״מ וס״ל דמש״ש אצטריך סד״א כו׳ קמ״ל דבכ״מ הדין כן. וצ״ע דא״כ למה לא פסק ככל יחיד כר״מ בספ״ד אפי׳ ע״ו אמה וכ״פ הרשב״א שם ובש״מ וגם אין הלשון משמע כן אלא כדעת הרמב״ם דקמ״ל כאן דהלכה כר״י ב״כ וכן כת׳ הרי״ף וש״פ : ס״ו והוא שיהא. ע״ש תוס׳ ד״ה נפש :

ושלש. מתני׳ וגמ׳ שם : ויש בהם. כנ״ל : ומעזיבה. ע״ש וליתא בגמ׳ ולא בכל הפוסקים : ומודדין חוץ. הולך לשיטתו בס״ה : ואם היו. מסקנת התוס׳ שם ד״ה עיר ועת״א שמגיה הלשון : אבל שתי. שם וכתי׳ הגמ׳ : ס״ז וכן חומת. נ״ה א׳ : אבל בית. מדאמרינן נ״ה א׳ בתוך ע׳ אמה ושיריים וכן שם נ״ז ב׳ בקושיא אמר קמ״א אמה ותיב׳ אמר ע׳ אמה ושיריים וכגי׳ בסוכה עיבור לעיר וכמ״ש בירושל׳ דסוטה. תוס׳ ד״ה רב הונא נ״ז א׳ והרא״ש שם ותוס׳ בסוכה ג׳ ב׳ : ס״ח מלבד רוחב כו׳. נ״ל אחר תיבת פחות שליש : וי״א דאין. כפי׳ הראשון שבתוס׳ שם ד״ה התם דוקא אם בין שנים החיצונים ד׳ אלפים אמה או אין מודדין כו׳ וכמ״ש בגמ׳ דע״ז היתה הקושיא והתי׳ התם ל״ל כו׳. אבל בקשת מודדין אפי׳ לאמצעית דמ״ש תוס׳ ורא״ש שם וה״נ בני ראש הקשת כו׳ כבר כת׳ רש״א דס״ק דמטעם מלי אסור וצריך לטעמא דהדר דרך בתים דלכאורה י״ל דמאי פריך

הגהות רעק״א

סי׳ שצח סעיף ו׳ בהג״ה אין לו דין עיר לתת. ובעי׳ ג׳ חצירות של בני בתים דלא מקרי עיר ליתן לו קרפף ודמי לסעיף י׳ לענין יושבי צריפי׳ שו״ת נ״ב ח״ב :

מחצית השקל

אכתי הא דנקט באוקימתא הטעם דניידי היא ללא צורך: אלא נ״ל נקט לשון הש״ס ומשמע בתוס׳ דף מ״ז ע״ב ד״ה חרס כו׳ (וכ״מ בתוס׳ שם ד״ה הכלים כו׳) והוא דין המבואר לקמן סי׳ ת״ב חריץ מלא מים שבין ב׳ עיירות מקצת תוך תחום עיר זה ומקצת תוך תחום עיר אחרת אסורים למלאות אא״כ עשו מחיצה במים להפסיק בין ב׳ העיירות ובעי׳ הש״ס למימר דאתי כר״י ב״כ דא״ל חפצי הפקר קונים שביתה והקשו התוס׳ הא בה״ג אפי׳ רבנן מודים כיון דהם סמוכים לעיר דעת אנשי העיר עליהן ותי׳ כיון דממשכו המים מתחום זה לתחום אחר בטלה דעתן והוי כחפצי הפקר (וע׳ לקמן סי׳ ת״ב במ״א) הרי דכל התחום קראו התוס׳ סמוך לעיר דדעת אנשי העיר עליהן : (ס״ק יד) כרגלי כו׳ דמאי דקי״ל כו׳ דין זה הוא פלוגתא דר״כ ור״ש ביצה דף ל״ט . ר״כ ס״ל כרגלי מי שנתמלא לו ור״ש ס״ל כרגלי הממלא ומסיק דפליגי במגביה מציאה לחבירו דר״כ לטעמיה דס״ל לא קנה חבירו · מ״מ הממלא לא היה דעתו לקנות ואף מי שנתמלאו לו לא קנה ה״ה הפקר ולכן כשבאו ליד מי שנתמלאו לו זכה מהפקירה ור״ש ס״ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מ״מ כיון דמי שנתמלאו לו לא קנה אלא מכח הממלא דמיגו דזכה לנפשיה כו׳ לכך הוי כרגלי הממלא וקי״ל כר״ש: ודברי הב״ח צ״ע שכתב דכשנותן כו׳ דלא אמרינן דהוי כרגלי הממלא אלא כ״ז שהן בידו : (ס״ק טו) קרן כו׳ וכ״מ בגמרא כו׳ הכי איתא בביצה דף מ׳ המפקיד פירות אצל חבירו רב אמר ה״ה כרגלי הנפקד ושמואל אמר כרגלי המפקיד ואמרינן לימא רב ושמואל בטעמייהו דתנן הכניס שורו לחצר חבירו ברשות בעל החצר והוזק השור חייב בעל החצר דכיון דנתן לו רשות ודאי קיבל עליו שמירתו ורבי פוטר דלא קיבל שמירתו ואמר רב הלכה כחכמים ושמואל אמר הלכה כרבי וא״כ רב לטעמיה דקיבל עליו שמירת נזקיו לכן הם ברשות הנפקד וה״ה כרגליו ושמואל דס״ל כרבי דלא קיבל עליו שמירתו ולכן הוא כרגלי המפקיד ומשני א״ל רב הכא אפי׳ רבי מודה דדוקא התם אמר רבי דסתמא לא קיבל עליה בעל החצר נטירותיה אבל הכא הא קיבל עליה נטירותיה ופרש״י דמיירי הכא שקיבל עליו הנפקד בפי׳ שמירת הפירות . ופריך לרב ממתניתין דמוכח מיניה דה״ה כרגלי המפקיד ומשני מתניתין מיירי שייחד לו קרן זוית ופרש״י וז״ל שהשאיל לו ביתו הלכך ברשות המפקיד הן אבל רב מיירי שמשכן שומר וקיבל שמירתן ה״ה כרגליו עכ״ל הרי שחילק בין מתניתין שייחד לו ק״ז ובין רב אי קבלן סתמא או קיבל עליו שמירתו בפי׳ ובייחד ק״ז ה״ט שלא קיבל שמירתן בפי׳ וכן הרא״ש כתב וז״ל ודוקא כשקיבל עליו שמירה אבל י״ל ק״ז הוי כרגלי המפקיד עכ״ל הרי דייחד לו ק״ז הוא ההיפך מן קיבל עליו שמירה וכ״מ בגמ׳ דקא׳ הכא הא קיבל כו׳ משמע דבזה דוקא תלוי אי קיבל עליו בפי׳ השמירה : ועבח״מ סי של״ח ר״ל דלכאורה תיקשי הא דבי״ל קרן זוית ה״ה כרגלי המפקיד משום דמסתמא לא קיבל עליו שמירה היינו דוקא לרבי אבל רבנן דס״ל אפי׳ סתמא קיבל עליו שמירה א״כ אפי׳ י״ל קרן זוית ה״ה כרגלי הנפקד ובח״מ הובא ב׳ דעות ויש פוסקים שם כרבנן א״כ איך סתם פה דבי״ל קרן זוית ה״ה כרגלי המפקיד וה״ל ג״כ להביא ב׳ דעות וה״ל לרמ״א שהביא שם די״ל כרבנן ה״ל גם כאן לכתוב די״א אפי׳ י״ל קרן זוית ה״ה כרגלי הנפקד אולם אין זה קושיא דהש״ס מסיק שם דשמואל ס״ל דלענין תחומין אפי׳ רבנן מודי דע״כ לא אמרי רבנן התם אלא דניח׳ לאינש דניקים תוריה ברשות בעל החצר דאי מזיק ליה לא מחייב אבל הכא מי ניח׳ לאינש דליקום פירי ברשות׳ דחבריה. וא״כ אף למאן דפוסק כרבנן מ״מ ניהו דקי״ל כרב דה״ה ברשות הנפקד דוקא כדא״ר כשקיבל עליו השמירה בפי׳ אבל בסתמא ניהו דס״ל לרבנן דקיבל עליו שמירתו וחייב בנזיקין מ״מ לענין תחומין מודה כיון דלא ניחא לאינש דליקום פירי ברשות׳ דחברי׳ לכן ה״ה ברשות המפקיד שיקבל הנפקד שמירה בפי׳ והמפקיד ניחא לי׳ בזה :

סי׳ שצח (ס״ק ב) מן כו׳ כל רבועו של קשת. ר״ל דודאי בעיר העשוי כקשת נותנים לה זוית לגד הקשת ומרבעים אותה לריבועו של עולם כמ״ש סעיף ב׳ ג׳ אם כן כל אותו ריבוע וכן העיגול של הקשת מהלכים וכן הולכים דרך הבתים עד ראשי הקשת ומשם מודדים להם אלפים אמה כמו הדרין בראשי הקשת אלא הא דאמרי׳ דאין מודדים לה אלא מן הקשת ר״ל אם רצו ללכת מביתם דרך היתר שכנגדה כל חלל הקשת ולא דרך הבתים: וה״א בגמ׳ דאי כו׳ אביאנו בע״ה לקמן: (ס״ק ג) מן המקום כו׳ או לא נשארה כו׳ דה״א דף כ״ה א״ר הונא עיר העשוי כקשת. אם יש בין שני ראשים פחות מד׳ אלפים אמה (ופירש״י וז״ל שתחום ראשה זה נבלע בתוך תחום ראשה האחר נעשית עיר אחת ומודדים לה מן היתר ורואים כאלו היא מלאה בתים) מודדים לה מן היתר ואם לאו מודדים לה מן הקשת פירש״י לכל א׳ מפתח ביתו. ואמרי׳ בתר הכי וכמה הוי בין יתר לקשת. רבה ב״ר הונא אמר אלפים אמה וז״ל רש״י אבל יותר מאלפים כיון דכי נפיק מביתו הולך לו תחום שלה מקמי דלמטי ליתר לא מסכינן ליה מן היתר) רבא בריה דרבה בר״ה אמר אפי׳ יותר מאלפים אמה אמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר״ה דאי בעי הדר דרך בתים (וז״ל רש״י דאי בעי הדר אתי למקום היתר דרך הבתים שסביב לקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומים נבלעים זה בזה (דהא אין בין שני ראשי הקשת ד׳ אלפים אמה) כו׳ עכ״ל וקי״ל כוותיה דרב׳ בריה דרבה בר״ה. וכ׳ התו׳ ד״ה פחות כו׳ כיון דלדידיה סגי אי רק מובלע מצד אחד נראה דה״ה נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים · דמודדים מן היתר אפי׳ יש יותר מד׳ אלפים בין ב׳ ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר מראש הא׳ לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת עכ״ל ר״ל אף דאין יכול לילך מראש קשת א׳ לחבירו דרך היתר מ״מ מצי לילך למעלה דרך בתים עד אמצע קשת ומשם ילך דרך חלל הקשת עד היתר דהא אין ביניהם ב׳ אלפים. ודינא הביא רמ״א בהג״ה וא״כ ה״ה הכא אף שיש מן הקשת עד היתר יותר מב׳ אלפים מ״מ ממקום שנתקצר עד שלא נשאר מן הקשת עד לשם ב׳ אלפים אף דרוחב היתר שם יותר מד׳ אלפים אפי׳ הכי מודדים משם כאלו לא היתה העיר מגיע כ״א עד שם כמ״ש רמ״א דמודדים ממקום שנתקצר שם ואין ברחבו ד׳ אלפי׳ : (ס״ק ד) מן היתר כו׳ עמ״ש בס״ק י״ב: (ס״ק ו) על ד״א כו׳ אע״פ שארוכ׳ כמה לא מיקרי בית דבמסכת סוכה דף ג׳ ת״ר בית שאין בו ד״א על ד״א פטור מן המזוזה כו׳ ואין מניחי׳ בו עירוב ואין עושין אותו עיבור כו׳ ולענין מזוזה דעת הרמב״ם אי הוא ארוך וקטן אם יש בו לרבע ד״א על ד״א בתשבורות חייב במזוזה ורב״י בי״ד סי׳ רפ״ו סתם כוותיה וא״כ ה״ה לדידיה בכל הדברים המוזכרים בברייי׳ הנ״ל דיני׳ הכי וכ״כ מ״א בסי׳ שס״ו סק״ו בשם רלב״ח לענין בית שמניחין בו העירוב דסגי אם יש בו לרבע ד״א על ד״א אך המ״א שם כ׳ עליו ועיין בי״ד סי׳ רפ״ו סעיף י״ג כוונתו לחלוק עליו דהש״ך כ׳ שם דיש להחמיר כדעת הרא״ש דבעינן ד״א על ד״א מרובעים אם כן ה״ה הכא דיש להחמיר דבעינן דוקא מרובע לעשותו עיבור דדיניהם שוה כנ״ל ומה שסיים מ״א ע׳ סי׳ שמ״ה הוא ענין אחר דר״ל דשם כ׳ מ״א רה״ס וכן סוף הסי׳ דהא דד׳ טפחי׳ על ד״ט מוקף מחילה מקרי רה״י בעי׳ דוק׳ שיהי׳ החלל ד״ט עד״ט בלי עובי המחילות ודייק שם סוף הסי׳ מדכתב ואין ביניהם ד״ט כו׳ דמשמע דהחלל יהי׳ ד״ט א״כ ה״ה מ״ש ויש בהם ד״א על ד״א משמע ג״כ שיהי׳ החלל ד״א על ד״א מבלי עובי המחילות : (סק״ה) ומער׳ כו׳ מצטרפי׳ כו׳ ר״ל אף דהבנין לבד אין בו ד״א על ד״א אלא בצירוף המערה סגי שיהי׳ רוב כו׳ זה קאי לתי׳ א׳ : (ס״ק ט) דינם כו׳ צ״ע דהא כו׳ ר״ל הא דכתב דדינו כעיר העשויה כקשת ע״כ הכוונה שצריך שלא תהיה בין בית לבית יותר מד׳ אלפים כמו בין ב׳ ראשי קשת וע״ז הקשה מ״א דהא אם בין קשת ליתר ב׳ אלפים אפי׳ יש בין ב׳ ראשי קשת יותר מד׳ אלפים אפ״ה מודדים מן היתר וכאן כיון דכל בית משני הבתים הוא תוך ע׳ אמה ושירים הרי אין בין קשת ליתר כ״א ע׳ אמה ושירים א״כ אפי׳ אם יש בין ב׳ הבתים יותר מד׳ אלפים אפ״ה ראוי למדוד מן היתר : וצ״ל דכ״ש כו׳ אם העיר ארוכה יותר מארבע אלפים כנ״ל : וכמ״ש ריש הסעיף ס״ק ב׳ בשם הרב המאור : (ס״ק י״א) בית כו׳ אא״כ עומד בתוך ע׳ לעיר דנותנים לו ע׳ אמה וה״ט דאז לא לאותו בית נותנים אלא דהבית נחשב בכלל העיר א״כ נותנים הע׳ אמה להעיר : (ס״ק יב) מחומותיה בגמ׳ פריך כו׳ . צריך אני להציע דברי הש״ס וה״א בדף כ״ז עמוד ב׳ מכא דתנן שלשה כפרים המשולשים כזה □ □ □ רואין כל שאלו מטיל אמצעי ביניהן ר״ל רואין כאלו עומדים בשורה אחת כזה □□□ . ולא יהי׳ בין זה לזה אלא קמ״א ושליש ה״ה כאחת א״ל רבא לאביי כמה

ט עיר שיושבת על שפת הנחל פ שרוב העתים הוא יבש ומשתמשים בו שאינו מלא אלא בשעת הגשם צ אם יש לפניה °) מצבה רוחב ד' אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה יג וישתמשו בנחל נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השני ויעשה הנחל כלו בכלל העיר מפני המצבה הבנויה בצדה ואם לא היה שם מצבה אין מודדין להם אלא יד (ח) מפתח בתיהם ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם :

י ק יושבי צריפים דהיינו שיושבים טו (ט) באהלים שעושין מהוצין וערבה אין להם דין עיר ולפיכך אין מודדין להם אלפים אמה אלא מפתח בתיהם: (אם אין להם כמין היקף מחילה י' או חריץ י' סביב בתיהם)(ב"י בשם שבולי לקט) ר ואם יש שם שלש חצירות של שני שני בתים קבועים של אבן או של נסרים אלו עושים את כלם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח כשאר העיירות :

יא ש עיר שהוקפה ואח"כ ישבה מודדין לה טז ממקום(י) ישיבתה ישבה ואחר כך הוקפה מודדין לה מחומתה :

שצט במה מודדין התחומין ובמקום המדידה ומי הוא המודד · ובו יא סעיפים :

א אין מודדין תחום העיר א אלא בחבל של פשתן ב (א) של חמשים אמה לא פחות שהוא נמתח ביותר ולא ארוך יותר מפני שאינו נמתח כראוי :

ב ג אם יש א (א) נהר לפניו לסוף ע"ה אמה לאחר שמדד חמשים אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר :

ג ד ישים החבל (ב) כנגד ב לבו ה וימתחנו (ג) בכל כחו :

ד ו לא ימדוד אלא כנגד העיר אפי' אם יש הרים וגאיות כנגדה ולא ילך למכנגדה בצדה שהוא ישר וימדוד שם ויחזור כנגד העיר ולפי מדה שמדד שם אלא ימדוד כנגד העיר ז וכשיגיע להר אם ח הוא כ"כ זקוף שאם יורידו חוט המשקולת מראשו לא יתרחק מכנגדו ולמטה בשיפולו ד' אמות אז אין צריך למדוד (כל כך) הירידה והעליה אם יש מישור בראשו ט אם אין מישור בראשו אינו מודד כלל ואם חוט מתרחק מכנגדו ארבע אמות י ומתלקטים י' מתוך ה' דהיינו שבהילוך ה' אמות של שיפוע עולה עשרה טפחי' אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא נ' אמה מבליעו בחבל של נ' אמה כ שזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח החבל מזה לזה ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה ל מודדו בחבל של ד' אמות וכן יעשה אחד עומד ברגלי ההר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד' אמות ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד' אמו' ומודדין כבתחלה וכן יעשה עד שימדוד כולו מ ואם הוא משופע יותר שבהילוך ד' אמות עולה י' טפחים אז הקילו בו ולא הטריחוהו להבליעו בחבל של נ' אמה ע"י קורו' אלא אם אין בו אלא חמשים אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומד הדעת נ ואם יש בו יותר מנ' אמה מודדו בחבל של ארבע אמות :

ה ד ס הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות אז רואים ע אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו מודדו בחבל של ד' אמות פ והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים צ אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים מודד הירידה והעליה של כל השיפוע ק ואם אין החוט מתרחק מכנגדו ד' אמות ר אז אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ש ואם לאו אינו מודד כלל השיפוע של ירידה ועליה אלא המישור של מטה ת ואפי' אם עמוק יותר מאלפים :

ו א הגיע להר (או לגיא) וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מחמשים אמה שאינו יכול להבליעו וכגון שהוא במזרח העיר וכל אורך מזרח אינו יכול להבליעו אם יכול להבליעו בתוך אלפי' של צד צפון או דרום ילך שם ויבליעו כיון שהוא עדיין בתוך התחום של צד העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים של צד העיר ה לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו :

ז ג אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שהוא יודע מדת הקרקע :

ח ג היו לנו תחומי שבת מוחזקין ובא מומחה ומדד ריבה בתחום ומיעט בתחום מהם שומעין לו (° אף בתחום שריבה : הגה מדד ומלא מדתו במזרחית לפונית יתירה על שכנגדו במזרחית דרומית מותח החוט של סוף התחום מזה לזה באלכסון (הרא"ש וטור) וי"א בשוה לפי המקום שריבה בו (ב"י בשם רש"י ורשב"א):

מגן אברהם נ"י

חיצונית לאמצעית משא"כ בעיר כקשת עס"ד : יג וישתמשו . צ"ע אם בכ"מ שמשתמשים בני העיר נתחיל למדוד משם: יד מפתח בתיהם. פי' מבית החיצון(מ"מ): טו באהלים . שאין קבועים במקום א' אלא יושבים כאן זמן מה ואח"כ הולכים למקום אחר (ל' רש"י) כ"מ בגמרא אבל אם קבועים במקום א' הוי כעיר: טז ממקו' ישיבתה . פי' מן הבתים ולא מן החומה אם אין בחומה בית דירה :

שצט א נהר . שהוא רחב יותר מכ"ה אמה (ב"י) : ב לבו . דאם יהא א' נותן נגד צוארו ואחד נגד רגליו יתקצר החבל לפיכך קבעו לו מקום: ג כנגד העיר . כדי להבליע ההרי' וגאיות שכנגדה : ד הגיע לגיא . וגיא אפי' מתלקט י' מתוך ד' מבליע שאין טורח בהבלעה שא"צ לעלות (ב"י) : ה לא יתרחק · שהרוא' יאמר מדת תחומין בהם

ט"ז מגן דוד

שצט (א) של חמשים· דכתיב ורוחב חמשים בחמשים אמרה תורה בחבל של נ' מדוד נ' : (ב) כנגד לבו . קבעו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומים מתמעטין : (ג) בכל כחו. לפי שהחבל הוא

מ כנ"ד

באר הגולה

שם נ"ה ס הרמב"ם בפכ"ח מה"ש °) פי' אילטבא הוא פי' דקה הנזכר בגמ' ובפוסקים והרב נקט מצבה במקום דקה) ק שם גמרא נ"ה ר שם וכ"פ הרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מהא דעיר חדשה מודדין לה מישיבתה ישבה וכו' שם ב"י א גמרא עירובין נ"ח ב משנה ג פלוגתא בירושלמי והכריע הטור כמ"ד שחוזר לאחוריו ד משנה שם נ"ז ה בפי' רש"י כ"ה בשם התוספתא ו משנה שם וכפי' התוס' ורא"ש בשם ר"ח ז משנה שם נ"ז ח בגמרא נ"ח מימרא דרב יהודה ט הרא"ש שם כאשר הגהתי כן הוא ברא"ש שהביא הב"י י שם מימרא דרבא כ התוס' והרא"ש ל שם בגמ' בפי' המשנה מקדרין מ ברייתא שם וכפירש"י נ הרא"ש ס שם משנה שם נ"ז וגמרא פ"ח ע שם במשנה וכפי' רש"י פ שם בגמ' צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש ש שם ש היינו מאי דאמר רב יהודה ת כלישנא בתרא דרב יוסף א משנה שם נ"ז וכפי' רש"י שם ב משנה שם כפי' רש"י והרמב"ם ג רמב"ם בפכ"ח מה"ש °) פי' וכ"ש ששומעין לו במקום

נתיב חיים

ממשמעות זו בשלמא היושבים באמצע הקשת יכולים למדוד משני ראשי קשת ולהלן דמשני ראשי הקשת המה מעיר א' אלא שנראה כשני עיירות כיון שמובלע הוי כחד ואף יושבי האמצעית יכולין לבוא ע"י בתים לשני ראשי קשת דיינינן להו כמו יושבי ראשי קשת לענין זה למדוד תחומין משם אבל ג' כפרים לא חשבינן להו כחד כיון דמובלע תחומין בשני דשני עיירות לא חשבינן להו כחד אא"כ אינם רחוקים זו מזו יותר מקמ"א אמה זהא דחשבינן בג' כפרים להיות שלשתן כאחד היינו טעמא דכל ב' כפרים הסמוכים זה לזה ראוין למדוד התחומין מכפר שני הימנית דחשבינן כחד דאמרינן מלי אויר שביניהן מכפר שלישי אם כן בהתא מתיר מכח מלי . תו לא יכול למדוד התחום מכפר צד שמאלו דהא אם יבא למדוד התחום מכפר צד שמאל מכח מה דאמרינן מלי מכח כפר ג' הימיני א"כ מפסיד התחום מכפר הימיני וצדקו דברי הטור שלא חילק :

דגול מרבבה

לדירה קבע תמיד ואם כן משמע דמה שהוא לדירת ערא' חזי אף דליכא ד' אמות על ד"א ואם כן בורגנין שהוא רק ללינת לילה ולאדם אחד לא בעינן ד' אמות אבל זה פשוט דלא מחשב בורגנין אלא עשו באמת לצורך שומר השדה או פירות דאל"כ האי בית שאין בו ד' אמות על ד"א אף דלא חזי למלאכה מ"מ הוי כבורגנין אלא ודאי כיון שאינו עשוי לשמור בו לאו כלום ואח"כ מי שרוצה לעשות צריפין בכל שבעים אמה כדי להרחיב התחום ואותן צריפין עשוין רק בשביל כן ולא לשמור מהם שדות או פירות לאו כלום הוא וזה פשוט מאוד בעיני :

באר היטב

(ח) מפתח. פי' מבית החיצון: (ט) באהלים · שאין קבועים במקום אחד אלא יושבין כאן זמן מה ואח"כ הולכים למקום אחר אבל אם קבועים במקום אחד הוי כעיר מ"א : (י) ישיבתה. פירוש מן הבתים ולא מן החומה אם אין בחומה בית דירה : שצט (א) נהר . שהוא רחב יותר מכ"ה אמה ב"י :

ביאור הגר"א

והאר"ה עיר כו' הא באלפים מותר אפי' בד' אלפים משום דמובלע בחד צד אלא דה"פ דבקשת מובלע בחד צד ש"ד משום דאיכא בתים אבל כאן לא סגי במובלע בחד צד כמו שתי' שם התם כו' וצריך שיהיה מובלע מב' צדדין ותי' התם כו' ורב"ל כ' דתוס' בתי' הראשון ס"ל דהקושיא היא איכא דרבר"ה דאל"כ לא פריך גמ' כלום והאמר ר"ה כו' כנ"ל אלא לרבה בר"ה דבעי מובלע מב' צדדין וז"ש בתירוץ השני ועי"ל דהתם כו' דבאמת תי' של הגמ' כ"ה והוא איכא דרבה בר ר"ה ודבריו נכונים ואע"ג שהוא שלא איכא דהלכתא כ' הרא"ש משום גמ' דג' כפרים ולאסבורי לפי' דגמרא כתבה ועמ"א ס"ק י"ב ומ"ש מ"א סק"ד לא עיין במהרש"א על הוס' הזה וכמ"ש בהוס' כ"ה א' ד"ה פחות והטור כת' ג"כ לשון אחרון של תוס' הנ"ל לחומרא וכ"כ הרא"ש והשמיטו הרמ"א :

ס"י אם אין להם. דאפילו אם היה רק בית אחד שם מותר כו' שהוקף לדירה :

סי' שצט ס"א לא. ולא. מתני' שם : שהוא. מפני. גמ' שם : ס"ב אם יש. רא"ש בשם ירושלמי וכ' הטור מסתברא כהאי מ"ד : ס"ד וכשיגיע להר הגיע לגיא כו'. שם אר"י א"ש ל"ש אלא שאין חוט המשקולת עד מתני' ושם בתוס' ד"ה אבל. ור"ת כו' ע"ש כמה פי' עד כמה יהיה הגיא כו' עד ודבינו שמואל. וכלל לשיטת טוש"ע בגמרא שם שיש שם ג' בבות מילתיה דשמואל ולישנא בתרא דרב יוסף ולישנא בתרא דרבא. בבא ראשונה בקידור לבד ואחרונה בהבלעה לבד מציעתא בשניהם מציעתא בגיא לבד אחרונה בהר לבד וראשונה אף בהר ושם אף בהבלעה נמצא בגיא ב' בבות ראשונה ומציעתא א' בקידור וא' בשניהם ובהר ב' אחרונה וראשונה א' בהבלעה וא' בשניהם והכלל דהבלעה דגיא קל מכולם ודהר קשה מכולם ולפ"ז הכלל בקידור כי ראשונה בכולם לבד הבלעה דגיא שהוא קל ביותר מכולם ואחרונה בהבלעה דהר לבד שחמור ביותר מכולם ומציעתא בשניס דגיא בהבלעה וקידור דשלא להבליע ולא לקדר ודאי שאין חילוק ביניהם וסי' אב"ג לאפרע אבל רש"י לא כת' כן אלא מילתא דרבא בקידור ובהבלעה דהר אף דמשמע כדברי רש"י וכן בעומקו של גיא חולק ג"כ רש"י שמפרש רק בהבלעה. וכלל אלו הב' סעיפים שפסק כאחרים שם וכלישנא בתרא דרב יוסף וכלישנא בתרא דרבא ויש שם ג' חילוקים כנ"ל ב' בגיא וא' בהר האחד בין חוט יורד כו'. הב' בין עמוק אלפים או לא בשאין חוט כו'. הג' במתלקט כו' וחילוק הא' לא קאי אלא אקידור וכמ"ש רש"י שם שהבלעה היא קל בגיא כנ"ל. וחילוק הב' לא קאי אלא אהבלעה שבהר הוא חמור ההבלעה כנ"ל. וחילוק הב' קאי בין אקידור בין אהבלעה וחילוק הג' לא שייך כלל בהר וחילוק הא' שייך נמי בהר אלא שם קאי בין אקידור בין אהבלעה דשם חמור יותר ההבלעה הכל כמ"ש למעלה : ס"ו הגיע. כל"א שם ברש"י : ס"ח היה לנו. שם מתני' וגמרא וכפי' הרמב"ם וע"ש בפי' המשנה : מדד כו'. הרא"ש שם פ"ה ס"ח ע"ש. אבל ליתא דהא ודאי כשמודדין התחום מאמצע העיר אלפים במישור אזי שוה ציון התחום לכל אותו הרוח אף שבמקום א' יש שם הרים שהיינו צריכים לקדר והיה שם ציון סוף האלפים קודם ציון תחום זה מ"מ ודאי אזלי' בתר מדידת תחום במקום א' דהיאך אפשר שכל א' יצטרך למדוד ברוח א' בכל המקומות שבאותו רוח אלא כמש"ש שמותחין חוט שוה לכל אותו רוח וא"כ למה נחמיר כאן שימדדו לו באלכסון ויפחתו לו בצד הב' הרבה בחנם אלא נראה ברור דלשיטת התוס' שם הכי פי' אם מדד הב' רוחות דהיינו למזרח ולמערב וריבה ברוח א' וברוח הב' מיעט שומעין אף למקום שמיעט ולא יהבינן שם רק כפי שמדד ולא אמרינן שטעה אלא דתלינן בקידורין ובמדידה יפה :

חכמת שלמה

מינו ועיין בחיבורינו על יו"ד מהדורא א' בהלכות בב"ח מ"ש שם ליישב קושיא זו ע"ש ודוק :

סי' שצט סעיף ח' היו לנו תחומי שבת מוחזקין ובא מומחה ומדד ריבה בתחום ומיעט בתחום שומעין לו אף בתחום שריבה נ"ב הנה מקור דין זה הוא בש"ס עירובין דף נ"ח ע"ב במשנה ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר למקום שריבה שומעין ובש"ס שם דף נ"ט פריך למקום שריבה אין למקום שמיעט לא ומשני אף למקום שריבה ע"ש ברש"י ותוס' שנדחקו בפירושו ולפענ"ד נראה בעזה"י לפרש כך דהנה מסוגיא זו יהיה ראיה דספק דרבנן דסתרי אהדדי נמי הוי להקל דהנה באריכות התחומין וקצרן יש להקל ולהחמיר בפ"א דהנה בסתם תחומין הוי הריבוי להקל אך יש כמה נ"מ להיפוך כגון מי שיצא ברשות בש"ס דף מ"ד ע"ב במי שיצא ברשות דיש לו אלפים לכל רוח ואם הוי בתוך התחום כאלו לא יצא וא"כ אם נשער התחום כפי המרבה הוי עדיין תוך התחום והוי כאלו לא יצא ואם נשער כפי הממעט כבר

מחצית השקל

יהי' בין חיצון לאמצע א"ל אלפים אמה א"ל הא את אמרת בעיר העשויה כקשת אפי' יש בין קשת ליתר יותר מאלפים א"ל הכי השת' התם איכ' בתים וא"ל אתי דרך בתים אבל הכא ליכ' בתים בין אמצעים לחיצונים וא"ל רבא לאביי כמה יהי' בין חיצון לחיצון א"ל אפי' יותר מד' אלפים רק אי רואים הנך מכנים אמצעי לתוכן ואין בין זה לזה קמ"א ושליש א"ל והאמר רב הונ' עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מד' אלפים כו' ואם לאו מודדים מן הקשת א"ל התם נ"ל מלי הכא א"ל מלי . וכתב התוס' וז"ל התם לבני אמצעי קשת אין מודדים להם מן היתר ול"ל מלי בענין זה כאלו בתיהם שבקשת נתונים ביתר דא"כ מפסידים לצד אחר דאי הוי היתר לצד מזרח מפסידים מצד מערב והכי נמי לא אמרינן מלי להיות רואים בני אמצעים כאלו עומדים בין החיצונים למדוד להם משם אלפים ודוקא לחיצונים אמרינן מלי כשבאים בני חיצונה זו לילך דרך חיצונה אחרת שמודדים לכ"א מפתח חברתה וה"נ בני ראש קשת הא' שבאו לילך לצד ראש קשת האח' אמרינן מלי ומודדים להם אלפים מראש קשת האחר אפי' יש בין ב' ראשי הקש' יותר מד' אלפים ובלבד שלא יהי' בין יתר לקשת יותר מאלפים כמו בין אמצעים לחיצון דהכא דלא שרי אלא עד אלפים כו'. ועוד י"ל דהתם ל"ל מלי כיון שהאויר שביתר אינו יכול להחזיק בלי הקשת (דהא עיגול הקשת כשפושטים אותו יותר גדול מהיתר) וה"ה הכא אם הי' האמצעי גדול יותר מן האויר שבין ב' החיצונות דל"ל מלי עכ"ל ובזה מבוארים דברי מ"א ודברי ש"ע דהרב"י פסק כתי' בתר' דתוס' ולכן אפילו לאמצעי מודדים מן החיצונות (אלא דלפ"ז אם האמצעי גדול שאין האויר שבין החיצונות מחזיקו לא אמרינן מלי כמ"ש התוספות וה"ל להרב"י לבארו ואולי שהתוס' כתב שם עוד תי' אחר י"ל דס"ל להרב"י כאותו תי' ע"ש) ורמ"א פסק כתי' קמא ולכן כתב דלאמצעי אין מודדים אלא מחומותיה דלגביה לא אמרינן מלי דא"כ מפסידים מצד אחר : ומ"ש מ"א ואם כן משמע דאם יש בין ב' החיצונות כו' כמו דעיר העשויה כקשת וצ"ע דסתם הטור ר"ל דברי רמ"א נובעים מטור וה"ל לטור לחלק דלפעמים גם לאמצעית מודדים מחיצוני' ואף דבעיר העשוי כקשת י"ל אי בעי אתי' דרך בתים משא"כ הכא דליכ' בתים מ"מ הא חזינן לרבה בר"ה דס"ל אפי' אין בין ב' ראשי הקשת יותר מד' אלפים אפ"ה בעינן שלא יהיה בין הקשת ליתר אלפים ע"כ ס"ל דלא אמרינן אי בעי אתי דרך בתים דבעינן שיהי' מובלע משני צדדים אפ"ה אי ליכא בין קשר ליתר אלפים ובין ב' ראשי הקשת ליכא ד' אלפים מודדים מן היתר אף דלגבי עיר כקשת נ"ל מלי א"כ ה"ה בג' כפרים אם אין בין אמצעי לחיצון ב' אלפים ובין ב' החיצונים ליכא ד' אלפים דמובלע מב' צדדים אף לאמצעי דל"ל גבי' מלי כנ"ל ואע"ג דל"ל אתי דרך בתים מ"מ מודדים מן החיצונה כמו בעיר כקשת : בכל ענין. ר"ל אפי' אין בין ב' החיצונים ד' אלפים אך מ"ש מ"א בס"ק ד' דדוקא לחיצונים מודדים מן היתר אבל לא לאמצעים היינו בעלי אמצע הקשת והביא ראיה מהכי סעיף ה' אמת התוס' כתבו כן כמש"ל. אך כבר כ' מהרש"א שם לפרש דבריהם דהא ע"כ הא דהקשה רבא לאביי דהתי' בכפרים אפי' יש בין ב' החיצונים יותר מד' אלפים מעיר כקשת דבעינן שיהי' בין ב' ראשי קשת פחות מד"א והא לאביי גם בעיר כקשת אם אין בין קשת ליתר אלפים אפי' יש בין ב' ראשי קשת יותר מד' אלפים מודדים מן היתר ותי' דהכי פריך דע"כ לא סגי התם אפי' יש בין שני ראשי קשת יותר מד' אלפים כשאין בין קשת ליתר רק אלפים אלא משום דאמרינן אתי דרך בתים אבל אי ליכ' ה"נ אפי' לא היה בין קשת ליתר אלפים אפ"ה נ"ל בין ב' ראשי קשת פחות מד' אלפים וכיון דבכפרי' נ"ל אתי דרך בתים א"כ אפי' אם בין אמצעי לחיצונים אלפים אפ"ה אין ראוי להתיר אלא אם כן אין בין החיצונים ד' אלפים ומשני התם נ"ל מלי ולכן אי לאו דא"ל אתי דרך בתים אפי' אין בין קשת ליתר אלפים מ"מ נ"ל בין ב' ראשי קשת פחות מד' אלפים אבל הכא א"ל מלי וא"כ גם דברי התוס' שכתבו דגם בקשת לבני אמצעי קשת אין מודדים להם מן היתר היינו אי לא ה"ה א"ב אתי דרך בתים אלא מטעם דאמרינן מלי דבהכי קיימ' הסוגי' השת' אבל לפי סברת אביי והכי קיי"ל דאמרינן א"ב אתי דרך בתים גם לבני אמצעי קשת מודדין מן היתר אפי' ל"ל לגבייהו מלי ולהכי א"ש שסתם הטור לעיל בסעיף ד' וכבר תפסו האחרונים בזה על המ"א וצ"ע : (ס"ק יג) וישתמשו כו' צ"ע אם כו' ר"ל כיון דמה"ט הנחל בכלל העיר כיון דבני העיר משתמשים שם וניח' תשמישתי' ולא בעינן' דהאצטב' רחבה ד"א א"כ אף בארץ חלק' בלי אצטב' אי משתמשים שם בני העיר יהי' נחשב בכלל העיר : (ס"ק יד) מפתח בתיהם. פירוש מבית החיצון דלא תטעה לפרש לכ"א מפתח ביתו כמו ביושבי צריפים בסעיף זה דז"א דהא ודאי כל העיר יש לה קבע וחיבור חוץ מן הנחל : (ס"ק טז) ממקום כו' אם אין בחומה בית דירה אבל אם יש בחומה בית דירה מודדים מן החומה היינו דוקא שהחומה עם הבית דירה קרובים לבתי עיר תוך ע' אמה ושירים דעושים אותה עיבור וכדלעיל . ואי נותנים להבתים וכן כשיש בית דירה בחומה יתן בחומה ע' ושירים תליא במחלוקת הרב"י ורמ"א לעיל סעיף ה' דלהרב"י אין נותנין ולרמ"א נותנים :

סי' שצט (ס"ק א) נהר כו' שהוא רחב יותר מכ"ה אמה דאל"כ למה צריך לחזור לאחוריו הא אפשר להבליע הנהר ולמדוד הכ"ה אמה שמצד זה של הנהר : וא' יעמוד בצד שני של הנהר שרחבה כ"ה אמה או פחות וימדוד ע"י חבל של חמשים אמה ודע דע"כ צ"ל כל האמות שהוזכר כן ע"ה והן כ"ה אמה של הנהר הכל הוא לפי האומד כ"א נדע כן בבירור תו לא צריך למדיד' ומ"ש בש"ע שיחזור כ"ה אמה לאחוריו ע"כ ר"ל ע"י כ"ה פסיעות בינונית כדלעיל סי' שנ"ז סעיף ב'. אלא שפסיעה בינונית הוא אמה קטנה לכן עדיף למדוד ממש ע"י חבל אם אפשר : (ס"ק ב) לבו כו' לפי' קבעו לו מקום ואם כן לבו לאו דוקא אלא שניהם יתנוהו בשוה. או שניהם נגד צואריהם או שניהם נגד רגליהם אלא כיון שעכ"פ צריך קביעות מקום קבעו חז"ל קביעות שוה לכל בני אדם נגד לבו שהוא אמצע הגוף : (ס"ק ג) כנגד כו' כדי להבליע כו' כ"ה בתוס' דף נ"ח ע"ב ד"ה אין מודדים כו' ולפ"ז צ"ל מ"ש סעיף ו' הגיע להר או לגיא כו' שאינו יכול כו' אם יכול להבליע בתוך אלפים של צד צפון כו' וכאן לא התיר למדוד אלא נגד העיר דוקא צ"ל דכאן מיירי שיכול להבליע נגד העיר. אבל בסעיף ו' מיירי שאינו יכול להבליעו כמ"ש שם. אלא היה צריך לקדר דהיינו ע"י מדידת חבל של ד"א וא' יתן החבל נגד לבו כו' וכמבואר בסעיף זה. ויפסיד הרבה לכן התירו לו למדוד מן הצד במקום ישר וכ"ה בפרישה אלא שמהרש"א כתב שם על דברי תוס' הנ"ל וז"ל על מ"ש התוס' שיש למדוד נגד העיר כדי להבליע. אין זה מדוקדק דמדידת הבלעה של חמשים אמה (ע"י שני עליה כמבואר בש"ע) הוא שוה בעצמו למדידת קרקע חלקה ומישור. ויותר נכון בזה לשון הרא"ש שיש כנגד העיר הרים וגאות שיש לו לקדר כו' עכ"ל. ולפ"ז תיקשי האי דסעיף ו' דהתירו לו למדוד מן הצד היכי דאינו יכול להבליע ויצטרך (לקדר ושניהם הן דסעיף זה הן דסעיף ו' דברי משנה דשם) וצריך לחלק לפ"ז דכל מה שהוא נגד שני אלפים שמצד זה של עיר או לצד שני הכל מיקרי נגד העיר. ולא אסר פה כ"א מה שהוא חוץ לשני אלפים שמצד. ודברי ש"ע שבסעיף זה הם מ"ש בסעיף ו' ודוחק : (ס"ק ד') הגיע לגיא כו' שאין טורח כו' מה"ט גם כן אם אין החוט מתרחק ד' אמות . אף שבהר הדין שאין צריך למדוד רק המישור שבראשו ואין צריך להבליעו. אבל בגיא כיון שאינו טורח בהבלעה גם כה"ג צריך להבליעו וכמה שכתב סעיף זה וכן בהר אין חילוק אפילו גבוה יותר מאלפים אף על גב דבגיא אם עמוק יותר מאלפים צריך למדוד הירידה ועליה. והטעם כתב הלבוש כיון שיש בו יותר משיעור תחום שבת צריך למודדו בפני עצמו משא"כ הר שיותר קשה להעלות עליו מלירד לתוך גיא. לכן הקילו בהר אפילו גבוה יותר מאלפים דינו שוה לנמוך מאלפים : (ס"ק ה) לא יתרחק כו' שהרואה כו' ר"ל הרואה שמודד מן הצד כ"כ רחוק מהעיר יטעה ויאמר מדת כו' :

ס"ק

ט ד אם באו ב' מומחים ומדדו את התחום אחד ריבה ואחד מיעט שומעין למרב' ה ובלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר כ צד בעת שירבה זה נאמר שמא הא' מקרן אלכסון של עיר מדד אלפים ולפיכך מיעט מדתו ונמצא צלע התחתון בינו ובין העיר פחות מאלפים וזה האחרון מדד אלפים מצלע העיר ואין מחזיקין על הראשון (ג) שטעה ו ביותר על זה:

י ז עושין התחומין (ד) כטבלא מרובעת דהיינו שמודד על פני כל אורך העיר למזרח אלפים אמה לחוץ וכן לצפון ואח"כ רואים כאלו היתה טבלא מרובעת בקרן למלאותו ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסונן ח שהם אלפים ות"ת אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן החוט מזה לזה שא"כ מפסיד הת"ת שבקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר (° אלא אלף ותכ"ח:

יא ט אפילו עבד אפי' שפחה נאמנים לומר עד כאן תחום שבת י אבל ז קטן לא בעודו קטן ח אבל נאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן וסומכין על עדותו:

ת מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו. ובו סעיף אחד:

א א מי שהיה בא בדרך ליכנס לעיר וישב בדרך לנוח וחשכה לו ולא ידע שהוא בתחום העיר ואח"כ מצא עצמו בתחומה קנה שביתה בעיר ונכנס לתוכה בשבת ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח ג אבל אם לא היה דעתו ליכנס למדינה זו קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם כלים אלפים אמה ממקום שביתתו א בחצי העיר אינו מהלך בעיר (א) יותר מחציה: הגה והוא הדין אם היה ב דעתו ליכנס לעיר (ב) ואמר שביתתי במקומי נמי דינא הכי (המגיד פרק כ"ז):

תא מי שישן בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה לכל רוח. ובו סעיף אחד:

א א מי שישן בדרך וחשכה לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח ודוקא באדם משום דהואיל ואם היה נעור היה קונה ישן נמי קונה (א) ב אבל חפצי הפקר אינם קונים שביתה והם (א) כרגלי הזוכה בהם תחלה שיכול להוליכן למקום שילך הוא ג אבל חפצי העכו"ם קונין שביתה במקומן אף על פי שבעליהן לאו בני שביתה נינהו גזירה חפצי עכו"ם אטו חפצי ישראל ד ואם הוציאן עכו"ם חוץ לתחומן והביאן לעיר יכולים לטלטל בכולה שכולה כארבע אמות ובלבד שתהא א (ב) מוקפת לדירה ה וסתם עיירות מוקפות לדירה שבונים בתים תחלה ואח"כ מקיפים אותם אבל סתם מבצרים אינם מוקפים לדירה: הגה ולכן יש ליזהר ישראל שהשאיל כליו לעכו"ם והחזירן בשבת (ב) שלא לטלטלן חוץ מארבע אמות אם אין העיר (ג) מוקף מחילה שהרי הכלים קנו שביתה אצל העכו"ם: (א"ז)

תב דין חריץ מים בין שני תחומין ובו סעיף א':

א א חריץ מלא מים מכונסי' שהוא בין שני תחומי שבת מקצתו בתחום עיר זה (א) ומקצתו בתחו' עיר אחרת שתי העיירות אסורות למלאות ממנו אפי' בתוך התחום ב שהמי' שבתוך התחו' א (א) קוני' שביתת העיר ומתערבי' אלו עם אלו וצריך לעשו' מחיצה בסוף התחומין להפסיקן (ב) ג ואפילו היא תלויה שאינה מגעת לקרקע החריץ ושל קנים בעלמא סגי: הגה ובור של אבן העומדת בין שני תחומין אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן ואין חוששין שמא יקח א' מחלק חבירו: (גמרא פרק חלון)

ד ואם המים מושכי' אין צריך שום תיקון שאינם קונים שביתה והרי הם כרגלי הממלא:

ט"ז מגן דוד

מכביד באמצע ואינו נמתח כראוי: (ד) כטבלא מרובעת. ב"י הביא בשם הר"ר יונתן וז"ל בעיר מרובעת עסקי' שאין בה אלא אלפים על אלפים דזה נמי תחומי' מרובעים שאם אינה מרובעת כגון ג' אלפים ארכה ורחבה אלפים לא יהיו מרובעים התחומין דוקא שלא יהא אורכן אלא כרחבן או שנאמר שניתן לרחבן כמו לאורכן אלא כך יהא דינא על פני כל העיר רחבן אלפים ומשך התחומין כמשך כל העיר ואם היתה עיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה רוחב אין לה לתחומים אלא טבלה ארכה אלפים אמה ורחבה של אלף אמה רק במדת הקרנות הם שוות עיר של אלף לשל אלפים שלעולם נותנין לקרנות טבלא של אלפים על אלפים עכ"ל והקשה ב"י דאטו מפני שהעיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה יגרע שיעור התחומין מי גרע ממי ששבת בבקעה שזוכה לו מקומו ד"א ואלפים לכל צד מרובעות וא"כ עיר קצרה כנגד כל צדדי העיר יש לו אלפים אמה כמלא שאם הי' ארכה ג' אלפים ורחבה אלפים מהלך חוץ לעיר ממזרח למערב ז' אלפים ג' אלפים שכנגד העיר ואלפים לצד מזרח ואלפים לצד מערב ומן הצפון לדרום מהלך ו"א אלפים שכנגד העיר ואלפי' לצד צפון ואלפים לצד דרום אם היתה אורכה אלפים ורחב' אלף מהלך ממזרח למערב ו"א אלפים שכנגד העיר ואלפים לצד מזרח ואלפים לצד מערב ומצפון לדרום מהלך ה"א אלף שכנגד העיר ואלפים לצד צפון ואלפים לצד דרום עכ"ל ואני תמה מאוד דודאי גם הרר"י ס"ל לדינא הכי דמ"ש אין לה לתחומים כו' פי' דטבלא כזו אנו מציירים תחלה מלבד התחומין ואליה נותן אלפים לכל רוח שלה ואורך מלבד מילוי הקרנות והיינו כדברי הב"י ומ"ש הרר"י ומשך התחומין כו' פי' לענין התחומין פי' כמה יכול לילך היינו ממזרח למערב במשך העיר כולה הן רב או מעט ונוסף ע"ז הקרנות כמלא שהטבלא של התחומים אינה מרובעת וכמ"ש ב"י לדינא כן נתכוין הרר"י ובהסברה ב"י בזה:

תא (א) אבל חפצי הפקר אינם קונים שביתה. בגמ' אמרי' בדף מ"ו דהיינו לקולא דאלו היה קונה שביתה לא היה יכול להוליכו רק לתחום שלו וכ"ל דאם נפקא לן קולא מזה דקנה שביתה כגון ששנים זכו בו בפעם א' וא' עירב למזרח וכלה תחום שלו סמוך למקום החפץ והשני עירב למערב וג"כ כלה תחום שלו סמוך ☞ למקום החפץ דבזה אמרינן שאין א' מהם יכול להוליכו רק למקום שמותר לשניהם דהיינו באותו מקו' החפץ וסמוך לו קצת ☞ ותו לא כמו דלעיל סי' שנ"ו בדין שנים ששאלו חלוק כו' ואלו אומרים שהחפץ קנה שביתה יכול להוליך כל א' עד אלפים ממקום שכלה ☞ תחום של החפץ דודאי ששביתה של החפץ על ידי אלו המוצאים אותו בשבת בזה אמרי' ג"כ לקולא דקנה שביתה ולפ"ז קשה במ"ש אח"ז בחפצי עכו"ם דקנה שביתה משום גזירה משום חפץ ישראל ולפמ"ש דיש לפעמים קולא אם קנה שביתה במצאוהו שנים א"כ יש קולא אם יש שביתה כאם שנים שאלו אותו מהעכו"ם וכיון שבאמת אין להם שבית' נעש' קולא שלא כדין וצ"ע: (ב) שלא לטלטלן חוץ לד"א. אם אין העיר מוקף מחילה נ"ל דאם הביאו למבוי של יהודים שעושין שם עירוב שלנו דהיינו צ"ה דהוה כולו כד"א דהא עי"ז מותר לטלטל מרשות לרשות ומבוי עצמו דאנו חושבין כל המבוי כרשות א' ה"נ לענין בא מחוץ לתחום דהוה כולה כד"א ומותר לטלטלו בכל המבוי וכ"מ לרש"ל בפ' א"נ סי' ט' ז"ל דוקא בתוך ד"א אם הוא בשד' או שהובא בתוך חומת העיר דחשבינן כולה כד"א וכ"ש בחצר עכ"ל הנה לא מצא איסור רק בשדה ולא בחצר וזה המבוי שהותר' בצ"ה כחצר א' דמי כנלע"ד ברור:

תב (א) ומקצתו בעיר אחרת. קשה הא אסור אפי' בלא עיר אחרת כיון שהם חוץ לתחום ומתערבין עם אותן שתוך לתחום וי"ל דאותן שחוץ לתחום הוין הפקר ואין קונין שביתה והוה כמו מושכין דהם הפקר משא"כ בהנך שתוך התחום דעת בני עיר עלייהו וכמ"ש בגמ' ד' מ"ה בגשמים שירדו מעי"ט הסמוכים לעיר דדעתן עלייהו: (ב) ואפי' היא תלויה. דבמים הקילו דאפי' מחיצה תלויה מתרת:

מגן אברהם

באה לכאן: ו ביותר על זה. היינו אם עולה יותר על תק"פ אמה בקירוב (רמב"ם): ז קטן לא. ואע"ג דבמילי דרבנן נאמן כמ"ש סי' תל"ז גבי חמץ שאני התם דהוי בידיו (תוס' דף כ"ע) עמש"ש וסי' ת"ע ס"א ובי"ד סי' קכ"ז ס"ג: ח אבל נאמן הגדול. עבח"מ סי' ל"ה והסמ"ע לא ע"ש בסמ"ע סימן י"ח:

ת א בחצי העיר. ואם כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשב כד"א כמ"ש רסי' ת"ח: ב דעתו ליכנס וכו'. כשהיה בדרך היה בדעתו ליכנס לעיר ובין השמשות אמר שביתתי במקומי:

תא א מוקפת לדירה. ויושבי פרזים שתקנו המבואות כדינן בצ"ה חשיבי מוקף לדירה שהרי בונין בתים בתחל' ואח"כ עושין צ"ה כמ"ש סי' שנ"ח ס"ב וע"ש ס"א בהג"ה דאי לא הוי מוקף לדירה לא מהני עירוב דהרי אפילו של אדם א' אסור:

תב א קונים שביתת העיר. כיון שסמוכין לעיר דעת אנשי העיר עליהם ולא הוי כחפצי הפקר (ב"י והר"ר יונתן) וצריך עיון דהא בגמרא מוקי לה כר' יוחנן משמע דלרבנן לא קנו שביתה כמו שכתבו התוס' דאע"ג דדעתם עליהם כיון דמשכי מתחום זה לתחום זה בטלה דעתם והוי כחפצי הפקר וצ"ל דהרי"ף והרא"ש ס"ל דכל זה לדעת המקשן אבל המס' אינו כן וצ"ע עמ"ש סי' של"ז סט"ו ועיין בהג"א דיש חולקין:

באר הגולה

שמיעט להחמיר ב"י) ד משנה שם ה בגמ' ו כפירוש רמב"ם וסמ"ג כ"ח יה"ש ז משנה שם ח מ"ש ז"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונ' ותרי חומשי דאלפים הוי ת"ת: °) פירוש דתרי חומשי דאלף ותכ"ח כיון תקפ"ב (בקירוב) ט משנה שם כ"א י משנה כתובות מ"א א משנה עירובין מ"ה וכרבי יהודה ב ב"י מדברי הרמב"ם וה"ה בפכ"ז מה"ש א משנה עירובין מ"ה וכרבי יוחנן בן נורי לקולא גמרא שם מ"ו ב שם בגמרא וכחכמים ולקולא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ג שם מ"ו וכר' יוחנן גמרא ד שם בעובדא דהני דכרי ה נתבאר בסימן שנ"ח ושם לייתיו א ברייתא דרבי חייא בעירובין מ"ו ב ולא הוי כנכסי הפקר דאזקוקינן שביתה במקומו דכיון דסמוכים לעיר הם דעת בני העיר עליהם ג שם בגמרא ד לייתיו לעיל סי' שנ"ז

יד אפרים

מגיהין יותר מד' אלפים ולענ"ד י"ל דכה"ג הדין באלפים דוקא בעשויה כקשת שנמשך משני צדדים וכשהוה פחות מד"א תחומי היתר מובלעים כ"א בחבירו משא"כ כאן שאין בתים מצד השני אז כשאין העיר ארוכה ב' אלפים אז המדה המתוחה כנגדה מובלעים תוך התחום של הבתים היוצאים משא"כ כשהעיר ארוכה יותר מב' אלפים שאז חוט המתוח קצהו שכנגד סוף העיר אינו מובלע בתחום של הבתים וכיון שאורך הבתים הוא גם כן יותר מב' אלפים אם כן החוט אינו מובלע בתחום העיר ג"כ לכן בכה"ג אין מותחין המדה נגד הבית בצד הב' וד"מ העי' במזרח ובתים יוצאים בסוף העיר בצד דרום נמשכים למערב ואם אורך העיר מדרום לצפון יותר מאלפים ואורך הבתים ממזרח למערב ג"כ יותר מאלפים אז אם נמשוך חוט כנגד אורכה של עיר דהיינו מדרום לצפון ומשם נתחיל התחום מצד לצפון ומצד מערב אין החוט מובלע לא בתוך תחום העיר ולא בתוך תחום הבתים אלא של"ע לכאורה היינו עיר העשויה כמין גאם דאיתא ג"כ בסעיף ד' אם יש בין ראשים פחות מד"א כו' נראה דגם כאן אם ירצה ימשוך חוט באלכסון מקצה הבתים עד קצה העיר אזי רואין אם יש ביתר הזה פחות מד"א כו' אבל אם באנו למתוח בשוה נגד הבית בצד הב' להתחיל התחום משם זה אינו אם לא כשהעיר אינה ארוכה אלפים דאז אי בעי אתי דרך בתים ויכול להלך בלי היתר שהרי הוא מובלע בתוך תחום הבתים ולכן רואין מקום זה כאילו מלא בתים כמו בעשוים כקשת ואין בין זה לזה ד"א משום שכ"א מובלע בתחום חבירו ע"ש: בט"ז ס"ק א' למקום החפץ דבזה לא קנה החפץ שביתה הוה אמרינן כו' כנ"ל: שם ותו לא כיון ששביתה של החפץ ע"י אלו המוצאים אותו בשבת כמו דאיתא כו' כנ"ל: שם תחום של החפץ דודאי בזה אמרינן ג"כ כו' כנ"ל:

ביאור הגר"א

סי' ת ס"א ומהלך את כולה. רש"י וכ"מ בגמ' שם א"ל משם כו': אבל אם. וה"ה. כן מוכח שם ס"ב וערש"י ד"ה דיה ולדידן דקי"ל הלכה כר' יהודה כמש"ש פ"א ב' צריך לחלק בכה"ג: ואם כלים. שם: סי' תא ס"א משום דהואיל. רש"י שם וכ"ה בגמ' שם ור"ל דל"ת כקולי דמר וכקולי דמר. הרא"ש: כרגלי מי. ע' תוס' מ"ה ב' ד"ה בי"ט: ובלבד. תוס' שם ד"ה דכולא וראיה מר"ה כ"ג ב': ולכן. עירובין שם מז' וכן המשאיל כליו לעו"ג כו': סי' תב ס"א החריץ. כפי' תוס' בשם ר"ח וכ"כ הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ונראה שלא היו גורסין בגמ' איתא משום דתני כו' וכ"מ בדברי ר' יהונתן שם וש"פ אבל לפי גירסא שלנו מותר בכ"ע וכ"כ תוס' שם בד"ה חרס והג"א שם ד"ה ודוקא כו' ומהרי"ח כו' והכא כו': בתחום עיר. ר"ל דוקא בין שני עיירות דאפי' ריב"נ מודה וכקושיית תוס' שם ד"ה חרס. וא"ת כו' וס"ד דמקשה הוי דלא איירי בין ב' עיירות רק ב' ב"א ששבתו: ושל קנים. שם:

באר היטב

(ג) שטעה. היינו אם עולה יותר על תק"פ אמה בקירוב. רמב"ם:

ת (א) יותר. ואם כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת כד"א כמ"ש רסי' ת"ח: (ב) ואמר. בין השמשות. מ"א:

תא (א) כרגלי. ואם ב' זכו בו בפעם א' וא' עירב למזרח ואחד למערב אין אחד מהם יכול להוליכו אלא למקום שמותר לשניהם ט"ז ע"ש: (ב) מוקפת. ויושבי פרזים שתקנו המבואות כדינן בצ"ה חשיבי מוקף לדירה שהרי בונין בתים תחלה ואח"כ עושין צ"ה כמ"ש סימן שנ"ח ס"ב וע"ש ס"א בהג"ה דאי לא הוי מוקף לדירה לא מהני עירוב דהרי אפי' של אדם א' אסור מ"א: (ג) מוקף. נ"ל דאם הביאו למבוי של יהודים שעושין שם עירוב שלנו דהיינו צ"ה דהוה כולו כד"א דהא עי"ז מותר לטלטל מרשות לרשות ומבוי עצמו דאנו חושבין כל המבוי כרשות א' ה"נ לענין בא מחוץ לתחום דהוה כולו כד"א ומותר לטלטל בכל המבוי וכ"מ לרש"ל בפ' א"נ סי' ט' ע"ש ועמ"ש בס"ק ב' בשם המ"א: תב (א) קונים. עמ"א וט"ז:

חכמת שלמה

יצא לחוץ ויש לו אלפים לכל רוח וכן נ"מ במה דתנינן במשנה דף ל"ה בנתגלגל חוץ לתחום וכו' דספק ס"ל לר"מ דהוי חמור גמל לזה אם הניח העירוב בתוך התחום אבל אם הניח העירוב חוץ לתחום כיון דבזה לא קנה העירוב כידוע א"כ נשאר על תחום ביתו וכן במ"ש בש"ס דף מ"ט ע"ב באמר לעבדיו צאו וערבו לי בב' רוחות דאז מצעי התחום לא יזוז ממקומו אבל אם אחד עירב חוץ לתחום א"כ לא עשה כלום וממילא נשאר על העירוב השני וא"כ המיעוט הוי להקל עליו ומשכחת לה קולא במה שממעט התחומין ולזה פריך כן כיון דאמר שומעין לזה שריבה והיינו לקולא שהרי לפעמים נמשך חומרא מן הריבוי כנ"ל וא"כ סתרי

מחצית השקל

(ס"ק ו) ביותר כו' תק"פ אמה דהיינו לפי מ"ש בסעיף יו"ד דאם מדד הקרן באלכסו' שא"כ לא יהי' התחום נגד העיר כ"א אלף תכ"ח אמה. א"כ מפסיד תקע"ב אמה כי אלף ותכ"ח ותקע"ב הם יחד אלפים אמה. אלא לפי שהחשבון שבסעיף יו"ד שהתחום נגד העיר בכה"ג שמדד הקרן באלכסו' הוא אלף תכ"ח אמה הוא בנוי על הכלל שאמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסו' אולם לפי שאין כלל זה מדוקדק שהאלכסו' יותר משני חומשים עוד חלק חמשים לכן כ' תק"פ אמה בקירוב ועיין בב"י שהאריך בזה: ודע דמ"ש בש"ע בסעיף ח' בהג"ה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתרה כו' מותח החוט כו' באלכסו' וי"א בשוה כו' הוא מחלוקת רש"י והרא"ש דדעת י"א הוא דעת רש"י ודעה א' הוא דעת הרא"ש דס"ל דבמקום שהתחום קצר היינו דאמרי' שהיה שם הרים וגאיות והיה צריך לקדר ולכן נתקצר שם התחום ובצד השני לא היו הרים וגאיות ולא היה צריך לקדר לכן התחום יותר ארוך שם: לא הבנתי כיון דמ"א חלק ויכול למדוד בשוה למה לא ימתח החוט עד צד השני בשוה כדעת רש"י דהא מבואר בסעיף ו' דאם אינו יכול להבליע מודד מן הצד כשהוא חוץ אלפים ומותח אחר כך חוט שגם נגד העיר שיש הרי' יהי' התחום כפי שמדד מן הצד ואם כן למה יגרע כשמודד בצד אחד שלא יותן בצד שני שיש הרים ולמה לא יותן גם בצד שיש הרים תחום ארוך כ"כ כמו צד השני שאין שם הרים כי עדיף מן הצד ממדידת העיר עצמה בצד אחד: (ס"ק ח) אבל כו' והע"ש לא ע"ש בסמ"ע שהיה בכ"ע דכאן אפילו עבד כנעני נאמן להעיד ע"כ תחום שבת. ובח"מ שם פסק דאפילו עבד משוחרר אינו נאמן להעיד על מה שראה בהיותו עבד והסמ"ע שם תי' דשאני תחומין דהוי רק כמו גילוי מלתא בעלמא ע"ש:

סי' תא מ"ש בש"ע אבל חפצי עכו"ם קונין שביתה במקומן כו' גזרה חפצי העכו"ם אטו חפצי ישראל מלשון זה משמע אפילו בעליהן העכו"ם הוא במקום אחר אין החפצים כרגלי העכו"ם כ"א קנו שביתה במקום שמונחים וכ"מ לשון הטור ובס' ת"ש הקשה דהא מטעם גזירה אטו חפצי ישראל קאתינן עליה ובחפצי ישראל הרי הם כרגלי בעליהן א"כ ה"ה בחפצי עכו"ם י"ל שהן כרגלי בעליהן העכו"ם ובאמת מסתברים דברי ס' ת"ש וליישב דעת הפוסקים דס"ל דקונין שביתה במקומן י"ל קצת דס"ל דבהכי סגי כיון דע"פ הרוב הכלים הם במקום בעליהן א"כ אם לפעמים אינן במקומ' בעליהן ואנו אומרים שקונין שביתה במקומן לא אתי לאחלופי בכלי ישראל כה"ג כיון דלא שכיח שלא יהיו במקום שבעליהן הם ואעפ"כ קנו שביתה משום לא פלוג וקצת ראיה לזה ממה דאמרינן דף

ס"א

מ"ז ע"ב א"ר חפצי עכו"ם אין קונין שביתה ומסיק הש"ס אליביה דמאי קמ"ל אי אליביה דרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר ס"ל דאין קונין שביתה חפצי עכו"ם דבעליהן אין בני שביתה לא כ"ש ואי אליביה דריב"נ דא"ל חפצי הפקר קונין שביתה קמ"ל דחפצי עכו"ם אין קונים ומתניתין רשב"א אי השואל כלי מן העכו"ם בי"ט כו' והכלי והאוצרות (של הפקר) ששבתו תוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח. ואי ריב"ן מודה בחפצי עכו"ם האי ברייתא דלא כמאן. אלא לריב"ן חפצי עכו"ם קונים שביתה ור"י א"ם אמר לשמעתיה אליביה דרבנן. ולא תיקשי לרבנן פשיטא. קמ"ל סד"א נגזור חפצי עכו"ם אטו חפצי ישראל קמ"ל ור' יוחנן אמר חפצי עכו"ם קונין שביתה דגזרינן כלים של עכו"ם אטו כלי ישראל וקי"ל כרבי יוחנן והנה ל' הברייתא דקתני י"ל אלפים אמה לכל רוח משמע ממקומן דומיא דאוצרות של הפקר: וגם הני אלפים אמה לכל רוח משמע כן וכדלעיל דף מ"ה ע"ב אם כן אפילו את"ל דאתי' ברייתא גם לר"י כריב"ן ולא כרבנן מכל מקום תיקשי מנ"ל לרבי יוחנן דרבנן מודים בכלי עכו"ם משום גזירה ואי דמסתבר ליה הכי לרבי יוחנן תיקשי הא דחזינן לריב"ן דלא גזר דהא ס"ל דחפצי עכו"ם דינן כחפצי הפקר וקונים שביתה במקומן. וא"ת דס"ל דרבוי נגזור אטו כלי ישראל הב"ל חפצי עכו"ם כרגלי בעליהן. אלא ע"כ דלא גזר והכיחו על הדין דא"כ מנ"ל לר"י דלרבנן גזרינן א"ו דאפי' גזרי' מ"מ בהכי סגי אי קונים שביתה במקומן וא"ש דלכך לריב"ן א"ל נגזור דמדינ' לדידיה קונים שביתה במקומן וק"ל. ודע דמ"ש הט"ז להקל בס"ק א' חלק עליו בספר ת"ש דס"ל תרי קולי דסתרי אהדדי:

סי' תב (ס"ק א) קונים כו' וצ"ע כו' וצ"ל דהרי"ף והרא"ש ס"ל דכ"ז לדעת המקשן כו' ז"ל הגמרא' דף מ"ז ע"ב תניא ר"ח חרס (פי' חריץ) שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל להפסיקו. מחייך עליה ר"י ב"ח מ"ט דחייך עליה. אילימא משום דתני לה כריב"נ, דהפקר קונים שביתה) ואיהו ס"ל כרבנן ומשום דס"ל כרבנן מאן דתני כריב"ן מחייך עליה. אלא משו' דקתני צריך מחיצה של ברזל מ"ש קני' דלא. דעיילו בהו מיא של ברזל נמי עיילו בהו מתמאי אלא קנ' שהקילו חכמים במים דאפי' מחיצה תלוי' מותרת וה"ה של קנים: וכ"כ התו' ד"ה חרס כו' וז"ל וא"ת אמאי מוקי לה כריב"ן הא לרבנן נמי אמר לעיל גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוי כרגלי אנשי העיר דדעת אנשי העיר עליהן וכמ"ש מ"א לעיל סי' שנ"ז ס"ק י"ג וי"ל דהא דממשכי מתחום זה לתחום זה בטל דעתם והוי כחפצי הפקר כו' עכ"ל התוס'. וזה קושית מ"א דדין הברייו' לא נאמרה רק לריב"ן

ולא

תג דין בקעה שהקיפוה עכו"ם. ובו ס"א :

א א שבת בבקעה והקיפוה עכו"ם בשבת מחיצות לדירה אינו הולך בה אלא (א) אלפי' אמה שאינה כולה כארבע אמות (א) א כיון שלא שבת באויר המחיצות ומטלטל בכולה על ידי זריקה שיכול ב (ב) לזרוק אפי' חוץ לאלפים שהרי רשות היחיד גמור היא כיון שהוקף לדירה (ב) אבל לטלטל ממש חוץ לד' אמות ג אסור אפי' (ג) תוך אלפים (ב"י בשם תוס' והגהות אשירי פרק מי שהוליאוהו) :

תד אם יש תחומין למעלה מי' טפחים. ובו ס"א :

א א המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהים עשרה (א) ואין בכל אחד מהם ארבעה טפחי' על ארבעה טפחי' הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה או לאו ג ומה שיהיה דרבנן יהיה ספיקו להקל : הגה מיהו אם היה הולך בדרך זה או על ידי קפילת שם מתוך י"ב מיל חוץ לי"ב מיל אזלינן לחומרא למאן דאמר תחומין די"ב מיל א הוה דאורייתא (ר"ע והשובת רמב"ם) ב ג והואיל ואין (א) בימים ובנהרות איסור תחומין דאורייתא לדברי הכל לפי שאינם דומים לדגלי מדבר ד מי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל אם משנכנס השבת עד שהגיע לנמל לעול' היתה ג (ג) למעלה מי' מקרקע הים או הנהר יורד ואינו נמנע ויש לו אלפי' אמה ממקום שפגע בו למטה מי' : הגה ואם הוא ספק אם הוא למעלה מעשרה או לא אזלינן לקולא (המגיד פכ"ז) ד ואם כבר (ג) יצא אלפים ממקום שפגע למטה מעשרה דאין לו רק ארבע אמות מ"מ אם צריך לצאת מן הספינה מכח גשמים שיורדים עליו או שהחמה זורחת עליו או שצריך לנקביו (ד) וצריך מכח זה ליכנס בעיר ה הוה ליה כל העיר כארבע אמותיו וכיון דעל על (א"ז ומרדכי והגהות אשירי פרק מי שהוליאוהו) ועיין לקמן סי' ת"ו ועיין לעיל סי' רס"ו מי שרוכב בדרך וחשכה לו בערב שבת כילד יעשה :

תה דין היוצא חוץ לתחום. ובו ט סעיפים :

א א מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה (א) אחת לא

ט"ז מגן דוד

תג (א) כיון שלא שבת באויר המחיצות. זה אסור לענין שלא נחשוב כל ההיקף כד"א אבל לענין איסור טלטול לא איכפת לן בזה כיון שיש מחיצות עכ"פ עכשיו: (ב) אבל לטלטל כו'. ברש"י כתוב וז"ל מטלטל בכולה אפי' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל על ידי זריקה כלומר מותר לזרוק שהדקי"ל מחילה העשויה בשבת שמה מחילה וממילא שמעי' דמתוך אלפים מטלטל כדרכו והא מחילות נינהו עכ"ל והתו' כתבו וז"ל נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל על ידי זריק' אבל כי אורחיה אינו מטלטל אלא ארבע אמות דלענין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה עכ"ל ואני איני כדאי להכריע מ"מ נ"ל דהדין עם רש"י דלא מקרי למקום האסור לה אלא אם אסור שם מצד עצמו של זה הדבר כעין הא דפרש"י על מלתא דרב הונא דס"ל אינו מטלטל אפי' ע"י זריקה אלא ד"א מטלטל כי אורחי' ותו כלל לא ופרכינן ונטלטל בכולו ע"י זריקה ומשני שמא ימשך אחר חפצו באלפי' מיהא ליטלטל כי אורחי' משום דהוי כמחיל' שנפרצה במילוא' למקום האסור לה ופרש"י דאלפים דיליה נפרצים חוץ לאלפים דאסורין ליה משום גזירה שמא ימשך אחר חפצו דהא אין הפסק ביניהם והוה נפרץ במילואה למקום האסור לה היינו שאסור שם הטלטול עצמו דשמא ימשוך אחר החפץ משא"כ כאן לשמואל דמתיר לטלטל ע"י זריקה אפי' חוץ לאלפים סבירא ליה דמן הדין מותר לטלטל בכולה אפי' כי אורחי' כיון דיש מחילות אלא כיון דא"א לו לילך שם חוץ לב' אלפים מצד שלא שבת באויר מחילות היאך יטלטל שם א"כ אין איסור על הטלטול עצמו ואדרבה מלינו היתר כגון שאנסוהו עכו"ם לילך חוץ לאלפים שם ודאי מותר בטלטול מצד איסור טלטול אז כיון שאנוס על ההליכה מ"מ אין שייך כאן נפרץ למקום האסור לה ובהא ניחא לי דל"ת דברי רש"י כתרי אהדדי והוא חילוק נכון ואמיתי וראוי לקבוע להלכה :

תד (א) ואין בכל אחד מהן ד"ט. דאי היה ד"ט היה ניחא להילוך שם פשיטא דאיסור תחומין נוהג שם אלא באין שם ד"ט ולא ניחא הילוך שם מספק' לן :

מגן אברהם

תג א כיון שלא שבת · ובסימן ת"ה ס"ו דמהלך כולה אע"פ שלא שבת התם אקילו גביה כיון דאין לו אלא ד"א משא"כ כאן דיש לו אלפים בלא"ה (רש"י): ב לזרוק· דוקא באלפים של אדם שיש לו תחום אחר דאל"כ הרי אסור להוליכה חוץ לתחום כמ"ש סי' שנ"ז ס"ג: ג אסור אפי' כו'· דכיון דא"א לו לטלטל חוץ לאלפים בתוך אלפים נמי אסור דנפרצה במילואה למקום האסור :

תד א הוי דאורייתא · ודוקא לאדם עצמו אבל כליו ובהמתו הוי דרבנן (רלב"ח כ"ח) וכר"מ אלשקר מ"ח נראה שחולק בזה (כ"ה שנ"ז) : ב והואיל וכו' · אפי' חוץ לי"ב מיל אינן דאורייתא לפי שאינן דומין וכו' ולכן אזלינן לקולא (מ"מ וכ"מ פכ"ז) ר"מ אלשקר סימן ק"ח כ' דמותר לירד מן הספינה במעבור' אם לא במקום שנהגו להחמיר ויש אוסרין במעבורת ☜ וע' ת"ד ע"ד (כ"ה) עמ"ש בסי' שנ"ט וכ' בכ"ה דאם הספינה גוששת אסור להלך כולה דאין להלך בה יותר ממיל עכ"ל בשם כד"ה ובסי' ת"ה ס"ז אי' בהדיא דמותר ע"ש : ג למעלה מי' · ואף על גב דמים קנו שביתה אף על פי שהם למעלה מי' כמו שכתבתי סי' שנ"ו סי"ד י"ל דמים חשיבי כולהו כחדא דמחוברין הם לקרקע (תו' ד' מ"ה) ואם יצא פעם א' ליבשה משחשיכה קנה שם שביתה ואין לו אלא משם אלפים (כד"ה בשם הרשב"ץ) : ד ואם כבר יצא· כלומר שהפליגה ספינתו משם חוץ לאלפים : ה ה"ל כל העיר כד"א · נ"ל דמיקרי יצא שלא לדעת עסי' ת"ה ס"ז וה"ה דהקיפוהו עכו"ם לתוך העיר ה"ל כולה כד"א ועמ"ש סי' ת"ה ס"ו (מהרי"ל) ואם לא יצא ממקום שפגע למטה מי' אלפים אמה וכלתה מדתו בחצי העיר אסור להלוך יותר כמ"ש סי' ת"ג וסימן א': הבא בשבת מחוץ לתחום מותר לילך בי"ט שלאחריו חוץ לד"א (ב"י וסג"ה וש"ל דלא כס"ג) ופשוט דהג"ה מיירי שפגע פעם א' למטה מי' דהא פסק דאין תחומין למעלה מי' ושיכנס הס מא"ז אלא שהרב"י מביא ממנו ראי' למ"ד יש תחומין למעלה מי' ☜ והפליג מע"ס והע"ס לא דק עסי' רמ"ח :

באר הגולה

א גמר' עירובין מ"ב וכשמואל דתניא כוותיה א בעיא בגמרא דף מ"ג ולא נפשטא וכתבו רמב"ם בפכ"ז מה"ש ב כ"ה בשם תשובת הרמב"ם ג שם ושם ד רמב"ם והרמב"ן והרשב"א ממתניתין דעירובין מ"א במעשה דר"ג אוקי לה שם בגמר' במהלכת למטה מי' א משנה עירובין כ"ב וכת"ק וכ"פ

יד אפרים

תד במג"א ס"ק ב' וע' תמים דעים סי' ע"ד :

מג"א ס"ק ה' והפליג מע"ש ב"כ

ביאור הגר"א

סי' תג ס"א לדירה. רש"י : כיון. שם ועמ"א : שיכול. שם : אבל. עתוס' שם ומ"א. אבל רש"י חולק וכ"ד ר' יהונתן והג"א בשם א"ז וע' ט"ז וכן מלשון הרא"ש והטור שסתמו משמע כפי' רש"י וכן עיקר וראיה מדפריך גמרא מאלפים כו' על ר"ה דוקא וכן בברייתא דמסייע לי' לא הוזכר כלל בזריקה וכן מדקא' במאי מטלטל כו' ודילמא כי אורחא וכן שאין זה נקרא פרוץ במילואו מאחר שגםמותר לטלטל רק שאינו יכול להגיע לשם :

סי' תד ס"א ומה שיהיה. ע' רי"ף פ"ו דשבת גבי פורפת כו' וכ"ה בגמרא שם ל"ד א' עירובין מ"ה ב' י"ט ג' ב' ושארי מקומות בש"ס וה"ה בספיקא דדינא כמ"ש בפ"ק דע"ז : מיהו. שם ושם : ולא ע"י . בגמ' שם: למ"ד כו'. רי"ף ספ"ק דעירובין בשם הירושלמי וכ"כ תוס' בחגיגה י"ז ב' בד"ה דכתי' כו' בשם י"מ אבל כת' דהש"ס שלנו פליג על הירושל' מדקאמר בפ"ו דשבת ופכ"ד דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע ולי"ק ג"כ אליבא דרבנן ובכה"ג וכן הקשה הרא"ש בספ"ק דעירובין וכן הריטב"א וש"פ והביאו עוד ראיות ממ"ש בכמה מקומות תחומין דרבנן עירובין דרבנן וע'תוס' שם ואינה כלום דודאי ד' אלפים אמות דרבנן אבל ראיה גדולה יש ממ"ש מ"ה ב' ואמאי ליקני כו' ואב"א הוי כו' ושם כמה מילין: והואיל ואין. לשיטת הרי"ף בפ"ק דשבת דבמקום שיש איסור תחומין אפי' מיום ראשון אסור להפליג וכמ"ש בסי' רמ"ח וע"כ הא דספינה למעלה מי' כמ"ש הרי"ף שם וצ"ל דאין תחומין : מי שבא. שם ל"א בספינה כו' ת"ש מעשה שבאו כו' : ממקום שפגע . אפי' באמצע היום מדקאמר שם אא"ב כו' ודלמא עמדה ועתוס' מ"ה ב ד"ה ליקני. בעובדא דר"ג כו' וז"ש כאן לעולם היתה כו': ואם הוא. ככ"ל דספיקא דרבנן הוא : ואם כבר כו' דאין לו. שם אי א"ב כו' דילמא עמדה : מ"מ אם צריך. כמש"ל סי' ת"ו : ה"ל כל העיר . שם הוליכוהו לעיר. וה"ה בכה"ג כמ"ש אא"ב כו' ככ"ל והלכה כר"ג וא"ל משום דשבת באויר מחילות דמדפריך דכ"ע מיהת הלכה כר"ג בספינה כו' ולא שאלו על ר"ג גופה מ"ט אלא ש"מ דאף ע"ג דילא לדעת לא מהני כמ"ש בסי' ת"ה ס"ו כאן כ"ל כשלא לדעת :

סי' תה ס"א מי שיצא. כת"ק והא דאמרינן מ"ד א' דר"ל פ' כר"א ההיא באהום וכמ"ש מ"ה א' ומדר"א קמותבת למר אלמא אין הלכה כר"א ובמלחמות כת' דהך סוגיא מ"ד א' אידחיא ליה מקמי האי סוגיא מ"ד א' ודברי רז"ה כגונים :

באר היטב

תג (א) אלפים. ובסימן ת"ה ס"ו דמהלך כולה אע"פ שלא שבת התם אקילו גביה כיון דאין לו אלא ד"א משא"כ כאן דיש לו אלפים בלא"ה הכי רש"י: (ב) לזרוק. דוקא באלפי' של אדם שיש לו תחום אחר דאל"כ הרי אסור להוליכה חוץ לתחום כמ"ש סי' שנ"ז ס"ג מ"א : (ג) תוך אלפים. כיון דא"א לו לטלטל חוץ לאלפים בתוך אלפים נמי אסור דנפרצה במילואה למקום האסור. וט"ז חולק ופסק כרש"י דבתוך אלפים מותר לטלטל כדרכו ע"ש :

תד (ד) בימים. אפי' חוץ לי"ב מיל אינן דאורייתא לפי שאינן דומין לדגלי מדבר ולכן אזלינן לקולא. ר"מ אלשקר סימן ק"ח כתב דמותר לירד מן הספינה במעבור' אם לא במקום שנהגו להחמיר ויש אוסרין במעבורת וע' ת"ד ע"ד. כה"ג. ועמ"ש סי' שנ"ט ס"ז: (ג) למעלה. וכתב המ"א ואם יצא פעם א' ליבשה משחשיכה קנה שם שביתה ואין לו אלא משם אלפים בד"ה בשם הרשב"ץ: (ג) יצא. כלומר שהפליגה ספינתו משם חוץ לאלפים: (ד) וצריך. וה"ה אם דהקיפוהו עכו"ם לתוך העיר ה"ל כולה כד"א ועמ"ש סימן ת"ה ואם לא יצא ממקום שפגע למטה מיוד אלפים אמה וכלתה מדתו בחצי העיר אסור להלוך יותר כמ"ש סי' ת"ג וסי' ת'. הבא בשבת מחוץ לתחום מותר לילך בי"ט שלאחריו חוץ לד"א ב"י ועמ"א :

הגהות

סי' תג מג"א ס"ק א' דיש לו אלפים בלא"ה. ולכאורה אם הוליכוהו עכו"ם באותו היקף חוץ לאלפיים מותר לילך בכל היקף אבל הריטב"א כ' בשם מורו ז"ל כיון שאין ההיקף כולו תוך לתחומו ומתחלתו נאסר באותו ההיקף שלא היה אלא אלפים שלו כשהוליאוהו א"כ לאותו קלה שנאסר לא חשיב כנתנוהו לדיר וסהר : מג"א סק"ב אסור להוליכה . בהג"א סי' ת"ג סק"ב הרי אסור להוליכה . ע' עירובין מ"ה ע"ב במתני' בפירש"י ד"ה וכלבד ומהרש"א שם :

רעק"א

אחת

סי' תד סעיף ב' בימים ובנהרות. ולא בכרמלית שם בהס"מ. לפ"ז להסוברים דעתם אין לנו רה"ר ע' לעיל סי' ש"ג סח"י ניכא תחומים מדאורייתא : שם ויש לו אלפים אמה מהרש"א בעירובין מ"ה בתוס' ד"ה ולקני שביתה כ' דבכה"ג אין לו אלא ד"א דאא"כ כשהיה דעתו בתחלת שבת לקנות שבית' באיזה אילן או גדר שיש שם בזה מהני כיון דהיה תחלת שבת למעלה מי' הוי כאלו היה תוך התחום של האילן והגדר : שם בהג"ה ואם הוא ספק אם. עמ"ש לעיל סי' רמ"ח בגליון. וכעת מצאתי בשער המלך פ"י מהל' מקוואות כלל א' כדברי :

חכמת שלמה

אהדדי ובע"כ ספק דרבנן דסתרי אהדדי הוה להקל או דתחומין שאני ובזה הקילו אף דסתרי אהדדי וא"כ קשה נמי להיפוך למה אין שומעין לזה שמיעט היכא דהוי קולא להיפוך ולזה משני אימא אף לזה שריבה ובאמת כל היכא דהוי לקולא שומעין אם הוי הריבוי לקולא שומעין למרבה ואם הוי המיעוט לקולא שומעין למיעוט ואתי שפיר ודו"ק. והנה לשון המחבר בזה היא שומעין לו אף במקום שריבה אבל תיבת אף הוסיף המחבר ז"ל אבל הרמב"ם בפכ"ח כתב בלשון זה שומעין לו למקום שריבה ולא כתב לשון אף ובאמת שהיא תמוה דהרי מסיק הש"ס דאימא אף למקום שריבה. אך נראה דא"ש דהרמב"ם לפי שיטתו דמפרש דהך משנה מיירי במוחזקין לנו בתחומין ובא אחר וריבה. והנה זה יהיה תליא בבעיא דמיבעיא ביבמות ריש פרק האשה רבה אי ע"א נאמן נגד החזקה או לא ועיין בש"ך יו"ד סי' קכ"ז שהעלה דהדבר בספק אי ע"א נאמן נגד החזקה או לא וא"כ הוי בספק אם ע"א עדיף מחזקה או שקולין הם וא"כ ה"נ תליא בדין זה דאי נימא דע"א עדיף מחזקה אז ראוי לשמוע לו אף דהוא מחמיר ול"ש דהוי סד"ר להקל דהרי ע"א עדיף לכך נאמן אף להחמיר אבל אם ע"א אינו נאמן נגד החזקה ומוכח דשקולין הם א"כ בשלמא להקל שומעין דהוי הדבר שקול דספק דרבנן להקל אבל להחמיר אין שומעין לו דסד"ר להקל ולכך מפרש הרמב"ם כן דהש"ס דפריך למקום שמיעט לא הוי כוונתו רק כך דא"כ תיפשוט האיבעיא דיבמות בפרק האשה רבה דע"א אינו נאמן נגד החזקה דחזקה וע"א שקולים לכך ממילא להחמיר אין שומעין לו אבל אם ע"א נאמן נגד החזקה א"כ ע"א עדיף א"כ ראוי להיות נאמן אף להחמיר וא"כ תפשוט הך האיבעיא לכך דחי הש"ס דלעולם לא תפשוט די"ל אף למקום שריבה קאמר מכ"ש למקום שמיעט מכח דע"א עדיף מחזקה וא"כ תינח הש"ס דדוחה דלא תפשוט אבל לדידן כיון דנשאר הדבר בספק כמ"ש הש"ך א"כ שוב כיון דהוי ספק לנו אם ע"א עדיף או לא ממילא דוקא להקל שומעין מכח סד"ר להקל אבל להחמיר אין שומעין לו דדילמא חזקה שוה כמו ע"א והו"ל ספק דרבנן להקל וס"ס לא הוי דהוי משם אחד אם עד אחד נאמן או לא ואם הוי כאן תחום שבת או לא. ולפ"ז אדרבא מ"ש המחבר אף למקום שריבה דמשמע שכ"ש למקום שמיעט וכמ"ש בבאר הגולה אינו מוכיח דמה כ"ש הוא זה להקל שומעין דספק דרבנן להקל משא"כ להחמיר יש לו' דאינו נאמן. והנה י"ל דעוד הוציא הרמב"ם פירוש זה מלשון הש"ס שם דפריך ריבה לאחד וכו' היינו הך ומשני ה"ק ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה והרי הש"ס מסיק תחלה אף לזה שריבה. והנה לפירש"י קשה גם כאן תקשה הרי אף למיעוט שומעין דיש בכלל מאתים מנה ובשלמא לדעת התוס' והרא"ש אתי שפיר דכאן כיון דמעידין על מקום אחד ל"ש להקשות ולתרץ כן אבל לפירש"י קשה דלמה שינה הש"ס כאן לשונו והול"ל שומעין אף לזה שריבה אבל לפירוש הנ"ל אתי שפיר דפירוש הרא"ש והטור לא ניחא להרמב"ם דס"ל דאין סברא להיות תחום אחד קצר ותחום אחד ארוך כדעת רש"י וקא ניחא ליה בזה להרמב"ם ובפירש"י נמי לא ניחא ליה מכח דקדוק הנ"ל דלמה לא קאמר הש"ס אף למקום שריבה ולזה מפרש כפירושינו הנ"ל ולכך א"ש דבשלמא נגד החזקה שפיר משני אף למי שריבה ומכ"ש אם מיעט להך סברא דעד אחד עדיף מחזקה אבל בב' עדים זה כנגד זה דודאי שקולין דזה ודאי רק למרובה שומעין וא"ש ודוק היטב :

סי' תד סעיף א' נ"ב הנה גרסינן בעירובין דף מ"ג בעי ר"ח יש תחומין למעלה מעשרה וכו' דוקא נדר וכו' אימתי אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה נזירות היכא אתי שבתא ומפיק עלי' ולכאורה קשה מאי פריך הרי אמרינן בפ"ב דסוכה ופ"ב דגיטין דלשמא מת לא חיישינן לשמא ימות חיישינן וא"כ יש לומר ה"נ כן דניהו דהתוס' במס' קידושין כתבו דהך סברא הוי דוקא בדבר שסופו להיות כן מ"מ הרי ביאת משיח ודאי סופו להיות כן א"כ י"ל ה"נ בשלמא בו ביום אסור לשתות מכח דהוה ספק שמא היום יבא וכן כל ימות החול אבל בשבת דלא יבוא ה"ם רק דיש לחוש שמא כבר בא לזה לא חיישינן ואזלינן בתר חזקה דמעיקרא שלא בא וחזקת היתר שכו שהיה מותר ביין ומאי פריך אך נראה דאתי שפיר דהרי בכל יום אף דחיישינן שיבוא משיח מכל מקום צריכין לו' שבא אליהו מאתמול דאל"כ היאך יבוא משיח וא"כ כולו הוי החשש שכבר בא דאל"כ למה ניחוש שיבוא משיח אם מאתמול לא בא אליהו ובע"כ דחיישינן נמי לשמא כבר בא ושפיר פריך למה מותר בשבת הרי חייל עליו נזירות ובהכי מדוייק לשון הש"ס דפריך דקא נדר אימת ומה שייך לכאן הרי זה היה יכול להקשות בלא זה. אך לפי הנ"ל אתי שפיר דבלא הש"ס דלעיל לא הוי קשה דיש לו' דלא הוי הדרך שיבוא אליהו קודם ואפשר לבוא משיח בלא זה וא"כ יש לו' דלשמא יבא לא חיישינן אבל כיון דהש"ס מסיק לעיל דאי אפשר לבוא משיח עד שיבוא אליהו מקודם א"כ בכל יום הוי רק החשש שמא כבר בא וא"כ שפיר פריך דקאי בחול גם בשבת לתסור ודוק ואתי שפיר : ובהכי מיושב עוד מה דקשה למה נקט התנא דנדר הריני נזיר ביום שבא בן דוד הו"ל לו' שנדר ביום שאליהו בא אך לפי הנ"ל אתי שפיר דקמ"ל רבותא ל"מ בנדר ביום שאליהו בא דודאי חיישינן דהרי הוי שמא יבא אבל בנדר ביום שבן דוד בא הרי אי אפשר שיבא רק אם יבוא אליהו קודם א"כ הוי החשש שמא כבר בא אליהו מכל מקום חיישינן ואתי שפיר ממ"נ להס"ד דלא ידע דאין בן דוד בא עד שיבוא אליהו תחלה לא הוי קשה לו למה לא נקט אליהו די"ל דנקט במלתא דפסיקתא דבודאי יהיה ולפי מה דמסיק דאין בן דוד בא עד שיבוא אליהו יום הקודם אתי שפיר דלא נקט ביום שיבוא אליהו דקמ"ל דגם לשמא בא חיישינן ואתי שפיר ודוק היטב. ודרך אגב אציין מ"ש הב"י כאן בסימן זה בשם הרשב"א דלכך אזלינן לחומרא מכח חזקת תחום ביהו ועיין בזה בחיבורי על יו"ד מהדורא ה' סי' קיב מ"ש שם ביאור דברי הרשב"א על נכון גם ביאור דברי הרמב"ם מ"ש דחוץ לי"ב מיל הוי דאורייתא ע"ש באורך בעזה"י ודוק היטב :

סי' תה סעיף א' הנ"ל. נ"ב בפלוגתת הפוסקים שאם יש תחומין מן התורה חוץ לי"ב מיל נראה כעת ראיה ברורה דהוי רק דרבנן ממ"ש בש"ס שם דף נ"ח ע"ב אר"נ אר"א בר' אבוהו אין מקדרין לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה ולמה לא נקט תחומין גופייהו לענין י"ב מיל דהוי מן התורה ואין מקדרין ולמה עזב תחומין דעסיק בהו ונקט דבר אחר בע"כ מוכח דתחומין הוי כולו דרבנן ולדעתי זה ראיה שאין עליה תשובה וכן דייק הש"ס בעצמו דף ל"ה ע"ב מזה דלר"מ תחומין דרבנן עיי"ש ודוק :

מחצית השקל

ולא לרבנן דלדעתם עלייהו לא מהני כמ"ש התוס' וניחא לי שוב קצת דס"ל להרי"ף דמסברא אפילו ממשכי מהני דעת אנשי העיר וא"כ ברייתא הנ"ל אתיא אפי' כרבנן אלא דהמקשן לא אסיק אדעתיה טעמא דחייך עלי' ר"י ב"ה ולכך אמר אילימא משום דתני לה כריב"ל כו' והיינו דס"ל לר"י ב"ה דלרבנן כה"ג לא קני שביתה דלא מהני דעת אנשי העיר כיון דממשכי וכמ"ש התוס' ולזה הקשה דאפי' נודה לדבריך דלרבנן לא מהני בכה"ג דעת אנשי העיר מ"מ לא ה"ל לחייך . דאטו משום דס"ל כרבנן מאן דתני כריב"ל מחייך עליה אבל לבסוף דמסיק דחייך על שהצריך מחיצה של ברזל א"כ נסתר סברא החיצונה דגם כה"ג דממשכי מהני דעת אנשי העיר ואתיא ברייתא אפי' כרבנן. וע' בהג"א ד"ה דלרבנן באמת לא קני שביתה כנ"ל :

סי' תג (ס"ק א) כיון כו' ובסי' ת"ה כו' דאם הוציאוהו העכו"ם בע"כ חוץ לתחומו ונתנוהו תוך עיר אחרת המוקפת חומה מהלך את כולה אע"ג דבילא תוך לתחום אין לו רק ד"א כיון שנתנוהו בעיר כל העיר נחשב כד' אמות ואע"ג שלא שבת באויר מחיצות העיר מבעוד יום: כיון דא"ל אלא ד' אמות. ר"ל אי כל העיר לא היה נחשב כד"א לא היה רשאי לילך כ"א ד"א כדין יצא חוץ לתחו': (ס"ק ב) לזרוק כו' הרי אסור להוליכה כו' דהא הכלים הם כרגלי הבעלים · (ס"ק ג) אסור כו' למקום האסור ר"ל לענין טלטול הוא נפרץ למקום האסור :

סי' תד (ס"ק א) הוי כו' אבל כליו ובהמתו כו' ע' לעיל ס"ס ס"ה במ"א ס"ק ח"י : (ס"ק ב) והואיל כו' וי"א במעבורת כו' ס"ס שנ"ט ושם מיירי כשקנה שביתה בספינה ראשונה ע"ש : (ס"ק ג) למעלה כו'. דמים חשיבי כו' אבל מה שע"ג מים מודים מקרקע המים יהוי למעל' מי' דדוקא מים שכלם מין א' וקני שביתה למטה משא"כ הספינה דהוא מין אחר : (סק"ה) כו' נ"ל דמיקרי יצא שלא לדעת ר"ל כיון דנעשה בהיתר דינו כיצא שלא לדעת דא"א מיקרי יצא לדעת קי"ל לקמן סי' ת"מ דאין כל העיר נחשב כד"א : ואם יצא ממקום שפגע כו' כנ"ל : שבא בשבת כו' בי"ט שלאחריו. וה"ה איפכא אי בא בי"ט מח"ל מותר לילך בשבת שלאחריו חוץ לד"א והיינו שיש לו אלפים ממקום שהיה בין השמשות בשבת שלאחריו והטעם בשניהם מבואר בב"י דשבת וי"ט שני קדושו' הן וקנה שביתה חדשה בב"ה של שבת שאחריו או י"ט שלאחריו ואין זה מיקרי הכנה כדלקמן סי' תצ"ז סעיף ב' דשבת וי"ט הסמוכים זה לזה אסור לערב ביום א' על יום שני משום הכנה היינו דוקא ע"י מעשה או אמירה כמבואר שם משא"כ כאן דליכא לא אמירה ולא מעשה: ופשוט דהג"א מיירי כו' דהא פסק כו' אלא שהרב"י כו' והע"ש לא דק ז"ל הרב"י ואפילו לדברי הפוסקים דיש תחומין למעלה מי' יש דרכים להקל שכתב בהג"א דמי שבא בספינה מח"ל בי"ט שחל בע"ש דמותר לו בשבת לצאת ממנו ולכנוס לעיר ולהלך את כלה עכ"ל. משמע דס"ל דיש תחומין למעלה מי' דאל"כ ל"ל לכתוב להג"א דין זה בבא בי"ט כו' לצאת בשבת אפי' בא בשבת לענין לצאת בו ביום ה"ל דס"ל לכתוב עכ"ל הרב"י והקשה בספר ע"ש דע"כ הג"א ס"ל אין תחומין למעלה מי' דאל"כ איך תמצא שבא בספינה מחוץ לתחום בי"ט וע"ז כתב מ"א דבלא"ה מוכח דס"ל אין תחומין דהא הא"ז שממנו כתב בהג"א דין הנ"ל ס"ל להדיא אין תחומין למעלה מי' (אבל הוכחת ס' ע"ש אינו הוכחה וק"ל) אלא מיירי שפגע פ"א למטה מי' (וכ"כ בס' ע"ש) (וא"כ קנה שם שביתה) וכיון שעתה הוא חוץ לתחום ממקום ההוא אין לו רק ד"א כדלעיל ומ"מ בשבת שאחריו מותר וכיון דמוכח מהג"א הנ"ל דכה"ג לא מיקרי הכנה א"כ ממילא ידעינן דלמ"ד יש תחומין למעלה מי' והפליג מע"ש דאלו הפליג בשבת אפי' למ"ד אין תחומין למעלה מי' אם יצא ח"ל אין לו רק ד"א כיון דהפליג בשבת הא היה בי"ה ביבשה א"כ קנה שביתה ביבשה וממילא הוא עתה חוץ לתחום ויצא בשבת חוץ לתחום (וז"ל באמת באיסור או בשגגה) דאין לו רק ד"א מ"מ בי"ט שאחריו יש לו אלפים אמה כיון דמוכח דזה לא מיקרי הכנה דאי הפליג בע"ש ולא פגע בשום פעם למטה מי' למ"ד אין תחומין למעלה מי' ואי פגע פ"א למטה מי' למ"ד אין תחומין דיוכנס שוב וא"כ צ"ל מ"ש הרב"י על הג"א וז"ל משמע דס"ל דיש תחומין למעלה מי' כו' ע"כ לאו דוקא אלא מיירי בנדון דאפי' למעלה מי' מקרי ח"ל דהיינו שפגע פ"א למטה מי' או כיון שאין זה מכוונת הרב"י לפרש דברי הג"א כמאן ס"ל אי יש תחומין או אין תחומין כ"א הוכיח מדבריו דאפי' למ"ד יש תחומין כה"ג לא מיקרי הכנה וכיון דאי פגע פ"א למטה מי' אפילו למ"ד אין תחומין דינו הוא כמו למ"ד יש תחומין כנ"ל לכן לא דקדק הרב"י בזה :

סי' תה (ס"ק א) מעמידת כו' בבלעת תחומין כו' ר"ל שאם היה קצת ממה שהוא יכול להלך בעצמו מובלע בתוך התחום שיצא ממנו ה"ה כאלו יצא והרי כאן אפי' נאמר כיון שיצא חוץ לתחום אמה הפסיד תחומו מ"מ יש לו במקום עמידתו עכשיו עכ"פ ד"א ואם כן לר"א דא"ל דאותן ד"א הוא באמצען ויש לו לכל צד ב"א אם כן יש לו ממקום עמידתו לצד תחומו שני אמות וכיון שלא

יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא (ג) ארבע אמות
א מעמידת רגליו ולחוץ :

ב ג היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום
יכנס :

ג ג מי שקידש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפילו
אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואינו מהלך אלא
אלפי' אמה לכל רוח ממקום שקידש עליו היום :

ד ד מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת מותר לעשות לו
ב מחיצה של בני אדם שעירבו לאותו רוח ויכולי'
ג (ג) לילך שם ויעשו סביביו כמו מחיצה ויכנס ביניה'
ה והוא שלא ידעו אותו שנעשית בהם המחיצה שלשם כך נקראו ואבל אם יצא ד לדעת אסור:(°

ה ז מי שהוציאוהו חוץ לתחו' עכו"ם או רוח רעה או שאר כל אונס או ששגג ויצא אין לו אלא
ארבע אמות החזירוהו לתוך התחו' כאלו לא יצא והרי כל העיר כארבע אמות כבתחלה
וחוצה לה אלפי' אמה לכל רוח ח אבל אם חוזר לדעת אין לו אלא ד' אמות : הגה וכן אם
ה נכנס לספינה (ד) ויצאת הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחוריה לנמל שהפליגה משם הרי הוא כאלו לא יצא דהוה ליה כמו
שהוציאוהו עכו"ם והחזירוהו (א"ז) :

ו ט נתנוהו עכו"ם חוץ לתחום בדיר או בסהר ומערה או בעיר אחרת ו (ה) מוקפת חומה
לדירה או שנאנס בשאר אונס או ששגג ויצא חוץ לתחו' ונכנס לאחד מאלו ונזכר והוא
בתוכו (א) מהלך את כולו י אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת אע"פ שהוא בתוך אחד מאלו
אין לו אלא ארבע אמות :

ז כ מי שהפליגה ספינתו בים מהלך את כולה ז הואיל ושבת באויר מחיצו' ל ואם נפחתו דפני
ספינה בשבת (ב) אם היא מהלכת ח מהלך את כולה ואם היא עומדת ט אינו מהלך בה
אלא ארבע אמות : הגה ואם באמצע יש לו מחילות עשרה י ובראשו אין לו אזלינן בתר אמצעי ואפילו אין לו כלל רק
יש בו לחקוק עשרה דאמרינן יא חוקקין להשלים (א"ז) :

ח מ יצא לדעת והחזירוהו עכו"ם אין לו אלא ד' אמות נ ומיהו אם החזירוהו יב (ו) לעירו
(ג) (המוקפת מחילות לדירה) (הרא"ש פרק מי שהוציאוהו ורבינו ירוחם סי"א וא"ז) כולה יג (ז) כד'
אמות (ד) ואפי' יצא לדעת וחזר לדעת (וע"ל דין שתים עיירות סימן ת"ח) :

ט ס פירות שהוציא חוץ לתחום והחזירם אפי' במזיד לא הפסידו מקומם שכל העיר להם כד"א
וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה (ה) אם הוא יו"ט ואם הוא שבת מותרין באכילה

תה (א) מהלך את כולה · דכיון שהוא מוקף מחיצות חשיב כולו כד"א אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת כן אז לא אמרינן דכל העיר חשוב לו כד"א כיון שלא שבת באויר אותם מחיצות וביאתו לשם היה באיסור כ"ה דעת הרמב"ם פכ"ז מה"ש וכ' המ"מ שם דרשב"א חולק ע"ז דאפי' בלדעת אמרי' כל העיר כד"א ופסק כרמב"ם : (ב) אם היא מהלכת כו' . דבכל קפילה וקפילה היא יותר מד"א נמצא שאין לה תורת ד"א כלל ☞ שלא עמדה הספינ' ד"א פסיעה א' הלכך לא קנו לו ד"א : (ג) המוקפת מחיצות כו'. לעיל ס"ס ת"א כתבתי דנ"ל דהוא הדין למבוי שיש בו עירוב כ"ה: (ד) ואפי' יצא לדעת וחוזר לדעת. כנ"ל : (ה) אם הוא י"ט . פי' שאז מותר להוליך מרשו' לרשו' משא"כ בשב' שאין היתר

תה א מעמידת רגליו ולחוץ. כיון למה שהקשה הראב"ד דהא ק"ל הבלעת תחומין מילתא היא בין שיצא לדבר מצוה בין שיצא באונס (כמ"ש סי' ת"ו ס"ב) וזה ג"כ אנוס הוא בריחוק אמה ואמאי לא יכנס הרי ד"א שלו מובלעי' בתוך התחום ותי' המ"מ דכיון שהוא מהלך ורוצה לילך ראה כבורר לו אל עבר פניו ודוחק עכ"ל ולכן נ"ל להקל בזה אם היה אונס וכ"ד כל הפוסקים דוק ותשכח אבל לדבר הרשות דכ"ע לאו מילתא וכן כתב המאור ועב"ח סי' שנ"ו וכמדומה שלא ראה דברי הראב"ד שמשמע כפי' המ"מ וכ"כ מלשון הרמב"ם והע"ש נמשך אחר הב"ח גם דברי הכ"מ שם ל"ע עכנ"ד : ב מחילה של כו' . משמע אפי' מחילה יותר מאלפים מהלך את כולה וכמ"ש סי' ת"ג : ג לילך שם · וכשמגיע תוך התחום שרי לילך לעיר בלא מחילה עמ"ש ס"א : ד לדעת אסור · שהרי אף במחילה אסור לו יותר מד"א כמ"ש ס"ו : ה נכנס לספינה. היינו בשבת דאם נכנס מבע"י לא קנה שביתה כלל אם היא למעלה מי' ול"ל דנכנס לישב בה דאם נכנס ע"מ להפליג הוי כיוצא לדעת כמ"ש ס"ז ועמ"ש א"כ מיירי שהיתה הספינה ב"ה למטה מי' וקנה שם שביתה והפליגה בשבת וחזרה לאחורי' דה"ל שלא לדעת כיון שנכנס בהיתר עסי' רמ"ח : ו מוקפת חומה. משמע דאפי בא בעיבורה של עיר לא מהני כמ"ש התו' והרא"ש דלא כמ"ש הש"ג בשם א"ח ובמהרי"ל כתוב וז"ל ושמשי ראשי העיר בתוך המים כגון במגנצא שיש מגדלים במים והעיר ביניהם כקשת אם באה בין שני המגדלים מותר ליכנס עכ"ל משמע דס"ל דעיבורה של עיר כעיר וכן כ' האגודה וסיים ונהגו שלא לצאת מהספינה אלא ישאוהו עכו"ם להעיר או לספת הים מקום שהיא גבוה י' ע"ש

ס"א אם נכנס לנמל עומק המים הוי מחילה כדאמרי' גבי מבוי עכ"ל : ז הואיל ושבת וכו'. אבל אם בא לעיר אחרת אסור דלא שבת באויר מחילות ☞ דכיון דנכנס בשבת לתוך הספינה הוה ליה כיוצא לדעת (הגהות אשירי וכ"ז סי' ר"כ) והעולת שבת לא דק ונכנס בדוחקים ועיין סעיף ח' והוא הדין אם נתנוהו עכו"ם לספינה אחרת ומ"מ יכול ליכנס לספינה קטנה התלויה בה לפנות ולחזור לספינה גדולה כמ"ש סי' ת"ו (ראב"ן) ומשמע מדברי הג"א אם נכנס בהיתר כגון שקנה שביתה אתמול ה"ל כיוצא שלא לדעת וכ"מ בס"י ת"ד : ח מהלך את כולה . דלעולם עומד בתוך ד"א אחרים דלעולם ספינה נוטלתו מתחלת ד"א ונותנתו לד"א אחרים : ט אינו מהלך בה · עסי' שע"ד ס"ב והע"ש לא ע"ש עמ"ש סימן שכ"ה סס"א : י ובראשו אין לו וכו' · פי' שהיא עמוקה באמצעיתה ובראשה היא משופעת והולכת כדרך ספינות קטנות אפ"ה הוי רה"י דמה שבראשו הוי כחורי רה"י שהם כרה"י כמ"ש סי' שמ"ה אבל אם נפרצו המחילות שבראשו בעינן שלא יהא פרוץ מרובה על העומד ולא תהא פירלה יתירה על י' כמ"ש סי' שס"ב משמע דאם אין מחילות י' לא הוי רה"י ולא אמרינן גוד אחית מחילתא ועיין סימן שנ"ה וכ"מ בתוס' בשבת דף ק"א בד"ה וזרק וכו' וכ"מ בעירובין דף כ"ו וד' ל"ג ע"ב ברש"י: יא חוקקין להשלים. דין זה ל"ע ונ"ל שכוון להא דאמרי' בעירובין שם וע"ש בפירש"י ותבין דמיירי בספינה קטנה שתלויה בספינה גדולה דמצטרפין ע"ש ול"ע דהא לא קיימא לן כר"מ סי' שמ"ה ס"י וסי' שס"ב ואפשר שר"ל שאין לו מחילות י' עובי הנסרים מצטרפים כמ"ש סימן שע"ב ס"ו : יב לעירו. הואיל ושבת באויר מחילות אבל בעיר אחרת אין לו אלא ד"א אפי' נתנוהו עכו"ם לשם כיון שיצא לדעת עס"ו וס"ז וכ"כ הרא"פ והע"ש נמשך אחר טעותו מ"ש ס"ז ושנה בה כאן וגרס לעיר ולא דק : יג כד' אמות.

רמב"ם ב פרק כ"ו ב שם בגמ' וכלישנא ב תרא ג משנה שם כ"ב ד שם בגמרא מ"ג בעובדא דנחמי' ה שם מ"ד ו ממשמעות הגמ' שם וכ"פ הרא"ש שם (° וע"ל סי' שס"ב סעיף ה') ז משנה שם מ"א וכפירוש רש"י שם ח שם בגמרא מדויקא דמתני' ט שם במשנה כרשב"ג וכדפסק רב שם בגמרא מ"ב תוס' והרא"ש. כהרמב"ם בפכ"ז מהלכות שבת י שם מ"א מדויקא דמתניתין כ שם במשנה כרשב"ג ל הגהות אשירי שם מ שם בגמרא מ"א מדויקא דמתניתין נ הרא"ש והמרדכי שם בשם ר"מ מסוגית הגמרא ס שם

יד אפרים

לענין קולא בי"ע שאחריו דכמו שמיקל בפגע למטה מיו"ד לענין יו"ט שאחריו כן יש להקל למ"ד יש תחומין ומה שכתב הב"י שם דמשמע' דהג"א ס"ל יש תחומין לאו דוקא אלא ר"ל דמיירי בענין שיש איסור תחומין ומ"מ לשונו שם ל"ע ע"ש : בט"ז ס"ק ב' שלא עמדה הספינה פעם א' כו' כנ"ל : במג"א ס"ק ז' דכיון דנכנס בשבת לתוך הספינה כו' . והא דקאמר הכא הואיל ושבת באויר מחילות איזר"ל שקנה שם שביתה בה"ש דהא בה"ש קנה שביתה ביבשה רק ר"ל שכשנכנס לספינה ועמד באויר המחילות עדיין לא יצא חוץ לתחום והיה מותר בעת ההוא להלך את כולה והלכך אף על פי שהפליג אח"כ חוץ לתחום ג"כ מותר להלך את כולה וכה"ג שבת באויר מחילות קרי ליה כיון שקלטוהו מחילות אילו בתוך התחום והיה מותר מתחתם להלך את כולה וע' לקמן סעיף ח' ושם ס"ק י"ב אבל אין משם ראי' דשם שהחזירוהו לעירו אם כן הרי שבת באויר מחילות אלו מבע"י ואף אם לא היה שם מבע"י שנראה דברי התם כדמשמע בהג"א לקמן סי' ת"ו ס"ק ב' דלעירו בכל גוונא שרי מ"מ י"ל דהתם ע"י חזרתו לעירו חוזר לתחום שהיה בו התחלה משא"כ בספינה שעתה הוא חוץ לתחום ולא שבת באויר מחילות הילו מבע"י אך אף על פי שאין ראיה מסעיף ח' מ"מ סברא נכונה הוא דכה"ג דספינה שנכנס בה בשבת שפיר מיקרי שבת באויר מחילות כיון דבשעה שנכנס למחילות אילו עדיין לא היה אסור ליצאת חוץ לתחום כלל והיה יכול להלך את כולה לא בטלו מחילות אילו אף שעתה הם חוץ לתחום כנלע"ד והאחרונים פירשו דמיירי שקנה שביתה בה"ש ויצא משם וא"ש לדעת המחבר בסי' רמ"ח ולא לדעת רמ"א בסי' רמ"ח ע"ש ודבריהם דחוקים ולפי מ"ש א"ש בפשיטות אך מדברי המג"א סי' רמ"א ס"ק י"א לא משמע הכי ע"ש וקל"רתי :

באר היטב

תה (א) אחת. עמ"א שהקשה מאחר דד"א שלו מובלעים בתוך התחום ולכן נ"ל להקל בזה אם היה אונס דק"ל הבלעת תחומין מילת' היא. אבל לדבר הרשות דכ"ע לאו מילת' ע"ש:( )ארבע. עמ"ש בסי' ת"ט ס"ה:(ג) לילך. וכשמגיע תוך התחום שרי לילך לעיר בלא מחילה עמ"ש ס"א מ"א: (ד) ויצאה. עסי' רמ"ט ס"ו: (ה) מוקפת. ואם בא לעיבורה של עיר הוי כעיר מהרי"ל וסיים שם ונהגו שלא לצאת מהספינה אלא ישאוהו עכו"ם להעיר או לספת הים מקום שהוא גבוה יו"ד עמ"א: (ו) לעירו. הואיל ושבת באויר מחילות אבל לעיר אחרת אפי נתנוהו עכו"ם אין לו אלא ד' אמות כיון שילא לדעת עס"ו וס"ז מ"א: (ז) כארבע. ומכל מקום אסור

שערי תשובה

הכפר מן החצירות והלאה שם כ' דלא תיקשי מסי' שצב שפסקו שם לענין שיור דאפי' בית א' הוי שיור ע"ש:
ס' ת"ה (בש"ע סעיף ו) נתנוהו בדיר או בסהר כו' וכתב בנ"ב מ"ת סי' מ"ז אם נתנוהו בקרפף של חיות המוקף מחיצות והחיות המה שמה שקורין טיר גארטין אפי' יש שם דירה קבוע לשומר בטל דירתו דלא עבדי אינשי דדיירי בגדודי חיות ואין לטלטל ביותר מסאתים דודאי גדודי חיות גרע מזרעים ואפי'

ביאור הגר"א

מעמידת. ערש"י שם ד"ה מי שיצא. במזיד ומדעת כו'. כיון למש"ש שם מ"ה א' א"ל אין דשמיע כו' וה"ה לאונס כמ"ש מ"א ב' וכ"כ הראב"ד אבל הרמב"ם מפרש אפי' באונס ויצא לכך כת' מעמידת כו' שפסק כר"י שאמר אם בירר כו' שם מ"ה א' וזה כיון שהתחיל באמ' כבר בירר כו' : להיות כבני. אבל לעיר מותר לכנס כמש"ל סי' שנ"ו ס"א וערש"י שם ד"ה ולמודד כו' ובזה מתורץ מה שהקשה המ"מ על הרמב"ם שם : ס"ד אבל אם. כמ"ש ה"ה אבל כו' ובס"ו אבל כו' ובסי' ת"ו ואם יצא כו' : ס"ה או שאר. מהא דאמרי' שם עייל לתחומא כו' וע' רש"י שם ד"ה עייל כו' והחזר לדעת לא מהני כנ"ל וכמ"ש למטה אבל כו' ושם מ"ע אנוסים הן כו' : או ששגג. מהכ"ל ס"ד בעובדא דר' חנילאי. וכ"ז הוצרך לאשמועינן משום סיפא החזירוהו : אבל. גמ' שם : וכן אם. ככ"ל בסי' ד' דספינה שלא לדעת וכמש"ש ת"ש מעשה כו' במהלכת ברקק ואפ"ה לר"ג מהלך את כולה ולר"ג ע"כ אין טעמו משום דשבת ככ"ל בס"ס ת"ד ע"ש כמ"ש שם : ס"ו מוקפת. רש"י שם : לדירה. תוס' מ"ז ב' וככ"ל : אבל אם כו'. מדתנן הוליכוהו ונתנוהו וכמו שדקדקו בגמרא הוליאוהו החזירוהו. רמב"ם ורמב"ן ור"ן והג"א ס"ס ב' ד"ה וכן פסק כו' וס"ג ד"ה ואם עבר כו' וכ' ב"י שכ"ד רשב"ם בתוס' מ"ג א' בד"ה הלכה כו' ועוד כו' אך כו' ואין ראיה די"ל והרשב"ם ס"ל כדעת ר"ח הביאו הג"א שפ' כשמואל וכרבה דוקא בשבת כו' אבל ל"ע דהא במהלכת ל"פ וכן לפי' ב"י וכן תי' במלחמות על מה שהקשה הרז"ה על הרי"ף כיון שפסק כרב למה הזכיר הא דרבה ור"ז ותי' הרמב"ן דכ"מ לקופץ מספינה לספינה דהוי לדעת דאין לו אלא ד"א כשיטתם ככ"ל מ"מ מהלך את כולו במהלכת מטעמא דר"ז כו' וכ' ב"י אבל תוס' פליגי ע"ז שם שכ' ומה שפי' רשב"ם כו' וכן הרא"ש שם ומרדכי וסה"ת וכ"כ תוס' בהדיא כ"ע א' סד"ה והושיבו וכ"ד הרשב"א והקשה דלדידהו מאי פריך פשיטא דלמא הא קמ"ל דאף כה"ג א"ל אלא ד"א וכמ"ש הרא"ש וש"פ בס"ח וע' במ"מ שתי' קושיית הרשב"א ודבריו דחוקים ע"ש : ס"ז הואיל ושבת. ל"ד ור"ל והואיל והיה באויר כו' ונקט ושבת לרבותא דסיפא וכמ"ש בהג"א

שם ד"ה אי אפשר. ואם נפחתו כו'. ומ"א תירץ דמייר' בנכנס בשבת דה"ל כיולא לדעת ואפ"ה כיון ששבת. ולכאורה כן מ' בגמ' דכ"ע מיהת הלכה כו' ואע"פ שבויר וסבר לה מהני באונס אבל לשון ש"ע לא משמע כן ולא ה"ל לשבוק דינא דמתני' וגמ' שם וע' הג"א שם ד"ה ר"י ור"ה ואם עבר והוס' שם ד"ה הלכה ועוד פסק רשב"ם כו' ומה שפי' רשב"ם כו' ור"י ס"ל דהוי כילא שלא לדעת כמ"ש רשב"ם שם דספינה ממילא אזלא כו' : ואם נפחתו. שם מ"ב ב' ומ"ג א' וקי"ל כרבה וכמ"ש למט' ואע"ג דאין נ"מ דקי"ל כרב כ"מ בכה"ג ובמש"ש ל"א ב' ושם משמע דקי"ל כרבה : ואם. ובראשו. שבת ז' ב' ואם חקק בו כו' : דאמרינן. כר"מ ואע"ג דלא קי"ל כוותיה בדרבנן קי"ל כוותיה דים כרמלית הוא כמ"ש בפ' הזורק ורהיה מדר' ס"ל כותיה בעירובין ל"ג ואע"ג דלא קי"ל כותיה דר' בהא שסובר כר"י היינו משום דמתני' דלא כוותיה נתנו בקנה כו' וטעמא דר' דס"ל כר"מ משום דבדרבנן הוא וע"ש תוס' ד"ה וכלכלה כו' ובזה אין לריך לפי' ולא לפירוש רש"י דברשויות דאורייתא לא סבר רבי כוותיה אבל ל"ע דל"ל לכל זה הא קי"ל שם ל"ג ב' גידוד חמשה כו' ואפשר דסבר דהטעם בגידוד משום דחוקקין ולזה נתכוין מ"א ס"ק י"א ואפשר שר"ל כו' אבל אין נראה חדא דא"כ ס"ל כר"מ ועוד דאפי' ר"מ מודה בכה"ג וכמ"ש תוס' בשבת ז' ב' ד"ה והלכה כו' דכאן במקום א' עשרה לא אמרי' חוקקין וכן ל"ע מ"ש כאן דאמרי' חוקקין כו' ומ"מ הדין אמת מהא דגידוד הנ"ל וא"ל לחוקקין : ס"ח לעירו. עי"א וכ"ה ברא"ש ומרדכי : המוקפת. כנ"ל : כולה כד"א. ואפי'. מדפריך שם הא כתי תנינא החזירוהו כו' ודלמא קמ"ל דאפי' בכה"ג אין לו אלא ד"א וא"ל א"כ ברישא הסתא דפריך פשיטא הסתא כו' ודלמא קמ"ל כה"ג והרמב"ם וש"ע פ' לעיל ס"ד אבל אם יצא כו' וכמו שהקשה הרשב"א שם וי"ל כתירוץ השני של מ"מ שם דלשמואל פריך שפיר דהוא פי' כר"ג בספינה אבל לא בדיר וסהר וא"כ אפי' בשלא לדעת אין לו אלא ד"א ופריך שפיר אבל בסיפא דגם שמואל מודה כמש"ש דכ"ע מיהת כו' מ"מ הואיל ושבת באויר כו' : ס"ט שכל העיר כו' ואם היא כו'. רש"י שם : ואפי' לאותו .

הגהות רעק"א

סי' תה מג"א ס"ק א' בין שילא באונס. למ"ש תוס' בסוגיין די"ל דגם באונס ל"א הבלעת תחומין. ושאני ההיא דלקמן סי' ת"ו בנכנס למקום לנוע כמ"ש תוס' מ"ד ע"א ד"ה א"ד. כיון דכבר יצא מד"א שנתנו לו חכמים והיה מהדין ליתן לו ד"א אחרות. וכיון שהוא בתחום הראשון לא נתנו לו ד"א אחרות אלא חוזר לתחומו הראשון אבל הכא שלא הפסיד הד"א לא יכנס וכ"כ עוד תוס' שם ע"ב ד"ה ומ"מ וכו'. והסי' דלקמן סי' ת"ע ס"ב בפשוטו דהתם לדבר מצוה מהני כדאיתא בסוגיין דמ"ו אבל באונס י"ל דל"ד לדבר מצוה. והיכא דלא הפסיד הד"א שלו לא יכנס : מג"א ס"ק ב' אפי' מחילה יותר מאלפים. זהו כדעת הראב"ד והרשב"א דדמי לנתנוהו לדיר ושהר אבל דעת הרמב"ם דאין לו אלא אלפים. וכ' הס"מ בטעמו דיולא שלא לדעת כל מה שנחשב לו ד"א כששבת שם נחשב לו ג"כ כשילא שלא לדעת כד"א וזהו דיר ושהר אבל בנכנס במקום שלאחר מיכן נעשה המחילה שהרי אם שבת שם לא היה נחשב לו המקום ההוא כד"א כדלעיל סי' ת"ג כ"ש כשילא דלא שבת שלא יחשב לו כד"א ודי אם נתיר לו אלפיים אמה כהיתירו דשבת שם עיי"ש : סעיף ו' חוץ לתחום בדיר או בסהר. והשומר הבהמות דר שם רבינו יהונתן
ועי' שו"ת נ"ב ח"ב חא"ח סי' ס"ז :

מחצית השקל

יצא רק אמה אם כן רשאי לכנוס תוך התחום עכ"פ אמה ואם כן דינו כאלו לא יצא : בין שילא כו' ר"ל באונס אבל במזיד מודה דלא מהני הבלעות תחומין: וזה ג"כ אנוס כו' ר"ל סתמא דמלתא יציאת אמה אין לו בו תכלית שלא' שילא לדעת וסתמא דמלתא היציאה שלא לדעת ואי מיירי הרמב"ם שיציאת האמה היתה לדעת ה"ל לפרש כיון דהסתם אינו כן: ותירץ המ"מ כו' ר"ל דהרמב"ם פוסק כר' יודא דאותן ד"א שיש לו הן ברוח אחד והברירה בידו לברור לו איזה רוח שירלה . ולכן נראה כבורר אל עבר פניו ואין לו לילך לצד תחומו כלל ואין ד"א שלו מובלעים תוך התחום וא"כ לפמ"ש רמ"א לעיל סי' שנ"ו סעיף א' כר"א דאותן ד"א נותנים לו והוא באמצען אם כן יצא רק אמה איכא הבלעת תחומין וה"ל כאלו לא יצא ואולי שמדרמ"א א"ע על מ"ש לעיל סי' שנ"ו ולכן לא הגיה פה וז"ש מ"א שנתכוין הרב"י והוא לשון הרמב"ם שכתב מעמידת רגליו ולחוץ לדברי המ"מ כיון שמהלך נראה' שבירר לחוץ: ולכן נ"ל להקל כו' כיון שהמ"מ גופיה העיד על תירולו שהוא דוחק ומסתבר ליה דעת הראב"ד : וכמדומה שלא ראה כו'. דהב"ח ר"ל דהרמב"ם גם הוא הולך בדרך הרי"ף שכן דרכו שפסק כר"א דארבע אמות נותנים לו והוא באמצעו אלא דהרמב"ם מיירי שילא אמה חוץ לתחום מדעת בכהאי גוונא הבלעת תחומין לאו מלתא ועל זה כתב שלא ראה דברי הראב"ד שגם הוא הבין דהרמב"ם מיירי שילא באונס כו' וע"כ נ"ל כתירץ המ"מ וכן משמע לשון הרמב"ם שגם הוא כתב כלי' הש"ע מעמידת רגליו ולחוץ שמורה כתי' המגיד משנה כנ"ל : וגם דברי כ"מ כו' שנראה מדבריו שגם הוא נראה לו מלשון הרמב"ם כתב טעם שלא יכנס בד"א שיש לו לאדם תחלתן ממקום שעמד בו כו' דס"ל כר"י דד"א נותנים לו מצד אחד וע"ז כתב הכ"מ וז"ל איני יודע מה טעם הוא זה שאעפ"כ כמדוד הד"א לצד תחומו ונמצא נכנס תוך התחום וצ"ע עכ"ל ועשה א"ע כאלו לא ידע מדברי הראב"ד ולא מתי' המ"מ : (ס"ק ב) מחילה כו' אפי' כו' יותר מאלפים כו' וכמ"ש סי' ת"ג דדוקא בסי' ת"ג בעכו"ם שהקיפו מחילה בשבת דאפילו בלי מחילות העכו"ם מותר לו לילך ב"א אמה לא הותר לו לילך יותר ע"י מחילת העכו"ם הנעשה בשבת משא"כ כאן דלולי מחילות בני אדם לא היה לו כ"א ד"א וא"א להתיר לו אפי' שני אלפים כ"א ע"י מחילות ב"א הנעשה בשבת וכיון דהקילו לו לילך ב"א ע"י מחילות ב"א הותר כל אורך המחילה דמאי שנא ב"א או יותר וכמ"ש מ"א כל זה בסי' ת"ג : (ס"ק ג) לילך כו' עמ"ש ס"א . ר"ל דביולא שלא לדעת כמו הכא ודאי הבלעת תחומין מלתא : (ס"ק ד) לדעת כו' שהרי אף במחילה כו' ר"ל אם עכו"ם הוליאוהו שלא לדעת והכניסוהו למקום המוקף מחילות גמורות אעפ"כ אין לו רק ד"א כ"ש מחילה הנעשה בשבת ע"י ב"א : (ס"ק ה) נכנס כו' בשבת כו' ואם כן ב"ה היה ביבשה וקנה שם שביתה וע"ז א"ש מ"ש ה"ה כאלו לא יצא ויש לו תחום הראשון אבל אם נכנס מבע"י ולא קנה שביתה ביבשה וגם בספינה לא קנה שביתה דשם מהלכת בגובה י' תיקשי מלבד שלא יתיישב לשון כאלו לא יצא דהא גם שם אין לו שביתה גם תיקשי מאי אריא שהוחזרה לאחוריה בכל מקום שיפגע קונה שם שביתה ויש משם אלפים כיון דלא קנה עדיין שם שביתה בשום מקום כדלעיל ס"ס ת"ד : להפליג הוי כיולא לדעת ר"ל כיון דאסור לכנוס בשבת להפליג אם כן נכנס באיסור וכל באיסור מקרי יולא לדעת ולכן אפילו הוחזר אין לו תחום הראשון אפילו טוחזר לעירו כיון דכל העיר נחשבת לו כד' אמות מכל מקום חוץ לעיר אסור : א"כ מיירי כו' ר"ל לעולם מיירי שנכנס מבע"י ואפילו נכנס להפליג אלא שהיתה למטה מי"ד וקנה שם שביתה בהיתר ויתבאר למטה באיזה ענין הוי בהיתר : (ס"ק ו) מוקפת כו ובמהרי"ל כתב משמע דסבירא ליה דעבורה כו' ר"ל לא היו ב' המגדלים בנוים סמוכים ותכופים לבתי העיר דאם כן מאי קמ"ל מה לי מגדלים מה לי בתים ה"ה נכנס לתוך העיר (וע"כ היה הקשת בענין שבני העיר נחשבים כאחד כדלעיל סי' שנ"ט) אלא ע"כ המגדלים לא היו סמוכים לבתים אלא עומדים תוך עבורה ש"ע וה"ה דה"ל להתיר אם בא סמוך להמגדלים תוך ע' אמה ושירים אלא שקשה ליתן שיעור אמות במים ונתן גבול שני המגדלים : ישאוהו עכו"ם לעיר . דאז הוי כל העיר כד"א כמ"ש מ"א לעיל סי ת"ד ס"ק ה' . מקום שהיא גבוה יו"ד . ויהיה מקום ההוא נחשב לו כד"א גבי מבוי ע"ש סס"ג סעיף כ"ע : (ס"ק ז) הואיל כו' כיון דנכנס בשבת כו' ה"ל כיולא לדעת כיון שנכנס באיסור וביולא לדעת אפי' הוא בעיר המוקפת חומה אין לו אלא ד' אמות כדלעיל סעיף ו' אבל ספינה כיון ששבת באויר מחילותיה אף על גב דהוי לדעת נחשב כד"א כמ"ש בסעיף ע ובספר א"ר הקשה כיון דמיירי שנכנס בה בשבת הלא שבת באויר מחילות ותירץ דמיירי שקנה בה שביתה ב"ה ואחר כך יצא לחוץ ואח"ז חזר ונכנס לתוכו בשבת דכה"ג הלא שבת באויר מחילות ב"ה או גם בתחלת שבת אלא כיון שילא לחוץ ולדעת הרב"י לעיל סי' רמ"ח שוב אסור לכנוס לה בשבת אם כן כניסתו בשבת לתוכו היא באיסור ולכך מיקרי יולא לדעת ואם כן לדעת רמ"א לעיל סי' רמ"ח דאם קנה בה שביתה אע"ג שילא לחוץ מותר לכנוס בה בשבת אם כן לדידיה הוי יולא שלא מדעת ואפילו בא לעיר אחרת מותר : לספינה גדולה משום כבוד הבריות. ומשמע כו' שקנה שביתה אתמול היינו לכל מר כדא"ל לרב"י אם לא יצא ולהרמ"א אפי' יצא כנ"ל : (ס"ק ח) מהלך כו' דלעולם עומד בתוך ד"א אחרים כנ"ל : וז"ל רש"י דף מ"ב ע"ב כשעוקר רגליו קודם שיניחנה יולא שהספינה מוליאתו מד"א שלו ונכנס תוך ד"א אחרים על כרחו וה"ל כמו שהוליאוהו עכו"ם חוץ מד"א ונתנוהו לתוך ד' אמות אחרים שנותנים לו ד"א וכן לעולם ופירוש זה עיקר עכ"ל : (ס"ק ט) אינו כו' ע' סי' שע"ד ס"ב . והע"ש כו' שהקשה נימא שבת כיון דהותרה הותרה ועי"ז רמז מ"א לעיין סי' שע"ב ס"ב דמבואר שם דלא אמרינן שבת הואיל כו' אלא בכותל שבין ב' חלרות וע"ידה כ"א לעלמה ועכשיו כשנפלה הכותל שביניהם ס"ד שתאסר א' על חברתה קמ"ל דאמרינן כיון דהותרה הותרה הואיל ומחילות החיצונות קיימו אבל אי נפל מחילה חילונה ונפרלה לר"ה או לכרמלית ל"א הואיל והותרה הותרה וכ"ה לעיל סי' ס"ה ס"ו אם כן ה"ה הכא דנפרץ מחילות הספינה ליס שהיא כרמלית : (ס"ק י) ובראשו כו' כדרך ספינות קטנות : שהן עשויות כערבות שבשני לדי האורך הן משופעי' והולכים מבחוץ ומבפנים וא"כ שם אינה גבוה יו"ד: (ס"ק י"א) חוקקים כו' בערובין שם. דף ל"ג ע"א וע"ב דאמר רבי אם נתן העירוב תוך כלכלה
התלויה

במקומם ע אפי' לאותו ישראל שהחזירם לצרכו במזיד מ"ט יד אנוסים הם וכל זמן שלא הוחזרו והם חוץ למקומם אם הוציאן בשוגג טו מותרים (ח) לאכלם (ו) ואסור לטלטלם (ט) חוץ לד' אמות ואם הוציאם במזיד אסור לאכלם ל טז אפי' מי שלא הוציאם ק ויש מתירים למי שלא הוציאם:

תו מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת ובו סעיף אחד :

א א מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ד"א והוצרך לנקביו יכול לצאת מהם עד שימצא א (א) מקום צנוע לפנות ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוי כאלו לא יצא כיון שנכנס ברשות ב אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו ד"א ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו כאלו לא יצא ואם יצא לדעת ב אין לו (ב) תקנה. זה שאמרנו בהוצרך לנקביו ג ויש אומרי' אפי' לקטני' ד ויש אומרי' ג דוקא לגדולי' :

תז מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום ובו ג' סעיפים :

א א מי שיצא חוץ לתחום ברשות כגון חכמה הבאה ליילד וכיוצא בזה יש לו אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר (וע"ל ס"ס רמ"ח) :

ב ב היה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמרו לו כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות יש לו ממקומו אלפי' אמה לכל רוח ואם היה מקצת התחו' שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו הרי זה חוזר למקומו וכאלו לא יצא :

ג ג כל היוצאי' להציל נפשות ישראל מיד עכו"ם או מן הנהר או מן המפולת יש להם אלפי' אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו ואם היתה יד העכו"ם תקיפה והיו מפחדי' לשבות במקום שהצילו הרי אלו חוזרים בשבת למקומם ובכלי זיינם :

תח דיני הנחת העירוב וקניית השביתה. ובו ד"ס :

א א (מותר לערב עירובי תחומין ולקנות שביתה סוף התחום ולכן) ב מי שיצא מהעיר בע"ש והניח מזון ב' סעודו' א רחוק מהעיר בתוךהתחו' וקבע שביתתו שם אע"פ שחזר לעיר ולן בביתו נחשב אותו כאלו שבת במקו' שהניח בו הב'סעודות וזהו הנקרא עירובי תחומין ויש לו להלך ממקום עירובו למחר אלפי' אמה לכל רוח לפיכך כשהוא מהלך ממקום עירובו למחר אלפי' אמה כנגד העיר אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדתו ג ואם היתה העיר מובלע' בתוך מדתו תחשב העיר כולה כד"א וישלים מדתו חוצה לה כיצד הרי שהניח את עירובו ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח נמצא מהלך למחר ממקום עירובו אלפי' אמה למזרח ומהלך ממקום עירובו אלפים אמה למערב אלף שמן העירוב עד ביתו ד ואלף אמה מביתו בתוך העיר ואינו מהלךבעיר אלא עד סוף האלף ואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלף אפילו אמה אחת שנמצאת מדתו כלתה חוץ לעיר תחשב המדינה כולה כד"א ה ויהלך חוצה לה תתקצ"ו אמה תשלום האלפי' לפיכך אם הניח עירובו ברחוק אלפי' אמה מביתו שבעיר הפסיד את כל העיר ונמצא מהלךמביתו עד עירובו אלפי' אמה ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפי' אמה אחת:הגה ב ויש אומרים דאפילו כלתה מדתו באמצע העיר(א)מהלך בכל העיר כולה אבל לא חוצה לה ויש להקל(טור והגהות מיימוני פכ"ז מה"ש בשם סמ"ק ורש"י)ואםכלתה מדתו בסוףהעיר ואע"ג דעדייןעיבור לפני העיר

כל

מגן אברהם

ומ"מ אסור לצאת חוצה לה דהפסיד תחומו כיון ש'לא לדעת : יד אנוסים הם. וגם הם במקומן ול"ד למבשל בשבת במזיד דאסו' דהתם אסורא דאורייתא' הוא. תו'.ול"ע דהא המטביל כליו והמעשר דאסורא דרבנן ניכהו וקנסינן כדאיתא פ"ב דתרומות°)ול"ל דדוקא כדאית ליה פרי אחריני וכדאיתא פ"ב דבילה כ"כ הרא"ש והכא מיירי בדל"ל פירי אחריני : טו מותרים לאכלם. אם יש אדם שעירב לאותו לד או שיש עיר אחרת סמוכ' לשם (רש"י) עסי' תקט"ו : טז אפי' מי שלא הוליאם. כיון שנעשה האיסור ע"י ישראל משא"כ ע"י עכו"ם כמ"ש סי' שכ"ה ס"ח וערסי' ש"ח וסי' רי"ח :

תו א מקום לנוע. ויכול ללכת עד בית היהודים לפנות שם (ראב"ן) : ב אין לו תקנה.פי' שאף שבא לתחומו אין לו אלא ד"א כמ"ש סי' ת"ה ס"ח אבל מ"מ יכול לילך למקום לנוע לפנות וכ"כ הרר"י ואם בא לעירו עסי' ת"ה ס"ח דיש לו כל העיר ולעיר אחרת אין לו אלא ד"א וכ"כ ראב"ן : ג דוקא לגדולים . אבל קטנים אין כבוד הבריות כל כך דמשתיני' מים נפני רבים וגם אין כ"כ טינוף דנבלעין במקומן:

תח א רחוק מהעיר וכו'. כן פשוט דלא כע"ש שכתב שצריך להניחו בתוך התחום מפתח ביתו דליתא דהא בפ"ו כ' הרמב"ם הטעם בנתגלגל חוץלתחום שאינו עירוב משום שאינו יכול להגיע אל עירובו וכ"כ רש"י פ"ג ואם הוא תוך תחום העיר הרי יכול ליטלו אע"פ שהוא חוץלתחוםביתו כמ"ש כי' שצ"ח ככ"ל פשוט ומה שהרמב"ם מצריך ליתנו בתוך אלפים של ביתו דאם נתנו חוץ לאלפים של ביתו אסור לשוב לביתו רק צריך ללון בשאר בתי העיר תוך תחום עירובו : ב וי"א אפי' וכו'. הואיל ולן בה אבל הגיע לעיר אחרת וכלתה מדתו באמצע העיר אסור להלוך יותר ומטלטל בכולה ע"י זריקה כמ"ש סימן ת"ג ואם כלתה מדתו בסופה כל העיר כד"א וה"ה במודד תחום מעירו ופגע בעיר אחרת

ט"ז מגן דוד

אלא במקומ': (ו) ואסור לטלטלם חוץ לארבע.בטור כתוב אם הוציאן בשוגג מותרים במזיד אסור לטלטלם חוץלד'אמותיו וכתב ב"י דודאי אפי' הוציאן בשוגג אין להם אלא ד"א והטור דנקט במזיד היינו משום איסור אכילה ול"כ לפרש דברי הטור דמיירי בעיר המוקפ' וזהו ס"ל כרמב"ם דסעיף ו' שזכרנו שם דביוצא לדעת ונכנס לעיר והסר דלא אמרינן כל העיר כד"א אלא דוקא ביצא כאונס ה"כ דכוותיה דאם בשוגג נחשב לו כל העיר כד"א אבל במזיד לא נחשב לו כן וע"כ נקט הטו' חוץ לד' אמותיו בו"ו להורות אפי' אם הוא ברה"י או בעיר המוקפת אין לו אלא ד"א ולרש"ל ראיתי בפי' א"ל סי' ט' שהביא דברי הטור אלו כמ"ש ואסור לטלטל חוץ לד"א וכ' ע"ז פי' בעיר שאין מוקפת חומה כו' ולעד"כ כמ"ש דאפילו במוקפת חומה קאמר דאסור כיון שאין כאן אונס וכמ"ש בהסיה דבסמוך:שוב ראיתי להעתיק דברי רש"ל שם ומה שנראה לי בזה ז"ל שם כתב הרי"ף והרא"ש וז"ל הא דאמרי' אם יש מאותו מין במחובר אסור לא מבעיא באכילה דאסור אלא אפי' לטלטל נמי אסור דלא חזי לאכילה וכמוקצ' דמי אבל הבא מחוץ לתחום אע"ג דאסור באכילה מותר לטלטל כיון דמותר לישראל אחר ע"כ כו' והטור כ' בסתמא סוף סי' ת"ה היכא שהוליא הישראל פירות חוץ למקומן במזיד שאסורים באכילה לכל ואסורין לטלטל חוץ לד"א הא בתוך ד"א שרי וחוץ לכבודו לא נחית לדקדק הלא אביו הרא"ש תפס דברי הרי"ף שכל שאסור באכילה מכח איסור היום אסור לכל נמי לטלטל ולכאורה כך נראה להורות כי מי הוא שיכול להקל כנגדם בלי ראייה אכן כשירדתי לדקדק ברים שמעתא דא"ל אומר אני דליתא לסברת הרי"ף ואף שהרא"ש הסכים עמו כי תורה היא וללמוד אני צריך מדמסקי' שם במתני' דעכו"ם שהביא דגים לר"ג דאמר מותרים הם ומסיק שם דלא שרי ר"ג אלא לקבל דהיינו בטלטול אבל באכיל' מודה דאסור דספק ניצוד היום ואמאי לא אסר נמי לטלטל מטעם דאסור באכיל' ומה בכך שספק הוא ס"ס מאחר שאסור באכילה מוקצה הוא ואסור לטלטל ועוד דפריך אח"כ מברייתא דקתני עכו"ם שהביא דורון לישראל דגים לחים ופירות ב"י מותרין אא"כ מותרין לקבל שפיר אא"א לאכילה פירות ב"י מי שרי באכילה אלמא דס"ל דאפי' ב"י דאסורים באכילה שרי בטלטול והיך ס"ד דמקשן דמותרים לקבל ואמאי לא אסירי משום מוקצ' ואףלפי המסקנא שהשיב לו ולטעמיך פירות ב"י מי שרי בטלטול משמע דכולי עלמא ידעי דפירות בני יומן אסורין והיינו משום מוקצה דמחובר כמו שפירש רש"י דאי כסברתו הנ"ל ולטעמיך מאחר דאסורי באכילה בטילטול מי שרי דהא מוקצה הוא אלא ודאי ליתא להאי סברא ודברי רש"י נכונים ועיקר והשתא כמלא מ"ש הטור שאסורין לטלטל חוץ לד"א הא תוך ד' אמות שרי הוא הנכון ואליבא דרש"י וכ"ד האחרונים עכ"ל ואשתומם על זה דבא לדחות דברי הרי"ף והרא"ש בתלמוד ערוךבסוגיא שהם עוסקיםוהלא' לייחס זה אפי' לקטןמהמחברי' כ"ש לגדולי ישראל שהאמת אתם כאשר אבאר וממקום שבא עליהם רש"ל משם ראיית' אי' שם בא"ל בסוגיא משנה מלודות חיה ועוף ודגים שעשאן מעי"ט לא יטול מהם בי"ט אלא א"כ יודע שנלודו מעי"ט ומעשה בעכו"ם א' שהביא דגים לר"ג ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו מעשה לסתור חסורי מחסר' וה"ק ספק מוכן אסור ור"ג מתיר ומעשה נמי כו' ואמרי' בגמ' מותרין הם אמר רב מותרין לקבל פירש"י בטלטול דכולי האי לא אחמור רבנן בספק מוכן לאסרו בטלטול אבל באכילה לא שריגהו ר"ג ולוי אמר מותרים באכילה מיתיבי עכו"ם שהביא דורון לישראל אפי' דגים המפולמין פי' לחים ופירות בני יומן מותרין בשלמא למ"ד מותרין לקבל שפיר אלא למ"ד מותרין באכילה פרי ב"י מי שרי באכילה ולטעמיך פרי ב"י מי שרי בטלטול אלא בכוורי דאדימי ופירי דכבשא פירש התוס' דאז יש ספק מאימת ניכהו דלא כפירש"י והנה פירש הרי"ף והרא"ש דרב דאמר מותרים שאמר ר"ג היינו לקבל ודאי לא פסק הלכה כר"ג אלא לפרש מילתיה דר"ג וכמ"ש גם רש"י ומדר"ג נשמע לת"ק דפליג על ר"ג והסר דרב ס"ל דר"ג ס"ל בספק מוכן לא החמירו לאסור בטלטול אלא באכילה ממילא ת"ק דאוסר אוסר אפי' בטלטול וללוי מוחר לר"ג אפילו באכילה ממילא לת"ק אוסר באכילה דוקא ופרכינן מהא דפירי דמותר בשלמא למ"ד בטלטול שפיר נראה דה"ק דאפי' במחובר ודאי אין כאן מוקצה דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה אלא בגרוגרות ולמוקין וזה מחובר עדיף מגרוגרות ולמוקין דאפשר דדעתי' עלוי' מאתמול שיהי' נתלש ע"י עכו"ס וכן במחוסר לידה ואעפ"י שלפי האמת הוא מחובר כמו גרוגרו' ולמוקין מ"מ המקשן לא ס"ל כן ומ"ה קשה על מ"ד מותרין באכילה וע"ז אמר ולטעמיך

מי

באר הגולה

בגמרא מ"א ע הגהת אשירי בשם התוס' פ ברייתא שם ובגמרא וכתנא קמא ל הרא"ש שם ק מרדכי בשם הר"מ א פשוט בגמרא עירובין מ"א וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ז ב רא"ש בפסקיו שם ג טור בשם ר"ת ד שם בשם אביו הרא"ש א מדברי הרמב"ם פרק כ"ז מה"ש ממשנה דר"ה כ"ג הובא בעירובין מ"ה ב משנה עירובין כ"ד וכאוקימתא דרב שימי ג שם במשנה וכהכי תרי אוקימתא דרב והא דרב נחמן שם בגמרא מ"ה הרא"ש שם ורמב"ם פרק כ"ז מה"ש א פשוט בכמה מקומות בפרק ד' ובפ"ב דעירובין עיין בסי' תע"ו שדוקא לדבר מלוה מערבין ב רמב"ם בפרק ו' מהלכות עירובין ג שם בגמרא ס' ורמב"ם בפרק כ"ז מה"ש וכן משמע מדברי הסמ"ג ד שם ה שם ו שם בגמרא ד' ס' ס"א וכר"א כרא"ש

נתיב חיים

תה מ"א ס"ק י"ד . °) ול"ל דדוקא כדאית כ"ב ולא נהירא דאם כן ה"ל להרי"ף והרא"ש לפרש דבדאית ליה פרי אחרינא אסור למאן דאפקא אבל העיקר מה שמלאתי בתי' ריטב"א בשם ר' יונה וז"ל דאפילו בשבת לא מיתסר מעשה שבת מפני שנעשה בו איסור העברה בר"ה או הכנסה וה ולאה שלא אסרו במעשה אלא דבר שיש בו מעשה דהיינו בגופ' שום תיקון בגופו שזה נקרא מעשה וכיינו דנקטינן בכל דוכתא מעשה שבת וטעמא מסתבר הוא :

ביאור הגר"א

תוס' שם ד"ה לא הפסידו כו' ולמדו כן ממשמעות הגמ' לא הפסידו: **אפי' מי שלא.** תוס' שם ד"ה במזיד כו' מדקאמר סתם לא יאכלו וכמ"ש במבשל סתם לא יאכל אין חילוק רק במקום שחילק שם בפירוש : **ויש מתירים.** כמו ע"י א"י שם ת' א' ומ"ז ב' ופ"ג די"ט כ"ד א' : סי' תו ס"א כיון **שנכנס ברשות.** והוא אונס והוי כמי שהחזירוהו נכרים וכמ"ש בסימן ת"ה ס"ה. רש"י שם : ויתרחק כו' **ואם נתרחק.** דזהו ג"כ בכלל מ"ש גדול כבוד : **ואם יצא.** כנ"ל בסי' ת"ה ס"ח יצא לדעת והחזירוהו כו' : **וי"א דוקא.** דבקטנים ליכא כבוד הבריות כמ"ש בבכורות מ"ד ב' משתינין מים כו'. וס' ראשונה ס"ל כמ"ש במרדכי דהאבעי' הוא משום כבוד הורה וסברא האחרונה לא ס"ל ועוד דנבלעין מהר וע' רא"ש ועל ס' ראשונה ל"ע דאין לשון כבוד הבריות משמע כן : סי' תז ס"א **ואם הגיע .** פי' ברשות הגיע : ס"ב **היה יוצא** כו' **ואם .** כרב שימי דרבה קס ליה בקושיא . הרי"ף ורא"ש שם : סי' תח ס"א **מותר.** ר"ל בזה לפי שלשון הרמב"ם וש"ע משמע דיעבד : **מי שיצא כו'.** ע"ג א' והרי נותן כו' : **לפיכך כשהוא.** ס' ב' : **ואינו מהלך בעיר.** כן מ' פשטא דגמ' ומפסיד את כל העיר כו' ואם איתא שמהלך בכל העיר אינו מפסיד אלא יתרון רוחק העירוב כ"ה בתוספתא דמכילהין ריש פ"ח ולדעת תוס' ל"ל דתוס' מיירי כשלא לן בביתו : **תתקצ"ו.** כן משמע שם נעשית לו העיר כו' : **וי"א.** תוס' שם אין. ומהר"י אומר כו' ולפי גירסתם שם ע"ג בסוף התחום ואתי ובייית בביתיה ושם ל"ח ב' מי סברת דמנח כו' וערש"י שם וע' בתוס' : **ואם כו' דלא.** כמ"ש רש"י ל"ג א' ד"ה והוא לענין ד"א ע"ש : **כ"מ שהניח.** כ"ו ב' : **ואם אינו.** מתני' מ"ט ב' : **ומ"מ אם.** כנ"ל ונעשה לו כל העיר כד"א : **ויש לו** עמ"א :

חכמת שלמה

סי' תז סעיף ה' בהג"ה דאמרי' חוקקין להשלים. נ"ב ע'במג"א וע' בספר אלי' רבא וע' בתשובה שלי לק"ק טרעביוולא בחיבורי לאו"ח משנת תד"ר לפ"ק בהלכות עירובין סימן ש"ג מ"ש שם ליישב קושית המג"א ע"ש ודוק :

שערי תשובה

פחות מסאתים יש מקום לדון ע"ש : (בש"ע סעיף א') וי"א דאפי' בכלת' אע"פ שאין לו רוחב כ"כ נגד המקום כו' ועיין בנ"ב מ"ת סי' נ' מ"ש להוכיח מדברי רמ"א אלו ושם העלה שאם ברוחב העיר יש נגד מקצת הרוחב כפר וע"י מדידות הכפר התחום ארוך ובמקצתה שאין הכפר נגדה התחום קצר אין מעריכין אותו שיהיה סיום התחום שוה בכל רוחב העיר ומכ"ש אם הכפר אינו אפי' כנגד מקצת רוחב העיר אלא מן הצד אינו מועיל במדת התחום וימדוד התחום שני אלפים בצמצום וע' בסי' שצט סעיף ח' בהגה לענין קידור בהרים לדעת התו' והרא"ש וה"ה כאן ואפשר דאף רש"י שם מודה בזה ע"ש :

באר היטב

ללאת חולה לה דהפסיד תחומו כיון שילא לדעת : (ח) לאכלם. אם יש אדם שעירב לאותו לד או שיש עיר אחרת סמוכה לשם רש"י עססי' תקט"ו : (ט) חוץ . אפילו הם בעיר מוקף חומה ט"ז עיין שם שהאריך : תו (א) מקום לנוע . ויכול ללכת עד בית היהודים לפנות שם ראב"ן מגן אברהם : (ב) תקנה . פי' שאף שבא לתחומו אין לו אלא ד"א כמ"ש סי' ת"ה ס"ח אבל מ"מ יכול לילך למקום לנוע לפנות ואם בא לעירו עסי' ת"ה ס"ח דיש לו כל העיר ולעיר אחרת אין לו אלא ד"א וכ"כ ראב"ע . מגן אברהם : תח (א) מהלך . הואיל ולן בה אבל הגיע לעיר אחרת וכלתה מדתו באמצע העיר אסור להלוך יות' ומטלטל בכולה ע"י זריקה כמ"ש סימן ת"ג . ואם כלתה מדתו בסופה כל העיר כד"א וה"ה במודד תחום מעיר ופגע בעיר אחרת ועיין בגמ' ועיין בספר אבן העוזר שהאריך בדין זה עיין שם בספר מגיני ארץ דפוס

מחצית השקל

התלוי' באילןלמעלה מי"הוי עירוב ומסיק הש"ס דע"כ מיירי דאיןהאילןרחב ד'דא"כ הוי אילןרה"י והוא כתכוין לשבו' בר"ה ואמאי הוי עירוב הא אינו יכול ליטלו משם ולהביאו אצלו ב"ה וכדאיתא לקמן סי' ת"ט סעיף ב' וכיון דאין האילן רחב ארבע כלכלה מאי עבידתיה אלא דרבי ס"ל כר' יודא דבעינן שיהי' העירוב מונח ע"ג מקום ד' ולכן אע"ג שהאילן לבד אינו רחב ד' וכן הכלכלה לבדה אינה רחבה ד' מ"מ בצירוף הם ד' ואם היה נותן העירוב למעלה בפי הכלכלה פשיטא דמצטרפים אלא שנתנו למטה בשולי הכלכלה מ"מ חשוב מקום ד' אע"ג דנגד שולי הכלכלה ליכא רוחב אין דהא האילן עולה למעלה משולי כלכלה אלא דרבי ס"ל כר"מ דא"ל חוקקים להשלים ולכן גם באילן אמרינן חוקקים ומצטרף בהדי כלכלה לשיעור רוחב ד' (ומ"מ לא מיקרי רה"י כיון דלמטה אינו רחב ד' וע"ש ברש"י ותוספ' ולעיל סי' שמ"ה במ"א ס"ק א) : בספינה קטנה שאינה רה"י אלא דאמרינן חוקקים בספינה גדולה שהיא רה"י ואף שהקטנה נגד דופני הגדולה אמרינן בדופני גדולה חוקקים וכדלעיל באילן : ואפשר שר"ל כו' ועובי הנסרים כו' כמ"ש סי' שע"ב ס"ו דתל גבוה ה"ט ובנה עליה מחילה גבוה חמשה טפחים מצטרפים ומיקרי גבוה יו"ד ה"ה הכא מיירי שהמחילות אין גבוהים כ"א ה"ט וכדומה ועובי הנסרים של שולי ספינה עבים ה' טפחים מצטרפים לגבוה יו"ד ומיקרי רה"י וא"כ מ"ש רמ"א א"ל כלל לחקיקה אבל ל"ל דבאמת אין לו מחילות כלל אלא עץ עב וגבוה יו"ד דזה מלתי' דפשיטא דכל גבוה יו"ד מיקרי רה"י אם רחב ד"ט גם אין זה מיקרי ספינה (ולריך לחלק בין האי דלעיל סי' שמ"ה סעיף ט"ו בית כו' וקירוי משלימו כו' וק"ל : (ס"ק יד) אנוסים כו' וגם הם במקומן וה"ל יצא שלא לדעת וגם הוחזר שלא לדעת דה"ה כאלו לא יצא כדלעיל סעיף ה' : ול"ד למבשל כו' כדלעיל ר"ס ש"ח המטביל כו' וקנסי' אם עשה במזיד שאסורים בשבת. וכדאיתי' פ"ב דבילה דף י"ז ע"ב דאיבעיא להו עבר ואפה בי"ט לשבת כשלא הניח עירובי תבשילין ובעי למפשט ממתניתין דהמטביל ומעשר דאסרינן במזיד דקנסי' ליה וה"ה בעבר ואפה ודחי דמיירי דא"ל כלים אחרים ופירות אחרים וא"ל נכלים שהטביל ופירות שעישר לכך החמירו וקנסוהו משא"כ בעבר ואפה דהוי כל"ל פירי אחריני דהא א"א לו בהיתר ופריך מהמבשל בשבת דקנסי' במזיד ודחי שאני התם דעבר אסור' דאורייתא' משא"כ עבר ואפה דליכ' רק אסור' דרבנן דמן התורה לורכי שבת נעשים בי"ט הרי מבואר חילוק התוספות בין דאורייתא' לדרבנן ואעפ"כ בדרבנן לא הותר אלא בא"א כגון דל"ל פירי אחריני וא"כ ל"ל דגם כאן מיירי דל"ל פירי אחריני : (ס"ק טו) מותרים כו' אם יש אדם שעירב כו' רש"י מהרש"א דייק מלשון זה של רש"י מדלא פירש שיאכלנו אותו אדם שהביאו לשם בשוגג אע"כ רש"י דייק ליה מלשון הש"ס שם דלאותו אדם אסורים דלא עדיף מעכו"ס שהביא מח"ל דאסורים למי שהובאו בשבילו עיין שם. עסס"י תקט"ו ר"ל דאין אסורים לאחרים משום מוקצה כיון דלא היה דעת אותן אחרים על הפירות ב"ה מכל מקום כיון דהוי ברשות בעליהם ב"ה והיה דעת הבעלים עליהן ל"מ מוקצה וסיים שם מ"א דפשיטא דאם אדם אחד הביא אחד דבר עמו מח"ל (ר"ל ע"י עירוב) מותר חבירו לאכול עמו עכ"ל וכן מבואר לעיל ס"ס ש"ח במ"א דבמוקצה תליא בדעת בעלים ואי לא הוי מוקצה לגבי בעלים שרי לכ"ע :

סי' תח (ס"ק א) רחוק מהעיר כו'. בתוך התחום מפתח ביתו ודייק כן מדקתני אח"ז כילד הרי שהניח את ערובו ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר כו' וה"ט דאם מניחו רחוק מהעיר ותוך התחום העיר אבל חוץ לתחום ביתו אינו עירוב דא"כ מונח העירוב חוץ לתחומו דאינו עירוב כמבואר סוף הסימן ועל זה כתב מ"א דליתא דהא התחיל כאן רחוק מהעיר ולא הוזכר בית גם לפי הטעם שכתב הרמב"ם בנתגלגל ח"ל אין טעם לחלק בין תוך תחום ביתו או תוך תחום עירו : אסור לשוב כו' דהרמב"ם לשיטתיה דאם כלתה מדתו באמצע העיר אין לו כ"א חצי העיר וכ"פ הרב"י (ולדעת רמ"א בהג"הה דכל העיר נחשב כד"א באמת זה ליתא) ועכ"פ גם לדעת מ"א דרשאי להניחו תוך תחום עירו. אפי' היא רחוק מתחום ביתו אפי' עירב ע"י שליח ולא הניח עירוב ע"י עצמו נ"ל שהוא ב"ה תוך תחום העירוב ואפשר לדיי' מודה הע"ש ולא ידעתי במה חולק עליו : (ס"ק ג) ומ"מ כו'

ז"ל

כל העיר כארבע אמות דלא אמרינן עיבור של העיר כעיר להתיר (המגיד פכ"ז מה' שבת) כל מקום שהניח עירוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח אסור לו לילך לצפון ולדרום רק נגד רוחב המקום שקנה בו שביתה ואם אינו רק ארבע אמות כגון שאין העירוב ברשות היחיד אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק ברוחב ארבע אמותיו עם זוויותיהן כדלעיל סי' שצ"ח סעיף ב' ג ומכל מקום אם כלתה המדה סוף העיר וכולה כארבע אמותיו מותר לילך כל רחבה ויש לו אלפים חוץ לעיר לצפון ולדרום אע"פ שאין לו רחב כל כך נגד המקום שקנה בו עירוב (הר"ר יונתן) :

ב ו המניח עירובו ברה"י אפי' היתה מדינה גדולה כנינוה ואפי' עיר חריבה או מערה הראוי' לדיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח :

ג ז המניח עירובו בתוך העיר ששבת בה לא עשה כלום ואין מודדין ממקום עירובו אלא הרי הוא כבני העיר כולם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר ד וכן אם נתן עירובו במקומות (ג) המצטרפים לעיר שמודדים התחום חוץ מהם הרי זה כנותנו בתוך העיר :

ד ח נתן עירובו חוץ לתחום אינו כלום (ויש לו תחום מביתו) (מיימוני והמגיד פ"ו מה' עירובין) :

תט דיני מקום נתינת העירוב. ובו יג סעיפים :

א א הנותן עירובו בבית (א) הקברות אינו עירוב לפי שבית הקברות א אסור בהנאה וכיון שרוצה בקיום העירוב שם ב אחר קנייה הרי נהנה בו ואם נתנו (א) ג בבית הפרס הרי זה עירוב ואפי' היה ד כהן מפני שיכול להכנס שם ה (ב) (° במגדל הפורח או ו (° שינפח והולך :

ב ג צריך שיהא הוא ועירובו במקום א' כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות לפיכך אם נתכוון לשבות ברה"ר והניח עירובו ברה"י או ברה"י והניח עירובו ברה"ר אינו עירוב שא"א לו להוציא מרה"י לרה"ר בין השמשות אלא בעבירה ג אבל אם נתכוון לשבות ברה"י או ברה"ר והניח עירובו בכרמלית או שנתכוון לשבות בכרמלי' והניח עירובו ברה"י או ברה"ר הרי זה עירוב שבשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות מותר להוציא ולהכניס מכל א' משני הרשויו' לכרמלית לדבר מצוה שכל דבר שהוא מדברי סופרים (ב) לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק :

ג ד נתנו בראש הקנה או הקדם הצומחים מן הארץ אינו עירוב ה (ג) מפני שמאחר שהם רכים ונוחים לקטום ז ויתחייב (ג) חטאת גזרו בהם (ואם הם רכים כירק ע"ל ריש סי' שנ"ו) אפי' בין השמשות אפי' במקו' מצוה ואם היו תלושי' ונעוצים ח ה"ז עירוב :

ד ☛ ו נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבע"י או שנפל עליו גל אם יכול להוציאו ז בלא עשיית מלאכה דאורייתא ה"ז עירוב :

ה כל המניח עירובו במקום יש לו במקום עירובו ארבע אמות ס לפיכך המניח עירובי תחומין שלו בסוף התחום (ד) ונתגלגל (ד) בתוך ד"א ה"ז עירוב (ה) חוץ לד' אמות אינו עירוב :

אבד

מי שרי בטלטול דאיהו ס"ל כמו שהוא כאמת דמחובר הוה כגרוגרת ולמוקין ואסור וע"ז משני דמיירי דיש ספק אימת נתלש או נילוד ובזה ר"ג מתיר אפי' באכילה נמי ולרב רק בטלטול ממילא לת"ק דקי"ל כוותיה אסור אפי' בטלטול ואע"ג דאין כאן מוקצה כיון דספק הוא מ"מ מדאסור בספק באכילה היום מקצה ליה מאתמול דעתיה מזה וזה עצמו הטעם שפסקו רי"ף ורא"ש דבמחובר אפי' בספק אסור אפי' בטלטול והטור שפסק כאן בפירות שיצאו בשבת ולא הוחזרו מותרים בטלטול תוך ד"א אפי' במזיד שהרי אין כאן מוקצה שהרי בה"ש היו תוך התחום והא דאסור באכילה משום קנסא דקעביד איסורא במזיד ככ"ל כ"ז ברור ורש"ל אגב חורפיה לא עיין שפיר בזה :

תט (א) בבית הפרס. הוא שדה שנחרש בה קבר וטומאתו מדרבנן וע"ז אמר שאפשר שינפח הטפ' אם יש עלם כשעורה וילך ע"י ניפוח : (ב) לא גזרו עליו בין השמשות. עיין סי' שצ"ד מה שיש לתמוה על הטור מזה כמ"ש שם אבד המפתח בשדה אין עירובו עירוב והא אין איסור הוצאה בשדה אלא מדרבנן שהוא כרמלית ואין לחלק דשאני כאן בעירובי תחומין שהוא לדבר מצוה שהרי אין מערבין תחומין אלא למצוה מה שאין כן לעיל גבי עירובי חצרות שמערבים אפילו לדבר רשות וא"כ אין בעירובו מצוה ע"כ גזרו עליו אפי' בה"ש זה אינו שהרי בסי' שצ"ה כ' מצוה לחזור על עירובי חצרות כו' : (ג) מפני שהם רכים ונוחים חיישי' שמא יקטום · ואע"ג דכל שבות לא גזרו עליו בה"ש מ"מ חשו כאן כיון שנוח לקטום : (ד) בתוך ד"א ה"ז עירוב· הקש' ב"י דהא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה א' לא יכנס כמ"ש סי' ת"ה ואמאי הא אפי' יצא ד"א פחות משהו מותר י"ל דל"ד דהתם כיון דנתכוון לשבות בעיר היא חשובה לו כד"א ואין לו ד"א אחרים אבל הכא שהוא רוצה לעקור דירתו מהעיר רהוי לתת לו במקום שמניח עירובו ד"א כי שם ביתו עכ"ל ויפה תי' אבל מו"ח ז"ל הירץ דשאני הכא דנתגלגל שלא מדעת וה"ל כמו יצא שלא לדעת דיש לו ד"א ☛ כדאי' סי' ת"ו דזה אינו לפי הטעם שכתב הטור כאן דתוך ד"א הוה עירוב מטעם שהרי הנותן עירובו יש לו ד"א והם נחשבו לו מתוך התחום עכ"ל ולאי מטעם יצא שלא מדעת אין כאן תוך התחום לגמרי אלא ד"א לחוד ולפ"ז נראה דאפי' אם עבר במזיד וגלגלו חוץ לתחו' תוך ד"א לא הפסיד עירובו : (ה) חוץ לד"א אינו עירוב . וא"ל דהא תחומין דרבנן ובשבות לא גזרו עליו בה"ש כדלעיל תירצו בתו' כיון דאם קנה שביתה במקום שמתגלגל העירו' היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ד"א הלכך תקנו רבנן שלא יהי' עירוב אלא

ועיין בגמ' :ג ומ"מ אם כלתה וכו'. ז"ל ד"מ כתב הרר"י יונתן אם הניח עירוב וכו' עד אבל אם כלתה מדתו בחצי העיר אין לו לטלטל רק חצי העיר ברוחב ד' אמותיו ע"כ וצ"ע מאי נ"מ דמאחר דממלאין הקרנות א"כ מותר לילך בכל מרחב העיר דהוי כתוך תחום קרנות ואפשר לומר דכשהעיר כד"א נותנין לו בתחום מלבד רוחב העיר עכ"ל כוונתו כשכלתה בסוף העיר כל עיר כד"א ויש לו מן הצדדים אלפים לכל רוח וכשכלתה מדתו באמצע העיר נותנין לו גם כן מן הצדדין אלפים ובעיר אסור לילך רק ברוחב ד"א וכל של רוחב העיר עולה לו למדת אלפים מכאן ואלפים מכאן ועפ"ז דבריו כאן בס"ע ואשתומם על המראה דהרי הרר"י כתב בהדיא אע"פ שכלתה מדתו בסוף העיר אין לו לצאת חוץ לשער העיר לצד צפון ולצד דרום כלל שהרי דרומו וצפונו למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך ואין לו לילך לצפון העיר ודרומו כלל שהרי אין מגיעות תחום לצפון ודרום של מקום שביתתו לתחום לצפון ודרום של העיר ולכאורה משמע שאף לרוח מערבית אין לו אלא אלף אמה ברוחב ד"א ולא לכל רוחב העיר אע"פ שהיה לו בתחלה רשות בזה עכ"ל א"כ ש"מ דאסור להלוך לצפון ולדרום כלל דהא אין אנו מחשבין לו העיר למדת תחומו דהא יש לו מעירוב עד העיר אלף אורך וד' אלפים וד' אמות רוחב וכן מהעיר לצד המערב א"כ מהיכי תיתי לן ליתן לדרומו ולצפונו ע"ש ומ"ש כשכלתה מדתה באמצע העיר אין להלוך יותר מד' אמותיו ר"ל מד' אמותיו אלפים לצפון ואלפים לדרום ואם היא רחבה יותר אסור להלך אבל כשכלתה בסוף העיר אפי' היא גדולה כאנטוכי' מהלך כולה אף בזה נסתפק שם : ד וכן אם.אפי' נתנו בסוף העיבור אין ☛ נותנין לו ב' אמו' לצד חוץ כשעומד במקום שנחשב לו כד"א אין לו לצד חוץ כלום כמי שעומד בדיר וסהר (תוס) : תט א אסור בהנאה. נ"ל דמיירי בקבר של בנין דאלו נתנו בקרקע בה"ק שרי דקרקע עולם אינו נאסר כמ"ש בי"ד סי' שס"ד: ב אחר קנייה . דבשעת קנייה הוא מערב לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו: ג בבית הפרס . הוא שדה שנחרש בו קבר וחיישינן שמונח שם עלם כשעורה: ד כהן. ואף ע"פ שנטמא העירוב ואסור לו לאכול מ"מ הא חזי לישראל : ה במגדל. היינו תיבה גדולה אמה על אמה ברום ג' אמות ונושאים אותו בהמות ויוכל ליטול העירוב בפשוטי כלי עץ שאין בה רוחב טפח ולהביאו אצלו עיין בתו' שם : ו שינפח בפיו.ואם יש שם ☛ עלם כשעור' ירחהו: ז ויתחייב חטא'.וה"ה כשמניח עירובו בר"ה רחוק ח' אמות מביתו ואין מתירין לו להביאו פחות פחות מד' כיון דאפשר לבא לידי חיוב חטאת (מ"מ תו'): ח ה"ז עירוב

באר הגולה

ממשמעות הרי"ף והרמב"ם בפרק ו' ז משנה שם ס' עיבורו של עיר וכ"ש בתוך העיר ח רמב"ם בפרק ו' מה"ע ממשמעות הגמרא שם וכפי' רש"י : א משנה עירובין ל"ו וכתנא קמא ואפילו לישראל רמב"ם בפרק ו' מה"ע ממסקנת הגמ' שם, (° פי' היב' ארוב' כמגדל תלוי דתבלי'ערוך: (° פי' מנפח לפני רגליו ואינו מסיע)ב משנה שסל"ב ובכמה דוכתי ג שם משנה דמוקי לה שם בגמרא כרבי ד משנה שם ל"ד ה שם בגמרא ו משנה שם ל"ד ולייתיו לעיל בסי' שצ"ד ז שם בגמ' ל"ב כאוקימתא דרבי ח משנה שם ל"ה

יד אפרים

במג"א ס"ק ד' נותין לו ב' אמות כ"כ ר"ל אליבא דר"א דאמר ד"א והוא באמצען ע"ש בתוספות :

ס"ק ו' עלם כשעורה ילך ע"י נפוח ואם יהיה גדול מזה ירחהו כנ"ל :

בש"ע סעיף ד' נתנו במגדל עיין בשו"ת שער אפרים סי' ד"ו מ"ש בשם הגאון מוה' העשל דנתנו באילן השבותין מיד בשעת עשיית המצוה שהוא נוטל העירוב משא"כ במגדל שטלטול הסכין קודם שום מצוה מודה רבי דגזרו בה"ש ע"ש :

ביאור הגר"א

ס"ב המניח. כר"א כנ"ל כדברי המיקל בעירובין : אפי'. שם : או. שם : ס"ד ויש לו. רש"י שם ד"ה חוץ לתחום ס"ד כו' ומהני' שם א' מותר כו' ואסור כו' וערש"י שם ד"ה מותר לביתו כו' וד"ה אסור לעירובו כו' : סי' תט ס"א ואם נתנו . מתני' שם : במגדל הפורח. אע"ג דקי"ל כר' שם ל' ב' היינו בסוריא שהיתה שמטמא באהל וכאן מיירי בבית הפרס שאין מטמא באוהל כמש"ו או שינפח כו' והוא בגמ' שם ובמ"ק ה' ב' ובית הפרס מי כו' : צריך כו'. מתני' שם ל"ב וכמ"ש בגמ' שם ושבת ח' ב': במקום כו'. ואין מערבין אלא לדבר מצוה או דחק כמ"ש סי' תט"ו : ס"ג ויתחייב חטאת גזרו. עתו' שם ל"ג א' ד"ה והא וכ"ל כו' : ס"ד נתנו במגדל. עמ"ש סי' שצ"ד ס"ג דסוגיא דשם כרבנן : כיצד. מתני' ושם בגמ' ל"ח ב' : ואפי'.תוס' שם במתני' ואמר בגמ' ל"ח ב' דאזיל ושתיק ושם מ"ה א' מי שישב כו' לרבנן ומי שישן כו' וע"ל סי' ת"ו ס"ב וז"ש ל"ש כו' משום דתוס' כ' שם ויש לחלק כו' אבל כו' : כפי מזונו. עמ"א :

הגהות רעק"א

סי' תט סעיף א' אינו עירוב . תמוה לי היכן מצינו דבדיעבד לא הוי עירוב. דבגמ' אמרי' רק לענין דאינו רשאי לערב בזה כיון דרוצה בקיומו דעירוב אחר הקניה הוי נהנה אבל לענין דיעבד מה"ת נימא דלא הוי עירוב. הא איסור העבירה אינו תלוי בקיום המצוה דאף אם נימא דאינו עירוב מ"מ עבר על הנאה דרוצה בקיום העירוב . והוי מילתא אחריתי ואין העבירה בקיום המצוה . ולע"ג : מג"א סק"א דקרקע עולם אינו נאסר. ודוקא ישראל אבל כהן א"י לערב דא"א ליכנס בשידה תיבה ומגדל דקיי"ל אבל זרוק ל"ש אהל אבל בקבר יחידי אם הוא קרקע עולם דמותר בהנאה אף כהן יכול לערב דיכול ליכנס עד שפת הקבר דאף דמת תופס ד"א. כיון דהוא רק דרבנן משום היכר מותר ע"י שידה תיבה ומגדל. ולזה כיוון המג"א סק"ב:

באר היטב

פרופס : (ג) המצטרפים. אפי' אם נתנו בסוף העיבור אין נותנין לו ב' אמות לצד חוץ דכשעומד במקום שנחשב לו כד' אמות אין לו לצד חוץ כלום כמי שעומד בדיר וסהר תוספות דף ס"ז ע"ב :

תט (א) הקברות . דהיינו בקבר של בנין דאלו בקרקע בהי דקרקע עולם אינו נאסר עבי"ד סי' שס"ד . (ב) במגדל. היינו תיבה גדולה אמה על אמה ברום ג' אמות ונושאים אותו בהמות ויכול ליטול העירוב בפשוטי כלי עץ שאין בה רוחב טפח ולהביאו אצלו מ"א: (ג) חטאת . וה"ה כשמניח עירובו בר"ה רחוק ח' אמות מביתו אין מתירין לו להביאו פחות פחות מד"א כיון דאפשר לבוא לידי חיוב חטאת תוס' דף כ"ד מ"א : (ד) ונתגלגל . ונראה דאפי' אם עבר במזיד וגלגלו חוץ לתחום תוך ד"א לא הפסיד עירובו ט"ז הקשה ב"י דהא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה א' לא יכנס כמ"ש סימן ת"ה ואמאי הא אפי' יצא

מחצית השקל

ז"ל ד"מ כו' וצ"ע מאי נ"מ כו' דלפי הדין אם שבת במקום שאינו מוקף מחיצות יש לו ד"א ומאותן ד"א יש לו אלפי' אמה לכל רוח ברוחב ד"א נמצא יש לו שתי רצועות כמין שתי וערב ד' אלפים על ד' אלפים וד"א אבל רוחב כל רצועה אינה כ"א ד"א כרוחב מקום שביתתו ואח"ז ממלאים הקרנות שבאמצעו שתי וערב וא"כ יש לו טבלא מרובעת ד' אלפים וד"א אורך על ד' אלפים וד' אמות רוחב משא"כ כששבת בעיר דכל העיר נחשבת כד"א אפי' ארכה ורחבה אלף אמה וא"כ כשרחבה אלף אמה כשמודדים חוצה לה ב' אלפים מכל צד יש לו ב' רצועות כמין שתי וערב כ"א חמשת אלפים אמה אבל אין רוחב כל רצועה כ"א אלף אמה כרוחב ואורך העיר אלא שאח"ז ממלאים הקרנות של הרצועות כמלא י"ל טבלא מרובעת ה' אלפים על ה' אלפים ולכן כתב הרר"י אם כלתה מדתו בחצי העיר כיון דאין לו רק חצי העיר ואין כל אורך העיר נחשב לו כד"א ה"ה דרוחב חצי העיר שיש לו אינו נחשב כד"א ולכן אין לטלטל באותה חצי העיר כ"א ברוחב ד"א כפי רוחב רצועה שי"ל ממקום שביתתו שהיא במקום שאין מחיצות כנ"ל והיה ס"ד של הד"מ דמיירי שאין העיר רחב יותר מארבע אלפים וד' אמות ולכן הוי קשי' ליה מאי נ"מ כו' דמי גרע ע"י מחיצות העיר הא אפי' בשדה אף על גב שאין נותנים לו רק ב' רצועות כמין שתי וערב רחבן ד"א מכל מקום אח"ז ממלאים הקרנות ויש לו ד' אלפים וד' אמות אורך על ד' אלפים וד' אמות רוחב א"כ ה"ה כשכלתה מדתו בחצי העיר אף שאין העיר נחשב כד"א ואין לו כ"א רוחב העיר רצועה רחבה ד"א מכל מקום כשממלאים הקרנות כנ"ל מותר לילך כל רוחב חצי העיר אע"כ צ"ל דבאמת כך כוונת הרר"י שאין לו רק רצועה רחבה ד"א ואח"ז ממלאים הקרנות ורשאים לילך כל רוחב העיר וכיון שכן הדין בכלתה מדתו בחצי העיר משמע כשכלתה מדתו בסוף העיר יש לו יותר וע"כ צריך לומר דס"ל להרר"י כשכלתה מדתו סוף העיר כיון דכל העיר נחשב כד"א לאורכה ה"ה דנחשבת כד"א לרחבה וה"ה דנחשב כד"א לענין מדידת התחום ונותנים לו מן הצד לצפון ולדרום (כשהניח העירוב למערב העיר רחוק מן העיר אלף אמה דהכ"ג מיירי כמבואר אח"ז) אלפים אמה מן העיר וא"כ כשהעיר רחבה ד' אלפים אמה יש לו נגד העיר מצפון לדרום רצועה שרחבה ד' אלפים וארכה (אם העיר ארכה ד' אלפים) שמנת אלפים אף על פי שבאותן אלף אמה שבין העיר לעירוב אין לו כ"א רצועה רחבה מן הצפון לדרום ד' אלפים וד"א ככ"ל כן הוא כוונת ד"מ כפי הבנת מ"א : ואשתומם כו' ואין לו לילך חוץ לשער העיר לצד צפון כו' כלל והיינו כשהעיר רחבה ד' אלפים וד"א שאז כלתה תוך העיר לרחבה מדת הרצוע' של ד"א עם מילוי הקרנות שיש לו ממקום שביתתו: למקום שנתן בו ערובו הוא נמשך. ר"ל דהא לא שבת תוך העיר שיתן לו רצועה לצפון ולדרום מצד העיר כ"א מה שנותנים לו בצפון ודרום העיר הוא הואיל והוא עדיין תוך תחומו ממקום שביתתו חוץ לעיר א"כ מה שניתן לו בצפון ודרום העיר נמשך אחר מקום שנתן בו ערובו ואין לו כ"א ד' אמות עם מילוי הקרנות : שאף לרוח מערבית אין לו אלף אמה כו' דמיירי שהניח העירוב העיר רחוק מן העיר אלף אמה כנ"ל ואף אותן אלף אמה אין לו כפי רוחב העיר אף על פי שה"ל תחלה רשות בזה ר"ל תחלה קודם שהניח העירוב אלו היה שובת בעיר אז היה לו לצד מערב (מקום שהניח בו עתה העירוב) אלפים אמה אורך וברוחב נגד רוחב העיר ואח"ז היו ממלאים לו הקרנות כדלעיל מכל מקום עכשיו שהניח העירוב חוץ לעיר ועקר שביתתו מן העיר אין לו כ"א רצועה רחבה ד' אמות עם מלוי הקרנות ומ"ש כשכלתה מדתו באמצע העיר כו' והיינו קושית הד"מ כיון דגם אם כלתה מדתו בסוף העיר אין נותנים לו לצפון ודרום חוץ לעיר ככ"ל על זה כתב מ"א דמיירי שהעיר רחבה יותר מד' אלפים וד' אמות דכשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו כ"א רצועה רחבה ד"א עם מילוי הקרנות נמצא אם העיר רחבה ה' אלפים יש לו באמצע העיר (אם הניח ערובו נגד אמצע העיר) ד' אלפים וד"א ואסור לו לילך אפי' תוך העיר לצפון ולדרום ב' אלפים פחות ב"א בצפון סמוך לחומת העיר וכן בדרום משא"כ כשכלתה מדתו סוף העיר כיון דכל העיר נחשב כד"א לארכה ה"ה לרחבה נחשב רק כד"א ולכן מהלך גם כל רחבה שהוא ה' אלפים אבל חוץ לעיר אפי' אמה א' לא יצא לצפון ולדרום אפי' אין העיר רחבה כ"א ד' אלפים וד' אמות כפי רוחב הרצוע' של ד"א עם מילוי הקרנות וגם בזה להתיר לו כל רוחב העיר תוך העיר כשהיא רחבה הרבה יותר משיעור המגיע לרצועה וכלתה מדתו בסוף העיר מסתפק כ"ש חוץ לעיר דודאי אסור : (ס"ק ד) וכן אם כו' ב' אמות לצד חוץ היינו למאן דפוסק כר"א דא תן ד"א שיש לו הוא באמצען ומ"א העתיק לשון התוספ' דף ס' ע"ב שכתב כן לר"א ואם כן אמאי הוא כאלו נתנו בתוך העיר הא מרויח ב' אמות במקום שהניח העירוב ולחוץ וכנגדן מפסיד בצד שכנגדו ב' אמות : במקום שנחשב לו כד"א והיינו תוך עבורה של עיר : שעומד בדיר וסהר שיש לו מחיצות אפי' עומד בסופו ה"ה כאלו עומד באמצע וה"ה תוך עבורה :

סי' תט (ס"ק א) אסור כו' בקבר של בנין כו' ומהו נקרא קבר בנין תליא במחלוקת הטור והרר"י שם דלדעת הרר"י דאפי' העפר שלקחו מן הקבר ואח"ז נתנוהו עליו לכסות הארון יש לו דין קבר בנין דהוי תלוש ולבסוף חברו ולא מקרי קרקע עולם אלא חופר כוך בסלע שע"ג הכוך מיקרי קרקע עולם וכ"ש לדידי הקבר אבל לדעת הטור אפי' תלוש ולבסוף חברו כיון דמ"מ עפר ה"ה קרקע עולם ולא אסור רק קבר בנין ממש ע"ש ואולי אפשר להקל בעירוב כדעת הטור וגם שם משמע שהעיקר כהטור : (ס"ק ב) אחר כו' מערב לדבר מצוה כדלקמן סי' תט"ו : (ס"ק ג) בבית כו' שנחרש כו' ושיעורו מאה אמה על מאה אמה דקים להו לרבנן אין המחרישה מוליכה עצמות : עלם כשעורה . אף דאינו מטמא באוהל מכל מקום מטמא במגע ומשא ואסור לכהן לילך שם פן יסיע עלם ברגליו דה"ל מבא : (ס"ק ד) כהן כו' ואסור לו לאכול. ודאי כהן גם הוא מותר לאכול חולין טמאים אלא בסתם כהנים אוכלין חולין על טהרת תרומה ולכן חולין טמאה מיקרי לא חזי לכהן כ"כ בספר ת"ש : (ס"ק ה) במגדל כו' ברום ג"א. דגמרינן כלים משק מה שק יכול לטלטל מלא וריקן ומקבל טומאה אף כל הכלים אבל כלי שגדול כשיעור שכתב מ"א קים לרבנן דלא מטלטל כשהוא מלא מפני כובדו ולכך אינו מקבל טומאה וחוצץ : ויכול ליטול כו' כתב בספר ת"ש וז"ל ול"ל דמ"ש מ"א ויכול ליטלו מלתא באפי נפשיה הוא דלא קאי אבית הפרס דהא בבית הפרס אפי' רחב טפח ל"ל בה דהא בית הפרס אינו מטמא באהל אלא דקאי אקבר יחידי והוא של בנין דשרי כו' ויכול לילך שם ע"י שידה תיבה כו' עכ"ל ע"ש הנה תיובתי' קחזינן דהש"ס בעירובין דף ל' ע"א לא הוצרך לפשוטי כלי עץ אלא לר"י דס"ל דמערבים אפי' לכהן בבה"ק דס"ל דלא ניחא לי' שיהיה משומר העירוב אחר הקנין ולית ביה משום איסור הנאה אף על פי כן משום טומאה לכהן אסור דהא קבר מטמא באהל וע"ז משני שאפשר לילך שם ע"י שידה תיבה ומגדל ופריך האיך מביא העירוב אצלו הא הכלי מאהיל ומשני בפשוטי כלי עץ אלא שאם היה רחב טפח אפי' פשוטי כלי עץ מקבל טומאה עכ"פ מדרבנן אע"כ שאינו רחב טפח אבל מ"א דמיירי בבית הפרס דהטומאה הוא משום חשש עלם כשעורה ועלם כהאי אינו מטמא באהל כ"ש בבית הפרס שאינו מטמא באהל ולכן כתב בספר ת"ש דקאי על קבר בנין וז"ל לדבריו דגם מ"ש מ"א תחלה שיהיה כמות המגדל אמה על אמה כו' קאי ג"כ אקבר בנין דוקא ומשום אגילה שיהיה חוצץ שלא יהיה מאהיל בעי' שיעור זה שאז אינו מקבל טומאה וחוצץ ולא קאי אבית הפרס ודבריו דחוקים ואולי י"ל דמ"א מסבר' דנפשיה כתב כן דאפי' בבית הפרס בעינן שיטלו ע"י פשוטי כ"ע שאינו רחב טפח דאל"כ כמו שהכהן אינו רשאי לילך שם מחשש נגיעה והיסט ה"ה דאסור ליטול דבר משם ע"י כלי המקבל טומאה שמא יגע ע"י כלי ויטמא הכלי וגם הכהן לכן בעינן שלא יהיה רחב טפח אבל עדיין לא ידעתי למה הוצרך שיהיה המגדל גדול אמה ע"א כו' כיון שאינו מטמא באהל ואין בו אלא משום נגיעה והא השידה ומגדל בהמות מוליכין אותה וליכ' למיחש שיגע ע"י המגדל ואפשר לסרחקה יתירה וגם זה דוחק : (ס"ק ו) שינפח כו' עלם כשעורה ילך לו ע"י

ע"י

ו ט אבד עירובו או נשרף או אם הי' בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד"א או שהיתה תרומה ונטמא' מבע"י אינו עירוב משחשיכה ה"ז עירוב שקניית העירוב בין השמשו' י אם ט (ה) ספק כשר ° שספק העירוב כשר והוא שיהי' לו חזקת כשרו' כגון זה שהניחו שם ואירע בו ספק כ (ו) אבל אם לא הי' לו חזקת כשרו' כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא: ז ל כיצד עשיית עירוב אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו י ולהחשיך שם זה הוא עיקר מצותו מ ואפי' לא אמר שביתתי במקומי אלא החשיך שם ושתק לא שנא מי שיוצא מביתו להחשיך על התחום לא שנא מי שבא בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה בלא אמירה נ ואם אינו רוצה לטרוח להחשיך שם ילך מבעוד יום ויניח שם ס מזון (ז) שני סעודו' (ו) כל א' וא' יא כפי מזונו ואם ע הוא חולה או רעבתן שיעורו ב' סעודו' פ בינוניו' (ח) שהם צ כששה ביצים מפת (וע"ל סי' שס"ח ס"ג) ק או יב מכל דבר שמשתתפין בו שתופי מבואות ° ר ואם היא ליפתן בכדי לאכול בו ב' סעודו' סגי ואומר בזה העירוב אהיה מותר לילך למחר אלפים אמה וחוזר ולן בביתו ואפילו הכי מודדים לו תחומו ממקום עירובו שאנו רואים יג כאלו דר שם ש אבל התלמידים האוכלים אצל בעלי בתים שבתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם מודדין להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתם שהוא להם עיקר יד ששם היו (ו) חפצי' גם לאכול אלו הי' שם מזונם: ח אם ירצה ישלח העירוב ע"י שליח ויאמר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך ת ובלבד שלא יהא חרש שוטה טו וקטן או שאינו מודה בעירוב ואם שלחו ע"י חרש שוטה וקטן או עכו"ם או א' שאינו מודה בעירוב אינו עירוב א (ט) ואם אמר לאחר לקבלו ממנו ושלחו ע"י אחד מאלו ואפילו שלחו על הפיל או על הקוף טז וראה מרחוק שהגיע שם ונתנו לו הוי עירוב אע"פ שלא ראה שהניחו האחר יז דחזקה שליח עושה (ח) שליחותו וכן רבים שנשתתפו בעירובי תחומין ורצו לשלוח עירובם ביד אחד הרי אלו משלחין :

באר הגולה

וכדמפרש לה רבא שם וכפירוש רש"י ט שם במשנה י שם במשנה וכרבי יוסי וכרבי שמעון כ לייגתיו לעיל בסי' שמ"ד ל משנה מ"ע וכרבי יהודה מ רא"ש שם בפ' הנזכר ופשוט הוא מדין ימן לעיל סי' ת"א נ שם במשנה ס משנה שם פ"ב ע ברייתא שם ל' פ הרבעתן קאי דאלו לחולה בשתי סעודות כפי מזונו סגי ב"י לפירש דברי הטור צ רמב"ם בפ"א מה"ע הסוגיא דגמ' שם ק משנה שם כ"ד יפ"ב ועיין בסי' שפ"ו ר שם בגמ' ע"ג ש שם בעיא ונפשטא ת משנה שם ל"א א שם במשנה וגמ' שם ב ברייתא

נתיב חיים

ש"ע סעיף ז' °) ואם הוא ליפתן בכדי כ"ב ע' ברמב"ם פ"ו מה' מהלכות עניים הלכה ו' :

תט מ"א ס"ק י"ז °) ול"ע שבי"ד נ"ב י"ל דהטור איירי בענין שיוכל לבוא המשלח לידי מכשול עבירה כגון שנתן טובת הנאה להשליח אך מידת הכרי ידועה למשלח ועי"ז יודע אם תרם ובכה"ג איכא למיחש דילמא שמע אחר ותרם אך שמכוין שליח עשה שליחותו אבל תוס' והרא"ש והרמזים איירי שלא נתן טובת הנאה לשליח והו לא יוכל לבוא לידי מכשול

יד אפרים

במג"א ס"ק י"ז דהא דלא כר"כ דחולין דאמר שאין חזקתו תרום דהא לפי מ"ש התו' רב ששת מודה בזה לר"כ ואף לתירוץ קמא שם בתוספות לא דחו דברי ר"כ מהלכה רק אדרבא כתבו להכריע מזה דבדאורייתא לא אמרינן חזקה כו' ע"ש :

ביאור הגר"א

כששה. כריב"ב שם : ואומר. רי"ף בפ"ב די"ט : וחוזר ולן. מתני' ל"ח א' ושם ע"ג א' : ס"ח אם ירצה. ג"א ב' : וכן רבים. מתני' כ"ב א' וכמ"ש בסי' ת"י ס"ג :

חתם סופר

סי' ת"ט במחבר סעיף ז' כל אחד ואחד כפי מזונו נ"ב הרמב"ם השמיט הך דחולה וזקן לפי מזונו . נראה דס"ל כמ"ש התוס' בעירובין דף ל' ע"ב ד"ה תרגימא וכו' דלרבנן משערי' בחולה וזקן נמי בסעודה בינונית ע"ש . ולפ"ז אתי' דברי הש"ע בלי שום הג"ה דלא כהמג"א והט"ז ועיין מ"ש התוספת שבת בזה ונוטה דעתו למה שכתבנו ע"ש ודו"ק וע' היטב בתשובתי סי' פ"ה מה דשייך עוד לשיעור קומץ קטן ע"ש :

מגן אברהם

ובלבד שלא יהא הקנה רוחב ד' טפחים: ט ספק כשר· עירב בספק טריפה אינו עירוב דבעי' סעודה הראוי לאכילה וכ"ה בגמ' גבי תרומה : י להחשיך שם. פי' שכוונתו היתה לקנות שם שביתה אבל בלא"ה לא קנה שביתה אלא בביתו : יא כפי מזונו· אם הוא חולה רעבתן שעורו כו' כצ"ל וכ"ה בטור וב"י וב"ח: יב מכל דבר שמשתתפין. מ"מ הנשבע שלא יהנה מככר מערבין שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו ועס' שפ"ו ס"ח : יג כאלו דר שם · שאלו שהדי אלו היה לו שם מקום לדור היה דר שם (גמרא): יד ששם היו חפצי'. וכן הרועי' הלנים בשדה הולכים אחר מקום לינתן שגם שם היו חפצים לאכול וכן הקייצים ושומרי פירות (גמ' ד' ע"ג והרא"ש) : טו וקטן· לפירש"י הטעם משום דקטן לא אלים למקני שביתה ואפילו עומד ורואה שמניחו שם לא מהני משא"כ בעירובי חצרו' דה"ל אמירה כלל שני בקטן וכמ"ש סימן שס"ו ס"ג וכ"כ הרי"ף בעשו"ס אפינו מצא שם העירוב שמא לא הניחו שם ע"מ לערב בו עכ"ל: טז וראה מרחוק · הא לאו הכי חיישינן דלמא לא ממטי ליה כיון דעירובי תחומין אסמכוהו אקרא אחמירו ולא הימנוהו רבנן ואע"ג דגבי בדיקת חמץ נאמנים כמ"ש ססי' תל"ז היינו בבית שלהם דרמי עלייהו אבל שליחו' איכא למימ' דמייאשי ובירושלמי נמי מחלק בין אמר צא וערב בין אמר צא וערב לך (תוספו') ומדסתמו הפוסקי' משמע דבשליחות בכל ענין אין נאמנים ול"ע: יז דחזקה שליח עוש' שליחותו. ואפי' באיסור דאורייתא וכגון שיש מכשול למשלח אם לא יעשה שליחותו כגון הכא אבל האומר לשלוחו צא ותרום ומצא תרום אין חזקתו תרום דאין השליח חושש לתרום כי אם לא ימצא התרומה אבל הכרי ידע המשלח שאינו תרום וא"כ חיישי' שהשליח לא תרם ואיש אחר תרם (תוס' והרא"ש ורמזים ע"ש ותשובת מהר"מ סי' ש"פ ותשובת מיימוני ה' קנין סי' כ"ג) ° ול"ע שבי"ד סי' של"א של"ד כתוב שאם מצא הכרי תרום אמרי' השליח תרם ☜ דהא

ט"ז מגן דוד

כשהוא בתוך התחום: (ו) אבל אם לא היה לו חזקת כשרות. בי"ד סי' ס"ע כ' בבשר שנתבשל וספק אם נמלח תחלה דמותר ולכאורה יש לדמותו לכאן די"ש ספק אם הניח עירוב או לא דאסור כיון דאיכא חזקת כשרות אלא דכתבתי שם טעם משום דאזלינן בתר רובא דמולחין תחלה ורוב עדיף מחזקה מה שא"כ כאן דאין רוב מכחיש החזקה דלא עירב ותחומו מביתו ע"כ אזלינן לחומרא אפילו בספק תחומין שהוא דרבנן ועמ"ש סי' תכ"ב עוד ראיה לזה : (ז) ב' סעודות כל א' כו' . בטור כ' ב' סעודות כל א' וא' כפי מזונו לחולה ולרעבתן הוה שיעור ב' סעודות בינונית כו' ופירש ב"י דס"ק כל א' לפי מזונו לחולה אבל רעבתן הוה שיעור ב' סעודות בינונית וזה פי' תמוה מאוד שישערו לכל א' כפי מזון של חולי וגו' דכאן בש"ע היא תמוה ביותר שהשוה חולה לרעבתן והעיקר הוא שיש חסרון למ"ד א' דכצ"ל ב' סעודות לכל אחד ואחד וא"כ מפרש השיעור כמה הם הב' סעודות ואמר כפי מזונו לחולה אבל רעבתן סגי ליה בבינונית פי' כמו אדם אחר בינוני והכל לקולא וכ"כ ברמזים וזכר שם זקן אצל חולה וכן נ"ל ג"כ כאן הכי : (ח) שהם כששה ביצים · בטור כתוב ח' ביצים והאריך ב"י בזה דלא כמאן דאפי' מאן דס"ל בבית המנוגע הוא שיעור סעודה ד' ביצים מ"מ לענין עירוב לא פליגי כלל וע"כ הגיה וצ"ל שהם ה' ביצים ועוד ופסק כרבי שמעון כו' ולענ"ד כיון שאנו נוהגים יש להגיה כדברי הטור שכתב ברמזים שהם כששה ביצים והיינו כר"י בן ברוקה וכ"ל שאמד כן מדהביא הרא"ש דברי הרי"ף שכתב הלכך כד הויין תמנית סעודתא לקבלא כו' וזה לדברי ר"י בן ברוקה דאלו לדברי ר"ש ט' הוי מ"ה פסק ברמזים שיעור ו' ביצים וכך יש להגיה בטור וכ"כ הרמב"ם כמו שהעתיק כאן בש"ע וא"כ אותן י"ח גרוגרו' הנזכרו' בסי' שס"ח בטור היינו שיעור ו' ביצים : (ט) ואם אמר לאחר לקבלו ממנו ושלחו ע"י א' מאלו· שלשון אינו מתוקן קצת דה"ק ואם שלחו ע"י א' מאלו ואמר לאחר

באר היטב

ד"א פחות משהו מות' י"ל דל"ד דהתם כיון דנתכוין לשבות בעיר היא חשובה לו כד"א ואין לו ד"א אחרים אבל הכא כשהו' רוצ' לעקור דירתו מהעיר ראוי לתת לו במקום שמניח עירובו ד"א כי שם ביתו עכ"ל ועיין ט"ז ועסי' ת"ה ס"ק א' ב' : (ה) ספק . עירב בספק טריפה אינו עירוב דבעי סעודה הראוי לאכילה מ"א: (ו) כל א'. עיין ט"ז ומ"א מה שהגיהו : (ז) חפצים . וכן הרועים הלנים בשד' הולכים אחר מקום לינתן שגם שם היו חפצים לאכול וכן הקייצים ושומרי פירות גמרא דף ע"ג: (ח) שליחותו. ואפי' באיסור דאורייתא וכגון שיש מכשול למשלח אם לא יעשה שליחותו כגון הכא אבל האומר לשלוחו צא ותרום ומצא תרום אין חזקתו תרום דאין השליח חושש לתרום כי אם לא ימצא התרומה אבל הכרי ידע המשלח שאינו תרום וא"כ חיישינן שהשליח לא תרם ואיש אחר תרם תוס' והרא"ש וצ"ע שביו"ד סי' של"א של"ד כ' שאם מצא הכרי תרום אמרי'

חכמת שלמה

סי' ת"ט סעיף ו' עירובו בבית הקברות. נ"ב אכתוב כאן איזה הערות הנה איתא בפ"ג דעירובין דף ל"ה במשנה נתגלגל חוץ לתחום וכו' ובתוס' ד"ה א"ר ירמי' משנתינו כשהי' עליו וכו' במתני' נמי נימא העמד חזקת אדם על תחום ביתו וכו'. והנה נשאלתי מאחד דמה קושיא דלמא כאן איתרע חזקת תחום ביתו דעכ"פ הניח עירוב ודומה למ"ש הפוסקים גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה דאיתרע חזקת פנויה כיון דעכ"פ זרק לה הקידושין וא"כ ה"נ נימא כן ואמר שמצא אח"כ בהריטב"א כן ולפענ"ד לק"מ דבשלמא התם דאם נפל קרוב לה כבר נתקדשה ואין בידו וידה לחזור עוד לכך איתרע חזקת פנויה ד'דה אבל בזה אף שהניח העירוב הרי בשעת הנחתו אינו קונה עירוב בשום אופן ובידו לחזור בו עדיין בכל שעה וקודם שחל קנין העירוב אפשר דלא הוי העירוב כלל בעולם עוד לכך לא איתרע בזה חזקת תחום ביתו ולא דמי זה לזה כלל ודו"ק היטב. והנה מה שנאמר בסעיף זה ספק עירוב כשר עיין בחיבורי מי נדה בהשמטות להלכות מקוואות סי' ר"א מה ששייך לסוגיא זו מקור דין זה וכן מה שקשה על סעיף זה על מה שאיתא בהלכות מקוואות סעיף ע"א וכן על מה שקשה על מקור דין זה הנאמר בסעיף זה בגמ' דעירובין דף ל"ו ועיין מ"ש בחיבורי בהשמטות למי נדה עודנו בכ"י ד' יזכני להוציאו לאורה בקרב ע"ש ודוק. ודרך אגב אזכיר מה שקשה לי קצת על דברי התוס' בסוגין דף לו ד"ה הכא בב' כיתי עדים וכו' שכתבו אע"ג דבפ"ב דכתובות אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי אפי' בדאורייתא הכא שאני כיון דהשתא ודאי טמאה עכ"ל וקשה לי למה להו להקשות דוקא למ"ד דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן הרי היו יכולין להקשות יותר דאפי' למ"ד דתרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא מכל מקום קשה דהרי נראה דהתם ה"ט דלא אמרינן אוקי אחזקה דהרי קשה מ"ש מכל ספק דאזלינן בתר חזקה וקמה בתרי ותרי לא אזלינן בתר חזקה ובע"כ הטעם דעדים שאני דלא עדיפא חזקה מעדים ואם הי' עוד אלף עדים לא יועילו דתרי כמאה א"כ מה יועיל בזה החזקה וא"כ תינח היכא דבעינן דוקא ב' עדים דאז כיון דבזה הוי תרי כמאה לכך לא מהני חזקה אבל בדבר דמהני עד אחד כגון באיסורין הרי בזה אמרינן ביבמות דאר"נ כל מקום שהאמינה התורה הלך אחרי רוב דיעות וא"כ כיון דלא אמרינן בזה תרי כמאה ואם יהיו יותר עדים נלך אחרי הרוב וא"כ גם חזקה למה לא יועיל מ"ש מכל ספק דאזלינן בתר חזקה והו"ל להקשות לכ"ע גם תירוצם הזה לא שייך לקושיא זו כיון דאם נולד לנו ספק זה אימתי נטמאת ולא היו ב' כיתי עדים הוי אזלינן בתר חזקה דמעיקרא אף דהשתא ודאי טמאה מכח דחזקה דמעיקרא עדיפא מחזקה דהשתא לר"מ וכדס"ל גבי נגע באחד בלילה א"כ גם כשיש ב' כיתי עדים למה גרע משאר ספק ולא נלך בתר חזקה דהרי אם היה ע"א יותר הוי אזלינן בתריה דהלך אחרי רוב דיעות וא"כ ה"נ ראוי לילך בתר חזקה דהרי יש סברא דחזקה עדיפא מע"א ואין ע"א נאמן נגד החזקה ודוק וצ"ע : (שם סעיף ז') או מכל דבר שמשתתפין בו שיתופי מבואות נ"ב כן מפורש בפרק בכל מערבין שמערבין בכל דבר והטעם מה שבזה די בכל דבר ועירובי חצרות בעינן פת דוקא עיין בתוס' במס' שבת בפ"ב דף לד הטעם מכח דאין מערבין אלא לדבר מצוה ועיין בחיבורי על אהע"ז מהדורא תליתאי בתשובה לק"ק בערימלייא קנה מקומה באהע"ז סי' ג' מ"ש בענינים הללו דרך אגב ע"ש ודוק: (שם סעיף ח) אם ירצה ישלח העירוב ע"י שליח נ"ב עיין בחיבורי לאהע"ז מהדורא ה' סי' קמ"ט שם פלפלתי בסוגיות הללו ע"נ ע"ש ודוק : והנה עיין במג"א ס"ק יז מ"ש בשם שו"ת ר"ב אשכנזי דאם ידוע דעשה שליחותו רק שספק אם שינה בזה לא חיישינן ששינה ע"ש. ונראה לפענ"ד ראיה לזה ממ"ש בפ"ג דר"ה דף כ"ח אר"ז לשמעיה איכוין ותקע לי ש"מ מצות צריכות כוונה וכו' וקשה ניהו דאמר ליה אכוון ליחוש דכמא הוא לא כוון ואין לו' דמיירי שאח"כ אמר לו שיכווין להוציאו חדא דהו"ל לפרש כן בש"ס ולא לסתו' ועוד לפמ"ש בחיבורי פרי עץ הדר דאין עד אחד נאמן במקום חזקת חיוב א"כ אין ראוי שיהיה נאמן כלל להעיד שכוון וליחוש דלמא לא כוון ובע"כ מוכרח כיון דרואה דעושה שליחותו רק דחיישינן שמא שינה אמרינן מן הסתם לא שינה ובזה יהיה אתי שפיר הסוגיא דפריך שם לרב מברייתא תנא משמיע דומיא דשומע מה שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו וקתני לא יצא וכו' אבל הכוונה בע"כ כן מדקתני לא יצא עד שיתכוין השומע ומשמיע משמע משמיע אם נתכוין משמיע לעצמו אף דלא כוון להוציא השומע יצא וכן נראה מתוס' דלעיל דף כ"ח ע"ב ד"ה אבל נתכוין שומע וכו' וכאשר ביאר בספר כפ"ת דבריהם דעכ"פ מוכח דהש"ס פריך מזה לר"ז דרוצה להוכיח דלא בעינן כוונה להוציא השומע וקשה מאי קשיא דלמא הוי הכוונה להיפוך משמיע דומיא דשומע מה שומע מכוין להוציא את עצמו כך נמי משמיע מכוין להוציא את השומע אך לפי מה שכתבתי יש לומר הכוונה דהש"ס רוצה רק להוכיח דמשמיע הוי לעצמו ולא שעשאו השומע שליח להוציא ולא היה שליח ציבור רק היה תוקע לעצמו וזה שאומר מה שומע הוי לעצמו ולא עשאו שליח כן נמי משמיע הוי לעצמו ולא בתורת שליחות וא"כ קשה היאך יצא דלמא לא כיוון המשמיע להוציאו ואף דאמר שכיון להוציאו הרי עד אחד אינו נאמן נגד חזקת חיוב וחזקה דשליח עושה שליחותו לא שייך בזה כיון דבלא"ה היה תקע לנפשיה א"כ הרי מגוף התקיעה אינו ראיה דעשה שליחותו דהרי תוקע לנפשו ומה דהוא צוה לו שיכוונו שוב הרי אין חזקה דשליח עושה שליחותו מהני מד"ת דבשלמא אם אינו תוקע רק בשליחותו ולא לעצמו א"כ כיון דעכ"פ רואה שתוקע א"כ רואה שעושה שליחותו רק שספק אם שינה ולא כוון בזה הוי חזקה דלא שינה אבל אם משמיע תוקע לעצמו א"כ גוף המעשה אינו בתורת שליחות ואין שליחו רק על הכוונה הדר יש לחוש דלמא לא עשה שליחותו ולא כוון ואין עד אחד נאמן בזה כן נראה לפענ"ד נכון לפרש גוף הסוגיא אם כי לדברי הפוסקים לא משמע כן לא מנעתי לפרש מה שחנני ד' בפירוש הסוגיא להלכה ולא למעשה ודוק ועיין מ"ש פלפול ארוך בהשמטות לחיבורי על נדרים ובדברי המג"א הנ"ל ע"ש ודוק : והנה לפמ"ש בסעיף כאן או מי שאינו מודה בעירוב הנה בש"ס מפרש כגון כותי והרי"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו זה ועיין בחיבורי לאהע"ז מ"ו סי' ק' והוא בהלכות גיטין סי' קמ"א גם עיין בהשמטות בחיבורי למס' נדרים בסוגיא דהני כהני שלוחי דרחמנא נינהו מ"ש שם בסוגיא זו השייך לכאן. והנה גם זה השמיטו הרי"ף והרא"ש הך ברייתא דנתנו לקוף או לפיל והוא תמוה ואם א"צ לזה כי נלמד מדין המשנה השולח ביד חש"ו כמה תני בברייתא זה ולא ראיתי מי שהרגיש בזה ומה שנראה ליישב הוא בשום לב ליישב מה שהקשו התוס' שם למה אמר ר"ח על הברייתא ולא על המשנה ומה שנראה בזה הוא דקשה מאי פריך הש"ס ודלמא לא מקבל מיניה כיון דכבר משני בעומד ורואהו א"כ יש לו' דגם זה ראהו דהאחר מקבל ממנו וצ"ל דהוי קשה א"כ אם ראהו דמקבל ממנו פשיטא דהוי עירוב דא"ל דקמ"ל דלא חיישינן לדילמא לא הניחו לשם עירוב דא"כ למה קמ"ל באם נתנו לקוף זה היה יכול לאשמועינן אם היה נתנו הוא בעצמו לבר דעת והוליכו בשלמא עתה אם לא עמד וראהו שקיבל ממנו בזה שפיר קמ"ל דהוי ס"ד דבזה הוי תרי ספיקא שמא לא קיבל ממנו ואם קיבל ממנו דלמא לא ממטייה ליה עירוב אעפ"כ סמכינן על החזקה דשליח עושה שליחותו לכך פריך שפיר כיון דבע"פ מיירי דלא ראהו שמקבל ממנו א"כ ליחוש דלמא לא מקבל ממנו אך לפ"ז יש לו' דר"ח ס"ל דלעולם י"ל דהמשנה מיירי באם עמד וראהו שקיבל ממנו ולא קשיא פשיטא דיש לו' דהוי ס"ד דזה גרע מאם שולח תחלה ע"י חש"ו מכח דלמא ישעה ואתי למסמך עליהם ממש בלי צירוף אחר כמו דאסור לשחוט על ידן אפי' באחרים רואין דלמא אתי למסמך עליהן בלי אחרים רואין כן ה"נ הוי ס"ד בזה לכך קמ"ל דבזה לא גזרו ומותר אם אמר לאחר לקבלו ממנו לכך לא משני ר"ח כאן מכח חזקה דשליח עושה שליחותו אבל בברייתא דפיל וקוף בזה ודאי דקשה דלמא לא מקבל מיניה ואין לו' דעמד וראהו שקיבל ממנו דא"כ פשיטא ואין לו'

מחצית השקל

ע"י הניפוח ואם הוא עלם גדול (שא"א שילך ע"י הניפוח) ירחהו כנ"ל : (ס"ק ז) ויתחייב כו' כיון דאפשר לבא לידי ח"ח ר"ל דבקל אפשר לבא לעבור בד"א ויתחייב חטאת לכן אף דבשאר שבותים הותרו ב"ה שבות זה לא התירו וזה ג"כ דנותנו בראש הקנה וקודם כו' שמבואר בש"ע דאינו עירוב כיון שבקל יבא לידי ח"ח לא הותר ב"ה : (ס"ק ח) ה"ז כו' רחב ד"ט היינו שלא יהיה רחב ד"ט מלמטה עד למעלה דאז הוי רה"י וכיון שנתכוין לשבות בר"ה אינו עירוב אבל אם רק למעלה רחב ד' ולא למטה לא הוי רה"י וכדלעיל ר"ס שמ"ה וע"ש במ"א : (ס"ק ט) ספק כו' דבעינן סעודה כו' לפמ"ש בש"ע והוא שיהיה לו חזקות כשרות לא הוי צריך לטעם זה דהא הא ס' טרפה לא היה לעירוב חזקת כשרות אלא בא ליתן טעם כולל אפי' לדעת הרמב"ם דס"ל דלא בעי חזקת כשרות והביא הרב"י לק' סי' תט"ו סעי' ב' וג' (ול"ע על הרב"י דכאן סתם כהרשב"א דבעינן חזקת כשרות ולק' סי' תט"ו סתם כהרמב"ם דהא הביאו תחלה וכן דרכו בש"ע כנודע שדעה העיקרית מביא תחלה סתם) אפ"ה ס' טרפה אינו עירוב דבעי' סעוד' כו' ניהו דהוא רק ס' טרפה עכ"פ אסור לאכלו כאלו הוא ודאי טרפה וכמ"ש לעיל ר"ס של"ד : (ס"ק י) להחשיך כו' פי' שכוונתו כו' אבל בלא"ה ל"ק כו' והיינו דוקא בכדון זה שעומד בביתו ויוצא להחשיך אבל מי שבא בדרך וחשכ' לו אפי' כוונה א"ל דלא גרע מישן בדרך בסי' ת"א דקונה שבית' במקומו אף על גב דליכ' כוונה כלל אלא דוקא ביצא מביתו דבלי כוונה אמרי' מסתמא שביתת ביתו ניח' לי' יותר וכ"ה בהרב"י ע"ש : (ס"ק יא) כפי כו' אם הוא חול' ר"ל אף על גב דבסתם אדם בעינן כששה ביצים מ"מ בחולה לא בעינן כ"כ מיהו נלע"ד דבעינן מאכל שראוי לאכול לאותו חולה. ניהו דקיימא לן לעיל סי' שפ"ו סעיף ה' דמערבים אפי' בדבר שאינו ראוי לו אי חזי לאחריני מכל מקום הכא כיון דאינו שיעור ב' סעודות לאחרים אלא שהקילו דסגי אי הוא מזון ב"ס לאותו חולה א"כ בעינן מזון ראוי לחולה ולא נעביד תרתי דסתרי וע' בתוספות דף ל' ע"ב ד"ה תרגמ' כו' : רעבתן שעורו כו' הטעם דבטלה דעתו אצל כ"א דלא כט"ז : (ס"ק יב) מכל כו' ועסי' שפ"ו דשם מבואר י"א דאין מערבים בכה"ג היינו שתופי מבואות דאינו מצוה גמורה. ואם אסר ע"ע בקונם דדמי להקדש דעת הטור שם דאפי' ערובי תחומים אין מערבים ע"ש וכתב הרב בשם הג"א עצה טובה לערב בחומץ דא"ל כ"א מגע לכ"א לב' סעודות. אבל פת צריך הרב' ב"ס לכל א' עכ"ל : (ס"ק טו) וקטן לפירוש רש"י הטעם כו' ר"ל שהתוספות כתב הטעם דקטן אין לו נאמנות ולפ"ז אם ראה שהניחו להם עירוב מהני לדעת התוס' משא"כ לטעם רש"י דא"ל אמירה כלל משום דליכא קנין כלל : וכמ"ש סי' שס"ו סעיף ג' דקי"ל כמ"ד עירוב משום דירה ולא משום קנין : וכתב רי"ו בכותי כו' כצ"ל נ"ל דרי"ו ס"ל כטעם התוספות דהטעם דקטן אינו נאמן ולכן מצא שם העירוב ל"מ דשמא לא הניחו לשם עירוב. אבל אי ראה שהניחו לשם עירוב מהני וה"ה בכותי. או ס"ל לחלק בין קטן לכותי ואינו נלע"ד לחלק: (ס"ק טז) וראה כו' כיון דערובי תחומים כו' ר"ל אע"ג דלענין ערובי חצרות קטן נאמן. דקטן גובה ערובי חצרות וכדלעיל סי' שס"ו מכל מקום ערובי תחומים חמור דא"ל אסמכתא מן התורה. אעפ"כ ס"ל להתוס' דלא חמיר משאר אסורי דרבנן ולכן הוצרכו לחלק בין ערובי תחומי' לבדיקת חמץ : ובירושלמי נמי מחלק כו' בין אמר צא כו' ר"ל דבא' צא שהשליח פתח שהוא רוצה לערב אמרי' דודאי עשה כאשר אמר משא"כ כשא"ל צא וערב דהוא נוהו יש לו' דלא עירב כך כתב הכ"מ פ"א מהלכות מעשר דין א' ומדאתמו כו' הרמב"ם פ"א הביא דברי ירושלמי דמס' מעשר שחילק כה"ג דהוא פסק דבדבר תורה לא אמרי' שליח ע"ש בכל ענין ולכן כשאמר לשלוחו עשר צריך דוקא לראות שעישר מה שאין כן כשהשליח פתח שיעשר מהימני' ליה שקיים דבורו אבל ירושל' דהכא לענין עירוב שמחלק ג"כ כה"ג לא הביאו הפוסקים : (ס"ק יז) דחזקה כו' וכגון שיש מכשול כו' כגון הכא ר"ל אלו היה איסור תורה כה"ג דהכא דאיכא מכשול. אבל כאן הוא רק איסור דרבנן : כ"א לא ימצא התרומה כו' דא"א דתרם הלא ה"ל להניח התרומה אצל הכרי דהא טובת הנאה ליתן התרומה לאיזה כהן שירצה זה שייך לבעל הכרי. ואיש אחר תרם וזה לא אסיק השליח אדעתיה שמא איש אחר יתרום ויבא בעל הכרי לידי מכשול. כי תרומת האחר אינו מועיל כיון שבעל הכרי לא עשאו שליח ובעל הכרי יטעי' שהשליח תרם . דניהו דאכן חיישי' לזה אבל השליח לא אסיק האי חששא אדעתיה כ"כ התוס' : ול"ע שבי"ד כו' דהא דלא כר"כ בחולין. ר"ל דבעירובין דף ל"ב פליגי ר"כ ור"ש ר"כ ס"ל דוקא בדרבנן אמרי' שליח עשה שליחותו ור"ש ס"ל אפי' באיסור תורה אמרי' שליח ע"ש וכתב התוספות בשם רבינו שמשון דפסק כר"ש דקיי"ל הלכה כר"ש באסורי' ור"ת הוכיח דהלא הלכה כר"כ דהא' ר"כ בפ"ק דחולין האומר לשלוחו צא ותרום לי ומצאו תרום אין חזקתו תרום דלמא איש אחר תרם ואף על גב די"ל דר"כ לטעמיה דסבירא ליה בשל תורה לא אמרי' עשה שליחותו מ"מ משמע התם דסתמא דהש"ס ס"ל הכי אלמא דהלכה כר"כ בזה ור"י מקיים פסק ר"ש דקיי"ל כר"ש דאפילו באיסור תורה אמרי' עשה שליחותו ובהאי דצא ותרום גם ר"ש מודה דלא אמרי' עשה שליחותו כיון דליכא מכשול לבעל הכרי וכמ"ש מ"א ולכן הקשה מ"א על ש"ע ממ"ש דפסק שם בי"ד דלא כר"כ אי ס"ל דר"ש ס"ל אפילו היכא דליכא מכשול למשלח אפ"ה אמרינן עשה שליחותו א"כ ע"כ צ"ל דלית הלכתא הכא כר"ש כדהוכיח ר"ת מדר"כ בחולין דא' באומר צא ותרום לא אמרי' עשה שליחותו ומשמע דסתם גמרא הסכים על ידו ואי ס"ל כמ"ש ר"י דהיכא דליכא מכשול גם ר"ש מודה א"כ הלכתא כר"ש אבל לפ"ז לר"ש לא אמרי' אפי' לר"ש בהאי דצא ותרום דעשה שליחותו

ואיך

ט ג אחד או רבים שאמרו לא' צא ערב עלינו ועירב עליהם ג יח באיזה רוח שרצה ה"ז עירוב ויוצאים בו שהרי לא ייחדו לו רוח :

י האומר לחבירו ערב עלי יט בתמרים ועירב עליו בגרוגרו' בגרוגרו' ועירב עליו (ט) בתמרים אמר הנח עירובי במגדל והניחו בשובך בשובך והניחו במגדל בבי' והניחו בעלייה בעלייה והניחו בבי' אינו עירוב אבל אם אמר לו ערב עלי סתם ועירב עליו בין בגרוגרו' בין בתמרים בין בבי' בין בעלייה ה"ז עירוב :

יא ד מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפי' אמה וירא שמא תחשך קודם שיגיע שם ואמר שביתתי תחתיו בעיקרו קנה שביתה בעיקרו ויש לו משם אלפים אמה ה אע"פ שאינו יכול להגיע שם מבע"י במהלך בינוני אא"כ ירוץ מותר לילך לשם בנחת אע"פ שאינו מגיע שם מבע"י אבל אם לא היה יכול להגיע שם כלל מבע"י לא יזוז ממקומו שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה ודוקא שייחד ד"א והם בתוך אלפים אמה ו כגון שאמר שביתתי בעיקרו ומכאן עד עיקרו אין יותר מאלפים ז אבל אם כ אין כל האילן בתוך אלפים ולא ייחד מקום תחתיו לא קנה שבית' דשמא היה בדעתו על ד"א שהם חוץ לאלפי' וגם כאן לא קנה שהרי כא עקר דעתו מכאן ולא יזוז ממקומו ז ואם כולו עומד תוך אלפים ולא ייחד מקום שביתתו כגון שאמר שביתתי תחתיו יש לו ד' אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משיעור משך תחתיו של אילן כגון אם שיעור האילן עשרים אמה יש לו שם אלפים פחות עשרים אמה ח ולהרמב"ם הקונה שביתה ברחוק מקום ולא סיים מקום שביתתו לא קנה שביתה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשכה וכן אם אמר שביתתי במקום פלוני והוא רחוק ממנו יותר מאלפים קנה שביתה במקומו והאומר שביתתי תחת אילן פלוני אם יש תחתיו שמונה אמות או יותר לא קנה שביתה שהרי לא כוון מקום שביתתו לפיכך צריך להתכוין לשבות בעיקרו או בד"א שבצפונו או בדרומו ואם היה תחתיו פחות משמונה אמות ונתכוין לשבות תחתיו קנה שהרי מקצת מקומו מסוים וכן דעת הרי"ף בזה :

יב ט היו שנים א' מכיר וא' אינו מכיר שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר ואומר שביתתנו במקום פלוני :

יג י ודוקא לבא בדרך התירו לו כה"ג אבל לא למי שהוא בביתו ואם אמר כן לא עלה לו ואין לו אלא שביתת ביתו :

תי דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה ובו ג' סעיפים :

א א מי שנתכוין לקבוע שביתתו במקום ידוע אצלו והחזיק בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביתה אע"פ שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חבירו ללון או שחזר מעצמו ללון אצלו או שנתעכב יש לו להלוך למחר עד מקום שנתכוין לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח שכיון שגמר בלבו לקבוע שם שביתתו והחזיק בדרך נעשה כמי שעמד שם או שהניח עירובו שם ב בד"א בעני שאין מטריחין אותו להניח עירוב או ברחוק כגון שהיה בא בדרך אבל אם לא היה עני ולא רחוק לא :

ב זה שאמרנו שהקונה שביתה בריחוק מקום שיחזיק בדרך לא שיצא וילך בשדה ג אלא אפילו ירד מן העליה לילך לאותו מקום קודם שיצא מפתח החצר החזירו חבירו ה"ז החזיק וקנה שביתה וכל הקונה שביתה בריחוק מקום ד א"צ לומר שביתתי במקום פלוני אלא כיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא קנה שם שביתה וא"צ לומר מי שיצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שביתה שאינו צריך לומר כלום אלא כיון שגמר בלבו קנה :

ג ה אנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם עירובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירוהו חבירו ולא הוליך עירובם הם לא קנו שביתה באותו מקום שהרי לא הונח שם עירובם ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח והוא קנה שם עירוב שהרי הוא בא בדרך ונתכוין לשבות שם והחזיק בדרך לפיכך יש לו לילך לאותו מקום למחר ולילך ממנו אלפים אמה לכל רוח :

תיא מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב . ובו סעיף א' :

א א מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואמר לשלוחו לערב לו במערב אם נתן העירוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים העירוב אינו כלום א (א) (א) ונשאר לו שביתת ביתו נתן העירוב בענין שהוא לו בתוך אלפים אע"פ ב שגם ביתו לו בתוך אלפים קנה שביתה במקום עירובו ולא בביתו :

תיב דין החולק עירובו . ובו סעיף אחד :

א א עירב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום שטעה והיה סבור שאפשר לעשות כן ב או שאמר לשנים ערבו עלי א' עירב עליו לצפון וא' לדרום אם הניח כל א' עירובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו שאין ידוע איזה עירוב קנה לו ואם לא נתנו העירובין בסוף אלפים הולך מה שאפשר לו לילך מכח שניהם כיצד נתן כל א' עירובו לסוף אלף מביתו יש לו אלף אמה מביתו לכל א' מהעירובים נתן א' למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק הולך למערב אלף מכח מה ששייר לו העירוב שבמזרח ולמזרחו אלף ות"ק מכח מה ששייר לו העירוב שבמערב :

תיג דין המערב לרבים . ובו סעיף אחד :

א א המערב לרבים משלו אומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר ב ובלבד שיהא בו מזון ב' סעודות (א) א (א) לכל אחד (ב) וכל מי שירצה יסמוך עליו ג וצריך לזכות להם ע"י אחר הראוי כמו בעירובי חצירות (וע"ל סי' שס"ו ס"י) ד וצריך להודיעם וכל מי שהודיעו מבע"י אפי' לא גמר בלבו לסמוך עליו מבעוד יום אלא לאחר שחשכה הוי עירוב אבל אם לא הודיעו מבע"י אינו יכול לסמוך עליו לאחר שתחשך ה וכן מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שארצה אלך ואסמוך עליו אע"פ שלא גמר בלבו עד למחר יכול לסמוך עליו ו וכן מי ששמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזה רוח והניח ב' עירובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי עירוב לרוח שבא לו החכם קנה לו או אמר אם לא יבא כלל אהיה כבני עירי או אם יבאו שנים למקום שארצה אלך הכל לפי תנאו ז וכן אם אמר לשנים או לשלשה הריני מערב על איזה מכם שארצה אע"פ שלא בירר את מי רצה עד שתחשך ב הוי עירוב :

תיד שלא לערב אלא מדעתו. ובו ב' סעיפים :

א א אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא לדעתו שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה ב חוץ מבנו ובתו הקטנים א אפי' אינם סומכים על שלחנו ועבדו ושפחתו

ט"ז

לקבלו מאחד מאלו ומיירי שרצה שאותו א' מאלו נתן לאותו אחר הוה עירוב :

תיא (א) ונשאר לו שביתת ביתו׳ פי' רש"י שהרי בתחום ביתו היה אע"ג דגבי אילן (בסי' ת"ט סי"א) אמרינן באם אמר שביתתי רחוק מאלפים לא יזוז ממקומו ה"מ בבא בדרך דכיון דבמקום פלוני לא יוכל לקנות דרחוק יותר מאלפים ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני ליה אין לו שביתות כלל לפיכך לא יזוז ממקומו אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב יש לו שביתה דמסתמא בביתו ניחא ליה למיקני כשאין עירובו עירוב כדתנן גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבע"י ה"ז חמר גמל . ולא תני לא יזוז ממקומו ש"מ דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו עכ"ל והר"ר יונתן תירץ דשאני בבא בדרך דלעיל שפשע בעצמו שה"ל לפרש דבריו ולומר אם אני רחוק מאותו מקום יותר מאלפים תהא שביתתי במקומי וכיון שלא אמר פושע הוא אבל כאן שבא ע"י שליח היה לו לשליח לדקדק בשליחותו שיכוין שכשיקדש היום לא יהא אביו חוץ לתחום כיון שלא דקדק יכול האב לומר לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי וקנה שביתה במקומו והרי הוא כאלו לא עירב כלל עכ"ל נראה דלא ניחא ליה בתירוץ רש"י כיון שגם כאן אינו בביתו אלא בשדה ורש"י ס"ל דבתחום ביתו ה"ל כאלו הוא בביתו וכ"מ בין פי' הרר"י לרש"י דלהרר"י אם היה בשדה במזרח העיר והלך בעצמו והניח עירובו חוץ לאלפים מזה המקום ודעתו לחזור לכאן בשעת קידוש היום דהפסיד שביתת ביתו כיון שלא נעשה ע"י שליח אבל לרש"י אף בזה יש לו שביתת ביתו כיון שעכ"פ הוא בתחום ביתו ומדברי הש"ע סי' ת"ח ס"ד משמע כרש"י להלכה דהא כתב דנתן הוא עירובו חוץ לתחום לא אמר כלום ממילא לא הפסיד שביתת מקומו :

תיג (א) לכל א' . לעיל סימן שס"ה כתב דיני ע"ח וכ' שם די"ח גרוגרות סגי אפי' למרובין והכא בעינן לכל אחד וא' נראה דבחצירות הוא האיסור משום שהאחד אוסר על חבירו מ"ה סגי שיש בין כולם י"ח גרוגרות דעי"ז הם מעורבין והיו לאחדים משא"כ בתחומין אין האיסור משום אחד אוסר על חבירו אלא דגבול יש לכל א' אלפים אמה ותו לא וע"י העירוב נעשה כמי שדר שם ע"כ צריך כל א' להתיר לו יותר מגבולו ואין תועלת מן אחד על חבירו לערב הרשויות כנ"ל פשוט ובלבוש טרח עצמו להלק בענין דחוק ללא צורך : (ב) וכל מי שירצה לסמוך . הטעם בגמרא דבדרבנן קי"ל דיש ברירה :

מגן אברהם

דלא כר"ן בחולין וכמ"ש התו' ע"ש וצ"ע.אם ידעינן שעשה שליחותו אלא שספק אם שינה השליח אמרי' ודאי לא שינה (ר' בצלאל סי' כ"ט):יח באיזה רוח שירצה'. דבדרבנן קי"ל יש ברירה: יט בתמרים·אפי' צוה לשליח לערב משלו הוה קפידא ואינו עירוב (מ"מ): כ אין כל האילן בתוך האלפים· נ"ל דאם יש ג' אמות חוץ לאלפים מותר דעכ"פ מקצת ביתו תוך אלפים וכמ"ש סוף הסעיף : כא עקר דעתו מכאן . עמ"ש סי' ת"א והע"ש לא ע"ש :

תיא א ונשאר לו שביתת ביתו . ול"ד לסימן ת"ט סי"א דאמרי' לא יזוז ממקומו דהתם היה בא בדרך ולא ניחא ליה דלקני שביתה במקומו אבל העומד בביתו ודאי ניחא ליה למיקני שביתה בביתו כשאין עירובו עירוב (רש"י) והרר"י כתב דהכא דהשליח פשע יכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וה"ל כאלו לא עירב כלל ע"ש סי' ת"ח:

תיג א לכל אחד . פי' אע"ג דבעירובי חצירות מזון שתי סעודות לכולם אבל בע"ת צריך לכל א' מזון שתי סעודות כמספר ההולכים וכן פשוט בגמ' ובפוסקים בתו' פ"ב וכ"מ ורא"ש : ב הוי עירוב . דבדרבנן יש ברירה :

תיד א אפי' אין סומכין . כדי לתקן במלות דהא אין מערבין אלא

באר הגולה

[illegible]

ביאור הגר"א

[illegible]

באר היטב

השליח חרש וצ"ע מ"א ע"ש . אם ידעינן שעשה שליחותו אלא שספק אם שינה השליח אמרי' ודאי לא שינה הרב בצלאל סי' כ"ט : (ט) בתמרים . אפי' צוה להשליח לערב משלו הוי קפיד' ואינו עירוב מ"מ :

תיא (א) ונשאר . בסי' ת"ח ס"ד דאפי' הניח בעצמו חוץ לאלפים דיש לו שביתת ביתו עיין ט"ז:

תיג (א) לכל . לעיל סי' שס"ח ס"ג כתב דיני ע"ח וכ' שם די"ח גרוגרות סגי אפי' למרובין והכא בעינן לכל

חכמת שלמה

דהוה ס"ד דנגזור דלמא אתי למסמך עלייהו בלי אחר דזה ודאי לא טעה לסמוך על עירוב הבהמה ובע"כ דמיירי בלא ראה שקיבל ממנו ולכך מוכרח ר"ח לתרץ מכח חזקה דשליח עושה שליחותו רק הש"ס כיון דכבר נשמע מהברייתא דפול וקוף דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אפילו באם הוי תרי ספיקא שמא לא קיבל ממנו ושמא לא הניחו שוב גם במשנה אין צריך לפרש דראהו גם זה שקיבל ממנו רק בלא"ה מותר מכח חזקה דשליח עושה שליחותו לכך מפרש גם בזה כן הש"ס ולפ"ז אתי שפיר דהברייתא הוצרך לפרש הדין בפול וקוף דמן המשנה אין ראיה די"ל אולי המשנה מיירי דעמד וראהו שקיבל ממנו וקמ"ל דלא גזרינן דלמא יסמוך עליהם בלא אחר לכך קמ"ל בפול וקוף דבזה ודאי מיירי בלא ראהו שקיבל ממנו דאם ראה פשיטא כנ"ל דבזה לא שייך גזירה הנ"ל בע"כ דמיירי בלא ראהו שקיבל ממנו וקמ"ל דחזקה שליח עושה שליחותו א"כ תינח הברייתא דאינו מפורש במשנה הטעם דחזקה שליח עושה שליחותו ואפשר לטעות דמיירי דראהו שקיבל ממנו לכך הוצרך הברייתא דפול וקוף להשמיענו דין זה אבל הרי"ף והרא"ש כיון דכבר פירשו הטעם של המשנה דחזקה שליח עושה שליחותו ואפילו בלא ראהו שקיבל ממנו מהני א"צ לאשמעינן הדין בפול וקוף דנשמע בק"ו מחש"ו ואתי שפיר דלכך השמיטו הרי"ף והרא"ש ודוק היטב :

סי' תיג סעיף א' המערב לרבים משלו וכו'. נ"ב הנה דעת התוי"ט בפ"ח דפסחים במשנה דהאומר לעבדו דמה דבדאורייתא אין ברירה הוי רק מדרבנן והנה לדבריו אתי שפיר שיטת הרמב"ם מה שתמהו הכל עליו דפסק דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ופסק דהאחין שחלקו לקוחות הן א"כ לא משכחת כיה דמייתי ביכורים וכו'. והנה השאגת אריה הלכות חמץ תירץ דהוא מכח ד[illegible] כשיקרא ע"ש והמק"ח תמה עליו בריש הלכות פסח דמה ענין מחזי כשיקרא [illegible] למקום ע"ש ולכאורה היטב אשר דיבר עד שהיה תמוה לי שהגאון בעל שאג[illegible] התיו"ט אתי שפיר דלפניו יתברך ודאי לא מחזי כשקרא כיון דמן התורה יש[illegible] להחזיר ושפיר יכול לו' על האדמה אשר נתת לי רק דלפני בני אדם מחזי [illegible] מחוייבין להחזיר וא"כ שוב לפני בני אדם שפיר כתב השאגת אריה דלמיחזי[illegible] ויש ראיה מהרמב"ם הנ"ל לדעת התויו"ט ודוק ועמ"ש על התיו"ט הנ"ל בח[illegible] בסוגיא דיומא דף י' כל הלשכות לא הי' להם מזוזות ע"ש. והנה נשאלתי מאי[illegible] הר"ן בשם הרמב"ן בפ"ג דגיטין דלא נחשב ברירה רק אם מתנה על ב' דברים [illegible] לא עירובו למערב אבל במתנה ע"ד אחד כגון אם לאו לא יהיה כלום לא נח[illegible] גם במתנה על שני דברים הרי אין די בעירוב רק כל דבר בעי עירוב בפני [illegible] הוי מתנה רק על דבר אחד ע"כ קושייתו. והנה זה לק"מ דאנן בתר הזמן אז[illegible] קונה עירוב או סוף היום קינה עירוב סוף סוף זמן אחד צריך להקנות לו לכאן ו[illegible] כיון דאפשר לו' דזמן זה יתנו לו לכאן וזמן אחר יתנו לו לכאן רק תלוי בזמן [illegible] ברירה וז"פ ונכון ודוק. והנה זה כלל גדול בידינו דבדאורייתא אין ברירה וב[illegible]

מחצית השקל

ואיך פסק ב"י דאמרי' עשה שליחותו וע' במשנה למלך פ"ד מהלכות בכורות שהאריך בדינים אלו: (ס"ק יט) בתמרים אפי' כו' משלו כו' דלא מבעי' אם צוה לערב בתמרים של משלח ושליח לקח גרוגרו' של משלח דאיכא קפידא אלא אפילו צוה לערב בתמרים של שליח ושליח עירב בגרוגרות של שליח דליכא קפידא כ"ה דמאי איכפת ליה כיון שאינה שלו אפ"ה אמרי' דקפי' וזה דעת רבה בגיטין דף ס"ה ואף על גב דר"י פליג וס"ל דוקא בפירות של משלח איכא קפידא מ"מ בש"ע ע"כ צ"ל דפסק כרבה דלר"י מסיק הש"ס א"כ במגדל ושובך מאי קפידא איכא ומשני דלר' יוסף צ"ל במגדל שיקח מפירות שבמגדל ושליח לקח מפירות שבשובך וכיון דבש"ע העתיק הנח ערובי במגדל והניחו בשובך והוא לשון הרמב"ם ע"כ צריך לו' דסבירא ליה כרבה ע"ש במ"מ : (ס"ק כ) אין כל כו' נ"ל דאם יש ג' אמות כו' וכמ"ש סוף הסעיף . לכאורה אין דמיונו עולה יפה לסוף הסעיף דשם יוכל לילך לערובו אלא שאין המקום מסוים ולכך באמה אחת סגי משא"כ כאן דאין יכול לילך לערובו וא"ל דמיירי כפשטו שכל האילן תוך ב' אלפים וג' אמות (דלא כמו שהביא בספר א"ר) ה[illegible] שביתה באותן ג' אמות שחוץ לאלפים מ"מ קנה שביתה כדלעיל סעיף ה' [illegible] ד"א חוץ לעירוב הרי זה עירוב אלא שהוצרך מ"א לראיה מסוף הסעיף שלא[illegible] דסעיף ה' הובא בט"ז ס"ק ד' דוקא נתגלגל דהוי ממילא הוי כיצא שלא לד[illegible] מדעת ס"ד דלא ולכן הוצרך לראיה מסוף הסעיף וכמו דלהרמב"ם דצריך [illegible] מהני במקצת המקום מסוים ה"ה לדידן דצריך לילך שם אם רק מקצת ד"א [illegible] כך י"ל קצת וע' בספר א"ר שהגיה דבריו בצ"ע

סי' תיא (ס"ק א) ונשאר כו' והרר"י כ' כו' עסס"ח ת"ח . ר"ל דשם מבו[illegible] דאפי' נתן בעצמו ערובו א"ל יש לו תחום ביתו ע"ש :

סי' תיג (ס"ק א) לכ"א פי' אע"ג דבע"ח כו' וטעם החילוק יע' בט"ז :

הכנענית ד ואפי' מיחו בו שלא לערב עליו ואפי' עירבו הם עירוב אחר אינו כלום אבל בנו ובתו הגדולים אפי' סומכים על שלחנו ה ועבדו ושפחתו העברים ואשתו אינו מערב עליהם אלא מדעתם ואם עירב עליהם ושמעו ושתקו ולא מיחו יוצאים בעירובו אבל אם מיחו בו או שעירבו הם עירוב אחר לעצמם אין עירובו עירוב להם :

ב ז קטן בן (א) שש שנים ב או פחות ג יוצא בעירוב אמו ואין צריך להניח עליו מזון שני סעודות לעצמו :

תטו שלא לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה. ובו ד"ס:

א א אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילך לבית האבל או לבית המשתה א של (א) נישואין או ג להקביל פני רבו ב או ד (ב) חבירו שבא מן הדרך וכיוצא באלו : הגה או שרולה לילך לטייל ביום טוב או בשבת בפרדס שיש בו שמחה בזה מיקרי דבר מלוה (תה"ד סימן ע"ז) או ה מפני היראה כגון שהיה רוצה לברוח מן העכו"ם או מן הלסטים וכיוצא בזה ואז מותר לו לילך אפי' לדבר הרשות (טור והג"א פרק בכל מערבין) ו ואם עירב שלא לא' מכל אלו אלא לדברי הרשות הרי זה עירוב:

ב ז אין מערבין עירובי תחומין בין השמשות ח ואם עירב ג עירובו עירוב:

ג ט אמרו לו שנים צא וערב עלינו א' עירב עליו מבעוד יום וא' עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה י שניהם קנו עירוב כ ויש חולקים :

ד ל כשמניח עירובי תחומין ד מברך על מצות עירוב ה (ג) ואומר בזה העירוב יהא מותר לי לילך ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח ואם מערב לרבים אומר יהא מותר לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני :

תטז דין עירובי תחומין ביום טוב שחל להיות סמוך לשבת. ובו ה סעיפים :

א א יום טוב שחל להיות סמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה או שני י"ט של גליות יש לו לערב שני עירובין לשתי רוחות וסומך על איזה מהם שירצה ליום הראשון ועל העירוב שברוח השני ליום השני או מערב עירוב אחד לרוח אחת וסומך עליו לאחד משני הימים וביום השני יהיה כבני העיר וכאלו לא עשה עירוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח ב בד"א בשני י"ט של גליות אבל בשני י"ט של ר"ה הרי הן (א) כיום א' ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת ג וכן מתנה אדם על עירובו ואומר עירוב לשבת זו אבל לא לשבת אחרת אבל לא לשבת זו לשבתות ולא לימים טובים לי"ט ולא לשבתות :

ב ד המערב א לשני ימים טובים של גליות או לשבת וי"ט אע"פ שהוא עירוב א' לרוח אחת לשני הימים צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל בין השמשות ה כיצד הוא עושה מוליכו בערב י"ט או בע"ש ומחשיך עליו ונוטלו בידו ובא לו אם היה ליל י"ט ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשך ואוכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה ליל י"ט מפני שהן שתי קדושות ו ואינם כיום א' כדי שנ' מליל ראשון קנה העירוב לשני ימים ונאכל העירוב בראשון קנה העירוב לראשון ואינו עירוב לשני ז עירב ברגליו בראשון (א) צריך לערב ברגליו בשני ח והוא שילך ויעמוד באותו מקום ויחשוב בלבו שיקנה שם שביתה ב (ב) ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מי"ט לשבת או משבת לי"ט אפי' בדיבור (ב) וכ"ש שאינו יכול לערב בפת שלא עירבו בו כבר ביום הראשון מפני שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין עירב בראשון במאכל אם רצה ליערב ברגליו בשני הרי זה עירוב (ג) ואם רצה לערב בפת צריך לערב (ד) באותה הפת עצמה שעירב בה בראשון שא"צ לומר כלום שכבר קרא שם עירוב ואם כן אינו מכין כלום :

ג ט זה שאמרנו שיש לו לערב ב' עירובין בשתי רוחות לשני הימים הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל א' משני העירובים ביום הראשון אבל אם אי אפשר להגיע לעירוב של יום השני ביום הראשון אין עירוב השני עירוב שהעירוב מצותו ג שיהיה בסעודה הראויה מבעוד יום וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום הראשון הרי זה אינה ראויה מבעוד יום כיצד הרי שהניח עירובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני בריחוק אמה אחת או מאה או אלף ברוח מערב וסמך עליו ליום שני אין זה השני עירוב שהרי ביום הראשון אין זה עירוב השני ראוי לו מבע"י לפי שאינו יכול להגיע אליו שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום אבל אם הניח עירובו ברחוק אלף ות"ק מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני רחוק מביתו לרוח מערב בתוך ת"ק אמה וסמך עליו ליום השני הרי זה עירוב שהרי אפשר שיגיע לו ביום ראשון :

ד י יום הכפורים הרי הוא כשבת בין לענין כ עירובי חצרות בין לענין ל עירובי תחומין :

ה מ יום טוב נוהג בו עירובי תחומין אבל לא עירובי חצרות ·

ט"ז מגן דוד

תטז (א) צריך לערב ברגליו ביום שני . ואע"ג דאין מערבין ע"ת בי"ט אפי' על ידי תנאי דמותר בסי' של"ג לגבי חצירות מ"מ גבי תחומין אסור כמ"ש סוף ס' י"ט אפ"ה מותר כאן כיון שכבר עירב בעי"ט על י"ט ראשון : (ב) וכ"ש שאינו יכול לערב בפת כו' · כל"ל כתב מו"ח ז"ל דהני תרי איסורי' אינם שוים דבאיסור אמירה שזכר תחלה אם עבר בדיעבד הוה עירוב כיון דאף בלא אמירה הוה עירוב אבל באיסור פת חדש לא הוה עירוב אפילו בדיעבד כמ"ש ב"י בשם המ"מ ☞ בשם הרשב"א דאינו עירוב וכ"מ בגמ' דף ל"ח דפרכינן על מערב בראשון ברגליו מערב בשני ברגליו והא מכין מי"ט לשבת פירוש בשלמא עירב בפת בשני תרלת דעירוב קונה בתחלת יום השבת ועירוב דפת הוא שתיק' ממילא קנה אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי במקומי ולא מצי לכוין תחילת היום ובעי למימר מבע"י וקא מכין מי"ט לשבת ומשני מי סברת דאזיל ואמר מידי דאזיל ושתיק ויתיב א"כ משמע לדעת התרלן א"ל לומר שביתתי במקומי ובזה מחולק עם המקשן וככר קי"ל כן בסי' ת"ט ס"ז דהא"ל שביתתי במקומי וא"כ שיש איסור לומר שביתתי במקומי אע"פ שא"ל לכך ממילא גם באם מערב בשני בפת של ראשון אסור לו' ה"ז עירוב אע"פ שא"ל לכך וא"כ קשה למה לא זכרו בזה ג"כ איסור אמיר' ונראה דאותה אמירה אמיר טפי דהא אמרי' שם בגמ' דהא דמותר במהלך ברגליו בשני בלא אמירה הוא משום דלא מוכחא מילתא דאזיל בשביל עירוב וא"כ זה שמערב בפת אע"פ שא"ל לקרות עליו שם עירוב מ"מ כל שאומר כן שזה יהי' עירוב גם למחר ודאי אסור : (ג) ואם רלה לערב בפת ☞ פי' שרולה לילך למחר לרוח אחר וא"א באותו פת שהניח אתמול לרוח זה : (ד) באותה הפת עלמה שעירב בה . הטעם מבואר בהדיא דאסור בפת אחר משום הכנה מי"ט לשבת ובגמ' אמרי' מאן דל"ל הכנה מ"מ נכון ליקח אותו הפת של אתמול משום עלה טובה פירש"י שלא יאבד ויפסיד פתו ויטריח באחרת עכ"ל ועפ"ז נ"ל ליישב מ"ש הטור בסימן של"ג לענין עירוב חצירות על תנאי שיקח אותו הפת של אתמול ושם אין שייך הטעם הנזכר משום הכנה דהא שם אומר בי"ט אשסיים קודם הרי ערבתי מאתמול כו' וא"כ ה"ל אותו פת אלא נ"ל דעכ"פ עלה טובה דכאן קמ"ל התם שלא יצטרך לטרוח באחרת ומ"ה לא זכר זה בסוף הלכות י"ט כיון דאינו מן הדין כנ"ל נכון :

מגן אברהם

לדבר מלוה עסי' סס"ו ס"י:ב או פחות.ובסי' תר"מ ס"ב משמע דאם הוא חריף וא"ל לאמו ואפי' בנה' אינו יוצא בעירוב אמו: ג יוצא בעירוב אמו. אע"ג דאין מערבין אלא לדבר מלוה וקטן נמי בר מלוה הוא מ"מ כיון דא"א להיות בלא אמו יוצא עמה א"נ בקטנותי שיזדמנה כדי לחנכו(תוס')ולפ"ז דוקא בקטן בר הבנה דשייך ביה חינוךעסי' שמ"ג וסי' ש"ח סכ"ח:

תטו א ושל נשואין . אבל בת כהן לישראל (ע"ה) או בת ת"ח לע"ה אינה מלוה כדאיתא פ"ג דפסחים עמ"ש סי' תר"ע : ב או חבירו . ואפי' אינו חכם (כ"מ בת"ס) או שילא לפקח על עסקי רבים (תוס' דפ"ח) או שהיה חוץ לעירו ולריך לילך לביתו (ס"ג רפ"ח) כמהרי"ל נסתפק אם מותר לערב כדי לילך למנין ולפי מ"ש סימן ל' ס"ו ודאי שרי וכ"מ מ"ש סימן שי"א סס"ב והמערב ברגליו יכול לערב לדבר הרשות (ב"י) עסי' ת"ח עמ"ש סי' תמ"ד : ג עירובו עירוב . ולהיש חולקין בס"ג ס"ל דפסול כיון שלא היה לו חזקת כשרות עסי' ת"ט ס"ו וכמ"מ : ד מברך על כו'. אע"ג דקולא הוא שיולא חוץ לתחום מ"מ שייך לומר ולונו שלא להלוך בלא עירוב כענין שחיטה : ה ואומר כו'. °) ואם לא אמר אינו עירוב כמ"ש סי' ת"ו ס"ב ע"ש וע"ס סי' סס"ו :

תטז א נב' י"ט של גליות . אבל בר"ה אפי' נאכל בראשון ילא בשני דקדוש' א' הן אפי' לקולא (מ"מ רשב"א ורמב"ם) ול"ע דבסימן תק"ג פסק דאסור לבשל מי"ר לחבירו אפי' בר"ה דלהקל לא אמרינן קדושה אחת הן ול"ל דקי"ל דראשון עיקר וא"כ אסור לבשל בו ליום ב' אבל גבי תחומים כיון דראשון עיקר ה"ל יום שני חול ומותר ללאת חוץ לתחום : ב ולא יאמר כלום . ואם אמר הוי עירוב (ב"ח) ואם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול לא הוי עירוב (מ"מ רשב"א) : ג שיהי' בסעוד' הראויה. ואע"ג דבב' י"ט של גליות י"ל ממ"נ אם ראשון חול יכול ללכת לעירובו ואם השני חול אין לריך עירוב מ"מ כיון שאינו יכול להגיע לעירובו ביום ראשון אע"פ שהוא ספק מ"מ אינו ראוי לו וכ"מ כמ"מ פ"ו :

באר הגולה

ד שם בברייתא כרא"ש ו שם שם בברייתא' ובגמ' שם ז גמרא שם דף פ"ב וכרב אסי הרי"ף ורמב"ם וסמ"ק וסמ"ג א עירובין פ"ב ב משנה שם ג משנה שם ל"ו ד רמב"ם בפרק ב' מהלכות עירובין ה שם במשנה ו טור בשם הרמב"ם שם ז משנה שבת ל"ד כדמפרש לה שם בגמרא ח טור בשם הרמב"ם ט שם בגמ' ל"ד ובעירובין מ"ו י רמב"ם שם וכן פירש"י כ לפירוש ר"ת שבעירובי חלרות דוקא הוא וכן דעת הרא"ש ורמב"ם והרשב"א ל רמב"ם שם וספר העתים ותוספות מן הגהונים א משנה עירובין ל"ח וכרבי אליעזר שם בגמרא ב משנה שם ל"ט וכרבי יוסי דברייתא ושאלו רבי במשנה בלשון חכמים ג לייתי לעיל בסי' תי"ג ד לשון הרמב"ם בפרק א' מהלכות עירובין ה משנה שם ל"ח ו שם במשנה ז ברייתא שם ובגמרא ל"ט ח שם ל"ט ט שם בגמרא ל"ח ול' רמב"ם בפ"ח מה"ע י רמב"ם שם וסמ"ק כ כריתות י"ג ל שם מ הרי"ף והרא"ש בפ"ק די"ט וכן פסק הרמב"ם בפ' הנזכר :

נתיב חיים

דמסיכי תיתי יבוא אחר לתרום שלא מדעת בעלים ואף אם תאמר משום טובת הנאה ליתן לאוהבו כהן מ"מ יתרום . מ"מ עדיין לא יבואו לידי עבירה דאם לא ימלא התרומה אלל הכרי סובר המשלח שאינו תרום : **תטו** מ"א ס"ק ה' °) ואם לא אמר הוי עירוב כמו שכתב כל"ל :

יד אפרים

בט"ז ס"ק ב' בשם הרשב"א דאינו עירוב ולכתחלה האמירה אסורה אף אם מערב בפת שעירב מאתמול כמו מערב ברגליו שאמירה אסור אף על פי שא"ל לה כמ"ש בש"ע ולא יאמר כלום וכן משמע בגמרא דף לח כו' כל"ל : שם ס"ק ב' פי' שרולה לילך. הוא תמוה וע' בא"ר ואפשר שלריך ללייין על אם רלה לערב ברגליו ברש"י פי' שנאכל עירובו שעירב יום ראשון ובט"ז מליין בכה"ג בעה"ס רולה לערב לרוח אחר יאם כן ה"א אלא בפת שהניח אתמול לרוח אחרת דלגבי רוח זה הוי כפת חדש ולזה קאמר דאם רולה לערב ברגליו הוי עירוב אף שבראשון עירב בפת :

שערי תשובה

סי' תטז (בש"ע ס"ב)המערב לב' י"ט של גליות וכ' בנ"ב מ"ת סי' מ"ה אם צריךביום שני לילך לעיר שהיא רחוקה ממנו קרוב לששה אלפים אמה יכול להניח בעי"ט עירוב שיהיה רחוק אלפים אמה בקירוב ממקומו בי"ט ראשוןילךממקומו עד קרובלד'אלפיםאמה ממקומו ויראה שיגיע שם עכ"פ מבע"י קודםבה"ש וישאר שםאחר צאת הכוכבים ויכוין בלבו לקנו' שם שביתה ושוב לא יחזור למקומו כיון שקנה כאן שביתה אין לו ממקום השביתה רק ב' אלפים לצד מקומו רק יכול לילךמשם להעיר מחוז חפצו אך אם הוא י"ט הסמוך לשבת אין להתיר כ"א כשהוא צריך לעיר לדבר נחוץ ולצורך גדול ע"ש ומשמע מדבריו בכדי להתפלל שם בעשר'או שאר דבר מצו' כמוזכר בדברי השואל זה הוי כלצורך גדול ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' תטז וא"א באותו הפת שהניח אתמול. ובפרישה אוסר אף בפת זה לרוח אחרת. אלא דוקא באותו מקום שעירב תחלה בראשון אבל בעירב ברגליו בראשון מפטר. דיכול לערב בשני אף לרוח אחרת. ובא"ר כ' בשם עה"ק לרשב"א דמותר עיי"ש אבל בריטב"א בעירובין מפרש לאיסור. וע' שו"ת נ"ב ח"א חא"ח סי' מ"ח :

באר היטב

א' נראה דבחצירות הוא האיסור משום שהאחד אוסר על חבירו מש"ה סגי שיש בין כולם י"ח גרוגרות **דעי"ז** הם מעורבין והיו כאחדים משא"כ בתחומין אין האיסור משום דא' אוסר על חבירו אלא דגבול יש לכל **אחד** אלפים אמה ותו לא ועי"י עירוב נעשה כמי שדר שם ע"כ צריך כל א' להתיר לו יותר מגבולו ט"ז ע"ש:
תיד (א) שש שנים . עיין ט"ז בסי' תר"מ ס"ב ע"ש . ועמ"א כאן :
תטו (א) נישואין. אבל בת כהן לישראל או בת ת"ח לע"ה אינו מלוה גמרא פסחים וכתב המ"א בסי' תר"ע סק ד דאם אומרים שירות ותשבחות הוי סעודת מלוה ע"ש : (ב) חבירו . אפ לו אינו חכם . או שילא לפקח על עסקי רבים או שהיה חוץ לעירו ולריך לילך לביתו ס"ג. במהרי"ל נסתפק אם מותר לערב כדי לילך למנין וכתב המ"א ולפמ"ש סי' ל' סי"ו ודאי שרי וכ"מ ממ"ש סי' שי"א סוף ס"ב . והמערב ברגליו יכול לערב לדבר הרשות ב"י עמ"א : (ג) ואומר. ואם לא אמר אינו עירוב כמ"ש סי' ת"ו ס"ב.ועססי'סס"ו:
תטז (א) ביום א' . ואפי' נאכל בראשון יולא בשני דקדושה א' הן אפי' לקולא רשב"ם ועסי' תק"ג ס"א מ"ש . ועמ"א : (ב) ולא יאמר . ואם אמר הוי עירוב ב"ח . ואם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול לא הוי עירוב רשב"א ב"י ועיין ט"ז :

ביאור הגר"א

הלכה כו' ובב"ק כ"א ב' אמרי' דבברירה פליגי וכן בתמורה ל' א' פריך סתמא דגמ' ניפוק חדא כו' והיינו למ"ד יש **ברירה** כמ"ש בבכורות נ"ז א' מיתבי וכן השותפין כו' ובב"ב ק"ז א' והלכתא כו' וע' רשב"ם שם ד"ה יורשין כו' וד"ה והלכתא **כו'** והתוס' ד"ה והלכתא כו' וכמ"ש בבכורות נ"ז ואזדא ר"י לטעמיה דאר"א כו' ומה דפסיק בי"ע שם כר' אושעיא היינו במה **דפליג** על ר' יוחנן דבדרבנן אין ברירה · אבל ר"ת חולק עליו ופסק כדברי הרי"ף הנ"ל וסתר ראיותיו והביא ראיה מרבה **ור"כ** שאמרו בקדושין מ"ג ב' ההאין שחלקו כו' אלמא ס"ל כר' יוחנן ובב"ב ס"ה א' אזדו לטעמייהו כו' וכן ס"ל לר"כ ור"י **בבכורות** נ"ו ב' וכמ"ש בפ"ה די"ט ל"ט ב' והא דפסק בנדרים כראב"י להו מטעמיה אלא משום דמתני' אזלא כר"א דאמר ויתור **אסור** כמש"ש ל"ב ב' וקי"ל דלא כר"א אבל כל הפוסקים חולקים עליו ופסקו כר"א דמתני' שם ושם כוותיה וע' ר"ן **שם** ר"ה ולענין הלכה כו'. והרשב"א בשם י"מ תי' דמ"ש ר"א ויתור אסור היינו מדרבנן אבל בשם הרשב"א הלרפתי כת' תי' **אחר** וכ"כ הר"ן והרא"ש בשמו דהך ברירה דנדרים והך דב"ק כ"ה ב' בבור להו כברירה דעלמא כו' וע"ש ברא"ש וא"כ קי"ל **כפסק** הרי"ף וכ"פ רוב הפוסקים ועיין תוס' בנדרים שם ד"ה א"ר הונא ובגיטין מ"ח א' ד"ה אי כו' והרא"ש בנדרים שם **ובב"ב** ספ"ז וע' תוס' דגיטין כ"ו ב' ד"ה דברי כו' דאם מתנה בפי' יש ברירה אף בדאורייתא ובזה ניחא מה דקי"ל במתנה **מכיום** אם מתי כו' אע"ג דברירה הוא כמש"ש בגיטין כ"ו ב' דתנן מה כו' וכמ"ש בע"א סי' קמ"ה ס"ב ובסימות כו' וכן שם **בריני** בועלך כו' וכמש"ש שם בש"ע סי' ל"ח ס"ח ועוד כ' תוס' שם בד"ה ר' יהודה כו' דבדבר העומד להתברר בודאי יש **ברירה** ג"כ כן אף בדאורייתא וכן כת' הוספות בכמה מקומות בעירובין ל"ז א' דבור המתחיל דברי כו' וד"ה ר"י כו' וביומא **שם** ד"ה דברי כו'. אלא דקשה ממה שכת' בגיטין כ"ד במתניתין יתר מיכן כו' ובגמרא שם כ"ה א' בעא מיניה כו' אמר ליה **הניחוה** ותירלו תוס' שם דשם שאני משום דכתי' לה לשמה וכמ"ש בגמ' שם ולריכא דאי כו'. ואכן דקי"ל דיש ברירה במתנה **בפירוש** לריכין לחלק כה"ג וע' תוס' שם כ"ד ב' ד"ה לאיזו כו' ובב"ק ס"ט ב' ד"ה אלא כו' ורש"ל בפ"ה דב"ק שם השיג על **תוס'** בזה דא"כ מאי פריך בגמ' שם כ"ה א' איתביה האומר כו' דלמא גט שאני. וי"ל דסוגיא דשם כמסקנא דלריכותא דאין **חילוק** ועוד הקשה דל"ל שם ולריכא כו' אבל התם מכר כו' ופי' דה"ק ולריכא כו' לשמה ור"י ס"ל אין ברירה אבל התם מכר **כו'** דוקא בדמים אבל שלא בדמים אף במתנה לא הדר כר"א קמ"ל כחכמים אבל בדברי רי"ף ל"ל כפי תוס' שפ' שם כזעירי **וכן** הרא"ש ורמב"ם וש"פ ע"ש הטעם. וע"כ ל"ל דיש ברירה כמ"ש ורי"א אף כו' ואזדא כו' ונדחק בזה ביש"ש שם דוקא **לפוסלה** מן הכהונה אבל גט אינו כלל ואם קדשה אחר א"ל גט כלל. ואינו מיושב דמ"מ הא אמרינן שם להדיא דפליגי בברירה

ול"ל כמ"ש רש"י וכר"ה חוץ כו' דלחומרא כו' וכ"כ הר"ן והרמב"ם וש"ע סי' קל"א ס"ד והיינו כמש"ש ואי אשמועי' שדה כו' אלא דקשה הא קי"ל בכמה מקומות דאף לקולא אין ברירה. כמ"ש בבכורות נ"ו ב' ורי"א אפי' כו' וכ"פ הרמב"ם שם כר' יוחנן וכן בספ"ז דב"ב דקי"ל בעלה מחלוקת לפי' ר"ת משום ברירה כנ"ל וכן האחין שחלקו כו' וכן קי"ל כמ"ש בח"מ שם ושם אבל לפי' תוס' הנ"ל ניחא דדוקא כאן אמרינן לחומרא יש ברירה משום דכאן מתנה בפירוש יש ברירה אלא משום דכתי' לה לשמה וז"ש דאי אשמעינן שדה כו' הא ר"י אף לקולא כמי קאמר בבכורות כנ"ל. וא"ל לפי' הרשב"א דברירה דנדרים כו' מאי פריך בפ"ה די"ט ל"ט ב' וסבר ר"כ כו'. י"ל דדוקא ראב"י הוא דמחלק כן אבל לרבנן אין חילוק ומהני' דהתם ע"כ אתי כרבנן כמ"ש תוס' בנדרים מ"ח א' בשם הר"ש והר"ן שם ד"ה ולא כו' וע' בש"ע שם סי' רכ"ד. כלל העולה דבדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה וכ"ז אין חילוק בין לקולא בין לחומרא ובמה שמתנה בפירוש או שעומד להתברר בודאי יש ברירה אף בדאורייתא אף לקולא אלא בשתי נשים אין ברירה לחומרא ובנדרים ובור יש ברירה. ודברי הרמב"ם שם סי' רכ"ד ל"ע וכבר השיגו הר"ן שם וש"פ. ואפשר דס"ל כתירוץ הראשון של תוס' שם אבל לפי' הרשב"א הנ"ל ל"ע ועוד בכמה מקומות דברי הרמב"ם תמוהין בענין זה וכבר השיגו ביש"ש שם : **וכן מי ששמע כו' וכן כו' אע"פ כו'.** שם וכנ"ל :

סי' תטו ס"א של נשואין. אע"ג דסעודת אירוסין ג"כ מלוה כמ"ש בפ"ג דפסחים מ"מ א' דוקא לאדם עלמו כמש"ש אבל חמיו : **או חבירו.** שם ורבנן זמנין דניחא כו' : **או שרוצה.** י"ט י"ב א' וכפי' תוס' שם ד"ה ה"ג כו' : **ואז מותר.** פ"ה די"ט מ' א' מי שזימן כו' לא יוליכו כו' : **ואם עירב.** פסחים מ"ט א' ולשבות שביתת הרשות וכפרש"י שם וע"ש בתו' : **ס"ב ואם עירב.** רש"י שם מהא דלמטה ס"ג : **כשמניח ואומר.** כמש"ל :

סי' תטז ס"א או שני י"ט של גליות. ל"ט ב' מודה ר"י בשני כו' : **וכן.** תוספתא פ"ג : **ס"ב המערב לשני .** מתני' שם וכמ"ש : **וכ"ש. ואם.** שם : **ס"ד ה"ה כו'.** כן מסקינן בכריתות י"ד וכ"כ תו' ביבמות ל"ד א' בד"ה אם היתה כו' אבל רש"י שם בד"ה אם היתה כו' כת' דמסיק שם דאין עירוב והולאה וסובר דקושיות הגמרא שם לחיות בעלמא הן ומש"ש ברותא היא היינו אזאת אומרת דלא מוכח משם אבל הסוגיא דיבמות שם מוכח כסוגיא דשם מדקאמר והאן כו' ר"ת כו' אלמא דמשום הולאה דשבת ויה"כ חייב ב' אלא שרש"י דחק עלמו וכת' משום אכילה והולאה אבל כבר הקשה עליו בתוס' שם ד"ה והוליא כו' ואמר ר"י כו' וכן פי' הרי"ף שם בארוכה וכ"כ הרמב"ן ורשב"א ע"ש ומשמעסוגיא דיבמות מוכח דיש עירוב והולאה ליה"כ ראיה שאין עליה תשובה : **ס"ה י"ט.** פ"ב די"ט ט"ז ב' מפני שאתה כו' :

חכמת שלמה

על זה מדברי התוס' בתמורה דף ל' בד"ה ונברור וביומא דף נה. עיין בתשובתי לק"ק וועגאריב קנה מקומה בשיורי טהרה תיקון ד' בחיבורי להשמטות דקכ"ח ע"ב מה שישבתי שם בעזה"י בכלל נכון ע"ש ודוק:והנה בהא דאיתא בש"ע המערב לרבים משלו וכו' נ"ב גרסינן בש"ס ר"פ כיצד משתתפין וכו' אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה מה קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל בנו לבית המשתה מ"ד אורחא דמלתא קתני קמ"ל עכ"ל הש"ס. וקשה לי מה פריך הרי יש לו' דלעולם מערבין אף שלא לדבר מצוה ומה דקתני לבית האבל וכו' היינו דבמשנה קתני דמערב לכל בני העיר ומסיק ר"א אח"כ דהודיעהו ולא הודיעהו קתני וכו' א"כ אף מי שלא קיבל עליו מבעוד יום אם עכ"פ ידע מהני קבלתו מערב מכח ברירה דאמרינן אנכאי מלתא למפרע כמ"ש רש"י והפוסקים והרי קי"ל דאין ברירה ובע"כ מוכח דיש ברירה וקשה לי הרי קי"ל אין עושין ספק דרבנן לכתחלה וכאן מה דקי"ל בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה הוי מכח ספק ובדאורייתא אזלינן לחומרא ובדרבנן לקולא א"כ י"ל דלכך בעינן דוקא לדבר מצוה שכן מותר לעשות ספק דרבנן לכתחלה אבל לדבר הרשות אין רשאי לעשות ספק דרבנן לכתחלה לערב על כל בני העיר למי שיברר מבערב אבל לעולם אם מערב לאיש אחד בודאי בענין דא"צ לברירה מותר לערב אף לדבר הרשות ומה פריך תנינא וטובא קמ"ל רב יוסף ובע"כ יהיה מוכח מזה דמה דקי"ל בדרבנן יש ברירה לאו מתורת ספק הוא רק מכח ודאי כדעת המוהרש"ל בדיני ברירה ולכך אם מכח ודאי אין להלק בין דבר מצוה לדבר הרשות ולכך פריך שפיר תנינא ולהסוברים דהוי רק מכח ספק צע"ג בזה ודוק היטב :

ס' תיד סעיף ב' קטן בן שש שנה או פחות יוצא בעירוב אמו. נ"ב עיין במג"א מ"ש ובסי' תר"מ ס"ב משמע אם הוא חריף ואינו צריך לאמו אפילו כשהוא בן ה' אינו יוצא בעירוב אמו ותימה עליו דהרי זה הוי פרכת הש"ס בעירובין דף פב ע"א ולמה לא משני התם דכאן בקטן חריף כאן בקטן שאינו חריף ע"ש גם על גוף הש"ס קשה למה לא משני דקטן בן ד' וה' הוי ודצריך לאמו ובבן ו' ולמעלה הוה ודאי א"צ לאמו אבל בן ד' וה' עד בן ו' יש שהם צריכין לאמן ויש שאינם צריכין לאמן לכך בסוכה דעיקר מדאורייתא החמירו בזה אבל בעירובין דעיקרו דרבנן הקילו גם קשה על הפוסקים הרי הש"ס שם מסיק לחלק בין איתא לאב במתא או לא ולמה לא חילקו בש"ע כן מיהו עיינתי בא"ר בשם הב"י וראיתי שכבר הרגיש בזה הב"י אך קושיות הראשונות קשה וצ"ע ודוק ·

תם ונשלם בעזה"י החלק ראשון מש"ע או"ח אור ליום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ ימלא' שחוק' פינו' לפ"ק הכ"ד המצפה לרחמי שמים. כי יריק עלי שפעת ברכתו מלא חפנים. ואזכה בקרב לגמור ולסיים חלק שני מהש"ע אורח חיים· אמן ואמן :

מחצית השקל

סי' תיד (ס"ק א) אפילו כו' כדי לחנכם כו' עסי' סס"ו ר"ל אף על גב דשם י"א דקטן שאינו סמוך על שלחן אביו מיקרי גדול מכל מקום כתב הרא"ש דהכא מודה דדין קטן יש לו וז"ל דטעמא דקטנים כדי לחנכם במצות והכא נמי איכא חינוך דא"מ אלא לד"מ עכ"ל ור"ל דעכ"פ בדין חינוך סומך על אביו: (ס"ק ב) או פחות כו' ובסי' תר"מ סעיף ב' כו' דשם כתב קטן הצריך לאמו פטור מן הסוכה ובן ה' כשהוא חריף חייב בסוכה מלד חינוך יבירוס' מדמה עירוב לסוכה עיי"ש בהרב"י: (ס"ק ג)יולא כו'ולפ"ז כו'ר"ל לתי' השני דהתוס':וסי' ש"ח סעיףמ"א כ"ל רול' לומ'דמבואר שם דל"ריך להיו'קטןשמגיע לחנוך כמשרה חינוך ריגלו ומגביה רגלו אחריו ארבע אמות' כמן מייל בכרמלי'וע"ש:

סי' תטו (ס"ק א) של כו' אבל כו' לע"ה כו' תיבת לע"ה קאי גם אבת כהן לישראל דוקא כשהוא עם הארץ אבל כשהוא תלמיד חכם אפי' בת כהן לישראל תלמיד חכם הוי מלוה וכן הוא בגמ' שם וכן בת עם הארץ לעם הארץ ג"כ אינו סעודת הרשות וע' תשובת חו"י סי' ע' שכתב וז"ל ולעד"נ דאין לנו ע"ה שדברו חכמים פה כמו שאין ע"ה שאמרו בו ששה דברים בפסחים פ"ג עכ"ל ועי' שם שהאריך בנדר ס"מ עמ"ש סי' תר"ע ר"ל שכתב שם דאף בנשואי בת ת"ח לע"ה אי אומרים בסעודה שירות ותשבחות מיקרי ס"מ אולם לענ"ד ניחו דעי"כ הסעודה מיקרי ס"מ אבל אין רשאי לערב מה"ט ולסמוך על השירות ותשבחות דהשירות אף בביתו יכול לאומרן אף דהשירות הן מעין הנשואים מ"מ הא יכול לו' בביתו שירות אחרים וכל ס' תהלים: (ס"ק ב) או חברו אפי' אינו חכם דל"מ אי הוא חכם הוא בכלל היתר רבו וכמ"ש הרבה תורה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם : ולפי מ"ש סי' ל' סעיף ט"ז ר"ל דלהד דעה כדי להתפלל בעשרה צריך לילך לפניו ד' מילין ולאחריו מיל א"כ מלוה גדולה היא וכן ר"א שחרר עבדו להשלים לעשרה : (ס"ק ד') מברך כו' כענין שחיטה ר"ל דמברכין על השחיטה אע"ג דלא נלטוינו לשחוט דאם אינו רולה לאכול א"ל לשחוט מ"מ מברכים כיון שנלטוינו שלא לאכול בלי שחיטה: (ס"ק ה) ואומר כו' עס"ם סס"ו דבע"ה א"ל לומר דאינו מעכב :

סליק חלק ראשון

הגהות

חידושים והגהות יקרים על כל האו"ח . מאת כבוד הרב הגאון האמתי המפורסים מוהר"ר **ברוך פרענקיל** תאומים זלה"ה אב"ד דק"ק לייפניק והגליל מדינת **מעהרין** :

הלכות שבת

סי' רמב מ"א ס"ק א' וראיה ממשנה סוף פ"א דכריתות כ"ב יעויין סוכה דף ל"ד ע"ב תוס' ד"ה ולדרוש להו כר"ע כו' : (שם) ואני אומר נסתפק הדבר כו' כ"ב בחידושי ריטב"א למס' סוכה דף כ"ז איתא בזה"ל ובעצרת הכל מודים שכולו לשם כו' יע"ש ויעוין במג"א סי' תרפ"ו ס"ק ג' ובלבוש סי' רנ"ב מבואר דעתיה דבשבת כולה לכם ויעוין כאן בא"ר ס"ק ו' ובפסחים דף ס"ח ע"ב אי' הכל מודים בעצרת דבעי נמי לכם וכן איתא שם הכל מודים בפורים דבעי נמי לכם ולפי"ד מג"א כאן דדייק מלישנא דנמי דבעי' גם לד' לא היה צריך הגמ' לדברי הגמ' גבי פורים ובפרט שהראיה שהביא הגמ' שם אין להוכיח אלא שרשות ללמוד בפורים ומלשון נמי משמע דבעינן לחיוב גם לד' : (שם) בגמ' כר"ע אלא כו' כ"ב דאמר עשה שבתך חול כו' אלא לר"ח דסובר דחייב לאכול ד' סעודות וקשה אליביה הא דתנן מי שיש לו מזון כו' י"ד סעודות לא יטול מן הקופה: (שם) סי' רע"ג צ"ל רס"ג: (שם) לוין ברבית לצורך כו' כ"ב י"ל דהכוונה דלוין מהנכרי ויעוין ביור"ד סי' ק"ס סי' א' וסי' קע"ב ס"א ובש"ך ס"ק א' : (שם) וצ"ע דאדרבה כו' כ"ב יעוין בד"מ סי' תר"ב שהעיר ע"ז והוכיח דבשבת א"צ (כ"י) ומסיים מיהו המנהג בכ"מ לעשותן בשבת כו' ע"כ ודברי המג"א נכונים ליישב המנהג שגם לשבת יש סמך ללוש בביתו אבל הד"מ לא עשה סמך למנהג גבי שבת ואדרבה לפ"ד י"ל (דמדקרי מרדכי בהיפך) דרק בי"ט לשין בבתיהם ולא בשבת ולשון הטור שכתב בסי' ש"כ בסי' תר"ב ולא נשאר ז' ימים חוץ מדויק היטב לפי"ד מג"א רק שצ"ע לפי טעם הטור שבל ר"ה לא היה צריך להזהיר שחייב לטהר עצמו ברגל וז"א לגבי שבת : (סימן רמג) מג"א ס"ק ב' משא"כ במרחץ ורחיים כו' כ"ב ודברי ריטב"א במס' ע"ז מבואר שדעתו אף במרחץ מותר מדינא בקבלנות כמו באריסות ואינו אסור אלא משום מראית עין כיון שאינו עומד לאריסות ולקבלנות : (ס"ק ד) אפי' אין רוחצין רק אותן שבבית מה בכך כו' כ"ב בא"ר מתרץ דדוקא מי שיודע שיש שם מרחץ כשרואה עשן יוצא תולה שהוא מהספקת מרחץ אבל מי שאינו יודע כלל שיש שם מרחץ אף שרואה עשן יוצא יחשב שעשן זה מענין אחר : (ס"ק ה) בדיעבד שכרו מותר כו' כ"ב כלומר דאיסור כבר עברו דאף אם לא יטול השכירות אינו מתקן בזה האיסור דלענין מראית עין אין נפקותא בין נטילת השכר או לא אבל בשותפות והנכרי עושה בשבת וישראל כנגדו בחול דאם לא התנו מתחילה הוי כאלו גוי שליחו בשבת שעבד אי יום השבת עבור ישראל וז"א אלא אם ישראל מקבל מהשכר או כנגדו בחול אבל כשאינו רוצה לקבל כלל משבת איגלאי שלא היה הנכרי שלוחו למלאכתו בשבת ומתקן בזה שלא יכשל באיסור שליחות עכו"ם למלאכה בשבת ע"כ אסור לו ליטול מהשכר ולא כנגדו בחול ובזה מציל א"ע מאיסור הנ"ל וסמך לזה מלשון רש"י ספ"ק דע"ז ד"ה אם בא לחשבון : (סימן רמד) בפנים סעיף א' ואומר שפלוני שכר העכו"ם כו' כ"ב יעוין לשון רש"י במ"ק דף י"ב ע"א ד"ה מקבלי קבולת כו' ואמרו היום בשבת יהיב לגוי ובד"ה אבל ובד"ה אמר גם חדושי ריטב"א לע"ז כ"א ע"ב ד"ה הרי אמרו שכ' בזה"ל או כו' שהמלאכה מוטלת על הנכרי מבע"י כו' מדינא ליכא איסורא כיון שהוא אריס או שוכר או שותף או קבלן אלא שאסרו כ"מ שיש חשד שהרואה סובר שהיום השכירו לעשות מלאכתו והיכא דליכא משום חשד מותר כו' יע"ש : (ס"ק ח) מ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירה כו' כ"ב י"ל שטעמייהו דיש לחוש שהרואים יטעו שגם שבות רחוקה מותר במקום מצוה ולא יתלו כלל שהוא בקבלנות כ"א כמ"ש ויעיין במג"א סי' רע"ו ס"ק ח' בא"ר שם ס"ק יו"ד : (ס"ק י"ב) צ"ע דמשמע כו' כ"ב יעוין בא"ר : (ס"ק יח) נוטל שכר שבת בהבלעה כו' כ"ב יעויין באחרונים : (שם איכא פסידא יותר מבמכס כו') כ"ב יעיין תשובת מהרש"ל סי' ק' מה שמחלק לענין פסידא כגון עשיית מלח לקבלת מכס דמניעת עשיית מלח הוי כמניעת ריוח אבל במכס כיון שמגיע המכס מהעוברים אם לא יגבה מהם הוי כמפסיד מה שכבר הוא מגיע לו : (סימן רמה) בפנים סעיף א' תנור או מרחץ כו' יעוין ביור"ד סימן רל"ד סי"ג בש"ך וט"ז ולקמן סי' ת"ג ס"ק ג' ובט"ז ס"ק ב' : (מג"א ס"ק א) רק שהעכו"ם מסיק התנור כו' כ"ב מי שהוא רוצה לאפות שם מסיק התנור (שם) אעפ"י שאין חלק כו' כ"ב ז"ל התו' דל"ד לשדה דהכא לגבי השדה חלק ישראל משביח אף בחול במה שהנכרי טורח בו בשבת אבל בתנור אינו משביח כלל במה שהנכרי עושה בה בשבת וזה בחול ע"כ : (שם) סוף סימן זה בשם ריב"ש עיי"ש כ"ב ז"ל הריב"ש עדיין יש איסור בלוקח ריוח יום החול כנגד יום השבת כו' אלא שיתן הנכרי לישראלים חלקם בריוח כל השבוע ביחד לפי שאז יקבלו שכר שבת בהבלעה כו' יעו"ש : (שם) (ת' והג"א) כ"ב בשם הר"ר אלחנן : (שם) ונראה בדבריהם כ"כ שם בשם ת' ר"ת : (שם) כמ"ש התו' שהיה נוטל כו' כ"ב ר"ל שהתנור כולה הוא של ישראל : (שם) ולזה פירש בהג"א ואם אין כו' כ"ב לאופה נכרי חלק בתנור אפי' הותנו לא מהני : (שם) שכתבתי לעיל כ"ב ס"ק ג' : (שם) לא היה האופה מסיק לישראל בחול א"כ כו' כ"ב כוונתו דלעיל אין הנכרי נוטל חצי ריוח מכל יום ואעפ"כ מסיק אף בימות החול שייכים לישראל לבד והיינו משום שנוטל הריוח בשבת ובעד שכר זה מסיק לישראל בחול והוי הסקה זו שבחול שכר בעד ריוח השבת :

סי' רמו מג"א ס"ו ועיר מוקפת חומה כ"ב וא' העכו"ם יוצאין חוץ לחומה צ"ע יעוין בט"ז סי' תמ"ד סק"ה שאוסר היכא שהעכו"ם יוצאין חוץ לתחום ועיין בשו"ת צ"צ סי' ל"ה מדין עגלון ישראלי : (ס"ק ח) ועיין ס"ס י"ג ובש"ך כ"ב יעוין טו"ז חו"מ סי' קפ"ט : (שם) בהמת מצוה על שביתתה בהגה איתא טוב ליזהר ועיין ביו"ד סי' קנ"א סעיף מ"ד בהגהה רמ"א : (ס"ק י) לכן נ"ל דצ"ל לעכו"ם כו' כ"ב לקמן סי' תמ"ח מ"א ס"ק ד' ומה שציינתי שם : (ס"ק יב) וזה אפי' באדם מותר דהא אין איסור הוצאה כו'. כ"ב ז"ל הא"ר ואף שכ' המג"א כו' משום דהוצאה ביו"ט אפילו באדם מותר נ"ל דס"ל להב"י דלשון משאת משמע אבנים וביוצא בה דאיסורא אף בי"ט כדלקמן סי' תקי"ח כו' והשתא ניחא כמו מה שדחה המ"א בסימן זה דברי הב"י דלמ"ד דאין שביתת בהמה בי"ט ע"ש דלקמן דלשון משאות משמע אבנים כו' ועוד דהא קי"ל בסימן תקי"ח דאסור להוציא אפילו א"ל לצורך כשוי עכ"ל ולענ"ד פשוט דדברי המ"א נכונים לפי שיטתו של הב"י בסי' תקי"ח דמכריע להלכה כדעת רש"י והרי"ף והרמב"ם דאף בהוצאת אבנים ליכא איסור מדאורייתא רק מדרבנן אבל צ"ע לפי שיטת הרי"ף והרא"ש דאתיא להו מדברי הירושלמי דאין רובצין הוא משום שביתות בהמתו ע"כ נ"ל דיש איסור במלאכת בהמה משום שביתה אף היכא דמלאכתו הוא לצורך האדם דהא אין צורך גדול יותר מרכיבה שאדם צריך לרכוב לצורכו בי"ט כמו כן שייך איסור שביתה גם בהוצאה אף כשהוצאה הנעשית בבהמה היא לצורך האדם וכן מצאתי בבאורי הגאון ז"ל בסי' תצ"ה ס"ק ז' המעיין יבין מתוך קצור דבריו כוונתו דאף בהוצאה לצורך ע"י בהמה יש איסור שביתת בהמה : (שם) כמ"ש סי' ש"ה כו' משא"כ באילן כו' כ"ב וזה כתב הירושלמי מה שמסיים שמצוה על שביתת בהמה למען ינוח ר"ל דלמען ינוח דרשינן תן לו נייח שלא יהא צער לבהמה ולכך מותר להניח בהמה לתלוש עשבים דאם לא יניחנה אין זה נייח אלא צער כן הוא בתו' שבת דף קכ"ג ע"א ד"ה מעמיד כו' ע"ש אומרים לירד למנוע צער הבהמה אבל לא משום איסור מלאכה ומצד שביתות בהמה ממלאכה : (ט"ז) ס"ק ה' העתקתי לפי ששמעתי משם רב אחד כו' כ"ב דוגמא לדיעה זו היא בתשובה צ"צ סימן כ' אבל אין ראייתו מכאן רק מדברי התו' ב"מ דף ס"ג ע"א ד"ה כשמשך ויעויין מ"ש בבכור שור ובא"ר מדחה ראיית הנ"ל הנ"ל די"ל דהתם קאי אהלואת סאה בסאה שאינו אסור אלא מדרבנן משום דמחזי כרבית : (שם) בנדרים פרק אין בין המודר כ"ב מ"ד : (שם) שבסי' מ"ב פסק כן מטעם כו' כ"ב צ"ל סעיף מ"ב : (ס"ק י"ז) לעשות מלאכתו אא"כ כו' כ"ב יעוי' שו"ת צ"צ סי' ל"ה : (סי' רמז) מ"א ס"ק א' מותר לשלוח כליו וחפצו ביד עכו"ם כו' כ"ב היינו כשיש שעות מבע"י לבא לשם או מותר אפילו בלא קצץ ולא דמי לאגרת כמ"ש ס"ק ב' יעוין לקמן ס"ק ח' : (ס"ק ב) ואף שהוא עושה אח"כ בשבת כו' כ"ב דברי המ"א צ"ע וכבר השיג עליו הא"ר ויעוין באחרוני' שמתרצים דבריו בדוחקים ויעוין שם בסי' רנ"ב מ"ש המ"א בעצמו ואפשר לומר שכוונת המ"א להקשות דהיכא ששולח השליח באמצע השבוע בפרט ביום א' אם ילך מיד אף שלא ימצא איש בביתו ויצטרך לילך אחריו באשר הוא שם רגיל להיות מהלך פרסאות מועטות מביתו ישיגנו בימי חול ולא יגיע כלל שיהיה צריך לילך אחריו בשבת ובכה"ג יש לדמות למוסר מלאכה לעכו"ם שמותר אם יכול לעשותו מבע"י וזה אינו דהא באמת דעת המ"א לקמן סק"ד דבכה"ג גם באגרת שרי אף שבסתם אגרת שהוא כתב ישראל וניכר מעשה ישראל אם יעכב השליח שליחותו ויצטרך לילך בשבת : (ס"ק ח) אפילו נותן לו שכר כ"ב י"ג אפילו אין נותן כו' וי"ג אפילו יתן כו' :

סי' רמח מ"א ס"ק ז' שם שמדברי (הרי"ף) והרמב"ם לא משמע כן כ"ב והתוס' במסכת שבת ד"ק ע"ב ד"ה גמור : (שם) ומיהו נ"ל כ"ב כלומר וכונת המ"א שהתוספות הוכיחו בדבריהם אלו שאין לתרץ כתירוץ היראים דלפ"ד הפי' מאי דקאמר בגמרא במידי כו' היינו שא"א לספינה שתהלך רק כשיש במים עשרה וא"כ אכתי קשה מאי פסקא להתיר השאיב' בכלי דלמא ליכא במים רק עשרה וכשתוחבין בהם הכלי שואב הכלי מים בפחות מי' לארץ אלא ודאי הכוונה בגמרא שגמירי שאין ספינה גדולה הולכת רק כשיש משפת הספינה השקיעה עוד י' טפחים ותחיב' הכלי אינו לעומק המים שתחת שפתי הספינה : (שם) והולכת למטה מי' לזה כתבו ומיהו כו' כ"ב כן מבואר להדיא מדברי חידושי הרשב"א בזה"ל שכתב גמירי כו' כלומר שתהיה למטה ממקום שקיעתה עשרה טפחים דאי משפת המים איך ידלי' וישקיע כליו במים נמצא דולה מכרמלית ממש דמארעא עד מקום דלי ליכא עשרה ע"כ הרי מבואר דמחמת קו' זו הוכיח דלא כדברי יראים : (ס"ק יא) ובספינה מהלך כולה כו' כ"ב אפי' ביצא כיון שקנה שביתה : (שם) ואם לא שבת בה כו' כ"ב רצה לומר כיון דלא שבת בה לא היה לו רשות לכנוס בשבת להספינה לדיעה זו ואחר שעכ"ז נכנס בה לדעתו אין לו היתר לילך בספינה ע"פ כולה רק בתוך ד"א : (ס"ק כ) אין להקל כמש"ל כ"ב יעוי' ס"ק י"ד:(סי' רמט) מ"א ס"ק א' ומ"מ יכול כו' כ"ב בב"ח איתא בזה"ל ומ"מ צריך ליזהר שלא יהלך עד עת ערב אפילו אם ממהר כדי לבא לעירו לביתו כי הרבה פעמים נכשלים שמחללים שבת שאינם באים לעיר עד הלילה עכ"ל והב"ח מיירי אף היכא שידוע לו שמכינים לו לאכול בביתו : (ס"ק ג) וצ"ע דכ' בסי' תמ"ד כ"ב צ"ע בדין עשיית סעודות אירוסין בשבת דאיסורו בי"ט משום דאין מערבין שמחה יעוי' בסי' תקמ"ו במקור הדין ובמ"א שם ס"ק ד': (שם בסופו) יעוין בא"ע סי' ס"ג כו'. כ"ב ס"ד : (מ"א) ס"ק ה' דיש אוסרים כו' כ"ב יעוי' מ"א סי' של"ת ס"ק ט' : (ס"ק ו) ובע"ש כתב הא דאין שמחה כו' כ"ב יעויין פסחים ק"ט ויע"ש ביצה פ"ב ד"ה :

סימן רנ מ"א ס"ק א' דקצב שיש לעשות כ"ב שבת דף ק"ט ע"א : (סימן רנא) מ"א ס"ק א' בעובדא דבני בישן כ"ב פסחים ד"נ : (שם) לבטל העיר וחנותיה כו' כ"ב נ"ל שכוונת המ"א מדלא נקט המ"א רק חניותיה משמע דדוקא ישיבה בחנות אסרו כיון שהוא דבר קבוע ויתבטל ע"י זה מהכנה על שבת משא"כ פרקמטיא שאינו קבוע ובזה סרה תמיהת א"ר והת"ש ויעוין ל' רש"י ד"ה להבטל העיר גם יעוין ברש"י פסחים ד"נ ע"ב ד"ה מצור שכ' בזה"ל יום השוק כו' והם מחמירים על עצמם שלא להבטל מצרכי שבת : (ס"ק ד') דפועל צריך לעשות אצל ב"ה כו' כ"ב התם מיירי בפועל שעושה מלאכה בתוך העיר אצל הבעה"ב וממלאכה בשדה אין רמז שם והחילוק פשוט דאותן שבשדה צריכין שהות הרבה שישובו לתוך העיר ופועל בתוך העיר אינו צריך שהות רק כדי שישוב מבית הבעה"ב לביתו לצלות דג : (ס"ק ד') וא"כ כל מלאכו' המותרין כ"ב י"ג אמנם א"כ:(סימן רנב) מ"א סק"ד דבשאלה יש להקל כו' כ"ב לעת הצורך היינו בעיר המוקפת חומה : (ס"ק טז) אבל למ"ד דמצוה אסר כו' כ"ב דמצוה ר"ל דלאותו מ"ד אף הכא שהכלי לא עביד מעשה כמו מוגמר אסור : ס"ק ב' ועי' בתו' ס"פ דע"ז מיהו עד דמדביק פת בתנור ואפה הוא מותר : (שם) דמ"מ ק' לימא גבי רחיים כו' כ"ב יעוי' באבן עוזר לקמן סימן שמ"ח : (ס"ק כד) ולא גזרינן שמא יצטרך עד סי' ש"א ס"ז הוא מיותר : (ס"ק כו) ונראה דאפי' לדידן כו' כ"ב יעוין באחרונים:(סימן רנג) מ"א ס"ק י"ז דלא מקרי הטמנה כו' כ"ב י"ג ולו בוא"ו אבל הנכון כגיר' דכאן דלא והכונה אף להקדירה בתוך התנור אינו נקרא הטמנה מצד התנור כיון שאינו מדבק אלא דופני התנור ומצד הגחלים אינו הטמנה כיון שמגולה למעלה כדברי הי"א : (ס"ק כו) דהא לא אסור מדאורייתא' כו' כ"ב כלומר תוספת כזו קודם חשיכה ויעוין באחרונים : (ס"ק לא) שרי ליתן אפי' הא"ס בתוך התנור כ"ב כלומר להחזיר : (ס"ק ל"ב) מ"מ יש לו ליתן הקטניות כו' כ"ב כתבו האחרונים שכוונתן גבי קטניות הוי עירוי שנפסק הקלוח משא"כ ברוטב : (ט"ז ס"ק י"ח) דנראה שיש לדמות זה למ"ש הטור"ד כ"ב ויש לחלק בפשיטות דגבי בישולי עכו"ם נאסר ע"י נכרי אף שלא היה רצונו של ישראל שיבושל ע"י עכו"ם אבל גבי שבת דעיקר האיסור הוא מצד אמירת ישראל או מצד שהגוי הוא שלוחו ויש שליחות לנכרי לחומרא מדרבנן א"כ אין לאסור אלא מה שחל שם שליחות או האמירה של ישראל ע"כ בגונא דהכא שאין הנכרי שליח רק להסקה המותרת מפני שהכל חולים אבל ליכא ע"כ אף שהגוי מחשבתו אהסק' שיהא תועלת בזה שיתבשל המאכל לית לן בה דהא לא אמר לו הישראל שיחשוב כן ואינו כשלוחו על מחשבה זו ומצד אמירת הישראל ליכא איסור וגם לא דמי לדינים המבוארים בסימן רע"ו ס"ב ובסי' תקט"ו בנכרי שעושה מלאכה בשביל ישראל אף שלא היה יודע שיעשה בשבילו ולא אמר מידי אסור דהתם מתהנה מה שיעשה הנכרי לצורך ישראל וגם יש לחוש דלמא יאמר ישראל לנכרי ובגוונא דהכא לא שייכ' טעמים אלו דהסקה עצמה מותרת כיון דהכל חולים וכו' וממחשבת הנכרי גם על התבשיל ליכא צד תועלת לישראל הן אם יחשוב או לא יחשוב על המאכלים יסיק התנור כי לצורך חימום התבשילין אין צורך רפוי בהסקה ודי במה שמסיק התנור משום הלינה בחדר ולזה אין איסור באמירה ובהנאת ההיסק דהנאת חימום התבשילין בא ממילא אף שאין דעת הנכרי עליו וצריך התה"ד לומר דעיקר כוונת השפחה היתה לחמם בית החורף דאם עיקר כוונתה לחמם התבשילין הוא ממש כדין הנכרי שעשה מלאכה בשביל ישראל דאי לא מפני התבשילי' לא היתה מסקת משא"כ כיון דבאמת עיקר ההסקה לחמם בית החורף ואף באפס התבשילין על התנור היתה מסקת התנור שוב ל"ל בה במה שמחשבת הנכרית שהיסק זה יועיל גם על התבשילין שיתחממו וכנ"ל : (סימן רנד) מ"א ס"ק י"ג וכ"כ באגודה דתפוחים כו' כ"ב יער שאינם טובים חיין : (ס"ק י"ז)וא"כ אפי' בתנורים שלנו כו' כ"ב שאין בהם רדייה כדאיתא בסעיף ז' : (ס"ק כב) הקשה בספר קיקיון דיונה כו' כ"ב צ"ע דהא התם הוי שוא"ת והכא ע"י שבות דרבנן יגמור העבירה שלו שעשה במעשה : (ס"ק כג) מ"מ אינו חובה כ"כ כו' כ"ב יעוי' ט"ז סימן תרע"ח ס"ק ב' : (ס"ק כו) לכן צריך ליתן מבעוד יום כו' כ"ב בא"ר מתיר כיון דלא בעינן לשתיה רק להדחה לא חיישינן שמא יחתה : (סימן רנו) מ"א ס"ק א' וכן ראוי לנהוג כו' כ"ב לכאורה יש לפרש דבריו שכוונתן שראוי לשלח איש ב' שעות ומחצה קודם הלילה להבטיל הבע"ת ממלאכתן רק לענין חנויות די בשעה א' קודם הלילה אמנם בשבת דף ל"ה ע"ב מבואר דתקיעה שניה היו להבטיל החנויות ויעוין לעיל סי' רנ"א : (סי' רנ"ה) מ"א ס"ק א' ע"ג האש יש לה דין שהוי כו' כ"ב עיין בתו' שבת שנ"ל דין הטמנה דהא מקרי דבר המוסיף הבל מחמת האש שתחתיו כמ"ש סי' רנ"ז ס"ח וכתב עוד בזה"ל או דקאי רק על הקדירה התחתונה עכ"ל ובאמת א"צ להגיה כלל כי דברי המ"א נכונים לשיטת הרמ"א בסי' רנ"ג ס"א כדעת הי"א דאפי' אם הקדירה עומדת על גבי האש ממש כ"ז שמגולה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי וכן המנהג יעו"ש: (סי' רנ"ט) מ"א ס"ק ח' דהכא צריך לטלטל וכו' כ"ב ז"ל הרא"ש דין י' דודאי יטלטל הגיזין בידו לתקן מושב הקדירה וע"י הקדירה לא יטלטל פן ישפוך התבשיל אם ינענע הצמר ע"י הקדירה עכ"ל : (ס"ק יב) וע"ג הקדירה קבוע בתנור נמי דינא הכי כ"ב בת"ש כ' בזה הל' י"ג ונראה דר"ל הנאכלין עכ"ל וכונתו דדמי לדין המוזכר במ"א סי' רנ"ח אבל צ"ע דהא חלק אותו קדירה הקבוע בתנור שהוא בתוך הבית אין תחתיה : (סימן רנ"ח) הג"ה סעיף א' וכן מי שקיבל עליו שבת שעה או ב' וכו' כ"ב יעוין לקמן סי' רס"ג סעיף ז' מל' רמ"א כאן נראה שטעמו של מהרי"ו משום דדמי לדין שבות בה"ש שלא גזרו במקום מצוה או משום דוחק וצ"ע דמהרי"ו התיר אף בלא זה ודחה דברי השואל שלא כחת להתיר רק מטעם דלא גזרו על שבות בה"ש והשיב לו ז"א מטעם זה אין היתר רק במקום מצוה או משום דוחק והמהרי"ו כתב הטעם להתיר בזה"ל כיון שעוד היום גדול בודאי כל ישראל לא קבלו עליהם השבת וכו' ודמיא להא דאמרינן בפ' א"ט על חלב שעל הקיבה איהו אוכלין אנן מיסתם נמי לא סתים : (מג"א ס"ק ט') דילפינן מחלקהו לשני ערבי' וכו' כ"ב בריש פרק תמיד נשחט : (ס"ק יו"ד) ובאמת הוא חלק עשרים מן השעה וכו' כ"ב וצ"ל והאמת דמתחילת השקיעה עד צה"כ הוא מהלך ד' מלין ששיעורו ע"ב מוניטין ופלג המנחה שעורו שעה ורבע שהו ע"ה מניטין הרי התחלת פלג המנחה קודם השקיעה שלשה מינוטין שיכולין להלוך בהם של"ג אמה ושליש שהוא חלק ו' מאלפים אמה שהוא מיל שהולכים בי"ח מוניטין : (סימן רס"ג) מג"א ס"ק ד' א"ו פת עדיף וכו' כ"ב אכתי משכחת היכא דא"א לו להסיק על פת ונר לצורך הלילה ולמחר יהיה לו פת לג' סעודות יעוין לקמן סימן רע"ז ס"ק ב' דבכה"ג אין מחויב באכילת פת בלילה :

ס"ק ו וכשהיא יולדת בשבת ראשונה וכו' כ"ב הטעם כיון שאין יכול להדליק הנרות במקומם כי אינה יוזה לקום ממטתה ואם אפשר להעמיד השלחן שעליו הנרות סמוך למטתה תוכל לדלוק בעצמה : (ס"ק יב) דלא חלקו חכמים כמ"ש סימן קנ"ה וכו' כ"ב יש לדחות דלא פלוג לא שייך אלא בדבר שהוא מתקנת חכמים משא"כ הכא דאף לדעת הבה"ג בהדלקת נרות משום קבלת שבת כוונתו כיון שהדין שלא יקדים ושלא יאחר הדלקת נרות ע"כ דמסתמא מיד כשמדליקים הנרות לצורך שבת סמוך אחריו קבלת שבת אבל שהברכה קודם הדלקה תחשב לקבלת שבת אין סברא ואדרבא מדמברכת להדליק הרי דעתה שתדליק אחר הברכה והאיך אפשר לומר בסתמא שקבלה שבת : גם בב"י בד"ה וז"ל שבולי לקט יש אנשים וכו' דכה"ג לא משוי לקבלת שבת רק הדלקת הנר ולא הברכה שקודם ולחומרא בעלמא מנהג איזה נשים שלא לברך קודם הדלקה שדעתן דקבלת שבת הוא בשעת הברכה ויעוין במהרי"ו בחדושי דינים סי' כ"ט שכ' בזה הלשון מקצת נשים נוהגים שמדליקין הנרות וכו' ולא רצו לברך קודם הדלקה דא"כ קבלו השבת ולא מצי לאדלוקי ע"כ יש לומר שכוונתו שכן דעתן של אותן הנשים ולא דינא הוא והרי ז"ל הד"מ כתב במרדכי דמברך קודם הדלקה והמנהג לברך אחר הדלקה עכ"ל ודע דבביאור הגאון זצ"ל סעיף קטן י"ג כת' על הך ויש אומרים שמברך אחר הדלקה בזה הלשון כדעת בעל הלכות גדולות סעיף י' וצריך עיון דהא אף לבעל הלכות גדולות אין קבלה אלא הדלקה ולא הברכה והמרדכי גם כן סביא דעת בה"ג וע"כ כוונתו דהברכה קודם הדלקה משום שיהי' עובר לעשייתן אמנם יש מקום לומר דמה שנוהגים הנשים לשום יד לפני הנר אחר הדלקה ומברכים ואח"כ מסלקים היד וזה מקרי עובר לעשייתן כמ"ש הרמ"א לא א"ש אלא לדעת בה"ג הנ"ל דבהדלקה יש קבלת שבת והוי הנאת האור עונג שבת ולזה צריך הדלקה ומקרי שפיר הברכה קודם הגעת הנאת האור שהוא מהמצוה עובר לעשייתן משא"כ לדעת הסוברים דאף אחר הדלקה עדיין חול הוא ליכא שום מצוה בהנאת האור שתקבל שבת באמירת ברכו או מזמור שיר ליום השבת ואין הברכה עובר לעשייתן אלא כשהברכה קודם הדלקה דאז עשיית המצוה לצורך שבת שיהי' משמשיכה או בשקבלה אחר כך : (ס"ק כ"ג) משמע דס"ל כמהרי"ל כל הבית הוי מקומו וכו' כ"ב לפי' ס"ק י"ג דחשבינן שלום בית אפילו בלא אכילה ולכך אין חילוק בין הנרות שעל השלחן לשארי הנרות : (ס"ק כז) וכיון שהוקצה וכו' כ"ב יעוין סימן ש"ח ואף החולקים שם מודים בכה"ג שהוקצה למצותו וכל קדושת המצוה על הנר ואסור לכל שראוי לעשות בהם שימוש חול : (ס"ק כ"ט) כמ"ש בס"י תרכ"ה צ"ל תרל"ב : (פנים סעיף יז) מותר לומר לישראל וכו' כ"ב יעוין לעיל רסי' י"א בהגה רמ"א ובגוף תשובת מהרי"ו סימן קנ"ט יעו"ש :

מג"א ס"ק למד וכל שיש לו היתר מותר כו' כ"ב ויש לעיין דהכא שאומר לישראל שיש בו דין שליחות נימא דהוי כמותו וכאלו עכב המשלח עצמו ואין שלד"א שייך הכא דהא השליח אינו אסור וצ"ל דלענין מלאכת שבת ל"ש דין שליחות דהוי כמו מצוה שבגופו וצ"ע ברש"י ר"פ מי שהחשיך : שוב מצאתי שהעיר בדברי הנ"ל הראשונים בשו"ת פני יהושע ובספר בית מאיר על האה"ע סי' ה' כתב כדברי האחרונים . ודע דבר"ן לאלפסי פ"ב דביצה על הא דמקנה קמחו לאחרים כתב בזה"ל ואם הוא נאסר אין קמחו נאסר מאי לאקנייה קמחו לאחרים והקנאה מיהו בעי דבלא"ה אי אפשר משום דשלוחו ש"א כמותו כו' יעו"ש אמנם י"ל רק היכא שהמלאכה אסורה מחמת שהמצוה הוא שביתת האדם ומניחתו שבת ויום טוב מעשות מלאכה אין לומר דין שליחות דהא אף שליחו ש"א כמותו מ"מ המשלח נח ושבת ולא טרח במלאכה רק באמירתו להשליח גרם שתהי' המלאכה נעשית אבל במי שלא הניח ע"ת שאסרו חכמים משום גזירה או משום כדי שיברור מנה יפה י"ל שייך שפיר דין שליחות וא"ש מש"כ הר"ן דשלוחו של אדם כמותו. ומיושב בזה מה שמקשה הר"מ בס"ק ז' ס"ל דין דהכא מדין דע"ת דצריך להקנות קמחו לאחרים דלפ"ד הנ"ל יש חילוק גדול בין הנושאים : (ט"ז ס"ק ג') דלא נאסרה אמירה אלא בדבר שהוא לכל אדם כו' כ"ב יעוין תוספת ביצה דף י"ז ע"א ד"ה אי אמרת ובר"ן אלפסי שם שכתב והקנאה בעי בלא"ה א"א משום שלוחו של אדם כמותו יעו"ש והתם אין האיסור רק למי שלא הניח ע"ת וגם לעצמו יש היתר אפילו באותו קמח אם ירצה לאפותו לצורך היום ולא לשבת : (סימן רס"ד) מג"א ס"ק ד' שהב"ח מחמיר בזה לטעמיה אזיל כו' נכתב בצידו צריך עיון דהא יש לחלק בפשיטות בין כ"ח דאסור להשתמש לאורה לנר שבת דהאיסור אינו רק שמא יטה וכיון שיש עוד נר יפה לא יבא לידי הטיה : (ט"ז ס"ק ד) וא"ל הא גם בשאר פסולים כו' נכתב בצידו יעוין קושית התוספות בשבת כ"ד ד"ה גזירה צ"ע כו' שמקשים דבחלב מהותך הוי גזרה לגזירה ומתרצים דבחלב שאינו מהותך ודאי יטה וברא"ש דף כ"א דין ב' כת' סברא זו לגבי כל השמנים הפסולים ושפ"כ לא מקרי הנותן בנתים שמן כשר גזירה לגזירה ויעוין בתוספת ישנים : (סי' רסה) במג"א ס"ק ב' וצ"ע דהא כ"ע מודים דאם הניח צ"ל הניח בשבת : שם וא"כ מ"ש בין משאות קטנות כו' כ"ב בשבת דף קכ"ד ע"ב : (סי' רסו) מג"א ס"ק ג' דבזה"ז דליכא רה"ר אסור כ"ב יעוין במ"א סימן ש"ז ס"ז דאף במקום הפסד אם אין הפסד גדול אסור שבות דשבות אמנם אפשר לצדד להקל שיותר נכון להתיר לו שבות דשבות אמירה משיוליך בעצמו פחות

הגהות מר' ברוך פרענקיל

פחות מד"א שאסור כמבואר סימן שמט ס"ה והכא מותר כשאין לו אזור ונכרי ושם לא ביאר המג"א דבזה"ז אסור: (ס"ק ז) דאפילו למעלה מי' דרכוב כמהלך כו' כ"ב דבריו תמוהים והשיג עליו האבן העוזר לעיל סימן רמו דמזה לא שמענו שהוא כמהלך בארץ וכשגופו למעלה מי' יהיה כאלו הוא למטה מיוד. (סק"יא) וי"ל דגבי בהמתו לא החמירו כו' כ"ב כלומר אם אינה עומדת לפוש ועמידה מועטת הוי כלכתף דבאדם פטור. (סימן רסז) מג"א סק"א כדאיתא בשבת דף קד כ"ב ויעוין יומא דף מו ע"א: (מג"א סק"ב) ועכ"פ הנוהגין להתפלל ערבית בע"ש כו' כ"ב כיון שבכל ימי החול אין מתפללין רק בלילה גם בע"ש שמקדימין להתפלל מ"מ אסורים לאכול חצי שעה סמוך לזמן ק"ש אבל הנוהגין לקרות ק"ש תמיד ביום וסומכין על ר"ת אף שקורין כל הק"ש על מטתם מ"מ יכולין לאכול מקודם כמ"ש סימן קל"ה סק"ב. (סימן רסח ס"ק ט') ועמ"א שם ובש"ל לא מצאתי מחלוקת בזה כו' כ"ב ובשבולי לקט שמביא אהדין אם החליף של מוסף כו' חוזר יעוין ביאורי הגאון שמתרץ קו' המ"א: ס"ק יו"ד כמ"ש הסמ"ע סימן כ"ח סל"ז דאחר שאמר כו' כ"ב בת"ס מגיה שצ"ל דאחר שאמרו ביחד חוזרין לומר אח"כ כ"א בפ"ע ע"כ ונראה שכוונת המג"א דאמרינן ויכולו בתוך התפלה בלחש אינו ע"ס עדות רק מה שאומרים בצבור ויכולו היא לעדות ולכך אומרים ביחד כשאר עדים שלפ"ד הסמ"ע מעידין תחלה ביחד ומה שבכל עדים אומרים אח"כ כ"א בפ"ע אינו רק לצורך חקירת ב"ד שאינו שייך הכא וי"ל עוד שלכך נשתרבב המנהג שכ"א אומר ויכולו בקידוש ע"כ מעומד וכמ"ש בא"א הוא מטעם זה שיהיה שוב עדות כ"א בפ"ע ודמי ממש לשארי עדים שתחילה אומרים ביחד ואח"כ כ"א בפ"ע והכל בעמידה ויעוין סי' רפא ס"י: (סימן רסט) מג"א סק"א כ"ש כאן ויש חילוק בין אכילת איסור כו' כ"ב וצ"ע דמדברי רשב"א בת' סימן ל"ב מבואר להדיא דאף הנקת תינוק לאחר כ"ד חודש לא מקרי רבותא דתנוק כיון שיוכל להיות בלעדו מכ"ש שאין טעימת כוס קידוש לתינוק מכלל שתיה שיש בו רבותא דתינוק ולפ"ד המג"א בעצמו שכתב ונראה לי דאסור לענות הקטנים מבואר בהדיא לחלק בין היכא שבמניעת אכילה יש עינוי לתינוק להיכא שאין צורך בזה לתנוק ממילא אין ראיה מהא דמותר להאכיל לתינוק ביום הכפורים ול"ח דלמא אתי למסרך משא"כ בטעימת כוס קידוש לתינוק דליכא ביה רבותא לתינוק והוה לי' לאסור משום דאתי למסרך ובהלעטה זו עולים יפה כל דברי המגן אברהם מן ונראה לי דאסור לענות התינוק כו' עד משום דלא מילתא דקביעותא הוא ומי שמעיין בת' הרשב"א סימן ל"א ול"ב ושכ"ט יבין הדברים לאשורן: (סימן ער) פנים סעיף א' פרק במה מדליקין כו' כ"ב בב"י על טור יו"ד סי' שצ"ג מביא בשם הכלבו דאין אומרים ב"מ בבית האבל ואפשר שהטעם מחמת שהדין שא"א שמועה ואגדה בבית אבל יעוין יור"ד סימן שע"ח ובבית יוסף שם סי' שד"מ וברמב"ם פ"ג מהלכות אבל ובלח"מ שם ודע שלפי טעם הגאונים על אמירת ב"מ המובא בכלבו ה' שבת שהוא ג"כ מפני המזיקין פשוט הטעם שלא לומר בבית אבל כמו שהדין בברכה מעין ז' סימן רס"ח אבל הכלבו בעצמו כת' שם שטעם אמירת ב"מ כדי להורות פסול שמנים כו' ויעיין באבודרהם מה שכ' לענין דין אמירת פרק איזהו מקומן בבית אבל. (סי' רעא) מג"א סק"א ורבנן תקנו על היין וכן כ' התו' בסוכה כולי כ"ב יעוין תו' נזיר דף ד' ע"א ד"ה הוא ובע"פ דף ק"ו ע"א ד"ה זכריהו: שם ודע דקידוש בי"ט היא כו' כ"ב יעוין מ"ש בסי' ר"ל. (ט"ז סקיב) ואני שמעתי טעם לעשות זכר כו' כ"ב מפורש בתו' פרק ע"פ דף ק' ע"ב ד"ה שאין: (שם סקיח) היינו כשנטל ידיו כו' צ"ל לעיל בסקי"ג כ' הה"ד אם אמר הב לן ונברך משום דהתם קאי על השתיה משא"כ דקאי על ברכת המוציא שדעת הרבינו יונה והר"ן המובא לעיל בסי' קפ"ט סעי' א' יכולין לאכול בלי ברכת המוציא אף אחר שאמר הב לן ונברך אם עדיין לא נטל ידיו: (מג"א סקכ"ה) מיהו בבית הכנסת עדיף טפי להניחו להבדלה כו' כ"ב משמקדש בלילי' (סקל"ב) אם כן הוא בעצמו נמי יצא בכוס המסובין כולי כ"ב בת"ס כ' דאין מזה ראיה דכיון שהם שומעין הקידוש הוי כאלו קדשו הם בעצמן דשומע כעונה עד כאן ונראה לי דמדאיתא שתם בירושלמי שממנו מקור הדין שבסעיף ו' שאם יש לכ"א מהמסובין כוסו לפניו יכולים לטעום קודם קידוש משמע אף היכא שאין בכוס של המסובין שיעור רביעית ובכהאי גונא אי אפשר לומר דהוי כאלו קידוש דהא כוס של קידוש רביעית: (סי' רעב) בפנים סעיף ו' יין למוקים כו' כ"ב יעוין בבכור שור מסכת ב"ב דף קכא ע"ג ולעיל בסי' ר"ד ס"ה ומה שציינתי שם: מגן אברהם סק"ט ודברי רמ"א צ"ע כ"ב יעוין ת' ח"צ סימן קס"ח שם כגון מהרש"ל ומהר"ר שכנא כו' כ"ב בא"ר מביא מה שכ' רש"ל בבאורו לסמ"ג שהיה מקובל מא"מ שלכך נקרא קדושה רבה שחשובתו הוא שמקדשין גם על שכר יעוי"ש: שם שאעפ"י שהיה להם יין בבית כ"ב שהי' יין בעיר כן איתא בב"ח: (סי' רעג) מגן אברהם סק"ז ולא ראה בגמרא דקאי כו' כ"ב ר"ה דף כט: ט"ז סק"ד דהא צריך לשתות מלא לוגמיו כו' כ"ב דהיינו לשטתו בסי' ק"צ ס"ג ובסימן תפ"ו דבעינן רביעית חייבים לברך ברכה בן מפורש בא"א: שם כשיעור המשתה צ"ל ישתה (מג"א סקיד) כגון שנתכוין כולי כ"ב בבית יוסף איתא בזה"ל אבל הש"ץ א"צ להתכוין ביחוד להוציא את זה דש"ץ לכ"ע מתכוין: סימן רעו) רמ"א סעיף א' מיהו אם עשה עכו"ם בבית ישראל מדעתו כולי כ"ב ז"ל ב"י ור"פ ז"ל כ' מיהו בירושלמי שאין מטריחים אותו לצאת מביתו אם הדליק הנכרי מדעתו בשביל ישראל עכ"ל וכמדומה שהת"ס לא עיין בב"י: (מג"א סק"ו) אם עשה לצורך שניהם אסור כ"ב צ"ע דהתם מה שהביא ומכר לישראלים אין באותן נרות צורך להנכרים וי"ל עוד שאם לא היה הבאתו רק בשביל נכרים לא היה מביא כ"כ משא"כ הכא דנר לא' נר למאה ויעוין בא"ר שהעיר בזה בהוספת דברים: (סי' רע"ז) מג"א סק"ח דהא אי אפשר לנער כולי כ"ב בד"מ איתא הגי' לכן היכא דאי אפשר לנער כגון כולי ויעוין באשל אברהם: (סי' רעח) מג"א סק"א והוי חילול ש"ש כ"ב ביש"ש איתא בזה"ל ודומה לשבועת שוא ע"כ ומחמת שדברים אלו מחוסרים הבנה לכאורה לא כת' המגן אברהם לשון היש"ש ואידס טעם מדעתו שהיה חילול ש"ש ובדרך רחוק קצת י"ל שכן היה כוונת היש"ש במ"ש ודומה לשבועות שוא נתכוין לדברי בן ננס במס' שבועות פ"ד כיצד אלו ואלו באין לידי ש"ש הכונה בזה שנמצא שיש מתחלל וכן ביאר להדיא הרע"ב שם יעו"ש:

סימן רפ במגן אברהם ועוד י"ל דאכל פת כולי כ"ב בת"ס לימד המגן אברהם כאן שדעתו שיוצאין סעודת שבת בפת הבאה בכיסנין ודחק עצמו בדברי כוונת הט"ז בסימן סק"א סק"ז וצריך עיון דמדברי מגן אברהם סימן תצא סק"ה מבואר שאין יוצאין בשבת כי אם בפת שבכל כזית ממנו יש חיוב ברהמ"ז שוב ראיתי בא"א סי' תפ"א רמז לעיין (ט"ז סק"ב) כ' מו"ח ז"ל דליתא לדברים וכולי כ"ב וכן כ' בדרישה בא"ע סימן ס"ג והפ"י בחדושיו דף ז' בד"ה בגמרא ר' אומר: (סימן רפג) בט"ז סעיף קטן א' בשביל חובת היום מאי שייכות וכולי יעוין תוס' מגילה דף כ"ג ד"ה כיון ובתענית דף כז ע"ב ד"ה רב מדבריהם שם נשמע דפ' התמיד ופ' ר"ח הוי כחד עניינא ובר"ן לאלפסי מסכת מגילה פ' ד' כ' כיון דתמידין קריבין בכל יום וגם בר"ח סדרו של יום הוא ושבת נמי פעמים שהוא בר"ח ולפיכך ראוים פרשיות הללו בר"ח וכולי ע"ש אם כן לכאורה שפיר מקשה בהגהות מרדכי דגם בשבת יתחילו בפ' התמיד כמו בר"ח דהא ראוי פ' זו דתמידין בשבת כמו דחשיב ראוי בר"ח (יעוין מה שכ' הר"ן פ"ג בד"ה ודאמרינן בשאר ימות השנים וכולי לפי שאינו מדבר מעניינו של יום וכולי ור"ח קריאתו בחובת היום וכולי יש להסביר ביסוב קושיא זו דאף דפ' תמיד הוא חובת כל היום והוי תמיד סדרו של יום מכל מקום כיון דבשבת בלאו הכי נקרא הקריאה על הסדר אין להוסיף לקרות עוד רק מה שהוא מעניינא של יום ופ' התמיד אינו מעניינו של יום בשבת מה שא"כ בר"ח דיש להחשיב הקריאה בפ' התמיד לסדרו של יום הקריאה ובראשי חדשיכם מעניינו של יום: (סימן רפ"ד) מגן אברהם ס"ק י"ב משום שהוא בעצמו מפטיר וכו' כ"ב כלומר שמא יקראו אותו להפטיר: (סימן רפו) מגן אברהם סעיף קטן א' דהא רשאי לאכול מעט פת וחל עליו קידוש וכו' כ"ב עיין בפרישה סימן פ"ט ובעט"ז בסימן הנ"ל ובא"ר כאן מה שכתב בשם הנ"ל: (שם סעיף קטן ג') דעל כל פנים וכולי וכמ"ש אם רוצה לאכול כ"ב אחרונים כתבו שכאן התחלת סעיף קטן חדש ושייך אדברי מחבר כגון שרוצה לאכול או התחלת הדיבור ואם כן האידנא וקאי גם כן אדברי מחבר הנ"ל. שם וצ"ל דאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שניהם יתפלל מוסף עיין בדגול ברבבה שכתב שנעלם ממנו דברי הירושלמי ונראה לי דאין השגה מהירושלמי דיש לומר דס"ד דהירו' היכא שלא היה שוגג ולא אונס באיחר תפלת מוספין עד שלא היה שהות להתפלל מנחה ומוסף ובכה"ג אם התפלל מוסף לא יהיה תשלומין לתפלת מנחה כיון שבמזיד גרם לעבור זמנה דדין תשלומין דתפלה אינו אלא בשוגג טעה או נאנס: (סימן רפ"ח מג"א) סעיף קטן י"ד וצ"ל דקטנים אינם נכנסין למנין ע"כ צ"ב י"ל דמכל מקום מועיל לענין הירא שמא כגון שעדיין לא חטא (א"ה לא הבנתי כוונתו ויש כאן איזה טעות):

סימן רצב בט"ז סעיף קטן ב' כן כתב הטור בשם רבינו ס"ס כו' כ"ב דברי רבינו ס"ס מובאים גם בתו' מנחו' ל' ע"א ד"ה מכאן והקשו על זה מדכתיב בן מאה כולי אנכי היום ע"ש ובזוהר פ' יתרו איתא כדברי רב שר שלום הנ"ל: (סימן רצ"ו) מ"א בפתיחה הרמב"ם כ' דהבדלה היא דאורייתא כמו קידוש כ"ב פ' במג"א סיי' רעא סק"א שכ' בפי' דקידוש ביו"ט אינו אלא דרבנן כמו שכ' המ"מ בפ"י מהלכות שבת דין י"ח וא"כ גם בהבדלה היא דרבנן ביו"ט ובאס"ז לביצה דף ד' ע"ב מבואר בפי' בשם הריטב"א דהבדלה ביום טוב מה"ת ועיין בא"ר סימן רעא סק"ג שהביא בצ"ע מה דפשיטא והה"מ דבכה"ג מביא לימוד על חיוב קידוש ביו"ט ע"פ גם מלשון הרמב"ם בדין י"ח במה שכתב שכולן שבתות ד"ה הן נראה דשוה יום טוב לשבת לחייב זה מה"ת: (שם ס"ק ח) ואפילו בת"ש ליום טוב הרי"ף וכולי בש"ד ריש סימן ס"א מוכיח בהוכחה מבוררת בדברי הרי"ף בפ' אנו מגלחין אהא דאין אבל נוהג אבלתו ברגל שדעת הרי"ף דאף בליל יוט"ר מצות שמחת יו"ט דאורייתא ולא אימעט ליל יוט"ר אלא מחויב שמחה בבשר שלמים אבל כל שמחת יום טוב נוהג בה כמו בכל ימי יו"ט ולכך אף בליל ראשון נדחה אבילות דאורייתא דיום ראשון גם למאן דאמר דתופס לילו עמו מה"ת דעשה דשמחת יום טוב שהוא גם כן מה"ת והוא מצוה דרבים דוחה עשה דאבילות דאורייתא שהוא רק מצוה דיחיד ע"ש וא"כ צ"ע אמאי נדחה מ"ע דשמחת יום טוב באכילת בשר מפני איסור דרבנן שיש מצד שעדיין לא הבדיל ויהא מצוה לכל יו"ט וצ"ל דרי"ף מיירי ביו"ט דרבנן דהיינו יום ב' של עצרת או יום אחרון של חג:

סימן רצז מגן אברהם בפתיחה הט"ז ביור"ד וכו' כ"ב בסימן קח סעיף קטן יו"ד: שם משמע שהיו מברכין עצי בשמים וכו' כ"ב אף בכוונתו שלכאורה יש לומר דאף שבכל מקום הברכה על ריח עצי בשמים הוא בורא עצי בשמים מכל מקום אפשר לומר דמ"ש שמצות חכמים לברך על בשמים גם נוסח הברכה אף כשמברך על עצי בשמים אינו בהזכרת עצם הבושם אלא דרך כלל במ"כ לזה הוכיח המגן אברהם מדברי הרי"ו דכשמברכין במוצאי שבת על עצי בשמים נוסח הברכה בע"ב. וראייתו ממה שמדמה הרי"ו דין ברכת עצי בשמים ליטלן אותן דרך גדילתן כמו בלולב נראה דהולכין אחר עצמות העץ שעושין בו מצוה זו דאם לא כן דלא נקראת המצוה רק על קיום דברי חז"ל ליהנות בריח בשמים יהיה איזה שיהיה מה לי אם העץ הוא כדרך גדילתו או לא וכדי שלא נאמר שבאמת לא מצריך המהרי"ו ליטול העץ דרך גדילתו לברכה זו של מוצאי שבת ומה שמדמה לדין ברכת לולב אינו אלא לענין עובר לעשייתן לזה כתב המגן אברהם דאיז לומר כן דהא ברכת הנהנין יכול לברך מכל מקום וכו': שם מה שאין כן ביום הכפורים וכו' כ"ב הכוונה דהנשמה יתירה היא הרחבת הלב במנוחה ושמחה לאכול ולשתות כמפורש ברש"י ביצה ט"ז ע"א ובתענית כ"ז ע"ב וז"א ביום הכפורים אף כשחל בשבת: (סימן רצ"ח מגן אברהם ס"ק ז') אם אין בהם סכנה דוקא ע"י עכו"ם צריך לומר בדעת מגן אברהם דלא שבת מעבירה לא מקרי אלא היכי שאם היה העכו"ם מדליק לצורך ישראל היה עבירה לגבי ישראל: (שם ס"ק י) אפי' עכו"ם הדליק נר לחולי וכולי כצ"ל שעכו"ם השני הדליק נר הונה מנר של עכו"ם שלא שבת מעבירה: (שם ס"ק יג) בין לקולא בין לחומרא עי' בשמ"ג יור"ד סי' ק"י בש"ד ס"ק ל"ח ואף לפ"ד שם בשם המ"כ דבדרבנן לא אמרינן קבוע היינו להחמיר אבל להקל כיון שבדאורייתא מחשב קבוע לספק מכל שכן בדרבנן וא"ש קושית המגן אברהם: (סי' ש"א מגן אברהם ס"ק ז') שחייב להקביל פניו וכו' עיין בריטב"א לסוכה דף כ"ז שכתב דבדאיכא במתא כל יום יש חיוב להקביל ובתוך השנה ברגל: (רמ"א סעיף ט"ז) וכן בפנטנים דמשתלפי וכו' עיין בגוף התשובה שכן הוא בדברי השואל שנטה לאסור: (מגן אברהם ס"ק נו) כתב בשם התוס' דדוקא וכו' כ"ב כתובות דף ס"ד ד"ה מתעכן: (סי' שכ מג"א סק"ד) צ"ע דביור"ד סי' קלא ס"ג וכו' וכבר קדמוהו שם הש"ך: (מחבר סעיף יח) והשתא דלית לן וכו' עיין לקמן סי' שמה סעיף ז': (מג"א ס"ק כב) דהוי פסיק רישא וכו' וכך כתב הרא"ש ספ"ב דביצה וכך נראה לשון הרמב"ם פ"ה מהל' נזירות דין י"ד ועיין בשבת דף כ' ע"ב ברש"י ובתוס' ד"ה אבל לא סליק: שם שלא היו צריכין לומר וכו' עיין תשובת ח"צ סי' פ"ב ובס' סדרי טהרה סימן קצ"ח ס"ק מ' ולקמן במגן אברהם ריש סימן ש"מ: (סימן ש"ה מגן אברהם ס"ק יב) וה"ה דמותר לומר לעכו"ם וכו' עין בא"ר סימן שכ"ד ס"ק יוד: (שם ס"ק יח) הוי דרבנן עכ"ל וכו' עיין בסי' הסמוך ס"ק ד: שם דליכא בו כרת וסקילה וכו' כ"ב בהגה' ספ"ק דעירובין מבואר דעוברין על למען ינוח כשהולכת הבהמה י"ב מילין: (סימן ש"ו מחבר סעיף ה') אסור להשכיר הזגים וכו' עיין מגן אברהם סי' תקפו ס"ק יב ובפר"ח שם. (מגן אברהם ס"ק ט"ו) דאסור ליתן דבר במתנה כו' עיין לעיל סי' יג ס"ק פ' ומה שציינתי שם. שם אלא אם כן לצורך מצוה כ"ב המגן אברהם הוציא מלשון הרמב"ם סוף הל' מכירה שכתב המוכר או נותן בשבת קיים משמע דלכתחילה אסור ליתן מתנה בשבת וצ"ע מהא דכתב בפי' המשנה במסכת סוכה פ"ג על משנה יום טוב ראשון של חג דמותר ליתן מתנה ביום טוב כוונתו לצורך מצוה כמו התם בנתינת האתרוג במתנה על מנת להחזיר אמנם פשט לשון הרמב"ם בפי' המשנה נראה דכל מתנה שרי ובס' בית מאיר מחלק בין מתנה הנקנית רק במשיכה ובין שמקנה בק"ס ולפע"ד לחלק בין שבת ליום טוב דביום טוב שיש שמחה על המקבל מתנה והוי כצורך היום ומצוה וכעין מה שכתב המגן אברהם בסי' תק"ו ס"ק ה': שם ואם כן צ"ע מה שנוהגין ליתן כו' עיין בא"ה"ע סימן מ"ה ס"א בהגה"ה ושם בס' בית מאיר: וע' לקמן ס' תק"ו במ"א סק"ה: (רמ"א סעיף יא) בכתב בלהם עיין בא"ה"ע סי' קכ"ו וב"ש סק"א ובמ"א לקמן סי' ש"מ ס"ק יו"ד: (מ"א ס"ק כט) ובהגהות הרי"ף פ"ד דשבת כו' כ"ב כן מבואר במס' ב"ב דף יג ע"א תוס' ד"ה כופין ויעויין פסחי' כח ע"ב ד"ה כופין ובשבת דף ד' ד"ה וכי אומרים:

סימן שז מגן אברהם (ס"ק ג) דדמי לפוסק לבנות כו' כ"ב ואינו שובת ולכך מותר כל הני דשרי עם השמש: שם ס"ק כ דאסור לומר לפותחה כו' עיין בפר"ח יור"ד סי' קיח ס"ק יח ובתשובת ח"צ סי' לט ולקמן סי' ש"מ ס"ג ובטו"ז שם ס"ק ב' ובסימן תקי"ט סק"ד ובתשובת המ"כ חלק או"ח סי' ט': (שם ס"ק כט) וכ"כ הרקנ"ט בפסקיו כו' עיין בכ"מ פ"א מהל' כלאים דין ב' מ"ש בשם הר"י קורקס בכוונת הרמב"ם במ"ש אי מותר לומר לעכו"ם לזרוע לו כלאים ובט"ז יור"ד סוף סימן רצ"ז: (שם) ס"ק ל"ב וה"ה בכל דבר המוקצה עיין בטו"ז סי' ש"ח ס"ק ז' ובא"ר כאן ושארי אחרונים: (סי' שח בט"ז ס"ק ז') אבל ע"י עכו"ם שרי כו' ע' מג"א לעיל סי' ש"ז ס"ק ל"ב: (מחבר) סעיף ז' מהיות עוד כלי כצ"ל מהיות עוד כלי שלהם: (מג"א ס"ק כ"ב) וא"כ גם החלונות אסור כו' עיין בט"ז סי' שי"ג ס"ק ה' (שם ס"ק כו) דמיירי במין דרכי' עיין תוס' פסחים דף כ"ד ע"ב ד"ה פרט לאוכל חלב חי: (בטו"ז ס"ק כ) ומטלטלין בשר חי בין תפל כו' כ"ב ידוע דהרמב"ם אוסר בשר באומצא משום דם אם לא ע"י מליחה או חליטה וע"כ בשר חי היינו שנחלט ובשר כזה היה אוכלין חי כמפורש בפוסקים (סי' שי במ"א) ס"ק ג' ועס"י שי"ח סי"ח וסי' תקי"ג ס"ק ב': (שם ס"ק ט) שלא היה ניכר קודם שנתערב כמו שכתב סי' שי"ח סוף סעיף ב' ובסי' תל"ח במגן אברהם ס"ק כ"ח.

סימן שיא מג"א ס"ק י"ד דהוי דרבנן לא דק ובפי' על ברכות דף י"ט מחזק דברי הש"ך ובסימן שמ"ג ציינתי עוד: (סימן שיד) מ"א ס"ק ח' מ"ש להתיר פסיק רישא כו' עיין פ"י מסכת פסחים דף כ"ה ע"ב ד"ה ואליבא דב"ש ושעה"מ כ"ה מהל' שבת הלכה כ"ד: (שם ס"ק יד) אבל מקלקל בפסיקת עי' עירובין דף ל"ה ע"א רש"י ד"ה מבעי' סכינא ועיין פ' חביות משנה ג' ובתוי"ט מ"ש בשם הר"ן: (סי' שטו) מג"א ס"ק ג' משמע אע"פ שהספרים היה עומדין עיין תשובת ש"א סי' קי"ט מובא בכ"ש סי' כ"ה ס"ק ה' ומ"ש המ"א לעיל סי' ר"מ ס"ק ט"ו: (סימן שטז) מג"א ס"ק יוד אבל משום קורע אינו חייב כו' כ"ב יעוין בקונר' שברים ס' מעשה רוקח על הרמב"ם בד"ה פ"י מהלכות שבת והפותח בית הצואר שם כ' בזה בשם הר"א בן הרמב"ם מה שפי' לו אביו בזה ונראה שם מדבריו שמחשיב תחוך בבגד שיהי' ראוי ללבשה למקלקל ע"מ לתקן יעוי"ש: יעוין מ"ש רש"י במסכת ביצה דף ל"א ע"ב במשנה בד"ה נוטל ממקום הפחת וכ"כ שם הרא"ש והרמב"ן במלחמות והובא גם בר"ן משיג ע"ז דהא אף בבנין גמור אין חיוב דאורייתא רק בסותר ע"מ לבנות. יעוין ברמב"ם פ"י מהלכות שבת דין יוד וט"ו. והגמרא פ"ד דשבת דין תכ"ז מה שפי' שם הרז"מ: ודע דהרמב"ן לא מקשה רק מסוכה רעועה אבל בבית שנפחת נראה מדבריו שאם אינם באוירא דליבנא כמי יש איסור דאורייתא בסתירה זו אף שהסתירה אינו ע"מ לבנות ויעוין במס' עירובין דף ל"ה ע"א ברש"י ד"ה ובעי סכינא למפסק': (סי' שיח) מג"א ס"ק ב' וכן כ' הרע"ב והרמב"ם כ"ב יעוין השגת הפליתי ע"ז בסוף סי' ק"ב: (ס"ק ג) מקרי שוגג וה"ה בשוכח כו' כ"ב יעוין ט"ז יור"ד סי' צ"ט ס"ק ט' ותה"ד סי' רט"ז המובא בב"ש אה"ע סי' י"ג ס"ק ט"ז:

ס"ק ד וי"ל דהתם טעמא שמא יעלה כו' כ"ב כ"כ הרמב"ן במלחמות במס' ביצה בסוגי' דנכרי שהביא דורון: (רמ"א סב) משום שגדל והולך כו' כ"ב יעוין סימן ש"כ ס"ב ובמגן אברהם שם סעיף קטן ה' ובתו' ב"ק דף סט ע"א ד"ה כל הנלקט דשם משמע דמשום דשליחות לא מבטל מדרבנן והמג"א כאן: (בסעיף קטן ח) העיר בדברי התו' ומציין לעיל בס"ו שכ' ס"ב ונראה שרמז לקושי' השעה"מ שציינתי לקמן: (מג"א ס"ח) אבל לכ"ע אינו מבשל מיהו בירושלמי אי כו' כ"ב יעוין ביור"ד סימן ק"ה בש"ך סעיף קטן ה': (סעיף קטן ל"ח) ואף על גב דדשיל"מ לא בטל כ"ב יעוין מה שכתב בסימן של"ז סעיף קטן ט'. ובסי' תקי"ג סעיף קטן ז':

שם מקודם שנאסר בטל דנימא מיד כולי כ"ב צ"ע למאן דאמר דבהיתר בהיתר לא שייך שם ביטול וכאן במלח צ"ח בטעם בעלמא דהא משום המלח נימא ונתערב בתבשיל ובסימן תמ"ז ס"ד מבואר מחלוקת הפוסקים בדין חוזר וניער וטעם האוסרים משום דבעוד היה היתר ל"ש ביטול: ט"ז ס"ק י"ג בסופו ועביור"ד מה שכתב עוד בזה כ"ב סימן ס"ט ס"ק ט"ו ולפענ"ד כ' מאוד תמיה כו' כ"ב יעוין בא"ר שמשיג עליו ממשנה י"ז פ"ז דמסכת ערלה:

מג"א ס"ק ל"ו וכתב המ"מ וז"ל כולי כ"ב דברים אלו כ' המ"מ על דין ב' שברמב"ם פי"ב גבי גחלת של מתכת שעדיין עליו שם כלי ובזה כתב המ"מ שהרי אינו רוצה לעשות ממנה כלי וזה ל"ש במיחם שכבר הוא כלי וע"י המים צוננים נתחזק ע"ש על דין א' שברמב"ם דלא הוי פ"ר שאפשר שלא הגיע לצירוף ואינו בהכרח גמור שיצרף כו' יעוי"ש לא קאמר אלא לענין מיחם שכבר הוא כלי וכן תורף דברי הלח"מ שם בכוונת המ"מ אמנם מה שהאריך הלח"מ לחלק בטעם דצרוף לא היה במשכן ואינו קרוי מלאכה רק מפני שלוטשי הברזל עושים כן וכולי יעוי"ש באריכות דברים אינו מובן מכמה טעמים א' מה"ת לומר שלא היה מלאכתו צירוף במשכן ב' אם לא היה במשכן מה"ת דלהוי מלאכה וכי תלוי דין מלאכה במה שלוטשי הברזל עושין ג' הלא הרמב"ם כת' בהדיא גבי גחלים שהצירוף הוא תולד' מכבה וכל תולדות לא היו צריכים להיות במשכן ע"כ. פשוט לדעתי שכוונת המ"מ דדוקא בכלי שהצירוף תועלת בו לחזקו מקרי מלאכה אף בלא כוונה ולר"י דמחייב אף בלא מתכוין גם בזה יש חיוב דאורייתא אף שלא כיון אבל בגחלת של מתכת כ"ז שאין עליו עדיין שם כלי אין בצירופו שם מלאכה אלא אם בדעת המצרפו לעשות ממנו כלי שאז צריך לחזק הברזל אבל אם אין בדעתו לעשות ממנו כלי אין על הצירוף שם מלאכה דהא לא מכרעת שיש תועלת לאותה חתיכת ברזל שיתחזק ולכמה דברים טוב יותר כשהברזל היא בלי חיזוק על ידי מים צוננים וכיון שכן גבי גחלת של מתכת אין שם מלאכת צירוף כ"א בשנתכוין לצירוף ובאינו מתכוין ליכא שם מלאכה כלל ע"כ בכהאי גוונא גם ר"י מודה דבאין מתכוין אין שם מלאכה ע"כ גם פ"ר לא שייך גביה דהא באפס כוונה אין שם מלאכה כלל וכ"ז מדויק בלשון המ"מ להמעיין בדבריו: (מג"א סקמ"ב) וכ"ד הרמב"ן והרשב"א ז"ל כו' כ"ב יעוין בחדושיו לשבת דף י"א ד"ה נמר לצורה:

סי' שיט מג"א ס"ק ט"ו ואפשר דל"ש ברירה אלא בדברים כו' כ"ב יעוין סימן ת"ק ס"ק י"ב ובספר תוס' שבת כאן : (סי' ש"ך) מג"א ס"ק ה' שלא היה ניכר קודם שנתערב וכו' כ"ב יעוין סימן ש"י ס"ק ח' ובשעה"מ פ"ה מהלכות יו"ט הלכה כ' מה שהקשה ע"ז ממ"ש רמ"א לעיל סי' ש"ח ס"ב ואם קצץ פי' כו' : (ס"ק כ"ה) וצ"ל דבבגד אדום כו' כ"ב וכן כתב לקמן סי' שכ"ח ס"ק ע"ב : (סי' שכ"ה) מג"א ס"ק ט' וכתבו התוס' בע"א כו'. כ"ב יעוין תוס' פסחים דף ק"ו ע"ב ד"ה חדש : (שם) מוקצה מותר בהנאה עכ"ל כ"ב יעוין סי' תק"א ס"ק י"ב וסי' תק"ט ס"ק ט"ו : (בפנים סעיף ט"ז) ספק אם הובאו כו' כ"ב יעוין לעיל ס"ק יוד : (סי' שכח) מג"א ס"ק א' בי"ד סי' קכ"ה כו' כ"ב שם מיירי לענין איסורי מאכלות ואיסורי הנאה ויש סברא דלגבי חולה קיל שבת דכחול שויה אבל גם משום דבלא"ז צריכים לחלל שבת עבורו בהבערה וכמבואר כ"ז בפוסקים ומבואר בב"י ויעוין כאן סעיף ד' ומ"א ס"ק י"ז : (ט"ז ס"ק א') במה שיוצא העכו"ם כו' יעוין בחידושי ריטב"א שם במכות שם ומטעם זה כתבו ביו"ד סי' קנ"ח. כ"ב בנקה"כ שם חולק עליו ויעוין תשו' ח"צ סי' פ"ב : (פנים סעיף ז') מחמת ברזל כו' כ"ב יעוין בתבואת שור סי' מ"ד ס"ק ד' ובפלתי ס"ק ה' וי' שם : (ס"ק ט') החושש בעיניו כו' כ"ב ז"ל הטור בשם הרמב"ם החושש בשתי עיניו או שהיה בא' מהם ציר או שהיה שותת מהם דמעות מחמת הכאב אבל ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת כך לשונו החושש בעיניו והוא שיהיה בשתיהן או בא' מהן ציר כו' וצ"ע שלפי לשון זה שהרמב"ם ז"ל שאין לחלל כ"א בחושש בב' עיניו ולפ"ד הטוש"ע אף בחושש באחד אם יש בו צער מחללין שבת וגבי דמעות כתב הרמב"ם מהן לשון רבים ולשון הש"ע מגומגם דמתחיל בלשון רבים שהיו שותתות ומסיים בלשון יחיד ממנו: (מג"א ס"ק י') שמשמע בהגמ' דשבת דחויה כו' כ"ב יעוין בר"ן פ"ב דמס' ביצה על הא דאי' אמת אמרו ממלאה אשה כו' שכ' ששבת דחוי' אצל חולה וכן נוטה דעת הרשב"א בתשובותיו ח"א סי' תרפ"ט גם ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת איתא דשבת דחוי' וכן בטומאה פוסק בפ"ז מהלכות ביאת מקדש דטומאה דחויה בצבור. ודע דמחלוקת הפוסקים היכא שיש נבילה לפניהו אבל כל שאין נבילה לא אמרי' לגוי לנחור כן ביאר הרשב"א להדיא דמוכח לה מהא דשנינן אין עושין דברים אלו לא ע"י גוי ולא ע"י קטנים אלא ע"י גדולי ישראל ומדכ' בגמ' בזה"ל ומוטב שיתנסך היין משיתחלל שבת הוה משמע להש"ס שסובר דדחויה דאם הותרה לא שייך שם חילול שבת דלמ"ד הותרה הוי שבת לחולה כחול וכמו ביו"ט לצורכי א"נ אף שאפשר לעשותו ע"י נכרי וכאשר ביאר כן להדיא הרא"ש בתשובותיו כלל סמ"ך ו' סימן ה' בשם רמב"ם ובפסקיו בפרק בתרא דיומא ולא כאשר הוגד להרשב"א מפי השמועה ע"ש הר"מ איזה טעם קלוש וע"כ לא כתבו : (מ"א ס"ק כ"ב) צ"ל דבבגד אדום פשיטא דאסור כ"ב וכ"כ לעיל סי' ש"ך ס"ק ה' ובא"ר מסיק להקל היכא שהוא דרך ללכלך ומביא ראיה מאגור סי' תמ"ד ועיין לעיל סי' ש"ב סעיף י' ברמ"א : (ס"ק כ"ג) ולאו גרמא היא שהרי כלי משסיתו כו' כ"ב צ"ע דלשון רש"י ורע"ב במשנה שם כך שאחז את הנחש בידו והוליכו והגיע לגוף חבירו שיני נחש ע"כ מדברים אלו נראה דאין לחיוב רק כשפתח פי הנחש והגיע את שיניו בידו בגופו של חבירו וכיון דארס נחש בין שיניו עומדת הו"ל כתוקע סכין בבטנו של חבירו דהארס הרי הוא כהסכין והנחש שיני הנחש על גוף חבירו ששם הארס הוי כדחיפת סכין משא"כ גבי עלוקה שאין המעמיד עלוקה עושה נשיכת עלוקה רק עלוקה מעצמה נושכות ובלא"ה קשה דאף לחכמים דפטרי בהסיך בו את הנחש ז"א רק מחוייב מיתת ב"ד. ומ"מ אף אליבייהו שם רוצח עליו כמ"ש הרמב"ם בפרק ג' מהלכות רוצח הלכה יו"ד וז"ל או שהסיך בו את הנחש כו' בכל אלו אין ממיתין כו' והרי רוצח ע"כ. עוד מצאתי משני דפים מקודם נדפס חידושי אבן עוזר שמשיג על דברי מגן אברהם כאן וראה דברי נתכוונתי לדבריו : (סי' של) מ"א ס"ק ב' להראות להם אצבע או ב' אם ידעו ומ"מ צ"ע וכו' כ"ב יעוין תשב"ץ ח"א סי' צ"ד ובמס' שבת דף קכ"ח ד"ה קמ"ל :

סי' שלא מ"א ס"ק ה' שאינה מעוררת אפילו ע"י עכו"ם וכו' כ"ב הט"ז בסי' שי"ט מתיר ויעוי"ש בא"ע וכאן בא"ר : (ס"ק ט) כתב ב"י בי"ד סימן רס"ד בשם רשב"ץ וכו' כ"ב יעוין לעיל במ"א סי' רמ"ט ס"ק ה' : שם ולא ידעתי למה כתב לדבריו וכו'. כ"ב המעיין בגוף תשובת הרא"ם ח"ב סי' ל"ט יראה שדבריו שמה בנוים על הרבה סברות ישרות בזה ואת כל ראתה עיניו : (סימן שלו) מ"א סק"א ומ"מ אפשר דאין חייב עליה וכו' כ"ב יעוין בבכור שור מס' שבת דף ע"ג מש"ש : (סימן שלח) מ"א סק"א ואף שבט"ז ביו"ד סי' רנ"ד כו' צ"ל רפ"ב ס"ק ב' : (שם ס"ק ד) ומדינא מותר לומר לו וכו' כ"ב יעוין סימן ש"ז ס"ק ב' וג': (שם) ס"ק ה' ועכ"פ אסור לומר כו' יעוין לעיל סי' רפ"ו ס"ב ברמ"א (פנים ס"ג) זוג המקשקש לשעות כו' כ"ב יעוין לעיל סי' רמ"ב ס"ה : (סי' שלט) ט"ז ס"ק ב' בשם מהרי"ק שורש ט' שביום כו' כ"ב יעוין ט"ז יור"ד סי' רפ"ב ס"ק ב' ויעוין יו"ד סי' קט"ו בט"ז שם ובסי' קי"ו : (ס"ק ג) בזה מתרץ מה שר"ל כו' כ"ב יעוין סי' של"ח מג"א ס"ק ד' מה שמביא בשם רש"י : (מ"א ס"ק ח) וצ"ל דאין לסמוך ע"ז כ"ב יעוין תשו' ח"צ סי' קי"ד : (סי' שמ) מג"א לכן מוטב לומר לעכו"ם כו' כ"ב ביד ואם א"א ביד מותר בכלי. ויעוין תשו' ח"צ סימן פ"ב. ובדין גרירת הטיט שתחת הציפורן בשבת יעוין מג"א סי' קס"א ס"ק ה' ובא"ר: שם ט"ז ב' אלא במתכוין ע"מ לכתוב כ"ב יעוין פר"ח יור"ד סי' קי"ח ס"ק י"ח ובתשו' ח"צ סי' ל"ח ובמג"א לעיל סימן ש"ז ס"ק ב' : (סימן שמג) ט"ז ס"ק א' דאין מחויב לחנך בתו כ"ב בס' בית הלל על יור"ד בסי' ספ"א מצדד להחליט דאב חייב בחינוך בתו ויעוין בסי' תע"ב סעיף ט"ו: (ס"ק ב') וכדומה שלא עיין יפה כו' כ"ב יעוין מה שציינתי לעיל בסי' ש"א על ס"ק י"ד ויעוין תשו' שער אפרים סי' נ"ג ומהרי"ט סי' נ"ה: (סי' שמה) בפנים סעיף א' כ"ב הרמב"ם בפי' המשניות מפרש כרמלית כארמלית כלומר כאלמנה שאינה בתולה ולא אשת איש: (מג"א סק"א) תל שהוא משופע כו' כ"ב עיין מ"ש בסי' שנ"ו : שם כגון קנה גבוה כו' כ"ב שבת דף ה' וק"א : שם ורחב ד' אמות גם מה שתחתיו הוי רשות היחיד כו'. כ"ב יעוין בבאורי הגאון שכ' שיש כאן ט"ס בב' מקומות דגבי טרסקל אין תחתיו ר"ה וגבי עמוד ר"ה תחתיו: (פנים סעיף ח') ואין בהם ט"ז אמה כו' כ"ב. יעוין במ"מ וב"י כי חסר כאן וכל"ל מתקצרים בקצתן או שאין בהם כלל ט"ז . וארכן לאורך ר"ה י"א שהם ר"ה שוב מצאתי בבאורי הגאון שהגי' כן: (מג"א ס"ק ז) ובכמה דוכתא כו' כ"ב יעוין סימן שמ"ו ס"ב וסי' שנז סעיף ג' (ט"ז ס"ק ה) נראה דאם דלת א' נעול כו' כ"ב יעוין לקמן סי' שס"ד מג"א ס"ק ב' ואפשר מיירי הט"ז כאן היכא שהדלת נעול אף ביום או שסברתו היכא שיש ב' דלתות די כשא' נעול אף שהשני אינו נעול דלהרמב"ם המובא לקמן סי' שס"ד א"צ נעול ודי בראוי לנעול וסובר הט"ז שאף הפוסקים דפליגי עליו לא מצריכוה רק אחד נעול והב' ראוי לנעלו שיטת הרשב"א והתו' צ"ל כ"א דלת אחד ושני בצד השני בלחי וקורה (מג"א ס"ק יג) ואם אין גבוהים כו' כ"ב לא כן דעת הרשב"א בחדושיו ויעוין בתו' שבת דף ז' ע"ב : (סי' שמו) מג"א סק"ג שהפתח נחשב למחיצה כו' א"כ במחיצה א' כו' כ"ב בבאור הגאון מפרש שכוונת הרמ"א ב' מחיצות היינו מחיצה ופתח והמה מחיצות דבוקים : (ס"ק ד') אין מקורה צ"ל אין המבוי כו' : שם אא"כ רחב ד' כו' כ"ב. עיין סי' שסא ובמג"א ס"ק ה' : (בפנים) לכן בגגון שלנו כו' כ"ב . יעוין בט"ז אבל בבאורי הגאון אי' בזה"ל אפילו אם יש מחיצות דא"א פי תקרה כיון שהוא משופע וכמ"ש סי' שסא ס"ב כו' יע"ש : (סימן שמז) פנים סעיף א' צריך צורת הפתח כו' כ"ב בשפתות בב' ראשי' לרה"ר צ"ל שאין רחב י"ג אמות ושליש כן כ' בת"ש . ומביא ע"ז דעת המג"א שהוא ברא"ש פ"ק דעירובין דין ז' דדוקא היכא דליכא בקועי אלא מבני מבוי אבל אם בקע כל בני העיר מכאן ומכאן דרך אותו המבוי נגד הסרטיא ופלטיא או שהאורך נגד שערי העיר מכאן ומכאן לא שני יעוין ב"י והר"מ לא הביאו זה ולא ידעתי למה עכ"ל התוספות שבס . ולא העתיק סיום הג"א שכ' בזה"ל דאתיא רבי' ומבטלי מחיצות ואף על גב דלא הוי אלא י' עד כאן לשונו נשמע מדבריו אלו דאף בבקע לא החמיר הג"א בפחות מי' (ויעוין סי' שס"ה ס"ב) אבל בבאורי הגאון סי' י"ח כ' שיש שם בש"ע ס"ח ט"ס וצ"ל דמ"ש לעיל בגליון וכאמור במ"מ פי"ד מהל' שבת דין א' בשם הרשב"א ומובא גם בב"י סימן שמ"ה במבואו' המפולשין לרה"ר וארכן לאורך רה"ר אע"פ שאין ברחבן י"ו אמה הרי הן רה"ר גמורה עכ"ל וכת' אח"ז שם בבאורי הגאון הנ"ל בזה"ל והדין השני [היינו דין הנ"ל] מוכח מעירובין ו' ב' ועי"ש תוס' ד"ה וכ"ת כו' וסובר די"ג אמות לאו דוקא וכ"מ שם דמדמי לבין העמודים ומוכיח נמי מעירובין נ"ט ע"ב במאי עסקי' כו' דעד ד"ט הוי ר"ה עכ"ל ב"ה ז"ל : רמ"א סעיף ב' רה"ר שלמה כו' כ"ב יעוין בל' הטור בזה שמבאר דהיינו רחב י"ו אמה וס"ר עוברין בו ולעיל בש"ע סימן שמ"ה ס"ט מובא דעת י"א דמבואות רחבים י"ג אמה ושליש וב' ראשיהן מפולשין לרה"ר שהוא רחב י"ו אמה הוא רה"ר :

סימן שסח ט"ז ס"ק א' דנתקלקל קודם שנכנס שבת כו' כ"ב יעוין בפי' הרבינו יונתן ומובא בתוי"ט : (פנים סעיף ד) אפילו כל שהוא כשר כו' כ"ב. ויעוין בברטנורא ותוי"ט פ"ז דעירובין מ"ט .

והפשוט שאין סתירה לדברי רבי יוסי דמיקל בשירי עירוב מדברי חכמים במשנה ז' דשם מיירי שנתמעט העירוב קודם שנכנס שבת ראשונה וכן מבואר בט"ז ר"ס זה :

סימן שע פנים סעיף ב' שאסור לטלטל כו' כ"ב יעוין סי' ש"ח :

סליק הגהות חלק ראשון

אבן העזר

סי' רמו ס"ג ברמ"א אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בי"ט עכ"ל ורש"ל ביש"ש פרק משילין חולק על דין זה דמדברי הרא"ש משמע דהביא ירושלמי טעמא דאין רוכבין על גבי בהמה משום שביתת בהמתו ובי"ט מיירי מתני' ע"ש.ולעד"נ דאין מן ירושלמי ראיה כלל דלא על מתני' קאמר הירושלמי לפרש הטעם דאין רוכבין כו' אלא ירושלמי הביא שם ברייתא וז"ל תניא היה רוכב על גב בהמה אומרים לו רד וקאמר שם מפני מה אמרו היה רוכב ע"ג בהמה א"ל רד הגע עצמך שהי' הוגן אחד גדול (פירש גמל גדול) ואמר שניא היא דהוא מצוה על שביתת בהמתו כמותו דכתיב למען ינוח כמוך וגו' יע"ש והקשה ב"י על ירושלמי הא קי"ל חי נושא את עצמו. ונלע"ד לפרש דברייתא זו לענין שבת מיתני' דהא הש"ס דילן מבואר לענין שבת בעירובין דף ק' ואוקמוה בש"ס דמיירי דהיה רוכב מבע"י קודם התחלת שבת. וכן ירושלמי שם מיירי לעיל מינה בשבת גבי אסור לדוש על גב זמורה בשבת וע"פ מה דאיתא בש"ס בביצה שם דבעי נפרש טעמא דמתני' דאין רוכבין משום שמא יצא חוץ לתחום מתוך שאינו מהלך ברגליו אין רואה סימני תחום. ופריך הא תחומין דרבנן כו' . ולפ"ז הירוש' דסבר לשטתו תחומין דאורייתא והביאו רי"ף ורא"ש מפ"ק דעירובין . וע"כ לשיטת ירושלמי שפיר יש לפרש טעמא דמשנתינו דאין רוכבין שמא יצא חוץ לתחום וחיישי' שמא יצטרך פעם א' לירד מן בהמתו וילך שם חוץ לד' אמותיו . אך על הברייתא פריך שפיר דאיירי בהיה רוכב מבע"י קודם שנכנס שבת ע"ג בהמה ואם היה גמל גדול דהוי בשבת למעלה מי' . ואנן קי"ל סי' ת"ד היכא דהוי למעל' מי' בהתחלת שבת לא קנה שביתה כלל כל היכא דמטי לאיזה מקום שהוא למטה מי' קנה בשבת שם שביתה ע"ש וע"כ כאן שהי' רכוב על בהמתו בהכנסת שבת שהוא למעל' מי' לא קנה שביתה כלל א"כ אף שירד פעם אחת מבהמתו יקנה שם שביתה ויהי' לו משם ב' אלפים אמה לכל רוח וא"כ מאי א"ל רד ואסרו לו לרכוב ומשני משום שביתת בהמתו שהי' ודאי קנתה שביתה בין השמשות וע"כ תלך חוץ לתחומה וכיון דתחומין דאורייתא הוא משו"ה מצוה שלא תלך בהמתו מתחומה והיינו שמצווה על שביתת בהמתו כמותו וברייתא בשבת איירי בדפריסית וגם הרא"ש שהביאו לירושלמי ג"כ מפרשו בדפריסית.ומזה הפירוש שפירשתי יש ראי' לדברי ב"י סי' רס"ו שכתב שאין איסור תחומין ברוכב על גבי בהמה והוא למעל' מי' ע"ש והמ"א השיג עליו שם וראייתו דרוכב כמהלך דמיא ונלענ"ד דוקא לענין שצריך לעמוד לפני רבו כל שרבו מהלך בזה אמרו פ"ק דקידושין דף ל"ג דרוכב כמהלך דמי דכל שרוכב לא נח במקומו והוי כמהלך אבל לומר אף שהוא למעל' מי' הוי כאילו מהלך בארץ דהוי למטה מי' זה לא שמעינן מהתם אלא דהוי כמהלך במקום שהוא והוא למעל' מי' : ותדע דהא אלו ישב על גבי בהמתו בהכנסת שבת ובהמתו עומדת אז ודאי לא קנה שביתה אז כיון דהוא למעלה מי' וא"כ ה"ה אם בהמתו מהלכת נמי לא קנה שביתה דהוי למעלה מי' דאין בו איסור תחומין : ומ"ש עוד המ"א שם דאמר הש"ס בבעיא אי יש תחומין למעלה מי' במהלך ע"ג עמודים שאין בהם ד' ולא אמר כ"מ לענין רכיבה וי"ל כיון דמשום רכיבה מ"מ אסור לכן אמר כ"מ דהיתרא וזה פשוט ולקמן סי' תקכ"ו הביא ב"י בשם הרמב"ן דכתב לענין שביתת עבדו דאין מצוה ביום טוב דיום טוב משבת לא ילפי' בזה וא"כ הוא הדין שביתת בהמתו דשרי להרמב"ן אך בהאי גוונא סברו שם דמלאכת עבדו אדם מצווה ביום טוב כמו בשבת. ע"כ אפשר דהוא הדין לשביתת בהמתו אך דהרמב"ן חולק עליו ונכון להחמיר למעשה כיון דבהאי גוונא מחמיר :

סי' רמ"ט ס"ב אסור לקבוע בערב שבת סעודה שאין רגיל בה בימות החול אפי' סעודת אירוסין ע"ש ותמה המ"א דמשנה ערוכה בפרק ג' דפסחים ד' מ"ט ההולך לאכול סעודת אירוסין בע"פ כו' הרי דאפי' בע"פ שרי לאכול בסעודת אירוסין כ"ש בערב שבת דקיל מיניה ע"כ השיג על הש"ע ונדחק בפי' ירושלמי ורוקח אבל בחנם דחק דלא קשה מידי דלטעמיה תקשה נמי על הברייתא דף מ"ט שם דתניא נמי ההולך לאכול סעודת אירוסין בע"פ כו' וברייתא הא אוקמוה הש"ס שם דאתיא כמאן דאמר סעודת אירוסין לאו סעודת מצוה היא אלא סעודת רשות ע"ש . וקשה כיון דלאו סעודת מצוה היא איך שרי לעשות סעודה זו בערב פסח דהא סעודת רשות לכולי עלמא אפי' בערב שבת אסור אלא ע"כ צ"ל דעושה סעודה שרגיל בה בימי חול דבזה ודאי שרי כמבואר כאן בש"ע ולק"מ משם :

בסי' רנד פסק הש"ע ס"ה אין נותנין פת לתנור סמוך לחשיכה עד שיקרמו פניה המדובקים לתנור וכתב רמ"א ופשטיד"א או פלאדי"ן צריך שיקרום פניה למעלה ולמטה ויתבשל מה שבתוכו כמאכל בן דרוסאי עכ"ל והן דברי סמ"ק וסמ"ג והגמ"י והבינו הב"ח וט"ז ומ"א דפליגי על הרמב"ם וטור וש"ע ולפ"ז הו"ל לרמ"א לכתוב בשם י"א ולעד"נ דליכא בזה פלוגתא כלל בין כל הפוסקים וז"ל הסמ"ק אחר שהביא פלוגתא דחכמים אומרים כדי שיקרום פניה שכנגד האש ור"א אומר עד שיקרום פניה התחתון שלה ולהקל אתי ר"א כדמוכח בירושלמי דאמר מודה ר"א בלחם הפנים שאין נקרא לחם עד שיקרמו כל פניה הלכך עוגה או פשטיד"א או פלאדי"ן יתננו סמוך לחשיכה במקום חם כדי שיוכל לאפות בפת שיקרמו פני העיסה תחתון ועליון שלה ומה שבתוכו כמב"ד עכ"ל סמ"ק . ומלות אלו כדי שיוכל לאפות בפת שכתב אין לו הבנה ופירוש כלל . וצ"ל לפרש דודאי הסמ"ג וסמ"ק והג"מי גם הם כשאר הפוסקים סבירא להו כהר"ן דהלכה כר"א בן יעקב וכדעת הרמב"ם וטור וש"ע וזה מדהצריכו לכתוב עוגה או פשטיד"א או פלאדי"ן ולא כתבו סתם פת דיתננו סמוך כו' אלא ודאי מ"ה הקדימו הירוש' ומן הירוש' למדו דינם הנ"ל. וזה דכ' הירושלמי דבלחם הפנים מודה ר' אליעזר ולכאורה קשה למה נקט לחם הפנים ולא נקט לחמי תודה דנזכר בו קרימת פנים במשנתינו דמנחות דף ע"ח וכן בש"ס פסחים דף ל"ז אלא ע"כ גם בלחמי תודה פליג ר"א אלא בלחם הפנים מודה ר"א והטעם דהלחם הפנים נאפה תוך הדפוס שלהם ומסתמא מצד של האש נאפה תחלה משאר הצדדים שדופני הדפוס הן מפסיקין בין הלחם לתנור וסר"א דר"א דמקיל לכן שני לדידיה בקרימת צד של נגד האש לכן אשמועי' דר"א מודה לרבנן דבעי' קרימת כל פנים שלמעלה ושלמטה והטעם דשאני פת דהחמימות בא אל הפת מכל הצדדים הן מצד חרסו של התנור שהוא חם יותר מצד שכנגד האש כנזכר למעלה והן מצד שכנגד האש לכן איזה צד שיקרום אמרי' כיון ששהה כל כך בתנור מסתמא כבר נאפה כולו מעבר לעבר אבל בלחם הפנים שנאפה תוך הכלי ואין החמימות בא אליה רק מלמעלה שדופני הדפוס מפסיק לכן לא נאפה מעבר לעבר עד שיקרמו פנים שלמעלה ושלמטה כך מפרשים ירושלמי הנ"ל ומירושלמי הזה למדו דעוגה או פשטיד"א או פלאדי"ן דבכל אחד מאלו נותנין בהם שומן בשר בתוכן ואנן קי"ל בי"ד סי' צ"ז שאסור לאפות פלאדי"ן שיש בו שומן עם פת בתנור א' אם לא שיאפה אותם תוך כלי דחיישי' שמא יזוב שומן מן הפלאדי"ן תחת הפת ואז יאסר כל הפת אפי' לאכול במלחא ע"כ צריך לאפותן בכלי ואז מדינא שרי לאפותו בתנור א' עם הפת כמ"ש ב"י סי' צ"ו בשם תוס' ופוסקים וכיון דאפייתן בכלי לכן בעי' שיקרמו פניה שלמעלה ושלמטה מידי דהוי אלחם הפנים דירוש' הנ"ל וזה שכתבו יתננו סמוך לחשיכה במקום חם כדי שיוכל לאפות בפת פי' כיון שיתננו במקום חם כ"כ שיוכל לקרום פניה שלמעלה ושלמטה מבע"י אז יוכל לאפותו בכלי ויוכל לאפותו בתנור א' עם הפת אבל אם לא יתן במקום חם כל כך שיקרמו פניה שלמטה אלא כדי שיקרום פנים של צד אחד מהפת אז ע"כ אסור לאפותו בכלי ואם יאפנו בלי כלי לא יוכל לאפותו עם פת בתנור אחד ע"כ כדי שיוכל לאפותו בפת בתנור אחד צריך שיתננו במקום חם כל כך שיקרום שני הפנים ואפשר עוד דה"ק דאי לאו טעמא דכדי שיוכל לאפותו בפת לא היה נכון לגמרם כ"כ מלאכתו באיסור שבת דאורייתא אלא היה נכון לזהר לכתחלה לאפותו בלי כלי כדי שימהר ויחיש מעשה אפייתו יותר אך כדי שיוכל לאפותו בפת דע"כ צריך כלי ע"כ אפי' לכתחלה יכול לאפותו בכלי אך יתננו במקום חם כ"כ כו' . וע"כ א"ש דרמ"א מביא דין זה בלי מחלוקת וס"ל דסתם פשטיד"א נאפה בכלי כדפרי' הרי נתברר דכל הפוסקים דעת אחד להם לפסוק כראב"י כמ"ש הר"ן ומ"ש הטור כדי שיקרום פני המדובקים בתנור או הפנים שכנגד האש צ"ל משום די"ל דלדידהו דאופין בתנור מן הצד לא היה שום דבר מפסיק וצד תנור נאפה תחלה אבל תנורים שלנו שאופין בקרקע התנור א"א שלא ישאר מעט אפר המפסיק אפשר לצד העליון נאפה תחלה . וזהו דעת הגמ"י פ"ג מהלכות ברכות שנסתפק מהר"מ איזה צד של פת נאפה תחלה הובא ברמ"א סי' קס"ז ס"א ולכאורה מבואר בירושלמי וכל הפוסקים בפשיטות דצד התחתון נאפה תחלה אלא כדפרישית והב"ח נדחק בכל זה ע"ש . ולפי מה שכתבו כל הפוסקים אין בהם מחלוקת: כלל העולה מזה אין לאפות פת בע"ש סמוך לחשיכה אלא כדי שיקרום פני התחתון או עליון אבל אם נאפה בכלי צריך שיקרום פני העליון והתחתון וגם מה שבתוכו כמב"ד :

סי' רנט ס"א גיזי צמר שטומן בהם אם נתנן לאוצר לסחורה צריכין יחוד ואף שטמן בהם אסור לטלטלן עכ"ל וכתב מ"א דדוקא כשמקפיד עליהם כמ"ש סש"ח ולא דק דהתם מיירי בכלים דלאו מוקצה הן אף שנתנו לסחורה אלא כשמקפיד עליהם הוי מוקצה מחמת חסרון כיס והוציא שם ב"י בשם הה"מ דדמי לפירות שהוכנו לסחורה דמותרין באכיל' ע"ש.אבל כאן מבואר דגיזי צמר מוקצה הוא רק אם לא נתנו לאוצר מסתמא מבטלן להטמנה ואיכא תורת כלי עליהם אבל נתנן לאוצר מסתמא עתיד להחזירן לאוצר ע"כ אין מבטלן להטמנה והוי ממילא מוקצה כן מבואר ברש"י בגמ' ע"ש וב"י כ' ג"כ וע"כ אפי' אין מקפיד עליהם אסור כאן וזה פשוט :

סי' רסג ס"ז מי שקיבל שבת קודם חשיכה מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה וכו' . ודין זה כתב הרשב"א ולמד כן מדאמר שמואל פרק השואל מותר לאדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי עכ"ל. והר"ן כתב ע"ז וצ"ע דאין הנדון דומה לראיה דשאני התם דאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר עכ"ל פי' התם אמר שמואל מותר אדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש שם בורגנין הולך . פי' רש"י שאם יש בורגנין מע' אמה על ע' אמה הולך אפי' בשבת שיהא הכל חשוב כעיר וכל העיר כד"א . וכיון שהוא דבר שיש לו היתר ע"י תקנה בשבת מותר לאומרו אפי' במקום שאין שם היתר עכ"ל . וכתב ב"י על הר"ן ואיני מבין דבריו דה"נ איכא למימר אם לא היה מקבל שבת הוא עצמו היה מותר לו לעשות מלאכה עכ"ל . ופסק כן בש"ע והב"ח והט"ז השיגו על הב"י דדברי ב"י תמוהים ואפ"ה דאם לא היה מקבל שבת היה מותר מ"מ עכשיו שקיבל שבת אין לו היתר בעולם לעשות מלאכה בעצמו אבל בשמירת פירות שחוץ לתחום אף עכשיו יש לו היתר בשבת זו לשמור פירותיו שחוץ לתחומו אם היה עכו"ם מתקנין בורגנין עכ"ל . ובעיני דברי הב"י נכונים ואין בהם שום קושיא כלל ועיקר דהרי ש"ס ערוך הוא ר"פ מי שהוציאוהו ונתבאר לקמן סי' ת"ב שבת בבקע' והקיפו עכו"ם מחיצות בשבת אין הולך בה אלא אלפים אמה הואיל ולא שבת באויר מחיצות מבע"י הרי אפי' הקיפו עכו"ם מחיצות בשבת מסביב אפ"ה לא הוי כד"א הואיל ולא שבת באויר המחיצות מבע"י מכ"ש בעשו עכו"ם בורגנין בשבת דלא נעשה הכל כד' אמות ודוקא אם נעשה בורגנין קודם שבת אמרינן דהוי כעיר אחת גדולה דמוקפת מחיצות והוי כד"א כיון ששבת באויר העיר מבע"י ודברי רש"י שלמעלה הכי מתפרשין דמלת בשבת שברש"י על דבר שיש לו היתר קאי ור"ל דבר שיש לו היתר בשבת ע"י תקנה אם הוי מתקנו קודם שבת ולפי' נתברר תירוץ ב"י כמו (שבת) שם אף דאין לו תקנה עתה בשבת מ"מ אם היה בורגנין קודם שבת היה מותר ע"כ יכול לומר לחבירו שמור לי פירות בתחומך ה"נ יכול לומר אחר שקיבל שבת שחבירו יעשה לו מלאכה כיון דלחבירו שרי ולו נמי דבר שיש לו היתר אם לא היה מקבל עליו השבת ומ"ש ב"ח לתרץ דעת הרשב"א קשה דהא הכא' דמת וכלה מסיק הש"ס למיגז ליה גלימא ואמא דאין לו היתר ע"י בורגנין . ותו בלא"ה הוי שפיר רבותא אפי' במת וכלה דלא זכה באמירתו כ"א להביא למחר ולא היום ואפ"ה מחשיכין עלי' וכ"ש לשמור דזכה באמירתו לחבירו לשמור היום כ"ש דשרי להחשיך

ומ"ש

ומ"ש הטו"ז להוכיח דהא"כ בלא הא דשמואל תקשה מתני' מ"ש לשמור ומ"ש להביא קשה לטעמיה מי ניחא אף לתרוצו קשה מ"ש להחשיך לילך חוץ לתחום ומ"ש להביא פירות סוף סוף בין הליכה חוץ לתחום ובין הבאה אסור בשבת וע"כ צ"ל דבלא שמואל י"ל שאני לשמור הואיל וזכה באמירתו לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך היום דהא מותר בשבת לשמור פירות שבתחומו משום הכי זכה נמי בחשיכתו. ומ"ש טו"ז עוד בהא דהוצרך שמואל לומר שני הדינים ותירוצו דחוק אבל מעיקרא לק"מ אי מהא דלכרך פלוני אני הולך סד"א משום דאמר למחר אני הולך אבל בשמיר' לזה לחבירו לשמור מה שבחוץ לתחומו היום בשבת עצמו סד"א מה שהוא אסור לעשות אסור נמי לומר לחבירו לעשותו בשבת ותו מהא דאמר לחבירו שמור לי כו' י"ל סד"א התם לא הזכיר שום איסור בדבורו דלחבירו הא שרי לשמור אבל אמר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר דהיום אסור לילך ואיכא משום ודבר דבר קמ"ל בשניהם כיון דיש לו היתר ע"י בורגנין שרי לומר וע"כ יליף הרשב"א דשרי לומר לחבירו אחר שקיבל שבת כו' :

סימן רסו בב"י כתב דרוכב ע"ג בהמה והוא למעלה מי' טפחים ליכא איסור תחומין והמ"א השיג עליו ואני השבתי על דברי המ"א וביררתי כדעת הב"י והארכתי בזה למעלה בסי' רמ"ו ע"ש :

(בס"ק י"ד כתב המ"א דבהפסד מרובה התירו לטלטול מוקצה ואני כתבתי בחידושי שבת דף מ"ג דהרמב"ן הביא ראיה דלמ"ד אין כלי ניטל לדבר שאין ניטל אפי' בהפסד מרובה אסרו וכ"ש מוקצה ע"ש) :

בש"ע בהג"ה בסעי' י"ב מי ששכח כיסו בשבת עליו אם הוא בביתו יכול לילך עמו לחדר ולהתיר חגורו ליפול שם להצניעו כן למד באגודה מהא דסי' ש"ח ס"ג בכלי שמלאכתו לאיסור אם נטל כבר הכלי לצורך מקומו רשאי לטלטלו לאיזה מקום שירצה ע"ש וב"י סי' ש"ט הביאו לכאורה קשה על האגודה דהא מבואר בשבת ס"פ במה מדליקין בברייתא נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא חצוצרות כו' ואמאי הא כבר בהיתר בא לידו וכן הקשה המ"א תו קשיא מנא ליה לאגודה ללמוד היתר זה במוקצה מכלי שמלאכתו לאיסור שאני התם דאיכא תורת כלי עליו ויכול לטלטלו לצורך מקומו אפי' לכתחלה מ"ה אם כבר בא לידו בהיתר מטלטלו לאיזה מקום שירצה אבל מוקצה גמור דאין לו היתר בטלטול כלל הסברא הוא אפי' כבר בא לידו כגון שנטל הפרי בידו ואכלו ונשאר הגרעין בידו צריך מיד לזורקו וכ"מ ל' הרמב"ם פכ"ו וז"ל כל הגרעינין והקליפות שאין ראוין למאכל בהמה אוכל האוכל וזרקו לאחוריו ואסור לטלטלן כו' משמע דצריך לזרוק הגרעינין מיד לאחוריו ואסור לטלטלן יותר וכ"מ ס"פ נוטל ע"כ נלע"ד ברור ע"פ מה דקי"ל סי' ש"י ס"ז דכיס מיוחד למעות רשאי לטלטלן לצורך מקומו. ותו קי"ל סי' שס"ט ס"ה הניח מעות ע"ג כלי והיה בדעתו להדיא שיהא מונח עליו בכניסת שבת הוי כלי בסיס לדבר איסור אבל שכח מעות ע"ג כלי רשאי לטלטל הכלי עם המעות לצורך מקומו ומבואר ברש"י דף קמ"ב ע"ב דאפי' הניח מעות ע"ג כלי בחול ושכחו בין השמשות מקרי שכח ע"ש ולפ"ז שפיר למד האגודה בזה ששכח כיסוי עליו כיון דשכחו בין השמשות לא מיקרי מניח גם לא הניחו המעות בכיס להדיא שיהא מונח בכיס בשבת והו"ל דין שכח דיכול לטלטלו לצורך מקומו בשבת דהו"ל ממש דין כלי שמלאכתו לאיסור ושפיר למד משם דיכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה אבל ודאי מוקצה עצמו אפי' בא לידו מערב שבת כשמגיע שבת צריך מיד לזורקו ואסור לטלטלו כלל. וראייה ברורה לזה מהא דאמר שם אברייתא שהבאתי לעיל לפי שאין מטלטלין לא את השופר כו' ופריך ותיתי מטלטלין שופר ומשני הא רבי נחמיה דאפי' שופר אין מטלטלין כו'. ומאי שופר דקתני נמי חצוצרות כו' ופירש רש"י הא דאקדמה שופר לחצוצרות כיון דתני שופר דאין מטלטלין כ"ש חצוצרות כו' ע"ש שפירושו דחוק אבל למ"ש אתי שפיר דה"ק כיון דמשני דלר"י אית ליה מוקצה ואפ"ה סבר מטלטלין שופר ע"כ לאו מוקצה חשיב השופר אלא דלר' נחמיה מותר לטלטל לצורך מקומו כמ"ש התוס' לרבא דקיל"ן כוותיה וא"כ קשיא להש"ס למה הוצרכו ליתן שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו הא כיון דבא לידו בהיתר יכול לטלטלו גם בשבת לאיזה מקום שירצה דהא מהאי שינוי' מבואר דשופר לאו מוקצה גמור הוא ע"ז אמר ומאי שופר חצוצרות ר"ל הא דנתנו שיעור לחזן הכנסת היינו להוליך חצוצרות לביתו שהי' תוקע בחצוצרות וחצוצרות הוי מוקצה דאפי' לצורך מקומו אסור לטלטלו כמ"ש התוס' ד"ה הא רבי יהודה כו'. וע"כ אפי' כבר בא לידו בהיתר צריך מיד לזורקו ובאמת התקיעות שהיו תוקעין בע"ש לבטל ממלאכה היה בחצוצרות וכן משמע בסוכה פ' החליל חשיב שם שש תקיעות לבטל בע"ש ממלאכה בין מ"ח תקיעות דאותן היו בחצוצרות כדתנן שם ושתי חצוצרות בידם תקעו והריעו ותקעו ורש"י דלא פי' כן משום דלשיטתו ס"ל לרבי נחמיה דאסור לטלטל אפי' לצורך מקומו לכן אפי' לשופר צריכין חכמים ליתן שיעור לחזן הכנסת להוליך לביתו וע"ש בתוס' ד"ה הא ר"נ ועיין מ"ש בחידושי שם דף ל"ו והא דכתבו הגהות מיימוני וב"י בסי' תנ"ז במפריש חלה מהעיסה בי"ט רשאי לטלטלו אפי' אין כהן בעיר כמו דמטלטלין לוף מפני שהוא מאכל לעורבים אפי' מי שאין לו עורבים וכן זר מטלטל תרומה הואיל וחזי לכהן ועוד כיון שכבר בידו החלה בשעת קריאת שם יכול לטלטל לאיזה מקום שירצה ע"ש י"ל דהתם לא היה מסופק בזה כלל דודאי חלה זו לא גרע מכלי שמלאכתו לאיסור מטלטלו לצורך מקומו וגופו כיון דחזי בחול למלאכתו ואף דבשבת לא חזי ק"ו חלה זו דגם בשבת חזי אי הוי כהן בעיר וגם בחול עכ"פ :

בסימן רעג כתב הטור בשם הגאונים אם שתה יין שיעור שמחייב עליה ברכה אחרונה יצא ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר עכ"ל. ומשמע מדברי ב"י ורמ"א סי' זה דאפי' לא שתה רק מזה הכוס שקידש עליו שיעור שמברכין ברכה אחרונה הוי שפיר במקום סעודה. שכתבו בדין מילה שחל בשבת אין צריך ליתן המוהל לתינוק לשתות אלא רשאי לשתות הוא בעצמו והטו"ז וב"ח השיגו עליהם והקשו הא בלא"ה המקדש צריך שיטעום מלא לוגמיו והוא רוב רביעית וא"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה ע"כ כתבו מלבד מה שצריך לשתות מכוס של קידוש צריך לשתות כוס אחר שיעור ברכה אחרונה עכ"ד. ולע"ד אין נראה כן דהא טעמא דקידוש במקום סעודה מבואר ברי"ף ופוסקים דכתיב וקראת לשבת עונג במקום קריאת קידוש שם תהא עונג א"כ לא מסתבר לחלק בין כוס א' לשתי כוסות (תו הא קי"ל סי' שפ"ו בעירוב תחומין דמערבין בכל דבר שיש בו שיעור שני סעודות ואם עירב ביין צריך שני רביעיות דהוא שיעור שני סעודות הרי דלא מקרי סעודה ברוב רביעית אלא רביעית שלם מקרי סעודה ושם לא הקפידו דוקא על היין אלא דבכל דבר מערבין ואפ"ה לא מקרי סעודה בפחות מרביעית כ"ש לענין קדוש במקום סעודה דשם הקפידו דוקא ביין כ"ש דרביעית שלם בעינן וס"ל להגאונים כהרמב"ם דאין חייב לברך ברכה אחרונה עד שישתה רביעית שלם. וא"כ המקדש דקיל"ן לכולי עלמא שגי ברוב רביעית והוא מלא לוגמיו כמ"ש ב"י סי' רע"א ע"כ נסתר הוכחתן הנ"ל. ובלא"ה לפי מ"ש הה"מ פ' כ"ט בשם הגאונים דרק המקדש צריך שיטעום והשומעים אין צריכים לטעום כלום שפיר משכחינן קידוש בלא סעודה בשומע קידוש מאחרים ותו נלע"ד ללמוד דע"כ בכוס א' ששתה שיש שיעור ברכה אחרונה סגי ע"פ מה שאבאר לברר דברי הגאונים דלכאורה קשה מנא להו דין זה ששתה יין שיהי' במקום סעודה ואין לזה מקור בהש"ס כלל. ותו למה תלו דבריהם בשיעור שחייב עליו ברכה אחרונה לא הו"ל לכתוב רק שיעור היין מה יהיה דלהוו במקום סעודה או רביעית ולא הו"ל להזכיר שיעור ברכה אחרונה כלל ע"כ אני אבאר דלפע"ד ראייתן מן הש"ס דכל ששתה שיעור שחייבין ברכה אחרונה מקרי במקום סעודה. מן הש"ס דפ' ע"פ דף ק' דאמר אותן שקדשו בבה"כ רב אמר ידי קידוש יצאו ידי יין לא יצאו פי' כששותים בביתם צריכין לחזור ולברך בורא פרי הגפן ושמואל אמר ידי קידוש נמי לא יצאו דאין קידוש אלא במקום סעודה ור' יוחנן אמר ידי יין נמי יצאו ואותיב הש"ס לר' יוחנן מדתני' שינוי מקום צריך לברך תיובתא דר' יוחנן תיובתא תו אמר רב חסדא לא שנו דשנוי מקום צריך לברך בדברים שאין טעונין ברכה לאחריה' במקומן (פי' דברים שאין צריכין לחזור למקום שאכל אלא דמברך ברכה אחרונה במקום שנזכר שם) אבל דברים שטעונין ברכה לאחריהם במקומן אין צריך לברך דלקבעי' קמא הדר פי' הרא"ש כיון דאם לא יאכל במקום אחר צריך לחזור למקומו לברך משום הכי הוי כאלו עדיין במקומו עכ"ל ופי' הרשב"ם דיין נמי טעון ברכה אחרונה במקומו ששתאו והקשו עליו תו' ורא"ש ומרדכי והר"ן דא"כ מאי אותיב הש"ס לר' יוחנן דהא ר' יוחנן איירי ביין. ותו איך יפלוג ר' חסדא על רבותיו רב ושמואל ע"ש והנה הרמב"ם וראב"י כתבו ג"כ להרשב"ם דז' מינים טעונין ברכה במקומן ונלע"ד לתרץ דברי הרשב"ם וראב"י והרמב"ם דגם הגאונים הכי ס"ל כאשר נבאר א"ה דהכי ודאי מסתברא דהש"ס אמר סתם דברים הטעונין ברכה לאחריהם במקומן וא"כ בפת לחודי' ליכא לאוקמיה דא"כ למה אמר דברים הטעונים ל' רבים אלא ע"כ כל הז' מינין דטעונין מעין ג' לכן צריכין לברך במקומן דהא לרבן גמליאל ודאי צריכין במקומן דלר"ג ז' מינין צריך ג' ברכות ומסתמא טעונין ברכה במקומן ומזה יצא דין זה להגאונים הנ"ל דאם שת' שיעור ברכה אחרונה הוי שפיר במקום סעודה וא"כ ע"כ הא דאמר שמואל דלא יצאו ידי קידוש ע"כ מיירי דלא שתו שיעור ברכה אחרונה וא"כ לק"מ מה שהקשו התו' וסייעתן על הרשב"א דודאי יין צריך לברך אחריו במקום ששתה ואפ"ה אותיב שפיר לר' יוחנן לעיל דהא רב ושמואל ור' יוחנן בחדא גווני מיירי וע"כ הא דפליג שמואל ואמר לא יצאו ידי קידוש על כרחך דלא שתו בבה"כ שיעור ברכה אחרונה דאל"כ הוי קידוש במקום סעודה וכיון דלא שתו שיעור ברכה אחרונה ולא נתחייבו בברכה אחרונה הו"ל יין זה כדברים שאין טעונין ברכה במקומו דזיל בתר טעמא דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן לא הוי שינוי מקום ואין צריך לברך משום דלקבעיה קמיה הדר פי' משום דע"כ צריך לבא אל מקומו הוי כאלו עדיין במקומו וכיון דלא שתה ממנו שיעור ולא נתחייב בברכה אחרונה ואין צריך לבא אל מקומו ואדרבה יין זה גרע יותר מדברים שאין טעונין ברכה אחריה' במקומן דהתם עכ"פ חייב לברך ברכה אחרונה וכל שלא בירך אחריו לא אסח דעתיה מן שתיה והכא בשתה פחות משיעור אין חייב כלל לברך ואפ"ה אמר ר' יוחנן ידי יין לא יצא ושינוי מקום הוי הפסק וע"כ אותיב שפיר לר' יוחנן מדתני שינוי מקום צריך לברך אבל רב חסדא דאיירי ע"כ בשתה שיעור ברכה אחרונה מדאמר לקבעי' קמיה הדר ושייך שפיר מטעם זה כיון דמחויב לבא למקומו לברך ברכה אחרונה הוי כאילו עדיין במקומו ולא הוי שינוי מקום זה ברור ונכון בס"ד ומזה הוציאו הגאונים דין זה היכי דשתה כשיעור שחייב ברכה אחרונ' לא הוי במקום סעודה דאל"כ קשה מאי אותיב לר' יוחנן אימא ר' יוחנן איירי כדאיירי רב חסדא לקמן בשתה שיעור ברכה אחרונה אלא ודאי ע"כ מיירי בלא שתה שיעור ברכה אחרונה דאל"כ הוי במקום סעודה וכיון דלא שתה שיעור שחייב ברכה אחרונה הוי ממש כדברים שאין טעונין ברכה במקומן ואדרבה גרע מיניה כדפרישי' וא"כ שפיר אותיב לר"י וכיון דהגאונים לא הוציאו מהש"ס רק דאם יש כשיעור ברכה אחרונה יצא ידי קידוש ודין ברכה אחרונה יש בו פלוגתא לכן כתבו סתם ותלוי דין קידוש בשיעור ברכה אחרונה דהא עכ"פ מוכח בש"ס כל שחייב בברכה אחרונה יצא ידי קידוש דהיינו מאן דאית ליה רביעית י"ל רביעית דוקא אבל למ"ד רוב רביעית יצא ברוב רביעית ידי קידוש ומשכחת קידוש בלא סעודה אם שמעו הקידוש והן לא שתו כדפי' לעיל גם כן בשם הגאונים*) ולפי זה יצא לנו דין ברור דבכוס אחד ששתה יוצא ידי קידוש דלא כב"ח וטו"ז אלא כדעת ב"י ורמ"א והוא עיקר וברור לע"ד :

סי' רפב ס"ה אם לא נמצא מי שיודע להפטיר כו' מלשון רמ"א משמע אפי' השביעי רוצה להפטיר כיון שהפסיק בקדיש צריך לחזור ולקרות בתורה ולברך ובריב"ש מסתפק בזה וצריך עיון דבטור בשם הר"מ מרוטנבורג ס"ס זה מבואר דאין צריך לחזור ולקרות ע"ש מבואר דהקדיש לא הוי הפסק כלל. ועל כן לא פליג הרא"ש אלא כיון דכבר אמר קדיש א"צ לומר פסוק אחרת אבל אם לא אמר קדיש מודה הרא"ש דלכתחלה יאמר קדיש אחר הז' ויפטיר וכן נוטה דעת ריב"ש עיין שם ע"כ גם דברי רמ"א צ"ע :

בסי' שבח כתב המ"א להעמיד בשבת עלוקה שקורין פיאלפקו ולמצוץ דם באדם הוא איסור תורה וראייתו מהא דהסיך בו נחש דסנהדרין דף ע"ח דמחייב ר"מ והוי כאלו תוקע סכין בבטנו ואפילו רבנן לא פטרי אלא דס"ל אדם מעצמו מקיא ע"ש. והנה מראיה זו שהביא יש ראיה להיפוך דליכא איסור תורה. דהא התוס' פרק כילד הרגל דף כ"ג שיסה בו נחש היינו שנטל את יד חבירו ותחב לתוך פי הנחש לכ"ע פטור כי פליגי בהסיך את הנחש פי' שדחק שיני הנחש תוך בשר חבירו מר סבר ארס בין שיניו עומד והוי כמו שהרגו בידים ומר סבר מעצמו מקיא ע"ש הרי מבואר דבעלוקה הנ"ל כ"ע לא עביד כלום. ותו נ"ל ראיה לכאורה מהא דקיי"ל לעיל סי' שכ"ד מעמיד אדם בהמתו ע"ג העשבים מחוברים בשבת ובהמתו תולש מהקרקע אפ"ה מותר. מיהו אם העלוקה שלו אסור משום שביתת בהמתו דהא כתבו התוס' סוף פרק הפרה ד"ה הנהיג כו' דילפינן במלאכת שביתת בהמתו מהרבעת כלאים לאסור דגים משום שביתת בהמתו בשבת ע"ש. ודוקא להעמיד בהמתו ע"ג מחובר רחמנא שריא בהדיא כמ"ש התוס' דף קכ"ב דכתיב למען ינוח בהמתך ואין זה נייח אלא צער לבהמה אם לא תאכל ע"ש אבל לעלוקה לית ליה צער אם לא יעמידנה אך דלנלע"ד מטעם אחר דלהעמיד עלוקה אסור מן התורה משום דקשיא לי אהא דאמרו מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת והא קיל"ן בח"מ סי' שצ"ד ס"ג העמיד בהמת חבירו ע"ג קמת חבירו אפי' בר"ה חייב נזק שלם דהוי מזיק בידים וכיון דלענין היזק מקרי מזיק בידים ולא גרמא א"כ אמאי שרי לעשות כן בשבת ואין לחלק בין לענין ניזקין ובין לענין מלאכה דהא אכן איפכא שמעינן והוא בש"ס פרק הכונס דף ס' גבי אש שאין יכול להבעיר מעצמו ורוח הבעירתו פטור ופריך מ"ש מזורה ורוח מסייעתו דחייב בשבת ומשני רב אשי שם ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא והכי קיל"ן כרב אשי וע"כ קיל"ן בח"מ סי' קנ"ה סל"ד בזורה גורנו ורוח מוליך המוץ ומזיק חבירו פטור שהרוח הוא שמוליך ע"ש הרי אף דלענין היזק פטור אפ"ה בשבת הוי מלאכה לחייב וא"כ בהעמיד בהמת חבירו ע"ג קמת חבירו דחייב לענין היזק כמזיק בידים ק"ו דהוי מלאכה בשבת ואמאי שרי לכתחלה בשבת וע"כ צ"ל דלענין נזקין הכל תלוי אי בדרי הזיקא אי לא לכן בהעמיד בהמתו ע"ג קמת חבירו חייב משום דבריא הזיקא ובזורה ורוח מסייעתו פטור אבל בשבת הכל תלוי במלאכ' מחשבת ע"כ בזורה ורוח מסייעתו דמחשבתו לברר מתוכו הפסולת ונעשי' מחשבתו אף שהרוח מסייעתו חייב דהא נעשית המלאכה על ידו אבל בהעמיד בהמתו ע"ג מחובר דאין כוונתו ומחשבתו על שום מלאכה רק שבהמתו תאכל ותמלא כריסה ואין מחשבתו על המלאכה כלל לכן פטור כיון דהוא אין עושה כלום וגם מחשבתו לא היה על המלאכה כלל ולפ"ז נתברר בעלוק' פייאלפקו דעיקר מחשבתו שהעמידה כדי שתשאב חבורה באדם ושתמצוץ דמו דמלאכ' גמורה היא כדאיתא פרק ר"א דמילה שפיר נלמד בק"ו מזורה ורוח מסייעתו דפטורה בנזקין אפ"ה חייב בשבת קל וחומר לעלוקה דבכה"ג ודאי חייב בניזקין כמו מעמיד בהמה ע"ג קמת חבירו דהוי כמזיק בידים כמ"ש מכ"ש דהוי מלאכה בשבת. וליכא לאקשויי על הא דח"מ סי' רנ"ד ס"ג דמקרי מזיק בידים. מהא דהסיך הנחש י"ל שאני התם דאית הנאה מאכילת' והוי ברי הזיקא. אבל לנחש לית הנאה בנשיכת' ולא ברי הזיקא תו ראיה מדין צידה דסימן ש"ן דפסק הרמב"ם אם הבהיל האדם את הגדי ועמד בפניו עד שהגיעו הכלב ותפסו הכלב הוה צידה וחייב עכ"ל. הרי אף דלא צדהו האדם רק הכלב חייב וע"כ משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה והיינו כדפי'. ומזה ראיה דלטחון חטים ברחיים של מים בשבת אף שהמים טוחנין אף על פי כן אסור ליתן חטים לתוך הרחיים מן התור' דהא אפילו בנזקין כי האי גוונא בזורק של חבירו לרחיים וניזק חייב דהוי כזורק לתוך האש וק"ו בשבת וזה לא כמ"א סי' רנ"ב שכתב שם דלא אסר רק מדרבנן וע"ש זה אינו דלכ"ע חייב מדאורייתא כטוחן ממש מידי דהוי אזורה ורוח מסייעתו דמלאכת מחשבת אסרה תורה ק"ו בנותן לרחיים דאפי' בנזקין חייב כדפרישית. מ"ש מ"א שם להביא ראיה מהתוספות דפ"ק דף י"ח ד"ה לימא כו' עד דטעמא דבית שמאי דגזרינן כו'. וקשה מכל מקום לימא גבי רחיים נמי משום גזירה אלא ע"כ דליכא חיוב חטאת ברחיים של מים עד כאן לשונו לאו ראיה היא כלל דלרבה ע"כ אתיא כבית הלל דאם לא כן גבי מוגמר ודכוותייהו נמי לגזור וזה פשוט. גם מה שכתוב שם דכל מקום בסת"ג ושמ"ק לא משמע שם מידי. העולה מזה להעמיד עלוקה בשבת אסור מן התור' וכן לטחון ברחיים של מים גם כן מן התור' הוא אסור והן אבות מלאכות :

שמה א ס"ב איזהו רשות היחיד מקום מוקף מחיצות עשרה טפחים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים כו' זה לשון הטור וברמב"ם כתב ויש ביניהם ד' טפחים כו' משמע מלשוני' דהחלל שבין שני המחיצות צ"ל ד' טפחים וכן מוכח סעיף י"ח וכן מוכח רש"י דף ו' ז"ל גוד אסיק מחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדים והללו ד' על ד' ע"כ. אבל הב"ח והט"ז הביאו ראיה מתוס' דף ח' בשבת דהמחיצות מצטרפין לד' טפחים והט"ז מסיק דאין על זה חולק ושגגה יצאה מהשליטים. דהא דכתבו התוספות שם דף ח' היינו דלמעל' על גבי מחיצות הוי רשות היחיד דחזי לאנוחי ביה מידי למעל' ולאשתמושי שם וכן מבואר לשון המשנה חוליות הבור הנותן על גבן חייב. אבל תוך החלל שבין המחיצות מבואר בתוספות פ' חלון דף ע"ח בד"ה אלא מאי כו' דלא הוי רשות היחיד וכן מוכח מלשון רש"י שם דדוקא ע"ג חשיב רשות היחיד ודברי הרמב"ם וטור הם איירי בין המחיצות ומ"ש הטור יש בו ד' טפחים על מקום המוקף מחיצות שהזכיר ברישא דבריו קאי אבל גבי מחיצות לא מיירי כלל ומה שהקשה ט"ז עוד מכותל בר"ה שם איירי באגר רחב הרבה דלא שייך שם לאנוחי למעלה מידי ולאשתמושי ותו לא מידי: במ"א הביא בשם רש"י ותוס' דאין כרמלית בכלי ע"ש. והארכתי בחידושי לשבת דף ה' דמדאורייתא כלי עומד בר"ה הוי מקום פטור אך דרבנן לא גזר למהוי כרמלית בכלי אבל ודאי מה"ת לא גרע מקוצים וגומא כמ"ש סעיף י' דכל הדברים מבטלין מתורת ר"ה כל שגבוה ג' ולא גרע כלים מהם ע"ש שבררתי כן מרש"י ומן הש"ס והבאתי שם דברי הגהות אשר"י שכ"כ להדיא ויצא מזה לדינא דשרי להוציא חפץ מן רה"י ולהניחו על גבי כלי העומד בכרמלית לפני פתח רה"י בין שהכלי רחב ד' בין שאין רחב ד' אבל צריך שלא יהא גבוה עשרה. אבל כשגבוה י' אם הוא רחב ד' הוי רה"י ועמ"ש ס"ס שמ"ט :

סימן שמה ס"ע בכל גוני שרי ומה שהגיה המ"א בל"ע מדברי התוס' ד"ה מ"ש כו' ע"ש לא קשה מידי דהא התוס' ודאי מיירי שהושיט ידו לר"ה מתחילתו אלא שאין ר"ה מפסיק בין ב' חצירות אלא ר"ה הולכת לפני הב' חצירות ובאמת בעינן שיהא קנה אורך ר"ה מפסיק בין ב' חצירות כמ"ש רש"י ר"פ הזורק ע"ש וזה פשוט :

בסי' שמט אסור לטלטל פחות פחות מד"א אפי' בכרמלית דין זה אין לו מקור בב"י דהכל בו מיירי בר"ה ולפי מה שאכתוב סי' שנ"ב שרי בכרמלית לכתחל' עמ"ש שם. כ' הט"ז נשים המוליכות תנוק למול בשבת לבה"כ פחות פחות מד"א עכ"פ אסורין להוליך מבית דהוי מרה"י לכרמלית וכן אותן הנותנין ס"ת בבה"כ עכ"ל. ולי נר' דיש תקנה גם לזה דאותן שעומדין בחוץ יושיטו ידיהם לתוך הבית וחברתה שתוך הבית מניחה התינוק לתוך הידים והא"כ נוטלת בידים לחוץ ואז הוי זה עוקר וזה מניח דבר"ה פטור אבל אסור וא"כ בכרמלית לא גזרו וכמ"ש ר"ס שנ"ב ואפי' לדעת האחרונים האוסרים שם. מ"מ כאן בעסק מצוה כיון דפחות פחות מד"א שרינן לכתחל' דהוא שבות חמיר דאפי' בה"ש אסור כמ"ש סי' ת"ט בב"י ומ"א בשם התוס' ופוסקים וע"כ דמדמין מצוה זו לספר דשרי ב"י ר"ס שנ"ב א"כ כ"ש לזה עוקר וזה מניח דשרי כאן כדפי' וה"ה אותן הנותנין ס"ת בבה"כ יכולין לעשות כן. ותו דהא התוס' בעירובין דף כ' והרא"ש פ' בתרא דעירובין כתבו בשם רש"י באדם שמוציא ראשו ופיו לר"ה דיכול לשתות מכלי שבר"ה והטעם דפיו שבר"ה הוי מקום פטור כיון שגופו ברה"י וכיון דהמשקה שוהה קצת תוך פיו קודם בליעתו הוי כמי שנח במקום פטור ולמדו מזה דאדם שהושיט ידו לר"ה ליטול משם חפץ ונטלו מר"ה ושהה שם קצת בידו הוי נמי כמי שנח במקום פטור ולפ"ז בנדון דידן כיון שהושיט' ידה לבית ונטלת התינוק ושהתה ידה קצת בבית הוי כנח במקום פטור ואנן קי"ל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור שרי להחליף לכתחל' כמ"ש סי' שנ"ה ס"ג ע"כ היתר הנ"ל ברור ולפמ"ש ס"ס שמ"ה דכלי העומד בר"ה הוי מקום פטור יש כאן עוד תקנה להעמיד חביות אחד ע"י עכו"ם לפני פתח הבית ועוד חביות אחד לפני פתח בה"כ ומוליכין התינוק מביתו ומניחו על החביות העומד לפני פתח הבית דהוי מקום פטור וחוזרין ונוטלין ומוליכין עד לפני פתח בה"כ שמניחין אותו שם על החביות ומן החביות מוליכין אותו לבה"כ דליחלופי מכרמלית דרך מקום פטור לרה"י שרי כדפרישית אך החביות לא יהא גבוה י' אם היא רחב ד' :

סי' שנב ס"א הקורא בספר על האסקופה שהוא רה"י ונתגלגל ראש אחד מספר מידו לר"ה ונשאר ראש השני בידו גוללו אצלו ודוקא כתבי קודש אבל שאר דברים אסור אפי' לא נפלו אלא לכרמלית כ"כ רמ"א. והוציא כן מדברי הה"מ בשם הרשב"א הביאו ב"י להה"מ וז"ל מתבאר מתוך הסוגיא דוקא כתבי קודש אבל שאר דברים מכי נחו להו אסור אפי' תוך ד"א וכ"כ הרשב"א עכ"ל והבין רמ"א ואחרונים דבאגודו בידו גזרו גם בכרמלית בשאר דברים ודוקא משום בזיון כתבי קודש התירו ויש לתמוה עליהם דהא התוס' דף צ"ח עירובין הביאו ראיה ברורה דכן מבואר בש"ס דף ק"ג שם דאפי' שבות ליכא בזה והביא התוס' ראיה משם דלאו דוקא ספר אלא ה"ה שאר דברים ליכא שבות בזה ותו להבנתן בדברי הה"מ מה זה שכתב שמתבאר מתוך הסוגיא דוקא כתבי קודש כולי אדרב' מסוגיא מתבאר דלרבנן דר"ש דהלכתא כוותייהו לא הקילו כלל בכתבי קדש יותר מבשאר דברים אלא ע"כ כונת הה"מ להא דמבוא' בש"ס שם דדוקא כתבי קודש דאין מזרקין אותה לכן גוללו אצלו אבל שאר דברים המזרקים אותם אסור חיישינן שמא נפיל כולו מידו וזריק להו מר"ה לרה"י ואתי לידי חיוב חטאת והיינו בנתגלגל ראש אחד לר"ה כללא דמלתא דגם לדעת הה"מ ורשב"א אין חילוק כלל בין ספר לשאר דברים לעולם היכי דיכול לבא לידי חיוב חטאת גם בספ' גזרו והיכא דאין יכול לבא לידי חיוב חטאת גם בשאר דברים שרי כגון כרמלית שלפני אסקופת רה"י בזה אין חלוק ולכ"ע שרי כמבואר דף ק"ג שם וכן מ"ש המ"א ס"ב אם נתגלגל ולא הגיע לי' טפחים גוללו אצלו דבשאר דברים אסור ג"כ ליתא דאם יכול לבא לידי חיוב חטאת גם ספר היה אסור אלא ע"כ דאין יכול לבא לידי חיוב חטאת ע"כ גם שאר דברים שרי וכן דעת רש"י דפריך והא לא נח ואפי' שבות ליכא עכ"ל רש"י וכ"מ בתוס' דל"ד לידו להוציא ידו מליאה דאסור להחזירה ע"ש וכ"כ הריטב"א בב"י סי' שנ"ד ובזה יש לתרץ דעת רש"י דף ל"ד מ"ש שם התוס' ד"ה או בראש כו' וכן מ"ש הט"ז על דברי ריטב"א בסי' שנ"ד דברי שגגה הן דאם היה יכול להביא לידי חיוב חטאת היה אסור גם בספר : העולה מזה בהיה יושב על אסקופת רשות היחיד ולפניו כרמלית ונפל מקצת הספר מידו אל הכרמלית וראש השני בידו יכול לגלול אצלו אפילו שאר דברים וכן אם רשות

דגול מרבבה

בסי' רעא בס"ק ב' במג"א מלוין דגול מרבבה בד"ה וקושיתו נכונה כו' מלווין בטעות וצריך לציינו על אבן העוזר כאן בסי' זה

*) סי' רעג באבן העוזר ומשכחת קידוש בלא סעוד' אם שמעו הקידוש וכן לא שתו כו' משמע מדברי הרב הזה דאף למאן דס"ל ברוב רביעית סגי ג"כ יצא ידי קידוש במקום סעודה ברוב רביעית שטעם מכוס קידוש אבל הא ליתא כלל דא"כ דעת הגאונים דס"ל דהמקדש עצמו צריך שיטעום מלא לוגמא עיין לעיל סי' רעא סעיף יד וא"כ לא משכחת דין זה שיהא קידוש דוקא במקום סעודה רק להשומעים אבל המקדש עצמו כבר יצא בטעימת הכוס וא"כ האיך אמר שם בגמרא ואף רב הונא סבר אין קידוש אלא במקום סעודה קידש ואתעקרא שרגא ועייל' למנוריה לבית גננא כו' וקידש וטעם מידי אלמא אין קידוש אלא במקום סעודה (ועל הגליון נכתב יותר אך מידים רבות המשמשין בו נמחקו שורות הרבה מכתיבת יד הגדולה הכתובים על ירכתי מגיני ארץ של הגאון המחבר זללה"ה והמעיין המבין דבר ישכיל :

רשות הרבים לפניו ונפלה ראש הא' מידו ולא נח על מידי רק תלוי באויר רשות הרבים גם בשאר דברים ליכא שבות ויכול לגלול אצלו :

סי' שנג סעיף ב' זיז היוצא מן הכותל למעל' מיו"ד וחלון הבית פתוח לה משתמשין עליו וכו' מ"א צ"ע כיון דחלון הבית פתוח לה הוי חורי רה"י דהוי כרה"י ואפילו למטה מיו"ד כמ"ש סי' שמ"ה ס"ד ע"ש **ופשוט** הוא דאין כאן שום קושי' כלל דודאי לענין לזרוק מרשות הרבים עליו הרי חורי רשות היחיד לחייב **עליו** אבל ודאי פשוט דלא עדיפא מחצר שנפרצה מצד אחד לרשות הרבים ואף אם נשארו גידודין פחות מעשרה **על** פני כל המחיצ' אפ"ה נעשה כרמלית הואיל ונפרצה במלואה מצד א' למקום האוסר דהוא ר"ה וק"ו האי **זיז** אי הוי למטה מיו"ד הוי נפרצה לר"ה מג' צדדים דאסור ודאי לטלטל מזיז זה אל חלון הבית לכן צריך למעל' מיו"ד ואז הוי נפרצה למקום פטור :

סי' שנח במ"א ס"ק ז' דבריו תמוהים דהא דס"ו בטור שם מבואר שצריך שיהא חלל בין המחיצות ג' טפחים וכן מבואר בת"ה שם דכפל ושילש בדבריו דבעינן דוקא פחות מיו"ד הא ביו"ד אסור : שם ס"ב הבי' **רמ"א** דברי ת"ה ובס' תורת חיים האריך להשיג על ת"ה ורמ"א בפ' עושין פסין ואני בחידושי שם ישבתי דברי ת"ה ורמ"א ודחיתי שם כל דבריו ע"ש :

סי' שם ס"א וכן הדין אם הם שנים בחידושי הוכחתי דלשנים נותנין לכ"א וא' ב"ש דלא כהאחרונים וכן מה שהקשה ב"ח וטו"ז בסמוך באם לא הקיפו כו' דכברו דפרש"י הוא נגד זה הדין אני כתבתי שם דגם לא נחלק על הדין של הש"ע והוא מ"ש רש"י בשם המרדכי וע"ש ותמצא נחת :

סי' שסא כתב ב"י דגגין שלנו הן בשפוע ולא אמרינן בהו פי תקרה יורד וסותם והט"ז השיג עליו דקי"ל כר' זירא ע"ש והאמנותי להט"ז דברי התוס' עירובין דף צ' ד"ה אלא ב' אמות ע"ש דמבואר להדיא **בתוס'** שם דס"ל דלאו משום פי תקרה נגעו ר"ז דאפי' אם קירה כל הג' שאין שרי ועכצ"ל דוקא באין מקורה **אסרו** ביתר מב"ש אבל היכא דמקורה לא הויא כרמלית ודוקא אם עשאה לאויר אסרו גם במקורה אבל אם **עשאה** קצת לתשמיש אף שלא לתשמיש תדיר לא גזרו חכמים במקורה ולפ"ז ס"ל התוס' דלא אמרינן פי תקרה **לכ"ע** בגג המשופע וע"כ דגם רש"י ס"ל הכי ע"ש ואף דמשמע מרש"י אהא דר"ז דמשום פי תקרה מתיר ר"ז **היינו** לס"ד דהמקשה שם דאפי' אויר הסאה המותר לו מייתרו אבל למסקנ' דאויר המותר לו אינו מייתרו **עכצ"ל** דודאי גם ר"ז ס"ל דבמשופע לא אמרינן פי תקרה וכדמסיק דף כ"ד לרב דמוקי מחיצין במשופע דלא **אמרינן** פי תקרה והא דברי ר"ז משום דלא גזרו במקורה והוי אויר המותר לו ואינו אוסרו וכן כתבו התוס' **דף** פ"ט דבמשופע לא אמרינן פי תקרה וכן פסק הטור בסי' זה מ"ש מ"א ס"ס שס"ז דברי הרא"ש אההדי נק' מ דר"פ הדר כתב כן בשם הר"מ וכ"כ הגמיי' וס' תני' בשם הר"מ :

סי' שסב ס"ג וה"ה כו' מ"ש המ"א בזה הוא דחוק דלא נרמז כלל בל' הרא"ש פירושו ועיין בחידושי פרק הזורק מ"ש בס"ד : **שם** ס"ח כתב מ"א בשם הג"א דעומד מרובה על הפרוץ משני רוחות הוי **עומד** עכ"ל מ"א . אבל הש"ג וריא"ז כתבו דלא הוי עומד וכן איתא דף י' דס"ל לרב דימי ורבין דמשני רוחות **לא** הוי עומד וכ"מ דף ט"ו ע"ב . ומ"ש התוס' שם ד"ה אם מוקי כולי קשה לי לפי דבריהם הו"ל להמקשה **למכלל** שני קושיות בחדא בבא והכי הו"ל אי מוקי עלאי א"כ במלעי אתי אוירא דהאי גיסא כו' אלא ע"כ **הש"ס** רוצה להודיענו אפי' היכי דלא שייך לומר אתי אוירא דהאי כו' כגון במחיצה שגבוה הרבה יותר **מעשרה** ויש למעל' עומד מרובה מהפרוץ שתחתיו כיון שתוך י' אינו עומד מרובה מפרוץ כא' משני רוחות **לא** נתבטל הפרוץ כמו דס"ל כרב דימי ורבין הנ"ל וכ"פ הרשב"א בספרו עבודת הקודש ס"ב להדיא דמשני **רוחות** לא הוי עומד : **שם** סי"א צורת הפתח שעשאה מן הגד לא הוי צורת הפתח . וכתב הט"ז ז"ל רש"י מן **הגד** שמתח זמורה מזה כזה באמצעיתו ולא על ראשיהן עכ"ל מוכח מזה דוקא אם החבל קשור שלא בקנה **העליון** של קנה אלא בוגע קצת מקנה העליון למעלה מקרי מן הגד אבל אם חבל כרוך בקנה העליון מגידו **ואין** בולט מקצת הקנה למעלה מחבל כשר עכ"ל ט"ז ולשון באמצעיתו דרש"י אין סובל פירושו כלל . ותו מ"ש **רש"י** ולא על ראשיהן הוא למותר . דמשמע כל שאינו על ראשיהן פסול . ותו דהו"ל לרש"י לכתוב ולא על גבן **דכן** לשון הש"ס שם . ועוד בכל המפרשים שהביאו פירש"י כתבו דבעינן דומיא דפתח משקוף על שני מזוזות וכן **מבואר** בר"ן פ"ק דסוכה . ועל רש"י עצמו הוי קשה מגליה להוציא ל' הש"ס מפשטי' . דעל גבן ולא מן **הגד** . משמע ע"ג ממש בעינן . וז"ל המרדכי ורש"י פי' מגדו של קנה העומד הניח קנה למעל' ודוק עכ"ל **מרדכי** . וכ"ל דהמרדכי מפרש לנו כוונת רש"י דהוי קשה לרש"י איך מוקי הש"ס הא דאמר שם ומתח זמורה **עליהן** וכו' דאיירי מן הגד הא עליהם משמע למעל' ע"ג שני הקנים ע"כ פרש"י באמת היה למעל' מראשי **הקנים** אך שמתח זמורה מזה לזה למעל' באמצעיתו דהיינו נגד החלל שבין שני הקנים ולא על ראשיהן **שהזמורה** היה קצרה ולא הגיע להניחו גם על שני ראשי הקנים אלא ע"י היתידות עקומות שנעץ בשני ראשי **הקנים** ועקמימות נוטה לתוך הפתח והניח למעל' הזמורה על היתידות נגד החלל בין שני הקנים וכה"ג איתא **דף** ט' בגמרא שם ובסי' זה סכ"ה או מסכחת לה כגון אם קשר הענפים של זמורה בראשי שני הקנים באופן **שקנה** הזמורה היה עומד למעל' מעל גבי שלי הקנים העומדים ולא היה מניחן על ראשיהן רק למעל' נגד **החלל** בין שני הקנים שהי' הזמורה קצרה ולא הגיע כנגד שני ראשי הקנים כדפרישי' וזה שדקדק המרדכי מגדו **של** קנה העומד הניח קנה למעל' ר"ל באמת הניח קנה גבוה יותר מראש קנה העומד אך דלא היה נגד **ראשו** ולמעל' אך למעל' היה בגובה מגדו וגם זה נקרא מגד . והשתא שפיר מוקי הש"ס הא דאמר ומתח **זמורה** עליהן מן הגד סוף דבר נתברר מדברי רש"י ומרדכי הנ"ל דאפי' אם הוא בגובה יותר מעל שני הקנים **לא** מהני אם אין מגיע נגד שני ראשי הקנים למעלה אלא צריך שיהא הקנים מלמעלה נגד שני ראשי הקנים **העומדים** אבל אם כרך בראש הקנה באופן שאינו מונח למעלה החבל ע"ג הקנים אף שאין יוצא מהקנים על החבל לא מהני אלא בעינן כמשקוף העומד על גבי שתי מזוזות מלמעלה וזה ברור :

סימן שסג בתחלת הסי' נדחק המ"א בהא דפסק כאן אפי' אין החצר רוחב ד"ט צריך החצר תיקון ולקמן סכ"ח פסק דא"צ תיקון ע"כ נדחק לחלק . ואשתמיט מיניה ש"ס ערוך דף י"ב דמחלק להדיא בין חצר **למבוי** ובסי' נ"ח איירי במבוי והביא ב"י שם הש"ס ומ"ש המ"א לחלק מבואר שם בב"י בשם הה"מ דמוכח בש"ס דאין לחלק בכך :

סעיף יט עגולה וכו' עיין בחדושי עירובין דף י"ב שם נפלאתי על הר"ש והר"ש בדינים שהוציאו בסעיף זה ע"ש ותמצא נחת :

סעיף כד הניח קורה רחבה קצת למטה מי' כשרה עכ"ל כתב ב"ח הבין ב"י דהקפידא היא במה שמקצת' היא למטה מי' ולא כולה למעלה מי' ושרי ליה מאריה אלא דאין חילוק כלל בין מקצת' תוך י' **ובין** כלה למעלה מי' אלא מיירי שהי' הקורה משפתה התחתון עד שפתה העליון י' טפחים שיעור מחיצה **דלהרשב"א** יצא מתורת קורה ופסול' לרא"ש עכ"ד שבר הב"ח דאם קורה מקצתה מגיע למטה מי' באמת כשרה **וכן** מפורש יותר בדברי הט"ז אבל באמת שגגה היא בידם דש"ס ערוך הוא דף ג' בעירובין למטה כלמעלה **דחלל** י' תחת הקורה בעי' . וכן פסק הרשב"א בעה"ק ש"א ס"ב וז"ל קורה צריך שלא יהא חלל שתחתיה יתר **מכ'** ולא פחות מי' . היה חלל שתחתיה פחות מי' מגביה או חוקק כולו . וזהו כוונת הב"י במ"ש וז"ל ונראה **שהקורה** מונחת למעלה מי' איירי אבל אם מונחת למטה מי' אפי' אין רחבה יתר מכשיעור פסול' ור"ל אפי' **מונחת** כלה למעלה מי' רק מעט ממנה מגיע תוך י' פסולה לכ"ע וכיון דפלוגתייהו דרשב"א ורא"ש לא איירי **אלא** שהקורה כלה למעלה מי' ע"כ הא דכתב בש"ע ונמשכת קצת למטה מי' ע"כ ר"ל משפתו שלמעלה עד **שפתה** שלמטה איכא יתר מי' דאלו הגיע קצת מהקורה למטה מי' לכ"ע פסולה כמ"ש הב"י ודלא כט"ז שכ' **דהב"י** מיירי דכל הקורה מונחת תוך י' ואז פסול' דליתא אפי' קצתה תוך י' פסולה כדפי' :

סעיף כו אם המבוי היא נמוך מי' טפחים מהני לו צורת הפתח באמת שכ"כ הב"י בשם הה"מ שכ"כ בשם הרשב"א ג"כ ע"ש . נוסחא זו שהביא הב"י בהמ"מ כן הוא בהמ"מ הנדפס עם המ"ע . ונוסחא **מוטעת** היא אבל בהמ"מ דנדפוס עם הכ"מ איתא וז"ל המ"מ . שם בגמ' תניא בגבוה מכ' אם יש לו צ"ה א"צ **למעט** ומתוך כך סבר רבינו ה"ה לפחות מי' שצ"ה מועילה בו . ונחלקו עליה ואמרו שאין מחיצה מועלת פחות **מי'** טפחים כ"ש צ"ה וזה דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל המ"מ . וזהו נוסחא אמיתית שכן מבואר בספר עה"ק **להרשב"א** ז"ל שהשיג על הרמב"ם בזה ע"ש . והיא באמת תמיה גדולה על הרמב"ם דאפי' מחיצה לא מהני **פחות** מעשרה וכ"ש צ"ה וע"כ כדי לברר דעת הרמב"ם וטור נלפע"ד לתרץ קושיא זו ואפרש דבריהם. דלכאורה **קשה** עוד מ"ש בש"ס ובפוסקים בתיקון חקיקה דמהני למבוי אם חוקק ארבע אמות או לאביי חוקק ד"ט דמשמע **בש"ס** דתיקון זה מועיל לכל המבוי דומיא דאמר שם בגבוה יותר מכ' דממעטו בשיעור טפח דשם ודאי מהני **לכל** המבוי ה"ה הכא . תו דעכצ"ל כן דאם לא כן הוי נפרץ במלואו למקום האסור אע"כ דכל המבוי ניתר בתיקון **זה** . וקשה דא"כ כיון שאין מחיצה י' בינו לר"ה לאסר שהוא נפרצה במלואו לר"ה או לכרמלית וכיון שלא במקום **החקיקה** נאסר גם מקום חקיקה נפרץ למקום האוסר אע"כ צ"ל דהש"ס ופוסקים מיירי שחוץ למבוי סביב למבוי **המחיצות** של המבוי גבוהין י' אך תוך המבוי קרקעו של המבוי גבוה יותר מר"ה באופן שתוך המבוי אין **מחיצות** המבוי גובהן י' ע"כ לא מבעיא קורה דל"מ כיון שחללה שתחת הקורה אין גבוה י' כדפי' ואפי' לחי **ג"כ** אינו מתיר . והטעם דלא התירו חז"ל בלחי וקורה אלא היכא דחוץ המבוי יש ג' מחיצות הניכרות גבוהין **י'** אז נצטרפו הלחי והקורה להיות בצירופן ד' מחיצות . אבל כשתוכו אין י' אין ניתר המבוי בלחי וקורה דהא **ודאי** אם היה באמצע ר"ה הר גבוה וזקוף אשר מג' צדדין של ההר ההוא גבהו י' ובצד הרביעי שוה לר"ה **כהאי** דס"ל ודאי הר זה לא ניתר בלחי וקורה הכי נמי כאלו אין כאן שום מחיצות תוך המבוי. וזה נ"ל ברורי **נתבאר** מזה דגם הרמב"ם מודה בנמוך המבוי מי' לא מהני צ"ה אך מיירי שמחוץ למבוי מכל צדדיו מחיצות **גבוהים** י' ואז בעינן צ"ה גבוה י' ואם המבוי נמוך מיו"ד גם חקיקה לא מהני כדפי' : **סעיף כח** הביא ב' דיעות **דיעה** א' היא דעת רי"ף והרמב"ם ודיעה שנייה היא דעת הר"ש ורא"ש שתמהו על הרי"ף והרמב"ם שפסקו **כאן** דלא כר' אחלא ע"ש . ואני כתבתי בחידושי בעירובין דף ה' דעת הרי"ף ורמב"ם ע"ש והוא עיקר לע"ד:

סעיף לא העמיד באמצע מבוי ב' פסין או צ"ה אפי' יש חצר מתוקן לחוץ ועשו גם חיצונים תיקון לראש המבוי כ"א יכול לערב ויהיה מותר בחלקו כ"כ הטור והביא הב"י שזה הוא דעת הרא"ש ומרדכי וסמ"ק **והגמ"יי** שכתבו כן בשם הר"מ והביא הב"י דברי ריב"ש שכ' דנראה דאפי' צ"ה אין מונע רגל הרבים מלאסור **שהרי** חצירות הפתוחות למבוי בפתח גמור ואוסרת על המבוי בשלא ערבו עמו עכ"ל וכ' ב"י דלא דחינן כל הני **דבוותא** מקמיה דהריב"ש . ולעד"נ דברי הריב"ש אין חולק עליהם דראיית הריב"ש ברורה דאפי' צ"ה אין מונע **רגל** הרבים מלאסור שהרי חצירות הפתוחות כו' ודברי הפוסקים הנ"ל בשם הר"ם אין סותרין דבריו כלל **ואדרבא** מלשונם יש ראיה לדבריו . וז"ל הפוסקים הנ"ל בשם הר"ם מותר לחלוק אפי' מבוי א' שיתקן לו ב' **לחיין** דהוי חשוב כסתום ומובדל מן הדיורים שחוצה להם שהרי אפי' חצר א' אם רוצה לחלקו באמצעיתו בב' **פסין** ויערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן כו' וה"נ במבוי דהשתא לא אסרו הדיורין שחוץ לתיקון עלייהו עכ"ל הרי **מדוקדק** לשונם שכתבו מן הדיורין שחוצה להם וגם מדסיימו לא אסרו הדיורין שחוץ לתיקון עלייהו משמע **דוקא** דיורין שחוץ לתיקון דהיינו החיצונים אין אוסרים על הפנימים שאין רגלן של חיצונים מצוין בפנימים שהמבוי **סתום** כיון דהיתרו בלחי אבל הפנימים ודאי אוסרים על החיצונים שחוץ לתיקון שלהם בדריסת רגלן אסר יש לפנימים על על החיצונים וכנ"ש הריב"ש ודוקא בחצר קי"ל דאין הפנימים אוסרים על החיצונים דרגל **המותרת** במקומה אין אוסרת שלא במקומה והיינו כמ"ש התוס' דף נ"ט דשאני חצר דעיקר תשמיש החצר החיצונ' **לבני** חיצונה לכן הוי בני פנימה שלא במקומה בחצר החיצונה משא"כ מבוי דשייך לתשמיש כל בני המבוי יחד כמ"ש בה"מ סי' קס"ב ודאי אסרי פנימית על החיצונה נתבאר מזה דהריב"ש אינו חולק על הרא"ש ומרדכי והגמ"י בשם מהר"ם שהם דקדקו לכתוב אותן דיורין שחוץ לתיקון אין אוסרים על הפנימים משום שאין להם **דריסת** רגל על הפנימים ובקל מסלקין עצמן אבל ודאי הפנימים אוסרין על החיצונה ואפי' צ"ה אין מונע רגל הרבים מלאסור וכמ"ש הריב"ש דהא הריב"ש איירי שם בתשובתו דיש לבני מבואות דריסת רגל זה על זה **שהמבואות** מפולשות מעבר לעבר לכן דקדק וכתב שאין צ"ה מונע רגל רבים כו' . וראיה ברורה לזה שהרי בעל הטור בעצמו כתב בהרמזים שחיבר בדין אם חלקו באמצע המבוי בצ"ה או בשני פסין וגם החיצונים עשו תיקון **לראש** המבוי פנימים מותרין עכ"ל הרי דלא התיר אלא הפנימים הא החיצונים אסורים . עוד ראיה לזה מס"ש שכ"ב שם פסק הטור דיכולין לחלק ר"ה לרחבה הואיל ויכולין להסתלק אלו מאלו ואין להם דרך זע"ז ואז צריך שיעשו ג"כ צ"ה ע"ש הרי אפי' היכי דעשו צ"ה אם לא היה יכולין להסתלק אלו מאלו והיה להם דרך **זע"ז** אז אפי' צ"ה לא הוי מהני להו והיינו כמ"ש ריב"ש דאין צ"ה מונע רגל הרבים מלאסור וכ"מ בב"י עצמו ע"ש ולפ"ז דברי הטור וש"ע צל"ע שכ' כל א' מותר בחלקו משמע אפילו חיצונים מותרים בחלקם . וא"כ סותר דברי הטור נגד מ"ש הטור עצמו בהרמזים כנ"ל ונגד מ"ש הטור ס"ס שכ"ב תו כיון דחוץ לתיקון לא היה רק חצר א' למה צריך כ"א לערב במבוי דמשמע דזה החצר שחוץ לתיקון נמי צריך לערב תו מאי ויהיה מותר הול"ל ומותר ע"כ קרוב אצלי דיש חסרון בדברי הטור וכצ"ל ועשו גם חיצונים תיקון למבוי הפנימי מותרים שהרי אפי' חצר א' אם חלקו בשני פסין יכול כל אחד לערב לבדו ויהיה מותר בחלקו ודבריהם אלו העתיקן הטור מדברי הרא"ש ע"ש בחצר ודאי גם החיצונים מותרים בחלקן ואין הפנימים אוסרין כיון שחלקו בב' פסין הו"ל ממש כשני חצירות זה לפנים מזה דעיקר תשמיש חצר חיצונה לבני חיצונה ואין הפנימיות אוסרת שלא במקומה משא"כ במבוי כדפי' ואף מי שאין נראה לו להגיה בטור מ"מ כיון שנתברר דאין תיובתא על הריב"ש מדברי הפוסקים הנ"ל ואדרבה מסייעין ליה והטור בעצמו ג"כ פסק כריב"ש ברמזי' והריב"ש הוא מחמיר ודאי אין לדחות דברי הריב"ש להקל ואף כי שבורר שט"ס וחסרון ניכר הוא בדברי הטור ויש להגיה כדפרי' וכ"מ בהר"ר יונתן והביאו בש"ס שס"ד : סעיף לג וי"א דאם כו' הקשה ב"י מסי' שס"ד ס"ג דאע"ג דאין בעקמימותן י' הוי כמפולש וכ"ל דשאני הכא כיון דשני הפתחים הן בצד האחד לא ישבבו לצא שביב הפתח והוי כאלו לא בקעי בה רבים דקי"ל סי' שס"ה ס"ב דפירצתו בי' עמ"ש שם בשם התוס' ע"כ ביתר מעשרה דאפי' לא בקעי בה רבים דקי"ל סי' שס"ה דאסור שם לכן ג"כ נמי אסור . ושוב ראיתי כן בגליון הרא"ש של הגאון מו' משה ז"ל אב"ד דהראדני : בט"ז האריך כאן בתשובתו לאנשי ק"ק שטיינץ שהיה שביב לעיר נהר אך דהיה נקרש **בימות** הגשמים ופסק דנתבטלו מחיצות ועל כן אפי' כל שאינו נקרשים לא חשיבי מחיצות ע"ש שהאריך ולעד"נ לא מבעיא לראב"י ור"ח ולדעת הה"מ גם דעת רי"ף ורמב"ם הוא כן כמ"ש ב"י סי' תרל"ג עפר ועתיד לפנותו אף שביטלו לשבת א' לא חשיבי לבטל מחיצה אלא דוקא אם היה בדעתו להניחן עד עולם ה"נ לא נתבטל המחיצה דלא נתבטל המחיצה אלא בעפר ואין עתיד לפנותו לעולם ואפי' להרא"ש והר"ן אם ביטלו לשבת א' מבטל מחיצה מ"מ במים הנקרשים כיון דנימוסין מאליהן ואינו דבר המתקיים אינו מבטל את המחיצה וראיה לזה ממס' אהלות פ"ח דגליד וכפור אין מביאין את הטומאה ואין חוצצין ואין ממעטין בחלון לחצוץ בפני הטומאה שבבית השני והטעם כיון דהוא דבר שאינו מתקיים והוא נימוס מאליו לא חשיבי אהל ומחיצה וכיון דאין ממעטין בחלון . א"כ כ"ש דאין מחיצה שהרי מצינו לר"מ דס"ל אין מחיצה מבעלי חיים ואפ"ה בעלי חיים ממעטין בחלון כמ"ש התוס' פ' לא יחפור דף כ' . ותו מצינו מלח ממעט שם בחלון ואפ"ה לא הוי מלח מחיצה כמ"ש הר"ש פי"ג דאהלות.וא"כ גליד וכפור ומים הנקרשים דאין ממעטין בחלון ק"ו דאין נעשין מחיצה כלל לשום דבר וכיון דנתברר דגליד הנקרש לא נעשה מחיצה א"כ ק"ו דאין מים נקרשים בטלין מחיצה דהא מבואר בעירובין דף צ"ח ע"ב גבי מתבן שבין שני חצירות אפי' לא ביטלו הוי מחיצה . ואלו בתבן הנתון בחריץ שלא בטלו שם אין מבטל מחיצה וחילק הש"ס ביניהו דמחיצה מ"מ נעשה אבל אינו מבטל מחיצה ע"ש הרי דגליד וכפור דלא נעשה מחיצה.א"כ ק"ו דאינו מבטל המים הנקרשים את המחיצה כגון אם היה בחריץ שבין ב' חצירות מים הנקרשים ק"ו דאינו מבטל מחיצה הרי מבורר מים הנקרשים כיון דנמוסין מאליהם והוא דבר שאינו מתקיים אין מבטל מחיצות כלל ואפי' בעודם מים נקרשים אפ"ה רשאין לטלטל בתוך העיר על סמך המחיצות של הנהר ואין המים נקרשים מבטלין למחיצות . ותו ראיה דהא מנהגינו מקדמונינו הגאונים דתברי גזיזא ברדא בשבת ואי ס"ד דנתבטלו מחיצותיה הוי כאלו חופר בור בשבת ועושה מחיצות חדשות בשבת דאפי' ע"י עכו"ם אסור אלא ע"כ מפולם לא נתבטלו המחיצות דהוי כמו פי תנור שמשרקין בטיט בשבת כמבואר סי' ס"ד בשם המרדכי כיון דאין עשוי לקיום לא הוי סתירת בנין וכ"ש בעשוי מאליו כמ"ש מ"א ס"ם ס"מ ויהיה הטעם מה שיהי' מה שנהגו להתיר לשבור הקרח בשבת אפי' בכלי ברזל כיון דמלאכת היתר הוא כמ"ש סי' ש"ת וא"כ הוי קרח דבר הניטל בשבת דאין מבטל להמחיצה כדאי' בדף ע"ז בספל שחברו בקרקע. וקי"ל דלראב"י ור"ח וסייעתו דבעינן להיות דעתו להניחן שם עד לעולם זה הוא מבטל המחיצות ע"כ אין המים הנקרשים מבטל המחיצות כלל נ"ל :

סי' שסד ס"ב וי"א אע"פ כו' זהו דעת הרמב"ם ותמהו עליו והה"מ נדחק מאין הוציא דינו ואני ת"ל כתבתי דעתו בדף ו' ע"ב שכן היא דעת רש"י שם ותירצתי בזה מה שהקשו תוס' על רש"י ויש לדינו של הרמב"ם מקור בהש"ס שם ע"ש: כתב הרר"י בדין מבואות עקומות המפולשין לר"ה שרינן בצ"ה בעקמימותן אע"פ שיש רשות לכל א' מאלו המבואות לדרוס על חבירו אפ"ה אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן מותרין שהרי יש לכל א' פתח לר"ה וכיון שערבו לעצמן גילו אדעתייהו דסלקי דריס' רגל זה מזה וכגון זה כופין על מדת סדום שלא יעברו זע"ז בשבת עכ"ל. וכ' עליו הב"י ולפי מה שנכתוב סי' שע"ח דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אין אוסרין אפי' בוררין זע"ז בשבת עכ"ל ב"י והמ"א חילק בין חצר למבוי כמ"ש לעיל ס"ס שס"ג בשם הרא"ש והתוס' . ולע"ד פשוט דאפי' בחצר אם יעברו זע"ז בשבת יאסרו עליהם דהא מ"ש רגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה מבואר הטעם בש"ס דף נ"ט. משום דאמרא דשא ומשמעות פירש"י כיון דמותרת במקומה כופין אותה על מדת סדום שלא יהא לה היום דריסת רגל על החיצונה אלא תסגור הדלת ותשמש במקומה עכ"ל והיינו ממש דברי הרר"י מבואר גם בחצר אם יעברו על החיצונה אוסרת דלא כמ"ש ב"י ומ"א *) :

סי' שסה מ"ש מ"א ס"ק ג' בפי' דברי הטור דינו ליתא דא"כ למה דחיק הש"ס בקרן זווית הו"ל לשנויי הכי וכן מבואר בירושלמי בדין ב' פתחים מצד א' שני בקורה א' לא' מהפתחים ופסק כן הרשב"א בעה"ק ש"ב ד"ב ע"ש. גם כתוב שם בדין מבוי רחב מכ' המבואר בסי' שס"ג סל"ד עושה קורה לפתח האמצעי ולשני אוירן מגדדין אין צריך כלום ע"ש: שם ס"ב והוא דלא בקעי רבים פי' מקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רבים לעבור באותו מחיצה רש"י והא דשרי לפרוץ מראשו סי' שס"ג סל"ה שאני התם דלא נקעי רבים בה משוי דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בזוטא כיון שאין מקלרין דרכן משא"כ מן הצד מקלרין דרכן כן תירצו התוס' וב"ח וטו"ז וכל דבריהם דחוקים ורחוקים: כתבו הטו"ז והמ"א בחצר אפי' בקעי רבים פירצתו בי' וע"כ יש חילוק בין מבוי דפירצתו בד' אי בקעו בה רבים אבל חצר פירצתו בי'. וראייתם מהא דספיק ב' ע"ש ולע"ד נראה פשוט דגם בחצר פירצתו בד' אי בקעי בה רבים והא דס"ב דכ' שם אע"ג דבקעי בה רבים שרי בחצר אין משם ראיה דהא שם הרי במבוי נמי שרי אי כלה לאמצע החצר . והיינו דנראה דאינו מפולש לר"ה ודוקא לצידי רחבו כתבו הטעם דנראה כמבוי מפולש והיינו שרואין שמצד זה שוה יסברו שגם מצד השני שוה והוי מבוי א' מפולש לר"ה לכן אסור . וכן נפרץ זה כנגד זה כתבו טעם דאסור דנראה כמבוי א' מפולש אבל בכלה לאמצע החצר גם המבוי מותר כדפי' ולכן מטעם זה החצר לעולם מותר משום דלא נראה כמפולש לר"ה אל העומדים תוך החצר דהא גיפופין נראין בו וניכר שנפרץ למבוי אבל היכא דנפרץ החצר לר"ה עצמו דינו כמבוי : ותדע מדלא אמר רב רבותא חצר שנפרץ לר"ה משני צדדים שרי ותו אם יש חילוק במפולש בין חצר למבוי מה שהקשו תוס' דף כ"ד אמאי לא אסור שם בחצר במפולש וכן דף י"א ס"ל לתוספות לפשיטות דחצר אסור במפולש דאל"כ מאי הקשו שם ד"ה חצר כו' נילף מפולש מיתר מי' איפא די"ל מה ליתר מי' שאוסר בחצר כו' גם ד"ה אילימא מה שהקשו לק"מ דשם איירי במרובע דהיינו חצר ועכצ"ל דס"ל לתוס' דחצר אסור במפולש . וקשה מנא להו דהא לא נזכר בשום מקום דחצר אסור במפולש . ואדרבה במתני' דחצר שרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו דהוי רה"י אפילו נפרץ זה כנגד זה כמ"ש פ"ק דערובין דף ח' . אלא ע"כ דפשוט הוא דאין לחלק בין חצר למבוי . ובש"ב שאני הואיל ויש גיפופין נראה דנפרצ' למבוי ולא לר"ה אבל נפרצה חצר עצמה לר"ה אסור כמו מבוי . ובש"ס דף ו' יליף להא דמבוי דפירצתו בד' ממבוי תקוע ומפולש ואם פירצתו בד' הוי כמו מבוי מפולש . וראי' ברורה לזה מהא דקי"לן דף ה' כרב הונא בר"י דפרוץ מרובה על העומד שרי במבוי ק"ו מחצר ופריך מה לחצר שכן פירצתו בי' ומשני מבוי נמי פירצתו בי' . וקשה לפי דברי הטו"ז ומ"א תקשה מ"מ לדידן היאך קיל"ן דילפינן מחצר דפרוץ מרובה שרי במבוי מה לחצר שכן פירצתו בי' אפי' בקעי בה רבים · תאמר במבוי שפירצתו בד' אי בקעי רבים . אלא מזה ראיה ברורה דחצר ומבוי שווין הן אפי' חצר אי בקעי בה רבים פירצתו בד' וכן ראיתי ברשב"א בעה"ק ש"א סי"ד דחצר מפולש דינו כמו מבוי מפולש דבעי צ"ה מצד א' ובגמרא מדמי וילף דהא דמבוי דפירצתו בד' ממבוי מפולש ע"ש ובדף כ"ב פירש"י הא דחצר שנכנסין בזה כו' ביש לה גידודין מיירי ע"ש.וכ"ש לדעת ריא"ז וש"ג דכש"ב גם בחצר אסור : כתב מ"א עיר מוקפת חומה ונפרץ בה פירצה בד' טפחים ובקעי בה רבים אם יש לדון כמו חצר לקולא לדידן דמבואות שלנו דין חצירות יש להם אך דלהחמיר אמרי' כן ולא להקל ע"ש עכ"ד והנה מה דמסופק אי כחצר כבר בירךתי דגם חצר דינו כמבוי בזה דפירצתו בד' אי בקעי בה רבים אך עיקר הדין דמשמע מדבריו דאוסר לדידן בחד פירצה אי בקעי בה רבים בזה פשוט דשרי דדוקא במבוי שניתר בלחי או בקורה בזה אסור בש"ס ובש"ע בפירצה ד"ט כיון דיש כבר פתח בצד הרביעי שבו לחי או קורה לכן כל עוד שיש פתח לא התירו דחד פתחא שרי ולא שנים אבל לדידן דכל מבואות נתקנו ע"י צ"ה וכ"ש מוקפ' חומה אי מצד א' נפרץ פירצת י' כיון דאין שום פתח רק מצד אחד אפי' נפרץ בצד א' כמה וכמה פירצות שרי רק שלא יהא א' מהם יתר מי' אמות ולא מבעיא אם הצד זה שנפרץ הוא עומד מרובה על הפרוץ פשיטא דשרי דלא גרע מלחי כמ"ש בש"ס דף ה' אפי' פרוץ מרובה על העומד משכחת לה דשרי אי הוי כל הפרצות מצד א' בכה"ג שנתבאר סי' שס"ג סל"ד ע"ש אבל אם נפרץ משני צדדים וכל פרצה ד"ט אוסר : במ"א סק"ז הביא דין שכתבו תוס' פ"ק דעירובין דף ז' ע"ב בדין אם אחד מבני מבוי שלא עירב עמהם ויש לו פתח מביתו או מחצירו לר"ה אע"ג דרגיל הוא במבוי לעבור דרך שם כיון דיש לו פתח א' לר"ה כופין אותו על מדת סדום שלא יעבור דרך המבוי בשבת זה שלא יאסר עליהם ע"כ . והן אמת שכתבו התוס' כן בהסוגי' . אבל לדינ' אין להורות כן . כאשר אברר בס"ד . דכתבו שם התוס' דבריהם על דברי רב דמיירי שם בחצר שאין רגילה במבוי זה שנפרצה למבוי זה אין אוסר על פני המבוי וכתבו התוס' לאו דוקא דה"ה בחצר שרגילה כמי אין אוסר כו' . וקשה לי על התוס' דהן הביאו ראי' לדין זה מהא דפ' מי שהוציאוהו בחצר שבין שתי מבואות וא' עירבה ומבוי שניה לא עירבה אע"ג דרגיל' במבוי שעירבה דושין אותה וכופין לה על מדת

סדום

דגול מרבבה

סי' שס"ד באה"ע דלא כמ"ש ב"י ומג"א כו' בחנם השיג על המג"א דבהדיא כתבו התוס' בדף ל"ט ע"ב בד"ה דפנימית כו' דבדריסת הרגל ליכא קפידא בחצר רק היחד דשא שלא להשתמש בחיצונה והיינו ממש כדברי המג"א:

סדום שתוך להמבוי דלא עירבה ע"ש וקשה דאין הנדון דומי' לראי' כלל דהתם בדין הוא לכוף אותם על מדת סדום כיון דיכולין להשתמש במבוי זה כמו בזה · אבל בפתח אחר הפתוח לר"ה. ובר"ה אסורים בטילטול ומבוי שרי בטילטול כלים ששבתו בתוכו או בחצר ואיך יכופו אותו לסלק מן המבוי לר"ה דהא גדולה מזו נתבא' סי' שפ"ט אם יש לו פתח אחר בקרפף יתר מב"ס אין דוחין אותו לשם דשם אין יכול לטלטל כלום כיון דיתר מב"ס הוא והוא מש"ס דף ס"ז ע"ב ע"ש ברש"י. א"כ מכ"ש דאין דוחין אותם לר"ה גמור ונלע"ד דלא קשה מידי על התוס' דהתוס' כתבו שם על דברי רב. ורב אית ליה ר"פ ר"א דמילה מבוי שלא נשתתפו בו אסור לטלטל בו ד"א כמו בר"ה ע"ש. לפ"ז א"ש דברי התוס' דמבוי זה כיון דלא נשתתפו בו הוי ממש כמו ר"ה וע"כ כיון דהוא ילך למבוי שעירבה ויאסר עלייהו והו"ל כמו שלא נשתתפו בו כלל ואסור לטלטל בו כ"א ד"א לרב ושוה הוא לו לר"ה א"כ שפיר כופין אותו על מדת סדום . ולפ"ז זכינו לדין דאנן דקיי"ל דלא כרב כמ"ש בסי' שפ"ח דבמבוי שלא נשתתפו בו מותר לטלטל בו ודאי אין אנו יכולין לכוף אותו שילך דרך ר"ה דהא בר"ה אי אפשר לו לטלטל וכאן במבוי רשאים לטלטל ע"כ אוסר על בני המבוי. אפי' לדעת הרמב"ם שפוסק שם כרב היינו במבוי הניתר בלחי וקורה אבל מבוי הניתר בצ"ה הרמב"ם מוד' דמותר בטילטול גמור אף שלא עירב כמ"ש המ"א שם ואין בצ"ה (עושין) מבואות שלנו . ויש נ"מ בזה גם לדידן אם שכח א' ולא עירב עם בני העיר ויש לו מאחורי ביתו פתח פתוח לכרמלית אוסר על בני העיר ואין אומרים לו לעבור דרך פתח הפתוח לכרמלית דלא כדפסק המ"א זה ברור : סעיף ה אוסר להשתמש גם תחת הקור' אי המבוי פתוח לכרמלית כן פסק הרמב"ם והראב"ד כתב דזה שיבוש וכתב הרא"ש שכדברי הראב"ד משמע מלשון רי"ף ואח"כ הקש' עליו ובחידושי כתבתי דשטת הראב"ד ברורה מאוד והקשתי קושיות הרב' על דברי הרמב"ם וסייעתו וכ"מ לעיל סי' שס"ב סעיף ד"ו בגבוה מך'. דשני בבנין רחב טפח ומעטו מך' וטעמו בש"ס דמותר לשמש תחת הקורה ומשמע שם דאפי' פתוח' לכרמלית שני בבנין טפח וע"ש בחידושי ותמצא נחת בס"ד : סעיף ח מבוי שנשתתפו בו ונשבר' הקור' אותן חצירות שאין פתוחות לאותו חצר שהעירוב שלהם מונח שם אסורות לטלטל בחצירן כיון דאין יכולין להביא ערובן לחצירן כיון שנשברה הקור' עכ"ל כ"כ ב"י בשם הר"ם ופסקו כן המ"א כאן. וטו"ז סי' שס"ו. ולכאורה נ"ל דהפוסקים שפסקו ככ"ל לשיטתו בסי' שע"ב סט"ו כמ"ד אם אי אפשר להביא עירובן אלא דרך ע"ג אילן אסור אבל הרמב"ם וש"ע שם כוותייהו סי' שע"ב סט"ו דע"י אילן אפ"ה הוי עירובן עירוב ואף דא"א להולך עירובן אלא דרך האילן אפ"ה הוי עירוב דקיי"ל כר' דלא גזר בה"ש. ולפ"ז כאן נמי בה"ש יכולין להביא ל"ס עירובן דרך כרמלית דשבות הוא . וע"כ א"ש הא דפירש רש"י דף ס' דלא עירבו מזה לזה משום דפירי דמפסיק דהוי כרמלית והוי כחריץ שבין שני חצירות דאין מערבין אחד. לכאורה קשה דהוי לרש"י לפרש משום דלא יכלו להביא עירובן להם אלא ע"כ כדפרישית דמ"ה לא מתסר. והא דאמרי' סוף פרק הדר כיון דלא יוכלו להביא עירובן דרך הבית המפסיק ביניהם מ"ה לא הוי עירוב . י"ל התם איסורו משום בית אחר שלא עירב עמהם והוי האיסור משום עירוב ומבואר דף ע"ו בעירובין ונתבאר סי' שע"ב דבאיסור משום עירוב החמירו ועשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכיון דמצינו דגזרו בה"ש בשבות הקרוב לחיוב חטאת כמ"ש ב"י סי' ת"ט . מכ"ש דגזרו בה"ש באיסור משום עירוב אבל בשאר איסור דרבנן כמו מכרמלית לרה"י דכתבו התוס' דף ע"ז דלא החמירו לזה ואדרבה קיל משל תורה לא גזרו בה"ש וע"כ כל שיכול להביא בה"ש להעירוב אף דהוא בכרמלית לא גזרו בה"ש לכן הוי עירוב: ותדע שהרי בעירוב תחומין קיי"ל אפילו מפסיק כרמלית בין עירובו למקום שביתתו הוי עירוב כמ"ש סי' ת"ט ונתגלגל העירוב מבע"י חוץ לתחום הוי עירוב ש"מ משום כל דאיסורו דמשום עירוב גזרו גם בה"ש כמו בשל תורה. נתברר דלהרמב"ם וש"ע אף אותם חצירות ומבואות שאין יכולין לטלטל לבה"כ דכרמלית מפסיק ביניהם אפ"ה מותרין הן לטלטל תוך חצירן ומבואם על סמך עירובן שבבה"כ כיון דבה"ש יכולין להביא עירובן לגבייהו ול"ע :

סי' שסו ס"ג רמ"א המנהג בזמן הזה להניח העירוב בבהכ"נ וכן נהגו הקדמונים. וכ"ל הטעם בעירובין שלנו יש להם דין שיתוף וא"צ להניח בבית דירה עכ"ל רמ"א ותמה הב"ח דהא כתב רמ"א ס"ס שפ"ז דעירובינו יש לו דין עירוב ושיתוף ביחד ע"ש ואני כתבתי לקמן סי' שפ"ז דעירובינו יש לו רק דין שיתוף ולא עירוב כלל. לפי דבריהם דאסור להניח עירוב בבה"כ וצריך להניח עירוב דוקא בבית דירה אך דעירובינו דין שיתופים לה א"כ בעיר שאין מותרים לטלטל בה רק בחצר של בהכ"נ ויש בחצר כמה בתים וצריכין עירוב וזה ודאי דין עירוב יש לה לפי דבריהם אסורין להניח עירוב זה בבה"כ אלא צריך להניח בבית דירה . ולע"ד נראה דלחנם תמהו הגאונים בזה דאפילו עירוב גמור יכולין להניח בבה"כ. דהא מבואר במשנה דאפילו בבית התבן ובית הבקר מניחין עירוב. וכתבו התוס' פ' כיצד משתתפין דף פ"ה דאפי' בית התבן שאין דרין בה מניחין העירוב כיון דחזי לדירה וכו'. וכ"כ הטור וש"ע ס"ב אלא בבית הראוי לדירה כו' וא"כ ברור הוא דגם בה"כ חזי לדירה דהא אורחין אוכלים וישנים בה ע"כ פשוט דיכולין להניח גם עירוב בבה"כ : והנה מנהג שמקדמונינו גאוני עולם שמניחין עירובינו בבית הכנסת. ובאמת שהוא תמיה גדולה דטפי הוי עדיף להניח העירוב בבית. הלא דבר הוא. תו כתוב הגאון מהר"ל בבה"כ שלא עירבו דאסורין לטלטל בבה"כ אלא כלים ששבתו בתוכה. הביאו מ"א בסי' זה והניחו בצ"ע. ולענ"ד יתברר דדברי מהר"ל הם ברורים , ויתברר טעם נכון למנהגנו שנתקן ומיוסד על אדני פז . ותחלה אקדים לפניך דבר שנתחבטו בו גאוני עולם . ה"ה בעל תרומת הדשן. וב"י הביאו דברי המרדכי דר"פ הדר שהעתיק שם ל' רש"י ר"פ הדר. ז"ל המרדכי בשם רש"י ואם יש ישראל אחד אוסר פי' אוסר לאורח להוציא מבית עכו"ם לחצר. אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו כך פרש"י ז"ל עכ"ל המרדכי ותמה עליו ת"ה דאנן קי"ל דאין האורח אוסר על הבע"ה וסיים דרפיא בידי' ע"ש. וכתב ב"י בסי' שפ"ב תמהני עליו איך רפו ידיו ולא סתר פסק זה בזרוע נטויה דדברים הללו לדרבי הר"מ אתמר דלא קיי"ל כוותיה וסיים הב"י דתלמיד טועה כתב זה במרדכי ע"ש :

ולע"ד הדבר מבורר שדברי רש"י ומרדכי הם נכונים וברורים לדינא· והם לא איירי כלל מדין האורח שיאסר כמו שהבינו ת"ה וב"י הנ"ל וזה ע"פ מה שכתב רש"י בעירובין דף ע"ד גבי חורבה דלא דרו בה בעלים כתב שאע"ג דדירה בלא בעלים אין אוסרת היינו דאין אוסרת על בני החצר להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר אבל להוציא ולהכניס מחורבה זו לחצר ודאי מ"מ רשות אחרת היא ואסורין להכניס ולהוציא מחצר לתוך החורב' או להוציא מחורבה לחצר דהא כיון דהחורבה אין אוסרת עליהם לא עירבה עמהם ולא נתנה להעירוב וע"כ אסורין להוציא ולהכניס לתוכה ע"כ דברי רש"י שם והביאו התוספות קדפ"ה ע"ש. ועפ"ז א"ש דברי רש"י ומרדכי הנ"ל. דשם איירי הש"ס במסקנא דעכו"ם אינו בביתו . וגזר ר"מ שם דאף שהעכו"ם לא דר בביתו אפ"ה אסור משום גזירה ע"ש. ועפ"ז פרש"י שם לחלק דלענין לאסור על ביתו דישראל לטלטל מביתו לחצר כיון דאין העכו"ם בביתו לא אסר על הישראל דהא בישראל גופא גזר ר"מ ולא מדינא לכן בעכו"ם ודאי לא גזר ר"מ בזה אבל ודאי לענין להכניס ולהוציא מביתו של עכו"ם דבישראל מדינא אסור אף שאינו דר בביתו מ"מ רשות אחרת היא ואסור לטלטל מביתו לחצר כדפי' לכן גם עכו"ם שאינו בביתו אסור לאורח להכניס ולהוציא מביתו של עכו"ם וה"ה לכל ישראל אסור להכניס לביתו של עכו"ם כמבואר ברש"י שלפנינו שלא הזכיר אורח אלא דהמרדכי נקט אורח. דישראל אחר מאי בעי שם בביתו של עכו"ם ע"ש. אבל כשאין ישראל דר כלל בחצר הוי דירת עכו"ם כמו בהמה. ואפי' מביתו מותר לחצר וכ"מ לדידן לר"א ב"י בשני ישראלים דרים שם יש חילוק דמבית ישראלים לחצר שרי כיון דהעכו"ם אין דר בביתו אינו אוסר אבל לטלטל מבית עכו"ם לחצר או להיפך אסור אף שאין העכו"ם דר בביתו דמ"מ רשות אחרת הוי. אבל בישראל א' דר בחצר לראב"י הוי כמו דירת בהמה ושרי אפי' מבית עכו"ם דראב"י לשטתו דב' ישראל בעינן וע"ש בחידושי ר"פ הדר כי שם באורתי היטב הדברים באריכות · יצא לנו מזה דלרש"י אע"ג דדירה בלא בעלים אין אוסרת כמ"ש סי' ש"ע והיינו לאסור על החצר אינו אוסר ושאין הם לטלטל בעירובן אבל מבית ישראל זה שאינו דר שם כיון שלא נתן עמהם בעירוב אסור מ"מ לטלטל מבית זה לחצר או להכניס מחצר לביתו זה שאין בעלים דרים שם אף שהתוס' והרא"ש חלקו על זה ד' פ"ה מ"מ הביא מרדכי דברי רש"י לדינא כי הסוגיא א"א לפרש כלל ר"פ הדר אם לא ע"פ פרש"י כאשר כתבתי ר"פ הדר ע"ש. כמו שכתב המרדכי פ' כיצד משתתפין דדברי רש"י מוכרחין מהש"ס וכן פסק ברוקח כרש"י דמיירי דיש לה בעלים ואין דרים בה דאסור לטלטל לתוכן וכ' הרוקח דכן אי' בירושלמי וכ' ברוקח הטעם דחורבה חזי לבנין וחזי לדירה ור"ל דלא תקשה מ"ש מבית שער דקיי"ל דיכולין לטלטל מחצר אחרת אל תוך בית שער ע"כ מתרץ דבית שער לא חזי לדירה כלל משא"כ חורבה הרי דרוקח ומרדכי פסקו כרש"י: ועפ"ז אתי שפיר דמניחין עירובינו דוקא בבית הכנסת דאם היה מניחין עירובינו בבית אחר היה הדין דאסורין להוציא ולהכניס מן בית הכנסת . כמ"ש רש"י בחורבה הנ"ל דהא ביה"כ שאין דרים בה אין אוסרת וע"כ לא נתנה חלק אל העירוב והוי אסור להוציא ולהכניס מבית הכנסת לחצר דהא יש לבה"כ בעלים. דלכל א' וא' יש לו מקום מיוחד בבית הכנסת. שקנוהו בדמים והוא מכלל נכסיו כמו שכתב להדיא בח"מ סי' ל"ז סכ"ג וא"כ יש בעלים לבה"כ שלנו והרבה מבעלים אשר להם מקומות בבה"כ אשר אין דרים בעיר ויושבים בכפרים כל השנה ואותן לא עירבו עם בני עיר זה א"כ רשות אחרת היא הבה"כ אשר יש לבעלים חלק בה והן לא עירבו עם עיר זה ע"כ הוי אסור להכניס ולהוציא מבה"כ. ע"כ מניחין עירוב זה בבית הכנסת עצמה ואנן קי"ל בסי' זה דהבית אשר מניחין בה עירוב אינה צריכה ליתן להעירוב דהוי ממש כאלו כלם דרים בזה הבית אשר העירוב בה ואינה אוסרת עליהם. וכ"מ מרש"י שם דאי הוי העירוב בתוך החורבה הוי שרי ע"ש. ע"כ מניחין העירוב בתוך בה"כ והוי כאלו כלם דרים בה וע"כ רשאין להוציא ולהכניס מבה"כ. והשתא א"ש שפסק מהרי"ל באם לא עירבו והביאו כלים ע"י עכו"ם אסורים הכלים לטלטל בב"ה אלא ד' אמות והיינו מטעמא דפרישית דבה"כ יש לה בעלים ואף שאין דרים בה מ"מ רשות אחרת היא ואסור לטלטל מתוכה כמו שכתב רש"י בחורבה הנ"ל. ודברי שבולי לקט שהביא מ"א והיא בב"י ס"ס ש"ע הא מיירי שם להדיא בבה"כ של הפקר ע"ש. גם לא כתב שם אלא דאין צריכה ליתן להעירוב ע"ש אבל לכ"ע בבה"כ דידן שקונים מקומות בבה"כ והוי מכלל נכסיו פשיטא דאסור לטלטל לבה"כ כדפרי' . וע"פ טעם זה יצא לנו אפי' בעיר המוקפת חומה ועירבו ונשתתפו כל בני העיר יחד ונתנו עירובן בבית ולא בבית הכנסת אסורים להכניס ולהוציא מבה"כ כמ"ש הנ"ל בחורבה כיון שלא נתנה אל העירוב אסור לטלטל לתוכה וה"נ בה"כ יש בעלים שיש להם מקומו' בבה"כ שאין דרים בעיר והן אוסרין לטלטל לתוכה או מתוכה: תו נתברר מל' הגאון מהרי"ל דאסור לטלטל חוץ בה"כ אלא כלים ששבתו בתוכו כו' ע"ש משמע ומבואר הא כלים שהכניסו לתוכו הן ע"י עכו"ם או ע"י מלבוש אפ"ה אסורין לטלטל תוך בה"כ אלא תוך ד"א וכן מבואר בספר עה"ק ש"ג ד"ב וז"ל כלים ששבתו בבית שיצאו לחצר שלא עירבה עמהם אסור לטלטל אלא ד' אמות עכ"ל הרי מבואר מלשונו דאפי' הכניסו כלים לחצר שלא עירבה עמהם הן ע"י עכו"ם והן ע"י מלבוש אסור באותו חצר לטלטל אלא תוך ד' אמות ועפ"ז יש להזהיר אותן שקונים משקין בשבת ע"י עכו"ם שמביאין מחצר אחר שלא עירב עמהם . אעפ"י שהובא כבר לביתם אסורין בטלטול בביתן כ"א תוך ד' אמות ולא יטלטלנו יותר מד"א מיהו אם המשקין היו עומדין (בבה"ס) במרתף אשר לא דר בה אדם והיינו שאין אוכל שם יש להם היתר לדעת תוספות והרא"ש הנ"ל דס"ל שדירה בלא בעלים אין אוסרת כלל ויכולין לטלטל משם בלא עירוב. וע"כ יכולין לטלטל המשקין הנ"ל בביתן ובחצירן חוץ לד"א. כיון שלא שבתו במקום דירה . אך כבר כתבתי שדעת רש"י הוא עיקר שכך פסק המרדכי הנ"ל והרוקח ואחרון הגדיל מהרי"ל ז"ל כדפירש : והמנהג שלנו שמניחין עירובינו בבה"כ הוא ראיה לפרש"י . ע"כ אינלזו מדבריו להקל ואותן שקונין משקי' בשבת ע"י עכו"ם שמביא מבית עכו"ם אם יש להעכו"ם רחוב שלהם בפני עצמן שאין בו ישראלים דרים שם (עיין סי' שפ"ב ס"ב) וכבר נתברר דאין דירת עכו"ם אוסר היכא דליכא שם שני ישראלים בחצירו ואפי' מביתו מותר להוציא א"כ אותן משקין רשאין לטלטלו בכל רשות ישראל. אך אם שני ישראלים דרים ברחוב של עכו"ם שאז אוסרים העכו"ם כמו ישראל לכל מילי כדפירש' : העולה מזה אם הונח עירובינו בבית אחר שלא בבה"כ אפי' עיר מוקפת חומה ונשתתפו אסורים לטלטל לבה"כ או מבה"כ ואותם כלים שהובאו לבה"כ ע"י עכו"ם אסורים לטלטלן בבה"כ אלא תוך ד' אמות גם אותן כלים ששבתו בביה"כ והובאו לביתן על ידי עכו"ם אסורין בטלטול בביתן אלא תוך ד' אמות ואותן משקין שקונין מישראל בשבת ולא עירב עמהם והובאו לביתם ע"י עכו"ם אסורין לטלטלן אלא תוך ד' אמות . אבל משקין שקונים מבית עכו"ם אם העכו"ם דרים ברחוב שלהם ואין שני ישראלים דרים ברחוב ההיא אותן משקים מותרין בטלטול כמו ששבתו ברשותו כל זה ברור :

סי' ש"ע המתארח בחצר אם אינו מתארח אלא לל' יום אינו אוסר על הבני חצר עכ"ל כ"כ הב"י בשם שיבולי לקט דאורחים ששבתו בבית הכנסת ואוכלים שם אוסרים עכ"ל בשם הר"ר ישעיה ופירש ב"י דע"כ מיירי ששהו שם יתר מל' יום ע"ש ומלשון הש"ל מבואר דאיירי אפי' האורחים שבתו שם בשבת א' אפ"ה אוסרים וכ"כ מהרי"ק סי' מ"ו וז"ל דבר פשוט היא דאורח שיש לו מקום פיתא לעצמו חשוב כמו בע"ה ואוסר כו' ע"ש. וליכא לאקשויי על מהרי"ק מש"ס ס"פ דמבואר מש"ס דאורח אינו אוסר . וכן משמע בירושלמי וסי' שפ"ד הביאו די"ל דמהרי"ק סבר דירושלמי איירי דוקא בעכו"ם האכסנאי משום דדירת עכו"ם מדינא לא אסר רק חכמים חשו שמא ילמוד ממעשיו כמבואר בפ' הדר ע"כ כיון שהעכו"ם אינו דר רק בא באקראי בעלמא בזה לא חשו חכמים שמא ילמוד ממעשיו אלא ברגיל או בל' יום אבל ישראל כיון דמקום פיתא היא לו והוא שאול בידו שכירות ליומא מתכר הוא. וראיה לדברי מהרי"ק מתו' דף ס"ט אהא דאמר שם מי שביטל רשותו הוי כאורח לגבייהו וכתבו תוס' ורא"ש וז"ל פי' ר"ח הא דאמר הוי כאורח כדאי' בירושלמי אכסנאי אין אוסר. וכתבו דל"ד להכא כלל התם איירי בעכו"ם שבא לדור לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו ע"ש. ולכאורה אין מובן דבריהם במאי פליגי על פי' ר"ח ועכצ"ל דה"פ ודאי ישראל הבא לאכסנאי כיון דשאול מקום פיתא בידו ליומא הוי כמו מתכר ממש והא דאמר דהוי כאורח לגבייהו פירוש כאינש דעלמא שיש לו מקום פית' דלי' בחצר אחר לכן אף אי משתמש ולן כאן אינו אוסר וכן ל' רש"י ס"פ עושין פסין דהוי כאינש דעלמא והירושלמי בעכו"ם איירי הואיל ובא באקראי לא שייך לחוש שילמד ממעשיו אם לא ברגיל או ל' יום ומ"ש טור ורמב"ם כאן דאורח אינו אוסר נמי ר"ל דמקום פיתא במקום אחר רק משתמש ולן כאן . וכן כוונת המרדכי ר"פ הדר וכן כתב התוס' דף ס"ו דאכסנאים אוסרים זה על זה אם כן אתי שפיר דעת מהרי"ק ודעת ר' ישעיה הנ"ל ועמ"ש ר"ס שכ"ב העולה מזה לדעת התוס' ורא"ש ומרדכי ור' ישעי' ומהרי"ק אורח ששבת בחדר ואוכל שם אוסר על בעה"ב :

סי' שעב כתב המ"א נשתתפו במבוי ואין בין חצר לחצר חלון אסור לטלטל דרך חור א"כ גם בבתים שלנו הדין כן עכ"ל. ודבריו תמוהין דמה שכתב רש"י כן ר"פ חלון היינו דשם איירי דאין החצירות נשתתפו במבוי או שחצרותיהן פתוחות לר"ה שהרי מבואר שם מערבין ב' ואסורות זו עם זו הא אם נשתתפו במבוי ועירבו חצירות לעצמן ודאי שרי כמ"ש רש"י דף ע"א ד"ה ומשתתפין וז"ל אם עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפה במבוי אעפ"י שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף מבוי מחברן כו' מה עירוב חצר משוה בתים לחדא אף שיתוף המבוי משוה לחצירות חדא עכ"ל וכיון דכלם כחצר אחד חשובי למה לא יטלטלו מזו לזו כמו מבית לבית בחצר א' : שם סעיף ו' אין כותל חצר רחב ד' מותר לשמש אפי' מן הבתים כו' . הנה הטור כתב מפירות החצר מעלין על הכותל של חצר וחוזר ומורידין לחצר האחרת. בין כותל רחב ד' ובין אין רחב ד' אבל מפירות הבתים אסור להעלות על כותל אפי' אין רחב הכותל ד' וכן להוריד עכ"ל הטור והב"י תמה עליו והניח דבריו בצ"ע וע"כ דחה דעתו ולא הביאו בש"ע ושום אחרון לא הליץ בעדו . ואני הקטן ראיתי שדברי הטור ברורין מאוד ומאירין כשמש בצהרים והארכתי בחידושי והעלתי שם שדברים מוכרחין וברורין בהסוגיא והיא שטת רש"י ז"ל ע"ש דף ע"ז. ותמצא נחת ודברי הטור הן הלכה למעשה לחומרא: בסוף סעיף הנ"ל הי' הכותל מצד א' גבוה י' מחצר ולהשני אין גבוה י' השני מותר להשתמש בו והא' אסור להשתמש אפי' בכלים ששבתו בחצר כ"כ המ"מ וב"י ודין זה תמוה הן מצד הסברא איך מצינו לכוף לזה לאסרו להשתמש ברשותו כדי שחבירו יהא רשאי להשתמש וכמו שהארכתי קצת בחידושי ד' ע"ח והבאתי שם דברי התוס' ד"ה גג וחצר דפליגי שם התוס' על דין זה וכ"מ כדבריהם בש"ס שם. וכ"כ להדיא ברשב"א בספרו עה"ק ד' י"ט שם הבאתי דבריו וכל זה השמיט מהמ"מ והב"י ע"כ דברי הש"ע צל"ע : סעיף ט בנה אצטבא אצל הכותל ד' על ד' אינו חשוב כפתח לערב יחד וכו' דין זה אף שכתבו הטור צל"ע מאוד כי נלע"ד דין זה לכ"ע אינו . לא מבעיא לשטת התוס' דע"כ בד' על ד' חשוב מיעוט יתר משולש גמור המגיע לראש כותל ותדע דבסולם סבר ר"י בתו' ד' פ"ג דחשיב תשמישו בשלשול ושניהם אסורין לרב דקי"ל כוותיה ואלו במיעוט ד' על ד' מבואר להדיא ד' ע"ז בש"ס מותר להשתמש בכל הכותל כולי מבואר דמיעוט ד' על ד' חשוב יותר פתח גמור משולש גמור לדעת התוס' ואפי' לדעת ר"מ מרוטנבורק הביאו הרא"ש לחלק בין לענין תשמישו בנחת ובין לערב א' היינו משום דלא משמע להר"ם דהש"ס איירי בד' על ד' אלא דמיירי דיש ד' במשך ובדעת רש"י אבל ודאי ד' על ד' חשוב פתח גמור תדע דהא בדף ד' לעיל בגבוה מבוי יתר מך' דחשיב מיעוט בד' על ד' לכ"ע וכ"כ ת"ה בפשיטות והביאו רמ"א סימן שנ"ח גבי מחיצה שאין עשויה לדירה דמניח עפר אצל כותל במשך הכותל יתר מי' אמות ברחב ד' דהוי כפרצה הכותל ולפ"ז בכותל בין ב' חצירות שהניח עפר רחב ד' במשך יתר מעשרה אמות דהוי בכלל כפרצה הכותל (ולפ"ד בכותל בין ב' חצירות שהניח עפר) דסעיף ז' דמערבין א' א"כ ה"ה בד' על ד' הוי בכלל פתח דריש סעיף ז' . תו תדע אי בד' על ד' לא חשיב פתח קשה איזהי שיעור ניתן דבשבת ד' חשוב כאלף כן כתבו התוס' ד' נ"ח ד"ה אי דלית ליה ד' כו'. והרא"ש שם וזה ראי' ברורה ע"ש . וראיה ברורה לזה דאמר רב נחמן ד' ע"ח זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' כו' וקשה הא לר"מ הנ"ל אין צריך ד' על ד' אלא ע"כ רב נחמן מיירי לערב א' לכן בעינן ד' על ד' לחשבו פתח גמור . תו ראיה ברורה לזה דהרי המרדכי הביא ג"כ דברי הר"מ אלו והביא הוכחה לדבריו דלקמן בסולם אמר צריך סולם להתירו ולשון להתירו משמע לערב א' וכאן אמר לשון מיעוט ע"ש וקשה דהא בכותל ד' אמר צריך שני זיזין להתירו דלשון להתירו משמע לערב א' ואנן קיי"ל לערב א' סולם גמור בעינן עד ראש הכותל אלא ע"כ בזיזין ד' על ד' דמהני כמו פתח גמור וס"ל להר"מ הא דאמר רב נחמן הניח סולם ע"ג זיז מיעטו לזיז כפי' הראב"ד ע"ש. ועוד ראיה מדאמר ד' ע"ח ולא ידע אבא טעמא מידי דהוי אאצטבא ע"ג אצטבא מבואר דאצטבא נמי חשיב לערב א' והיינו ביש ד' על ד' ולאו היינו מימרא דר' ביבי דלעיל. דרב ודאי לא שמע מרב ביבי אלא כל אמוראין קבלו שני הדינין ורב ביבי איירי באין ד' כדמשמע לשון הש"ס ורב איירי ביש ד על ד' ואז חשיב כפתח לערב א' וזה נלע"ד ברור ודברי טור צל"ע :

סי' טז הנה שמא בטלי להו כ"כ הג"א. ונראה לי דכן כתוב משום הא דאמר דף ק' בשבת דפירות בכור מבטל מחיצות והקשו תוספות אפי' בטבל דאין ניטל בשבת מכל מקום מן התורה ניטל ואמאי פטור ועל זה תירץ בהג"א דשם פירות לאוצר וכיון דגמר דעתו שלא ליטלן הוי ממש כמו תנן שביטל בפירוש ואמר לא שקילנא. ואמר על זה בהגהות מכאן מוכיח למאן דאסור להתחיל מאוצר אסור משתמא נמי . והמ"א לא הבין כן . על כן הניח דברי רמ"א בצ"ע ופשוט הוא דלק"מ :

בסי' שעד מ"ש המ"א כאן ובסי' שכ"ה מתוס' פ' הזורק ע"ש בחידושי דלק"מ :(שם) ס"ד שהגג בולט עליה' מ"ש המ"א כאן ע' בחידושי דף פ"ט מ"ש שם בביאור דברי התו' בטו"ב טעם ועפ"ז נדחה מ"ש מ"א כאן :

סי' שעה הרוצה לעמוד בביאור עיקר הדינים בסי' זה יעיין מ"ש בדף פ"ד בעירובין שם באורתי היטב והעולה לדינא דלדעת הטור אם הדבר נמוך מי' משניהם א' גבוה י' מחצר ורחוק ד' ממרפסת שניהם אסורים אבל אם נמוך מי' למרפסת ותוך ד' למרפסת וגבוה י' מחצר שרי למרפסת ולא לחצר. וכ"ש נמוך מי' מחצר וממרפסת רחוק י' או מופלג ד' דשרי לחצר ולא למרפסת· אבל להרמב"ם לעולם שניהם אסורים אפי' תוך י' לחצר ורחוק י' ומופלג ד' למרפסת אפי' הכי שניהם אסורים ולא משכחינן היתרא לאחד כי אם למפרסת אם הינו מופלג ד' וגם תוך י' למרפסת וגבוה י' לחצר אז שרי למרפסת וע"ש מילתא בטעמא לכל זה . ומה שקשה ע"ז מן הש"ס ישבתי שם בס"ד :

סי' ש"פ ס"ב ביטל גם רשות ביתו בפי' מותר גם ביתו לו כ"כ סמ"ק ולכאורה הוא נגד משנה ס"פ עושין פסין ביתו אסור לו וע"כ פי' הב"י מתני' מיירי בלא החזיקו בני חצר וסמ"ק בהחזיקו מיירי וכ"כ מ"א וקשה דמנא ליה לסמ"ק הא דלשון מתני' משמע גם אחר שהחזיקו ביתו אסור לו דלא אשכח מתניתין היתרא אלא להם . ותו למה לא הביא סמ"ק דין המבואר במתני' דביתו אסור לו קודם שהחזיקו ולקמן כ' הסמ"ק מי שנתן רשות והוציא אוסר משמע אפילו החזיקו ותו גם דברי הר"ס שהביא רא"ש סתרו דבריו אהדדי בפ' הדר בעינן פלוגתא דר"א ורבנן במבטל רשותו דבתחלת לשון הר"ס מבואר דס"ל לר"א פרק עושין פסין דאינהו שרי אפילו מביתו מבואר הא לו אסור ביתו ובסוף דבריו שם כתב דאם ביטל להדיא רשות ביתו מודי רבנן דביתו מותר לו ולהם כדמשמע לעיל כו' . ונלע"ד לפרש דס"ל הא דביתו אסור לו אפילו אחר שהחזיקו מיירי דבנותן רשותו סתם דלר"א גם רשות ביתו ביטל. אבל אם פירש להדיא דביטל רשות ביתו כיון דמפרש כן ע"כ דעתו היה כדי שישתמש הוא ויטלטל מביתו לחצר. ע"כ אין נראה כחוזר מביטולו כשמוציא מביתו לחצירו כיון שתחילה בשעה שביטל היה דעתו להדיא שישתמש הוא בביתו ואף על פי כן ביטל רשותו ע"כ אף שמשתמש אין כאן חזרה ויצא לו לסמ"ק לדין זה מן הש"ס · קשיא ליה אהא דפרי' ס"פ עושין פסין ממתני' דפרק הדר ולא משני כולהו כרבנן ומתני' מיירי בדפי' דביטל גם רשות ביתו לפי המסקנא דאמרינן כיון דגלי גלי אלא ודאי דאז אפילו לו שרי ביתו כדפירש וע"כ בדלא פירש איירי ובזה אתי שפיר דלא סתרי דברי הר"ס דלעיל אהדדי וזהו שכתב כדמשמע לעיל פירוש מדלא משני דמתני איירי בפירש כדפירש' וביוצא בזה הוכיח שם הר"ס דהלכה כרבנן מדלא משני כולהו כר"א ומתני' פ' הדר בפי' דלא ביטל ביתו כו'. משמע דלהיפך לא קשיא להר"מ וכדפרישי' העולה מזה לדידן פי' שביטל גם רשות ביתו שרי גם ביתו אפילו קודם שהחזיקו ועמ"ש מזה בחידושי דף ס"ד: (ס"ד) ורבים אין נעשים אורחים אצל רבים כ"כ הה"מ בשם הרשב"א אבל הרמב"ם בפי' המשנה וסמ"ק ורוקח והטור כולם כתבו דרבים אין נעשים אורחים אצל יחיד ע"ש מבואר הא אצל רבים נעשים אורחים : ועיין מ"ש בחידושי ד' ס"ד בררתי שם בראיה ברורה מדברי תוס' ורוקח ומרדכי ואגודה וסמ"ק בתוס' ד"ה א"כ בטלת שם בררתי כמה דינים. וזהו רבים אצל רבים. ויחיד אצל יחיד נעשו אורחים . תו רבים שבטלו ליחיד אסורין להכניס אפי' לביתו וכן כתב להדיא הרשב"א בספר עה"ק דף כ"ו ש"ד ד"ז רבים המבטלים ליחיד הם אסורים להכניס ולהוציא אף בשלו ע"ש דלא כמ"א ס"ק ז' . תו דהא דמבואר בב"י ומ"א ר"ס שפ"א דהמבטל רשות חצירו והכניס אינו אוסר ליתא דמבואר בתו' דף ס"ח ע"ב ד"ה והוציא כו' דאוסר ב"ש . ודברי רמ"א שבסי' שפ"א ס"ד עלה כהוגן ולפמ"ש שם ועי' בחידושי דף ס"ט מ"ש שם :

סימן שפב ישראל שהשאיל או השכיר ביתו לעכו"ם אינו אוסר עליו כ"כ הרשב"א ותמוה לי על רמ"א שהעתיק זאת כאלו אין חולק ע"ז שהרי מבואר בירושלמי בסי' שפ"ד בטור עכו"ם הנכנס ברשות אוסר ומשמע דעכו"ם ששכר או שאל מישראל ביתו אוסר על הישראל כמ"ש התוס' ורא"ש פ' הדר

הביאותי לעיל ס"ס ש"ע . וראי' מדאוקי בירושלמי הא דתניא אכסניא אין אוסר באילן דנכנסו בלי רשות ולא מוקמי בהשאילו או השכירו לעכו"ם אלא ע"כ דוקא בנכנסין בלי רשות אינו אוסר אבל כל שנתן לו רשות שהשאילו או השכירו העכו"ם אוסר. בשלמא על הרשב"א בעל דין זה לא קשה מידי דהא' דהוא מפרש הירושלמי בישראל הדר בביתו דהא מביא הרשב"א בספרו עה"ק דין של ירושלמי דף ק"ב ע"א בישראל ושם חילק בין שאל לישראל לזמן מרובה ובין לזמן מועט או שנכנס בלי רשות עיין שם הרי שס"ל שדין הירושלמי וחילוקים הנ"ל אתמר בישראל ולכך כ' שם דנ"ל בעכו"ם אינו אוסר אפילו שאלו והשכיר לזמן מרובה דהיא מלתא דלא שכיחא להשכיר לעכו"ם ולא גזרי ביה עיין שם אבל התוס' ורא"ש דפ' הדר דפירשו ירושלמי בעכו"ם מבואר דוקא באילן דנכנסו בלי רשות אין אוסרים הא ברשות אוסר העכו"ם והא דלמד הרשב"א בתשובה הביאו ב"י סי' שפ"ד לאסור בחיל של מלך י"ל דשאני חיל המלך דלאו ברשותו תליא מילתא וליכא למימר דאדעתא דהכי לא השכיר לו וכן ליכא למימר דמילתא דלא שכיח שישראל ישכיר ביתו לעכו"ם דמסתמא אין רצון ישראל בכך ואינו מתרצה עצמו להשכיר ביתו לעכו"ם דבחיל של מלך לאו ברצונו תליא דדינא דמלכותא הוא והוא חק מלוכה כמו שכתוב ש"ס שמ"א לכן וודאי אוסר ודין עכו"ם כישראל בזה . ועכ"פ שפיר למד לחיל של מלך דאם שלא ברשות נכנסו ואינו חק מלוכה אין אוסרין והוא כ"ש מישראל דבירושלמי . ולפי זה מה שכתב מגן אברהם ס"ס שפ"ד לק"מ דע"כ רשב"א מדינא מלכותא מיירי דאי ברשות אין אוסר העכו"ם דאדעתא דהכי לא השאיל לו ודברי הרמ"א צל"ע :

סעיף ג אם אין לעכו"ם דריסת רגל על ישראל אין אוסר כגון ב' חצירות פתוחות זו לזו ובחצר אחד ישראלים ובחצר א' עכו"ם מכניסים ומוציאים מחצר לחצר וא"צ שכירות מעכו"ם עכ"ל הרא"ש אבל במרדכי בשם ר"מ כתב שאינו פתוח אלא דרך חלון למעלה מי' ע"ש משמע דלמטה היה פתוח ואוסרין זע"ז להכניס מזו לזו . ונ"ל דהרא"ש לשטתו שפסק בסי' שפ"א דחצר א' של ישראלים שבמבוי של עכו"ם אין אוסר במבוי דהוי כיחיד במקום עכו"ם אבל המרדכי מסתפק בזה והביא בשם תוס' שני תירוצים וע"כ מספק' ליה כמ"ש מהרי"ק סי' מ"ו והטעם לדין זה של הרא"ש נלע"ד דבש"ס מבואר ר"פ הדר דגזירת חכמים היה דאין עירוב מועיל במקום עכו"ם וכ"כ הרמב"ם פ"ב ד"י דישראל שעירבו ולא הועילו כלום דאין עירוב מועיל במקום עכו"ם עכ"ל והיינו אם יש לעכו"ם דריסת רגל עליהם דמבטל לעירובן והוי רבי' במקום עכו"ם אבל בים להם לישראל חצר א' ועירבו שם דשם אין העכו"ם יכול לבטל עירובן ונעשה ע"י עירובן יחיד במקום עכו"ם ע"כ שפיר פסק הרא"ש דיכולין להכניס להוציא מאחירן לחצר עכו"ם כיון דהם ערבו במקומן דהוין כיחיד במקום עכו"ם אבל המרדכי דמסתפק בזה לכן דקדק וכתב דוקא למעל' מי' ולא אם פתוחין למטה מעשרה דהא למרדכי מספקא ליה אי חצר אחד הוין כרבים ואכן דקיימא לן סימן שפ"א כרא"ש גם כאן קיימא לן כרא"ש ולפי זה מ"ש מהרי"ו להתיר לטלטל חמין מחצר ישראל לחצר ישראל דרך חצר עכו"ם ופי' הב"י שעירבו דרך חצר עכו"ם שבין החצירות של ישראלים ע"ש דין של הב"י ליתא דהא כיון דעירבו דרך חצר העכו"ם נתבטל העירוב דבמקום עכו"ם אמרו אין עירוב מועיל כמ"ש הש"ס והרמב"ם הנ"ל אלא ודאי כ"ל דב' חצירות של ישראלים פתוחין למבוי א' ונשתתפו במבוי ואקצה חצר של עכו"ם ג"כ היה פתוח להמבוי שלהם י"ל דאיירי דחצר העכו"ם היה פתוח ג"כ למבוי אחר דאז אין אוסר על המבוי כמ"ש סי' שפ"ט וע"כ התירו לטלטל דרך חצר עכו"ם כמ"ש הרא"ש הנ"ל ומה שתוכך מהרי"ק וב"י הביאו סי' שפ"א בדין של הרא"ש דסי' שפ"א ע' בחידושי דף ע"ד מבואר דגם לשטת הרמב"ם דינו של הרא"ש מוכרח ע"ש :

סימן שפג ומ"ש המ"א לק"מ ואדרב' מתוס' דף ס"ו מבואר להיפך דכתבו ז"ל . ואע"ג דאם שכח אחד מבני החצר ולא עירב אין עירובו בטל התם חזי כלהו לערובו מאתמול אבל כאן העכו"ם לא היה בביתו ולא חזי לערב מאתמול ע"ש הרי דאם העכו"ם בביתו מאתמול וחזי לאגורו ולערובו מאתמול קרינן בו מערבין כמ"ש התוס' ודמי לשכח אחד מהם ולא עירב כו' . ומ"ש התוס' דף ע' ד"ה לאתויי מיירי שם דלא עירבו כלל מאתמול ומ"ש התוס' ד"ה וקתני כו' התוס' לשטתן ד"ה לאתויי דמיירי דבא העכו"ם בשבת וראי' לזה מרש"י דף ס"ז ד"ה מת נכרי בשבת ולא שכרו ולא עירבו ומת עכו"ם וכו'. משמע דוקא לא עירבו הא אם עירבו חזר עירוב למקומו וכ"מ מרא"ש בנקסרו בשבת חוזר למקומו והייני שאתמול ראוי לקוסרו ולערב גם מ"ש המ"א סי' שע"ד וסימן שנ"ה לק"מ ע' בחידושי פ' הזורק מ"ש וע' בחידושי דף ס"ה ע"ב מ"ש על דברי התוס' שם דהתוס' בעצמן ס"ל לדוחק לומר דהעירוב כאן אינו חוזר וניעור דהסברא הוא דאפי' בא עכו"ם בשבת חוזר וניעור העירוב כמו בדין הספינות ובדין שכח א' ולא עירב אך ע"פ הלכה הוצרכו לדחוק ולמחוק פרש"י שם ואני בס"ד כתבתי שם . ליישב דברי רש"י שלפנינו בלי הגה"ה ועולה הסוגי' ברווחא ונתברר שם דהעירוב חוזר וניעור כשבא העכו"ם בשבת לביתו ושכרו ממנו ע"ש . ועכ"פ דין זה דהמ"א אם היה עכו"ם כאן פשוט דלכ"ע חוזר וניעור :

סימן שפ"ז כתב רמ"א דעירוב שלנו יש לו דין שיתוף ועירוב ביחד ומשמע מדברי רמ"א לפי מה דקיל"ן סומכין על שיתוף במקום עירוב אם כל חצר וחצר שבמבוי לא נתנו לעירוב רק בכל חצר נתן א' מבני חצר חלקו ונשתתפו במבוי הוי שיתוף וסומכין ע"ז במקום עירוב ותמיה לי כיון שלא עירבו בכל חצר יחד מאי מהני שהא' בכל חצר נותן לשיתוף הרי שאר בני החצר לא עירבו ולא נשתתפו . אלא ע"כ צ"ל הא דסומכין על שיתוף במקום עירוב ר"ל שנתן כ"א ואחד מבני חצר חלקו לשיתוף המבוי וכיון שלא עירבו יחד בני חצר לעצמן רק גבו מכ"א וא' מבני חצר בכל חצר וחצר וכולם נשתתפו במבוי הוי להו דין שיתוף ולא עירוב וראיה ברורה לזה מפרש"י דף ע"ג במשכתינו עירבו כל חצירות וגם נשתתפו במבוי אך אחד מבני חצר שכח מלערב מותרין בחצ' ובמבוי וקאמר בגמרא הטעם דסומכין על שיתוף במקום עירוב ע"ש וכ' רש"י עירבו ונשתתפו ושכח א' מבני חצר כו' אבל בשיתוף היה לו חלק עכ"ל הרי מבואר מדברי רש"י דאלו לא היה לזה חלק בשיתוף אף שכלם נשתתפו וגם כל בני חצירות ג"כ נשתתפו אפ"ה ל"מ אפי' למ"ד סומכין על שיתוף במקום עירוב כיון דהוא לא נתן חלקו לשיתוף ועתה שנתן חלקו להשיתוף אפ"ה הוי שיתוף ולא עירוב כיון שהוא נתן חלקו לשיתוף המבוי ולא לעירוב ולפ"ז הנכון שאנו נותנים חלקינו לשיתוף המבוי ביחד הוי שיתוף ולא עירוב ולמ"ד סומכין על שיתוף במקום עירוב מהני :

סימן שצה ומהם לבתים כולי ר"ל ע"י שיתוף המבואות יכולין לטלטל כלים ששבתו במבוי אל הבתים דאילו ממבוי לחצר בלא עירוב שרי כדאיתא סי' שע"ב ועיין דף ל"ב והמ"א נדחק בזה בחנם וגם תירוצו אינו נכון כמ"ש סי' שפ"ז עמ"ש שם :

סי' שצה ס"ד רמ"א מן היתר כתב מ"א דוקא לחיצונים אבל לאמצעית לא וצ"ע על הטור וכן בס"ק י"ב בדין ג' כפרים אם יש בין ב' חיצונים פחות מד"א אפילו האמצעי מודדין מחיצונות כמו עיר עשוי כקשת וצ"ע על הטור עכ"ל מ"א ושגגה היא בידו דפשוט דבעיר כקשת אפי' לאמצעית מודדין מהיתר . דע"כ אין הטעם משום מלי . דהתוס' לתירוצא בתרא כתבו דלא שייך טעמא דמלי בעיר העשוי כקשת . וא"כ אמאי מודדין מיתר . אלא הטעם כיון דיכול לכנוס דרך הבתים הוי כלו כעיר א' אבל לקמן דאמצעית עיר בפני עצמו הוא רק עיקר הטעם דאמרינן מלי פירוש רואין כאלו בין שני חיצונים היא עומדת למלאות . והיינו לענין חיצונים אמרינן מלי ולא לאמצעית על כרחך אפילו פחות מד' אמות בין החיצונים לעולם אין מודדין כ"א מאמצעית . והרי אפילו נפרץ חומת העיר מב' רוחות אמרינן דף כ"ה אם יש ביניהם יתר מקמ"א אמה ושליש מודדין כל אחד מחומתה וכל מי שרוצה לעמוד בדינים אלו על בורין יעיין בחידושי דף כ"ז שם ביארתי כל הצורך מה שתמהו הגאונים רש"ל ומהרש"א ע"ש מ"ש בס"ד :

סימן תה ס"ז עיין בחידושי דף מ"ג ביארתי דינים אלו דאם נפתחו דפני הספינה או שנכנס לתוך הספינה באיסור אפילו במהלכת אסור להלך בה אלא ד"א ואין בזה חולק וביררתי שם דעת רי"ף ורש"י שכן הוא ויישבתי בזה שם דברי הש"ס עמ"ש שם בס"ד ·

סימן תח כתב רמ"א באם כלתה תחומו סוף עיר דאמרינן כל העיר כד' אמות מותר לילך כל רחבה ויש לו אלפים אמה חוץ לעיר לצפון ולדרום אע"פ שאין לו רוחב כ"כ נגד המקום שקנה בו עירוב עכ"ל רמ"א . הנה דין זה תמה עליו המ"א ובאמת שלכאורה דברי רמ"א תמוהין והם נגד דברי מהר"ר יונתן שהוא מוצא דין זה שהעתיק ממנו רמ"א ואחר העיון קצת נתברר לי שדברי רמ"א הם ברורין לכן מוכרח אני להאריך קצת · ולברר דברי רמ"א . הנה מבואר בש"ס דף ס' היה מודד ובא וכלת' מדתו בחצי עיר אין לו אלא חצי עיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשה לו כל העיר כד' אמות ומשלימין לו השאר עכ"ל . וכתב ע"ז מהר"רי וז"ל לרוח מערבית שיש לו אלף אמה חוץ לעיר אין לו אלא אלף אמה ברוחב ד' אמות ולא לכל רוחב העיר · ובתוך העיר צ"ע אם לא ילך בה בכל רוחב העיר כ"א ד' אמות לבדן אותן שכנגד מקומו ולא הנה ואנה שאין לו להטות ימין ושמאל: ויש לבעל דין לחלק בזה דכיון שאין אנו מקפידין למנות אורך עיר כלל . ג"כ אין לו למנות לו רחב עיר ויש לו להלך כלה לארכה ולרחבה ויאמר ג"כ היכא שכלתה מדתו בחצי העיר דאין לו אלא חצי עיר דאותו חצי עיר ילך לארכו ולרחבו . ואין דבריו נראה בזה שכלתה בחצי עיר עכ"ל . והקשה בד"מ מה שכתב בחצי עיר מאי כ"מ הא ממלאין לו קרנות א"כ מותר לילך בכל הרוחב עיר דהוי בתוך התחום הקרנות ואפשר לומר דכשהעיר כד' אמות נותנין לו בתחום מלבד רוחב העיר עכ"ל ועפ"ז הן דברי רמ"א כאן ותמה המ"א ומשתומם על המראה דבהדיא מבואר במהר"י להיפך בכלתה מדתו בסוף העיר דאין לו לצאת חוץ לשער העיר לצפון ולדרום כלל · וקושית הד"מ ג"כ אינה כלום די"ל כשכלתה מדתו סוף עיר אפילו רחבה כמה פרסאות נותנים לו כל רחבה אבל כשכלתה מדתה בחצי העיר אין נותנין לו כל רחבה רק ד' אמות ואלפיים מכאן ומכאן לקרנות . ונ"ל דדברי רמ"א נכונים וברורים ולא קשה מידי וזה דלכאורה דברי מהרר"י סותרין אהדדי · שרא"ש דבריו מסתבר ליה בכלתה מדתו סוף עיר דהוי כד' אמות באורך דוקא · ואחר זה כתב דיש לבע"ד לחלוק דנלמוד רוחב מאורך ומשמע דהם שוים ואלו בכלתה מדתו בחצי העיר מסתבר ליה דלהוי ברוחב ד' אמות . ואף שבאורך לא הוי כד' אמות · וע"כ צריך לומר כיון דהש"ס איירי שכלה התחום סוף העיר א"כ אורך העיר הוא פחות מאלפים אמה א"כ פשיטא דרוחב העיר עומד באמצע תחום ויהא רוחב התחום עם הקרנות עולה יתר מד' אלפים אמה וע"כ בכלה גם מדת אורך התחום סוף העיר מסתבר דליהוי כד' אמות דוקא באורך התחום של מקום שביתה דהוא עיקר התחום יתר מקרנות . אבל בכלה אורך התחום שהוא שני אלפים בחצי עיר כגון אם העיר ג' אלפים וברוחב עומדת העיר באמצע תחום שרוחב התחום יתר מד' אלפים אמה . ע"כ י"ל בזה דהאורך דכלה בחצי העיר לא הוי כד' אמות. אבל רוחב דבאמצע התחום עומדת הוי כד' אמות . ע"כ כתב דאין נראין דבריו דלא הוי העיר כד' אמות אלא אם גם לאורכו כלתה בסוף העיר ואז בין לאורך ובין לרוחב הוי כד' אמות : ולפ"ז קושית רמ"א אלימתא היא בכלתה מדתו בחצי העיר הא ע"כ צריכין למלאות לו קרנות · בשלמא לעיל בכלתה סוף העיר דאין העיר נכללת כלל בחשבון התחום שפיר י"ל דאין נותנין לו כ"א ד' אמות רוחב ולא אנה ואנה כו' . משא"כ בכלתה בחצי העיר דהוא עיקר תחומו. וע"כ תירץ רמ"א דאם רוחב עיר כד' אמות אז צריכין ליתן לו מחוץ לעיר אלפים אמה מכאן ומכאן כיון שכלתה בחצי עיר שאז אורך חצי העיר הוא תחומו · ע"כ אם רוחב העיר נחשבה כד' אמות צריכין ליתן לו קרנות מכאן ומכאן דהא גמרינן פיאות לכל שובתי שבת משא"כ לעיל בכלתה בסוף העיר דאין עיר נחשבת כלל בהתחום דהא תחומו נותנין לו מלבד העיר שני אלפים מחוץ להעיר · ע"כ יפה דקדק שם הרר"י די"ל דאין לו כ"א ד"א ולא אנה ואנה שאין לו להטות כו' · אך דמסיק דאורך ורוחב הן שוין והוי העיר כד"א אבל מחוץ לעיר אין לו לצאת חוץ לשער העיר לצפון ולדרום דאין לו קרנות כיון דאין העיר נחשבה כלל מכלל התחום שלו כדפי' . אבל בכלתה בחצי העיר אם רוחבו כד' אמות היה צריכין ליתן לו אלפים לצפון העיר ואלפים לדרום העיר דבעינן פיאות לשבת כיון דנחשבה העיר בכלל התחום שלו כל זה הוא לשיטת הרר"י דאיהו פסק כהריא דאין העיר נכנסת כלל לחשבון התחום בכלה בסוף העיר אבל אנן דלא קיל"ן בזה כהרר"י כמ"ש הב"י וש"ע דאנן קי"ל בכלתה בסוף העיר נחשבת העיר כד' אמות לאורך התחום ואלו ד' אמות שמחשבין לו את העיר מנכין לו ד' אמות מחשבון אלפים אמה תחום שלו שנותנין לו זולת העיר ב' אלפים אמה חסר ד' אמות וכיון דהעיר נכללת בתוך החשבון אורך אלפים תחום שלו בכלתה סוף העיר והעיר היא ברוחבה ממש כאלו היה ד"א ולא יותר על כורחינו צריכין ליתן לו פיאות וע"כ בנדון זה שבין באורך התחום ובין ברוחב התחום כלתה מדת התחום בסוף העיר ואז היא נחשבת כאלו העיר היה ד' אמות על ד' אמות על כן למד רמ"א דנותנין לו לצפון ולדרום העיר אלפים כדין פיאות לכל שובתי שבת דנותנין לו ד' אמות באורך נגד מקום שביתתו ובכל האורך של הד' אמות נותנין לכל צד אלפים ה"כ העיר נדון כד' אמות שכנגד מקום שביתתו ולכל צד לצפון ולדרום נותנין אלפים מאחר שלדידן דעיר בכלל החשבון התחום שלו אבל הרר"י דלשטתו אין העיר כלל בחשבון כדפי' לכן אין לצאת לצפון ולדרום משער העיר ולחוץ כדפי' . נתברר לנו מ"ש המ"א בפשיטות אפי' רחבה של עיר כמה פרסאות אפ"ה בכלה אורך התחום סוף העיר נותנין לו כל רחב העיר כד' אמות הרי מבור' דליתא דהא תחילה הוי מסתבר להרר"י דוקא ד' אמות ברחבה ולא אנה ואנה אלא שאחר כך יליף הרוחב מן האורך ע"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון דהא באורך גופא אם כלה בחצי עיר לא הוי כד' אמות ע"כ ה"ה ברוחב דוקא אם כלה מדת רוחבו דתחום סוף עיר אז הוי כרוחב ד' אמות ולא בכלתה הרחב בחצי עיר וגדולה מזו נ"ל אם רחב העיר יתר מד' אלפים אמה וד' אמות אז אפי' לאורך לא הוה כד' אמות אלא מודדין כל העיר מדידה יפה משום דהש"ס איירי בכלתה אורך התחום דהוא ב' אלפים אמה בסוף העיר ע"כ מכ"ש דרחב התחום דהוא ד' אלפים וד"א דודאי כלתה סוף העיר ותדע מדקרי מהרר"י אורך העיר דהוי כד' אמות ורחב העיר לא הוי כד' אמות וכבר מבורר מה שארוך יותר קרוי אורך ע"כ אי אפשר לומר דמהרר"י איירי דרחב העיר היה יותר מארכה ותו כמו בכלתה האורך התחום בחצי העיר דמסיק מהרר"י אף שכלתה ברחב לסוף העיר גם לרחבה לא הוי העיר כד' אמות . ה"ה להיפך נמי לא הוי כד' אמות דאנן תרתי בעינן דבזה איירי הש"ס דכלה אורך התחום סוף העיר וכ"ש רוחב התחום דהוא כפל כאורך התחום דכלתה סוף עיר ואז דוקא העיר כד' אמות הרי נתברר דדברי רמ"א הם כינים ואמיתים : העולה מזה אם הניח עירוב או שבת בעיר ויש איזה כפר תוך תחומו לצד מערב ואותו הכפר נבלע וכלה בתוך תחום שלו הן רחבו של כפר נבלע תוך רחב תחומו שהוא ד' אלפים וד' אמות והן אורך הכפר נבלע תוך שני אלפים אורך תחומו והתחום של רוחבו ואורכו כלה סוף הכפר ההוא אז נידון הכפר ההיא כמו ד' אמות על ד' אמות ונותנין לו מן המקום שביתתו לאורך שני אלפים אמה חסר ד' אמות זולת מקום הכפר שאין נחשב רק לד' אמות וברוחב נותנין לו מקום הכפר כד' אמות ויש לו לצפון ולדרום הכפר אלפים אמה ברחב על פני כל הכפר לצפון וכן לדרום אבל ממקום שביתתו עד מקום הכפר אין נותנין לו רק ארבע אלפים אמה וד' אמות ברוחב תחומו וכן מצד השני של הכפר למערב עד סוף תחומו אין נותנין לו ג"כ רק ד' אלפים וד' אמות ברוחב וכל זה אם כלה תחומו הן רוחבו והן ארכו סוף הכפר אבל כלה אורך תחומו בתוך הכפר או כלה רוחב תחומו תוך הכפר אז אין הכפר כד' אמות אלא מודדין אותו מדידה יפה ממקום שביתתו באורך אלפים אמה ורוחב ד' אלפים וד' אמות וכל היכא שכלתה המדה לא יוכל להלך אפי' פסיעה אחת ממקום שמסיים תחומו אפי' באמצע כפר ואפי' באמצע חצר לא יזוז מהסיום תחום שלו כל זה נלע"ד לדינא :

סי' תי ס"ס א' . בעני או שבא בדרך התירו לו שאם היה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי במקום פלוני קנה שם שביתה · כתב ב"י שרש"י חולק על זה ואני כתבתי בחידושי דף נ"א שם כתבתי דאין כאן מחלוקת כלל וביררתי הדברים בס"ד בטוב טעם ודעת ע"ש :

סי' תטו ס"ג שניהן קנו עירוב כ"כ רש"י והרמב"ם ותמהו עליהם התו' וסייעתן ואני תירצתי ופירשתי דברי רש"י והרמב"ם בתירוץ ברור ופירוש מרווח בס"ד בשבת דל"ד כי שם ביתו ע"ש כי הדברים ברורים ומאירים כשמש בצהרים . עוד שם כתב הב"י בשם הרשב"א הא דאין מערבין אלא לדבר מצוה דוקא אם עירב בפת אבל אם עירב ברגליו מערבין אפי' לדבר רשות כיון דעיקר עירוב ברגל ע"ש . וקשה לי דהא ר"מ חולק על ר' יהודה וס"ל ס"פ מי שהוציאו דף נ"א עיקר עירוב בפת וא"כ לפי דברי הרשב"א לר"מ בפת מערבין לדבר הרשות וא"כ מאי פריך בפ' בכל מערבין דף ל"א ליתא דרב יוסף דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה תנאי היא ע"ש ומאי פריך הא לא מצינו רבנן דפליגי שם בהדיא אלא מדאמר הברייתא ר"י אומר משמע ליה דרבנן פליגי עליה דר"י וא"כ י"ל בר פלוגתא דר"י הוא ר"מ דאיהו ס"ל עיקר עירוב בפת לכך ס"ל מערבין לדבר רשות דלר"מ בפת כמו לר"י ברגל ותו ראיה מדברי התוספות בעירובין דף ל"ו שכתבו הטעם דמערבין בתחומין בכל דבר משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה וכתבו שם דגם לר"מ ס"ל דמערבין בכל דבר ויש ראיה לדברי התוס' מדף כ"ט שם דהש"ס מוכיח שם מדר"מ דאין מערבין בבצלים ע"ש מבואר דר"מ ס"ל מערבין בכל דבר בתחומין וע"כ מהאי טעמא דאין מערבין אלא לדבר מצוה והרי ר"מ ס"ל עיקר ערוב בפת ואפילו הכי ס"ל אין מערבין אלא לדבר מצוה ולדידן עירב ברגל כמו לר"מ בפת וכ"כ התוס' עוד דף ל' שם ד"ה ככר זו עלי דליכא שום תנא דפליג אהא דאין מערבין אלא לדבר מצוה מבואר דגם לר"מ דאמר עיקר עירוב בפת אפ"ה אין מערבין אלא לדבר מצוה וה"ה עירב ברגליו לדידן . ועוד ראיה מדברי התו' פ' אלו עוברין דף מ"ט והרא"ש והר"ן שם . מבואר שם אפי' ברגליו אין מערבין אלא לדבר רשות וכ"מ בירושלמי שם דפירש שביתת רשות לרבו או לגדול הימנו ומדלא פי' דמיירי ברגליו לר"י ובפת לר"מ ש"מ דאין חילוק נתברר דתוס' ורא"ש ור"ן חולקים על דין של הרשב"א הנ"ל והירושלמי מסייע להו וע"כ השמיטו בש"ע :

סי' תט"ז שני י"ט של ראש השנה הן כיום א' אפי' נאכל בראשון יוצא עליו בשני (רשב"א ורמב"ם) וכ' הה"מ דס"ל להרמב"ם דאפי' לקולא קדושה א' היא וכתב כן לתרץ דברי הרמב"ם מהשגת הראב"ד ולפע"ד דגם הרמב"ם ודאי מודה דלחומרא קדושה אחת היא והרמב"ם לשטתו דס"ל ספק עירוב כשר ואין צריך חזקות כשרות כבר הארכתי לברר הדברים בחידושי בעירובין. דף ל"ט עמ"ש שם בס"ד :

לקוטי פרי חדש

רמו (ד) ישראל שהשכיר שווריס עיין רנב"א סי' ק"ו : (ה) אם ישראל ועכו"ם וכו' עיין ס"ס רמ"ה ובב"י ומ"ש ואם לא התחי' מתחילה אסור אע"פ שהתנו אח"כ בהריב"ש איתא ומייתי לה ב"י בס"ס רמ"ה דגרע טפי כשהתנה אח"כ : סי' רמט כתב הטור דבמלחמת מצוה מתחילין אפילו בשבת וכתב מרן דכן מפורש בירושלמי דקאמר אבל במלחמות חובה אפי' בשבת שכן מצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת וקשה דהא התם לא התחילו אלא באחד בשבת שהרי שבעה ימים סבבוה ובשביעי נכבשה שמע מינה שביום ראשון הקיפוה ודוק : רסג (יג) מניחו ליפול וכו' עיין ספיק ט"ו : (טו) לא יתפלל תפילת מנחה וכו' ויתפלל וכו' עסי' י"ג : סי' רסח (ג) אם היה סבור וכו' אחר המחילה לא דקדק כאן דבת"ה הוי דין זה מהא דכ' ראבי"ה גבי ספירה דסבר דקאי בד' ובירך אדעתא דד' והוא קאי בה' דלא יצא אפי' סיים בה' וכיון שמרן ז"ל לא פסק כן בסי' ת"ו א"כ סותר דבריו דהתם ואני בעניי בקונטרס שכתבתי בעניינים אלו דחיתי דברי ראבי"ה בשתי ידים והעליתי שפסק מרן גבי ספירת העומר מכוין להלכה וא"כ ה"נ לא איכפת לן בכוונה כלל ומה שהביא ת"ה ראיה מדברי הרר"ס ושכן מוכח מדברי רש"י ז"ל אגב שיטפי' לא דק דהתם לצדי הבעיי' קמיירי אך לפום מאי דנקטי רבוותא ההיא בעיא להקל גם לדברי רש"י הכוונה לא מיפסלא כלל בברכה וזה פשוט ודוק : רעג (ה) שחייב עליו ברכה כתב מגן דוד מדברי ב"י ורמ"א משמע דהיינו ששתה כשיעור והך שחייב ברכה פי' ברכה אחרונה שצריכה שיעור אבל ברכה א' לא אלא דק' דכל קידוש לא נצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשתות מלא לוגמיו כדלעיל וכו' וליתא דמלא לוגמיו הוי בציר מרביעית והגאונים מצרכו לשתות רביעית ודו"ק : רעט אסו' לטלטלו ולהסתפק ממנו באותו שבת אבל לאחר שבת מותר ב"י ס"ס תרע"ז ע"ש .

רפב (ד) עיין בהג"ה ואם יש ג' ספרים כמה קוראין בכל אחד עיין סי' תרפ"ו ס"ג : רפה (ג) ואפשר נמי ממנחה של שבת ואילך וכדמוכח בס"ד : (ו) משמע דמיירי בשלומד עם התינוקות מקרא ולעז וכמ"ד דלעז חשיב כמו תרגום ועיין בספר מגן אברהם ס"ק ט' יע"ש : רצח (ה) עתה באתי ללמוד וללמד אנשים אי נשים חייבות בהבדלה או לאו ומדאורייתא לא מיבעיא לן דפשיטא שאינן חייבות אליבא דהנהו פוסקים דס"ל דהבדלה היא מדרבנן ולדעת הרמב"ם ז"ל פרק כ"ט מהלכות שבת דס"ל דהוי דאורייתא ומפיק ליה מזכור ויש לי לסמוך דבריו מהא דאמרי' ברים נזיר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות ופריך מאי ניהו קדושה והבדלה מושבע ועומד מהר סיני הוא וא"כ דעיקר הבדלה מן התורה ניחא אא"א דעיקר הבדלה מדרבנן לא הו"ל אלא מאי ניהו קדושה ותו לא אלא משמע דהוי מדאורייתא וכיון דכן מיניה ילפינן דקידוש דבר תורה בדברים אבל לא על היין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בספר הנזכר ודלא כתירוץ אחר של תוס' בפ' ע"פ דף ק"ו ד"ה זכרהו כו' דאם איתא דחיוב קידוש על היין איכא להבדלה ואנן חזינן בפרק אין עומדין דכשהעשירו קבעוה על הכוס ותו הא איכא אמוראי דס"ל שמבדיל בתפילה שא"צ להבדיל על הכוס אלא ודאי דבר תורה קידוש והבדלה בדברים ורבנן הוא דתקון דקדוש על היין ועל הבדלה לא תקנו אלא כשהעשירו עוד ראיה דליכא חיוב ד"ת על היין בהא דאמרינן בבמה מדליקין נר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה קודם ולא הו"ל לדחויי דאורייתא מחמת מצוה דרבנן. עוד ראיה מהא דאמרינן רב זימנין חביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא ועיין בהא דאמרינן ס"פ ראוהו ב"ד ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש מהו יע"ש ולא תיקשי לך הא דאמרינן ברים אלו דברים שהיין גורם לקדוש שתאמר ואם אין לו יין או פת שלא יקדש דשאני התם שכבר קידש בצלותא ויצא מן התורה איך שיהיה לדידיה ודאי שחייבות בהבדלה נמי מדאורייתא' כי קא מיבעיא לן הוא אליבא דהנהו פוסקים דס"ל הבדלה מדרבנן אי חייבות מיהא מדרבנן ומסתברא לן דחייבות כקידוש וכ"כ ה"ה ז"ל דדומיא דקידוש תיקנוה איברא שראיתי למרן ז"ל בב"י הביא בשם א"ח שאין מבדילות לעצמן אלמא אפי' מדרבנן פטרו ואינו מחוור ויש לי להביא ראיה שחייבות מיהא מדרבנן מהא דאמרינן פ' מקום שנהגו דף נ"ד אע"פ שרבי מפזרן חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו ואמרינן בבמה דוכתי ביתו זו אשתו ובפ"ק דקידושין נמי אמרינן לו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים כרלע שנאמר כי אהבך ואת ביתך ואם לחשך אדם לומר שתי תשובות בדבר חדא דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ועוד דלשון ביתו לחוד ולשון בני ביתו לחוד הנה אביא לך ראיה מהא דאמרינן פרק ג' דברכות אהא דס"ל לרב יוסף דאשתו כגופו פרכינן ליה מדתני' היה ישן במטה ובניו ובני ביתו במטה לא יקרא ק"ש ופרש"י ז"ל דאשתו בכלל ביתו הנה לך בבירור דפריך הש"ס בפשיטות דס"ל דאשתו בכלל בני ביתו ואע"פ שהתוספת ז"ל כתבו דלא נהירא דלא אשכחן דמקרייא בני ביתו לא נראו דבריהם דהא אשכחן בפ"ג דמעשרות אהא דתנן המעביר תאנים בחצר לקצות בניו ובני ביתו אוכלים ופטורים ופריך בירושלמי ואין להם עליו מזונות כלומר ומ"ש מפועלים דשיפא

לקוטי פרי חדש

דקתני לא יאכלו ומשני כמ"ד אין מזונות לאשה ד"ת הרי לך בהדיא דס"ל לירושלמי דאשתו בכלל בני ביתו וזכינו לדין דהבדלה נמי חייבות מיהא מדרבנן ויכולות להבדיל לעצמן ודלא כמור"ם ז"ל בהגה ככ"ל ודו"ק : רצט (ו) שכח להבדיל במ"ש מבדיל עד סוף יום ג' וכו' עיין בתרומת הדשן סי' קנ"ד : (י) הגה וי"א דכל זה וכו' אבל הדלקת הנר ולהוציא מרשות לרשות וכו' הם דברי ר"י הובא בב"י וחלק עליו ואולי כוונת ר"י שכל שאין בו טירח' מותר בלא הבדלה וכההיא דאמרינן בנדרים דף ל"ח ומ"מ אין לדבריו טעם :

שא לפולס יכדר וכו' חמין לשתות ולרחוץ רפואה פת חמה רפואה פ' כל כתבי דף קי"ט : **שב** (ג) כתבו בתוספות דף פ"ג דאסור לקפל טליתות של ב"ה ונראה לי דוק' במנחה אבל בשחרית מותר לקפלו למנחה וכדאמרינן פ' כל כתבי דף קי"ח קערות שאכל בהן בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה : **שה** (יא) ופוסק זוב וכו' ע"ל סימן של"ח ס"ב הגה נהגו להקל וסימן של"ט ס"ג הגה דבזמן הזה הכל שרי וי"ד סי' רפ"ב ס"ב הגה וט"ז ס"ק ב' וע"ש : **שו** (ה) אסור להשכיר ע"ל ס"ס תקפ"ה · מותר למדוד וכו' עיין י"ד סימן קפ"ט סעיף י"א וע"ש : **שז** (ז) אסור לחשב חשבונותיו דוק' ע"י דבור אסור אבל ע"י הרהור מותר כדלעיל בסימן ס"ז ס"ח : **שיא** (ט) תיבה שיש בה וכו' ע"ל סימן של"ד סעיף ט"ו : **שיד** (ח) אם נריך וכו' עיין סימן של"ד סי"ז וסי' ש"ח ס"ה : **שיד** (א) בהגה שאינה מחזקת מ' סאה אע"ג דמאן דמתיר בדבוקה היינו אפילו גדולה ומאן דמתיר בקטנה היינו אפילו היא שלימה וא"כ דעת הש"ע להתיר אף בגדולה מ"מ נקט ההגה להחמיר דבעינן תרתי לטיבות' : **שכו** (י) מותר לרחוץ וכו' וכ"ש לחתיכת לימונים או נארנגאס דשרי ואם עדיין לא נסחטו אף בחול אסור משום הפסד אוכלין ועיין סוף פרק במה טומנין :

שכח (ד) כתב הר"ן בפ"ח שרצים דאם היה ספק להם אם יתרפא אם לאו מחללין ומשמע דה"ה בספק אם היא רפואה וע"ל בסימן י"א וביומא דף פ"ג ובהרע"ב והרמב"ם פ' בתרא דיומ' מתניתין ו' ובי"ד ס"ס קנ"ה בהגה וכ"ע עיין ס"ב רפ"ח : (יא) חולה שיש בו כו' ומה שכתב לעיל בסעיף ד' דמכירים באותו חולי שמחתין ואסור לחלל עליו מיירי בחולי שאין בו סכנה · (כג) וחתיכת בגד וכו' עיין רש"י שבת סוף ד קל"ז . (מו) עלם שנשבר פי' שילא על ידי שבר אבל בנשמט כתבו לעיל סעי' ל' :

מעשה רוקח

חדושים והגהות יקרים על הא"ח מהרב הגאון המפורסים מוהר **אלעזר** נ"י אב"ד דק"ק **סאנטב** והגליל במדינת הגר בעה"מ ספר (שערי דעה)
וספר (שמן רוקח) ושאר חיבורים :

(סי' רמח) הג"ה ס"ד וי"א שכ"מ שאדם הולך לסחורה כו' חשוב דבר מצוה ואמנם בפרש"י בסוכה דף כ"ה ע"א דאמרינן כי דרך מה דרך רשות כו' פירש"י כי דרך ההולך בדרך לסחורה וא"כ משמע דלא חשיב מצוה וצ"ל דאינו רק מצוה דרבנן וספיר מדייק שם מקרא כי מה"ת אין כאן מצוה שוב ראיתי בתשוב' בית יעקב דנתקשה בזה ולא ידעתי מאי קשיא ליה כיון דהוא בעצמו נחית שם לומר דאינו רק מצוה דרבנן ועוד ראיתי בתשובה הנ"ל דנתקשה דלפי' הר"ת בע"כ הא דאמרי' בש"ס מה דרך רשות היינו דוקא כשהולך לטייל דמנ"ל הא דלמא איירי בהולך לסחורה ותימא על תמיהתו דהא באמת בש"ס ברכות ודסוכה פרכינן ע"ז מי לא עסקינן דקאזיל לדבר מצוה ואולי כונתו דמאי ס"ד לומר דקרא לא אמר רק בהולך לטייל כיון דמסתמא הולכים לסחורה אדבאמת דלק"מ דודאי ליכא מצוה דאוריי' ובש"ס ספיר פריך ודייק מקרא :

סימן רמט במ"א ס"ק ג' וע"כ דבסי' תקמ"ו כו' דבריו תמוהים להמעיין בל' הב"י בש"ס זה ובלשון המחבר לקמן סי' תקמ"ו ובזה יש לסתור כל דברי המ"א והמעיין יבין :

סימן רנא במ"א ס"ק א' ע' בנתיב חיים בזה הסימן ול"נ דמשם אין ראיה דאפשר דלא רצה לקנות קודם שבת אלא תיכף במוצאי שבת רק רצה שיהיה המעות מוכן אצלו דהמ"א מפרש כן דהנה דהא דכ' דשרי פרקמטיא בע"כ אין כוונתו להתיר רק עד תקיעה שניה לבטל העיר וחנותיה וא"כ תקשי על המ"א מש"ס הנ"ל דאמר בפניא דמעלי שבתא משמע שכבר היתה אחר תקיעה שניה א"ו דהבין כמ"ש וא"ל למה למסדר הש"ס להודיע לן מתי הוה המעשה אם לא להורות לן היתר פרקמטיא די"ל דמשום דר"א רצה לנסות את רבינא לכן שלח בזמן דחוק שירצה אם יקפיד אף בזמן דחוק כזה על כתיבת השטר אך אכתי דברי המ"א תמוהים דהא מבואר בש"ס דביטול מלאכה שבעיר עם ביטול המצות היה בזמן אחד וכבר השיגו בזה בספר אליה רבה ועיין בספר ת"ש מה שכתב בזה וע"פ דבריו נכונים דברינו : (רנא) במ"א ס"ק כ' עיין בנתיב חיים מה שהקשה על המג"א והמחצית השקל תירץ קושיא זו בשם הר"א כ"ץ גיביטש ולא עיין במהרש"א: (רסא) במ"א ס"ק י"א ולא עיין במרדכי כו' עיין במרדכי דשיים ויש לדחות עיין בתשובות ח"צ סימן י"א וע"ע בסימן ק"כ ס"פ ב"מ : (רסג) במ"א ס"ק י"א יש לסמוך אמהר"ם וכו' עיין בא"ר מה שכתב בזה ומה שכתב שם באשה שהגיע ליל טבילתה בליל שבת : (רסד) במ"א ס"ק א' וס"ק ב' עיין בנתיב חיים. ואמנם מצאתי בתוס' ישנים בפ' ב"מ דף ק"א ע"א בד"ה מפני שכתבו בשם מוהר"א כדעת מ"א בס"ק ב' : (בסי' זה) בט"ז ס"ק ד' וא"ל הא גם בשאר פתילות הו"ל גזרה לגזירה כו' עיין בהרא"ש בפ' ב"מ סי' ב' שכ' דלא הוי גזרה לגזירה דודאי אתי לאטויי עיין בנתיב חיים ורמב"ן פי' דהא דאמר לעיל נמשכין אחר הפתילה לא משום שמא יטה אלא משום יכבה וליכא שלום בית וע"ש דף כ"ד ע"א בתוס' בדף כ"ג ע"ב בד"ה גזירה כו' כתבו ג"כ דכשאינו מהותך ודאי יטה ע"ש : (בסי' רעג) בט"ז ס"ק ב' ול"נ שתלמוד ערוך הוא כו' רבים תמהו על הט"ז דהא בע"כ הא דאמרי' כי הוי מקדש הכוונה כשהיה רוצה לקדש דהא בעינן שיתכוין שומע ומשמיע ואי דאמר להו כן קודם הקידוש מה מהני מה שיאכלו אחר כך כיון דהם לא כיונו לצאת עיין בצל"ח ולענ"ד י"ל בפשיטות דהנה במסכת ר"ה דף כ"ח מבואר דהא דבעינן דעת שומע ומשמיע היינו דוקא אי מצות צריכה כוונה אבל אי מצות א"צ כוונה א"כ לא דעת שומע ולא משמיע והנה המ"א כ' לעיל בסי' סמ"ך ס"ק ג' דהא דקי"ל דמצ"כ היינו דוקא במצוה דאורייתא' אבל מצוה דרבנן א"צ והנה דעת התוספות וכ"פ והובא במ"א סי' רע"א ס"ק א' דמדאורייתא יוצא בקידוש שבתפלה ואין כאן רק חיוב דרבנן ודרבנן א"צ כוונה וספיר יצאו בקידוש של רבא אף בלא כוונה ומיהו אפ"כ אין דברי ט"ז מוכרחים דהוא ז"ל מפרש הא דאמרינן כי הוה מקדש נמשך למטה על אמרו אמר לן טעימו מידי והכוונה כי הוה מקדש הוי אומר לן ובאמת דמשמע טפי דקאי אדלעיל והכוונה כי הויכא ביה מר כי הוי מקדש וכלומר כאשר היינו אצלו בשעת הקידוש ואם כן ספיר י"ל דהא דאמר אביי אמר לן טעימו היינו דאמר כן קודם הקידוש ובחי' האריכתי בזה : (בסי' זה) מחבר ס"א אין קידוש כו' והוא שיהי' ב' המקומות כו' עיין פסחים דף ק"א בתוס' והרא"ש והר"ן ויש לנו בזה ז' שיטות א' דעת רבינו ניסים גאון שהובא בהרא"ש דס"ל דגם לשמואל אף מבית לבית אם בשעת קידוש היתה כוונתו כדי לאכול בבית אחר מהני הקידוש ב' דעת התו' דמבית לבית לא מהני תנאי ומיהו ממקום למקום בחד ביתא מודה שמואל דמהני תנאי. ג' דעת הר"ן דאף ממקום למקום בחד ביתא לא מהני תנאי משום דממקום למקום יש לו דין לגמרי כמו מבית לבית והרא"ש הסכים לדעת התוס' דמודה שמואל במקום למקום בחד ביתא דמהני תנאי ובמבית לבית פליגי דלשמואל לא מהני תנאי ולרב מהני תנאי ולכאורה דברי הרא"ש תמוהין לפ"מ שכתי' בהדיא דלרב צריך תנאי א"כ אין מקום להוכחת הש"ס שם מהאי דרב הונא דהא הוא היה דעתו לאכול במקום שקידש בראשונה וגם מרבה אין ראיה דכיון דגם לרב צריך שתהי' דוקא הסעודה אחר הקידוש אבל כשמקדש אדעתא למיכל בבית אחר חשיב כאלו קידש במקום אכילה וכיון דרבה חשש שמא לא יאכלו כלל במקום שהיה דעתם לאכול בשעת קידוש (ועמ"ש התוס' שם בד"ה ובקידושא) א"כ גם לרב אם לא יטעמו אצל רבה לא יצאו יד"ח בקידוש שלו וכבר הרגיש בזה אדמו"ר הגאון ז"ל בס' עטרת פז וגם בצל"ח נדחק בזה על התו' והרא"ש ואמנם בהא דהקשו על הרא"ש מהא דהוכיח הש"ס דרבה ס"ל כשמואל י"ל בפשיטות לפמ"ש הר"ש בהשגותיו על הר"י דליכא דאין קידוש אלא במ"ס משמע דאף מדאורייתא ל"מ אלא במ"ס ע"ש והנה רב דס"ל דמהני תנאי נראה דס"ל דמדאורייתא מהני אף שלא במ"ס ואינו רק דרבנן והם אמרו דתנאי מועיל אבל אי הוי סובר דאין קידוש אלא במ"ס הוא מדאורי' ודאי דלא היה מקיל בתנאי וגם ליכא דאין קידוש אבמ"ס משמע דל"מ תנאי כ"א במקום סעודה ולרב הא מהני שלא במ"ס בתנאי ודוחק לומר דזה נחשב למקום סעודה וא"כ רבה דנקט בלשונו דאין קידוש אבמ"ס בע"כ דס"ל כשמואל ומה שהקשו מהוכחות הש"ס מרב הונא נלענ"ד בזה דהא דס"ל להרא"ש דלרב במבית לבית צריך תנאי היינו דאמר רב אף ידי קידוש יצאו אף דלא שתי וכמ"ש התו' והרא"ש ולכן ס"ל להרא"ש דצריך תנאי דהא עכ"פ גם לרב צריך לקדש על היין ואם לא שתה לא מהני רק בתנאי שישתה אח"כ והוי כאלו קידש על היין וא"כ ספיר הוכיח הש"ס דהא רב הונא דכבר קידש על היין ושתה מן היין למ"ל לקדושי שנית בכה"ג ובע"כ דס"ל כשמואל ודוק אך הא קשיא לי טובא על דעת הר"ן שהובא ברא"ש דגם לשמואל במבית לבית אם בשעת קידוש היה דעתם לאכול בבית אחר יי"ס א"כ קשה והא אושן שקידשו בכה"ג אכן שהדי שהיה בדעתם לאכול בביתם והאיך קאמר שמואל אף ידי קידוש לא יצאו וצ"ע : (רמב) במ"א ס"ק א' אבל לעמוד ולישב שרי וכו' הנה ביומא כו' הנה ביומא שם לא משמע רק להתיר בעומד דהא הכהנים מוקפים ועומדים רק מסברא כ"כ המ"א דגם ביושב דינו כעומד ומיהו לפמ"ש הט"ז לעיל ס"ק ח' דיש איסור מחמת בחוקותיהם ל"ת אין ראיה מש"ס דיומא דשם מוכחא מילתא דלא עביד כן כדי לילך בחוקותיהם ועיין עוד ברמב"ם פ"ד מה' תמיד שכת' והממונה נוטל כו' ומחזירה כו' דמשמע שמחזירה מיד עי' בתוי"ט פ"ב דיומא משנה א' :

רפה במ"א ס"ק ב' ה"ה ראובן ושמעון וכיוצא בהם טור עכ"ל הנה הטור הביא תחילה דעת הרא"ש דראובן ושמעון א"צ לקרות רק ב' פעמים והנה נכונים דברי הרא"ש לפ"מ שכ' הוא ז"ל דנקט עטרות ודיבון אע"פ שא"צ כ"כ בתרגומם וכו' וא"כ כיון דהזיכן דהוי ס"ד דאף בעטרות ודיבון דאיכא עכ"פ תרגום ירושלמי אפ"ה א"צ לקרותה רק ב"פ משום דא"צ כ"כ מפני שהם שמות עירים ואם כן ממילא נשמע דבדבר שאין בו שום תרגום א"צ לקרות רק ב"פ ואמנם המדקדק בלשון התוס' דף ח' ע"ב יראה דבתחלה הקשו לפ"מ שסברו דאין כאן שום תרגום א"כ הו"ל למינקט ראובן ושמעון ודומיהן ואחר כך הוי ניחא להו דדוקא קאמר שמו"ת כי צריך לקרות התרגום ירושלמי ולכן לא נקט ראובן ושמעון דאיך יאמר עד שיקרא שמו"ת כיון דאין בו שום תרגום והוא רוצה להורות דצריך שיקרא התרגום אף תרגום ירושלמי וא"כ ממילא דאין שום הכרע דבראובן ושמעון א"צ לקרות פ"ג אלא דלא איירי מזה כלל ואדרבה מדכתבו וצריך לקרות ג"פ העברי מ"מ יותר טוב לקרות פ"ג בתרגום משמע להדיא דאם אינו קורא בפ"ג בתרגום צריך לקרות ג"פ העברי אלא דזה טוב ביותר וא"כ מבואר דראובן ושמעון ודומיהן צריך לקרות ג"פ במקרא וגם הר"י נסתפק בזה ולא הכריע ודברי הרא"ש לכאורה תמוהין ואחרי העיון ראיתי בב"ח שהרגיש קצת בזה וכתי' לתרץ דהוכחת הרא"ש מדלא נקט גם האי רבותא דראובן ושמעון וכפי שבארתי בדברי התו' אין מזה ראיה דהא לא נחית כאן רק לבאר דין שמו"ת ובראובן ושמעון אין בו תרגום ואפשר דזה הוה פשיטא ליה דצריך לקרות ג"פ אי מהטעם שכת' שכנה"ג שהוא כנגד התורה שניתנה ג"פ בסיני ובאוהל מועד ומשנה תורה ואי מן הטעם שכת' במגיד משנה הראשון בסיני השני בא"מ השלישי באר היטיב ועל כל פנים היה שם כל התורה אף אותן פסוקים שאין בהם תרגום רק עיקר חידושו שם להקפיד על התרגום וכפי הטעם שכתי' במ"מ דהתרגום הוא נגד באר היטב וקמ"ל דאין בהם תרגום אונקלוס המקובל ולולי דמסתפינא אמינא דבהרא"ש חסר תיבת אפשר וכצ"ל ולהך פירושא אפשר הא דנקט עטרות ודיבון כו' ודברי הרא"ש המה ממש דברי רבו הרבינו יונה :

סי' רפו במ"א ס"ק ב' וג"ל וכו' עסי' ק"ח ואמנם בירושלמי דברכות פ' תפלת השחר מבואר בהדיא דלא כמ"א וז"ל ר"א בשם ר"י תפלת המנחה ותפלת המוספין תפלת המנחה קודמת הוון בעין מימר בשאין שהות ביום להתפלל שניהם אבל יש שהות ביום להתפלל מוסף קודם ר' זירא בשם ר"י אפי' יש שהות ביום להתפלל שניהם מנחה קודם עכ"ל הרי מבואר היפך סברתו והיפך דינו וכבר עמד בזה בצל"ח בברכות ועיין במרדכי פ' תפלת השחר דין ל"ב ודו"ק : (סי' רפח) בט"ז סס"ק ג' דיה"כ מכפר על עשה ול"ת כו' בסי' הלכה ברורה תמה א"ע על הט"ז וז"ל ואני תמה הרי במסכת דכריתות פ"ו איתא בהדיא דעבירות שעבר קודם יום הכפורים כיון שיודע חייב בקרבן גם לאחר יום הכפורים שנאמר לפני ה' תטהרו דוקא חטא שאינו ידוע אלא לפני ה' עכ"ל ולא עיין במשנה דריש שבועות דתני בהדיא הודע ולא הודע עשה ול"ת וכו' ובכריתות דף כ"ז מקשה מני' הש"ס ומחלק הא דאתרו בי' הא דלא אתרו בי' ע"ש ועכ"פ נכונים דברי הט"ז לענין תענית : (סי' רצא) בהגה וי"א בין מנחה למעריב בשבת. עמ"ש לקמן בסי' רצ"ט ס"א : (סי' רצו) במחבר ס"ח ויש מי שחולק ע' בפ"ח שהוכיח דנשים חייבים בהבדלה עכ"פ מדרבנן מהא דאמרי' בפ' מקום שנהגו דף נ"ד דרבי חזר וסדרן על הכוס כדי להוציא בניו וב"ב ואשתו בכלל ב"ב והשיג על התוס' שכתבו בברכות דף כ"ג ע"א דלא מצינו אשתו דמתקריא ב"ב מדברי ירושלמי דפ"ג דמעשרות משנה א' דפריך על הא דתני שם בניו וב"ב אוכלין ופטורין ופריך בירושלמי ואין להם עליו מזונות ומשני כמאן דאמר אין מזונות אשה מדברי תורה הרי דס"ל לירושלמי דאשתו בכלל ב"ב ע"כ ולפענ"ד אין בכח ראיה זו לסתור דברי התוס' דהירושלמי ספיר פריך שם דהא בסיפא תני הפועלים בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין ופטורין אבל אם יש להם עליו מזונות ה"ז לא יאכל וא"כ כמו כן הו"ל למיתני באשתו דאם אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך והתרלית שאין לה מזונות אוכלת ופטורה ובזמן שיש לה מזונות איכה אוכלת וספיר פריך בירושלמי ואף דשם עכ"פ מוכח דכייל התנא אשתו בהדי ב"ב עכ"פ ספיר כתבו התוס' בברכות דמנ"ל לש"ס להקשות דלמא הא דנקיט כאן ב"ב אין אשתו בכלל ואף דאין לשון התוס' מדוקדק כ"כ עכ"פ עיקר דבריהם שם נכונים ממילא דנסתר כאן ראיות הפר"ח בענין הבדלה. שוב התבוננתי דיש ליישב היטב דברי התוס' בברכות ואדרבה משנה דמעשרות מסייע להו דאשתו אינו בכלל ב"ב לפי ש"ס דידן דהנה בר"פ המדיר פרכינן וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה ע"ש בש"ס שנדחק מאוד בקושיא זאת וגם בירושלמי שם הקשה קושיא זאת וז"ל ויש אדם נודר דלא לפרוע את חובו ומשני כמ"ד אין מזון לאשה ד"ת והנה יש להבין הש"ס דידן אמאי לא משני כירושלמי ובע"כ דש"ס דידן ס"ל דאף למ"ד אין מזון האשה ד"ת עכ"פ כיון דחכמים תקנו לה מזון והוא נושא אדעתא דהכי ומתחייב עצמו בשטר כתובתה הנה אפלא ואיזון א"כ שוב חל עליו חיוב דאורייתי' כאשר האריך בסברא זו הגאון פני יהושע בר"פ המדיר ע"ש או משום דקי"ל להלכה כמ"ד מזונות דאורייתא' וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מאישות הלכה ב' לכן לא הוי ניחא לתלמודא דידן לאוקמא סתמא דמתניתין דלא כהלכתא וכיון דעכ"פ לא הוי ניחא לש"ס דילן בתירוץ הירושלמי א"כ תקשי לש"ס דידן האי דמעשרות ובע"כ דש"ס דידן ס"ל דאשתו לא נכנס בכלל ב"ב ודוקא דין פועלים הוצרך למתני שם דלא כעשה דנכללו בכלל ב"ב אבל אשתו ביתו אתקרי ולא בני ביתו עי' בתוי"ט פ"א דסוטה משנה א' בד"ה ר' יהושע אומר: (בסימן זה) בט"ז ס"ק ה' עי' בנקודת הכסף ביור"ד סי' ק"ח מה שהשיג על הט"ז : (סי' רצ"ט) ס"א אסור לאכול כו' ע' פסחים דף קה ע"א ובתוס' שם ד"ה אבל לשתיה מפסיקין שכתבו וז"ל פי' שתיה בלא סעודה דאין בה קביעות ולכן מפסיקין עכ"ל מבואר דס"ל דבתוך הסעודה א"צ להפסיק וכמ"ש הרמ"א משום דעיקר האיסור בשתיה הוא משום דאין קבע לשתיה והוי כלכתחלה דאסור להתחיל ולכן בכבר התחיל בסעודה מותר לשתות ולכאורה קשה לפמ"ש התוס' שם בסמוך דר' אסי דלא קפיד אמיא מוקי הברייתא דכל הטועם כו' מיתתו באסכרה בשאר משקים וא"כ בע"כ למאי דאמרי' הכא אבל מיא לית לן בה מוקמינן ג"כ הברייתא בשאר משקים ולכן מדייק הש"ס ואמר ופליג' דרב הונא כי אינו חולק על הברייתא אלא דחולק על ר"ה דמוקי הברייתא במיא והוא מפרש בשאר משקים וא"כ אף בתוך הסעודה יהיה אסור לשתות שאר משקים משום דמיתתו באסכרה וצ"ל דלפמ"ש התוס' שם דהטעם דמיתתו אסכרה היא מדה כנגד מדה כו' א"כ י"ל דהטעם דמיתתו אסכרה משום דשתה באיסור ובתוך הסעודה דליכא איסור ליכא למיחש כלל : (סי' שא) במחבר ס"ק י"ב כשיכנס לבית הכסא וק'ל דהא טעם זה לא שייך רק בשל ראש ולא בשל יד וכמו שכתבו התוס' בשם הקדוש מקורבל והוה ליה לכתוב הטעם דדילמא מפסקי דשל ראש גם בשל יד : (בסי' זה) במ"א סס"ק כ"ז ונראה לי דמה שכתב הטור כו' עיין מ"ש בתשובת נודע ביהודה חלק א"ח סי' י"א דהמג"א לא כ"כ רק בשיטת הטור אבל לדינא במקום שיש עירוב אפי' אין רבים צריכים לו מותר (בסי' זה) במ"א ס"ק כ"ד הקשה בתוס' י"ט כו' עכ"ל עמ"ש ע"ז בס' שעה"מ פ"ט מהל' שבת הלכה נג : (סי' שב) במ"א סס"ק י"ז עמ"ש בספר א"ר סקכ"ד דלשטת בה"ג והרמב"ם ישן שרי וכל דבריו שם נכונים אולם מה שתמה שם על הראב"ן לפרש מה דאמר שמי דידך לא הבנתי תמיהתו דיש לו' דגם להראב"ן היה גרסת בה"ג ואמר שמי דידך משום דהלכה כרבי ואמנם באמת לא נמצא בשום גירסא דרבי מתיר בחדש ועיין בתוס' פ"ד דמס' שבת אין מגרדין לא מנעלים ישנים כו' ושם מבואר דחדשים גרע טפי לענין סיכה ע"ש: (סימן שה) במ"א ס"ק יב ומשמע שם דאי ליכא עכו"ם כו' עיין מהרש"ל במסכת שבת דף קנ"ו ע"א: (בסי' זה) במ"א סעיף קטן י"ח ואפשר דסבירא ליה כרש"י והרמב"ן כנ"ל ועיין בהה"מ פכ"ז מהלכות שבת הלכה א' :

סי' שו הנה דאינו אסור רק מדרבנן ע' במ"א לקמן סי' ש"מ ס"ק י' דהרמב"ם ותוס' סבירא להו דגם כפי שלהם אסור דבר תורה ועיין עוד בתשו' שב יעקב סעיף ה' שהתיר לצורך הפסד גדול לעשות שריפטען על ידי עכו"ם בכתב שלהם ולסמוך על דעת הפוסקים דכתיבתם אינו רק מדרבנן :

סי' שז במחבר ס"ב ולא לומר לעכו"ם כו' ע' בתשו' חות יאיר סי' מ"ט וסי' כ"ג בפילפול שבין חות יאיר ובין בעל עבודת הגרשוני בענין אמירה לעכו"ם ע"ש באריכות :

סי' שט בט"ז סק"א וא"כ תימה על מנהגינו כו' עיין לעיל סי' רפ"ט ס"ד בהג"ה :

סי' שיא בט"ז ס"ק ד' וחכם אחד תירץ כו' דבנפל ומת או מי שנהרג נשמע מדבריו לפי מה דקיימא לן ביורה דעה סי' שס"ד סעיף ד' דלא יחללו בו אפילו מנעלי' אם כן אין מטלטלין אותו אגב כלים

ומה

ומה שכתב הטורי זהב דמהרמב"ס משמע דחיוב יש בזה עיין מ"ש בזה שו"ת אבן השוהם סימן ל"א. (בסימן זה) בט"ז סק"ה ויש ליישב קצת כו' עמ"ש המ"א בסי' רע"ט סק"ה : (בסימן זה) במגן אברהם סוף ספיק קטן י"ד ומה שכתב בש"ך ביורה דעה כו' עיין בפ"י בברכות דף י"ט דדעתו העיקר כש"ך : (סימן שיד) במ"א בס"ק י"ג כוונתו מבוארת במ"ש בס' קרבן העדה בפ' כלל גדול דהוכחתו ממ"ש בירושלמי נעש' כשוכר לאכול ממנה והרי בחביות לא התירו אלא נחביות שנשבר וכמ"ש בריש הסימן ומשמע דבלי ממש אסור אך בספר הנ"ל הקשה דנר"פ במה אשה הביא בירושלמי דברים הללו אפילו מכלים ממש עיי"ש אך באמת אף דבירושלמי סובר דדין זה שייך אף בכלים גמורים אפ"ה אנן לא קיי"ל כוותיה בזה אלא כתלמודא דידן ועיין במס' ביצה דף ל"ג ע"ב ומ"ש הב"י בריש סימן זה : (סימן שיו) במ"א ס"ק י"א וצ"ל דלשון וכו' עמ"ש בתוס' חדשים בשבת ס"פ י"ג : (בזה הסימן) במ"א ס"ק כ"א וכ"מ בגמרא כוונתו להא דאמרינן רבא שדי לקנא דמיא עיין בנתיב חיים מה שהשיג אך באמת נכונים דברי המ"א לפירש"י דשם דמפרש גם האי דמקטע להו בשבת ע"ש בתוס' שכתבו ואנן שמכינן אדר"י כו' ומ"ש המ"א וכ"מ בגמ' נלענ"ד כוונתו דלכאור' פירש"י מוכרח דאיירי בשבת דאל"כ לענין מה מייתי הש"ס האי דרבה מקטע להו ורבא כו' דלא תהיה תורה שלנו כשיחה בטילה ח"ו ולפירש"י א"ש דלענין דינא דשבת מייתי לה . וגם אי בחול למ"ל לרבא לאהדורא בתר קנא דמיא ובזה י"ל דהוה משמע להמ"א דגם לפי' ריב"א דפי' האי דרבה מקטע להו בחול אפ"ה האי דרבא מיירי בשבת ויותר יתכן כדעת התוספות דמפרשי דבחול וקשה לכאורה כו' לענין מה הביאו בש"ס וצ"ל דקמ"ל דרבה קטע להו בחול ולא חשש שמא גם בשבת ירגיל א"ע לעשות כן אבל בשבת לא קטע להו ורבא אף בחול שדא לקנא דמיא כי חשש שמא ירגיל גם בשבת להרגש ואם כן דברי המג"א מוכרחים גם לפי' הריב"א אכן בריו"ף והרא"ש לא משמע כן ע"ש בתשובת חות יאיר סימן קס"ד : (סימן שיח) במ"א ס"ק כ"ח מיהו בירוש' כו' ודבריו תמוהין וכמ"ש בספר קרבן העדה בירושלמי בפרק כירה ה"ד בד"ה כאן וכאן : (בזה הסי') בט"ז ס"ק ט"ו ולענ"ד מאוד תמוה כו' ובס' תוספות שבת השיג על הט"ז וז"ל ואיני מבין דבריו בזה דהא מ"מ הטעם שנתוסף לו בשבת אינו ע"י האיסור לחוד אלא ע"י המלח של אתמול שנתן טעם קצת וכשנתוסף עליו איסור מרגישין הטעם קצת יותר על ידי צירוף שניהם יחד וזולת המלח של אתמול לא היה נרגש המלח של עכשיו ואם הוי זוז"ג ותו דבשאור של חולין וש"ת ואינו בזה כדי להחמיץ ולא בזה כדי להחמיץ דש"ל לחכמי' דאין חילוק נפל האיסור בתחילה ובין נפל לבסוף אינו אסור ולמה לא נימא גם שם הכי דאם ההיתר נפל בתחילה ולא היה מספיק לחמץ יפה אם כן החימוץ שנתוסף אחר כך אינו אלא מחמת האיסור לבד ולא מקרי זוז"ג ואין לחלק דשאני שאור שלא נפסק כחו כו' עיין שם וכדי שלא להשוות את הגאון בעל ט"ז כטועה בדבר משנה נלענ"ד דש"ה דאין בכח א' לפעול שום חימוץ רק בהצטרפם יחד ואל תתמה ע"ז דהא לענין מלה אם לא שהה כשיעור חימוץ אין כאן שום חימוץ ובכלות השיעור נעשה חמץ וכן י"ל התם דאין בכח א' לגרום שום חימוץ משא"כ בנידון הט"ז המלח של היתר נתן קצת טעם ואחר כך שנתן המלח של איסור גורם טעם חדש ובזה נדחה גם השגתו הראשונה דהא גם אי לא נתן המלח של היתר היה המלח של איסור פועל קצת טעם כנלענ"ד : (בזה הסימן) בט"ז סס"ק י"ח ובמ"ש הטור כו' וצ"ל דל"ק כו' לכאורה דבריו תמוהין טובא דהא התוספות שם כתבו מפורש דגם למ"ד תתאה גבר צריכין אנו לפרושו של הר"ת דאל"כ הא עכ"פ מבשל כדי קליפה וכבר תמה בזה בספר באר יעקב וצ"ל ע"פ מ"ש המ"א בס"ק ל"ה דמחמת שמערבין החמין עם הצונן מתבטל חמימותן ע"ש ובזה י"ל עכ"פ דעת רש"י למ"ד תתאה גבר דסובר דוקא היכי דאין בכחו רק לבשל כ"ק אז אמרינן כיון דנתערב בתוכו ואין הקליפה עומדת במקומה בשום זמן אזי אינה מבשלת אפי' כ"ק אבל אי החמין תתאי או למאן דאמר עילאי גבר והחמין למעלה כיון דבאלמא בחול מבשל הכל לא מהני לן האי סברא שנתערבת בתוכו דהא מבשלת הכל וא"כ למאן דאמר תתאי גבר אין אנו אצריכין לתירוצו של הר"ת ועכ"פ נכונים דברי הטור לכמ"ש בדעת רש"י למאי דקיי"ל כמ"ד תתאי גבר : (סימן שיח) במגן אברהם ס"ק מ"ג אסור להגים משום צובע עמ"ש המגן אברהם לעיל סימן רנ"ב ס"ק ב' ובס' קרבן העדה בירושלמי דשבת פ"א ה"ו : (סימן שך) במגן אברהם ס"ק כ' ולי נראה ליישב עיין מה שכתב על זה בס' קרבן נתנאל בפ"ח ברכות סימן ט' עיין שם ואדומו"ז הגאון ז"ל בספרו עטרת פז בפ' ח' ברכות שם האריך בישוב קושי' בעל בה"ז ותוכן דבריו דסבירא ליה להרא"ש דהא דאמרינן לר"ש היכא דלא ניחא ליה שרי אף דהוי פסיק רישא ממילא לר' יהודה היכא דאינו מתכוין ולא ניחא ליה מדאו' מכרי שרי דלא עדיף באיסור דאו' אינו מתכוין לר"א מפסיק רישא לר"ש והתם דפריך והא קא מכבה דס"ד דשמואל סבר כר"י היינו מדאורייתא קאמר דאסור משום מכבה ואמאי מזלפו על גבי אישים אבל אי לא היה אסור רק מדרבנן לא הוי מקשה כלום על שמואל דהא קרא קא דריש והמעיין בש"ס שם יראה להדיא דקושיית הש"ס היא דאסור מדאורייתא משום מכבה ומיישב קושיית הבה"ז ואדומו"ז הגאון האריך לחזק את סברתו וכאן קצרתי : (סימן שכג) בטורי זהב ס"ק ה' עיין מה שכתב ע"ז אדומו"ז הגאון בס' עטרת פז על ביצה פ"ב סי' יב : (בהג"ה) ואם הוא כלי וכו' עיין מה שכתב בס' קרבן העדה בירושלמי בס"פ במה מדליקין דהה"מ בע"כ אינו מתיר רק ביום טוב ולא בשבת : (בסימן זה) במ"א ס"ק ז' צ"ע כו' ובס' שעה"מ הוסיף לתמוה במ"ש הב"י דמדברי הר"ן משמע כשטור הא בע"כ כוונת הר"ן גם כן למ"ש בתוספות דאם לא כן האיך יתורץ בזה קושייתו עיין שם ואני תמה על המ"א בממ"כ אי סובר דבתי' הר"ן יתורץ קושיית התוספות אף בלא תירוץ של התוספות אם כן אין מקום לקושייתו על הב"י דהא מש"ס אין הכרע דיש לומר כתירוץ הר"ן ואי גם בדברי הר"ן בע"כ הכוונה כמ"ש התוספות אם כן אמאי לא השיג על הבית יוסף גם בזה והנה המ"א כתב בסיום דבריו מיהו בר"ן משמע וכו' וגם בזה סתם דבריו אי סבירא ליה לחלק בין כדים לשאר דברים אם כן שפיר כתבה הב"י וכצ"ל ודליתי לומר דלפמ"ש ומיהו בר"ן כו' חזר מדבריו הראשונים ולא נדחו דברי הב"י ואמנם לקמן סי' תק"י ס"ק ט"ז תפס בלשונם דכ"ע מודים בזה ודלא כב"י ובחידושי הארכתי : (בזה הסימן) במגן אברהם סק"ט וכ"כ מוהרי"ל ז"ל האוסרים כו' עיין בירושלמי ס"פ אלו קשרים דאמר להדיא ובכוסות מותר שאין קבע לשתיה

ועיין בקרבן העדה שם :

סי' שכה במגן אברהם סק"ד עמ"ש אדמו"ז הגאון בס' עטרת פז של סדר מועד בפ"ק דשבת סימן א'

(בסימן זה) במחבר ס"ד פת שאפה וכו' עיין' בתשובת ש"י ח"א סי"ב דאוסר לשתות בשבת קאווע בבתי קאפ"ע גם בתשובת פ"מ ח"א סימן ב' מחמיר בזה ולפ"ד גם בחול אסור משום בשולי עכו"ם (אמר המגיה עיין בפר"ח יור"ד בסי' קי"ב ס"ד ופר"ח סי' קיד ס"א בהגה"ה וכתב בפירוש דאין בקפ"ע משום בש"ע דכי היכי דבטל לגבי ברכה ה"כ בטל מדין בשולי עכו"ם ומסיים וכן עמא דבר (ובעו"ה מקילים ומוסיפין בחטא שנותנים המעות קודם שבת וזה ודאי איסור גמור היא וכמ"ש הרמ"א כאן בהג"ה) : (סימן שכח) בט"ז ס"ק א' עמ"ש המ"א לקמן סימן ש"מ סק"א ומ"ש שם על הגליון : (בסימן זה במגן אברהם סק"ט)ועיין ביור"ד סימן קכ"ה ס"ס קנה ס"ג בהגה בא"ל ועיין כוונת המגן אברהם בשו"ת תורת נתנאל סימן א' : (בזה הסימן) בט"ז ס"ק י"ט וצ"ל דקמש"ל כו' והיה אסור מדין קשר כו' ואדמו"ז הגאון ז"ל בספר עטרת פז כתב על הט"ז דנעלמה ממנו רישא דתוספתא דתני וקושרו ומתירו בשבת והובא לפסק הלכה לעיל סימן שכ"א סכ"ב ופ' בד"מ מ"ש בישוב קושיית הב"י ומה שכתב בד"מ אסור להתיר האגוד כו' אין כוונתו משום איסור קושר ומתיר אלא משום דכיון שצריך להתיר האגוד כשמחזירה אם פירש לגמרי מחזי כאלו נתנה בתחילה ולא גרע מנפלה על גב קרקע ע"כ : (סימן שכט) במחבר ס"ב ואין הולכין בפ"כ כו' ואי מחללין את השבת על הגוסס הנה בתוס' נדה דף מ"ד ע"ב מבואר להדיא דמחללין עליו את השבת אברא דבתשו' בית יעקב סימן י"ט העלה דלא קי"ל בהא כהתוספות ולכן הביאו הפוסקים דין זה ועי"ש : (סימן שלא) ס"ב דאם נולד המעיין בתשובת הב"ח סימן רנ"ד יראה דט"ס יש כאן בב"ח וצ"ל דאם נולד שלים בפה כו' : (בזה הסימן) במגן אברהם ס"ק כ"ז אבל בסימן רע"ו כו' הקשה בספר ק"ל דאם כן אכתי קשה מהך בבא דמילא מים להשקות בהמתו אם בשביל ישראל הא אין הגוף נהנה ממנו עיין שם בפרק כל כתבי דמחלק בזה חילוק אחר: (במ"א) ס"ק ל' עיין תשובת שב יעקב סט"ו : (סימן שלו) בט"ז סס"ק א' ושלא כמשפט כתב מו"ח ז"ל כו' כתב ע"ז בשעה"מ פרק כ"א מהלכות שבת ה"ו וז"ל ודבריו תמוהים דהא טובא איכא בין הרי"ף והרא"ש דלהרי"ף אילן

יבש שרי בכל ענין אפילו בדנתרי פרי וקנסא ולדעת הרא"ש לא שרי אלא בגרידי וזה פשוט :

סי' שכז בהגה ויש מחמירין כו' ע"י עכו"ם מותר כו' משמע דע"י עכו"ם אינו מותר אלא במרוצף ולא

ראיתי נזהרין בזה ובענין עיקר המחלוקת ברצוף ראיתי בס' קרבן העדה בירושלמי פרק כלל גדול ה"ב דמביא ראיה לדעת המקילין במרוצף מהא דאמרינן שם אבל אם יש שם פסיפס רוקק ושף והא רוקק ושף דומה ממש לכיבוד עכ"ד אך באמת לפמ"ש הט"ז דהיש מחמירין ס"ל דבאינו מרוצף הוי פסיק רישיה וגזרינן מרוצף אטו שאינו מרוצף א"כ אפשר דברוקק ושף באינו מרוצף לא הוי פסיק רישיה : (סי' שלט) במ"א

ס"ק י"ג ע' בתשובי' שב יעקב סימן ט"ז .

סי' שם במ"א סקכ"א וכת' הט"ז כו' ובעל ש"ך כו' ע' בתשובת חכם צבי סימן פ"ח החזיק דברי ט"ז וכן

הסכים בתשובה בית יעקב ס"ס מ' ע"ש : (בזה הסימן) במ"א ס"ק ב' אבל ב"א איכא אסור כמו בכל ח"ש כו' משמע דס"ל דאסו' מה"ת הן אמת שבדברי המ"א מפורש בפירש"י בשבת דף ע"ד ע"א דאמי' וכי מותר לאפות ח"ש ופירש"י משום דח"ש אסו' מה"ת וכ"כ בהג"א ר"פ המוציא יין ואמנם בתשובת ח"צ סי' פ"ו כ' בפשיטות דלפמ"ש התוס' ביומא דף ע"ד דהא דצריך ר"י לטעמא דחזו לאצטרופי הוא משום דאל"כ לא הוי מוקמינן כל רק לרבות כו' ולא ח"ש וא"כ עיקר הטעם דח"ש אסו' מה"ת הוא מדרשא דכל חלב ולפ"ז בכל שאר אסורים כגון תולש שער א' בנזיר או בשבת או מוציא פחות מכשיעו' אין בו איסור תורה כלל דטעמא דחזי לאצטרופי לחודא לא מהני עכ"ד וראיתי בהגהות מל"מ בפי' י"א מה' שבת הל' א' שכת' על הח"צ שנעלמו ממנו דברי רש"י והג"א שהבאתי ואני אומר גברא רבא קאמר מלתא אין מזניחין אותו ודעתו דעת תורה היא ותליא במחלוקת : והן אמת כי הראיה שהביא מן התוס' אינה ראיה מוכרעת די"ל דכיון דאית לן הסברא דחזי לאצטרופי מרבינן מכל חלב כל היכא דשייכי הסברא דחזי לאצטרופי וכעין זה כ' הר"ן בפ"ג דשבועות לפי דרכו דאי לאו הסברא דחזי לאצטרופי ה"א דוקא בחלב גזה"כ לאסור בח"ש אבל כיון דאיכ' הסברא דחזי לאצטרופי א"כ כ"ז שייך בכל האסורים שפיר י"ל דגם התוס' ס"ל כרש"י והג"א ואמנם לפמ"ש המל"מ בפ"א מה' מ"א ה"ז בשם הרא"ם בביאור לשון הרמב"ם שכת' לאסור בחמץ ח"ש משום דכתי' לא יאכל דרבינו סובר דלר"י ח"ש אסור מה"ת משום דלשון אכילה משמע כל"ש והא דאמרינן טעמא דחזי לאצטרופי הוא משום דלא נטעה לומר דהלכתא אפקע גם לענין איסור ולכן אמר דחזי לאצטרופי וע"כ לא מוקמינן ההלכתא רק לאפוקי ממלקות אבל האיסור הוא מה"ת מלשון אכילה דמשמע כל"ש ולפ"ז לשיטת הרמב"ם אף דבחמץ שייך ג"כ חזי לאצטרופי אפ"ה הוצרך לטעמא דכתי' ביה אכילה משום דחמץ מחלב לא ילפינן וכמש"ש בשם מוהרלנ"ח ואם כן נכונים דברי הח"צ דבענין דלא כתי' ביה אכילה וגם אין לרבותו מכל חלב לא מהני ההוא הסברא דחזי לאצטרופי לחוד ובחידושי הארכתי : (סימן שמב) במ"א צ"ע כו' לא פקעה קדושה עיין כריתות דף כ"ט ע"א במשנה אמר ר' יוסי לא נחלק ועיין מ"ש התוס' במס' עירובין דף ל"ד ע"ב בד"ה גזירה אטו כו' ובס' שעה"מ פכ"ד מה' שבת ה' י' ע"ש : (סימן שמג) במ"א ס"ק א' אביו מלוה כו' ע' בריש חגיגה ברש"י בד"ה איזהו קטן שכ' על אביו ואמו לחנכו ע"כ ונראה דרש"י סובר דר' יוחנן דאמר בנזיר דף כ"ט הלכה ה' בנזיר חולק על ר"י בר"ח ופוסק כר"י נגד ריב"א ועמ"ש הרא"ם בפ' שור שנגח ד' וה' סי' ד' ודו"ק ועיין בכ"מ בפ"ב מהל' בית הבחירה ובמס' סוכה דף מ"ב ע"א ורמב"ם פ"א מהל' ס"ת ופי"ד מתפילין הי"ב ופ"ג מציצית ה"י ופ"ז מלולב הי"ט ופ"ו מסוכה ה"א :

(סי' שמה) במ"א ס"ק ב' עיין בספר נתיב חיים עד למטה מי' טפחים ע"כ ולענ"ד דהא דנקיט ר"ח למעלה מי' טפחים משום דקאי אמתניתין דזורק למעלה מי' כזורק באויר דאם נח בזיז כ"ש אף למעלה מי' משכחת ביה חיובא לר"מ וכ"מ בהדיא ד' ק' ע"א דר"ח קאי אמתני' והא שכתבו התוספות דלמטה מי' לא הוי רה"י לא מר"ח דייקי דאי הוה רה"י אמאי נקיט הזורק ד"א ת"ל דהוי זורק מר"ה לרה"י אבל לפי האמת דלא איירי בחור כלל לא מוכח מידי אלא דאכתי קשה אף דלא מוכח לדעת התרצן מנ"ל לעשות פלוגתא כיון דלא מוכח איפכא ואפ"ל מדלא תני מתני' איפכא למעלה מי' חייב למטה מי' פטור והיינו היכא דלא זרק ד"א ונחה בחור כ"ש א"ו דגם למטה מי' הוי רה"י וא"כ בכל גווני חייב היכי דנחה בחור אך דוחק הוא להמציא דין מכח קושיא זו ומ"ש בל"ח הנ"ל דכ"כ התוס' בעירובין דף צ"ח אין ראיה די"ל דאיירי בחורין שהן כלפי חוץ לצד רה"ר דומיא דזיז ע"ש לכך קאמרי דעד י' דממ"כ או דהוי רה"י או מקום פטור אבל למטה מי' לא פסיקא ליה כיון דבדרבנן הוי כרמלית זה העתק מכ"י הגאון מו' ליזר ברעזניץ : (סי' שסב) במ"א ס"ק א' לכן כ"ל דמ"ש הרמב"ם שלא יכודו עיין מה שכתוב בשעה"מ פ"ד מהלכות סוכה ה' ט"ז . (סי' שסג) בט"ז ס"ק יג ותמוה לי דעת הרשב"א כו' ואדמו"ז הגאון בס' עטרת פז בפ"ק בעירובין סי' י"א מיישב קושית הט"ז בפשיטות דלחי הוא משום מחיצה ומשום דריבה בסתימתן לא גרע מלחי משהו אלא משום דבעינן היכר קצת ולכן אינה נדון משום לחי אם לא עבד לשם לחי אבל היכי דהעמידה לשם לחי יש לה קול כשהעמידה לשם לחי ואיכא היכרא קצת וכמ"ש התו' דף ה' ע"ב ומשא"כ בקורה דמעיקרא הוא משום היכרא ולא משום מחיצ' כלל והיכי דגבוה יו"ד לא הוי היכר ואע"ג דבשעת הנחת הקורה היה לה קול בקורה בעי' שיהי' ניכר תמיד שנעשה לשם קורה ולא סגי בהיכר שהיה בשעת הנחתה : (בסי' זה) במ"א סס"ק ל"א ודע שאם נקרשים כו' ע' בט"ז שדעתו להחמיר אף בזמן שאינו נקרש הואיל ולפעמים נקרש וגם בדעת המ"א אפשר לפרש כן עיין בתשובת שב יעקב סימן מ"ז שדעתו ודעת כנסת יחזקאל להקל עכ"פ בזמן שאינו נקרש אבל דעת שבות יעקב להקל אף בנקרש : (סימן שפ) במ"א ס"ק ו' עיין בס' קה"מ בירושלמי פ' הדר ה"ג מה שהשיגו על המ"א : (סימן שפג) במ"א ס"ק א' וא"כ קשה על הרא"ש כו' ואדמו"ז בספרו עטרת פז פ"ק דעירובין סימן כ"ג מישב קושית המ"א דבספינה שהיה קשורים איזה ימים ובשבת הראשון קנה עירוב בה"ש דאין עומדין לפסוק לכן בנפסקו בחול ונקשרו בשבת חוזרין להיתרן וכן בהאי דסי' שע"ד בנסתם בחול דכבר קנה עירוב בשבתות העוברים כראוי משא"כ בעכו"ם דבתחילה כשנעשה העירוב לא היה סופו להתקיים אפי' שבת אחת וכ"ה עומד לאסור ולכן אף אם שכרו מן העכו"ם בשבת לא חזר העירוב והנה במ"א בע"כ דהבין דגם האי דספינה איירי דהותרו קודם שבת הראשון וכן נסתם הפתח אבל לא לתנם כת' ברמזים ובש"ע בסימן שע"ד אפילו אם עירב לשנה ונסתם הפתח בחול כו' שלא תטעה לומ' דמיירי שעירב לאותו שבת הבא ונסתם בחול קודם השבת ובזה באמת לא מהני פתיחת הפתח בשבת כיון דלא היה עומדת לפתח ודייקו לכתוב לשנה לומר שהעירוב היה איזה שבתות וא"כ אירע שנסתם בחול וכמו כן איירי בספינה לשטת הרא"ש עכ"ד :

(סימן שצד) במ"א ס"ק ב' ובס' נתיב חיים כת' לתרץ קושית מ"א ולא הועיל בתירוצו דא"כ אמאי פוסק הטור דשבת לא הוי עירוב אף בעוירי דלבני משום דא"י לטלטל האבנים והא איסור טלטול האבנים אין רק משום שבות ולא גזרינן בה"ש וע' בס' שעה"מ בפ"ב מה' י"ט היטב ועמ"ש המ"א ובסימן תקי"א מיירי שלא היה צריך לאכול הפירות וצ"ל בהרא"ש עכ"ל תמה ע"ז אדמו"ז בספרו ע"פ בעירובין בפ' בכל מערבין סי' ה' דהא הרא"ש הביא שם משנה כצורתה משמע דפוסק כת"ק ובסימן תקי"ח כת' הטור רק דברי הת"ק דנוטל ממקום הפחת משמע דצריך לפירות מדאמר נוטל הימנו ואפ"ה לא שרי אלא אם נפחת והיינו כת"ק ועוד דהא קאמר שם בביצה דשמואל דאמר חותמות שבקרקע מותר אבל לא מפקיע וחותך אף ביו"ט משום דסובר כרבנן דהיינו ת"ק דר"מ ובריית' דמתיר להפקיע ולחתוך אתי' כר"מ והרא"ש שם והטור בסימן תקי"ט פסק כשמואל אלמא כרבנן סבירא ליה ולמה פסקו הכא כר"מ וצ"ל דהרא"ש והטור סברו אף דבי"ט הלכתא כת"ק דלא שרינן לפחות משום אוכל נפש הכא גבי עירוב בי"ט דאיכ' משום אוכל נפש דהעירוב הוא דבר אוכל נפש וגם איכ' משום מצוה דאין מערבין אלא לדבר מצוה בזה הלכתא כר"מ וכסתמא דמתניתין דאיירי בהכי להאי אוקימתא וילה"ר מדברי שמואל דאוסר להפקיע ולחתוך חותמות שבקרקע ביו"ט משום דסובר כרבנן וא"כ האיך מוקי שמואל מתניתין דעירובין כר"מ ודלא כהלכתא א"ו דשמואל מודה משום דאיכ' גם בעירוב מצוה הלכתא כר"מ ונכונים דברי הרא"ש והטור דפסקו כשמואל וכן צ"ל במ"ש הב"י בסימן שצ"ד על דברי הטור ומשמע מדאוקמי מתני' כר"מ הכי קיי"ל דהיינו דוקא לענין עירוב דהא בסימן תקי"ח משמע מדברי

הב"י דהטור סובר דהלכה כת"ק :

סי' שצד מחבר ס"ד דבריו תמוהין טובא הן אמת שכ"כ הרמב"ם אך רבו עליו החולקים ה"ה רש"י והרז"ה

והרשב"א בעבודת הקודש והרא"ש והטור וגם לפי הבנת הרמב"ן במלחמותיו בדעת הרי"ף גם הרי"ף אינו מחלק בין כנו לאחר וגם בשטת הר"ן בדעת הרי"ף אין הכרע מדעת הרי"ף וגם הרמב"ם גופא בפי' המשניות אינו מחלק בין כנו לאחר וגם מ"ש בסעיף ה' הוא ל' הרמב"ם ואף שכן דעת הרי"ף עכ"פ הו"ל להביא דעת החולקים כי רבים הם וביותר תימא על הרמ"א ששתק ובחדושי למס' ביצה הארכתי :

(בזה הסי') מחבר ס"ד ושל הפקר ברגלי הממלא וכ"ה ברמב"ם פ"ה מה' יו"ט ולכאורה קשה דהנה ברש"י דף ל"ט ע"א במשנה שם דתניא ושל הפקר כרגלי הממלא כתב הטעם משום דאין ברירה וא"כ בע"כ ס"ל לתנא דמתניתין דגם בדרבנן יש ברירה להחמיר והרי בכ"מ בפ"ג מהלכות גרושין ה"א כ' דהרמב"ם דסובר בדרבנן יש ברירה ובדאורייתא א"ב הוא משום דמספקא לן אי י"ב או א"ב וכן כת' הר"ן ריש פרק כל הגט וכן הפלה הפ"י בדוכתא טובא ועיין ב"ש באהע"ז סקל"א ס"ק ד' וא"כ כאן באיסור דרבנן נימא דא"ב ולהקל ולכאורה היה כ"ל לפי מה שכת' התוס' בעירובין דף ל"ז דבדבר שיש לו עיקר בדאוריית' אף בדרבנן אזלינן לחומרא ואם כן להרמב"ם דסבירא ליה דתחומין שנים עשר מיל דאוריית' יש לו עיקר בדאוריית' אך הא דעת הרמב"ם בפרק ז' מהלכות מקואות דאף דיש לו עיקר בדאוריית' אזלינן לקולא ובדרך כלל קשה מ"ש כאן מהא דקיימא לן חביות מותרות כמ"ש הרמב"ם ה' י"ט ה"ב ומחבר כאן סעיף י"ד וכמו דאזלינן התם לקולא דו"ב הכא נמי נימא להקל כאן ולומר א"ב וצ"ע : (סי' תט) במ"א ס"ק י"ז בסופו ע' מל"מ פ"ה מתרומות ה"ז ופ"ד מה' בכורות שהניחו גם כן בצ"ע ולענ"ד נראה דהנה הטו"מ שהביאו לשון הרא"ש שינו מלשון הש"ס כי בש"ס אמרינן האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום כו' ויש לומר דהאי והלך קאי על בעל הבית דהוא הלך למצא תרום והטו"מ הוסיפו והלך לתרום כו' וי"ל דסבירא ליה להרא"ש דהא דאמרינן בש"ס דאין חזקתו תרום היינו כשלא ראינו דהתחיל בשליחות אז לא אמרינן בדאורייתא שליח ע"ש אבל כשהלך לתרום הרי התחיל בשליחות ואז אמרינן חזקה שגמר השליחות והארכתי בזה בשו"ת ש"ד ס"א

סי' ז' :

הגהות מהגאון ר' חיים צאנזר מבראדי

העתק מגליון הש"ע א"ח של הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר **חיים צאנזר** זצ"ל · אשר העתיק בכתב ידו הרב הגאון המובהק המפורסם מוה' **אפרים זלמן מרגליות** מבראד זצלל"ה :

וזאת התעודה אשר העיד תלמידו ז"ל : זאת ידוע לי שזה החיבור הוא כתב ידו הקדושה של הרב הגאון המובהק המפורסם מוה' ר' **אפרים זלמן מרגליות** זצללה"ה · ולראיה באתי עה"ח תלמידו **יחיאל צבי יאליש** ·

ואחריו החזיק את דבריו הגאון הגדול מהו' **שלמה קלוגר** מבראדי ז"ל · נאמן עלי הרבני החריף הנ"ל ועל עדותו כדי לסמוך עליו כל ישראל · גם לדידי יש סימנין להכיר שהוא כתב ידו של הרב הגאון האמיתי מוהר"ז זלה"ה ; דברי הק' **שלמה קלוגר** :

סי' ב מג"א ס"ק ו עסי' רפ"ב · נ"ב דלעמוד וליסב שרי עמ"א :

סי' ג בש"ע סעיף א' לאמרו · נ"ב והאר"י כתב לא"א שאיל מהרהורי ד"ת בבה"כ : (שם) במג"א ס"ק ו היכל הקודש · נ"ב וכ"כ הב"י בשם הירושלמי ודתלמודא דידן חולק : (שם) ס"ק ז' הראש למערב · נ"ב והאר"י כתב להיפוך וסימן מזרחה אביא זרעך וממערב אקבצך וכ"כ בט"ז ע"ש הב"ח ע"ש וכן עיקר : (שם) בט"ז סקי"ב פת בסלו · נ"ב וצ"ע דלפ"ז מהיכן ידע שמואל דאשת ר"י אינה נדה :

סי' ד במג"א סק"א בלא עשיית צרכיו · נ"ב ואף דאם לא בירך סגי בברכה אחת כמ"ש סימן ז מ"מ לכתחלה חייב אלא דקשה ומה נ"מ בברכת ענ"י אם בירך או לא ועפי נראה משום ספק ברכה דדעת הרא"ש שסובר שצ"ל שנית ענט"י עיין סימן ז' בטור ודו"ק : (שם) סקי"ז דמנקי · נ"ב וע"ל ס"ק כ"ח לא כ"כ בשם הרשב"א וצ"ע :

סי' ו מג"א סקט"ז אמנס · נ"ב וכ' בתיקוני זוהר ז"ל · ומאן דלא אמר ליה צריך לכוין בט"ו ווין דאמת ויציב כו' · וא' מן אמת בה סלקין לחושבן אמן ע"ש :

סי' ז מג"א סק"א ובהג"ה · נ"ב ס"ב דנוהגין כתוס' והרא"ש א"כ אין רשאי לברך ב"פ משא"כ דעת הגאון כהרמב"ס והתחבר שם וזה ברור דלא כט"ז : (שם) בט"ז סק"ב ולמה יברך ב"פ ב"ה נ"ב זהו לדעת התוספות והרא"ש אבל להרמב"ס והתחבר היסח הדעת הוי הפסק וצ"ל ב"פ עיין סימן קנח ס"ב בהגה"ה : (שם) שיתחיל האחרת · נ"ב זה החילוק הוא לענין לכתחלה לדעת הרא"ש אבל אם לא בירך ראשונה בכ"ע אינו מברך ב"פ דלא כט"ז :

סי' ח מג"א סק"ב · דומיא דשחיטה · נ"ב ואני אומר דכל הפוסקים חולקים בזה דבסימן תפ"ע כ' ב"י ומברכין מעומד דת"ר וכו' וכן הרמב"ס וטור לא כתב רק צריך לספור מעומד וכן בסימן זה כ' הטור רק יתעטף מעומד גם בסימן תרס"ג כתב הרא"ש יושב ואח"כ מברך ליסב ואף הרמב"ס שכתב לברך מעומד משום שיהיה עובר לעשייתן מבואר דאל"ה אינו צריך לעמוד ודו"ק : (שם) סק"ד הציצית מצד אחד · נ"ב ובכה"ג כתב התה"ד בשעת ברכה שעטיפתו על ראשו כדי הילוך ד"א ואח"כ ימשכנו מעל ראשו ואין קפידא גם כשהוא ארכו לקומתו כמ"ש ב"י למסקנא ע"ש : (שם) סקי"א דאין סומכין על החזקה · נ"ב אי משום הא לא איריא דרוב מצויין א"ש רוב ולא חזקה ואדרבה בהמה בחזקת איסור עד שיוודע כו' : (שם) לפסוק בכל שעה · נ"ב ומיהו הרא"ש כתב בת' דאינה עשויה לפסוק והביאו ב"י : (שם) עד שיפסקו כולן · נ"ב ר"ל ולא בחוט א' שהם ב' כמ"ש י"ג ס"א ועפי הו"ל משום דס"ל עד שיפסק הגדיל וכמ"ש הב"י בשמו ע"ש : (שם) סקי"ו משמע הכי וכו' ע"ש · נ"ב ובאמת דרמ"א פסק בזה כמ"ש האגור בשם מהרי"ל דעת הר"ח עב"י · ובאמת שזה טעם נכון על מהר"ח שם שלא יהיה דבריו סותרים זא"ז שהוא היה לובש טלית קטן אחר התפלה מה"ט ודו"ק בב"י ואתיא במכ"ש ומ"מ בד"מ חלק על הב"י שם וכאן פסק כן וצ"ע ומ"מ ומה שחילק רמ"א בין אותו טלית לאחר כנון מאוד ועפ"י מ"ש המג"א מתורץ שפיר שלא יסתרו דברי הרר"ח מ"ש התה"ד במ"ש האגור בשם מהרי"ל בשמו עב"י ודו"ק : (שם) סקי"ז לא חשוב הפסק · נ"ב ולי נראה דאין הנידון דומה דבאכילה לא הוי ההילוך הפסק שהרי אף השיחה אינה הפסק רק שינוי המקומות הוויין באכילה הפסק כמ"ש שם משא"כ במקומות אין קפידא רק ההילוך גם מ"ש על תה"ד שפשט טליתו אחר בואו ז"א שכתב שם להדיא שפשטו ביציאה מבהכ"נ עב"ג וגם לא בירך על ט"ק קודם התפלה אף שלבש ט"ג בבואו לביהכ"נ כמ"ש האגור שם אע"כ דס"ל דהליכה לא הוי הפסק ועב"י ס"ו וצ"ע שהמג"א בעצמו הסכים למסקנא דאף מפינה לפינה הוי הפסק וצ"ל כמש"ל וצ"ע : (שם) סקי"ח לענין זה נ"ב והנלפענ"ד דהה"מ יליף ליה מדנקט בסוכה כל ז' ולא נקיט כל שעה שנכנס לה כמו בתפלין א"ו משום דתפלין אין רשאי לעשות בהם כל מלאכתו משום היסח הדעת והוי הסרן היסח משא"כ בסוכה אף שיוצא אם הוא ע"ד לכנוס מיד א"צ לברך וה"ה בתפלין כה"ג ובאמת שזהו חילוק נכון והתוספות שם לא כ"כ עיין בד"ה אחד זה דף מה ע"ב : (שם) פסק דא"צ לברך · נ"ב ויש לחלק דציצית חובת גברא ומסיח דעתו מהם משא"כ תפלין מצותן כל היום ודו"ק : (שם) בט"ז ס"ק טו מ"ש מאמצע יום כו' פטור בלילה · נ"ב ולא אבין לפי"ז לדעת הרא"ש מה מקשה בש"ס מדרמי פרזומי דהא בלא"ה ג"כ קשה אמאי מברך ודוק :

סי' ט מג"א סק"ג ולא צמר · נ"ב זה דעת מהר"מ דדוקא נו"פ יחדיו פוטרים בשא"מ והאידנא אסור משום כלאים ותה"ד כתב דנהגי עלמא כרמב"ס וכל הפוסקים וכ"כ ב"י וא"כ גם מ"ש סק"ד אין לחוש ויעשה ציצית של צמר אף שהערב משי וזה ברור · ומיהו בצ"ג ופשתן לפמ"ש סק"ח יש להקל שיעשה כנפים של מין אחר וכ"ש להג"ה שאין עושין ציצית של פשתן כלל כמ"ש בהג"ה וק"ל : (שם) סק"ד ומזה הטעם · נ"ב אינו כן שזה אסור לרמ"א : (שם) טלית של משי · נ"ב ר"ל שהשתי משי והערב צמר כמש"ל : (שם) סק"ה דמדאורייתא בעי צמר נ"ב ר"ל צמר לבן במקום תכלת ובשיראין בפשתן לחוד סגי עב"י : (שם) ס"ו בהגה"ה ציצית · נ"ב ומ"מ לא יברך עליו לדעת ר"ת ורב האי שכתבו דהוי ברכה לבטלה ועב"י שכתב שיש לברך עליו :

סי' יא מג"א ס"ק ג' לשתן · נ"ב באמת שכל הפוסקים לא פסקו כן רק הב"י כ"כ לכתחלה ובטור משמע להדיא שא"צ וצ"ע וכן משמע מדברי הרא"ש : (שם) סקי"ו ואפשר נ"ב וכן מוכח דעת הרמב"ס דמחלק בנעבד בין צמר לפשתים ועב"י ודו"ק : (שם) בט"ז ס"ק ה כדמוכח התם · נ"ב ע"ש דאין כ"ז מוכרח כלל דאפשר דציצית יוכל לעשות בלא ליבון וש"ה דדייק מדלא נקיט רבותא טפי דליבון ג"כ מהני ע"ש וגם רבא חולק שם ע"ש : (שם) במג"א ס"ר י"ג אבל בתי"ט נ"ב ריש פ' כלל גדול נ"כ אלא שהביא פי' אחר בשם ב"י ע"ש והקשה שפיר אך להר"ן לק"מ די"ל דאורחא דמילתא נקיט מן הסתם קושר ב' קשירות כי הוכי דלקיים ולכך חייב ע"ש : (שם) ס"ק י"ז בולטין · נ"ב · נ"ל דהיינו דוקא אם לכתחלה לא נעשו כן אבל מה שמשייריך על שפתו שתי בלא ערב מיקרי גרדומין בש"ס לפירש"י ובודאי לא יחשב בגד דאל"כ מ"ל דלא הוי כנף ועמג"א סק"ו מרדכי בשם ר"י ודוק ומ"מ בטור וש"ע מבואר אף שנתקנו אח"כ לא מיקרי בגד כלל אלא נ"ל דהמרדכי ותו' מיירי כמ"ש הרשב"א שיש אח"כ עוד עירוב כמה חוטין והספק הוא כפר"י דר"י ב"י ב"ק ק"ט ועב"י : (שם) כ"ק כ"ג על הקשרים · והאר"י כתב שאין לחוש לזה : (שם) בש"ע סעיף י"ד כלפי קרקע · נ"ב ז"ל הגמ"י בשם הרא"ת יש בכנף שהוא תולה הציצי' באורכו ויש ברחבו הכל לפי מה שמתעטף בו עכ"ל וא"כ לדידן בחלק העליון יש לעשות הציצית בארכו שיהא נוטף ובתחתון ברחבו ודוק כנלענ"ד וכ"ד רש"י שם ע"ש :

סי' יב מג"א סק"ו שחולק עליו · נ"ב הב"י חלק על העיטור וכתב שיש לשער בציצית שנוהגים העולם ודעת הרי"ף והרמב"ם וטור שהשמיטו זה אפשר דס"ל דרב אשי לא קבלה מר' אחי כיון דלדידיה איבעיא ליה ור' אחא אמר דכ"ש הוא וא"כ יש להחמיר לפי מה שהן ציצית ועיין מסכת כלים ריש פ' י"ט ויש לחלק עיין תוי"ט שם :

סי' יג מג"א סק"ח ופשוט דעכ"פ · נ"ב ר"ל לדעת תשובה אשכנזית שהביא ב"י אבל במרדכי משמע דרשאי אף בלא כ"ה מותר בשבת עב"י : (שם) ומ"מ אינו מחוייב לפשוט · נ"ב אח"ז אם אין ציצית מצוין כ"ה : (שם) דבחול נמי אין איסור בלבישתו · נ"ב ויותר נראה דהרי לא הזכיר כלל ב"ה ואפי' בבית מיירי וכמש"ל עב"י שהביא המרדכי : (שם) אבל גנאי קטן לא · נ"ב והאמת יורה דרכו שהרי מיירי במלבוש כגון טלית קטן בזה א"צ כבוד הבריות בשבת דלא עותה תורה להטיל בשבת משא"כ הר"ת מיירי בט"ג שמתלבש רק משום מצות ציצית ולמה ילבישנו כ"א משום כבוד הבריות אף גנאי קטן משא"כ באין ציצית · בעיר שהטעם משום אונס דפטריה רחמנא והוי רק דחוי ואין זה מיקרי אונס דלמה ילבישנו לעבור אח"כ מ"ע · ומה"ט כל שיש טעם בלבישתו מלבד המצוה כמ"ש לעיל א"צ בשבת אף ליתנו במתנה שהרי אינו מחוייב כלל בדבר וכ"ז דלא כמ"ש מ"א בזה כנלענ"ד נכון ומ"מ בשאין לו ללבוש רק ט"ק במקום שאין ציצית מצוי דהוי גנאי גדול בכה"ג יש לעשות כדעת אחיו מהרי"י ליתנו במתנה וילבישנו ודו"ק :

סי' יד ס"ק ד' במג"א בשבת · נ"ב ובמקום שאין כ"ה וזהו לדעתו סימן יג אך לפי מ"ש בשבת שרי אלא דהש"ס בנקשרו תוך האריגה וא"א להתירה ע"ש מן הכיתין וגרדין ודו"ק וכמ"ש לעיל הש"ע :

סי' טו מג"א סק"ב וכתב הלבוש כו' · וצ"ל נ"ב דבריהם איני מבין דכיון שעושה ציצית אחרים בטלית זה ודאי שרי בל"ז הטעמים : (שם) סק"ד אינה מבטל הכנף · נ"ב אי משום הא לא איריא דאפי הכי מדלא קצעו ודוק : (שם) בש"ע סעיף ד' וי"א נ"ב וזה דעת הרמב"ס ותוס' ורשב"א עב"י ודוק : (שם) סעיף ה' אם נקרע מנקב · נ"ב וסביב הנקב נשאר : (שם) מג"א סקי"ב הוי חיבור · נ"ב וא"י למה לא יכנוס עכ"פ בגדר הספק כיון שחכמים לתוס' אסרו שם אפילו דיעבד יש לפוסלו רק לדעת כ"י ורמב"ס ור"ת ורשב"א יש להכשיר ציצית שנעשים אח"ז :

סי' טז מג"א סק"ב ז"א צריך לפרש · נ"ב ועוד דכ' לשון וא"ז כשהגדול כו' ולא דוקא :

סי' יח מג"א סק"א ירצה · נ"ב ולא ידעתי למה והרי להרא"ש הוי כסות המיוחד ליום וחייב משא"כ בתפלין סק"ו שם בת"א וע"ש סק"א בשם הגמ"י ועיין סימן כ"ד ומג"א ס"ק ג' :

סי' יט מג"א סק"א מחוייב לפשטו כו' לא הטריחוהו · נ"ב עססי' י"ג בשם המרדכי בשם ר"י דלא אמר הכתוב לא תלבש דכתיב גדילים תעשה לך ואין מחוייב רק אחר הלבישה לעשות בו ציצית · ומכיון שמקיים ועושה מעשה א"כ לפשטו ואלא מיהת דברי המג"א באין לו ציצית מתוקמא שצריך לפושטו ואם כן יהא דבריו סותרים א"ע מ"ש ס"ס י"ג דבחול כה"ג דינו כשבת ומ"מ לעיל כתבתי בגליון שלא כדבריו אבל כשיש ת"י ציצית לקובען מיד באמת יש לו לברך על עטייתו · אבל במזוזה למה לא יברך עובר לעשייתן כשדעתו לדור בתוכו כמו שמברך להתעטף קודם חיוב כמ"ש ר"י שחיובו אח"כ כשלובשו : ומ"ש לא אטרחוהו רבנן איני יודע מה ענין רבנן לכאן אם חייב חיובו מדאורייתא ולא שייך לחלק בטורח רב למעט אלא דהיינו טעמא דמזוזה כל חדר העשוי לדירה ודעתו לדור בו אף אח"כ מחוייב ועומד הוא ומה מועיל עקירתו לפי שעה מה שאין כן עטיפת ציצית אינו מחוייב כ"ז שאינו מתעטף ודו"ק : (שם) ס"ק ב' והוי פטור · נ"ב וצ"ע וכי האי לאו לכסויי עבידא לא שייך למ"ד ח"ג וליסגא דהש"ס ויתודה שמואל כו' ומבואר דלמ"ד ח"ג פשיטא דפטור ואיך אפשר לומר דהרמב"ס מחייב למ"ד חובת גברא זה דבר שאין לו שחר וב"י טירדת תלמודיה אנסיה דלא נקיט ליסגיה דש"ס והיינו הך והרמב"ס השמיט זה משום דזה לתימרא דידן דקיי"ל ח"ג ותלמודא אשמעינן לשמואל דאף הוא מודה בכה"ג וזה ברור :

סי' כה מג"א ס"ק ג' לצאת מב"ה·נ"ב ובפע"ח כתב שזה אינו מועיל ע"ש : (שם) ס"ק י"ז מעומד · נ"ב וצ"ע עמש"ל בסמוך : (שם) ס"ק כ' וג"ל דההנחה נ"ב לא ידעתי מהו ענין ההנחה בלי קשירה לכך נ"ל דהקשירה ר"ל הכריכות ז"פ סביב הזרוע וצ"ע : (שם) ס"ק כ"ב א"צ לברך · נ"ב נ"ל ר"ל דלא שהה כדי לגמור היינו כדי להניח תפילין דהרי בדחיה תליא מילתא כמ"ש ד"מ ס"ח ומ"מ צ"ע דהרי ההילוך הוי הפסק וכמ"ש ס"ק ע"ח אם לא שבהכ"נ הוא בביתו ועיין ס"ח במ"א ס"ק י"ז ודו"ק : (שם) ס"ק כ"ד דהתם תפסיק· נ"ב ואין זה נכון כלל דודאי קשירה לא הוי הפסק ודברי ט"ז ס"ק י"ג נכונים · והב"י כתב תחלה רבותא דקודם הידוק אפילו נפסק א"צ לברך והדר נקיט לשון הראב"ד דאפילו שהותר לבד אחר הנחה תש"ר צריך לברך דהוי כמו נשמט ממקומן כמ"ש מג"א ס"ק כ"ה :

סי' כז מג"א ס"ק ו' על השמרטוטין · נ"ב ואין זה נכון דהרא"ש בתשובה כתב על ידך שלא יהא דבר חוצץ ליד עב"י ועכ"פ חמור משל ראש ויניחנה בלא ברכה ועס"ז : (שם) ס"ק ח' על ש"י · נ"ב ר"ל רק על ש"ר שתים : (שם) ס"ק י"ב · נ"ב בפע"ח פי' כריכה ראשונה בפ"ב של אצבעו וב' אח"כ בפ"ג הסמוך לכף היד ע"ש ונראה שפירש בן הש"ס דברי ר' אחא קטיר להו ומתוית להו ר"ל דזהו קשירה שכורך ב' כריכות אחרונות שע"ג כריכה ראשונה ודוק גם כתב בפע"ח לעשות ג' כריכות בקיבורת ע"ש :

סי' לב סעיף א' בהגה ולכתחלה · נ"ב והאר"י כתב להיפוך : (שם) ס"ק י"א במג"א ועכ"פ · נ"ב ר"ל שהעיקר האמירה דמסייע א"ד אין בו מתש ועס"ק שאח"ז במ"א : (שם) ס"ק כ"א ונפסק בו · נ"ב משמע דווקא דנפסק אבל אם הנקב באמצעו והדיו עוברת עליו מכל צד כשר וצ"ל דלזה כיון הריא"ם שהנקב סתום מכל צד ודלא כמ"ש ט"ז ס"ק ז' גם לא כמג"א ס"ק ט"ו בשם הב"ח וכ"מ ברמב"ם ספ"א ע"ש וצ"ע לדינא · גם ראיה גדולה מדברי הרי"ף דאחר קולמוס אבדיק ליה הרי כל שעובי הקולמוס יותר מהנקב כשר ע"ש : (שם) בש"ע סעיף ט"ז מתחלתו פסול · נ"ב ומ"מ מועיל תיקון לגרור למטה אם נשאר כשיעור וכמ"ש מ"א ס"ק כ"ז ועס"ק ג' וכל הסעיף זה מיירי בלא תיקון וז"ש מ"א ס"ק כ' וט"ז ס"ק ו' : (שם) סעיף י"ח · נ"ב כל סעיף זה מיירי קודם שכתב לאחריו דאל"ה הוי שלא כסדרן : (שם) מג"א ס"ק כ"ד וה"ה איפכא · נ"ב היינו דכ' אחריו וט"ז ס"ק ט"ז : (שם) וה"ה תבית כ"ף · נ"ב נ"ל צ"ל תכף ב' אם לא כמ"ש הט"ז : (שם) ס"ק כ"ו או יתחוק התיבה שלפניה · נ"ב צ"ע : (שם) ס"ק ל' היינו · נ"ב ומ"מ דרגל הא' כתב ב"י בשם הריא"ם שאין צריך לתקן רק יו"ד של : (שם) בש"ע סעיף י"ט · נ"ב ומ"מ נ"ל דאם אחר כותב צריך גם הוא לומר כן אף באמצע כשמתחיל זה נ"ל פשוט : (שם) סעיף ל"ב ופי"ן פשוטה · נ"ב ואם אין מוקף ג ויל עמ"א ס"ק כ"ז : (שם) מג"א ס"ק מ"ט יתחיל באמצע·נ"ב זה ט"ס צ"ל בתחלתו : (שם) שלא כסדרן · נ"ב ובסמ"ק קנ"ף כתב להדיא ב' הגהות א' לענין פתוחות וא' לענין סדר כתיבתן בשם ר' יחיאל דאין קפידא וע"ש ועיין סימן ל"ז : (שם) ס"ק נ"א ס"ל כת"ק · נ"ב אך הרמב"ס ודאי לא ס"ל הכי דהרי פסק דבעינן טויה לשמה כרשב"ג במנחות דף מ"ב ע"ב ועב"י כתב טעם אחר דס"ל דרשב"ג קאי על רצועות והקלף דכתיבה ובבד"ה כתב כמ"א ואינו נראה : (שם) ס"ק נ"ב דליתא · נ"ב ומיהו בדבק נראה דודאי שרי שהרי ר"י ס"ל בהקומץ דף ל"ד ע"ב בשל יד כשם שאות אחד מבחוץ כך מבפנים מ"מ ס"ל דדבק מהני אבל תפירה נ"ל דלא מהני ויתוספות אין ראיה שהם קורין גם לדבק תפירה כמ"ש שם רש"י מו בקין בתפירה שקורין גלוד ע"ש וכ"מ להדיא באגור שהביא ב"י גבי תפילין ש"י דדבק עדיפא"ש והאגודה הביא נ"כ ל' התוס' ואין משם ראיה ע"ש ומיהו בדרש"י שברייף כ' בתפירה או בדבוק שקורין גלוד וצ"ע וגם בה"ת כתב וז"ל שמא מהני וטוב ונכון לעשות מעור אחד עכ"ל וכן נכון להחמיר כהב"ח : (שם) ס"ק נ"ז אפי' חק ירידות פסול · נ"ב מיהו שם מיירי דוקא בכתיבת הפרשיות אבל בכתיבת השי"ן כ' הוא בעצמו סי' ל"ח שיש לעשות דוקא בדפוס ושכן נוהגין המהדרין ע"ש : (שם) ס"ק ס"ז הרא"ש ורש"י · נ"ב שגגה היא זו שהרי הטור העתיק אות באות לשון הרא"ש בתיקון תפילין וכתב לפי' רש"י מניח לד אחד ארוך ומכפלס תחת הבתים ויתפרנו עם העור מג' צדדי הבתים עובר מכל צד ויש עושין עור עב כו' והנשאר מעור הבתים בד' רוחותיה כו' בין ב' הכפלים ותופרים אותו עמהם ע"ש גם רש"י כתב להדיא ותופר חודן של שלשה דפנות על רובו של תיתורא והב"י העתיק רק מ"ש הרא"ש להכריח כדעת יש עושין ע"ש ובודאי שאם לא תפר הדפנות פסול :

סי' לג מג"א ס"ק ב' שלימים · נ"ב וצ"ל דרמ"א פסק כב"י שכתב שצריכין להיות שלימים מלמעלה א"כ צ"ל שגם מן הצדדים קיימים אלא שנקרעו קצת ומ"מ אף שנקרע מן הצד כשרים ודלא כפי' ב"ש דא"כ היה לו לומר שנקרעו בין הבתים בתריץ דווקא : (שם) ס"ק ד' משא"כ בבתים והרב"י · נ"ב וצ"ל משום דרשב"ג קאי על הרצועות כמ"ש סי' ל"ב במג"א ס"ק כ"א בשם הב"י ע"ש : (שם) סעיף ד' בהגהה עור הבתים · נ"ב והב"ח פסק שאם הוסר שחרות צריך לשחרו שנית משום דהוי ג"כ הל"מ וכדעת תוס' ור"י ע"ש וא"כ אפשר שצריך לשוחרן ישראל דווקא וכ"כ ב"ח להדיא סי' ל"ב ע"ש : (שם) סעיף ה' בש"ע מתלות תפילין · נ"ב ונלע"ד דעי"י דבק ודאי מהני שפיר וכמ"ש סי' ל"ב סעיף ל"ח ע"ש :

סי' לד מג"א ס"ק ג' דעירובין · נ"ב וכ"כ הט"ז ואני אומר דאין דבריהם נכונים דהא קיי"ל מצות צריך כוונה כמ"ש סי' ס' ס"ד וא"כ ק"ו דבל תוסיף צריך כוונה כמ"ש בעירובין לחד שינוייא וכ"כ המג"א בעצמו סי' תרנ"א ס"ק כ"ז ותפרק ראוהו ב"ד דף כ"ח אין ראיה דרבא אמר לה ואיהו ס"ל תוקע לשיר יצא ואנן קיי"ל כר' זירא ודו"ק וטמ"ש על המג"א ובל"ז דעתי דבב' זוגות אינו עובר בבל תוסיף כ"א בה' פרשיות ע"ש ובטור סי' זה וסי' תרנ"א : (שם) ס"ק ה' במג"א · נ"ב כ"ז וס"ק שלפ"ז עפ"י מה שהגיה לפנינו א"כ וכן עיקר :

סי' לו מג"א ס"ק ח' שמלא כתוב · נ"ב נ"ע כי לא נמצא זה בב"י רק אם אין נוגעין למעלה וע"ש ומ"ש לפ"ז בשם מהרי"ו : (שם) בט"ז ס"ק א' דאף ב' יודין מהני · נ"ב ומ"מ כל שלא תקנם ודאי פסולין כמ"ש בגמרא אפילו קשירה מעכב וכ"פ ר"ת :

סי' לח מג"א ס"ק ד' בלא הרהור · נ"ב ומדברי רש"י שם מפורש שישחק עמהם ע"ש ואתי להרהר בהם ולא שישמש כמו שנראה שהבין המ"א : (שם) ס"ק ו' ליתוביה דעתיה · נ"ב וב"י בשם ה"ר מנוח כתב דתפילין שאני משום היסח הדעת וצ"ל דביום ב' אינו מצטער כ"כ עד שאין דעתו מיושבת עליו ודוק · ועיין בסוכה דף כ"ה ע"ב דהתם מיירי אפילו ביום א' קתא חייב בסוכה מה"ט ומ"מ בתפילין פטור וע"ש : (שם) ס"ק י' התחיל לכתוב · נ"ב וכ"כ ב"י סי' זה דבשעה שהם עסוקין בכתיבה דווקא כו' ע"ש :

סי' לט מג"א ס"ק ו' כמ"ש סי' ל"ג ס"ד נ"ב סי' ל"ב סעיף ל"ז והיינו עור הבתים אבל קלף ורצועות ודאי פסולין :

סי' מב מג"א ס"ק ג' יש בו קשר · נ"ב וצ"ל שיחתוך הקלה שהוא ארוך בכדי שישאר הקשר במקומו ולא יתלה למטה ומוטב שיגנז אותו חתיכה משיגנז כל הרצועה ודוק :

סי' מז סעיף ט' בש"ע אין בכך כלום · נ"ב כן פירש ב"י דברי הרא"ש ואין פירושו ברור כלל וגם הטור לא כ"כ וכ"כ דעת ר"י בתוס' אלא שבתו' משמע כן והאריך הב"ח לחלוק בזה וכתב לפרש התו' לדעתו · והרמב"ס כתב להדיא שלא להפסיק לכך נ"ל שאם הפסיק אחר הברכה מיד צריך לחזור ולברך : (שם) מג"א ס"ק ה' בפ"ע היא · נ"ב ואעפ"כ אמרה בו' ע"ד שה"ב : (שם) ס"ק ו' כל היום · נ"ב ודעת ר"י שהביא התו' ורבינו יונה והראב"ד והרא"ש והטור שאם הפסיק באמצע למודו והסיח דעתו צריך לברך מיהו כתב הרא"ש והטור דמי שרגיל ללמוד כל היום ואפילו אם עושה צרכיו מתהר ללמודו לא מיקרי הפסק וכ"כ להלכה : (שם) בט"ז ס"ק ז' במה שקורא ק"ש · נ"ב ולפי מ"ש התוס' ורבינו יונה בשם ר"י וכ"כ הרא"ש דה"ט דצריך גילוי דעת

שצריך

שבירך אהמ"ר גם קה"ת ולא על חובת ק"ש לבד גם לפי מ"ש הראב"ד וש"פ אין מקום לקושיא זו כלל וכבר כתבתי לעיל דאפילו הפסיק בלימודו צריך לחזור ולברך ואין מקום לספק זה כלל : (שם) מג"א ס"ק י"א שינת קבע · נ"ב ומדברי ר"י שהביא התוס' ורבינו יונה וכן דעתו ז"ל ודעת הראב"ד דבבה"ת אפילו אינו רגיל ללמוד והסיח דעתו אין צריך לברך א"כ ה"ה שינת קבע דלא כש"ע : (שם) בש"ע סעיף י' לא הוי הפסק · נ"ב עט"ז ס"ק א' והיינו דווקא בבירך בה"ת אבל הנפטר באה"ר כתבתי לעיל דדוקא ברגיל ללמוד סמכינן על הרא"ש וטור הא לאו הכי לא :

סי' נג עט"ז ס"ק ג' מצדיק בן צדיק · נ"ב אין זה מוכרח ועמ"ש ב"י בשם הרי"א ג"כ משמע דלא כט"ז :

סי' נד סעיף ג' בהגה לאחר שאמר הש"ץ · נ"ב משמע שמדבר אף ביחיד ובא"ז משמע שמדבר בש"ץ עמג"א ס"ק ד' וכן נראה עיקר:

סי' נה מג"א ס"ק ט"ז ככ"ל · נ"ב ובב"י כתב גוי וצ"ע :

סי' נו סעיף א' בש"ע בקול רם · נ"ב זהו פירוש דכל כחו ובתוס' דה"א כתב דאף אמן יש לענות בכל כחו ע"ש ס"ג ע"ד :

(שם) סעיף ב' בהגה ולא יפסיק · נ"ב נ"ל בין לעילא מכל כו' ע"ש במג"א: (שם) מג"א ס"ק ב' ולעלמי בוי"ו · נ"ב והאר"י חולק ועט"ז: (שם) ס"ק ח' טועה הוא · נ"ב והאר"י בנע"ח כתב שיש לענות כאן אמן אם סיים היחיד כבר הקדיש קודם הש"ץ · וכבר מסיק בש"ס דאף אם מפסיק אסוקי מילתא הוא כמש"ל ס"ק ב' ואין מקום לדין הא"ז כלל כי שמיה דקודשא בלא בריך הוא אין לו פירוש ודברי האר"י עיקר : (שם) ס"ק ט' באומר החזן קדיש · נ"ב ומ"מ שם מיירי ביתגדל ויתקדש עב"י שם : (שם) מוטב לשמוע מהש"ץ אבל מדברי האר"י ז"ל גם היחיד עד בעלמא עיי"ש ובספ"ה משער הקדיש ומ"ש המ"א שצריך למהר נ"ל דאף אם נאמר שאין להפסיק בין ז' ווין עכ"פ אבל דאמירן בעלמא יכול לענות אמן ואח"ז יסיים מן לעילא מן כל ומה גם לפמ"ש מג"א סי' ק"א ס"ק ב' רשאי לסיים בקדיש אמועט החזן ולא יהיה עונה אמן אחר ברכותיו כנלע"ד ברור :

סי' נח מג"א ס"ק ד' צ"ע כו' עד על לבבך · נ"ב צ"ע מג"א ס"ק ח' : (שם) ס"ק ז' הוי ברכותיו לבטלה · נ"ב והיינו לדעת הרמב"ם דס"ל דכל היום תברך ומיהו בש"ע לא פסק כן ותו דהרי הברכות אינם על ק"ש כמ"ש הרשב"א וכ"כ מג"א בסי' נח סק"ז ומ"ש מ"א א"ו כדאמרן · נ"ב ומיהו בב"י לא כ"כ עיין סי' ע"א הביאו מג"א ס"ק ג' וצ"ע · ומ"ש דא"כ אף אם אחר שעה ד' יקרא הברכות · נ"ב עמ"ש לעיל ועוד י"ל דהברכות בעצמן תקנו להם זמן קבוע והם וזמנם מדרבנן משא"כ ק"ש ודו"ק עמג"א ר"ס ע' : ומ"ש והוא מ"ע שלא הזמן גרמא · נ"ב לא ידעתי מה קא קשיא ליה והרי ק"ש של יום זמנו רק ביום ולא בלילה וכן של לילה וזה ודאי שהזמן גרמא ותו שהרי אף בדרבנן שייך לומר שהזמן גרמא וכמ"ש תוס' הביאו ט"ז סי' ק"ו ס"ק ב' ויש לחלק :

סי' נט מג"א ס"ק א' מטבע קצר הוא · נ"ב ובל"ז לק"מ דהא אנן קיי"ל דבעינן שם ומלכות כמ"ש בש"ס שם ודוק : (שם) משמע דאיירי באינו בקי · נ"ב ע"כ צ"ל דר"ל אף שאינו בקי אינו יוצא כ"א בשמיעה אבל אין לומר דבקי אינו יוצא אף בכה"ג שהרי כ' ב"י בשם רוקח דדוקא יש לצאת בשמיעה :

סי' ס מג"א סק"ב וזכרתם ט' זהו שבת · נ"ב ובפע"ח כ' לומר בסדר של יום א' בשבת וכן בכל הימים ובזה מקבל מ"ע הנ"ל ומ"ש עוד וצריך טעם למה תיקנו נ"ב ונ"ל שהרי במגלה דף יח ע"א אמרו כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור וכו' בשאר זכירות לא נאמר לא תשכח וע"ש ואיהו סבר דגלי לן דכל לשון זכירה הוא בפה:

סי' סא סק"א אינו חוזר ואומר אמת · נ"ב וכ"כ ד"ת ס"ק ב' בשם תא"ו וכ"כ ב"י בשם הרר"י לחד פירושא ע"ש : ומ"ש הרב ב"י נדחק בזה · נ"ב ובד"מ לא כתב כן רק כמש"ל ס"ק ל"ז מהא דאמר ההי דנחית לקמיה שמעיה כו' א"כ אף בש"ץ יש קפידא ונ"ל שגם בלחש אמר אמת וזה מדוקדק במ"ש שמעי' דאמר אמת דהא"ל א' ותחלה נקיט הש"ס על הא דאמר משום דכתיב וה' אלקים אמת א"כ היחיד צריך לסמוך תיכף אמת ואיבעיא ליה אי חוזר עם הש"ץ וס"ל לרבה כר' אחי והדר קאמר האי דנחית לאשמעינן שגם הש"ץ לא יאמר תחלה בלחש אמת וזהו ממש נ"ל בע"ב ע"ש וכן עיקר להלכה :

סי' סג בעטרת זקנים סק"א אבל אם עומד יכול לישב · נ"ב ובאמת שאף ב"ש א' מוטה ויושב לית לן בה והיינו בערבית : (שם) במג"א סק"ד כל פרשה · נ"ב ואין זה נכון רק עד על לבבך עב"י · ומ"ש כקורא ע' רא"ש · נ"ב ובאמת שוה נגד הש"ס דאמר ואזדא ר' יוחנן לטעמיה · ונ"ל דהראב"ד ס"ל דרב יודא מטעמא אחרינא אמר ונ"ל לפרש דדוקא במהלך בדרך הוי כמלאכה משא"כ ב"ה מיירי בביתו אלא דעפי משמע דמיירי בפ' שנייה דהא קאמר עוסקין במלאכתן וקורין וע"ש פירש"י וצ"ע : (שם) סק"ז צריך כוונה נ"ב ומ"מ אף לדידן דקיי"ל מצות צריכות כוונה סגי בהכי דדוקא בקורא בל"ז בתורה נ"נ משא"כ עומד לקרות ק"ש ולהתפלל ע"ש : (שם) סק"ח כתב הרב"י · נ"ב נ"ל כ"מ כתבו מג"א שם או נ"ל סוף סי' זה כתב ב"י כן בשם הטור ואין הכרע בדבריו ע"ש ודוק ובסי' ר"ח כ' ב"י בשם הרשב"א עד על לבבך הביאו מג"א שם סק"ד אלא דהתם טעמא אחרינא דס"ל משום דהוי כדרך ארעי עב"י שם : (שם) בט"ז סק"ב שהוא לשון מיותר · נ"ב ול"נ פשוט דאתי לאפוקי מדעת ה"ג שפסק כר"נ אמר ר"י דאמר על לבבך או כר' יוחנן וקמ"ל שלדעת רבא א"צ וכדעת הרי"ף ותוס' שם ע"ש :

סי' סד מג"א סק"ב בקמץ · נ"ב ועדיין קשה דת"ל דב' בתחתית אותם משא"כ בראשון א"ו דמיירי בעומד עדיין במלת וקשרתם א"כ י"ל דמספקא ליה בהא גופה ועפי נ"ל משום דהברת הו' בשורק הוא בא' ונבלע בם' דלבבכם וצריך להפסיק משא"כ בראשון ודו"ק:

סי' סה מג"א סק"ב ונ"ל דבתפלה בלא אונס · נ"ב ר"ל בתפלה כמ"ש לקמן סי' ק"ד ס"ה ובאמת דשם לא הגיה הרמ"א כלום ונ"ל מהאי טעמא דהלואי ויתפלל כל היום וא"כ למה כ' וי"א דווקא באונס וצ"ע רב : (שם) סק"ד עם הצבור · נ"ב ועט"ז מ"מ אין דבריו ברורים :

סי' סו מג"א סק"א לידי שנאה ובב"ה כתב · נ"ב וב"י בשם א"ח סי' פ"ע דאף בבהכ"נ שרי ע"ש וכ"כ שם בשם רי"ו : (שם) סק"ה יפסיק ויברך · נ"ב וצ"ע דמי עדיף מקראו לתורה עמג"א סק"ח ומ"מ כאן הוי מצוה עוברת : (שם) סק"ט אין להפסיק · נ"ב וכן מבואר בז"ח פרשת יתרו דף לה ע"א ע"ש : (שם) סקי"א בגאל ישראל · נ"ב ובכ"ז נ"ל משום דהוי סוף ברכה דומיא דאמן דהאל הקדוש ועדיין צ"ע :

סי' סז סק"א במג"א וגם אמת כו' צריך לחזור לכ"ע · נ"ב ר"ל אף בש"ע דברכה שלא חייב א"צ לחזור היינו משום דא"פ ציצית ה"ז אם בירך גם אם א"פ ציצית ודאי צריך לחזור מיהו נ"ל שלא יאמר אמת ויציב עם סוף הברכה דהוי ספק ברכה לבטלה · ומ"ש אבל בדף כ"א ע' · נ"ב שגג הרב בזה דשם מיירי בבעל קרי דווקא וזה מפורש בש"ס גם מ"ש ע"ש הרא"ש שגגה היא דאין כאן פלוגתא כלל עיין בסוגיא שם ודוק מלבד כי כל זה הוא לדעת ר' יודא ואנן קיי"ל כר"ה וכמ"ש ב"י · ומ"ש צריך להזכיר יציאת מצרים צ"ע דאנן קיי"ל כחכמים עיין תוי"ע שהרמב"ם פסק כראב"ע :

סי' סח מג"א סק"א שלא מעין הברכה · נ"ב והאר"י ז"ל אמר שאו"ל ומסיים מעין הברכה אין בהם משום הפסק דהכל הולך אחר החתום ע"ש ריש ס' ק"ש :

סי' סט מג"א תחלת הסימן שרוצים ללכת לדרכם · נ"ב ולומר רק ברוך ה' המבורך כמנהגינו וזה כדעת הב"י ורמ"א דסגי בהכי עד"ת : (שם) סק"ד לא יתפלל הש"ץ · נ"ב ר"ל זה שעדיין לא התפלל ולא מי שהתפלל וז"ש בשם כנה"ג כנלענ"ד ודוק ומ"מ בעל המנהיג ומהרי"א בשם רש"י לא כ"כ אלא שרשאי לחזור אפי' כבר התפלל ויש לסמוך על דבריהם כמ"ש הד"מ : (שם) סק"ה ואינו נכון · נ"ב ול"נ דהב"י מיירי למנהגים שאו' גם ברכת יוצר אור אבל בברכו אין קפידא ואדרבא לדעת מהרי"א וב"י יותר טוב שאחר יברך אח"ז יוצר אור וכמש"ל בשם ד"ת ודו"ק : (שם) סק"ט אפי' החזן הא' · נ"ב זהו כדעת הב"י וכמש"ל כנלע"ד וצ"ע :

סי' עא מג"א סק"ג כבר עבר זמנה · נ"ב ומיהו לפא"ש בכ"מ הביאו מ"א סי' נ"ח ס"ק ז' מבואר דאדאורייתא כל יומא זמניה ע"ש · ומ"ש ומתפללים בלילה · נ"ב ועט"ז סק"ד ודבריו נכונים : (שם) בט"ז סק"ג בספיקא דרבנן · נ"ב וצ"ע דאדרבה ק"ש היא דאורייתא והו"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא וצ"ע רב :

סי' עג מג"א סק"ב כמ"ש הרא"ש · נ"ב והנה גם רש"י כ"כ כאן מפני שהרי קודם י"ב לתינוקת לא מיקרי גדולה אפי' הביאה ב"ש אלא שהגיעה לכלל זה ומ"מ דווקא בהביאה כמ"ש רמב"ם והמעיין שם ברא"ש אין נראה דס"ל גם לענין ישן עמהם מתירין בבת י"א אלא דלענין ט' שנים מייתי ראיה ע"ש וא"כ היינו דבק"ש מתירין יותר שנה קודם גדלות אלא שברתמים שם וגם הב"י שם הגיה ג"כ י"א שנה וקושיא מעיקרא ליתא דהכי גם בב' זכרים אסור ותינוקת דנקיט אפשר לענין אשה אף דפטור מק"ש מ"מ אסורה בכה"ג וגדולה מזה נ"ל דהכא אף אין נוגעין זה בזה אסור אא"כ טלית מפסיק והא דנקיט ברמב"ם ובש"ע נוגעין נ"ל רבותא דלמעלה מתתניו שרי ומ"מ או דחיישינן שמא יגעו או דהרהור איכא אף בלא נגיעה וזהו לענין ק"ש הא לא"ה לישן בודאי יגעו זה בזה ומש"ה אסור אף שלא כתב הטור שם דוקא בי"ש ב' שערות אפשר שסמך על מ"ש כאן וא"כ נדחו כל דברי המ"א :

סי' עד מג"א תחלת הסימן הו"ל למיבעיא כשלבוש טלית · נ"ב ואני אומר דאיהו גופיה בא להשמיענו דהוי כמלבוש הרי ביושב בה ואינו גבוה י' מיירי והיינו דין דש"ס דילן ולמה נשוי פלוגתא אגם משא"כ בלבו רואה דש"ס דילן פליגי ביה בברכות דף כ"ד והיינו דפ' בן גם רי"ו ואין כאן ריח קושיא ודוק · ומה שנראה לאורה שרוצה לחלק בין של עץ לכילה לא ידעתי למה ונ"ל כמ"ש · ומ"ש הגה פסק אבעיא לקולא · נ"ב גם זה צריך עיון שהרי הוא ספק דאורייתא א"ו כמש"ל דרי"ו כרבנו הרא"ש ס"ל ובפחות מי"ט איירי · ומ"ש אבל בבית כה"ג ל"ה הפסק · נ"ב והדרא קושיא לדוכתיה למה השמיטו הרי"ף והרא"ש דין זה · ומ"ש דעכ"פ הגוהה נגדו · נ"ב והיינו לדעת הרשב"א סי' ע"ט סעיף ב' ע"ש אלא דבכה"ג ודאי אסור כמ"ש סי' ע"ו ס"ד ע"ש מ"א ס"ק ה' דכל הגשמה הוי : (שם) סק"ג אינו חוצץ · נ"ב ונ"ל ראי' מהא דאשה קוצה חלתה כו' והרי האיש ג"כ יוכל לכסות בירכותיו אלא דמין במינו אינו חוצץ : (שם) סעיף ד' בהג"ה דאז אין לבו · נ"ב ר"ל דאז איתא להאי דינא דאין לבו כו' וא"צ תו הפסק ללב וא"צ להגהות האחרונים : (שם) מג"א סק"ח כראית ערוה שלהן · נ"ב נ"ל עגבות עיין ס"ו סק"ה במג"א · ומ"ש דאפי' מוציא ראשו כו' · נ"ב לכאורה משמע מפירש"י נראה להיפוך והטעם משום דשדי ראשו בתר רובא אלא תמ"ש ס"ס זה מבואר דצריך שיהי' מכוסה ממתנים ולמטה לק"ש · משא"כ לברכות וזה ברור והרשב"א כתב בשם הראב"ד דלא כתב לא תראה ערות רק לא יראה וע"ש בדבור והא ליכא עגבות ודו"ק : (שם) בש"ע סעי' ה' שלא יגע הגיד בהם · נ"ב כתב ב"י אבל בנגיעה דכים לית לן בה דאפי' אי נגע בידו לא אתי לידי הרהור וכל עצמו משום נגיעת ידים גזרו בה ע"ש : (שם) מג"א סק"ט ול"נ לאסור מידי דהוה ארואה ערות קטן · נ"ב דבריו תמוהים דלהדיא כתב ר"י לחלק בזה דהכא אינו רואה רק האיסור משום נגיעה כמ"ש ר"ס ע"ג אלא שיש לומר דהתם כתב בשהם נוגעים זה בזה אלא שרש"י כתב שם להדיא דאיכא הרהור נגיעת ערוה ע"י אבר תשמיש ע"ש ואפ"ה בקטנים שרי עיין בגמ' בהך ברייתא דמתיר קטנים לא הזכיר כלל מחזיר פניו משא"כ באשתו ומיהו מצאתי להדיא ברמב"ם פ"ג דין י"א דקטנים ואשתו שוין וצריך להחזיר פניו וצ"ע רב דהשמיטתיה לכל האחרונים דבריו ובגמרא נ"ל דנקט התם בגידו והיינו החזרת פנים וצ"ע וכ"כ גם הש"ע לעיל סי' ע"ג ס"ג וכל דברי הג"א שם דחויים עיין מ"ש סי' ר"ז מג"א ס"ק ה' :

סי' עה מג"א ס"ק ט לא מהני עצימת עיניו · נ"ב אלא שהרד"י כ"כ להדיא גבי טפח מגולה באשה ועמ"ש שם בגליון שאין פלוגתא בין הפוסקים דלא כמ"ש ב"י וד"מ ס"ק ב' ודו"ק וע"ש :

סי' עו מג"א ס"ק י"א שרי מדאורייתא · נ"ב המעיין שם יראה שלא כתב הרא"ש כן בהאי דהיה מים שותתין רק לפירש"י ודאי שכתבו התוס' אבל לפי מה דמסיק כדעת השר מקוצי ע"כ נ"ל כפירש"י דאל"כ למה אמר רב אשי בשהה כ"ע מודו הרי אינו אנוס ודוק היטב ודלא כמג"א ובאמת שגם להר"י דווקא בין טיף לטיף אבל בשעה שיוצא מבואר שם בברייתא ממתין עד שתכלה ודו"ק גם הטור וב"י כ"כ ובתשו' הרמ"א סי' ע"ה במג"א ע"ש :

סי' עח מג"א ס"ק א רק מדרבנן · נ"ב וכתב הרשב"א דאפילו אם בא לפסוק ולהרחיק אסור : (שם) ס"ק ב' דשיעור גדול הוא · נ"ב ובאמת לק"מ דבק"ש כיון שיכול להרחיק לא מיקרי אונס ולכ"ע א"צ לחזור משא"כ בתפלה דסובר רמ"א כדעת הש"ע דהיינו רי"ף ורמב"ם דצריך לחזור אף בלא אונסים ק"ד א"כ לא ימתין לכתחלה גם סוף דבריו שלא בדקדוק דאף בתפלה לאו כ"ע הוא שהרי גם שם כשירחיק ד' אמות כמ"ש מג"א שם ולדעת התוס' אל"ל דלא הוי אונס גם מסקנתו אין נכון דאיפכא היא גבי תפלה החמיר רמ"א לחזור משא"כ בק"ש משום דהלואי יתפלל כל היום והאמת יורה דרכו דכאן כ"ע א"צ לחזור שאף לדעת תוס' אינו אנוס לכך יוכל לשהות משא"כ בתפלה דשם רמ"א דצריך לחזור אף בלא אנוס לכך לא ישהה וזה ברור :

סי' עט בט"ז סק"ה לצאת משם · נ"ב ל"ד נקיט הא אלא שכן לשון רש"י עמג"א · ומיהו במרחיק עד מקום שכלה הריח סגי וכן כתב הריטב"א להדיא ע"ש : (שם) במג"א סק"ג שרי וצ"ע · נ"ב אבל אי הוי של חמור היה צריך להרחיק ד"א ממקום שכלה הריח ולפניו כמלא עיניו והכלל בזה אותן שתמיד יש להם ריח רע דינם כצואת אדם אבל אם לפעמים ריחן רע א"צ להרחיק כ"א עד מקום שמגיע ואפילו לפניו ובזה נ"ל כל דעת הפוסקים שוה ואפילו דעת הרמב"ם דמתיר ע"ש בב"י ודו"ק :

(שם) ס"ק י"ד ובתשב"ץ פי' · נ"ב ובכה"ג מתיר גם הב"ח וכמ"ש גם הט"ז וא"צ להרחיק רק עד מקום שכלה הריח וכמ"ש מג"א בס"ק שלפני זה ע"ש תר"י והעיקר בזה כל שמסרחת וכמ"ש ט"ז :

סי' פג מג"א סק"א תשמיש בעלמא · נ"ב ואי מיבעיא ליה או דילמא והדין לתשמיש בעלמא : ומ"ש וא"ל כו' · נ"ב ר"ל דגרע מינה חוץ למחילות ומ"ש מ"מ מיירי שאין בו צואה · נ"ב כדמפרש התם בפינה מתוכו · ומ"ש אלא ע"כ כו' בצואה שוין · נ"ב כדמפרש התם והא אמר ר"ח אפי' בפינה : (שם) סק"ה ש"מ שבתוכו אסור . נ"ב ובאמת שהרא"ש מביא ראיה זו : ומ"ש מלא עיניו והמרדכי כו' · נ"ב וצ"ע דא"כ הו"ל לתלמודא לשנויי הכי ולמה אוקמי בחדתי ותו דבאמת ר"י אמילתא דר' יוחנן קאי דאמר אסור להרהר במרחץ וב"ה בתוס' שבת דף ק"נ וכ"כ רש"י אלא דש"ס מייתי ראיה דלא שני ליה בין יש בו צואה או לא ולכך באמת הרא"ש מביא ראיה זו והנלע"ד דספסל זה עפי יש לדמות לב"ה חדש שהרי לא היה בו צואה מעולם והוי ממש כב"ה דפרסאי והיינו מ"ש המרדכי שהתיר להתפלל כנגדו וכ"כ בש"ע ומ"ש המרדכי תחלה ומוקי לה בב"ה שאין בו צואה ע"כ נ"ל דתחלת שמעתין נקיט וסמך לו על המסקנא ולכך כתב מכאן הבאתי ראיה להתיר וע"כ נ"ל כן שהרי גם אחר זה כתב המרדכי כנגד בה"כ ברחוק ד"א בישן מפנהו אלפסי ע"ש · והנה בסוף כתב זה גם לאיסורא כנגדו ואפי' רחוק ד"א ע"ש הע"ג דגם איהו נקט בישן לאיסורא ומ"ש תחלה סמיך על המסקנא וכמו שכתבתי כנלע"ד ברור בעזה"י להקל דלא כהאחרונים וגם ב"י נראה דחזר בו בש"ע :

סי' פט בש"ע סעיף א' פני המזרח יצא · נ"ב ומדברי הרמב"ם פ"ג מהלכות תפלה מבואר דאף דיעבד לא יצא וצריך לחזור ולהתפלל כ"א בשעת הדחק יצא ושאני לן בין תפלה לק"ש דהתם עיקר זמנו עה"ש אלא משום סמיכת גאולה לתפלה קורין כוותיקין משא"כ תפלה דכתיב ייראוך עם שמש וצ"ע רב ודוק היטב :

סי' צ מג"א סק"מ וכן · נ"ב ואף שהב"י פסק שם כהרשב"א דאסור לילך נ"ל כיון שאעפ"כ בגדיו מלוכלכים מיהו הרר"י פסק שמ"מ ירחיק מן המי רגלים שעל הקרקע ע"ש ואפשר שהב"י חזר בו כיון שהרוקח ורש"י כתב כהג"ת ועיין א"ר סימן ע"ח :

סי' צב מג"א סק"א כן משמע בש"ס · נ"ב ואני אומר דאדרבה א"ת לת"ד גברא דחזי אידך ת"ד ס"ל דבתחילה הוי גברא חזי וכמ"ש הרשב"א ס"ק שאח"ז ואף הרא"ש לפי' קמא דיש קצת סמך לזה מ"מ בסוף חזר בו כמ"ש שם בגליון גם כי הוא נגד כל הפוסקים :

סי' צד מג"א סק"ד עומדת שרי · נ"ב נ"ל דר"ל שגם הוא עומד עליו אלא דמ"מ הו"ל מקום גבוה ער"ם ר"ל אם לא שאין לו מי שיחזיק חמורו וצ"ע:(שם)סקי"ד בעיירות מלאות גלולים · נ"ב הא לא"ה נ"ל אסור להתפלל במקום שיש גלולים לא תאמר לו להתפלל בדרך :

סי' צז בט"ז סק"ב ע"כ לא כ' הב"י · נ"ב לא מן השם הוא זה אלא שכ' דבש"ס דילן וברמב"ם לא כ' רק לאחריו וכן הלכה עב"י :

סי' קא מג"א סק"ב וצ"ע · נ"ב וכ"כ להדיא באד"ז רצד א"ב כל צלותא בעי לאפוקי מילין בשפוותיה דא"ל לאו צלותיה צלותא ע"ש באורך: (שם)ס"ק ג' ומ"מ פשוט כו' · נ"ב ואני אומר דבש"ס יומא ד"ט ע"ב מבואר שמתא דש"ם ודברת בם ולא בתפלה עיין פירש"י שם וקיי"ל דבק"ש בתחלה הוא דבעי השמיע לאזניו כמ"ש ס"ס כ' ס"ג א"כ בתפלה אפי' לכתחלה לא וצ"ע על הטור והרשב"א עב"י וצ"ע רב וגם דברי הירוש' מורין כן דדוקא לר' יוסי יצא דיעבד אבל לר"י לכתחלה לא ישמיע לאזניו מיהו מצאתי ברעי' מהימנא פ' פנחס ר"ל ע"ב כתב להדיא בצלותא כל חד מצלי בחשאי ע"ש וצ"ע :

סי' קב מג"א סק"ה · נכתב בצדו בר מקמיה ר"ל כמלא עיניו עיין שם קל"ב ע"א :

סי' קד בט"ז סק"ב כן הוכיח הרי"ף · נ"ב באמת שאין זה ענין לדברי הרי"ף שהב"י כתב שאף אם לא שהה לגמור כו' צריך לחזור לתחלת ברכה עכ"פ או בג"ד לראש משום דתפלה חמור לדעת הרא"ש ותוספות דלא כדעת הרשב"א ע"ש והרי"ף מחלק רק לענין אם שהה לגמור ועב"י ודו"ק : ומ"ש וכאן כ"ע מודים דחוזר למקום שפסק · נ"ב ר"ל להרא"ש ברכ' זו לבד ומ"מ נראה' לי דא"ש טפי לדעת הראב"ד שכתב הרשב"א עב"י דס"ל שהכל תלוי בגברא דחזי ע"ש משא"כ אנוס דכאן ודו"ק ומ"מ דברי הט"ז נכונים וכ"כ הב"י :

סי' קח מג"א סק"ב אסקינן בקושיא · נכתב בצדו ר"ל אם כן הוי טעמא משום דלא יבדיל כמאן דלא צלי ולא מטעם היפוך · ומ"ש והשני לתשלומין עכ"ל · נכתב בצדו אף על פי שהבדיל בה והפסיק בד"א אלמא שאינו מזיק בהבדיל בשניהם כנלע"ד ודו"ק : ומה שכתב דדוקא גלוי דעת בעינן · נכתב בצדו וי"ל דהתם כוונתו היה כדינו ואין מזיק רק הגלוי דעת וכ"מ מפרש"י ד"ה שני' עלתה שכתב והב' לא עלתה לו לשל שבת הואיל כו' וע"כ נ"ל דר"ל שיצטרך להחזיר שניהם ומה"ת לומר כן א"ו מטעם שכוונתו היא לתשלומין לזה מהני גלוי דעת שתעלה לו למוצאי שבת אלמא שלולי זה בכיון לבד צריך להחזיר ועוד קשה למה פס' בסקי"ד דבשכח א"ל אף אחת וצ"ע ע"ש ודו"ק ועט"ז סק"י ועיין מהרש"א שם : (שם) סק"י דל"ד להזיד · נכתב בצדו ונ"ל שם"ל דל"ד לסימן רס"ג סעיף טו דע"כ צריך לענות עם הצבור משא"כ כאן · ומ"ש דלא יהא אלא ערבית ב' · נ"ב ר"ל והתפלות שניהם שוין · ומ"ש אמרינן בסי' רס"ג כו' דאינו רשאי · נ"ב ר"ל להתפלל מנחה של חול ונראה לי דעתו דמתפלל סתם ואין מכוין אם הוא מנחה או תשלומין :

סי' קט בש"ע ס"ב אם מתחיל · נ"ב בטור כתב אם הוצרך דווקא כגון לסמוך גאולה כו' אבל נלע"ד שבמכוין שינה הש"ע לשונו כי ממקום שנובע דין זה הם דברי רה"ג ושם מבואר ברי"ף דלכתחלה יעשה כן ע"ש וכ"כ הרמב"ם דלא כרמ"א בהג"ה :

סי' קיד מ"א סק"ט ועסי' ר"ע וסי' נ"ט נ"ב שם ס"ב ואם הזכיר באמצע שלא כדין מבואר בס"ד לעיל ועט"ז אין רמ"א חולק ועסי' קי"ט ס"ג :

סי' קיט במ"א ס"ק ב' באמצע הברכה . נ"ב ר"ל אף שמתפללין בשביל ב"י כמו שאילות וכן נהגו לסיים מעין הברכה :

סי' קכו במ"א ס"ק ג' אלא ספק · נ"ב וצ"ע דספק אם התפלל הלואי כו' ומספק יעלה ויבוא אין ראיה וק"ל :

סי' קכח במ"א ס"ק ה ועמ"ש סי' תקנ"ד סעי' ט"ז נ"ב וצ"ע שם שכתב לאסור : (שם) בעטרת זקנים סק"ג ויש מי שכתב דהמנהג לקרות כו' · נ"ב שגגה היא שזה קאי על שמקרין להם עב"י: (שם) במ"א ס"ק כ"ח וכמש"ל כנ"ל · נ"ב אלא שלא כתב בטור כל הצבור אלא שנ"ל שהמקרא א"צ כלל להמתין על הצבור כל שענה אחר הכהן אמן שקורא משא"כ הכהנים דכיון שהכהנים אין עונים והוא מקרא להם למה ימתין על הצבור ובזה מתורץ ליישנא דש"ס ודו"ק ובקו' הב"ח י"ל דלעיל אינו מחוייב להמתין וי"ל שיותר טוב שישמעו גם הם התפלה דש"ץ אלא על אמן צריכין להמתין דעדיין לא כלתה הברכה עד אחר אמן מפי הצבור עכ"פ מפי רובן ולא סגי בלאו הכי אף

שהכהנים

הגהות מהגאון ר' חיים צאנזר מבראדי

שהנהגים אין עונין אמן וזה נכון ודו"ק : (שם) מג"א ס"ק ס"ב א"כ מסתמא כו' · נ"ב ר"ל וא"כ בפנויה שהזנירה אינה מחללת ומיהו לק"מ שהרי דוקא דר"ש דוקא מארוסה בת ישראל הא לא"ה הוי יליף ממגדף שפושט יד בעיקר ע"ש אלא מדלא מפני התם אליבא דרבנן דגם מגדף מחללת אביה י"ל דאמת עיקר טעמא דרבנן משום שפושט יד בעיקר עדיפ כמ"ש שם רש"י דף נ"ד ע"א וא"כ באמת ס"ל דמחללת מק"ו ודו"ק ואנן קיי"ל כרבנן: (שם) ס"ק ס"ה עובר בעשה וכה"ג מיירי כגון שאנו קורין אחר רנה ושוב אינו עובר מ"מ משום פרהסיא צריך לעקור אם לא יצא :

סי' קל מג"א ס"ק ד' ובזוהר כו' · נ"ב ומ"מ התם קאי על נפילת אפים ועיי' ק"ד :

סי' קלב ס"ק ד' א"א לדחות כלל · נ"ב ר"ל משא"כ מנחה שאף יחידים בגולה א"כ ר"ת למנהגם שמתפללין בעוד יום גדול :

סי' קלה במ"א ס"ק כ"ב וז"ל מהרנ"פ · נ"ב הייט להביאו בשעת הקריאה ועיין זוהר פ' ויחי דף רכ"ה ע"א ועיין פ' אחרי ע"א ב' דאפי' מבי כנישתא לבי כנישתא אסור ע"ש :

סי' קלז ס"ק ו' ולכן נ"ל פשוט שיברך' · נ"ב ב"י ססי' תרפ"א הביא דברי הר"ן פ"ק דמגלה ד'רנ"ז ע"ב דספק דבריהם לא בעי ברוכי כדאי' פ' במה מדליקין ע"ש · ועיין ס"ד בת"א ד"ל דכיון דתיקנו חכמים לקרות מספק ספיקא דיומא בעי ברוכי משא"כ בספק הנולד לנו כמ"ש מג"א שם אלא מדנקיט הר"ן ספק דדבריהם משמע דבכל גוונא אין מברכין דלא"ה אפי' ספק דאורייתא אין לברך וצ"ע בפ' במה מדליקין גבי נר חנוכה כתב הר"ן בעלמו האילוק שכ' המג"א א"כ למה כתב במגלה כאביי ע"ש ודברי המ"א נכונים :

סי' קמ במג"א ס"ק ג' עב"י · נ"ב ועי"ש דברי הרר"י דעה ראשונה משמע דמיירי דוקא שלא קרא הראשון ג"פ עדיין דאל"כ היה מתחיל ממקום שפסק ומברך ב"ר שנית אחר התקנה ע"ש וכ"ת אם חלש או שאר אונס שצריך לצאת אלא שיש לו לברך ב"א אם קרא ג"פ כבר ע"ש ודו"ק : (שם) סק"ד מהירושלמי דמיירי בין ברכה לאכילה · נ"ב ר"ל דאפילו אכל כבר צריך לברך שני' בנמלך ומ"ש וצ"ע · נ"ב לא ידעתי איך אפשר שזה לא יקרא נמלך כיון שלא היה דעתו כלל לקרות פ' זו וחבירו שיקרא אותה יצטרך לברך ג"כ ובכה"ג אף בפירות שהביאו בודאי צריך לברך אם ואי היה דעתו שלא לאכלם אלא שהר"ג ס"ל דאף בכה"ג אינו מברך להראב"ד וכ"כ בב"י בשם ר"ת וכן בסי' ר"ז והב"י פירש דבריו שם בע"א :

סי' קמא סק"ד תשמיע לאזניו · נ"ב כבר כתבנו לעיל דאף בתפלה אסור וכ"ש הכא דכל הפו' ס"ל דא"ל העולה לקרות ויצא בשמיעה עב"י :

סי' קמג סק"ד ומפסיק שם . נ"ב ר"ל ומברך ב"א : (שם) סק"ז וכ"ש אם כו' מודה דפסול · נ"ב ובאמת שאין זה דעת הש"ס דילן לחלק בכך כמ"ש הפוסקים אלא לדעתם צריך תיקון דלהירושלמי כל הראוי לבילה ואין זה תרי קולא דסתרי אהדדי ויש לסמוך בשניהם לקולא עכ"פ כשלא קרא עדיין ג"פ לקרות מן הפסולה כמש"ל ואפשר דאפילו במקום שאין ס"ת אחרת להשלים הקריאה ודו"ק עס"ק שאח"ז אפשר אף לכתחלה להוציאו בכה"ג :

סי' קמו סק"ז וכ"ה בתוס' . נ"ב וז"ל התוס' סוף ד"ה הכי כשהס"ת עומד על הבימה הכל עומדים וכשהש"ץ מושיבו הכל יושבים ע"כ וצ"ע כשהוא יושב עמה ומחזיקה אם צריכין לעמוד :

סי' קנג סק"א משמע דשרי ע"ש · נ"ב ויש לדחות דהתם משום ביטול נגעו בה : (שם) סק"ב דאסור ליקח בדמי חומשים כו' · נ"ב מיהו הר"ן כתב בל"ז דחוץ מס"ת דליכא לעלויא בה אסור אף בשוין אלא דכ"ת דמותר למכור נביאים וכתובים לקנות חומשין ועב"י ומ"ש משום שדוד היה קודם לנביאים · נ"ב ר"ל ולא משום מגלין בקודש : (שם) סק"ב בט"ז ואשתומם על המראה כו' אפילו למצוה קלה והיינו שבדרך הלואה עיין במג"א שם שהוא הנכון דומיא דסיפא לפי' ומ"ש דומיא דקרקע שהשיב הר"מ · נ"ב וכן סיים בהג"ה סוף סעיף זה ואף שכל הצבור יכולין לחזור אפילו למיסתי שיכרא מ"מ יחידים נ"ל דהוו כאלו עודרים זה לזה ולא כ"א לחלקו דא"ה היה יכול לחזור לגמרי כט"ה במא"ה לכולם ודו"ק : (שם) מג"א סק"ה דאפילו בבה"כ עצמו אין בו קדושה · נ"ב ומ"מ צריך שתחול קדושתו על ד"א כמ"ש ס"ק כ"ח וכ"כ הר"ן משא"כ המעות שגבו דהוי רק הזמנה ולאו מילתא היא ומ"ש עוד שגבו כבר כו' ומ"ש ס"ו כו' כה"ג כו' · נ"ב ר"ל שגבו כבר שלא לצורך בה"כ ומ"מ לא ידעתי מי דחקו לזה דלמא אתי לאשמועינן שאין בו דין קדושת בה"כ שיצטרך שתחול קדוש' על ד"א אבל וע"ה במא"ה חוזרין משא"כ בה"כ כמ"ש ס"ק ק"ח ומיהו שלא במא"ה מחלק המ"א שפיר ודוק : (שם) והטעם כמ"ש כו' בהמעות · נ"ב וצ"ע הרי מדמהו בס"ק ה' למותר המת והנכון כמ"ש ט"ז ס"ק ב' בשם רש"י ושפו' וכן משמע סעיף י"ב לשון הרמב"ם ע"ש וזה ברור : (שם) בסעיף ה' בהג"ה אם בא ליד גבאי · נ"ב באמת שזה תירץ הב"י על קושית הרמ"ך סק"ה וצ"ל דכל שבא ליד גבאי הוי כמו גבו מעות משא"כ קודם שבא לידו הזמנה לאו מילתא היא והא דאינו יכול לחזור בו עמ"ש בגליון הט"ז סק"ב והטעם נ"ל שהרי יש עוד בעיר שלא נדרו ליתן וזכו במה שנדרו העשירים ודו"ק ועיין מרדכי בשם הר"ת שכ' ב"י :

סי' קנח מג"א תחלת הסי' רקנ"ע כו' · נ"ב וכ"כ בזוהר חדש רות סו ע"ב : (שם) סק"ג שחולקים ע"ז · נ"ב וצ"ע דהיאך אפשר שיחלוק על הש"ס דשם אמרי להדיא דהא יתר מכביצה בעי נטילה אלא שהתוספות כתבו דמ"מ ר' צדוק שהיה אוכל על טהרת תרומה הוצרך למפה אף פחות מכביצה ומ"מ בתר זה ד"ה כא יתר מסקי דעל טהרת תרומה לענין מפה מחמרינן ג"כ כמו בחולין ע"ש אלא דהש"ס דחולין חולק ע"ש וה"ע דרוקח : (שם) סק"ז מאחר שעומד לאכילה · נ"ב משמע אפי' טופח ע"מ להטפיח ומיהו בזה חולק הט"ז ע"ש אבל בקרוש נראה דמודה הט"ז ע"ש וק"ל :

סי' קנט בש"ע סעיף א' שאפילו אם הוא מחזיק רביעית נ"ב משמע שאם ניקב בפחות מכונס משקה א"צ שיחזיק רביעית מהנקב ולמטה וכ"כ ב"י בשם הרא"ש: (שם) מג"א סק"ג שרי ליטול כשמחזיק רביעית · נ"ב ר"ל דרך הנקב ומחזיק רביעית מן הנקב ולמטה ומיהו דעתו דאף דרך פיו שרי וכמש"ל · ומ"ש דהוי שברי כלי אפי' כו' · נ"ב אפי' מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה : (שם) וזהו דעת הרמב"ם כו' אין נוטלין ממנו · נ"ב ומשמע מדבריו דבמיוחד לאוכלין אם ניקב בכ"ת אפילו לא נשאר רביעית מן הנקב ולמטה מותר ליטול דרך פיו וזהו שלא כדעת רשב"א וסמ"ק והטור אבל אם נשבר שבירה המטהרתו הסכים הב"י ז"ל להרמב"ם כדעת הטור שאם נשאר רביעית נוטל דרך הנקב דלא כרשב"א וסמ"ק וזה דלא כמ"א ומ"ש ובכלי כך כו' אפי' ליטול דרך הנקב · נ"ב ז"א דהרי להדיא כתב הטור דבכ"ת ומיוחד למשקין שרי דרך הנקב במחזיק רביעית וכבר כתבתי דדעת הב"י דגם הרמב"ם ס"ל הכי ע"ש וגם מ"ש והא דכתב הטור כו' סותר דבריו וצ"ל כמ"ש כאן שהרי הסמ"ק אוסר דרך מעלה אפי' שבירה שאינה מטהרת ואיך יחלוק עליו הטור לכן אין זה נכון דהרי כתב הטעם אבל נטילה שיעורו בכ"ת כיון שניקב כולי הרי דס"ל כדעת התוספות והסמ"ג וכדעת אביו הרא"ש שפירש הב"י דבנט"י אין תלוי בטהרת כלי רק בכ"ת בכל הכלים ואפ"ה מותר דרך נקב אם נשאר רביעית מן הנקב ולמטה והנלע"ד שהביא הטור דברי הרמב"ם רק לענין גיסטרא להתיר בתוציא משקה ודוק דלא כמ"ש ב"י לדעת הרא"ש · ומ"ש המ"א וכ"מ ברמב"ם פ"ו מברכות · נ"ב זהו דלא כדעת הב"י שכתבתי לעיל ומ"מ יש לחלק בין ניקב למעלה מרביעית ליטול דרך הנקב ובין נשבר דמסריך פומא דאינשי ובטל מכלי עד שספין בשופין וכן מסיק המ"א לקמן·ומ"ש המ"ז וכן משמע בתוספות · נ"ב וכ"כ ב"י בשם הרר"י והרא"ש והתוספות פ' כל הבשר וכ"כ הרמב"ם פי"ח מהלכות כלים נשאר בחרסים בין מדפנותיהם בין מקרקען חרס המקבל רביעית כשהוא יושב מקבל טומאה ובפי"ז מברכות כ' שבירה המטהרתו ובפט"ו מהל' פרה דין ד' פרט כלי עץ וזכוכית וכלי עצם וצ"ל דנעשו ממ"ש פי"א מהל' כלים דין י' דכל הכלים שנפסדו טרתן אין שבריהן מקבלין טומאה חוץ מכלי חרס ע"ש ובהשגות ובזה מתורץ ראיית המ"א וכנ"ל להקל בנט"י : (שם) סק"ד שפופרת שמקבלין מים · נ"ב ומ"מ אותן מים שנוזלים דרך הדד מן הפקק ולמעלה כמו שעושין עכשיו פסולין לנטילה רק מה שנוזל דרך הפקק הסותם הנקב ועיין ס"ק י"ט וכ"ש אותן הפקק שהן נקובין ג"כ ומכוונין הנקב נגד נקב הדד ושופכין דרך הדד שמהלכה נ"ל דאסור וצ"ע ואותן שיש להם ברזא למטה עיינתה דינו ס"ס קס"ב בת"א : (שם) ס"ד בש"ע רגילין לשתות בהם · נ"ב מ"מ נ"ל דוקא בשיכוליניסב שלא משומכין דומיא דמגופה ודו"ק:(שם)בת"א סק"ז ושיפרעל חבירתה · נ"ב ר"ל אפי' בפחות מרביעית א"נ שפשפה בחברתה עב"י ובבה"ב : (שם) סק"ח עס"ח · נ"ב ומ"מ ניטור לא מיקרי כלי כ"כ תוס' והרא"ש ומג"א עצמו הביאם לעיל ס"ס ק"ד ע"ש וסתם ניטור אין בו מ' סאה וכמ"ש בב"י ע"ש הרשב"א וגם הם שאובין : (שם) סק"י שניקב בכ"מ · נ"ב ומיהו כתב הב"י בשם מהרי"ק דצריך להיות נקב בכעדשה ע"ש : (שם) סקי"א מ' סאה · נ"ב ר"ל משא"כ בנט"י מקילין גם בזה ועיין בש"ך ס"ק פ' : (שם) ס"ק ע"ו יברך עליו · נ"ב ואין זה נכון דברכות אין מעכבות וכ"ש לדעת הרמב"ם דלא תשא דאורייתא עיין סימן רט"ו סק"ז בשם התוס' שם וקושיא מעיקרא ליתא שהרי כתב סי' קנ"א ס"ק י"ז בשרש"ל שאחר שבירך המוציא אינו רשאי לברך על נט"י על נטילה ראשונה עיין ט"ז ס"ק י"א וצ"ל דאף לדעת ש"ע יש לו לאכול במפה וא"כ לק"מ עסי' קס"ד : (שם) ס"ק י"ז שנתגלגלה מאליה · נ"ב באמת שזה לשון הטור ובודאי לא נתכוין לזה רק שהיה מוטה ע"י הטיית אדם וקאי על מניחה על ברכיו שהרי הטור פוסל בקוף כר' יוסי דפוסל בשניהם ובעי כח גברא אלא שהש"ע פוסק כהרמב"ם סעיף י' וכת"ק מ"מ בכה"ג גם לדעתו פסול דעכ"פ בעינן כח נותן וכמ"ש ב"י ע"ש ועיין מ"ש עוד לתרץ הטור באופן נאות לקמן ס"ק כ"ג במג"א : (שם) בט"ז ס"ק י"א כל האחרונים · נ"ב וכ"כ ברעיא מהימנא פ' עקב דבעי כח אדם : (שם) במג"א ס"ק כ"א בין גלגל למים · נ"ב ר"ל כל שעשה מעשה בהם משא"כ במסיר המונע דומיא דברזא הוי כמו סרנא דמיא מתם וק"ל : (שם) ס"ק כ"ג מפרש המשנה · נ"ב וצ"ע שהרי כתב להדיא ר"י פוסל בשניהם במטה חבית ובקוף והטור שינה לשנו וכתב היתה מוטה כו' א"ו נלע"ד דכיון שפסק כר' יוסי משמעתא דאורייתא והתם קתני רק דבעינן כח גברא מתמעטין קוף אבל במטה חבית דמיקרי כח גברא כמ"ש ס"ק כ"א אף דר"י פליג גם בזה לא פסקו כוותיה רק כשטיא קמא דר"ש ולכך סתם הש"ע לעיל ולא כתב הפלוגתא : (שם) ס"ק כ"ה לנגיעה דחולין · נ"ב באמת דלא משני זה רק על מה דקתני בפ' השוחט ובחגיגה קתני הנוטל ידיו ע"ש גם איך כתב הרשב"א טעמו משום סרך תרומה והרי אף במעשר קתני בחגיגה דא"צ כוונה · ומ"ש המג"א יש להורות כרשב"א ותו' · נ"ב ובאמת דלהדיא כתבו שם התו' להיפך דחולין לא בעי כוונה ולכך נ"ל משום דאסח דעתיה ע"ש : (שם) ס"ק כ"ז ה"ה פסולין · נ"ב וא"כ לרמ"א יש להחמיר עב"י שכל הפוסקים כתבו מכוונין דווקא :

סי' קס מג"א ס"ק א' נ"ל כו' · נ"ב וצ"ל דאם יכולים לחזור כשרים וראיה מטיט הגידוק שנשתנו מראהו אלא שיוכל להשתנן וצ"ע ועיין ס"ק י"ב : (שם) בהג"ה ס"ב מן הבלק · נ"ב נ"ל שזה דוקא כשנוטל מהן ונוטל ידיו חוצה להם דלא נעשה בתוכם מלאכה גם ברי"ו לא כתב זה הלשון ולא בא"ח וצ"ע ועב"י ועמג"א ס"ק י"ד ועט"ז סק"ג ומג"א סק"ג : (שם) בט"ז סק"ב ונשרה שם פסולים · נ"ב ואין זה נראה שהרי כל הפוסקי' כתבו שרה ולא נשרה מעצמו והעיקר כדעת מג"א וצ"ל משום דבעינן דומיא דכי יתן :(שם) סק"ג שהש"ת חולק עם הרמב"ם · נ"ב וצ"ל שאין כאן פלוגתא ואדרבה גם הש"ת בא להחמיר ולפרש ל' המשנה וזה לשונו ואם הדיח' כו' מחמת העיסה ור"ל שלא נתכוין להדיח רק מאליא מודחין מחמת שחופן מהם לעיסה וזה מתאם לשון הרמב"ם דאי לא"ה מן העיסה הו"ל למימר דבאמת דבכוונה תליא מילתא כמ"ש מג"א ס"ק ג' וד' ולא גרע משיכשוך התידות שלא יריחו שכתב הרמב"ם וצ"ל גם בהגהה כמש"ל בגליון:(שם) במג"א ס"ק ב' יין לתוך המים · נ"ב צ"ע שזה מחמת ד"א : (שם) ס"ק ה' שלא יכמשו · נ"ב אפשר שיש לחלק דווקא כמוסים כבר וכן ברי"ו אם שלא יתחמם שרי ומ"ש מ"א שנתבקעו · נ"ב וצ"ע אם בשביל שלא יתבקעו : (שם) בט"ז ס"ק א' שעת הכושר · נ"ב וצ"ע שהרי הש"ע לא פסק כן סעיף א' וגם לא חלק הט"ז וצ"ל דהיינו לדעת רש"ל שכתב סעי' ו' : (שם) במ"א ס"ק י' אטו תנא · נ"ב משא"כ להפוסלין קשה מאי לירידא תני טבריא אלא ודאי במחוברין ג"כ גוריס ולדעת הג"ה גם כאן מחמיר: (שם) ס"ק י"ב מרתיחין אותן · נ"ב עיין מ"א ריש סי' זה ומ"ש שם וצ"ע: (שם) בש"ע סעיף ט' בין למקוה כו' פסולין לשניהם · נ"ב ומיהו לטבול ידיו כתב הרמב"ם והרי"ף דשרי ושאר פוסקים חולקים : (שם) ס"ק י"ד ליטול ידיו · נ"ב נ"ל אם אינן מטונפין אלא שנוטל מים ומשפשף בחוץ כמש"ל סעי' ד' ומ"מ נ"ל לפי מ"ש הזוהר הטעם משום רוח רעה לא גרע מלהעביר הריח שכתב מ"א בשם הרמב"ם ודו"ק : (שם) ס"ק ע"ו בידים נטולים · נ"ב ועפי הו"ל להביא ראיה מהג"ה שם ועמ"ש שם כנלע"ד כאן:(שם) ס"ק ע"ז נמוך מאד מותר · נ"ב וצ"ע מי עדיף ממים זוחלין דסי' קנ"ט סט"ו עמ"ש שם · ומ"ש המג"א דוקא אם ריסקו · נ"ב ולזה נסכים מ"א סי' קס"ב ס"ק י"ז דכן יש להורות ובלא רסוק חולנין ע"ש : (שם) ס"ק י"ט מכשירין נמי בשאר כו' · נ"ב באמת דעת רש"י אינו כן אלא דמי פירות שרי ויין אסור אף דיעבד וכן ליין באר הגולה וכן עיקר ומ"ש כיון דאישתני לעילויא · נ"ב לשיטתו שכתב ססק"ה אבל הרא"ש כתב טעמא אחרינא ומזה סתירה למ"ש מג"א שם עב"י : (שם) סק"כ ליטול בניהם כו' · נ"ב כ"כ הרא"ש אבל על זאח"ז אבל בניטלין יחד אין כאן מים טמאים כלל כיון שהם רביעית בשטיפה א' וכ"כ בבד"ה סי' קנ"ט ומ"א ·, ומ"ש המ"א ידיו טמאים נ"ב בדברי הרשב"א שהביא ב"י לא משמע כן: (שם) ס"ק כ"א מרביעית הנשאר· נ"ב וכ' הר"ש דאף מספק מותר דספק ידים טהורות ובכה"ג מיירי בסוף סעיף זה ומתני לוג ע"ש וצ"ע דלדידיה מוקי' רק לכתחלה ודיעבד דכל שנטלו עד הפרק שרי : (שם) סקכ"ב לכאורה משמע כו' · נ"ב כבר כתב כ"ז בס"ק שלפני זה וצ"ע למה כ' שנית: (שם) בש"ע סי"ד כשהיו · נ"ב אף שעירבן יחד על ידיו בנטילה עב"י :

סי' קסב במ"א תחלת הסי' ואם יצאו מ"ר חוץ לפרק · נ"ב ר"ל אותן שהיו בתוך הפרק · ומ"ש עוד מ"א יותר מן מ"ר נ"ב ר"ל ומיקרי השניים ראשונים באותו מקום ויטמאו אח"כ השניים ודוק·ומ"ש עוד ולדידהו · ר"ל לכ"ע אף להרשב"א אף להערוך אפשטעל כל הזרוע אסור ודו"ק · ומ"ש עוד צריך ג"כ להגביה נ"ב זהו דעת הראב"ד בכל בו וכ"כ הרשב"א בשמו אבל הוא חולק עליו בתה"א ובמשמרת הבית וכ"כ כל הפוסקים עיין ב"י ומ"מ מיד שנייה מקבל טומאה כמ"ש ס"ד ע"ש מ"א סק"ט : (שם) במ"א סק"ג אפילו אתי כו' · נ"ב באמת הרשב"א לא כ"כ אלא דליד א' א"צ רביעית רק לב' ידים ע"ש רק התוס' והרא"ש עי' ב"י סי' ק"ס פי' דמיירי בשיורי טהרה · ומ"ש המ"א עוד צריך ב' פעמים · נ"ב ומיהו כ' שם שתמה ע"ז ל"ל פעם ב' עיין בתה"ב שם ועיין סק"ח : (שם) סק"ה ולכן אין ליטול · נ"ב ונ"ל שזו חומרא יתירה כל שנוטל בקלוח א' וכן מורה לשון הטור אין יטול ליתן פ"ב על המקום שלא נטל כו' וגם לשון הרמב"ם וחזר והוסיף ונטל הנשאר כו' עיין ב"י : (שם) סק"ח עב"י בשם הרשב"א · נ"ב ע"ש בשם כלבו בשם הראב"ד והרשב"א חולק שם בתה"א : (שם) סק"י ותאר ודוחק · נ"ב דבנטילה פ"ב ליד ראשונה והמים השניים אינם מטהרין מה שעל הכלי רק היד כ"כ הפוסקים עב"י וריש סי' זה במ"א : (שם) סקי"ב דאין לסמוך על התוס' · נ"ב והיינו בפחות מרביעית ע"ש: (שם) סקי"ו מנ"ל הא · נ"ב עיין משנה ב' פ' אלו דברים וצ"ל דשם מיירי בנטל ב"פ ומ"ש דוקא בטופח ועיין משנה ו' פ"ד דעדיות עמ"ש סוף ס"ק ז' :

סי' קסג סוף ס"א בהג"ה · נ"ב תמוה היא איך תשוה זע"ז והרי הרמב"ם מתיר במפה ואפילו בלא דחק ואוסר בכף וא"כ עכ"פ בשעת הדחק ילוע ולא יקח במגריפה וצ"ע:

סי' קסד מ"א סק"ג בבתי ידים · נ"ב משמע מדברי הכל בו שכ' ב"י זה בשמו דזה מהני שרשאי גם היסח הדעת אבל אסמיט מסית א"צ לזה ודוק : (שם) סק"ז נ"ל דאסור לבלוע · נ"ב אבל אם כבר לעסו אין לו תוריתא דנהמא רשאי לבלוע כנלע"ד :

סי' קסה סק"א ויברך תחלה א"י · נ"ב בהיפך נ"ל ענ"י ואח"כ א"י וכ"כ ב"י בשם הגהת"י ע"ש · ומ"ש הת"א ויש חולקים · נ"ב וז"ל ד"ת סי' זה ודיעבד יש לברך תחלה ענ"י ואח"כ אשר יצר כמ"ש בשם הר"ת וכ' בכל בו דהכי נהגינן וכן דעת רש"י והר"פ ע"ש : (שם) ט"ז סק"ה בליל הפסח על הנטילה · נ"ב לא מן השם הוא זה ואינו ענין לכאן ודוק · ומ"ש ולא זכר שיברך ענ"י · נ"ב צ"ע ועי"ש מ"א ס"ק י"ג :

סי' קסו ט"ז סק"א דנט"י לסעודה אין איסור · נ"ב ומ"מ דברי התוס' דכ"מ ע"כ לא ס"ל הכי דאל"כ מה דליתני בהדי' איכך ג' תכיפות :

סי' קסז ס"א בהג"ה לאמן שאומרים · נ"ב וז"ל א"ז בשם ירושלמי ובד"ת דעניית אמן מכלל הברכה לכן אסור לאכול הפרוסה עד שיכלה אמן מפי המסובין ע"ש ועיין סקכ"ד וקכ"ח : (שם) מ"א סק"ח לשון בינוני · נ"ב וצ"ע דהא אמרי' דף ל"ב ע"א דהמוציא לשון עבר ולהבא והיינו לשון בינוני וא"כ הא"ל לרבנן למימר דוקא המוציא ולא מוציא דמשמע דוקא עבר ובהדיא לא משמע כן בש"ס ולא בתוס' ד"ה הלכה ע"ש ודוק : (שם) סק"י ובשבת שתיהם · נ"ב ובנט"א כ' העליונים מן התחתונים מטעם ע"ש : (שם) סקי"ט דאטו יהא שותק כו' · נ"ב ומ"מ מדברי הרמב"ם סי' תקפ"ו משמע לחלק בינו לבין הצבור וע"ש : (שם) סי"א אא"כ יש בו בשלחן א' · נ"ב עב"י דהעיקר תלוי בישיבה ולא נזכר שם שלחן א' ע"ש וצ"ע : (שם) סק"כ הוי קביעות באמירה · נ"ב ומדברי הרר"י בב"י משמע דוקא אם מפוזרים ומפורדים אינם מצטרפין בלא אמירה ע"ש וצ"ע: (שם) סקכ"א צ"ע דלא הביא כו' · נ"ב באמת שהב"י הביא דברי הרא"ש וצ"ל דמפרש דר"ל מן הסתם שאין המברך מכוין להוציא כל שלא קבעו להם אבל אם כיון להדיא לא גרע מאם אמרו נאכל ועדיף מיניה דאפילו בעמידה יוצא וכמ"ש כל הפוסקים סי' רי"ג אלא דלכתחל' יש לברך לכ"א ובדיעבד סתם לא יצא כנלע"ד ברור דלא כרקנ"ט דהו"ל יחידאה ודלא כמ"א ואפילו בבה"מ דינא הכי דמטה לחלק לכתחלה משמע וה"ט דבור ריש סי' קנ"ג ע"ש: (שם)סקל"ב וכ"מ בגמרא · נ"ב אין מזה ראיה כמש"ל סי' קנ"ט כמ"ש בש"ס שם שר"ז נקרא בעל הסעודה ע"ש :

סי' קסח סק"א לכאורה משמע · נ"ב לכאורה משמע בהיפוך ע"ש : (שם) סק"ה גם שם קרים בישולא · נ"ב עט"ז ר"ס קס"ז ומ"א בשם א"ז וצ"ל שיש לזהר בזה בשבת בפת דידן הארוכים שנקנה נאפה היטיב ודוק: (שם) סק"ט דהירושלמי קאי אתרווייהו אפילו לנזהר · נ"ב המעיין היטיב בתה"ד יראה שהוא בנזהר עצמו מחלק בין מי שרוצה לזהר גם בסעודה זו צריך לסלק כהר"ש אבל אם רצונו לאכול עכשיו פת של עכו"ם רשאי כהירושלמי משום חיבוב מצוה לברך על היפה כיון שלא סילקה מקודם ומ"ו שהר"ש יהא חולק על הירושלמי והרי גם בירושלמי אמר על איזה מהם שירצה וברצונו הדבר תלוי ודוק · ולקמן באורח א"י לסלקו כי צריך בעה"ב להוציאו בבה"מז המיר לו וצריך לברך על פת של עכו"ם ודברי ברורים דלא כהאחרונים : (שם) סקי"ג דאפשר לשער וצ"ע· נ"ב וז"ל הב"י לא קבעו חז"ל לברך המוציא יין ובהמ"ז כו' עד וא"כ לאו בתידי דתיקרי לחם תליא עכ"ל ע"ש היטב · א"כ אין זה צ"ע וגם לאו בשביעה תליא מילתא דלא כמ"ש מג"א אח"ז ודו"ק : (שם) ס"ק י"ו ה"ה לענין המוציא · נ"ב ואני אומר דכובא דארעא דאין מברך המוציא ויוצא בה בפסח וגם כזית גופא תיובתא ודיכא דאורייתא דאין מברך ברהמ"ז ויוצא בו בפסח ולהדיא כתב הרמב"ם בפ"ו מחמץ דין ז' גבי מצה מטבל זה הכלל כל שאין מברכין עליו בהמ"ז אין יוצא ואילו גבי מי פירות לא הזכיר זה הכלל שם גם מ"ש אח"ז כולה בדבש לא נזכר כלל ברמב"ם וכבר כתבתי לעיל בשם ב"י דלא תליא בתידי דתיקרי לחם ודברי נכונים וברורים ומ"ש הת"ת ממנהג שאוכלים בשבת וי"ט ומברכים עליהם אין ראיה כלל שהרי קובעים סעודתו עליו ואם משום שאוכלים גם שאר פת א"כ ק"ו שיש לברך בהמ"ז אלא מגד המוציא שעליו בוצע · לפיכך נ' לענ"ד דברי הב"י נכונים לדינא ומ"ש דלא משמע כן בסי' קפ"ח זלא ק"ת דמ"ת לא יצא אלא משום י"ט אלא ודאי שיוצא משום מצה · ומ"ש ועיסה שלשה כולה בדבש כו' · נ"ב נ"ל ט"ס וצ"ל ודוקא והוא פי' המג"א בדברי הרמב"ם וצ"ע ומ"מ לדידן דקיי"ל סי' תס"ב דכל מי פירות הרי מצה עשירה א"כ בכל ענין אין לברך המוציא ובהמ"ז וה"ה בוני ביצים ע"ש ועיין מג"א ס"ס זה · ומ"ש ששינה לשון הרמב"ם נ"ב במכוון שינה שלא יהי' דבריו סותרים זא"ז עב"י כ"כ להדיא : (שם) בט"ז ס"ק ה' דהא גרע טפי מאין כו' נ"ב ומה"ד כתב להיפוך דזה גרע טפי עב"י : (שם) סק"ו שלא לומר בחנם כו' · נ"ב ומ"מ בהמ"ז הוא דאורייתא וצ"ל דמדאורייתא בברכה מעין ג' וע"ש ר"ח סעיף י"ז דבהמ"ז אינו פוטר מעין ג' וכ"ש להיפוך לפיכך דעת הב"ח נכונה כמ"ש מג"א ס"ק י"ח והיינו דוקא כשהוא שבע אלא שאין אחרים קובעים עליו דאל"ה לכ"ע מברך המוציא ובהמ"ז אבל אם גם הוא אינו שבע הו"ל מדרבנן ויש להקל וק"ל : (שם) מג"א ס"ק כ כמ"ש סעיף יג · נ"ב נ"ל סעיף י"ד נ"ל ר"ל אלו שבלילתן רכה שאפאו בתנור ע"ש : (שם) ס"ק כ"ב להמשיך תאות כו' · נ"ב ואני אומר דהתם מיירי בקובע סעודתו עליהם וכ"כ בפירוש המשנה להרמב"ם ע"ש וכן נהג הר"י והר"ת בפורים כמ"ש הפוסקים

ובזה

ובזה מיושב מ"ש הגמ"יי · ומ"ש מ"א שיש להרשב"א שיטה אחרת · נ"ב דא"כ לברך אף לפניו · ובאמת דהא דאין לך דבר שטעון ברכה הוי תיובתי' א"ו דמתניתין מיירי בקבע סעודתן עלייהו ודינם כמו פירות וכ"ע כמש"ל: (שם) ע"ז סק"ט אלא בכלל תוריתא כו' ובזה אפילו כו' · נ"ב נ"ל דל"ל ולא דאל"כ דברי' סותרים זא"ז שכתב בסוף שיש לברך המוציא בקבע עליהם ע"ש וא"כ מ"ש ובזה נ"ל דקאי על תוריתא וצ"ע : (שם) בש"ע סעיף י' אע"פ שאין בו תואר · נ"ב ומדברי התוס' והרא"ש משמע דדוקא באית ביה תואר לחם ובכזית הוא דמברכין המוציא בנתבשל משא"כ באין מבושל בחד מינייהו סגי ועיין תוס' ד"ה אמר רבא והרא"ש ובמשמעות הטור וכן פירש הב"י דעת הרמב"ם וכגון שלא לאוכלו כ"א באמצע סעודה וזה ברור ובפחות מכזית הוא דאינו חשוב תואר לחם וכן משמעות תוס' שם ד"ה הו"ל וכ"מ בטור גבי בלילתן עבה סעיף י"ג וע"ש בגליון מג"א ס"ק ל"ו ודו"ק : (שם) מג"א ס"ק כ"ח דומיא דמנחות · נ"ב צ"ע דהרי התוס' והרא"ש ס"ל דליקט מכולם מיירי בה' מיני דגן דלא כרש"י · ומ"ש המג"א לברך המוציא כיון כו' · נ"ב היינו באפאן, בתנור כמ"ש בש"ס ועמש"ל באם בישלם או טיגנם בקדירה מה דינו ומ"ש או לשו בהם נ"ב צ"ע דזה הוי פת הבאה בכיסנין עיין לקמן ס"ק ל"ח · ומ"ש מ"א עיין סעיף י"ג · נ"ב דטיגנם הוי כבישול ובכה"ג אף בלא קמח אין להסתפק דדיבוק שע"י בישול לא מיקרי יש בו כזית וכמ"ש בסמוך בשם רש"ק · ועיין לעיל ס"ק כ"ד ועט"ז ס"ק י"ב ואין כאן ספק תכ"ש ובגילושו ג"כ בשומן וזה ברור : (שם) ס"ק כ"ט · נ"ב וז"ל התוס' והור' ר"ד ממיץ ללבן פרורים במים הלילה כדי לאכלם בשכר בלא המוציא ובהמ"ז ע"ש וצריך עכ"פ שישתנה מראה השכר שיהיה פחות מכזית כמ"ש סעיף י"ב: (שם) ס"ק ל"א באילפס · נ"ב ר"ל עם משקים · ומ"ש ולכן כ"ז כו' · נ"ב צ"ע דבבישול לא איכפת לן בתואר לחם כ"א בכזית והכא נלענ"ד דמיירי באית בה כזית ואפ"ה גרע משום שלא בא לכלל לחם וכ"כ בע"ז ס"ק י"ח ודברי המג"א צ"ע : (שם) ע"ז ס"ק י"ז לענין פת כו' · נ"ב וגם כאן כתב ב"י ונהגו העולם להקל שלא לברך המוציא על סופגנין אלא שסיים שיש לנהוג כהר"ת לאוכלו תוך סעודה : (שם) במג"א ס"ק ל"ד שאם שבע מתנו · נ"ב וצ"ל שאחרים אינם שביעים מתנו דאל"ה הו"ל קבע סעודתו עלייהו וחייב לכ"ע ודו"ק : (שם) ס"ק ל"ו ולכן נקט אפיה · נ"ב וצ"ע דהטור נקיט להדיא בישול או אפיה ובלבד שיש בה תואר לחם ע"ש אלא דכאן מיירי ע"כ בכזית ולכך יש בה תואר לחם וכמ"ש התוס' שם ד"ה אמר רבא דף לז ע"ב וכ"כ ע"ז ס"ק י"ח ולפי מש"ל בגליון גם בפת מבושל בכזית צריך להיות תואר לחם כדעת הרמב"ם עמ"ש כגון שטיגנו במחבת בשמן דטיגנו כבישול וכמ"ש ר"ת : (שם) ס"ק ל"ח מ"ת · נ"ב ר"ל אף שכתב רת"א ונהגו להקל · ומ"ש המ"א וכ"כ התניא כו' מברך במ"ת נ"ב וגם כ"ת אם בא ללפת הפת בכסנין מברך לפניו משא"כ בטיגנן וגם לענין שלא לאוכלו תוך הסעודה וכמ"ש ע"ז ס"ק י"ט וכ"כ הב"י להדיא וכמש"ל בגליון אלא דמטעם התלוי כתב לקמן מג"א ס"ק י' להקל ע"ש: (שם) ס"ק מ"א אבל לאחר אפיה לחם גמור הוא · נ"ב ואני אומר הרי הרא"ש כתב להדיא שטרוקנין אע"פ שבלילתו רכה נעשה לחם אח"כ אבל טריתא אין תורת לחם עליו ובודאי שיותר יש לחלק לענין המוציא דהולך אחר אפיה מענין חלה דהולכין אחר גלגול העיסה·וה"ע דשל"ה שכתב ס"ק מ' וכ"כ להדיא הרר"י בשם ר"י הזקן דידין טריתא לא רצה לברך על ניבלוש אפי' קבע סעודתיה עלייהו המוציא עב"י גבי לאתניות ועוד מבואר נגלה שזה שכתב הטור ואי קבע קאי על טרוקנין שהרי כתב ברמזים שאין מברכין עליהם כ"א בקבע סעודתי' וא"כ ע"כ אית ליה דבטריתא אע"פ שקבע א"צ לברך עליו המוציא וזה ברור וגם הרי"ו גופיה למה כתב בטרוקנין מברך במ"ת והא ק"ו מטרוקנין א"ו בקבע מיירי ודו"ק : (שם) ס"ק מ"ד מיהו בש"ל כתב כשנילוש בביצים · נ"ב ופשוט שכן עיקר לדינא ומתוס' שכתב מ"א אין ראי' חדא דיש לחלק בין נילוש דאיהו גופיה פת אלא שמצד שטחנין לתוכו בצל תיקרי פת הב"ב משא"כ לאתניות דאיהו נילויים שגופו אינו פת מצד שבלילתו רכה כמש"ל ותו גם אם נאמר שהם שוים להכי נקטו התוס' כאן נילוים משום שסבר פסק הר"ד יחיאל שמותר ואינו בשולי עכו"ם ואמטו להכי כתבו התוס' כאן נלמד ונותנו שניכוש בתי בילים דשרי·ותו י"ל דהתוס' לית להו דעת הרמב"ם דנילוש בשאר פירות תיקרי פת בכיסנין רק כדעת רש"י שם או דס"ל שבצים לא תיקרי מי פירות כמו שנסתפק רש"י אבל לדידן דקיי"ל סי' תס"ב ס"ד דהוי מי פירות והוי פת הבאה בכיסנין כמש"ל ס"ז ודאי יש לברך במ"ת ומעין ג' וזה ברור לדינא : (שם) בע"ז סק"כ כדאיתא בסי' קע"ז בפירות שאוכל כו' · נ"ב ות"מ הש"ע בודאי לא כיון לזה שכתב הט"ז ונ"ל לחלק לפי מ"ש הב"י דעיקר טעמא משום דרכן של בני אדם כמש"ל ס"ז בגליון א"כ דרכן של ב"א לקבוע סעודה על הפת ומ"מ מלפתין הפת בבשר ודגים ועיקר הסעודה הנקרא על שם הלחם גם כאן יברך על האפוי שהוא פת והבשר ללפת משא"כ תבלין ושקדים כו' שהם פירות אין דרכן של ב"א ללפת כמ"ש בסי' קע"ז כנלענ"ד ברור וכן יש לפרש דברי עמק ברכה ודו"ק:

סי' קסט מ"א סק"א דאין להם דין עבד · נ"ב זהו לענין הולכת כלים אבל להטעימו נקט שמש ואינו ענין לעבד כלל :

סי' קע במ"א סק"א ולא יסמוך על בה"מ · נ"ב ובזוהר חדש רות דף ס"ז ע"ב כתב שיחיד יוצא בו :

סי' קעא מ"א סק"א אפי' לא ממאיס בכך · נ"ב וכ"כ הט"ז וכ"ל מאחר דבה"ג והרי"ף והרמב"ם ורש"י והרשב"א מקילין במידי דרבנן נקטינן כוותייהו והתו' כוי יחיד בדבר ורשאי לזרוק פרוסת המוציא על השלחן דלא ממאיסו וכן עמא דבר ומ"מ בעל נפש יחוש לעצמו :

סי' קעב סק"ג דיי"א דהוי דאורייתא · נ"ב נ"ל דאברכה אחרונה קאי ובברכה ראשונה נראה כיון שהרשב"א בשם הר"ח והגאונים כתבו שלא לברך ולזה הסכים הוא ז"ל וגם הראב"ד בהשגות חזר בו ופי' גם דברי הרמב"ם שלא לברך כ"א בים לו עוד וה"ל הרא"ש יחידאה בספק ברכה להקל וזה ברור וגם לא יפליטם כיון דבש"ס אמר בולעו דלא כהירושלמי ואם שתה כשיעור אין כאן נהנה מהעה"ז בלא ברכה ואפשר שרשאי לבטל כח' ויאמר ברוך חי העולמים שהג"ב ועמ"ס ר"ת ויש לחלק עט"ז שם:

סי' קעד בש"ע ס"ד יכוין שלא להוציא יין · נ"ב ומיהו מדברי הרא"ש משמע דלא מהני בזה מכיון שהיין מעורר תאות האכילה ותמילא פוטר מה שבאמצע ולכך א"צ לברך אחריו קודם האכילה ע"ש בע"פ דף קל"ג ע"ד ומ"מ לדינא עמ"ש לקמן: (שם) מג"א סק"ה יין שלפני המזון · נ"ב ר"ל גם קודם נטילה ועיי"ל דמיירי אחר נטילה ועב"י: (שם) סק"ט ב"י בשם הרא"ש · נ"ב ואף שהרשב"א כתב שהוא כמו בתחלוקת בירושלמי והסכים לברך כיון שהרא"ש מייתי ראיה מתלמודא דידן שלא לברך קיי"ל הכי עב"י סי' קע"ז וכן המנהג בפסח בד' כוסות ומ"מ לדינא נ"ל עיקר כמ"ש לקמן סקי"ד : (שם) סקי"ד דשאני יין הבדלה · נ"ב ובאמת שאין חילוק בין הבדלה לשותה כך רק בקידוש ס"ל להתו' דפוטר ולהרא"ש בכל ענין ששותה פוטר מפני שפותח תאות האכילה ע"ש : (שם) בש"ע סעיף ז' ויברך ע"ד כו' . נ"ב ובאמת שלדעת התו' צריך ב"א אחר רביעית וצ"ל דישתה פחות : (שם) בט"ז סק"ט ה"ה בשאר משקין · נ"ב ולא כן דעת מ"א סק"ט ועש"ק י"ד : (שם) במ"א סק"א כמש"ל ס"ו · נ"ב וכ"כ הרא"ש בע"פ ומה שכתב המ"א ואחר הסעודה כוונתן לכל · נ"ב וצ"ע דהא כתב לעיל לחלק בעיכול וצ"ל שהוא מעכל לשעתו ומתוך כך אוכל עוד אבל אם יפסיק מאכילתו צ"ע ואפשר שאף המ"א קאמר שכוונתן לכל וצריך לברך כדעת לבוש וט"ז וצ"ע : (שם) ס"ק י"ד כמ"ש סי' רצ"ז סעיף ז' . נ"ב צ"ע דשם בהג"ה הוא גם כן לדעת י"א שהוא דעת התוס' אבל לדעה א' שהיא דעת הרא"ש א"צ לברך ב"א וכמ"ש להדיא בע"פ בהרא"ש ע"ש ד' קלג ע"ב אלא שמ"ש מ"א במשקין אחרים שאין באין לפתוח צ"ע . ומ"ש עוד מ"א צריך ב"א על שתי' שלפני הסעודה נ"ב באמת שהרא"ש חולק ע"ז ע"ש ועב"י סי' קעו בשם הרשב"א דאפי' גורר תאות המאכל צ"ל אחריו וכ"כ בשם הירושלמי שם ועמ"ש בסמוך ומ"ש מ"א נ"ל דהיינו כששתה ב"א נ"ב וכדעת המאור ומיהו לכתחלה יש לצאת ידי כולם ולשתות פחות . ובע"פ פ' עקב כ' להיפך שלא בירך ב"א היא עון פלילי והיינו כמ"ש מ"א לעיל בשאר משקין אין באין לפתוח תאות האכילה ואם שתה רביעית צ"ל אחריו ע"ש . ואף בגורר תאות המאכל דעת הירושלמי והרשב"א שצריך לברך אחריו וכמש"ל וכנלענ"ד מן התוספתא שכ' מ"א סי' קעו סק"ו עמ"ש שם :

סי' קעה סק"ב נ"ב זה צ"ע שהב"י וד"מ לא תירצו כן ואפשר כיון שהסלפניו ברכתו קאי על שתיהן וצ"ע ועט"ז סק"ד :

סי' קעו סק"א אין פוטר המאכלים נ"ב ומדברי הפו' סי' קס"ח שכ' שרש"י בפורים היה מברך על הפת לפטור הלחמניות שקובעין עליהן הסעודה מבואר שאף מעט פת פוטר ע"ש ומ"ש המ"א וכ"ש אם אוכל פחות מכזית נ"ב צ"ע דא"כ איך יברך בהמ"ז : (שם) סק"ו רשב"א ע"ב נ"ב עי' בחידושי הרשב"א שחזר מזה וכ"ש שהירושלמי ובהג"ה חולקין . ומ"ש המ"א מליח הבא כו' נ"ב נ"ל פירושו דלפני המזון אף שגורר תאות האכילה וכדעת הרשב"א שכ' בגליון סי' קע"ד ואחר המזון אף שאוכל עמו הפת מ"מ הוא טפל שלא יזיק המליח וכנ"ל כנלע"ד :

סי' קעז סק"ג וכמ"ש בהג"ה · נ"ב אלא שבהג"ה בנג"ב אפי' לא הניח אבל בא"נ ב"ב שוין דמהני הניח וצ"ע בין לר"ש שהיא דעת הרמב"ם בין לר"ח שהיא דעת ההג"ה · ומ"ש המג"א קשיא לר"ח נ"ב ואף תליסנא דש"ס דמשני תאן תנא עקירה כו' הגהות הו"ל אלא ודאי הניח דהא"ל הוי אליבא דכ"ע אלא דאף בעקרו נ"ל ר"ל בדברים הצב"ב דבעינן להניח הוא ר"י ודו"ק : (שם) סק"ד עסס"א נ"ב נ"ל צ"ל עסי' רעג ס"א : (שם) ס"ב בהג"ה ומ"מ לכתחלה לא יעקור . נ"ב משמע מל' התוספתא דבעה"ב שודאי יחזור לביתו רשאי לעקור משא"כ בני חבורה יברכו תחלה וכן העתיק הרמב"ם והוא לשון הש"ע ודוק ועב"י: (שם)סקי"א מקוםלאכילתם נ"ב לפי"ז א"צ למ"ש סקי"ו דמיירי בעבר אלא שהיה דעתו לאכול במ"א ג"כ וכמ"ש ט"ז סק"ט וק"ל ומ"מ הר"פ והגהות סמ"ק שהביא ב"י פסק להדיא דבכ"ע אפי' בקובע סעודה מברך במקום ב' ומביא ראיה מפירוש רשב"ם פ' ע"פ וכ"כ שם להדיא ע"ש וזהו ג"כ כשיטת התו' שם שכ' רמ"א בהג"ה אך דדעת הש"ע שכ' כהרמב"ם נ"ל כמ"ש האחרונים סי' זה :

סי' קעט סק"א ועסי' קס"ו מ"ש נ"ב נ"ל משמע וכ"כ ב"י סי' זהו ובכ"מ חזר בו ומ"ש דהתם מיירי נ"ב ר"ל בסי' קפ"ג ומ"מ בסי' קפ"א מבואר דנוטל תחלה קודם שיתנו לו כוס וכעובדא דרב עיין בבהמ"ז קאמר לך' וצ"ע· גם מבואר שם בשם הרשב"א דאפילו בשתיקן אין להפסיק אפילו כשיעור נטילה לד' אנשים ע"ש וכ"כ האר"י שאין להפסיק בדיבור : (שם) סק"ב סותר בקילור נ"ב אף שמחברו היה הטור מ"מ היה לו לכתוב שם דעת הרא"ש : ומ"ש מ"א הא קי"ל דהב לן ונברך נ"ב ואני אומר מדלא נקיט סתמא דהא קי"ל דלא צריך בהמ"ז או הל"ל ה"ה וכו' א"ו דס"ה דהוי בטעות דהא קידש יומא וצריך לאכול עוד ואפי' יהא כמו אתחלתא דבהמ"ז בטעות וכמ"ש ס"ס ר"ו דמסיים למדני חוקיך ולולי שהיה באונס ודאי אינו רשאי הלכך אין כאן רק משום היסח דעת וא"ל בהמ"ז . גם מסי' י' אין ראיה כלל דהתם מפרש רק שיברך בפה"ג תחלה לסדר בהמ"ז עליו גם מ"ש מ"א פי' הרא"ש בכ"ת אין לו שחר דמ"מ לא גרע עסק אחר מאכילה אף שמברך המוציא דמאי שנא והרי הרא"ש מדמה לדעת רש"י זה לזה וא"כ ה"ה לדעת הרא"ש עכ"פ בנ"ד שניהם אסורים וגם דברי הט"ז דחוקים דא"כ למה כ' לפרש"י שפירש כיון כו' והרי גם לדעתו שניהם שוין להקל ומכ"ש דברי הב"ח דחוקים יותר שפירש בתוספות עד שיברך ר"ל בהמ"ז זה אין לו שחר דהו"ל סתם אסור לאכול לאחר בהמ"ז פשיטא רשאי לאכול אלא דהתוספות באמת מדמה להקל אך לאו דעת הרא"ש רק כדעת ב"י ברור ונכון . ומ"ש אינו אלא היסח הדעת נ"ב אבל נטל ידיו אסור ומיהו אכילה ושתיה במברך לפניו שרי כנ"ל לדעתו ואין זה נכון כלל וכדכתיבנא לעיל : (שם) בט"ז סק"ד בעה"ב יותר והיינו כולי נ"ב ובנוסחא שלנו כ' ונראה שאנ"ל לפי שסומכין על בעה"ב והיינו כו' וכן עיקר וזה הוא סותר דברי הט"ז וכ"כ התוספות בפרק ע"פ קג ע"א ד"ה לא הוי ידעיתו כי היו יודעים שיתנו להם כל צרכם ע"ש וגם לזה יגרע ריסתנא מתיני פירות לכך נ"ל עיקר כגירסתנו וכדעת הב"י :

סי' קפא מ"א סק"א וצ"ע נ"ב ומיהו עדיין צ"ע היכא שמוכרח לאכול בלא נטילה ואין לו רק על פעם א' נ"כ נ"ל לפ"ז שעכ"פ אחרונים חובה יותר שכן מצינו במחנה וא"כ קשה למה לא פירש כפשוטו ובכה"ג ותו למה נקיט שבת והרי אף בחול דינא הכי לכך נ"ל פירושו דהא"ח ס"ל להיפוך דודאי בכה"ג נוטל ראשונים ומבטל האחרונים שעדיין לא נתחייב בהם והיינו דק"ל מה בין ראשונים לאחרונים הרי כל הקודם זכה וס"ל דבאמת א"צ לבטל הסעודה רק פירושו דמבטל נטילה בסעודה אחרת ואפשר נ"ל בסעודה וסד"א דבשבת כיון שהיום הוא שמחויב בו בב' סעודות וא"כ באים ב' הנטילות יחד ורשאי לקיים איזה שירצה לכך נקיט אחרונים חובה ועפי עדיף לקיים אותה והא דנקיט מפני שנתחייב כו' נ"ל דאמירי כמו במחנה משו' דיוקו נקיט לאשמועינן דבכה"ג קודם אכילה נוטל ראשונים אף דלאחרונים אמירי מפני שעדיין לא נתחייב בה ולא ניחא ליה לפרש כדעת התוס' משום דבמתניתין תני ליה ומאי אתא לאשמועינן ותו דהל"ל האחרונים דוחין הראשונים א"ו נקיט חובה משום דה"ט לכבד נתחייב בהם הא לאו הכי לא · היפך ממ"ש המ"א כנלע"ד נכון וברור לדינא ועיין מ"א ר"ס קפ"ג :

סי' קפב מ"א סק"א אין איסור לטעום קודם.נ"ב תימה דזה גופא אסור וכבר כתב הוא בעצמו סי' רע"ו סק"ט כהש"ע עמ"ש שם שהוא ש"ס ערוך לפמ"ש הר"י והתוספות והרא"ש : ומ"ש קשה דליקדש דאיפשתא נ"ב תימא דתיקשי לי' ג"כ שיניח הכוס למחר לכבוד היום אלא ודאי שאין לו פת כלל ויוצא ידי סעודה בכוס זה של יין כמ"ש סי' רע"ג ס"ה : ומ"ש שאוכלין בלא כוס · נ"ב גם זה תמיה שהרי אינו מצפה שיהיה לו ומה קשה ליה :

סי' קפג מג"א סק"ב שהוא ברכת הזימון·נ"ב ובאמת שזה נדחה מדעת כל הפוסקים וכמ"ש סי' ר' ולא כפירוש רש"י ע"ש . ומ"ש מ"א וכ"כ עיקר נ"ב וכ"פ הב"י כדעת הר"פ וש"ל וכ"כ שאין כן דעת הפוסקים אלא דע"מ אף להתוספות וסייעתו הזן שייך לבהמ"ז ועמ"ש סימן קנ"ד ע"ש :

סי' קפד בהג"ה ס"א לדעת הרא"ש נ"ב ומ"מ מדכתב הרא"ש משום דלאו ב"ה מודי דעפי עדיף לחזור א"כ דיעבד עכ"פ הלכה כב"ה וגם ברמזים לא כתב רק וכ"ש במזיד מבואר דדינו כשוגג : (שם) מ"א סק"ג וכ"ל נ"ב דאפילו אי הוי היסח הדעת: ומ"ש ויברך מקודם נ"ב במקום שנזכר וכיון שעכ"פ יברך שנית במקומו שאכל בנית יוצא בזה דעת הרא"ש מכיון שגם לדעת הרא"ש בהמ"ז ראשונה אינה בריכה היא ומ"מ דעת רחוקה היא זו כיון שכבר בירך ובאמת שהטור כתב זה אף על מזיד ובאמת דקושיא מעיקרא ליתא כמ"ש מ"א סקי"א ועמ"ש שם בגליון : (שם) בט"ז סקי"א כיון שהוא עכשיו מזיד נ"ב וצע"ק שהרי שכח:(שם)מ"א סק"ט וכ"ל דהאי עיכול תחלת·נ"ב צ"ע שכ"כ בש"ע להדיא וצ"ל דנותן טעם לדברי הש"ע ומ"מ אין לפרש תחלת עיכול אלא שר"י בא למעט שא"צ להיות נעכל לגמרי ודברי הש"ע הם דברי הרר"י שכ' הב"י ע"ש:

סי' קפז מ"א סק"ב כ"מ בטור נ"ב וכ"כ הרא"ש להדיא עב"י : (שם) סק"ג' ולפע"ד קשה · נ"ב על התוספו' אבל בבד"ה כתב באמת כן ומ"ש א"כ למה לא יאמרו על תורתך נ"ב ואני אומר שהרי איתא להדיא בפ' מ"ש דאשמעתין דחייבין במזוזה משום דב"ה איתקוש לתלמוד תורה וכן בכמה דוכתין כמ"ש גם סי' רמ"ו שם א"ז דעכ"פ המצות השייכים להם חייבים לידע אבל שאין מקבלין שכר פרטי על הלימוד עצמו וכמ"ש הט"ז שם סק"ד וזה נכלל בחוקך שהודעתנו ואילו תורתך היא מצות ההגה בהוזה ודאי לא שייך אצלם וזה ברור· ומ"מ לייטב המנהג נ"ל לפרש פשוט דזה תלוי בפלוגת' דר"י ורי"ו דמייתי בש"ס תקפ"ע ומכיון שיכולין לברך ונמו אפילו במ"ע שהזמ"ג למה לא יאמרו ג"כ שלמדתנו אף שלא ניתן להם· ומה גם דהכא יכולין לכוין שניהם יחד שלמדתנו ועל חוקיך ר"ל כלומר שלמדם להועיל שיכולים לקיים חוקיך שהודעתנו משא"כ הזכרים מברכים על כ"א בפ"ע שהתורה מצוה בפ"ע ומה גם ע"ז יכולין לקיים חוקיך שהודעתנו ודו"ק· ומ"ש הת"א יכולין לומר דכמאן דמהילי דמי · נ"ב גימגומי דברים יש כאן :

סי' קפח סק"ט אין חיוב דאורייתא משמע לדעת הר"ן מחייב דאורייתא וקשה דעכ"פ יוצא בכזית ובהמ"ז אינו חייב בכזית וצ"ל דס"ל כהלבוש שכתב המ"א בסי' קפ"ז וכ"ד המרדכי בשם רא"ס עפ"ג פרק שלשה שאכלו :

סי' קצג מ"א סק"ד כמ"ש ס"ס ר' נ"ב באמת שכל הפוסקים חולקים על רש"י בזה וכמ"ש התוספות וה"ע שחזר רת"א מזה והעיקר כמ"ש ב"י ואלא מיהו לדעת הפוסקים כרב ששת נ"ל עד סוף הזן עמ"ש סי' קנ"ד : ומ"ש ואפילו למ"ד כו' נ"ל כו' · נ"ב וכבר כתבו התוס' שצריך שיפסיק עד הזן שיהא ניכר שמזמנין עליו כיון דנברך אינה ברכה ולא שהזן מבהו"מ דלא כפירש"י וכ"ד הש"ע ורמ"א ודלא כמ"א : (שם) סקי"ג ולדעת הרמב"ם שם כו' נ"ב דב"י לא כ' זה וזה לדעת מ"א שם סקי"א ועמ"ש שם בגליון דבדעתו תלוי הדבר וכמ"ש ע"ז שם וכ"כ עיקר וזה שסתם הב"י כאן הני ב' שיטות ודוק ועיין סי' קנ"ח במ"א סקי' ודוק : (שם) בט"ז סק"ו חילוק זה· נ"ב ובאמת שכל הפוסקים חלוקים בפירוש הירושלמי בזה עם התוספות ונדחו דעתם עמ"ש סימן ר' על המ"א סק"ב שכ"ד רה"ג :

סי' קצד סק"ג ומ"מ לפי מ"ש רת"א שם צריך כו'· נ"ב לכאורה לפי מ"ש התוספות ד"ה עד אין זה ענין לכאן דמ"מ לאו ברכת הזימון היא כפרש"י שהרי כל הפוסקים חלקו על פרש"י אלא דס"ל צריך להמתין עד אחר הזן מתוך דנברך אינו בו שם כי היכי דמנכר שמזמנין עמו וא"כ כשאינעכ"פ שיאמר בב' אלא שילטרפו ג' עד אחר הזן ודוק אלא שפירש שם ד"ה ולמ"ד שלשה דנברך לבד לא חשיב ברכה ואפשר לחלק שב' נברך והזן ע"ש·ומ"ש והנכון כמ"ש הרי"ף נ"ב נ"ל שהוא שם ע"ש וצ"ל כר"ח שהרי הרי"ף פירש בע"א· ומ"ש המ"א אין להם הכרע נ"ב ואדרבה משמעו' דבריו שם שהוא מסכים לפירוש זה האחרון דלא כמ"ש המ"א לעיל ודוק דע"כ נ"ל דמיירי דלא אכל אח"כ ועיין סימן קפ"ז סקי"א:

סי' קצה סק"ב דלא כמ"ש הרב"י נ"ב וד"מ כתב בשם א"ש כדעת ב"י ע"ש וצ"ע ונראין דברי הט"ז :

סי' קצו סק"א דהרי מלוכלך מבשר נ"ב וצ"ע שעכ"פ מותר לאוכלו אחר הבשר או גבינה הלחם המלוכלך וכמ"ש שם סי' פ"ט סקי"ח ועסי' תקכ"א ס"י ובמ"א שם :

סי' קצט סק"ו עסי' נ"ה. נ"ב וז"ל תרי"י ודוקא ברהמ"ז שכ"א בפ"ע יכול לפטור עצמו מחיוב בהמ"ז אבל לקדיש ולקדושה כ"א לא היה יכול לפטור עצמו מחיוב בשום ענין וצריך שיהיה כולם בני מנוה ולדעת ר"ל שעכ"פ גוף בהמ"ז כ"א מברך וכ"כ ב"י : (שם) סק"ח קודם י"ג לא מהני נ"ב ועב"י שכתב שכל שיודע למי מברך מצטרף בכה"ג ודבריו מוכרחים והם דברי התוספות ר"פ שלשה שאכלו מבואר להדיא כדברי הבית יוסף לכ"ע לדינא ע"ש ד"ה קטן וד"ה לית הלכתא :

סי' ר סק"ב היו צריכין לצאת לשוק כו' נ"ב ואני אומר דאין מזה ראיה כלל די"ל שהיו סבורין לחזור קודם שיברכו הנשארים א"כ כיון שהלכו ג' יכולים לברך בזמון אח"כ קמ"ל דפרת זימון מינייהו וסתמא דש"ס דקתני ועדיין לא אכלו א"ד ליחלק לא משמע כלל כפי' הב"ח וגםהירושלמי והרא"ש והראב"ד והרר"י והרשב"א דלא כוותי' וע"ש סימן קנ"ב דגם רה"ג בעצמו לא כ"כ ומ"ש שם שהחזירו פניהם כו' היינו לתרץ דעתו שסובר שאפלא אכלו עדיין איןרשאיןליחלק ומפרש שר"ל שאח"ז אכלו בפינה אחרת כ"א דאל"כ היינו פינה א' הייש הלך לשוק ודוק היטב ודברי הב"ח דחויין וכמ"ש ע"ז והמעיין בדברי רש"י שם יראה להדיא היפך דעת הב"ח מדנקיט דלא אומין שהיו ד' ובאומין שהיו ג' ועיין תוספות ר"פ ג' שאכלו כן להדיא בשם הרי"ף והירושלמי ע"ש וזו נעלם מן האחרונים והכי הלכתא כמ"ש התוספות שם ע"ש רב אלפס וכן נ"ל לתרץ דברי רה"ג דלא יהיו דבריו סותרין זא"ז דאם אכל אחד כבר כזית ואח"כ באו ב' א"צ להמתין עליהם משא"כ אם ישבו יחד לאכול וצ"ע לדינא כנלע"ד :

סי' רב בש"ע ס"ו ועל הקפריסין נ"ב צ"ע ב"י ד' סימן רנ"ד ס"ג שפסק לאסור בא"י הקפריסין ואפילו תמרות ע"ש נ"ל כמ"ש רבינו יונה דפסקינן לחומרא הכא לברך בפה"א והתם לחייב בערלה בא"י וא"כ אין משם ראיה כלל דלא כמ"א סקי"ז : (שם) במ"א סקי"ז אבל הקליפה הזאת מגוף הפרי היא · נ"ב דברי הט"ז סימן ר"ד סקט"ז ברורים דטעמא דאי שקלת לפרי מיית אינו ענין לברכת בורא פרי העץ רק לענין ערלה ועיקר לברך בורא פרי האדמה והארכתי בעזה"י במקום אחר ואלא מיהת אם בירך בורא פרי העץ ודאי אין

הגהות מהגאון ר' חיים צאנזר מבראדי

חוזר ומברך לאזומרא עבדינן כר' אליעזר כמש"ל עיין שם הרר"י ותכ"ש די"א דלא תשא דאורייתא . ודוק :

סי' רג במ"א סק"ג ופלפלין כולי שבשל עכו"ם שרי · כ"ב ומ"ת נ"ל דקאלמוסי"ן שהיא טטרוקוטלי האנטוגגים בדבש אסור משום ד"ע.לכ"ע שאין ראוי לאוכלו אי כלל ומברכין עליו בורא פרי האדמה כן נראה לע"ד . אך ראיתי בטור סי' ר"ב שכתב ע"ש הרמב"ם על קני הסוקר המוללים שאין זה נקרא פרי ע"ש שהטור חולק עליו מ"מ שאני התם דיוצא מהם דבש מ"מ יש לדמותו לוורדים וגם קניל"א שהיא ציטרוגג כתב שם שמברכין בורא פרי האדמה ואין נאכל אלא על ידי תערובת ע"ש :

סי' רד בט"ז סק"ז דאית להו עילוייא אחרינא בפת · כ"ב ז"א דא"כ דייסא וכל מיני קדירה דמברכין עלה במ"ת א"ו יש לחלק בין קמחא דחיטי לדייסא דג"כ הוי עילוייא מעליא והתירוץ הב' נכון והוי דומיא דשמרי יין במים דקיוהא בעלמא היא וכמ"ש ס"ה : (שם) במ"א סק"ג היינו רוזין כו' על האילן · כ"ב במדינתנו הם פה"א : (שם) ט"ז סקט"ו רק נולד הריבוי אסור . כ"ב ולא קשה מידי דהתם לאו אדעתא דהכי נטעי ליה דהא אי שקלי לא מיית פרי דאל"ה לא מרבינן ליה מאת פריו וקפריסין הוי איפכא דלא מיית פירי ואדעתא דהכי נטעי ליה כמ"ש הש"ס להדיא וזה ברור כדמחלק התם בין קורא לקפריסין ע"ש :

סי' רה בט"ז סק"א ע"כ עיקר ברכתו · כ"ב אף אי נימא דהבשר מתליא ליה מ"מ הוי עיקר אכילה בכה"ג גם פשוט שצריך לברך על הבשר בפ"ע ועל הלפת בפני עצמו · ואין אחד בטל לחבירו : (שם) מ"א סק"ג אבל כשהן טובין חיין · כ"ב מ"מ נראה לי דבריבי"ן יש לפסוק כהט"ז מטעם דלאו אדעתא דהכי נטעי ליה ואף אם נאמר דבשר מתליא ליה מ"מ דרכו בכך : (שם) סק"ו וז"ל הרא"ש כו' · כ"ב בתשובות אבל בפסקיו לא כ"כ והטור העתיק פסקיו משום דמרק יש לו טעם הפרי משא"כ מי פירות וכן נראה עיקר שהרי מייא דסבתא שנותנין מעט מתנו בקדרה ואין אוכלין אותו כלל ומ"מ כיון דלטעמא עבידא פשוט בש"ס דמברכין עליו בורא פרי האדמה ולפי זה אף בלביבין שעושין מהם זופ"א יש לברך בפה"א דבטעמ'תליא מילתא ואף במי שעורים הנ"ל דלית ביה טעם שעורים כמו בפירות שהמשקה אין לו טעם הפרי כמ"ש בפסקיו·וכ"מ דעת הרמב"ם כמ"ש למטה וכנלע"ד עיקר לדינא וכמ"ש המ"א בעצמו ע"ש הב"ח סי' ר"ד סק"ט וכ"כ ט"ז שם וכ"כ דעת הרשב"א שכתב הטעם משום דרוב אכילתן ע"י שליקה מי שליקתן כמותן עב"י סימן ר"ב וט"ז סימן ר"ב סק"ט דמיא בעלים ע"ש וא"כ עמדו דברי הרא"ש בפסקיו שהוא כדעת כל הני רבוותא ודלא כמ"ש בתשובות ודוק היטב · ומ"ש המ"א שאין דרך העולם לשתות מי הלביבות · כ"ב והוי כעביד לעבורי זוהמא של הלביבות וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב והוא ששלקן לשתות מימיהן שמיתי כו' במקום שדרכם לשתותם ע"ש ור"ל לאפוקי אם מימיו אינן עשויין לשתות כמו מי הלביבין וכן מים שבשלו בו לאקשי"ן נ"ל דאין לברך במ"ת ודוק · ומ"ש המ"א ואח"כ על הלביבות · כ"ב ועמ"ש בגליון הנלע"ד לדינא :

סי' רו מ"א סק"ה באחורים ליכא קפידא · כ"ב ובאמת שזה נגד כל הפוסקים דעכ"פ הלכה כרב יוסף דלא מהני באחר זה הופך פניו לכאן משום נגיעת עגבים כ"א טלית מפסקת ביניהם רק באשתו מהני לדעת הרי"ף והרמב"ם ור"י ורא"ש חולקין עסי' ע"ג · ומ"ש המ"א וכ"מ דעת הרא"ש · כ"ב תמה אני שהרי הרא"ש בהלכות חלה כתב ומוקי לה בתי שמתו יושבות וטוחות בקרקע ע"ש : (שם) ט"ז סק"א אם היו פירות לפניו ודעתו לאכלם . כ"ב ובאמת שלפי מה שכתב הרא"ש שזה נלמד ומהא דקתני ר"ח שתכלה ברכה עם הפת ובודאי שבולע רק כבילה כמו שכתב ר"ס קס"ז א"כ דעתו לאכול עוד מן הפת ואעפ"כ צריך לברך פנית וגם הרר"י כתב כן אם כן ע"כ מה שכתב כשחוזר ואוכל צ"ד נקיט ולא כט"ז ומיהו הרמב"ם וטור לא ס"ל הכי שהרי היה להם נוסחא אחרת בירושלמי דמיירי שבירך קודם שהביאו לפניו וכמ"ש ס"ה · וגם בדין זה כתב הרמב"ם פ"ד נוטל אחר וחוזר ומברך עליו ע"ש הרי לא מיירי כלל בהיה דעתו לאכול עוד וכמ"ש שם בהגמ"י החדשים ז"ל והטור הוסיף אע"פ שהיה לפניו עוד ע"ש ואומר אני שגם הטור מיירי רק שהיה לפניו לא שנתכוין לאוכלם שהרי גם הוא כתב כנוסחת הרמב"ם בירושלמי וגם הראב"ד עצמו ע"כ זו הנוסחא היה לו וכמ"ש הב"י ד"ה שלא נפשטה האיבעיא וזהו דעת ר"ח וא"כ הו"ל הרא"ש יחידאי בזה וגם מהרי"א אין ראיה כלל כמ"ש סי' ר"ע בגליון וקא ליה פסק הרמ"א בהג"ה וק"ו שאין כאן ריח קושיא מ"ש למה לא כתב רמ"א לעיל באא"כ הביאו לפניו דתלי בדעתו דהא בהא תליא שהרי לגירסא זו אינו ענין למה שלמעלה והוא דין בפ"ע ועב"י ודרישה ותראה חילוק הנוסחאות ודו"ק : (שם) ת"א סק"ח פי' כו' · כ"ב והנלע"ד מדנקט הרמב"ם בלשונו נוטל אחר וחוזר ומברך ע"ש דהו"ל למימר ונטל אחר חוזר ומברך א"ו דאתא לאשמועינן שלא היה לפניו דאי נקיט נטל אחר ושמע דמונחים לפניו איירי וכן הראב"ד כ' ג"כ כל דמנח קמיה תיילא ברכה עליו מבואר דמן הסתם דעתו עליו ומדברי הטור לא משמע כן ומ"מ לדברי הראשונים יש לשמוע בספק ברכה :

סי' רח ט"ז סק"ג אפי' אינם כ"ש · כ"ב אין זה נכון עב"י בשם הרשב"א : (שם) מ"א סק"ב כדאיתא שפ"ב דמ"ק · כ"ב מיהו רב דימי פליג התם ואף שנשאר בקושיא ידיע דלא הוי תיובתא כ"מ בכסף משנה פ"ג מהלכות ברכות וצ"ע . ומ"ש וכן הדין בגריץ · כ"ב וגריץ שלנו היא קלופה וגם ניטלו קליפותיהן ע"י הכתישה נ"ל פשוט דמברך במ"ת לפניו ולאחריו על המחיה כנלע"ד ברור ועכ"פ אם לוקח מעט בכף ומתעך אותם ומברך במ"ת מהני לכל הדיעות כנלע"ד וכ"מ מפרש"י על דייסא כ' חיטין כתושות במכתשת כו' ועל חביץ קדירה פי' חיטי דמיתברי באסיתא ע"ש ובתו' וברא"ש וטור מבואר דכתעך מהני וביאר לקמן סק"ו ע"ש ב"י שמבושל הרבה נקרא כתעך ע"ש דודאי מהני כמו מתברי באסיתא ואילך כנלע"ד ברור לדינא גם כי דרך אכילתו בכך עיין סק"י : (שם) סק"ז שכר שעורים · כ"ב ועמ"ש סי' ר"ה לחלק ביניהם : (שם) סקכ"ו טוב יותר לברך על המין · כ"ב צ"ע מנין לו זה לברך ברכה שלא תקנו חכמים מספק ואפי' המשנה מטבע כו' ואין רשאי לברך כלל :

סי' רט בש"ע ס"א בפה"ג א"מ אותו · כ"ב ולע"ד מדלא נקיט ליסנא דש"ס יצא אלא דמיירי שחזר תב"ד ואחר שהכל ופסק בעיין לאומרה שצריך להיות תחלתו וסופו כהוגן וכ"כ התוס' בשם ר"י וכ"כ המרדכי עב"י : (שם) בט"ז סק"ב והיינו דלא כפסקי מהרא"י · כ"ב לא ידעתי מי הכריחו לפרש ומה"ד מיירי בדעתו לשתות עוד יין ושמא לא היה לו רק על קידוש ואין חולק על מהרי"ל ועמ"ש סי' ר"י מזה :

סי' רי סק"א שאין ליה"כ בזה · כ"ב צ"ע שהרי יה"כ שיעור כמלא לוגמיו שהיא פחות מרביעית כמ"ש סי' תרי"ב ס"ב ולברכה צריך שיעור רביעית : (שם) בט"ז סק"א ביין שרף חייב בב"א · כ"ב נ"ל למוד מזה שהרי משקה זו עיקרה לחזק הלב ולא למיתבא דעתיה ק"ו שתיית קאווע דלכ"ע מייתבא דעתיה בשתייתה אע"פ שאין שותין רביעית בב"א יש לברך אחריו :

סי' ריו במ"א סק"ג ושד הדבש הוא טו"ב כו' · כ"ב ר"ל מה שנבלל תוך הדבש אינו פירשא מ"מ נ"ל דלק"מ חלב גופא אי לאו וגלי קרא מי התירו וכי בשביל שנשתנה לבעו הסך לבן מותר משא"כ דבש בהיתירא קאי גם באפרות י"ל כי היכי דבילה נאסרת משום דהוי אוכלא דאפרת מתרנגולת ה"כ אפרות הוי ליה אוכלא דאפרת מ גבילה אי לאו דמסרת והוי עפרא ודו"ק :

סי' רכג בט"ז סק"א אלא נראה דהרשב"א · כ"ב כבר רצה רמ"א בד"מ לפרש כן וחזר בו וגם בב"ח חולק ע"ז ומפרש דברי הסמ"ג כמ"ש מ"א סק"ז על שתו וכ"ע דלא כט"ז:(שם)במ"א סק"ו אלא כשישתמש בו · כ"ב ואיני יודע למה לא יברך משנגמר ובתמימה שכן נהגו ועיין מ"א :

סי' רכז מ"א סק"א ורואה ברק כו' · כ"ב מיהו אם אינו בב"א מברך על כ"א בפ"ע וזה פשוט · ונ"ל דה"ט דהמנהג שכ' הט"ז דמתוך שמברך על הברק היוצא ראשון עושה מ"ב אף שמיד תכ"ד נשמע רעם מראה בעצמו ש.זיתה על הברק כפי המנהג ומברך שנית על הרעם שכחו כו' : (שם) ט"ז סק"ב ואחר שיעור זה לא יברך כו' · כ"ב והר"ן ספ"ק דפסחים כתב וז"ל נראה מזה שאין הברכה אלא תכ"ד של הראיה ושמיעה ואפשר שהרא"ש בפ' הרואה גבי ברכות השחר תברך אחר כ"י משמע שחולק בזה ע"ש ובלא"ה · מ"מ ספק ברכות להקל וכן יש להורות ודו"ק :

סי' רלג במ"א סק"ו דבאותה זמנה כו' · כ"ב ומפרש"י ריש מ"כ לא אמר רבא אפשר דהזהירה אותה כך מתוך שאין אנו בקיאין ע"ש ודו"ק ועמ"ש בסמוך . (שם) סק"ב היא מדאורייתא · כ"ב נ"ל משום גזירה וכמ"ש סק"ה עיין יומא דף כ"א ע"ב ובפסחים דף נח ע"א תוס' ד"ה אוקימנא ליה : (שם) סק"ד ותפור בידינו הכל כו' · כ"ב בזוהר שלח דף קס"ג ע"ב כ' בהיפוך דגם זמן ליליה ותפילין נ"ל בשעתא חדא וברגעא חדא כמו למעלה איתקנת לעילא בר כש איתקין לתתא ועי"ז כתיב תמים תהיה עם ה' אלהך ע"ש וא"כ ה"ה לענין התפלה ע"ש וצריך עיון רב :

סי' רלה במ"א סק"ב ובקיץ יזהר · כ"ב ר"ל שאין יוצאין אף לדעת ר"ת:(שם) סק"ג בקיץ לערך ב' שעות·כ"ב נ"ל ג'שעות נ"ל שהרי בה"ש הוא רק רביע שעה קודם צאת הכוכבים כמש"ל עיין מ"א סי' רל"ג ססק"ג ועט"ז כתב הב"ח שהוא ב' שעות קודם הלילה נ"ה כמ"ש המ"א ס' רס"א סק"ט וא"כ פלג המנחה שהיא ה' רביעי שעה קודם הלילה הוי ג' שעות תמיד וכשהיום גדול ג' שעות ומניות שהם בערך ד' שעות ויותר ביום תמים שיהיה ח"י שעות בקו משוה היום ומכ"ש אצלינו ומיהו כבר כתב המ"א שאין לנהוג כן :

סי' רמ ס"א ובשעה שהוא יוצא לדרך · כ"ב ובזוהר בראשית דף כ ע"א מאריך מאוד דמצוה בביאתו מן הדרך ע"ש : (שם) מ"א ס"ק כ"ב ומ"ת צריך התפלת שלית · כ"ב ובזוהר סוף ההקדמה כ וז"ל בגלויא דגופהון לנהורא דשרגא ע"ש : (שם) בש"ע סעיף יז וזה לדרוס כ"ב עיין מ"א סי' ג' סק"ו ומ"ש שם :

הלכות שבת

סי' רמב מ"א סק"א דגים · כ"ב ועיין בים"ש בגטין סי' כ"א שנכון יותר שלא לאכול דגים בסעודת הלילה רק ביום ע"ש בפ' השולח נ"ל · וגם בש"ס אמרו מענגו בדגים גדולים : (שם) בש"ע ס"א ולא תצטרך לבריות · כ"ב אף שהתוס' כתבו שם אם כבר ניזון מהצדקה נוטל כל צרכיו ע"ש נראה דהיינו לענין סעודה ג' אבל לענג די בפסא דהרסנא וכמ"ש הטור : (שם) בט"ז תחלת הסי' ונהגו תשובה· כ"ב אלא שבש"ס אמרו אפילו עובד ולא עבד לפיכך תירץ מהרי"א בט"ז עיין ב"י וק"ל : (שם) סק"ב היינו שאין נותנין לו מהצדקה · כ"ב ואין כן דעת התוס' וכמש"ל :

סי' רמג סק"א במ"א לימים שיתן לו · כ"ב ר"ל שלא בהבלעה לחודש או לשנה : (שם) סק"ב חלק בפירות · כ"ב וכ"ש בשכל הפירות שלו ושוכר השדה וכמ"ש הר"ן עב"י ועמ"א סי' רמ"ה סק"ה וצ"ל דהכא אם יתקרו יודע להם שעליו של הנכרי מש ז"כ התם · ומ"ש המ"א ובמרחץ אסור מדינא · כ"ב משא"כ בשדה אסור משום מראית עין לדעת הרבה פוסקים והרמב"ם וכמ"ש סי רמ"ד עמ"א שם סק"ד משא"כ הרא"ש מקיל בשדה וכמ"ש הב"ח ומיהו בתנור ורחיים דעת מ"א דאף הרא"ש מודה ובמהרי"א וכמ"ש מ"א בסיוע וער"ש רע"ו בהג"ה לא משמע כן כדעת מהרי"א ודו"ק · ומ"ש מ"א יצטרך לשלם לו · כ"ב זה דחוק דודאי לא יתן לו כ"כ אלא שאם לא יעשה הנכרי בשבת יהיה פסידא דלא הדר ביום אחר שהרי צריך בכל יום ויום ודו"ק במהרא"י ומ"א הסית דעתו שיהיה מדינא אסור . ומ"ש המ"א דהרי אף הרא"ש · כ"ב ס"ס רמ"ד פסק הב"ח כרמב"ם אף בשדה:ועוד דאף נ"ל כנלע"ד ודו"ק · ומ"ש מ"א משא"כ במרחץ ורחיים · כ"ב ומיהו מדברי הג"ה ר"ס רע"ו מבואר דלא כמהרי"א דכר הוי דומיא דרחיים שצריך לו עכשיו ותימא על מג"א שלא הרגיש בזה : (שם) סק"ד ויראה העשן יוצא · כ"ב ולא ידעתי כיון שאין ידוע שהוא מרחץ מה בכך שהעשן יוצא ודילמא מיירי בימי החורף משא"כ בידוע שהוא מרחץ להחריב שאינם שכיניו ואין ידוע להם שהשכירו ודאי יש לחוש ובמידי דרבנן למה לא נקל דבאורה לטיבותא סגי : (שם) סק"ה לבדו אסור· כ"ב ובאמת שדעת הרמב"ם להדיא דאף בהבלעה נוטל הנכרי שכר שבתות כולן ואם אינו ידוע שכר השבתות נוטל הנכרי שביעית השכר והשאר חולקים עב"י אלא שהב"ח מחלק עוד היכא דמדינא אסור ע"ש והמ"א שהרכיב שניהם יחד ואפשר שאין להקל כי אם בתרתי לטיבותא ודו"ק ובכה"ג שמודו הרמב"ם והמרדכי ודו"ק : (שם) בט"ז סק"ג אלא דל"ע כו' · כ"ב ובאמת שכל הפוסקים ס"ל דהוי מדרבנן כמ"ש הרמב"ם רפ"ו מהלכות שבת וע"ל סי' ש"ו סעי' כ"ז וסי' רמ"ה ס"א בהג"ה וגם הסמ"ג מסתפק בזה עב"י:

סי' רמד מ"א סק"ב שנעשה בקיבעה · כ"ב דהיינו תלוש בבית הנכרי כמ"ש בירושלמי וא"כ ה"ט דבודאי הוי כקבלנות מכיון דלא יכב עמו משא"כ במחובר שהכל רואים מלאכת הנכרי : (שם) סק"ה שקיבלו באריסות · כ"ב ואף דגם בשכירות שרי עכ"פ פשיטא דבריהם שביתר עסו משא"כ כשיודע להם שאין להם חלק בפירות לא ידעו שהיא בקבלנות ויחשדוהו שהוא שכיר יום ועב"י בשם הר"ן ודו"ק : (שם) סק"ו דבשביעית הקילו · כ"ב ול"ל דבשדה אינם יודעין שהיא של ישראל משא"כ בביתו ע"ל ס"ק: (שם) סק"ח אלא אצל יהודים· כ"ב ול"ג דעדיין אין שום דיורין בכה"ג מקיל בתשובות הנ"ל : (שם) סק"ט אסור · כ"ב ר"ל דמחובר אף שאינו בבית ישראל ומ"ש מ"א ל"ג מתחובר · כ"ב ר"ל מתוך למחוס : (שם) סקי"ב שאף בענין זה אסור כ"ב ול"נ שזה דעת הראב"ד ובדרבנן הקיל כא"ד דסיוע ס יע בתיבנא עב"י : (שם) סקי"ד אינו אומר לו לעשות בשבת . כ"ב ויכול לורז עצמו בחול להעדיף במלאכתו וא"כ בדידיה קא עסיק להקל מעצמו בחול ומ"מ תירוץ הב"י יותר נכון כמ"ש בהג"ה בדבר פרטי עב"י ונ"ל ר"ל שיגמור לו בעד זה עכ"פ בשבת זו באיזה זמן שירצה ולא בתנודות כמ"ש סקט"ו : (שם) סקי"ז כך ובך מלא . כ"ב אע"ג דהכא הוי שבות ומלאכה גמורה מ"מ הוי דומיא דפ' מי שהחשיך ודו"ק : (שם) בהג"ה ס"ו לא חששו · כ"ב סי' רמ"ה אלא המטבע בהג"ה . ובביתו של ישראל נ"ג אי שרי ועכ"פ לא ישב אצלו כמ"ש לקמן : (שם)מ"א ס"ק י"ח שלא בשכירות אסור הב"י תוחק זה ע"ש · ומ"ש מ"א מחזותה המלאכה בשבת כו' . כ"ב ולא ידעתי מה שרך הנ"ה יש במטבע ומתמורתא כמו שהגיה הב"י אלא דהו"ל ואסור לעשות בשבת לפי מה שהגיה הב"י : ומ"ש מ"א סי' רמ"ג בתנור ומרחץ · כ"ב ול"ע דאף בהבלעה אסור שם ול"ל במקום שנהגו בשכירות כמ"ש הרא"ש : ומ"ש מ"א וגבי מטבע כו' שיש להם מהמלך · כ"ב ולא ידעתי למה שהרי צריך ליתן לו ג"כ כלים שעושין בהם מטבעות וגם המטבע וזה אסור אף שאינו של שכרו ג"כ כ"א באין שם ישראל נקרא עליו כמ"ש בהג"ה ס"ס רמ"ג ומשם הקשה ב"י שכ' הרא"ש דשלא בהבלעה אסור וכ"כ הפוסקים ס"ס רמ"ו לשיטת התוס' ע"ש ודו"ק משא"כ אצל המכס לא כתב הב"י רק בשם רבינו מאיר אמי לחלק בין שדה שאין קיבע לו בשבת להנך דקובע לעשות בשבת אף דבדידיה טרח ומפרש רמ"א דר"ל משום חשדא וזה ברור דאין כאן חולק כלל על הב"י והדברי מ"א תמוהים : (שם) סק"כ להקל בעצמו · כ"ב ולאכול מתנו כ' לעיל דאסיר : (שם) בט"ז סק"ז מה היא צריכה כו' · כ"ב ר"ל דכל מלאכה שאסור לעשות בשבת אסור לילך לראותה וא"כ אינו ענין כלל לראיה שמביא ט"ז לקמן דשרידה מותר בשבת אלא שאסור לילך בשבת לצורך מלאכה האסורה ודו"ק :

סי' רמה בהג"ה ס"א ואין הישראל נהנה . כ"ב צ"ע שהר"ן לא כ"כ אלא משום דהישראל מטי ליה הנאה מעולא כמו באריס ע"ש · ומ"ש שאין המלאכה מוטלת עליו . כ ב נ"ל על הנכרי ולא הוי שלוחו של ישראל אלא שעושה מעצמו ודי"ק יטעמא דהוי נכרי עושה מלאכה מעצמו ואינו אסור רק לאותו ישראל שיעשה בשבילו וכאן נכרי אדעתא דנפשיה עביד ולא בשביל ישראל ודו"ק : (שם) מ"א סק"א ס"ס בהבלעה . כ"ב אינם ענין לכאן שכל נכרי החופה מפסיק ביומו' רבותא הוזה כמה ימים גם קודם שבת או לאחר בכה"ג יש להקל ויש להחמיר אלא ס"ל כיון שהאופים נוהגים השכירות לשותפי עכו"ם ואולקים מ"ז בהבלעה שרי ודו"ק . אלא מפני מראית עין שהרי תנור דינו כמרחץ כמ"ש ס' רמ"ג משא"כ בהתנו דלא נכנס כלל ברשות הישראל בשבתו' לכן אין להקל : ומ"ש מ"א כיון שיש לו חלק . כ"ב צ"ע שהרי מיירי שאופין ומסיקים : (שם) סק"ב ועמ"ש סי' ר"ח ס"ו · כ"ב צ"ע בזה כ' כאן בש"ע ס"ס עסי' רמ"ג סק"ג במ"א : (שם) סק"ג כשא"ל נוטל אתה בשבת · כ"ב ר"ל בשבת לבד דהוי שכר שבת שלא בהבלעה · ומ"ש כנותן לו מעות בשכר·כ"ב גם כאן צ"ע במש"ל* ס"ל *דלא שייך לומר כ' דמיירי במקום שמותר להשכיר תנור גם בכה"ג שרי כיון דאין המלאכה מוטלת על ישראל דהא"ל כאריס דבדידיה קא טרח ולא הוי שלוחו ודו"ק : (שם) סק"ה וליכא משום מראית עין · כ"ב עמ"ש סק"א וסק"ב · ומ"ש הוא לשון הר"ן בעצמו אין כן לשון הר"ן ושם משמע דקאי על מ"ש נוטלו בהבלעה : (שם) סק"ו ואע"ג דמותר אפילו · כ"ב והר"ן כתב בהיתירא אתי לידיה אבל בפ"ע ודאי אסור והא דהשוכר לשמור פרה ותינוק וער"ס רמ"ו בב"י ע"ש : ומ"ש מ"א לא הוי החופה שלוחו · כ"ב אין זה נכון דהוי שלוחו בעד שכירות אני הריוח שהרי כל התנור של ישראל : (שם) ט"ז סק"ב אם חולקין אח"כ בשוה . כ"ב עב"י דר"ל שחשבון שכירתה ומה שא' הרויח ביומו יותר מחבירו ממלאים זה לזה והיינו פי' באים לחשבון ולא שחולקין סתם ולדעת מ"א סק"ב גם דעת הרמב"ם כן ודבריו נכונים ודלא כמהרי"א וט"ז אלא דבכה"ג לכ"ע בין להרמב"ם בין להראב"ד אסור ובחלקו סתם והתנו תחלה לכ"ע שרי ודו"ק · ומ"ש הט"ז והרמב"ם לא ס"ל הכי · כ"ב עמ"א סק"ב לא כ"כ והוא לשון הרמב"ם בש"ע : (שם) בש"ע ס"ו אסור להגות מתנו · כ"ב ואף לדעת הר"ן שבהג"ה ס"א הכא אסור דהוי שלא בהבלעה וא"כ אם אפו ב' או ג ימים מותר ליקח אף שכר שבת לדעת רמ"א בהג"ה ודו"ק : (שם) מ"א סק"ח וה"ה לשכרו בקבלנות . כ"ב עסי' רמ"ג דבתנור ומרחץ אסור בהבלעה אם לא במקום שנהגו ובקבלנות פסק מ"א סק"ב לאיסור כדעת מהרי"א בזה יש לחלק בים לנכרי חלק :

סי' רמו מ"א סק"ב דמחזי כשלוחו · כ"ב דמלאכה שהנכרי עושה כיון שישראל נהנה שנוטל שכירות הכלי משא"כ במלאכת קבלה עב"י : (שם) סק"ו בעת הצורך · כ"ב עיין רנ"ב סק"ד דוקא בשאלה מקיל : (שם)סק"ח מצוה על שביתתה דשכירות כו' כ"ב וא"כ אלו השוכרים סוסים על השבוע חייבים על שביתתם ועד"ס רנ"ו מ"א היכא שמזונות ואחריות הסוסים על הנכרי מה דינו ע"ש : (שם)סק"ט להפקיר בפני ג' . כ"ב נ"ל דכ"ש למכור לשבת לחוד בג' דוקא כנלע"ד עב"י : (שם) בש"ע סעיף ה' ויש מתירים · כ"ב עיין מה שכתב ס"ס זה : (שם) ט"ז סק"ה מתילא לא הוי מכירה ומהיא כו' . כ"ב ול"ע סימן תרכ"ח ס"ד ועסי' תמ"ת מ"א סק"ה ע"ש . ובאמת שהט"ז הפריז על המדה ומתנה ע"ת להחזיר שמה מתנה ואפי' מוהסתם נראה דצריך להחזיר וכמ"ש סי' תרכ"ח ס"ה וכ"ה המנהג ומהב"י אין ראיה כמ"ש מ"א בסי' זה סקי"א : (שם) מ"א סקי"ג מ"מ הוא נוטל · כ"ב זה קאי על אם לא התנו וצ"ל ס"ק בפ"ע עי' ריב"ש והיינו כשהנכרי עושה מלאכה בע"כ של ישראל משום חלקו : (שם) סקי"ו כמ"ש סי' רמ"ד ס"ה · כ"ב ומיהו המ"א בעצמו שם סקי"ד לא פירש כן דברי הרמב"ם ע"ש וצ"ע · ומ"ש המ"א הכריע להקל · כ"ב ובאמת שאין טעם לקולא האחרונה אף בשותפות שהרי לא קיבל יוקרא וזולא והב"י בעצמו לא חילק בין שותפים בין שהוא שלו ע"ש ואין להקל בזה כלל עב"י וצ"ע ועמ"ש בגליון סי' תקפ"ו במ"א סק"ב:

סי' רמז מ"א סק"ב כל שיכול לעשותו מבע"י אפי' כו' . כ"ב נ"ל פירוש דברי המג"א בזה דר"ל אף שרואו שעושה בשבת ידעו שאין בגיוי הישראל ה"נ אף דלא קביע ב"ד יאמרו שישראל היה סבור שיהיה ב"ד בביתו כנ"ל דעת מ"א : ומ"ש מ"א נתן לו להוליך . כ"ב משמע מזה דאף שיש שהות בע"ש אסור כל שהוליך בשבת ואין זה נכון כלל דכל שיש שהות שרי בקביע ב"ד וזה ברור וכמ"ש הר"ן ע"ש אלא דריבותא באיגרת אקדמי כמו בעושה בבית ישראל דאסור אף בקבלנות באיגרת שרי ע"ש ועיין באליה רבה ר"ס זה וכ"כ מ"א עצמו סי' רנ"ב סק"א בסופו · ומ"ש מ"א דלא כב"ח שנדחק · כ"ב לתרץ דברי סה"ת ע"ש : (שם) סק"ו קצן כלל · כ"ב משמע דקצינה ליתיה קיל ליה ובזה רוצה ליישב פסק הש"ע שכ' בס"א דאף בי"ע א' אסור בלא קצן ועיין בר"ן וב"י דאין זה נכון וכה"ג לא מיקרי קצן ואסור לדעת הרי"ף והרמב"ם אפילו ביום א' ודברי הש"ע צ"ע כמש"ל ע"ש ועיין א"ד מ"ש בזה ודוחק : (שם) ס"ד בהגה בחנם אסור · כ"ב ער"ס רס"ז כ"כ ע"ש הרמב"ם : (שם) מ"א סק"ט בד' וה' מותר · כ"ב בב"י משמע דאף להמקילי' בד' בכה"ג אסור וכבר הפליג הלבוש על הש"ע בזה · ומ"ש מ"א מיקרי קצן כ"ב ול"ע דא"כ אף בע"ש שרי ול"ל דאגרת שניכר שהוא של ישראל הוי כמו בביתו ע"ש :

סי' רמח מ"א סק"ו ולא ידעתי כו' דהתנה · כ"ב בהזורק דף ק ע"ב ד"ה גמירי · ומ"ש מ"א אתי שהולך על סוחר · כ"ב ואף שכ' שם להדיא בין ההליכה בספינה בין בסוחר של קורות מ"מ נ"ל דכל חד כדאיתא ובספינה נ"ל יותר מי"ע וכ"כ שם להדיא י"ע או יותר עבב"י :

סי' רמט מ"א סק"ו גריתזיל תקע"י · כ"ב ר"ל וכ"ש בשבת להשלים ק' ברכות כדבסמוך ומ"מ נ"ל דמיירי כשמתקדשין בעוד יום והסעודה מתחילין עד הלילה ובמקום הסעודה היו אוכלים אלו הגרימזלך ובזה אין מקום לתמיהת המ"א ודוק :

סי' רנא מ"א סק"ד העיר (מתלאכה) · כ"ב ז"ל רש"י ומהא לא אירייא דרש"י אזיל לשיטתיה ובאמת דבתר הכי בתנא דר"י תנא ועדיין תגויות פתוחות כו' תקיעה בנסתלקו וכו' ומ"א סותר דברי עצמו

---

*) במקומות אלו חסר בהעתקה

עלמי שכ' ריש הסי' דפרקמטיא שרי ואפילו מלאכה י"ל אותן שלצורך שבת ואין כדאי לדחות דעת מהר"ס וטור ומרדכי בגילא דמיטתי' : (שם) סק"ה וג"ל כו' לצורך שבת שרי · כ"ב דותיא דמה"ת דאי לאו טעמא כדי שלא יכנוס לי"ע כשהוא מגולל מותר להסתפר לישראל אחר בחוה"מ עסי' תקל"א מ"א סק"ה ועמ"ש שם · ומ"ש מ"א דמלאכת אומן הוא כ"ב נראה שהבין לשון הכל בו דכל תספורת הוי רק מעשה הדיוט ושהב"י התיר אף שאר מלאכה שהיא מעשה אומן שהוא לצורך שבת ואין נראה כן אלא שהכל בו אינו מתיר לספר רק הדיוט ולא אומן · והב"י כ' שנהגו אף ע"י אומן ובאמת שבב"י כ' סתם נהגו היתר בדבר ולא כ' אף מעשה אומן ע"ש : (שם) סק"ו על הסדרה שרי · כ"ב נ"ל משום דמרכ"י ע"כ ולא אתי לאתשוכי וק"ל :

סי' רנב מ"א סק"ב סי' ש"ח ס"ח · כ"ב נ"ע שהר"י שם כ' דעת הרא"ש והתוס': (שם) סק"ד יש להחמיר אפי' · כ"ב נ"ל ע"ש דדוקא בכה"ג מקילין שאלה אבל באינו תוקף גרע שאלה כמ"ש כל הפוסקים סי' רכ"ה עי' רמ"ו סק"ו : (שם) ש"ע ס"ב אותם בטובת הנאה · כ"ב ועי"ש רס"ו לא כ"כ בשם הרמב"ם ועמ"ש רמ"א סי' רמ"ז ס"ד בהגה ויותר נראה דשם מיירי דוקא כשהנכרי הולך בל"ז לעצמו וצ"ע : (שם) מ"א סק"ה וגם בסי' שמ"ז קי"ל לאיסור · כ"ב ועיין סק"ד במ"א שם וצ"ע וכן קשה על הט"ז סק"ג : (שם) מ"א סק"ע מבתים דהא אסור לאגס · כ"ב ולק"מ דמיירי בים שהות ולזה כיון רמ"א בהגה א"כ ביום ה' לדעת רמ"א לעיל ואפ"ה במתנה צריך לאחות משא"כ בשכיר · ועיין ד"מ ומ"מ הב"י כ כמ"ש המ"א ודברי המ"א בשמו צ"ע (שם) סק"י הרב"י שכ' כאן יש להחמיר · כ"ב ר"ל דהו"ל לאסור מדינא ובאמת שהרשב"א כ' להדיא דמדינא שרי אלא שיש להחמיר אלא שרי"ו כ' יש לאסור מדינא בשם ישראל קרא עליו וג"ל לחלק כמ"ש מ"א עצמו תלה וזהו ברור ונכון : (שם) סקי"א להשלים פעולתו · כ"ב ובלא זה יש לחלק דהתם עושה בבית ישראל אלא דבש"ם אמרו סתמא בשביל ישראל וק"ל :

סי' רנג בהגה ס"א ואם החזירם עכו"ם בשבת כו' · כ"ב ר"ל שלא מדעת ישראל ועיין ר"ס רנ"ז : (שם) בש"ע ובא להחזירה עליו בשבת · כ"ב דאז אף במצטמק ורע לו אבל באינו גרופה עב"י בשם ר"ן והרמב"ם וכ"כ בשם רי"ו בש"ע סי' ש"ח ס"ח ע"ש : (שם) מ"א סק"ד לאסור מצטמק ויפה · כ"ב וכדעת הרא"ש עיין טור : (שם) סקי"ז התנור · כ"ב הקדירה נ"ל עיין רנ"ז ס"ד : (שם) סקכ"ב ומותר · כ"ב ומיהו בתנור שלנו אף דין כירה יש לו בודאי אסור לתת לתוכה וכ"כ שם להדיא ע"ש ועי' מ"א סקל"ה כ"ב ואפילו למנהגינו מקילין רק בנתנו ע"ג קרקע לתת על גבה אבל לא לתוכו וכ"ש בנטלו מן הכירה קודם שבת דאסור · ודין העמדת על תנור בית החורף עס"ס זה : (שם) סקכ"ז אסרו אף בזה · כ"ב ר"ל כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שוב אין רשאי להחזירה אף בע"ש אלא קודם שנתבשל כמב"ד וקשה דא"כ הא אין רשאי להשהותו לכ"ע ולמה יחזירנו וצ"ל דקודם שתחשך יתבשל כמב"ד ודוק : (שם) סקכ"ח וליתנו · כ"ב וצ"ע שהרי אף להחזירו שמה אסור אא"כ כסה מלמעלה דהוי הטמנה מקיל הרא"ש ועב"י סי' רנ"ז ודברי הרא"ש שם צ"ע רב דאי חשיב ליה הטמנה הוי בדבר המוסיף הבל כמ"ש שם תוס' והרא"ש ריש במה טומנין ע"ש : (שם) סק"ל דאסור · כ"ב ועט"ז שם כ"כ בשם תוספות : (שם) סקל"ב לתוך הקערה קטנות · כ"ב וביש בקטניות ג"כ רוטב כמש"ל ולדידן מה שקורין קאשע : (שם) בהגה ס"ה אם עשה כן אסור לאכלו אפילו צונן · כ"ב עסי' רנ"ז וסי' זה מ"א סקל"ע וג"ל שהם חולקים על הרשב"א ומיהו מת"ש מ"א אין כ"כ שנקרא שוגג והרשב"א כתב קנסינן ליה משא"כ תר"ג רנ"ז שהטמין בדבר שמ"ה דמאי שנא שגם שם עבר איסור דרבנן ודוק · ומ"ש עדיין תמין כ"ב שהיס"ב עי' סי' ש"ח ס"ו' (שם) שנהגו להקל בחזרה בשבת · כ"ב וכמש"ל ס"ב בהגה ומיהו בנטלוהו קודם שבת ודאי אסור בכל גווני ועט"ז אא"כ מעמידו במקום שאין היס"ב הא לאו הכי אפילו מצטמק ורע לו אסור משום שמא יחתה משא"כ נטלוהו בשבת שרי דמצטמק ורע לו כמ"ש רמ"א סי' ש"ח ס"ד : (שם) מ"א סקל"ה לענין היתר תוכה · כ"ב ועוד כ' הב"י בשמו דוקא ע"ג כירה דאין דרכו של בני אדם לאפותו שמה עב"י : (שם) ע"ז סקי"ח וזה פשוט לעיל · כ"ב וצ"ע שהרמ"א כ' רק סומך ובכה"ג שרי ברותח ודו"ק · ועמג"א סקכ"ע ול"א ומ"ג · ומ"ש הט"ז בתשובה ס"ז כ"ב ועמג"א סקל"ז דסומכין בכי הא על הפוסקים המתירין להחם אפילו בנגנגן עסי' ש"ח וכיון דעיקר ההסקה מותר הסקה ג"כ שרי בדיעבד כדעת הרמב"ם ור"ן ורשב"א ע"ש אלא שכאן אסור מדין החזרה ומשום שמא יחתה ומקילין בדרבנן · ומיהו בנטלוהו מאש קודם חשיכה ודאי אסור מדרבנן מיהת וכמש"ל · ומיהו צ"ע למה כ' מ"א דלא חמתו עכו"ם ע"ג אש מחם הא אפילו ע"ג אש לדעת המקילין אסור רק מדרבנן משום שמא יחתה וא"כ ע"י עכו"ם הוי כשבות ושהה במצטמק ויפה לו דמותר כמש"ל : (שם) מ"א סקל"ע שהי' צונן · כ"ב אילו לא הטמינתו ועי"ס רנ"ז : (שם) סקמ"א דשרי · כ"ב ר"ל הנתינה וההבערה שרי דעיקר כו' · ומ"ש דשרי מטעם שכתבתי · כ"ב שאין כוונתו לאגס · ומ"ש מ"א וצ"כ כו' ולא יערה עליהם כ"ב איני יודע טעם לזה דהכא טעמא משום נולד עסי' ש"ח סט"ו וצ"ע : (שם) סקמ"ג עסי' ש"ח איזו אסור · כ"ב ר"ל אם יש בו רוטב עמ"א שם סקי"א ועס"ס רנ"ט מ"א אי שרי ע"י עכו"ם ומ"ש שם :

סי' רנד מ"א סק"ב וס"ה בהגה ב' · כ"ב ע"ש סק"ע וז"א מוכרח דאפשר דאף בכה"ג מתקלקל וקשה ליה זיקא · ומיהו כ"ל דר"ל דלדידן דכ"ע שרי שמתוך שהוא טוח לא אתי לאחויי ועסק"ה : (שם) סק"ו כלל אסור · כ"ב וכ"כ הב"י וכ"כ התוס' להדיא ד"ה התם בביצרת · ומ"ש מ"א להאוסרים בקדירה סי' רנ"ג כ"ב מיהו לדידן דס"ל כחנניא לא נ"מ מידי : (שם) בש"ע ס"ב בשר גדי · כ"ב ואפילו מנותח כמ"ש ס"ח : (שם) מ"א סק"ו סמוך לגחלים · כ"ב זה לא קמפרש על דברי הש"ע דאיהו כ' דעת הרי"ף והרמב"ם וכמ"ש בס"ק שלפני זה רק העתיק דב י המרדכי ודוק : (שם) סק"ט אסור כ"ב אי מגין לו זה דכיון דמתקרר ומתקשה ומפסיד מה יועיל לו החיתוי · ומ"ש מ"א שרי בשריק כ"ב גם זה תמוה דהיינו ב' הפכים דעיקר טעם הפוסקים הללו מפני שהוא מגולה ואם פריק אין גילוי וצ"ע : (שם) סקי"ג הגחלים מתם · כ"ב מיהו בגדי מנותח ודאי שרי במכ"ש דהא גרע טפי ע"ג גחלים ואפילו אינו מבושל כמב"ד וג"ל דמ"א מיירי בשלם או בשר שור ואף בזה יש לבעל דין לחלק אלא שב"י בשם הר"ן כ"ב דדוקא ע"ג גחלים ע"ש וצ"ע רב דלפ"ז למה מקשה הש"ס מתניתי' דא"ג בשר לרב אשי והא אפ"לר' יוחנן קשה ומ"כ אי בזה לטיבותא ל"ל כמב"ד ואי בזרתי לריעותא מה מהני כמב"ד א"ו דלא שאני דמתחרדעפי ולא מחתי וצ"ע רב : (שם) מ"א סקי"ח דיש מתירין לכתחלה · כ"ב וזהו לשיטת התוס הגה דהוי ב' לריעותא מ"מ יש פוסקים כרב אשי עב"י : (שם) סקי"ב פי' סמוך · כ"ב וצ"ע דלעיל סקי' כ' דוקא על הגחלים מתם ועמ"ש שם ובאמת שהב"י כ' ע"ש הרי"ו דלהרי"ף אסור סמוך : (שם) סק"ו הג"ל וי"א · כ"ב ובאמת שגם הב"י כ' זה ולא הזכיר אזהו מ"ק וג"ל דס"ל דכיון שמפסיק בין שניהם המילוי צריך ב"ז קריאת שנים בפ"ע ונראים הדברים·

ומ"ש מ"א שאינם ממולאים כ"ב ואם ממולא נ"ל מבושל המילוי כמב"ד ומיהו לפי מ"ש מ"א לעיל לדעת הרי"ף נ"ל מבושל כ"כ ומצטמק ורע לו ומ"מ הב"י כ' ס"ס רנ"ג בשם הר"ן דין הפשטידא ובענין מש"ל להקשות על הר"ן צריך לדחוק דהא דמקשה הש"ס ולר"א שרי והתנן א"נ בשר כו' משום דלר"י י"ל דמתני' אתי כחנניא ולפי מה דמשני בבישרא אגומרא י"ל אף לר"י דאתי ככ"ע ודוק ודוחק הוא ויותר נ"ל כמש"ל דגלי דמתהר בישול מותר לכ"ע כמב"ד והטור שלא הביא אוקימתא דבישרא אגומרא וסיים וכתב כמב"ד שרי וס"ס רנ"ג הביא דעת הרי"ף ורמב"ם נ"ל דס"ל כמ"ש משא"כ הרמב"ם שכ' על האש נ"ל כדעת הר"ן ודוק וזה ברור בעזה"י : (שם) סקי"ז יותר מג' · כ"ב ר"ל שנאפה באיסור דוקא שלא נקרמה פניה וק"ל : (שם) סק"כ בתנורים שלנו אסור · כ"ב נ"ל לדעת הב"ח שכ' סקי"ז ומיהו לדעת המ"א שם שרי ע"ש : (שם) סקכ"ג דחייב בשבת לאכול פת · כ"ב וא"כ אפילו יש לו מאכלים אחרים אך י"ל דבכה"ג א"ל רק כזית לכל סעודה ועסה"ק זה וצ"ע : (שם) סקכ"ד לרמ"א כמ"ש ס"ה · כ"ב וה"ה בתנורים שלנו כמ"ש בהגה ס"א :

סי' רנה בש"ע ס"א שיגית בהם האור · כ"ב ברובן נ"ל וכ"כ במשנה וכ"פ הרמב"ם ומיהו א"ל רוב כ"א מהעצים וכשמואל ועכ"פ לא פליג אמתני' אלא פירושי קא מפרש וצ"ע רב על הטור וש"ע :

סי' רנז מ"א סק"ד ושהה מתיר · כ"ב במצטמק ויפה לו ומ"מ לא מצינו בשום פוסק שאוסר בשוגג שהרי למדהו מסילון של טבריא ושם היו מזידין ואפשר שאמרו להם חכמים בשבת והו"ל אומר מותר ודוק : (שם) סק"ז כ"ג · כ"ב ועסי' רנ"ג מ"א סקי"ד דדוקא במצטמק ורע לו ודוק : (שם) סק"ח כמ"ש ס"ז · כ"ב מ"א סקי"ז ור"ל שהרי למדוהו מדין קדרא חייתא וא"כ ע"כ ר"ל דדין הטמנה ושהי' שוה כדעת הגה ס"ז : (שם) סקי' אסור · כ"ב ורוב הפוסקים מקילין בזה : (שם) סקי"ג שכתב בס"ח · כ"ב ואין פירוש זה עולה בדברי הטור והפוסקים וצ"ע :

סי' רנח ע"ז סק"ח ותוחבין אותו בשבת · כ"ב ולא הבנתי דבריו דבשבת אף בדבר שאין מוסיף הבל אסור :

סי' רנט ע"ז סק"ב שרי לטלטל החבית · כ"ב לא הבנתי כל דבריו כאן דבסי' ש"ט אדרבא דשרי לטלטל החבית דוקא · ומ"ש מרשב"ג הר"י בסי' תק"י פסק כרשב"ג וכ' כל הפוסקים דבמס' ביצה דף י"ד משמע דאין חולק עליו אף שהתוס' לא כ"כ הרי בסמוך דלא פסק הש"ע כן ולמה לא הקשה שם וגם מה שתירץ א"כ כלל ואדרבא מביאין מכאן לדעת בעה"ת וסייעתו דאל"כ אף לנער אסור · ועל הש"ע נ"ע שכ' כאן ובס"ד כבעה"ת ובסי' ש"ט נראה דעתו כרש"י ועמ"ש ב"י סי' ש"ט לתרץ מתני' לדעת רש"י מ"מ מן ס"ד קשה ועיין הג"א ס"פ במה טומנין · גם מ"ש מס"ז והרכיב דברי המרדכי עם הגמ"ר ואין ענין זה לזה ודברי הגמ"ר עסי' רכ"ג מ"א סקי"ח ודוק : (שם) בש"ע ס"ב הגותני' · כ"ב עב"י דדוקא שטמן בהם פ"א הא לאו הכי אסור להטמין בהם בי"ט שאל להיות בע"ש ע"ש ודו"ק וכן נ"ל בס"ו : (שם) מ"א סק"ו לאמתו · כ"ב כי חילק הרז"ה והסכים עמו הרשב"א בחידושיו וע"ש וצ"ל משא"כ אבן שעל פי החבית דלא לכיסוי עבידי ועיין שבת הכ"ב ותוס' קנ"ב ע"ב ד"ה ל"ש ולזה כיון רש"י במשנה דף מ"ע ע"א ש ואעפ"כ מחלק בין הטיה להגבהה כמ"ש דקנ"א ע"א וקכ"ה ע"ב · וצ"ל דס"ל דר' יוחנן פליג אדרב קמ"ב ב' שהרי רב מחלק גם בסיפא במעות שעל הכר ודוק היטיב דלא כמגיני שלמה ע"ש כ"א א' ודוק · ועב"י סי' ש"ע תירץ ג"כ כהרז"ה ע"ש ועס"ס ש"ח מ"א סקכ"ג ועט"ז סקי' ונראה שלזה כיון הרא"ש בתשובה ע"ש בט"ז : (שם) סק"ט דלא נעשית בסיס · כ"ב ומיהו לדעת האוסרים במניח לתקלת שבת בס' שיס ס"ד אף הכא אסור וכ"פ הרא"ש והטור ועט"ז סק"ב ועמ"א סק"ו ודוק וצ"ע · ומ"מ לפמש"ל הכא טעמא אחרינא שהאמר משמש לקדירה עמ"א סק"ז · (שם) סקי"ח דה"ה לפותחו אסור · כ"ב אם אינו פרוק : (שם) סקי"ב כללא דמילתא כו' ועוגה ופשטידא · כ"ב ובזה צריך פיקרוס פניו למעלה ולמטה עסי' רנ"ד סקט"ז ומ"א ומ"ש שם · ומ"ש מ"א ע"י קודם שהוסק כ"ב ולא ידעתי למה שהרי נכרי מסיק אח"כ התנור והוי מלאכה גמורה דמעמיד ומבעיר ואסור ע"י עכו"ם עס"ס רנ"ג במ"א וסי' ש"ח סקי"ח במ"א וצ"ע ועסי' רנ"ג ותשובת הרשב"א בהגה ס"ס רנ"ג ואפשר כיון שעיקר ההדלקה לצורך הקור שמותר ודוק :

סי' רס מ"א תחלת הסי' שאין מגלחין בר"ח · כ"ב ובספר חסידים כ' אף לקוץ הצפרנים אין רשאי ע"ש : (שם) סק"ג כמ"ש הטור · כ"ב דלא כרש"י עיין ב"י :

סי' רסא מ"א סק"ד כמ"ש סי' תקכ"ח · כ"ב שנגה זו דע"ח מותרין : (שם) סק"ע ותוספת שבת ב' שעות · כ"ב רק על תוספת שבת אבל פ"ה קודם לזה · ועיין ב"ח ועמ"ש סי' רל"ה במ"א ע"ש : (שם) סקי' ובאמת · כ"ב ה"ג וג"ל ד' מאות אמה בקירוב והיא כדי מהלך של"ג אמה ושליש אמה והוא כדי חלק עשרים מן השעה :

סי' רסג מ"א סק"ד רק על האכילה · כ"ב אדרבא שם משמע דעיקר טעמו הוא משום קידוש במקום סעודה ודברי הרא"ש פ' ע"פ צריך תלמוד ועסי' רע"ג מ"א סק"ב וצ"ע : (שם) סק"ע וכמ"ש סי' ס"ע · כ"ב ועי' סי' רל"ח מ"א ס"ק י"ז : (שם) סקי"ח יש לסמוך על מהר"ס · כ"ב דכל מצוה שיש לה המשך מברך אח"כ · ועיין י"ד סי' י"ט ס"ך סק"ג : (שם) סקכ"ז ומיהו כו' כר א' שם · כ"ב ר"ל דאז אין לברך על השני : (שם) סקכ"ו עסי' רל"ג · כ"ב ר"ל דדוקא בטעות דינא הכי אבל במזיד ילא ע"ש ומ"מ לא ידעתי מה חילוק יש וכ"ש לפי מ"ש רמ"א שם בהגה דאנו נוהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה אין מקום לדין זה כלל בחול ומיהו בשבת אפשר לחלק ודוק :

סי' רסד מ"א סק"ה שמא יטה · כ"ב ידליק זה בעינייהו כ"כ הפוסקים עי' טור : (שם) סק"ו כיון דעכו"ם · כ"ב בזה נסתפקו המרדכי וסה"ת עב"י : (שם) ע"ז סק"ה מהותכים · כ"ב לכאורה משמע דדוקא במהותך עדיין וכ"ש בנקרש תוך כלי וא"כ בלאמפ שמהתכין לתוכו חלב סביבות הפתילה ונקרש כך אסור כ"א בנתן לתוכו שמן מעט כמ"ש מ"א סקי"ח אבל רש"י כ' ר"פ ב"מ שלא יתן שעוה וחלב בנר במקום שמן וא"כ היינו דוקא בנותן חתיכות חלב וכ"מ במ"א סק"ז משא"כ בלאמפ לא גרע מכרך סביב הפתילה בלא כלי כנלע"ד ברור וכ"ה בר"ן וס' המאור דהיינו שנותן חתיכות חלב ע"ג הפתילה משא"כ במכורך סביב ונעשה כעין פתילה אחת ע"ש ובחתיכות חלב לדעת רש"י מהני כתן לתוכה מעט שמן כיון דמבוטל ובכה"ג מיירי ר' ברונא ולדעת הר"ן אסור עב"י וצ"ע להר"ן הו"ל כ"ת דרבה ודוק :

סי' רסה מ"א סק"ב שלא היו עליו ב"ה · כ"ב וצ"ע במ"א סי' ש"י סק"ד וג"ל כה"ג דדעתו לסלקו לכ"ע שרי ודוק · ומ"ש מ"א במקום פסידא כ ב גרס כיבוי שרי · ומ"ש מ"א מ"ת דעתי כ"ב מ"ת גרס ביטול · ומ"ש מ"א א"א לנערו מיד עד שיכבו · כ"ב ובאמת שהמ"א הסכים לדעת ר"ן ע"ש רס"ו סקי"ד ועסק"ו מ"א ובלא זה שנג כאן שהרי גם ר"י בנר דולק שכת' שינערו קודם שיאחז הנר בכלי עב"י ומיהו שיפול לתוכו שעוה הנוטף בכה"ג אפשר יש לסמוך עליו ודוקא בה"ת כמ"ש מ"א סי' רס"ו סקי"ד : (שם) סק"ד ובד"ת כ בשם א"ז דמיירי · כ"ב נ"ל דהוי טלטול מן הצד וג"ל דמיירי כו' ועסי' תקי"ג סק"ב ודוק · אך דבאמת ר"ת אזיל לשיטתו דבסי' ש"ע ס"ד כי"א וא"כ אף המנורה עצמה אינו מוקצה והוי כטלטול מן הצד וזהו ברור דלא כמ"ח · אלא מיהו נ"ע דבש"ס איתא נר ושמן כו' הוי בסיס לדבר איסור לשלהבת עיין שבת דף מז ע"א וכבר הקשה זה חידושי רשב"א דף נא ע"ש וצ"ע ועיין במגיני שלמה וג"ל דבנגיעה דוקא מקיל ר"ת וכמ"ש רמ"א ודוק · ועמ"א רע"ו וצ"ע מ"ש סק"ה דבמנורה הוי מניח פליו ואסור אף בשעוה · גם דברי רמ"א צ"ע למה כ' ויעה ובד"מ כ' וכ"ש בשל שמן דמבעיר מבואר להדיא דה"ה בשל שעוה אסור וצ"ע רב דכן משמע בכל הפוסקים יר"ס רע"ו ע"ש מ"א דהוי כפותח דלא כדרכו · ומ"מ דוקא משום שהדלת אינו נעשה בסיס משא"כ מנורה עב"י שם : (שם) סק"ה כמ"ש רע"ו ס"ג · כ"ב ומיהו בא"ז לא כ"כ עד"מ וצ"ע גם ט"ז סימן תרע"ז סק"ו חולק : (שם) סק"ח לתוך המים להדיא · כ"ב א"כ גם בשלג אסורים בכלים חדשים שרי כת"ק דר' יוסי וה"ה בעלית וא"כ צריך להגיה במ"א וכ"כ התוס' לאחד שינויא וצ"ע שהה"ת לא הזכיר כלל הא דמתילת שלג ע"ש : (שם) סקי' אבל יבא המים והאור באין להדדי · כ"ב ר"ל דלפ"ז מתילת השלג אסור אבל נתינת המים בצלוחית בכוונה תליא מילתא זה דעת המ"א אבל אינו מוכרח די"ל דאורחא דמילתא נקיט ועיקר הטעם מפני שהשמן מפסיק בקדירה חדשה וכ"ע בד"מ ע"ש · עוד מ"ש בשם א"ז ג"כ יש להתיר וכ"כ בשם הגאונים טעם להתיר אף מכוין שאין להגביה השמן או לקלקול הכלי וכן עיקר לדינא וכמ"ב בשם הרא"ש בסוף דבריו ע"ש :

סי' רסו בהג"ה ס"ב חוץ לתחום · כ"ב ר"ל חוץ לי"ב מילין עב"י משום דעכ"פ הוי ספק שמא לתפנה מי' אין תחומין ולא יעבור אדאורייתא ה"ו אם נתפזו ללכת שרי אף תוך י"ב מילין לרטב ע"ש : (שם) מ"א סק"ז וא"כ ברכיבה כו' דניחא תשמישתי' · כ"ב ר"ל דאף דאינו רחב ד' ברוכב מ"מ הא ניחא תשמישתיה ואין זה מוכרח עסי' ת"ד · ומ"ש מ"א דכשהסוס מהלך הו"ל כאילו הוא מהלך כ"ב וכ"כ בבד"ה בשם תשובת הרשב"ץ ומ"מ מדברי הריב"ש שהביא הב"י בסוף מבואר כדעת ב"י · ומ"ש מ"א ודע כו' שהיא כתגלגלת כ"ב ר"ל שהסוס הולך כבר ועקר סיכי ודבריו מגומגמים · ומ"ש מ"א מיהו בגבוה י' לא מחייב כ"ב ר"ל על המשכת העגלה עי' רס"ק זה . (שם) סק"ח אע"ג דבעלמא אסור · כ"ב עי' סי' שמ"ג מ"א סק"ג:(שם) סקי"י קאמר המוציא כ"ב דיש לגרוס המוצא מציאה דאתא לידו משמע ובזה מתורץ מה שלא מלאו כל אנשי חיל ידיהם בדברי הרמב"ם ז"ל פכ"ד דמתיר להוליך פחות פחות מד"א מציאה ע"ש וצ"ע רב : (שם) סקי"ד ועוד ט' הר"ן כתב דאפילו · כ"ב ר"ל דאף דבסיס לדבר האסור לא הוי מ"מ אף למקצת שבת כ"ז שמונחין עליו אסור לבטל כלי מהיכנו ועיין רס"ה סק"ב מ"א ודו"ק · ומ"ש מ"א י"ל דשאני אפרוחים כו' וליכא ביטול כלי כלל כ"ב אין זה נכון שהרי גם כאן יכול לשומטן מידו והב"י כתב חילוק זה על כלי לקבל ביצה ע"ש וכ"כ נמי להדיא ברשב"א בחידושיו השוה אותם ג"כ אלא דס"ל דגם בשל הוי ה"ת ע"ש מיהו התוס' פרק כירה דף מג ע"ב סד"ה תרגמה ר"ה חולק אפרש"י ורשב"א וס"ל דאין כאן איסור מבטל כלי כלל וכן גבי של כמ"ש דף מג ע"א סד"ה בעודן עליו ופירשו דבה"ת התירו ואין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל משא"כ בהפסד מועט ע"ש ודו"ק' וה"ט דהרי"ף והרא"ש דהשמיטו הא דבצולסי' דאנן קי"ל דכלי ניטל אף לצורך שא"כ דוק היטיב ונראה שדברי כנים ואמתים ומ"א לא הרגיש בכ"ז והרמב"ם ס"ל כהרשב"א וכ"כ הה"מ שם ולפ"ז ודאי יש לסמוך על הרי"ף והתו' והרא"ש והש"ע והטור וצ"ע לדינא :

סי' רסז מ"א סק"א בכתבים איתא שהאר"י כו' אף בע"ש · כ"ב וג"ל שמ"מ היה דעתו ז"ל דעת קדושים לקבל על עצמם שבת בקבלת שבת דעכ"פ צריך להוסיף מקודם ולא יהי' אלא דרבנן כדעת הרמב"ם כנלע"ד נכון וכמ"ש בסמוך בשם הב"ח :

סי' רסט מ"א סק"א כיון דא"א בענין אחר · כ"ב ועד"מ סי' שמ"ג :

סי' רעא מ"א סק"ב ועמ"ש ר"ס קנ"ג · כ"ב דעכ"פ אם אומרת עמו מלה במלה יוצאת : (שם) סק"ד וז"ל בעי לסדר · כ"ב ומיהו היינו בסודר השולחן ובאכילה נקיט בתר הכי רי"א בעי לאתענגא ולמיכל ג' סעודות ע"ש ועסי' ק"פ מ"א סק"ב : (שם) מ"א סקי' משמע דפסק דאפילו בספק · כ"ב וצ"ע דזהו דעת הרי"ף שם אבל הרמב"ם שהוא דיעה א' שם ותשכה לו קאמר ע"ש · ומ"ש מ"א דהא לא אסמי · כ"ב כנ"ל לדעת הש"ע אבל הרא"ש פ' ע"פ ס"ו כ' להדיא דלדיעה זו כ"ש בנוטל הכוס בידו לברך נ"ל שנית א"כ פסקי הש"ע סותרין זה את זה ודוק · ומ"ש מ"א דבקידוש נמי צריכין לברך כ"ב והב"י כ' כדעת הע"ש וכ' שהרמב"ם לא חשש לכתוב כן בהלכות שבת שסמך על מ"ש בהלכות ברכות דין זה וכ"כ רי"ו ועב"י וכבר כתבתי לעיל שכן מפורש בהרא"ש : (שם) סקי"ג ומברכין בפה"ג · כ"ב אזיל לשיטתו דלעיל וא"כ דלא עדיף מבאו ונקדש וא"ל לברך בפה"ג ומיהו אפשר דזה מיקרי היסח הדעת שהרי לא ידע שקידש עליו היום ומודה הרא"ש בכה"ג משא"כ בבאו ונקדש ועכ"פ נ"ל לדיעה זו של הרי"ף לחלק שהרי בלא זה שבת קובעת עצמה ואין רשאי לאכול או דבמים אחרונים אף לדבר אסור דתיכף לנט"י ברכה דלא כמ"ש מ"א ר"ס קע"ט ע"ש : (שם) סקי"ו לאחר קידוש · כ"ב וצריך לברך בפה"ג בקידוש שכיון שכבר בירך בהמ"ז כ"כ בד"מ ויטעום מכוס השני : (שם) סקי"ח כשנטל ידיו · כ"ב ר"ל מים אחרונים כמ"ש סקי"ג : (שם) סק"כ עד אחר הקידוש · כ"ב ומ"ת משמע בשעת ברכת המוציא יגלהו ומיהו לטעם זכר למן אפשר שצריך שיהי' מכוסה : (שם) בש"ע ס"ד אם לא טעם · כ"ב ר"ל כשיעור ועסי' רע"ג ס"ד ומ"א ער"ב סק"ע : (שם) סקל"ב אבל אי קם כו' צריך לחזור ולקדש · כ"ב ועב"י וג"ל דמשום קידוש במקום סעודה נגע ביה וברוצה לצאת ידי סעודה בכוס של קידוש ע"ש ותתלא כדברי :

סי' ערב ש"ע ס"א שאין מקדשין עליהם · כ"ב אפילו טיפת דבש שנפל לחבית יין הרמב"ם · ומ"ת בנוקר נ"ל שרי לכ"ע דהא ה"ע דדבש אינו ראוי ע"ג מזבח עב"י : (שם) במ"א סק"ע ומ"ש הב"ח דגם מהרי"ו כו' חמר מדינה · כ"ב ולעיל כ' דגם במדינתינו הוי חמר מדינה וצ"ע:

סי' רעג מ"א סק"ה כגון שדעתו להפסיק בדברים אחרים והפסיק כ"ב הא לאו הכי אלא שאכל מיד ז"ש ב"י לא חייש' לדעתו והעתיקו רמ"א בסוף ההגה ואין חילוק בין זמן קצר לארוך כמ"ש מהרי"ל : (שם) סק"ו ולא ראה כו' על המוציא · כ"ב שאין לברך כ"א לקטן כמ"ש ס"ס קס"ז : (שם) סק"ע להרב"י בסי' כו' · כ"ב ע"ש סס"ח דבכה"ג מודה הב"י דאל"ל מיהו דוקא בבית א' ע"ש : (שם) ע"ז סק"ד צריך לשתות מלא לוגמיו · כ"ב עסי' רע"א ס"ג דאינו רק ברביעית ולק"ת וכ"כ ב"ח: (שם) בש"ע ס"ז·כ"ב ועיין רס"ג ס"ע דמ"ת נ"ל נרות גדולים ע"ש:

סי' רעד ס"ב בהגה וע"ל סי' קס"ז · כ"ב ועי' סי' קס"ח מ"א סק"ה ומ"ש שם :

סי' ערה ע"ז סק"א דכיון דנאסר נאסר · כ"ב ולא משמע כן דעת הפוסקים בסי' ש"ז סי"ב שכ' דאסור בגבוה הרבה משום דרכא דהכי ושם לא נאסר תחלה ע"ש בב"י ודוק :

סי' רעו מ"א סק"ב והיינו קבלנות · כ"ב עי' מ"א סי' רמ"ג סק"ב ומ"ש שם : (שם) סק"ז הוי שבות · כ"ב עיין רס"ג סק"א מ"א :

הגהות מהגאון ר' חיים צאנזר מבראדי

(שם) סק"א אסור · נ"ב בב"י סי' ש"ז ע"ש עי' סי' רמ"ד סק"א בצ"א:
(שם) סק"י כמ"ש ר"ס רע"ז · נ"ב הייט כשהולך בעסק א' במ"א :
(שם) סקי"ב להיש אוסרים · נ"ב אף בלא הוסיף משום שמא ירבה בשבילו :

סי' רעז מ"א סק"א כשקבוע בדלת עצמה · נ"ב ומ"מ לפ"ז לפי' הר"י והרשב"ם והטור סי' תר"פ לא כ"כ אלא שחולקין וצ"ע עב"י הי' זה וכ"כ בש"ע ותמיה על המ"א שלא הרגיש בזה : (שם) סק"ב וקרוב אל הדלת · נ"ב ואפילו אין רוח מצויה ועמ"א סי' תקי"ד סק"ד ומ"מ אומר אני דלפרש"י מדתני כדרכה ע"כ צ"ל דקאי על זה שאם נזהר לפתחו בענין שלא יכבהו הרוח שרי והיינו סיוע למ"ש מהרי"ל בהגה סי' תקי"ד וצ"ע וכן ראיתי בב"ח שכתב דוקא רוח מצויה אלא שלא כתב הראיה שכתבתי מדנקיט כדרכו ודוק : (שם) סק"א שרי לנערה · נ"ב אף אם יטלטל כל השולחן אבל במפה לנער מתנו הנר שנפל בלא זה שרי לכ"ע אם אינו מטלטל מקום שעומד עליו המנורה וכמ"ש ע"ז סק"ה ולא מטעמיה דלדבריו עכ"פ הוי בסיס מכח המנורה שעומדת עליו · ויש לכוין דבריו למ"ש ודוק · ומ"ש מ"א דאיכא פסידא נ"ב כדתנן היתה בין החביות מגביהה כו' ועסי' ש"ע ס"ה ועמ"א שם דדוקא בסוכא וא"כ צ"ל מפני שיש דברים המותרים וק"ל :

סי' רעח מ"א סק"א שאינו מכוין לתכליתה · נ"ב וזהו אליבא דהרמב"ם דאוסר בשניהם ולדעת הטור החלוקה הוא דבא"מ והוי פסיק רישיה היינו דלא איכפת ליה ומ"מ נהנה מהמלאכה אלא שאינו מכוין עליו ובכי האי גוונא חייב אבל אם המלאכה שלא לרצונו כגון בחלון דכל דאית ביה נשמה נלול לצעיה כמו דאיתא בשבת דע"ה ובתולש בארעא דחבריה שאינו אוהבו שם ק"ג דלא ניחא ליה ליפותה הוה ליה מלאכה שאצ"ל ופטור וה"ה כאם על הנר ושמן דעפי הוי ניחא ליה שידלק כמו פד הגה אלא שאם על השמן או המנורה נמי הוי מלאכה שאין צריך לגופה ופטור ודוק · ואם פטור או מותר עיין תוס' ק"ג ד"ה ל"ל ועיין בפ' ב"מ דף לא ע"ב בשם ודוק היטיב :

סי' רעט מ"א סק"ב ומיגו דאיתקצאי לבה"ש · נ"ב ע"ש תוס' ד"ה ואין ניאותין כמש"ל דאפילו הדליקו נכרי אחר בין השמשות למנותו הוקצה ואסור לאוכלו לר"ש ה"ה לר"מ הוקצה לטלטולו ודוק · ומיהו כה"ג הוי מוקצה לחצי שבת עס"ה : (שם) סק"ה דהוי הנר בסיס · נ"ב מיהו לדעת י"א סי' ש"ט ס"ד נ"ל דר"ת ס"ל דאסור משום שהוקצה למנותו ולכך ס"ל מיגו דאיתקצאי כו' א"כ לא מהני הלחם ודוק · ומ"ש מ"א דהוי בסיס לשלהבת · נ"ב אין זה קושיא דמה"ט מיקרי ספיר השמן דבר האסור ולכך המנורה אסורה ע"ש בתוס' ד"ה הנח : (שם) בט"ז סק"א וצ"ל הדולק בשבת · נ"ב אין זה נכון דאנן כר"א ורבינא קי"ל כמ"ש הרי"ף שם ופי' הרא"ש נ"ל אלא בנר כו' ר"ל דבהא לא קי"ל כר"ש אלא שהדליקו בו ג"כ אסור משום מיגו דאיתקצאי לבה"ש : (שם) סק"ב לדעת בעה"ת דסי' ש"ח · נ"ב לא ידעתי לדעתו במאי קמפלגי ר"י ור"ש דעיקר פלוגתא אי אמרינן מיגו דאיתקצאי ואיפסק בש"ס כר"ת ור"י והרי ידע שסופו לכבות ואין כאן בסיס לשלהבת אלא ודאי שלדעת בעה"ת ור"ת נ"ל דר"ת ס"ל דמנורה ג"כ הוקצה למנותו בה"ש ולאו מטעם בסיס דזהו לדעת ר"ש וס"ל באמת דלא אמרינן מיגו ועיין תוס' דף מ"ב ד"ה ואין ניאותין ודוק: (שם) מ"א סק"א בה"ש הוא דולק נ"ב ורוצה בהדלקתו:

סי' רפב מ"א סק"ג והע"ש לא דק נ"ב ועיין סי' זה ס"ו מ"א שם : (שם) סק"ו לכהן פעמים · נ"ב נ"ל ר"ל אם אין שם לוי · ומ"ש המ"א היינו דוקא למפטיר נ"ב שביעי שמפטיר עולה למנין וז"ש הג"מ דאמו מישראל מותר ר"ל אפי' קודם שביעי ודברי רמ"א מגומגמים :

סי' רפד מ"א סק"ו בפי כל חי תמיד לעולם ועד · נ"ב וצ"ע שהרי אמר ככתוב ואכלת כו' והוי ספיר מעין החתימה והאר"י שינה בהרבה ברכות כנוסח הספרדים להיות סוף הברכה ודו"ק :

סי' רפח מ"א סק"ג דהמתענ' עי"כ נ"ב עיין סי' תר"ד בהגה ומ"א שם:

סי' רצא מ"א סק"ג עד אחר חצות אסור · נ"ב אף דגם סעודה זו מצוה כמ"ש שצ"ל ס"ג מ"מ כאן שיכול לאכול אח"כ ואינה מצוה עוברת א"כ מנחה שהוא תדיר קודם ודוק : (שם) סק"ה כמ"ש סי' רל"ב· נ"ב סקט"ז ומ"מ ר"ת ס"ל דוקא קודם מ"ג ואז אין יוצא ידי סעודה ג' ויותר נכון כמש"ל דלדידיה הוי מצוה עוברת ודוק : (שם) סק"ע על היין · נ"ב ודוקא באמצע סעודה כ"כ האר"י ז"ל וכ"כ ב"י לדעת הרמב"ם עיין בבד"ה:

סי' רצה סק"א קי"ל כאומרא · נ"ב עיין תוס' שאליהו עתיד לפשוט כל תיקו :

סי' רצו מ"א סק"א ס"ס רע"ד · נ"ב דעכ"פ צריך לקדש וא"כ כבר הבדיל ג"כ : (שם) סק"ט ובאכילה ימתין עד לאחר · נ"ב מבואר להדיא דעל כוס בהמ"ז צריך להתענות עד לאחר כמ"ש בטור וש"ע שם ודלא כמ"א ע"ש ופשוט הוא מק"ו דסעודה נדחית מפני טעימה קודם הבדלה כוס בהמ"ז שטעימה דוחה קודם הבדלה אינו דין שידחה סעודה מתנו וזה ברור :

כי' רצז מ"א תחלת הסימן שקורין פיז"ם כדי שיברך במ"ב · נ"ב או גם עשבי בשמים יניח לתוכו : (שם) סק"ב ובתיקונים סוף קנ"ג כ' דמבדילין על ההדס ע"ש וכ"כ בזוהר ויקהל סוף ס"א :

סי' רצח מ"א סק"ז דוקא ע"י עכו"ם· נ"ב והוא אצל ישראל עי' סק"ו :

סי' רצט מ"א סק"א עסי' רס"א · נ"ב ודברי הט"ז נכונים דאין משם ראיה ועסי' ל"ב מ"א סק"ד וק"ל וצ"ע תיפוק ליה משום ק"ש כמ"ש סי' רל"ד סק"ד א"כ נ"ל דטעימה קאמר ע"ש ועסי' תל"ב סק"ה מ"א ועיין בסמוך סקי"ב מ"א וצ"ל דס"ה דסעודה ג' הוי מצוה עוברת וא"כ משום ספק שיעבור תפלת ערבית רשות כנלע"ד להלכה עיקר : (שם) סק"ה אמיר מהבדלה עכ"ל · נ"ב עב"י דאף דבשתיה שניהן שוין מ"מ כיון דבאכילה יש חילוק בין קידוש להבדלה לענין זה מחלקין ג"כ ע"ש דמפרש זה · ומ"ש מ"א א"צ לחזור ולברך ע"ש נ"ב דמפרש דמיירי בספק חשיכה כמ"ש מ"א סי' רע"א · ומ"ש מ"א ויש מי שחולק נ"ב וכ"ל שזהו דעת הראב"ד בהשגות שם אף דאיהו לא מיירי בספק חשיכה מ"מ מ"ש ע"ש והש"ע בודאי אזיל כאן לשיטתו בב"י ומ"מ בדעת הרי"ף אין זה מוכרח דס"ל כלל דין זה דהרמב"ם לחלק בכה"ג בין קידוש להבדלה אלא דמהרי"ק כ' כן לדעת הרי"ף לכך כ' בלשון ויש מי שחולק וזה ברור ודיק : (שם) סק"ו וצ"ע דהא סתם · נ"ב כ"כ שם בגליון דבהדיא כ' הרא"ה בפרק ע"פ דלדעת הרמב"ם גםבקידוש צ"ל בפה"ג ויפה כיון מהרי"ק בזה ולק"מ אלא על הש"ע בעצמו : (שם) סק"ז וע"ש דלר"י מותר · נ"ב דלר' יוסי אבל אנן קי"ל כשמואל פורס מפה אין ראיה לטעום ע"ש בשם הרא"ש בשם הר"י מערבאי מ"מ א"י למה כ' דבהבדלה כ"ע מודים והרי להרי"ף בודאי חשיכה קידוש והבדלה שוין:(שם)סעיף ז'בהגה ואם הבדיל · נ"ב זהו לדעת הי"א שהיא דעת התוס' אבל להרא"ש שהיא דיעה ראשונה באמת ג"כ א"צ לברך ברכה אחרונה ועיין בע"פ דף קלג ע"ב ע"ש דהא בהא תליא ועט"ז סק"ו: (שם) מ"א סק"ט אם יברך על הסכר · נ"ב ברכה אחרונה עסק"ו · ומ"ש מ"א ועיין מ"ש סי' קס"ו נ"ב סקי"ט דבקידוש כ"ע מודו : (שם) סקי"א כיון דמצוה היא שאני נ"ב נ"ע שהרי הרא"ש כ' זה על ד' כוסות :

סימן שא מ"א סק"ד מותר לרוץ · נ"ב וכ"כ ב"י והג"א וכן עיקר: (שם) סק"ה אפילו בזוכתו · נ"ב אבל בלא זה מקום שנהגו שלא לטייל אזלהקל ב"י בשם אזה התנופה : (שם) סקט"ו כתוב כהוגן · נ"ב נראה מזה שהוא סובר שדיעה הראשונה היא הרמב"ן ורשב"א והגאונים כמ"ש הה"מ וי"א הם הרי"ף ורמב"ם ודוק : (שם) סק"ז ולהב"י אשתמיטתיה · נ"ב ובאמת שהב"י מיירי מאותיות ולק"מ : (שם) סקי"ז לתגור בו · נ"ב מהרי"ל וכ"מ בתשובת הרשב"א ב"י : (שם) בט"ז סקי"ב משום זילותא די"ט·נ"ב ובכה"ג כגון בתקוססים עירוב דוק' מתיר משא"כ ברה"ר דאין ראיה מלכתף דהתי נושא את עצמו עב"י : (שם) בש"ע סכ"ה וגם אין הקמיע · נ"ב נ"ל דאף שהרא"ש ס"ל דאף באתמחי קמיע אינו רק אותו איגרת כמ"ש בבא ב' וכמ"ש בזה המ"כ נ"ל דמ"מ סתם הש"ע כן משום שכ' ב"י שאין כן דעת רש"י וכ"מ דעת הרמב"ם : (שם) מ"א סקל"ז ב' המחאות ביחד · נ"ב וצ"ל. אף שיש להסתפק בשתיהם מ"מ הי מינייהו מפקת מ"מ קשה דהרי במחאות הקמיע עדיפא כמ"ש סקל"ז א"כ נתלו בקמיע וגדולה מזו תימא רבא שהרי בבא ד' דלא איתמחי גברא כו' הוא מטעם בעיא דר"פ דלא איפשיטא א"כ למה פשיטא ליה בהא בבא כמ"ש סקל"ז דניתא לאומרא לאידך גיסא דאיתמחי גברא אף באדם א' ג"פ א"כ מהאי ספיקא לא איתמחי קמיע ודוק וצ"ע רב גם בתוס' שם ומ"ש מהרש"א לתרץ אין דבריו נראים ממ"ש התוס' בדיבור שאחר זה ע"ש · ואומר אני שהתוס' והג"א לא כ"כ רק לשיטתם ושיטת רש"י דס"ל דאיתמחי גברא לכל הקמיעים ולכל מיני חולי וע"ש בתוס' ד"ה איתמחי קמיע אבל לשיטת רא"ש וטור דלא איתמחי רק לחולי זה א"כ לא אלים כל המחאת גברא מהמחאת קמיע ואדרבא קמיע אלים לענין חד חולה ואין תולין כלל במזל הרופא והי מינייהו מפקת ואיתמחי גברא וקמיע ולזה השמיטו הרא"ש והטור והש"ע דברי התוס' והפוסקים ואתיא סוגית הש"ס כפשטיה וע"ש בהג"א ובתוס' ותראה שדברי ברורים ונכונים להלכה ודוק : (שם) בש"ע סל"ד ואם אין הסודר· נ"ב כ' ב"י דבשיעורא תליא מילתא אף שאינו מתעטף ראשו ורובו מיהו כל זה לדעת הרמב"ם אבל דעת רש"י והתוס' והרא"ש והטור דכל שהוא דרך לבישתו א"צ לשיעור עטיפה ככ"ל אבל הבגים שמתעטפים בבגדי נשים שאין דרך לבישתו כלל צריך שיתעטף ממש ראשו ורובו וכמ"ש שאר פוסקים · וכ"ל דבריהם עיקר להלכה · וענין הקשירה למטה מכתיפיו דסבותא ג"כ יש להם שיטה אחרת וצ"ע רב דלא כתבי כל האחרונים לכתוב דעתם כלל והט"ז הפליג מחלוקתן הפוכי מתרת"י ולא נהירא והנלע"ד כמ"ש :

סי' שג מ"א סקט"ו ולא עיין יפה · נ"ב ואני אומר שגם הב"י לא הפיג רק על הטילטול וכ"מ דברי ב"י דלא כמו שהבין מ"א שחולק על עוקצה · ומיהו בש"ע מיירי בנקובים וכ"כ ש"א סי"א וע"ל סק"א :

סי' שה מ"א סק"א שאוסרין · נ"ב נמי אפילו במידי דאורחיה ולפ"ז הא דשרי באפסר בחבל סביב צוארו בתוך היינו דוקא שיכול להכניס ידו לתוכו אבל לרש"י ור"ן שרי אף בליתאם עב"י :

סי' שח מ"א סקט"ו לנוק לתוכה שמן · נ"ב וצ"ע דבש"ס אמרו"ס"ס מוכן הוא ומ"ש נולד הוא ואף שאחר זה איתא שם הא מ"ק היינו משום דסתמא קתני מסיקין בשברי כלים משמע אף דלא חזי למידי וזהו ברור דאל"כ הוי ליה למימר דרישא ר"ש דנולד שרי ומדקאמר מוכן הוא מוכח דס"ל דלא הוי נולד כלל ולפ"ז גם מ"ש מ"א סקי"ז לתרץ דעת התוס' אינו נכון אלא דרבא בהדיא קאמר התם דס"ל אין מסיקין בשברי כלים משמע אף דחזי לתידי ודוק היטב : (שם) סקל"ג שוב לא יתקע · נ"ב וזה דוחק ועכ"פ להכניס הרגל ודאי אסור :

סי' שט מ"א סק"ג דופן גמרא · נ"ב שבת דף קמב ע"ב לא נזכר זה וצ"ע ומדברי תוס' ישנים מבואר להיפוך ודוק: (שם) סק"ד ואין מטריחין אותו · נ"ב עיין תוס' ישנים דה"ע דנפלו מידו ולא משום טירחא דמ"ש מסלים קטנים ע"ש וכמ"ש ב"י וש"ע סי' ש"י ס"ה : (שם) סק"א ובתוס' דף מ"ד · נ"ב ד"ה יש עליו מעות ע"ש :

סי' שי מ"א סק"ה מייחד לה מקום · נ"ב ומ"מ נ"ל דדוקא במטה מיחדה למעות משא"כ כיס ומכ"ש לדברי הגהמ"י שכתב שם אזור שבראשו וכיס ע"ש וזהו ודאי אינו מקפיד עליו שעשוי ללבוש ודאי שרי לצורך גופו ומקומו : (שם) בש"ע ס"ח האיסור חשוב יותר · נ"ב ז"ל הטור ומדנקט בסיפא יותר מיהו בטעמא דדבר המותר אינו בטל אלנו מיהו בשוין שרי וכדעת רש"י ולא כפי' ר"ת עב"י כתב להיפוך והנלע"ד ברור ודוק :

סי' שיא מ"א סק"ו ככ"ל ברור·נ"ב ומיהו המעיינים דכ"ז שלא השרים כולהו שרי וכ"ל דגזרינן אטו השרשה א"כ גם בשבת אסור ותו דכ' התוס' שם דא"כ הל"ל וניטלים בשבת אפילו במכוסין א"כ ה"ה דהו"ל לומר בשבת אפי' זורע ובאמת המעיין בר"ן שם כ' להדיא דבשבת שרי ולי כלע"ד דקושיא מעיקרא ליתא לפי מ"ש תוס' והר"ן דכי תקלתה מיהו מגולה לא הוי דרך זריעה א"כ לק"מ דבזיתין ע"כ מיירי שהן מגולות קצתן דאל"ה היה מזיז עפר בידים וא"כ לא שייך זריעה משא"כ בלפת שעליו מגולין והוי זריעה מעולה ע"ש · וזהו ברור בעזה"י ועסי' של"ו ס"ו : (שם) ע"ז סק"י והוא ג"כ דעת ר"ת בתוס' · נ"ב וצ"ל דאדרבא תחלה כ' שיטיא דר"ת ואח"כ כ' א"צ אפילו במחט כו' והיינו כדעת רש"י אמתני' דנוטל הכיסוי והם נופלים וכמ"ש ב"י לתרץ דעת רש"י סי' ש"ע ע"ש · ועכ"פ מ"ש להתיר לדעת ר"ת המנורה פליאה דעתו שיהי' נגד הש"ס ערוכה דהלכה כר"ש לבר מנר שהודלק כו' והרשב"א בחידושיו מקשה אר"ת מש"ס הנ"ל ודף קנ"ד כ' הרשב"א דאף לר"ת דוקא לצורך הפ"ת שרי ש"ס שם וא"כ אין מקום להיתרא דע"ז כלל לטלטל מן הצד לצורך דבר האסור עמ"א סקכ"ד וכאן הוי מנית בודאי אסור אף לצורך מקומו כמ"ש התוס' :

סי' שיג ע"ז סק"ה ואינם יודעים שיש בזה חיוב חטאת · נ"ב והב"י הביא תה"ד סי' ס"ה דודאי אינו דאורייתא כיון שאינו רק פתח אלא דמחזי כסותר מדרבנן ע"ש · וכ"ל דאף מדרבנן י"ל דבכה"ג דהוי מקלקל שרי אלא דבמרובר אסור ומיהו בנין שע"ג הקרקע לפי מ"ש סי' ש"ח ס"י דינו כתלוש וא"כ כיון דהוי מקלקל שרי כמ"ש רש"י בפ' בכל מערבין דף ל"ה ע"א ע"ש אלא דאסור משום דהוי כלי מחזיק מ' סאה כמ"ש ריש סי' שאח"ז ואם כדמהו למתיר חותם שבקרקע דכל איזה מלאכה הוי דבקל מכניסו ומוציאו א"כ שרי כדשמואל דבילה דל"א ע"ב ע"כ נ"ל דע"י עכו"ם ודאי שרי אבל ליקח כל החלון נ"ל דודאי ע"י עכו"ם אסור דמשמע התם דלשמואל דאומר אף בי"ט הוי דאורייתא דחולק על ברייתא ואף דתה"ד מביא רש"י דבכל מערבין דלא משמע כן באמת נ"ע רב ע"ש :

סי' שטו מ"א סק"ג או לפני הספרים עכ"ל · נ"ב אלא כדרך שעשה מהר"ם כ"כ בד"מ · ומ"ש מ"א דהוי לי' ככיסוי בעלמא ופשוט · נ"ב וצ"ע שהרי מאפיל בטליתו לא מהני כמ"ש ד"מ סי' א' וא"כ עיקר ההיתר מחמת המחיצה וה"ל להתיר ועיין בהא"ע סי' כ"ה סק"ה וי"ל ג"כ דערוה בראיה תליא מילתא כמ"ש ס"ס ע"ה וא"כ לא מהני מחיצה שהאור נראה ע"י בחשוך הנר סגי ולא מיקרי מחיצה המתרת רק אעדוי נהורא רק דמ"מ האפלת טלית לא מהני דמ"מ האור מאיר עליהם משא"כ כוזה דבכיסוי תליא מילתא כמ"ש ר"ס ע"ו ומתרת המחיצה אף שנראה לכך הוי ספיר מחיצה המתרת ואסור ועמ"ש סי' תקי"ד על הט"ז כנלע"ד נכון וע"ש מ"א סקכ"ד :

סי' שיו ש"ע ס"ע ולא יהרגם · נ"ב אבל רש"י והר"ן והרמב"ן והרשב"א וההה"מ לדעת הרמב"ם מתירין והנ"ל הרא"ש יחיד לגבייהו ובמילי דרבנן כנלע"ד וכ"ש שהרא"ש עצמו כ' שנהגו להקל :

סי' שיח מ"א סי"ג כסברא ראשונה · נ"ב ומלשון ב"י משמע שאין חולק סברא הראשונה ע"ז וכ"מ לקמן סס"א ועמ"א שם סקכ"ז : (שם) בש"ע ס"ח אם מצטנן ורע לו · נ"ב דבשבת כה"ג כירה שא"ג אסור עמ"ש סי' רנ"ג ס"ח : (שם) בט"ז סק"ט שא"א לבוא · נ"ב באמת שזה נגד כל הפוסקים שכ' להדיא דכל שהיס"ב מיקרי בישול וכ"כ ב"י להדיא בסי' זה בשם הרא"ש והרשב"א והה"מ וש"פ אלא דמיירי כאן במבושל נ"ל וכמ"ש באורך ב"י סכ"א בשם מהר"י חביב וע"ש בב"א ולכן מ"ש סקי"א אינו :

סי' שכה מ"א סק"ע ומוקצה מותר בהנאה עכ"ל · נ"ב וכ"כ בפסחים דף כו ע"ב ד"ה חדש :

סי' שכח מ"א סק"ע וגם בתשובה מתיר · נ"ב דברים אלו שלא בדקדוק מה וגם שהד"מ סובר דרא"ש מיירי בחולה שיש בו סכנה אלא דמ"ש מנבילה כמ"ש ב"י ע"ז משני ד"מ דס"ה שהוא דרבנן משא"כ נבילה ע"ש וגם בתשובת רמ"א לא נמצא מזה כלל ופשוט בי"ד ס"ס קנ"ה דלא שרי רק לרחוץ חולה שאין בו סכנה בי"כ אף לדידן ובלבד שלא נסתה ע"ש ואף ביש בו סכנה מפקפק הש"ך ע"ש ודברים אלו פולמוס קולמוס המהירות שלא בדקדוק כלל · ועיין ב"י י"ד ס"ס קל"ד הבית שהאריך הרשב"א בתשובה לאסור ביינם סתם בחולה שאין בו סכנה ואפילו יש בו סכנה האריך שם :

סי' שלג מ"א סק"ה בחולין פ"ז · נ"ב דף נו ע"ש וצ"ל דוקא כה"ג שרב חנן חתניה היה בעל חתונה ורב נתארח בביתו בלא בעה"ב אבל כשבעה"ב סועד ג"כ לא גרע מבעל ברית ומסיים מסכת מיקרי סעודת מצוה לכל המסובים עמו וכ"ש האורח שהוא עיקר הגורם שמחה כנלע"ד ברור ודוק :

סי' שלט מ"א סק"ג משמע דוקא בדבר שיש בו חילול שבת · נ"ב וכ"מ בשבת דף קכא ע"ב גבי אדא בר מניומי דקמנשרי ליה בשבתא ושמא בדברים ע"ש :

סי' שמו מ"א סק"כ עם כל החצר · נ"ב ול"נ כי הדברים ראויין לאומרם שהרי בכל המצות צריך לברך עובר לעשייתן ומכיון שמזכה או כבר נעשה המצוה ולכן מקדים הברכה ואפשר נ"ל אחר שבירך במקום שיערבו :

סי' שפב מ"א סק"ו עד כלות הזמן · נ"ב נראה מדבריו אפילו מחזיר הדמים כיון שכבר החזיק שבת הראשון וכ"מ מדברי רש"י פ' הדר שמשם מוצא דין זה עב"י וכ"מ בתשובת הרמב"ן סי' ר"ז שהביא ב"י ע"ש ודלא כט"ז סק"א : (שם) ט"ז סק"א אם נותן הדמים · נ"ב עמ"ש לפ"ז במ"א סק"ו וגם בס"ק שאחר זה כנלע"ד שאין השכירות בעל כ"א בשלא שכרו לזמן רק סתם והדין דומיא דסי"ד שהסילוק הוי כחזרה כמ"ש וה"ה מיתה אבל לזמן אינו יכול להחזיר · ומ"מ נ"ל ברור דקני' בקנין לא מהני לענין זה שאין לשכירו רשות בזה ואינו אלא שכירות· ועב"י מ"ש בזה ושכירות זה אינו אלא כי דבר מועט ומוותרין אותו למשרתו והוי דומיא דסי' רמ"ו ע"ז סק"ה ע"ש ואין תקנה רק לקנות לזמן רב או לשכור וכמ"ש :

סי' שצה ע"ז סק"ב ויזכה לאחרים ככ"ל · נ"ב וכמ"ש רמ"א סי' שס"ה ס"ו בהגה ועמ"ש מ"א סקי"ג :

סי' תיט מ"א סק"א וכ"ל כו' עד הלילה · נ"ב וכ"ל ראיה לזה מש"ס ר"ה דף כג ע"ש תוס' ד"ה והא דלא ע"ש ובזה מתורץ קושיית התוס' שם דדוקא בר"ח שחל להיות בשבת אמרי איתנוסי בשברות של מתחה השבת כמ"ש רש"י שם כדי לצאת ידי ר"ח במשתה הלילה ודוק :

סי' תבו סק"א משמע כשידוע · נ"ב וצ"ל דלא יהיה אלא רשם וברק כל שיכול להתחיל מיד הברכה תכ"ד רשאי לברך :

סי' רמב סעיף א' (עשה שבתך חול) במק"א כתבתי הודות מה שאמרו חז"ל עשה שבתך חול. שנראה שמי שיוכל לעשות לו איזה פרנסה על ידי כתיבה או מלמדות וכדומה אין חשש בזה. שהרי אינו נזקק להצטרך לבריות ושייך אצלו אל תדאג דאגת מחר כי בשלמא מי שאין לו דרך לעשות לו פרנסה כי אם על ידי מה שיצטרך לבריות כיון שאין לסמוך את עצמו על הנס גם שמי שברא יומו ברא פרנסתו הרי גם הצטרכות לבריות הוא דרך לפרנסה ובזה יש חששות דלא תחמוד כמ"ש שם והיינו מצד איזה אופן דלא שייך בו מצות צדקה כמ"ש שם. גם י"ל לכאורה דלא שייך בזה מצות צדקה כל כך גם שמוטל ליתן גם עבד נרוץ לפניו ולהשיאו אשה ולהאכילו פטומות כדאיתרבי מכל אשר יחסר לו מכל מקום כיון שאין בזה קביעות רגילות כל כך וסגי ליה בטבעו בלאו הכי אולי לא דמי לעבד לרוץ לפניו דלא סגי ליה לפי טבעו בלאו הכי וכיון שאפשר לו לעשות שבתו חול אין מצוה כל כך ליתן לו שיהי' לו במה לענג שבת ק' וכמו שלא חייבתה התורה הק' בכמה מצות להצטרך לבריות בשבילם וכמ"ש ריש הלכות תפילין בשם הירושלמי שאינו מחויב לחזור על הפתחים בשביל תפילין ולפי זה הי' אפשר לומר שלכך לא יצטרך לבריות בשביל עונג שבת"ק מלבד מה שהרשות נתונה לו על כך דרך עלה יעשה כן מצד שכמו שאין מוטל עליו להצטרך לבריות בשביל עונג שבת"ק כן אין מוטל כל כך על העשירים ליתן לו דרך צדקה על כך. אך זה ליתא בהחלט הגמור שהרי גם בפורים יש מצוה לשלוח מנות כדי שיאכלו בפורים בשמחה. וכן מתנות לאביונים כדי שיאכלו בפורים ומגבת פורים לפורים ומכל שכן שבת"ק ואם ירצה מי לדחות ראיה זו מצד שעל ידי פרסומי ניסא קבעו שם חז"ל כן מה שאין כן זולת זה וכמו גבי ד' כוסות שמצד פרסומי ניסא עני מוכר כסותו כו' וגבי נר חנוכה שואל על הפתחים מצד פרסומא ניסא ע"ש. הנה מבואר בפסוקי ק' גבי יו"ט דראש השנה לשלוח מנות לאין נכון לו ופירשו חז"ל דאפילו עשיר שלא עשה עירוב תבשילין עני הוא באותה שעה ומוטל לקמץ מאכילתו ולשלוח לו מנות וכל שכן לעני וקל וחומר בן בנו של קל וחומר בשבת"ק לעני אשר יש בזה גם כן טבע רגילות בכל שבוע ושבוע בקביעות מה שאין כן ביו"ט שהוא בא לפרקים ועתים רחוקות ולא שייך בו כל כך טבע רגילות ומכל מקום חיוב קבוע ביו"ט גם כן ליתן מנות לאין נכון לו וכל שכן בשבת"ק שיש בו מצוה רבה וגדולה ויתירה מביו"ט ויש בו גם כן משום טבע רגילות ואין לדחות. מצד מ"ש בזוהר הק' פרשת חגיכם כתיב ולא שבתכם כו' כידוע לכל כי אדרבא משם ראיה שעל ידי מה שבשבת"ק המצוה היא גדולה ביותר שאת וחיובא רבא גדול יותר מאד מביו"ט לזאת אין צריך לתקן על ידי נתינה לעני מה שאין כן יו"ט שהוא מצד שמחה וכתיב בתורה הק' שחייב להשגיח אז לשמח לאלמנה ויתום גר ולוי כנגד ד' שלו כידוע עיקר תיקון שמחה של עצמו הוא על ידי תיקון שמחה לד' צריכי חסד הנ"ל ואם כן כיון שבשב"ק מצות העונג והשמחה קבועה כל כך בחיוב עד שאין צריך כלל לתקן השמחה על ידי שמשמחים לעניים ואלמנות העונג דאדם הוא מצוה גדולה בעצם אם כן ודאי פשיטא שהחיוב גדול יתר מאד לשלוח לעניים שיוכלו לענג שבת"ק כיון דחיובא רמיא עלייהו בזה בהחלט יותר ממה דרמיא עלייהו ביו"ט שביו"ט חיוב השמחה שפל לחיוב להיות משמח לעניים ואם כן עניים דלא שייך בהו החיוב להיותם משמחים לאחרים אין כל כך חיוב עליהם לשמח את עצמם ומכל מקום החיוב לשלוח להם מנות לשמחת יו"ט מה שהי' אפשר לקיים לשמחם על ידי ממון שיותן להם בעיו"ט שעל ידי זה יוצאים ודאי ידי חובת החיוב להיות משמח לעניים. ומכל מקום החיוב גם כן לשלוח להם מנות שיאכלו כפי כבוד יו"ט הק' כל שכן וקל וחומר בשבת"ק שחיוב העונג קבוע. פשיטא שהחיוב גדול יתר מאד ליתן לעניים שיהי' להם במה לענג שבת"ק. אין בזה שום ספק ולא שום פתחון פה נגד זה כלל. ואדרבא נראה שבזה יש עוד מצוה יתירה וגדולה מבכל צדקה דעלמא שמה אם העני עוסק בהצדקה דברי חול יש מצוה ולפי קציר החסד אין להרבות בזה בהחלט שכבר הי' אפשר לו להחיות את עצמו גם באופן אחר. ומה שאמרו חז"ל קצרו לפי חסד היינו רק כשלא אפשר לו להמציא לו שום אופן להחיות את נפשו זולת זה מה שאין כן לפי סוגיא דעלמא אשר ריוח והצלה יעמוד גם כן ממקום אחר אם לא על ידי זה ומכל מקום השי"ת במדת טובו יחשוב לו להנותן כאלו החיי את העני. גם שהעני עשה דבר רשות במה שניתן לו כל שכן שהשכר כפלי כפלים כשמה שניתן להעני הגיע לכלל דבר שבקדושה לעונג שבת ולקדוש ה' מכובד. אלא ודאי פשיטא שהטעם בחשש הצטרכות לבריות הוא רק מצד חשש חמדה כמ"ש שם. אך מי שגם אחר שיוחסר לו יהי' אפשר לו להמציא לעצמו פרנסה על ידי מלמדות וכדומה לא שייך בו כלל עצה טובה שלא ירבה בכבוד שבת"ק רק ירבה בכבוד שבת"ק וישען באלקיו שמי שברא יומו ברא פרנסתו שלא בדרך הצטרכות לבריות והנה לולי מ"ש הטור א"ח ר"ה שבת הי' אפשר לפרש מה שאמרו חז"ל עשה שבתך חול דקאי אמי שיש לו מצומצם במה שיהי' לו פרנסה על ידי זה על ידי משא ומתן וכשיבזבז לעונג שבת"ק על ידי זה יהי' כליא קרנא מכדי שיהי' בו כדי להרויח בו כדי פרנסה כדי שיהי' הקרן קיימת איש כזה נכון לו לצמצם מאד כדי שלא יהי' כליא קרנא דידיה שהרי גם שמי שברא יומו ברא פרנסתו אין בטחון על ידי זה שלא יצטרך לבריות כי פרנסה על ידי בריות ג"כ בכלל פרנסה היא והרי מכל מקום מוטב שיהיו מזונותיו כזית כו' ועניות מעביר על דעת קונו וכתיב כל זה בחרתי מעוני לזה נכון לו לצמצם שלא יצטרך לבריות והרי זה באולי על ידי זה בכלל מי שצריך ליטול ואינו נוטל שנועד כפיו מתמוך על ידי נטילה ושומר את עצמו שיהי' בכלל נהנה מיגיע כפיו במשא ומתן במעותיו ועל פי זה הי' אפשר לומר שזהו ספיקו של הטור ע"ה שם שכיון שלא סיפקא מה דאית ליה מדידיה גם אחר כל המשא ומתן שיעשה לעצמו בזה ומ"מ כבר הוא נצרך לבריות אם כן לא שייך בזה עשה שבתך חול כיון שהנותנים כדי שיוכל לענג שבת"ק מצוה קא עבדי וכ"ש וגדול מה שהעני עושה כו' מה בלע לו במה שיצמצם ויהי' חוסך מיוסר שהוא אך למחסור נחת רוח השי"ת מכל צד מצד עונג שלו ומצד מצוות הנותנאו אולי נימא דכיון שעל כל פנים יש לו מעט משלו יצפה לישועה שאולי אחר כך יומצא לו איזה סגנון דעסק ומשא ומתן שיוכל להתפרנס כל פרנסתו משלו ומהמשא ומתן ואין לדון בזה באשר הוא שם לבד רק מצד מה שבכח באולי להתפרנס מזה אחר כך או אולי כיון שאלו הי' מקבל על עצמו יגיעות יוכל להתפרנס גם עכשיו רק מיגיעו על ידי זה הי' הספק. אך הרי כתב הטור ע"ה שם בשם פרש"י ע"ה שיעשה שבתך כו' היינו במי שהשעה דחוקה לו ביותר ולזה פשט הטור ע"ה ספיקו שכגון הוא שאין דחוק לו ביותר יש לו לבזבז לעונג שבת"ק משמע מזה דלא כנ"ל דך על כל זה אין על ידי זה סתירה גמורה להנ"ל וכתבתי כבר במקור"ב שמחשבה לבד מצטרפת בעם בני ישראל למעשה לדון עונג שבת"ק רק לשם שמים: (עמג א סק"א) בריש ספה"ק תוספת שבת דחה לגמרי את דברי בנו של הב"ה ז"ל במ"ש הודות דגים לשבת"ק שכשהיוקר עד שליש יש לקנות משום כי כן גבול הידור מצוה עד שליש במצוה וכתב הוא שמצד תיקון שבתות רבים יש לעשות תקנה ע"י יוקר כמ"ש הנ"ל וגם כשהוא רק פחות משליש ג"כ יש לעשות תקנה ע"ש. **והנה גם שנכונים דברי קדשו בזה מ"מ גם דברי בנו של הב"ה ז"ל ג"כ נכונים בצד מה לידע שעל כל פנים גבול שליש הוא נכון בזה כבכל הידור מצוה ומצוה ובמקום שאי אפשר לעשות תקנה למנוע כל בני העיר מלקנות ואי אפשר לסבב להתנגד להיוקר** יש בזה על כל פנים גבול שליש שכיון שנתיקר יותר משליש פטור כל יחיד מלקנות מצד עונג שבת"ק ועל זה אין שום טענה לכולי עלמא אך גם אם מפורש בדברי בנו של הב"ה ז"ל שגם לגבי תקנה שבדברי הנ"ל ז"ל כתב כן (אין כעת ספר הק' ב"ה ז"ל לפני וממילא נוטה שכתב כן גם לגבי מ"ש בנ"ל ז"ל כדמשמע בהעתק שבתו"ס) מ"מ יש להפוכי בזכותיה כיון שהראיה שכתב בנ"ל ז"ל אין ממנה הכרע כי אם על יותר משליש ע"ש א"כ י"ל שכיון שבהוצאות שבת"ק כל המוסיף מוסיפין לו מהשמים כהנה וכהנה בזה ובבא. ואמרו חז"ל גבול הידור מצוה עד שליש ואמרו עד כאן משל השי"ת כו' ע"י זה אין לנו לעשות תחבולות בזה להמעיט היוקר ועל כל זה גם דברי התו"ס ז"ל נכונים בצד מה במקום שעל ידי התקנה יש פרוזבוטי שאין ידם משגת לקנות ע"י זה היוקר גם שהוא פחות משליש וכן לפעמים גם פרוזבולי בבתי' עשירים מקמצין ומצד בתי' משביע לכל חי רצון רעיא דשוי על הוא מיכלא שבעה איקרי אשר לזה גם במקומות שהדגים במקח שוה בלי שום יוקר כל דהו רבים אינם מהדרים אחריהם כי רק בשר הוא דבר קבוע לשבת"ק מצד מה שאמרו חז"ל כגון אנו לווים ואוכלים בשר בכל יום כי יש בזה בריאות הגוף וכל שכן בדורות אחרונים מאז ועד כה שמתמעטים הכוחות ולא יוגרע עונג שבת"ק מימי חול בסגנון הדורות מה שאין כן עונגים רבים במאכלים שונים חוץ לזה אין בהם קביעות ומי שקובע רצונו שלא להשתוקק להם לא שייך בו גם גדר הידור מצוה כל כך. ורק מי שרצונו נוטה להם באהבה וחשק בו הוא שייך הידור מצוה בזה באהבה בתענוגים. וגם שיש בדגים רמזים יקרים וכמ"ש בשם האר"י ז"ל לאכול מהם בכל שבת ק' בכל סעודה. על כל זה אין זה קביעות גמור וכמ"ש התו"ס ז"ל שם ולזה לפעמים יש תקנה גדולה בזה ונכון כדברי התו"ס ז"ל. ובמקום שאם לא יזדקקו לתקן בזה לא ימנעו מלקנות. הן העשירים מצד שרצונם בוחר בהם באהבה הן העניים מצד שעל כל פנים יקנו מעט. ואחד המרבה כו' בזה נכונים דברי בנו של הב"ה ז"ל. שכל שלא נתיקר יותר משליש אין לעשות תקנה בהדי כבשי דרחמנא כיון שהשי"ת שבת כל השבת. וכמ"ש במק"א בשם התיקוני זוהר הק'. שחטא עץ הדעת גרם הנהגה כעין פרוד מצדינו מבחי' שבת כל השבות וממילא ע"י תשובה אין פירוד זה. בבחי' אהיה אשר אהיה כשם שאתה מהוה את עלמך עמי כן אני מהוה את עצמי עמך כמ"ש הרמב"ן ז"ל שם מדברי חז"ל וגם שהשי"ת מסר שנתקן אותנו בכל יכלתינו ומה שחסר טבע יכלתינו ישלים הנס המסובב מסבות כל הסבות לטובה. על כל זה בזה אין הכרע שיש תיקון שהרי השפעותים של השי"ת הוא שנוסיף בעונג שבת ק' ושיוסיף הוא לנו ע"ב הי' שתכלית הבריאה כדי שיחול טובו על פי משפט מדה שאנו מודדין בה וכמ"ש במקו"ר. וע"י זה שב ואל תעשה עדיף מה שאין כן כשנתיקר יותר משליש שע"י זה לא שייך בזה מצוות הידור מצוה ע"י זה נכון לתקן היטב כי הרי הקונים ביוקר גורמים למנוע רבים ממצוה וגם הם אין עליהם מצוה בזה. וגם מצד פרוזבולי כנ"ל יש מקום לומר שאין לעשות תקנה בפחות משליש. מצד ממה נפשך שאם יעשו להם רצון שלא לבחור בדגים כלל. אם כן ממילא אין בזה צד מניעה להם ממצוה וכנ"ל שכשאין רצון אין בזה הידור ועונג. ואם רצונם לבחור בדגים מי מעכב בידם מלקנות שהרי יש בזה צד הידור מצוה עד שליש ומכל מקום מצד בחי' אל תביאנו לידי נסיון יש יראה שמא יגרום החטא. לזה זיל עדיף. אך מצד פרוזבוטי דברי התוס' שבת ז"ל נכונים ששם תאבים לזה וע"י יוקר קצת אין ידם משגת וידוע חילוקים שונים שיש אימת שייך לוו עלי כו' ולפעמים עשה שבתך חול. ולזה נכון ודאי שיהיה בזה תקנה נמצא שנכונים בזה דברי כולם ואלו ואלו דברי אלהים חיים ולא פליגי והכל נכון: עוד מצאתי בני מ' יעקב נ"י אמר אהא דריש הלכות שבת בבאה"ט בשם הל"ל ובני ע"ה והפר"ח ע"ה. לעשות תקנה שלא לקנות דגים לשבת שלא לייקר השער ע"ש. בטור ריש הל' יוה"כ ממעשה דחייט ע"ש שכנראה שקנה שוה א' בה'. וכן משמע שם בפ"ז ע"ה ע"ש. ולכאורה משם ראיה שאין לחוש כלל על היוקר היכא דאיכא מצוה שהרי חז"ל הביאו מעשה ההיא ללמוד מזה כל אדם ואלו היה ראוי לכל אדם למנוע את עצמו מלקנות פעם א' כדי שלא לייקר השער על העניים לא היה להם להביא המעשה ההיא ללמוד ממנה. ונראה לתרץ כי אולי היה החייט ההוא בכפר שלא היה שם עניים ולא היה שייך הטעם שבל"ל ע"ה. או י"ל שכיון דערב יוה"כ אסור בו התענית יותר מבשבת ק' כמו שאמרו חז"ל כולי שתא יתיב בתעניתא בר מערב יוה"כ כו' לא שייך ע"י זה יוקר השער. כי רק אם היה נכון לייקר השער לכבוד שבת ק'. ולא לחוש על חוסר העניים היה בזה קפידא מצד העניים כיון שיוקבע כן השער לעולם כי מחד בשבתך לשבת. מה שאין כן פעם אחת בשנה גם אם א' קנה ביוקר אין ע"י זה יוקר קבוע ולא דוחק לעניים כלל. ונראה היכא שידוע שכל הדגים שיכנס לקנות יקנו רק עם בני ישראל. כי אומות העולם יש להם בשר בזול הרבה ורק החשש שע"י היוקר יקנו רק העשירים. וכשיהיה בזול יקנו גם עניים לא שייך בזה תקנה ונכון להעשירים לקנות ביוקר כי המוסיף מוסיפין לו. וזה מוכרע קצת ממעשה דחייט שאם היה בעיר היה לו לחוש באותו היום גופיה שלא לייקר כדי שלא יהיה חשש חסרון לעניים ע"י זה. וכן כשהיוקר אינו הרבה גם אם הוא יותר משליש רק שידוע שגם עניים יוכלו לקנות כי הוא דגים קטנים גם אין קפידא בזה על הקונה רק שיכולים לעשות לפי ראות עיניהם שיהיה בזה תיקון עולם מצד הנמשך ביותר ע"י זה. כדי שיהיה על צד היותר טוב. ומ"ש שם בבאה"ט ע"ה בשם הב"ה ע"ה דעד שליש אין לעשות תקנה. אין זה מוכרע. דהטעם שכ' הל"ל ובנו ע"ה והפר"ח ע"ה שם. שייך גם בפחות משליש כל שנראה בזה שיש תקנה לעניים עי"ז ואדרבא יותר משליש י"ל דלא שייך מוסיף מוסיפין ויש למנוע מלייקר גם היכא דליכא תקנת עניים כלל. רק ממעשה דחייט הנ"ל מבואר שנכון לייקר גם יותר משליש. ונראה דהידור עד שליש היינו היכא דאיכא דבר זה ממש רק שהמהודר יותר הוא ביוקר יותר. מה שאין כן גבי דגים שכשלא יקנה ביוקר לא יהיה לו דגים כלל. וגם שמסקנת הש"ס דלאו דוקא דגים וכל מה שעושה לכבוד שבת ק' יש בו שלימות המצוה דעונג שבת ק'. וכמ"ש בל"ל ע"ה שם. מכל מקום מהחייט מבואר דלא שייך בזה עד שליש כי ודאי הי' לו איזה מאכל חשוב מלבד זה. ובפרט לפי מ"ש בתיקוני זוהר הק' דבעי לאטעמא בשבת ק' מכולא מצוה להדר על דגים דוקא גם דפשיטא דלאטעמא מכולא היינו מה שמוכן לפניו על השלחן בשבת ק'. מכל מקום יש מצוה גם כן להרבות הכנות מטעמים שונים ובפרט דגים כמ"ש בשם האר"י ע"ה לאכול בכל סעודה דשבת ק' דגים וכן הוא בכל סעודת מצוה וכל ששוקקת רצונו לזה כבר יש בזה ע"י זה משום מצוה וכל שאין לו מאותו המין הוה ליה כדאין לו כלל במה לענג ומותר לייקר יותר משליש כן מבואר מהחייט ע"ה:

(עבאה"ט סק"א) התו"ש ז"ל בסי' ר"ן הביא בשם החו"י ז"ל במ"ש בס"ח הק' שכששולחים לאדם מאכל שיאכלנו בשבת"ק שאין להניחו לחול וכתב החו"י ז"ל שכן הוא שורת הדין. ונראה פשוט שגם מדת חסידות לא שייך בזה בהניתן או הנשלח סתם בשבת"ק. כל שלא נתפרש להדיא לאכלו בשבת"ק וכגון בהנהוג לחלק מגדנות בשבת"ק שלפני חתונה וכן הנשלח מיולדות. וכן הנהוג לשלוח ביו"ט הק' משקים ומגדנות להרבנים יצ"ו וכן לדרשות ואורחים וכדומה. שכל שלא פירשו להדיא ששולחים כדי לאכול ולשתות בשבת ויו"ט הק' בודאי ששליחתם היא על דעת הנשלח לו שיעשה בו כרצונו שהרי כשיהי' ניגוד לרצונו לא יקבלנו ויחזירנו להמשלח. ואין זה כבודו מה שאין כן כשפירש כנ"ל אם אין רצונו לעשות כן יכול לחזור ולשלחו. כיון שמה שפירש גלוי דעת לעשות כן. יש בכלל זה ממילא שכשלא ירצה לעשות כן לא יקבלנו. ועל ידי זה יש שורת ההלכה שלא לשנות כנ"ל כי במה שיש מעליותא בהאכל בשבת ק' מבימים אחרים (ובפרט כפי המפורש בזוהר הק'. שיש להשי"ת נחת רוח מתענוגינו בגופניות בשבת ק' מה שאין כן בימים אחרים וכמ"ש במק"א בזה) אין לומר במה שגילה דעתו שיהי' נאכל בשבת ק' שיהי' זה לאו דוקא והרי זה כמגבת פורים ודכוותיה שאין לשנות וכיון שקבוע הגלינו שיש בזה דוקא ממילא כשאין רצון הנשלח לו בכך נכון לו להשיבו להמשלח. ועל כל פנים לשלוח לשאול ממנו אם כשלא יאכל מזה בשבת ק' לא יהי' שום קפידא. אזי לא ישיבנו לו מה שאין כן בהנשלח סתמיות. אי אפשר לומר שכיון שידוע שיש מעליותא בהאכל בשבת ק' מבזמן אחר מסתמא ניחא ליה ביותר טוב דהיינו שיהי' נאכל בשבת ק' שהרי אם נחליט כן יומשך מזה ניגוד לכבוד של המשלח כי על ידי זה ישיב לשלח להמשלח כשלא יגלה בידו לאכלו בשבת ק' ובפרט במה שהרגילות שהרבה בעלי בתים שלחו לאחד אז. כגון ביו"ט הק' וידוע ממילא שאי אפשר לשתות כל זה אז ביו"ט ק' ההוא. כידוע במנהג. וכן בכל המשולח יש לפעמים נמנעות מלאכול הכל בשבת ק' מצד הרבוי מכפי סגנון לצרכות אכילות ושתיית בני בית של הנשלח לו או מצד הזמן שאין רגילות לאכול מגדנות רק קודם הסעודה דשחרית ולפעמים כשמובא כבר התחילו בסעודה. ועל כל פנים המשלח יש ספק בעיניו אולי כבר הי' התחלה. אלא ודאי שאין קפידא בזה. והרי שם הביא התו"ש ז"ל בשם החו"י ז"ל גופיה שכבוד הבריות ראוי שידחה מצוות הכנס סעודת שבת ק' על ידי עצמו. גם שזה מצוה גדולה מצד דכתיב והכינו כו' (מכל מקום נראה שהבא מן הדרך ומוצא הכל מוכן לפניו אין צריך לומר בביתו שהרי יד אשתו כידו וכל ב"ב שלוחין שם בזה. שיוצא ידי חובתו בזה. אך גם כשמוצא מה שלא הוכן כלל בשבילו גם כן יש זכות בזה. מצד שעל כל פנים מכינים לחם קצת בשבילו על כל פנים בהבאה אל השלחן והרי זה גם כן בכלל הכנה. וממה נפשך אם היתה ההכנה שם מצומצמת רק לכדי צורך אכילת ב"ב דשם. ולא בשבילו נשאר יתרון מאומה. הרי ממילא בכזה לא סגי בלאו הכי שכשנתקבל לאכול שם בשבת ק' מביאים אחר כך בשבילו על כל פנים איזה לחם. ועל כל פנים להשלחן מובא איזה לחם בשבילו. כיון שהכל בצמצום לפי האוכלים. וכבר כתבתי במק"א שכל שיש לחם לשובע נצולים מאחריות חשש סעודה שאינה מספקת לבעליה כיון שלחם הוא עיקר הסעודה ואם הכינו תחלה בריוח. כדי שאם יזדמן אורח יהי' גם כן האכילה לכל אחד ואחד בריוח בשובע

גם

גם מתבטלים הרי במה שהכינו תחילה בריות. יש בכלל זה שליחות של המתארחים שם. שאיגלאי מלתא למפרע שבשביל אורח זה הי' ההכנה בריות והרי זה זכיה ושליחות ובדרבנן הרי יש ברירה ומן התורה הק' אין חיוב בהכנה לדורות. רק הז נכסו ויש אומרים שגם הסעודות אינם מן התורה הק') והיא כבוד שבת ק' כדכתיב לקדוש ה' מכובד. וזה נוגע לכבוד שמים אשר לפני כבודו כל זולתו כאין ומוטל עלינו להרבות כבודו גם במיעוט כבודינו. ומכל מקום כבוד בריות גם כן גדול כל שכן בזה שידוע שהחזרת הנשלח הוא מיעוט כבוד והוא זלזול והתגרות לפי דיעות רוב הבריות. ולזה שהמיות הנשלח הוא אדעתא דהנשלח לו שיעשה כרצונו. ובפרט כל הנשלח אדעתא דסתמיות מנהגים הרי ידוע שגם אם לא יטעמו מזה כלל. המשלחים לא ישנו מנהגם. וכל סתמיות מנהגים הוא שיוכרע ממילא שיעלה על צד היותר טוב ונכון לכל הצדדים· והנהוג לשלוח בכל יו"ט ק' יש לו סמך ממש"ה ושלחו מנות לאין נכון לו. וכן הוא על פי מ"ש בזוהר הק' שלא יהי' בחי' פרש חגיכם. אך מכל מקום מי שידוע שרבים משלחים לו עד שאין סגנון בני ביתו שהם ישתו כל כך ויאכלו כזה. הרי ודאי דעת המשלחים שלא יהי' שום קפידא בהנשאר. וכשבא נכרי חשוב ומכבדו ממה שנשלח י"ל גם כן שזה בכלל מכשירי סעודתו של הישראל כיון שאלו לא שלחו לו הי' שואל לו מאכל ושתיה כזה כדי לכבד הנכרי החשוב.נמצא שעל ידי השלוח. יש נכון להישראל שלא יחסר לו על ידי זה. וקיימו המשלחים בחי' מנות לאין נכון. אך מי שרבים שולחים לו עד שידוע שנשאר אללו. בזה פשיטא שהרשות לעשות בהנשלח כל מה שרוצים וכנ"ל אך מצד סגנון חסידות כדי שיהי' הכל על צד היותר טוב אפשר הלב מתנה בזה שבמקום הבא מהנשלח שנה למצוות סעודת שבת ויו"ט הק' יהי' מיוחד נגד זה משלו ממה שהוא בדרך של מלוה וגם דניחא לאינש למעבד מלוה בממוניה מכל מקום הרי גם הנשלח לו הוא גם כן ממוניה של הנשלח לו וקנאו היטב והרי זה בבחי' בוא ונתבסם אני ואתה במלוה :

סימן רמב סעיף א' (ורחיים) ברחיים י"ל דלא שייך חשש מצד פרהסיא כבקיבולת כי י"ל מסתמא אמר שיום הוא כנגד יום אחר שבשייכות אליו שייך לגוי גם כל רחיים אינם יכולים למנוע בהם טחינה וכפי דינא דמלכותא הנכרים טוחנים גם שלא ברשותו ·

סימן רמד סעיף ו' (הקונה מכס) מההיא דבהמת ארנונא יש לך זכות על המזיגה בכפרים בשבתות הק' דכיון שהמשקים משועבדים לשר דהמקום ההוא ליטול מזה וניתן להבאים לקנות משקים שבודאי דינא דמלכותא היא שלא יחסר המזוג להבאים לקנות אם כן הדר הוה ליה כמשקה דהשר ועוד עדיף מארנונא שהרי זה בגדר לא מצי לסלוקי בזוזי רק ליתן משקה דוקא רק שמכל מקום כיון שיש לו י"ש הרבה ואין מסוים מה קנוי להשר על כל פנים הרי זה כארנונא דמצי לסלוקי ולגבי מקח וממכר דרבנן פשיטא דקיל יותר לסמוך את עצמו על זה מלגבי בכורה ומעין זה כתבו הפוסקים ז"ל לגבי רחיים שאינם יוצאים מרשות השר וכן הוא עכשיו במה שקורין טוטין וטאבק של הקיר"ה שבידי עם בני ישראל למכור שכל זה לא יצא מיד הקיר"ה ואולי.כן הוא גם כן לגבי המזיגה הנ"ל בלא מה כנ"ל · ואין לפרסם זה כלל וטוב למכור המשקים בעש"ק בכסף ומשיכה או הגבהה או בשטר כעין שבע"פ ואולי די בסיטומתא ת"כ גם שהחמירו בע"פ כי שם יש כמה חששות דילמא אתי למיכל וכדומה גם שם נ"ל מכירת מקום וכנ"ל.ולגבי מקום אינמהג שיקנה בת"כ או מה שקורס מאריטש אך יותר טוב למכור בהגבהה ושלא ימזוג מי מעם בני ישראל הגדולים רק נכרי או הבא לקנות הוא ימזוג ולהשגיח כ' שיש היתר גבי רחיים ובדיעבד המוזג אחר מכירה בעשב"ק יש בזה זכות שהוא כמוזג ליתן לישראל שפשוט להיתר כיון שאינו מדקדק במדידה אך על צד היותר טוב להזהר מלמזוג. ולמזוג לישראל גם כן שלא במדה.והי' טוב לפרסם שמזיגה לישראל היא מצד דרך שאלה שבידו להחזיר לו משקה גם שיש שנויים בין משקים של בעה"ב לשל זה בין בי"ש בין בהב"ש וכדומה מכל מקום לא שביק איניש היתרא על ידי זה וכל אחד דעתו אהיתרא עלהיו"ט · (עוד מצאתי) גם שכתבתי במק"א שיש לך זכות על מזיגה שבכפרים בשבת"ק כשאינו מודד בעצמו רק הקונה שופך לתוך המדה על כל זה נתתי שטר מכירה לג' בני כפרים שיקנו במטלטלי אגב זכותם שכירות במקום המשקים בכסף ולהראות בעשב"ק מה בכלל המכירה ובשטר כתבתי שמה שרשה בעת מסירת השטר עכשיו הוא מקנה והשכום הוא כפי שבעל פה ובשטר זה יקנו בכל ערב שבת"ק וכשיבא הקונה ימדוד לעצמו ומותר להשגיח על זה כל שכן מההיא דרחיים שיש דררא דחשש שבחש לדאורייתא ומותר להיות יושב ומשמר רק שלא יטול חשבון והמכירה יכולה להיות לשכירו כיון שאין קנוי לו לעולם ולא כ' שמוכר גם כן הזכות למזוג כיון שבעל פה יפרש לו גם המזיגה שיומכר מהיי"ש בלי ידיעתו אין צריך לזה הקנאה בשטר ודי בנתינת רשות ומכל מקום אולי יותר טוב להזכיר גם זכות זה בשטר : (עוד מצאתי) המנהג פשוט לסמוך את עצמם על מ"ש הט"ז ע"ה שאין צריך למכור הרחיים קודם שבת"ק כי אין לו שום קנין הגוף לא במקום ולא בכלים ואין זכיה לנכרי הטוחן שנוטל המדה שיקנה הישראל ומלבד זה הרי איסורא לא ניחא ליה דליקני רק שגם כן אין אופן קנין כלל להישראל ומחשש חמץ נזהרים למכור מצד שחש קפידא גם בגורם לממון כידוע ואולי שייך בחי' שאלה ליומא ממכר הוא על המקום שיהי' שייך בזה בל יראה ברשותו מה שאין כן לענין אחר רבו הדיעות במקום שאול או שכור אם קונה. עש"כ ע"ה סי' שי"ג וגם סברת איסורא לא ניחא ליה כנ"ל . לתוספת זריזות כתבתי ב' או ג' שטרי מכירה למכור קודם כל שבת"ק הזכות דמזיגה והמשקים וס"א כמדומה שכללתי גם הרחיים אך הוא לתוספות זריזות לבד . וגם במזיגה הוא דרך חסידות כי גם כשלא קנה הנכרי המשקים כיון שהגוי המוזג בשבת"ק ויו"ט אין כאן משא ומתן בפועל כי הרי מותר להשאיל בשבת"ק גם כשיש הקנאה כיון שאינו דרך משא ומתן וכאן גם כן אין דרך משא ומתן על ידי הישראל רק שהנכרי על ידי רשות מערב שבת ובדרך הפקעה מרשות ישראל בעש"ק על פי הרצון והדבור והמחזיקים הטבאק מהקיר"ה והגייר פשוט שי"ל שאינם קונים כלל לעצמם רק שנעשה בביתם שליחותא דהקיר"ה והשגחה מותרת כמ"ש אחרונים גבי רחיים ואין כאן הקנאה מהישראל כלל כי איסורא לא ניחא ליה דניקני ולא קנה לעצמו כלל וכן המעות אינם נקנים לו בביתו ובכליו עד שזוכה בהם אחר שבת"ק. וגם שיש לו חלק במעות כפי שהוקבע מכל מקום איסורא לא ניחא ליה דליקני בשבת כלל. אך המחמיר למסור בעשב"ק לגוי הרי זה משובח. וניצול על ידי זה גם מחששי מראית עין וחוץ לתחום אך הוא לרוב דבר שאינו נשמע שקשה הדבר עליהם ויש עליהם זכות על כל החששות הנ"ל מצד שאינו שלו כלל רק בי גזא דמלכא כל היכא דאיתנהו מצד שאין הישראל רוצה לקנות איסור והדבר ידוע ומפורסם לכל שהוא של מלכות וליכא חשש מראית עין ולא חוץ לתחום כיון שאין הישראל נותן לו ונוטל משל מלך כפי פקודתו ואין שום פתחון פה על זה : (עבאה"ט סקי"א) באו א כ"ם רמ"ד הביאו הבאה"ט והפרמ"ג ע"ה בשם היד אהרן ע"ה וא"ר ע"ה להחמיר להיות יושב ומשמר. ע"ש. ונראה שכשהוא רק יוצא ונכנס כדי שיהי' מראת הגוי ואינו מטריד את עצמו בכך כולי עלמא מודו שאין פתחון פה על הנוהגים להקל כי בדרבנן להקל שומעין ונדונים לזכות בהחלט : (עוד מצאתי) גם שבש"ס רמ"ד כ' הא"ר ז"ל להחמיר ביושב ומשמר וכ"כ הפרמ"ג ע"ה בשם המג"א ז"ל משמעות להחמיר מכל מקום נראה דלכולי עלמא מותר להיות עומד בשעה שהנכרים מטעינים שקים עם תבואות כדי להוליך לכפי שקנה מהשר שיעמיד לו תבואה למרחוק וכדי שלא תוחלף לו תבואה אחרת או שלא תומעט המדידה על ידי זה עומד שם ורואה ואינו מדבר שיחה כל דהיא והרי זה כדס"ם ש"ז שמותר לכולי עלמא לעמוד אצל הגבינות כיון שלא נקרא עדיין על שם ישראל וכל שכן בתבואות שמקומות הגרנות ידועים להשר מה שאין כן במכס שיש טעות שהנכרים שלוחיו וכן במטבעות שנעשים במקום שאינו ידוע ששייך להשר דוקא מה שאין כן הטענת נכריים תבואות לשקים להוליכם למקום רחוק והטענה במקום גרנות הידועים להשר בזה ליכא שום חשש מראית עין ומותר לכולי עלמא. וכן ברי"ב סק"כ במג"א ז"ל איכא מראית עין טובא ומצד הקולא שכ' שם מצד שבות דשבות גם כן יש חילוק בין מטבעות שנעשה בהם מלאכה דאורייתא וכן בגבינות ששם מלאכה דאורייתא ומכל מקום התירו על ידי מה שלא חל שם ישראל עליו עדיין ובמכס יש גם כן לפעמים טלטולים ברשות הרבים לרוב פוסקים ז"ל דסבירא להו דאין צריך ששים רבוא בוקעים מה שאין כן בהנ"ל שאין שם מלאכה דאורייתא כלל. ובפרט במקום פסידא שקנה התבואה ולא הסיק אדעתיה שיגיע למדידה בשבת"ק וכשלא יעמוד יש חשש פסידא בחילוף תבואה ו מיעוט מדה וקיל בשבות דשבות ובפרט דליכא מראית עין כלל כנ"ל.ועל ידי זה יש מקום לך קולא אודות הנקראים קוואטניקים במה שקורים גורלניש אם רואים ואין מהם שיחה כל דהיא רק שעל ידי שרואים על ידי זה הנכרים העוסקים במלאכות דעשיית היי"ש שומרים את עצמם לעשות כהוגן גם שחמיר יותר מתבואות הנ"ל כיון שיש מלאכות דאורייתא ויש גם כן מקום חשדא שהנכרים עושים בשליחותו מכל מקום אולי י"ל דהוה ליה כההיא דגבינות הנ"ל שלא נקרא של שם ישראל ולא הוחזק שעושים בשליחותו. אך אולי חמיר יותר מגבינות מצד שבכל ימות החול הוא מלמד סגנון האומנות במלאכת עשיית היי"ש להנכרים העושים וכל אשר עושים על פיו המה עושים.ואולי בזה גם הט"ז ז"ל לא ייקיל כי בשמירה גבי מכס ומטבעות לא איתחזק שעושים על פיו בחול מה שאין כן בהנ"ל שמוחזק שעושים על פיו בחול אך מכל מקום כשאינו יושב שם רק הולך דרך הילוכו במקום שהנכרים עושים י"ל דלא שייך כל כך חשש חשדא. ואולי כשאין ישראל רואהו שם קיל יותר כיון דקיימא לן שאין אסור מפני מראית עין גם בחדרי חדרים רק היכא שהמראית עין הוא בחשדא שעובר אדאורייתא מה שאין כן בדרבנן מותר כשאין מי רואהו כמבואר גבי זוג מחזי כאיגנא ובש"כ ז"ל ריש הלכות בשר בחלב. ובזה הרי אין חשדא בדאורייתא שהרי הישראל אינו עושה.ושבות שעל ידי נכרי קיל. נראה שהיד אהרן ע"ה שהובא בבאה"ט עיה מודה שאין צריך לילך מביתו על ידי שנכרי עושה מלאכה או משא ומתן וכוונתו רק לימנע מליל"ך להרחיים :

סימן רמו סעיף ג' (בהמתו קניה) כתבתי במק"א אודות מכירה להנצל משביתת בהמתו . והנני מזהיר שיעשו בלב שלם בלי רמיה ובמקח טוב . ובלא יהי' היכר רמיה בזה מצד הקונה . אך יש גם כן זכות גם כפי מ"ש החב"ם ז"ל שהערמה בדאורייתא יש להחמיר בה. כי לא הוחלט שבכירות אינו קונה . ולאומרא קונה קנה . אך זה ליתא כי קיימא לן מן התורה הק' ודאי אינו קונה .

ובשותפות ולא התנה יש היתר מן התורה הק' אין צריך לומר להסוברים שמה שאין ברירה בשל תורה הק' היינו משום ספיקא דאורייתא לחומרא עפ"י ז"ל רפ"ב דגיטין . ובשותפות שייך ברירה שכבר סתמיות שותפות הוא כמפורש שיהי' שייך לכל אחד ואחד בשעת שמושו וכמפורש בר"פ השותפין בנדרים ושם משמע דגם דקיימא לן אין ברירה בדאורייתא בשותפין יש ברירה גם בדאורייתא . אך אם נאמר שגם בזה יש ברירה דוקא בדרבנן . מהני על כל פנים המכירה שעל ידי זה יהי' רק חששא דרבנן . שנראה שגם הערמה בדאורייתא אינה אסורה רק מדרבנן. ובפרט לפי מ"ש במק"א שכל שאין המחשבה ניכרת מתוך מעשיו דברים שבלב אינן דברים כלל. וממילא לא שייך בזה סגנון הערמה לקלקל המכירה ולגבי מה שיש לגזור מדרבנן כמנוע הערמה לזה מועיל שפיר ברירה לכולי עלמא . ובמק"א כתבתי לפום רהיטא שאולי מה שהנכרי עושה מלאכה בבהמת ישראל אין הישראל עובר מזה מדאורייתא וכתבתי אחר כך דכיתא שמבואר מהפוסקים ז"ל דאסור מהתורה הק' וכעת שראיתי מ"ש הרוקח ז"ל שלפי הבנת הב"י ז"ל בסי' רמ"ו בזה ועוד אחרונים ז"ל דבריו כסותרים מה שאמרו חז"ל שאסור למכור בהמה אסו שחכה ושכירות שמבואר שמכלל' שהנכרי עושה בה יש בה איסור דאורייתא ופי' הט"ז ז"ל בדברי הרוקח ז"ל מיישב זה . אך משמעות הלשון להקל ביותר . ואולי י"ל שאי כימא שעיקר האיסור הוא ממש"ה לא תעשה מלאכה כו' ובהמתך . שיכלול זה בין שביתת בהמתו ובין מחמר · ובפרט להסוברים שמחמר אסור גם בבהמה שאינה שלו וכמ"ש הפרמ"ג ע"ה בשם הר"ן ז"ל במ"ז סי' רמ"ו ע"ש . אם כן אתי דדייק קרא וכתב בהמתך דוקא . היינו לגבי שביתה ולא לגבי מחמר . ולזה כיון שלשון האיסור הוא שלא לעשות מלאכה בבהמתו ממילא כיון שאין שליחות לנכרי.הרי לא קא עביד הוא איסור בזה וההפרש שבין שביתה מדאורייתא למחמר הוא לגבי מי שיש בו שליחות שעבר על שביתה על ידו . ומכל מקום גזרו חז"ל אטו השאלה והשכרה מצד שהכל חד גזירה. מה שאין כן כשכבר השכיר ואינו רואה המלאכה שעושה הנכרי . אולי גם אם יודע באומדנא ברורה שעושה מלאכה בשבת"ק על כל זה קיל קצת וכנ"ל וצע"ע היטב. אך זה רחוק שהרי אין שליח לדבר עבירה . ואין זה מהדברים שיהי' בזה שליחות כדבר עבירה . כידוע ממה שהעכו חז"ל מספר שתי כתובים הבאים כאחד ולגבי יש שליח לדבר עבירה ואם כן כיון ששביתה לחוד ומחמר לחוד . על כרחך שהשביתה היינו שלא להניח לעשות מלאכה . גם במה דלא שייך בזה שליחות. וגם אי דרשינן שביתה רק מלא תעשה מלאכה. מכל מקום כשהנכרי עושה אסור מהתורה הק' מצד שמכל מקום לא נייח . והרי בהמה החולשת מעצמה עששיאין. צריך למונעה ועל כרחך כשהמלאכה נעשית ברצונו גם אם זה על פי נכרי מכל מקום יש בזה ביטול הנייחא כי הנייחא של בהמה היינו שתעשה כרצונה . אך כשנעשה נגד רצונה וביד בעליה למחות הרי זה נגד נייחא ומש"ה למען ינוח כו' וכל בהמתך מורה שמצוה שלא יהי' נגוד לנייחא דידה. אך להר"ן ז"ל שהביא המג"א ז"ל סי' רמ"ו והפרמ"ג ע"ה כנ"ל שמחמר שייך גם בבהמת חברו אולי יש מקום לומר שאם שביתה מלא תעשה כו' ובהמתך קיל כשנכרי עושה . גם אולי מכל מקום יש איזה מקום לומר שקיל כשאינו רואה בעיניו ממש וצע"ע : שם בהג"ה (אבל בי"ט) באו"ח סי' רמ"ו וד"ס ותל"ה בב"י ובאחרונים פלוגתת הפוסקים אם אדם מצווה על שביתת בהמתו . ועל איסור מחמר ביו"ט . ותימה בעיני שלא הזכירו מדברי הריב"א שבתוספות פסחים ד"ה רע"ב ע"ש שכתבו דלמאן דאמר הבערה לחלק יצאה . הוא דאסור הבערה ביו"ט. מה שאין כן למאן דאמר ללאו יצאה . מכיון שאינו בכלל מלאכות שבסקילה מותר ביו"ט אפילו למאן דאמר לא אמרינן הואיל . אם כן מבואר מזה להדיא דכל שכן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר מחמר ושביתת בהמה דלכולי עלמא אינו בכלל מלאכות שמותר ביו"ט וצלע"ג שלא הזכירו כולם דבריו . ומ"ש המג"א בסי' רמ"ו מירושלמי דאסור . דחו האחרונים דש"ס דילן פליג אא"ב שם . אך על המתירין קשה מאד ממתניתא דפ"א דמגילה ובפ' משילין אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ותו לא . ולדבריהם הא איכא טובא שביתת בהמה ומחמר דכולהי איסורי דאורייתא ניכהו . ותקשה אפי' לפי מ"ש התוספות בפ' משילין דמדרבנן לא איירי ע"ש ובספר טורי אבן במגילה שם בזה. ובסי' תקכ"ו הביא הב"י בשם הרמב"ן בתוה"א שכתב בפשיטות דביו"ט אינו מצווה על שביתת עבדו . וגם על זה תקשה ממשניות הנ"ל . ועל הריב"א הנ"ל לא קשה ממשניות הנ"ל דאנן קיימא לן לחלק יצאה . והכי שהם כן . אך מ"ש לעיל תיקשה . ואולי לזה כיון הב"י בסי' תל"ה ע"ש ולענ"ד לומר דמשניות לא איירי כי אם בדבר הנקרא מלאכה . מה שאין כן הני דבלאו כגון שביתת בהמה ועבד ומחמר אינן כלל בכלל שם מלאכה . וכמ"ש התוס' ורש"י פסחים שם דלא מקרי אב מלאכה כן גם כן י"ל דלא מיקרי כלל בשם מלאכה והוא כמו מצוות חמץ ולולב ושופר הנוהגים ביו"ט ולא איירי בהו מתניתין הנ"ל כנלפע"ד ליישב . ודוחק בעיני וצל"ע כעת : (עבאה"ט סקי"ב) מ"ש הנ"ל ז"ל להחמיר בסוסים גם על פי מכירה . מצד ההיא דיו"ד סי' קנ"א. הנה לפי מ"ש הש"כ ז"ל שם שנהגו להקל גם לקנות על מנת למכור בהמה גסה לנכרי על ידי זה אין עוד טענה כל כך על ההיתר מכירה . וגם שכ' הנ"ל ז"ל שם שטעם ההיתר הוא רק מצד שקונים ומוכרים תיכף ולא שייך היכר קול ולא חשש השאלה והשכרה כי אינן עשוים להשאיל ולהשכיר כלל . ועל ידי זה החמיר שם בזה . הנה יש גם כן מקום לומר שכיון דלא שייך בזה לא פלוג . והתירו בדאי אפשר ובסרסור ובמוכר תיכף' ממילא היתר המכירה הנהוג גם בו לא שייך גזירה דהשאלה או השכרה כיון שהוא בא למכירה זו רק כדי להנצל מאיסור השאלה והשכרה הרי זה כההיא דאמרו חז"ל הוא עצמו מחזר עליו לשרפו מיכל קא אכיל מניה וכל שכן בזה שאין תקלת השכרה שכיחא כתקלת אכילה ששם חמור טובא כידוע . וכן כפי הנהוג לא שייך במכירה ההיא חשש נסיוני כיון דקיימא לן שמכירה זו היא רק להפקיע איסור שביתה . וכבש"ע לגבי הפקר . וגם הט"ז ז"ל שאסר שם מכירה שאינה גמורה לגבי רבית אולי יודה בזה שמהני כי ברבית אין תקנה רק על ידי מכירה מה שאין כן בזה שיש תקנה על ידי הפקר שאינו רק להפקיע האיסור וצלע"ג ועל כל פנים נסיוני הרי לא שייך כל כך בזה. אך על כל זה פשיטא שאין לנטות ממ"ש הנ"ל ז"ל שם . מצד שלא התירו הפוסקים בלכתחלה (ולזהר בתחומין ובשכר שבת"ק) וכעת הנה נתפשט המנהג להקל מעצמם בלי שאלה במשתתף ב' סוסים שלו עם ב' סוסים של נכרי ועושה הנכרי בשבת"ק ועוד איזה ימים בשדה שלו ושאר הימים עושה משמרת של ישראל בהסד ת השייכים לישראל והוא על ידי הפקר או מכירה וא"א למחות בהם שכבר נהגו להקל :

סימן רמט (עמג"א סק"ז) מ"ש המג"א ז"ל בסי' רמ"ט באכילת גרומז"ל לפני סעודת שבת"ק . לא שייך זה רק באכילה כדי שביעה ושמוליכיות כדמשמע שם בפרמ"ג ז"ל מה שאין כן בהנהוג לאכול מה שנקרא לעקיס לפני סעודת שחרית בסמוך לה כיון שאוכלים רק כבילה דעכשיו כולי עלמא מודו שכן, הוא נכון . ונראה שעיקר החשש במניעת תיאבון בסעודת מצוה היא רק בסעודת הלילה שכבר אוכלים כל היום . ועל ידי מעט הנאכל קרוב לזמן הסעודה יכול להיות על ידי זה גמר שביעה עד שסעודת מצוה תהיה על ידי זה כאכילה גסה קצת.מה שאין כן בסעודת שחרית. שיש בזה ממה נפשך . אם יאכל מהכיסנין כדי שביעה כדי קביעת סעודה הרי ממילא זה בכלל לחם גמור להמוציא ולברכת המזון . וממילא שלכולי עלמא יהי' יוצא בזה חיוב סעודת פת בשבת"ק וצלע"ע בזה . וכל שיאכל פחות מכדי שביעה הרי יאכל הלחם ודאי לתיאבון . ואולי מ"ש אודות גרימז"ל הי' במבושל או מטוגן באופן שגם בקביעות סעודה אין עליו ברכת המזון וצ"ע · ועל כל פנים בהנהוג הסעודה אחר כך לתיאבון : (עבאה"ט סק"ח) בבאה"ט ססי' רמ"ט כתב שכ' סיון הוא כתעניתים דסימן תק"פ שכשהתענו והשלימו בחול ישלימו גם בעש"ק . ועל ידי זה לא הקלתי היום להקדים התפילה כיון שבכל עש"ק אין מקדימים והם מסיימים מעריב קרוב לצאת הכוכבים . ולולי שכתב כן בבאה"ט ז"ל הי' מקום לחלק בין תעניתים שהיחיד מקבל על עצמו כיא"ל ודסי' תק"פ וער"ח בהם שייך דררא דחשש מעין נדר . ולזה נוהגים להתיר על פי ג' בחרטה גם להנאנס מלהתענות על ידי חולי . מה שאין כן בתענית ציבור שאין צריך התרה בזמן שהוא חלם מלהתענות . וכיון דקיימא לן שתוספת שבת"ק הוא כהשלמה עד צאת הכוכבים . אין גרעון כל כך על ידי מה שבחול השלימו עד צאת הכוכבים כיון שאין בזה סגנון נדר והתענית הוא רק לכפי התקנה . וכפי התקנה הרי תוספת שבת"ק הוא כצאת הכוכבים להא מלתא . וגם מצד קריאת ויחל בשחרית . אין קפידא בזה כיון שתוספת שבת"ק הוא להא מלתא כמו צאת הכוכבים ממש. שייך שפיר לומר על ידי זה ענינו וכן לקרות ויחל . אך מצד שפשוט ספה"ק באה"ט בכל מדינות אלו . ממילא יש חשש שהמתחילים להתענות כ' סיון בכניסתם למצוות מהתורה הק' כוונתם ממילא שיעשו כן לעולם גם בעש"ק כיון שכ"ה בבאה"ט לעיני הכל וגם שאין דררא דנדרים בתעני' ציבור כנ"ל. אין זה רק לגבי חולה דלא שכיח ולא אסיק אדעתא על זה להריא והסתמיות היא שיהי' כפי התקנה . מה שאין כן בזה דאסיק אדעתיה ממילא שיחול גם בעש"ק . ושכתוב בבאה"ט להתענות עד צאת הכוכבים על ידי השלמה שבחול . וגם שכתב בבאה"ט כן בשם המג"א ז"ל ואין כן במג"א ז"ל לגבי כ' סיון . ובהלכות תענית כתב המג"א ז"ל רק לענין סעודת מצוה כשחל בעש"ק ואין משם הכרע שיש השלמה. שהרי אחר תוספת שבת"ק אי אפשר לעשות סעודה בכנופיא . כיון שכל אחד ואחד מוכרח להוציא בני ביתו בקידוש שנשים חייבות ודאי בו וקידוש צריך להיות במקום סעודה וגם אם היה מקום לאכול קודם קבלת שבת"ק אחר מנחה . גם כן אי אפשר לעשות סעודה זו בכנסיה כדקיימא לן שאין נכון לקבוע סעודה בעש"ק משעה עשירית . אך על כל זה כיון שרבים סומכים את עצמם בראותם מ"ש בבאה"ט בלי לעיין עוד בשום ספה"ק בזה . יש בזה חשש אסיק אדעתיה להשלים לצאת הכוכבים . וכיון שלא נתפרש בזה במ"א ז"ל אולי יש מקום שגם המתחיל בעש"ק ישלים שאולי כ"ה התקנה שהם להשלים בכל תענית ציבור . ועל ידי זה בתחלת היום להתענות ובקריאת ויחל ועל ידי ענינו כלול בכוונת הבריות להשלים כהתקנה והרי אולי ההשלמה שכפי התקנה היא עד צאת הכוכבים ובפרט שמתפללים תמיד באיחור כנ"ל גם שקוראים אל ביהכ"נ הק' מופלג מהלילה מכל מקום מתקבלים הציבור סמוך ללילה ולא קודם . ויש ספק בתחלה אולי לא יתקבצו להתפלל עד סמוך ללילה וכיון שיאכלו בני ביהכנ"ס ה"ק תיכף צאת הכוכבים אין בזה כניסה לשבת"ק כשהוא מעוגה כיון שבתוספת שבת"ק אין חוששין בזה לכולי עלמא ובשעת טרדא בהתפילה אין ענוי כל כך :

סימן רנב עד כה היה פה היתר פשוט להגאמנים שאצל טחינת חטי דפסחא . לצוות לנכרי שיטחון בשבת ק' כשהיה השעה דחוקה ולא עיינתי בזה אחר הלכה למעשה הנהוגה בפשטות ולפום רהיטא התרתי גם היום כן ונזהרתי שלא יהיה שום רצון וידיעה לבעלי החטים שיטחון שלהם בשבת ק' ובעזהי"ת נזכרתי תיכף שאין שום היתר בזה לכ"ע כי מצד מ"ש המג"א סי' רנ"ב סק"י ובסי'

ובסי' רמ"ז ס"ד היה צד להקל לצורך פסח בשעת הדחק בתכלית מצדדים הרבה ועפרמ"ג שם . וגם שהנאמן אחד אינו נבדל משמירת הטחינה תמיד שלא לפרר שם בפת ושלא ללכת או ללחלח וכדומה . היה מקום לומר שאין זה כפרהסיא גם שבחוה"מ חוששין שמא יבוא שם יודי אחד ובשבת ק' כשים תוך התחום יודי אחד אסור על כל זה הנאמנים שעשו שאלה זו וידעו שנעשה בדרך היתר לא היה שייך בזה חשש על ידיהם והרי בפרט כל אחד ואחד מבעלי החטים שוה לו לגמרי שיוטחן שלו בחול או בשבת ק' והוה ליה לכאורה כהיא דרכ"ב . אך אין בכל זה שום צד קולא בין שעכשיו כל אחד ואחד מעם בני ישראל יקפיד בהחלט מלהיות טחינה שלו ברחיים שלא הוכשרה לפסח . ואולי גם המתירים בשעת הדחק לקנות יודו במדינות אלו שהוא הנטחן הוא חמץ לצורך עשיית יי"ש כידוע וקשה אבקן של שביעית ימי החורף בהרחיים ממה שקורים מל"ן ובקיץ מחטים הלתיתות המצטרפים עם מל"ן ועל כל פנים שוה כפליים מה שנטחן ברחיים של פסח . ויש הנאה גדולה מזה לישראל ולזה גם אם ימכור כל אחד ואחד חטים שלו לנכרי הטוחן בכל אופן היותר מועיל ויסיח דעתו ויהיה שוה בעיניו שתוטחן בחול או בשבת ק' מלבד מה שיש להנאמנים הנאה מכל הנטחן מלבד זה גם להבעה"ב יש הנאה גדולה וכנ"ל כיון שזה כשכיר יום ממש שבחול ידוע לכל שרק הנאמנים הם הם הטוחנים ואי אפשר שגם בחול יוטחן על ידי הנכרי וא"כ שוכרים הנכרי רק לשבת ק' ועל כל פנים יתרבה שכרו על ידי הנטחן בשבת ק' ואין היתר על ידי מכירה על פי מ"ש המג"א ז"ל ס"ס ש"ז כיון שיש הנאה להנאמן לבעה"ב מזה כי אם לא כן יצטרך להוליך טחינתו למקום אחר או לקנות ביוקר . ושכירות נראה דאסור בכל גווני גם בשל נכרי ואין הנאה להישראל ולזה אסרתי להם מעכשיו והלאה בהחלט מלטחון בשבת ק' לצורך פסח בשום אופן כי אין לזה שום צד היתר בשום אופן והנאמן שמשגיח הוא כבעל חטים ממש . וגם להמתירין אמירה לנכרי שיאמר לנכרי מ"מ אמירה לישראל שיאמר לנכרי לכ"ע אין היתר ומכ"ש שהנאמן הוא כבעל החטים . וגם שהרחיים יהיה חוץ לתחום ממקום ישראל מצדדי כל ההיקף . ובהרחיים יש כמה אבנים שטוחנים תבואות יבשות לצורך חול וגם אם היו מוכרים החטים להנכרי וגם אם היה דחק כל כך שהיו מתירים לטחון בלי נאמן וגם אם יתנו שכיר הנכרי לטחון אימת שירצה וגם אם כמה ימים מחול יטחון ג"כ הנכרי מ"מ כיון שיש הנאה לישראל על ידי השווי וכנ"ל והוא שכיר יום אין להתיר ומכ"ש שיש בזה גם פרסום ומכל שכן שרחיים של מים יש לדמותן קצת למלאכת מחובר ולהחמיר בזה תמיד הוא הנכון ואיני יודע מהיכן נשתרבב להם עד כה להקל פה בזה ואולי היה זה בעיניהם כעין מה שנטחן לצורך חול שבזה שייך הכיא דרכ"ב כשאין מפורסם מה שאין כן שהעכו"ם עושה רק על דעת הנאמנים דשם והוא שכיר יום מהם לגמרי ולהחמיר בזה תמיד הוא על צד היותר טוב : מ"ש לעיל אודות איסור טחינה לצורך פסח על ידי גוי . גם שבמג"א ז"ל סי' רנ"ב כתב להתיר בזה משום שבות דשבות ע"ש מכל מקום כבר חלקו עליו כל הבאים אחריו בזה . והבאה"ט כתב בקיצור וכמעט אין גם אחד שיסבור כוותיה בזה . וכ"ע מודו דרחיים של מים גם כן יש בזה חיוב סקילה כבריית דיד וכמו הנותן על האש שחייב משום מבשל וכהנה כל מלאכות שבת ק' וחז"ל בחולין חילקו בין כח ראשון לכח שני גם גלגל על ידי מים ומכל מקום אינו ענין לכאן . וא"כ ה"ל שבות א' ואין להקל וגם בטחינה שאינה לפסח אין צד להקל כפי ששמעתי שהרגילות שאין בעל הרחיים טוחן בשום פעם כי אם על ידי אמירה ושכר עבור זה . ואי אפשר שיהיה בזה כעין הכיא דרכ"ב כיון שבחול כל אחד ואחד טוחן את שלו רק בצד רחוק אפשר להמציא בזה היתר ובפסח אי אפשר כלל כנ"ל ועל ידי טעות שהיה פה לגבי פסח . וכנ"ל הקלתי פעם אחת גם בחמץ בשעת הדחק ע"י מכירה שיהיה כהוא דרכ"ב בלי ידיעה אם נטחן בשבת ק' וכעת אני רואה שהכל שגיאה ואינו נכון כי אם בלי שום רצון ובלי ידיעה שנטחן בשבת ק' ושכר טוחן בקיבולת :

סימן רנה סעיף א' (שלהבת עולה) אודות הפסקה סמוך לליל שבת"ק דצריך להיות השלהבת עולה מאליה קודם לילה. כתב בתו"ש ז"ל שמהני שריק בטיט . ואולי גם סתימה הנהוגה באבן מועיל וכל שכן אם סותמים גם כן בעלים שמניחים לכתיבם (המג"א ז"ל כתב שאין נכון לעשות כן בשבת ק' מצד שלפעמים נדלקים עלים ההם ויש חשש פחד דליקה ח"ו ויש ח"ו מלאכה על ידי זה . ואולי העולם סומכים את עצמם על ריחוק העלים מהאש כשתנור בית החורף ארוך . וכהנה וכהנה אומדנות שחשש הפחד רחוק) וצלע"ע וצ"ע יחידי אין שכיח כעת בהפסקה הנהוגה . ועלים הדקין מצטרפין עם עץ העב ואין צריך רק להתאחז האור שתהא שלהבת עולה ואולי עץ על גבי גחלים בוערים גם כן קיל וצלע"ע היטב :

סי' רנט סעי' ז' (גחלים לוחשות) פיתוח תנור שקורים טשאלינט אם חשש גחלים בוערות בו וכל שכן אם חשש שהקדירה תזיז גחלי אש יש לפתוח על ידי גוי או בשעת הדחק על ידי קטן ויותר נכון בשאין עליו מצות חינוך ואינו בנו וכן בקטנה . ובקטנה יש אומרים שאין מוטל מצות חינוך כל כך על ידי זה בשעת הדחק ביותר מוטב על ידי קטנה היטב :

סי' רס סעי' א' (כל גופו) בטוש"ע א"ח סי' ר"ס מצוה לרחוץ כל גופו ועל כל פנים פניו ידיו ורגליו בחמין ע"ש. נראה שאין גם מצוה מן המובחר לרחוץ כל גופו בחמין דוקא כל שרוחץ כל גופו בצונן וכן הוא מנהג כל עם בני ישראל שהי' אפשר להם לרחוץ כל גופם וסומכין את עצמם על הזיעה שעל ידי זה נקל לרחוץ כל גופו ויש קצת שרוחצין כל גופם בחמין או שבשעת הזיעה מחטפין גופם בחמין עד שהזיעה והחמין יהי' בכל השטח דגוף או זה או זה ומכל מקום הרוב אינם מדקדקין כל כך ואולי מצד שרובו דהגוף ככולו ובזיעה יש תמיד רוב הגוף כרחוץ ומכל מקום כיון שלא נתפרש להדיא שהמצוה מן המובחר היא לרחוץ כל הגוף בחמין דוקא ומצינו ברי' יודא בר' אלעי ז"ל שהי' רוחץ רק פניו ידיו ורגליו בחמין. מזה נראה שגם למצוה מן המובחר די ברחיצה בצונן כל גופו ובחורף דטריחא מלתא לרחוץ בחמין או בצונן כל גופו לריחוק מקום המרחץ. נראה דדי בפניו ידיו ורגליו לבד כי עיקר הרחיצה היא משום תענוג ולא כשהיא ענוי לו לריחוק הדרך זהו זכות על הנוהגים להקל :

עוד מצאתי בטוש"ע או"ח סי' ר"ס כ' שמצוה לרחוץ כל גופו בעש"ק ושם בב"י וד"מ ז"ל העתיקו שמצוה לחוף הראש . ונראה שחפיפת הראש קאי במקום רחיצת כל הגוף כדמצינו ברי' ב"ר אלעאי התנא הק' רוחץ רק פניו ידיו ורגליו בעריבה וכי לא היה עושה מצוה מהמובחר אלא ודאי שחפיפת הראש הוא במקום רחיצת כל הגוף . כי לכולי עלמא אין קפידא לומר דווקא כל הגוף. רק הכוונה רוב הגוף. כי קי"ל בכל מילי רובו ככלו. והרי הראש הוא רוב בנין הגוף לכמה מילי. ולזה חפיפת רוב הראש הוא במקום חפיפת רוב הגוף בצרוף ידיו ורגליו ובכלל חפיפת הפנים י"ל שלפעמים הוא גם כן חפיפת רוב הראש כי עיקר הראש הוא בפנים וע"י זה מיושב שעשה התנא הק' גם כל מדת חסידות שבזה ושתם חסיד שבש"ס הוא תנא הק' הנ"ל או חברו כידוע ובפרט מי שסומך את עצמו על הנ"ל כדי ללמוד. וטורח ליילך לרחוץ ביחידות כשאין הכנה מרחץ לרבים שאין עליו שום תחופה בזה.ובתצ"ז ז"ל שם והבאה"ט ז"ל הביאו.כתב בשם מוהרר"ש "ל שבמוהרי"ל ז"ל שנשים ג"כ מצוה עליהן לרחוץ את עצמן כאנשים . נראה שאין זאת כי אם במקומות שמוכן מרחץ לרבים ומיחדים כמה שעות לרחוץשם הנשים שהעיר כנהוג במקומות רבים כן שאז מצוה על כל אחת ואחת ליצדלשם.מה שאין כן כשאין מרחץ קבוע לרבים מצד צניעות מנעו את עצמכהנשים לרחוץאת עצמם בעש"ק.גם אם היה נקל להן הרבה ליחד להם מקום מוצנע לזה בחצר ביתם. על כל זה כיון שלפעמים אפשר לבוא עי"ז צד תקלה או מכשול מצד רבות שאי אפשר להם ליחד להם מקום מוצנע לזה . וכמעט אין גם אחת שתהיה בטוחה שתמיד יהיה בזה גדר ש[illegible] צניעות לה בזה בלי שום תקלה. לזה הוא על צד היותר טוב למנוע מהן רחיצה לגמרי בעש"ק כי אם בעת שמסיקין מרחץ של רבים באופן שיש פנאי שתלכנה הנשים לשם אחר שכבר הכינו לשבת ק' כל הצורך . אז יש מצוה עליהן ליילך לרחוץ כל אחת ואחת . וזה כוונת הפוסקים ז"ל בזה ולא זולת זה כלל וכלל בשום אופן : עוד מצאתי בר"ס ר"ס כ' שגם נשים כאנשים לרחיצה בעש"ה ורובן לא נהגו כן גם במקום שיש מרחץ להזיע וכשאין מרחץ אינן רוחצות כלל גם מיעוטא דמיעוטא. ואולי הוא מצד מ"ש במק"א שרגלים בהם לכלוכית אין צריך רחיצה וכן י"ל בהרא"ש שעיקר החפיפה מצד השערות ונשים שאין להם פאת ראש ונזהרות שלא לגדל שערות . ונוהגות לנקות גופם לפרקים לליבון וטבילה עי"ז נוהגות להקל בזה : סעיף ב' (והדליקו את הנר) אמרו חז"ל להזכיר הדליקו את הנר. והיינו מצד שנשים דעתן קלות . ונשים עצלניות הן ובדבר חמור כזה וזמן בהול בטרדות . (וכמ"ש במק"א בשם הרב חו"י ז"ל בשובר כלי בנחיצה לקידוש לבנה או לכניסת שבת ק' בביה"ש שמפירש בש"ס הק' לפטור . והדלקת נרות תמיד הוא סמוך לביה"ש כי אין להקדים כמו שאמרו חז"ל ולגבי הדלקת נירות שאסור בביה"ש וצריכים להוסיף מקודש . וזמן מה לפני זה הוא בטרדא ובהלה בערך ביה"ש לגבי מה שלא יכנס שבת ק' והוא אינו פנוי. וכמבואר שם) לזה יזרזו ואולי מי שיודע באשתו שהיא זריזה בזה ויש לה זמן קבוע שזוכרת שלא לאחר ההדלקה אינו צריך לזרזה . ומעין מה שאמרו חז"ל ידענא קים לי בבת רב חסדא כו' ודברי חז"ל הן רק מצד כלל הדורות ורוב הפרטים שלהם . ואולי מה שנוקשים בדלתות לקרוא ליילך להתפלל . יש הזכרה טובה ולזה רובא דעלמא מקדימין את עצמם ליילך לביהכ"נ הק' ואינם בביתם לומר הדליקו כי סומכים את עצמם שתיכף ששומעים קול הקורא מזדרזים תיכף להדלקה . וגם שבזמן המשנה והגמרא הק' היו גם תוקעים בשופר והיו מזכירים ג' פעמים אודות כניסת שבת ק' . אולי כיון שלא היה המזכיר הזכיר בפרטות בכל בית בפני עצמו כדעכשיו. וגם אז היו נפוצים בשדות והיו רבים שלא שמעו כלל קול המזכיר. אך במי שמרגיש שיש בביתו דבר המטריד כגון בירידים במזונות וכדומה ראוי אז שלא למנוע מלומר בביתו בזמן ההדלקה הדליקו. אם לא דקים ליה שגם בטרדא כזו אשתו זריזה תמיד ואין זה מצוי להיות קיל ליה . ונראה שאין מניעה מליילך לעסקים הנחוצים לו אז . ועי"ז לא יהיה בביתו בזמן ההדלקה לומר הדליקו . גם כשאין סברא שתזכור כנ"ל כי אין זה רק עצה טובה ולא חיוב כל כך. יש בספרים הק' פלפולים בלשון צריך שבדברי חז"ל אם הוא חיוב . ואולי גם אם לשון זה חיוב מכל מקום כיון שהולך הוא קודם הזמן ואחר כך הוא אונס ואי אפשר לו לבוא לביתו להזכיר . לא הטילו חז"ל חיוב בזה והפורש למדבר כיון שבתחלת פרישתו היה רחוק משבת ק' יש היתר גם שלא יוכל לשמור אחר כך שבת ק' מצד פקוח נפש ושיעור סמוך לחשיכה לא נתפרש בזה כמה הוא ואולי כל שאין עשוי לשכוח מה שאומר במשך שהיה כזה לפי טרדתם של בני בית אז . הרי זה בכלל סמוך לחשיכה וגם כשהולך בהכרח יזכיר אז קודם הליכתו וצלע"ע . אולי פעם מצוה לומר הדליקו הנר לקבלת שבת ק' כדי שיהיה בשליחותו למצוה מכל צד ובכל הפרטים היטב. וכמ"ש במק"א שכל שעושה שום הכנה בעצמו לא שייך עוד מצוה בו יותר מבשלוחו . ומכל מקום הדלקת הנר שקודם לקידוש והוא עיקר הכנת הסעודה נכון שבכל עש"ק יאמר כן לגלות השליחות דעבדה אדעתא דידיה ולזה גם כשבטוח שבלי אמירתו תדליק בזמן הראוי מכל מקום מצוה קעביד באמירתו ואולי לזה כ' בספה"ק לעשות הכנה קצת דהדלקה כגון להעמיד המנורה בעצמו וי"ל שהוא מצד שהדלקה חשובה יותר מהסעודה ועל ידי זה לא יצטרך לומר הדליקו את הנר כפי שנגון לנהוג כמו זה נחשב בעיני הנשים להזכירם כן בכל עש"ק ועל ידי ההכנה יוצא ידי חובתו היטב : בש"ע הק' כ' לומר נטלת ח"ה במקום עשרתם. ולא ראיתי ולא שמעתי מי שינהיג כן עכשיו. ונראה שהטעם הוא מצד שבדורות הללו הכל קורים הלחמים שאופין לכבוד שבת"ק בשם חלה ועל ידי שם זה נזכר דכירי ליטול חלה כיון ששמה ועצמיותה של העיסה היא מזכרת אבן פינת יקרת מצות נטילת חלה ואין חשש עוד בזה לשכחה בשום אופן ודברי הפוסקים ז"ל שכתבו לשאול על נטילת חלה במקום עשרתם נראה שהי' זה במקום שאין נהוג לקרות שם כל העיסה חלה שלזה גם דחלת חוץ לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש הרי מכל מקום מצוה מהמובחר היא להפריש קודם התחלת האכילה גם בשכחה יש חשש שישכח לגמרי ויאכל כל העסה ולא ישאיר ממנה מאומה ולא יטול חלה. אך כיון שקורים העיסה בשם חלה ואומרים נעשה חלה וכהנה לשונות יש על ידי זה ודאי זכרון טוב וא"צ לשאול כלל ועל כל זה מי שנזכר להזכיר בכל עש"ק. קודם הדלקת הנרות הוא עושה עצהיו"ט :

סימן רסא (עבאה"ט סק"ז) בבאה"ט ז"ל כתב להוסיף ב' שעות. בשם רוב פוסקים ז"ל וכתב שכמו שתוספת שביעית הוא חלק שנים עשר משנה כן הוא תוספת שבת. והנה במג"א ז"ל לא כתב טעם זה. ולפי לשון שבבאה"ט ז"ל משמע שאין מציל מה שרואה עופות פורחים. וזה מהנמנע שהרי מפורש כן בש"ס הק' לגבי לבתחלה ומבואר שיוצאים ידי חובת תוספת שבת בזה ואי נימא דדוקא הוא האסמכתא של מצד שביעית הי' צ"ל תוספת גם בחורף ב' שעות שהם חלק שנים עשר ממעת לעת. וזה ניגוד גמור למה שאמרו חז"ל בזמן פריחת העופות ולפי מ"ש המג"א ז"ל ניחא שהחשבון רק בשעות זמניות ויכול לה ות שיהי' מכוון לזמן פריחת העופות ובתוספת קצת לחומרא כשאין לפניו עופות. והאסמכתא שכ' בבאה"ט ז"ל מצד שביעית אינה הלכה. רק איזה אמר סמך בעלמא כן והוא שייך לפעמים דהיינו לפי דעת הב"ח ז"ל ורק בזמן שיום ולילה שווים ואין ללמוד מזה שום הלכה וכדקיימא לן אין למדים הלכה מתוך מדרש וגם תוספתא דלא איתניין בי ר"ח כו' כל שכן בכזה שהוא רק כאומר רמז צד שייכות כטעם למנהג. וכעת לא ראיתי שיהי' דעת רוב הפוסקים ז"ל להחמיר כסברת בעל ספר יראים הק' ז"ל ומוהרי"ל ז"ל כתי שאין שום דיעה להחמיר ביותר מב' שעות. ואין שם רמז דסבירא ליה כדעת מוהר"ח ז"ל. רק שהמנהג שהי' לפניו בזמנו נתן לו טעם שיי"ח סברת מוהר"ח ז"ל גם כן. וכן מה שכתב הב"ח ז"ל שרוב הזקנים מוסיפין ב' שעות אין מזה הכרע דסבירא ליה שכן הוא ההלכה רק שנכון לחשוש לדעת המחמירים בזה. כי סברא דחויה לגמרי אין גם מדת חסידות לחשוש לה וכמו מי שבא בדורות אלו לחשוש נגד הלכה שבש"ס ובית שמאי נגד בית הילל אינה משנה כלל. כן הוא במה שנדחה מרוב הפוסקים ז"ל וכמ"ש בחו"מ סי' כ"ה שאחר קביעות הלכה בפוסקים ז"ל הנוטה בזה הוי ליה כטועה בדבר משנה ובזה כתב הב"ח ז"ל שיש מ"ת חסידות לחשוש לדעת ספר יראים ז"ל. וכן הוא משמעות מ"ש שהזקנים עושין כן שמבואר שמנהג זולתם במדינות אלו להקל והרי זה כהכרעת שיקול הדעת כיון דסוגיא דרוב עלמא להקל. ואין להחמיר יותר מב' שעות זמניות. וגם אם הי' סברת הספר יראים ז"ל באין שום חולק בעולם. מכל מקום כשרואה עופות פירחים אין עוד שום חשש מדת חסידות לכולי עלמא כי אין לנו רק מה שאמרו חז"ל להדיא. וגם שבמדומה שרוב עורבים פורחים אחר שקיעת גוף השמש שלא בסמוך ובפרט בקיץ מכל מקום אין לדחות על ידי זה דעת ספר יראים ז"ל כי אין אנו בקיאים בשקיעת השמש גם כי על ידי הרים או עבים נראה לפנינו כשקיעת השמש ועדיין לא שקעה מעל הארץ. ופריחת העופות הוא גבול ידוע בטוח לכולי עלמא : (עוד מצאתי) ראיתי בספר יראים ז"ל אודות מה שהובא בש"ע בא"ח סי' רס"א בתוספת שבת וביה"ש וצלע"ע בדבריו כי לפום רהיטא לקרב הדיעות נראה לומר שכוונתו לגבי צאת כל הכוכבים ה' מילין קודם הוא כלילה יעו"ש דף ל"ד ע"ג. וכן נראה בחוש שהרי כל זמן שהחמה בראש אילנות דהרים דסביבות לכולי עלמא הוי יום גמור קודם התוספת שקודם ביה"ש וכמ"ש בלבוש ע"ה סי' רס"א שכתב מההיא דכולן ב"ה מתירין עם השמש שאין שום מקום להוסיף כל זמן שיש אור השמש וכן הוא בב"י ז"ל שם בשם קדמונים. וכנראה שאין מהלך ה' מילין מסילוק אור השמש לגמרי עד ג' כוכבים גם בקיץ. וצלע"ע בספר יראים בזה ובמקומות מהש"ס שרשם שם. אמנם מה שכ' בבאה"ט בסי' רס"א בשם הד"מ ז"ל שצריך להוסיף ב' שעות הוא טעות סופר. כי בד"מ אין שום רמז כלל שיהי' אפילו דעת יחיד להוסיף דוקא ב' שעות. רק שכתב שם בשם מוהר"מ ז"ל שהרשות להוסיף ב' שעות ע"ש וכן הלבוש ע"ה יישב מנהג כמה קהלות שמקדימין להדליק ב' שעות קודם הלילה על ידי שממהרים להתפלל בכניסת שבת ק' ע"ש בדבריו באריכות שכתב החשבון על פי שעות דקיץ שהיום י"ח שעות ובפלג המנחה לפי חשבון שעות זמניות על ידי זה אין גרעון בהוספה ב' שעות פחות מעט. כי הורשינו להדליק בפלג המנחה ע"ש בדבריו. אבל שיאמר שום אדם שיהי' חיוב להקדים ב' שעות זה אי אפשר ולא ראיתי זה בשום מקום.ובש"ס נתנו להדיא השיעור קלה אחרון חמה בראש אילנות או דפריחת עופות ואין בזה ב' שעות עד הלילה גם בקיץ. וגם הוא דבר תמוה להוסיף כשאור השמש זורח וכן הוא בעטרת זהב כאן בדרך רשות להוסיף ב' שעות ולפי מ"ש בלבוש נראה שהב' שעות הם רק בקיץ ואולי מצד לא פליג נוהגים להקדים בכמה קהלות ערך ב' שעות אך על כל פנים כשמדליקים תיכף פריחת עופות או כשהשמש בראש אילנות נראה דלכולי עלמא אין על זה שום פתחון פה כל דהוא כמפירש בש"ס וכלול בזה תוספת שבת גם להסוברים שצריך שיעור. עבב"י ואין שום חשש בזה בשום פעם : (עוד מצאתי) במה שיש למנוע מלהדליק נר שבת ק' בערך ב' שעות קודם צאת הכוכבים כמ"ש האחרונים ז"ל. כתבתי במק"א שעל ידי שרואים עורבים פורחים בעת שבא להדליק אין עוד חשש בזה כיון ששיעור זה מפורש בש"ס הק' וכ' שאין צריך להיות בזה רוב עורבים פורחים. ודי גם באחד באולי או על כל פנים במועטים. כי אין בזה צד התנגדות וסתירה ומסתמא קבעו חז"ל השיעור בזה גם מצד המתאחרים כי בלילה אנו רואים שאין שום עוף פורח עוד לא אחד במדינה כולה ומכל מקום הם מקדימים את עצמם לפרוח למקום מנוחה זמן מה מקודם אך על כל פנים גם הטללים והמתאחרים נחים קודם לילה וצלע"ע היטב : (עוד מצאתי) במק"א כתבתי שמספר יראים אין שום משמעות לאסור קודם ג' כוכבים בינונים או ב' בשום אופן וזה אצלו תחלת צאת הכוכבים נגד כסוי כל רקיע בכוכבים ובלבוש בא"ח סי' רס"א לא כתב ב' שעות רק לרשות ע"ש וצ"ע מדוע כתב שם גם בחורף ב' שעות בינונית ע"ש והלא לא שייך בזה חשבון הזמניות אך מ"ש הבאה"ט שצריך ב' שעות הוא טעות סופר ומ"ש רוב הפוסקים אין גם אחד שיאמר כן להלכה :

סימן רסג סעיף ה' (וכשידליק יברך) אני נהוג כעת להדליק נרות של יו"ט ושבת"ק ולברך כי אין בזה שום ספק ובירושלמי מפורש לברך והיכא שכבר הונהג לברך פשוט לברך לכולי עלמא כמ"ש במק"א בזה וגם שמה שהונהג הוא בנשים ונשים הם עם בפני עצמם כמ"ש במק"א על כל זה נראה שמועיל קביעת המנהג גם לגבי אנשים ואין הבדל בזה גם הרי הונהג גם באנשים לברך כשנשותיהם יולדות או כשהם באכסניא בפני עצמם ומה שלא הונהג לברך בכל שבה"ק על נרות שבביהכנה"ק הוא משום לא פלוג ש פעמים משלימים התפלה והולכין מביהכ"נ במוד יום גדול ואינם ניאותים לאור הנרות כלל ובזמן שניאותים מהנרות מצד חשכת לילה בעת גמר התפלה בביהכ"נ הק' נראה שהי' נכון לברך לפי מ"ש המרדכי ע"ה בפ"ק במה מדליקין שאין ההנאה מצד האכילה דוקא רק גם מצד ההלוך לאורם לבד ע"ש היטב ואני נהוג לברך קודם מה שאני מדליקם אחר כבייתם להבהבם כי כבר נהגו הנשים לברך ביו"ט הק' קודם הדלקה וכמ"ש הדו"פ בשם אמו ע"ה ודלא כמ"ש המג"א ע"ה סקי"ב דלא פלוג כי בשלמא גבי נטילת ידים מצאנו שתקנת חז"ל כן הוא מה שאין כן בזה שדעת הרבה פוסקים ע"ה לברך קודם הדלקה גם בשבת"ק ומנהגינו נראה להדיא שהוא רק משום קבלת שבת"ק שבהדלקה ולזה נכון לברך ביו"ט קודם הדלקה וכן כשמדליק איש שאצלו אין ההדלקה קבלת שבת"ק נכון שיברך קודם הדלקה וי"ל שגם המג"א יודה בזה כי להא מלתא נראה לומר שהנשים הן עם בפני עצמם וגם אם הי' אצלם בדרך לא פלוג לברך אחר הדלקה מצד שבשבת"ק מקבלים שבת"ק בברכתם מכל מקום לגבי אנשים שתמיד אין זה אצלם קבלת שבת"ק לא פלוג אצלם לברך תמיד עובר לעשייתן . ובזה יש חשש עלים כמ"ש הש"כ ע"ה ביו"ד י"ט שגם בדיעבד אין לברך אחר העשיה ואולי זה קיל מצד שמשך הדליקה נמשך גם אחר כך וכמו בלבישת ציצית ותפילין דלכולי עלמא נכון לברך כל זמן שלא הסירם ממנו גם אחר הלבשה אך גבי נר חנוכה מפורש שלא לברך כי אם בעת שעדיין מדליק ע"ש אך כל פנים נראה שיודה המג"א ע"ה שהאנשים יברכו קודם ובפרט שכבר נהגו הנשים לברך ביו"ט קודם: ס"י (אצל אשתו)הייתי נהוג זמן מה לברךעל נרות של שבת"ק שהדלקתי בחדר שלא הי' בו נר אחר וזוגתי ברכה על נרות שהדליקה בחדר בישיבה שם ומביאים שם המאכל אל הכלים המוכנים לשלחן שבחדר שהדלקתי ומתפללת שם לאור הנר והי' אצלי פשוט לברך כיון שהדלקתי קודם לה ולא שמעתי ברכה שלה והיום ראיתי בספר הק' שלחן שלי שטים ז"ל מביא בשם הע"ל ז"ל שאין להאיש לברך גם בחדר בפני עצמו כל באשתו בעירו ומברכת ומשמע שלא ישמע ברכתה ומדליק קודם לה ואולי אין קפידא אם מברך רק שאין צריך וכמו במהדרין דחנוכה נר לכל אחד ואחד ומברך

בפני

בפני עצמו כשרוצה ואולי יש לחלק כי שם כן הוא משום פרסומי ניסא מה שאין כן בזה גם בחדר בפני עצמו י"ל שתיקנו חז"ל שרק היא תברך ואולי אין זה רק כשמקדמת ברכתה והיא כשלוחו לזה אין לו לברך שגם שבמצוות לא שייך שליחות . ובפרט אשר הם בדיבור שמוטל על כל אחד ואחד לברך להשי"ת בפיו מכל מקום לפעמים תיקנו ששליח ציבור מוציא ידי חובת תפילה וברכות וגם דשם שומע ומתכוון לצאת ידי חובתו וגבי נרות משמע שאין לו לברך גם כשאינו שומע ברכתה דאם לא כן פשיטא שיוצא ידי חובתו בשמיעה ככל ברכות המצוות ואולי מכל מקום תיקנו בזה סגנון שליחות מה שאין כן כשמקדים את עצמו להדליק י"ל שעל כל פנים שברירה בידו לברך ואולי לא פלוג חז"ל ואולי משום הכי אין מברכים על נרות שבביהכ"נ הק' גם כשההדלקה שם קודם (כי י"ל דלכולי עלמא הוה ליה התפילה גורם מאכל שאין לאכול קבע קודם קר"ש ותפילת ערבית ואולי לזה כתב הא"ז ז"ל בשם זקינו ז"ל לברך על נרות בבית הטבילה כי הטבילה גרם סגנון מאכלה עמו ועל ידי טבילתה אוכל שום וכדומה. ובבחי' מ"ש בכל"י ז"ל בבחי' שארו זו אשתו ע"ש וכל שכן תפילה שהיא גרם אכילה לגמרי) אך גם אכסנאים אין מברכים בביהכ"נ הק' וצל"ע היטב : סעיף ח' (במקום א) אודות הברכות דכמה נשים על שלחן א'. ב' נרות לזו בסמוך לב' נרות לזו שכתב באו"ח רס"ג בהגה שהמנהג לברך נראה שגם הב"י ז"ל יודה שכשכבר נהגו כן אין עוד חשש פתחון פה על זה . וכמ"ש במקור"ב שעל ברכה שהונהגה אין עליה שום חשש ברכה לבטלה בשום צד . ושייך בזה אשר קדשנו במצוותיו וצונו . כיון שהוא מצוה דנשים מוחזקת מהאמהות ז"ל הק' והלאה . וכבר קבעו חובה על עצמם שלא תהיה שום אשה שניסאת פעם אחת לאיש בלי הדלקת ב' נרות פשיטא שייך בזה וצונו לכולי עלמא וגם במנורה אחת אין קפידא :

סעי' ט בהגה (שהתנה) התנתה בהדלקה להתפלל אחר כך מנחה אולי אינו כתנאי על מלאכה שהרי גם בשבת"ק אם התחיל אתה חונן מסיים וכן כל י"ג אמצעיות : בעין מ"ש הגאון בחו"י ע"ש דהרץ לקידוש לבנה פטור על כלים שסבר בריותו וכמו דקיימא לן בכניסת שבת"ק משום טרדא דמצוה כן הטרוד להדליק נרות של שבת כמו שאמרו חז"ל דהוו רגילי בשרגא טובא ונפק ב' ת"ח וכמ"ש התוס' שם שגם עליו המצוה כמו עליה הנה טרדתו פטרתו לעשותו כעין אונס אסגיאתו וגם מאן דסבירא ליה טעה בדבר מצוה חייב גם אם עשה מצוה נראה שיודה בטרדא כזו שיהי' פטור גם אם לא עשה מצוה : (עט"ז סה"ם) מ"ש הט"ז ז"ל בשם י רש"ג שלא לומר רצה כשהתחיל בלילה לא שייך כן באוכל בלילה מחשש עיכול שלמה שאכל בסוף יום גם שנשתהה אח"כ יותר מעיכול אכילה אחת גם הט"ז ז"ל י"ל שכתב כן רק אגב אורחא ולא להלכה שהרי בתוספת שבת"ק מלפניו נהוג לרבים וכן שלמי' כמה דורות לומר רצה גם שברכו ברכת המזון קודם בין השמשות:

סי' רסד (עמג"א סק"ט) העולם מקילים כעת בסתימת התנור בית החורף בטיט גם שהמג"א ז"ל כתב שלא לעשות כן בשבת"ק מ"מ הם מקילים בזה מצד שכפי שנהוג עכשיו לסתום באבן שקוקין פליטא מבחוץ אחר שסתמו בטיט רק חצי פי התנור ועל פי זה אין עוד שום אחריות ושום חשש שריפה על ידי זה כי אי אפשר שיודלקו העצים שבפי התנור מצד שהאבן מונע משום נשיבת אויר אך מצד שלפעמים הערל הולך ומפליג קודם שסותם באבן יש חשש גם יש לפעמים איזה חשש כשאין הסתימה באבן באופן מועיל לזה וכן הי' בביתי בשבת"ק הסמוך שהוכרחו קטנים לכבות וגם שקטן כיבה גם גדול א' כיבה והי' זה מצד שאין ההיסק כלל מרצוני ואם אומר שלא לסתום יהי' משמעות שההיסק ברצוני אך אחר שנודע לי שסותם הנכרי ובאופן שיש חשש לפעמים על ידי מה שמפליג קודם סתימת האבן על ידי זה הזהרתי מלסתום בטיט וכן הוא על צד היותר טוב : אודות מבטל כלי מהיכנו נראה שאין האיסור כ"א כשבודאי בלי שום ספק יפול המוקצה על כלי זה באופן דהו"ל פסי"ר משא"כ אם הוא בגדר ספק פסי"ר ויש שום צד רחוק שלא יפול על כלי זו רק מצד כיון שאין כוונתו כלל לבטל הכלי מהיכנו ועיקר כוונתו הוא רק שלא יפול הנר דולק על העץ וידלוק וכדומה ולפעמים כשמניח במדרון קצת נתגלגל הנר מהכלי בנופלו לשם וכל דבר שאינו מתכוון גם בדאורייתא מותר כשאינו פסיק רישא והאי וכל שכן בזה שהוא רק מדרבנן שכל שאינו ודאי פסי"ר אין איסור ואין לומר שזהו כמתכוון לבטל הכלי מהיכנו ולהכריח כן ממה דאית דס"ל פסי"ר בדרבנן מותר וא"כ היכי תימצי איסור מבטל כלי מהיכנו כיון שהוא דרבנן ותמיד אין כוונה להדיא לרצות לבטל הכלי מהיכנו כי העיקר דאיסור זה הוא תמיד רק מצד פסי"ר והא קחזינן דאסרוהו חז"ל בכה"ג והיכא דגלו חז"ל גלו וקיימא לן דאין להשוות תקנת חז"ל זל"ז ומ"מ אין לנו לחדש לומר שזה כמתכוון גם שנראה שאינו מתכוון לזה וכן הוא בגדר מלאכה שאצל"ג ומ"מ אסרוהו חז"ל כאן ואין ללמוד מזה למק"א ומ"מ לצע"ע ולעשות ע"י תינוק גם שהגיע לחינוך נראה פשוט להתיר בפרט שאין אומרים לו להניח באופן שיהי' פסי"ר ולעשות על ידי שלא הגיע לחינוך עכ"פ בזה שאין בו דעת להבין מה שעי"ז נעשה הכלי כנקבעת במקומה שיהי' עי"ז כנקבע במסמרים כ"ם עלהיו"ע .

סי' רסו (עט"ז סק"ד) אודות טלטול הילד חוץ למקום העירוב לבית הכנסת הק' למול יש לצדד לומר שמצד ברוב עם הדרת מלך גם כן יש להתיר שבות דשבות שיטלטלו קטן ולא יתנוהו לידו ולא יטלוהו מידו רק אחר הנחה בינתים כידוע וכמ"ש בספה"ק מדכתיב ויעמוד העם בברית נכון לעמוד אצל המילה רבים גם ידוע שבחי' מלה הוא מבחי' הדר שאין בו מיתה בתורה הק' כמ"ש בליקוטי תורה הק' ס"פ לך לך ע"ש ושייך בזה בחי' ברב עם הדרת מלך אך אם המול הי' היתר ברור בלאו הכי כי שכח השמש להוליך מעש"ק ולא הביא הסכין והאבק דעצי תולע מעש"ק למקום הילד ויהי' הכרח ממילא לטלטל ע"י תינוק או על ידי גוי חוץ לעירוב לזה פשיטא שיותר נכון לטלטל הילד ע"י תינוק לביהכ"נ הק' וגם שבטלטול התינוק יש ב' פעמים משא לביהכ"נ הק' ומביהכ"נ הק' משא"כ האיזמל די בהולכה פעם אחת להילד והי נושא את עצמו לא שייך בהילד גם קודם שהוחלה מהמילה מצד שאיננו יכול לילך עדיין ברגליו והוא כפות עש"י ש"ח ס"מ ומ"א אך מצד שהאיזמל והאבק שניהם לא הובאו להילד מעש"ק אם כן יש ג"כ טלטול ב' פעמים ומה שהאבק הוא אח"כ על הילד אחר המילה לא שייך בזה טלטול כפול כיון שהוא טפל להילד וגם שהי' ביום קיץ מ"מ אפשר להטיל אבק הרבה שלא יצטרכו עוד אבק עד הלילה והמנהג ע"י תינוק דעדיף מעל ידי גוי כמ"ש הט"ז ע"ה סי' שמ"ע לגבי ספר תורה הק' וכן הוא יותר נכון גם לגבי מילה עט"ז רס"ו ומג"א סל"א ופרמ"ג שם ונראה שמשום הדרת כנ"ל מותר לכ"ע ואין בזה נגד חינוך שאין ידוע לכל אם העירוב הוא גם שם ויש חינוך דמצות מכשירי מילה וגם שאין כדאי לסמוך על זה מ"מ אין ראיה בשבותים כמש"כ באיזה מקום איזה חומרא כי בזה יש לדון בפרטות הכל לפי הזמן והמקום ובדרבנן עבדינן כו' בכהאי גוונא שיש על מי לסמוך :

סי' רסז סעיף ב' (ערבית) בזוהר הק' החדש על רות כתוב שלא לומר פסוק והוא רחום כו' בשבת"ק ויש בספרים הק' תמוה על ידי זה על המנהג שאומרים בפסוקים דהודו ודסידרא ואולי אין הכוונה בזוהר הק' למנוע האמירה רק הכוונה לומר תחילת הלילה במעריב ובפרט במוצאי שבת"ק שהוא רחמים על הנדונים וכמבואר שם בזוהר הק' וכתב שם משל שאין לומר בסגנון ההוא בשבת"ק והמשל מבואר שכל שאינו אומר בסגנון הקלה על הנדונים אין שייכות להמשל דשם על זה. ולזה אין קפידא באמירה הנהוגה כלל. ומצד לשון כפרת עון גם כן אין חשש כיון שאינו אומר על עצמו בפרט ולא נזכר שם מעם בני ישראל. ובזוהר הק' כתוב שם מניעה לאמרו רק מצד המשל ומשמע שמצד כפרת עון אין חשש . וכנראה שבקורא פסוק אין חשש מזה כלל גם אם נזכר על עם בני ישראל וכנהוג לומר הסליחות בשבת"ק גם שלא בעשרת ימי תשובה. גם מזמורים שנזכר בהם מעוונות עם בני ישראל כי בקורא פסוק אין חשש . וכן הוא אודות מ"ש שם בזוהר הק' אודות לשון שמירה שאין קפידא על הנהוג לומר ושמור צאתינו כו' כי י"ל שרק לשון ברכה דהשומר כו' לא שייך בעומד לפני המלך הנורא על כל סביבותיו מה שאין כן לשון ושמור צאתינו כו' מבאר שהבקשה מאבינו מלכינו שגם בבחי' הרחקה מאתו קצת יהי' לנו שמירה והיינו לגבי ימי החול ובבחי' לשון שאמרו חז"ל בשעת עיבור יהי' לרצונם לפניך וכן הוא אודות שמירה מהשי"ת היטב שבידו לשמור גם בבחי' הריחוק כמש"ה גם שם ידך כו' ושייך שפיר גם בשבת"ק בבחי' משל דשם לבקש שמירה בכל התרחקותינו והתקרבותינו בבחי' רצוא ושוב וכ' בידך עתותי הלילני כו' מה שאין כן לשון השומר שהוא מורה על זמן ההוה ובשבת"ק בעמדינו בהתקרבות לפני השי"ת השמירה היא ממילא והכוונה על החתימה דהברכה שהיא מבארת לשון מעין חתימה סמוך לחתימה גם כן בסגנון אחד ובקר"ש שעל המטה יש נוסח בשערי ציון כי אל שומרינו ומצילנו אתה מכל דבר ומפחד לילה ואין קפידא לומר כן גם בשבת"ק כי בחי' עמידה לפני המלך כיקרה בתפלת ציבור ובהשייך לתפלת י"ח ובבחי' מה שאמרו חז"ל דע לפני מי אתה עומד כו' דקאי אי"ח כמ"ש בתיקוני זוהר הק' על מש"ה בעמדם כו' ומצד סמיכת גאולה לתפלה שיש בו מליצה גם בלילה שייך הכל לתפלת י"ח מתחילת ברכת קר"ש ולשון שומרינו כו' גם שהוא הווה מכל מקום כיון שכ' רש"י ז"ל שבכל דבר הרגיל תמיד שייך לשון הווה אין הוראה כלל שהכוונה על יום שבת"ק והוא סיפור שברוב הזמנים דהיינו כל זמן ששייך בו שמירה השי"ת שומרינו מה שאין כן ברכה בלשון הוה שאמרו חז"ל בכל יום תן לו מעין ברכותיו :

סי' רסח סעי' ב' (תפלת החול) בלחש ומנחה דשבת"ק התחלתי אתה חונן ותיכף בתיבת אתה נזכרתי ותיבת חונן יצא מפי כבאונס והי' בלבי נמנוס לומר הברכה ואמרתי רק בהרהור שוב ראיתי שאין במפרשים ובאחרונים משמעות חילוק בזה בין אונס לשוגג. ונראה לומר בפה גם מצד שההתפללתי אחר כך חזרת התפלה בקול רם אין הפרש בזה שהוא רק לבתחלה מצד שראוי לברך תמיד י"ח ונמנוס דאונס כנ"ל איננו בגדר אונס ממש ואלו הי' אונס גמור מבחוץ לומר תיבת הי' לצע"ע קצת אך בהכ"ל הוא בכלל שוגג. גם הי' נמנוס בלבי אולי לא נגמרה תיבת חונן בשלימות רק חון ונגמר תיבת חונן אולי הי' רק כגדר הרהור וגם בזה נראה שאין לחלק וכל שאמר יותר מתיבת אתה יש לגמור כל הברכה שהרי גם תיבת אתה לבד הי' די לגמור על ידי זה הברכה ורק על ידי מה שברכות דשבת"ק גם הם מתחילים באתה אין גומרים וכן י"א בשחרית גומר על ידי אתה לבד : סעי' ג' (תיבת אתה) כשנזכר בתחלת אתה בעת אמירת בפתח גם שסיים אתה בשחרית מכל מקום יאמר ישמח משה כו' ובפרט שבכל שאינו דיבור הוא כמו פתח והתה"ד ז"ל לא כתב רק בכל התיבה אתה :

שם (יודע שהוא שבת) אודות אמירת אתה חונן. בתפילה דשבת"ק המתחלת תיבת אתה. ואז כשידע שהוא שבת"ק . אין לגמור אתה חונן כי אם על ידי אמירת תיבת חונן . כשמתחיל תיבת חונן ולא גמר המלה רק אמר חו או חונה . נראה שאין לומר הברכה אתה חונן שהרי אין כאן מלה מכרעת על התחלה של אתה חונן דוקא. והוא ידע שהוא שבת"ק ורצה לומר אתה קדשת או אתה אחד רק אשגרא דלישנא חטפתו . כל שלא גמר תיבת חונן . אין לומר הברכה . וגם כשמסופק אם אמר חונ או חונן נראה גם כן שלא לברך אתה חונן כי אין מברכים ע"פ ספק ספיקא וכל שכן בספק אחד וקצת נוטה גם כן שכיון שידע שהוא שבת"ק ורצה רק לומר אחד מסתמא הי' מעצור לרוחו שלא לגמור תיבת חונן ומכל מקום הזהרתי בכהאי גוונא כל ברכת אתה חונן וכן הוא נכון היטב :

סעיף ח' (מעין שבע) כמו שנכון לומר יהי' לרצון אמרי כו' אחר חזרת התפילה גם שאומרים אחריה תתקבל כו' כן נראה שנכון לומר יהי' לרצון כו' אחר ברכה מעין ז' . גם שפסוק אדני שפתי תפתח נראה שאין צריך לומר לפני מעין ז' כי רק לפני החזרה יש לומר פסוק ההוא ששייך לתפילת י"ח . מה שאין כן במעין ז' יש לסמוך את עצמו על מה שאמרו פסוק ההוא קודם הלחש כי אמירת ויכולו והפסיעות אינם הפסק להא מלתא מה שאין כן פסוק יהי' לרצון שנתייסד לבסוף נכון לאמרו גם אחר מעין ז' : (עט"ז סק"ח) גם שכתב הט"ז ז"ל לומר ברכה מעין שבע בשם ומלכות במקום שקבוע להתפלל בעת הירוד. מכל מקום נראה שאין זאת כי אם בשקבוע לכמה ימים רצופים . להתפלל בציבור שחרית מנחה מעריב . מה שאין כן כשמתפללין רק בשחר ולא בערב או להיפך . או בלי רצופים בהימים צל"ע אם לברך וספק ברכות להקל . ונראה דלא מהני לזה מה שהוא תחת גג אחד עם ביהמ"ד הקבוע ואין לברך בשם בזה :

סעיף י"ב (ולא הזכיר) שכחתי יעלה ויבא בערבית דשבת חוה"מ. והתפללתי אז לפני העמוד ואמרתי מעין שבע . וגם דמעין ז' פוטרת מלהתפלל כבש"ע וטור מרב משה גאון ע"ה פשוט שאין זה שייך בכהאי גוונא כיון שאין במעין ז' יעלה ויבא ומעין יו"ט וחוה"מ כלל . בטעם זה דערבית רשות אי אפשר לפטור מלהתפלל ערבית וטעם זה הוא רק סניף למאי דמעין ז' פוטר גם שאין בו פרטיות הברכות כהווייתן כיון שאין זה על כל פנים בדרך שנוי ממטבע שטבעו חז"ל והם יסדו נוסח זה . מה שאין כן לגבי הזכרת יעלה ויבא כיון שאין בו יעלה ויבא פשיטא שאיננו פוטר לכולי עלמא גם יש סניף שעל כל פנים לא גרע זה מחדש והתפללתי שנית :

סימן רס"ט סעיף א' (בהכ"נ) קידוש והבדלה שבבתי כנסיות הקדושים . נראה שיש להטעים רוב השיעור ההכרחי . להתינוקות . וכמ"ש הבאה"ט ז"ל שאם אין תינוקות יטעום המברך וכתב שישתה כשיעור . וכן הוא כשיש תינוקות . וגם לפי דעת האבן עוזר ז"ל שיוצא ידי חובת קידוש במקום סעודה על ידי רביעית שלם. אולי גם כשאין תינוקות לא ישתה רביעית כיון שרק מצד תקנת חז"ל הוא עושה . ולא לפנים אחרת . אולי אין קפידא בזה כששותה קודם קידוש במקום סעודה שלו. וכעת לא עיינתי כלל בזה וצל"ע היטב : שם (לקטן) מה שמברכים על כוס ונותנים לתינוק . יש ליתן תמיד לתינוק דוקא . שעל ידי זה אין הברכה לבטלה כיון שתינוק שהגיע לחינוך שותה ואינו מברך . וגם שאין ידוע בשעת הברכה איזו תינוק ישתה . ולא היה כוונת שומע לצאת ידי חובתו . כיון שבכלל החינוך של התינוק אין ידיעה זו שצריך להיות כוונת שומע ומשמיע וראוי לידע למי להוציא ידי חובתו . ממילא ברכה שהילד לפי סגוכו יכול לסמוך עליה איננה לבטלה . גם אולי כיון דבדרבנן יש ברירה . אין צריך להיות כוונת משמיע על אחד מיוחד . ואיגלאי למפרע שהשותה עליו חלה כוונת המשמיע שכיוון לכל מי שיהיי' הוא השותה. ומה שבנהנין אין אחד מוציא חברו בברכה . ברכה שעל כוס כנ"ל יוצא ידי חובתו בו היטב . דהוה ליה כברכת הנהנין שעל קידוש גם הרי מפורש בקס"ז שקטנים שהגיעו לחינוך גדול מברך להוציאם ידי חובתם בברכת הנהנין . ועל כל פנים כשבא גדול לשתות ולא היה דעתו בשעת הברכה לצאת ידי חובתו בשמיעה צריך הוא לברך שנית והוה ליה ברכה ראשונה כלבטלה . לזה נכון שישתה קטן דוקא ואם אין שם קטן אז ישתה גדול שהיה דעתו תחילה לצאת ידי חובתו בשמיעה . והמשמיע הרי כיוון לכל מי שישתה בסוף ושייך בזה ברירה כנ"ל ומצד נהנין כיון שהכוס בשביל תקנת חז"ל הוא ליה כקידוש . ואם אין הקטן רוצה לשתות מלא לוגמיו של גדול מהכוס . יכול לשתות גדול שלא היה בדעתו לצאת ידי חובתו ומברך ומכל מקום אין ברכה ראשונה לבטלה וכן יכול המברך לשתות מלא לוגמיו כשאין תינוק לעשות כהמנהג שבש"ע . או לשתות מעט . וליתן לגדול ויברך שנית כנ"ל אך טעימה איננה מועלת כיון שמטעמת אין צריך ברכה בטועם ופולט לכולי עלמא וכשהקטן שותה אין לו לברך כדי שלא יהיה ברכת המברך לבטלה ואם הקטן יברך ישתה המברך מעט :

סי' רעא סעי' י' בהגה (ויותר טוב לישב) בש"ע או"ח סי' רע"א ס"י כתב שטוב יותר לישב בשעת הברכה דהקידוש ורשום בשם הכל בו ע"ה ואיננו כעת לפני ובד"מ ע"ה לא כתב רק מה שנוהגים לעמוד בויכלו בתחלה ובמשנת חסידים וכן בסידור האר"י ע"ה בדפוס כתב להדיא לעמוד עד סוף הקידוש ויושבים בעת השתיה כן ראיתי בשני דפוסים. ונראה שאין קפידא בזה דטעמיה דהכל בו והרמ"א ע"ה הוא מצד מה שאמרו חז"ל קשות מיושב שעל ידי ישיבה יש ישוב הדעת וכוונה ביותר. ולזה מי שמבחין בעצמו שסגנון שלו מצד רגילותו לכבוד השי"ת לעמוד בכל תפלה דמיושב ברכות קר"ש וקר"ש שמתכוון ביותר באמרו שבח השי"ת מעומד אין קפידא עליו כלל בזה וטוב יותר לו לעמוד בכל הקידוש כשאינו יגע ועיף על רגליו וכולי עלמא מודים בזה שראוי לעשות בזה כמ"ש בשם האר"י ע"ה : אודות נוסח הקידוש שיש גורעין ומוסיפין בהנוסח כידוע הנה בטור ע"ה אין נזכר לא תיבת כי הוא יום ולא תיבת כי בנו בחרת כו' ובב"י ע"ה לא כתב מאומה בזה ובמוהרד"א ע"ה כתב תיבות כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ולא כ' תיבות כי הוא יום ובפרי עץ חיים כתב שלא לומר כי בנו בחרת כו' כי איננו שייך לשבת"ק רק ליו"ט והכוונה על דרך מ"ש בב"י ובט"ז ע"ה שלכך לא תיקנו חז"ל אשר בחר בנו בשבת"ק כי במרה נצטווינו קודם שנבחרנו במתן תורה הק'. אך משום הא אין הכרע שי"ל שהכוונה אדלעיל. ששבת"ק הוא תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים אשר המקראי קודש הם זכר ליציאת מצרים והם מצד כי בנו בחרת כו' שהרי הימים טובים ניתנו אחר שכבר נבחרנו מהעמים אחר מתן תורה הק' . ובזה יומתק שנוי הלשון מנסתר לנוכח תחלה קאי אשבת"ק שממרה שלא היינו עדיין מקורבים להשי"ת פנים בפנים לזה אמר אשר קדשנו במצותיו נסתר ורצה בנו ביציאת מצרים ובשלחו אלינו מצות במרה ושבת קדשו הנחילנו בדרך נסתר על ידי שליח משה רבינו ע"ה קודם שנגלה אלינו פנים בפנים לנוכח. וכן י"ל בכל מקום שאומרים אשר קדשנו נסתר גם שמברכים כן אמצוות שניתנו אחר מתן תורה הק' מכל מקום מתחילים אנחנו במצות שקדשנו השי"ת בהם בתחלה במרה. ולזה מסיימים גם כן וצונו בלשון נסתר גם שצוונו קאי אמצוה פרטיית שמסיימים בה אותה הברכה ואותה המצוה ניתנה אחר הנתינה דתורה הק' והי' ראוי לומר וצוותינו מכל מקום אויידי שיש כמה מצות שניתנו במרה ותיבות קדשנו במצותיו קאי תמיד עליהם מצד ההתחלה לזאת לא פלוג בנוסח הברכה וקבעו תמיד לומר וצונו גם מצד שאמרו חז"ל בסוכה שלכך מברכים אמילי דרבנן משום שאל אביך ויגדך כו' ואם כן כיון שנצטווינו במרה אכיבוד אב ואם נקבע אז בחי' שאל אביך כו' והרי כל המצוות הנהוגות גם שהם מדרבנן נשרשות בצווי שבמרה וכל שכן כל מצוות דאורייתא שאחר כך וגם שיש בש"ס ב' לשונות אם הטעם מצד שאל אביך כו' או מצד לא תסור ומצד לא תסור לא שייך לומר שנשרשו כולם במרה על כל זה הרי ודאי שאלו ואלו דברי אלקים חיים וב' הלשונות צדקו יחדיו ולזה קיימא לן דמברכינן אמנהגא כמ"ש במק"א בזה מה דמברכינן אדרבנן ומה דמברכינן ברכה שהונהגה אחר חיתום הש"ס . מברכינן גם כן אמנהגא כמו הלולא דראש חודש ואומרים עליו קדשנו במצוותיו וצונו בין ביחיד בין בצבור גם שאיננו מצוה כלל לא שייך בו לא תסור מכל מקום שייך בו שאל אביך כו' וגם שי"ל שהכוונה בר"ח שצוונו בפעם אחר לקרוא הלל דהיינו ביו"ט וכמ"ש במק"א גם כן אודות הנשים המברכות אמצוות עשה שהזמן גרמא אשר קדשנו וצונו . גם שנשים הם עם בפני עצמם מכל מקום שייך בהם וצונו מצד שנצטוו אנשים ומכל מקום נראה שהעיקר מצד שאל אביך כו' ולזה ניחא בכל הברכות וצונו בלשון נסתר . ומסיימים בקידוש ושבת קדשו כו' כיון שכבר הזכרנו מה שנבחרנו פנים בפנים לנוכח במתן תורה הק' ואחר כך בפרשת מועדות נכפל עוד מצות שבת"ק ואחר כך עוד כמה פעמים בתורה הק' נצטווינו על שבת"ק וזהו הסיום בלשון נוכח . אך תיבת כי הוא נראה שנתוספו אחר התקנה . והכוונה היתה כדי שלא ליתן מקום לטעות ולומר שמעשה בראשית הם תחילה למקראי קודש לזה אומרים הוא יום תחילה . ששבת"ק לבדו הוא יום תחלה . למקראי קודש זכר ליציאת מצרים . ומהמג"א צ"ה משמע שהספרים שלא לומר כי בנו בחרת כמ"ש בפרי עץ חיים להדיא . ומכל מקום הכריע לומר כי הוא יום תחלה . אך אין מדבריו הקדושים הכרע . שעיקר כוונתו להזהיר דלא ליתי לאנצוייא אודות שנוי המנהגים וכעת שבעזרת השי"ת עד כה עזרנו השי"ת שניצולים ב"ה מתקלות ומכשולות על ידי שנויי המנהגים ואדרבא רואים להדיא שמוסיפין להתעורר ליראת שמים על ידי התחדשות להגלל ממצות אנשים מלומדה. וההכרעה בפוסקים היא שיותר טוב להוסיף בנוסחאות כמ"ש במקו"ר בזה . הנה נראה שאין קפידא לומר כי בנו בחרת כו' כיון שכן הוא מנהג גלות צרפת ואשכנז והנו במדינות אלו שבאים מהם . וכן הוא גם כן מנהג ספרד כמ"ש במהרד"א ע"ה . הרי יש ב' עדים נאמנים שכן היא תקנת אנשי כנסת הגדולה . ומ"ש בפרי עץ חיים שלא לומר מצד שבשבת"ק ניתן קודם מתן תורה הק' כבר כתבתי לעיל שאין מזה שום הכרע . ודברי הפע"ח הם רק כדי לייצב מנהגו במקומו בזמנו שלא אמרוהו נתן הוא קצת טעם וצד זכות לזה : מה שאין כן היכא דנהוג לומר גם אם ידענו שנתוספו אחר התקנה לא היה ראוי למונעו מלאמרו . שגם ברכה שהונהגה מחדש בכל דור יש לה מעלת ברכה מעליא . וחדשים גם ישנים כו' חביבים חדשים כו' . מכל שכן שנוטה שכן הוא התקנה . ודברי הנוסח בפשטן יותר מיושבים על ידי זה. ואין ספק שגם על פי סודות עליונים ועל פי כל דרכי הפרד"ם יבוא כן לנכון . לזה נכון לומרו . והבחירה קאי איו"ט. וכן ביו"ט אומרים כי בנו

בחרת גם כשחל בשבת״ק ואפי׳ שפיר הכפל והנסתר והנוכח כנ״ל. וכן שמעתי ממוהר״ר משה יודא ליב ע״ה המפורסם בש״ט שהיה מובהק בדורו בין כל הנוהגים על פי סוד. ואמר כי בנו בחרת כו׳ וכי הוא יום נוטה אלי שלא אמרו בשום פעם. ואיננו בטור ורד״א ע״ה גם לא בב״י ע״ה. איזה גדול כתב שכשלא יומנו השמות הק׳ שבקידוש יהי׳ מנין הל״ה תיבות מכוון. כמדומה שכ״ה בסידור מוהר״ר יעב״ץ ע״ה. או באיזה שו״ת מגדול אחר ע״ה. והיינו בלי כי בנו בחרת כו׳ ולומר כי הוא יום ויהי׳ המספר מכוון. אדכשלא יאמרו כי הוא יום יהי׳ מכוון עם שמות הק׳. אך כשאומרים כי בנו בחרת ולא כי הוא יום יהי׳ המספר מכוון כשלא יוחשבו כל שמות הק׳ שבקידוש וגם שבויכלו וגם תיבת מלך כיון ששוה מלכות לשם כשלא יוחשב כל זה יהי׳ המספר מכוון גם י״ל כשלא יוחשב הסיום בא״י מקדש השבת ולא השמות י״א שבתחלת הברכה יהי׳ גם כן מכוון ועל כל פנים אין קפידא בהוספה לגבי חשבון מכוון כמ״ש במקור״ב ועיקר הקפידא כשלא יהי׳ כמוסיף גורע מצד אמירת תיבות שגורעים טוב המכוון על פי פרד״ס ותיבת כי הוא יום תחלה גם שאפשר לייסבו מכל מקום איננו מוכרח כי מסתמא קאי השבת״ק שהוא תחלה כו׳ ואם נחשוש למתעקש לעוות המכוון לא יועיל גם תיבת כי הוא יום עד שנאמר כי שבת קדשיך הוא יום תחלה ועל כל פנים תיבת כי אין לו פירוש בזה לא בהוראות אי אם כאשר דלמא וגם בחי׳ דהא הוא מיותר בזה כי אין לנו ליתן טעם אחפץ השי״ת במצותיו. כמ״ש במקור״ב בזה וטעמא טעימה צריך מדוע יום זה תחלה. בשלמא כי בנו בחרת ניחא בבחי׳ דהא שעל ידי בחירה בנו הוציאנו ממצרים כידוע לכל מה שאין כן בזה וגם בבחי׳ אלא אינו מובן היטב שגם יוה״כ הוא יום תחלה לשארי מקראי קודש גם שהוא עצמו מקרא קודש מכל מקום לא כתוב בו בחי׳ זכר ליציאת מצרים ועל כל זה אני מהרהר בלבי גם ג׳ אלו התיבות כי הוא יום ואיני אומרם בפה מצד שנראה שהקדמונים לא אמרוהו ובפרי עץ חיים שכתב שלא לומר כי בנו בחרת ולא כתב שלא לומר כי הוא יום שהרי כל רואה ישפוט שכוונתו שיהי׳ התיבות בדיוק גמור ואין להעמיס בדבריו פירושים רחוקים בלי השמות וכדומה כי אחרונים מפרשים דבריהם מבואר בפרט בכזה שאיננו נוגע לסודות ולמעיינות העמוקים. מבואר מזה דפשיטא ליה שלא לומר כי הוא יום עד שהי׳ זה אצלו בגדר אין צריך לומר ומכוונת המג״א ע״ה אין ראי׳ כנ״ל וכיון שגדולי עולם בכל מקום בחרו לשנות מנהגים על פי טעמים נכונים הרי נכון כפי ההכרעה הנ״ל לומר כי בנו בחרת לבד: (עוד מצאתי) כתבתי במק״א אודות נוסח כי הוא יום תחילה כו׳ ופשיטא שאין אנו מהרהרים אחר רבותינו הקדמונים ז״ל שהנהיגו כן ומסתמא טעמם ונימוקם נכון היטב רק מכל מקום יש מקום לומר שכיון שמשמע מספרים ק׳ הקדמונים שהרבה מרבותינו הקדמונים ז״ל מנהיגי עם בני ישראל במדינות אלו בדורות הרבה לא הי׳ לפניהם ספר זוהר הק׳. וי״ל ששלשה תיבות אלו כי הוא יום לא קבעו הם ז״ל מצד מכוון המאמר כי בלא תיבות אלו אין שום מצד גרעון במכוון המאמר שאנו אומרים שבת״ק הוא תחלה למקראי קודש. ומה הוספות תיקון יש לפי הפשטיות בג׳ תיבות הנ״ל שאם יתפרש תיבת כי בסגנון דהא. יותר טוב שלא להוסיף סגנון כזה על נוסח תקנות חז״ל שיסדו הברכה שיש גלוי מלתא על פי הזוהר הק׳ שתחילה לא יסדו ג׳ תיבות הנ״ל. וגם שבבחי׳ חדשים גם ישנים כמ״ש במק״א חביב מה שנתוסף אחר התקנה מכל מקום אין זה רק כשתוספות ההוא אין בו נטיה לצד גרעון ופשטיותו מורה תוספות ביאור איזה תהלה להשי״ת ושייך בזה בחי׳ והוספתי על כל תהלתיך כמ״ש במק״א. וגם שבג׳ תיבות הנ״ל אין צד גרעון כי תיבת כי משמעותו גם כן אלא. וכן הוא בדו״ט שתיבת כי לא שייך בו רק משמעות אחד ושארי משמעותיו לא שייכים היטב מכל מקום אין לפי הפשטיות תוספות ביאור. וי״ל שיסדו מלות אלו רק מצד איזה מכוון במספר התיבות כיון שלא נתפרסמו דברי זוהר הק׳ שכתב שהכוונה במספר בזה הוא ע״ב עם תיבות סברי מרנן וגם שעל ידי תוספות מלות אין גרעון למספר כמ״ש במקור״ב מצד מ״ש בסי׳ רס״ג בא״ח בשם הרא״ש והמרדכי ז״ל מכל מקום אולי י״ל שאלו ראו רז״ל שנהגו לומר ג׳ תיבות הנ״ל מצד מכוון שהי׳ להם במספר והי׳ מפורסם בימיהם מ״ש בזוהר הק׳ במספר ע״ב בזה לא הי׳ מוסיפין וכיון דלא שייך בזה כל כך סגנון מש״ה והוספתי כו׳. כעת שכבר נתפשט על פי הרבה מגדולי הדור לומר רק ע״ב תיבות גם שמכל מקום אני נוהג לומר תיבות כי בנו בחרת כו׳ מצד שבהם שייך ודאי בחי׳ מש״ה והוספתי כו׳ ועל ידי תוספות כזה אין גרעון גם מצד מספר התיבות כנ״ל ולשון זה תיקנו חז״ל מיסדי ברכת קידוש ליו״ט ק׳. ושמעתי גדול אחד מוהרמי״ל ז״ל שנהג על פי סי׳ האר״י ז״ל ואמר תיבות כי בנו בחרת כו׳ וג׳ תיבות הנ״ל איני זוכר אם שמעתי ממנו על ידי זה נוהג אני לאמר כן מכל מקום ג׳ תיבות הנ״ל אני חושש לאמרם וסומך את עצמי על ההרהור בג׳ תיבות אלו. וכעת אני נבוך עוד בזה כי אולי בתיבות אלו יש גם כן תוספות ביאור נכון כי על ידי זה מבואר שמצוות שבת״ק היא תחלה למקראי קודש שלא לטעות שהכוונה שהוא זכר למעשי בראשית אשר המעשה בראשית תחילה למקראי קודש. ועל ידי שאומרים הוא יום תחילה. מבואר דקאי על שבת״ק הוא יום תחילה כו׳. ועל כל זה תיבת כי כנראה שאין בה תוספות ביאור ודי באמירת הוא יום תחילה כו׳ אך יש מכל מקום תועלת גם בתיבת כי מצד שיש פתחון פה לומר שמעשה בראשית יהי׳ קאי רק על יום א׳ שהי׳ בו מאמר הראשון מי׳ מאמרות שהוא תיבת בראשית כמו שאמרו חז״ל שבראשית נמי מאמר הוא ועל ידי תיבת כי ניכר שתיבת תחילה קאי על שבת״ק. אך מכל מקום מצד דאגלאי מלתא על פי זוהר הק׳ שלא חששו שיסברו שתחילה קאי על מעשה בראשית כיון שכעת המנהגים רופפים אודות נוסחאות. אולי כולי עלמא מודו שנכון לסמוך את עצמו בתיבות כי הוא יום על ההרהור ואין טענה על מי שאינו אומרם. אך תיבות כי בנו כו׳ גם שיש גלוי מלתא מהזוהר הק׳ שלא הי׳ אז תיבות אלו בנוסח מכל מקום שייך בהם בחי׳ והוספתי כו׳ כנ״ל ואפוסי פלוגתא לא מפסינן לומר שיותר נכון שלא לאמרם מצד שבת״ק ניתן במרה קודם שנבחרו עם בני ישראל מה שאין כן ימים טובים ק׳ ניתנו אחר כך ולזה יסדו תיבות כי בנו בחרת ביו״ט כי אין זה טענה מכרעת שהרי אפשר לפרש דקאי כי בנו בחרת על מקראי קודש זכר ליציאת מצרים שזה הי׳ מצד שבחר השי״ת בעם בני ישראל וכמו שנוסח דיו״ט כן הוא. גם הרי בפסח מיוסד לומר כי בנו בחרת ועל יו״ט ראשון ואחרון דפסח נצטווינו במצרים קודם יציאת מצרים כמפורש קודם פרשת קדש ובפרשת קדש הרי דשייך בחירה בעם בני ישראל מאברהם אבינו ע״ה והלאה דכתיב ביה אשר בחרת באברם כו׳ לתת לזרעו כו׳ וכתיב ביצחק יקרא לך זרע דהיינו רק מיעקב אבינו ע״ה או על כל פנים שייך בחירה מתחילת השליחות להוציא עם בני ישראל. וכל שכן ששייך כן על שבת״ק שניתן במרה. ומה שעם בני ישראל ציוונו דיעה לבור שבת״ק לנופש במצרים אין זה בכלל מה שאומרים ושבת קדשיך באהבה וברצון הנחילנו כו׳. דקאי על מה שאומרים אשר קדשנו במצותיו כו׳ ואין זה רק נמרה ושלשה שהיו מצווים ועושים דאם קאי גם על בחי׳ שאינו מצוה ועושה. הרי מצינו שקיים אברהם אבינו ע״ה גם עירוב תבשילין ומכל מקום אומרים ביו״ט כי בנו בחרת. וצריך לומר דקאי אבחירה באברהם אבינו ע״ה. וכן הוא בשבת״ק מצד מצווה ועושה שייך גם בחירה ביציאת מצרים ומצד בחירה של אברהם אבינו ע״ה שייך גם על בחי׳ שאינו מצווה ועושה. ומיושב לשון זה גם מצד שבת״ק היטב. גם אולי יש מקום לומר שתיבות בא״י דפתיחה ודחתימה. וכן תיבת אלקינו דפתיחה לא קחשיב. והחשבון מכוון כבזוהר הק׳ עם תיבות כי בנו בחרת כו׳ ולזה תיבות אלו נכון לאמרם היטב. מה שמכסין הפת בשבת״ק. שמעתי שבספה״ק הקשו על טעם שהוא זכרון למן. דאם כן גם בחול כן הי׳ צ״ל ולענ״ד לק״מ כיון שבליל שבת״ק אזדמן ברכאן אכל שתא יומא דשבתא כידוע מהזוהר הק׳ לזה עושים זכר למן בשבת״ק וכ״ה בבחי׳ ויברך את יום השביעי והברכה שורה בסמוי מעין וברכו במן דששי וקדשו במה שהי׳ משנה. על ידי זה נכון לכסות גם שחרית שבת״ק וסעודה ג׳ כי אין הטעם מצד שלא יראה בשתו לבד שזה לי״ש רק בלילה או בשעת קידושא רבא מה שאין כן טעם דברכה שייך תמיד וכ״ה עלהיו״ט:

רעב סעי׳ ו׳ (יין צמוקים) בבכור שור מס׳ בבא בתרא הראה זכות אודות צמוקים שמשערין אחר שנשרה יהיו הצמוקים שתות מהיין. וכן דרשתי ברבים ובביתי אני מזהיר שיהיו הצמוקים כפולים משיעור זה. וכן הוא על צד היותר טוב שהרי בסי׳ ר״ד שם בא״ח יש חילוקים בין יינות חזקים בין שאינם חזקים. והנה לכאורה הי׳ מקום לומר דההיא דמנחות דף כ״ה שהביא הבכור שור שם היינו רק לגבי לשער ערך עצמיות הצמוקים. מה שאין כן בזה שאנו צריכים שיהי׳ רמי ה׳ ואתי ו׳ על כל פנים. ואולי אין צריך לזה הנבלע בהצמוקים מים שהם נשרים בהם שיהי׳ על ידי זה בגדר חלק שתות יין מתוסף ועיינתי בהריב״ש ע״ה סי׳ ע׳ משמע שם קצת שהיו עוצרים הצמוקים שנשרו ולא הי׳ מים זולת זה. ולזה שיבח שם את טעם היין. אך אין הכרע שם כלל למשמעות זה. וכמעט הוא מהנמנע שלא יהי׳ מים זולת מה שנבלע בהצמוקים ואנו רואים שטעם הצמוקים ונכסחט מהם. וטעם המים שחוץ מהצמוקים שוה ממש. ואדרבא ממה שכ׳ שם טוב טעם יין צמוקים. מבואר שעל פי הראיה ממנחות שכ׳ בתב״ש שם יש לדון המים המחזירים הצמוקים לכמות שהיו ממש ליין גמור. וכמו ענבים רטובים ממש שאם הי׳ שום הפרש הדר הוה ליה מפריש מלא טוב על היפה. ומנהג עם בני ישראל תורה היא רק מצד שכ׳ שם בסי׳ ר״ד ס״ה שיש הפרש בין יין חזק לגבי רמי ג׳ ואתי ד׳ לזה יותר טוב להרבות הצמוקים שאחר שרייתן יהי׳ החצי ממלוי הכלי או שעל כל פנים יהיו שלים נגד המים שחוץ להם בהכלי. וזהו עלהיו״ט: (עוד מצאתי) אודות השיעור שכ׳ בבכור שור בבא בתרא לגבי יין צמוקים שתות אחר השריה לצע״ג אם לשער בזה בלי הגרעינין. שנראה שהם כעץ וגם דקיימא לן דפורצני הוא כדורדייא לגבי רמי ב׳ ואתא ג׳ לגבי ברכת בורא פרי הגפן וכדומה על כל זה הרי אנו רואין שאין שום לחלוחית מהגרעינין וגם אם יתנום בבית הבד לא יהי׳ יוצא מהם שום משקה ופשיטא דגריעי מצמוקים יבשים דכי מעצרת להו לא נפיק מהם דקיימא לן שפסולים ליין. וכן הוא ממילא לגבי הצטרפות הגרעינין להחשבון. וגם שלא שמעתי בזה ומזהירים תמיד שהם כמ״ש בבכ״ש. וכן הייתי נוהג להזהיר כמו שמו״ח נ״י מזהיר בזה. אך אסגרא דליזנא דילי הי׳ שעל צד היותר טוב הוא שיהיו שלים ואינני נזכר כעת מאין נתעוררתי לכך ואני רואה דרשום אצלי כן. אך רחוק בעיני שכוונתי אז הי׳ מצד הגרעינין וכמדומה לי שנתחדש זה בעיני כעת ואז אולי חששתי מצד שמזג היין הוא שלים ואולי על ידי שראיתי כן באיזה ספר ק׳ רשמתי אז כן. אך מצד הגרעינין כנ״ל לשער שלים בערך פחות מעט בלי השריה הוא עלהיו״ט:

שם בהגה (לחלוחית) אודות צמוקים דכי מיעצר להו לא נפיק מינייהו לחלוחית שכתבו הגאונים ע״ה נראה שאין זה מצוי כלל בינינו שהרי על כל פנים אי עצר כעין מלאכה דעשיית שמן ודאי נפיק מינייהו משקה מכל המצויים בינינו ואודות השיעור שיהיו המים פחות מעט מן ששה פעמים נגד הצמוקין אחר שנתגדלו אחר השריה או הבישול כמ״ש בתב״ש ע״ה בבכור שור בזה. הנה לכאורה הי׳ מקום לחשוש בזה שכמו דקיימא לן דלא ידעינן כמה נפיק מיניה לגבי כל מילי הכי נמי הי׳ מקום לומר אולי לא פלטו הצמוקין כל טעם שבהם ויין במים הוא שמשערים בששה פעמים משא״כ בזה אולי לא הי׳ הפליטה מהצמוקים רק החצי מערכם וצ״ל רק פחות מעט מששה פעמים דחצי שלהם או שלישם וכדומה. אך נראה שכיון דקיימא לן מיא דשלקי ודכבשי כולהו כוותייהו הם ובפרט כשרואים שתוסס ובשו״ת הגאון ח״צ ע״ה כתב בשם המביט ע״ה שעל ידי תסיסה נעשה מי פירות אין לנו לחשוש כלל בזה ואין להוציא מכלל יין צמוקים המבואר בדברי חז״ל שהוא בכלל יין בדרך זה שכובשים או מבשלים הצמוקים במים ורק על ידי מה שנראה בחוש שהמים הם ששה פעמים נגד הצמוקים אחר שנשרו אז אנו רואין שיש בזה דין ביטול כח היין בו״פ מים משא״כ כל שאין רואה דרך ביטול בזה אין לנו להוציאו מכלל יין ופשיטא דלא גרע מחמר מדינה וכל שלפי דעת הבריות הוא בכלל גפן ראוי לברך עליו כעל גפן תחלה וסוף מכל שכן כיון שסוחטין הצמוקים היטב אחר השריה כנהוג ורואים שלא נשאר בהם עוד שום ממשות מטעמם הקודם פשיטא שאין חשש כל דהוא בזה ומנהג עם בני ישראל תורה הוא ויין זה משובח לכל הברכות ובפרט כשהוא מבושל שהוא נקי מחשש מגע ועיין בפני יהושע ע״ה בקו״א מס׳ קידושין בענין חדש במ״ש אודות שכר ומי פירות ועל כל פנים בצמוקים כולי עלמא מודים דהוי יין כמבואר בדברי חז״ל:

סעי׳ ח׳ (ומבושל) אודות יין צמוקים מבושל כתבתי במק״א שאני נהוג לברך עליו קידוש והבדלה וכתבתי התנצלות שהייתי משתוקק לעשות כמו שראיתי בספר הק׳ פנים מאירות ז״ל שיש לחשוש שעל ידי בישול אשתני לגריעותא וכתבתי שבמקומות אלו שאין יין מצוי כל כך ויש עליו חששות בההולכה באולי אם איננו משומר כראוי לפעמים יותר טוב להיות בטוח מחשש איסור מלהדר אחר הבחנת הטעם. והנה סור מרע קודם לעשה טוב וגם דלפעמים עשה טוב דוחה לא תעשה מכל מקום מצוה הבאה בעבירה לא לרצון היא כשאין ההלכה שם לדחות וכן הוא בזה. ושוב ראיתי בתה״ד ז״ל כתב שאלה שהרוצה ליזהר לצאת ידי חובת כל הדיעות ביין מבושל איך יתנהג אודות הברכות והשיב שאין צריך לפקפק על יין מבושל לחשוש בו להוציאו מגדר יין ע״ש. אך נראה שגם שנתן שם מקום למדת חסידות בזה לצאת ידי חובת כל הדיעות בברכות דיין מבושל אין זאת כי אם ביין ממש שהוא על ידי סחיטה כדרך יין ואח״כ בישלוהו שבזה הוא שיש כל הדיעות דכל הגדולים ז״ל דאשתני לגריעותא ואיננו בגדר יין והרי היא כיין תפוחים או סחיטת שארי פירות או פירות שנתפררו דק דק שנשתנית ברכתן משא״כ ביין צמוקים מבושלים שעכ״פ הנם בגדר מיא דכולהי שילקי כשילקא ובפרט שהצמוקים הם לא פחות משתות מהמים ועל פי הרוב הם שלים ולפעמים השיעור כפי גדלותן אחר הבישול ועכ״פ הטעם משובח היטב וצמוקים הם מה שדרכם לאכלם חיים ומבושלים בזה מודו כולי עלמא שאין מדת חסידות לפקפק בזה אודות הברכות וממילא מודה הפנים מאירות ז״ל שזה יותר טוב מיינות שיש עליהם חששות או מחמר מדינה וכל המקילין בחמר מדינה פשיטא דמודו דזה עדיף מחמר מדינה ולזה אין בזה חשש גמגום וכולי עלמא מודו שכן הוא על צד היותר טוב במקום שאין מצוי כל כך יינות בלי שום גמגום בשופי: במק״א כתבתי אודות סינון יין צמוקים שיש לחוש אולי כשיובדקו יהי׳ בהם מולבין והנה יותר טוב לחמם ולסנן שעל ידי זה החשש יותר רחוק כי כשמתים לא יעברו בסינון וכמ״ש בסי׳ פ״ד ביו״ד גבי סינון חומץ אחר רתיחה ואודות מ״ש במק״א בשם הפנים מאירות ז״ל שיין מבושל גרע משאינו מבושל נראה שאין זה כי אם ביין משובח המשכר מה שאין כן ביין צמוקים שאנו רואים שהמבושל עדיף נראה שיודה הפנים מאירות ז״ל שהוא טוב ובפרט שעושים לשם שמים שעל ידי זה אין חשש מגע גלוי ואחזוקי מולבין במה שלא הוחזק לגמרי יש להקל בכה״ג:

(עמג״א סק״ו) יש ללמד זכות על העושים קידוש על יין שרף בכלי קטן מכפי מ״ש בגל״ח ז״ל סוף פסחים כי כמ״ש הט״ז ז״ל שברכה אחרונה דיי״ש היא גם על שיעור קטן. מצד שמעט ממנו נרגש הרבה. ואולי כן י״ל גם בזה לגבי שיעור קידוש היום. ומצינו דוגמא לזה במה שאמרו חז״ל ביבם שכשישרנו במים יעמוד על כזית עתב״ש ז״ל גבי יין צמוקים. ומכל מקום טוב ונכון ודאי לברך על כשיעור כמ״ש בגל״ח ז״ל שם ורבים מצטרפים בשתייתן כמ״ש בש״ע. ולזה גם שקשה לשתות יי״ש כשיעור הנ״ל מכל מקום יוכל לצרף שתיות מכמה אנשים בזה כי לא נתפרש קולא הנ״ל: בערך חומש מכוס הגדולה נשפך והוכרחתי למלאותו במים. והיין היה של צמוקים מבושלים. וברכתי בפה״ג. כיון שמבשלים בביתי שיהיו הצמוקים בערך שלים אחר השריה עכ״פ. והרי משורת הלכה גם כשהם רק שתות גם כן הר״ז בגדר יין וכידוע ממ״ש התב״ש ז״ל בזה. ובאותו פעם נתמעט היין על ידי רוב בישול. והי׳ בערך חומש ממועט מהרגיל בכלי זה מכל כך צמוקים לזה פשיטא שברכה ראשונה בזה היא בפה״ג לכ״ע. וגם שלצ״ע במה שהבישול מועטתו. אם נדון על ידי זה כאלו הי׳ כן מתחלה. ומסתבר שכיון ששפכו הכלי מלא מים משערינן בזה כמו קודם הבישול ולצ״ע על כל זה עכ״פ לא גרע מנתערב מיעוט מים ברוב יין. והרי עכ״פ אל יחסר המזג בזה משתות וכנ״ל. אך לגבי ברכה אחרונה. כיון שהיה הכוס מצומצם כשיעור שבערך שכ׳ בספה״ק לל״ח פסחים בסופו יש חשש שעכ״פ אין המים נהפכים להיות כיין בזה. והרי בציר ליה שיעורא ואין לדמות זה למזג יינות שהיו רגילים בזמן ש״ס הק׳. כי היו יינות שלהם חזקים. וכ״ש ביין זה דצמוקים שכולו רק כמזוג. ולזה ברכתי בנוסח רחמנא כמ״ש במק״א ואח״כ ברכתי בנ״ר על אכילה שאכלתי אח״כ בדרך הלויית מלכה. ובזה כבר יי״ח הברכה. בזה לכ״ע מכל צד לנכון עלהיו״ט:

סימן רעג סעיף ב׳ (ואח״כ נמלך) אודות קידוש במקום סעודה. ובינתים שינה מקומו. נראה דלא גרע משנוי מקום בתוך הסעודה שנוהגים להקל כשהי׳ דעתו לילך באמצע הסעודה. וידע כן בשעת המוציא. וכן הוא בזה שכשהיה דעתו מקודם לילך אחר הקידוש אולי קיל ולצ״ע היטב: סעיף ג׳ בהג״ה (שיהא בדעתו) היסח הדעת ושהיה זמן מרובה בין קידוש אל הסעודה אינו ניגוד לקידוש במקום סעודה. וכמו בלילי פסח שאמרו חז״ל שלכך מברך בנטילת ידים לסעודה משום דאסח דעתיה. ושוהים הרבה ומכל מקום הוה ליה שפיר קידוש במקום סעודה. אך שינה בין קידוש לסעודה אולי על ידי זה אינו קידוש במקום סעודה גם שלא שינה מקום אך שינת ארעי נמנם נראה שאין בה חשש כעין מה שאמרו חז״ל נתנמנמו כו׳ נרדמו כו׳ ולפעמים חל נמנום בסדר ההגדה:

סימן רעד סעיף א׳ (שתי ככרות) יוצאים ידי חובת לחם משנה בשמיעה גם שהברכה של כהניך אינו יוצא ידי חובתו ומברך בפני עצמו. מכל מקום מצוות לחם משנה על הבציעה קודם הנאת האכילה מהני בכך שליחות ומהני גם קודם נטילת ידים (שהרי יכול לברך המוציא על פחות מכזית בלא נטילת ידים) ונטילת ידים אינו הפסק ושייך מיכלא ונטילת ידים בפעם אחת:

סימן רעו סעיף א׳ (בשביל ישראל) גוי שהדליק בשביל יודי לא ישתמש כו׳ אם רק כמבריח ארי שלא ישאר יחידי בשינה בחדר בלילה י״ל דקיל גם שחשש שמא יאמר. שייך מכל מקום י״ל שבמה שאינו הנאה בפועל קיל ולא גזרו בכך. וביותר כשיש בחדריו נר דולק שהיה יכול להביאו הגוי לשם רק הגוי הדליק מעצמו שי״ל שאין חשש שמא יאמר. והיינו בנר דולק מספיק כל זמן השינה בלילה שם. וביותר אם אמר להגוי שיביא והלך והדליק די״ל דקיל. וכן אם יש שם מי שילך לחדרו בשעת שינתו דקיל. וכן בהדליק בשביל אשר בשינה וגם אם הומיר בכך על כל פנים אין צריך להקילו והוה ליה סגנון הנאה הבאה בעל כרחו ולא קמכוון וגם אי אפשר אם אין הנכרי שם לומר לו להוציא משם הנר גם שאפשר להקילו מכל מקום מצד עצמו הוה ליה אי אפשר. וגם כשהיא ניעור י״ל דהוה ליה לצ״ר בכך ולא גזרו במק״ם צער: סעיף ה׳ (בשביל הקטנים) יש צד זכות על המנהג שנתפשט שיסיק גוי בשבת״ק בבתי החורף. וגדולים מתקרבים להתנור ומתחממים שם. כי כיון שעיקר מנהגינו מצד הילדים רכים שהם ברובא דרובא דהבתים וגם בביהמ״ד הק׳ מביאים ילדים קטנים וילדים הולכין גם לבתי הזקנים ומשתהים שם הרי על ידי זה אין זה בגדר אם בשביל ישראל כו׳ כי הגוי עושה אדעתא דנפשיה ואדעתא דבעל הבית ובעל הבית דעתיה על צד ההיתר וצד ההיתר הוא על ידי הילדים והרי זה כמסיק להדיא בשביל ילדים קטנים שאין בזה איסור על הגדולים להנות מהחום. ומכל מקום על צד היותר טוב הוא שלא יקרב גדול להתנור בשביל חימום. וכשאין כוונתו כלל לחימום אין שום קפידא כלל להתקרב לכולי עלמא:

סימן רעז סעיף א׳ בהגה (בנר של שעוה) במקום שעמדתי בתפילה היה דולק נר שעוה קרוב אלי והמתנועעים הרגילים בשעת התפילה היו מקרבים הפה אל הנר על ידי זה חששתי מלנענע עד שכלה דליקת הנר. כי גם בטלטול הדלת שבו נר מותר בנר שעוה על כל זה על ידי נענוע והבל הפה בכח אולי יש חשש כבוי או הבערה והוא קרוב לדאורייתא. אך אחר שכבה הנר תיכף לא מנעתי את עצמי מלנענע. גם דלכאורה היה בחשש שמקרב הניתך ומקפה על כל זה אין שום חשש בזה לכולי עלמא. כיון שהוא ספק פסיק רישא ומלאכה שאינה צריכה לגופה. ומכל מקום המתנתי קצת אחר כביית הנר מלהתקרב לשם. בערך שלפי האומדנא כבר נקפא השעוה. אך אם נבוא לחשוש בזה חשש רחוק שאולי נקפא על ידי ההבל אחר כך יש בזה ספיקות ספק כבר הוא קפוי ספק שאין כח ההבל ונענוע כזה להקפיא וכתבתי במק״א דספק פסיק רישא מותר שהרי עכ״פ אינו מלאכת מחשבת כיון שלפי מחשבתו הוא מסופק אם הוא פסיק רישא והטעם דפסיק רישא אסיר הוא מצד

דידיעה ורצון בחיכה אחת הם והרי כאן אין ידיעה עכ"פ גם אם שלפי ציור הענין הוא פסיק רישא כיון דלדידיה הוא ספק איננו מלאכת מחשבת אך כיון שכעת לא ראיתי זה מפורש לזה אינני מיקל בזה למעשה. והרי יש ג"כ ספק שמא נקפא כבר כיון שיש באולי בכדי שיקפא גם הרי זה בכלל מלאכה שאינה צריכה לגופה קלת כנ"ל וגם שחשש הכבוי הוא ג"כ מלאכה שאינה צריכה לגופה ובפרט ביום מ"מ הוא מצוי לפעמים למלאכה צריכה לגופה משא"כ זה שאיננו מצוי כל כך למלאכה צריכה לגופה שאין להחמיר על עצמו כל כך ומההיא דסי' רכ"ע ורע"ז משמע טובא כנ"ל דספק פסיק רישא מותר דאם לא כן מי יודע דרך הרוח ואיה שוקל ושופר במשקל הרוח של בית ושל תנור ושל חצר ושל חוץ דרחוב ואולי יש כל שהוא המסת שעוה או הקפאה על ידו או הבערה שתלהבות רב על ידי זה או הטיית הלהב אלא ודאי שכל שאין ידוע לנו ודאי הוא מותר בהחלט לכ"ע : יש ליזהר מהטיית להב נר שעוה או חלב אם על ידי זה ניתק לפניו ואינו כלאחר יד ומ"מ שמא יטה אינו חששא קרובה כל כך בהם כמו בשמן :

סימן רפא סעיף א' בהגה (להרבות) מ"ש בספרים הק' שלא לומר האדרת והאמונה בצבור בקול רם כי אם ביו"כ. ועכשיו נהגו רבים לומר בכל שבת ק' בקול רם. וי"ל שגם היודעים מש"ש בספה"ק כנ"ל ונוהגים כן. אין זה אלא שאינם חוששים למ"ש שם. רק בעיניהם נראה לחלק בין אמירה בקביעות שאין עליו קפידא ובין אמירה דרך ארעי. שלכבוד השיר הקדוש. לא יבאו בו בכל עת בדרך ארעי. ומכל מקום מיום ראותי כן אני אומר בלחש : **שם** (בזמירות)נדפס בקצת סידורים באל אדון כו' חסד ורחמים מלא כבודו. וראיתי כעת שיצא להם כן מדברי מוהר"ד אבודרהם ע"ה . אך שם באותו מקום שיים אגב גררא בלשון לפני כבודו עיש . ולזאת נראה שאין לשנות הנוסח שמכבר. וי"ל לפני כבודו . גם יש לתלות השנוי מצד שראו ששם מע"ב שמות הק' המכוון נגד תיבת זו הוא מי עם ל' ע"ש. ואין מזה הכרע כל דהו. גם מצינו חסד ואמת יקדמו פניך והיינו רחמים גם כן כמו לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך כו' וזה נכון לומר לפני מה שאין כן מלא לא מצינו. וגם דכתיב חסדך ה' מלאה הארץ כו' וכתיב מלא כל הארץ כבודו אין על ידי זה הכרע. שהרי אין עצמיות הארץ כבודו רק מלואה . ולא מצינו שהכבוד מלא חסד. וגם רחמים . גם שמקובל בידינו לומר אל מלא רחמים וכן קודם התחנון מלא רחמים רחם עלינו כו'. איננו נזכר כעת שיהי' כ' כן בפסוק. ולזה אתי שפיר לומר לפני . וכן כ' שם סובבים אותו ואין לשנות לומר הודו . כי רק להוסיף בנוסחאות עדיף ולא לשנות במה שאין הכרע מוכרח. גם י"ל שמרומז כן בפסוק. דכתיב ואמונתך סביבותיך . וכ' כל מעשהו באמונה. וכתיב בדעתו תהומות נבקעו. וכתיב ובתבונה יתכונן. הרי שתבונה ודעת הם מקור מעשי ה' ומעשיו באמונה שהיא בבחי' הסיבוב. ונכון לומר הנוסח כמכבר. וכ' שם מאורי אור שיצרת כו' ובנוסח דכבר הוא שעשית ונכון לומר שניהם . ולהקדים שעשית שהרי אנו מעלים מתתא לעילא השגותינו ושבח מאתנו . ונדפס בסידורים בחול המה יפארוך סלה. ובשבת ק לא כתיב תיבת המה ונראה להשוות לומר בשניהם שכיון שאין צד גרעון בתיבה זו.נכון להרבות בנוסח כי הלא גם בלי תיבת המה קאי יפארוך אשבח מעשה ידיך. ואם נפרש יפארוך סלה אמאורי אור וכמ"ש בזוהר הק' מנגינותא דקלא דשמשא בשבח השי"ת בלי הפסק וכתיב השמים כו' ומעשה ידיו כו' כן עם תיבת המה יתפרש כן ובאלו כתוב שהמה. או שיפארוך . כ' שם עונים באימה כו' כנדפס עכשיו ולא כתוב שם נותנים באהבה רשות ומכל מקום אין גרעון בתוספת תיבת באהבה ולהרבות בנוסח עדיף .

עוד מצאתי כתבתי במק"א אודות תיבת קודש שבאל אדון. שגם שכתב הבאה"ט ז"ל שרוב פוסקים ז"ל סבירא להו לומר רצון קוניהם סבירא להו שאין הכרע מצד שלשון רצון הוא לשון יחיד כי י"ל בבחי' רצון של כל א' וא' . ועל כל פנים כל הרצונות טפילות לרצון אחד של השי"ת) ביוצר ובשם מוהר"א ז"ל מק"ק ווילנא יצ"ו נדפס קודש אך דברי הבאה"ט ז"ל יותר מתפשטים בעם בני ישראל מכל מקום בשבת ק' יש יותר בחי' גלוי יחוד כמ"ש במאמר כגוונא כידוע י"ל קונם. וכעת ראיתי במוהרד"א ז"ל כתוב באל אדון גם כן קוניהם. אך מכל מקום מצד אפושי פלוגתא לא מפשינן נראה לומר קונם כיון שלפנינו יש פוסקים ז"ל דסבירא להו גם בחול לומר קונם. וכן הוא מצד שייכות שם הק' ע"ב תיבין לתיבות אל אדון כידוע ובחי' שם הק' ההוא הוא ויבא מלאך בין כו' וכיון שמובדלים עם בני ישראל לבדם יש יותר גלוי יחוד כמש"ה ומי כעמך ישראל גוי אחד. ולזה גם בשבת ק' ביוצר י"ל קוניהם כיון שהפוסקים ז"ל כתבו סתם ולא חילקו בין בחול לשבת ק' מה שאין כן באל אדון אפושי פלוגתא לא מפשינן : במוהרד"א ז"ל כתב סובבים אותו . ומכל מקום כיון שמפורש בפרי עץ חיים הק' ובמשנת חסידים ז"ל לומר הודו אין לשנות . וכעת נתפשט כן בדפוסי סי' ק' הרבה אך נדפס גם כן לומר מלא כבודו. ואין לזה הכרע בשם האריז"ל. ובמוהרד"א ז"ל כתב תחילה לשון מלא כבודו ומסיים שם לפני כבודו. וכיון שלשונו אינו מוכרע. אין ספק מוציא מידי מנהג רוב תפלות הגולה הידועים לנו. לומר לפני כבודו ואולי המדפיסים נטו כנ"ל מצד ששם הק' המכוון למלה זו הוא קרוב לאות מלא רק מסיים בה' במקום האלף אך אין להכריע על פי זה. בסידורים שנדפסו על פי בעהמ"ח ספה"ק תניא נ"י.נדפס זה שיר שבח של יום השביעי. ובסידורי דנוסח אשכנז יצ"ו נדפס זה שבח כו' וכן נוטה שאין זה בחי' השיר. שהשיר הוא טוב להודות כו' רק זה שבחו של יום הק' שבו שבת אל כו' בודאי הוא שבח עצום עי"ז ליום הק'.ורחוק לומר דקאי אשל אחריו משבח ואומר כו' כי לפי זה היה לומר יום השביעי משבח בלי ו'. ולא ויום הז' משבח כו' כבכל הנוסחאות . וללע"ע ובמוהרד"א כתוב שיר שבח : **אודות זכר למעשה בראשית** בשחרית כן הוא במשנת חסידים ז"ל ובקצת סידורי האריז"ל ובקצתם נדפס בלי נקודות ובפרי עץ חיים הק' אין נזכר שנוי ובמוהרד"א ז"ל כתב סתם ולא העתיק תיבות אלו . גם בערבית.ולדידיה שוה הנוסח בכל הג' תפלות ואין ידוע אם השמיט תיבות הנ"ל מצד שאינם בנוסח שלו או מצד שלא היה צריך לכתוב עליהם פירוש . אך מצד שבקידוש כתב פירוש על תיבות אלו מבואר שלא היו בנוסח שלו בתפלה. וכן משמע שם מלשונו שכתב שם גבי קידוש ע"ש . ולזה אני מהרהר תיבות הנ"ל בשחרית.כיון שיש מקום שלא לומר על פי האריז"ל.ובערבית ומוסף אומרים כנהוג מכבר ולהרבות עדיף : **שם** (ויש להאריך) על פי מ"ש במקור"ב בשם הזוהר הק' שיש להשי"ת נחת רוח כביכול גם מתענוגים גופניים דידן בשבת ק' על פי זה יש צד זכות על מה שבוחרים בנגינות וזמירות עריבות בשבתות ק' ויו"ט ק' בביהכ"נ הק' ובתוך הסעודות ואין צריך לומר אם הכונה לשם שמים להדיא שכן הוא הטוב והנכון. וכן אם בהנגינות יש התעוררות הלב לאהבת השי"ת או יראתו . או שארי מדות טובות שר בשירים על לב טוב. שזה טוב ונכון . אך גם אם הוא מזמורא יתמא . בלי כוונה נכונות הנ"ל רק מצד עריבות המורגש בוחרים בזה . על כל זה כיון שיש נחת רוח להשי"ת מנחת רוח שלנו בימים הקדושים . יש צד זכות בזה . וגם שכ' בזוהר הק' כן גבי שבת ק' כן הוא בכל יום שנקרא מקרא קודש כבחי' מה שאמרו חז"ל לעולם ימוד את עצמו כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו ואחר כך יאכל . ובבחי' זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. שהיום בחי' קדושה ומתעורר מה שעם בני ישראל נקראים קודש וכמ"ש במק"א בזה :

סימן רפב סעי' א' (מוסיף) מה שהוכיחו הפוסקים ז"ל הרא"ש והמרדכי ז"ל. שלא שייך המוסיף גורע בנוסחי תפילות ממה דיכול להוסיף על ז' קרואים בשבת ק' גם שזה מכוון נגד ז' רואי פני המלך. נראה שאין להשיב על הוכחה זו. מצד ההוספה שבתוך נוסח באמצע אולי גרע כי היכא נימא שמה שבאמצע הוא כמאן דליתא ונצרף לגבי המכוון. בדרך הצירופים או גי' או נו"ט או רמז מספרי התיבות. ואותיות או הנקודות רק מה שבצדדים. ומה שבאמצע נימא עליו שהוא כדליתיה. מה שאין כן גבי מספר הקרואים בשבת ק' ניהו דלא אמרינן כיון שמה שיתירים על ז' הם בלי כוונה זו של נגד רואי פני המלך. על ידי זה יוגרע ההודעה ברמז הקרואים נגד רואי פני המלך. וגם דלא אמרינן כן רק שאמרינן בז' הם נגד רואי פני המלך והיתרים אינם נגד רמז זה. מכל מקום הרי שייך לומר בז' שקראו תחלה הם נגד רואי פני המלך ומה שקורים אחר כך איננו נגד מכוון זה. מה שאין כן לצרף מה שבתחלה ומה שבסוף לרמז מספר המכוון. ועל מה שבאמצע נימא שהוא כדליתיה זה לא מצינו לכאורה. אך נראה דזה ליתא ומהז' קרואים מוכרע שאין קפידא בתוספות גם באמצע שהרי בימי הש"ס היו מברכים רק הראשון בתחלה והאחרון בסוף כידוע. אם כן מצד זה שעכשיו שכל אחד ואחד מהז' מברכים אין להוסיף. וגם שפשטה ההוראה להוסיף גם עכשיו. מכל מקום כולי עלמא מודו שדברי חז"ל במה שיכולים להוסיף הי' בזמן שלא הי' מברך רק הראשון והאחרון וכנ"ל. ואם כן לא הי' שייך לומר שהז' שקוראים תחלה הם נגד ז' רואי פני המלך שאין מוסיפין עליהם ומה שאחר כך הוא כדליתיה. שהרי על כרחך עיקר הבנין הוא על ידי האחרון המברך באחרונה. וגם שבמה שאיננו ברכת נהנין אחד מברך והם יוצאים ידי חובתם. מכל מקום אין זה כי אם בבחי' שופר מברך וגור יוצא וכדומה עשי' כ"פ. וגם בבעברה יכול להוציא ידי חובתם. מכל מקום אלו הי' רק ז' ראשונים עיקר הקרואים ואחריהם כמאן דליתנהו. הי' נכון להשביעי לברך. ושיסתמו כולם אלא ודאי שגם במה שהוא הוספה באמצע לא שייך בזה גרעון הכוונה או מספר המכוון על ידי ההוספה. וההוספה מצטרפת רק לטובה כמו מחשבה טובה מצטרפת רק לטובה :

סימן רפד סעי' א' (מפטירין) כמו שכתבו האחרונים ז"ל שאין קפידא בטעה ואמר לפני קריאת תורה הק' הברכה שלאחריה. ויאמר לאחריה ברכה שלפניה כן הוא בברכות ההפטרה ולאחריה שאם טעה ואמר לפניה ברכה שלאחריה הראשונה אין בכך חשש. וכן אם אמר רק כמה תיבות ממנה וחזר והתחיל אחר כדי דיבור ברכה שלפניה אשר בחר בנביאים כו'. שאין בכך חשש גם שבפתיחה הי' דעתו לומר הברכה צור כל כו' כי סבר שכן הוא הברכה לפניה. מכל מקום אין בכך חשש ואין בכך צד מזכיר מאורע אחר : סעי' ז' בהגה (או מילה) גם שבש"ס ברית מילה בשבת ק' אין מזכירים נשמות ואין אומרים אב הרחמים. מכל מקום בחול קיל טפי כי שם על ידי הצטרפות שמחת שבת ק' ושמחת המילה נמנעים מלהזכיר מה שאין כן בחול. גם שם אפשר לתקוני להזכיר נשמות במנחה. מה שאין כן בחול שמי שיש לו אז יא"צ אם לא יזכיר אז לא יזכיר עוד בזמן הנהוג. אין קפידא ויש להזכיר אז ועל ידי זה יזכיר גם כן הנשמות שאין זמנם נחוץ אז. ובפרט בחול אין המילה תיכף לקריאת ספר תורה הק' מה שאין כן בשבת ק' שזמן ההזכרה היא תיכף אחר המילה לפעמים דהיינו ב[illegible] הגהה אך אין הזכרת נשמות בר"ח כלל ומכל מקום חול קיל וכנ"ל היטב :

סימן רפה סעי' ד' (קודם שיאכל) אודות צוואת רבינו הק' ז"ל. לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בכל שבוע קודם אכילה בשבת ק'. נראה שהכוונה בזה אכילת הסעודה דשחרית שהרי עם הציבור צריכים להשלים והיינו עד זמן קריאת ספר תורה הק' בשבת שחרית. וגם שיוצאים ידי חובתם על ידי השלמה דרך כלל קודם סיום כל התורה הק' בציבור וכמבואר בש"ס הק'. שסבר לאשלמינהו בערב יום כיפורים מצד שסבר שאז הוא אחרית השנה בבחי' קריאת ספר תורה הק' שמושלם כולה בשמחת תורה הק' בעצרת. אך מצד שיום כיפורים הק' נקרא יום שמחת לבו מצד לוחות השניות שניתנו אז לעם בני ישראל באהבה. וכיון שיום קדוש ההוא מיוחד אל מתן תורה הק' פקודי ה' משמחי לב בנר מצוה ואור תורה הק' לזה הי' נכון בעיניו להשלים בעיו"כ כל פרשיותיו עם הציבור קודם סיום כל התורה הק' בציבור לולי שהחיוב לאכול בעיו"כ הק' כידוע. ואולי כוונתו בהמניעה גם כן מצד מעין צוואת רבינו הק' ז"ל. שצריכים להקדים ההשלמה בדיבור פה לפרשיותיו בתורה הק' קודם אכילה בפה ובבחי' לא אוכל כי אם דברתי דברי ובבחי' ה"ן באתב"ש שכנגד שער החסד שברל"א שערים שבבחי' ה' שיחה מוקדם לבחי' צ' אכילה ובבחי' בחכמה ותורת חסד כו' ששייך זה לעמוד דחסד לזה נמנע מלהשלים בעיו"כ. ועל כל פנים הכוונה שלא לאכול קודם השלמתו עם הציבור ואנו שנוהגים להשלים כל פרשה בעש"ק. דהיינו בפרטיות פרשת כל שבוע. הקפידא על אכילה היא גם כן רק על סעודת שחרית דשבת ק' ולא יותר ולא שייך בזה גם שום מדת חסידות להחמיר מלאכול בליל שבת ק' קודם שנים מקרא ואחד תרגום והנוהגים להשלים שמו"ת בעש"ק טעמם רק מצד הטרדות וחפזון זמן התפילה בשחרית ונטילת הסעודה אחר כך ובלילה אין לקרוא לאור הנר ומהסדר שבשו"ע בקריאת ספר תורה הק' בשבת ואחר כך כתוב דיני השלמת הפרשה משמע גם כן כנ"ל דהיינו שגם בבחי' מדת חסידות לכתחלה ראוי להשלים עד סעודת שחרית. וידוע מ"ש בסידור הק' של מוהר"ר יעב"ץ ז"ל שהש"ע הק' נתחבר ברוח הקודש וסימנא מלתא בהם והלכות שופר הוא סי' תקפ"ו גי' שופר ע"ש עוד וכן הוא לגבי סדר הנ"ל : כעין הכרע כל דהו שנכון לומר התרגום אחר כל פסוק עבאה"ט בזה כמו שהי' בזמן הש"ס שהיו מתרגמים. הי' המנהג פשוט לתרגום אחר כל פסוק כמבואר :

סעיף א' (תפלת מוסף במוסף שבת"ק התחלתי רצה ה' א' בעמך כו' והי' כמדומה לי שסיימתי או זכר למעשה בראשית . ונראה שאין חשש בזה בדקיימא לן סירכא נקיט ואתי . וגם שיש בזה ב' בחי' אשגרא דלישנא . ומתיבת רצה לבד יש המשך לאמירת רצה נא במנוחתינו או רצה והחליצנו ורצה במנוחתינו שמוך גם כן לזכר למעשה בראשית . על כל זה גם אם הי' המבוכה תיכף אמירת רצה לבד אין חשש בזה כיון שאין בה זכרון כי אם תיבת זכר למעשי בראשית ולא תיבות או"א . הרי ודאי שהזכרון הוא בטעות וכל שנוטה אצלו שכוונת התחלה בתיבת רצה היא ברצה דעבודה אין חשש . שהרי סמכינן אשגרא דלישנא ועל ידי זה מוכרע שהזכרון דתיבת זכר למעשי בראשית הוא טעות וכל שכן שהתחלתי רצה ה"א בעמך . שאין חשש בזה . גם שבספק שקול יש לחזור למקום הראשון שבין ב' צדדי הספק וכמ"ש בתק"א מכל מקום בזה אין כאן ספק על ידי אשגרא דלישנא ומכל מקום הרהרתי בלב מזכר למעשי בראשית והלאה עד עבודה שזהו על צד היותר טוב כמ"ש במק"א ואחר כך אמרתי התפלה בצבור שעל ידי זה אין עוד שום חשש בזה . וגם בספק שקול בכהאי גוונא שיודע שיתפלל לפני העמוד תפלה השיא ויהי' יוצא ידי חובתו בהחזרה . ללע"ע היאך יעשה בכהאי גוונא והא דקיימא לן לגבי יעלה ויבא וכדומה שסומך את עצמו אחזרה . היינו משום דשם לא שייך חשש ברכה לבטלה. וגם אם לא הזכיר מעין המאורע אין זה בהחלט משנה ממטבע שטבעו חז"ל בברכות שהרי מצינו שבמעריב אין צריך לחזור כלל על ידי חסרון יעלה ויבא וגם במה שתקנו חז"ל לחזור לראש על ידי שהשמיט . מכל מקום אין הכרע שקבעו שעל ידי זה יהי' בגדר שנוי מטבע . רק שקבעו שיחזור ויתפלל ועל כל זה אין זה בחי' שנוי מטבע מה שאין כן בכהאי גוונא שאמר חצי ברכה ונסתפק שבזה יש חשש ברכה לבטלה מכל צד ואם יחסר מהצריך יהיו כל הברכות שאמר בגדר ברכה לבטלה לגמרי ובגדר שנוי מטבע בהחלט ועל ידי זה נראה נוטה שיחזור למקום הראשון. גם אם יודע שיתפלל לפני העמוד ואולי זה טעם מה שאמרו חז"ל שיחזור למקום הראשון בספק כי כשלא יחזור יש חשש הרבה ברכות לבטלה מה שאין כן כשיחזור למקום הראשון אין חשש כי אם בברכה אחת ומכל מקום ללע"ע: גם שכתבתי במקור"ב שלהרבות בנוסחאות עדיף . ובדרך זה נדפסו בלבוש סידורים שבהם רבויי נוסחאות . על כל זה אין צריך לומר ביום השבת המנוח הזה כי במקומות שאומרים רק המנוח לבד להם נכון לומר כן מה שאין כן בשארי מקומות שנוהגים לומר השבת . אין על זה עוד שום חשש לומר שעדיף גם כן לומר המנוח כי לשון שבת הוא מבורר טפי לכולי עלמא . והוא לשון תנ"ך הק' ולשון חז"ל ולשון הבריות . ומה צורך להזכיר עוד . ואמרו על זה דרך לחות מנוח עם הארץ הי' כידוע. וגם שאין לבטל מנהג מקומות שכבר נהגו לאמרו. אנו אין לנו לשון מבורר טפי מלשון שבת"ק . וכן יש בסידורים הנ"ל לשונות יתרים מצד שהדפיסו ב' שנגון דנוסחאות . ולא רשמו היטב להודיע שהוא ב' דרכים או זה או זה ואין הזיווג עולה יפה לומר בשני הדברים וכמו שהדפיסו דיעה בינה והשכל חכמה בינה ודעת והוא ב' דרכים שאין לזווגם והאומר על צד היותר טוב . אומר חכמה בינה דעה והשכל כלשון שהוא בתנא דבי אליהו זלה"ה וכמ"ש במק"א בזה . ובכהאי גוונא הוא בשארי הנוסחאות שצריך לברר דרך ממוצע עלהיו"ט : כתב במוהרד"א ע"ה מדברי חז"ל בירושלמי. בלא שפתי מרמה זו מוסף . איני יודע הכוונה בזה. וקצת י"ל על פי מה שאמרו חז"ל שיום שיש בו מוסף חוזר לראש אם טעה במעין מאורע היום מה שאין כן בלי מוסף אין מחזירין וזהו בלא שפתי מרמה . שגם אם השפתים הם בבחי' רמיה כקשת רמיה ואין שגורה תפלתו בשפתיו שיהיו כחוט השני . מכל מקום צריך להיות חוזר להתפלל שנית לכוון שלא יהי' רמיה בהשפה ולא טעות מה שאין כן זולת מוסף כנ"ל אך זה רחוק לפרש כן כוונת הירושלמי ואולי הכוונה מצד שבשחרית ברוב הימים יש בו מעין סליחה . וכשהוא בלי תשובה שלימה הרי זה בבחי' רמיה טובל ושרץ בידו מה שאין כן מוסף שאין בו בשום פעם בקשת סליחה.גם אולי מצד שרוב קרבנות מוספין הם קרבנות שאין צריך להם תשובה גם כן . גם אולי הוא מצד שכיון שכבר קראו בספר תורה הק' . שהיא תורת אמת ומצלת מרוח רמיה . ומצד שכבר התפלל שחרית בהנוגע לעצמו הרי תפלה זו לקיים דברי חז"ל בכוונתם לשם שמים עפ"י חכמת אמת . ואולי לזה נהגו שלא לישא כפים כי אם במוספין ולא בשחרית כי ברכה צריכה להיות בעינא טבא ברעותא דלבא כמ"ש בזוהר הק' כידוע וזהו במוסף שניצולין משפתי מרמה ביותר :

(עוד מצא'תי) כתבתי במק"א על מה שאמרו חז"ל האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה זו תפלת מוסף אז לא ראיתי כי אם במובא במוהרד"א ע"ה מדברי חז"ל.ועכשיו ראיתי במדרש שוחר טוב תהלים י"ז ע"ש שכ' להדיא הפירוש דהיינו מצד שאין אנו עומדים להתפלל מוסף מתוך דברים בטלים ע"ש והיינו מצד מה שרגילים לעשות הפסק שהיות בין שחרית למוסף על פי הרוב ופעמים מתפללין מוסף באמצע היום ובפרט להנוהגים לאכול לפני מוסף ומכל מקום נזהרים משכרות וגם בשמחת תורה הק' נזהרים הרוב ורובא דרובא משכרות קודם מוסף ועל כל פנים אין עומדים להתפלל מתוך דברים בטלים רק אומרים קדיש אחר שאומרים אשרי וגם יחיד אומר על כל פנים אשרי סמוך לתפלת מוסף . ועל פי המנהג לומר קרבנות קודם מנחה אתי שפיר טפי שאין צריך לומר שתפלת מנחה היא בלא שפתי מרמה שקובעים לימוד גדול בסמוך לפניה ומשלמים פרים שפתיים ובפרשת תמיד וקטרת במקום תמיד וקטרת משלמים. והזכרת קרבנות ודאי מוציא מעניין מרמה כי קרבן מזכיר שעקידה במסירת נפש. אך גם מוסף שאין מזכירים קרבנות לפניה מכל מקום יש גם כן בתהלה לדוד. מה שמוציא מכעין מרמה שאומרים רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע לאפוקי ממרמה. וכן במעריב בהשכיבנו אומרים מה שמוציא מכלל מרמה והושיענו למען שמך דהיינו לשם שמים נסוב :

סימן רפח סעיף ד' בהג"ה (מחצי היום) גם שבחלום ביום אין לאכול מאז ביום ההוא מכל מקום בחלום בלילה אוכל אחר כך בלילה ורק ביום שלאחר כך זמן התענית ככל תעניתים תקנת חז"ל ורק ביום אי אפשר לאכול אחר כך כי צריך להיות התענית ביומו : **סעיף ה'** (יו"כ) אודות החלומות שבש"ע שנוהגים להתענות עליהם כשהיה נראה לו מעין יו"כ בנעילה ומכל מקום לא היה בעיניו כן בהחלט רק בהדמיון היה לו שכבר סיימו תפלת נעילה בחזרה ואמר עוד פיוטים מהרגילים בנעילה ולא היה בהדמיון שהוא לפני קדיש רק שהוא אחר סיום נעילה יש להקל בזה מלהתענות אך כשנראה לו שעוד יום גדול ולזה אומר פיוטים מהרגילים בנעילה בכהאי גוונא אני מתענה היום ד' ניסן כיון שבלאו הכי יו"כ גם שלא בשעת נעילה יש בו צד תענית חלום וגם שלא היה רושם בזכרוני מיו"כ רק מצד הפיוטים נכון כן : חלום דיו"כ שלא בשעת נעילה . גם שלפי מ"ש האחרונים ז"ל בשם המגיד של הב"י ז"ל מתענין על זה כיון שהבאה"ט ז"ל הביא בשם ספה"ק קרבן מנחה שהוא חלום טוב . ומסקנת האחרונים ז"ל שלא להתענות בשבת כלל . גם בחול המועד ור"ח אין להתענות על זה ובפרט בחוה"מ סוכות שמכוונים בברכה שעל הסוכה מזמן סעודה לזמן סעודה וכשיתענה יהיה ישיבתו בסוכה ביום ההוא בלא ברכה לא יתענה רק בחול ב' ימים ודי בהטבה : חלום של יו"כ אינו רק כשחלם לו ממש שבזמן ההוא הוא יו"כ ממש מה שאין כן כשעסק בחלומו אודות תענית יו"כ ואינו זוכר שהעסק היה על זמן ההוא ממש ויכול להיות שעסק אודות זמן אחר שהוא יו"כ אודות הנהוג בו בתענית וכדומה עסק השייך ליו"כ ובפרט שבבאה"ט ז"ל כ' שהוא טוב : חלום מעין יו"כ ומהרהר ג"כ שאינו יו"כ אין צריך שום תענית לכולי עלמא ופתרונו רק טוב וכמו שאמרו חז"ל שפתרון שבחלום גופיה מורה טובה היטב : **שם** (שיניו שנפלו) חלום של נפילת שיניים ח"ו שבש"ע . נראה שאיננו כשחלם רק חתיכות מהם נפלו או גרר בידיו ולא חלם לו שנחסר גם אחד מהם . ואולי על ידי גרירה בידיו איזה שן אינו כשנגון נפילה והוא חלום טוב ובפרט לגבי שבת"ק שראוי שלא יעלה שום עצב על ידי חלום כנ"ל ואין להתענות ע"י זה בשבת ק' גם לא בר"ח : **שם** (שקורא בתורה) בתענית חלום בשבת"ק הוכרע שלא להתענות כשאין נפשו עגומה עליו כל כך שהתענית יהיה עונג לו . אך בקריאת ספר תורה הק' נראה שאין להתענות גם בחול כי כפי שהועד בשם המגי"א וקצת מן האחרונים ז"ל אין זה בכלל הג' שמתענים עליהם כי הם רק שלשה הראשונים שנזכרו בש"ע שם . אך כשאינו זוכר שקראוהו בשמו ושקרא בפיו הפרשה נראה דלכולי עלמא אין חשש בזה גם בחול וממילא הוא מוכרע רק לטוב : חלום קראוהו לעלות לתורה הק' ולא עלה והקיץ או לא רצה לעלות מסברא אין צריך להתענות חלום פיוטים דנעילה . כל החזרה הוא בכלל נעילה אך אבינו מלכנו ופסוקים שאחר החזרה

מסברא

מסברא אינם בכלל נעילה גם שהם קודם תתקבל ומכל מקום להחוששים גם על יו"כ שלא בנעילה מסברא שהוספות יו"כ כיו"כ גם כמה שעות בודאי מסכה וסגנון מעין יו"כ וספק אולי לא יו"כ ממש י"ל דקיל: ספק אם היה חלום מהנזכרים בש"ע לכ"ע אין לחוש עליו שהרי כמה מחז"ל שלא חשו על זה כלל. והחושש הוא רק בגדר מילי דרבנן שספיקו להקל ומכל שכן כשיודע ודאי שלא היה החלום כי אם קצת מעין אותם שבש"ע. וכגון קורא בספר תורה הק' בלי הברכות ולא שקראוהו ואולי הוא בדרך שהוא המקרא או בדרך לימוד בעלמא שהקדמונים היו רגילים ללמוד מספר תורה הק' פשוט שאין חשש לכ"ע בזה:

סי' רפט סעיף א' (קידושא רבא) כשאני אוכל כסנין אחר קידושא רבא שעל יין איני אומר רק על המחיה ואינני כולל בהברכה גפן גם כן. כיון שלא היה שתיה רק רוב כוס. שיש ספק בזה לברכה אחרונה לפעמים אני שותה כל הכוס כדי לכלול עם על המחיה וזה כשהסעודה מתאחרת עד שעבר שיעור עיכול דשתיית היין אך כשהסעודה היא תיכף איני שותה רק רוב הכוס ואינני כולל והספק דגפן דהיין אני יוצא ידי חובתי ע"י ברכת המזון. כי קידוש טפל להסעודה תמיד ונגרר להברכת המזון לכולי עלמא. וגם שיצאתי י"ח הסעודה שבמקום קידוש ע"י הכסנין · וע"י על המחיה נבדל הכסנין מהסעודה שאחר כך. על כל זה כל שהיין טפל לסעודה כל שם סעודה אחד להא מלתא ויוצא י"ח ספק ברכה אחרונה דהיין (וגם שנוטה שחייב בברכה כיון שמרבים עכשיו שיעור הכוס לשמינית מה שקורים קווארט כידוע. ויש דיעות כזית או רוב רביעית חייב בברכה אחרונה. מכל מקום איני יוצא מכלל ספק ברכה. וגם ודאי נפטר ע"י ברכת המזון) בהברכת המזון· גם שמשתהה עד יותר משיעור עיכול משתיית היין. אין חוששין כן כמו שבכל סעודה אין לומר שהכזית הראשון נתעכל תיכף וגם כאן הכל סעודה אחת בזה: עוד מצאתי כשלפני סעודת שחרית של שבת ק' אוכל כזית פרפראות ויוצאים ידי חובתם בקידוש במקום סעודה טוב לכלול במעין ג' שעל האכילה גם ברכה על הגפן על השתיה של כוס קידושא רבא. כיון שהסעודה שיאכל אחר כך אינה שייכת להקידוש הוה ליה כהבדלה שיש אומרים שאין ברכת המזון פוטרת על הגפן ולנ"ע היטב. וכשאוכל כזית פרפראות שאין ברכה שלאחריהם מעין ג'. נראה שגם כן יברך על הגפן על הקידוש קודם שיאכל הפרפראות אם בסעודה שחרית לא יברך על כוס יין ולנ"ע:

סעיף ב' (שאין יין מצוי) אודות הנוהגים לברך קידושא רבא על משקה שברכתו שהכל ואינן שותים כשיעור לברכה אחרונה (כפי מ"ש הט"ז ז"ל מברכין איי"ש גם אפחות מכשיעור ועכ"פ על במלא לוגמיו שהוא שיעור שתיה דקידוש מברכין רק שיש דיעות נגד הט"ז ז"ל בזה. ולפעמים משקה מעד או שכר מברכין עליו קידוש. וגם שבמלא לוגמיו הוא ספק לגבי ברכה אחרונה. כי הוא יותר מכזית ופחות מרביעית כידוע. אך הרי בקידוש המצוה לפטור ברכה אחרונה שעליו ע"י בהמ"ז שאחר הסעודה ורק כששותה כל כך עד שיש בהשתיה גופה כדי שיעור קידוש וסעודה. כידוע בשם הגאונים ז"ל וכמ"ש בשם בהע"ו ז"ל או צריך לברך ברכה אחרונה תיכף אחר השתיה וכן אני נוהג לכלול על הגפן בתוך על המחיה שעל דובשנין שאחר הקידוש. כי אז הוא כאחר סעודה ואני שותה בכהאי גונא רביעית שלם. ואם אין יין כל כך לשתות אז רביעית ובפרט כפי חשש שיעור הגדול כמ"ש בצל"ח סוף פסחים) אז אני סומך את עצמי שחשש ברכה אחרונה שעל היין מופטר ע"י ברכת המזון וכשאני שותה רביעית אז אני מברך שנית שהכל כדי לפטור את המשקים שבתוך הסעודה ועי"ז פטורים המשקים שבתוך הסעודה מברכה לכולי עלמא. וכ' בשם האריז"ל שהיה נוהג לפטור תמיד את המשקים שבתוך הסעודה ע"י שתיה מעט לפני הסעודה. וכן נהגתי את עצמי. והנה לכאורה היה חשש בזה שכיון שבדיעבד על כולם אם אמר שהכל יצא י"ח ופוטר גם פת. ורק ע"י מה שאין כונתו לפטור הפת מברך אחר כך על הפת והוה ליה כגורם ברכה שאינה צריכה. שגם שמצד חשיבותא דפת. אינו נפטר בשהכל כי אם ע"י כונה מפורשת גם שיודע ודאי ממילא שיאכל פת. מכל מקום היה יכול לפטור הפת גם כן והרי זה לכאורה כההיא דגרם ברכה שאינה צריכה דבפרק בא לו. ומצד שמחוסר עדיין נט"י אין טענה בזה כיון שיכול לאכול פחות מכזית פת גם בלי נט"י אם כן יש מקום שיהיה ברכת שהכל במקום המוציא. ונראה דלא שייך בזה חשש גרם ברכה שא"צ שכמו שמצוה להקדים הפרטיות ואח"כ הכלליות לכ"ע. כן הוא מצוה שיברך שהכל ולא יכוין לפטור הפת. ופת אינו בכלל שהכל כי אם כשיכוין בפירוש לפוטרו. וגם שבברכה כלליית אחרת אין להקדימה קודם הפרטיית גם אם הפרט ההוא חשוב וצריך להיות כוונה מפורשת עליו מכל מקום נכון להקדים הפרט היכא דאפשר שאני. מה שאין כן בזה דגבי קידוש אי אפשר בלאו הכי וצריך להקדים את ברכת שהכל והפוטרים המשקים שבתוך הסעודה גם כן כיון שאין כוונתם כדי להרבות בברכות שאינם צריכות אין כל כך קפידא עליהם וכמ"ש במק"א אודות כוס ברכת המזון. ולנ"ע: (עט"ז סק"א) נראה לפי ענ"ד כעת שכוונת הט"ז ז"ל באו"ח סי' רפ"ט במ"ש ויש גם כן ברכה שאינה צריכה שהכוונה שכדי לברך ברכה חשובה תחילה דהיינו פרטיית הוא דלא שייך בזה ברכה שאינה צריכה. כי כן הוא סגנון ברכות מפרט לכלל (ואולי זהו מכוון מש"ה והוספתי על כל תהלתיך. שבברכה כלליית יש בחי' תוספות פרסום כבוד תהלתו שמלכותו בכל משלה· אך מלדינו יש חשיבות בברכה פרטיית להודיע שבמקום גדלותו שם ענוותנותו להשגיח הפרטים) מה שאין כן שהכל לפני המוציא אין בזה קדימה לברכה חשובה פרטיית דהיינו המוציא ויש גם כן בקדימה זו גרם ברכה שאינה צריכה כיון שהמשקים יהיו טפלים להלחם. מה שאין כן לומר שהמוציא תהי' ברכה שאינה צריכה כיון שאם יכוון בשהכל לפטור הלחם יצא ידי חובתו אין זה מוכרע כל כך. ואולי יש לחלק בין שמקדימים פרטיית עץ ואחר כך אדמה ואחר כך שהכל. לזה כי שם לפעמים אין פרי עץ יותר חשוב מפרי האדמה וגם בשהם לא יברך על פרי העץ. מה שאין כן לחם שהוא תמיד חשוב יותר מהכל לכולי עלמא. (וכל שכן בשבת ק' שיש מצוה בלחם משנה והט"ז ז"ל כתב שהוא חיוב מהתורה הק') שבשהם אין יוצא ידי חובת הלחם בשהכל. ושכימא שעל ידי זה הוה ליה המוציא ברכה שאינה צריכה מצד שהי' לו להשים לב ולפטור הלחם על ידי שהכל זה לא מלינו וכמו שעל ידי החשיבות אינו נגרר בשהם לשהכל. כן י"ל שהחשיבות מועיל שאין מוטל עליו ליתן דעתו לכללו לשהכל. כן י"ל לזכות על הנוהגים לברך בסעודת מילה תחילה על יי"ש ואחר כך המוציא. במק"א כתבתי עוד זכות בזה ולהנ"ל יש עוד זכות. ומצד שברכת שהכל היא ברכה שאינה צריכה כנ"ל בפירוש כוונת הט"ז ז"ל. י"ל שאין זה רק כששותה בתוך הסעודה עיקר משקה זו עם פת כנהוג בשבת ק' שבזה שייך לומר שלא ישתה לפני הסעודה השכר שאין רגילותו כלל לפני הלחם ורק משום ברכה שותהו שבזה ניכר שברכה זו כברכה שאינה צריכה מה שאין כן ביי"ש שרגילים לשתותו בכוונה לפני הלחם תמיד להמתיק טעם הלחם על ידי זה (ומעין מלח הממתקת לחם דהמוציא על ידי חריפתו ואולי יש בזה גם כן משום רפואה להקדימו ללחם כי הנאכל לתיאבון ביותר הוא יותר טוב לבריאות הגוף ויי"ש מעורר תיאבון לאכילה גם אולי הוא מרחיק התולעים מהאכילה לחריפותו. וחז"ל במעלת פת שחרית מנו גם כן הסרת התולעים. או אולי יש עוד טעמים בזה בסגנון רפואה) אין בזה גרם ברכה שאינה צריכה במה שמקדים היי"ש להמוציא. גם הרי בלאו הכי יש סברות לברך על היי"ש גם בתוך הסעודה ובלוא ברכת הנהגין שמהרב בעל ספה"ק תניא נ"י כ' סילוק לפעמים לברך עליו בתוך הסעודה ע"ש. ולפעמים קשה להבחין בעצמו בסילוק ההוא לזה נראה שיודה הט"ז ז"ל דלא שייך בזה ברכה שאינה צריכה. ואולי לזה נתפשט מנהג רבים לברך קידושא רבא על יי"ש גם שבביתם שכר. כי כיון שסילוק לד ברכה שאינה צריכה בזה הוא רק משום המצוה בקידוש כמ"ש הט"ז ז"ל שם. וכשאפשר ביי"ש שבלאו הכי אין בו ברכה שאינה צריכה וכנ"ל הוא יותר טוב. והרי בכזה אין מצוות הקידוש מכריע לגרום ברכה שאינה צריכה כיון שביי"ש אין בזה ברכה שאינה צריכה והעולם סוברים שיי"ש הוא במקום יין ממש שהוא לבסומי ולזה יש בוחרים גם כן בדבש שקורים מעד מבשכר גם שרגילות יותר לשתות שכר ברבוי יותר מדבש הנ"ל מכל מקום כיון ששתיית רוב המון לפרקים דבש הנ"ל. ויש בו לבסומי הוא יותר בסגנון יין. וכל שכן יי"ש שיש בו לבסומי יותר מבדבש הנ"ל. ומ"ש בזה בספה"ק ידי משה ז"ל בשיר השירים הק' שיי"ש אין שמן עולה עליו אין זה מכריע כלל נגד מנהג עם בני ישראל. וחז"ל שם במדרש נקטו רוב המשקים. וכן הטענה שהוא זיעה נדחה גם כן מההלכה ברורה לגבי חמץ שהוא חמץ ממש. וגם זיעה העולה ממשקים היא כמשקים כידוע שם לגבי הכשר ובהלכות בשר בחלב. וכל שכן זה שהוא משקה ממש העולה. ושמי מכריע שהוא כעין יין אך מכל מקום יין למוקים גם שאין בו לבסומי פשיטא שהוא יותר נכון כיין ממש למצוה קידוש והבדלה היטב:

סי' רצ סעי' א, (מאה ברכות) מה שהתיר השל"ה להרבות בברכות בשבת הי' מקום להסתפק בזה אם שייך בזה לא פלוג וגם כשכבר הכין לו השלמה להק' ברכות יברך. אך מכל מקום נתרץ הראיה מכהן גדול ביו"כ מצד שלא הי' חסר לו כי ברך על כל עבודה מבואר מזה דלא שייך בזה לא פלוג ומכל מקום הי' מקום לומר שכל שלא ברור לו שישלים המאה ברכות גם שמסופק אולי יזדמן לו להשלים בריוח מכל מקום יוכל להרבות בברכות אך מצד אפוסי פלוגתא לא מפשינן כיון שי"א שלא להרבות גם להשלים לזה עדיף לומר שלכולי עלמא בספק אין להקל:

סי' רצב סעי' א' (וקורין) אירע שייעלוגי רבים להתפלל באכסניא בשבת"ק מנחה ולא לילך לביהמ"ד הק' והי' זה על ידי קישור שמים בעננים שהי' נראה שתחשיכה כל כך עד שלא יהי' אפשר לקרות מתוך הספר תורה הק' שלא יהי' נראין האותיות על ידי שהיות ההליכה והתפלה שעד זמן קריאת ספר תורה הק'· ואחר כך נתפזרו העננים ולא היו מטר ונראה אור היום וקראנו מתוך החומש בלי ברכות. ואחר התפלה הי' עדיין שהות ביום לילך ולקרות בספר תורה הק' והייתי נבוך בזה כי אולי התקנה היא דווקא בשבת ק' קודם תפלת מנחה בסמוך שבודאי אין סברא שיהי' יוצא ידי חובת התקנה כשקורא תיכף אחר קריאת ספר תורה הק' בשחרית עוד ג' קרואים בפרשה שאחר כך והרי גבי פרשת שקלים שאירע בפרשת תצוה קורא תיכף כי תשא ואלו הי' שייך קריאה דמנחה גם בשחרית לא הי' בזה שום היכר משום פרשת שקלים ולפעמים אין מוציאין רק ספר תורה הק' אחת אלא ודאי שקודם תפלת מוסף אינו יוצא ידי חובת קריאת ספר תורה הק' שבמנחה. ולזה אולי אין לקרות גם כן אחר תפילת מנחה ולא דמי לב' וה' שנוהגים לילך לפעמים אחר התפלה ולקרות בביהכ"נ אחרת גם רחוקה כי שם הוא על כל פנים אחר שחרית מה שאין כן כשכבר התפללו מנחה דשבת"ק שיש בזה שנוי זמן משוים. גם הרי שבת"ק כיון שיש בו קריאה ב' פעמים אולי יש בו קפידא יתרה בהפסק מהתפלה. וגם אלו הי' על פי תקנת משה רבינו ע"ה לקרות במנחה דשבת"ק כל אחר חצות כיון שלא הי' אז כלל תפילה במנחה בקביעות על כל זה יש מקום לומר שאחר שנתקנו סדרי התפילות הק' יש קפידא שיהי' קריאת התורה הק' סמוכה להתפילה דוקא גם לצ"ע אם היו הברכות שעל קריאת התורה הק' בכלל תקנת משה רבינו ע"ה או שהם מתקנת אנשי כנסת הגדולה ע"ה. וכן אולי יוצאים ידי חובת תקנת משה רבינו ע"ה בשבת שחרית גם שלא מתוך ספר תורה הק' שהרי כ' ביום אחרון של משה רבינו ע"ה בעולם הזה כתב הספרי תורה הק' בשלימותו' ולמאן דאמר מגילה מגילה ניתנה התורה הק' יש מקום לומר שהיו קורים תחלה מתוך המגילה ולנ"ע. אך על כל פנים יש סניף כל דהו על ידי מה שכבר קראו מחומש בדפוס. ולנ"ע:

סי' רצד (עמג"א סק"ג) שכתבתי אתה חוננתנו ואמרתי בשומע תפלה שהי' נדמה לי שכן הוא לכולי עלמא. וכעת עיינתי ורק במי שאין לו כוס כתב המג"א לסמוך את עצמו אאמירה בשומע תפלה מה שאין כן כשיש כוס יש גם כן חשש הפסק בזה להתוספות ז"ל כמ"ש הב"י ז"ל שם סי' רצ"ד. אך מצד אפוסי פלוגתא לא מפשינן נראה שגם התוספות מודים בנוסח דידן שיש בו בקשה החל עלינו הימים כו' ששייך זה לשומע תפלה על כל פנים לגבי דיעבד וכמ"ש הב"י שם כפי נוסח כשם שהבדלתנו כו' ששייך לשומע תפלה וכשם שיש בזה שנוי נוסחאות שבמדינות אלו אין אומרים כשם כו' אולי הי' נוסח בלי שום בקשה לא לשון זה ולא לשון החל כו' מה שאין כן כשיש נוסח בקשה שייך זה שפיר לשומע תפלה:

סי' רצה סעי' א' (מבדיל ש"ל) אם השומעים נתאחרו בברכת הבושם והנר עד אמצע ברכת המבדיל בדיעבד נראה שאין קפידא שיאמרו ברכת המבדיל ובפרט כשיוכלו למהר אמירתם קודם הס"ך ויענו אמן כיון שמה שיוצאים ידי חובתם הוא על ידי שומע כעונה ויכולים גם לענות לכולי עלמא כידוע. אך גם אם אין ענייתן בשוה מלה במלה עם המוציא אותם נראה גם כן שאין קפידא. אך שיענו מלה במלה בשוה הוא על צד היותר טוב:

סי' רצו סעי' א' (יין) אירע לי בכוס דהבדלה כעין מ"ש בט"ז סס"י רע"א והיין עמד בצלוחית שלו שהיה נר למעלה אצל השלחן רק טעיתי וסברתי על שכר שהוא יין נראה דבזה כולי עלמא מודים כיון דכולהו כגבי דברכתא ניהו אין צריך ברכה שנית על היין כיון שבדיעבד יצא ידי חובת הבדלה באומרו על כלי כזה גם שאינה מליאה ובשעומדת אצלו בבית ובפרט בבעל הבית בשלו שלא יתביים ליטול היין ולשתות ומי ימחה בידו והוא מלתא דעבידא לגלויי ליה תיכף. ודאי כשיטעום הכוס יתוודע לו שהיין בצלוחית שאצלו והוא דבר הניכר וידוע לכל שהטעות כמאן דליתא והכוונה על היין מה שאין כן לגבי תורמים שנפל מידו שהיה דעתו רק עליו בהחלט ואין לומר שהוא טעות שאין פותחין בנולד לומר ע"י שנפל התורמם איגלאי למפרע שהי' דעתו על התורמם השני כי מילתא דלא שכיחא לא אסיק אדעתיה כלל ולא שייך כאן טעות דמוכח למפרע משא"כ בכוס שאינו יין שהוכית סופו על תחילתו ובדרבנן יש ברירה לומר שאגלאי למפרע שהי' כוונתו על היין שבצלוחית: כ' בש"ע שהנשים לא יברכו ברכות הבדלה רק ישמעו מאחרים ומ"מ יש לימוד זכות על המברכות ברכה זו בפיהן הן בפ"ע או בענייתן אחר המברך ואומרות גם שמות הק' (כעת הזהרתי בביתי שמות הק' שבהבדלה לא יאמרו בפיהן רק ישמעו משא"כ בקידוש שיותר טוב גם לומר השמות הק') שכיון שכבר נהגו לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא ברכת אקב"ו וכמ"ש במק"א בזה דהיינו מצד שהן טפילות לבעליהן ובבחי' והיו לבשר אחד וכמ"ש במק"א בזה בבחי' ברית על ידי זה שייך קצת לומר וצונו וכ"ה בברכת המבדיל שלצד הספק לומר שהן פטורות הוא רק מצד שהוא מ"ע שהזמ"ג ובקידוש הוא דגלי רחמנא את שישנו בשמירה ישנו בזכירה משא"כ כהבדלה שאין גלוי בזה גם שהוא מהתוה"ק מ"מ נשים פטורות ולזה כיון דלגבי מ"ע שהזמ"ג מחשבינן הנשים טפילות לבעליהם לגבי הברכה בשם לומר וצונו כ"ה לגבי ברכה זו וגם שלכתחילה אין לסמוך ואין לזוז ממ"ש בש"ע שלא יברכו כנ"ל והיינו מצד שיש לחלק שהברכות שעל המצוות הם על פי תקנה קבועה כללית וכיון שמצד המצוה שייך הסברא שהן טפילות וכנ"ל ממילא אין קפידא במה שהן מברכות שהברכה טפילה ממילא לגבי המצוה וכמו דלגבי המצוה שייך מה שהן טפילות להמצויין כמו כן נגררת ממילא אחר זה גם הברכה כיון שהברכות של כל המצות נתקנו דרך כלל משא"כ גבי נוסח ברכה דהמבדיל שכיון שנתקנה בפרטות ומי שאינו חייב בהבדלה לא נתקנה עליו אין מועיל מה שהן כמו טפילות לבעליהן לברך על ידי זה כיון דמסתמא לא תקנו חז"ל ברכה זו רק להאנשים החייבים בהבדלה. ומה שנשים עושות מ"ע שהזמ"ג ומברכות עליהן מנהג זה הותחל זמן רב אחר חיתום הש"ס כנראה מהתוספות שבימי בעלי התוספות ז"ל או מעט קודם הותחל המנהג והרי יש פלוגתא בש"ס אי נשים סומכות רשות כו' ועכ"פ קודם שהוקבעה ההלכה כמ"ד דנשים סומכות רשות לא היו מברכות ודאי ואח"כ התחילו לברך מצד הטיפול כנ"ל בהמצוה והברכה נגררת אחר המצוה ממילא כיון שברכות המצות נתקנו דרך כלל כנ"ל משא"כ ברכת המבדיל אין נכון להתחיל להנשים לברך זמן רב אחר התקנה לברך ברכה זו הפרטיית והרי אין ברכה זו ככל ברכות אקב"ו רק היא תקנה בפ"ע ואין להוסיף על מה שנתקנה הברכה וגם האנשים לא היו מברכים ברכה זו אם לא נתקנה בפרט גם אחר שנתקנו ברכות שעל כל המצות ונשים כיון שלא היו בכלל התקנה מעיקרא אין להן להוסיף ברכה בזה. כי מה שהנשים סומכות רשות הוא רק במצוה שאין בה דררא דעבירה כנ"ל ואין בזה רק מה שהן מוסיפות מ"ע מצוה דקיימא לן דלא שייך בזה חשש דררא דלא תוסיף כיון שנשים סומכות רשות או דהו"ל כשלא בזמנו דבעינן כוונה גלויה להוסיף והרי אין כוונה ח"ו להוסיף על המצות נגד מה שנצטוינו בתוה"ק לא תוסיפו כו' רק הן עושות על דעת חז"ל שיהי' עלהיו"ע כפי רצון השי"ת והסתמיות אדעתא דרבנן הוא. אך אין זאת כי אם היכא דליכא דררא דעבירה מה שאין כן בזה דחשש ברכה לבטלה הוא חמור. גם דנדחו דברי האומר שהיא דררא דאורייתא על כל זה הוא מעין גדר דלא תשא על כל פנים מדרבנן ויש כח ביד חז"ל לעקור גם דבר תורה בשב ואל תעשה כל שכן בזה שאין מצוות בזה ודאי ויש דררא דעבירה בלא תשא פשיטא דשב ואל תעשה עדיף דגם מצוה הבאה בעבירה שוא"ת עדיף בה והיינו טעמא מה שאין הנשים מברכות קידוש לבנה גם אחר שמברכות על כל המצות דהזמ"ג כי כיון שהיא תקנה פרטיית ולא נתקנה עליהם. הר"ז בגדר מצוה הבאה בעבירה אם יעשו את עצמן כטפילות בזה· מה שאין כן בברכות דהמצוה שהזמ"ג שהן נגררות ממילא אחר שכבר עשו א"ע טפילות לגבי גוף המצוות. במה שלא היה בו דררא דמצוה הבאה בעבירה. ואחר כך אין עוד קפידא גם על הברכה. כיון שהברכה נתקנה תחלה בכלל על כל המצות. ועל כל העושים המצות וגם על הצווין רק מדרבנן או ממנהגא בעלמא חלה התקנה כמו שאמרו חז"ל היכן ציונו מלא תסור. או משאל אביך כו' (כנראה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי בזה. כדקיימא לן כללא דאפוסי פלוגתא לא מפשינן והאומר מלא תסור דבריו כוללים יותר מדברי האומר משאל אביך כו' לגבי כל מה שהיא זה בא לפרקים ועתים רחוקות על פי מאורע וכדומה דלא שייך ביה שאל אביך כו' כיון שאינו מנהג וכמ"ש הש"כ ז"ל כמ"פ דבדבר שאינו שכיח לא שייך בו מנהגא וכן בפרט לגבי יו"ט שני דאתן עלה שם בזה בחי' לא תסור הוא יותר כולל גם לגבי בני א"י הק' שנולדו שם וכל אבותיהם היו שם. ואח"כ קבעו בח"ל לדור במקום שאין חכמים וזקנים יותר גדולים מהם שבזה לא שייך שאל אביך כו' וזקניך כו' ומצד לא תסור הם מברכים שפיר ודברי מי שאמר משום שאל אביך כו' דבריו יותר כוללי' גם לגבי כל מה שאין בו שום מצוה כלל רק מנהגא יש בו וזה מצוי הרבה והרי אלו ואלו דברי אלקי' חיים ואמ"ח ומאמ"ח ול"פ. והרי הברכה אתיא ממילא וטפילה אל המצוה שצווין ובחרו בהמצוה במה שלא היה שייך בו אז דררא דמליה"ב. וחילוק כזה מלינו בדוכתי טובא. כנראה דהיינו מה שהקפידו הפוסקי' ז"ל. שלא יברכו הנשי' בפיהן ברכת הבדלה. אך בדיעבד נראה שאין קפידא בזה גם אם מברכות גם המבדיל. כיון שעל כל פנים כבר הן טפילות לגבי כל מצוות שהזמ"ג וברכותיהן גם זה בכלל לגבי דיעבד על כל פנים. ועל כל פנים אחר שכבר הונהג ביניהן לברך הרי שוב לא נשאר שום חשש ברכה לבטלה או אינה צריכה כי אין אחר המנהג בזה כלום. וכמ"ש בדוכתי טובא בזה והכי שהנשים הם כעם בפ"ע מהאנשי' וכמ"ש במק"א על כל פנים אחר שהונהג בין הנשים לברך אין עוד חשש לכ"ע. והרי בזה פשיטא דלכ"ע הונהג בין הנשים לשמוע על כל פני' ברכת המבדיל מפי אנשי' כי היא ספק דאורייתא אם הן חייבות בהבדלה. וגם שהן אומרות המבדיל ועושות מלאכה כבש"ע. ובזה כבר יו"ח דבר תורה שבזה. על כל זה כבר כולם יש להם להזהר לשמוע ברכות הבדלה מאנשי' לכ"ע. וכן הן נזהרות תמיד בזה ושומעות. ואם כן הרי שומע כעונה ודאי ממש לכ"ע ומצטרף רק לטובה וכמ"ש במק"א. ואם כן כבר על פי מנהג כל נשי עם בני ישראל. כולם כמברכות ברכה זו. ובברכה שהונהגה הרי לא שייך תו חשש ברכה לבטלה ומה לי הונהגה לברך בפה. או הונהגה לברך על ידי שמיעה שהיא כעניה לטובה. ואין בזה דררא דחומרא דאתי לידי קולא. לומר שבשמיעתן רק לחומרא מספק. ועל ידי זה אין להקל לברך בפה. דנהי דלגבי לכתחלה יש לחוש כך. על כל פנים בדיעבד כיון ששומע כעונה ודאי. כבר יש בזה מנהג לברך. ונהי שבברכה שנוהגי' רק בהרהור. וכמ"ש במק"א בזה. אולי לא שייך לומר שעל ידי זה הוא כברכה שהונהגה בפה. כיון שיש ספק אם הרהור כדיבור לגבי ברכות וכמ"ש במק"א. על כל זה ברכה שהונהגה על ידי שומע כעונה פשיטא דלכ"ע היא ברכה שהונהגה לגבי ברכה לבטלה. וכ"ה בזה. וכמו שאמרו חז"ל שאומר השי"ת להוי ככל הדיעות עלהיו"ע לטובת עם בני ישראל כ"ה בזה שיש שכר ברכה להנשים בשמיעתן. כאלו הוכרע ודאי שחייבות. כיון שאין השומע כעונה שום חשש דררא דאיסורא וכיון שכן. הרי זה כברכה שהונהגה בפה בודאי תקנה דחז"ל שאין בזה עוד חשש ברכה לבטלה. וכ"ה בזה על כל פנים לגבי דיעבד לנשים המברכות:

סימן רצו סעיף א׳ (על הבשמים) נראה דכשם שהמנהג פשוט לברך על כלי מנוקב שבו בשמים הוא הדין כשניתנו הבשמים לתוך בגד צרור ומריחין הריח מחוץ לצרור גם כן ראוי לברך עליהם ואין לחלק בזה בין נקבים קטנים לגדולים שגם כלי כסף המנוקבים הנהוגים בכל הזמנים הקודמים במדינות אלו. וכן הדסים מחופין בעלי לולב שגם כן נוהגים לברך עליהם כשמריחין בזה גם כן אין נראה בחוץ מאומה מהבשמים שבפנים בשום אופן. ולפעמים על הלולב תכופים יותר מחוטי הבגד דהצרור ואין זה בכלל ריח שאין לו עיקר שהרי יש לו עיקר והכסוי לא הוציאו מרשות מקום זה כלל ואין זה מחילות החולקים רשות בפני עצמם וגם בזה פליגי הפוסקים ז״ל גבי הרחקה מריח רע כידוע וגם דמהני כיסוי אפר לצואה לכולי עלמא והרי אין האפר תכוף כל כך ואולי יש איזה ריח בין הדבקים ובנקבים הנ״ל על כל זה נראה שההפרש בזה הוא בין אם הריח מורגש או לא שבשאינו מורגש מהני שפיר כסוי האפר מה שאין כן כשמורגש ולזה אין חשש כשצואה דבוקה בבגדו לצד פנים גם אם היה מגולה היה מריח בו כיון שאין הרגיש עכשיו הריח אין חשש ולפי זה הרי מוכח ומבואר שהאיסור מהתורה הק׳ בצואה המגולה הוא גם כשאין מגיע לו הריח כלל ולפע״ע:(עוד מצאתי)אני מסופק בצרור בשמים בפשתן שאולי הרי זה כריח שאין לו עיקר כי כלי בשמים שהיו נהוגים להבדלה על ידי נקבים שבהם נקביהם היו גדולים קצת עד שאפשר שיונח קצת מהבושם לשם ויגע בהחוטם ממש לפעמים מה שאין כן בצרור פשתן בכפילות הרבה שמהנמנע שיגיע כל דהו מעצם הבושם להחוטם אולי הרי זה כאין לו עיקר וכן ספק זה במש״ה וכסית את צאתך שאם נימא שמהתורה הק׳ אין הרחקה כי אם במקום שהריח מגיע שם יהיה מוכרע שעל ידי כסוי דצרורות גם שיש ריוח ביני ביני והריח מגיע נעשה על ידי זה בגדר אין לו עיקר ועל כל פנים לא פליג בהיתר הכסוי משמע כן ולצ״ע. ובצרור הנ״ל כשאפשר בנקל לפתוח ולהריח תמיד נראה שכן הוא טוב על צד היותר טוב לפתוח ולברך: מה שנוהגים להריח בהבדלה האבוקה של שעוה. נראה שזה רק כשמברכים בורא מיני בשמים (אבל עיקר ברכה זו בלי פקפוק היא כשיש שם פיזוס (ידוע) ועל ידי ברכה כלליות נכלל הכל (ובפרט המנהג שהיה לברך בורא מיני בשמים גם על נעגליך וכ׳ על זה קצת ישוב ועי״י מה שמריחין אל השעוה גם כן. יש גם כן קצת סניף. ונראה שהמנהג הוא גם כן מצד מה שהברכה על נעגליך היא הנותן ריח טוב בפירות מצד שעיקרו לאכילה והרי במדינה זו רובו ככולו ועיקרו אינו לאכילה ולפע״ע בזה גם מה שאין מברכים בהבדלה הנותן ריח טוב כו׳ נראה שהוא מצד שלשון חז״ל הוא על הבשמים ולפע״ע) מה שאין כן כשמברכים על עשבים בורא עשבי בשמים הריח לבשעוה הוא אך למותר. ויש גם כן חשש כיון שאין נפטר בברכה זו רק בברכה בורא מיני בשמים. ועד כה הייתי נהוג להריח אל השעוה בעוד שמעלה עשן. ובעת נראה לענ״ד שנכון להריח אחר שכלה העשן שאז אין חשש חסרון ברכה וכן הוא הטוב והנכון:

סימן רצח סעיף א׳ (מברך) מה שנוהגים למנוע מלומר ויתן לך בביהכ״נ. נראה שהוא מטעם שעדיין לא ברכו בורא מאורי האש ואין נכון להנות מהנר כי רוב העולם אינם יכולים לומר בעל פה. לכן יותר טוב לומר אחר הבדלה ובבהכ״נ שנוהגים לאמר ויתן לך הרי מבדילין על היין בביהכ״נ קודם ויתן לך כמ״ש בספר מנהגים וילא״ו בברכת נר אלו שצריכין לנר וליתן לך ומה שמברכים בביתם של הנר הוא להוציא בני ביתם. ואולי בברכת נר לא שייך לא ליתהני ולא לברך שלא יוכל להוציא כי לא שני בלאו הכי דהנאת נר ואש. ועל כל פנים סופר מברך ובור יוצא גם בברכת הנהנין לכ״ע ומברך להוציא את שאינם יכולים ועכ״פ הנכון ליזהר מלהנות מהנר קודם ברכה כל מאי דאפשר:

סימן רצט סעיף א׳ (אסור לאכול) גם אם לא שייך רבים מדכרי אהדדי להתיר להתחיל בסעודה בלילה קודם הבדלה וכ׳ בזה במק״א מכל מקום כשיש שם אחד שאינו אוכל והוא עומד שם להזכירם שלא ישכחו התפלה והבדלה. נראה דקיל שפיר וכיון שבשעת תחילת אכילתם היה שם איש אחד הוה ליה התחילו בהיתר גם אם אחר כך הלך משם אין צריכים להפסיק בסעודתן ואם היו צריכים להפסיק בסעודתן נראה שלא היו אומרים רצה ולפע״ע:

וכתבתי במק״א שכדי שלא לבטל סעודה ג׳ דשבת ק׳. נוהגים להקל להתחיל בבין השמשות. והנה כוכבים גדולים או קטנים ביותר אין מהם הכרע והוה ליה כבין השמשות ובצירוף מה שרבים מדכרי אהדדי. ומה שיש גם כן אנשים שם שאין הוגנים. מוטל יותר לאכול אז סעודה ג׳ היטב: סעיף ה׳ (שעה ואכל) הנזכר בתוך סעודה שלא הבדיל ואין בו רק משקה שכר ומנהגינו שלא לברך עליו בתוך הסעודה ורוצה לאכול עוד ואם יברך ברכת המזון תיכף ויאכל אחר כך הוה ליה גורם ברכה שאינה צריכה. אם יש שם זולתו שיוצאים י״ח הבדלה על ידו יכול לברך אחר או שיברך הוא על מנת שישתה מהכוס גם זולתו שלא יצא י״ח ולא שייך בזה לא ליתהני כו׳ כיון שיצא י״ח היטב. כדקיימא לן בכוס של מצוה שיכול אחד להוציא חברו בברכת הנהנין אך כשאין שם מי שלא יצא י״ח אולי יכול לברך וליתן לקטן לטעום גם כשאין הקטן יוצא י״ח אז ומסברא גם קטן שאינו יוצא י״ח אז אינו יכול לברך בשבילו. ואולי רשאי להבדיל בלא ברכת שהכל על הכוס. וישתהו בתוך הסעודה ויאכל אחר כך. או אולי רשאי להניחו לאחר ברכת המזון ולברך עליו שהכל אחר כך. וכעין מ״ש המג״א ז״ל להניח כוס של ברכת המזון להבדלה כשלפעמים מברך בלא כוס. ואין חילוק מצד שברכת המזון ברכת שהכל על הכוס היא בסוף נזה יכול לעכבה עד הבדלה. מה שאין כן כוס דהבדלה שהברכה שהכל היא לפני ברכת הבדלה אולי אין ראוי לעכב ברכת שהכל לבסוף עד שיפסיק הרבה. כי אין סברא לחלק כן. שהרי מצד הפסק הי׳ לשתות גם בכוס של ברכת המזון להבדלה כנ״ל. ומצד סדר הברכות נראה שאין קפידא בקדימה ואיסור בזה וכמו בז׳ הברכות של נשואין שמקדימים שהכל ובשעת ברכת המזון שהכל לבסוף ולפע״ע: (עוד מצאתי) מי שנזכר בסעודה ביום א׳ שלא להבדיל על כוס. ואין שם יין אין לו לאכול עוד. ויבדיל בלי ברכה על הכוס כיון שנהוג שלא לברך בסעודה על שכר וכדומה. ואם רוצה לברך תיכף ברכת המזון ולא יאכל תיכף פת כי אם בסעודה שניה אחר כך שהיא קבועה לו בלאו הכי. אין בזה גרם ברכה שאינה צריכה שהרי אינו שותה השכר לצמאו רק מצד הבדלה. וכיון שאין בדעתו לאכול תיכף יכול לאחר ההבדלה כמה שעות ואם מקדים תיכף לברכת המזון אין על ידי זה ברכה שאינה צריכה וכשיש לו מעט יין יוכל לברך בורא פרי הגפן באחזו בידו היין והשכר בתוך הסעודה וישתה אחר כך מעט היין והשיעור מהשכר: באו״ח סי׳ רצ״ט יש דיעה להפסיק בתוך סעודתו ולהבדיל. נראה שאין זה כי אם ביחיד תיסב בסעודה וכבר קיים סעודה ג׳. מה שאין כן ברבים דמדכרי אהדדי. או ביחיד שלא קיים עדיין לאכול לשבעו בסעודה ג׳. נראה דכ״ע מודו בזה שא״צ להפסיק באמצע סעודתו לא עיינתי כעת בזה כלל. וכן נראה מהסברא ומצד אפוקי פלוגתא לא מפסיקין ובפרט עכשיו שכבר נתפשט מנהג כל עם בני ישראל להאריך בסעודה ג׳ כמה שעות בלילה ושלא להפסיק להבדיל הן כל הקבועים תמיד בסעודה ג׳ באורך. הן שאין קבועים שעל כל פנים כשיש סעודת ברית מילה או נשואין כולם מאריכין ואין גם א׳ שמפסיק. והאומר נגד הלכה זו עכשיו הוא כטועה בשיקול הדעת וכל העסק הוא בדררא דרבנן כי גם שהבדלה מתוה״ק. על כל פנים די בהבדלה שבתפילה שאין חשש שכחה בה על ידי אריכות בלשנו כדקיימא לן שא״צ להפסיק לתפילה לכ״ע. וחשש השכחה גופיה אינו מצוי כלל ומהתוה״ק אין לחוש כן על כל פנים. וכל שכן ברבים שהם מדכרי אהדדי. אין עוד מדת חסידות להחמיר ע״ע נגד שיקול הדעת בדרבנן. ומכל שכן בהוא קולא גם כן שהרי אפוקי יומא מאחרינן. ואצ״ל אם ג״כ יש בזה גרעון ס״ת דכנופיא אז. ומה שהעידו בשם מוהרש״א ז״ל שהפסיק והלך להתפלל אולי עשה כן רק מצד שהי׳ לו חשש שלא יהי׳ מנין להתפלל ערבית אח״כ. כי המסובים עמו התפללו כבר או שהיו מוכרחים לילך לביהכ״נ הק׳ מאיזה סבה. או שמצד טרדת מזומני חתן וכלה או שרים שבאו לשם כנהוג לפעמים לא הי׳ אפשר להתפלל אח״כ בבית התתונה או שאם לא הי׳ הולך לביהכ״נ הק׳ הי׳ מתבטל הכנופיא דתפילה בביהכ״נ הק׳ על ידי זה והי׳ חשש שעל ידי זה יהי׳ הירוס בהכנופיא להתפלל אח״כ בתפ״פ ח״ו. וכדומה מה שאפשר שהי׳ אז איזה הכרח וסבה לזה. או אולי בישלו אח״כ סעודה גדולה למוצ״ש כנהוג. והי׳ חושש שלא יהי׳ על ידי זה כגורם ברכה שאינה צריכה אם הי׳ מברך ברכת המזון תיכף ואח״כ חוזר ונוטל ידיו ואוכל על פי הנהוג וגם שבשבת״ק מפסיקין סעודה לפנים לכתחלה הרי בשבת ק׳ קיל גבי ברכה שא״צ וכמ״ש השל״ה ז״ל וכמ״ש במק״א בשם האחרונים ז״ל שתירצו דבריו ולהמתין להתפלל אחר כל סעודה הגדולה במוצ״ש לא הי׳ אפשר כי המנהג להמשיך הסעודה הגדולה עד קרוב לאור היום וגם בחורף נמשך אחר חצות לילה ומכ״ש בקיץ. ועל כל פנים עכשיו שנתפשט המנהג כן לכ״ע אין עוד שום מדת חסידות כל דהו להחמיר על עצמו להפסיק בתוך סעודה ג׳ ברבים או לקצר על ידי זה משלחן ארוך שלו:

סי׳ שא סעי׳ א׳ בהגה (ואסור לפסוע) כעת לא ראיתי מפורש אם מותר לפסוע פסיעה גסה בשבת ק׳ לדבר מצוה במה שאסור לרוץ בשבת ק׳ מפורש שלמצוה מותר לרוץ גם בשבת ק׳ אך אודות פסיעה גסה לא ראיתי כעת מפורש אך כיון שבצריך מותר לפסוע פסיעה גסה וכן מותר לקפוץ על הנהר שלא לאפוקי בהילוך כבש״ע. נראה שכן הוא למצוה שמותר לפסוע פסיעה גסה אין צריך לומר אם אי אפשר לו בענין אחר. אך גם אם על ידי זה יעשה המצוה יותר בזריזות ומהירות אולי מותר ולפע״ע היטב: סעי׳ ל״ד בהגה (שני כובעים) מה שקורים מיליל שאינו רק מחוטים לבנים. או יש פס לבוע גם כן נראה דהוה ליה כמלבוש ממש וכמו כמה כובעים זה על גב זה שמותר לכולי עלמא. וגם שמתביישים לצאת בו בשוק. מכל מקום תחת כובע אין בושה בכך ורוב הולכי דרכים הולכים כך מותר היטב: סעי׳ ל״ז (בתי ידים) אודות כר שמשימים נגד הלב תחת מלבושו בימי קור. אם הוא קשור אל הבגד ולא אל גופו אולי הוה ליה כבתי ידים דלא מהני בהו קשירה אל הבגד דחשיבי ולא בטילי ואין זה כמה שקורים פליליט גבי הט״ז ז״ל שמהני בו קשירה אל הבגד דהיינו מפני דלא חשיבי כל כך ובטילי להבגד מה שאין כן כר כנ״ל שיש אנשים שהוא הכרחי להם בימי הקור הגדול על ידי זה אולי יש להחמיר היטב. שוב ראיתי שהחילוק בין פליליט לבתי ידים הוא רק משום שכשקושר הפליליט אל החגורה הוה ליה כחגורה כיון שחוגר גם בהפליליט. על ידי זה הוא שמקיל הט״ז ז״ל על ידי קשר גם שאינו של קיימא. ומ״ש כאן ובמק״א שהחילוק משום שבתי ידים חשיבי יותר שבפרמ״ג ע״ה שכתב סברא זו בבתי ידים חשיבים והביא מי שכ׳ שפליליט חשיב יותר. וכתב בפשיטות דאיירי בפליליט משי לבושה. ומכל מקום כ׳ בבתי ידים חשיבי יותר. ומ״ש במק״א שכשקשור על מנת קביעות גמור נראה שיודה הט״ז ז״ל להקל בבתי ידים הנה פשטיות הלשון משמע קצת שמחמיר גם בתפירה. וכבין מ״ש המג״א ז״ל בשם הב״ש ז״ל גבי פליליט דדוקא תפור מותר. והט״ז ז״ל שם העתיק מ״ש הב״ש ז״ל לחלק רק בין קשר או תפירה לבגד לקשר או תפירה לחגורה. מצד שאולי החגורה נעשית טפילה להפליליט. וכאן שכ׳ הט״ז ז״ל להחמיר בקשירה ומשמע קצת שגם כשעשאו להתקיים כך לעולם אין מועיל כיון שאין דרך העולם לעשות מלבוש א׳ כן׳ אולי תחמיר גם על ידי תפירה אך מצד אפוקי פלוגתא לא מפסינן י״ל שמודה בחיבר על זמן מרובה גם בקשר לבד והמג״א ז״ל כ׳ בלאו הכי שנוהגים להקל לגמרי. ועל הקולא שכ׳ הט״ז ז״ל במה שקורים ערביל הביא הפרמ״ג ז״ל סברא להחמיר ביותר וכ׳ שנכון על ידי זה להחמיר בשניהם ומכל מקום כ׳ שכשקשור בקביעות מותר בבתי ידים ובפרט כעת שהרבה נוהגים גם בחול שיהי׳ להם בתי ידים תפורים או קשורים על ידי חוטין ארוכים אל בגדיהם שלא יאבדו בטרדתם על ידי זה פשיטא שיודה הט״ז ז״ל שמועיל קשירה כעת. וגם הוא לא כ׳ שיש להחמיר ולא בא לחלוק בהוראה על הש״ע ועל פוסקים ז״ל הקודמים שכתבו כן. רק כ׳ כן דרך קושיא וידוע שכל לשון קשיא יש לו תירוץ על ידי זה נראה להקל בטח על ידי קשירה של קיימא כעת בבתי ידים ואולי גם בערביל גם שלא נהגו לקושרו בבגד ומ״ש הפרמ״ג ע״ה בערביל לשומו על הבגד המקיף היד כולו לצ״ע כי אולי גרע כן מצד שאין דרך לבישה כך ואינו סגנון מלבוש רק כשהוא מקיף האצבעות:

סימן שב סעיף ו׳ (על מנעלו) בקצת בתי כנסיות הק׳ יש ברזילים לקנח הרגלים. ובקצת אין שם. ונראה דהיינו שבשרואים שמצויים שם אבנים לקנח בהם המנעלים סומכים את עצמם על זה וגם שעל ידי ברזל עשוי לכך יש זריזות והזכרה ביותר על כל זה מצד שיש מחמירים בשבת ק׳ בהברזילים ואבנים כנראה שהם כחרס שמפורש בש״ס להקל וגם שי״ל שחרס שבידו נזהר בו ביותר לקנח ברפיון על כל זה יש גם כן קולא מצד שאין חוד כל כך באבנים ולא שייך בהם אשווי גומות ולא הוספת בנין גם אם תחובים בקרקע מכל מקום אין שם לא בנין ולא שווי גומא בקנות זה אצל האבן על ידי זה בחרו בזה יותר מבברזל והיכן שאין אבנים עגולים בלי חוד מצויים כל כך עושים ברזילים כי אם ישכח אחד ויקנח גם בשבת״ק כדאי מוהרי״ל ז״ל לסמוך עליו בזה שיש בזה ספק ספיקא ספק לא יקנח בחוזק כלל ואם בחוזק שמא לא יהי׳ באופן שהוא פסיק רישא וכיון שאינו מתכוון אין איסור ומכל שכן דלא ניחא ליה וכן י״ל ספק שיקנח בצד העב של הברזל וספק בצד הדק אינו מחליט האיסור כי גם בצד הדק נוטה שיהי׳ באופן שאיננו פסיק רישא גם נראה שזה רחוק ממיחוק שיהי׳ בו דררא דאיסור תורה הק׳ אין צריך לומר לפי מ״ש הגאון ח״צ ז״ל שחצי שיעור במלאכת שבת״ק איננו מן התורה הק׳ אך גם להסוברים שהוא מן התורה הק׳ יש בזה צד שלא חזי לאצטרופי לכשיעור כלל כפי סוגיא דעלמא במנעלים דידן שאין ממחקים אותם כלל ולעשות בהם מיחוק דררא דאורייתא כנראה שהוא מהנמנע וכל היכא דלא חזי לאיצטרופי כ׳ במק״א שכנראה דלכולי עלמא חצי שיעור אין בו איסור והיכא שאין חששא מצוי יש לסמוך על ספק ספיקא ואין בזה משום עשיית ספק ספיקא לכתחלה כיון שצריכין לזה מחשש נקיות המנעלים אך במקומות שיש אבנים סומכין את עצמם שהם כחספא ויוצאים ידי חובת הב״ח ז״ל גם כן בזה ואתי שפיר לכל צד: סעיף ט׳ בהגה (מים מועטים) חוץ מלילות שניעתו הרוח ונתלחלח במי רגלים. שפכתי עליו מים כי ודאי שלא הי׳ כוונתי לשום נטיה מבחי׳ כיבוס ולבון רק מצד שהחוש לפעמים הוא בלי כסוי ואין לומר אז ברכה או הזכרה או פסוק על כל פנים מדרבנן ואחר כך עלה בדעתי חשש שאולי מצד מי רגלים אין המראה לבן כל כך ויש א׳ זה חשש כליבון אך מכל מקום כיון שבעת ההיא לא עלה בלבי חשש בזה אין על זה פתחון פה כיון שעל כל פנים אינו בגדר פסיק רישא כי גם דבר הנבלע אין ליבונו כי אם על ידי סחיטת הבלוע בו. ובמק״א כ׳ שגם ספק פסיק רישא אינו בגדר פסיק רישא ומכל שכן בזה שהוא בודאי שלא בדרך פסיק רישא כי כל עוד שאין סחיטה אין ליבון וכיון שאינו בכוונת ליבון אין על זה שום חשש פתחון פה כלל:

סימן שה (עמג״א ס״ק י״ג) מ״ש המג״א ז״ל בש״ה י״ג דלא כהב״ח ז״ל אודות השפחות לחלוב. אולי י״ל שכיון שהשבות הותר מצד צער בעלי חיים רק משום מחזי כעושה בשביל הישראל מועיל על זה מה שע״י שקלך וידוע לכל סגנון השכירות הרגיל אין מחזי עוד שהנכרי עושה בשביל ליתן החלב לישראל כדי שירויח הישראל כיון שידוע דעביד אדעת׳ דנפשי׳ והרי מה שהישראל שכרו מות׳ מצד צער בעלי חיים רק מקום לומר שהי׳ לו ליתן החלב להחולב על ידי זה ניכר שהכוונה של הגוי אינה משום צער בעלי חיים (לפום רהיטא משמע גם אם צער בעלי חיים אסור מן התורה הק׳ מ״מ אין בן נח מצוה על צער בעלי חיים כיון שאין זה בכלל שבע מצות דבן ידיעות ולפע״ע) רק עושה להרבות ממון של הישראל מה שאין כן כשידוע שעושה רק משום שכר. ובסי׳ רמ״ד יש חלוקים בשכרו לכל המלאכות ואולי גם בחליבה שייך גם כן קולא דשם כיון שלפי הנהוג כעת אינו מטיל מלאכות אחרות רק מה שכתנו וגם אם לא חולב בשבת משום הצער בעלי חיים והי׳ חולב למוצאי שבת״ק הי׳ חלב ההיא באה ליד ישראל משא״כ מלאכות אחרות שברמ״ד שבאם לא הי׳ עושה הנכרי בשבת הי׳ להישראל חסרון ריוח לא יוכל להמנות ומ״ש המג״א ז״ל מסי׳ רנ״ב ס״ב י״ל שכיון שידוע לכל שהנכרי עושה בשביל עצמו ועל ידי צער בעלי חיים הרי הותר לומר ומכל מקום מרויח ממילא. והרי ידוע שהנכרי מקבל שכר ולחלוב למאכל תתקלקל החלב ולפע״ע בכל זה היטב:

(עוד מצאתי) מ״ש במג״א ז״ל סי׳ ש״ה סקי״ג שטוב לחלוב בשבת״ק לתוך אוכל לא נהגו כן מצד שבקיץ תתגלגל החלב ותוחמץ. וגם בחורף קשה להם להכין כלים שונים לזה ואולי יהיה ניכר יותר על ידי זה שחולב בשביל ישראל מה שאין כן בלי אוכל אין היכר שחולב על פי הישראל ואולי רק שלא יהי׳ צער בעלי חיים וכן הוא דעת עם בני ישראל הסתמיית על צד היותר ביותר גם מצד שרוב מאכלים הנהוגים עם חלב הם מוקלים ויהי׳ שני שבותים כי אין רגילות לאכול ולבשל החלב עם פת. (עוד מצאתי) אודות מ״ש במק״א במה שלא נהגו לחלוב לתוך מאכל בשבת״ק. נראה לומר עוד שהרי זה מעין מה שאמרו חז״ל דבמה שהותרה טומאה בצבור או שבת״ק גבי פיקוח נפש אי הותרה לא מוטל כלל להדר בזה כיון שהוא היתר גמור. ובמק״א כ׳ בזה קצת וגבי ציבור מפורש כן בש״ס ריש יומא וגבי פקוח נפש אמרו חז״ל הנשאל הרי זה מגונה וגם להרבה פוסקים אין לעשות על ידי גוי גם אם אין על ידי זה שום גרעון לכח הפקוח נפש וגם דנהגינן להדר אגוי כל מה דאפשר אין זה כי אם לגבי איסורא דאורייתא מה שאין כן בדרבנן כיון שהותר מצד צער בעלי חיים ולא העמידו חז״ל בזה דבריהם בשבות זה מצד דמדת חכמים כן הוא ולפעמים יש לדידי צער בעלי חיים בהפלגה גדולה עד שטבע אנושי איננו יכול לסבול ואדם בהול על ממונו בגדולי בהמותיו והרי זה כהביא דחבית שנשברה וכדומה שהתירו מצד בהול על ממונו ומצד לא פלוג. וחליבת הבהמות הוא תמיד באופן דנכרי עביד אדעתא דנפשיה לזה גם המדקדקים במעשיהם אין מצווים לחלוב לתוך מאכל ובפרט שעל ידי זה יהי׳ חששי אמירות וטלטול מוקצה ומעין שבותים ביותר ובפרט שבכמה זמנים יהי׳ על ידי זה הפסד החלב לזה לית דחש בזה להחמיר:

סימן שו סעיף ה׳ (להשכיר חזנים) אודות חזנים הנוסעים מעיר לעיר ונהוג לגבות להם מהנקראים לספר תורה הק׳ בשבת״ק וכן מהקהל נותנים להם ולא התפללו כי אם בשבת״ק ואין כאן הבלעה יש לימוד זכות שאין זה בדרך שכר כלל כי אם מתנה ותפלתם דרך כבוד שיהי׳ כעין בושה כשלא יתן הנקרא לתורה הק׳ כפי יכלתו ומ״מ אין זה רק נדבה בעלמא וגם אם הי׳ נוהגים שהמנהיגים היו נוטלים מהקרואים בתוקף מכל מקום אין זה בדרך שכר רק בדרך תקנת הישוב ומעין מה שכופין על הצדקה וכמדומה שלא עשו כפיה על זה מעולם. (עוד מצאתי) במק״א כתבתי אודות שכר דחזנים שמתפללים רק בשבתות ויו״ט ונוסעים ממקום למקום. והנה י״ל עוד שהוא בגדר שכר הליכה גם כן במה שנוסעים הם ממקום למקום כדי להתפלל כאן וכאן וכמ״ש בתנא דבי אליהו זל״ע בשכר דהזקנה שהלכה מעיר לעיר להתפלל כידוע וגם אם יש הצטרפות כוונות שונות בזה כבר כתבתי במק״א שמוכרע על ידי מה שפורשים מאיסור שנצטרף בעם בני ישראל מחשבה טובה לבדה למעשה כל שאין נטיה ח״ו שיהי׳ אלו עניני רשות ואפילו עצמו כעיקר נגד אפילו שמים וכל שאין בו נטיה כזו גם אם אלו בבחי׳ שווי אפילים אלו מוכרע להצטרף מחשבה טובה לבדה למעשה בעם בני ישראל ואין צ״ל במי שאפילו שמים הם עיקר אלו כנגד אפילו עצמו אך גם בשווי מוכרע לטובה. ואתמול ביום ב׳ דר״ה אמרו תהלים עבור חולה ולויתי שיחזרו ויאמרו כמה פסוקי תהלים בלילה שיחזרו ויתאספו לומר כדי שלא יהי׳ מיחזי שכר יו״ט וכיון שאומרים נוסח תפלה עבור החולה מותר ליטול שכר עבור אמירת נוסח זה גם שעבור הגדת התהלים אין נכון ליטול שכר שהוא בכלל לימוד גם שהוא בלי הבנה מכל מקום אמירת תהלים בלי הבנה הוא כלימוד אהלות כידוע. אך עבור התפלה ודאי נכון ליטול שכר אך כל זה וכדומה לזה איננו בגדר שכר בהחלט ועל כל פנים ספק יש בזה אם הוא בדרך שכר או בדרך תפילתו בדרך כבוד בעלמא ובדרך תמכין דאורייתא והספקות בטלנים שמוכני׳ לאפילי שמים והרי ספיקא דרבנן לקולא לתלות בכל מה שאפשר בדרך היותר מורווח ושבוע בלי שום פתחון פה קפידא והרי חזקה לא שביק איגש היתירא ואכיל איסורא ולא שייך בזה חזקה לא שדי איגש זוזי בכדי כי עם בני ישראל נדיבי עמים. והוא נוטה לדרך נדיבות מצד הספקה או צדקה גם היכא שאי אפשר לתלות בשכר הליכה כלל מכל שכן כשיש לתלות בכל דהוא דרך היתר בשום צד וידוע שבמילי דרבנן תולין בכל מה שיכול לתלות להיתר ועל כל זה מה דאפשר לתקוני על צד היותר טוב הוא נכון. ולזה צויתי לחזור ולומר אחר יו״ט תהלי׳ והשי״ת יעזרנו שיתוקן בינינו על צד היותר טוב תקנות טובות: סעיף ח׳ (מלאכתו עשויה) אודות מה שאמרו חז״ל שבשבת״ק יהיה בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה ואמרו שהרהורים מותרי׳ נראה שגם הרהורי׳ שכוונה בהם דברי חול שאין בהם שום גדר מלאכ׳ האסורה בשבת״ק רק מצד היותם דברי חול שגם שאין בהם גדר מלאכה מכל מקו׳ אסור לדברם בשבת״ק משום ודבר דבר שלא יהיה דיבורך בשבת״ק כדיבורך בחול שזה קאי אכל דברי חול גם שאין בהם מלאכה ומכל מקום ההרהור מותר בזה וגם שיש היתר בש״ע לדבר בשבת״ק בספורי מלחמות מי שמתענג מזה (שמעתי בזה בשם בעל ספר הק׳ תולדות יעקב יוסף ז״ל משל ליום ולון מהמלך למלחמות משלות בני המדינה בו ועובר במדינה. וכל אחד ואחד שואל מבוקשו ומוכה שהין אחד שהי׳ מתקרר באשפות. ולא מלא עוד אשפה כינס אל המלך. שילוה שיותן לו אשפות ושחקו עליו כל השומעים שחיסר את נפשו

נפשו מטובה על ידי שטותו. והלא טוב הי' לו לבקש שיותן לו רופא מובהק כי כלום חסר מבית המלך וכן הוא בזה שהבוחר תענוגו בשבת"ק בדברי הבל הוא כבוחר אשפות במקום שהי' לו לבקש רופא שיביאנו לכל טוב. ובשבת"ק הוא יום רצון ליתן משאלות הלב וכשיטה חזנו לדברי תורה הק' רפאות תהי' לכל בשרו בזה ובבא) מכל מקום אין זאת כי אם למי שמרגיש בעצמו בהחלט. שזהו תענוגו מצד עצם הסיפור ולא מצד מה שמבלים פנאי זמנו בזה כי בכהאי גוונא אסור לדבר דברי חול. שודאי כל אחד ואחד יכול למצוא במה שיבלים פנאי זמנו. במה שאיננו דברי חול וצלע"ע בכל זה. ועל כל פנים מדת חסידות כן הוא בהחלט ודאי לכולי עלמא. שלא להרהר במה שהוא מעין מלאכה או שבות כל דהו בשבת"ק ובמק"א כ' בזה ועלה לזה שהסוחרים הטרודים בסחורתם ובפרט בהיותם באמצע דרכם אי אפשר להם להסיח דעתן מנסיעה כיון שהוא בגדר פסיק רישא. ומהנמנע להם שלא ישעו משם לביתם. והרי ידיעה ודאיית היא כעין מלאכת מחשבת שכן הוא בחי' פסיק רישא. כיון שפנימיות מדת הרצון הוא חלוניות הדעת כמ"ש בשם האר"י ז"ל. לזה מבחי' ידיעה ודאיית דנין בגדר רצון ומלאכת מחשבת כמ"ש במק"א וכן הוא בהקבועים לכתוב כל המתחדש להם בדברי תורה הק' וכמ"ש הס"ת הק' שזה בכלל האלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב. שלא ימנע הטוב בהיות לאל ידו לכתוב המתחדש לו בדברי תורה הק' וכתבו הפוסקים ז"ל שמותר לכתוב בחוה"מ חדושי תורה הק' שהוא בכלל דבר האבד ע"ש. ולזה כמעט מהנמנע אצלו להוציא את עצמו במחשבתו כשמתחדש אצלו בשבת"ק חדושי תורה הק'. ושם בהם כמוצא שלל רב ויודע שראוי זה שיוכתב ומוטל עליו לכתוב כנ"ל. וטבע אנושי הוא להרהר תיכף המעותד מזה. והרי זה לכאורה בכלל הרהור מתי יעבור השבת ונסביר המכתב בזה. הנה העצה לזה היא בחי' אל תדאג דאגת מחר. ואל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה יולד יום. ואין אדם בטוח בחייו יום אחד ולא שעה אחת וגם לא רגע כמימרא. שלא דואג על יום שאינו שלו. ועל ידי זה שוב נמלטנו מגדר פסיק רישא בזה. וכיוצא בזה. וכל פסיק רישא הוא רק בדבר הנעשה אז ממש בפעם ההוא מה שאין כן בזה שאפשר לו להסיח דעת מהעתיד. גם דאי אפשר להשמט מלגמור הפעולה בימי החול. על כל זה זאת ישיב אל לבו מה לי להרהר בעתידות כיון שאינני יודע כלל אם אחיה אז ואם הזמן ההוא שני כלל. וכמ"ש במק"א שאיסור הסתכלות בערוה וכדומה איסורי הסתכלות אין הש"ת בא בטרוניא עם בריותיו בזה והקפידא רק במה שבידו לעצום עיניו משם תיכף שנזכר ולהסתכל לצד אחר או לעצום עיניו לגמרי ואיננו עושה כן שמאז והלאה הוא בגדר הסתכלות מה שאין כן ראיה בעלמא דרך העברה בעצמה במה דאתיא לפניו ממילא שאין על זה שום קפידא. וכן הוא בזה שכמו שעינים אינם ברשותו של אדם לגבי מה שבא לפניו פתאום. כן הוא כח ההרהור לגבי התחלת עליות ההרהור בדעתו שאין זה בידו של אדם ואין אדם שליט ברוחו. לכלוא את הרוח העולה על רעיונו להתאפק שעה אחת שלא יבא אליו שום הרהור. והרהורים העולים על רוח בני האדם. לא נודע להם מאין באו. כיון שאינו על פי בחירתם ולפוי ממילא. ואמרו חז"ל בקדושים ועמודי עולם ז"ל שבעל כרחם באו להם הרהורי תורה הק' בהיותם במקום שאינו נקי וכידוע. ועל כל פנים על ידי אל תדאג דאגת מחר יש תקנה להרהורים הנ"ל בשבת"ק שיוכל כל אדם בנקל להגיע לבחי' מדת חסידות של החסיד ז"ל דגלף חדא כידוע וכמ"ש בשל"ה הקדוש בזה ומדת חסידות יתרה הי' בו שעל ידי שלא הסיח דעתו תיכף והי' בו הרהור כעין רצון על ידי זה קיבל על עצמו שלא לגדור עוד פרצתו ורחוק לומר שקנס את עצמו על שעלה בו ההרהור באונס בתחלה ואולי מצד שהרגיש בדרכו בקודש שהי' דבק בעץ החיים טוב תמיד ולא עלה על רוחו מעולם גם בהיסח הדעת ובאונס מאומה מה שאינו נכון. ואז כיון שעלה בדעתו קנס את עצמו בזה וצלע"ע:

סי' שו סעי' א' (דבורך של שבת) אודות שלא יהא דבורך של שבת"ק כדיבורך של חול. כשמגיע לפניו מי שלא יוכל לדבר עמו אודות משא ומתן והוא הפסד מרובה רק בשבת"ק. גם שהוא דברי סחורה כל שאינו ממש לשון שפירשו חז"ל להדיא לאיסור. נראה שכשמדבר בלשון שנוי להיכר. וכעין הנהוג (כמדומה שמצד שקורים עין כעין הברת נון. וכן ראיתי בקצת ספרי ק' של מדקדקים ז"ל שעין הברתה מעין נון. לזה לכון הנהוג נראה שהמכוון בו בני העדר שבת ונשתנה הלשון לומר נ' ממש כאנו אומרים בלי נדר. ואין ביאור כל כך לבחי' בלי נדר בזה וצלע"ע) להזכיר זכרון שבת"ק על כל מה שאומרים מפעולה בימי חול הבאים גם אם איננה מלאכה בשבת"ק. ואולי מועיל בזה השנוי שעל ידי זה אין עוד הדיבור של שבת"ק כדיבור של חול כיון שהוא ניכר היטב. וכל שכן כשהדיבור הוא למנוע מאיזה משא ומתן וכדומה וצלע"ע היטב: שם (אעשה למחר) במה שאסור לומר בשבת"ק אעשה מלאכה פלונית למחר. אין מפורש בש"ע אם לומר על אחרים לשון פלוני יעשה מלאכה פלונית למחר מותר. וממה שאמרו חז"ל שאסור לומר עשה למחר מלאכה פלונית. משמע קצת דדוקא באמירה שגורמת עשיית מלאכה ממש. גם שתהיה נעשית המלאכה בחול או על ידי נכרי מכל מקום יש בזה משום שבות כיון שעל ידי דיבור זה נעשה מלאכה זהו דיבור של חול ממש ונגד מצוה שיהי' כאלו כל מלאכתו עשויה בהנעשה אחר שבת ובהנעשה על ידי נכרי בשבת יש בזה משום לא תעשה מלאכה. מה שאין כן סיפור בעלמא בהעתיד שלא עליו המלאכה. כמו שסיפור בשל עבר במלחמות ועניני מלכים הותר לפעמים כן הוא בזה וצלע"ע. וחוץ לתחום מותר על ידי בורגנין ומותר שיחה בזה כמפורש בש"ע. ולפרש בשיחה נסיעה בעגלה יש בזה שיחה דשבות. וגם שהעגלן גוי והיושב איננו מנהיג ויודע שאינו יכול להנהיג קרון אין היתר. ומכל מקום לגבי שיחה יש קולא בזה. כי מה שתמה הב"י ז"ל בס"ס ש"ה על מ"ש מוהרי"ק ז"ל שורש מ"ה שכשיושב ואינו מנהיג אין חשש זמורה ששייך משתמש בבעלי חיים ושכן כתב הסמ"ג ז"ל כפי מה שרמז הד"מ ז"ל. יש ליישב למ"ש מוהרי"ק ז"ל כי בתשובה שבהגהת מרדכי ז"ל שבעירובין שרמז שם מבואר שקרון אין בו שימוש בבעלי חיים דהוה ליה לידי לדדים. וכן כתב מוהרי"ק ז"ל שם בסוף לגבי ספינה דהוה ליה לדי לדדים. בהגה שם כתוב מצד דצואר הבהמה הוה ליה לדדים. ולפי מ"ש מוהרי"ק ז"ל הוה ליה בכאו הכי לדי לדדים מצד שהחבלים הם לדדים והקרון לידי לדדים. ולהגה הנ"ל גם אם הקרון והעץ ומה שמתנו סביב צואר הבהמה חתיכה אחת ממש מכל מקום הוה ליה לידי לדדים. ואולי חיבור של קשר של קיימא אינו בזה חיבור כל כך עד שיהיו החבלים והעץ אחד לזה. ובעגלות יש הרבה חיבורים אל הבהמה. במה שאינו של קיימא. ומ"ש הב"י ז"ל בשם הסמ"ג ז"ל משמעות לשון המרדכי מסה ז"ל שלשון הסמ"ג ז"ל הוא כלשון שבמרדכי ז"ל פ"ק דשבת. ולפי לשון ההוא אין לאפושי פלוגתא בין ספר התרומה ז"ל להסמ"ג ז"ל שי"ל שהסמ"ג ז"ל איירי בקרון שכולו עם מה שמחובר ממנו להבהמות היא אחד על ידי שלשלאות והוא זמם שבפה הבהמה או על גבה או אולי ס"ל שגם על ידי קשר של קיימא הוה ליה אחד ומוהרי"ק ז"ל גבי ספינה אולי מיירי שהקשרים אינם של קיימא. אך מכל מקום מ"ש מוהרי"ק ז"ל להתיר בתוך התחום ומשמע דלא גזר בין תוך התחום לחוץ התחום בזה מבואר בהגה הנ"ל דגזרינן כי כשאינו מהלך ברגליו אינו מרגיש בין תוך התחום לחוץ התחום וכמו שהביא שם ראיה והאריך ולשון המרדכי ז"ל הנ"ל שמשמע שכן הוא גם לשון הסמ"ג ז"ל אין הכרע בזה ויכול להיות דאיירי חוץ לתחום. אך מכל מקום כדגזרינן שמא ישכח או פחד לסטים כמ"ש שם במרדכי ז"ל שייך לגזור גם כן שמא יפליג חוץ לתחום. ומספר התרומה ז"ל אין ראיה נגד זה כי י"ל דאיירי בבריכה שכולה תוך התחום דלא שייך גזירה חוץ לתחום מה שאין כן בקרון חשש תמיד לחוץ לתחום על ידי שכחה או טעות בדרך או בריחת הבהמות. ומוהרי"ק ז"ל נראה דסבירא ליה שגזירה לגזירה היא כיון שגם אם ישכח ויצא אין חשש רק אם ישכח וירד או מפחד לסטים. וכמבואר בלשונו מפורש שם שכשהקרון הולך חוץ לתחום אין בזה איסור על מי שיושב עליו. ובעל תשובה הנ"ל שבהג"ה ז"ל (משמע קצת שהיה קדמון אחר דורו של הרשב"ש ז"ל איכא ושייך בזה אלו ראה מוהרי"ק ז"ל דבריו היה מביאו וחולק עליו. ולזה מסתמא לא היה פליג עליו אם היה רואה דבריו כדקיימא לן בכלל זה בפוסקים ז"ל) סבירא ליה שם להדיא שרוכב ומהלך ויושב בקרון שוים ושייך בהם איסור תחומים וגם דסבירא ליה שם שי"ב מיל אסור מן התורה הק' מכל מקום הוא רק לרווחא דמלתא שהרי בפירוש גזרו חז"ל שמא ישכח וירד כו' והירידה לילך חוץ לד' אמות. גם כשיצא חוץ לי"ב מיל פשיטא דלכולי עלמא הוא רק איסור דרבנן (לא עיינתי כעת וכן משמע לי לפום רהיטא וצלע"ע) ועל פי זה י"ל גם לשון ספר התרומה ז"ל שאין כוונתו להתיר תוך התחום לכתחלה רק לא כ' שאם לא הלך רק תוך התחום אין איסור בדיעבד. וכ' רק שאם היה חוץ לתחום על ידי הולכת הנכרי אסור וכן בספינה כן הוא לשונו שבמוהרי"ק ז"ל שם. ומוהרי"ק ז"ל על ידי דסבירא ליה שאין איסור תחומין על היושב בקרון פירש שכשיהי' חוץ לתחום יש חשש שמא ירד. ולהגה הנ"ל י"ל שכוונת ספר התרומה ז"ל איסור תחומים על היושב משום שהוא כמהלך ומ"ש לעיל שמה דלא נקיט הסמ"ג ז"ל זמורה מורה שמיירי כשנכרי מנהיג איננו הכרע כי בכלל משתמש בבעלי חיים הוא זמורה כמו שאמרו חז"ל שאסור משום זה וכן הוא לשון ספר התרומה ז"ל ובספר התרומה ז"ל מבואר שהקרון הוא לדדים ואולי הוא מצד שהחבלים שביד המנהיג הקרון להוליך בהם בדרך הם לדדים ואין זה כחבלים דספינה שבמוהרי"ק ז"ל שם וס"ל שכיון שהחבלים מקיפים צואר הבהמה אין זה כחבלים אל הצד דהוה ליה לידי לדדים רק על גבי הבהמה. ובפרט שההנהגה על ידי שהם בפה הבהמה מה שאין כן החבלים הקשורים לקרון גם שהם על גבי הצואר מכל מקום הם עיקרם בצדי הבהמה והוה ליה לידי לדדים כמ"ש בהגה ז"ל ולפי זה אין טענה על הנהגת פרה בחבל באופן המותר לומר דהוה ליה שימוש בבעלי חיים אם כוונת ספר התרומה ז"ל הוא מצד החבלים המטים הבהמות לדרך כי חבלים ההם הם בפה הבהמה מה שאין כן חבל שסביב צואר הרי מפורש בהגה הנ"ל שגם שהוא מקיף הצואר הוא לידי לדדים ואולי כן הוא בחבל שבקרני פרה שהקרנים הם רק לדדים באולי וצלע"ע ועל כל פנים גם דקיימא לן איסור בהחלט ליושב בקרון גם כשנכרי מנהיג וגם כשודאי לו שלא יצא חוץ לתחום כי אי אפשר להיות מובטח משכחה וכיון שחוששין שנוי בדרך ממילא יש גם כן חשש שישכח וינהיג הוא. ויש גם חשש זמורה ושם שימוש בבעלי חיים על כל זה האמירה מנסיעה בעגלה אולי אין בה איסור כשאומר באופן שינהיג גוי כי הליכה חוץ לתחום מותר בה האמירה כיון דאפשר על ידי בורגנין. וממילא לא שייך גם שמא ירד שהוא רק מצד איסור תחומים ולפי מ"ש מוהרי"ק ז"ל נוטה דלא שייך חשש זמורה ביושב ואחר מנהיג. וגם שממה שהיתר שיחה מחוץ לתחום הוא רק משום שאפשר על ידי בורגנין משמע ששיחה משבות גם כן אסור מכל מקום משבות שהוא רק מצד חשש שכחה. ובפרט בזה שהחשש הוא רחוק שמא ישכח וינהיג או שיהי' אנוס להנהיג שמא יחתוך זמורה ועל כל פנים שיחתו בשבת"ק איננה ממה שהוא מלאכה כיון שהנסיעה גופה אין בה מלאכה אולי מותר בזה ומ"ש שם בהגה גם בקיבולת יש מראית עין של שביתת בהמתו מצד זה פשיטא שאין שיחה אסורה והשביתה היא מצד חוץ לתחום או מצד טלטול בכרמלית ומי שאינו יכול להנהיג קרון ואינו יכול לרכוב נראה שמותר לו השיחה מנסיעתו כיון שחשש זמורה לא שייך גביה כלל שאי אפשר לו לבוא לידי כך ומצד תחומים יש היתר על ידי בורגנין ופשוט שמ"ש שם במרדכי ז"ל אודות לדבר מצוה או לסחורה שאין זה רק לספינה מה שאין כן קרון שמשום תחומים או זמורה פשיטא דאסור בכל אופן רק באופן הנזכר בש"ע ואחרונים ז"ל בזה. ואולי כמו לקרות לאור הנר שהחשש משום שכחה והותר על ידי שמעמיד אצלו מי שיזכירנו כן מהני לגבי חשש זמורה ביושב בקרון שאין בו משום שימוש בבעלי חיים שנראה שאסור בלא פלוג. אך לחשש תחומים לא מהני מזכיר לפי מ"ש בהגה הנ"ל שרק מהלך ברגליו יודע היכן התחום ומכל מקום מועיל הנ"ל לגבי היתר שיחה כיון שמשום תחומים מותר שיחה כנ"ל ומשום זמורה כיון שיש גם כן היתר על ידי מזכיר הוה ליה כהיתר על ידי בורגנין שמותר שיחה על ידי זה. ולולי חשש שישכח וינהיג הי' גם כן היתר שיחה מצד שנסיעה אפשרית על ידי אופן שהוא לידי לדדים. אך למנהיג נראה שאין היתר על ידי מזכיר כלל וצלע"ע היטב: סעיף ה' (לומר לא"י) שמעתי בשם חכמי ק"ק בראד יצ"ו לתקן עירוב בשבת"ק על ידי גוי וכן נוהגים בכמה קהלות ק' ויש לדון בזה שאם התיקון רק מלאכה שבות ודאי שנכון כן שהרי שבות דשבות לכולי עלמא מותר במקום צורך קצת וטלטול כל בני הקהלה ק' הוא צורך גדול. אך אם הוא מלאכה דאורייתא צע"ג להתיר כי חז"ל העמידו דבריהם לדחות מצות שופר ולולב וכדומה שמן התורה הק' כדי שלא לבוא לידי שבות ולא שייך בזה חטא בשביל שיזכה חברך שלא פשע. שהרי גם כדי שיזכה הוא העמידו חז"ל דבריהם בכהאי גוונא כנ"ל. רק נראה שאין מצוי כלל להצטרך לומר לנכרי שיעשה מלאכה דאורייתא לתקון העירוב כי כבר אפשר לעשות הכל על ידי עניבה ואם הוא עושה קשר של קיימא או נועץ בארץ או לכותל בחוזק אין לנו עסק בזה כיון שכבר אפשר שהי' זה נעשה על ידי עניבה בעלמא: שם (מקצת חולי) גם. דשבות קיל במצטער והי' מקום להתיר בבין השמשות לגמע ולפלוט על ידי צער קצת. אך כיון דאם יבלע לא יצטער כל כך אין צירוף צערו בשיניו להתיר לגמע ולפלוט. אם מצטער בסוכה בשיניו ואם יגמע חומץ או מה שאי אפשר לבלוע כי אם בלעו לא יצערוהו שיניו יהי' מקום לומר שיעבור על שבות או בבין השמשות שבות דשבות כדי לקיים מצות סוכה דאורייתא וי"ל שכיון שהתורה הק' פטרה מצטער אין לעבור גם על שבות דשבות וכן כדי לעשות לו ד' כנפות לקיים מצות ציצית אין לעבור גם על שבות דשבות כיון דלעת עתה פטור מלעשות בגד ד' כנפות:

סימן ש"ח סעיף ב' בהגה (אלא בטלטולו) גם שמוקצה אין לטלטל ולהניד גם חלק ממנו גם שרובו מונח במקומו ואינו זז על ידי טלטולו זיז כל דהו אולי מכל מקום לגבי מה שאין לטלטל מה שאינו אוכל או כתבי קודש. רק לצורך לא שייך כן. וכל שאינו מטלטל כל דבר ההוא אין קפידא גם שבר"פ כל הכלים משמע קצת שזהו למוקצה. מכל מקום י"ל שרק מוקצה שיש בו אסור טלטול פתילה להטותה. שאסור מן התורה הק' גזרו גם באינו מטלטל כולו. מה שאין כן בהנ"ל שהרי אגדו בידו קיל לגבי מרשות היחיד לרשות הרבים וגם גבי ד' אמות ברשות הרבים הרי שאין זה טלטול גמור כי אם כשמטלטלו כולו אך מכל מקום מהדרגות הגזירות במוקצה משמע קצת ששוים וצלע"ע: שם (ע"י נפוח) הפרחת נוצה בהבל פיו בשבת ק'. נראה דלכולי עלמא אין בזה משום מוקצה כי גרע מטלטול דכלאחר יד ואינו טלטול כלל: סעיף ט"ז בהג"ה (ספסל) באו"ח סי' ש"ח בט"ז סקי"ד ע"ש. לכאורה ספסל שחסר ממנה ב' רגלים אולי יודה הט"ז דאסור כי אולי הרי זה כמתקן מנא במה שמניחו על ספסל אחר כיון שלא יעמוד בפני עצמו בשום אופן. אך מהש"ס שם גבי כירה ובתה"ד שם מבואר דגם בחסר ב' רגלים לא שייך בזה מתקן מנא ורק החשש מצד שמא יתקע ואם כן שייך כל מ"ש הט"ז ז"ל בזה להקל בכל אופן: סעיף יט (סולם) סולם שהיה מחובר לקרקע במקוה ובשבת ק' נפרד החיבור נראה דהוה ליה מוקצה ואודות טלטול סולם יש חילוקים ביו"ט מלבד מוקצה ומכל מקום כשכבר הוא בידו בשוגג כיון שהוא כלי קיל ובאו"ש ז"ל כתב חלוקים אודות טלטול מוקצה שבידו. והביא מהסמכת שופר דתקיעת כניסת שבת. וכן צלע"ע במ"ש גבי איזמל של מילה: עמג"א סקכ"ח בשבת ק' שלקחי ברגל כלאחר יד צואה בבית הכנסת שהיה חשש שיודבק במנעלים דאיש מבני ביהמ"ד הק' והרי זה לכולי עלמא היתר גמור גם אם נסתיר כלאחר יד עבה"ט בזה. מכל מקום אין זה כחטא בשביל שיזכה חבירך כי גם זכות עצמו בזה שאם יהיה הצואה במנעל במקום מגולה גם על כל בני ביהמ"ד יהיה העון ח"ו. ומכל שכן דהוה ליה כגרף של רעי מצד הראיה בזה רגע אחד גם שמצד יש שם עוד צואה מכל מקום כיון שבמקום ההוא יוכל לראות כשיהיה נקי יש היתר בגירוף הנ"ל: בפרמ"ג סי' ש"ח כתב דמצה דמצוה בשבת ק' ערב פסח אינו כאוכלים וכן מאכל בהמה אינו כאכלין והיינו לגבי טלטול שלא לצורך לגמרי שמותר באוכלין בשבת ק' ונראה שאם אין לו מצת מצוה רק בצמצום הוא גם כן כמוקצה מחמת חסרון כיס ואסור בשום טלטול גם לצורך מקומו ואם אין לצמצום בזה. הרי אפשר לו להאכיל לקטנים והוה ליה אוכל אדם ומותר. ולומר שמה שאינו בתורת אוכל גבי לגבי זה הבא לטלטל אינו כאוכל אדם הוא רחוק: ואולי גם כשיש לו בשופי מכל מקום הוא כמוקצה קצת מצד קפידא להאכיל אז גם לקטנים ממצת מצוה כי חוששין שמא יושבר או יוחסר לחמו דמצוה באיזה שבה ולזה רק לאכילה איננו עומד ומכל מקום איננו בדרך מוקצה מחמת חסרון כיס כי הקפידא איננה בהחלט והוא רק ספק רחוק מהפסד. ומכל מקום להחמיר שלא לטלטל לגמרי מצת מצוה בשבת ק' ע"פ הוא הנכון שמיד עלהיו"ס. אך מכל מקום נראה שאין להחמיר בזה. שהרי קיימא לן שאינו יוצא מתורת לחם שלם כי אם באם ניטל ממנו כדי חלתו. ואם כן פשיטא דלא נפיק מתורת מאכל אדם ע"י הקפידא שמשמרו לשם מצת מצוה שהרי לגבי פירור קטן כל דהו לפרר ממנו הוא בגדר אוכל אדם ממש. וברכה ראשונה שאינה צריכה שיעור שייכא גם על פירור קטן ממנה. וגם גדול מותר לו לטעום כל דהו פירור קטן. כי לא מצינו בדברי חז"ל קפידא בזה רק באכילה שהיא בכזית. אך גם אם יש קפידא גם על כל דהו טעימה מכל מקום הרי זה מאכל אדם מצד קטנים וכנ"ל ומצד שלם אין בזה קפידא וצלע"ע כי אולי לכתחלה נכון שלא יוחסר גם כל דהו מהלחם השלם. המצטרך למצות לחם משנה ורק בדיעבד הוא השיעור בכדי חלתו וצלע"ע ונוטה להקל:

סי' שט סעיף א' (והאבן בידו) כיון שרשאי לצאת עם תינוק שבידו אבן. מצד שהאי נושא את עצמו והאבן טפל לו. י"ל שבכך לא שייך שבות גבי הקטן גם שכל השבותים שייכים גם בקטן שאינו יודע מהות שבת ולא שייך בו חינוך. וכמו שבאמירה לנכרי שבות. מכל מקום בהוצאה אולי כיון דצריך להיות עקירה משעה ראשונה לכך. ונמלך והוציא אינו מלאכה והקטן גם שהיה דעתו להוציא י"ל דדיעה שלו איננה מכרעת והוא ביד הגדול ואדעתא דידיה עביד. ע"י זה י"ל להוי ליה כלא היה דעתו בשעת עקירה לכך. ובכרמלית הוי ליה שבות דשבות שרבו המקילים בכך: סעיף ד' בהג"ה (בסים) כמו שמשמע בש"ע שמוקצה אסור בטלטול גם בסגנון אגדו בידו והוא אינו מניע כל המוקצה בידו רק מעט מתמעט ממנו ואסור. כן הוא באולי אודות בסים לדבר האסור שגם דלית ליה שום טלטול בכל הבסים. והמטלטל לא נעשה בסים כולו רק קצתו. שהניח מנורה על קצה מפה שעל שלחן שפשיטא שמה שאינו תחת המנורה לא נעשה בסים לאיסור. ועל מנת כן מניחים המפה לטלטלה שלא במקום המנורה. אך מה שתחת המנורה היה בסים ואחר כך לקחו משם בשבת ההוא המנורה. נראה שאין לטלטל מה שהיה תחת המנורה. וגם ע"י מה שמטלטל חוץ למקום שהיה תחת המנורה אין לגרום תנועה למה שהיה תחת המנורה וגם כשהטלטול הוא בסגנון אגדו בידו. וצלע"ע כעת היטב: מוקצה שהונח על גבי מה שטלטולו ברגל אולי לא שייך בו בסים כיון שבטלטול ברגל אין איסור מוקצה. וכיון שעיקר טלטולו נהוג ברגל יכול ע"י לטלטל גם בידו כיון שלא נעשה בסים כלל וצלע"ע היטב: צלע"ג אודות המחזיק בידו תינוק והתינוק נר בידו והוא מדליק נר בשבת ק'. כי גם דקי"ל נוטל אדם תינוק והאבן בידו גבי טלטול מוקצה שאני דכיון שכשאות דהאי הוא עסק בפ"ע כאלו אין אדם נושאו כלל. והאי נושא א"ע. אין טלטול המוקצה נחשב כלל על הגדול הנושא את הקטן משא"כ לגבי הדלקת הנר הרי הגדול הוא מסייע שיש בו ממש ואם לאו הוא אין התינוק יכול להדליק כלל הנר שבגובה ואין ידו משגת לשם. אם כן הגדול הוא מסייע שיש בו ממש בההדלקה. וכן כל כיוצא בזה. וטלטול מוקצה שאני שהטלטול שוה גם כשאיננו ביד הגדול וצלע"ע:

סימן ש"י סעיף ז' בהגה (לטלטל הבגד) שטלטול מוקצה ע"י דבר אחר כלאחר יד כשמטלטל בשביל דבר היתר קיימא לן שמותר. נראה שגם שבכגון טלטול הדבר מותר אינו מצטרך לו למקום המוקצה רשאי לטלטל דבר המותר בהולכה א' אל מקום המוקצה כדי שיוטלטל ע"י זה דהרי קי"ל שמוקצה שבידו מקודם רשאי להוליכו ממקום למקום ולילך להצניע מעות ששכח בכיס שבבגדו. האחרונים ז"ל חילקו בזה בין מוקצה למוקצה. וממילא לא שייך החילוק רק לגבי מה שהוא מטלטל מוקצה בידו ע"י שהיה בידו מקודם. משא"כ בהנ"ל שמסופקים רק אודות הוספת טלטול דבר מותר. וטלטול המוקצה נעשה כלאחר יד ע"י דבר אחר. כולי עלמא מודו שאין לחלק בזה תהיה המוקצה מה שתהיה הרי ע"י דבר אחר שתחילת טלטולו היה ע"י צורך דבר המותר. והרי כל הולכה גם שמוסיף בה קצת אנו אומרים שתוספת שמוסיף בהולכה א' שאין לדון על תחילתה. התוספת טפל אל ההתחלה והתוספת כדליתיה. ואם כן הוא בתוספת שבהולכה ברצון על מה שתחילתו היה שלא ברצון רק בשכחה. ומכל מקום התוספות טפל אל ההתחלה כל שכן הולכה שברצון לדבר המותר שהתוספת טפל להתחלת הולכה ההיא. וגם שיש מוקצה שיש בה מותרת שלא להוסיף זיז כל דהיא בה גם אחר שהיא בידו. (מכל מקום לא ראיתי מפורש כעת שיהיה איסור בשום מוקצה הוספת משך בהולכה שכבר התחיל ולא עשה עדיין הנחה בה. ואולי אין צריך כלל לקצר בסגנון ההולכה וכיון שכבר התחיל בה רשאי להאריך בסגנון הולכה בכל מיני מוקצה וצלע"כ) זהו רק מצד שמסופקים בטלטול המוקצה גופה. משא"כ כשאנו עסוקים ומסופקים בטלטול דבר מותר אם רשאי להאריך בההולכה גופה אין לנו לחלק מצד שכגון המוקצה שיוטלטל אחר כך על ידי זה כלאחר יד. ובדבר המותר פשיטא דלכולי עלמא מותר להאריך בהולכה כל שהתחלה של ההולכה היתה לצורך המותר. וגם דקיימא לן לגבי חליפין המטבעות הם בכלים. מכל מקום לגבי מוקצה אולי הם כהמוקצה החמור שאין לטלטלו אחר שהוא בידו ומכל מקום מותר לילך גם לחדר אחר להצניע המטבעות שבכיס שבבגדו בשכחה (גם מוקצה שהותר טלטולו כשכבר בידו כמדומה שהחמירו האחרונים ז"ל מלטלטלו לחדר אחר) מצד דהוה ליה טלטול מוקצה ע"י דבר אחר לצורך שמותר גם שמוסיף טלטול לכמה חדרים. אך שם הקילו גם לענין הכיס שיפלו המטבעות ומצד סברא הנ"ל נראה כנ"ל:

סי' שיא (עמג"א סק"ג) באו"ח סי' שי"א סעיף א' ע"ש מ"ש המג"א לתרץ דברי הש"ע במ"ש דוקא באותו רשות מותר. וכן כתב גם כן הא"ר בשם הק' הגאון מוהר"מ מנעשטרוב ותורף דבריו דהב"י דייק מלשון הרמב"ם דנקט חצר דמשמע דהטלטול גם כן דוקא בחצר מה שאין כן הוצאה לא התירו בבהול. דאפשר דלהרמב"ם חמיר הוצאה מטלטול. דהרי הרמב"ם לא סבירא ליה כסברת רש"י שבת ל"ד ע"ב ותוס' שם בשם ר"ת סוף ע"א ע"ש ותוס' סוכה דף ל"ו ע"ב ע"ש שחילקו בינהאי דדוקרת דשבת ל"ד ע"ב. ובין מתמה דשבת דקמ"ג ע"ב. דהוצאה הקילו ולא טלטול מוקצה באין לו תינוק או פת (או משום דטלטול יש לו היתר אם הי' לו תינוק או פת כמ"ש התוס' שבת ל"ד בשם ר"ת. ואולי גם רש"י סבירא ליה הכי ולהכי אסר בסוכה ל"ו הוצאה דלפי זה י"ל דהוצאה חמיר מטלטול התם שאין היתר על ידי תינוק או פת או דנימא דטלטול חמור גם שם משום שיש לו היתר גבי מת על ידי תינוק או פת. ומה שאסר רש"י משום דאיכא תרתי טלטול והוצאה וכמ"ש גם כן בתו"ש כאן. או דנימא דטלטול חמור בעצם מהוצאה כמשמעות התוס' סוכה ל"ו לכאורה) והרמב"ם ע"כ סבירא ליה דלא חמור כלל טלטול מהוצאה מדהוציא חילוק בין קרוב להסריח כמו מתמה דשבת מ"ג לבין הסריח כבר דשבת ל"ד לפי פירושו כמ"ש הב"י כאן ע"ש ואי הוי סבירא ליה דחמור לא הוי מקום כלל להכריח חילוק זה דטלטול אסרו בשבת מ"ג והוצאה התירו בל"ד. וכיון להרמב"ם לא חמיר טלטול י"ל גם כן דסבירא ליה דהוצאה חמיר טפי מטלטול ואסור בדליקה. משום דהוצאה אית ביה לתא דדאורייתא מרשות היחיד לרשות הרבים במלאכה הצריכה לגופה וכ"ש בססי' של"ד דכיבוי דליקה דרבנן משום מלאכה שאינה צריכה לגופה והא דהתירו טלטול משום בהול היינו דכיבוי אית ביה לתא דאיסור תורה בצריך לגופה. אם כן פשיטא שי"ל בטלטול דלית ביה לתא דמן התורה התירו מה שאין כן הוצאה דאית ביה גם כן לתא דמן התורה למה יתירו משום בהול דכבוי הרי שוים הם. ולא קשה מדברי המרדכי שהביא הב"י שתירץ הסתירה דב' סוגיות הנ"ל דבשבת ל"ד מיירי בדליקה אם כן מבואר מדבריו דסבירא ליה דהוצאה בדליקה מותר ובהסריח אסור. די"ל דלהרמב"ם הוי איפכא דבדליקה דליכא בזיון החיים החמירו בהוצאה מטעם הנ"ל. מה שאין כן בבזיון התירו גם הוצאה להרמב"ם וכ' עוד דמשבת מ"ג להא דשם ומרמב"ם משמע דדליקה ותמה שוים ולענין טלטול שמצאנו חילוק ביניהם יש לחלק. מה שאין כן להוצאה לא מצאנו חילוק ביניהם גם למסקנא. ובס"ק שאח"ז כ' דהא דבחמה אסר גם הרמ"א לרשות אחר. והרי לסי' א' שברמ"א ס"ב מותר הוצאה גם בחמה שעתיד להסריח. כמו שמבואר מדברי רש"י ותוס' הנ"ל והר"ן ושאר פוסקים שהביא הב"י כאן שהונם חילקו בין הסוגיות הנ"ל בין הוצאה לטלטול דחמיר ופירשו דבשבת ל"ד מיירי גם כן בחמה שעתיד להסריח ומכל מקום מותר הוצאה. ולמה הסכים הרמ"א בסוף סעיף זה לדברי המחבר ומשמע דלכולי עלמא אסור הוצאה גם כן במחמה. ותירץ שכוונת הרמ"א משום דאיכא תקנה דסעי' ו' יש לאסור לכולי עלמא הוצאה והפוסקים הנ"ל שפירשו הש"ס דשבת ל"ד במחמה גם כן התיר הוצאה היינו כשהוא קרוב להסריח באופן דלא מהני תקנה דסעי' ו' ובהכי מיירי גם הרמ"א בס"ב. כנלענ"ד בכוונתו אולם צ"ע על זה דאם כן מי הכריח לכל הפוסקים הנ"ל לחלק בין הוצאה לטלטול הי' להם לפרש הש"ס דשבת מ"ג דאסרו טלטול באין לו תינוק או פת. דמיירי באינו קרוב כל כך להסריח באופן דמהני תקנה דס"ו ובשבת ל"ד מיירי בקרוב באופן דלא מהני תקנה דס"ו. ואולי כוונת המג"א פשוטה שכתב בטעם חילוק הרמב"ם בין עתיד להסריח כבר. דהיינו משום דאיכא תקנה דס"ו ורש"י ודעמיה לא סבירא להו באמת סברא זו והתירו אף שיש לו תקנה זו. ועיין א"ר סק"ג ותו"ש כאן. וכמו שכ' לקמן המג"א דלהטור גם ביכולים לצאת ממקום המת מותר לטלטל. ולענ"ד הכרח לדבריו בזה מדלא תירצו הפוסקים הנ"ל דבשבת מ"ג מיירי ביכולין לצאת מה שאין כן בל"ד מיירי באין יכולים. ועל כרחך דחילוק דיכולים לצאת אינו כי אם להרמב"ם שהחמיר בעתיד החמיר גם כן בזה מה שאין כן לרש"י ודעמיה אין חילוק בכל זה ושרי אף ביכולין. וכה"ג י"ל דשרי לדידהו אף דאיכא תקנה דס"ו. ועיין בא"ר סק"ו שהשיג על המג"א במ"ש להתיר להטור ביכולין לצאת והתימא שלא הרגיש במ"ש לעיל ראיה לזה. והטעם בזה דהטור ס"ל דהתירו גם כן משום בזיון המת בלא בזיון החיים. ולפי זה ע"כ נומר דהרמ"א סמך עצמו על מה שהגיה בס"ב ולא הגיה בסס"א דמותר להי"א במחמה הוצאה. ופשט דברי המג"א אין מראין כן דאם כן הוה ליה להעמיד דבריו על איסור טלטול להרמב"ם במחמה אף שמותר לדידיה בהסריח ולומר שהוא משום התקנה. והוא העמיד דבריו על הדיוק מלשון המחבר לאסור לרשות אחר וצ"ע בזה. ובס"ק שאחר זה כ' דלהי"א דס"ב בהגה אסור לטלטל באינו ככר (וזה אפי' בהסריח ככר) וזה מבואר מדברי רש"י ותוס' ור"ן הנ"ל שלא חילקו בין עתיד להסריח ככר וכל התינוק לדידהו דסוגיא דשבת מ"ג באיסור טלטול באין לו ככר או תינוק היינו משום דטלטול חמיר כנ"ל ודשבת ל"ד בהיתר הוצאה היינו משום דקיל. ולזה רמז לתוס' סוכה ל"ו וסי' שי"ב סס"א. שמבואר שם כן (ומ"ש כמ"ש מס"א צ"ע כוונתו בזה) והתימא הגדולה על הא"ר בס"ק ז' שכ' שאין דברי המג"א מוכרחים במאי דאסור להי"א גם באין לו ככר או תינוק דהטור י"ל דלא אסר כי אם ביש לו ככר או תינוק שלא לטלטל בלא ככר או תינוק. ודבריו בזה מרפסין אגרא ומתמיהין מאד בזה שדברי המג"א הנ"ל מוכרחים ומבוארים להדיא בש"ס דף מ"ג לפי"ד רש"י ודעמיה דשם לגמרי לדידהו עתיד והסריח ככר. ומכל מקום אסרו במחמה טלטול כשאין לו ככר או תינוק כמבואר שם להדיא שאמרו כי פליגי בדלית ליה ככר או תינוק דשמואל סבירא ליה טלטול מן הצד לאו שמיה טלטול ומותר על ידי מטות דוקא ולרב דקיימא לן כוותיה דשמיה טלטול אסור גם על ידי מטות גם באין לו ככר או תינוק וזה שגיאה גדולה מהא"ר והתימא שגם התו"ש לא הרגיש בזה ועיין בא"ר בזה ובתו"ש כאן. (ומ"ש הרא"ש בדף מ"ג דמרש"י משמע דבדליקה מותר גם טלטול גמור דלא כהרי"ף צ"ע היכי משמע כי לא נודע לי המשמעות כלל) וראיתי מי שנתקשה בדברי המג"א הנ"ל שנדמה לו שסותרים את עצמם במ"ש כאן דטלטול חמור ולעיל ביישוב דברי המחבר כ' דהוצאה חמור. וכבר נתבאר לעיל שאין שום התחלת סתירה כלל כי דבריו שם לדעת הרמב"ם דלא סבירא ליה דהוצאה קיל ולדידיה י"ל דחמור גם כן. וכאן דבריו להי"א דסבירא להו דהוצאה קיל וזה פשוט ולפמ"ש לעיל יש לחלק עוד מחמת לתא דמן התורה כנ"ל ודו"ק: סעיף ח' (טלטול בגופו) טלטול מוקצה בגוף י"ל דקיל מעל ידי דבר אחר או כלאחר יד בידיו ושרי גם באינו צריך למקומו.

סימן שיב סעיף א' (אבנים לקנח) התירו חז"ל אבנים מקורזלות. משמע שאין קפידא לקנח בדבר קשה גם שאי אפשר שלא יוסחט מבין השערות דשם כי אולי מכל מקום אין גדר פסיק רישא. וכדקיימא לן נזיר חופף כו' אך משם אין ראיה לגבי לקנח בידו כי קינוח על ידי אבן קיל שגם כשהיה שם גדר פסיק רישא מכל מקום הוא כשנוי כלאחר יד וכמ"ש במק"א בהקנוח של מקום שערות ברחיצת פנים בשחרית בשבת"ק ומשום כבוד הבריות התירו חז"ל שבות ואין חשש בקנוח כלאחר יד. אך לקנח באצבעו יש ליזהר שלא יהיה בסגנון פסיק רישא בסחיטה ממש מהשערות ועד כה לא עלה בלבי בזה כל כך אך מכל מקום נראה שאין קפידא בזה כי סגנון מלבן לא שייך בשערות ההם. שתמיד מכוסות ואין דרך שום אדם לחשוש על סגנון לבון בהם. רק מסירים ריח רע ואין זה מצד לבון שהוא סגנון ראות עינים. ומצד הנסחט גם כן אין בו סגנון סחיטה אין צריך לומר סחיטה האסורה מהתורה הק' בזתים וענבים דלא שייך בזה אך גם סחיטה שאסורה מדרבנן אין בזה ומשום כבוד הבריות התירו שבותים:

סימן שיג (עט"ז סק"ה) הט"ז ז"ל כתב שכשנוטלים החלונות מצירים שלהם בשבת"ק הוה ליה מלאכה דאורייתא. ומשמע דלא מהני דלה ושלפה מעש"ק. כיון שמבטלים החלונות בקביעות אל הבנין מה שאין כן סכין דלא מבטל ליה להבנין. ואולי כשבתחילת קביעת החלונות או הצלים מבחוץ שמסתירים החלונות בלילה קבעם על מנת לטלם מהבנין כמה פעמים. אולי קיל שלא יהיה על ידי זה איסור דאורייתא. ואולי הוה ליה כסכין שאין בו שום איסור ובפרט בתקועים ברפיון וקיל להסירם גם כלאחר יד דהוה ליה סגנון בנין ארעי על ידי זה באולי. ואולי הוה ליה מעין מ"ש הט"ז ז"ל אודות לאדות עם שרויף. בסי' שי"ג. ואודות שקאטלין בט"ו ואולי כל שלא ביטל להבנין אינו כעפר שבטל שם גם שי"ל שכיון שכן הוא סגנון כל הבנינים ותמיד בטלים להבנין. הוה ליה כעפר סתם שבטל. מכל מקום כשגילה דעתו כשחיבר לבנין שאינו מבטל בקביעות. אולי מועיל גם אם רק לעיתים רחוקות מסירם מהבנין. כיון שעל כל פנים מסירם לאיזה הצטרכות אחרי מה שאינו מצד סגנון הבנין אולי קיל: ברזל המגביה מה שקורים בדלת קלאמקא. שהיא נופל לפעמים מהדלת ומחזירים אותו ועומד זמן מה. כשנופל מהדלת בשבת"ק נראה שיש היתר להחזירה להדלת בשבת"ק. כמו סכין שלפה ודלה מעש"ק דסס"י שי"ד. ומכל מקום אולי יש לדמות זה קצת להאי דיתד בלי גלוסטרא שבסי' שי"ג. וגם שהוא מעוכב מליפול על ידי עובי הברזל בחוץ על כל זה אין על ידי זה עליו בחי' הידוק וליכא איסור דאורייתא לכ"ע. אך חשש כעין יתד שייך בו כנ"ל וטוב שיחזיר קטן הברזל ההוא להחור. וגם אם אין התינוק מגיע רק כל דהו מהברזל לשם יכול גדול לגמור תחיבת הברזל על מכונו וכ"ה עליו"ט:

סימן שיד סעיף ז' נשבר מפתח של מסגר של עץ שבדלת. ועל ידי זה לא היה אפשר לצאת מהבית בשבת"ק והזמן היה בתכלית הקור. עד שיש כמעט סכנה או סכנת אבר בזה ועל כל פנים ביטול סעודות של שבת"ק על ידי זה נראה שיש היתר לומר שנכרי יסיר כל המסגור מהבית כי אין זה רק שבות דשבות כי דוקא סותר על מנת לבנות היא מלאכה מהתוה"ק. מה שאין כן בזה שאין דעת הנכרי כלל בדרך סותר על מנת לבנות. ועושה רק מה שאומרים לו לסתור החבור דהמסגר. ולומר לתינוק שיאמר לנכרי עדיף טפי כי אין הנכרי עושה בזה על דעת בעה"ב רק על דעת הקטן והקטן אין דעתו כלל ע"מ לבנות. ויש מקילין באמירה לאמירה. וכ"ה עליו"ט: סעיף י"ב בהגה (דלה ושלפה) רחיים של יד לטלטל בין השמשות אבן העליון מצד גבי הברזל התחוב בו. גם שדלה ושלפה כמה פעמים בעש"ק נראה שיש בזה מלאכה מן התורה הק'. כיון שהוא מהודק וגרע מכום של פרקים שאינו רפוי. והעמידו רחיים של יד לצורך טחינת שמורה משהו (שברחיים דמים הנשברים מטחינת חמץ נשאר מכל מקום חשש משהו על פי הרוב גם על פי הרוב אי אפשר להקדים את עצמם כל כך כיון שמבררין החטים דשמורה אחת לאחת מדגן שלמה. ורוב החטים אינם בחזקת מבוררים מחשש משהו) בעש"ק בביהמ"ד הק' והיה חשש שכחה בשבוע כל דהו בשבת"ק ויהי' טחינה חשש איסור תורה הק' לכ"ע ואמרתי קודם הדלקת נרות שיטלו אבן העליון אך נתאחרו ונטלו אחר הדלקה ועל כל זה העידו שהיה קודם בין השמשות:

סימן שטו סעיף א' (נעשית להתיר) מה שאין נכון לעשות מחיצה בשבת"ק כשהיא מצטרכת להיתר אולי בכסוי כזה לא שייך כן וכמו שמותר לכסות כן כשעושה מחיצה ועל ידי זה מכוסה לגמרי הינו סגנון מחיצה רק כסוי:

סימן שטז (עמג"א סק"א) בתוספתא בי"ג דשבת ראיתי מבואר כהתוי"ט ע"ה ולא כהמג"א ע"ה שהשיג עליו בס' שי"ו סק"א ע"ש ומ"ש בתוספתא שם החילוק בין ע"ג בהמה שפטור הפורס מצודה גם שנכנסה הבהמה ובין לבהמה שחייב איני יודע עתה בירור המכוון אם היינו בין שנכנס תיכף או אחר כך וכמ"ש המג"א ע"ה סק"ט ובשע"ש ע"ה ע"ש או בין ודאי יהי' ניצוד או ספק וכמ"ש בפרמ"ג ע"ה שכשודאי יהי' ניצוד חייב גם כשלא ניצוד תיכף או איזה הפרש אחר וצל"ע כעת ובמג"א ע"ה סק"ד עפרמ"ג שם יפה כתב דבע"ח אדעתא דנפשיה קא עביד וכעין שאמרו חז"ל לא הוה לה למיכל השם כידוע בח"מ מה שאין כן מצודה כשניצוד ודאי. ואולי הכל בו ע"ה כשניצוד תיכף חייב גם בבע"ח והרמב"ם ע"ה מיירי כשלא ניצוד מיד ובמנחות ר"פ ר"י נתכוון להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פלוגתא ע"ש צ"ע במה איירי אם בעת פריסת המצודה נפלו תיכף הדגים עם התינוק אזו כפו קודם אם הדגים כבר נתחייב תיכף ומה מועיל מה שנפל גם התינוק ואם שניהם כאחד או תינוק קודם דוקא יש פלוגתא למה נקיט הלשון דגים ותינוק ואם לא נפלו הדגים מיד או שלא הי' ודאי שיפלו אין שום חיוב כנ"ל ואולי הכוונה מצד ההעלאה שבדגים המעלה אותם מן הים חייב משום נטילת נשמה גם אם כבר היו ניצודים לגמרי: סעי' יב (מורדים אסור) אודות מאי דקיימא לן שבעופות שמרדו או שלא הורגלו עדיין בבית שייך חשש צידה עיין שו"ת מ"ב ע"ה אין על ידי זה שום פתחון פה כל דהוא לומר דהוי ליה פסיק רישא וגם שלא במתכוון יהי' איסור בזה במה שפותחין וסוגרין הדלת לכניסה ויציאה ויש בבית עופות שלא הורגלו שם וכן חתול ואין שם פנים כל דהוא בבית שיוכל הבע"ח לצאת כשהדלת סגור כי מכל מקום אין בזה פסיק רישא שכל שאין הבע"ח רודף אז לצאת דרך הדלת וסגירת הדלת מונעו ממה שהוא רודף או רוצה ומוכן לצאת אין בזה שום פתחון פה כל דהוא לחשוש משום דררא דצידה בזה ואין צריך לומר כשהבע"ח לא נתעורר לצאת על ידי פתיחת הדלת מצד שרואה שעומד שם האדם הפותח בכהאי גוונא פשוט לכל שהבע"ח ניצוד ועומד בעת הפתיחה כמו בעת הסגירה. אך גם אם אלו נתעורר הבע"ח לצאת הי' יוצא בעת הפתיחה ולא הי' מעוכב על ידי ראותו האדם שם רק שלא נתעורר כלל לצאת יהי' מאיזה צד שיהי' אם מצד שלא שמע ולא ידע שפותחין הדלת או מאיזה סיבה אחרת בכל גווני כשאין הבע"ח עומד לצאת אז והדלת שסוגרין בעדו מעכבו מפעולתו אז אין בזה שום נדנוד דררא דצידה כיון שאינו רוצה לצאת אז הוי ליה כעופות הבאים לכלובם לערב ממש מה לי התם שכיון שאינם רוצים לברוח אין בהם משום צידה מה לי בכה"ג כאשר כעת אין רצון הבע"ח לצאת הנה לא שייך בו נדנוד צידה כן נראה ברור ועבמג"א ע"ה שי"ו סק"א ובש"ג שהביא שם כתב סברא חדשה שאינה מוכרעת להקל. ונראה מהרבה פוסקים דלא סבירא להו הכי שהרי גבי מגופה שחלקו הפוסקים ע"ה על הערוך ז"ל גם שם יש לו כוונה להצטרכותו שלא יזוב מהחביות ומכל מקום ס"ל כולם דהוי פסיק רישא וכן כהן גדול שמחתכין לו עששית ביוה"כ ע"ש ובד"ע ולהנ"ל ניחא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. הרמב"ן והר"ן ע"ה ס"ל דאסור איירי כשצבי והצפור מוכנים לצאת אז ומעכבם בסגירת הדלת ובכהאי גוונא לכולי עלמא אסור והרשב"א ע"ה איירי כשלא נודע לנו שהצפור והצבי רודפים אז לצאת ואם כן לא הוי ליה ממילא פסיק רישא כיון שיש אפשרות שאין הצפור והצבי רוצים אז לצאת או שאינם יודעים אז מהפתיחה או מאיזה טעם וכל שיש שום צד אפשריות שאין כאן מלאכה ממילא לא הוי פסיק רישא ובכה"ג כ"ע מודים דמותר ואפלוגי פלוגתא לא מפשינן וגם אם כתוב באיזה ספק בלשון פלוגתא בזה מכל מקום מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ומחמת שלכאורה נראה כהפכים כתבו לשון פלוגתא וכן הוא בש"ס לפעמים או אפשר שמצד רוב וחזקה בדרך צבי וצפור שדרכם לצאת בלי שום מניעה ומסתמא מוכנים הם לצאת רק שלא הגיעו עדיין לפתח וקדם וסגר או אולי גם על ידי חסרון ידיעתם מהפתיחה אין הצלה מגדר צידה בזה שכן הוא כל דרך צידה לתפוס בעת חסרון ידיעה להשמט וצ"ע בזה אך כשאינו רוצה לצאת מצד שהאדם עומד שם או מצד שאינו ממהר לצאת אז מאיזה טעם שיהי'. נראה ברור דלא שייך בזה חשש צידה וכיון שכן לא דמי כלל בע"ח הנ"ל לצבי כי צבי ודאי שירוץ לחוץ כשידע מהפתיחה משא"כ אלו הבע"ח רובא דרובא אינם ממהרים לצאת גם כשיודעים שהדלת פתוח ועכ"פ מידי ספיקא לא נפיק ולא הוי פסיק רישא בשום אופן כלל ואין בזה שום פתחון פה להחמיר:

(עוד מצאתי) כתבתי במק"א אודות צידה שכשהעוף אין רצונו אז לילך לחוץ. ועומד במקומו גם אם יהי' הדלת פתוח אין בזה איסור צידה וכמ"ש במג"א ז"ל בזה ונראה שכן הוא גם כשהעופות רוצים לילך אז לחוץ רק שכבר עמד הוא ומילא את הפתח שאז כבר אי אפשר להעופות לצאת שאז יוכל לנעול הדלת לגמרי וכן הוא כשכבר סתם הדלת את הפתח רק שיש בו עדיין כעין סדק שהי' יכול העוף להכניס ראשו לשם ולפתוח על ידי זה הדלת שכל שהוא עומד שם ואין העוף עומד לצאת משם כל זמן שהוא שם שהנעילה הגמורה אין בה חשש צידה וצלע"ע בכל זה ועל כל פנים בספק אם העופות לא יבואו לכלובן לערב אם יניחם לצאת לחוץ ועל כל פנים כשאולי יבואו לכלובן. אם לא יתפסם אדם לעצמו יש בזה ספק ספיקא ספק שלא שייך בהם שום חשש צידה משום שבאים לשם מאליהן וספק שלא שייך צידה בזה מצד שהפתח נעול קצת ומצד שהוא עומד לפני הפתח וכנ"ל. ובפרט כשאין כוונתו כלל רק כדי שלא יכנסו לשם בהמות ובע"ח ויאכלו ממזון העופות שגם שיש איסור מן התורה הק' בפסיק רישא על כל זה מצורף לספק ספיקא הנ"ל קיל טפי שעל ידי זה שיש ספק בזה גם שהספק הוא שמא ניצוד כבר מכל מקום הרי יש בזה צד שאין צידה בפעולה זו. תיתי מהי תיתי. והוה ליה אינו מתכוון במה שאינו פסיק רישא ומכל שכן שיש ספק ספיקא לקולא:

סימן שיז (עמג"א סק"י) בשלחן עלי שטים ז"ל כתב שמ"ש המג"א ז"ל שהאיסור של פתיחת בית צואר הוא משום מכה בפטיש כי קורע אינו חייב רק על מנת לתפור. וכתב הוא שאין זה מוכרח אולי כוונתו מצד שהרגילות שלאחר שקורע בית הצוואר עושה שם תפירה סביב לפיו שלא יקרע ועל ידי זה הרי זה על מנת לתפור ממש גם שאין התפירה כעין סגנון הפתיחה רק בצד הפתח מכל מקום כיון שהיא לצורך מה שפתח י"ל דהוה ליה כקורע על מנת לתפור שם ממש וכעת צל"ע אם צריך להיות על מנת לתפור שם ממש בסגנון הקריעה או לאו או גם בריחוק קצת. וכוונת המג"א ז"ל י"ל שהוא מדכתב סתם ולפעמים פותח הצוואר בקרע בתפר שחיבר שני קצוות הפשתן זה לזה ברחבן ששם אין צריך לתפור אחר כך ששפה כי בקצוות הפשתן חוט הערב הוא אחד בכל השורות דהערב ומחבר שורה לשורה ואין צריך שם תפירה שמכל מקום חייב משום מכה בפטיש ומה שצריך לעשות קשר בחוט תפירה במקום שכלה אל מקום שקרע שם התפירה אין זה קרע על מנת לתפור רק על מנת לעשות קשר כל דהו בהחוט. ומ"ש השלחן עלי שטים ז"ל שייך לפעמים כשאין שייך שם מכה בפטיש כגון שהי' פתוח בית הצוואר לכפי ההצטרכות בלי חסרון והוא קרע עוד יותר שם שיהי' מרווח שם שאין בזה מכה בפטיש ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: אודות קורע לשכך חמתו במג"א ז"ל סי' שי"ז כתב שעיקרו על מנת לתפור ונראה שכוונתו שגם בלשכך חמתו דוקא על מנת לבנות חייב ויש בזה ספיקות רבות כשאינו לשכך חימה ממש רק כדי להנצל מפחד או צער שאולי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה גם אינו על מנת לתפור גם יש פוטרים גם בלשכך:

סימן שיח ס"ד (אם נצטנן) באו"ח סי' שי"ח ס"ד. ב' דיעות במבושל שנצטנן דיש בו בישול. סבירא ליה לרבינו ירוחם ז"ל דדוקא מצטמק ויפה לו גם כן הא לאו הכי מותר ע"ש ובב"י. ולענ"ד לע"ג על זה מיבמות דף ו' ע"ב דאמרינן דשריפת בת כהן יש בו גם כן משום מבשל פתילה של אבר ע"ש ולהרי"ו הרי הוצרך הכתוב לפתילה התוכה כבר ושם לא שייך מצטמק ויפה לו ואין לומר דמתיך שאני דהרי גם בשומן מתירין לקמן ע"ש. שוב ראיתי בתוס' פסחים דע"ה ע"א שכ' שם דאיצטריך הכתוב להיכא דאין לו כי אם פתילה שמוצרכין להתיכה ע"ש בדבריהם אולם אין זה ענין לכאן כלל דמכל מקום תוקשה מנא ליה להוכיח דדחי עשה שיש בו כרת דילמא אסר הכתוב היכא דיש לו פתילה שהותכה כבר פעם א' וק"ל. אולם הרמב"ם בפ"ט מה' שבת כתב ריפוי הקשה יש בו מבשל הביאו המג"א שם סק"י ובלח"מ רפי"ב ושע"ש ריש דיני אופה נראה קצת דאפי' מבושל כבר חייב ומכל מקום אין ראיה ועבשס"י הנ"ל גבי שומן וצל"ע כעת:

סימן שיט סעיף י' (ומותר לסנן) אודות סינון משקים בשבת ק'. כיון שמשום בורר לא שייך בשעת הסינון ממש. וחששא דמלבן ג"כ לית דחש במטפחת הידים בקנוח. נכון לסנן ע"י מטפחת שאינו מקפיד ודאי על מימיו. ואינו מקפיד על לבונו. וכל שכן משקים אחרים שאינם מים צלולים שאין בהם חשש ליבון כל כך. וכן הוא על צד היותר טוב במשקים שיש בהם חשש תולעים. ועל ידי זה ח"ו יצטער בשבת"ק וכנ"ל הוא נכון וטוב: סעי' י"ז בהגה (הרוקק ברוח) מ"ש באו"ח ססי' שי"ט בשם הירושלמי. שהרוקק ברוח ונתפזר חייב. פשוט שאין צד חיוב. כי אם בשנתכוון לפזר ברוח ויש בזה משום זורה או זורע כמו שהגשמים על ידי יורדן בפיזור מצמיחים הזרעים וכן המשקים שדותיהם. גם כן טוב להם לפזר המים כדי שיגיע ההשקאה בפרטות לכל זרע פרטי כן הוא פיזורו לרוקו ברוח וכן הוא מעין זורה גם כן שיש לו תועלת על ידי פיזור הרוח. וכן הוא יש לו תועלת על ידי פיזור הרוח מה שאין כן כשלא נתכוון לפזר פשיטא שאין בזה חשש. דמלאכת מחשבת בעינן והרוקק ברוח גדולה וחזק שאינה מלויה שהוא בגדר פסיק רישא באנו למחלוקת דגבי פסיק רישא

דלא

דלא ניחא ליה כידוע ונראה לפום רהיטא שאין זאת כי אם ברקיקה במקום הראוי לזריעה מה שאין כן על גבי קרקע מרוצף או אולי גם על גבי מקום דישה שלא נעשה תיחוח. ואינו מוציא צמחים כיון שאין דרך להשקות זה כדי לגדל צמחים. נראה שאין בזה חיוב לכולי עלמא גם בשנתכוון לפזר לא עיינתי כעת בזה כלל. וכנראה שלא הובא זה ברמב"ם ז"ל ובסמ"ג ז"ל ואולי סבירא להו דלאו דוקא נקיט חייב. והכוונה רק כעין שבות גם לנ"ע מה שיעור הפיזור שעל ידי שמתחלק לב' או לג' נראה שאינו בכלל פיזור להא מלתא כי אם כשמתחלק לניצוצות הרבה יותר מכפי הרגילות ברקיקה בבית. וכן כשאין רוח שאינה מצויה גדולה כל כך גם כן נראה שאין זה בכלל האיסור והרי זה כבבית ומתפזר מצד בין השינים וכדומה. ובספק פסיק רישא כ' במק"א שאיננו בכלל פסיק רישא בהלוע גם בניעור הרוק מכסותו ומתפזר ברוח לנ"ע שאולי אין זה דרך זורע או זורה והוי ככל כלאחר יד. ולעשות כעין מחילה במלבושין כדי לרוק ולא יגיע ולהרוח לשם. נראה שאין זה כעשיית מחילה בפני נר שבת"ק שהנעשה כדי להתיר אית ביה משום אוהל. כי אין זה רק כפורס בפני ספרים שאפשר לו להוציאם משם וכן הוא בזה שאפשר לו לרוק באופן שישוח למטה וישמור בידיו שלא יתפזר וכדומה. גם כנפי מלבושים שבלאו הכי הם פירושים והוא מותחן לפניו עוד קצת בזה אין חשש לכולי עלמא:

סימן שב סעי' י"ד (והרא"ש הי' נזהר) במה שנכון שלא להשתין על גבי שלג בשבת"ק נראה שאין זה רק כשיתאספו המים להדיא באיזה מקום. מה שאין כן כשיודע שבודאי יובלעו כל המימות בשלג שלמטה ומהצדדים. אולי שייך בזה מאי דקיימא לן משקה הבא אל האוכל הוא כאוכל וכדקיימא לן בהלכות יו"ט ואין בזה נולד ולנ"ע היטב. וכשבאמצע קילוח של קטנים נזכר שיש ספק אולי יש שם שלג. נראה שאין צריך לבדוק ולראות כיון שיש קצת אחריות להפסיק באמצע קילוח ויש גם כן ספק שלג וגם כשנודע לו ודאי שלג שם. אולי יש להתיר באמצע קילוח כיון שיש היתר גם כן שם ולנ"ע היטב: סעי' ט"ז (אסור להדק) בסחיטה החמירו חז"ל שלא להדק על פי חביות או צלוחות כשוי מצד שמא יסחוט וכמ"ש במק"א בזה. וכן החמירו בטלטול ספוג וכדומה ומכל מקום יש זכות על המקילים במה שיש בו חששות של סחיטה מה שלא מצינו מניעה להדיא על פי חז"ל. כי כבר כתבתי במקו"ר שכשיש ספק בפעולה אם היא גדר פסיק רישא על ידי זה אינו בגדר פסיק רישא גם אולי שייך גם כן בחי' מלאכה שאינה צריכה לגופה בזה. וכמו ההולך לפי תומו ונעשים על ידי זה שווי גומות בבית ששווי גומות שם יש בו משום חשש בונה או בשדה שיש בו חשש חרישה. ולפעמים סגנון ההליכה היא באופן שיש בו שווי גומות בסגנון פסיק רישא. אך הרי זה בסגנון שאינה צריכה לגופה וכן הוא בזה ולנ"ע: סעי' י"ז (אין מקנחין) אודות חשש סחיטה בשערות לחים. אני נוהג כעת שלא לרחוץ פני בשבת"ק ויוט"ק במקום השערות. רק במקום שאין שם שערות כלל שם אני רוחץ פני. אך על כל זה אין על ידי זה שום חשש פתחון פה על הנוהגים לרחוץ פניהם גם במקום השערות ולנגב פניהם בשבת"ק גם אם הי' ברור שהוא בגדר פסיק רישא. כי בספק פסיק רישא כ' במק"א שעל ידי זה הרי זה כאלו ודאי איננו פסיק רישא. אך גם אם הי' ניגוב בגדר פסיק רישא ודאי מכל מקום כיון שאין הסחיטה כי אם על ידי המטפחת הוה ליה סחיטה דלאחר יד שאין בו דררא דאיסור תורה ובדרבנן קיימא לן לכולי עלמא דבפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר לגמרי וכמ"ש במק"א. וכאן הוא פסיק רישא דלא ניחא ליה כי אין הכוונה בהרחיצה והניגוב כי אם לגבי מקומות שאין בהם שערות ומצד שקשה להפריש בין מקומות הפנים. לזה רוחצין ומנגבים כל הפנים וניגוב השערות הוא בגדר לא ניחא ליה ועל כל פנים הסחיטה במקום השערות לא ניחא ודאי והוא גם כן נגדר ספק דרבנן מלבד מה שיש קולא בספק פסיק רישא. ובספק פסיק רישא לגבי מציל את עצמו ועל ידי זה יש אחריות על חבירו. לנ"ע במק"א כתבתי עוד בזה: סחיטה בשערות כלאחר יד על ידי שמשים כובע קיל. כי אין סחיטה בשערות מן התורה הק' ופסיק רישא דלא ניחא ליה בב' דרבנן ובפרט שנבלע תיכף ואין בו צד היכר:

סימן שא סעי' א' (לאכול בהמה) מאכל בהמה קיל לקטום וכן להריח אם אינו מאכל עד שיבושל או על ידי תערובות אולי גם כן קיל: סעי' י"ב (טוחן) גם שבוקע עצים או שוברם לשיהיו דקים שייך בזה בשבת"ק משום טוחן מכל מקום כשרק עץ אחד דק נפרר מעץ גדול אולי לא שייך בזה משום מעין טוחן דהרי אין סגנון טוחן כלל שלא יפרר לגמרי שיושאר דק כל המתפרר וכשמתפרר בדרך הלוכו קיל בלאו הכי ולנ"ע היטב:

סי' שב אודות מדה או מעות בשבת"ק. נראה שעיקר האיסור בזה הוא רק כשאומר כן להמוכר עצמו מה שאין כן כשאמר כן להשליח והשליח אומר בלשון אחר לבעל המשקים או שהשליח כבר הבדיל והמשלח לא הבדיל עדיין נראה להקל בזה שהרי בלאו הכי יש מקילין כשאינו עושה חשבון על פי חשבון מהצטרפות פעמים רבים. וגם אם הוא ביום שבת"ק כיון שאינו אומר כן להשליח שיאמר לשון זה גם אם אחר כך אומר השליח בלשון זה אם השליח הוא קטן או גוי אין כאן מכשול וכמו כשיש ריח רע מהנר שכבה והפתילה מעשנת שמותר לרמוז שיש ריח לא טוב כיון שאפשר שהגוי יוציא המנורה לחוץ ולא יכבנה. וגם שלפי האומדנא נוטה שהגוי יכבה הפתילה מצד עצלותו לעמוד בחוץ עד שתוכבה ולהכניס המנורה שלא תוגנב על כל זה כיון שיש אפשריות כן אין זה בכלל רמז האסור וכן הוא בזה כיון שאפשר שהשליח יאמר מלא לי כלי זה:

סי' שכד סעי' יא (אין נותנין) אודות שלא ליתן מזונות בשבת"ק לבעח"י שאין מזונותם עליו הכל לפי פרט בעח"י ההוא ולפני בעח"י שמגדל בביתו גם שכל מינם אין מזונותם על האדם ורק הוא גידל בביתו חיה ההיא מותר ליתן לפניה מזונות והרבותא שבש"ע בחולעת המשי הוא מצד שנותנים לפניהם כעין חבילות מעשבים וכמ"ש בב"י ז"ל שם ואולי יכולים גם כן למצוא להם קצת מזון מאליהם ומכל מקום כיון דלא סיפקה להו בלא מאכל שעל ידי אדם מותר: גם דאין ליתן בשבת ויו"ט ק' מזונות לפני בעח"י שאין מזונותם מוטל עליו מכל מקום כשמשליך מאכל מידו בלאו הכי והי' זורק למקום אחר י"ל שמותר לזרוק לפני בע"ח כנ"ל וכל שכן אם בלאו הכי הי' זורק שם:

סי' שכה סעי' ב' (משא ומתן) כשבא נכרי בשבת לקנות נכון שיפרש שאינו נותן רק בשאלה לזמן מועט ועושה חשבון למחר:

סי' שכז סעי' א' (דלרפואה) התרתי לשפוך יי"ש לראש בשבת"ק מצד מיחוש והזהרתי על סחיטה ולא עלה בדעתי מצד איסור רפואה ונזכרתי תיכף וראיתי שאין חשש לכולי עלמא שכבר נהוג לבריאים לשפוך לראש כדי לישן תיכף או כדי להמית כינימה שבשערות וכל הנעשה לבריאים אין חשש כבסי' שכ"ז גבי סיכה ע"ש:

סי' שכח סעי' ב' (של סכנה) לכתוב בשבת"ק שיבא רופא אל חולה שיש בו סכנה אם בלא כתיבה לא יבוא רשאי לכתוב ומכל מקום לא יכתוב רק ההכרחיות מאי דלא סגי בלאו הכי ולא יבא בגרעון אות אחת מכתיבתו וכל זה רק ברופא מומחה מה שאין כן במי ששולח אחר אוהבו או מי שיתפלל בעדו י"ל שאין היתר לכתוב ולנ"ע היטב. סעי' ל"א (לפורן שפירשה) אודות צפורן שפירשה כלפי מעלה שבאו"ח סי' שכ"ח שביד קיל מכלי וכן הוא בסי' ש"מ. נראה דהוא הדין בשיניו קיל כביד והוה ליה כלאחר יד ואין ראיה ממה שלא הנהיגו באשה לצורך טבילה ליטול בשיניה כי אין דעת הבריות נוחה לעשות כן. ויש בזה משום מיאוס ואולי שייך בזה בל תשקצו ליטול כן כל האצבעות ובפרט גם של רגלים ואולי שייך בזה סכנה כיון ששם לכלוך מזיעת הגוף כידוע ושבות שעל ידי נכרי קיל משבות שאסרו חז"ל כלאחר יד ובודאי המתירים אז על ידי נכרי. מודים שכל שאפשר להנכרי לעשות כלאחר יד עדיף טפי לכ"ע וכל שכן צפורן וכימים שפרשו קצתם שאין הכרע בין שני הפירושים מה הוא כלפי מעלה דקיל טפי: ואודות מ"ש שם. אודות מצערות שמותר. נראה דהוא הדין כשאצבעיו אינן מצערות רק שיש חשש שבשלא יוטל הצפורן יוקרע להלן ויצער וגם בנימים יכול להיות כן לפעמים. שהרי זה גם כן בכלל כי החשש שלא יצטער אחר כך הוא כמו צער לפעמים. ואם אין החשש כל כך מצד שגם אם יוקרע להלן יוכל ליטלו אז ודאי קודם הרגשת צער בזה אין להקל. אך אם יש חשש שפתאום יצטער אחר כך כשלא יטול. נראה שזה קיל מן ההיא דצרור שעלו בו עשבים שאין הצער גדול כל כך ומשמע שגם בספק צער הקילו שם וגם רק מצד הפחיד וכן צער של כנים בבשרו הקילו על ידי זה ולנ"ע היטב: ומה שהתירו חז"ל להפיס מורסא כשאין כוונתו לעשות פה. נראה שמכל מקום לא יתלוש תאומה מעורו שעל המורסא. וקריעה מצד אחד בהעור אין בו משום תולש כלל מה שאין כן כשיתלוש תאומה מעורו שאולי לא שייך כלל בזה הקולא של פירשה כלפי מעלה כנ"ל גם בהקרום שנעשה על המורסא מהליחה ואיננו עורו ממש ואולי קרום שאינו עורו קיל יותר מפירשה כלפי מעלה והוא עומד ליפול. אך בעורו ממש אין לתלוש כלל: סעי' ל"ז (מאכל בריאים) אולי מה שהוא מאכל בריאים תמיד שלא בדחק יכול לגמע ולפלוט וקיל מחומץ גם שכ' המג"א ז"ל שמה שאינו מאכל אסור גם בליעה אולי מכל מקום חילוק בין מאכל בריאים לחומץ: (עט"ז ס"ק כ"ז) בשפה"ק יסוד יוסף ז"ל כתב שהט"ז ז"ל חוכך להתיר במה שקורים שנו"ף טובא"ק בשבת"ק רק הלק"ט ז"ל כתב בשם רבנים גדולים ז"ל להקל. והנה ראיתי שהפרמ"ג ז"ל כתב בשם הא"ר ז"ל להקל ומשמע שהט"ז ז"ל גם כן לא הי' כוונתו על זה רק על עשבים שנוהגים לרפאות בהם (בטובא"ק עושים גם כן לפעמים רפואה לשלשול. אך מהדרים בזה אחר שאינו שחוק והרפואה דוקא בעלים בעינם בלי שחיקה) וכל שכן כל שאין שואפים רק על ידי שמתקנים האבק באיזה אומנות וגם שמלשון המג"א ז"ל שם שכתב שהיתר בסיכה הוא מצד שאין שחיקה ע"ש משמע קצת שבמה שיש בו שחיקה אין להקל ואולי מכל מקום מודה המג"א ז"ל להקל במה שאין נוהגים בו לרפואה אך בסיכה בשמן שמרפא ודאי כמש"ה מובאה בשמן לזה הוצרך המגן אברהם ז"ל לכתוב שההיתר בשמן מצד שאין שחיקה רגילה בשמן כלל. וכן הוא בעשב הנ"ל מצד שאין בו רפואה ולנ"ע היטב: סעיף מ"ח (קורי עכבים) קורי עכבים נראה שהם מוקצה בשבת ויו"ט הק' גם שעומד לרפואה לעצור דם. וכדקיימא לן בשארי מילי דרפואה כשאין לפניו חולה הם מוקצים וכשיש מי שחתך באצבעו אין זה מוקצה עוד. כי גם שנעשה העכבים אחר כניסת שבת"ק ולא היה דעתו עליו וכן כשחיתוך נעשה אחר כך מכל מקום במקום צערא הרי התירו חז"ל שבות ולנ"ע. ולזה בתינוק שהגיע לחיתוך מותר תמיד כי בטלטול מוקצה אין האמירה שבות כבסי' רע"ו. והחיתוך אינו קבוע על זה כי לא הגיע לחיתוך להבחין בזה בין יש שם מי שיש לו חיתוך ומכל שכן כשאומר לגוי שהאמירה יכולה להיות על ידי שיטול כלאחר יד או על ידי דבר אחר לצורך דבר המותר: סעיף מט (שהוא עצור) לסמוך את עצמו על השלחן שעל ידי זה ייקל לנקות אולי אין נכון כן בשבת"ק כיון דשייך בכך על ידי סממנים: בבאה"ט ז"ל בסי' שכ"ח באו"ח הביא בשם הלק"ט ז"ל אם מחללים שבת ק' בשביל חרש ושוטה ולא הביא ההלכה היאך היא בזה. ולפום רהיטא יש להכריע ממה שאמרו חז"ל מי שנשכו כלב שוטה כו' והרי מהנשיכה חל שטות ח"ו כמו שאומרים הבריות. אך כיון שיש רפואה להנשיכה אין ראיה משם וצריכים למהר לרפאותו מה שאין כן שוטה שאין תקוה להצילו מהשטות רק צריכים להחיותו על ידי איסור בזה הספק במקומו. גם חז"ל נקטו להאכילו דבר אסור והרי אין הפקח עושה איסור בזה וכספק זה יש גם כן לגבי מילה שלא בזמנה על ידי שהיה חולה עד שהגדיל וניכר שהוא שוטה או חרש בלי תקוה לרפואה אם האב מצווה למולו או לא וכן לפדותו ושארי מצות שהאב חייב לבנו וגם כשיש תקוה לרפאותו יש סברא לומר שיותר טוב שימתין למולו אחר שיתרפא משטותו שיקיים אז מצוה יותר שלימה. אך בעומד לרפואה נראה שאין גרעון במצוה על ידי מה שעדיין לא נתרפא ואין שוטה בעולם יותר מקטן בן ח' ימים ומלים אותו על שם העתיד שעומד להיות איש ככל אדם (י"ל שלכך ההכנסה של התינוק ממקום למקום הוא נהוג שמוחזק למצוה גדולה כי אלו היה קבוע הילד במקומו היה שייך קבוע כמחלה על מחלה ואולי הוא ממיעוט ילדים שסופן להיות חורשים או שוטים. ועל ידי הטלטול ממקום למקום לשם מצות מילה חל בזה כל דפריש מרובא פריש שרוב ילדים אינם לא חרשים ולא שוטים ולזה הוקבע שאין מילה בלי טלטול מאשה לאיש ועל ידי זה בטוחים גם לחלל שבת"ק במילה. וי"ל שזה ש"ה ותגע לרגליו שכיון שרק האב מצווה למול בנו היה עיקר חיוב המילה על ידי פרישה של משה רבינו ע"ה עם הילד לילך לדרך על מנת למול אחר כך אחר סכנת הדרך נמצא שמה שנשא משה רבינו ע"ה רגליו תחלה לילך להדרך זה גרם חיוב מצות המילה שהולכים על ידי זה אחר רוב וגם שהיה טרוד אז החיוב חל בתחלת ההליכה) אך יש הפרש בזה בין העומד ליגדל מאליו כסדר העולם בין מחוסר מעשה רפואה לשטות. ואולי מכל מקום מצד מ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות פסחים שרפואת חולי כרפואת רעבון על ידי אכילה שוה כל קטן מחוסר מעשה לגידולו על ידי טיפול עמו לזונו ומכל מקום חייבה התורה הק' למולו גם בשבת ק'. וכן הוא בכל שוטה שעומד להתרפאות ועי"ז אין מעלה כלל על ידי מתינות לאחר רפואתו ומלים תיכף ומ"מ נשאר הספק כשאינו עומד להתרפאות כלל שי"ל שגם שהתורה הק' ציותה בפירוש למול גם במחוסר מעשה כנ"ל מ"מ אין זה רק מצד שגידולו היטב בטוח כפי סדר העולם עכ"פ על פי עשיות מה שאין כן מי שגם עשיות לא יועילו לו ואינו עומד כלל לרפואה ולנ"ע בכל זה:

סימן של סעיף א' (כחולה) יולדת בשבת ק' חלושה שאלו אם לבשל לה מרק והתרתי על ידי גוי כי כנראה דהמנהג גם בודאי פקוח נפש לעשות על ידי גוי כמ"ש הרמ"א ע"ה סי' שכ"ח אך הט"ז שם סק"ה כתב משום שלא להכשיל לעתיד לבוא יעשו דוקא על ידי ישראל. אך להיות שלא היה נוטה כל כך לסכנה לענין בישול המרק כי יולדת בריאות אין צריכות מרק לייתי לעשות על ידי גוי וגם הט"ז ע"ה מודה בזה: בילדותי הייתי מסופק קצת אודות חילוץ עצמות אצבעות בשבת ק' שקורין קנאקין אם אסור והיה בלבי צד שאולי הר"ז בכלל מה שאסרו חז"ל סידור עצמות בקטן. אך נראה דלא שייך גם מדת חסידות בזה כי אין לנו אלא מה שהזכירו חז"ל בפירוש כי הסידור דעצמות של הקטן הוא כבנין משא"כ בזה ואולי היה בזה שום צד מדת חסידות לא היה משתמיט שום פוסק מלכתוב זה אלא ודאי שזה מותר לכ"ע לגמרי:

סימן שלא סעיף א' (כמון) אבק שזופכין אחר המילה לרפואה נראה שאין קפידא בשבת ק' לפזר כמה פעמים בזה אחר זה ולא דמי לציצין שאינם מעכבין המילה שאין חוזר עליהם כשפירש כי שם הוא מצד הכשר מילה בדיעבד מה שאין כן מה שהוא לרפואה כל ספק ספק קא שבזה להקל לכתחילה. אך מ"מ נראה שט"ב ליקח בידו בפעם אחת הרבה שלא יצטרך ליטול ב' פעמים וכההיא דמנחות פרק ר' ישמעאל גבי גרוגרות ב' בב' עוקצין ע"ש. וגם שבזה ליכא דררא דמלאכה דאורייתא שהרי אם יש בו משום רפואה דשבת עביד שלא לבניח המכה מגולה מאבק הרפואה ועל כל זה גם מצד טלטול או מצד הרפואה כל שאפשר לו לעשות בבת אחת עדיף טפי כההיא דגרוגרות כנ"ל ולא דמי זה להיא דאחד מוהל בחתוך בשבת ק' ואחד פורע דגם אם שם ליכא שום מדת חסידות שיהיה באחד (כפי הנראה יש מדת חסידות שיהיה באחד) שם אי אפשר לעשות ב' פעולות ההם בבת אחת ועל כן בתחלה חותך ואחר כך הפריעה היא פעולה בפני עצמה משא"כ כאן שאפשר שיעשה הכל בבת אחת משום רפואה הכי עדיף טפי לכולי עלמא. ואודות עפר של זריקת הערלה לשם הזהרתי להשמש בשבת ק' שלא יעשה כן הוא ונעשה על ידי תינוק שלא בידיעתי. דעתי היה להזהירו שלא להכין כלל רק יזרוק לעפר תיחוח שתחת איזה ספסל ומיהר והכין בכלי על ידי תינוק: סעיף ה' (ב' ערלות) אין חוששין בשבת ק' כשבהפריעה קליפה עור דק על גבי עור שפורע י"ל דהיינו מצד ספק ספיקא כי רש"י ע"ה פירש ב' פירושים על שני ערלות ופירש ב' שני גידין וספק כפירוש ההוא וב' עורות דוחה שבת וספק שגם ערלה כפולה דוחה שבת כי רק מספק בהלכה כתבו שאינו דוחה שבת וגם שלשון רש"י ע"ה משמע קצת שפירש ראשון עיקר ומשמעתי היום שהיה בפועל ב' גידין מ"מ הרי יש נטיה שעור אחד נקלף לדקות וכשכן הוא בעיניהם אין חוששין ובכך יש ג' ספיקות: (עמג"א סק"ט) האחרונים ז"ל הקילו במילה שלא בזמנה ביום ה'. הש"ך והמג"א סי' של"א עבאה"ע. ומ"מ טוב ליזהר לכתחלה וכן נוהגים ולהסוברים להחמיר משמע שאין צריך מעת לעת. וביום ד' אין קפידא למול גם סמוך לחשכה גם שעל ידי זה יהיה כל יום ג' למילה פחות מעט בשבת ק' ומ"מ לכתחלה כל שאפשר בנקל יש למול ביום ג' ולא יכנס לתוספות שבת"ק גם יהיה מעת לעת גם דלגבי ג' ימים לפני שבת ק' לילך למדבר משמע שאין צריך מעת לעת מ"מ טוב ליזהר לכתחלה באולי ולנ"ע:

סימן שלד סעיף כ"ו בהג"ה (להתענות מ' יום) בססי' שצ"ד באו"ח מ' יום תעניות משמע שכן הוא גם בשוגג מדכתבו במקום חטאת וכ' שם גם בדרבנן. ומשמע דבדרבנן גם כן גם בשוגג כן הוא ושוה בזה שוגג למזיד בדרבנן לגבי מ' יום ובפסקי מוהרא"י ז"ל סי' כ"ח (בד"מ ז"ל ד"ד טורים החדשים ט"ס שם סי' כ"ח וצ"ל כ"ח וכ"ה בת"ה בשו"ת סי' כ"ח אודות שריפה ח"ו ע"ש ובמג"א ז"ל ט"ס סי' ט' וצ"ל סי' ס') וסי' ס' החמיר שם בדרבנן אך אין הכרע כל כך דאיירי במזידין ומ"מ מפורש שבמלאכה דאורייתא גם במזיד לא החמיר יותר ממ' יום: מ"ש שם אודות אשר חפרו והטמינו ממון שאין זה סכנת נפשות והיה דבר ידוע להחופרים מעצמם ובפרט שהיו רבים שבודאי היה בהם על כל פנים כמה שידעו ולא טעו לסבור שהותרה שבת ק' אלא דליקה גם בלי חשש סכנה לא עבידי לטעות בזה ובפרט רבים. ובפסקים שם סי' כ"ח קבע ג"כ מ' יום וכ' להדיא שעל ידי הצטרפות הרבה מלאכות שיעור כן גם היו שם אמתלאות התנצלות וג"ה שמה שהחמיר שם בדרבנן גם כן הוא מצד שהי' חילול שבת"ק בפרהסיא שלא רבים יחכמו להבחין בין דאורייתא לדרבנן גם הי' באופן שלא נשאר שום ספק להמחללים וידעו ודאי שהוא דבר אסור שלזה שייך בזה מה שאמרו חז"ל חמורים דברי סופרים יותר כו' מה שאין כן כשהי' נוטה אלו דליכא דררא דאורייתא בזה ובדרבנן הי' מסופק וסבר ששייך זה בדרבנן ספק להקל וגם שספק חסרון ידיעה שיכולת לשאול והוודע איננו להקל בדרבנן. וכ' במק"א אודות מה שאמרו חז"ל בדרבנן עבדינן עובדא כו' מ"מ דיעות של הבריות קלה בדרבנן ממילא וסוברים להקל בספיקות שהם מסופקים בו בזה נראה שאין להחמיר תענית מ' יום ודי בצדקה דבר מסוים ורק בדאורייתא יש להחמיר גם בספק וכמ"ש מוהרמ"א ז"ל בש"ע ה' עש"ת משא"כ בדרבנן ובפרט במה שאינו בפרהסיא:

סימן שלז סעיף א' (גורר) גורר ספסל שלא בכח באופן המותר והי' גרירה בכח שלא ברצונו עדיף ממתעסק לחתוך תלוש וחתך מחובר שהרי גם בכח אין כוונתו לעשות חריץ רק מכל מקום פסיק רישא הוה ליה כרצון מה שאין כן כשלא הי' כוונתו כלל וסגנון פסיק רישא וכלאחר יד כשמטה הפעולה בסגנון פסיק רישא אין בזה סגנון מלאכת מחשבת כלל ופטור מכלום לכ"ע: שם (לרבץ) ריבוץ בית בשעת כיבוד אולי חמיר בחגם השיג התוי"ט על המוהרש"א ז"ל גבי ריבוץ ומכל מקום י"ל תירוץ אחר כי י"ל שמכל מקום אינו בנין ממש לחיוב:

סימן שלח סעיף א (כשאינו דרך שיר) בספה"ק דרו"פ אה"ע סי' כ"ה כתב דהאמורא הק' דהוה מקרקש כו' כדי להבריח הבע"ח מתאתו גם שמסתמא הי' עינתו עונת תלמידי חכמים בלילי שבת"ק מ"מ כיון שלא נתכוון לדרך שיר מותר גם בשבת"ק ע"ש ובמק"א כתבתי כן מסברא קודם שראיתי דברי הדרו"פ הללו וי"ל עוד שבלילי טבילה ולילי ראש חודש הי' מקרקש ואין דנין אפשר משאי אפשר לגבי לילי שבת"ק אך מ"מ זה דוחק ומוכרע כנ"ל ומ"מ אין מקישין בדלתות בשבת"ק לקרות אל ביהכ"נ הק' כנהוג כידוע מצד שכשמתכוון להשמיע לאזני אדם שייך בזה גזירת שיר משא"כ כשמתכוון להשמיע לבע"ח להבריחם אין זה מעין שיר כלל ולפי זה הרי כל שכן כשאינו מתכוון להשמיע כלל רק לזרז את עצמו בתנועותיו דהוא מותר:

סימן שלט סעיף ג (אין מטפחין) אודות הנהוג עכשיו לספק ולטפח בשבת"ק ויו"ט ק' בתפלה בין רבים וכן שלמים וגדולים בתורה הק' ומעשים טובים נראה שהוא מצד שכיון שמוסכם לכולי עלמא להתיר לספק ולטפח ולרקד בשבת ביו"ט הק' לשמחת נשואין וכן נהגו בלי חשש פתחון פה אם כן כדי שלא יהי' שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם הנהיגו כן לגבי עבודת השי"ת בשמחה מרוב כל שהפירוש ידוע בשם האר"י ע"ה שיהי' השמחה יתירה מצד עבודת השי"ת יותר מהשמחה האפשרית בעולם על ידי רוב כל האפשרי לגרום שמחה לזה לא תהי' כהנית כו' ונכון להרבות כל מיני שמחות בעבודת השי"ת ובימים אשר עשה ה' שנגילה ונשמחה בהם ואצבע צרדא נראה שגם מדינא דגמרא מותר ואיננו בכלל טיפוח וסיפוק גם בעת שהי' חשש עשיית כלי שיר והי' אסור לספק אצבע צרדא היו עושים לפני כהן גדול בליל יוה"כ הק' הרי שלא נכנס זה בכלל האיסור מעולם וגם דקיימא לן שאסור להשמיע קול בשבת"ק ולזה אין מכין בדלתות לביהכ"נ בשבת"ק רק בפה קורים לביהכ"נ הק'

הק' בשבתות ויו"ט הק' וכן כתבו להקפיד על המשימים פעמונים בכלי קודש פרוכת וכדומה כדי להשמיע קול בשבת"ק על כל זה אין קפידא באלבע לרדא גם אם מתכוון להשמיע קול חזק וכמו בביהמ"ק הק' תובב"א כיון שאינו משמיע קול על ידי שום דבר שחוץ לגופו באבריו מותר לו להשמיע קולות כמו שירלה שהרי זה רחוק מבחי' עשיית כלי שיר בתכלית הריחוק וכמו זמרא בפומא דשרי בכל מעוז לנלח בשבתות בכל מאמלי כח והוא מלוה ג"כ וגם שהראיה מאלבע לרדא בביהמ"ק יש לדחות לכאורה מלד דאין שבות במקדש על כל זה היא נדחה ונראה נכונה שהרי אמרו חז"ל שבות שאינה לריכה או רחוקה לא התירו במקדש וגם רק במקדש דוקא וכבר היו יכולים להעירו ע"י פעולות אחרות אלא ודאי שמכאן משמע להיתר לכ"ע תמיד וממילא בלי שום ראיה ג"כ פשוט שאין לנו להוסיף כל דהו מה שלא מלינו להדיא אודות תקנת חז"ל והבו דלא להוסיף כל דהו מאומה על המפורש בהתקנות וכל הספיקות הם לקולא בזה והרי לא אסרו כי אם סיפוק וטפוח וריקוד שגדריהם מפורש בדברי חז"ל. וזולת זה אין לאסור השמעת קול על ידי אבריו בלי כלי כלל. וכל שכן בזה שכבר הותר גם סיפוק כו' לשמחת חתן וכלה וכל שכן שמחת אהבת עבודת השי"ת שהיא נפלאת מאהבות האפשריים בעולם בכל לבבינו כו' וגם שיש גם כן סברא שעיקר השמחה היא בפנימיות הלב כמ"ש ושמחתם לפני ה' כו' וכתיב ופני לא יראו והשמחה בבחי' לפני ה' היא בשמוי מעין ושורה בהברכה. כמ"ש ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עלב עמה. והיינו ברכה היינו שמחה בטוב השי"ת וכן מ"ה נגילה ונשמחה בו. יש לדייק על בחי' פנימיות ובבחי' חדוה דבבתי גואי על כל זה מי שכוונתו לש"ש להרבות כל מיני שמחה גם בנגליות בעבודת השי"ת וכימים קדושים אשר טוב הוא עושה בזה. ואין לריך לומר בזמן שהיה ביהמ"ק קיים שהיה רבוי שמחות בנגליות ופרסומים רבים בימים הקדושים ובעבודת השי"ת וחז"ל סיפרו קלת בסדר שמחת בית השואבה ובודאי היה אז השלמת השמחה מכל לד ובחי' שמחה הוא בחי' שלימות וכמ"ש במק"א בבחי' מש"ה כי אין מחסור ליראיו. וגילו ברעדה ומ"ש אך שמח המיעוט הוא למנוע כל המתנגדים לרבוי השמחה רק להרבות השמחה מכל לד. אך גם בגלות גם שערבה כל שמחה ואיננה בשלימות על כל זה מוטל להרבות גם שמחה הנגליות אין שמחה אלא בבשר ויין ובגדי לבעונים כו' ולזה יש זכות מוכרע על כל המרבים שמחה באברים נגליים בימים הק'. ושייך בזה גם כן בראש הומיות תקרא וכמו שאמרו חז"ל. בבבא מליעא ברבינו הקדוש ורבי חייא ע"ה ובודאי שאלו ואלו דברי אלקים חיים. ובפרט שזריזות החלוני מעורר זריזות פנימי וכמ"ש בספה"ק מסילת ישרים גבי זריזות ע"ש וכן הוא בכל התעוררות שעל ידי הקריאה בראש הומיות בפרסום חלוני על ידי זה נמשך שבפתחי שערים בעיר אמריה תאמר בפתיחת שער מדע בלב. באמירה נעירה בפנימיות כי ידוע מ"ש בזוהר הק' נודע בשערים בעלה לפום שיעורין כו' כמ"ש במק"א והולך את חכמי' יחכם ואין שום פתחון פה בזה על כל מי שכוונתו לשם שמים : סעיף ד' (ולא מקדשין) נתאחרו בהולכת החתן וכלה לחופה על ידי מה שנתאחר השושבן לבא עד שהיה על זה מענה מכמה אנשים למנוע שלא יהיה כן בעש"ק. ושאלתי להזהיר שיוליכו לחופה בלי נרות וקראתי הכתובה לאור הלבנה וכמדומה שלא היה ודאי חשיכה ובשו"ת מוהרמ"א ז"ל סי' קכ"ה הראה פנים להקל גם בודאי חשיכה באין לו בנים. ואחד מהטעמים שכתב שם הוא כדי שלא תתבייש הכלה שנתכסית בהינומא קודם שקיעת חמה כנהוג. לילך בהינומא כל שבת"ק. וגם הכניסה ביום א' בשבת איננו נכון שלא להיות כחיקות העכו"ם ע"ש וטעמים אלו שייכים תמיד בזה בדיעבד גם כתב שכן הוא מנהג ק"ק קראקא יל"ו שיש לפעמים שעה חופות בעש"ק ומתאחרים בהאחרונה לודאי חשיכה אך מלד חופה כתב שם גם כן ללדד להקל אך מכל מקום נוטה להחמיר וכן הוא בש"ע או"ח סי' של"ט ולפי זה נכון היה ליזהר בכהאי גוונא שלא לייחד החתן והכלה קודם מולאי שבת"ק כי יש לנו לחשוש שעיקר חופה היא יחוד גם בבתולה ולא הכסוי וכמ"ש גם בבאה"ט סי' של"ט שם בשם המ"ב ז"ל. ואם כן בדיעבד שהיו הקידושין בלילה. וכשהם קודם לילה מכל מקום עד שסביבים חתן וכלה לבית חתניתם ויש זמן לייחדם הוא לילה ודאי בכל הפעמים כמעט וראוי לשמור שלא יהיה יחוד עד מולאי שבת"ק : ובפרט כפי מה שנוהגים שלא לבעול בתולה תחלה בשבת"ק וכמבואר בסי' ר"פ באו"ח ובאחרונים ז"ל ובאה"ע רס"י ס"ד בב"ש ז"ל גם כן משמע להחמיר בדרישה שרמז אליו הב"ש ז"ל שם. ראיתי והוא מיקל ומכל מקום יש לד חומרא גם לפי דבריו כיון דגם אם מספק פקק מלד הפתח יש איסור וכשאין בקי בהטייה הוה ליה פסיק רישא מלד הפתח. אך כיון דאינו חבורה הדר פטור מלד מקלקל וללע"ע בזה שם בסוגיא ובמפרשים ז"ל. ועל כל פנים כיון שהמנהג לפרוש בליל שבת"ק הרי יותר טוב שלא יהיה ביניהם שום יחוד בשבת"ק. וראוי להזהיר על זה אם יליתו. ובפרט שכן הוא נכון להפרישם בכל מה דאפשר שינלל מחשש טומאה בהרהורים וכמו שהזהיר על זה בשל"ה הקדוש · ומכל מקום בדיעבד יש על זה זכות. מלד ספיקא דרבנן ומכל שכן שהוא ספק ספיקא לקולא · ספק כהמתירים גם חופה באין לו בנים. ספק כהסוברים שחופה היא הכסוי דהינומא או ד"ד קודשין. ועל כל זה יש ליזהר לכתחלה כי אין תועלת כלל ביחוד בספק חשיכה וכל שכן בודאי חשיכה ולגבי מה שהוא לכתחלה טוב ליזהר גם בספיקות רבות לעשות על לד היותר טוב :

סימן ש"ם (עט"ז סק"א)אודות מ"ש במק"א אודות שעוה שעל אותיות אירע בשבת ק' שעוה על רגל איו. ואחר שברכתי ראיתי ולויתי ללוות לקטן להסיר ושר בקל. וגם אם היה קשה להסיר. הוי שבות דשבות כי אין כאן כתיבת אות שלם ובמקום לורך מותר וגם קודם ההסרה הוה ליה ראוי לבילה : עשנ"א סק"ו מ"ש המג"א בסי' ש"מ שלורה היא כאותיות לענין העוגות. נראה שאין חשש פתחון פה בזה לגבי עובי הדפין כשאין שם אותיות רק לורות. חדא דהלורות שעל עובי הדפין הם רק לורות פרחים ולא בע"ח ואין זה בגדר לורה לגבי הא דהתלם. וזו דשם באותיות השכים הט"ז ע"ה למוהרמ"א בתשובה וכיוונו בראיותיהם זה לזה. ואין כאן מחיקה על מנת לכתוב כלל וגר לורה שאני טובא מכתיבת אותיות. ונראה דלכולי עלמא אין חשש בכה"ג. כי אין כאן מכה בפטיש ולא כעין זה : עמג"א סקי"א שכחתי ונטלתי בשבת ק' קרס מהקרסים דקין שבבתי יד המלבוש כנהוג כאן כידוע. ועלה בלבי פחד אולי ח"ו שיש כעין חפיפה כל דהיא בהקרס דרך אחיזה ביד כי היה מחוסר כפיפה קלת. וגם אחר שנטלתי ידי ממנו נשאר גם כן מחוסר כפיפה קלא רק שהיה לבי מהסס אולי היה כלאחר יד על פי שכפה שלק מרגע במהירות איזה כפיפה כל דהו כי הברזל רק ורך. אך מכל מקום נראה שאין בזה דרגא דמלאכה מן התורה הק' כלל עסי' תק"ט גבי ספוד שנעקם ודו"ק. ומכל שכן שהחשש על כל דהו ומקודם לא הי' מחוסר כפיפה בהחלט כי הי' כפוף. וגם אחר כך איננו כפוף בשלימות לכולי עלמא אין בזה פתחון פה והשי"ת יעזרנו תמיד וישמרנו : (עמג"א סקי"ח) נטף חלב בסידור שלי ונדבקו על ידי זה דפין זה בזה ובשבת"ק אגב שיטפא הפרדתי הדפין ולא נזכרתי מחשש ממרח או כעין כותב על ידי זה בהספוי. ושוב ראיתי שזה ע"יק טובא משעוה שנתיבשה ואפשר להסירה כלאחר יד מאחורי הדף שמותר להסירה מעל אותיות הספר תורה הק' עבאה"ט הלכות קריאת ספר תורה הק' ועל ידי חלב אי אפשר בשום אופן שיודבק על ידו טפי משעוה יבישה כנ"ל. וגם מי שיחמיר על עלמו בשעוה יודה בזה שבשום פעם לא שייך בזה חשש ממרח וכל שכפה כלאחר יד בהחלט בהסיר הדף העליון ועדיף מכלאחר יד דגבי שעוה על ידי אחורי הדף ששם מתכוון להסיר השעוה ממש ולכולי עלמא לא שייך בזה שום מדת חסידות להחמיר :

סימן שמב סעיף א' (בין השמשות) שבות דשבות דמלאכת נכרי בבין השמשות נראה דדוחה איסור הלנת מת כיון שעל כל פנים בהלנה יש לד כבוד על ידי מה שלא הי' קבורתו בשבת ק' ושייך לו. והכי שמלד שהקבורה על ידי גוי אין בזה פחיתות כבוד כל כך כדמשמע בסי' תקכ"ו ע"ש בב"י ז"ל שחלקו על הראב"ד ז"ל שלוה להלין כדי לקבור על ידי ישראל שגם שי"ל שטעמיה הי' שיש בזה הלנה לכבוד וסברא היא שמה שנעשה על עם בני ישראל שהמלך מלכו של עולם מלך מלכי המלכים חפץ ביקרם וכבוד ועוזר למשמאילים בתורה הק' וכל שכן למיימינים ונקראים בני מלכים כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ממילא פשיטא שיש כבוד על ידי מה שעוסק בו מכובד ביותר ובפרט מלד כבוד המלוות הק' מלד בחי' עבד מלך מלך מלוה במדנא דעסיק בה כבודה במקומה והרי נמשך כבוד על ידי מה שקיימו עם בני ישראל מלוה במה שעסקו בגמילת חסדים זה ובבחי' מכבדי אכבד יש כבוד גם להמסבב מה שזכו מתעסקי עם בני ישראל לכבוד על ידו אך סברת החולקים על הראב"ד ז"ל דקיימא ל כוותייהו היא שגם שמלוה בו יותר מבשלוחו מכל מקום בשקלת נעשה בו אין גרעון במה שקלת מהמלוה נעשה על ידי שליח וכמ"ש במק"א בזה מהא דמר מלא שיבוטא כו' ונראה שאין לריך בזה של חות ממש וגם השקלת הכנות של שבת ק' נעשים על ידי קטן דלא שייך בו דין שליחות כל שקלת ההכנות נעשו על פיו הרי זה כאלו עשה הכל בעלמו כי אינלריך בזה שליחות ממש רק כל שנעשה על פיו די וכן הוא לגבי בדיקת חמץ על ידי קטן או שלא שלח ביחוד רק שבני ביתו עושים ממילא ולע"ע קלת בזה.וכיון שהולכת המת וכדומה הרבה פעולות עושים עם בני ישראל גם ביו"ט ראשון אין גרעון כבוד על ידי מה שקלת פעולות עושה הנכרי אדעתא דעם בני ישראל אך על כל פנים מלד מה שאינו נעשה מלאכה בשבת ק' יש בזה גדר כבוד בהחלט כדקיימא לן שם שגם טלטול בעלמא על ידי נכרי אין עושים בשבת ק' מלד שהוא גרעון כבוד ונראה שהטעם הוא מלד דכתיב וכבדתו כו' לקדוש ה' מכובד כו' דזה קאי אשבת ק' ויו"כ הק' וכיון שהגייתא בהם הוא בגדר כבוד שכבוד נמשך על ידי מה שלא הי' על ידו גם שבות דשבות בימים קדושים אלו וגם שכתבתי במק"א שגם יו"ט ק' וגם ר"ח שאומרים במוסף מקדש ראשי חדשים שייך בהם גדר קדושה ועל ידי זה מאכא מכבדותא מלוה לשנות ביו"ט הק' וגם בר"ח נכון קלת להראות שנוי קלת במלבוש כמ"ש בזה שם של כל זה עיקר גדר הקדושה הוא שבת ק' ויו"ט ק' נקרא מקרא קודש ושבת תחלה למקראי קודש ועל כל פנים גופיה דקרא הק' אם תשיב משבת רגליך כו' קאי רק על שבת ק' ולקדוש ה' מכובד קאי איו"כ בהחלט כמו שאמרו חז"ל להדיא ועל ידי זה אי דנין מבוד כבוד בזה רק בשבת ק' ויו"כ הק' גם לגבי שבות דשבות וי"ל שכן הוא גם לגבי בין השמשות דשבת ק' גם שעל ידי זה ילינו גם במולאי שבת ק' כפי מנהג רוב תפילות גולת עם בני ישראל שאין קוברים בלילה גם קטנים וגם נפלים דלא שייך בהם כבוד של לויה מכל מקום יש גדר כבוד על ידי מה שיולא מגולם בזה' לקבורתו בכי טוב דהיינו באור יום כי טוב שאין בו רשות לחלונים ויולל מפחד בלילות או מבחי' בו תרמוש כו' וכמ"ש במק"א בזה ועל כל זה כיון שהלינה היא משום כבוד כדי שלא לסבב על ידו שבות דשבות דשבת ק' אין חשש וגם בנפלים שייך כבוד זה כמו שבשבת ק' גופיה אין עושים שבות דשבות גם בנפלים וכל בחי' שבות דשבות דשבת ק' שוה ויש בו יותר גרעון כבוד ממלאכה גמורה ביו"ט ק' על ידי ישראל כי י"ל שאדרבא זהו כבודו במה שמראים שכבוד קבורתו הוא בכלל לורך שהותרו ע"י זה המלאכות ביו"ט הק' מה שאין כן שבת ק' שלא הותר בו מלאכה וכתבתי במק"א שגם פקוח נפש הוא רק דחיה באולי לזה יש כבוד למנוע גם שבות דשבות.אך כשמסופקים אם יומשך אל ביןהשמשות ואולי יוכלו לגמור קודם תוספות שבת"ק בזה נראה שלא להלינו כי ספק הלנה שלא לכבוד הוא ספיקא דאורייתא כמבואר בפוסקים ז"ל דלאו דוקא נקיט בפסוק ולא תטמא אדמתך ולאו דוקא אהרוגי ב"ד עם בני ישראל קאי והחששא דשבות דשבות איננו בגדר איסור כלל שהרי זה מותר גם ללורך כל דהו וספק דחקר הכבוד גם כן אין קפידא בו כל כך ומכל שכן לפי סגנון עם בני ישראל שמפורסם שבסברא כל דהו מקילים גבי שבות דשבות והרי כל סגנון הכבוד בזה הוא יקרא דשכבי לפי סגנון ולפי דרך יקרא דחיי והרי בזה לפי סגנון יקרא דחיי אין בזה פחיתות הכבוד והיתה מנוחתו כבוד ומכל שכן שלפי סגנון הפרסום יוכלו לתלות שנגמר הכל קודם שבת ק' ועל פי ספק לא יוכלו להטיל גרעון כבוד ואדרבא קיימא לן שהנקבר בעש"ק אחר חלות ניזול מחבוט הקבר והקברנים למה להם לפרסם שנמשך לבין השמשות אם יומשך וכל שכן בנפלים שאין רבים אלל הקבורה נראה מלד כל זה שנכון להנלל מחשש לינה שהוא דררא דאורייתא וכבוד מלוות להתורה הק' יקרים מכל כבוד :

סימן שמג סעיף א' (אין ב"ד מלווין) ביו"כ הק' הסמוך נפל נר על השלחן והודלק פרכת דמשי ופשתן והתרתי לכבות ע"י קטן שלא הי' אביו שם גם שהגיע לחינוך כיון שלפעמים על ידי חשש שריפה ח"ו מותר גם לגדולים לעשות מלאכה בחשש פקוח נפש. ובזה אין הבחנה עוד להקטן ואין שום גרעון לחינוך שלו כלל וכשיגדל וידע שרק על ידי פקוח נפש מחללים שבת ק' יוכרע אללו שהי' חשש פקוח נפש במה שעשה מלאכה ומלבד זה גם שהי' חשש רחוק מפקוח נפש והי' לד להיות מתון הרבה בזה מכל מקום כיון שהי' קודם חלות לילה וביקשו גוי ולא מלאו הי' עומד בהכרח שלבסוף יהי' הכרח לכבות בידים ע"י קטן על כל פנים יותר טוב הי' להקדים להציל את הפרכת גם כן כיון דלא סגי בלי כבוי בידים אחר כך. ובזה יש לד זכות על הנהוג לטלטול ע"י קטנים גם שהגיעו לחינוך ספרים ומטלטלין גם שאינם נלרכים כל כך ולפי הנ"ל מוכרע לזכות כיון שיש בזה הבחנות שלפעמים העירוב מתוקן ומותר לטלטל ולפעמים מטלטלין מה שהוא הכרחי הרבה ללורך שבת ק' ואם כן אין קלקול להחינוך כלל על ידי זה. שלא יוכל להכריע לעלמו נגד ההלכה כי אם על פי ראיה ברורה ויתלה את כל מה שמטלטל בקטנותו שהיה בדרך היתר כיון שיש בזה דרכים רבים להיתר :

סי' שמה סעי' י"ד (שהוא מקורה) דרך המלך שהוא במדינות הקיר"ה כעת. יש בו בין כמה פרסאות סראקין. אשר הם מקום שיש להם דין רה"ר מקורה והוא כרמלית לכ"ע ועל ידי זה י"ל שאינו רה"ר כלל בכל הדרך גם אם היו ששים רבוא בוקעים בו בכל יום. ולא נמלא זה במדינתינו אך גם להמחמירים מכל מקום כיון שאין פילוש. גם י"ל דהוי כדלתות נעולות בלילה. כי הם ננעלים ללורך הנתינה וגם שיכול להלך על ידי הדחק כששוחין את עלמו והחלל גבוה י"ט גם כשהוא נעול מכל מקום הלוך על ידי הדחק י"ל דלאו שמיה הלוך. אך מלד הנעילה בלילה. אין מועיל בהחלט לפי מ"ש הגאון חכם לבי זלוקל"ה. בשם הרשב"א זל"ע כמ"ש הבאה"ט סק"ז בשמ"ה בשמו. לא עיינתי בשו"ת ח"ל ובספר עבודת הק' עדיין. כי לכאורה ממה שהקשו והא ירושלים הרים סביב לה וכל העולם מוקף בים אוקיינוס. ותירלו משום מחילה שאינה עשויה בידי אדם מוכח שגם במה שיד כל אדם שוה בו לא שייך רה"ר על ידי נעילה וכעת איני רואה שחילקו בין נעילה גמורה תמיד או בלילה לבד כי פילוש היינו בקביעות ול"ע בזה כעת. גם י"ל שדרך המלך אין יד כל אדם שוה בו שמיוחד להקיר"ה להנתינה. וכבר הובא בשם מוהריב"ל זללה"ה לחלק בין של יחיד לשל רבים ולזאת אין שום עיר במדינתינו לריכה הכשר יותר מלורת הפתח לכולי עלמא. ובמדינת מאסקווי שאין סראנקינעל דרך המלכים ג"כ ללמד זכות כי באולי אינם רחבים ט"ז טפחים בשום מקום ואפשר גם לא ט' טפחים וגם שהכפלינים שלפני הבתים הם ככרמלית שהם מקורים ולענין רה"ר מקורה נראה שגם שפופי אהלים כאהלים כיון שמופסק בינו ובין גובה העולם שהרי אפילו הקרוי גבוה הרבה קומות הוי כרמלית גם שאין רה"ר תופס רק י"ט גובה ויש פילינים שרחבים ד' ומקורים בשוה. גם החפירות שבלדדי הדרך גם שיש עליהם גשרים קטנים הם ככרמלית ומפסיקים בין רה"י להדרך והרי זה כמעביר דרך מקום פטור לגבי דאורייתא ולגבי העברת ד"א ברה"ר רובא דרובא אינם עומדים לפוש ולנוח באמלע הלוך שעל הדרך כי עוברים במהירות מחמת הנוסעים.ופה יאזלווין אין הדרך מפולש כי יש בית השער והרי זה מקורה בלד א' ואינו מפולש. וגם אין הדרך רחב י"ג אמה ברוב המקומות ואין רבים בוקעים כלל אין נמלא ס"ר בוקעים בלרוף כל השנה באולי ויש כמה ימים שאין בוקעים בכל העיר כלל ואין שום חשש ומותר בהחלט על ידי לורת הפתח : (עוד מלאתי) מ"ש במק"א אודות הדרכים המפולשים הנעשים במדינה על ידי קיר"ה והם רחבים יותר מט"ז אמה. ובהרבה מקומות יש בהם ששים רבוא בוקעים בכל יום. ולכאורה הוי רה"ר לכ"ע. וגם הדרכים שמתפללים ללדדים שאין שם ס"ר בוקעים הרי הם מפולשים לרה"ר והם גם כן בכלל רה"ר וכמו במדבר שבודאי לא הי' בכל פרטים קטנים מהשטחים דשם ס"ר בוקעים בכל יום הן בנסיעה הי' כל אחד הולך בשטח שוה וכי היו מהלכים זה אחר זה שלא יהי' ברוחב כי אם אחד זה בודאי ליתא ובודאי הי' מהם הרבה שהלכו ברוחב זה אלל זה. ואם כן לא הי' בכל פרטי השטחים ס"ר בוקעים בכל יום הן בחנייתם גם כן הי' מן הנמנע הגמור שיהי' ס"ר בוקעים בכל יום בכל פרטי שטח המחנה אלא ודאי שכל מקום המפולש כאחד בלי הפסק מחילות או מה שחוסמת היא את העוברים שיהי' נוח להם לילך בשוה בכל שטח המקום. הן מחמת שאין שם כרים ועמקים. הן מחמת שאין שם שדות וכרמים זרועות או נטועות שהם גם כן מעכבים ההילוך מלד שיש איסור לקלקל השדה ועיין פרמ"ג משבלות זהב סס"י שמ"ה מ"ש בשם הגאון מוהר"י זללה"ה אבד"ק דוקלא יל"ו והכוונה כפי מש"כ כאן שאם היית פירוש דברי הש"ס כמ"ש רש"י ז"ל יש גם כן מקום לפירוש ההוא מלד שהאמת כן הוא שמקום שמלמיח שאין ראוי לילך שם מוליא מגדר רה"ר. וכן משמע בעירובין דף כ"ב ע"ש. אבל המפולש בשוה בלי שום מניעה הוא בכלל רה"ר. ולזה הי' מלטרף כל שטח הכללי של המחנה של הנסיעה במדבר והי' רה"ר בכל המפולש בשוה. ואם כן גם הדרכים המפולשים בשוה מדרך שס"ר בוקעים בכל יום. והם גם כן רחבים ט"ז אמה יש עליהם דין רה"ר ולולי הדרכים הנ"ל לא הי' חשש כל כך כיון שבמדינות אלו לא היו הדרכים שווים למקום שס"ר בוקעים בכל יום בלי עקום הרבה מאוד. ובלי הפסק גשרים שאינם רחבים ט"ז אמה ודאי שלדעת הפוסקים שהוסכם כוותייהו מהאחרונים שאין רה"ר כי אם כשס"ר בוקעים בכל יום. דרך שאינו רחב ט"ז אמה המתפלל ממקום רה"ר גמור אין לו תורת רה"ר גמור מן התורה ולא דמי לבין העמודים שי"ל שאולי גם בין העמודים יש ס"ר בוקעים בכל יום. וגם שזה רחוק מכל מקום יש לומר שבין העמודים הטעם הוא משום דלא גריעי מאורי רה"ר שהם כרה"ר. וכיון שניחא תשמישן גם כן להלך רבים שם הוי רה"ר מה"ת. מה שאין כן דרכים המתפללים בריחוק מקום מרה"ר נראה שאין להם תורת רה"ר כל שנתמעטו מרוחב ט"ז אמה. וכל שיש עיקום הרבה גם שלא נתמעט הרוחב יש לו גם כן דין כרמלית לפוסקים הנ"ל. אך בנתמעט הרוחב גם כן ל"ש במופלג ממקום שס"ר בוקעים בכל יום לדונו כאורי רה"ר אך הדרכים שבמדינה זו מהקיר"ה הם רחבים ט"ז אמה בכל מקום ויש מקומות שהדרכים מפוללים ממקום שס"ר בוקעים ואינם מתעקמים הרבה כעין ד' ושיהי' נסתר מקום העקום של כאן ממקום העקום של כאן ע"י בניינים שבלד הדרך רק הולך בשוה קלת ונראה כאחד נראה שאין יולא מדין רה"ר ע"י ההפסק שנעשה בלילה או גם ביום לפעמים בקורה גבוהה לחשום הנוסעים בלי פרעון מכס לקיר"ה כי ל"ש בזה גוד אחית כיון שאין רוחב הקורה ד"ט והיא גבוה יותר מי"ע מהארץ ואין דינם כרה"ר מקורה רק כאורי רה"ר ועוד יותר כי מהלכים רבים תחתיהם תמיד ואינם מעכבים רק נסיעה בעגלות וקיימא לן בעירובין דף כ"ב דהלוך ע"י הדחק הוי הילוך וזה אינו הלוך ע"י הדחק לגמרי כי בכפיפה כל דהוא הולכים שם והרי הם מחוברים לרה"ר לגמרי לכולי עלמא אך לפמ"ש התוס' בעירובין שם נראה שמן התורה מהני לורת הפתח גם לרה"ר גמור רק מדרבנן בעינן דלתות ויש ע"י זה לימוד זכות על אותם שלא השגיחו על זה ולע"ע בזה. פה יש שער מקורה רחב הרבה מד"ע ועל ידי זה י"ל גוד אחית לכ"ע. וגם שהוא כעין כיפה קלת מ"מ לא שייך בזה לומר דדמי כעין אורזילא וגם בכל העיר אין דרך רבים שוה רחב אמה ע"ז אמה כלל ובסוף העיר גשר קלת פחות מיוד אמה וגם שער העיר פחות מיוד אמה ואין כאן דין דרה"ר לכ"ע גם להסוברים דלא בעינן ס"ר בוקעים בכל יום. ובהג"א דף כ"ב מפורש דליכא לדידן רה"ר כלל דקיימא לן כרבנן דר' יודא שם דלא אתי רבים ומבטלי מחילתא גם שס"ר בוקעים בכל יום ושם מפורש גם בדאיכא ב' מחילות. אך זה תלוי בפלוגתא דהפוסקים בסי' שמ"ה או ב' מחילות הוי רה"י דאורייתא לדידן או ג' דוקא עיין במג"א ובב"י שם ועל כל פנים כיון דלהרבה פוסקים ב' מחילות רה"י מה"ת אין בינינו רה"ר כלל גם להסוברים דאין לריך ס"ר בוקעים בכל יום וגם אם ס"ר בוקעים בכל יום בדרך המפולש בעיר ויש על ידי זה לימוד זכות גדול על שאינם מבחינים ומתקנים תמיד בלורת הפתח כנ"ל ולע"ע : גם י"ל כיון שבמדינתינו בשני לדדי הדרך יש חרין עמוק יוד ורחב ד' הוה ליה ב' מחילות רה"י מן התורה להג"א הנ"ל. גם י"ל שלהסוברים דבעינן ס"ר בוקעים בכל יום אולי בעינן עם בני ישראל דוקא ס"ר בוקעים בכל יום ולא ראיתי רמז לזה ול"ע. אך ברור בזה דליתא כמשמעות לשון הש"ס דרכים המפולשים וס"ר בוקעים בכל יום. גם דאומות העולם נראה דלכ"ע הוי רה"ר ועיין בשו"ת מוהריב"ש ז"ל שמשמעות לשונו שאין להוסיף בזה סברות כלל :

סימן שמו סעיף א' (לכרמלית) כמו שהותר טלטול מוקלה על ידי נפיחה בפיו וכדומה. כן קיל לגבי הולאה לכרמלית. גם שלרה"ר משמע שהוא פטור ואסור ככל כלאחר יד. מכל

מקום

מקום לכרמלית אולי קיל לגמרי. ולא עיינתי כעת כלל בזה. אך לגבי מדת חסידות כשיש עירוב פשיטא דקיל בהנ"ל. וראיתי כעת שלפי מ"ש העבוה"ג ז"ל כמ"ש הבאה"ט ז"ל בשמו בשמ"ז י"ל שכל כלאחר יד מותר בכרמלית משום דהיא גזירה לגזירה ולנ"ע בזה. ואולי בזה מודה גם הי"א ז"ל שהובא שם ואולי בזה מודה גם העבוה"ג ע"ה להחמיר גם בכרמלית כי אין כל השבותים שווים כמ"ש התוס' ז"ל ומלינו באגדו בידו שאסרו חז"ל בכרמלית וכעת לנ"ע בכל זה היטב:

סימן שמט סעיף ה' (פחות פחות) באו"ח סס"י שמ"ט שאסור לטלטל פחות פחות מד' אמות. אין זה רק מצד שכלל הטלטול הוא על יותר מד"א מה שאין כן מי שאינו רוצה לטלטל רק תוך ד' אמות אין עליו איסור גם ברה"ר. וכמ"ש שם לעיל במושיט א' לחבירו בתוך ד"א וחברו לחברו. ששם כלל הטלטולים הוא על יותר מד"א ומכל מקום מותר מצד שבכל אחד ואחד בפני עצמו אין טלטול יותר מפחות מד"א וכל שכן כשאינו בא לטלטל רק פחות מד"א ולומר שבמושיט לחבירו קיל מצד דמדכרי אהדדי אין רמז לזה שם ומשמע שגם כשהאחרון מטלטל כשהראשוני' הלכו להם ואין משגיחין אליו כלל מותר ולכן נראה שאם היה תחילה דעתו שלא לטלטל רק תוך ד"א ועשה הנחה ואח"כ נמלך בדעתו ובוחר לטלטל עוד פחות מד"א. אז בשעה שנמלך הוה ליה כמו שהיה מתחיל אז בהטילטול ואין ד"א בהטלטול שברצונו להסיע בו המטלטל והמניעה פחות פחות מד' אמות היא רק כשהיה תחילת רצונו להסיע המטלטל יותר מד"א גם שעושה באמצע הנחה אין מועיל וכנ"ל היטב:

סימן שסב סעיף י"א (צורת פתח) לפי מ"ש הב"י ז"ל בס"ס שס"ב באו"ח בשם הרשב"א ז"ל שפתחא בקרן זוית היינו רק משני רוחות (הכוונה כגון מזרח דרום. מה שאין כן מרוח אחד גם שהיא פרצה במלואו משני הצדדים הוה ליה פתח) לפי זה אולי לא שייך בצורת הפתח שיועיל באלכסון באורך לאורך להלאה מכנגד הקצר. גם שרק מה שמשום היכר צ"ל באורך נגד הקצר. ומה שמשום מחילה מועיל באורך להלאה מכנגד הקצר כמבואר בקורה ולחי. וצורת הפתח הוא מחילה מעליותא. מכל מקום י"ל שלהרשב"א ז"ל צורת הפתחה גרע ואינו מועיל כלל באלכסון וגרע מלחי וקורה שמועילים באלכסון זה יותר מזה כנ"ל לפי הסברות שבש"ס וצורת הפתח אינו מועיל כלל באלכסון דהוה ליה פתח בקרן זוית משני לדדי' מה שאין כן לחי וקורה שאינם כל כך פתח וכמו שלהרה"ג ז"ל והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל שבב"י ז"ל שם אין מועיל צורת הפתח בקרן זוית מרוח א' (ואולי גם מצד א' של רוח א' גם כן אינו מועיל גם שאינו במלואו. ובד"ז א' פתח בקרן זוית אינו במלואו) ולחי וקורה מועילים בקרן זוית כב"ד ה' א' וללע"ע. וממ"ש התוס' ז"ל בד"ו א' מבואר שבקרן זוית ממש גם כן מועיל צורת הפתח כי לא גרע מלחי או קורה: התוס' ז"ל בדף ה' א' כתבו שרק ד"ע צריך תיקון אין מזה סתירה על מ"ש במק"א על מ"ש התוס' ז"ל בד"י ב' שפסול בג"ע רחוק גם דלא שייך שם אתי אוירא כו'. שכוונתם מצד שבג"ב הוה ליה פרלה וצריך תיקון כי בקרן זוית הוה ליה כבמלואו (והתוס' ז"ל. סברו כרה"ג ז"ל ודעמיה שמרוח א' גם כן הוה ליה בקרן זוית כיון שתיקון מועיל למה שפתחא בקרן זוית לא עבדו וכנ"ל ואין הוכחה ממה שאמרו חז"ל בד"ו א' גבי מראשו כגון בקרן זוית (לפירש"י ז"ל שם בלאו הכי אין משם רמז שקרן זוית היינו בב' רוחות כי כ' להדיא שסתם ברוח ד' ואחר כך נפרץ שלא במלואו (בשע"ס ז"ל כ' שפחות מטפח אינו מוליא מכלל מלואו ואין זה מוכרע ובמק"א כ' בפשיטות שלגבי מלואו מועיל כל דהו כל כך מסברא בלא ראותי בדבריו ולנ"ע) ותירצו בקרן זוית דהיינו במלואו מצד א' ויש משמעות על פי זה שמצד א' הוה ליה גם כן מלואו כי משמעא לרה"ג ז"ל ודעמיה בקרן זוית שבד"ו היינו מרוח א' כי כן הוא משמעות הלשון לדידהו ולחי או קורה מהכי בד"ו לדידהו ולהתוס' ז"ל גם צורת הפתח) שקרן זוית היינו מב' רוחות ולא סתם מראשו מהתיקון לכותל מהצד כי מראשו כולל גם כשנשאר ברוח רביעית דופן אצל הנפרץ. מנין לומר שמרוח א' אינו קרן זוית. אם אין תיקון מועיל בקרן זוית יש משמעות קלת כהרשב"א ז"ל ולפרש שבד"ו אין מועיל תיקון מה שאין כן להתוס' ז"ל שמועילים כל התיקונים) והיינו לדסבירא ליה ג"ע צריך תיקון במלואו כי כיון שהוא פלוגתא דתנאי ז"ל ולא מסיימי צריכים לישב בדף ה' א' גם לדס"ל ד"ע צריך תיקון וסוגיא דד"י ב' שיהיה גם לדס"ל ג"ע צריך תיקון. וכיון שמכל מקום בד"י ב' לא היו צריכים למנקט ג"ע משמע דס"ל להחמיר בג"ע וסיוע קלת לפסק הב"י ז"ל להחמיר כי בכל מקום הלכה כהתוס' ז"ל והלכה כהרי"ף ז"ל רק במקום שהתוס' ז"ל חולקי' עליו ועי' בחו"מ כ"ה באורות ז"ל ומ"ש שם בשם התפ"ד ז"ל וכאן הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל והתוס' ז"ל ס"ל כי בג"ע צריך תיקון אך לפמ"ש המג"א ז"ל בשס"ה בפי' טעם ג"ע במלדו כלפי ראשו וד"ע מראשו משום הרחקת התיקון מהכותל והקורה רחוקה למעלה ג"ע אין ראיה מהתו' ז"ל להחמיר ולהמג"א ז"ל צריכים לפרש שכיון שפחות מד"ע א"צ תיקון בפרלה במלואו על ידי זה הוה ליה הפס גם שהוא כל דהו בכגון כותל כיון שהיא תוך ד"ע מה שאין כן בקורה למעלה שאין שם כותל ובמלדו כלפי ראשו כיון דשייך שבקי כו' הוה ליה הרחקה על ידי ג"ע דלא שייך לבוד שעל ידי זה אין הפס ככותל. ומיושב מה שהגיה שם הפרמ"ג ז"ל בל"ע ע"ש. ולזה המג"א ז"ל בשס"ג ה' לשיטתו בפירוש כוונת התוס' ז"ל בד"י ב' כ' דלהתוס' ז"ל לחי רחוק ג"ע פסול גם דלא שייך אתי אוירא. ולהס"ג ז"ל כשר ולא כי שפלוגתייהו הוא רק מצד הפלוגתא שבשכ"ח. כי בלחי לבד פשיטא דהוה ליה פסול בג"ע משום הרחקה. גם לדיעה ב' שבשכ"ח שמשמע מהמג"א ז"ל בשס"ה דס"ל שכן הוא ההלכה כי מכל מקום אין התיקון אצל כותל ואין פס אללו. ושיהיה הפס הלחי גופיה מעין מ"ש במק"א בכוונת התוספות ז"ל והרר"י ז"ל בד"י ב': שהיה ה"א שהפס יהיה ימעט מיותר מי"א ויהיה גם כן לחי כיון שאינו ד"א. זה לא סבירא ליה להמג"א ז"ל ואולי גם אם בפס רחב שייך כן בלחי לא שייך כן. ולפי זה י"ל מה שכתוב הפרמ"ג ז"ל שם שדברי הר"י ז"ל נראין כסותרין זו לזה. וי"ל דס"ל להרר"י ז"ל שלחי עולה לכותל וללחי (במק"א כ' ללדד בזה) ולזה כ' בטעם פסול לחי רחוק ג"ע רק משום אתי אוירא וגבי רחב מכ' אמה כ' טעם ריחוק התיקון אם היה שייך שבקי כו' וכנ"ל שעל ידי שבקי כו' אין הפס כותל ובטעם הס"ג ז"ל י"ל דהיינו רק עד ד"ע ומשום דס"ל כהדיעה ב' שבשכ"ח וכן מפורש בהס"ג ז"ל בשם קו' הראיות. ואולי י"ל דסבירא ליה להס"ג ז"ל שכל שהפס יותר מאויר שבלדו ולא שייך אתי אוירא כו' ע"י זה אין עוד טעם הרחקה וגבי רחב כ' אמה על ידי שבקי כו' לבד שייך טעם הרחקה. ולפי זה יש קולא שמראשו בקרן זוית כשיעשה פס רחב יותר מד"ע לא יהיה פסול גם בד"ע והרי תיקון מועיל שם כנ"ל. ויותר מסתבר שהס"ג ז"ל לא היקל רק עד ד"ע כי שפחות מד"ע גם במלואו א"ל תיקון וכנ"ל ועל ידי זה אין הרחקה כי גם שאינו לבוד כסתום אינו גם כן כפרלה ופתוח כלל. ומיושב כל מ"ש המג"א ז"ל בזה ולא קשה מידי לא על הרר"י ז"ל ולא על הס"ג ז"ל ומכל מקום הנה מקום לומר שהתוס' ז"ל בד"י ב'. כוונתם בלא טעם ההרחקה רק מצד דס"ל כדיעה א' שבשכ"ח והס"ג ז"ל מיקל רק עד ד"ע ומשום דס"ל כדיעה ב' בשכ"ח כנ"ל והרר"י ז"ל ס"ל גם כן כהדיעה ב' דשכ"ח ולזה כ' רק משום אתי אוירא כו' וטעמיה דר' יוסי ז"ל מיושב מצד שכשירחיק ד"ע ידעו הכל שהוא פרלה הצריכה תיקון וי"ל שאין חשש טעות להרחיק כי אם כל דהו יותר מלבוד ועל ידי לחי ג' יבחינו שעל כל פנים יהיה הלחי יותר מהאויר שממנו להכותל כי ששני השיעורין לפניו יבחין ולא יטעה. גם י"ל שכיון שיש בהלחי ג"ע עולה לכותל וללחי וכיון שהלחי בצד כותל לא שייך אתי אוירא כו' רק להוציאו מתורת לחי ולא להוציאו מתורת כותל והרי עד ד"ע גם פרלה במלואה אין צריך תיקון. ושוב מועיל הפס גם ללחי כיון שמה שפחות מד"ע אינו כפתוח ולא שייך אתי אוירא כו' כלל ובד"ע ידעו הכל דצריך תיקון להפרלה אך אין זה נראה כי קיימא לן אתי אוירא כו' גם גבי חבלים שהם כותל גם אין טעם לגבול ג"ע לשיהיה ג"כ כותל. גם שייך אתי אוירא כו' גם בפרלה שא"ל תיקון כיון שאתי אוירא מצד רוח ד' ואין העומד מרובה שבכלל ד' רוחות מצטרף ולזה אמר רבא בדף י"ד ב' שרחוק ג"ע פסול. וטעם א' משום שעל ידי שהלחי ג"ע יבחין שיהיה יותר מאויר שבלדו נראה וגבי רחב כ' אמה כ' הרר"י ז"ל שעל ידי הרחקה הוה ליה בלא תיקון ושם הרי יותר מד"ע וכל שכן לגבי שבקי כו' דהוה ליה כמלדו כלפי ראשו שבג"ע הוה ליה הרחקה. אך התוס' ז"ל בד"י ב' כ' ג"ע פסול גם בלא הטעם דשבקי כו' והיינו מצד דס"ל כדיעה א' שבשכ"ח או מצד שאין שם כותל וכנ"ל בכוונת המג"א ז"ל והס"ג ז"ל ס"ל שבלא שבקי כו' אין חשש הרחקה מכותל פחות מד"ע כיון שאינו פתוח כנ"ל ומ"ש מוהרש"א ז"ל בד"י ב' שהתוס' ז"ל והרר"י ז"ל שווים משמע כמ"ש המג"א ז"ל שגם אם פחות מד"ע א"ל תיקון מ"מ כשאין פס פסול משום שמרוחק התיקון גם בלא שבקי כו' ומ"מ הרי הרר"י ז"ל (במשנת הכשר מבוי כ' רק משום אתי אוירא כו' לדידן כי גבי רבי יוסי ז"ל י"ל שכ' כן רק לר' יוסי ז"ל וכמ"ש הבכ"ש ז"ל ומובן כוונת הבכ"ש על פי הנ"ל כי אם היה ס"ל לר' יוסי ז"ל גם כן טעם הרחקת התיקון מה יושיענו זה שהלחי ג"ע ויבחן שהאויר יהיה מועט מהלחי ושמא יעשה לחי מעט פחות מד"ע וגם אם ירחיק רק מעט יותר מג"ע יהיה פסול מצד הרחקת התיקון שאין לו שייכות להכותל. ואם סובר ר' יוסי ז"ל שפחות מד"ע א"ל תיקון גם כן י"ל שיש חשש אם לא נימא שביותר מד"ע ידוע לכל דצריך תיקון ושמא ירחיק יותר מד"ע ויעשה הלחי ה"ט ומוכח דלר' יוסי ז"ל אין חשש בהרחקת התיקון. כן י"ל בכוונת החב"ש ז"ל) כ' לדידן רק טעם אתי אוירא כו' משמע דלא ס"ל כהתוס' ז"ל שיהיה שייך טעם הרחקת התיקון גם בלא שבקי כו' וי"ל דהיינו מצד דס"ל כדיעה ב' שבשכ"ח כנ"ל ומוהרש"א ז"ל כ' רק בסברא מצד הרחקת התיקון ישנה גם כן במ"ש הרר"י ז"ל שם ומ"מ הרי במ"ש התוס' ז"ל מבואר חומרא יותר מבמ"ש הרר"י ז"ל. והשע"ס ז"ל כ' לחלוק על לשון רש"י ז"ל והתוס' ז"ל והרר"י ז"ל במ"ש גבי פס דרחב מכ' אמה דל"ל גם כן תיקון לחי או קורה מצד שלא נתבאר בלשונות הפוסקים ז"ל שיש תיקון. ובאמת הרבה פלוגתא בין הקדמונים ז"ל ופשוט דלכ"ע איירי שיש תיקון ושם קאי על מ"ש במבוי שיותר מי"א ברוחב אין מועיל תיקון לחי וקורה ואמרו בש"ס באיזה אופן יועיל התיקון וכ"ה כוונת כל הפוסקים ז"ל ואין מקום למ"ש השע"ס ז"ל כנ"ל רק לפי מ"ש הרשב"א ז"ל שקרן זוית היינו רק מב' רוחות וכנ"ל שעי"ז יש פת"פ לומר שכשאינו בקרן זוית ולא שייך שבקי כו' ולא שייך אתי אוירא גם במראשו עד עשר א"ל תיקון ואינו הפסק בין כותל ללחי והפס עולה ללחי. אך הרי התוס' ז"ל. גם שממ"ש בד"ו א' משמע שפירשו או בקרן זוית הוא מב' רוחות. או שבד"י ב' איירי בנשאר כותל ברוח ד' ואחר כך רחב כ' מכל מקום סבירא ליה שגם ריחוק ג' טפחים הלחי מכותל פסול גם דלא שייך שם שבקי כו' ולא אתי אוירא כו'. והיינו מצד שאין הלחי אצל כותל. וכמו שבקרן זוית פסול שאין שם פתח כן בזה שאם נחשיבהו פתח הרי אין הפס שהוא לחי אצל כותל מה שאין כן כשיש עוד לחי אצל הפס ניחא. ויש הוכחה דס"ל להתוס' ז"ל שאין פס עולה ללחי ולכותל ולפי מ"ש המג"א ז"ל בכוונת הטור ז"ל שמראשו פסול גם בלא קרן זוית הרי התוס' ז"ל והטור ז"ל שוים רק שהתוס' ז"ל פירשו שהלחי או הקורה הוא בצד הפס ולזה אין פסול רק בקרן זוית ועל זה קאי הסוגיא בד' ה' א'. והטור ז"ל פירש גבי רחב ע"ו או כ' שעושה הלחי בצד הכותל ומכל מקום אינו מועיל ליותר מי"א וההכשר על ידי הפס שהוא ככותל ומכל מקום לא שייך כן רק בקורה מה שאין כן בלחי אי אפשר לפרש בצד הכותל דאם כן הוה ליה יותר מי"א ומה תועלת בהפס כי אינו עולה לכותל ולפס כנ"ל ואתי אוירא כו' שייך גם שיש קורה מכותל לכותל כיון שעל ידי אתי אוירא כו' הוה ליה רחב מי"א ואין מועיל קורה אך מה שעל ידי שבקי כו' לא יועיל הקורה על שני הפתחים הוא סברא חדשה לפירוש המג"א ז"ל וצ"ל שכוונתו שבפתח שנתבטל לא תיקנו חז"ל הכשר קורה ומכל מקום אין הטור ז"ל חולק על התוס' ז"ל ולפי מ"ש הט"ז ז"ל שכשעושה תחילה הרחקה קיל מפרלה צ"ל דהתוס' יחלקו עם הטור ז"ל בזה כי בתוס' ז"ל מפורש שגם בעושה הרחקה פסול בג"ע כנ"ל. ומלשון המג"א ז"ל שכתב שנשאר כותל ברוח ד' משמע דס"ל שלהלכה גם מרוח א' הוה ליה בקרן זווית ולפי זה י"ל גם כן בלא טעם הרחקת התיקון צ"ל תיקון לפרלה ג' או ד' כנ"ל מצד פלוגתא שבשכ"ח ולנ"ע היטב: (עוד מלאתי) מ"ש הגאון בספר שלע"ס שיש לפרש צורת הפתח מן הצד כעין ההיא דפתחה בקרן זוית לא עבדי אינשי. נראה דלענין תיקוני לוה"פ דידן גם שמפנים בא הלוה"פ כעין בקרן זוית כל שמבחוץ אינו בכקרן זוית מצד המשך כותלי הבית שאצל הלוה"פ מבחוץ בשוה ועל ידי זה אינו כקרן זוית כ"ע מודים שכשר ודבריו הם בקרן זווית מפניה ומחוץ אבל כל שמבפנים או מבחוץ נראה כעין פתח לכ"ע אין חשש וכדאשכחן לענין לחי נראה מבפנים ושוה מבחוץ ופה לא הוי' אפשר לתקן הלוה"פ כי אם שיהי' במקום א' כעין בקרן זוית מבפנים וכן עוד צורת הפתח שהם בשפוע לפנים מצד סדר בניני הבתים וכן בכל תפוצות הגולה כן הם תיקוני צורת הפתח והטעם כנ"ל ואין סתירה לדברי הגאון הנ"ל זללה"ה. וכן אודות מ"ש התב"ש בבכור שור בעירובין דלוה"פ שוה ללחי בנראה בפנים או מבחוץ בלוה"פ דידן גם שקנה אחד משוך לאחורי הבית נגד אמצעי ואינו נראה כלל מבפנים וגם לא להעומדים בחלל שבין הבתים מכל מקום כשר כיון שנראה מבחוץ. ואני נהוג להחמיר על פי דברי התב"ש ז"ל דשם שלא יהיו הקנים בתוך הפיספא שסביב הבתים שעל ידי זה הג' טפחים התחתונים אינם נראים ומה שלא נעשה בשביל לוה"פ אינו עולה לו רק בליטה כעין קנה מה שאין כן בליטה זו שהולכת סביב הבית אין בה שום הוראת בזוי' בליטה רק שיגביהו האבנים ויניחום לשם הכשר דלוה"פ תחת החוט העליון: (עוד מלאתי) כתבתי במק"א שהראיה שכתב בבכור שור ז"ל ריש עירובין איננה מתנגדת לסברא שבב"י ז"ל ס"ס שס"ב שמצד א' יועיל על הכותל ולפום רהיטא כיון שלפעמים צ"ל לחי מכאן ולחי מכאן הוי' מוכרע מלשון התוס' שגם מצד א' אין שנוי ללחי דלוה"פ מלחי דעלמא דאם לא כן שמא האיבעיא דשם לגבי למעלה מכ' אמות היה לגבי אין ארכו יותר על רחבו דצ"ל ב' לחיים ואינם נכללים בלוה"פ שיכול להיות לדו א' על הכותל אך אין זה הכרע כי תירצו שם התוס' ז"ל לגבי יתר מי' אמות ודבריהם הי' רק מצד שיותר נוח לפרש איבעיא שבש"ס בכל אופן. גם כ' במק"א שהקנה דלוה"פ דסוכה יעלה ללחי לדופן ד ואולי כיון שבאמר אין יוצא מכלל פרלה במלואה כי אם על ידי ב"ע מכאן וב"ע מכאן כן הוא לגבי הנ"ל ולנ"ע ואולי י"ל קו' המוהרש"א ז"ל בסוכה ז' דגבי סוכה מפולש צ"ל ד"ע ואמאי אמרו סוכה דעלמא ע"ש כו' שכ' במק"א שעיקר קושיתו מצד לשון רש"י ז"ל שם ואולי י"ל שמן התורה סק' די בע"ש גם במפולש ולנע"ע היטב:

סימן שסג סעיף ו (ג' טפחים) גם שהתב"ש ז"ל כתב בריש עירובין שאין מובן טעם הס"ג ז"ל שכתב שכשהלחי רחב מג"ע כשר כשהורחק ג"ע ובש"ס דף ד' ע"ב כ' סתם לפסול משום שהגדיין בוקעין והפרמ"ג ע"ה בשע"ג במג"א ה' כתב דלנ"ע שלא יסתרו דברי הרר"י ז"ל זה לזה. נראה לישב בפשיטות שאין שום סתירה ולא שום מחלוקת בין התוס' ז"ל והרר"י ז"ל והס"ג ז"ל ודברי הבכור שור ע"ה שם נכונים להלכה גם דלפום רהיטא קשה עמ"ש שם שכוונת הרר"י ז"ל במ"ש משום אתי אוירא היינו רק לר' יוסי ע"ה שהרי מ"ש הרר"י ז"ל במשנה הכשר מבוי הוא להלכה לדידן וכתב הטעם משום אתי אוירא וקו' זו כתב אלי מהו' הרב מ' משה כ"י שנק"ק הרומלוב יל"ו. שהרי תיק דשם י"ל דסבר שפחות מד"ע א"ל שום תיקון. וכמ"ש שם הרר"י ז"ל בסוף כמפורש בש"ס שם דלא מסיימו ואולי ס"ל להרר"י ז"ל כהסוברים שכן הוא ההלכה ולכך גם שעל ידי שהגדיין בוקעין הוה ליה כפרלה הרי לא גרע מפרלה במלואו שא"ל תיקון וצ"ל שטעם הפסול בהרחיק ג"ע הוא משום אתי אוירא כיון שעל ידי שהגדיין בוקעין לא שייך לבוד מה שאין כן גבי רחב מכ' אמות שפיר כ' התוס' ז"ל והרר"י ז"ל שעל ידי שהפס רחוק פסול משום גדיין בוקעין גם דלא שייך שם אתי אוירא ומכל מקום משמעות לשון התוס' ז"ל שם שהפס הרחב דשם בהרחקתו ג"ע גם כן נפסל ומשמע דס"ל דהלכה כדרב אחא ז"ל ולא כן דעת הרר"י ז"ל דס"ל דהלכה עד ד"ע א"ל תיקון וכנ"ל. וכן הוא דעת הס"ג ז"ל שכ"ה להדיא שם ע"ב ממשנת הכשר מבוי. שכתב שבקו' הראיות כי דפחות מד"ע א"ל תיקון והרי לא כתב רק שלחי יותר מג"ע כשר בהורחק ג"ע ובהורחק ד"ע לא איירי. ועל פי זה מיושב מ"ש הרר"י ז"ל דטעמיה דר' יוסי ע"ה שחשש שמא ירחיק ג"ע לזה הצריך שיהי' הלחי רחב ג"ע ולא יהי' שייך אתי אוירא דק' מה יושיענו זה והרי החשש שירחיק יותר מג"ע ויהי' שייך אתי אוירא כו' כיון שהאויר יותר על רוחב הלחי שהוא רק ג"ע והרי גבי רחב כ' אמה כתב הרר"י ז"ל שפסול על ידי הרחקת ג"ע כנ"ל. ולהנ"ל ניחא כי י"ל שלא חששו שירחיק ד"ע כיון שידוע לכל שפרלה ד"ע בזוית צריכה תיקון כמו פרלה במלואו וכמ"ש בבג"א ז"ל ד"י ו וכשיעשה שם לחי או קורה כההלכה אין עוד חשש גדיים בוקעין גם לא אתי אוירא כו' וגם אם הי' שייך חשש שירחיק יותר מג"ע עד ד"ע הרי בזה אין חשש משום גדיים בוקעין שאינו גורם רק שיהא כפרלה כיון שפרלה פחות מד"ע אין צריך תיקון דכן ס"ל להרר"י ז"ל להלכה אך מכל מקום הרי יהי' שייך אתי אוירא כו'. ובמק"א כתב לישב זה ופשיטא שנכון לומר דרבי יוסי ז"ל ס"ל כר' עקיבא ז"ל או כת"ק ז"ל דשם להקל בפחות מד"ע. ולפי זה הראיה שכתב התב"ש ז"ל שם נכונה כיון שמבואר דהתוס' ז"ל ס"ל שפרלה ג"ע צריכה תיקון ממילא כן הוא בלוה"פ מרוחק ג"ע גם דלא שייך בו אתי אוירא מכל מקום הפרלה שבלדו היא בלא תיקון לכך הקשו התוס' ז"ל שפיר וגם שכתב בשם ר"ת ז"ל דעד ד"ע א"ל תיקון בנדפס הגה בע"ב דמשנת הכשר מבוי אצל לשון הרי"ף ז"ל מכל מקום מסתמא התוס' ז"ל והר"ת ז"ל הם לאחדים ובהגה הנ"ל צ"ל ר"מ ז"ל כמשמע מסיום ההגה ההיא. ומה שפקפק התו"ש ז"ל על ראיית התב"ש ז"ל (אינגו לפני כעת) אינו מוכרע לסתור הראיה ומ' משה כ"י. כתב אלי לסתור הראיה מצד שמלבד מ"ש התוס' ז"ל לתרץ מצד יותר מעשר או מפולש או בפחות מג"ע לר' יוסי ז"ל י"ל גם כן מצד לוה"פ באלכסון שמותר באורך שלא כנגד הקצר ובלחי ס לא מהני רק להב"ח ז"ל. והב"י ז"ל ומוהרלב"ח ז"ל מחמירים. וכן הא"זרוכים ז"ל מחמירים וכ"כ מצד מ"ש התה"ד ז"ל בסי' ע"ד שלחי כחוט הסרגל היינו בסיד קרוב לאלבע ובלוה"פ סגי בכל דהו אולי השיעור להעמיד דלת של קש (כנראה דצ"ל דלת של קש שמכל מקום השיעור באשר יכולה לעמוד ברוח מצויה ויכול להיות בה פרלות הרבה פחות מג"ע ולנ"ע הוא קרוב לאלבע בסיד ע"ג וכחוט הסרגל בעומד בפני עצמו ובפרט אם צריך אבקתא) וכ"כ מצד לחי העומד מאליו כיון שר"ת ז"ל ס"ל דלא מהני. ולוה"פ דלכ"ע הוא משום מחילה מהני עומד מאליו (י"ל שאין זה מוכרע כי כמו שלחי צ"ל גם כן היכר קלת גם לדקיימא לן שהוא כשר בעומד מאליו וקורה משום מחילה והיכר כמ"ש מוהרש"א ז"ל ד"ד ב' בתוס' כן י"ל שלוה"פ צ"ל גם משום היכר והתוס' ז"ל ז' א' כתבו דלוה"פ פסול כשאינו נראה ולדס"ל שלחי עומד מאליו אין מועיל גם לוה"פ העומד מאליו אינו מועיל כי צ"ל מחילה וגם היכר ולנ"ל ע"כ) ומלבד זה הנה י"ל מצד פחות מד"א שבשס"ג שכ"ו רק יש ספק בהמג"א ז"ל שם שאולי ד' בב' לחיים משהוייב גם י"ל אודות כמוך מ"ע דשם שמשמע דלא מהני בו רק לוה"פ ולנע"כ אך על כל זה גם בלא ראיה מנין להקל בלוה"פ מבלחי כיון שבש"ס מסופקים הי' גם אודות למעלה מכ' שיהיה שוה ללחי ורק על ידי שמפורש בברייתא להקל יש מעליותא בלוה"פ מבלחי לגבי למעלה מכ' כמו לגבי מפולש ורחב מי' אמה וגבי מה שלא מלינו לו מעליותא אין להקל מסתמא כמו שלא הקילו לגבי כ"מ עד שהוכרע על פי ברייתא גם דלגבי מפולש ורחב מי"א ידעו המעליותא מהמחילה כמ"ש התוס' ז"ל שם ומספק אין להקל כמ"ש הרר"י ז"ל דתיקו בעירובין לחומרא וכ"ה בספק בסברא ומסברא לגבי גדיים בוקעין אין מעלה ע"י מה שלוה"פ מחילה. וכן לגבי אינו נראה שכ' התב"ש ז"ל להחמיר כן הוא מסברא כיון שכ' התוס' ז"ל בד"ז א' דצ"ל היכר נראה אך מ"מ בשעת הדחק יש מקום להקל בהרחיק יותר מג"ע עד ד"ע. שגם שע"י שגדיים בוקעין הוה ליה פרלה לכ"ע. וכמו שמחילה מלויה אינה מועלת על ידי שגדיים בוקעים גם דלא שייך שם אתי אוירא. הוי מכל מקום בשס"ג סכ"ח כתב ב' דיעות בפחות מד"ע אם צריך תיקון. וגם שבב"י ז"ל שם כ' שההלכה להחמיר הרי בדרכי משה ז"ל שם סק"ע כ' להקל בפשיטות וכ"מ לשון המג"א ז"ל בשס"ה. אך כיון שכ' המג"א ז"ל שאולי תירוצי עירובות דידן כחצר להקל. ובשע"ס ז"ל כ' להקל כל שכן להחמיר ובר"ס שס"ג מבואר שבחצר יותר מג"ע במלואו צריך תיקון ופרלה בקרן זוית הוא כבמלואו גם דלא שייך שבקי פתחא רבא ועיילי בזיטא כיון שהוא בצד א' עם הפתחא רבא כמפורש שם בדף י"א ב' וברמ"ם שס"ה שג"ע צריך תקין והיינו פרלה מצדו ששייך על זה שבקי כו' כדר' אמי ז"ל ורב אסי ז"ל על ידי זה יש מקום להחמיר אך במה שבקורה פריספא אולי יש להקל דהוה ליה כגידוד שבמג"א שס"ה דלא בעי רביע. אך שם בס"א משמע דגם בלא בעי חמור. וכן הוא במלואו או בקרן זוית גם דלא שייך בו שבקי כו' כיון שהוא מצד א' עם פתחא רבא. ואולי מכל מקום חמיר מדב"ב שם שהוא שלא כלפי ראשו לגמרי כיון דשלא בקרן זוית אינו כבמלואו. ולזה כ' שם בהגה בשם הרי"ף ז"ל דוקא ד"ע גם דס"ל להרי"ף ז"ל שבמלואו מבוי פרלתו ג"ע צריך תיקון וכ"ה בקרן זוית ומכל מקום בעיר מרוגעת (ועושה לוה"פ ברחבי הבהים שלצד פנימיות רחוב העיר דלא שייך בו שבגון קרן זוית מצד מה שבין הבתים) מה שאינו בקרן זוית של רבוע

בעיר משמע דלכ"ע אין חשש בהרחקה עד ד"ט כבש"ס ס"ב בהגה ואם העיירות כחצר קיל יותר עד י"א כנ"ל (ואין סתירה עי"ז לראיית הבכ"ש ז"ל הנ"ל כי בש"ס מיירי במבוי ומשמע דקאי אנפרץ במלואו דהוה ההרחקה פרצה בקרן זוית וכל מה דאפשר למעט הדוחק לומר שהתוס' ז"ל תירצו ולא כ' התירוצים האפשריים עדיף כיון שכ' כמה אופנים. ובפרט אם לא שיירו רק אופן א' דשייך מעין מאי שייר דהאי שייר) ובמה שקורים פריצא כשהיא גבוהה יותר מג"ט אולי קיל כיון דלא שייך גדיים בוקעים על ידי שגבוה ג"ט מהארץ ורק בג"ט התחתונים שייך גדיים בוקעים ואולי רק לרשב"ג ז"ל כ"ה דלמעלה מג"ט התחתונים שייך לבוד עד ד"ט מה שאין כן לדידן דיותר מג"ט לא שייך בו לבוד גם באמצע הכותל ממילא הוה ליה כפרצה גם אם לא שייך בו אתי אוירא וצלע"כ ובלאו הכי כיון שאין מחיצה גבוהה י"ט במה שקורים פריצא הוה ליה פרצה מצד שמחיצה שמג"ט עד י"ט הוא כרמלית ומקום פטור אינו רק כשאין ד"ט על ד"ט בתוכו. וכנראה שבש"ג שכ"ו בנמוך מי"ט איירי כשאין ברחבו ד"ט גם שארוך הרבה וצלע"ע בכל זה היטב: מ"ש התוס' ז"ל גבי מבוי רחב כ' אמה כנ"ל בסמוך יש לפרש שכוונתם שעושה לחי בצד הפס גם שהי' הפס יכול להיות ללחי כיון שאין פרצה יותר מי"א וי"א כיתר בלחי גם דהלחי בי"א מצומצמות ממעט הפרצה מי"א מכל מקום כמו שיכול להעמיד הלחי כנגד עובי הכותל ונשארים הי"א בלא גרעון כל דהו כן יכול הפס להיות ללחי. אך מצד שלחי רחוק ג"ט מהכותל פסול משום שהגדיים בוקעים והוה ליה פרצה בקרן זוית שהיא כמלואו וצריכה תיקון להתוס' ז"ל גם דלא שייך אתי אוירא כו' וכנ"ל על ידי זה אין הפס עולה ללחי וצ"ל שם תיקון לחי או קורה כמ"ש הרר"י ז"ל שם והתיקון י"ל שהוא מהכותל ומכל מקום פריך דילמא שבקי כו' שעל ידי זה יהי' הפס כדליתיה לגמרי ואין לחי או קורה מתיר ביותר מי"א ומשני דלא שבקי כו' ועל ידי זה הפס יש לו מעלת כותל שעל ידי זה אין פרצה יותר מי"א. ואם התיקון על ידי לחי בצד כותל המבוי י"ל שהפס הוא כלחי שני לפרצה שהיא רק בי"א ועל ידי שהוא פס רחב יותר מד"ט (מקום חשוב לרשויות דרוחב רה"י וכרמלית על ידי זה יש לו מעלת כותל שלא יהי' כפרצה יותר מי"א. ואם התיקון בקורה הוא גם כן כנ"ל וי"ל דכשר בקורה שמגעת רק מכותל להפס והפס כלחי כנ"ל ולומר שהתיקון הוא רק מהפס אין נראה שהרי להתירוץ דלא שבקי כו' מכל מקום הרי יש פרצה יותר מד"ט בקרן זוית שהוא כמלואו כנ"ל ובמבוי פרצה ד"ט צריך תיקון גם באמצע כותל שמהלך כבש"ס ס"ב בהגה ועל ידי שלא שבקי כו' אולי אינו יוצא מכלל בקעי ביה רבים כי אולי רבים להא מלתא רק ב' או ג' גם שעושים כן לפרקים רק כשרבים דוחקים לילך בפתח הגדול ולפי זה יש לומר שכוונת התוס' ז"ל שעשה לחי אצל הכותל. ומכל מקום פריך דילמא שבקי כו' כי על ידי זה לא יהיה על הפס מעין שגנון כותל או הוראה על מעין פתח לפתחא רבא והוא כדליתיה. וממילא הוה ליה יותר מי"א ולא מהני לחי או קורה וצלע"ע היטב: שוב ראיתי שממ"ש התוס' ז"ל בד"ו מהא דעושה פס ג' שכל שאינו בקרן זוית אינו פוסל. מבואר מזה שמ"ש התוס' ז"ל בד"י ב' שמיירי שעשה תיקון לחי מלבד הפס כוונתם שעשה הלחי אצל הפס ולא אצל הכותל והמג"א ז"ל בר"ס שס"ה כ' לתרץ מ"ש הטור ז"ל שתסולא הזכיר קרן זוית דהיינו מצד שגבי רחב ד' מיירי שהלחי או הקורה הוא בצד הכותל ע"ש. והנה מ"ש שם החילוק בין מצדו למראשו משום בפחות מד"ט א"צ תיקון כוונתו מלבד החילוק שיש בש"ס ד"י ב' שמראשו באותו צד לא שבקי כו' משא"כ מצדו שבקי כו' מלבד זה צ"ל עוד חילוק כי גם בלא שבקי כו' כיון שפתח בקרן זוית לא עבדי הוה ליה התיקון שלא בצד פתח ובפרט כיון שכ' שם שגם בלא קרן זוית כיון שהתיקון מרוחק מהכותל וכ' שהוא כקורה רחוקה ג"ט מהכותל (ושם ל"ש אתי אוירא כיון שיש באורך הקורה יותר מהג"ט שבין כותל לקורה והאויר שלמעלה ולמטה מהקורה לא שייך בו אתי אוירא כי כן הוא תקנת חז"ל בהכשר קורה) לזה כ' לתרץ שכיון שבש"ג שכ"ח כ' דפחות מד"ט א"צ תיקון אין חשש בריחוק ד"ט (והיינו דס"ל שלהלכה קיימא לן כהמקילים בסכ"ח וכמ"ש בד"מ ז"ל וכנ"ל) והנה משמע ליה להמג"א ז"ל דבנפרץ מראשו איירי שהפס הנשאר אין בו ד"ט שכיון שהתנו גבי מצדו כלפי ראשו דצ"ל פס ד"ט ובנפרץ מראשו לא התנו משמע דכשר גם בפס פחות מד"ט ובזה שפיר שייך פסול על ידי שמרוחק התיקון מהכותל שהרי רש"י והרר"י ז"ל אסברו שלכך מועיל פס ד"ט שכיון שיש ד"ט מקום חשוב לרשות דשבת הרי הפס ככותל מבוי ומועיל לו התיקון ואין חשש בהפרצה שבצדו שהיא כפתח ויכול להיות כמה פתחים במבוי כל שיש תיקון א' ברוח ד'. אך אם אין ד"ט בהפס הוה ליה התיקון כפרוד ג"ט מהכותל (הי' מקום לומר דר' אמי ז"ל ורב אסי ז"ל ס"ל כהמחמיר אודות פרצה במלואה ולא ס"ל דרב יחיאל ז"ל ורב חנן ז"ל ורב הונא ז"ל ס"ל כדרב יחיאל ז"ל אך מכל הפוסקים ז"ל משמע דלא ס"ל כן מדלא הכריעו על פי זה אודות אם הלכה כדרב יחיאל ז"ל ומשמע שגם לדרב יחיאל ז"ל ריחוק התיקון מכותל גרע יותר וכדקיימא לן לכ"ע קורה רחוקה ג"ט פסולה ומשמע גם כן שגם אם פרצת מבוי במלואו בג"ט מכל מקום בנפרץ בראשו גם בקרן זוית שאינו פתח עד ד"ט אינה פרצה גם דל"ש לבוד לומר שהוא כסתום מ"מ כיון שפחות מד"ט א"צ תיקון אינו כריוח להוציא הפס שאצלו התיקון משגנון כותל ויש עליו שם כותל מה שאין כן בצדו כלפי ראשו אם שבקי כו' אין על הפס) גם שהוא יותר מג"ט יותר מהאויר שבינו לכותל ול"ש אתי אוירא כו' שגנון כותל כיון שרבים הבוקעים מפרידים בין הכותל להפס (מה שאין כן לבוד אין לו ביטול ע"י ההילוך וכן לוה"פ אין לו ביטול ע"י ההילוך כמ"ש הב"י ז"ל בש"ס שס"ג בשם הגה ז"ל וכ"מ בתוס' ז"ל עירובין ד"ו ע"ש) מה שאין כן כשאין בוקעים כמו בקרן זוית (להסוברים בב"י ז"ל ס"ס שס"ב שקרן זוית היינו דוקא כשהוא מב' רוחות והתוס' ז"ל בד"ה א' כ' דלא כרש"י ז"ל שכ' טפח א' מרוח א' וג' מרוח א' ע"ש ואם כן מסתמא בקרן זוית היינו ב' מרוח א' וב' מרוח ב' והרי האלכסון רק ב"ט וד' חומשים וממילא אין מהכותל להפס ד"ט גם לא ג"ט כן הי' מקום לומר אך מכל מקום סתם קרן זוית כולל גם חצי טפח מרוח א' וג"ט ואלי מרוח ב' או שארי אופנים שיש מהכותל להפס יותר מג"ט ואין מתורץ היאך עדיף מקורה רחוקה ג"ט מהכותל שפסול לכ"ע רק מצד הנ"ל שהתם לא שייך פס ככותל כיון שהמעמידים של הקורה אינם בי"ט התחתונים מה שאין כן פס שבי"ט תחתונים גם אם הוא משהו הוא ככותל כל שאינו בטל על ידי בקיעת רבים) שרוח א' שוה עם התיקון ולא שבקי כו' כמש"א בד"י ב"י נשאר על הפס שגנון כותל כנ"ל לולא מ"ש מג"א ז"ל בשס"ה ומכל מקום משמעות לשון רש"י ז"ל והרר"י ז"ל שכ' שעל ידי דשבקי כו' בטל תורת פתח ממקום התיקון ע"ש אולי לא משמע כן שלהנ"ל שמצד ריחוק התיקון מהכותל הוא החשש לא היו צריכים לומר שפתחא רבא בטל רק ע"י רבים שהולכים בפתח זוטא אין על הפס שם כותל והו"ל כקורה רחוקה וצלע"ע. ואולי רק גבי קורה שייך ריחוק משא"כ בלחי ל"ש ריחוק ולכך כ' הש"ג ז"ל שכשהוא רחב יותר מג"ט כשר ברחוק ג"ט כיון דלא שייך אתי אוירא כו' וכנ"ל דהיינו לדרב יחיאל ז"ל שכיון שאין פרצה פחות מד"ט צריכה תיקון גם שאינו לבוד אינו מרוחק וי"ל שיש על הלחי גם מעין כותל שעל ידי זה לא שייך ריחוק מה שאין כן קורה רחוקה ג"ט. גם י"ל שגם אם דלא כרב יחיאל ז"ל מכל מקום בקרן זוית גם שאינו פתח הוא טפל להפתחא רבא כיון דלא שייך שבקי כו' ויש על הלחי שגנון כותל ומכל מקום כיון שפרצה פחות מד"ט א"צ תיקון השיעור בקרן זוית או מראשו והנית התיקון אצל הפס הריחוק היינו רק בד"ט ובמצדו כלפי ראשו על ידי הרבים הוה ליה שיעור הריחוק ד"ט וצלע"ע היטב. סעי' כ"ו בהגה (שני קנים) התב"ש ז"ל בבכ"ש עירובין כ' שלא יעמוד הקנה דלוה"פ י"ט תחתונים שלו בתוך מקום מוקף מחיצות וצלע"ע שם כעת. אך כשנראה או מבפנים דמבוי או מבחוץ מהני לכולי עלמא כמו גבי לחי מה שאין כן כשנראה תוך רה"י שאינו בכלל מקום הפרוץ המצטרך להכשר על ידי לוה"פ וכל חלל דרה"י כדמליא דמיא. וכמו דגוף הכותל דרה"י אינו עולה במקום קנה מכאן דלוה"פ כ"ה הקנה שבתוך רה"י כנ"ל. אך כשעומד בין שני כתלים שהם כמבואות המפולשות גם כשיש גידודים מכאן ומכאן בהכתלים לצד פנים ושם עומדים הקנים ועל ידי זה אינם נראים מבפנים. נראה דלכ"ע אין חשש בזה שגם דמבוי מפולש מתכשר על ידי גידודים ולחיים מכל מקום אין זה מצד תורת רה"י שהרי כשמפולש כן במקום שהוא רה"ר צ"ל דלתות דוקא כי דוקא ג' מחיצות עושות להמקום רה"י לא זולת זה ורק כשעומד בכרמלית שבלאו הכי הוא מקום פטור מן התורה הק' אז מהני לחיים ועל כל פנים אין מה שבין הכתלים בגדר רה"י גמור לומר עליו שהוא כדמליא ושגי בזה בנראה מבחוץ. וצלע"ע ואולי על כל זה להעמיד הקנים אצל הגידודים כדי שיהיו נראים גם מבפנים הרי זה על צד היותר טוב: בית אחד פה לא נגמר בנינו ויש מלפניו קורה על ב' בליטות במקום הפרוץ בו ויש לו דין לוה"פ ומלאחריו פרוץ המקום השער לגמרי והקורה היא קצת כבצד השקפים וקצת ע"ג רק שלפ"ד הפרמ"ג ז"ל משמע קצת חשש בזה שצ"ל רק ע"ג ולא מן הצד כלל. וכן צויתי פה לתקן הלוה"פ בכדי שלא יהיה מדדה החוט מלמעלה לכרוך בחוט מן הצד מע"ג החוט שלמעלה גם לצד פנים. ופשוט שאין חשש בזה לומר שהחוט שהוא הוא מחובר לחוט העליון והוי ליה כקצתו מן הצד שהרי מחובר לקנה גם כן ולולי החבור של קנה אפשר לנתק החוטים מהדדי בנקל. ויותר יש להחשיבו לכלל הקנה על ידי החבור רק שהיה חשש על ידי זה גם כן שאינו ע"ג הקנה רק שנחשב על ידי החבור כא' ממש אין לנו להוסיף חומרות וכל הלוה"פ מחוברים הם לכתלים והחוט מן הצד וכתלים. ופשוט שמצד זה אין חשש מן הצד כיון דעל כל פנים גוף הלוה"פ היא ע"ג כדעבדי אינשי. וגם הפרמ"ג ז"ל מודה בזה. ובמק"א כתבתי כבר אודות הקנים המחוברים משנים ואין קנה התחתון תחת החוט על ידי שפוע קנה עליון שצלע"ע בזה ולא דמי לכיפה כיון שעל כל פנים מכוון זגג"ז כל הכיפה. ובבית הנ"ל היה מקום לחוש שלא להוציא מה מהדירה להחצר שלפניו מצד הפרצה שלאחריו. אך נראה דלא גרע מלחי כיון שיש ג' מחיצות גמורים ומחיצה ד' עד הפרוץ נעשה גם כן לשם שער ואין חשש ובלוה"פ אין מקפידין אם באיזה מקום פרוץ מרובה והפרצה יתירה על יוד אמות וגם שהוא כן מב' צדדים לגבי בתים שבצדדים עשס"ב. והטעם נראה כיון שמצד כל ההיקף אין מצוי שיהיה פרוץ מרובה במפולש לגמרי ובלוה"פ דפה גם כן במקום [illegible]. נראה להורה כעין חשש זה רק שמצד כל ההיקף עומד מרובה לגמרי וגם הרבה גדודים מקיפים מתלקטים ובתים והרים כנגדם ופלוש השבילים מועט הרבה לכ"ע כגי הלוה"פ.

והאמרתי לעשות לוה"פ גם לפרצה ד"ט כמ"ש המג"א ז"ל כי חששתי שאולי ראיית השפ"ש לענין ס"ר בוקעים דגבי תל המתלקט עלתה על לב המג"א ז"ל והיה דעתו לחלק שרק שם בענין ס"ר בוקעים מצד שעל כל פנים יש מחיצה. ופשט המנהג לתקן בשבת על ידי גוי במלאכת שבות דהוי לצורך מצוה קצת שלא יכשלו כן שמעתי שפשט המנהג בכמה קהלות ק': בית עם ווינילא של אחד סמוכים זה לזה ויש בערך אמה ביניהם. אך בצד אחורי הבית יש מחיצה מהבית לווינילא והתרתי לעשות לוה"פ על הפולינא בכל משך רוחב הבית והחלל שצד הווינילא ולוה"פ מעמוד של הפירלייבין שלפני הבית בצד שאצל הכרמלית פנוי שבצד הב' דהבית שאינו לצד הווינילא שיהיה הלוה"פ מעמוד ההוא עד כותל הבית ואין חשש בזה לכ"ע. אין צ"ל לדיעה א' שבסי' שס"ב כי פשיטא דזה לא גרע ממבוי או חצר והוי יותר מיוחד לדירה מהם. אך גם להרמב"ם ז"ל שם אין חשש כלל כיון שאין יוד אמות בין עמוד לעמוד שבפירלייבין גם אין כאן פרוץ מרובה שהרי בצירוף כל מקום המוקף עומד מרובה כל משך כותל הווינילא וכותל הבית שבצידו והמחיצה שלאחוריהם וכותל הבית לצד הפירלייבין. ואין זה ענין לפרוץ מרובה מב' רוחות שבמג"א בסי' שס"ב והא"ע שם דלא איירי שם לענין לוה"פ דמהני גם ד' קונדיסין. גם על פי הפולינא היה שם כעין תקרה ורחבה יותר מערך ב' אמות. ושייך בזה פי תקרה לכולי עלמא בגג שוה שאינו פחות מארבע טפחים וגם משני רוחות זה בצד זה אמרינן פי תקרה לכולי עלמא עיין בב"י ז"ל סוף סימן שס"א: אודות לוה"פ שסומכין את עצמן על חפופים היוצאים מכותל וכבט"ז ובאר היטב בזה. נראה שצ"ל חיפופים טפח גבוהים י"ט וכבריש סי' שס"ג גבי לחי שכשהוא מהכותל ולא נעשה ללחי צ"ל טפח. וכן הוא גבי לוה"פ וכן הי' אפשר דליסגא דידי בזה סתם טפח והערני עכשיו בדמיון הנ"ל שרב מ' ארי' נ"י אבדק"ק טאלמיטש יצ"ו וכן נראה נכון: סעי' לו (הולך ומתלקט) שפות הנהר המקיפות עיר. ויש בהם שבילים מתופצים ואולי הם מתלקטים י' מתוך ד' (קשה להבחין זה ופעם א' עשיתי כלי כעין כ' פשוטה גבוה י' ורחבה ד' ולבחון בזה על ידי הנחת משקל הבנאים על זה ומכל מקום הי' קשה להבחין ולפעמים יש שנויים בתוך השביל גופיה כפי השפועים שאפשר לעשות בו גופים. גם שאין זה כפי דרך הילוך השוה וצל"ע בזה) ומצד שהוא בגדר חסרון ידיעה אין להקל על פי זה גם בדרבנן ואלו הי' מתלקט הי' סמיכה בזה. על ידי מה שהי' קצת מהקיף נעשה בידי אדם לתיקון עירובין ושוב לא הי' חשש במה שהוקף המדרון ולבסוף ישבה העיר והקיף הוא גדול מסאתים. אך מצד השבילים יש חשש ויש גם כן לצירוף ספק בזה אולי פרצה פחותה מי' אמות א"צ תיקון. וגם שהמג"א ז"ל כ' להחמיר בשלחן עצי שטים כתב בשם הגדולים להקל. אך אולי דברי המג"א ז"ל נתפשטו גם בזה ברוב תפוצות הגולה ועל כל פנים ש"ס קצת יש בזה. ועל ידי זה אמרתי לאנשי ק"ק אוסטילקא יצ"ו שיעשו כן ויסמכו על המדרון בקיץ ויעשו העירובין של הפרצות כיון שאי אפשר להם להשלים עירובין בלי זה ויהי' תועלת על ידי זה שעל כל פנים התינוקות אינם הגיעו לחינוך להא מלתא וכמ"ש במק"א כעין זה כיון שאפשר שהשפוע הוא מתלקט ומכל מקום יעשו כרוז שלא יסמכו על עירובין אלו עד שיושלם עירובין בלי הסמיכה על המדרון. והתיקון שנעשה לעת עתה הוא רק כדי שלא יהי' מכשול בשגיאה ושלא יהי' חומרא דאתי לידי קולא ולחשש שכחה מהני הש"ס כנ"ל:

סימן שצו סעיף ג' בהגה (בביהכ"נ) עיין שו"ת הגאון חכם צבי זצוקללה"ה בסי' ק"א וקי"ב. שדבריו אינם צריכים חיזוק ועל כל זה יש להמליץ גם כן בעבור הגדולים שהזכיר שם ז"ל. מלבד מה שמסתמא הי' התחלת המנהג ההוא שבק"ק פירדא יצ"ו בימי הגדולים ההם. בזמן שהיה לוה"פ מקיף כל בתי העיר ומצרפם לביהכ"נ הק'. הנה גם אם הי' ודאי שמעולם לא הי' לוה"פ. ולא שום תיקון הפרצות. מכל מקום יש ללמד זכות על פי דברי הגאון האבן עוזר זצללה"ה. ע"ש מה שכתב בסי' שס"ו באריכות וסי' שפ"ג ושצ"ה. והרי לפי הנראה בשו"ת הנ"ל היו שם כמה בתים פתוחים לביהכ"נ. ואם כן העירוב מתיר הטלטול מביהכ"נ להבתים ההם. וגם שהביהכ"נ יש לה דין מבוי המצורף לכל בני העיר וכל אותן שקנו שם מקומות כדברי האבן עוזר בשס"ו. והי' מותר לטלטל ממנה לחצירות שלפני הבתים הפתוחים לביהכ"נ. גם בלי שום עירוב כמ"ש האהע"ז בשצ"ה. מכל מקום מועיל העירוב לטלטל לבתים מהביהכ"נ. מה שבלולי העירוב הי' אסור. ולפי מ"ש האהע"ז בשס"ו שם מצד שביהכ"נ ראויה לאורחים לדירה. ולפי מ"ש בסי' ש"ע. דירת אורח אפילו יום א' משמא אית בה. ומצד זה נתחזק יותר מ"ש בשס"ו להדיא שבביהכ"נ יש להניח גם מה שהוא ערובי חצירות לבד. ומועיל לדבריו גם אם לא הי' לביהכ"נ דין מבוי כנ"ל. ומכל שכן אי נימא שיש לה דין מבוי כנ"ל. ומה שהיו מטלטלין בכל חצירות שבעיר שלא היו מצורפים לביהכ"נ וחצר שלה בלוה"פ וקורה ולחי. יש על זה גם כן זכות לפי דברי האהע"ז בסי' שס"ה ס"ח ע"ש. שלענין שבות שעל ידי פירצה מהני מה דבביה"כ יכול להוליך עירובו לכל החצרות שבעיר ע"ש. מה שאין כן שבות שעל ידי חסרון עירוב פת ע"ש. וכיון שכן ודאי ניחא מה שהיו כולם נותנים להעירוב. גם אותן שלא היו מצורפים בלוה"פ כנ"ל. ולא הי' אפשר להגדולים למחות ביד בני העיר שהיו מטלטלים גם מבית לבית בכל העיר שלא כדרך כרמלית על סמך העירוב שבביהכ"נ. אך גם אי נימא שלא כדברי האהע"ז בשס"ה הנ"ל מ"מ ניחא מה שהיו נותנין העירוב מכל בני העיר כי לפי מ"ש האהע"ז בסי' שס"ג סל"א. היו אוסרים אותם שלא נתנו להעירוב כיון שיש להם דריסת הרגל בביהכ"נ ובחצר הפתוח לה. ורגל האוסרת במקומה פשיטא דאוסרת גם בחצר שלא סילקו דריסת רגלם משם. מכל שכן שביהכ"נ יש לה דין מבוי כנ"ל. ואוסר גם רגל המותרת במקומה. ופשיטא שלא סילקו בני העיר דריסת רגלם מביהכ"נ שלהם. ועל כל פנים לפי דעת האבהע"ז בכל מקומות הנ"ל נתיישבו היטב כל הקושיות שהקשה בשו"ת הנ"ל סי' ק"א על הגדולים שהזכיר שם ולא נשאר עליהם שום פתחון פה כל דהוא בשום אופן. יהי' איך שיהי'. ולא על המנהג דק"ק הנ"ל. אך עדיין צ"ע בש"ס ופוסקים אם אולי ימצא ח"ו איזה קושיא על דברי האבהע"ז הנ"ל. ואולי על ידי איזה טעם עמוק שהי' לו להגאון חכם צבי זצללה"ה כתב התשובה הנ"ל ולפי"ד האהע"ז הנ"ל יש לנו להזהר כשנשארים כמה בתים בעיר שאי אפשר לצרפם על ידי הלוה"פ שעל כל פנים שהכרח לגבות גם מהם בכדי שלא יהי' רגלם אוסרת כנ"ל. ואצ"ל לפ"ד האבהע"ז הנ"ל שהתיר להמופלגים מלוה"פ ליטא מבית לבית דרך חלון או פתח שביניהם כנ"ל. אם כן השתתפותם בעירוב מתירם כנ"ל. פשיטא שיש לגבות מהם. וגם על ידי זה כבר הם רגל המותרת במקומה. ועל כל פנים על ידי השתתפותם אינם אוסרים. אך גם אם נימא כדברי השו"ת הנ"ל שהעירוב אינו מועיל כלל להמופלגים מכל מקום כיון שנשתתפו כבר נצטרף זכותם של הדריסת רגל להתיר על ידי זה גם אם הי' להם במקומם דין רגל האוסרה. ומצד זה גם בשדירת עם בני ישראל הוא מופרד לגמרי מהנכרים ומסובב בלוה"פ או גם מחיצות ודלתות ננעלות. צ"ע לענין קניית הרשות. ויש חשש מחמת דריסת הרגל. ופ"א יסדנו פה עירובין והי' פה אנשי חיל הקירי"ה ושרי לצבאיהם היו דרים בתוך העיר בבניינים של הקירי"ה. והחיל היו עומדים בבתי נכריים חוץ להיקף לוה"פ. ודברתי אז עם מו"ח נ"י. והצרכנו לקנות הרשות משרי הצבא של הקירי"ה. חוץ מקניית הרשות משר העיר. ועיין באבהע"ז סי' שפ"ב ולהנ"ל גם אם לא דירת שרי הצבא דקירי"ה בעיר כלל הי' גם כן חשש להצריך לקנות מהם רשות מצד דריסת הרגל כנ"ל. והנה פה יש יושבי כפרים שבתוך התחום. ובאים בשבתות לביהכ"נ הק'. גם מהם מהראוי הי' לגבות כנ"ל. רק שיש לסמוך על מה שאנו מזכים לכל שהם בעיר ושיבואו אחר כך לדירה לעיר. ומכל שכן אותם שיבואו ארעי מצד דריסת הרגל. ואני הייתי רגיל לומר ולכל שיתוספו. כמדומה לי שלא אמרתי ולכל דיורים שיתוספו. רק שהם שיתוספו והרי הכל בכלל כנ"ל. ואי"ה בעת שיתיסד פה עירוב כראוי בקרוב אי"ה. אעיין עוד בל"ג בזה. ולפי דברי האהע"ז בשס"ו הנ"ל מיושבים גם כן התמיהות שבשו"ת הנ"ל סי' קי"ב ויש ללמד גם כן זכות על גדולי ק"ק המבורג יצ"ו שעל פיהם הונהג כן. כי כיון שיש קנין על מקומות בביהכ"נ ומהרבה דורות הקודמין הונהג קנין המקומות מימי הפוסקים שהביא מוהרמ"א זצללה"ה וקודם. ויש מקומות השייכים גם לבני כפרים רחוקים. ולפ"ד האהע"ז שם אין לזה תקנה כי אם על ידי הנחת העירוב בביהכ"נ. וגם יש מהם שאינם רגילים לערב עם בני העיר ולא היו עדיין בעיר בעת הנחת העירוב ובבואם בימים נוראים לא הוזכר להם מעירוב כלל ובאינו רגיל לערב אין לזכות בלי דעתו ואשתו וב"ב ואין להם שום חלק בעירוב. וכמבואר בסי' שס"ז ובט"ז שם ע"ש. ואם כן כשיש שני ביהכ"נ בעיר ויש לכל אחת יישובים וכפרים שיש להם מקומות. לפ"ד האהע"ז אין תקנה לזה כי אם שיניחו העירוב בכל ביהכ"נ. וכן נכון בכל עיר שיש שם ביהכ"נ וביהמ"ד ומקומות ליישובים כנ"ל. והנה מה שכתב בשו"ת הנ"ל באיסור חילוק העירוב לשני מקומות הוא ברור כיום. ומכל מקום יש תקנה לצאת ידי חשש הנ"ל שעל דברי האהע"ז הנ"ל בב' ביהכ"נ במקומות בכ"א מהם ליישובים כנ"ל. לגבות ב"פ העירוב. פ"א להניח בביהכ"נ א'. ופ"ב להניח בביהכ"נ שניה. ואודות הברכה. באמת הוא רחוק ממציאות שיהי' ראוי לברך ב"פ גם לדברי האהע"ז הנ"ל. כי כל זה הוא רק חששא. ומן הסתם זכו כל היישובים גם בעירוב הראשון. לפי סוגיא דעלמא שבודאי אינם מוחים וניחא להם לזכות בעירוב הראשון ואין שום פתחון פה התנגדות נגד דברי השו"ת הנ"ל בשום אופן. רק שמכל מקום ראוי לפרסם לכל שלא יהי' צד חשש מכשול ותקלה וטעות כמ"ש בשו"ת שם. ולהניח העירוב הב' בלי ברכה. והעושה כן לצאת כל הדיעות. כנראה שאין עליו שום חשש. והגאון חכם צבי והגאון אבהע"ז זצוקללה"ה. שניהם שוים לטובה בזה. שהוא דרך ט"ב ומתוקן לצאת ידי חובת כל הדיעות ואין חשש שכיון שנחשב דירת כולם בביהכ"נ ראשונה. היאך נחשב אחר כך דירת כולם גם בביהכ"נ השניה. כמו שאין חשש במה שיש לכל אחד דירת קבע מלבד מקום העירוב. וכמו שמניחים שתופי מבואות אחר עירובי חצירות. כי כל אדם יש לו כמה דירות ודר במקום שבוחר בו לפי שעה וכיון שבמקום העירוב יש לו רשות לדור נחשב מקום ההוא דירה כוללת והכל טפל לזה. וכן הכי נמי בב' עירובין בשני ביהכ"נ זה אחר זה. נחשב שדירת כולם קבועה בשני המקומות כפי רצונם לפי הזמן. והכל טפל לזה. אך קפידת הגאון ח"צ זצללה"ה היתה העיקר על הברכה שמהמנהג שיוקבע ב' ברכות על ב' העירובין ההם כי רחוק הציור מאוד. שלא יהי' ברכה אחת לבטלה לכ"ע. וגם שהרי דברי האבהע"ז ז"ל הם רק לחוש לדעת רש"י ז"ל ודעמיה וגם שכתב להלכה כן. מכל מקום אין הכרע כל כך בדבריו לברך על ידי זה ברכה. והלכה כדברי

הממעט בספק ברכות. וברכות אינם מעכבות. וגם כשיהי' העירוב השני בלי ברכה. יש קצירא מצד מניעת הפירסום כנ"ל. ובעת נזכרתי שאולי לא יצאתי ידי חובתי במה שטלטלתי מביתי לביהמ"ד הק' דפה שהם תחת גג אחד מצד שנמכרו מקומות בביהמ"ד לאנשים שאינם לעת עתה כאן. ומהראוי לחוש לדברי האבהע"ו ז"ל בזה וצל"ע כעת. ולצאת י"ח שהם מדברי האבהע"ו הנ"ל. די לזכות ולהניח בביהכ"נ או בביהמ"ד. וא"צ לגבות דוקא כי במקום שמניחין א"צ ליתן לזה:

(עוד מצאתי) לעיל כתבתי אודות דברי האבהע"ו ז"ל בטעם הנחת העירובין דידן בביהכ"נ הק' ואודות דברי הגאון אמיתי רשכבה"ג חכם צבי זללה"ה בשו"ת סי' ק"א וק"ב. וכתבתי שאין ביניהם הפרש גדול כל כך. כן נראה לפום ריהטא. הנה י"ל עוד שדברי האבהע"ו הם רק בביהכ"נ שיש בה בית דירה לחזן אבל הפאלים וכן הפאלים עצמו ראוי לדירה לפמ"ש הפרמ"ג ז"ל או להסוברים דגם ביהכ"נ דידן על תנאי הם עשויות כמו בבבל שיהי' מותר בהם לאכול ולשתות ולישן ולמה שאין כן לפי מ"ש המג"א ז"ל בסי' קנ"א דביהכ"נ דידן אינם על תנאי ואסור לאכול ולשתות ולישן בהם כי אם להלומדים שם בקביעות ואין זה מצוי בינינו כלל. ובסי' רס"ט כתב המג"א ז"ל מהתוס' שהקידוש שהוא בשביל אורחים היינו שהם בבית סמוך לביהכ"נ ולא שם ממש ואם כן ביהכ"נ דידן גם האבהע"ו מודה דלכ"ע אין איסור לטלטל מה ששבת בבתי העיר וגם שלנין בהם ביוה"כ הק' הרי קיימא לן דמקום פיתא גרים ולא לינה ובש"ס שם דף ע"ד לא נקטו בביהכ"נ רק לינה ולא אכילה כי אין מצוי כלל. ואין זה בכלל ראוי לדירה כלל שהרי אסור לאכול בהם ואין לו מציאות כי אם באותם שלומדים שם קבוע ואכילתם טפל וארעי מדוחק לפעמים ואין כל כך דירה על ידי זה כלל ולזה יפה כ' בשו"ת הנ"ל. ודברי האבהע"ו יש להם מקום בביהמ"ד הק' שהוא תמיד על תנאי או גם בביהכ"נ הק' כשיהיה עליהם תנאי או שיש שם פאלים בתנאי מפורש כנ"ל ויש בו מקומות מכורים כדברי האבהע"ו ואין זה מצוי כל כך. ובשו"ת הנ"ל לא היה מזה שום חשש כלל גם י"ל שפשוט אצלינו שאותם שאינם בעיר דעתם בודאי לזכות גם כן בעירוב כי בטלה דעתו של אינו רוצה לזכות אצל כל אדם בדורות אלו. ואודות דברי האבהע"ו הנוגעים לשו"ת הנ"ל סי' קי"א שכתבתי במק"א נלענ"ד גם כן שלפי"ד רש"י ע"ה בעירובין דף ע"ח גבי אילן דשע"ב שש"ו ע"ש דסברת אריה דרביע הוא כיון שמכל מקום יש שם פתח. ויכול לטלטל על ידי חלונות יעו"ש. נראה נכון כדברי השו"ת הנ"ל וכדברי הט"ז המפורשים ע"ש בפרמ"ג ועיקר הסברא משום דעל כל פנים בעינן בשעת הנחה שיהיה ראוי להוליך העירוב כל יום שבת"ק. ולא דמי לנאבד או נאכל כלל ואילן גם להרא"ש היינו כדברי רש"י הנ"ל:

(עוד מצאתי) אודות מה שכתבתי במק"א מדברי האבהע"ו בא"ח סי' שס"ו. הנה מה שכתב באבהע"ו שם שאסור לטלטל ד' אמות בביהכ"נ וכן בבתי העיר. הדבר פשוט שלא דק בזה ואין ללמוד כלל בית מביהכ"נ כי ביהכ"נ כיון שיד רבים שוים שם יש מקום לומר שאסור לטלטל בה ד"א מטעמי' שכתב שם כי יש לה דין כרמלית מה שאין כן בשאר בתים. האיך שייך לומר לאסור לטלטל בהם ד"א בעין מכרמלית לרה"ר ולרה"י. כיון שהחצר רשות כולם והבתים רה"י אבל לטלטל בגוף הבתים אין שום חשש שהרי גם חפצים שבאו מרה"ר לרה"י לא מצאנו לאסור לטלטלם ד"א ברה"י בשום אופן. ואם כן איך אפשר לומר שיהיה שום חשש בטלטול ד"א בבתים על ידי שבאו הכלים מחצר שלא עירבו. ודברי מהרי"ל זצללה"ה בביהכ"נ הם משום דביהכ"נ עצמה היא ככרמלית משום שהיא רשות של רבים. וכן החורבה שבש"ס עירובין דף ע"ד לפירש"י ז"ל שם לא חששו שם רק שמא יוציאו מאני מחצר לשם ע"ש לא זולת. וגם אם היה נמצא איסור טלטול ד"א בחורבה דשם מה שלא מצינו מכל מקום אין ראיה לבתים מזה כי חורבה שהניחוה בעליה י"ל שיש לבני החצר רשות להשתמש בה מדין זה נהנה וזה לא חסר מגורש שבעלי החורבה הם רבים כמשמעות הלשון שם ועל כל פנים לא עדיפא החורבה מדין חצר. מה שאין כן בבתים אין שום פתחון פה לאסור טלטול ד"א בשום אופן כלל. אך בביהכ"נ נוותי להזהיר מטלטול ד"א מה שמובא על ידי תינוקות כמו שהתיר הט"ז בכדי לחוש לדברי האבהע"ו ז"ל ופוסקים שהביא שם ובדברי הגאון חכם צבי ז"ל בסי' ק"א וק"ב בשו"ת אין סתירה על זה:

(עוד מצאתי) כתבתי במק"א שיש ליישב המנהג שהובא בשו"ת הגאון חכם צבי ז"ל סי' ק"ב על פי מ"ש הגאון אבה"ע ז"ל סי' שס"ו ע"ש. ובעת אמרתי לצאת ידי חובת שני הסברות שכיון שכ' בשו"ת הנ"ל תיבת אסור על מנהג ההוא. ולפ"ד הגאון אבהע"ו ז"ל יש כחיוב בזה. לזה אחר שזכיתי העירוב שבביהכ"נ הק'. וברכתי ואמרתי הנוסח בדין עירובא כו' אחר כך לקחתי עוגה אחת שיש בה גם כן יותר משמנה כלים כפי השיעור של הגאון בסוף ספר הק' צל"ח על פסחים וכמ"ש במק"א בזה. ונויתי לזכות בעוגה בשביל כל שיש מקום או צד חשש לומר עליהם שלא שיה להם חלק בהעירוב שבביהכ"נ הק' ויש להם יד לאסור הטלטול בשום מקום פרטי מכל מקומות של כל העיר ועל ידי זה זכות כח היותר נכון היטב כי אין שום קפידא בשו"ת הנ"ל רק מצד חילוק העירוב לשני מקומות ושאי אפשר לומר שהם דרים כולם כאן וכאן כיון שכ"ל הכל כטפיל למקום דירה שבו העירוב ובפרט כשזכו העירוב בשביל כולם דקיל קצת כמו שמשמע שם והרי בדרך הנ"ל שלא נעשה העירוב שבביהמ"ד רק בשביל אותן שלא נכללו בהעירוב הראשון כדברי האבהע"ו ז"ל ממילא שייך שפיר לומר שעירוב א' הוא משום עירובי חצרות וא' משום שיתופי מבואות וגם שיכולים לסמוך העירוב במקום שיתוף כמנהגינו. מכל מקום מותר לעשות עירוב וגם שיתוף ולהניח זה בבית שבחצר זה וזה בבית אחר באותו חצר או בחצר אחרת ועד כאן לא קפיד בשו"ת הנ"ל רק במה שהניחו הרבה עירובין בעיר אחת שעל כל פנים הרי היו יותר משנים. כמפורש שם שהיו הרבה בבהכ"נ וזה מבואר שהיו על כל פנים יותר משנים כפי לשון הבריות שלא לומר על שנים לשון הרבה. רק היה לומר שנים וכיון שהוצרך למנעם מתקלה בהעירוב השלישי ולמעלה ממנו. יותר טוב היה ללמדם בלא פלוג לעשות תמיד אחד. כדי שלא יטעו ובשני עירובין אין קפידא רק שלא יהיה באופן שיחלוק עירוב אחד לשנים רק יהיה נעשה כל אחד ואחד בפני עצמו. וכל שכן כשמזכים וכנ"ל ומצד שהקפיד שם עוד מצד מראית עין וטעות תינוקות. לזה נויתי להטמין העירוב שבביהמ"ד הק' ושיהיה בסמוי מהעין שבזה כ"ע מודו שאין קפידא וכן הוא נכון:

אך אחר כך עלה בדעתי שמכל מקום העירוב שני הוא אך למותר לגמרי. מצד שכיון שלסברת האבהע"ו ז"ל בזה אסורים בני ביהמ"ד לטלטל בלי עירוב לא לתוכו ולא מתוכו. וכן לא בתוכו חוץ לד"א כמ"ש שם ע"ש. אם כן הוה ליה כחצר שאינו פתוח רק למבוי אחד ולא לשנים. שבזה קיימא לן שמזכין בגיני עירוב שלא בפניו. וגם להודיעו א"צ. ורק כשפתוח לשני חצרות צריכים להודיעו ואם כן יכולים ממילא לזכות בהעירוב שבביהכ"נ גם בשביל בעלי המקומות שבביהמ"ד הק' גם את שהם בדרך רחוקה. וא"צ להניח עירוב בביהמ"ד כדי שמצד שבית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן יוכללו בעלי המקומות דשם להעירוב שלא בידיעתם. כיון שגם בעירוב שבביהכ"נ יכולים לזכות לכולם וכנ"ל. ועד כאן לא קאמר הגאון אבהע"ו ז"ל שאין בעלי המקומות שבדרך רחוקה בכלל העירוב כיון שא"צ ליתן. רק אם לא זיכה להדיא בשביל המרוחקים גם כן. והנהוג הוא להזכיר רק הדרים בעיר בכל משך זמן העירוב שמזכים בשבילם היטב ובאמירה סתם לזכות בני העיר. יש מקום חשש לפ"ד הגאון אבהע"ו ז"ל שלא זכו על ידי זה בעלי מקומות שבביהכ"נ שהרחיקו נדוד ואין להם בעיר דירה שלהם. שאינם נכללים בכלל לשון בני העיר שמזכים להם בעירוב ובפרט כיון שאינם אוסרים בכל העיר. א"צ ליתן להעירוב ואינם נכללים ממילא בהזכוי מה שאין כן מי שמפרש היטב בהזכוי שמזכה העירוב לכל מי שיש לו שום שייכות בשום מקום כל דהו ממקומות שבכל העיר. שבזה כבר כלולים גם הרחוקים א"צ להניח העירוב עוד דוקא בביהכ"נ. ואולי מכל מקום כוונת האבהע"ו ז"ל שיותר טוב להניח בביהכ"נ ולסמוך את עצמו על מה שמקום שהעירוב מונח בו א"צ ליתן להעירוב מלסמוך את עצמו על מה שיזכה לכל בעלי המקומות כי אולי יש פתחון פה לומר שיש הפרש בין בית הפתוח לחצר אחד שא"צ להודיעו כשזיכו לו בהעירוב לבין בעלי המקומות כי מבית לחצר לא שני בלא"ה מלטלטל שופרים ומטלטלים הרבה כשדרי דירות בני אדם. ורק כשפתוח לשני חצרות צריך דעתו כיון שיכול לטלטל מביתו לחצר האחרת אולי אינו רוצה לערב עם בני חצר זה. מה שאין כן כשפתוח רק לחצר זה. אכן שהדי שניחא ליה לטלטל מבית לחצר כסדר העולם. מה שאין כן הטלטול שבביהכ"נ אינו הכרחי כל כך ורבים ישנם שא"צ לטלטל שום מטלטל אל ביהכ"נ הק' שיכולים להתפלל בעל פה וא"צ להם שום סידור ומחזור. וגם הצריכים סידור ומחזור רבים נוהגים להניחם בביהכ"נ ימים רבים ואינם חוששים לגניבה כי הוא דבר הניכר בנקל. ובמקום רבים מרתתי מלגנוב. וכשהולכים הרבים מביהכ"נ סוגרים הדלת וכיון שאין הכרחית לו בהתיר הטלטול בביהכ"נ הק' הדר הוה ליה כבית הפתוח לשני חצרות שצריך דעתו ואי אפשר להודיע להרחוקים. ומכל מקום נראה שיודה גם הגאון אבהע"ו ז"ל. שבדיעבד אין שום קפידא בזה על כל פנים כשמזכים לכל מי שיהי' תועלת לזכות להם כפי אמתיות ההלכה. ואין טענה מההודעה שהרי מצד כופין על זה נהנה וזה לא חסר זוכים בלי ידיעה לבית שפתוח לחצר אחד. והפתוח לב' חצירות יש בזה צד חסרון גם כן שעל ידי מה שמערבים לחצר זה יש צד מניעת טלטול לחצר האחרת. שאלו לא הי' מעורב עם בני חצר זה. אולי היו בני חצר האחרת מניחים העירוב בביתו ולא הי' צריך ליתן להעירוב. ועכשיו שעירב עם אלו בני חצר האחרת לא ירצו לערב עמו ועמהם. ובחצירות שייך גם כן קפידות של היזק ראיה בידוע ולזה רק לחצר א' ניחא ליה לערב. וגם אם יש שיתוף לפעמים יאבד השיתוף ויהי' צד תועלת למעט הרגל מעל שכינותו מה שאין כן בביהכ"נ דלא שייך כל זה כלל. וגם מי שאינו צריך לטלטל שום ספר או מטלטל בשום פעם. על כל פנים אינו חסר לנפשו מאומה על ידי מה שיזכה לו שיוכלו רבים לטלטל כרצונם. והמחמיר במילי דרבנן עליו הראיה וכמ"ש הגאון חכם צבי ז"ל בשו"ת וכל שכן בזה שהרבה פוסקים מקילים בחורבה לגמרי והחילוק בין בית הפתוח לחצר לביהכ"נ הק'. הוא דחיק ואתי מרחוק. וכל שכן שנראה דהו"ל כזה נהנה וזה לא חסר וכנ"ל. וי"ל גם כן ממה נפשך בזה שקודם שיבוא בעלי המקומות שבדרך רחוקה. פשיטא דהו"ל זה לא חסר בהחלט וגם בחצרות צל"ע אם יש בזה חשש ודירה שאני אם יש שם מבני ביתו. אך הרי יכולים ליטול רשות מאשתו דקיימא לן שמועיל. וכשיבוא לכאן יהי' אז בכלל בני העיר גם אם נימא שאינו בכלל בכלל לשון דיורים שיתוספו כשאין לו בית דירה והוא רק כאורח. והמקום שבביהכ"נ אינו גדר דירה. וגם בבי רבנן ביהמ"ד הק' גם כן אין המקומות דשם בכלל דירות פרטיות קנויות. וכשיבואו יהי' אפשר להם להודיע או שהידועה היא ממילא כשרואה שמטלטלין וממילא עשו עירוב על צד היותר טוב כמ"ש האחרונים ז"ל לומר גם הדיורים שיתוספו:

ואודות מ"ש בשו"ת הגאון חכם צבי ז"ל קי"א הי' גם כן צד זכות על המנהג שתמה עליו. על פי מ"ש הגאון אבהע"ו ז"ל גם שכלים ששבתו בבית והובאו לביהכ"נ הק' אסור לטלטלם חוץ לד"א כשאין עירוב שנמצא שיש תועלת בהעירוב ההוא גם שבכל העיר הי' הטלטול אסור. שעל כל פנים הי' מועיל להספרים ומטלטלים המובאים על ידי נכריים או ילדים כנהוג שבלי העירוב אין לטלטלם חוץ לד"א בכל ביהכ"נ הק' אך מכל מקום שפיר עביד הגאון חכם צבי ז"ל שמיחה מלברך אז על העירוב כיון שספק ברכות להקל. והמג"א ז"ל הניח בצ"ע לדברי מוהרי"ל ז"ל במה שמנע הטלטול חוץ לד"א בביהכ"נ הק' כשלא עירבו. וגם שהאבהע"ו ז"ל הראה פנים לזה מכל מקום גם הוא מודה שזה רק זריזות שטוב לחוש ולהחמיר ולמנוע מלטלטל ולחוש לסברת רש"י ז"ל ודעמיה בזה. מה שאין כן לברך על סמך זה הוה ליה חומרא דאתי לידי קולא. ולפי מ"ש האבהע"ו ז"ל שגם עירובי חצרות נכון להניח בביהכ"נ מצד שאורחים אפשר להו לאכול שם והו"ל בית הראוי לדירה ולא כבית שער יש זכות על המנהג ההוא גם מצד הפקפוק שכ' בשו"ת הנ"ל מצד שכשרק שכיני ביהכ"נ הק' מטלטלין הו"ל רק עירובי חצירות ולא שיתוף מבואות ואין להניחו בביהכ"נ הק'. ולהנ"ל ניחא אך צל"ע בזה שכיון שבתי כנסיות הק' אין לאכול בהם. לא הוה ליה כל כך ראוי לדירה. ולגבי קידוש להוציא האורחים י"ל שהכוונה שהאורחים האוכלים בבית הסמוך לשם או בחצר ביהכ"נ מה שקורים פאלים ששם אינו קבוע לתפילה כל כך ואינו כביהכ"נ הק' וכמ"ש במק"א בזה. ויש גם כן לפעמים מקומות בקלויזות בתי כנסיות שאין נהוג להתפלל שם כלל. ואורחים יכולים להיות שם וצל"ע בזה: (עוד מצאתי) כתבתי בסמוך אודות מ"ש האבהע"ו ז"ל בטלטול בתוך ביהכ"נ הק' חוץ לד"א. והנה בטלטול ספר תורה הק' מתוך ארון הקודש שיש בו דע"ד בגובה י"ט שהוא רה"י. דרך ביהכ"נ הק' שהוא כחצר וסגנון רה"ר קצת כיון שכל א' יש לו מקום בפני עצמו. והבימה שבו קורים בתורה הק' הוא גם כן רה"י מוקף מחיצות ואין שם מקומות מכורים. ונראה כמטלטל מרה"י לרה"י בזה נראה שגם מוהרי"ל ז"ל מודה שגם כשאין עירוב כלל מותר טלטול הנ"ל. ואין זה ככלים ששבתו בבית כי מכל מקום ביהכ"נ הק' כל מקום פרטי שבה הוא רה"ר ממילא. גם הרי אין כל מקומות הנ"ל סגנון דירה. והקפידא היא רק שלא להוציא מבית להחורבה כי החורבה נדונית כחצר. ואין איסור טלטול בחצר רק בכלים ששבתו בבית ואין מקום בביהכ"נ הק' שיהי' נדון כבית. וגם בביהמ"ד הק' שאוכלים וישנים בו מכל מקום כל מקומות שבו שוים שם: אך מ"ש האבהע"ו ז"ל שם שהמובא מבית לבית כשלא עירבו. אין לטלטל חוץ לד"א. נלענ"ד ליישב כוונתו בזה. שהרי מוהרי"ל ז"ל שאסר הטלטול חוץ לד"א בביהכ"נ כוונתו משום שכיון שבלי עירוב נדון ככרמלית שהוא מעין רה"ר שאסור להעביר בו ד"א. לזה אסור הטלטול בביהכ"נ הק' חוץ לד"א. וזה רק לכלים ששבתו בבית. שהרי חצר לגבי נפשיה איננו צריך עירוב ואיננו נדון כלל ככרמלית. ורק לגבי כלים ששבתו בבית נדון החצר ככרמלית וכמו שאסור להוציא מבית לחצר בלי עירוב ויש בזה איסור הוצאה מרה"י לכרמלית כ"ה בכלים שהובאו מבית על ידי נכרי שלגבי דידהו הוה ליה החצר ככרמלית שאסור לטלטל בו ד"א אך לאסור טלטול בביתו של יחיד חוץ לד"א איני מבין סגנון זה. והיאך שייך ברה"י גוף ד"א. והרי הבית לגבי דידיה הוה ליה רה"י תמיד גם בלי עירוב וצל"ע בזה היטב: (עוד מצאתי) כתבתי לעיל אודות מ"ש הגאון אבהע"ו ז"ל בטעם הנחת העירוב בביהכ"נ. שהוא מודה שכשמזכין העירוב להדיא לכל מי שיהי' שייכות לו להצטרכות היתר טלטול בכל מקום פרטי מקומות שבכל העיר. ומזכים גם למי שיש לו מקום באיזה ביהכ"נ שבעיר. ואיננו בביתו בכל השנה. שבזה אין עוד חשש אם העירוב מונח באיזו מקום שיהי'. וטעם מנהג הנחה בביהכ"נ הוא מצד שנוהגים לזכות רק לבני עיר. ויש בזה גם כן צד תועלת באם ימצא להדיא מי מבעלי מקומות שבביהכ"נ שהרחיק נדוד. ואמר שאינו רוצה לזכות בעירוב. כי בבני עיר אין חשש בזה. שאם היה אחד סרבן הי' ידוע לבני עיר והיו כופין בדברים עד שיתרצה ובפרט שזוכין מבני עיר וידוע שאין מערב ביניהם מה שאין כן במי שהרחיק נדוד כן י"ל בזה וצל"ע. ועל כל פנים נראה שמודה שמהני זיכוי. אך כאן בשעת ברכת העירוב בשנה הזאת לא עלה זה על לבי והייתי סבור שהתיקון רק על ידי הנחה במקום שהמקומות מכורים. ולזה כדי לצאת ידי חובת סברתו עשוי כאן עירוב בביהמ"ד דכאן בפני עצמו. וכדי לצאת ידי חובת הגאון חכם צבי ז"ל שכתב בשו"ת סי' ק"ב. שלא לעשות עירוב בפני עצמו רק בביהכ"נ א' מכל בתי כנסיות שבעיר יעשו עירוב א'. וכתב שהוא מצד שאין לחלק העירוב כמו שהביא מלשון חז"ל. וכתב שגם כשמזכים לבני עיר עירוב של אחד. מכל מקום אין לחלק. על כל זה נראה שמודה שכשמזכה א' לכולם ועושים רק אחד בביהכ"נ א' אך אחר כך חוזר ומזכה עירוב א' להמצטרכים בזה לפי סברת האבהע"ו ז"ל ומניחו בביהמ"ד. שאין בזה קפידא משום מחלק עירוב. שאם ההלכה שאין לחוש על רשות של המקומות שבביהמ"ד אין זה עירוב כלל. ואם ההלכה שיש חשש כנ"ל על כל פנים על עירוב ראשון שבביהכ"נ אין חשש חילוק עירוב כיון שנעשה בתורת עירוב הוא לבדו על כל מה שיכול הוא לכלול בעצמו. וכבר הותר הטלטול בכל העיר בכל פרטי מקומותיה. ורק במקומות ביהמ"ד שאי אפשר להם להכלל עם עירוב הראשון בהם לא הי' כולל תיקון עירוב הראשון. ואם נימא שעירוב השני על כל פנים נעשה בסגנון חילוק עירוב. כיון שבשעה שנעשה הוא יש ב' עירובין. מכל מקום טוב בזה להאמר בקלה כיון דלא אפשר באופן אחר ומכל שכן שי"ל דלא שייך חילוק עירוב רק כששניהם נעשים על כוונה א'. מה שאין כן בזה שהעירוב שני נעשה רק להתיר טלטול במקום א' פרטי שאיננו נכלל בכלל עירוב הראשון והרי זה כשני עיירות ממש. ומצד מ"ש הגאון חכם צבי ז"ל שם שמצד היכר תינוקות אין לעשות שנים פשיטא שמועיל לזה אם מצניעים השני ועל כל פנים הוא במקום שאין סדר להניח שם עירוב רק בשאר מקום מוצנע. ולפעמים הוא מכוסה ממש. ומכל שכן כשנתפרסם בין רבים מן בני ביהמ"ד שאין זה סגנון עירוב ממש. רק מצד איזה ספק חוץ מהנוגע לעירוב שבביהכ"נ. כל מלתא דאתמר בפני ג' כו' וכל שכן בפני רבים על מנת שהם יפרסמו. בזה ברור שמודה הגאון חכם צבי ז"ל דלא שייך בזה חשש מצד תינוקות. בפרט כיון שלא מצינו איסור בזה בדברי חז"ל להדיא. ממילא כוונת הגאון חכם צבי ז"ל במ"ש מצד תינוקות הוא רק דרך עצה טובה. ואין בזה דררא דאיסור בהחלט. ועל כל פנים על ידי חברך סברא א"ת ליה. ועל ידי שמונח במקום מוצנע אין עוד חשש כלל לכ"ע. אך כעת שהוסכם אצלי שזכוי כנ"ל מועיל לצאת ידי חובת סברת הגאון אבהע"ו ז"ל. הי' יותר טוב בעיני לעשות זכוי כנ"ל בעירוב שבביהכ"נ. ושיהי' עירוב השני נאכל. אך אני חושש שאי אפשר להיות בלי עירוב שבביהמ"ד דכאן. כיון שבכאן יש דירה שלי תחת גג ביהמ"ד. וביניהם בית ספר שקורים הויז. שאי אפשר להיות לרבים בלי טלטול מבית דירתי לביהמ"ד או להיפך. ולפעמים כשהעירוב צוה"פ מתקלקל בליל שבת ק'. וכיון שאי אפשר להוליך העירוב שבביהכ"נ אל בנין הביהמ"ד והדירה שבצדו. איננו מועיל גם שיש בו זכות לכל בעלי מקומות שבביהמ"ד. והרי לסברת הגאון אבהע"ו ז"ל אסור אז לטלטל ד"א בביהמ"ד למה ששבת בבית דירה ומכל שכן להכניס ולהוציא. מצד זה גם שזכיתי היום בעירוב שבביהכ"נ גם לבעלי מקומות שבביהמ"ד. מכל מקום אי אפשר לי להיות בלי עירוב השני מטעם הנ"ל ופירשתי השיחה בתחלת ההנחה. שלא יוצאת מהעירוב השני שום גרם קפידא. והוא נעשה רק כדי לצאת ידי חובת כל הסברות שבזה באופן תיקון ולא לאופן גרם קפידא על ידי זה בשום צד. ובעת אין השני רק בשביל זמן קלקול הצוה"פ וכנ"ל. אך מכל מקום נראה שאי אפשר לבטל עירוב שכבר נעשה. כי אם על ידי מה שיהי' נאכל ולא יהי' בעולם או שיהי' חוץ להעיר. ואם כן יש חשש שאולי יש פתחון פה לומר שיש חשש חילוק עירוב בשעת הנחת השני. ומ"ש לעיל מה דלא שני בלי השני לי"א אין זה מספיק שהרי כ' לעיל שברור כשמזכים לבעלי המקומות בעירוב דביהכ"נ אין חשש עוד. ושני בו לצד לכ"ע. אם כן כל עוד שאין צוה"פ מקולקל יש כעין חילוק עירוב על ידי השני כיון שאפשר להיות בלתו ומה שהיום אפרש שאין בעירוב השני סמוכה רק לזמן קלקול הצוה"פ אין בזה תועלת כל כך כיון שאין עירוב מתקלקל על ידי דיבור אך גם לזה יש תיקון לסלק כל פתחון פה בזה. על ידי שיוציאו עירוב שני חוץ לעיר חוץ למקום שרגילים לעשות בו צוה"פ. ולומר שעל ידי הוצאה זו מפקיעין ממנו תורת עירוב לגמרי. ולפרש אחר כך שמכניסים אותו לביהמ"ד רק כדי להתיר הטלטול המצטרך בשעת קלקול צוה"פ ולא שייך בזה לקבעה קמא קדר ובשמחזירים אותו לביהמ"ד וכבר זכו בו רבים. חל עליו ממילא סגנון עירוב כעין דיבור הראשון קודם שזכו לבעלי המקומות כנ"ל בעירוב הראשון כי לא מצינו סברא זו לגבי עירוב לומר לקבעה קמא קדר. וכל שיצא חוץ להעיר כנראה שבטל ממנו סגנון עירוב וצל"ע היטב:

שוב ראיתי שמשמע בהט"ז ז"ל שאין חשש חילוק עירוב על ידי עירוב השני שהרי כ' שנכון לערב בביתו בלא ברכה בכל ע"ש מלבד עירוב שבביהכ"נ. אך י"ל ששם יש ממה נפשך שאם נכון לסמוך את עצמו על עירוב שבביהכ"נ עירוב שני בכלל ליתיה'. ואם עירוב שבביהכ"נ נתקלקל וכדליתיה הוא הרי יש עירוב שבביתו אך ראיתי בעת בלשון של הגאון חכם צבי ז"ל ומשמע שהקפידא כשמזכה הוא רק כשמתחלק בפעם א' ועושה שנים. מה שאין כן בזה אחר זה כיון שהיה כוונתו להתיר כל העיר בעירוב אחד אין חשש עוד והרי השני כדליתיה ואינו גורם קלקול. ורק בעובדא דאתי קמיה שהיו סוברים שם שעירוב א' מתיר קצת העיר ושני מתיר קצת העיר ולא זיכו לכל בני העיר בהראשון לבד רק זיכו לכל העיר בשניהם יחדיו או בדרך אחרת הי' מנהגם באולי והי' כוונתם שהאנשים שמתפללים בביהכ"נ זו הם לבדם זוכים בהעירוב שבביהכ"נ ההיא ובפרט למנהגינו שזוכים וכמ"ש המג"א ז"ל בסי' שס"ח אם כן כיון שבני ביהכ"נ זו נתנו לשמש של ביהכ"נ זו ושל זו לזה הרי זה חילוק עירוב. מה שאין כן כשהשני נעשה רק כדי להתיר הטלטול במקום מסוים בפני עצמו שבעיר. וזה נעשה אחר שזיכו את עירוב הראשון לכל בני העיר אין בזה עוד משום חילוק עירוב לכ"ע. ורציתי לעשות כנ"ל להוציא עירוב שני חוץ לעיר ולפרש שאיננו רק כפי הנכון על צד היותר טוב לצאת ידי חובת כל הדיעות ושלא יהיה בו צד חילוק עירוב אך בעת הוא נחסר על ידי עכברים קרוב לחציו ואולי אין בו כשמנה כלים עכשיו ועל ידי מה שיוציאוהו חוץ לעיר יהיה אחר כך בתחלת עירוב וכדי לצאת ידי חובת סברת של האבהע"ו ז"ל. אין חשש לכ"ע על ידי שנחסר שהרי כתב המג"א ז"ל דקיימא לן גם אינו שלם מועיל ושארי טעמים דשם ליתנהו כאן הטעם שכל שאפשר לתקן הוה ליה בתחלת עירוב מלבד שהוא דחוי מהלכה. גם כן לא שייך טעם זה כיון שלא נעשה עירוב השני רק מצד חשש שיתקלקל צוה"פ בשבת"ק וכנ"ל והרי אין פנאי לעשות אחר. אך משום הא משכחת לפעמים שאין פנאי לתקן צוה"פ ויש פנאי אז לזכות איזה לחם לעירובי

חצרות

חצרות בערב שבת"ק סמוך ללילה . וטעם מצד שעירוב שלנו הוא כשיתוף גם כן . מלבד שגם כן נראה כדחוי מהלכה מלבד זה לגבי היתר טלטול מבית דירה שאחת גג ביהמ"ד לביהמ"ד ומשם לדירה . לזה פשיטא דלא שייך עירוב ושיתוף ומהני סוף עירוב והטעם שהוא עיקר כמ"ש המג"א ז"ל בסיום מצד שגובים היכא שמזכים כנ"ד אין חשש עוד אך מכל מקום יש חשש מצד דיורין שיתוספו שאלמלא הו"ל בתחלת עירב (מ"ש הט"ז ז"ל ס"ס שס"ח שכשאומר תחלה ולכל דיורים שיתוספו הו"ל גם לנוספין בסוף עירוב לכ"ע היטב בזה שאולי יש סברא לומר שגם שבדרבנן יש ברירה ושייך לומר שלמפרע זכו הנוספין גם אם בשעת עירוב לא היה דעתם להתוסף להדריס כאן . מכל מקום כיון שלא היו בחורת עירוב עד שנחסר העירוב הו"ל כדידהי בתחילת עירוב ולפע"ג) ואולי לגבי התיקון שהוא כדי לצאת ידי חובת סברת האבהע"ז ז"ל אין חשש בזה בנוספין . כיון שבית שמניחים בו עירוב א"צ ליתן להעירוב אין חשש עוד כיון שבתחלת עירוב שהיה בו בשיעור זכו בו בני עיר ובעלי מקומות נעשו טפילים אין עוד חשש על דיורים הנוספים שכל שבעלי מקומות נעשו טפילים לבני עיר יש היתר ממילא תמיד היטב :

(עוד מצאתי) כתבתי בסמוך שהגאון חכם לבי ז"ל מודה שאין חשש חילוק עירוב כשהעירוב שני רק לצאת ידי חובת סברת האבע"ו ז"ל . ועתה נראה לי שכן הוא מפורש בלשונו הק' . שכ' שכיון שהעירוב הוא שעל ידי זה הרי זה כאלו כל בני עיר דרים במקום העירוב . וזה לא שייך בשני עירובין . ולכאורה אטו אדם שיש לו ב' בתי דירה לאכילה . שסעודת שחרית בבית זה . וערבית תמיד בבית זה . אטו שני דירותיו אוסרות זה על זה . וכן הוא בזה שכיון שכל הקהל כאחד חשבינן להו במקום עירוב עיקר דירתם . כשיש שני עירובים גם כן אפשר ששני המקומות יהי' מיוחדים לכולם לסעודות בשינוי זמנים והרי כולם כאיש אחד שיש לו שני בתי דירה לסעודות . אלא ודאי כוונת הגאון חכם לבי ז"ל . כשמחלק העירוב לחצאין אחר שזיכה לבני העיר שני הלחמים בבת אחת או כשגבו מבני ביהכ"נ זו בפני עצמם ומבני זו בפ"ע כנהוג בין השמשים מסתמא אודות גביית נרות וכדומה ומסתמא כ"ה דעת המברכים ומזכים העירוב שכוונתם לעשות בשביל בני ביהכ"נ זו וכל שלא פירש מהשמש כ"ה . גם י"ל שכוונתו מצד דהו"ל כבית פחות משני חצרות שצריך דעת בעלים עם מי יערב . וכן הוא אודות הגוביינא שאם עירוב של ביהכ"נ זו לא יש"ר ממנו מאומה יחזור השמש דשם לגבות מבני ביהכ"נ זו . ובני ביהכ"נ האחרת לא יתנו לזה ויש על ידי זה קפידא בדיעות הבעה"ב יש שרוצה להשתתף לכאן . ויש לכאן ואין הדבר מסוים כלל. והעיקר מצד הברכות שהיו מברכים בכל ביהכ"נ שיש מזה גלוי מלתא שיש חילוק עירוב . מה שאין כן כשהראשון במברכים עליו זיכו בו לכל בני עיר ונוספין . ואחר כך נעשה השני רק לתוספות זריזות לסלק חשש אין בזה משום חילוק עירוב ואין בזה צד קפידא . וכמ"ש הט"ז ז"ל לזכות בביתו לחם לעירובי חצירות בכל עש"ק בלא ברכה . וגם שיש מזה נפקא בזה כמ"ש בסמוך מכל מקום יש בזה גם כן חשש מעין שני עירובין כאחד שהרי עיקר החשש בחסרון מהעירוב הוא מצד דיורים נוספין כמ"ש הט"ז ז"ל ואם כן כל שיש משהו מהעירוב שבביהכ"נ שני ביה לכל בני העיר בלי הנוספין . והעירוב שבבית הרב יש בו זכות לבני העיר גם לנוספין . שאם לנוספין לבד הרי זה ודאי חילוק עירוב שלכ"ע אינו מועיל כי הרי זה כחילוק דיורים ממש וכמו שני בתים פתוחים לחצר א' שבהם שני דיורים שלא עירבו זה עם זה כיה דירת הנוספים עם דירת אנשי עיר שמכבר, שהנוספים הם כדרים בבית הרב ושמכבר הם כדרים בביהכ"נ אלא ודאי כוונת הט"ז ז"ל שהרב יזכה למכבר ולנוספין. והרי למכבר יש זכות בשני עירובין ומכל מקום אין קפידא בזה. כי אפשר לדור לסעודות שונות בשני מקומות וכנ"ל. וכן הוא ממילא במה שמזכים בביהמ"ד לבני עיר בעירוב שני גם כן. אחר שכבר זכו לכולם בעירוב הראשון. וכ"ע מודים בזה שכ"ה עלהיו"ט. ומכל מקום יש תועלת קצת במה שזוכים היום על ידי האורח בהעירוב דביהכ"נ גם לבעלי מקומות דביהמ"ד. מצד שנחסר מעירוב של ביהמ"ד והיינו לגבי דיורים נוספים (כי אני שלמתי להשמש עבור עירוב השני וכל מה שגבה נטל ועשה משלו רק עירוב הראשון. ובעירוב שאינו מגוביינא מסקנת המג"א ז"ל שסוף עירוב במשהו. וכנ"ל בסמוך) אך נראה נוטה שאין חשש בנוספים בזה כיון שלבני העיר הוא סוף עירוב ובעלי מקומות נעשו טפילים להם מה חשש יש עוד לנוספים. שהרי יש להם היתר טלטול על ידי זכותם שבעירוב שבביהכ"נ. ורק להנכנס לביהמ"ד הי' חשש דהו"ל כרה"ר כרמלית מצד בעלי מקומות וכל שבעלי מקומות משותפים וטפילים לעיר אין כאן רבים וכל הקהל עם בעלי מקומות כאחד חברים והו"ל רה"י ממש. וכנראה שהשתתפות של בעלי מקומות לבד גם כן מועיל. וגם רק על פי זכות שלא מדעתם לזכות להם לבדם באיזה לחם. שכיון שנעשה מצדם רה"י אין חשש עוד ולזה גם כשנתקלקל לוה"פ מהני סוף עירוב במשהו לצאת ידי חובת אבהע"ו ז"ל. ואין עוד חשש בזה לכ"ע. ולפי מ"ש המג"א ז"ל ס"ס שס"ח שעיקר עירוב דידן הוא הגוביינא. ומשמע שהזכוי שעושים נתפשט מנהג זה אחר כך על פי אחרונים ז"ל כדי שיהי' עלהיו"ט. או שהזכוי כטפל להגוביינא מצד זה נראה ברור שכוונת האבהע"ו ז"ל. שמצד שאין זכוי לבעלי מקומות שאינם דרים בעיר. על ידי זה מניחים בביהכ"נ שא"ל לבעלי מקומות ליתן לערוב מה שאין כן כשמזכים לכל הצריכים להיתר הוא טוב לכ"ע גם אם העירוב מונח שלא בביהכ"נ. וגם אם יש הרבה בתי כנסיות בעיר שיש מקומות מכורים בהם ולזה אין פתחון פה על מה שהנהיג הגאון חכם לבי ז"ל להניח רק עירוב אחד בביהכ"נ א' מכל בתי כנסיות שבעיר. כי באופן זה מסתמא הוא ע"י זכיה כי שמש של ביהכ"נ זו רגיל מסתם רק עם השייכים לשם ע"י זכות טוב לכ"ע: מעי' ה' (לצורך השבת) מ"ש בשם האריז"ל שהי' אוכל העירובי חצרות בלילה ושתופי מבואות ביום או איפכא באולי אין זה סתירה למ"ש בש"ע שלא לערב על הלחם שהוכן לשבת"ק דהו"ל כמקפיד על עירובו . ואינו זכוי לרבים כי מסתמא צוה להכין לחמים לכל סעודה דשבת"ק מלבד אלו שעירב בהם ולא הקפיד עליהם כיון שגם אם היו אלו ניטלים היה לו כדי סיפוק הצטרכותו בלחמים לשבת"ק בלי שום גרעון . וכיון שכן היה אחר כך. מצוה שיבלע על אלו הלחמים דכיון דאיתעביד בהו מצוה חדא ליתעביד בהו מצוה שניה שיש סוברים שבליעה על לחם משנה בשבת"ק הוא מן התורה הק' . ועל כל פנים מצוה דרבנן איכא לכ"ע ואין ספק שהיה משמר היטב לשייר מכל פת ופת כדקיימא לן שעל כל פנים כל דהו צריך להשייר ממנו בכל השבת"ק כולו . ולכאורה היה מקום לומר שהכוונה שהיה בולע . היינו שהיה נוטל זה ללחם משנה אצל לחם שבלע עליו לאכול שלא עירבו בו . רק שאין הלשון משמע כן . גם לפי זה לא היה צריך לשנות בבקר מבערב והיה די בלחם אחד מהני לחמים דעירוב ושיתוף . שיהיה היא המשנה בב' הסעודות וכן נכון מצד הואיל דאיתעביד ביה חדא מצוה ואחר כך מצוה דלחם משנה לבליעה דערב שיהי' גם כן הוא הלחם משנה לבליעה דבוקר אלא ודאי כנ"ל ואודות הזיכוי לרבים ואחר כך אכל הוא השייך לרבים אין בזה שום קפידא שידוע לכל שאין קפידא לשום אדם בזה . מלבד מה שחלקו של כל אחד ואחד מבני העיר בזה הוא מועט כל כך דלא קפדי אינשי בכזה כלל וכמו שמותר ליטול קיסם לחצוץ שיניו מגדר של חברו בלי דעתו מלבד זה נראה דלגבי מי שזיכה להם לא קפדי כלל לאחר שנעשית מצוותו שגם שלא זיכה על תנאי זה מכל מקום כיון שהוא זיכה להם אין דרך הבריות להקפיד בזה . ובפרט שהזיכוי יכול להיות שיהיה ביד כל אחד ואחד ליטלו כולו . ובדרבנן יש ברירה שלמפרע אינו נוטל משל זולתו . ולצורך השבת העירוב היה משותף בשוה בלי גלוי למפרע כן הוא דעת הסתמיית שיהיה עלהיו"ט :

סימן שפב סעיף א' (שישכירו ממנו) בעת שקנה השר יר"ה לע"ע את עיר זאת צויתי להיח"ם שבעת הביאם אליו מתנה כנהוג ישכרו ממנו הרשות להיתר טלטול בשבת"ק והייתי בטוח שכל שיהי' נטיה מזה שלא ירצה השר להשכיר או אם ישכחו לשכור יודיעני ומה לעשות עוד יותר מכפי שהזהרתים לשכור בעת המתנה שכל שיש לשון שכירות אין חשש מצד מה שהמתנה היתה ניתנת גם בלי השכירות אשר בכהאי גוונא לא שייך ההיא דר"ס ש"ג בח"מ וכמ"ש במק"א דלא שייך בזה לא שדי איניש זוזי בכדי שכיון שהי' לשון שכירות בפירוש אין אנו צריכין לחזקה דלא שדי איניש זוזי בכדי וכל שיש על מה לחול השכירות גם אם הוא מה שהי' גם כן בלאו הכי מ"מ הוא בגדר שכירות מכל שכן בזה שא"צ אפילו פרוטה וכבר היו יכולים למעט בהמתנה גם על כמה פשוטות אך הם שינו ונתנו לו המתנה סתם ואחר כך אמרו לו ואמר שאינו מוחה ולא הזכיר לשון שכירות או הקנאה ולא הודיענו כלל. ועכשיו זה ב' שנים מאז שחקרתי על זה על ידי שנסתפקתי לגבי מי שחילל שבת אם יועיל הרשות מהשר ואמרו לי שאמר שאינו מוחה בחנם אין בידי כעת למצוא היתר לסמוך על זה. גם אם אמר שכפי הנהוג בכל מקומות כן יהי' על כל זה הרי אין כאן שכירות וביטול רשות אינו מועיל כבש"ע ר"ס שפ"ב וכיון שכבר קיבל המתנה אין כאן צד שכירות בשום אופן ופה ברחוב אין שום גוי ונוטה שאין שום טלטול מבית גוי בשבת"ק ומצד הדרך יש יד לשר בזה כמ"ש בזה במק"א ומ"ש הט"ז בזה ל"ע : אודות מ"ש במק"א אודות רשות השרים כעת להעמיד חפצים בבתים הנה בבתי נכרים יש להם רשות גם עכשיו גם בהררים בערים כי יש להם כח לנתצם הרקעותיהם גגות וסביבות בתיהם כפי הוספת דיורים שיושיבו והרי ביד השרים לשנות גבוליהם וממילא יכולים גם להעמיד חפצים בבתיהם. אך לגבי ישראל המחלל שבת בפרהסיא או גם בצינעא דמומר בג' פעמים בזה יש לחשוש שאולי אין מועיל קניית הרשות מהשרים כי בבתי עם בני ישראל אין לנ"ם רשות כל כך כעת להעמיד חפצים ולא לשנות גבוליהם אך כשיש חיילות דקיר"ה שאז קונים הרשות גם מראשי החיל מצד בניינים של קיר"ה שבערים שבשביל הראשי חיל ומצד החיל עצמם והארוות סוסים ודאי מועיל גם לגבי עם בני ישראל כי יש להם כח בכל הבתים וגם דמעס בני ישראל אין מועיל שכירות מצד המלך ושכירו השכירות מועיל גם על גבול ישראל וגם לשרים מצד כח שלהם לשנות הדרכים (היכא שאין שם דרך דקיר"ה) מועיל גם לגבי עם בני ישראל אך לטלטל לבית במחלל ח"ו יש חשש כנ"ל ומפי מ' שלמה נ"י חתן מ' אבא ע"ה מק"ק בוטשאטש יצ"ו מפורסמים בש"ע שמעתי בילדותי שמצד מחללי שבת בדרבנן נכון החסידות שלא לטלטל גם שיש עירוב ע"כ שמעתי ונכון הוא ע"ד הנ"ל וכעת קנו פה הרשות ממשרתו של השר יר"ה שכירו בשכירות להדיא עבור יי"ש כן הגיד לי היום אחד מבעה"ב דפה והוא נכון וכ"ה במוהרימ"ע ח"א סי' ל"ד ע"ש דמהני ממשרת שבתכלים גריעות ושפלות וזה שקנו ממנו פה אמרו שהוא קצת בחשיבות ושלוחו תמיד ואין חשש : שמעתי בשם הא"ר ז"ל בשם הל"ג ז"ל שקנית הרשות מהשר צ"ל אחר שתיקנו העירוב וכעת אין בידי לעיין שם ואי' איזה סברא לזה. ואולי הסברא מצד שאין הקנין מועיל רק לגבי היתר טלטול והיתר טלטול מחוסר אז כמה מלאכות בעשיית לוה"פ. ולפי זה מועיל הקנין קודם הע"ח והשיתוף שאין זה חסרון מלאכות כל כך. וכו' במק"א שמחוסר ב' מלאכות אינו מעכב אודות דבר שלבל"ע ומצד קנין החל לאחר זמן ונתעכלו המעות קודם ולא הי' בידו להקנות תיכף שאינו מועיל אין זה מצד עשיית העירוב רק מצד שהקנין הוא לגבי שבת"ק לבד ונתעכל המעות קודם שבת"ק וי"ל שהסתם הוא כמפרש מעכשיו כי מסתמא עושים על דעת חז"ל שיועיל עלהיו"ט :

הלכות עירובי תחומין

סי' שצו (במג"א סקי"ד) המג"א ז"ל בסי' של"ז הביא בל"ע מ"ש הב"ח ז"ל שכשנתן הממלא למי שמילא בשבילו אולי הוא כרגלי זה שנתמלא בשבילו. וכתב המג"א ז"ל שכיון דקיימא לן שגם שמגביה מציאה לחברו קנה חברו מכל מקום כיון שקנינו הוא רק על ידי מגו דזכה לנפשיה זכה לחבריה הוא כרגלי הממלא כאלו הגביה לעצמו ע"ש. וסברא זו היא תירוץ שלישי שבתוס' פ"ק דב"מ ד"י גבי אמר תנה לי כו'. ונראה שהכריע המג"א ז"ל דקיימא לן כתירוץ זה כי לפי התירוץ שבתוס' שם שלא שייך במים חב לאחריני ועל ידי זה גם לרב נחמן ז"ל קנה חברו לא נתישב פסק הלכה שבש"ע כרב ששת ז"ל שהרי קיימא לן מגביה מציאה גם שהיא חשובה ויש בזה צד חב לאחריני מכל מקום קנה חברו וכל שכן במים והדיעה שבב"י ז"ל לפסוק כאן כרב נחמן ז"ל כנראה שהיא על פי תירוץ זה. וכן לתירוץ ראשון דשם אין המים כרגלי מי שנתמלא עבורו אחר שניתנו לו רק אי מגביה מציאה לחברו לא קנה לא זה ולא זה ואנן קיימא לן קנה חברו ולפענ"ד נראה ליישב דברי הב"ח ז"ל בזה כי י"ל שהטעם במה שמגביה מציאה לחברו קנה חברו הוא מצד זכיה דזכין לאדם שלא בפניו ובמקום שחב לאחרים לא קנה חברו מצד שאין כאן זכיה נכונה ומצד א' יש חוב ומצד א' יש זכיה ועל ידי זה אין זה כזכיה ולא שייך בזה זכין לאדם ובמקום שיש מיגו דזכה לנפשיה הרי זה זכיה גמורה כי נגד צד חוב לאחרים יש סברא של מיגו דזכה לנפשיה ואלו זכה לנפשיה לא שייך בזה חב לאחריני ומה שאומר על עצמו הריני כאלו נתקבלתי אין זה חוב גם לו כיון שמותר בזה ועל ידי זה נשאר מה שזכין לאדם ואם כן במים י"ל דלא שייך כלל גדר זכות מעיקרא והיינו טעמיה דרב ששת ז"ל בזה ויש לפרש שמה שאמרו חז"ל בבילה דף ל"ט מר סבר קנה ומר סבר לא קנה היינו רק במים כעין שאייתיה דר"נ ז"ל כתבו התוס' ז"ל שהכוונה כאן קנה כיון דלא חב לאחריני כ"ה לר"ש ז"ל כאן לא קנה משום דאין כאן זכות ויש להסביר יותר על פי מ"ש בנקה"כ ז"ל סי' קס"ב שיש סברא שזכיה גם שידוע שעל ידי זה יוגרר ניגוד לזכות ע"ש. וכן י"ל בזה שגוף המים לא שייך בזה זכות. אך מצד ההנאה שאחר כך ליד מי שנתמלא לו יש בזה זכות מה שאינו צד חוב לשום אדם ועל פי רוב נותנים שכר עבור ההנאה וי"ל שס"ל לר"ש ז"ל שכיון שעיקר מה שבאים לדון עליו הוא גוף המלוי. ובזה לא שייך זכות על ידי זה לא נקנה לשנתמלא בשבילו (וי"ל עוד שכיון שמה שאינו לצורך שבת"ה אסור ליתנו במתנה בשבת"ק על ידי זה לא הי' שייך בירור הקנאה לשנתמלא לו שאולי אינו צריך לזה ואי אפשר שיוקנה לו וי"ל עוד שמגו דזכה לנפשיה היינו שהי' זוכה לנפשיה ונותנו לזה) ור"נ ז"ל ס"ל שכיון שיש זכות ע"מ סופו שיביאהו על ידי זה שייך בזה זכיה או שר"נ ז"ל יסבור שמיגו דזכה לנפשיה מהני לגבי מה שלא שייך בו זכין כו' ומכל מקום מועיל המגו ולגבי חב לאחריני לא מהני כלל שום מיגו רק מים אינו חב לאחריני. שוב ראיתי הפרמ"ג ז"ל כאן הביא בשם הא"ר ז"ל בשם הטבה"ק דס"ל כהב"ח ז"ל ולא עיינתי כעת ובסגנון הנ"ל הי' לפרש דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שלא הביאו כלל הלכה זו ויש לומר כנ"ל ועל כל פנים כשנתן הוה ליה הזכיה למפרע למי שנתמלא בעבורו. ולפי הנ"ל דלא שייך במים זכיה. ומה שבא לידי השני הו"ל כתחלת מלוי או ודיעה זו ממוצעת בין הסוברים תמיד כרגלי ראשון וי"א תמיד כרגלי השני ולפע"נ היטב :

פרי מגדים

משבצות זהב

הלכות שבת

התחלתי ששי בתשרי התקמ"א לפ"ק לבוב מח"ל :

רמב בטור כו' סט"ז. ביומא אמרינן כריתות ומיתות ב"ד יסורין ממרקין ול"ג שיטפא כ' מיתה ועיין פרישה פי' אנוס עבד ע"ז בטעות כי סבר שראוי לכבד כוכבים כמ"ש הר"מ בה' עכו"ם משו"ה ואם שומר שבת מוחלין לו יע"ש משא"כ עובד עכו"ם במזיד גמור בעי' יסורים ג"כ : א אפי'. סט"ז ותוכן דבריו שיש שלש כחות כו' ועיין פסחים קי"ב א' אפי' לר"ע עושה כסא דהרסנא היינו שיראה שיהיה לו מעט משלו אבל אם אין לו משלו כלום עושה שבתו חול ושני סעודות וכ"ש דאין נוטל מצדקה כסא דהרסנא. ועי"ד רנ"ג ט"ז הביא די"ה שבת קי"ח א' ד"ה והא דאדרבה כשנוטל הכל מצדקה נותנין לו שלש סעודות רק מי שיש לו יד"ם אין נותנין לו סעודה שלישית ועב"ח ובספר תוספת שבת הקשה כעל הט"ז וי"ל הטור לא ס"ל כתוספת והא דתנן שבת נותנין שלש סעודות כי חדא אית ליה ממה שהביא עמו יוליך מכאן לדרך ושלש סעודת ב' לשבת וא' למ"ש בלילה ויאכל סמוך לערב כמ"ש המ"א באות ב' להר"מ ז"ל כן סובר הטור ג"כ אבל לדינא מסכים הט"ז בי"ד כתוספת יע"ש עמ"ש במ"א ב' : והנה כדמות ראיה דהדר לגמרי ממ"ש מעיקרא ואף לרבנן אוכל סעודה א' במ"ש לא סמוך לערב מדפריך בשבת קי"ח תחלה מסיפא דמתני' ואח"כ מרישא שבת נותנין שלש סעודות די"ל לרבי חדקא כיון דשלש ביום מפורשין בקראי וסמכו חז"ל שלש סעודת רמוזים בקרא אסמכתא בעלמא הוה משא"כ סעודה רביעית אין רמוז בקרא כל כך רק מסברא סובר לבד מאורתא מש"ה שבת נותנין שלש סעודות ורביעית לא נוטל כר"ע עשה שבתך כו' משא"כ עשה פריך מסיפא ידי"ם חזינן דרק שתי סעוד' נוטל כר"ע ובהכרח כחילוק התוספת לא יטל מצדקה נוטל כל צרכו א"כ קשה לר"ח ומאי קושיא דיי"ד סעודות אוכל של מ"ש בסמוך לערב לר"ש ולעולם שלש דרמוזים היטב בקרא נוטל ולא רביעית ש"מ דהדר מזה לגמרי ודע אם הדר לגמרי מר ודאי הלכה כר"ע ואם נאמר דלא הדר לרבנן לית ראיה דהלכה כר"ע די"ל חכמים פליגי עליה. ואין להאריך כאן בזה. ומעשה דקלב שבת קי"ט א' יע"ש בגמרא. עיין מ"ש בפתיחה כוללת בענין אסמכתא : ולענין שלש סעודות אי הוה מ"ה או אסמכתא בלבוש רל"א משמע דהוה מ"ה ועא"ר שם וקס"ח אות כ"ט דהוה דרבנן ואסמכתא יע"ש ומ"ש בפריי שם : ודע לענין מה שנוהגין קצת ליתן שומן בלחם שבת בי"ד ל"ז מבואר דמותר דמשונה וניכר יע"ש . ואמנם לענין המוציא עסי' קס"ח ס"ז מה הוה כסנין ובסי' קפ"ח במ"א ט' ובפריי שם דמשמע דמחויב לאכול בשבת פת דמברך המוציא ושלש ברכות ועסי' ר"פ במ"א ול"ע והבן זה. ועמ"ש בסימן קס"ח ס"ז הכסנין :

רמג א רק . עט"ז השוה דעת הר"ן ומ"מ פרק ששי מה"ש הי"ד ותו' בע"ז כ"א ב' ד"ה אריסא ולי השני ל"ע כי המעיין בר"ן ספ"ק דע"ז משמע קבלנות כל השנה לקצור שדהו אע"ג דאין ישראל נהנה במלאכת שבת מ"מ להמון שמתחזי להו כשכיר יום ואע"פ שידעו שקבלן הוא לדידהו אין חילוק כל שאין בעכו"ם נוטל בריוח ויבואו להתיר אשכירי יום ממש (ואף דהוה כעין גזירה לגזירה מ"מ הואיל ואסמכוה אקרא דלא יעשה בהם הוה כשל תורה לענין זה וכדבעינן למימר א"י"ה באות ג') ומשו"ה ההוא דמ"ק י"ב מקבלי קיבולת חוצלתחום שרי באין המון רואים ות"ח ידע דקבלן שרי דבנפשיה טרח אבל המגיד משנה שם ותו' משמע דקבלן לא מתחזי להו לאינשי כשכיר יום רק שיבואו לחשוד שכיר יום הוא כמ"ש המ"א רמ"ד אות ה' וג"מ היכא דנתפרסם ומנהג המקום לשכור רק בקבלנות לשנה וכמ"ש בטור (עי' אות ב' א"י"ה גם יבואר) דלר"ן אסור ולמגיד משנה ותוספת שרי לקצור שדהו משא"כ תנור וריחיים דקבלנות מדינא שמרוית בישראל ועמ"א ב'. ועסי' רמ"ג מ"א ג' ואי"ה גם יבואר : ב מותר. סט"ז עמ"ש באות א' מ"ש נתפרסם אסור ושיטתיה ברמ"ד אות ב' משא"כ להמ"א גם ה' דלחשוד משא"כ נתפרסם שרי בקבלנות אבל במרחץ ורחיים שישראל נהנה ממלאכת שבת נתפרסם מדינ"א אסור אף חוץ לתחום כמ"ש המ"א ב' ואף אם יזכה לעכו"ם שכר מלאכת שבת אם לא יעשה אסור דסוף סוף נהנה ישראל . ומ"ש בלא יש"ב בה ישראל הא ישב אף בשכירות אסור עמ"ש במ"א אות ג' שכרם יע"ש : ג רק . עט"ז ממ"א אות ז' . ומ"ש דמלאכה ע"י עכו"ם לישראל ד"ת באמת כל הפוסקים כתבו דהוה דרבנן ועא"ר כאן אות א' וח' וש"י פ' בא ע"פ לא יעשה בהם ורא"ם . והנה י"ל אסמכתי' כי האי חשוב כד"ת כמ"ש התו' ע"ז כ"ב א' ד"ה תיפוק דח"ה מלאכה קרי לה ד"ת שיש לה סמך מ"ה ובפתיחה כוללת כתבנו מזה ואח"כ י"ל מ"ע דדרבנן שרי היכא דלית אסמכתא משא"כ אסמכתי' הוה כד"ת לענין זה. גם י"ל היכא דעכו"ם בדברים של ישראל מ"ה אסור ובשל עצמו לצורך ישראל מדרבנן כמ"ש א"ר א'. ומה שהקשה משל"ד סי"ח ספרים מותר דרך רה"ר אף של ישראל ע"י עכו"ם הוה רק שבות י"ל דבוצאה בי"ע מלאכה

הלכות שבת

רמב (א) לכבד. עמ"א מהו הנקרא תבשיל עשי' תקכ"ז סד"ה יע"ש: ושי' רפ"ח ס"ב אם אכילה מזיק לו מי' : ובל"ל שי' כ"א מכריתות פ"ק ט"ז מרשב"ג שלימד דהי' לידות וודאות מביאות קרבן א' ואין השאר חובה כו' יע"ש (יש לי הרהורי דברים בתשובה זו א' התם עשו תקנה בשוא"ת שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה מה שאין כן כאן לעשות תקנה בשוא"ת לבטל חודש א' פן יבטלו הרבה בשוא"ת : ב' התם יש תקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שיביאו השאר משא"כ כאן גם מ"ש בהג"ה יש כח ב"ד בשוא"ת היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משא"כ ב"ד בעיר א' לא עיין בהרע"ב שלימ"ד לפי שעה שלא כהלכה כמ"ש כאן . והא דלימוד שלא כהלכה מן התורה קאמר דדרשא גמורי היא זאת תורת להביא קרבן על כ"א וערש"י כריתות שם בספק בקושי התירו ל"ד דהלמ"מ הוא והלכתא כך הוא ועוד דאל"כ איך מביא חולין לעזרה ומיהו י"ל יש כח ביד ב"ד בקום ועשה כה"ג דבריהם ד"ת מנא תסור ואסר יורוך והיכא דאתנו הקילו כמבואר כ"פ ובשורש הא' וכאן התנו שיהא ממש דין תורה והדברים ארוכים אין עת האסף פה) והנה בדגים וודאי הדין עמו דלאו ד"ת הוא ואף לא דרבנן מאחר דיש לענגו במאכלים אחרים. ובהג"ה בסמוך כתבנו מזה : באו"ד א' אף פחות משלים יוקר יש לעשות תקנה משום עניים . שם דאם תקנו לאסור לאכול דגים כמה שבתות וא' קנה מקודם מותר יע"ש . ועוד שי' א' ב' בקהל יעשו תקנה בשוחט כו' כתב"ם ופריי שם וחולין פ"ק באיברי בשר נחירה שהכניסו לא"י ואין להאריך:

כתוב בספר עולת שבת כו' עמ"א פסחים ס"ח ב' ביצה ט"ו ב' ר"א אמר י"ט או כולו לכם או כולו לה' ר"י אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבא ה"נ בשבת דבעינן נמי לכם הנה חלקהו חציו ירצה ל"ד במאכלים רק מקצת לה' ומקצת לכם ומ"ע לאכול ורשות בידו רובו לה' או רובו לכם או חצי ממש ור"א סובר מותר להתענות בי"ט (כ"מ שם דאכילה רשות היא או כולו לה' ממש ולהתענות או כולו כלומר רובו לכם דהא למין לתפלה ועכ"פ ק"ש ד"ת ואמר רבא כו' דבעינן נמי לכם קצת ואסור להתענות וקשה הא הלכה כר"י לגבי ר"א כמ"ש בתקכ"ט א"כ מה השמיענו רבא ולזה תי' הצ"ס דל"ג נמי (עיין פרישה ג"כ הגירסא) ואמר רבא ה"נ ר"י בשבת דבעינן לכם רובו והמ"א הקשה דזה לא יתכן ל"מ לגירסא נמי ואף למאן דלא גרס נמי הפירוש ה"מ י"א אף דאין הלכה כמותו וכ"ה בטור דה"מ ר"א . ובר"ן ת"ח עונג להם אכילה בשבת מתענגים בזה יותר ולשאר עמא עונג ת"ח אבל אין חיוב דווקא רובה לכם . ועיין ר"מ פרק שני מהלכות י"ט הלכה י"ו כשם שמצוה לענג בשבת כך בי"ט ובהלכה י"ט משמע דשוין המה . ובא"ר אות וי"ו יע"ש : (ב) שהשעה עמ"א בשבת פרק כ"ב קי"ח א' ובב"ח ומרש"י שם ור"ס פ"ח דפאה מ"ז משמע במסקנא מוקי היא דפאה כר"ע ומי שיש לו מזון י"ד סעודות יאכל א' ביום ובלילה לימי השבוע ולא יאכל סעודה ג' בשבת אבל הר"מ בפירוש המשנה פאה פ"י דלרבנן אוכל סעודה ב' סמוך לערב במ"ש ודי לו ומוציא הכל ולר' חדקא לריך לו' כר"ע אבל לרבנן דקיי"ל כוותייהו אוכל סמוך לערב כו' ומחולקין בזה אבל אם אין לו רק מזון ב' סעודות לשבת מודה הר"מ לדינא דלא יטול מלדקה בע"ש ועושה שבתו חול כר"ע . ואין אוכל סעודה שלישית. ומ"ש רע"ג ט"ס ואפש' רל"א שם כתב מענין זה אם אין לו כדי לחלקם ועט"ז י"ד רנ"ג ב' הקשה על הפרישה ולמ"ש המ"א כאן הם דברי הר"מ ז"ל דלמסקנא לרבנן כדמשני מעיקרא ועיין ר"ס פאה כתב מזון שלש סעודות מוקי כר"ח מג' סעודות מקשה כן אבל ב' סעודות לא מקשה כלום וכ"ת דקשה איך שתם ב' סעודות הא בשבת כו' א"כ לא מתרץ כלום ואין להאריך: גם מה פריך י"ד סעודות חמשרי הוין הא יש לחלקה ודי בסעודה שלישית כזית או כביצה למ"ד קודם חלות יוצא ידי סעודה שלישית וא"ה ברל"א יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך: לוין בריבית כו' בהיתר וא"ל ידחה עשה דאכילת שבת ללאו כו' חדא בעידנא כו' ועוד דהמלוה עובר.ומ"ש ב' סעודות מיירי ביודע שבליל מ"ש יתנו לו סעודה אף שאין נחלקת בלילה ועיין בס' חמד משה וע"ש: (ג) לכבוד עמ"א עשה כלו' דל"ת לכבוד השבת שיהיו לבנים לשבת והמחבר כתב מפני כבוד השבת נתן טעם דווקא חמש ולא שש שיהיו פנוים אבל סעודת שבת טוב יותר שיקנה בע"ש עיין א"ז ה' וא"ר אות ט' בזה : (ד) לעשות עמ"א בד"מ כתב כאן הראה לתר"ב שם ופי' הא דרבי חייא מפקיד לרב בזיי"ן ימים בשתא אכול היינו זיי"ן ימי החול בין ר"ה ליוה"כ כי בר"ה חייב לטהר עצמו ולפ"ז בזיי"ן ימי החול שבת בכללן קאמר ואף עונת ת"ח בשבת יאכל במי פירות עמ"א ר"פ (משמע עונת ת"ח בשבת לא בי"ט עשי' ר"מ וא"ע ע"ו) ובד"מ פירש דבי"ט לשין בבתיהם והקשה כן א"כ בשבת אין לשין דאל"כ ליכא כ"א ששה ימים דבזיי"ן יום א' שבת והמ"א תי' דרבי חייא הוה מקדש עפ"י ראייה ונשארו ח' ימים יום א' שבת נשארו ז' ימי החו"ל ממש ואדרבה מוכח מטור דבשבת אופין בבתיהם ולא בי"ט ומש"ה בר"ה הולרך לטעם חיוב לטהר ואם יאכל פת שמא יטמא הגוף מדבריהם ובשבת בבתיהם מסתמא בטהרה וזיי"ן ימי החול הולרך והיינו מקדש עפ"י הראייה ועיין ס' ח"מ ולמ"ש א"ס: בד"מ תר"ב ל"ע במ"ש משכמת ואופה בע"ש בב"ק פ"ב משמע בחול כל שלריכה שתהיה בשחרית שתהא מלוי לעני ועיין ר"מ פכ"א מה"א ה"ה ולד"מ דגרס בע"ש א"כ משכמ"ת משום כבוד שבת שתהא פנויה אח"כ ובגמרא אמר שיהא מלוי פת לעני . גם מ"ש אע"פ שאין ראיה דבלא"ה היתה אופה מ"מ רואין דאית כבוד שבת מדנקטו ע"ש ל"ע דמשכמת בע"ש דווקא . וי"ל הדא מתורלת בחברתה דגרס בע"ש ובגמ' אמרו הטעם דשייך אף בחול כפרש"י לשם ולמה נקטו ע"ש ש"מ דרכם היה בע"ש לכבוד שבת ומכינה גם לימות החול או נקיט המלוי ש"מ דאית כבוד השבת בזה . וא"כ הר"ב כאן תרתי קאמר א' כבוד שבת שנית שיהא בטהרה ועתה שאין לנו טהרה מ"מ פת ישראל כו' : וא"ה בסוף הסי' יבואר לענין שומן בלחם שבת יע"ש :

רמג (א) מפני עמ"א שסמות השייכים לסימנים אלו (ר"ל רמ"ג רמ"ד רמ"ה) הם חמשה א' שוכר המרחץ ודי"ה וכדומה בין יהיה ריוח או לאו נותן לו מאה זהובים שנה ב' חוכר וזה שייך בשדה שיתן לו דבר קלוב מפירות הארץ בין עבדה או לאו (ומרחץ לכאורה ל"ש חוכר דפירותיו הם מעות ועב"ח וי"ל) ג' ואריס למחצה ולשליש בריוח וזה שייך ג"כ במרחץ . ד' שכיר יום מישראל שוכר עכו"ם לעשות לו מלאכה במרחץ וכל הריוח של ישראל. ה' קבלנות ששוכר פועל עכו"ם לשנה בכך וכך שיעשה מלאכה במרחץ וכל הריוח של ישראל . ואמנם קבלנות יש בו ב' פירושים א' קובע שכירות לעכו"ם וריוח לישראל או קיבולת וקצת ריוח לעכו"ם כההיא דסי' רמ"ד ס"ו ובט"ז כאן אות ב' ושוכר ג"כ בהבלעה מותר הא פורע אסור כמ"ש בסי' ס"ו ס"ד בהג"ה יע"ש ועמ"א שם אות זיין. והמחבר נקיט משכיר"ו אסור רבותא ושיים דמרחץ לאו לאריס קיימא וכ"ש דלא קיימא לשכירות ושדה אקלארים קיימא ע' ע"ז דף כ"א ב'. והמחבר שיים ושכר עכו"ם בכך וכך ליום כו' והא אף בקבלנות לשנה לשכיר עכו"ם אסור כמ"ש ברמ"ד בשדה וכ"ש כאן וכמ"ש המ"א באות ב' י"ל עדיפא קאמר וא"ה באות ב' יבואר עוד ודע כל מה דמדינא אסור אף חוץ לתחום אסור וכל מה שאסור מפני מראית עין חוץ לתחום שרי כבסי' רמ"ד ס"א וכ"כ א"ר אות ב' ואות וי"ו : (ב) שדה. עמ"א וברמ"ד אות ה' לקבור שדהו אם אין אריס אסור וא"ה שם אבאר מ"ש המ"א דיחשדוהו בשכיר יום לא דמחזי כשכיר יום עט"ז שם אות ב'. ומ"ש מרחץ אסור מדינא בקבילה ואף חוץ לתחום אסור והיכא דאין ישראל מרויח במלאכת שבת מדינא מותר בקבילה בקבלנות ומ"מ איכא וחוץ לתחום שרי ועשי' רמ"ד אות וי"ו.ומ"ש שאם לא יעשה העכו"ם בשבת יצטרך לשלם לו לא מלאתיו בב"י בשם מהרי"א ואף אם מפסיד העכו"ם ג"כ כל שישראל מפסיד כל הריוח לא אמרינן עכו"ם בדנפשיה טרח דשכר מלאכה מלוי הוא לעבוד וליקח שכר משא"כ כשיש לעכו"ם חלק בריוח אמרינן אדעתא דנפשיה עביד . והב"ח שהקשה מרחיים ל"ע דהה"נ דרחיים אין שרי אלא כשהעכו"ם אריס ונוטל בריוח או אף שישראל מרויח עכו"ם אדנפשיה עביד משא"כ כשכל הריוח של ישראל ועכו"ם נוטל שכירות המלאכה בקבלנות אסור בכה"ג ועיין ספר תוספת שבת אות ב' ולמ"ש א"ס דברי המ"א וא"ה בסי' רמ"ד במ"א אות ה' יבואר עוד : (ג) רק . עמ"א דעתו כט"ז ב' דשכרם וקנאם חדא הוא ובעינן שלא ישב בה הא ישב בה אף בשכרו מעכו"ם שמו עליו ואסור ובא"ר זיין חולק דבשכרם מעכו"ם אף ישב בה שרי ואין להקל נגד הט"ז ומ"א דא"כ היה להר"ב להביא דין תשובת הגאונים ושיש הפרש בין קנאם דבעינן לא ישב בה ובין שכירות ש"מ דאין חילוק: (ד) אומן. עמ"א ועא"ר אות ח' מזה ובא"ז אות ב' מזה: (ה) עבר עמ"א בשם הב"ח וברמ"ה ס"א וס"ו, והמעיין בב"ח יראה דשלשה דינים המה מראית עין שכרו מותר ומדינא אסור אף בהבלעה דהוה כשלוחו וכן קבלנות על כל השנה כה"ג אסור (עמ"א ב') והטיא דרמ"ה ס"ו אפו בעל כרחו דלא הוה שלוחו אז דוקא שכר שבת לבד אסור דאסו'

להנות

מלאכה גרועה מ"ה מותר שלא לצורך כלל רק מדרבנן אסור כפירש"י ביל"ה י"ב וא"ה בסי' י"ט יבואר זה והלכך לא יעשה בהם בי"ט לא קאי אהוצאה ושבת דיליף מקי"ו דיו כי"ט בהוצאה ומעביר ד"א ברה"ר נמי תולדת הוצאה הוה וגם עביד עקירה והנחה בר"הר וא"ה"כ מלאכה אוחרא בדבר ישראל אסור מ"ה ובפתיחה להלכות שבת כתבנו מזה וא"ה יבואר עוד . ול"ע גם בהלכות י"ט א"ה בפתיחה יבואר זה :

רמד א לבנות לו חצירו.עט"ז דכ"א ב' תו' ויש לראות הא דאסור מפני הרואים היינו דוקא באיסור מלאכה תורה אבדהוה גזירה לגזירה דאמירה לעכו"ם רק מדרבנן מ"מ הואיל ואסמכי' אקרא דלא יעשה בהם בלירי ואסמכתא י"א דהוה כשל תורה כמ"ש בפתיחה כוללת משא"כ בשבות דרבנן אף דאמירה לעכו"ם אף בשבות אסור כל דליכא מלוה מ"מ לא חמיר ולא גזרו מפני הרואים ומותר בקבלנות ועם זה יש ליישב מ"ש ר"י ברי"ב בשם רב נטרונאי ברחיים דמיא מותר ליתן לעכו"ם בקבלנות היינו כמ"ש המ"א ברנ"ב אות ד' דרחייא דמיא לית איסור תורה כ"א שבות וכה"ג י"ל דלא גזרו מפני הרואים ומיהו הב"י לא ס"ל כן עי' דזה לדברי המתירים יע"ש באות ו' בט"ז א"ה יבואר עוד.ומ"ש הטעם כו' בא"ר י"א תמה עמ"ש אות ג' עשי' רמ"ז אות ב' מבואר דאסו':ב א.עט"ז כמ"ש ברנ"ג אות ב' כיהר"ן כ' מחזי כשכיר יום היינו שהעולם א"י לחלק בין קבלנות לשכיר יום משא"כ התו'כ' דיאמרו שכירי יום ובשדה דרכן בקבלנות ועב"ח ולא הבינותים על בוריה דהר"מ והוא ג"כ לשון המחבר שכ' דהרואה יאמר שפלוני שכר היינו דלא כר"ן שכ' מיחזי כשכיר יום יע"ש ועט"ז כי הט"ז דמוכח גם מתו' כר"מ דהביא ירושלי' אומנין בתלוש מותר ש"מ מחובר אף בשדה אסור דהם סוברים לסתת אבנים ג"כ אסור מירושלי' (משא"כ למאן דמפרש סיתות אבנים אין ראיה לאסור י"ל ירוש' תלוש סיתות אבנים מיירי עב"ח בזה ובמ"א ט' א"ה יבואר עוד) עוד תי' אע"ג דרובן לקבלנות כל דליכא שני דרכים להיתר אסור יע"ש. ומ"ש רחייא דמי"א אסור עמ"ש באות א' מזה ועשי' רנ"ג בב"י ומ"א אות ב' כה"ג י"ל מדינא אסור וכ"מ אף חוץ לתחום אסור כה"ג. ועמ"א ד' וא"ר ה' וא"ה שם יבואר עוד : מ"ש הט"ז באות א' הטעם מפני הרואים בא"ר י"א תמה בזה דשם מבואר דמלאכת עלמן שרי בבית ישראל יע"ש והוא לפחות ודאי מלאכת עלמן אסור בהגמ"ר דאי מלאכת ישראל פשיטא דלא עדיפי מאומנין וכ"ש דמשתרשא בהו בשבת ומ"ש הגמ"ר דמלאכת עלמן שרי בלנעא תוך בית ישראל ול"ש רואים וכל דליכא כ"א איסור דרבנן לא גזרו בחדרי חדרים כמ"ש הט"ז ברמ"ג אות ג' יע"ש דמהרש"ל כ"כ בשם הגמ"י לאסור שפחת ישראל דיש חשש רואים שיאמרו מלאכת ישראל הוא והיא דהגמ"ר ספי"ד עכו"ם מחוזאין למחות הא שפחות דידיה יש למחות ול"ע : ע' כ"ן מ"ש דלרשב"א בירושלי' (פ"ק דשבת ה"ח) אסור אף קיבולת שדה לא הבינותי דהה"כ לרשב"א אסיר אף באריסות שדה בע"ז כ"א ב' אלא די"א לדידן דהלכרשב"ג באריסות שדה ה"ה קיבולת שדה שרי לרשב"ג ונל"כרשב"א בקיבולת בית ואיהו הלכ'אף קיבולת שדה אסור ובנתפרסם בקיבולת שדה י"ל שרי דהמחבר כ' הטעם דיאמרו שכירי יום לא דמחזי כשכיר יום אבל קיבולת תנור מרחץ ורחיים אף בנתפרסם אסור דנהנה הישראל ממלאכת שבת כמ"ש מהרי"א הביאו הב"י ברנ"ג עמ"א שם א"ב ומ"ש בפריי שם : ודין רחיים של ישראל בשבת עשי' ת"נ ובט"ז אות ו' כ' דאין תקנה כ"א ע"י מכירה לאלי שנה שיהיה שכר שבת בהבלעה ולכאורה במכירה י"ל ל"ש שכר שבת דבשבת קנוי לגמרי לעכו"ם ולאחר שבת חוזר העכו"ם ומזכה ונותנה לישראל שלא יתבע אותו בדינא ודייני המקח.גם מכירה יראי' כ"ד ה"ס אריסו' בשבת שרי כמבואר ברמ"ג ובפסח בעי דוקא מכירה.וא"ה בה"פ יבואר עוד וכאן אין להאריך:ג ואפי'.עט"ז ברמ"ג אות ג' הא' דבמרחץ ע"ש בזה.ועמ"א אות ז' בזה: ד נכון. עט"ז ובסי' תקמ"ג(ע"ס תקמ"ד)כ' עוד הט"ז בזה.ובמ"ק י"ב א' יע"ש ועיקר קושית הב"ח בתקמ"ג אמ"ש הב"י דלא כ' הטור דוקא אם חשוב כזוי שפסק כליבנא בתרא כו' דבחה"מ חוץלתחום מדינא אסור(מ"ע) ודאי אף גל"ק כל אדם אסיר דהרי הוגת לו דהמקבלאי הוה תודהתחוםדאסו' לבנות בו בקיבולת אף דהוה רק מ"ע אלא קי"ל דתוךלתחוםהיתר גמור הוא ומשני לג"ק אדם חשוב אסו' אף חוץלתחום והיינו בשבת או י"ט אבל חה"מ לג"ק ג"כ כל אדם אסור: והט"ז תי' דאה"נ דכונת הב"י מדלא כ' בהל' שבת דחוץ לתחום חשוב אסור ש"מ כל"ב וס ונך של כאן דאין חילוק וכל שנבנה באיסו' מ"ע לכ"ע נכון לחוד לא מדינא ובהיתר חשוב נמי א"ל להחמיר.וביאור הסוגיא לג"ק ב' חומרות א' חשיב אף בהיתר גמור ראוי להחמיר ב' נבנה באיסור מ"ע לכ"ע אסו' מדינא מדפריך והא חוץלתחום ש"מ תוך התחום הוגת לו דאסור וי"ל מדינא ולל"ב ב' קולות בהיתר א"ל אדם חשוב להחמיר ב' באיסור רק נכון לא מדינא דהכי רבנן לא עיילי דמתמרי כו' ופסק הטור כל"ב בשל סופרים לקולא.ר"ל ל"ב מחמיר דל"ק לשאר אדם אף באיסו' שרי רק א"ח ופסק כל"ב לחומרא בזה דל"ב עיקר וי"ל עוד ל"ב דוקא סייעי' בתיבנא איסור גמור מדינא ממ"ש נכון להחמיר הא בקיבולת מ"ע א"ל להחמיר כלל(ולפ"ז מ"ש הטור ואפילו נבנה באיסו' נכון להחמיר י"ל דה"ק לא מבעיא נבנה בא"ע דרק נכון לא מדינא אפי' נבנה באיסור ממש שכירי יום וסייעיה בתיבנא רק נכון לא מדינא אלא שזה דוחק גם י"ל במ"ע אין בו חומרא כלל לל"ב לכן עשה הב"י כלו' אפילו נבנה (כב"ר) נכון להחמיר דיעבד.והב"ח כ' כאן דכדאי ר"ת לסמוך עליו בדיעבד וחולק על הט"ז בתרתי א' דבקיבולת נכון להחמיר עכ"פ ולא מדינא ומש"ה כ' הטור בתקמ"ג נכון ולא מדינא דבקיבולת איירי ובנבנה באיסור ממש שכירי יום מדינא אסור לדור בו ולט"ז בנבנה מ"ע באיסו' מדינא שרי לכנוס בו דהכי רבנן החמירו מדלא אסר בגמ' איסו' כו' ונכון להחמיר לכל אדם כה"ג. ובמ"ע בקיבולת אף להחמיר לכתחלה א"ל דסייעי' בתיבנא הוה איסור ממ"ש לא מראית עין.ועמא"ר אות ח' וא"ה במ"א אות י' אבאר עוד בזה:ה כאן.עט"ז החמיר כשקובע לו זמן.אדעתא דישראל עביד לגמו' תוך הזמן.עא"ר אות י"ב מתיר כה"ג דאם לא יעשה בשבת יעשה בחול יע"ש וסברת הט"ז נראה כלו' כיון שקובע לו שלריך לו הבגד תוךהזמן וידוע שא"א לגמור אם לא שעושה בשבת ג"כ הוה כמלוה לעשות בשבת ואף אם יאנוס העכו"ם עלמו וישב בלילה יוכל לגמור בחול מ"מ אדעתא דישראל עביד וע' לבוש מ"ש בכל יום ובא"ר שם וי"ל דמפי' מחלוקת הר"מ והר"א ז"ל כה"ג דכ' הט"ז וכדכתיבנא.ועכו"ם המושכר לשנה לבנות דליקה יש להתיר עב"י כאן ומ"א של"ד אות כ"ח דבדליקה התירו.וא"ה שם יבואר: ו אם.עט"ז מ"ש פרהסיא אם בביתו ש"ג כבס"ד בשפיכה במ"א אות י"ג דוקא במקום פרהסיא לא בביתו ש"ג ושם ביארתיו ומיהו בב"י כ' דמה"ע אסו' בביתו היינו של ישראל יע"ש ומ"ש אף באיסו' דרבנן תקנו שלא יבא לידי יותר חמור בגמ' שבת קנ"ד ב' בזכוכית להפסד מועט לא חששו ועמ"א רס"ו אות י"ד המחבר השמיטו בולסי לשיטתיה אבל הר"ן כ' דבאיסור' דרבנן נמי יע"ש ובסי' של"ד במ"א אות ג' והמחבר ברס"ו ס"א סתם משמע אף בזה"ז ובשל"ד ב' כדיעה א' בשתסא אף דרבנן התירו וקשה מ"ס"ו ס"ע למה השמיע בולסי א"ה שסיבואר. גם המ"א י"ז והסכים לזה אף באין כותבין שרי.ובלבוש משמע במקום שאין כותבין אסור גם כ' משמע"ה י"א דרבנן ומ"מ י"ל בדרבנן וכדומה שבןמנהג ומ"ש לחלק בין הפסד מרובה ע' לבוש משמע כן דעתו וא"ה במ"א יבואר עוד בזה: ז שלא.עט"ז ובא"ר ע"ו לידד בזה להלבוש אסור ועמ"א רנ"ג אות ד' משמע דאסו' ובסי' ש"ז אות ל"ג הביא דברי ש"ג דמשמע דאסור יושב אללו אף שמור שלא יגנוב כ"א במלוה שרי והעולם נוהגין היתר כט"ז מ"מ אסו' לעסוק עמו ושלא לדבר כלל מעניניס ההם :

רמה א ואם. עט"ז ע"ז כ"ב א' סתמא בעיא דלא מפשטא. ואע"ג דאנן קי"ל ספק בעי' בדרבנן לקולא אפ"ה לא התיר הר"ב בכה"ג אלא בהפסד מרובה אף דלא סיים בגמרא שם מלת תיק"ו וכה"ג ראוי לכ"ע לפסוק לקולא בדרבנן (עיין יש"ש ביצה פ"ק סי' מ"ג תיק"ו י"ל דסתמו כתלמוד לאסור משא"כ בלא תיק"ו ועיין ב"ק ביש"ש פרק שני וא"ה יבואר בכללים) הר"ן ז"ל נתן טעם לל"ק דאיכסף רבא מיירי בסתמא אלמא סתמא אסור ובעיא לאידך ליסנא דרב גביהה מרי כתיב וכל"ק נקטינן וז"ש הב"י כאן ונתן הר"ן טעם לדבר. ועמ"ש א"ה באות ב' מזה : ב היכא. עט"ז יש בכאן ענין עמוק ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממנו בהכרח לריך להאריך קלת. בע"ז כ"ד א' ברייתא קבלו שדה בשותפות לא יאמר טול בשבת ואני בחול והתנו שרי ואם באו לחשבון אסור רש"י פי' לאו אהתנו ועשה כלומר מפני כ' דברי' א' דסובל יותר כפירוש הרא"ב"ד דאהתנו קאי דעלה קאי ב' חשבון משמע שפירוש לא בימי'.והר"א ז"ל הביאו הר"ן ספ"ק דע"ז מפרש אהתנו וחשבון היינו בפירות דיאמר העכו"ם שמלא לי בחול מה שנטלת יותר וכ"ש אם ישראל או' כןלעכו"ם בהיפוך(עב"ח) ולרש"י א"ש מה דוייק שם הא סתמא שרי כמ"ש התוס' ד"ה ואם וסיימו בכל עניןר"ל ל"מ התנו וחשבוןדרש"י דמזכיר יום שבת ויום חול שרי דאפי' חשבוןמהפירות מלא לי שרי והר"א ז"ל תי' הר"ןדסובר דסתמא רבותא עפי יע"ש והר"מ ז"ל בה"ם פ"ו הי"ז התנו ביןרב או מעט שרי לא התנו אסו'והשמיט באו לחשבוןפי' המ"מ דכפרש"י ס"ל בלא התנו ובעיא לחומרא א"כ אףסתמא אסו'וכ"ש באו לחשבון הימים ובהתנו מעיקרא בין רב או מעט וחשבון הפירות אח"כ נסתפק מהרי"א אי יודה הר"מ להר"א דאסו' או שרי ומוכיח דחולק ושרי אףחשבוןהפירו' דאל"כ אמאי השמיט חשבוןויפרש כס"א דכן מסתבר יותר דאהתנו דעלה קאי וכ"ת מפני קושיות התו' והר"ןמה דייק כו'א"כ מקשה על התלמודא גופא אמאי לא מפ' כר"א ולא יסתרו רישא לסיפא ולפשוט סתמא אסו' ש"מ דפשיט לתלמודא בהתנו בין רב ומעט דאף באו אח"כ לחשבוןהפירות שרי וכן שתם בש"ע כאן לר"מ וכ' זה לאפוקי מב"ח שהק' על הב"י ואמר דהר"מ מודה לר"א כו' ותיבת דמה לי ל"ל מלא לי:אמנם כןבי"ד רל"ד סי"ג עכו"ם וישראל שותפיןבערלה לא התנו אסור התנו מות'ובלבד שלא יבואו לחשבוןהפירות כמה אכלת בערלה והסדברי הר"מ ז"ל פ"י ממ"א הי"ד ומשמע כרא"בד ויהיו דברי הש"ע סתוריןמשבת לכאןדהאףשמפרש בגמ'כר"ן.דבערלה דחמור פשיטא דבעי' התנו ומעשה דרבא בהתנו הוה מ"מ באו לחשבוןהפירות א' הוא בין לל"ק או לל"ב והש"דשם אות כ"ז ייישב דברי הר"מ ז"ל שלא יסתרו משבת למ"א ומה יעשה האדון ז"ל בדברי המחב' ולי ההדיוט הכותב י"ל כמ"ש הלח"מ שם במ"א ובלבד שלא יבא לחשבון מסברא אמר כן בערלה דחמירי משבת דנהנה מחליפי איסור ולא היה טועה רבא להתיר ערלה בלא תנאי והכסףלהר"מ יע"ש א"כ דברי המחבר מיושביןכדכתיבנא אבל לו' דכאןאין מזכיר שבת ושם מזכיר ומלא לי דזה דוחק דא"כ היה להשמיענו כאן דכה"ג אסור וזה דעת הט"ז בש"ע כאן : אבל לשון הר"מ ז"ל בפ"י ממ"א הי"ד ז"ל אם התנו שני ערלה ושני היתר (היינו בין רב ומעט) מותר ולא התנו אסור ובלבד שלא יבאו לחשבוןשיחשוב כמה פירות אכל העכו"ם בערלה שיאכל הישראל נגד אותן הפירות אם התנו כזה"ה אסו' כמחליףכו'ומב"ח בי"ד משמע דפי' דבריו ובלבד דהתנו מתחיל לכז"ה (או בזה בבית)שיחשבו הפירות ואח"כ בחלוקה חושביןהפירות אסור הא התנו סתמא שנים נגד שנים ואח"כ חושביןהפירות שרי דעכו"ם מיותר מתנה ומעתה דברי הר"מ אין סתוריןדבה"ם כ"כ הןרב או מעט בתנאי הא התנו בפירות אסור מ"מ דברי הב"ח סתוריןבה"ח כ' דמודים לר"מ וכאן כ' לר"מ מותר כל שהתנו תחלה ב' נגד ב'.ולפי דברי הב"ח התרעם על המחבר בי"ד למה לא כ'התנו ולא עוד שהר"ן כ' ובלבד אחר לא התנו דלא תטעה בהתנו סתמא אסו' אח"כ בחשבון הפירות המחבר שינה כ' לא התנו אסור התנה מותר ובלבד כו' והשמיע כתנה כזה"ה ע"כ כ' הט"ז שם אות ד'שדעת המחבר בש"ע דר"מ לרבותא כ' כזה"ה אע"ג שהיה תנאי בתחלה מ"מ כזה"ה אסור וכ"ש כשתנאי היה סתמא ואח"כ פירות הוה הערמה

ולהמחבר

ולהמחבר זה מסברא בערלה דחמור ובשבת שרי בכל ענין אף חשבון הפירות אח"כ כמ"ש הלח"מ הביאותיו לעיל. אבל הט"ז ז"ל סובר כפי' הר"מ ז"ל אף בשבת לחומרא דאם התנה בתחלה בפירות דאסו' דזה רבותא יותר לדבריו וכ"ש התנו סתמא ואח"כ חשבון הפירות דאסו' ודלא כהמחב' בא"ח כאן ס"ב דאי כב"ח כז"ה דוקא ולהשמיענו דתנאי סתמא שרי אח"כ בחשבון הפירות למה לא השמיענו כן בשבת ולפ"ד הט"ז ק"ק להמחב'. ודעת הש"ך ס"ק כ"ז להר"מ כז"ה בתחלת התנאי שע"ג דאח"כ חלקו ב' נגד ב' אפשר אסור ולשון כמה אבל ק"ק גם מ"ש הט"ז שם י"ט כמו לענין שבת היינו דאם בתחלה התנה פירות אף שאח"כ חלקו שנים כו' נמי אסור כש"ך באופן שדברי הט"ז שרירין וקיימין. ובתו"ש אות ב' דהט"ז סותר שדבריו שבכאן ואני הפני תמה למה יעשה כה לכתוב מרורות על אדונינו הט"ז דנהירין ליה שבילי דכלא תלמודא גם מ"ש דהש"ך בי"ד כ"כ דהתנו תחלה אף דחשבון כפירות אח"כ שרי א"י מנין לו זה בש"ך. וזהו מה שכ"ל בכ"ל ואי"ה במ"א אבאר עוד. ודברי הכ"ן לא הבינותים כעת. ולמ"ש במ"א ב' י"ל דברי הש"ך בש"ע : ב ואם. עט"ז ברמ"ד אות ו' חילוק בין הפסד גדול כו' והבין בהרב להשכיר לשבת שלא בהבלעה וזה אסור אבל בהבלעה מותר להשכיר אע"ג דתנור ומרחץ אסור להשכיר אף בהבלעה משום מ"ע כבסי' רמ"ג מ"מ כאנים לעכו"ם שחלק בו ל"ש מ"ע ועמ"א ח' מפרש דהרב הותר דוקא בהבלעה ושם יבואר אי"ה :

רמו א מותר. עט"ז שבת י"ט א' ורא"ש ומ"מ פ"ו מה"ש הי"ו פרש"י כן לב"ש מלאכת ישראל בכלי ישראל בגיגית בע"ש לנעשה המלאכה בשבת אסור מ"ה לב"ש ומלאכת עכו"ם בכלי ישראל מדרבנן ומש"ה בד' וה' הוה ספק דרבנן שמא לא יעשה בשבת ושרי ולדידן כב"ה שרי אף בע"ש דשביתת כלים שרי אף מדרבנן וזה דעת המחבר כדעה א' בשם הר"מ ורי"ף שהשמיטו. ועב"ח ולא אבין דשביתת כלים לב"ש אף בקלן אף בשאלה ושלא מדעתו אסור ומחייב למחות וע' בעל המאור בשבת י"ט וע"ז ט"ו י"א לב"ש שביתת בהמה נמי בד' וה' מותר ואין כן דעת פוסקים ואי"ה בס"ג יבואר בזה. ודע למאן דמפ' בשבת י"ח א' לרב יוסף דשביתת כלים אף לב"ה אסו' ועב"ח כאן א"כ רב יוסף איך יפרנס ברייתא זו דאין משכירין כלים ע"ש לעכו"ם לפי' הרר"י באינעושין מלאכה שרי ובעושין דו"ה נמי אסור אף לב"ה וי"ל שעושים מלאכה ומינה נייתי כמו גיגית ולאי ותקרה כו' דבלא"ה שרי ודוקא כלי מחרישה וכדומה אסור לב"ה והתו' שבת י"ט א' ד"ה לא סקנו זה בחלוק וטלית ועתו' י"ח א' ד"ה ולימא וע' כ"ל. ומ"מ לפי הרר"י ל"ד מחרישה ה"ה גיגית רק חלוק וטלית שרי להרר"י ומ"ש הט"ז בשכירות הואיל ויש ריוח לישראל נראה כשליח ומה"ט שאלה מותר ומלבוש משמע שמב' חששות יאמרו שכר שבת הוא נוטל הואיל והוא ע"ש וגם חשש יאמרו שלוחו הוא מש"ה אסו' ומש"ה להשאיל שאין רק חששא דשלוחו לא גזרו בתלוש ואין מפורסם. ועסי' רמ"ד ורמ"ג כל דאיסורו מ"ע בדרבנן בחדרי חדרים מותר ה"ה זה בדר בישוב ומיהו חששא דבני ביתו יש כה"ג אם לא באינו ב"ב אלו עסי' רמ"ז בזה: ב ולהשאיל. עט"ז ועב"ה והלבוש תיקן זה דשיב' מפני ב' חששות הוא דאסרו לא בחשש א' עמ"ש באות א': ג מפני. עט"ז עמ"א אות ו' ומשמע מכאן מ"ע אסור אף בשבות דשבות עמ"ש בס' רמ"ד אם לא במקום לורדקלא דאז שרי שבות דשבות פשיטא דמ"ע שרי עסי' שכ"ה בב"י. ומיהו אם ידוע וניכר שיוצא עכו"ם חוץ לתחום כמו מחרישה וכיוצא אסו' במוקף חומה ועכ"ן ולקמן תמ"ד בט"ז ה' נמי אם ידוע שיוצא חוץ לתחום אסור לו' לו כן בפי' או חוץ לי"ב מיל למ"ד ד"ת אסור דלא הוה שבות דשבות ואי"ה שם יבוא'. ועא"ר אות ח' בזה: ד אסור עט"ז מרתת אף באיסור תורה סמכינן עליה. (ול"ד יו"כ דרבנן) כמבוא' ברים חולין בשחיטה וכדומה אבל להשאיל אסיר אף שמתנה עמו ואם יודע נשקליה מיניה אפ"ה אסור עב"ח בתי' ה' וא"ר כאן אות י'. ועסי' ש"ה סכ"ג ומ"א יז"ח ל"צ דאפאין מוסיף שכירות בשביל שבת ואף שאלה אסור דמלווה על שביתת בהמתו ושכירות מ"ה ודאי לא קניא וליכא ס"ס ועמ"א ח' דשכירות קניא לחומרא מדרבנן בעלמא ואי"ה שם יבואר. ועא"ר ס"ה אות כ"ה. ומיהו סוס לרכוב דלא הוה שביתת בהמתו דחי נושא עצמו רק ספק שמא יוציא אותה חוץ לי"ב מיל בש"ה בלבוש שם אפשר הוה ס"ס אם מתנה עמו שתנוח בשבת י"ב מיל מחלוקת הוא אבל כשעכו"ם עכ"פ מוסיף או שכירות אח"כ אסור לקבל אף בהבלעה. וצ"ע ואי"ה לקמן וכאן במ"א אבאר עוד ומ"ש מסי' כ"ב ס"ה אות ד' הק' מכאן לשם. ואי"ה שם יבואר אי התם הוה ד"ת או לאו: ה ואפ"ה. עט"ז הנה דברי המחב' הם מריב"ש וכמו שציין בה"ג ע' ובשבת אין רשות עכו"ם עליה כי התנה רק עד שבת ובשבת עכו"ם מחזיק שלא ברשות ומ"ה יכול ישראל לזכות מהפקר והב"י כ"כ עמ"ש הר"פ בסמ"ק לשכור בהבלעה ויפקירנה ואין אחר יכול לזכות בה והיינו דרשות עכו"ם עליה בשבת וביום א' אע"ג שהשכיר רק על שבוע א' ובמ"ש אי רשות עכו"ם עליה מ"מ זוכה ישראל בעליו מיד בדיבור הואיל ולא הפקירו רק עד מ"ש ולכן עשה הב"י כלו' ע"ש שאין הפקר גמור דודאי להר"פ בשבת הוה הפקר גמור יע"ש אבל הטור חולק וסובר דלא הפקיר רק להנצל מאיסור שבת ולכן אף כשאין רשות עכו"ם עליה בשבת אין אחר יכול לזכות בה וזה כונת המ"א אות י"א ובא"ר י"ב תמה עליו ולמ"ש א"ש כי הטור חולק על הר"פ וכאמור ויראה מלבוש כן והנה מחלפא שיטתיה דהמחבר והרב בכאן לח"מ סי' רע"ג וסמ"ע אות י"א כי המחבר סובר שם דד"ת הפקר בפני א' בעינן ומדרבנן ג' א"כ כאן ראוי להפקיר בפני א' עכ"פ ולהר"מ שם מ"ה בינו לבין עצמו נמי ומדרבנן ולהנצל מאיסור שבת די בפ"ע ובתו"ש התיר בזה ויראה מדבריו שמיירי שאין לו אחר ע"כ טוב יותר לצאת עכ"פ דעת האומרים בפ"ע הוה הפקר ודוחק : ולפ"ז המחבר כתב הפקיר בפ"ע או קנוים כו' דב' הדרכים אין אלא מדוחק אבל הלבוש שיקנויה או מפקיר וטוב יותר בפני ג' יע"ש (בלבוש עם א"ז יש חסרון תיבות) ומ"ש לכתחלה אסור דנראה כשכר שבת א"י והיה נראה הטעם דלא הוה הפקר גמור רק להנצל מאיסור שבת א"ל כן לכתחלה ואי"ה במ"א אות ע' יבואר עוד. ומ"ש הט"ז בשם רב אחד כו' הנה גם בנ"ל סי' ד' יע"ש התיר כה"ג להנצל מאיסור תורה בשבת וריבית כה"ג ובא"ר כ' דאין ראיה מב"מ דף ס"ג דהתם הוה רק רבית דרבנן אבל באיסור תורה בעינן מכירה גמורה יע"ש ומכירת חמץ כה"ג עסי' תמ"ח אות () ומשאת בנימין סי' מ"ג התיר מטעם מערופיא יע"ש ואמנם לענין רבית י"ל בנ"ל דכל שאין דרך הלואה ממש ותואר מכירה לא הקפידה תורה ושריא אבל מכירת חמץ ושבת דין א' להם וא"י לחלק ביניהם ובת"מ מבואר דמכירת חמץ בעינן מכירה חלוטה ה"ה שבת כך . ודברי ע"ש נראים אלי יפים הובא בא"ז א"ר דבשעת מלאכה לא יזכה אחר דעובר על שביתת בהמתו ואח"כ כו' יע"ש ויראה לי דהיינו הסיא דריב"ש שאין רשות עכו"ם עליה בשבת דמתנה עמו שיחזיר לו קודם שבת ועכשיו וא"כ יש חששא דיזכה בה אחד מהפקר מה התקנה יפקירנה רק בשעת מלאכה דהשתא לא יזכה אחר דלא חשיד ישראל לעבור על שביתת בהמתו ולאח' מלאכה הינה הפקר. שוב ראיתי דאף הסיא דריב"ש א"ש דאף דעכבה העכו"ם שלא כדין ומדינא אין רשות עכו"ם עליה מ"מ לא הוה הפקר דעכו"ם חייב באונסין וכ"ז שלא החזירה ורשות עכו"ם עליה ואין אחר יכול לזכות בה בשבת ולאחר השבת אע"ג דרשות בעליו עליה אלא דא"כ לאחר שבת נמי חייב באונסין : ועיין בתב"ש בבכור שור פסחים כ"א ליזד דמכירת חמץ שערמה כזו אינו איסור תורה דמפקיר ליה יע"ש ולפ"ז אחר הפסח אינו לישראל אחר לזכות בו דהפקר הוה רק לימי הפסח ומכירה ג"כ רק להפקיע איסור דרבנן לבער מהעולם וכה"ג שרי בדרבנן עכ"פ כמש"ל בשם א"ר ואי"ה בהלכות פסח יבואר זה כי לענ"ד אינו ביטול מועיל אם לא בלב שלם ובממון רב וודאי אינו מפקיר בלב שלם ובעינן מכירה גמורה כד"ת וכדין וכאן אין להאריך : ו אבל בי"ט. עט"ז הראה לתל"ה ס"ג אות ג"ה בט"ז ומ"א משום עובדין דחול הא שביתת בהמתו בי"ט מותר ועמ"א כאן אות י"ב ופר"ח תל"ה כתב לאסור מחמר בי"ט. ולהתיר שביתת בהמה בי"ט רק משום עובדין דחול יע"ש ואי"ה במ"א אות י"ב יבואר עוד :

והנה יש לי כאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י דע שביתת בהמה בשבת נפיק מקרא למען ינוח שורך (שמות כ"ג י"ב) עב"ח אבל הלבוש כתב לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ' יו"ד) וברמ"ב פ"ך מה"ש ה"א משמע דשביתה רק עשה ומחמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד להמעיין היטב במ"מ ובהלכה י"ד משום שביתת עבד לבהמה משמע שניהם בעשה על האדון ובעליו ורש"י בפ' משפטים למען ינוח תן נייח עפ"י דרש ולא כפשוטו שביתת בהמה משמע כלבוש דנפיק מלא תעשה כל מלאכה אמנם הר"ב דכתב דשביתה בי"ט שריא משמע מחמר אסור בי"ט וכפר"ח בתל"ה משמע דשביתה רק עשה ועב"י תל"ה משמע דעתו שבית' לאו יע"ש והנה לענין אי מחויב לפזר ממונו לעכב עכו"ם שלא יעשה מלאכה בבהמתו בעשה מבואר בתרנ"ו במ"א אות זיין בעני א"צ ליתן ממון ובי"ד קנ"ז בש"ך אות ג' חומש יע"ש ובל"ת מחויב ליתן כל אשר לו יע"ש . ובסכנת אבר לקולא בעשה ול"ת. ומ"מ אף אי שביתה בלאו כל דאין עובר בידים י"ל דא"צ לבזבז הון רב עליה דווקא שלא יעבור בקום ועשה כו' אלא שראיתי בבכור שור פסחים כ"א כתב בפשיטות דצריך ליתן כל ממונו ולא יעבור על ל"ת ושם בל יראה לאו שאין בו מעשה הוא ואם שבא ע"י מעשה ידיו שקנה קודם פסח א"י מניין לו ובפתיחה כוללת כתבנו מזה. ומחמר אחר בהמתו בשבת אי מפסל לעדות מ"ה ה"ה או לאו מסופק אני ועיין מ"מ ל"ד ופשיטא חייבי מיתות שוגגין ולאוין דמפסל וכאן י"ל דאינו מחויב כלל מלקות על לאו כזה ול"ד ללא התרו ביה ואם בהמת חרש ששומע ואין מדבר דאין יכול להפקי' בפה ובלב אינו מהני ומהא אמינא לה ממ"ש הר"ן ריש פסחים דחמץ מהני דאין ברשותו של אדם ובגלוי דעתא כ"ד שני משא"כ בממון גמור כו' א"כ חרש כזה אינו יכול להפקיר בלב ועי"ז כתב עיין אה"ע סי' קכ"א בח"מ ח' ובב"ש אות ו' יע"ש ועיי' שלית להפקיר עסי' תל"ד ס"ד יע"ש ואף חרש שנתחרש אח"כ לא ממעי' אמו כל שאין מדבר ולא שומע כלו"ם כשוטה יחשב עיין מ"מ סי' רל"ה סי"ח. ודין שביתה היינו כל מה שאדם מלווה עליו בהמתו נמי וכל מה שבאדם דרבנן אין מוזהר בבהמתו. ודין מחמר יש מחלוקת עמ"א אות י"ב יע"ש. ובכאן אין להאריך יותר :

רמז א והוא. עט"ז קצן ל"ד כבס"ב מתשובת הרשב"א דכל שהזכיר לו שיתן לו שכרו שרי ובטור כתב אם פסק בשכום ידו"ע י"ל ידוע במקום הסיא וקצת קצבה כמה נותנין מש"ה שאלה דעתיה דעכו"ם אבל אם א"י כלל אפשר אף בהזכיר לו שיתן שכר אסור . ועיין לבוש שכרו בסתם יע"ש ומ"ש המחבר שלא יאמר שילך בשבת ואם עכו"ם אומר שילך בשבת שרי עב"י ולבוש ועסי' ש"ז בט"ז אות גימ"ל ומ"א כאן אות ב' : והנה המחבר פסק כרי"ף ור"מ בלא קצץ אף מיום א' אסור וברייתא שבת י"ט א' אין משלחין בערב שבת אא"כ קצץ דשרי בע"ש הא לא קצץ אסור לעולם וברייתא דלעיל אין משכירין כלים בע"ש ובד"ה מותר כיוצא אין משלחין אגרות בע"ש וד"ה מותר כב"ש שביתת כלים אף שיגיעו לביתו ואגרות בקצץ ע"ש אסור דנראה כשלוחו וד"ה מותר ורשב"ג היו מחמירין יותר מב"ש כו' ומש"ה השמיטו הרי"ף ור"מ פרק שני מה"ש הי"ו (יע"ש במ"מ ור"נ כמו כן החסיד) ובה"ך יע"ש במ"מ דאיק מלת לעולם וברי"ף מלת כלל גם מדלא הזכירן בד"ה מותר וברא"ש פוסק לברייתא דאין משכירין כלים ואגרות דלעיל ואפ"ה הביא דברי הרי"ף מלת כלל אין ראיה ומלת לעול"ם ג"כ י"ל בין הגיע לבית החומה או לאו ומ"מ מדלא הביאו הרי"ף ור"מ ד"ה מותר באגרת משמע קצת כן ואין ראיה דהא כתבו הברייתא ערב שבת אבל מר"מ יש ראיה ומש"ה שינה מכל"ל לעולם ועיין כ"ן מפרש מלת לעול"ם אפי' יכול להגיע לביתו ממש שמא לא יהיה בביתו ובארודלא הכריע וכאן פסק כר"ת ורי"ף דברמ"ז ס"א פסק כן דבריו' דלעיל

להנות משכר שבת משא"כ אפו זמן רב בעל כרחו מותר לקבל שכר שבת בהבלעה יע"ש ואי"ה ברמ"ה יבואר עוד. והוי יודע שבלבוש כתב י"א דקונסין אותו וכן עיקר ולכאורה קנס לא קנסו בנו אחריו או לאחרים ומותר ליתן לצדקה אבל י"ל זה במראית עין משא"כ היכא דמדינא בההיא דבסי' רמ"ה לאו קנס הוה א"כ אדרבי' לב"ח קולא מ"ע אף לדידיה שרי דיעבד. ואי"ה ברמ"ה יבואר עוד :

רמד (א) עושה עמ"א היכא דנהגה הישראל אסור מדינא כבסי' רמ"ג אות ב' יע"ש : (ב) שאין מכירים הכ"ל עמ"א דקדק מלת הכ"ל אע"פ שקצת יודעים שרי דג"כ יבינו שקבלנות שרי אז יאמרו להם כשישאלו ומש"ה ליכא חשדא דבני ביתו אבל מחובר אסור משום בני ביתו ול"ע עא"ר ב' : (ג) ואומר. עמ"א עשה כלומר אפשר דל"ת כוונת הר"מ ומחזי כשכיר יום אלא דיאמר שבאמת שכרו לימים והוה כשלוחו עמ"ש אי"ה באות ב' בזה ועסי' רמ"ג במ"א אות ד' במרחץ יעוין שם בזה : (ד) לקצור. עמ"א ולפ"ז היכא דדרכם בקבלנות ונתפרסם שרי בשדה עט"ז ב' מ"ש דמחזי' כשכיר יום הוא לשון הר"ן בע"ז אבל המ"מ פ"ו משבת הי"ד אינו כן אלא דחושדין כמ"ש המ"א ול"ע : (ה) לאורחים עמ"א הראה לתרע"א באר ב' פתחים משמע בגמ' שבת כ"ג א' דלענצא לא חיישי' דא"כ מרוח א' נמי יאמרו חלוק הבית יע"ש ברש"י א"כ דוקא שבת החמירו וי"ל דרבנן לא החמירו לאורחים או דנ"ח זמנה בלילה ל"ש עוברים ושבים ומש"ה אמר לעוברים ושבים בשביעית הקילו ובס' חמד משה הקשה עליו וא"י למה דאורחים דכאן היינו מעלמא שובתים אצלו בכפר בשבת עב"י הביא ב' טעמים א' דעירו מקרבא ועוד אורחים ובהג"ה השמיט רק אורחים מעלמ"א ממש: (ו) לבני ביתו. עמ"א כפי דעתי האדון ז"ל דבר גדול דיבר דר"ן ותו' ומ"מ בחדא שיטה קיימא ומ"ש הר"ן דמחזי כשכיר יום היינו דיחשדוה שאומר שקר ושכירי יום נינהו ועט"ז ב' וז"ש המחבר א"י שקצץ ופסק כלומר א"י האמת ואה"נ דבמקום שדרך קבלנות או נתפרסם שכר בקבלנות שרי ועסי' רמ"ג בט"ז ג' הקשה מאורחים לא מבני ביתו והמ"א שם י"ל דבבית דירה אין שכיח אורחים שיבאו לשם (ול"ד לדר בכפר דרך הוא ובספר תוספות שבת וי"ו שמא לא ידעו כו' אין מדוקדק דחשדוהו שמשקר ומ"ש על הט"ז ואורחים קשיא ליה. ועא"ר ה' ולמ"ש הר"ן סובר כן : (ז) חוץ לתחום עמ"א ולבני ביתו לא יאמר וא"י כלום עי' או' זיין מ"ש ברבים ליכא חשדא ובא"ר ה' כתב שמא באיסור דרבנן כזה אף ברבים שייך חשדא ובס' תו"ש אות זיי"ן הביא מסי' תקי"ו בי"ט ג' ב"א מחזי כסיגני' ובאה"ע י"ב ב' דינים יע"ש משמע אף איסור תורה חיישינן ברבים כל דלא הוה עכו"ם ועסי' תקי"ו מ"א אף שכר אסור ובס"א אות כ"ו בדרבנן בשכר מותר ש"מ הטעם דאוש' מלתא והוה כעובדין דחול עי' ביצה י"ד ב' ברש"י ומאה"ע י"ב שם שני עדי"ם י"ל דנושא אותה מחזיק החשדא . או במלחמה דע"א אין נאמן דאומר בדדמי וב' נאמנים עי' אה"ע סי' י"ז סעיף כו"ן יע"ש א"כ ב' עדים כה"ג לא חיישינן שא' אומר שקר כדי כ"שא והב' אומר בדדמי ול"ש רבים לא חשידי ומיהו א"כ ל"ש אין חוטא בשביל חבירו ותי' הא' נכון ושם לדינא י"ל הואיל ודיעבד לא תלא כה"ג אין לחוש ול"ע: נשאלתי פה ק"ק לבוב מקולין של יהודים ברחוב מפורסם ובשבת וי"ט אי שרי לפתוח המקולים ליתן לאינו ישראל שימכרו בהמות טריפות שקצבום מע"ש הנה משום חשדא שיאמרו של ישראל הוא מוכר בשליחותו יש לחוש ואף בשל רבים ליכא חשדי' כה"ג שכ"א מהטבחים יש לו חנות לשם יאמרו א' מהם צוה למכור שלו כו' ומיהו בשבות מכירה י"ל לא גזרינן מראית עין עמ"ש בט"ז א' מזה ומיהו חילול השם איכא שהם ביום חגם מקולים שלהם סגור ושל ישראל פתוח וכמו בית הכנסת כו' ע"כ לא רציתי להתיר כה"ג בפרסום וקצתם אמרו שמנהג להתיר. אם התיר להם אדם גדול בטלה דעתי אבל אם אין כן אין להורות היתר כ"ל . ועש"ך י"ד קמ"א כ"ז מריש ברכות ג' בי תרי ליכא חשדא ופריצי אסורים עי' אה"ע כ"ב ס"ה א"כ באה"ע י"ל קמ"ל תרי ופריצי דים חשדא ובפרט יצרא דזנות אין חוטא בשביל חבירו והוי יודע דאפילו ב' נשים הוה רבים ול"ש חשדא בהו וב' נשים דאסורים ליחד באה"ע כ"ב ב"ש ח' שאני זנות דאין אפטרופוס לעריות וא"כ אין ראיה ג"כ מסי' י"ב שם : ודע דסבור הייתי לו' דהיכא דאיכא לברורי או שביק היתרא כו' ברבים ליכא חשדא משא"כ באה"ע סי' י"ב דשמא עיכין כתן בה אף ברבים חיישינן אלא מההיא די"ד קמ"א ומש"ך כ"ז מברכות כו' משמע להיפוך ומ"מ באה"ע סי' י"ב יש תירוצים אחרים כמ"ש בסמוך ואף בתרי וכשירי אי לאו דאין חוטא בשביל אחר אסור וכ"מ ב' עדים אומרים על ב' נשים מאיש א' שמת אם בא אחד לישא שרי ושניהם בב"א או השני אחר הא' אסור . ולענין אי שייך מ"ע בשבות מתרע"א משמע אף בדרבנן כ"ח שייך מ"ע ועמ"ש בט"ז ועדיין ל"ע : (ח) לצורך עמ"א ליזד במחובר ממש אם אין מפורסם שהוא של ישראל אי אסור בקיבולת משום ל"פ והוקשה דברי מ"ש אהדדי דבתחלה כ' במחובר אף אין מפורסם אסור ואח"כ כתב עמ"ש וי"א דאם אין מפורסם שרי דלא גרע ממחובר גמור ובא"ר וי"ו משמע שר"ל להמחבר סיתות אבנים אף באין מפורסם אסור כ"ש מחובר גמור ולי"א דלא גרע ממחובר וקשה דא"כ היה להר"ב לו' יותר רבותא אף מחובר ממש אם אין מפורסם שרי ובאות י"ג אבאר אי"ה בזה . והלבוש שינה מלשון הגהות רבו כתב ויש מתירין אם אין מפורסם שסתת בשבת [ולהשקיעם בבנין דעלה קאי] ובא"ר וי"ו דלשקעם דיעבד אבל לכתחלה אסור אף באין מפורסם ורמ"א אף לסתת לכתחלה שרי כל שא"י אם אבנים של ישראל המה. ובכל בו ה"ם משמע דמחובר גמור נמי כל שא"י אם של ישראל שרי ובא"ר וי"ו כ' דמשמע דמטלטלים ול"ע יע"ש ובאות י"ג אי"ה יבואר ההפרש בין מחובר גמור ובין אבנים לשקעם בבנין ובין תלוש גמור : (ט) נכון עמ"א עט"ז ד' הב"ח היקל מדינא אבל נכון להחמיר בקיבולת והמ"א היקל אף שאין להחמיר כלל ומ"ש וה"ה דמותר לשקעם לכתחלה בבנין ומש"ה כתב וה"ה ולא כ"ש ועב"ש. ושם נא' באינו מפורסם של ישראל שרי לד"ה משמע שסובר דהר"ב אין חולק אהמחבר דמיירי במפורסם יע"ש : (י) שלא עמ"א מ"ק י"ב ובא"ר הוא כמ"ש לא על היינו דאין חולק ומבואר דלאחרים נמי אסור . והוקשה לו ז"ל מסכ"ה מיד דלאחרים כו' ותי' וא"כ לענין אחרים חמיר אין כאן ולדינא שם אסור לעצמו הואיל ולטובת ישראל עשאו וכאן קיבולת קיל בזה דכונ"ן ולא מדינא וקשה קצת אבל הט"ז בשל"ה י"ג בשם הר"ן שנגאי כו' יע"ש ואזיל לשיטתי' כאן ד' דאף סייעיה ושכירי יום רק נכון והכרח בשכ"ה משום דנגאי ועא"ר ח' והמ"א חולק על הט"ז בשכירי יום או סייעיה בתיבנא מדינא אסור לכנוס בו . עמ"ש אי"ה באות י"ב מזה יע"ש : (יא) מיהו. עמ"א בתקמ"ג מטלטלים לעשות לאחר המועד יע"ש ומ"ש מר זוטרא כו' במ"ק לתי' סייעיה הוא מסייע בתיבנא ולא הוה קיבולת ואיך עשה כן מר זוטרא ע"כ התנה כו' ועא"ר אות ט' : (יב) כגון . עמ"ז לא הבינותי דברי האדון ז"ל כפי מ"ש ברכ"ב יו"ד דהמחבר סובר דהפרש יש בין נקרא שם ישראל עליו היינו ידוע ספינה זו של איש פלוני מדינ"א אסור [היינו מ"ע] ואם אין נקרא שם ישראל ידוע רק יודעין שהוא של ישראל כמו כתונת בכובס דניכרים של ישראל רק טוב להחמיר י"ל בספינה דנקרא שם ישראל פלוני עליה אף באין מקום מפורסם אסור ואם לשיטתיה שם לא הוה לסתום ובס' תו"ש כתב על הט"ז דנעלם ממנו ברכ"ב ואין ראוי לכתוב כן על אדונינו דוד כאמור ושם בס' הנ"ל אות יו"ד ג' חילוקים במחובר גמור אסור אף שא"י שהוא של ישראל ובאבנים לצורך מחובר בתרתי לטיבותא שא"י ובצנעה שרי הא חדא לריעותא אסור ובתלוש גמור כספינה דווקא תרתי לריעותא אסור עכ"ל ולא ידענא מי הגיד לו כל אלה ותלבוש דאבנים אם א"י שסיתת בשבת שרי משמע אף שידוע שהם של ישראל. גם בכל בו משמע דאף מחובר גמור אם אין נקרא שם ישראל עליו שרי ואפשר אה"כ דהר"ב אכולה מלתא קאי והמחבר מודה ליה בזה וכ' וי"א לאו לחלוק כ"א שלא נמצא ברוב הפוסקים כן . ויש לצדד בזה היכא שקצץ ועכו"ם בונה בית חדש וא"י ולא נקרא עדיין שם ישראל עליו ובפרט ברחוב שאין ישראל דרים שם הרואה או' של א"י הוא ומיהו בשר הבונה בית לישראל אף שידוע הוא שיהיה של ישראל פלוני פשיטא דמותר . ואם נבנה בקבלנות מותר לכנוס בו כמ"ש המ"א אות יו"ד וט"ז וד' ושכירי יום אסור אף באין מפורסם ועיין כ"ן בזה יע"ש : (יג) שיכתוב . עמ"א ביאר דעת הר"מ ור"א בפ"ו מה"ש הי"ב כפי דעתו ז"ל ועט"ז ה' יש לפרש בע"א ועמ"א אי"ה באות יי"ן מזה : (יד) ויש . עמ"א הוא הראב"ד ז"ל שם ועיין מ"מ שם מ"ש שנלמוד מתמ"ק י"ב א' יע"ש בגמ' רבי או' כו' ואי"ה בתקל"ז יבואר מזה : (טו) לכ"ע אסור . עמ"א אף דפשיטא הוא הפרש יש דשכרו למלאכה מיוחדת יש מתירין אף בע"ש לשלוח אגרת ולכל המלאכות בע"ש אסור ובה' מותר כמ"ש המ"א ברמ"ז אות ט' (די"א ג"ז מותר כמו שציד בב"י כאן ורמ"ז ואף הרב שכ' כאן לכ"ע אסור משמע דפשוט ליה לא הגיה ברמ"ז עיין א"ר שם אות יו"ד ובתו"ש שם גם י"ל דלאו וודאי הוא שילך בשבת שרי מספק משא"כ בשרוא' צריך למחות) אבל שכרו שיעשה תמיד מלאכה פשיטא דאסור ובד' וה' נמי אסור ואי"ה שם יבואר עוד : (טז) בקבולת עמ"א הראה לרכ"ב ס"ב וא"י למה לא נראה לרמ"ג ובסי' זה בקיבולת שרי. ומ"ש רס"ו אות ג' דלא יבוא לידי איסור תורה יע"ש והסכים לט"ז דאף באין כותבין שרי . ומ"ש כלו' היינו אף דשוכר המכס מתחלה מהשר לא ליקח בחובו מ"מ כששכרתו בהיתר הוא ובשבת במציל מעכו"ם כו'. ובש"ז אות כ"ג פמ"א המיקל לא הפסיד בשבות דשבות במקום פסידא א"כ בלא"ה מותר באין כותבין ומ"מ י"ל דווקא הפסד מרובה: מ"ש יהודי ששכר המלח יבואר אי"ה באות י"ח מזה באורך : (יז) להשכיר. עמ"א מ"ש להנות ממלאכה בשבת ברל"ב ס"ד בהג"ה יע"ש. ומ"ש ל"ע כו' הנה בקיבולת ששוכר הגוי לעסוק במלאכה וכל הריוח של ישראל יש בו ג' תנאים א' שלא היה מסובר שיאמרו שכירי יום הוא ואף שלום במפורסם של ישראל אסור ושלא יהנה הישראל ממלאכת שבת שאם לא יעשה היום יעשה למחר הא מרחץ שמרויח אסו' בקיבולת כמ"ש הב"י ברמ"ג בשם מהרי"א הביאו המ"א שם אות ב' ואמנם במשכיר לעכו"ם שיהיה לו חלק בריוח יש בו תנאים אלו א' שלא ישכיר רק לשבת דהוה שכר שבת שלא בהבלעה אסור ב' שאם הוא דבר שאין דרכו להשכיר אסור כמבואר ברמ"ג ובמכס כששוכר עכו"ם לעסוק במלאכת המכס והריוח של ישראל והקיבולת שיאמר לו אם תגבה מאה זהובים אתן לך עשרה ואין מזכיר לו יום השבת כלל דמשמע אף בחול אם תגבה כך אתן לך כך א"כ לא הוה שכיר יום וגם לית כאן שכר שבת כלל דכבר שכר מהשר המכס כל השנה עם שבתות בכלל ולא דמי כלל לרמ"ה ששם א"א יע"ש א"כ יש להתיר (מ"ש הס"ע ומשכיר אינו מדוקדק ושו"כר הי"ל דכה"ג דקדק הב"י ברמ"ב אם היה משכירו שוכרו כו' ובלבוש כאן תיקן ושו"כר כו' יע"ש) אבל להשכיר לעכו"ם וריוח של עכו"ם וישראל נוטל מעכו"ם שכר שבת שלא בהבלעה אסור ולא נראה לו לחלק בין א"ת למועט (עט"ז ו) אבל הא ל"ק לי' דבר מפורסם אסור מ"ע י"ל דכאן המכס ומטבע של המלך ל"ש זה כבסי' רמ"ג ס"ב בהג"ה יע"ש ותי' דכא קונה ממנו המכס ל"ש שכר שבת דהוה בקנה סחורה ול"ד לתנור ובאמת יש לעיין מסי' ת"ן אות י"ב שם ובט"ז אות ו' דהוה דבר שלא"בל כתבתי שם מדין הפקר יכול לסלק עצמו עכ"פ מדבר שלא"בל ועוד להפסיק איסור בכל דהוא ניחא ליה ומ"ש המ"א שם למכור היורות ג"כ הוא שלא יהיה נהנה מקיומו של איסור דישרוף היורות בלא משקה גם אחר הפסח ניחא ליה בבלע ועיין תו"ש אות י"ו וי"ו ולע"ד כמ"ש: והנה בתשובת רש"ל סי' ק' הביאו המ"א באות י"ז דעת השואל במלח ששוכר עבדים לשנה דקיבולת זה לא מהני שמרויח מלאכת השבת והרש"ל כ' שכוונת השואל הוא ממרדכי הביאו הט"ז ו' ושם נא' שקובע בשבת משא"כ במלח ששוכר כל השנה וכמ"ש רש"ל דמה"ט הוה קיבולת גמור ובמכס לאו קיבולת גמור יע"ש משא"כ לדידן כמ"ש הב"י בשם מהרי"א ברמ"ג וזה כוונת השואל אסור במלח אם נא' לחלק בין פסידא לפסידא וכמ"ש רש"ל שם והט"ז כאן ומש"ה האדון ז"ל באות י"ז שינה מלי' רש"ל ואפי' קיבולת הדומה למכס שרי כאן דגם במכס שוכרו למלאכה גמורה לכתוב ומש"ה הקדים דברי הב"י

הב"י בכותב ואפ"ה שרי ה"ה כאומה שליין רש"ל בתשובה שם ניכר ענין זה ומ"מ לאו כדבריו ממש וכן דרכו לפעמים ועיין תו"ש אות י"ו וכ"ל כמ"ש: (יט) דינו. עמ"א דאפי' כסף מותר ליתן קודם שבת ועסי' רמ"ג ס"ג בסג"ה ועיין תו"ש אות י"ח כ' דהמ"א זיכה שטרא לבי חרי וא"י מה הוא דהמג"א באות י"ח כ' דקיבולת שרי מדינא ולא חיישינן למ"ע כ' דשל שר הוא ואין להאריך: (כ) במלאכתו. עמ"א בשי' ש"ז אות ל"ג ועט"ז כאן אות ז"ין ומ"ש אם שרי לישראל לקבל בעצמו היינו בראוי לאכול חי והיינו בדרך עראי ומ"מ אסור:

רמה (א) תנור. עמ"א תו' ע"ז כ"ב א' ד"ה לא כר"ת דלא כר"י והמחבר פרט ה' דברים ושד"ה ותנור לאשמעינן איסורא בתנור והיתרא דהתנו בשדה ורחיים של מים י"ל אע"ג דרבנן (עמ"א רל"ב ד) ומרחץ א"י למה מזכירו עב"י ובר"מ ה"ם פ"ו ומ"ש שאם אין עושין כלום היינו שמי שאופה בו מסיק התנור ואופה ונותן שכירות בעד התנור הוה כעכו"ס ויהודי שיש בהמה בשותפת שהבהמה עושה המלאכה שהביא הב"י בשם ריב"ש דאף דלא התנו שרי בהבלעה ומ"ש וכ"כ הר"ן וכמ"ש בהג"ה היינו דאם בחול שניהם מתעסקי' יחד לא יום נגד יום שרי דאין נראי' כשלוחו ה"ה כשאין עוסקים כלל דינא הכי. ומ"ש דאל"כ אפילו התנור ליתסר בא"ר א' הגיה אפי' התנו ליתסר ולא הבינותי דהתנו הוה כאלו הבהמ' קנויה לעכו"ס בשבת וכן התנור והמ"ז ז"ל פי' הטעם דאינמוטל על ישראל המלאכה. ועיין אות ג' וא"ה שם יבואר: (ב) אם. עמ"א ובס"ב מיירי בסתמא חולקין בשוה ולא הזכירו מלא לי בא' בשבת מה שחסר בשבת דלא כט"ז ב' ושם ביארתיו ולכאורה סבור הייתי לומר כשהתנו מעיקרא כן וגם אח"כ באו לחשבון כן אסור ובס"ב התנו סתמ' וכמ"ש הב"ח בי"ד רל"ד כמ"ש באורך בט"ז ב' וב"י בשם תשובת הגאונים בהכי מיירי אבל מדכ' הראב"ד והוא סובר אף התנו סתמא כל שבאו אח"כ לחשבון אסור עב"י ומ"ש דאינעכו"ס שלוחו כ"ה ברש"י ע"ז כ"ב א' ד"ה מותר ועב"י אבל בשם התרומות התנו שלא יהיה ישראל חלק ביום השבת ועיין לבוש ומב"י משמע דחדא הוא עם פירש"י וא"ש לרש"י התנו מ"מ שכר שבת שלא בהבלעה אסור גם מ"ש רש"י ד"ה אסור שכר שבת דג"לי דעתו היה נראה ונ"לי ועיין אות א' ול"ע בזה ואין להאריך: (ג) וחלקו. עמ"א רש"י חולק עם רי"ו לרש"י סתם לא הזכיר מעולם וחלקו סתם הא נטל עכו"ס בשבת בלא אמירת ישראל ובחלוקה אמר הישראל אתה נטלת שבת ואני א' בשבת אסור ולרי"ו גם זה איבעיא דלא אפשטא כל דנטל עכו"ס בשבת בלא אמירת ישראל אף שאמר ישראל אח"כ אתה נטלת כו' לא הוה כשלוחו ולהר"מ אף חלקו סתם אסור וא"י מ"מ שכר שבת שלא בהבלעה אסור: יו"ד הביא דברי הב"י מ"ש אם אין לאופה חלק בו עכ"ל (חסר מלת ב"ו) ועב"י בזה במ"ש בשם התו' ע"ז כ"ב א' ד"ה לא בשם רבינו אלחנן יע"ש ולב"י ר"ת התיר בכל התנור של ישראל והתנו מעיקרא ולר"י א"ל להתנות ור"א דעת שלישית דאף התנו לא מהני והלכה כר"ת וכ"פ הרא"ש ודלא כהג"א. אבל המ"א פי' דהרא"ש שיטה וכתב מעשה דר"פ גבה חל"י תנור דהוה שותפת ממש הא כל התנור ישראל לא מהני התנו וז"ש בהג"ה באסרי' ואם אין התנור של ישראל אסור מדכתב חל"י תנור ומיהו דין דר"ת אמת ור"א אמת דר"ת דמתיר בהתנו מעיקרא בהבלעה ור"א דאוסר שלא בהבלעי' והשתא אם שותפין ממש אף שלא בהבלעה שרי דל"ש שלוחו ולא שכר שבת דביום השבת בתנור של עכו"ס לחוד כאלו אין לישראל חלק בו כלל אבל כשאין לעכו"ס חלק בגוף התנור שלא בהבלעה אסור שכר שבת ובהבלעי' שרי אם התנו מעיקרא אלא מתחלה שתפו שיסיק האופה בכל יום מחלקו כל יום ואח"כ אמר טול אתה ג"י הוה כמחליף ועיין תו"ש אות ג' פי' כן כדי שלא יסתרו דבריו לאות וי"ו וא"י דמ"מ הואיל וכל המלאכה על העכו"ס האופה ויש לו שכר בריוח למה יאסור ודומה לרמ"ג כשנתפרסם שהוא באריסות וזה קושית הא"ר אות א' ול"ע . וא"ה באות ו' אבאר עוד ועיין אות א' ולמ"ש כאן א"ש יע"ש בזה : (ד) עוסק. עמ"א מ"ש ה"ה לכאורה כ"ש הוא : (ה) ארעתיה. עמ"א ואף במקום דאסור להשכיר תנור כאן הכל יודעים כו' משא"כ בשכל התנור לישראל באות ג' יע"ש : ומ"ש על פ"ש עיין א"ר אות ו' ותו"ש ה' פירשו דבריו יע"ש. ומ"ש בתו"ש אות ה' לחלק בין אות ג' לכאן יבואר א"ה באות וי"ו מזה וכאן אין להאריך: (ו) בהבלע'. עמ"א הראה לאות ג' וכתבתי שם מה שנ"ע וי"ל דהתנו מתחלה דקאמר ר"ת היינו כל יום ויום חצי ריוח או טול אתה ג"י ואני ג"י אבל אם בתחלה אמר טול אתה בשבת ואני בא' בשבת דהוה שכר שבת שלא בהבלע' אף שאח"כ חזר מזה ואמר ג"י או כל יום חצי ריוח אסור דהוה כמחליף ועדיין ל"ע . וראיתי בא"ר אות ח' בקונטרים שהגיה כת"י דלפ"ז בההוא דלעיל נמי שרי בהבלעה בלא התנו יע"ש : (ז) דמי . עמ"א שצריך קנין חדש : (ח) להשכיר . עמ"א נראה מדבריו היכא דא"א לבטל השיתוף שרי בהבלעה ולא חיישינן למ"ע בתנור במקום שאסור להשכיר משום פסידא כי הא שרי' מ"ע דלאו מדינא אבל שלא בהבלעה דמדינא שכר שבת אסור אף פסידא כמ"ש ברמ"ד אות י"ח וסובר מ"ע י"ל בפסידא כי הא אבל לא מה שמדינא אסור . וזהא דאפשר לבטל השיתוף למה מותר להשכיר הא איכא מ"ע באין פסידא ותי' דיש לעכו"ס חלק בו ל"ש מ"ע רק שכר שבת ובהבלעה מותר ושלא בהבלעה אסור ול"ד למכס דהתם בקוני' סחורה במ"ש המ"א שם ולא סותר מכאן לשם ועיין ח"מ ותו"ש אות ח' ולפ"ד כמ"ש . ולש"א אות ה' יע"ש :

רמו (א) ולהשכיר. עמ"א היינו אף מטלטלין אם הוא מפורסם שהוא של ישראל ובמקום מפורסם כמו שאסור ברמ"ד ס"ד בקבלנות ה"ה דאסור להשכיר היכא דלא קיימא באריסות כבסי' רמ"ג ס"א וא"י למה לא הראה גם לרמ"ד ועמ"ש א"ה באות ב' בזה ובט"ז ב' שלה דהך : (ב) בע"ש. עמ"א אות ד' דבשכר הואיל ונהנה הישראל במה שמוסיף לו שכר מחזי כשלוחו ובשאלה לא ולא חיישי' למ"ע שיאמרו שכיר הוא וא"ה באות ד' יבואר עוד : (ג) בהבלעה. עמ"א ובש"ו במ"א ח' דלדבר מצוה יש מתירין שכר שבת ועמ"ש לקמן אות ט' להוליך אתרוגים ה"ה כאן אם עכו"ס אין רוצה רק לשכור על יום שבת לדבר מצוה לאתרוגים וכדומ' אפשר לא חיישי' ג"כ על שכר שבת כזה : (ד) ומותר. עמ"א לכאורה א"י מה תלמדינו דאינעושין מלאכה בע"ש להשכיר נמי מותר וא"ת דל"ת אשכר שבת קאי דבשאלה אע"ג דמתנה שיתן לו העכו"ס כו' לא הוה שכר שית כיון שאינו בשכירות ממש והוציא כן מהגמ"י פרק ששי אות קו"ף דאף תופין מלאכ' שרי ול"ח למ"ע כשלוחו מ"מ בטור בשם סמ"ג מבואר כן להשאיל בע"ש שרי דשביתת כלים לאו ד"ת יע"ש . ועיין א"ר ה' בשם ע"ת אף שעכו"ס נותן יותר מיום א' נגד יום השבת שרי · ולא חיישינן למ"ע בתלוש באין מפורסם הקילו ועיין פרישה : (ה) מפתח . עמ"א ועסי' רנ"ב אות גד"ה וא"ה באות ו' יבואר בזה : (ו) לוהו . עמ"א השכים לט"ז ג' במוקף חומה דשרי והיינו בשאלה אבל לא בשכירות עמ"א רנ"ב אות ד' . ומתלפא שיטתיה דהט"ז כאן אות גימ"ל התיר במוקף חומה וברנ"ב אות ב' הבי' טעם הר"מ ז"ל וי"ל דבמכירה ושכירות כ"כ אבל בשאלה היקל וא"ה שם יבואר עוד . עמ"ש באות ז"ין בשביתת כלים : (ז) אסור . עמ"א ירא להגיה מסכ"ב ואינך וא"ה שם יבואר · ושביתת בהמה מ"ה מקרא דלמען ינוח עט"ז אות ו' ושביתת כלים פסקו המחבר והר"ב דמותר אבל הב"ח החמיר בשביתת כלים דעבדי מעשה ועא"ר א' אבל מינה נייחי שרי לב"ה אף מדרבנן ומ"ש א"ר מגדרים בחדושי ישבתי קלח. ורחיים של עכו"ס השמעת קול מב"ח משמע אף עכו"ס ממש לא שישראל שכרו ממנו דכתב דלא יאמרו ישראל לוה ונראה כשלוחו ועיין תו"ש וא"ה בסי' רנ"ב בט"ז זיין ומ"א ד' יבואר זה : (ח) שאדם עמ"א הג"א ע"ז דף כ"א א' גבי בית יע"ש ואם הישראל שאלה וחייב בכל אונסין והשכיר לעכו"ס ליכא מ"מ כבסי' י"ד ובע"ז ט"ו משמע ברש"י שאלה באונסין אפ"ה גזי"ה ועבר על שביתת בהמתו יע"ש. ומ"ש דתו' פירש במזונתיה על הכהן אבל רש"י והרע"ב פי"א מ"ט דתרומות פירשו דמזונותיה על ישראל שרי וכ"מ מסתימת לשון הר"מ ז"ל פ"ט דתרומת ה"ז. והוי יודע דשכירות לקולא לא קניא אף במידי דרבנן שהרי הר"ב אומר כן בי"ד קנ"א ובש"ך אות י"ז דע"ז דבית ישראל מדרבנן הוא לתי' א' ואף לתי' ב' לא יחלוק על זה יע"ש ברא"ש ואפ"ה ישראל ששכר מעכו"ס לא יכניס עכו"ס לתוכו ע"ז אבל לחומרא קניא ושם כתב הש"ך כתי' הב' בדיניהם שכירות קניא היינו להתי' איסור דרבנן לא איסור תורה כי הכא כ"ל. ועמ"ש מזה א"ה באות ט"א עוד מזה: (ט) יפקירנה עמ"א בט"ז ה' כתבנו דבס"מ רע"ג פסק המחב' דלא הוה הפקר בפ"ע עיין תו"ש ולומ' דהוה ס"ס שמא לא יעשה מלאכה בשבת ושמא הלכה כמ"ד בפ"ע הוה הפקר חדא דמשמע דהמחב' פסק שם בפי' דוודאי לא הוה הפקר וכי עושין ס"ס לכתחלה וטוב להפקי' בפני ג' עסי' תס"ז במ"א ב' וי"ל לעשות בידים אין עושין משא"כ כאן ועדיין ל"ע: ובל"ל סי' ל"ה האריך בדין עגלנים ישראל יע"ש ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני ראוי להתבונן בדבריו הקדושים מעט התבוננת הנה יש ג' איסורין א' שביתת בהמתו ד"ת ב' שכר שבת ונראה כשלוחו ג' חוץ לתחום הבהמה ברגלי הבעלים בזה יש לראות למ"ד האידנא ליכא רה"ר א"כ בשום שאין חורש ב"א להוציא משאות מר"הי לרה"ר ומעביר ד"א לדידן הוה שבות וכל בעלמו שבות בבהמה לא גזרו עסי' ש"ה סכ"ב וכ"ג וריש מי שהחשיך וסי' רס"ו במ"א אות ג' ושל"ך אות ג' ואפילו תאמר דיש להחמי' בכרמלית מ"מ יש לסמוך אהפקר או מכירה לשבת או בהמתו קנויה לו כה"ג דבסוסים רק מוציאין משאות בשבת כו' וכ"ש מכירה גמורה לשבת דמות' כה"ג . ב' שכר שבת בהבלעה שרי . ומיהו להשכיר ע"ש הסיסים אסור דמחזי כשלוחו כבסי"א ועב"י ובדו"ה מותר ואף די"ל דלא הוה מלאכה גמורה מ"מ אין להקל ואף היתר מכירה לא יועיל בערב שבת מפני הרואים . וכ"ז בשבת אבל י"ט אין מצווה על שביתת בהמה . ולמאן דמחמי' בי"ט (עמ"א אות י"ב) גם זה אסור עסי' תקי"ח במ"א ג' ושלא לצורך י"ט בכל לוקה מ"ה יע"ש עיין בילה י"ב א' רש"י ותו' . הג' להוליכה חוץ לתחום עסי' ש"ה במ"א אות י"ח וכ"ש כה"ג שהבהמות בי"הם רחוקים מבעליהם יותר מתחום ואדעת' דעכו"ס המוליכן לא קנו כלל שביתה אף במקומן עסי' שנ"ז . וחוץ לג' פרסאות תליא בפלוגתא ולמ"ד דברי תורה בשבת אסור כה"ג ולמ"ד מדרבנן בבהמה לא גזרו ובי"ט הוה ש"ס שמא י"ב מיל דרבנן ושמא אין שביתה בי"ט . ומ"ש ל"ל שם דרועה שלא מדעת הוא עושה בש"ה משמע כל באדם שבות בבהמתו מותר וכ"ש שלא ע"י עצמו ומ"ש דמשרת הבית לא ימכור כבסי' תמ"ח עט"ז שם ד' שמחזן לבית אשמן הא עכו"ס משרת שרי . ועמ"א כאן אות י"ו ושם יבואר א"ה עוד : וראיתי להתו"ש כאן אות ט"ז הרגיש בזה לדידן דלית רה"ר שרי בשבות בבהמה ובסי' ש"ה אות כ"ז תמה על המ"א שם אות וא"ו ומ"ש בפשיטות שבות בבהמה מותר לכתחלה משבת קנ"ג ב' דהתם משום הפסד וכ"מ פסחים ס"ו ב' מחמר כלאחר יד במקום מצוה שרי דדווקא יע"ש ולדידי אין כאן קושיא דודאי כל שבאדם פטור בבהמה מותר לכתחלה מורה אף בלא הפסד ודוחק כלל והא דהתירו דווקא משום פסידא הוא דצריך זהירות יתירה ליטול דשעומדת כו' ולי"א בסי' רס"ו דמחמר ממש שרי לה רבנן משום פסידא א"ס טפי דמחמר האדם עושה קלת מעשה ומש"ה לא שרי שבות כ"א בהפסד ומש"ה ההיא דפסחים מיירי במחמר ממש מנהיגה מש"ה דווקא במקום מצוה שרי וז"ש המ"א רס"ו זיין בתו' פסחים ס"ו ב' ד"ה מחמר מוכח כרשב"א דא"ל כר"ת ומחמר ל"ד אלא שביתת בהמתו מיירי (וכל"ל בשבת מחמר כה"ג ורש"י פסחים מחמר לא קרי כו' כרשב"א) דא"כ בלא מצוה נמי שרי לכתחלה ממש בלא פסידא דבטלה א"א לבוא לידי איסו' שביתה מ"ה דאין דרך טלה להביא משאוי עפירש"י שם ש"מ מחמר ממש איירי ותו' כרשב"א ועא"ר רס"ו זיי"ן ולמ"ש א"ש וא"ה ברס"ו זיי"ן וש"ה וי"ו אבאר עוד : (י) קנויה לעכו"ס עמ"א דדוקא בפניו שרי . ועא"ר אות י"א דקנויה ל"ד קונה עכו"ס מותר אף לכתחלה דמפעא פעי ויש לה קול ובפ"ע קנויה לעכו"ס דיעבד עכ"פ שרי כמו הפקר ול"ע דלמ"ד הפקר בפ"ע לא מהני יש כאן עדיין איסו' תורה ולעכו"ס אין כאן קנין כל שלא זיכה ע"י אחר : (יא) כדי עמ"א פירשתיו בט"ז באורך באות א' דהטור חולק על הר"פ יע"ש ובאיסו' דרבנן כמו נוקשה ומי פירות עם מים למ"ד דהוה נוקשה י"ל אם מכר לעכו"ס בפסח בפשיטות מהני מכירה להפקיע איסו' דרבנן עט"ז ה' וא"ה בתמ"ח יבוא' עוד בט"ז אות וי"ו מזה : (יב) אין. עמ"א יע"ש פרק חמישי דבילה סי' וי"ו ומ"ש בי"ט משאות באדם מותר שלא לצורך כלל לוקה עמ"א תקי"ח אות ג' ומחמר כל היכא דבאדם לאו מלאכה בבהמה נמי ליכא מחמר עסי' רס"ו (הפרש יש בין שביתת דוקא בהנהתו ומחמר אחר בהמה טעונה ברה"ר ד"א אפילו דשבריא עובר משום מחמר עיין ר"ן ר"פ מי שהחשי"ך ורשב"א בשבע שיטות שם ורס"ו מ"א אות ה' ואף לדעה א' שם י"ל דפריך מחמר ממש והיה סבור דכה"ג דעביד קלת מעשה לא התירו לו משום פסידא מ"מ הדין אמת דמחמר אחר בהמת חבירו דנפיק מלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך אף דחבריה משא"כ למען ינוח שורך) והירושלמי פ"ה דבילה ה"ב היה רוכב ע"ג בהמה (בי"ט מפרסים) א"ל רד שני"א היא שמצווה על שביתת בהמתו למען ינוח (שאני כו') ומפרסים דסובר הירושלמי תחומין ד"ת אסור (או חוץ לג' פרסאות) אלמא סובר שביתת בהמה בי"ט אסור . אבל בש"ה אות זיין ואות ח"י דאף למ"ד תחומין ד"ת אינמוזהר על שביתת בהמתו דלית ביה כרת וסקילה (סקילי' ל"ד דהאיכא חד דלא חייב סק לה באדם אלא כרת עיין שבת ו' ב' איסי יע"ש) ומפרש האדונז"ל דירושלמי לאו שביתא ממש אלא ה"פ רד אף במזיד משום לעבר ב"ח ובאילן במזיד לא ירד וז"ש למען ינוח כו' (שמות כ"ג י) ודרשינן תן לו נייח שלא יהא לו לער ע' רש"י חומש שם ושביתה ל"ד אלא כלומר שיהא לו נחת ומש"ה ירד אף במזיד וא"ש הכל ותו' שבת קכ"ב א' ד"ה מעמיד וא"י דגם רש"י בחומש הביאו : (יג) ע"י שיתנה עמ"א ברמ"ה ס"ב ועט"ז שם אות ב' האריכנו בזה ועי' יו"ד מזה וכאן אין להאריך : (יד) יכנס אלא עמ"א אפילו יכניס במשכון שרי דעכו"ס וישראל ל"ק משכון עמ"א תמ"א אות וי"ו ויראה לי ישראל ומומר לעכו"ס שיש להם שותפות אסור להכניס במשכון דאע"פ שחצה ישראל הוא וא"ה בתמ"א יבואר עוד מזה: (טו) ויכתוב. עמ"א אף להאוסרים עס"ג לכתחל' להפקיר בפ"ע רק דיעבד שרי משא"כ מפורסם שרי לכתחל' עא"ר אות ט"ז ובתו"ש אות ט"ז : (טז) ואפי'. עמ"א ע' אות ח' ובל"ל סי' ל"ה ועא"ר כאן וא"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך :

רמז (א) אגרת עמ"א עב"ח הוקשה לו ברייתא שבת י"ט אין משלחין אגרות אא"כ קצץ מאי אריא אגרת כלים לכובס נמי קצץ דוקא לאו' ורא"ש (וכ"פ המחבר ברל"ב ס"ב אם קצץ לו דמים) ותי' לו' דקצץ שרי אף אגרות דכת"י ניכר שרי בקצץ והמ"א תי' משום לא קצץ ולא קבוע בי דואר אין משלחין אגרות דווקא הא שאר כלים מותר כשיכול להגיע לביתו בעוד יום וא"ה ב' יבואר בזה יע"ש. ועא"ר א' אגרת אין בו מלאכה גמורה ובפרט לדידן לית רה"ר גמור אפ"ה בעינן קצץ ומ"ש מותר לשלוח כליו וחפציו בע"ש א"י מהו אם קצץ פשיטא ואם לא קצץ דינו כעורות וכובס ברנ"ב לריך שיגמר בע"ש כו' ואי דאין למ רה"ר ודוקא אגרת דניכר כת"י זה א"י מנין לו זה ועמ"ש אות ב' א"ה מזה : (ב) אי לא קבו"ע כו'. עמ"א עט"ז מזה וסובר המ"א דאף לפירוש זה ליכא קולא ואף ב' חששות חיישי' שמא לא יהיה בי דואר בעיר וגם האיש שכי' אליו לא יהיה דהשתא אף שנרסם למי שייך אסיר ועא"ר אות ג' ומ"ש המ"א מכלים כו' היינו מספק שמא לא יהיה פנאי וכדומה אף שיודע וודאי שעכו"ס יעשה בשבת כל שאפשר קודם השבת שרינן בלא קצץ אף לב"ש וב"ם לב"ה וא"כ אמאי מחמירין כאן מספק שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך כו' בספק כזה לא היה ראוי לאסור אלא הואיל וכת"י ניכר מש"ה אוסרין כה"ג וז"ש בשה"ת רכ"ב הביאו הב"ח דווקא אגרת אסור בלא קצץ היינו דאי לאו אגרת אלא כליו שא"י של ישראל לא חיישי' שמא לא יהיה האיש בביתו ויצטרך לילך אחריו דבספק כי הא לא מחמירין בדרבנן ודווקא אגרת דניכר חיישי' בה טפי וברנ"ב אות ח' דב' המ"א באגרת שמא לא יהיה בבית עם טעם דניכר בעינן [ובא"ר ג' תמה עליו ולמ"ש א"ש] דהשתא שה"ת נמי סובר כלים לכובס בעינן קצץ דווקא וכדכתיבנא דלא כב"ח שסובר שה"ת דלא כתו' ורא"ש יע"ש ועי' אות א' דאגרת אי לא קבוע אסור היינו חששה שמא לא יהיה בביתו וזה דווקא אגרת כת"י דניכר הא שאר כלים וחפצים שאין ניכרים שרי בע"ש בלא קצץ כל שיכול להגיע בע"ש לשם ולא חיישינן שמא לא יהיה בביתו ויצטרך לילך אחריו כאמור . ומ"ש כ' של עכו"ס שרי שאין ניכר לא חיישינן שמא לא ימצא בביתו אבל אם רחוק בוודאי יש הפרש בין קצץ כו' : (ג) הסמוך עמ"א ע' כ"מ פ"ו מה"ם ה"כ דתלינן לקולא וסמ"א מלינו לקולא כמו שמ"א חוץ לחומה לכו . ואם ידוע שביתו בקלה השני אסור ומוקף חומה דאז בתוך העיר אין מעביר כו' מ"מ י"ל כל שעוסק בשלוחו בשבת אפשר אסור: (ד) ואפי' עמ"א כבסי' רנ"ב ס"כ בהג"ה וקרוב מאוד כולי האי לא חיישינן שיתעכב כ"כ ועסי' רנ"ב אות ח' : (ה) אע"פ. עמ"א פ' אות זיין להמחבר דווקא כשהעכו"ס מתחיל ולהר"ב שהבין דאף שהתחיל ישראל שרי להמחבר בחנם ל"ל דאע"פ ה"פ וכ"ש כשהעכו"ס מסופק לגמרי: (ו) בע"ש. עמ"א האדון ז"ל תיקן בזה מ"ש מי"ט הביאו א"ז וא"ר זיי"ן וב' דזה להר"ן פי' ברייתי' דלעיל ד"ה מותר (עמ"ש בט"ז א') אבל המחבר סובר בש"א דברייתי' ב"ש (ובקצץ) ולב"ה בלא קצץ לעולם אסור א"כ אין קיום לדין זה בשברו לימים דבד"ה נמי אסור ומש"ה שלבוש השמיט הגהות רבו בש"א וכ' רק דין זה אבל המ"א סובר כי רמ"א סובר דאף לא קצץ כלל נמי שרי בד"ה והמחבר סובר דקצץ לימים הוה כאלו קצץ לגמרי כיון שאין מקפיד מתי ילך אלא דחשש להחמיר כר"ן בזה דבע"ש אסור וברייתי' דלעיל להמחבר כב"ש ושניה בלא קצץ כלל ועא"ר זיין והר"ב לא הגי"ה כאן דאף לא קצץ כלל דשרי בד"ה כב"ר כ"כ בש"א דאפי' לא קצץ כלל שרי והיקל בצורך: (ז) שהרי . עמ"א וכן משמע בס"ב במ"א אות ה' והר"ב כו' עמ"ש באות ה' וברנ"ב ס"ב משמע דעת המחבר דבחנם אף שישראל התחיל שרי: (ח) מותר. עמ"א לשון בכל גוונא משמע אף שכר ולא קצץ דאי בחנם להמחבר אף ישראל מתחיל שרי כפי מה שהבין הר"ב בדבריו אות זיין [והלבוש כ' בחנם וישראל מתחיל יע"ש עא"ר אות ט'] והקשה דה"ז מ"מ עושה מלאכה בשביל ישראל ולא קצץ וא"א לגמור קודם שבת אסור כמו כלים לכובס בלא קצץ דאסור אקבקיבולת והעלה דאח"כ דווקא לחששה שמא לא ימצאנו הוא דלא חיישינן אבל אם אין שהות בע"ש להגיע לשם אסור בלא קצץ דעכו"ס עושה מלאכה בשביל ישראל והביא ג"כ שייעתא מרא"בי"ן דווקא בהגיע סמוך לבית א' שרי בלא קצץ אם עכו"ס הולך בלא"ה לשם : (ט) ערב שבת . עמ"א דהמחבר אף בש"א החמיר כר"מ לעולם אסור בלא קצץ מ"מ למאן קאמר לה להר"מ והר"מ מתיר כה"ג דס"ל דהוה קצץ אף דהר"ב ברמ"ד כ' לכ"ע לא הוה קצץ אף להר"מ מ"מ בב"י מסופק דלהר"מ י"ל אף בשברו לכל המלאכות שרי ויש דעת התו' ורא"ש בלא קצץ שרי מש"ה היקל כאן בד"ה והר"ב לא הגיה כאן כלום דלדידיה לצורך מותר בד"ה וכאן אף באין צורך ועא"ר אות יו"ד ובסי' רמ"ד אות י"ז כתבנו מזה :

רמח (א) לדבר מצוה לשון הר"מ בפכ"ד ול' מה"ם לדבר מצוה בע"ש שרי משמע בשבת אסור וא"ל הטעם דהוה כשט ע"פ המים דאסור משום גזירה דחביות של שייטין דא"כ למה זה כתב הש"ע בתרי"ג ס"ו לעבור בספינה קטנה לדבר מצוה יש מי שאוסר הוא הבה"ג ואלו הר"מ ס"ל ג"כ לא היה כותב בשם יש מי שאוסר דעת יחיד ש"מ דר"מ הטעם דהלכה כרבי שפוסק עמו ובשבת א"א זה ונראה לס"ג אות יו"ד דשם שלא לדבר מצוה בנהרות ולמעלה מי"ט דשרי בע"ש לא יצא משום שט וי"א שרי דהוה כביתו. ובתרי"ג אות חי"ת הקשה דברי הטור אהדדי והיינו דכאן הביא דעת ר"י דמפרש הסוגיא שבת י"ט א' דאין מפליגין קודם ג"י דנראה כשט ותלוה בע"ש לשבות מטעם שט כו' והא ק"ו אם רשילה ביו"ה שרי כ"ש לעבור בספינה בכלל שבת עט"ז תרי"ג אות ד' ואיך הביא הטור פי' ר"י דליתא כלל לפי הק"ו ועא"ר כאן אות ד' ולמ"ש אתי שפיר ועיין חמד משה תרי"ג כתב הטור לבה"ג קשיא ליה וא"י דבהאי גוונא אם נכנס בספינה יע"ש מתיר וא"ה שם יבואר בתרי"ג וכאן אין להאריך : בע"ת מסתפק אם העכו"ס לא ירצה לשבות ויתבטל המצוה אם רשאי לילך הביאו א"ר ה' ומ"א משמע דאסור ואפשר דוקא בשבת הא ע"ש שרי כה"ג אם א"א בע"א ויתבטל המצוה ועתו"ש וא"ה באות וי"ו יבואר עוד מזה : (ב) מג' ימים עמ"א עיין אות גימ"ל דלא כע"ת ובס"ד לחילול שבת י"ל ד' הוה לשבת הבא משא"כ עונג י"ל דשרי בד' אלא דא"כ הוה להמחבר לכתוב זה בפירוש כיון דבס"ד כתב אב"ג מותר הי"ל בכאן ד' מותר ש"מ דאין חילוק ועמ"ש א"ה באות ג' מזה. ומ"ש בי"ט שני אין מפליגין א"י דהתם בלא"ה אסור דא"א לפסוק עמו והוה כמי בשט דאסור : (ג) קודם. עמ"א עיין אות ג' גם הב"ח כתב לטעם הרא"ש עונג י"ל ד' מותר ויראה הטעם דאם בכניסת שבת עדיין לא יהיה לו עונג דעדיין לא שלמו ג' מעל"ע מ"מ יענג שבת לאח"כ והי"א סובר דאף מטעם ענג בעינן שכל יום השבת יהיה בענג ואף הלילה ועא"ר אות א' מזה ובאות וי"ו יבואר א"ה בזה לענין עונג שבת : (ד) הישראל עמ"א וגם הרב סובר לדבר מצוה אף תוך ג"י שרי ופוסק עמו לשבות ואם אח"כ אין שובת שרי דפ"כ דוחה שבת ואף יצטרך אח"כ לעשות מלאכה ד"ת ועא"ר אות ג' ועיין אות ד' ושם יבואר א"ה : ויש לראות לאיזה צורך כ' הרב זה כיון דהמחבר בס"ד הביא דברי ריב"ש לפי' הרז"ה דאפי' מלאכה שרי קודם ג"י כ"ש זה וכמ"ש בד"מ אות א'. גם הילוך הבהמות אף תוך ג"י שרי' כמ"ש הר"ב בס"ב בהג"ה יע"ש. ועיין כ"ן ומשמע שהמחבר חזר כאן בס"ד במ"ש באורך דפליג על מ"ש מהרי"ק וע"ש . וכפי דעתי ההדיוטת לית כאן חזרה דהב"י הקשה על מהרי"ק במ"ש לרי"ף אין איסור תחומין כל"ל במים משמע אף תוך ג"י ולזה הקשה עליו אבל קודם ג"י השכים לריב"ש ועמ"ש א"ה באות וי"ו ובט"ז סוף הסימן בזה : (ה) מפני עמ"א עשה כלו' עמ"ש מפני שאפשר ועב"י והעתיקו ד"מ (ובדפוס פיורדא בפ"ע) א"ס כשיש רוח טוב משמע אע"פ שעתה אין רוח טוב אבל שעה או שתים על היום אסור ומשמע על תו"ש לא משגיחין ועתו"ש יע"ש : (ו) יש. עמ"א בתו"ש אות ה' חרה אפו בו ובלבוש דהא בס"ד אף שיודע ודאי שיצטרך לחלל שבת במלאכה גמורה (ד"ת) שרי קודם ג"י לרשות ולמצוה בע"ש א"ל לטעם זה ולי אין כאן קושיא ל"מ ללבוש דבש"א כ' ומכ"ל מקו"ם פוסק לשבות משמע לרווחא דמילתא ואם א"א שרי כך [עמ"ש באות א'] ובס"ד כ' ופוסק שם הפסיקה מעכבת מאחר שיש חילול שבת וכאן ענג מדינא שרי עוסק פטור ואף למ"א כנראה דגם כאן מעכב הפסקה מ"מ הא באות י"ד וק' לירד לאסור ההיא דהריב"ש קודם ג"י ומלוה כו' מש"ה הביא דענג לחוד שרי להלכה דעוסק כו'. וי"ל עוסק במצוה דרבנן וכ"ש שחורה היאך דוחין ענג ד"ת כמ"ש הל"ן סי' כ"ח דעונג שבת ד"ת הן אמת בר"מ פ"ל ה"א ד' דברים בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים צונג וכבוד וכבר ידעת ד"ס י"ל שנתפרשו בד"ס ומ"מ דין תורה להם עסי' רמ"ב ועמ"ש בפתיחה כוללת מזה עסי' תרפ"ז ס"ב בהג"ה וא"ה יבואר שם : (ז) שמקרקע עמ"א עמ"ש ביושב למטה אסור כ"ה בס' יראים עב"ח ועסי' ת"ד עמוד גבוה ורחב ד' ניחא תשמישי' יע"ש ועיקרן של דברים בשבת דף ק' ב' דממלא בכלי פריך דלמא לית מיא עמוק יו"ד ומשני גמירי אין ספינה מהלכת פחות מעשרה והקשה בס' יראים מערובין מ"ג א' במהלכות ברקק למטה מיו"ד יש תחומין ותי' במיא יש עשרה וספינה מסוק' ולי' מקרקע הספינה עד קרקע הים עשרה אסור ובתו"ש שם ד"ה גמירי תירצו דבעירובין בספינה קטנה וכאן בגדולה וסובר הב"ח מדלא תירצו בס' יראים ש"מ דכל שיש במים יו"ד הוה למעלה מיו"ד והמ"א כ' דתו' כס' יראים ולא תירצו כן דלס' יראים ל"ל פחות מעשרה ויותר מעט שישקע הכלי ועדיין י"ט ולתו' לדוחק יחשב ולכן תירצו דבעירובין בספינה קטנה וכאן בגדולה ואין פחות מי"ט מקרקע הספינה שמשוקעת עד קרקע הים עשרה ומותר לשקע הכלי בודאי מאחר שהספינה

דלעיל כב"ש ולכאורה מחלפא שיטתיה דהר"ב שם כתב דסברא אחרונה עיקר א"כ ברייתא הלכתא היא ולמה זה כתב כאן ויש לסמוך עלייהו אם צריכים לכך הא ברי"ף אין מפורש לאסור וי"ל יע"ש.וי"ל דמ"מ פסק שם לחומרא וכאן ג"כ לא רצה להקל אם לא בצריכים לכך דווקא : ב בי דואר.עט"ז במ"א ב' פירש דברי המחבר כר"א מפרא"ג הובא בב"ש לשון קבוע ולא קביעי היינו שהבי דואר פעמים יוצא לסחור כו' ומש"ה שינה המחבר מלשון הטור אם יש איש ידוע ולא יש דמשמע דהבי דואר וודאי קבוע או מעמיד במקומו והט"ז פירש כן דברי המחבר ג"כ כן וכללא דמלתא קצץ ובקיבולת ואין מקפיד מתי ילך רק שיגיע לידם האגרות באיזה זמן ש היה שרי ע"ש עם חשיכה שלא מפתח ביתו בעוד יום ולא קצץ כל שיש בי דואר במתא שנשתלח לשם ויגיע לבתי הסמוך לחומה ראשון תלינן לקולא שמא הבי דואר שם דאמירה לעכו"ם ומחזי כשלוחו הכל דרבנן ותלינן לקולא מאחר דיכול לעשות קודם השבת אבל אין שם בי דואר אפי' יכול להגיע לביתו ממש שנשלח עליו הוה כעין שהות קודם שבת שמא לא ימלא בביתו וילך אחריו בשבת ואסור להמחבר אקמיוס א' ולהר"ב בד"ה מותר דאקילעריך לילך אחריו כל שמופלג מע"ש לא מחזי כשלוחו עב"ח ומש"ה התיר הר"ב ברכ"ב ס"ב אף כלים לכובס וא"א לגומרה קודם שבת בלא קצץ בד"ה מותר ועמ"א שם אות ח' וא"ה שם יבואר עוד.ומיהו אם אמר לעכו"ס שילך לשם וימסור לבני ביתו אם לא ימלא האיש בביתו וודאי שרי כל שיגיע לבית הסמוך לחומה ראשון תלינן ביה כ"ל ועמ"א.וא"ה שם יבואר עוד ; ג ויש.עט"ז הקשה מאחר דאם עכו"ס מתחיל שרי ה"ה כשישראל מסתמא עכו"ס אין עושה בחנם כ"א תשלום גמול על איזה טובה שעשה הוה כקלוסיבולי הלקט שהביא הב"י ברכ"ג דאוסר בחנם אפשר סובר אף כשהעכ"ום מתחיל אסור משא"כ הרב דמחלק ל"ע ועא"ר א' הכריע לאסור בחנם וע"ש ומ"מ בד"ה שרי אף באין צורך כ"כ דהא יש מתירין בחנם אף בע"ש . הבי דואר דהאידנא שממונה מאת המלך לצורכו ולצורך השרים והסוחריםוהולך בקביעות וישראל ג"כ מוסר לו אגרת אפשר אף בלא קצץ כלל וידוע שא"א להגיע שם אגרת אא"כ ילך בשבת מ"מ לאו כשלוחו הוא ועמ"א אות א' וא"ה שם יבואר עוד :

רמח א ופוסק. עט"ז הר"מ ז"ל פכ"ד ה"ו ופ"ל ה"ג כת"ק דרשב"ג שהוא רבי ומשמע וודאי דכל תוך ג"י לרבי פוסק עמו לשבות דבברייתא לא הוזכרה כלל ע"ש רק תוך ג"י אבל לרשות וקודם ג"י דשרי א"ל ליפסוק והטור נמי אתוך ג"י קאי וב"ח כתב דמשמע מטור דאף קודם ג"י פוסק ולזה כ' הט"ז דאין מוכרח . וחילק בין עורות לכאן דישראל בעצמו יושב שם ועב"ח.ובא"ר כ' בשם ראב"ן סי' שמ"ן דאף קודם ג"י לרשות פוסק.והביא דברי הש"ך בי"ד סי' רס"ו אות ה"י במילי שלא בזמני' ביום ה' דאסור דל"ש פסיקה והש"ך סובר דאם א"א לפסוק ויתבטל המלוה רשאי בלא פסיקה ועתו"ס ועמ"א א' וא"ה שם יבואר : ב ואפי' . עט"ז דכל ג"י קודם לשבת לא שייךלשבת הבאה כ"א לשעבר הלכך התחיל בהיתר הוה ואם יארע אח"כ אונס פיקוח נפש דוחה אותו.עיין בשו"ת שמא דחיי בקינטרים לא"ח עמ"ש הר"מ כרבי נגד רשב"ג אביו הא כ"מ ששני רשב"ג אקבברייתא הלכה כמותו והבי' פ"ע דטומא' מת ופ' זיי"ן דפר'.והלכה כר' מחבירו לא נגד אביו ורבו ובפ' הניזקיןופרק המקבל יע"ש אבל הרא"ש בפ' אלו מגלחין דקל"ז פסק כרבי אפלגבי אביו יע"ש ובתו"ש ג"כ האריך יע"ש ומ"ש הט"ז תודג"י אסור מטעם שכ' אח"ז בס"ב משום עונג שבת דמבטלו דאסור אם לא לדבר מלוה ועמ"ש א"ה באות ג"ד מזה : ג ואפי' במקום . עט"ז עב"י בשם הריב"ש ואף אם ידוע שוודאי יחללו שבת כמו סעיף ד' די"ב מיל הוה ד"ת ומעביר ד"א וכדומה כל קודם ג"י שרי דהחילול אח"כ במקום סכנה שרי ולדבר מלוה בע"ש נמי שרי אלא דשם בעינן פוסק עמו לשבות כרבי הא לא"ה אסור ואףאם יבטל מהמלוה בשביל זה י"ל דאסור אבל כשליכא חילול שבת כ"א הטעם דעונג שבת י"ל העוסק במלוה פטור ממלוה ולכך כשא"א לפסוק עמו שישבות ויתבטל ממלוה שרי בלא פסיקה ועמ"א אות ו' וא"ה שם יבואר בזה יע"ש : ד ול"ד להליכה בקרון.עט"ז בש"ה סי"ח בהג"ה ב' טעמים משתמש בב"ח ושיתחוך זמורי' היושב בקרון אף שהעכו"ס מנהיגה ובב"י שם כתב בשם תו' דעירובין דפמ"ג א' ד"ה הלכה דאיסב בקרוןועכו"ס מוליכו(בלא בהמה) אסור חוץ לתחום דשמא ישכח וירד(ויצא חוץ לתחום)ואפ"ה בספינה ליתנהו להני שלש טעמים כי הוה לידי לדין ואין דרך היושב בספינה לחתוך זמורה להנהיגה כי רחוק ממנה וגם לא ישכח וירד כי יושב בספינה והר"ב שכ' שם בהמה מוליכה אסור הא עכו"ס מוליכו שרי בתוךהתחום הא חוץלתחום ואףעכו"ס מוליכו אסור שמא ישכח וירד וא"ה בסי' ש"ה במ"א אות יו"ד יבואר בזה.עיין בח"מ כאן : ה חשוב עט"ז בתמ"ד ס"ז (ע"ש תמ"ז) ושם י"ל כי הביטול יוכל לבא לידי איסור תורה שיזכה בפסח עיין בפי' הרע"ב ר"פ גם שמא יבוא לאכול משא"כ כאן ליכא כ"א דרבנן במה שמפליג קודם שבת ואח"כ הוה פ"כ ואפשר שזה בכלל תירוצו הוא . ובמ"א ו' וד' א"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך :

אמר ההדיוט הכותב ראיתי לבאר קצת דיני הספינה הנה הטעמים שאין מפליגין המה ה'.א' ענג כמ"ש המחבר ס"ב.ב' תחומין ג' טעם הרז"ה שיצטרך ישראל לעשות מלאכה משום פ"נ.ד' הרמב"ן דעכו"ס עושה מלאכה בשביל ישרא'.ה' טעם שט לר"י עג"י ובש"ע השמיט טעם ר"י דקודם שבת לא אסרו משום שט ובטעם הרמב"ן השמיט רק הזכיר ג' טעמים ענ"ג בס"ב ותחומין וחילול שבת. והנה אם ספינה של ישראל ידוע ועכו"ס עושה מלאכה ד"ת בשבת בקשירת הקלע וקושר לנמל בשבת במקום פרסום שבאין אלו עיר שיהודים דרים שם ל"ע עסי' רמ"ג במ"א י"ג וט"ז וי"ו ואףבספינה של עכו"ס ומוליך בשבת ועושה ג"כ מלאכות ד"ת אףבקיבולת א"י טעם היתר דישראל מקפיד שילך בשבת על זמן ידוע לבא לירו"ד וכדומה וגם כשקנה שבית' הוה כביתו לקול' כ"ש דלהוי לחומר' אומנין בביתו של ישרא' ואסור בתלום ועסי' רמ"ג לרובא עכו"ס י"ל להיתר ול"ע כעת בזה.ובאריסות או שיש לעכו"ס קצת סחורה שרי כה"ג ול"ע ברמ"ג יע"ש עמ"ש א"ה בר"ס שאח"ז בדין צרין על עיירות :

רמט בטור הביאו אין צרין על עיירות יע"ש וב"י כ' מלחמת מלוה בשבת צרין נלמוד מרמ"ח דמלוה שרי וא"י בשבת אסור התם וי"ל דמשום שט או שא"א לפסוק עמו וכאןמיירי באינעוסין מלאכה בשבת רק לצור ומ"ש ראיה מירושלמי עי' לבוש וא"ר ברמ"ח אות ח"י וי"ט וב"ח כאןדכ"מ ליהודיםההולכיםלסייע יע"ש ואיןלהאריך ועא"ר רמ"ח באות י"ב: א אסור לקבוע כו' עט"ז ור"מ פ"ל מה"ש ה"ד ובמ"מ וכ"מ והמ"מ שכתוב ולאכול ולשתות בלא קביעות סעודה אפי' סעודה שרגיל בה בחול כל היום שרי מלת אפי' ה"פ דלאכול בלא קביעות סעודה היינו בלא קביעות כלל אפי' הרגיל מותר אףמלוה ליכא אבל לקבוע הרגיל מלוה איכא אבל ל' המחבר קשה במ"ש אפי' סעודה שרגיל קשה דהא א"א כבמ"מ ולכןמפ' הט"ז דאפי' כמשקלסעודה דקבוע לא שרגיל כו' ופי' בדברי הר"מ פי' אחר ולפ"ז קולא דקביעות סעודה בלא משתה מדינה שרי כל היום רק מלוה מעט' שעות כו' ואף סעודה שאינרגיל בה שרי וקודם הט' שעות אף מלוה ליכא ומירושל' שהביא המ"א אות ג' אסור לארס בע"ש משמע כל היום ואףבלא משתה גםדומיא דשבת בשעת מדרש משמע אףסעודה בלא משתה אסור ה"ה בע"ש כך.ומ"ש פי' הטור עב"י(והב"ח מפורש דהטור פי' בר"מ כמ"מ והק' הרגיל נמי אסור כל היום מגיטין ובשבת בעת המדרש קודםמנחה כמ"ש הר"מ שם ה"י יקרא וישנה עד המנחה ויתפלל מנחה ויקבע סעודה עד מ"ש יע"ש.ושם משמע כט"ז לא יקבע סעודה על היין בשעת בית המדרש כו' יע"ש על היין ה"ה בע"ש על היין)ומ"ש הט"ז דבהמ"ד היינו שחרית דאינקובעין מדרש אחר מנחה א"י דבסי' ר"ל ורל"ב ונהגו שלא לקבוע מדרש אחר מנחה משמע מנהגא עא"ר שם ואפ"ת דאינקובעיןהיינו אחר מ"ק מט' ומהלה שכ"כ הר"מ פ"ל משבת ה"י ונכנסיןלבהמ"ד וקורין עד מנחה ואח"כ מתפללין מנחה והיינו מ"ק עסי' רל"ג להר"מ עיקר זמנה מט' ומהלה יע"ש וא"כ עיקר המדרש אחר חצות וב' משפחות קבעו סעודתן אחר חצות כו' ושייךאחר חצות נשבת ואיכא זלזול בע"ש כה"ג מפני כבוד השבת אבל שחרית אימא שרי אבל הב"ח מפרש דהטור הסיג מ"ש הר"מ מנחה ולמעלה היינו מ"ק ונראה דאף קודם מנחה אסור דב' משפחות בעידן בהמ"ד היינו לאחר חצות מיד כו' ואמר זה בעבור שהר"מ סתם ממנחה ולמעלה משמע מ"ק דעיקרה כן דאלו מ"ג היה לפרש ועכ"מ שם פ"ל ה"ד ואם נוסחת הר"א ז"ל מחצות י"ל כמ"ש ואמנם נוסחא שלפנינו אינו כן וי"ל דהר"א השיג שהבין בהר"מ כמ"ש המ"מ שכל היום אסור בע"ש והשיג דב'משפחות א' קבעה בשבת בעידן בהמ"ד היינו אחר חצות מיד ומילא ה"ה ע"ש כה"ג הא קודם חצות שרי ויהיה ממנחה ולמעלה דהר"א קטנה והבן זה ואיןלהאריך . עוד רגע אדבר כי בר"מ שם אסור לקבוע סעודה כו' מפני כבוד השבת ומלוה שימנע ממנחה ולמעלה שיכנס לשבת מתאוה לאכול י"ל קודם חצות באין רגיל ל"ש תאב לאכול דדי ממ"ק כמו ע"פ וכמ"ש הכ"מ שם אבל שאין רגיל איכא זלזול כבוד שבת אף בשחרית וא"ש דמש"ה שינה אבל המחבר הרכיב אסיר בשחרית מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול קשה דבשחרית ל"ש זה ואפ"ת סעודה שאינרגיל שייךתאב אפי'בבקר אכתי קשה למה שינה מל' הר"מ ז"ל בזה.והוי יודע דערבי ימיםטוביםנמי הדינןכמו בע"ש דכבוד ועונג י"ט מחד קראי נפקי כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' י"ט הי"ו הביאותים בארוכה במ"א אות ג'יע"ש ואע"ג ולקדוש ה' מכובד כבוד קאי אי"ט וענג כתיב לשבת מ"מ הנראה דהר"מ ז"ל בה' י"ט שם השוה ענג י"ט ג"כ לענג שבת דבחד קרא כתיבי וא"כ לא מבעיא שאסו' לקבוע סעודה בעי"ט שאינרגיל בה ואיןסעודה זמנה קבוע אסור מפני כבוד י"ט אףסעודה הרגיל בה מלוה מט' ולמעלה למנוע בעי"ט כמו ע"ש מטעם ענג שיכנס לי"ט תאוה אע"ג דאיןשייךכבוד דרגיל בה כ"ל.וא"ה בה' י"ט יבואר זה.שוב ראיתי שדין זה מפורש בתקכ"ט ס"א בהגה ואסור לאכול בעי"ט ממנחה ולמעלה כמו בע"ש שזהו מכלל הכבוד והוא מר"מ פ"ו מי"ט הי"ו ושם נא' וראוי שלא לאכול בעי"ט כו'(בא"ר שם הרגיש בזה) והיינו בסעודה שרגיל בה דבע"ש מלוה לא מדינא ה"ה י"ט והינרגיל בה אסור מדינא בשחרית ומ"ש הר"מ ז"ל שזהו מכלל הכבוד כלו' אף את"ל ענג י"ט לא כענג שבת מ"מ כבוד נמי הוא וכ"ש דענג י"ט שוה לשבת ומעתה תראה שלדק האדוןז"ל במ"א אות ג' ושם ביארתיו בארוכה יע"ש:ב אם לא שפי'.עט"ז יש לכאורה חסרון תיבת מלת לא בשתם ומלת אלא בשתם וכונתו מדכ' המחב' אם לא שפי' ולא כ' אם לא שמפרש כו' משמע לכתחלה ראוי בקבל בשתם ולהתענות עד לה"כ לזה הקשה דאמאי לא יהא כנוטפי לפרש תחלה דיתענה רק עד לאתו מבה"כ די"א דאסור להתענות בע"ש(עמ"א אות ז')ואפלהט"ו דרךאנשי מעשה להתענות כדי שיכנס לשבת מתאוה אבל להתענות בתו' שבת עד צ"ה ראוי יותר שלא להתענו'ועסי' רס"ז מ"א א"ב דרשאי לאכול מיד ולא אמרינןשיאכל בלילה לתיאבון וי"א שא"צ אקבזית בלילה:ג וי"א עט"ז המחבר סיים בת"ח משליםאע"ג דכ"כ מתענייחיד י"ל ת"ח קיל טפי דלא קבל במנחה והרב שכ' י"א בתעני' יחיד אינמשלים אפ"ה י"ל בת"ח אודי כהמחב' דמשליםדבשבת עצמו יכול להתענו' גם סכנה שמא לא יועיל לבטל החלום כ"א ישלים א"כ אינהכרע בהרב לת"ח ולכןודאי מודי להמחבר להשלים ת"ח בע"ש וא"ה בסי' רפ"ח יבואר עוד:מ"ש ביא"צ לא הונח לו לו'הואיל ובפ"א חל בחול ולא נתןדעתו אשיכול בע"ש כנדר הוה דא"כ בשבת שחל עכ"פ יהא צריךהתרה עי"ד רי"ד ורט"ו שא"ב יע"ש ומש"ה אין לו' ת"ל יוכיחו דלכתחלה קבלו בפי'כשחל בשבת לא יצומו אלא ש"מ ה"ה יא"צ לא הוה כנדר דסתמא כמפרש אם יחול יא"צ בע"ש לא יצום קצת שבת:עא"ר אות י"א ידד המיקל כט"ז לא הפסיד וא"כ כשחל תחלה בע"ש ראוי שיזהר שלא להשלים(ושל"ה כ' ברירה בידו וא"ר כ' יזהר)וכשחל אח"כ בחול צריךלהשלים

וירצה

משוקעת הרבה במים ודאי נגד דופני ספינה עדיין יש י"ט(וז"ש התו' משוקעת ולב"ח א"צ לזה) ובעירובין ובהכרח בקטנה דלא כפי' ירא"ם דבגדולה לא יעוייר דיש י"ט בקרקע הספינה לקרקע הים דאל"כ היאךממלא הא נשקע הכלי כו' ומש"ה כתבו ותיהו הכלי כו' אמר התי' להוכיח תירוצם והתו' לדינא כפי' ירא"ם וכפסק הש"ע ועי' ח"מ ולמ"ש א"ש . (ע"ש רי"ף וצ"ל תוס' ורמב"ם) : (ח) אסור . עמ"א הר"ב הגיה לצאת חוץ לתחום הא מבואר כן בהמחבר משום תחומין ותי' דל"ת תוך התחום דגזרינן אטו חוץ קמ"ל : (ט) להוליכה . עמ"א עמ"ש בט"ז ד' ואם הבהמות של ישראל י"ל דשביתת בהמתו בשבות כי מעביר ד"א בכרמלית (בים) לא גזרו בבהמתו עסי' ש"ה מ"א י"ו והמשאוי שעל הבהמה דהיינו החבלים שמונחים עליה להמשיך הספינה והוי משאו עליה למ"ד יש לנו רה"ר עכשיו מ"מ י"ל דאוגדו בידו קרינן הואיל ומחובר לספינה והיא בכרמלית עסי' שכ"א במ"א כ' אגדו בידו ועסי' רס"ו ושל"ד לענין רה"ר בזה"ז . וא"ה יבואר עוד בדין משאוי הבהמה בסי' ש"ה : (י) והוא . עמ"א עב"י הרבה פירושים ובש"ע כי היכא דמותר בע"ש היינו בתנאים המבוארים ס"ב א"כ אף בשבת לשרי וא"צ לפסוק שישבות כמו קודם ג"י (עמ"ש אות א') ע"כ הטעם משום שט בשבת הא קודם שבת אין איסור בספינה משום שט [דלא כר"י שאוסר קודם שבת] ויש מתירין בקנה שביתה כל ביה"ש הוה כביתו ולית ביה משום שט ועיין לבוש במ"ש ואם אח"כ הפליג חוץ לתחום לית לן בה י"ל דה"פ אם יארע שיבוא במקום שאין עמוק עשרה הואיל ולכתחלה א"י א"צ לירד ועא"ר אות זיי"ן ותו"ש ועי' ח"מ ולמ"ש א"ש : (יא) דאפי' . עמ"א והיינו כל ביה"ש שקנה שביתה ועב"י חילק בין היכא דמים עמוקים יותר מי"ט לא קנה שם שביתה לכך לא יצא בלילה ומשמע דפחות מי"ט מודה דשרי לצאת ועמ"א ת"ה ה' ול"ע דשם לענין חוץ לתחום איירי משא"כ כאן מטעם שט י"ל להמחבר אסור בכל ענין והר"ב מתיר בכל ענין ועי' אות י"ב א"ה יבואר בזה:(יב) שעושין.עמ"א הלבוש סובר דקידוש לאו לפרסומי אלא כל שמקדש שם מבע"י ומקבל שבת הוה כביתו ולא הוה כנכנס בשבת לספינה לשוט בה ולאו מטעם קניית שביתה הוא ומש"ה סתמו בכאן בין המים עמוק או לאו עמ"ש אות י"א ועא"ר אות י"א : (יג) לחלל שבת עמ"א תוך ג"י אף איסור דרבנן אסור וקודם ג"י אף ד"ת שרי וכן לדבר מלוה בע"ש פוסק וא"צ כו' ועמ"ש באות וי"ו : (יד) וביום . עמ"א עמ"ש באות וי"ו ובאות ד' במ"א ועא"ר אות י"ב מתיר : (טו) והעולה . עמ"א ולהר"ב בהג"ה הכל דבר מלוה ואף להמחבר עא"ר אות י"ג : (טז) יכול . עמ"א כל ספק פ"נ מותר בשבת : (יז) ואם . עמ"א אף להר"ב דסבור' נמי מקרי מלוה מ"מ להיות מותר לילך אלפים אמה דווקא מלוה ממש בעינן : (יח) דלדבר מלוה . עמ"א ובי"ד ל"ט אות ט' ובפריי שם וסי"ח לקמן במ"א ג' : (יט) לסחורה . עמ"א וא"ה בט"ז סוףהסי' אבאר קצת דיני הספינה : (כ) והליכת שיירא . עמ"א הראה לאות י"ד אם יודע וודאי שיחלל שבת אסור אף קודם ג"י וה"ה דבר מלוה בע"ש אפי' פוסק כי עכו"ם לא מהימן על איסור תורה ממש ועא"ר אות י"ג היקל :

רמט (א) יותר . עמ"א . עיין עט"ז וב"ח יושב בעגלה או רוכב על סוס הנה לישראל והמ"א פסק להקל שיש סניף מ"ש באות ב' ומש"ה היקל בזה ועי' ר"מ פ"ל משבת ג' פרסאות מתחלת היום ומוכרח הוא יע"ש וא"כ הפירוש עד קרוב לשליש היום כפי חשבון מהלך אדם בינוני יכול להלך ע"ש ולפ"ז אחר שליש היום א"י להלך אף מעט ובעגלה וסוס דוהר יכול להלך שם פרסאות והכל עד שליש היום אבל בב"ח משמע אף לאחר חצות ושאני הולך ברגליו דשמא יהיה עיף וימשך הרבה וא"י למה בש"ע השמיט מתחלת היום והלא הר"מ ז"ל זכרו . ועתו"ש ועי' במ"ש א"ה באות ב' : (ב) ויוכל . עמ"א ובא"ר ג' דלא ראה לאחד מגדולי פוסקים שהזכירו זה ובסוף היקל הב"ח יע"ש ובמ"ש באות א' . עי' פרישה בשם מ"ו דמוליך מזונותיו עמו שרי ולא ילך עד ערב שמא לא יגיע למלון מבע"י וילך יותר מדאי ועא"ר אות ב' אם היה ביה"ש בתוך תחום עיר מותר להלך בתוכה כבסי' ת"ו וצריך לירד מעגלה וסוס עסי' רס"ד וא"ה שם יבואר : (ג) סעודת ארוסין . עמ"א לי העני חובה עלי לבאר דבריו כפי יכולתי בעזה"י . הנה המחבר כ' סעודת אירוסין אסור כל היום אף דמלוה היא והר"ב שסיים ברית מילה ופדיון הבן מותר משמע אירוסין אף לארס ולסעוד אסור דיכול לעשות הארוסין ביום אחר ולפ"ז הוציאו בן מירושלמי כתובות פ"ק ותענית פ"ק ובילה פ"ה אסור לארס בע"ש הדא דאת אמר שלא לעשות סעודה הא לארוס יארוס שמואל אמר אף בע"ב יארוס שלא יקדמו אחר ופשטא משמע אסור לארס קידושין עם סעודה בע"ש אסור דאין זה סעודה קבוע משא"כ ברית מילה ופדיון הבן שא"א קודם בשום ענין והנה לכאורה קשה דהירושלמי לשיטתו בפ"ק דכתובות על ברייתא שאין נושאין בע"ש משום כבוד השבת היינו סעודה בע"ש ביום החופה ומש"ה אסור לארס ג"כ בסעודה בע"ש דלאו זמן קבוע מקרי דיכול לעשות שניהם ביום אחד (והב"ח כ"כ בסוף סעיף ג' יע"ש והיינו מירושלמי) משא"כ בבלי ברים כתובות דף ה' עלה דהך ברייתא משום שבוכות או שמא ישחט בן עוף חולק על ירושלמי וסובר סעודת נשואין וארוסין בו ביום שרי דהוה קבוע בשבת נשואין ואירוסין א"כ כבבלי ראוי לפסוק . אלא דעל ירושלמי קשה איך חולק על משנה פסחים מ"ט א' ההולך לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו בי"ד מיירי כפירש"י שם (דאי בחול המועד ועיסה מגולגלת ומתירא שלא יחמיץ דמבטלו בלבו אלא דבחול המועד ודאי אין עושין סעודת אירוסין אף שכבר אירס עסי' תקמ"ו במ"א אות בד"ה וט"ז אות ג"ד ועיין בהגאון המפרש דפוס דעסויא בפ"ק דתענית ד' א' ד"ה שלא ובאמת הא"ר בתקמ"ו אות ד' ג"כ הקשה על הט"ז ומפרש המפרש שם הולך בע"פ וסעודה בליל פסח וא"ה בתקמ"ו יבואר) וכיון דבע"פ דחמור יע"ש כדאיתא בע"פ דף ל"ט וק' ולקמן תפ"א יע"ש וכיון דבע"פ מותר סעודת אירוסין שחרית כ"ש ערב שבת שחרית דשרי · ואין להקשות הא תאב לאכול וכבוד שבת חדי מילי נינהו כמ"ש הט"ז אות א' וא"כ נהי דע"פ חמיר מע"ש לענין תאב לאכול כי מצה ד"ת אסרו משעה עשירית כו' ערא"י ושבת רק מד"ס לענגו בלי קביעות שרי עד הלילה אבל כבוד שבת י"ל יותר חמור מכבוד י"ט וע"פ וא"כ בשחרית ע"פ שרי סעודת אירוסין משא"כ בע"ש מפני כבוד שבת הא ליתא דוודאי אף עי"ט נמי אסור לקבוע סעודה שאין רגיל אף בשחרית די"ט ושבת מלוה א' הוא לענגו ולכבדו וכמ"ש הר"מ ז"ל פרק ששי מהלכות יום טוב הי"ו לקדוש ה' מכובד וכל יו"ט נקראים מקרא קודש יע"ש ופ"ל מה"ש הא תרווייהו מחד קרא . והאדון ז"ל לרווחא כתב דע"פ חמיר במקצת מע"ש כו' כדאמרן ואיך שרי סעודת אירוסין בע"פ (דדוחק לו' סעודת אירוסין דבר מה לא יותר מסעודת חול דשם סעודת אירוסין אין רגיל בה בימי החול ואפ"ה שרי בשחרית ע"פ וה"ה בשחרית ע"ש ועייז חמד משה כאןמרה אפו בו במ"א ולמ"ש א"ש גם תי' החק יוסף שהביא שם א"ש למ"ש וא"ה בתמ"ד יבואר עוד) ע"כ פירש דהירושלמי אוסר סעודת אירוסין בע"ש שכבר אירס מקודם דהוה שלא בזמנה אבל אירס בע"ש הוה הסעודה זמנה דביום הקודם עדיין לא נגמר ונתרצו ולארס אח"כ שמא יקדמנו אחר ואין חולק על המשנה דפסחים מ"ט דמארס ומועד בע"פ וא"כ קשה על הר"ב וגם המחבר סתם ולא פירשו דלארס ולסעוד שרי בע"ש. וסעודת נשואין בע"ש מירושלמי פ"ק דכתובות מבואר דאסור יע"ש ושאני א'רוסין שמא יקדמנו משא"כ בנשואיןהי' להמתין אח"כ שכבר קידש (בימיהם אירסו ואח"כ נשאו) ובבלי פ"ק דכתובות שמא ישחט בן עוף משמע דלא חייש לכבוד שבת הסעודה ומיהו י"ל בבלי אוסר אף שאין הסעודה כ"א בלילה אסור שמא ישחט בן עוף כו' ולפ"ז יש לפסוק כירושלמי דסעודת נשואין בע"ש אסור דלאו זמנה קבוע אמנם במ"ק ט' א' הכל מותרין ליסא ערב הרגל והיינו גם הסעודה ערב הרגל דברגל יש אוסרין עיין מ"א תקמ"ו אות ד' וב"י שם דאדרבא כל שהסעודה ערב הרגל יותר טוב א"כ הואיל וכבוד י"ט ושבת אחד הוא כמ"ש לעיל וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מהי"ט הי"ו ה"ה ע"ש דשרי נישואין וסעודה ע"ש דהוה נמי זמנה ומפני שבעו"ה דרכי החכמי' נעלמו ממני הוכרחתי להאריך עד כה. ועא"ר אות ד' ובתו"ש אות ב' ולפע"ד כמ"ש : ועיין מ"א תמ"ד אות ט' וא"ה בפריי שם אבאר עוד עט"ז א' בזה : ומה שצוה האדון ז"ל לעיין באה"ע סי' ס"ג לכאורה לא הייתי מבין כוונתו שוב התבוננתי בספרים וראיתי שאדון ז"ל דעתו רחבה מני ים וברגע הרבה סוקר כי כתב דבבלי משמע בכתובות ה' א' חולק על ירושלמי דמפרש אין נושאין בע"ש מפני כבוד השבת היינו שסעודה בע"ש אסור ובבלי מפרש בן עוף ולא חיישינן לכבוד שבת בזה דהוה כקבוע אלא שי"ל בירושלמי מפרש לברייתא דבר קפרא שם תנא ושוין שאין נושאין בע"ש ומפרש מפני כבוד השבת וכמ"ש הגאון המפרש שם (דפוס ברלין) שיעשה הסעודה בע"ש ולא יאכל בשבת לתיאבון יע"ש אפשר ל"ד אלא משום כבו"ד שבת ובבלי דקד' א' בינקבודיןקלא יבעו"ל בע"ש ומ"ש י"ל שכבר נשאה ואיחר הבעילה עד ע"ש בליל' (ופירש"י שם בליל שבת) דהשתא הסעודה בלילה וליכא כ"א בן עוף או חבורה ואין כאן מחלוקת ולכ"ע בע"ש אסור סעודת נשואין והיא דמ"ק ט' א' יש לדחוק בלא סעודה בעי"ט רק בי"ט או שאני עי"ט מע"ש אבל באה"ע סי' ס"ד ס"ג י"א אין נושאין בע"ש והוא דעת הר"מ ז"ל עב"י שם והא דמותר לבעול בשבת בסי' ס"ג ס"א בנשא כבר ואין עושין סעודה בליל ביאה כ"א בחופה ובעילה אח"כ וברייתא שם ד' א' בין כך ובין כך לא יבעול בע"ש פי' ועם חופה בע"ש (בשבת איסור משום קנין) ואמאי לא אמר בבלי כירושלמי דעושין סעודה מיד אחר החופה בע"ש וכבוד שבת ש"מ דחולק ושרי משא"כ ל"א שם דשרי ליסא בע"ש מדמותר לבעול בשבת ועושין סעודה בליל ביאה וברייתא בין כך בביאה לחוד הוצרך לטעם בן עוף (בע"ש וודאי ליל שבת דישראל קדושים) ואין חולק על ירושלמי ועב"ש אה"ע ס"ד אות ד' ולא אבין לה כי התו' בי"א שם ועבב"י והבן זהו מה שרצינו לבאר בכאן ועסי' תמ"ד במ"א אות ט' וא"ה שם יבואר עוד. ומעתה תראה שדברי הראשונים עמוקים ורחבים כמים ליס מכסים וצריך להתבונן בדברי קדשם הרבה:

(ד) כבוד השבת. עמ"א עתו"ם ג' דכ"מ חומרא לר"ת וחומרא להמחבר ביש מי שיכין בשבילו ועסי' רע"ד מ"א ב' ומ"מ אף בתרתי לטיבותא יש לאסור דכבוד שבת משמע אף בלא טעם מתאוה כמ"ש בט"ז א' וכ"ה ל' הר"מ ז"ל · והך לקבועה היינו אף פעם א' כל ימי חייו אם קבע סעודה שאין רגיל בה אסור וראייה אירוסין ואף מב' משפחות י"ל קבעה תמיד מ"מ אסור הוא מירושלמי וכדאמרן : (ה) פדיון הבן עמ"א הפרש יש פדיון הבן שלא בזמנו וודאי אסור ומילה למ"ד שלא בזמנה שרי בע"ש מותר לעשו' סעודה ולמ"ד שלא בזמנה אסור בע"ש א"כ בעבר ומל אין לעשות סעודה בע"ש כ"א בליל שבת ועש"ך שם רס"ו אות ח"י דתשב"ץ התיר בע"ש ומי האוסר אבל בט"ז רס"ב אות ג' כ' דל"ש ע"ש יע"ש ובחל עצרת ביום ו"ז יש הפסק ביותר דתשב"ץ ג"כ אוסר עכ"פ ביום ה' משום שבת הוה שלא בזמנה עיין אות ג' : אם חל יום ל"א בע"ש ונתרפא בו ביום אפ"ה מלין תחלה ואח"כ פודין ועושה עיקר הסעודה לפדיון הבן ופשוט הוא ואם עבר זמן פדיון הבן ביום ל"ב ונתרפא בו ביום בע"ש מלין ופודין בו ביום וסעודה א' עולה לשניהם עש"ך י"ד ש"ה אות י"ב וי"ט כ"ל בזה . ואם שכח וסבור שמותר לעשות סעודת פדיון הבן שלא בזמנו בע"ש והכין צרכי הסעודה אפשר להתיר דאנוס הוא ולא מזלזל בכבוד השבת מקרי אומר מותר כו' ויעשו בשחרית ול"ע : (ו) מותר. עמ"א יש לי בכאן פרט א' אזכרהו בקצרה הלבוש כ' סעודת לילה ד"ת לפיכ"ך אסור בשחרית כו' ולכאורה נתן טעם זה דבעי"ט לא אסור רק ממנחה ולמעלה עסי' תק"ט עמ"ש במ"א ג' וט"ז א' ואכתי ע"פ נמי ולמה לא הזכירו כו' ולעיל כתבנו דשוה עי"ט לע"ש.ואכתי להלבוש איך דוחה דרבנן בעלמא לד"ת עסי' תרפ"ז ס"ב בהג"ה וי"ל דעדיין לא הגיע זמן מלוה ד"ת שרי וא"ה בפתיחה כוללת ובפריי לקמן שם אבאר עוד ומ"מ לדידן קיי"ל אסמכתא הוא שלש סעודות עא"ר רל"ח אות א' ושמעינן דרבנן דוחה לאסמכתא וי"ל דקיים ג' סעודות ביום השבת עי' סי' רע"ד במ"א אות ב' יע"ש בזה : הביא דברי ד"מ דא"ז אס"ר לאכול גרימז"ל קודם לחם (בזית משמע) והבין הד"מ דאף מבע"י אסור ונתן טעם דסובר כר"י ברי"ש ע"פ דאסור לאכול כו' וע"ז כתב לדידן קי"ל דאוכל והולך עד שתחשך רק מלוה

למנוע

למנוע מסעודה שרגיל בחול והך גרימז"ל א"כ משביע ביותר איסורא ליכא ואפשר אף מצוה ליכא שאין אלא לקיום והביא הא דרבינו קלונימוס הזקן שאכל אפי' בשבת וא"כ עכ"פ ראוי להתיר מבעוד יום גרימז"ל והמ"א כתב דא"ז נמי לא אסר אלא משחשיכה הואיל ומבעוד יום עכ"פ מצוה למנוע כו' וזה היה כקובע כו' א"כ בשבת איסורא נמי איכא לאכול דברים אחרים שמנים שמשביעים ביותר קודם שאוכל כזית לחם המוציא ועסי' קס"ח במ"א אות כ"ח בלחם מפורר מטוגן בשמן אם מברך המוציא ואם יוציא בה בשבת ועסי' קפ"ח במ"א אות ט' ובפרי' שם ורי"א אות ט' כששניהם לפניהם וברט"ו ברכה שא"ל יע"ש: (ז) להתענו' עמ"א דדווקא אסטנים ועט"ז אות ג' בזה: (ח) שיוצאים · עמ"א ועט"ז אות ג' ועא"ר אות יו"ד ת"ל מחדש מהני תנאי ועסי' תקפ"ט . והוי יודע דאחר קבלת שבת הוה השלמה היינו מפלג המנחה ואילך מט' ומחצה זמניות עב"י בזה הא קודם לזה אף שקיבל שבת קודם תפלת ערבית אחר מנחה לא מהני ועסי' רס"ז במ"א א' וא"כ בן' סיון אם מתפללים מעריב מפלג המנחה ואילך רשאים לאכול בע"ש אם קבלו כך פתה עליהם וכ"ש שי"א שהתקנה תחלה כך היה אבל לקבל שבת קודם פלג מנחה ולטעום ולהמתין עם ערבית אסור . ואי"ה ברס"א ורס"ז יבואר עוד להענין תו"ש :

רנ (א) ישכים . עמ"א בתקפ"ב ס"א במ"א א' יע"ש ובתו"ש אות א' שם מיירי בדברים הצריכים הכנה רב"ה כמ"ש בתקע"ה ד' יע"ש וא"כ דבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח וכדומה יש לקנות ביום ה' וכל שאין צריך כ"כ הכנה יש לקנות ביום ו' מ"ש בענין ב"ש וב"ה עט"ז רמ"ב בסופו . ומ"ש שכ"כ רש"י בחומש (שמות ד' א') ברא"ש שם דזה לכ"ע חפ"ץ יפה שאין מצוי בכל עת אף הלל מודה שיזמין לשבת ופלוגתייהו בדברים שמצוים תמיד ובזה י"ל הלכה כב"ה יע"ש : מ"ש מצוה לטעום עסי' רמ"ט ס"ג ומ"מ י"ל טועם ופולט עסי' תקס"ז ס"א ולידע אם צריך מלא מתבלין : (ב) להכין בעצמו . עמ"א ר"פ האיש מקדש ואף מדרבנן מצוה בו יותר מבשלוחו והיינו במקום דאין חילול כבודו בת"ח כמ"ש בט"ז הא כשיש חילול כבודו גדול כ"ה דוחה ל"ת בדרבנן ושוא"ת אף בד"ת וכבר הארכנו בפרט הזה במקום אחר אין עת האסף פה :

רנא (א) העושה · עמ"א פסחים נ"ן ב' בני בייסן לא הוה אזלי מצור לצידון בע"ש ומשמע דאחר חצות היה יומא דשוקא ג"כ כפירש"י שבת י"ט א' מצור לצידון מהלך יום א' יע"ש ומ"ש להבטיל העי"ר וחנויותיה שבת ל"ה ב' ובאות ד' הביא פירש"י העיר ממלא"כה וחנויותיה פרקמטיא י"ל דוודאי לדעת הטור דמ"ג קאמר ע"כ אין סובר כפירש"י רק העיר וחנויותה היינו מקח וממכר ובברייתא דבי ר"י שנייה עדיין חניות פתוחות משמע להבטל העיר ממלאכה היה בתקיעה אחת א"כ מוכח דפרקמטיא שרי אחר מ"ג עכ"פ דהיינו שש ומחצה אבל לי"א מ"ק א"כ ראשונה היתה במ"ק שנייה אח"כ להבטיל עי"ר ממלאכה וחנויותיה א"כ שוין המה מלאכה בעי"ר בפרקמטיא ובא"ר אות ו' ותו"ש וח"מ הקשו עליו ולמ"ש א"ש ועמ"ש באות ד' מזה : (ב) מן המנחה . עמ"א דמונעין אותו בע"כ ועמ"ש בט"ז מזה דאיסורא נמי איכא אלא דאין משמתין אות. ועיין ר"ן פסחים שם ואין מכין אותו מכת מרדות : (ג) סי' ברכה מאותה מלאכה ס"ב דומיא דהמצפה לשכר אשתו כו' פסחים שם והמחבר השמיט מלת לעולם ולבוש הביאו בפירושו מאותה ברכה לעולם ועסי' תרל"ו ס"א יע"ש : (ד) מנחה גדולה . עמ"א כ"ה לשון הטור דהיינו משש ומחצה ובט"ז כתבנו שזה לתי' קמא יע"ש והקשה על הטור מדידיה אדידיה דכאן הסכים דמ"ג וברכ"ו כתב תקיעה א' בזמן מנחה דא"כ מ"ג שניה אח"כ א"כ עושין מלאכה אחר מ"ג ואף שהטור הביא ברייתא שניה דבי ר"י ועדיין חניות פתוחות משמע ליה דל"פ על ברייתא להבטיל העי"ר היינו ממלאכה כפירש"י שם ולכן הכריע כדיעה שניה עד מ"ק אבל בלבוש ובו"ח פסקו להחמיר מ"ג ועפעט"ז בזה והט"ז הסכים כמ"א : (ה) מספר ישראל . עמ"א ועא"ר אות ט ותס"ח אות ז' דבע"פ חמיר דמשמתין מלאכה גמורה אסור לצורך המועד כ"א תיקו"ן בגדיו אבל בע"ש ל"ד לתק"ן ה"ה מלאכה גמורה שרי לצורך שבת וא"ש דברי המ"א בתספורת דאף בשכר מותר . מ"ש בכוונות אפי"כו ע"ש ל"מ בחול קודם שהתפלל מנחה אלא אפי' לצורך שבת לא הי' מגלח אחר שהגיע זמן מנחה ולא התפלל ועסי' רל"ב והעולם שאינן נזהרים אף אחר מ"ק י"ל כמ"ש ברל"א אות ג' דאם יש לו ב' וג' זוג אפשר שרי או שקוראין לבית הכנסת לא חיישינן : (ו) בלימודו · עמ"א מ"ש דהיא דאורייתא עמ"א בסי' רמ"ח במ"א אות וי"ו מזה דמשמע ג' סעודות בשבת אסמכתא הוה יע"ש :

רנב (א) לתנור. עמ"א שבת י"ח ב' ומ"ש רכ"ו ט"ס וצ"ל רכ"ד ס"א ושם להמחבר תרתי בעינן טוח וקטמה וכאן אף שאין טוח דקטמה טפי ועד"מ פ"ג הי"ג י"ד וכ"ן לאו לגמרי דומין . וכן כאן ביורה טוחה מדכיר דכיר כפירש"י שם וברכ"ד טוח לא מהני אי לאו דקטמה ג"כ אבל התו' שבת ח"י ב' ד"ה ביורה כתבו דאין דרך להגיס כמו לחתות ומתורץ זה עוד כתבו דמיהדק טפי ועא"ר כאן ב' ומסתימת המחבר משמע כתי' א' בתו' ואי"ה ברכ"ד יבואר עוד וכאן אין להאריך: (ב) משום · עמ"א פירשתיו בעזה"י בט"ז אות א' הסוגיא ודברי הפוסקים. ואמנם דברי האדון ז"ל הם כפשטן דהמחבר נקיט להשגיה דהטור וכפירש"י (וברמ"מ פ"ג מה"ש הי"ז שמא יגיס בה ותו לא והלח"מ פירש צובע כתו' וביארתיו בט"ז) משמע כתי' הא' ברא"ש פרק כירה דף מ' ב' סי' י"א דסמנין לצבוע בהם צריך בישול לעולם (ול"ש בהו כ"ל) הא אי לאו טעמא דמבשל שרי כמו בקדירה תבשיל כ"ל שרי בשי"ח סי"ח אלא מיהת בצמר כ' שם אפי' קלט העין אסור להגיס ביורה עקורה אי מטעם הטור כאן דלעולם צריכים הסמנים בישול ול"ש בהו כ"ל או כטעם הר"ן דלא יחרוך דרך הצובעים להגיס וממלאכת הצביעה היא חייב משום צובע וא"כ בכלי שני או אינו יס"ב שרי להך טעמים אבל התו' שבת י"ח ב' ד"ה דלמא משום צובע וכפשטו וכמ"ש הרא"ש פ' כירה בתי' הב' דנכנס הסמנים בצמר ולא כפי' הר"ן) וא"כ אף בכ"ש ואין יס"ב י"ל דחייב מ"ה כה"ג וכ"מ לפסולי עדות או לומר לעכו"ם שבות דשבות במקום פסידא (ועי' לקמן בענין טלטול מן הצד ויבואר אי"ה) ובסי' שי"ח במ"א אות מ"ג פי' משום צובע לאו היינו פי' הרא"ש בתי' ב' ובתו' אלא פי' הר"ן וכמ"ש בב"י שמשם לוקח וכמו שציין באר הגולה באות ח' ומש"ה לא סיים שם שנקלט הצבע ודי לו בביאור משום צובע וכאן סיים דכשמגיס בה נקלט הצבע הוא הדבר אשר דברנו וכי שם צובע לא תי' א' דסמנים לעולם צריך בישול דלר"ן כראב"ד ל"ש בישול וסמנים לא גריעי עכ"פ מראב"ד (עב"י בשי"ח הביא דברי הרא"ש דכירה ועב"ח ולמ"ש י"ל דהטור סובר בדעת אביו הרא"ש דכראב"ד בעודו רותח יש בישול ד"ת בתי' א' וכאמור) ואפשר שהאדון ז"ל שם בשי"ח אהיתרא קמהדר דטעמא שלא יחרוך וממלאכת הצביעה היא וצובע כר"ן הא סמנים בלא צמר ליכא חיוב תורה במגיס דלא כרא"ש בתי' א' אע"ג דהמחבר פסק כראב"ד יש בישול סימנים שנתבשלו כ"ל עכ"פ מותר ובב"י הביא בסוף הסי' רק דברי הר"ן וכאמור . באופן שדברי האדון ז"ל מאירין כספירין . וראיתי להתו"ש כאן אות ד' ובשי"ח אות כ"ז כתב מרורות על מאורן של ישראל ואין ראוי לכתוב כן על האדון ז"ל דנהירין ליה שבילי דנהר דיעה : ושוב ראיתי בהגאון המפרש בירושלמי (דפוס דעסויא) הקשה כעין זה על המ"א ולמ"ש א"ש ואין להאריך ובשי"ח אי"ה יבואר עוד: והוי יודע דקלט העי"ן רק מראה הצבע ועדיין לא נצבע שפיר ובירושלמי פריך לה מהו מתהניי א"ר אבוהו כגון אילין קורייאי דלא מקפדין וכתב הגאון המפרש שם אם לא נצבע כ"ל כו' קורייאי שם העיר או אדנות [מלשון נפיק לקרייתא או קורא) ומשמע וודאי כל שלא נצבע כ"ל עדיין יש משום צובע הלכך לרא"ש ותו' דנכנס הצבע אף בכ"ש כה"ג אסור וה"ה לר"ן וכל שקלט העי"ן ל"ד וכדכתיבנא ועא"ר ובפ"ק דשבת ואי"ה בשי"ח יבואר עוד: (ג) ייחד עמ"א לכאורה חסר ב' תיבות כחמצו של עכו"ם בבית עכו"ם כמו חמץ ריש פסחים ייחד לו בית אין זקוק לבער יע"ש ברש"י ובתו' אבל באות ה' הטעם דייחד קנהו מע"ש ואי"ה שם יבואר : (ד) ויש להחמיר . עמ"א ברמ"ו אות וי"ו בשאלה אין איסור להשאיל כליו לעכו"ם בשבת רק מפני איסור הוצאה ובעיר מוקפת שרי משא"כ במכר ומשכון יש טעם הר"מ ז"ל פ"ו משבת שיאמרו שמכר לו בשבת (ומ"ש הלוהו בשבת זה משום הוצאה) ואפי' מוקפת אסור ולא יתלה בשאלה הואיל והאמת דמכר לו וכמ"ש ברמ"ד אות ה' בשדה וכ"ש בסחורות דאין דרך להשאיל דלא יתלו . ובאלם היקל בייחד וט"ז ג' היקל בלא ייחד ובייחד לצורך והפסד אפשר להקל באין אלם עא"ר ג' ושכירות ג"כ לא מהני ועמ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר ואם כלי שעושין בו מלאכה אסור אף במוקף חומה בשאלה אא"כ יצא מפתח ביתו מבעו"י שלא יאמרו בשליחותו של ישראל עושה מלאכה בשבת עמ"ש ברמ"ו . (ה) להחמיר. עמ"א עסי' תמ"ח במ"א ה' דעכו"ם לא קנה מישראל כ"א כסף ומשיכה לסימטא עי"ד ש"ך יע"ש ומשמע דאף הגבהה אין קנין לעכו"ם ואי"ה בתמ"א יבואר ומש"ה מכיר' ולא משך עד שבת נגמר המקח בשבת אבל יחד במקומו ומסיק למה דקיי"ל אפילו שכירות לא קניא כ"ש יחד א"כ אין היתר. ומ"ש בת"מ במ"א אות א' ומ"ש בשמ"ז קיי"ל לאסור היינו בעני ישראל משום לפני עור עמ"א שם ד' וט"ז א"ו מ"מ שם העלו דאף עני עכו"ם אסור מה"ט שיאמרו שנתנו להוציא עב"י וגם מגמרא אין ראיה דפטור ומותר משום שבת עט"ז אות ג': (ו) אם . עמ"א ועי' אות יו"ד בנותן חלוק ישראל הניכר שהוא של ישראל אם יודע וודאי שיעשה בשבת במקום מפורסם אסור לתנו לו אם לא בספק שמא לא יעשה בשבת : (ז) בטובת הנאה עמ"א ברמ"ז ס"ב להמחבר בחנם עדיף טפי דהוה כקצץ משא"כ בשלא קצץ ומצפה לשכר וא"י כמה וכמ"ש הר"ב בהג"ה ואם כו' : (ח) אסור עמ"א ועמ"ש ברמ"ז במ"א אות ב' בכתב דניכר אין סותר לכאן וכאן בד' וה' שרי אקבלא לצורך יכול לגומרה קודם השבת שרי אף לב"ש במשנ' שם ואפי' לא קצץ שרי כה"ג: (ט) אם. עמ"א דשכר ולא קצץ גרע מבחנם להמחבר חנם עדיף דמותר ליתנם בע"ש והוה כקצץ כו' ובחנם מוחה בשבת כ"ש בשכר ולא קצץ ועב"י יש אוז' ט"ס במ"ש וצ"ל שכר וקצץ ועב"ח וא"ר זיי"ן: (י) טוב. עמ"א כוונתו דכאן טו"ב לחוד ורמ"ד כ' בש"ד אם מלאכ' מפורסמת (ובמקום מפורסם מ"א שם י"ג עמ"א שם ובט"ז אות ו') מדינא אסור כמו מחובר לעשות בשבת ע"כ פי' דכאן שאין שם ישראל נקרא עליה ביחוד כו' והמ"א כ' דכאן ושם לד"א נתכוונו בספינה כו' ומדינא אסור בשבת והנך רואה במ"ש שם הישר"אל בה"א הידיע' כוונתו כן ובכתובת נמי טוב להחמי' ובתרס"ד ספי' י"א אם קצצו אף שישראל אמר לו לקצוץ והיה יכול מבעו"י וקצץ בשבת שרי כל שא"י ולא יצא הקול שקצץ בשביל ישראל אבל ביוצא הקול בשפת קציצה במקום מפורסם שעכו"ם קוצץ בשבת הרבה בשביל ישראל טוב להחמי' ולא מדינא דמ"מ א"י של מי הוא וליכא חשדא כ"ל. ואי"ה בתרס"ד יבואר זה: (יא) ללבוש עמ"א פי' בהמחבר כאן דמתיר והרב מודה לו בצורך שבת ורע"ו ס"א בנר אוסר בקצץ אף רק לנר לבד (דכה"ג הוה קבלנות גמור כבסי' רמ"ד ס"ה במלאכה מיוחדת) שאני התם דמ"מ הדליק לצורך ישראל בשבת ואסור להנות ממלאכת שבת אף ע"י עכו"ם כל שלצורך ישראל משא"כ כאן עכו"ם אין עושה שילבש ישראל היום דוקי' רק להשלים פעולתו ומש"ה היקל הר"ב לצורך כאן אבל פשיטא כל שהישראל אמר לו שמון לחשיכה מדוע לא גמרת ואמר עכו"ם אעשה זאת למענך בשבת אה"נ דכ"ע מודים דאסור כמו נר וברי"ן כ' ול"ד לנר דאדעתא דישראל משא"כ בקצץ ה"נ פירושו כלו' דהתם לא הוה קציצה דמ"מ אדעתא דישראל משא"כ כאן הוה קציצ' ועב"ח וא"ר אות ט' ולמ"ש א"ש : (יב) בכדי עמ"א בתקט"ו אות גד"ה מבואר שם דמחמירין כאן דוקי' מלאכה ד"ת אבל מלאכה דרבנן יש להקל בקצץ לכ"ע ואף להמחמירין שם ב' י"ט של גליות בשני ימים בחנם הא קצ"ץ ושהה כ"ע מודים דבי"ט א' כ"ש מותר דל"ש שיאמר לו בי"ט שיהא מוכן לשני דקצץ הוא ועתו"ש אות ט"ז . וזה בכללם אבל במאכל דגים אם יש במחובר ולידה בקצץ אסור כל היום מוקצה כזה עמ"א שם א' ובאין במחובר שרי בו ביום באפשר ואפשר דמי לנר דיודע עכו"ם שעושה לשמחת י"ט וליום חול אין צריך לו דגים הוה כנר

וירא' דהכל תלוי בדעתו אם תחלה רוצה אף בחול שלא להשלים רשאי אף שבא"ר כ' לאסור יע"ש הדורו' חלושים. ועשו"ת חוט השני סי' ס"ו ואינו בידי כעת ואפשר לא אמרו אלא בשאם והכן. ואם אירע פ"א בחול והתנה בפי' כשיפול בע"ש לא ישלים פשיטא דראוי שלא להשלים לכ"ע ועא"ר בזה יע"ש ואף רש"ל מודה בזה בש"ע כ"ן הגה אחר מ"ש המחב' ת"ח. ולבוש י"ל טעמיה דנפשי' הביא י"א לא הגהו' רבו לחוד יע"ש:

רנ א ישכים. עט"ז עב"י תנחומא וא"י למה שבקוה למ"ש הטור הביאו הלבוש והכינו את אשר יביאו דומיא דשבתא דהיתה בבקר דכתיב וילקטו אותו בבקר ואפשר בקר ד' שעות והיה מיד מצוה ביום ששי מיד אם אפשר ובלבד שיקרא ק"ש ותפלה בזמנה עא"ר א' ואף דצרכיו אסור לעשו' קודם שיתפלל עסי' פ"ט ס"ג צרכי שבת מצוה הוה ומותר קודם שיתפלל ואין לחסיד להתחסד להאריך בה פלא בע"ש יותר מדאי א"ר אות א': ב ויש. עט"ז והכינו א"ת אשר אם כמו לאחים ולמזמרו' ישעיה ב' ד' יע"ש ע' במ"כ בשרש את. ובספרי דרים נה וידעת כי שלום אהלך זו השחת שביגב"י יע"ש והט"ז נקיט טעם ס' חיי עולם הובא בב"י . מ"ש המחבר והיא ל' הטור כי זהו כבודו א"ש בזה מ"ש בשו"ת חו"י סי' ר"ה איך הקילו בכבודם הא גדול כ"ה כו' דזהו כבודם בעוסק במצוה וניכר שעושה כן לכבוד הש"י וכה"א ונקלותי עוד מזאת משא"כ הם אין ניכר כמו זקן ואין לפי כבודו באבידה וכדומה יע"ש ברכות י"ט ב' וד' א' ועמ"א ב' ואי"ה שם יבואר. בכל ע"ש יהרהר בתשוב' ויש לפנות קורי עכבים בכל ע"ש א"ר אות ו' . יש למעט לימודו קצת בע"ש כדי שיכין צרכי שבת לבוש והוא מ"ש רמ"א בסי' רנ"א ס"ב בהג"ה ועמ"ש אי"ה שם באות ו' במ"א. עא"ר אות ה':

רנא (א) י"א מנחה גדולה עט"ז במקום שנהגו דף נ"ן ב' מאי אריא ע"פ כו' כפירש"י וכמ"ש הב"ח דמדתנן עד חצות לא שמעינן לאחר חצות אסור למיתני סתמא מקום שנהגו לעשות בע"פ עושין וידעינן דעד חצות דלאחר חצות בעי"ע וע"ש נמי אסור ומדלא תנן בשום מקום במשנה דין זה ש"מ דפשיטא הוא יע"ש בב"ח ומשני כו' ולפי' הטור הוא כפשוטו דאשמועינן עד חצות הא לאחר חצות מיד אסור בע"פ הא בע"ש וי"ט משש ומחצה אסור ולגי' הב"י ברש"י ט' שעות התרצן משני דלא כסברת המקשן אלא התם ממנחה ולמעלה היינו קטנה מט' ולמעלה אסור הא סמוך קודם לכן כפירש"י היינו קודם ט' שרי (ומש"ה פירש"י כגדל"ת סמוך ח"ש וז"ש לגירסא זו דגם בע"ש וי"ט סמוך ח"ש אסור דאין חילוק בין ע"פ לע"ש לענין סמוך דכל שחסרו בזמן מנחה יהיה קטנה או גדולה סמוך לה ח"ש הוה כזמנה ממש וכן פי' ש"י סמוך קודם לכן היינו מו' עד ט' והוכחת רש"י דאלו מנחה גדולה קאמר היה לו' בברייתא ג"כ ע"ש וי"ט מחצות אסור (כלו' דוודאי סמוך חצי שעה כזמנה דמי בכל מקום והיה להו לחז"ל לו' שאין רואה סי' ברכה מחצות בע"ש) ש"מ דאה"נ אלא הפרש רב יש ביניהם זה משש מיד בע"פ וזה בע"ש מט' מיד כשהם מנחה היינו קטנה דזהו עיקר שיעורא (עסי' רנ"ג) אבל לא רצה לומר כרא"ש דא"כ לא הי"ל הכא מחצות אלא הכא סמוך למנחה נמי דכפירש"י יותר הל' דחוק דסמוך למנחה' מנין דכר שמיה הי"ל התם ממנחה ולמעלה דהיינו מט' הכא מחצות מש"ה פי' הב"י כאן אבל הו א"ש ז"ל גורס ברש"י מט' ומחצה סמוך למנחה דהיינו מתחלת תשע (כ"ה הגי' ברש"י אצל הרי"ף יע"ש) וא"ש אלו התם סמוך למנחה מט' ולמעלה ג"כ שרי ואלו כאן אף מחצות אסור והוכחת רש"י דאי תרוייהו מנחה גדולה לא הי"ל הכא חצות אלא הכא סמוך נמי כו' יע"ש בב"י והט"ז לא הונח לו אפגי' רא"ש דלמ' מזכיר סמוך ניסנא יתירא דאין שייך תירוץ כ"א התם ממנחה קטנה והכא חצות והנה דרדהט"ז י"ל עפ"י מ"ש הר"ן ז"ל דמאי פריך כפשוטו דע"ש נמי במנהגא תליא מלתא כל היום קודם חצות דלאחר חצות בע"ש אסור הוה נמכללי' עפע"פ וה"ה לרש"י כ"מ למתני בכלל מקום שנהגו לעשו' מלאכה בע"פ עד חצות וע"ש וי"ט עד מ"ק עושין ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושין וז"ש רש"י ולמה ליה למתני חצות לאשמועינן דווק"א מנח דווק"א כפשטי' הי נמכלליה ע"ש וי"ט עד מ"ק כו' ומשני דל"ד דזה סמוך כלומר מחצות מיד איסורא וצ"ש ח"ש מט' עד חצי שעה שרי מדינא רק מנהגא ואי הוה תנן עד מ"ק ה"א סמוך ח"ש נמי אסור (אבל הב"ח הבין מלת דווק"א כאלו אמר הך דווק"א יע"ש) אבל שיטת הטור א"ש טובא כפי' הר"ן ז"ל דתרווייהו עד מ"ג א"כ שוה ע"ש ממש לע"פ קודם חצות במנהגא תליא מלתא ומיהו לאידך תירוצא סי' ברכה איגרוהא שמותי לא משמתינן לא שייך מנהגא קודם חצות בע"ש ועי"ט דלאחר חצות לא חמיר איסורא דאין משמתין לי"קודם חצות מנהגא והוה מנהגא בטעו' ואין צריך התרה ועי' ר"ן ושם משמע כמ"ש דבע"ש איסורא איכא מנח' ולמעל' רק דלא משמתינן אבל הט"ז כתב דאיסורא נמי ליכא כ"א דאין רואה סימן ברכ. והנה בש"ע סתם י"א מנחה גדולה וי"א מ"ק ולא פי' אי סמוך שרי וי"ל לתי' הב' התם לא משמתינן י"ג דלפ"ז סמוך אסור דכל סמוך כזמנה דמי כו' ובהכרח לפסוק כתי' הב' דלתי' א' י"ל מנהגא בע"ש ולא מצינו כן בשום פוסק שיאמר בע"ש קודם חצות מנהגא ש"מ כתי' הב' וזה נרא' דעת המרדכי שכ' בע"ש מ"ג חצי היום עא"ר אות בג"ד ולמ"ש א"ש ומשמע דגוערין בו ומבטלין אותו בע"כ יע"ש דאין סימן ברכה איסורא נמי איכא ויש אין רואה סימן ברכה לאו איסורא וכאן איסורא איכא דא"כ הי"ל התם אין רואה והכא איסורא איכא. ועמ"א ושם יבואר אי"ה. ע' אות ב' אי"ה: ב וה"ה בגדי חבירו עט"ז בסי' תקמ"ב (ע"ש תקס"ב) ועט"ז שם אות ב' דאם אין לו מה יאכל מותר ליקח שכר הרבה ומשמע הא כל שיש לו לחם ומים אסור ועמ"א שם וי"ל בשבת דמוזהר על עונג שבת אפי' יש לו מים ולחם כל שאין לו לענגו בבשר ודגי' שרי ומזה נתפשט המנהג לעשו' מלאכה בע"ש החייטים עד סמוך לשקיעת החמה אע"ג דמשמע דאיסור יש וגוערין בו ומפריסין אותו בע"כ כמ"ש באות א' וכ"מ בהר"ב בהג"ה אבל אסור לכתוב לחבירו בשכר משמע איסורא איכ' אלא דאם הוא עני ולא הכין צרכי שבת משקין ומבושלים טובים כפי הראוי לו שרי אבל הכין ודאי אסור וגוערין ומפריסין בע"כ ממ"ק ואילך דאיסורא דרבנן להקל וכפי הכלל י"א וי"א הלכ' כי"א בתרא עיין בכללי או"ה. ועמ"א אות ה' בזה ואי"ה שם יבואר עוד :

רנב א והמגיס. עט"ז בשי"ח אות כ"ב וכ"ג לצמר או דצריך בישול רב (וזה נרא' דעת המחבר כאן ובמ"א אי"ה באות ב' יבואר) א' צובע. ועי' רא"ש פ"ק דשבת י"ח ב' הביא פירש"י מגיס מבשל ובפרק כירה דקמ' ע"ב הביא בסי' י"א שם פי' ושי' מגיס מבשל אע"ג דאין בישול אחר בישול סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם א"כ צובע שמגיס מכניס הסמנין בצמר וז"ש הט"ז בשי"ח אות כ"ב שלצמ"ר צריך הרבה בישול ול"ד סמנין צריך הרבה בישול ויש בהם בישול אחר בישול תמיד וכ"מ המגיס ביורה סמנים שאין בהם צמר כו' ויבואר אי"ה בשי"ח וכאן במ"א ב'. אמר המר והנמהר ראיתי לכתוב כאן קצת דברים פרטים בענין זה. רש"י שבת ח"י ב' ד"ה מגיס ובמבשל הוה בישול פי' הרא"ש שם דחייב משום בישול אבל הב"ח דקדק מלת ובמבש"ל לומר בתבשיל הוה בישול וכאן משום צובע וע"ש התו' ד"ה דלמא וכן פי' מהרש"ל עכ"ל. הנה מלת ובמבש"ל י"ל כ"ז שיס"ב וכ"ר אבל כ"ש או אין יס"ב אף מגיס אין פועל בו בישול וכרא"ש. ולב"ח משמע כל דליכא מבשל ליכא צובע אבל לקמן אבאר אי"ה די"ל אף כ"ש וכדומה מגיס נכנס הסמני' בצמר וכדכתיבנא. ועי"ד בסי' ס"ט בש"ך אות ל"ח ול"ז דחומץ וציר י"ל מבשל בכ"ש וא"כ אות' המטמינים בשר ובצלים וחומץ וחריף ומערין בכ"ש אסור להגיס כ"ז שיס"ב אם אין מבושל כל צרכו אבל כ"ל שרי כמ"ש בסי' שי"ח סי"ח ובאין יס"ב ראוי להקל שם וכאן. ולהר"ב בשי"ח ה"ה בכ"ל בכ"ש כה"ג: והנה הר"מ ז"ל פרק שלישי הי"א מה"ש אסו"ר להכניס מגריפה לקדיר' והיא על האש מפני שמגיס בה וזה מצרכי בישול ונמצא כמבשל בשבת ופ"ט שם ה"ד מגיס מבשל ופכ"א הי"ג מותר לגמור שחיקת הריפות אחר שמורידין הקדיר' מעל האש ועי' מ"מ וכ"מ ולח"מ פ"ג ולאחר התבוננת היטב בדבריהם הוא דהלח"מ הבין במ"מ דתחיבת המגריפ' לא מגיס הוא אלא דגזור אטו יגיס ויהפך בה הלכך במבושל כ"ל דליתן על האש איכא איסור דרבנן [יבואר אי"ה בסמוך] תחיבת המגריפ' מותר הא הגסה ממש איסור מדרבנן ובלא כ"ל חיוב חטאת ומגיס נמי הילכך תחיבת המגריפ' אסור שמא מגיס וכ' רבינו דין זה כאן ולא בפ' תשיעי שזה מקומו משום דלמדה מכך דצמר ליורה דלמא יגיס כמ"ש המ"מ והיינו אע"ג דהתם דלמא מגיס והוה צובע מ"מ דמי לי לגז"ר כמו התם דלמא מגיס ה"נ דרך להפך המגריפ' הלכך הוצאה ותחיב' נמי אסור וכ"ז על הא"ש הא עקורה אף כ"ר ויס"ב אין הגסה פועלת בישול הלכך מותר מגריפ' ומש"ה כתבו התו' שם שבת י"ח ב' ד"ה דלמא משום צובע לא בישול כברייתא' בילה ל"ד אלא בעקורה אין הגסה פועלת בישול אף בכ"ר וא"ש ההיא דפכ"א גריפות אחר שמורידין מאש מהפכין בה אע"ג הגסה ממש אסור מדרבנן עכ"פ להר"מ ז"ל בכ"ל כמ"ש המ"מ בעקורה אין פועלת כלל ובעודה על הא"ש אה"נ מדרבנן אסור אבל הכ"מ שם פ"ג הבין דלכ"ע בעקור' וכ"ר יס"ב הגסה בבישול דמ"ש על האש כו' והתו' שכתבו צובע לא בישול דקשיא להו מה שרידהתמא סמנים כבר מבושלים כי כן דרך הצובעים ואח"כ נותנים צמר ליורה ומתירו ב"ה אע"ג שעדיין לא קלט העין דא"כ מגיס אין בישול אחר בישול (בצמר ל"ש בישול רק בסמנים) (עמש"ל בט"ז שי"ח אות כ"ב) לכן כתבו צובע והתי' הב' של הרא"ש פ' כירה דקמ"ש ב' י"א. וכ' רבינו כאן דלמדם ג"כ והלא מגיס מבשל וז"ש הרמ"ך הביאו הכ"מ שם יע"ש. אלא דיקשה השיא דפכ"א הי"ג דאסור בעל האש לגמור שחיקות הריפות למגיס במבושל כ"ל עכ"פ מדרבנן אסור ולמה התיר אחר שמורידין כו' והנאמת פ"ט ה"ג המבשל על האור מבושל כ"ל פטור משמע אבל אסור והחילוקי' שי"ל בין נצטנן או לאו מבוארים ומ"ע להמ"מ דכ' בפשיטות כן קשה ואי"ה בסי' רנ"ג במ"א אות כ"ב ול"ב ובשי"ח ס"ד ושט"ו יבואר הדין להמחבר בזה: עוד רגע אדבר בהגהות פ"ג אות ו' דחלק אשה"ת במבושלת כ"ל מפרשים דהר"מ בכ"ל מיירי ותחיבת מגריפה מגיס ממש הוא ואסור על האש בכ"ל או מ"ה אע"ג דאין בישול אחר בישול הגסה פועלת יותר או מדרבנן עכ"פ ויתישב כמבש"ל בכף הדמיון ועמ"א סי"ח מ"ב ולדינא יבואר שם אי"ה בזה: ועדיין פש גבן לברורי כי שלש טעמים יש ביורה עקור' מגיס את' בישול כפירש"י וכרא"ש פ' כירה מ"ש ב' סי' י"א (הובא בב"ח שי"ח דסמנים לעולם צריכין בישול ולפ"ז דווקא בכ"ר ויס"ב השני תי' הב' ברא"ש צובע כשמגיס נכנסי' הסמנים בצמר ויש לכ"א לכאור' קולא וחומרא לתי' הא' קולא בכ"ש או אין יס"ב חומרא אף קלט העי"ן אסור כי הסמנים צריכין לעולם בישול ולתי' הב' קולא בקלט העין מבעו"י ל"ש צובע תו וחומרא אף בכ"ש י"ל מגיס צובע ואמנם טעם השלישי למדתי מר"ן ז"ל בשבת שכן דרך הצובעים להגיס שלא יחרוך וכ"מ בירושלמי ומשמע מטעם צביעה הוא כי היא ממלאכת הצביעה שלא יחרוך הצמר הלכך אף שקלט העין אסור אבל בכ"ש י"ל ל"ש שמחריך ושרי אפשר אף בלא קלט העין באופן שיש לכ"א מהפירושי' קולא וחומרא ויבואר אי"ה במ"א אות ב' : ומנא הא מלתא דאמרי רבנן אף כ"ר שהעבירו מעל האש הגסה פועלת בה מתורתו של הר"ן ומההיא דלמא מגיס בה אף בעקורה (דכ"ר מבשל יליף ממשנה אלפס וקדירה שהעבירן מרותחין בשבת כו') ולתירוץ צובע לא מוכח מידי ולזה י"ל דסברא היא בלא ילפותא דכ"ר מבשל אף הוסר ומגיס כבישול מה לי הוסר אמנם בר"ן קשה דכתב ומכאן למידין ואח"כ כתב מטעם מלאכת הצביעה א"כ אין ראיה ומירושלמי צ"ע וכבר עמד המפרש בירושלמי עלה דהך דצמר מירושלמי יע"ש גם דברי הירושלמי גופא צ"ע לי ומה אעשה שעונותי גרמו שלא זכיתי להבין כל זה ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד : ב ובלבד. עט"ז ועסי' רמ"ו בט"ז אות ג' ומ"א ז' מ"ש שם בזה לכאור' סותר לכאן ועמ"ש אי"ה עוד באות ג' כאן :

ב אם עט"ז הראיה משבת פשט העני לפנים ונטל מתוך ידו של בעה"ב דבעה"ב פטור ומותר בשני עכו"ם ויחד לו מקום דשרי והט"ז כ' לפ"ד הר"מ יש לאסור משמע לטעם המחבר ברמ"ו ס"ב שרי ועסי' שכ"ה ס"א מדין זה ומ"א שם אות ד' ומ"א כאן אות ה' ושם יבואר א"ה : ד כל עט"ז בספק אע"ג שאין אומדנא כלל ולתלוי הייני ספק שרי ועמ"א אות י"ג ואע"ג די"א בש"ס לא מהני בדשיל"מ הכא קיל טפי וצ"ד ק"י ובמ"א א"ה אבאר עוד : ה וכל זה עט"ז עמ"א אות ע"ו וא"ה שם יבואר : ו והשמן עט"ז ובב"ח האריך ג"כ בזה יע"ש ובחדושינו הארכנו ועיין לקמן ש"ך ס"ב דאם יש יין בגיגית אף לא נתרסקו מבע"י מתבטל וכאן מיירי באין שם יין הלכך כל שנתרסקו מבע"י ויין יוצא בשבת שרי הא לא נתרסקו אסור עמ"א י"ע מ"ש בזה : ז ולא עט"ז שבת י"ח ד' ובתוס' שם ד"ה והשתא ובמקום פסידא סומכין על מאן דמתיר עמ"א אות כ"א: והעמדת זיג"ר בשבת משמע כאן וד"מ דאסור בשבת ואפ"ה שרי להשמיע דיודעים דמאתמול העמידו וברחיים אסור שיאמרו היום נתנו החטים ברחיים ועסי' של"ח ס"ג והרב כ"כ אף למאן דמחמיר ברחיים · ובטלטול מותר וכן אותן זכוכי' שמניח בתוכו חול וקורין שעה מותר להפכו בשבת להוריק מזה לזה דלאו מידי עביד ומוקצ' לא הוה דיחדו לכך הוה כלי: נלורך גופו ומקומו עסי' ש"ח בזה ואם מותר לו' לעכו"ם להעמיד בשבת ל"ע דאפשר יש בו מלאכה ד"ת ושבו' דשבו' התירו במקום מצוה לידע זמן ק"ש ותפלה אבל ד"ת לא : ואם תקן עכו"ם אותו בשבת בשביל ישראל אפשר דאסור ליהנו' לשמוע ולידע השעה כמו נר שהודלק בשביל ישראל אע"ג דלית ביה ממש בשמיעת קול : ועשו"ת פנים מאירו' בזה וא"ה בשל ח אבאר בזה וכאן אין להאריך ובש"ח סי"א א"ה יבואר ופ"מ קכ"ג בזה ושל"ה: ח במחטו בידו עט"ז הר"מ ז"ל פי"ע הכ"ו מה"ש ועב"ח שהר"מ דקדק בלשונו אפ"ה לא שינה לשון המשנה חיי"ע דכל אדם נמי והמחבר שינה וכתב כל אדם שבידו חייב חטאת וסמך אסי' ש"א עמ"א אות כ"ג. ומ"ש תפילין בראשו לא הוה גל"ג כ"כ הב"ח דוודאי קרוב שאדם צריך לפנות ויסירן ודאי מראשו ולא ילא עם חשיכה שמא ישכח ואתי לאתויי ד"א ברה"ר כי גם זה גזירה קרובה או יכנס עם תפילין בבגדו לבית הכסא וחייב חטאת וא"ש דברי הט"ז במ"ש דהוה גל"ג כו' אלא דסיים אתי לאתויי ד"א : בלבוש הביא כאן ב' דיעו' ובסי' ש"ן רק כרבא דלא גזרינן גל"ג : ועא"ר י"ע אלבוש קאי יע"ש :

רנג א שלא עט"ז. הנה ב' דיעו' שהביא המחבר הם דעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ג מה"ש דמתני' לשהו' נמי אין שרי אלא עפ"י תנאים המבוארים שם ולשהו' להחזיר בשבת א' הוא ומיהו לסמוך לשהו' מותר וחזרה אסור כמ"ש המ"א באות ה"ו דבעיא שם בלשהו' הוה. ודעת רש"י ור"י בעל התוספת דמתני' להחזיר תנן וכן בעיא דלסמוך להחזיר הא לשהו' משהין בכל גווני ואף כמאב"ד ומצטמק ויפה לו כמבואר בתו' דפ' כירה ואין איסור אלא שלא הגי' כמאב"ד (ובש"ע דהביא המחבר וי"א כמאב"ד או מצטמק ויפה לו לכאורה כבעל המאור דכמאב"ד ומצטמק וי"ל אסור ואין מותר אלא כמאב"ד ומור"ל או כ"ל ומוי"ל אלא דק' איך כ' אח"כ ואין אסור אלה בלא הגיע למאב"ד הא הוזכרה גרופה וקטומה כמאב"ד ומוי"ל ובאר הגולה אות יו"ד ליין רש"י ור"י ול"ע קלת ונהוגין כסברא אחרונה אף כמאב"ד ומוי"ל שרי) ובפ"ק דף י"ח ב' קדרא חייתא שרי בשיל ספיר דמי בשיל ולא בשיל אסו, לרי"ף ורמב"ם בשיל כ"ל מיירי ומור"ל בשיל ולא בשיל כמאב"ד אסור קידרא חייתא מפרש הב"ח פחו' ממאב"ד שרי לדיעה זו דהוה כחי וכ"ש חי לגמרי שרי דלמחר יתבשל בלא חיתוי ולפ"ז לי"א לרש"י ור"י דבשיל היינו כמאב"ד ובשיל ולא בשיל פחו' ממאב"ד אסו' דוק' חי לגמרי שרי א"כ מחלוקת זה לא נזכר בטור בין רי"ף ורש"י אלא ש"מ דאף לרי"ף ור"מ ניחא קולא וחי אין שרי אלא לא נתבשל כלל וכמ"ש המ"א אות א'. ועסי' ש"ח לדידן קיי"ל כמאב"ד יש בו בישול אחר בישול אף בעודנה רותח וביש"ל כל לרכו אף מצטמק ויפה לית בישול אחר בישול (ונ"ד וסמנים לצבוע דכתב הרא"ש פ' כירה דלעולם לריכין בישול עט"ז ש"ח אות כ"ב ועיין רא"ש פרק כירה דף מ"ס סי' י"א) ומ"מ שמא יחתה שייך ביה ומעביר הגחלים ועיין סעיף ב' וא"ה שם יבואר לענין חזרה בשבת : והא דכמאב"ד לדיעה ב' שרי דשוב לא יחתה : ב חתיכה חיה עט"ז וכ"כ המ"א אות ד' : ג דעי"כ עט"ז מדכתבו התו' חיה מותר על גבי כירה ולא כתבו אפי' ע"ג כירה ש"מ דמפרשי להו קידרא חייתא ובשיל ולא בשיל בין כירה ותנור אף בכירה שרי חייתא ועוד דאפדכתבו בדפל"ח א' די"ל חייתא בתנור שרי וכירה אסור אכתי י"ל כמאב"ד הוא להיפוך בכירה שרי כפשטא דברייתא דחנניא אומר כל שיש כמאב"ד מותר לשהותו ע"ג כירה שאין גרוף וקטים הא תנור לא (לא רבותא) והמחבר בי"א השמיט תנור שהרי הר"ב אומר כן ואפי"לו תנור די"ל כמאב"ד בכיר' שרי באין גרוף דלמא יחתה דיללה ויגמור לזמן מה בלא חתוי משא"כ בתנור חומו רב יחתה ולגמור מיד וא"כ אין ראיה מכירה לתנור ולא הוה להו למישתש אע"ג דחייתא שרי בתנור התם שאני דלמחר כו' ש"מ ועיין ר"מ ולמ"ש א"ה : ד מותר. עט"ז ועמ"א אות ו"ו ובלבוש ואפי"לו ב' כירות המתאימות כו' ובא"ר וי"ו הוסיף לומר דע"כ הכין הוא באמת דמותר לסמוך א"כ למה לייר מתאימות (לימא משהין ע"ג כירה גרופה ואין משהין על כירה שאין גרופה בשלמא אי אסור לסמוך קמ"ל מדליא שרי אלא ש"מ דמתאימות חמור עפי באפשר דיש הבלא מאינה גרופה וגם הבל דגרופה) וכן בתו"ש ות"מ הקשו כעין זה. ובחדושינו כתבנו מזה די"ל ב' כירות חמור יותר וגם דווקא משהין על גב"ה הא תוכה לא (ולשון עליה סובל תוכה נמי אבל על גב"ה משמע תוכה לא כמ"ש ר"ח אר"ח בג' יע"ש) אלא דזה אי למ"ד גרף במקלת מהני א"כ ב' כירות ואי' גרופה לא גרע ממקלתה מקום הקדירה גרופה אבל להמחבר דפסק שיגרוף כ"ל הגחלים לא מקלתה א"כ מאי קאמר אא"ב לשהות תנן מתני' ר' יהודה ואמאי לא ר"מ וב' כירות חמור מכירה א' ש"מ דאין כאן חומרא כלל ומתני' ר"י היא ונקיט ב' כירות לליור ולסימנא בעלמא א"כ שפיר הקשה הט"ז לאיזה לורך כתב רמ"א זה ומינה דב' כירות אף תוכה שרי ושם הארכנו : ה ותנור. עט"ז ועמ"א אות ז"ין. ובתנור אם נתבשל כ"ל ומו"רל מותר בתנור אפי' אין גרוף וקטום דכל שבכירה א"ל גרופה וקטומה ה"ה בתנור :כ"כ הלבוש יע"ש ואף שאין גרוף וקטום וכ"ש קידרא חייתא בתנור שרי עט"ז אות ג' וכ"מ לדידן בכופח : ו וכופח. עט"ז בלבוש הביא ב' דיעות וש"ע סתם כר"מ ומ"ש הט"ז דע"כ חמיר בקש דאל"כ למה זכר החומרא הקשה בא"ר אות ז"ין דודאי יש חומרא בגפת ועלים דכירה מהני גרופה וכופח לא גם בח"מ הקשה כן וגם לסמוך יע"ש ובחדושינו שם דף ל"ח ע"ב הארכנו בפי' הגמרא וכאן אין להאריך ואפשר דהי"ל כופח זוטר הבלי' מתנור ותו לא ומדכפל ואמר ונפיש מכירה ש"מ דקש וגבבא גופיה נמי יש חומרא דבעי בכופח גרוף וקטום ועדיין ל"ע יע"ש : ז ואם. עט"ז שבת ל"ח א' שכח מהו ופשיט לאיסורא ל"ש ולמ"ד ל"ש להיתרא סלקא בקושיא הלכדהלכה ל"ש לאיסור' והדר בעי עבר ושה' מהו ופי' הרא"ש ז"ל דלבני הבית אי אסור יע"ש ולא איפשטא ונקטינן לחומרא (עמ"א אות י"א) ולפ"ז אין לחלק בין שכח למזיד ושהה אבל הרי"ף ור"מ גורסין עבר ושכח והיינו במלטמק וי"ל ולא איפשטא ולקולא בשכח הא עבר ושהה אף מור"ל אסור מדלא אבעיא לן אלא עבר ושכ"ח עבי' : ח ואם. עט"ז דבמלטמק ורע לו אף בהחזירם ישראל מותר ובלא בישל כ"ל אסור דנתבשל בשבת ולטנן בלא ג"כ אסור עיין ש"ה בהג"ה יע"ש ושם יבואר א"ה : ט ואם. עט"ז אפי"לו בשוגג חזרה אסור עמ"א אות י"ד דאי מזיד כ"ש מעבר ושהה ומ"ש הרב במור"ל מותר אף בהחזיר ישראל מזיד בשבת דהא לא נהנה מן האיסור וא"ה באות יו"ד אבאר בזה באורך : י ודוקא. עט"ז ראוי להקדים בכאן הקדמה קצרה וזה תוארה :

ודע דהמחבר בס"א וס"ב בכאן הולדע"ד הרי"ף והר"מ ז"ל ולדבריהם יש הפרש בין שהייה לחזרה בשבת הוא זה דשהייה בחי שלא נתבשל כלל או אבר חי שרי בכירה בגפת ועלים בלא גרוף וקטום וקש וגבבא מותר בלא גו"ק ולסמוך נמי שרי בגפת ועלים אבל חזרה בחי ואבר חי נתבשל בשבת ואסור כבשי"ח ואף כ"ל ומור"ל אסור להחזיר וכ"כ הר"מ ז"ל פ"ג ה"י הביא המ"א אות ה' וכ"מ בהגה בס"א דמור"ל דיעבד מותר בהחזיר באיסור דלא נהנה מן האיסור הא לכתחלה אסור. ואם נלטנן והחזיר וחותם אף מור"ל אסור דיעבד שהרי נתבשל בשבת עט"ז אות י"ג ול"מ אשלא היה ראוי לאכול לונן כדפשיטא דנהנה הוא מאיסור אלא אפי' היה ראוי לאכול לונן כך אפ"ה אסור דיעבד דמ"מ נתבשל בשבת ועסי' ש"ח ס"א וסי"ד וא"ה שם יבואר. ומיהו שם ס"ד י"א מור"ל אף נלטנן אין בישול אחר בישול ועט"ז שם אות ד' א"כ דיעבד יש להתיר באפשר ועמ"א שם כ"ז ומ"מ לכתחלה אסור להחזיר בשבת מור"ל וגם לסמוך לכירה שאין גרופה אסור לדיעה א' בס"א בשבת עמ"א אות ה' וגם בגרופה תוכה אסור בשבת ושהייה אף תוכה שרי ומ"ש המחבר תנור אסור דהוה ככירה בגפת ובעלים באין גרופה ואע"ג בס"א כ"כ דאפי' לשהיה אסור מ"מ לסמוך ומור"ל שרי שם בתנור וחזרה אסור להרב דפסק בס"א כי"א ילא כאן כולא בחזרה לסמוך דמותר כמ"ש המ"א אות ה' והרב דשתיק לא דאודוי אודי ליה ועוד שאין מפורש בהמחבר וסמך אמ"ש שם"ה בהגה דתנורים שלנו ככירה וסמיכה מותר והיינו אף בשבת: ולענין אם עבר ועשה איסור דרבנן או ד"ת בשבת בהמתנה למ"ש כדי שיעשו לריך ביאור כי הנה בשי"ח ס"א בלבוש שם דלא בעינן כדי שיעשו אלא באיסור דרבנן הא באיסור תורה לא ומשמע אף בעשיה ממש וא"כ החזיר בשבת תבשיל שבישל כ"ל ומלטמק וי"ל שכירה שאין גרופה והיה חם קלת ונרתח הרבה או בדבר יבש דנלטנן נמי אין בישול אחר בישול לריך להמתין במ"ש כדי שיעשו או רוטב לח ורותח ומלטמק וי"ל כו' אבל בר"ן משמע דוקא ע"י עכו"ם או ע"י ישראל ולא עביד מעשה רק ממילא כמו עבר ושהה אז לריך כ"ש כמ"ש הרב בס"א בהגה שניה יע"ש וכמ"ש המחבר ברכ"ד ס"ח בתורמסין שלא עביד מעשה בידים אף באיסור דרבנן ע"י ישראל לא בעינן כ"ש ועא"ר ש"ח אות ד' גם מ"ש הרב בס"א בהגה שניה מור"ל מותר אף בחזרה והטמנה הדין כן. כל שלא נהנה מן האיסור ואע"ג דאי לא החזיר היה קר מ"מ הואיל ועומד בחמימותו לא מקרי נהנה ולפ"ז אם נלטנן והחזיר ונתחמם אף ביבש שאין שייך בישול מ"מ נהנה הוא ומה בכך שמור"ל מ"מ נהנה הוא ואסור לאכול אם לא שילטנן כבראשונה או לא נהנה מן האיסור ומבשל לית כאן משא"כ בלא שנלטנן ונתחמם אף אם נלטנן אח"כ אסור דמ"מ נתבשל בשב' וא"ה בשי"ח יבואר עוד. ועמ"ש א"ה באות י"ג ושו"ת רמ"א א"ה יבואר בסוף הסי': יא רק. עט"ז רש"י בשב' ל"ח ב' יע"ש ועמ"א אות כ"ד. ומ"ש וכל זה ושייסקרקע הייגו עודנו בידו או ממיחם למיחם ודעתו להחזירה דוקא כשנטלו מע"ש ומחזיר בשב' הא לסמוך באין גרופה ולדיעה שניה תוכה או אין גרופה בחזרה אסור ודאי אף שנטלו בשבת דכה"ג ל"ש חילוק זה והוא פשוט בזה : יב וטוב להחמיר עט"ז והמנהג להקל כמ"ש הרב בזה ובש"ה בהגה יבואר עוד בזה א"ה : יג אם · עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ט מדין בישול נגעו ביה וכ"כ הלבוש משום מבשל ויש לי הרהורי דברים בכאן והנני פורעם בעזה"י : ראשונה לריך לברר איזו הוא בשול ד"ת ואיזו מדרבנן עסי' ש"ח בט"ז אות ג"ד י"א כראב"ד רק מדרבנן וי"א לא נלטנן רק מדרבנן ואח"כ נהפוך הוא אי בישל בשב' פחות ממאב"ד א"ל כדי שיעשו ואם כמאב"ד כדי שיעשו להלבוש בשי"ח ס"א הביאותיו לעיל באות י' ומאחר דכ"ש דרבנן הוא יש להקל גם י"א כל דעביד ישראל מעשה בידים אף דרבנן א"ל כ"ש ולא בעי כ"ש אלא עכו"ם או שהה כבס"א בהגה שניה הואיל ומאיליא ומהו נלטנן בלח הנה במ"א מ"ט ושי"ח אות י"ב יע"ש ומשמע נמי לא שהורק בכ"ש אף יש"ב תו יש בו משום בשול וכל זה מדינא אבל המנהג להקל אם לא נלטנן לגמרי כמ"ש בשי"ח סט"ו בהגה וכאן ס"ה בהגה. ומהו דבר לח הנה הב"י הביא בשם רבינו ירוחם בח"ג בשם הר' יונה כל שרובו רוטב ולונן ומלטמק וי"ל הוא מבשל

יע"ש וכמ"ש כאן אות י"א. וא"ה יבואר שם עוד. ועא"ר יו"ד לידד להקל לאחרים בקלן : (יג) ואם עמ"א אף דש"ס בדשיל"מ לא מהני מ"מ כאן עדיף וסומכין בספק עליה דהא לצורך ג"כ סומכין על דיעה דמתיר ועי"ש רכ"ג [ט"ס רל"ג] א"י מהו באות י"ט להסיר ע"י עכו"ם שא"א לכבות ולהבעיר וכאן מחלק אם אין הולכין בלא זה דביום הוא הוה מלאכה ד"ת : (יד) ליקח עמ"א משמע מטעם עובדין דחול אסור אף ע"י עכו"ם שלוחו של ישראל ועא"ר אות י"ב בזה. ואף נגמר מעי"ט אסור : (טו) שעושה עמ"א ע"ס בעיר שרובה ישראל אסו"ר וכ"ל בעיר שרובה עכו"ם מותר עא"ר אות י"ג בזה והיינו לטעם מראית עין אבל מטעם עובדין דחול ראוי לאסור כיון לביתו אף בחנוני ועתו"ש אות י"ט : והוי יודע דעור אח"כ כלי הוה נולד גמור ואפ"ה שרי דגמרו בידי אדם אין מקלה מדעתו ואף נתן ישראל עור שלו לעכו"ם לפני שבת וקלך ועשה בשבת לא מקנה מדעתו דיודע דעכו"ם יכול לעשות בשבת ועמ"א תקפ"ז אות כ"ה קרן עכו"ם לאפוקי עשה מקרן שמונח בבית ישראל דמוקלה הוא ותדע דהא בגד לעכו"ם נותן משלו ונמי נולד הוא או עכ"פ מוקלה ושרי עתו"ש אות י"ט ול"ע. ובשכ"ה במ"א אות יו"ד משמע לאוסרין בנולד שם בעינן דוקא רק גמרו בשבת וכאן סתם להתיר בכ"ע ולא הביא ב' דיעות ועמ"א תקי"ז אות א' המחבר סובר בשכ"ה ס"ד סובר שמא יאמר לעכו"ם ובחנוני לא גזר יע"ש א"ש כאן . וא"כ למאן דאוסר משום נולד גם כאן ראוי להחמיר אם לא כשכבר היו כלים רק נגמרו עתה דלאו נול"ד רק מוקלה שלא היה באפשר ללבוש כך שרי : (טז) דאין עמ"א ועסי' רמ"ו מ"ש שם וב"ח וא"ר שם אות א' דעביד מעשה יש להחמיר לעלמו אבל דמנחי ומלאכה ממילא נעשית בתוכו לדידן א"ל להחמיר ואפשר נתכוון למ"ש א"ר אות ט"ז : (יז) וטוענין עמ"א תו' ש"י ר"ה ולימא יע"ש אפשר תיקן בזה דלכלל וטוענין וא"כ לומר דאין מלוה אלא דכה"ג לית מ"ד בגמ' אף לב"ש דממילא ומ"מ שעורים נגיגית א"י ואין ע"ש בידי לעיין ביה : (יח) והגת מבע"י עמ"א מבע"י קאי להתיר המשקין היולאין בשבת דנתרסקו מבע"י גדול ע"י עציית הקורה וליכא חיוב חטאת אבל להתיר הטעינה אף סמוך לחשיכה לכ"ע שרי דלא גזור אטו שבת : (יט) בוסר. עמ"א פירש דברי הטור כאן דלא התיר כ"א במחוסרין שחיקה מותרין המשקין היולאין וה"ה לגמור בידים שרי כמ"ש בשכ"א היינו בידים שהרי סיים לפיכך כתב הרמב"ם ז"ל מותר לגמור שחיקת הריפות הרי בידים מתיר ה"ה בוסר ושום ומלילות שמחוסרין רק שחיקה מותרין בידים. וכאן נמי לא התיר המשקין היולאין כ"א במחוסרין שחיקה הא מחוסרים דיכה אסורין המשקין היולאין דס"ל מחוסרין דיכה חיוב חטאת יש בהו ומחוסרין שחיקה אח"כ דגם בידים מותר ונקיט משקין בטור לומר הא מחוסרין דיכה אף משקין אסורים ומש"ה דילג כאן שום דאף לא נתרסקו כלל מבע"י משקין היולאין מותרים דליכא חיוב חטאת כ"א זיתים וענבים ובוסר בכלל זתים ומלילות היינו תבואה בשיבולת א"כ המשקה היולא משיבולת הוא מפרק ממש ודש . אבל המחבר פסק כרי"ף ור"מ דבטעינת קורה מבע"י ומחוסרין דיכה ליכ' חיוב חטאת הלכך המשקין היולאין מותרים ובידיים אסור עד שידוכו ומחוסרין רק שחיקה והשמיט ג"כ שו"ם דשום אף לא נתרסק כלל מבע"י המשקין היולאין מעלמן מותרין דליכא חיוב חטאת ועתו' י"ט ד"ה השום וד"ה רבי ישמעאל וקמ"ה א' ד"ה רבי יוחנן ובא"ר אות י"ו י"ז ואפשר המג"א על הטור והמחבר הקשה כן והעלה דהני יש בהו חיוב חטאת ובסי' ש"ך ס"א תותים ורימונים בעומדים למשקין היולאין אסורים אף דליכא חיוב חטאת כ"א בזתים וענבים י"ל דעומדים למשקין דומה לזתים וענבים וכונה חדא גזירה כה"ג. ועיין בח"מ וא"ה בש"ך יבואר עוד. ועט"ז כאן אות ו' פירש דברי הטור בשכ"א יגמור מעלמן וקשה הא כ' לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות ועא"ר תמה בזה יע"ש: (כ) להשמעת קול. עמ"א לא הבינותי דלרש"י א"י א' זילות' דשבתא יאמרו רחיים של פלוני עושה מלאכה בשכר ובשל עכו"ם שרי משא"כ לאגור הוב' בד"מ כאן וב"י בשסי' של"ח השמעות קול ויאמרו שהיום נתן החטים וכ"מ מרמ"א כאן בזיי"גור שרי דהכל יודעין מאתמול א"כ י"ל ברחיים של עכו"ם נמי אסור כה"ג יאמרו הישראל נתן החטים בשבת עב"ח רמ"ו ס"ב · ומ"ש מתו' ד"ה ולימ' הקשו כולם עליו דא"כ מוגמר וגפרית מ"ט שרי בכתבי א"א הרב ז"ל התעורר בזה ה' יזכינו להדפיס חבורו בזמן לא כביר . וסבור הייתי לומר דלימא גזירה מפני דרואים דאוש' וכ"ע שומעין ויאמרו שבשבת נתן החטים ויבאו להתיר בשבת אף על גב דהשמעת קול וזילותא בשבת דבר חדש הוא כמ"ש הרא"ש מ"מ לימא זה אלא ש"מ דהוה גזירה לגזירה וגם ז"א דמ"מ חשד' איכא אף מדרבנן כמבואר בסי' רמ"ג ורמ"ד ואף די"ל התם אסמכוה אקרא חמיר טפי ומ"מ ל"ע בכאן ועיין בט"ז סי' רמ"ד אות ז"ין מתיר בפשיטות ליסב ישראל שם לשמור אף שלא במקום מלוה יע"ש : (כא) במקום . עמ"א דדואי לרבה דאסור השמעת קול אף בפסיד' אסור ואנן סוברים עיקר כדיעה דהשמע' קול שרי מדינא רק מחמירין ובהפסד מקילין וכן באו"ה כללא הוא כ"מ שהרב מתיר בהפ"מ הוא דמדינא שרי עיין בת"ח ופריי ל"ד בזה : (כב) יש להקל . עמ"א עסי' רמ"ד וסי' ת"ל ומ"ש שם : (כג) במחטו בידו. עמ"א שבת י"א ב' וכרבא דאין גוזרין גזירה לגזירה הלכך דווקא בידו לא בבגדו כשאין דרך להוציא בבגדו עסי' ש"א במ"א אות ט"ו ומש"ה אע"ג דכתב שם דנקובה חייב היינו באורחיה בהכי וכאן נקיט דבר פשוט בידו כ"ע חייב אומן ובאין אומן : ובכרמלית כו' ומחלוקת היא אם יש לנו רה"ר או לאו עסי' רש"ו ושכ"ד ואלי' בפלוגתא אי ספק מ"ה לחומרא גוזרין בספק ואי להר"מ כל ספיקא מ"ה שרי (אף בכרת וסקילה) רק מדרבנן הוא גל"ג ועיין יש"ש ביצה פרק המביא סי' בי"ת ביה"ש לריך למחות בנשים וכן יסד הפייט (בשבועות) לא תנאף בספק פן תענש בוודאי יע"ש ועיין בתה"א מזה והך בוד"אי מן השמים הוא דבידי אדם אין עונשין מספיק' ועיין לקמן סי' תר"ח בה' יוה"כ סעיף ב' שא"י שמלוה להוסיף מחול על הקודש משמע הא בי"הש פורשין וכמ"ש המ"א אות ב' וא"כ משמע דפסק הש"ע ספק מ"ה כוודאי אלא שלשון זה הוא מהר"מ פ"א ה"ז משביתת עשור וסובר ז"ל ספק מ"ה לקולא : אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותיי הייתי אומר שיש בו כרת לדידן נפיק מאשם תלוי וכתוב בהדיא מוחין בידם וספק לאו דנפיק מדאילטריך להתיר ספק ממזר (עיין בתה"א) לאו מפורש הוא ואין מוחין בידם אלא דהמעיין בפ"ט מה' ט"מ דלדידן אשם תלוי איקבע איסורא אין ללמוד ממנו : ובפתיחה כוללת א"ה אבאר זה : (כד) בתפילין שבראשו . עמ"א פי' לדינא דלא כדעת הב"י דבראשו בל"ה שרי ובידו מותר דאין שוכחן אלא בידו אסור ובראשו לריך כו' ועט"ז אות ח' בזה : (כה) שאין שוכחן . עמ"א בסי' מ"ד במ"א אות ב' דגלוה מן המובחר יע"ש : (כו) למשמש. עמ"א לי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורעם בעזה"י בגמרא לא ילא החייט במחטו שמא ישכח ויילא משמע לא ילא לרה"ר סמו"ך לחשיכה שמא ישכח וילא משתחשך ויעביר ד"א ברה"ר עיין פני יהושע הא בביתו אין איסור סמוך לחשיכה ובר"מ ובש"ע שמא ישכח ויולי"א משמע בביתו ויוליא לרה"ר משתחשך ובטור כבגמרא יע"ש וחנניא אמר חיי"ב אדם כו' עם חשיכה וכ"ה בר"מ פי"ט מה"ש הכ"ו אבל הט"ו העתיקו מלו"ה סמו"ך לחשיכה ולכאורה בין חייב למלוה ובין סמוך (ח"ס כמו סמוך למנחה) ובין עם חשיכה הפרש יש ובחדושינו הערכנו בזה . ומב"ח נראה דחנניא עם חשיכה סמוך לחשיכה והוא גכ"ג ורק מלוה מן המובחר וממ"א נראה דוודאי לא אמרינן כאן ספק דרבנן לקולא ובפרט במלוי שכל ימי החול יש בו דברי' מוקלים גם כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן אף בדרבנן עיין ר"פ למאי נ"מ נישיילה אף אם בטלו כו' והלכך אי משום שמא ילא לרה"ר לדידן דליכא כרמלית אין מלוה סמו"ך לחשיכה ויוכל בי"הש למשמש ולשמא ישכח הוה ליה גל"ג כמ"ש באות כ"ג משא"כ מוקלה של כל ימות החול לא שייך לספק ואיכא לברורי הלכך מלוה סמוך לחשיכה דבי"הש או בשבת ואי מהני והא אסור לטלטלו בהכרח סמוך מלוה . ועיין מהרש"א ז"ל ריש ביצה וספיקא אסורה משום דמוקלה יש לה סמך מ"ה מחמירין ביה ואין להאריך . ובחדושינו הארכנו עוד בזה :

רנג (א) מלטמק . עמ"א א"י למה שביק דברי רש"י שבת ל"ז ב' ד"ה מלטמק (למוק והיא מתמעטת עיין רש"י בראשית מ"ד י"ו עיין פרישה כאן) וגפת זתים כמ"ש הט"ז והר"מ בפי' המשנה וחילוק יש בין שהיה דשומשמין שרי ובין הטמנה דשומשמין נמי מוסיף הבל כמ"ש המחבר ברכ"ז ס"ג וע"ש בב"י ובא"הר ריש במה טומנין נתן עוד טעם דר"ז היה לומר שתם או לפרש המשנה יע"ש ועיין ר"ן שם ומ"ש הר"ן כאן דשומשמין העתיק פירש"י ככתבו ולשיטתיה דמתני' דריש כירה בהטמנה אבל לדידן מתני' בשהייה שתם גפת דזתים ודומיא דעלים שעושין גחלים משא"כ במה טומנין נקיט שתם גפת וודאי כפי' בכל הש"ס דזתים ועיין לח"מ פ"ד מה"ש ולמ"ש א"ם ועיינתו"ש וגללי בהמה דקה וגסה עב"י בשם הר"מ ז"ל גירסת' בירושלמי ובש"ע השמיטו וא"י למה ועמ"ש א"ה בט"ז ז"ין ומ"א אות י"א לענין שכח או עבר ושהה בזה . וכאן אין להאריך: (ב) שהוא חי. עמ"א להמחבר כל שנתבשל קלת אף פחות ממאב"ד תו לא הוה חי א"כ אין היתר אא"כ סמוך לחשיכ' ממש הא מבע"י שוב נתבשל קלת אסור לשהו' ביה"ש וצריך ליקח משם או נתבשל כ"ל ומלטמק וי"ל או שרי להניחו שם ועסי' רכ"ד ס"א דחי בקדרה מהני הא לגי אבל האם לא מהני סי ועט"ז אות א' וא"ה שם יבואר עוד : (ג) שכסה. עמ"א שבת ל"ז א"ב אפי' גחלים של רותם ועא"ר אות ד' וברש"י שם בגמרא דגלי דעתו כו' ועיין תו' שם ד"ה שמע מינה בתי' א' כתבו אפי' לא נתבשל כ"ל שרי בקטמה והובערה והמ"א נקיט לה לקולא במידי דרבנן וכפירש"י ועיין פני יהושע שם ובחדושינו כתבנו מזה יע"ש. וכר"מ פ"ג מה"ש ה"ד גחלים שעממו או שכתן נעורת פשתן כקטמה ובב"י תמה למה השמיטו הטור ובתו"ש אות ה' הקשה למה השמיט המחבר בש"ע ומיהו עממו והובערה הדרא מלתא קמייתא דל"ש בכאן גלוי דעת. וזה פשוט וא"ה באות ה' אבאר עוד . (ד) חתיכה חיה. עמ"א ומ"ש מרכ"ד סעיף א' וכ"כ בא"ר אות ה' דעדפים אסור בתנור יע"ש ולא הבינותי ואפי' אין תימר כל מה דשרי לשהות בכירה בעלים באין גרוף ה"ה תנור כדבעינן למימ' לקמן א"ה מ"מ אין ראיה משדייה חתיכה חיה לקדירה מבושלת כ"ל דעביד מעשה ומסיח דעתו כמו קטמה כל דהוא באות הקדוש לכולה חייתא ומתבשלת בלילה יודה הר"מ ז"ל בפי' המשנה דאסו' ועב"י ול"ע : (ה) לסמוך . עמ"א הביא דברי הרמב"ם ז"ל פ"ג מה"ש הלכה ו' והלכה יו"ד יע"ש והיינו לדיעה א' דמתני' לשהות תנן ובעיא דגמ' שם דף ל"ז א' מהו באין גרופ' לסמוך אלשהות קאי ופשיט לי' דשרי הא חזר' אסו' אף לסמוך אבל לדיע' שניה דמתני' להחזיר תנן בעיא מהו לסמוך אחזרה קאי ומסיק דמותר חזר' וכ"כ רמ"א סעיף ה' בהגה דתבשיל שנתבשל כ"ל וחם מותר להעמידן אצל תנור בית החורף דהוה דין כירה תנור שלנו והיינו כדיעה שניה בסעיף א' דמתני' להחזיר תנן ובעיא דלסמוך להחזיר ופשיט דשרי לסמוך בשבת באין גרופה וקטומה . וא"ה בסעיף בי"ת יבואר עוד בזה : (ו) יותר . עמ"א סובר דיש אומרי' ב' כירות המתאימות א' אין גרופה וא' גרופה יותר מאחת שאין גרופה ומש"ה הביא הר"ב הך דינא דב' כירות ולפ"ז לסברא שנייה דמתני' להחזיר תנן ואבעיא מהו לסמוך להחזיר מיירי כמ"ש באות ה' וקפשיט דשרי להחזי' בשבת ולסמוך אבל כירה שאין גרופה ה"ה ב' כירות המתאימות נמי מייתי עלה למפשט וכמ"ש הרז"ה הביאו הרא"ש ג"כ דמדר"י נשמע לתנא דמתני' בלהחזיר יע"ש וא"כ אף ב' כירות המתאימות מותר להחזיר בשבת ולסמוך אבל שאין גרופה וזה דלא כט"ז אות ד' וא"ה שם יבואר בזה : (ז) ותנור . עמ"א הביא דברי רש"י ל"ח ב' יע"ש והיינו דיש חילוק בין תנור לכירה לרש"י (כ"ל פרק כירה פירקין) דמפרש כולה פירקין בשהייה או חזרה והקדירה מגולה גרוף מוסיף הבל) ואף להמחבר ולהר"ב דהטמנה וודאי אסור וכולה פירקין אפ"ה יש הפרש בין כירה גרופה שרי אע"פ שא"א לגרוף הכל שלא יהא נשאר גילון אחד מ"מ אין מועיל בסיתוי מעט גילון משא"כ תנור שחומו רב אף גילון אחד מועיל ואתי לחתוי . ועיין אות ח' ושם יבואר א"ה : (ח) אפי' . עמ"א אף להמחבר שפסק גרוף כל האש כולו לא מקלתו (דלא כר"ן עמ"ש בט"ז ד' א"ה

בזה) א"כ תנור איזה אתוי שייך לז"א הר"מ ז"ל פרק שלישי מה"ש הלכה ה"ו מפני שאין אפשר לגרוף הל האש ותראה שהאדון ז"ל סובר שמ"ש הר"מ בהלכה ו' מפני שא"א לגרוף כל האש שלא ישאר ניצוץ א' תפני' שהבלו חם שמא יחתה להבעיר הגילוי' הנסארות כאלו אמר ומפני' שהבלו חם וכ"ה בלבוש דפוס פראג שפ"ג יע"ש אבל בכ"ן משמע לכאור' הטעם בתנור שהבלו חם א"א לגרוף שלא ישאר ניצוץ יע"ש. ואע"ג באות ג' בקטמה והובערה בגילוי דעת סגי א"כ בתנור נמי ליהוי גילוי דעת וי"ל דאין זה גילוי דעת דקטם שלא יתחרך דהבלו רב ועוד יש תירוצים . ובתנור אף קש וגבבא וגרוף נמי אסור ואפשר שכ"ד הר"מ ז"ל אעפ"י שכ' שם א"ו מכוסה ועא"ר אות י"א ואין זה מן התימה לומר טעם הר"מ ז"ל אף בקש גרוף : (ט) שהיס"ב . עמ"א בס"ה בהג"ה ות"א אות ל"ה וא"ר שם יבואר : (י) ותנורים . עמ"א בלבוש תנורים שלנו שפיהם מן הצד אין חומס רב כ"כ ועב"י בזה וכופה עב"י משמע דאין חילוק : (יא) אסור . עמ"א עסי' תקט"ו אות ה' ומשמע דעד כדי שיעשו קאי לשבת ששהה באין נגמר כ"ל בעינן בכ"ש וכן בעבר וששה במצטמק ויפה לו בעינן בכ"ש ועב"י ובר"מ פ"ג מה"ש ה"ט משמע לכאורה דווקא בעבר וששה בעינן כ"ש הא שהו כ' רק למ"ש מ"מ מהג"א משמע אף בשבת ולא נתבשל כ"ל אסור למ"ם כ"ש ול"ד לשי"ח דלא בעינן כ"ש התם לא שכיחא משא"כ כאן יאמרו שוגגים היינו : (יב) החזירם עכו"ם לצורך ישראל מ"א . ובלבוש כ' בלא ידיעת ישראל הא אמר ישראל לעכו"ם במזיד אסור כאלו הוא בעצמו עשה כן : (יג) דינו כשכח עמ"א הו"איל ונתבשל כ"ל רק תו"יל לא נהנה כ"כ ועסי' רע"ו ס"ד יע"ש בזה : (יד) החזירם . עמ"א היקל לאחרים עכ"פ עי' אות י"א : (טו) וי"א . עמ"א מחלוקת ב' דיעות עב"י באורך וא"י"ה בט"ז אות א' יבואר קצת . ולי"א אלו פשיטא דהכין הוא דקידרא חייתא האמור בשבת י"ח ב' בלא נתבשל כלל הוא דשרי ובהתחיל לבשל אסור ובשיל שפיר דמי היינו כמאכ"ד לדיעה זו אבל לדיעה א' בשיל שפיר דמי מצטמק ורע לו בשיל ולא בשיל אסור כמאכ"ד או מצטמק וי"ל ואפ"ה קידרא חייתא דווקא חי לגמרי עי' אות א' עט"ז אות א' וא"י"ה שם יבואר . ולז"א דוודאי לגאת כל הדיעות טוב יותר ליתן לתנור סמוך לחשיכה דהוה חי ושרי לכ"ע אף לדיעה א' מ"מ משום הפסטי"ד ויבואר א"י"ה ברכ"ד בס"ה : (טז) כמאכל ב"ד. עמ"א ברכ"ד אות ח' משום חומרא דשבת בעינן שני בישולו אף דהוה מדרבנן כו' ועב"ח בזה וא"י"ה בט"ז א' יבואר : (יז) מגולה . עמ"א לי"א אלו הטמנה ל"ש אלא בשהקדירה טמונה אבל תנור סתום לא הוה הטמנה ועסי' רל"ט ובהה"ר ר"פ במה טומנין הקשה דא"כ למה אמרו טומנין בשלחין כיצד עושה נוטל הכסוי משמע דמגולה למעלה ואפ"ה במוסף הבל אסור ולדיעה זו אפשר לו' דלאו להכי איירי אלא לענין טלטול מוקצה וה"ה כל שמגולה למעלה פיה וכיסוי לבד אף שכולה טמונה מותר לדיעה זו ובחדושינו כתבנו מזה : (יח) מותר . עמ"א יש בגחלי' טעם איסור מוקצה עדיף טפי כשקדירה עומדת על הגחלי' ואם הגחלים מונחים סביב הקדירה ועסי' רכ"ט ורכ"ז במ"א אות ז"י"ן וגם יש טעם מבעיר ומכבה בזה ועא"ר ח"י : (יט) רותחת . עמ"א דאם חמה מדיין אעפ"י שאין יס"ב נהגו להקל כבסי' שי"ח סט"ו בהג"ה דלא כב"ח דבעי דווקא רותחת ובא"ר אות י"ט כ' לקמן מיירי לסמוך הא על גבי כירה דווקא רותחת ממש ובאמת שם הרא"ה הר"ב לסי' רנ"ג והיינו בס"ה בהג"ה שמושיבין על התנור כ"ז שחם קצת ועמ"א אות ל"ח ובט"ז אות ח"י וא"י"ה שם יבואר.ותו לא ביבש בשי"ח מ"א חם ועט"ז י"ג ורכ"ד מ"א א' : (כ) ועודה עמ"א הר"ב הגיה זה אבל המחבר השמיט זה וסובר דאין איסור כ"א ע"ג קרקע וכו' זה בעבור שהלבוש כ' ועודה בידו של"א הגיהם עג"ק משמע דמפרש דעת רבו שאין חולק על המחבר והרא"ה לרכ"ז אות י"ד שם עדיף פינה מפינה למיחם מכאן דהוה כמושיב לכתחלה. ודע דפינה ממיחם למיחם אע"ג דכ"ר המיחם שני שעירה נתנו רותחין ועירה זה לשם דעדיין כ"ר ממש הוה אפ"ה הוה כמושיב לכתחלה דחזרה הותר בשבת עי' שבת ל"ח ב' רש"י ר"ה פינן משמע כן ובתוס' ד"ה פינה כתבו בשם ר"ת למיחם אחר שהוא קך אתי לחתוי משמע מיחם כ"ר שרי ובחדושינו הארכנו דרש"י לשיטתיה בבמה מדליקין דיש בישול אחר בישול במצטמק בהכרח פי' ממיחם למיחם לכ"ר דכ"ש סובר הוא דצטמק"ש בר"ה מיחם קומקמין שמחמם בו חמין אפשר רמ"ז דכ"ז שלא חימם בו כעת שם הפעם שלו קומקמין ומיחם שמו כשהוחמו בו עתה כמו המיחם שפינוהו כו' וא"י"ה ברכ"ז אות י"ד יבואר עוד: (כא) ודעתו. עמ"א גם זה כ' בעבור שהלבוש כ' ודווקא בדעתו להחזירה כשהיא רותחת הא ששה בידו עד שנצטנן אסור להחזיר דהוה כמבשל פי' ברובו דלא בעינן דעתו להחזיר' רק שיעור הל' דאם אין מחזיר מיד עד שנצטנן הוא בישול ברוטב כבשי"ח וז"א דחולק על המחבר ונצטנן כ' הר"ב א"כ . ובא"ר כ"א נראה מפרש דתרתי קאמר דעתו להחזיר' כשרותחת הא דעתו להחזירי לאחר שיצטנן אסור בנתלך ציד ואם נצטנן או אף שהיה בדעתו להחזיר מיד יע"ש וצ"ע. ולי ההדיוט יש רמז במ"ש בת"ש הרמב"ם ובאות ך' לא הזכיר מרמב"ם רק הרב"י אף שמיהם ממקור א' הוא עב"י י"ל דלכאורה כאן קפה ממ"נ אי בל"ק או כל"ב היה לפרש עכ"פ בקרקע דווק' שאין דעתו לחזור ע"כ תירץ כמ"ש הב"י וסמך עלמו על הר"מ ז"ל דלא הזכיר כלל יע"ש בב"י וי"ל בע"א : ודע שאני העני הייתי סבור שדברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיוור דהבין בהגהות רבו בעודן בידו של"א הגיח עג"ק ושפה אחת להם ותמ"ה חלקינהו להג"ה בתרתי בבי וכו' אחר עג"ק ודעתו להחזירה לומר שכ"ז שלא הגיח עג"ק הוה כעודן בידו מקרי ואף הגיה ע"ג ספסל לזה הטיל תנאי דעתו להחזירה הא אין דעתו להחזירה יש ס"ס לחומרא שמא תלאןבמקל כו' אסור ואת"ל מותר שמא כל"ק דבידו ממש ג"כ דווקא דעתו להחזירה וכל שיש ס"ס לחומרא אף בדרבנן לחומרא(עמ"ל בה' שאה"ט ובפריי לי"ד סי' ק"י בקו"ה) משא"כ בידו ממש אףאין דעתו להחזירו מיד יש ספק כל"ק או כליסנא דתרא ובדרבנן לקולא אלא דקשה א"כ אמאי בקרקע ודעתו להחזירה אמאי אסור הא ספק מדרבנן לקולא ודווקא אין דעתו להחזירה אסור בספסל וקרקע ואם כמ"ש המ"א באות ך' תרוץ לי אמאי חלקינהו הר"ב בתרתי בבי והיל"ל מיד ועודה בידו ודעתו להחזירה ואינלהאריך:(כב) על גבה. עמ"א דלא כמו שנראה מלבוש תיקשל הכירי' אסור אף שאיןנוגעת בקרקע הכירי' ועא"ר אות כ"ב:(כג) לכירה. עמ"א רמב"ם פ"ג מה"ש ה"ו עיין בסי' רכ"ז בדיני הטמנה : (כד) כשנטלו. עמ"א דתנאים עודן בידו ודעתו להחזיר' דווקא כשנטלו ע"ש ומחזיר בשבת דאז לא מקרי חזרה כשהניח עג"ק ע"ש אלא מושב לכתחלה בשבת ואסור ועיין סעי' ה' בהגה"ה דלא התירו אלא חזרה כו' : (כה) אסורי עמ"א דאיןטומנין בדבר שאינו מוסיף הבל לכתחלה בשבת ומה שמולי' מתנור לא היתה הטמנה עט"ז אות י"ד: (כו) סמוך לברכו. עמ"א מ"ם דלא אסור מדאורייי' לכאורה למ"ד תוס' שבת דרבנן אבל למ"ד תוס' שבת ד"ת יש איסור תורה אפ"ה לא גזרו כ"א בשבת שיש כרת וסקילה וא"י"ה ברכ"ד ס"ב וסס"א יבואר זה : ועא"ר אות כ"ח דנתבשל כ"ל גרע מלא נתבשל עי"ש ועיין אות כ"ז ושם יבואר א"י"ה : (כז) דינו. עמ"א בחי לגמרי שרי סמוך לחשיכה ממש וכמ"ש ס"א אות ג : (כח) טוב להחמיר. עמ"א דהואיל ויש חזרה בע"ש ג"כ אם הוא סמוך לחשיכה אין ליטול מכירה ולתת ע"פ התנור בלא קטום ותנורים שלנו ככירה הא גרוף וקטום מותר אף בשבת על פי התנאים המבוארים ועס"ג אות ל"א . אבל למ"ד דלית חזרה בע"ש רק שהייה א"כ כ"ל ומוי"ל מותר לדיעה שנייה אף בלא גרופה ולדיעה א' בס"א עכ"פ במור"ל שרי וא"י"ה באות ל"א יבואר עוד : (כט) אפי'. עמ"א בשי"ח סט"ו אות ל"א וברא"ש פרק כירה מ"מ ב' גבי מניח נגד המדורה דע"ג כירה בשבת כל שנצטנן לגמרי אסור אף ביבש כמ"ש המ"א כאן אות ל"ו דחזרה תנן מחזירין בגרוף וקטום הא נתינה לכתחלה לא וכמ"ש הר"ב כאן ס"ה בהג"ה דלא התירו אלא חזרה והיינו עליה הא לסמוך שרי בשבת אף באין גרופה ועמ"א כאן אות ה' וא"כ מה אריא ע"ש בשבת נמי אלא בלח ונצטנן לגמרי בשבת אסור משום בישול ובע"ש שרי היא ע"ג אסור בנצטנן לגמרי דעיקר אין בישול אף בלח כמ"ש המ"א בשי"ח אות ל"ט ומס"ה מקילין אם חם קצת אףשאין יס"ב ובנצטנן לגמרי מחמירין דנראה כמבשל מס"ה אקלמ"ש באות כ"ז דלא גזרינןבאין מבושלת כ"ל דלא יטעו להתיר איסור תורה בנצטנן לגמרי לית איסור תורה לדידן דמקילין בחם קצת ועתו"ש אות ל"ז ולמ"ש א"ס:(ל) ישנה. עמ"א בהק"ב בט"ז אות ה' וע"ש ובב"י ומדכ' לדידן מותר לבשל אלמא כרי"ו ס"ל דנגמרו בתנור א"כ אמאי אוסר כאן בריקנית בקדירות דידן ואפשר דהמחבר לא התיר לדידן אלא מתרי טעמי דשמא ע"י מים מותר ושמא כתירוץ רי"ו אבל בריקנית אף לדידן אסור דלא סמכינן אהך תירוצא דרי"ו לחוד ועיין תו"ש ולמ"ש א"ס : (לא) ע"פ הכירה. עמ"א ע"ג תנור י"ל דמפסיק מעזיבה כו' ומ"ש הר"ב ובתנור אין חילוק זה בתנורים דס"ס ובס"א תנור ככירה היינו תוכו אבל לקמן משמע דבעי דף להכירא וא"י"ה שם יבואר : [לב] יש למחות. עמ"א כ' לדידן נוהגים להקל כשלא נצטנן לגמרי אפי' אין יס"ב ובלי שני ולא א"כ אין למחות דמעשים בכל יום שנותנין קטניות וא"א בל"א רוטב קצת א"כ ממ"נ יש בישול אבל אם(אין) רוטב בקטניות שרי אף נצטנן לגמרי ביבש כל"ל ויש חסרון תיבות במ"א ולכתחלה יש ליזהר שלא להגיס בכף כמ"ש רמ"א בשי"ח סי"א ומ"א אות מ"ד ואם לא נתבשלו הקטניות כ"ל לפעמים אסור וודאי להגיס בכף בכ"ר ואם הגיס אסור התבשיל כדין מבשל גם אם הוא הקערה לפעמים כמו שנוהגין שנותנים ריקנית נגד התנור ויס"ב או אף כשעירה לקערה הוה כ"ר ואסור להגיס להמחב' בלא כ"ל ולהר"ב יש להחמיר בכל ענין. ועי"ד בפריי ל"ד בט"ז אות י"ד אם לרש"ל דמחמיר בגוש בכלי שני אם כא' א"כ אין תקנה בשבת לאכול בכף וי"ל דרק מפליט ומבליע וגם עם רוטב נתקרר הרוטב ואף הגוש באפשר ובאין רוטב רק יבש גוש אי' אם שייך מגיס ביבש לגמרי שהופך בכף וממעכן דאפשר דווקא בלח לגול שייך מגיס וא"י"ה בשי"ח יבואר ומ"ש הקטניות לבסוףאולי מת"ש בסמוך או אפשר בנפסק הקילוח או אדמיקר בל"ע לא מבשל ובלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק כמ"ש הש"ך בי"ד ק"ה אות ה' א"כ קטניות לבסוף או חשש דניפסק הקילוח אף שיש בו מים קצת אין יורד בקילוח ואין מבשל רק מבליע ושרי משא"כ רוטב א"כ יורד בקילוח ומבשל כ"ק ממים שבקטניות בכ"ש ובטטרקי שאין בו מים כלל בין כך ובין כך ש"ד ואין להאריך והבן זה ואם מולאין טטרק"י בכף אי הוה כ"ר או כ"ש ע' בי"ד סי' ל"ב בט"ז אות למ"ד : (לג) פנאדי"ש עמ"א . מ"ש המחבר כאן הוא דברי הר"ן בשם הרשב"א ובהה"ר שבת מ"ס ב' נותן אדם נגד המדורה כו' משם למדו ובמ"מ פכ"ב מה"ש ה"ד יע"ש וכלל' הוא כל שאין בו משום בישול כמו יבש נונן או לח חם(לדידן חם שאין יס"ב נהגו להקל) חזרה מותר בשבת ע"ג כירה גרופה וקטומה אבל ליתן לכתחלה לא ומס"ה בעינן עודן בידו כו' דלא להוי כמושיב לכתחלה ואף לדידן אם נטלו מע"ש והניחו ע"ג קרקע אף שעדיין חם או אפשר בשבת ונצטנן לגמרי הוה כמושיב לכתחילה ולא התירו ע"ג כירה גרופה אלא חזרה לא לכתחילה אלא כשמושיב ע"ג קדירה שיש תבשיל בתוכה ותחתיה אש ונותן ע"ג קדירה פנאדי"ש לונן שהוסר מע"ש אע"ג דהוה לכתחילה אין זה דרך בישול ולא גזר כה"ג ומותר אף לכתחילה ובסעיף גימ"ל להושיב ע"ג קדירה ריקנית שנותן עתה ואף היה שם מאתמול מ"מ כיון שריקנית היא לא הוה רק ככירה גרופ' וקטומה מ"מ לכתחלה אסור כיון שריקנית היא ולכך בעינן שלא יתן עג"ק להמחבר ולדידן תע"ש וודאי אסור וה"ה אם נצטנן לגמרי' דהוה כמושיב לכתחלה (ועתו"ש אות מ"ב ויפה כוון) ומ"ש שהקדיר'מפסקת ע"ש תבשיל ומ"ש שומן בשי"ח סי"ו במ"א אות מ"ב יע"ש ועמ"א בשי"ח בסעי' ו' זיין חית ובאות כ"ב גדה"ו יע"ש ומ"ש המחבר להטמין תחת הבגדים אסור בשבת אף אין מוסיף הבל קדירה שרי דבגדים אין מוסיף הבל ומיירי באין אש תחתי' דל"ד לקופ' ע"ג גפת ועסי' רכ"ז סעיף א' וז' וח' ומ"א ה' מור"ל אסור וא"י"ה שם יבואר עוד : (לד) שאסור עמ"א המחבר השמיט דברי הר"ן שהביא בב"י דעתו לאסור כל שהוא

גמור משמע כשמיעוט רוטב אין זה מבשל ועא"ר שי"ח אות י"א הביא זה בשם מ"כ והניח בל"ע ובאמת הם דברי הר' יונה ולכאורה מראין הדברים כמ"ש הט"ז בשי"ח ד' דאף נצטנן בל"ח הוה מ"ה(וכמ"ש הר' יונה מבשל גמור) מ"מ מלאכת מחשבת אסרה תורה וכל שנצטנן בלח ומרתיחו להצטמק וי"ל שוה בישול ד"ת ובמור"ל אין דעתו להצטמק יע"ש והיינו דעיקור הבישול הוא שמצטמק ולפ"ז שפיר הולכין בתר רובו דרובו מוי"ל הוא ומתכוין לצימוק והיה בישול ואם רובו יבש אין דעתו לצימוק כי מור"ל הוא ליבש.ועסי' שי"ח בא"ר אות י' בשם המ"ך דא"א בקיאין איזה מור"ל ועי' גמ' שבת ל"ח א' וכמ"כ לפת ותמרי ודייסא ומים חמין מור"ל והנה לפת שלנו מייארין ורובין עינינו רואי' שמוי"ל הוא ועי' ד' ל"ז ב' לפד"א בדלית וכל"ל ברא"ש שם א"כ אם יש בהן מים אסור ועמ"א לקמן אות ל"ט ושם אפ"ש בעזה"י כי נראה אם יש רוטב ובשר יחד לרוטב מוי"ל ולבשר מור"ל כל שנצטנן ונאסר הרוטב כשהחמו בשבת אףהבשר נאסר דבלע מאיסור ולא מבעיא רוטב מים דהוה אינו מינו אףבאיסור דרבנן לריךס'כמבואר בי"ד וכתל הקילו שישא מנהמנין ואפילו' קדר ואינתימר דמיחל ובשר חד מינא בטעמא מ"מ אףבאיסור דרבנןבלא ומינו לריך ס' וע"כ לא לידר הס"ך בק"ט ע' אלא יבש וכמ"ש בפריי שם אינמקומו פה.וא"י"ה במ"א ל"ט אבאר זה : ואמנם הדבר הקשה פלי הוא מ"ש המ"א לקמןאות ל"ו דנצטנן ף ביבש אסור דלא התירו אלא חזרה בשבת(באופנים המבוארים כאןדמותר)לא להניח לכירה לכתחלה בשבת וזה סותר לכאןוראיתי לתו"ש אות מ"ו הרגיש בזה יע"ש והנה לי העני נראה שהפרש יש ביןנלטנן לנלטנן לגמרי כי מחמת בישול כל שאיןיס"ב או כ"ש יש בו בישול כמ"ש המ"א בשי"ח אות י"ב ומנהגא הוא דמקילינןכשלא נלטנןלגמרי במ"ש הרב בשי"ח סט"ו לא מדיני כי כמה פוסקי'אוסרים:כל שאיןיס"ב בלח ואמנם ביבש ונלטנן כל שחסקלת אפי'אין יס"ב שרי דלית ביה משום בישול הא נלטנן לגמרי אסור דחזרה תנןלא לכתחלה וכל זה עליה אבל לסמוך אף נלטנן לגמרי כל שאינו בישול מותר כמ"ש בשי"ח סט"ו מותר להניחו כנגד המדורה וכמ"ש המ"א שם אות ל"ח והוא ברא"ש פ' כירה ד"ת מ"ב יע"ש א"כ יפה כ' המ"א לקמן אות ל"ו שלא נלטנןלגמרי דאז מדינא אסור אףביבש ליתןלתוך התנור ממש וא"י"ה לקמן יבואר עוד וכאן אינלהאריך.ותו לא ויעוש עסי' רכ"ד מ"א א' וסי"ח מ"א מ' : ואבתי פס גנן לברורי דבר אחד והוא דהטמנה לא הוה כשהקדירה מכוסה בה ונוגע' בהם מכל לד הא בתוךהתנור כו' לא הוה הטמנה מ"מ לרידלידע כירה באיזה ענין מוספי' הבל או לאו והוא ברכ"ז ס"ח כ' המחבר אע"פ שמותר להשהו' ע"ג כירה שיש בה גחלים כו'מתוס'א"ם שתחתיהןמוסיף הבל ואסור והוא מגמ' מ"ז ב' קופה שטמנו' משמע לכאור'הא איתתא זה לאו מוסף הבל הוא ואמכסברר"ן ור"פ כירה וברז"ה דרש"י פי'הטמנ'וכיר'קטו'א'מוסיף הבל ובתוס' ה"ר אףקש וגבבא משמע מוסיףהבל ואפשר אף גרופה מוסיףהבל ועמ"א רכ"ז ח"י ומ"מ כשאין יס"ב לאו מוסיףהבל מקרי ול"ש גזירה דשמא יטמין ברמץ שאין יס"ב אין ראוי לבישול משא"כ הטמנה דגפת וא"י"ה ברכ"ז יבואר עוד ועס"ה בהגה יש מתירין בתנור שאפו מבעו"י ומ"א אות ל"ה ושם יבואר א"י"ה עוד בזה לענין כירה שאין יס"ב לענין חזרה בתוכה בשבת וכאן אינלהאריך בזה:ומה הן תו"ל ומצטמק ורע לו עי' רא"ש פ' כירה ל"ו ב' לפתא תמרי ודייסא מור"ל וכרוב ופולין ובשר ע"יף מו"ל והוא בדף ל"ז ב' ודף ל"ח א' ושם נאמר לפד"א בדלי"ת תבשיל מתאינים אבל לפת"א בת"י ו אמרו שם מוי"ל וכל"ל ברא"ש ועא"ר בשי"ח אות יו"ד בשם מ"כ לפ"ת ע"ם ול"ל לפדא וכבר הגהתי לעיל כניע"ש ודבר שאין מפורש בתלמוד אין לנו להקל בזה: יד אסו'.עט"ז ועמ"א אות כ"ה ועסי'רכ"ז סעיף ד' כס"ו ונתגלה בשבת מות'לכסותו בדבר שאינומוסיףהבל מ"מ כאן בתנור לא הוה הטמנה כמ"ש באות י"ג והוה זה תחלת הטמנה דאסו'בשבת אף איןמוסיףהבל ועייןהגמ"י פ"ד דשבת אות א'כדי'ני הטמנה ובלבוש כתב שמוסיפיןהבל ל"ע: טו סמיך.עט"ז עייןאות י"ג מ"ש בשם הר"ןועמ"א אות כ"ז.וא"י"ה שם יבוא'וכאן אינלהאריך : טז ובתנור.עט"ז הקשה על רמ"א בתנור שבזמןהתלמוד כבר כתב המחב בס"א דאפי' לסמוך אסו'ושלנו שרי ככירה.וי"ל דחזרה סמוךלברכו אסו' לדיעה זו אפ'רולה ליקח ממנה קודם שבת דהוה כחזרה בשבת וא"כ מה ראיה מסהיה בס"א דעתו עד שבת וכאןהוה אמינא דשרי לחזור ע"מ שיקח קודם שבת ועיינתו"ש אות ל"ח הקשה דחזרה אףאור"ל אם יע"ש : יז יש.עט"ז ובשי"ח ס"ד ובסט"ז דמקיליןאם לא נלטנןלגמרי שרי אףשאיןיס"ב א"כ שרי הכי וכמ"ש המ"א אות ל"ב והר"ב שמדאמ"ש בס"ה ולקמןשי"ח סט"ו ועמ"א אות ל"ט.וא"י"ה שם יבוא' : יח ומנערת.עט"ז הנקרואה שאינמפרש כמ"א אות מ"ס שפי' מלת לכ"ןקאי אקודם אלא אדסמיך קאי מאם לא נתקרר לגמרי נוהגיןע"י עכו"ם אבל ע"י ישראל אסו' באינים"ב רק ממנהגא אפשר דשרי כבסי'שי"ח סט"ו ואם עדיינחמין היינו רותחת שיס"ב מות' ג"כ ע"י ישראל מדינא.אי יאמר על גבי התנור וודאי אסו' באין גרוף וקטום אע"ג דתנור שלנו דין כירה יש לה ומות'לסמוךבכירה אףשאיןגרופה וקטומה כמבוא' בסעיף גימ"ל אףרותחת שיס"ב אלא ע"י עכו"ם נוהגיןלהתיר אףבחם קלת שאיןיס"ב אףעל גב"י התנור בלירוף קולא שמבער'א"כ האם ופ"ר בעכו"ם שרי אבל ע"י ישראל אסור על גבי התנור ואלל התנור שרי ע"י ישראל דדין כירה יש לו תנור שלנו ולסמוךשרי ממנהגא אף בחמין קלת כבסי'שי"ח סט"ו כו' כן סובר ז"ל הפי'בהר"ב.אבל לגוש הכיןהנסות רבו כמי שהביןהמ"א באות מ"ס יע"ש.והקשה הט"ז אהיתר דתפ"ד דאע"ג דאמירה לעכו"ם קי"ל בפ"ר מ"מ איסו' מלאכת שבת הנעשה ע"י עכו"ם אף בלא אמירת ישראל אסו'הוא אףבקלנעסי' רע"ו א"כ הרי אסו' הוא בלא אמירה כל שמכוין לצורך ישראל וכאן מתכוונה בכך ואסו'הוא עכ"פ להעמיד עליו ממש אפי'חם קלת ואפי'רותחת שיס"ב אסו'באין גרוף וקטום בכירה עליה ממש רק לסמוך ש"י לא עליו ממש על ידי ישראל שהרי הר"ב אומר כן ואם חמין מותר על ידי ישראל אל"ל התנור לא עליו וכמ"ש המ"א אות מ"ג ומעזיבה לא מהני ול"ד לקדירה ריקנית דלית כאן היכרא ועמ"א אות ל"ח א"כ ה"ה ע"י עכו"ם כה"ג נמי אסו'עליו ולא מהני מה שנותנת מקודם קודם שמפסיק וכ"ש בשלנו דמטמינים בתנור אחר ומוליאין ונותנין עליו על התנור בית החורף דאסו'אפי'רותחת יס"ב נמי אסו'לדעתי ז"ל כי הסיתר של תפ"ד הקשה עליו כ"ה תוכן דבריו. ועמ"א אות ל"ז בשם המרדכי ושם כתבנו מזה ולכתחלה'סובר הט"ז דוודאי אינלעשות כן:כתב הפר"ח בי"ד סי'קי"ח אות ח"י בענין הטמנה בבית עכו"ם(ס"אלינע ובדומה)התיר בחותם א' ואף במפתח לחוד אבל לחתום בנייר ולקרוע בשבת אסו'דמקלקל ע"מ לתקן חייב מ"ה ושבות לעכו"ם במלאכה ד"ת אסו' אףלצורךמלוה יע"ש ובתו"ש ח"ל סי'ל"ט כתב דכשפודקות כ"מ מפתח דלא אףחותם אינא מהני(בדבר איסו'תורה)והומן לא מרע ל"ש בכאןוכייר מות' לו' לעכו"ם לקרוע יע"ש והנה בי"ד ס"ב בש"ך אות ד' דאומן לא מרע אומנתיה בדבר שיכול לעמוד עליו הא אין יכול לעמוד על הבירור אף אומן אסו' אם לא תכלת ויין רימונים דקפדו טיבא וכל מו"מ שלו בזה יפסיד הרבה כו'וקפילא ג"כ אפשי' לעמוד עליו לא מרע אומנתיה משמע אף בלא מפסיד כל אומנתיה בכך [ועתו"ש ח"ל בזה] וגם זה שאי"י לאיסתמוטי הא לא נתן לו קנבוס מלי לאישתמוטי עט"ז שם אות ה' ואם אומר לו שיתפור במשי שרי לפ"ד הט"ז ואין מקומו פה ואמנם מ"ש לקרוע הנייר ע"י עכו"ם שרי אי' כעת טעמו של דבר דבר"מ פרק עשירי מה"ש הי"ז וי"א קורע בחמתו חייב ה"ה דהקורע הנייר להוליא המאכל ובאיסו' תורה אסו' עסי' ש"ד שובר חביות היינו בזפת ועיין סעיף זיי"ן.וא"י"ה יבואו' שם : ועסי' ש"מ בענין אותיות מעוגה גופא יע"ש. ולפ"ד הפר"ח אסי' לפתוח אגרת ע"י עכו"ם בשבת וא"י"ה יבוא : כתב רמ"א בשו"ת סי' ק"ב לפתוח התנור ולסגו' ע"י עכו"ם בליל שבת כל שהוא כמאכ"ד מות' יע"ש הביאו הט"ז אות יו"ד ול"ע כעת ולא זכיתי להבינם דהכן קי"ל בסי' שי"ח דכמאכ"ד כמי יש בו משום בישול ד"ת אם לא שנא' שסובר דכמאכ"ד רק מדרבנן אסו' ועט"ז שי"ח אות ג' ושבות דשבות לצורך שבת שרו דהוה במקום מלוה ול"ע וא"י"ה בשי"ח יבוא' עוד בזה וכאן אין להאריך . וברכ"ט ס"ז מבוא' כל שאין כ"ל אסו' וא"י"ה שם יבואר :

רנד א אבל עט"ז.דיעה אחד דעת הר"מ ז"ל פ"ג מה"ש הי"ג ט"ו י"ו ודיעה שניה בהג"ה דעת הטו'ודכ"פ ר"ל הר"מ והטו'פסקו כרב ירמיה מדפתי כליסנא בתרא[שבת ח"י ב']דברחא עז ושריק שרי דגדיא ולא שריק נמי שרי ופ"ידלר"ב אסי דשרי אףברחא ולא שריק הא תנן אינלונין בשר ובצל וביצה אלא כדי שילולו מבע"י(כ"מאכ"ד)בברחא אגומרי ומפרש הר"מ היתי' גדי ולא שריק ועז ושריק הוא ך דגדי רך הוא ומניתח ולוי אל"ל האם בשמודלו מות' בחי או נתבשל קלת דהחתוי קשה לו דיתחרך ול"ו בקדירה דגדי אסו' אף כמאכ"ד לר"מ ורי"ף ברכ"ג ס"א דשם מפסיק קדירה וכאןאלל האם חתוי קשה לו ושרי חי ומבושל קלת כ"ש כמאכ"ד.וברחא עז וכ"ש בשר שור אין נתחרךהתנור אלל האם מקדירה דבקדירה חי מות' ואלל האם חי אסו' וכ"ש כמאכ"ד אסו'לדעתם ברכ"ג ס"א ה"א טוח בטיט שרי דרוח קשה לעז ושור ג"כ מאחר דטוח כ"כ מקפיד על הבלים דנפיש ולא מגלה לה ולא ס ל הטעם דמידכר כפירש"י ששיורה טוחם ברכ"ב מהודק עפי או דאין דרכו להגיס כמו לחתות (עמ"א אות יה') והא דמשני בברחא אגומרי לרב אסי הוא שמוכח ממ"ש אלל האם (ול"ד על האש ה"ה נוגע ממש בגחלים מן הלד עמ"א אות זיי"ן וי"ב ופירשתיו שם) דהשתא בברחא אגומרי יש בו קולא וחומרי' מאלל האם קולא כמאכ"ד שרי דיתחרך והוה כמור"ל וכמ"ש הר"מ ז"ל שם בפירוש בהלכה י"ו יע"ש ואלל האם כמאכ"ד אסור כבסי' רנ"ג ס"א לדיעה א' וחומרי' ע"ג האם ממש (נוגע) אף גדי ושרי"ק אסור (עמ"א אות ט') דאין מקפיד על החירוך מעט מאחר שמניחו על האש ואלל האש שרי גדי ולא שריק וברחא ושריק דהרוח קשה משא"כ על האש אין הרוח קשה לו או שאר תירוצים : (ואף דבשרי' אגומרי לרב אסי פריק לה מ"מ לא מפסינן מחלוקת ה"ה לרבי ירמיה הכין הוא בין היתרי' ובין איסורי' ועוד דבדף ך אמר וכמה כמאכ"ד ולדיעה א' ברנ"ג כמאכ"ד אסור אלא דכאן מיירי במונח על גבי גחלים שרי כמאכ"ד ופחו' מזה ואפי"תי ואפי'גדיא אסור דס"תמ'תנן בשר כיון שמניחו על הגחלים אין חושש שיתחרך)ודיעה שניה בהג"ה הוא דעת רש"י והטו' דכרי' קי"ל כל"ב דגדיא ולא שריק שרי הואיל ומכוסה התנור גדף עכ"פ קשה ליה זיקא וברתי' ושריק מדכר דכיר תרתי לא עביד ובשרי אגומרי דלא מכ שה כלל אסיר לרב אסי ג"כ ולפ"ז אין לחלק כלל בין אל"ל האם או ע"ג ממש : והנה לדיעה שניה להר"ב כ"ן בהג"ה יש לכאורה קולי' א' כמאכ"ד אל"ל האם בכלי שרי אף לדיעה א' ברנ"ג ס"א כמ"ש הט"ז כאן ומ"א אות וי"ו ב' בקדירה מיח שרי כמ"ש המ"א אות ה' דמדכר דכיר כפירש"י הסליסי על האש ממש בשריק שרי להר"ב כמ"ש המ"א אות ט' הרביעי' ביורה סי' רנ"ב במ"א א' ולתי' ב' בתו' שבת ח"י ד"ה ביורה להר"ב אף דעות לבד שרי ולדיעה א' דהטעם דעות קשה זיקא כל אלו אסורו' . ואמנם לדיעה שניה יש חומר' אחת והיא כל שמגולה בלא כסוי התנור אף גדי ומנותח אסור דלא ס"ל מ תרך ודווקא מכוסה שרי דגדי קשה ליה זיקא בלא טוח כל שמכוסה א"כ.וודאי קשה טובא איך כ' יש מח צ"ריך הלא רוב קולו' הם והט"ז ז"ל נקיט רק קולי זו דכמאכ"ד אל"ל האם לדיעה א' כאן אסור ולהר"ב כמא"בד אל"ל האם שרי בכלי דשאר קילות אין מוכרחים כל כך גם מ"ש הר"ב ועל גב"י אם הבל אסור מלת גב"י לא קשה דלהמחבר בס"ב ג"כ אסור אפי' גדי ואפשר אף שריק והיל"ל ואל"ל האם הבל אסור ובכ"ן ראיתי הרגיש בזה ועשה כלו' כאלו כתוב לאמר אל"ל האם והוי יודע אף למה שפסק הטור ברנ"ג

וסר"ב בס"א כדיעה שניה שם דכמא"בד בבישול נמי שרי שהיה היינו כמא"בד ומור"ל א"ו מלטמ"ק ויפה לו הא כמאב"ד ומוי"ל אסור וכבר דקדקנו שם במ"ש המחבר או מוי"ל וזה יורה כשיטת הרז"ה ז"ל יע"ש וא"כ יפה כ' הט"ז דל"ע על הר"ב דקול' יש כמאב"ד ומוי"ל כאמור וגם הטור כ' ברנ"ג כמא"בד וכן נתבשל יפה ומוי"ל מותר משמע הא כמאב"ד ומוי"ל אסור ואפ"ה כ' כאן שתם אין לולין בשר כו' אלא כמאב"ד ולא התנה על גבי הא משמע אלל האש כמי כמאב"ד ומוי"ל שרי . וכבר ידעתי המחלוקת יש בהא דביל"ה ש"א דמלטמק ויפה לו הוא עיין בבעל המאור ומלחמות פ"ק ופרק כירה דהרמב"ן ז"ל הביא ראיה דבלים מוי"ל הם מהא דשבת ל"ח א' מכלל דבילים מלטמקות ויפה הם יע"ש א"כ שפיר כ' הט"ז דל"ע על הרב דקול' יש כאמור אף לדיעה שניה שם ברנ"ג ס"א ורמזו במ"ש כמאב"ד לחו"ד שרי היינו אף מוי"ל כאמור : ובחדושינו פרק כירה הארכנו וכתבנו דבעל המאור סובר בילים מו"רל והיא דבילים המלומקות ביי"ן אפשר מוי"ל לא בילים בעלמן יע"ש ובתו"ס ות"מ חרה אפס בו בט"ז ז"ל ולפ"ז מ"ש דבדין שרירין וקיימין : ובדברי קדשו של הלבוש כתוב לאמר וזה לשונו בטוח בטיט נתרתי לא חיישינן וי"א בטוח הכל שרי כמו שאמרנו כו' השמיט מלת מחמירי"ן וכתב בדיעה א' נתרתי לא חיישינן ולי העני דברים אלו מרפסין איגר' דלדיעה א' הטעם דזיקה קשה בטוח בט ט כמ"ש המחבר וכ"ה בר"מ ה"ש פ"ג הי"ג מפורש אומר הטעם ול"ע : עוד רגע אדבר במשנה שבת י"ט ב' אין לולין בש"ר בל"ל בילה אלא כדי שילולו מבע"י והיינו כמאב"ד נקט הני תלת בשר לו' בחי שרי בקדירה ובשר אסור בגלי חי בגל אע"ג דראוי חי הוה כמאב"ד נקט הני תלת בשר לו' בגל שאני כמ"ש המ"א באות י"ג ובילה דאף על גב דמוי"ל אפ"ה שרי בגלי אלל האש או ע"ג אש אע"ג דכמאב"ד ומוי"ל אסור בגלי מותר ודע שאעפ"י שהטור ברנ"ג וכן בש"ע ליין באר הגולה בדיעה שניה רש"י ור"י מ"מ י"ל לא לגמרי פסק כותייהו רק כמאב"ד ומור"ל או כ"ל ומוי"ל כדכתיבנא וכש טת רז"ה ז"ל וא"ה ברנ"ע בדיני שהייה והטמנה אבאר עוד . מה שנרשם סמ"ג וסמ"ק וסה"ת אולי לענין בשרא אגומרי אבל פסקו כרב אשי ומפני שדרכי החכמה נעלמו ממני הוצרכתי להאריך עד כ"ה : והנני חוזר על הראשונות דברי הלבוש אפשר ליישבן דסובר אף להר"מ והמחבר טוח שרי דמדכר כמו יורה טוחה (עכת"מ פ"ג מה"ש הי"א ור"ן ביורה דרכ"ס להגים יע"ש ושתם הר"מ ביורה טוחה) והא דנקיט טעם דילטנן התנור עדיפא קאמר דאפי' התנור מלא גחלים דים לומ' כשפותח התנור וסותם הוה מבעיר ומכבה עיין תה"ד נ"ע ושו"ת רמ"א ק"ב ומ"א רנ"ג י"ח א"כ טוח לא מהני כה"ג דתר"תי לא עבדי כמ"ש הלבוש (טוח חיישינן שיפתח אלא שמדכר קודם החתיי) א"כ בתנור מלא גחלים אסור דאכתי ישכח ויפתח לחוד ונמלא מבעיר לז"א שלא יפתח דילטנןוסובר דומיא דל"ק דיתקשה כו' וכ' זה בעבור דיש מחמירין א"ש דלהמחבר נמי שייכים הני קולות וקולא כמאב"ד סובר דככר הכריע הרב כדיעה שניה ברנ"ג באופן שדברי הלבוש מאוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיור. וא"ה ברנ"ז ורנ"ע יבואר עוד . ב המדובקים בתנור.עט"ז ובלבוש תיקן זה כפי מ"ש בב"י דהר"מ והטור פסקו כר"א וכפרש"י לחומרא ופת שהוא עבה לריךשיקרום פניה המדובקין בתנור וחררה שהיא דקה בקרימת פנים נגד האש וכן פי' הפרישה יע"ש או דע"ג גחלים די בכדמחרך וכ"מ מלבוש ולפ"ז דוקא ע"ג גחלים או נוגעים כנס"ב בבשר ע"ג גחלים הא סמוך לאש שיעורה כמו בפת כו' ול"ל דחררה כמאב"ד ופת יותר וקלת דוחק וי"ל.וע' ע"ך כ"ץ.אבל בט"ז ז"ל לא הוכח לו בזה דבמשנה שבת די"ט ב' וך' א' היזכר שניסס פת וחררה בדין א' עד שיקרמו פניה רא"א עד שיקרום התחתון שלה(ואם בא לחם בזכר וחררה נקבה בל' המחבר אין לחוש כי מלאנו פת בל' נקיבה משלי י"ז א' וכ"ג ח' ולחם בא בזכוריו מלכים י"ד ג' עשרה לחם תלים ק"ד ט"ו ולחם לבב אנוש יסעד ובתורה במדבר ד"ז ולחם יהיה ואל תשיבני מלחם תנופה שתים ויקרא כ"ג י"ז קאי על תנופה מורם מנחה חדש"ה ערש"י שם).ולהב"י י"ל מדתנן תרתי ש"מ דדיניהם חלוקין ולמ"א ע"ו א"ם מ"ש ואפי' התו' הבעיא ע"ם ול"ל ומפרשים התו' הבעיא לפיר"ש כו' ופי' דברי התו' שם ד"ה אבעיא להו דלכאורה קשה דמירושלמי אדרבה מוכח כרש"י דבתנור חומרא כדאמר התם מודה בלה"פ בתנו' ושוב' הירושלמי דר"א לקולא פליג תחתון דגבי אור ובבלי סוב' דר"א תנור ולחומרא והלכה כבבלי וכפירש"י ע"כ פי' בתנו"ר בירושלמי לא קאמר פנים המדובקין בתנו"ר אלא ק"פ מודה ר"ח דלה"פ בעי קרימת פנים מעליא בעודו בתנו' ואין להוליאו קודם לכן מכלל בשבת לקולא פליג וכבבלי ולא כרש"י רק לד התנו' קיל טפי וסגי לר"א בכך ומש"ה כתבו הר"מ והטו' לד התנו' או לד האש דבחדא סגי ואי כתבו לד התנו' ה"א כפירש"י לחומרא קמ"ל דבא' סגי והר"ב הביא דעת החולקין וכמ"ש המ"א אות י"ו ועסי' תכ"א ס"ג וא"ה במ"א כאן שם יבוא' עוד ובחדושינו הארכנו בזה . עסי' רנ"ו בתו' שבת שרי וביה"ש אסו' . יע"ש בזה :

רנה א ברוב.עט"ז כפירש"י ואם הוא עצב מל"א ודק מלד א'פסיטא דבעי רוב היקפו ממש ועי"ד ועתו"ם כתב התו"ס ה"ה בתנויבית החרפכן אא"כ טוח בטיט יע"ש ויפה כתב כי ל"ד בבית להשתמש בו אלא ה"ה להתחמם חיישינן בזה כו' : ב י"א שהפחמין כו' עט"ז הב"ח הקשה כן דכל דלא אמר אימתי משמע דחולק ותירץ הב"ח משמע דשמואל דאמר כו'ותני רב חייא לסיועיה לשמואל שתהא שלהבת עולה מאיליה ופחמין כ"ה ומשמע דרב ושמואל פליגי רב פסק כת"ק ושמואל כר"י ול"ע קלת ובא"ר אות ב' הביא ירושלמי כולי ומתני'אף פחמין כל שהוא ועיין שמפרש שם דפום דעסויא יע"ש ועיין לבוש גפת והוא מירושלמי יע"ש דמ"ש א"ר בשם הר"ןזתים או שומשמין ל"ע ברנ"ג ס"א שתם גפת זתים ורנ"ו שאני :

רנו א כשהיו ישראל ביישובןהוא לשוןהמחב' ולשון הר"מ ז"ל פ"ה מש"ם ס"ח כל מדינו' ועיירו'של ישראל כו'ובהלכה ד'וכ"א כמ"ש תוקעין וי"ע ער"ש תוקעין ועמ"א שים חולקין במ"ש לא היו תוקעין ועתה מנהג נכון שיקרא ברכו במ"ש שידעו שקודם לכן אסו' במלאכה וי"ע ער"ש ראוי להקדים לקרא ברכו או קבלת שבת בעו"י גדול כפי מ"ש המ"א ברים סי'תקכ"ז דשמואלחשיכה אסו'מ"ה לבשל מי"ט לשבת דל"ם הואיל ובשאלי"נע יזהר ליאנלאתודהתנו'שיפא ראוי לאכול מבע"י עכ"פ כמאב"ד וכדבעינלמימ' לקמןא"ה בסי' רנ"ע במ"א כדיי שהייה והטמנה בזה יע"ש: והוי יודע דבגמ' שבת ל"ה ב' ושוהה כדי ללנות דג קטן או להדביק פ.ת בתנו' ופירש"י ויש שהות שיקרמו פניה שהיו ממהרין להוסיף מחול על הקודש הפתיקו המ"מ שם והפריש'יע"ש ומ"ש הפרישה שיקרמו פניה קודם חשיכה ר"ל קודם ביה"ש ל"מ למ"ד ספק תורה לחומרא מ"ה כודאי אלא שאינלוקין עליו פשיטא דהכיןהוא אפי'למ"ד מדרבנןמ"מ בכרת י"ל ד"ת ובלא"ה י"ל ספק כזה הוה מ"ה דספק חסרון הכמה וידיעה הוה קלת וא"ה ברס"א אבאר עוד ומ"ש שוהה כדי ללנו' דג קטןשיעורא נק ט ובב"ח ראית' כתוב לאמר כמא"בד ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל שהרי רש"י פי' בתו' שבת אין קפידא וכאמו' ומה שקשה אידרודה בשבת עיין הה"ר כאן ומ"מ שם ועסי' רנ"ד ס"ה בהדביק בהית' שרי ובתנורים שלנו אות' יות' מג' סעודת ועמ"א שם אות י"ז ואות כ"ג באופן דנמלינו למידין שכל מה שאמרו ברנ"ג ורנ"ד לריך מבע"י הא בתו' שבת שרי וביה"ש אסו' וכאמו' : ובסי' רס"א יבוא' א"ה כמה הוא תו' שבת ואם הוא מ"ה וגבי י"ע ג"כ אי הוה מ"ה ואם קיבל שבת בעו"י גדול אי הוה קבלה . גם ל"ע האופה בעי"ע לצורך עכו"ם פת וכדומה אי שרי קודם חשיכה בלא קרימת פנים מבע"י דשמא לא גזרו כל הנך ברנ"ג ורנ"ד אלא בשבת דאיכא כרת וסקילה לא בי"ע דאיסו' לאו ל"ע כעת וא"ה יבוא' בה' י"ע עוד מזה :

נז א אפי'.עט"ז שבת נ"ד א' והשמיט ונמלא מבשל בשבת דלדיעה דשרי לא קר בש"ח סט"ו ע"ל הטעם דמבעיר בשבת ועוד דא"כ תבשיל יבש לשתרי אלא משום מבעיר ובלבוש כתב משום מבשל כפירש"י גם במוסיף הבל שמא יחתה מחשיכה כמאב"ד וגזרו אף בכ"ל כפירש"י וא"י אמאי לא משום מבעיר ועיין במ"ש הרא"ש.ואם טמן באין מוסיףהבל שרי דיעבד עמ"א ו' וא"ה שם יבואר : ב שרי לאכול.עט"ז ועא"ר אות ד' כתב דבהגמ"ר שיים א"כ במזיד כו' וכ"כ התו"ם ומ"מ הט"ז סובר לדינא עיקר כמ"ש מעיקרא וכל שהטמין במוסיף הבל שוגג כמי אסור דאכשי עבריא אומר מותר שוגג הוא ואפ"ה אסרו להם חכמים שבת ל"ח ב' משום הטמנה אפי' אותו מים שהכניסו מע"ש ונתחממו מע"ש אסרום עסי' שכ"ו ס"ג.ומה שקשה מאן דמור"ל דיעבד שרי במוסיףהבל א"כ למה אסרוה לא"ע המים שהכניסו מע"ש לסילון ונתחממו מע"ש והא חמין מור"ל הוא א"ה יבואר בשכ"ו מזה.וכאן אין להאריך: מ"ש רמ"א ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן קאי אהטמין ללורךמחר ובלבוש יש חסרון תיבת שם עא"ר אות ה' . ומ"ש המחבר בס"ג תבשיל כ"ל אסור בשבת באין מוסיף הבל אפי' כ"ל ומור"ל אסור דשמא ימלא קדירה לוננת וירתיחנה כו' : ג ותבן וזגין . עט"ז עב"ח ומ"א אות יו"ד ובר"מ פ"ד מה"ש השמיט תבן ובלבוש ג"כ השמיט אבל המחבר הזכירו ועא"ר אות ח' דכן הלכה דתבן נמי אם לאיןמוסיף הבל ויראה תבן בין אם הוא ארודאו נחך לחתיכות דקות ובחדושינו ריש כירה הארכנו בפירושא דקש וגבבא ותבן ומלח מדסתמה משמע בין שחופרין או שלנו ממים מוסיפין הבל וחול עתו' שבת ל"ח ב' ד"ה לא דחול דקריר מקרר דחמים מחמם ובחול שבוחם בחמה אף לקריר מחמם ועיין ירושלמי ריש במה טומנין השן חול דקריר מקרר דחמס מחמם ההן תבן בעל פקדון הוא ופי' הגאון המפרש(ד"ד לא מקרר ולא מחמם וזה יורה כר"מ שהשמיט תבן דאי תבן יבש קאמר מ"ש תבן דנקיט ובר"ן ר"פ במה טומנין דפוס קראקא משמע דגרס הס"ין תבן בעל פקדון הוא כלומ' חול דהכ"ן במשנה דמוסיף הבל בעל פקדונהוא כמו שומר כפי מה דמפקד ליה כן שומרו ה"ה חול (לא)תב"ן בבי"ת יע"ש ובחדושינו כתבנו מזה ע"ם הרבה דיכים מענין סלעים וא"ה במ"א י"א יבואר זה.ומ"א אות יו"ד יבואר ייסוב למ"ש שהלשתן כו' וכאן אין להאריך : ד ונתגלה.עט"ז נקיט נתגלה דיעבד לדיוקא הא נתגלה מבע"י ולא כסהו מבע"י אסור משתחשך ועמ"א אות י"ב ועב"ח : ה מותר . עט"ז העתיק לשון הר"מ ז"ל פ"ד מה"ש הלכה ה' יע"ש ואפי' לא גלי דעתו דלקרר בעי לה כל שהורק מכ"ר שנתבשל בו שרי באיןמוסיף הבל כמו לונן דשרי באין מוסיף הבל (עיין לבוש גלה דעתו אפשר הוא ל"ד ועב"י) ומשמע כל שהורק מכ"ר שנתבשל בו אף שנתן לכ"ר ריקנית ועדיין יס"ב בכ"ר דאז לא הוה דין כלי שני ועדיין המים מבשלים כה"ג אפ"ה כל שאין באותו קדירה שנתבשלה בתחלה ליכא למיגזר שמא ימלא קדירתו לוננת. וכן דוהא אם יס"ב הא אין יס"ב שרי באין מוסיף הבל ועמ"א אות י"ד וא"ה שם יבואר עוד : ו והטמנה . עט"ז דטוח פי התנור להר"ב בסימן רנ"ד ס"א בהג"ה דמדכר דכיר במ"א ה' שרי הטמנה ממש וכ"ת הטמנה המירא עפ"י דאפי' מה דשרי לן בשהיה וחזרה אסור בהטמנה דגזור טפי שמא יחתה א"כ ע"ח נמי לא מהני ז"א דלא משמע כןאלא קאי אאינטות בטיט דשהיה לדידן כמאב"ד ומוי"ל שרי לדיעה שניה ברנ"ג ס"א לריךלזהר שלא תגע הקדירה בתנור דהוה הטמנה כל שאין אויר מפסיק ומ"מ לא זכיתי להבין זה דמה בכך דמלד א' דבוקה בתנור ומשאר לדדיןמגולי' ויש אויר מפסיק תו לא הוי הטמנ' כל שמקלתה מגולה לדידן ברנ"ג ס"א אפילו נוגעת בגחלים שרי ועא"ר אות ח"י . וא"ה ברנ"ט במ"א נדני שהייה והטמנה יבוא' עוד. שוב ראיתי שדברי הט"ז אפשי' לפרשם עפ"י מ"ש בתשו' רש"ל סימן סמ"ך הביאותי במ"א אות ע' דבתנור טוח בהטמנה אסו' אע"ג דל"ג שמא יחתה בטוח

דמדכר

דרך בישול אסור להושיב לכתחלה פנאדי"ש לונן ע"ג כירה גרופה : פנאדי"ש יש בו לחם אפוי ובשר בתוכו ללוי כמ"ש הב"י ולדברי האוסרים ללי אחר לליה (הוא י"א שכ' הר"פ הביאו הטור בסי"ח אסור זה אבל הר"פ הסכים דאין לליה אחר לליה אף להרמב"ם ומ"ש המ"א בסי"ח אות י"ז לכ"ע אין לליה אחר לליה הוא דברי הר"פ) ולפ"ז להאוסרים בישול אחר לליה או אחר אפייה וה"ה להיפך אסור זה יע"ש : (לה) ויש . עמ"א ובלבוש ס"ד שלא התירו אלא שהוסר בשבת לא הבינותי דמשמע דלמ"ד מחזירין אף בשבת שהוסר מע"ש ע"י ב"י ורק אם נלטנן אין חילוק בין מע"ש או שבת הוה כמושיב לכתחל' ומה דמשמע כאן אף בחום שאין יס"ב אסור ל"ע קלת וי"ל ואין להאריך : (לו) שלא נלטנן. עמ"א בט"ז אות י"ב ביארתיו וכאן אקלר היכ' דשייך בישול בעינן רותח"ת יס"ב וכ"ר הא לא"ה מדינא אסור ומנהגא שמקילין בחם קלת משא"כ לענין איסור להושיב לכתחל'אף יבש לגמרי כל שנלטנן לגמרי הוה כמושיב לכתחל' ואסור מדרבנן שלא התירו אלא חזרה הא חם קלת אף שאין יס"ב חזרה מקרי ושרי מדינא וה"ה ע"ג קדירה שיש בה תבשיל שרי אף נלטנן לגמרי דאין דרך בישול בכך כמ"ש המחבר הא בלח כה"ג יש בו חשש בישול ואסור אףע"ג קדירה ועתו"ס אות מ"ו ולמ"ש א"ש ובט"ז הארכנו עוד מזה באות י"ג ועסי' ס"ח : (לז) להחם . עמ"א י"א אין בישול אחר בישול אף בלח ונלטנן ואכן פוסקים דיש בישול בלח ונלטנן אחר בישול לגמרי ובאם קלת [אף אין יס"ב מקילין מתנהג"א ולא מדינא] הלכך לדידן בלח ונלטנן לגמרי ואמר לעכו"ם יש בו חשש בישול ד"ת באפשר אסור התבשיל אף נלטנן א"כ דלא נהנה מ"מ איתעביד ביה מלאכה וקנסו ליה אקבעסה ע"י עכו"ם וגרע טפי דלריך כדי שיעשה ע"י עכו"ם וכן אף ביבש דאין בו בישול מ"מ בנלטנן לגמרי אסור להושיב לכתחלה אסור אף ע"י דיעבד ומיהו אם נלטנן אח"כ שרי דלא נהנה מידי וכמ"ש במ"א אות י"ג הא להנות ממנו בעודו חם ולא הי' ראוי לאכול בלונן אסור אף ע"י עכו"ם : ומ"מ היקל המ"א דיעבד התבשיל בלח ונלטנן לגמרי והושיב עכו"ם סמוך לתנור דיש מקילין אף ע"י ישראל כה"ג בסי"ח סט"ו עמ"א ל"ח ל"ט אם אין נותן ע"ג האש וכירה ממש י"ל בדיעבד כאן דכל שיש מקילין לכתחל' די להתיר בדיעבד כמ"ש ברנ"ד אות י"א אבל ע"ג כירה ממש דישראל אסור בנלטנן לגמרי אקיבא דהוה כמושיב לכתחלי"ה ע"י עכו"םכה"ג אסור אסההנה במלאכ'זו אקדהוה דרבנן:ומ"ש בשם המרדכי הוב' בב"י שסי' רנ"ט הייגו אשהקדיר' עומדת בגחלים ואמר לעכו"ם להוליא אף שמעביר הגחלים מלאכה שאנ"ל מדרבנן ומותר דיעבד היינו שאין ישראל נהנה בזה בתבשיל הא כל שישראל נהנה אף מלאכ' דרבנן אסור כ"ל:ובסי"ח יבואר עוד א"ה ע' באות שאח"ז : (לח) ואם · עמ"א ובשכ"ה ס"י שבות דשבות ללורךשבת יש מקילין ואפשר ה"ה כאן ביבש לגמרי שאין בו חשש בישול כ"א איסור דרבנן ללורך שבת המיקל לא גוערין בו וא"ה יבואר שם בט"ז אות יו"ד : (לט) לא נלטנן. עמ"א הנה הר"ב כ' סתם אם נלטנן שאין ראוי לאכול כך אסור דיעבד משמע אף יבש ואם חם קלת דראוי לאכול כך אף לח אין בו משום בישול ומעשה היה כו' ואסרו המרק שהיה לונן י"ל משום בישול והבשר יבש וגם היה ראוי לאכול לונן לא נהנה ממ[illegible]. ויש לראות דהמרק נבלע בבשר וליאסר וכ"ת מעשה שבת דאסורין כה"ג [דלא נהנה כ"כ] רק משום קנסי' כל שנבלע ומסתמא יש רוב בחתיכה נגד שבלוע לא קנסוה דוגמ' מ"ש כי קנים ר"ש בעיניה לא ע"י תערובות עסי' תמ"ז מ"א אות מ"ד ומ"ה הא בורכ' דבסי' ש"ח במ"א א' שהקדירה אסורה ג"כ והיינו לבשל בה והא ע"י תערובת היא וי"ל דיעבד שרי לא לכתחלה אלא דקדירה חרס דיעבד הוה בנט"ל אטו ב"י אי לאו גזירה קרובה ובאות מ"ב שומן נולד ללורך מקילין י"ל דנולד גרע מזה ול"ע וכ"ת דסמכו על יש מקילין בסי"ש סט"ו מ"מ האיסור דלא התירו להושיב תחלה להיכן אזיל. ומיהו מהא דרשב"א בתשובה תקע"ה [גרסס בטעות תקע"א] י"ל דכ"כ אף קדירה מתכות דנט"ל לכתחלה אסור הואיל ובישל בהיתר לחולה שרי ואין לריך הגעלה הא כלי חרס דיעבד שרי כך דכי קנים בעיניה ויתישב עם מ"ש בתה"א בית רביעי שער רביעי (דפוס ברלין דף קכ"ו) ב' דגזירה שאינו ב"י אטו ב"י ל"ש אלא כשיכול לבוא לידי כך משא"כ חמץ לאחר זמנו ומש"ה פריך קדירות בפסח לשהיגהו כו' ומסיק לרב אסור לפ"ז ה"ה מבשל בשבת לאחר השבת ל"ש אטו ב"י כה"ג אלא במתכות או לבשל במ"ש מיד והדברים ארוכים ולי העני דרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי לקלר כאן. וא"ה בסי"ח במגן אברהם א' אעורר עוד בזה : (מ) לכן. עמ"א עט"ז אות י"ח מזה א"ה שם יבואר זה : (מא) ע"י ישראל. עמ"א בסי"ד אות ה' דפ"ר בדרבנן אסור וע"י עכו"ם שרי בדרבנן כה"ג: ומ"ש בקדירא נחושת הקבוע בתנור להתיר כו' ברנ"ע בדיני שהייה והטמנה כ' סתם להנות מהם משמע אף ליקח החמין ולערות על ט"ע או קאוו"י שכבר עירוי אתמול עליהם מים ונתבשלו ע"י עירוי שרי בשבת אף שהגוף נהנה מהם ועסי' רע"ו במ"א ב' רנ"ב אות ח' ורמ"ו אות ג' חילוק בין אגרת שאין הגוף נהנ' ומ"מ כשהעכו"ם אין מתכוין לכך שרי והוי יודע מה שראיתי עושין בשבת מערין חם מכ"ר יס"ב על ט"ע וקאוו"י שעירו עליהם מע"ש שכבר נתבשלו ויבש אין בישול אחר בישול ואף שנשאר קלת מים קרים הולכין אחר הרוב כמו שנראה מב"י ובט"ז י"ג ביארתיו ובא"ר ש"ח אות י"א הניח זה בל"ע מ"מ מים מור"ל הוא עדיין יש בו לד איסור מהפך הקאוו"י וט"ע מה למעלה למטה מבשל הוא ועירוי רק כ"ק בשלו מאתמול לכן לריך ליזהר בזה ואע"פ שקולין הקאוו"י י"ל דלא נתבשל ממש עדיין גם למ"ד יש בישול אחר לליה ואפי' בסי"ח סעיף ה' וכ"ש ט"ע בה"ג . ויש לראות דליתן מים ע"י ישראל לקדירה הקבוע בתנור לא שרי אא"כ מבע"י שיכול לחמם מבע"י וכמ"ש המ"א ברנ"ד אות כ"ו וברנ"ט בדיני שהיה ומה בכך הא בלילה נתקררו המים ובבקר הוה מבשל בלא מקורר לגמרי ואיך שרי שהיה בשבת בכירה שאין גרופה וכ"ש דהוה ע"ג האש ממש כה"ג דאסור בסי"ח אף ביבש לגמרי ע"ג האש אם לא נגד המדורה מרחוק א"כ איך מותר וכ"ת דבמקום פסידא שלא יבקע הקדירה שרי עדיין יש לגמגם בזה כל שעיקר כוונת ישראל שיהיו המים לט"ע ולקאוו"י כה"ג אסור לשהות בשבת למחרתו שנתקרר לגמרי ואפשר דסומכין כה"ג על גדולי הפוסקים המתירים בלח דאין בישול אחר בישול ועדיין ל"ע וא"ה בסי"ח אבאר עוד וכאן אין להאריך : (מב) מותר עמ"א דל"ת על ידי עכו"ם לאחר שהוסק קמשמע לן דאף על ידי ישראל שרי כל שחם קלת ממנהגא ובחם לגמרי מדינא אלא דמכל מקום רק מנהגא בהניח עג"ק : (מג) אלל. עמ"א ועיין אות ל"א הפסק המעוזבה יע"ש; ומה שכ' איזו נקרא בישול ביארתיו קלת לעיל ועסי' ש"ח ושם יבואר עוד א"ה :

רנד (א) שאלל . עמ"א שללי קדר שנפלט שומן מעלמו בלא מים שוה לכל דבריו לתבשיל בקדיר'וכמבואר ברנ"ג ב' דיעות ; ועיין לבוש כ"ב שלולין בספו"ד א"ר א' : אמר ההדיוט הכותב ראיתי לרמוז בכאן פרט אחד בקולר אף שאין ענין לכאן וזה הוא ברנ"ג וש"ח מבואר דלח לונן יש בו בישול אחר בישול ויבש אין בו בישול אחר בישול מהו לח ומהו יבש ועמ"א ש"ח אות מ"ס משמע דתליא הכל באם הוא נקרש לפניננו אע"פ שנימוח באש יבש הוא ואם הוא ללול כמו שומן אווז בזמן החום ש:ספך כמים(ובכבוש כל שמתנועע ממקום למקום הוה כבוש כמ"ש בפרי' לי"ד ק"ה) אם לונן הוא בישול אחר בישול ולכאור' נראה דווקא מים ויין ושמן שאין האש פועל בו להכשיר כ"כ דנאכל חי ג"כ והבישול הוא הפימוס הלכך כל שנלטנן יש בו בישול משא"כ שומן אווז ומוהל הבשר דא"א לאכול כ"א ע"י בישול תו אף נלטנן אין בו בישול ומהא אמינא לה בי"ד קי"ג בש"ך ה' וט"ז ב' פנאד"ש בשומן דגים דאלו בשומן אווז אין בו בישול אחר בישול ולמה לא יצויר בללול כו' אלא מסתימת הפוסקים משמע כל שהוא ללול ולח יש בו בישול אחר בישול בנלטנן וא"כ ה"ה ללי קדר המיחל כו' וא"ה בסי"ח יבואר עוד אין מקומו פה , עמ"ש א"ה באות יו"ד עמ"ש ברנ"ו בט"ו בתוספת שבת ועי"ט : (ב) שממהר . עמ"א אף בקדירה אסור כמ"ש ברנ"ב אות ד' ובספיקא ח' תורמסין שבת י"ח ב' ומשום דיש לפרי' כטור ור"ש שאלו לריכין בישול רב וכדבעינן למימר לקמן א"ה ומש"ה כתב זה בעבור שי"ל דווקא עססיו"ת מין זה וכן תורמסי שסלקו שם פעמים ועתה פעם שביעית ממהר (עב"ח) הא שאר דברים חיין שרי דאל"כ למה פרט תורמסין ועססיות לזה הסמיענו כל מיני קטניות וה"ה ירקות זולת בשר אין נתרים חיין בקדירה וקרא חייא עיין גמרא ח"י וב"י : (ג) ויתקשה . עמ"א להמחבר והוא דעת הר"מ ז"ל פ"ג מה"ש הי"ג וי"ד וט"ו וי"ו שעיקר ההיתר הואיל וטוח נפים הבליה ביותר ואם יפתח ילטנן הבשר מש"ה שרי וא"כ בשר בקדירה אפי' ל"ק אסור דלא קשה ליה זיקא ועיין אות י"ט הר"ב התיר פת שטוח בטיט לשיטתיה בהג"א ס"א דטוח ההיתר דמדכר דכיר בטוח כו' ובסי' רנ"ז אות י"ט וכמ"ש המ"א כאן אות ה' : ועסי' רנ"ב במ"א א' אוכין קשה להם הרוח אף באין טוח בטיט ושם ביורה טוחה דמדכר וכאן להמחבר אסור ל"ל דמיהדק שם טפי או דאין דרך להגים כמו לחתות וכמ"ש התו' שבת ה"י ב' ד"ה ביורה דלא כרש"י יע"ש עמ"ש ברנ"ב מזה יע"ש: (ד) שנתבשל עמ"א עסי' רנ"ג ס"א דשהיה אסור כמאב"ד באינגרופה וקטומה ובלא קדירה יש קולא בגדי או טוח ובקדירה אפי' טוח וגדי אסור דלא קשי ליה זיקא וא"ה בט"ז אות א' יבואר בזה:(ה)הכל שרי. עמ"א אפי'נתבשל קלת דאסור ברנ"ב ס"א לכ"ע קודם כמאב"ד משא"כ טוח שרי דמדכר וכמ"ש המ"א וכרש"י שבת ח"י דמדכר כה"ג ולהמחבר כל בקדירה לא מהני טוח דאין קשה לו הרוח ואף ל"ק אסור להמחבר ואוכין שאני דקשה ביותר ועיין אות ג' ועיין שמד משה ותיקן בזה מלת הכל אף דהר"ב אאיסורא קמהדר ויש מחמירין אגב אורחי' כ' מלת הכל כו' ועט"ז אות א' ובלבוש השמיט תיבת מחמירי"ן יע"ש וא"ה בטורי זהב יבואר זה : (ו) שהוא. עמ"א אפיל"ו בתנו"ר אלל האש דאיכא חום ביותר חום הסגור המקבן חומו וחום אש אפ"ה אסור דלדיעה שניה לא ס"ל חירוך כל שאיןכמאב"ד אסור אקחי דממהר להתבשל בגלי בלא קדירה ולהמחבר שרי אף אל"ל האש בלא תנור. ואמר זה בעבור קושית הט"ז א' דיש מחמירין הא יש קולא כמאב"ד לדיעה שנייה שרי דמפרשים בשרא אגומרי אלל האש ותנור מגולה ומותר כמאב"ד (שבת י"ח ב') ולדיעה א' אסור זה דמפרשים בשרא אגומרי דווקא על גבי אש ממש כבספיק ב' אז מותר כמאב"ד ולז"א דהר"ב דיבר בכאן בתנור מגולה קרי לי' אלל האש ונראה כמ"ש שהו"א תו מגולה היינו התנור ומש"ה השמיט הקולא דיש לומר דחשש לדעת בעל המאור ז"ל בשרא אגומרי בתנור פתוח דנקלט חומו טפי מש"ה כמאב"ד שרי דיתחרך ובתנורים שלנו דין כירה להם ברנ"ג אין היתר כמאב"ד כו' מש ה לא כ' הקולא ואלל האש על הכירה שלנו פשיטא דאין קולא כמאב"ד לסברא זו. ואף דיש קולא בקדירה כמ"ש באות ה' הכל שרי דטוח מדכר זה אין ענינו בסי' זה ואגב גררא כ' מלת הכל. ובט"ז אות א' יבואר עוד א"ה באורך: (ז) ע"ג גחלים. עמ"א לדיעה שניה באות וי"ו מפרשים בשרא אגומרי סמוך לגחלים כמאב"ד מותר ולדיעה א' שהוא הר"מ ז"ל אין היתר אלא ע"ג גחלים ממש לריךלומר שממתין ועסי' רנ"ג אות ח"י. עמ"ש באות י"ב מזה: (ח) חלי בישולו עמ"א בי"ד קי"ג סעיף ח"ט ולהמחבר שם אם בשלו עכו"ם שלים בישולו וגמר ישראל יש להקל בבי' ב"א ואנו נוהגין בלא"ה שם לקולא : (ט) ואפי'. עמ"א מל' המחבר ואפי' גדי ולא אמר רבותא יותר ואפי' טוח בטיט לז"א דאינו כן כי מסתימת ל' הר"מ ז"ל פ"ג הי"ו מה"ש משמע דע"ג גחלים ממש איןהיתר קודם כמאב"ד והיינו דלא קשה ליה זיקא דמוכח ע"ג גחלים או טעם אחר : ולהר"ב שרי בטוח דל"ת דע"ג גחלים יפתח התנור שלא יתחרך ויחתה דתו לא דכיר ול"ש תרתי לא עבדי קמ"ל ועדיין ל"ע ועיין ח"מ : (י) למה. עמ"א ולרמ"א שרי כמאב"ד אפי' אין על האש ממש באות ה' יע"ש מ"ש המ"י בת"ח כלל ע"ה למה בגללה כמאב"ד מהני אינוי ישראל כשהוא על האש עיין תו"ם אוס ובאמת ל"ע דל"ת לדעת הר"ב כאן וברנ"ג ס"א בשרא אגומרי ממש נמי כמאב"ד שרי כמו בקדירה ואפי' להמחבר כאן איתוי כל שאין גזירה קרובה

לא גזרו ומ"מ הוא משבים שנללה לגמרי:(יא) אם עבר. עמ"א דיש פוסקין כרב אשי דשרי כשהוא מכוסה פי התנור אף שאין טוח בטיט ואע"פ דאנן קיי"ל כרב ירמיה דאסור באין שריק מ"מ זה לכתחלה ודיעבד כדאין הכך רבוותא לסמוך עלייהו [דוגמא מ"ש בברכות כדאי הוא ר"ש לסמוך בשעת הדחק]וכללא הוא והראה לסי' רנ"ג אות ל"ז ומ"מ המורה לריך לעיין בזה מי הם החולקים ועסי' רמ"ב בי"ד בהנהגות או"ה : (יב) סביב. עמ"א להמחבר כל שנוגעין בגחלים הטמנה מקרי ואסור כבסי' רנ"ג ס"א ורנ"ז (ט"ס רנ"ד) במ"א י"ז יע"ש ובשר ע"ג גחלים ממש מותר כמאב"ד בס"ב אף דהוה הטמנה כה"ג הא לק"מ דווקא בקדירה ונוגעת בגחליסהוה כהטמנה שמתחמם דופני הקדירה ע"י אש שתחתיה וקופה שטמנה אסור ע"ג גפת משא"כ צלי בלא קדירה ע"ג אש ממש לית כאן דרך הטמנה אף לרי"ף והמחבר ברנ"ג סס"א וא"כ ע"כ כאן הקדירה אין נוגעת בגחלים כלל אף מן הצד כל שנוגע"ת בגחלים הטמנה הוה ואסור משום הקדירה וע"כ הקדירה רחוק מהגחלים ופירות סביב הקדירה אינבכא המאמר ע"ג גחלים ממ"ש ואפ"ה שרינן דהוה כמאב"ד כמ"ש באות י"ג דלהמחבר בס"ב ל"ד ע"ג גחלים ממ"ש ה"ה אצל הגחלים ונוגעין בגחלים שרי דיתחרך ודווק' אצ"ל האש שאין נוגעין אסור ועיין אות ז"י ולהמרדכי כה"ג נמי אסור.וא"ה ברנ"ז במ"א ח"י יבואר מה שקשה לשם ועיין ח"מ.ועב"י רנ"ג :(יג) אעפ"י . עמ"א מ"ש תפוחים חיים כ ל עלי יער דאין ראוין לאוכלן חיים עא"ר ט' ועי"ד סי' קי"ג בש"ך אות י"ט : וג' סילוקים יש בשר וכדומה שהן לריכין בישול רב קידרא חייתא שרי ברנ"ג לכ"ע אף באין גרופה בשהייה וירק ופירות קלי הבישול אלא שאיןנאכלים חיין אסור בשהי' אף חיין עמ"א רנ"ג ד' ופירות שנאכלין חיין דינן כמאב"ד ולהמחבר ברנ"ג לדיעה א' אסור לשרותן בקדירה ולדיעה שניה שרי ואצל האש בפירות חיין שטובים לאכול חיין להמחבר אסור ולהר"ב בס"א שרי וכמ"ש המ"א אות ו"ו וא"ה בט"ז א' יבואר עוד וא"כ ליתן לקכלי"ן תפוחים סמוך לחשיכה להר"ב מותר : (יד) שמהר.עמ"א והראה לרנ"ג אות מ"ס ומ"א ונראה דכאן אפשר דאף ע"י עכו"ס אסור דהתם יש היתר בצירוף דיש גדולי הפוסקים דאין בישול אחר בישול בלח וקר לגמרי כבסי' סי"ח סט"ו משא"כ כאן וכ"ש להט"ז שם אות ח"י דמפר' דהר"ב לא התיר אלא בחם קלת יע"ש : (טו) פניס . עמ"א פט"ז ב' ונראה שהאדון ז"ל כוון כוונה מיוחדת כמו שאגיד כי סובר שהטור ברמזים פסק כת"ק וכ"ד הר"מ ז"ל וכמ"ש בפי' המשנה דאין הלכה כר"א ולא חזר מז"ה בחבורו דהככה כת"ק נגד ר"א (ול"ג רא"י) וכפירש"י ר"א לחומרא פליג ומיהו אחררה לחוד קאי וז"ס סכ"ה ובוודאי אין לומר דפליגי במליאות רש"י ותוס' אלא דכ"ע בפת שאין גחלים בתנור כ"ע מודים דמודבקין נקרס תחלה ובחררה ע"ג גחלים נקרס תחלה פניה נגד האש(דע"ג גחלים נוגעים או סמוך והעד מ"ש הר"ב בס"א בהג"ה על גבי אש וא"כ ממש מ"מ נכבין למטה במקום מושב החררה) ור"א בחררה לחומרא וה"ה בפת לחומרא נגד התנור וירושלמי אין חולק עם בבלי מודה ר"א בלה"פ שאין קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור כלומר כלפי חוץ וכלומר דכ"ת ר"א לקולא פליג אלא לחומרא וה"ה דהמ"ל מודה בפת כאן והשתא הר"מ ז"ל והטור פסקו כת"ק דבאין אש שני המדובקין וביש אש שני נגד אש ומיהו הדר מפירושו שפירש ר"א לקולא פליג יע"ש ובחדושינו הארכנו ופט"ז אות ב' וכאן אין להאריך ודלא כפי' הב"י . עסי' קס"ז מ"א ב' מ"ם שם : (טז) למעלה. עמ"א פט"ז ב' שזה חולק ופוסק לחומרא כת"ק או כר"א לחומרא : ומ"ש בגרופה שרי הא תנור דס"ס אסור עיין אות ט"ו ועיין ירושלמי פת זריזין יותר אפשר לפרש להחמיר בפת יותר קמ"ל זה . ועוגה שאופין בבעקי"ן כפת היינו שתחתון המדובק לקרקע הכלי נקרס תחלה כמו בקרקע התנור ולהמחבר די בכך ואם ממולא לריך כמאב"ד מה שבתוכו : ולמ"ש המ"א באות ו"ו וט"ז א' לדיעה אחד כמאב"ד כל שאין ע"ג אש ממש אסור לריך לחלק בין פת וחררה דנאפית כך בלא חמוי ובין תבשיל . עמ"ש בט"ז רנ"ו בתו"ס וי"ט יע"ש : (יז) בשוגג עמ"א ועי' סעיף זיין ומ"א אות כ"ג וא"ה שם יבואר : (יח) אסור . עמ"א ובחידושינו שבת דף ג' ע"ב בתו' ד"ה התירו הארכנו וכאן אין להאריך : (יט) טוח . עמ"א ועי' אות ה' בזה דלהמחבר עיקר הטעם שיתקשה ופת לא שייך זה ועי' אות ג' ובט"ז א' להלכוס משמע דגם המחב' סובר זה : (כ) רק עמ"א דווקא כה"ג שא"א לאכול בשבת ולמ"ש יש זמן רב משא"כ בתנורים שלנו ס"ז אין איסור רדייה אסור ליתן פת אף למ"ש דשמא ימלך ויאכל בשבת ויחתה וברנ"ז אות ב' יע"ש ובאות ח' ודיעבד שרי הא לא לכתחלה ה"ה בכל התבשילי' לכתחילה אסור וכאן הואיל וא"א לאכול בשבת דאסור משום רדיה ליכא למיחש וא"ה ברנ"ז יבואר בזה : (כא) אפי' במזיד . עמ"א עי' עירובין דף ק' בזה ואפי' שוגג דלא פשע מקרי פשיעה דהיה לו ליזהר . ועססי' ס"ו במ"א כ"ט וט"ז ה' וא"ה שם יבואר . ומ"ש לכאורה דוקא בשבת הא ביה"ש דלית סקילה וחטאת איןמתירין לרדותה אם יתבשל ביה"ש ממ"ש כולו(כמאב"ד עססי' שי"ח)מדלא כתבו רבותא כ"א שוגג ומזיד ועסי' רס"א ובחידושינו שבת ובס"ו משמע דניחא דליעבד איסורא זוטא ולא איסורא רבא ול"ע בזה ועתו"ס : (כב) מותר . עמ"א עיין אות ח"י דרדיה שבו"ת הוא ול' המחבר שלא ירדה במרדה משום עובדין דחול ויש בזה כמה שיטות הארכנו בחדושינו שבת יעיין ר"מ הלכות ק"פ בזה בשבות במקום וזמן מלוה יע"ש : עמ"ש באות שאח"ז א"ה : (כג) יותר עמ"א חררה משמע שאין לצורך שבת אפ"ה נוטל מע"ג גחלים בשבת לאכול הימנה והא דאמר בתנורים שלנו יותר מג' סעודות בהדביק בהיתר כמ"ש בס"ה דרודה כדרכו לצורך שבת הא יותר לא ובתנורים שלנו מותר אף יותר ובתנאי שיאכל בשבת ועי' אות י"ז ועיין אות כ"א בתנורים שלנו נמי כ"ז שלא נאפה מוקצה הוא עיסה אין ראוי לאדם עא"ר אות י"ז : (כד) לתוך התנור . עמ"א ותנור דידן כבירה דמי וטוח להר"ב שרי עמ"א אות י"ט ועיין לבוש ב' טעמים י"א שלריך בישול רב ולא יספיק להם כל הלילה כו' ועא"ר אפי' לא יספיק להם יום ולילה נמי אסור ולפ"ז תורמסין בבישול ראשון נמי אסור ועב"ח ולפ"ז כ"מ קלת וא"ה ברנ"ט יבואר בזה : (כה) כשאינס. עמ"א דל"ת דכופח בקש בעי גרופה כדעת הטור ברנ"ג קמ"ל דהר"ב מדשתיק שם אודוי אודי ליה דכופח בקש לגמרי כבירה ועט"ז ברנ"ג אות ו"ו : (כו) שלמים . ובא"ר כ"ב התיר בבעי להדחה דלא חיישי' שמא יחתה אלא בבעי לאכילה ושתיה דוקא ועסי' רנ"ג אות מ"א וכאן אות י"ג וא"ה ברנ"ט יבואר עוד בזה . ודע דזה לדיעה שניה ברנ"ג ס"א דלדיעה א' אסו' בפירות ג"כ אא"כ בנוגעים בגחלים להמחבר ולהר"ב עכ"פ בכלי שאצל האש עיין אות ו"ו י"ב בזה :

רנה (א) ברוב עביו עמ"א רש"י שבת דף ך' א' ועתו"ס הביא דברי ע"ש וכולם פירשו כרש"י : (ב) אסור עמ"א ונלמד מסי' רנ"ד בתורמסין ועססיות דכל שעבר על דברי חז"ל אסור להנות עד מ"ש מ"מ פ"ג מהלכות שבת הי"ט הביאו הב"י יע"ש ועמ"ש בט"ז א"ה מזה : (ג) וכשהודלקה . עמ"א הכין הוא בטור לאחר שהלית האור כראוי מותר להנות בשבת ולהשמיענו אפילו באותן שאין עושין פתילה ובמ"מ שם וכ"ש כאן בעוד שיהנה יחתה ר"ל גזירה קרובה יותר שיהנה מיד ויחתה קודם שהודלקה כשיעור א"כ אפילו הודלקה כשיעור בשבת שוב אסור שעבר על ד"ח ז"ל והבן :

רנו (א) סמוך . עמ"א ועיין רס"א במ"א אות ט' המנהג היפר ב' שעות קודם שבת יע"ש וברס"ג לענין קבלת שבת ע"ש סעיף י' לדידן מזמור שיר ליום השבת הוה קבלה וכוון לומר מבע"י מזמור שיר ואין קפידא אח"כ אם ממתין בברכו ויותר טוב לקרא ק"ש בזמנה עיין סי' רס"ז במ"א א' וראוי לתקן המכשלה הזאת בפרט בימות החורף וימי שלג לילה ליום ישימו בע"ש וראוי לתקן שיקרא השמש לקבלת שבת עכ"פ חצי שעה קודם ביה"ש וכמ"ש הב"ח ז"ל ובעוה"ר ישימו ע"ש לילה ליום ומ"ש יום כלילה כמ"ש הנביא (ישעיה ה' ך') שמים חשך לאור ואור לחשך וזהו תרתי דסתרי אהדדי והמכס עיניו ברחשו והמוסיף מחול על הקודש מוסיפין לו חיים :

רנז (א) אין. עמ"א פירשתיו בט"ז א' דמבעיר הוא כו' ואפי' יבש לגמרי אסור : (ב) טומנין בו עמ"א א"י למה לא כ' זה ברנ"ד סעיף ה' ובא"מ אסברא לי קלת די"ל שהם קדירות בי"הם רותחת בע"ש לא בעיו"כ ולכן אסרו שם הטמנה מבע"י אטו בי"הם כמו שבת וזה אפשר כוונת המ"א לחלק בין הטמנה כו' ודע במוסיף הבל אפשר אסור הטמנה למוצאי יוה"כ מדינא ועמ"א אות ח'. ועיין לבוש תר"ט הטעם דמחזי כרעבתנותא ועא"ר שם ועב"ח שם : (ג) המוסיף הבל עמ"א ואסור אפילו לונן גמור ואפי' הטמין קודם חלות בבקר מ"מ עביד איסורא כששוהה ביה"ש וכ"ש בשבת גופא דאסור לשהות בהטמנה וגרע משהיה דאפילו כ"ל ומור"ל אסור לכתחלה : (ד) התבשיל.עמ"א להמחבר אפילו שכח ושהה אסור מדכתב הר"ב וי"א כו' ואע"ג ברנ"ג ס"א בכ"ל ומוי"ל מותר וכאן אוסר אם לא מוד"ל דהטמנה גרוע טפי : (ה) או . עמ"א המחבר כתב או שנלטמק וי"ל בכו"ן כפעל ולא כתב או מל"טמק ויפה לו להורות דאדיעבד קאי דמוי"ל אף דיעבד אסור הא מור"ל דיעבד שרי ולכתחלה אף מור"ל אסור כבס"ז ואע"ג דחלקינהו לתרתי בבי ולא כתב כחד בבא אפילו מבושלת כ"ל ומור"ל אמרינן ל"ת דה"פ כ"ל ומוי"ל ומור"ל כמאב"ד דז"א דאף כ"ל ומור"ל אסור בהטמנה:(ו)בעומד.עמ"א דכל שאין גורם לו בישול ולא מחמם שרי דיעבד אפילו עבר אדרבנן כו' ועיין אות י"ג : (ז) שרי.עמ"א עסי' רנ"ג ס"א דכמאב"ד אף בשהה אסור בשכח וכ"ש הטמנה ואף לדיעה שניה שם דכמאב"ד שרי לשהות מ"מ הכ"ס הוא אם מה דאסור בשהיה קודם כמאב"ד אסור בשכח התבשיל דיעבד כ"ש מה דאסור בהטמנה אף כמאב"ד דשכח אסור דיעבד ולא התיר אלא כ"ל ומוי"ל בשכח או דיעבד שרי : (ח) לצורך . עמ"א עיין אות י"ז לדיעה שניה ברנ"ג ס"א ה"ה כמאב"ד בהטמנה מותר דס"ל שהיה והטמנה דין א' להם וכשמטמין לצורך מחר אף פחות ממאב"ד שרי ול"ד לרנ"ג בשהיה דכל שאסור אף לצורך מחר אסור דשמא ימלך כו' כמ"ש המ"א ברנ"ד אות כ' יע"ש מ"מ במטמין במוסיף הבל וודאי מסח דעתיה מניה עד למחר : (ט) אלו הם.עמ"א גמרא דף מ"ט א' יע"ש ודע דווקא גפת או זתים הא שאר דברים המוסיפין הבל אין מעלין כמו שומשמין שרי. ועיין פרישה כאן משמע לענין שהיה שומשמין כ"ש דיש בו גחלים ואסור ברנ"ג ומסתימת הפוסקים לא משמע כן ועיין ר"ן ריש כירה העתיק לשון רש"י וברנ"ג כתבנו מזה. ודשן חם בלא גחלים עיין שו"ת מהרש"ל סי' שמ"ך דאין מוסיף הבל דמתקרר בכל שעה ועט"ז הביאו וא"ה במ"א אות י"ח יבואר עוד : (י) ששלשתן.עמ"א כפי דעתי כיון בכאן כוונה אחת כמו שאגיד כי אם נאמר כמ"ש הרי"ף וסליקא נחמת עלמן משמע הא מחמת ד"א אין מוסיף הבל וא"כ מוכין לאין מחמת עלמן אין בנמלא כ"א לפעמים ממרטא דכיכי אוטמי כדמסיק בשבת מ"ט א' משא"כ תבן זגין ועשבים שם לחים מחמת עלמן ויש מקום לומר דנקיט ששלשתן בכוונה כלו' זגין ועשבים ותבן מלוי בהם לחים מחמת עלמן וה"ה מוכין אם הם באפשרי מחמת עלמן ולנ"א מדשתם כהר"מ לפ"ד מה"ש סובר הא דכ"ש מחמת ד"א וע"כ תבן וזגין כחדא חשיב : (יא)בסלעים.עמ"א תו' פ' לא יחפור דף י"ט א' יע"ש ובירושלמי אמר שאין סלעים מעלים הבל ומכותל מרחיקין דמקלקלין הכותל והר"ב תפס גי' רש"י דגר' בבלי שם דמשתני לקדירה ועיין בהגאון המפרש שם ולמ"ש א"ס.וסלעים היינו אבנים שמוציאין מהם אש תו' שם : (יב)וכתגלה.עמ"א וב"ח מיקל אם נתגלה מעלמו ושכח לכסותו עט"ז אות ד':(יג)גורס. עמ"א דבאין מוסיף הבל ל"ש גורם בישול וכמ"ש באות ו' אלא מיירי שתחתיה דבר המוסיף הבל ואין נוגעת בגחלים ולמעלה נתן בגדים ואין נוגעין ג"כ בקדירה דשרי אסור ליקח ולהוסיף בשבת דגורם בישול בזה : (יד) מותר.עמ"א עמ"ש בט"ז אות ה' ורנ"ג בזה ומ"ש דאפשר אפי'בכ"ר אם נתקרר קלת שרי להטמינו היינו באין יס"ב הא יס"ב משמע דאסור כשהוא בכ"ר : (טו) מותר אפי' אדם חשוב שרי מ"א כ"ה שבת כ"א א' ר"נ

דמדכר דכיר מ"מ הטמנה חמירא דאפילו גפת וכדומה דל"ש שמא יחתה גזור אטו רמץ כ"ש תנור טוח אטו רמץ אלא דהר"ב סובר דכיון שאין התנור נוגע בדופני הקדירה שרי א"כ כשנוגע אסו' ועדיין ל"ע : ועמ"ש מ"א באות י"ט וא"ה ברנ"ט בדיני שהיה והטמנה יבוא' עוד וכאן אין להאריך :

רנח א שאין.עט"ז הב"י לשיטתיה דנוגע במקלת בגחלים או במוסיףהבל הוה הטמנ'וכמ"ש בחא"ר ריש במה טומנין בקופה שטמן בה כו'דכל שדבוקין במוסיף הבל בגפת הטמנה במקלת הוה הטמנה מש"ה הולרךלטעם דמתקרר והיינו כשאין אש תחתיה ובשבת אסו' אם יתחמם שיס"ב מכ"ר נמלא מבשל בשבת משא"כ אם א"א שיס"ב בעליונה אף בשבת מות' לונן בשבת שאין מוסיף הבל כבסימן רנ"ז סעיף ז"ו יע"ש ועיין סימן שי"ח סעיף וז"ח וסי"ג וט"ו . והנה הט"ז ז"ל חידש בכאן דין א' והוא דודאי כלי שיש בו מים חמין אף בכלי שני שיס"ב וכ"ש כירה גרופה וקטומה אע"ג דאם טומן בהם דבר מה לזמן מרובה לשעה או שתיים לא הוה כמטמין במוסיף הבל דהא יתקרר מעט מעט והטמנה בגילוי דעת מהני ורואין שאין כוונתו להוסיף הבל אז שרי אפילו כולו טמון בה משא"כ כשטומן לזמןמועט ורולה שיתחמם בה ודאי מקרי מוסיף הבל אף בכלי שני דלפי שעה מוסיף הוא ודאי והחוש מעיד על זה א"כ לא יפה עושים שמטמינים כלי קר כולו בתוך מים חמין בכלי שני דהוה הטמנה אף לדידןבכולו טמון בה ומוסיף הבל מקרי לפי שעה ואסו' אף בכלי שני כמ"ש בשי"ח אות י"ט ובכ"ר בלא"ה יש בו דין בישול.ולפ"ז פי'מ"ש בטור שאין זה כטומ"ן במוסיף הבל משום דכל שמקלתו מגולה לאו הטמנה הוא לדידן כסי' רנ"ג ס"א כו' בנוגעים בגחלים ומש"ה לא כתב הר"ב כאן כלום ואף התחתונה על האש נמי עליונה מגולה לא הוה הטמנה רק שהיה כמ"ש המ"א ועא"ר כאן ולמ"ש א"ס וא"ה ברנ"ט יבוא' בדיני הטמנה מזה וכאן אין להאריך :

רנט א אסו'.עט"ז מוכין חשובים הם ועוסין מהם לבד עיין פירש"י שבת מ"ח א'ולבוש כאן.ועסי' רנ"ו ס"ג מוכין יבישים. ועיין בירושלמי ריש ב"ע לריך מחסרתיה ליבחר עיין במפרש שם שלא תהיה קדירה מליאה שלא ישפוך ונמלא לאין מחמת ד"א מוסיף הבל ע"ש גפת לאחר יב"ח עתו' ופי'המפרש ה"ס לטמון בהם לאחר יב"ח ותמה שם למה לא הביאו הפוסקים זה : ב וכגון.עט"ז לא הבינותי זה דבש"ע ס"ה בלריךלמקומו ומה שייך כאן לריךלמקומו ועוד דעכ"פ איךיטול המוכין בעלמם ותס"ד שם ג"כ אין ראיה רק ממ"ש התו' ס"פ ב"ע דף נ"א ב' ד"ה אינו כתבו לרבנן דרשב"ג בפ' נוטל קמ"ב ב' מותר ליטול האבן בידים יע"ש ואנן קי"ל שם כרשב"ג יע"ש ועא"ר אות ב' ובאמת לא זכיתי להבינה דבריו הקדושים בכאן ועיין אות דכאן פסק שבעה"ת דלא הוה מניח כשדעתו ליטלו בשבת וא"ה שם יבואר: ג מותר.עט"ז כוונתו דכת' בגחלים לוחשת ע"י עכו"ס הא גחלים עוממות אף שהן סביב הקדרה ומטלטלן שרי דהוה כשוכח דלא הנ"ת אדעת למהוי שם כל השבת וכדעת בעה"ת בש"ע וכמ"ש כאן באות ב' דהקשה דברי המחבר אהדדי וע"ש ועא"ר כאן אות ז' ולמ"ש א"ס ובש"ע ס"ד משמע דעת המחבר כדיעה א' בשתס בעט"ז שם אות א' ול"ע וא"ה שם יבואר עוד : ראיתי לכתוב בכאן קלת דיני שהיה והטמנה מרנ"ג ורנ"ד ורנ"ז ורנ"ט עם שבמ"א יבואר א"ה עוד:ראשונה לריךלברר בדין שהיה דנה"גו להקל כסברא שניה ברנ"ג ס"א כמאב"ד שהוא חלי בישולו (כבסי' רנ"ד סעיף ב' במ"א אות ח') אפי' בתנור דידן שאין גרוף וקטום מותר אם הוא מלטמק ורע לו ואם מלטמק ויפה לו בעינן כל לרכו כדעת רז"ה ושכן משמע ברנ"ג שם לריך לידע מה הוא מוי"ל או מור"ל וכן ברנ"ז ס"א במ"א ה' במוסיף הבל במוי"ל שרי דיעבד מה הוא מור"ל או מוי"ל.הנה הרא"ש ז"ל פ' כירה כתב לשון הרי"ף לפת"א תמרי ודייסא וכיולא בהן מור"ל.וכרוב ופולין ובשר טרוף מוי"ל ובגמרא ל"ז ב' כללא כל דאית מיחא מור"ל בר מליפתא דאית בה בישרא ולא בעי לאורחין מוי"ל הא לאורחין או דלית בישרא מור"ל (משמע אף דלית מיחא מור"ל באין בשר בו) ולפד"א מתאנים ותמרי ודייסא מור"ל ובנ"ת א' שם כרוב ופולין ובשר טרוף מוי"ל עיין פירש"י שם ומים חמין מור"ל הם כמבואר שם ואמנם בילה ללוי' או מבושלת יש בו דיעות כי במלחמות ור"ן כתב דבילה מוי"ל הוא מהסיא דאמר התם ל"ת א' בילים מלומקות מוי"ל הוא אבל בירושלמי פרק קמא דשבת הלכה יו"ד בשר בלל בילה מלטמק ורע לו הוא כו' ולהשוות עם בבלי כתבתי ברנ"ד בט"ז א' ובחדושינו שבת דף"ל בילים מלומקות ביין וכדומה כהסיא דפ"ק דחולין ו' אייתי לקמיה בילים מלומקות ביין כו' הא לבדן מור"ל הם ועא"ר שי"ח אות יו"ד בשם מנחת כהן דכל שא"י בבירור אם הוא מור"ל ראוי להחמיר בו וכן לענין בישול בשי"ח ס"ד מור"ל בשר לא שרי אין בו בישול אחר בישול וכ"כ ממחבר שם סעיף ח' יע"ש ובמ"א אות כ"ז . ואם יש בקדירה דבר שמור"ל ודבר שמוי"ל ירא' דהולכין אחר הרוב מכ"ש דבר לח וקרש הולכין אחר הרוב כמ"ש בא"ר שי"ח אות י"ח בשם מ"כ והוא נלמוד ממ"ש הב"י ב"רנ"ג בשם ר"ו בשם רבינו יונה דכל שרוב"ו רוטב ומוי"ל וקר אסור יע"ש וביארתיו ברנ"ג בט"ז א' ס"ה במוי"ל מור"ל דהולכין בתר רובו וכל שהרוב מור"ל לא יחתה להפסיד תבשילו וכאמור דסתם רוטב מלטמק ויפה לו הוא כדאמרן כאן וא"ה יבואר עוד בשי"ח : כל זה ממנהגא לא מעיקר הדין וכן אם הקדירה מגולה למעלה המנהיג להקל כבסי' רנ"ג ס"א הא מעיקר הדין אם נוגעת הקדיר"ה בגחלים יש להחמיר כדבעינן למימר א"ה במ"א בקילור דיני שהיה והטמנה וא"כ אין היתר ברור כ"א מס'הר"ב ברנ"ד ס"א דהכי נהוג דבתנור טוח מדכר דכיר) הפרש יש בין וכן המנהג ונהגו ובין והכי נהוג משמע שיש לסמוך בפשיטות מסברא זו אף לקולא)וא"כ ראוי לעיין דוקא בטוח בטי"ע היטב יש היתר כפרש"י שבת ח"י ב' שריק בטי"ע וכן הר"ב בסי'רנ"ד ס"א ורנ"ז ס"א בטי"ע הא סותמין בסמרטוטין הוה רק כתנור סתם בדף כך ולא מהני היתרא דמדכר כה"ג שהרי התו'שם ד"ה בירה חילקו בין היטב ואף לדידןמ"מ טיט בעינןכאמור. ועמ"א רנ"ז אות י"ט וא"כ טוב היה יותר בשלי"ע שלנו ליתן סמוך לחשיכה דהוה חי אלא הואיל ונותנין לתוכו פשטי"ד(סקוריןקוג"ל)וגם טומנין קדירה קטניות או טער"קי וכדומה ששם קלי הבישול אין זה היתר כבסי'רנ"ד ס"ח ורנ"ז במ"א י"ט. ולהמחבר ברנ"ד ס"א סמרטוט אפשר שרי: ובת"נור טוח בטי"ע דשרי י"ל שלא בהטמנה הא הטמנה דהיינו שמכסין השאלי"נט בגחלים כולה לא מהני בהטמנת טיט כמ"ש מהרש"ל בתשוב'סמ"ך דהרי בהטמנה גזר גפת אטו רמץ יע"ש ומ"ש הר"ב ברנ"ה ס"ח דהטמנה דידן בתנור טוח בטיט שרי הכלונדלאו הטמנה הוה כיון שאין נוגע הקדרה בתנור וכמו שנראיןממרולא דברי הט"ז אות וי"ו ומ"א י"ט וכדפרישית שם אבל בכ"ןדס"ם רנ"ז כתב כיון שלא התירו אלא ע"י טיחה זכור הוא יע"ש(וראי'שבי' מסי' רנ"ד לגי ע"י טיחה י"ל דלאו הטמנה הוה רק שהיה ובשהייה ל"ג היכא דל"ש שמא יחתה משא"כ בהטמנה) ומ"מ בסתימת פי התנור ע"י סמרטוטין ליכא היכרא דלאו סתימה מקרי. ובסמרטוטין ליכא איסורא לסתור דל"ד לרנ"ט ס"ז בהג"ה לטיט : וכשחל יו"ט ע"ש ראוי להקדים ולהטמין מבע"י השאלי"נט שיתבשל עכ"פ כמאב"ד חלי בישולו מבע"י מ"ש המ"א בתקנ"ז דלדידן רק משום הואיל יע"ש. ולסתום פי התנור בטיט בי"ט מ"ש שרי עסי' תק"ז ס"ז. ובסמרטוטין שסורין בטיט וסוחטין המים וסותמין פי התנור בי"ט ע"ש י"ל דאסור דנהי דשריה זהו כיבוסו ל"ש בסמרטוטין כאלו דמלוכלכין הם כמבואר בסי'ש"ב סעיף י"ד במ"א אות כ"ב מ"מ סחיטה שייךבהו כמ"ש המ"א שם ובש"א סמ"ו יע"ש א"כ טוב יותר בטיט מסמרטוטין כי שמא יסחוט דמקפיד על מימיו הוא שלא יהיו מרובים וזבים לתנור וכדומה וכיון שאפשר לסתום התנור בלי סחיטה תו לא הוה לורך אוכל נפש כ"כ וחיישינן שמא יבא לסחוט ואם אין לו טיט יתן הסמרטוטין בעי"ט למים ולא יסחטם בי"ט רק יתן כך סביב התנור ואם דהוה פ"ר לצורך אוכל נפש שרי אבל לא יסחוט בידים הואיל ואפשר בלא סחיטה וכאמור וא"ה בסי' ש"א וש"ב ותק"ז יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך ועי' רנ"ט וכה י"ל דמוטב בסמרטוטין ולא יסחוט מטיט דמלאכה ד"ת ממרח עי' לבוש תק"ז ואם אפשר לשרות מעי"ט טוב ואם הוה פ"ר בסחיטה דלא ניחא ליה וא"ה יבואר בש"א וש"ב עיקר דין הסחיטה בזה. ובהל' י"ט יבואר א"ה אי י"ט הותר או דחויה. ג' דברים הם בחי בשר חי שרי לשהות כבסי' רנ"ג ס"א וירק וקטניות קלי הבישול אסור שם מ"א אות ד' ופירות שטובים מבושלים וחיין הוה כמאב"ד ושרי לדיעה שנייה ברנ"ג ס"א כבסי' רנ"ד במ"א אות י"ב : הטמנה להמחבר ברנ"ג ס"א כל שנוגעת בגחלים ודבוק בהם אף שקדירה מגולה הוא הטמנה ואסור וה"ה בכל הדברים המוסיפין הבל הכין הוא לדעתו עי' תה"ר ב"ע קופה שטמן בה יע"ש . ומה הם הדברים המוסיפין הבל מבואר ברנ"ז ס"ג. ומדברי הט"ז רנ"ח למדנו חידוש מדבריו דאפי' חמין בכלי שני שס"ב (וי"ל דוקא יס"ב) מוסיף הבל מקרי אם מטמין לפי שעה וחילוק יש בין מטמין לזמן רב כו' יע"ש ומהו שיעורה שכתב הר"ב ברנ"ג ס"א דבעינן דוקא שאין מגולה למעל' אי כוונתו דווקא שגם פי הקדירה מכוסה א"ד כל שכל הקדירה טמונה אף שפיה מגולה הטמנה הוה ומט"ז רל"ח משמע כן ובח"הר מ"ח א' בקופה כתב דאמרינן נוטל הכיסוי והן נופלות ודווקא אין מוסיף הבל הלמא אע"פ שפיה מגול' וכ"ת דווקא כולה חוץ מפיה כו' יע"ש משמע הכין. וכירה גרופה עמ"א רנ"ז וח"י די"ל כ"ש מתקרר ולט"ז ברנ"ח לפי שעה אסור. ומיהו כירה קטו"מה ודאי אין מועיל בהטמנה ואפי' ישים קדירה עליה ריקנית וכדומה ויתן עליה קדירה ויכסה בבגדים אסור ול"ד לרנ"ג מ"א ל"ח התם שהייה הא הטמנה כ"ז שאש תחתיה וודאי מוסיף הבל הוא כאמור : אשכחנא פתרי להטמין תחלה בשבת בדבר שאין מוסיף הבל שאם הטמין בתנור טוח בטי"ע בתוךהגחליםקדירה כולה כמו שעוסי"ןלפעמיםבשאלינ"ט דמותר דמדכר דכיר כבסי'רנ"ז מ"א י"ט וט"ז וי"ו וכמ"ש שם א"כ כשמוליא בשבת מתנור ודעתו מיד להניחו בכרים וכסתות שרי דזה לאו תחלת הטמנה הוא כבסי' רנ"ז ס"ד וכ"ש הוא ול"ד לרנ"ג ס"ב ע"ז י"ד ומ"א כ"ה התם בתנור לא הוה הטמנה כיון שיש אויר כו' משא"כ אם היתה טמונה בתנור בגחלים או דופן התנור קלרים ונוגעים ירא' דשרי בזה וכדכתיבנא. למ"ד כירה גרופ'או אפר חם שאין בו גחלים הוה אין מוסיף הבל דמתקרר כו'מ"מ שייך ביה בישול ויזהיר מ"ש ברנ"ז ס"ד שתו' זה גורם להתבשל בכה"ג עמ"א י"ג. ויתר הדברים א"ה יתבארו במ"א:

רס א מלוה.עט"ז הביאו הב"ח ג"כ. ומ"ש דאין לובשין אותו בע"ש היינו אם יכבס בע"ש לא ילבש אותו בע"ש דקשה הוא ללובשו מיד וכל כמה דמקרב לשבת טפי עדיףבשום ה' שייךלשבת הבאה ואם א"א כל מה דמקריב עדיףועא"ר א' הביא מנזיר דקה' אבשלום היה מגלח מע"ש לע"ש בפניא ושאר אחוהי בלפרא יע"ש דמשמע מלוה מלפרא.ועסי'רל"א במ"א ה'ולמ"ד מ"ג אבשלוםמשוםסיכרא דהיא נזיר היה מגלח בפניא ולמ"ד מ"ק י"ל אחר חלות מלוה טפי ושאר אחוהי מנהגנסכך.ומ"ש הט"ז ביום ה' שיהיה זה בשבת עא"ר ה' כ"ידהטעם כיון דלומח בשבת א"כ אין זה תיקון לכבוד שבת שחוזר ללאת וכ"ש בד' כה"ג כו'יע"ש ועתו"ש אות ג'ובססכה"ג דשערות מגדלין תיכף אחר הגילוח:ב לא.עט"ז וכ"כ מ"א א'ובתו"ש אות ד'בשם כונת י"ל להיפךשהאר"י ז"ל היה מקפיד בזה. וע' פרישה וא"ר סי' ה' קשיא בלא תי' פי' קצילה שמאל ימין אלבע בלא תי' שלא כסדר(תי' הוא סידור וישובם כו')ורמז יש בדבר בימין בדאג"ה כי הלפרנים מורים על המותרות וכל מה שאדם רודף אחר המותרת בטל הוא מתורה ומ"ע לעוה"ב וגם א"א שלא ינוכה לו לעוה"ב ודאי דאגה גדולה הוא זה ע"ד אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד ועוה"ז נק'

מי והוא סבר אדם חשוב שאני ור"נ ורב יוסף לא ס"ל כן ואף אדם חשוב שרי ועפר"ח י"ד סי' קי"ג ובתו"ש רנ"ד י"ז יע"ש:(טו) אפילו. עמ"א והיינו במוסיף הבל ומטמין מבעו"י יש מקילין בכ"ל אבל באין מוסיף ובשבת לכ"ע אסור אפילו כ"ל ומור"ל שמא יעלא קדירתו צוננת וירתיחנה עמ"א אות א' : (יז) נתבשל כ"ל. עמ"א ברנ"ג ס"א דיעה שניה דכמאב"ד מותר לשהות ה"ה הטמנה כה"ג שרי ועא"ר אות ט"ז כתב אך לדיעה שניה שם בשהיה כמאב"ד שרי בהטמנה יש מקילין דווקא נתבשל כ"ל ולשון הר"ב כמו בשהייה משמע לגמרי מדמי להו ועב"י יע"ש : (יח) נוגעים. עמ"א וא"ר י"ז משמע הואיל ובתנור מכוסה בבגדים אף שאין זה הטמנה הואיל ואין נוגע בקדירה מ"מ כהלטרק עם קדירה נוגעת בגחלים מודה הר"ב דהוה הטמנ' ומש"ה לא הגיה כאן כלום והנה ביאור דברי המחבר הוא כך דכירה שאין גרוף וקטום מותר שהייה ע"פי הדרכים שנתבארו ברנ"ג ס"א חי ומור"ל וקטום מותר ג"כ ולז"א כ"ז שיש אש תחתיה מוסיף הבל הוא הלכך ל"מ אם הקדירה נוגעת בגחלים הטמנ' מקרי להמחבר שם אפי' אין נוגעת כל שמכוסה למעלה בבגדים שאין מוסיף הבל ע"י אש תחתיה מוסיף והוה הטמנ' כמו קופה שטמן בה אסור להניח ע"ג גפת שבת ל' י"ח א' ואע"פ שאין נוגעת בגפת כמ"ש בא"ר שם וקטום לא מהני בהטמנה דשולי קופה מפסיקין ע"ה (הר"ב דשתיק כאן אע"ג בא"ר לא למדה אלא מקופ' דאין נוגעת דאל"כ הטמנ' במקצת הוה הטמנ' ולהר"ב ברנ"ג ס"א אין הטמנה במקצת מ"מ הא כתב שם בא"ר מסברא ג"כ דמה לי נוגעת כו') ומשמע כשאין אש תחתיה לאו מוסיף הבל מקרי כה"ג שמכסה למעלה בבגדים דשאני גפת וכירה מתקרר הא כול' טמוני בכירה ונוגעים הדפנות אף בגרוף וקטום י"ל מוסיף הוא כמ"ש הפוסקים בריש כירה אמ"ש רש"י שם עוד אבאר לך להמחבר דווקא קדירה נוגעת בגחלים הוה הטמנ' הא לאו על האש ברנ"ד ס"ב אע"פ שנוגעת אין הטמנ' בכך ואי"ה ברנ"ט בדיני הטמנה ושהיה בט"ז ומ"א יבואר זה : (יט) שרי. עמ"א הר"ב מיירי מדין שהטמנה דידן בתנור לאו הטמנה כיון שאין נוגע התנור בקדירה ואע"פ כן טיחה בעינן בכירה שאין גרופ' ופחות ממאב"ד אסור אף לדיעה שניה ברנ"ג ס"א ובשר חי א"צ טיחה כו' הא הטמנה בגחלים מכל כך בשאליכ"ט וטוח פי התנור אפשר דלא מהני כנראה משו"ת רש"ל סי' סצ"ף עט"ז אות ו' מ"ש שם : (כ) ומצוה. עמ"א עסי' רפ"ח ס"ב מי שמזיק לו אכילה לא יאכל וקראת לשבת ענג כל אדם כפי מה שהוא ואי"ה יבואר שם בזה :

רנח (א) קדירה . עמ"א עט"ז א' דבאין אש מתקרר וכשיש אש הוה מוסיף הבל הלכך אם עליונה נוגעת תחתונה במקצת או אפי' באויר ומכוסה עליונים בבגדים אסור כהטמנה כבסי' רנ"ז ס"א ואם עליונה מגולה אף אם טמונה מקצתה בתחתונה אף להמחבר אפשר שאין זה הטמנה וכ"ש להר"ב ברנ"ג ס"א כל שאין כולה טמונה. ומיהו דין שהי' יש לעליונה אע"ג דהקדירה תחתונ' מפסקת וברנ"ג ס"ג קדירה ריקנית הוה גרופה כמ"ש מ"א או' ל"א זה ריקנית וצוננת משא"כ כשתחתונ' חמה ע"ג אש יש לעליונה ג"כ דין שהיה עפ"י דרכים שנתבארו ברנ"ג ס"א ועסי' סי"ח סעיף וז"ח וברנ"ג ס"ה ואי"ה יבוא' בסי"ח וכאן אין להאריך:

רנט (א) מוכין . עמ"א רש"י שבת מ"ז א' במשנה ושם כא' ג"כ גרירת בגדים בלוי' : (ב) יחדן לכך. עמ"א אבל בלבוש ס"ב וכ"ן אות ב' מבואר דמוכין שני ביחדן לשבת זו בלבד מע"ש די וב"ח מיקל יותר אם הטמין ב' שבתות במוכין שני ובאבנים בעינן יחדן לעולם כמ"ש המחבר בס"ב והך יחדן משמע שאומר בפירוש בפיו לא במחשבה עב"ח ואי"ה בס"ח יבואר עוד . ועא"ר ד' : (ג) בגיזי צמר. עמ"א שבת מ"ח א' תו' ד"ה וכי ונו"ן א' ועא"ר א' : (ד) לאוצר . עמ"א בס"ח אות ג' ומ"ח ואפשר כאן מודה המ"א ביחדן בפירוש לשבת א' שני (או אף במחשבה שיחשב עליהם מקודם הטמנה) ועתו"ש אות ו' ועא"ר אות ו' אפשר בכלים בעי דווקא הקפדה ואי"ה בס"ח יבואר . (ה) שנוטל . עמ"א ובא"ר ג' במרדכי שאפשר בכוש משמע דאם א"א בכוש מותר ליגע ול"ע יע"ש : (ו) דלא . עמ"א וזה לדיעה א' ולדיעה שניה בלא"ה שרי דלא הניח לכל השבת ואפי' הניח לכל השבת שטמן למ"ש או לי"ט מ"ש אפ"ה שרי דהצמר משמש לכסוי ולא הכיסוי לצמר ועיי' שבת דף מ"ט א' ד"ה נוטל ובדף כ"א א' בתו' ד"ה או ועט"ז ס"א אות יו"ד ועי' אות ט' ואי"ה שם יבואר : (ז) אבנים . עמ"א ואם מיוחדין לתשמיש קדירה כו' מ"מ צ"ע אם מותרין ליקח ולפצוע בהן אגוזים דלזה לא קיימי ואי"ה בס"ח יבואר מזה : (ח) לא . עמ"א תוס' שבת דף נ"ו ב' ד"ה הכל מודים יע"ש : (ט) טמן . עמ"א ובאות ו"ו דלא הוה בסיס אף במניח לכל היום דהצמר משמש לקדירה לא הקדיר' לצמר ועתו' כ"א א' ד"ה או . ובחדושינו שם הארכנו בזה וכאן אין להאריך : (י) ויש . עמ"א כמו דהתירו משום כ"ה ה"ה כבוד י"ט ולעשות אוהל אסור עסי' ש"ב במ"א אות יו"ד ואם אפשר להטמין בע"א אסור דבכין לא התירו בי"ט אבל מה שהתירו אפשר הותר לגמרי ואי"ה בה' י"ט יבואר זה : (יא) מותר . עמ"א אמירה לעכו"ם בלא מתכוין בפ"ר מתירין עסי' רנ"ג ושורקין מהליקן כמו דש שריק בשין ובערוך משמע טיחה וסתימה ואפשר בשי"ן שמאלית יע"ש : (יב) דגורם . עמ"א והיינו כ"ז שאין מבושלת כ"ל אף דנתבשלו כמאב"ד קיי"ל בשי"ח דיש בו בישול כו' ובתשובת רמ"א ק"ב כמאב"ד לידד ולמאי דקיי"ל בשי"ח כמאב"ד יש בישול ודיעבד ע"י עכו"ם לידד שם להתיר דבלא"ה היה מתבשל ובתנורים שלנו אלו היה פתוח וודאי נצטנן התנור ונשאר כך ולא היה ראוי לאכול והוה כמבשל להדיא ועט"ז רנ"ג אות יו"ד העתיק תשובת רמ"א כמאב"ד שרי ולמאי דקיי"ל בשי"ח אסור וצ"ע . ולו' לעכו"ם לסתום בטיט בשבת אף בכ"ל אסור דהוה ממרח אב מלאכה :

דיני שהייה והטמנה בקיצור

כללא דמלתא כו' עמ"א הטמנה במוסיף הבל צריך שיתקיים שלש תנאים לאיסורא.א' כל הקדיר' מכוסה כמ"ש הר"ב ברנ"ג ס"ח דלא כהמחבר שם (בט"ז כתבנו כאן שיעור' דאפשר כל שמכוסה רק פיה מגולה אסור ודווקא מודבק בדפנותיה הא אין מודבק שרי כבסי' רנ"ז ס"א ובט"ז וי"ו ומוסיף שכל שעה מתקרר לאו מוסיף הוא כבסי' רנ"ח ועמ"ש שם בט"ז ואם אין תנאים הללו הוה ליה שהיה לחוד ונתבאר ברנ"ג ס"א לדיעה שניה פרי כו' פירות שטובי' אין הוה כמאב"ד כבסי' רנ"ד במ"א י"ב וקטניות וירקות שהם קלי הבישול לא מהני אי כבסי' רנ"ג במ"א ד' ורנ"ד ס"א ובללי ועוג"ה ופשטיד"א לא מהני אי כו' כבסי' רנ"ד ס"א עפ"י תנאים המבוארים שם בללי בלא קדירה כו' ופת וחררה מהני כמאב"ד אף להמחבר ברנ"ד בס"ה בס"ב ועוג"ה שאופין בבעקן (ע"ג גחלים חרר"ה יקרא לשון יובש שורשו חרר ושכן חררים במדבר (ירמיה י"ז ו') או פשטידא לא מהני אי כי קלי הבישול הם כמו ירקות ובעינן כמאב"ד ושרי לדיעה שניה ברנ"ג ס"א ונשהתבשיל בתוכו יהי' כמאב"ד כבסי' רנ"ד ולרמ"א שם בעינן שיקרמו פניה למעלה ולמטה יע"ש במ"א אות י"ו ובתנור טוח בטיט הכל שרי פירשתיו בט"ז כאן ורנ"ז ו' דווקא בשהייה אבל הטמנה אפי' לא מהני טוח טיט בסמרטוט לא מהני בשהייה ג"כ באפשר ולפתוח התנור בליל שבת אם הוא כ"ל או כמאב"ד עיין מ"א כאן אות י"ב . ועסי' רנ"ד אות כ"ו : אסור לגרוף קדירה כו' בסי' רל"ג ט"ז ומ"א י"ד כ"ה ואם פיכן מותר כבסי' רנ"ז ס"ה ואם מגולה למעלה שרי דלא גרע ממוסיף הבל כמ"ש הס"ז רנ"ג י"ד ועמ"ש בט"ז כאן מזה :

רס כ' הב"ח בשם רש"ל כו' עמ"א עמ"ש בט"ז א' מזה עא"ר ד' בשם של"ה מי שטובל בע"ש יטול קודם טבילה וקודם שיקרא שמו"ת . ועמ"ש באות זיין פי' אלו מגלחין דנשים שעוברים על צפרנים סכנה שמא תפיל כי אדם הראשון קודם חטא היה לבושו ציפורן לאחר חטא נפשט ולא נשאר רק באצבעות ואשה גרמה זאת לכן יש סכנה תולעת יעקב . ואם מכנסן לחדר אחר לית לן בה אבל באותו חדר למקום אחר מפקפק שם בא"ר אי מהני יע"ש : (א) לא . עמ"א בא"ר אות וי"ו בשם כל בו ש ס פ"ז דיטול תחלה יד שמאל ואח"כ יד ימין : (ב) בלשון . עמ"א פי' פרישה וא"ר וגיטין דף ו"ו ב' אל יטיל אימה יתירה ומייתי הא דיאמר בניחותא דלקבלינהו מניה משמע דמה"ט הוא דאימה יתירה ידליקו בשבת כו' ובתו"ש פי' בע"א יע"ש . עסי' תמ"ד בט"ז ע"פ שבת יזכיר חלה בע"ש שו"ת כנסת יחזקאל סא"ח : (ג) הדליקו . עמ"א כמדומה יש חיסור תיבות והמחבר דכתבו ערבתם ולא היא כי בש"ע י"ל עירובי תחומין וכמ"ש התו' גיטין ו"ו ב' ד"ה עירבתם לכן אמר דעירובי חצרות נמי לכתחלה וודאי ראוי להניח קודם ב"ה ואי שכח מניח לכתחלה ביה"ש ועירובי תחומין אי שכח אין מניח לכתחלה ביה"ש ודיעבד עסי' תט"ו ס"ב ומ"א אות ג' ועב"ח רס"א ומ"ש המ"א משום מצוה התירו שבות אי' כעת דמשמע ע"ת לאו שבות גמור הוא וע"ת אסמכתא אקרא ויראה דסברתו הוא דוודאי ע"ת שבות הוא ומשום מצות כבוד שבת שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא וחכמים התירו ביה"ש כבסי' שמ"ב וע"ת אסמכתא אקרא לא רצו להתירו ועדיין צ"ע . ואי"ה ברס"א יבואר עוד ועי' ט"ז רס"א ב' שוב ראיתי בכ"ן בש"ע שלא השמיט ערבתם וכן הלבוש וטעות נפל בד"א ערבתם בהמחבר ואי"ה ברס"א בט"ז ומ"א יבואר עוד ועמ"ש אות וי"ו :

רסא (א) בין השמשות . עמ"א ב"ח מפירש"י שם כגוו"ן ביה"ש ומלת כגון כמו כגוו"ן כעין מראה ביה"ש [עיין פסחים י"א א' בתו' ספק על ובדק ומהרש"ל ומהרש"א מלת כגו"ן ובחדושינו שם הארכנו] וראיה שהביא מהא דאמר ליה רבה לאריסי' והתם הדלקת הנר הוה ד"ת ומ"מ הנך רואה דאפי' באיסור דרבנן לא הוה ס"ס דספק חסרון חכמה אין נכנס כלל בגדר הספק ואסור לעשר באין צורך שבת כ"כ ואי"ה באות ו' וח' וט' יבואר בזה : (ב) אין . עמ"א אפי' מעשר דרבנן כמ"ש בט"ז א' ומ"ש שכ"מ שסי' ר"ס אות ג' דהמחבר השמיט עירבתם [כמ"ש שם וט"ז כאן א' וכ"ה בלבוש וש"ע כ"ן ליה תיבת ערבתם דתחומין אין מצוי עתה כמ"ש הב"י והב"ח ואמירות שרי ביה"ש אף לכתחלה להמחבר וכ"מ בתו' גיטין ו' ב' ד"ה ערבתם] אלמא חלה אסור ביה"ש והראה לתק"ו אות ז' ואי' ח"ל למה נתיר בשבת אוכל ואח"כ מפריש וחלת א"י נמי אסור בשבת וי"ט בשלושה מעי"ט וה"ה שבת . וחלת א"י באין לו מה יאכל בשבת שרי וביה"ש דשבות מצוה לא גזרו ביה"ש וחלת ח"ל למה נתיר אוכל ואח"כ מפרים עא"ר אות ב' בשם ע"ש וא"כ שבת ע"פ דא"א מותר ביה"ש כה"ג ואי"ה בתק"ו יבואר עוד : (ג) ואין מטבילין . עמ"א לא הבינותי זה דזה טעמא דרבא ביצה י"ח א' וא"כ בשכ"ג ס"ז דמתיר טבילת כלים חדשים כדיעה א' בשתם למה וכ"ת טבילי' כ"מ דרבנן כמ"ש הט"ז ומ"א אות ה' וי"א זה להר"מ פט"ו ממ"א כמ"ש המ"מ פ"ד מי"ט הי"ח אבל לדידן טבילת כ"מ ד"ת והעד בי"ד ק"ך בט"ז אות י"ז ואי"ה בה' פסח יבואר זה בתנ"א ותנ"ב ואיך שיהיה כאן מיירי בכלים מטומאתן ואין נוהג עתה ויותר י"ל טעמא שמא ישהה ואי"ה בשכ"ג יבואר עוד . ועי' הערמה מותר ואם הוא שכין ומלוכלך מותר להטביל שידיח השכין הוה נמי הערמה ושרי . וי"ל לדינא כ"כ כבסי' שכ"ג ס"ז בהג"ה וכ"כ בד"מ שם דאסור להטביל כלים חדשים וברכה דהוה בתרא וכדבעינן למימר שם אי"ה יע"ש : (ד) ואין מערבין . עמ"א רש"י פי' דאסמכתא אקרא יע"ש ויראה אף דאין מערבין אלא לדבר מצוה כבסי' תט"ו יע"ש מ"מ הואיל ואסמכ"ה אקרא אסור ובלבוש מבואר לדבר הרשות דווקא ובתקכ"ח למקני ביתא בי"ט לא משא"כ עירובי חצירות ביטול רשות הוא וצ"ע : (ה) וטומנין. עמ"א ברנ"ז ב' דשתם קדירות ביה"ש רותח' הן וליכא למגזר שמא ירתיח כו' משמע ככל הדברים חוץ שבות דמצו' וחוץ ע"ח וטומנין באין מוסיף הבל ביה"ש בשבת לענין מבשל ביה"ש בסי' ש"ח או עבר ושהה והטמין ביה"ש במוסיף הבל אסור התבשיל כמו בשבת עצמו ובסי' ש"ח אי"ה יבואר ועי' אות ח' וט' לענין תוס' שבת אי"ה יבואר שם . ועמ"ש בסימנים הקודמים ברנ"ג ורנ"ז ורנ"ט מזה. ועסי' רס"ג אות למ"ד : (ו) ומותר . עמ"א עסי' ר"ס אות ג' פכ"מ פכ"ד מה"ש הלכה י' בשם הר"א בנו של הר"מ ז"ל ע"ח טרוד כו' ועדיין צ"ע . ועיין רש"י שבת ל"ד א' ע"ת אסמכוה הביאותיו לעיל : (ז) להדליק הנ"ר עמ"א כד"א הציון בטעות וצ"ל בהג"ה מי שקיבל שבת כו' ובאות י"ב לאחר קבלת שבת אין מערבין וטומנין לדבר מצוה דגרע מביה"ש אמירה לעכו"ם אפשי' קיל ומותר לדבר מצוה ורס"ג אות למ"ד ורש"ל בתשובה מ"ו פי' אות ו' ביה"ש משתמא קבלו כל ישראל שבת ועסי' שמ"ב במ"א צ"ע שבות ביה"ש במ"ש.ובספיק ד' יבואר אי"ה מש"ג ס"ב : (ח) שצריך עמ"א יומא פ"א ב' ר"ה ט' א' ותו' ד"ה ורבי ישמעאל ור"מ פ"א מה' שביתת עשור ה"ו ובמ"מ ולח"מ ובתר"ש בא"ר ד' בשם רש"ל שמ"ג עשין ל"ב למה לי על שבת ק"ו מי"ט וי"ל דה"א מה הקב"ה לא שבת אלא בשביעי ועי' במ"מ פרק עשרים מה' שבת הי"ד נראה שם דמק"ו אין עונשין אפי' עשה כ"א כדין אכי שיעור ולמ"ש על קושית הרשב"א וכבר ביארנו זה פעמים רבות א"כ צריך קרא תשבתו שבתכם לשבת שיהא בתו"ש איסור עשה וכ"מ למ"ש בי"ד רל"ח ס"ד ועש"ך שם אות ה' וג"מ לענין פסולי עדות נשבע שלא יעשה מלאכה בתו"ש ועשה לוקה אי נפיק מק"ו מיו"ש הכיפורים כמ"ש הלבוש כאן ותשבתו שבתכם עשה הוא והנה תוס' שבת וי"ט משמע ד"ת והר"מ לא הזכיר כלל תו"ש וי"ט עי' מ"מ פ"ה מה"ש ה"ג וש"א מה' ש"ע וי"ל מפני קושיות התו' ר"ה ט' איך אמרו ספק חשיכה אין מדליקין הנרות הא מעט קודם שרי אלמא לית תו"ש ומש"ה אמר אין מדליקין אף דכ"ש הוא לדיוקא הא קודם ביה"ש שרי דלית תו"ש ורש"י שם תיקן זה ספק כגון ביה"ש אין מדליקין כ"ש עמ"א כאן א' ומשמע באות ה' דביה"ש שוה לשבת הא תו"ש לא וכ"מ בשו"ח המבשל בתו"ש ועסי' רנ"ג במ"א אות כ"ו ומ"ש שם : גם למר"מ פיק מה' ט"מ כל ספק מ"ה שריא י"ל תו"ש ה א ביה"ש והוה תוס' ומש"ה לא הזכיר דין תו"ש פ"ה רק ביה"ש ולדידן ספק מ"ה אסור ותו"ש מעט קודם מיהו מיוה"כ בענוי וודאי יום בעינן : (ט) ג' רביעי מיל עמ"א דחשבינן שעות זמניות והיינו לענין ב' שעות קודם הלילה אבל זמן תו"ש כמוזכר כאן מתחלת השקיעה כו' כא ישתנה ומי שקיבל עליו מתחלת השקיעה הוה תו ד"ת מ"ע וקבלה בלב עסי' תר"ח ס"ג וב"ח שם:(י) מפלג המנחה . עמ"א ועיין אות ט' בזה דראוי לנהוג תוס' ב' שעות קודם ל"ה לאסור במלאכה:(יא) אסור.עמ"א עסי' רס"ג במ"א כ"ד וכ"ה : (יב) אין מערבין. עמ"א עיין אות וי"ו ואות זיי"ן אמירה לעכו"ם במקום מצוה אפי' קבלו שבת מותר ודווקא שבות ע"י עצמו אסור בקבלת שבת יותר מביה"ש בלא קבלו. ובשמ"ב ס"ב פסק כדיעה א' בשתם דאפי' קיבל שבת מותר ביה"ש ועיין תו"ש ואפשר כאן מיירי עירובי תחומין ובשמ"ב ע"ח ביטול רשות קיל טפי עיין לבוש שם. ובא"ר אות ח' חילק כאן מיירי צבור קבלו שבת ולקמן מיירי ביחיד קבל שבת קיל טפי : (יג) מזמור שיר. עמ"א והמנהג עתה מיד שאומר מזמור שיר קבלו שבת עלייהו הצבור ואסורין בכל המלאכות אעפ"י שעדיין יום גדול הוא . ועסי' רס"ג סעיף יו"ד לענין מי שמדליק נר של שבת אי הוה קבלה הוא ואי"ה שם יבואר בזה :

רסב (א) ויציע המטות שיושבין עליהם מ"א וב"ב הפרישה ובר"מ פרק שלשים מה"ש ה"ה מטה מוצעת אבל הב"ח כ' ב' מטות א' שיושב עליה וא' שישן עליה יע"ש : (ב) ישתדל . עמ"א ולבישת בגדי לבן בשבת אם מחזי כיוהרא לא יעשה עיין סו"ת פ"מ ובא"ר אות ד' הביא שבת קמ"ז א' דרבנן לבשו גלימא אוכמי בשבת מהא דמנער טליתו ורש"י ד"ה קמחללי שבתא וגלימא אוכמי הוה יע"ש ובכיתו רש"י לעשות מה שירצה לא בפני רבים ועסי' ש"ב ס"א : (ג) כיוצא. עמ"א ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום :

רסג (א) יהא. עמ"א עש"ו אות י"ד ורש"י שבת ל"ד הדלקתם ל"ש דרוחה וי"ל הדלקתם בכל החדרים עסי' ר"ס ומ"ש נרות כרופים. עמ"א תרע"א אות ד' בד"מ משמע דשרי אבל במהרי"ו אוסר י"ל נר חנוכה אף ב' קלועים אסור אבל שבת אפי' הרבה קלועים שרי דמצוה להרבות אורה ככס"א אות ט"ו והר"ב שכ' בתרע"א וכן שבת קאי אמדביק שמוכין ונופלת. ובתל"ג ה"ה דאבוקה מקטף קטופי י"ל שמא יטה ואי"ה שם וברס"ד אבאר זה. עב"ח הרגיל בנר יפה כו' שבת כ"ג ב' משלי ו' כי נר מצו"ה שיעשה יפה ותורי אור הא חובה בלא הידור מצוה אין בה אור התורה ולכך צריך שיעשה יפה ומהודר יע"ש (ואפשר ז"ש שם ודרך חיים תוכחת מוסר כלומר כמו בנר שבת חובה אם עושה מצוה מהודר משמן זית זוכה לאור התורי' כן המוכיח חבירו יאמר בנחת ורכה שמביאו לחיי עוה"ב ומלילה נאה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מדיעות ה"ז) ערמ"מ פ"ה מה"ש ה"א:(ב) ויכולין.עמ"א עתו' שבת כ"ג ב' ד"ה ה"ג דהוו רגילי בשרגא ועיין אות א':(ג) פ"א.עמ"א אם מדלקת ב' נרות פ"א רק א' צריכה להוסיף וכן אם מדלקת הרבה ושכחה פ"א וחסר א' תדליק יותר שתהא זהירה. ובא"ר ט' בעניה די שתוסיף מעט שמן:(ד) מה יאכל. עמ"א ומשמע לאם כדי שביעה בעיקולא בכוית אע"ג דבשר ומאכלים בכלל העונג הוא נר שבת בכלל העונג והכבוד עיין פ"ה ופ"ל מה"ש ואפשר אף מי שאוכל בחצר כבסי' רע"ג אפ"ה נר ביתו עדיף משום שלום בית ואי"ה באות ט' יבואר עוד בזה : (ה) ואל.עמ"א ובתרע"א מוכר כסותו יע"ש:(ו) הנסים.עמ"א ואם יש לו הרבה נרות יכולין כ"א לקיים המצו' ועיין סעיף ח' בענין הברכה יע"ש:(ז) מפני.עמ"א ט"א הר"מ פ"ה מה"ש וטעם ב' טור בשם המדרש ומלבוש נראה דמפ"ה אשה ששכחה תדליק נר יותר מטעם הב' לתקן עוותה. או"ה חלה ושחה הדלקה רד"א : (ח) נר. עמ"א רע"א אות א' בקידוש ד"ת בתפלה יוצא ונר מבית עכו"ם עסי' קנ"ד מ"א וט"ז י"ז וא"וא"ר כאן וי"ו וצ"ע אם אין לו נר אחר כ"א זה לשבת ויראה דשרי דלהדיוט שרי וכשיש לו אחר אין ליקח לנר שבת זה ועיין תרע"ג בלבוש מתיר לנר חנוכה שעוה וא"ר שם הקשה דברי הלבוש אהדדי כאן ובתרע"ג מתיר ובי"ד קל"ט סי"ג אוסר וי"ל בין נרות לשעוה הנותף עא"ר קנ"ד י"ו בשם בה"י . ומיהו אם נאמר כשאין לו אחר מותר ממה שנתבטל מנר חנוכה י"ל אפילו כיון ישראל דמצוה לאו להנות נתנו אפילו דרבנן . ועיין מגן אברהם סימן י"א אות י"ב . ולכאורה בסימן י"א היא בעיא דלא אפשטא ולחומרא עב"י שם וא"כ בדרבנן כל שאין לו אחר ספק דרבנן לקולא וכשיש לו אחר אסו' ולא יברך למ"ד לא תשא ד"ת כבסי' רט"ו אלא מדשתשמישתמב' בי"א משמע אף מיני בגדים שחיובן מדרבנן וי"ל כשיש לו אחר ואי"ה בתרע"ב יבואר עוד ומ"מ לנר שבת אם אין לו אחר יקח זה ולהוי של הדיוט כאמור עמ"ש אי"ה באות ט': (ט) משום עמ"א סומא אם מדליקין בבית זה היא אין מברכת אף להר"ב בש"ח בהג"ה דמברכת כמ"ש באות ט"ו דיש שמחה יתירה משא"כ סומא אין לה שמחה וכל שיש נר א' די לה ואין מברכת ומ"מ י"ל אם היא עקרת הבית תדליק היא תחלה ותברך דנר א' חובה ואחירות מדליקין אח"כ ומברכין : ויראה אף אם אוכל בחצר כבסי' רע"ג במ"א ט"ו אפ"ה נר ביתו עדיף משום שלום בית שלא יגוף באבן ובחידושינו שבת כ"ג ב' הארכנו ומ"ש המ"א אות ח' דיין דרבנן באות ד' כ' דפת קודם א"כ יקדש אריפתא ועסי' תרע"ח בט"ז אות ב' מ"ש פת ושלש סעודות ד"ת משמע מפוסקים דהוה דרבנן ואסמכתא הוא וכבר כתבנו כי לפעמים קורא לאסמכתא ד"ת ודוחה עכ"פ לדרבנן שאין בו אסמכתא בתורה ושם כתבנו דנ"ח של יום ה' ונר שבת נ"ח דהאידנא קודם דאין מעבירין על המצות ועיין ר"מ ה' תו"מ מוספין דהאידנא ותמידין למחר מוספין דהיום עדיף או לאו ועיין סו"ת חכם צבי ז"ל סי' ק"ו הסכים לרדב"ז דב' מצות שלוקין אין מעבירין הקלה מפני החמורה הא מצוה א' ממתין אם יעשנה למחר יותר מן המובחר ואי"ה ברל"ו ותרע"ח יבואר עוד : (י) לא עמ"א ופלג המנחה זמניות עיין באר הגולה ועמ"א אות ט' הנוהגים ב' שעות קודם ל"ה לקבל שבת יפה הוא וידליק אז וניכר שהוא לכבוד שבת : (יא) כשידליק עמ"א עא"ר יו"ד מברכת נר או נרות כשמדליק שתים עי"ר ק"ך עכ"ל והנה כ"ח אף שמצוה להיות מוסיף והולך אפ"ה נר חנוכה וי"ל משום ליל א' לא חלקו ומ"מ גם כאן אין לשנות דאין המצוה כ"א נר א' שני וטבילת כלים ג"כ י"א דאף הרבה יאמר כלי ובפריי שם כתבנו מזה (כתוב ח"י) ועוד שם מחוייב הוא לטבול כולם משא"כ כאן . ומ"ש המ"א אם שכחה תוכל לברך בעוד הנר דלוק הנה מצוה שיש לה משך זמן מברך בעוד המצוה לא נגמרה כמו תפילין וכמו בדיקת חמץ וכדומה ונר חנוכה שאם לא בירך קודם אפשר לברך אח"כ אף שאין בו שמן כשיעור עתה מ"מ עדיין המצוה קיימת משא"כ בשבת איך תברך ועתה אסור להדליק ועא"ר אות יו"ד אשה ליל טבילתה בע"ש תדליק ותתנה שלא מקבלת שבת ותלך לטבילה ותאמר בפירוש כן עסי' רס"א ואי"ה בתרע"ו אבאר עוד : (יב) אחר עמ"א כבספיק יו"ד ובקנ"ח אות ט"ו משום לא פלוג בכ"י מברכין אחר הנטילה ותניח הנר במקומו ואח"כ תדליק ולא תדליק בעוד הנר בידה ולהניחה אח"כ א"ר אות י"ד יע"ש ועסי' תרע"ה בט"ז אות ג' ומ"מ לכתחלה וודאי לא תעשה כן ועוד דקבלת שבת לי"א בסי' יע"ש עיין אות כ"ג : (יג) ולברך עמ"א אף מי שיש לו אשה בביתו מדליק בחדרו שלא יכשל בעץ ובחורים ה"ה נשוי אשה ויוה"כ י"ל דלא מדליק שלא ירצה אשתו ולדידן בסי' תר"י קיי"ל דמדליק ביוה"כ ומברכין ואי"ה שם יבואר : (יד) א"ל להדליק עמ"א דחייב להדליק בכל החדרים שהולכים משום שלום בית כבאות י"ג אלא שאין מברך רק על נר א' ואם הוא במקום שאוכל יברך שם . מ"ש המחבר ס"ז אורח כו' הא יש לו אשה בביתו ואין לו חדר מיוחד א"צ שיתוף בפריטי ובירידים שכמה אורחים בחדר א' מדליק ומברך ואחרים עונים אמן אבל כשהם אצל בע"ה א"צ דנשים מדליקין בביתם עא"ר אות ט"ו בשם ע"ש : (טו) שכל עמ"א מידי דהוה איוה"כ שמדליקין אף שאין אוכלין וכן מדליקין בבית ואוכלין בחצר עמ"א אות י"ז ועתו"ש אות ד' ועיין אות ח' סומא יע"ש ועא"ר אות ח"י ויש להקל בנשים עניות שאין להם כ"א מנורה א' שתברך כ"א וכ"ש פמוטות עגולות יע"ש בזה מ"ש שם : (טז) ואוכלים עמ"א עסי' רע"ג ס"ז ובמ"א ט"ו ועא"ר כאן אות ד' ומ"מ נכון שיהיו דולקים עד הלילה שיהא נר של שבת ועסי' רע"א ורע"ג : (יז) הוה עמ"א דאם משתמש שם בחדר שנר דלוק שהוא בית אפל שרי עיין אות ט"ו : (יח) והמנהג עמ"א שגם איש המדליק טוב להתנות . ועסי' תרע"ט בט"ז ומ"א ותו"ש כאן : (יט) מקבלת שבת ותתפלל מנחה קודם מ"ב מ"א דהואיל דכבר קבלה שבת שוב אין מתפללת תפלת חול כבסט"ו לכן תתפלל מנחה קודם : (כ) שהתנה עמ"א באות י"ב דמברכת אחר הדלקה ולמה לא מקודם ותתנה ש"מ דמדוקק הוא דמותר לא בע"א: (כא) אבל עמ"א דאם מדליק נר בחדר שהולך שם אף שאין אוכל שם אם לא הדליק במקום אחר מברך על זה משום שלא יכשל בעץ ואבן אבל המדליק באכסדרה שאורה רב לאור הלבנה וכדומה ואין אוכל שם אין מברך ואם משמש שם קצת לצורך אכילה מברך עיין אות י"ז וראוי להיות במקום אחר יע"ש לעיל במ"א : (כב) וצריך עמ"א הוקשה לו מסי"ד אות כ"ז אע"פ שקבלה בטעות אפ"ה אותו הנר אסו' ליגע בו דהוא נר שבת וא"כ פשיטא דכאן צריכה תחלה להניח הנר במקומו אע"פ שהתנה ותירץ דמ"מ התנה בפירוש קיל טפי ומותר ליגע בו ומש"ה אשמועינן דצריך להניח במקומו כמ"ש באות כ"ג שיהא ניכר כו':(כג) ולא עמ"א עמ"ש באות י"ב ואי"ה בתרע"ה בט"ז אות ג' יבואר עוד : (כד) אם עמ"א בי' ביה"כ אין א' נמשכת אחר חברתה משמע אף שיש בא' רוב : ובא"ר אות כ"ו בפרא"ג נוהגין למשוך אחר בי"הכ ישנה וחדשה ועסי' קל"א לענין תחנון ובכ"מ כפי מנהגם. (כה) מניחו עמ"א ברס"ו אות י"ט במוקצה שבידו יכול לילך ולהניחו במקום שירצה ואם הכיס תפור בבגדו עסי' ש"א סל"ג וסי' ש"י סעיף ז' בהג"ה יע"ש

ועסי'

ועסי׳ רס״א אות י״ג : (כו) שאותם עמ״א ואין להקל אלא להחמיר בציבור אף קבלה בשעות בתפלה שמיה קבלה ואסורים בעשיית מלאכה והמיעוט אין נגררים אחריהם הואיל ובשעות היתה משא״כ בסי״ג ולענין לחזור ולהתפלל ציבו׳ א״ל ויחיד חוזר ומתפלל אף שהתפלל מעריב אחר פלג המנחה ודעביד כמר עביד ת״מ אם הוא נוהג להתפלל מעריב אחר ל״ה וטעה חוזר ומתפלל ואע״ג דהמתפ׳ שובר דציבו׳ כמי קבלה בשעות לא הוה קבלה ומותרים במלאכה ובהדלקות הנר בשעות הוה קבלה אפ״ה פסק בש״י הדלקה מהני תנאי ובסי״א בתפלת ערבית לא מהני תנאי דשאני מעשה בשעות חמיר עפי עפא״ר אות כ״ח וכ״ט : (כז) אסור עמ״א אות כ״ו בשם א״ז יע״ש וברע״ש אות ב׳ דאמריק הוקלה למצותו ואסור להשתמש בו תשמיש חול משא״כ כ״ח שרי דשניהם של מצוה א״נ שלהבת אין בו ממש אבל להשתמש בגוף נר של שבת תשמיש חול אסור וא״כ מי שהדליק נר שבת בעוד יום גדול והתנה שלא לקבל שבת אפ״ה הוקלה הנר למצותה ואסור להשתמש בו תשמיש חול וה״ה אחרים אסורים דמוקצה לבעלים אסור לכל בפרט במידי דמצוה. ונקטינן כשני החומרו׳ ציבור קבלה בשעות הוה קבלה ויחיד שהדליק נר שבת וקבלה שעות נ״כ הוה קבלה דהדלקת הנר חמיר עפי עיין אות כ״ו : (כח) שקבלו. עמ״א רס״א אות י״ג ולדידן דנוהגים מזמור כו׳ ועא״ר אות ל״ה ובסי״ב דיחיד נגרר אחר הרוב לענין מלאכה אבל תפלה כל שלא ענה עמהם ברכו מתפלל חוץ לביה״כ מנחה של חול וה״ה בעזרה מתפלל חול. ומשמע דענה עמהם מתפלל תחלה של שבת ואח״כ שניה לתשלומי מנחה ואם היפך אפשר דילא הואיל ועדיין יום זמן מנחה ועסי׳ ק״ח במ״א אות יו״ר ואות ב׳ ול״ד לתשלומין יע״ש ול״ע ועמ״ש שם : (כט) אין. עמ״א כמ״ש בתה״ד ד׳ דלא כמ״ש בכתביו קנ״ג ולשון המחבר יקבלו באות אית״ן עתיד ולא קבלו משמע כן ועט״ז אות ב׳ ואי״ה שם יבואר : (ל) מותר. עמ״א בט״ז בורגני״ן הואיל והיה אפשר ה״ה כאן אלו לא קבל שבת. וממ״ש הר״ב דמותר להגות מתלאכה בשבת ובד״מ לידד בזה הרבה הנך רואה בביאור דהמבשל בתו״ש אסור לו כמבשל בשבת ובתו״ש סי׳ ש״א א׳ נסתפק בזה. ואי״ה שם יבואר עוד עסי׳ רס״א ה׳ : (לא) וכ״ש . עמ״א דבעי״ש י״א דאסור למ״ש מודים עד״מ אות זיי״ן : (לב) התפלל עמ״א רל״ט ספי׳ יו״ד אע״פ שלא הבדיל על הכוס שרי ואי״ה שם יבואר עוד בזה: (לג) ומותר עמ״א הביא דברי ד״מ אות זיי״ן ועסי׳ קפ״ח אות ח״י. ועסו״ת רמ״א קל״א סעיף ג׳. בד״א נרשם נקודה בין וכ״ש למ״ש אח״כ מתחיל מי ועא״ר אות ל״ט די״ל ק״ש למ״ש דמותר וא״ל כדי שיעשו ועיין לבוש אבל המ״א פירש דהוא הכל ענין אחד ואי״ה בט״ז יבואר בזה אם קבלו רוב הקהל שבת יע״ש :

רסד (א) אסור עמ״א דצריך עיון אפי׳ בשמן כשר אסור כבסי׳ ער״ה סי״א וי״ב ואם אחר עמו ורואה אפשר אסור כאן יע״ש ס״ג. עמ״ש בט״ז א׳ ואשם שמא יטה מבואר בגמרא כ״א בכ״ח מותר להשתמש לאורה ובהכרח שמא יטה וא״י למה הוסיף הר״ת והרע״ב שמא יניח וילא הא דאמר פתילות ושמנים שאסרו חז״ל בשבת בחנוכה כו׳ והא דאיכא איסורי הנאה י״ל דאמתני׳ קאי ואיסורי הנאה לא הוזכר ועמ״ש אי״ה באות כ״ד מזה. ובט״ז תרע״ג ד׳ דלא מהני אחר עמו ואי״ה באות ד׳ יבואר : (ב) מותר עמ״א מרדכי בהגהות עב״י וראיה שהביא הב״י מדאמר מדליקין בחנוכה דאסור להשתמש לאורה (או מרב הונא דאין מדליקין דאסור להשתמש לאורה עא״ר) וכ״ח מניחו בחוץ במקום שאין אוכלים ומשם מוכח דלא מהני נר כשר אחר על השולחן וי״ל דרב הונא אמר בשבת לומר דיש איסור נוסף וכ״מ באין לו נר שבת כלל כ״א שמן פסול יש לו (דנר ביתו קודם כיס לו ומה יעשה שא״א להמצא לו כ״א שמן זה פסול יש לו) וה״א דמותר בשבת כבחול באין לו דשמא יכבה אין ספק מוליא מידי ודאי קמ״ל בשבת אסור דמותר להשתמש לאורה ושמא יטה. וכן הא דאסור להשתמש לאורה כה״ג אשמעינן כאמור. ועא״ר אות ג׳ פי׳ דברי רמ״א באותו חדר לא בחדרים אחרים יע״ש ועתו״ש : (ג) כלא . עמ״א ועא״ר ג׳ י״ל דוקא כמו כיור שקורין הא״ן או היכ״ר אבל ברזא צריך נר יע״ש : (ד) בדיעבד עמ״א ברע״ו ס״ד ואפשר דיעבד קאמר אף לאמן דחושש לאסור הא בשים נר אחר עמו שרי הא לכתחלה לא אטו ידליק רק בפסולים לחוד ועתו״ש . ועט״ז תרע״ג ה׳ י״ל התם אף שנהנה מאור גדול שהם רק שיהא היכר כו׳ משא״כ כאן, חיישינן שמא יטה דיותר נוח להשתמש בב׳ נירות מנר אחד גם הואיל ומצוה להרבות אורן שמא יטה להדליק יפה וכנראה מלבוש ס״א הואיל ומצוה להרבות אורן שמא יטה הרכיב הטעמים[עט״ז א׳ בר״מ והרע״ב]אלא לאסור אף שיש נר דולק כשר אצלו ואפשר גם המ״א דיעבד קאמר וכדכתיבנא, והנה בכ״ח שיש לו שמנים פסולים ושמן כשר לכאורה למ״א וב״ח בשבת חנוכה מניח השמן אצלם וממ״כ ולט״ז בתרע״ג ה׳ והפך הוא טוב שלא להניח שמן אצלם כי אז מותר להשתמש ושמא יטה שאר הנירות כי אין דומה אור קטן לגדול כו׳ ואף להב״ח לא יניח כ״א בשוה לא למעלה כבסי׳ תרע״ג ס״ד. ואי״ה יבואר שם : (ה) כתכוין. עמ״א אפי׳ ראוי להדלקה שרי הואיל ועיקר כוונתו להעבות. ועט״ז אות ב׳ ואי״ה שם יבואר : (ו) ומטעם. עמ״א הקשה על המחבר דבארוך כ׳ דק״ש עכ״פ לכ״ע מותר וג״כ יש מסתפקין וא״כ איך כ׳ כאן ומטע״ס זה דק״ש עכ״פ מותר אף בנתכוין להעבות דלא מיחזי כלל בעיניה ועא״ר אות ה׳ ולמ״ש א״ש : (ז) בשעוה עמ״א שיניח בנר קרוזי״ל הא קנדיל״א בעין שלנו מותר כבס״ז ומיהו שעוה שאין מהותך ומעורב בפסולת אף קנדי״לא אסור ועב״ח ובחדושינו כתבנו דמשמע לכאורה דשעוה מהותך מעט שמן מותר כמו חלב מהותך דמי משני אלא שלא מצאתי מבואר זה בפוסקים שמרי שמן לאו שמן מקרי : (ח) מאמר. עמ״א והנה שמן קיק קיקיון דיוכה י״ל לא שכיח בינינו ושמן עוף י״ל דזה לנחום המדי משא״כ לחכמים הוה בכלל חלב מבושל ואין מדליקין בו אלא בט״ז כתבנו באות ד׳ דאינו כן יע״ש וכאן אין להאריך: (ט) ויניחנו. עמ״א ולפ״ז באין לו כ״א עטרן שרי דאין ספק מוליא מידי ודאי ובלאי שמא יסתפק ובגמ׳ שבת כ״ו א׳ שהוא עף ובתו׳ שם ד״ה וגימא שאין נמשך אחר הפתילה (ועתו״ש) ובחדושינו הארכנו דלטעם מסתפק אף בי״ט י״ל דאסור דמכבה לצורך אוכל נפש י״א דאסור בי״ט ושמא יכבה דליקה יש מתירין באין לו מקום לאכול גם ביש נר כשר אצלו לשמא יטה לא חיישי׳ למ״א ד׳ ויסתפק חיישי׳ ובגבוה ב׳ קומות י״ל שמא יסתפק כולי האי לא חיישי׳ ול״ד לער״ה דיטה גזירה קרובה משא״כ יטה ובתה״ר כ׳ דאביי ורבא לא ס״ל דרשב״א וכ״כ מדברי הרי״ף ונשאר רק ב׳ טעמים : (י) אין . עמ״א וכ״כ הט״ז ג׳ דנמשכין ספיר אלא דלמא אתי לאדלוקי בעיניה ועד״מ פ״ה מה״ם ובט״ז מזה: (יא) חלב מהותך. עמ״א דמבושל נמי ע״י תערובת שרי ור״ן פי׳ דהאי ע״י תערובת נמי אסור דומיא דאיכך וחלב מהותך היינו שיש חלב בבהמה לא ולצול ולא נקרש עדיין זה שרי ע״י תערובת עב״י ובחדושי הארכתי (יב) שמן עמ״א עמ״ם אות זיין ובער״ה בט״ז ומ״א ב״ג דנר הכרוך מותר לקרות נגדו ובשמן אסור א״כ טוב יותר נר כרוך משמן וראיתי מעמידין בשולחן נירות כרוכין ומנורה תלויה ע״ג השולחן משמן זית וקורין דאם יש נר כשר כו׳ ואי״ה בער״ה יבואר עוד בזה: (יג) אבל עמ״א עמ״ם בט״ז ה׳ ועטרן ונרי אם יצויר בבריכה אסור שריחו רע ויסתפק והוא פשוט כו׳: (יד) רוב היוצא. עמ״א גמ׳ שבת כ״א ובחדושינו כתבנו: (טו) ומ״מ נהגו אף בנר הכרוך מ״א דאף שיש בו חלב מ״מ מהבהבין תחלה שתהא דולקת יפה : (טז) בסמרטוטין עמ״א שבת כ״א א׳ וי״ל בגדי כהונה נקיים משא״כ מלוכלכין ובחמד משה כ׳ מפקיעין מנפצין וברש״י קורעין לבד . ועיין שבת כ״ט א׳ לפי שאין מדליקין בסמרטוטין וגי׳ התו׳ ומשמע לר״ע מדליקין ובחדושינו הארכנו רמז בירושלמי סוכה פ״ה מכנסי כ״ה לנירות בחוץ מכ״ג לבפנים משמע דמכנסים גסים למנורה אסור וכתונת כ״ה נאה ודק כשר למנורה . ועד״מ פ״ח מכלי מקדש ה״ו וכ״מ שם ולמ״ם דווקא כן הוא ופאר״י מגבעות דק ביותר יע״ש ובתו׳ סוכה כ״א א״ם לפ״ז ועמ״ל שם ופ״ג מה׳ תו״מ הט״ו ובירושלמי משמע במקדש רק פשתן ול״ע קצת . מפקיעין בירושלמי מפסילין אפשר גודלין ערוך פסל פקע יע״ש וירושלמי שקלים פ״ה בן גביה על הפקיע מזווג פתילות עיין מפרש גדלן וקלען ויש לומר זיווג ממש ידע מה למנורה ומה לשאר ושם אמר ומה על הפתילות כך נפשות לכ״ש נשמה פתילה שמן התורה הגוף כלי והבן ובדרים הארכתי :

רסה (א) ויתחייב עמ״א רפ״ח ובט״ז ח׳ הביא ד״ה זכירה ד״ה מפני וכ׳ די״ל דעוסק בכבוי גזרינן טפי יע״ש . ובחדושי הארכתי וכאן אקצר כי רש״י שבת כ״ט ב׳ וכן הר״מ ז״ל פירשו במשנה משום מכבה הואיל והקליהו לנר וא״י הקצאה זו מה תועלת שיתחייב משום מכבה בשלמא במניח ראש הפתילה בקערה ששואב שפיר מחשיך אורה עב״ח משא״כ זה ובחבורו פ״ה משבת הי״ב משמע הטעם אף בקערה משום שיקח שמן המוקצה וכמ״ש הלה״מ שם (בתו״ש הקשה עליו ומ״מ בפכ״ה מקומו וכאן טעמא יהיב למלתיה) ואמר אף בקערה כן מפני הצריכותא שם כ״ט ב׳ ומ״מ פסחים י״א דמקשה משמן שבנר לר״י דבדיל משמע דיש חשש מ״ה יע״ש ואין מקומו פה: (ב) אין. עמ״א רע״ז ס״ג וס״ט כל״ל וברס״ו ס״ט אות י״ד ובשבת קכ״ד ב׳ בכלי זכוכית חילקו בין משואות גדולות או קטנות כו׳ ולהר״ן ביטל כלי מהיכנו לפי שעה עכ״פ במקום הפסד שרי כו׳ והעלה דיש לסמוך על הג״א בשעוה דלית כאן מבטל מהיכנו לפי שעה ג״כ דמיד יכול לנערס וקושיא דמקשה בשבת מ״ג א׳ המקשה סבור לפי שעה מבטל מהיכנו ומשני כו׳ ועיין אות וי״ו חילוק בין ניצוצות ובין פחם דאין כבה מיד ומבטל לפי שעה מהיכנו אסור באין הפסד ועא״ר אות ה׳ ולא הביצותים . וירושלמי ס״פ כירה משמע כמ״א יע״ש: (ג) והשמן . עמ״א היינו בנתנו מבע״י ולא נטף לתוכו שמן כלל לא נאסר הכלי ביה״ש כו׳ אבל נטף מבע״י שמן אף דמותר הוא מ״מ הוה נחשבה עם מעשה ובכלי שמלאכתו לאיסור א״ר אות וי״ו , ול״ע קצת דל״ד לש״י ס״ז דהתם המעות אסור בשבת וגם ייחוד לכך ואי״ה שם יבואר בזה . והוי יודע דאם יש בכלי דבר חשוב היתר אף נטף שמן ביה״ש ושבת לא נעשה בסיס כמבואר בסי״ן יו״ד ס״ח ושאר דוכתי ויראה אפי׳ יש שמן היתר הרבה בכלי ומניח מבע״י לקבל הנוטף דנעשה בסיס דסיל״מ לא בטיל וא״כ נאסר כל השמן שבכלי ול״ד לס״ך תמ״א ה׳ דלא ניכר מקודם כלל משא״כ שמן זה הוקצה בנר והנוטף לא בטיל כאמור ואני העני מסופק אם נתן כלי שיש בו יי״ם וכדומה לקבל שמן הנוטף לי״ם זה מבע״י אם אסור לטלטל הכלי או לאו כי דסיל״מ באינו מינו בטל הוא והספק הוא אם בעינן סמ״ך ככל מין בא״מ אף מ״ה א״ד דווקא באכילה כי חיך אוכל יטעם ודבר הניכר ל״ש ביטול כמ״ש בחה״ר בחולין ל״ז בסוגיא דזרוע בשילה משא״כ טלטול מוקצה י״ל ברובא בטל כה״ג א״ד אין ביטול לחלאין וכעין מ״ש בפריי לי״ד לענין חהר״ל . וכעת לא מצאתיו מבואר ועמ״א חל״ח אות כ״ח ל״ד לכאן יע״ש : (ד) בנגיעה . עמ״א בב״י סיי״ן יו״ד דעת המ״מ פכ״ה משבת דטעם בילה דאסו׳ בירו׳ ליגע בה שא״א שלא יתנדנד דעגולה וכן סובר הר״ב כמ״ש בתקי״ג אות ב׳וכ״מ ברע״ז ס״ג וס״ח ס״ג דאם אין מנדנד אף שהנגיעה לצורך המוקצה שרי אבל המחבר בסיי״ן יו״ד ס״ו סובר כתה״ד סימן ס״ז דנגיעה לצורך המוקצה אסור אעפ״י שאין מנדנד וא״כ ל׳ זר״ב דסובר כמ״מ מה אריא דולק אפי׳ כבה אסור דמנדנד ותי׳ דמיירי שדבר היתר מונח על המנורה דבאין דולק שרי דטלטול מן הצד כו׳ משא״כ דולק יטה השמן ומכבה ומבעיר וכ״כ בתי״ג יע״ש ועט״ז תקי״ג א׳ ובט״ז כאן ביארתיו ולט״ז י״ל דסברת הר״ב כתה״ד נמי לא אתי׳ ואי״ה בתקי״ג יבואר : (ה) ויטה עמ״א רע״ז ס״ג כל״ל דנר שעוה רשאי לנער השלחן יע״ש.ועסי׳ ער״ה בט״ז ומ״א אות כ״ג : (ו) שאין כמ״א רש״י שבת דף מ״ב א׳ ד״ה אין ובתל״ח בט״ז ומ״א כ״ח דכאן נכרים מקודם הניצוצות וע׳ אות ב׳ מזה . ועא״ר אות זיי״ן דברי רש״י מ״ז א׳ מותר ליטל״ו ומ״א לידד בזה . (ז) אפי׳ מבע״י תוספת מ״ז א׳ ד״ה מפני יע״ש: (ח) מפני שמקרב זמ״ן כו׳ עמ״א תוס׳ שם מ״ז א׳ ד״ה

שמאל כד״א אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים אם רודף אחר המותרת גם בעה״ז יש לו דאגה אך לא כ״כ כמו לעה״ב; ג ויאמר. עמ״ז הדליקו בפתח ה״א בפתח משמע גם לשאלה ולזיו ג״כ משא״כ הדליקו בחירק משמע רק לשאלה. ויראה היינו הדלקתשבחירק תחת הה״א עפרש״י שבת ל״ד א׳ במשנה.ועשרתם פרש״י דסעודת שבת קובעת למעשר אף פראי דענג כ״ש הוה ענג ולפ״ז ה״ה י״ט קובעת דג״כ ענג בעי׳כמו בשבת כבסי׳תקכ״ט וד״מ פ״ז מהי״ט סי״ו ובר״מ פ״ג ה״ג מה״מ בשבת קובעת יראה ה״ה י״ט ואין מעשרין בי״ט ג״כ בילה ל״ו ב׳ ר״מ ה״ם פכ״ג הע״ז וע׳ דרישה דמש״ה בשבת שואל שא״א לעשר בשבת וה״ה בי״ט.וגם עירובי תחומין צריך שישאל ע״ש עם חשיכה כדאי׳בגמ׳ ל״ד דרישה לע״ת אתיא כו׳ועב״ת כאן וברס״א ס״ג והאידנא דדרין בין העכו״ם ל״ש שיערב וה״ה ע״ח כע״פ כו׳ ופרישה כ׳ דע״ת לא הזקיקו חז״ל ל״ע קלת וא״כ ה״ה עי״ט צריך לשאול ע״ז כמו ע״ש חוץ הדליקו את הנר דלא שייך בי״ט ומיהו למ״ד הדלקת הנר בי״ט הוה חובה וכמ״ש בסי׳רס״ג ס״ה א״כ בי״ט נמי יאמר עם חשיכה הדליקו הנר דודאי מצוה שיהא דלוק לכבוד י״ט קודם ביה״ש וא״כ מ״ש ע״ש דנקיט דכה״ג פריך בכ״ג ולע״ק. ער״מ פ״ה מה״ם ה״ג ולבדוק אותם ע״כ היינו כשהולך לבה״כ מחדר אחר . ואי״ה ברס״ה יבואר בדפוס ישן דיהרן פארע לית תיבת ערבתם עמ״א ג׳ :

רסא א אין. עמ״ז רש״י שבת ל״ד א׳ וטבילת כלים באות ב׳לטבול ע״י הערמה ואי״ה שם יבואר ועסי׳ שמ״ב וסי׳שכ״ג מבוא׳ש״ז ב׳תקנות האלו בש״ע והר״ב : ועט״ז יו״ד ק״ך אות י״ז וש״ך כ״ח א״כ באין העכו״ם רוצה ליקח במתנה י״ל טובל הכלי ע״י עכו״ם והוה שבות דשבות במקום מצוה עסי׳ ש״ז ס״ה מ״א וט״ז ד״ג וי״ל ביה״ש כ״ע מודים דכה״ג וודאי שרי אלא שי״ל משום ברכה טוב יותר שיטבול ישראל מברך בשבות במקום מצוה כה״ג משא״כ ע״י הערמה דאין מברך כמ״ש המ״א שכ״ג י״ג א״כ טוב יותר שיטביל עכו״ם אלא דבשבת גופא טוב ע״י הערמה וביה״ש טוב יטבול הוא בעצמו לצורך שבת דהוה מצוה ויברך כ״ל.ובאות ב׳ בשבת מיירי : ב ומעשרין.עט״ז שם כפירש״י ועמ״א ר״ס אות ג׳וכפי הנראה דגירסת הש״ע בר״ם עשרתם הפרשתם חלה הדליקו הנר וכ״ה בלבוש השמיט ערבתם וכ״ה בש״ע של הכ״זומ״ש שם דהמחב׳השמיט ערבת׳דלא נהיגין בי״א״כ אמאי הזכיר עשרתם דלא נהיגין ביה א״י דבא״י נוהגין בזמן הזה עכ״פ מדרבנן כמ״ש המחב׳בי״ד של״א ס״ב יע״ש וב״ת מדרבנן יש שבות ביה״ש כמו דמאי הא ליתא דשבת קובעת מדרבנן ואפ״ה אין מעשרין ביה״ש ושאני דמאי רוב מעשרין כו׳ וכלי וולד הטומאה אפס׳ בימי טומאתו עמ״א שכ״ג אות י״א(בפרישה כתב ספק חם כה אין מעשרין וודאי ואין מטבילין ע״י עצמו הא ע״י עכו״ם שיפרש מעשר ויטביל שרי אפילו הדלקת הנר מות׳ ע״י עכו״ם כו׳ יע״ש וא״י מעשר ע״י עכו״ם לא מהני בי״ד של״א ס״ל ומ״ש תרומה או מעשר) והסכים למ״ש המ״א ר״ס א׳ ג׳ דלכתחלה לא ישמודעלמו בעירובי חצירות עד ביה״ש אלא אם שכח יכול לכתחלה לערב עירובי חצירות ביה״ש לא ע״ת וכ״כ הב״ח ברס״א ס״ג יע״ש ונתן תבלין.וזה ג״כ דמסתמא בחד זמן נתנו חז״ל לשתיהם כא׳ ע״ח וע״ת שוב ראיתי דכוונתו לשיפודרווהאי או מות׳לערב בספק חשיכה יוכל לם ג׳ דלכתחלה ולהמתין עד ספק חשיכ׳ אלא הואיל ע״ת א״א אלא עם חשיכה קבעו חז״ל לאמירה דע״ת ג״כ בזמןההוא שלא ישכח אח״כ הואיל ומדכר חדא ולא איקרומקשה שפי׳ בגמ׳אלא גופא קשיא ותיקוקושית הב״ח ברס״א ס״ג ועסי׳ של״ג בט״ז אות ד׳ לשיטתי׳כאןושם נ״כ משמע דאף לכתחלי׳יכול להניח ביה״ש יע״ש ונסלתי׳הב״ח ברס״א ס״ג מיתור׳דמתני׳ כמי א״ש קושית הט״ז ושם ועתו״ש כאןוסלי״ג ולמ״ש א״ש.ומ״ש הט״ז ע״ת אינרגילין״כ עב״י וב״ח בפרע בדרין בינעכו״ם אין רגילין בע״ת ומש״ה השמיע המחב׳בר״ם ג״כ ערבתם ע״ת וסוב׳ ע״ת א״ל לומר עם חשיכה כמ״ש לעיל בזה:בהג״מ כתב כו׳ עט״ז הגמ׳ פכ״ג מה״ש אות ה׳ הביאו הר״ב לקמן שכ״ג ס״ז בהג״ה ומ״א י״ג בלא ברכה ולעיל כתבתי דביה״ש אפס׳ עדיף לטבול ע״י עכו״ם בלא ברכה דהוה שבות דשבות במקום מצוה ביה״ש אפס׳ לכ״ע לא גזרו : מ״ש בתשובת רש״ל בא״ר לי״ט דמהרים הרבה הוה כצורך גדול יע״ש הביאו מ״א אות וי״ו לא מטעם מצוה : בחדושינו שבת ל״ד א׳ כתבנו החילוק בין ע״ת לצ״ח פירש״י הא אסמכוה אקרא וע״ת קיל טפי והנה מעשר וטבילת כלים יש לו שרש בד״ת מש״ה מחמירין ועיין מ״מ פ״ו מה״ע הי״ג דאין לבוא לבית הספק יע״ש ומכאן משמע דאסמכתא דיעבד שרי ולא אמרינן ביה ספיקו לחומרא ומיהו יש חולקין שם ועיין מהרש״א ז״ל ריש בילה וספיקא אסורה די״ל אסמכתא מוקלה מש״ה החמירו בספיקא ואי״ה בסל״ג ועט״ז יבוא׳ זה וגם בפתיחה כוללת וכאן אין להאריך :

רסב א ישלשל . עט״ז יתירם שלא יהיו מקופלים בחגורו כו׳ ועב״י שם דברי כל בו ומשמע דזהו נמי פירש״י יע״ש . מ״ש ב׳ מלאכים מלוים לאדם עיין א״ר ב׳ לדק בסוף ע״ש ומאדים בתחלת כו׳ עוד ב׳ כוחות יע״ש ואין לנו לזוז מפשטי׳ ב׳ מלאכים ממש : שם אות ג׳ ליזד לכסות במפות כל השולחנות של כל החדרים ואף במקום שאין אוכל שם וכן ראוי לעשות אבל בחדר שהוא אוכל שם צריך לכסו׳ כל השולחנות שיש לו באותו חדר : ענג שבת עסי׳ רמ״ב ושם כתבנו ענג שבת אי הוה ד״ת או ד״ס ועסי׳ רע״א ס״א בט״ז ומ״א בזה ומ״א כאן ועמ״ש באות א׳ ואי״ה שם יבוא׳ עוד :

רסג א לריך.עט״ז ולכאורה תמוה דהיינו הדלאותם שהדליקו אסורים ושאר בני הבית מותרים ובא״ר אות ל״א תמה עליו בזה ואני או׳ באולי כי אפשר לייסב דבריו כי בא״ר אות כ״ט בשם ע״ת הק׳ דתפלה חמורה דלא מהני תנאי כבסי״א ובהדלקה מהני תנאי ותי׳א״ר דלענין טעותא הוא איפכא דמעש׳ בטעות לא הדרה וכבי מכאן דאותם שהדליקי אסורים ושאר מותריםאף שהם המיעוט באפשר שלא הדליקו אין נגררים אחר הרוב שהדליקו י״ל אחר קבלה בטעות אין המיעוט נמשכים אחר הרוב כמ״ש המ״א אות כ״ו ומ״מ מש״י דאשה המדליקה אסורה ושאר בני הבית מותריםאף שאשה המדליקה היא עקרת הבית והם נמשכים אחר דעתה תמיד אפ״ה הקילו בהדלקה והרי בתפלה סי״ב המיעוט נמשכים אחר הרוב ומשמע ה״ה אחר גדול הבית וא״כ חזינן דתפלה חמורה מהדלקה ועדיין ל״ע.ומ״ש הא״י עצמה אסור ליגע בנר שהדולק כבר ייסבו המ״א אות כ״ז יע״ש: ב הואיל׳ עט״ז כמ״ש בכתריז״ל סי׳ קנ״ג ובב״י כ׳ דסו״ת עיקר יותר מכתביו ועוד שייסב זה בתה״ד והיינו דכ״ם דאיןכאן איסור והיתר מתם שלכדיוכל להתחיל אפשיודע שבאמלע תפלת חול יאמר הש״זברכו וכ״מ ל׳ הש״ע שכ׳יקבלו לא מקבלים כמ״ש במ״א אות כ״ט ועא״ר אות ל״ז ובפרישה מזה : ג וכ״ש כמ״ש כו׳עט״ז הביא תשובה.והנה מ״בריו הקדושים אנו למידין כמה הלכתא גבורתא א׳שאין איסור אמירה כ״א שאסור לכל ישראל ואע״ג אמירה לעכו״םשבות אע״פ שעכו״ם עושה בהיתר הכא כיון של ישראל חבירו מותר לא גזרו אמירה בזה ולפ״ז מות׳ לו׳ לכהן דילך ישראל למקום טומאת מת ולהביא לו מסם חפליו וכדומה ובאמת לא הזכירו פוסקים מדין זה לאיסור וכעת לא מלאתיו ולעסבט״ז כוונת משא״כ לעסבורגני״ןלא הוה היתר. אלא שיש לראות כימא שלוחו של אדם כמותו וכ״ש למ״ד היכא דהשליח אין בר חיובא המשלח חייב וי״ל.ועב״י ס״ס רמ״ד בשםסמ״ג מל״ת ע״ה כל מלאכה לא יעשה בהם ע״י אחרים ג״כ.ובת״ש חשיכה קודם הבדלה אין איסור רק מדרבנןומותר לו׳ לחבירו שיעשה מלאכה הואיל ואיןאיסור לחבירו האמירה מותרת כמו בע״ש ומשמע הא כשאסור לכל ישראל אסור האמירה לעכו״ם אףבדרבנן ועי״ד סי׳ רים ל״ו שעיףס״ט בכלאי הכרם בח״ל דרבנן מותר לתינוק עכו״ם לא לגדול ובש״ד ל״ז אות א׳ מזה בכל׳ כלאי זרעים וברל״ז ה׳ כלאי בהמה בש״ך אות ג״ד וע״ל ש״ז במ״א אות כ״ט.יבט״ז רל״ו אות כ״א דבאיסור תורה אףקטן עכו״ם אסור ובאיסור דרבנן לתינוק עכו״ם מותר יע״ש ובאמת מ״ש המחבר שם דמותר לתינוק עכו״ם נלמוד משבת קל״ט א׳ רב משרשיא כו׳ כמ״ש בה״ג ק״כ וי״ל התם כשותא בכרמא מותר בח״ל כר״ע ולא הוי בני תורה במקום רב משרשיא כמ״ש התוס׳ שם ד״ה רב עמרם ומש״ה מותר לתינוק עכו״ם וע׳ פי״ב ה״ג מה׳ שכירות ומ״מ שם שיש פסקו לקולא בעיא וב״מ ל׳ א׳ ויש לחומרא וכ״כ הב״י בי״ד רל״ו לחומרא ול״ ידעתם למה דספק דרבנן הוא ובר״ם ב״מ שם דפשיטא ליה יע״ש והיה נראה לו׳ דבי״ט אסמכוה אקרא כל מלאכה לא יעשה בהם אפי׳ע״י עכו״ם כמ״ש הסמ״ג הביאו הב״י כאן בס״ם רמ״ד ומגפיא נן אי יליף שאר איסורים מיניה או לאו וא״כ אי יליף שאר איסורין הוה כעינשל תורה מדאסמכוה אקרא וכבר כתבנו בפתיחה כוללת דאסמכתא רצו חז״ל להיות עליו ד״ת מע״פ התורה אשר יורוך(ול״ם הכי אתני)ובאיסור דרבנןלגמרי היה מקום לו׳ דספיקא לקולא בשאר איסוריןוכן מוכיחיןקלת דברי רמ״א בי״ד רל״ו ה׳ כלאי בהמה ס״ד אמירה לעכו״ם באיסור לאו משמע בדרבנןלא אלא ברל״ו סעיף ס״ט מבואר דלעכו״םגדול אסור בדרבנן ונא׳ מ״ש כאן בלאו לאסור אף בתינוק עכו״ם ובח״מ של״ח ס״ו כ׳ הרב בהגה דאמירה לעכו״ם אסור כמו בשבת וא״כ אף באיסור דרבנן אסיר אמירה לעכו״ם כמו בשבת אם אין בו צורך הרבה כבסי׳ ש״ז ס״ה יע״ש . ומהסיא דשבת קל״ט משמע דלגדול אסור כפשטה בעיין דב״מ ל׳ ואין להאריך כאן ואי״ה בס״ו יבואר עוד בזה. וע׳ אה״ע סי׳ ה׳ ב״ש אות ע״ז בזה : ויש לראות א״כ שבות דשבות בשבת לתינוק עכו״ם לשתרי כמו ההיא דשבת קל״ט א׳ ברב משרשיא מאחר דאנן קי״ל דבשאר איסורים שוה לשבת ולא שמענו זה לעולם להתיר שבות דשבות בתינוק עכו״ם אם לא לצורך מצוה ולורך גדול ומקלת חולי כבסי׳ ש״ז ס״ה ול״ע כעת בזה :

ודע דהלבוש בהג״ה כתב דבע״ם משום נדר הוא דאסור בהו׳ ואי בעי מצוי מיתשל על נדרו ודמי לבורגנין שיש היתר עכשיו משא״כ במ״ש הביאו הא״ר אות ל״ח ומ״א בזה.ועסי׳ רס״א במ״א אות ח׳ואות יו״ד ומשמע לכאורה דנתחלת השקיעה אם קבלו לתו׳ הוה ד״ת ומפלג המנחה עד תחלת השקיעה הוה מד״ס אם קבלו בנדר ול״ע ואי״ה במקום אחר יבואר מענין נדרים כה״ג אין להאריך עסי׳ תקס״ב : ומ״ש הט״ז בריש דבריו משבת ק״ן ב׳ וקנ״א א׳ הנה המעיין בר״ן כתב בביאור טעם היתר שמור פירות שבתחוםמטעם דישראל חבירו אין איסור מותר לזה לומר לו ה״ה מי שקיבל שבת כו׳ וכ״כ בחה״ר בשבע שיטות קנ״א א׳ אהא דשמואל דמותר מטעם דלישראל חבירו מותר הוא אין איסור באמירתו וה״ה מי שקיבל שבת כו׳ והב״י השמיט היבת אלו דסובר אף אם נאמר מטעם בורגנין כ״ש הר״ן מ״מ נלמוד מי שקיבל שבת דיש ג״כ היתר אלו לא קיבל שבת או מצי למיתשל על נדרו כמ״ש הלבוש (עיין בס׳ חמד משה מ״ש שם והביא ד״ה ק״ן ב׳ ד״ה אבל מחשיך יע״ש) ומיהו לומר לעכו״ם שמור לי פירות שחוץ לתחום נילך העכו״ם בשבת אסור אף שיש היתר ע״י בורג״נין כמ״ש בחה״ר שם דהתיר דע״י בורגני״ן ל״ש אלא לענין אמירה לבד מותר לו׳ לחבירו לך עמי למחר לכרך פלוני חוץ לתחום ולא הוה דיבור של חול הואיל ויש היתר ע״י בורג״נין אלו הוה אף בשבת כמ״ש בחה״ר ק״ן ויבואר אי״ה בש״ו וש״ז אבל לו׳ לעכו״ם שילך בשבת חוץ לתחום לא מהני היתר דבורגני״ן והא דביצה כ״ה א׳ ובסי׳ תקע״ו ס״ה ושכ״ה ס״ח פירות שבאו חוץ לתחום למי שהובאו בשבילו וכל שכן שאסור לאמר לו להביאן בי״ט ושבת ולא מהני היתר אמירה והחשכה כ״א לאחר השבת לא בשבת גופא כדאמרן וא״כ ל״ע איך ס״ד טעמא דמי שקיבל שבת מותר לאמר לחבירו מטעם היתר אי לא קיבל דומיא דבורגני״ן הא בשבת וודאי אסור וודאי אין להתיר בעכו״ם יותר מישראל כמ״ש בחה״ר קנ״א א׳ דמה״ט מותר לומר לעכו״ם

לעכו״ם שמור פירות שתוךהתחום אם עכו״ם שם דלא גרע מישראל ולטעם הט״ז א״ם כל שישראל חבירו עושה בהיתר אףדלדידיה אסור רשאי לומר לו אףבשבת ה״ה כאן משא״כ לעכו״ם אףשאין מצווה על שבת מ״מ לישראל אסור לכן אם עושה עכו״ם כן בשבת אף שהיה היתר על ידי בורגני״ן אסור לישראל לומר לו ואם עשה אסור להנות מאותו מלאכה בשבת.(ועדיין צ״ע דהתם שמור פירות אינעושה חבירו מלאכה באמירה ואףדלדידיה א״א לשמור שרי משא״כ לצוות לעשות מלאכה וכ״ש להנות מאותה מלאכה בשבת לא הוזכר בחה״ר רק שמותר לומר לעשות לו מלאכה ואפשר דבשבת אסור להנות ממעשה שבת דלדידיה שבת הוא . ומה שהביא בחה״ר ראיה מימרא דשמואל מקנ״א א׳ לומר אף בשבת שרי צ״ע כעת ועיין סי׳ ש״ח במ״א אות י״ב וא״ה שם יבואר בזה יע״ש :

והוי יודע דלטעםהלבוש דה״כ אי בעי מיתשל על נדרו והוה בידו כמו בורגנינאי הוה בורגנין א״כ י״ל דווקי׳ ביחיד המקבל שבת הא ציבור שקבלו שבת אסו׳ לא׳ מהם לו׳לעכו״ם לעשות מלאכה דה״כ מיתשל היחיד נגרר אחר הרוב ולאו ברשותיה כבסעי׳ י״ב אלא דברמ״א במ״א אות זיי״ן משמע אף לבור שקבלו שבת יכול היחיד לומר לעכו״ם להדליק נר שלא לצורךשבת מטעם דיש מקומות שלא קבלו שבת ודמיא לאיכהו מיכל אכלו כו׳ ה״ב אינצורך כאנלילפותא דשמור פירות שבתחומך וגם למה חולק הר״ן בזה ודחה ליה כו׳ וצ״ע.עוד אבאר לך שבמוצאי שבת אין היחיד נגרר אחר הרוב אעפ״י שכולם לא התפללו ולא הבדילו יכול היחיד להבדיל ולעשות מלאכה עסי׳ רצ״ע ס״י והטעם דקיל איסוריה דמ״ש מהכנסת שבת לענין זה ויבואר עוד א״ה . ברצ״ע וכאן אין להאריך : כתב רש״ל בתשובה סי׳ פ״ה אין להדליק בנר חרס ישן על השולחן יע״ש ובאים עני שאין לו וודאי מות׳ ממה שיתבטל מנר שבת דהוא חובה :

רסד א מדבר שאין . עט״ז רש״י שבת כ״א א׳ד״ה שאין נמשכין ויטה והרע״ב הביא זה גם פי׳ הר״מ במשניות שמא יניחו וילא(וכן הלכה בעטרן בס״ג) וא״י אמאי לא דשמא יכבה ולא מלי להדלי׳ וכה״ג בחנוכה למ״ד כבתה זקוק לה והכ״מ א׳ נר כשר אלל פסול שמא ילא ליכא ושמא יטה איכא למאן דחיים לה עמ״א ד׳. ב׳ אי עומד גבוה ב׳ קומות וסגור במפתח כבסי׳ ער״ה במ״א ב׳ אפס׳ שרי ושמא יכבה או ילא אסו׳.ג׳ כרך דבר פסול עם כשר ליטה אפס׳גזירה קרובה ויכבה או ילא אפס׳שרי וכ״מ בנר כשר אלל פסול בכרך כה״ג שרי . ד׳ אם אין לו רק פסול ליטה אסו׳ולשמא ילא אינספק מוליא מידי וודאי[עיין פני יהושע בבא דכ״ח דר״ה אמר בין בחול בין בשבת דכ״מ באין לו כ״א פסול ועיין תו׳ד״ה ומות׳ וי״ל בין בשבת כרך דלא הוה גזירה לגזירה דא״א להדליק בשבת אין מקומו פה]ואתי מספק קלת אם אין לו כשר מהו להדלי׳ פסול דשמא יטה גזירה ומ״מ הדלקת נר חובה ואתי קום ועשה דרבנןודחי לשו״ת בדרבנן כמו דדחי לה בד״ת ומיהו י״ל כה״ג לאו מלוה כלל אלא למ״ש הכ״ל בסי׳כ״ח דכבוד שבת ד״ת הוא וכן עונג וקראת לשבת עונג כו׳והדלקת הנר מכלל הכבוד והעונג הוא כמ״ש הר״מ ז״ל פ״ה ופ״ל מה״ש הביאו התו״ש ברס״ג א׳ וא״כ י״ל דחי לה ד״ת לדרבנן בעידנא[עמ״א תמ״ו א׳] ומיהו ברמ״ב כתבנו דלאו ד״ת הוא אלא דברי קבלה ובמקום אחר כתבנו מזה לענין הלבשת ערומים דהוה ד״ת אין מקומו פה.ועיין נבוס רס״ג ס״ד במ״ש ואפי׳ הם דרבנן א״כ י״ל דברי קבלה נמי דוחינללאו דד״ס באין לו אחר כ״א פסול.ויראה לאסו׳.ה׳ לענין מכות מרדות אם הטעם דיניח וילא א״כ לא עדיף ממי שביטל נר שבת לגמרי ואין לוקה מ״מ בשוא״ת כי אע״ג דמלינו מ״מ בשוא״ת כמ״ש בש״ה בכלל מ״מ לאו בכל מקום הוא ולשמא יטה ראוי ללקות כי עבר בפועל ואע״ג דבשעה שהדליק לא עשה כלום כמ״ש הרשב״א בתשובה קפ״א דמי לנזיר שהלך בשידה תיבה ומגדל לביה״ק ופרע א׳ המעזיבה ושהה דלוקה הואיל ובא ע״י מעשה אין מקומו פה ובחדושינו הארכנו : עוד רגע אדבר פשיטא לי שמן ערלה וכדומה אסו׳ לנר שבת דל״ש מלות לאו להנות נתנו דעיק׳ המלוה משום עונג הוא ודמי לישיבת סוכה וכ״ש הוא ואפילו שני בעלי בתים בחדר א׳ וא׳ נר מות׳ וא׳ נר איסור הנאה מ״מ אין יולא בו כלל ומיהו אדם א׳ ויש לו נר מות׳ ורלה להרבות אורה למלוה עם איסורי הנאה גם אפס׳ אסו׳ או תליא במחלוקת מ״ש המ״א אות ד׳ בתרע״ג שמש אלל הנרות אם מות׳ לשמש אלאס או לאו : נסתפקתי בחלב המעורב עם חמאה או שומן טופעס חמאה דבב״ח בזה דרבנן הוא דהוה טיגון או עוף דרבנן ולמאן דמחמיר בזה לאסו׳ בהנאה מדרבנן כבסי׳ פ״ז בי״ד בט״ז וש״ך א״כ אי דחי לה נר שבת ומיהו קי״ל להלכה דבב״ח מדרבנן שרי בהנאה ושמן ערלה בח״ל בי״ד רנ״ח ס״ח קיי״ל הלמ״מ בודאי ואסור מ״ה בהנאה ובט״ז שם ג׳ מאחר דערלה דרבנן צ״ע קלת וצ״ל דלא החמירו בח״ל עיין לבוש שם ובחדושינו כתבנו קלת מזה ולמ״ד ספק תורה מדרבנן נחומרא יצויר זה והבן : ב כרך . עט״ז שבת כ״א א׳ ור״מ פ״ה מה״ש ה״ו וה״ע ולכאורה גם הב״י הבין כן במ״מ שפי׳ דהטור מפורש ברש״י כמ״מ היינו דלרש״י ג״כ בכוונה תליא מלתא ולריך הוכחה לכך שמניח רק על הכשול הא כורך זה בתוך זה אסור לרש״י ולרי״ף ור״מ שרי בכורך דכוונת הלב שני אלא ברא״ש שכתב בכוונה תליא מלתא משמע ליה לב״י דהרא״ש אין מפרש כך אלא לרש״י כל שמדליק שתיהם אף שרק נתן זה על זה אסור ולא תליא כלל בכוונ׳אף בהוכחה ועמ״ל שם הלכה וי״ו האריךלתמוה על הב״י ולמ״ש א״ם יע״ש. ועא״ר אות ד׳וכפי דעתי יפה כיון כי מלת קפא בארמית לשונוף שלא תטבע אבל לפי דרש חז״ל בפסחיםסע״פ זכריה י״ד וי״ו אור יקרות וקפאו״ן דברים שהם יקרים בעוה״ז עי׳ילקוט שם משמע קלת קפא גלוי ורב אורה וזה גי׳הרי״ף למ״ש דלהרבות אורה שרי ועט״ז כ׳שמ״מ שפי׳ הר״מ קפ״א כרש״י וערש״י זכרי׳ שם יע״ש אבל הלח״מ שם ה״ט הבין דהר״מ כרש״י היינו להקפות ע״ג דאם כר״ך טוב אין נדלק שפיר ושמא יטה כמו בשמנים כה״ג דגרס שאין נדלקין יע״ש עי׳מ״מ שם והש״ע שכ׳ כאן כר״ך כו׳ ע״ג גמי וקש היינו כר״דממש שרי בהכרח לקמנבסעי׳ד׳הטעם משום גזירה וכמ״ש הט״ז ומ״א אות ג׳ויו״ד וא״ה שם יבואר. וכמ״ש המחבר ואז נמשכים כו׳ יע״ש: ג אפי׳. עט״ז וכ״כ המ״א אות יו״ד דודאי נמשכים כשנתן מעט שמנכשר בתוכה אלא אטו בעינייהו אבל הר״מ ז״ל כ׳בפ״ה מה״ש ה״ט שאין נמשכי׳עמ״מ שם ומאן דאוסר כשנר כשר אלנו (עמ״א ד׳) אף כאן אסור והוי יודע דמשמע מעט שמן הא עירב׳ בשמנים כשירים ברוב שרי דבתר רובא אזלינן ואף אם נאמר אין מבטלין שייך אף במלות כבסי׳תרכ״ו אות ב׳בט״ז מ״מ עדיין יאמר הוא קודםשבת כמ״ש הרשב״א בקמ״א ולב״ח שם י״ל בזה אבל הר״מ ז״ל בפ״ה מה״ש ה״ט הלב מהותךונותן שמן כל שהוא מדליק אבל שמנים פסולים אפי׳ עירבם בכשרים אסור שאין נמשכים לשיטתיה דכל שיש מעט מפסול אין נמשך וע״ש והמחבר לא הזכיר כאןדעת הר״מ ז״ל אףבשם יש מי שאומר. ועי׳ אות שאח״ז א״ה יבואר: ד חלב מהותך. עט״ז שבת כ״א פי׳ דהתם גזרו ביחד ולא כאן. ועי׳רא״ש שם משמע הטעם דיטה גזירה קרובה היא דודאי יטה ומש״ה לא הוה גזירה לגזירה ומ״ש רב הונא דאסר התם בין בשבת דכ״מ כרך דאסור משא״כ בחול כרדשני בחנוכה דנמשכין לדעת המחבר רק שמא ידליק בעיניה ושמא יפשע הוה גזירה לגזירה ובחדושינו כתבנו מזה. ובנר כשר אלל חלב מהותך אפשר שרי אף לב״ח(עמ״א ד׳)דנמשדיפה אלא אטו אינו מהותך הוה גזירה לגזירה ולודא״י יטה ל״ש בכאן כמ״ש הרא״ש דהתם בנר פסול לבד דאין נמשך כשבא להסתמש ודאי יטה משא״כ בנר כשר אלנו דרק חששא שמא יטה לראות יפה או מלוה להרבות אורהוהוה גזיר׳לגזירה וה״ה בנתן מעט שמן כשר לפסול בנר כשר אלנו י״ל דמותר להב״ח כה״ג ע״ש באות ג׳ ולהר״מ אסור : כתב א״ר ח׳גחמאה ושומאי מדליקינבהן והסיב דאסור כי לפעמים נשאר בנר שומן וכוחךחמאה ומבשל ועובר אם לא שומנעוף וראיה משמן קיק דאסור אלמא שומן עוף לאו בכלל חלב הוא כ״כ תוכן כונתו והנה הראיה משמנקיק י״ל דכ״מ אףבנתן שמנכשר אטו בעיניה וגם לנחים המדי אילטריך.ומ״ש דעובר משום מבשל י״ל דרקטיגונלא אסרה תורה ובי״ד בפריי כתבנו מזה בה׳בב״ח וע׳ בתורת השלמים בשו״ת שלו יע״ש.ומ״מ אינלו רק שומן אףמבהמה או חמאה אפשר לגדד ול״ע: ה כרך.עט״ז ואם הפתילה והשמן פסולים אי מהני כריכה קנדיל״ה כמו שאנו עושין בלבוש הכשיר ובמ״א פוסל באות י״ג בשם הטור ורי״ו ועא״ר אות י״ג דאפי׳שמנכשר על פתילה פסולה פסול וכ״מ מט״ז ומ״ש מהותכיטמשמע לכאורה אף לגול עדיינלא נקרא אסור וא״ה במ״א אות י״א יבואר בזה ערש״י שבת כ״א ד״ה המיניהם משזר תכלת ארגמןפלא השמיט תולעת שני וד״ה מאי לאו דכלאים כגון אבנט ותו׳ ד״ה שמחה בטל בשאר מינים ולהר״מ ז״ל פ״ח מה׳ כלי מקדש ובמ״ל ה״ח משמע אבנט כ״ה רק למר מעט רקום בפשתןושלל רש״י זה רוב בעינן עכ״פ כגון כ״ג חשן ואפוד והמחבר י״ל כהר״מ ז״ל והבן זה מאוד :

רסה מ״ש המחבר ס״א מכבה עמ״ש במ״א א׳ : ובס״ב קערה ואם חברה כעין יולר מותר כבס״א באר הגולה וכ״מ בר״מ פ״ה הי״ב מה״ש ועא״ר ד׳ : א מבטל עט״ז לכאורה ג׳ פירושים במבטל כלי מהיכנו א׳ פירש״י שבת מ״ב ב׳ ובמשנה ד״ה כלי דכמחברו בטיט.ומ״ג א׳ ד״ה מפני שמשנה מכלי היתר עושיהו מוקלה ובקנ״ד ב׳ ד״ה והא כריס וכסתות מחזי כסותר הביאו התו׳ שבת מ״ג א׳ ד״ה דמבטל יע״ש וברמ״מ פ״ה מה״ש הכ״ג כסותר יע״ש ובפני יהושע כתב כלי קיבול ראוי להשתמש בו ל״ש סותר דעדיין ראוי לתשמיש שיידביה בנין מחברו בטיט וכריס אין דרך לחברם בטיט שייך בהו סותר דאין ראוין לשכיבה ויש נ״מ בין הנך פירושים אם נותן בכלי היתר דבר האסור באכילה ושרי בטלטול כמו נודר הנאה משמן באכילה אם מותר ליתן לכלי בשבת דשוב לא ישתמש באותו כלי היתר אכילה שלא תערב עם זה ויאסור עיין מהרש״א ז״ל שבת מ״ב א׳ תוס׳ ד״ה ואין ומ״ג א׳ ד״ה בעודן עליו אבל כו׳ וד״ה ושני ליה דלטעם מחברו בטיט שרי דמותר בטלטול ולטעם סותר אסור ועשי׳ סין יו״ד סעיף וי״ו משמע דאין נקרא מבטל מהיכנו כ״א שאוסר הכלי בטלטול יע״ש . ואמנם מדנקיט הט״ז עושיהו מוקלה לכאורה משמע כלי שמלאכתו לאיסור שם מוקלה עליו ג״ם זה הא במחברו בטיט שייך ביה אףבזה דלצורך גופו ומקומו שרי בטלטול וכמחברו בטיט וכבנין הוא.ומיהו לצורך גופו י״ל היינו מה שלריךלו בשבת משא״כ שמן לאחר שבת וודאי אסור בכלל שמלאכתו לאיסור אלא בלריךמקומו של כלי זה דמותר להניחו במקום שירלה כבסי׳ ש״ח ס״ג בהא י״ל דכמחברו בטיט דמי אסור משא״כ למנינעושיהו מוקלה י״ל שאיןמשנה שמו דמעיקרא נמי שם מוקלה עליו.ועתי״ע שבת פ״ג מ״ו בקל רגילין לטלטל כלי וכלי שמלאכתו לאיסו׳ דאין רגילין בכך ומיהו כאן בש״ע סתם המחבר מותר לכתחלה לתנו מבעו״י דמלא כדמשמע מרש״י שם מותר להניחם אלא כתוס׳ ד״ה ואם וכ״כ הטור ועתי״ע שם : ב אפי׳ עט״ז רש״י ותו׳ שבת מ״ז ב׳ ד״ה מפני יע״ש ולית שם הנך תיבות שמבטל כלי מהיכנו כ״א גורם כיבוי ואם נאמר כשנותן מים לכבות הגלולות נמאס המים ונעשים מוקלים ויש במים ממש וכמחברו בטיט דמי אפ״ה לא הוה ד״ת וגזור אטו שבת א״כ למה אמרו במשנה שהוא מכבה ולא מבטל מהיכנו ועוד מאין לו דבר זה ול״ע קלת : ג וי״א אפי׳ כו׳.עט״ז ובא״ר אות ט׳ בשם מי״ט כוונת כיבוי שקרוב למים אפים שמן ככבי׳ ובט״ז ז״ל פירוש דכוונת כיבוי שיכב׳ מיד הפתילה ולא יתקלקל הכלי ועמ״א אות יו״ד וא״ה שם יבואר : עיין ט״ז. תקי״ג אות א׳ מ״ש מכאן ס״ג ופירושו דמיירי כאן במונח דבר היתר לשם דשרי בטלטול מן הלד ולכן אמר בנר דולק אסור דיט״ה ע״י נענועו ועמ״א שם ב׳ וכאן ד׳ וא״כ שפיר הוקשה לו לט״ז מאחר דסבר״א זו כתב הרמ״א כאן דע״י נגיעה מנענע המנורה ולמה

היקל

ד״ה מפני יע״ש : (ט) כיון עמ״א תוספת שם בסוף הדיבור וגם י״ל דוודאי לא יעשה כן בשבת דאיך יכבה ממש ועמ״ש א״ה באות שאח״ז : (י) וי״א . עמ״א ובט״ז אות ג׳ נראה שתיקן זה דאה״כ שמכוון לכבות היינו שלא תתקלקל הכלי ומ״א כפי הנראה הבין שמכוין לכבותו ממש שיהא נשאר מעט שמן עמ״ש בט״ז מזה ועא״ר אות יו״ד :

רסו (א) חמורו . עמ״א רמ״ו במ״א אות ה׳ שכירות קניא לחומרא ומ״מ שם משמע דרק חומרא בעלמא א״כ טוב יותר באפשר ליתן על החמור של עכ״וס מלעבור אמירה לעכו״ם שבות.ועיין אות ה׳ כאן לאו דמחמר שייך אף בבהמות שאין שלו היינו שמנהיגה בעודה המשא עליה ועשה עקירה והנחה ד״א ברה״ר אסור מ״ה בלאו אבל שביתת בהמתו בלא מנהיגה בקול עשה בבהמתו לא בבהמת חבירו ועא״ר אות א׳ הקשה מאו׳ ה׳ וא״י מהו ואי דיגזור שמא יחמר מכלן זאת ועוד דאיןהבהמה שלו כ״א של העכו״ם יחמר אחריה ועתו״ש.ובאות וי״ו לריך זהירות הרבה בבהמה שלו : (ב) כשוי.עמ״א ברמ״ו אות יו״ד ואפשר אף מתנה ע״מ להחזיר מהני ועתו״ש שם ולא יהיה מחמר דאף בהמת חבירו חייב משום מחמר כמ״ש באות ה׳ יע״ש : (ג) משחשיכה.עמ״א הט״ז ליין מכותן כיסו ואפשר דמבע״י קולץ ושרי ולא יזכור לו בפירוש שילך בשבת ומש״ה ליין כאן ועט״ז א׳ ועתו״ש . וכ״ה בר״מ פ״ו מה״ש הכ״ב יע״ש ועיין אות ה׳:(ד)אם.עמ״א ועא״ר אות ה׳ : (ה) משום מחמר . עמ״א ובא״ר אות א׳ הביא בשם לחם משנה פי׳ מי שהחשיך דנראה מפוסקים דבהמת חבירו אין חייב משום מחמר (דבתרווייהו כתיב בהמתך ולר״ן י״ל הואיל הטעם מלאכה הנעשית בין שניהם הוא מה לי בהמתו או של חבירו וער״מ פ״ך מה״ש הא״ב) ועיין סי׳ רע״ו במ״א י״ב בתלר אם שייך מחמר יע״ש ולמ״ד לית רה״ר בזה״ז אמירה לעכו״ם הוה שבות דשבות במקום הפסד כבסי׳ ש״ז ס״ה ועל בהמתו כל שהוא משום שבות בבהמתו לא גזרו עמ״א ש״ה אות וי״ו רק לחש״ו או פחות מד״א בזה שייך פלוגתא דשל״ד ס״ב כאן יע״ש עיין אות ג׳ . ואפשר קאי אהנך ועט״ז ע״ש שם . עיין אות זיין א״ה יבואר שם : (ו) מניח.עמ״א שבית״ה לריך זהירות יתירה ולכך טוב לעכו״ם משא״כ אם אין החמור שלו רק חששא דמחמר יכול להזהר בקל שלא יאמר כי העכו״ם יחמר אחריה טוב יותר על החמור כמ״ש באות א׳ ואפשר אף בהמת ישראל חבירו לפני עור ל״ש בכאן דחבירו א״י כלל ואנוס הוא טוב יותר יתן על החמור ועכו״ם שיש עמו יחמר אחריה : (ז) וי״א.עמ״א פסחים ס״ו ב׳ ד״ה מחמר כל אחר יד אע״ג בשבת קנ״ג ב׳ והלא מחמר ומשני לאחר שעקרה יד ורגל ולא מנהיגה דחמורו הולך מעלמו משא״כ טלה לריך לחמר ממש וכ״ת ה״מ לשנוי בו ושבות במקום מלוה כו׳ דהא במשנה אסור שבות כמ״ש התו׳ בד״ה הנח וגם ליכא למימר שבות דבהמתו קיל טפי הא שבות עלמו הוא שמנהיגה בקול ולרש״י ד״ה שיש דפירוש כלאחר יד לא שכיח א״כ בהכרח ל״ל כלאחר יד אלא דהתו׳ סוברים דכה״ג במנהיגה בקול וליכא שבות עלמו ושרי במקום פסידא וכ״ש במקום מלוה . ויש לראות למ״ד שבות דשבות במקום מלוה שרי אמאי לא עשו כך להניח לאחר עקירת יד ורגל הוה שבות דשבות ושרי בכל דבר מלוה בל״ז פסידא כבסי׳ ש״ז ס״ה וי״ל דווקא אמירה לעכו״ם שרי שבות דשבות במלוה לא שבות דשבות ע״י ישראל ועדיין ל״ע ועמ״ש ברמ״ו בע״א אות י״ב וא״ה בש״ז יבואר עוד בזה : מ״ש רוכב ע״ג בהמה אי הוה למעלה מי״ט בא״ר אות ח׳ הקשה מבילה ל״ז ב׳ דהוה ס״ד לו׳ אין רוכבין משום תחומין ואכתי י״ל ברגליו נגררים הא יושב כולו עליה וגבוה י״ט אה״כ . ומ״ש עגלה גבוה י״ט והיינו רחבה ד׳ בלא הגלגלים דהוה רשות לעלמו ליכא מחמר ושביתת בהמתו כמ״ש שבת ח׳ א׳ כוורת דזורק רשות ומעביר ד״א ברה״ר פטור וכל שבגופו פטור בבהמתן מותר . וה״ה גבוה יותר מי״ט אף ע״פ שאין רחבה ד׳ דמקלתה למעלה מיו״ד יע״ש: יש ליזהר כשעומד בשבת ברה״ר עגלה עם סוסים ריקנות שלא להגביה קול ויהיה כמחמר אפילו בהמת אחרים כבאות ה׳ יע״ש וכ״ש עגלות נמוכין בימי חורף שקורין שליטי״ן דאין גבהן עשרה. ובמזיד לוקה מ״מ לא מלקות ד״ת אף אם נא׳ דיש לאו במחמר ער״מ פ״ך מה״ש הא״ב ומפסל לעדותן מדרבנן כמבואר בח״מ ל״ד יע״ש : (ח) מבע״י מותר . עמ״א אות י״א ובח״מ נתכוונו לד״א כי המ״מ בפ״ך מה״ש ה״ז נתכוין שהרמב״ן ורשב״א אין אוסרים כ״א בשבת הא מבע״י י״ל דשרי והרמב״ם שתם וסובר אף משתחשך א״ל להניחו כשהולך יע״ש והמעיין במ״מ שם יראה מבואר ממ״ש ז״ל טעם לדבריו כו׳ וממלת אפשר דסובר כמפרשים ולדידהו וודאי סובר בשבת כרמב״ןורשב״א אבל כוונת המ״מ דרמב״ן ורשב״א(בשבע שיטות והר״ן) אוסרים אף בנותנו מבע״י לחש״ו דודאי לבהמה אין חילוק בין ליתן מבע״י או בשבת להניחה כשהיא מהלכ׳ כו׳ אבל עכו״ם וחש״ו וודאי לכתחל׳ יש ליתן מבע״י בעכו״ם וקולץ ובחש״ו דלאו ליספי בידים בשבת אפ״ה כתבו ז״ל דמניח כשהם מהלכים משמע ליה להמ״מ דאף מבע״י לריך לעשות כן וכתב דנ״ל להר״מ דא״ל מבע״י לעשות כן בחש״ו(וא״ש בפ״ך הו״ז כתב מי שהחשיך בדרך כמשנה ובפ״ו הלכה כ״ב וקרם היום דהתם בעכו״ם מיירי משא״כ כאן אי משום חש״ו נקיט שתם ובנותנו מבע״י א״ל להניח כשמהלך ואפשר עוד להר״מ בשבת אסור אף כשהוא מהלך דמ״מ איסור דרבנן לא התירו כ״א בעכו״ם או בהמה מותר ול״ע א״כ הר״מ אפשר סובר מבע״י כרמב״ן ורשב״א : ומ״מ אין כ״כ ל״ע על הר״ב מאחר דאין מבואר כן בדבריהם וא״כ המ״מ סובר כן בדבריהם הר״ב לא מפרש כך:ואי ממ״ש המחבר י״א שמניחו כשמהלך ומשמע מבע״י דבשבת כ״ע הכי ס״ל (ולא הוי למכתב י״א) דליספי ליה איסורא בידים משמע מן התורה אסור כמבואר פרק חרש ואיך התירו משום פסידא וא״כ היל״ל וי״א או למה התיר הר״ב עדיין אין זה כ״כ קושיא עיין סי׳ שמ״ג בב״י ובר״מ ה׳ מ״א פי״ז הלכה כ״ז אבו״ר משמע לכאורה ד״ס והנך ג׳ קראי דמייתי בפ׳ חרש ה״ל ג׳ כתובין ואפי׳ בידים הוה רק איסורא דרבנן ובפסידא לא גזרו ועב״ח כאן והדברים ארוכים וא״ה בשמ״ג יבואר זה וכאן אין להאריך:(ט) פחות. עמ״א וכ״כ הט״ז אות ד׳ הביא דברי רי״ו שלריך לייסב לא לפוש בכאן ועמ״ש מזה בט״ז : (י) סמך.עמ״א דקלת מזיד דהיה לו לבדוק בגדים סמוך לחשיכה כבסי׳ רנ״ב ס״ב ובט״ז דף עיין ע״א דאמר ר׳ ילחק המוליא כיס בשבת מוליכו פחות מד״א(עמ״ש בט״ז א״ה באות ד׳מזה) משמע אף בשבת התירו לו פחות מד״א התם בשוכח היינו שלא היה כיס זה מבע״י ונתן תינוק שם הכיס בשבת ואנוס הוא ועא״ר אות ד׳ מזה:(יא) הגיע. עמ״א ועא״ר אות י״ז בשם הר״מ בפי׳המשנה ובתי״ע דגם כאן זורק כלאחי׳ יד יע״ש. ובגמ׳ אמרו (קנ״ג ב׳) אי אפשר דלא קאים פורתא ומעייל מר״הר לרה״י כלאחר יד וא״כ בבהמה נמי עובר על מ״ע דשביתת בהמה ועסי׳ תרכ״ו במ״ע א״כ לבזבז הון רב כו׳ יותר מחומש וכאן משמע פחות ג״כ שרי וצ״ל דהך א״א דלא קאי פורתא לאו עמידה ממש הוא לחייב עליה ד״ת ובעומד לכתף דפטור דלא הוה עקירה והנחה כ״א בעומד לפוש ער״מ פי״ג מה״ש ה״ח יע״ש והלכך באדם הלריכו כלאחר יד לא בבהמה ומש״ה סתם הש״ע כאן:(יב) נוטל כליס. עמ״א דמשוס לב״ח התירו אף יותר מט״ו שאין עסי׳ של״ב ס״א ומעגלה אףפחות מט״ו אסור לפנותו בלל מעגלה לדבר רשות:(יג)לפי עמ״א עסי׳ ס״ח ורע״ט במ״א י״ב י״ג יע״ש ועי״ד קי״ו דמשמע ישישים לא חדשים וט״ז שם וי״ו מ״ש ב״ת לאו שבכללות ל״ע דחדא מיהא לקי כה״ג ואפשר כיוןשאין מפורש אף חדא לא לקי ומיהו משמע דאסמכתא הוה כמו המסהה נקביו וכדומה ובחדושינו אסר ת״י כתוב כתבנו מזה ואין מקומו פה יע״ש:(יד) שיכול עמ״א שבת קנ״ד ב׳ בבולסא״א חתיכות זכוכית רחבות להלוגות הוה הפסד מועט וכליס הוה הפסד מרובה והרי״ף השמיטו וכן המחבר דסוברים אף בלא הפסד לית כאן מבטל כלי מהיכנו דבי״הס לא היו שם גם לא נתנן להניח לכל השבת ועסי׳ רס״ה במ״א אות ב׳ יע״ש ובריית׳א דטבל ועששיות י״ל בדברבי עיין׳תה״ר שם אלא בגמ׳ תירץ לה בבולסא. ולכאורה יש לומר ב׳ ביטול מהיכנו א׳ עושיהו מוקלה ב׳ מחברו בטיט וברס״ה בט״ז או פירשתיו וא״כ כריס וכסתות במבטל מהיכנו ועושהו מוקלה שאין ראוי עתה לתשמיש שכיבה בעודן הזכוכית עליה אפשר לפי שעה נמי אסור באין ה״מ ובולסא אסור משא״כ כלי בית קיבול דיכול ליתן בתוכו שאר דברים רק כמחברו בטיט י״ל הואיל ואי בעי מנער ומטלטל בכל עת לית כאן ביטול מהיכנו לפי שעה ואפשר מפני זה פירש המפרש כאן מהיכ״נו מן מוכן שלו וברס״ה לא פירש כלום כי י״ל כנו בסיסיה לו׳ שמבטל ממקום מושבו על שוליו כ״א מחברו לקרקע ולשלול דאף בכריס לפי שעה מותר אף בבולסא והבן זה. ועיין פני יהושע שבת מ״ב ומ״ג ובחדושי הארכתי וברס״ה בט״ז א׳ כתבנו שם: (טו) מניח. עמ״א רש״י בילה ט״ז הביאו הב״י כאן : (טז) דזמנין. עמ״א לפוש חייב ולתקן המשאוי פטור דלא הוה עמידה ולא עקירה והנחה ובס״ז אות ט׳ וער״מ פי״ג מה״ש הלכה ט׳ ה״ז כעוקר פירש בו המ״מ יע״ש: (יז) לא.עמ״א עב״י . והמחבר כאן לא הכריע ועיין בכללי או״ה. ובט״ז וי״ו יבואר א״ה : (יח) דה״ה לכיסוי. עמ״א דלדידן דאין לנו רה״ר גמורה אף דאפשר פחות מד״א או חמור אפ״ה שרי לרוץ : (יט) יכול. עמ״א דמוקלה שבידו התירו לו לטלטל עד מקום פירלה וי״ל התם בכלי שמלאכתו לאיסור דהתירו לצורךגופו ומקומו התירו לטלטל עד מקום שירלה משא״כ מעות וכאןהיתר משום פסידא שוב ראיתי בתו״ש באות למ״ד כ׳ מזה יע״ש: (כ) ואם. עמ״א ב״י ס״ט בשם אגודה ברחוב שאין בו עירוב (היינו שתופי מבואות) ומ״ש דרשאי לרוץ תיקן בזה קושית הט״ז וי״ו ועיין אות ח״י וא״ה בט״ז יבואר : (כא) אסור.עמ״א והא״ר אות כ״ו כ׳ די״ל לעיל זכה בה הישראל משא״כ כאן דלא הגביהו עדיין ישראל א״כ יכול הכותי לזכות לעלמו יע״ש גם י״ל לדידן די״א דליכא רה״ר גמורה הוה שבות דשבות ולצורך גדול התירו כמבואר בסי׳ ש״ז ס״ה אפשר מליאה נמי וא״ה בט״ז יבואר עוד בזה באות דה״ו וכאן אין להאריך :

רסז (א) מקדימין. עמ״א ברכות כ״ז א׳ ובהג״ה פי׳ דלא פסקיה כצלותיה דרב ירמיה בוודאי ר״י מתפלל של חול ס״י ברכות ורב זיי״ן ברכות ומש״ה הקדיש וסיים תפלתו כו׳ ובכ״מ פרק שלישי מה״ת הלכה זיי״ן המ״א הקשה דברי ב״י עם הכ״מ דבב״י כ׳ אף למאן דנוהג כרבנן בע״ש רשאי לעשות כרבי יהודא ובכ״מ כו׳ דל״ד שבת ה״ה חול ושם נא׳ מ״ש וכמ״ש הר״מ בשעת הדחק וע״ש תוס׳ שבת רשאי א״כ שפיר אמר ל״ד ה״ה בחול כה״ג אם שעה דחוקה יכול להקדים אף למאן דעביד כרבנן ועסי׳ רל״ג ומיהו בשבת יש ליזהר להתפלל מנחה קודם פלג דלא להוי כתרתי דסתרי אהדדי ואנו מקבלין שבת ואומרים לכו נרננה ולכה דודי הפסק ביניהם יכול להיות כן. ועיין ח״מ ומ״ש איברים ופדרים סובר דבתר תחלת נתינה ע״ג המזבח אזלינן וכ״מ ברש״י ברכות ק״ו ב׳ ד״ה איברים וד״ה ופדרים יע״ש ומלת קריבים יע״ש ועסי׳ רל״ד בט״ז ב׳ ומ״ם שם ועסי׳ רל״ג אות ג׳ ורס״א אות ט׳ ויו״ד ועתו״ש אות ה׳ ומ״ש לגמור הסעודה מבע״י עמ״ש בט״ז אות א׳ מזה . עט״ז רס״ח א׳ א״ה מזה : (ב) ולאכול . עמ״א וברל״ה אות ד׳ לרש״י אם קרא ק״ש מבע״י כו׳ ומ״ש ובכ״פ היינו אם מתפללין ערבי׳ ע״ש בע״י גדול קודם פלג המנחה (עיין תה״ד סי׳ א׳) לא ילאו כלל י״ח ק״ש אסורים לאכול קודם ח״ש לק״ש יע״ש : (ג) כיון . עמ״א עמ״ש בט״ז מזה אע״ג דלא הוה מעין החתימה מתפללין עליה כי בשבת לריך שמירה יתירה עב״ח כאן . ופרוס בכל נוסחאות בסמך ארמית לא בשין בעברי וי״ל ג״כ פרס מתנה ערך פרס יע״ש ע״ד מתן שכר לא בתורת סוב רק מתנת חנם וי״ל קושית התו׳ א״ת כעבדים לקבל פרס יחר על שכרו והבן וא״ל לשבש נוסחא ישנה :

רסח (א) גומר עמ״א הוא דעת הרא״ש וי״א הוא דעת הר״מ ז״ל עב״י ועמ״ש א״ה בט״ז אות ב׳ וג׳ מזה יע״ש. ה״ה י״ט עסי׳ תפ״ח במ״א ד׳ בזה : (ב) בא מלע. עמ״א ובא״ר ג׳ בשם כמה פוסקים דהלכה כי״א וספק ברכה לקולא. ול״ת באתה חונן הוה ס״ס חדא דכבר כתבנו במקום אחר די״ל בס״ם אי מהני בספק ברכה ועוד דהמחבר והר״ב משמע דאין לחלק בין שאר אמלעות לאתה חונן כו׳ אינו בכלל הספק:

ה״ל

(ג) ה"ל התחיל בשל חול. עמ"א הב"י העתיק דברי תה"ד סי' י"ד כהווייתי' סבור שחול אפי' עומד באתה קדשת או אתה אחד גומר של חול ידע ששבת אפי' עומד ביסמח משה דהוה כטעה בתפלת שבת בין זו לזו ובש"ע השמיט אפי' הא' כבסי' ר"ט ס"א וי"א דבתר דיבורו אזלינן לא כוונה אף לקולא כמ"ש המ"א שם אות ב' והעתיק אפי' ב' כלו' ל"מ באתה קדשת דהתם אף סבור חול אין גומר. והוי יודע דהטועה בתפלת שבת בין זו לזו יצא אם גמר כבספיק וי"ו. אבל נזכר פוסק באמצע ברכה וכן מבואר בתה"ד שם בשאלה דבשלמא חול מדינא אצלוי ת"י כו' כבאות א' משא"כ זו ולשון הר"ב דהרי יכול לו' קשה קצת ושם נא' דאתה כמי התחלת תפלת שבת הוא. ועא"ר אות ה' ובתו"ש הקשו על המג"א והנה בר"ט ב' מבואר דאין חסרון מאיק בברכה לי"א ה"ה כאן וספק ברכה לקולא עיין אות זיין : (ד) לא יצא. עמ"א אף דבקיאין בקביעא דירחא וה"ה מוסף כה"ג. עיין לבוש לי"א בס"א וכ"ן וא"ר א' : (ה) לשבת יצא עמ"א ובתפ"ז העלה די"ח ראוי להתפלל בשבת אלא שלא אטרחיה מש"ה יצאכשהזכיר של שבת באמצע משא"כ כשמתפלל של שבת וי"ט וחוסם ביום אחר ועא"ר זיי"ן וא"י"ה בתפ"ז יבואר עיין באות שאח"ז א"י"ה : (ו) לא עקר. עמ"א ובתכ"ב אות ב' יע"ש. ולענין אם ספק אם אמר של שבת עסי' תכ"כ במ"א אות ד' ומ"מ בשבת ל"ע דההרגל שלא לדלוג ברכה רביעית ולהתפלל רק שש ברכות . והא א"ל אם ספק לו בשלש אחרונות יאמר שם רלה נא במנוחתינו ביום השבת בלא ברכה דהשתא ממ"כ יוצא י"ל דבי"ח של חול מתפלל כראוי מדינא והזכיר של שבת באמצע יצא משא"כ זה שש ברכות ומ"מ מספק ל"צ אבל אם אירע כך שהתפלל שש ברכות והזכיר שבת בלא ברכה רביעית שלא יצא דלא התפלל לא של חול ולא של שבת : (ז) אינו חוזר עמ"א[בד"א הגיון בטעות בש"ה ול"ל בש"ו] ומ"ש בשם תה"ד כתבתי כן באות ג' יע"ש:(ח) שאם עמ"א לכאורה בהקדים והתפלל מוסף קודם ונתכוין למוסף יצא ומתפלל אח"כ שחרית אלא שזה מבואר ברפ"ו ס"א בהג"ה ואם טעה ובמקום שחרית התפלל מוסף ול"ע מאות ט' ועא"ר אות י"א וא"י"ה באות ט' יבואר מזה : (ט) מוסף עמ"א ובאות ה' ובתפ"ז די"ח עדיף טפי ובירושלמי משמע שהיו מתפללין מוסף ח"י ברכות ומזכירין בה מוסף עב"י. והקשה עמ"ש המחבר וי"א כי בב"י לא נמצא חולק על זה ומש"א כדיעה קמייתא דאף מוסף אם התחיל של חול גומר אותה ברכה ה"ה כאן לא דמי דעכ"פ צריך שיזכיר פסוקי מוסף כבסעיף ד' בהג"ה. וכ' עוד דמש"ה כ' וי"א וקאי אאם התפלל בשחרית מוסף דאפשר יצא ידי שחרית הואיל והזכיר שבת בתפלה ומתפלל אח"כ שנית מוסף וי"א דלא יצא אלא מתפלל אח"כ שחרית כבסי' רפ"ו וגם זה ל"ע דלכ"ע צריך להתפלל אח"כ שחרית ומוסף שהתפלל מקודם עולה לו ידי מוסף לא לשחרית הואיל והזכיר פסוקי מוסף או בנוסח הברכה הזכיר מוסף פשיטא דידי מוסף יצא ומתפלל שחרית אח"כ ואם התפלל בשחרית מוסף וכוון לשם שחרית למ"ד בר"ט דבתר כוונה אזלינן צריך להתפלל שחרית ומוסף ולמ"ד דכוונה לא מזיק עולה במקום מוסף ומתפלל שחרית והשיא דרפ"ו י"ל בידע וכוון למוסף ועיין אות כ"ד ואין להאריך : (י) ומעומד עמ"א ובא"ר י"ג בעידי נפשות אפשר בעי ביחד והך כנפשות דמיא שהתחייבו למחללי שבת מיתות יע"ש ומ"ש בשם מט"מ משמע דלא כט"ז ה' ומ"מ אף למ"מ אם אמרו בבית הכנסת א"ל אח"כ לעמוד בויכולו ומ"מ העולם נוהגין לעמוד בקידוש בויכולו : (יא) ובלא עמ"א שלא יאמר או"א בחנם להזכיר השם עסי' קפ"ח מ"א י"א : ויראה דהמתפלל בלחש ימהר לסיים תפלתו ולו' ויכולו עם הקהל כי בעינן עשרה דוקא עט"ז ה' : (יב) אינו עמ"א עסי' תרכ"ג ועט"ז בזה : (יג) בבית חתנים עמ"א ועט"ז אות ח' מזה אי בעי דוקא ס"ת : (יד) דליכא עמ"א ול"ע קצת אם לא הוה ספק ברכה : (טו) ועד עמ"א ועיין לעיל סי' קכ"ן בזה יע"ש :

רסט (א) מטעמו עמ"א לפי דברי הר"ן בשם הרשב"א צריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך כבר ה' ו' כ"א לפי ענינו דאל"כ הוה ברכת פה"ג לבטלה וה"ה דאין ליתן לשוטה וחרש דלאו בני חינוך נינהו . והביא ב' תשובות הרשב"א ובט"ז תרי"ט אות ג' אירך מזמן דיוה"כ ועיין בתו"ש כאן דלפ"ד הרשב"א בשכ"ג דזמן דיוה"כ קביעותא מקרי דל"ש אורחין משא"כ בקידוש שבת לפעמים אורחין הן אמת עתה קביעותא מקרי אין לנו אורחים בבית הכנסת כלל . ומ"מ בתרכ"א שם ביוה"כ נותנין לתינוק הנימול לא לתנוק גדול דאתי למסרךאע"ג דאין קביעות כמ"ש הרשב"א בשכ"ג דקשה מסכת קל"ט כשותא לתינוק ישראל אתי למסרךאע"ג לאו קביעותא אלא בתקכ"ט אות ט' במ"א הרב סמך אתשובת הרשב"א באיסור דרבנן לא באיסו' תורה(אע"ג כשותא ג"כ דרבנן בח"ל) כו' וא"י"ה בתרי"ט ותרכ"א יבואר עוד : (ב) דאכלי עמ"א דבהכ"נ אסור לאכול ועמ"ש קנ"א מזה : (ג) יותר . עמ"א דתקנה לא זזה ממקומה ומחזירין על יין קידוש בבית הכנסת דלרבינו יונה י"ל רק קידוש להוציא גאין בקי אבל לטעם זה מחזירין ג"כ אין בבהכ"נ ואם אין יין בבהכ"נ אין מקדשין ול"ע דלרבינו יונה להוציא ד"ת ולתקנה באורחין יצא ידי קידוש ואוכלין פת אח"כ :

ער (א) קודם . עמ"א ומ"מ משום עשרתם ערבתם היה לומר קודם ומ"ש המ"א דאנן אין מדליקין בשמנים כ"א נר חלב או נר שעוה וגם פתילות מדליקין בכשירות עמ"א רס"ד י"ג ועתו"ש ומ"ש בשם הב"ח דיאמרו אחר קידוש כ"מ מסידור הטור וש"ע ובפרישה כ' מנהגינו לו' ב"מ קודם דנר ביתו קודם לקידוש היום יע"ש כבסי' רס"ג ס"ג ומסידור אנו למידין דין זה :

רעא (א) *) לאכול עמ"א עיק' המהירות משום הקידוש שיזכרהו מיד בכניסתו ואחר שיקדש צריך שיהא דעתו לאכול מיד כבסי' רע"ג ס"ג וא"י"ה שם יבואר : ורש"י ברכות דף ג' א' ד"ה קשיא . ומ"ש דמ"ה בקידו' שאומר בתפלה סגי עי' בסי' רס"ט בט"ז ומ"א וברא"ש ע"פ קי"א משמע דאי לא מקדש על היין או פת לא יצא כלל ידי קידוש אף מ"ה ועיין לבוש כאן . וא"כ אם ספק לו אם קידש על הכוס צריך לחזור ולקדש וי"ל דמ"מ הכי אתני שלא להחמיר בספיקן. והא דכ' המחבר בס"ב מוליאות אנשים היינו אף דלא התפללו עדיין אם שמעו מנשים יצאו אבל אחר שהתפללו אף קטן יכול להוליא אותו כבסי' קפ"ו ס"ב אלא שי"ל דאם יש לו יין ואין מקדש עליו לא יצא ידי קידוש אף מ"ה וכמ"ש ברס"ח בשם הרא"ש וא"כ קטן אין מוליא ומ"מ כ"מ באם ספק לו לא החמירו בספיקן : וא"י"ה בט"ז יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך. ומ"ש אם אין לו אלא כוס א' על שבת של שבת קודם איכא לעיונא ביה דאם י"ט במ"ש פשיטא דלא ימתין ומלוה הבא לידו ראשונה עושה אותה ואם לו' די"ט ע"ש אפ"ה ממתינעל של שבת דהוה ד"ת על הייןאסים לו כמו שכ' הרא"ש וכמ"ש ברס"ט מזה מ"מ אימא דמלוה דרבנן דהאידנא עדיף והא דאין שום מלוה ד"ת נדחית מפני דרבנן היינו בהגיע זמן שניהם עסי' תרפ"ז וט"ז ומ"א ג"ה . וא"י"ה בסי"א במ"א אות ה"א וברע"ב ס"ט יבואר א"י"ה מזה וכאן אין להאריך. עי' מ"מ פכ"ט מה"ש הי"ח . ובתו' פסחים דף ק"ו ב' ד"ה מקדש אריפתא יע"ש בשם ר"ת ובט"ז א"י"ה יבואר עוד . עט"ז י"ט עסי' רע"ג : (ב) ומוליאות . עמ"א בקל"ג אות ב' אם אין מבינות טוב שיאמרו מלה במלה עם המקדש : אם אשה כבר קידשה אם יכולה להוליאה אנשים תליא בפלוגתא אם הם בכלל ערבות עלינו ובפתיחה כוללת א"י"ה יבואר זה . עסי' ס"ב מ"א א' קידוש כו' בכל לשון אף אינו מבינו ועיין בשכנה"ג בהגהות הטור אות א' . אי הרהור בקידוש מהני י"ל כאן זכור בלב עי' מגילה : (ג) לרכי סעודה. עמ"א בקפ"ח אות ט' ורס"ג אות ד' ועסי"ב דמלי לקדש אפת ועסי"א יבואר א"י"ה קידוש והבדלה יע"ש : ומ"ש אין קידוש אלא במקום סעודה אע"ג דברע"ג ס"ה כ' דיולא ביין יע"ש מ"מ לכתחלה טוב פת עסי' קפ"ח ט' ושם בשם הר"ן ובשם תר"י ושם י"ל דאין חיוב מד"ת בפת אבל בתשובת הרשב"א תרי"ד דהד"מ אפשר סובר דפת מ"ה בשבת כמו בפסח וסוכות יע"ש וכזית סגי והמותר יקנה יין : ומ"ש כבוד יום עדיף מקידוש דידיה עיין ר"ן ע"פ ק"ו ב' קידוש היום שיהא ניכר כבוד היום א"כ כבוד היום עדיף יע"ש בזה : ולחם משנה אין חובה כ"כ עתו"ש : (ד) וה"א. עמ"א משמע בזוהר דכבוד לילה עדיף ומיהו בתר גמ' דידן אזלי' היכא שמחולק עם הזוהר : (ה) אסור . עמ"א משמע טועם ופולט אסור דמתהני ודמי לא"ל להר"ב בהג"ה בתקס"ז ולרחוץ פיו במשקין ביותר מרביעית עמ"א שם זיי"ן ובכוס א' יקדש ויברך בהמ"ז בלא כוס וברל"ו ס"ג במזוגו יע"ש בזה : (ו) לורך . עמ"א אף בד"ת וכ"ש אם התפלל מעריב דהוה דרבנן כבאות א' דאפי' באיסור אין פוסק יע"ש שאני הכא כו' : (ז) ספורס מפה עמ"א שלא יראה הפת בושתו וכי היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתא ואינו כן אלא חדא הוא שמכסה הפת ויהיה מכוסה עד סוף קידוש וגם אם מקדש על הפת הכין הוא כ"י היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתא עי' אות ד' במ"א ובט"ז י"ב ובתו' פסחים ק' ב' ד"ה שאין דתיתי סעודה ביקרא דשבתא ונמלא ג' טעמים בפריסת המפה כדבעינן למימר לקמן א"י"ה בס"ט ומ"מ לא הביאותי דלמה כ' המחבר ספורס מפה דגם בבא לקדש תחלה צריך מפה והול"ל די בפריסת מפה יפה וא"ל עקירת השולחן כמ"ש בטור ובלבוש כילד עושה פורס מפה על כל מה שעל השולחן ומקדש יאמר שאין די בפריסת מפה על הפת לחוד והטעם דמפה בעקירת השולחן הוא עי' פסחים ק' א' ברשב"ס ד"ה ולא כר"י פורס כדין שבתות הפנה א"כ מסילוק פתורא יע"ש ויהיה פריסת המפה על כל השולחן כאלו סילוק השולחן וא"י"ה לקמן בס"ט יבואר עוד : (ח) בלא. עמ"א דאף יין ששותה אח"כ בסעודה אין מברך : (ט) מברך. עמ"א הפ"ש הקשה דברי המחבר אהדדי בקע"ז ס"ו בתפל' אין הפסק דלא גמר מלאכול וכאן דיעה א' דמברך המוליא והוה להקשות על הרא"ש ג"כ אלא דשאני הכא דאפי' טעימה אסור משא"כ התם טעימה מותר כמ"ש באות יו"ד ועא"ר אות ח' . בבאר הגולה יו"ד רי"ן גיאות א"י ולכאורה הרמב"ם והרז"ה ל"ל עי' בטור וב"י : (יוד) ואמרו. עמ"א בה' ברכות פ"ד הלכה ח' ובכ"מ שם דבספק חשיכה מותר לשתות קודם קידוש ובאמרו אסורים כן משמע שם אבל בסי' רל"ט ס"א וי"א דה"מ בספק חשיכה כו' א"כ ספק חשיכה בהבדלה אסור ה"ה בקידוש כה"ג אסור ומיירי כאן מבע"י ואמרו בואו ונקדש אסור לשתות וכוס קידוש מותר בלא ברכה פה"ג דהיו שותים תחלה כמו בס"ד בקידוש היום דהדא היא וכ"מ בר"מ שם מדלא אמר בקידוש שצריך לברך פה"ג (בלא דא"י) וגם הכ"מ בו' עי' פסחים ק"ה א' אמר לא לרכיתו וברש"י ורשב"ס משמע כהר"א ז"ל דקידוש יומא אסור למטעם ומעילא חשובה שבת וא"ל עקירת השלחן והבדלה אין קובעת הא אמר בואו ונבדיל אסור כו' אבל הר"מ ז"ל מפרש דאמרי זיל חזי אי קדיש יומא נפסיק א"ל לא לריכת"ו תו לעיין אי קדיש יומא דא"כ עדיין יום הואיל ואמרתם בואו ונקדש כו' לריכין למפסק מבע"י (ל"ל דאמרו כן מקודש בואו ונקדש דאל"כ אין זה קבלה) והקשה הכ"מ דבלאו אמירה אסור ומאי קושיא דלמא לענין פה"ג של קידוש אמר להו כן ש"מ כו' ומיהו בר"מ ז"ל וודאי אסאר כוס קאמר יע"ש : ומיהו למ"ד מיא מותר קודם קידוש י"ל במיא אבל המחבר בס"ד אוסר מים ובב"י משמע שי"ל בר"מ כן מש"ה מוקי קודם חשיכה : והוי יודע שמ"ש המחבר היו שותים ל"ד ה"ה אכלו סעודה ואמרו בואו ונקדש יומא אסור למשתי מבע"י שהרי בפסחים ק"ה א' הוה יתבי בסעודתא"א : וכן אם התפלל ערבית בע"ש מבע"י מפלג המנחה כבסי' רס"ז ס"ב נמי אסור לאכול ולטעום קודם שיקדש דכבר קיבל שבת בתפלה ועסי' רל"ט במ"א אות א"ב : וא"י"ה בט"ז אות ה' יבואר עוד : (יא) קודם שאכל עמ"א יקדש על הפת אעפ"י שיש לו יין דפה"ג יהיה הפסק בין המוליא לאכילה ואם אכל יקדש אח"כ על היין והראה לס"ד אות ט' משמע למ"ד יברך המוליא ה"ה כאן אם אכל כבר מקדש על היין ומברך שנית המוליא ועט"ז כאן אות זיין ולהלכה יבואר א"י"ה דאף בס"ד אין מברך המוליא וכ"ש כאן : עמ"ש א"י"ה באות שאח"ז : (יב) יאכל עמ"א דגביל לאורי ד"ת אף שאין מענין לרכי הסעודה משא"כ הבדלה דרבנן אסור לאכול קודם לא הוה לרכי סעודה אבל הביאו

סיקל בבילה כו' וכאן נמי מלאכה שא"ל ואין מתכוין אסור ה"ה שם ועתו"ש ולמ"ש ופא"ר כאן אות י"ב א"י"ה במ"א יבואר עוד : בא"ר אות יו"ד בשם או"ה כלל נ"ט סימן מ"ה כשיש סכנת דליקה ח"ו מותר ליתן כלי מלא מים לקבל הנילולות ובגמרא מ"ז ב' דפריך מדליקה משמע דאף שיש לחוש לדליקה אסור עמ"א אות א' ול"ע קצת. ועמ"א רע"ז ח' : ולאו"ה אם רואה נר שנכפף ויפול על השלחן רשאי ליתן תחתיו כלי מים : ברש"י שבת מ"ב ב' משמע דאם נתן כלי בשבת יטלו ואף לדידן י"ל כן :

רסו א נותן. עט"ז שבת קנ"ג א' ועסי' שנ"ד ס"ב ומ"א אות ג' בזה"ז דליכא רה"ר וכ"כ כאן ג' והנה פחות מד"א דשבות הוה י"ל כך אבל אמירה לעכו"ם בזה"ז הוה שבות דשבות במקום הפסד מרובה פסק המחבר בש"ך ס"ה דיעה א' בסתם דשרי. גם מ"ש בש"ע אפי' אין נותן שכר ע"ז יראה היינו משחשיכה אבל מבע"י ודאי טוב לקלוץ לו שכר ובהיתרא הוה כב"ה דמתירין עם השמש ועא"ש ר"פ מי שהחשיך ושוב ראיתי בא"ר אות ג"ד הרגיש בזה. ועמ"א רס"א אות ו' בשו"ת רש"ל סי' מ"ו בה"ש שרי שבותין בה"מ ובשבת יש לעיין ועמ"א שנ"ד ג' אסור בשבת יע"ש ועי' לבוש בהגה הראה לש"א סל"ג ומ"א שנ"ד ב' וי"ז ושמ"ע ס"ה ושס"ב סי"ז ות"ה ס"ד וא"י"ה יבואר בזה: ב משום.עט"ז ערש"י שבת קנ"ג ב' ד"ה והלא מחמר ומלת חייב שכ' המחבר קשה שאיןמלקות ד"ת במחמר כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ך משבת הא"ב בשביתת בהמתו עשה ומחמר אחר בהמה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליה אלא מכת מרדות קאמר ובלבוש שלא יעבור על שביתת בהמתו לאו קשה קצת דעשה הוה בשביתת בהמתו והוא ל"ד אלא על מחמר קאמר:ג ואפי'.עט"ז דחוןלתחום קיל עפי רוכב מהולך ברגליו דאין תחומין למעלה מי' כו'ואפי' תודהתחום רוכב חמור עפי דעובר על שבות דאינרוכבין[ע"ג] בהמה(ושביתת בהמה ליכא דחי נושא עלמו)אפ"ה מפני פק"נ שרי אףאיסור תורה ועמ"א אות ז' באורדוא"י"ה שם יבואר:ד יטלטלנו עט"ז עמ"א ט' בשם ד"מ ור"ו כו' ועסי' שג"א ס"ו כ' באיסיר תורה אףצ"י עכו"ם לא יעשה וכאן ה"א מע"ש ומ"מ אפשר למול בביתו עמ"א שם אות ו' בפרע האידנא ליכא רה"ר. והוי יודע שמ"ש הט"ז יוליא עכו"ם כ"כ בשמ"ע א' וה"ה לבה"כ יכניסו עכו"ם וברחוב מוליכין פחות מד"א היינו הרבה בני אדם הא אדם א'חמור הוא שבות דפחות מד"א יותר משאר שבותים אפי' ביה"ש כו' יע"ש ועא"ר של"א אות ו' כ' בביאור כנברחוב יליכו הרבה ב"א כ"א פחות מד"א דזה לית ביה שבות ול"ד הרבה כ"א ב' ב"א יכולין לעשות זה. ומ"ש דא"ל ליסב בהרבה ב"א ה"ה שא"ל לפוש א"ר י"ד ופשוט הוא מ"ש המחבר מלוה לא אף דכ"ש הוא משאר שבותים בס"א דמלוה לא כ"ש פחות מד"א כ' לאפוקי מרמב"ם שכ' פ"ו מה"ש הכ"ב ופ"ך ה"ז דמלוה אפי' לא בא לידיה פחות מד"א שרי יע"ש. והכלל בזה באדם א' פחות מד"א שבות חמור היא יותר משאר שבותים לדידן וחבירו לחבירו אףשכ"א מוליך פחות מד"א וע"ד כנעושין שרי כמבואר בשמ"ע בט"ז א' וא"י"ה יבואר שם וה"ה כאן כשיש ב' ב"א עושין וא"י"ה לקמן בשמ"ע יבואר זה. עמ"ש א"י"ה באות ה' מזה : עוד אבאר לך שמ"ש המחבר ס"ה חרש וקטן יתנו למי שירלה יראה לי דהיינו דוקא שאין בנו אבל בנו קטן בר חינוך מדרבנן יתנו לחרש ושוטה אף בנו שאין בר חנוך כמו קטן ול"ע כעת ועסי' קפ"ו ס"ב קטןמוליא לגדול דרבנן ובחרש ושוטה לא דאין בהו חינוך ועסי' שמ"ג קטן אוכל נבילות אביו מלווה להפרישו איכא לעיוגא בחרש ושוטה דלאו בני דעה נינהו ולא לייתי כלל ועמ"א שם אות ב' אבל ודאי ליספי להם בידים אסור אפי' לחרש ושוטה מקרא דלא תאכלום כו' ועי' שמ"ג.ובלבוש ס"ו דחרש ושוטה שוין לקטן בכל מקוםאפשר הוא ל"ד וכדאמרן: ה מניח. עט"ז ועמ"א אות ע"ו : מ"ש המחבר בסי"א היה חבילה כו' יבואר א"י"ה באות ו' אי נזכר קודם שבת או אףבשבת ומ"ש י"א ה"ה כיסו והא דתנן מי שהחשיך נותן לעכו"ם וחמור וחש"ו דהכי עדיף עפי מרץ ותקנתא דרך בלית הכך תקנות ואם נא' דרך דוקא בנז' מבע"י כדבעינן למימר לקמן באות ו' א"י"ה י"ל מי שהחשיךבכיסו משחשיכה לא מהני רץ ולכך בעינןהכך תקנות הא מבע"י רץ אפשר עדיףוהמוליא מליאה דאסור בס"א ובס"ז אם לא באה לידו מבע"י ה"ה רץ לא מהני במליאה כל שלא בא לידו מבע"י ועא"ר אות ע"ז מע"א ע' ע"א המוליא כים בשבת פחות מד"א הר"מ ז"ל מפרש במליאה ומאן דאסרי מפרשי במוליא מרה"י לרה"ר יע"ש עמ"א אות י"ו אסור.עט"ז והמ"א אות ד' פי' באמת דאם יש עכו"ם לשמור ספיר וא"ל אח"כ דמותר לרוץ לי"א דכיסו כמו חבילה . ועא"ר אות כ"ה דאגודה פסק בפ' מי שהחשיך ה"ה לכיסו ועוד פחות מד"א יש תקנה אלא דמיירי שיש עכו"ם שיכול לשומרו יע"ש ועי' ס"ת מ"א י' ופי' פרישה דקדק מרש"י שבת קנ"ג ב' ד"ה רץ וכ"כ דלא עמד לפוש לית עקירה לאיסור דוקא שנז'מבע"י הא נזכ' משחשיכה ועמד כך אף רץ מ"מ עקירה באיסור אסור יע"ש והנך רואה שהט"ז ומ"א לא ס"ל הכי דאףבשבת כה"ג כל דלית עקירה והנחה באיסור התירו לו משום פסידא היכא דא"א לשמור ע"י עכו"ם ול"ע . ודע שאני נסתפקתי בתו' שבת שיש בו מן התורה כמבואר בסי' רס"א ס"ב מ"ע מי"ה בק"ו או מרבוית יע"ש אם מוזהר על שביתת בהמתו באותן זמן דביה"כ גופא אפשר דאין מלוה על שביתת בהמתו כמו בי"ע עסי' רמ"ו ס"ג ומ"א י"ב וע"ז ו' א"כ דיו באפשר וגם בשבת כתיב למען ינוח לא בתו' שבת ובסי' רמ"ו מ"ש שם וא"י"ה בהי"ע ויוה"כ יבואר בזה לענין שביתת בהמתו ומחמר כו' וברס"א כתבנו מפלג המנחה דהוא קודם זמן תו' המוזכר בהמחבר שם י"ל דלא הוה אלא דרבנן וכעת עדיין ל"ע בזה :

רסז א אינו.עט"ז נוסחת הברכה ובלל כנפיך תסתירנו כי אל שומרנו ומלילנו אתה כו'ושמור כו'ולכאורה גם שומרינו א"ל בשבת כשמגיע לבלל כנפיך ועב"ח ודרישה י"ג בטור כן ועמ"א אות ג' ולכאורה שומר עמו ישראל לעד אין לומ' כמ"ש ט"ז ושמור בקשה אין לומר דבידינו הוא שאם אנחנו שומרים שבת כראוי בטוחים אנו שישמור הש"י אותנו בזכות שבת אבל כי שומרינו ומלילנו אתה היא תואר לו ית' למה לא יאמרו דפשיטא שהש"י הוא השומר לנו הן בזכות שבת כו' הכל ממנו ית'. ועיין לבוש בזה ובא"ר אות ו"ז באבודרהם הנוסחא כלבוש יע"ש וכמו שאנו אומרים ושמור לאתנו כו' ופרוס כו' כדי שיהיה סמוך לחתימה מעין החתימה עיין לבוש ואם טעה וסיים בא"י שומר עמו ישראל לעד בשבת אין מחזירין אותו א"ר שם בשם כל בו יע"ש ובאות ח' בשם של"ה כשמנשק מזוזה בשבת לא יאמר ה' ישמור לאתי כו' כ"א זכור את יום השבת לקדשו ולטעם הט"ז ומ"א יש לאומרו וכמו שאומ' ושמור לאתינו : ואומרים ושמרו בני ישראל את השבת שאם ישמרו שבת א"ל שמירה ומעין גאולה הוא מי"ד נגאלין טור ולא הוה הפסק בין גאולה לתפלה דערבית דמלוה נמי להסמיך כבסי' רל"ו . ובמועדי וידבר משה בר"ה תקעו ביוה"כ כי ביום כו' בלבוש תקע"ב ס"א כל המועדים זכר לי"מ תקעו ביום ההוא יתקע בס"ג יוה"כ גאולת הנפש אינלך גאולה יות' מזה יע"ש ועיין דרישה כתב כתפילה אריכתא דמיא יע"ש: אין נופלין ע"פ סמוך לכניסת שבת לבוש ויראה ה"ה מ"ג אחר חלות נמי אין נופלין ע"פ וה"ה מי שאוכל פת אחר חלות א"ל על נהרות בבל כ"א שיר המעלות : בט"ז רל"א אות וי"ו דיכול לגמו' הסעודה קודם הלילה דתוספת שבת ד"ת הוא וע"ש ועסי' רס"א איזו היא ד"ת ואיזו תו' דרבנן ובמ"א א' מפלג המנחה כו' ובקיץ שאוכלין מבע"י הרולה להחמיר יחלק ביום שבת ג' סעודות וי"ח. ובא"ר ב' דתלתא היום כתיבי משמע עלומו של יום לא בתוספ' ומשמע אף ביה"ש לא רק וודאי לילה.ועסי' תע"ב בפסח אף הקידוש בלילה ועסי' תרל"ט בט"ז ומ"א י"א וי"ב ותל"ד בט"ז וא"י"ה בט"ז יבואר : מה שחותמין בי"ע ופרוס כמו בשבת אע"ג בשבת הטעם ששבת שומר אותנו משא"כ בי"ט לכאורה אין זה טעם אלא הואיל בשבת מסיים מימות החול ה"ה בי"ט ולא להוי תו זלזול י"ט דאומר כימות החול ובשבת מסיים וא"י"ה בה' י"ט יבואר עוד בזה. עיין בט"ז רס"ח א"י"ה ממ"ש מקדימין :

רסח א אומר. עט"ז שבת קי"ט ב'ועי' פירש"י ובעין יעקב הגירסא ויכלו הקב"ה וזה שמספר בשבחו של מקום שבע"ת בשבת. והיינו מדכתי' ויכלו חסר וי"ו דריש ויכלו השמים הקב"ה ברא בדיבור והאדם המקבל שבת בתפלה ביום וי"ו מבע"י ממהר לקבל שבת ואסור תו במלאכה יע"ש וא"ש דקאמר כל המתפלל בע"ש ואומר ויכלו לא המתפלל בליל שבת ועסי' רס"ז מקדימין מדר'יוסי יהא חלקי כו'וקשה קלת מקבלי שבת שאני אבל להתפלל ערבית מבע"י לרבנן מכלן ומהא דרב המנונא ספיר כאמור.ובמהרש"א ז"ל שם אפי'יחיד שאיןעדותו עדות במ"א אומר יע"ש. ומשמע דחובה הוא ומש"ה חוזר הש"ץואומר ויכלו להוליא שאינבקי כבס"ז ובחול אינוס"ןחוזר דרשות עי'דרישה ומ"מ אם לא אמרו בתפלה אינמחזירין אותו וכ"ש לדידןדאומרים בקידוש ויכלו.ועמ"ש א"י"ה בסוף הסי': ב לומר.עט"ז עב"י הוא דעת הרא"ש וי"א הוא דעת הר"מ ור"י יע"ש ועמ"ש באות ג'א"י"ה מזה ועסי' רפ"ו מזה: ג וי"א.עט"ז דעת רבינו יונה והרמב"ם וכאן שתסכדיעה א'בסתם ובארוך נקטינןכהר"מ ועס"ך י"ד רמ"ב ועתו"ש. והב"ח כ'די"ל ספק ברכה: ד של זו בזו. עט"ז י"א ש"ל בב"י דמוסףבשחרית או ערבית במנחה אףשאומר או"א רלה במנוחתינו מ"מ הואיל והזכיר פסוקי מוסףלא יצא וכ"ש שחרית במוסףהואיל ולא הזכיר פסוקי מוסףלא יצא ויראה אם אמר וביוםהשבת בוישמח משה לתפלת מוסףכמי אפשר דלא יצא דתכנת שבת הוזכר בה בפירוש ותלוינו להקריב קרבןמוסף.וכל הדינים שבסי' זה בדיןתפלת שבת הן לענין התחיל באתה חונן הן החליף מוסף בשחרית שייכים ג"כ בי"ע ואפילו בי"ע שני א"ר אות ג'. ובאות י"א כתב לפרש י"א שכתב המחבר אע"פ שבב"י הביא דין דש"ל בלא מחלוקת דבתניא הביא סתם החליף כו' והלכה עמ"א אות ע' וא"י"ה שם יבואר: ה ומעומד.עט"ז והא דשבת קי"ט אפי'יחיד האומר נעשה שתוף מיירי בתוךהתפלה אבל לאחר התפל'לא מאחר דכתב הטור ואומריםביחיד(ע"ש ביחיד)וא"ר אות י"ד כ'לטעם א'משום י"ע אחר שבת יש ליחיד לומר אותו אבל לא בעמידה:בפרק כל כתבי קי"ח ב' אמר מר עוקב"א כל האומר ויכלו ב' מלאכי השרת מניחיןידיהם על ראשו ואומרים וסר עונך וחטאתך תכופר בא"ר י"ב בשם זקינו הגאון דבאה"ע בעדות גיטיןיהרהר בתשובי'ה"ה כאן ובשם רד"א דאילו עון אם לא יגיד ונשא עונו דאומרים עדות ולכנבליל שבת יהדר אחר מנינ' מטעם'ויכלו שלריך בעשרה עדות להקב"ה כמו ונקדשתי בתוך בנ"י. כתב בד"מ בשם רד"א בין לשמדובין תכלית יפסיק ובין אל.קים ובין את א"ר א'(בק"ש ג"כ מפסיק כה"ג כו')ולפ"ז מה שנוהגיןלעמוד בקידוש כשאומר ויכולו ביחיד א"י טעם לזה דאין ביחיד עדות אם לא כשיש בבית מנין או י"ל כן וא"י"ה לקמן בדיני קידוש יבואר בסי'רע"א בט"ז אות י"נ:ו ברכה.עט"ז והאידנא לא זזה תקנה ממקומה ועי' סעיף י"ג ועי'באות שאח"ז א"י"ה בזה:ז י"ט.עט"ז משא"כ בנעילה בשבת בתרכ"ג ס"ג דמזכיר שבת היום הוא שנתחייב כו'וזה רק תקנה בעלמא ועמ"א אות י"ב וא"י"ה יבואר שם ברכה מעין שבע מגן אבות מגן אברהם מחיה מתים נגד מחיה מתים האל הקדוש מניח לעמו ברכה רביעית לפניו נעבוד עבודה ונודה לשמו.הודא'אדון השלום נגד ברכת שלום רב רד"א א"ר אות ע"ו ובעמידה כמו ש"ע ובשם תניא : ח בבית חתנים.עט"ז ובא"ר י"ט דווקא בית שיש בו ס"ת הא לא"ה לא מקרי קבוע ול"ע יע"ש ועמ"א י"ד ול"ע דהוא ספק ברכה לבטלה וא"י"ה שם יבואר : ט אין לדבר . עט"ז ופרישה וב"ח הגירסא כמותו או במותו בעת מותו או במותו לאחר מותו של חסיד ראה אותו חסיד אחד בחלום כו' :

נוהגין

הגהות מהרש"ק סק"א נ"ב עיין בסי' רפ"ט במג"א דאף גבי קידוש הלילה אם אין לו יין ולא חמר מדינה ולא פת מותר לו לאכול בלי קידוש רק שימתין עד חלות אם מלפה על יין ואם לאו מותר מיד וכ"ש בקידוש יו"ט יע"ש במג"א :

רסט א נוהגים. עט״ז עב״י וב״ח ופרישה בביאור דברי רב נטרונאי ועיקר הקידוש משום תקנה ולא זזה ממקומה כמו חזרת ש״ץ אע״ג דהאידנא כולם בקיאין וברכה מעין זיי״ן בסי׳ רס״ח. רפואות הקידוש שישתה יתנע״ג עיניו עמ״א ועסי׳ סב״ח סכ״א ועי׳ ברכות מ״ג ושבת קי״ג ב׳ ברש״י ורא״ש בזה: ובליל פסח לא היתה תקנה בביה״כ מפני אורחין דכל אחד צריך ד׳ כוסות אפי׳ עני המתפרנס מצדקה מש״ה אין מקדשין בבית הכנסת. והנה הרא״ש ז״ל בפסחים דף ק״א כ׳ מש״ש רבינו יונה דהקידוש בבהכ״נ הוא להוציא שאין בקי ד״ת עכ״פ וכתב הרא״ש ז״ל דמשמע אין קידוש אלא במקום סעודה משמע דלא יצא כלל והב״י הביאו א״כ משמע כל שלא קידש במקום סעודה על היין או פת חז״ל תקנו דלא קיים כלל מ״ע דזכרהו ועתו׳ סוכה ג׳ וברכות י״א א׳ בתו׳ ד״ה תנא רבי יחזקאל יע״ש ומה שמזכיר בתפלה אינו פוטר מכ״ש ועמ״א רע״א אות א׳ ואי״ה שם יבואר וא״כ לרבינו יונה הקידוש בשבת להוציא מי שאין בקי ד״ת אבל בי״ט דהקידוש דרבנן ואינו אלא במקום סעודה שפיר קשה. ומ״ש הרא״ש ז״ל א״כ אמאי לא אמר דמקדשין בביה״כ להוציא שאין בקי י״ל דא״כ לזה על היין יקדש בלא יין ואין להאריך ואי״ה ברע״א יבואר עוד עסי׳ תרי״ט ותרכ״א ועמ״ש במ״א בזה. מ״ש הר״ב ונהגו לעמוד כולם עא״ר ב׳ בכל בו ל״ח ומהני לציפות הרגלים ובלבוש משמע רק המקדש ול״ע :

ער א פ׳ במה מדליקין. עט״ז לפי טעם הטור שאינן יכולים לומר עשרתם הי״לו לומר ב״מ קודם ברכו בע״י עב״י וב״ח. ע״לבוש לא פלוג וכעין מזה כתב הט״ז. ומ״ש הר״ב וכן י״ט בשבת היינו יום א׳ עי׳ אות ב׳ : ב בשבת חנוכה. עט״ז ונוהגין לאמרו משום ג׳ דברים ואפשר גם לחנכה כשירים לנר שבת פסולים ועב״י. המחבר סובר י״ט ע״ש יאמר בסוכות ופסח ג״כ ושבת חה״מ אומרים והר״ב סובר שבת חה״מ אין אומרים כ״ש שבת עי״ט שא״א וכן שבת יום א׳ של י״ט משום ל״צ כו׳ ויאומר ג״כ סוכות ופס״ח:

רעא א לאכול. עט״ז בחה״ר ברכות כ״ז ב׳ שמואל כוולא מבעיא בזמן תוספי שבת ד״ת אפי׳ מפלג המנח׳ די״ל דתוס׳ שבת זה לא הוה מ״ה כבסי׳ רס״א אפ״ה ילא ידי קידוש ש״צ לק״ש בכניסה או שצוך לו והרי ביס״ז ס״א מבואר כנוהר״מ ז״ל אע״פ שסובר תו״ש אינו מ״ה עכ״פ אפ״ה כי בפכ״ע מה״ש הי״א שילא ידי קידוש מבע״י ולשונכמצ״ע קשה קלת אבל ודאי קודם פלג המנחה לא ילא ידי קידוש על הכוס ואע״פ שהתפלל ערבית בלילה חוזר ומקדש על הכוס. ולענין אי קידוש על היין ד״ת או לאו עמ״א א׳ ובתו׳ פסחים ק״ו א׳ ד״ה זכריהו שיאמי די״ל על היין ד״ת ולמעשה הוה דרבנן ועיי״ן שם ובהשגות הר״א פכ״ט משבת הלכ׳ י׳ אף לאורה משמע אף שמוכיר בתפלה מ״מ הקידוש הוה ד״ת יש לדחות ולומ׳ קידוש דלילה עיקרו מ״ה כו׳ ומיהו כשהתפלל תפלת חול והזכיר שבת בלא ברכה דילא ידי תפלה כבסי׳ רס״ת ס״ד אפשר ידי קידוש לא ילא דבעינן ברכה לקידוש היום שיאמר בא״י מקדש השבת ואם שהזכיר ותתן לנו יום השבת אפשר ידי קידוש לא ילא אף מ״ה. וכ״מ אי קטן מוליא כה״ג לגדול. ובלבוש משמע שזה הקידוש על היין מ״ה וזה י״ל דעת ר״ת בתוס׳ שם ק״ו ב׳ ד״ה מקדש דאין יין אין מקדש כלל דסובר קידוש על היין ד״ת הוא ומיהו למ״ש שם אליביה דבשכר חמר מדינ׳ ל״ע ש״מ דלאו ד״ת על היין וע״כ יולא בתפל׳ כמ״ש המ״א. ובנזיר ד״ת משמע יין דרבנן: ויש לראות דנשים אין מתפללים ערבית דלא קיבלו עלייהו כבסי׳ ק״ו א״כ איך אנשים מוליאות אותם דרבנן ד״ת וזה עצית ד״א״כ ילא לנכרי מוליא מעשה ערבית ואפשר נשים כמבואר ויבואר קטן מוליא גדול כשהתפלל ערבית ולא את האשה ולמ״ד קידוש על היין ד״ת אינו מוליא וכן י״ל אשמכתא חשוב״ה כי הא הוה כר״ת ואי״ה בפתיחה כוללת יבואר עוד ע״אית י״ע אי״ה יבואר: ב ומוליאות. עט״ז ועמ״א ב׳ וא״ר ג׳ ולבני ביתה מוליאה יע״ש. ובאות ב׳ תי׳ בע״ה לא יקדשו כא׳ דתרי קלי לא משתמעי ופירוש ואינם שומעים יולאין ידי חובתן יע״ש בשם דרשות מהר״ש: ג קידש. עט״ז כי קידוש הלילה למ״ד על היין ד״ת ואי ע״י יין קידוש היום דרבנן לא מוכיר רק פה״ג אפי׳ למ״ד על היין דרבנן ובכר ילא בתפלה כמ״ש המ״א א׳ אפ״ה עיקר קידוש דלילה הוה ד״ת ואם נכתא חשובה אם זכירה זו בפה דוקא מגילה יכול בלב כו׳ עמ״א ע״ד ואות ב׳ ואי״ה יבואר בפתיחה כולל: ד בלא. עט״ז מ״ש בשמוד׳ יתבאר שהוא דעת הר״אב״ד באות ה׳ ואי״ה שם יבואר. ומ״ש לחלק בין תפלה בסי׳ קצ״ח ס״ו דהתם טעימה עכ״פ מותר רק אכילה אסור משא״כ קידוש אף טעימה אסור וכמ״ש המ״א אות ט׳ וי״ד ועל היין א״כ לברך דאין זה מעשה חדש דיין קידוש לקידוש ובנפת כש״יגלו יין לא הוה הקידוש הפסק ומעשה חדש ולהלכה הצלה כי״א דאין לברך המוליא דספק ברכות לקולא והרא״ה לרל״ע עי׳ שם אות א׳ ואות ד׳ ובמ״א שם אות וי״ו דכאן אפי׳ עסוקין רק בשתיה לא בסעודה אפ״ה א״ל לברך על קידוש פה״ג ואי״ה באות ה׳ יבואר מזה. והוי יודע דאע״ג דקי״ל בכ״מ דהלכה כדיעה א׳ בסתם כמבואר בש״ך י״ד רמ״ב י״ל דהוה דיעה א׳ כרבים וכת״ק נגד יחיד משא״כ בספק ברכות י״ל דלקולא אף ברבים נגד מועטים כי י״ל בש״ס נמי לא מהני בספק ברכות וש״ס כרובא ה״ה דיעה א׳ בסתם וא״ם כמי מ״ש הב״ח בסי׳ זה ס״ו וברס״ח ס״ג דשני דיעות ספק ברכה לקולא קאמר דשאני ספק ברכה משאר דינים אם לא ביחיד ממש נגד רבים אפשר דמברך ואי״ה בכללי א״י״ה יבואר זה וכאן אין להאריך ומ״ש מדין תפלת ערבית כבסימן רל״ה ס״ב יע״ש ועסי׳ תרנ״ב בט״ז אות ד׳ יע״ש : ה שניה עט״ז תוכן כוונתו ז״ל לומר דכאן באמרו בא ונקדש אף כוס קידוש לריך פה״ג וזה כדעת ע״ש המוזכר במ״א יוד וא״כ דהמ״ל דמברך פה״ג אקידוש גופא ולעיל ס״ד בלא אמרו בואו ונקדש מודה הר״מ ז״ל דאין מברך אכוס קידוש וה״ה דאין מברך אם שותה באין רשאי דאיסורא לחוד לא הוה הפסק משא״כ כאן אמירה גרע טפי ואעפ״י שבב״י כ׳ די״א בטור דעל יין קידוש מברך הוא הר״מ ז״ל והיינו בואו ונקדש חזר כאן וסובר דל״ד אמירה מבע״י או ביה״ש בלא אמירה בקידוש היום דעל היין א״ל פה״ג ואפשר אף ביין אם רולה לשתות בקידוש היום בלא אמירה אע״פ שאין רשאי א״ל פה״ג דדוקא בהמוצי׳ דיעה א׳ דמברך הואיל ואיסור׳ וגם אומר קידוש כמ״ש באות ד׳ משא״כ ברולה לשתו׳ בלא קידוש : ועם זה יתישב מ״ש המחבר כאן אעפ״י שאין רשאי מברך פה״ג ל״ל דא״י היל״ל אם מקדש מברך פה״ג לדעתו ז״ל בשלמא על הר״מ פ״ד מה״ב ה״ח י״ל אגב הב ונברך כלל תרווייהו עמ״א י״ד משא״כ המחבר דמיירי בקידוש לחוד היל״ל יותר רבותא אלא לדיוק׳ לו׳ כאן באמירה מברך פה״ג הא בס״ד בקידוש היום בלא אמירה אף שותה בלא קידוש אין מברך פה״ג אמנם דעת הר״א ז״ל בהשגו׳ א״א לו׳ בקידוש היום בלא אמירה אסור לשתו׳ אבל ברולה אע״פ שאין רשאי א״ל לברך פה״ג א״כ לא הוה לו להשיג כ״א לו׳ דגמ׳ פסחים ק״ה א׳ מיירי בקידוש היום בלא אמירה קובעת קידוש ולא הבדלה הא באמירה הבדלה נמי אסיר למשתי בלא ברכה ולמה ליה לו׳ דקידוש קובעת בלא אמירה דהר״מ נמי סובר כן בפכ״ט משבת וכאן מבע״י מיירי כמ״ש הכ״מ אלא דהר״מ ז״ל ר״ל דשבת בקידוש קובעת משחשיכה בלא אמירה ומברך פה״ג כמו הבדלה באמיר׳ והשיג על הר״מ ז״ל אגופא דדינא דכתב דוקא בואו ונקדש הוא דמברך פה״ג הא בלא אמירה משחשיכה לא ואמר דאינו כן כו׳ ועיין פכ״ט מה״ש הי״ב ומ״מ שם דעת הר״מ דאין מברך פה״ג ולא המוליא ומ״ש שם וגדו״לה מזו יע״ש בש״ד מבואר דהמוליא יותר יש סברא יע״ש וי״ל: וא״כ מ״ש הב״י די״א בטור מאי ניהו י״ל הרא״בד עיין במ״א אות ד׳ אבל למ״ש המ״א אות יו״ד י״ל דהרא״בד אפ״ה של שתיה חולק הא פה״ג דקידוש מודה דאין מברך בש״ד וזהו הנראה לי בכוונתו כאן ועמ״ש במ״א אות יו״ד מזה ועיין ח״מ . ואי״ה ברל״ע יבואר עוד : ו אעפ״י עט״ז דהמחבר כאן פסק כר״מ דאין רשאי דאמר בואו ונקדש אף ביה״ש או מבע״י אסור למשתי אף בברכה שחל עליו הקידוש מיד ואסור לטעום קודם קידוש משא״כ בקפ״ע ס״א פסק דרשאי אם רולה לברך פה״ג יע״ש ועמ״א שם אות ב׳ וכאן בזה : ז ונזכר עט״ז כאן אף לדיעה א׳ שם כו׳ וי״ל מש״ה נקיט קודם שאכל דאחר שאכל יקדש על היין אם יש לו משא״כ קודם שאכל לריך לקדש על הפת אעפ״י שיש לו יין דא״ל יהיה פה״ג הפסק בין ברכת המוליא ובין אכילה ועתו״ש ול״ע ועמ״א אות י״א . וא״ר י״ג : ח ולריך עט״ז עב״י ועמ״א י״ד דל״ק מקפ״ח סעיף י׳ ובט״ז אות זיי״ן יע״ש: ט וי״א עט״ז וכ״כ המ״א אות י״ח דוקא כאן בגמר סעודה ונטל ידיו ולא הזכיר מהב ונברך ובאות י״ג יע״ש ובסי׳ קע״ט ס״א להר׳ יונה והר״ן אכילה מותר בלא המוליא כ״ז שלא נט״י יע״ש ולפ״ז י״ל מש״ה נקיט המוליא ולא פה״ג דנגמר משמע אף הב ונברך כו׳ ועסי׳ קע״ט מ״ש שם והיינו לרבות׳ אף המוליא מברך בהב ונברך אף להר״ן והר׳ יונה שם דהכא איסורא ומעשה דהב ונברך מודים באפשר הר׳ יונה והר״ן ועיין אות ד׳: ומ״ש הר״ב להוליא נפשי׳ מפלוגת׳ סברי ראשונה כלו׳ לסבר׳ א׳ א״י אם להזכיר שבת ואם יטעום מכוס ב״ה וגם אם יאכל מעט אח״כ דליהוי קידוש במקום סעודה (כמ״ש הר״ב בהג״ה וא״ל יאכל מעט אח״כ ומה בכך י״ל כי לריך כזית ויברך בהמ״ז ב״פ וברכה שאינה לריכה אסור) ומש״ה טוב פורס מפה קודם ומקדש פה״ג ואח מברך המוליא ועיין לבוש : י טעם מקדש עט״ז וכ״כ המ״א אות י״ט וכ״כ הר״ן ובלבוש ופסחים ק״ז א׳ יע״ש ואי״ה במ״א יבואר בזה : יא מלבד עט״ז ובלילה אף בסופה אומר ויכולו והוי יודע אם לא קידש כל היום ונזכר ביה״ש למ״ש המ״א אות א׳ דכשקידש בתפלה הוה תו דרבנן על היין י״ל ביה״ש א״ל תו דספק דרבנן לקולא כבסי׳ תרנ״ב במ״א א׳ ואפשר יאמר בלי פתיחה וחתימה אם יאמר ברוך אתה השם יבואר אי״ה בפתיחה לה״ב ובפסחים ק״ז א׳ אמימר פתח בהאי ליסנא מי דלא קידש בע״ש מקדש כל היום כולו ולא סיים עד מולאי שבת לו׳ ביה״ש לא וכאמו׳. ואם לא התפלל כל השבת ודאי אף ביה״ש מקדש דספק תורה הוא וכדכתיבנ׳ : יב פרוסה עט״ז ג׳ טעמים יש א׳ כי היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתי׳ ב׳ זכר למן ג׳ שלא ירא׳ה בושתו עמ״א ד׳ ואות זיי״ן ולכאורה משמע דכאן פורס מפה רק ע״ג הפת לבד ובסעיף ד׳ פורס מפה על כל השולחן אבל מלת על גבי״ן משמע השולחן (פת משמע נקיבה משלי י״ב א׳ כ״ג ח׳) עמ״ש ברנ״ד ס״ה מזה וכ״מ בטור דפורס מפה כאלו אינו כאן וקאי אמ״ש בגמ׳ פסחים ק׳ ב׳ אין מביאין על השולחן כו׳ ואם הביאו פורס מפה כו׳ ומפה תחת הפת שיהא שולחנו ערוך עיין לבוש ולטעם זכר למן א״ש בלא״ה והיינו בשבת וי״ט לא היה המן יורד עסי׳ רמ״ב ובא״ר אות י״ז כ׳ כשמקדש על הפת לריך להניח ידו עליו כמו בכוס שנוטל בידו כבסי׳ תפ״ג יע״ש אלא יכסה מקודם קידוש וכשמתחיל לקדש יגלה ויניח ידיו עליו יע״ש. והנה ברע״ד ס״א אוחז בידו כבסי׳ ר״ו ס״ד אוחז בימינו כו וא״כ ודאי יגלהו בהמוליא ואוחז ועטסזכר למן ודאי די בשעה מועטת מכוסה ואח״כ מגלהו ומש״ה לא כ׳ הט״ז וכ״מ לטעם א׳ לאחר פה״ג רשאי לגלותו כמ״ש המ״א כ׳ דגם לטעם זכר למן רשאי לגלות מיד אחר פה״ג אבל המ״א כ׳ יקרא דשבתא ואי״ה שם יבואר: יג ואומר. עט״ז הא דא״א זמן דפחות מל׳ יום א״א זמן כה״ג בהגהות הטור בשם הרד״א אבל ב׳ מינים אומרים כמו סוכה וש״ע. ומינא׳ שאין תלוי בימים כמו ב׳ בנים מב׳ נשים וכלים חדשים אומרים אף בתוך ל׳ יום. יע״ש ועסי׳ רס״ח בט״ז ה׳ כתבנו בשם י׳ אומרים ויכלו מעומד הא לא״ה לא : יד אחר. עט״ז פסחים ק״ו ב׳ וע״ש ובטור וב״י וב״ח ובא״ר אות כ״ז משום לא פלוג דמקדש על הפת לכ״ע לריך ליטול קודם ה״ה על היין ועוד האידנא עפ״י הרוב אין ידיו נקיות יע״ש והיינו סתם ידים כשירו לברכה והאידנא עפ״י הרוב קרוב לודאי שנגע במקום המטונף ולריך ליטול ידיו ומיהו משום הא יטול ולא יברך עט״י וי״ל דליהוי קלת כנגסי הרוח. וע׳ עט״ז אות ג׳ בשם הב״ח וכ״כ המ״א אות כ״ו: טו רק. עט״ז. ובתפ״ג בט״ז אות א׳ ובמ״א אות ג׳ יע״ש: טז מלא לוגמיו עט״ז ובק״ל אות ג׳ יע״ש ושם כא׳ דכוס ברכה לריך רביעית משום ספק ברכה אחרונה משא״כ

הביאו לפתן וביולא לא הוה הפסק וה״ה לאם משנה לרכי המוליא הוה ובשתיקה רשאי לכתחלה להפסיק עסי׳ קס״ו ס״ו בזה : (יג) גמר עמ״א עט״ז אות ט׳ במ״ש נט״י או אמר הב ונברך עמ״ש שם : (יד) ולריך עמ״א ובט״ז ק״ח י״ב הקשה בזה יע״ש ואם אירע שגמר סעודה והתחיל לברך בהמ״ז ושכח של שבת לא יאמר ברכה בפ״ע לכ״ע דספק להקל עסי׳ קפ״ח ס״ו : (טו) וי״א עמ״א כי מ״ש הר״ב להוליא נפשיה מפלוגתא י״ל אתרתי אבל באמת דאף בזה תיקן דאם אכל כזית משחשיכה מזכיר שבת ועסי׳ קפ״ח בט״ז זיין ומ״א י״ז יע״ש : (טז) אם עמ״א למ״ד טועם מכוס בהמ״ז מברך פה״ג עליו ולא על כוס קידוש ולמ״ד אין טועם אין מברך פה״ג עליו כ״א אכוס קידוש פה״ג ובעי כוס אחר ואי״ה באות י״ח יבואר לענין אין עושין מלות חבילות יע״ש. ועב״י בשם א״ח : (יז) לאכול עמ״א עב״י והיינו כזית : (יח) ומברך עמ״א הזכיר נט״י ולא הב ונברך עיין אות י״ג ובט״ז אות ט׳ ומ״ש שם בזה. ולמ״ש הר״ב דיש לנהוג כן לפרוס מפה ולקדש על היין כסדר פה״ג וקידוש ולריך לברך המוליא ויאכל כזית שיהא מזכיר של שבת בהמ״ז ונוטל כוס שני על בהמ״ז וכו׳. גם שיהא קידוש במקום סעודה לריך שיאכל כזית עב״י בשם הרא״ש. שוב ראיתי בכנה״ג בהגהות הטור אות ד׳ דהיה נוהג שמברך קידוש על כוס א׳ ואח״כ מברך בהמ״ז עליו דאיתעביד מלוה חדא לעביד מלוה אחריתא והא דאין עושין מלות חבילות בזימנא חדא הא בזמנים מתחלפין לית לן בה שהסעודה מפסקת. ואם נאמר דעל כוס א׳ אין אומר ב׳ מלות משמע שם אף כשמוריק מכלי לכלי הואיל ויין אחר הוא ע״ש בשם הרב מוהר״ר איטרוך ן׳ שאנג״י ז״ל היה נוהג לקדש על אסישה גדולה (כוס ארוך גדול) כשיעור ג׳ כוסות ומקדש בלילה ולמחר והבדלה וא״י הא טעמו פגמו ואי דמתקנו אח״כ טוב יותר לחלק לג׳ כוסות גם כוס לריך שיהא מלא ואי״ה באות כ״ד יבואר עוד בזה יע״ש : (יט) אם עמ״א וכ״כ הט״ז אות יו״ד : (כ) פרוסה עמ״א ועסי׳ רי״א סעיף וי״ו מזה ועיין כאן אות זיין וט״ז אות י״ב בזה ילפנם יקרא דשבתא אף כשמקדש על הפת יגלהו בהמוליא ויניח בידו ואח״כ יכסנו עד גמר הקידוש ומניח ידיו על הפת ועל המפה ועסי׳ תפ״ג. ועא״ר אות י״ז בשם הפרישה שיוליא הפת מתחת המפה כמו שהוליאו המן מתחת הטל היינו בפעם שני ידעו שהמנסם ובפ״א כתוב ותעל שכבת הטל יע״ש: (כא) ואומר ויכולו. עמ״א ועא״ר אות י״ט: (כב) כי. עמ״א הא דא״א בשבת ורוממתנו מכל לשון דיו״ט הי׳ ע״י נסים שעשה לנו במצרי׳ ושאר נסים נלטוינו בי״ט משא״כ שבת נלטוינו ששבת ממלאכתו א״ר כ״ב בשסרד״א: (כג) יתן עמ״א בד״מ דבשעת התחלה בבירות ובקידוש בכוס ובשכ״ח סכ״א לענין רפואה בשבת: (כד) שופך עמ״א עיין שכ״ג בהגהות ב״י אות זיי״ן ד״ה אך ובא״ר אות כ״ג דהא דבעי לשתות רוב רביעית כבסעיף י״ג ביש לו אבל באין לו עדיף שיקדש על היין ויטעום מעט ממה שיקדש על הפת יע״ש: (כה) שיניחנה. עמ״א ועא״ר כ״ג וכ״ד ובתו״ש אות כ״ט. ובית הכנסת אין לנו אורחים ודאי הבדלה עדיף דמוליא שאינו בקי מקידוש דאין מוליא בלוס דבעי במקום סעודה׳ ומ״ש בשם שכנ״ג (הוא מהדורא בתרא) כתבתי כן בט״ז אות() והנך רואה שהשמיט ברכת המזון משמע דסובר דהוה חבילות אף בזמנים נפרדים משא״כ קדושה והבדלת׳ חדא היא כמו יקנה״ז: (כו) אחר עמ״א. ע׳ עט״ז וב״ח דשמיעה לא הוה הפסק: (כז) וי״א. עמ״א בקס״ו א׳ מזיגת הכוס לריך דקדוק גדול ולי״א דאסיר להפסיק בין נטילה למוליא לריך ליתן לכוס קודם נטילה וקידוש לורך סעודה לא הוה הפסק דאסור לאכול קודם קידוש ואין קידוש אלא במקום סעודה משא״כ ליתן לכוס מהקנקן לריך ליתן קודם נטילה. (כח) בליל פסח. עמ״א ועמ״ש בט״ז אות י״ד וט״ו בזה יע״ש : (כט) שיטעמו כולם עמ״א הא עדיף דטעים התקדש מלא לוגמיו ממה שיטעמו כולם וילטרפו שתיות כולם למלא לוגמיו. (ל) רובו עמ״א ועסי׳ תע״ב ס״ט במ״א יו״ד וי״א ואפשר שאני ד׳ כוסות הא קידוש אף בכוס גדול א״ל רוב הכוס ודי במלא לוגמיו׳ אם אין לו אלא כוס פגום יקדש עליו ממה שיבטל יין קידוש אף שיש לו פת ומכ״ש בשחרית והבדלה ועסי׳ קפ״ב בט״ז זיין ומ״א י״ב ול״ע בלילה די״ל יקדש על הפת : (לא) הפסיק . עמ״א תו׳ ברכות מ״ם א׳ ד״ה הביאו לאורה שסעודה קאי ולא אקידוש ומ״מ י״ל רגם בהמוליא אם שח מלרכי סעודה אף דלאו לרכי המוליא אין חוזר ומברך ה״ה בקידוש אם שח מלרכי סעודה אין חוזר ומברך פה״ג דקידוש כמו מלרכי סעודה והמוליא הוה : (לב) יביא . עמ״א ובט״ז אות י״ט ומ״ש בשחרית על שכר כו׳ דווקא שכר ובשחרית הא יין בשחרית ויש לו עוד יביא כוס אחר יין ובלילה אין מקדשין על שכר כבסי׳ ער״ב. ואף דמקדשין על פת מ״מ כשיש לו יין לריך להביא כוס אחר בלילה דיין חשוב הוא ואסמכוהו אקרא זוכריהו על היין ועא״ר ל״ד :

רעב אם כו׳ מפלג המנחה ואילך לא קודם לכן כבסי׳ רס״ז וס״ב. יש לפניו ב׳ מקומות בא׳ יהיה לו יין קידוש ובא׳ שמתפללין בעשר׳ ל״ע למ״ד קידוש על היין ד״ת ותפלה דרבנן כבסי׳ תקל״ה דספק תורה עדיף מוודאי דרבנן ועסי׳ רע״א בט״ז ומ״א א׳ וכאן בא״ר אות י״ב: (א) על. עמ״א ועמ״ש בט״ז אות א׳ ב״ג מזה : (ב) וטעמיה. עמ״א ברי״ד ס״ד (ט״ס ר״ו) ולא כב״ח בזה דטעמיה שלא ואין שותין מפני חמילותו אף בלא הקרים שהכל ופשיטא שאין מקדשין עליו ובהקרים הסכים לב״ח באות ד׳ שאין מקדשין עליו יע״ש: (ג) יין. עמ״א בת״ר א׳ דיקדש על ישן ויקח החדש בשעת שהשייני דמלו׳ מן המובח׳ על יין ישן והיינו בן מ׳ יום: (ד) קמחין. עמ״א קמחין לחוד נקודות לבינות והקרים שיש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו ובט״ז ר״ד א׳ מכשיר קאנ״יק לקידוש במסנן אותו: (ה) לחלוחית. עמ״א ועסי׳ ר״ב במ״א אות כ״ז מזה ועיין שו״ת ח״ל ק״א ביין לימוקים לענין מי פירות בפסח כ׳ יין לימוקים כשר לנסכים והיינו בדרבנן הא מי שריית לימוקים גרע ממזוג יע״ש ועיין בבכור שור ב״ב ל״ז מיין לימוקים בענין שיהיו הלימוקים יותר מא׳ משמש במים לאחר שנכמו כו׳ ועסי׳ ר״ד משמע שתם שמברכין פה״ג על מי שריית לימוקים כל שמשך כו׳ ובסי׳ תס״ב במ״א וי״ו כתבנו מזה. ויש לראות המחבר שפסק בס״ג מתוק מקדשין ובס״ה מזוג טוב יותר לקידוש אע״פ שלנסכי׳ דיעבד פסול כמ״ש הר״מ ז״ל פ״ו מה איסורי מזבח הלכה ט״י ובס״ח הביא דיעות במבושל ודבש די״א פסול כמו לנסכים וזהו דעת הר״מ ז״ל פכ״ט מה״ש הי״ד ואפשר מבושל ודבש לאו מטעם זה אלא טעם הר׳ שמעיה והרי״ן גיאות עיין בטור ומש״ה השמיט המחבר וטור ולבוש הזכירו יע״ש ול״ע שם. ובר״מ פכ״ט משבת הט״ו מכשיר ביין מזוג אע״פ שפסול לנסכים וכ״ה ב״ב ל״ז ה׳ ומ״ש שחור ודבש ומ״ש משמרי יין כה״ג ול״ע: (ו) שמקדשין. עמ״א פסחים ק״ז א׳ אמימר לא היה לו יין להבדלה ובת טוות אלמא אע״פ שאין עכשיו כיון שמלוי כל השנה לריך להדר אחריו ועל יי״ש הרא״ה לפר״א סי״ג דבעינן רוב רביעית הייני בלא הפסק כבסי׳ תצ״ב במ״א אות י״א ויי״ש א״א לשתות כך ועיין א״ר אות י״ג וברפ״ט ס״ג ואי״ה שם יבואר: (ז) על. עמ״א בתפ״ג ועסי׳ רע״א במ״א ד׳ וט״ז י״ב: (ח) לא. עמ״א ובלבוש כ׳ דיין מלוה מד״ס יע״ש ועתו׳ פסחים ק״ו ב׳ בתו׳ ד״ה מקדש דלר״ת אין מקדשין כלל על הפת לכן כשיש יין בעיר יקדש על היין: (ט) ומי. עמ״א. ועי״ד רל״ט ס״ו דאפי׳ למ״ד על היין ד״ת י״ל דשבועה חלה עליה כיון דאין מפורש בקרא כ״א מדרש דזכור זכריהו על היין לא הוה לא עשה כ״א מלו׳ בעלמא וחיילא שבועה עליה כ״ש בכולל דפשיטא חיילא ועיין נזיר ג׳ בתו׳ שם. ומ״ש הב״ח דמש״ה קדשו על שכר לפטור שכר שבתוך הסעודה כבסי׳ קע״ד ס״ו ועא״ר י״ד ותו״ש דחשו לדעת רוקח דיין אין פוטר מברכה ראשונה יע״ש. עט״ז בקע״ד אות ב׳ דווקא שהיה לפניו יש לייסב זה ועי״ש:

רעג (א) שאם. עמ״א עב״י בי׳ הרי״קורי״ן משמע מפנה לפנה נמי לא ומש״ה כ׳ ל׳ דיעבד ולא לכתחלה אע״ג דהלכה כהרמב״ם ורא״ש מ״מ כיון דאין טורח בזה למה לנ לכתחלה לעשות כן : (ב) ומבית. עמ״א סוכת שלנו הם בחלר ומחילות הבית של בית החורף מפסיקות הוא מחדר לחדר ולריך דווקא תנאי הא מסתמא קידש בסוכה וירדו גשמים או להיפוך לריך לחזור ולקדש כשלא שתה שם רביעית או לאם כזית כבס״ה והלבוש כ׳ דסוכה דרך להפנות מחמת הגשמים ועדיקמתנאי יע״ש משמע הטעם דהוה כמתנה בפירוש לאכול במקום אחר וא״כ אף לדידן דמחדר לחדר עכ״פ מהני תנאי ה״ה סוכה כה״ג ואפי׳ מבית לחלר או סוכה ברחוב אכל ביתו ורשותו כשרואה מקומו אפשר שרי ואי״ה באות ג׳ יבואר עוד: ומ״ש שכ״מ בתו׳ פסחים ק׳ ב׳ ד״ה ידי ירושלמי מי שסוכתו אריגה מקדש בבית ויולא לסוכה בשדעתו לכן ומיירי ב״ש לה מחילו׳ אחירות ומש״ה בעינן דעתו לכן ועא״ר אות ב׳ בזה: (ג) שרואה מקומו. עמ״א בקנ״ה ס״א אפי׳ ב׳ בתים מלטרפין לזימון ה״ה לקידוש הוה מקום סעודה עב״י וב״ח: (ד) ואח״כ נמלך. עמ״א הרא״ה לס״ה אות ח׳ דאקשפתה כוס קידוש מלא לוגמיו כל שלא שתה רביעית לא יצא אתלגאונים ועט״ז ד׳: (ה) ולריך. עמ״א הנה הר״ב התחיל ואמר שיהא בדעתו כו׳ משמע בדעתו תליא מלתא כל שלא היה דעתו לאכול מיד אעפ״י שנמלך ואכל אח״כ מיד לא יצא והוא סתור ממ״ש אחר כך דאם היה דעתו שלא לאכול מיד ונמלך ואכל יצא ובלבוש ירא׳ה שהבין הגהות רבו דהג״ה דאם דעתו שלא לאכול כלל מיד לא כאן ולא במקום אחר אף שנמלך ואכל מיד לא יצא אבל אם היה דעתו שלא לאכול כאן רק במקום אחר מיד ונמלך ואכל כאן מיד יצא ונלמוד מאביי פסחים ק״א א׳ דאמר להו רבה טעימו מידי כו׳ והיינו הואיל ודעתייהו היה עכ״פ שיאכלו בביתם ועט״ז אות ב׳ יע״ש ויהיה פי׳ הג״ה דלריך לאכול לאלתר או דעתו מהני אעפ״י שנמשך קצת אח״כ מהני כו׳. והמ״א אף שהודה לדברי לבוש באות וי״ו דבעינן דווקא שיהא דעתו עכ״פ לאכול במקום אחר (בב׳ בתים) ונמלך כאן יצא הא דעתו שלא לאכול כלל אף נמלך ואכל כאן לא יצא אפ״ה לא ניחא ליה לפרש דברי הר״ב בהג״ה מ״ש אבל בלא״ה כו׳ שיהא כוונתו כן דזה אין מבואר שם כ״א מ״ש מהר״י מולין והיינו שדעתו להפסיק בדברי׳ אחרים כאן כו׳ ועא״ר: (ו) לאכול ש״ס מיד. עמ״א בד״א כפי דעתי הליונט״ם כי מלייננו אות וי״ו או שיהא בדעתו לאכול שם מיד ובאמת לריך לליין אמ״ש הר״ב ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך ילא היינו דעתו היה עכ״פ לאכול בבית אחר וכ״ה בב״י מיהו אם קידש כאן ע״מ לאכול במקום אחר ואכל כאן יצא הוא מדאביי כמ״ש הט״ז ורמ״ז הר״ב בהג״ה במלת שם וכ״ה בלבוש ועיין אות ה׳: (ז) לקדש. עמ״א בהמוצי׳ ושאר נהנין יכול לברך לבני ביתו הקטנים אע״פ שאין אוכל עמהם אם אין יודעים בעלמם כבסי׳ קס״ז ס״ט לחנכם במלות אבל קידוש דחובה הוא אין חילוק בין קטן וגדול דא״י אף גדול מוליא וביודעים אף קטן יקדש בעלמו עתו״ש . ופשוט דיכול לקדש לקטן אע״פ שסבר ילא הוא לחנכם ועיין לבוש בהג״ה כתב דנשים חייבות דאיתקש זכור ושמור ה״ה קטנים ישנו בשמירה קלת כבסי׳ שמ״ג א״י מהו דשם מבואר קטן אוכל נבילות אין ב״ד כו׳ רק אביו חייב לחנכם ובהג״ה שם בר חינוך אף ב״ד מלווין מטעם חינוך לא מ״ה וא״כ לית קידוש קטן כ״א מדרבנן כבסי׳ ער״א במ״א ב׳ ואין מוליא לנשים ומ״מ חרש ושוטה אין מוליאין אותן דהוא חייב מדרבנן : (ח) שחייב עמ״א עט״ז ד׳ הגאונים סוברים באפשר חיוב ברכה אחרונ׳ רביעית דווקא . ובק״ל נסתפק שיעור חיוב ברכה אין ענינו לכאן דמ״מ סעודה לא הוה אלא ברביעי׳ והגאונים נקטו חיוב ברכה אחרונה דסוברים דווקא ברביעית ׳ ומ״ש מתו׳ פסחים ק״ה א׳ ד״ה ור׳ יוחנן וממילא דרב דאמר ידי יין לא ילאו אף שתו בביה״כ ואהא קאי שמואל ידי קידוש לא ילא ואף שתו דסתמא הכין משמע ש״מ דרביעית דווקא בעינן : (ט) וגומר. עמ״א ואם אוכל אח״כ במקום אחר אין לריך לברך תו על הכוס פרי הגפן כבסי׳ תל״א ס״ד אבל לאם משנה לריך לכל הסעודה יע״ש : (י) לאם כזית מ״א ועב״י וב״ח דחיוב ברכה כו׳ : (יא) פירות . עמ״א סעודת שבת קובעת למעשר דחשיבא וכזית בעינן חיוב ברכה אחרונה וה׳ מינים מיזן זייני . ועסי׳ ר״ח במ״א כ״ה תמרים סעדי וזייני יע״ש וא״כ י״ל דהוה קידוש במקום סעודה : (יב) שותין . עמ״א וט״ז ד׳ ומ״מ לריך כוס של רביעית מלבד מלא לוגמיו שטועם תחלה עב״ח רס״ט וכאן יע״ש דחיוב ברכה ואין מסופקים כבסי׳ ק״ל ס״ג : (יג) ושמע . עמ״א כ״ב הט״ז אות

ב׳ דלא כלבוש שסובר המוציא שלאחר קידוש דליהוי קידוש במקום סעוד׳ מברך להם אע״פ שאין אוכל עמהם אלא צריך שיאכל עמהם ולא עוד שמיסב עמהם בשולחן ובאות כ״ח כ׳ שם דאפי׳ בדיעבד י״א דלא יצאו כשלא הסיבו ומיהו כה״ג הוה ס״ס. הא מטעם ספק ברכות לקולא ובפרט המחבר והר״ב אודי ליה שם מ״מ יש תקנה אם יש אחר שלא בירך ולא שמע המוציא עדיין שמיסב עמהם ויוציאם שנית משא״כ כאן הוה ס״ס וי״ל ס״ס היכא דיש לתקן בקל מתקנינן כזה : (יד) וכגון. עמ״א דש״ץ מסתמא מוציא לכל אע״פ שלא כוון דדעתיה אכ״ע אף מי שחוץ לביה״כ כבסי׳ תקפ״ט הכא כיון שמנהג הוא דלית עתה אורחין אף לפעמים שיש אורח שם וספד מיד צריך לומר לש״ץ שיוציא אותו או שכינו הקרוב לביה״כ ועסי׳ תרע״א בנר חנוכה בביה״כ כה״ג וא״ה שם יבואר : (ט) והכי מסתברא. עמ״א ואפשר אם מקדש במקום נר ואוכל שם מעט או שותה רביעית וא״כ הולך לחצר לאכול עדיף טפי כי היה הקידוש במקום נר ועמ״א אות ט׳ לענין בהמ״ז וברכה אחרונה יע״ש ועסי׳ רס״ג וס״ט וכ״ן כאן :

רעד (א) התחתונה . עמ״א ועט״ז מזה . בשבת א״א לחתוך מעט שיהא לחם משנה לכן רושמין בסכין ועסי׳ קס״ו : (ב) מצוה . עמ״א פסחים ק״א א׳ רבה אמר לאביי טעימו מידי ובתו׳ כ״ב ד״ה ובקידושא כו׳ ובקפ״ח ס״ו דבשבת חוזר לראש דאף בלילה כו׳ מ״מ ב׳ סעודות חייב בפ״ת . ואם היינו אומרים אף על פי דהזכיר בתפלה שבת מ״מ הקידוש ד״ת כנראה מט״ז סי׳ רע״א אות י״ט ונאמר כל שלא קידש במקום סעודה אמרו חז״ל דמידי קידוש לא יצא אף מ״ה וכמ״ש בפתיחה כוללת וכמו שיראה הרואה בסוכה ג׳ א׳ בהא אלו היית נוהג כן לא קיימת מצות סוכה מימיך וברכות י״א בתו׳ ד״ה תני רב יחזקאל אם כן היה חושש רבה דלמא איתעקרא לכו שרגא ולא תאכלו ולא יצאתם ידי קידוש כלל וספק תורה לחומרא לכן טעימו כאן משא״כ לחשש שלא יסעידו היום אף דמצוה דרבנן לסעוד בליל שבת פת באפשר לא היה חושש דלמא איתעקרא לכו שרגא כי ספק דרבנן לקולא :

רעה (א) ואין. עמ״א כל דבר הצריך עיון קצת אין עושין לאור הנר שמן אף אם הוא משמנים הכשירים ופסולי׳ אין משתמשין כלל אף אם הוא דבר שאין צריך עיון כלל אסור . (ב) בעששית. עמ״א ואם מסר המפתח לאחר דמי לאומר לחבירו תן דעתך עלי דמותר בס״ג א״ר ב׳ . (ג) בנר . משמע אפי׳ מועט בכלי ליכא איסור תורה . ומ״ש ורמב״ן מיקל בחלב דמאיס לא הבינותי דהא אין קורין לאור הנר יש ב׳ טעמים או דצריך עיון חיישינן שמא יטה אף בשמן כשר או דשמא יסתפק ממנו כיון דמקרב א״ע לשמן ביותר וא״כ בנר של חלב בלא״ה בדיל דאסור הוא משום חלב ואפשר בשומן היתר קאמר דמאוס הוא וצ״ע גם הא יש לחוש שמא יטה וכזה י״ל בקנדיל״א ל״ש יטה רק שמא יסתפק ממנו. וב״י ט׳ דשרי קשה בשמן ליחוש שמא יסתפק וחייב משום מכבה אף ב״י ט׳ עט״ז ב׳ ובחדושינו כתבנו מזה. (ד) ב׳ קורין . עמ״א עמ״ש בט״ז אות ג׳ מזה : (ה) יזכירנו חבירו . עמ״א דמילי דרשות אפי׳ שנים אסור ואפשר אפי׳ א׳ עומד ואומר תן דעתך לא התירו אלא בלקרות ועט״ז ג׳ משמע דווקא אין פולין דכ״א מעיין בדידיה הא בשאר דבר הרשות מהני שנים : (ו) לומר . עמ״א זמירות מי שאין רגיל בהם אסור ובאומר תן דעתך עלי שרי : (ז) שאימת . עמ״א ובלבוש דווקא בפני רבן ועא״ר אות יו״ד פסק כלבוש דווקא בפני רבו׳ יע״ש וב״י ד״ה רמ״ה סי״ד דאסור ללמוד עם תינוק בשבת דבר חדש מפני טורח השבת : (ח) מפני . עמ״א ובחדושינו הארכנו בסוגיא בזה וכאן אין להאריך : (ט) ויש . עמ״א דמאוס ולא חיישינן שמא יסתפק ממנו וגם שמא יטה ליכא למיחש דאורו רב : (י) שא״ל עיון רב . עמ״א עיין לבוש בשל נפט מורין לשמש קבוע דמסריח ומאיס משמע שאר שמני׳ אף שאין שמן זית אם הוא דבר שדרכו להסתפק ממנו אסור : (יא) שמא . עמ״א ועב״י ולבוש ועמ״ש בט״ז אות ח׳ מזה יע״ש וכאן אין להאריך :

רעו (א) אסור . עמ״א עב״י התו׳ בשבת קכ״ב דווקא באיסור תורה הא באיסור דרבנן מותר לאחר והר״ן סובר אף בדרבנן אסור לכל ושאני תחומין כו׳ ולענין דינא בא״ר א׳ הביא דברי רי״ו דבכל איסור דרבנן שרי לאחר ועסי׳ תקט״ו בט״ז ומ״א אות ט׳ וי״ח הביא דברי רש״י ביצה כ״ה א׳ שכ״כ התו׳ שם דתחומין דרבנן לא החמירו כולי האי משמע בכל איסור דרבנן כן הוא ועמ״א שם וא״ה בט״ז א׳ יבואר עוד מזה : (ב) קצב . עמ״א עשה כלו׳ כאלו ר״ל ואין חילוק בין קצץ בעת שיצטרך והיינו קיבולת או לא קצץ והיינו שכירות ומלת או בקבלנות או שכירות פי׳ למ״ש קצץ או לא קצץ ועסי׳ רנ״ב במ״א אות י״א והר״ב מתיר שם בצריך לו ושאני כאן דמ״מ עושה הדלקת נר שיהנה הישראל בשבת בה יע״ש . והיינו אף במלון של עכו״ם ועכו״ם עושה ע״ד ישראל בקיבולת אסור אבל בבית ישראל בלא״ה לא מהני קיבולת ועיין אות ד׳ וא״ה שם יבואר : (ג) דגזרינן . עמ״א בשב״ה ס״י מחלק בחבירו כו׳ . וכתב דחימום בית החורף של עכו״ם דשאי ישראל לכנוס שם דהוה כמו נר : (ד) מדעתו . עמ״א מלת מדעת״ו היינו עכו״ם עשה מדעת עצמו בשביל ישראל ולא צוהו הישראל וכ״ה בב״י ב׳ תיבות בשביל ישראל אין מטריחין לצאת מביתו דמה ה״ל למעבד והוא לא צוהו הא צוהו צריך לילך חוץ דמ״מ נהנה הוא מאור משא״כ כשלא צוהו אין מטריחין לצאת הא להשתמש אצלו אסור כיון דע״ד ישראל ר״ל בשבילו עשה ועיין לבוש וחייב לגרשו מפני חילול השם אף בקיבולת בבית ישראל אסור אף שלא יהנה מחימום שיש לו חדר אחר ובכל פעם שידליק ילך לחדר אחר מ״מ יאמרו שהעכו״ם עושה בשליחות ישראל הואיל וביתו הוא ועיין אות ב׳ ועתו״ש ולמ״ש א״ש : (ה) צריך . עמ״א ולשמש לאורו אסור דעכו״ם שהדליקו ודעתו בשביל ישראל אסור לכל רק שאין מטריחין לצאת ועיין פרישה וא״ר אות ו׳ וה״ה במלון עכו״ם א״ל לצאת ממלון וכ״כ הט״ז ועב״י עובדא דשמואל בבית עכו״ם יע״ש : (ו) הוכחה . עמ״א תקט״ו ס״ו ועמ״א שם וכאן בב״י דמשום ספיקא נמי אסור ועא״ר אות ז׳ וי״ן דש״ס י״ל שירבה בשבילו וא״ה שם יבואר ובלבוש משום חומרא דשבת אזלינן בספיקו לחומרא והא גם ב״ט הדי״ן כן וי״ל שם הוה דשיל״א או שמא ירבה בשבילו . והך הוכחה פי׳ שהעכו״ם משתמש מיד להדי נר וכ״כ הלבוש ועב״י הא כשמשתמש אח״כ אין הוכחה . ומשמע שאין חילוק בין הסיבו בבית ישראל או עכו״ם ובין ליקח נר שלו או נר של ישראל הולכין אחר הרוב או בשיש הוכחה וצ״ע : ועיין אות ד׳ וי״ד : (ז) לסעודת . עמ״א משמע מדבריו כשיש נר דולק אפילו צוה לו להדליק עוד מותר אח״כ להנות כיון כשיש בלא״ה נר ועא״ר אות י״א בשם ב״ח ס״ב דבצוהו אסור אף שיש לו נר אחר יע״ש : (ח) במקום . עמ״א עא״ר אות יו״ד מפ״ז ס״ה ופל״א ומ״א ה׳ . דשם משמע מאן דמיקל אף שאין הגוף נהנה וכ״ש הוא דמצות לאו להנות נתנו וי״ל התם מצוה עוברת משא״כ בנין בית הכנסת יבנו בחול ועסי׳ רמ״ד במ״א אות ה׳ אף בקבלנות יש לאסור ומ״מ כשיש חשש עיכוב ולא יניחו אח״כ כלל לבנות יש לצדד להקל אף בשכירות אם לא ירצה העכו״ם בקבלנות ומצוה דרבים עדיף וצ״ע בזה : (ט) ואין מוחה. עמ״א והיינו בדרבנן או ד״ת ואין מפורש כבסי׳ שס״ה ס״ג ותר״ח ס״ב . וביה״ש ע״ש מותר שבות לצורך מצוה ולמ״ש עמ״א שמ״ב ויש לו׳ דמסופק לעשות ישראל בעצמו שבות במקום מצוה דבע״ש שרי כבסי׳ רס״א מ״א וי״ו ומעירובין נתנו בכרמלית כו׳ ולמה שכתבתי י״ל דאסור דאיקבע איסורא משא״כ אמירה לעכו״ם קיל בכמה דברים א״כ במ״ש לו׳ ביה״ש להדליק נירות ביה״ש י״ל הוה ס״ס שמא הלכה כמאן דמתיר לצורך מצוה ושמא ביה״ש מ״ש כמו ע״ש : ועדיין צ״ע כי ס״ס לא הוה בדבר דלא ידעינן מה אמור ביה קמאי וחסרון חכמה גם סעודת ברית מילה וכדומה י״ל סעודת מצוה משא״כ ביה״ש מ״ש סעודה שלישית נהי דבכל הסעודה חשיב מצוה מ״מ שמא לא מקילין בכך ומ״מ י״ל הואיל ואיכא דעת המקילין אין להחמיר ביה״ש ועא״ר אות י״ב : (י) ליטול . עמ״א גם בנר שמן לא הוה פ״ר דאפשר שילך עם הנר בנחת ולא נכבה השמן ובעכו״ם אף פ״ר שרי כבסי׳ רנ״ג במ״א אות מ״א ועסי׳ רס״ה במ״א אות ד״ה וברע״ז בט״ז אות וי״ו : והנה מוכח דנר שמן אם הולך בנחת לא הוה פ״ר רק כשמנער מטבלא ובנר שעוה ל״ש הטיה ועא״ר בער״ה אות ג׳ בשם מי״ט דבנר שעוה שייך הטייה והביא כן דעת הרמב״ן במלחמות וכאן אות י״ג ותקי״ד ה׳ והמי״ט לשיטתיה בסוף תמיד וצ״ל דמנער הטבלא הוה אין מתכוין ולא פ״ר אבל אם באמת מטה השעוה לפתילה אף בנר קנדילא שייך הטייה וחייב משום מבעיר והחוש יעיד על זה ועתו״ש אות ט״ז ולמ״ש א״ש דמש״ה לא התירו בשבת לילך בבית המקדש באבוקה בידים דחשש קרוב הוא שמא יטה בכיון ושייך הטיה כה״ג ומה דפריך בשבת מ״ז א׳ דטלטול הנר לר״ש הקשה כן בא״ר כאן אות י״ג ובחדושינו בשבת מ״ו ב׳ בתו׳ ד״ה כבתה אין לא כבתה לא דה״מ לדייק מרישא י״ל שיטה ומבעיר ומכבה משא״כ כבתה דווקא הא לא כבתה אעפ״י שאין בו שמן רק נשאר הפתילה לחוד אוסר והא דאמר מ״ז א׳ הנח לנר שמן הוא ל״ד ועיין שם מ״ד א׳ ר״א בר״ש או׳ ועיין פני יהושע ואין להאריך : (יא) רק . עמ״א ברע״ט ס״ד בהג״ה התיר הר״ב ע״י עכו״ם דכהתכה דמי וכאן התיר כך ושם כתב באות ט׳ לפי מ״ש אח״כ דכל שיש היתר ע״י מן הצד שרי לו׳ לעכו״ם כדרכו והיינו כאן לצורך גופו משא״כ התם שלא יגנוב לית היתר כו׳ והקשה על רש״י מ״ד א׳ ובחדושינו כתבנו בזה ומ״מ לדידן קיי״ל כר״ש שאין מתכוין שרי אף באיסור תורה א״כ בטלטול הנר ליכא חשש שיכבה רק מוקצה וטלטול מן הצד שרי לצורך גופו ומש״ה מותר ע״י עכו״ם ועיין לבוש כאן במ״ש דלא עושה מלאכה ד״ת היינו נמי מהני טעמים דגם לעצמו עושה העכו״ם וכל שעושה לצורך שניהם אפשר שרי בדרבנן עיין אות וי״ו ולטעם המ״א י״ל דלצורך שניהם אסור בדרבנן כל שאין מצוה וכאן הואיל ויש היתר לישראל מן הצד : (יב) אם . עמ״א ועט״ז אות ג׳ יבואר א״ה בזה : (יג) ומותר. עמ״א משמע אף בנר ישראל אם מדליק עכו״ם וישראל מוחה שלא להדליק והדליק בע״כ דשרי דגלי דעתו דלא ניחא ליה ועא״ר אות ט״ז פקפק ע״ז : כתב א״ר אות י״ז עכו״ם שרצה לתקן נר ישראל (למחוט וכמדומה) וכבה בידו והדליקו מותר לישראל להשתמש בו דהוה לצורכו שהוא כבה וראיה מתו׳ שבת קכ״ב דגזרינן שיאמר לו ול״ש כאן וא״ה בט״ז סוף הסי׳ יבואר זה וכאן אין להאריך : (יד) להדליק. עמ״א חילק בין אות ד׳ כשהנר ועליה של ישראל צריך למחות ועיין א״ר אות ט״ז : (טו) ולא. עמ״א ולו׳ לעכו״ם בפי׳ שיסיק כל שהקור גדול יש להתיר באפשר ולהסיק אחר מנחה בשבת שיהא למ״ש אסור עב״ח מאחר דכבר נתחמם בבוקר יע״ש : הא לא חימם בבוקר אף שיסיק התנור סמוך ללילה ולא יהא חם רק במ״ש מ״מ אבל חולה מותר וכל מה דמקדים פיקוח נפש הוא . ויתר הדברים א״ה יבואר בט״ז אות ה׳ :

רעז (א) כדרכו. עמ״א עט״ז אות א׳ וב׳ לא כ׳ כן ומ״ש בגמ׳ מ״ו ב׳ דפריך כבתה אין לא כבתה לא אמאי ומשני בשיש ולא שמקרב השמן אלמא בנחת אין מקרב וי״ל התם לא כבתה אע״ג דליכא שמן עמ״ש בסי׳ רע״ו אות יו״ד. ובא״ר א׳ כתב לרש״י אף שסדר תוך חדר מ״מ בפתיחת הדלת הוה כמו נופח ויש רוח ומש״ה בנחת שרי כה״ג ועתו״ש וח״מ : (ב) שמא. עמ״א אף בחדר קטן אף הנידות במזרח והדלת במערב אסור וכש״ב במדורה דווקא קרובה אל הדלת ה״ה כאן : (ג) לנעול. עמ״א בנר אפילו באויר קטן מאוד כמו דלת זכוכית הקבוע בנר תמיד בבית הכנסת שרי ובמדורה באות וי״ו דדוקא בבית שיש אויר הרבה שרי הא לא״ה להאוסרים שם אסור ומיהו עששית שקורין לאנטיר״נא מלאכתו לאיסור ואפי׳ דלת הקבוע בו אסור לפותחו ולנועלו בשבת ועט״ז מ״ש בזה יע״ש: (ד) ולנועלו כדרכו. עמ״א וכבאות ה׳ והר״מ פ״ה משבת הי״ו כפי׳ ר״י לא כפי׳ ר״ח כו׳ ועט״ז א׳ פי׳ בע״א ולפ״ד המחבר לשיטתיה שבפי׳ ר״י בקבוע בדלת לא כ׳ כדרכ״ו וכמ״ש הט״ז אות ב׳ ובהכרח הר״מ כפי׳ ר״ח ונעילה אסור. אבל המ״א ז״ל לא הוכח לו בזה מלי׳ המחבר שכ׳ נוקשה עליו משמע מנר וכמ״ש באות ה׳ בשם הריב״ש וכ״ה בטור אבל ברא״ש שם שהדלת

כוס קידוש בהמ״ז פוטרתה כבסי׳ ער״ב ס״י וקע״ד ס״ז יע״ש א״כ די ברוב רביעית ומשמע אפי׳ מקדש קודם נטילה א״צ ברכה אחרונה על כוס קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה והוי צרכי סעודה וא״ה בער״ב ס״י ורצ״ע ס״ח יבואר: יז שטעמו. עט״ז עב״י בשם המ״מ ובלבוש כ׳ שיטעמו כולם מלא לוגמיו ועא״ר אות כ״ט ועי׳ לבוש מ״ש דאם לא טעם מלא לוגמיו הוה ברכה לבטלה קשה דודאי אסור להנות מעוה״ז בלא ברכה אפי׳ כ״ש אלא דחז״ל תקנו שיהא כוס ברכה הנאה מרובה כמלא לוגמיו: יח ודוקא. עט״ז משמע אף קידוש של יום בשחרית דאסמכוה אקרא בפ׳ ע״פ ק״ו א׳ נמי הכין הוא להגאונים ובלבוש כ׳ דקידוש ד״ת הוא ואסמכוה אקרא להיות יין א״כ קידוש של יום ודאי דרבנן י״ל דמודים הגאונים עסי׳ רפ״ט במ״א א׳ ובי״ט ג״כ דקידוש דרבנן עמ״א א׳ א״כ להלבוש מודים הגאונים ולהט״ז י״ל די״ט נמי אסמכוה אקרא שיהיה קידוש י״ט א״י וכמ״ש א״ר אות ג׳ בשם בה״ג פסח למען תזכור שבועות וסוכות וזכרת יע״ש והיינו בי״ו כתיב זכרו כיין לבנון ועמ״א א׳ י״ט אם. עט״ז מ״ש התו׳ פסחים ק״ו ד״ה זכרהו וברים נזיר ג׳ יע״ש וממ״ש להסמיך לקידוש ד״ת אתה רואה לכאורה שחולק על המ״א א׳ וסובר בתפלה אין יוצא ידי קידוש ד״ת יע״ש. ולדינא פסק כמהרא״ש דאדרבנן כל שלא עשה כתיקון חז״ל לא יצא וצריך לחזור ולקדש כל שהקידוש היה שלא כדינו כמו יין וכמו קידוש שלא במקום סעודה בסי׳ רע״ג סעיף ב״ג אבל כשהקידוש כדין וא״כ אירע קלקול יתקן אשר עיוות ומש״ה נשפך צריך להביא כוס אחר ויברך פה״ג ויטעום ועמ״א אות ל״ב וא״ה שם יבואר ועא״ר אות ל״ג. ומ״ש שאם יש לפניו יין א״צ לברך פה״ג כבסי׳ ר״ט ס״ב ובט״ז אות ב׳ ומ״א ח׳ והא דאין אחרים עמו כל שהיה דעתו לשתו׳ עוד יין שלפניו אין צריך לברך פה״ג וטועם כך אבל בלא היה דעתו לשתו׳ כ״א כוס קידוש פשיטא דחוזר ומברך וטועם יין אחר וכנשפך זה הכוס אם היה דעתו שישתה עוד מה שעל השלחן או על הספסל א״צ לברך פה״ג שנית. ולענין אי קידוש על היין ד״ת או דרבנן מבואר במ״א א׳ וט״ז א״ב יע״ש וכאן אין להאריך׳ שיטה מקובלת ביצה ד׳ ע״ב רב אשי מבדיל ומברך הבדלת י״ט ד״ת דלא כמ״מ פכ״ט והוא פלא בעיני וא״ה בר״צ״ו יבואר עוד :

רעב א יין מגולה. עט״ז בי״ד קי״ו א׳ בשם הפרישה וב״ח כאן ס״א תי׳ דנלמוד מדר״ן ולדידן שאין חוששין לגילוי אפ״ה פסול לקידוש הקריבהו כו׳ ויש לעיין במשקה דעביד טיף טיף דאין בו כלל משום גילוי ע״ד שם אם נאסר לקדש עליו דאפשר הפחות והסגנים לא קפדי כ״א בית חששא אף האידנא משא״כ זה וא״ה באות ב״ג יבואר עוד: ב אפי׳ האידנא עט״ז טור בשם הריפאות ג׳ למד כן מדר׳ נחמיא ב״ב פ״ז ב׳ יע״ש. ועד״מ ט״ו מה׳ איסורי מזבח הט״י. ומ״א אות א׳. ויין שמריח אחר החביות אין מקדשין עליו תו״ש ב׳ בשם שער אפרים יע״ש: ג דריחים. עט״ז וכ״כ המ״א אות ב׳ דמש״ה השמיטו המחבר דסמך על ר״ה ועט״ז א׳ שם ועל הר״ב קשה דכתב טעמים חלא דשכל והשמיט ריחים חלא וטעמא חמרא דמקדשין עליו. והוי יודע שיין שנתערב בו שלים ממשקה תאינה וכדומה אני מסופק אע״ג דמברכין פה״ג כבסי׳ ר״ב ס״א ומ״א ג׳ אסרא לקדש ומה שהביאני לזה ממ״ש הר״מ פ״ו מה׳ איסורי מזבח ה״י גפן שהדלה על תאנה אין מנסכין אף דיעבד דנשתנה ריחו מהזבח שלא נשתנה כו׳ ה״ה לקידוש וריחים חמרא לא נשתנה ע״י מעשה. שוב ראיתי שאין כאן ספק דקונדיטין מקדשין עליו ומשמע אף שנשתנה טעמיה וריחיה ועס״ח וער״מ פכ״ט מה״ש הי״ד ובהשגות הר״א ז״ל יע״ש. והנה יש שמטימין מי דבש ביין למתק או משימין צוקר שם לדיעה שניה בס״ח יש לאסור ועו״מ פ״ה מה׳ איסורי מזבח ה״ב נתן דבש כל שהוא לקטורת פסלה וכפ״ע מה״ש הי״ד נתערב טיפת דבש או שאור בחביות גדולה אין מקדשין עליו וגם מתקנין בסולת שיהיה צלול ומי פירות אין מחמיצין מ״מ סולת גופא חמץ הוא. וכעת א״י מכנן דאפי׳ כ״ש בחביות גדולה דכי כל לרבו׳ עירובו בים בו טעם או פחו׳ מש׳ וצ״ע כעת: ד אע״פ. עט״ז ועסי׳ ר״ד ס״א אות א׳ ובמ״א כאן אות ד׳ א״ה שם יבואר : ה ומ״מ מצוה. עט״ז אפי׳ שהם יין שבמרתף מצוה לבדוק מקודם ולברור היפה שבו לקדש עליו : ו טוב. עט״ז קידוש הלילה בסמכוהו אד״ת וגם קידוש הלילה להט״ז אף שהזכיר בתפלה י״ל ד״ת כבסי׳ רע״א אות י״ט ועמ״א שם אות א׳ משא״כ קידוש היום לכ״ע אין בו דררא ד״ת ואין מזכירין בו שבת כ״א פה״ג ועא״ר י״ב בשם רוקח שי״ל קידוש על היין (בלילה) הוה ד״ת ולציל בסי׳ רע״א כתבנו בזה : ז ברכת. עט״ז האריך . ועסי׳ קע״ד ס״ו ובעטרת זקנים שם ומסתימת המחבר כאן וברע״א ס״ב דמקדש קודם נט״י ואפ״ה אין מברך ברכה אחרונה על יין קידוש דבהמ״ז פוטרתו וה״ה שתה יין לפני נט״י לפתוח בני מעיים דאין מברך ברכה אחרונה עליו דבהמ״ז פוטרתו לדידן ועמ״ש שם:מ״ש ז״ל אל תרא יין כי יתאדם דה״פ דאין חשיבותו מפני אודם במנחות דף פ״ז א׳ אמר טעמא דרבי אל תרא יין כי יתאדם פירש״י שנה ראשונה עיקר אדמומי׳ וצ״ע בזה : עיין ב״ב צ״ז ב׳ יע״ש :

רעג א במקום. עט״ז רשב״ם פרק ע״פ ק״א א׳ ותוד״ה אף וברשב״ם עוד טעם זכריהו על היין אין חשיבתו כ״א יין תוך הסעודה ואנן קיי״ל אף מקדש על הפת צריך שיהא במקום סעודה הוא טעם ראשון ובמקדש על הפת ואכל המוציא כזית אפשי׳ אפשב״ח מודה דא״צ ב׳ זיתים כמו בשתיה בס״ה דכזית לחם חשוב ומברך בהמ״ז כבסי׳ קפ״ד ס״ו . וקידוש במקום סעודה להמקדש ג״כ בעינן כבס״ד דאע״פ שמקדש לעצמו ולאחרים והם אוכלים שם ולא הוא הם יצאו והוא לא יצא. וברס״ע בשסרב נטרונאי פי׳ דקידוש במקום סעודה משום רפואה. אבל איסור תורה עס״ד י״ד קי״ט כ״ז ובהנהגות א״וה סדר שלישי כ״ח: ב ואם. עט״ז בב״י כתב סופסי׳ זה והט״ז הביא מפסחים ק״א א׳ ועיין ברשב״ם ד״ה כי הוה מקדש ואנו רוצין ליינו לפטור משם ולילך לבתינו יע״ש משמע אחר הקידוש שהיו רוצין לילך משם ורבה אית ליה בר״ה דף כ״ח ע״ב דמצות אין צריכות כונה כנראה מהרא״ש שם דרבה גריס רבה ורבא כו׳ ומש״ה אמר להו איתכבו טעימו מידי דלמא כו׳ ויצאו ידי קידוש כאן ועיין ר״ן ז״ל שם אין הכרע כ״כ אי גריס רבא או רבה ובתו״ס ות״מ חרו אפס באחרונינו בט״ז ז״ל ולמ״ש א״ש : והוי יודע למ״ש רמ״א בסמ״ך אות ג׳ דרבנן א״צ כוונה ובר״א א׳ דיוצא בתפלה וקידוש על הכוס דרבנן בלא״ה א״ש כדרבה ואביי ועיין רא״ש בר״ה שם ובר״ן משמע דתלית צריכות כוונה לצאת לאו ברור הוא אלא מספק אזלינן לחומרא כ״כ הרא״ש וכ״כ הר״ן ז״ל מנקיט לחומרא עד ף א״כ צ״ע מי ששמע קידוש מאחר ולא נתכוין לצאת רק שתא שם רשאי לחזור ולקדש כמו ב׳ בעלי בתים בחדר אחד דהוה מקום סעודה לדידהו וכ״ש למ״ד דרבנן א״צ כוונה ועסי׳ ר״ע מש״ש יש לחוק . ולכן טוב שיכוין בפי׳ שלא לצאת בשמיעה זו הא לא״ה רק שמע שתא אין רשאי לקדש עוד שלא יהא ברכת קידוש לבטלה רק ישמע מאחר ויכוין . וא״ה בפתיחה כוללת ופתיחה לברכות יבואר עוד . ובדברי קדשו של הלבוש כתוב לאמר אם היה בדעתו שלא לאכול שם אלא במקום אחר יצא דמ״מ היה דעתו לאכול יע״ש וכ״ה בב״י במקום אחר . ובהג״ה השמיטו די״ל אפשלא היה בדעתו לאכול כלל ומצד לא דכונה אין מחזיק בכאן (דמ״מ כיון לצאת בקידוש או דרבנן א״צ כוונה) והוא ז״ל י״ל דלמר כנמהא דאביי כו׳ אם היה דעתו ע״כ לאכול מיד במקום אחר וא״ה במ״א ה״ו יבואר זה : ג ואם. עט״ז במרדכי אוס׳ לברך דברכת המוציא לאלמנות היינו כשמקדש על היין להם כבסי׳ קס״ז ס״ך הא כשמקדש על הפת מברך המוציא דהוה כמו יין קידוש (ובגמרא ר״ה כ״ט ב׳ ברכת מצה וברכת היין קידוש היום או דאין מקדשין אפת באפשר אי דרגילין לקדש על היין שהיו מצוי להם) וכתב עוד המרדכי בשחרית שבת דאין מברך רק פה״ג אין מוציא להם והטעם כיון דליכא בהדה ברכה אחרת משא״כ בלילה אומר קידוש ובמצה שאומר על אכילת מצה ג״כ כדבעינן למימר לקמן א״י והמחבר פסק בס״א דלא כמרדכי אף בשחרית הואיל וחובה עליו מוציא ודווקא המוציא לאחר יין קידוש אע״ג דחובה לאכול פת היינו לתענוג ואי מתענה וכו׳ הוה נהכינו כ״כ המ״א בקס״ז אות מ״א (וכט״ז שם י״ד כתב פת אין שינוי ול״ע א״כ ברכת קידוש היום ג״כ אין שינוי וי״ל דמ״מ יש שנוי כי רגילים היו לשתות לפני המזון אחר נט״י עיין עט״ז סי׳ קצ״ד כ״ש האידנ׳ . ודברי הדרישה כאן צ״ע דהא המחבר בקס״ז כתב בפי׳ דשל יום מוציא והמוציא לנו ולפ״ז המחבר זיכה שטרא לבי תרי ולמ״ש א״ש וצ״ע) והלבוש סובר דהמוציא אחר קידוש מוציא לחם דהוה חובה דאין קידוש אלא במקום סעודה הוה חובה וא״ל לשיטתיה בס״ה שצריך שישתה כוס קידוש וכוס אחר שיהיה קידוש במקום סעודה (עמ״א י״ב) וא״כ אם אין להם רק כוס אחד לקידוש הלילה בהכרח יאכלו שם פ״ת דווקא להיות קידוש במקום סעודה הוה המוציא חובה ובקס״ו ס״ך מיירי שיש להם עוד כוס יין שאז יכול לקיים קידוש במקום סעודה בכוס יין והמוציא נהנין תו הוה ולדקו דברי הלבוש ז״ל . אבל הט״ז אעפ״י באות ד׳ הכסים להלבוש וב״ח ז״ל מ״מ כאן כתב דלמה לא לפסוק כהמרדכי בזה דהמחבר אין חולק עליו בזה דהמוציא פשיטא דאסור משמע בכל ענין אף דשייך המוציא דלהוי קידוש במקום סעודה מ״מ חשיב כה״ג ברכת הנהנין : והוי יודע שאם אין לו יין בשחרית שמברך המוציא ואוכל אין מוציא אחרים בהמוציא דלא הוה קידש בזה בשחרית דפה״ג ניכר הוא לקידוש היום כבסי׳ רע״ג ס״ט ורפ״ט במ״א ד׳ וצ״ע : ד שחייב . עט״ז מ״ש כל קידוש צריך מלא לוגמיו אזיל לשיטתיה בק״ל אות ג׳ ובסי׳ תפ״ו א״כ ודאי קשה איך יוציא קידוש שלא במקום סעודה כיון דצריך לשתות מלא לוגמיו וחייב ברכה אחריו ועיין לבוש כאן ובק״ל וצ״ע קצת בזה . לכן כתב שצריך כוס אחר מלבד זה . ועמ״א אות ח׳ וא״ה שם יבואר עוד :

כתב המרדכי בפרק שני דמגילה (הביאו הב״י מרן המשביר ז״ל כאן) גבי רבי יהודה אומר מי שלא ראה מאורות כו׳ דנשאל הר׳ טוביה מווי״נא איך סגי נהור פוטר בניו ובני ביתו מקידוש היום לר״י והשיב דמקדש בערב שבת מפלג המנחה אלמא אתי דרבנן כה״ג ומפיק ד״ת יע״ש וכמה הלכתא גבורתא איכא למשמע משם . א׳ תוס׳ שבת לפניו מהלכתא ומשביעית כבסי׳ רס״א ובא״ר שם ותר״ח דלמידין מתו׳ שביעית ואי דאין למידין ק״ו מהלכה י״ל גלוי מלתא הוא דכל קודם צריכין תוס׳ . ב׳ דבר הלמד מהלכ׳ למשה מסיני אין מפיק לד״ת המפורש בקרא בהדיא ומה״ט י״א הלמ״מ ספיקו לקולי כמו דרבנן וא״ה בפתיח׳ כוללת יבואר זה. ג׳ דבקידוש היום אתי דרבנן ומפיק ד״ת כמו בתו׳ שבת הואיל ועיקר המצוה זכירה היא די בכך כנראה להמעיין שם במרדכי וא״כ ה״ה מי שהתפלל ערבית והזכיר שבת מוציא למי שלא התפלל ומיהו שם בלא״ה מטעם ערבית ועסי׳ רע״א שם במ״א א׳ . ועמ״א סי׳ ג״ן אות י״ו ומ״ש שם. ומיהו קטן י״ל דאין מוציא בקידוש למי שמחויב מ״ה וא״ה יבואר במ״א אות זיי״ן וי״ד מזה. ולולי מרן המשביר הב״י ז״ל לא ראיתיו במרדכי כי הוא ז״ל הראה וגילה לנו כל הידוע:

רעד א ובוצע. עט״ז מוסך התחתונה קצת אליו קרוב יותר מן העליונה. ועסי׳ קס״ז מדיני המוציא בשבת. לחם משנה בי״ט כמו בשבת גם הנשים מחוייבים בלחם משנה שהיו ג״כ בנס המן א״ר אות ב׳ בשם אבודרהם בהקדמה לענין לחם משנה פת הבאה בכסנין עמ״ש בסי׳ קס״ח ס״ז וקפ״ח במ״א אות ט׳ וסימן ר״פ במ״א יע״ש . עשו״ת ח״צ סי׳ ס״ב בדין חסר קצת מהלחם כמו שיעור חלה א׳ ממ״ח כמו בעירובין יע״ש ואם נשרף קצת חרחור פחות מכאצבע יע״ש ועיין בס׳ תורת השלמים . אם יש לו כזית פת יין עדיף לקידוש עמ״א רס״ג אות ד׳ יע״ש : ב פרוסה. עט״ז ועב״ח ופ יפה בשם רש״ל בלילה יבצע מאחת פרוסה גדולה וביום שבת יבצע משתיהן כמ״ש הרשב״א ר׳ ז בצע אכולה שירותא וכבוד יום עדיף מכבוד לילה. ירא״ה לי מי שאין אוכל פת כותים ואין לו לחם משנה כ״א אחת פת כשר

אחת פת עכו״ם אפשר שיהיה שניה זכר למן . ופשיטא שאם אין לו פת ישראל כ״א פת עכו״ם בשבת יאכל ממנו אפי׳ נזהר בו דאפי׳ משום איבה התירו עי״ד קי״ב ולעיל קס״ח ס״ה יע״ש : אם נשבע שלא לאכול פת בשבת השבועה חלה עניו דאף להרשב״א בתשובה סי׳ תרי״ד דמחויב לאכול פת מן התורה בשבת מ״מ אין מפורש בתורה ועל מדרש חז״ל שבועה חלה עליה כמבואר בי״ד סי׳ רל״ט ס״ו יע״ש בזה . ועיין סי׳ קס״ז וקס״ח :

ערה א שלא . עט״ז עב״ח בזה ובעששית וסגורה במפתח משמע דעתו לאסור ועמ״א אות ב׳ : ב וכן.

עט״ז המחבר סידור׳ ל״ד נקיט דשעוה קנדיי״לא אין איסורא משום ל״פ כמו שלא אסרו באדם חשוב באות א׳ אלא שמא ימחוט וכתב הט״ז דלפ״ז יש להתיר דהוה גזירה לגזירה וכ״כ בסי׳ רע״ח ועסי׳ תקי״ד בט״ז יע״ש ומ״א ד׳ וא״ר אות ג׳ דלמה ימחוט בכלי ויש תיקון מנא והנה בב״י לא נזכר מכבה אלא שמא ימחוט ראש הפתילה יע״ש י״ל כן : ג אבל. עט״ז ועמ״א ד׳ בשם הב״ח י״ל דוקא לדבר מלוה התירו בשנים לא לרשות ולט״ז לרשות נמי שרי רק אינפולין דכ״א מעיין בדידיה ובחדושי כתבנו מזה : ד בבית הכנסת. עט״ז ואנו נוהגים קלת להקל בנר קנדיל״א כמ״ש הט״ז אות ב׳ אפ״ה א״א מערבית כשחל י״ט בשבת משום ל״פ משום דפעמים יהיה נירות שמן ואיכא חשש איסור שמא יטה : ה שאין. עט״ז ועכשיו אין להתיר באדם חשוב כי כמה פעמים ראינו שמתוך עיון שוכחים ומטים ומוחטים עיין פרישה ושאר פוסקים : ו ועוד. עט״ז ובא״ר אות ט׳ מתיר להתחמם בסמוך ועתו״ש : ז של בית רבן׳ עט״ז וכ״כ המ״א אות ז׳ י״ן דכל שעה מתיראין עתה יבוא וא״ה שם יבואר : ח סגורה. עט״ז גם כאן אות ב׳ התיר בנר שעוה וחלב. ואם אינלו כ״א נר שמן ואין הגדה סגורה בפיו כי לא למד מעולם וצריך סידור אפ״ה י״ל דמ״ע הוא עיין בפוסקים : אם יש נר שמן ואללו נר קנדילא לכאורה מאן דמתיר בסי׳ רס״ד במ״א אות ד׳ דמותר ס״ה כאקציונדים נר קנדיל״א אללו וזה טעות דבקנדיל״א הוה גזירה לגזירה אכתי שמא יטה לשמן וכ״כ בתו״ש אות ד׳ ומיהו י״ל כיון שלא התירו נו אלא בסמוך לו נר קנדיל״א זכור הוא ומ״מ אסור ועוד דשמא יסתפק איכא ואף בקנדילי׳ ונפט ראוי לאסור :

רעו א ויש.עט״ז ומאןדמתיר במדורה אפי׳במכירו מתיר דהוה כמו נר לא״נר למאה ועמ״א אות ג׳: ודע דהא דאסרינןכאן אפלמי שלא הודלק בשבילו הוא דוקא במלאכת ד״ת הא במלאכת דרבנןשרי לאחר עסי׳תקט״ו בט״ז ט׳וכאן במ״א א׳.וכ״כ לבוש כאןוסי׳שכ״ה במ״א אות י״ו אות כ״ג שם פסק המחבר דאיסור דרבנןמותר יע״ש ובי״ב מיל פ״א דהוה ד״ת אפ״ה שרי לישראל אחר כמ״ש המ״א בקט״ו אות ח״י דאינמפורש בתורה והם דברי תה״ד סי׳ פ״ג אבל בי״ש פרק אין נדין סי׳ ח׳ הביא דברי הר״ןבילה כ״ה דלישראל אחר הוה תוקהחוס וריש דברי תה״ד דנהיגינכר״י דחיישינן שמא יאמר כו׳ אבל לדידןבתקט״ו הטעם דאינמפורש כאמור: והוי יודע דמעביר ד״א ברה״ר דהלכתא גמירי לה בריש הזורק אפ״ה אסור לכל דהלמ״מ פירוש דקרא הוא והוא הולכה כמ״ש הר״ןז״ל פרק כלל גדול במסכה אבות מלאכות דהל״כ אינעוגשין מהלמ״מ יע״ש וכיוןשהוא פירושו דקרא תורה שבכתב הוה וככתוב בהדיא דמי וכהכנסה סברא הוא וככתוב בהדיא דמי וכמו ספק טריפה שאסורה אף דשבעיםטריפות הלמ״מ ומלקא נמי לקי עליה אף למ״ד ספק הלמ״מ לקולא הואיל ופירושו דקרא הוא ובכלל טריפ׳ לא תאכלו ה״ה כאן: אם הדליק עכו״ם נר משמנפסול לעלמו אסור לישראל להשתמש בו כנסי׳רס״ד ס״א בהג״ה ותשובת הרשב״א קע״א דלאו משום קנסא אלא חשש שמא יטה ישנו ה״ה בנר של עכו״ם כה״ג חיישינן.ולרי שאינמדליקין שמא יסתפק ממנו שם בס״ג ואם הדליק י״ל דאסור להשתמש בו ובעכו״ם כה״ג י״ל דשרי דל״ שמא יסתפק דלאו דיליה הוא ואיסורא לא יעשה דעכו״ם בשביל עלמו הדליק. ועדיין ל״ע.ועסי׳ ער״ה סי״ב יע״ש:ב אע״פ.עט״ז עב״י וב״ח ומלת בז״ה שכ׳ הב״י על המ״מ פרק ששי מה״ש ה״ד לא קאי אדסמיך מ״ש נרש״י קכ״ב ב׳ במחלה שרי בהוכחה לא ברוב ישראל וט״ז לימא דנסתפק בז״ה המ״מ ברוב אי מהני הוכחה דא״כ היה להמ״מ לומר בפירוש כשיש רו״ב ישראל ולא לכתוב כמה ישראלים אלא הרא״ש קאי דמתיר בהוכחה אפי׳ ברוב ישראלים וכ״ש מחלה והמ״מ נסתפק בז״ה אף במחלה דשמא דוקא בחד ישראל ועכו״ם א׳מהני הוכחה ולא במחלה ושאפשר לפרש ברש״י כנומיהו מ״ש הב״י לפרש ברש״י כן לחלק בין מחלה לרוב תקשה קושית הב״ח דמ״ש מחלה מרוב וז״ש לתמוה על הב״י בזה.ועובדא דר״ג וזקנים אין הכרע די״ל שהיו רוב עכו״ם . בספינה יותר מישראלים ובאמת א״ל הוכחה ברוב עכו״ם ועלח״מ שם הבין כמו שהבין הב״ח בב״י דספק המ״מ ברוב ישראל לא מהני הוכחה ור״ג וזקנים מע״מ הוה.והר״י השמיט הא דיש הוכחה ול״ע וי״ל . ומ״ש בד״א וז״ל ראוי להיות ויש לומר ר״ל די״ל כן בכוונת המ״מ דמסופק במ״עמ וגר״מ פרש״י שבת קכ״ב ב׳ד״ה דאייתי שטר הוא דאדלק׳ הא עכו״ם אחר אין הוכחה : ג אבל. עט״ז הנה הניח הנחה קיימת דבאם א״א לידע מתי יכלה העלים ראשונים ואקבשמן שהוסיף בנר כתב עד שיעור שמן הראשוןהתם יש שיעור לידע שיש לו מדה כך זמן דולק זמן מה משא״כ בעלים א״א לידע זה.והמתירים שזכר הוא דעת מה״רמ שמזכיר למטה במגדול ויש בו ר״ג כו׳ וכיון שבמדורה א״א לידע מתי כלה הראשון אפ״ה ישבו שם ש״מ דהמתירין בתר התחלה אזלינן וכל שהתחלה בהיתר היה אף אח״כ שרי . ומ״ש ויש קושיא על הש״ע היינו לפירושו דהמתירי׳ בש״א לא חיישינן שמא ירבה בשבילו אח״כ כיון שהתחלה בהית׳ היתה וכאןפסק כהאוסרים דלאחר שכבה הראשון אסור אבל הב״י לשיטתיה א״ש וכמ״ש הט״ז אח״כ ועי׳ אות א׳בזה. ובאות ד׳ושם יבואר עוד א״ה בזה: ד וכן.עט״ז ועמ״א אות י״ב והט״ז כתב דאם יש איסור בריבוי אף באם שהודלק מע״ש בהיתר כמו מעשה דמגדול ויש בו ר״ג באות הקדוש נמי כשהרבה ישראל אח״כ בשבת אידישבו שם והא א״א לידע מתי כלה אם הראשונים משמע שכמעט היה כל המדורה ראשונה אי לא הרבו עכו״ם אח״כ עליה ואפ״ה שרי והיינו מטעם דהתחלה בהיתר היה וכבר הקשה על המחבר באות ג׳ יע״ש ועדיין ל״ע : ה ומותר . עט״ז בב״י משמע נמי כן ועיין ופרק כל כתבי מזה יע״ש.מ״ש בשפחה המדלקת כו׳התחיל שאין גוף ישראל נהנה דומה לשולח אגרת בקלך דשרי כה״ג עמ״א אות ב׳וברכ״ב אות י״א יע״ש ולפ״ז י״ל בקלך וישראל מדיח הכלים נמי שרי להדיח דאין גוף ישראל נהנה כ״א כלים מודחים וזה י״ל דמ״מ אסור שמדלקת שיעשה הישראל אללו בשבת אבל בשפחה עכו״ם מדלקת לנורכה אז מותר הישראל להשתמש אף לרכי גופו כה״ג הואיל והשפחה מדיחה הכלים להשלים פעולתה שיהיו הכלים נקים ויהיו ראוים גם לאחר שבת כעין מ״ש המ״א ברל״ב אות י״ב : אמר הדיוט הכותב ראיתי להעיר בכאן כמה ספקות ואחקור בקלרה : א עכו״ם העושה בליווי ישראל דאסור להשתמש עד מ״ש כ״ש טעמא מאי ומדעתו בשביל ישראל ג״כ אסור למ״ש כ״ש טעמא מאי ואם יש איזו הפרש בין מדעתו או בלווי ישראל . ב במלאכה דרבנן אי יש להקל אי לאו ואת״ל דיש להקל אי דוקא במדעתו הא בלווי ישראל אסור א״ד כל בדרבנן אף בלווי ישראל שרי ולא אסרו כ״א בעשה מלאכה ד״ת. ג לנורכו ולנורך ישראל מהו.ואת״ל אסור בדרבנןכה״ג מהו.וגם במחלה על מחלה כה״ג מהו . ד הפרש בין ישראל העושה מלאכה בשבת ובין עכו״ם בשביל ישראל מהו . מסכה רוב עכו״ם ומיעוט ישראל ולוה ישראל אחד להדליק נר והדליק עכו״ם מי נימא ע״ד ישראל בלוה א״ד כל שמדליק ע״ד הרוב עכו״ם מדליק ושרי לישראל להשתמש בו ואת״ל שרי אי חוץ מאותו בלוה א״ד אף לו מותר . ו אי הדליק עכו״ם נר לנורך מומר לכ״ה כולה אי שרי לישראל להשתמש בו גם אי מומר בעלמו לעכו״ם הדליק נר או בישל בשבת מהו הדין המבואר בסי״ח:הנה בחה״ר שבת קכ״ב א׳ד״ת גמרא כו׳דטעם הוא דאם יהא מותר להנות יאמר לו להדליק וכולה חדא גזירה ובר״ן הטעם שמא ירגילנו בכך לשבת אחרת והכי איתא בתוספתא וחמיר מבישל ישראל בשוגג דלא חשידי אטו מזיד יע״ש ומשמע דחד טעמא הוא כחה״ר והנה הב״י במ״ש רמ״ד בשם סמ״ג דלא יעשה בלירי י״ל ד״ת או אסמכתא השובה עכ״פ ואפשר דהיינו באומר לו גילה קרא דכאןשלוחו כמותו ע״י עכו״ם אבל בעשה העכו״ם מעלמו בשביל ישראל הוה דרבנן אטו אמירה וא״כ אסמכתא י״ל כה״ג גזרו גזירה לגזירה דכל מילי דרבנןד״ת הוה אלא דהכי אתני להקל בספיקא ושלא ילקה עלייהו ולא גזרינן גזירה לגזירה אבל באסמכתא אקרא כה״ג דעתם דדינתורה ליהוי וז״ש רש״י בשבת קכ״ב א׳ אסור מדרבנןמשמע דבאמירה ד״ת הוה באפשר.ועיין בלה כ״ד בי׳ברש״י ותוי״ט ולערב ובסי׳תקט״ו ס״א יע״ש ולתו״ש סברא שלא יהנה ממלאכת שבת נלו סברא כלל אלא שלא יאמר לו ולרש״י סברא הוא וי״ל אף לרש״י מ״מ עיקר הטעם כשעשה עכו״ם מעלמו טעם משום שמא יאמר לו והואיל וקל איסור זה בעיניהם עשו הרחקה כדי שיעשו שלא יהנה כל ממנו ומב״י תקט״ו ולפ״ז עכו״ם שהדליק נר בשביל מומר לעכו״ם וילא מן הכלל ל״ש בזה אטו יאמר לו ישראל כשר לעכו״ם להדליק דאין לו שייכות בזה ואף לרש״י שרי כמ״ש.ובסי״ח ישראל העושה מלאכה בשוגג המיר טפי דאסור לאחרים כל היום אף בשוגג.ומינה נמי אם מומר הדליק נר בעלמו לנורךישראל אסור ודאי שמא יאמר לו אף דלפני עור ד״ת הא לחד פי׳ אמירה לעכו״ם ג״כ ד״ת וחיישינן דקיל בעיניהם ועוד דהוה כמבשל בשבת בסי״ח אבל כדי שיעשו במומר ל״ע בזה אי עשה המומר מלאכה בשבת וגם ביטולי עכו״ם אי שייך במומר או לאו אין מקומו פה.ועתו״ש אות א׳ ולפמג״ד ל״ע בזה ואם יש הפרש מדעתו או בליוי ישראל עסי׳ ש״ז ס״ך בט״ז י״ד וכאן ס״א בהג״ה מדעת׳ו א״ל הישראל לנאת בע״כ הא בלוויו י״ל דלריך לנאת שלא יהנה כלל ומלאכה דרבנן עמ״א כאן אות א׳ ובשכ״ה אות כ״ג שם משמע דמותר בדרבנן.ומ״מ אם בלווי ישראל י״ל אף בדרבנן אסור דמעלמו י״ל הוה גזירה לגזירה כה״ג אבל באמירי׳ אסור ול״ע.ולרכו ולורך ישראל כתב המ״א אות ו״ו דאסור אבל בדרבנן כה״ג כיון דבשכ״ה משמע דשרי כ״ש כה״ג אבל בלווי ישראל י״ל אף ברוב עכו״ם אסור הואיל ועשה עפ״י לווי ישראל כמו ברוב ישראל והוכחה לנורך עלמו שרי כ״ש להחמיר ברוב עכו״ם ויש הוכחה לנורךישראל אסור הואיל ועפ״י ליוויו עשה וההפרש בין עשה עכו״ם ובין עשה ישראל מבואר בסי״ח ושאר דוכתי בעשה ישראל א״ל כדי שיעשו ובעכו״ם דקילי להו גזרי טפי וגם חומרא בעכו״ם לנורך עלמו אסור וישראל לנורךעלמו אסור לכל העולם ובמו״ה לא היה הזמן מספיק לעיין כראוי גם אי עשה מלאכי׳ דרבנן הישראל אי לריך כדי שיעשו או לאו עיין לבוש סי״ח . וא״ה שם יבואר :

עכו״ם הדליק נר בשביל חבירו ובאמת חבירו לנורך ישראל כוונתו י״ל להקל עיין חות יאיר כ״ג דף כ״ה ב׳ דמחולק עם עכ״ג אמירה לאמירה לעכו״ם כאן י״ל כ״ע מודים דאין נראה כשלוחו של ישראל והבן :

רעז א אסור עט״ז.הליון בר״א ט״ס ול״ל אח״כ אקבוע בכותל אחורי הדלת וכפי׳ ר״ח עב״י ובשבת ק״ך ב׳ נר שאחורי הדלת ג׳ פירושים ברא״ש רש״י הפי׳ א׳ כאן ב׳ פירוש ר״ח קבוע בכותל ג׳ פי׳ ר״י בדלת עלמה ופי׳ ר״ח יש ג׳ פירושי׳ לדעתי א׳ מ״ש המ״א אות ה׳ שהדלת פותחת לפנים והנר קבוע בכותל באופן אם יפתח הדלת תנקום והגיע אל נר וממילא נעילה שרי וכריב״ש יע״ש ובמ״ש באות ד׳ וא״ה שם יבואר ובב״ח משמע כפי׳ זה השני פי׳ הט״ז שהדלת פותחת לחוץ אסור לפתוח שתנקום אל הכותל מבחוץ ותכבה הנר וכ״ש לנעול אסור דגם תנדנד כו׳ וזה פי׳ הר״מ ז״ל פ״ה משבת ה״ו כפי׳ ר״ח שהביא המ״מ ולפתוח ולנעול אסור.ועוד אפשר לפרש בר״ה שהנר מונח במשקוף ובכותל הפתח סמוך לפתיחת הפתח דהשתא לפתוח אסור שיכבה בפתיחה יבוא הרוח ונעילה תנקש שם ותנדנד

נוקש בכותל ואיכא למיחש שיכבה הנר זה יש לפי׳ בט״ז א״כ לכאורה זיכה שטרא לבי תרי אמאי נעילה אסור כה״ג וברא״ש וטור לא הזכירו נעילה כ״א כפי׳ ר״י ולשיטתיה באות א׳ א״כ י״ל בפשיטות דהר״מ כפי׳ ר״י שקבוע בדלת ומ״מ י״ל בפתיחה נוקשת עלי״ו על הנר ובנעילה בכח מנדנד הכותל כולו וא״ש קלת דברי המחבר:(ה) נוקשת עליו. עמ״א פירשתיו באות הקדוש ועט״ז א׳ ב׳: (ו) מותר. עמ״א עמ״ש באות ג׳. ועסי׳ תקי״ד אות יו״ד ובתו״ש הביאו כאן ועט״ז בזה והטעם במדורה באין מלויה הוה פ״ר דמבעיר המדורה כמו נופח ומלויה אין מבעיר גזרינן אטו אין מלויה פרש״י שבת ק״ך ב׳ ובר״מ משמע דוקא כשפותח שתהא מבעיר הא שתמא מותר ול״ע והמחבר כ׳ סתמא : (ז) ע״י. עמ״א רפ״ד באין מתכוין שרי ע״י עכו״ם כבסי׳ רנ״ב אות מ״א ואות י״ח יע״ש:(ח)אסור עמ״א בסיס להיתר ואיסור כשהיתר חשוב יותר לדידיה עכשיו כמו הככרות וא״כ כשיש נר על השולחן ולריך למקום השולחן להושיב שם מטה וכדומה אע״פ שדולק מותר לטלטל בנחת השולחן אע״פ שיש בנר שמן לדידיה באות א׳ וכ״ש קנדיי״לא דלא נעשה השולחן בסיס לאיסור לחוד והוה כמו כנונא אגב קטמא דא״א לנערה ה״ה כאן אבל בכבה י״ל דאסור לטלטל כך דהא אפשר לנער הנר מתכות וליכא פסידא ועסי׳ רפ״ט ס״ג אות ה׳ וס״ד יע״ש : (ט) מותר . עמ״א לריך שיהיה מעט אויר :

רעח (א) מותר עמ״א פרש״י שבת למ״ד א׳ ד״ה ש״מ ומ״ש דהטור מספקא ליה ק׳ משל״ד שכ״ז דהטור פסק שם מותר לכבות גחלת של עץ ברה״ר אלמא מפשט פשיטא ליה כר״ש(דוקא ברה״ר נזקא דרבים לא גזרו הא של יחיד חולה שאין סכנ׳ אסור שבות חמור משא״ל ועט״ז וא״ש)גם לפ״ז מי שיש בו חיוב ספק של מיתה ותשלומין פטור ממון והא ליכא ב׳ רשעיות ואי דיני שמים כרת אין פוטר וכ״מ טובא בזה״ז לענין ממון כה״ג. עד״מ אשה שיש עליה ספק קידושין או ספק גירושין ורדק א׳ אבתרה או בא עליה ושיבר כליה אם חייב לשלם או לאו וכ״ת ספק קידושין מ״ה אוקמיה אחזקה אף בתרי ותרי למ״ד הכין ובספק גירושין נמי אוקמיה אחזקה וא״א הוה ודאי ואי י״ל אוקמיה ממונא אחזקה ולו׳ דא״א היא וחייב מיתה ולא משלם ז״א הואיל דלאו בהדדי החזקות באין אפשר כה״ג לא אמרי׳ אוקי ממונא אחזקה. ומיהו א״ל לדמיון שעשינו ויצויר ספק א״א ממש בכמה גווני מ״ה וא׳ מהם מי שיבם אשת אחיו בתוך ג׳ חדשים וילדה ואי׳ אם בן ט׳ לראשון או בן ז׳י״ן לאחרון דהשתא ודאי ספק א״א גמורה היא אם מראשון פנויה היא ואי משני א״א הוה ורדק א׳ אבתרה וכאמור . והדברים ארוכים אין עת האסף פה וא״ה יבואר במ״א וכאן אין להאריך :

רעט (א) אסור.עמ״א ברע״ו אות י״א דנר ביה״ש הוה בסיס ועט״ז כאן אות ב׳.והביא דברי רש״י שבת מ״ה א׳ גבי שרגא דחנוכתא מקמי חברי שעת הדחק סכנה ובא״ר אות ד׳ הקשה דסכנה אפי׳ בדולק שרי׳ כבסי׳ דלעיל. וי״ל סכנה ל״ד סכנת נפשות אלא שיכה אותו או הפסד ממון וכדומה ועדיין ל״ע : (ב) מותר. עמ״א ובשבת מ״ה א׳ שמן שבנר בשעה שדולק הוקלה למלותו ולדידן אסור כל היום אף אחר שכבה מיגו דאיתקלי ביה״ש ה״ה בי״ט מוקלה למלותו אסור אף אחר שכבה ואף בי״ש : (ג) והמחמי׳ עמ״א הב״ח הגיה במרדכי כן לא בהר״ב ועט״ז כאן אות ג׳ ומ״מ קשה מנר מאוס להוי כגרף ואיך אוסר ר״י בגמ׳ מיאוס ועא״ר אות י״ז במיאוס שרי בגלר שאין דר שם. ועש״מ והמחמיר לא הפסיד י״ל ענג שבת עא״ר : (ד) בשבת . עמ״א דביה״ש הוה בסיס לאיסור לחוד ומה מהני עתה שנותן עתה לשם ולדידן קי״ל מיגו דאיתקלי ביה״ש איתקלי לכולי יומא : (ה) ע״י לשם זה . עמ״א דהיתר בעינן שיהא חשוב לו יותר מאיסו׳ ומנורה עיקרה השלהבת ואף מניח דבר חשוב מאוד אין עיקרה כ״א בסיס לשלהבת שלכךעשויה ומ״מ הואיל ותנאי מהני י״ל זה הוה כתנאי הואיל ומניח לשם בע״ש בשביל זה אפפ״י שטועה בדעתו דלא הוה בסיס להיתר שתמא כפירושם כאלו התנה ואפ״ה כ׳ המחבר דלא מהני ואין לסמוך עליו וא״ה באות ו״ז וי״ב וי״ג אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך : (ו) מותר.עמ״א וזה בנר אבל בשמן שנשאר י״ל דאינדרכו לכבות כל שיש שמן ולרשב״ץ השמן מוקלה מחמת עלמו איסור כבוי י״ל דלא מהני תנאי לכ״ע וא״כ באמירה לעכו״ם דמקילין מטעם לירוף דהוה כאלו התנה הא נשאר שמן בתוכו או קנדיל״א לכאורה לא מהני ואסור אף ע״י עכו״ם אבל בב״ח כ׳ שיאמר בפי׳ שאינו בודל מהנ״ר ושמן לאחר שכבה ואז מותר ע״י עכו״ם והעולם נוהגין כהר״ב מסתמא כאלו התנה אמנם מב״ח משמע גם שמן מהני תנאי ועי׳ תו׳ שבת דף מ״ד א׳ ד״ה שבנר כתבו דלא מהני תנאי דדחיה בידים ועיקר הקלאתו ביה״ש לנורך שבת לא מהני תנאי וא״כ אם הדליק עכו״ם בע״ש בנר של ישראל וכ״ש בע״כ שלא מדעתו י״ל אף התו׳ מודים דמהני תנאי כה״ג ומינה בעששית שהעמיד על השולחן ע״ד להיות דולק כל יום שבת וכבה י״ל כה״ג ל״ש תנאי דדעתו שידלק ודאי כל יום השבת ואקאמירה לעכו״ם אסור כה״ג דהר״ב תלה דין אמירה מחמת תנאי כנראה מב״ח ול״ע בכל זה . וא״ה באות ז״ח״ט יבואר עוד זה : (ז) וי״א דלא מהני . עמ״א תו׳ מ״ד א׳ ד״ה שבנר וא״כ בנר שהדליק עכו״ם ע״ש י״ל דמהני תנאי כמ״ש באות הקדוש ועמ״ש א״ה באות יו״ד : (ח) ודיני התנאי. עמ״א ר״ל בתרל״ח בנוי סוכה מהני תנאי דאין בודל כל ביה״ש משא״כ כאן א״א זה ומיהו למ״ד אף בסוכה רעועה מהני תנאי הוא הטעם דאסו׳ כאןכמ״ש באות ז׳י״ן : וא״כ אף נר שהדליק עכו״ם ביה״ש יש לעיין ביה : (ט) איסור.עמ״א חילק בין כאן ובין סי׳ רע״ו ועיין ש״ס אות יו״ד וי״א דאין חילוק בין נר שמן או קנדילא כל שיש לישראל היתר באיזה אופן שרי לעכו״ם לעשות כך וכאן הוא מחמה לגל או שלא יגנוב אין היתר אף שבות דשבות כ״א במקום מלוה ומש״ה בעינן תנאי דוקא וכאלו התנה דמי להתיר אמירה ובעששית כתבנו לעיל דהואיל ולא אסיק אדעתו שיכבה לא מהני תנאי וכמ״ש באות ו״ו וגם נשאר בו שמן וחלב ומ״מ בקלך יש לדדים להתיר עסי׳ רע״ו במ״א ב׳ ובסי׳ רנ״ב במ״א אות י״א אבל בלא קלך י״ל דאסור ומיהו בעומד על השולח״ן שאוכל שם יש להתיר דהוה כגרף של רעי אף לכל אדם עי׳ אות ג׳ : (י) מותר . עמ״א לא הבינותי זה דבסיס וחולה אפי׳ הודלק קודם ביה״ש שרי דלא אקליה דאדרבה לטלטל הודלק כמ״ש בתשובת הרשב״א הובא בב״י ולא דחיה בידים ובשוגג בשבת הטעם דאין מוקלה לחצי שבת וכ״ה בלבוש ודברי הפ״ן יש ליישב : ומודינא בשמן דביה״ש הוקלה משום כבוי שאסור לטלטל השמן אח״כ וכ״ש לאוכלו ואם בשבת מותר השמן דאין מוקלה לחצי שבת . עוד אבאר לך דמשמע דוקא הודלק בע״ש לחולה והיה שיש סכנה הא חולה שאין סכנה אע״ג דשבות מותר לחולה שאין סכנה וטלטול הנר שבות הוא בשעה שדולק בסיס י״ל שבות כזה לא התירו וא״ה בשכ״ט יבואר עוד בזה : וא״ה בסוף הסי׳ אבאר עוד : (יא) בשוגג . עמ״א ועא״ר אות י״א בשם ע״ת אוסר במזיד ול״ע : (יב) דמסריח . עמ״א האדון ז״ל ליין כאן ולא במיאוס דמותר ש״מ דנר לא ברירא ליה אי הוה מלאכתו לאיסור דראוי גם לשאר תשמישים להניח בו פרוטות ודוקא דנפטא דמסריח ואין משתמשין בו כ״א לאיסור הוה כלי שמלאכתו לאיסור ודוקא לנורך גופו ומקומו שרי הא מחמה לגל אסור ועסי׳ ש״ח אות ה׳ עשה כלו׳ אפשר כוונתו דנר נמי מלאכתו לאיסור אע״ג דמינח כייחי ועסי׳ שין יו״ד ס״ז בהמחבר ובהג״ה וא״ה בסוף הסי׳ שם יבואר אבל א״ר אות י״ג ליין מותר לנורך גופו יע״ש דסובר בפשיטות כל נר אף לא דנפטא היה מלאכתו לאיסור ובחדושינו שבת דף מ״ו א׳ שרגא דנפטא הארכנו בזה עיין אות שאח״ז וא״ה שם יבואר : (יג) מחמת מיאוס . עמ״א תשובה זו בתר״ו נ״ע לי שם נא׳ מוקלה מחמת איסור או מיאוס שרי לנורך גופו ומקומו כל שיש תורת כלי עליו ואם נא׳ איסור היינו מלאכתו לאיסור [הא איסור גופא אף לגופו אסור וב״י לא הזכיר בספרו הערוך דעת הרשב״א כלל ובש״ע ס״ב ולא נראו דבריו ולא הזכיר מהרשב״א אמנם שם כתב ולא הוליאו מהכלל חוץ המסר הגדול משמע מוקלה מחמת איסור נמי שרי לנורך גופו ומקומו] ושם כ׳ דוקא בתורת כלי וא״י אי דוקא בכלי ממש הא ייחד אבן וכדומה הואיל ואין כלי ממש ומיאוס אסור ועסי׳ תקי״ח ס״ב . ושם משמע מוקלה מחמת מיאוס לחוד אף שאין מלאכתו לאיסור נמי דוקא לנורך גופו ומקומו שרי ככלי שמלאכתו לאיסור הא מחמה לגל לא וברי״מ פכ״ה מה״ש ה״י וי״א בכלי מיאוס מטלטל אם הולרך להן וכפי הבנת הב״י כאן לגופו ומקומו (דוחק לו לו׳ אם הולרך להן בשבילן שלא יגנוב או מחמה לגל) וא״כ קשה לר׳ מאיר שבת מ״ד ה׳ מאי איכא בין מיאוס דשרי לנורך גופו כו׳ ובין הדליקו באותו שבת להרשב״א דמתיר לנורך גופו כו׳ וכהי במסכה לק״מ די״ל נר לאו מלאכתו לאיסור דמינח נייחי להרשב״א בחדושיו בשבת ועסי׳ ש״י ס״ז מ״מ מר׳ מאיר קשיא וא״ה בסוף הסי׳ יבואר : (יד) מנורה . עמ״א וא״ה בט״ז אות ו״ו יבואר בזה :

אמר הפני יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה״י . ואדבר בכאן על שלשה חלקי מוקלה מיאוס ומלאכתו לאיסור ובסיס לאיסור : (א) מיאוס מהו ברי״מ ז״ל פכ״ה מה״ש הי״א מיאוס כנר ישן של נפט וכלי הלואה יטלטל אם הולרך להן היינו לגופו ומקומו דוקא כמ״ש הב״י כאן ומ״ש נפט בהגמ״יי אות ד׳ דנפט נמי שרי ורבותא הוא ומלת כגו״ן ק״ק וי״ל דנפט אף מתכות דמסריח הוה מיאוס הא דמשמא במתכות והודה ונקי לאו מיאוס וחרס אף הודה בלוע הוא ומיאוס הוה וכ״מ מרש״י מ״ד א׳ ד״ה כ״ר מתכו״ת כגו״ן של נחושת דלא בלע דלא מאיס . ובשבת נר י״ל מלאכתו לאיסור ובי״ט נ״מ ומכלי הלואה שהתנה אם הולרך להם הרי אתה רואה דמיאוס נמי לנורך גופו ומקומו דווקא הא שלא יגנוב ומחמה לגל אסור . ואף שלא הוסר עדיין המיאוס הדין דמותר ובהוסר נמי מסתברא דאין שרי כ״א לגופו ומקומו . איברא המעיין בבעל המאור ור״ן שבת קנ״ד ב׳ קרני דאומני הוקשה להם הא ראוי לכסוי מנא כשרגא דנפטר מ״ו א׳ ותירלו דזכוכית לא עבידא לכסוי דמשתברי והוליד הב״ח כאן ז״ל דין דשברי זכוכית עדיף משלימין דעבידא לכסוי מנא כבסי׳ ש״ח מ״ו ולפ״ד אף מאוסין שרי ומאי קושיא דמיאוס אין שרי כ״א לגופו ומקומו וקרני דאומנא מיירי שאין לו עתה לורך בהן משמע מיאוס מותר אף מחמה לגל לדבריהם ול״ע . והמ״א ברס״ז י״ג העתיק דברי ר״ן משמע דסובר דמיאוס מחמה לגל שרי ובכיון ליין באות י״ב דמסריח דהטעם משום מלאכתו לאיסור דמסריח אין משתמש כ״א להדליק ול״ע בזה. ולכאורה כן מוכיחין דברי הב״י בש״ח חשיב ששה דברים ולא חשיב מיאוס משמע דשרי אף מחמה לגל וכאן כ׳ ברי״מ פכ״ה הי״א דבמיאוס לנורך גופן דוקא ול״ע : (ב)מלאכתו לאיסור כלי שעושין בו מלאכת איסור בקורנס ומדוכה ואם נר דמינח הוה מלאכתו לאיסור יש בו מחלוקת ועי׳ חה״ר שבת ופני יהושע בשבת גבי נר ובחדושינו הארכנו ומ״מ למ״ש הר״ב בש״י ס״ז דכים אסור לטלטל כ״ש נר בהזמין והדליק פ״א הא הזמנה לחוד לא הוה מלאכתו לאיסור עא״ר אות י״ג ומיהו ירא׳ה זה נר קרוי״זל הא שרגא שלנו העשוי לנר קנדיי״לא אף חדש הוה מלאכתו לאיסור שאין עשוי כ״א לזה ול״ע. ולריך לחקור מה מלאכתו לאיסור אם בתר רובא אזלינן ומלאכתו לאיסור והיתר הנה בסי׳ ש״ח במ״א ט׳ לאיסור והיתר שרי ומסתברא דכל שרובו לאיסור בתר רובו אזלי׳ בכל מקום ואף בא״ה בכלי שדרכו להשתמש בכ״ס אף לפעמים בכ״ח די הגעלה בכ״ס וכדומה. וראיתי בחה״ר שבת קנ״ג ב׳ מדוכה שיש בה שום כו׳ קדירה המטלטלת עם התבשיל יע״ש משמע דקדירות המיוחדין לבשל וכמו כלי נחושת לדגים וט״ע וכדומה אם יש בהן תבשיל שרי לטלטל עם התבשיל(אף למ״ד ע״י ככר אסור כבסי׳ ש״ח ס״ה ועב״י שם)משא״כ ריקן אסור דמיוחד ע״פ הרוב לאיסור לבשל אם לא לגופו ומקומו כאמור : (ג) בסיס לדבר האסור אמרי׳ מיגו דאיתקלי ביה״ש אף שסילק האיסור אסור ואף לגופו ומקומו אסור ובסיס להיתר ואיסור והיתר חשוב יותר ויש פסידא אם יגער שרי לטלטל כך כבסי׳ ש״י ס״ח ושם א״ה יבואר התנאים והטעמים ומיהו כשסילק אח״כ האיסור א״ל לתנאים ויש לי לדון באותן המניחים טס כסף וכדומה כעין ספסל קטן ועליהם מעמידין הנירות הטס באיסורו דהוה בסיס ביה״ש ואם מניח על הטס דבר חשוב כמאכל וכדומה או כלים חשובים שרי ול״ד לס״ג ומ״א ה׳ דהמנורה

עיקרה לשלהבת משא"כ שם זה לפעמים מניח עליו דברים אחרים ועי' שכ"ג בדיני כלי יעו"ש ועדיין צ"ע. ובסיס להיתר ולאיסור ביה"ש ולאח"כ סילקו ההיתר אסור לטלטלו ואם סילקו האיסור אח"כ שרי דאין מוקצה לח"ש ולענין אם הדליק עכו"ם בנר ישראל שלא מדעתו ובע"פ ביה"ש וכבה אח"כ צ"ע אם נא' דוקא דחייה בידים א"ר אף כה"ג אסור ועסי' ש"י מ"א א' וב"ח שם וכאן כ' דחייה בידים ועתו' שבת קנ"ז א' ד"ה לבר ממוקצה כו' ובשכ"ד ס"ז מחתכין נבילה לפני הכלבים משמע אף גדולה שאין ראוי חיים וע"כ דחיה בידים הא לא דחיה בידים לא וכ"ש בסיס י"ל דלא הוה אלא מדעת בעלים הא ע"י עכו"ם שלא מדעתו לא : משמע לי תו' שבת מי שקיבל עליו מפלג המנחה כבסי' רמ"ז ס"ב והדליק נר וכבה קודם ביה"ש לא אמרי' מיגו דאיתקצי בהתחלת יום איתקצי לכולי יומא דבכולהו דוכתי אמרי' מיגו דאיתקצי ביה"ש עיקר הקצאה ביה"ש הוה. ואם איתקצי בתחלת ביה"ש וכבה בתוך ביה"ש או בתחלתו לא הודלק ואח"כ הודלק ע"י עכו"ם וכדומה אי כל ביה"ש בעינן או לאו עיין שבת מ"ד ב' ברש"י ד"ה והוא כ"ל ביה"ש ובגמרא מ"ג א' בעודן עליו כ"ל ביה"ש ועדיין צ"ע. ולי העני הכותב אשר דרכי החכמה נעלמו ממני הוכרחתי להאריך עד כה אולי אזכה לבאר עוד אי"ה בסימנים הבאים. וכעת אין להאריך כאן:

רפ מצוה **מ"א** בא"ר א' בס"ח ש"ן שומים ללוים מרבים זרע ושאר שומים מבטלים התאוה וצ"ע מבושלים אי דוקא חיין ואי' בעת ס"ח: שם קטניות ועדשים מבושלים כשאין מלוחים הרבה מרבים וכל דבר המלוח הרבה ממעטים יעו"ש : כתב הגאון כו' עמ"א. מ"ש בשר בתרומה ליכא משא"כ עט"ק עיין חולין . והנה י"ל דכהנים אכלי פת שלא הוכשר נילוש כמי פירות כמ"ש המ"א אבל בשר עט"ק היו אוכלין ואין לך בשר שלא הוכשר בדם ומבושל צריך הדחה ומליחה והדחה אחרונה ולכך הוקשה לו מעט"ק וניחא ליה כו' ומשמע מדברי המ"א דיוצא בשבת בפת כסנין ועסי' קפ"ח במ"א אות ט' מ"ש שם מזה ועסי' קס"ח סו"ז יעו"ש . ואותן קיכל"ך הנילושי' בשומן לחוד משמע דיוצא ידי לחם בשבת ומשימין בתוכם למוקים וגם מבחוץ אם אוכל ביחד קיי"ל כל שעיקר ועמו טפילה מברך על העיקר כבסי' רי"ב בין יהיה מעורב או לאו ואם לוקח הלמוקים מעליה ואוכל לבד בלא הפת צ"ע די"ל דצריך ברכה ראשונה עסי' קס"ח במ"א ט"ו ובקפ"ז ס"א יעו"ש דהוה דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ועי' שם דיני פת כיסנין ודברים הבאים בתוך הסעודה יעו"ש . עיין סי' רפ"ד בנ"א אות ב' וביום השבת וודאי צריך לאכול פת ואפי' בלילה אין לבטל בחנם ועסי' קפ"ח בהמ"ז בשבת ושם כתבנו מזה · ועי"ד פלפול שבת בתוך הפסח לר"ג פסחים ל"ז א' לפירש"י שם מא"ל . ופרשתי בס' המגיד שלי פ' וירא לאפרים מקשה תלמיד ר' מאיר לחם לא הביא פסח היה א"א מי פירות נוקשה לר' מאיר בלאו וכ"פ רש"י משא"כ רבנן ערא"ש שם עסי' תס"ב :

רפא (א) מבחול . עמ"א מגילה כ"ג בשבת ממהרין לבא ולצאת וביו"ט מאחרין מפני טרדת סעודת יו"ט ומ"מ בשבת מאחרין מבחול וממהרין מביו"ט ומה שהראה לתקכ"ט עיין באות שאח"ז וא"ה שם יבואר : (ב) ושינה · עמ"א מ"ש הב"ח דשינה מתענוגי שבת וה"ה ביו"ט שמלוה לענגו כשבת כבסי' תקכ"ט ומי שיש לו מי שיטרח בשבילו ביו"ט ישן בשחרית כמו בשבת א"ר אות א' : (ג) מחזירין. עמ"א אין מחזירין לומר ברכה אלא לאחר תפלת ח"י יאמר כך בלא ברכה . ומיהו כשנזכר קודם שאמר בא"י יוצר המאורות אפשר מחזירין אותו וכן זכרינו ומי כמוך אם לא סיים הברכה אומר אותו ועדיין צ"ע : (ד) ולהנעים . עמ"א ובתב"ש האריך בענין החזנים יעו"ש ובפרט בסיום הברכה שעונין אמן לפעמים עונין קודם שיסיים ממש הברכה ולפעמים מאריכין בניגון אחר סיום התיבה ועונין בהפסק גדול אמן ועסי' קכ"ד : (ה) ואין. עמ"א במגילה כ"ג עמ"ש אות א' מזה ועסי' רפ"ח :

רפב ביום השבת עיין לעיל ה"ה בחול בשחרית ומנחה בתענית אומרים בריך שמיה ועס"ת כאן : (א) ואם עמ"א לא הבינותי דדחה דברי הע"ש מטעם דבמגילה אמרו כ"א ב' בזמן הגמ' התקינו שכולן מברכין מפני הנכנסין ויוצאין ואפ"ה כתבו הפוסקים שמותר להוסיף ואח"כ הוטב בעיניו דברי כ"כ בהגהות הטור סוף הסי' בהגהות הרי"ף בשם רשב"ץ דעתה אין להוסיף וכ"מ בגמ' כ"א ב' דליין אין פותחין ואין מוסיפין תנא יעו"ש . וברכה שא"ל לכאורה דכבר נשלם חובת הקרואים ומ"מ ברכה בס"ת בציבור משום כבוד התורה ועי' בה' תענית אם אין שם יו"ד לענין ויחל וא"ה שם יבואר : (ב) דבי"ט. עמ"א ועט"ז א' מ"ש בזה : (ג) אין . עמ"א דהיכא דאפשר וודאי אין עולה מן המנין אם לא היכא דלא אפשר כבסי' קל"ז פרי הח"ג דקורין לרביעי ספיקא דיומא ובש"ו כאן אם סיים עם הו' הסדרא בהכרח קורא לשביעי מה שקרא לששי דא"א בע"א להשלים המנין ועסי' תרפ"ד בחנוכה : (ד) חוץ . עמ"א ומנהגינו שלא לקרות לזה מה שקרא כבר א' אף בחתונה מלבד בשמחת תורה שנוהגים כסברא ראשונה כמ"ש הר"ב בהג"ה : (ה) למנין. עמ"א עב"י כאן וקל"ה מדברי הר"ן שלא יהיו כולם קטנים משמע הא א' גדול שני וי"ל כל שהרוב קטנים רובו ככולו ועב"י כאן בשם הר"ן ועיין באות וי"ו לענין כהן קטן דאע"ג דאין עולה למנין שלשה כל שיש שלשה גדולים יע"ש וב"ש אף כהן קטן יכול לעלות וא"ה באות וי"ו יבואר עוד מזה ועיין כה"ג כאן בהגהות הטור בשם פירש המשניות אהא דקטן קורא בתורה יע"ש : (ו) קטן . עמ"א בכה"ג בהגהות הטור בשם הר"מ מלמד בתשובת ב"י מ"ג ובט"ז כתבתי באות ג' די"ל קטן יכול להיות מקרא ובמסכת מגילה כ"ד א' קטן קורא בתורה ובפי' המשניות אחר שלשה משמע אע"פ שקורא בעצמו ולא הפי' שכבר קרא מדלא התנה כן אע"פ כן יוצאין בשמיעתן ממנו דהא והא דרבנן הוא אם לא שנא' דברי קבלה ונביאים עדיפי מן דרבנן ועא"ר אות א' הרגיש בזה דמשמע דקטן יכול להיות מקרא ומיהו א"ל לבדוק אם יש לו ב"ש ואם אין נמצא יודע להקרות כ"א קטן צ"ע די"ל מוטב שיקרא מלהתבטל לגמרי וצ"ע : (ז) אטו . עמ"א עסי' קל"ה ובה' קריאת ס"ת אם לקרות לס"ת עובר עבירה ועי' כה"ג בהגהות הטור בשם ס"ח תש"ע שלא לקרות מי שהוא סומא או שבור יד כו' בפי' דעוורת שלא לבייש וכן החשוד על העריות כו' וכו' פה"ג דאם ברור הוא אדרבה יבייש משמע דמותר לקרות לס"ת עובר עבירה וי"ל בפ"א הא מותר ורגיל לכך לא ועיין לעיל מ"ש בזה : (ח) ברא"ש . עמ"א דגדול אסור לילך לבית הכנסת בגילוי הראש ומ"ש ביומא דנטל מצנפת של א' מהן ועמ"ש בסי' ב' וקנ"א : [ט] כוהנים . עמ"א ואחרון מוכרים דפ"ע דאחרון חביב שמסיים הסדר : [י] וכן . עמ"א בשבת דמותר להוסיף אין המפטיר ממנין הקרואים דבגמ' כ"ג א' מבעיא ליה אי מפטיר עולה או לאו בשבת ממ"כ יוצא וכן ביו"ט ולדידן דאין מוסיפין ביו"ט כבס"א אפ"ה אין המפטיר ממנין הקרואים ביו"ט ששי בס"ת שניה ובד"מ א' הקשה כן ואפ"ה הואיל וי"א דמותר להוסיף ועוד י"ל הואיל ואומרים קדיש בין חמישי לששי בי"ט לא נראה כמוסיף ועיין פרישה : [יא] המפטיר . עמ"א פירוש ששי בראשונה והשביעי בשניה . ועמ"ש א"ה באות י"ד מזה וכאן אין להאריך : [יב] בדי פרשיות עמ"א ועסי' תרפ"ה בט"ז ומ"א מזה:(יג) ואומרים. עמ"א היינו בט"ב בסי' תקנ"ט ס"ד בלבוש ובתה"מ אומרים קדיש אחר רביעי וכן הה"מ פסח ב' ס"ת אומרים קדיש על השניה לבד כבסי' ת"ן במ"א ד' ועיין לבוש שם והא דאומרים קדיש אחר קריאת ס"ת שכן אחר פסוקי תורה ראוי לומר קדיש ובשבת אומרים קודם שקורא המפטיר בתורה להודיע שכבר נשלם המנין וא"ש דברי לבוש בכאן ובמנהגים שלי כתבנו מזה:(יד) אם. עמ"א וביום שמוציאין ב' ס"ת וקראו ז' בראשונה ושניה למפטיר ואין נמצא שם מי שיודע להפטיר אסור לקרות לשביעי בס"ת שניה משום פגמו של ראשון אבל אותם הקודמים י"ל דשרי ועסי' קמ"ד סעיף ד' יע"ש וצ"ע: (טו) צריך. עמ"א בב"י בתשובת הריב"ש קי"ב באמר קדיש וקורא השביעי מסופק ובאחר שקרא מקודם וודאי צריך לחזור ולברך וי"ל כבש"ע אם אמר קדיש יקרא אחר מהקודמי' ולא השביעי דספק [illegible] אמר קדיש יפטיר השביעי אלא מדסתם משמע דאף השביעי רשאי ויברך ויקרא:(טז) יפטיר: עמ"א בד"מ אות ה' וא"י מה מלמדי פשיטא דהכין הוא דאם יאמר קדיש אחר הקריאה בס"ת בז"ין יצטרך לברך ולקרא שנית. ומ"ש דיאמר קדיש אחר ההפטורה בנביא כי לא הוה הפסק והקדיש חוזר על קריאת התורה והראה לרל"ב אות ב' דבמנחה א"א קדיש על התורה דקדיש שלפני העמוד קודם י"ח קאי על התורה ומפטיר לא הוה הפסק יע"ש ובשבת שחרית ויו"ט אומרים אשרי קדש והקדיש קודם תפלת מוסף קאי אאשרי ולפ"ז ה"ה מי ששכח לומר קדיש אחר ז' ונזכר קודם שיאמר הפטורה לא יאמר אז קדיש כ"א אחר הפטורה בנביאי' משום הנכנסין שיאמרו שלא קרא המפטיר בתורה ואיכא כבוד תורה כמ"ש כנ"ל. ועמ"ש א"ה באות שאח"ז:(יז) אם טעה עמ"א פי' אם סיים הסדרא עם הששי א"ל לקרות לשביעי מסדר הבא אלא יקרא השביעי מה שקרא הששי ויפטיר דקיי"ל מפטיר עולה למנין שבעה ואף שקרא זה היכא דלא אפשר עולי' כבסי' קל"ז ואין אומר קדיש פעם שני טור בשם אביו הרא"ש ז"ל וכ"כ הלבוש כאן:אבל לכתחלה ביודע שאין כאן כ"א ז"ין שיודעי' לברך יקרא ז"ין והשביעי יפטיר ויאמר קדיש אחר ההפטורה כבאות י"ו כשיש ב' סדרות קורין רביעי קצת מסדר א' וקצת מסדר הב' ומ"ש המ"א באות י"ז דלא כלבוש עיין א"ר אות ט' יע"ש:(יח) ודילג. עמ"א ה"ה תיבה א' צריך לחזור ולקרות כו': בענין החיובים עמ"א וא"ר כאן ועיין בקריאת ס"ת :

רפג (א) מה שאין מוציאין ספר שני בשבת כתיקון הגאונים ביו"ט עט"ז בזה ובטור עוד טעם דתיקון ספר שני שיקראו בקרבנות שמכפרין משא"כ מוסף שבת עולת אין מכפרין וכ"כ הלבוש ועא"ר אות ג' תוספות ב"ב מ"ח עולה מקופיא מכפר ואפשר קרבן שבת אינו מכפר כלל יעו"ש . ובטור תכנת שבת רצ"ת קרבנותיה כי אין באין על חטא כ"א דורון ; ויראה תכנת או לשון תכונה או שורש כנה העולם ישפיה מ"ד ה' ובשם ישראל יכנה עיין מ"כ כן זה בשבת העולם החטאים ואין קטיגור כלל שיהא צריך כפרה כי עת רצון הוא ע"כ רצ"ת עולת :

רפד ב' הלבוש. עמ"א בתשובת הרשב"א תפ"ז ששאלת אם מותר לברך על ס"ת בקונטרסים והשיב איסור אות א' פסול והפטורה אין קורין אלא אחר קריאת ס"ת ולא כ' רבותא דנביא שלם בעינן ס"ת הפטורה רשאי לקרות מקונדרים ועיין אות ו"ו שף בע"פ י"ל דמותר יע"ש ועא"ר אות ג' טוב יותר לקרות הפטר' מתנ"ך מלקרות בהפטורה הנדפס לבדה בחומש:(א) בלא. עמ"א קמ"ג ב' דגם בס"ת פסולה יש לקרותה שלא תשתכח תורת קריאה בלא ברכה כ"ש הפטורה שראוי לקרות בציבור בלא ברכה כשאין שם ס"ת:(ב) אחריה' עמ"א וכ"כ הט"ז שאף אין להפסיק שם:(ג) יכול. עמ"א משמע דאחר מברך הברכות והפטורה כי איך יברך א' והב' יאמר הפטורה ובס"ת צריך שיקרא בלחש ואף שי"ל זה מ"מ נראה כנומיהו טוב יותר אם יכול לאמור מלה במלה שמקרין אותו ויאמר הפטורה מי שקרא בתורה כבוד התורה עדיף' ואם השביעי א"י להפטיר בהכרח אומרים קדיש ועולה א' מהקודמים:(ד) כמו. עמ"א משמע ספק ברכות לקולא ולא יברך האחרון לפניו ועסי' ק"מ מדינהראו לו למקום אחר ה"ה כאן ספק ברכה לקולא דעתו על ענין דיומי' : (ה) ושנים.עמ"א מגילה כ"א ב' ובנביא א' קורא ולא שנים דהיינו תרי קלי לא משתמעי וריב"ש הוא לומר דא' קורא פסוק א' ושני פסוק ב' אינרשאי עב"י ועט"ז הביאו והר"ב כוללניחד דב' א"א הפטורה ל"ש פסוק אחר פסוק או כא' כו' ובכוונות משמע דכל יחיד יאמר בלחש הפטורה.ועסי' תרפ"ט במ"א אות יו"ד ותר"ן אות ג' ולכאורה כל שצריך עשרה לריכינלציית להקורא והם ישתקו דליהוי קריאה בצבור ומ"מ כשקורין בלחש לייתי להקורא וא"ה שם יבואר:(ו) אין.עמ"א עסי' קמ"ז ס"ז אשהגולל שמע הפטורה א"ל להמתין אבל לפי הטעם שבולי לקט הובא בב"י משום פגם ס"ת אף בכה"ג אסור והב"י דחה שסראייתו וצ"ע. בע"פ אם מותר לקרות עיין ריש הסי' ולענין דברים שבכ' א"א רשאי לאמרן ע"פ עיין לעיל:(ז) העוסקים. עמ"א בשחרית אומרים

ויכבה וזה אפשר דעת המ"מ שם וא"כ מוכח דווקא כדרכו וה"ה לרש"י ועמ"א א' וא"ה שם יבואר · ועיין פרישה משמע לפי' ר"ת נעילה אסורה ופתיחה מותר ומיירי שהנר בכותל סמוך לפתיחה וסגירת הדלת דכשנועל נוקש שם יע"ש וצ"ע וא"ה במ"א יבואר עוד ועמ"ש א"ה באות ב' : ב אסור. עט"ז דלא כמ"א א' ומלת כדרכו נקוטה בפירש"י ולא בר"י בקבוע בדלת כו' ועמ"ש א"ה באות ג' : ג ובנר . עט"ז בתה"ר שם כ"כ דנר קבוע בדלת וע"י נענוע יפול ויכבה וודאי אסור אף נר שעוה יע"ש.וכתב שם מהא שמעינן אפי' בדרבנן דמ"ש אל"ל וגם לא ניחא ליה אסור בפ"ר והא דלא ניחא ליה תי' בזה.ועיין כ"ן מ"ש הר"ב אע"פ שקבוע בדלת לכאורה כ"ש בכותל אחורי הדלת או כפירש"י דז"א דלדידהו אסור שעוה אלא אע"פי כלוי שקבוע בדלת לא הוה טלטול ולא בסיס דלת לא בטיל לגבי נר כ"א לגבי בית עב"י.עוד האריך שם דהרמב"ם כפי' ר"י גם הב"ח כ"כ והיינו כמ"ש המ"א א' דבנחת שרי לפר"י אבל מפשט' דלישנא דמ"מ משמע דר"מ כר"ת דאף בנחת אסור לפי' ר"י כמ"ש הב"י וכמ"ש בש"ע דלר"ת הפתיחה ונעילה אסורי' מוכרח הוא בר"מ ז"ל ומש"ה בקבוע ועומד על הדלת אף בנחת אסור.דמ"מ מקרב השמאל למ"ש בתה"ר י"ל דמפרש כר"י ומשום שמא יפול ויכבה ואף שעוה אסור ומש"ה בנחת שרי בשעוה: ד אלא.עט"ז עמ"א תקי"ד אות יו"ד משמע בנר אף שאין רוח כלל גזירה אטו רוח מצויה ובמדורה דווקא ברוח מצויה אסו שאינו מצויה הביאו התו"ש כאן אות יו"ד.ועסי' תר"פ בנירות חנוכה ע"ש מביא יש מי שמתיר וכאן לא הביא כלל וא"ה יבואר שם : ה הניחו . עט"ז בש"ע סעיף ד' יע"ש ונפילת הנר על המטפחת וודאי ל"ש הך פלוגתא דאין זה מדעת וא"ה במ"א ח' יבואר : ו במנורה. עט"ז בש"ח סעיף ג' ועסי' רס"ה במ"א אות ד' : ז דליכא . עט"ז ועסי' רע"ט ס"ד להמחבר ע"י תנאי שרי א"כ אסור להניח על גבי אילן בשבת כה"ג ולדידן שרי בזה : ח כדי עט"ז ולדידן דקיי"ל כלי ניטל אף לצורך דבר שלא ניטל בכל ענין שרי ועמ"א ט' : והאותן כלי זכוכי' שקורין לאנטע"רין שנותן נר בתוכו ל"מ אם הוא תלוש דאסור לטלטל הוא כלי שמלאכתו לאיסו' ואפילו קבוע במסמורים על העמוד יראה דאסור לסגור הדלת קטן שבו דמ"מ כלי שמלאכתו לאיסור הוא בזה :

רעה א בשביל עט"ז אטור קאי דפוסק כר"ש ובחולה שיש בו סכנה מותר לכתחלי' וה"ה עכו"ם ולסטים בים סכנה (או ספק כבסי' שכ"ט עתו"ש כאן והנה ספק פיקוח נפש י"ל אוקמיה אחזקה דחי הוא וס"ס דלא מהני גם לזה יש תירוץ אבל הא דאין הולכין בו אחר הרוב מגוא"ר כן דכל ספק פ"נ נקוט וא"ה שם יבואר) כמי מותר אבל במשנה שבת כ"ט ב' כר"י מוקמינן לה וא"כ בים סכנה מותר לכתחלה ואיידי יע"ש וטור פסק כר"ש והמחבי' השמיט זה רק בים סכנה התיר ובשל"ד סנ"ז דיעה א' סתם משאל"ל פטור אמנם מדכתב והרמב"ם כ' אין הכרח לו' דפסק כדיעה א' כה"ג וא"ש בכללי או"ה יבואר זה ובלבוש פסק כאן כר"ש והביא לשון המחבי' שם בשל"ד יע"ש ומשאל"ל איסורי' דרבנן איכא ומ"ש בנר של שעוה כו' עסי' ער"ה בזה ; והנה באין סכנה אסור לכתחלה לכבותו אע"ג משאל"ל מדרבנן וחולה שאין סכנה מותר שבותים אף ע"י ישראל לכאורה י"ל דמשאל"ל קרוב מאוד לאיסו' תורה לא התירו כה"ג ולו' דמיירי באפשר להוציא הנר לחוץ אף שמן בנחת ולא יכבה (עמ"א רע"ו אות יו"ד) מש"ה לכתחלה אסו' לא"ס שרי לכתחלה דא"כ מפני עכו"ם הי"לל דמותר אף לכתחלה ובאמת בשל"ד סכ"ו של ען מותר לכתחלה במקום צערא לא גזרו צ"ע קצת דהתם נמי אין בו סכנת נפשות כ"א היזק ממון ובעורים עם ב"ח דפוס פפ"דמ דלנו תיבות ל"ל פטור ואם סכנה מותר וכ"מ בב"ח שם ועיין פני יהושע ובחדושינו כתבנו מזה ועמ"א א"ה יבואר: ועיין פרישה מ"ש סכנה מותר לכתחלה כר"ש בסכנה אף לר"י פ"נ מותר אלא אסיפא סמוך בים סכנה מותר ובאין סכנה פטור אבל אסור ולר"י נקיט פטור איידי דסיפא :

רעט א שהדליקו עט"ז.מ"ש כרבי יהודה שבת מ"ד ובאר הגולה אות א' ב' כרבי מאיר שם דמתיר במיאוס ואוסר באיסור ובק"ז א'אמרי'הלכה כר"ש בר מאיסו' ולא אמר הלכה כר'מאיר.והקשה על הלבוש מ"ש דר"ש מודה בנר דדחי' בידים ביה"ש וא"י למה הביא ממ"ה ובמ"ד א'כמי מבוא' כן דלר"ש נר שכבה שרי לטלטל ובא"ר אות א' פי'דמודה ר"ש בקערה גדולה דלא מסיק אדעתיה שיכלה בשבת דאם כבה דאסו' יע"ש ומ"מ לדידן קיי"ל כרבי יהודה דאפי' עומד ומלפה ואסיק אדעתי' שיכבה לשעה ושתים במיגו דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא בטלטול הנר וכ"ש להסתפק מן השמן:אעתיק קצת מ"ש בחדושינו שבת מ"ד א' : ברי"ף הביא טלטול הנר וכן שמן כו' ובטו' כאן מות' שמן בנר וכן הנר והמחב' העתיק כרי"ף:והנה שמנים בו איסו' מוקצה ד"ת מסתפק למ"ד משאל"ל מ"ה חייב ונר דרבנן בסיס בשבת מ"ז א'למ"ד משאל"ל דרבנן נר היתר עשי ב' איסורין בסיס ומלאכתו לאיסו' יע"ש.ולענין תנאי אסמהכי בשמן לאחר שכבה עב"י בשרשב"ס שכתב לחלק בינו סוכה ששם מוקצה מחמת עצמו לא מהני תנאי משא"כ כאן נר רק בסיס א"כ שמנה מהני תנאי וגם י"ל סוכה ד"ת לחד מ"ד לא מהני ונר בדרבנן מהני תנאי ולזה אפס'לייסב שינוי הלשון וכן והבנוא"ה במ"א אות ו"ו יבואר עוד:ובאות ב'א"ה יבוא' עוד.ומ"ש כר"ש צ"ע דכר"י קיי"ל עתו"ש ושי' בזה: ב ולא עט"ז הלשון לרידביאור דוודאי לצער הטבלא שרי ולא נעשה בסיס הא ליקח הנר בידים הא הנר גופא וודאי בסיס לשמן ולשלהבת הוא ואסור מיגו דאתקצי ביה"ש אלא שי"ל גם הנר גופא שרי ליטול דלא נעשה בסיס כ"א כ"ז שהשמן בתוכו ולאחר שכלה דעתו ליטול הנר משם וכלי הוא ושרי לצורך גופו ומקומו ככל כלי שמלאכתו לאיסו'.וז"ש בש"ע אות א' וכדאמרינן מ"מ ששמעלה לאיסו' אם לא ע"י שמירה לעכו"ם כמ"ש הר"ב בס"ד:ולענין מפה שהנר מונח עליה י"ל דמות'לכופלה דלא נעשה בסיס כ"א במקום עמידה הנר דלאיסור אבל מפה תחתונה או עליונה להסיר כולה מעל השולחן קשה קצת וזה יבואר א"ה בסי' ש"ט מזה וכאן אין להאריך ועמ"ש א"ה באות ג' מדין מיאוס יע"ש: ג והמחבר עט"ז ועיין תו"ש וח"מ דבגרף של רעי במקום שיושב שם ומיאוס באינו יושב שם ואפ"ה שרי לצורך גופו ומקומו עמ"א אות י"ב:וא"ה במ"א ג' יבואר עוד בחדושינו שבת מ"ד א' כתבנו מ"ש רש"י נר של מתכות כגון של נחושת דלא בלע לא מאיס לכאורה משמע כמ"ש הש"ך בי"ד סי' צ"ח אות ל"ג בשם רי"ו דכלי נחושת לא בלע כ"א אור מהלך תחתיו כ"ש כבישה דלא הא שאר מתכות בולע ע"י כבישה שוהה לפעמים השמן מעל"ע שסולא חשיב ע"י אור מה שהפתילה דולקת בפיו רק שם עי"ד ל"ב בט"ז למ"ד ופרי' שסובסו"ת מקום שמואל ל"ד וצ"ע ומסתימת הפוסקים משמע רק נר חרס מאוס ושרי לצורך גופו ומקומו דווקא הא כל מיני התכיים אם רחוצים יפה אין מאוסים (נר קרוי"ל מוכח תמיד חלב בתוכו ופתילה ונפל להיתר צ"ע די"ל רק פיו בולע שם ע"י אור והשאר קר הוא ולא אמרי' חם מקצתו חם כולו אף במתכות וא"ל לשער כ"א מעט נגד פיו וא"ה יבואר בסדר שלישי בהנהגות או"ה) ויתר הדברים יבוארו א"ה במ"א כאן ובסי' ש"ח וש"ט וש"י וס"א בעזה"י: ד יש . עט"ז ואפס'אפי'כתן שם דבר חשוב מאוד מ"מ נקרו של נר בסיס לשלהבת וא"ה במ"א אות ה' יבואר עוד: ה שמא. עט"ז ומ"א י"ד דבדרכ"ה תליא מלתא הא לא"ה גזור רפוי' אטו מיהדק והיינו כלי כסף בסי' שי"ג מ"א ר"ח: ו תמלא . עט"ז ליסכי' דהמחבר עושה כלי משמע ליה דעושה כלי מחדש וא"ה לא מדרבנן וקשה מתקי"ט וא"ה שסיבואר בזה:

רפ א לפיכך.עט"ז עב"ח בזה דיהא רגיל קידושבשבת ומראה לה חבה אבל לא יבעול עד הלילה ושמרו ב"י את השבת ר"ת ביאה כמו ואביו שמר את הדבר יע"ש ועיין א"ר ס"פ מרובה:ועיין עט"ז א' :בטור כתב וקורא ק"ש כבשאר הלילות וכתב הב"י פשוט הוא והשמיטו כאן והב"ח תיקן זה דאע"ג שאומרים ושמרו זה מא"ה וק"ש משום מזיקין ובשבת שכיחי עפי יע"ש:ולכאורה בחול משתמא קורין ק"ש בלא"ה בבית הכנסת הלכך ק"ש על מטתו א"ל כ"א פרשה ראשונה ויהי נועם לשמו' מהמזיקין משא"כ בשבת מלוה להקדי' כבסי' רס"ז ס ב א"כ בק"ש שעל מטתו יוצא יקרא ק"ש הול"ל ג' פרשיו' או עכ"פ ב' פרשיות לזה אמר דקורא כמו בחול ועסי' רל"ט ס"א:כתב הפרישה שגם הנשים מחויבים לענג שבת(אע"ג דהוה מ"ע שהז"ג אף דרבנן פטורי') כל שישנו בשמירה ישנו בעונג יע"ש בשם הג"א : ב מותר . עט"ז דאין לאסור כלל . ולקנות אח"כ במפה דם בתולים עסי' ש"ך במ"א אות כ"ד וכ"ה בבגד אדום עכ"פ יש ליזהר ובסי' שכ"ח אות כ"ב ובא"ד שם יע"ש. ועיין שכה"ג בא"ז מ"רד הנהיג מהר"י משקא"פ"ה לבעול בתחלה בשבת וכה"ג אמר דברים המותרים כו' והיכא דנהוג נהוג : ועיין בא"ה"ע סי' ס"ג ס"א : והוי יודע דבגמרא כתובת ז"יין א' ר"פ מסמיה דרב אמר בי"ט שרי בשבת אסור יע"ש וא"כ אף במקום שנהגו לאסור בשבת ואסו'להתירן משום דברים המותרים כו' מ"מ בי"ט מותר מתוך אמנם ירא' בס' י"ט לדידן י"ל דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה לא בשאר מלאכות א"כ אין חילוק בין שבת וי"ט: וא"ה בס' י"ט יבואר: בי"ד קל"ז בס"ך ג' וט"ז ו"ו ובא"הע סי' ס"ד ב"ש וח"מ א"ת וי"ו ועכ"פ אם לא הי' יחוד קודם שבת אסור לבוא עליה ביאה א' בשבת וביה"ש מותר ועסי' של"ט אות י"א במ"א וביבמה מקום שנהגו לייבם וודאי צריך ביאה מע"ש או בי"ה"ש דחופה לא מהני ביבמה כ"א ביאה ; ועשו"ת מור"ם מלובלין ז"ל סימן כ"ג הביאו הש"ך בי"ד סימן קנ"ז אות ג' דאלמנה אם נשאה בע"ש ולא נתיחדה קודם שבת דמפריסין אותה מכל מיני קריבות ולכך אסור לטבול בשבת משא"כ כלה אף במקום שנהגו שלא לבעול קריבות מלוה הוא מותרת לטבול בשבת : ולכאורה נראה דאלמנה כה"ג אסירים ביחוד כבסי' קל"ב ס"ד כמי דרבנן ואסירים ביחוד ול"א התם דלסא ד"ת יש בו הא בסי' ספ"ג ס"ב באבילות דרבנן בלא בעל אסורה להתיחד ה"ה אלמנה כה"ג בלא בעל ופירש' נדה ל"ד ה"ה כתם דרבנן בלא בעל וא"ה יבואר במ"א . וכאן אין להאריך : בתשובת מ"ב סימן לד"ק מסיק דגם בחור ואלמנה בע"ש ראוי ל יחד אחר החופה מבע"י קודם השבת כי י"א שזהו חופה ובא"הע סימן כ"ה יע"ש וא"כ הוא כקונה קנין בשבת ע"כ ראוי אף בבתולה לעשות כן ולפ"ז באלמנה בעינן ביאה דווקא ואין להאריך:ובירושלמי ריש כתובות הלכה א' והכין דכונסין ארמלין (משמע כל אלמנה דאל"ה הי"לל הלין מתייבמין)ובמפרש שם האריך בסי' של"ט וא"ה שם יבואר .

רפא כתב א"ר אות י"ב בשם הכל בו ישב על כסא כבודו כבוד עשה הקב"ה לשר של שבת ואמרו כל השרים לפניו שירה ואמר השר של שבת טוב להודות לה' שם כולם ולזמר לשמך עליון.אומרים נשמת לרמזי' שיש נשמה יתירה בשבת עיין לבוש ראה והתקין צורת הלבנה שהעולם יטעו ויאמרו השמש אלוה והתקין לבנה שידעו שהלבנה עוזר לשמש בלילה וי"ג ראה והקטין עיין טור.מ"ש הלבוש ואין צריך לשחות כשיגיע לך אנחנו מודים עסי' קי"ג ס"ג וכן כאן דבש"ז מנוגה יע"ש.ישמח משה במדרש ביקש מפרעה שיתן להם מנוחה ובחר בשביעי שבשבתו שולט ואין ברכה במלאכה כ"כ ז"ל :

רפב א וה"ה בי"ט.עט"ז מגילה כ"א א' במשנה י"א אכולהו קאי וי"א אדסמיךאשבת קאי דחזיר מכולהו ויתיר במנינא ז"ין מוסיפין אבל לא בי"ט ויוה"כ עיין ר"ן.ושבת מנחה אף לרש"י אין מוסיפין אע"ג דלית ביטול מלאכה מ"מ ל"פ משום חול דקורין רק ג' ועוד לאכול סעודה שלישית כו'. ועא"ר אות ה' ראיה ממגילה כ"ג א' לר"ע י"ט ה' שבת שבעה יוה"כ שבעה ומוסיפין וודאי אשבת דסמוך קאי ה"ה לר"י מוסיפין בי"ט יע"ש וכוונתו לר"ע שבת קיל מיוה"כ ששה ואפ"ה מוסיפין בשבת ושוה ליוה"כ אלמא לא חיישינן להכי ה"ה ביו"ט מוסיפין.וי"ל דוודאי שבת חמור מיוה"כ עצמא דר"ע ענג שבת לא רצו להוסיף כ"א אחד וא"כ רשאי להוסיף בשבת יותר ואי דיהא שוה ליוה"כ מה בכך דקדושתו חמורה מיוה"כ ויוה"כ יום סליחה ונזכור ימי חלדו ז"ין עשיריות תקנו שבעה אלא די"ל דלר"ע י"ט כמי מוסיפין דיוה"כ

רשאי להוסיף אל ז' מ"ל חד יתיר מגילה משבת או יותר וא"כ איפכא ותני אבל מוסיפין כיון דלא אשבת לחוד קאי היל"ל חוץ מי"ט ש"מ דה"ה י"ט ה"ה לר"י כן. ועמ"א ד' וא"ה שם יבוא' ומ"ש הט"ז בשם הלבוש שמנהג שטות שאין מוסיפין על חמשה בשבת זו צ"ע בלבוש שלפנינו שאין מוסיפין על שבעה אמר שמנהג שטות מאחר שמוסיפין תמיד ה"ה האידנא אבל לומר חמשה לפחות בשבת שחל י"ט בו לא מצינו מי שאמר כן ואפשר טעם מנהגם דסוברים בשבת אין להוסיף יותר מעשרה כמ"ש בא"ז וא"ר ועיין לעיל ה' קריאת ס"ת דלא ליהוי הוספה יותר מפלגא מעיקר החיובא בשבת זיי"ן וכשקורא י"א הוסיף יותר ממחצה של חיוב ה"ה בשבת ויו"ט כשקורא שמונה הרי יותר מחצי חיוב של י"ט ומ"מ טעם קלוש הוא מאחר דחיובא בשבת זיי"ן יכול להוסיף עד עשרה ואין להאריך. ומ"ש הט"ז ב' פרשיות קורין בכל א' מחצה והרביעי קורא מא' ומשניה שיהא שוה לב' פרשיות ואף שמוסיפין אח"כ הרבה וקורין בשניה יותר אין בקלקלוס כי עיקר רק שבעה בלבוש לא כ"כ אלא כה"ג צריך לחלק בשוה והט"ז חולק עליו יע"ש וכ"ה מנהגינו לקרוא לרביעי קצת מהסדר א' ומסדר ב' ומוסיפין הרבה קרואים בשני :

כתב החו"ש בשם התי"ט (פ"ק דמגילה מ"ב) למה קורין בתורה בשבת ולא גזרינן שמא ילך אצל בקי ותי' התי"ט יע"ש ובתו"ש תי' דלעקור לגמרי לא רצו כמ"ש בתקפ"ח בט"ז ה' ומ"א ד' יע"ש. ובזה יש להסתפק דשמא דוקא ד"ת אין כח בידם לעקור לגמרי הא ד"ס יש כח בידם לעקור לגמרי וצ"ע: ב ואו'. עט"ז אף שמוסיפין בשבת וכבר נשלם ז' קרואים אפ"ה עדיין לא שלמו הסדרא שצריך לקרות בכל שבת וגם בי"ט שקורין בשניה פסוקי מוסף היום אעפ"כ חובה שכבר קראו בראשונה סדר היום ושניה לאו מדינא דגמ' כ"א סדר רב עמרם מש"ה אומרים קדיש לאחר שנשלמו מנין הקרואים בחובת היום וע' לבוש מזה וא"ה באות ד' יבואר עוד: ג אע"פ שיש חולקין. עט"ז עסי' תרפ"ה בט"ז אות ב' ומ"א שם וכאן אות י"ב. ונראה לי דודאי קטן פסולה לפ' זכור אם אינשם קורא ש"ז לא יקרא הוא בעצמו דהא י"א דקריאת פ' זכור מ"ה ואין יוצאין בקריאת קטן וכן כל השנה קורא קטן שעדיין לא הביא ב"ש יכול לקרות להעולים כמנהגינו ויוצאין בשמיעתו השומעים דתיקון נביאים הוא שיקראו בתורה ואתי דרבנן ומפיק דרבנן שהרי קטן פסולה למנין ז' ובימי הש"ס יהיה הקטן פסולה וקורא בעצמו מ"מ פ' זכור א"י בשמיעתן מקטן. וכאמור הואיל וי"א שד"ת הוא. ומ"ש בט"ז בתרפ"ה שקריאת פ' בשבת ד"ת וידבר משה צ"ע ויבואר א"ה שכוונ' נא' קריאת פ' בשבת ד"ת הוא וקטן דרבנן עסי' תרפ"ט במ"א ד' וא"ה יבואר ופתיחה כוללת אי דרבנן מוציא למי שמחוייב מדברי קבלה. ובמ"א ז' אוסר לקטן מקרא: ד ואומרים. עט"ז הכלל שאומרים קדיש לאחר שנשלמו מנין רק ואיסשל יום קודם קריאת המפטיר בש"ת אף ביום שיש ג' ס"ת אומרים קדיש אחר השניה ביום שיש ב' ס"ת אומרים קדיש אחר הראשונה ומניחין שניה על השלחן ובג' מניחין השלישית על השלחן ואף ד' פרשיות דחיובא הוא לקרוי' פ' בחובת היום מ"מ נשלמו המנין והסדר לכן מקדישין אחר הראשונה: ה זה. עט"ז משמע כשאמר קדיש אפי' הז' צריך לחזור ולקרות בתורה קודם מפטיר משום כבוד התורה שלא יאמרו כבוד נביאים עדיף מכבוד תורה הואיל ואמרו קדיש איכא חשש הנכנסים שלא ידעו שהז' קורא מפטיר ועוד דבקדיש המנהג שאחר קורא מפטיר משא"כ כשלא אמרו קדיש עדיין פטר הז' ויאמר אח"כ קדיש אחר ההפטרה עמ"א אות י"ו וא"ה שם יבואר: ו בתפל'. עט"ז מ"ש י' פסוקים עסי' קל"ז ובא"ר בשם ע"ת די"ל ע' סגי בג' והיושבת במנחה ועמ"ש שם. מ"ש בשם רשב"ץ הוא דאם קראו בכשר ואח"כ נקרע י"ל דקורא המפטיר ג"פ בלא ברכה בזו אבל אם נמצא שפסולה למפרע היתה פסק הט"ז כאגודה רע"ט דיוציא אחרת למפטיר משמע אף שעדיין לא אמר קדיש אחר שגמר הפ' עם הז' אפ"ה יאמר קדיש ויוציאו אחרת למפטיר ויברך עליה דהואיל ומפסיקין בלא"ה בקדיש אין לחוש לכבוד הציבור ומס' קמ"ג בט"ז ובפריי שם ובמ"א שם ד' חולק דיגמור עם הז' הסדרא והוא יהיה מפטיר ג"כ ואין להוציא אחרת כה"ג אבל בחובת היום צריך להוציא אחרת יע"ש ולא יאמר קדיש כ"א אחר הפטרה כדין ז' מפטיר עמ"א אות י"ו: ואם נמצא טעות בז' וגמר הסדרא ואמר קדיש אחר הז' בהכרח יוציאו ס"ת אחרת ויברך המפטיר עליה אף לכמ"א ועסי' קמ"ג בזה יע"ש ואין להאריך :

רפג א שאין. עט"ז לכאורה הם דברי הב"ח דנגררא דקרי חובת היום א"א לקרוא לו מה שאין מעניינו הלכך בר"ח הד' הוא לחובת היום קורא ובראשי חדשיכם אבל י"ל דאינו כן אלא כוונתו ז"ל דבר"ח תיקון נביאים הוא שיקראו בתורה בהכרח כן הוא בג' יתחילו מפ' התמיד ועכ"מ פי"ב מה"ת. משא"כ תיקון ספר שני במוספין תקנו' הגאונים הוא לא רצו לתקן שיקרא מה שאין מעניינו של יום ור"ח שחל בשבת הא"כ קורין וביום השבת ג"כ למוסף ומפטיר דמעניינו הוא כבסי' תכ"ה וע' לבוש הביאו הכ"ץ ג"כ דר"ח שיש בפ' שראוי לקרות חד גברא מוציאין ומתחילין למעלה דד' בעינן משא"כ בשבת אין בענינה ג"פ לגוליא בשביל הפ' ס"ת כו' יע"ש. ועוד טעמים אחרים הובא בב"י בשם התו' שיהא כל הפטורת מענין א' ופרישה בשם הר"ן דבשבת לא תקנו להפסיק רק קורין בסדר השבוע משא"כ בי"ט קורין בענינו תקנו הגאונים ס' שני בקרבנו יע"ש בזה ועמ"א א"ה בזה :

רפד א מפטירין. עט"ז ע' לבוש וב"ח ואע"פ שתחלת התקנה היתה לקרוא הפטרה בלא קריאת ס"ת ובציבור בי' עכשיו שנתבטל הגזירה לא תקנו לברך על הפטרה כ"א בי' גדולים ואחר קריאת ס"ת כמ"ש רמ"א ומיהו כשקראו בס"ת פסולה (בלא ברכה) רשאין לקרות הפטרה אח"כ בברכו' וכמ"ש הב"י ע' עט"ז. והטעם אפשר דעכשיו שנתבטלה הגזירה אם יקראו בהפטרה בברכות בלא קריאת ס"ת אינו כבוד התורה דמה"ט תקנו שהמפטיר צריך לקרות בתורה קודם ע' מגילה כ"ג א'. ועמ"א ו' אף בבית אחר אם א"א מותר לקרו' שם הפטרה בברכות בי'. אם התחילו בי' ויצאו מקצתן גומר בברכו' עסי' קמ"ז ועסי' קמ"ג וק"ח בא"ר אות א' יע"ש והיינו התחילו ק"ת בי' ויצאו מקצתן (עי' קמ"ג אי רוב נשארו בעינן) גומר קריאת ס"ת והפטרה או' בלא ברכו' ואם התחילו הפטרה ויצאו מקצתן גומר הפטרה בברכו' : מ"ש הט"ז שאין מפסיקין לדידן אמת ולרק בלבוש משמע דמנהג אבותינו בידינו להפסיק שם משמע ע"כ כי שאין מפסיקין לדידן. שם בלבוש למה נק' הפטרה י"א מלי יפטירו בשפה שקריאת ס"ת אף ללמוד אסור ובהפטרה שרי וצ"ע בסי' קמ"ו ס"ג אסור לספר כמו בקריאת ס"ת משמע אף ללמוד אסור לספר אף בד"ת: ב אלא. עט"ז ומא"ר אות ג' בדפוס אין השמות נכתבין בכונת קדושה ומ"מ עכשיו שיש תנ"ך בדפוס ומצוי הוא טוב יותר שיקרא הפטרה בתנ"ך שיש נביאים שלימים ממה שיקרא בהפטרה הנדפס לבדו בחומשים ועמ"א בריש הסי' וא"ה שם יבואר עוד: מה שברכה לאחר הפטרה מתחלת בברכה אף ע"ג דסמוכה לשלפניה ובתורה הואיל ובימי המשנה א' מברך תחלה ואחרון בסוף משא"כ כאן ע' פרישה ולבוש תירצו דומיא דס"ת שתקנו בשביל כן עוד תי' הפרישה דהיו מתרגמין והיה הפסק גדול יע"ש בזה: כתב הב"ח אומרים בשב' שחרי' בשעת הזרת ס"ת מזמור לדוד הבו לה' בני אלים כו' שנתקן על ס"ת וסמוך למוסף כי ז' דמוסף כנגד ז' קולו' כו' אבל בחול או בי"ט וחש"מ מנהג בורו' הוא מי שאומר אותו יע"ש ועסי' קמ"ט וסי' קמ"ז מדיני הפטרה יע"ש :

מה שנוהגין לדרוש בעד המתים עב"י ולבוש ויש שם אידוש כפי דעתי דכל ישראל ערבים החיים בעד החיי' וביודעים ויש בידו למחות אבל ברוצח ע"מ כנפדאם וקבלו עליהם שלא יהיו בזרעם שום רוצח שופך דמים ומש"ה כתיב דבריסכ"א ח' כפר לעמך ישראל אשר פדית כו' יע"ש ובפוש"ה דשכיחי מלבינים פני חבירו ברבים שאלו שופכדמים גורמים עון על יוצאי מצרים לכקראי לפיים וליתן צדקה ולהתפלל עליהם ויש עוד טעמים עב"י ולבוש וא"ר אות י"ב אותם שלא שמרו שבת מהפכין כו' יע"ש. כתב הד"מ בתרפ"ה בשם מהרי"ל כו' הובא במ"א תרפ"ה אלא שכתב כל שאין מזכירין נשמות אין אומרים מי שברך שכל וא"י הטעם וכמדומה שאין העולם נוהגים כן ומיהו מחזנים אין ראיה שבוחרים להם כפי דעתם עב"ח סי' רפ"ז יע"ש ואין להאריך ובס' המגיד א"ה אבאר מענין זה דרוצח גורם עון ח"ו על יוצאי מצרים :

רפה א אפי' בט"ז נ"מ דוקא עטרות ודיבון שיש תרגום ירושלמי צריך לחזור אחר התרגום ההוא ולקרוא שמו"ת הא ראובן ושמעון שאין בהם תרגום די ב"ת פעמים ולרש"י ראובן ושמעון צריך ג"כ ג"פ ונהגו כרש"י וכ"כ המ"א אות ב'. ומ"ש אפשר שקראו אותם הטכו"ס בא"ר אות ד' בשם הבחיי כן שהם שמות טכו"כ והל"ה שמות ר"ת ו"חייב א"דם ליהשלים ה'פרשה ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום. ובמי"ע דקדק ממלת שנ"ים לשון זכר ולא אמר שתים מקרא (דפרשה לשון נקבה) שיקרא כל פסוק ג"פ ב' מקרא וא' תרגום א"ר א' ועמ"א א'. ובשכ"ג בהגהות הטור ד' כ"ב בשם רבינו בחיי אע"פ שהמות טכו"ס הם יע"ש בכה"ג בהגהות הטור בשם סדר היום לא יקרא תרגו"ם ואח"כ מקרא וגם שלא כסדר אלא יקרא מקרא תחלה ואח"כ תרגום עמ"ש א"ה במ"א עוד מזה: ב תרגום. עט"ז מ"ש פ"א בש"ת ופעם שני עם החזן שיאמר פעם שנית בלחש מלה במלה עם החזן הקורא ועמ"א אות ח' ומ"ש דברים שבכתב לאו למימרא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ דאם אומר בחומש מדויק שרי אלא דראוי לומר בס"ת כדינה ממש ועמ"א אות א': הטעם שחייבו חז"ל שנים מקרא וא' תרגום כנגד סיני ואהל מועד ומשנה תורה הי' באר היטב וזה תרגום מט"מ תמ"ד א"ר ב' ועי' שכ"ג. בטור ויש להחמיר כפירש"י לכאו' לפי' התו' יש חומרא ג"כ בצריך לחזור אחר תרגום פירוש' בעטרות ודיבון ועב"ח ובש"ע השמיט זה רק ג"פ עברי וכ"ה ראובן ושמעון וא"צ לכתוב דמובנות. סומא או אלם אם מחויב לשמוע מאחרים מצות התלוי' בדבור עשו"ת הרדב"ז ח"ם סי' () ומיהו מגילה י"ל חייב לשמוע פרסומי ניסא ונ"מ להד"ר אחר יו"ד מחויבים וברכה לשמוע או מקרא מגילה וע' הלכות מגילה תרפ"ט ס"ב :

רפו בטור. עט"ז עב"ח מ"ש בזה. ובא"ר ו"ו נוהגים לומר כו' יע"ש: א קודם. עט"ז נראה להגיה שבנסכי' כתיב בבוקר ומצרכי קרא שנסכים קודמים למוסף וכ"ה בטור ובמוסף לא נאמר בבוקר רק ביום השבת עסי' רפ"א בהג"ה ועתו"ש כאן: ב מותר. עט"ז עי' בטור מתענית נשיאות כפים דלא שכיחי שכרות אלא טעימ' פרי הא סעודה אסור ואע"ג דשתה רביעית יין אל ישא כפיו כבסי' קכ"ח סנ"ח ואין קידוש אלא במקום סעודה וצריך לשתות כוס אחר חוץ כוס הקידוש כבסי' רע"ג בט"ז אות ד' מ"מ לא שכיחי שכרות גם רשאי לטעום כזית פת הוה במקום סעודה ועסי' רע"ג מ"א אות יו"ד וכאן אות ב'. ולכן כהן בי"ט שנושא כפיו והלום נביה קודם מוסף יכול לקדש ולאכול כזית פת אחריו ויכול לישא כפיו: בטור תכנת שבת תשר"ק ע"ש אשר קבלו להם ואקבלם (זכריה יו"ד ח') וכתיב לסריסי' אשר ישמרו שבתותי (ישעי' נ"ו ד) והביאותים אל הר קדשי א"כ הגאולה בזכות שבת בי'. וברמ"א שם יפה הסרים אילו בא זוג ישמור שבת זכור ושמור כנגד זכר ונקיבה יע"ש. לפע"ס ע"ש יטעו כרים עשים נמל"ך נמליכו להקב"ה יטח"ז יעו שכם א' (זשסר"ז מתהלכין זיי"ן בשי"ן) והד"ג ב"א נויתן יכרו עליו חבירי' א"ז מסיני נצטוו כמו קדש במרה כמו קדש מפעליו מאז (משלי ח' כ"ב) עב"י. אם לא אמר וביום השבת כו' י"ל שאין חוזר הואיל ואמר נעשה ונקריב לפניך קרבן מוסף כבסי' רס"ח ס"ד בהג"ה וכמ"ש ב"י כאן ואם סיים כאמור ולא אמר וביום צ"ע ועא"ר אות א'. בשחרית אומרים לשון זכר ולא נתתו ולא הנחלתו דקאי על יום השביעי ויום זכר משא"כ במוסף שב"ת נקיבה אומרים קרבנותיה פירושיה (מחלליה מות יומת) א"ר אות ב' בשם מורו מהר"ר הילמן ז"ל בשם חמיו ועט"ז רל"ב ב' בשם תו' פ"ק דכתובות ה' שבת פעמים זכר שומר שבת מחללו וא"ר שם ע' יע"ש

קדיש על הבימה על קריאת התורה וקדיש שלפני העמוד קודם תפלת י"ח הוא על אשרי שאמר א"כ אין להפסיק ביניהם ויהללו שאומרים אין הפסק כ"כ ברל"ב אות ב' וא"י מה שנשתרבב המנהג אותו הש"ת לאחר אשרי ואומר יהללו ואח"כ בשיש סולה אומר מי שבירך כמה ומפסיק הרב' בין אשרי לקדיש שלפני העמוד. מ"ש כשמברכין החודש כו' אף בשבתות שאומרים א"ה בימי הספירה אין מזכירין נשמות וכדומה שאין מזכירין אקלמי שנפטר באותו השבוע ומ"ש הר"ב ובכל יום שא"א צו"ץ א"א אותו יתבאר א"ה באות ח': (ח) מימי הספיר' עמ"א. כשאל מילה (או חתונה באייר בשבת שמברכין ר"ח סיון אומרים א"ה אע"פ שיש ג' לטיבות' מברכין החודש ויום שא"א בו תחנון דהא אומרי' א"ה בימי ניסן אחר הפסח אף שמברכין ר"ח אייר דג"כ תרתי לטיבות' ור"ח אייר בשבת א"א אותו א"ה אבל בשבת שלפני ר"ח אייר מברכין ור"ח אייר אע"ג דתרתי לטיבות' ניסן ומברכין החודש אנו אומרי' אותו (וכ"כ התו"ש ר"ח א"ה אנו אומרי' בשבת שלפני ר"ח אייר וכ"כ א"ר אות י"ג) ומשמע בשבת שלפני ר"ח אייר אף שיש מילה וחתונ' אומרי' א"ה דאין לחלק בין ב' לטיבותא או שלש לטיבותא. וברי"ח אב כ' בבאר הגולה שאין אומרים א"ה כשמברכין ר"ח אב ובא"ר י"ג פ"פ אומרים א"ה כשמברכין ר"ח אב אבל כשיש מילה א"א אותו יע"ש : אבל הזכרת נשמות אין מזכירין אף בימי הספירה לאחר הפסח וכ"ש שמברכין החודש או מברכין ר"ח סיון אין מזכירין נשמות רק א"ה אומרים : כ' המ"א בתרפ"ה בכל ארבע פרשיות אין מזכירין נשמות ואומרים צו"ץ : וא"ה בד' פרשיות אין הכרע ובא"ר תרפ"ה אות ח"י בשם הגמ"ל א"ה נוהגים לומר בד' פרשיות כמו בשאר שבתות . ומדברי הר"ב בהגה כל יום שא"א צו"ץ א"א א"ה מבואר דימי ניסן קודם פסח וט"ו אב וט"ו בשבט ופורים קטן א"א א"ה וכ"ש שאין מזכירין נשמות , ול"ג ח"י אייר בשבת אי אפשר לחול בשבת עסי' תצ"ח בס"ז ב' . ועיין שכ"ג בתרל"ז בהגהות ב"י אות ב' שמנהגם להזכיר נשמות פורים קטן . אבל מנהגינו כמ"ש שם מקודם בשם מהר"י שג"ל שבת פורים קטן. שושן פורים אין מזכירין נשמות יע"ש : וה"ה א"ה א"א כמ"ש הר"ב כאן דכל יום שא"א צו"ץ אין אומרים אב הרחמים זולת ימי הספירה מה שנדפס בקצת סדורים בענין א"ה צ"ע : והמנהג כמ"ש כאן . מ"ש הר"ב כל שאין אומרים צו"ץ א"א א"ה קשה הא איכא מנחה שלפני יום שא"א תחנה שא"א צו"ץ ובשחרית שבת אומרים א"ה כמו ער"ח בשבת ופורים בא' בשבת וכדומה א"כ לאו כללא הוא כ"א על יום קאמר שבשחרית א"א תחנה ובמנהגים שלי הארכתי וכאן אין להאריך :

רפה (א) שנים עמ"א במגילה ד' אפשר ע"א אצבור פרשתא דא ואתיי משמע ליה ז"ל לענין שמו"ת מיירי : (ב) עטרות ודיבון וה"ה ראובן ושמעון טור מ"א וכפרש"י עט"ז א' : (ג) בפירש"י עמ"א ומש"ה ירא שמים קורא תרגום וגם פירש"י : (ד) כמו . עמ"א א"י מה מלמדינו דודאי הכין משמע פשטיה דלישנא דהמחבר דפירש"י עולה לו רק במקום תרגום ואף ג"פ תרגום א"י כ"א ב"פ מקרא וא' תרגום או פירש"י. ומ"ש כשאין לו תרגום כו' ואם מסופק או יודע שלא יהיה לו תרגום כל ימי היותו בדרך יראה דקורא שלש פעמים מקרא כמו ראובן שמעון. ופירש"י יותר טוב משיקרא ג"פ מקרא אא"כ אין לו כי אם מקרא לחוד : (ה) מיום עמ"א ואם קרא לאחר מנחה בשבת פ' של שבוע הבאה עב"י ובד"מ א' בשם המרדכי דיצא ובכל בו משמע דלא יצא. ובשכ"ג בהגהות הטור אות ה' בשם הר"מ מרקנט"י סי' ל"ד משבת מנחה עד שבת הבאה וצ"ע : (ו) קודם. עמ"א ועתו"ש אות ה' אבל שמותר לחזור הפרשה אף ישלמו ז' ימי אבלות קודם ג' בשבת דלכתחלה צריך להשלים בשבת וכ"מ בתקנ"ד עב"ל יע"ש ועי"ד סי' תנ"ו ס"א בט"ז א' וש"ך ד' ואפשר אם חל זיי"ן שלו בשבת דמקצת היום ככולו ימתין אחר יציאה מבית הכנסת וישלים קודם אכילה מאחר דהטעם דמחויב להשלים פרשיותיו וכל שיש לתקן כו' וצ"ע: (ז) שמיני עצרת עמ"א היינו אם לא השלים עם ג' דיעבד יש להשלימה כל השנה עד שמיני עצרת בא"י ולדידן בשמחת תורה מקרי שפיר משלים עם הציבור ומכאן ואילך עבר זמנו ובד"מ אות ג' באבודרהם טוב להשלימה בעש"ת ועיין ברכות ח' ב' רב ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו במעלי יומא דכפורי כל האוכל כו' סבר לאקדומי ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר אמאי לא אמר כן תחלה וא"ל דהודיע לו דין דצריך לאכול בעי"כ וי"ל יותר דב' מעשים הוו אי שכח סבור בעי"כ מצוה אמר דמצוה לאכול ותו הוה סבור לשנה אחרת כו' א"כ ש"מ דיעבד משלים אף אחר שבוע א' ב' עד ש"ת לדידן ולא יותר אבל מקודם ש"ת וכ"ש בעש"ת שפיר דמי ועיין הגמ"י פי"ג מה"ת אות ש"ן דראייתו מרב ביבי ומ"ש ובלבד שלא יאחר ולא יקדי"ם מן הציבור יום אחד אפשר לא יקדי"ם הוא ענין בפ"ע לכל השנה והב"י השמיט הכך תיבות כאמור ובתו"ש אות ז' כי לא קדם לכן לענ"ד כמ"ש. וזאת הברכה קורין שמו"ת בליל ה"ר כאמור : (ח) יכול. עמ"א לכתחלה צריך לשמוע מש"ץ בציבור בעשרה כתיקון משה רבינו עה"ש ולקרות שמו"ת בפ"ע ועסי' תר"ץ במ"א : (ט) מלמדי תינוקת. עמ"א לא הבינותי דאם קורין עם התינוקות ב"פ המקרא די בתרגום לחוד . ונראה מזה דא"ל דוקא ניגון הטעמים : (י) א"ל. עמ"א וכמדומה שעולם נוהגין בליל ה"ר קורין וזאת הברכה שמו"ת עיין אות זיי"ן מ"ש בזה ומ"מ נראה טוב יותר ערב ש"ת : (יא) ההפטורה . עמ"א תרגום של נביאים לידע הפירוש ופ"א מקרא די כי בתורה נגד ג"פ בסיני ואהל מועד ומשנה תורה : (יב) ולא. עמ"א עב"י בזה דלפר"ח הקשה דהר"ב לכאורה זיכא שטרא לבי תרי דבפסחים ק"א כ' דא"א שום אשים כו' וזה לטעם רבינו חננאל בתה"ד כ"ג [וכתביו ק"ע] שמו"ת שידע מה שהציבור קורין אבל לרבינו שמחה להשלים עם הציבור ה"ה שום אשים כמה חתונת צריך להשלים עם הציבור והר"ב מדשתיק אודי להמחבר די"ט א"ל וכרבינו שמחה ואיך הביא הא דשום אשים ותי' דתה"ד גופא פסק כרבינו שמחה לכאורה ואפ"ה הפטורה עיקר הטעם לא להשלים עם הציבור כ"א שידע מה מפטירין דשמא יקראו לו למחר משא"כ שמו"ת י"ט א"ל דש"ץ קורא . ומשמע ד' פרשיות יאמר הפטורה ד' פרשיות דבכתביו ק"א כתב שום אשים ביום ששי ע"ש אם יאמר הפטורה שבוע או שום הכיס כתב דא"כ דבשאל הרבה חתונת טורח זה למה משא"כ ד' פרשיות יאמר בע"ש הפטורה של ד' פרשיות ובכה"ג ושכה"ג בד' פרשיות בע"ש הפטורת השבוע כי אין שייך לסדרא ד"פ ובשבת ד"פ ולמ"א לא הוכח לו זה כנראה מכתבי מהרא"י ק"א וע"ש בשכ"ג האריך לתרץ זה :

רפו בכתבי עמ"א א"י למה שביק לשון הב"י בשם שיבולי הלקט תכנת סדור כמו ותוכן לבות ובלבוש יע"ש ובא"ר אות ב' בשם תניא לשון בירור כמו ותוכן לבות ה' ועי' במ"כ בשר"ס כו"ן ואין להאריך : ב"פ אחד שאומרים שמע כו' ה' אחד : אחד הוא כו' תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן וא"ת מוסף יום כו' וכן בכל תפלות מוספין יאמר ואת רש"ל בתשובה סי' ס"ד האריך שם . (א) . אכילת עמ"א וא"י אמאי לא כזית וכביצה פת ; ומ"ש דלא חל עליו חובת קידוש עסי' רפ"ט ס"א לשתות מים בבוקר יע"ש ; (ב) פת . עמ"א ועסי' רל"ב מ"א אות י"ז : (ג) של . עמ"א רל"ג צ"ל מ"מ הואיל וצריך להתפלל מוסף בהכרח יתפלל מנחה קודם דאם ימתין עד לאחר שבע נקרא פושע ; מלת אם רוצה לאכול הוא ענין בפ"ע וקאי על מ"ש המחבר אם רוצה לאכול א"כ לדידן שסומכין על קריאה לבה"כ כבסי' רל"ב ס"ב בהג"ה א"צ להתפלל מנחה כ"א יתפלל מוסף ואח"כ מנחה וב"ש קודם מנחה קטנה:(ד) דסמוך לערב כו' עסי' ק"ח מזה וצ"ל אם המתין עד סמוך לשבע י"ל דכ"ע מודים דמתפלל מוסף דאם יתפלל מנחה יעבור זמן מוסף מצותו הראוי ויהיה פושע וצ"ע : ובחדושינו כתבנו מזה : ועסי' תר"ך וכ"ג ושכ"ג וא"ה שם יבואר עוד מזה :

רפז אמרינן . עמ"א ועט"ז מזה ומה שקורין לאו נגד האבל הוא קודם מזמור שיר ליום השבת שעדיין חול הוא אומרים המקום ינחמך כו' ועסי' רס"א ; ועט"ז תקכ"ו ותרל"ו ב' וא"ר שם :

רפח (א) אסור . עמ"א בספיק ד' בהג"ה יתענה מחצי יום ומיתב תענית לתעניתו ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף כבסי' רפ"ו כ"ג שרי להתאחר יותר משש שעות עסי' קנ"ו ובמ"א שם מאימתי חושבין שש שעות : ועל הגזירות אפי' עד שש ולא בכלל אסור עתו"ש : (ב) מותר . עמ"א עב"ח הביאו המ"א אות זיין וכל שנפשו עגומה אפשר דהרי להתענות אף אם אומר לו חבירו שחלם עליו חלום רע : (ג) ביום ראשון . עמ"א משאת בנימין סי' ל"ג בשבת ת"ח וביום א' י"ז בתמוז יתענה ח"י תמוז שאין כפרה א' עולה לשתיהן כמו חטאת א' על חלב ודם אף בהעלם א' וכ"ש כאן דהוה כב' העלמות וב' איסורים וראיה מר"ה ל"ג (וא"ש המ"א וכ"מ בסי' תקל"ז ט"ס תקס"ז) ובתקס"ח ס"ה דעי"כ אין עולה לו תענית יוה"כ וצריך תענית אחר יע"ש ומשמע שם דבעי י"ח תמוז מיד אע"ג דרחוק הוא יום א' מ"מ כל מה דבעי להקדים מקדים וכ"מ במ"א אות ד' דאם התענה בי"ט יתענה מיד באסרו חג יע"ש ומ"מ מי שתש כחו ובפרט שלשה ימים רצופים יכול להתענות יום אחר ועט"ז אות ג' וא"ה שם יבואר : (ד) י"ט שני . עמ"א ולכאורה להב"י יש ב' פירושים בס"ח א' ובי"ט שני למחר כלו' בי"ט שני יתענה תענית על מה שהתענה בי"ט א' כי י"ט שני דבריהם וכ"ש אגן דבקיאין בקביעא דירחא ומלת למחר קשה הל"ל יתענה בי"ט אחרון והיינו תענית לתעניתו וי"ל עוד אם התענה בי"ט א' ובי"ט אחרון ג"כ התענה תענית לתעניתו למחר אסרו חג ג"כ יתענה על מה שהתענה בי"ט אחרון והוא ז"ל פי' וי"ו הפירוד אבל י"ט שני וודאי לא יתענה בשביל י"ט א' ועסי' תכ"ט אות וי"ו וא"ה שם יבואר בזה . ר"ח אב וע"פ בא' בשבת אין חל עסי' תכ"ח ; (ה) יתענה . עמ"א עיין ספיק ו' ותקס"ב אות ב' דל"ד למי שהתענה מקצת היום דאומר עננו בש"ת כאן (לא) יאמר קודם אלקי נצור דאין זה תענית ועי' אות וי"ו מזה דבשבת אסור לשם תענית ; (ו) וביום . עמ"א לשום תענית אף שעה א' עבירה בידו עי' אות א' · (ז) שאל . עמ"א מ"ש דבתענית בשבת אסור ד"ת י"ל מאכלוהו היום לא מדברי קבלה ; וג' שהם ד' יוה"כ י"א בשעת נעילה וי"א אף שלא בשעת נעילה וצא"ר : (ח) ס"ת וה"ה תפילין מ"א בשם מ"כ משמע הא נביאים וכתובים לא : (ט) קורת ביתו. עמ"א מותר להטיב כ"ל חלום בשבת כה"ג הגהות הטור ועסק"ל ועסי' ר"ך ; (י) שהם. עמ"א עשכ"הג בהגהות הטור ב' עמ"ש הר"ב ס"ד י"א יתענה כו' כ' שאין לחייב אותו אלא אם ירצה יע"ש ולפ"ז אם ימים אח"כ שאין מתענין בהם כמו אח"כ וכדומה שאין להתענות מאחר דלא ברירא כ"כ זה יע"ש : (יא) או'. עמ"א בכ"ג בהגהות הטור ובשכ"ג בהגהות הטור אות וי"ו לידד המתענה בי"ט שני אם מחויב תענית לתעניתיה והיינו עצרת או ימים אחרונים פסח וסוכת דימים ראשונים לא גרע מחה"מ דצריך תענית לתעניתיה ועמ"א אות ד' מבואר דיתענה תענית לתעניתיה על י"ט שני ועסי' תכ"ט אות וי"ו ותי"ח ס"ה וא"ה שם יבוא':(יב) להקדים. עמ"א דודאי לאחר הרבה אין נראה שיהא רעב בשבת עב"ח ופרישה ; (יג) על . עמ"א שם לענין ת"צ אין מתענין כלל אם אירע בשבת : (יד) החולה . עמ"א ועט"ז ה' חולק על זה . מ"ש לענין קטנים דאין מכריעין אפשר ה"ה לחובה אין מכריעין דאין בני עונשים ומ"מ המסוכן ביומו מברכין :

רפט (א) קידוש א. עמ"א רמב"ם פכ"ט מה"ש הלכה ד' עיקר הקידוש בלילה ואם לא קידש בלילה מקדש כל היום כולו ואז הוה ד"ת ומיהו בהתפלל דעת מ"א רע"א דהוה דרבנן יע"ש . קידושא רבא י"מ שאומר פה"ג בכל הקידושין וי"א ע"ד סגי נהור שאין אלא פה"ג לבד עי' פסחים ק"ו א' ובחה"ר שם : (ב) הוי . עמ"א דבשחרית אין ניכר הקידוש כ"א על המשקה ; ואף שנוהגין לו' ע"כ בירך ושמרו כו' אין זה מעיקר הקידוש ונהגו כך ובא"ר אות ג' בשם הכל בו יש נוהגין כו' ברוך מקדש השבת בלא שם ומלכות ואנו אין נוהגין כן ; (ג) חמר . עמ"א ועל יי"ש עי' לעיל ופרישה כאן דיי"ש אין השנוי ניכר כי כן נוהגין לשתות יי"ש קודם אכילה וכ"מ שאסור לאכול לעקי"ך וכדומה כ"א אחר המוציא דהוה קידוש עמ"א אות ד' וצריך לברך על מרקחת ולעקי"ך אחר המוציא כבסי' קע"ז ס"ח וקס"ח : (ד) אוכל . עמ"א י"א הוא הר"א

ז"ל

ז"ל פכ"ט מה"ש הלכה י' ומ"ש על הפת להקשות על הר"מ הא איהו סובר מותר בשחרית קודם קידוש דאינו אלא אסמכתא יע"ש ולפ"ז אם לא קידש בלילה אפשר ממתין בשחרית עד שעה ו' ג"כ עי' תו"ש כאן ורפ"ו דנשים יוצאות באיזה בקשה כמ"ש המ"א ק"ו ב' א"כ לדידהו חמור ואסורים לשתות בבוקר מים אחר שאמר קצת בקשה הוה כהגיע חובת קידוש וי"ל דיש דעת הר"א ז"ל שם פסק דאפשר חייבין בתפלה מדרבנן כמו אנשים ובפרט למי שמתפללת תמיד ושרי :

רצ אין עמ"א הדרשה להורות דינים או מוסר לא פלפול : ועיין טור וב"י אגד"ה יע"ש ועפ"א טוב להורות איסור והיתר דינים הנוהגים בשבת ואגדה מוסר אבל להראות שהוא חכם ויודע לדרוש מאמר או פסוק לא . עסי' רל"ב במ"א אות ה' וא"ר כאן אות ו' וי"ו שאם הדורש מאריך יותר אין להניח סעודה שלישית בשביל זה ואי"ה ברל"ב יבואר עוד ועסי' רנ"א : עתו"ש מ"א קל"א קטניות אבל בשב"ג דאוכלין ביצים אבלו של משה ה"ה קטניות ובליל שבת דמרבין זרע כבסי' ר"פ עתו"ש שם :

רצא מי עמ"א דאם אוכל זאח"ז יכול לחלקם לשנים אם יש לו עכ"פ ב' זיתי פת יברך בהמ"ז אבל א' עמ"ש אי"ה באות א' : (א) בכביצה עמ"א רל"ב בזה ובא"ר אות ג' וב"ח דכביצה כדי לברך בהמ"ז ויוצא אף לר' יהודא תסגי די בכביצה ופרישה כ' דליהוי שביעה משמע כביצה די:(ב)בליל שבת עמ"א עסי' תקכ"ט אות ה' בי"ט חייב לאכול עכ"פ ב' סעודות א' בלילה וא' ביום וקידוש די"ט דרבנן כבסי' רע"א אפ"ה או' ביום כל הקידוש של לילה כמו בשבת רק ויכולו א"א בשבת בשחרית : (ג) מו' שעות עמ"א דאם אכל סעודת שחרית ובירך בהמ"ז ואח"כ התחיל קודם חצות סעודה שלישית ונמשך עד אחר חצות יצא ולא אזלינן בתר התחלה כבסי' קפ"ח ס"י דמ"מ הא אכל אחר חצות אבל אם דעתיה כך ועושה כן לכתחלה י"ל דאסור קודם זמן מנחה עסי' רל"ב וסי' רל"ה אות ה' וכביצה מותר קודם מנחה והראה לסי' תע"א אות א' דאם יודע שימשוך אחר שעה עשירית לא יתחיל קודם ט' ה"ה כאן ועא"ר אות ד' ובתו"ש כ' דט"ס יש כאן ולמ"ש א"ש : (ד) אין עמ"א ואנו נוהגין שמתפללין מנחה תחלה ואח"כ אוכלין סעודה שלישית : (ה) מנחה עמ"א כפי הנראה אזיל לשיטתיה באות א' דיותר כביצה בעינן בסעודה שלישית עסי' רל"ב במ"א אות י"ז יע"ש בזה . ועמ"ש אות ג' בזה : (ו) יפסיק עמ"א ויאכל קודם שהתפלל מנחה עיין אות ג"ה : (ז) לאכול עמ"א דאם ימתין יהיה אכילה גסה ואין יוצא משא"כ בשעה אכילה רוואה שכיח לאצטומכ' עיין טור יע"ש : (ח) אבל עמ"א עסי' רמ"ט ס' בשעה עשירית אין לקבוע סעודה ועסי' תקכ"ט דכבוד י"ט כמו כבוד שבת יע"ש : (ט) א"ל לקדש עמ"א ועיין בטור דקדק מהרמב"ם לקדש בסעודה שלישית על היין קודם סעודה כמו בשחרית ועב"י שאין מוחין בידו יע"ש ובב"ה כ' יע"ש ואפשר אם לא קידש בלילה דמקדש ביום פשיטא די"ל דאם רוצה לקדש במנחה על היין פה"ג דראוי : (י) מה' ועמ"א עסי' ר"ח ס"ג וט' וקס"ה ס"ח רקיקים דקים טפלים ואין מברך במ"מ ולדיעה זו צריך דוקא במדרך במ"מ דספדי : (יא) נשים עמ"א הם דברי הר"ן ז"ל הביאו הב"י כל ביבנו בשמירה ישנו בזכירה ועונג שבת הן בד"ת או בדרבנן עוד הביא בגם הן היו בנס כל מן ואכלוהו היום קאי אף לנשים ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד בזה:במהרי"ל כ"ט ג"ס דרבנן מדר"ת נשים שהיו באותו נס קשה דנמא ד"ת ונכים דרבנן וי"ל דא"כ הי"ל כל שישנו בשמירה : ומ"ש מלה וסוכה היינו כי בסוכת הושבתי נשים נמי ועתו' מגילה ד' א' וקשה למ"ש דלא נילף מסוכה ואי"ה בתמ"ד יבואר עוד ובה' סוכה קידושין האזרח למה לי הא היו באותו נס ועסי' תע"ג ס"ה:

רצב (א) ואני עמ"א עט"ז ואף באין ס"ת י"ל ואני תפלתי . וי"ל בשבועות דה"מ דבעינן לכם פסחים כ"ח ב' אמאי א"א ואני תפלתי : ור"ה בשבת י"ל דבשבת אף בר"ה כ"ע מודים דבעי' לכם ובתקל"ד והה"ד רע"א דא"ל תענית לתעניתו דמשמים הראו לו דחביב בו' הא בלא"ה בשבת בר"ה לכ"ע אסור להתענות עסי' קנ"ז במ"א מ"ש שם . ומ"מ אף המתענה יאמר בשבת ואני תפלתי ל"פ ה"ה ערת א"א משום ל"פ שאר י"ט: פירוש הפסוק ואני תפלתי חליב כ"ט י"ד רמ"א יפה ברוב חסדיך יראה כי בשם הרחמים אם מעוררים קצת חסד די ובשם מדה"ד צריך לעורר רוב חסדים שבה כי יש ניגוד מדה"ד וע"ד הרמז ואני מדה זו כמו ואני הנה בריתי אתך וכדומה עיין רמ"א על התורה בקפתינו שתהיה עם ה' הרחמים ע"ד למה ה' תעמוד ברחוק עת רצון אחיבנה לא בעתה עניי באמת ע"י התורה ישעך ישועות ה' ג"כ ישועתינו ועניי ודאי באמת ישעך כמו ישועתך המיחי כי לא יתן כבודו לאחר ח"ו ומתפללים על גלות השכינה משלו לבן מכך גורם מפלטין ע"ד לא טוב שבה וע"י נתגרש המטרונתא מבקש הבן שיקרב אמו תחלה וע"י כן גם הוא יושב ונסי' המגיד הארכתי אין מקומו פה . עמ"ש אי"ה באות ב' מזה : (ב) ג' אנשים עמ"א במנחה א"א קדיש על הבימה לעולם רק לפני העמוד קודם תפלת י"ח וקאי נני אס"ת דאי יאמרו מיד על הבימה א"כ לפני העמוד לא יאמרו קדיש כי אין במה להפסיק בין הקדישים.יהללו פסוק א' לא הוה הפסק (אף שאומרים מזמור לה' הארץ כו' אין זה מעיקר הדין) ולעולם ראוי להסמיך הקדיש לתפלת י"ח ולפ"ז באין ס"ת לא יאמר ואני תפלתי דהיכי נעביד יאמר קדיש ואח"כ ואני תפלתי א"כ איך יאמר קדיש קודם תפלת י"ח אין במה להפסיק בפסוק א' או יאמרו ואני תפלתי קודם הקדיש ורק קדיש א' יאמרו גם למ"ש באות א' כשאין קריאת ס"ת א"ל ואני תפלתי א"כ נכון שלא לו' מה"ט נמי ועא"ר וי"ו שיש לקרות הפרשה בחומש ולו' כסדר אשרי ובא לציון קדיש ואני תפלתי ופרשה וקדיש על הפרשה בחומש כו' יע"ש וכן ראוי לנהוג שלא לשנות הסדר ואני תפלתי אומרים אף שאין קורין כלל בחומש כי יש הרבה טעמים שבת מנחה עת רצון ובזכות שבת נגאלים ע"ד תכנת שבת כו' : (ג) בו במנחה עמ"א הר"ן דקדק בו במנחה לא בו ביום שאפי' ר"ח ביום א' כו':(ד)במנחה עמ"א דשייך ליום שלאחריו ואף אם מתפלל מ"ג לאחר מנחה חל שוב יום מחר ויראה ה"ה מי שאוכל בער"ח וכדומה אחר מנחה אין אומר על נהרות בבל כ"ן ש"ה ובתרס"ו מוציא כליו ממנחה ולמעלה:(ה) שלא עמ"א לדרוש קודם מנחה ברבים אין קובעין מדרש בין מנחה למעריב במנהגים שלי הארכנו בדין לו"ן וכאן אקצר . אע"פ שכתב המחבר בסי' ת"ך וביו"ד ת"א ס"ו י"ל דמודה בלו"ן דרק ל"ה משא"כ ל"ה יש בו שבת עט"ז עסי' קל"א במ"א אות י"ב:במנחה כשמתפללין אצל תינוק הנימול אין אומרים לו"ן יע"ש בפריי עיין בא"ר אות י"ז.סדר לדקדק אלו ראשון נגד משה שני נגד יוסף שלישי נגד דוד יפה יע"ש:ברכי נפשי יסבר"ו פראים בבין ימנית משברים למאון במים : עפאים יוד נעה אלף נוה רד"ק ומכלל להר ש ן' מלך יוד למ"ד הפועל ובמ"כ עפ"א שורשו ובתקנ"ד בט"ז הארכתי יע"ש משני א'.כתאים עיין מכלל בס והבן ובשרשי רד"ק עפא באל"ף וי"ל יוד למד הפועל תמורת אלף קאמר במכלל הר"ם בן מלך ז"ל :

רצג (א) כוכבים . עמ"א עב"י בשם רבינו יונה ועסי' רס"א ותקס"ב מ"א א' בינונים אבל קטנים לא מהני לכאורה ט"ס וצ"ל גדולים לא מהני וברס"א פירשתיו ובסי' קפ"ח במ"א ח"י וברל"ה במ"א א' פירשתיו דבתענית שגי בינונים במידי דרבנן ובשבת אף במלאכה דרבנן יש להחמיר בבינונים אף שהם רצופים וצ"ע : (ב) רצופים . עמ"א כ"כ הב"י בשם הר"ן בשם ירושלמי דרצופים משום תו"ש ובתענית א"ל רצופים ועיין לבוש ובג"ן עמד בזה ועיין תו"ש : (ג) כגון . עמ"א כשלא יהיה לו יין בשדה או יתפלל מהנך מוטב להתפלל בביתו מפלג המנחה : (ד) יכול . עמ"א בע"ש מצוה להקדים תו"ש לא במ"ש ודבר תמוה לרבים שילך חוץ לעיר מבע"י ויבדיל שם על היין ויבוא לביתו בע"י : (ה) ולהבדיל . עמ"א בל' אות י"ט דווקא עם הציבור ראוי להתפלל ולקרות עמהם הא יחיד טוב שיקרא ק"ש בלילה אחר צ"ה :

רצד (א) בחונן . עמ"א מ"ש אם לא התפלל מעריב ש"ל בשחרית בשניה לתשלומין אתה חוננתנו ומשמע אף שהבדיל בלילה דהבדיל על הכוס חוזר ומבדיל בתפלה ברכות ל"ג א' וה"ה כאן : (ב) ואינו . עמ"א אסור במלאכה עד שיבדיל על הכוס או יאמר המבדיל כך שביק יו"ד בזה : (ג) צריך . עמ"א בד"א הציון בט"ס וצ"ל בס"ב אם אין לו כוס וטעה בתפלה אומר בס"ת : דע טעה בזו וזו כתב בא"ר טעם או עשה מלאכה והנה בי"ט מ"ש אומר יקנה"ז ובתפלה ואם שכח בתפלה וטעם קודם קידוש והבדלה על הכוס חוזר לראש התפלה דאטו משום דטעם גם קודם קידוש איתגורי איתגר ואם טעה ועשה מלאכה האסורה בי"ט י"ל דלאו טעה בזו וזו מקרי דהא כדיין אסור במלאכה זו אף לאחר הבדלה ואין חוזר לראש התפלה דטעות זו ל"ש להבדלה כן כתבנו בחדושינו ועדיין צ"ע בזה . ועמ"ש בט"ז מזה : (ד) רשאי בתורת נדבה . עמ"א והראה לסוף סי' ק"ח ואפשר לסי' ק"ז שאין להתפלל נדבה אלא מי שמכיר עצמו זריז וזהיר ושיכוין יע"ש :

רצה פסוק . עמ"א עמ"ש בטור בזה וכשחל י"ט באמצע השבוע א"א ויהי נועם מעשה ידינו כוננהו ולא מתחילין מן פסוק יושב בסתר : (א) אליהו הנביא . עמ"א בסי' ת"ז דלי"ת די"ב מיל הוה ספק תורה וקיי"ל לחומרא ומרקיע לארץ מהלך ת"ק ואף חוץ להלפים שמא הלכה דיש תחומין ואף דמקילין בספק דרבנן מ"מ א"א להתפלל שיבא בשבת ויש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י . מריש הוה אמינא הא דא"א במי"ט אליהו מה"ט הוא ממ"ש התוספת פסחים דף ה' ב' דכל בשבת איסור לאו להוד בי"ט אין מוזהר עליה ה"ה תחומין חוץ לי"ב מיל בשבת רק לאו ולא כרת וסקילה בי"ט ליכא כ"א איסור דרבנן וספיקו נפשוט לקולא ויכול לבוא בי"ט כיון דשמעתא להא דכתב הפר"ח בסי' תל"ה ס"ג בלאו דמהמר משמע דאנן פסקינן איסור תחומין בי"ט חוץ לי"ב מיל הוה ד"ת למ"ד הכין אף בי"ט יע"ש ועסי' תקט"ו במ"א אות ח"י בשם תה"ד די"ב מיל ד"ת בי"ט וכיון דאין לחלק בין י"ט לשבת בזה יצא לנו הדין דאף בי"ט יש תחומין למעלה מעשרה דספק תורה לחומרא ועיין תה"ד סי' פ"ג הבא מחוץ לי"ב מיל מותר לישראל אחר כיון שאין מפורש יע"ש : גם יצא לנו דין מחודש ממ"ש הב"י בסי' רמ"ח ובש"ע סי' הנ"ו דלי"ת דאם יש ספק אם הוא גבוה עשרה ספיקו לקולא משמע אף שיש ס"ס לחומרא שמא הלכה יש תחומין למעלה מעשרה ושמא אין גבוה עשרה מקילין בדרבנן ועי"ד ק"י בפריי במקודשים שם במ"ל שא"ה יע"ש ועיין לבוש סי' רמ"ח ס"ב דלמעלה מעשרה במים לא גזרו כלל כיון דיבשה גופא למעלה מעשרה דרבנן וצ"ע דאם כן ביבשה למעלה נקטינן לקולא חוץ לי"ב מיל ואנו קיי"ל לחומרא וברמ"ח בב"י בתשובת הרמב"ם ז"ל ות"ד מבואר הטעם דספק דרבנן לקולא במים יע"ש גם מ"ש דשם נהרות יש כאן גבוה י"ט צ"ע ואי"ה בפתיחה כוללת אבאר עוד ובא"ר אות יו"ד טעם דלא אמרינן במי"ט ועושין ב' ימים והואיל ונדחה ידחה וכ"כ התו"ש :

רצו הרמב"ם . עמ"א פכ"ט ה"א ומשמע מזכור יליף לה ובהי"א כמשמע יע"ש ובת"מ יליף לה להבדיל בין הקודש (ויקרא יו"ד ט"ית) וצ"ע דזה אסמכתא הוה גם איזה תוספת יש במוצאי שבת ובע"ש מתקבל שבת ובמ"ש י"ל כל זמן שלא עשה מלאכה שם שבת עליו ואם כבר עשה מלאכה וכ"ש כשהבדיל בתפלה י"ל הוה דרבנן על הכוס ומאי קטן להוציא גדול עסי' תר"א ועמ"ש בט"ז אות ז"ין כאן מזה . ועיין אות י"א ואי"ה יבואר בזה : (א) יתנו . עמ"א בפר"א כ"ג כי אפשר ליתן עיניו בנר וכוס כמו כאן ובלבוש יתן עיניו בכוס ונר וכן השומעים והר"ב שינה בפר"א ס"י יתן עיניו וכאן יתנו עיניהם ולבוש כתב זכור קאי אקידוש והבדלה קשה הכא איך אמרו שתי תקנות עט"ז אות ז"ין : (ב) שלא . עמ"א ועט"ז מ"ש שם ולענין לשפוך עט"ז ומ"א אות ג' : (ג) וטעם השפיכה עמ"א ובט"ז א' ועא"ר אות ב' וע"ש דבר מועט אין קפידא לכאורה ביזוי אוכלין דוקא כזית ומשקה ברביעית כמ"ש ברכות נ"ב ב' פירורין שאין כזית מותר לאבדן

ביד

יע"ש ואפשר מש"ה דרשו א"ת מחללו אלא מחול לו וי"ל מבילמדין כמו לא יחל אלא מדלא כתיב לא יחל כמו לרוב בפעלי כפל ובתו'כתובות ה'א' ד"ה שמא ישחוט ב"ו בנטוף הביאו(שמות ל"ה) כל העושה ב"ו מלאכה יומת והט"ז הביא רק שומר שבת מחללו(ישעי' נ"ו ב') י"ל דבו קאי איו"ם השביעי ולעיל לא אשכחת עולת שבת בשבתו במדבר כ"ח ע' קאי אעולת וזכר עי'פרש"י שם ומלת ונסכה י"ל. רלית קרבנותיה י"א שהם עולת ואינבאין לכפר עסי' רפ"ג וי"א רלית אע"פ שיש בו חילול שבת בשחיטה כוויא קרבנו ויימים עד שיעבור שבת עליו עב"י ולבוש ובי"ט א"א כקדחשאת יש נורדהדיוט ועולה מתודעי'ביצה י"ב א' וז"א :

רפז א ורחמיו עט"ז.שבת י"ב א"ב ובחול הלכה כרבי יוסי דכולל בתוךשאר חולי ישראל ובשבת הלכה כת"ק דאינאומר רק שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא והטור סובר דשבנא מפרש דברי ת"ק דמסיים ג"כ ורחמיו מרובין וש"ב"ח כאן ובא"ר ג' פי"ס דרמ"א ס"ל דאל"ל ורחמיו מרובין הא איסורא ליכא ורשות לומר כמו שירצה אבל בלבוש משמע שאסור לומר ורחמיו מרובים שהוא ל' תחנה והט"ז מקשה כהי דאל"ל ורשות הוא לת"ק אי בעי אומר ואי בעי א"א מ"מ למה כתב פסק דצריך שיאמר משמע. עי' בסי'תקכ"ו בט"ז מדינאבל ותרל"ו ב' מפורים מדינקריאת האבל וביו"ד סי' של"ג בש"ך אות ז"יין משמע אם בא האבל לבית הכנסת אחר ברכו אפ"ה משנה מקומו ובט"ז תקכ"ו לא משמע כן. ואם בא האבל לחצר ביה"כ אחר מזמור שיר ליום השבת לדידן תו לא יקראו לאו נגד האבל דאין להזכיר אבילות בפרהסיא מ"מ לילך מעצמו לומר שבת היא מלנרט כו' רשאין ועמ"א בזה :

רפח א עד.עט"ז עסי' קנ"ז דאף בחול לא יאחר יותר משש שעות ובשבת איסורא איכא דהוה כתענית ואסור להתענו' בשבת ועמ"א שם מאימתי מונין שש שעות ומייסב מנהג הקהלות עמ"ש שם בפריי ועסי'ד' ביש"ש פרק שני דביצה בר"ה מותר וכשחל בשבת אסור ועא"ר כאן אות ב'וא"ב שעומדים בבקר בר"ה ל"ש תי'המ"א בקנ"ז.ושם ביש"ש משמע די"ח שעות(כ"א חלק מכ"ד מעל"ע) מתחלת הלילה אסור להתענו'ובחול כזורק אבן לחמת ולא זמניות ועסי'תמ"ג בט"ז ב'ובקנ"ז כתבנו מזה ועדיין צ"ע : ב וכן. עט"ז ובא"ר אות ג'כתב די"ל אסיודע שע"י דמעות יוקלכלו שרי ובס"ג ת"ח מותר בשבת דענג לו ועתו"ש ומי שמזיק לו אכילה כמשמע אסור לאכול ובכיה שרי וטוב שלא לבכות ולענ"ד רמ"א וכנוענתו"ש ובת"ח צריך תענית לתעניתו דיותר הירולה לאכול משא"כ מי שמזיק לו אכילה א"ל תענית לתעניתו וה"ה מי שדרכו להתענו'בכל יום עי'לבוש א"ל תעני' לתעניתו: ג מותר. עט"ז עב"ח מזה. ומ"ש מעניתו'ת ולמחרתו י"ז בתמוז יע"ש עמ"א אות ג'בזה ואפי'נדר להתענו'כך ימים והתענה ת"ח בשבת אין עולה הימים לשבת למ"א ועא"ר ז"יין ומשמע שם דאם התענה ב'שבתות או בי"ט למ"ד דת"ל עולה ה"ה דיום אחד עולה לשניהןולמ"ד ת"ל אינעולה ה"ה דתעני'א' אינעולה לשתיהן יע"ש ופשוט די"ט שחל בשבת והתענה ביום א'.ח"ום בת"ל עולה לו א"ר ז"יין בשם ע"ת.עמ"א תקס"ד אות א'ובשם של"ה דמתחלם בליל' אסור שוב לאכול ולשתו'בלילה וא"ר יו"ד לידד בזה יע"ש.אם ישן ליל שבת קודם אכילה'וחלם לו ועמד יש להסתפק איך יעשה בקידוש דקיי"ל ברע"ג ס"א אין קידוש אלא במקום סעוד' ואף אם אחרים אוכלים ושותים מ"מ מי שאין אוכל במקום סעודה הוא לא יצא ידי קידוש כבסי'רע"ג בט"ז אות ב'דאמר רבה לאביי טעימו כאן אע"ג דרבה מקדש ואכל שהם לא יצאו בשמיעה'זו אסלא אלו אסא"כ למ"ד קידוש היום בכוס ד"ת כנראה מט"ז רע"א אות י"ט אידיבטל מקידוש היום ועמ"א א'שם וא"כו ענג שבת להתענו'י"א ג"כ דהוה ד"ת מ"מ י"ל זה ענג לו משא"כ לבטל ק"ה ד"ת מפני ת"ח לא יתכוונו בא"ר יו"ד לידד בזה די"ל בלילי'רשאי לאכול.ואם קידש ולא אכל אפמ"ש לא יצא כנראה' מתו סוכה ג'ברכו' י"א אלו היית נוהג כנלא קיימת מצוה סוכה מימיך ובפתיחה כוללת אי"ה יבואר.ועמ"א תקל"ז אות ג'ויראה דכ"פ מהר"ם התעני'וקידש קידושא רבה פ"ה על הכוס בשחרית ונתןלאחר לטעום'שע"ג דאין קידוש אלא במקום סעוד'אף בשחרית מ"ה יצא ידי קידוש אקבלת סעודה וסובר דכל היכא דא"א יצא מ"ה עכ"פ ושעת הדחק היה ועי"ז כ' במ"א דקידושא רבה קי"ל דרבנן משמע מתשובו' מהר"ם דאי הוה ד"ת אינילא במ"ש בתענה ועמ"א רע"א וזה שהראה שם לרפי' רע"א ואי"ה שם יבואר עוד בזה. וכאן אין להאריך עי' סוף הסי': ד זועקים. עט"ז עב"ח בזה והט"ז תי'דברי הב"י דספיר הקשה כו' ומחלק בזה. ועב"י בסי'תקפ"ו ואי"ה שם יבואר : ה מותר. עט"ז סובר מהרי"ו אסור אף במסוכן ודווקא שלא כדרך העולם אבל בע"א אות י"ד מוקי להא דמהרי"ו באיןסכנה וביש סכנה מברכיןועא"ר אות ד'.ומה שמברכין החולה בין אשרי לקדיש שלפני י"ח דמוסף ופעמים שרבה מפסיק הש"ץ הרבה לכאורה אין נראה עסי' רפ"ד במ"א ז"יין ורל"ב במ"א אות ב'. ומיהו העולם נוהגין לאומרו בשבת מזמור הבו לה' אחר יהללו וכן הש"ץ אלמא מפסיקין הרבה וצ"ע. כה"ג בהגהות הטור אם יום ב' או ג' ת"ל וממתין אין עולה לו דוקא יום א'. ויראה ג"י רצופים סכנה ויכול להתענות אח"כ :

רפט א הוי שכר עט"ז. הוקשה לו משום ברכה שאין צריכה הא לענ"ד קדימה אפהמוציא קודם לפה"ג כמבואר בר"א ס"ה מ"מ י"ל דלענין קידוש יןחשוב קודם משא"כ לענין ברכה שא"צ כו'ותי' דהכרח הוא.וברכ'שא"צ דפת פוטר כל מיני משקין וי"ל דרכם הי' לשתות יין לפני המזון לפתוח המעיים ומיהו קושייתו רק אסבר כו'ומ"ש יכוין שלא להוציא פת קשה דבר"ו ס"ב פסק המחבר דווק'נתכוין לא סתמ' אין מוציא וכ"ש שכר לפת לחשוב אקבזון בעינן כוונה.גם ממרוצת לשונו דהטעם שיכוין שלא להוציא כו' שיהא ניכר הקידוש דאם מכוין לפטור בשהכל פת אזי לא יהי'ניכר שמשום קידוש מברךשהכל הא בלא"ה לכתחלה צריך לברך כ"א ברכה הראוי לו עמ"א ר"ו אות ב'ובגמ':אם אמר דיעבד כו'.דע קידוש היום דרבנן ואפ"ה נשים חייבות בו וכמ"ש המ"א רל"א אות י"א כל מילי דשבת איש ואשה שוין אף בדרבנן כל שישנו בשמיר'מדרבנן מוקצה ושבותים ישנו בזכירה דקידוש היום.ועסי' תקל"ז מ"א ג'המתענ' בשבת בקידושא רבא דרבנן אין מקדש בשחרית אבל בלילה קידוש היום דא"ה י"ל צריך לקדש וברפ"ח כתבנו מזה.ולענין להוציא אחריםשפה"ג בשחרית אם אינשותה עסי' רע"ג ע"ז ג' וקס"ז בט"ז ומ"א שם וב"י שם הביא ב'דיעות לענין פה"ג דשחרית יע"ש לכאורה דקידוש היום משום ענג שבת נגעו ביה מש"ה י"א דאין מוציא או דאין כ"כ שינוי ועמ"א וט"ז שם בקס"ז ועדיין צ"ע.והר"ב ברע"ג ס"ד פסק דמוציא בשחרית . מ"ש המחבר ומטה מוצעת היינו למי שדרכו לישב על מטה מוצעת ולדידן אם המטה בחדר שאוכל שם יציע בשחרי' עמ"א סי' ר"ב אות ו' ועי' פרישה וש"כ ג בזה.אם אין לו בשחרית יין כ"א פת דאסור לו לאכול דברים אחריםקודם המוציא כמ"ש המ"א אות ד' י"ל דיכול להוציא אחרים בהמוציא אע"פ שאין אוכל עמהם עסי' רע"ג ע"ז ג' ומ"א קס"ז מ"א אבל להט"ז שם י"ז אין מוציא דליכא שינוי :

רצ א נוהגין לדרוש קודם מנחה לו' דיני שבת וקצת מוסר.ועא"ר אות ג' במדרש אם אתם נקהלים בשבת לדרוש כאלו המלכתם אותי דג' מעידין זע"ז הקב"ה ושבת וישראל ובקדושין כל שאינבמקרא ומשנה פסול לעדות מקבילןועמי הארץלדרוש להם בתנ"דוכשריםלעדות עת"א לא יאמר נישכרי לעשות מלאכתינו בערב מסיים הא"ר אות ב' אפי' לכתוב תורה אלא יאמר כי שבת היום יע"ש היינו שינה בשבת תענוג דמלאכה בלא"ה אסור להזכיר שלא יהא דיבורו של שבת כשל חול אלא אפנה לכתוב תורה דאפשר להזכיר בשבת שהם צרכי מצוה דאפשר אפ"ה עיקר השינה בשביל ענג שבת : בא"ר ב' בחזרת נשמה יתירה שואלין אותה מה חידש בתורה ע"כ יזהר כ"א לחדש בשבת בד"ת. עסי' מ"ו מ"א אות א' טוב יותר לברך בעצמו משישמע אם יש לו.ועסי' רע"ו במ"א אות ו' בשבת כילד יעשה דלא ליהוי ברכה שא"צ ועי' א"ר כאן אות א' ואין להאריך יע"ש :

רצא א לא.עט"ז וצריך בהמ"ז שיהא שני סעודות: ג' סעודות הם מדרבנן דאסמכתא הוא ג' היוםשא"ר אות א ולבוש כ' דהם ד"ת וצ"ע : ב אלא.עט"ז עמ"א אות ו': ודע מ"ש המחבר סעודה ג'כביצה כ' הב"ח הטעם דפלוגתא היא אם בהמ"ז כזית או כביצה ודיעבד אם אכל כזית מברךכבסי' קפ"ד ס"ו אבל לכתחלה אין לאכול אלא כביצה שיצא מידי ספק בהמ"ז אף לר' יהודה ולפ"ז בהוכל פירות בסעודה ג' אם אין לו פת הם כם מז' מיני וכמ"ש הב"י דהר' יהודה הוא מקפיד בז' מינים (דספדי) א"כ י"ל לכתחלה נמי כביצה די"א ד"ת ואכלת ושבעת ושאר פירות בכזית סגי אבל הפרישה כ' הטעם דהכא והכא לחומרא לכאורה קשה דהוה ספק ברכה לקולא אם לא דנימא דמסופק שמא כזית נמי ד"ת ושבעת זו שתיה עסי' קפ"ד במ"א אות י"א א"כ לאף בפירות ראוי כביצה דליהוי קצת שביעה ועמ"א אות א' : ג א"ל . עט"ז ע' טור ועמ"א מ"ש דאם לא קידש בלילה י"ל להשלים ד' קידושים בשחרית ומנחה ואין מוחין בידו יע"ש באות ט': ד פחות.עט"ז וע' בטור והמנהג להם משנה אף בסעודה ג' כמ"ש הרב בהגה: ה צריך.עט"ז ע' בטור ומ"ש הרב חוץ בע"פ כבסי' תע"א ס"א ותמ"ד דאין נוהגין במצה עשירה אם לא חלקו לשנים בסעודת הבוקר יאכל פירות ויהדר אחר פירות מז' מינים עמ"ש אות ב' מזה יע"ש : ו נשים.עט"ז ועמ"א י"א בשם הר"ן דכל מילי דשבת שוין ועסי' רס"ז במ"א אות א' יע"ש וכתבנו שם דבקידוש היוםשחרית נמי נשים חייבות מדרבנןלכל מילי דשבת שוין אשה נשיםלאנשיםותו"ש נמי שוין הם:

רצב א ואני . עט"ז שפתינו לא משתכרין דשיכו' אסור להתפלל פרישה.בי"ט אין אומרים ואני תפלתי ועב"ח דבשבת קורין בתורה ונתינת התורה עת רצון היא משא"כ בי"ט שחל בחול אין קורין לא אמרינן עת רצון ובפרישה בשם רש"ל דשבת ה"מ דבעינן לכם ובי"ט י"א כולו לגבוה או כולו לכם אין מוכרח שתינו יע"ש ובלבוש כתב י"ט חציו לה' אין כ"כ שכרו' מה שא"כ שבת כולו לכם קשה קצת יע"ש ועא"ר אות ה' בזה.ועסי' תרכ"ב יוה"כ בשבת אין אומרים ואני תפלתי דלית שיכרו' ושתיה עט"ז שם.וכשחל יום א'בר"ח וביום שא"א תחנון אין אומרים בשבת במנחה צו"ן עד"מ דמנחה שייך ליום שאחרון כמו בחול שא"א תחנון במנחה שלפניו.ועיין אות ב' א"ה מדיני צו"ן : ב אומרים. עט"ז וב"ח בשם י"מ תירץ דמת בע"ש ויום סילוקו בשבת היה יע"ש.מ"ש הט"ז מתוספו' כתובות ה'א' יע"ש התו' הביאו מתורה נמי בפ' ויקהל כל העושה ב"ו מלאכה יומת ועסי' רפ"ו כתבתי שי"ל איום קאי ומחללו דרשי מחול לו וי"ל מכפל הלמדין דרשי כמו לא יחלל א' לו ולה . ועא"ר אות ט' כתב דכוונת הב"י דכל הלשון נאמר בלשון נקיבה גדולה וישועה ומנוחה ושבת אין נזכר כלל באתה אחד יע"ש בא"ר אות י"ז דמנהג לומר צו"ן מפומד שהוא במקום צ"ה ויש מקומו' שא"א בבית אבל אבודרהם ע"ת . ובתו"ש בציבור הוה פרהסיא יש לאומרו יע"ש : אבל תוך ז"יין א"א פרקי אבו' דלאו מסדר היום הוא עסי' תקנ"ג תו"ש : בט"ב לא יאמר פרקי אבות וה"ה אבל ועי"ד שפ"ד ואפשר ה"ה ברכי נפשי לא יאמר ואי"ה במ"א אבאר עוד . עתו' ביצה י"ב ב' ד"ה אין ילפינן הוא מהוצאה :

רצג מאחרין תפלת ערבית יותר מן השיעור כמ"ש הב"ה וטוב הוא דלא ליהוי שבת כמשאוי עליו ואם מותר לומר למי שהבדיל לעשות לו מלאכה עסי' רס"ג סי"ז : מזמרין מזמור אלהים יחננו תלים ס"ז ועי"ב מ"ש א"ל כבסי' תקכ"ע בלבוש שאין חגיגה היום וכשחל שבת ויום א' י"ט א"י למה א"א אלקים יחננו ויתן לך ל"ש דברכה על מו"מ בי"ט ל"ש משא"כ אלקים יחננו ואפשי' לשון תחנה היא ושאלתי לכמה לומדים זה אומר בכה וזה אומר בכה ולא נתברר לי . וא"ה בסימן רל"ה יבוא' עוד ובמנהגים שלי הארכתי יע"ש . וא"כ בשבת ראוי לומר מזמו' ס"ז במ"ש מסחיכה מהי"ע :

אומרים

רצד א אומרים. עט"ז הלבוש והב"ח הסכימו שיתחיל אתה חונן ויאמר ג"כ אתה חוננתנו כו' והכפל כתב הלבוש אתה חונן בינוני בכל יום על שכל וטבע עולם ואתה חוננתנו עבר בשעת מתן תורה נתן לנו שפע שכל יע"ש בזה ומש"ה כופלין ג"כ וחננו פעם שנית בסוף הברכה יע"ש והב"ח כתב דנותן התורה שמלמד תורה לעמו ישראל בינוני ג"כ ופי' כפל אתה חונן לאדם דעת אקלא"ה אתה חוננתנו למדע תורתיך הבדילנו מנא"ה ולא יאמר תחלה רק אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה אתה חוננתנו ולסוף יסיים וחננו מאתך דולא יאמר תחלה וחננו יע"ש וכן הש"ס הט"ז כאן. והכפל על חכמת הבדלה. וכ"כ א"ר אות ב' שאין לתבוע צרכיו קודם שיבדיל יע"ש. אם שכח להתפלל ערבי' במ"ש מתפלל שחרי' שתים אם י"ל הבדלה בחונן הדעת שחרי' בא"ר אות ג' בשם רדב"ז דאף לא הבדיל על הכוס בלילה א"ל לומר אתה חוננתנו בשחרי' וא"ר הניח בצ"ע ועמ"ש בסי' ק"ח מזה. ועמ"א אות א' ואי"ה יבואר שם: ב צריך. עט"ז בש"ע טעה ובש"ע כ"ן טעם וה"א הי"א דטעה היינו שטעם קודם הבדלה על הכוס עיין בטור ומשמע מדבריו דחוזר ומבדיל בתפלה וכן מבדיל על הכוס ג"כ ועיין כ"ן לכאורה פשיטא דבשביל שחוזר ומתפלל בשביל זה לא נפטר מהבדלה על הכוס ואם טעה והבדיל על הכוס חוזר לתפלה ומבדיל בתפלה ואין מבדיל עוד על הכוס דכבר הבדיל על הכוס וגם זה ל"ע דאפשר טעה בזו וזו שטעם ועדיין לא הבדיל על הכוס ומש"ה חוזר לראש התפלה הא עבר והבדיל על הכוס אין חוזר ומתפלל וז"ש רש"י ברכו' ל"ג חוזר לראש התפלה ולכוס ול"ע ובחידושינו שם ברכו' ל"ג כתבנו דה"ה טעה ועשה מלאכה קודם המבדיל וה"ל טעה בזו וזו וחוזר לראש אבל אמר המבדיל ועשה מלאכה קודם שהבדיל על הכוס לא טעה מקרי ואכל אף כה"ג טעה מקרי ועסי' רצ"ט במ"א אות י"ג. ושם הקשינו למה בהבדלה אם לא הזכיר בתפלה אין חוזר שיש לו לסמוך על הכוס ובתפלת שבת בע"ש אם לא הזכיר בתפלה אין לו לסמוך על הכוס קידוש בסי' רס"ח ושם כתבנו די"ל קידוש היום ד"ת בתפלה לא יסמוך על הכוס משא"כ הבדלה למ"ד דרבנן סומך על הכוס עמ"א רל"ו בריש הסימן יע"ש וגרס"ח במ"א ד' ה"ה בי"ט מי שלא הזכיר והא קידוש י"ט הוה דרבנן ואפ"ה אין סומך על הכוס כבסי' רע"א במ"א א' יע"ש וי"ל דבקידוש מתחלה תקנה א' הוה להזכיר בתפלה ובקידוש מש"ה אין לסמוך על הכוס משא"כ בהבדלה ב' תקנו' הוה יע"ש בגמרא מש"ה אי שכח בתפלה סומך על הכוס. וכאן אין להאריך: מ"ש המחבר בסבור שלא יהיה לו כל יום א' חוזר ובט"ג כו' עיין א"ר אות זיי"ן ועמ"א עוד מדינים אלו ואי"ה שם יבואר: ג אין. עט"ז אע"ג די"ל הטעם הואיל והתחיל בתורת חובה אסור לו לעשו' באמצע נדבה מ"מ מדכתב דהוה הפסק משמע הטעם כיון שא"ל לחזור לראש אם חוזר ומזכיר הוה הפסק כיון שאין צורך וכ"ש המזכיר מאורע של שאר ימים בתפלה ועסי' ק"ח בט"ז אות י"ב וכמ"ש שם מזה. וכללא הוא כ"מ שאין חוזר אם אומר ברוך אתה ה' לבד אע"פ שלא סיים הברכה אסור לו לחזור דהוה ברכה לבטלה ואם עקר רגליו ורוצה בתורת נדבה עמ"א ד' מלת ואם ל"ל אם בלא ו"ו ואף אם רוצה לומר ע"ל הנסים כך בין ברכה לברכה הוה הפסק ול"ד לקפ"ח ס"ז בר"ח כו' דכבר סיים ברכו' ד"ת ע"ן ואם רוצה לומר על הניסים וכדומה לאחר שסיים קודם אלהי נצור רשאי עסי' קי"ז:

רצה א ואומרים. עט"ז ובא לציון גואל א"א לפי שאין גאולה בלילה והואיל ואין אומר ובא לציון גואל א"א ואני זאת בריתי דסמוכים הם ב"פ (בישעיה נ"ט כ"א) ומ"ש בטור בתקנ"ט לא מלאתיו רק שאין גאולה בלילה ואני זאת בריתי לא יאמר כמקיים ברי' על הקינו' ועוד שהכל בטילין בו: ובב"י האבל אומרים ואני זאת בריתי שהמנחמין עוסקין בתורה טור תקנ"ט: ויהי נועם כתב בכה"ג שיש מקומו' שא"א בבית האבל ובקוסטנדינא כמדומה לי שאומרים*) והאבל עצמו לכאורה שלא יאמר ויהי נועם שאסור במלאכה אבל ואני זאת בריתי אומר דלומד חייב וגם מברך ברכת התורה ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה: ב כגון. עט"ז ואם חל י"ט בשבת אומרים ויהי נועם במ"ש שלפניו. ואפי' חל פסח בשבת וע"פ אחר חלות מדינא אסור בעשיית מלאכה וקודם חלות מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין אפ"ה אומרים במ"ש שלפניו ויהי נועם ובתקנ"ט בט"ג אות ג' הטעם שא"א בט"ב שהוסד על הקמת המשכן ובב"י הטעם דמקום שנהגו שלא לעשות א"כ פסח ביום שבת וע"פ ביום ו' או פורים באמצע השבוע אומרים לכן כתב הט"ז הטעם שהוסד על הקמת המשכן ובמנהגים שלי הארכתי: ג א"א סדר קדושה. עט"ז דיש שייכות זה לזה יע"ש ועב"ח אומרים ואתה קדוש שחוזרת רשעים לגיהנם וממתין עד שסיימו ישראל תפלתם וזה דכתיב ואתה קדוש יושב (מתעכב) תהלות ישראל שומע תפלת ישראל ועא"ר ברל"ג וכאן בשם רוקח שס"ג ללמות ולא סדרים (איוב י"ד כ"ב) הא כשיש סדר אין ללמות ומש"ה בכל יום אומרים סדר קדושה לשמור מגיהנם ובשבת בשחרית מפני הטורח אמרו במנחה ובמ"ש אומרים סדר קדושה להגן עליהם: ובשבת חה"מ ודאי א"א ויהי נועם דליכא ששת ימי המעשה וכ"ש חה"מ גופא אסור במלאכה וכל שא"א ויהי נועם א"א ואתה קדוש ועשכ"ג ואזיל לשיטתיה אבל לדידן א"א אותו אבל ויתן לך אומרים תמיד בכל מ"ש לחול אף בחול המועד חוץ בט"ב עסי' תקנ"ט. ואבל אי אומר ויתן לך י"ל דשאני ת"ב דתקיף טובא ועיין במנהגים שלי. מה שנהגו שהגזברים נותנים נר לכ"א בביה"כ והולכים לבתיהם ומשתמשים בו לצרכי חול עסי' קנ"ד במ"א אות ד' ל"ב ב"ד מתנה עליהם ואם מ"ש י"ט אין מוליכין לביתו (כשהולך ברחו') עסי' תקי"ד במ"א אות יו"ד יע"ש: אומרים ויתן לך ואח"כ מבדילין עא"ר אות וי"ו ובמנהגים משמע דמבדילין קודם ויתן לך וכ"ה בכל בו והמנהג דמאחרין הבדלה ועסי' תרפ"א וסי' תרל"ג בבאר הגולה דבמגילה קורין קודם ואח"כ מבדילין דמאחרין יוסשבת ואי"ה שם יבואר בזה:

רצו (א) קודם. עט"ז האריך דאין לשפוך מכוס יין לאחר שבירך עליו ואפי' קודם שבירך שממלאין על כל גדותיו י"ל הוה ביזוי מסקין ואע"ג דעושה לשום סי' טוב הא בחתן וכלה נמי עושין לשמחה ואסור וי"ל התם לית שמחה במה שאזיל לאיבוד משא"כ כאן שעושה לסי' טוב וכל צרכי אדם עושה כמו מרחץ ביין וכדומה: ועיין בא"ר שבע דף ק"ך ע"ב בשו"ת סי' ח' האריך לאסור ובפ"ק דתמיד דף כ"ט ע"א הביא ג"כ בשם מלאתי כתוב ששופכין במ"ש יין כדאיתא בב"ר כל ביתא דלא משתפיך יינא כמיא במ"ש לית ביה ברכה וחלק עליו יע"ש: ועמ"א ג' ובא"ר אות ב' ומ"ש הר"ב שלא יהא הכוס פגום אפשר שלא יהיה מלא קאמר כששופך ממנו. עיין לבוש בסדר הנה אל ישועתי ליהודים כו' כוס ישועות נגד ג' ברכות פה"ג כוס ישועות נגד בשמים הנה ישועתי חלק הנפש ליהודים נגד ברכת הנר:(ב) אין עט"ז אף למ"ד בקידוש מקדש על הפת וכן הלכה אם אין לו יין כו' ועיין בתוס' ורא"ש פרק ע"פ ועב"י מזה ועיין לבוש מ"ש הר"ב והסברא ראשונה עיקר עיין לבוש בזה ופרישה ובא"ר אות זיי"ן ומנהג העולם כסברא ראשונה: (ג) משום עט"ז י"ל הא הבדלה אסמכתא הוה על היין או עכ"פ תקנו כך ועמ"א אות וי"ו ואי"ה שם יבואר מזה: (ד) נר חנוכה קודם דפרסומי ניסא עדיף ט"ז כן הוא בב"י ובטור כ' דאפשר להבדיל בתפלה ולפ"ז ה"ה בקידוש היום אף שאין לו פת אפשר בתפלה עסי' רע"א ותרע"ח בט"ז אות ב' ורס"ג במ"א יע"ש דוודאי פת עדיף די"א דהוה ד"ת לאכול פת בשבת וגם אפשר ענג שבת באין לו פת כ"א מיני לפתן וכדומה קודם לנ"ח שזה דברי קבלה שלא להתענות בשבת גם י"א דאסור להתענות בשבת ד"ת ממה שיקה נר חנוכה אלא מיירי יין קידוש ונר חנוכה הוא דנר חנוכה קודם ובחדושינו הארכנו וכאן אין להאריך ואי"ה באות זיי"ן יבואר עוד: ה הבדלה עט"ז עב"י דא' פוטר חבירו בנהנין צריך שיהיו יושבין מסובין כבסי' רי"ג ס"א וי"א מעומד דרך המלוין מעומד ומלוין המלך עב"י וכן נוהגין כי הקביעות להבדלה הוה נמי קביעות ליין ועיין לבוש כ' אין יוצאין בברכת הבדלה ובאמת שכ"כ התוספת ברכות מ"ג א' ד"ה הואיל אין פוטרין זא"ז מיין והבדלה אבל ממ"ש הואיל וקובעין להבדלה קבע נמי אכילה מלתא היינו הבדלה וודאי ל"ש ישיבה ברכת השבח כ"א קביעות לשמוע ולכוין השומע והמשמיע ועיקר קושייתם אין: ובשמבדילין על השכר אי א' מוציא חבירו בברכת שהכל עסי' רי"ג במ"א אות ה' וט"ז ב' ולמ"ד דשכר לא מהני ישיבה אפשר אף בהבדלה שקובעין להבדלה וי"ל הואיל ומהני קביעות להבדלה עדיף טפי: והבדלה אע"פ שלא מוציא ופה"ג אע"פ שאינשותה כמו קידוש ועדיפותיה דא"א על הפת: ו ואוחז עט"ז בטור ברי"ב ובש"ע סי' ר"ו ובט"ז אות ה' היין בימינו ובשמים בשמאלו ואח"כ מחליף כשמברך על הבשמים נוטל בשמים בימינו ויין בשמאלו ואח"כ יניח הבשמים מימינו ורואה בצפרנים ומברך בורא מאורי האש שכל ברכת השבח מברך הברכה אח"כ עיין פרישה ועסי' רל"ח ואי"ה שם יבואר: ז ויש עט"ז דהבדלה בחול ול"ש לשמירת שבת ורבנן אסמכוהו באנשים אקרא עב"ח ועסי' רל"א ט"ז ומ"א י"א: והט"ז העלה דמ"ע שהז"ג מ"ה רשאים נשים לברך משא"כ מ"ע שהז"ג מד"ס אין רשאים ול"ע א"כ הלל דר"ח בתכ"ב איך מברכות הנשים וביום ב' דר"ה דבקיאין בקביעא דירחא אינו רשאים לברך לעצמן ולולב בחה"מ אין מברכות וכדומה: ועמ"א אות י"א מזה. ועכ"פ אין נשים מוציאות אנשים שהם ספק ואנשים חייבים מ"ה בהבדלה ולהב"ח דכ' דתליא זה בזה למ"ד הבדלה מ"ה ה"ה נשים ולמ"ד דרבנן נשים פטורות א"כ נמי אין מוציאות לאנשים: ועמ"א ריש הסי' ובר"מ פרק כ"ט ה"א ובמ"מ שם ה"א דלהבדיל בין הקודש ובין החול (ויקרא י"ט) יליף לה הבדלה ד"ת דכ"מ שיש קדושה צריך הבדלה שבועות י"ח ב' יע"ש ומש"ה אמרו ברכות ל"ג א' ב' תקנות הוה בהבדלה תחלה בתפלה העמידו על הכוס ואלו הוה מזכיר יום השבת לקדשו בכניסתו ויציאתו הוה אסמכתא על היין כמו קידוש ולא ב' תקנות ולשון הר"מ ז"ל שם לכאור' משמע מזכור מפיק ליה בכניסה ויציאה ומ"מ אם שכח ולא הבדיל עד יום א'. י"ל לכ"ע דרבנן ועוד איזה שיעור במ"ש ואי"ה במ"א יבואר:

רצז א א"ל עט"ז עב"י הרא"ש ז"ל ברכות נ"ג ב' למדה מק"ו אם נר אין מחזירין כבסי' רל"ח ס"א כ"ש בשמים ומה שמברך על הבשמים א"ש דנהנה משא"כ אור לכאורה לא עדיף ממנהגא דערבה מנהגא ואין מברך עליו אף שי"ל שמחזיר קלא אחריה וי"ל דאין אומר ולוכו שפיר התקינו לברךדלוכו ל"ש לא תסור במנהגא ואי"ה בפתיחה כוללת במעלה ומדריגה השמינית אבאר עוד עב"ח בשם תו' ביצה ל"ג ב' ד"ה כי הוינא דבמ"ש נפש יתירה ובי"ט ליכא נפש יתירה ומ"ש לי"ט מתענג במאכלי' ולפ"ז מי שמתענה בשבת מחצי יום וחצי לילה כבסי' רפ"ח י"ל דאומר בשמים במ"ש לי"ט עמ"א שם ד"ה וי"ל במ"ש לי"ט לא יתענה עד חצי לילה או דל"פ וכר"ה שחל שבת ויום א' למאן דנוהג להתענות הפסקה באפשר עסי' תקל"ז י"ל ל"פ והב"ח כ' תרתי נינהו אור גיהנם שמסריח ונפש יתירה להשיב יע"ש. ור"ס בא' בשבת לכאורה גיהנם שובת וביספיה ס"ו והיה מידי חודש ובשבת (י"ט בכלל שבת ורמו משמע לכאורה כן דכייחין חייבא בר"ח אבל הפוסקים לא כייחין הפוסקים המאורים ולאו' א"ש ואין להאריך כי אין אתנו יודע עד מה בפרט בדברים נסתרים ואי"ה במ"א יבואר עוד: ב של. עט"ז עמ"ש מזה בסי' רי"ו במ"א ד' וכאן אף אם נטלו מבית הכסא לבית אין מברכין עליו יע"ש:(ג) שבמסיבה עב"י הקשה דברי הטור אהדדי והמחבר פסק כאן כבסי' רי"ז דווק' מסיבו' אסור וברל"ח אות ה' ביאר באורך דלרי"ף ורא"ש ג"כ דוקא במסיבה אסור יע"ש (ט"ס רל"ט) ואם עכו"ם א' ורוב ישראל מסובין שם ממ"כ אם בשמים של עכו"ם שהם מסיבתן של עכו"ם ואם בשמים של ישראל אפי' רוב עכו"ם אין אדם אוסר שאינו שלו ועסי' רי"ז ואי"ה ברל"ח יבואר עוד:

שאלה אתרוג נשוב ומריח שמברך עליו במ"ש אם אין לו אחר וערלה נתערב בפחות מר"א או יתר כתבתיה בסי' הגהות מהרש"ק

ביד ועסי' קמ"א מ"ש שם מחטים ועסי' ק"פ במ"א אות ג': (ד) שופכין. עמ"א ולבוש מכבים בו הנר להודיע שלא הודלק כ"א לנר מצוה וכתב גם כן שישתה ואח"כ ישפוך ולא יאכל וישתה מעומד גנאי לת"ח שיאכל וישתה מעומד ועיין כה"ג ושכ"ג: (ה) וטוב. עמ"א כתב דשכר אפשר יותר טוב מכוס פגום ובס"ב למ"ד בהמ"ז טעונה כוס אוכל קודם הבדלה ולא התירו לו שיבדיל וישתה מעט ויברך על הכוס פגום וסגירת לישן הוא דבס"ג מיירי ברביעית מצומצם אלא נתכוין למ"ש הב"י בשם הרא"ש דלא יברך על כוס פגום ומ"מ ל"ע דזה למ"ד לא יברך כלל על כוס פגום משא"כ למ"ד דיעבד שפיר דמי ועא"ר אות ה' ותו"ש אות זיי"ן: (ו) ונהגו עמ"א דוקא כשהשכר חמר מדינה: (ז) שמותר. עמ"א דמ"מ צריך שיתפלל תחלה ויאמר הבדלה בחונן הדעת כתקנה ראשונה ובמהר"מ שיאמר המבדיל בלא כוס לכאורה היינו בשם ומלכות דבלא שם ומלכות בלא"ה אומר כעשות מלאכה כבסי' רל"ם ס"י ולדידי' נראה דאין לברך בשם ומלכות:(ח) לא עמ"א ובא"ר אות יו"ד דרי"ף לטעמיה דאין מבדילין על הפת במ"ש לי"ט אבל לדידן מבדילין על הפת במ"ש לי"ט וי"ל דאה"כ באין לו ג"כ פת דבמ"ש ליום טוב לא יאכל כו' בלא הבדלה ולזה הראה לס"ס רפ"ט אות ד' דבקידוש אוכל בלא קידוש אם אין לו פת ה"ה בליל' וכ"ש בי"ט דלכ"ע הקידוש דרבנן ולז"א דהבדלה מ"ד דאסור לאכול ה"ה במ"ש לי"ט וט"ש רע"ד וא"ל רפ"ט ולפ"ז א"ש:(ט) ואינו. עמ"א כשיפה שיהיה לו למחר כוס יבדיל עכשיו על כוס זה דחביבא מצוה בשעתה ולמחר יאכל ויברך בהמ"ז על הכוס שיהיה לו למחר ועסי' קפ"ב לענין מי שאין לו כוס בהמ"ז יע"ש: (י) אם. עמ"א דאם נתכוין לברכה הבדלה אע"פ שלא נתכוין לברכת פה"ג יצא ידי הבדלה על הכוס ואסור לטעום מיין אא"כ יברך פה"ג ועסי' רל"ז ורל"ח לענין בשמים ונר ואי"ה שם יבואר: (יא) לא. עמ"א ועט"ז זיין ומ"ש שם בזה ולענין ברכות ק"ש אם נשים אומרים עסי' ע' במ"א א' ולפ"ז ל"ע דלמ"ש כאן אין נשים רשאים לו' ברכת ק"ש יוצר אור וא"ר חוץ א"ו וכן בערבית ולמ"ש הט"ז כאן יש ליישב קצת הואיל ועיקר ק"ש ד"ת לאנשים רשאים גם הנשים לברך ברכות ק"ש ולרא"ש נמי כל שא"א וכו' אבל להר"ב קשה וזה לא שמענו שאסור לומר הברכות לנשים בק"ש שחרית וערבית ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר זה. בשיטה מקובצת ביצה דף ד' ב' רב אסי מבדיל ומברך דהבדלה ד"ת וספק תורה לחומרא יע"ש משמע למ"ד הבדלת שבת ד"ת ה"ה הבדלת י"ט וכ"ש קידוש י"ט ד"ת דלא כמ"ש המ"א רע"א בשם המ"מ פכ"ט הי"ח ופלא הוא:

רצז הט"ז בי"ד כו' עמ"א בשל"ה משמע אף עלי ועשבי וכדומה יברך במ"ב במ"ש שאין הכל בקיאין בו ויבוא לומר ריח טוב בפירות על עשבי וכדומה ויהיה ברכה לבטלה לכן תיקנו במ"ב כוללת וא"כ על פלפלים יכול לברך אף שאין נקרא בשמים יברך הנותן ריח טוב בפירות מ"מ טוב להניח עור הגדי ויברך במ"ב ומ"ש ברי"ו ס"ג עור הגדי בורא עלי בשמים קנמון עור הגדי הוא אחר ועור הגדי זה פיזום במ"ב והביא ראי' ממהרי"ו שמברכין בורא עלי בשמים במ"ש מאן דאית ליה עלי בושם מדכתב יטול אוש' דרך גדילתו היינו אם מברך על עלי בשמים ראוי כן כדרך הבריאה א"כ ה"ה פלפלים יברך ריח טוב בפירות דא"ל דלעולם תקנו דוקא במ"ב מפני המון שאין בקיאים ודרך גדילתן לכוין שלא לצאת בריח עד אחר הברכה דומה קצת ללולב ז"א דברכת הנהנין מברך ג"כ קודם שנהנה על שנהנה אח"כ כבסי' קס"ח ס"ח ואי שכבר הריח לזה אין תקני' בהפוכו ש"מ כדאמרן א"כ ה"ה פלפלין יברך ריח טוב בפירות למ"ד שאין נקרא בשמים ועיין כה"ג וא"ר כתוסים י"ל יהיו ואפשר נמי אם מברך בשמים אין קפידא ול"ע וריח טוב בפירות יותר ראוי אם אין לו בשמים אחרים: (א) אין. עמ"א האדון ז"ל כוון בזה דשל עכו"ם אף בלא הקריבהו כל שיש תערובת איסור עב"י ועמ"ש בט"ז וי"ו וכ"כ הלבוש בי"ד ק"ח ס"ו ומ"ש כאן דלאו לארוחי עבידי פי' הא"ר וי"ו אהיתר להריח בהן ול"ע קצת מזה בי"ד ובט"ז כתבנו ומ"מ אין לברך עליהם בחול דלאו לארוחי עבידי ומיהו בשנוטלן בידו י"ל דמברך עליו עט"ז ז':(ב)דאין. עמ"א עמ"ש אי"ה באות שאח"ז: (ג) להניח. עמ"א האי שאין מריח לאו שאין לו ריח כלל דא"כ איך יברך עליו אלא שאין מריח כ"כ או ע"י מלילה מריח וא"כ אין לברך אהדס בפ"ע ואף למ"ש בריש הסי' דנהגו לברך במ"ב מ"מ טוב יותר שלא להניח הדס גשמהרי"ו משמע שמברכין ברכה הראוי על כ"א בפ"ע יע"ש:(ד) מי. עמ"א עא"ר ג' ותו"ש וריי"ז ס"ד בשמים של ערוה אין מריחין וכאן ג"כ אין יוצאין בו וי"ל למ"ש הא"ר דצער הוא לו וזה דוקא באיסור הנאה של תורה כמו בח"מ רל"ד וי"ד קי"ט ובדרבנן הוה הנאה ועש"ך קי"ט אות כ"ו גם בשמים של בית הכסא ומתים למה חוזר ומברך ובב"י בשם א"ח שכל אותו השנוים במשנה אין יוצאים וכ"ת בשמים של מתים דאקליה אסא ואסור בהנאה ומה"ט לא נקיט בשמים של בית הכסא במשנה דיעבד יצא הא בורכי' דבגמ' נ"ג א' מפרש לאו לריחא עבידי' יע"ש ועמ"א בט"ז מזה וכאן אין להאריך: (ה) עמ"א האריך וכ"כ הט"ז אות ח' ועיין לבוש כ' מעטסערבו' ל"ע דא"ל לחזור אחריהן ואף א"ת כל שהם לפניו מצוה מ"מ עיקר המצוה הנאה כו' ע"ש יברך ויריח גם הוא ואין כאן ספק ברכה: כתב כה"ג בהגהות הטור בשם הרד"א ז"ל האבל אין מברך על הבשמים ולכאורה אי' למה ואפשר שאין זוכה לנשמה יתירה בשבת שבעצבות אינהשכינה שורה או יאמר נפש יתירה כשמענג בתענוגי השבת ואבל אין מענג. ומ"ש המ"א בריש הסי' היינו להמחבר והר"ב דפסיק משא"כ לדידן דמברכין ביה"כ על הבשמים. ומ"מ אין איסור לאבל להריח ולברך כמו שאר ברכת הנהנין:

רצח (א) על. עמ"א ושם ברשב"א מה"ט מברכין במוצאי יוה"כ כאלו נתחדש עתה ול"ע דביוה"כ לא נברא אלא כעין הבדלה כמ"ש המ"א אות ב' וע' תה"ר ברכות נ"ב כ"ב ועתוס' פסחים נ"ג ב': (ב) במוצאי. עמ"א עמ"ש בט"ז א' דבשבת בכלל הבדלה הוא וביוה"כ להבדיל בין יוה"כ לשאר י"ט. ועמ"א קס"ז ס' ור"ד לענין כל הברכו' בינוני יע"ש ומ"מ כאן הוצרך לחלק בין יוה"כ דמחזר אחריו ובין שבת ובחדושינו הארכנו: (ג) על. עמ"א עמ"ש בט"ז מזה דדיקו רע ונר מצוה הקריבהו לא לפחתך. ומ"מ אם אין לו אור אחר יקח כמו אור כבשן מ"ש מאור האש לא יצא כו' אפשר דשינוי יש כאן דהרבה גוונין יש בו. שוב ראיתי בא"ר אות א' כ"ב. ואם אמר ברא מאורי אש משמע דיצ' ע' ברכות נ"ב ב' יע"ש. וכ"כ הב"ח ואפשר אף אמר ברא בלא שיין יצא ועמ"א סי' ר"ט אות ה' לענין אם טעה ואמר אחר יין מאורי אש וסיים מיני בשמים יצא יע"ש: (ד) ב' פתילות. עמ"א וכ"כ הט"ז א'ומ"ש הרבי' מאורות מאורי אש בלא"ה יש בנר יחידי אדומה לבנה ירקרקת כמ"ש רש"י ברכות נ"ב ב' ד"ה הרבה אלא מצוה מן המובחר שיהי' אבוקה שלהבת מגיע זו אל זו יש עוד נהורי טובי' ובתל"ג ס"ב אות וי"ו דאם קלועים כו' ולהבדלה קלועיםיותר מצו' שיגיעו המאורות זא"ז ומדובקים נמי שפיר דמי וב' פתילות יחד בקנדיל"א שאין חלב ושעוה מפריד ביניהם לא הוה אלא נר יחידי עמ"ש בט"ז ב': (ה) בכפות הידים. עמ"א מה שרואין בצפרניים כי אדה"ר קודם החטא הי' לבושו כולו צפורן כשחטא נפשט ונשאר רק הצפרנים עסי' ר"ס ומ"ש שם דמש"ה סכנה לאשה לעבור על הצפרניים כי היא גרמה לזה כ"כ ז"ל יע"ש: (ו) אין. עמ"א ברל"ז ס"ב (ט"ס רל"ד) בהג"ה לענין בשמים כ"ש לנר: ולמ"ש הט"ז שם אות ד' דכאן אין ברכה לבטלה משא"כ כאן וזכר יש במה שראה אור כו' ומ"מ בב"י בשם א"ח בשם הרשב"א דכל אלו דמתניתין שאין מברכין אף דיעבד לא יצא משמע ודאי בנר ג"כ וקושית הט"ז רק אבשמים ולא אנר ואף בסי"ב בנר שאין עשוי להאיר יראה חוזר ומברך ול"ע בזה אבל נר איסורי הנאה פשיטא דאלה המצות מיהו ז"א דמצוה לאו להנות נתנו ואין להאריך וי"ל דבעינן שיאותו לאורו: (ז) לחיה. עמ"א ובא"ר אות י' גמגם בזה דחולה שאין סכנה אקדאמירי' שרי מ"מ אם ישראל היה עוש' היה עביר' לא שבת מקרי יע"ש וע' אות יו"ד ואי"ה שם יבואר: (ח) אור עמ"א יש"ש ביצה פרק חמישי סי' יו"ד דלכתחלי' רשאי להדליק נר מנר עכו"ם ולברך עליו ועי"ד רכ"א בש"ך אות כ"ז ובאר הגולה ס"ז פירשו כן למודר דמותר להדליק נר משלהבתו יע"ש ובעודה קשורה בגחלת דאין מברכין עליו כמ"ש הרא"ש ביצה ל"ט א' הביאו הב"י כאןלכאורה משום דמעורב דבר מאוס הגחלת עמו[אבל השלהבת אין בו ממש ול"ש בה לאו דע"ז ולא מאיס ומ"ה היה ראוי לברך על השלהבת ועי' מפרש ירו' ביצה ולמ"ש א"ס[וכעין מ"ש הרשב"א בתשובה הביאה הב"י ברל"ז לענין בשמים הבלועים מיי"נ ולפ"ז אם בירךאין חוזר כשופר ע"ז אם תקע יצא כו' אלא דאינו דכל שקשור שלהבת ונחלת אסור ליהנות משלהבת ג"כ ואפשר מ"ה וכמ"ש הט"ז בי"ד רסי' קמ"ב מפסחים באבוקה כנגדו וכן ההיא דלא ידלק הנר בשמן ערלה מ"ה אע"ג שלהבת אין בו ממש כל שקשור במתם שמן אסור בהנאתו עתו' פסחים כ"ב ד"ה מניין ומיהו כל שהפריד השלהבת והדליק נר ממנו שרי ולדעתי העני' אפשר האדון ז"ל שינה בכונה מיש"ש ולא כ' שמותר להדליק מעכו"ם לכתחלי' דכ"ז שלהבת קשו' בגחלת אסור ליהנות ממנו ואם הדליק אז שרי אף עמוד ראשון (ובעכו"ם אפשר ל"ש תוספת דהיתרא שהכל נתפס בע"ז כל מה שאתה מהווה ממנו כמוהו(ומש"ה הביא תחלה דברי יש"ש ואח"כ דברי הרא"ש כי אין מוכרח מהרא"ש די"ל הואיל וכ"ז שקשור אסור כו' ועי' ח"מ ולמ"ש א"ס וסתימת כל הפוסקים דשלהבת מותר אף בלא אדיי אודוי ואין להאריך ובחדושינו לביצה כתבנו עוד מזה באופן שי"ל לכתחלה אסור להדליק מנר עכו"ם והדליק מברך אבל על אור עכו"םאף דיעבד לא יצא כ"ז שקשור' בגחלת ואי אדיי אודוי בירך על שלהבת יצא. ועי' שיטה מקובצת ביצה: (ט) ישראל. עמ"א ברכות נ"ג א' ישראל מכותי אתוספת דהיתרא מברך ודוקא כיתוספתא מיד כשהדליק מכותי לא ואפשר אין שכיח וכבר ביד עכו"ם תוספת דהיתרא: (י) אבל. עמ"א משמע דכל אם שהדליק עכו"ם אף במ"ש מאבנים או הדליק לישראל לחולה כל שבת מהדלקת עכו"ם אסור גזירה אטו הדליק עכו"ם לעצמו ועי' אות זיי"ן לא משמע כן מסתימת המחבר ועט"ז ד': (יא) אין. מברכין עמ"א הציון בד"א ירצה ט"ס דביוה"כ אין מברכין על התוספת דהתם מטעם דהוה כיוצא מעצים ואבנים דבעינן אור שהיה בעולם ביוה"כ בהיתרא ומבדילין בין יוה"כ לי"ט דמותרים עכשיו כמ"ש באות ב' ותרכ"ד אלא עכו"ם מעכו"ם אין מברכין אע"ג שהדליק עכו"ם שני במ"ש מעכו"ם א' שהודלק בשבת אין מברכין גזירה (ובאות יו"ד גזרו על כל אם עכו"ם משום ל"פ) ומ"ש דיעבד לא יצא לא ידעתי מנ"ל הא ועח"מ ול"ע: (יב) ורואה אור ויכול להשתמש לאורו מ"א עס"ד דבעינן שיאותו לאורו: (יג) אם רובן. עמ"א עמ"ש ברי"ז מז"ה. ומחלה לקולא דמברכיןאף למ"ד ספק ברכה לבטלה הוה ד"ת כבסי' רט"ו ולכאורה מש"ה השמיטו הר"מ ז"ל בפכ"ט מה"ש הכ"ו (עמ"מ שם) לשיטתיה דברכה שא"ל ד"ת עמ"א רט"ו וי"ו אלא דבגמ' נ"ג א' מסיק דמתחלה מברך ועא"ר י"ז וכוונתו בשמים כמוכר דברים אסורים מה שא"כ אור אין הברכה לבטלה דיעבד יצא ולמ"ש המ"א אות וי"ו קשה וי"ל: (יד) מברכין הציון ראוי בס"ח מאבנים שאדה"ר ועיקר בריאתו היה מאבנים משא"כ במוצאי יוה"כ עיין אות ב' בזה: (טו) שמש. עמ"א בביה"כ אסור לאכול רק בית הסמוך והחלונות שם לביה"כ ולבנה זורחת א"ל השמש נר ועא"ר האידנא מדליקין בבית הכנסת אף ביום לכבוד ע"כ אין מברכין עליו אף בלילה באות כ"א ונוהגין ליקח אבוקה בפ"ע בביה"כ וה"ה בבית אף שיש אבוקה על השולחן לפעמים לכבוד יע"ש:(טז) על. עמ"א ה"ה מתניסכל שעשוי לכבוד אין מברכין.עמ"א בחדושינו כתבנו לכבוד ולהאיר אין מברכין ושאני אור כבשןלסוקאע"ג דעשוי לקלוט חומו ולהאיר כבוד שאני:(יז) אינו. עמ"א עב"י ותשובת הרשב"א השל"ט סומא אין מבדיל ודי לו בתפלה והמחבר פסק רב מאורי אש כטור בשם אבי העזרי ואפשר דמאורי אש אסור לברך וברכת הבדלה על הכוס רשות כמו נשים במ"ע שהז"ג וא"כ סומא י"ל אינמוציא אחרים בכוס דהוא פטור אף מדרבנן ובמאורי האש עא"ר כ"ג דמי למי שאין מריח ברל"ז ואפשר אף המ"א וט"ז דחולקין שם אפשר יודו כאןוי"ל דשם אין פטור מן

הדבר

---

*) סקי"א והאבל עצמו לכאורה שלא יאמר ויהי נועם כ"כ לדעתי זה אינו רק האבל בעצמו נמי יאמר ויהי נועם דבשלמא בט"ב וי"ט ובחה"מ שהכל אסורין במלאכה.לכך לא שייך לומר ויהי נועם אבל באבל אחרים מותרים והרי הוא מתפלל על הכלל בלשון רבים שהרי נאמר בלשון רבים לכך י"ל ויהי נועם ודו"ק :

הדבר מקרי בריא סוק מאוד יש לו חוש משא"כ כאן כל הפטור אין מוציא אחרים ואיך יוציא סומא אחרים במאורי האש וכ"ע:(יח) א' מברך. עמ"א ועמ"ש שם אות א': (יט) רואה שלהבת שעומד מרחוק מ"א עיין גמ' ברכות נ"ג ב' כרכ' ומרחוק אין מברך יע"ש בזה:(כ) משתמש. עמ"א שם והגיון משתמש לאורה ואין רואה שלהבת מוקמי בגמ' מן הלד הא אספקלריא רואה ומשתמש לאורה ופנס על פי הרוב כשמוזכר אצל אספקלריא היא מחילות ברזל ויש קצת נקבים למעלה ובגמ' פירש בתה"ר דמילי מילי קתני בסיקו ופנס אין רואה ולא משתמש לאורה רואה שלהבת או משתמש אפ"ה כו' ולא זו אף זו עיין בתה"ר וממילא ירושלמי שהוסיף אספקלרי' והוא לי המחבר כמי מילי תלי קתני סיקו ופנס אינו רואה ולא משמש לאורה אף אספקלרי' דרואה אורה אם אין משמש שעומד מרחוק או אין רואה שעומד מנהלד הא רואה ומשמש אף אספקלרי' שפיר דמי והרשב"א אין חולק אירושלמי ופמ"ג ולמ"ש א"ש ומ"מ הב"י הקשה אמ"ח שכ' עששי"ת ופנס צריך להוציא שמפרש בירושלמי כן א"כ יחלוק הרשב"א על הירושלמי אלא ירושלמי מילי מילי קתני יע"ש:

רצט (א) משתחשך. עמ"א דלא כט"ז א' דלכ"ע אף לרא"ש אסור התחלה ביה"ש וכ"כ באות ג' ופירשתיו יפה באות א' בט"ז. ואם התפלל ערבית באונס מבע"י כמ"ש ולדידן קורין ק"ש מבע"י ברל"ג ה' אפ"ה אסור לאכול קודם הבדלה וי"ל דשאני קידוש משקיבל שבת חל עליו קידוש משא"כ הבדלה עא"ר ה' ומיהו ודאי לאחר הבדלה בע"י שרי לאכול אף שא"א מאורי אש ובשמים עד הלילה דעיקר הבדלה. ובשמים י"ל דאומר מיד בע"י. ולמ"ש הטעם אם גיהנם מסריח י"ל במ"ש גם עונג שבת י"ל מיד כשהבדיל יצאה נפש יתירה ול"ע. עסי' רל"ז בזה:(ב) א"צ להפסיק. עמ"א אף באמצע הסעודה אפס"ד דאסור לטעום עיין אות א':והנה מה שיש הפרש בין הבדלה לקידוש שזה מים אסור וזה מיםמותר גם בקידוש צריך להפסי' והבדל' אין פוסק י"ל זה ד"ת עיקרו וזה עיקרו דרבנן ולמ"ד תרווייהו ד"ת צ"ל כמ"ש רבינו בחיי ועיין רשב"ש סק"ה א' שזה כבוד שבת שיגמור סעודתו ואח"כ יבדיל. ועיין כ"ן אפוקי יומא מאחרינליה:והתחיל פת א"צ להפסיק אף פחות מכזית רק המוציא עיין פרישה ואף סעודת חתנכה מפסיקין אם התחילו רק לשתות וכ"ש שאין מתחילין במ"ש עד הבדלה עיין פרישה שם ורל"ב בב"י: (ג) וי"א. עמ"א הא דלא כי מחלוקת וי"א לי"א

א' בספק חשיכה מתחילין כמ"ש הט"ז א"ב לי"א דלכ"ע אקלדיעה א' קובעות התחלה בספק חשיכ' מדאמר פסחים ק"ה א' והני מילי כו' משמע אף התחלה שוין לקידוש וספק חשיכה בקידוש ודאי אסור ובט"ז א' פרשתיו יפה יע"ש:(ד) היו. עמ"א עיין אות ה' והועתק מב"י בספרו הארוך ושם בפי' שותים בלא אכילה וא"ה באות ה' יבואר עוד ועט"ז ג' : (ה) אם . עמ"א בב"י מפרש דפלוגת' הר"מ והרא"ש ז"ל בשותים לבד בלא אכילה ואפי' הכי להר"מ ז"ל בהבדלה א"צ לחזור ולגרפה"ג ול"ד לקידוש דבשבאכילה מפסיק משא"כ כאן והרא"ש ז"ל דבה"ג חוזר ומברך בשותים ומינה באוכלים י"ל מודה הרא"ש דא"צ לחזור ולברך הואיל מצד איסור אין כאן רק אמירה לחוד לא הוה הפסק אבל בכ"מ פ"ד ה"א מה"ב משמע דמפרש באוכלין שכ"כ אמ"ש בגמ' פסחים ק"ה א' יתבי בסעודת' באמרו הב ונבדיל יע"ש הא בשותין לחוד לכ"ע אף הר"מ מודה דחוזר ומברך ומ"ש בכסף' ערא"ש ס"ה בקידוש אף אוכלים כ"ה יע"ש ומלת ל"א בפי ברוכי ט"ס הוא ועיין תו"ש אות ד' בזה ומיהו בכ"מ אין מפורש או' דבשותין לבד לכ"ע בעי ברוכי ובש"ע מדסתם משמע שתיה לבד כמ"ש באות ד' ומט"ז ג' אין הכרע לו' דלכ"ע מודים בשותים. וכ' עוד המ"א דיש מי שחולק הוא הר"א ז"ל דא"צ לדחוק האוכלין וכמ"ש בכ"מ והיש מי שחולק מהרי"ק ז"ל בשורש ל"ו הובא בב"י וסובר דכי אמר הר"מ ז"ל לחלק בין קידוש להבדלה באוכלים דבקידוש צריך להפסיק הלכך כי אמר נמי אמיר' חוזר ומברך (עט"ז ערא"ש אות ה') משא"כ הבדלה א"צ להפסיק ואמירה לחוד אינחוזר ומברך משא"כ בשותים לכולי עלמא חוזר ומברך כיון שיש איסור עם אמירה ויש מי שחולק אהרי"ק דסובר בודאי חשיכה צריך להפסיק אף באוכלין הוה נמי תרתי בהבדלה הילכ"ל ויש חולקים כבש"א לא יש מי שחולק בל' יחיד גם שהיל"ל דחולק דוקא בודאי חשיכה ש"מ דיש מי שחולק הוא הר"א ז"ל א"כ י"ל בפשיטות בשותיןנמי חולק ואפשר באוכלין כ"ע מודים דאין חוזר ומברך וא"ה באות ו' יבואר עוד : (ו) וי"א. עמ"א הקשה קושית הב"י על מהרי"ק בשורש ל"ו איך לא הביא דברי הרא"ש דאף בקידוש אין חוזר ומברך על הקידוש כ"ש בהבדלה קשה נמי אדידיה למה לעיל בערא"ש ס"ד סתם דא"צ פה"ג וכאן הביא יש מי שחולק והב"ח תי' על קושית ב"י די"ל בין אוכלים לשותים ומינה לשותים כ"ש בקידוש יש מי שחולק וקשה דא"כ למה כ' מהרי"ק שם דלרי"ף מפסיקין בודאי חשיכה (עב"י) הא בשתיה לחוד לכ"ע מפסיקין אף ספק חשיכה (לשיטתיה באות א') ולהלכה בקידוש אף עוסקין בשתיה לחוד אין מברך פה"ג אקידוש והבדלה יש מי שחולק כו' ולפי מ"ש המ"א בערא"ש יו"ד בשם ע"ש וש"ה בב"י דבאמירה י"ל דחוזר ומברך בכוס קידוש א"כ י"ל דמהרי"ק המעשה הוה כך שאמר בואו ונבדיל אמירה עם האיסור הוה הפסקה אלא דא"כ היל"ל בערא"ש כן וכאן מיירי בלא אמירה ול"ע : (ז) ומברך. עמ"א דהבדלה קיל מקידוש לענין זה והנה המחבר כתב כאן או' בהמ"ז ומבדיל עליו ואם יש לו ב' כוסות כו' דאין עושין מצות חבילות הא באין לו אלא כוס אחד רשאי ובערא"ש ס"ו כתב בשתם אומר בהמ"ז ומקדש על כוס שני אפשר דכאן סמך על הר"מ ז"ל פכ"ט משבת דאף על כוס אחד רשאי דהבדלה נמי על מה שעבר כמ"ש המ"מ שם אלא דאם יש שתיהן לפניו עלהי"ט מה שאין כן לחזור אחריו כשאין מזומן לפניו אין צריך שאין כן קידוש ובהמ"ז ב' ניניהו דזה על מה שעבר וקידוש להבא צריך לחזור אחריו אבל אם אין לו כי אם כוס אחד גם התם שרי ומיהו למ"ד בהמ"ז ביחיד אין טעון כוס י"ל טוב יותר רק לקדש עליו כו' ואם מבדיל על הכוס מיד אחר בה"מז צריך להתפלל ויבדיל ג"כ בתפלה עמ"א רצ"ד א' ולמ"ש בשכ"ג בערא"ש בהגהות הט"ר אות ד' דבזמנים מתחלפים שיש הפסק בנתיים כגון קידוש ואחר המזון בהמ"ז רשאי על כוס א' א"כ אמאי לא יברך בהמ"ז ויתפלל ואח"כ יבדיל על כוס אחד וכאמור ול"ע : (ח) הבדלה . עמ"א דמותר להבדיל וליתן לאחרים לשתות אבל לא יבדיל הוא בסוף יום ב' בכ"ה ועב"י ולבוש וא"ר אות יו"ד יע"ש ואם מתענה ב' ימים נמי טוב יותר לשמוע מאחרים או יתן לאחרים לשתות דקרובי אבדלתא בזמנה עדיף טפי ובג"י אם אחרים מבדיל מבע"י ובב' ימים מבדיל ביום ג' עא"ר אות י"א ועמ"א תקס"ו אות ב' עי' אות ט' : (ט) מבע"י . עמ"א דמיירי כאן שלא קיבל עליו התענית במנחה שבת דאז כיון שהבדיל אסור לאכול אלא קיבל כבר עליו שיתענה ג"י מיום א' או ערא"ש דכה"ג בנדרים הלך אחר ל' ב"א ואין הבדלה עושה חול ומותר לשתות אחר הבדלה כל שלא קיבל התענית במנחה עמ"א תקס"ו. ואפילו התפלל מעריב מותר לאכול כל שיש עדיין יום אם לא קיבל התענית במנחה . ומ"ש הבדלה מבעיא ברכות כ"ז ב' אומר הבדלה על הכוס כו' יע"ש : ומ"ש בשם של"ה משמע דב' ימים ממתין עד סוף יום ב' ולא ישמע מאחרים ובתקנ"ו כ' מי שמתענה ב"י ט"ב אל ימתין וישמע הבדלה מאחרים וכ"כ הט"ז בתקפ"א אות ג' ועי' תו"ש . ולענין יקנה"ז בר"ה האריך ופא"ר אות י"א ותו"ש יע"ש : (י) צריך. עמ"א מ"ש הר"ב קאי לדיעה שניה דקודם נט"י אין פוטר יין שבתוך המזון ממילא צריך ברכה אחרונה על יין הבדלה ובקצ"ד אות י"ד וע"ש אות ו"ו איך שרי להפסיק בין נט"י להמוציא יע"ש בשם הגמ' . ועט"ז ו' וא"ה שם יבואר : (יא) שצריך . עמ"א המחבר כ"כ לדיעה א' בשתם בש"ז דאף הבדיל קודם נט"י פוטר יין שבתוך המזון א"צ ברכה אחרונה על יין הבדלה היינו לאחר המזון דבהמ"ז פוטרו הואיל ושתה בתוך הסעודה יין ג"כ כולה חדא שתיה הוה והואיל ובהמ"ז פוטר יין בתוך המזון מברכה אחרונה פוטר ג"כ יין הבדלה מברכה אחרונה אבל אם לא שתה בתוך המזון וגם לא היה לו כוס בהמ"ז י"א דמברך ברכה אחרונה לאחר בהמ"ז ומ"ש ושבור שיביאו לו כוס אחר דאל"ה מבואר ברל"ו ס"ג די"א דיאכל קודם יע"ש. וכ' הלבוש דהיכא שאין לו כוס בהמ"ז אפי' הבדיל לאחר שנטל ידיו מברך ברכה אחרונה ואין בהמ"ז פוטרתו יע"ש ול"ע ומכ"ש אם הבדיל באמצע סעודה ממש אפשר גם הלבוש מודה דבהמ"ז פוטרתו מברכה אחרונה ול"ע : (יב) ולדיך . עמ"א דהלחם חשוב מיין וכאן צריך להקדים היין הוי ביזוי לפת : (יג) אומר. עמ"א בלבוש אומר ברוך המבדיל בין קודש לחול בלא שם ומלכות ומשמע שא"צ יותר ואסור לאכול קודם שיבדיל על הכוס. ואם שכח ואמר בא"י בשם ומלכות בלא כוס אפ"ה צריך לחזור להבדיל על הכוס כשיש לו . ובמ"ש לי"ט עמ"א אות י"ט הביא בשם פסקי תוס' די"ל ברוך המבדיל הבדלא וקדשת כו' ברוך המבדיל בין קדש לקדש בלא שם ומלכות ואין די שיאמר רק המבדיל בין קדש לקדש יע"ש : (יד) בלא. עמ"א אין בידי ע"ש וכבר כתבתי דיאמר ברוך בלא שם ומלכות עי' לבוש : (טו) וכן נשים עמ"א בטור בשם ירושלמי עד דתתפני סידרא סדר התפלה וי"ל עד לאחר קדושה דסידרא וי"א להוסיף מחול על הקדש ועסי' רצ"ה : (טז) שאין. עמ"א דמ"ש לא קבלוהו עלייהו הנשים ואין מתפללות ולכך צריך שיאמרו המבדיל בין קדש לחול ועסי' רל"ו ס"ח וקי"ו במ"א אות ב' דאפשר שחז"ל לא חייבום יותר ומ"מ י"ל דראוי להם להתפלל שחרית ומנחה משא"כ ערבית י"ל הואיל ולא קיבלו עלייהו אין מתפללין ערבים כלל במ"ש. משא"כ בחול יתפללו ערבית:(יז)הדלקת .עמ"א דמהרי"ו אפשר אמ"ש הר"מ ז"ל דאףהבדיל בתפלה אסו' במלאכ' עד שיבדיל על הכוס לז"א במלאכה גמורה דוקא אבל לדידן דהבדיל בתפלה מותר אף במלאכה גמורה ובלא הבדיל בתפלה ובלא אמירת המבדיל ודאי יראה דאין לחלק אף מלאכה שאין גמורה ואף מוקצה דרבנן וכדומה כל שלא הבדיל בתפלה אסור אבל הבדיל בתפלה יש להקל בטלטול הנר אבל מלאכה בעל נפש יחוש למ"ש בזוהר שלא לעשות עד אחר סדר קדושה עסי' רצ"ה מזה. ועט"ז אות ט' מזה וא"ה שם יבואר עוד : עיין תו"ש הביא מ"ש הש"ך בי"ד סי' ר"ך והוא שם אות י"ח בשם מהרי"ל מי שנדר שלא לשתות יין כ"א בשבתות וי"ט אסור ביין הבדלה יע"ש ולפ"ז יתן לאחרים לשתות או ישמע מאחרים עסי' ער"ב ס"ט ואם עמו אחר אפשר דמבדיל בשבת מבע"י מפלג המנחה ואילך ושותה עסי' רל"ג ס"ג וכאן ס"ו במ"א ט' ואפשר דיכול להבדיל על שכר אם הוא חמר מדינה ולא יבדיל מבע"י כי בקושי התירו להבדיל מבע"י אם לא אנוס או מתענה ג"י ואין אחרים עמו . ואותן שנזהרים משתיית שכר משום חדש כמבואר בי"ד סי' רצ"ד ובא"ח סימן תפ"ט סי' ל"ע כשאין לו יין כ"א שכר איך יבדיל עליו ויברך שהכ"ב דלדעתיה אסור הוא ואיך יברך עליו וליתן לאחרים לשתות והוא אסור לדעתו ע"כ ישמע הבדלה מאחרים ומי שנדר מיין בחול ויש לו שכר זה ונזהר מחדש ואין אחר עמו ואפשר יבדיל על הכוס מבע"י בשבת על היין וישתה בשבת ובנדרים

הלך אחר ל' ב"א ממה שיתבטל לגמרי מהבדלה על הכוס וצ"ע :

ש בגמ' משמע עמ"א שבת קי"ט ר' אבוהו הוה עבדין ליה עגלא תלתא באפוקי שבתא כו' אכלא אריא

פי' העגל עב"ח אלמא דמצוה לבשל בשר אם יש לו ואם אין לו שאר תבשילין והראה לרל"א אפשר נשים אין חייבות בסעודה זו ועסי' רצ"ו ס"ח וכאן ל"ש ומיהו למ"ש הט"ז אות א' כו' ראוי גם לנשים ובעו"ה בזוק העתים אין עושין כך וראוי למי שחננו ה' לעשות סעודה דמ"ש ולאכול מעט ממנה ולענין

קיפול בגדים עסי' ש"ב ועט"ז כאן וא"ה שם יבואר עוד :

שא (א) אין. עמ"א שבת קי"ג ב' ובשבת י"ל אף פסיעות קצרות פחות מאמה כל שהוא בריצה אסור בשבת

עיין ברכות ו"ו ב' ובסימן לדי"ק סי"ב ובמ"א אות כ"ה יע"ש ומ"ש הר"ב בהג"ה ואסור לפסוע כו' אף בחול אסור אא"כ דיש סכנה לחוד ויש תקנה בקידושא ואבדלתא משא"כ בשבת עא"ר אות ג': (ב) יותר עמ"א מנפל הרגל הוא אורך חצי אמה עמ"א שצ"ז אות א' יע"ש:(ג) ומרוצת עמ"א בין לראות ובין לרוץ אם הוא תענוג לו שרי לכתחלה והב"ח אוסר לכתחלה לרוץ לתענוג הואיל ובחול רץ להרויח כה"ג יע"ש:

בסי' רי"ז במ"א בארוך ועש"ך י"ד סי' ק"ח ס"ו וקי"ט כ"ז ובסי' זמנים הארכתי בזה המודר הנאה מחבירו אסור להריח מבשמיו ואין מברך על כרו דלאו מצוה הוין לומר דלא נתנו להנות עסי' תרכ"ב אתרוג של מצוה מותר להריח בו הדס אסור אףלהבדלה דלאו מצוה היא ואסתפי' בי' בזה"ז אין להתנות עב"י שם כה"ג כאן אם הבדיל תפלג המנח' ומברך אז אבשמים כבסי' רל"ו י"ל אם במ"ש יהיה לו בשמים מוכנים יברך עוד להשיב הנפש ואין כאן ברכה לבטלה ובמ"א א"ה יבואר עוד : (ד) וצריך עט"ז ובא"ר אות ד"ה דלצער הוא לו כבה"מ סי' רל"ד וכ"כ התו"ש אות ד' ועש"ך י"ד קי"ט כ"ז אי באיסור דרבנן שייך לצער או לאו עמ"ש באות ג' ואע"ג דמצות לאו להנות נתנו האי לאו מצוה הוא עא"ר : (ה) ושקים · עט"ז עמ"א כאן וא"ר אות ט' האריך בשם פסקי תוספת על פלפל מותר להריח בו בלא ברכה וזנגבי"ל אין להריח בו ואם מריח אין לברך וא"כ אין להריח בהם במ"ש ומ"מ זנגבי"ל לפ"ז אם הריח בו דיעבד יצא ופלפל י"ל דריחו קשה ואין משיב נפש והעולם נוהגין להריח בבשמים גמורים או בעשבי בשמים יבישים אם הם מריחים ואם לאו מוללן והם מריחים . ואפשר קצת טעם שאין מברכין במ"ש לי"ט שמא ימלול ויוליד ריחא אם לא מריחין כך עתו' ביצה ל"ב ב' ד"ה כי : (ו) שמותר . עט"ז הם דברי הרשב"א עש"ך בי"ד ק"ח כ"ה וכ"ו ולדידן ביין נסך שאסור בהנאה מותר להריח כמבואר שם ס"ה אלא דל"ת דיי"נ בבשמים עביד לריחא לז"א דאינו כן ומתרי טעמי אין להבדיל דהקריבהו לפחתך בשמים מלוכלכים ביין להריח אף שאין של יי"נ וגם כל שאיסור מעורב בו ממאים לגבוה הביאו הש"ך שם רק ט"א ואף יין כשר אין להבדיל בו : ומיהו אף של עכו"ם דיעבד אין חוזר ומריח דל"ש כאן לצער עיין אות ד' רק ממאים כו' כאמור : ולפ"ז בשמים של ע"ז שנתערבו עם רוב היתר אף שמברכין עליו כבסי' רי"ז ס"ח אפשר בהבדלה אין מברכין דכל שיש תערובת איסור ממאים לגבוה אף דלהדיוט שרי . ועמ"א י"א וי"ב ול"ע בזה ועב"י : ז על הדס . עט"ז בשאר ימות השנה לא בסוכות עסי' תרכ"ג עיין הרשב"א סי' קס"ט ואפשר מנהגם היה לברך על הדס דוקא במ"ש ובי"ט פסח ושבועות אין מריח שיבש רק כשמוללין ובסוכות אסור א"כ מ"ש י"ט מה"ט דמוליד ריחא וכמש"ל ול"פ נהגו אף ש"ע בשבת ואין להאריך עתו' ביצה ל"ב ב' ד"ה כי : ה בכי.עט"ז האריך וכ"כ המ"א אות ה' יע"ש ובסי' תע"ג א"ה

יבואר מה שאין מברכין על ירקות בטיבול ראשון ועל חרוסת אקב"ו וכאן אין להאריך :

רצח א וא"ל.עט"ז רא"ש ברכות נ"ג ב' יע"ש.ובפסחים נ"ג ב' ד"ה אין ול"ד א' יע"ש והיינו דבמ"ש

ברכת מאורי אש קאי לזכר שנבראת אור ע"י אדה"ר במ"ש (בלבוש קשה עיין כ"ן וא"ר אות ב') ולכן אין מחזירין אחריו ומה שאסור כל היום להנות ממנו הוא בכלל הבדלה שהבדיל אותו מעכו"ם משא"כ במוצאי יוה"כ לא נבראת רק הבדלה שהבדיל יוה"כ מן שאר י"ט דמותרין באוכל נפש וביוה"כ אסור כמ"ש המ"א אות ב' . ומש"ה בעינן שיהיה אור זה בעולם או הודלק מנר שהיה בעולם משא"כ הוציא מאבנים לא היה בעולם ל"ש שנאסר ביוה"כ אבל במ"ש תחלת הבריאה היה אז.ויוה"כ שחל בשבת דינו כמ"ש דעלמא לענין שמברכין על אור מאבנים ומ"מ מחזרין אחריו ג"כ דיש ג"כ טעם הבדלה יוה"כ משאר י"ט אף שהוא ג"כ שבת . וראיתי בשכ"הג בהגהות הטור כן בשם הרמ"ע מפאנו סי' י"ט דשבת ויוה"כ מברכין על אבנים ול"ע ועט"ז תרכ"ד ג' וא"ה שם יבואר ומ"ש מפסחים ק"ג עמ"א אות ד' והיינו דהיה לקלטם יחד וא"ה שם יבואר בזה.ועיין עוד באות ב' וא"ה שם יבואר עוד מזה : ב בכפות. עט"ז לטעם ש"ל מבורך אח"כ לאחר שכבר נהנה מהאור.ומ"ש נר ב' פיות בש"ע ב' פתילות ולאבוקה בכיון כ"כ דב' פתילות מונחים זא"ז בלי הפסק לא הוה אבוקה ודוקא כעין ב' פיות ומשמע ב' פיות אפי' אין מדבקין יחד הוה כאבוקה ועמ"א ד' וא"ה שם יבואר ועיין שכ"ה בהגהות הטור אות י"ג בשעת הברכה יהיה הכוס בימין ובהבטה הכוס ביד שמאל משמע דמברך קודם הבטה יע"ש. בנר חלב שעושין מב' או ג' נירות קנדיל"א כל שיש חלב הפסק בין פתילה לפתילה שפיר הוה אבוקה ולא ממעט הט"ז ז"ל אלא כשב' פתילות ביחד בלי הפסק חלב בנתיים וא"ה בתל"ג יבואר עוד בזה.על קי"ן האלץ לא יקח הביאו מ"א ג' ועט"ז א' דאין ראוי שיקח שריחו רע ואם לקח יראה דילא דיעבד ובכה"ג בטור שאין ניכר שהבשמים הוא לנפש אלא שלוקחו שלא להריח ריח רע וא"י למה לא כפשטן והקריבהו נא לפחתך בכל דבר מצוה ול"ע : ג שאם . עט"ז ואם הדליק עכו"ם לצורך חולה ישראל שאין סכנה שבת מקרי עמ"א אות זיין : ד על.עט"ז והנה לדעתו ז"ל מראה דסובר ביד עכו"ם דאסור עכו"ם מעכו"ם והראשון הודלק בשבת גזירי' אטו עכו"ם א' ועמוד ראשון אבל אם הדליקו' עכו"ם מעלים במ"ש שרי ואפשי' ה"ה עכו"ם ג' משני כל דליכא בנר זה חשש שרי ומש"ה יבואר עכו"ם היינו הודלק במ"ש אבל בלבוש כ' בס"ו בנגזרו על כל אש בידי עכו"ם והש ד"ה ברכות נו"ן א' ד"ה גזירה וכ"מ במ"א אות יו"ד ומש"ה כ' הלבוש דמסבת עכו"ם דאסיר יבואר בהדליק עכו"ם מישראל אבל מלשון המחבר שהעכו"ם שהדליק בשבת אסור משמע הא כל דלית ביה איסור שבת שרי ומש"ה כתב בסעיף זה אור העכו"ם והלבוש חלק בס"ו ועששית שהיה דולקת מע"ש בבית עכו"ם י"ל דאףהט"ז מודה דאין מברכין עליו במ"ש רש"י ברכות נ"ב ב' בד"ה משום שהכותי עושה מלאכה לאורה ונעבדה בה עבירה משמע אףהודלק מע"ש מסתמא עשה עכו"ם מלאכ' אלנו והוה נעבדה עבירה ועיין בהרע"ב פ"ח מ"ו ובתי"ט שם ורבינו יונה שם עכו"ם מישראל זה לא היה ל"ל דנר ראשון הודלק בהיתר כו' יע"ש וקשה שם להמעיין בדבריו דאימא הא עכו"ם מעכו"ם כה"ג אסור אלא דמותר כה"ג ובתר הכי כתב עכו"ם מעכו"ם שהודלק בשבת משמע הא הודלק מעלים ואבנים שרי וי"ל ג"כ דעכו"ם מישראל אף שנר א' באיסור לא גזרו כה"ג וא"ה לקמן במ"א אות יו"ד יבואר עוד : ה עכו"ם.עט"ז ברכות נ"ב ב' ובר"מ פכ"ט מה"ש הכ"הז וכלל דבריו דהמ"מ סובר לרי"ף בשמים במסיבה אסור שלא במסיבה שרי יחד אףבמסיבה אין איסור עכו"ם כ"א שלא שבת ולהרי"ף אף בנר שייךבמסיבת עכו"ם שלא במסיבה לא שבת והכ"מ בין ב' טעמים עכו"ם שהדליק מישראל לר"מ אם עכו"ם במסיבה אסור משום עכו"ם אףדל"ש לא שבת ולרי"ף בנר ל"ש מסיבה(כמ"ש הב"ח דלנר צריכין להאיר בלא עכו"ם)ודלא כב"י שהבין דלרי"ף חמור אףשלא במסבה יש חשש עכו"ם.ואח"כ כ' הט"ז דלדידיה נראה דלא כמ"מ ג"כ דלרי"ף גמי שייךבנר מסיבה לעכו"ם כו'.ומ"ש הט"ז שלא זכר הר"מ שלא שבת דסמךאחיה בהלכה כ"ז במ"מ כ' דסמך"ש שמעכו"ם אינמברכין עליו בהלכה כ"ו והיינו אף שלא במסבה ומעתה שלא שבת נר ראשוןוגזרו אטו עכו"ם א' ועמוד א' ואמנם מ"ש הט"ז שהמ"מ כ' על ישראל שהדליק מעכו"ם זה מיירי שלא במסבה וכ"כ באות ו"ו וכבר תמהו עליו א"ר באות י"א ובתו"ש וא"מ דהמ"מ והביאו הב"י לא כ' כ"א עכו"ם מישראל כ' דעכשיו אינעכו"ם במסיבה דא"כ אסור עתה משא"כ ישראל מעכו"ם מותר אףשנר עכו"ם במסיבה יע"ש.ועמ"א אות ח"ת בשם יש"ש שכ"ה הדין א"ה באות ו"ו יבואר עוד מזה: והוי יודע מסיבה שמכו"ם שישראל יושבין שם והדליקו נר אם הוא של ישראל אףרוב עכו"ם מברכדאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומיהו כשהדליק עכו"ם י"ל דהוה עשה מעשה ואם הנר של עכו"ם אףדרוב ישראל אסור ומחלה נמי אסור ועוד דספק תורה לחומרא אבל רוב ישראל יש לעיינביה : ו או.עט"ז וכבר כתבנו באות ה' מה שתמהו עליו ז"ל דהמ"מ לא כ' כ"א עכו"ם מישראל לא ישראל מעכו"ם ולי העני יש קצת להליץ אדונינו הט"ז ז"ל בשנקדים הקדמה א' קלרה וזו תוארה . הט"ז ברל"ז אות ד' במלת דכ"אן רמז דשם חוזר ומברדלא בכאןדכל אנו לכתחלה אין מברכין על לא שבת הא דיעבד לא הוה ברכה לבטלה דנהנה ובירך מאורי אש ע"ש הבריאה וכ"כ מא"ר גופא אות י"ז וכמו שכתוב בס"א אות ו"ו משא"כ אור עכו"ם דאסור בהנאה וודאי הוה ברכה לבטלה שאסור ליהנות מאור זה ולפ"ז הא דאמר בגמ' ג"ן א' עכו"םמעכו"ם דלא שבת וגזרה אטו עכו"ם א' ועמוד א' דהוה לכאורה גזירה לגזירה וצ"ל חדא גזירה הוא כמ"ש התו' שם ומכלן זאת דלמא בריית' עכו"ם מעכו"ם ושתמא א"י מה היה עושה עכו"סא אם היה פ"א במסיבה וגזרו אטו עכו"סא' במסיב' וברכ' לבטלה ולהר"מ לא תשא ד"ת ועמ"א רע"ו וי"ו משא"כ עכו"ם מישראל ואין עכו"ם עתה במסיבה או ישראל מעכו"ם אףשהיה עכו"ם במסיבה לא גזרו ש"מ דהה"כ ישראל מעכו"ם כה"ג אסור ובידוע שלא הי' במסיבה א"כ עכו"םמעכו"ם נמי ומשני כו' והמ"א לייעל תחלת ברייתא עכו"םמישראל וקאי ג"כ אישראל מעכו"ם וע"ז הקשה הט"ז הכל טעמא מאי כדאמרן כ"ל: ז ובמוצאי יוה"כ.עט"ז עסי' תרכ"ד וכאן בס"ח ושבת ויוה"כ מברכין: ח אור.עט"ז דביוה"כ מברכין על אור שהי' מבע"י בהיתרא ואסור להנות בו לבשל וכדומה ועכשיו מותר עט"ז א' ומ"א ב': ט אם.עט"ז ועכשיו אינמברכין על נר בית הכנסת עמ"א ט"ו וי"ו : י אחד מברךלכולם משום ברוב עם הדרת מלך ע"ז גמרא ברכות א' כב"ה הא היכא דליכא ה"ע אסור ומה"ט א"א רפואה בבית המדרש עי"ד רמ"ו סי"ז בט"ז וי"ו וש"ך הביא דברי הפרישה באות י"ו יע"ש :

רצט א משתחשך.עט"ז פסחים ק"ה א' והרי"ף גורס אי נג"ה יומא אמר לא צריכתו כו' וספק חשיכה לא צריכתו למידק אי חשיכ'אי לא חשיכ'למיקבעא והואיל וספק חשיכ' פריסו מפה וקידשו ואהדרו לסעודתייכו יע"ש והמתבאר מדברי הר"ןשם משמע דשאלו אי נג"ה יומא לילה ל"ה דומיא אור נגה ביה"ש לא(עסי' תל"א בט"ז ומ"א ויהי' סמוך כמו מיד בתחלת ל"ה ושם יבואר א"ה) ורשאיןלקדש אמר לא צריכתו דביה"ש נמי יכלי לקדש כו'ולפ"ז משמע דקודם ביה"ש אסור לקדש דעדיין לא מטי זמניה ורב צלי בע"ש בתפלה שאני הא קידוש על הכוס ביה"ש דוקא ועמ"א רס"ז א'במ"מ יע"ש.ולפ"ז שבת קבע'נפשה ביה"ש מקדש ואסור לאכול ביה"ש קודםקידוש והבדל'ביה"ש אינראוי להבדיל בלא כוס דאפוקי יומא מאחריןאלא לענין דאסור לאכול אמר דהבדלה א"צ להפסיק ביה"ש ואיןהכרע לומר לרי"ף בודאי חשיכה מפסיק כהבדל' רק בב"י סמ"ג בשם הרי"ף כ"כ.אבל הרא"ש הביא כן בשם בעל העיטור דלא פליג רב אדשמואל ודחה דבריו יע"ש.ואמנ'מדברי הרא"ש שסלמדתי פירוש אחר דודאי לענין שיכול לקדש מפלג המנח'ואילך רשאי וסומךעליו בלילה על זה הקידוש רק ששאלו אי נג"ה יומא ל"ה למיקבעא בעקירת השולחן שיהא ניכר סעודת שבת אמר לא צריכיתו ביןלעקירת שולחנין למאי דסבירו להו ביה"ש מותר לאכול כי מיד ביה"ש אסור לאכול וצריך להפסיק וא"ל ג"כ עקירת שלחן כי שבת קובעת עלמ'ליוקרא דידי' וכעין שפירש"י ורשב"ם אלא דגורסין אי מקדים יומא ביה"ש.ושביא הרא"ש דברי בעל המאור דאמר לא צרכתו למהר ביה"ש אלא בל"ה כמו מעשר דמותר ביה"ש בשבת אכילת עראי ובמלאכות הבנתי מדבריו שסובר דבעל המאור מתיר לאכול ביה"ש קודםקידוש והקש'עליו ממ"ש פסחים ק"ב א'ת"ר הרי יושבין וקידש היום ר"י אומר מקדשין רבי יוסי אומר אוכלין כו' אלמא לרבי יהודה ביה"ש אסור לאכול אבל מרא"ש הבנתי דודאי בעל המאור מוד'דביה"ש אסור לאכול קודםקידוש אלא ששאלו אי מקדים יומא ביה"ש יפסוק ונקבעא לסעודה דשבת'היינו בעקירת השולחןויקדש קידושא דיומ'אמר א"ל למהר בקידוש ובעקירת השולחןביה"ש או פריס' מפה לכבוד שבת רק משתשיכ' ל"ה כשם במעט' דוק' ל"ה הא להפסיק באכיל' ודאי דמפסיק ביה"ש מברייתא'ק"ב א'יע"ש דקידוש היום ודאי ביה"ש אף למאן דלית לי'יתו"ש וז"ש הט"ז דיש חילוק ביןהרי"ף ורא"ש היינו שהבי'דברי בעל המאור דודאי חשיכ'מיירי ומינה הבדלה א"צ להפסיק בודאי חשיכ'והתחיל אסור הא בספק חשיכ'י"ל דשרי בהבדל'.אבל המ"א אות א'וג'סובר כהב"ח דאףלרא"ש אסור הבדל'להתחיל ביה"ש מדאמר סבור מיני'כששקובעת לקידוש כךלהבדלה אמר להבדל'אין קובעת והני מילי למפסק אבל אתחולי לא מתחילינןמשמע והני מילי שיש הבדל בספק'והא בתחל נמי יש הבדל דבקידוש ביה"ש

אפמפסיק והבדל׳ביה״ש שרי ש״מ בהתחל׳אינהבדל בין קידוש להבדל׳כלל וביה״ש כמי אסור להתחיל בהבדל׳ כמו קידוש אפגרא״ש והנה לסברא ראשונ׳שהיא עקריות שהרי הר״ב אומר כןמ״מ אסור לאכול ערא׳ בא׳י שאין מעושר דשמא כפירש״י ורשב״ם יע״ש בזה.יאין להאריך:ב וי״א. לשיטתי׳באות א׳כיל״ל דפליגי כמי בהתחלה אלא שבכלל הוא יע״ש ובאות א׳:ג היו.עט״ז דקדק מלא היו שותה משמע קבעו רק לשתיה וצריך להפסיק בהבדלה כמ״ש בס״א אלא מיירי בספק חשיכה וכמ״ש באות א׳דלדיעה א׳ בס״א אפי׳ להתחיל ספק חשיכה שרי וכשאומר בואו ונבדיל צריך לברדפס״ג.ומ״ש ביה״ש מהני אמירה זו לקידוש לכאו׳ בלא אמירה רשאי להתחיל ביה״ש אפבקידוש וכמ״ש באות א׳כאןוי״ל דמהני היינו שצריךלברדשנית פס״ג ובלא אמירה א״ל פס״ג ועסי׳רע״א בט״ז אות ד״ה ובמ״א יו״ד דכאן משמע דביה״ש אסור להתחיל בהבדל׳ וכ״ש קידוש והיינו מדכ׳ וי״א דודאי חשיכה אסור ולא כ׳וי״א דביה״ש אסור להתחיל ש״מ לדיעה א׳ג״כ כך דלא כט״ז ב׳ועכ״מ פ״ד מה״ב הלכ׳ח׳ועמ״ש באות א׳והנה שם בר״מ טמקידוש והבדלה אע״פ שאינו רשאי י״ל ה״ה הבדלה אע״פ שאינו רשאי אכעובר על זה א״ל פס״ג אבל על המחבר קשה דמשמע שרשאי לגמרי אלא דא״כ גסתי׳דאכלו קשה דהמחבר לא הזכיר זה ואיןלהאריך.ועמ״א ד״ה ואי״ה שם יבואר : ד כשמפסיק.עט״ז היינו באוכלים וכןמיירי במהרי״ק וכמ״ש המ״א אות וי״ו ולסברא ראשונה בס״א ודאי אינחוזר ומברך ואפבאמירה אבל בשיתיסנחוד עדייןנשאר בספק וממ״א וי״ו מזה יע״ש : ה על.עט״ז ל״ד על שולחנו ה״ה באותו חדר הוה כעל שולחנו: ו ואם.עט״ז דהיא סיום דיעה ב׳ דקודם נט״י אינפוטר יין שבתוךהמזוןאלא צריךברכה אחרונה על יין הבדלה. ועסי׳קע״ד סעיף ד׳. וייןקידוש פוטר יין שבתוך המזון וממילא אינכאן ברכה אחרונה על ייןקידוש ואפאין לו כוס אחר כלל דבהמ״ז פוטרתו עסי׳ קע״ד ורע״ב ס״י דקידוש צורך סעודה הוה: ז שצריך.עט״ז דאינקידוש אלא במקוםסעודה ועסי׳ער״ב וקע״ד: ח מוקדם עט״ז וכ״כ המ״א אות י״ב יע״ש : ט כגון. עט״ז היקל קצת בזה והמ״א אות י״ז החמיר בזה יע״ש. יין הבדלה וקידוש אם נדר חל עליו מבואר בי״ד סי׳רל״ח ורנ״ט דחל ועסי׳ ער״ב ס״ט ועמ״ש במ״א בזה : ש א לעולם.עט״ז כ׳זה לאפוקי מב״ח דכ׳דיסדר שולחנו בסעודה כפי מה שרגיל תמיד אע״פ שאין צריך

עתה כ״א לכזית שהוא שבע דא״כ אידחייך שצריך לכזית דשבע אינתאב לכזית ומי יוכל לשער זה ע״כ פירש כט״ז דא״ל רק לסכין מה שרוצה לאכול עתה רק יפרוס מפה לכבוד וא״ש דבסי׳ רס״ב כ׳ ויסדר שולחנו ויציע המטות ולהב״ח הוקשה לו דהיג״ל שם דיכין סעודה הראוי והרגיל ולט״ז א״ש ועמ״א ואי״ה שם יבואר עוד. ומ״ש אבר א׳נשכוי שמו וי״א לוז ואינהנהנה כ״א מסעודת מ״ש היינו באוכל לוות המלך פי׳לבוס.עא״ר להכי אבר זה אינפסד וממנו יברא לע״ל האדם הראשוןאכל מעץהדעת ונהנו כל איברים נגזר עליה׳לעפר תשוב משא״כ אבר זה אינלו הנאה כ״א מסעודת מ״ש ועי״ש לא נכנה לכך קיים יע״ש : פותה שר שכחה ובת״ח סנהדרין ל״ע פותה קו״ף ומיכאל ק״א שר זכרון במא׳ פעמי׳ואחד א״ר רל״ע אות ג: שא א וכן.עט״ז כ׳דלא כב״ח דמתיר ברירה מה שיהא לו תענוג אח״כ עמ״א אות ד׳.ומה שפי׳תוספתא

להתעמל להתענג לא לרפואה כמ״ש המ״א אות ה׳דמשמע ליה ז״ל דלאו לרפואה מיירי דאם כןלמה כתב הב״י כאן לא בשכ״ח ש״מ דלתענוג מיירי ואפ״ה לרוץ אסיר דעונג יהיה אחרי כן אבל לטייל שרי ענג ושייך כאן ואין מתעמלין לקטן להזיע וכאן מיירי שיהיה תאב לאכול עט״ז שם כ״ח. בטור כ׳ שלא האר ד נבאר שיעוריהן של כל מלאכה דאין נ״מ כי איסורא איכא בכל שהוא העתיק שלבוש ומשמע דחצי שיעור אסור מן התורה דאל״כ נ״מ לחולה אין סכנה דרבנןמותר היה לבאר השיעורין ש״מ דאף בזה מ״ה אסור ועשו״ת ח״צ סי׳פ״ו לידד בזה אי מוליא פחות מכשיעור אי אית איסור תורה : מ״ש הטור אם תשיב משבת רגליך שלא יהא הלוכך בשבת כבחול ובגמ׳ קי״ג שבת דרשו מעשות דרכיך פי׳ דרישה מזה יע״ש : ב או.עט״ז רב אלל תלמיד שצריך לו רבו כמי שרי לעבור במים אלא דזה בכלל מי שגדול ממנו מקרי ועסי׳תרי״ג בט״ז וי״ו וכאן במ״א אות זי״ן ושם בתרי״ג אות ה׳ואי״ה שם יבואר: ב אבל. עט״ז שמירת פירות לא הוה מצוה ול״ש מכשילין כו׳ומ״מ מותר לעבור במים דלא הוה רשות לגמרי והט״ז כ׳ אף אית שמירת ממון מצוה הוה מ״מ לא התירו סופן משום תחלתן דאדם בהול כו׳ ובלבוש ההולך לשמור פירותיו חשיב לי׳ענג ולא מלאכה ל״ע דלעבור במים הטעם משום סחיטה הוא לא משום מלאכה ול״ע. מה שקשה איך עובר במים הא שרייתו זהו כיבוסו כבסי׳ש״ב ס״ט וסי׳ עיין רא״ש יומא דע״ז ב׳דבאינמלוכלך שרייתו לאו כבוסו ועוד אי׳רךדרך לכלודלאו זהו כבוסו יע״ש ויש כ״מ בגלו תירוצים אם הבגד מלוכלך בטיט וכדומה לתי׳אסור לעבור במים ועא״ר כאןאות ח׳מזה ואי״ה בש״ב ס״ט וסי׳ אבא׳ עוד בזה וכאן אין להאריך : ד באותו עט״ז שבת ס״א א׳ וב״ח פסק להחמי׳ והיינו שילך יחף לגמרי כשיש מכה ברגל אחד ואף למאן דאוס׳ כשאין ברגלו מכה ללכת יחף כבסעיף י״ז כשיש מכה א״א בע״א ובחדושינו שבת ס״א א׳ הארכנו דנ״מ בין הטעם תשדא שיאמרו בין שחייו נושא המנעלים ובין פי׳ דחייכי עליה ושליף יע״ש ובכרמלי׳ או חצר שאין מעורבת עסי׳ ש״ג סי״א דו״א כן באשה דלמא שלפא ומחוי׳ הא בכרמלי׳ שרי עיין שבת ס״ד ב׳ וי״ל מחייכי עפי איכא למגזר אף בכרמלי׳ וא״כ אפשר להתיר דפסק המחב׳ בכאן לדידן שי״א שאין לנו כ״א כרמלי׳ : ה לא יצא עט״ז האריך. ויש ע״ש ול״ל דמסקנת הרא״ש באי״ש בין נקובה ואין נקובה פטור דלאו דרךהוצאה בבגדו ובידו חייב כבסי׳ רכ״ב ס״ו ובאש׳ נקובה חייבת כמ״ש התי״ע דהוה אומן דרך אומנתו בכךבתופרת ומתקנת בגדים והוה כאומןודרך הוצאה לתחוב בבגדה נקובה וחייבת ואינה נקובה משתמשת במפתחי חלוקה ולצעיפי׳מבוא׳בש״ג ס״ט לא הוה משאוי אבל אינדרכה בנקובה לתת בצעיפיה כו׳ ומשמע לכאורה בנקובה אף שנותני׳ בצעיפיה חייב חטאת ואי״ה בש״ג יבואר זה: והקשה על הב״י מה שנראה מדבריו שכשהולי׳ האיש בידו מחט שאין נקובה פטור וז״א רק הטעם בתחוב בבגדו פטור והמעיין בב״י י״ל כך כוונתו אתחוב בבגדו ובין נקובה ואין נקובה באיש פטור : והג׳ מחלוקת פירשם ודיעה א׳ בשתם הם דעת המ״מ פי״ט מה״ש ה״ג בשם הגאונים ודיעה שניה היא רי״ף ור״מ והסמיט המחב׳ דעת הרא״ש והטו׳ לגמרי דבאיש בשניהם פטור וגם הר״ב לא הגיה כלום קשה קצת: ומ״מ קשה למה כ׳ דיעה א׳ בשתם וי״א רי״ף ור״מ והלא דרכו לפסוק כרי״ף ור״מ כשני עמודיםהשלשה כמ״ש בהקדמתו ובח״מ כ׳ כן ובבאר הגולה אות ל׳ וק׳ דיעה א׳ רי״ף ור״מ ודיעה ב׳ רש״י ולא ליין מ״מ בשם הגאוניםוהוא כפי מ״ש הנוסח׳ בב״י ול״ע : ו לתכשיט ולהשתמש עט״ז דיעה לפרש בירושלמי ב׳ הפירושים הדא אמרת לזה וזה אסור בין לאיש ואשה תכשיט אסור משום ל״פ כמ״ש בש״ט וכן לתשמיש ולתכשיט אסו יע״ש : ז של עט״ז משמע מדבריו דבכסף אפי׳ תלוי באמצע חגורה או ברזל ושלשלת כסף כמי תכשיט ושרי וג״ש דלמא מחוי דקשור הוא בחגורה אפלמאן דאוסר תכשיט לאיש בש״ט ול״ח דלמא יתיר כל החגור׳ בשוק להא לא חיישינןאבל ברזל לחוד אם עשוי בזמנך״ל דהיינו כעין קרס שרי דבטל לגבי האזור אף אם יש בלד אחר מפתח בו ועמ״א אות י״ח : ח במחט עט״ז . שבת י״א ב׳ גמ׳ ופירש״י שם ואפ״ה פטר ד ומן פטו׳ ג״כ כרבי מאיר דאמר שם הכין ועמ״ש באות ט׳ אי״ה מזה: ט ואם עט״ז הם דברי רש״י ז״ל שבת י״א ב׳ ד״ה במידי יע״ש הרש״י סובר דאיש ואשה שוין בנקובה בבגדו חייב חטאת בסעיף א׳ ועי״ז ה׳ ורש״י שבת ס״ב א׳ ד״ה וחילופיהן.ואפ״ה חייט אפשר גרע מאיש אחר דא״י בנקובה תחוב׳ בבגדו כ״א בזמן שיוצא להכריז על עצמו דגנאי הוא לו שיודעים שהוא חייט ורש״י כ׳ שם אפילו אומן משמע כ״ש איש אחר והא לשיטתיה איש אחר חייב בנקובה כמו אשה ול״ע קצת ועמ״א מזה. והר״מ ז״ל פי״ט מה״ש הכ״א פסק כר״מ דפוסק בהלכה ה׳ א״ש בנקובה (בבגדו) פטור ואף חייט פטור מזה: להמחב׳ פסק בס״ח כדיעה א׳ בסתם ולו׳ כמ״ש המ״א אות י״ט דמיירי בבגדו במקום שא דרך לתחוב כו׳ א״כ קשה מ״ש המ״מ שם דמש״ה פסק כר״מ נגד רבי יהוד׳ מתני׳ ובריית׳ בע״ש כר״מ ואבתי לוקמיה בשבת ובתחובה במקום שדרך לתחוב בבגדו והוה כאיש אחר וחייב ולהר״מ ניח׳ כמ״ש וא״כ לכאורה המחב׳ בס״ח וכאן זיכה שטר׳ לבי תרי דלמאי דאוקמי׳ בידיה או בשבת חייט לאו דוק׳ וצח״מ ול״ע: י בגד עט״ז וכ״כ במ״א אות כ״ג ואף בגד פשתן הואיל וחזי לעניים שוה לעשירים ג : מלבוש כל שמכסה קצת הגוף כה : יא מחמירין עט״ז לקמן אות כ״ז בסופו התיר פנט״ש. (היינו מה שקורין פנטאפיל) דליכי׳ למיחש דלמ׳ אתי לאתויא ד״א ברה״ר דאין הולך יחף ברה״ר אף שיש לו פוז״מקי . עא״ר אות ל״ה בשם רבינו ירוחם שנדל של שעם מותר דהרופים יוצאים בו. עת״ש א״ה במ״א אות כ״ה : יב להחזיק עט״ז מ״ש משום זילותי׳ די״ט עסי׳ תקכ״ב דבי״ט ניכ׳ עירוב והוצאה דמתוך והוה צורך י״ט קצת רק משום עובדין דחול ואין אסור אלא ברה״ר וכרמלי׳ במקים דשכיחי רבים אבל בשבת יש טעם משוי חוץ לעירוב: אבל ראיתי בלבוש הטעם דלמ׳ אתי לאתויי ד״א ברה״ר כיון דיכול לילך כך וכ״מ טובא אם יצא ברה״ר למ״ש במ״א אות כ״ה בשם א״ר וכל חשש דלמ׳ אתי לאתויי ד״א ברה״ר אם יצא א״ל להסירם שם משא״כ משום משוי צריך להסירם שם יעיין שבת כ״ו א׳ ברש״י ותוספת שם ולענין מקל שיש בראשו מסמר שודאי עושה גומא בהליכתו הוי פסיק רישיה אלא דלא ניחא ליה בכך איכ׳ לעיוני בהולך במקום שאין רצפה שם די״ל דוגמ׳ זו א״כ לו כלל והוה דרבנן ופ״ר בדרבנן דלא ניחא ליה י״ל דשרי ועיין בחדושינו בשבת דף ס״ו א׳ הארכנו בזה . ועמ״א סי׳ שי״ד אות ה׳ האריךבענין פסיק רישיה דאף דבדרבנןאסיר כדמוכח בפי׳ של״ז אות א׳ בנ״ייה דספסל שלא יהא פ״ר והכי דפ״ר לא ניחא ליה היינו דלא ניחא ליה ממש א״נ במקל במסמר שודאי עושה גומא א״י היתר ומיהו י״ל דמקלקל ברה״ר וחופי׳ כלאחר יד ושאר סתירים ומ״מ ל״ע עסי׳ שי״ד במ״א ה׳ ושל״ז א׳ואי״ה שם יבוא׳עוד הטור הביא כאן מ״ש בגילה כ״ה ב׳ לצאת אדם בכסא בשבת אם רבים צריכין לו מותר והמחב׳השמיטו כאן וכתבו בתקכ״ב לענין י״ט וכאן אוס׳ ברה״ר יש תיוב ד״ת כרמלי׳ גזור אטו רה״ר ואףדכתב דחי כוס׳ א״ע והמטה עפיל״ו ומדרבנןלא גזרו אפ״ה השמיטו כאןדי״ל שאני י״ט דלית לתא ד״ת רק עובדיןדחול גם ברבים צריכיןליכי׳ עובדין דחול וכבוד התורה או אף באשה ליכ׳ כובדין דחול משא״כ כאן דגדר מלאכה הוה אסרו אף בדרבנן אף רבים צריכין לו והר״ב ג״כ השמיטו משמע דהכי ס״ל ואפש׳ אף ע״י עכו״ם ברה״ר אסור דאם מכוה אקרי כבפי׳ רמ״ד בב״י ושאני י״ט דרק משום עובדין דחול ומיהו למאודמתי׳ שבות דשבות במקום מצוה י״ל רבים לת״ח שרי כי התי נושא א״ע כו׳ ואף ברה״ר שרי ע״י עכו״ם כה״ג (מ״ש הב״י דקי״ל כרבא ע׳ תו״ש דקי״ל כרבא דל״ג מ״מ כה״ג גזרינן עסי׳ ש״ג במ״א אות ע״ו וסמ״ת אות ד)אבל הב״ח כ׳דבשבת נמי שרי דהוה דרבנןיע״ש : והנה מה שנוהגין בקצת מקומו׳ להושיב הסנדק׳עם תינוק בכסא ולשאת אותם לבה״כ בשבת ע״י ישראל ודאי אסיר אף בכרמלית דאין התינוק עפילה לסנדקות וחייב עליו חטאת ברה״ר ועסי׳ ש״ח במ״א ע״ח וסי׳של״א במ״א אות ה׳ וסי׳ רס״ו בט״ז ד׳ דע״י עכו״ם שרי והיינו למ״ד רה״ר דידןכרמלי׳ הוה ובמ״א אות כ״ז אי״ה יבואר עוד ועמ״ש אי״ה באו׳ ח׳. יג בדבר. עט״ז באות ז׳ יע״ש כל שעשוי לתשמיש הבגד כמו כעין זנקיל בטל הוא לגבי בגד הא אין צורך תשמיש הבגד וגם לא תשוי לנוי אסור מטעם משאוי ולא בטל לבגד ומיהו י״ל דרק מדרבנןהוא ולא מ״ה דאינדרךהוצאה בכךזו״מ גדול כבוד הבריות בכרמלי׳ עמ״א אות ל״ה: יד פלול״ט.עט״ז או שיתפור בע״ש לכסות חשוב הא לחגור אף תפירה לא מהני דאפשר הפלול״ט חשוב יותר מחגורה א״כ קושר בסוףהחגורה ונעשה חגורה ארוכה וחוגר גם עם הפלול״ט וזה יכול לעשות בשבת ג״כ בעניבה דמותר

(ד)וכן לראות. עמ״א שם כא׳ כתב שמגהת הלורה אסור לקרותו בשבת ובב״י הטעם כשטרי הדיוטות ואף בחול בדבר מועט שרי בשבת אסור אבל לראות הלורה עלמה משמע דשרי ואה״נ דאם תענוג לו לראות הלורה והכתב לידע מה הוא כי אם לא יקרא אינו יודע מה הוא ואין לו תענוג שריקן כה״ג והכלל כל מה שאסרו בכעין זה בשבת לחוד אם הוא עונג לו שרי הא מה שאסור בחול לקרות שטרי הדיוטות משום מושב ללים ודאי בשביל ענג שבת לא התירו לו עמ״א ש״ז אות כ״א.אבל להב״ח דמתיר הלורה ג״כ כדי שיהא לו תענוג אח״כ בראי׳ א״ש כפשוטו וכן הלורה כה״ג שרי אבל המ״א משמע דמפרש כט״ז א׳יבאפשר ואי״ה בט״ז יבואר מזה ועח״ת ולמ״ש א״ש:(ה) מותר לטייל. עמ״א פי׳ מותר לטייל אף כוונתו להתעמל שרי כל שאין ניכר שעושה לרפואה הא לרוץ להתעמל דמוכח לרפואה אסור בשבת אטו שחיקת סימנים אבל בלבוש משמע דהטיול שרי׳ ברחובות ושווקים כדרכו בחול אבל להתעמל אף לטייל אסור עא״ר אות זיי״ן ואין מוכרח דלבוש די״ל לטייל כדר״כו שרי אף להתעמל רק לרוץ להתעמל אסור ודרך הוא להתעמל רץ ועט״ז א׳ ואי״ה שם יבואר בזה יע״ש : (ו) ואסור עמ״א לרשות דולג קודם ואח״כ מקיף ואח״כ עובר במים אם אפשר בכך אבל אם א״א בכך ודאי עובר במים כיון שהוא כדרך. ובתרי״ג לדבר מצוה דלא גזרו על סחיטה בעושה שינוי שם עדיף למעט בהילוך וע״ש בט״ז אות ח׳ ובמ״א ט׳ משמע ג״כ שהסכים לט״ז דמוטב שמפיש בהילוך ממה שיעבור במים דיש חשש סחיטה אלא דהקשה על ב״ח דל״ש חומרא דלהי״רב זה חומרא למפיש בהילוכא יע״ש: (ז) להקביל. עמ״א כאן כ׳ דבי״ט חייב ושבת ור״ח מצוה איכא(כי במצות יש טוב כמו נר שבת חובה וא״א שלא יעשה ויש מצוה אם עושה מקיים מצוה ואין עושה אין עון כשילוח הקן ולדקה אם יזדמן לו) ובתקכ״ד אות י״ב ההולך בט״ב בחול להקביל פני רבו כ׳ שי״ל בחול מצוה ושבת חיובא וז״א אלא בחול ושבת מצוה ובי״ט חייב ובא״ר שם הקשה דא״כ למה אמר אלישע לשונמית מדוע את הולכת לא חדש ושבת היום הא בחול נמי מצוה וי״ל דרכה היה רק בר״ח ושבת. ול״ע בסוכה כ״ז ב׳ מסיק בהדיא דר״ח ושבת חי״יב להקביל פני רבו כמו בי״ט מקרא מלכים ב׳ ד׳ כ״ג מדוע את הולכת בעלה של שונמית אמר כן [ובא״ר שגירת לישן הוא יע״ש] ומשמע בר״ח אף דלא אתי ביומא דליכא ושמחת בחגיך יע״ש וה״ה שבת כה״ג וער״מ פ״ה מת״ת ה״ז חייב להקביל ברגל ולא כ׳ בשבת ור״ח גם לא חילק בין אתי ביומא ע״ש בכ״מ ולח״מ ובר״ה י״ו ב׳ הנוסחא מכלל דבר״ח ושבת איבעי ליה למיזל י״ל מצוה ובי״ט חיובא ממילא ול״ע : (ח) לשמור. עמ״א דשמירת פירות קצת מצוה לא מצוה גמורה ומש״ה לא התירו סופו משום תחילתן ועט״ז אות ג׳ עוד תי׳ בזה : (ט) חייב. עמ״א במזיד כרת ואם עשה מלאכה כזו והזיק ממון אם פוטר מתשלומין עח״מ סי׳ תכ״ד ורע״א כמ״א א׳ יע״ש והיינו ממון ונפשות לא׳ וכה״ג ועמ״ש כאן בזה שם ובפתיחה כוללת כתבנו עוד מזה. ושכח והוציא כרה״ר פטור מחטאת דמלאכת מחשבת אסרה תורה עיין תו״ש ועסי׳ של״ד דכ״מ בחייב חטאת שיתן ה״י פשיטין לצדקה ויתענה יע״ש במ״א מזה : (י) בסייף עמ״א שבת ס״ג א׳ דא״א תכשיטין הן לו שנא׳ חגור חרבך על ירך וחכמים אומרים בה״ג חייב חטאת אלמא בחגור במתניו מיירי דבידו גם ר״א אוסר וחייב הטאת יע״ש : (יא) בקסדא. עמ״א ורש״י ס״ב א׳ פירש כובע עור תחת כובע נחושת ועיין דו״פ וא״ר אות י״ג . וכתב בפרישה הטעם שנראה כיוצא למלחמה וכ״כ א״ר אות ט״ו בשם מרדכי וד״ן וכ״מ אי בכרמלית שרי לטעם מ״ע אפשר בחצר שאינה מעורבת שרי כמו פוקק זוג ומטייל בחצר כבסי׳ ש״ה סי״א דרבנן לא אמרו מ״ע בחצר אבל כפי הנראה מלבוש דלאו מלבוש הוא שאין לובשין בגדים אלו בשבת לצאת בהן א״כ י״ל ה״ה בחצר שאין מעורבת אסור ועא״ר ול״ע. שוב ראיתי דנראה כיוצא למלחמה הוה כאיסור תורה ועסמ״ה ושוב ראיתי בתו״ש כאן כ״כ והביא רש״י שבת כ״ד ב׳ ד״ה כל שאסרו חז״ל כו׳ יע״ש : (יב) נפני. עמ״א ובש״ה אות י״א תפילין לא הוי כלי שמלאכתו לאיסור דאם רוצה מניחם ושם הקשה מכימן ל״א דאיסור יש בשבת וי״ל נשם מצוה אבל להתנאות כך אין בו איסור : (יג) במנעל. עמ״א בא״ר ט״ז הביא דע״ש הקשה אמאי השמיט המחבר אשה לא תצא במנעל קרוע וחדש ובש״ג סי״ג הביאו המחבר : (יד) בבגדו. עמ א כבסי׳ רכ״ב ס״ו מחטו בי״דו איכא חיוב חטאת יע״ש בט״ז ומ״א . וכ״כ הלבוש אבל הפרישה כאן משמע מדבריו דבידו נמי פטור ול״ע יע״ש : (טו) נקובה . עמ״א בט״ז ה׳ וכ״ן האריכו בזה שיש ט״ס בב״י דבאשה ודאי בבגדה נקובה חייבת ואינה נקובה פטורה וכ״ה בש״ג ס״ט ובאיש א׳ שוה לאשה בנקובה חייב ואין נקובה פטור וחילופיהן קאי רק אטבעת וזה דיעה א׳ כמ״ש בשם רש״י.ודיעה שניה הוא רי״ף ורמב״ם דחילופיהן קאי נמי אמחט באיש נקוב׳ פטור שאינה נקובה חייב ועיין בא״ר ל׳ וק׳ ויבואר אי״ה בט״ז ה׳.ומ״ש שם הב״ח חייב דמ״מ קשה על המחבר דיעה א׳ בנקובה חייב באיש ליכא למ״ד וכ״ת המ״מ פי״ט מה״ש ה״ג שכת׳ שיש מפרשים במחטין דינם שוה בנשים ואנשים פי׳ הב״ח דבין אשה ואיש תחוב בבגדים בין נקובה ואינוקוב׳ כל שאין אומן פטורים וכי תנן נקובה אשה חייבת במניחה נגד פדחתה יע״ש וא״כ קשה מאן י״א קמה דאיש נקובה חייב הא למ״מ גם אשה פטורה פ״ש כתב המ״א דאינו מוכרח שיש לפרש דברי המ״מ שדינם שוה איש לאשה בנקובה חייבים ואין נקובה פטורים כו׳ : (טז) ואם . עמ״א גמרא שבת ס״ב א׳ אף מניחו באלבעו הוה דרך הולאה ואין מלבוש וחייב וכ״ש בידו ממש דרך הולאה בכך עיין אות יו״ד.ויש עליה חותם הוה מלבוש ותכשיט ולרש״י אסור דלמא שליף ומחוי אף באיש ולר״ת דוק׳ נשים שהלניות הם ומראים הא איש מותר דלא מראה ובש״ג סי״ח דבזמן הזה דרך אנשים אף בטבעת שאיןחותם הוה תכשיט ליה והכל לפי הזמן עמ״א ט״ו ועכ״פ באנשים אין מוחין בהם עתה ומטעמים המוזכרים בש״ג סי״ד כ״ש שר״ת והרמב״ם מתירים באיש : (יז) אוזעמ״א בב״י כתב דחותם בין בולט והנחתם שוקע ובין שוקע והנחתם בולט מותר או פטור וכתב המ״א דאם חותם בולט בטבעת אף בחול אסור להניחם וכוונתו א״כ הוה משאוי וחייב שאין דרך תכשיט בדבר איסור . ובא״ר אות כ״ב דלורה לחוד שרי יע״ש.ודאי חותם שחוקקין אותיות לבד וכדומה אין איסור אלא דהמ״א כתב שמ״ש הכל בו חותמה שמה שנחתם בולט י״ל דקאי אלורה שלימה ואל״ל אורחא דמלתא נקיט ואף בחותמה שוקע בלורה האסורה אסור להתום בה כמבואר בי״ד קמ״א ס״ה מ״מ י״ל הוה תכשיט לאיש כה״ג אף שאין רשאי לחתום בו ועח״מ בזה : וכת׳ עמ״ש המחבר בסעיף י״א כגון מפתחות ובהג״ה בתי עינים עם התיק אסור דאין בתי עינים בטילין לתיק כמ״ש ב״י הא בתיק לחוד י״ל דשרי וי״ל דאסור כי אין נאותים בתיק בתי עינים לחוד אבל תיק של סכין אם אין הסכין שם שרי דנאותים וא״ל אסור דאין הסכין בטל לתיק אף שהתיק חשוב יותר מ״מ אומרים נעשה תיק לסכין יע״ש : (יח)בזה.עמ״א דווקא כו׳ וזה מלת בזה היינו כשעשוי בסוף החגורה כעין קרס וחגר בו : וכסף אפשר אף אם תלוי בשלשלת על החגורה תכשיט הוא לו ועב״ח ועא״ר אות כ״ה ול״ע : (יט) ועם.עמ״א רמב״ם פי״ט מה״ש הכ״א גמרא שבת י״א ב׳ ובט״ז כתבנו דר״מ לשיטתיה בס״ח ולהמחבר בס״ח דיעה א׳ בסתם לריך לחלק בין תחובה במקום הראוי לתחוב חייט כמו איש אחר בנקובה ובשלא במקום הראוי רק להראות שהוא אומן פטור כרבי מאיר עמ״ש בט״ז ט׳ מזה ותו׳ שבת ד״ה ואם י״ל שם ועח״מ : (כ) סינר.עמ״א משמע מכאן אף לדידן רי״א אין לנו רה״ר כבסי׳ של״ד במ״א ג׳ ושאר דוכתין אפ״ה אסור בזב ונדה אע״ג מלאכה שאל״ל י״א דרבנן כבסי׳ של״ד שכ״ז בדיעה א׳ בסתם אפ״ה ל״ש גזירה לגזירה כבסי׳ ש״ן ס״א כרבא שבת י״א ב׳ דהיכא דחיישי׳ שמא יעשה כך לא גזרו משא״כ כרמלית כרה״ר גזרו ומלאכה שאל״ל כמי אמרו דאסור ממילא אף בכרמלית אסור ואי״ה יבואר עוד בא״ר דוכתי מזה : (כא) קושרתו . עמ״א ה״ה בלא קשירה כבסי׳ ש״ג סט״ו אלא דא״א להתקיים כך : (כב) שלא יבאב.עמ״א תוספת ס״ד ב׳ ד״ה ובגנוך יע״ש וע״ש בפי׳ רש״י מזה ופסקו כתו׳ : (כג) על לעיפה עמ״א פשתן דחזי נמי לעניים למלבוש חזי נמי לעשירים וכל שמכסה הגוף ג״כ שרי וגם להציל מלער הגשמי׳ שלא יפלו על גופה שרי כבסי׳ ש״ג בנדה ובאות למ״ד מפני הגשמים במלער ומיהו שם דרך מלבוש על הגוף : (כד) בפנט״ניס.עמ״א הרשב״א תר״ז ושם נא׳ דאפשר לאסור דהוי במנעל רפוי אפשר כמ״ש בסעיף זיי״ן לא יצא קטן במנעל גדול דלמא אתי לאתוי וקשה קצת עמ״ש הט״ז באות כ״ז דלא ילך יחף בוה״ר ואפשר הכל לפי הזמן עמ״א ט״ו . עסי׳ ש״ג סי״ג מנעל מרופט אף עתה אסור דחייבי׳ חייטי׳ יותר ועיין שבת קמ״א ב׳ יע״ש ואי״ה לקמן יבואר בזה : ומחופה עור משמע עץ בעור עיין אות כ״ז : (כה)ויש עמ״א בש״ח סט״ו אות למ״ד דגדול כ״ה שדוחה ל״ת דרבנן ומשמע היכא דליכא כ״ה צריך להסירם שם אבל בא״ר אות ל״ה משמע בכל האיסורין דלמא אתי לאתוי ד״א א״כ להסירן אם יצא לרה״ר יע״ש ואפשר ה״ה בהכשיט דלמא אתא לאתוי אם יצאה א״כ להסירן ולפ״ז יש כ״מ טובא במ״ש המחבר כ״פ איזה חייב חטאת ואיזה פטור אבל אסור דנ״מ טובא לענין שצריך להסירן או לאו : (כו) במקום . עמ״א בסי׳ ב׳ אות זיין . וכ״ש עונג שבת וה״ה י״ט שאין לילך יחף דענג שבת וי״ט שוין כבסי׳ תקכ״ט : (כז) אבל . עמ״א דווקא כשא״א לו לילך כלל בלי מקל שרי מ״מ פי״ט הט״ו מה״ש יע״ש ועיין לבוש משמע הטעם דלמא אתי לאתוי ד״א כיון שאפשר לילך קצת בלא מקל אבל משאוי לא הוה דמ״מ יש בו צורך קצת אבל אגסיף חשובים שנושאים מקל רק לכבוד י״ל משאוי הוה אלא דתכשיט הוא ומ״מ איסורא דרבנן איכא והוכיח מר״א דף ס״ג דאמר תכשיטין הן לו ומ״מ אוסר לכתחלה ול״פ מן חיוב חטאת להיתר גמור אלמא תכשיט בידו איסורא איכא ובתו׳ ס״ב א׳ ד״ה והתניא (ובא״ר ותו״ש כתבו הכי איכא היכרא דידעו לכבוד) ועוד האריך מסי״א ולא״ר ותו״ש ליכא כאן מ״ע דידוע שלכבוד נושא.וכ״ש כמו עט״ז אות י״ג . ומ״ש לכבוד ליכי זילותא דשבת וי״ט ל״ע קצת דא״כ כשא שנוהגין כן מפני הכבוד יהא מותר אף אין רבים צריכין לו עסי׳ תקכ״ב : אעתיק כאן בקצרה מ״ש בחדושינו שבת ס״ו א׳ מ״ש הר״ב בהג״ה מנעל עץ שרגל נכנס בו שרי וקנפ״טי״ש

ויש מחמירין משמע רק פנטינש ואף אם כא׳ אמנעל כן מ״מ דיעה א׳ בשתם נוהג אף בהר״ב כמ״ש באו״ה שלי עי״ד רמ״ב ובאה״ע סי׳קס״ח של״א הביא ב׳ דיעות אי חליצתקיטע כשירה ולמ״ד פסולה ע״כ בבריא שהולך במנעל עץאפ״ה לר״י אוסר דלאו מנעול הוא ומשאוי או מסלפיה דאינמיהדק וכמ״ש הג״א כאן ולמה סתם כאן כדיעה א׳ דמותר : והנה באה״ע קע״ט סב״ב בהג״ה עץ ומחופה עור חליצה כשירה ולא ביאר אם עפנים או חוץ ובהג״ה בשבת בפנים ועב״י בשם הריב״ש דחולצין בו היינו בפניםדלא נשליף מרגל וזה לפי׳ התו׳ שבת ס״ה ב׳ דמשלף וחליצה דא״י להלוך כראוי אבל למ״ש רש״י כאן ויבמות ק״ג א׳ לר״מ חשיב מנעול ולרבי יוסי לא חשיב מנעול ומחופה עור בחוץ הוה מנעול ודרך לצאת בשבת והלילה ותליא בב׳ פירושים ועיין לבוש כאן בקיטע הטעם משאוי משמע דבעינן עור בחוץ (ופגב גרהא ב״ם שם כ״א עץ מחופה עור דיעבד בחה״ר כ׳ ביבמות אף לכתחלה והנה בשבת במחופה עור יולא לכתחלה ה״ה שלילה וביבמות במשנה תנן עם סכי דלכתחלה לא שאין שלו ושמאל בימין יע״ש בגמ׳ ק״ג ב׳ ומ״מ הרא״ש יסבור כהה״ר יע״ש) והר״ב שכ׳ מנעל עץ יולא בשבת ולחלק בין קיטע שאין יולא אלא כמוי כ״א שלא ירא׳ חסר רגל וכדומה וא״כ מתני׳ דריש מצות חליצה בסנדל עץ אתיא כפשטה ולמה זה מוקי אבוה דשמואל ק״ג ב׳ במחופה עור דווקא וכ״פ באה״ע קס״ט סכ״ב בהג״ה באין חולק כלל ובגמ׳ משמע שבת וחליצה דא ודא אחת הוא : ומ״ש הר״ב פנטיכ״ש אם עץ מחופה עור בפנים הא עץ לבד כמי אם לא פנטיכ״ש גרע ספי הפין פנטופלין שלנו ועיין שו״ת הרשב״א תר״ז. ועיין יבמות ק״ג ב׳ הרא״ש הקשה לרש״י סנדל תפור בפשתן לא גרע מעץ מחופה עור היינו לשיטת רש״י כאן וק״ג דלאו מנעול ע״כ מחופה עור בחוץ קאמר וברש״י יבמות ק״ב ב׳ ד״ה הקיטע פירש כמ״ש הפו׳ כאן : עיין יומא ע״ש ב׳ אלא אמר רבא יע״ש

היטב יש בו שלש שיטות א׳ דעץ מנעול הוא ואסור ביוה״כ ובשבת לרבי יוסי דמשליק כו׳ אבל שאר מיני
שרי ביוה״כ כהני אמוראי דשם ב׳ שיטה בעל המאור דרבא באתא אמר דהני אמוראי שלא כדקתני ואסור
בגמי ושעם דמגין הוא ורבא דנפיק בדיבלי עשבים ואין מתקיים ואין מגין ושרי וא״ש קושיות מלחמות יע״ש
ויש מקום לשיטה זו יבמות ק״ג א׳ רבא משני כולי רבי מאיר האי מגין והאי לא מגין ורבי מאיר ל״ד ה״ה
רבי יוסי ולאפוקי ריב״כ כמ״ש בחה״ר ושאר מפרשים שם ושיטה שלישית הרז״ה ז״ל ובר״ן ז״ל שם דכ״ע
מנעול הוא במחופה עור (בסוף) ובלא עור עץ נמי לאו מנעול הוא ושרי ביוה״כ. והנך רואה לרש״י קשה
בין לאביי ורבא ביבמות שם שם למה חולץ ולרז״ה א״ש לרבא עכ״פ ור״מ ל״ד אלא לאפוקי מריב״כ
ולרי״ף א״ש רבא ודווקא רבי מאיר ולא רבי יוסי דסובר בקלוות פליגי לר״מ קיטע בשל עץ בלי עור נמי
יוצא סתמא אמר כל דמגין הוה נעל לבר עשבים והיינו דבלי ורבי יוסי סובר באין מחופה עור לאו מנעול
ומחופה עור בחוץ נמי לא דמשלפה ולא חולץ דאין ראוי להליך דמשלק כמ״ש התו׳ בשבת ולשיטתיה צ״ב
ברייתא בדווקא ר״מ לא רבי יוסי ושעם וגמי נמי מגין ואנפליא של בגד אין מגין וא״ש לרבא משא״כ
לאביי קשה ועתו׳ יבמות ק״ג א׳ ד״ה אנפליא. ושוין ביוה״כ אסור לכ״ע לרבי מאיר בלא מחופה עור
דמנעל הוא ולרבי יוסי במחופה עור בחוץ עכ״פ אסור. וא״ת מנלן דפליגי ר״מ ור״י בתרתי י״ל מגמרא
יבמות משמע דמנעול לא מקרי אלא עור ועכ״פ מחופה עור בעינן וכדכתיבנא: ובדברי קדשו של הר״ן
ז״ל ביומא הקשה איך נפקי בשעם דמשאוי הוא ותי׳ דיומא גריס דכ״ע נפקין הכא ול״ד לקיטע אקדרכו
בכך מ״מ כ״ע לא נפקין בהכי וסברא זו תוכנו במקשה דאל״כ מה פריך ושוין לר״מ מנעול ולר״י משאוי
ביוה״כ והני אמוראי כפק״י בעיתיה הרמב״ן שם בר״ן. ומיהו י״ל ושוין משמע מצד טעמא ועתו׳ ישנים
ביומא וי״ל קושייתם לרבא ג״כ ניחא כסברת המקשה וביוה״כ כו׳ והבן זה: עוד יש לראות במ״ש הר״ב
בהג״ה כאן סט״ז פסק בבריתא שרי בעץ וביומא דפרידוסין לא ניחא ליה לומר דקיטע חולק רבי יוסי ואוסר
הא בריתא מנעול הוא דמשמע ושוין אקיטע קאי דאי׳ ביוה״כ וא״ש ומ״מ ל״ע הא בסי׳ תרי״ד פסק דיוצאין
בשעם ועץ שרי כל שאין מחופה עור אלמא לאו מנעול מקרי וגבי ביוה״כ לאו משאוי הוה דיומא גריס
כסברת הר״ן ז״ל בשבת למה יוצאין בעץ ושעם וגמי דהוה משאוי אם לא דניחא די״ל בין שבת ליוה״כ דלא
בסברת המקשה. ומלי׳ הס״ע סט״ו דאינו לורך הילוכו משמע דהוה משאוי לא דמשלפי ועיין לבוש כאן
ובתרי״ד דכ׳ עץ מחופה עור אסור וסיים שעם וגמי מותר לרה״ר ולא כ׳ עץ שאין מחופה עור שרי תרתה
כי שלשה דינים יש. עץ מחופה עור לנעו״ל אסור בביתו. עץ בלא עור לרה״ר אסור דלמא שלפה ועירוב
והולאה ליוה״כ וגמי ושעם וגמי דמיהדק לרה״ר נמי שרי וזה דלא כלבוש מטעם משאוי אלא שלפה ואפשר
תרתי קאמר דמשאוי גם שלפה. והנה סוגיא עמוקה עיין לח״מ פ״ג ה״ז העיר מפכ״ה דכלים ריב״כ ובירושלמי
יבמות (ד״ב) האריך שם. ע״כ העתקתי מחדושי: מ״ש המ״א בשם הרמב״ן ז״ל הקיטע והקטמין פטור פי״ט
הס״ו מה״ש ובלבוש כ׳ אנקטמין משאוי וכן בסט״ו מנעול משאוי וי״ל שלא הוליא כדרך המוליאין עיין
אות כ״ט א״ה מזה: (כח) סומא. עי״א או דהוה משאוי או דלמא אתי לאתויי ד״א ברה״ר עמ״ש באורך
באות כ״ז: (כט) וכבלים. עמ״א עב״י מ״ש המחבר באנקטמין כתב הלבוש דמשאוי הם וא״ר אות ל״ז כ׳
דבר״מ ז״ל פי״ט מה״ש הט״ו אם יצאו פטורים י״ל דלא הוליא כדרך המוליאין ומ״מ משאוי הוה ופטור
אבל אסור. עמ״ש באות כ״ז מזה וכאן אין להאריך: (ל) בס״ק. עמ״א: (לא) אסור. עמ״א וא״ה
יבואר: (לב) אינס. עמ״א שבת ס״ז א׳ פירש״י ב׳ פירושים מחזי כיוהרא ולכך לר״ש כ״י בני מלכים
לא מיחזי כיוהרא ולא קיי״ל כר״ש כמ״ש הב״י מש״ה דווקא באריגו בכסותו ולפי מ״ש גס״ט לר״ת
והרמב״ם תכשיט לאיש לאו לא חיישינן דמחוי א״כ ליכא כאן פי׳ הב׳ ברש״י דחדוש מחזי אלא רק פי׳ א׳
דיוהרא וחייכי עליה והביא ד״ה שם ד״ה בני. ופי׳ דבריהם דלר״ש כל ישראל בני מלכים אף אין אריג
שרי דלא מחייכי אבל למ״ד דלא כר״ש אין אריג דלמא מחייכי וישמע אביו ויעבור ד״א ולפ״ז בני מלכים
אף אין אריג שרי דלא מחזי ביוהרא וגם אין חידוש אכלס אלא די״ל דלא פלוג רבנן משום רובא דאסורין
כמו בקטלא אף הכא חשובה אסירה ועי׳ שבת כ״ט א׳ ובר״ן כאן: ובלבוש כ׳ שגם הבנים יש להם שחך
ומשלפי ומחוי לבאורה היינו קטנים משא״כ איש גדול אין שוחך וקשה דא״כ ליכא אסורא דלא שפינן ליה
בידים מידי דאסורא וכמ״ש התו׳: ועיין ה״מ ותו״ש בזה: ובחדושינו כתבנו עוד מזה ועב״ז יע״ש ואין
להאריך וגזירה לא הוה כמאכילו בידים עי׳ אות ל״ה: (לג) שדרכו. עמ״א לבאורה הוליא זה מתו׳ שבת כ״ח
א׳ ד״ה הב״ע דמחי דיעבד בחותם בכסותו במתכות אף אריג אסור אטו אין ארוג וזוג עבד לגוי הוא לא
הטריחו חז״ל לחתוך מכל הבגדים כו׳ ודבר שאין דרכו בכך אף משאוי הוה ברה״ר ולריך להסירם משא״כ
משום גזירה גדול כ״ה באפשר אי שייך ביה ובפל״ז גונאטי״ש בתפרס לבגד לא גזור אטו שאין אריג דלורך
מלבוש הוא או שאר פירולים וא״ה בסי׳ ש״ד ס״א בהג״ה ובט״ז אות ב׳ יבואר עוד: (לד) מחובר. עמ״א
בא״ר מ״ב דעגולים ירוקים אין מתמתם בהו דמתירא שמא יפסיק משא״כ פליל״ט מתמתם בה לקנח האף אי
לא תפור דלמא מפסקא בקשר אם לא מחובר היטב ועט״ז אות י״ד קש״ר משמע דמהני קשר קיימא כה״ג
והמ״א השמיט קשר אפי׳ חיבור אסור דהחבור אפשר בטל לפליל״ט: ובפל״ז מהני קשירה קיימא בגונאטי״ש דלאו
משאוי הוא נ״ל כן דבטילים ג״כ לבגד יותר מפליל״ט וז״א דבתי ידים חשובים יותר מפליל״ט וכ״ע קלת:
(לה) ואין. עמ״א דוקא בקטנים כמאכילו בידים ועא״ר מ״ג ולהאכילו איסור בידים אף דרבנן אסור כבסי׳
שמ״ג ועי״ש בזה עיין אות ל״ב ומ״מ ל״ע דבלי שיר נמי גזירה ועמ״ש בפתיחה כוללת א״ה מזה: (לו) לכל
אדם. עמ״א דהמחאת הקמיע תולין יותר ממזלא דגברא ואף ריפא אדם א׳ ג״פ אגרת זו איתמחו ואף
חולה אחר מאותו חולי יכול ליטא אותה משא״כ ג׳ אגרת לאחד גברא ע״כ מזלא דרופא או דחולה הוה ביניא
דלא איפסלא: (לז) ב׳ המחאות. עמ״א כה״ג אף אם נאבד המחאה א׳ נשאר המחאה הב׳ כמ״ש באות
ל״ח והליור לקוח מתו׳ ס״א ד״ה תלתא קמיע ובמהרש״א ז״ל שם אם נאמר דלחד גברא נמי איתמחי גברא
כבעיא דר״פ א״כ ליתא להאי ליור דכבר איתמחי גברא ובחדושינו כתבנו ליור אחר כ׳ שלש איגרת מלחש
אחד ותלאן שנים ראובן ושמעון שני פעמים ואח״כ תלאו שלש לאחד בראובן ושמעון לוי והועילו לאחד
דאיתמחי גברא והמחאת ב׳ הראשונים לאחד יע״ש ואין להאריך כאן: (לח) לא. עמ״א ומ״ש הר״ב תלינן
בהמחאת גברא שבאה תחלה ואם המחה קמיע תחלה כ׳ אגרת א׳ וריפא ג״פ ואח״כ עוד שני אגרת וריפי׳
לשני ב״א פשיטא דאיתמחי קמיע ואיתמחי גברא לכל איגרת ואם אבד המחאת גברא נשאר קמיע אחד
המחאתה ואם תלה קמיע א׳ בב׳ פעמים ולא הועילה י״ל דאבד ג״כ המחאת גברא עתה דהא אגרת שריפא
ג״פ אבד המזל אמרינן דכ״ש דהמחאת גברא לא תועיל ול״ע בזה: (לט) לא. עמ״א דאף אותו חולה
שנתרפא ג״פ אסור ללאת בו בקמיע זו אם נחלה עוד די״ל דאיתרע מזלי׳ה השתא ול״ע קלת ובחדושינו הארכנו
בסוגי׳ זו קלת: (מ) של כתב. עמ״א שלריך להסירן כשנכנס לבית הכסא כבס״ז אות י״ב ובחולה שיש סכנה
אין לך דבר כו׳ ובאין סכנה אף דהקמיע תחת הבגדים מכוסה אסור לפנות בהם ודוקא בתפלין בידו מכוסה
בבגדים שרי הא על גופו אף מכוסי׳ בגדים אסור עיין סי׳ מ״ג מ״א א׳ ובי״ד סי׳ רפ״ב פ״ז מיירי באין סכנה
ועיין בחדושינו: (מא) וגם. עמ״א הרשה לסעיף כ״ב אות ל״א וכללא הוא כל שהוא חשוב ואין מבטלו אף
שנו להגין שלא יעבר אותו משאוי הוה ושמרטוט שע״ג מכה או מי שהתך אלבעו יכול לכרוך עליו שמרטוט
כבסעיף כ״ה במ״א ס״ב דלא חשיב אבל חוט ומשיחה אם אין מרפא חשוב הוא ואין מבטל והוה משאוי
ומ״מ קשה מגמפת בסכ״א גם בסעיף י״ג שלא יכאב אפשר שמרטוט אלא במ״א אות כ״ג משמע פליל״ט על
ראשו להגין שלא יעבר הגבס שרי אף דחשוב הוא ואין מבטל ועא״ר כ״א ופ״ה ובגמ׳ ס״ה לעביד הספא ולא
הקשה איך שרי ללאת י״ל דחספא בטיל ודאי אלא דהיה להקשות דמטבע איך שרי עא״ר ובגמ׳ מסיק
כולהו מעלי ופירש״י בהדדי׳ משמע חיסר אחד אין מעלה כלל ואסור להב״ח ומ״מ אבל בירושלמי רי״א
רבא בר מנא אפי׳ טס כסף משמע בבבלי דכולהו מעלי יותר וארחיה בכה״א חדא מינייהו נמי
מעלי ובתו׳ ד״ה ליעבד משמע דוקא לורה סלע והט״ו פסקו כרש״י ושם בירו׳ פדוגר״ה וברש״י מכה בפריסת
הרגל ועסי׳ ש״ג סכ״ב הביאו הת״ש כאן דלריך לקשור מע״ש דהוה מוקלה ומיהו אם קשר פעם א׳ בחול
קושר בשבת לכתחלה ורפואה כיון דאין מוכח שיאמרו להגין שלא ינגף אפשר שרי וא״ה יבואר עוד לקמן
עב״ח ועב״י כאן ובסי״ב ס״ח ולפ״ז אותן שיש להם על היד אפטו״ר וכורכין שרמטוטין שרי אבל לשום
עליהם טס נחושת וכ״ש כסף י״ל דאסיר ללאת לרה״ר בהם כי חשוב הוא ולא בטל ובטור י״ל וגם יש בו
משום רפואה לרבותא אפי״ה מותר לכתחלה להשים בשבת אם יחדה לכך מע״ש דליכא למיגזר שחיקת סמני׳
דאין ניכר ושאר תירולי׳. (מב) על. עמ״א כל להתנאות אין בו משום נשא כבסעיף ל״ח וכאן האיסור דלמא
משתליף ואתי לאתויי ד״א ברה״ר ועי׳ ט״ז אות כ״ז פנטינש שאין דרך לילך יחף ברה״ר ליכא למיחש ה״ה
אותן סו״ל מנטי״ל שתולין על כתפיהם י״ל דשרי דליכא למיחש דלמא משתליף במקום שמקפידין שלא לילך בלא
זה ברה״ר: (מג) סביב. עמ״א עי׳ אות מ״ז כל שדרכו כהוה מלבוש ועט״ז אות י״ט והיולא בשבת בטלית ליליח
מקופל על כתיפיו ב׳ ליליח מימין וב׳ משמאל אפסי׳ אקבמקום שדרכם ללאת כן בחול אסו׳ בשבת דנהי משאוי לא
הוה שדרכן במקום ההוא בחול כן מ״מ לענין ליליח אין יולא כה״ג דבעינן אשר תכסה בה גופו וכל שאין
מכסה גופו אפסי׳ אף במקום שמכסין לתעמים כך לא מהני בליליח וחייב חטאת משום ליליח התלוין בה ואין
בטילים ועי׳ של״ה ובסי׳ י״ג במ״א ס״ו ב״ד ועי׳ שו״ת מ״ב סי׳ מ״ח ובסכנה״ג ובהגהות הב״י אות ט״ו
ועסי׳ ח׳ ול״ע: (מד) ומוליא. עמ״א כשמוליא ידיו שרי ושאין מוליא כמו מעטליק של נשים או סו״ל מנט״ל
שבכנזים אסור להגביהם דלאו דרך מלבוש וסיים דאף המחבר לא התיר אלא להגביה קלת בידו מאחוריו
אבל לעשות כמרזב אסו׳ אף שמוליא ידיו וכשאין מוליא ידיו אף להגביה קלת אפשר אסור ועט״ז אות י״ט
וכ״ר: (מה) היולא. עמ״א כל שלא הוליא כדרך המוליאין דהיינו לשאת אגלו מעות בין בשרו לבגדו שרי
בשפי׳ השכי׳ ומשום פסידא ובידו אסו׳ די פחייב חטאת ועט״ז אות כ״ג ועא״ר אות כ״ט לדידן דלית לן רה״ר
אפשר להתי׳ אף בידו וכ״ש באגור בסדינו אם ה״א בע״א דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית אתי לתפורי
להטמין בקרקע ויעבו׳ איסו׳ תורה יע״ש ועסי׳ של״ד ורס״ו יע״ש עמ״ש א״ה באות שאח״ז: (מו) במקום.
עמ״א אף לדידן דלית רה״ר ודוקא תפורים או לשאת בין בשרו לבגדו דהוה הולאה כלאחר יד הא לרורים
בסדין וכ״ש בידו אסו׳ אף במקום פסידא וכרמלית אפ״ה אסו׳ ועסי׳ של״ד במ״א אות ג׳: (מז) בסודר:
עמ״א דיש הפרש בין טלית לסודר והכל לפי הזמן והמקום אם דרך לבישתו בכך שרי ועמ״ש באות מזה לענין
טלית של ליליח בזה יע״ש: (מח) לבדים עמ״ש הר״מ ז״ל פי״ט מה״ש הי״ז ומ״ש מונחים על ראשן דרך
מלבוש עמ״א אות כ״ג: (מט) בבי׳ מלבושים. עמ״א ולפ״ז אותן שלא״ק מנטי״ל שתפור בו המייכו אם
רולה לחגור חגורה על השלא״ק מאנפי״ל יתיר המייכו התפור בו ולא הוה משאוי כי בטל הוא לבגד משא״כ
אם יחגור בשניהם הוה המגור׳ משאוי פשוט עמ״ש בט״ז ב״ה א״ה מזה: (נ) שיתפרם. עמ״א כבסי׳ ש״ג
פי״ש דבכרמלי׳ לא גזרו דהוה גזירי׳ לגזירי׳ ומ״מ ראוי לאסור וא״כ באר״ביל אף שיש רלועה שמכניס בה
היד אסו׳ דמ״מ כיון שתלוי בכך הוה משאוי ועט״ז אות כ״ו דבהענטשו״ך י״ל דבטל דהוה כבית יד ארוך
משא״כ כאן באר״ביל תלוי על ידו ודאי אסור אף ברלועה: (נא) כובע. עמ״א על המחב׳ קשה קלת למה
השמיט התנאי דמיהד״ק לפי׳ ר״ח ור״ת וברא״ת מבואר בזה דוקא קשה הרבה הוא בריט״ל שלנו אף שדם שרי

דכופף

בשבת אבל ב׳ חגורות זע״ז בלי הפסק מלבוש אסור לקמן בט״ז אות כ״ה יע״ש וכ״ש אם חוגר הפליל״ט
על החגור שאונדרך ב׳ חגורו׳ בכקדאפלמ״ש שם א״ה ב׳ חגורה שלנו אונטר גארטיל ואובר גארטיל שרי
כאן הפליל״ט משו׳ לנעונים וכדומה אונדרך לחגור בכקודאי אסור. ומ״ש בקשר שאינו קיימא עסל״ז וכ״ז
אות כ״ו והתם י״ל לבטל לגבי הבגד בעינן קשר קיימא הא כאן חגורה ארוכה לאו מתורת ביטול קאתינן
עליה די באין קיימא ועא״ר מ״ג וס״ח ועתו״ש ולמ״ש א״ש. ומשמע דקשירה להוד קיימא מהני וא״ל
חיהור דלא כמ״ש במ״א ל״ד וכ״כ א״ר מ״ג ובתו״ש אות מ״ז חילוק בזה יע״ש: מ״ש המחבר בסכ״ד
יולאין במיני עשבים במשנה ס״ו ב׳ קישורי פואה יע״ש פואה היינו עשבים כמו אסטוס ופואה ומ״מ
קשה דאמר התם נפל פותא בבירא ומסיק בן שיש גנגוענכו׳ ואפשר לכשבים נפל פומא בבירא ובר״ף
השמיט זה רק מאי אריא בנים קטנים כו׳ ועב״י גם למה השמיט בנשים לו נגעים. גם בקטנים חששא
איכא וי״ל דאסור להאכילו איסור בידים אף דרבנן כבסי׳ שמ״ג עמ״א אות ל״ה ומיהו בגזירה דלמא אתי
לאחוי או לאתויי ד״א ברה״ר ל״ש בקטן מאכילו דאין ודאי אף דהוה איסור דרבנן: ט בקמיע. עט״ז שבת
ס״א באורך לרש״י אם כ׳ ג׳ מיני לחשים בג׳ איגרות לג׳ בני אדם איתמחי גברא זה הרופא לכל מיני
לחשים אחרים שיכתוב כשור שנגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל המינים והתו׳ סוברים דל״ד דכאן
י״ל שיודע ובקי באלו לא בלחשים אחרים ופי׳ ברא״ש שם ומשמע דלתו׳ ורא״ש אפ׳ אלו ג׳ לחשים לא
הוחזק גברא ולא קמיע כה״ג דרש״י ומ״ש הרא״ש אטו אשהוחזק לאלו להגדיל הקושיא אבל באמת לתו׳
ורא״ש אף אלו ג׳ לית חזקה לא לרופא ולא לכתב ולא משכחת הוחזק גברא כ״א בלחש א׳ בג׳ כתבים
וריפא דוקא ג׳ ב״א או הומחה הרופא ללחש זה בכל כתב שיכתב אף איגרת אחר ועב״י וכ״מ מהמחבר
כאן דלא לייר הוחזק גברא כ״א בלחש א׳ ג״פ לג׳ ב״א או הומחה גברא אף אם יכתוב לחש זה בשאר
איגרות וכן איגרת זו מותר ללאת אדם אחר מאותו חולי ומ״ש אבל לא לשאר לחשים הוא אף שכ׳ ג׳
לחשים לא הוחזק לשאר לחשים וקילור בזה. ומ״ש המחבר ולא אתמחי קמיע שלא יכתיב אדם אחר הוא
מהרא״ש והק׳ הט״ז דאף אתמחי קמיע איגרת זו אפ״ה לא יכתוב אדם אחר וכ״מ באבד המחאתו ובלא
אבד המחאתו רשאי חולה אחר מאותו חולי ללאת בקמיע זו. חלוקה ב׳ איתמחי קמיע אגרו׳ זו ג״פ אף
לאדם א׳ יולא בו חולה אחר מאותו חולי וגברא לא אתמחי שיכתוב לחש זה באיגרו׳ אחר וגברא וקמיע
איתמחי כ״מ י״ל אבד הרופא המחאתו מהני אגרו׳ זו ואם אבד האגרת המחאתו שנתלה בג׳ ב״א ולא
הועיל אפשר לריינו: הרופא קיים אם כתבן באגרו׳ אחר וכ״כ המ״א אות ל״ח יע״ש. וא״ה שיבואר
עוד: ומה שספקי בעיא דרב פפא לחומרי משמע דיש בו איסור תורה בקמיע שאינו מומחה ללאת ברה״ר
ועמ״א ס״ח אות כ׳ ז׳ דאם ודאי איכה מרפאת הוה משוי וחייב חטאת אלא דמש״ה אם יצא פטור שמא
מרפאת הלכך נקיט בעי׳ דרב פפא לחומרי׳ ברה״ר דספק איסור תורה ואף דס״ס הוה שמא הועיל וג׳
כתבים מלחש א׳ לאו גברא אתמחי ואת״ל לא אתמחי עדיין שמא מרפאת י״ל דהוה כעין שם
א׳. ומיהו לכרמלי׳ כה״ג י״ל דהוה ספק בעיא דרבנן ושרי אפלמ״א בס״ח כ״ז ומה דאסור בספק לכרמלי׳
דע״פ הרוב כל דלא הוחזק אין מרפא ולא אמרינן כה״ג ספק דרבנן לקולא: ומ״ש המחבר בסכ״ו נאמן
הרופא לו׳ שהוא מומחה הוא מירוש׳ וס״ה נאמן לו׳ שאגרת זה הומחה דע״א נאמן באיסורין ופי׳
פנ״י שבת איקבע איסורי׳ וי״ל אין ע״א נאמן הספד החזקה יע״ש ובחדושינו כתבנו מזה דלמ״ד ספק
דרבנן לקולא אף נגד החזקה והוא ר׳ יוסי במקואות הטמא שירד לטבול ספק כו׳ בטומאה קלה
טהור ס״ה וכ״ש ע״א נאמן באיסור ודאי דרבנן נגד החזקה כמו כאן דאין מומחה יש ודאי איסור
דרבנן ואף לכרמלי׳ כי ע״פ הרוב אין מועיל והוא אומר שהוא מומחה ולהתיר ללאת לרה״ר הספק
החזקה איקבע איסורי׳ שרי למ״ד קמיע שאין מומחה רק איסור דרבנן יש בה וכמ״ש הר״מ ז״ל פי״ט
מה״ש הי״ד שהוא דרך מלבוש וכמ״ש התו״ש בס״ח אות פ״ו ועא״ר כאן אות מ״ד. ועיין שו״ת רש״ל סי׳ נ״ז
יע״ש: טז יולאין. עט״ז שבת ס״ז א׳ לדברים יודעים הוא איתמחי דברים אלו ויולאים אף לרה״ר בשסוכן
לחש אף שהוא ספק אם הוא מרפא ואין יולאים בשבת בחול מותר או בשבת בבית מותר ואינו משום דרכי
האמורי אבל אם ניקו ואין מרפא יש בו משום דרכי אמורי אף בלחש ויש מי שחושש בלחש ספק נמי משום
דרכי אמורי הוא רבינו יונה ועב״י וקשה א״כ מאי איירי׳ דאין יולאין בקמיע שאינו מומחה בשבי׳ הא בחול
נמי אסור: יז יש׳. עט״ז אפי׳ בבית ואף בחול כל שיש ספק אסור ולא התירו אא״כ איתמחי קמיע ול״ע
ועמ״ש באות י״ז מזה: יח מגביה. עט״ז וא״ה יבואר באות שאח״ז. מ״ש מסגל המסומר השמיטו המחבר
דאינו בימינו סגל המסומר ושלנו אף אם יש בהם מסמרים שחופר בהם בקרקע ש״י כי קיי״ל כר״ש בדבר
שאין מתכוין יע״ש ואף דהוה פ״ר הוה כלאחר יד ושאר התירים עיין אות י״ב ומ״א אות כ״ז לענין מקל
שבראשו מסמר כה״ג בשבת יע״ש בזה: יט מותר. עט״ז ועיין באר הגולה כתב הג״ה זו שיכי׳ בסכ״ע ועב״י
בזה: כ וקיפלה. עט״ז הוא לשון הרמב״ם פי״ט משבת עב״י וג״ש והני מילי בטליתו׳ שלהם הוא דעת המחב׳
כמו שליין באר הג״ה ועיין באות שאח״ז וא״ה פסיבואר: כא וה״מ בטליתו׳. עט״ז האריך לאסור אף בגדים
שלנו אם מגביהן שלא יתלכלכו א׳ מפני׳ שעושה כעין מרזב ׳דהוה כמשאוי ובאות כ״ד ג״כ סיים שם אף
מלבושים שלנו שיש בהם בית יד או רא״ק שלנו שמוליאין הידים ממנו כל שמגביה שלא יתלכלך אסו׳ במקו׳
שאין עירוב וכעין מרזב יש ב׳ פירושים י״א משום איסור הולאה וי״א שעושה כנסיסים במקופל כך אסור
עב״י: כב אבל. עט״ז משמע שפ׳ דברי רמ״א אם לריך לו לבגד נושא הסדין עם המעות ומ״ש הרב אפי׳ כמו
ואפי׳ אינלרוריס אם הם מנוקבים הוה כלי ושרי לטלטל בהדי׳ ועמ״א אות מ״ה דנקובה בעלמא י״ל דאין
מועיל אא״כ ייחדו: ועא״ר אות כ״: דהלבוש השמיט זה אם לריך לו דפירשא שמא יגזלוהו דזה פשיטא
דשרי יע״ש: ועסי׳ ש״י ס״ז מ״א אות ז׳ וי״ן משמע כה״ג אסו״ר ועסי״ש ס״ד ורס״ו סעיף י״ב ועמ״ש
באות שאח״ז א״ה: כג ויש. עט״ז כל דליכא איסו׳ תורה כ״א הולאה כלאחר יד בין בגדו לבשרו דפטור
אבל אסור שרי במקום פסידא׳ שלא יעבור על איסו׳ תורה אדם בהול על ממונו כבסי׳ רס״ז ושם פחות
מד״א אע״ג דיכול ליתן הכיס בין בגדו לבשרו דלהוי כלאחר יד לא התירו פחות מד״א משא״כ כאן כו׳
ועמ״א אות מ״ה ומ״ו משמע כן דווקא בידו אסיר הא בין בשרו לבגד שרי במקום פסיד׳ ועמ״א אבאר עוד
א״ה וכאן אין להאריך. מ״מ טוב יותר לתפור: כד בסודר. עט״ז האריך ובמ״א אות מ״ז כתב כמ״ש הב״י
דסודר דרדלבים זו בקדושא״ר אות כ״ג ועמ״א אות מ״ד הגבהה קלת שלא כדרך קיפול שרי יע״ש: כה ויש
אוסרים. עט״ז עא״ר אות ס״ד ועבר כתבתי לעיל היכא שנוהגין לחגור אונטער גרטי״ל ואובר גארטי״ל דהיינו
אחד אין כאן והב׳ כאן ועושין כן שיהיה טוב לחגור בשני על הראשון או שהשני קל״ר ודאי ש״י וכתב שם
בשם סה״ת ר״מ דהאלמאן דאוסר׳ ב׳ חגורות הוא רק מדרבנן יע״ש ועיין אות י״ד דס״ה דיכול לעשו׳
עניבה והוא חגירה ארוכה כמו פליל״ט יע״ש בזה: ועתו׳ שבת כ״ט ב׳ ד״ה תרי המיי״כי מה הכלה ואין
דרכא כעין שלנו שרי. ועתו׳ שם דסוק זה להשמליקה ולא תירלו דמפני פסיד התירו דרבנן ש״מ לאותו׳
שסוברים שאיסו׳ תורה יש וז״א דלא התירו אלא טלטול מוקלה לא הולאה אף בדרבנן עסי׳ של״ד וא״ה
שם יבואר: כו הנקראים גונאטו״ש עט״ז ערבי״ל קיל עפי כו׳ ועא״ר אות ס״ה בשם מי״ט להיפך
ערבי״ל יותר יש לחוש שיפול ואתי לאתוי ד״א משא״כ הענטשוך שדבוקים בידיו וראוי לחוש בשתיכן:
ומ״ש הט״ז הא לא בטיל אגב בגד תי׳ בא״ר דוקא בבתי ידים הוה כאלו בית יד ארוך יע״ש ועיין אות
י״ד פלו״לט דהוה כחגורה ארוכה. ודוקא קשר של קיימא דלא בטילי אגב בתי ידים אלא בקשר קיימ׳ או
דמשליף ואתי לאתוי ד״א עא״ר שם. משא״כ פלו״לט די בעניבי׳ כבאות י״ד דהוה חגירה ארוכה וגשלא
משליף כיון שחגור בה יע״ש. ומ״ש שם באות י״ד וכתב בא״ר אם מחבר בקרס״ם ג״כ שרי יע״ש. ומ״מ
יש תקנה שילבש הערבי״ל תחת בגדיו על זרוע היד ממש בשוק וכשיבוא לבית הכנסי׳ יוליאו ויחמם
ידיו בו והוא פשוט ולומר לעכו״ם ליטא הערבי״ל על ידיו אחריו לבית הכנסת י״ל דמותר כבסי׳ ש״ז ס״ה
שבות דשבו׳ במקום שיש קלת חולי וצער וכן לב״ה האידנא למ״ד לית רה״ר וא״ה יבואר שם:
מ״ש המחבר בסל״ח מבואר בסי׳ י״ג ושם כתבנו שיש להסתפק היולא בטלית בלא ס בשבת אי חייב כרת
וסקילה דטלית לבושיה היא דבשבת שרי לילך מ״ה בלא ליליח דלא אס״ה תורה כ״א לעשות נ׳ לית משא״כ
זה ואף בכלאים דרבנוים לספק והתם לרה״ר י״ל מפני כ״ה וכ״מ לענין מיתה ותשלו׳ עין עסי׳ רע״ח במ״א
א׳ וכאן אין להאריך. ועיין לבוש שיים אע״פ דלא שפיר עביד לילך בלא ליל׳: אשה המתעטפת בטלי׳
מלוילת בשבת אם חייבת חטאת די״ל הוה כמשאוי לגבה עמ״א אות כ״ד וא״ה שם יבואר: כילה כו׳
שבת קל״ט ב׳ עשוי למתוח כאהל וגם יכול להתעטף בה וללאת לשוק לנטותה מבואר דינה בסי׳ שט״ו
סי״א וכאן מיירי להתעטף ללאת לשוק הרלועות בטילי ורלועו׳ אבנט אינבע ליס אם הם חשובי׳ ומ״מ כל
שאין דרך הולא׳ בכך פטור אבל אסור וכ״מ ברה״ר כ״ה והותן חוטים התלוים בשפת החגור׳ מוזהבים כוי
החגורה הוא ושרי. וליליח חייב חטאת דאורחיה בכך: כז כובע. עט״ז הארין שבת קל״ח ב׳ ועירובין ק״ב
ב׳ וסמתבאר שסלב״א מהפירושים קולא וחומר׳ לרש״י קול׳ כל שמהודק ברלועה או אין דרך לילך בגלוי
ראש שרי אף באהל טפח ומה״ט שרביב גלימי׳ עפת להנומראתו שרי וטעם היתר כי אהל עראי דרבנן
וכה״ג הואיל ועל ראשו ליכא אהל כו׳ דאין אהל בלא מחילו׳ עט״ז סע״ו אות חי׳ ע״ש ומיהו שרביב גלימי׳
על ראשו דיש גג טפח ותלוי לפניו הוה אהל עראי ממש גג ומחילות וע״כ היתר ראשון הואיל ועל
הראש ליכא אהל הנותר ג״כ שרי (הא דהאמר ה״כ דמחייב י״ל מכו׳ מרדות ולמסקנ׳ שרי) וחומ׳ כל שאין
מהודק אסיר אף בכסף ואף אין טפח ואף הי׳ כבר על ראשו מש״ה אסור ללאת לרה״ר בשבת שמא יפול
ואתי לאתוי ד״א ברה״ר ולר״ח ולר״ת דל״ג אלא קול׳ כל שאין טפח כו׳ שרי ולא חיישינן כלל דלמ׳ נפל ואתי
לאתוי ד״א וכמ״ש הב״ח ז״ל ומוכרח הוא מדלא פי׳ כפשוטו הא דמיהדק בפרש״י רק משום אהל וחומר׳
אף מיהדק אסור והמחבר בסעי׳ מ״ם פסק כר״ח ור״ת ור״מ ז״ל פכ״ב מה״ש הי״ד ובר״י״פ גר״ס אל״א וי״ל
דאין חולק על רבו ז״ל וה״פ סי׳ א״לא כובע של לב״ד כפירש״י ז״ל וכ״פ באלפס רש״י שם וקש׳ה ומשני
ל״ק יש טפח אסיר אין טפח שרי ומאי קמ״ל באין טפח פשיטא׳ שרי וי״ל דלא חיישינן דלמ׳ נפ׳ ואתי לאתוי
ד״א ואף׳ בד דאין מוכח כ״כ יפה על הראש אפ״ה לא חיישינן שמא נפ׳ כו׳ והקשה אלא מעתה שרביב כו׳
אל״א הדר ביה ממה דהוה אמר מעיקר׳ שיא״כא שרי באין טפח ולא חיישינן דלמא נפ׳ דודאי חיישינן
דלמ׳ נפל (ואי בקשור או אסיר לינקדבגילוי הראש גם זה פשוט לי׳) אלא אידי ואידי ביש טפח והא דמיהדק
קשה מאד כגג הוה אהל עראי וכשאין קלת אע״ג דקשה קלת לא הוי אהל עראי (עיין כ״ן מזה) וכ״ה לשון הר״מ
ז״ל שם והיה הספק קשה ביות״ר כמו גג אסור הא לא״ה אף קשה קלת וגולש טפח שרי וא״ש נמי
דל״ק התם לא מיהדק כמ״ש בחב״ר והר״ן דקאי נמי אסייא״כ״א והדר ממה דהוה אמר מעיקר׳ ועם
זה א״ש שהמ״מ שם הבי׳ בכיון מלת אל״א וכדאמרן ועם זה יתישב דלא ליהוי דברי המחבר כזיכ׳
סתרי לבי תרי דאף דפסק בסעיף מ״ם כר״ח ור״ת ור״א אפ״ה כתב בסמ״א יש מי שאוסר וכן
הלכה דחיישינן דלמא נפל ואתי לאתויי ארבע אמות ברה״ר וכדכתיבנא:
והט״ז ז״ל חילק בין בריט״ל שלנו לקפלו״ס שסבריט״ל אין עשוים אלא לנוי ולכיסוי הראש וגם אין
מתכוין לאהל רק לכיסוי הראש ומש״ה שרי לר״ת הא קפלו״ס או מה שקורין (קפי״ט) יש איסור לר״ת אם יולא

סביב

סביב מראשו טפח וקשה ביותר (ומיהו אותו שעושין קישול בכובע וקפלוש כעין מגן משולש אפשר דאין ברוחבו טפח אפילו' טפח מראשו בעינן הדוך והוא טפח ואי"ה בסט"ו יבואר זה) ובריטיל נמי חוץ לעירוב אסור כרש"י שמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר וכרמלית עסי' ש"ג סי"א . וראיתי להכ"ן ז"ל כי דכרמלית ספק דרבנן וסמכינן אר"ת ור"ח ובשיטת רבו הב"ח ז"ל אמרה דסובר דלר"ח ור"ת אין חשש כלל שמא יפול עד שהוקשה לו להב"ח ז"ל מאי אלא מעתה יעו"ש מש"כ להמחבר דפסק לשתיהן וכמ"ש כאן וכמה פעמים מלינו במפלגדלמ' נפיל ואתי לאתויי ד"א ברה"ר נראה פסק אדונינו הט"ז ז"ל יפה חוץ לעירוב יש לאסור וצ"ע על מה סומכין העולם בזה.ומ"ש בגמ' ל"ק הא דמיהדק כו' ולא אמר ל"ק הא דעשוי כיסוי הראש ושפה ניכרת כעין היע וקפלוש אסור והא דאין ניכר כבריטל שלנו אפשר לורת שייכא הוא וניכר וכאמור.ומ"ש הט"ז מה שהיקל המחבר בסמ"א בילא מע"ש ה"ה באינטפה או ככסף וחדא מינייהו נקיט: מ"ש פנטיל"ש ובס"ז לא ילא קטן במנעול גדול אף דאינדרך ליליך יחף י"ל דא"א להלך בה מהוגדלו חיישינן דלמ' אתי לאתוי ד"א ברה"ר עמש"ל בזה : כה ואפי'.עט"ז דוקי'באיסור תורה הא באיסור דרבנן בחדרי חדרים היכי' דאין שייך מ"ע לא גזרו ועמ"א אות כ"ו ואי"ה שם יבואר עוד: כו שיש.עט"ז אבל המ"א אות ס"ב כ' מסתימ' הש"ע משמע אפשלא ילא שעה א' מבע"י שרי כמ"ש הג"מ בשם ר"י דלא ככל בו ואי"ה שם יבואר מזה : מ"ש המחבר סמ"ג מתעטף בטור היינו בש"ת וחוזר ומכסה בבגדים ומפני שלא יניח בבזיון התירו והוא דברי הר"מ ז"ל פי"ט הכ"ה מה"ש והיינו דהוצאה כלאחר יד הוא יע"ש ולע"ק כעת עתוי' שבת ס"ב א' ד"ה כל: ומ"ש בסמ"ד מענין דליקה עסי' של"ד סק"ט ושם י"א דרך פ"א ובט"ז ז' ומ"א י"ד דבגדים י"א דוקי' למעורבת וי"א אפלאינה מעורבת ואי"ה שם יבואר.ומ"ש בסמ"ה מי שנשרו כליו במים עב"ח דאפי' נשרו במים קודם לביאה י"ל דשרי ללבוש ולא גזור שמא יסחוט ול"ד לסמ"ו בהגה דהתם איגלוד להם ומ"ש בהגה סמ"ו והוא שמקפיד על מימיו היינו שאין רוצה שיהיה בהם מים אבל אותם מטליות שרויים תמיד במים אין לחוש ומותר בטלטול . ומזה יש ללמוד ממ"ש המחבר בסמ"ו דאסור לנגבם סמוך לאש והטעם משום בישול או ליבון וכמ"ש המ"א אות כ"ז דמפה שנשרה במים אסור לשטוח על התנור קאכלי"ן במקום שיס"ב לנגבם לשטוח על השלחן בשבת במקום יס"ב דהוה בישול בתולדת אור וליבון"ה וויגדלי"ן תינוק שמלוכלכים במ"ר אסור לנגבם אצל התנור במקום שיס"ב בקאכלין משום ליבון ואם נשרה המפה במשקין שכר ומי דבש תלוי' בפלוגתי' בסי"ח בל"ח אי יש בישול ואפשר אף במשקין לבועים שייך ליבון ואי"ה בש"ב יבואר ודע בגדים שכל במשמע אף למר: מ"ש בסמ"ע מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת עסי' שכ"ו מדיני רחילה ושלא ינגבם מוך לאש ורחילת כל גופו בלונן ואי"ה שם יבואר :

אם מותר ליש' אותן גנין העשוין מפשתן ועץ ארודבו ופורקינוטה כעינכילה ויש בהם אבל ערחי יבואר אי"ה בסימן בט"ו · ולענין אם הם נטוים מע"ש אם שרי לנושאן מפני החמה או שלא ילטער אותו הגשמים שלא יפלו על בשרו אמ"ג בסי"ג וי"ד ובמ"א כ"ב וכ"ג כל משום לער שרי היינו שלובשו דרך מלבוש דווקא אעפ"י שאין מלבוש גמור משא"כ זה שנושא בידו לאו דרך מלבוש כלל ודרך הוצאה ממש ביד יראה דאסו' בחלר שאינה מעורבת . ובסי' שט"ו יבוא' עוד אי"ה : מותר לפתוח חגורה ברה"ר ולהגו' בו ד"מ ועסי' ש"ג ס"ו · דיני כבוס בש"ב ודיני סחיטה בש"ך ועסי' שי"ח וסי' שי"ב ועב"י כאן ובסי' שמ"ה יבוא' אי"ה בענין רה"ר וכרמלית דידן :

שב א משום.עט"ז שבת ע"ה ב' ופירש"י שם והר"מ ז"ל פרק עשירי מה"ש הי"ח כתב הלוקט יבלת חייב אבל דרך עסק פטו' המנער טלית חדשה להסי"ר למ"ר הלבן הנתלה בה חייב חטאת ואינו מקפיד מות'ועיין לח"מ שם דמפרש הא דשבת קמ"ז א' המנער לא כפי' ר"ח מטל ולא כרש"י מעפר אלא למר לבן הנתלה בה ולפ"ז השמיט דין המנער מטל האמו' שם וחייב משום מכה בפטיש ובמ"מ שם משמע דגרס ולהסי"ה לה"וב ה בזהנתלה בה חייב והיינו האי וטל שגרתה ללהוב לבעל השחור ואין נאה ועיין כה"ג בהגהו'הב"י ועב"י כאן והחילוק בין לוקט יבלת דעביד מעשה ביד ס כל דקפיד ומסיר בכוונה אף שהיה לובשו כקהוא גמר ומכה בפטיש משא"כ בניער שאינעושה מעשה כ"כ כל שאין מקפיד ללובשו אפמ"ת' ואלו לוקט שלא בכוונה פטור אבל אסו' והמחב'בס"א השמיט כלל דעת הר"מ דרש"י ותו'אין סוברים כמותו רק הפי' במנער משום כיבוס כר"ח ורא"ש וטור . ובלוקט פסק כר"מ כל בכוונה חייב אף אין מקפיד ללובשו ודרך עסק פטור אבל אסו' . אבל הט"ז אות ב' לא הונח לו בזה דמאחר דמכניס לר"מ מטעם מכה בפטיש וממילא המנער בקמ"ז אידלא קפדי רבנן אפשכוונה כל שלובשו כך שרי שתם ה"ה יבלת כל שלובשו כפטו"ר ומות'משמע והב"י ס"ל שסבר הזהירנו הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הכ"ה ובגמ' דפטור ואסו' . ובהכרח לחלק בין יבלת למנער:ומה שמסופק בב"י ובכ"מ שם המנער אי בכוונה אפשהיה לובשו כקחייב א"כ בקמ"ז א' דמפסי בכוונה אמאי שרי ל"ל דכונ"ה היינו ליפות הבגד הא אין מתכוויןכלל ליפות הבגד ול"ע ועיין אות ב' מזה ואי"ה שם יבוא' בזה:ב והוא שיקפיד פירשתיו באות א' יפה ועיין'דבזה ובס"ע אפשבב"י וכ"מ מסופק בדעת הר"מ ז"ל היינו לשיטתיה המנער משום מכה בפטיש י"ל דחד דינא עם יבלת אית לה משא"כ לפי' הטו' במנער וכ"פ המחב' בס"א יורה הדברים כפשטן דקפיד ללובשו משא"כ ביבלת הוה מכה בפטיש אףדלא קפיד ללובשו כל שמתכוון ליפות הבגד חייב חטאת ודרךעסק היינו שלא ליפו' הבגד פטו' אבל אסו' : ובט"ז שאר לבעונין אין מקפיד עלייהו ואי כיון דקפיד ה"ה שאר לבעונין ובמ"מ הוקשה לו זה לכל הפרושים חוץלפי' הר"מ ז"ל (להוב או למר לבן גנאי דווקא לשחור) ודוחק לומ'דבשאר לבעונים בטלה דעתו דרוב העולם אין מקפידין ובמנער מעפר בלבןיותר מקפידים ול"ע.ודע בלוקט יבלת אף אחד והרבה נשארו עדיין מ"מ אפשר דחייב דהוה גמר מלאכה ושגם זה לריך ללקוט לא מלאתי זה מבוא'. ובלבוש ס"ב אב"ל הנוטל מבגד קסמין כ' מלת אבל לו' שמנער אין חייב משום מכה בפטיש רק משום כיבוס ולכך כל באין מקפיד ללובשו שרי אבל קסמין כל שבכוונה ליפו' חייב חטאת וכב"י וכדכתיבנ' : ג או עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ז אפי' עב קלת כגב השכין אסו' ובא"ר אות ט"ו יע"ש ועב"י אף בלא אסו'לגרד ומ"מ י"ל קינוח בנחת בלא גירוד שרי עא"ר שם בזה. ומיט יבש ע"ג מנעל למ"ש בס"ז דהוה כטוחן אסור במנעל ו פי' ליטול ביד ממנו וע"ג רגלו בטיט יבש שרי דמלער ליה ובמקום לערא שרי משא"ל כמו מפיס מורסא כ"ש טוחן כה"ג וכמ"ש הט"ז אות וי"ו דלא ניחא ליה בהאי טחינה : וה"ה דמותר לרחוץ טיט שיבש שע"ג רגלו יחף במיא ולא הוה גיבול דלאחר יד הוא גם בלער' לא גזור ועסי' שכ"ו במ"א אות יו"ד ועב"ח כאן ומה דפריך בשבת קמ"א א' במאי מקנחין היכא דלית ליה מיא וממרטוט אפס' דשרי עיין סעיף י"א ואי"ה יבוא' בסוף הסי' ובמ"א מזה עמ"ש אות ד' אי"ה מזה: ד אף בכותל עט"ז שבת קמ"א א' בקורה הא לית קורה וודאי שרי ברגלו יחף ומלער ליה בכותל או בקרקע דבמקום לערא לא גזרו איסו' דרבנן בנין זה דהוה רק דרבנן ומש"ה פריך אלא במאי מקנחו עב"ח: ה הראוי לטלטל פי' שיש לסתום בחרס זה כלי ע"ז ועיין לבוש : ו דהוי טוחן עט"ז בס"ך ט"ס מ"ן יע"ש : מ"ש המחב' בס"ט ויו"ד מדיני כבוס אי"ה במ"א : נשאלתי בי"ט שרוחלין התינוק במים חמין וא"א לרחוץ אותו כי אם שמניחין הסמרטוטין יבישים בעריבה אידגעשית למ"ד שרייתו זהו כיבוסו ובפרט פשתן גם היתר הרחילה איך יעשה והנה רחילה בי"ט מבוא' בסי' תקי"א ס"ב ומ"א שם ואי"ה שם יבוא' ולענין ווינדלי"ן שא"א לרחוץ תינוק קטן כ"כ אם לא שישימו תחתיו הסמרטוטין בעריבה.אם יש להם ווינדלין מכובסים ונגובים י"ל דשרי ליתן בעריבה דהוה דרך לכלוך וכששיא דהיה עובר במים ואלונתי' בש"א סעיף ד' וסמ"ח וכדבעינן למימ' במ"א אות ד' יע"ש ואם אין לו כ"א מלוכלכים י"ל אפ"ה הוה התינוק כחולה שאיןסכנה אם רגיל הוא ברחילה וכמו קטן ביות' שלריך לרחילה מותר אף זה להשים דחולה שאין סכנה מותר איסו' דרבנן ושרייתו זהו כיבוסו הוה מלאכה שאל"ל דאין עושה זה בשביל כבוס רק להליע תחת הקטןשרי ועסי' שכ"ח סי"ז וטוב לעשו' ע"י שינוי מעט ע"י ישראל שיתןהמרטוטיןתחלה ויערה עליהםמים משנה מעובדין דחול : ולענין לנגבם בי"ט אצל האש אם היו המים חמים יס"ב י"ל אין בישול אחר בישול עסי' ש"א סמ"ו וסי"ח בזה יש מחלוקת בלא שנלטנן אי שייך ביה בישול ומיהו ליבון שייך ביה ועמ"א בש"א אות כ"ז ומ"ש שם בזה . ועמ"א אות כ"ד מ"ש עוד בענין הווגדלי"ן בזה :

שג א קלועו' עט"ז התו' נ"ז ד"ה במה יע"ש ולקמן סכ"ו דאסו' לקלוע ולסתור שערה בשבת עמ"א אות ב' ומ"ש ע"י עכו"ם כבסי' ש"ז ס"ה שבות דשבות במקום טבילת מלוה לא גזרו ולפ"ז התוס' לשיטתם דאוסרים אפבדי"ה דשבו' במקום מלוה עיין טור בש"ז יע"ש הוקשה להם שפיר ועא"ר מ"ס ומ"ב י"א גודלת אסו' מן התורה וה"ה לסתור מ"ה יע"ש ואי"ה בסכ"ו יבוא' : והנה לרש"י ב' קולות כפי פי' במתני' דקלועת אם מרפא קלת שרי לטבול בהם ואין חולץ ובשבת יולאה בהם ובחוטי שער קליעו' א"ל רפיוןוכ"כ בהדי' דף ס"ד א' יע"ש וברא"ש כ' דבנתונים בתוך קליעת שערה לא מהני רפיוןעד שתסיר לגמרי ומינה בחוטי שער תוך קליעה ג"כ אסור ודווקא מונח על השער אין חולץ וב"ח פי'דתרפס יולאה החוט לגמרי יע"ש הנה פי' שתרפס אשערו' קאי אבל הרא"ש לא הונח בזה שתרפ"ס קאי אחוטין וכפירש"י שיכנסו המים ביניהםלשער (ב"ח לא סיים לשער אולי גי' אחרת היתה לו)משמע בהדיא דמניח החוטין ומז"כ הרא"ש דאסו' לטבול עד שיולי' החוטין עכ"פ ול"ש שתרפס אחוטים ובי"ד קל"ח ס"ב אם בתוך קלועת שער אינמועיל בהם רפיוןמשמע אם תרפה הקליעה ומולי' כל החוט שרי אע"פ שהשערו' עדיין בקליעתןוברא"ש יש לפי' שתסתור לגמרי הקליעה וכןמחורת חפיפה בקל"ט ס"א רתוי לו' כן וא"כ ודאי אף אשה הקולעת שערה אףשאין בהם חוטיןכלל לריךלסרוק במסרק ולסתור הקליעה בע"ש לגמרי לעשו' חפיפה ול"ע. והסברא מ"ש רש"י שקולעת בהןשערה י"ל כורכת סביב השער היינו גדיל כלילית דכורךחוט גדיל עא"ר מ"ב בשם הראב"ן והתו' לא הוקשו על רש"י כו' מפרש דלא בתוך קליעת שערה ורא"ש כ"כ ול"ע. ובחדושינו כתבנו דב"ה ביה"ש אין יולאה בהם ותו"ש אי נשים מוזהרות בהם דהוה רק עשה שהז"ג כתבנו ברס"א מזה ומוכח בסי' תר"ח ס"ב דתו' יה"כ נשים מלוות ה"ה תו' שבת ג"כ.ואפשהה כנענית אסורה ללאת בחוטיןולריכה שתרפס בטבילה ע' ה' איסורי ביאה פי"ד ה"ב דעבד מוזהר עליה בנדותה בזיבתה יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה: ב שלא.עט"ז ברש"י הטעם דשקלה ואתי לאתויינהו ד"א ברה"ר והטו' כ' דלריך להסירן הואיל ומקפדת אע"ג דלא מיהדק הוה חלילה ועי"ד סי' קל"ח סי"ד וס"ד דכל שמקפדת אע"ג דלא מיהדק הוה חלילה ולריךלהסירם הלכך אתי לאתוי ד"א ברה"ר.ולאת אשה בקמיע מומחה בחולה שאין סכנה י"ל דאסורה דלריכה להסירה במים אף הפורה בעור דרך להסירה שלא יתלכלך במים ויטשטשו אותיות עסי' ש"ע במ"א אות מ' ובאים ל"ם טבילת מלוה כי לא שכיח בזמן התלמוד כ"ש האידנ' אם לא מי שטובל לקרי תמיד כו' : ג דלא. עט"ז משמע ליה ז"ל שלא יתטנפו החוטין וקאי אמזוהבות ומיהו חד טעם הוא בינמטונפין או מוזהבין לריך להסירם מפני חלילה כמ"ש בי"ד קל"ח ס"ד ועי"ז וס"ך אות ו"ז יע"ש וכמ"ש המ"א אות ה' : ד שם. כט"ז מ"ש דוקא תכשיט של חידוש ה"ה חוטים לבועים בלורה לסו' דמחויא וכ"כ הר"מ ז"ל פי"ט דשבת ה"י ובמ"מ שם מהא דשמואל כ"ה א'והמחב' בס"כ הביאו לעניןחוטין שבאזניהם וכ"ה לוארים לבועים אסורים.ואי"ה באות ה' אבאר עוד:ה בקטלא

דכופה קלה ובס"ז אות כ"ז פירשתיו. גם לענין חוץ לעירוב ועי' אות כ"ב ואי"ה שם יבואר : (נג) בכובע. עמ"א תירך בזה קושית הט"ז אות כ"ז דכאן מיירי באין טפח וא"ל לו' שהי' עליו בע"ש וכופה לא הוזכר בהמחב' בספיקא מ"ש כמש"ל אות נ"ן לכן תי' טפח ועשו"ת משאות בנימין סי' ב' בהגהות שבסוף הספר יע"ש מ"מ בריטי"ל שלנו כ"פ חזינן דנושאים בידיהם ודאי דקשה איך מותר ללאת חוץ לעירוב עט"ז : (נג) ולא . עמ"א עסי' י"א במ"א א' דבזמן הזה לא חיישינן לקמיע ואף אין רלועות עכ"פ מחשיך עליהם כמו בשיר רבים שלא בסכנה מחשיך עליהם ועב"ח דאם אין קושרת עניבה א"א בתפילין ועסי' ל"ב דקשר תפילין דלי"ת ויו"ד משמע ג"כ הלמ"מ עב"י שם ומעכב כל שאין קשר דלי"ת ויו"ד לא ילבשנו כל שפסול בחול או הוא משאוי וה"ה אם רלועות אין מעובד לשמן או אין שחורות כל שפסול או לא הוה מלבוש ופשוט הוא : והוי יודע דיש לספק המוליא תפילין דר"ת שיש בו ספק ואין מברכין עליהם כ"א אתפילין דרש"י א"כ ברה"ר למ"ד יש רה"ר דהאידנא י"ל דלא התירו לו לעבור הוצאה והעברה ד"ת ללבוש זוג זוג די"ל ס"ת לחומרא ולמ"ד כל ספק תורה דרבנן הוא י"ל ל"ג בתפילין וי"ל היכא דיש לתא ד"ת לא התירו ול"ע : (נד) זוג. עמ"א בריש המוליא תפילין יע"ש. מ"ש אשה אסורה להכניס תפילין כ"מ בשבת ס"ב א' דא' איש ואשה כר"מ דלילה ושבת זמן תפילין ולדידן מ"ע שהז"ג נשים פטורות אסורות דעם בפני עלמן הם. ומ"ד דלית לן רה"ר י"ל דשרי אף אשה משום בזיון תפילין וכמ"ש התו' שם ד"ה כל דהוצאה כלאחר יד י"ל דיכול לבוא לידי חיוב חטאת משא"כ השתא דלית רה"ר ועי' בתה"ר שם דהוצאה כלאחר יד אפי' טובא נמי י"ל לדידן באשה אפי' טובא נמי ובאיש ב' מקום יש בראש לא הוה כלאחר יד ול"ע ובחדושי כתבתי מזה ומ"ש בטלית מלויילת חייב חטאת דהוה דרך הוצאה בכך להוליא משא על כתיפה או לבוש בו משא"כ טבעת על אלבעו בחותם אי לאו דנותן איש לאשה לא הוה דרך הולא' ועת"ש ולמ"ש א"ש . והיינו טלית של מלוה שאין לובשין כ"א בבה"כ אבל ליי"ב סרד"קל שמלבוש גמור לאיש מותרת אשה ללאת בו והיינו בלא ליצית ובא"ר אות ע"ה משמע אף בלילית וי"ל כיון דלאיש לא הוה משוי הלילית בטילין הם נוי לבגד ואף אשה שרי' ומ"מ קשה אי מלבוש גמור שרי לאשה מה מקשה שם משך רועים דמלבוש גמור לרועים משא"כ תפילין לאיש לאו מלבוש גמור . ועי"ד קס"ב (ט"ס וצ"ל קפ"ב) ומדרשה לשם משמע דוקא באופן שמותר לה ללאת להגן מפני החמה וכדומה הא לאו אסורה ללאת חייבת ג"כ משום שבת דהוה משאוי ואין מלבוש לה ונפשט הספק שכתבנו בסי' י"ג וכאן בס"ז לבוש כלאים דחייב חטאת ועדיין ל"ע.וטומטום ואנדרוגינוס אסורים ללאת בשבת בטלית מלויילת דהלילית חשיבי ואין בטלים ושמא נקיבה הם ופטורים והוה משאוי וכ"ז למ"ד יש לנו רשות הרבים ואי"ה בסי' שמ"ה יבואר זה . ועסי' י"ג וכאן אין להאריך ועי"ד קפ"ב לענין לבוש הנשים בטומטום ואנדרוגינוס וה"ה טבעת כה"ג ול"ע : (נה) ולא ישטחם עמ"א ועתו"ש . ומשמע בגדים שנשרו במים מותר ללובשו ועי' אות כ"ח ושם יבואר אי"ה וכאן אין להאריך . ועא"ר אות ע"ז : (נו) ואפי' . עמ"א ועט"ז אות כ"ח ועי"ד סי' י"ב והיכן שהרואה או' לנקר חלירו יע"ש בזה : (נז) סמוך לאש עמ"א וכה"ג יש איסור תורה ועי' אות כ"ה ועא"ר אות ע"ז מ"ש דגם בשרייה מועטת יש לחוש הרואה ובסי' ש"ב אין מכוין לכבוס יע"ש בזה : (נח) ואסור עמ"א וכ"ה בב"י בשם הר"ן ז"ל ובא"ר אות פ' דלא כ"כ הר"ן ז"ל ול"ע וכתן שם טעם כיון דמעט הם המים לא אתי לידי סחיטה משא"כ בגדים השרויים במים דיש מים הרבה ובאות פ"ג תמה על המ"א במ"ש דעכשיו אפשר . בלא רחילה דמ"מ הא לריך לרחוץ ידיהם ולהסתפג כמ"ש הלבוש יע"ש והמ"א אפשר סובר דודאי מעט סיפוג ממים שעל ידיו ל"ש בהו סחיטה וא"כ מי שרוחץ עתה בנהר או טבילת מלוה בשבת אסור להסתפג אלא כיון דלא גזרו בימי הש"ס בזה גם עתה אין לחוש ועסי' ש"ב ס"י : (נט) שלא. עמ"א היינו אף בעודו בנהר אסור להוליא ידיו חוץ למים דיש שיעור הוצאה בכרמלית ועסי' שכ"ו ס"ו לענין מים שע"ג ואי"ה שם יבואר : (ס) בעלי חטטין . עמ"א עב"י בזה ובס"ג דלא הוה משאוי בכך : (סא) או. עמ"א ברכ"ט יע"ש [ט"ס רל"ס] ובס"ח סכ"ד דל"ד ילא ה"ה ישב בהן בביתו וי"א בגחשבה שני יע"ש ועב"י כאן : (סב) הכרוכים. עמ"א עמ"ש באות מ"א ועט"ז אות כ"ט ועיין אות פ"ה מזה יע"ש. ויתר הדברים יבוארו אי"ה בט"ז סוף הסימן יע"ש :

שב (א) חדשה. עמ"א רמב"ם פרק עשירי מה"ש הלכה ח"י ואקשהוא ז"ל מפרש פירוש שלישי בשבת כדבעינן למימר לקמן אי"ה בט"ז א"ב מ"מ לענין פי' תרתי י"ל דגם ר"ח ורש"י מודים לו דוקא חדשה שלא שימשו בה כ"כ הא שימשו בה אף שעדיין לא רוחן ישנה מקרי ובספיקא ג' בקיפול מפרש חדשים שלא נתכבסו ששם עיקר הרחילה שמתרככין בלא קיפול משא"כ כאן הריחוץ לא מעלה ולא מוריד דאם לא שימשו כ"כ אף רוחן אסור ואם שימשו הרבה אף לא רוחן שרי ועב"ח בזה וכ"ך בזה : (ב) חדש. עמ"א הנה בניעור ממים יש תרתי כיבוס וסחיטה וכמ"ש הלבוש ומש"ה הוה כ"ש ולכאורה בגד חדש אוכמי כמו בטל ועדיין בחידושה אבל דברים אלו לקוחים מכל בו הביאם הב"י בס"א כתב מי שנשרו כליו במים הולך אבל אסור לנערה דהוה סוחט ובחדש שמקפיד דמתקלרים במים הרי לא הזכיר כ"א סחיטה ולא כיבוס ומשמע כל הבגדים אף שיורי ואדומי ודוקא לא רוחלו הא רוחלו כבר אין מקפיד אלא מיהת שהרי הר"ב אין אומר כן וכ"ש כו' משמע מטעם כיבוס וסחיטה אתין עליה וכמ"ש הלבוש וא"כ הכין הוא באוכמי חדשה שעדיין בחידושה כמ"ש המ"א א' אסור משום כיבוס ואף אם רוחן פ"א שאין מתקלרים תו מ"מ כיבוס יש בהן והוא דמקפיד לא בסתמא ואם לא רוחן או אף בשאר לבעונים סתמא מקפיד שמתקלרים והוא סוחט משא"כ אם רוחן ואין מקפיד לא הוה סיחוט דאין מתכוין ועדיין ל"ע עמ"ש אי"ה באות ד' מזה : (ג) בגד. עמ"א הא ודאי הכין הוא לפירש"י קמ"ז א' בשבת המנער מעפר והוא באוכמי כמש"ל המחבר ורמז בזה דבגד חדש האמור בנשרו במים לא הוה דומיא דמנער בגד חדש מעפר וכמ"ש באות ב' יע"ש : (ד) להסיר . עמ"א בלבוש שאין הנולות תחובים בבגד כמו המים ועפר משמע אם נולת תחובים בבגד אסור כ"ש בבגד שחור שמיפהו בכך והוה כמכה בפטיש להר"מ ז"ל ובט"ז א"ב אי"ה אבאר זה ובלבוש ביאר זה דבמים כת'כלים חדשים וי"א לנערם מעפר בגד שחור אלמא ממים כל הבגדים אסור משום סחיטה עמ"א ב' מ"ש שם. הקורע אב מלאכה לתקן וא"ל פטור אבל אסור. שלא להסיר הנולות במכבדות של קסמין עסי' של"ז ואי"ה שם יבואר : (ה) והוא. עמ"א המחבר כ' ל' הר"מ ז"ל פרק עשירי מה"ש הלכה י"ח דכל הכוונה אף היה לובש כך חייב משום מכה בפטיש ודלא כטור שכ' מקפיד ללובשו ומ"ש בס' הזכרונות אף אין מקפיד אסור דנהי דחיוב ליכא פטור אבל אסור מיהת אף דרך עסק אבל במנער מטל אם אין הקפיד ללובש"ו אז פטור ומותר כמבואר בשבת קמ"ז אבן לא קפדינן ואי"ה בט"ז א"ב יבואר עוד . ומ"ש אינדסטי"ר כתב הכ"ן דהיינו מה שאנו קורין סט"ריגאווני יע"ש ויש לראות דליהוי אסור משום קורע התפירה ועסי' ש"ז יע"ש ואי"ה שם יבואר בזה : (ו) ללובשם. עמ"א ועסי' י"ד במ"א אות ט' בשבת ליטול טלית חבירו שרי ואין מקפלו אחר כך דלא קפדי בעלים בזה כיון דאסור לקפל ומיהו למ"ש המחבר כאן לקפלו שלא כסדר קפולו הראשון שרי ואם כן לריך לקפלו שלא כסדר קפולו הראשון ועיין כה"ג כאן בהגהות הב"י יע"ש ועמ"ש בסי' י"ד מזה יע"ש : (ז) ושל אומן עמ"א המחבר השמיט סברת הטור דפוסק כרבי יהודה דמותר שומטו כרמב"ם פי' המשנה דת"ק פליג אר"י [שבת קמ"א] ובחבורו פכ"ו הי"ב השמיט סברת ר"י עב"י ומ"מ בטעם הדבר פירש כרש"י דומה לסתירה ומותר אטו אין מותר אבל הר"מ ז"ל כתב הטעם משום מוקלה מחמת חסרון כיס ועיין מ"מ שם . ומדבריו אתה למד שמוקלה מחמת חסרון כיס אין לו לד היתר לטלטלו אפי' כלאחר יד ולצורך דבר המותר כי הכא במותר אסור לשמוט כליו ודוקא במוקל' מחמת גופו לרורת וכדומה כמו קש שעל המטה וכמ"ש הב"י בס"ח בהקדמתו שמוקלה מחמת חסרון כיס אין לו שום לד היתר לטלטלם ואי"ה שם יבואר שם אבל הלבוש פי' מותר שומטו כמ"ש הטור ועא"ר אות י"א וי"ב ואי"ה בדיני מוקלה יבואר זה : (ח) ושאר. עמ"א בתקי"ט ו' ותקמ"א ה' לקפל קמטיה אסור יע"ש : (ט) או. עמ"א הב"ח חולק ואוסר במנעל לקנח הטיט שעליו אף בקורה דלמא יקנח בכח וימחק העור משא"כ חספא היה נזהר לקנח שלא ימחק יע"ש עמ"ש אי"ה במ"א : (י) אתי עמ"א תו' שבת קמ"א א' ד"ה דלמא ועיין לבוש כאן : (יא) אף בכותל. עמ"א דוקא בכותל אבנים לא בשל עץ דל"ש מוסיף על הבנין ומיהו בחוץ דמטיחים בטיט י"ל דגרע טפי מכותל אבנים דהוה בנין חקלאה בשבת קמ"א משא"כ זה שיקנח בטיט על טיט הוה כמוסיף על הבנין ומ"מ קשה אמה שהתיר לקנח מנעלו בכותל או בקרקע די"ל הא דמתיר בגמ' דוק' ביחף משום לער' לא גזרו בבנין חקלאה ולאסוי גומ' גזירה דרבנן הא נעלו לא רק בחספא בנחת לא גירוד וא"כ אין ראיה להתיר מנעל בקרקע או כותל ול"ע : (יב) שמתיר.עמ"א א"י למה השמיט טעם קרקע דמתירין וי"ל כבר נתן טעם באות יו"ד וב"ח אוסר בין כותל וקרקע רק קורה כ"ש מי שאוסר בשניהם ודעת המחבר כדיעה א' בשתם וגם הר"ב י"ל כ"י שלא כתב וכן עיקר כוהג בו הדין דיעה א' בהמחבר עי"ד רמ"ב עיין י"ג : (יג) במעט חרס וזה לכ"ע שרי מ"א כדאיתא בשבת קכ"ד ב' רבא איתווס מסנאי בטינא שקל שמעיה חספי' ומכפר ליה עב"י ומה שליין המרדכי ריו"ו א"י הא גמרי' ערוכה הוא וי"ל דקאי אמ"ש תחלה או מנעלו הוא רי"ו וכתב וה"ה לומר כשם שחספא מותר ה"ה בכותל וקרקע הכריע הר"ב להלכה דשרי : (יד)בליפורן ה"ה חודו של סכין דליפורין מעשה חודו של סכין עביד עב"י מ"א בר"מ הנדפס בפ"ע יע"ש העתיק לדברי הב"י ואפשר אף סכין מותר והב"י סיים הר"מ ז"ל העתיק רק ליפורן : (טו) יבש אסור אף בפניס.מ"א משום טוחן דל"ת יבש אסור אליפורן בחוץ קאי : (טז) דהוה טוחן . עמ"א קאי לא בחוץ דמחזי כליבון אף בשל למר ומשי שייך ליבון דלא כמ"ש בב"י בשם ש"ל בשם ר"ת דפשתן דוקא משא"כ בספיקא ה' דחלוק מכסכסו אבל סודר כו' וכובעים ושאר כלי פשתן כו' הא למר שרי דכסכוסו לא זהו ליבונו בלמר משא"כ מלוכלך בטיט אף למר מחזי כליבון: ודע בס"ה חלוק מותר שבת ק"מ א' כתיכא פירש"י ז"ל פשתן והטעם לרכך מכוין שלא לסרט בשרו הא סודר מכוין לחוורא כו' ובב"י הביא בש"ל בשם הרב יאשיה דחלוק פשתן אסור וכתיכא באיןפשתן ועד"מ בפ"ע הנדפס בפיורדא אבל בש"ע משמע אף חלוק שרי כאמור ובס"ט ויו"ד אי"ה יבואר אי שרייתו זהו כבוסו שייך בכל הבגדים גם דווקא במים או ה"ה שאר משקין : (יז) בסכין . עמ"א הרב לשיטתיה בס"ו דהגיה או על מנעלו דמותר בקורה וכותל משא"כ המחבר השמיט שם מנעל וה"ה כאן דמספקא ליה דמנעל אפשר אסור כמ"ש מהרי"א עמ"ש באות ט' בשם הב"ח : ומ"ש לקנח בברזל עט"ז אות ג' ומ"ש הב"ח אוסר בקורה פי' מנעל אף בקורה אסור דלמא ממחק ורגליו בקור' מותר ובכותל וקרקע אוסר עיין אות י"ב : (יח) אפילו לשכשכו . עמ"א דשרייתו זהו כיבוסו ומשמע אפי' למר וכל הבגדים שרייתו זהו כיבוסו ואפי' לבועים ודלא כהר"מ מרוטנבורג שסובר דוקא פשתן כו' עיין בטור : והנה אמרי' שרייתו זהו כיבוסו זבחים ל"ד והקשו ז"ל מנדה מערמת וטובלת בבגדיה והא לדבר מלוה עובר במים בסי' ש"א ס"ד ומ"מ מסתפג באלונתית (משמע אף ניגוב) והרלו א' דוקא כשיש לכלוך עליו שרייתו זהו כיבוסו לא בנקי לגמרי עוד תירלו דוקא שרייתו דרך כיבוס הא דרך לכלוך שרי ולכל א' מהתירולים קולא וחומרא לתי' א' קולא כל בגד נקי מותר ליתן עליו מים נקיי' אף אין דרך לכלוך וחומרא כל שיש לכלוך עליו אף דרך לכלוך לנגב ידים שם אסור ולתי' הב' קולא דרך לכלוך שרי אף שיש עליו לכלוך וחומרא כל שאין דרך לכלוך אסור אף בנקי לגמרי.ולהר"מ מרוטנבורג א"ל לכל זה רק שיש חילוק בין פשתן לשאר בגדים מאלונתית ובגדיו במים ונדה ושאר בגדים חוץ פשתן שרייתו לא זהו כיבוסו ומיהו קשה כמ"ש הטור מדאמר עוד שרייתו לא זהו כיבוסו הא שאר בגדים אסור וי"ל תור אף שיש

לשלשת וצואה עליו מותר ליתן מים עליו ושאר בגדים אי יש בהו לכלוך מודה דאסו' בנקיים לגמרי בפשתן אוסר ושאר בגדים מתיר. ודעת המחבר דיש חילוק בין מלוכלך הבגד אסור אף דרך לכלוך ונקי שרי כו' אף שלא דרך לכלוך ויש אוסרים בכל ענין הזכיר הר"ב החומרא אף בנקי ולא הקולא דרך לכלוך אף במלוכלך שרי וסמך עמ"ש בס"י. ועיין אות י"ט וכ' וכ"א א"ה מזה · (יט) ולא. עמ"א בשי"ן א' סמ"ו יע"ש דאם אין מקפיד על מימן ומניחו כמה זמן עם המי' לא גזרי' שמא ישחוט : (כ) ויש אוסרין. עמ"א אף דנמשך קולא כמ"ש באות ס"י סמך אמ"ש בס"י דמותר לקנח ידיו דהוה דרך לכלוך כו' : (כא) טוב לנגבם. עמ"א רק טוב לא מדינ' כי בנקי המטפחת לגמרי לא אמרי' שרייתו זהו כיבוסו והר"ב הגיה דאף אם היה איזה לכלוך על המטפחת שרי הואיל והניגוב דרך לכלוך הוא כו': (כב) דרך לכלוך. עמ"א במים מרובים דרך לכלוך אסור דלמא ישחוט עפי' ש"א אות כ"ח ושאני סיפוג ידים דבר מועט יע"ש : (כג) בבגד . עמ"א לא ישים המים בבגד משום כיבוס : (כד) מי רגלים. עמ"א דוקא מ"ר אבל צואה אף דרך ניגוב ודרך לכלוך אסו' דמ"מ יעבור הצואה והוה כיבוס משא"כ מ"ר אין עושה רק שתוכל להתפלל בנקיות ולא מאיס כ"כ ושרייתו לא כיבוסו כשהוא דרך לכלוך וז"ש הר"ב בס"ט ויש אוסרין בכל ענין אף דרך ניגוב אסור שם בצואה : והנה לרחוץ תינוק בי"ט להשים תחתיו הווינדעלין בעריבה כתבתי בט"ז אם נקיים י"ל כדעת המחבר בס"ט דשרי בין להמחבר בין להר"ב כי דרך לכלוך הוא כמו העובר במים עב"י ומ"מ קשה מים מרובים אסו' שמא ישחוט ואולי אין מקפיד כ"כ על מימיו דרך לשהותן עם מימיו כמה זמן ועט"ז אות ו"ו דלמ"ד שוחט ליכא חיוב כ"א מה דניחא ליה במה שנסחט א"כ הוה גזירה לגזירה באפשר ומיהו י"ל בבגד כה"ג הוה כיבוס ועט"ז וכאן אין להאריך : (כה) כדי . עמ"א חילוק בין מ"ר בעין כ"ש בעי רביעית . בין בלועים בבגד די במים שיהא במים טופח ע"מ להטפיח מבטל טופח ע"מ להטפיח מ"ר ועמ"ש בפריי שם יע"ש : (כו) אסור . עמ"א כל שנותנים זהו כיבוסו עב"י ואפשר מים עכורים שאין חזיין לכיבוס שרי ועב"י בזה ול"ע ועשי' של"ד ובא"ר ותו"ש בזה : (כז) דאתי. עמ"א עמש"ל והנה בשאר בגדים משמע כמי דשייך שרייתו זהו כיבוסו עמש"ל ולענין שאר משקין וגם יין אם יש לחלק בין לבן יבואר א"ה בסי"ט וסי"ך ושל"ד וכאן אין להאריך בזה :

שג (א) שמא. עמ"א תו' כ"ו א' ד"ה במה דכל בגדים צריכה לפשוט בטבילה אלא דלא חיישינן אלא בדברים קטנים דלפעמים נושאת בידה משא"כ מלבוש לא תלך ד"א בלא לבוש · (ב) קלועת . עמ"א ואם היא מ"ה או מדרבנן א"ה יבואר שם ועט"ז : (ג) ויש. עמ"א רש"י לפי' הרא"ש שתרפש הקליעה ויוציא החוטין עב"ח ועמ"ש בט"ז א' מזה : (ד) שאינה. עמ"א וכ"כ הש"ך אות ה' ובחדושינו כתבנו מזה די"ל מ"ש הר"ב בי"ד קצ"ח ס"א לכתחלה צריך להסיר אף שאין חוצץ אטו חוצץ א"כ קשה מכאן דעכ"פ חלולין שרי לצאת וי"ל דכל דיעבד שרי לא גזרו בשבת דאי נזכרת מסירה קודם שבת ואי שכחה תטביל בהם דהוה דיעבד מאחר שאם מסירה יש חשש ד"א ברה"ר ול"ד לקושר ומתיר ברה"ר בתו' שם כי הוא מיד וממ"נ משא"כ כאן דאסורה להסירם בשבת קודם טבילה כי שמא שוכחה אחר הטבילה שיש זמן מה שהוא שבת ואתי לאתויי כו' הלכך הוה דיעבד וטובל כקווי"ל ה"ה אריג הסתיר המחבר שם כרא"ב"ר לכתחלה ולא לדיעבד אלא מדשתיק הר"ב בס"ג ובס"א הביא הא דהגהות ש"ד ש"מ דאודי ליה להמחבר וש"מ אף דיעבד חייך כל שאין חלולים וז"ש המ"א ול"ע ובחדושינו כתבנו עוד מזה : (ה) כדי . עמ"א דכל שמקפדת להסירם אף דלא מיהדק חוצץ ועט"ז ג' ולפ"ז צריך לעיין במ"ש בי"ד קצ"ח סכ"ג השיירים וכומים בפנים אין חוצץ כל שאין מקפדת הא מקפדת שלא תטנפם במים עכורים וכדומה אבן יקרה וזהב שלא מעלה חלודה ודאי חוצץ אף דיעבד כבש"ד שם מיהדק לחוד או מקפיד לחוד חוצץ יע"ש : (ו) כלילא . עמ"א שבת נ"ט ב' כשמואל מאן דרכו אשה חשובה לא מחויא וכרי"ף ור"ת ז"ל וכלוי דרים כלילא שרי ולא חילק בנוסחא כמי שרי וא"י למה תלה בס"ג מבואר בתו' שם ד"ה מאן . ובלבוש כ' כלילא שרי דקושרה וא"א להסיר בקל עא"ר אות ס' ופי' בחדושינו הארכנו דהמחבר בס"ד בעיר זהב לא תלא כחכמים דר"א שבת נ"ט ואפ"ה בס"ה כלילא שרי הטעם דעיר זהב חשוב ביותר סברי חכמים דר"א אף אשה חשובה מחויא וכלילא חשוב קצת ואין יוצאת רק אשה חשובה לא מחויא אבל תכשיט שכל הנשים יוצאות בו אף חשובה לא תלא דלא פלוג כו' ועיי' הה"ר ומור"ם מלובלין ז"ל אבל הלבוש סובר כלילא שרי דקשור הוא וא"א להסירם בקל ומש"ה לא חיישינן דלמא שלפא ומחוי ובאמת בגמ' נ"ט ב' אמרו מאן דרכה למיפק אשה חשובה כו' סובר זה לשמואל ואף אין קשורה שרי וכר"א דחכמים בעיר זהב אבל אנן דפסקינן כחכמים דעיר זהב אסור סובר החילוק בין קשור או לא קשור ועט"ז אות ד"ה א"ה שם יבואר עוד : והנה המחבר בס"ז הביא פירש"י ור"ת וי"ל הכ"מ לדינא לרש"י לא חיישינן דלמ' כפל דמחובר היטב בלשון כו' הטעם דשלפה מחויא ובהכרח לחלק בחשוב יותר אסור לאשי' חשובי' וכלילא לא חשוב כ"כ שרי לאשה חשובי' לר"ת עטרה על הראש י"ל הטעם דנפל ואין לחלק בין חשוב ביותר כמי שרי לחשובה כל דליכא למיחש לנפל וכ"מ בר"מ פי"ט ה"ו : והנה בתק"ש ס"ד לשאר ב"א מותר ולרש"י אין הכרע דתרי מיני עיר זהב הוה דנוסקא שרי לכל רק בשבת אסיר ועטרה בראש י"ל אף לשאר ב"א אסו' עתו' שבת נ"ט א' ד"ה ולא י"ל דתוכח מהא דעבד ר"ע לדביתהו ועב"י תק"ש וא"ה שם יבואר : (ז) חייבת . עמ"א הב"ח הקשה על הב"י בתרתי א' מ"ש בנקובה מעמדת קישוריה חייבת חטאת דלאו דרך הוצאה בכך אע"ג בבגדי' י"ל דרך הוצאה בכך לא בלציף או במניחתה נגד פדחתה הוה דרך הוצאה בכך יע"ש ב' הקשה עמ"ש המחבר דאינה נקובה מעמדת קישוריה מותר אף באין תכשיט כלל דליתא כל שאין תכשיט הוה משאוי יע"ש : והנה באות ח' הסיג המ"א עליו דלא הוי משאוי כל שצריך להעמיד קישוריה הוה דרך לבישה ושריא לגמרי דמשאוי לא הוה ולא מחויא דאין תכשיט ודומיא דטבעת הכלים וצירית תוכיח דאין תכשיט כלל ואדרבה גנאי לה שאין לה אלא אחת לפי' התו' שם בשבת סמ"ך א' ד"ה ותיהוי יע"ש וס"ג ב' ד"ה בירית יע"ש ואפ"ה לא הוה משוי דכיון דנושאה לצורך לבישה ה"ה מחט נקובה שמעמדת קישוריה אף שאין תכשיט כלל שרי לגמרי ואפ"ה בנקובה כיון דאין דרך להעמיד בנקובה לאו דרך לבישה הוה ותו חייבת חטאת ול"ד לבירית וכבלים דרך להעמיד בכך לא הוה משאוי משא"כ זה ועיין כ"ץ ולמ"ש א"ש . אבל לו' מ"ש בב"י בנקובה במעמיד קישוריה חייבת קאי אפירש"י אוגרת שערה ותוחבת לתוך הלציף דהוה כחולקת שערה חדא דלא דמי שם לא הוה דרך לבישה כלל משא"כ זה ועוד דמשמע מב"י אף מעמדת קישוריה תוחבת המחט בלציף כמי חייבת חטאת דאין דרך כו' והוה משאוי וכאמור ומ"ש ראיה מדפריך למאי חזיא שם בשבת סמ"ך א' הן לרש"י וחייבת חטאת ואף לתו' ד"ה למאי חזיא למה רגילה מ"מ למאי חזיא השני בשבת למאי חזיא מוכיח כן דחייבת חטאת דהוה דרך הוצאה בכך ומיהו ממ"ש התו' י"א ב' בד"ה ואם דהוה דרך הוצאה בכך הוא בנקובה כי דרכ' לתפור בגדי ביתה והוה דרך אומנתו דחייבת משא"כ באין נקובה קשה ול"ל דמ"מ סבירא להש"ס דחייבת אף בבגדה או בלציף בין נקובה ובין אינה נקובה כל דלא הוה תכשיט ולא לצורך לבישה . והא דתנן שם ס"ב א' ולא בכולייאר מכבנתא קושרת מפתחי חלוקה דמשמע שם דחייבת חטאת אף לרבנן צריך לו' שיצאה במקום אחר ולא תכשיט ולא לצורך לבישה ועא"ר אות ט"ו אמ"ש המחבר בסי"א ולא בכולייאר כו' ובר"מ פי"ט הז"ח לא מצאתיו שיכתוב בכולייאר חייב חטאת יע"ש ול"ע . וא"ה בט"ז אבאר עוד באות זיי"ן : (ח) מותר . עמ"א פירשתיו באות זיי"ן דהתו' כתבו על חולקת שערה לחוד דכל שאין תכשיט ולא לבישה רק לחלוק שערה וודאי הוה משאוי ע"ש ד"ה למאי וברא"ש שם אבל כל שהוא דרך לבישה אף שאין תכשיט שרי לגמרי מידי דהוה כבירית וטבעת הכלים כמ"ש התו' ד"ה ותהוי דשריא לגמרי . והביא דברי התו' סמך א' ד"ה ותיהוי דהוקש' להם אמאי לא משני ממעמדת קישוריה וטס יש לה וחיישינן דלמא מחוי ותירצו דאם מעמדת קישוריה לא מניחתה נגד פדחתה ולא הוה תכשיט ולא מחוי ולכך משני שחולקת שערה ויש טס ובשבת מניחתה נגד פדחתה ומחויא וכ' המ"א דאם עשויה כך כעין של שריסלתכשיט אע"ג דלית בה טס ומעמדת קישוריה אסור עכ"פ דלמא מחויא אע"ג לצניעותא היא מ"מ הואיל והעמד' קישוריה שתוחבת בלציף לא מגליא מיד כמו בירית דלא מגליא מיד ע"ש תו' ד"ה ותהוי וס"ג ב' ד"ה בירית יע"ש לשיטתם בד"ה הואיל ואף לפירש"י ז"ל אוגרת השערות דל"ד לבירית דמיד נראה שערה ודמי לטוטפת בזמן שהן תפורין בשבכה דלא מגליא כו' כאמור מ"מ מה שמקשה מבירית לשיטתם כו' ועא"ר אות י"ג : וכ' המ"א עמ"ש הסמ"ג והה"ת דאם מעמיד קישוריה לא תלא ופטורה מיירי שיש בה תכשיט וכתו' שם ד"ה ותהוי וס"ג ב' בירית כל דדמי לבירית דלא מגלי מיד חיישינן דלמא שליף ומחוי בתכשיט כו' והשמיט המ"א בתיבו' שכתבו התוס' ד"ה ותהוי אלא ט"ס אפשר דבימי הש"ס לא היו רגילין במחטין להתקשט כ"א ביש טס משא"כ בזמנינו ראינו הרבה מחטין שקורין אשפילק"ה ובראשה אבן טוב וכדומה תוחבין בלציף לנוי כו' ועם זה מתישב מ"ש המחבר לא תלא במחט נקובה וחייבת דלאו תכשיט ואף מעמדת קישוריה תוחבת בלציף הואיל ואין דרכה ל"ד לבירית וטבעת הכלים. ובאינה נקובה מעמדת קישוריה שרי אף בתכשיט דלשיטתיה בב"י כל לצניעותא לא שלפי ומחוי' והבי' דברי רי"ו כל המעמיד קישוריה אף אם הוא תכשיט שרי וביותר ממה שצריכה אסורה כמ"ש בסי' ח ומ"מ צריך להזהיר לנשים כו' וכדבעינן למימר א"ה בט"ז אות ז"ח מזה וא"ש דאין מעמיד קישוריה אסור ולא חייבת דהוה תכשיט וא"ש קושית הט"ז באות ח' וא"ה שם יבואר: (ט) יצאת. עמ"א גמר' ס"ב א' ועשי' ש"א ס"ט וא"ה בט"ז יבואר עוד : (י) ובלבד. עמ"א בב"י בשם ה"ר פורת ובד"מ ה' ל"ע אם מותר ליתן קש לכתחלה בסנדל בשבת ובא"ת התיר ליתן לכתחלה קש בשבת ועיין אות י"א דהכי אסורי דנראה כמערים בתבן שבסנדל לא נראה כמערים עב"ח ולבוש ומיהו אם פנטיל"ש שלנו יש חששא דנפל ואתי לאתוי ודוק' מנעלים דלית חשש' שיפול. ותבן מוקצה הוא עמ"א ש"ח כ"ג קש שלנו שתמא עומד לאכילת בהמה או לשכיבה יע"ש וא"ה שם יבואר יע"ש : (יא) לא. עמ"א משום רפואה ע"ג כלי שרי אבל התוס' בשבת דף ס"ד ב' ד"ה ובלבד הטעם דנותנת לתוך פיה כמערמת להוציא יע"ש אסור אף ע"ג כלי : (יב) ובבתי שוקיים. עמ"א לי העני צריך התבוננות בדבריו הקדושים. הנה בבתי שוקיים הוא ר"י בטור. והמ"א שיילמ"ש באלעדה בזרוע ובשוק דלאו תכשיט הוא כמ"ש התו' בשבת א' ד"ה ותהוי כבירית ובדק ס"ג ב' ד"ה בירית וע"ש ולפ"ז ה"ה של זרוע לאו תכשיט הוה ושרי דלא מחויא ולרש"י מחויא אלא מגליא שוקא ובזרוע מחויא ול"ע טובא דא"כ זרוע (טמא) אמאי יוצאה בשבת לתו"ש טעמא יהיב למלתיה יע"ש ויש לייטב זה ומיהו באמת זה וזה בשתיים בירית וכבלים אלא בכבלים יש שלשלת ובלא שלשלת לאו תכשיט הוא לתו' ומש"ה שתם כאן שיוצאת ומ"מ למה השמיט כבלים. ומ"מ אמאי לא שריפ' אי היא סברת הר"מ ז"ל פי"ט מה"ש ה"ה כל תכשיט שאין דרכה להראותה שרי לפיכך אלעדה בזרוע ושוק יוצאין משמע דתכשיט אפ"ה לא מגליא זרוע כמו שוק וכרש"י בזה וממרוצת דברי המ"א ז"ח משמע שסובר כהב"י בש"ע ואם אין מעמדת קישורי' אסור ופטור' בתכשיט ובמעמיד מותר כמ"ש בספרו האחרון עור"מ פ"ט מכלים ה"ה טבעת אחת נקרא בירית וטהור' בכלים שלשלת כו' קשה קצת דמסיק זה וזה בשתים וגם שם משמע דוקא שלשלת ואין להאריך ומ"ש המ"מ שם דשמע מדברי רש"י ודוק' שוק לא זרוע ופירשתיו בחדושי בב' אכפי הפוסקי' דמפרש דלא מגלי' שוק' וכבר פירש כן במשנ"ה שם דשקלא וטרי' אי יוצאין ג"כ ולכאפי' גם כאן והר"מ סובר דעיקר שקל' וטרי' אטהור' כו' עוד פירשנו כי רש"י בפי' מטות (במדבר ל"א פסוק נ"ן) אלעדה של רגלים וצמיד של יד הרי דשם אלעדה שייך יותר לשל רגלים וטמא לרש"י ולמה לא פי' בגמ' בירית זו

עט"ז בס"ז (ע"ש ס"ד) ובתו' שבת כ"ו ב' ד"ה הכא יע"ש ועב"ח והכלל בזה דכל שמהדקת מתראה כבעלת בשר אף שאין מוזהבים אסו' משום חלילה כפרש"י כ"ז א' ד"ה חבקין יע"ש ואם רפוים אם חשוב אסו' דמחויא כבש"י ואם אין חשוב ורפוי שרי עב"ח שם. וא"כ ל"ק קושית התו' דיש ב' מיני קטלא איכוי ואי לא חשיב ע' שבת נ"ט א' מנקט' פארי :

והנה המחבר כתב לא בטוטפת וסרביטין באין תפורין דלמא שלפא ומחוי אבל תפורין בשבכה שרי כפי' הטור אבל הר"מ ז"ל בפי"ט מה"ש ה"ו והב"י כפי המ"מ שם טוטפת וסרביטין הטעם דלמא נפלו ואתו לאתוי ד"א וכל שתפורין זה בזה דלא נפלו שרי אבל רש"י והר"א ז"ל סוברים שמא מחויא תכשיט ודווק' בשבכה דלא מגליא שערה ומ"מ א"י למה שינה המחבר וכ' תפורין בשבכה ה"ה קשורים בשבכה שרי כמ"ש הטור והלבוש בס"ב כתב קשורים שרי ובס"ה כלילא שרי דקשור הוא ובס"ו דסקיא קשור הוא ויש בו עורה כו' סובר כל שקשור ליכא למיחש דלמא מתירתו ומחויא דתזכור שהוא שבת והא דטוטפת דווקא בשבכה הוא ל"ד אלא דרכה לקשרה בשבכה וא"כ כל דקשור שרי והמחבר סובר אף בקשר כל שמותר להתיר בשבת ותכשיט חיישינן דלמא שלפא ומחויא א"כ דווקא בשבכה ואפשר ה"ה קשור בשבכה ל"ד תפוריין ודסקיא בס"ו אין כ"כ תכשיט חשוב למשלף ולמחוי הלכך כל שקשור דלא משליף מעצמו ונפל תו לא חיישינן שמא יפיל ועמ"א אות ו' וכאן אין להאריך יותר ובחדושינו הארכנו. ומ"ש הב"י שכך הם דברי הר"מ ז"ל ל"ע קצת דמשמע הטור והר"מ מחולקין בפירוש טוטפת וכדכתיבנא. ועיין שבת נ"ז אמר רב הונא עניות עושין לבעונין ועשירות כספוזהב לכאורה לתירוצא דמשנה תנן בזמן שאינן תפורין משמע זה בזה וכאן הקבועין ב"ה בשבכה לז"א מתני' לבעונין לא חשיבי של לבעונין ותפורין זה בזה סגי ובריית' בכסף וזהב דווקא ב"ה בשבכה ובר"מ א"א לומר כן שכ' בה"ו וה"י כספוזהב גם בשבת ש"ה לבעונים כמי חשיבי ול"ע בכל זה : עוד רגע אדבר כל מה שאסרו חז"ל לצאת לאשה מפני חלילה אפשר אף אנדרוגינוס דשכיחא טבילה ביה מטמא באודם כאשה אבל טומטום ספק זכר ונקיבה י"ל בדרבנן ספיקו לקולא ועל זכר לא גזרו אף במידי דחייץ כי לא שכיחא ביה טבילת מצוה ע"כ אף בזמן התלמוד שהיו אוכלין חולין בטהרה אבל אשה אף זקינה ובתולה לא תלא עט"ז אות ב' כ"ש בתולה מפני טבילה לחולין ולקדשים כדאמרן כאן : ו יוצאת . עט"ז הם דברי הר"ב בהג"ה ועמ"א אות י"ו והוא מתו' כ"ט ב' ד"ה נימי וא"ה שם יבואר עוד : ז מעמדת. עט"ז הביא דברי התו' שבת סמ"ך א' ותו' חולקין שם על רש"י בכמה דברים ומה שנוגע כאן לענינינו הוא זה דלרש"י כל לצניעותא לא שלפא אף אם הוא תכשיט כמו בירית יוצאין בה ובכבלים דלא יוצאין בה לרש"י הוא הטעם דאם שלפה אחת עדיין נשאר אחד ויחזיק בתי שוקיים או דכבלים יש בהם שלשלת ואין קבוע בהם חיישינן דלמא שלפא שלשלת ומחוי ובירית במקומה עומדת כמו שיראה הרואה שם בס"ג ב' ד"ה בירית וד"ה ועשו להם דכי שקלית שקלית לשלשלת עדיין בירית במקומה עומדת יע"ש ותו' שם ד"ה בירית לא הוכח להם בזה דתיכה לרב הונא שם אבל למה דאמר מעיקרא בירית באחת כבלים בשתים מ"ל אלא הטעם דבירית אחת גנאי לה שאין אלא אחת ולא מחויא ושתים תכשיט דלמא מחויא ועמאים ג"כ מה"ט ואף דמגליא שוקה הואיל ולא מגליא מיד ל"ד לסנביטין ותפורין בשבכה כי שם מגליא מיד מותר משא"כ זה דלא מגליא מיד אסור בתכשיט דלמא שלפא ומחויא והמחבר בסט"ו כתב ויוצאין באלעדה שבזרוע ויש מי שאוסר וכמו שכ' הט"ז באות י"א דיש אוסרין הוא דעת רש"י בבירית דלא מחויא דלצניעותא הא של זרוע מחוי אבל לתו' זרוע כמי שרי וכדבעינן למימר שם א"ה והשתא הנקרואה שם שם כדיעה א' שם כתו' דבירית לאו טעמי' דלא מגליא שוקה כו'. וכ' הט"ז דעת התו' והרא"ש כו' כי הרא"ש ג"כ ממש כתו' סובר דפי' אוגרת שערה תוחבת בלציף והוא דומי' דבירית דלא מגלי' מיד בתי שוקים כו' הוסיף קצת תיבות יותר ממ"ש התו' ד"ה הואיל ופי' לדברי התו' דלרש"י אוגרת כורכת שערה א"כ מיד מגלי שערה מה לו להזכיר בירית הי' להקשות מרים פרקין בזמן שהן תפורין (בשבכ"ה) שרי דלא מגלי שערה ה"ה זה אלא אוגרת תוחבת בלציף ולא מגלי מיד ומש"ה פריך מבירית והיינו כתו' דבירי' לאו טעמי' משום דמגלי אלא שאין תכשיט הא כל שהוא תכשיט אף דמגלי הואיל ואין מיד אסיר בתכשיט והשיג הט"ז על הב"ח ז"ל בתלת' א' מ"ש על המחבר דמעמד' קישוריה באין תכשיט אסיר דהוה משאוי וכי דפטורה שלא כדרך הוצאתן באפשר מ"מ איסור' איכא וז"א דהתו' ורא"ש כתבו כן בחולקת שערה לבד דהוה משאוי לא כה"ג דהוה דרך לבישה גם מ"ש בנקובה אין חייבת חטאת דלאו דרך הוצאה באשה הוה דרך הוצאה בכך בבגדה וה"ה בלציף י"א דהוה דרך הוצאה הואיל ובאינה נקובה תוחבת שם להעמיד קישוריה או חולקת שערה ה"ה בנקובה הוה דרך הוצאה בכך ומ"מ לאו לבוש הוה דאין דרך בנקובה וכ"כ המ"א באות זיי"ן וה' קצת בע"א דהוה כאומן דרך אומנתו ומה לו בבגדה או בלציף יע"ש ועיי' ש"א במ"א אות י"ט ל"ד לאשה דרכה בלציף ג"כ להוליך מחט נקובה כדאמרן. עוד הקשה עליו דזכר דברי רש"י לפסק הלכה משמע כל לצניעות' כבירית אע"ג דאין מגלי בתי שוקים מיד שרי אף בתכשיט וגם הוא תכשיט אסיר בטעמדת קישוריה בתוחבת בלציף (הא כורכת שערה שרי כמו סנביטין בזמן שהם תפורים בשבכה שבת נ"ז א"ב) ובאין תכשיט שרי באין נקובי' כל שהוא דרך מלבוש ואפשר ה"ה וכ"ש בכורכת שערה דמ"מ דרך מלבוש הוא שלא יראה שערותיה ומ"ש הט"ז מלת ואפי' אינו תכשיט כונתו אף שאין תכשיט הוא אפ"ה לא הוה משוי לא כהב"ח אבל בתכשיט אדרבה אסו' הוא לתו' ורא"ש והמחב' כאן ודלא כמ"ש בב"י בזה דאף בתכשיט שרי שזה לרש"י וכאמור. ולפ"ז מ"ש המחב' דמעמדת קישוריה שרי באין תכשיט ובאין מעמיד קישוריה י"ל פטור אבל אסו' דאין דרך הוצאה בכך ודוק' נקובה שתופרת בגדי ביתה משא"כ אינה נקובה אלא שהסו"ז ז"ל סובר דאינה נקובה כמי דרכה בלציף לחלוק שערה או לפעמים במקום קישוריה ומש"ה אף אינה מעמדת קישוריה חייבת חטאת וא"ה באות ח' אבאר עוד. ואם. עט"ז אזיל לשיטתיה באות ז' כי המחב' כאן כש"ע ס"ט וסט"ו (בט"ז יא) פוסק כתו' ורא"ש דתכשיט אפי' מעמדת קישוריה אסו' דמחויא ול"ד לטטפ' וסנביטין דמגלי' מיד משא"כ בתוחבת בלציף הוה כבירית וכבלים כו' וא"כ חייבת חטאת כמי אף באינה נקובה מדפריך בשבת סמ"ך א' למאי חזיא בשבת והיינו חיוב חטאת כפי' התו' בד"ה למאי יע"ש וא"כ הי"ל חייבת חטאת כמו בנקובה הוה דרך הוצאה בכך כמ"ש באות ז' אף באינה נקובה ועמ"א ז"ח. ורא"ש פי' בשבת למאי חזי' שתוכל לצאת בה והלא אין תכשיט ובתו' ד"ה למאי פירשו והוי משוי דחייבת חטאת אבל מרא"ש משמע דמפרש למאי חזי' ומאי ס"ד שתוכל לצאת בה דאילטריך לאשמעינן דלא תלא ועי' פנ"י ובחמד משה וא"כ אין ראיה דחייבת חטאת בחולקת שערה ואין מעמדת קישוריה באין תכשיט די"ל דהוה שלא כדרך הוצאה ול"ד לנקובה דהוה אומן דרך אומנתו עמ"א ז' והביא דברי הטור ופירשו דלכאורה בבא דסיפ' ולא תלא באינה נקובה ואם יצאה פטורה היינו באין מעמדת קישוריה והלא כבר אמר כן ברישא ובב"י כ' דכבר נתבאר היינו דבאמת כפול הוא וזה לא עת רש"י אבל למ"ש הט"ז באות ז' וח' דהטו' כרא"ש ותו' דבתכשיט אף במעמדת קישוריה אסו' כל היכי דלא מגלי' מי"ד שערה בטטפת וסנביטין התפורין בשבכה כבס"ב א"כ א"ש דתחלה אמר לא תלא במחט שאינה נקובה באין מעמדת קישוריה אפי' בתכשיט דפטור אבל אסור ובאין תכשיט חייבת חטאת (כפי' התו' ד"ה למאי משאוי הוא) ומעמדת קישוריה דאין דרכה בכך למהוי תכשיט בנקובה כמו טבעת שיש חותם דאין דרכה בכך והדר אשמעינן באינה נקובה ובמעמדת קישוריה ותכשיט אסור דלמ' שלפה כתו' ורא"ש וא"ש הכל דברים' מיירי באין מעמדת קישוריה וכאן אשמעינן אפי' במעמדת קישוריה בתכשיט אסור דלמ' שלפה כאמור ואין כאן דברים כפולים והט"ו קיצרו שהיה להם לבאר באינה נקובה ואין תכשיט ואין מעמדת קישוריה חייבת חטאת ג"כ וקיצרו כו' וזהו כוונתו ז"ל בכאן. והבי' דברי סמ"ג ופירשם דיש חילוק בין מתגלה שערה מיד או לאו ופירשתיו יפה בט"ז או ז' ובמ"א ז"ח יע"ש. כי בגילוי שער מיד דמי' לס"ב בטוטפת וסרביטין שתפורין בשבכה שרי בתכשיט כו' ויהא קושית התו' ד"ה ותהוי יע"ש ובחדושינו הארכנו וכאן אין להאריך וא"ה באות י"א ומ"א י"ב וט"ז אבאר עוד : ט ילדה. עט"ז וזקינה בשל ילדה שבח לה ואתי למחוי והשמיט דעת הר"מ ז"ל שהתיר ילדה בשל זקינה עב"י מ"ש המחב' בסי"א לא תלא בכולייאר משמע אם יצאה פטורה ובשבת ס"ב א' וחכמים פוטרין בכולייאר משמע כולייאר מודים דחייבת חטאת פירשתיו במ"א ז"ח ובט"ז ז"ח עא"ר אות ט"ו ומ"ש המחב' יוצא' בחוטי שיער באין קליעתה וכן שערותיה ובקלועים אף חוטי צמר שרי עש"ח. שוב ראיתי מ"ש המחב' כאן לא תלא זקינה בשל ילדה וילדה בזקינה תרוייהו דמחכי עליה לפי' הב"י ולפי' הר"מ הוא דמפרש זקינה בילדה אחוי יע"ש ועי' לבוש כאן וא"כ ק"ק מ"ש הט"ז דמחכי וילדה בשל זקנה וגם זקנה בשל ילדה מחכי עליה שאין ראויות לה. בד"מ אות ז' בשם הגהות אלפסי החדשות מותר לנשואה לצאת בפיאה נכרית מגולה לרש"ר בחול דאין שיער באשה ערוה כ"א אלא המדובקים לבשרה אע"ג דעבדה לקישוט שתראה כבעלת שיער יע"ש וכ"כ בשס"ג הביאו הב"ש ד"ל"ג באורדוראיה משנת יוצאה בפיאה נכרית כו' יע"ש והוא ז"ל האריך לאיסור ומיירי במכוסה בלציף וכ"כ הררי"י קאלין עלין בזיגזיגי' כה"ג ושכ"ג בזה. ועמ"א ע"ה אות ה' לעניין ק"ש בזה. והנה אם רואה שיער האסו' בק"ש אם נא' דחוז' וקורי' באפשר א"כ ה"ל בפיאה נכריות ספק תורה כי ק"ש מ"ה הוא וכל דלא יצא מדרבנן אף מ"ה לא יצא כמ"ש בפתיחה כוללת בשם תו' סוכה ג' א"כ לא קיימת מצות סוכה וברכות י"א א' בתו' ד"ה תני וי"ל הואיל ועיק' הספק בדבריהם לקולא ה"ה אם יוצ' ממנו ספק תורה אפשר דלא גזרו אספיקן. ועי"ד ק"י כל שספק ע"י גלגול דרבנן לא הוה לקולי' ה"ה כאן לשיפסוקי' ע"ה אם צריך לחזו' ולקרות יע"ש: י שלא. עט"ז כ"כ התוס"ד ב' ד"ה ובתוך דלא כרש"י ועשי' ש"א סי"ג יע"ש: יא ויש. עט"ז כ' זה לפמ"ש באות ז"ח דהמחב' ס"ט שם כאן כתו' כדף ס"ג ב' ד"ה בירית וסמ"ך א' ד"ה ותהוי כו' יע"ש דבירית יוצאין דלאו תכשיט וה"ה של זרוע שרי ולרש"י בשוק לא מגלי' ובזרוע מגלי' ועב"י כאן בשופסקי' ובמ"מ פי"ט מה"ש ה"ה יע"ש ומיהו י"ל דאין ראיה כ"ב די"ל דאף דלדעה א' כאן שפסק בירית יוצאה דתכשיט ולא מגלי' שוקי' ה"ה זרוע לא מגלי' זרועותיה ורש"י כ' דוק' שוק לא מגלי' וא"ה במ"א אות י"ב אבאר עוד בא רדמזה וכאן אין להאריך: יב חוץ. עט"ז משמע אף למ"ד בבית אסו' אפ"ה כבול ופיאה נכריות אף לחצר שאינה מעורבת שרי שלא תתגנה על בעלה ומ"ש המחבר פיאה נכרית שקולעת בתוך שערה ע' בטור ולכאורה פיאה נכרית פרו"ק מכסה בפ"ע ועי' ב"ש ל"ג ועשי' ע"ה. והנה למה שהביא הט"ז ז"ל באות ז"ח וי"א דהמחב' כאן פסק כתו' דתכשיט להעמיד קישוריה אסו' כמו כבלים כו' בסע"ו עד שהוצרך לו' באות ח' [דהמחבר] מ"ש המחב' בס"ט אסו' וחייבת חטאת א"כ מ"ש כאן בס"ח יש להזהיר לנשים שלא יצאו ביות' מכדי צרכנו בב"י בשם רי"ו ומהרי"א דמחוי כו' וכאן בס"ט אם נא' דפוסק כתו' בתכשיט אף במעמיד אסור בס"ט ה"פ יות' מל כו ישמטו לנו ולצרכנו לא ישמטו לנו או מחוטין שלנו אין בהם נוי כמ"ש המ"א באו' ח' וא"כ כ"ל שרי ויות' מכ"ל אסו' משום משאוי ואין ללמוד עליהם זכות רק מוטב כו' בכרמלית דרבנן (בד"ת מפורש לא מוטב) ואפשר הא דאמרינן בכרמלית לא גזרו הוא גזירה דלמ' מחוי' אבל מה שאסו' משום הוצאה לאחר יד אסו' וי"ל דוק' מה שחייב חטאת מ"ה גזור בכרמלי' ומיהו לצאת במחט נקובה בקישוריה אסורה משום משאוי כמ"ש המ"א והט"ז באו' ז' ואין זכות רק

מופג ובניטל חור״ה שקורין פרס״מור מע״ם י״ל דשרי עיין סעיף י״ט ואי״ה במ״א ע״ו יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך: יג יוצאה עט״ז ופרש״י שבת ס״ו ב׳ שקורין קיטא״לא ושם בגמ׳ והוא דאיכוין ולא גרעו והוסיפו ושם בעי׳ דלא איפשט׳ מסקל דמסקל מאי תיקו והשמיטו הט״ז ובר״מ פי״ט מה״ש הי״ד השמיטו ולכאורה בכרמלי׳ תיקו בדרבנן לקולא אבל במ״א ס״ח אות כ״ז משמע דאסו׳ בכרמלי׳ בקמיע שאין מומחה וכ״ה אבן תקומה לרפואה הוה כקמיע מומחה כמ״ש בע״ז הא מסקל דמסקל הוה כקמיע שאין מומחה ואסו׳ ברה״ר וה״ה בכרמלי׳ . ורש״י שם ד״ה ולא שידוע לה שהיה מעוברת אפשר כוונתו שמא תתעבר היינו בספק הא יודעת ודאי שאין מעוברת למה תלא וכן שמא תפיל לכאורה ברגילה בכך כמו בקמיע בש״א הכ״ה ומכתימ׳ הפוסקים משמע אף לא הוחזקה בכך שרי : והוי יודע בי״ט מותר בקישוטין ואף באוכן דמתייכי ושלפ׳ וילדה בשל זקיקה לאו גלאי ממש היא דלמה יוצאה ומיהו מחט נקובה או אינה נקובה ויות׳ מלרכו י״ל דהוה כטלטול אבנים ואי״ה בתקי״ח יבוא׳ זה עמ״א שם ב׳ :

שד א כשתלוי בצוארו עט״ז הבי׳ דברי הטו׳ בטיט בצוארו מותר דלמ׳ ניחוש שיביא בידו מתירא מרבו

כמ״ב כמ״א אות ע׳ כשעשה לו רביה (ובעשה לעצמו אסו׳ דיביא בידו דלא יכירו שהוא עבד כמ״ש באו׳ י״א)ואי מפסיק שביק ליה וליכ׳ למיחש שיבי׳ בידו במפסיק שירא מרבו דלא תיקנוזה שבידו אין סי׳ עבדו׳ וליכא למיחש שיקפול טליתו שלא יראה החותם בצוארו או במפסיק ויקפל טליתו שלא יראה רביה דבצוארו אכתי רואה רבו ואהדיס עיין לבוש ובכסותו בשל טיט נמי אסו׳ דמפסיק מקפל טליתו מרבו וניח׳ ליה טפי בקיפול יש לו התגללו׳ מפני רבו שיוכל לילך בטוב עב״ח ותו׳ שבת נ״ח ד״ה דלמא : כ׳ הב״ח דמשמע לרה״ר אסו׳ הא לחצר מותר ועיין א״ר א׳ שזה להמואל דכבול דמתני׳ כבלא דעבד׳ ותנן לרה״ר הא לחצר מות׳ משא״כ לר׳ אבהו דמוקי כיפה של למר וכ״פ המחב׳ בס״ג הא כבלא דעבד׳ אף לחצר אסו׳ ומיהו למ״ש בס״ג סי״ח לדידן לית רה״ר יש להקל עכ״ל א״ר ובחדושינו כתבנו מזה דהא״ר ינאי אי כיפה וכ״ש כבלא מטמע דיו לבא מ״ה וכבלא בחצר שרי ובתו׳ שם ד״ה אי קירת רוח לרביה בחצר שרי ומשמע לכרמלי׳ אסו׳.אבל למ״ש הרשב״א בחדושיו והר״ן ז״ל י״ל דבאשה גזרו בחצר שאינה מעורבת אטו״ג דהוה גזיר׳ לגזירה וכמה השסות וכן כרמלי׳ מ״מ אי לא הא לא קיימא דבהולה לצאת ולהתנאו׳ ויוצאה לרה״ר ג״כ משא״כ עבד נהנה שלא יצא לרה״ר בחותםוזכור הוא הלכך י״ל אף בכרמלי׳ לא גזרו דהוה גזירה לגזירה וזכור הוא וא״ם בדפג״ז תנוולא בכבול לרה״ר משמע לכרמלי׳ שרי ובדפס״ד ב׳ בכבול ופיאה נכריו׳ אל חצר הא לכרמלי׳ אסו׳ (ע״ם תוי״ט רבי ענני) משום דרישא כי כבלא דעבדא או כיפה וכ״ש דעבדא ובס כולל לשתיהן משום הכי דוקא לרשו׳ הרבים אסו׳ הא כרמלי׳ים בא׳ מהן דעבד׳ שרי וזכו׳ הוא בסיפא כבול דאשה דוקא לחצר הא כרמלי׳ אסו׳ דשוכחת ויוצאת לרשו׳ הרבים גם כן להתנאו׳ וז״ם רש״י שם כבול סיפא לכ״ע דאשה והוקשה להם לתו׳ כ״ז ב׳ ד״ה אי ומהרש״א ומור״ם מלובלין הוקשה להם תיפוק מרישא דעבדא לחצר שרי ו״ל דרש״י כוונתו להיפך דסיפא לחצר הא לכרמלי׳ אסו׳ באשה כו׳ ובחדושינו הארכנו עוד כתב הב״ח בעביד לנפשיה אסו׳ בצוארו ג״כ דמסירו וכמ״ש הר״ב בהג״ה דאיןמתירא מרבו ובכסותו הטעם דמקפל שלא יראה שהוא עבד ושם משמע דמסירו מכסותו וצ״ע קצת ולמה לא כמ״ש וסיים שם בחצר שרי בכל ענין היינו אף בעביד לנפשיה ולתו׳ שם ד״ה אי הטעם דקורת רבו ובעביד לנפשיה צ״ם זה אבל למ״ש בשם הב״ר והר״ן א״ם דהוה גזירה לגזירה וזכור הוא ואי״ה במ״א יבואר עוד בזה: ב ובשל.עט״ז והנה עבד ערל שלא מל וטבל לדיעה א׳דאסו׳מ״ה לעשו׳מלאכת רבו א״כ י״ל דאסו׳ בחותם של מתכות דאי מפסיק מייתיה לרביה וע״ד רבו הוא עושה ואסו׳ וכמ״ש הלבוש בהדיא אבל בשל טיט בכסותו דיקפל דמרתת מרבו ולא ניחא ליה לרבו בכך שרי בעבד ערל ולפ״ז נהפוך הוא כחותם דמתכו׳ בעביד רביה אסו׳ בכסותו ובצוארו דרבו מקפיד על השברים ומייתי לרביה ע״ד רבו ועביד לנפשיה שרי בכל ענין דלעצמו רשאי לעשו׳מלאכה ובעבד שמל וטבל בעביד לנפשיה אסו׳ בכל ענין בין טיט ומתכות כדברירנא ואי״ה במ״א אבאר עוד : ג שהוא. עט״ז וכ״כ המ״א אות י״ב אע״ג דקנוי קנין עולם הואיל ויש לד דיכול להפקיע עצמו אפשר הוה כשכיר.ולענין מומר לעכו״ם וקראים עיין מ״א אות ח׳ ואי״ה שם יבואר:אם שפחה מותרת בטיט בצוארה י״ל טבילה וממחי במיא ומסירה עסי׳ ש״ג ס״א ומרש״י נ״ח א׳ ד״ה חותם וטושין מטיט תי׳ קושית תו׳ ד״ה והאמר ותי׳ אמאי לא במתכת ש״מ דשפחה שריא בטיט

בצוארה בשעבוד רבה ובחדושינו הארכנו :

שה א או הוה. עט״ז (כל״ל לא הז) והכלל כל אאין נשמרת בכדאו נטירתא ביות׳ הוה משאוי משא״כ

שמירה ביעוני׳ אע״פ שביתה נשמרת בפחותה א״א לצאת כ״כ הב״י בשם רבינו ירוחם ועמ״ש אי״ה באו׳ ב׳ : והנה שביתת בהמתו עשה למען ינוח שורך וחמורך (שמו׳ כ״ג י״ב) ולא תעשה מלאכה אתה ובהמתך(שמו׳ כ״ד יו״ד) ללאו דמחמר תו״דף כ״א ב׳ ד״ה במה אבל הלבוש כתב לא תעשה מלאכה ושורך וחמורך והוא(דברים ה׳ י״ד) וברמ״ו ס״ג לא תעשה מלאכה ובהמתך א״כ למען ינוח תרוויהו (שמות ד׳ וכ״ב)ובר״מ פ״ך כ״א מה״ש אסו׳ להוליא משא על הבהמה אנא׳ למעןינוח שורך וחמורך וכל בהמתך לא מלאתי המקרא כן לא בשמו׳ ולא בדברים יע״ש ובס״ך י״ד קנ״א אות יו״ד שביתת בהמה לאו לא תעשה מלאכה וכל בהמתךוהא בדברו׳אחרונו׳ כי בראשונו׳ללאו דמחמר ולחרישה שחייב האדם סקילה ובכ״מ פ״ך מה״ש ה״ג בשם הר״ן משמע שביתת בהמה לאו וברא״מ (שמו׳ כ״ג י״ב) תן לו כי ז דמיות׳הוא כ״מ שם והיינו דשביתת בהמה או ככלל בדברו׳ ראשונו׳ או באחרונו׳ ואם עבר על שביתת בהמה לוקה מכו׳ מרדו׳ אע״ג דלא עביד מעשה ככל כמ״ש כ״פ ונפסל לעדות מדרבנןואם נשים מוזהרים על זה למ״ד לאו פשיטא ואףלמ״ד עשה וקידוש היום אתקש שמירה וזכירה מ״מ יליף מיניה דלכל מילי דשבת שוין אנש׳ ונשים עמ״א סי׳ ר״ית בק״ז ומ״א י״א ו׳ יע״ש : וממ״ש הר״מ ז״ל שם בחרישה וכי ל״א בה עפר״ח סי׳ תל״ה שהחורש כלי מחרישה בידו כגר זקביד החולב והיינו שאוחז בקןמשא״כ בשאר מלאכו׳כמו טוחן בבהמו׳ כל שאין עושה מלאכה בידים לית ביה כי אם לאו דמחמר : ב וחמרא לובא.עט״ז הנה כתב שם רסן יש בו כמה מינים אבל לא שיהא דווקא׳רסן פרומביא.ועב״ח ומ״א אות ב׳וב״ח כתב דסוס וגמל יוצאין בפרומביא ופרד וחמור שוין דאסורין בפרומביא שהוא רסוודלא כש״ע שכתב גמל רק באפסר וסוס ופרד וחמו׳ ברסן שהוא פרומביא דנהטוקסוא יע״ם והט״ז כתב דגמל פרומבי׳ לא מדתני חבת נ״א ב׳ לובדקים וגמל באפסר ולא פרומבי׳ ש״מ משום גמל נקיט לה ובחדושינו כתבנו מזה דבמשנה י״ל לובדקים פרומביא די לו וכ״ת דדי לו אף באפסר א״כ סוס בשיר נמי קשה ובריית׳ י״ל ג״כ ומיהו הא דאסו׳ חמור שעסקיו רעים מהו לצאת פרומביא הא שתם חמור וודאי לא וכהאין להאריך ומ״ש סוס פרומ״ביא בתוי״ט אמר שמואל כ״ב א׳רסן י״ל אינו פרומביא כמש״ל: ג לפי.עט״ז והיא דעת הר״מ ז״ל עב״י דל״ד לאפסר שהוא בראשו : ד לצאת . עט״ז עיין אות ב׳ועב״ח נכוי אי אסו׳ כרש״י אי כתו׳ ומספק יש להחמי׳ משמע דהוה איסו׳תורה מצוי על בהמה ואף איסו׳ עשה נסתפקנו בו אי החמירו בעש׳ מספק ד״ל דיל׳פמן ממזר מדגלי ספק מות׳ הא שאר איסורין אסו׳ י״ל דווקא לאו לא עשה דקיל מיניה כמ״ש ריש יבמו׳לאו ל״ת חמור מיניה ולעיל כתבנו אי שביתת בהמה לאו או רק עשה: ה חמור עט״ז בגמר׳ שבת נ״ג א׳מ״ש במרדעת אוכף קטנא״י עירוסו כי משמע מרדעת על כל הגוףומחמם לכוליה ואוכףקטן רק במקום אוכףומ״ש קשורה מע״ם הא בשבת עסוס׳דף נ״ג א׳ ד״ה והוא לרש״י משאוי משמע לכאורה מ״ה ועיין מהרש״א שם וכ״ד ב׳ותו׳ כתבו דמחזי כמכוין להוצאת מרדע או מוליךלמקום רחוק ולפ״ז אף בעבר וקשר בשבת או יש לו עבד עכו״ם וקשר אסו׳ לרש״י יש חשש איסו׳ תורה כ״ז דלא גלי בקשר מע״ם לא הוה מלבוש וכ״כ מפי׳ המשנה אם עבר וקשר אסו׳ והוא כירוש׳ ובמ״מ פ״ך מה״ש הלכה יו״ד הביא דברי הרשב״א דטעם משמע בב״ח ובפי׳ המשנה משמע דבלא״ה אסו׳ ובחצר דל״ש הני טעמים הא אמרינן טעם ירושלמי ומש״ה בש״ח הביא טעם ירושלמי והיינו בחצר(וכ״כ הלבוש בע״ת בח״לר) אבל הלבוש בש״ז כתב ג״כ טעם ירושלמי ועיין א״ר אות ו׳ יע״ם . מ״ש המחב׳ ושאר בהמו׳ אסורו׳ כתבו ז״ל מדאמר חמור דווקא וא״ל רבותא אף חמור דקרירא ליה וצריך חימום אפ״ה דוקא קשורה מע״ש דגלי דעתיה וכ״ש שאר בהמו׳ י״ל דתנא אהיתרא מסדר.ובחדושינו כתבנו מזה יע״ם : ו אבל.עט״ז עיין הסוגי׳ בגמ׳ נ״ג א׳.והתו׳ ד״ה מהו פי׳ בשם ר״י בעיא דהוה טרחא דפירכו ד״ה והיא בקשורה מע״ש משום דמחזי כמתכויןכו׳ דלא כירושלמי אבל הטו׳ סובר כרא״ש בקשורה מע״ש דשימום ב״ח וה״ה מרדעת בלא קשירה שהוא ארוך ומכוסה כל הגופים בו קצת שימום ב״ח במקרב אלא כו׳ וא״כ אוכף שהוא קטן אין בו שימום ב״ח כלל שרי ביןחמו׳ ושאר בהמו׳ ומרדעת שיש בה שימום צ״ח קצת לא התירו כ״א חמו׳ שיש לער ליכה מדויק בטור מ״ש טעם ירושלמי לדברי הט״ז ועב״ח באורך ועמ״א אות ג׳ ואי״ה שם יבוא׳ עוד : ז לא.עט״ז גמרא שבת נ״ג א׳דממילא ילטנן כשיטות יע״ש:ח אין.עט״ז חיזק דבריו באות ו׳ לכטו׳ כולה סוגיא מהו ליתןמרדעת בשבת מטעם חשש שימום ב״ח וה״ה טרסקל נמי הטעם חשש שימום ב״ח דאל״כ אין שייכו׳ זה לזה ובגמ׳ אמרו מאן דמתיר טרסקל כ״ש מרדעת ומתו׳ משום טרחא שלא לצורך״ם ולטו׳ ע״כ טרסקל נמי משום השם שימום ב״ח וא״ם נמי דהביא הטו׳ קוסרין תבל בפרה וכתב הב״י דמקומה בסי׳ש״ז ולמ״ש הט״ז א״ם דבירושלמי מפרש גם כן הטעם משום שימום ב״ח יע״ש : ט ופוקק זוג עט״ז ועמ״א אות ה״ו ואי״ה שם יבוא׳.והנה בחצר פוקק ומות׳ אף בצוארה דאיכ׳ למיחש דלמא נפל ואתי לאתוי ד״א ברה״ר אפ״ה שרי בבהמה דלא גזור אטו רה״ר וברה״ר פקוק אסו׳ אפי׳ארוג בכסותה דמחזי כמאן דאזיל לחינגא עיין תוספ׳ דף כ״ד ב׳ ד״ה משום וכ״ח א׳ד״ה לא ודף כ״ג א׳ ד״ה מהו דבהמה לא גזור אטו רה״ר יש לומ׳ כוונתם כן דבחצר פקוק בצווארה שרי ולא גזור אטו רה״ר וגם זה אינו דהוה נמי גזירה לגזירה אבל דבר האסו׳ברה״ר משום משאוי י״ל גזור בהמה חצר אטו רה״ר כמו באדם עסי׳ ש״א סי״ח וא״כ חותם בהמה למ״ש הלבוש סי״ב דהוה משאוי י״ל בחצר אסו׳ אטו רה״ר ומיהו מכתימת פוסקים משמע דל״ג בהמה חצר אטו רה״ר דווקא אדם דבהול לצאת ואף עבד לתוס׳ דפנ״ז ב׳ ד״ה אי(עת״הר שם)משא״כ בהמה דאיןיוצאה כ״כ שלא ברשו׳האדם אין לגזו׳ במ״ש עמ״א ג״ה ואי״ה באות ו״ו שם יבוא׳ עוד בזה יע״ם : י אפילו . עט״ז עב״י בשם הרמב״ם פכ״א מה״ש דמשום לער ב״ח לא קנסו ליה כמו בעלה באילן: יא מגיא . עט״ז ר״מ ז״ל פכ״ה הכ״ו ועמ״א אות י״א ובא״ר דאם אי אפש׳ ע״י כרים וכסתות שרי

להעלותה בידים ע״ם אות ה״י : יב שלריך . עט״ז ועמ״א אות י״ג בזה :

שו א להביא עט״ז עב״י שבת קנ״א א׳ בתוספת ד״ה אין ועסי׳ רס״ג בט״ז ג׳. ובר״מ פכ״ד מה״ש

כ״ג מבוא׳ דבבהמה הטעם יותר פשוט דקור׳ לה והיא באה הוה היתר דרשאי להחשיך ופירו׳ תלושין הוא מטעם בורגנין ובתו׳ סוברין כל דא״א לו לילך לשם לא מהני מה שהיה קורא ובאה ואסים נהר מפסיק י״ל אלו היה שם גשר עסי׳ שלי״ט מ״ם המ״זב׳ וי״א עלה קטן הוא מוסכם וי״א מפני שאין מפורש כ״כ בהרבה פוסקים וכ״כ הלבוש סתמא ועא״ר אות ד׳ ומחמר עמ״א ד׳ ואי לא היה עליו א״כ פשוט בורגנין: ב דהא עט״ז בסלי״ט ס״ד ולט״ז אם לא הקדים החפץ בחול ורוצה להקדישו בשבת חפץ ידוע אסו׳ אבל לו׳ כחם אני מנדר ס״ת אף שיש לו בביתו כיון שאין מיחדין שרי ואם ייחד בשבת

אין

אלעדה של רגלים ומשני תחת אלעדה עומדת ממש ברגל להחזיק בתי שוקיה ועליה אלעדי לנוי לא לפרש של זרוע ולפרש תחת כמו במקום ולהוסיף שבזרוע ש״מ דסובר דשקלא וטריא לענין שבת :המ״מ כ׳ששמקום יע״ש ואין להאריכא:(יג)יש.עמ״א כ״כ הב״י בסוף הסי׳ דלטעמייהו אזלי וקשה קצת דבסי״ו שמסכ״דעי׳ א׳ בשתם דווקא לחצר שאינהמעורבת הא בבית שרי ואיך כ׳ כאןי״א באין חולק וידוע י״א כי הא הלכתא ניהו רק שכ׳ י״א שמלא רק בדעת יחיד ולא דברו בו רוב הפוסקים כדומה ואפשר כאןחזר בו דווקא קישוט לא אסרו בבית שלא תתגנה הא מפתח בהגורתו אין זה קישוט כו׳: (יד) חוץ. עמ״א הרא׳ לסי׳ י״ג לכאורה גדול כבוד הבריות שדוחה לא תסור וגנאי גדול דוקא כבול ופיאה נכריות וצ״ע קצת דכאן הטעם לשום שלום בין איש לאשתו וי״ל:(טו) שניטל. עמ״א עא״ר ל״א ותו״ם מ״ב וחמד משה שיש כאןקצת חסרוןבמ״א וכוונתו דנקובה מורה ברים או עוקלה אסור בטילטול ואינה נקובה אשפיל׳קא עד שינטלו שניה׳ ובשבת קנ״ו א׳ מיירי בנקובה והמרדכי מיירי באינה נקובה ומש״ה חו״ה בדלית ועוקלה כו׳ יע״ש והנה בנקובה בניטל עוקלה ולא חורה י״ל דחייבת חטאת ועיין שבת נ״ב וקנ״ב דלא משני כן לחלק בין נקובה ואין נקובה ובחדושינו כתבנו:(טז)לכופים.עמ״א תוס׳ נ״ט ב׳ ד״ה לדמי ולמ״ש הר״ב בס״ח י״ל דבכות בתולו׳ יוצאות בלבעונים אסור דמשלפה ונשואות לא מגלית אזניה אף חוטין ולאו׳ חומרא בחוטין אףבשואו׳אסו׳ דנקל יותר מנזמי האוזן. ול״ע מ״ם אות ל״ב ובפ״ב חלק ד׳ אות ט״ו כתבנו בזה:(יז) פורפת. עמ״א תו׳ ס״ד ב׳ ד״ה ובלבד ועיין אות י״ו וע״ם סעי׳ י״ו ול״ל סעי׳ ט״ו : (יח) פרפת. עמ״א עסי׳ ש״ח סכ״א וסכ״ב ובמ״א שם אות מ״א ואי״ה שם יבואר : (יט) משום. עמ״א בט״ב אות כ״ה : (כ) לקלוע. עמ״א תוס׳ ל״ד ב׳ ד״ה וכי וקיי״ל כחכמים מדרבנן לא מן התורה וה״ה להתיר קליעתה אסור מדרבנן דדמי׳ לסתירה תו׳ ורא״ש כ״ז א׳:(כא) יכולה. עמ״א ולא הוה פסיק רישיה ורש״י אוסר עיין שבת סמ״ך א׳ בחול חולקת בשערה ובשבת למאי חזיא ואף להר״ב בהג״ה דמתמיר כרש״י הא אם יצאה במחט שחולקת בה שערה בשבת חייבת חטאת ומיהו זה אף לרש״י אלא כדומה לזה : (כב) שא״א. עמ״א עסי׳ ש״ןסי״ח פסיק רישיה דלא ניחא ליה י״א מותר ועב״י כאן : (כג) לחוף. עמ״א הביא דין דפוקסת כו׳ הא להעביר כך לא

לסרוק ולא בשמן שרי יע״ש ועב״י בזה ואי״ה יבואר עוד בסי׳ ש״ך :

דש (א) על עמ״א . מ״מ פ״ך מה״ם הי״ד ובעשה למען ינוח עבדך (דברים ה׳ י״ד)בעבד שמל וטבל

ולאזהרת רבו למונעו בעש׳ דאי לעצמו כבר כת׳ לא תעשה מלאכה אתה ועבדך ואי בעשה שוה לאשה עכ״ל מ״מ שם וקשה א״כ לא תעשה מלאכה עבדך למה לי לעצמו בלאו הא שוה לאשה בלאו ואףבעשה כל שישנו בשמירה אם לא לאזהר׳ רבו בלאו ושם משמע רק בעשה ומיהו מלקות וודאי ליכא דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד וגם אין בו מעשה . וביום טוב אם מצווה כמו שביתת בהמה לא״ד דאין מצווה בי״ט ה״ה עבדו ובתקכ״ו הביא מחלוקת אם מצווה בי״ט על עבדו יע״ש ואי״ה שסיבואר ואם משכירו לעכו״ם רשאי דעכו״ם לא יעשה מלאכה בע״כ של עבד ויש לעבד נאמנות על זה ואם עכו״ם אנס ועושה בע״כ אם יפקיר עבד יזכה בעלמו בו עמ״א רמ״ו אות י״א ועיין רס״ד סעיף ס״ד . ואם הניח לעבדו לעשות מלאכה אם לוקה הרב מ״מ אפשר ללומדו ממ״ם הר״מ ז״ל פ״א מסו״מ ה״ג הניח חמץ ברבותו לוקה מ״מ ובפתיחה כתבנו דעב״י מלי לומר שבטלו בלב דמ״מ א״ל התראה וע״כ על שהניח חמץ ועבר מדרבנן לבער חמץ כ״ם עשה ד״ת אע״פ שלא עשה כלל מעשה . ובא״ר א׳ בשם החינוך דעובר בלאו : (ב) לעלמו. עמ״א אם הוא לטובת האדון אסור הוא ע׳ לקמן : (ג) לרבו אפי׳ מלאכה דרבנן מ״א רדב״ז אע״פ שאין שם אמירה כלל אם ניכר שעושה לדעת רבו . או שבות דשבות במקום מלוה יש מתירין וכן הלכה ובעבד ערל כה״ג אמירה הוא ד״ת וכ״ם רבו דאסור אף במקום מלוה ופשוט הוא : (ד) ואסור עמ״א מ״ה אסור אמירה בעבד ערל של ישראל דבשאר עכו״ם אמירה רק מדרבנן ובעבד ערל איסור אמירה למי שאינו רבו מ״ה ורבו אף בלא אמיר׳ אם עושה לדעתו אסור מ״ה: (ה) ויש. עמ״א ובא״ר אות ג׳ כ׳ יש חולקין בזה היינו בעובד עכו״ם וי״א בסוף הסעיף אפי׳ אין עובד עכו״ם כל שלא קיבל ז׳ מצות בני נח אין רבו מוזהר עליו ועושה מלאכת רבו ומותר לומר לו מ״ה כו׳ יע״ש : (ו) וא״ל . עמ״א כ״ה בתשובת הרשב״א סי׳ נ״ח ולכאור׳של״ד שכ״ם ראוי להיות דקטן ע״ד אביו לריך להפרישו משא״כ כשכיר שאין עבד עוש׳ע״ד רבו שרי אף בעבד תושב ושמ״ג הוא לקטן אוכל נבילות וכאן אין האיסור על הגר תושב רק על הרב שלא יניח לעשות מלאכת רבו׳ ושם בתשובה דהוקש לחמורו וקשה א״כ יהא רבו מוזהר עליו אף מלאכת עלמו כבהמה וי״ל דא״כ למה לי קרא למען ינוח עבדך ש״מ חד בעבד שמל וטבל רבו מוזהר עליו השב״תת בהמתו ועבד ערל תושב אקרבו מוזהר עליו כ״כ במלאכת רבו שעושה לדעתו[שמות כ״ג י״ב]מיירי בעבד ערל וגר תושב ודבריס׳ י״ד וגרך אשר בשעריך ועבדך ואמתך כמוך בגר לדק ועבד שמל וטבל לשם עבדות. גר תושב קבל ז׳ מצות ב״נ ושלא לעבוד עכו״ם בשיתוף עבד מהול כפשוטו עבד ערל תושב היינו שלא מל רק קיבל כגר תושב ונקרא עבד תושב ועבד עכו״ם שאין תושב בזה יש מחלוקת ׃ (ז) מותר.עמ״א וע״ם במ״א ט׳ (ח) שלא. עמ״א כבסי׳ רע״ו ס״א עכו״ם שהדליק בשבת אסור אף למי שלא הודלק בשבילו אטו יאמר לו ולמ״ם מותר כדי שיעשו מ״ם לדוקי ומומר משום לפני עור כו׳ ולי הפני יש בכאן שאלה קטנה וזו תורה. נסתפקתי במומר לכ״ה או ע״ז ושבת דדינו כעכו״ם אם ישראל אומר לו לחלל שבת אי חייב המשלח כי קיי״ל אין שלד״ע ומתרולת לשון הסמ״ע בח״מ קפ״ב ב׳ יאמר סברת׳י שלא ישמע לו ובמומר שילא מהכלל וכ״ם להכעים וודאי ישמע לו ועושה בשליחותו אפשר חייב שולחו מ״ה ואף אם נאמר דברי מי שומעין כפשוטו מ״מ כה״ג י״ל דיש שלד״ע וה״ה בחייבי מלקות וכדומה אם מומר בכך מתחייב שולחו ופסול לעדות כי רשע מקרי . וב״ם מומר לאו בני שליח דלאו בני בריתו הא בורכא דישר׳אל הוא ומחוייב במלות. ומנא אמינא לה מהא דאה״ע סי׳ קכ״ג ב״ש ה׳ משמע דמומר לכל הדיעות רק שאין כותב לשמה הא בר שליחות הוא וגם מומר מגרש ע״י שליח הולכה והן אמת שבגט פשוט קכ״ג הביא דיעות ולהלכה קיי״ל דמומר עושה שליח. ואי״ה בפתיחה כוללת אבאר עוד . גם תדע היכא דהשליח שוגג ולא ידע שהוא שבת או אנסוהו המשלח יש שלד״ע עי׳ ב״מ פ״ק ובס״ך ח״מ קפ״ב א׳ כל היכא דבע״כ או לא ידע ל״ם דברי מי שומעין וחייב המשלח ועח״מ שפ״ח סט״ו ופ״ך ש״ח יש מחלוקת בזה שכ׳ שם בשם תשב״ן ולבוש כ׳ גרמי והבן . ש״ז ט״ז ד׳ : (ט) מותר. עמ״א דלא נתי כו׳ משא״כ בעשה לנפשי׳ כבאות י״א : (י) לא . עמ״א אבל הא לא חיישינן דיקפל שלא להראות שהוא עבד דמרתת מרבו ובמפטיק הכלה פורתא עביד כי יתגלגל לומר שקיפל להלוך יפה משא״כ בעביד לנפשיה שפיר חיישינן שיקפל כמ״ש בט״ז : (יא) בכל ענין · עמ״א עב״ח עמ״ש בט״ז ובאות יו״ד מזה דבכסותו אפי׳ מחובר אכתי יקפל טליתו שלא יראו שהוא עבד ועתו׳ דף נ״ח א׳ ד״ה הב״ע דאריג בכסותו נמי אסור בכבלא דעבדא עמ״א סי׳ ש״ג אות ל״ג: ולבוש כ׳ הטעם לעצמו הוה משאוי וכ״מ טובא בחצר שאינה מעורבת כבסי׳ ש״ג סי״ח ובא״ר יו״ד הקשה מתו׳ ד״ה הא ובתו״ם הקשה ממשנה דבחצר אמאי שרי וי״ל דזה לשמואל אבל למ״ד כפה של למר תנן מתניתא כבלא דעבדא בעביד לנפשיה משאוי הוא ומש״ה השמיטו הרי״ף ז״ל וה״ה בחצר שאין מעורב אסור ולמ״ד לאו משאוי היא ג״כ דאסור בחצר דאין קפידי׳ וליכא קורת רוח ולשמואל כ״כ התו׳ ד״ה הא ואין להאריך. ובחידושינו הארכנו בזה. מ״ש המ״א כשבות כ״ל כשכיר: (יב)עכו״ם עמ״א דשכיר דלא קנוי קנין עולם לאו בכלל אזהרה דשביתת עבדו כשורו וחמורו דקנוי קנין עולם הא קיבל ז״ין מלות ב״נ אע״פ שאין רבו אסור אמירה מ״ה ולרבו אע״פ שכיר מ״מ עושה ע״ד רבו ואסור מ״ה כמו לאוזר באמירה וה״ה עבד מהול שכיר אם ניכר שאין עושה לדעת רבו אין רבו מוזהר עליו:

שה (א) לנוי עמ״א עיין רש״י ותו׳ נ״ב א׳ ד״ה או יוצאין כרוכין יע״ש והמחבר בס״ה ויכולין למשכ״ן

בהם הא כלשון הטור וכב״ח דוקא למושכן בהם הא יכול להכניס ידו אסור לנוי אף דהרחיה בכך אסור כתו׳ ובסי״ז לנוי אסור ועגלי׳ מותרים שהם מורדים ולכאורה כפי׳ התו׳ כל לנוי אסור דאל״כ וי״ל עגלי׳ דרב הונא דרכו הי׳ לנוי. ופסק הב״ח לחומרא לנוי כתו׳ משמע דמשוי על הבהמה מן התורה אסור בעשה עכ״פ ועיין פני יהושע ריש במה בהמה ובחדושינו כתבנו מזה : (ב) וסוס יולא ברסן כו׳. עמ״א לא יולאי״ם ל׳ רבים וה״פ גמל באפסר ופרד וחמור ג״כ באפסר (הא רסן פרומביא לא וכבס״ג) וסוס יולא ברסן (היא פרומ״ביא) או באפסר כמ״ש התו׳ נ״ב א׳ ד״ה אמר שמואל וגמל לא הזכיר המחבר שאין דרוך לו אם מותר פרומביא השמיטו ועיין בכ״ג ושכ״ג מזה וב״י ליין וסוס יולא ברסן כו׳ ועיין כ״ן כתב יול״אים באפסר או ברסן רסן קאי רק אסום והמ״א חשב זה לדוחק ולכן גורס יול״א ואסום קאי ומהפך ברסן או באפסר וכ״ה בטור מ״ש המחבר בס״ד עמ״ל פ״א ה״ז פרה אדומה והג״א כאן רבינא י״ל דלא פליג אב״י אבל ארבא משמע דפליג יע״ש : (ג) אסור. עמ״א כ״ה בב״י דמרדעת לסום ואוכף לחמור דלא מהני לליכה כ״כ אסור בחצר דדמי כאלו מטעיכן משא ולהסיר טירחא שלא ללורך ובלבוש לא הבינותי כי מרדעת לסוס הוה משוי ואוכף להניח אסור לחמור דנראה כמטעינו משא יע״ש הנה מרדעת לסום בחצר מה משוי שייך ואפשר דגזור אטו רה״ר ובזוג בחצר דשרי כבסי״א התם משום מיגנא הוה לגזירה משא״כ משוי גזור כמו באדם והתו׳ כ״ג א׳ ד״ה מהו לשיטתם ד״ה והוא דשם נמי משום דרבנן אבל לפירש״י י״ל באיסור תורה גזור חצר ועמ״א אות וי״ו ואי״ה שם יבואר ומ״ת א״י למה שבקו ד״ה דשם דאיסור הוא משום טירחא שלא ללורך ועמ״ש באות ד׳ אי״ה עוד מזה ובט״ז ט׳ : (ד) ולהסיר . עמ״א לבוש שם ולהניח אוכף כ׳ דנראה כאלו מטעינה משא ועמ״ש באות הקדום מזה : (ה) ופוקק עמ״א פרש״י נ״ד ב׳ במשנה ותו׳ נ״ח ב׳ ד״ה אין יע״ש ובש״א באות ל״ה דכל דלא בעי לקלא כ״ע מודים דשרי דיעבד יולא בזוג עם ענבל ולמה מספיק ד״ה נ״ח ב׳ בהמה בעי לקלא אבל למאי דפסקינן דשיר בפיכ׳ קשה ואפשר דמשמע בבלי שיר או דמחזי כו׳ דחלר שרי בדרבנן היכא דליכא מ״ע ומשמיע קול חלר ברה״ר ששומעים הקול פרש״י נ״ג א׳ ופוקקין דמוליד קול : (ו) לא. עמ״א גמרא נ״ד ב׳ ובתו׳ שם ד״ה מבום משאוי אינו דבטל לאפסר ומיהו באין אפסר משאוי הוה ולשיטתם נ״ב א׳ ד״ה או דכל נוי אף דרכו בחול אסור והוה משאוי כו׳ ולרש״י א״ל לזה וע׳ אות א׳ בזה והסמ״ג כ׳ משאוי יש לומר כתו׳ ובאין אפסר ולפירוש זה אף שתולים וכדומה דל״ש חיגגא אסור ברה״ר משום משוי וכ׳ דבחלר שאין מעורב וה״ה כרמלית שרי בהמה חדא דכל שבות באדם בבהמה לא גזרו א״כ שביתת בהמה בכרמלית לא גזרו וכ״ת בתו׳ כ״ג א׳ ד״ה מהו וד״ה מאי לאו יע״ש(ס״ם כ״ו וכ״ב) ובט״ז ט׳ כתבנו שתו׳ לשיטתם ולרש״י אין הכרע י״ל כל שיש איסור תורה ברה״ר גזרו בחלר והעלה כל שאריג הזוג בכסותה דל״ש דלמא נפל ואתי לאתוי כמ״ש התוס׳ כ״ח א׳ רק חיגגא ובאין אפסר משום משאוי כסמ״ג בחלר שאין מעורב ואף כרמלית(דחמיר מחלר עתו׳ דף ס״ד ב׳ וס״ג כי״ח) שבות בבהמה ל״ג אבל זוג בלווארה דלמא נפסיק שבות דאדם הוא דלמא אתי לאתוי ד״א ברה״ר אסור אף חלר שאינה מעורבת עתו׳ כ״ד ב׳ ד״ה משום ול״ש שבות בבהמה כ״א השייך לבהמה. וחיגגא אף מבוי מעורבת כל דשייך רבי׳ אסור ואוושא מלתא וכל דבר דרבנן מ״ע בחלר שרי הא מבוי דשכיח רבים אסור ובתקכ״ט ב׳ ובי״ט ל״ש כלל הולאה אפ״ה אסור משום חיגגא ומ״מ ל״ע דרה״ר מחזי כחיגגא ומכלן מבוי המעורבת או אינה מעורבת דל״ם כ״כ רבים. והתו״ם אות כ״ז תמה על המ״א דבקכ״ג דוקא משום כ״מ שרי יע״ש והן אמת ברס״ו ס״א עכו״ם ובהמה עכו״ם עדיף היינו דבהיל על ממונו ומניחו י״ל שיהא מחמר או יעבור על שביתת בהמתו ובקל יבוא לידי

עבירה

עבירה לכך עכו"ס עדיף אבל היכא דליכא בהול על ממונו מורה הלשון בבהמה מותר לכתחלה בלא שום אי שרית ליה וכדכתיבנא ומ"ש באות י"ז בתקיו"ן כ' המ"א דאפי' חצר אסיר וכאן חצר מותר י"ל ג' כ"א הוה כרה"ר כמו לענין טומאה משא"כ כאן חצר שרי אף שיש ג' ב"א דהתם מיתעביד בכך ומבוי אסורה. עיין אות ט"ו א"ה : (ז) אין. עמ"א סכ"ב אי נושא עלמו עב"י בשם הרא"ש בירושלמי משום שביתת בהמתו ועפי' רמ"ו במ"א אות י"ב : (ח) על גדה עמ"א על לד אותו דבר המונח בגדה הא להשתמש על אותו דבר על גבו אסור כמ"ש בהג"ה דאסור ליסב בעגלה דהוה לדדי הבהמה ואסור וא"ה באות יו"ד אבאר: (ט) מכנים עמ"א וא"ה יבואר בדיני המוקלה מזה כל שאין נוגע בידו ל"א בגופו כו' וכאן אין להאריך: (י) שמשתמש עמ"א לא הבינותי זה דמסיים שהכל לדדים והוא יושב על העגלה הוה ליה רק לדדים וכמ"ש באות ח' ע"ג החפץ אסור אע"פ שהבהמה אין מוליכת' ולהשתמש בלדדי בהמה נראה דלית איסור תורה שביתת בהמתו דל"ש אי נושא א"ע וגרע מרוכב עליה דא"כ לידי לדדים איך שרי אלא מדרבנן הוה לער לה וכמ"ש באות ט"ו א"ה בזה וכאן אין להאריך: (יא) לער. עמ"א הנה אפי' היה ד"ת אתי עשה דעזב תעזוב (עיין לבוש) ודחי לל"ת ביטול כלי מהיכנו וי"ל שבת עשה ול"ת וכל בד"ת לא דחי ומש"ה בידים אסור מה"ט ועפי' תמ"ו במ"א ב' וכללא הוא כל דבד"ת דחי לא העמידו דבריהם אם לא דבעידנא דמעיקר כו' הואה בעידנא דמיעקר דרבנן לא מקיים עשה עדיין ומיהו התו' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין כתבו ומשמע דעשה דכרם דחי וא"כ בעידנא ובס' ג"ו דברנו מזה אלמא הפיה העמידו דבריהם ומיהו בשבת עשה ול"ת וכל בד"ת לא דחי שפיר י"ל העמידו דבריהם אף דבעידנא דעוקר מוקלה כטלטל הבהמה מקיים עשה דעזוב תעזוב וא"ה בתמ"ו יבואר עוד . וכאן אין להאריך ובא"ר י"ח מתיר כשא"א ע"י כרים יע"ש : (יב) מותר. עמ"א ול"ד לאות י"א דאין מדמין גזירות חז"ל זה לזה : ולמ"ד שבות דשבות שרי במקום לורך וודאי שרי דהוה רק עובדין דחול ובס"ך מתיר לעכו"ס אפילו ד"ת ועפי' שכ"ד וא"ה שם יבואר עוד : (יג) שלריך. עמ"א לתוך האוכל כבאות י"ב הוה שבות דשבות במקום מלוה ועפי' ש"ז ס"ה : (יד) גבינות . עמ"א ועא"ר כ"ב בלבוש כתב שלפעמים עושין לא תמיד וא"כ דתמיד לריך למחות בהן וגם מיירי בהיתר הגבינות לאחר השבת לא להתיר בשבת עלמו יע"ש בזה : (טו) א"ל למוכעו . עמ"א עב"י בשם המרדכי דרכיבת סוס יש בו טעמים א' זמורה ב' דאפ"ג דחי נושא עלמו מ"מ איסור שביתה דרבנן הוה ובהמתו ל"ג בעכו"ס כה"ג ישראל אסור לשטן ע"ג בהמה למ"ד דל"ש ביה זמורה מ"מ איסור דרבנן יש עי' אות יו"ד דהיכא דהאדם עושה מעשה גזרו וכי אמרי' בבהמה ל"ג היכא דמתילא עיין אות ו"ו וא"ש ההיא דשבת קי"ג ב' דמשום ממון הא לא"ה לא התירו לעשות האדם שבות בבהמתו ופסקים ריש אלו דברים חוחב לו בלמרו יע"ש : (טז) עליה . עמ"א היינו להניח בגדים מקופלים שאין לבוש בהם ומ"ש בשם רלב"ח בסי' ב"ח האריך שם ועא"ר אות כ"ג בלא משא עליה ביולאה חוץ לתחום אין איסור על בעליו אבל במשא עליה וודאי מחויב למכפה יע"ש : (יז) ממתין . עמ"א עפי' רמ"ו מ"ש שם בזה עא"ר כ"ה : (יח) תחומין דרבנן . עמ"א ומ"ש רמב"ס ט"ס כי סובר י"ב מיל ד"ת עא"ר אות כ"ז ועד"מ בזה . ובהמה כרגלי הבעלים שאסור לישראל להוליכן ופי' עכו"ס אפילו יודע שרי ומ"מ אם אומר בפי' לעכו"ס ל"ע דהוה שבות כל שהוא אסור לעשות והא דמותר שעכו"ס מעלמו מוליכו וא"כ ראוי למכור או להפקיר :

שו (א) שמעיין . עמ"א שם אות י"ג וא"ה שם יבואר ועתו' שבת דף ק"ן ב' ד"ה ואין : (ב) דאינו. עמ"א בהמה גדולה הטעם בורגנין ועט"ז א' דהר"נ ז"ל כתב בהמה קורא לה והיא באה ומ"מ ק' דטעמ' דבורגנין עדיף יותר אפילו רחוקה שאין שומעת קול בעליו : ואם משאוי עליה אסור לקרות מחמר א"ר וא"כ כ"מ בורגנין : (ג) וה"ה . עמ"א כמ"ש באות א' דאין איסור אם תשוב משבת רגליך ממלוא חפצך אלא כשניכר שהולך לצרכיו הא אין ניכר רק כהולך לטיול שרי אף שדעתו בהילוך זה למלוא שום וכדומה (ישעיה כ"ח י"ג) יע"ש . (ד) עומדת. עמ"א הבהמה והכלים כרגלי בעלים ואסור לישראל אחר להוליכן הא ממילא ואף ע"י עכו"ס אין מוזהר עליה כבסי' ש"ה אות י"ב וברייתא היא שבת קנ"א א' ובאר הגולה ו"ו ל"ל עמ"ש בס"ח : (ה) לך כו' אף לדבר הרשות שרי לומר לך למקום פלוני למחר הואיל ויש היתר ע"י בורגנין כבסי' ש"ז ס"ח יע"ש מימרא דשמואל שבת ק"ן ב' לכרך פלוני כו' אלא לומר קח שם זה ברשות אסור ובמלוה למת ולכלה שרי ולהזכיר שכוש המקה י"א כו' אף במלוה : (ו) ויש . עמ"א בשכ"ג ס"ד ועש"ו ובא"ר אות ט' מזה יע"ש : (ז) מקרי . עמ"א עב"י תקפ"ה הביא הב"י גמרא דכתובת איהו דמפחת לא מיחזי כשכיר שבת איהו דאוספי מחזי כשכר שבת יע"ש : (ח) ויש·עמ"א עב"י תקפ"ה פסחים נו"ן ד' פרוטות אין רואה סי' ברכה שכר מתורגמים יע"ש : ויש מ"ש חז"ל אין רואה סי' ברכה ואיסורא ויש שאין איסורא כמו כאן : (ט) לשנה.עמ"א ל"ד דכל שאינמתפלל כ"א בשבתות וי"ט אסור וכל שמתפלל אף בחול אף לשבוע וכדומה מותר יע"ש : (י) חשבונות.עמ"א דחשבונות סעודת מלוה שרי בכתובות גבי אין נושאין נשים בע"ש גזירה שמא יחשוב ופריך חשבונות מלוה מותר הוא ועמ"ש א"ה באות ט"ו : (יא) ולפסוק . עמ"א התיר עליו אף מיחדו בשבת עיין ט"ז אות ב' דיש לו ג"כ חלק בו ובי"י כתב דברי הכל בו הס כר"ח יע"ש : (יב) ולפקח·עמ"א עב"י אבל שבות דשבות יש מחלוקת אם מותר במקום מלוה או עסקי רבים הוה כמלוה עפי' ש"ז ס"ה ול"ע אם דוקא אמירה לעכו"ס הא לעשות ישראל שבות דשבות במקום מלוה י"ל דאסור : ועיין אות ט"ו וא"ה שם יבואר עוד : (יג) או . עמ"א דהוא מלוה דאם אין לו מלשטם הבריות יע"ש : (יד) כמה . עמ"א והמנהג להקל : (טו) לפסוק.עמ"א הביא יש"ש פ"ה דבילה (סי' ח"ס)מ"ש מקח וממכר אסור בשבת שמא יכתוב רמב"ס פכ"ג מה"ש הי"ב ועא"ר אות י"ח דאין מקדישין משום מו"מ ואלו הוה רק ממלוא חפליך חפלי שמים שרי שם הטעם שמא יכתוב ולפסוק לדקה שאני כמ"ש באות י"א דאין מוליא מרשותו ולחייב לאחר הדורש בשבת שרי דאין חייב באמירתו כלום דאי בעי הדר דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ולפ"ז וודאי אסור לשלוח חפץ כלי לדרשה בשבת לאחר דאסור מתנה דהוה כמ"ומ : (טז) כגון·עמ"א תו' שבת קכ"ו ב' ד"ה ומדבריהן ושבות אסור אף במלוה עיין אות י"ב יע"ש וה"ה להתלמד שרי ערפ"י קכ"ז א' ומודדין להתלמד על דבר הוראה ועפי' שכ"ג במ"א י"ד מותר לשער ששים בשבת אם לא נודע מאתמול ת"ה כ"ד ומכאן נראה דאף למדוד שרי בששים כל לצורך הוראה לא הוה עובדין דחול וא"ה שם יבוא' עוד : ומ"ש לענין נשבע לפרוע בשבת והראה לי"ד רל"ט ס"ו דהנשבע לעבור על ל"ת דרבנן אין שבועה חלה עס"ך אות כ' שם · והוי יודע בשבת יש שאסרו חז"ל משום שלא יבוא לידי מלאכה ד"ת והוא נקרא שבות אמירה לעכו"ס אטו יעשה בעלמו וזה לא הותר אף במלוה אם לא שבות דשבות ע' אות י"ב אבל מ"ש משום ממלוא חפלך ודבר דבר שאין בו לתא דמלאכה כמ"ש הר"מ ז"ל פכ"ד מה"ש ה"א התירו במלוה ויש שאסרו משום עובדין דחול ומיהו יש עובדין דחול משום מלאכה תולין משמרת שיבוא לשמר ר"מ ז"ל פכ"א הי"ז שלא יבוא לשמר וכמ"מ הגי' בגמ' קל"ח א' חייב מ"מ יע"ש ובפ"א הלכה בג"ד כ"מ שכא' העושה פטור לוקה מ"מ והוא הרחקה ממלאכה וכ"מ שכא' אין עושין כך וכך כו' מדכתי'הרחקה ממלאכה משמע הא ממלוא חפלך ודבר דבר שהוא לא משום לתא דמלאכ' אין לוקה והיינו מ"ש פכ"ד כו' ואין עושין דוקא עשיה השייך לידי מלאכה : כללו של דבר מכות מרדות ל"ש אלא היכא שיש איזוק לד"ת לא כה"ג וא"כ אם נשבע שילך בשבת לראות מה לורך בעסקיו לא הוה בכלל לא תסור וחיילא שבועה גם אם הלך אין נפסל לעדות מדרבנן כל דלית מכות מרדות כמו שיראה הרואה פרק עשירי מהלכות עדות הי' החיוב שבה מדבריהם הנ"רתיו בפתיחה כוללת : ועי' שו"ת הרשב"א ז"ל תשמ"א הביאו כה"ג ולא היה הזמן מספיק לעיין ביה: (יז) אסור . עמ"א דלורכי מלוה שרי לו' שיעשה אחר השבת וחוץ לתחום דרבנן ושבות דשבות במקום מלוה מבואר בש"ז ס"ה דשרי ול"ע קלת . עיין ש"ז במ"א י"ז וא"ה שם יבואר: (יח) וודאי שרי עמ"א כל פיקוח נפש שרי אף בד"ת כ"ש במידי דרבנן : (יט) לקנות. עמ"א דיש אוסרין והכא מו"מ גזירה שמא יכתוב כמ"ש באות ט"ו וכל שבות לא התירו במלוה כמ"ש באות י"ב ל"ל משום ישוב ארץ ישראל התירו חז"ל זה בפי' ול"ע . ובאות כ' יבואר א"ה עוד : (כ) בא"י עמ"א הביא דברי הר"מ ז"ל פרק ששי דשבת הלכ' י"א הלוקח בית מעכו"ס בא"י מותר לו' לכתוב בשבת שאמירה לעכו"ס שבות ומשום ישוב א"י לא גזרו בדבר זה וסוריא כא"י בדבר זה פירש ז"ל מלת דבר זה דסוריא כו' וריטא א"י איך יתפרש והנה בכתב שלהם הוה דרבנן כמ"ש בד"נ ה' ובכתיבה שלנו אסור ועמ"א סיי"ן ת"ס אות יו"ד (וכא"ר אות כ"ד ובד"ת כאן מבואר כן וב"ס בא"ע קכ"ט א' כ' בפשיטות דחייב בשבת בכתב עכו"ס ולמ"ש הד"מ כאן יעויר בפשיטות נט שכ' בשבת בזדון וכשר ונאמור) ועפי' שפ"ח במותר לחלל שבהות מדרבנן עיין תב"ש י"ד ב' ועמ"ש בפתיחה כוללת) ומ"מ קשה דבר"מ י"ל דקנה בחול ואו' לכתו' בשבת הוה שבות דשבות במקום מלוה ושרי לדעתו ז"ל כבסי' ש"ז ס"ה משא"כ המחבר דכ' מותר לקנות בשבת הוה שבות לחודיה ושרי משום ישוב א"י גזרו בדבר ז"ה אף האיגלא שאנו בין האומות וליכא לא תחנם לעכו"ס כ"א ישוב א"י לבד התירו שבות לדבר זה כ"ש לכתוב אמירה לעכו"ס אף כי שלנו והמ"א הקשה למה נדחה דרבנן מפני דרבנן כל בד"ת לא הוה דחי דשבת עשה ול"ת . ואם היינו אומרים מ"ומ משום עובדין דחול למוד הוה א"ש ור"מ לשיטתיה עמ"א אות ט"ו וא"ר י"ח די"ל מעשות חפלך ואין מקדישין ל"ע ואין להאריך בזה : (כא) על.אבידה עמ"א ועט"ז אות ג' מ"ש יע"ש : (כב) חרמי ליבור . עמ"א דנידוהו בחלום דמתירין לו ע' שכ"ג בהגהות ב"י ט' דלורך שבת הוא להתיר לו מנדויו בשבת ע' אות כ"ג במ"א מזה : (כג) כעסקי . עמ"א ליחיד לצורך שבת ולרבים אף שאין לצורך שבת יע"ש : (כד) לצורך שבת . עמ"א הקשה מלת אבל דמשמע דיש חילוק בין להפרים או להתיר והא שוין הם דעסקי רבים שרי אע"פ שאין לצורך שבת ויחיד לצורך שבת מתירין ומחרימין וא"ל לא מתירין ולא מחרימין ובא"ר כ"ח כ' דאין מחרימין אף לצרכי רבים כ"מ שם דהיום ברכה יע"ש ועפי' שמ"א יע"ש וא"ה שם יבואר : (כה) להכריז עמ"א עמ"ש בט"ז אות ג' ד':(כו)ואם עמ"א עמ"ש באות כ"ה : (כז) להכריז יין עמ"א היכא דאין שכיח יין שרי להכריז שידעו לקנות לצורך קידוש ולא יזכיר סכום מקח והיכא דשכיח הוה דברי חול ועט"ז אות ד' ואפשר אם יש לא' בזול יותר משאר מוכרים רשאי להכריז בשתם לסעודת שבת דהוה מלוה ושרי: (כח) מלוה . עמ"א הב"י הביא ב' תירולי התוס' א' מלוה רבה שאני משמע אף ברלוגה אם יכול להגילה יחלל שבת ותי' ב' פשיעה אסור וע' אות כ"ט וא"ה שם יבואר : (כט) חוץ עמ"א הסכים לט"ז ה' ורש"י חולין ה' א' עיין במהרש"א ומור"ס ז"ל מלובלין שם , ומתרולת לשונו דאם אנסוהו לעבוד עכו"ס פ"א אין מחלל שבת דהוה כעכו"ס ל"ע דתחומין אין בו כ"א לאו וכתו"ס עמד בזה ובפתיחה כוללת כתבנו בזה ועפי' שפ"ח וב"י"ד ב' וכאן אין להאריך ואם נאמר דבמלאכה ד"ת שיש חיוב סקילה א"כ י"ל דבאן תחומין לאו הקילו אפי' פ"א דאיסורא זוטא שלא תעשה היא איסורא רבה פ"א ושב"ח מיירי לחלל שבת במלאכה ד"ת שיש כרת וסקילה ול"ע :

שז אסור כ"כ הט"ז אות י"ד יע"ש: (א) אעשה. עמ"א עפי' ר"ל ובא"ר כאן אות מ' בש"ו חשבונות מלוה שרי ועיין כתובות ה' א' ומשמע אע"פ שא"ל היום לאו חפליך מקרי ועתו"ש ולמ"ש קשה וליטן כדי לכתוב ס"ת בחול השיכה לאו לורך שבת אסור הא לו' כך אכתוב ס"ת בחול משמע דשרי ול"ע בזה : (ב) לשכור עמ"א א"י מהו החומרא בעלמא שכ' ועא"ר אות ה' : (ג) אסור . עמ"א ועט"ז ג' והנה לומר בפ"ס שיעשה מלאכה ד"ת בשבת יש ראיה לאסור מדין האגרת דוקא קלן עמ"א פ"ו ה"א וב"י

בשם

אין חוזר בו דכולן אם עשו מה שעשה עבוי כמ"ש בשל"ע ס"ד : אבל המ"א כאן אות י"א כ' אף ביחד בשבת שרי יע"ש ועיין לבוש וא"ר י"ט : ג על עט"ז דשוי חפלי שמים ואבידת עכו"ס עמ"א אות כ"א : וה"ה גניבה מכריזין עא"ר אות כ"ה כ"ו מפני דרכי שלום אף של עכו"ס יע"ש . מה שנוהגין להודיע שיש בית למכור או להשכיר וכדומה בשבת עיין כ"ג בהגהו' הב"י בקוסטנדינ' נוהגין היתר לכרוז דהוה כלרכי רבים ול"ע: ד וכן עט"ז ובמ"א אות כ"ז סכום מקח אפי' חפלי שמים אין היתר כבש"ג שאף לדבר מלוה אין מזכירין סכום מקח' בסימן זה ובסי' שאחריו נתבארו דיני שכר התלוים בדיבור ושכר שבת אסו' ליקח והא אין לריך ליתן לו וכמ"ש המחב' ס"ד אינו נותן לו ובעו' כי אסו' ליקח שכר שבת וכ"כ הלבוש ותמה הב"ח דאין מחויב ליתן לו ואפשר' דאה"כ אלא אפי' רולה לוותר אסור ליקח אא"כ דרך מתנה לא שכר שבת ובלבוש בריש' אסו' ובסיפ' נותן רבות' בכ"א וכאמו' : שכר המילדת בשבת מות' שכ"ג ב"י ג' בשם מהרי"א מברונ' והטעם דהוה שכר מלוה פיקוח נפש : ועפי' תקפ"ה בב"י שם מבואר דבשבת וי"ט וודאי אסו' לשכו' ש"ן או תוקע רק מע"ש ועי"ט לא גזרו וכן מילדת לא ישכור בשבת ולא יזכיר סכום שמעו': ה מ"מ הט"ז ועב"ח וכ"כ המ"א אות כ"ט דגם כאן מיירי באונס ותשא' מומרת לעולם מחללין בספק פיקוח נפש ולקמן רק בפעם א' אונסין אין מחללין: והנה שלשה חילוקים בדבר לט"ז ומ"א החילוק כשתהיה נשארת מומרת לעולם אפי' תתלה באונס מחללין בספק שבת (ומשמע ל"ד בתו או קרובו ה"ה שאר אדם מישראל ואף קטן אלא דכייפינן על בתו) ובשב"ח ס"י פ"א לעבירה ע"ז אין מחללין והב"ח חילק בין אונס אין מחללין וברלון מחללין ובלבוש כ' דג' עבירו' יהרג ואל יעבו' מחללין עליו שבת אפילו בפ"א דמליל נפש מישראל משא"כ בשאר עבירו' דיעבו' ואל יהרג ובשב"ח מיירי בשאר עבירו' ותשמא בג' עבירו' אפילו יודעין שלא ימסור עלמן למיתה מ"מ דינא הוא כן יע"ש : ומ"מ בפשיעה אין אומרים כן ועא"ר אות ל"ג באיסו' דרבנן יש להקל אפילו בפשיעה ולא באיסו' תורה :

שז א אבל עט"ז נראה שנוסח' ברמ"א היה אבל מי שאינו מתענג מות' לאומרה שיתענג חבירו וא"כ הילל אפילו מי כו' ובלבוש העתיק אסו' לספרם כמו שהגי' לפנינו (בד"א לייתו אסו' ואינו כי לפניו ז"ל היה הגי' מות' לאומרם) ועא"ר ב' כ"כ שנוסח' מוטעת היא . אבל הט"ז חילק אם מספר רק למלאו' רלון חביריו אסו' אבל אם מכוין שיהיה להם ענג שרי וכנראה שהסכים ללבוש דווקא אם אין לו נחת גם לא להתענג חביריו רק למלאו' רלונם שיתענגו הם וודאי יש להמספ' לער אסו' אבל אם אין לו נחת רק עושה שיתענג חבירו אין להמספ' לער ושרי ועא"ר : ולי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורש בעזה"י : דע דאיסו' אמירה בשבת יש בו ג' חלקים : א' דיבו' שאין בו לתא דמלאכה כ"א שלא יהא דיבורך שבת כחול כמו אעשה דבר פלוני למחר כו' כמ"ש הר"מ ז"ל פכ"ד ה"א שאין דומין למלאכה ואין מביאין למלאכה והם לעסוק בחפליו אם לדבר בהם והם המבוארים בש"ו וסי' זה ואסמכוה אקרי' דישעיה כ"ח ממלוא' חפליך ודבר דבר ואמנם בתו"ס ק"ן א' ד"ה ודיבו' מי אסו' פי' מדאורייתא' יע"ש כוונתם דודאי דיבו' אסו' כמה ברייתו' ומשניו' שם לא ישכו' פועלים ופירש"י ממלו' חפליך כו' והל"ל ורמינהי ע"כ פי' מ"ה מקרי' ושוב' דהוה ד"ת כמ"ש הל"ל בסי' כ"ח דענג שבת מ"ה (עפי' רמ"ב) דכתי' כי פי' ה' דבר כמו הלבשת ערומים ופריך א"כ מלוה למה שרי ומשני בפי' התורה חפליך אסורים ושמים מותרין בין בעסק ובין בדיבו' וא"ת אמירה לעכו"ס לעשו' לו מלאכה שבו' דרבנן הא מ"ה אסו' מקרא ודבר דבר י"ל אפי' אומ' לו להדליק נר נלמד אללו דהוה חפלי שמים כבש"ה ורע"ו ס"ג דבמלאכה ד"ת אסו' לו' לעכו"ס אף למלוה : והיינו מה שאס' לו לעשו' היום אסו' לו' תעשה למחר הא כל שיש לד היתר ע"י בורגנין וכדומה שרי דיבו' והתעסקו' כבש"ח כאן וש"ו ס"א ואף באיסו' תורה יכול לו' הלך חוץ לשלש פרסאו' מחר ול"ת דוקי' חוץ לתחום דרבנן דוקי' מהני בורגנין דלית' עב"י ועפי' רס"ג ש"ז ומוכרח בגמ' ק"כ להבי' פירו' הא בורגנין כו' הא הוה ד"ת מעבי' כו' ועסק ודיבו' שוין ש"מ דאף בד"ת כל שיש היתר שרי ואם דוקא הדיבו' לחבירו א"ד אף בעלמו אסו' עמ"א אות י"א דאסו' אף בעלמו בינו לבינו אסו' רק הרהו' מות' וכ"כ התו' ק"ן א' ד"ה מה דא"כ לא פריך יע"ש וא"ה יבואר שם · וכלפי שאמרו רבותינו ז"ל דאסו' להרבו' בשיחה בטילה בשבת וכ"כ הר"מ ז"ל פכ"ד ה"ד מירושלמי והביאו התו' קי"ג ב' (בב"ת הטו' מייתב פירש"י מ"מ לדבי' לבד) וקשה שיחה בטילה שא"ל כלל בחול כמי כל השח עובר בעשה ומאי איריא להרבו' כו' וכ"ת ודברת בם ולא בדברים בטילים ונפי דליתנהו בלימודי תורה שרי לדבר דברים בטילים ואמיה דרשב"י אומ' (אמר) שבת היום כו' דמסתימת הפוסקים משמע אזהרה זו אף לגברי.ולמ"ש הר"ב ניח' דשיחה בטילה לספר שמועות דמתענג חבירו בחול שרי ובשבת כיון שאין לו ענג אסו' ועיין ירושלמי ובמפרש שם ושם אמרו שבת לה' שבות כה' ממתמ'.הדיבו' השני אמירה לעכו"ס פירשתיו דכ"מ אפלמלוה אסו' וכל מה שמות' לו' לחבירו מותר לעכו"ס עמ"א אות י'.ואם או' לו שנעשה בשבת יש בו שבות מדרבנן'לטו יעשה מעלמו ונראה כשלוחו ולוקה מ"מ כמ"ש הר"מ ז"ל בפי'בפ"ו הא"ח יע"ש אבל אם אמר לו לעשות מלאכה אחר השבת לית ביה שבות כ"א ממלו' חפליךודבר דבר ואפשר שאינלוקה מ"מ ע"ז ובש"ו דברנו מזה.ואףדבר שאפש'לד היתר ע"י בורגנין ועי"י עירוב מרשות לרשו'אפ"ה אסו'לו'שיעשה בשבת דמ"מ יש לגזו'וכמ"ש המ"א אות י"ב : ושבות דשבות במקום מלוה שרי כבש"ה:וכ"פ בתקפ"ו סכ"א וי"ל אם חוץלתחום מות' לו'לעכו"ס שהואיל ואסמכוה אקר'תמיר משאר שבותיןוהרווחנו בזה בש"ו ס"ט אסו' לעכו"ס שילךחוץלתחום ואם דבר מלוה הוא ועמ"א שם י"ז אלא מסתימת הפוסקים לא משמע כן.והחלק הג'איסור אמירה לישראל מומ'לעכו"ס לא זו שים לפני עור ואפי'היכי' שהוי'פונדק שמבשל לכל עובי'ושב משלו ואירע שנתארח אורח אללו בשב'וחולה שאינסכנה די"ל אמירה שבות מות'בחולה שאינסכנה ולפני עור מאחר דבלא"ה מבשל משלו כמה קדירות פן יזדמן אורחים וגם מקיים ידי' עוברי עבירה ל"ש בזה ול"ד לתרי עברי דנהר' וחד עבר כו'כאמו'מ"מ כתבנו בסי' ד"ש במ"א ח' שדבר זה במחלוקת שנויה להרב בח"מ שפ"ח סע"ו אם אמר למי שמועד למסו' המשלח חייב דאין שייך דברי מי שומעין כ"ש כאן ובשליחותו עביד חייב המשלחו סקילה באפס' ולמ"ש הלבוש שם דהוה גרמ"י מש"ה חייב שם דברי היזקא כאן לא הוה חייב המשלחו ובש"דשם ג"כ הקשה על הר"ב ובפתיחה כוללת כתבנו מזה וא"ה יבוא' לקמן עוד מדין אמירה לעכו"ס וכאן אין להאריךפסי' רע"ו סעיף א' . וא"ה באות ד' אבאר עוד : ב אעפ"י שמבין.עט"ז הנה מדליקה י"ל דהפסד התירו הא לא"ה אסור ומס"ז לעשות למחר כי אע"פ שדיבור אסור מד"ק או ד"ת ודבר דבר כמ"ש באות א' וכו' התורה התירה הרהור מותר עיין שבת ק"כ א' (וי"ל ודבר דבר מיותר עכה"ג ס"ו) משא"כ אמירה לעכו"ס שבות מדרבנן חמיר בזה דאפהרהור אסור שיבין שיעשה בשבת וכמ"ש הר"ב בסוףהסימן סכ"ב ועמ"א ל"א וא"ה שם יבואר והר"ב דעתיק כאן אפשר דסמוךאמ"ש בסוףהסימן והוא דעת הטור ואפשר דאודוי אודי ליה כאן כסמ"ג לומר בחול רמז שימשכו בשבת הבאה קיל מרמז בשבת גופא ועם שאי לחלק ביניהם לכאור' והיינו דוקא חוזלבית ישראל ולא יהנה הישראל ממלאכה בשבת כ"א בחול וכ"ש כבסי' רע"ו יע"ש ולבוש בס"כ פסק דשרי ובסכ"ב פסק לדהר"ב והוסיף לעשותו בשב"ת כדכתיבנא ושם נתןטעם בשבת נראה כשלוחו ואע"פ שאין שליחות לעכו"ס ואיסור אמירה לעכו"ס אטו יעשנו עלמו כמ"ש הר"מ ז"ל פרק ששי הלכה א' יע"ש ועא"ר ח' : ג שלא.עט"ז חילק בין מלוי בכל יומא אואיסור כ"א שיאמר קנה בשבת או ראה שאני הולךלדרך במ"ש וכשאין מלוי כ"א ביום השוק אףבסתמא אסור כאומר בפירוש קנה בשבת ואסור להנות באותו שבת כבסי' רע"ו במ"א א' דאפי' באיסור דרבנן לריך שימתין לערב כ"ש ועפי' שכ"ה סעיף ז' : ד דיש.עט"ז עמ"א אות י"ב באומדמסכים כעין זה אלא בט"ז מחלק בין דבר שאפשר לעשות עתה כמו מחילה בב"א מותר אמירה לעכו"ס לעשות קדע"ש משא"כ אלו הי'בורגנין אינמצלה רק שלא יהא דיבור של חול ולצורךמחר התירו כמו בס"ז.ובשכ"ה ס"י י"ל באינו מחילה ב"א ולכךאסור וא"ה במ"א אות י"ב יבואר בזה.ומ"ש יש מקילין אמיר' לעכו"ס בד"ת במלוה אין להקשות א"כ דאמירה לעכו"ס אין איסור כ"א ברשות תיפוק ליה ממלואת חפלך ודבר דבר כמ"ש באו' א' י"ל דכ"מ לרמוז ג"כ אסור כמ"ש הר"ב בסעיףכ"ב ועט"ז אות ב' ומ"א אות ל"א דהוא כשלוחו ע"י רמיזה ג"כ משא"כ ודבר דבר הרהור ורמיזה מותר כבס"ז וסכ"ב יע"ש ועמ"ש באות א' יע"ש בארוך :

אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן שאלה אחת קטנה ואליגנה פה ואגבה יבואו' קלת שאר פרטיסוזו תוארה: פשיטא לי אמירה לעכו"ס שבות בשבי' אפבדבר שאין בו כ"א לאו גרידי' הדמיון יש לו משא על חמורו של עכו"ס אסו' לומ' לעכו"ס להנהיגו ול"ת שבות דשבו' חמיר טפי וכולה חדא גזירה ויש בו כרת וסקילה ומהא אמינ' לה י"ד רל"ז ס"ד ואה"ע ה' סי"ד בבא מליעא' ל' א' ואפשטו' בעיין דבכל איסורין שיש לאו אסו' אמירה בהם לעכו"ס דקיי"ל ב"נ אין מוזה' על סירוס והלין דבריו כו' ע"כ מטעם אמירה לעכו"ס וכ"ש שבת דשבו' בלאו . ופשיטו' לי דבשא' איסורין שבות דשבו' יש להתי' דע"כ מבעי' ליה ואכשטא בלאו או בשבו' דשבו' ואין ללמוד משבת דחמיר נסתפקתי בשאר איסורין באיסו' עשה אי אסו' אמירה לעכו"ס ולשון הר"ב ז"ל ב"ד בשיסו' לאו משמע איסו' עשה דקיל נגלאו וכמאמר ז"ל ריש יבמו' לאו ל"ת חמור מיניה אין לנו לאסו' ויל"א לנו הדין לפ"ז בע"פ אחר שש מות' לומ' לעכו"ס שיקנה לו במעו' ישראל יו"ש וכדומה ולהפמיד החמץ ברשו' עכו"ס עד אחר הפסח דאין שליחו' לעכו"ס ולאו דיליה הוא ואמירה לעכו"ס בע"פ אחר שש תליא בפלוגת' אי מוכר ב"י לאחר שש או רק עשה דתשביתו ורוב' הסכימו שאף דעת הר"מ ז"ל רק עשה ואם נימא דבאיסו' עשה לא גזרו אמירה לעכו"ס ושאני י"ט והה"מ דשבת אקרי כמ"ש התו' ב"מ שם : ובדברי קדשו של הב"ש ז"ל אה"ע ה' אות י"ט כתב לאמר דאין הלכה כמ"ב ל"ו דפסק דיש שליחו' עכו"ס לעכו"ס דגם אתם כו' מהא דמות' למכור לעכו"ס אף שיתן לשלוחו לסרס כו' המעיין בת"הד סי' רל"ט (ובא"הע ע"ש גרסת המ"מ) משמע הטעם דאין שלד"ע באפס' אף לעכו"ס ועוד דכולל לומ' דכ"ש הוא דקיי"ל בעלמ' אין שליחו' לעכו"ס משמע דלא ברירא ליה רק בלירוף הטעמים אמנם הר"ב ז"ל בח"מ שפ"ח סע"ו תפס טעם התשב"ן במוחזק שבו' אסו' יש שלד"ע דלא שייך דברי מי שומעין והוטב בעיניו טעם זה לבד(עש"ך ס"ח)ואם כן בהכרח דכאן באה"ע דפסק אפי' לשלוחו ועכו"ס האידנ' וודאי אין מקיימין כלל ז' מלות ב"נ וחשוד ג"כ וודאי יש שלד"ע לדידיה ע"כ מטעם אין שליחות עכו'ס לעכו"ס דלא כמ"ב ועמ"ש בפתיחה כוללת בחלק הדיוכסי' ד"ס במ"א ח' וא"ה בסי' תמ"א בט"ז ומ"א יבוא'עוד וכאן אין להאריך:עיין סי' רע"ו במ"א אות י"א ורע"ט אות פ'דבר שאפס' בהית'טלטול מקלר שרי לומ' לעכו"ס ול"ד לבורגניין וכדומה דהא יש לישראל הית' גמור לעשות ועמ"א כאן י"ב.ופ"ר ע"י עכו"ס ל"ג עפי' רכ"ג במ"א מ"א : ה ודוקי' . עט"ז ברש"י ל"ל שבת ק"ן א' ד"ה של מלך שא"ל למלך ולאחר משמע כל שלריך לאחר אסו' עא"ר אות ח"י לידד להתי' ות"מ משיחה בטילה אסו' עיין ס"ת והוי יודע דאיסו' חשבונות בר"מ ז"ל פכ"ג ה"ח שמא יכתו' ועא"ר י"ז ובלבוש ממלוא חפליך וכ"כ רש"י כתובת ה' א' ד"ה משום ודבר דבר ועמ"א ש"ו אות י"ב בשם המ"מ דלא התירו שום שבות למלוה כ"א ודבר דבר מות' (דהתורה התירה זה חפלי שמים) וא"כ

להר"מ

להר"מ ז"ל משום שבות איךהתירו חשבוני'מצוה ואמירה לעכו"ם לא הותר כ"א שבות דשבו'במצוה: והא דמפנין בשל"ג ס"א י"ל הטעם משום טירח' יתירא התירו במצוה הא שבות אחר י"ל דאין מתירין כלל במצוה ועיין תס"ד סי"ע"ב משמע מפנין שבות הוא וא"ה בשל"ג שם יבואר א"ה : ו אני . עט"ז ואף לומר לרכו"ב אסו' עמ"א י"א דאףדרבנן אסו'כל מה שא"י לעשות עפ"י ש"ה סי"ח וכמ"ש כאן אפילו איסו' דרבנן אסו' : ז בורגנין עט"ז הראה לאות ד' דבור כל שהיה באפש' לייר היתר שרי אף כשאין היתר והיינו הדיבור לבד והליכה לאחר שבת אבל לומר לעכו"ם יעשה בשבת אם יש היתר לישראל לעשות היום ויש בידו שרי כמו טלטול הנר ברע"ו ורע"ע י"א ע' ומחילה ב"א והמ"א יודה לזה מש"כ באין אפש' אלא אלו היה שם זה אסו' בשבת לעשות ע"י עכו"ם ואףדיעבד אסו' כמ"ש המ"א אות י"ב יע"ש : ח פירות.עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ב דאפי' תוך התחום אסו' לומ' שיביא הוא למחר כל שהם מוקצה וכמ"ש הר"ב בהג"ה דל"ד חבירו ועמ"א אות י"א וא"ה שם יבואר : ט תן לי . עט"ז ועמ"א אות ט"ו כל שאין מזכיר לשון הלואה ופרעון רק תן ואחזיר שרי : י חקק . עט"ז היינו בדאיכא תרתי לטיבותא חקק וכותל לא מחליף בשטרי הדיוטות הא כתוב בכותל גבוה הרבה מחלק בשטרי הדיוטות ופנקס חקוק נמי מחלף בשטרי הדיוטו'ואף למה דכתב בער"ה דגבוה הרבה אסור שמא ימחוק י"ל דנ"מ דלשמש נמי אסור לקרות אע"ג דל"ש שמא ימחק דאין בידו כמ"ש הב"ח ז"ל מש"ה נקיט שמא יקרא בשטרי הדיוטות יע"ש ועיין הסוגי' בשבת קמ"ט א' ובתו' ד"ה לעולם והלבוש שכתב בגבוה הרבה אין לחוש למחיק' קשה מסי' ער"ה גם שנים קורין באפשר דחד מזכיר לאבריה ושטרי הדיוטות אסור אף לעשרה מטעם ממלוא חפלך כמ"ש הלבוש וכמ"ש הב"ח בשם רש"י פרק משילין אבל הר"מ ז"ל פרק כ"ג מה"ש הטעם שמא ימחוק . וסבור הייתי לו' כי משיט"א וכדומה פרק מדרבנן הכתיבה והמחיקה מדרבנן כבסי' ש"ו סי"א בהג"ה ככתב שלהם כמ"ש שם עמ"א ש"מ אות י' אפשר דל"ג בגבוה הרבה כמו בער"ה דיש איסור תורה אלא דמוחק נמי אין חייב כ"א ע"מ לכתו' ב' אותיות ער"מ פי"א ה"ט הא שלא ע"מ לכתו' ליכא כ"א איסור דרבנן ובשבת קמ"ט א' אמר דלמ"ד גבוה ב' קומות ה"ה כאן וא"ה במ"א אות י"ז יבואר עוד . יא ואגרת עט"ז הנה דבריו רלוים עפ"י מ"ש הב"ח ז"ל דשמא ימחוק ל"ש בשמש שאין בידו למחוק רק בעס"ב וז"ש מוגה אדם אורחי"ו ולא מכתב אבל החשש שטרי דיוטות יש בשמש לרש"י דטעם ממלוא חפליך כו' ולהרמב"ם ורמב"ן מותר בהג"ש כ"ה משמע בלעט"ל אין לגעור בו כמ"ש הב"י בשם הרשב"א הסומך על הרמב"ן אין לגעור בו ומ"מ קשה אג"ש מה שייך ממלוא חפליך וכל דבר שאין בו איסור לעשות ע"י ליור מותר לו' בשבת לכרך פלוני כו' כ"ש לקרות אג"ש ועא"ר ל"א ובח"מ דלרמב"ם י"ל דאסור אג"ש רק לרמב"ן מותר אג"ש יע"ש ובמ"א א"ה יבואר עוד דהעיון ג"כ אסרו דא"א שלא יאמר בפה : יב שלא.עט"ז דלדידן דלית רה"ר כ"א כרמלית י"ל דל"ג עקירה או הנחה לחוד דהוה גזירה לגזירה ועסי' שכ"ה בט"ז א' : יג אבל.עט"ז החמיר בלה"ק ג"כ אסור עב"ח ומיהו בחול כשכתובים בלה"ק דעת הב"ח דלא הוה מושב לצים וספר יוסיפון אקבלשון לע"ז שרי בשבת דיש ללמוד מהם כמה דברי מוסר : יד בכדי.עט"ז ועיין ב"מ לדיק א' הלין תורין דגנבין ארמאי והנה שבת לאחר שבת היה באפשר לעשות בהיתר לא קנסי מש"כ סירוס לעולם א"א ע"י ישראל בהיתר קנסו אלא המרכיב כלאים ע"י עכו"ם אפ"ה אין קונסין עט"ז י"ד רל"ז אות ב' דמלוי הוא סירוס קנסו לא בכלאי בהמה וב"ש אה"ע סי' ה' אות י"ז בשם דרישה סירוס ניכר האיסור קנסו משא"כ כלאי בהמה אינניכר לא קנסו ולו' סירוס ד"ת קנסו הא כלאיי דרבנן טמא עם טמא וטהור עם טהור (כי לא מתעבר בטמא וטהור ולאסור הבהמה במה שלא נהנה כ"כ י"ל דלא קנסו)ז"א דע"כ קתני' הר"מ ז"ל בהנהגה דטמא עם טמא דרבנן הא ברביעה מד"ת ועס"ך י"ד רל"ז א' וכבר עמדנו ע"ז בג"ו באורך יע"ש וכאן אין להאריך . ועיין ר"מ ז"ל פרק ששי מה"ש הלכה ח' כתב בפירוש אע"פ שאמר ישראל לעכו"ם לעשות ולוקה מ"מ מותר לערב בכדי שיעשו ועמ"מ שם שלא מלינו איסור בזה בגמ' יע"ש :

שח כתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכות שבת הלכה י"ב וי"ג ג' טעמים א' ומה אם הזהירו נביאים על דיבור והילוך שלא יהא כיום חול ק"ו שלא יהא טלטול כחול ולא שבת ועוד כלי שמלאכתו לאיסור יתעסק ויבא לעשות מלאכה ועוד שבהטילטול יהא ניכר השביתה והר"א ז"ל בהשגות טלטול גדר ההוצאה שבת קכ"ד ב' וקכ"ג ב' בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו יע"ש ובת"א שם דמתחלה בימי נחמיה שלא נזהרו בהוצאה (מביאים ערימות) גזרו כלים של היתר ג"כ שלא לטלטל ואח"כ כשנזהרו התירו ונשאר רק אבנים ומלאכתו לאיסו' וכדומה והטעם ממ"ש הר"מ ז"ל ותחלת הגזירה היה משום הוצאה יע"ש . ולטעם ק"ו י"ל לצורך מצוה מותר הטלטול כבסי' ש"ו ס"ו וש"ז דחפלי שמים מותר ודיו לב"מה כו' ואנן קי"ל דלמצוה נמי אסור טילטול תקפ"ו ובי"ט לדעת הר"מ וההלכות דהוצאת אבנים מדרבנן לא מ"ה כרש"י ביצה י"ב א' אפ"ה מוקצה אסור בי"ט כמ"ש המחבר בתל"ה ס"ד ור"מ פ"א מה' י"ט הלכה ד' והלכה י"ז וכמ"מ שם וא"כ נתן הר"מ ז"ל טעם כולל לשבת וי"ט דאלו גדר הוצאה הוה גזירה לגזירה ולא ס"ל כרש"י בזה עיין ביצה י"ב ול"ז א' וסובר הא דאמרינן טלטול צורך הוצאה בי"ט לב"ש יע"ש דלית להו מתוך משא"כ לב"ה בי"ט ע"כ משום ק"ו ושאר טעמים ה"ה שבת ודע די"ט כל מה שאסור בשבת דיבור והילוך חול ה"ה בי"ט ושניהו אין בין י"ט לשבת כו' וכמ"ש המ"מ פ"א הי"ז וכשם שעונג י"ט שוה לשבת דכתי' לקדוש ה' מכובד וי"ט בכלל ה"ה ממלוא חפליך ודבר דבר . ועמ"א תקי"ח ג' ולוקה וא"ה יבואר שם : הב"י ז"ל בהוצאתו לסי' זה הביא ששה חלקים במוקצה א' חסרון כיס ב' מלאכתו לאיסור ג' מוקצה מחמת גופו ד' כלי מותר המונח עליו דבר מוקצה מחמת גופו ה' מוקצה מחמת איסור . מחובר או מחוסר לידה ביה"ש הוי מוקצה מחמת מצוה כנוי סוכה ועלי סוכה . וכבר ידעתי מיעוט ערכי ועניותי ומאומה אין בידי מדרכי הפוסקים אמרתי אלכה לי לאטי אולי אמלא דעת קדושים וה' יעזר לי . **א** חסרון כיס מוקצה העיד בו מרן המסביר ז"ל שאין בו שום תקנה לטלטלו בשבת וברכ"ט ס"א גיזי למר שנתנן לאוצר לסחורה מהני יחוד אלא ה"פ כ"ז שהוא בקפידתו וודאי מוקצה הוא אם ייחד מע"ש שרי ודין היחוד יע"ש ברכ"ט וא"ה יבואר בסי' זה ג"כ . הב' מלאכתו לאיסור משמע אפילו עושה מלאכה דרבנן מקרי מלאכתו לאיסור וכ"ת מעות למה אסו' דהוה מוקצה מחמת גופו ולא מלאכתו לאיסור לסחור בהן שאסור בשבת י"ל וודאי הכין הוא ועדיפא קאמר דהוה נמי מוקצה מחמת גופו כאבנים דלא חזי למידי כו' ולא תורת כלי עלייהו ואסו' לצורך גופו ומקומו. ואם יש נקב במטבע זהב או אוזן וראוי לתלותן בצואר בתו ומ"מ הקלה לסחור בהן אז י"ל דלא הוה מוקצה מחמת גופו רק מוקצה מחמת מלאכתו לאיסור ושרי לגופו ומקומו עמ"א ס"א מ"ה וס"ג סכ"ב ומ"א ח"י וא"ה יבואר לקמןסכ"א מזה וכלי שמלאכתו לאיסור עפ"י הרוב ומיעוטא משתמשין בו היתר אם ניזול בתר הרוב ועמ"א אות ט' ובכה"ג בהגהות הטור בשם ס"ג יע"ש ובחה"ר שבת קכ"ג מדוכה שיש בה שום דמותר הטעם בקדירה המטלטלת עם התבשיל הואיל ואיסורה שמשתמש לאיסור ועכשיו משתמש היתר יע"ש משמע קדירה שמבשלין בה ריקנית מחמה לכל אסור אע"ג דלפעמים נותנין בה פירות וכדומה הואיל ורובה לבישול הוה כלי שמלאכתו לאיסור עמ"ש בסי' רע"ט בזה וכ"ש כלים שמבשלין בהם ט"ע וקאווי שאינמיוחדים כ"א לבישול ריקנית אסור מחמה לכל . ורחיים של פלפלין וקאווי שיש בו בית קבול לבשמים ג"כ עסי' ש"י ס"ק ומ"א כאן א' וא"ה שם יבואר ומדברי ס"הר משמע כלי מלאכתו לאיסור אע"פ שאין עושין בו מלאכת איסו' כ"א שמתילא איתעביד איסור וה"ה מעות ונר אבל יש מחלוקת בזה כי י"א דוקא שעושין בו בידים מלאכת איסור כקורנס וכדומה וברע"ט כתבנו מזה . הג' מוקצה מחמת גופו שאין שם כלי עליו כלל כאבנים וכדומה ויש בו י"ג דרכי היתר כמו שחשבן הב"י . ומשמשי הכלים ככלים הם כמו אלובה שמניחין עליה קערה וכדומה (קורין בפולין פראו"דע) דלאו דווקא שיהא בית קיבול או כלי בפ"ע . ואלובה שמיוחדת להניח עליה קומקום לבישול הוה מלאכתו לאיסור ואין שרי כ"א לצורך גופו ומקומו : הד' כלי היתר שמונח עליו כלי איסור מוקצה מחמת גופו הוא הנקרא בסיס כבסי' ש"ט ס"ד כ"כ הב"י ולבוש ואם כלי שמלאכתו לאיסור מונח עליו ל"ע אם הוה בסיס דלצורך גופו ומקומו שרי לטלטל מלאכתו לאיסור י"ל דהתחתון לאו בסיס הוא . ואם מונח עליו מוקצה מחמת חסרון כיס אם מותר לנער בסוכה כפי הנראה דחסרון כיס חמור מכולם ואין לו שום היתר כמ"ש בב"י ואלו בקליפי אגוזים מנער הטבלא וה"ה בסיס כו' וטלטל מן הצד לצורך דבר המותר משמע בחסרון כיס לא מהני כל זה ואף כענוע בגופו אין היתר בחסרון כיס א"כ מה יוסיפנו סוכה דאיתקלי ביה"ש בשלמא בהניח בשבת מוקצה מחמת גופו עליו לא איתקלי ביה"ש דיכול לנערה ג"כ ביה"ש מה שא"כ כה"ג וא"ה יבואר עוד . ובסיס דאמרן עמ"א ס"ט ו' במניח זע"ז כך אם הוה בסיס וא"ה שם יבואר : ואם מניח כלי היתר על פמוט למשקל שלא יכרע לצד אחר הפמוט אם נא' דהכלי משמש לאיסור והוה בסיס הכלי היתר אף לאחר שכבה הפמוט וכדומה עש"ות אבן השוהם סי' כ"ג ושם לא הבנתי שכתב אם מניח שיהא בקו השוה אסור ליגע כתי' הב' של תה"ד ונתכוין למ"ש תה"ד סי' ס"ו ביצה צריך שיכפה כלי שלא יגע בביצה דלצורך מוקצה אסור הנגיעה וכאן נוגע רק במפתח ולצורך המפתח ולדידי נראה דזה בסיס דל"ד מונח תחתיו כל שמשמש לאיסור הרי הוא כאיסור ועדיין צ"ע . וא"ה יבואר עוד לקמן די"ל מונח תחתיו בדעתו להניח שם איתקלי משא"כ זה :

הה' מוקצה מחמת איסור שהיה ביה"ש אפי' סר אח"כ איתקלי לכולי יומא ואפי' מחמת איסור דרבנן נמי איתקלי ובהיות כי דברים ארוכים המה ואין הזמן מספיק כעת א"ה אראה לבאר לקמן מזה.

ועמ"א י"א וי"ב בשופר.ועט"ז י"ד מדין בסיס ומלאכתו לאיסור יע"ש בזה : א עסי' רע"ע עט"ז שם ברע"ט אות ב' ובסי' ש"ט אות א' וא"ה שם יבואר : ב אבל.עט"ז בש"א מטלטל ביד וכאן תלוי בחגורה עא"ר אות ט'.ובתקי"ח א' י"ט לענין עירוב יע"ש וה"ה בי"ט בבית כל שא"ל כלל אין לטלטלו כמו בשבת. טלטול הגט בשבת וי"ט אה"ע סי' קל"ז ס"ו המחבר אוסר והר"ב מתיר הביאו שכה"ג בהגהות הב"י אות ג"ד ומגילה מסופק בו ובא"ר יו"ד מגילה ככתבי הקודש לכאורה כשחל פורים ביום א' והולכין לבית הכנסת במ"ש אם ביה"ש י"ל שבות במקום מצוה ל"ג ביה"ש עסי' שמ"ב.ומיהו יראה להתיר כמ"ש בא"ר ודע דסכין של שחיטה ומילה יש בהן ג"כ מלאכתו לאיסור ואף אם ימצא מי שאין מקפיד ומשתמש בהן דברים אחרים לפעמים מ"מ מלאכתו לאיסור מקרי ועסי' של"א במ"א ה' וי"ד רס"ו רס"ו ס"ז א' דמוקצה מחמת חסרון כיס כ' וה"ה כלי שמלאכתו לאיסור וביה"ש נטלו לצורךגופו ומקומו להר"ב ברס"ו שם מותר אח"כ לטלטלו שלא יגנוב ולהט"ז ומ"א אסור כה"ג וא"ה במ"א כאן ושל"א יבואר עוד: ג ותפילין. עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א ועסי' ש"א סמ"ב במקום שאין משתמרין מכניסן זוג זוג אלמא דליכא איסור תורה עכ"פ במניח תפילין בשבת והתירו משום בזיון ותפילין וה"ה כאן דשלא יגנב הוה כבזיון ושרי מדרבנן הטלטול אבל עיין בתה"ד משמע אע"ג שלא חיישינן לגניבה שרי וראיה מהפ"ק דבילה משלחין תפילין בי"ט כו' וי"ל דלהניח בפרהסיא או לשום מצוה אסור אבל אם מניחן כך לשמירה בעלמא כקמיע וכדומה אין איסור אף להמחבר בס"ד ומש"ה לא הוה מוקל' ועב"ח כאן ומ"א ש"א אות י"ב שבת ס"א א' י"ל לא יצא לרה"ר אקבעודן עליו מבע"י ומוקצה בעודן בידו שרי לטלטול כמה עמ"א זיי"ן קמ"ל לרה"ר לא יצא דחיישינן כו' וא"ה במ"א אות י"א יבואר עוד : ד יש.עט"ז ובשי"א אות ה' ורע"ט דבר

בשם הרא"ש מנותן כיסו לעכו"ם ושם י"ל מחשיכה עסי' רס"ו ומיהו לשכור פועלים וכדומה שבות דשבות מע"ש אין מבואר בגמ' דאסו' רק הגמ"יי פ"ו והגמ"ר ולכאורה אם אין נותן מעות שרי וז"א דוקא אומר קנה לעצמך הא לקנות לצורך ישראל אסור אף בלא נתינת מעות ואע"ג בהגמ"יי שם משמע שנותן לו מעות ואומר קנה לעצמך מ"מ משמע דקנה לי אסור אף כשאין נותן לו מעות ול"ע . ובא"ר הקשה למה בד' וה' מותר יע"ש : (ד) וכן . עמ"א דוקא בקצן לו שכר יע"ש ברמ"ה ס"ה שכ"כ המחבר ולמה כתבו כאן הר"ב ובא"ר יו"ד פי' דכאן בגדים שאין ניכרין של מי הם כאגרת הניכר בעינן קצן וכאן בלא ניכרין יע"ש ול"ע : בשכ"ג בהגהות הטור אות ב' בשם מורו הרב (מהרי"ט ז"ל) כשהיה רוצה ללמוד היה אומר זה הנר אין מאיר יפה והשפחה מבינה והסירה הפמס עמ"א ל"א וט"ז אות ב': וכ' ע"ש בשם רא"ח כשהיה רוצה ספר עומד בחדר שאין בו נר היה אומר לשפחה שתביא לו חפץ פלוני והשפחה מדלקת נר להביא החפץ והולך שם ונוטל ג"כ הספר יע"ש ועסי' רע"ז במ"א י"א והיינו כל שהעכו"ם עושה לדעת עצמו אעפ"י שלצורך ישראל הוא מ"מ אין אומר לו להדליק נר והוא מחויב לשמשו להביא חפץ פלוני ע"ד עצמו מדליק ושרי ישראל להשתמש לאורו ועט"ז שם אות ה' ומ"ש בפריי שם : (ה) בית . עמ"א דאפי' קצן לא שרי אלא מבע"י לא בשבת ועיי' אות ו' : (ו) לענוש . עמ"א ומפליג בשבת שרי כל שקצן הא בלא קציצה אף זה אסור ועסי' רכ"ב מדינים אלו בזה : (ז) מקלת . עמ"א ועא"ר אות י"ד ובסי"ט רמז מותר ודוקא הפסד הבא פתאום עי' לבוש ועב"י שכ"כ בשם הרא"ש דהוה בהול על ממונו אבל לא בהפסד שאין בה פתאום ומכ"ש אם היה יודע לפני שבת . הא דשבות בדרבנן במקום מצוה התירו י"ל ע"י עכו"ם אבל ישראל שבות דשבות היכא דגזרו י"ל דאסו' אפילו במקום מצוה . אורחים הוה מצוה היינו הכנסה מסדה לביתו . אבל הזמין אורחים מעירו י"ל לאו מצוה הוה עי' תה"ד סי' ע"ב וי"ד דמקילין לכבוד אורחים עמ"ש בפריי שם . סעודת שבת הוה מצוה וכן לשמוח חתן וכלה . וא"כ לומר לעכו"ם למחוט הנר לסעודת שבת ביד ולא בכלי הוה שבות דשבות ובכלי י"ל הוה ד"ת עסי' ער"ה בט"ז אות ב' ובמ"א כאן ל"א . ועיין אות ח' ע"י ישראל : (ח) ויש אוסרין . עמ"א ועא"ר אות ט"ו ומשמע אף ע"י ישראל יש להתיר שבות דשבות במקום מצוה . ומיהו המחבר בתקפ"ו סכ"א פסק דשרי שבות דשבות במקום מצוה משמע אף בשביל יחיד וכ"ת דוקא מצוה דרבים ומיהו שבות במלאכה ד"ת ברע"ו ס"ב דאסור יש לעיין לצורך מצוה דרבים י"ל עשה דרבים דחי לעשה ול"ת דל"ש מה שאלמיה עמ"א לדי"ק אות למ"ד ועסי' תמ"ו מ"א ב' דשבות עשה ול"ת ולא דחי לה עשה דרבים וא"ל כמה כיון דעשה זו עדיפא מ"מ מדחי עשה חמורי' לקלה לא לעשה ול"ת ומיהו עשה דרבים דעדיף טובא דלא בעינן בעירנא י"ל עדיפא ודחי לעשה ול"ת ועתו' יבמות ו' דאפי' כיבוד א"ו לא דחי לכרת . ונשים אי כאמר דלית בהו עשה דשבת כ"א ל"ת (וק"ה איתקדם כל שישנו הא עשה דשבת גופא י"ל דאין מוזהרות א"כ י"ל דאמירה לעכו"ם להדליק נר בעזרת נשים אפשר שרי דמצוה דרבים הוא ומיהו מצוה דרבים דוקא זיכוי רבים כמו קדיש וברכו וקדושה או קריאת ס"ת ולנשים א"א כאמור גם מסתברא דנשים הוזהרו ג"כ אעשה דשבת כמו נשים בגילוי דהיקשא ועסי' רל"א במ"א י"א ועתו' קידושין ל"ג וכי תוכל אשה לשרוף נותר יע"ש . וא"כ אין היתר ברור למה נוהגין להדליק נר ע"י עכו"ם בשבת להתפלל בעשרה ואף לקריאת ס"ת כאמור ול"ע בזה : (ט) מותר לומ"ר עמ"א אפשר הוסיף מלת לו"מר להמחבר אין איסור כ"א באומר לחבירו לא בינו לבין עצמו כמ"ש באות י"א ומ"ש דא"ל מותר ער"מ פכ"ג הי"ח שמא יכתוב לפי"כך שא"ל מותר אבל רש"י כתובות ה' ודבר דבר ובלבוש ממלוא חפליך אסיפא סמיך עט"ז ה' אפ"ה שא"ל לאו חפליך ודיבוריך הוא : (י) לחבירו . עמ"א שבת ק"ן ד"ה אומר יע"ש וכ"מ קלת רב אסי אמר אפילו תימא חבר ישראל משמע אף חבר עכו"ם א"ש הנראה שתעמוד כו' : (וא"ב שם אמירה לעכו"ם שבות ופירש"י כבר שתמה רבי כו' וי"ל התם ד"ת למ"ד משא"ל חייב ער"מ פ"א ה"ז משא"כ כאן אשמעינן שבות דשבות אסור באין מצוה ודלמא ה"פ אמירה שבות ול"ג שבות דשבות ולמה אסור ומהא דכבה וא"ת שבת קכ"א א' לר"מ ז"ל משא"ל ד"ת ועי' ר"ן סוף פרק ר"א דמילה ומנא הא מלתא דאמור רבנן אף שבות דשבות אסור ע"י עכו"ם באין מצוה שוב ראיתי הדבר מפורש בתו' קכ"ז א' ד"ה אין דהוכיחו אף באיסורי דרבנן אסור אמירה מק"ו דמוקי בחבר עכו"ם וכ"מ בעירובין ס"ז ב' עכ"ל היינו מדאמר רב אסי אפילו תימא חבר ישראל משמע כ"ש עכו"ם אלמא דשבות בדרבנן אסור לעכו"ם אלא דקשה דמ"מ אסור ממלוא חפליך ומעירובין ס"ז ב' מוכח דאותיב ליה ושני ליה אלמא לאו במקום מצוה אף שבות דשבות אסור ואין להאריך : (יא) לכרך . עמ"א י"ל בחה"ר ק"ן ב' ה"פ דאף באומר לחבירו לך עמי שרי דאל"כ מאי קאמר פשיטא פירש הילי"ל מותר לו' לכרך כו' ולמה לי לחבירו דאי מותר בינו לבין עצמו מטעם בורגנין ה"ה לומר לחבירו ש"מ דהא עמי קמ"ל ועתו' שם ד"ה לכרך כו' ובתו' ע"א ד"ה מה כתבו בפירוש אף בינו לבין עצמו אסור לומר אעשה למחר מה שאסור היום וכ"ש חשבונות דאית טעמא דיכתוב : (יב) חוץ עמ"א וכ"כ הט"ז אות ח' ומ"ש על הב"ח עיין ט"ז אות ד' אבל כשיש בידו לעשותה היום בהיתר שיש ב"א והיה יכול לעשות מחילה שרי לומר לעכו"ם ויודה המ"א בזה להט"ז כבסי' רע"ז אות י"א דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר אי עשה עכו"ם באיסור לית לן בה ואף שי"ל בין שבות דשבות למלאכה ד"ת מ"מ מסתברא דאין לחלק : ומ"ש הב"ח בשם התו' לחבירו ל"ד באמת ל"ע דשם בדף ק"ן א' ד"ה אומר ובש"ז כאן ובאות יו"ד וא"כ דגם לכרך פלוני מותר לומר לעכו"ם מה"ט דאין לחלק בין עכו"ם לישראל אבל לעשות בשבת העכו"ם בזמן שאין ההיתר עכשיו לומר אלו היה אסור לומר לעכו"ם . עסי' רס"ג ט"ז ג' וחה"ר קנ"א א' שייך לכאן : (יג) משום . עמ"א עתו"ס וק"מ מה שפירשו בדבריו ויש ט"ס מ"ש בתוך התחום וצ"ל אפילו סוף התחום . עירובין ל"ח ב' ול"ט א' וכוונתו כל דמינכרא מלתא דאין דרך לצאת בשבת לשדהו אף תוך התחום קרוב לעיר ולית טורח הילוך כי דרך ב"א לילך לטיול כ"כ אפ"ה אסור ובאין מינכרא מלתא כל שאין דרכו בכך לילך דרך רחוק כזה כ"א לשכור פועלים וכדומה אסור משבת רגליךממלוא חפליךוא"כ סוףהתחום נמי לא מינכרא אלא כו' ובח"מ כ' דלהססידולססות שם עד לילה מינכרא טפי סוף התחום משא"כ שם בעירובין דהולך לעיר מיד יע"ש:(יד)לזמן. עמ"א אני אומר באולי אפשר האדון ז"ל כוון בכאן כוונה מיוחדת כמו שאגיד כי רש"י ותו' ר"פ שואל (קמ"ח א') מחולקין לרש"י קולא בהלואה או אמר ליום אחד שרי ושאלה או אמר לזמן מרובה אסור ולתו' שם ד"ה שואל משמע דאין חילוק בין זמן מרובה או מעט כ"א הלואה לא הדר בעיניה אתי למכתב ושאלי' הדר בעיניה לא אתי למכתב אף כדי יין ושמן דלא הדר בעיניה מ"מ הואיל ולא התירו כ"א לי שאלי' זכור הוא ולא אתי למכתב (וק"ק דהמקשה הילי"ל ממסכ' כדי יין למאי דס"ד ולא ידע זכור הוא) נמצא לכ"א קולא וחומרא והטור תפס לי' רש"י לזמן מרובה וכ"ה ברא"ש והוא מהרי"א ז"ל ועד"ן שם שכןעיקר כרש"י ועמ"מ פרק שלשה ועשרים מה"ש הי"ב הביא דברי הלכות שיש כ"מ כאמור ומש"ה כ' המחבר כן ומתילא שאלה לזמן מרובה אסור אף לצורךמצוה סידור וספרים כי אין מתירין שבות במצוה עסי' ש"ו במ"א אות י"ב ולפ"ז כדי יין דנקיט במסכ' משום שיפא משכון שרי הא שאין צורך שבת עכ"פ להניח משכון אסור ולתו' נקיט כדי יין לרבותא אף דלא הדרא בעיניה זכור הוא ועמ"מ ע"ג ושמ"א כ"כ דהלואה סתמא שלשים יום ושאלה לאלתר. ואמנם בחה"ר ר"פ שואל מבואר דבהלואה אף אמר שיחזיר לאלתר אסור. דל"פ רבנן דרך המלוה שאין דוחק וממתין שלשים יום יע"ש ואמנם בשאלה לזמןארוךאפשר דאסור הוא ואיןנזכר שם ההיפוך בזה ול"ע על מ"ש ההיתר ולא האיסור ועתו"ס:(טו)אין. עמ"א הלואה בלא משכוןשרי באפשר אף לצורךחול כל שאומר בל' שאלה או תלי ומשכון אסור עסי' ש"ו אות י"ד ופרעון אסור לגמרי אף בלשוןחזרה כל שא"ל שבת ע"ש אות י"ו. ומש"ה אין פודין בשבת וי"ל אין לווין ופורעין שמא ימחוק עיין לבוש וכל שאומר בל' אחר אין חשש ולומר ממלוא חפליך חפלי שמים פדיון שרי ואפשר לצורך חול גזרו שמא ימחוק אף בלי חזרה ודוחק ובתה"ד רס"ט כ' הטעם דאינפודיןדהוה כמקח וממכר הביאו הש"ךבי"ד ס"ה י"ב ושמא ימחוק פרעון ל"ש בכה"ג דלא כ' הלואה אלא שימחוק עי' לבוש מקח וממכר למ"ד יכתוב שפיר ולמ"ד ממלוא חפליך שרי לפדות ומ"מ המחבר סתם בש"ה שם דאינפודין ויש שם כמה טעמים עסי' ש"ו במ"א י"ד : (טז) זימן. עמ"א היינו סעודת מצוה השמש קורא מכתב דשמא ימחוק ל"ש בשמש רק בע"ה ומש"ה בע"ה אסור זימןאור"חים דהוה סעודת מצוה (בבאו מן השדה)דלא התירו שבות דשבות במצוה כ"א שבות דשבות משא"כ בשמש שמא יקרא בשטרי הדיוטות אדרבה סומכין על רש"י הטעם ממלוא חפליך וסעודת מצוה הוה חפלי שמים עט"ז י"א ועסי' ש"ו אות י"ד ומ"ש שם ועא"ר אות למ"ד:(יז) חקיקה. עמ"א בלבוש כ' דגבוה אסור שמא יקרא כו' ובער"ה מבואר דל"פ ועיין שבת קמ"ט ובט"ז י"א וא"ר אות כ"ט גם כ' תחלה ב' טעמי' שמא ימחוק ויקרא כו' ולבסוף סיים בולט בכותל אסור שמא ימחוק ולא שמא יקרא ובמ"א ק' ג"כ הא המחבר נקיט שמא יקרא בבולט ולמה ליה לאהדורי אשמא ימחק והמחב' דנקיט שטרי הדיוטות דהיינו חובות וחשבונות ובסי"ג אג"ש נמי בכלל שטרי הדיוטות לכאורה אג"ש ממלוא חפליךכמ"ש הט"ז י"א (אע"ג דאין אסור כ"א מה שאסור בשבת מ"מ עובדין דחול הוה)וזימןאורחים הוה מצוה עמ"א י"ו מש"ה כ'דהיינו חובות וחשבונות דאיכא למיחש שמא ימחוק ולא התירו שבות במצוה כמ"ש בש"ו אות י"ב ובלבוש כ' דהיינו כו' ממלוא חפליך וא"כ אג"ש נמי ולמה פרט אלו יע"ש ולקרות שני ב"א שמא ימחוק ליכא ושטרי הדיוטות איכא ועסה"ר האריך ול"ע : (יח)בטבלא.עמ"א סייך וכותל תרתי לא מסליק בשטר הא סייך טבלא ובולט בכותל אף מדלי הרבי' מסליק בשטר עיין סה"ר:(יט)מותר.עמ"א ל"ד פיקוח נפש אלא צריך לו הוה שטרי הדיוטות עיין ב"י ולבוש אבל אג"ש משא ומתן וודאי אסור ואף הרהור אסור בהם דא"א שלא ישא ויתן בהם והוה ממלוא חפליך ועיין לבוש ועב"י:(כ) שלא. עמ"א מ"ש בענין החותם דאסור לומר בפי' כ"א רמיזה כגו א"י לקרות שרי הא רמיזה שיקנה חותמו אסור עיין אות ל"א אף דהוה שבות דשבות שבירת החותם נמי מדרבנן עא"ר אות ל"ב והראה לסי"ד וש"מ סי"ד ופר"ח י"ד ק"ח משמע דיש איסו' תורה בשבירת החותם ועש"ות ח"ל סי' ל"ט יע"ש ועסי' סי"ד ספיק י' וש"מ סי"ד במ"א אות ח"י וא"ה יבואר. ועסי' תל"ח במ"א אות ד' עח"מ כאן ואם מקפיד עליו שלא לגור עפ"י ללוחיתו הוה מוקצה מחמת חסרון כיס עסי' ש"ח ס"א : (כא) אסור עמ"א שבת קמ"ט ומופט לא אתי לאימשוכי כבס"ו : ודע דרש"י פי' שמא יקרא בשטר' הדיוטות העתיקו המ"מ פכ"ג הי"ט דלטעמיה דשמא ימחוק ל"ש בזה רק שמא כו' ולפ"ז בחייק בכותל או כתב משיט"ה וכדומ' י"ל הוה גזירה לגזירה עסי' ש"מ משא"כ לרש"י הטעם ממלוא חפליך ואג"ש אסור ה"ה זה ומ"ש רש"י שמא ל"ד אלא דהוה שטרי הדיוטות ועובדין דחול עט"ז י"א ובלבוש העתיק דהוה כמו שטרי הדיוטות ובב"י דהוה שטרי הדיוטות תיקן לרש"י ז"ל ועא"ר אות ל"ז ומש"ה הוסיף המחבר כותל או וילו"ולהסוותסבחייק בכותל אסור כמו וילון דהוין שטרי הדיוטות ממש משא"כ בסי"ב דרק גזירה שמא. ואפי' כ' שחחת עקדת ילחק אסור לקרותו בשבת בשם עא"ר בשם ע"ש אות ל"ו יע"ש:(כב)משום.עמ"א ופורים רק שחוק שעושי' לאחשורוש שרי הא לי לך אסור אף בפורים : (כג) ועובר עמ"א וברכ"ט הרואה בקשת אסור ומברך בראיה בעלמא שרי יע"ש : (כד) בלשון הקודש שרי עמ"א הכה שטרי הדיוטות חובת וחשבונות אף בלה"ק אסור שמא ימחוק ואג"ש וכדומה דאסור ממלוא חפליך בלה"ק יש לצדד להתיר ועט"ז אות י"ג וגט (וגם ט"ם) אם אין מקפיד לגור פי ללוחיתו שרי לטלטל אף למ"ד גט יש בו משום קדושה י"א דמותר לכסות ללוחית בספר

דמה לי שמונח כאן או כאן ועשי' מ"ב מ"א ו' וקנ"ד י"ד : (כה) באצטרולב כלי חוזי כוכבים מ"א ועב"י : (כו) לשאול. עמ"א ובלבוש העתיק משום רפואה דוקא יע"ש : (כז) ויש. עמ"א בשם לבוש דהמיקל כסברא ראשונה לא הפסיד וכ"ת דעת המחבר סברא א' בשתם ולומר לעכו"ם שיבוא בלי דיבור רק שיבין מעצמו דוקא בהפסד הבא פתאום דומיא דדליקה הא בלא הפסד אסור לרמוז ככל עמ"א ל"א ואי"ה שם יבואר עוד בזה : (כח) בכדי שיעשו עמ"א הר"מ ז"ל פרק ששי ה"ב אפי' עשה העכו"ם מעצמו בשביל ישראל כל שיש פרסום שנעשה בשביל ישראל שידעו בו רבים אסור לעולם ועמ"ת שם מדין קבר בשכ"ה שי"ד ועמ"א שם ל"א וט"ז אות י"ג בשם הר"ן דבקבר גבאי משמע בשאר דברים אין לאסור לעולם ועשי' רמ"ד ס"ג ומהו רבים לכאורה שלשה הוו רבים ובשכ"ה שהכל יודעים : (כט) אסור. עמ"א ר"מ ז"ל פ"ו דין כ"א (ט"ש דף כ"א) ואף שבות דשבות בטלטול אסור ובשי' רע"ו במ"א אות י"א התם שאני ואסור ליתן בשר וחלב לעכו"ם בחול ולומר בשל לך וכן בקדירה הולבת ב"י דלדידיה אסור ובשבת לומר בשל בשר שלך א"י למה לא אסור משום ודבר דבר וי"ל : כלי שמלאכתו לאיסור לטלטל ע"י עכו"ם מחמה לצל ושלא יגנוב י"ל דשרי דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר לצורך גופו עשי' ש"ח וכה"ג גם המ"א מודה דשרי עט"ז ג' ומ"א י"ב : (ל) לעשר עמ"א ועשי' רמ"א יע"ש : (לא) אסור. עמ"א ועט"ז ג' ופחם בלא כלי איסור דרבנן ואין נהנה כ"כ דבלא"ה ראוי להנות לאורו ומ"ש דשם א"י לקרותו באות כ' אבל לרמוז לו בדיבור הוי כאמירה ומ"מ קשה דעכו"ם שעשה מלאכה בשביל ישראל מעצמו ג"כ אסור אפי' בדרבנן למי שעשה בשבילו עשי' שכ"ה במ"א כ"ג יע"ש וברע"ו א' ודוחק לומר דאחר קורא ואפשר יש בו קצת פיקוח נפש שא"י מה כתוב בו. ומיהו לומר א"י לקרות לאור הנר שיש בו פחם ושפחה מבינה דשרי דלאו הנאה כ"כ דמ"מ יוכל קצת לקרות ואין אומר דבר עמש"ל יע"ש : (לב) במלאכת עמ"א ועיין אות כ"ט ועשי' רע"ו במ"א אות י"א ועט"ז ש"ה אות זיין כ' טלטול מוקצה ע"י עכו"ס שרי כבשי' רע"ו ס"ג והא"ר כאן אות מ"ט כ' דלא דק בזה ולענ"ד דבריו כנים דלומר לעכו"ם ליטול מוקצה לצורך גופו להניח דק עניו וכיוצא אי בעי ישראל היה מטלטל מן הצד כבשי' שי"א ש"א וש"ה שרי לעכו"ס כן כמ"ש המ"א ברע"ט אות ט' ואי"ה בש"ח יבואר עוד עמ"א שכ"ה אות ח' ועא"ר כאן אות נון : (לג) עומד עמ"א ועמ"ש בסימן ומ"ד :

שח (א) אסור עמ"א פירוש דאותו סכין נמוד אסור בטלטל הא בתחוב עם שאר כלים כגון שקורין שטוטי"ך שיש בו כלי אכילה ומספרים וסכין סופרים שרי לטלטל הכל ביחד כמו כנוצא אגב קיטמא כבשי' שי"ח ס"א ומ"א אות יו"ד ועא"ר אות ג' ואי"ה שם יבואר : (ב) שמקפידין עמ"א דהכל תלוי בדעתו אם אין מקפיד לא הוה לדידיה מוקצה מחמת חסרון כיס כמו קורנס של זהבים : (ג) ומקפיד עמ"א ובשי' ש"י ס"ב במידי דאכילה ובכלים אם מקפיד כו' ובשכ"ה אות מ"ה נתן לאוצר צריך יחוד ול"מ מחשבה ואי"ה שם יבואר: (ד) וככבד. עמ"א רמב"ם פכ"ה מה"ש ה"ו ל"ד כלי ה"ה קורה שמיוחד לכך וכלי אפי' אין עשויה לטלטלה בחול אפ"ה שרי עב"י : (ה) שמלאכתו עמ"א ואם לא עשה עדיין בה מלאכה כ"א חדשה והזמינה ועומדת לכך מדוכה חדשה אע"ג דהזמנה לאו מלתא מ"מ אין עומדת כ"א למלאכת איסור עשי' רע"ט מ"ש שם ובשבת מ"ד א'. ומלאכתו לאיסור אף דרבנן והעד סופר עמ"א מ"א וקנא"ק האגן בית קיבול ועץ תקוע ע"י שרוי"ק ונותנין שם אגוזים ושוברים הנה בשי"ד אות זיי"ן בט"ז כיון שמשתמשו בכך אין זה בנין אפי' בחוזק כמו כלי בדיל עם שרוי"ק אמנם בשכ"ה במ"א אות י"ב גבינה במורג חרוץ כו' כשחיקת תבלין במכתשת אע"ג דלאו ג"ק ול"ש טחינה אסור מדרבנן דהכלי מיוחד לכך עא"ר שם י"ד י"ל ש"ה כלי זה מיוחד לשבור אגוזים הוה כעין מכתשת וי"ל מדרבנן ובלבוש שם דמתקנו לאכילה ואי"ה שם יבואר ונראה להקל עט"ז י"ד : (ו) ואם . עמ"א בסים ל"ש אלא שהיה מונח עליו איסור הא עשה מלאכת איסור ביה"ש משום הא לא הוה בסים ועמ"ש בט"ז אם הניח חפץ על הפמוט שיהא מונח בשוה: (ז) ולהניחו עמ"א ס"ה י"ט במעות בשבת משמע ה"ה אבנים וכיוצא בהן ושכח יכול לילך עד מקום שירצה ואפשר ה"ה מוקצה מחמת חסרון כיס וכ"ה מבואר בשל"ה אות ה' במ"א באיזמל מילה ובי"ד רש"ו א' בט"ז חולק וסובר באותו חדר מחמת התירו סופן משום תחלתן ואף דכאן מתיר להניחו במקום שירצה י"ל במלאכתו לאיסור לא באבנים וכ"ש חסרון כיס דחמור מכולם כנראה מבע"י בהוצעתו שאין בו דרכי היתר עמ"ש בט"ז מזה ועא"ר של"א ה' דששי עלי דאין ברור שיטרך משא"כ זה יודע ודאי יע"ש ואי"ה יבואר בשל"ה ועיין תו' ביצה ג' ב' ד"ה אבל בחד"רי ובהג"א שם לחד"רו ור"ן שם (ורש"י שבת מ"ג א' ד"ה בצריך מוליכו למקום שירצה כר"ן וא"י למה לא הביא הב"י זה) משמע מחדר לחדר נמי שרי אבל מר"ן ורש"י י"ל רק באותו חדר והוכחת רבי יצחק שם כמ"ש הר"ן ז"ל ומש"ה איזמל מילה אסור לחדר אחר וא"ש סופר עמ"א רש"ו י"ט ומעות י"ל הפסד גדול התירו ומיהו מ"ש בי"ד התירו סופן משום תחלתן משמע הא לא"ה לא אף באותו חדר ושאני מלאכתו לאיסור קיל טפי מחסרון כיס וי"ל א"כ מה ראייה מכופין ע"ג ביצה לרבי יצחק דקיל ממלאכתו לאיסור והעד מ"ש הרז"ה שבת מ"ג דלא קיי"ל כרבי יצחק דבשיטת רבי יהודא אמרה יע"ש האיך דמחמיר במוקצה מדעתו ולר"ש שרי אם כן הרי לרבי יצחק קיל מכל מקום ממלאכתו לאיסור ול"ע והדברים ארוכים ומה שכת' דמותר לטלטל מוקצה דרך הילוכו ברגליו ערש"י שבת קכ"ז א' ד"ה ברגלו דלא הוה טלטול היינו אף קיל מן טלטול מן הצד דרך הילוכו וז"ש כד"י שיכנס ויצא כאלו אמר בכ"די ולא יותר רק דרך הלוכו יאמר כמ"ש במלחמות דבר"ן משמע דרי"ף הביא ברייתא זו לדחותה ובמלחמות ללמוד ממנו דברגליו שרי אף מוקצה טבל וכדומה ובעל המאור ור"ן סוברים שזה במוקצה לר"י מדעת דקיל טובא התירו זה לא במוקצה דגופו ואיסור והמ"א לשיטתיה ואולי יהיה זה קישור דבריו דהראה לרס"ו אות י"ט דאפי' מוקצה דגופו דחמיר יכול לטלטלו לכ"מ שירצה דגילוי מלתא הוא כמו לרבי יצחק כו' ה"ה כאן גילוי מלתא מדרבי יהודא נשמע לדידן במוקצה דגופו ומחמת איסור הלא דברו ברגע כל סוקר כידוע דרכו הטוב : (ח) אבל . עמ"א שבת קכ"ד ב' אייתי שות' לכהני' מחמה לצל הוה ברש"י שם משמע קצת ואע"ג דכוונתו מחמה לצל הואיל דלצורך לגופו נמי שרי וה"ה למקומו ברש"י משמע דשרי ולמקומה לא היה לריך יע"ש אע"ג דגופו עדיף טפי עב"י ופרישה : מ"ש הר"ב בהג"א ס"ג מוקצה מותר בנגיעה וכן דבר המונח כו' היינו בתלוי דהוה טלטול מהלך לדבר המות' עמ"א רש"ה אות ד' ותקי"ג ג' מוקצה בנגיעה ואף לדבר המוקצה שרי כדמוכח בתקנ"א ס"ב דמותר לכסות מוקצה מפני הדלק ובש"י ס"ו יפרש הר"ב כמ"ש בלבוש שלא יגע דאז א"א שלא ינדנד קצת ומש"ה לא הגיה הר"ב שם או דסובר כמ"ש הלבוש בתקי"ג דמ"ש בירושלמי פ"ה דביצה שלא יגע בה (תשילין ה"א) היינו טלטול ממש הא נגיעה בה שרי אע"פ שמגלגלת מ"מ הוא אין עושה הטלטול ולא מנדנד בידים רק כשמניח אצבעו מתילא נדה ובש"ס כ' שאינו מנדנדו היינו ממש ביד ובש"י ס"ו הטעם דלצורך מוקצה הנגיעה אסור ובתקנ"א באין נוגע וברס"ה מ"ש בשמן א"א ומבעיר ובש"ח דנירות שעוה או חלב תלוי אין מבעיר ושרי אף בתלוי וכן הוא ל"ד ואי"ה יבואר עוד בתי"ג ותקכ"א וראיתי בשו"ת אבן השהם סי' כ"ג כ' לאסור במפתח מונח מטעם טלטול מוקצה וברש"ה מדין מבעיר מיירי ל"ע דכ' בפי' דאין בו איסור מוקצה ול"ע ואי"ה יבואר עוד בתקי"ג ותקכ"א : (ט) שמלאכתו. עמ"א ואם הרוב לאיסור אזלינן בתריה ע"ד כל הכלים הולכין אחר רוב תשמישן וקצת ראיה מתה"ר שבת קכ"ג מדוכה עם שום בקדירה המטלטלת עם תבשיל אע"ג שלפעמי' מניחין כך פירות הוה מלאכתו לאיסור : (י) וכתבי . עמ"א ה"ה מגילה מותר לטלטל עמ"ש בט"ז וניירי חלוק אם מקפיד שלא לצור פי צלוחיתו הוה מוקצה מחמת חסרון כיס מצת מצוה בע"פ בשבת אין לו דין אוכלין וה"ה אוכלי בהמה אין להם דין אוכלין ובתמ"ד אי"ה יבואר עוד:(יא) ושופר. עמ"א עט"ז כתבנו מזה דאף להניח תפילין בשבת אסור במניחו לשם מצוה ואות הא לשום שמירה כקמיע שרי בבית עיין מ"א כ"ז יע"ש:(יב)אסור. עמ"א באמת ל"ע על הע"ש דמבואר בגמ' ל"ו א' לר"ש חצוצרות ג"כ שרי לגופו ומקומו ד"ה הא והר"ב כאן פסק כתו' דאף שופר רק לגופו ומקומו שרי וערש"י ובחדושינו שם ואם מקפיד עליו אפשר דהוה חסרון כיס ובגמ' מיירי באין מקפיד אלא דא"כ הוה לשנויי כן הא דאין מטלטלין יש חצוצרות כר"ש ובמקפיד ומיהו בי"ט למ"ד כר"ש אסור חצוצרות דאקדראוי לגמוע מים בדוחק לתינוק אסור לר"י יע"ש ועשי' תקנ"ו ט"ז ב' הקשה מתקפ"א דבשבת אסור הא בי"ט שרי טלטול ובחדושינו כתבנו י"ל רבותא בשבת כר"י ומיהו במ"א תקפ"א ה' מיושב זה דבי"ט לגופו אסור דהוקצה למצותו כבשי' תרסיה והוה כאבן אף למקומו אסור דלמאי חזיא וה"ה לולב בשבת כאבן בתרנ"א עמ"א שם ותרנ"ג דאף בשבת אסור לעשות שום תשמיש בו אפי' של יום א' בשבת דהוקצה לז' ימים משא"כ שופר דראוי לתשמיש מעליא לא מקצה ליה בשבת אע"ג שלמחר יצטרך לו לא הוקצה למצותו בשבת ועיינתו"ש כ"ב כ' חסרונכים וגם זה נכון ומיהו בלא"ה א"ש כמ"ש. כללא דמלתא כל שראוי לשום תשמיש שרי לגופו ואף מקומו משא"כ כשאין ראוי לתשמיש בשבת וי"ט אקדתורת כלי עליו מה מהני ואסור למקומו. ומיהו כשמביאין לולב ימים הרבה קודם סוכת או באין מצוי דמניחין משנה לשנה דלית מוקצה מצוה לטעם התו"ש אסור דחסרון כיס היה שלא יפסל והט"ז אפשר סובר דלא הוה רק כמלאכתו לאיסור ושרי לגופו ומקומו ואי"ה בתרנ"ג ותרנ"ח יבואר עוד עיין אות י"ג אי"ה יבואר:(יג)ככר. עמ"א דל"ד ככר ה"ה חפץ המותר בתוכו סכין וכדומה כמו תינוק. ולי"ש אוסרין דוקא שו"ס ממלאכתה מתירתה עמ"ש בט"ז ד' ועיין אות ס"א י"ל לולב ושופר בי"ט ע"י ככר ותינוק שרי דלא אסרו אלא למת באין שם כלי כלל עליו. ועא"ר י"ג ראיי' קמ"ב רבא ב' מנח סכינא אבר יונה יע"ש ומיהו ודאי תינוק וסכין חדא הוא : (יד) כל.עמ"א הל"ה אות זיי"ן ובשי' זה אות מ"ט ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:(טו)לכסות עמ"א עיין אות י"ד.וכ"ן כתב לת"ק דר"י לאו נולד הוה כל שראוי למלאכה מעין מלאכתן וכ"כ הב"ח וט"ז אות ה' ועא"ר ט"ו ובגמ' קכ"ד ב' מ"ס מוכן הוא ומ"ס נולד הוא משמע בב"י דאל"כ הי"ל מ"ס ונולד אסור ומ"ס נולד מותר ועשי' תק"א אות י"ב ותקפ"ו אות כ"ה ושכ"ה אות ט"ו בענין עכו"ם שעשה כלי בשבת יע"ש אימת הוי נולד יע"ש: (טז) שלא. עמ"א של"ז ל"ל יע"ש . ובא"ר אות י"ז מביא די"א אף שברי חרס מותר דלפעמים נתקל בה שרי לפנות משם יע"ש : (יז) שנשברה. עמ"א דאף בשבת דלא כב"י שסובר כל שהכלי נשארת ומשמשת מלאכתו והשבר ממנה הוה נולד בשבת דקשה לבדות חילוקים עב"ח וי"ל דלדידיה באות ט"ו גם נשבר הכלי לשברי' נולד הוא ומותר למאן דמתיר נולד א"כ אקבכלי נשאר ונשבר קצת מינה נמי הכי הוא למ"ד נולד שרי ולמ"ד אסור אקבנשבר לשברים הטור והב"י לשיטתיה דס"ל לאו נולד הוא עי' אות ט"ו . וי"ל קצת יע"ש על הב"ח בתוס' שבת קכ"ד ב' ד"ה ורבא דאתיכת חרס בנשבר בע"ש דבשבת ה"ל נולד ורבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד ופי' הב"ח דבר"ה הוה נולד אבל בחצר לא הוה נולד ולשיטתיה כב"י דת"ק דר"י שסובר מעין מלאכה אחרת נמי לאו נולד הוא ורבא אית ליה מוקצ' וכ"ש נולד וא"כ ה"ה לדידן כ"מ בזה למ"ד נולד בשבת אסור ברה"ר כשנשבר בשבת אסור לטלטל אבל המ"א לשיטתיה באות ט"ו דת"ק דר"י נולד מותר הוא סובר וד"ה כפשטן לרבא כו' וא"כ לדידן אין כ"מ בין רה"ר או חצר למ"ד נולד שרי אקברה"ר ומ"ד אסור אף בחצר אסור. ומה שסיים א"כ זרק לאשפה מבע"י אין מובן לכאור' דהשיא בנשברה מע"ש ואף בחצר ואפשר זרקו בשבת שרי אף ברה"ר ודוחק:(יח) האין. עמ"א נר חלב שלם מלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו ומקומו ותינוק נר בידו ואביו אוחזו בידו עשי' ש"ט דשרי אע"פ שאין נענועין ושמ"ג דלאאכילו בידים אף איסור דרבנן וה"ה אביו מצוה להפריש ול"ע: (יט) דלאחותיהן עמ"א רמב"ם בפכ"ה ה"ו שבת קכ"ב ב' ותו' ד"ה אדרבה יע"ש עט"ז ס' זה בדלתות הכלים שהיו מוכנין אגב אביהן בטלטול משא"כ

איתקלי ביה"ש מחמת שמן ואף לצורך גופו ומקומו אסור לא מהני ככה משא"כ כאן . ועב"י שהרא"ש מתיר ובעל השלמה אוסר ועיין תה"ר שבת קכ"ג ב' מדוכה עם שום דווקא שהוא תשמיש דא"כ מלאכה זו מתירתה כקדירה עם תבשיל הא ככר ושאר אוכלין שאין תשמישו בכך אסור וא"כ למאן דאוסר ה"ה קדירה המיוחדת להתבשל בה אם אין בה כ"א ככר ופירות אסורה דהוה מלאכתה לאיסור ודווקא תשמיש המיוחד לה שרי וליש מי שמתיר מותר . ויש לראות מוקצה מחמת חסרון כיס אם מותר ע"י ככר ותינוק למאן דמתיר שלא אסרו ככר ותינוק אלא למת בקמ"ב ב' באבן שאין כלי הא כל שיש שם כלי ה"ה זה מותר ועמ"א רע"ט ה' ול"ע כי משמע דמליף מוקצ' ממוקצה והעד במ"א אות זיי"ן בשי"א אות ה' בט"ז ולכאורה הט"ז בי"ד רס"ו א' לשיטתיה ולעיל כתבנו מזה וכאן אין להאריך : ה אפי'. עט"ז שבת קכ"ד ב' הגיטל"יס ובש"ע השמיט גיטלי"ס ובאמת מוקצה מחמת חסרון כיס שנשבר אסור כשנשבר בשבת עמ"א י"ט. ומ"ש מרבה אע"ג דרבא אית ליה מוקצה ואנן קיי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מ"מ קשיא ליה דרבא סובר דשברי כלים נולד עכ"פ הוה דלא כת"ק דסובר דלא הוה נולד א"כ למאן דאוסר נולד בשבת הוה לאסור עשי' תל"ה וגם למה פסק בי"ע לאסור בשברי כלים וה"ה על המחבר קשה בתקי"א ס"ו וי"ל בי"ט חמיר עפי עא"ר ט"ו. וכל זה שסובר דת"ק סובר לאו נולד הוא וחילק בשברי כלים להסקה הוה נולד אבל המ"א ט"ו סובר גם כאן היה נולד ושרי בשבת ובי"ט אסור נולד יע"ש . והוה יודע דשברי כלים מעין מלאכה מותר מחמה לצל ואם אין ראוין לשום מלאכה מחמה לצל אסור ולצורך גופן ומקומן כתב הפרישה דשרי הואיל ואתו מכלי . וכ"כ מלבוש עא"ר ט"ז ומרמ"א שלא יוזקו בהם משמע דאסור אע"ג דאתו מכלי הואיל ועתה אין ראוין הוה כאבנים ולרורות . ואני העני תמה על עצמי דבשבת קכ"ד ב' מעשה דרבא דשמע י' מכפר למאני' בחרס ורמו רבנן קלא והא לצורך גופו שרי ומאי ראיה רבא לטעמיה ברה"ר אימא מחמה לצל אסור עיין סעיף זיי"ן ובירושלמי שם פרק כל הכלים הלכה ה' תמן כדי לגרור ראש הכרכר והכין אמר הא בחדה ועבה וא"כ במוליא ומטלטל יע"ש במפרש הביאו בתה"ר יע"ש והיינו דמקשה הכין אמר דאם אין בהם לכסות פי פדאין מטלטלין אף לגופו ומקומו דהוה כאבן ואמאי הא הוה כלי לגרור כרכר ומלאכתו לאיסור עכ"פ לגופו שרי ומשני בעבה א"כ לכלי בעינן פי הפך ואם איתא דגופו שרי רק מחמה לצל אסור מה מקשה מעיקר' לגרור כרכר ודאי הוה כמלאכתו לאיסו'. ול"ע. ואי"ה באות י"ב יבואר : ו שנשברה. עט"ז מ"ש דהתו' פוסקין כר"י כמ"ש בסמוך באות ה' מקושיא דרבא אמר אין מסיקין בשברי כלים אלמא הוה נולד דלא כת"ק דאמר דאין זה נולד. ומ"ש אפי' מלאכתו להיתר כמ"ש בסמוך הוא בסעיף ד' שלא לצורך לצל אסור ומ"מ ל"ע דמחמה לצל נמי שרי כל שעושין מעין מלאכה ומ"ש ברה"ר כו' הם כדברי הב"ח דבה"ר הוה נולד ודוקי' בחול שרי לת"ק כה"ג אבל המ"א דרך אחרת יש לו באות י"ז יע"ש ופירשתיו שם בעזה"י : ז לרורת. עט"ז מ"ש איסור טלטול מוקצה שרי ע"י עכו"ס עשי' רע"ו מ"א י"א ורע"ט ע' מבואר דאמירה לעכו"ס במוקצה אסור והתם לצורך עכו"ם או נוטל מן הצד כו' וה"ה כאן כוונתו כן : ח בין. עט"ז תוס' קכ"ב א' ד"ה אדרב' ועמ"ש בכלים בין י"ל זו ואצ"ל זו ע"ש ועיין שמ"ע ח"מ. ובירושלמי משמע דחולק על בבלי דלתות הבית דריב"ן (רבותא עיין מפרש) אף בע"ש דלתות כלים דרובה אף בשבת יע"ש ועמ"א אות י"ט. והנה דלתות הבית אע"פ שראוין למלאכה אחרת אסורין ודלתות הכלים אע"פ שאין ראוין כלל למלאכה אחרת מותרים מחמה לצל דעדיין שם כלי עליהם שראוין להתחבר עם הכלים משא"כ בשברי כלים בעינן ראוין למלאכה מה אז מטלטלין מחמה לצל הא אין ראוין אסורים עכ"פ מחמת לצל : ט דלת. עט"ז המחבר פסק כרי"ף כפי' הר"ן דמחובר לקרקע יש איסור תורה כשנוטל מציר ומחזירו לציר משום בונה דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וכמ"ש הר"מ ז"ל פי' המשנה קכ"ו ויבואר בשי' אי"ה ואף כלי בתלוש וחברו אח"כ בקרקע הכי נשוא ודלת שידה כו' בתלוש ממש מותר ליטול דאין בנין בכלים ולהחזיר אסור משום מכה בפטיש כפרש"י שבת קכ"ב א' (ור"ן מפרש דיתקע בונה חייב בכלי דכי אמריי אין בנין במחזיר כלי שנתפרק וא"ל אומן ואי"ה במ"א כ"ת יבואר) ומ"ש מעירובין ק"ב ב' דבור ודות חייב חטאת בחזרה אע"ג דכלים הוא תי' שמ"ש שב"י לתרץ דברי הר"מ ורי"ף לפי' שמ"מ הוא כלים ואח"כ חבריכהו סוברי' דהטעם שמא יתקע ומיהו אנן קי"ל כה"ג כמי בונה הוה דמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"כ פשיט' דאסור ליטול ולהחזיר הלון וכמ"ש המ"א אות כ"ב והט"ז בסי"ג אות ה' ג"כ אוסר ע"י עכו"ס דבישראל חייב חטאת ועב"ח: י אפי'. עט"ז הכיסוי אין מחובר לא בטיט ולא בכלי בציר שהפרש יש בין דלתות הכלים ובין כיסוי הכלים שמונחי' רק כדומס"ה כי יש בית אחיזה מוכח דלמשקל ולאהדורי קאי ולא מחזי כבונ' אבל אין בית אחיזה מחזי כבונה ולא בונה ממש כיון דאין בציר כ"א מונח כדו"ל לס"ע דהתם בציר תחוב אפי' בית אחיזה לא מהני דבונה וסותר ממש הוא כלי המחובר לקרקע הרי כקרקע וערש"י ור"ן שבת קכ"ו ב' כבונה לא בונה ממש עתו"ס ולא הבינותי דבריו. ומשמע דוקא ליטול הכיסוי מבור ודות אסור באין בית אחיז' דהוה כסותר ובוני' הא אם מונחי' במקום אחר שרי לטלטל אקבאין בית אחיזה דלא מוקלין הם. ומ"ש המחבר והוא שתקנסוהכינס לכדהוא פי' תורת כלי כתו' עב"י וממילא דלתות הכלי' בש"ח ודאי תורת כלי עליהן מאחר שיש להשליר כו'. ואי קשי' כיון דכלי שמחובר לקרקע כקרקע ויש בו בנין מ"ה א"כ כסוי תנור המחובר לקרקע באין בית אחיז' אמאי הא מחזי כבונה י"ל דכל מגולה לא מחזי כבונה רק כיסוי הוא באין תחוב בציר משא"כ חבית הקבור' כולו בקרקע גזור באין בית אחיז' אטו כיסוי בור ודות וחדא גזיר' היא. ועי' לבוש ולשונו ל"ע קצת ובמ"ש בור ודות כולם בקרקע עמין דמשמע דות למעל' קצת מקרקע ומ"מ בנין מחובר הוא משא"כ תנור כלי ממש וחבריכהו אז במקצת גלוי ל"ג והבנותיין להאריך ואי"ה במ"א אבאר עוד: יא וחדש. עט"ז מבואר הוא בב"ג סי"ט ומ"ש הרב שסוייחדה יע"ש ובמ"א שם אות ע"ו ועא"ר כאן כ"ז. והנה מחט שלימה מותר ליטול חוז לגופו ומקומו כמלאכתו לאיסור ונשבר חורה או חודה ויחדה לתשמיש אחר שרי מחמה לצל ככל הכלי שיתר. ובלבוש השמיט ליטול הקוץ. סוף עמ"ש ברים הסימן: מ"ש המחבר בסי"ב שירי מחללאו' כו' שבת קכ"ו א' ובר"מ פכ"ו ה"ו שירי מחללאות בכלי שמלאכתו להיתר אבל שירי בגדים שאין גע"ג אסור שברי התנור ככלי שמלאכתו להיתר. הנה מבואר דשירי מחללאו' אף שאין נע"ג שרי וכ"כ א"ר אות כ"א ואמנם מדאמר כמלאכתו להיתר יורה מחמה לצל ואמר זה שיבוא אח"כ שירי בגדים באין גע"ג אסור מחמה לצל הא לצורך גופו ומקומו מותר כמ"ש לעיל באות ה' בשם הפרישה ולבוש ס"ו זכוכית לצורך מקומו והטעם הואיל והוה שם כלי עליו ל"ד לאבן ולרור ושברי תנור בע"ש אע"ג מלאכתו לאיסור הסברים מלאכתו להיתר ואם נשבר בשבת הוה מוקצ' עמ"א י"ט וא"כ לכאור' הר"מ כהר"א ז"ל סובר והמ"מ לא כ"כ וכמ"ש המחבר סי"ג ול"ל דהר"א מתיר אף מחמה לצל ואי"ה יבואר לקמן באות י"ב. והנה קרומיו"ת יורה קנה א' ומש"ה הולרך לומר שבלי דקרומיות חדש לא. ובתו' שם ד"ה מחללת בחנס כו' ולכאו' פחות מגע"ג כזרק לאשפה וכשירי מטלניו' להר"מ אלא במחללאו' עומד למלאכה הראשונה גם עתה ומש"ה מותר ואין להאריך: יב עליתות. עט"ז הוא דעת הר"א ז"ל דבאין מלוס שרי כמו חרס קטן דראוי לקנח טינא ה"ה זה כ"ה בר"ן עתה"ר משמע מחמה לצל ג"כ הועיל וחזי לקיוות ומפרש מעשה דרבא שבת קכ"ה ב' דכפר מנעל בחרס חזי לדידי דלא כרש"י ואף באין בו לכסו' כלי חזי לטינ' ובס"ז חתיכ' חרס וראוי לכלי וכ"ה בר"מ פכ"ו ה"ג ולשיטתי' בר"ן וא"כ י"ל במטלניו' שאין גע"ג אסור לגופו ומקומו דמעשה דרבא דמייתי ראי' דברה"ר שרי בראוי בחצר לכלי בהכרח דאל"ה אקלגופו אסרו (דלא כמש"ל בלשון הר"מ ז"ל) וא"כ שמעינן דכל שאין ראוי לכסות פי הפך אסור לצורך גופו שהרי הר"ב אומר כנכס"ב ס"ו במעט חרס הראוי לטלטל וכמ"ש בב"י והט"ז ה' לכסות פי הפדהא לא"ה לא ועי' דרישה כאו א"כ בס"ו הי' לכתוב וי"א אקשא"ר לכסות כלי הוא דעת הר"א ז"ל כאן וי"ל ואין להאריך. עי' ספיקנון בית: יג כיון. עט"ז למלאכתו לאיסור לצורך מקומו שצריך' שיהא מקום הדפוס פנוי ללובשו שרי באין שינוי ומותר ליקח הדפים ביד ועב"ח בזה יע"ש. מ"ש המחבר חלוק יבואר אי"ה באות י"ד ומ"א ל"ח: יד אסור. עט"ז שבת קל"ח ב' ואיסור טלטול דבורה מלאכתה לאיסור אפי' לגופה אסור בטלטול שמא יתקע ה"ה ספסל למד התס"ד מזה והתיר הט"ז בנשבר' ול"ג בל"פ לצורך סעודת מצוה. אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י: מריש ה"א הא דתנקנ' הכלים הניטל"יס שבריסכיטלים שבת קכ"ד ב' למעט מלאכתו לאיס"ר והמחבר בס"ו השמיט ניטלי"י"ל למעט מוקצ' מחסרונכים עמ"א י"ט א"ר י"ד ומוכח מכירה דנטלו שתיקנאו חד (קל"ח ב') דשמא יתקע הא לא"ה שבריסנטלים וכ"ת א' ראוי לסמודומעין מלאכתוהא מאין מלאכה בעינן ניטלין ממש דא"כ ת"ק דאמר שתים אסור שמא יתקע כפרש"י שם הא בלא"ה אסור וקשה דלמא ת"ק נמי משום שאין עושין מעין מלאכתן בשתים ולא לחלק ביתקע בינא' לשתים. ול"ע כעת בזה ובר"מ פכ"ה הלכה י"ב העתיק הניטלים. ושברי תנור שבת קכ"ה א"ש רא"י' ואי"ה באות י"ו אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך. מ"ש המחבר בס"ע חלוק כו' בב"ח הביא גמ' שבת ק"מ ב' והקשה דכתונת בסים לקנה ותירץ דבסים לא הוה אלא שאיסור מונח על ההיתר לא להיפך וא"כ כלי המונח על פמוט שיהא עומד במישור שרי ולעיל בתחלת הסי' כתבנו מזה די"ל דאסור אפי' נטלו מפמוט אסור לטלטל וכאן לא הוה בסים דהקנה משמש לכתוני' לא הכתונת לקנה. ע"ש כלי קיואי של אורגים פרש"י שבת קי"ג א' כלי קיואי קני אורגים לא הוה מלאכתן לאיסור דאין מקפיד עליהם יע"ש והמתבאר מדבריו דאי הוה מלאכתו לאיסור אפשר אסור רק שומט הכתונת לא הקנה כיון דאפשר בכדומס"ע לא משמע כן ובר"מ פכ"ו ה"א ובמ"מ כל שמיוחד לאיסור אף שלפעמים משתמשין היתר מלאכתו לאיסור עא"ר אות מ"ס עמ"א אות ה' יע"ש ועי"ן ותקיואי חבל דגרדי וברן וכפירש"י י"ל חבל גרדי אין מיוחד לאיסור מקרי דראוי לכל משא"כ קני אורגים ועי' בעל המאור ואין להאריך: טו גם. עט"ז והיינו אקשיטב בע"ש עליו בסמיכ' דמותר לטלטלו אפ"ה אסור להכנים הרגל כדברפוי גזירה שמא יתקע עמ"א אות כ"א בכלי: טז אבל. עט"ז ממרולת דבריו נראה כפירש"י קכ"ה ב' ד"ה לאו ולמדוס שלא ליגע למחר שאין מעשה חשוב מועיל לאבן לעשותו כלי והוא גי' הב"י בספרו הארוך ועמ"א מ"א (עי' גי' רש"ל ובעל המאור ומלחמות) והיינו רבי אמי לטעמי' במניח אבן עפ"י חבית בסים אלמא אין אבן נעשה כלי אף במעשה רבה בדבר שאין עומד לכך ושאני חריות וז"ש המחבר אבל נדבך כו' ואמנם הר"מ ז"ל פכ"ה הלכה כ"א נדבך של אבנים שחשב מבע"י אם למדוס מותר יורה דחישב ולמדוס הוה מחשב' עם מעש' שרי אקלטלטול למחר ממש דאי כפרש"י חישב למה לי הא מוקצה מותר בנגיע' עמ"א מ"א והמחבר שינה מלשון הר"מ ז"ל שהטיל תנאי חישב ולמדוס והזכיר בתורת רבותא אעפ"י שחשב אסור אח"כ למדוס משמע לכאו' כפרש"י דאוסר בטלטול למחר או אפשר הואיל ואמר חריות אמר כן ואי"ה במ"א יבואר עוד :

אמר ההדיוט הכותב עוד רגע אדבר בדיני כלים המוקצים למ"ש לעיל באות י"ד. והוא דיש לספק כלי שמלאכתו לאיסור ונשבר וראוי להיתר נאמר דלא עדיף מכלי דאתא מחמתי' או דלמא כל שנשבר בע"ש ומלאכתו להיתר שרי ובשבת אסור דאיתקלי ביה"ש א"ד דוקא חסרון כיס הא מלאכתו לאיסור לאו מוקצה ממש ביה"ש דעכ"פ חזי לגופו ומקומו ונשבר בשבת י"ל השברים מלאכתו להיתר ומחמה לצל נמי שרי והנס במ"א י"ט י"ל מוקצים ממש ובא"ר י"ד בשם ע"ש מפורש אומר דמלאכתו לאיסור

ובעברים לסיתר אין מטלטלינן לגופו ומקומו ולי הטעני יש בזה מעט עיון כמו שאגיד כי הר"מ ז"ל
פכ"ו ה"ו שברי תנור ככלי שמלאכתו להיתר והוא דברי הרי"ף רביה הביא ברייתא קכ"ה א' שברי תנור
כו' כר"מ ומשמע מפורש שם נשבר בשבת וכר"ןדקמ"ל כאו דר"י פטקא יע"ש ואם נא' שכוונת הר"מ ז"ל
כמבואר שהיפוך שמלאכתו לאיסור ונשבר בשבת שבריס מלאכתו להיתר ושרי ונפשוט ב' ספיקו': ואם
נא' שנשברו בחול נקוט מיהא פלגא בידך' מה פרידמה קמ"ל הא קמ"ל דכמלאכתו להיתר הוה ולא
אמרינלא עדיפמנוף הכלי גם להר"מ מה קמ"ל דטפקא להודיעדכחו דר"י ואיהו ז"ל פסק כר"מ פכ"ה
הי"ב.גם תדע בגמ' שם ככל הכלים הניטלים בחצר יורה כב"ח עמ"א י"ז להב"ח בנשברה בשבת ברה"ר
אינמטלטלינ"ם גם תדע אם עושה מעשה טפקא למ"ד נולד אסור בי"ט בחל"ה ונא'כמ"ש המ"א בט"ז
דנולד היה אלא לת"ק נולד שרי בשבת א"כ לכאורה בי"ט בשעשה טפקא שרי וז"א דע"כ ר"מ ור' יהודה
הל' כר"מ כאןהואיל ותתם מתני'ומחלוק'בברייתא הל' כמשנה כמ"ש הרי"ףכאן משא"כ טפקא לית טעם
במשנה הל' כר'יהודא בזה.והכנזה ובאבןנלרורו'יבואר עוד א"ה במ"א ז"ז להברית.עט"ז מכבדו'דבר תלוש
אין בו איסור קמיסה בתלוש ומלאכתו לאיסור בקרקע שאין מרוקפעסי' של"ז ושברי כלי הרי הן ככלים
כאן גופוא"כ לכאורה שרי ע"י עכו"סלקטוה שרביט ממכבד' ולצורךגופן לז"א ממ"נ אם אין כלי דלא
אמרו אלא כל הכלים הנטלי'סבשב' שבריהןנטלים א"כ אסור ואם הוא כלי כמו מכבד' וגם שע"י קיטוס
זה מתקנו לכלי אסור דמשוי ליה מנא ועמ"א אות מ"ה משמע בלא"ה דבעי יחוד מבע"י י"ל שנקמדקל
משא"כ שנקמ"מכבדו' ועתו"ם ולמ"ש י"ל: יח מנער.עט"ז בש"י ס"ח כנונא וש"א ס"ה טלטול מן הצד
מוקצה לצורךדבר המותר שרי הא לא"ה אסור וניעור גרע מטלטול מן הצד עתו"ם. הא לדחוףמוקצה
בקנה שלא לצורךמקומו אסור טלטול מןהצד עא"ר אות ס"ב וא"ה בשי"ד יבואר ועמ"א רע"ע אות ע'
טלטול מןהצד לצורך גופו מותר דכ"ש הוא אם לצורךמקומו מותר כ"ש לצורך גופו דקיל עפי ע' שבת
קכ"ד ב' ד"ה לצורךגופו איןוא"כ כל שמותר למקומו כ"ש לצורך גופו וא"ה במ"א יבואר עוד :
יט התקינן . עט"ז ודמיא לחריות במחשבה סגי ועמ"א אות כ"ג דקש שלנו סתמא לסכיבה או למאכל
בהמה ואין צריכין מחשבה וא"ה שם יבואר וכאן אין להאריך: כ דחזי.עט"ז הביא דברי הטור ופי' בו הב"י
כמ"ש בש"ע דמה שסיים הטור לכלבים לתפוח הא בשר תפל הטעם לא מלא והיינו באין דעתו למשדייה
לכלבים דודאי אי לא חזי לאומלא אין מטלטלו בשבת דבשכ"ד ס"ז מיירי ברולה ליתן לכלבים והוא
האמת ותי' בזה קושי'הב"ח יע"ש: ובגמ' שבת קכ"ח א"ב ת"ר בשר תפל ומליח שרי דג תפל אסו'וסתמ'
כר"ש ה"נ בגמ'ופרש"י דג תפל לכלבים לא דעתיה למשדיה והיינו לר"ש אסור דלאו דעתיה למשדייה
ול"ד לנבילה דמוכןלאדם הוה מוכן לכלבים בנתנבלה היום לדעתיה למשדייה וה"ה בשר תפוח שנסרח
היום בשב' שרי מה"ע לר"ש בשר משמע אפדבהמה תפל נמי שרי ולפ"ז הא דאמר שם לר"ת בשר תפל
אסו' ובר אווזא דחזי לאומלא הא בשר בהמה לא חזי לאומלא לריךלייטב דלר' יהודה דאית ליה מוקצה
וכל מידי דראוי לדבר מה ואדם אינמחזיקו לכךאלא לדבר אחר שאינראוי בשבת הוה מוקצה כבשר בהמה
תפל דאע"ג דראוי לאומלא ע"י הדחק מ"מ אינמחזיק כ"א למלוח ולבשל ולזה מוקצה בי"ה"ש ואסו'לטלטל
כ"א בר אווזא דעומד לכךבאומלא וברייתא דמתיר בשר בהמה ג"כ תפל סתמא כר"ש:ואני ההדיוט מבין
מדברי אדונינו ז"ל שהוליד מכאן דין חדש דלר"ש כל שראוי לדבר א' כמו לכלבים אפי' דאין דעתיה
למשדייה לכלבים שרי בטלטול כמו בשר בהמה ואין מחזיק לאומלא הואיל וראוי לאומלא שרי בטלטול
ולפ"ז דג תפל(מ"ש בדבר תפל ט"ס ול"ל דג תפל)ע"כ דלא כפרש"י שם דאיןדעתו דלר"ש אףכה"ג שרי
אלא כתו'ד"ה ד"ג דאףלכלבים אין ראוי דג תפל וכמ"ש בד"ה בשם והשוה דעת רש"י לתו' דכ"ע לר"ש
אףדאיןדעתיה למשדייה לכלבים שרי כל שראוי לכלבים ודכ"ע רש"י ותו' ל"ג וסתמא כר"ש ורש"י נתכוין
בתי' הב' בתו' ד"ה דג דלאו דעתיה כו כר"מ דמוכןלאדם לא הוה מוכןלכלבים ולפ"ז הטו'יפה עשה
דסייםדג תפל אסו' שא"ר לכלבים לדידן כר"ש ע"כ הכינוהא כתי' א' של תו' ד"ה דג והמחב'השמיט ולא
סיים בדג רק שאינראוי והלבוש ז"ל כי בביאור דג תפל לכלבים לאו דעתיה למשדייה סובר דיש הפרש
דינראוי לכלביםדכל דלאו דעתיה אסו' דא"ר עתה לכלום משא"כ הראוי לאדם באומלא אע"פ שמחזיק לאכול
מבושל וכדומה מ"מ לאו כהבנדמי דמ"מ ראוי הוא לו ודומה לדבר שבא חוזלתחום דמותר בטלטול הואיל
ולחבירו מות' כבסי' תקט"ו אע"ג לדידיה לאו ראוי כעת כלל ה"ה כה"ג דמ"מ ראוי הוא לבהמה ב"א
באומלא וה"ה איהו נמי אי בעי כו'לר"ש שרי ולר' יהודה בר אווזא שרי דמחזיק לכךהוה משא"כ בשר
בהמה דלאו מחזיק לכךהוה מוקצה.ודג מלוח יוכיח גדול דאינמחזיק לכךכבי"ד סי'קי"ו פי"ב דג גדול מלוח
אינלאכל חי כ"א ע"י הדחק בס"ד אפ"ה שרי כאןלר"ש כיוןדמ"מ ראוי הוא לאדם משא"כ באינראוי כ"א
לכלביםולא דעתיה למשדייה לכלבים סוב' הלבוש דהוה כאבןאף לר"ש כפרש"י וגרס וסתמא כר"ש.והיינו
דבר הראוי לאדם אבל מינראוי רק לבהמה מטלטלינןאע"פ שאינמחזיקו עתה כל שמלוי כבסכ"ע.והנה
רש"י ע"ב בשר תפל מעריה כו'לחיה עם שלעיל כ"מאן דגרס תפוח היא היא הא תפל לחיה לר' יהודה
לא ובתו'שם ד"ה בשר כר"י לחיה כו' משמע לרש"י לא ס"ל כנולתו' ל"ל פלוגתי' דר"י ור"ח באינלו היה
וא"כ דברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חוור.ומיהו התו'ע"ב ד"ה בשר פירשו דתליא אי ב"י
מלכים הנוןאפשר מש"ה לא רצה לפי רש"י תפוח תפל לחיה דדוחק הוא לו' דברייתא כמ"ש ב"י מלכים
הם ואף דפוסק כר"ש בשבת וי"ט כבסי' תל"ה מ"מ דוחק לו לו' דס"ל כב"י מלכים כו'. וא"כ אף למ"ד
מוקצה בי"ט אסו' בשר תפל ויש לו חיה נמי אסו' לר"י לדידן דקי"ל לא כב"י מלכים הם כמבוא' :
ועדיין יש לנו לומר שהפרש יש בין בשר חי מבהמה שנחתך וצריך הדחה ראשונה כבי"ד סימן ס"ט מפני
דוחק הסכין ופירש דם משא"כ בר אווזא לית ביה דם ע"ג הטור ואפשי' לאכול בלי הדחה ראשונה
עמ"א סב"א אות ז"ין יע"ש.בהדחה ראשונה בשבת דמרכך הבשר יע"ש וא"כ י"ל דבגמ' מחלק בין בשר
בהמה לבר אווזא בלא הודח הדחה א' ובש"ע מיירי תפל שאין מליח הא הודח הדחה א' ועיין עט"ז
ז"א דאף בר אווזא אסור לאכול כך בלי הדחה א' מדם שבפנים ואףדכתבנו בפריי לי"ד ס"ע בעוף בלי
הדחה א' י"ל דהוה שהיה דבלד חוץ עור לית ביה דם כ"א מצד פנים ע"ד ס"ע ס"ב וס"ע מ"מ בלי
הדחה א' א"א ואיןלהאריך: כא אין.עט"ז בילה כ"א ב' ומ"א אות ס"ב ותיקןשלשון כדי להוציאדפיסמוך
על זה וה"ה אףדאין עושה כן אסור ודיעבד אףשעשה כן אינקונסים ומפ"ה נקט המחבר כדי להוציאו
משום סיפא דאכיתרא מהדר.ומיהו לזמן עכו"ם בשבת שרי כבסי' שכ"ה ס"א ועסי' שנ"א ס"א וא"ה
בס"י ס"א ושכ"ב ופל"א יבואר עוד בזה : כב אסור.עט"ז ושבת קכ"א ופי' כירה בעודן עליו אסור
לטלטל כו' ורש"ל בתשובה ומ"ש בסמ"ג לידה פטור אבל אסור היינו לנודם לחדר הא ליטול ביד בלא"ה
אסו' משום מוקצה ואף לאחוז בלווארן אם לא משום לער ב"ח כמ"ש באות כ"ג הא לא"ה אסור :
כג אם.עט"ז וכ"כ המ"א אות ס"ח כבסי"א סעיף ז"ין ותרנגולת אףזה אסור ועיין באות כ"ב וא"ה
במ"א יבואר עוד וכאןאין להאריך : כד וכבר נתבאר עט"ז הגירסא לפניו רק וכבר נתבאר ופירש דהר"ב
הגי"ה דכבר כ"כ המחבר בסעיף מ"ב אם לריכין הב"ח לכדהא לא"ה אסור אפי' בטלטול מקלתו כו'
וכ"ה בש"ע כ"ד וכבר נתבאר ותו לא אבל בד"א כתוב לאמור וכבר נתבאר בס"ג והיינו שהר"ב כ' שם
לומר דאפי' ליקח דבר היתר המונח על הפמוט ומסי' תקי"ג במ"א ב' ורס"ה ד' וא"כ אין שייךלומר
וכבר נתבאר ולומר אריס דבריו ולפי הנוסחא בכ"ן וע"ז קאי אסוף דבריו דטלטול במקלת שמיה טלטול
ע"ז הגיה דכבר נתבאר כו'.ומיהו בסמ"ג ג"כ הגיה הר"ב וכבר נתבאר ריש סי' זה בס"ג בהג"ה ומ"מ
כאן בקצת דפוסי ש"ע לא סיים בס"ג.ותנאי במינן בנגיעת מלוה כמ"ש בסי' ס"ו ותקי"ג א' ורס"ה
במ"א ד' : כה ואפי'. עט"ז שבת מ"ז א' ותוכן כוונתו דלקולא דווקא בגדי עניים למניים שלש אלבעות
ואףהעשיר בבית העני גריר אחר בע"ה העני ושרי לטלטל אותו הא עשירים שחוץ לבית אינמטלטלין
שלש על שלש דלא חזי להו אבל לחומרא שלש על שלש בבית העשיר אסור לטלטל אףלעניים שחוץלבית
העשיר וז"ש הר"ן ס"פ כירה מהא שמפינן כו' והא פשיטא הוא דמדפריך קו טין מי חשיבי ולא הוי' לרבי
רומנוס לטלטל משום סוטרו של רבי אלא דמהא שמפינן דאףחוץ לבית אסור דמוקצה לבע"ה מוקצה לכל
העולם וכמ"ש הר"ב בס"ז דהוסיף לאשפה אף למניים משמע אףשחוץ לבית אסור דבתר בע"ה שהי' שלו
אזלינן.והנה התו' בקכ"ז מחלקין בין יכיכה דאיסורא רביע עליה אז אינהולכין אחר בע"ה ומש"ה תרומה
ביד ישראל בעליו שעדיין לא נתנו לכהן אפ"ה שרי הואיל וראוי לכהנים"ם דמאי מה"ע שרי דחזיא לעניים
ולרווחא אמר שם דאי בעי מפקיר כו' ואףדאין דעתו ליתןלאחר הואיל וחזי ליה לאחריני.ומה"ע פירות
חוץ לתחום בשכ"ה ס"ח מותר בטלטול אףמי שהובא בשבילו הואיל וחזי לאכילה לאחרינא.משא"כ דבר
שאין ראוי לשום אדם כ"א לכלבים ולחיה אם דעתו למשדיה ליה שרי בטלטול ואם לאו אסור עיין
אות ד' ואם הוא שרי לעכו"ם דינו כמו לחיה אם דעתו ליתן לו שרי וא"ל אסור ועמ"א תמ"ז אות ג'
בחמץ בשבת כ'(או חלבי)יע"ש וא"כ י"ל דווקא בדעתו ליתן לעכו"ם שרי הא לא"ה אסור.ופירות טבל
ודמאי ותרומה טהורה ער"מ ז"ל פכ"ה הי"ט וד' ושם נאמר דמאי הואיל וראוי לעניים כו' וש בר לרווחא
דמלתא נקיט וטבל י"ג אע"ג דרלה ליתן לעכו"ם אסור דאסור בהנאה של כילוי אסור . ועמ"א אות ע"ט
ושם יבואר עוד א"ה וכאן אין להאריך.דיני בסיס א"ה יבואר בסי' ש"ם ובי' ס"ה בזה : משקה שכר
בצלוחית מעורב עם שמרים אין ראוין כלל לשתיה לי"מ בשבת אחר שיללו אין מוקצה לא"ם אפי' ביה"ש
כנמרו ב"א ושתם קדירות רותחות ומיהו בעודו כך אין לו דין אוכל בסעיף ד' רק מחמה לצל והבן :

שם א בכניסת שט"ז הנה מפה עליונה אם אין עלה כלים של היתר וכדומה י"ל מקום שעמדת הנר
הוה בסיס ושאר מות' לקפל שאין לורךבשאר לבסיס אבל לאחר שמסלק הנר ע"י עכו"ם לנגביה
כל המפה י"ל מקוםהנר בסיס ומפה התחתונה שיש היתר עליה שפיר דמי דהוה בסיס לאיסו' והית' . ועסי'
רע"ט ורע"ו אף בנר שמן אין הנר מוקצ': רק מטעם בסיס וי"ל בכיסוי אבן ל"ש איתקצי ביה"ש דאי בעי
מנער ביה"ש משא"כ נר ל"ש זה דלריך בלילה נר שבת חובה ושפי' א תקצי לכולי יומא ועסי' רע"ט : ואבן
שע"פ חביו' במניח נעשה החביו' בסיס אע"ג דיש יין בתוכו כפירש"י שבת קמ"ב ב' ליטול יין מן החביו'
מ"מ למעלה שם אין החביו' משמש ליין כ"א בצדדים ולמעלה ישמש רק לאבן הוה בסיס וז"ש הלבוש על
כלי ריקן ועא"ר אות ט' בסיסו ועתו"ם: ועסי' ש"א בט"ז אות יו"ד ותו"א כ"ג דאין חילוק בין אוכלים
לכלים רק אם הוא בסיס ומשמש למוקצה אז אסור אף בהסירו המוקצה ואם המוקצה משמש להית' לא הוה
בסיס אף שמונח עליו וא"ה שם יבוא' עוד : ושם כי הט"ז לכל הפחו' לטלטל המנורה טלטול מן הצד
ובאמת אף להדי' שרי כשאין לשאר נר או שמן המנורה דכלי שמלאכתו לאסו' שרי לצורך מקומו אלא דאמר
לכל הפחו' טלטול מן הצד פשיטי' דשרי ויניח החלות קודם ביה"ש ומונחים עד בקר לאחר סילוק הנר:
ב ואם עט"ז לריפה א' פשיט' הוא דכל דהוה ביה"ש בסיס אסו' אף בניעורה איסו' דזה עיקר דין הבסיס
וער"מ פכ"ה הלכה יו"ד והי"ז משמע ליה ז"ל דעתו כדעת רש"י כל שהיה ביה"ש בסיס אף שדעתו ליטול
בשבת תו הוה בסיס : ושם י ש"י בט"ז א' וא"ה שם יבוא' עוד : אם טנית כלי מוקצה מחמת חסרון כיס
על דבר היתי' ושכח ביה"ש אף דלא הוה בסיס י"ל שאסו' לנער כי הניעור הוא טלטול מן הצד לצורך דבר
המותר

דלתי הבית לא הוכנו אגב הבית בטלטול א"כ יותר רבותא נתפרקו בע"ש דאסור לטלטל אע"ג דראוין למלאכה
אחרת לפסוע עליהן וכדומה אפ"ה אסור וכ"ח שבת דהוה נולד גמור אלא דאפ"ה הוי רבותא אע"ג ביה"ש
היה פותח ונועל כו' : ומ"ש כלים המוקצים שנשברו היינו מוקצה מחמת חסרון כיס או מלאכתו לאיסור
ושבריהן אין מוקצים מיגו דאתקצי ביה"ש כו' ועי' תו"ם וח"מ ולמ"ש א"ש וכלי שהיה ראוי בי"הש ושבריו
ראוים רק לאיסור אסור דבתר השתא אזלינן עסי' ש"י ס"ג דוקא וחזר ותיקן ועא"ר אות י"ד. ובס"ז י"ז
הארכתי בזה יע"ש : (כ) ליטלה. עמ"א בסי"ד ס"א ועמ"א א"ה באות כ"א מזה: (כא) שמא. עמ"א עט"ז
ט' לרש"י מכה בפטיש לא בנין דסובר דאין שייך בנין בכלים אבל הר"ן פ"כ דבנין שצריך אומן אף בכל.
יע"ש : (כב)דכיון.עמ"א עמ"מ פכ"ב הכ"ה ונותן טעם למה פסק המחבר דלא כר"מ ולא השוה דעת הרי"ף
עמו משום דק' מפרק עשירי ועט"ז בזה: (כג) אין . עמ"א דברי האהן ז"ל לריכין פי' דהתחיל פי' אסור
לטלטל משמע מטעם מוקצה כל שאין תורת כלי עליהן בלא הכינס לכך מאתמול וכדומה וזה א"ו דאף בטלטול
אסור כמו כיסוי הכלים ומ"מ נראה בית אחיזה לבור ודות בטלטול שרי רק ליקח מבור אסור דמחזי כבונה
וכמו שסיים יש לחוש משום בנין ומראש דבריו משמע דאין בית אחיזה אסור אף בטלטול וכ"מ לשון המחבר
דאז מוכח שהוא כלי ולא מחזי כבונה ובמשנה אין נוטלין משמע טלטול ואפשר בלא יחדו ותקנו לכך כל
שאין בית אחיזה אסור בטלטול וביש מותר בטלטול אף שלא תקנו לכך כל שיש דבר להאחז בו בתולדה ומיהו
כשיש תורת כלי מותר בטלטול ולוקח מבור אסור כבונה ועי"ן גבי חרס (שבת קכ"ד) ומקשי הכא בפרס וכי
פדיק מכיסוי כלים שיש בית אחיזה דלא שרי אלא בתורת כלי עליהן ויש לומר דחרס בא מגלי יע"ש מבואר
מדבריו דאף בית אחיזה מוקצה הוה אם לא תקנו לכך ואסור בטלטול ועא"ר כ"ג ולמ"ש מבואר היא כו'
אבל המ"א סובר לכאורה בית אחיזה א"ל תורת כלי וצ"ע : (כד)או.עמ"א שבת קכ"ג א' ותו' ד"ה מדלענין
אלא במ"ט ב' ד"ה לא הוסיפו דמחט בעינן תיקון כו' וא"כ כללא הוה כל שבטומאה' כלי ע"י יחוד מטלטלין
בשבת בלא יחוד ה"ה תור לא מטלטלין דבטומאה מהני מחשבה וכפירש"י שבת מ"ט א' ותו' ד"ה טומנין דלא
כר"ת אבל ר"ת סובר דאין לא כשכ"ה ומ"א מ"ח וכמ"ש בזבחים דכל שלא יודה אע"ג דלטומאה מהני יחוד
בלא יחוד אסור לטלטל ושאני מחט שבורה דרך לזורקו כו' משא"כ שברי כלים דרך להשתמש תשמיש אחר וכל
הטורח הזה דהלכה כר"ת דעור לא אסו' בטלטול כ"ז שלא יחדה מדלענין טומאה לאו מנא בלא יחוד ה"ה שבת
ומש"ה לא הגיה הר"ב בשכ"ה לקולא בלאין אלא הוסיף חומרא דקה יבש אסור וא"ה לקמן יבואר עוד :
(כה) מותר.עמ"א גמרא קכ"ג א' וי"ל בינטומא' לשבת בזה אע"ג שכתבו התוספת במנחות כמ"ש באות הקדו'
ועיין תו' שבת קכ"ג א' ד"ה מדלענין : (כו)ויש. עמ"א דעת הר"א ז"ל דחזי לקנס ביה מידי ומשמע מחמה
לצל ופירשתיו בט"ז י"ב ומלוה עסי' כ"א ס"ב בזה:גע"ג לעניים גע"ג טפחים לעשירים א"ר כ"ט עיין סעיף
כו"ן בית: (כז) מותר . עמ"א בט"ז י"ג דהדא הוה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר ומותר כבסי' ש"א
ס"ה א"כ אפי' מוקצה גמור שרי כה"ג אלא מותר לטלטלי' דפום בידים כו' מלאכתו לאיסור ושומטו בחדש
והוא ל"ד או טעמו יהיב אף ליסן:(כח)בטלו.עמ"א מ"ש לתשמיש אחר בסי"א אות כ"ד דמחט שבור' אי לאו
דזורקו בין גרוטאות הוה שרי אע"ג דאין עושה ממין מלאכה הראשונה כלל ומיהו שום שימוש כלי בעינן הא
לקינוח נוחה וטיכא עיין בט"ז אות י"ב כבסי"ג : (כט) נמי.עמ"א בעניבה מותר אלא קשירה אסור ובשבת
קי"ב א' בכרמלית נמי משמע חוט לא כו' ובר"מ פרק עשירי ה"ד כל שראוי למאכל בהמ' מותר לקשור בשב'
ומתורת קשר עסיק שם הא חוט לא ובכ"מ בשם הרמ"ך בחלר אסור דמבטל ליה שיינו בחלר לא היה גמי כי
בכרמלית שכיח והיה רולה חוט או משיחה אמר אסור דלמא מבטל ליה ול"ע בגמרא דפריך והא מנא הוא
משמע טעם האיסו' מוקצ' לא דלמא מבטל להחוט או בגמי היה רול' בחלר או בעניבה ובלא"מ שם יש תירץ
לזה והמעיינברש"י ד"ה שבקיה ולא תטלנה בידך לטלטלו תירץ זה כהרמ"ך דבחלר הקשירה אסו' בחוט כי לא
שכיח שם גמי (וא"ה בסי"ז יבוא') ומדאמר שבקיה אסרו לטלטל נמי וע"ז פריך ליה והא מנא הוא ולמה לא
מטלטל עכ"פ להכניעתו כו' והלא ידוע דרכו של רש"י מי יוכל להבין דרכו ברגע כל סוקר וחוקר:(ל) נשמר .
עמ"א נסתפקתי גדול כ"ה דוחי' ל"ת דרבנן אם דוחי' עשה ול"ת דרבנן ופשיטא מכאן ומסי' י"ג דשבא עשה
ול"ת דרבנן ותהא אתיי' לה מתמ"ו מ"א ב' ר"ה כו' אינמפקפקין י"ט עשה ול"ת בדרבנןנמי וז"ש גדו"ל כ"ה
דזהו חידושו דוח' עשה ול"ת דרבנן.וער"ן ותה"ר דבחלר מקלה מן דעת ובכרמלי' אין מקלה עד שבא לביתו
לא משום הפסד ממון דלא שריכן טלטול משום הפסד ממון באין ה"מ ודאי לא ובה"מ א"ה יבואר . ובשם
הראב"ד ז"ל כ"כ ולכאורה למ"ש בט"ז י"ב להר"מ ז"ל לצורך גופו שרי יע"ש ובשם הפרישה ול"ע ואין להאריך :
(לא) ליקח . עמ"א בקנים שלנו דרכן ליחדן שרי ומלאכתו לאיסור אפי' כל שדרכו לאיסור אפ"ה שרי דהוה
מקומו עט"ז יע"ש : (לב) אסור . עמ"א תה"ד ע"א ולמדה מכירה עט"ז ואם טלטול דק מותי' עט"ז אות ז"יין
דפין וקרשים העומדים בסחורה למכור יבואר א"ה בסכ"ו מזה יע"ש : (לג) אא"כ . עמ"א ד"מ שי"ג וקשה
דמידי דהוה אמסרים בסכ"ו ועמ"א היא ל"ט וא"ה יבואר שם והמ"א ב' דאם ישב בסמיכה גך פ"א תו ל"ג
שמא יתקע דבלא"ה חומר' בעלמא הוא עט"ז : (לד) אסור . עמ"א ובש"ג במ"א אות י"א וא"ה שם יבואר :
(לה) למזגא . עמ"א דכל דראוי למידי ועומד לכך תורת כלי עליה וכמו עורות ונסרים ומשמע אם נשברו כל
שראוי למידי הוה כדין שברי כלים בסו"ז יע"ש ועא"ר דמשמע א"ל מחשבה יע"ש במ"ג ותו"ם בזה : (לו)ואסו'.
עמ"א אפי' לגופו ומקומו אסור דכל דקיימו לבנין בטיל מתורת כלי ולא מהני מחשבה עסכ"א הא אשתייר
מבנין קיימי' למזגא והיה תורת כלי עלייהו ומותר אף מחמה לצל ועא"ר אות מ"ג בזה : (לז) קו.עמ"א ער"ן
כירה מ"ב מכבין גחלת דזה לר"י ולא לר"ש ועי' א"ר אות מ"ד ובח"מ ותו"ם מזה . וכאן משמע דוקא היזקא
דרבים ובשל"ד סכ"ז נמי רבים משמע דשל יחיד לא התירו ובס"ו זכוכית סבור הייתי לו' שי"ל בין טלטול מוקצה
אף משום יחיד התירו ובין שבות ד"א ובכרמלית ששבות חמור הוא וכן גחלת דוקא ברה"ר היזקא דרבים שרי
ובי' בססא"ח גבי שברי זכוכית משמע מידי דהוה אקוץ ברה"ר דוקא לצורךרביםול"ע ומפיס מורסא דל"ג במקו'
לערא שאני דהוה כחולה שאין סכנה ול"ע : (לח) אסור . עמ"א באות י"ט דלאות הבית ה"ה זה דלא הוה כלי
ומשמע אף לגופו ומקומו אסור וסובר לגופו מותר . ובלבוש שיאמרו להטיח גגו הוא לריך ול"ע דלהטור בשבת
שרי עב"י ורק בי"ט אסור והמחבר פסק כר"מ פכ"ו ה"ז שאין תורת כלי ומש"ה אסור בשבת ג"כ ועסי' תקי"ח
ט"ז ד' ובחדושינו בילה ט' א' הארכנו בזה וא"ה בתקי"ח יבואר : (לט) שקלנן . עמ"א וא"ה באות מ"ס
יבואר החילוק בין מריות ולבינים ונדבך של אבנים : (מ) אסור.עמ"א מלת מחשב"ה ראוי להיו' לריךמעש"ה
שהם ליסיב' וכ"ה במ"מ פכ"ה הכ"א לחלק בין מריו' ובין נדבך אבנים ואם בעי מעשה עם מחשבה עט"ז אות
י"ן פירשתיו . והוי יודע נדב"ך של אבנים א"י מהו דרש"י קכ"ה ב' נדבך שדורות ומוקלות לבנין משמע
אשתייר מבנין הוה כלבינים וכר"מ לא משמע הכי וכמ"ש המ"מ דעיקר החילוק דאבני' לא קיימי' כלל ליסיבה
ואף בלא נדבך וסדורות ואף אשתייר מבנין לריך למדוס מעשה (כמ"ש במ"א ולט"ז לא מהני מעשה כפירש"י
וא"כ מה קשי' ליה להמ"מ מחריות לנדב"ך דהתם מחשבה וכאן סידרום לבנין לריך מעשה להוליא מידי
מעשה וה"ה לבינים כה"ג ובלא סידרום לבנין יש חילוק בין לבינים שהם שפין והלקים וקיימו ג"כ ליסיבה
שלכך אשתייר מבנין מותרים דעומדים ליסיבה ואבנים שאין משופים וחלקים לריך למדוס כי לא קיימא ליסיבה
ולריך מעשה ואתנם המחבר דנקיט נדבך אבנים וכ"ה בר"מ שם ל"ע ועמ"ש א"ה באות מ"א : (מא) וי"א .
עמ"א מ"ש הגי' ברש"י קכ"ה ב' ד"ה לאו ולמדוס השמיט מלת מעשה ועב"י ובט"ז י"ן ביארתיו . ובחדושינו
שבת כו"ן א' הארכנו והבאתי ירו' שם פ"ד ה"ב לא הלין ולשכיבה יע"ש משמע כ"ש סתמי' דעכ"פ אסור
בטלטול אם לא במחשב' ובר"מ פכ"ה הכ"א י"ל ליסנא דגמ' נקיט ורבותא דוסב"ג דא"ל לקסר"ן רק מחשבה
שגי אבל המחבר שינה וכתב קלנן לשריפה מוקצים הם משמע הא סתמא א"ל מחשבה ועי' ר"מ פכ"ו ה"ב
לבנים שנשארו מהבנין ככלי שמלאכתו להיתר שהרי שפין אותם ומתקנים אותם כו' יע"ש מבואר דלבינים
מחמה לצל שרי ואבנים אם הם אבני גזית י"ל דינם כלבינים בנשארו מבנין וא"ל מחשבה כלל ואבן שלא סיתת
אז אין ראוי ליסיבה ובעינן למדוס ול"ע בכל זה ומ"ש מסי' ש"א ס"ח א"ה יבואר שם וכאן אין להאריך
ובחדושינו הארכנו : (מב) יסדה . עמ"א כבשכ"א למדוס הוה מעשה וכמ"ש באות מ"ס ומ"א ומט"ז
י"ו : (מג) ביחוד . עמ"א פורפת בשבת באבן מגולה דראוי לכך מהני יחוד ובב"י : (מד) ועסי' רנ"ט .
ועמ"א שם אי יחוד לפולס בעינן ועא"ר כאן כ"ב בשם מי"ט . ומ"ש המ"א בלינני דאשתייר מבינייא
עי' אות ל"ה אי בעינן מחשבה . ועסי' רנ"ם הך חישב אי בפה או מחשבה בעלמ"א : (מה) דלצורך .
עמ"א דל"ד אתכו מדקל לשם זה דעשה מעשה ה"ה אם היה מונח ענף מדקל ויחדה לכך שרי כבשכ"ב ואף
קלנן לשריפה ויחד לזבובים אא"כ מהני כבסי"ך פריות כו' הואיל וראוי לכך מהני ביחוד לשבת א' ול"יי"ש
לעולם יע"ש : (מו) וי"א . עמ"א עפ"ר אות ע"ט דנתכוון המחבר לתשובת הרשב"א חסכ"ו יע"ש
ובחדושינו שבת כו"ן הארכנו דלרשב"א יחדן עם מעשה בעינן לא סישב עם מעשה ועסי' ש"א סעיף כו"ן
השמיט שם חישב והיינו להוציא לרה"ר שתם כרבינו יונה דהרואה לא ידע שחושב ויאמר שנתכוין להוציא
ולכך לריך לכבן או יגא מבע"י וכאן ב' דחישב או ישב מהני וי"א הוא רבינו יונה ש"מ כאן לטלטול מיירי
וא"כ מאן הוא י"א ושם באות ס"א הביא ד"ה דטלטול נמי אסור יע"ש ואין להאריך כאן. (מז) וי"א דווקא.
עמ"א רש"י ותו' שבת מ"ט א' ד"ה טומנין פליגי בהרתי והר"ב אפשר פסק לחומרא בשתי הסברות ולא שרי
שלא גבה ויכשין ועב"ם כאן ועמש"ל:(מח) אא"כ חישב. עמ"א ובסי' רנ"ט יע"ש וכאן אין להאריך :
מ"ש המחבר בסכ"ו נסרים של בעה"ב שרי ושל אומן אסור שבת מ"ט ב' דקפיד עלייהו שלא יתקלקלו
ובלבוש הקצוס למלאכה ועא"ר אות כ"ט וא"כ נסרים של סוחרים שנתנום לאוצר ל"ע אם מותר לטלטל
בשבת דקפיד עלייהו שלא יתקלקלו ויתעפשו כמו אומן אע"ג דלא הסליקן ברהיטני כו' ועיין תו"ם אות ב' :
(מט) מותר. עט"ס סובר זה הוה נולד לא מוקצה ומ"ש בילה ב' ב' שבת שתם כר"ש מתתכין כו' אע"ג התם
מוקצה לא נולד ר"י סובר מוקצה ונולד מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד ול"ע ובחדושינו בילה כתבנו מזה
דע"ש רש"י שם בקליפי אגוזים פירשתי שם הגירסא מלפני השולחןאו מעל השלחן ע"ש:(נ) מנער. עמ"א לאו'
ג"כ בשפלק: אין מוקצה לחצי שבת ובסיס לא חמיר מגוף המוקצה דקיי"ל אין מוקצה לחצי שבת . ובי"ש
בב"א יבואר עוד:(נא) שהם. עמ"א דאף לא היה שם בשעת מעשה אוכלין רשאי להניח שם אוכלין ושם
בטלים אגב הפת ועט"ז ש"י אות א' כה"ג דאם ביה"ש לא היה בסיס רק בשבת פרי להניח היתר אגלו
והוה בסיס לסיתר ולאיסור דאין מוקצה לחצי שבת. ולתו' ריש בילה דלא הוה בסיס הואיל ואין מקפיד היכן
נפלו אף שהיו ביה"ש על השולחן אזי דלא הי' בסיס : (נב) מותר. עמ"א דלא הוה בסיס שאין מקפיד
היכן נפלו ועסי' ש"ט מזה וכמו שליין בשר הגולה כאן אות סמ"ד: (נג) שהסקין.עמ"א ב"פ הט"ז בשי"ס
אות ס' א"ר אות ס"ג ועיין פרישה וב"י מבואר דאף בקש הרןפתתא להסקה במקום שמסיקין בו ובפרישה
משמע דווקא חבילי באגודה הא מפוזריןפתתא לאכילה ועיין בסי"א ס"ה קש שעל המטה מפוזר נמי ואפשר
בקסין קצת ואיןלהאריך: (נד) מע"ש כד"מ תי' ודברי הר"ן דסובר בעינן שיהיה לו מאותו מין הא מצוי לא
מהני ומש"ה נתפרקו בשבת ביה"ש ראוי אגב בשר ובשבת עכ"פ ראוי קצת מקרי הואיל ומצוי כלבים הא
נתפרקו מע"ש איתקצי ביה"ש אבל למ"ש שמחבר דמצוי סגי אפילו נתפרקו מע"ש שרי אבל כשאין מצוי כלל
ואין לו אף נתפרקו בשבת אסור ואין ראוי לכלום ועדיין ל"ע: (נה) ואדם. עמ"א בלבוש ערס שטוב דאין
ואכליו:

נאכלין אלא ע"י הדחק ובתשובת הרא"ש בב"י דאחריה דשמואל לא היו הבהמות אוכלין יע"ש ומש"ה מחמיר על עצמו ובב"ח דרגילין להסתפק להסקה יע"ש וכ"כ דעת המחבר כאן דבמקום שמאכילין לבהמה הא במקום שאין מאכילין לא ולא כתשובת הרא"ש ואדם חשוב אפ"ה צריך להחמיר על עצמו והנה שבת קמ"ג א' גרעיני תמרה כו' תו' ד"ה שמואל כו' ובר יונה תפל וכ"ש בשר תפל לא כ' המחבר בש"לא לא הזכיר המחבר אדם חשוב כו' והיינו דבר אווזא נמי ע"י הדחק נאכל כלבוש ולכאורה לדק בזה המ"א דווקא גרעיני כו' וצ"ע דהא לא למדה אלא מאביי ורבא וי"ל משמואל למדה לחוד וצ"ע. ועיין הה"ר קכ"א וקמ"ב וקמ"ל ואי"ה באות כ"ו אבאר עוד: (נו) דחזי. עמ"א תיקן הארון ז"ל בזה קושית הב"ח וגם מה שלא הביא המחבר בדג תפל שאין ראוי לכלבים וגם בגמ' שבת קכ"ח א' בשר תפל לר"ח אסור לטלטלו ובריי' לקמן בשר בין תפל ומליח מותר ודג תפל אסור כי וודאי אע"ג לקמן סכ"ד ס"ז מוכן לאדם הוה מוכן לכלבים היינו בנבילה דעתה עומד לכלבים וכי"הש דעתי' עליה אי מיית כו' וכדומה הא מה דראוי לאדם למ"ש וי"ם ולא עתה אע"ג שראוי לכלבים מוקצה הוא דלא חזי למידי וכאבן כר"ש נמי דהא אין נותן לכלבים מה שראוי לאדם וכ"כ בעל המאור בקמ"ב והה"ר האריך שם הא דאמר טעמא דחזי לאומצא יע"ש ובר"ן וכ"כ דעת רש"י קכ"א דג תפל אע"ג דראוי לכלבים לא דעתיה לכו"ע מ"ה בשר דחזי לאומצא דוקא במין דרכיך דומה לבר אווזא ושרי ובמין הקשה אמר בגמ' דאסו' וכ"ה דעת הר"מ פכ"ו עט"ז אות ד' יע"ש ודג תפל אזיגן דחתול אוכלה אלא כל מה דראוי לאינש לא מקצה לחיה ותפוח מסריח וכפירש"י קכ"א ב' וחיה דנקיט אף שאין כלבים מצוים שם וכל ישראל בני מלכים ולדידן דווקא בכלבים מצוים ולא לחיה דאכן כל ישראל בני מלכים ומיהו זה טעות במסריח וודאי ביש לו חיה מטלטלין ואי לא לא כבפשיטא כ"ט והתו' שכתבו שם זה בראוי לאדם כו' אלא דנקיט חיה י"ל כמ"ש הר"ן בקכ"א לרי"ף תפוח מסריח ואין ראוי לכלבים כ"א לחיה אלא דא"כ היה להמחבר להזכיר זה דיש בשר סרוח דלכלבים לא חזיא ולחיה חזיא ואם יש לו שרי וי"ל דברייתא סובר אע"פ שאין מצוי והמחבר בסכ"ט תפס דמצוי בעינן והבן זה. והגירסא שם בקכ"א א' כמה גירסאות א' בשר חי ותפל עהה"ר גירסא דילן בשר מליח ותפל וגרסת הרי"ף בשר חי ותפוח עיינו עליהם ואין להאריך ובט"ז כ"ה אי"ה אבאר עוד : (נז) מטלטלין. עמ"א בש"א סכ"ה כתבנו בזה ועא"ר שם אות מ"ד ורש"ל בתשובה מ"ז ולכאורה אף דלכרמלית אסור מ"מ בחצר ובית רשאי לילך בו וברה"ר וכרמלית מ"מ ששתכשיט עליו בבית ולא גרע מחרס וצ"ע: (נח) שיושבים. עמ"א שבת קכ"א ב' והנה גרף אמותר להוציא הואיל ומשום מפני כבודו התירו גדול כ"ה פרש"י ביצה ל"ו ב' ובחצר אחרת אסור דהוה כאבן דאין ראוי לכסות ומיהו דמותר צריך להיות ראוי לכסות לכלי או לצורך גופו ומקומו כל שהוא כלי עסי' רע"ט ובלבוש הטעם באותה חצר דהוה צריך למקומה צ"ע דבכלי שייך זה לא באבן וכדומה ומיהו כ' הטעם דאף ר"ש מודה במוקצה כי הא שנמאס מאוד כ"מ לכאורה רש"י ביצה ל"ו ב' ד"ה נותן יע"ש ושמואל כר"ש סבירא ליה שבת קמ"ג א' תו' ד"ה שמואל וקכ"ו ב' ומ"מ י"ל בחצר אחרת אף בצריך למקומה אסור כאבן ופא"ר. וכופין קלא ילכלך הקטן: (נט) אסור. עמ"א שם קכ"ז ב' צואת אוס מוכן לכלבים יע"ש ועב"י ומ"מ קשה דוודאי צואת ב"א ראוי לכלבים והזירים עסכ"ט ולומר דהוה נולד אף דדעתי' עליי' מ"מ למ"ד נולד שרי מ"ט אסור זה ועהה"ר קכ"א לגי' רש"י קכ"א נולד כי הא שרי לגי' הרי"ף נולד כי הא אסו' כמו עצמות וקליפין וכ"מ בגרעיני תמרי שכל התמרים רק לבהמה יע"ש היטב . ולפי דברי הלבוש שכתבתי באות הקדום מיאוס כי הא מודה ר"ש ואף דראוי לכלבים מקצי אינש מדעתי' א"ש ועדיין צ"ע בזה ובירושלמי פכ"ב ה"א כרש"י הביאו בא"הר יע"ש ואין להאריך. ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד :

(ס) אסור . עמ"א ב"ח ובלבוש כ' דמוקצה כי הא כו' ה"ה בכלי זה. ואם מלא מי רגלים וא"א להפנות עליו עיין אות נ"ט דמ"מ שרי מטעם גדול כ"ה יע"ש: ובידו לטעמי' דאף אבן כה"ג שרי וכא"ר ע"ו א"כ אמאי התירו סופן וי"ל דיסכא ויעמוד : (סא) לחובה . עמ"א עט"ז שם ד' וי"ל ג"כ דווקא כלי שמלאכתו לאיסור דיתר לגופו ומקומו הותר ע"י דבר מותר משא"כ עביט דמאוס ביותר והוה כאבן וצ"ע : (סב) כדי . עמ"א ועט"ז אות כ"א ומ"ש שם ; (סג) מותר . עמ"א דלא מיחזי כהערמה ומותר לאבנים מסתו לשם עב"י ודווקא קבע אבל ליסב עראי שם לא מהני עיין לבוש : (סד) ולקבוע . עמ"א וכבר כתבתי כן באות הקדום דישיבת עראי לא מהני בזה ; (סה) עפר . עמ"א גמרא שבת נ"ן א' ה"מ מידי כו' ועי' אות מ"ד : (סו) אסור . עמ"א שבת מ"ג א' תו' ד"ה בעור, עליו ב' דיבורים ולא הוה מבטל כלי מהיכנו דבידו להבריאם ולא גמרו בידי אדם דמ"מ מוקצה הוא בין השמשות וגם נאמר כ"ל בי"הש וכבר כתבנו במקום אחר אי בעינן דווקא כל בי"הש או לאו . וכלי ניטל לצורך דבר שאין ניטל ומ"מ לצורך בעינן ושלא לצורך כלל אף שמלאכתו להיתר אסור אם לא לצורך מחמה לצל ועל צואה שלא יתלכלך הקטן הא לא"ה אסור : (סז) בחצר . עמ"א בטור בכרמלית נמי אסור והב"י הקשה דקי"ל כרבא יע"ש ובלבוש בהג"ה העתיק בכרמלית נמי אסור ומשמע בין גדולים וקטנים אסור ברה"ר ועב"י וא"ר בזה : (סח) אם כו' מה שהראה לסי"ד לא עקוד ורגול משום צער הוא לה ואין זה נייח לה עי' לבוש שם וא"כ אפשר אף למ"ד צער ב"ח דרבנן בשבת ד"ת למען ינוח כו' ואפשר ראוי להיות שביקו יו"ד תולין טרסקיל יע"ש ; (סט) מפני . עמ"א הר"מ פכ"ה הכ"ו וא"ר פי' דהר"מ סובר דהוה פסיק רישיה יע"ש והנה דדוי לא שרי אלא כשיש צער ב"ח כמ"ש באות הקדום ודחייה בידיה מאחוריה אף בלא צער ב"ח רק הפסד ממון שביתה מבית הא תוך הבית לא א"כ ברמה מבלים שב"ח וא"ר כאן וי"ל דוחין לאו טלטול כ"כ הוה ומ"מ הפסד ממון בעינן הא לא"ה אסור וא"כ מה פריך שבת קכ"ח הא גופא קשיא אין עוקרין הא דדיי שרי בצער ב"ח אבל דוחין משום ה"מ בלא צער ב"ח וצ"ע . ובי"ט בתרנגולת העומדת לבילים אי"ה יבואר שם דנוהג דין זה : ולטעם הר"מ דשומט גדפי' אף בי"ט לשחיטה אסור כה"ג אם עומדת לאכילה אסור דתרנגולת לדדות ולהר"א שרי ואין להאריך : (ע) אפילו . עמ"א בהמה אין חי נושא עצמו ואדם חי נושא עצמו ועיין באות שאח"ז וברע"ח יש מחלוקת אי משא"ל חייב או פטור : (עא) שלא . עמ"א משמע שבן הלכה ובפו' ריש פרק ר"א דמילה כתבו תינוק בן שמונה ימים נמי חי נושא עצמו ופא"ר אבל רוב הפוסקים ס"ל כל שא"י להניח א' ולברור א' חייב ועסי' שכ"א מ"א הי' ע"י עכו"ם מ"מ שרי דלית השתא וה"ר ותינוק וכיס חייב כו' רמב"ם פי"ח הי"ו וי"ז ומשמע דתינוק מלובש אף בן שמנה ימים השמיטוטין טפילה לו ודוקא כיס אין בטל ה"ה לגדול אין כיס בטל לו וטבעותיו בלובש באצבעו טפל לו הא נושאן בידו הנושא חייב יע"ש במ"מ : (עב) בכדור . עמ"א בא"ר אות ע"ו ופ"ז והנה לשמוע לי"ד ה"ה טלטול אסור ואם קטן וודאי אין מחשבתו כלום ואף גדול דמהני מחשבה עסכ"א דיי"א דבעי מעשה ואם שחק בע"ש מבע"י י"ל הוכן לכך ועיין אות ע"ג וצ"ע: (עג) ויש מתירין . עמ"א התו' ביצה י"ב מתוך כו' ועד"מ בי"ט ברה"ר שרי דמעביר מתוך צורך קצת שמחת י"ט ושבת אסור ברה"ר או כרמלית דבקל כו' (עיין ע"א וס"ז כה"ג לא הוה גזירה לגזירה וצ"ע) אבל איסור טלטול א' יום טוב שרי כ"ש שבת עט"ז ריש הסי' טעם איסור טלטול משום גדר הוצאה י"ל י"ט קיל ומכ"ש לרש"י דבי"ט ליכא שום חיוב תורה בהוצאה ובמוקצה מיאוס ונולד י"ל י"ט חמיר משבת וצ"ע : (עד) בגד . עמ"א דראוי לכסות כלי וי"א דאין עומד לכך וא"כ משכנות של עכו"ם דמקפיד עליהם שלא לצור פי צלוחתו אסור לטלטלם בשבת ובקטין להציע שרי פי"ד ש"א מותר לטלטל בשבת ולבדיסיע"ם ובמ"א תנת רי"ס ותידי ראוי להגיה קטין למזגא ובאגודה משמע לגופו ומקומו נמי לא יע"ש : (עה) מכבדות . עמ"א עסי' של"ז מדין כיבוד יע"ש ; (עו) האצטרול"ב . עמ"א ולבוש מסיים ונהגו להקל ובסי' ש"ז סי"ז הביא המחבר דעת הר"מ בסתם דאסור ללמוד באצטרול"ב (כלי חוזי כוכבים והוא חכמת התכונה באספר) ומ"מ י"ל טלטול מותר עב"י ולבוש כאן וגם פסק דמותר לקרות ואף להמחבר י"ל לא שבקינן פשיטותא דהרשב"א משום ספיקא דהר"מ וז"א דהא בהא תליא וי"ל מספרא דאספרתא וצ"ע : (עז) אין אסר עמ"א שרואין עפ"י הילוך החמה ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז יע"ש : (עח) יש להסתפק . עמ"א בש"ות פנים מאירות ח"ב קכ"ג מתיר לטלטל זייגר של כסף וגם להעמיד ולמשוך השלשלת בשבת מתיר כמו משה רפויה יע"ש ועסי' רנ"ב ס"ה ובש"ס ס"ג משמע בשבת אסור לערכו ולמשוך השלשלת ומשמע איסור תורה דאל"כ אין לדמות לרחיים יע"ש ואפשר דל"ד למטה רפויה וכדומה שזה אין כלי כלל בלא המשכה והוה כמכה בפטיש או מדרבנן אסור דהוה כמוריד בשבת וע"י עכו"ם אפשר להקל גם לחולה הצריך לכך אפשר לסתיר ע"י ישראל באפשר ולענין טלטול י"ל דעתה תשמיש הוא לכל אדם ואפשר להתיר : (עט) אין . עמ"א סובר כהט"ז אות כ"ו דמוקצה מחמת גריעותא הולכין אחר דעת בע"ה לאומרא ואסור לכל העולם כר"ן ס"פ כירה דלא כב"ם בזה ס"ס ומ"ש בס"ג תו' מ"ו ב' ד"ה מי יימר דלעלמה אסור ולאחריני שרי התו' כתבו דאף לדידה טלטול שרי רק אכילה אסור והטעם דאיסורא רביע עליה וכמ"ש הב"ח בזה והר"ן סובר אף באיסור הולכין אחר דעת בע"ה ואסור לכל העולם והא דקכ"ז ב' או דמחלק בין איסור ממילא ובין אסרה עליה דהוה כדחיה בידים אסור לכל העולם או דמנחה ביד ישראל ואין בעליו (ומש"ה לא אמר הואיל ואי בעי מתשיל עליה דכבר היתה ביד כהן וס"א בשאלה או דלאו מלוה לאיתשולי) ודמאי מש"ה אמר דאי בעי מפקיר הואיל ובעליו הוא וא"צ לרווחא דמלתא ומיהו אכן קיי"ל בתוס' בזה דכל לאו מחמת גריעותא אין הולכין אחר בעליו ואף לבעליו מותר לטלטל וכבסי' שכ"ה ודע דכל זה במוקצה אבל נולד למ"ד אסור לא מהני מה שראוי ודעתיה ליה כבאות מ"ט ואי"ה בס"ב וש"י אבאר עוד ובסכ"ה וכאן אין להאריך :

מעשה בא' תלה סו"ל מנטי"ל בבית הכנסת במנורה תלויה ונעקו עליו ונטל משם :

תשובה גדו"ל כ"ה י"ל אף בעידנא דמעקר לאו לא מקיים כ"ה ואף עשה ול"ת כההוא דמפסיק חוטי ציצית בכרמלית כשופר ושמ"ל בתמ"ו במ"א א' מ"מ עשה דפשיטה אין דומה עירובין ק' א' ה"ה זה שלה במזיד ומנענע מנורה צריך לילך כך ברה"ר לביתו וגם ראוי לקנוס וכההוא דעלה באילן במזיד וסי"ה בס"ס אבאר וכאן אין להאריך והבן זה וי"ל שלפול מהלך וסי"ה יבואר :

שט (א) שלה. עמ"א רש"י קמ"א ב' הא טלטול בידים מכם אסור מה"ם דיכר אסור דיבוא לאתויי אי נפל בידים ולא התירו בחולה שאין סכנה הא טלטול מן הצד כזה שנושא תינוק ובידו אבן ועסי' שכ"ח סי"ז בחולה שאין סכנה י"ל דישראל מותר באיסו' דרבנן צ"ל כאן גזרו טפי גם י"ל טלטול מהצד דבר המותר התינוק וי"ל בגמרא משמע בשנושא תינוק הוה כמטלטל האב האבן ודמי לכיס בצוארו וחייב חטאת אלא משום חולי שאין סכנה התירו מוקצה עסי' שכ"ח ודיכר דאסור דל"פ אסו רה"ר ד"א עיין לבוש ושם דחביות מגביה ומטלטל כך בצריך למקומו ולא אמרינן כמטלטל המוקצה ממש י"ל בין אבן ע"פ שביות ובין תינוק נושא אבן דהוה כמטלטל האב האבן והמחבר הוסיף ולא חייב מטלטל לאבן מה שלא נזכר ברע"מ פכ"ה הי"ו ולא בטור : (ב) כשהוא. עמ"א לא הבינותי דהוא מלשון הר"ן בשם הרמב"ן הביאו הב"י ובשה"ר בשם הרמב"ן דנפיל אתי לאתויי ביד ומ"מ הטעם שם דבאלו מטלטל האב בידים ממש והא לא חייב בידים ממש דאל"כ אף בדיכר ליסרי דמה לי ביד תינוק או ביד אביו אלא דוקא טלטול מהצד שרינן והאב יעתה ויאמר מה לי כו' עיין אות א' ועיין תפ"ס דה"ס תינוק ואבן בידו ברה"ר חייב האב חטאת דל"ד כיס דלא מבטל ליה דאל"כ מה פריך מאבן כו' וצ"ל דטלטול מוקצה התירו כה"ג בחולה שאין סכנה ולא להדיא וכ"ז בחצר כמ"ש המ"מ שם הא ברה"ר אסור וחייב שעתה באבן ומש"ה לבוש ד"א י"ל בהולך ברגליו ושרי

באבן

המות' לגופו או מקומו שרינן לה וזה באבן עפ"י תביו' הא חסרון כיס משמע כב"י סי"ס"ה בשולטתו דלית ביה דרכי הסית' טלטול מן הצד וכבר כתבתי בזה ריש סי' ש"ח ועדיין צ"ע: דיני בסיס וטלטול מן הצד אי"ה יבוארו בסי' ש"י וסי"א בזה ועמ"א כאן ואי"ה שם יבואר עוד . וכאן אין להאריך :

שי א דקיי"ל עט"ז בשבת קיי"ל כר"ש במוקצה מדעת דשרי ואף נולד יש מתירין ומאום נמי עסי' רע"ט במ"א י"ג תורת כלי ועץ שתולין בו כיון שיחדה לכך הוה תורת כלי עב"ח ומשמע דוקי' לצורך גופו לא מחמה לצל וער"מ פכ"ה הי"א אם הוצרך להם היינו גופו ומקומו ור"ש דמתי' הכין הוא ובנר שהדליק באותו שבת אוס' ר"י אף לגופו ומקומו עסי' רע"ט ס"ב ודרישה כ' בפשיטו' ר"ש מתיר משום מחמה לצל וצ"ע. ולענין הקושי' שלו תי' הפ"ז בש"ח ב' דאלו היה קנביס"ם היה שרי יע"ש. ועסי' שכ"ד בס"ז נבילה שנתנבלה היום ושם אבאר אי"ה. ולפ"ז זרק סכין לנועצה בכותל ותלוש ושחטה כדרכה די"ל דאין בו מלאכ' שבת ואפי' שוגג לא הוה ולא מחייב חטאת אפ"ה אסו' בו ביום משום מוקצה אבל המ"א בסי"ח אות ד' בשם המ"מ פ"ב דבעי דחזי בידים ועא"ר סי"ח אות בשם סמ"ג י"ט א"ג כ"כ בפי' דוקא דהאו בידים אסו' וכ"כ הלבוש בסי"ח ועא"ר שם אות ז'. ומחוב' אני ואי"ה שם יבוא'. והפרישה בכאן הקשה מסי"א ועמ"א שם אות כ"ב והק' מכאן לשם ואפשר דודאי מוקצה מחמת איסו' דרבנן נמי אסו' בטלטול כדמוכח כמה שמעתין הא לאכילה לא מסח דעתיה ממה דראוי לאכילה כמ"ש הב"ח לחלק בין הטין שזרען ובין נר שכבה ובחדושינו הקשינו דמות' השמן שבנר תוכיח דראוי לאכילה ואפ"ה אסו' וי"ל שמן איסו' ד"ת לר"י מכבה משא"ל משא"כ חטים שזרען ונתכוון לזריעה י"ל רק איסו' דרבנן כה"ג לא אסרו בראוי לאכילה א"כ שמן אסח דעתיה מיניה ונר עומד ומצפה מתי יכלה השמן משא"כ שמן הוה ככוס ועששיו' ולפ"ז זרע מאכל בהמה וכדומ' שאין ראוי לאכיל' אדם ונתכוין לזריעה י"ל אע"פ שנטלנוי או פיזרן הרוח כמ"ש הפרים' אסו' בטלטול כבסי"א ס"ה. וי"לא לנו הדין בן פקועה שטעון שחיטה מדבריהם ונשחט בשבת שלא בכוונה זרק סכין לנועצה כו' אף להט"ז בסי"ח ב' שרי כה"ג אבל בשוגג אסו' אף בדרבנן מהאי דסילונא! אכסי עברי' ובדבעינן למימר בי"ת אי"ה. ועדיין צ"ע ואי"ה בסי"א סי"ח וסי"ח יבואר עוד בזה: ב דאין. עט"ז בסכ"ה ס"ו ובט"ז ד' ומ"א י"ב ואי"ה שם יבואר הטעם. והנה נר עכו"ם שהדליק ביה"ש וכבה י"ל דשרי לישראל לטלטל אח"כ בנתאכסן בבית עכו"ם דתרתי בעינן מוקצה מדעת ודחיה בידים הא דחיה לחוד לא מחטים שזרען ומוקצה לבד לא מפצעילי תמרה עב"ח או מסי"ח השוחט לחולה שנחלה היום מותר לבריא ובש"ע פ"ד בשגגה אין אדם אוס' של חבירו שלא מדעתו ק"ק פשיטא דהכין הוא דדחייה בעינן וא"כ נר עכו"ם ל"ש דחיה בידים ואין הכן לעכו"ם ואם ישראל נתאכסן בבית עכו"ם והניח מפה על השלחן לכבוד שבת ועכו"ם הניח נר עליו ביה"ש וכבה י"ל דהמפה בסיס דניחא ליה בכך עמ"א ס"ע ח' ולו' לעכו"ם בה"ש טול נר שלך מכאן אסור דלצורך ישראל הטלטול אסו' ול"ד לס"ז סכ"א עסה מלאכת דשרי וברע"ו ורע"ט אות ע"ש להקל כאן. ואם המפה של עכו"ם י"ל אין שכן בשל עכו"ם. וצ"ע ועט"ז ס"ע אות א': ג חזר. עסי"ח מ"א זיין ובשל"א במ"א אות א'. ומ"ש שפוד התקי"ח ס"ג שאין כלי ונ"ל לצדקתולין בבשר דמיוחד תמיד לכך משא"כ עץ שבאקראי לקח ותלה בשר. והוי יודע דהרא"ש ביצה כ"ו כ' דבשל סופרים הלך אחר המיקל משמע מטעם ספק דרבנן לקולא ולפ"ז כשנולד עוד ספק לאיסור עסי' רע"ט וכדומה למ"ד ש"ב בדרבנן לחומרא אסור ובאר הגולה ו'ליין כפשטה אבציון ובר"ע בתשוב' הרשב"א משמע תחלה משום ספק דרבנן לקולא וצ"ע: ד אבל. עט"ז בב"י כ' דפשוט הוא והיינו מ"ש בש"א פצעילי תמרה מותרים ס"ה כאן ודוקא דחיין ולא חזי הא לא"ה שרי. הא דכתב המחבר בס"ד גרוגרת כו' וידעו א"כ שביה"ש ראוי היה שרי בחדושינו ביצה כ"ו ב' כתבנו ממ"ש רש"י בשם שאלתות דוקא כה"ג דכ"ע של בעלים שעלוהו לגג ליבש וכל שעה עומד ומצפה לקבל שיבש ביה"ש ולא ידעו שרי הא איסור שנפל להיתר לא ולא היה שיסגותוספתא"כ קודם שבת ע"י תש"ו ובלא לא שייך כ"כ בה"מ או נתוסף כנגד כל היתר ולא ידעו בעלים י"ל הואיל ול"ס עומד ומצפה אסור ובלבוש כ' מוקצה בטעות לא הוה מוקצה משמע אף בס"ג וצ"ע. ועי' תל"ת ע"ז ט' ומ"א ח"י ופרי לי"ד ל"ט בשפתי דעת יו"ד ושבת י"ל דמותר כבסי"ח ס"א בהמה לחולה שנחלה בשבת דלא דחיי' בידים ובאנו למחלוקת מ"א שם וט"ז אות ב"ד ועדיין צ"ע ואי"ה בסי"ח ותל"ת יבואר עוד: ה ובלבד. עט"ז עמ"א תקי"ג אות ב' דזה דעת המחבר ושם אף שאין עגול משא"כ להר"ב ועט"ז שם אות א' סיבר דהיינו לטלטלה ממש הא לא"ה שרי ועיין לבוש שם ועסי' רס"ה במ"א אות ד' וש"ח בס"ג : ו שמוכה. עט"ז במניח בסיס והיא גופא אסור אף לגופו ומקו' או כמו אבנים ומעות וכדומה שעליה : ז אפי'. עט"ז והמחתה גופא מלאכתה לאיסור וג"כ אין שרי אפי' באין עליה שברי עצים כ"א לגופה ומקומה : ח אבל. עט"ז דאין מוקצה לח"ם ומותר בתנאים שנתבארו כאן :

שיא א וכל. עט"ז בלבוש ס"ב תי' דכ"ז באותו רשו' דאין הדליקה מסובן כ"ב הא דליקה מסובכת א"צ להשם אחר לדדי סית' או דלרשו' אחר י"א למעט בהוצאה עדיף בס"ב יע"ש והט"ז הסכים דס"ם הוא ועמ"א ג"ד תי' זה הפרישה ליכ' כ"כ ביזיון מן מסריח בס"ב ומטעם אי לא שרית אתי לכבוי וי"ל דמשא"ל נמי דרבנן ולא יבא לאיסו' תורה ומה לי זה או זה ובשל"ד סב"ז שתסכידעה א' משא"ל דרבנן רק טלטול התירו דזה קיל יותר מן משא"ל דיש עיקר מ"ה וחמור טפי ולהר"מ אף משא"ל ד"ת ואפ"ה לא התירו ופרש"י שבת ל"ד ב' פרש"י בביזיון או דליקה או חמה הביאו הב"ח ואי"ה במ"א יבואר זה ובחדושינו שבת מ"ב ב' האריכנו ומוכח שם דחמה ודליקה לכאורה שוין; ולענין זלו"ל כבוד הבריות בחמה יותר מדליקה כמ"ש המ"א אות ג' או לשיפך דליקה כשרפים יותר ביזיון דא"כ הילי"ל לכל א' הנא דאמרי כרי פלוני כשסופקו כתנאי כו' מ"מ דסובר חמה ודליקה בפלס א' קולעניןכי"ה רק דמשני אתי לכבוי יש חילוק דשם אפי' להדיא שרי ואי"ה במ"א יבוא' עוד וכאן אין להאריך : ב דטלטול עט"ז בתמ"ו חמן עכו"ם הוא ומ"מ הא לצורך מצוה שלא יהא מונח ברשו' ישראל ודלמ' אתי למיכל לא התירו דחיפה ע"י קנה כ"א כפיית כלי כ"ש מוקצה של ישראל מחמה לצל וכדומה אסו' ע"י קנה הא לצורך דבר המות' שרי טלטול מהצד כמו מעו' שעל כר בסוכה וכדומה בס"ע ולקמן ס"ח ואי"ה שם יבוא' עוד : ג אהל עט"ז בב"י שם משמע דאיכי איסור' ד"ת בככר ומתחייב על הוצאת הככר וכמ"ש המ"א אות י"א אלא דקשה לר"ש גבי הוצאת הככר משא"ל לגופה הוא דלא ניחא ליה בכך וניחא ליה שיהיה חי לכן פי' בטור מלת עפ! תיבו' בתינוק חיבורי האדם משא"כ בככר וצ"ע דבככר רק משום טלטול מוקצ' ומהני כמו באותו רשות ובב"י משמע שיתחייב על שבכר דהוצאת המת לא ניחא ליה כלל הוה משא"ל משא"כ הככר צורך בו שע"י כו' ועדיין צ"ע. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז : ד אבל אם . עט"ז עסי' ע"ה לבו רואה ערוה אסור ג"כ ללמוד ובלא"ה מסתמא היה לבוש : ומ"ש חיובא יש לשרוף עי' פי"ד מהי' אבל ופ"ב מהי' מלכים וי"ד שמ"ח בטור אין בו משום דרכי אמורי משמע לא חיובא וערש"י סנה' כ"ב ב' יע"ש ומ"ש ובגדי המלך אסורים י"ל להדיוט לא לבנו ועש"ע י"ד שמ"ח להדיוט אסור לא משום בחוקיתיהם דעכו"ם גופייהו לא נהגי כ"א למלך עש"ך ב' שם ועי' ע"ז י"א . ועי' חה"ר שבת ל"ד ב' דלוי' שטלטל ברש"י ע"י ככר ותינוק שיגיע לכרמלית ישלק הוה כחוכא דע"כ דוקא ע"י ככר ומכאן ואילך דוקא שלא ע"י ככר ועתו"ס אות ט' : ה אלא. עט"ז דמוקצה כאבן שאין שם כלי לא מהני ככר הא כלי שמלאכתו לאיסור יש מתירין וראיה ממדוכה שבת דף קכ"ג ב' ומאן דאוסר סובר שום דוקא שמלאכה בכך הוא המתירה הא ככר ושאר דברים שאין שייכי' לה אסור וצ"ע כנוי' אגב קיטמ' בטל היא עי' שבת מ"ז א' ובילה בהא דשיורי כוסות ומיהו י"ל כנוי' אגב קיטמ' טלטול מהצד הוא לצורך דבר המותר האפר וא"א ליקח האפר בידו ומש"ה שרינן שם יע"ש לא מטעם ביטול וחילוק בין כלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו ומקומו שרי התירו ע"י ככר מחמה לצל משא"כ מנור' שהדליקו ביה"ש בסיס לאיסור ואסור אף לגופו ומקומו הוה כאבן כה"ג ולא מהני ככר או תינוק להמחבר וה"ה מוקצה מחסרון כיס יודה המחב' דאסו' ע"י ככר ותינוק . ושלא לצורך כלל אסו' להמחב' בש"ח ע"י ככר דוקא מחמה לצל כהיא דמדוכה והכר אה"כ ל"ד ה"ה כלי היתר עמ"א שם אות י"ג : ו באיס. עט"ז בב"י תי' דבשביל המת אין עושין מחיצה ערא' והט"ז תי' דלהוי היכרא והא דאמר בגמ' מ"ג ב' ככר תרגמא ר"ה כר"י רב ששת ס"ל כן אבל אנן מפרשינן דר"ה לא ס"ל כר"י וכלי ניטל לצורך דבר שאין ניטל וכי ב"ה משום היכרא או כמ"ש הב"י . ובחדושינו כתבנו ס"ל בין אבן ומת די"ל אין כלי ניטל לצורכם ובין מוקצה דכלים ואוכלים ועפ"י שם ובחה"ר שם המחמיר בכלי שלא לצורך דבר הניטל תע"ב ומותר לעשות מחיצה בשביל אוכלין ומת ביחד מעירובין פ' מי שהוציאוהו יע"ש ועב"ח : ז להיות. עט"ז עי' אות י' הטלה כתו' שבת קכ"ג א' ד"ה האי פוגלא דמניח לכל השבת ואין דעתו ליטול בשבת הוה בסיס אף באוכלים וכאן מיירי שדעתו לאכול ולשאר יהא מונח וחררה מסתמא כ"ה שודאי יקח אח"כ יע"ש . ועב"י כאן כתב ולמדנו מדברי התו' במניח לכל השבת וזה בסיס בתו' ד"ה האי פוגלא והא בד"ה פנה מפורש כן ואפשר אהיתרא מהדר מעטה למעלה אסור הא ממעלה למטה ל"ש בסיס מה שאפשר מונח אצל מן הצד דוקא עליו ממש הוה בסיס וז"ש למדנו מדבריהם ממטה למעלה אסור וכן פנה אר"א בן תדאי דמשונה כולם כתבו כן וה"ה מקצת עגולין והשאר מונח עפר עליו הוה בסיס אי דעתו לכל השבת אבל במהרש"א ז"ל שם לא משמע כן ומ"ש בפוגלא דלמא בגניה משמע דאפ"ה שרי ממעלה למטה דלא הוה בסיס מה שמונח אצלו מצדדין וי"ל : ודע שמ"ש המחבר מקצת עלין מגולין ולא נקיט רבותא אפי' ממטה למעלה שרי לדידן דהדר רב נחמן בשבת קכ"ג עיין תו' עירובין ע"ז ב' ד"ה מקצת י"ל זה לשיטתם דסברי מתני' דפ"א דכלאים מ"ע כרבנן דבן תדאי אתיא משא"כ לדידן מתניתין כר"א בן תדאי ואין מקצת מגולין נראה כעיסה גומא כמ"ש הט"ז אות י"א א"כ אין חילוק בין מקצת מגולין הוה נמי טלטול מהצד כמו ממטה למעלה ואין רבות' ואי"ה באות י' אבאר עוד: ח ושלטול. עט"ז מהצד בידיו דווק' לדבר המותר ובגופו אף לדבר האסו' שרי ומ"מ הם בפלס א' כמו בידיו מות' לצורך דבר המות' ה"ה בגופו לדבר האסו' ומאן דאוסר בידיו לדבר המות' אסו' ג"כ בגופו לדבר האסו' עכ"פ ומש"ה פריך שבת קמ"א לרב נחמן יע"ש ומ"מ קשה למ"ש התו' קכ"ג א' ד"ה האי פוגלי דלא היה להניחו כך שיהא מטלטל מהצד א"כ מה פריך מקש שע"ג מטה וי"ל : ט דסתמו עט"ז ועמ"א סי' ש"ח אות כ"ג קש שלנו סתמי' לשכיבה אי למאכל בהמה: י פירו' עט"ז העלה דאין חילוק בין אוכלין לשאר דברים וגם באוכלין אם דעתו בבירו' שלא יקח בשבת משם הוה בסיס ובאו' זיי"ן כתבנו דבסיס דוקא מה שמונח עליו לא מהצד ולכן ממעלה למטה אף בבירו' שיניחם כל השבת לא הוה בסיס והיינו שהאמהו' מגולים הוה בסיס ופנה שטמן בתבן מקצת מגולה נמי הוה בסיס אם מקצת שתחתיו מונח עליה עפר ותבן מוקצה ומ"ש מהרש"א ז"ל שבת בקכ"ב אי' בתו' ד"ה פנה דאם מקצת מגולה נמי הוה בסיס כה"ג מיירי והתו' לשיטתם עירובין ע"ז ב' ד"ה מקצת כמו עלים מגולים שרי לרבנן דבן תדאי ה"ה מקצת פנה כה"ג לא הוה טלטול מהצד לדידהו והבן זה. והתי' לטלטל מנורה שהודלק באותו שבת לטלטל מהצד כשצריך למקומו ע"י טלטול מהצד דאף שהמנורה ביה"ש היה אסו' לטלטל אף לגופו ומקומו דהוה בסיס ביה"ש המנורה לשמן האסו' וכמ"ש באות ה' ומיגו דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא ול"ד למעו' שע"ג כר דביה"ש נמי אי בעי מנער ליה משא"כ בשמן המנורה דביה"ש א"א זה מטעם

כבוי

כבוי ועוד נר שבת חובה מ"מ טלטול מהלך לצורך דבר המות' שרי והמפה והשולחן לא נעשה בסיס כיון דדעתו היה ליטול אח"כ ועדיין צ"ע. ועמ"ש מחררה באות שאח"ז א"י:עמ"א ב' : יא יכול טע"ז המ"מ פכ"ה מה"ש הי"ד הביאו כאן ועמ"א אות כ"א וא"י שם יבוא' : והוי יודע שהמחב' השמיט חררה שטמנה בגחלים ועמ"א שם שבת קכ"ג א' הביאו הב"י דטמנה בגחלים אין היתר כ"א כבו הא לא כבו הוה מבעיר והר"מ כ' חררה ע"ג גחלים אף כבו יע"ש ואפ"ה לא הותר כ"א מחמת טלטול מהלך אף פג"ה מגולה שרי לכ"ע גחלים נדבקין בעיסה והוה אף במגולה טלטול מהלך מה שדבוקין בתחתי' החררה :

שיב א מקום טע"ז העתיק לשון רש"י שבת פ"א עב"י וב"ח משמע סתמא כפירושו דווקא מקום מיוחד לו לבדו הא אחרים ג"כ הולכין שם אסור דשמא יקחו אחרים כמ"ש הב"ח ז"ל ומש"ה שינה הט"ז ממה שאמר בגמר' שם אם יש מקום קבוע מלא היד וכתבו מי שיש לו מקום מיוחד משמע לו לבדו דווקא ומ"ש בש"ע ואם אין ל"ו מקום קבוע היינו לו לבדו אלא לאחרים ג"כ אסור הוא כב"ח ועמ"א אות א' נראה בגי' היה ואם אין מקום קבוע בלא מלת ל"ו ושמש"ה שינה וכ' קבוע בשפא דווקא שאין קבוע לבית הכסא הא קבוע אף אחרים יכנסו שרי כמלא היד וקשה למה שינה ברישא הי"ל כלשון הגמר' אם יש מקום קבוע וא"י"ה שם אבאר :

אמר ההדיוט הכותב יש לי הרהורי דברים בכאן אמרתי אפיחה וירווח לי.בדין כבוד הבריות דוחה לא תסור דרבנן לא ד"ת ובס' שושנת העמקים כלל וי"ו האריכו בדין כ"ה אי הוה ד"ת או דרבנן ואי דוחה בשוא"ת עשין ולאוין עיין סוגיא דברכות י"ט וך' לבתר דמסיק שוא"ת שאני א"ל איסורא מממונא לא ילפינן ומ"מ בקום ועשה אין דוחה כ"א דרבנן והא דדחי לאו דטומאה שאין שוה בכל או שאר תירוצים והא דגדו"ל כ"ה אפשר תירוצים שדוחה בד"ת בקום ועשה לאו ועשה שאין שוה בכל או בדרבנן דחי לכמה לאוין עשין ואפבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה וזהו גדו"ל כ"ה ודברי הלבוש שכ' כבר ידעת שכ"ה דוחה לאו דלא תוכל להתעלם והכא נמי דוחה טלטול דרבנן לריקביאור דלאו דלא תוכל להתעלם ד"ת אלא דממונא או שוא"ת וכאן קום ועשה רק דרבנן.ודוחה עשה ולא תעשה של דבריהם דשבת עשה ול"ת הוא מ"מ כ"ה מוקלה יש בו עשה ולא תעשה דבריהם עמ"א תמ"ו ב' בשם הר"ן שופר מוקלה י"ט עשה ול"ת עשו כשל תורה יע"ש וזהו גדולתו.והנה יש לעיין אי התירו פחות מד"א משום כ"ה דהוא שבות חמור מאוד וערש"י שבת פ"א ד"ה מותר להכניס תוך ד"א או בחצר(הא הוצאה לא עיין בכ"ה די"ל דטלטול קיל מהוצאה עסי' שי"א מ"א ג') והנה הודד"א מה איסורא יש כ"א יש לו ד"א ברה"ר ומותר לטלטל שם כבסי' שמ"ט אלא פחות פחות מד"א נמי התירו ואפב' איסורין פחות מד"א ומוקלה התירו משום כ"ה אפכמה לאוין ועשין דרבנן כל שהוא לא תסור ואפלא בעידנא דמכי שקיל עדיין ליכא כ"ה אפ"ה התירו .ואם יש עליו עד שמותר היינו איסור טלטול לית דהוכן לכך הא איסור הוצאה או פחות מד"א במקומו עומד וכא שרי אלא כדיניה ערש"י שבת פ"א ב' ד"ה שדוחה והם כדברי הלבוש וא"י"ה במ"א יבואר עוד מזה : ב מלא היד.טע"ז ועא"ר ב' ברמזים וברא"ש כתב ע"ו במקום ידיו וע"ש הוא וצ"ל ידו עב"ח מלא היד (ה"א הידיעה) שמאל שמקנח בה עסי' ג' במ"א וט"ז ח' וכ"מ אי יד שמאל קטנה מימין או נתכוון רק מלא היד שמלא ואיטר יע"ש : ג בשדה ניר.טע"ז רש"י שבת פ"א ב' דחרישה ראשונה שייך אשוי גומות הא חרישה שניה ל"ש אשוי גומות הא שדה חבירו אף חרישה שניה אסור שמקלקל ולא ילמח וער"מ פכ"א מה"ש ה"ב ומ"מ שם ופ"ח שם לענין שבת ועמ"א כאן אות ע' דבבית אף שיש שם גומות וצרורות מותר לפנות דמלתא דל"ש (להפנות בבית) לא גזרו יע"ש :

שיג מ"ש המחבר והוא שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו יש לי בכאן פי' א' והנני מבאר אותו בעזה"י אמר המר והנאנת הב"ח ז"ל כתב דמחשבה משום איסור טלטול וקשור א"ל מחשבה והטעמים זה ברש"י שבת קכ"ו א' עשה כלו' דאסרי רק באין קשור יע"ש: והנה רש"י ד"ה והוא סיים לכ"ך וכ"כ הר"מ ז"ל פכ"ב ה"ל לכ"ך ובר"ן פי'מתוקן תורת כלי דווק' או שימש מבע"י ואפ"ה פי' בין קשור דאפי' קשירה לא לריקכפירש"י ומנלן הא בשלמא אי מחשבה שפיר בקשור א"ל זה דעדיף ממחשבה אלא י"ל כוונת רש"י כמ"ש הסמ"ע בח"מ ע"ב אות ז"ח בין בין נקטי זו ואל"ל זו שאין פשוט ברא"שוי'ובכללים קטנים שלי אות י"ז כתבנו מזה וא"כ בין קשור ואין קשור הוה לא זו אף זו לכן פי' דקאי אדר"א א"ש דנקיט בראשונה עיקר מפלוגת' ולזה עשה כלו' . והנה רש"י שם מפורש מחילה אין שייך כלל אהל עראי ומש"ה הוכרח לפרש המחילה קבוע גרע טפי א"כ י"ל לרבנן מתוקנבעינן להוליא מידי בנין אהל עראי ולא סגי במחשבה לחוד אבל התו'שם ד"ה הכל כתבו דמחילה היכא שמתירה יש בו אהל עראי ומוסיף אהל שרי לרבנן בלא שום תיקון וכאן רק מוקלה ואידשיהיה בש"ע מחשבה הטעם משום מוקלה ולפ"ז אם היה כלי דף העורכין עליו מלאכתו לאיסו'אפ"ה נלורךגופו שרי א"ל שום מחשבה ולכאורה משמע כר"ןורש"י דאל"כ למה הוזכר בכאן והוא שמתוקןדאינתלוי בבניןכ"א במוקלה ובר"מ הזכיר זה פכ"ב ומוקלה מקומו בפכ"ה וכ"ו : ומחשבה לסותמו בו ל"ד אלא אם הכין לאיזו דבר שיהיה במחשבה סגי : ועיין לבוש בכאן מ"ש ואפי' להוסיף מעט אסו' לא הבינותי כעת. ובמ"א א' א"י"ה אבאר : א אפי' . טע"ז עב"י ובא"ר אות ד' בב"י משמע מסקנא דבים גלוסטרא א"ל קשירה כלל שרי אלא בש"ע פסק כן דאקבים בראשו גלוסטרא כעין קשור בחבל דק עכ"פ אז שרי ובעירובין ק"א ב'כ"פ באינו נוטל באגדו היינו קשור בחבל דק אם יגביה כך נפסק החבל ר' יוסי מתיר ולא אמר מותי' רבותא כ"פ באין קשור כלל כהא דהיתר' ועוד דהלכה כר"י ש"מ קשור בחבל דק עכ"פ בעיקוים חסרון'תיבו'בע"ז וצ"ל כ"פ באינו נוטל באגדו ולא אמר כ"פ באין קשור ועיין צ"ך וא"י"ה במ"א יבואר: ב אבל.טע"ז רש"י עירובין ק"ב א' וכן נקמז שם איבעיא עשה בית יד מהו ופשיט דשרי ולהרי"ף קאי נקמז דשרי בעשה בית יד א"כ כ"ש בחומ' דא"כ הוה כנקמז בעשה בית יד כגי ומיהו לרווח' דמלת' כ"כ אבל באמת אפי' אין בית יד כיון דמתחלה עשוי כדשרי ודווק' נתקלקל האסקופה ונוקב מחדש הארץ אסור הא לא"ה שרי וכ"ש בחומ'כה"ג ועמ"א אות ב' קנה שתחבו בכותל כ"מ ברא"ש היינו ממ"ש שבת כלו' לחלק לרי"ףבין קנה לחריו' כי קנה שנועלין בו בית דמי לבגד כו'היינו שתוחבו בכותל לא שסוגר ב'אלאי דלת או סוגר בו המסגרת ומפתח ולט"ז קלת קשה דחור בכותל דמי לחור באסקופ'כמ"ש זה מזה וחור בקרקע אפשי' גרע טפי ואפש'אסקופה אינמחוברת בקרקע ול"ע : ג אא"כ טע"ז רש"י עירובין ק"א א'במשנה הביאו הב"י וכנרא'מרש"י שכתב מש"ה נקיט לה מוקלה שאין נכנסין תדיר ואין בע"ה חושש לפשו'דלת כראוי היינו עיקר הטעם דאסו'הואיל ואינלה צורת דלת ממש מחזי כבונה ולא תליא במה שאינכנסיןתדיר אלא צורה'דמלת'יוה וא"כ פקק החלוןאפשוטא לימיסרבהו שרי לרש"י ודלת אלו גרע מפקק החלוןוהלכת' כינהו(עתו"ש ולמ"ש רש"י דלא כרז"ה ויש לחלק עוד בין חלון לאלו עיין ברמב"ן)ודלת שבמוקלה אףלזמןקרוב אסו'וברי"ן כתב משום מוקלה ול"ע קלת יע"ש ולהרא"בד חלון לזמן מרובה אסו'ודלת שמוקלה לזמן מועט שרי ופליגי בתרתי והמחב'פסק כרא"בד ז"ל וכתב זה לאפוקי מב"ח שכתב רש"י ג"כ כרא"בד והשמיט הב"י מרש"י מלת אלו שאינכנסיןתמיד הא הב"י העתיקו לעי'מיני'וכוונת רש"י דמשוםשאיןנכנסיןלא מגרע גרע רק צורת'דמלת' דמש"ה אין עושה דלת כראוי בצורתה וכשסותמה כראה כמוסיף על הבנין יע"ש בזה.עיין באות שאח"ז א"י"ה : ד אפי' . טע"ז עיין לבוש . והנה פקק החלון לזמן מרובה אם עשוי כעין ציר וחקיקה וכדומה אפי' לזמן מרובה שרי ואם אין כן אז תלוי לזמן מרובה או לאו ושם אףדאין נגרר לארץ גרע מפתח דאין נגרר לארץ דניכר : ה אסור.טע"ז ועסי' ש"ח במ"א אות כ"ב בזה ושם כתבנו מזה . וכ"ש ישראל דאסור לעשות כן ויש בו חיוב חטאת : ו אסור . טע"ז ומ"א יו"ד דבונה העושה כלי דאע"ג דאין בנין וסתירה בכלים אם עושה כלי שלם חייב משום בונה ועא"ר אות ח' ורש"י שבת קכ"ב ב' משום מכה בפטיש ועיין לבוש : ז שדין.טע"ז כלים שא"א להשתמש כ"א ע"י פירוק והידוק לאו מכה בפטיש וגם לאו בונה הוא דעשוי מתחלה לכך ושרי . וזייג"ר להעמידו בשבת עיין שו"ת פנים מאירות ועמ"ש בסי' ש"ח סנ"א ושמעתי אומרים בשם רב אחד כשהוא מתנועע מותר להעמיד קלת יותר וכשאין מתנועע כלל אסור ויש מקום לחילוק זה מ"מ אין להקל ע"י ישראל כ"א ע"י עכו"ם : ח אבל.טע"ז גמרא מ"ג א' ואם התקין עץ מוכן כמו מקל וכדומה אם נאמר דשרי אפי' מהדקו שרי ועמ"א אות י"ד וא"י"ה שם יבואר : ט ספסל.טע"ז בש"ח סי"ו בט"ז אות י"ד ומ"א אות ל"ג וער"מ כאן : י אבל.טע"ז שבות דשבות במקום צורך גדול שרי. דווקא דבר דלא מבטל ליה עמ"א אות י"ז.ועיין לבוש במ"ש שאין זה דומה לבנין ועא"ר בזה ואין להאריך כאן :

שיד א מתקן מנא.טע"ז כתב דמשמע דפתח דהכא דמתקן מנא הוא רק דרבנן.ולא הבינותי דבבילה ל"ג ב' רש"י ד"ה ולית ליה לר"א כו' דכי מכוין לעשות כלי יש חיוב ד"ת ומשני במוסתקי דרעועה לא גזור דיתכוין לעשות כלי וכך כ' התו' בשבת קמ"ו א' ד"ה סובר דלא חיים עליה כו' וכ"כ הרא"ש שם הביאו המ"א ג' א"כ מבואר דאם מתכוין לעשות כלי בסכין או בסייף חייב חטאת אףלרבנן דרבנן דר"א בבילה דווקא ביד סברי שבות ושאני נקב כל דהו דמכוין רק לפתח כל שאין עשוי להכניס ולהוליא רק להכניס לחוד או להוליא לחוד לית ביה איסור תורה משא"כ כששובר בסכין וסייףומלמססיהו' כלי בכך יש בו חיוב חטאת ומיהו התו' בילה שם ד"ה כי תניא מפרשי דלא חיישינן לתקון כלי דשמא יקלקל והכל ענין א' אבל עוד פירשו במוסתקי אף אם מכוין לעשות כלי בכך אין זה תיקון כלי ולית איסור תורה הואיל ודווקא בשברים לית כאן איסורי תורה ומ"מ אין למילף מההוא דנקב כל שהו דהתם רק לפתחא מכוין וכאמור ול"ע : אגב גררא ראיתי להזכיר קלת בקלרה הנה הר"ן ז"ל פי' דשובר חביות מיירי בשלימה וקטן שאין מחזיק ארבעים סאה לית ביה בנין וסתירה הא גדול אסור ולא הבינותי דאם הטעם דמקלקל פטור ומותר משום צורךשבת ה"ה גדול דסותר אינחייב אלא ע"מ לבנות מכ"פ ע'שבת צ"א וכ"פ הר"מ ז"ל פרק עשירי הט"ז מה"ש וא"כ גדול נמי כל דרךהשחתה פטור ומשום צורך שבת שרינן ואם נאמר דמקלקל ע"מ לתקן הוא לאכול הימנו לא חשיב מקלקל כמו הקורע בחמתו וכדומה א"כ קטן אמאי שרי שום מקלקל כמ"ש שם הר"ן ז"ל . אפשר מתחלה כתב פירש"י ואח"כ כתב מיהו הוא פירושו דלאו משום מקלקל הוא אלא הטעם בקטן אין בנין בכלים אבל גדול כו' ול"ע . ויש לפרש דבגדול הוה אב מלאכה בונה וסותר לא התירו משום צורךשבת אףמקלקל משא"כ בקטן דהוה רק תולדה עשיית כלי ושבירתה לא החמירו במקלקל לצורךשבת גם זה דוחק :

והנה בלבוש אסברה לן דבכלי קטן ל"ש בנין וסתירה כ"א קורא לה שם תיקון ועשיית כלי או שבירתה הלכך בחביו' שאין מחזיק מ"ס שאם שלימה וסובר אותה הרי שבירת כלי ותולדה דבונה וסותר אבל דיבוק בזפת אין שבירת כלי ואם מחברה בזפת אין זה עשיית כלי ואין צורך אומנו' לזה ומש"ה שרי לצורך שבת אבל חביו' גדולה מחזיק מ"ס שאה שייך ביה בנין דהוה אהל ואף א"ל אומנו' מחייב משום בונה וסות' ואפשר זה יהיה דברי הר"ן ז"ל עם בנא הזבי' מוסתקי בקטן ועב"י מ"ס בשם הר"ן ז"ל בתוספי' דמרא מ"ש הר"ן ז"ל ריש בבונה וכל הכלים א"כ בקטן נמי בהכרח במוסתקי ול"ע . ובזה יתישב מ"ש הר"ב בהג"ה ואין מחזקת מ"ס שאה אדברי המחב' אע"פ שזה תי' בפ"ע

וזה

באבן ברס"ר ג"כ ודינר כה"ג אסור לרש"י ובא"ר הקשה בזה ועתו"ש ולמ"ש א"ש ובחידושינו א"י"ה יבואר : (ג) נעשה. עמ"א בגמ' קמ"ב א' לא הוזכר שם כלל ובקכ"ה ב' ומוכחינן אשמעתין דרבה מהמניח אבן ע"פ חביות ממשנה אבן שבקרויה הת"ס כיון דהדקה שויא דופן אחשוב אני שכיון זה במלת סת"ס ומלת דופן שכיוונו בגמרא גם אמשנה קמ"ב כלכלה ואבן בתוכה פחותה והדקה שויא דופן הא לא"ה בהכהה בפלמא לא ועסי' ש"ח סכ"א ו.אפשר עכ"פ בסיס לא הוה וניעור שרי כמו בס"ד אבל אבן שבקרויה אם אין קשור הוה בסיס ער"ן שבת במשנה האבן שבקרויה ועסי' רנ"ט : (ד) יטול. עמ"א תוספת קמ"ב א' ד"ה ונשדינהו ב' תרומה טהורה וטמאה בכלים קטנים מש"ה כו' : (ה) ומנער. עמ"א טלטול בידו מהלך לצורך דבר המותר שרי הא לדבר האסור אסור ובגופו אף לדבר האסור שרי כבסי"א ס"ח וא"י"ה שם יבואר : (ו) מ"ד שישארו. עמ"א הובא בב"י ושם נאמר כל שכבה בי"הש אפילו הניחו בע"ש מבעו"י חשיב שוכח וכ"מ בפסקיו שם ומ"ש משברי עלים י"ל יש הרבה אפר שאין עלים שם עתו"ש ותרומה טהורה עם הטמאה י"ל במניח הטמאה מדעת וכלכלה ודרכו ליתן שם הוה כקינה של תרנגולים ומ"מ שכם בי"הש אי מונחת טהורה למטה או שיש טהורה למטה ואין טמאה מונח עליה רק במקום א' לב"ד ועא"ר ולדינא צ"ע : (ז) וי"א. עמ"א דעת המחבר כדיעה א' בסתם ובמקום פסידא היקל בב"ח כדיעה שניה כל שלא הניחו לכל השבת לא הוה בסיס אף דעתו היה שיהא מונח עד סמוך לערב ונמלך אח"כ ליטלם קודם שרי במנער ומיהו אם דעתו ליטלם ביה"ש של מ"ש הוה בסיס כמניחו לכל השבת וביה"ש ספק לילה ופשוט : (ח) שלא מדעתו. עמ"א תוספת מ"ד ב' ד"ה יש שהניח עכו"ם לדעת ישראל וי"ל שאוה לו אלא דאמירה לעכו"ם שבות אף בטלטול מוקלה ובש"י אות ד' במ"א ובשל"ד שכ"ה אות כ"ז כל שאין גוקישראל נהנה אין ישראל צריך לגעור בו שלא לעשות ומשכחת בהיתרא : (ט) יכול לטלטלם. עמ"א בשוכח שרי לנער ואם אי אפשר בניער שצריך למקומו מטלטל כך מהלך משא"כ במניח נעשה החביות בסיס כולו .

שי (א) חטין עמ"א בגר דקייה בידים ואין ראוי ביה"ש משא"כ חטים דקייא אבל ראוין ביה"ש ועב"ח ועיין סי"א במ"א כ"ב נתכוין לדיעה אסור צ"ע ובט"ז א' כתבנו מזה וא"י"ה בסי"א יבואר עוד : (ב) וי"א עמ"א ובס"ח סכ"ב דהולכין אחר בע"ה לחומרא אבל לא לקולא ושרי פרוזמיו' לעשירים הוה מוקלה עט"ז כ"ה התם אין ראוי להם משא"כ כאן כיון דבע"ה עכו"ם הוא דלא מקלה מדעתו חזי לישראל ג"כ אם ראוים בשבת כבס"ה ובדרישה כתב דאין הכן לעכו"ם בטלטול הא באכילה אסור דלא תקשה דברי הכל בו בסי' כ"ה מת"ש הב"י בסי' ש"ח בשמו ומסתימת רמ"א משמע אף באכילה שרי. ומיהו חזי ולא חזי כבס"ה אפשר אף בעכו"ם אסור לישראל אי לא אזמניה וי"ל דברי הכל בו בזה יע"ש : (ג) שלא. עמ"א תה"ד ס"ז עסי' רס"ה ד' ותי"ג ב' במ"א ובט"ז ה' מ"ש בזה : (ד) מטה עמ"א בש"ע אות ח' כל שניחא לישראל הוה בסיס ובש"ח אות נו"ן כל שהסירו המוקלה כ"ע מודים דשרי לטלטל דאין מוקלה לחלי שבת בטלטול לכ"ע ואם עודן עליו אי שרי לנער לתו' אסור דהוה בסיס וכולו מוקלה ולהמ"א שם לא נעשה בסיס הואיל וביה"ש לא היה שם ושרי לנער דהוה טלטול מהלך לצורך דבר המותר כבסי' ש"ט בשוכח וה"ה כאן במניח יע"ש היטב : (ה) מיהו עמ"א דיחדה לכך הוה כלי שמלאכתו לאיסור ואפי' לא היה מעות ביה"ש אסור כ"א לצורך גופו ומקומו ומיהו דהאוסרין אף לגופו ומקומו אסור דהוה כמוקלה מחמת חסרון כיס שאין משתמש ד"א : (ו) דהכיס עמ"א וכיס התפור בבגד חזינן דלא קפיד להניח שאר דברים שם כ"ע מודים דלא הוה מוקלה מחמת חסרון כיס עיין אות ה' כיס המיוחד למעות י"א דהוה כמוקלה מחמת חסרון כיס:(ז)הואיל.עמ"א תיבה שתוך השולחן עשויה להכניס ולהוליא ויש מעות בתיבה אם על השולחן דבר המותר היותר חשוב מותר לטלטל בכלל וא"ל אסור ולטלטל התיבה להכניס ולהוליא אפשר דלא מהני מה שיש על השולחן דבר המותר אא"כ יש בתיבה דבר המותר ול"ע : (ח) אפר. עמ"א ס"ך ל"ל ה' במ"א ותל"ח אות כ"ח דשיל"מ אסור בטלטול אפילו באלף לא בטיל במינו ואם לא הוכר בטל בר"ב וי"ל דאפי' היה מ"ה לח בלח במינו ס' אטו אינו מינו וחיך אוכל יטעם משא"כ במוקלה דל"ש באפר טעם למה לא יבטל ברוב ועי"ד ל"ח : נסתפקתי קינה או דף המוכן לתרנגולים להטיל שם בילים והיה ביה"ש בילי היתר ובשבת הטילו בילים ונתערבו דכלם אסורות דשיל"מ כו' אי שרי לנער מי אמרינן דהוה בסיס לאיסור (ע' ס"ח נו"ן במ"א לחו' בשבת נמי הוה בסיס מ"מ הואיל והוא לא הקלוה לאיסור לחוד וביה"ש היה שם היתר אף דנתערב עתה וכולה איסור מ"מ הוא לא עשאו בסיס לאיסור לחוד עי' ס"ט ו' קינה של תרנגולים) ומורינא אם נתערבה בשבת והניחם כולם במזיד או ע"י עכו"ם שם הוה בסיס משא"כ כה"ג ומהא דכ' הר"א ז"ל פכ"ו הי"ג מה"ש כנוגא אגב אפר היתר ואסור (אף בלא שברי עלים ובחדושינו מ"ש הארכנו בזה) וע"כ דהיה ניכר מקודם דאל"כ כולו היתר אין ראיה דגם עתה יש מקלת אפר בלרדין דניכר מאתמול ול"ע : (ט) שדבר עמ"א ואף הר"א ז"ל יודה לזה עי' באות הקדום דאפר היתה רוב מאפר איסור וע' בגמ' מ"ז קרטין בי רבי יע"ש ובס"ח סי"ב יע"ש : (י) דלא . עמ"א בס"ט ס"ג אות ד' דאין מטריחין אותו ליטול בידו יע"ש ואם יש לו כלי אחר ליטול האפר לשם אפשר דלריך לטעם המחבר וב"י יע"ש : (יא) ינער . עמ"א כל שיש הפסד א"ל ניעור ומטלטל להדיא טלטול מן הלד ע"י כלי והמוקלה מונח עליה והיינו כשיש היתר עליה או שוכח אף שאין היתר עליה . עסי' ש"ט בזה. יום ט' ניסן התקמ"א פה לבוב מח"ל ה' יזכה אותי להדפיס ספרי בחיי וספרי א"א הר"ב ז"ל ובא לציון גואל ב"ב אמן :

שיא (א) על ידיהם. עמ"א מניח ככר אצל המת ונושאם כך ול"ד עליו משום בזיון המת והתירו זה במת דוקא לא בשאר דברים המוקלים כאבן כבס"ה ועט"ז אות ה' : (ב) שיהפכנו . עמ"א הרא"ש שבת מ"ג והמאור קכ"ג יע"ש ורש"ו ס"ט אות י"ד (ט"ס רט"ו) ובס"ח אות נו"ן הוכיח מכאן היינו דסתם משמע שמת בשבת דאי בע"ש הא סתם בס"ט כדיעה א' (עט"ז כאן יו"ד דרא"ש כבעה"ת קשה דא"כ אמאי כ' במת בשבת דוקא)וא"כ במת בשבת לא נעשה בסיס דאל"כ למה הופכו ממטה למטה לטלטל להדיא דשניהםשוין ובסיר כמו גוף המוקלה ואין זה בהיתרא טפי .ול"ע דמת בשבת הוה שוכח ממש כמ"ש הרא"ש דלא הונח רגע א' מדעת משא"כ במניח בשבת רגע מדעת וכ"ש שיהא שבת כולו שם י"ל כתו' בילה שהביאו המ"א בס"ח נו"ן דהוה בסיס וממ"ש כפל לשון שאין המטה לריכה למת וכל עלמו לבאור' היינו דכל שהמטה היה לורך להמת כמו אבן ע"פ חביות שיש לחביות לורך באבן או נר ע"ג הטבלא שיש לנר לורך בטבלא הוה בסיס ועסי' רנ"ט בט"ז ב' ובעל המאור קכ"ג א' ושם לא משמע כן וכאלו אמר שאין המטה לורך למת. והנה אם מת ביה"ש והיה דעתו להניח שם כל השבת אפ"ה הופכו ממטה למטה דכל מה שאפשר בהיתרא דהוה ספק פלוגתא ממה שיטלטלנו להדיא אבל מת המוטל בחמה דאסור טלטול מן הלד אין נ"מ לעניןהמטה אי מת ביה"ש וסלקו מסם אי מותר לטלטל המטה עמ"ש א"י"ה באות ג':(ג) באותו.עמ"א בחדושינו שבת מ"ג א' הארכנו.וכלל הדבר המחבר פסק כאן כר"מ ז"ל פכ"ו הכ"א ב"ג מה"ש והם שלשה דינים דליקה הוא פלוגתא דת"ק וריב"ל והלכה כריב"ל דלא אתי לכבוי התירו להדיא וכשים כא"ת טוב יותר והמחבר עשה שלש חלוקות כא"ת ומהלד ולהדיא אהר"מ ז"ל שם הכ"א הזכיר ב' חלוקות כא"ת ולהדיא לכאורה מהלד שוה להדיא לדידן דמהלד לדבר האסור אסור ומרש"י משמע דטוב יותר מהלד דקיל הואיל ויש פלוגתא אי שייך טלטול או לאו וי"ל דהר"מ יודה לרש"י מש"ה כ"כ המחבר ופרש"י מ"ג ב' ד"ה אי דליכא להדי"א הוא ולא סתם משמע דבאמת כ"ה יע"ש. ודין מוטל בחמה ומתירא שלא יסריח הלכה כרב שבת מ"ג רק כא"ת שרי ולא טלטול מהלד ודוקא באותו רשות הא לכרמלית לא וכמ"ש המחבר להדיא באותו רשות בחמה ובס"כ מת שהסריח הוא דין שליטי המונכר בשבת ל"ד ב' ההוא שכבא דהוה בדרוקרת כפירוש הר"מ ז"ל שהסריח ומפני כבוד החיים בזה מותר אף הוצאה לכרמלית להר"מ ז"ל הא לר"ה לא לדידיה דפסק כר"י משאל"ל ד"ת אסור לא דחינן מפני כ"ה וכ"כ בפט"ו הכ"ב לכרמלית יע"ש והנה כ"ה הוא כבוד החיים דוקא' ל"ת לא תסור הא כבוד המתים אם הוא בזיון גדול כמו בספינה שרי כ"ה לכרמלית עמ"א י"ב הא הסריח כבר ואין רואין בזיון כ"ד הוא לא הותר הוצאה דרבנן מפני זה עמ"א אות ו' ולי' הר"מ ז"ל פכ"ו הכ"א מת בחמה כא"ת (כרב) וכ"ן בדליקה בהל"ר שי"ש כ"ו מת כא"ת ואם אין כא"ת מוליאין שבהול כו' והכ"ג כ' דין הסריח מוליאין לכרמלית ומדכ' דליקה עם דין חמה משמע ששוין המה רק טלטול מותר לא הוצאה כי י"ל טלטול קיל בכמה דוכתי יותר מהוצאה דאל"כ היה לכתוב דליקה בהכ"ג וכ"מ בגמ' מ"ג ב' דחמה ודליקה שוין לענין כ"ה וכמו בחמה כל זמן שלא הסריח אסור הוצאה וכמ"ש המחבר להדיא באותו רשות ה"ה דליקה הוצאה אסור דא"ת דליקה כ"ה יש כמו בעכו"ם בספינה א"כ מה פריך כתנאי כו' דשאני דליקה שיש כ"ה ש"מ ששוין הם לענין כ"ה דנסרך נמי גנאי קטן כמו חמה שלא הסריח רק בדליקה התירו טלטול שבהול לא הוצאה דחמור להר"מ ז"ל מטלטול גם מה פריך באיכא כא"ת מ"מ דת"ק דלמא פליגי בהוצאה עיין יומא פ"ו שם הוצאה סוגיא זו : וגם מדכ' הר"מ ז"ל וכן בדליקה הא אין דומה כלל בחמה כא"ת דוקא ודליקה אף להדיא אלא רומז במלת בחלר שיש בו מה לומר לענין זה שוין דוקא טלטול שרי הא הוצאה אסור . וכל הטורח הוה דלא כלבוש וט"ז א' שכ' דס"ם הוא וכ"ז באותו רשות כו' ועמ"ש א"י"ה באות ד' מזה : ואמנם לי העני מדוקדוק לשון הר"מ ז"ל בהכ"א וכ"ן בדליק'שנפלה באותו חלר שיש בו מת מטלט'לו ע"י כא"ת ואם אין כא"ת מליל"ין מ"מ ולא כ' מטלט'לו אפשר דה"פ וכ"ן להשוותם בא כמו בחמה לריך כא"ת כן בדליקה באותו רשות אם יש כא"ת לריך כא"ת ולזה השווה אותם ואם אינכא"ת מליל"ין והותר אפי' הוצאה בדליקה לכרמלית כ"ה שנסרך הוה בזיון גדול כו' ועי"י ככר או תינוק אסור לכרמלית רק בלא כא"ת כי טוב למעט בהוצאה דחמור מטלטול לשיטתיה וז"ש הרמב"ן בספר תורת האדם שכדבריו נראה מהר"מ ז"ל דהוצאה עדיף בלא כא"ת למעט בהוצאה מלמעט בטלטולו כדכתיבנא ועב"י שלא כ"כ יע"ש ולי העני שדרכי החכמה נעלמו ממני לא אבא באריכה וא"י"ה יבואר עוד באות דהו"ז וכאן אין להאריך : (ד) מחמה . עמ"א שלל דעת הלבוש בהג"ה דמשמע שהבין כוונת רבי' במ"ש ועס"ו מאי תקנתיה היינו טעם בחמה למה מהלד אסו' הוא שרם תקנה ב' ב"א דא"כ מאי פריך בגמרא מ"ג ב' בתנאי דריב"ל מתיר בדליקה התם א"א תקנה אחרת משא"כ חמה לגל ס"מ בפלס ס' הם לענין זה כמ"ש באות ג' אלא לרשות אחרת הוצאה לזה נתן טעם.ומ"מ קשה כאמור : גם להמחבר דליקה א"א בע"א ואפ"ה הוצא' אסור כ"ש מחמה לגל שלא קרוב אפי' להסריח כ"א מתירא כו' ואפשר דליקה קיל יותר בנסרך ליכא כ"ה ועדיין צ"ע . ועמ"ש עוד א"י"ה באות ה' שייך לכאן ואות ג' : (ה) שקרוב.עמ"א בחדושינו הארכנו · מדהגיה הר"ב כאן ולא בס"א בדליקה או אחמה משמע דאודי ליה להמחבר רק בקרוב להסריח הביא דעת הטור עב"י וכעין פסר דבר.גם י"ל בב' אנפי או דהחמירו באיסור הוצאה מכרמלית לרה"י ולהיפוך דשם מלאכה דרבנן עליה לא בטלטול דקיל טפי ומלינו כ"פ שהקילו בשביל טלטול יותר משא' שבותים ועסי' רפ"ז. וזה נראה דעת המחב' בס"א דבדליקה התירו טלטול לא הוצאה כמ"ש באות ג' ומטעם דאי לא שרית אתי לכבוי אפ"ה לא שרינן הוצאה וכ"ש להמחבר בשל"ד שכ"ן כדיעה א' דמשאל"ל דרבנן ליכא איסור תורה לא התירו אף די"ל מ"מ משאל"ל יש לו עיק' בתורה משא"כ הוצאה לכרמלית והעד די"א לרה"ר לא דכ"ה אין דוחה ליש לו עיקר בתורה עב"י מ"מ ליכא איסו' תורה להדיא לא שרינן הוצאה כה"ג ועסי' רמ"ד ט"ז וי"ז דאף בדרבנן מוטב שיעבור ק"ל מחמור דרבנן יע"ש.אבל דעת רש"י משמע דטלטול חמו' מהוצא' עיין בשבת ל"ד ב' ד"ה לאפוקי שהי' מוטל בבזיון או דליקה או חמה וטלטול מניח כא"ת נקיט לא זו אף זו לא

מבעיא

מבפיא בזיון גדול מותר טלטול והוצאה בלא כא"ת כלל אך דליקה התירו תרווייהו ואף חמה דבעי' כא"ת מוציאין ע"י כא"ת דהחמירו בטלטול יותר מהוצאה דמוקצה יש לו סמך מ"ה מפסחים מ"ז ב' היא שובי' רבה מעיקרא דמוקצה ד"ת ממש יעוין שם . ועיין רש"י סוכה ל"ו ב' בקיווא לא התירו טלטול והוצאה יחד הא במת התירו אך ב' איסורין יחד ולא ס"ל לרש"י כתי' ר"ת בהמצניע יע"ש ועיין יומא פ"ה ב' צ"ש לחצר המעורבת מדאמר מצילין ולא אמר מוציאין וכאן בשבת מ"ג כמי אי מיירי בהוצאה י"ל אגא דאמרי כו' טלטול חמור או קיל ש"מ דפלוגתא דת"ק וריב"ל כמי בטלטול לחוד וכוונת רש"י שם דאמר אי לא שרית אתי לכבוי ליתא דהתם בהוצאה פליגי וכאן טלטול חמור לרש"י לכן פי' גם התם בטלטול פליגי כו' באופן בדברי המ"א ברורים כי להמחב' ור"ת טלטול קיל מהוצאה ובדליקה התירו טלטול לא הוצא' ולרש"י טלטול חמור מהוצאה.ויש לכאורה לפרש ברש"י פי' שני בהמצניע דסובר כתי' ר"ת שם וטלטול קיל מהוצא' כנראה לכאורה רש"י סוכה ל"ו ב' יע"ש . ולפ"ז לכאורה בזיון וחמה שוין טלטול ע"י כא"ת דוקא ודליקה אי לא שרית אתי לכבוי בלא כא"ת והוצאה בכולהו מותי' א"כ למה פירדן בזיון דליקה חמה והכניס דליק' ביניהם שאין דינם שוין י"ל לרבי שמעון אמר שם משא"ל א"כ דליקה שוה לחמה כא"ח דוקא דליכא אי לא שרית אתי לכבוי דאידי ואידי דרבנן הוא ומיהו לעיל כתבנו בזה שי"ל משא"ל חמור טפי שיש לו עיקר בתורה : והוי יודע אם כא' ב"ה ידחה לטלטול והוצאה יחד תרין איסורין י"ל דתליא אם כא' עשה דוחה לל"ת אף לב' לאוין ה"ה כ"ה דוחה לב' לאוין דרבנן טלטול והוצא' ובס' ג"ו דברנו מזה ואי"ה בס' ש"ה אבאר עוד באופן כי מ"ש המ"א באות גימ"ל להמחב' והר"ת הוצאה חמור מטלטול ואה"נ לכרמלית בהסריח ככר מתירין הוצאה בלא כא"ת טוב יותר למעט באיסו' הוצאה מאיסו' טלטול ולרש"י כהפוך הוא ואין סותר ממ"ש באות ג' יכברירכא והדברים ארוכים ועיין תו"ש ואמד מסה שהאריכו בזה ובסי"ב ס"א בהג"ה פירשתיו : (ו) מותי' . עמ"א עיין פט"ו מה"ש הכ"ב במ"ת ופכ"ו הכ"ג ומיהו זה דוקא באין רואים הא בספינה הוה בזיון גדול התירו משום כבוד המת עיין אות י"ב ואת שהראה לס"ח א"י מקומו אולי לס"ו אות י"ז ואות י"ח : (ז) אין.עמ"א להר"מ ז"ל אין מתירין הוצאה כ"א מפני כבוד החיים ומיהו מפני כבוד המת בספינה שאיכא זלזול גדול במקום רואין כמי מוציאין כמ"ש באות י"ב עיין אות ג' ומ"ש לדעת הטור היינו לרש"י אפס' בחמה לבד כמי ועא"ר ו' כתב דאין מוכרח בטו' יע"ש : (ח) אלא.עמ"א הס דברי הר"ן ז"ל ותו' פרק המצניע צ"ד א' ד"ה גדול כ"ה בשם ר"ת יע"ש ובאות ג' ביארנו להרמב"ם דמשא"ל ד"ת ע"כ בדליקה בס"א דלא התירו הוצאה דחמור הוא מטלטול ולהמח"בר בשל"ד דמשא"ל דרבנן אין הכרע אמנס לרש"י והטור משמע טלטול חמור מהוצאה או דיש סמך למוקצה מן התורה או הואיל דאפשר עפ"י הרוב ע"י כא"ת הלכך היכא דליכא כא"ת לא התירו כלל הטלטול ואף.הס"יח בבית וס"א ע"י ב' כ"א כבסעיף ו"ו יע"ש אפ"ה לא התירו לטלטל וכ"כ מהטור ומרש"י המצניע צ"ד ב'בחמה ע"י כא"ת דוקא ות"ש שרי להרמב"ם ואף א"ת דהרמב"ם אין סובר כרמב"ן בתורת האדם כ"א דבעי כא"ת כל שיש ואף דפגום והוצאה חד לפנס הוא מה לי הוצאת המת ונוסקקלת הוצאת ככר כו' ומסקינהטלטול לגמרי וכמ"ש הב"י ז"ל דהא דסתס פכ"ו מה"ס הכ"ג כדרכו להעתיק הגמ' מ"מ סובר אס אין כא"ת מטלטלין להדיא בהסריח ככר דהוא סובר וד"הי הוצא' חמור מטלטול ולומר הואיל עפ"י הרוב אפשר לתקן כו' לא הוה שתיק מלפרשו אבל להטור בלית כא"ת אסור אף בהסריח ככר כאמור הואיל וע"פ הרוב אפשר לתקן או דאיסור טלטול חמור לדידהו שיש סמך מ"ה עיין אות ה' והאי תינוק הוא קטן ממש שיש בו איסור הוצאה הא גדול קצת ודאי אףרמב"ןבתה"א מודה דתינוק עדיף דאין פוגם בהוצאה כלל ומתקן הטלטול עיין אות יו"ד: (ט) אך לרה"ר דהוה משא"ל למ"א עסי' רע"ח ושל"ד סכ"ז ומאן דחולק סובר כ"ה דוחה ל"ת דבריהם באין לו עיקר בתורה משא"כ משא"ל מלאכה היא אלא שא"ל עב"י: (י) ע"י תינוק. עמ"א ס"ח אות ע"א קטן כ"כ חייב חטאת הוה ברכה עיין אות ח':(יא)לא.עמ"א אות ג' בזה ועב"י אי ככר הוה משא"ל או לאו: (יב) מתאספים. עמ"א דבזיון גדול אך מפני כבוד המתים דוחה ל"ת עיין אות וי"ו ומ"ש שם ועיין כ"ך הביא בשם הרב הגאון הקדוש והטהור מוה"רר יחיאל מיכל שנהרג בעו"ה בשנת ת"ח לאלף הששי פירש בש"ע בס"א כמ"א אות ג' יע"ש:(יג)לומר עמ"א והנה שבות דשבות במקום מצוה מתירין כבסי' ש"ו ס"ה וכמ"ש הר"ב כאן לצורך מצוה שרי ומ"ש דעיקרה ד"ת עט"ז אות גימ"ל שכ"כ ר"ת אמ"ש וי"א לרה"ר ג"כ שרי כ' יע"ש : (יד) ואסור. עמ"א כל טלטול מהלך לצורך דבר המותר דהיינו מקומו כבסי' ש"ט ולקמן ס"ח עא"ר י"ד בשם בנו מ"ש הש"ך בי"ד מעוברת מותרת לכנס לאהל המת להוליד שם משמע קטן בן יומו מוזהרים עליו להוציאו מאהל המת והביא דברי בית הלל יע"ש:ה"ה ראוי להיות ס"ה:(טו) אחד. עמ"א נוטל קמ"ב ב' אביי ורבא כפא אכיפי סכינא אבר יונה והיה סבור מטעם ככר או תינוק מתירין בשאר מוקצה אלמא במת עכ"פ ל"ד כא"ת ה"ה כל הכלים שמלאכתן להיתר אבל לאיסור אסור דאין זה לצורך גופן ומלאכתן להיתר קשה בסי' ש"ח בט"ז ב' דשלא לצורך כלל אסור אלא שיצטרך היום ואין שייך כאן אלא אוכלין ותינוק וצ"ע.(טז) בכסותו. עמ"א בש"ג לבוש נתכן עליו וכאן הוסיף אפי' מלובש בו שרי דלא בטיל לגביה אבל לבוש בתכריכין בטילין לגבי' ועא"ר אות ט"ז : (יז) זה. עמ"א עב"י אך לדידן כלי ניטל לדבר שאינו ניטל אפ"ה אהל עראי אין עושין כ"א בשביל החיים לא לצורך המת : (יח) זוקא עמ"א עמ"ש לעיל באות ו' : (יט) מותר עמ"א בתקי"ג יש דיעות באות ב' אי נגיעה לצורך דבר המוקצה שרי אי אסור ולמ"ד אסור י"ל לצורך כבוד המת לא אסרו : (כ) ולשמוט. עמ"א עא"ר אות כב"ג : (כא) ומקלת עמ"א פכ"ה מה"ש הט"ו ובשבת דף כו"ן ב' בתו' ד"ה מקצת גי' רש"י מקצת עליו מגולים וגי' הערוך מקצת אמהות מגולים ולכאורה נתכוין המ"א לגי' הערוך ובכלאים פ"א מ"ט הטומן כי' אם מקצת עלים מגולים כל עצמו לשבת איתמר הא כולו מכוסה אסור אך לר"א בן תדאי דטלטל מהלך לצורך דבר המותר שרי כאן אסור דנראה כעוקר וחופר בעפר ולא חשו לקושית התוס' לשם דלמא שמואל כרבנן דר"א בן תדאי או דקושית הגמרא משום גומא כמ"ש התו' דף מ"ד א' יע"ש משא"כ לגי' הערוך מקצת אמהות מגולים ועיקר משום כלאים נקיט לה י"ל בשבת אפי' עלין מכוסים שרי א"כ משום שבת כמי כשכל אמהות מכוסים ועליו מגולים אסור דמחזי דרך זריעה עיין ה"ש בכלאים בשם הערוך ונראה כעוקר דבר מגדוליו הא עלים מכוסים אדרבה שרי בשבת ובא"ר למ"ד הקשה דא"כ מה פריך לשמואל וי"ל דכולו מכוסה שרי טפי כמ"ש כאן. או יאמר קושית התו' דלמא ר"א בן תדאי היא י"ל בב' פנים או דלר"א בן תדאי אפי' כולו מכוסה שרי דלא כפסק המ"מ והמחבר. אמנם לגי' הערוך בהכרח מתני' רבנן דלר"א בן תדאי לשבת א"כ מקצת אמהות מגולין כל שעלין מגולין שני דוקא כלאים שייך כזורע בלאים לא לענין שבת כמו חטים שזרען בקרקע אלא כרבנן דבן תדאי ומקצת אמהות מגולין הוה כפוגלא ממעלה למטה שרי הא מקצת עלין מגולין הוה כפוגלא ממטה למעלה ואסור כקושית התו' עירובין ע"ז ב' ולא ס"ל כתי' התו' שם והמ"א נתכוין לגי' רש"י ובחדושינו האריכנו. ועיין ר"מ פ"ג דכלאים ה"ו הטומן לפ"ת ולגוכות לענין כלאים תלתא בעינן מקלת מגולים ואגודה דוקא מטומן ובשבת הכנה ב' תנאים טומן ומקלת מגולים ואגודה א"צ וכ"ת לכלאים אך שהשרישו שרי ומש"ה הולרך לאגודה כמו שיראה הרואה בר"מ ובי"ד הלכות כלאים משא"כ לשבת דוקא בלא השרישו מ"מ קשה דלפ"ת שפר"ט דאלו דרך לאוגדן כמ"ש הכ"מ א"כ מ"ש טומן ומגולים קאי אכולהו ולא אגודה ויש ליישב כי הם ב' תנאים ולפת אגב גררא השמיענו בכלאים אגודה אך השרישו שרי יע"ש בחדושינו ועמ"ש אי"ה עוד באות כ"ב : (כב) לא. עמ"א תו' שבת כו"ן ב' ד"ה טומן ובטור סי"א מש"לו שחלן וי"ל לחלק בין נתונים תחת עפר או למעלה ובכ"ך כ' דוקא בניתוסף מחמת לחות הקרקע אז בעינן שלא נתכוין לזריעה ושוב ראיתי בלבוש כ' לחלק בין חטים שזרען בקרקע דהשרשה ניכר בה ולא אתי למיעקר משא"כ בלכון חיישינן או דמיירי בניתוסף מחמת לחות הקרקע יע"ש ועא"ר אות כ"ח בשם הפרישה הא דמותר בחטים שזרע בתלשן כותי יע"ש שהניחו בל"ע ובגמרא חטים שזרען בקרקע בתלשי עכו"ס ומוקצה מחמת איסור לר"ש שרי ולדידן לריך לחלק בין ניתוספו מחמת לחות הקרקע : (כג) דאין באוכלין עמ"א ועט"ז אות יו"ד ומ"ש שם : (כד) הלכך קס. עמ"א בס"ה אס לריך למקומו שרי ה"ה כאן אמאי לא שרי כ"א בגופו לא טלטול מהלך יע"ש: (כה) מנענע . עמ"א דאם להסירו משם ולשכב על המטה שרי טלטול מהלך בידיו לצורך דבר המותר עיין אות כ"ד ועט"ז אות כ' :

שיב (א) מקום מיוחד עפ"א רש"י ור"ן שבת פ"א א' יע"ש ולריך לאבין דבריו דחולק אהב"ח דפירש דוקא לו לבדו שאין אחרים נכנסים לשם ופירש מקום מיוחד ל"ד אלא כלומר שיש לו מיוחד בקביעות לילך שם אך שאחרים ג"כ נכנסים שם שרי דא"כ יקחו אחרים לא הוה טלטול שלא לצורך ומש"ה שייס ואם אין לו מקום קבוע לא מקום מיוחד לומר שאין לו מיוחד אלא הולך פעם במקום אחר דאף דקבוע הוא לבית הכסא שמא אחרים יקחו אבן אחר כמלא הוה טלטול שלא לצורך ואפ"כ השמיט מלת כ"ו וכי תוה שדקדק וכי' ואם א"ן מקום קבוע משמע דתליא אם הוא בית הכסא קבוע לפנות שם שרי כמלא היד ואם אין קבוע כו' ובגי' ל"ו מקום קבוע משמע כל שהוא אין לו קביעות אף שאחרים ילכו שם אסור שמא יקחו אבן אחר כמלא הטלטול שלא לצורך גם למה לא כתבו הט"ו ברישא אם יש ל"ו מקום קבוע כמו בסיפא וכמ"ש בגמ' אם יש מקום קבוע לבית הכסא וגהי שהוסיפו מלת ל"ו לומר אף שקבוע אם הוא אין הולך שם בקביעות אסור כמלא היד מ"מ למה שינוי מיוחד ובפסקי הרא"ש כתוב לאמר באמת אם יש לו מקום קבוע בשדה כו' ואם אין ל"ו מקום קבוע זה יורה כמ"א . ומ"ש אם יש לו סמוך לביתו ואין אחר נכנס לשם אפילו אבן אחד כהכרע קטנה אסור דהוה להזמינס מאתמול כ"מ בגמ' שבת פ"א ב' ותו' ד"ר מהו ודוקא בשדה רחוק מביתו אף שאין אחר נכנס לשם לא אטרחוה רבנן להכינס מאתמול הא סמוך לביתו ואין אחר נכנס לשם לריך להזמינס מאתמול . ואפשר לפרש דברי הטור במ"ש יש לו מקום מיוחד לבדו היינו מקום מיוחד על הגג לבד"ו שאין הולך במקום אחר אבל אחרים הולכים שם מש"ה א"כ להזמינס ולשיטתיה מקום מיוחד שהולך שם תמיד לא מיוחד לו לבדו והמחבר כתב טירחא כפירש"י א"י למה שדיק פי' התו' שבחר בו הטור:ועי' לבוש מ"ש כ"ה דוחה לאו דהתעלמת וה"ה טלטול דרבנן הס דברי רש"י שבת פ"א ב' ול"ע מה שייכות זה לזה ובט"ז כתבנו מזה . ומ"ש אין מכיק אדעתיה פי' הא"ר בו דלא כפירש"י יע"ש ואין להאריך: (ב) ואם עמ"א דמשמע ליה אפילו ידוע שקנא חבירו אסור אם אין ניכר ומ"ש אחריות ותו' התס עומדין לזה ולזה עסי' ש"א אות מ"ס ואבנים קטנים מהני ניכר שגם אחרים שרי ועסי' גימ"ל אות יו"ד ביבש אך קינח חבירו לית חששא ומ"ש נייר חלק אס יחדו לכך היינו במקפיד הא סתמא עומד לכסות פי הפך ה"ה דשרי לקנח בו ' ואסור לקרוע נייר בשבת עסי' ש"מ במ"א ס"י : (ג) מותר.עמ"א בשלי"ו ס"ס אפי' אין נקוב יש ליזהר משמע ה"ה נקוב אזהרא בעלמא לא חיוב חטאת כפירש"י שבת פ"א ב' חייב נדרבנן ומשום כ"ה שרי דרבנן דלא כהרמב"ם פ"ח דחייב חטאת בעלין נקוב המגביה מהארץ ולרור מותר לקנח מפרש במונח ע"ג יתדות עב"י . והתולש עשבים מלרור אפי' מונח ע"ג יתדות או בעליה חייב חטאת לכ"ע אך לרש"י ואפ"ה שרי לקנח דלאו פסיק רישיה הוא עב"י ויש לראות לרור שלוקח מקרקע בידו ממש ומפסיקים לגמרי מןהקרקע אין יונק כלל וגרע מהניח ע"ג יתדות וכעין זה יהא אסור לקנח ע' הכ"א פ"א ב' הביאו הב"י שלי"ו ול"ע: עמ"ש אי"ה באות יו"ד : (ד)יקנח עמ"א בלבוש פירש מ"ש הטור משום סכנת כשפים דלא כהמחבר עא"ר אות ט' דלא כהמחבר שפירש חדים ומנתק הכרכשא ואזני כלים לית כשפים בהו ולמ"ש הרב בסי' ג' סי"א

וזה תי' בפ"ע להמעיין בב"י כי תרוויהו אמת לפסק הלכה ולחומרי ועיין כ"ך : ולכאורה נראה מלבוש דמוסתקי מותר לסבור אותו הדיבוק זפת וא"י לחלק דמשמע אף אם סובר במקום שסחרם שלם ג"כ שרי יע"ש . ומ"ש עוד הלבוש בכלי שלם אפי' נקב כ"ש הוה שבירתו היינו ממ"כ אם מתכוין לקלקל זהו שבירתו ואם לפתח' עושה פתח וגזירה אטו לול כו' כדאית' בגמרי קמ"ז א' ולהרחיבו כמי משום פתחא ועיין תוס' עירובין ל"ד ב' ד"ה ומאי הוקשה להם הא דבעי מרב אסי שבת קמ"ו א' מהו למברז חבית' בבורי"טא לפתח' מכוין ואסו' או לצין יפה ושרי במוסתקי מיירי הובא בש"ע סעיף וי"ו משמע כן בשלם קטן אף שלא לפתח אסור דזה שבירתו ועיין רא"ש עירובין ל"ד נראה כתוס' שם ד"ה ומאי ותו"ש קמ"ו א' ד"ה סובר דלרבנן במוסתקי דאל"ה היה אסו' ויש בנין בכלים ובשבת קמ"ו כ' בע"א וכמ"ש בתה"ר שם ול"ע כעת : עיין ע"ך מ"ש מקלק: לצורך שבת שרי למ"ש המחב' במוסתקי א"ל לזה דכה"ג תיקון קצת ושבירה בקצת ל"ש בכלי קטן ושרי ומ"מ דווקא לצורך שבת הס בחנס וודאי אסור ומיהו אף לצורך שבת לדידן כל פטור אבל אסו' לא התירו לצורך שבת והדברים ארוכים . ואי"ה במ"א אבאר עוד וכאן אין להאריך:ועתו"ש ולמ"ש א"ש יע"ש בזה : עמ"ש אי"ה באות ב' ' ב אם להרחיבו עט"ז האריך ותוכן כיונתו דהמחב' וודאי מתיר אף בפסיק רישיה והרב חולק והגיה ודווקא כת"הד ר"ד ובב"י השיג על תה"ד דמאחר בספסל תלוס שרי בפ"ר כ"ה בחביו' שרי יע"ש ובד"מ אות ה' תירץ בחביו' אסו' דאיכ' למיחש שמתקן פתח והס דברי הע"ז לקמן ולא ראה דברי ד"מ שלא היה לפניו בקצת מקומו' ספר ד"מ ובלבוש כ' בפי' כן להמחבר בתקוע מע"ש שרי אפי' לא דלה ושלפה וי"א דוקא דלה ושלפה ועא"ר אות ב' בשם מי"ע : וכ"כ הלבוש בסי"א בהג"ה לחלק בין חביות דעושה פתח כו' והנה להמחב' יש בכאן ד' חילוקי דינים א' חביות קטן אפילו שלימה אם תקוע מע"ש אפילו לא שלפה ודלה שרי או דפ"ר בדרבנן שרי עמ"א אות ה' דפתח זה דרבנן אטו לול כמ"ש באות א' וה"מ מתכוין לפתח הא מתכוין דרך שבירה אין בנין וסתירה ערא' בכלים כמ"ש הלבוש עי"א וסי"א מש"ה שרי באין מתכוין עכ"פ בחביו' גדול אףמוס תק' יש בנין עראי מודה המחבר דאם לא דלה ושלפה מע"ש הוה פ"ר ואסו' ובכותל מבואר בסי"א דבמחיב' בעינן דלה ושלפה דאל"ה אסור וא"כ למה נקיט שם כותל עץ ואולי רבות' הוא: ומיהו בין הקרשים או בכותל אבנים ביני אורבי נמי אם הוא בחוזק כ"כ דפ"ר הוא נהי דקודח ליכא מ"מ עושה גומא הוה ודברי תה"ד בס"ד נריכין ביאור ובג"ן מפרש דביני אורבי לא בחוזק הוא ואפילו לא דלה ושלפה לאו פ"ר הוא יע"ש ול"ע.והנה לפי הגהות הט"ז דהחופר וא"ל אלא למפרה דרבנן אפ"ה פ"ר בדרבנן אסור כן הוא במסקנתו דת"הד לא כמו שעלה ע"ד בס"א אבל מ"א אות ה' לא הגיה אלא דהחופר וא"ל לעפרה חייב מ"ה ומש"ה ע"כ לאו פ"ר הוא הא בדרבנן סובר כן במסקנא התה"ד דפ"ר שרי בדרבנן ואי"ה במ"א יבוא' ומ"ש הע"ז ברים דבריו שהיה לשמרדכי להביא ראיה מןהמשנה היינו למה דמסיק שם תיובתא ועתו"ש ולמ"ש א"ש.ועב"ת האריך:ופרש דברי תשובה של תה"ד יע"ש באורךופג"ל ולא היה הזמן מספיק בזה לעיין כראוי : מ"ש המחב' ס"ב וס"ג במקום נקב ישןמותר לנקוב במקדח כלי שמלאכתו לאיסו'לצורךגופו שרי ובב"י סותר אפי'להוסיףומרחיב הנקב ול"ק מאלו היה שם נקב אסו' להרחיבו בס"א דהתם עושה להדיא כן וגזרינן אטו לול משא"כ כאן ועוד לשתוס ולפתוח ל"ש בלול לא גזרו ומ"מ השלה בא"ר אות ג' דאסו' להרחיבו ועכ"ך וי"א בשל עץ כו' וכ"ך וא"ד מפקפקים ע"ז ומ"מ אין להקל נגד המחב' והר"ב מדשתיק אודי ליה ותמצא אף בח"ס כל ששם זימה מהודקת יפה ל"ע עב"י:ג שמא.עט"ז בסב"ב ס"ד ועמ"א ו' והוא בב"י בשם הר"ן ואףלמ"ד שמא יקטום אסו' כאן דדרכו בכך יע"ש ובהרבה מותר משמע שניס אסור ועב"י וב"ח ובלבוש כ' אפשניס מותר וכ' ע"ש בלבוש דשמא יקטוס.זהסמ.זוב' ובב"י ליתא כדאמרן:ד מותר.עט"ז ובאות ו' התיר בניף בחביות לעשות נקב למעלה מתרתי טעמי' ג"כ דאין דרךפתח בכךלמעלה שלא יפול עפר וגם שיש ליטול גיפהמנופה ועי' שבת קמ"ו א' והא דהנקמנופה דחביות כל"ל ואי"ה באות ה' ובאות ו' יבואר עוד:ה ראש החביות.עט"ז עב"י ומ"א אות ז':והנה בתו' מ"ח ב' ד"ה וכי סימו במגופה אפי' שיש להכנים ולהוציא אין בו חיוב ד"ת דאינו חיבור ומש"ה כי עשוי רק להוציא ל"ג משמע כר"ת בקמ"ו דמגופה אפי' מלידה שרי אפי' מכויןלפתחא כאמור ועמ"א אות ח' ואי"ה שם ובאות ו' יבואר עוד: ו וליקוב.עט"ז כ' די"ל אףחביות למעלה שרי ואיןחילוק בנקב בין גוף חביות ובין מגופה מלד אסו' לפתח' מכוין כר"ה בקמ"ו ולמעלה אףגוף החביות שרי ועא"ר אות ח'ועמ"א ח' : והנה בס"א במוסתקי מותר לסבור שלא יתכוין לעשות מנא אבל שלימה אסו' ואפי' נקב אסו' ואפי' להרחיבו וקשה מה אפי' בנקב מהלך אףמוסתקי אסו' כרב אסי קמ"ו א' למברז חביתא בבורית' אף מוסתקי עכ"פ אסו' כמ"ש התו' עירובין ל"ד כ' יע"ש דסובר אינו מכוין רק לעיופה ובנקב מכוין לפתח' ואסו' אטו לול אף במוסתקי ואף אם כא' למעלה בחביות לאו לפתח מכוין ובמוסתקי שרי ובשלימה זהו שבירתו ולהרחיבו כמי אפשר זהו שבירתו ועי' לבוש ס"א וכ"ז ל"ע טובא דהמחב' כאן פסק דוק'במגופה שרי למעלה לא בחביות עלמו.ול"ל דנקב אף שאו' בפי' ודעתו לשבירה אסו' הוא בשלימה ול"ע:ז אסו'. עט"ז עסי' ש"ג אות ה' ומ"ש שם:ח ויש.עט"ז הק' ממ"כ אם שבירת פותחת דומה ממש להסרת ליריס כנראה בספרו הארוך ומש"ה כ'תחלה אבל פותחת עלומתכת אסו' ומטעם זה אסור להסיר הליריס ויש מתירים בז"ן וכא' דקאי נ"כ אשבירת פותחת א"כ לאיזה לורך חזר וכ' פלוגתא בשבירת פותחת ואסקאי דבז"ן דוק' אבל לשבירת פותחת חמיר טפי ואסו' ואיך כ' א"כ פלוגתא בשבורת פותחת ודע שיש ב'ליריס א' שקורין ניטין שקובעין בחוזק וא' כמו קווטיר"ן וזה בבנין מחובר אסו' הא בכלים שרי דל"ש כה"ג שמא יתקע והבן: ט אבל.עט"ז יש לי בכאן הרהורי דברים והגני פורעס : שאלה הא דבקרקע לא מפקיע אס מותר ע"י עכו"ם לדבר מלוה ליטול אתרוג וכיולי' גם פתח שאין עשוי להכניסו ולהוציא בקרקע אי הוה ד"ת או לאו גם כלי המחזיק מ' סאה דהוה כאהל אי בעינן אמה ברום ג' כזאת הלורה דוק' או אפי' בע"א כל שמחזיק מ' סאה : תשובה בקולר הנה רש"י עירובין ל"ה א' ד"ה ובעי דחותמת שבקרקע דרבנן דפתיחת דלת בעלמ' היא יע"ש משמע דרבנן הוה וע"י עכו"ס לדבר מלוה שבות דשבות שרי ובתו' שם ד"ה בעי י"ל דכה"ג הוה ד"ת ומיהו משמע דמידו לרש"י בעיקר הדין ובב"י הביא דברי תה"ד סי' ס"ה ושם כתוב לאמר על דף התנור המוזכר כאן וז"ל דחותמת שבקרקע ל"ש סתירה ד"ת היכי שאין עושה אלא פתחא בעלמ' י"ל כרש"י אבל לעשות ממש פתח לנקוב חור לפתח אףדאין עשוי כ"א להכניס לחוד או להוציא לחוד י"ל בקרקע הוה ד"ת כמ"ש המ"א ג' וכאן כיון דככר עשוי הפתח ופותח הדףבנין גרוע או מפקיע התבל הוא דהוה דרבנן ולענין אהל אףשאין עשוי כתמונה זו ר"ל אמה על אמה ברום ג' כל שמחזיק מ' סאה הוה אהל ונראה דמ"ג בעינן שיהא גגו טפח הא לא"ה אע"פ שארוך וקלר לא הוה אהל ועסי' שע"ז ול"ע : גם קשי' לי הא בס"ד ברז"א נגד המסמרים כיון דעשוי להוציא כל שעה לא הוה קיים וי"ל תרתי בעינן סתירה גרוע ואין עשוי לקיוס ע' לבוש: י הואיל.עט"ז עסי' רמ"ג בט"ז ג' באיסו' דרבנן בחדרי חדרים ל"ש מראית העין ועמ"א אות ט"ו וי"ו ונראה בחביות קטן הא מחזיק מ' סאה יש בנין ביה ומ"ה אפשר אסו' לסתום נקב אפי'בעז שדרךלסתום בו אסו' דהוה בונה ול"ע וע' לבוש : יא סכין.עט"ז ע' אות ב' :

שטו א מחילה. עט"ז לי השני יש בכאן קצת הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירווח לי הנה בש"ע ס"א וס"ב משמע דהפרש יש בין גג ובין מחילה וזה היא כי גג אףלהגן מחמה ולניעות אסו' אהל עראי מדרבנןכל שיש טפ"ע ברום טפח חלל תחתיו(כדמוכח בס"ג) כדמוכח מדיברי מעירובין ק"ב דאהל עראי תחלה אסו'כה"ג ותו' אהל שרי כה"ג הא במחילה מהלך לניעות אףלעשות לכתחלה שרי זולת היכא שבא להתיר או אסו'לעשות לכתחלה כדמוכח בערובין דמ"ד א'בדופנו'דסוכה אסו'כבסי' תר"ל ס"א י"ב(ורש"י שבת קכ"ה א'ד"ה שאינו שרי לפורסה לניעות הוא ל"ד דאף להתיר שרי ול"ת דוקא להתיר איסו' דרבנןכמו מחילה בינב'חלירות עירובין ל"ד א' ה"ה להתיר איסו' תורה דמס"ט מחק רש"י בסוכה י"ו פרסית כו'כמו שמבואר בר"ן ריש כל הכלים)ומיהו תו' אהל עראי דשרי לרבנןדר"א וכבס"ב מספקא לי אם בא להתיר אם שרי או לאו. כי המעיינבתו' שבת קכ"ה ב' ד"ה הכל ועירובין מ"ד א' ד"ה פקק ובר"ן ור"פ כל הכלים מבוא' יותר דכל היכ' שבא להתיר אף תו' מאהל עראי אסו' ומה"ט דופן ג' אף תו' לשיטו' דופןאסו' כי בלא"ה לאו סוכה כלל מע"י התו' כאלו עשה סוכה שלימה ודופןרביעית אף כלו לא הוה אלא כתו' אף מחילה שלימה דא"ל לה ויש ג' מחילות הוה דופן רביעי תו' אהל ושרי : ובר"ן ד"ה ולפיכך כתוב לאמר כל תו' מחילה שאין מתיר כפקק שרי לרבנןהא תו' המתיר אסו' אף לרבנן דהוה כעשיית אהל עראי בתחלה דאסו' הואיל ובא להתיר ועמ"א ס"ג אות א' כמ"ש וכ"ש כאן יע"ש. והנה מהר"מ שעשה מחילה להתיר הובא בב"י עמ"א ג' ואפ"ה שייך עפח ותו' אהל עראי שרי אלמא אף להתיר ולתו' אהל עראי שרי אם לא כשעושה בתחלה אהל עראי מחילה להתיר או אסור . והנה למ"ש המ"א ג' ופשוט דאם היה בולטת רחב עפח מותר דהוה תו' אהל י"ל שפיר דאי בעי היה עושה לרכיו שם באות רוחב עפח מה שמרחיב אין כ"כ להתיר משא"כ בב"י משמע שהי' תלוי היריעה על הכלונס ומשולשל עפח למעה מהכלונס שזה לא יועיל כלום ול"ע: גם שתדע כי בליל י"ט שרולה לאכול בסוכה והרוח מנשב וא"א שיהא נר דולק שם שהרוח ודאי יכבה אפשר דאסור לפרוס סדין על המחילה שיש בו סדקיןגדולים ובי"ע ג"כ לרידנר בסעודה כמו בשבת עסי' רס"ג ס"ח ותקי"ד ס"ג גרס כיבוי יע"ש א"כ י"ל הוה כמחיל' המתרת ואסור וכןדלת נגד הנירות דאסור לפתוח כבסי' רע"ז אסור לתלות בשבת יריעה שיהא מותר לפתוח הדלת דהוה מחילה להתיר. שוב ראיתי שזה עצות דבכ"ע מותר בפני הנירות דאין זה מחילה ורשות בפ"ע כ"א העדר ומניעה שלא ינשב הרוח ושרי וכמ"ש המ"א אות ג'בכיסוי ספרים ואף למאן דאוסר פקק החלוןהיכא שבא להתיר כבסי'שי"ז במ"א אות ח'ל"ד לכאן.עי' שכנה"ג בהגהות ב"י אות ב'. להנןאסור אם לא לאיזה לורך : ב כדי.עט"ז בתקי"ד אות ב'יע"ש ובמ"א כאןאות ג' ובד"מ שלפנינו עם הטורים מתרןהא דאמר בילה דף כ"ב א'אפשר בסדיןכדרך שעשה מהר"מ ז"ל להניח על הכלונס מבעו"י והוי תו' ושרי כו'ולפני המ"א היה חסר תיבות אלו.וקשה דמשמע כל שיש מיתר בלא"ה לט"ז שרי לעשו' מחילה א"כ בשבת כמי כל שיכול לכסות שני כיסוין להוי שרי לעשו'מחילה דהא אפשר בע"א ול"ע.ומ"ש מותר לכפוי'כלי הנר בש"י ס"ו שם כלי ניטל לדבר שאינוניטל ויותר שיה להביא ברע"ז אות ח' והיא גמ' בילה כ"ב א'אפשר בכלי: והוי יודע בית שיש בו ס"ת לריךמחילה דוק'ובספרים שני כסויןדהיינו כלי תוך כלי וארגז גדול מ"ס סאה י"ל דשרי דחשיב רשות בפ"ע עסי'ר"מ מ"א אות י"ט א"כ בשבת י"ל דאסור להעמיד כלי גדול כזה בפני הספ"י וי"ל דשרי כי מה לי מונח הכלי כאן או במקוםאחר ואינוניכר שעושה מחילה וכ"ש להניח הספ"יםבשבת דהא"ינו.אבל אותןשמניחין ווענגליך י"ל דאסור להעמידו בשבת אם הוא להתיר.ומ"ש הט"ז לאומרינקטינן כרש"י דהיינו אם בגד מקיף בכריכה בעיגול ויש בהיקפו ג"ע דיש ברחבו עפח דאסור לכסו' בו כלי כמ"ש באות י"א בסופו כל שאין מיוחד לכלי אסור א"י מה מלמדינו דלכאו' ר"ע מודים בזה כל שמכסה כלי ויש בכיסוי רוחב עפח ע"פ כולה מה לי בעיגול או לאו וע"כ פליגי התו'על רש"י אלא לעניןתו'אהל לרש"י מה שבכריכה מלטרפו ול"ע: ד וה"מ.עט"ז הפלה דג'חילוקים

יש אהל עושה גג נגד וכדומה אסור כל שיש טפח ע"ע בתוך עשייתו אבל אין מחיצה כדיכרי עירובין ק"ב א"וסי"ש א' סעי' מ"ס וכמ"ש הט"ז באות י"א ומ"א אות ז' יי"ן וכל שאין מתכוין לאהל אם מניח רגלי השולחן במקום א"וי"ש שם ד' דפים מגיעות לארץ ראוי לכל תשמיש ומניח עליהם דף אסור מדרבנן אף שא"ל לאויר שתחתיו וכן שקאטלי"ן כה"ג אם מטלטל ממקום למקו' למאן דאוסר ולמ"א באות ו' משא"כ ב' מחיצות אז תליא אם צריך לאויר שתחתיו. וא"ש סעיף חבית ב' מחיצות דלריך שלא יתצפשו כמ"ש באות ה' וסעיף ז' יי"ן בספר ב' מחיצות וא"ל לאויר שתחתיו שרי. ולפ"ז א"ש בתק"ב במ"א ט' דשולחן שנועצים לארץ הא פחות מג"ט אקדמאי לבוד להתמיר כל שא"ל לאויר שתחתיו אי נראוי להשתמש שם דמ"מ פתוח הוא למטה ועי' אות י"א דוקא כשמטלטל הרגלים ממקו' למקום דהוה כעושה מחיצה ואהל בב"א. ולפ"ז תיבה רחבה לאו דוקא כשמניח הקובה במקומה הא מטלטל ממקום למקום אף שקאטלי"ן איסור אם לא כתי' הט"ז לשם ז' אי"ל ומיוחד לכך ועב"ח בזה: ה אבל. עט"ז לשיטתיה באות הקודם דכל שא"ל לאויר שתחתיו בב' מחיצות אין איסור כ"א בד' מחיצות וכבש"ז: ו מותר. עט"ז באות ד' ב' מחיצות וא"ל לאויר שתחתיו שרי. אבל ד' ספרים ועליהם ספר י"ל דאסור ואפשר במקום הספרים אינו דרך להשתמש שם ג"כ אין דומה לתיבה מחוברי' ובא"ר ד' הי"קל אף בד' מחיצות כל שא"ל לאויר שתחתיו יע"ש ומ"ש הט"ז דאם א"ל ללמוד הוה בזיון הספרים עס' קכ"ד במ"א אות י"ד מתיר ק"ת ואם מונחים כבר מותר אף לט"ז י"ד רפ"ב אות י"ג וספר גפ"ת ופוסקים צ"ל תנ"ך אסור כמבואר שם יע"ש: ז הואיל. עט"ז ועל השולחן מונח שם ואין מהלל ביניהם תו לא הוה כעושה אהל ומחיצו' יחד וע' אות ח' וא"ח שם יבואר ויש מניחין מפה א' מבע"י והכ' בשבת. והנה מנערין מפה מעל השולחן ומגביהים י"ל דהוה אהל עראי ומ"ש מפרכת סי' ב' וי"ל התם עושה אהל ומחי' ביחד וא"ח באות ח"י במ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך: ח כל. עט"ז סי' ש"א סעיף מ"ס ולקמן אות י"א והיתרא דבריי"טל שאין מכוין לנל אהל כמ"ש שרי בלא מחיצו' הא מכוין לנל אהל נחוד הס ר ועי' אות ד' מזה יע"ש: אמר הכותב באות י' כתבנו קלת מדיני אהלים וכאן עוד רגע אדבר. דע דאהל קבוע חייב חטאת ואהל עראי פטור אבל אסיר גמ' שבת קל"ח א' ודקיע אביי חוטרא מתניתא ובר"מ פכ"ב הלכה כ"ז חט"ל ל"א יע"ש ומהו אהל קבוע ואהל עראי הנה אם מניח סדין על דיקונדסין וקושר שם או בלא קשירה סיסי' שם לזמן מרובה זה הוה אהל קבוע וחייב חטאת והיינו כל שיש בו רוחב טפח. ואף תו' אהל קבוע חייב חטאת ואף מחילה מהלך קבוע אפשר דמ"ע חייב ועס' סי"ג במ"א אות זיי"ן וכאן א'. אבל אם אין קבוע רק לזמן מועט הוה אהל עראי ואסור מדרבנן ותו' אהל עראי שרי מדרבנן. ואמגם אהל קבוע פחות מטפח י"ל נכ"ע ר"ל בין הרי"ף ור"מ והרא"ש בקל"ח א' מורים דפטור אבל אסור דהוה ח"ם ועכ"פ מדרבנן אסיר ואהל עראי בפחות מטפח י"ל לכ"ע מודים דשרי דדרבנן לא גזרו כוגי שאי והיינו אם לא' ח"ם בשבת מדרבנן אסיר לא מן התורה הוה גזירה לגזירה ושאני בשר עוף בחלב וכדומה דאף ח"ם אסרו אטו ח"ם בשר בהמה כר"י לגבי ר"ל. ואם לאו ח"ם בשבת ג"כ מ"ה אסור לא באהל עראי דרק נראה כבנין כל פחות מטפח לא נראה ולא אסרוה וראי' מס"י ש"א סעיף מ"ס וגמ' שבת קל"ח ב' טפח דוקא הא פחו' שרי לכתחלה ואם שהר"מ ז"ל פכ"ב ה' ל"א לא הזכיר טפח הרי הרי"ף והמחבר הש"א הזכירו טפח. פליגי הרי"ף ור"מ עם הרא"ש בפי' וש' דכולה דרי"ף ור"מ סוברים כולה הוה אהל קבוע נמורב וכולה פטור אבל אסיר באין טפח אבל הרא"ש ורש"י סוברי' כולה הוה אהל עראי לא קבע ואף שיש טפח לכתחלה אסור הא אין טפח אף לכתחלה מותר באהל עראי וכולא חדא לרי"ף קיל משאר כולה דמתוק' כך הוה עראי משא"כ שאר כולה ועי' ר"נ שם וברא"ש וא"ח במ"א אות י"ד יבואר עוד א"ה. ועי' לבוש ס"ע כל אהל שיש בגגו טפח אהל קבוע וכל שאין טפח אהל עראי הוה וכנטפח קבוע והמחבר לא הזכיר זה רק העתיק לשון הר"מ ז"ל פכ"ב הכ"ט ומשמעות הלבוש משמע דגג טפח ואין טפח תליא מלתא ואינו כנכי באהל קבוע או בטפח חייב ואין טפח מקרי עראי אבל באין קבוע אף טפח פטור אבל אסור כדאמרן וצ"ע: ולפרוש וילון לפני המטה בשבת לתשמיש המטה בפני נר או ספרים אם דק ונראה מתוכו אסור ואם עב הוה כיסוי כילך ועשה יכיה הי"סוןס וגם שהדם דהוה תו' אהל ובמ"א ג' כתבנו דלריך קשירה למטה ולא ראינו מי שעושה כן ל"ע: ט עשיית. עט"ז פי' טור הטעם אהל עראי ועי' לבוש וא"ג כל שאין מכוין לאהל שרי בלא עשיית מחיצו' כאן מטלטל כלי ונותן המסמרי' עליה הוה עשיי' אהל ומחיצו' ביחד אבל הר"מ ז"ל פכ"א מה"ש הי"ז שמא יבא לשמר ובפשטא דגמ' קל"ח א' שלא יעשה כדרך שעושה בחול וא"כ אפי' בשיכתא אסור ועמ"א אות י"א וא"ח שם יבואר עוד: י מותר. עט"ז לי סתני דבריו בכאן מקושי הסבר' ואחשוב כי סובר דהמחבר בסי"א הואיל והיא מתוקנת לכך כר"מ פכ"ב ה"ל וכרי"ף דשאר כילה כה"ג פטור אבל אסור דהוה אהל קבוע ואפי' ח"ם אסור אבל טלית כפולה הפירוש שתולה טלית בכפל על המוט ומשולשלת ב' קלותיה על הארץ וקושר קלה הא' בכותל א' מזרח והשני במערב ונעשי' כעין לריף ויש תחתיה להרי"ף קל"ח בעינן שאין גגה טפח ובזה שאם המחבר כרא"ש דר"מ שם הכ"ט שם וה"ע דכה"ג לא הוה קבוע וגרע מכילה כדאמרן ומש"ה כשיש היטין הוה כתו' אהל עראי פי' רא"ש ועב"י אבל להרי"ף טלית כפולה קבועה הוה ואין גגה טפח פטור אבל אסיר ולהכי בעינן הוטין מבע"י ועמ"א אות י"ב וא"ח שם יבואר: יא ע"פ חניות. עט"ז שבת קל"ט ב' ואפלגא דכובי שרי אף שיש טפח דכל שמגולה מקלת לא מהני מידי דיפול בה. ומ"ש מכובע מס"ב הי"ל ועמ"א אות זי"ן ופא"ר. ובריט"ל עשי' ש"א סעיף מ"ס וכאן ח' וקאפי"ש שנראה השפה נגל אם מהודק כעין גג ויש טפח אסור דמתכוין לנל שעשוי לכך ואפי' אומר שאין מכוין כ"א ללבוש מ"מ יש בו מ"ע שאומרים לגל הוא מכוין: ולענין שקאט"לין וכדומה דעתו ז"ל כל שמיוחד לכך שרי ואפי' רחב הרבה שרי ועמ"א אות זיי"ן וכ"ז שמטלטל ממקום למקום דעושה המחילה והאהל ביחד אבל לא כשעומד במקום אחד: מחיצה עראי להתיר הוה רק מדרבנן לא מ"ה אבל מחילה קבוע כתבנו באות ח' דהוה מ"ה. יש בסוכת מעוטפים בריט"ל שלא יפול תולעים מס"ד לקערה י"ל זה רק לאהל אסיר עיין אות ח' פפד"א ג' ב' אב התקמ"א:

שטז (א) לפור דרור עט"ז שבת ק"ו ב' ועב"ח ובגמ' פריך וכ"ת עופות כמי ביבר מקורה והא בית דמקורה ובין לרבי יהודה ורבנן לבית לא אלמא אף לר"י ביח חלונות סתומים דאל"כ וודאי יש הפרש בין בית חלונות פתוחין לביבר מקורה ואין חלונות. ומ"ש הן לפור לפי מה שהוא קשה דמגדול אף דרור נצוד שם ואיזה לפור יש שאין נצוד במגדול קטן. ויראה כוונתו כמ"ש המ"א בתלו"ז ט' דמט"ה הסמיטו לפור דרור מאחר שנתנו כלל שניצוד בו מתילא ידעינן דהכל לפי מה שהוא עוף דאוזין בבית שחלונות פתוחים הוה צידה ומ"ש הטור וגבי לבית ולביבר הזכיר בי"ת לומר לדיוקא הא עוף אף אוזין לא בפתוח החלון והמחבר מיירי בסתום וכי גוד בי אף אבית דבית גדול כמי הוה כביבר גדול ועמ"א ב'. ודלא כב"ח שכ' דהפוסקים סברי דאוזין כמי נבית פטור. והנה במשנה ר"י אומר לפור למגדול וגבי לבית הא אוזין לבית לא ע"כ בפתוחין ולפי מ"ש הב"ח והט"ז דרבנן בתרתי פליגי גבי לביבר חייב ולפור דרור לבית בסתום פטור לדידהו ולר"י לבית סתום דרור כמי חייב א"ש מ"ש לפור למגדול לדיוקא הא לבית אף סתום פטור דלא כר"י אבל רש"י בבילה כ"ד א' ד"ה וחכ"א לפור למגדל כאשר אמרת ל"ע: והוי יודע דגירסא בבליות וחכ"א לפור למגדול לבי לגינה חלר ביבר והרי"ף גורס וכ"ה גרא"ש לבי בית גינה כו' ולכבלי א"ש דלבית שאר עוף כמי' כו' רק גינה חלר וביבר שאין מקורה עוף לא ולר"י א' לבי לבית מותר לו' הא שאר עוף לא אף בסתום וזה יורה קלת כב"ח יע"ש גם בבי' הרי"ף תלת א'ל"א ובשלנו ליתא יע"ש ואין להאריך: (ב) ישן. עט"ז כפירש"י שם דלהר"מ אובלא חייב ע' מ"מ פ"י מה"ש הכ"ב ולא הבינותי דהר"מ מיירי שישה והיה יכול לרוץ ועמד בפניו אבל עייפות אימא דפטור ומש"ה פסק המחבר כרש"י ושתכו למולה אבל זקן כעי"ן שאמרו בגמ' אבל הר"מ ז"ל שם הכ"ד זקן חיגר הולה שמכו חולה לחיגר משמע אי שישה בחיגר שיכול להלוך קלת אפ"ה פטור ורי"ף סתך אכלל המחובר לידה הכל בכלל עמ"א תלו"ז ט' ור"ן בילה ר"פ א"ל ומש"ה השמיט לפור דרור והר"מ שהביא זקן כו' א"כ כ' עוף לפור עמ"א ב' ותלו"ז ט' (עלח"מ ולמ"ס א"ס) והטור כבר תי' באות א'. וכדכתיבנא' ועמ"ש אות א' ועא"ר ד' וא"ה יבואר שם. (ג) הלכך עט"ז מ"ש מו"ם תי' ולא דק כו' לריך ביאור דוודאי אין במינו ניצוד לא ניחא ליה כמו דבורים וזבובים ואפ"ה כל שמכוין לגוזן מדרבנן אסור הא אין מכוין שרי בפ"ר בלא ניחא ליה לדעת הערוך ואם כוונתו עמ"ש הב"ח דהטור סובר בסוגיא דשבת דלא אמר ותסברא ולר"ש א"ם דפ"ר דלא ניחא ליה שרי שילאו לאכול דבש וש"ה וכ"ם זבובים דלא ניחא ליה פ"ר דלא ניחא שרי ע"ז קשה דבורים להב"ח כמי אין במינם ניצוד ובלאו שיאכלו דבש לא ניחא ליה מלבד שהלשון דחוק גם אין קושיא דהב"ח אף לשיטת הב"י כ"כ דסובר דבורים במינם ניצוד הוא. והב"י אפשר לדעת הערוך דפ"ר דלא ניחא שרי הוכיח דבריש מפילין ע"כ ה"פ קמ"ל דבורים במינם ניצוד הוא דאל"כ לוקמיה כר"ש ופ"ר דלא ניחא ליה דבורים שאין במינם ניצוד הוה לא ניחא ליה. וא"ה במ"א אות ס"ט יבואר עוד ועמ"ש במ"א אות י"א מזה: (ד) ויש. עט"ז דבוודאי יש צריך להבריח אף דאין במינו ניצוד ואין מתכוין אפ"ה אסור בפ"ר ואף דלא ניחא ליה בלידת זבובים וא"ה במ"א ט' יבואר עוד: (ה) שמנה שרלים. עט"ז הביא דברי הר"ן ז"ל ר"פ ח"ש והם דברי התו' שבת ע"ה א' ד"ה כי הי"כי יע"ש וכולא לחוקי' בשאר שרלים דלא כהר"מ ז"ל פרק שמיני מה"ש ה"ז וט' דבשאר שרלים אקילא פטור דהקשה עליו מחולין מ"ג ב' ועמ"נ שם דלהר"מ הלכה כמשנה דשאר שקלי' החובל פטור משמע אקבילא וכנ"ל לרש"י ולא הבינותי דלרש"י לנבע בלא ילא הא ילא מודה רש"י משום נטילת נשמה ולא ס"ל החילוק של ר"ן אלו נלרר היה יולא: והר"מ ז"ל הוקשה לו קושיות ע"ה א' בחלזון ולא ס"ל דם שלו מפקד פקיד גם בפירוש המשנה מפרש שאר שקלים שאין עור בטבע נלרר מהרה שבשרן רך ויבוא לקרעותו משא"כ בים עור וז"ם המ"א אות י"ו. ומהא דשבת ק"ה א' דפריך עוף פשיטא דיש עור מדחייב החובל היינו דאי בילא לחוד שאר שרלים נמי יע"ש: והוי יודע בשחט רוב שנים ומפרכסת כחיה חייב בחובל משום נטילת נשמה והעבד חותך מתפרכסת אי לאו מי איכא מידי אסור לב"נ משום אך בשר בנפשו כדאמרן: (ו) פירוש עט"ז בתו' י"ב א' ד"ה שלא יהרוג משמע דפרעוש פרה ורבה יע"ש וצ"ל דסברי דברגות יש מן העפר ויש פרה ורבה כמו שכבר שהשרץ יש בהם פרה עמ"ש ולח"ת פי"א משבת הא"ב ועיין בשבע שיטות: ור"ן פ"ק דשבת והמחבר שכ' אסור בברגות י"ל איסורא לחוד לא חייב דמספקא לן דשמא כרגות אין פרה ורבה כלל ומותר להורגו ופרעוש מין אחר הוא עפה"ר ומנהגא לאיסורא (דהקי א"ת ספק מ"ה שריא רק מדרבנן אף בסקילה מ"מ לא הוה גזירה לגזירה כה"ג הריגה כנה אטו פרעוש דכה"ג שיש לאח ד"ת גזרינן גזירה לגזירה כמו ספק דרבנן בגבינות עכו"ם וכ"ם למ"ד ספק מ"ה אסור וכ"ם פלוגתא דרבוותא כה' ג) וגמ"א אות י"ט: (ז) אסור. עט"ז שבת ק"ו ב' ועוקלו שרי במקום לערא לא גזרו אבל להורגה אסור דמ"ה הוא אעפ"י משא"כ לדידן דרבנן אפ"ה לא התירו לער כל דהו נה"נ. ועי' הגה"ת שבת פ"ק תופסו חייב משום לד ס יב מדרבנן: (ח) אא"כ. עט"ז על בשרו ועוקלו ל"ד כל על בשרו עוקלו הוה ורק על בגדיו בפנים אסור וכ"כ מב"י שאין מסופק ב"א על בגדיו בפנים (עמ"א אות י"ח) ומ"ם וכ"כ מרש"י היינו בפנים אם הוא ניצוד ועומד שרי אפי' אין עוקצו ולשון הרא"ש שהביא הט"ז חלוק עם התו' בק"ו ב' ד"ה הכי כתבו בפנים שרי משום לערא (כמו המפים מורסא) בחוץ על בגדיו אסור לטלו אפשר אף כנה לכינה אסור משום מוקצה טלטול רק להשליכה מעליו טלטול כלאחר יד שרי ובפניסטו

דנהגו לקנח בחרס עכשיו א"כ ה"ה בשבת היה להגיה דטוב יותר בחרס מצרור ובסי' ב' כתבנו מזה: (ה) מפני עמ"א כפי דעתי ההדיוטות אומר שהאדון ז"ל כוון בכאן כוונה מיוחדת כמו שאגיד א' במ"ש והכ"מ פכ"ו ה"ה בוי"ו הסיבור אפשר דקשה ג"כ מחולין דמה פריך ותיפוק קרומית איירי ביבש דנכרדו שבשים לחים אין מקנחין למאן דגרס איפכא. עוד אפשר כי למאן דמפר"ש איפכא בלחיים שניו נושרות ביבשים אין נושרות י"ל דקושית הגמ' שבת פ"ב א' היא לצ"ד לרור ועשבים מקנח בצרור הא כל עיקר עשבים שניו נושרות היינו שיעשו לו כשפים ונושרות ומש"ה האידנא שרי עמ"א גימ"ל אות י"א ובצרור ואוגני חרס אפ"ג דכשפים אפ"ה כ"ע מודים אוגני חרס ממוקלה כל לגבי כשפים רק סכנה בגופו או לרור מדיק כמ"ש באות ד' ומשני ל"ק הא לחים רק כשפים הא יבשים יש סכנה שמתחכים בשר ומש"ה לרור עדיף ביבשים וכאן ניחא אלא דסותר א"ע מסימן ג' סי"א דפי' לחים שרי בחול ויבשים שניו נושרות ככ"ל: (ו) שלא עמ"א היינו שלא יזיזם ביד דהוה מוקלה במחובר אע"פ שראוי למאכל בהמה ועתי' של"ו אבל מקנח בהם בגופו טלטול בגופו שרי אפי' לצורך דבר האסור כבסי' סי"א ס"ח ק"ש כו' וכתו"ש הקשה עליו ולמ"ש א"ש ועא"ר פי' שלא יתלשם וקשה פשיטא: (ז) משום עמ"א תוס' פ"א אד"ה אסור יע"ש: (ח) אפי'. עמ"א ועסי' שכ"ח סמ"ע וא"ה שם יבואר בזה כי א"ר אות ט"ו בשם תשב"ץ דאם מזונה כולה בגוף ולא נראה בחוץ שרי להתעגל יע"ש: (ט) לאסוי עמ"א עמ"ש בט"ז אות ג' יעוין שם: (י) מותר עמ"א שייך לאות ג' פי' תו"ש פ"ש ב' ד"ה הניה כרש"י ותו' שם הניחו ע"ג יתידות חייב במעשר מ"ה למ"ד תרומה ומעשר עכשיו מ"ה עי"ד של"א. עמ"מ ס"ז סכ"ב פרוזבל עציץ נקוב באויר בקרקע דמי ובר"מ פ"ט מה' שמטה ויובל הי"ט השמיט עציץ נקוב לשיטתיה גיטין ל"ז א' ועיי"ן ב' אה"ע קכ"ד ס"ד לדידן אף מונח ביתידות הוה מחובר:

שיב (א) פקק עמ"א תו' שבת קכ"ה ב' ד"ה הכל מודים ועירובין מ"ד א' ד"ה פקק וכללא שנדבר מחילת מן הלד כרש"י שרי לעשות לכתחלה כולה ובאהל למעלה אסו' לכ"ע ולהוסיף אהל למעלי' ארובה שבגג לר"א אסו' ולרבנן שרי תוספת והאי דפקק החלון מהלד הוא ככל חלון (ארובה בגג חלון בכותל) אלא דהמחיל' קבוע הוא וככל חלון (חלון כמו חלל וכו"ן להקטין ובפלם פתח) לר"א הוה כמוסיף על הבנין ולרבנן שרי כ"ה ברי"י שבת אבל בתו' עירובין היה להם גירסא ברש"י דפקק חלון בארובה מיירי ועיין רש"ל ור"ן ומ"ש בש"ע דלא הוה כמוסיף על הבנין הוא בין לרש"י ותוספת כל שאין מתיר וא"ה בט"ו ס"א אבאר זה. ונקיט פקק החלון כמ"ש במשנה וה"ה ארובה בגג כמי הכינוסא דשרי אהל עראי אע"ג דאית ביה תרתי אהל עראי ומחי' כבנין קבוע אפ"ה שרי. והיינו שאין קבוע רק לפתוח ולסגור הא קבוע לעתים רחוקים אסו' במוסיף על בנין קבוע כמ"ש המ"א באות זיי"ן ובט"ו אות א' תוספת אהל בבנין קבוע אסור: וזה אפשר כוונת הלבוש עט"ז מ"ש וא"ה בט"ו יבואר עוד וכאן אין להאריך עיין מ"ש א"ה בסמוך אבל מ"ש הר"י הלוי: הר"י הלוי כו' עמ"א ערש"י שבת קכ"ז ב' ד"ה וגיגית ובתו' ז"ף קכ"ו ב' ד"ה ומדבריהן בקכ"ה א' בד"ה הכל מודים ועירובין מ"ד א' ד"ה פקק יש לספק לתו' אי לעשות מחילה לכתחילה עראי בלא מתרת בב' פנים או דמותר רק במתרת אסור לעשות כולה הא להוסיף אף במתרת שרי וכ"מ במ"א סט"ו אות ג' בסופו דתוספת אהל במתרת שרי ופלוגתא דר"א ורבנן במהלך במתרת מיירי או לעשות מחילה לכתחלה אסור אף באין מתרת ותוספת אהל באין מתרת פלוגתא דר"א ורבנן ובמתרת אף תוספת אסור ומעובדא דשמואל כ"ד כמי בתוספת מחילה המתרת מיירי ואפ"ה אהדריה רב לאפיה דמתרת אף תוספת אסור וכנראה מרש"י קכ"ה ב' ד"ה שאין ושרי לפורסה לצניעות משמ' מתרת מודה רש"י דאסור והתו' סוברים אף לצניעותא לכתחלה אסור ומתרת אף תוספת זסור אף מהלך וא"ה בט"ו יבואר עוד וז"ם לרש"י תוספת אהל עראי אף במתיר אין איסור ולתו' די"ל דאסור בתוספת אהל עראי במתיר לית כאן מתיר וכ"ם דתו' אהל י"ל גם לתו' שרי אף במתיר והיא סוכה דופן רביעי י"ל דהוה תו' אהל וא"ה יבואר בט"ו ומ"מ א"י לחלק בין מחילה המתרת ובין למגוע הטומאה כאחר שמת כמי מתיר הוא ול"ע ומההיא דסוכה י"ו פרסו סדינין דמחק רש"י הביאו התו' עירובין מ"ד א' משמע אף לכתחלה שרי מהלך עיין ר"ן וכה"ג סט"ו וא"ה יבואר: (ב) וקנה עמ"א עיין רא"ש שבת קכ"ה קכ"ו הביאותי' בט"ז ב' יע"ש: (ג) ולר"ת עמ"א וא"כ קשין דברי המחבר אהדדי דשם סתם כר"ת בכיסוי כלים דשני אם הוכנו לכך וכאן הביא דעת רש"י דבעי ראוי לשום תשמיש בגמ' קכ"ו ב' דקנה וכיסוי הכלים חדא הוה לענין פירוש תורת כלי יע"ש ואף די"ל בכיסוי הכלים משום מוקלה וכאן משום בניין מ"מ בגמרא משמע דחד טעמא הוא ועיין רא"ש וכנ"ך ועדיין ל"ע: (ד) ומקרי. עמ"א כל שרוב מלאכתו לאיסור אע"פ שלפעמים עושין בו מלאכת היתר הולכין אחר רוב תשמישו ועסי' ש"ח במ"א אות ה' מ"ש בזה יע"ש: (ה) ואסור עמ"א הוא פי' מ"ם בעירובין ק"ב א' עשה בית יד מהו ופשיט דשרי וקאי אנקמז לפי' הרי"ף ז"ל דאפ"ה שרי עב"י ועט"ז אות ב' הביא זה יע"ש: (ו) שהיה להם ציר וניכר עכשיו שהי' להם ציר מ"א. (ז) אין. עמ"א פקק החלון ג"כ כו' עסי' סט"ו אות א' עמ"ש בט"ז מזה: (ח) הואיל. עמ"א ועי"ר פכ"ו מה"ש ה"ט פסק וכשתי הלשונות לקולא ודוקא לוח אחד מקרם א' ואין לה אסקופה למטה הוא דאסור יע"ש: (ט) צירה. עמ"א למטה יולא עץ חד תחוב באסקופה וחד למעלה נכנס במשקוף ואף לירים שלנו בברזל נמי יש לאסור. אבל חלונות הקבועים במחובר לבית יש בנין ואף בצירים שלנו: (י) חייב: עמ"א ובט"ז ו' מסוסמכה בפטים ועא"ר אות ח': (יא) דרכה. עמ"א וכל זה בתלוש אבל מחובר לקרקע אף רפויה אסור להחזירה דהוה בונה ואסור להחזיר דלת הבית וכדומה כמו בחלונות ועא"ר ח': (יב) וכוס. עמ"א שרוי"ק מותר דעשוי לפתוח תמיד ולא לקיום שרי כבסי' ש"ד דק לפני התנור וכ"כ הט"ו אות זיי"ן אבל ברגל וכדומה אם שרוי"ק אסור ובטלטול מותר דלא עשוי להתפרק: (יג) שדין הכוס. עמ"א בשטע"כדר אם מהודק אסור לתקוע בו עץ ועי' בא"ר י"ג בשם מ"ע דאין לאסור מה שתוקעים עלים בשטע"כדר דנתאחר בציקן יע"ש: וגם לענין אהל אין איסור מכמה טעמים ולא' מהם דא"ל לאהל שתחתיו עסי' שט"ו ט"ז אות ז' וא"ה שם יבואר: (יד) שהם עמ"א ועא"ר אות י"ד הקשה ע"ז מפירש"י שבת מ"ג ומתו' שם ומתיר אף באינו כלי ולפ"ז אף מהדקו שוי באין כלי דל"ם ביטול מהיכנו כל שאין תורת כלי עליו ועמ"ש בט"ז מזה וכ' פירוסיסים ביטול כלי מהיכנו א' קובע ומחברו בטיט אפשר אסור וא' בגובר הכלי וכדומה וכ"ם באין כלי: (טו) אם. עמ"א ואם יכול לטלם אעפ"י שבחוזק שרי וכוונה לא הוה ולא הוה מבטל כלי מהיכנו. עי' לבוש. (טז) התוקע. עמ"א הר"מ פי' מה"ש הי"ג: (יז) ולא. עמ"א עירובין ק"ד א' מלא מבטל ליה ואסור וכ"ם טיט והול אסור דהוה כמוסיף על הבנין ואסוי גומות אבל בבית שמפזרין חול בכל בוקר שלא יהא נראה הרוק שרי דלאו מתכוין לתקן וכמ"ש המ"א ובתנאי שיזמין לחול מכנים מלא קופתו כו'. ועסי' שט"ב סי"ו ראוי להיות וט"ם שפ"ב וא"ה יבואר עוד.

שיד (א) שאינה. עמ"א כללא דמלתא באהל אפי' בנין וסתירה עראי חייב ובכלים אין בנין וסתירה עראי בהו אבל בנין גמור גם בכלים חייב פי' לבוש ס"א וסי"א והר"ן קמ"ו שם עלה מתני' סובר כו' ותיקן ל' הר"ן ז"ל כמ"ש מיהו כו' שנתקשיתי בזה בט"ז א' פי' הוא ז"ל דלכתחלה כ' לפירש"י דמקלקל פטור אבל אסור ומשום לורך שבת התירו אבל הר"ן לנפשיה פי' מיהו כו' דמתני' בכלי קטן כו' וכמ"ש בט"ז מזה. וכ"ד התו' ורא"ש שם קמ"ו א' ועירובין ל"ד ב' דלא: משום מקלקל שרי (דאפי' מידי דרבנן בשבת אסור ולא התירו משום אוכל נפש מידי דרבנן כ"א בי"ט בקלת דברים) ועי' מ"ש בט"ז אות א' מזה באורך: (ב) מ"ש שאה. עמ"א פסי' דכלים מ"א כב"ה דנמדדת עם עובי הדפנות וכ"פ בחבורו פ"ג מה' כלים ה"ד יע"ש ועסי' רמ"א במ"א אות י"ט: (ג) בזפת. עמ"א תו' והרא"ש שבת קמ"ו א' ד"ה סובר ועירובין ל"ד ב' ונמנס בבילה ל"ר ב' ד"ה כי כתבו בפ"א דאפי' מתכוין לעשות כלי במוסתקי אין בו שום תיקון כלי וכו' זה דלא כט"ז א' דמשמע מדבריו בפשיטות דמוסתקי אף אם נתכוין לעשות מנא לית איסור תורה ושם כתבתיה מזה באורך: כתב הרמב"ם עמ"א ויש ט"ם מ"ם פכ"ג משום בונה וצ"ל פרק עשירי הי"ד כתב נקב כ"ם בלול להכניס אורה בונה ובהי"ו נקב כ"ם מכה בפטיש וכ"כ פכ"ג ה"א להכניס ולהוציא מכה בפטיש ובנין מ"מ ולח"מ שם והמ"א ז"ל תירץ שלשתן בקבוע בקרקע וכן כלים מ"ם שזה דיש בנין כל שהוא ובין נקב להכניס בלבד או להוציא בלבד ה"ז בונה וחייב וז"ם לול להכניס האורה בפרק עשירי הי"ד היינו לא לזוליא שים פתחא במקום אחר ואופל ונקב זה להכניס האורה בלבד חייב בונה כרב בהבונה ק"ב ב' וא"ש קושית התו' שם ק"ג א' ד"ה בשלמא דבלול כמי להכניס בלבד לא להוציא באמור ומח בר בקרקע והבן. ומ"ם בהי"ו ובפכ"ג ה"א משום מכה בפטיש להכניס ולהוציא מיירי הוא דחייב משום מכה בפטיש ובתלוש ואין מ"ם שזה דבנין כל דהו ל"ם בכלי קטן אפ"ה להכניס ולהוציא מכה בפטיש הוא ונזרו להכניס או להוציא לחוד בכלי קטן אטו לול ומדרבנן וז"ם המ"א מ"ם בפרק עשירי הי"ו מכה בפטיש בכלים תלושין קטנים מיירי להכניס ולהוציא וכמו שסיים הר"מ ז"ל כל פתח שאין להכניס ולהוציא אין חייבין בעשייתו והביא דברי רשד"מ דנקב בקרקע הבית בונה אע"ג דרק להוציא במחובר נקב כ"ם הוה בונה בנין כל דהו נמי בנין וה"ה כלי גדול מ"ם שזה כמ"ש באות א' משא"כ בכלים קטנים. ועם זה יתישב מ"ם האדון ז"ל באות ה' בביאור דברי תה"ד ס"ד המרדכי שתם אף בחביות גדול מ"ם שזה דעושה פה לחביות היינו בונה בחביות גדול כאמור וכדבעינן למימר שם א"ה. וא"ה באות ה' יבואר עוד: (ד) שיתכוין. עמ"א מאחר דהר"ב לא כ' וי"א ורולה להעמים זה כאלו שגם דברי המחבר יש לפרש כך (ומש"ה לא כ' וי"א) א"כ למה זה כתב ובלבד שיתכוין לכך שהם דברי המרדכי הביאו הב"י שיותר מתפרשין כמ"ש בספרו הארוך דתקוע מפ"ם אף בכ"ר שרי ועט"ז ב' בשם הארכתי: (ה) ודוקא. עמ"א כוונתו שהעתיק דברי תה"ד בסי' ס"ד בקולר ולא הגיה ככוס כמ"ש הט"ז באות ג' רק ב' מלות משום מוקלה יש למחוק כמ"ש הב"ח ז"ל (עט"ז גוף התשובה) ועיקר כוונת מהרא"י ז"ל דבאיסור דרבנן י"ל פ"ר שרי ולא הדר ביה מזה כמ"ש ראיה ממרדכי פ"ק הזורק פירשו המ"א ז"ל מכרמלית כו' רק כתב דאפ"ה ההי' דחביות איירי בדלה ושלפה יע"ש בענין דלא הוה פ"ר מדמייתי מסכינ' ביני אורבי ופי' ר"י בעל התו' דק תי"ד א' בשבת דלענין מזיז עפר היינו גומ' כו' ומסיק בתיובתא לשמואל מהטומן לפת כו' וקשה אמאי מותר בגומא בא"ל לעפרה הוה בונה ופ"ר בדהורייתא אסור ואמאי שרי וע"כ איירי בענין דלא הוה פ"ר ומש"ה פירש התה"ד דביני אורבי לאו קודם אלא מרחיב הגומ' דמש"ה לא הוה פ"ר דביני וביני לאו פ"ר כמו הטומן לפת ומדמה להדדי וכיון שכן בחביות דמדמה לביני אורבי נמי בהכי מיירי דלאו פ"ר ואיך יצייר זה בגוף א' וע"כ בדלה ושלפה כה"ג בחביות שהוא גוף אחד ומיירי המרדכי בחביות גדול דלאו הוה אהל כמ"ש באות א' ויש בו בנין וכי אמרינן פתח דלאו להכניס ולהוציא דרבנן בכלי קטן תלוש כמ"ש באות ג' דבנין עראי לית בהו ומכה בפטיש לא הוה דלאו להכניס ולהוציא הא בבנין אוהל פתח להוצי' לחוד כמו בנין הוה קודם כ"ם חייב וא"כ ודאי בדלה ושלפה יע"ש מיירי ואין סותר למ"ש בגמ' קמ"ו א' הביאו המ"א ג"כ באות ג' כאמור. וז"ם יתיישב ההיא דמרדכי אף בחבייה גדולה כדכתיבנ' ומיהו בחביות קטן י"ל דשרי פ"ר בדרבנן פתח דאין עשוי להכניס ולהוצי' כד"מ והר"ב כהג"ה. ומלת אפי"לו הוא ל"ד כ"כ. ולדידי כ' דנראה בחביו' גדולה ובותל בנין ליכא איסורא כמ"ש המחבר דפ"ר בדרבנן ולא ניחא ליה דמקלקל הה"ג יש להתיר אבל מ"ם להתיר פ"ר בדרבנן וניחא ליה זה אסור. ומ"ם אף אין מקלת עליו תגולים שרי עסי' סי"א אות כ"א הקשה על המ"מ כו' ואף לדידן דאסור שם דנראה כעושה גומא להדיא משא"כ כאן (ושם בפי"א למאן דרולה לסמוך להקל אף שאסור

לעשות כן נגד המחבר והרב אודי ליה אבל בשדה יש לאסור בודאי כו') ופא"ר אות ב' ועסי' ש"ו אות ט' ואין בזה קושיא עליו דהראה לכאן וכגמ' ברוב גרסאות גרסי' ותסברא ואי"ה שם יבואר. ומ"ש דניחא ליה פתח עד"מ ומ"ת כל דלא ניחא ליה אין איסור ובפרט בכותל רק המנהג לאסור ובצורך גדול פעט"ז אות ג': ולענין להתיר חשוקים שקורין רייפ"ין או בעג"דר מחביות קטנים העשוים מנסרים הרבה יבואר אי"ה באות י"ד ועי' אות ח' יבואר עוד אי"ה: (ו) שמא. עמ"א עט"ז ג' ועב"י ואף למ"ד שמא יקטום שיין זה יע"ש: (ז) ראש. עמ"א תו' שבת מ"ח ב' ד"ה וכי במוסתקי כרשב"ג קמ"ו א' סובר ראש החביות בסייף ובמשנה שם וכמ"ש התו' שם ומקשה לר"ש בברותא מרשב"ג דמשנה סובר אין עושה כלי אבל מתיז ראש החביות י"ל לפתחא מכוין ומשני כו' ועיין הה"ר קמ"ו. ולהתיז המגופה לבד מחביות אף חביות שלימה שרי כדמשני במ"ח דאינו חיבור. ורש"י במ"א פי' מגופה מן החביות ובקמ"ו פי' שפת פיה ראשה גוף החביות דאל"כ לא היה מקשה על ר"ש. ועמ"ש אי"ה באות ח' (ח) למעלה. עמ"א הנה תראה שהאדון ז"ל כוון כוונה מיוחדת בקולר דבריו כי התוס' מ"ח ב' ד"ה שסיימו במגופה אף להכניס ולהוציא ליכא חיוב חטאת משמע לכאורה כר"ח בקמ"ו דמגופה אף מהלך שרי כמ"ש בט"ז ה"ו לכן פירש דאינו כן דתרתי לטיבותא בעינן לר"ה בקמ"ו מגופה למעלה דאין דרך לעשות שם פתח ואף אי עשה להכניס ולהוציא לית חיוב חטאת דאינו חיבור ומש"ה לא גזרו במגופה למעלה כה"ג אבל מהלך במגופה כיון דלפתחא מכוין אף דאי הוה להכניס ולהוציא נמי לית חיוב ד"ת גזרו אטו לול של תרנגולים כו' ומה"ט בחביות עצמה למעלה אף שאין דרך לפתח שם מ"מ אי הוה מכוין לפיתחא והיה מכוין להכניס יין ולהוצי' דרך שם היה חייב תו גזרו עליה אף שאין דרך פתח שם ודוקא מתיז ראשה בסייף שרי כה"ג דודאי לנוי יפה קמכוין ודברי התו' עולים במ"ח ב' אף לר"ה כאמור ומה שסיים בשלימה שרי לא הבינותי דאקלהתיז המגופה ממנה לגמרי שרי בשלימ' כמ"ש באות זיי"ן וכ"ש לעשות נקב במגופה. ומבואר באות זיי"ן דבמוסתקי אפ"ה למברז אסור ומוכרח הוא דרשב"ג איירי בהכי ומינה ר"ש נמי דאל"כ מה פריך וכןבהמחבר מוכרח הוא ובאות ח' חולק אט"ז ו' ואוסר בחביות גופא אף למעלה כהמחבר ובט"ז הקשינו דא"כ בש"א מאי אריא בשלימה אסור לנקוב במוסתקי נמי אסור יע"ש ול"ע: מ"ש באות ג' פתח להוציא או להכניס לחוד יש בונה בקרקע אין סותר לת"ש בתה"ד סימן ס"ה מרש"י עירובין ל"ד א' ד"ה ובעי ותו' ד"ה בעי ואי"ה בט"ז ט' יבואר: (ט) יכול. עמ"א פירש"י ביצה ל"א ב' ועב"י ועסי' שי"ז ס"א וכאן ס"י דף שאין עשוי לקיום בשבת משמע הא אם הטמין לשני ימים אסור לפתוח בשבת ובתה"ד סי' ס"ה מייתי מקשר דיש חילוק בין זמן רב או לאו כו' וז"ש שם הר"ב והראה לכאן סעיף יו"ד ואי"ה שם יבואר עוד:(י) ויש.עמ"א כללא דמלתא כלי קטן כל בנין וסתירה גריעה שרי לצורך שבת לאכול הימנו הא כלי גדול מ"ש שזה אסור בנין וסתירה כל דהו ומ"ש דזה מקלקל הוא עיין אות א': (יא) ע"י עכו"ם. עמ"א ביש"ש ביצה פ"ד סי' ט' ולכאורה מחלקותם לש"ס כל שיש פלוגתא דרבוותא והלכה כמאן דאוסר אפ"ה אסור ע"י עכו"ם כ"א שבות דשבות במקום מצוה והש"ע סובר הואיל ויש מתירין ראוי לנו להקל ע"י עכו"ם שכ"פ עב"י. ויש לראות אי טעמא דמקלקל הוה דרבנן להר"מ סובר בחמתו חייב דמתקן ה"ה כאן מתקן והנהו שאוכל מה שבתוכו ועיין אות א' דבמוסתקי דוקא ול"ע: (יב) חותלת. עמ"א ועיין באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:(יג)שסובר. עמ"א עפרש"י שבת קמ"ו א' חותלת תמרים רעים להתבשל הטעם דע"י כך מתבשלים ולא עשוים לבית קיבול הוא כשומר הפרי הא לא"ה אסור ולכאורה א"ל ראיה מהירושלמי דבכבר מבואר אי לאו מוסתקי שייך בנין וסתירה גמורה בכלי קטן ובמ"ש שזה אף בנין וסתירה כ"ד נמי: ומחלת שתופרים בהם פירות אפשר לאו כלי מקרי דוקא כעין סלים ול"ע. עמ"ש אי"ה באות י"ד מזה:(יד) מותר. עמ"א חביות קטנות בחשוקים כעין שלנו רייפ"ן או בעג"דר בשכ"ג פלפל בזה די"ל דמי למוסתקי יע"ש וחותלת תמרי"ם רעים כיון שצריכין להני כלים דמי לשובר אגוזים אבל גרוגרת קשה ואולי הואיל והם עשוים מחתיכות קטנים דמי למוסתקי יע"ש וע"כ כלים גמורים אין עשוים מחתיכות קטנים אסור אם אינעשוים להתבשל תמרים והמ"א באות י"ג לכאורה נראה הרכבה דכ' עשוים להתבשל וכתב אבל כלי גמור ול"ע: (טו) היין. עמ"א עב"י בזה: (טז) ת"י. עמ"א בשל"ט אות י"ג האידנא אסור להערי' ולהעביר אבל כאן שרי דהר"מ מתיר כאן אך לכ"א דסיבר הא דאמרו בגמ' לורבא מרבנן מותר שבת קל"ט קאי בספינה עב"י:

שטו מ"ש הב"ש. עמ"א אין בידי ס' ע"ש ובא"ר אות ד' הביאו ועיין תו' שבת קכ"ה ב' ד"ה הכל מייתי ראיה מעירובין ק"ב הני דברי דפלוגתא דר"א ורבנן בגג נמי דהני דברי בגג היה פורס עליהן ומעירובין מ"ד א' דופן ג' מייתי התוס' דאף בדופן שייךאהל יע"ש ואי"ה בט"ז א"ב יבואר זה:(א)שקבוע עמ"א בשי"ג אות זיי"ן ומשמע תוס' אהל קבוע מ"ה אסור כמו העושה אהל קבוע בתחלה היינו פירש מחצלת על ד' קונדיסין וקושרן שם בעניבה לזמהרבי' חייב חטאת ה"ה תוס' אהל ויש בהוספי' טפח ול"ע: שאלה מי שנפל סוכתו בליל י"ט א' אם רשאי לומר לעכו"ם להקים הסכך עליה או לאו ואם יש לחלק בין י"ט או שבת בתוך החג הנה אם מניח קנים ואין בכ"א רוחב טפח אף שיש בין קנה לקנה פחות מג"ט י"ל לבוד לקולא אמרינן לא לחומרא ומיהו י"ל בסכך שמניחין הוה אהל כי מניחין הרבה זע"ז וסמוך לזה ואהל קבוע הוה שמונח לשמנה ימים וט' והוה איסור תורה ואסו' ע"י עכו"ם כ"א שבות דשבות במקום מצוה ואף אם היה מקצת סכך מונח לתוספת אהל יש בקבוע הוה מ"ה ודוקא תו' אהל עראי שרי הא קבע לא ויש לספק אי זה מקרי קבע להתחייב עליו מ"ה ובי"ט אסו' לבנות בית אף שאין לו מקום לאכול מ"ה ואי"ה בה' י"ט וה' סוכה אבאר ובשו"ת מגידות כתבנו מזה ואין העת מספיק עתה לחפש ולבאר ואי"ה יבואר: (ב) וכן. עמ"א דהוה זו ואצ"ל זו דאף אם נאמר בוילון אם בקביעות אסו' מ"מ פרכת שיש בלא"ה דלת לארון הקודש שרי עיין תה"ד ס"ח הביאו הב"י ואף אם הפרכת תלוי רחוק מארון הקודש טפח על שיי יתידות כעין שעושין אפ"ה שרי וכ"ש פרכת שלנו תולין לנוי הוה כמו סדינין התלויין בכותלים אף שרחוק מכותל טפח וקבועים שם גם למטה בחוטין בקשורה ליתידות דבכל שאין עושה למחיצה כ"א לנוי שרינן עיין אות א' ול"ע בזה: (ג) אסור. עמ"א מ"ש בזה ועט"ז אות א"ב: ובד"מ שלנו עם הטורים ובדפוס פיורד' כתב ב' תיבות כדר"ך מהר"ש דהיינו ששייר טפח כו' ותו' מחילה שרי (אף להתיר ועט"ז א') או אפשר בגמרא לעשות מחילה בעי"ט לגמרי והביא דברי הר"מ ז"ל פ"ד ה"ד הי"ט אין מכבין נר מפני חשמים אלא כופה כלי או מחילה או לבית אחר ומדאפכינהו כי בגמרא ביצה כ"א א' בית אחר מחילה או כלי כי כלי באחרונה ישב דהכי לפעמים אין לו ש"מ דר"ל כמו כלי דשרי בי"ט עצמו ה"ה מחילה ביום טוב עצמו ובהגהות אות ד' מחילה או כלי כו' היא הוא ש"מ דבי"ט עצמו שרינן לכתחלה לו לומר שעושה מעי"ט ומשייר וכ"מ ברש"י שם שדין ואי מעי"ט מאי אריי' שדין מחילה גמורה נמי ע"כ הצלה דוקא שהמחילה רשות בפני עצמו אסור הא כל לכסוי שרי אף להתיר דאף בלא רשות בפני עצמו די ולי הפני יש לי להתבונן בדברי האדון ז"ל א' מ"ש וכ"מ ברש"י הא רש"י סובר מחילה להתיר שרי כדמוכח בעירובין ל"ד סוכה י"ו כמו שיראה הרואה בתו' עירובין מ"ד א' ד"ה פקק ובר"ן שבת קכ"ו עט"ז מ"ש בא"ב גם הר"ס ז"ל לא נמצא בביאור אם סובר כר"ת עב"י ופכ"ב מה"ש הכ"ז טלית פרוסה על העמודים וע"ש ועסי' כאן במ"א על פ"ש עמ"מ שם הכ"ט ופ"ד סוכה הי"ו י"ל הכשר ד"ת גרע טפי ומ"ש שיקשור דבכל מחילה דבא לעשות רשות בפ"ע צריך שתהא עומדת ברוח מצויה כבסי' תר"ל ס"י וי"ד שמ"א ס"א לענין מת בבית יע"ש ועיין אות א' משמע אהל קבוע אסו' וי"ל ומ"ש מידי דהוה אכיסוי בעלמא קשה דבכסוי ספרים צריך כלי תוך כלי ובמחילה כה"ג להתיר אסו' ובחדושינו ביצה כ"ב כתבנו שי"ל מ"ש וז"ל הרמב"ם לשלול תי' הט"ז בחקי"ד ב' דהר"מ פסק כרבנן דר"י לגמרי כמ"ש המ"מ יע"ש ואפ"ה התיר מחילה בי"ט יע"ש ומ"ש שאם מחילה בולטת טפח מהלך מותר לתלות כו' אף להתיר שרי ועמ"ש בט"ז א' ב' מזה ומ"ש מהלך הנה בב"י מבי' דמהר"מ הניחה על המוט משמע כה"ג נמי שרי ואלו הוא ז"ל קאמר מהלך רוחב טפח ועתו"ש אות ו"ז כל שאין גובה במחילה י"ט לאו מחילה הוא יע"ש והנה היתר המחילה שיהא רשות אחרת י"ל דצריך גבוה י"ט ורחב ד' טפחים עכ"פ כמו רש"י כה"ג עסי' שמ"ה ס"ב וא"כ מהלך נמי ואפ"ה הוה מוסיף מחילה ה"ה על המוט כה"ג עסי' תק"ב במ"א אות ט' האריך בענין לבוד אי אמרינן להחמיר ואי אמרי' לבוד בכלים והעלה להחמיר לבוד בכלים וכמ"ש כאן באות ד' אף לקולא ול"ע עתו"ש ולקושיא ראשונה כ"מ ברש"י עתו"ש דהוכחתו דומי' דכלי יע"ש ע"ש טפח שוחק וטפח עוצב יע"ש ויפה כתב ואי"ה יבואר בפתיחה כוללת מזה:

והנה מטות שלנו שאין גבוהים י"ט לבד מרגליה אי אין נחשבין לרשות בפ"ע אם לא מה שפורסין וילון לפני המטה אם אין קושר למטה הוילון לא חשיב מחיל' רשות בפ"ע כמ"ש המ"א כאן וכיסוי בעינן כלי תוך כלי אין היתר לשמש מטתו בית ספרים שם וכ"ש ס"ה כה"ג עסי' ר"מ ס"ו וסי"א וא"י על מה סמכו העולם להקל בכך ומה אעשה שעוונותי גרמו ולא זכיתי להבין כל זה ועמ"ש אי"ה באות ד' עוד מזה ומה שכ' המ"א בא"ע כו' ר"ל דל"ת דאסור לעשות בשבת מחילה דהא שרי באין הספרים נראים עכ"פ כמש"ל ע"כ כ' הת"מ דמיירי באין לו כו' ועפמ"ת וב"ש אות ד"ה ה"כ מיירי באין לו כלי יע"ש דפי הספרים בטילים לספר מצריך כת"כ חוץ מהדפין כ"ל עסי' ר"מ: (ד) עגים. עמ"א עסי' תק"ב במ"א ט' וי"ל לבוד לארץ לא אמרי' הא לבוד לה"ג בחשוקים שקורין רייפן או בעגדר אמרי' לבוד גם החשוקים אין שייכין לעריסה ואמרי' בהו לבוד כמו מותר שני חוטין הוא וא"ש עמ"ש באות הקדום ומחילות המטה שעשויה גאטי"ר שקורין גראטע"א קנים סרוגים אמרינן לבוד כה"ג כדכתיבנא עסי' ר"מ במ"א אות ט"ו ובאה"ע כ"ד ב"ש ד"ה: (ה) חוץ. עמ"א מה שמונח היריעה מקופל בסיבוב אף רחב טפח חוט המקיף ג"ט לא מחזי כאהל א"כ הוה כעושה לכתחלה בשבת עיין טורי זהב ג' (ו) אסיר. עמ"א תיבה רחב"ה כמו כובא רחבה שציק י"ג אות כ"א חילוק התו' אבל הט"ז אות י"א כ' דבכל שמיוחד לכך שרי יע"ש: (ז) מותר. עמ"א הרא"ש פ"ד ביצה דף ל"ג אהא דמדורת' כו' ועט"ז אות י"א כללא דמלתא אם מכוין לאהל ול"ל אהל בלא מחילות אסור לכתיבותא כהני דכרי עירובין ק"ב א' וסינא לבד טפי אסור ומוסיף אהל שרי ואם אין מכוין רק ממילא נעשה או עם מחילות אסור הא לא"ה שרי ומחילה להתיר אף בלא גג אסור לסתום פי העשן שקורין קוימן או שורש"ן שיוצא למעלה בנר עבה בשבת שקורין בא"ב אוסר אף שאין יוצא מחילות למעלה מתקרת בית החורף רק שוה לו מ"מ יש לו מחילות בפ"ע נמצא הנקב אין חיבור לתקרת הבית והוי עושה אהל בתחלה לא מוסיף ועתו"ש אות י"א שיש רחב ג"ט דלא היה לבוד דימה אותו לס"ב ול"ע בזה ועסי' ש"א כ"א סינא כל שמתכוין לאהל אף בלא מחילות אסו' ותר"מ אות א' כל שאין מסכך לסדין ג"ט נאו אהל הוא דלבוד הוא ואמרינן לבוד לקול' כבס"ב ולחומרא לא אמרי' לבוד עי"ד שפ"א ס"ד מהרי"ו יע"ש ועסי' תק"ב במ"א אות ט' ויראה לי בלע"ך שעשוי בקוימ"ן או בשורש"ן וקבוע שם מותר לסתום בשבת וי"ט דהואיל וקבוע שם הוה כדלת כמו באות ו' דלת קבוע בצירים שרי ואם הנקב בכותל מהלך מותר לסתום בכך דתוספת מחילה וגם לא כהתיר אף מחילה שלימה שרי: (ח) מותר. עמ"א רש"י קל"ח א' מטה פירש כן ורשא טרסקל ועור האסל' פירש דהא עביד וקאי יע"ש וסטענדיר הקבוע בכותל בצירים נמי שרי ואותן גגין שנושאין בגשמים אפשר גרע מכאן דהכי א"ל לעשות כלום כ"א הפשיטה והכפילה משא"כ

בגדיו י"ל פרעוש אסור לידה דרבנן וכנה שרי שירא שלא ישכנו טלטול מותר כקוץ ברה"ר ודווקא טלטול דקיל התירו לא צידה דרבנן (אע"ג פחות ד"א שבות חמור הוא אפ"ה התירו כה"ג) והרא"ש כ' על בשר: שרי כמתעסק לא משום צערא היינו אף שאין נושכו רק ירא שרי ול"ד לקוץ ברה"ר דיזוקו כמ"ש המ"א אות ח"י אמר דמתעסק הוא וזה אף בד"ת שרי עמ"א אות י"ב ואיסור טלטול להדיא שרי מידי דהוה אקוץ כו' ומיהו ז"א דא"כ אף טלטול אסור ול"ד לקוץ דהתם שמא יזיקו אלא כמ"ש מעיקרא דטלטול שקל הקילו שמא כו' לא צידה דרבנן רק מתעסק לא הוה כלל מלאכת צידה. ומ"מ כנה לכינה על בגדיו דמאוס הוא אפשר שרי. הטלטול כגרעין של רעי ול"ע: ועב"ח מ"ש היתרא בחוך להפילה שרי הקשה ע"ז הט"ז דברא"ש לא נזכר היתר להפילה: ומ"ש הב"ח דהפילה שרי מידי דהוה אקוץ ברה"ר נ"ע דלהפילה בלא"ה שרי וברא"ש דכ"כ לא נזכר להפילה רק נתן טעם על טלטול מוקצה להדיא וכדכתיבנא ול"ע: (ט) לא. עט"ז עמ"ש באות ו"ז אף אי פרעוש רק איסורא לא חייב גזור משום ספיקא. ומלשון הטור משמע אפילו מעל בגדיו בחוך שלא ירצה שיסוך התירו הטלטול בכנה לכינה משמע מטעם מאיסותא כגרעין של רעי והרא"ש בפרעוש בפנים קאמר או דפרעוש לא מאוס בחוך ככינה לכינה עמ"ש באות ח' מזה: ובכ"ן כ' במגילה דפרעוש העולם נוהגין להקל דסומכין על הרמב"ן וכ"כ א"ז בשם ספר לידה לדרך הביאו התו"ש אות כ"ג ולפ"ז הפלאה דכנים אפשר לצדד לקולא דהריגת פרעוש גופא הרמב"ן מתירו יע"ש. ובחדושינו למסכת שבת הארכנו: (י) ואע"ג' עט"ז וכ"ה בטור המשמעות דאף מלאכה ד"ת כל שעושה כמתעסק משום מאיסותא שרי כמו הריגת הנחש עמ"א אות י"ב כ"ש כאן דהוה ג"כ משאצ"ל דשרי ועתו"ש: (יא) מותר. עט"ז הנה בהגמ"יי פ"י מה"ש הכ"ד (ועמ"א אות כ"ו) משמע הא דחיה ועוף ברשותו פטור היינו במורדים קצת וחצר גדול פטור ואסור הא ברשותו ואין מורדין או מורדין וחצר קטן שרי לכתחיל' וסוס שמרד חייב חטאת ברה"ר לא בחצר וא"כ חיה שברשותו אין מורדים שרי אף בחצר גדול לכתחלה לצוד ומורדים אסור ואין חייב חטאת בחצר גדול וסוס ברה"ר חייב חטאת והר"ב חולק ברשותו ואין מורדים אסור ומורדים חייב חטאת בחצר ג"כ בגדול וז"ש הט"ז להמחבר לא מבעיא ברשותו שאין מורדים דשרי בחצר גדול אף מורדים בחצר קטן שרי וחיה ועוף ברשותו פטור ואסור במורדים וחצר גדול ולהר"ב אסור באין מורדים ואפשר בחצר קטן ואין מורדים שרי אף להר"ב בשבת ועמ"א אות כ"ו ואי"ה שם יבואר עוד ועמ"כ סי' ח' ואי"ה יבואר עוד ומ"ש ליקח בידים אסור בשבת דהוה מוקצה בשבת כבסי' ש"ח אות כ"ב עמ"ש שם. ועמ"א שם אות ס"ח:

שיז א הקושר. עט"ז הנה הרי"ף ור"מ עם הרא"ש וטור מחולקין בתרתי הן לענין חיובא והן לפטור. חיובא להר"מ אינחייב עד שיהא אומן ולעולם הא אומן לחוד או לעולם לחוד אין חייב ולרא"ש וטור חייב בלעולם לחוד ולענין איסור לר"מ אומן לחוד אסור אףעשוי להתירו ביומו ולרא"ש וטור כל שעשוי להתירו ביומו אף אומן מותר לכתחלה.ולר"מ י"ל קיימא ואין קיימא היינו לעולם מקרי קיימא ולזמן אפלוגי שנה מקרי שאין קיימא משא"כ להרא"ש דיש חיוב ופטור ומותר ואין תלוי באומן בהכרח לחלק בין זמן לזמן היינו ביומו מותר ולזמן שבעה ימים פטור וחייב חטאת לעולם ועמ"ש אי"ה במ"א אות ג' ובט"ז ג': ב ויש חולקין. עט"ז הר"ב בהגה ויש חולקין הטור וסובר קיימא הדיוט נמי חייב וכ"מ לפסולי עדות ד"ח וכדומה אבל לענין מדידת מלוה אין כ"מ לכאורה דלהר"מ נמי דהדיוט וקיימא בדעתו לעולם פטור אבל אסור למה יתירו מדידת מליה בזה יחשוב שיתיר בשבעה ימים וכדומה ועדיף טפי.ובשלמא קשר שאין קיימא וה"א בלי מעשה אומן כמ"ש ה"ז א ג' אין ברירה להתיר מדידת מליה ואפשר זה כוונת ע"ש ועיין תו"ש ואי"ה במ"א יבואר עו'. ומ"ש הר"ב ויש אומרים שכל שאין עשוי להתיר באותו יום עלמו אקרי קיימא היינו פטור ואסור כמ"ש המ"א אות א"ב ויש מקילין דעד שבעה לא מקרי קיימא ומותר לכתחלה ועי"ז כ' הט"ז דבאות א' כתב דאינו כנ"לא כל שאינמתיר ביומו פטור ואסור: ג אי.עט"ז באמת ל"ע טובא דהר"מ ז"ל פרק עשירי ה"ג כ' קושר ע"ג הרגל דהוה מעשה הדיוט ואינקיימא דבכל ערבית מתירו כבכי מחוזא כמ"ש הגמ"יי שם ובה"ד כתב דינזה דמחזיר רצועה לנקב וזוא מהתוספתא ושנשמט מנעלו מרוב רגלו ע"י שאינמהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר ועתו"ש מזה ואי"ה באות ד' יבואר עוד: ד ודווקא.עט"ז וכ"כ המ"א אות ט' והוא ברא"ש ותו' שבת מ"ח א' ד"ה הא.ועיין עולת שבת כי הנה לבר"מ ז"ל בקשר הדיוט וקיימא פטור אבל אסור י"ל שפיר בים טורח קרוב הדבר שיקשור בראשו קשר א' (עמ"א ח) וגזור אףבדרבנן כל שהגזירה קרובה משא"כ כשאין טורח לא גזור והר"מ לשיטתיה בהא דלא יחזור אודרא לסדיא שמא יתפור עסי' שין מ"ב במ"א אות י"ד יע"ש לא משום מתקן מנא ומש"ה הניח הר"ב שפיר לשיטת המחבר בש"א ליכא למגזר שמא יקשור דהוה גזירה לגזירה אם לא שיש טורח להחזירו או אסיר דקרוב הדבר שיקשור שלא יטרח עוד והרב בש"א לא החליט לומר דהלכה כטור בקשר של קיימא דחייב אי"ה במ"א יבואר עוד: ה מתירים.עט"ז להר"מ בש"א באין קשר אומן מיירי דאל"ה אסור אףבאינקיימא וכל שאין קשר אומן אףבאין מתיר ליומו כל שאינקיימא לעולם י"ל להמחבר מותר עמ"ש באות א'.ועי' עכו"ם שרי שבות דשבות בים נורך הרבה כבסי' ש"ז ס"ה: אם מותר לומ' לעכו"ם לעשות קשר או להתי' קשר קיימא באינמעשה אומן בים נורך הרבה אם י"ל דהוה ספק פלוגתא בין הר"מ ורא"ש ז"ל והר"ב לא הכריע בש"א כנראה מסעיף ב' וע"ז ד' כמ"ש שם אם נא' ספק הוה מדרבנן הוה שבות דשבות ומיהו י"ל כל שיש לתא ד"ת לא מקרי שבות דשבות כה"ג והרי גניבות עכו"ם אין מקילין בספקן ה"ה כה"ג ומיהו לקשור אין שייך נורך הרבה יחשוב שיקשו' ליומא אוחרא ולהתי' י"ל כן.שוב ראיתי דליתא דלמאן קאמרי' להרא"ש מתיר ע"מ לקשור חייב הא לא"ה פטו' והוה שבות דשבות ולהר"מ משמע דחייב לדידיה באין אומן פטו' אבל אסו'.ציין ע"ש ואי"ה במ"א יבוא' עוד: ו אבל.עט"ז ואףאין אומן איסורא מיהא איכא ולרא"ש חיובא. ואי"ה במ"א אות י"ג וי"ד יבואר בזה יע"ש: ז ואפי'.עט"ז הרב בש"א משמע כר"מ דקשי' אומן איסורא איכא וא"א בקיאן ולא הוה ספק דרבנן לקולא דחש"ינחכמה לא הוה ספק ומש"ה בעניבה ע"ג קשר ל"ש בקיאות דלא הוה מעשה אומן אבל בקשירה ועניבה ע"ג בלולב שאין ליומא י"ל לאסו' דהוה פטו' אבל אסו' ועסי' תרנ"א ס"א יש נוהגין בתחיבה.ואוכלי בהמה אינבי משוסקאר עיין ר"מ פרק עשירי מה"ש ה"ד עסי' ש"ח במ"א כ"ט ורש"י שבת קי"ב א' גמי לא דאין מוקצה עמ"ש בפריי שם. ח מטלטלין.עט"ז ואי"ה יבואר במ"א י"ז ומ"ש בנכנסים מותר אפי' משיחה עמ"א אות זיי"ן משיחה אסו' דמשוי ליה מנא. וכ"ה בב"י והט"ז בשיי"ן מ"ס ה' הביא כן דלא כר"מ משום שמא יתפור ועיין כאן אות ד' שכ"מ בתו' בעתיקי דוקא הא חדש אףבאין טורח אסו' דמשוי מנא ול"ע.ומינה שמעינן בסנדל חדש ליתן שם משיחה שרי דאין מניחו שם ודוק' רצועה של עור דמניחו שם מתקן מנא כעינשאנו עושין.ושנאלין או פראנצ"קים אם יש נקב ומכנים שם השנאליין שמא יתפור ויקשור ל"ש בהו ומתקן מנא אפי' ג"כ ל"ש דלא מבטיל ליה התם ול"ע: ט אבל.עט"ז וכ"כ הב"ח בזה יע"ש:

שיח א מותר.עט"ז הנך רואה דע"י ישראל אףנתבשל בתוך עברי' א"ל כדי שיעשו דווק' על יד עכו"ם קל אמירה בעיניו ועיין לבוש כתב דבאיסו' דרבנן כו' אבל באיסו' תורה כו' משמע הא בדרבנן לריקב"ש ולא משמע כן מפוסקים משמע וודאי דבו ביום בשוגג אסור אףבמלאכה דרבנן ע"י ישראל כמו בעכו"ם ול"ת עכו"ם תוור דקל בעיניו ועמ"א ב' דהאקלרש"י א"ש כאן דאל"כ יהיו דברי המחב' סתורין מכאןלתקע"ו ס"א דשם פסק כרש"י דיהנה ממלאכת שבת מגז"ה אסו' לאחרים ול"ל שני מותר עמ"א שם אות גד"ם ואי"ה יבואר במ"א כאוב ובתקע"ו מזה ומ"ש הרב וה"ה שאר מלאכות ל"ע לכאורה דזה למאןדפסק כר"מ בשוגג בו ביום מותר אז י"ל לחלק ביןעשה מלאכה שאפשר להנות בלא"ה כמבשל דראוי לכוס וביןנר שהדליק נהנה גדול הוא אז יש מחלוקת אי שרי מיד בו ביום משא"כ למאןדפסק כר' יהודה לדידןודאי למ"ש פשיטא שאיןחילוק בין שאר מלאכות למבשל כמו שיראה הרואה בב"י שעשה כלו' עמ"ש הטור ויראה לי כו' ועב"ח מ"ש דשוחט מוקצה קשה דנר שהדליק ל"ש מוקצה דמות' בהנאה כ"א הטעם דנהנה גדול הוא דבלא"ה לא היה ראוי כלל אז י"א דאסו' (ומ"ש כ' בס' התרומה שוחט ונר כו' דכמו נר רק מטעםנהנה ה"ה שוחט וכ"מ בחולה שנחלה היום דלא הוה מוקצה דלא דחאו בידיםעב"י שם) עוד יש להסתפק הא דפסקינןכר' יהודה אם כתי' הר"ן ז"ל בתי"א' דהלי' כר"י ומבטל בס' דבר שבישל בשבת הוה מבטל איסו' דרבנןואסו' או הטעם דשכיחי גבן ע"ה ולא איסו' גמור מקרי ואם בטלו אסור אף במזיד לא מקרי מבטל איסו' דרבנן כיוןדבכל עלמו רק מטעםדשכיחי ע"ה ול"ע בכל זה ואי"ה במ"א יבוא' עוד.עמ"ש באות ב' דהרב של תי' תו' חולין ט"ו: ב בין.עט"ז עסי' רע"ט ושאר דוכתי דר"ש מתיר אף נר שהדליקו באותו שבת וכבה אע"ג דדחייה בידים ביה"ש כיון דנס ולק איסו' לא אמרינן לר"ש מיגו דאיתקצי ביה"ש כו' רק גרוגרות דחייה ואסח דעתיה דלא ידע שיתייבשו בשבת וכוס קערה ועששית דלא ידע שיכבה דגדולים הם משא"כ נר אע"ג דחייה בידים לא אסח דעתיה דמלפה מתי יכבה נרו. ואנקי"ל לאיסו' בנר הואיל ודחייה בידיםובהמה י"ל דלא הוה דחייה בידים דלא נזדמנליה שוחט וכדומה ול"ד למחוב' מדלא לקטינהו כדחייה בידים דמי עב"י וא"כ ל"ע מה שהקשה הט"ז בכאןעל המחב' ולפ"ד הט"ז אסורק שכינגנועלה בתלוש והלכה ושחטה כדרכה דכשירה היא אסו' בו ביוםכבריא דמוקצה מאיסו' הוה ולטעם הב"י י"ל דשרי דשוגג אסו'דאיתעביד מלאכת איסו' משא"כ זה או בנפקועה דרבנן למ"ד דוקא מלאכה ד"ת אסורה בו ביום ומיהו כבר הוכחנו דאף במלאכה דרבנן אסורה בו ביום.ועסי' רנ"ג בעבר ושהה ובכירה מזה דקל"ת א' הא דלא עביד מעשה הא עביד מעשה אף דרבנן אסו' ממילא לדידן אף שוגג באיסו' דרבנןאסור בו ביוםעמ"א רנ"ג אות י"א ומיהו לא בעינןכדי שיעשו כ"א התם בששה דקל בעיניו משא"כ בעביד מעשה בידים אףדרבנןמלתא דל"ש ולא קל בעיניו ובמ"א אי"ה יבוא' עוד: עמ"ש באות א'די"ל דהרב שכ' שאר מלאכות לו' דאףשוחט וקולדלעת והדליק נר מותר מיד וא"כ כ"ש דל"ת כמ"ש התו' חולין ט"ו א' ד"ה מורי וכ"כ הרא"ש שם די"ל ביןנהנה גדול יע"ש וי"ל בדברי הב"י במה שעשה כלו': אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאןהרהורי דבריםובגני פורטסבעזה"י: א' מ"ש המחב' בין בין כו' והלא דרכו תמיד לנקוט בבין בין זו ואצ"ל זו כמ"ש הסמ"ע בח"מ ע"ב אות ז"ח: ב' במ"ש הרב שעשה שאר מלאכות איזה כונס יש בה וכ"ת קנדלעת שמא ירבה בקלירה עוקץ א' וב' גרוגרות עסי' שכ"ח סי"ן ומנחות ס"ד ומ"ש הרב קלן מוקצה היינו בדבר שדרכו לעלות בד בבד וכ"ז איננו שוה לי. ג'מ"ש הרב בשבת הא לדידן אףבשוגג מותר למ"ש מיד כ"ש זה והרשב"א הביאו הב"י כ"כ לרש"י ולזה יש לנו לו' דכאן קיל טפי דירבה בשבילו וכ"ש אם נא'באיסו' דרבנן כמ"ש המ"א אות ו' הוליך שפיר להשמיענו דע"י ישראל וכ"ש בהיתר אףע"י עכו"ם א"ל כ"ש כמ"ש המ"א אות ז'. ד' במ"ש המחב' לחולה שאין סכנה(הבה"ב אות ב' חסר דעת הפוסקים וחלה היום גם חסר מ"מ לחולה שאיןסכנה כי הוא תשובת הרשב"א תתי"ד דממנה לוקחה)חסר תנאי א' וכמ"ש בב"י כיוןשאפשר ע"י עכו"ם ועצמא דאףדאיסו' דרבנן שרי לחולה שאיןסכנה ומה לי אמירה לעכו"ם או שמא ירבה י"ל דתתירא שיבא להתיר ע"י ישראל לרבות באיסו' תורה אלא האם עמ"א ו' משא"כ כשאין עכו"ם ל"מ אם כבר בישל לחולה סכנה שמותר לאין סכנה אפי' לרבות לא אלא האם לס"ד דרבנן אפשר שרי עסי' שכ"ח והבן זה: גם בי"ד ל"ע למי שנתבשל בשבילו

באיסו' דרבנן גזור שיאמר לעכו"ם כו' ועש"ך י"ד ל"ע אות ח"י ובשבת עכ"פ כה"ג שרי עמ"א ב' : מ"ש הרב בס"א עש"ז ס"ק(ט ס סי"ט) ר"ל דשם בכ"ם הותר אףבמזיד ולרי"ו אסו' לעולם עט"ז אות י"ד ומיהו שבות דשבות באין מלוה י"ל דכ"ע מודים דשרי : שאלה בישל במזיד עוף ונולד אח"כ ספק אחר שא"י אם היא בשר עוף בחלב וכדומה . מהו. ואם יש לחלק בין שוחט למבשל כה"ג גם הדין של מ"א באות ב' למי שנתבשל בשבילו דנראה דמספוק הוא ובא"ר משמע דפשוט דמותר ל"ע בזה : והנה בח"מ סי' ש"ן בסמ"ע וכאן בפרישה משמע דהא דפסקינן כר"י לאו ודאי רק ספק דרבנן ולקולא דמזיד שרי לאחרים למ"ש ומש"ה לענין דו"ה נ"כ לקולא יע"ש וא"כ י"ל בהצטרף עוד ספק למ"ד ס"ס לחומרא אף בדרבנן אסו' ומיהו להצטרף ספקות חלוקות בדרבנן י"ל לכ"ע אין מצטרפין להחמיר אבל ספק נתבשל בשבילו הוה ס"ס לחומר' : גם י"ל דווקא לשחיטה הדבר בספק דע"י שחיטה זו נכשרה בבהמה ומעשה שבת כה"ג י"ל הלכה כר"י הסנדלר משא"כ בישול וכדומה אין ספק דהלכה בזה כר' יהודה ומות' לאחרים למ"ש עכ"פ ובזה י"ל מ"ש הר"ב בהג"ה ס"א וה"ה שאר מלאכו' אמזיד דסמוך ליה קאי דל"ת דווקא מבשל הא שוחט דעל ידי מעשה שבת ניתקנה הבהמה ואי לאו השחיטה כנבילה דמיא ליתסר קמ"ל או דל"ת כל מילי דאמר רחמנ' לא תעביד כו' עח"מ ר"ח ומיהו ז"א ועיין טור וב"י בזה שמשה כלומר יע"ש . ואין להאריך : ג תבשיל עט"ז ותוכן כוונתו דהמחבר בש"ע כאן פסק כטור אליבא דפירש"י במה מדליקין ל"ד א' דבמרק גלעגן אף בכ"ל יש בישול ד"ת (וסתם קדירו' ביה"ש במטמין באין מוסיף הבל כ"ל מבושלי') ויבש שרי לגמרי כתרנגולת' דר"א וכמאב"ד אף ביבש ורותח יש בישול ד"ת ועסי' רנ"ג יע"ש ולמר ליורה עסי' רנ"ב א' ולקמן סי"א בע"ז אות כ"ב ומרא"ש לכאורה משמע דפליג אטור בתרתי דכמאב"ד שרי לגמרי בכ"ל ובלעגן כמאב"ד אסו' אף ביבש אבל כ"ל ולעגן אף במרק שרי ואין חילוק כלל בין לח ליבש ולסוף כתב דהטור ורא"ש בחדא שיטתא קיימא וכמאב"ד פטור אבל אסו' מדרבנן והיינו אף גלעגן ביבש אין חייב חטאת רק בין לח ליבש החילוק וסתם קדירו' מבושלת כ"ל ועב"י שרצה לפרש כן ומ"ש בט"ז דהמ"מ כתב בהדיא כן בפ"ע דהאיסור' איכא לא הבינותי דזה ע"ג אור ממש שמא יחתה אבל לסמוך ליכא איסורא כמאב"ד למאן דאמר ליכא חיובא ה"ה דשרי והמחבר פסק כטור ורמב"ם שם פ"ע הלכה ג' יע"ש דכל שאין כ"ל חייב מ"ה אף כמאב"ד ובכ"ל ובמרק גלעגן אף כ"ל חייב כרש"י ל"ד וטור ושכן דעת הרא"ש לפירושו דשמא ירתיח בכ"ל וגלעגנא וביבש שרי כה"ג בכ"ל ואף להר"מ במרק נמי שרי כה"ג פסק כרש"י וטור ורא"ש ; ועמ"א י"ד וט"ו בסתירת דברי הב"י בזה עד"מ ופרישה וא"ה שם יבואר : ולענין מור"ל יש דיעות אי הוה מבשל בגלעגן וספק לקולא לענין מ"ש מזיד ובו ביום שוגג דהוה דרבנן ומיהו בו ביום י"ל דשיל"מ א"א ספיקו לקולא עי"ד ק"י בזה ; ולענין חהר"ל אם נתערבה חתיכה שנתבשלה בשבת עם שאר חתיכו' שבישל במזיד דלא הוה דשיל"מ עמ"א בזה ל"ע אם הוה חהר"ל א"ד הואיל ואין איסורי מחמת עצמה וצי"ד סי' ק"א דמשמע כה"ג הוה חהר"ל כמו חטאת והאכו והמודר הנאה נמי נופה חתיכה חהר"ל רק קיבלה טעם וכדומה לא הוה חהר"ל ועמ"ש בפרי' שם : ואם עירה מכ"ר על דבר חי בשבת נאסרה כ"ק לא מקרי חהר"ל כ"ק : ד וי"א מט"ז עסי' ט"ו אות ל"ה ואות כ"ה נגד המדורה רחוק קלת שרי במור"ל הא שמו"ך ממש אסור במור"ל שמא יחתה כיון שאין דבר מפסיק ועדיין ל"ע : גם מ"ש כמאב"ד מדרבנן יש חילוק בזה ל"ע דבאות ג' כתב בגלעגן במרק יש חיוב חטאת וע"כ הכין הוא דשמא ירתיח ויהא חייב כפירש"י ל"ד א' מ"ה ואף א"ת כמאב"ד איסו' דרבנן היינו בעודו רותח הא גלעגן חייב חטאת כמאב"ד עכ"פ והביא דקדירות ביה"ש נדהוק וכמאב"ד א"כ אין חילוק בזה בין מוי"ל או מור"ל ומנלן בכ"ל גלעגן אסור מדרבנן : ה חוץ. עט"ז דווקא בחמין הא בצונן שרי להדיח מלוח ואם א"י לאכול כלל בלא הדחה אם מותר להדיח במים קרים א"ה יבואר במ"ג אות י"ו וא"ה באות ו"ו יבואר עוד : ו אם . עט"ז עב"ח ותוכן הדברים בפסחים מ"א א' מדמה פסח למלה לרבי יוסי ללאו ובשלו חייב דבישול מבטל כמו דמבטל בישול לאפי' ועולא אמר אף לר"מ דבשל מבושל גלי קרא גזירת הכתוב ולדעת התוס' שם ד"ה עולא דטעמי' כו' אבל לדידן דשלקות פה"א ובישול לא מבטל ודאי דל"ד פסח למלה דמלה לאו מטעם ביטול לרבי יוסי כ"א דטעם מלה בעינן לחם עוני ובנתבשלה אח"כ מלה עשירה הוה ופסח ע"כ מבשל מבושל אף לר"י אם כן בשבת אין ראיה כלל לא ממלה ולא מפסח כאמור : כתב הט"ז דבשבת נמי יליף ר"א ממלה הואיל דחזינן בישול מבטל טעם אפיה ממילא לענין שבת מלאכת מחשבת כו' אסור מ"ה וזה בישול אחר אפיה אבל בישול אחר צליה י"ל דאין מבטל בישול לצליה לתו' שם דדחי' דטעם מלה שייך לפסח ללאו ג"כ וי"ל דקלתו' לאו כוונתם דבישול אין מבטל טעם צליה אלא דמה בכך דבמלה לחם עוני בעינן פסח רק צלי בעינן ואף דלית טעם צלי בבישלו אח"כ שפיר דמי אבל הרא"ש יש לו ראיה מפסח ג"כ דבישול מבטל טעם צליה מדלא דחי בפסחים ותסבר' לר' יוסי דמבושל מבטל טעם אפיה משא"כ פסח ש"מ דלר"י פסח ומלה חדא הוא או דבישול מבטל לגמרי או דמבטל עכ"פ הטעם וממיל' פסח טעם צלי בעינן כמלה א"כ בשבת אסו' עכ"פ מדרבנן זה תוכן כוונתו ועב"ח: פשיטא די מליח כרותח כבוש כמבושל רק להפליט ולהבליע הא לענין שבת אם בישל כבשין אח"כ חייב מ"ה אף שראוין לאכילה לגמרי חיין ופירות בטובין חיין כמבושלים א יותר יש בו בישול כבסי' רנ"ד ס"א ומ"א י"ד ולקמן סי"ד ומ"ש הר"מ ז"ל פ"ע ה"ג דבר שא"ל בישול כל"ל פטור א"א בקיאין איזו הוא דבר דשייך ביה בישול כפירות שטובין חיין יותר ממבושלים דלברכה שהכל בשבת חייב חטאת דמ"מ מבשל הוא אם רוצה וניחא ליה בכך ואם אין ניחא ליה מקלקל ופטו' אבל אסור. נסתפקתי בישל בחמי טבריי' ותולדת חמה אם מבשל אח"כ בחמי אור אם חייב ויראה דפטו' הוא דכבר נתבשל בבישולו ואפש' מותר לגמרי. עמ"ש א"ה באות שאח"ז: ז אפי'. עט"ז למדה ממלח ואף למ"ד מלח שרי פת רכיך טפי ולענין או"ה בי"ד יע"ש. והוי יודע מלשון הרא"ש שכ' המחב' נאפה ונצלה במש"קה משמע דווק' משקה כיין ומים ושמן באפס' עב"י הא נתבשל בשומן טיגון הוה עיין סנהדרין פ"ק בחלב כו' ואין בישול ולא מבטל אפיה וצליה. ומיהו י"ל בשר נצלה שרי אח"כ בשומן אבל לחם במרק שומן חם בכ"ר אסו' דמ"מ צליה אחר אפיה נמי מבטל ועיין ר"מ פ"ע מה' ק"פ ה"ח וכ"מ ולח"מ שם ולפי דברי לח"מ משמע כט"ז וכרא"מ עיין אות ו"ו דצלאו ואח"כ בשלו נפיק ממלה והתם טעם מלה בעינן כדחזי בברכות ל"ח ש"מ אפה נמי הכינוהא ובלי קדר מבשל מבושל מ"מ ואי לאו קרא צלי קדר צלי גמור הוא א"כ בשר צלי אח"כ בשומן נמי כצ"ק דמי והבן זה: ח וכגו. עט"ז דק דק אורחא דמלת' קתני ועי"ד ס"ט בט"ז אות כ"ג וש"ך אות ל' מלח וחומץ דבכ"ש נמי מבש"ל משמע מבשל ממש וג"מ בכ"ח בשר לקערה רותחת בארש"ט מחמץ עם חלב אסו' בהנאה וה"ה לשבת בכ"ל או חומץ בקערה דהמיקל שם דרבנן הוא משא"כ כאן איסו' תורה ומיהו דיעבד הוה דרבנן לכתחלה לאו במנכג"א תליא מלתא . ועם זה יתישב הא דשבת מ"ב ב' ר"י אריב' או אסיפ' מה כ"מ דאין הלכה כר"י אלא דכ"מ בכ"ם גרידן ומסיק דאריס' פליג ובסיפ' ת"ק מודה דמבשל בכ"ם שים חומץ וליר ואסו' אף דיעבד דכ"ע מודים בזה : ודבר גוש בכ"ם עי"ד ל"ד בט"ז י"ד ופרי' שם אי מבשל לאו"ה או רק מפליט ומבליע . עמ"א ט"ו בלל משמע דחולק יע"ש : ט דבר חם עט"ז עיין שבת נ"א ב' וסי' רנ"ח בב"י הכה להר"ן דסובי' רכ"א דכל שנתבשל לגמרי גלעגן אין בו בישול אף בלא עב"י בזה א"כ ברייתא מניחין קדירה ע"ג קדירה לא בשביל שיחמו אלא לשמור חומו ע"כ בכמאב"ד דאל"כ בכ"ל אפילו שיוחמו מותר וכמאב"ד לשמור חומו אמאי מותר הא נתבשל אח"כ וכ"ת לשמו' חומו להפיג צינה א"כ שיוחמו נמי מותר מביא קיתון מים כו' אלא כמאב"ד מדרבנן אסו' ודווקא היכא דיבא לבישול גמור הא כה"ג דלא יתבשל כ"ל ע"י כך לא גזרו משא"כ אם גלעגן לגמרי י"ל כמאב"ד הוה ד"ת אסו' כה"ג עיין אות ג' בע"ז וכל זה מפני שהמחב' לא ביאר וחילק בכאן בין לח ליבש ובין כ"ל או לאו וכ"ז ל"ע לי דלהמחב' בס"ד אתיא פשטו' הברייתא' דשבת נ"ח כפשטן ובלא מיירי ועיין אות י"א מזה ; וא"ה שם יבואר עוד : י לצוות עט"ז ועמ"א אות כ"ב דבלא לא שייך מירוח והט"ז סובר דשייך מירוח ביה ועמ"א ס"ו אות כ"ד מירוח אפי' ברוק שייך כל שרוצה לדבקו ע"ג ד"א יע"ש יא אפי' עט"ז המ"מ פכ"ב מה"ש ה"ד הביאו כמ"א אות כ"ו . ומ"ש דכאן מיירי שלא נתבשל כ"ל ל"ע וכתבתי באות ט' ועי"מ פ"ד מה"ש ה"ו ובט"ז אות ד' משמע להר"מ נמי כמאב"ד כ"ל הוה מדרבנן ול"ע בכל זה ועסי' רל"ח בב"י וב"ח שם ועולת שבת בכאן : יב אפי' עט"ז עא"ר כ"ב כ"ג דהגמ"ר מפרש דלא כרש"י רק מיד שהעבירן יע"ש. והא דשבת מ"ם ב' קיתון של מים נגד המדורה לא בשביל שיוחמו דמשמע להפס לבד אע"פ שא"א להעלו' בם רתיחו' אסור אלמא כ"ר שיס"ב מבשל הוה וא"כ יש ראיה היה העבירוהו מאש אע"ג דאין מעלה רתיחו' מבשל והגמ' מחלק בין עומד אצל אש ובין העביר מאש. ובמשנה מרותחין דייק הגמר' הא נחו מרתיחתן לא עא"ר והנה הדיוקים סתרי מסיפ' משא"כ בעירוי י"ל התנא קלוות נקיט כר' אסור מרוי בנפסק קילוח שרי וכ"ש שרי ועירוי בלא נפסק הקילוח אסו' : יג בשר עט"ז דהר"ב דכתב דנקיט אהרא"ש קאי דהמחב' משמע לענין איסו' שבת מצריך דווקא מלוח וט"ז אמר דהמחב' מיירי ביבש דלית לחלוחי' מש"ה בעינן מלוח כו' . והוי יודע דממ"ש רבינו שמחה מלח קודם שימות אפי' באש לא נתבשל מיד רק לריך שימו' מה ולאחר שימוח לא ניכר ולא הוה דשיל"מ כבסי' ש"ך ס"ב וא"כ לפ"ז ה"ה בשר שור כ"ש דלריך שיהו' מה ואם נפל ליורה ע"ג אש וסלקוהו מיד י"ל התבשיל נאסר דמפליט מיד ונתבשל אח"כ באין ששים נגד הבשר ההי והבשר שרי אף בשימו' מה כ"ז שאין כמאב"ד דלא הוה בישול לענין שבת ומיהו י"ל דמדרבנן הוה בישול אלא מיהת י"ל דבשר שור מיד שסלקוהו נאסר שהלחלוחי' שבו מתבשל מיד ויש בו בלע מגופו איסור וגם התבשיל נאסר באוף דהוכר מיד האיסו' בעודו בבשר והיינו אם במינו הא בא"מ בטל בס' ול"ד למלח דמיתקן בכך כבסי' תקי"ג ס"ג וכדבעינן למימר קמן א"ה וגם שם ליכא לחלוחי' . ומיהו כאן בשר יבש דאין לחלוחי' וסלקוהו מיד י"ל דשרי בלא נמלה עתה מחדש הבשר ותבשיל אפי' בעודו על האש כו' כמלח כמ"ש הר"ב בעודו על האש דהעבירוהו מלח מותר לגמרי . ועב"ח משמע דהעבי' מעל האש היתר דאין מעלה רתיחו' ובאם מעלה רתיחו' ומסתימת הפוסקים משמע דהעבי' מאש אע"ג דמעלה רתיחו' שרי וע"ג אש אע"ג דאין מעלה רתיחו' מבשל וממ"ש עוד א"ה באות י"ד מזה : טו בטל עט"ז ולדבריו ז"ל באלי זית בשר כשר נפל לס' אלאי זיתי גריסין וא"כ נפל אלי זית נבילה דכ"ע עכשיו דאסור ועי"ד מזה דאיך אוכל יע"ש ושם הארכתי ועא"ר כאן אות כ"ד מזה :

ולענין מי ט"ע בשבת במטמינין מים חמין באופני ההיתר המבוארין ברנ"ג יע"ש ובשבת לוקחין מכ"ר ושופכין על צוקר ונותנין שם חלב קר וטובלין בו פת וכדומה יש בו מהפיון כמו שאגיד . העלים של ט"ע אם נותנין בכ"ר נאסר הכל דנרגש הטעם ואם יש ששים ואין נרגש הטעם לא הוה דשיל"מ לכ"ע דלא מיתקן בכך עסי' תקי"ג ס"ג ואם עירו על העלים מע"ש והוריקו המים שלא נשאר כלום י"ל ביבש אין בישול אחר בישול . והחלב הקר בכ"ם אין איסור ובכ"ר או עירוי אסור בלא וגלעגן כבס"ד אבל נמום לביעה אין לביעה באוכלין ולא במשקין כבסי' ב"ך סי"ט וד' דאין לביעה באוכלין וה"ה במשקין כרכוס בתבשיל

בגגין לריך לקשר הרלועות קלת וכדומה עסי' ש"א ותיבה המחזקת מ' סאה ל"ע אם מותר לכפות על אוכלין ומשקין לאהל דהוה אהל חשוב ול"ד למטה שפירש"י שם דהוה כלי וזה אהל מקרי עסי' שי"ד ס"א ול"ע : (ט) לא עמ"א תוספת בילה ל"ג א' ד"ה מלמטה יע"ש עט"ז ח' : (י) בשבת. עמ"א מ"מ פכ"ב הכ"ט משמע לרש"י ורא"ש שרי אף לכתחלה וכבר כתבנו בט"ז ח' כי י"ל כה"ג כ"ע מודים ול"פ אלא אי כילה קביע הוה יע"ש ועסי"א כילת חתנים מתוקנת לכך : (יא) עשייה. עמ"א בש"ע משמע כטור מטעם אהל עט"ז אות ט' מ"ש בזה דלהמחבר לתלות בלא כלי שרי ולהר"ת אסור : (יב) טלית. עמ"א ועט"ז אות יו"ד הארכנו כי המ"א מפרש דהמחבר פסק אף בטלית כפולה כרי"ף וברי"ת פכ"ב הלכה כ"ט לא פי' והמ"מ שם הביא דברי הרי"ף משמע שסובר דהר"ת כרבו ממש ס"ל בזה יע"ש : (יג) תלוי. עמ"א של"ת שהיתה תלויה בה"ס בחוטין משוכים כבר א"כ אין עושה בשבת כלום אלא ה"פ כי הטלית כופל לשנים ומניחו על המוט וכשבא לישן מתחתיה מושך הקלוות בחוטין זה למזרח וזה למערב ויהיה הפי' תלויה בהם עמהם שהי' החוטין בה מע"ש והוא תלויה על המוט : (יד) מותר. עמ"א דכל שמותר לנטותה מותר לפורקה דבכיון שתירה חדא הוא וברי"ת פכ"ב הכ"ז אין עושין אהל עראי ולא סותרין אהל עראי גזירה שמא יעשה או יסתור אהל קבוע וכו' המ"מ בהרבה מקומות אין עושין אהל עראי וקשה לסתור הוה גזירה לגזירה ול"ע קלת דסובר אין חייב אלא ע"מ לבנות עכ"פ. ואפשר בעראי אין זה מקלקל : (טו) וכן . עמ"א האי וכן ל"ד עמ"מ פכ"ב הכ"ט הביא פירש"י ומדלא פירש להתיר ובעינן חוטין וא"ש וכ"ן ס"מ דכה"ג לא מהני חוטין ע"ש פ"ד דסוכה וי"ל כי המ"מ סובר להתיר אף תוס' אסור משא"כ להר"א באות ג'. והיינו להרי"ף ור"ת באות י"ב דווקא פחות מטפח מהני חוטים להיכרא בעלמא דלא כרא"ש בטפח ערא' דהוה תוס' אהל דאין החוטין מתיין כתוס' אהל ומש"ה להתיר הוה כבוכה לא מהני חוטין ועתו"ש ולמ"ש א"ש יע"ש באות י"ט והביא מ"ש מגדול עוז פכ"ב הל"ב בשם ר"ת הנוטה פרוכת בשים חוטין דלא גרע מטלית כפולה הכה לי העני י"ל דר"ת מפרש ויצון מותר לנטותו ולפורקו סובר דלא כרש"י לתלות למחילה אלא תלויה כבר ורולה להגביה ולקשור לכותל אם חוטין תלוין הוה כטלית מקופלת ועשיית אהל גג שרי דהחוטין עושין כתוס' אהל וכמ"ש הרא"ש שם ובתו' ד"ה ברך : (טז) הואיל . עמ"א לשיטת הרי"ף באות י"ב כילת חתנים קיל משאר כילה והוא אהל עראי טפי ומ"ש דומיא דפקק לא הבינותי יפה דשם משום טלטול ;כאן הוה הטעם דעומדת לכך והוה אהל עראי:(יז) והוא. עמ"א עט"ז ח':(יח) שלא. עמ"א עט"ז ח' ושם הארכנו יע"ש: (יט) תולין עמ"א תה"ד סימן ס"ה עס"א א' ומ"א אות ב' פרכת לפני ארון הקודש אין שם מחילה עליה א"כ אף אם יכפל למעלה קלת אין אהל בלא מחילות כה"ג עיין אות ח"י : (כ) שיש. עמ"א שפה סביבה לכאורה היינו בחלון וא"י פירושו ועיין לח"מ פכ"ב הל"ב נתקשה במ"ש הר"מ ז"ל שיעשה לה גג עיין גמרא שבת קל"ח ב': (כא) משום. עמ"א שבת קל"ט ב' ובילה ל"ג א' יע"ש ועט"ז י"א ומ"ש כילה הוה אהל קבוע זה לרי"ף

עיין אות יו"ד : וט"ז ח' :

שטז (א) דרור. עמ"א עיין רמב"ן פ' מלורע וי"ד פ"ב ט"ז אות זיי"ן : משמע שם ברמב"ן דלפור כולל כחורים ויונה ואווזין ותרנגולים לפור כל כנף ולפור דרור הם הקטנים ביותר דרים בענפי אילנות שוררי' והם בעלי פטפוט ולטהרת מלורע מכפרין על בעלי פטפוט ולפ"ז מ"ש רש"י בילה כ"ג א' ד"ה בלפור דרור שיודע"ת להשמט לאו חכמניות היא אלא מרוב קוטנה יכולה להשמט כו' : (ב) שהם. עמ"א דניצודים בו קאי אביבר ואבית דלא כל הביברין והבתים שוין וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"י מה"ש ה"ך כל שא"י בשחיה א' חיה ועוף פטור. והראה לתל"ז אות ט' לאפוקי ממ"ב שאמר בעוף כל שמקור' אפי' רחב הרבה ל"ש לידה דאינו מדכתב המחבר בי"ת וביבר ולאיזה לורך הזכיר בית לימא ביבר לחוד ניצודים לאפוקי אין מקורה ס"מ ביבר דומיא דבית מקור' וסתום חלונות ואפ"ה ניצודים לאפיקי רחב אקבית כב שא"י בחד שחיה לאו לידה הוא אף בעופות. והנה הר"מ ז"ל שם הי"ט עו"ף למגדול ולבי לבית גינה וחלר חייב לפור לבית ונע"ל בפניו פטור נקיט ברישא עוף אווזין ג"כ למגדל דוקא הא בית דומיא דגינה חלונות פתוחים פטור ומש"ה השמיט ביבר דים מקורה ולפו"ר בעלי פטפוט (רמב"ן פ' מלורע) קטן דרור לבית ונע"ל וסתום פטור. ועמ"א אל"ז ט'. ושם הביא ראיה מה"ך דמב אר כן וכדכתיבנא: ובשו"ת מסאת בנימין סי"א מבואר בעוף חילוק בין מקורה לאין מקורה אף בין גדול לקטן אין חילוק דדרך העוף לאו לידתו בכך וחיה חילוק בין גדול לקטן ואין חילוק בין ומקורי' כ' ויש הוכח' לדבריו משבת ק"ו ב' ובילה כ"ד א' השתא דאתית להכי ולא אמר אל"א דתרווייהו משנה ובריית' מקורה ועופות קטן וגדול ש"מ דעוף אין חילוק רק מקורה וכתירולא קמ"א וכן מוכח בר"ן בילה שם כתב דעופות מקור' וחיה בחד שחייה יע"ש. ומ"ש והרמב"ם כתב בחד שחייה שם פרק עשירי מה"ש ה"ך וכוונתו דעוף נמי אם א"י בחד שחייה אף מקורה אין ניצוד הוא . הסולה. דג כו' שם : (ג) ואם. עמ"א לכאורה ט"ס הוא ול"ל דאין ניצודין ועומדין הם וראוי לציין זקן חולה פטור וניצודין ועומדין הם ולכך פטור : (ד) הוי לידה . עמ"א בר"מ פ"י מה"ש הכ"ב כו' והכל בו שהביא רמ"א ע"כ לאיסורא לחוד א"כ אין מכוון הלשון שכתב רמ"א הוי לידה . והר"מ ז"ל דנקיט המעשה כו' ולא כתב היה רודף או עמד בפני' הלבי והבהילו עד שתפסו כלב הוה תולדות לידה ש"מ דה"פ אפילו רץ הכלב אחריו ונתייגע וא"ש מ"ש בט"ז ב' ועתו"ש : (ה) מושב לליס . עמ"א דאפשר אם פרכסתו בכך אין איסו' רק אם לטיול הוא עושה אז הוה מושב לליס : (ו) ניצוד. עמ"א תו' ור"ן ריש פרק במנה שרלים ק"ז א' ד"ה שלא יע"ש ור"ן ק"ו גזין ונרעין שאין ללורך כלומר דאין לורך בהם ומש"ה מקרי אין במינו ניצוד אפי' לדן לפעמים ללורך · ופסק המחבר במשאל"ל עסי' רפ"ח ושל"ד שכ"ז בזה : עיין ר"מ פ"י מה"ש הי"ט לבי לטרקלין רחב פטור לפיכך הלך אחרי אין חייב עד שיכנסו לגורזק שלו ואני ההדיוט לא הבינותי מלת לפיכך דאם נלמוד מכ"ש אם טרקלין רחב דע"כ פ ברשותו כל שממוסר עוד טורח לא הוה לידה גמורה כ"ש אחרי דספק הוא דאם יכעוס משחית הכל כפירש"י שם א"כ היה לשמואל לסדר דבריו אמשנה דרשב"ג לא אמשנה דלבי לבית ונעל בפניו דאין לו שייכות עם דין דשמואל. ומ"מ נלמוד דאם לב חיה ברשת רעועה דיכול לנתקו ולילך לה אין חייב חטאת ויניח ברשת ולא יטלו בידיו : (ז) קטנה. עמ"א עיין בטור כי הכוורת קטנה כו' אבל בהג"ה גרסם בעה"ת כי סובר הר"ב דבעה"ת מודה בתיבה גדול' דלא מטא בחד שחייה ובזבובים אין במינו ניצוד הוה תרי דרבנן שרי לכתחלה משא"כ דבורים במינו ניצוד אבל לפי מ"ש באות ח' דבורים נמי אין במינו ניצוד אה"כ דכוורת גדולה דלא מטא בחד שחייה שרי אף בפסיק רישיה להר"ב דהוה תרי דרבנן ועט"ז ג' וא"ה שם יבואר : (ח) ויש. עמ"א דהר"ב כתב תיבה קטנ' וגדול' כ"ע מודים דשרי כמ"ש באות זיי"ן א"כ מאן יש מקילין דהטור כתב ול"ד לכוורת שקטנה היא משמע דתיבה קטנה מודה הטור דאסו' לז"א דה"פ כוורת קטנה לגבי דבורים הרבה כמ"ש הט"ז גם ג' ואם יפתח לא אפש' שלא יוכל לתפוס קלת מהם משא"כ תיבה קטנה ומעט זבובים אפש' שלא יגיע אף אחת לידו כי יפרחו עפ"י הרוב כן : (ט) פסיק רשיה. עמ"א סי"ד סעיף א' אות ה' ומשמע אף דלא ניחא ליה וי"ל בין לא כיפ' ליה ובין לא איכפת ליה עתו' כתובות ו' א' ד"ה האי וש"ך סי"א בזה ולפ"ז בתיבה שיש אוכלין ומשקין לא ניחא ליה וודאי שיטכפו כו' יש לצדד יותר להיתר וא"ה בש"ך סי"א יבואר עוד. הפורס מלודה תוס' שבת י"ז ב' ד"ה אין פורסין ועכברין לפרוס על השולחן דלא חיישי' בעת פריסתו יצוד ולהניח אח"כ על הארץ אפ"ה אסור ממ"ש התו' דבשבת אין חייב חטאת. כי א"י אם יצוד משמע איסורא איכא י"ל האיסו' דלמא יצוד בשעת פריסתו במקום שמצוי חיה בחורשין יע"ש . גם ממ"ש התוס' וא"י אם יצוד הא וודאי שיצוד כי יש הרבה חיות ויבואו לאכול וכדומה חייב עמ"א אות ד' המעשה דכל שלא עשה מעשה פטור לאו דיעשה מעשה בשעת לידה אלא שיסוי כלבים לאו מעשה כלל רק גירוי בעלמא ואף שהכלב בוודאי יצוד אותו פטור כה"ג ולא בכ"מ אמרי' בדיבוריה עביד מעשה ול"ע : (י) חייבים . עמ"א רמב"ם פ"ו מה"ש הי"ו דמסייע אין בו ממש והוה כאלו עשה הכלי לבד כולה וחייב וגא"י פטור והיא גמרא ערוכה שבת ל"ג ב' וא"י למה תלה ברמב"ם ז"ל . גם אני העני תמה שהיה להאדון ז"ל להשמיענו מר"מ ז"ל שהמסייעו פטור מכלום וכמו שהכיד בנו הר"מ ז"ל פ"א הג"ד כ"מ שנאמר אין חייב כלום פטור מכות מרדות וכ"מ טובא לענין פסולי עדות דרבנן דלא מפסל לדעתי כ"א דחייב מכות מרדות כמו שירא"ה הרואה בפרק עשירי מה' עדות היה החיוב שבה מדבריהם וכמ"ש בס' ש"ה בכלל מכות מרדות ובפתיחה כוללת. שוב ראיתי שהאדון ז"ל דבר גדול דיבר מדכתב הר"מ ז"ל והמסייע אין חייב כלום משמע פטור אבל אסור שכ"כ בהג"ד כ"מ שנא' מותר לכתחלה וכ"ן אין חייב כלום אין מכין כלל הא איסורא מיהא ככל פטורי דשבת ומלת וכ"ן במקלת שהפרש יש בין וכך ובין וכן לו' אע"ג מסייע אין ממש לענין קיבול בימין כו' מ"מ מדרבנן אסור ומדלא השמיענו האדון ז"ל דאין מכין כלום לו' דכשר לעדות אין הכרע דלא כמ"ש בס' ש"ה דבדיני שבת קפסיק ולאו בדיני עדות קפסיק : ואמנם מ"ש בגמרא לבי שנכנס לבית ונעל א' בפניו חייב הגיף הדלת בלא ננעל נמי ועב"ח רבותא ל"מ הכניסו לבית ונעל אפילו היה בבית ופתח פתוח ונעל חייב ובמשנה הלד לפור למגדול ולבי לבית ופירש"י עד שהכניסו כו' מפני למ"ד הקירוב ונעל כמ"ש הר"מ ז"ל פ"י מהלכות שבת הי"ט ואמאי לא תנן הלד לפור למגדול ובבית שהיה כבר ונעל חייב ולמ"ש המ"א באות י"א דלא כתי"ט א"ש דלפיל אשמעינן דוקא שהיה בחוץ הא היה במגדול ונפתח ונעל פטור ובלבי אשמועינן דל"ת דוקא הכניסו ונעל רק מאליו כפירש"י ונעל חייב : (יא) והלך. עמ"א תי"ט פי"ג מ"ז דכל שנסתלק הלידה אע"פ שהיה ניצוד מקודם חייב כשעושה לידה מחדש וא"כ בתרנגול"ת (עסי"ב מ"א כ"ו) נמי אף דברשותו מ"מ ראוי להיות פטור ואסור והעולם אינן זהרין לפתוח ולסגור אח"כ וזה שסיכה בהעתקה וכתב חיי"ב במקום ולמה יהיה פטור דחדא הוא משא"כ אי איסורא דרבנן י"ל בתרנגולת המחבר מתיר ואף למאן דאוסר דרבנן הוא י"ל כה"ג לא גזרו ובלפור דרור כה"ג אה"נ דאסור ומתו' ק"ו ב' ד"ה למה דהוקשה להם מאי אולמי' מוכה כתי"ט דאל"כ טובא אשמועינן אע"פ שנסתלק לידה הראשונה אפ"ה פטור ש"מ דס"ל כה"ג חיוב דאל"ל פטור אבל אסור ומתני' פטור ומותר דומיא דלבי שמור בתוכו כו' דא"כ מה פריך בק"ז א' ממתני' פטור ואסור אה"כ בהלך לחוץ ש"מ אי חייב או מותר לגמרי והנה במשנה לנועל ביתו לשמרו ונמלא לבי שמור בתוכו יש בו שלשה פירושים א' פירוש הר"ן ז"ל דלת מגופי' ונעול במנעול ג"כ שאין זה רק שמירה לא לידה ויהיה פי' לשומרו אלבי כפירש"י (מלת מאחמו"ל אין זה כ"כ דיוק) כך זה אע"פ שנסתלק הראשון נשאר הלבי ניצוד מחמת השני משמע שנשאר כבראשונה דאל"כ הי' לו' ניצוד מחדש כו' אבל המ"א סובר דל"ד הוא אע"פ שהלך הראשון לחוץ ועתה ניצוד מחמת השני מותר כיון שהיה ניצוד פ"א ונשאר בבית אע"פ שהיה יכול לברוח עתה ואדרבה מדלא פירש הר"ן כפשוטו לנועל ביתו לשומרו ללבי שלא יגנבו אותו ונמלא לבי שניצוד כבר ועומד קשור שמור בתוכו דזה פשיטא ומאי למימרא אלא ע"כ במנעול קמ"ל להוסיף שרי והלך לו אשמועינן אע"פ שנסתלק הראשון וניצוד עתה בשני שרי דאי להוסיף שמירה מה אולמי' הך מהך ומ"מ קשה מתו' משמע כתי"ט ובאמור הפי' הב' בר"ן דלבי קשור מעיקרא ונעל וניתר הלבי א"א יפתח הדלת דבהיתר נעל זה יורה כתי"ט דאל"כ אף בניתר מקודם בהיתר נעל שהיה פ"א ניצוד וכן בשני בהיתר ישב מאי משמע הא ישב אחר שנסתלק הראשון אסור אף שהיה כבר ניצוד בראשון ולהמ"א הפירוש ובא השני אע"פ שהלך הראשון מקוד' שישב השני דמ"ש מאם הי' פ"א ניצוד מזה ומ"ש המ"א שעדיין לא נעל הדלת ר"ל דאי פ"א נעל אף שהי' ניתר מעיקרא הכין הוא ומ"מ ל"ע כמ"ש הפירוש השלישי

ומ"ש

מ״ש המ״מ פ״י הכ״ג בשם הרמב״ן דנועל ביתו לשמרו לבית ולא ידע שצבי שם וידע אח״כ שא״ל לפתוח הדלת
כיון שעתה אין עושה רק שמירה ה״ה זה יע״ש ופרש״י לנועל ביתו משמע כל אדם עושין כן כב׳ פירושים
הראשונים אבל לפי׳ השלישי צ״ע ואפשר דדאיק דקדמה צידה למשמרתו וודאי פטור ומותר הוא דאין עושה עתה
כלום אף הלך הראשון כפי׳ המ״א או כתי״ט ואף שנראה כמוסיף על שמירתו כמ״ש התו׳ אפ״ה פטור ומותר
ובש״ג כ׳ דפ״ר לא אסור אלא כשאין עושה ומתכוין ג״כ להיתר הא מתכוין להיתר ומהא דדבורים בס״ד י״ל
עיקרו לכסות הדבורים ואה״נ אם פורס הדבש שרי וא״ש מ״ש הטור עט״ז אות ג׳ בבילה ל״ו גרס ותסברא
ובשבת מ״ג ל״ג ותסברא היינו אם עושה לכסות הדבורים ע״כ לא יהיה פ״ר ואם הדבש י״ל פ״ר שרי ותיבה
לכסות לאו בשביל הזבובים וכל שמכוין להיתר שרי והבן זה ומ״ש ככנסה לפור גמ׳ שבת ק״ו א׳ ואם יש לו
בית הולך ומניחו שם רק ביד אסור ליקח משגם מוקצה כמ״ש בחה״ר ובי״ט נמי מוקצה שניצוד היום . הא
בגוונא דל״ש מוקצה מותר ליקח ביד דכבר ניצוד ועומד הא מותר לפתוח הדלת מ״מ פ״י מה״ש הכ״ג :
(יב) שלא . עמ״א עסי׳ רע״ח מ״א א׳ ושל״ד סכ״ז וכאן ס״ח עי׳ מ״מ פרק עשירי הי״ז במ״מ שם דהוה
מפיס מורסא אין גמר מלאכה ולד כשם דרך מתעסק יע״ש ואמנם מ״ש המ״א דאין במינו ניצוד ראוי להיות
אי נמי דאין במינו ניצוד וכפירש״י רים הבוכה ק״ז א׳ דלא כתוס׳ שם ואין במינו ניצוד לצורך חייב שלא לצורך
פטור אף לרבי יהודה וגמ׳ שם ק״ז ב׳ דמוקי כר״ש לאו הלכתא הוא אלא כל״ק ושמואל סובר כר״י ואפ״ה
פסק כן ונחש אין במינו ניצוד ומ״ש המ״א באות ו׳ היינו להמחבר בסל״ד סכ״ז דפסק כר״ש ומ״מ קשה דהר״מ
שתם פ״י הכ״ז משמע אף לצורך פטור באין מינו ניצוד ועתו״ש הגי׳ יע״ש ול״נ כמ״ש ועדיין צ״ע :
(יג) בתורה בפרשת שמיני עי׳ ר״פ ח״ש : (יד) הלדן . עמ״א בתר בדברי הר״ן ולא בדברי התו׳ ר״פ ח״ש
ד״ה הלדן דח״ש שיש להם עור שחתא לצורך עורן משא״כ בשאר שרצים דלר״ן אף שאר שרצים אם אינו
מזיקין שתמייהו לצורך אף שאין להם עור יע״ש והמחבר בריש השמיט שחש והתוס׳ לא הקשו קושית ר״ן
והבן : (טו) תחת . עמ״א א׳ טעם הר״ן חובל משום מפרק ופ״ח ה״ז מה״ש ועמ״מ שם ואעפ״י שלא יצא
לחוץ הוה מפרק ממקום למקום ובתלאי שצריך לאותו דם או לבשר שנצרר הדם להאכיל לכלב עם דמו יע״ש
ולפ״ז בג״ק להר״מ של יבשה אף פצעו מת חייב משום מפרק כדמוכח הסוגיא שבת ע״ה א׳ יע״ש רק דבים
לא הוה ג״ק וי״ל חלזון אין לו עור ואמאי חייב ר״י משום מפרק שהרי הר״מ ז״ל אומר כל שאין עור ליכא
מפרק ולמה לחכמים לו׳ אין דישה אלא ג״ק וכ״ת חלזון יש לו עור הא בורכא שהרי הר״ב אינו אומר כן
בפ״ח שרצים ושאר שרצים חלזונות יע״ש גם לפ״ז ובש״ך שחיטת פירות משום מפרק אף קלף העור שלהן יהא
מותר בשאר פירות עכ״פ ואי״ה שם יבואר ובעלי עור אף אם נקלף העור י״ל בשרן קשה בטבען והוה מפרק
משא״כ באין עור בשרן רך ולא הוה מפרק ושיעור כגרוגרות ורש״י פי׳ בח״ש ב׳ טעמים אם שנוצע העור
אם צריך לכך ואף פצעו מת חייב כה״ג או נטילת נשמה מאותו מקום כי הדם הוא הנפש וא״ל שיעור
גרוגרות ועפסי׳ רפ״ח אות א׳ וקורע בחמתו והיינו לר״י דמלאכה שא״ל חייב עליה הא לר״ש אף אם לא מתקן
הוא מ״מ מלאכה שא״ל הוה וא״כ להר״א ז״ל אף למירמא אימתא אאינשי ביתא נמי אין חייב דמשא״ל הוא
עפ״ח שבת ה״ז ופ״י הכ״א ועמ״מ פ״ח שם ה״ח וא״כ לא היה להאדון ז״ל לסתום ומשמע למירמא לכ״ע
חייב וז״א ועפסי׳ שכ״ח במ״א אות ג׳ ול״ד להוצאת המת דהוה משא״ל משא״כ חובל לרפואה רוצה עתה
בחבלה זו להתרפוי והוה מלאכה צריכה לגופה וחייב מ״ה ואי״ה שם יבואר עוד : (טז) ושאר . עמ״א אין
זה ד״ה ור״ן שהובא בט״ז ה׳ ועי׳ ר״מ פי׳ המשניות ועמ״ש בס״ז : (יז) שלא. עמ״א כתו׳ ור״ן ר״פ שמונה
שרצים דלא כרש״י הרכיב שם שאין במינו ניצוד וכר״ש יע״ש ומש״ה כ׳ המחבר להרמב״ם חייב כר״י דמשא״ל
חייב ועי׳ אות ו״ו וי״ב ומשמע להרמב״ם שאר שרצים אין במינם ניצוד ומש״ה פטור שלא לצורך אבל
המחבר סובר דטעם משום משא״ל ומש״ה להרמב״ם חייב ועתוי״ט ד״ה שלא הקשה על הרע״ב והר״מ וא״י
למה חרה אפו על הרע״ב דפי׳ אין במינו ניצוד ולא חייש כר״ש והר״מ אפשר נמי שכיון הוא ומ״ש עי׳ מה״ש
שאר שרצים שבמינו ניצוד הא יש בהם שאין במינו ניצוד ג״כ כאמור : עיין תו׳ ר״פ ח״ש ד״ה הלדן הוקשה
להם למה לי כו׳ ולא קושית הר״ן דמ״ש רישא ומ״ש סיפא די״ל תי׳ הר״ן משא״כ קושית התו׳ דפשיטא
דמשא״ל בכל שבת פטור ואהא תירצו וכתבו דמש״ה יש חילוק בין ח״ש כו׳ והמחבר ברישא השמיט שחש
וסיפא נקיט סתמו פטור ועיין טור ואין להאריך : השולה דג כו׳ הר״מ ז״ל פי״א מה״ש ה״א ממ״ש אסור
לומר לעכו״ם היינו אם מלוה להניחו ביבשה אבל אם מצוה להניחו ליס שרי דאין זה נטילת נשמה עד
שיניחו ביבשה כשיעור שיבש כסלע ועמ״א תקל״ז וי״ו דבבלי ק״ז ב׳ משום נטילת נשמה עד שיבש כסלע
ופירש״י מוכרח הוא דלירושלמי מיד שהעלהו אין שיעור דהוא קולר דמפריש ממקום גידולו . ואם הניחו
ביבשה ובא א׳ והמית אותו קודם שיבש כסלע חייב לאחר שיבש כסלע צ״ע . וי״ל בלא״ה אסור לומר
לעכו״ם ליטול דהוה מוקצה וי״ל טלטול לאחר יד שרי בישראל שרי בעכו״ם כדרכו אי לאו משום נטילת
נשמה כבסי׳ רע״ו אות י״א ומ״מ שם טלטול מהלד לצורך היתר לילך בו משא״כ ליקח דג וי״ל שלא יסריח
המים ג״כ הוה לצורך היתר . ומ״מ קשה כמ״ש דאם הוא ליקח משם וליתן מיד לתוך בריכה של מים אין
איסור ע״י עכו״ם רק להניח כך אסור : (יח) ועוקצו . עמ״א דפרעוש אין במינו ניצוד ומדרבנן יש בו
צידה ואפ״ה אסור על בשרו דכאן אפילו עוקצו לא הוה היזקא כו׳ ועמ״ש בפריי שם אות ל״ו יע״ש ועסי׳
של״ד סכ״ז . ואי״ה בט״ז אות ח׳ יבואר עוד : (יט) ואסור . עמ״א דל״ד אסור ה״ה חיובא איכא כמ״ש
באות כ׳ בשם הרמב״ם דברגות הוייתו מעפר נמי חייב ועט״ז אות ו״ו כתב פרעוש פרה ורבה כו׳
ועתו״ש ברגו״ת אין פרה ורבה יע״ש ובט״ז אי״ה יבואר זה ואיך שיהיה מהמחבר אין ראיה דמש״ה כתב
ואסור להורגה הא חיובא כרשב״א דפרעוש מין כחש שפרה ורבה הוא דחייב לא ברגות רק לענין איסורא
שייך לומר נהג״ו כר״ת ובדבר שאין מלוי וכ״ש מיתה בזה״ז ליכא ל״ש מנהגא ומש״ה כתב רק אסור ברגו״ת
וצ״ע : (כ) מותר . עמ״א במ״מ פי״א משבת הא״ב כמ״ש תולעים מפירות וכן הכנים משמע דדמיא
לגמרי אבל הלח״מ שם כ׳ דחלוקין המה מדחלקן הר״מ ז״ל בתרי בבי דכינים מותר ותולעים מפירות פטור
אבל אסור . ומ״ש הגדילים במחובר צ״ע דמה בכך דאסור לאכול מ״מ לאו בריה הוה ויניקתו מעיפוש
הפרי מידי דהוה אפירש מבשר דאסור לאכול בי״ד סי׳ פ״ד ומשמע דהוה מ״ה ודוחק לומר במחובר יש
לו הווייתן מעפר וצ״ע כעת. ומיהו מוקצין הוה בשבת אם מאום לאוכלו. ועי״ד פ״ד פירות תלושין בפירשו
מ״ה אסור אבל מבשר ודגים למאן דאוסר י״א דרבנן יע״ש. ותולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר
דאסירי משום אמ״ה משמע דאסור להורגן בשבת יע״ש וא״כ להר״מ ז״ל דפסק אף בשר שחוטה תולעים
ממנו אסורים משום אמ״ה ואיך התיר כאן תולעים מבשר להרוג בשבת ואפשר מדרבנן ומש״ה כתב כאן פטור
ואסור. ומיהו הגדילים בחיי הבהמה בין עור לבשר משמע באיסורייהו קיימי מ״ה ואסו׳ ליתן לב״כ וההורגן
בשבת חייב דאשוב חיות דידהו והוה אמ״ה וה״ה לענין שבת:(כא) לא. עמ״א אף אם נאמר ברגות מספק אסור
גזרינן אטו ספק תורה עיין ט״ז ו״ז ומ״א י״ט. ומ״ש למים שרי וכ״מ בגמ׳ עא״ר ותו״ש בזה. והיינו כנה אבל
פרעוש אסו׳ למים ואם נמלא בליל ש״ק כנה וא״י מהו אף דרובא שכיחי לבינה באיסור סקילה לא אזלינן
בתר רובא עכ״פ מדרבנן כמ״ש במקום אחר מזה וא״א במים שאל״ם יעיד ע״ז. גם ס״ס שמא כנה ושמא
הלכה כי״א דגם פרעוש ברגות שרי דפסק המחבר עיקר ורבים סוברים דההורגן חייב ודברתי עם הגאון
מוה״רר מאיר אב״ד דק״ק בכייא מארק ואמר שכן הוא דאוסר ומנסה אם עומדת כנה היא שדרך הברגות
לקפוץ. ועיין כ״ן מ״ש שמקילין העולם להרוג אף בבגדיו כנה לבינה נגד פסק הש״ע סומכין על י״א דברגות
שרי ופרעוש מין אחר הוא וצ״ע:(כב) אפי׳. עמ״א עיין אות י״ב ואף להרמב״ם דמשא״ל חייב כאן שרי.ומ״מ
פי״א מה״ש ה״ד ואי״ה באות שאח״ז יבואר עוד : (כג) ואפי׳. עמ״א הנה ג׳ חלוקות ממיתין ודאי יש סכנה
בהראותן בלבד אף בבורחין נראה כן מהר״מ ז״ל י״ל (מדכ׳ שם במזיקין ושבין או בורחין לומר בריש׳א
בורחין שרי) וספק ממיתין ברלין יש ספק פ״נ דוחה שבת אף להר״מ משא״ל מ״ה כו׳ ובאין ממיתין כלל
רק מזיקין משמע דאסור אף ברלין להר״מ עכ״מ שם אבל המחבר התחיל ממיתין ודאי וכ׳ ושאר כו׳ מקו״ם
שאי״ן ממיתין כו׳ משמע שודאי אין ממיתין ולא כ׳ שהרמב״ם חולק (ככס״מ) ס״מ דהדר ביה ממ״ש הכ״מ
וסובר ברלין אחריו במזיקין יש סכנה מפני הפחד כו׳ אבל במתכוין להרוג שמתיר הר״מ ז״ל באין ממיתין כלל
ודאי צריך טעם דנהי דנראה מדבריו ממ״ש ואם דרכן לפי תומו והרגן מותר היינו מתכוין כמ״ש המ״מ שם (יש
מ״ש בדפוס יעסכין שרש״י וצ״ל שרבינו) היינו בספק ממיתין י״ל באין רצין דרבנן אסור לא מ״ה מפני סכנת
הפחד משא״כ באין ממיתין כלל וכדכתיבנא וזה כוונת המ״א ובמ״ש המחבר כגון נחש ועקרב כו׳ הוספה הוא
שאינו לא בטור ור״מ וכאמור ושמעית לדידן דורסין לפי תומו כר״ש אבל להרוג בידים אסור אף לדידן וכ״ש
להר״מ ז״ל ופרעוש דעוקצו אסור להורגו דיכול להשליכו מעליו:(כד)ע״ג קרקע עמ״א דקדק מלת ע״ג קרקע הא
מרוצא תלוי במחלוקת הר״ב שם ולהמחבר שרי וספסל אף להמתירין שם שרי דל״ג אטו אין מרוצא אלא
ע״ג קרקע ומירוש כו׳ משמע ברוק נמי שייך מירוש אם רוצה להשוות ולהניח שם ע״ג מכה וכדומה. ומ״ש
המחבר לפי תומו שרי עב״י דלא כמשמע במ״מ פכ״א ה״ב דלפי תומו דשם ופי״א ה״ד א׳ משמע דלא
הוה פ״ר דאל״כ להר״מ לתסר ואמאי לא כ׳ והרמב״ם חולק עיין אות כ״ג ובט״ז אות יו״ד וכר״מ שם שמא
ישוה גומות היינו ישכח וישוה גומות וא״כ לכאורה במרוצא הוה גזירה לגזירה וצ״ע : (כה) משום. עמ״א
כוונת מהרי״ל באות כ״ד מותר להעמיד רגלו ובלבד שלא ישפשף מיותר ועוד דפשיטא להעמיד שרי דאפי׳
דורסו לפי תומו שרי אלא האידנא ליכא דקפיד דוקא להעמיד שרי הא לפי תומו האידנא אסי׳ וליתא הוה
מיאוס אף האידנא ורוק בבית האידנא אסור לפי תומו ובי״הכ הוה מאיסותא דנוהגין בכבוד שרי לפי תומו
האידנא : (כו) חיה ועוף עמ״א הג״מיי פרק עשירי מה״ש אות רים יע״ש ובב״י י״ל דה״פ דפטורי דשבת בר
מהכך תלת הא מתני׳ דר״פ ח״ש אה״נ דפטור ואסור והיינו בחצר גדול ועבידי לרבוי פטור ואסור בשבת
וברה״ר חייב חטאת בירושלמי עט״ז מזה ביצה כ״ד א׳ דפריך משנה דלדין חיה ועוף סברייתא דאין לדין משני
מתני׳ ביבר קטן באין בני תרבות כלל ואה״נ בבני תרבות רק עבידי לריבוי בי״ט שרי ושבת אסור ואין חייב
חטאת ואה״נ למאי דמסיק אס״כ לחלק בין עבידי לרבוי מתני׳ איירי עבידי לרבוי ובחצר וביבר גדול בי״ט
שרי ובשבת פטור ואסור.ואף לדעת רמ״א אסור בחצר גדול היינו באין מורדין. ע׳ חות יאיר סי׳ קס״ד דף
קנ״ב ב׳ לידת תרנגולת ד״ת אין ברור . ומ״ש שם שלא למחות בנשים דאין לידה מפורש בתורה. צ״ע
דהלמ״מ שאין רמז בתורה ה״נ משא״כ זה שפירוש הקרא וכן טריפה לא תאכלו הלמ״מ ע׳ טריפות ולוקה
עליהם ועל הלמ״מ אין לוקין עיין ר״ן שבת במשנה אבות מלאכות כמפורש ומוסין עיין פתיח׳ כוללת :

שיז (א) מקרי של קיימא. עמ״א דקיימי׳ ל״ד רק פטור אבל אסור ואין חייב כ״א זמן ארוך אלי שנה וי״א
לעולם דוקא חייב עב״י ועיין ע״ש אות ה״ו מזה (לא היה לי ספר ע״ש כ״א בכאן ה׳ אנה
לידי פה פפד״א עס״ק י״ב מנחם אב התקמ״ש) : (ב) דעד. עמ״א ג״כ ל״ד אלא מותר לכתחלה בפחות מזיי״ן
ימים עיין ע״ש.ועסי׳ ס״ד סעיף יו״ד חותמת כו׳ בשאין עשוי להתיר ביומו היינו רק בליל מ״ש ומש״ה
ליכא איסורא דקשר דמיקרי לענין קשר ביומו כבני מחוז׳ שמתירין בכל לילה.ומיהו אם קושר בליל שבת
קודם דעתו להתירו ביום השבת עצמו י״ל שרי דכל פחות מכ״ד שעות ביומו מקרי אבל יותר מכ״ד שעו׳ פטור
אבל איסורי איכא ועיין אות ג׳ וא״י שם יבואר : (ג) ולצורך.עמ״א לא הבינותי זה דודאי להר״מ משמע

רוטב עד״מ שם אבל אם ניחא ליה בכך מתכוין להיות צובע י״ל אף באוכלין ומשקין יש בו משום צובע
מדרבנן ואף מ״ה שוחט חייב משום צובע דליזבנו מיניה ואי״ה שם יבואר · ולוקר אין בישול אחר בישול
ולטבול פת למאן דאוסר בס״ה בכ״ש אפשר דאין לחלק אף בכלי גו״ד כ״ז שיס״ב יש להחמיר ועי׳ הלכות
פסח סי׳ תמ״ז במ״א ט׳ משמע דיש לחלק בין כלי שני לכלי גו״ד דאפי׳ עירוי מכ״ש אין אוסר בלונן
כ״ש כשכבר הונח בכלי שלישי די״ל דמותר לטבול פת בתוכו . והוי יודע דלפי הנראה ממרוצת דברי המ״א
שם הטעם דכ״ש אין מפליט היינו טעם לאסור בס׳ הא משהו פולט ומש״ה בפסח עצמו אסור אם כן
כל הדברים שהם במשהו דשי״לת נמי יש להחמיר בכ״ש ולפ״ז אם בישל בשבת דאסור ונפל אח״כ לכ״ש
במינו דשי״לת במשהו יש לאסור אף בכ״ש דמפליט ומבליע משהו מיהו י״ל משום חומרא דחמץ דווקא
עמ״ש בפריי לי״ד ס״ה ובשאר דוכתי ואי״ה לקמן יבואר עוד : טז ולערות . עט״ז עירוי מבשל כ״ק
לחומרא ודיעבד בשוגג אסור למ״ש דשיל״מ א״א בו ספק דרבנן לקולא ומזיד קיל טפי למ״ד הכין עמ״א
אות ב׳ : יז אמבטי עט״ז הסוגיא ארוכה שבת מ״ב א׳ ע״ב . וב״ח וגם בחדושינו הארכנו . ולדינא
כלי ראשון יס״ב ואף הוחם לשתיה וכלי שני אמבטי לרחיצה שהוחם מאוד שוין המה וכדבעינן למימר
לקמן באות ח״י אי״ה מזה . וכלי שני וכלי שלישי משמע מסתימת הפוסקים כאן ובי״ד ק״ה דאין לחלק
ולמ״ד כ״ש מפליט ומבליע ה״ה שלישי וד׳ כל שיס״ב אבל בתמ״ז במ״א אות ט׳ מחלק דכלי שני עירוי שלו
אין לחוש וכ״ש שלישי יע״ש : יח של מרחץ עט״ז . חסר מלת אי״ן ובל״ל אי״ן חילוק דין בין אביי לר״ב
אבא : והביא ד״ה שבת דף מ״ב א׳ ד״ה אבל ושם כתבו דאמבטי לרחיצה כ״ש מ״ה אין מבשל כלל רק
הרואה סבר כ״ר הוא ומש״ה אסור לונןלהששבו ומשמע דיעבד שרי דלא מתבשל אבל בטור כ׳ ונחממן הרבה
ומתבשלין וצ״ע כי בי״ד סתמו כל הפוסקים כ״ש אף אין מפליט ומבליע כ״ש שאין מבשל ולא חלקו בין
הוחם רב או מעט וב״ה הלכה רווחת משמע כאן לכתחלה אסור דהרואה כו׳ כתו׳ . ומ״ש מחלוקת בין
הטור והרמב״ם אפשר דהטור סובר לשיטתי׳ דכ״ש לרחיצה מבשל א״כ א״כ שוין המה ממש כ״ר לשתיה
עם כ״ש לרחיצה לונן לחם אסור וחם ללונן מרובים שרי כמ״ש המ״א אות ל״ה אבל הר״מ סובר כתו׳
דאמבטי כ״ש רק מדרבנן הרואה א״כ וודאי יש חילוק בין כ״ר דחם ללונן אין היתר כ״א מים לונן מרובים
הרבה שאינכ״א להפשיר שרי כמו מיחם שפיכה:ובין אמבטי כ״ש לרחיצה חמין ללונן אע״פ שאין מרובים כ״כ
שרי דליכ׳ גזירה כולי האי . ולומר עירוי שלא נפסק קילוח ספק הוה ולהר״מ ספק מ״ה שריא והוא גזירה
לגזירה כבר דחינו סברא זו במקום אחר : ומ״ש הטור כ׳ תתאה גבר דהלכה כן קשה דמ״מ עירוי שלא
נפסק הקילוח מבשל כ״ק לחומרא ואיך התיר אף בכ״ר לדעתו אף כ״ש . ועמ״א אות ל״ה ושם ביארנו זה .
עי׳ מ״מ פכ״ב ה״ה במ״ש ואמבטי זה כלי הוא י״ל מ״ש רש״י מ׳ ב׳ אמבטי בריכה עשויה בקרקע ובחמי טבריה
איירי משא״כ אמבטי שלנו הוחם תחמי אור ע״כ אמבטי זה כלי הוא לא בקרקע דאל״כ כ״ש הוא והמ״מ
מפרש אמבטי כ״ר ראשון דווקא אבל ממ״ש והגאונים פירשוהו וממ״ש הר״מ ז״ל כמבש״ל בכא הדמיון
ליורה ע״ז כ״ש ובחדושינו הארכנו ועי׳ לבוש שמים שבו מתבש״לין כטור ומ״ש דתתאה גבר ועוד דמים רבים
עיקר הוא דמים רבים ועמ״א ל״ה דגם הטור דווקא במים רבים : יט בכ״ש עט״ז גמ׳ מ״ס ב׳ וי״ל איזה
צורך כ׳ המחבר בכ״ש דאפי׳ מים שרי בלא כלי רק סיפא כו׳ וי״ל דל״ת מים אין נראה כמבשל משא״כ
עם כלי לתי׳ א׳ בתוס׳ שבת ל״ט א׳ ד״ה כל עמ״א אות ט״ו אפ״ה שרי דאין נראה כמבשל עם הכלי כה״ג
בכ״ש או יאמר דאמבטי כ״ש דלטור מבשל אבל עם פך שמן שרי שהכלי מפסיק לא יבא לידי בישול כה״ג
ואמבטי דרבי חמי טברי׳ כ״ר הוא אבל מר״מ ז״ל פכ״ב שם מבואר דאמבטי כ״ש כה״ג לא יתן פך שמן
לתוכו ומשמע מעשה דרבי. כה״ג הוא והמחבר מפרש בר״מ אמבטי׳ כ״ר יע״ש והבן : ושמן לא נתבאר
אי הפשירו זהו בישולו או לאו . ושמן הפשירו לא זהו בשולו וכדבעינן למימר לקמן אי״ה : כ במקו״ם
שיס״ב. עט״ז וחוכן כוונתו דסובר כלבוש דשמן נימוח אח״כ ולונן עדיין וכשיס״ב הוא מבשל דלא כמ״א אות
מ״ם . ומ״מ הפרש יש בין מקום שיס״ב במקום לבד דאז וודאי המים שמשימין בכלי קרוב אע״פ שישהה
הרבה שם לא יהיה י״ס בו בשמן ובשומן ובמים ובסי״ד לא זכר במקים היס״ב רק המקום יהא חם מאוד
והמים יתחממו שיהא המים חמין י״ס במים וז״ש הט״ז ולא זכר במקום כו׳ כאמרו דהול״ל בסי״ד בקילור
במקום שי״ס במקום . וה״ה שומן במקום י״ס במקום לחוד לא בשומן ואשה שבה ידיה במקום שי״ס במקום
לא בשמן ומש״ה אע״ג דהפשירו זהו בישולו היינו במקום שיכול לבא לבישול גמור הא במקום שא״א לבא
לבישול גמור וודאי מדרבנן הוא ופ״י שינוי לא גזור (דלרבי הפשירו בישולו ואפ״ה בכ״ש שרי שבת מ״ם ב׳
ול״ד לקולים האספנין דאף בכ״ש אסור למ״א הדחתן זהו בישו״לו עי׳ ס״ד י״א גמר מלאכתו מכה בפטיש)
ומ״מ קשה דלאיזה צורך כ׳ המחבר במקו״ם שיס״ב כאן כיון דא״א לבוא לידי בישול שם ומיהו אם נאמר
בלא לונן מדרבנן יש בישול כנראה ממרוצת הט״ז באות ד׳ דכמאב״ד דרבנן ה״ה בלא לונן מדרבנן אם כן
בסי״ב ושיעור להפשיר שרי דליכא למגזר דישהה דא״כ שוהה הוה דרבנן וגזירה לגזירה וי״ל עוד הפשירו
זהו בישולו מדרבנן וצ״ע . ומ״ש הב״י שמן הפשירו זהו בישולו בר״מ פכ״ב ה״ש ה״ד משמע דפסק דשמן
הפשירו לא זהו בישולו ועי׳ מ״מ והגמ״יי שם אות ג׳ וצ״ע שם : ומ״ש להגיה בב״י דבאין יס״ב נמי
אסור ובב״י כתו׳ לאמר אף ביס״ב נמי שרי ובמ״א אות מ״ם פירשתיו להמ״א א״ל להגיה וט״ז כלבוש
לדיכא ומ״שה מגיה ועא״ר אות ל״ו חרה אפו בו באדונינו הט״ז וכ׳ שדבריו תמוהים ולמ״ש א״ש:כא ואע״פ
שהשומן . עט״ז דעת רש״י באין מרסקין שבת כ״א ב׳ דבורא המים ומשום סרך מלאכה ומשמע לרסק
לכוס אפשר כיון שאין בעין שרי וי״א דדמי לפירות העומדין למשקין ובתוך הכוס לא גזרו דממילא הוא
ולר״ן אף ממילא אסור דדמי ממש למשקין מפירות שאף יצאו מעצמן אסורים ול״ד לשלג ממילא שרי .
ולמאן דאמר משום נולד אף בחמה אסור ומ״ש בט״ז אף בחמה אסור לכאורה שרי י״ל למאן דמתיר ומיהו
קרח י״ל אף למאן דאוסר בשומן אפשר מודה בקרח דשרי בחמה ואי״ה שם יבואר ועב״י כאן ובר״ן בזה
והרמב״ן מיקל ביותר דבשומן אף לרסק ביד ובעין שרי דתמיד אוכל הוא משא״כ שלג כשמרסק ביד כבורא
מים הוא עי׳ בר״ן ועמ״ש במ״א אות מ״ב : כב אבל . עט״ז ברא״ש ושם כ׳ שהסימנין צריך הרבה בישול אף
בלא למר עמ״ש בסי׳ רנ״ב בזה : כג אף בקדירה . עט״ז עמ״א אות מ״ד עמ״ש ברנ״ב וכר״מ ז״ל מעכין
מגים וכללו של דבר שלא נתבשל כ״ל רק כמאב״ד דיש בישול מ״ה עס״ד אסור להוציא אף במגרפה מקדירה
להוה מגים בכ״ר שהוסר מאש ומקרב הבישול משא״כ בנתבשל כ״ל להוציא מותר אבל להגים ולהפוך בו אסור
מדרבנן ואבל האש י״א דחייב מ״ה אף בנתבשל כ״ל עמ״א מ״ב : כד בעודו . עט״ז וכ״כ המ״א אות מ״ה
ואפי׳ מונח על הטבלי״ר או בקערה בגוש י״א דהוה מבשל עמ״ש בפריי לי״ד בזה . ודיעבד יש לסמוך אהר״ב
בי״ד דמשמע דמתיר אפי׳ גוש וגם י״ל דמפליט ומבליע לא מבשל אבל בהוציאו עם הכפוד וודאי כ״ז
שיס״ב כ״ר הוא ומבשל ואם טחו בשום אוסר כ״ל בכחוש שאין בו סרך שומן ובשמן עד ס׳ ולא יותר
דאינו מינו הוא ולא מיתקן המאכל בכך ועי״ד סי׳ ק״ה מדיני׳ אלו . בש״ך שם אות י״ו ול״ח דג״כ דרבנן
ומיהו אם אווז שמינה י״ל דמפטם בלא״ה עכ״פ ושם הארכנו :

שיט א לאכול . עט״ז אףהמחב׳ מודה דלא לבד ל״ד אלא באותו סעודה מיקרי לאלתר ודוק׳ לבו ביום
אסור עיין שבת ע״ד ע״א ודיו׳מ״ש על אביי תמהו עליו דכי מותר לאפות ולבשל בו ביום ולע״ד אינו
קושיא דעולא דאמר בורר לבו ביום ולמחר חייב חטאת ושם בורר בנפה ובכברה שפיר פריך וכי מותר
לאפות ביום ואף לאלתר חייב בנפה.משא״כ רבי יוסף אמר בורר ביד ובקנון לא יברור ובנפה חייב ועי״ז
אמר אח״כ אביי בורר לאלתר והיינו ביד דבנפה לאלתר ממש נמי חייב כמ״ש התו׳ פ״ד א׳ ד״ה והתני׳
וכדבעינן למימ׳ לקמן אי״ה.ולבו ביום ביד נעש״ה כאוצר ואמאי לא בו ביום ביד פטור ואביי ולמחר
חייב חטאת דבנפה וודאי חייב בו ביום וכי מותר כו׳ אבל מלאכה היא כפירש״י משא״כ ביד ועי״ז תי׳
דע״כ בו ביום חייב ביד דאל״כ בורר לאלתר ביד פשיט׳ דהוה גזירה לגזירה.ומ״מ קשה דלאלתר היינו
קודם סעודה שעה מה לאותה סעודה וודאי אלטריך לאשמעינן דשרי לכתחלה : והוי יודע בקנוןותמחוי
לברור פחות כגרוגרת הלי שיעור אסור אטו נפה וכברה דח״ש אף בשבת הוה מ״ה לא מדרבנן דליה י
גזירה לגזירה ועשר״י שם ד״ה וכי מותר לאפות דח״ש אסור מ״ה יע״ש.ואני העני תמה מ״ש בשו״ת ח״צ
סי׳ פ״ו דנראה דספוקי מספקא ליה אי ח״ש אסור מ״ה בשבת די״ל דווקא במ״א (ובמ״א כתבנו דיש
תבלין לזה אם נאמ׳ חזי לאיצטרופי כזית כא״פ) והלא מבואר כאן כן עמ״ש בפתיחה כוללת ואי״ש
בפתיחה לה״ש יבוא׳ עוד.ועי״ז אני או׳ באולי ליישב הא דפרידוכי מותר לאפות פחות מכשיעו׳ולא הזכיר
בישול ולעיל הזכיר וכי מותר לאפות ולבשל לבו ביום מפני שי״ל דפחות מכשיעו׳ יציר דמותר לבשל בשבת
כמו שאגיד כשיש לו חולה ומרבה לבריא פחות מכשיעו׳ קודם שיתנעל האש בקדירה למ״ד דרבנן בח״ש
הוה גזירה לגזירה עסי׳ שי״ח במ״א ו׳ וב״י שם אסכא׳ דח״ש בשבת דרבנן מש״ה פריך מאופה ולא מוקי לה
בקנון ותמחוי דפחות מכשיעו׳ מותר וכשיעו׳ פטור ונפה חייב דמידי קנוןותמחוי תנן ואין להאריך :
ב גדולות.עט״ז דעתו לאיסו׳במין א׳ גדולות מקטנות וכ״ש שוין ומהם ממולאים וכדומה. ועי׳ לקמן בט״ז
אות י״ב חלמון וחלבון ובמ״א אות ט״ז ואי״ה שם יבוא׳ ועסי׳ תק״ד מ״א ע׳ פירורי מלח מקמח הנטחנשה
כב׳ מינים.ואפשר דשם א״א לעשות עיגולים בשים חתיכות נשות.והנה מ״ש הט״ז דרבות׳נקיט י״ל גדולו׳
וקטנות ג״כ ניכרים הרבה ומיהו בשוין כו׳וגסדהיל״ל רבותא כח דהיתר׳דלאלתר אףבמין א׳ מותר ומ״ש
בפסולת מאוכל במינא׳קשה קלת דודאי הפסולת אין ראוי כלל ומה שייך מינא׳ בזה עמ״א אות ג׳ ומ״ש
שכ״מ מפיר״ח שבת ע״ד א׳ ד״ה היו כו׳ ועי׳תה״ד כ״ז משמע ממנת אותו קאי אמינלא במין א׳ יע״ש.
ואפשר שמדא״ג״ם התו׳וכ״מ בירו׳ ושם נא׳ על דעתיה דחזקי׳ רמונים בגו רמונים חייב עא״ר ז׳ול״ע.
ומדברי התו׳ שכתבו דבורר אותו שאינוחפץעתה משמע אףכה״ג לאלתר מות׳ועמ״א ד׳ מדלא כ׳שבורר
אותו שרוצה לאכול עתה ומניח השני כמ״ש רמ״א. ומ״ש דאפי׳ שוין מתיר התה״ד ברוצה לברור א׳
מא׳ היינו שרוצה לברור היפיםיותר.ומ״מ הרב השמיענו גדולות מקטנות דדרךלהניח הגדולו׳על סעודה
ג׳ וקטנים בסעודה אחרית שאכל ושעד שאר מאכלים בורר הגדולים ול״ת זה חמור פסולת מאוכל נמי
שרי אפי׳ מסעודה לסעודה וכה״ג בב׳מיני דגים מסעודה לסעודה אסו׳לא בפ״א עמ״א אות ו׳ יע״ש .
ומפני שיש בכאןעיון עמוק בסוגיא דשבת ויש לי הרהורי דברים אמרתי לפרטם פה : דע דרש״י ל״ג
שני מיני בברייתא ובמחלוקת ר״י ור״א משמע דגרים וצריך טעם ולכאורה ב׳ מיני אוכלין א׳ לאלתר
וא׳ לאחר זמןאסיר לברור מה שלאחר זמן הא שניס לאחר זמןשרי דהי אוכל והי פסולת ומ״ש המחב׳
בס״ג והוא ל׳ הר״מ ז״ל בורר להניח לאחר זמןחייב י״ל ה״פ אם בירךוהניח אותו שאינחפץלאכול עתה
חייב.ואם שאינכלי׳ משמע כני״ל שמניח לאחר זמןוהשני אינרוצה לאכול היום כ״א למחר או כלל לא ודאי
כפסולת יחשב וז״ש התו׳שם ד״ה היו דאותו שאינרוצה לאכול והשמיטו תיבת עת״ה וברא״ש יש אלא לפי
ביאו׳ הברייתא היטב ולבו ביוםלא יברור והשני אין רוצה בו כלל או דאי גרס ב׳מיני אוכלין י״ל ברייתי׳
בפשיטו׳בורר ואוכל בורר ומניח כהדדי ר״ל בורר א׳ לעצמו ומין הב׳לאורחים וליכא כאן ברירה כלל
דהי אוכל והי פסולת ואפשר בכה״ג אףשסוגא מיןהב׳ כיון דמסובין אחרים כולהי אוכלא הוה ולא יברו׳
מין א׳ והניח הב׳ואם בירר כו׳ לכנל״ג רש״י כן.ול״ע לדינא.גם ב׳ מיני אוכלין ורוצה לאכול שתיהןבאותה

סעודה בנפה מהו דאפשר אוכל מפסולת בנפה חייב לאלתר לא ב׳ מיני אוכלין ואת״ל חייב מינא׳ יש בו גדולים קטנים בכמותן בנפה מהו. והנה תפוחים מתוקים וחמוצים את״ל מין א׳ ממש הוה אפ״ה כל שסונא חמוצים פסולת מקרי לגבי דידיה ואסו׳ באופנים המוזכרים שאבל אם אחרים מסובים שאוהבים חמוצים י״ל דשרי לברור חמוצים ממתוקים. אם בירר לאלתר ואח״כ נמלך והשה״ה לסעודת בין ערבים לא צריך למיעבד הכיונא חיוב חטאת למפרע יראה לא דמלאכת מחשבת אסרה תורה ועב״י ולבוש : המחב׳ בס״א ואם בירר והניח לאכול לאלת׳ מות׳ ובס״ג בירר לכתחלה אפש׳ לחלק בין לאלת׳ באותה סעודה שמיסב בה ובין מיד ממש והנראה שאינו כן שהרי הר״ב אין א׳ כן בס״א ולכמות׳ הירק לאותה סעודה ואף לכתחלה ול״ג מפני מראית עין אטו יברו׳ לסעודה שלאחריה : קשיא לי במ״ש המ״מ פ״א משביתת עשור הביאו המ״א אות ד״ה דפסולת הנאכל ע״י הדחק בשבת שבות אע״ג ב׳ מינים הוה בורר מין א׳ לא א״כ מבוא׳ כהרב בהגה וכתה״ד דמינא׳ לא הוה בורר אף שאינו נאכל כ״א ע״י הדחק כ״ש מה שרוצה לאכול אח״כ. והתה״ד למה לא הביא ראיה ממ״ש המ״מ. וכ״ת התם לאו לאלת׳ כ״א למוצאי י״ה ומש״ה בשבת שבות להי מנייהו אוכל דא״כ ב׳ מינינהו יע״ש . ומדברי המ״מ למדתי תפוחים חמוצים ומתוקים אם הם מינא׳ עשי׳ רכ״ה א״כ ודאי אף שסונא חמוצים מ״מ נאכלים ע״י הדחק מקרי ולית חיוב חטאת ולענין שבות תלוי במחלוק׳ המ״א וא״ר עמ״א אות ג׳ : והוי יודע דב׳ מיני דגים דאסו׳ לאו ודאי אלא מספק שכ״כ בתה״ד שהוא מאד נגד סברת הלב ב׳ מינים נפרדים ניכרים שיהא שייך ברירה דל׳ המרדכי ב׳ מינים מעורבים (וא״י גם לי הר״מ ז״ל כן העתיקו המחב׳ בס״ג מעורבים) אלא דא״א להקל בלי ראיה הרי מידי ספיקי׳ לא נפקי׳ נ״מ דאינו פסול לעדות מ״ה כה״ג דספק הוא דלא מקרי רשע כיון דלית ביה מיתה בידי אדם כו׳ ואפשר מפסל מספק עכ״פ וצ״ע. ולענין אם בירר ב׳ מיני דגים ניכרים צ״ע וי״ל דמות׳ דיעבד דספק דרבנן לקולא עסי׳ ש״ח ס״א והיינו מזיד לא שוגג יע״ש : ג ואפי׳. עט״ז הביא דברי הטו׳ אבל בש״ע משמע דפסולת מרובה מקילין ובורר האוכל לאלת׳ ולא בטל לגבי אוכל שהרי בתק״י מתיר אפילו בי״ט כ״ש בשבת וצ״ע מ״ש בב״ח בזה יע״ש ומ״ש ולוזים כו׳ עסי׳ תק״י בט״ז ומ״א אות ג״ד דלנידון אין נ״מ בזה וקליפתן פסולת הוה ואסו׳ לגרו׳ הקליפה מאוכל ביד לאלת׳ יע״ש . עוד הביא דברי הב״י בלדק הב״י בשניהם ומ״מ לענין דינא ודאי הוא כמ״ש הב״י דמות׳ אחר הברירה ליתן אפי׳ לנפה וכברה אף בשבת כל שהברירה ביד לאלת׳. וטלטול נפה וכברה אף בשבת וי״ט לצורך גופו או מקומו שרי ככל כלים שמלאכתו לאיסו׳ כבסי׳ ש״ח יע״ש : הא דאסור לברור הפסולת מאוכל אפי׳ לאכול מיד דרך ברירה הא להסיר עליו המעופשין מירק בסכין זהו לאו דרך ברירה רק לתקן המאכל ועי׳ מ״מ פ״א מה׳ שביתת עשור י״ל קניבת ירק כה״ג מיירי עליו העליוני׳ שע״ג הייבטל קרויט ושלאטין. במ״א אות א׳ כתבנו דאם בירר המאכל נאסר דאיתעביד איסורא ויראה׳ אף בירר פסולת מאוכל כ״ש ואם ע״י הפסולי׳ ראוי לאכול הדחק ורוצה עתה לברור הפסולי׳ ולהניח הטוב אחר זמן ודאי שרי לברר הפסולת שרוצה שאסור עתה לאכול ואפשר לברור המאכל שרוצ׳ להניח אחר זמן ומיהו זה טעות דאוכל מאוכל לאו ברירה במין א׳ רק להט״ז אות ב׳ י״ל שזה אסור : ד ולכן. עט״ז הר״ב פוסק כדיעה א׳ לדינא אלא דטוב להחמיר היכא דאפשר לאכול כקבלי פירוק ומש״ה בתק״י לא הגיה כלום שיש מחמירין כאן כילד מולל מ״ט בעי שינוי עמ״א שם אות א׳ אלא דעיקר כדיעה א׳ ועב״ח כאן ומש״ה כתב הט״ז ז״ל דבקטניו׳ לא מבעיא אם עדיין מחוברין בשרביטין במקום גדילתן דהוה מפרק (אם הם סתומים כדבעי׳ למימר לקמן אי״ה) אלא אפי׳ כבר נתקן (מענין ניתוק) ממקום גדילתן ועדיין מונחים בשרביטין סתומים הוה מפרק ואסור ליש מחמירין אלא מה שרוצה לאכול מיד אז סומכין אדיעה א׳ ועסי׳ שי״ו ט״ו אות כ׳ ומשם נלמוד דמפרק לא הוה ממקום גידולו כשהוא בגלוי שהרי רי״ו למדה שם מחולין קכ״ז ב׳ וקכ״ח דנפסח ואינו יכול לחיות הוה תלוש ומ״מ דלמא מפרק הוה אלמא בגלוי אינו מפרק רק כשהוא בתוך כיסוי דרך גידולו יהי׳ מחובר בם או לאו ועא״ר אות י״א וא״כ כשהשרביט פתוח אפילו נתקן שרי ואף כשיבש השרביט דהוה מפרק להמ״א אי כה״ג בגלוי לית מפרק וכדכתיבנא וערש״י שבת ע״ד ולחשוב כותש מפרק מלגוש הוא ולענין ברירה תליא במחלוקת הט״ז והר״ב באות ב׳ במינא׳ אי שייך ברירה אבל ביבש השרביט ודאי יש ברירה ועתו״ס פי׳ בע״א ול״נ כמ״ש : מ״ש המחבר בס״ז ולא בשתי ידיו הוא דעת הר״מ ז״ל כפי מ״ש המ״מ פכ״א ולפ״ז ל״מ מיד ליד חברתה אסור אפי׳ לקבל בשתי ידיו כא׳ וליתן בשניהם ולנפח אסור רק בידו א׳ ומיד ליד ממקום למקום ביד אחת אבל הטור סובר מיד ליד נמי שרי ועי׳ לבוש כאן ומ״א ועב״י : ה אין שורין. עט״ז עמ״א ט׳ דתרווייהו אסורין שורה להציף הפסולו׳ או להסיר ע״י שריה הפסולת ממנו היינו קליפתן ומ״ש בש״ע דהוה כבורר כ״ה בטור ולשון רש״י דהוה ליה בורר ואפשר חיוב חטאת ליכא דכלאחר יד הוא ועי׳ לבוש בנפה מותר ליתן ולא חיישינן שמא יברור דאין דרך לברור כרשינן בנפה והוה גזירה לגזיר׳ ומשמע דבר דדרכו בכך אסור ליתן בנפה וצ״ע. ואני הטני שואל שאלה קטנה והיא אם הא דבורר ביד לאכול לאלתר שרי כבס״א (שאין דרך בוררים בכך כפרש״י שבת ע״ד וכן מחתך ירק בסי׳ שכ״א סי״ב) אם דוקא לאדם או אף לבהמה שרי כה״ג. ואם שולה במים שיציף המאכל והעפר למטה אם יציף הפסול׳ למעלה ורוצ׳ לאכול מיד האוכל אם שרי כמו בס״א וכנ׳ שאלה א״י״ל ממ״ש המ״א סכ״א ע״ו מחתך לתרנגולי׳ שרי ר״ן ולא למדה אלא מבורר ש״מ בורר לבהמה לאכלה מיד שרי. ושאלה שנייה י״ל דכיון דנברר בפ״א הפסול׳ ואוכל בשוה כבורר פסול׳ מתוך אוכל דמי ואסור כבס״ד ואפשר חייב חטאת כפירש״י דהוה בורר ואי״ה בסכ״ז סי״ב יבואר עוד : ו או. עט״ז כבאות ח׳ עב״י בשם הר״ן ג׳ חילוקים היכא דרובא לא קפדי כלל רק משמר שיהא ביותר צלול וכדומה אז שרי במשמרת והיכא דרובא קפדי ואפשר לשתו׳ ע״י הדחק משמר׳ אסור שודר מותר היכא דליכא לי׳ בין והיכא דלא משתתי כלל אף שודר אסור ומשמע למי שהוא איסטנים וא״א למשתי הכי היכא שיש בו קסמין וכדומה אפשר אף דרובא לא קפדי כלל לא אמרינן בטלה דעתו ולדידי׳ אסור דהוה בורר כו׳ ול״ע : והוי יודע שהמשמר במשמר׳ יש בו חיוב חטאת עפ״י אופנים המבוארי׳ בפוסקים ובשודרין אינו חיוב חטאת כ״א פטור אבל אסור עפ״י הדרכים שיתבאר בעזה״י באות ח׳. ואמנם טעם משמר כ׳ הטור משום בורר אבל הר״מ ז״ל פ״ח מה״ש הי״א בורר ומרקד כרבה וכדפרש״י שבת קל״ח א׳ עב״י ויש כ״מ משמר ביד או בשודר לבאוש מיד אי משום בורר י״ל דשרי כבס״א ול״ד לקונדיותר יש לטעו׳ אטו נפה משודר למשמרת ומטעם מרקד י״ל דאסורי׳ ועב״י כי דאין נ״מ וצ״ע : ז ויין. עט״ז ובסי׳ ש״ך (ט״ס ק״כ) אות י״ב האריך ושים לחלק בויין לבן שייך כבוש לא ביין אדום וכדומה ואי״ה שם יבואר : ח ואם. עט״ז לדיעה א׳ שהוא הטור וכפי׳ הר״ן עכורים ורובא דאינשי לא קפדי הוה כמו צלולים ושרי במשמרת וה״ה יין מגתו שרי במשמר׳ כרשב״ג שבת קל״ט ב׳ ואם רובא קפדי ומ״מ ע״י הדחק משתתי אסור במשמר׳ ומותר בשודרין ואי לא משתתי ע״י הדחק לרוב ב״א בשודר נמי אסור ולהרמב״ם מים צלולים במשמר׳ כלל לא וזעירי דאמר מים צלולים במשמר״ת ל״ד אלא כלומר לשמר ולסננו הוא בשודר דוקא ורשב״ג נמי משמר׳ היינו לשמר בשודר הא עכורים קלת אסור בשודר אע״ג דמשתתי ע״י הדחק אסור ויין מגתו דשרי בשודר להר״מ הטעם דהוה כגופא׳ כמ״ש בפ״ח הי״ד. ומדלא אמר הטעם כפשוטו דרובא דאינשי שתי הכי כמו להר״ן ובשודר עכ״פ מותר ש״מ לכאורה דסובר הר״מ ז״ל אף דרובא שתי כך אסור אף בשודר ולא שרי אלא יין ומים צלולים שיהא צלול ביותר ומש״ה נתן טעם ליין מגתו שהוא גופא׳ שעדיין לא נפרש וצ״ע ואי״ה באות ט׳ יבואר עוד : ט ולהרמב״ם. עט״ז פירש דברי הר״מ ז״ל פ״ח הי״ד באופן זה דזעירי דאמר מים צלולים במשמר״ת מותר כפשטיה הא עכורים לא היינו דוקא צלולים ביותר והכל שתי כך רק רוצה להפריש קסמין שנפל שרי במשמר׳ הא עכורים קלת אף דרובא דאינשי שתי כך אסור במשמרת ובשודרין שרי וז״ש בשודרין שיהיו צלולים ביותר דהכ״ל שתי כך ופריך מרשב״ג דיין עם שמרים שרי במשמרת ומשני בין הגתות דהכל גופא׳ יהא באין גוף א׳ שכבר נפרשו השמרי׳ מיין אף דרובא שתי כך אסור במשמר׳ והנה המחבר שסיים יין מגתו מותר בשודר הוא לדעת הרמב״ם הא לט״ז יין מגתו אף במשמר שרי דסובר משמר״ת האמור בזעירי ורשב״ג בדווקא הוא דאל״כ לא מקשה מזעירי לרשב״ג והר״מ ז״ל גופא כ״כ בפ״ח ה״ד דיין מגתו בשודרין שרי משמע במשמר׳ אסור א״כ בהכרח דמשמרת דזעירי נמי ל״ד אלא לשמר בשודר וצ״ע בזה. עמ״ש אי״ה באות יו״ד : י ויין מגתו. עט״ז לי הטני יש בכאן קצת קושיא ולמאן קאמר לה ז״ל לדיעה א׳ אף במשמרת שרי כל שרובא משתתין כדו להרמב״ם כל שנפרש ואין גופא׳ אסור בשודר כ״א יין שעדיין לא נפרש וגוף א׳ שרי בשודר דוקא ולא במשמרת וכדכתיבנא באות ט׳ : אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי לפורטם פה : בשבת קל״ח א׳ שימר חייב חטאת ופריך לר״א מותר כו׳ ומה קושיא מתניי׳ לאו בשימ״ר שמרים כ״א דראוי ע״י הדחק לר״א שרי במשמר׳ ולרבנן פטור אבל אסור ושימר דאין ראוי כלל במשמר׳ חייב חטאת. ולהר״מ אם נאמר ברובא שתי אפ״ה במשמר׳ חייב חטאת ובשודר שרי כה״ג פריך שפיר ועב״ח מזה ואין להאריך ובמשנה קל״ט מים ע״ג שמרים שיצולו פי׳ הרע״ב שיזוב ויצא משמע שיש בשמרים יין וא״א לזוב מחמת שהם עבים ביותר נותנים ויזובו המים עם היין וקשה דהוה נותן לבורר ואפש׳ משום זה פי׳ הלבוש דרוצה בשמרים שלא יהיו עם קמחים (דדוך הוא שיהיו שמרים בלי יין מעלין קמחים) וכה״ג לאו בורר הוא פסולת מפסולת ואע״ג דכ׳ הט״ז באות י״ב חפיפא חייב משום בורר וי״ל דהתם הגבות אין ראוין לו כלל הוה כבורר פסולת מעוב שבו משא״כ קמחים משמרים דאפשר להשתמש עם קמחים ועא״ר ולמ״ש א״ש ושם בגמ׳ זעירי כו׳ אבל עכורים לא מתיבי מרשב״ג הא רשב״ג חולק אמשנה דחולין ואמשנה יין בסודרים הא משמרת לא י״ל די״ל רשב״ג מיירי ביכול לשתות ע״י הדחק ומש״ה אמר טורד (מערב אדם טרוד מעורב במחשבות ואין דעתו לצולה) חביות עם שמרים חביות שלש עם מעט שמרים שלה דראוי ע״י הדחק שרי במשמרת ומתני׳ ריש תולין בא״א ע״י הדחק וחייב חטאת הא ע״י הדחק שרי (ומ״ש המ״מ בפ״א מש״ע ע״י הדחק שבות היינו במסקנא כו׳) משא״כ לזעירי דוקא צלולין הא עכורים ע״י הדחק במשמרת אסור קשה מיין ומשני בין הגיתות רובא שתי כך ולהר״מ היה קשה זה לכן מפרש משמרת דזעירי ורשב״ג סודרין ופריך עכורים בסודר אסו׳ מרשב״ג ומשני בין הגיתות ועל״מ ואין להאריך. ואי״ה במ״א יבואר עוד יע״ש : יא משום. עט״ז לרש״י וטור שבת קל״ט ב׳ בכיפה שלא יגביה טפח מקרקעות הכלי משום אהל וסודר שלא יעשה גומא כעובדין דחול או שחיט כך פרש״י ז״ל ויש קולא בכיפה כשאין מכסה כל הכלי או שאין הכלי רחב טפח שרי ולר״ן בסודר גם כן משום שינוי (כדמשמע שם בר״ן מדכ׳ בסודר הוה שינוי שאין עושה גומא) וככיפה חומר׳ אף שאין מכסה כל הכלי אסור כשגבוה טפח משום דבעי שינוי וע״ז כ׳ הט״ז כשמגביה הוה שינוי אף לר״ן כשאוחז בידו ומיהו נ״מ כשאין הכלי רחב טפח באפש׳ ועסי׳ שמ״ו אות י״א במיוחד לכך ל״ש אהל וגם שמא יסחוט ל״ש במיוחד כבסי׳ ש״ך סט״ו יע״ש ועמ״א אות י״ג והציון בט״ז ומ״א גרסם הטעות בסודרין ול״ל בכיפה מלרית פי׳ הר״ן משום שינוי דאי משום אהל למה אמר בגמ׳ בגד סתמא ובלבד שלא יעשה גומא ולא אמר ג״כ שלא יגביה ש״מ תרווייהו משום שינוי והט״ז תי׳ דבגד שסיגא הוא דמיירי בפוגא דכובא וא״ל שלא יגביה משא״כ כפיפה צריך אכולה שלא יפול מש״ה הזהיר שלא יגביה טפח כו׳ : יב שבחאמון. עט״ז הוכיח מ״ש לעיל אות ב׳ דבמין א׳

כל שאין קיימ׳ לעולם ואין אומן מותר לכתחלה אף שהוא ליתים הרבה דלא מחלק פרק עשירי שם כ״א בין אומן וקיימ׳ יע״ש (עט״ז א׳) וא״כ קשי׳ ליה דלמה התירו משום מצוה תיפוק ליה דיחשוב שלא יתקיים לעולם ש״מ דאיירי דא״א כ״א לעשות של אומן דאז אסו׳ להר״מ מש״ה התירו במצוה . ואמנם להרא״ש וטור קשה דמשמע לדידהו כל שאין קיימ׳ אף אומן פטור ומותר וכדבעי׳ למימר לקמן אי״ה באות ה׳ א״כ קשה יחשוב להתירו באותו יום ושרי לכתחלה אף באומן ובלאו מצוה שרי וי״ל דקושר בליל שבת לידע שיעור מקוה וכדומה צריך קנה ארוך וביום השבת לא יתיר אותו שצריך כל יום השבת לידע שיעור מקוה והוה יותר מכ״ד שעות באפש׳ או דאין להתיר ביום השבת דמשום מצוה התירו לקשור ובהתרה א״צ מצוה אבל קשה לי״א דפחות מז׳ ימים שרי לכתחלה כבאות ב׳ לטור קשה סוגיא דגמרא לאיזה צורך התירו במצוה וצ״ע : (ד) דאין׳ עמ״א דוקא קשר הדק היטב א״א בקיאין הא לא״ה אנו בקיאין והיינו להר״מ ז״ל דאומן לחוד פטור ואסו׳ הא לטור ורא״ש כל שאין קיימא ביומו עכ״פ אף אומן שרי כבאות ה׳ וכ״ת להר״מ ספק דרבנן לקולא י״ל ספק ידיעה לא מקרי ספק עי״ד תו״ה סי׳ ק״ו ובפ״ש אות י״א כתב דזה לרא״ש ולשיטתיה של רא״ש באומן לחוד חייב חטאת ובקיימא לחוד ג״כ ובאות ה׳ אי״ה יבואר דאינו כן · (ה) וה״ה להתירו השיג על פ״ש באות י״א ואות ד׳ בתרתי דלהר״מ אסו׳ מחמת ספק חסרון ידיעה ולהרא״ש לא זו דאומן ואין קיימא ביומו דפטור אף מות׳ לכתחלה ובגמרא קי״ב דנקיט בדטייעי כו׳ דקטרי איכ״הו ואין קיימין פטור ואסו׳ ה״ה אושפכי פטור ואסו׳ כה״ג כל שאין מתירו ליומו או לשבעה אלא אורחא הוא דאומן עוש׳ לקיום וחייב ועיין פ״ש הביא דברי הרא״ש ז״ל והשמיט בדטייעי ב׳ תיבות דקש״רי אושפכ״י ופ״ז קשה ליה למה בדהומרתא הביא מלת איכ״הו אבל בגי׳ שלנו ברא״ש כמו בגמרא וז״ש המ״א ובגמר״א והבן זה עמ״ש אי״ה באות ו׳ . (ו) לא. עמ״א ולמ״ש הפ״ש לרא״ש באומן לחוד יש חיוב חטאת י״ל דאסור עפ״י הדין ומ״מ מדברי הט״ז משמע הכל תלוי בקיימא לחוד ואומן לא מעלה ולא מוריד כנ״ל בזה : שאלה מי שנפסק א׳ מציצותיו ואין לו בגד לכבוד השבת לצאת לרה״ר כ״א זה אי שרי להתיר הציצית הנה למ״ש בפ״ש אות ו׳ שיש מחלוקת להרא״ש מתיר שלא ע״י לקשור שרי מ״ה כ״א דרבנן י״ל שרי וכ״ש להתיר שלא שיהא קלת ענף עיין ה׳ ציצית ולהר״מ פרק עשירי משמע דמתיר לחוד חייב אסור במקום מצוה : מריש הוה קשיא לי למה כשאין לו ציצית אסור להטיל בשבת דקשר עליון ד״ת וחייב משום קושר אמאי יחשוב שלמ״ש יתיר מיד ופטור אבל אסור במקום מצוה ג״ג וכ״ש כ״ה דוחה דרבנן עסי׳ י״ג א״כ מי שאין לו ציצית יעשה כו׳ וי״ל כל שלפעמים מבטלו כי כן הדרך אסור מ״ה ואי״ה בסוף הסי׳ יבואר עוד . וכ״ה בלא״ה י״ל ילבוש כך עסי׳ י״ג : (ז) נשמטו . עמ״א בתו׳ ורא״ש במה טומנין דף מ״ח א׳ ד״ה הא כיון דעתיקינהא חדתי אסור אף בלא טורח דמתקן מנא ועט״ז אות ד״ה ובמ״א אות ט׳ מזה : (ח) שלא · עמ״א בשם״א בהג״ה קשר א׳ בראש החוט חייב בשם סמ״ג ואיכא למיגזר שמא יתקע כו׳ : (ט) צריך טורח · עמ״א ובט״ז אות ד׳ והנה בחדש אף באין טורח אסור דמשוי מנא באם מבטל שם כבאות ז״ין וכישן בטורח י״ל דמתקן מנא כמ״ש בט״ז ד׳ וי״ל אף באין מבטל שם כה״ג בטורח הוה מתקן מנא ובחדש באין טורח אז בעינן מבטל שם ולמ״א משמע הטעם דאסור לטרוח בשבת וכ״מ ע״י מכו״ס באין צריך לו כ״כ הרבה למ״ד מתקן מנא אסור שבות דשבות באין צורך הרבה כבסי׳ ש״ז ס״ה יע״ש ואם מפני טורח י״ל דשרי ע״י עכו״ם וצ״ע : (י) אין . עמ״א בע״ש הביא ראיה מר״מ פרק עשירי ה״י דקורע בחמתו חייב אע״ג דלאו לתפור כל שאין מקלקל אע״ג דלא לתפור חייב הוא ה״ה פותח בית הצואר למה לא חייב משום קורע לחוד דמתקן הוא ובחדושינו שבת דף מ״ח כתבנו מזה ועמ״א אות י״א ואי״ה שם יבואר עוד : (יא) שחזר . עמ״א בכ״מ פרק עשירי מה״ש ה״י משמע כל שתפרו האומן ופותח חיובא נמי איכא משום מכה בפטיש אבל משום קורע כה״ג לא אף דהוה מתקן מ״מ י״ל לא הוה דומיא דמשכן שקורעין בירועה גופא משא״כ זה : (יב) דלי. עמ״א השיג על ע״ש באות ח״י דכתב דמיירי במעשה אומן דאל״כ דגרדי אתו דעלמא הוה גזירה לגזירה יע״ש דא״כ במשיחה אמאי שרי באומן פטור אבל אסור הוה להר״מ ואמר כמ״ש ס״א בהג״ה לרמוז דהרב לשיטת הר״מ אמרה דלא כע״ש עמ״א אות ה׳ ומלינו שלפעמים גוזרין כל שהיכא גזירה קרובה כו׳ : (יג) בחבל. עמ״א דאף דגרדי אסו׳ אטו דעלמא שבת עיין אות הקדוש : (יד) אינו . עמ״א עב״י ובאר הגולה אות ך׳ מ״מ פ״י מה״ש בשם התו׳ ועיין שבת קי״ג א׳ : (טו) נוהגים . עמ״א ועט״ז ז״ין ובו ביום באומן אסו׳ ועניבה אף מעשה אומן לא מקרי מעשה אומן ומש״ה שרי הא אין עשוי להתירו בו ביום עכ״פ איסורא איכא כשיש קשר א׳ למטה : (טז) בשני . עמ״א ועב״י : (יז) של . עמ״א תו׳ שבת קי״ג א׳ ד״ה התם דל״ש לא גזור והנה למ״ש הפ״ש אות ח״י וי״ט ועמ״א אות י״ב י״ל דלא קשה קושי׳ התו׳ שם דלרבנן בפסקי׳ דלא מבטל ליה באומן נמי שרי דלא גזרו אטו מבטל דלא מבטל ליה וכי אסו׳ באומן לחוד היכא דיש לגזור אטו מבטל והוה איסור תורה כמו חבל דעלמא וקשירת פרה לאו מעשה אומן וצ״ע : (יח) דעלמא . עמ״א הראה לס״ו אות י״ו (ומתחיל ספיק ז״יין מטלטלין ובקצת דפוסי ס״ע חסר ס״ו) ועט״ז אות א׳ ובר״מ פ״י ה״ג משמע חבל דעלמא אסור בטלטול והמ״א שם כתב הטעם דעלמא יניח ראש א׳ והוה קשר קיימא דאסור לכתחלה אף בהדיוט ומיהו י״ל חבל דעלמא אסור בטלטול ואז הוכן מאתמול לכך אפ״ה אסור שיניח ראש א׳ והוה קיימא אבל בקשור ראש א׳ מותר בשבת שהוכן לכך וגם מסתמא יניח אותו שכבר קשור ולא זה שנקשר עתה כבאות י״ט : (יט) אבל . עמ״א דהוכן לכן מאתמול ליכא מוקצה עיין אות י״א ומסתמא יתיר הקשר של עתה ואין קיימ׳ ועמ״א אי דוקא מתיר באותו יום או כל פחות משבעה שרי לכתחלה ומ״ש הע״ש לא עיין בסי״ד ס״ט שם מבואר דינו דהיתר קשרי הספוד שרי להפקיע בשבת ועמ״ש אי״ה באות ד׳ מזה : (כ) מותר . עמ״א לענין ציצית בשבת לקשור ב׳ קשירות אסור וחייב חטאת דעשה דציצית אין דוחה עשה ול״ת דשבת בכרת וסקילה וכ״ת יקשור ע״מ להתי׳ במ״ש מיד י״ל כמ״ש אח״כ בשם כל בו אם נמלך לפעמים ומבטלו אסור אע״פ שאין דעתו להניחו שם ומיהו י״ל אסור אבל אין חייב חטאת כשדעתו שלא יניח שם לעולם ומ״מ כשאין לו בגד ללבוש בשבת כ״א ד׳ כנפות ואין בו ציצית לא נתיר לו משום כ״ה ודעתו ליטול אחר שבת מיד דבשבת יוכל ללבוש מפני כ״ה בלא ציצית כבסי׳ י״ג ואם נפסק ציציותיו ברה״ר למ״ד דיש רה״ר עתה אסו׳ להתירם רק ינתקם שם דמקלקל פטור אבל אסור וכ״ה דוחה ל״ת דבריהן ועיין סי״ד ס״ט ובמ״א אות י״ד וב״י סי׳ זה דפסיקת תלוש מקלקל היתר גמור הוא כ״ע דקורע שלא ע״מ לתפור בו תפירות מקלקל בתלוש ואפ״ה פטור אבל אסור וכ״ה בר״מ ז״ל פ״י ה״י הקורע להפסידה פטור ומשמע אבל אסור וסבור הייתי לומר דוקא אגד גדיים מותר ולא משמע כן ועסי׳ תק״ט ס״ד וה״ה בשבת שרי וכ״ג שלא יחתוך החוט היינו מתקנו למדה ודאי חייב חטאת בשבת ולוקה בי״ט אבל מקלקל בתלוש היתר גמור הוא והא דקורע להפסידה איסו׳ או בקורע בגד שמפסיד כלי או אף פחות מגפ״ג דלאו כלי הוא י״ל קורע כדי לתפור שתי תפירות דהוה מלאכה אלא שמקלקל פטור ואסור משא״כ קורע חוט א׳ לשתים היתר גמור הוא ולפ״ז בהולך ברה״ר ויש בו ציצית פסולים יכול לנתקן וצ״ע הביא דברי הר״מ ז״ל פ״י מה״ש ה״ח הפוסל חייב משום קושר הן מן החלק והוליס דלא כראב״ד הביאו המ״מ שם ה״כ דשל גמי ל״ש קשר קיימא אלא כל החבלים שייך בהו קשר עסמי׳ ש״ג אות ד׳ הקולע נימין חייב משום אורג להרמב״ם היינו נימין דקין דרך אריגה הוא משא״כ חבלים חוטים גסים ועבים אין אורג רק חייב משום קושר וצ״ע . ולענין ציצית פסולים לנתקן י״ל דהוה פ״מ לתקן ואסור ומתקן מנא הוא :

שיח (א) אסור עמ״א וכ״כ ע״ש בשם הרשב״א קפ״ה ועי״ד סי׳ קי״ג ס״ו ומשמע לכאורה ה״ה כאן מהני הגעלה עכ״פ דלית ביה עיקר מ״ה עמ״ש בפריי שם ומיהו צריך ששים נגד הבלוע דחמור מבישולי עכו״ם עי״ד סי׳ קי״ג מזה : (ב) למ״ש מיד. עמ״א עט״ז א׳ דהמחבר בתקט״ו ס״א משמע דסובר הטעם שלא יהנה כרש״י מדאוסר לכל ישראל ומתיר בליל שני עמ״א שם אות גד״ה אפ״ה פ״י ישראל ל״ש ולא גזרו רבנן שלא יהנה תוס׳ חולין ט״ו ד״ה מורי כו׳ יע״ש. ועי׳ עכו״ם חמור יותר דצריך כדי שיעשה למ״ש ומיהו אם בישל עכו״ם מים בשבת ונצטנן דלא נהנה כלל ממלאכת שבת י״ל דא״צ למ״ש כדי שיעשו שאף לטעם שלא יאמר לו דהא שותה צונן אבל בו ביום אסור לכ״ע דאיתעביד איסורא עסי׳ רנ״ג מזה. ומ״ש דאם מ״ש י״ט אסור משום הכנה כל י״ט עסי׳ תק״ז מגן אברהם אות ד׳ וס״ז ג׳ אם הוה הכנה מן התורה כה״ג ועתו׳ ריש ביצה ע״ב ד״ה והי׳ וכ״מ טובא לענין להוסיף בדרבנן עי״ד ל״ט בזה . ובתקי״ב שבת וי״ט הסמוכים ונולדה כו׳ ה״ה כאן . ואף בישול לחולה בשבת ומ״ש י״ט אסור לבריא י״ט ראשון דהכנה הוה עמ״א תקי״ג סי״ח. ודוקא דבר שאין נאכל כמות שהוא חי ובישל תפוחים ל״ע ומים חמין הוחמו בשבת אם נצטננו למ״ש י״ט ודאי ל״ש הכנה . עיין מ״ש בסמוך אי״ה. ומ״ש בי״ד כו׳ כ״כ הש״ך שם אות ט״ו דילוייר במזיד ולא ביאר כי י״ל בג׳ אנפי א׳ נתערב בשבת שמותר בו ביום לבשל ע״ז אמר דמיא לביכורים אע״פ שעדיין ביד ישראל חשיב דשיל״מ הואיל לכהן דשיל״מ : הפן הב׳ נתערב בשבת אי שרי למ״ש לבעלים הג׳ שנתערב דוקא למ״ש דלא חל כלל שום דשיל״מ מעולם עמ״ש בפריי לי״ד שם . והנה במ״ש י״ש ואם ימתין עד מי״ט יתקלקל המאכל י״ל אף בשוגג בו ביום מותר בביטול וכ״ת דימתין עד מ״ש י״ט דבשבת יש ב׳ איסורים נהנה ממלאכת שבת וקנסא ולמ״ש אזיל איסור נהנה בכ״ש ונשאר רק קנסא כעין מ״ש הנ״ל הביאותיו בפריי לי״ד בילת טריפה בי״ט דמ״מ דשיל״מ דחד איסורא אזיל הא בורכא ל״מ למ״ד הכנה כוז ד״ת א״כ אדרבה אם ימתין יהיה יותר איסור חמור ואף אם דרבנן מ״מ אין מרויח כלום ועדיין צ״ע. ומ״ש למי שנתבשל בשבילו י״ל דשרי דבי״ד ל״ט בב״י ב׳ תירוצים או דאמר לישראל לבשל דלא משמע לאינשי איסורא ב׳ פ״י עכו״ם וכאן ל״ש ב׳ תירוצים דאף דרבנן זהירי ולא ישמע ישראל ופ״י עכו״ם אין מרויח דימתין כ״ש. עמ״ש אות ז״יין אי״ה : (ג) ובשוגג. עמ״א שוכח משמע שוגג וצ״ע אונס חמור משוגג א״ר אות ה׳ : (ד) שחלה . עמ״א עב״י עוד טעם מהובר מדלא לקטן דחיכהו בידים משא״כ שוחט לא איתרמי ליה סכין יפה משא״כ מחובר אף פירות דעכו״ם אמרי׳ דהוה מוקצה מדלא ליוה לעכו״ם ללקוט מבע״י עב״י מזה. עט״ז ב׳ : (ה) חי. עמ״א דאסור למלוח בשבת והדחה בעי משום דם בעין ומותר להדיח בשבת כיון שרוצה לאכול עתה מיד : (ו) שמא. עמ״א ממרולת לשונו משמע דאקלמ״ד דרבנן אפ״ה איכא למגזר שמא ירבה בשבילו ולפ״ז אף בעשה מלאכה דרבנן לחולה שאין סכנה אסור לבריא שמא ירבה שהרי הר״ב אומר כן בהג״ה בישל ע״י עכו״ם אסור לבריא עיין ע״ש דלא כרשב״א שכ׳ דדרבנן הוה גזירה לגזירה ומיהו י״ל בעכו״ם דאיסור אמירה קיל טפי יש לגזור אף בדרבנן שמא ירבה בשבילו כו׳ : (ז) ואפי׳. עמ״א בשם ש״ך דל״ת דווקא בישראל לחולה לא בעי כ״ש כמ״ש הרשב״א הביאו הב״י אף לרש״י דל״ש שיהנה ממלאכת שבת בהיתר נעשה ושמא יאמר לו פ״א ישראל לא יעשה משא״כ פ״י עכו״ם יש חששא דקל בעיניו כבאות ב׳ קמ״ל דא״ל כ״ש כל שהעשיה היה בהיתר ואף לחולה שאין סכנה תי״ד קי״ג ט״ז ט״ו והנה מתו׳ גיטין ראיה דבש״ע לית כה״ג י״ל בדבר שאין עפש״מ או נאכל חי : שוב ראיתי מתו׳ אין ראיה כלל דבגיטין דף ח׳ ב׳ ד״ה אע״ג כתבו דע״י עכו״ם אסור להרבות היינו להחם חמין יע״ש. ואני תמה ממה שנרשם בש״ע בהג״ה תו׳ פ״ק דגיטין שם לענין להרבות וכ״ה בב״י אבל בר״ן מוכח שייך דשבת לסור עב״י בזה עט״ז ב׳ מזה : (ח) משום. עמ״א ושמא ירבה בשבילו בקדירה בעוקן א׳ אם נא׳ דמודה הרב בדרבנן דשרי י״ל זה דרבנן עט״ז ב׳ ומ״א ז״יין : ומ״ש הגדול בטל ברוב דלא ניכר מעולם״ש דשיל״מ

דומיא דגיגית בשו' ס"ך יע"ש: (ט) שאסור. עמ"א ודינו כבש"א ובתולדות חמה וחמי טבריא עסי' ש"ין כ"ק ו"יו כחמין שהוחמו בשבת משמע דינו כמבושל בתולדת אור: (י) להטמינה. עמ"א שבת ל"ט א' ומשנה שם בשביל שתלא"ה וכ"ה בטור ולרבה משום הטמנה קשה דאפי' נתבשל כ"ל נמי אסור עסי' רל"ז מזה ובש"ע השמיט שתלאה וברמ"ע פ"ט לא כ' להטמינה דע"ג חול נמי אסור כרבנן דרבי יוסי דאטו תולדת אור. ודברי הרא"ש דכ' לרבה אסור מבע"י מדין הטמנה אליבא דרבי יוסי הוא. וע"ג חול דאסור הוא לרב יוסף אליבא דרבי יוסי ולרבה שרי ע"ג חול ואם כן כמה השמיט הטור לרבה שרי ע"ג חול והטמנה אסור אפילו נתבשל כ"ל כבשו' רנ"ז כרבה וע"ז כ' המ"א דכ"ז לרבי יוסי אבל לרבנן ע"ג חול אסור אטו תולדות אור והטמנה ל"ד אלא מגולה מכל לד וקלת הטמינה ועיקר האיסור משום שתלאה אטו תולדת אור אע"ג דרואה שהוחם בחמה גזור אבל גג הוחם באויר י"ל דלא גזור כמו חמה עצמה ומ"מ יש להחמיר כ"ל פירוש דברי הב"ח ומ"א ועדיין ל"ע. ועיין לבוש כ' בחול משום הך גזירה וכ"ה כוונת המחבר והטמנה ל"ד כאמור. ומ"ש המ"א בשם הר"מ ור"א ז"ל פ"ט ה"ה משבת והשגת הר"א בהרמ"ך הובא בכ"מ שם דסובר כמאב"ד בשבת כביצה כ"ל הוה וי"א שאין חייב בו שוב משום בישול ועמ"א שם ה"ג ודברי רבי יוחנן במנחות דלאו הלכתא הוא דכמאב"ד מבושל גמור הוה לענין שבת בין להקל ולהחמיר ועא"ר כ' דהר"א בא לשלול דברי רש"י ול"ע דוודאי כוונתו להשיג על הר"מ ז"ל יע"ש ולדידן אין כ"מ דמשמע אף בישול דרבנן אסור בשוגג בו ביום לא לעולם. וכל שיש ספק פלוגתא אם הוה בישול או לאו בזה ספק דרבנן לקולא: ומ"ש המ"א בר"מ פ"ט ה"ו ופי"ב ה"א הקשה על המ"מ ועלח"מ שם ייחב כוונת המ"מ דהר"מ סובר כל שמעביר גחלת ממש חייב שתים מבשל ומעביר ולהר"א רק מבשל והמ"א סובר די"ל בין ע"י שמעשה גחלת ולא עד בכלל וכוונתו לרפה גוף קשה (ס"ס שריפת ול"ל שריפה) ומ"א גרס עד שנעשה גחלת ול"ע: (יא) יש. עמ"א בשסי' רנ"ג בהגה"ה דכל שיש בו משום בישול אסור בכל ענין ואף בשלו ע"י עכו"ם אסור כבש"א: (יב) עמ"א בכ"ר כ"ז שיס"ב אין בישול אחר בישול ואיס"ב אקבכ"ר יש בישול אחר בישול אם מחמם אח"כ שיס"ב ואם הורק לכ"ש אף יס"ב י"ל דיש בישול אחר בישול אם מניחו אח"כ בכ"ר וכדומה עסי' רנ"ג ואי"ה בט"ז אות ג' יבואר בזה: (יג) וי"א. עמ"א ובאות כ"ז י"ל דהמחבר קאמר שם מלטמק ויפה אסור לר"ה הא מור"ל תליא בפלוגתא ומ"מ כאן פסק בסתם להחמיר: (יד) מותר. עמ"א השיג על הב"ח במ"ש מהגמ"ר מסופק אי מבושל כ"ל שורין בכ"ר ותליא בסברת ר"ת דכל שלא בא מדיחין מכ"ש ממילא כל שבא בכלי שני שוריןוא"כ המחבר דפסק כר"ת בי"ד עירוי ככ"ר ממילא הכין הוא ולא ביאר בש"ע זה ל"ע הא בסט"ו מבואר בפירוש מבושל לגמרי מותר נגד המדורה דאין בישול אחר בישול וכ"ה בתו' שבת ל"ט א' ד"ה כל בכ"ר משמע אף לפיר"ת והגמי' י"ל דספק דידיה כל שב"א מחמין לא נתבשל על האש כ"א בא בכ"ר שהוסר מאש בדברי' שנגמר בישולו בכך או מלוחים או בלא מלוח שקלים בטבען להתבשל לגמרי בכ"ר שהוסר מאש איכא לספוקי אי שורין בכ"ר או רק בכ"ש לפיר"ת דומיא דמדיחין וכן מטין דברי הר"מ ז"ל פ"ט מה"ט ה"ג ופכ"ב ה"ח שלא יסתרו זה לזה ועב"י וד"מ ופרישה ולמ"ש א"ש דוודאי דבר שאין דרכו להתבשל לגמרי בכ"ר שהוסר מאש פשיטא דאסור להשים אחר כך בכלי ראשון שהוסר מאש דכמאב"ד דמי וגרע מיניה רק דבר שדרכו וטבעו קל להגמר בישולו בכ"ר אז שרי ליתן אח"כ דאין בישול אחר בישול ומ"ש משמע מש"ע כו' וטו"ד להחמיר אפשר כה"ג כדכתיבנא דאל"כ היובא מחייב וכדכתיבנא: אם מותר לערות חמי טבריא מכ"ר (שהוחם במעיין) על דבר שאין מבושל לכאורה עירוי ספק הוא אי מבשל לא וודאי א"כ הוה ספק לקולא וי"ל דאין זה ספק עמ"ש בפריי לי"ד בש"ח וק"ה מזה: (טו) מדיחין. עמ"א תו' שבת ל"ט א' ד"ה כל ב' פירושים ואין דרך הפוסק לומר משום סיפא דקוליים האספנין ש"מ דווקא מדיחין מכ"ש ע"י עירוי הא שורין לא ומכ"ש עירוי אסור דבי"ד פסק עירוי ככ"ר. ומבשל כ"ק והיינו עירוי שלא נפסק הקילוח אינמבשל כ"א מפליט ומבליע כ"ק עי"ד סימן ק"ה בש"ך אות ה' ועיין מה שכ' בפריי שם ובלל כתבלין הא בכ"ר מבשל מ"ה. וחולק אט"ז א' דאוסר בלל בכלי שני יעיין שם וכן כתב א"ר י"ח דלא כתו"ש. עיין תוספת שבת ל"ט א' (ט"ס ל"ט) ואף בנפסק הקילוח יש לומר דשרי בכלי ראשון מדקדק שתמא מדיחין ומשמע דבא לשלול שורין והא מדיחין בלא נפסק נמי אסור שמע מניה בכ"ב איירי ועתו"ס: (טז) כל. עמ"א הנה המעיין בב"י בשם פרדס ובמ"ש הפרישה הביאו א"ר י"ד וט"ו משמע דכל מלוח שנגמר בישולו ע"י הדחת חמין מבשל הוא וחייב משום מבשל אף בכ"ש וכל שאין החמין פועל בישול רק דא"א לאכול כלל מחמת מלחו אם לא בחמין חייב משום מכה בפטיש וזה כוונת המ"א דקוליים הוא גמר בישולו ואין נאכל מחמת מלחו הוה מכה בפטיש וא"י מה אריא חמין אף צונן נמי יהא גמר מלאכה ול"ד להדחת כוסות דמ"מ ראוי ע"י הדחק ומי שאין אסטניס לאכול כך: (יז) משום. עמ"א ובשלו וא"כ חייב בפסח אע"ג דמבטל ליה לאו לגמרי והוספה הוא ומחייב בתרווייהו עי' פסחים מ"א א' לר"כ וברמ"מ פ"ח מה' ק"פ יע"ש. ומותר לשרות אפי' בכ"ר: (יח) אפי'. עמ"א עס"ט מלח הגם יש מחמירין בכ"ש ומלח שלנו אין בישול אחר בישול עמ"א שם אות ל"א ואי"ה שם יבואר: (יט) מתירין. עמ"א תדקדק בדברי האדון ז"ל כי באות ס"ו כ' כתי' של תו' דמשמע ליה דוחק איירי דסיפא בדברי הפוסק ואמנם הטור כ"כ מדיחין ובהכרח איירי מדכתב אהרא"ש וא"י למה אסרו בכ"ש ולתי' א' של תוס' דמחזי כמבשל ש"מ דסובר כתי' הב' ובכ"ש שרי לשרות דבר חי ממש אבל המחבר שכ' כאן ויש מתירין משמע אף כ"ר והוא הראבי"ה בב"י כמו שציין באר הגולה אות ד' מרדכי בשם ראבי"ה ולא הביא ב' ויש מתירין א' הטור בכ"ש ויש מתירין בכ"ר הראבי' ש"מ דהמחבר סובר כתי' א' לחומרא דבכ"ש מחזי ודוחק איירי והשמיט לגמרי דעת הטור רק יש מתירין בפת בכ"ר שאין בישול אחר אפיה הא חי ממש וודאי יש לאסור אף בכ"ש וז"ש האדון ז"ל וכ"מ דעת הש"ע היינו דסותר אמ"ש כתי' א' של תו' ויש להחמיר משום זה ועתו"ס: (כ) אפי'. עמ"א דלא אף בישול אחר בישול יש בגלסקן כבסי"ד: (כא) שהיס"ב. עמ"א ולערות מכ"ר רוטב על פת עי' ע"ש. והנה המחבר משמע דפסק כדיעה א' בסתם והר"ב שכתב ונהגו היינו בכ"ש אבל בכ"ר אפשר מדינא דיש בישול אחר אפיה ועירוי הוה ס"ס עט"ז אות י"ו ומ"מ כתבנו בפריי לי"ד דאין נחשב לס"ס גמור והבן זה: (כב) בבלק. עמ"א סובר בלק אין זה מירוח דלא כט"ז אות יו"ד ועי' סי"ו במ"א אות כ"ד. ומוקצה י"ל דלריך הבלק לתרנגולים עיין סי' ש"ח סכ"ב ועתו"ס: (כג) אין. עמ"א מטעם בישול בלא אסור אם נלטנן שאין יס"ב תו הוה בישול כבסי"ד ויבש שרי אפי' נלטנן לגמרי כמו נגד המדורה בסט"ו ועט"ז אות ט' ואי"ה שם יבואר: (כד) לעולם. עמ"א הנה כירה גרופה חזרה שרי ולכתחלה להניח אסור כבסי' רנ"ג ס"ב וע"ג אש ממש חזרה אסו' דנראה כמבשל בשבת וכאן קדירה מפסקת באין על אש עדיף מגרופה ובעל הא"ס י"א דהוה ככירה גרופה וחזרה שרי ולהניח אסור וי"א דעל אש נמי עדיף מגרופה דהוה כנגד המדורה דליכא היכרא ה"ה כאן ועריכ"ג ס"ב דאם משהיכה הוה חזרה ה"ה כאן עי' אות כ"ו: (כה) כמניח. עמ"א דהוה כגרופה ואסור לכתחלה כבאות כ"ד ואי"ה באות כ"ו יבואר עוד מזה: (כו) וראשון. עמ"א הקשה למה בס"ח הכריע וס"ז לא הכריע וגם ברכ"ג ס"ה (ט"ס לכאורה ס"ג עתו"ס) הביא לשון הר"ן פנהדרי"ם משמע לכאורה גם באין גרופה עדיף מגרופה הואיל והקדירה מפסקת וע"ז תי' דלבי כלומר יבש דלית גזירה אטו קר בזה הכריע דאע"ג ע"ג אש הואיל וקדרה מפסקת עדיף מגרופה ומותר להניח לכתחלה בשבת משא"כ בס"ז לח דיש גזירה אטו לונן דיש בישול מ"ה להמחבר בס"ד בע"ג אש י"ל ב' גזירות אטו לונן ושמא יחתה לא הכריע ועתו"ס ומש"ה הביא המחבר ס"ז וס"ח לכאורה א' הוא ולמ"ש המ"א א"ש דבס"ז לא הכריע בלח וביבש הכריע כאמור ועיין לבוש בס"ז כ' י"א כמעמידו על האש ממש ואף חזרה אסור והטעם דבלח יש חשש אטו לונן ויבוא לידי בישול ובס"ח כ' דהוה כמניח ע"ג כירה ביבש וחולק עם המ"א בס"ז אף חזרה אסור עיין אות כ"ד מזה: (כז) ומלטמק. עמ"א הקשה דברי המחבר אהדדי דבס"ד השמיט דברי ר"יו וכאן הביאו המחבר כתב בס"ח ביבש כמו לבי הכריע ובלח חם יס"ב לא הכריע ובלח לונן כ"ע מודים ליכא למימר כ"ע אף ר"יו דא"כ אכתי יש מחלוקת הר"מ ור"ן סוברים דלח לונן מו"ל נמי ליכא בישול אחר בישול ועוד דברי הכל מה דהביא בש"ע א"כ שפיר קשה. (כח) וכ"ז שהיס"ב. עמ"א והיינו עומד על האש הא העביר מאש באין יס"ב שרי עי"ד ל"ד בט"ז א' וכ"מ מסכה מרותחין עכ"פ יס"ב עט"ז וא"ל אבל האש בלא"ה אסור עסי' רנ"ג ולקמן סט"ו בזה י"ל רחוק מהמדורה ואין בו בישול: (כט) של שור. עמ"א דהר"ב בהגה"ה דנקי"ט אסמחבר קאי (עט"ז י"ב) דהטור בוודאי סובר כן דלא הזכיר מלוח כלל עמ"ש אי"ה באות שאח"ז: (ל) דם. עמ"א ובי"ד מלח מבשל בכ"ש י"ל מפליט ומבליע ומיהו י"ל לשיטתי' מבשל ממש וכ"מ בב"ח והרא"ש שכתב כמלח מסרש והודם אפ"ה הלחלוחית בכ"ר הא עדיין מלח עליו אף בכ"ש מבשל כה"ג: (לא) דהמלח. עמ"א בב"י בשם רבינו שמחה וע"כ על האש דבהעביר שרי ליתן לכתחלה עמ"ש בט"ז י"ב ובמלח שלנו אין בישול אחר בישול כנגד המדורה דע"ג אש אסור מדרבנן א"כ בהעביר מאש מלחא בבישרא דתורא במלח שחופרין אבל שלנו י"ל מבשל בכ"ר שהעביר מאש רק דאין בישול אחר בישול ועד"מ כ"כ: (לב) אסור. עמ"א תוספות שבת מ"ב ב' ד"ה אבל דעירוי שלא נפסק קילוח מבשל ונפסק רק מפלי' ומבליע ובי"ד סס"ח ביארנו דיני כ"ר ועירוי כ"ש והנה למ"ש באות ט"ו דהמחבר כתי' א' בתו' שם דבכ"ש הוי אסור דמחזי כמבשל א"ש דנקיט כאן לערות אתבלי"ן וכ"ה במשנה הא שאר בשר וכדומה אף בכ"ש שיס"ב אסור דמחזי כמבשל והא דסי"א אמבטי בכ"ש שמחממן הרבה לק"מ דמשמע שאר כ"ש שרי די"ל דוקא להניח גוש בכ"ש לשרות מחזי כמבשל משא"כ מים במים שמתערבין יפה לא מחזי כמבשל אלא בהוחם לרחיצ' אסור ואי"ה שם יבואר באות ל"ד: (לג) מלאה עמ"א גמרא שבת מ"ם ב' במעשה דרבי טול בכ"ש ומין אמבטי גומא בקרקע שהומשך ממעיין חמי טבריא לתוכה הוה אמבטי כ"ר אע"פ שנפסק אח"כ ממעיין הואיל ובדעת מסיכה הוה ממעיין הוה לה לאמבטי דין כ"ר שהוסר אח"כ מאש כפירש"י שם (עט"ז י"ב) ואסור ליתן לתוכו פך שמן בקיתון המפסיק עסי"ג דאפי' כלי מפסיק אסור כ"ש ליתן כך לתוכו אף בחמי טבריא אבל לתת לתוך כ"ש בחמי טבריא שרי והוחמו ע"י אש אסור בהוחמו לרחילה ועמ"א ט"ו לתי' א' י"ל בין כלי מפסיק דשרי כבסי"ג: (לד) שהוא עמ"א עיין אות ט"ו א"כ מה אריא לרחילה כתבתי באות ל"ב דמים שמתערבין ל"ש דנראה כמבשל דוקא בגוש ומיהו י"ל הר"ב שהגיה לשיטתיה דהרי הר"ב אומר כן בס"ה דנהגו ליזהר בפת בכ"ש ומה אריא בפת אף בכלי לכ"ם נמי ס"מ פת דרכיך דוקא ומדהביא שם יש מתירין בכ"ש מוכח כן עמ"א י"ט: (לה) אבל עמ"א אע"ג דעירוי מבשל כן כבס"י זה גוש אע"ג דתתאה לונן רב מים וכדומה משא"כ מים עם מים ותתתון לונן מרובים הרבה מעליון אין מבשל כ"ק וכ"מ באיסורין בבי"ח שפירה רוטב בשר ללול חם לתוך חלב רב לונן אע"פ שמתערבים יפה ולאסרו באכילה שרי בהנאה דלאו דרך בישול הוא ובפריי לי"ד ביארנו זה יע"ש ול"ע לדינא ואם יש לחלק בין כלי שני לכלי שלישי עב"י וב"ח כתב דאין לחלק אפי' בכלי רביעי ככלי שני חשיב ועיין סי' תמ"ו במ"א אות ט' משמע עירוי מכ"ש הוה ככלי שלישי ואין אוסר כלי בחמץ וכ"ש בשאר איסורין אף למ"ד דכ"ש מפליט ומבליע עירוי שלו אין מפליט ובשבת למ"ד בס"ה דאוסר פת בכ"ש הא כלי שלישי בט"ע וכדומה שמערה ממים טמונים לכ"ש ומשם לקערות קטנים דיש להקל: (לו) מרובים. עמ"א עיין מ"מ פי"ב מה"ש ה"א וב' ובתוספת שבת מ"א ב' ד"ה מיחם פלפלו לרבי יהודה שאין מתכוין או מ"ה אסור או מדרבנן ומתרולת דברי המ"מ שם משמע

לר"י

שייך ברירה מדהולרך הטור לומר דחלמון לגוון וכ"ה בגמ' ק"מ א' ועי"ש ש"מ דבמין א' שייך ברירה אלא שאין שייך כ"א לגוון ואין רולה לאכול כלל לא חלמון ולא חלבון ולכך אין ברירה ומיהו אוכל מפסולת אף שאין רולה לאכול פשיטא דהוה בורר. ובלבוש כ' שהחלמון וחלבון ב' מינים הם וכ"מ בב"ח עמ"א אות י"ו. ולפ"ז בנפה וכברה כל שאין רולה לאכול עתה שניהם שרי דמשמרת כנפה דמי שהרי שימור חייב חטא'. ולמ"ד דרוב שתי שרי במסננ' כבסי' יו"ד א"ש ולמ"ד משמרת אסור ל"ל דהחרדל כתון מע"ש עב"ח וביצה בשבת: שאלה ביצה שנולדה בי"ט נתערב החלמון שלה עם אלף חלבונים ונתערב יפה וא"א להכיר ולהסיר אי בטל: תשובה תליא בפלוגת' הב"ח ולבוש עם הט"ז דוודאי טעם א' להם לענין איסו' אלא שחלוקין בשמן זה חלמון וזה חלבון וכל למעלה מס' בתר שמא לב"ח ולבוש בטל ולט"ז אין בטל: ולפ"ז ביצה באלף לא בטל בנתערב בקליפתה שלימה בשלימה שם ביצה א' היא טרופת חלמונים וחלבונים א' באלף י"ל סלק את מינו ול"ע בכל זה: מ"ש הט"ז תוס' פרק כלל גדול ע"ד א' ד"ה היו ל"ע דשם עיקר דגרס שכ"י מיני דלא כרש"י דמשמע דב' מיני אוכלין ל"ש ברירה אלא אף ב' מיני אוכלין שייך ברירה. אלא דהט"ז ז"ל לשיטתיה באות ב' דבמין א' נמי שייך ברירה וא"כ אין שייך לומר דהתו' נקטו דגרס שני דלא כרש"י דאדרבה אי גרס מיני אוכלין א"ש עפי ואל"ל רבותא ואוכל מאוכל שייך ברירה אף במין א' מה שאין רולה לאכול עתה ש"מ דעיקר כוונת התוס' דאוכלין גרס או דבאין אוכלין ל"ש ברירה אלא דזה א"א במשכן ברירת סמנים אלא רבותא אף באוכל מאוכל מה שאין רולה הוה פסולת עמש"ל מזה יע"ש: יג על. עט"ז בתק"ו אות ג' יע"ש ול"ע דלכ"ע כאן אסור בשבת דהוה בורר פסולת מאוכל אף לאלתר אסו' כבש"א וי"ט מותר ברירה עסי' תק"י. ועסי' ש"ך בט"ז ב' יע"ש: והנה משמע דכל שאין בורר לגמרי אוכל מפסולת אלא מניח קלת אוכל עם הפסולת וכן יניח קלת פסולת עם האוכל יכול לברור כל היום בענין זה. והא דבורר בגרוגרת חייב שלא היה אוכל בפסולת כ"א גרוגרת ובורר הכל: וי"ל כל שיש חיוב חטאת אסור עכ"פ מדרבנן כה"ג וכל היכא דלאו בורר הכל לית חיוב חטאת אז כשמניח מקלת ל"ג כמו שופך מכלי לכלי וכדומה עמ"א אות ע"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

שך א ושאר עט"ז. הב"י סובר דרש"י וטור בתרתי פליגי לרש"י קמ"ד ב' ברייתא דשאר פירות למתק שרי ומינה תותים למתק אסור (פירש"י חייב חטאת כר"י ולרב ד"ת רק זיתים י"ל כולה חדא גזירה וכבשים לרב ושמואל ור"י לגופן מותר ל"ל פירות גריעי טפי) ולמשקין שאר פירות נמי אסו' ולטור שאר פירות למשקין שרי ול"ד לכבשים בש"ז או דשם משקה עליהם כמ"א י"ב או דכבשים דמי לתותי' ורמונים ולמתק תותים נמי שרי רק זיתים אסור אטו למשקין כבש"ח סחיטת בגד ודלא כר"י בשלקות כו' וקיימא לן כר"פ שם שבת קמ"ד ב' ודבית מנשיא מקום הוה לא לאדם א' וכמ"ש הר"ב בהג"מ עמ"א א' והקשה הט"ז דאין לנו לבדות תירולים מה שלא נאמר בש"ס ע"כ פי' דכ"ע רש"י וטור מודים למתק שרי בתותים ולמשקין אסו' בשאר פירות וברייתא סתמי' איירי כו' ומיהו מ"ש דהפסק ש"ע עולה יפה בכאן הא מ"ש בס"ו בלימונ"ים קשה ועט"ז ה' ואי"ה שם יבואר. ובחס"ר קמ"ד פי' דבשאר פירות אף למשקין שרי דבטלה דעתו משא"כ תותים כיון דיש אדם א' יע"ש וכפשטות פסק המחבר בכאן: והוי יודע דקיי"ל אין חייב אלא על זתים וענבים מספקא לי בוסר מהו ולרש"י קמ"ה א' דלאו אורחייהו י"ל בוסר נמי לאו אורחייהו ולטעם הר"ן ולמ"ש במ"א בפתיחה דשאר פירות לאו משקה הוה י"ל מי בוסר נמי לאו משקה הוא עסי' ר"ב ס"ב פס"א ולטעם דידי דבעינן תלוש ועומד מי בוסר מבלע בליעי כו' ועסי"ה לקמן בוסר ועמ"א רכ"ב אות י"ט בוסר יש חיוב חטאת יע"ש ול"ע במי בוסר אם הוה מז' משקין להכשר זרעים ולטיבולו במשקה בסי' קל"ח ועיין בר"מ ה' ט"א פ"א ה"ה זיתים וענבים שלא הביאו שלים מי פירות הניע"ש ומליוליות שריסקן בעודן בקסים יש בהן מפרק ד"ת האוכל מפסולת כמ"ש המ"א רכ"ב י"ט ובריסקן היטב לית מפרק משא"כ כשהוליא הגרעין הוה כשאר פירו' ואי"ה יבואר עוד: ב אבל. עט"ז בשר הכבלע ממשקה מים ויין למימיהן אסו' כבש"ז ואף למ"ד בש"א שאר פירו' למימיהן שרי יש טעמים לזה עמ"א י"ג ובאות א' פרשתיו אבל למולץ אפי' דרך יניקה דהיינו שאין מסיט האוכל בפיו ודרדיקה שרי בענבים דמ"ש מבורר בסי"ט סי"ו אע"ג דיש הפרש בורר ביד לאלתר שרי ומפרק סוחט ביד ענבים לאלתר חייב חטאת היינו דשם אינו דרך בורר בכד משא"כ במשמרת ונפה שם חייב לאלתר אפ"ה כל מה שמגיע בפה בשעת אכילה לאו מלאכה היא ועתו"ס ולמ"ש א"ש. עא"ר ב' דא"ל להגיה ולינק מבהמה לכתחלה אסור ואין חייב כבסי' שכ"ח סל"ג עמ"א אות ב' יע"ש: ג מתבטל. עט"ז הב"ח כתב אם נתנו אבל מדמדמה לשלג וכתב כן המ"א אות ה' והט"ז הקשה דוודאי ליתן לכתחלה בשבת להתבקע אסו' מדרבנן דהוה כמפרק לאחר יד וא"כ נאסרו הענבים בסי"ח וס"א המבשל אף בחמי טבריה כו' והענבים ניכרים אז היולא אפי' באלף לא בטל ונ"ד לשלג התם רק כבורא מים או נולד וכל שמעורב שרי משא"כ כאן. ודשי"מ לא הוה דלא היה ניכר מעולם ומשמע דבעי ששים כדין לח בלח במינו אף בדרבנן בעינן ששים ולא אמרינן קמא קמא בטל עי"ד ק"ט ומ"ש בפריי שם: ד הואיל. עט"ז ובתו' שבת קמ"ד ב' ד"ה חולב משמע דהוה דם דבוסר פסולת ודם אוכל מפסולת. ועמ"א זיין כתב דבורר דהכא דרכו בכך והוה כמו בנפה וקנון ועא"ר ה' מ"ש הש"ע בס"ד יבואר אי"ה באות ה': ה מותר. עט"ז לשיטתיה באות א' דשאר פירות למשקין אסור רק מסתמי' למתק ה"ה מה שסוחטין לתודמים ליתן טעם במים הוה בשאר פירות כמו למתק. משא"כ ענבים אפלמים ליתן טעם וכדומה לשאר משקין יש חיוב חטאת וה"ה תותים ורמונים כה"ג אסור רק בשאר פירות שרי זה דלא אחשביניהו למשקה. ותפוחים שרי כו' ממרולת דבריו נראה שכיון למ"ש המ"א אות א' דאקהב"י בספרו הערוך כוונתו דהמקום ההוא אסור כחכמים דר"א במקיים קולים כו' יע"ש וא"כ אף במדינה אחת עושין מתפוחים יין אסור שם לסחוט תפוחים אף ליתן טעם במשקה אסור הא שאר מדינות מותרין ובמ"א יבואר עוד. מ"ש המחב' בס"ד לקדירה שיש תבשיל הא אינתבשיל בה אף דסוחט לאוכל אסור משום מ"ע דהרואה אומר למשקה בעי לה ומש"ה נקיט בגמ' קערה אע"ג דאין סוחטין בקערה עב"י רש"י ור"ק וברימונים משמע ג"כ כה"ג כל שאין אוכל בתוכה ממש אסור הוא עמ"א יו"ד: ו ולר"ת. עט"ז ט"ס בש"ע ר"ת כי סובר דבאוכל דמי רק בוסר אסור לדידיה כבש"ה ורבינו חננאל ל"ל כי סובר דאין הלכה כרב ושמואל רק כרבי יוחנן שבת קמ"ה א' דאף לקדירה אסור ואף בי"ט אסור דלא כיש מעמידין דברי רב ושמואל בי"ט הא בשבת אסור (בי"ט אף מלאכה ד"ה מותר כברירה וכדומה בתק"י) וא"כ קשה על המחב' בכאן הביא דברי ר"ח משמע בי"ט נמי לית הלכה דשרי (עיין תו' קמ"ה א' ד"ה ורבי יוחנן) ובי"ט סתם דשרי עט"ז ומ"א שם אות א' ב' וי"ל דר"ח אוסר מטעם בורר בשני מיני אוכלין עמ"א סי"ט י"ו ובי"ט ברירה מותר ובאמת ל"ע כי י"ל משקה לאוכל כאוכל דמי היינו באשכול לאו בורר דמין א' הוה ובשלקות למימיהן בסוחט לאכול מיד ובט"ז אות ד' הא לאחר זמן בשלקות אסור דהוה ב' מינים ולהמ"א זיין נהפוך הוא ושרי. והבן ול"ע. ומ"ש לשונמי קשה כמ"ש בסמוך וי"ל זה דל"ת כבשים חזיר דהוה בורר והעד דהמחב' כ' כבשים לאוכל שרי הא כ"ש מענבים ש"מ כדאמרן ותרתא שאדונינו ז"ל רמז בכאן דכבשים יצאו מעצמן מותרים היינו לד"ה אף לר"י דכבשים נמי חייב חטאת אפ"ה יצאו מעצמן י"ל מותרים וזתים יצאו מעצמן אסורים כ"ש דלאוכל אסור לר"ת עיין רי"ף. אבל אנן פסקינן דכבשים למימיהן פטור אבל אסור דלאו אורחייהו בהכין כתו' שם ובלבוש דלאו מגופן כרש"י ובסט"ו כתב מים בבגד לאו דם דהולד לאיבוד הא לא"ה אף מעלמא דם וכמ"ש הרא"ש ז"ל מקכ"ח ב' יש סחיטה בשיער או לאו הא לכ"ע חייב מעלמא ועמ"ש בט"ז מזה: ז כדי. עט"ז רש"י שבת כ"א ב' אבל י"א משום נולד ואף בחמה אסור עמ"א י"ד: ח מותר. עט"ז עמ"א ט"ו דפתח שסובה אינחשוב בנין בכלים דבנין רעוע הוא הא באר ונהר יש בנין כה"ג עינלבוש ובא"ר ט"ו דאף בנהר ובאר מותר ואי"ה במ"א יבוא': ט ידיו. עט"ז הטור בשם בה"ת לשיטתיה בסי"ח (עסי' סי"ח סי"ו) דהוה נולד אבל למ"ד שומן לא הוה נולד דמעיקרי' אוכלא והשת' אוכלא וכן שלג מעיקרי' משקה והשת' משקה רק הטעם כאן בידים דמי לבורא מים ועיין לבוש כאן דמוליד מים והראיה לסי"ח סי"ו דמאן דאוסר התם ממילא ה"ה כאן בנימוח ממילא ועא"ר י"ז ול"ע שם. ובין מלח שחופרין בקרקע אוכלא לענין זה ובין מי מלח שלנו משקה הוה. ועסי' שכ"ו ט"ז אות גימ"ל (ע"ס שכ"ד) ועיין ע"ש כ"ח כתב שלא יסחוט פירות וא"י למה לא כבשלג וברד דבורא מים כפירש"י שבת כ"א ב'. ומ"ש שיזהר ממי מלח בסכ"א היינו עזין ב' שליטי כו' אע"ג דמי מלח הרבה אפשר דווקי' לתוך הכבשים אסור הא עזין אף לעמות כך אף להמחב' שם אסור עי"מ פכ"ב ה"ו דנראה כעושה מורייס. ואף המחב' יודה לזה ואי"ה שם יבוא', ועתו"ס ולמ"ש א"ש:

י ברגליו. עט"ז ע"ר בדרבנן נמי אסו' מ"מ כאן א"א להזהר ול"ג כה"ג ועי' אות י"א: יא מ"ר. עט"ז דה"כ א"א להזהר שלא ישתין בשלג ל"ג כה"ג ועמ"א אות י"ג: יב ולפי. עט"ז דבריו ל"ע דוודאי שלאמ"והוה כבשים ושלקות ס"ז דלית בהו איסו' תורה ד"ת אין חייב אלא זיתים וענבים מש"ה לגופו שרי הא זיתים וענבים אף לגופן אסו' אטו למשקין עמ"א ס' ואי"ה שם יבוא' משא"כ בסוחט בגד יש בו חיוב חטאת בניחא ליה המשקה היולא ממנו אע"ג מעלמא הוה כתו' שבת קמ"ה א' ד"ה כבשים א"כ י"ל באזיל לאיבוד נמי אסו' אלא די"ל דלא שכיח כזיתים שעומדים לכדודמי לכבשים ושלקות ומ"מ לא היה להזכיר שלאטיין כ"א כבשים המוזכ' בס"ז: וכ"ה הט"ז בנשפך משקה על המפה בכא אסו' לשאוב ולשפוך א"כ לחוזדמעוות לא יוכל לתקון (עא"ר אות כ"ג דסוף סופלא ניחא ליה לית כאן דם יע"ש ואפש' מפני מ"ע מדרבנן אסו' דהרואה יאמר שרולה לשתות המשקה ששואב בכ'פ) ואסו' ואפשר זה כוונת הט"ז) ועא"ר כ"ב בזה דמשקין לבועים על המפה אסו' לגרור בסכין דהמקום שאינכפל שם יהיה לובע כבסי"ב: ומ"ש במים ויין לבן אסו' לגרור דהוה מכבס אפשר אף שאינכבה אסו' דגור' למקום יבש שרייתו כבוסו או דגזו' אטו בכה ויהיה חיוב תורה משא"כ מגמקה שלא ניחא ליה ליכא איסו' תורה רק לדיעה אחרונה מדרבנן אסו' אף לגרור אסו' שמא יבא לידי חיוב תורה. ועסי' ש"ח ס"א בגד הסרוי אסו' לטלטלו ה"ה מפה כן ועמ"א מ"ח שם ב' ב"א י"ל דשרי. עסי' ש"ב ומ"א ג' יאסו' לנער ג"כ מפה חדשה ממים שנשפך שם וי"א בכל הבגדים יע"ש: כתב הרמב"ם ז"ל פ"ט מה"ש הי"א אין סחיטה בשיער ועור הביאו המ"א אות כ"ג ולריך להתבונן בו. שבת מפינקכ"ח רבה ור"י אין סחיטה בשיער ורב אשי אמר כו' לכאורה הל' כר"א לענין ליבון אמר בפ"ט דשם דיני ליבון אין סחיטה בשיער היכא דאזיל לאיבוד כי בשיער בהמה למר שחו' וכדומה שייך כיבוס במים (ל"ד מתלבנה"ה בשחו' וכדומה דרך ליבונו הוא כך) אע"ג דאזיל לאיבוד ובשיער אדם ל"ש כיבוס ליבון הא בלריך למשקה י"ל כר"א הוה מפרק אבל הב"י סי' ש"ל כ' בפי' להר"מ אין בשיער סחיטה היינו אף מפרק ליכא ור"א דרך אפ"ת קאמ' (וי"ל דלדינא אסו' דאסו' בשערה כל שאפש' בכלי תלוי בשערה למה לעשות ג' איסורין דרבנן הואה כלאחר יד וסחיטה דרבנן כמ"ש הב"י יע"ש) ועמ"א כ"ג ואי"ה שם יבוא' עוד. והא דבשאר משקין ל"ש ליבון היינו באין עליו לכלוך אבל בים עליו לכלוך י"ל אף בשאר משקין אסו' דהוה ליבון מלכלוך עסי' ש"ב מדיני כבוס: ע' שבת קמ"ה א' תו' ד"ה כבשים ולא הקשו לרש"י מקכ"ח שיער כמ"ש הרא"ש ז"ל סחיטת שיער משום ליבון קאמ' ומיהו רש"י שם פי' דם שאין בולט: כללא דמלתא

זתים

זיתים וענבים ביד שאר פירות אבבלי פטור ומות' תותים ורמונים אף בילאו מעצמן אסו' מדרבנן ואפדל"ס אחשבינהו מ"מ כולה חדא גזירה אות ב' מנסיא אתרא הוה ולמש"ל נ"ל דכולה חדא גזירה: ובנגד בלוע י"א דחייבת ד"ת משום דם אף שאין מגופו וא"ה במ"א יבוא' עוד מזה · ואם יש בפירות בסוחט המשקין וזורק האוכל אי הוה בורר בכך כתבתי לעיל מזה :

שבא א אסו' עט"ז. דבריו לריכין ביאור דע כי הפרש יש בין מליחה לטיבול יתפרש בג' דרכים א' מליחה מפזר מלח בזריקה עליו נראה כמלאכת עיבוד אף שאין עיבוד באוכלין לחייב הא מדרבנן אסו' כמ"ש התוס' ע"ה ב' ד"ה אין וטיבול מטבל במלח. ב' כי מולח יתפרש טיבול רק לזמרב וטיבול מטבל ואוכל מיד ג' מולח משמע הרבה חתיכות וטיבול חתיכה אחת לבדה· כי דרך לזרוק בזריקה א' על כמה חתיכות כו'. והנה רש"י ק"ח ב' פי' בברייתא לנון ובילה אין מולחין נ"ד ביחד מעבדן כו' ומימלח לא מלחנא שתים כו' דסות' זא"ז י"ל לעיל מיירי לזמרב עד סוףהסעודה (נ' נלאת' יש מיד ממש נלאת' ב' שיהוי מעט. ג' עד סוף הסעודה) ודרך נ"ד לסוףהסעודה ומולח ל"ד רק טיבול דהשתא פליגי ח"א בילה כמי מעבדן וח"א בילה בסוףהסעודה לא מעבדן וכן הל' אבל להנחה עד סעודה אחרת בילה כמי אסורה. והאי דמימלח לא מלחנא לאלתר הא כמי אסו' דרךעיבוד הוא ע"י פיזור שתים יחד הא א' לבדה ע"י פיזור שרי. ובילים שתים יחד ע"י פיזו' אסו' דמו לעיבוד דמ"ש ולקוהוכרח רש"י לפי' לעיל כן. והמחב' בחר לו דרךהר"מ ז"ל בזה דהשתא בילה שתים יחד שרי דאין דרך לכבוש בילים עמ"א ה' בכבוש. ובברייתא פליגי מולח כפשוטו שתים יחד ע"י פיזו' ח"א דמי למלאכת עיבוד ובילים כמי אסו' וח"א הטעם דדמי לכובש כבשים ובילים שרי. ומש"ה בש"ב בחר בדרךהטור דודאי באוכלין מדרבנן יש עיבוד ובש"ה להניחה אסו' ובילה דיש עיבוד מדרבנן עט"ז ה' וא"ש לכאורה. ובחר כאן בדברי הר"מ ז"ל כאמו' דנ"מ טובא לדינ' והפי' מתפרש יות' נכון להר"מ ז"ל : מעתה הבוא נבוא לדברי הט"ז ז"ל. העתיק דברי תה"ד תחלת התשו' עם השאלה יע"ש . ויש חסרון שני תיבות והא דקאמ' רש"י אבל כו'. והמעיין שם בתה"ד משמע דמשכים ל"ז עם הסמ"ג וסמ"ק ודכ"ע חתיכה אחת ע"י זריקה ופיזו' שרי לשהות עד סוףהסעוד' דאין מעבדן בסעודה א' (וכי' ע"ז ואל תתמה שא' מהגדולים פי' מימלח שתים בזריקה הא טבולי שתים עד סוף הסעודה כמי שרי ואין להקל כ"כ מאחר דסמ"ג לא פי' כן רק אחת שרי ע"י זריקה עד סוףהסעודה הא שתים נראה כמעבד עד סוף הסעודה אף ע"י טיבול ולאלתר הב' ע"י טיבול שרי שתים וע"י זריקה נלאת' הא' לאוכלן בב"ה כמי אסו') אבל דעת הט"ז אינו כן וכ"ה דעת המחב' באפשר. והתחיל ברש"י לעיל פי' נ"ד דלא מפליג בין מליחה לטבילה ואף טבול אסו' היינו סוף הסעודה ואף חדא חדא אסו' כה"ג רק אורחא נקיט נ"ד מסתמא לסוףהסעודה. ואמנם הא דמחלק בין מליחה לטיבול ע"כ נלאת' הב' נקיט שתים כל שע"י זריקה שתים יחד נראה כמלאכת העיבוד הא טבול כה"ג שתים חדא חדא שאין בטבול זה כ"א א' והב' בטבול ב' שרי הא נ"ד טבול אסו' דהוה לסוף הסעודה . וע"י פיזור א' מות' וב' א"א לנמלם שלא יגע המלח בשני אסו' כ"א לטבול חדא חדא כאמור. אמנם מ"ש דא"ז חולק עם הסמ"ק וכ' בל' א"ז מות' למלוח לנון במלח במקום מותר לטבול לא הבינותי ול"ע. וע' במ"ש עוד באות ב' א"ה מזה. ובאות ג' :

ב לנון ד' או ה' עט"ז הר"מ ז"ל פכ"ב ה"י יע"ש ומ"מ נראה דבר שאין דרך לכבוש שרי ובפרט לטעם הר"מ ז"ל עמ"א אות ה' : ג מפני. עט"ז פירשתיו באות א' המחב' בש"ב פי' כטעם הטו' דדמי לעיבוד דשם מסתבר יות' טעם הטו' וממ"ש הר"מ ז"ל בפ"ב ה"י שעושה מלאכה ממלאכת התבשיל (ע' ירו' מי מלח א"ל אומן וח"א כל שנשרית זהו מי מלח ופ"א בילה שוקעת והיינו מי מלח עזין בבבלי ובירושלמי מפ' לה מרובה ומיעוט אמלח ואנן כבבלי פוסקים וכברייתא דכבשין ותבשיל ועדיין קשה מי מלח לכבשין מה אריא לזמן מרובה אף לאכול מיד דדמי לכובש כבשין (ועתי"ט וי"ל אה"נ דזהו החילוק ול"ע) וכאן פירש כר"מ ז"ל דמסתבר פירושו וכ"מ לדינא כמש"ל :

והוי יודע דאסור ליתן ירק חי לתוך חומץ חזק כשיעור שיתבשל האור וירתיח דהוה כבו' בי"ד ק"ה ונראה כמבשל בשבת לטעם הר"מ ז"ל ולהטור י"ל במלח שייך עיבוד. ואפשר אף דיעבד כה"ג אסור דהוה כעין בישול ול"ד לכ"ש ול"ע. ועמ"א אות ג' : ד לאוכלן. עט"ז שיש להחמי' לטבול א' ולאכול מיד אבל לטבל שנים חדא חדא ולהניח לפניו אסור דלא כתה"ד. אבל מה שנוהגין למלוח בזריקה אסור בשתים אפי' מיד ממש שניהם ביחד לפה אסיר : ה אסור. עט"ז לרש"י וטור דלנון אסור כל שמלח חתיכה א' ומניחה לסוףהסעודה או שתים מיד דדמי לעיבוד זה בלנון דהמלח מעבדו משא"כ בילה לסוף הסעודה אינמעבדו המלח ושתים ביחד נ"כ איןדרך עיבוד בו אבל להניח בילה ובשר לסעודה אחרת דהיינו זמן רב ביותר יש בהם קצת עיבוד ואסו' ועמ"א אות ז' ויין מש"כ להר"מ הטעם דנראה ככובש ובילה אין דרכו לכבוש קשה אפי' להניחה לשתרי בשר ובילה והמחב' זיכה שטרא לבי תרי זה לכאורה כוונת הט"ז. ול"ע המחב' סובר כטור ורש"י דשייךמדרבנן עיבוד באוכלין אלא דמולח לנון לאכול לאלתר הוקשה לו למה נאסור ולא ס"ל דנראה כמלאכת העיבוד לכן פירש דנראה ככובש ומש"ה בילים מרותחים דאין דרכם לכבוש (ובהא פליגי ס"א בילה אסורה דהטעם משום מעבד בילה עדיףדלנון מפסיד וח"א כובש בילה אין דרכה עמ"א ה') משא"כ להניחה לאח' זמן רב מסעודה לסעודה מודה להמחב' דאסו' משום מעבד עמ"א ז' ויין: ו הרבה. עט"ז מ"ש דדמי לעיבוד זה לפירש"י וכמ"ש באות א' משא"כ להמחב' דומה לכובש כבשים כמ"ש באות ג' א"כ נ"ל פולינכמי נראה ככובש כבשין. עמ"א אות ח' וה': המ"ל פי"א ה"ט הוקשה לו למה לי קרא להקריב במלח בשבת הא אין עיבוד באוכלין ותי' דכ"מ לפסול שלא תרד דא"ל הפשט ויש עיבוד. לי ל"ע דבשבת י"ל אין מקריבין לפסולה לחלל שבת וימתין לאח' שבת גם מלח שלוקדרית יש בו בישול ומלח שלנו אין בו בישול כבשי' שי"ח. ועתו"ש חלב יש בו משום מעבד עשי' בש' יו"ע וא"ה שם יבוא' וכאן אין להאריך : ז ובקערה. עט"ז ב' בשם הרמב"ם ז"ל פכ"א ה"כ ועמ"א אות ט'. ומ"ש מוליד ריחא בתקי"א אות ח' משמע בדרבנן פ"ר באין מכוין שרי דוקי' בד"ת פ"ר אסור ועשי' שי"ד במ"א ה' וש"ך שח"י ומ"א תרנ"ח ב' יבואר עוד עיין ע"ש דמשמע מהר"מ ז"ל דוקי' לצורךלאכול יע"ש ומסתימת המחב' משמע אפלצורך כל יום השבת מסעודה לסעודה. וא"ה באות חט"י ומ"א יבואר עוד ועשי' ש"ך מ"א כ"ז לובע דהתם לכלודרבנן ויש ראיה : ח בשר. עט"ז תה"ד ל"ז ועמ"א יו"ד דיש שייך בבהמה יע"ש ובתה"ד הרכיב דאוכלין כאלו וגם אין במינו טחינה הא שלית עלים אע"ג דאיכו במינו טחינה ג"כ ממש הוה : ט קמשוי. עט"ז ב' ש"ד ס"ז ודי'.(ע"ש ש"ע) ועמ"א שם אות ד"ה וכאןיו"ד משמע עיקר הטעם דקמשוי עתה אוכלא ולא קודםלכן הוה טחינה כה"ג ולא מטעם אשווי אוכלא לחוד ובשר מבושל ראוי ברוב העולם. ועיין מ"ש י"ג היכא דע"י הדחק שרי והיכא דא"א כלל אסור דמשוי אוכלא ובמ"א שם ד' דאף אם אין נאכלין כלל מותר לשווי אוכלא וכאןמשום טוחן ועא"ר י"ג וא"ה באות יו"ד יבואר בארוך : י אם. עט"ז אמר הכדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורעם בעזה"י. הנה בב"י ובכ"מ פכ"א מה"ש התי' הביא תשובת הרשב"א כל לאלתר אבבלי אינזה דרךטחינה וה"ה לתרנגולים לפרר לחם לאכול מיד (אף אי יש טוחן אחר טוחן) שרי כבורר ואבורר בכלי אסו' התם דרכו בכך ולמד משם אביד לאח' זמן חייב חטאת מיד ל"נ ה"ה כאן ל"נ בכלי מיד דאין דרךטוחן בכך מיד מסבר' ומש"ה הר"מ ז"ל כדי לבשלו לאחר זמן אף בו ביום כמי ועט"ז שכ"ד ה' ובכ"מ משמע דגרס בפ"ח הט"ו לבשל והמחב' שי"ב השמיט כדי לבשלו והר"ב הוא שהגיה והנה מלח ותבלין כדוךבמדוך אבן ועץלאכול מיד אסו' מעובדיןדחול אמנם חיוב חטאת או לחתוךדשכין במלח ופלפלין י"ל כי שרינן מיד היינו דבר אוכל הא כל שאין אוכל כ"א למתק אוכלא כמו פלפלין י"ל חייב משום טוחן אפליתן מיד תבשיל גם לעופות דשרי מיד כמ"ש המ"א ע"ו בשם ר"ן והוא מתשובת הרשב"א אי דוקי' דבר הראוי לאדם הא דבר שאינראוי לאדם חייב משום טוחן עכ"פ מדרבנן אסו' וז"ש הר"מ ז"ל פכ"א הה"י שחת וחרובין שנראה כטוחן ואמנם בשכ"ד ש"ח הטעם דממרח הא אינראוי שרי י"ל היינו לאכול מיד או חתיכות גדולות והסח' מ"ש המחב' בסז"ח פלפלין ומלח ומשמע בסכיןאסו' ליתנם מלח גם רק שלנו מותר עמ"א ע' יש לספק אם לחתכו בסכין ליתן בתבשיל מיד אם שרי דהוה אוכל או לאו כאוכל יחשב וכן מ"ש נס"ע בשר חי לעופות אסור אם לאחר זמן דוקא הא מיד שרי דאיןטוחן לאלתר א"ד כל דאין אוכל אדם אסור לעופו' לאלתר ושכ"ד ס"ח בחתיכו' גדולו' מיירי ומ"ש הר"ב בסי"ב לפרר לחם דאין טוחן היינו אף לאחר זמן : עיין במ"ל פ"א מחו"מ ה"ג המגיי דהטוחן מלה לחוו'לסולת יש טוחן אח' טוחן וזבי' ד"ה שבת קי"ד ד"ה אלא וי"ל התם בירק מחלקין בין חתיכו' גדולו' לקטנו' משא"כ בטוחן אחר טוחן י"ל דאף מפרר דק לעולת אין טוחןמ"ה ומדרבנן אסו' על ריב אי"ין כעובדין דחול עמ"א י"ג וא"ה שם יבואר : והוי יודע דטוחן אין שייך אלא בגי"ק ושהיה בתולדה גוף א' ומפררו: שהרי בתה"ד סי' כ"ו כתב דאין עימור כו' יע"ש ועי' פ"ח ה"ה במ"מ וכ"מ שם וש"מ במ"א ע"ו דמ"מ מדרבנן יש עימור ודישה אף שאין ג"כ ובורר משמע בסי"ט ב' מיני דגים מאין בורר מ"ה יע"ש בסי' כ"ז. ובמשכן אין למילף חדא מחבריה דוקא עימור ודישה בגי"ק ולא אינך (בורר קנקנים שיש בהן יין ושיש בהן שכר וכדומה משמע דהוה בורר גמור) וא"כ לפרר דגים חיין עופו' אסור עכ"פ מדרבנן ובמ"א יו"ד יבואר א"ה והטוחן לבינה אין חייב משום טוחן דנשרפה בכבשן ואין בתולדה אבל הטוחן רגב עפר הוה טוחן דבמשכן סמנים כמי הכין הוא שיש מהם כאבנים באדמה ומ"ש התו"ש דסכך אסור בעפר התם מגרנך ויקבך כתיב בעינן דוקא גדולי קרקע ולא עפר משא"כ טוחן עיקר טחינה שייך בדברים כאלו . לו"קר אין בו טוחן כמו מלח שלנו כבש"ח · יא טוינה. עט"ז עמ"ש במלה מע"ל דינו כתבואה שלא הביאה שליש דברכה מותר ע"י שינוי ואין לנו מנהג ידוע בחול הלכך אסור בשבת עא"ר אות ד' דהיכא דא"י מותר בשבת כמו שכתב בתה"ד סי' נ"ג ומטע מותר אפי' בעבה כמו שכתב באות י"ט שם דמטע מותר אפי' עבה ובלא שינוי יע"ש : ובתה"ד ס' נ"ן כ"כ בפי' ומ"מ הר"ב בס"ו משמע דהשמיט זה בכוונה ודווקא שינוי ידוע מהכי הא בא"י אסור וא"ה במ"א אות כ"ד ובט"ז אות י"ב יבואר בזה דברי המחבר בסעיף"ד ע"ו וי"ו: יב ונותן. עט"ז אמר הכותב קודם בואי לברר דברי המחב' בסי"ד וט"ו וי"ו ודברי הט"ז אקדים הקדמה קטנה וזו תורה. ודע דלש אב מלאכה בקמח ובעפר תולדה הר"מ ז"ל פ"ח ה"י והיינו אף בדבש ואף בשומן אווז וכיולא בזה מ"מ לש ונדבק. ומיהו לרבי דנתינת מים הוה כלישה י"ל בנותן שומן אווז ודבש קרוש אף לרבי אין חיוב חטאת דלש כגרוגרת בעינן ומים נכנס בקמח משא"כ בדבש קרו"ש ושמן: ובע"ש הקשה אמ"ש הרמ"ז זרע פשתן חייב (זבחים ל"ד ב') דמדבק אהדדי כ"ש קמח דנדבק ואמאי פסק כר"י ברי"י דנתינת מים פטור ולכאורה קושיא חזקה היא ואפשר זרע פשתן הדבוק בהו יכול ליקח בידיו ולעשו' גוש חייב משום לש משא"כ בקמח במי"כ"ז דלא לש אין דיבוקו עול' יפה ואין ליקח בידו עשי' ש"מ סי"ב: ודע עוד דמורסן וסובין יש בו פירושים עמ"א סי' תנ"ד ופריי שם ש"א מורסן הקליפה העבה הנוסרת בכתישה וסובין הנשאר בנפה וי"א להיפך . וי"ל הדק שבו שייך בו גיבול אבל העב הנוסרת בכתישה החוש יעיד שאין בר גיבול כאמור ובחדושינו כתבנו מזה :

ועתה הבוא נבוא לבאר דברי המחבר והר"ב והט"ז בסי"ד וט"ו וי"ו בעזה"י. בשבת קנ"ה וקנ"ו וח"י פלוגת' דר' ור"י בר"י אי חייב בנתינת מים ללחוד א"ל. והרי"ף ור"מ והרא"ש וטור פסקו כר"י בר"י בנותן מים

לר"י מ"ה חייב באין מתכוין ויש חסרון תיבה במ"א שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי והנך רואה שדעת המ"א ש"מ שהמ"מ בה"א דלירוק מיחס לא הוה פ"ר עם מ"ש בה"ב דאין רוצה לעשות ממנו כלי הם ב' פירושים נפרדים אבל הלח"מ שם פירש דבמיחס שהוא כלי אי הוה פ"ר אסור וחייב למ"ד לירוק ד"ת ועכ"פ מדרבנן אסור משא"כ גחלת מתכות ועששיות חתיכה ברזל אז אף אי הוה פ"ר כל שאין מתכוין שרי אף לר"י דדומה לקטימת קיסם כיון שאין רוצה לעשות ממנו כלי לא הוה כלי כלל יע"ש וכ"מ דברי המ"מ שאין רוצה לעשות ממנו כלי היינו גחלת חתיכה ואמנם רואה אני שנהפוך הוא כי לונן על מלת מרו"בים שי"ל המחבר השמיט מרובים בהורק המיחס מעטים נמי כל שאין היורה חם ביותר לא יבא לבישול במעט מים הא מרובים לפעמים אסור בממלא דהוה פ"ר דלירוק והטור י"ל דסובר לירוק דרבנן ופ"ר דרבנן שרי עשי' שי"ד במ"א ה' כתה"ד והמחבר סובר כר"מ פי"ב ה"ב לירוק ד"ת השמיט מרובים ולהר"ן בגחלת הוה פ"ר נ"ל כלח"מ שם דומה לקטימת קיסם או סובר לירוק דרבנן ובהזיקא לא גזרו והמ"א לעיל בסי"ד כתב דרבנן נמי פ"ר אסור ומש"ה סידר כאן דבריו והראה לשל"ד שכ"ז גחלת כאמור והבן : (לז) הנאכלין עמ"א דהר"ב אאיסורא מהדר דה"ה בפירות קרוב ליס"ב אסור וחייב ג"כ במקום מבשל ועי"ת פ"ט מה"ש ועמש"ל. וכ"כ ע"ש. ואלונטית הוא שעוה י"ל אף במקום שיתיך בלבד באין יס"ב אסור דהוה מבשל שריפה גוף קשה עשס"ג אות יו"ד יע"ש. ועופות ויש בו יבש מבושל או לח רותח אפ"ה אם יותר עופות יהיה חייב משום מבשל וי"ל דאין מתכוין ולא הוה פ"ר וגם מסתמא יקח מקודם עתו"ש עיין אות ל"ח מזה: (לח) מותר עמ"א הרא"ש כירה דף מ"ס ב' גבי מביא קיתון של מים כו' וזה שהשמיטנו המחבר כאן אע"ג דכבר כ' בס"ד יבש אין בישול אחר בישול ופ"ש וכאמור : (לט) אקילו עמ"א המ"מ פכ"ג ה"ד רמב"ם ורשב"א יע"ש ומה שהכריע הר"ב להתיר בלא נצטנן לגמרי אף שאין יס"ב לאו למימרא דכה"ג אף להמחמירין שרי דז"א כבש"ח אלא דנהגו להקל (ולא מדינא) כרשב"א ומ"מ אם נצטנן עד שאין ראוי לאכול אסור דנראה כתיקון קצת עשי' רל"ג ול"ע : (מ) במקום עמ"א. הנה בטעם אין מרסקין שלג אבל נותן לכוס כבשי' ש"ך ס"ט יש ג' פירושים א' דומה למלאכה שבורא מים כפירש"י ז"ל ב' שמא יסחוט פירות ולהנך טעמים נימוח ממילא שרי ולתוך הכוס ל"ד וי"ל משום נולד ולתוך הכוס שרי דמתערב ואין ניכר הא בעינא ממילא אסור משום נולד עט"ז וא"ה שם יבואר. והמחבר פסק דממילא שרי דהטעם משום בורא או שמא יסחוט. ודעת הלבוש באין יס"ב דאל"כ בנימוח הוה בלא לונן שיש בישול אחר בישול כבש"ד ומה לי שמן קרוש שנימוח או שומן קרוש שנימוח ומגיס באין יס"ב וא"ש מ"ש רמ"א וכ"ש כשים בקדירה כו' דבאין יס"ב שוין המה. אבל המ"א סובר דשמן ודאי חי יש בו בישול ביס"ב משא"כ שומן ונתבשל אף נימוח אח"כ דין יבש יש לו ואין בישול אחר בישול [כמ"ש ברכ"ג אות ל"ג נ"ל בשי"ח סי"ו ומ"מ אין מבואר שם דמיירי עם שומן] ופי' דברי המרדכי הובא בב"י וז"ל הב"י המרדכי כתב כדברי סה"ת [רבינו ברוך] (דאסור משום נולד) ורבינו יחיאל מפריש מביא להיתר שכה ידה בשמן ומחממה במדורה ושמן קרוש ואפ"ה שרי ומ"מ טוב ליזהר שלא יס"ב נראה מדבריו דלסה"ת לא אסו' אלא ביס"ב וליתא דטעמא לאו משום בישול אלא משום נולד וא"כ יס"ב נמי שרי : ועוד דמשמע לרבינו יחיאל מפריש בשמן שרי אף ביס"ב וליתא דשמן יש בו משום בישול כו' יע"ש. הנה גם הב"י מודה דשומן שנימוח אין בישול הואיל ותחלה יבש הוה דין יבש ומש"ה הקשה דלסה"ת ודאי לאו משום בישול דאין בישול רק נולד וא"כ למאן דמתיר באין יס"ב דל"ש נולד כאן (דתמיד אוכל הוא וכן שלג תמיד משקה הוא וכדבעי' למימר לקמן א"ה) ה"ה יס"ב נמי שרי כך וא"ל להגיה בב"י כמ"ש הט"ז אות כ' וא"ה שם יבואר ובשמן הוא דהוה בישול דחי הוא והמרדכי דכתב טוב להחמיר ביס"ב הוא דחשש לסה"ת נולד ומש"ה ביס"ב זב למרחוק אסו' ובאין יס"ב נשא' כפשטי"ד אין ניכר כ"כ עב"י. ומ"ש הב"י דשמן יש בו בישול הבין דלרבינו יחיאל בשמן יס"ב שרי למרדכי ואינו דשמן אסור ביס"ב רק מיירי באין יס"ב וראיה דמ"מ לאו נולד הוא והמרדכי כתב טוב להחמיר בשומן ביס"ב דזב למרחוק לחוש לרבינו ברוך בעל סה"ת משום נולד ובסמ"ק שוה כלי יבש דאין בישול אחר בישול לפשטי"ד דשומן יבש הוה ומשמע הא שומן ולגלל ונצטנן לא אסור ביס"ב דהוה דין לח ול"ע קצת . ומ"ש שהב"י הבין דקאי אשמן כלומר גם אשמן וליתא דלא קאי רק אשומן וא"ה באות מ"ה יבואר עוד : והוי יודע דבב"י הטעם דלא הוה נולד דשלג וברד תורת משקין עליהם לכל דבר ושומן לעולם אוכל הוא לא הוה נולד ומש"ה מתירין דיעה א' . ולפ"ז רוטב קרוש הוה נולד כשנימוח באין יס"ב ואסור לד"ה כנראה מהר"מ ז"ל פ"א מהט"א הי"ט כ"א ופ"ט שם ה"א ובשמן קרוש חישב בטלה דעתו ובנימוח משקה מ"מ י"ל לאו נולד הוה דמעיקרא לא אוכל ולא משקה יע"ש . דבש דבורים עשי' קל"ח במ"א זיי"ן דבש דבורים קרוש אוכל נימוח משקה חלב קרוש אוכל בחישב עליו ונימוח מז' משקין . ול"ע בכל זה ע"ש בפ"א הט"א שכ"ג שלג ול"ע : (מא) וכ"ש . עמ"א פירשתיו באות מ"ם לשיטתיה דיס"ב א"ש א"ב האי כ"ש ל"ד דבלא אסור ביס"ב משום בישול אם נצטנן . ומשמע לכאורה אף שרוטב ג"כ נקרש יש בו בישול אם נימוח אח"כ ול"ד לשומן דאוכלא הוא ול"ע בזה דאפשי' כוונתו הרוטב צלול ושומן נקרש על גביו : (מב) ויש . עמ"א עיין שו"ת פנים מאירות ח"א סי' פ"ד מזה דמשמע דנולד ומשקין שזבו תרי טעמא הוא או משום נולד או גזרו שמא יסחוט אף בנימוח מעצמו כמו בש"ך ס"א ילאו מעצמן אסורים וא"ה בש"ך אות י"ד יבואר מזה : ולכאורה נראה להגיה כאן דהוה נולד א"ו דדמי למשקין שזבו ואף מעצמן אסורים ואפ"ה באין ניכר שרי ועיין פ"א שם . ובש"ך י"ד כתב לטעם נולד ה"ה שלג וא"ה יבואר שם · במ"ש ליתן פשטי"דא קודם שהוסק התנור לא הבינותי דלאו מטעם בישול קאתינן עלה כ"א מטעם נולד אפי' הניחו בחמה אסור ליש מחמירין כבאות מ"ם : (מג) אסור . עמ"א עשי' רנ"ב אות ב' דשם כתב המחב' ביורה שמא יגיס והמגיס בקדירה"ה חייב משום מבשל הא כ"ל בקדירה שהעבירה עכ"פ שרי ממילא ה"ה למר ליורה בנתבשל הסימנין כ"ל שרי מדתלה טעמא דומיא דקדירה (עט"ז כאן אות כ"ב) אבל התו' והרא"ש בתי' ב' כתבו כאן משום לובע וכ"מ לשון המחבר כאן אב"ל למר ליורה משמע אע"פי שבישל כ"ל וסמנין דינם כקדירה אם הם בלא למר אפ"ה אסור משום לובע אם יש בהם למר דבהגסה נקלט הלבע יותר בלמר ועט"ז כ"ב שהלמר לריך הרבה בישול ל"ד אלא הסימנין לריך בישול רב וא"ה שם יבואר : (מד) ולכתחלה . עמ"א ועט"ז אות כ"ג ובסי' שכ"א אות ת"י וי"ד בט"ז ומ"א והר"ב סמך שם אמ"ש כאן יע"ש : (מה) כנגד. עמ"א ס"ד וסט"ו כל"ל וכ"מ מרש"י אסט"ו קאי ועט"ז שם אות י"ב פירש"י שהעבירן ביה"ש לא יתן משתחשך יע"ש : ובי"ד גוס י"א דכ"ש מבשל כו' עמ"ש בפרי"י שם : ושלא לרסק שומן בידים דדמי לבורא מים כמו אין מרסקין שלג ועש"ך אות י"ג וכאן אות מ"ם ע' פנים מאירות סי' פ' יי"ש ביורה בשבת כל טיפה נולד ואסור לא הבינותי למ"ש מיד מותר רק בשבת אסור נולד . ועי"ש שא"ל להסיר הכיסוי בשבת :

שיט (א) בנפה. עמ"א יש להסתפק אם בירר אם אסור באותו שבת וי"ל דאסור דנהנה ממלאכת שבת בבורא אוכל מפסולת דא"א לאכול כך אבל ב' מיני אוכלין דאפשר לאכול כך ל"ע והבורר לחילה פשיטא דאסור לבריא שמא ירבה כבשי' שי"ח ס"א ואם לעולם ל"ע דלא מהני מעשיו כ"כ ול"ד למבשל וכדומ' שא"א לשנות מכמות שהיה משא"כ בורר יכול להניח אוכל לפסולת כמו שהיה ולברור בחול . וי"ל דאסור מטעם קנס דעביד איסורא ול"ע : (ב) לאלתר. עמ"א מ"מ פ"ח הי"ב ועסד"ה מבואר כן ונלמד מתורמסין דפסולת מאוכל ביד לאלתר חייב . וכן ב' מיני אוכלין אותו שאין רוצה לאכול עתה הוה פסולת כבאות ד' והנה מ"ש כאן ואם בירר דיעבד ובסי' גימל בורר לכתחלה י"ל לאלתר היינו כ"ז שמיסב באותה סעודה שרי דיעבד ולכתחל' אסור לאחר זמן אטו מסעודה לסעודה משא"כ בס"ג בורר לאכול מי"ד ממש אז מותר לכתחלה ומינה איתעביד מלאכה דיעבד אסור אף למ"ש באפשר כמ"ש באות א' ועב"י וא"ה באות וי"ו אבאר עוד ובט"ו אות ב' מזה: (ג) מותר. עמ"א דפסולת מאוכל אסור כבאות ב'. ועשי' תרי"א אות ב' הביא דברי המ"מ פ"א משביתת עשור ה"ג דעלין המעופשין וראוין ע"י הדחק מדרבנןהוה בורר לא מ"ה וביו"כ התירו שבות יע"ש ומינה שבת אסור פסולת הראוי ע"י הדחק מתוך אוכל אפי' בורר ביד לאלתר מדרבנן עכ"פ . ועא"ר ה' דחה זה די"ל כה"ג לאו פסולת כלל ושבות בשבת דאינו לאלתר וא"י דמ"מ כיון דלאלתר זמן מחשב כפסולת מדרבנן ה"ה מיד אסור לברור הפסולת כי האי מדרבנן ע' אות ה'. ומ"ש דמכין לחול משמעות המ"מ בשבת גופא הוה דרבנן וה"ה קטניות לברור הטובים המתולעים שנתבשלו כך (עי"ד מזה ה'תולעים) שרי ביד לאכול מיד הא המתולעים לאסור מדרבנן עכ"פ וכ"ש פסולת קליפה מקטניות אע"ג דראוי לאכול ע"י הדחק מדרבנן אסור : (ד) ומניח . עמ"א לשון המחבר מועתק מר"מ פ"ח ה"ם הי"ג והם כפשטן ומני"ח לאחרים או לעצמו והר"ב הוסיף השני כב"י ושינה כוונת המחבר והר"מ ז"ל להודיע דאותו שאין רוצה עתה הוה כפסולת וצריך לברור אותו שרוצה לאכול דוקא כבאות ב' . וכ"כ תה"ד סי' נ"ז דגדול אחד שסובר גדולות מקטנות הוה ברירה היה בורר אותן שרוצה לאכול עתה ביד לאלתר לא אותן שרוצה להניח דפסולת אסור כה"ג ה"ה לדידן ב' מינים חשיב מה שהניח פסולת ואסור לברור פסולת ביד לאכול לאלתר האוכל עט"ז אות ב'. ודברי המחבר בס"א ואם בירר דיעבד וכאן כ' ובורר לכתחלה וגם היתר דס"ב וס"ג יבואר א"ה בט"ז ב' ועמ"ש א"ה במ"א אות ו"ו וכאן אין להאריך : (ה) לא. עמ"א עיין אות ג' וי"ו. דגדולות מקטנות היינו בסעודת שחרית באמצע סעודה רוצה לברור גדולות להניח לסעודה שלישית ולאכול עתה הקטנים שכבר שעד ופסולת מאוכל אסור כה"ג במין א' שרי וה"ה לברור לאחר זמן בליל שבת על סעודת מחר שרי דבמין א' ל"ש ברירה כלל ואף שאין רוצה לאכול עתה לא מקטנות ולא מגדולים.ול"ע בנפה וכברה אם מותר או חייב או פטור עד"מ לוזים יש במינם גדולים קטנים ר"ל בהא"ז"ל ני"ם גופא או בוועלש"י נו"ם יש גדולים וקטנים דאפשר דרך בורר בנפה גורם החיוב שהרי אוכל מפסולת לאכול לאלתר שרי וגופה חייב ה"ה זה א"ד במין א' ל"ש ברירה כלל ומהו שני מינים אפשר ווינקשי"ל שחורות ולבנות וכדומ' מקרי שני מינים עשי' רכ"ה אות יו"ד במ"א אשחלוקין בטעמא או בשמן לענין שהחיינו ה"ה כאן ול"ע גם אם מיני מתיקה שמא"לן קיכליך עם האניק קיכליך"ל דב' מינים הוה כל שחלוקין בטעמן ובפרט בורר דיש בו לתא ד"ת ב' מינים דיש חיוב חטאת מ"ה ועמ"ש א"ה בס"ז ב' : (ו) לאכול. עמ"א האדון ז"ל דבר בקצרה כדרכו הטוב כי הב"י הקשה על הר"מ ז"ל פ"א הי"ב וי"ג והם שייכים לדידיה גופא הואיל והעתיקו בס"ב וס"ג ובס"ג הריש"א מיותר דמבואר בס"א וכ"ש הוא ולאחר זמן היה לכוללו בס"ב ע"כ אמר דלאחר זמן יש הפרש בשני מינים אין חייב אלא מסעוד' לסעוד' וז"ש שחרית בסעודת שחרית בורר לאכול בינהערביים סעודה ג' או חייב הא אחר סעודת שחרית בורר לאכול בסעודה שלישית שרי ואוכל מפסולת אין מותר כ"א בסעודה שמיסב בה עתה אע"פ שאין אוכלו כ"א אחר שעה מהברירי' שרי כמ"מ ור"ח הובא בהג"ה ס"א הא קודם שמיסב בסעוד' זמן מה אסור באוכל מפסולת כה"ג ועב"י בזה : ומ"ש הר"ב בס"א בהג"ה תיבת מי"ד אף שבר"ח ומ"מ משמע שמיסב בה כל מי"ד שדעתו להיסב בסמוך לה אפשר ש"ד ומ"ש המרשים המגיד ור"י כו' אף שהב"י סובר דמחולקין הם (המעיין בב"י יראה ג' חלוקות המרדכי סובר מיד ממש ולהמגיד כל שמיסב בה ולרי"ו לאחר סעודת שחרית זמן ארוך קודם סעודה ג' כל שאין מפסיק סעוד' שרי) הר"ב לא יפרש כנ"ל ועיין דרישה. ומ"ש גבי דגים שבכ"ג מתה"ד דגדול א' נזהר בסעודה שחרית לברור מה שרוצה לאכול עתה לא מה שרוצה להניח ולדידן ב' מיני דגים שבכה"ג אסו' הא לאחר סעודת שחרית כה"ג ובאוכל מפסולת אסור כה"ג בב"י הקשה שא"י מכיין להר"מ חילוק זה ואפפ"כ

כתבו בש"ע ואי"ה בט"ז ב"יבואר עוד:(ז) הבורר.עמ"א אע"ג בשבת חייב בי"ט מקילין סי' תק"י ס"ב ראוי להיות דבי"ט מקילין אף בשבת חייב חטאת בי"ט שרי יע"ש ועב"י כאן ואי"ה יבואר בט"ז מזה . (ח) ויש . עמ"א ליש מחמירין הא דשבת קמ"ח חבילי אסטים מולל כבסי' שכ"א תירצו בתו' לרכך עיין ר"ן פ"ק דבילה היינו לרכך תוך השבלי' ולהכי בעי שינוי ראשי אצבעותיו הא לרכך תפוח קשה וכדומה שרי בלא שינוי באפשר אבל הרז"ה תירץ דמאכל בהמה ראוי לאדם קצת ולא גזרו ע"י שינוי והמ"א בחר בתי' לרכךדיותר מסתברא ליה וכ"מ בשכ"א מ"א דהר"ב לא הגיה שם דסמך אמ"ש כאן ליש מחמירין אה"נ חבילי פואה אסו' למלול כ"א לרכך לא להוציא מהשבולים רק לרכך בתוכן ולאכול בפה משם וכדומה ולשיטתי' בתק"ו אות א' שהר"ב שתיק שם לא דאודוי אודי ליה אלא סמך אכאן ה"ה וכ"ש בשכ"א דסמך אכאן . ועמ"ש בט"ז אות ד' . ולקלף קליפה הדבוק במורסן וכדומה שרי דלאו מפרק הוא בכך כבסי' שכ"א אות למ"ד לקלוף שומן שרי לאכול מיד רק להניח אסור משום בורר ולא אמרינן דהוה מפרק דבטל הקליפה דקה המחוברת מאוד לגבי אוכל וצ"ע . בצלים אין להם רק קליפה א' משא"כ שומין יש להם קליפה חיצונה וקליפה בכל גרעין וגרעין י"ל דקליפה החיצונה הוה מפרק וצ"ע בכל זה. ובקטניות התיר דאוכל מאוכל לא הוה מפרק דראוי הסרביט הא יבש לא ועט"ז אות ד' . ומ"ש שם עי' בש"ך מ"א ריש סי' ושסי' שכ"א ואי"ה יבואר שם דיני מפרק ובורר בעזה"י (ט) אין שורין . עמ"א רש"י שבת קל"ט א' אין שורין כמו שולין וכ"ה בהרע"ב שם הפסולת צף למעל' ותרווייהו אסורין ועט"ז ה' : (י) יין . עמ"א היינו בסודרים כפירש"י שבת קל"ט ב' במשנה מסננים יין בסודרים מפני הקמחים ועב"י וזה כדיעה א' כאן אבל להרמב"ם י"ל קמחין אסיר בסודרין ומתיר בצלול שיהא צלול ביותר פי' אות י"ב ואי"ה שם יבואר : (יא) משום . עמ"א והראה לש"ב ס"ט (ט"ס סי"ב) ולקמן סי"ו אות י"ו דהמחבר סתם כאן כמ"ד דכל שאין לכלוך לא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו ועא"ר אות ט"ז אי"ה בש"ך אבאר עוד מדיני סחיטה בבגד לבוע אי שייך בי' שרייתו זהו כיבוסו ובבגד למר וכדומ' ועסי' ש"ב מזה : (יב) ולהרמב"ם . עמ"א הוקשי לו ז"ל מדכתב בש"ע סתמ' לדיעה א' יין ומים צלולי' במשמרת שרי ובסודר מים אסו' ויין מותר ועכורים אסו' היינו אף בסודרים בין מים או יין (בין בין הפשוט באחרונה ודרך המחבר אלא קאי ארישא דבצלול מים בסודר אסו' ובעכורים כמו דפשוט מים ה"ה יין עמ"ש בצללים מזה) ומשמע ודאי אף דאפשר לשתות ע"י הדחק אסור דזהו הוה עכורים . ואף משמע דרובא דאינשי שתיכא דעתו לאסור בש"ע משום דנהי דצלולין דעתו כדיעה א' בשתם אין הכרע כ"כ מדכת' ולהרמב"ם עמ"ש בצללים) דאימרא דזעירי שבת קל"ט משמע משמרת שרי אבל עכורים י"ל אף בסודר אסו' אף דרובא שתי כך ושאר יין מנתו דהכל שותין כך או גוף א' עב"ה ומתניתין מסננין בסודרים ובכפיפה מצרית י"ל לאו מקמחין כפירש"י אלא היתרא בא לו' ביין אף בסודר שרי ול"ש שרייתו זהו כיבוסו או שמא יסחוט עיין אות י"א וכפיפה מצרית אשמעינן דלא הוה אהל בשעת הורדה עתי"ט או שאר תירוצים ולזה הוקשו לו א"כ למה זה סיים בסודרין להרמב"ם עכורים אסו' דמפרש מימרא דזעירי בסודר ומינה עכורים אסו' הא לדיעה א' נמי הכין וע"כ צריך לדחוק דהמחבר בש"ע נקיט קצוות צלולים שיהיה צלולים ביותר לדיעה א' שרי במשמרת ועכורים דהיינו יש בהם שמרים שא"א לשתות כלל ע"י הדחק בסודר אסור והשמיט פלוגה דאם ע"י הדחק משתתי שרי בסודרין ועט"ז חולק הרמב"ם וא"כ לא הוי' להשמיט חלוקה זו . ועיין לבוש והמ"א ידע את יוסף ע"ש בספרו הארוך ועת"ש ולמ"ש א"ש : משקה שקדים כו' שיכולים כו' משמע דתליא בפלוגתא דיעה א' ודיעה ב' ובסודר י"ל משקה זו דלבן וכ"ש חלב לבוני חלבן ואסור משום ליבון ויין לבן י"א דהוה כיבוס עסי' ש"ך ואף למ"ד התם לא דריש בו ומשא"כ זה דאסו' לסנן בסודרים ואי"ה בש"ך יבואר עוד : (יג) משום . עמ"א הציון ראוי להיות בסי"ב בכפיפה ועסי' שט"ו אות כ"א דאפי' גבוה ורחב טפח אין אהל בכיסוי כלים וכדומה אלא בכובא שרחב' יותר מדאי . כלי קטן שעשוי כיפה דינה כמשמרת ויש חיוב חטאת ויש בה פלוגתי' דרמב"ם ודיעה' א' : (יד) שאין . עמ"א ולבוש מסיים ודמי למשמרת אבל חיוב חטאת ליכא בכאן ואף אם לא היה עובר בכלל שמרים י"ל ע"י שינוי הוא ולית חיוב חטאת אלא המיוחד לכך עי' אות י"ג . ובצלול שרי בסודר ס"י ואף מים . ומ"ש דליתן שמרים אסו' דהוה תולדות בורר דומיא דמחבן יבואר אי"ה באות ס"י מהו מחבן ומ"מ י"ל דוקא כשראוי לשתות בשבת משא"כ אם אין ראוי בשבת ויהיה עכור שא"א לשתות כלל בשבת ע"י ישראל מתא"כ אסו' וע"י עכו"ם היכא דאי לא יתן מפסיד המשקה י"ל שבות דשבות ע"י עכו"ם במקום צורך כה"ג שרי עסי' ש"ז משא"כ אם יהי' ראוי לשתות בשבת אסו' ע"י עכו"ם די"ל דהוה תולדות בורר אפשר מ"ה וצ"ע . וי"ל דל"ד כ"כ למחבן דהוה שינוי עי' אות ט"ו ואי"ה שם יבואר עוד : (טו) מוכחי . עמ"א הביא דברי הר"ן שבת קל"ט ב' וברש"י שם יש לכאורה ט"ס וברש"י אבל הרי"ף כ' כר"ן ומשמע אע"פ שמשייר הרבה אוכל עם הפסולות כל שניכר הברירה והפסולת נראה הוה בורר וכאן בתחלת שפייתן (כשמערה) אין נראה הפסולת ולפ"ז אסו' לערות שומן מרוטב אף שסופך רוטב עמו שמשייר שומן כאן כיון דניכר הוא מוכחי שהוא בורר (ול"ד לש"ג) ולפ"ז אסו' לשפוך מכוס זבובים עם מעט משקה דניכר ונראה בורר עט"ז אות י"ג . ובריא"ף כ' דבי ר"פ שפי מתנא למנא בצלצא"א (בגמרא לא גרס זה) משמע דוקא ע"י קסמין לאלתר אסו' דהוה כבורר בכלי אבל לשפוך כך הוה כמו ביד לאלתר שרי כבש"א ואף ציצולות שרי כה"ג ומ"ש בשומן לערות אף שרוצה לאכול הרוטב עתה השומן הוה פסולת ואף בורר לאלתר אסו' כבש"ג אות ד' : ומ"מ דלהודא קאי קשה מש"ג שני מינים נמי וצ"ל דמ"מ מעורבין הם אע"פ שניכרים משא"כ כאן להודא קאי למעלה ועא"ר : ואף שמן מיי"ש וכדומה י"ל דשרי מה"ט אבל אם רוצה לאכול השומן מיד שנותן למאכל וכדומה שרי לאלתר ביד כל שאין נותן קסמים אבל לשפוך מכוס זבובים עם משקה מעט צ"ע לדעתן ז"ל : אבל ע"י מפה שרי כבסי' י"ו דאע"ג בכלי לאלתר אסור היינו לאלתר כ"ז שמיסב באותה סעודה אבל בשעת שתיה מונע הפסולת שרי :

(טז) נשאר. עמ"א עט"ז י"ב . ובש"ג אות ה' דמחבן דוקא בדברים לחים הא כה"ג מין א' הוא ומ"ש שכ"מ בש"ך דלא אסרו סחיטת פירות כ"א מפרק לא בורר י"ל ביד לאלתר. גם לט"ז י"ג אם ישייר הרבה משקה בפירי ל"ש בורר עמ"א ט"ו. ותי' דברי הטור דה"א החלבון נשאר למעלה עם הפסולת הוה כמפריד פסולת מאוכל קמ"ל דגם החלמון אין עושה כ"א לגוון והי אוכל והי פסולת משמע הא כשעושה לאכול החלמון אסור כיון שעתה עושה החלבון פסולת נשאר בשמרי' ופסול' וצ"ע והרמב"ם פי' המשניו' כ"כ וברש"י משמע לגוון מראה יפה אבל הר"מ ז"ל מפר' שיבדילו העב מהדק היינו שיורד וע"י החלמון העב למטה בקרקעית הכלי עיין אות י"ד בשמרים וי"ל הואיל וראוין לשתות כך החרדל אין כאן תולדות בורר או שהכל גוף א' שעדיין לא נפרשו וכ"מ בר"מ פ"א הי"ד יין מנתו וכן חרדל וכיוצא בזה ולפ"ז מותר ליין שמרים בשכר דלא גרע מיין מנתו להר"מ ז"ל דגוף א' רק מנהגא משא"כ להטור גוון מראה ויין מנתו רובא שתי הכי אסור ליתן שמרים. ועמ"ש בסוף הסימן בכאן מדיני ברירה איזו מקרי מין במינו או לאו ואי"ה שם יבואר: (יז) ומותר עמ"א הב"י כ"כ דמלבן ליכא דליכא טינוף ועיין אות י"א [ס"ח ט"ס וראוי להיות ס"י] ושאר משקין שרי ובאר כ"ז דבר מועט שרי יע"ש עב"י מזה : (יח) המחבן עמ"א מ"ש בש"ע פירוש שמוציא החמאה מחלב אפשר היינו שמכה בכח בחלב עד שנעשה חמאה וי"ל זהו בונה הוא ואם לו' שיש שם חמאה ומוציא ומפריש מהחלב עיין אות י"ו בסוחט פירות משקה מאוכל לא הוה בורר כיון דהכל מין א' ומחבן הוא בדברים לחים דוקא וצ"ע. עסי' תק"י במ"א אות י"ג מענין שמ"עטני ושמאה בשבת : (יט) לפיכך עמ"א הר"מ פ"ח מה"ש ופכ"א הי"ו וכ' המ"מ המורה מקום מהתוספתא והקשה ז"ל דשם משמע מטעם גיבול ולדידן שרי ואפשר הר"מ ז"ל לא מהתוספתא הוציא זה כ"א מסברא דנפשיה דהוה בורר כשמבורר מן הדבש. ומ"ש הר"מ ז"ל פכ"א הי"ז אין תולין משמרת שמא יבוא לשמר משמע אף להגיה ד"א אסור וכתב המ"מ משנה אין תולין כו' ובתקי"ו ס"ד לשנן אין תולין יע"ש ובש"י שתם יין ומים צלולים שרי משמע אפי' לתלות המשמרת בשבת שרי. ולמ"ש הט"ז אות ט' להר"מ מים צלולים ביותר רק להפריש קש"גין שרי במשמרת י"ל אין תולין בזה שיבוא לשמר הא תלויה מע"ש מותר כזה . ומיהו לתלות משמרת לשנן מים צלולים צ"ע די"ל אסור וי"ל שרי דוקא שיכון משמרים אין תולין בי"ט. בדיני בורר שני מינים הוה בורר אם רוצה א' לאכול עתה והב' לאחר זמן ומהו הם ב' מינים משמע כל שחלוקין בטעמן או בשמן כב' מיני דגים טעם א' להם רק בשמן עי' תה"ד כ"ז ול"ז וי"ד ק"ז בש"ך א' הוה ב' מינים ומין א' יש מחלוקת בין הט"ז והמ"א מסכים עם תה"ד והר"ב בהג"ה ובדברים לחים אף מין א' הוה בורר כמחבן המ"מ פ"א שביתת עשור התם בדברים לחים : וחלמון עם חלבון יש מחלוקת אי ב' מינים או מין א' עט"ז י"ב ומ"א י"ו : וביצים שלימים כל מין עופות אפשר הוה מין א' בשמן ביצה מיקרי ובטעמן משמע דשוין וביצה עוף טהור עם טמא עי"ד ק"ז בדגים כה"ג : וכ"מ ביצה שנולדה בי"ט בשבורים חלמון עם חלבון דהוה א"מ כמ"ש בט"ז ואי"ה בתקי"ז יבואר עוד מזה :

שכ דבר תורה כו' הרמב"ם עמ"א : אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן ו' חקירות.א' למה תלאן בר"מ ז"ל הלא מבואר בגמ' שבת קמ"ה א' ורש"י שם דשאר פירות לאו אורחייהו בהכי ולאו סחיטה הוא.

ב' אסחוטא בשר עוף מדמו לאחר שחיטה אם חייב.ג' בסוחט משום מה מחייב.ד' אסוחט לשתות מיד ממש אם חייב.ה' לבאר ענין מפרק איך ומה הוא ואם דוקא במין אוכלין שייך בפרק או אף באין אוכלין. ו' כמה מיני סחיטה הם : והנה לראשונה אומר דרבי יוחנן שבת קמ"ה א' חולק וס"ל אף כבשים ושלקות למימיהן חייב חטאת עמו' שם ד"ה כבשים וכ"פ הרי"ף דאין הלכה כר' יוחנן דתנא דבי מנשה שסייע להו ד"ת רק זיתים וענבים לכן הביאו דברי הר"מ ז"ל דפסק כתנא דבי מנשה וכרב ד"ת אין חייב אלא דריכ"ת זיתים וענבים ואף סוחט ביד חייב לקערה ול"ד דורך בכלי כמ"ש הר"מ שם להדיא יע"ש ובטעמא דאין חייב כ"א זיתים וענבים מרש"י קמ"ה א' ד"ה דבר תורה דלאו אורחייהו בהכי : ומר"ן גבי כבשים משמע דזיתים וענבים הוה משקה (מז' משקים) משא"כ מי פירות לאו משקין הוה ואף דלאו אוכלין הוה (עיין ה' ט"א) מ"מ שם אוכלין עלייהו המפרק אוכל מאוכל ור' יוחנן סובר שם משקה עלה לענין זה ולפ"ז כבשים הבלועין מים ממקום אחר ואין ראיה כ"כ : והוי יודע דמפרק תולדה דדש וקיי"ל אין דישה אלא בגדולי קרקע שבת ע"ה א' וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ח ה"ז ובבהמה הוה ג"ק כמו לענין מעשר שני עמ"מ שם וכ"ה בב"ק כ"ז ב' ותו' שם ועוף דמן הרקק נברא אפשר דלאו ג"ק יחשב כמו דגים ממים ומיהו הואיל ויש בו יצירה מקרקע ג"כ ג"ק יחשב והעד מ"ש הר"מ ז"ל פרק שביעי הלכה א"כ דמותר ליקח חלב וביצים ממעשר שני וגדולי גדולין של קרקע הוה בכלל ג"ק א"כ מבואר דעוף ג"ק וחשב והסוחט דמו לאחר שחיטה בשבת חייב חטאת אבל ציר מבואר בס"ז דפטור אבל אסור ומיהו לתו' שם קמ"ה א' ד"ה וכבשים י"ל כל לאחר שחיטה אף להוציא דם לאו אורחייהו בהכי ופטור : ושם ד"ה ור' יוחנן בדג לציר חייב קשה הא אין דישה אלא בג"ק ודוחק כו' משום בורר ואי"ה לקמן יבואר עוד ועמ"א וקנ"ח אות ה' דם דגים לאו משקה הא דם עופות משקה יחשב וסוחט פירות דמחייב משום מפרק תולדה דדש כמ"ש רש"י שבת קמ"ג ב' כ"כ הר"מ ז"ל פ"ח ה"י משום מפרק תולדה דדש אבל משום בורר לא עמ"א סי"ט אות י"ו וי"ל לעולם חשיב כב' מינים אלא הוצרכו לטעם מפרק דאף לאלתר אסור כמ"ש המ"א אות זיין והט"ז ד' התיר מטעם בורר הא מפרק כ"ע מודים דאף לאלתר אסור : ומ"ש הט"ז באות ב' למגוך בפה שרי התם שאני ובדבעינן

אין חייב עד שיגבל. וכמשנה דקנ"ה ב' נותנין מים למורסן ולא גובלין.ומ"ש הרי"ף קנ"ה מדמתרצינן אליבא דר"י בר"י ש"מ הלכתא כוותיה וממשנה אין ראי' דמשנה פ"ק משמע כרבי יע"ש או דה"פ דמדאמר היכי משני על יד על יד ש"מ דהלכתא כוותיה כלומר כי"א ולא כת"ק דאמר אין גובלין וקטינקמחא דקלי בעבה מותר ע"י שינוי מעט מעט וכמ"ש בע"ש דמים נותןהרבה מיד בפ"א רק הלישה הוא מעט מה שאוכל באותה סעודה. ועי' ר"ן שם ברכה מותר הרבה ע"י שינוי שנותן הקמח תחלה והרא"ש שהשמיט והיכי משני על יד וכו' ש"מ דהלכתא כוותיה אולי יש שם חסרון בדפוס. ולכלהו לרי"ף ורא"ש וטור ורש"י שתיתא היינו קמח קלי רק זה עבה וזה רכה.ולפ"ז י"ל קלי לאו בר גיבול הוא ומדרבנן אסור.והיכא דמשני בעבה בעינן מעט מעט דהוא שינוי ג"ול הא קמח תחלה לא דדומה ללישה וברכה מהני שינוי כל דהו קמח תחלה או דקלי בר גיבול הוא ונקיט קלי דראוי בשבת לאכול משא"כ קמח עם מים אין ראוי בשבת ועסי'שכ"ד מ"א א'.אבל הר"מ ז"ל פי' קלי מ"ה לאו בר גיבול ומדרבנן אסור וע"י שינוי על יד שרי הא קמח כה"ג לתרנגולי' אסור ע"י שינוי כל דדרכו מ"ה ע"י שינוי מדרבנן אסור אם לא שינוי גדול או תרי שינוים כבסי'שכ"א בצלת ס"ז ושתיתא תבואה שלא הביאה שליש הוא דה"מ דשרי דכחול הוא ואינו לישה ותרידוהא תני'(ל"ג והחמר"ת)בברייתא'אחריתי דשתיתא אסור ל"ק בעבה אסור בהרבה(כ"א על יד כמו קלי)וברכה מותר בהרב' ע"י שינוי קלא קמח תחלה'הא קלי לא מהני ברקלת שינוי כ"א על יד דוקא והמחבר בסי"ד שהשמיט לדעת הטור להקל בקלי ברקע"י קמח תחל' דל"ש כמ"ש הט"ז אות י"א ומלה מפ"ל אה"כ על יד שרי אקלהר"סדשתיתא קיל מקלי וכ"ש דמהני בשתיתא עבה מעט.אבל הי"א בסי"ו הוא בעס"ת דפסק כרבי דנתינת מיםהוה גיבול וה"ה דאוסר בסי"ד קמח קלי.ועסי'שכ"ד ס"ג וי"א ליתן מים למורסןבשבת הוא דעת בעס"ת כרבי דנותנמים חייב אף בקמח תנה מדאמר האחרון חייב עתס"ד כו"ונגימ"ל ה"ה קלי עכ"פ מדרבנןאסור בעבה מעט דנותנמים זהו גיבולו ליכא שינוי אבל רכה ע"י שינוי קמ"ח תחלה שרי כשתיתא והקשה על הר"ב בסי"ב אמאי לא פי'ברכה דוקא דעבה על יד לא מהני כ"ש קמח תחלה לת"ק דהוא רבי ובמ"א אות כ"ד תיקונה דהר"ב ביאר זה כמו בשתיתא היינו רכה ע"י קמח תחלה : עוד כ' די"ל אף ע"י שינוי ברכה לא מהני בשום ושחליים שכ"מ דעת בעס"ת דלא הזכר ע"י שנוי ברכה שרי והטעם דקלי מותר ברכה דאפשר דבר גיבול הוא קיל עפי משא"כ שחליים לאו בר גיבול הוא או דסובר כ"ע שתיתא תבואה הביאה שליש הא שחליים דגי לקלי לא מהני ברכה קמח תחלה ה"ה שחליים ל"מ כו' : הא דפ"ג בר"מ דיו הטעם משום עין צבע ואף לראב"ד פ"ט דעין צבע פטור אבל אסור עכ"פ ומיהו משנה דאין שורין דמשמע חיוב חטאת י"ל עין צבע להר"מ ואין להאריך: נסתפקתי אם גיבל קמח לתרנגולים במזיד בשבת אם שרי ליתן לפניהם ובסי"ת במזיד אסיר לו לעולם אכילה והנאה שרי וה"ה לעכו"ם מותר ליתן בשבת ולישראל דבר זה אסור עד מ"ש משא"כ לעכו"ם וה"ה לתרנגולים וצ"ע כעת : (יג) אבל . עט"ז בתה"ד כ"ג יע"ש. והאי חרדל שלשו מע"ש היינו בלא משקה רק מתמצית גופו כו' וכדומה. ועיין לבוש במ"ש חרדל שלשו מע"ש דיש בו משום לישה ולכך דוקא מע"ש ושום אין בו לישה יע"ש ולא הבינותיו די"א קאי אחרדל ג"כ ועיין זבחים ל"ד ב' תו' י"ג שלחים וי"ג שחלים יע"ש : יד לפיכך. עט"ז עמ"א אות כ"ח ועיין סעיף י"ז בזה ובעודה על האש י"א דהוה הגים ועט"ז שם אות כ"ג :

שכא א ביצה. עט"ז י"ט אטו י"ט אחר שבת או שבת אחר י"ט דאסור מ"ה עמ"א אות א' ולא יגע בה עסי' ש"י אות ה' ובתקי"ג א' וה' ומ"א שם ב' טעמים א' שמא יכנסנה וב' נגיעה לצורך המוקצה אסור ואי"ה בתקי"ג יבואר עוד. ביצה טריפה שנתערבה באלף עי"ד בפ"י ק"ב בדשיל"מ ובנ"ל בזה וי"ל טריפה אין שבת מכין לי"ט ול"ש למגזר וי"ל משום ל"פ או נולדה בשבת אסור משום נולד אף בעומדת לשחוט דל"ש אי בעי שחוט ואכול בגווה בשבת ולא הוה אוכלא דאפרת וא"כ יש בה ב' איסורין והוה דשיל"מ לגבי שבת : ב פירות. עט"ז ביצה ג' יע"ש בתו' ד"ה גזירה דיש ב' איסורין שמא יעלה ומוקצה ותרוייהו צריכי עמ"א ג' ובלבוש אפילו היה דעתיה עלייהו יע"ש וספק נשרו היום או אתמול אסור דשיל"מ א"א ספיקו לקולא עסי' שכ"ה והנה אם ימתין אחר השבת ירקבו הפירות ולא יהיו ראוין לכלום או אם נדר שלא יאכל פירות בחול כ"א בשבת ואם ימתין כל השבוע יפסדו ודאי י"ל דלא הוה דשיל"מ ומ"מ י"ל דספק נשרו היום או אתמול אסורים דאוקמיה אחזקה עתה נשרו ולא מקודם עי"ד סי' שכ"ז ע"ז ב' וי"ל אדם מעותד למיתה משא"כ פירות אי לא נגמרו עדיין כ"ל דרכם להיות באילן ולא ליפול אמרינן עתה נפלה ועסי' תקי"ג בט"ז אות ח' ואי"ה שם יבואר. ובקדושין ע"ט קידשה אביה ובפני יהושע שם. והנה אם נדר שלא לאכול פירות בחול דכתבנו דלדידיה לא הוה דשיל"מ דימתין כל השבוע יפסידו י"ל דתליא במ"ש המ"א שי"ח ב' דומיא דתרומה הואיל ולאחרים הוה דשיל"מ תו גם לדידיה לא בטיל יע"ש. ומ"ש כיון שלא נעשה מלאכה כו' כ"כ הב"י הא נעשה מלאכה ביד עכו"ם צריך כ"ש. ול"ת דכאן צריך כ"ש. דיעלה ויתלוש לאכול מיד כמ"ש קמ"ז דל"ג כו' ועסי' שי"ח במ"א ב' · כי הצני יש בכאןחקירה אחת וגדולה היא אי בפירות הנושרין דאסי' אף בטלטול וכן ביצה אם אף בטלטול אף מתרנגולי' העומדי' לאכילה ואף בי"ט כבסי' תקי"ג וכ"ה בביצה ג' ב' וכ"כ הרי"ף שם אמאי הא כתב המ"א בסי' תמ"ו אות ג' דכל דבר האסו' באכילה אם רוצה ליתןלעכו"ם לא אסור בטלטול כבביצה לכלבים וכדומה אם כן ביצה אמאי אסורה בטלטול הא ראוי ליתן לעכו"ם וכן פירות הנושרים וכ"ת אה"נ אלא דווקא באיצרוצה ליתןלעכו"ם בפירו' טבל הא בורכא דא"כ מה הוקשה להם לתוספת ביצה ב' א' אמאי תנן לא תאכל דהא אף בטלטול אסו' דלא פסיקא טלטול וכדכתיבנא ועיין לבוש כתב אים יהטלטול משום מוקצה.ואף אם ליכא עכו"ם הא ראוי לכסות כלי ולסמוך כרעי המטה ומיהו לזה י"ל דהוה כאבנים דבעי יחוד מעי"ט וע"ש דלאו להכי קיימי ונולדה בי"ט דאסו' בשבת לא מהני יחוד ביה"ש מ"ש דבי"הש אסו' מספק והדברי' הללו ארוכים ול"ע כעת ואי"ה בתקי"ג יבואר בזה וכאן אין להאריך ועיין יע"ש ביצה : ב וקוטמו.עט"ז בתקי"ט אות ה'דאף בכלי קוטמו להריח ועמ"א אות ו"ו כאןועא"ר אות ז'והאריךופסק במ"א ורש"ל בכלי אסור והיינו בקסמין וברכין לית תיקון כלי מותר אף בכלי ובשכ"א ס"א הטעם עובדין דחול ואי"ה במ"א יבואר עוד : ד וי"א עט"ז.הם גיא בפי' שואל קמ"ט ב' פסקא משמע כר"מ ז"ל פכ"ג הי"ז ואע"ג דאין הלכה כרב ב"מ ע"ה פי'הט"ז התם אסור להלוות מבניו הפי' שהוא נותן הרבית לבניו להטעימןטע"ם רביה ומרגילןבמחיה שילוו לעכו"ם אסור דאוסרוכי אף בישראל משא"כ כאן דאין מתכוין ומרגיל שרי דאיןמקפיד דהכל שלו ועיין י"ד ק"ס אות ד'בט"ז וש"ך י"ג . ולפי זה לפי' זה מותי' להלוותם ברבית שיתנו הם לו רבית לאפרושי מאיסורא דמלוה קעביד ול"ע לדינא . אבל להמ"מ דמחלק בין ד"ת לדרבנןקשה הי"ל בקילור כי אמר שמואל שעוברים משום מדה ומשקל מדרבנןבאחרים הא בניו אין מקפיד הקילו בדרבנן ולא להביא הא דרב דלית הלכת'כוותיה ומ"מ ל"ע ועא"ר אות י"ד מ"ש שסדבמלו'עפי דאתי למסרדכמ"ש סי'תרכ"א אות א'ומ"מ י"ל דאימא בט"ב דרבנןלא ואידלמד דרבנןמד"ת.ולשון הר"מ ז"ל פכ"ג הי"ת אסו'להפים ולשחק בקוביא בשבת היינו בשוויןבאחרים המקפידין דדמי למקח וממכר הואיל ומקפידין הא בחול שרי הואיל וקוביא רק אב"ק גזל מדבריהם היינו במנה גדולה נגד קטנה הא שוינלא גזרו כה"ג ומ"ש המ"מ שחוק בקוביא אףבחול אסור היינו מנה גדולה נגד קטנה באחרים ואי"ה במ"א זיי"ן יבואר עוד : ועיין במ"מ פרק שני ה"י מה' גזילה הביא שייעתא דהמשחק בקוביא גזל מדבריהם משבת קמ"ט והיינו כמ"ש התו'שם ד"ה מאי טעמא והוחק לו לומר משנה דלא כהלכתה וצרידלחלק בין איסורא דמחית נפשיה לספיקא בנזיר ובין ממונדלא מחית נפשי' לספיקא משא"כ להט"ו דפסקו כאןכדיעה א'דלא חסורי מחסרא שווין עם בניו מותר הא במנה גדולה אסור אימא הטעם דנראה כמקח וממכר וכדומה לא משום גזל וי"ל דאם איתא כן אמאי צריך כלל לחסורי מחסרא אףלרב אימא גדולה נגד קטנה אסור אףבבניו ש"מ דל"ש מקח וממכר כלל בבניו כ"א משום גזל ואףבחול אסור באחרים ה"ה לדידן אף בבניו דלית הלכתא כרב בהא ועיין בר"מ פרק שני מגניבה ה"י עוברין משום מדה משמע דמפרש לה בחול ומשום גזל דבריהם יע"ש וברש"י ותו' ב"מ ע"ה א' בי"ט קאי על כולן יע"ש ואין להאריך . עסי' שכ"ג אי"ה יבואר עוד :

שכב א וכן.עט"ז כתב דשניהם עושין איסו' המוכר שמודד בצימצום גמור והלוקח בהזכירו שכום מדה וכמו שכתב באות ג'דלא מהני ללוקח כלוסמא שמזכיר מדה ועמ"א אות ב'וס': ואי"ה באות ג' יבואר : והוי יודע כל כלי המדה אם ראויןלקיבול ואין מקפיד עליהםשרי לטלטל מחמה לצל ואם אינןמקבלים כמו מדות אמה וכיוצא מוקצה מלאכתו לאיסו':ומדות הלח ליי"ש וכדומה אם מקפיד עליהם הוה מוקצה מחמת חסרוןכיס:ומינקת שמיוחד למדה כמו שנוהגיןעתה שקורין היבר ומחזיק קווארט מות'לומר מלא לי כלי זה ושופךלכלי של לוקח כי א"א ליקח המינקת להוליךלבית הלוקח ולא נראה כמזכיר שכום המדה בפי' : ב ולא.עט"ז האריךולשיטתיה באות הקודם דוודאי במדה אףבלא שכ"ום כך וכדכו' נמי אסו'והספרש שיש ביןדמים למדה לכאורה דהלוקח אינעובר דאומר ומודיע כמה צריךלו והמוכר ממילא מונה לו אבל מדת הלח והיבש שמדקדק במדידה על המוכר האיסור ועמ"א אות ב' דבש"א ההיתר למוכר שלא ימלא ובש"ך ההית' ללוקח ואם כן וודאי באיןממלא ומוסיף מעט או חסר מעט וכ"כ הלבוש שהרתיחה למעלה ואין ממתין עד שיכלה זה ההיתר למוכר: אבל משמעו' לשונו של הט"ז משמע אףעל הלוקח האיסו' במדידה דמש"ע לא גרסו התו' ביצה כ"ט ב'ד"ה שלא שכום מדה דאף בלא שכום אסור ללוקח להזכיר מדה ול"ד לשכום מקח שמודיע בדינר אגוזים שידוע כמה רוצה וכמה צריך לו . ועיין לבוש משמע שמחלק בין מדת הלח דצריך כיוון ומדידה אסור להזכיר שם מדה משא"כ במדת היבש אגוזים וכדומה יע"ש : ודע דמה דאמרינן בגמ' שם כ"ט א' כלי המיוחד למדה מחולקין רש"י והר"מ ז"ל עב"י שבפי' המשנה מפרש מיוחד שנעשה בדיוק ועומד שלא נעשה בדיוק ולפ"ז אףשחזר בחבורו פ"ד מי"ט הכ"א ופסק כרבא מ"מ לא חזר מפירושו מיוחד באפס' שעדיין לא מדד הא מודד בו בכלל שלא יזכיר שם מדה ול"ע : ומדברי הט"ס למדתי שמ"ש הר"ב וכן שכום מדה דשפיר גרס בברייתא והיינו שמזכיר לו כך וכך כלים לקחתי תן לי עוד כך כלים ויהיה ש"ה כך וכך אסור הא לא"ה שרי והיינו לו' מלא לי כלי זה עשרה פעמים דשרי אבל שם מדה להזכיר בפירוש תן קווארט או חצי אסור בלא שכום . ובמ"ש במשנה אומר אדם מלא כלי אבל במדה בלא שכום אסור והא דלא מפרש המשנה אבל לא במדה לשפוך מכליו של מוכר ללוקח דהאומר קאי אבל במדה אסורה להזכיר שם מדה אפי' הולך עם הכלי אסור. ואפשר מש"ה נקיט במשנה לחבירו והר"מ לחנוני ובמ"מ משמע דגרס כן במשנה לחנוני כי בע"ה מסתמא אין נותן כליו להוליך לחבירו כ"א אין לו רק לצורך תשמישו ובחנוני משכחת לה שיש הרבה כלים או להיפוך כי החנוני אין שואל כליו להוליך הלוקח לביתו כי יבאו לוקחים רבים ושופך לכ"א אבל בע"ה אפשר ישאל לו לצורך שעה : ועל זה יתיישב בירושלמי גרס במשנה א' אומר לחנוני(והיא גי' הר"מ כמ"ש המ"מ) ובמשנה ב' אומר לחבירו ובבלי הדבר בהיפוך. ושם בגמ' אמר רב הונא או חסר או יתר היינו אף ששופך לכליו שרי בכן חסר ויתר שאומר הלוקח והמוכר עושה כן. ושם ר' לעזר אמר לזעירא בר חמא מלי לי הכן מנא ולמחר אין מכילין ליה דר"ה מפרש וכמ"ש בש"ת. והגאון המפרש (בד"ד) פי' אבל לא במדה

שלא ימלאנו ממש א"כ רי"ד אסר לא ימלאנו אם חסר ויתר למה ואמאי לא כמ"ש וי"ל גם מ"ש ולמחר מכילין אף זה אסור אמאי לא כפשוטו להיתרא וכמ"ש המ"מ וכמ"ש המחב' בס"ב כאן והא דקשי' ודבר דבר שאסו' לומר למחר אעשה חפץ פלוני האסור בשבת י"ל לאורדשבת שרי כמו פוסקין לדקה עסי' ש"ז וש"ז ול"ע : ג היינו. עט"ז ביארתיו באות הקודם ובעט"ש כ' דהר"ב יודה לזה שאסו' להזכיר מזה בפירוש רק הא שרי שיאמ' מלא כלי זה עשרה פעמים וכדומה כא להיות סוכם אסור לומר כך כלים נתתי לי תן עוד כך ויהיו כך וכך: הא דכתב המחב' בסג"ד מותר לומ' לחבירו מלי ב' בילים במנין ומותר לחנוני כו' פירש הע"ש ברישא אשמועינן אפ דהלוקח אין מזכיר מנין כמה רק אומר תן לי ומנה ואפ"ה שרי ובסיפא קמ"ל אפ הלוקח אומר כן שרי וקלת קשה דסיפא פשיטא דשרי ובלבוש משמע דקמ"ל ל"מ חבירו די"ל שאלה הדרא בעיניה או חליפיו וחנוני מקח וממכר אפ"ה שרי : גרסינן בירושלמי פרק א"ל ה"ט תנא אומר לחבירו מלי כלה של תבלין שכן בע"ה דרכו כו' ועב"י וש"ע תק"ד בבלי נחתום ובירושלמי מפורש אף בע"ה שלא יקדיח תבשילו מותר למדוד בי"ט תבלין וכ"ש שמות' לומר תן לי כלה מדה כו' אבל בשבת י"ל דאסו' למדוד ולומ' מלי מדה תבלין שבי"ט הותר אוכל נפש לא בשבת וכדאמרן : ד וי"א. עט"ז דבי"ט מותר הולאה וה"ה בשבת במעורבת שכיחי רבים עדיפלשנות משא"כ בעיר שאין מעורבת ובחלר דליכ, רואים עדיפלמעט בהילוכם ועמ"א אות זיין ואי"ה שם יבואר עוד : ה מותר. עט"ז בילה י"ז לרבה שמא יעבירנו ד"א ורבא מתקן מנא אפ כלים חדשים הנקחים מעכו"ם אסור בי"ט אטו שבת והקשה הט"ז דבסופ' ל"ג בי"ט אטו שבת אף דה"א למגזר דא"כ עקרת מלות שופר כבסי' תקפ"ח מ"מ י"ל בטבילת כלים נמי ל"ג י"ט אטו שבת ולמה החמיר שלא לטבול בי"ט גם לרבא י"ל כלים חדשים שרי אפ בשבת דטבילתן מדבריהם כמ"ש המ"מ פ"ד די"ט הלכה י"ז וי"ח יע"ש א"כ שרי טבילת כלים חדשים אף בשבת כמבוא' בבילה י"ח לענין י"ט ה"ה בשבת כה"ג. וי"ל הא אנן קיי"ל בי"ד ק"כ סי"ד ובט"ז אות י"ו דטבילת כלי מתכות ד"ת כמ"ש בתה"ד רנ"ז א"כ כלי מתכות עכ"פ להסר בשבת דהר"מ מביא פכ"ג משבת הלכה ע' טעם דרבא מתקן ואף דמ"מ שרי להרי"ף מטעם המביא טעם ר"י סחיטה ורב ביבי וזה לא שייך בכלי חדש ולהר"מ מותר מטעם איסור דרבנן מ"מ לדידן לתסר מטעם הרא"ש ור"מ וטבילת כלי חדש מתכות ד"ת ועיין לבוש כלי חר"ש הטעון טבילה לכאורה חרם מלופה זכוכית מדרבנן או זכוכית וז"ש הטעון טבילה (שלא תנאיות) ואפשי' ע"ש ול"ל כלי חדש שטעון טבילה כו' ול"ע. והנה לטעם ר"י ל"ש בכלי חרם דמתכות לאו בני סחיטה אף בימי התלמוד ל"פ י"ל הסתא ל"ש ודוחק והיה כתב הלבוש דלא שייך שהיה שאין הטומאה מלוי בו כלו' ומלתא דל"ש ל"ג רבנן וטומאה דשכיח חיישינן שמא ישהה אבל הא"ר אות י"ב בשם יש"ש ביל' דשייך שמא ישהה ויבוא לידי תקלה שישתמש באיסור כלי בלא טביל' (המאכל איןנאסר): ועם זה י"ל הא דכ' הר"מ ז"ל בפ"ד מי"ט טעם רב ביבי לחוד ובשבת טעם רבא כי סובר דטביל' כלי חדש אסור מטעם שהה או יתקוננא' מ"ש בפי"ז ממ"א ד"ס כמו קידושי כספו' מ"מ ד"ת במתכו' עי' מ"ש שם או דחמור דאיקרא' וי לכלום כמ"ש המ"מ ומש"ה בי"ט אין נ"מ בין טעם רב ביבי לרבא כ' טעם רב ביבי דתני' כוותי' במקומו ויותר ראוי לאסור כלי חדש מטעם רבא שיש לטעו' אם נא' כלי חדש דרבנן או זכוכי' עכ"פ ויש סברא לכאן וכאן כ' טעם ר"ב דאסור אף בדרבנן שמא ישהה ומלוי הוא אפ דרבנן וולד הטומאה לא מלוי הוא בכלי ומיהו המ"מ לא כ"כ שם רק בדרבנן לר"ב ל"ג אפ"ה כתב טעם ר"ב שאין נ"מ בין טעם לרבא דר"ב משא"כ בשב"ים נ"מ דשמא בי"ט עלמו שרי לכ"ע ובשב' אם נטמא בשב' לר"ב ל"ש שמא ישהה כה"ג ולרבא מתקן הוא דבי"ט אוכל נפש ומכשיריו שא"א לעשו' מעי"ט שרי בי"ט לא בשב'. וכן נראה ממ"ש המ"מ לדעת הר"מ בה' מ"א דטביל' כלים מד"ס תיפוק ליה שמא ישהה אפ בד"ת ש"מ שמא ישהה שייך נמי בכלי חדש. וז"ש בכ"ג מסב' ודע דטביל' כלים חדשים אסור בשב' שנראה כמתקן אע"ג דבי"ט מסופק בו מ"מ מדכ' כאן מתקן ש"מ הכינהוא ואפ בנטמא בשב' כאמור כאן וסבור הייתי לו' דאין מגביהין תרומו' ומעשרו' בשבת דנראה כמתקן משמע אפ מעשר ירק דרבנן או ח"ל ועפ"א מה"ת אי שאר פירו' ד"ת מ"מ חזינן בשב' נראה כמתקן אף מדרבנן וקשה דבי"ט נמי כ"ה וי"ל והדברים ארוכים וער"מ פכ"ג ה"ט והי"ד ופ"א ה"ז מי"ט והדברים ארוכים אינעת האסף פה ואי"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש אי"ה באות ו' מהרש"א ז"ל בילה ח"י א' יע"ש היטב ובשב' אף דרבנן ובשבת אפ"ה אסור ועמ"א י"א ול"ע והבן : ו ויחזור. עט"ז בי"ד ק"ד אות י"ח דבחול יטבילנו בלא ברכה או יטביל כלי אחר עמו ומברך על טבילי' כלים ואין קפידא : ז מותר. עט"ז הש"ע השמיט תיבת יין שזה עיקר רבותא ובלבוש העתיק יין והלשון בט"ז קשה קלת וכוונתו דסתמו כפירושו דאיין קאי דשרי דהוה כמו להדיח הכלי. ונראה לי סכין טריפה לחתוך בו לחם וכדומה בלונן דבעי הדחה דמשמע בעי הדחה שפשוף היטב לא הדחה בעלמא אסור בשב' דהוה כמתקן וה"ה אפשר בשני דברים הנוגעים בזה אפ דרבנן דל"ד לטומאה דרבנן כמ"ש המ"מ הביאו המ"א אות י"א ועי"ד סי"ו י"ד וס"ט ס"א ול"א מידי דאורחיה בהדחה יע"ש ועמ"א סכ"א אות זיין הדחת בשר שרי בשבת דא"ל שפשוף כ"כ רק להסיר הלכלוך משא"כ כאן ל"ע. ואי"ה באות ח' יבואר עוד בזה יע"ש: ח אין. עט"ז בשכ"ו אות ג' דניחא ליה בכדשיכא נמחה אסור בלא מים יע"ש עמ"א כאן אות י"ו. השחזת הסכין בשבת אפשלא ברחיים רק בטן וכדומה אסור דדומה לממחק ע"ד סי' קכ"א ולקמן בסי' י"ט :

שכד מ"ש המחבר בס"א אין כוברין. שבת ק"מ ובר"מ פכ"א הל"ב מרקו' ומקום גבוה כמרקד (מדרבנן) וכ"ה בירושלמי ובלבוש שכל זה דרך עובדא דחול ל"ע. גם מ"ש בס"ב קודר כו' במדה שלא כדרך מדידה ובס"ג משמע כרי"ף דבמדה אסור רק בכלי אחר כפי אומד הדעת וכמו שליין באר הגולה ועא"ר ומ"ש בזה : א אבל. עט"ז שבת קכ"ה ב' ועב"י דהרי"ף ורא"ש פסקו כר"י בר"י דסתם תנא כוותיה היינו במשנה דנותנין מים למורסן יע"ש ואני ההדיוט בשכ"א לא הבנתי כן וכ"מ לשון הרא"ש מאן י"א ר"י בר"י וש"מ דהלכתא כוותיה מדאמר מאן י"א ר"ל ולהודיע דהלכה הוא ות"ק אפשר נמי כר"י בר"י סובר ואפ"ה אוסר ואין להאריך כאן ודעת הב"י ברי"ף ור"מ ורא"ש הוא כך כמו שאגיד. כי לענין הלכתא כר"י בר"י פסקו כולם כן כסתמא בתרא וגם רבה אמר ר"י בר"י הוא ולא אמר יחידאה היא (וז"ש הרי"ף מדמתרלינן עפ"י הבנת הב"י) וגם הר"א ז"ל בפכ"א הל"ד מדשתיק אודוי אודי ליה וגם דעת התו' משמע כן. והאמנם לענין אפר דאין בר גיבול אם חייב חטאת לר"י בר"י בזה אין הוכחה לפסוק כר"מ ז"ל שהרי הר"מ ותו' וכמה גאונים חולקין ע"ז וסוברים דחייב חטאת (וקיטמא שרי יש בו פירורים ותירולים עסי') א"כ ראוי לפסיק כרבים בזה דכיון שכן נ"מ קולא מינייהו באם נותן מים לקמח לתרנגולים בשבת להר"מ ז"ל אסיר אטו גיבול ור"י בר"י אמר כך אין חייב הא איסורא איכא במים. ולתו' ור"א ז"ל קולא דאפר חייב בגיבול עכ"פ לר' יוסף ומים פטור ומורסן לאו בר גיבול מותר מים ולית להו למגזר הואיל ולורך היום וקמח שאין לורך היום גזור הא קמח לאורדהיום שרי מים לר"י בר"י דהלכתא כוותיה ומ"ש הב"י התו' לא הזכירו מורסן אף שהזכירו בדף ח"י א' היינו לאביי אבל לר' יוסף י"ל מורסן באמת לאו בר גיבול ממש הוא וחייב בגיבולו ומים מותר במורסן לאורך היום ולא בקמח שאין לורך היום גזור אטו גיבול וכ"מ לפסולי עדות מכות מרדו' כמו שביארנו בפתיחה כולל' ובס"ס דטירחא שלא לאורך לאו איסורא כלל ואין לוקה מ"מ. או יאמר ודאי יש מורסן קליפה העבה לאו בר גיבול וקליפה דקה בר גיבול עסי' תכ"ד ופריי שם במ"א א' ואיך שיהיה דברי הב"י ברורים ומיושרים ועתו"ש ולמ"ש א"ש ואדוניו הט"ז ז"ל אודי ליה להב"י להתו' קמח לאורך היום שרי בנתינת מים ולהר"מ ז"ל ודאי אסור דאם גזור לא גובלין מורסן אטו גיבול קמח כ"ש דגזור מים אטו גיבול בקמח אלא בפירוש דברי המ"מ מחולק עם הב"י דהב"י הבין דהמ"מ כי הוכחה להר"מ ז"ל דאפר דלאו בר גיבול אין בו חיוב חטאת דאם יש בגיבולו חייב חטאת לר"י בר"י למה הותר נתינת מים במורסן דלאו בר גיבול ולמה לא גזרינן כו' ויקשה לתו' ול"ל דהתו' סוברים דאין גוזרין דז"א דאין זה מוכרח גם מ"ש הב"י דר"י בר"י דאין חייב משמע הא איסורא איכא אין מוכרח דאל"כ היה לברור דלמא כו' אלא המ"מ בניחותא אמר דלהר"מ מש"ה שרי מים למורסן דלאו בר גיבול הא בר גיבול אסור מים ומוכרח הוא להר"מ מדגזור גיבול דמורסן אטו דקמח כ"ש גזירה קרובה וה"מ בקמח אה"נ דאסור מים לאורדהיום להר"מ והוכחה להר"מ הוא ממ"ש ויפיד ע"ז קיטמא וע"ש פ"ח הי"ו והבן וזהו הנראה לי בכוונ' דבריו ז"ל ועשכ"א ומסני ע"י ס"ו למ"ד ד"ת ל"ל דהוה שינוי גמור ומ"ד דרבנן א"ש : מ"ש מערב כדרכ"ו עתו"ש בזה ובר"מ פכ"א הל"ד · ב ויש. עט"ז כבעה"ת כנלייר באר הגולה וע"ש טור כי הטור פוסק כדיעה א' כר"י בר"י אלא בעה"ת. ושינוי מים אפא"ת דיוכל לשנות מ"מ תליא בפלוגתא' אם אפר מ"ה חייב אין היתר כ"א שינוי גדול ש"ו במקל לא נתינת מים שינוי קלת ולמ"ד מדרבנן מהני באפשר או פלוגתא דר"י ואביי ועסי' שכ"א. ואי"ה במ"א אות א' יבואר עוד: ג שנתלשו. עט"ז דקיי"ל כר"ש היכא דלא דחיא בידים מותר בשב' אפי' מוקלה מאיסו' כמו בסי"ח בשוחט לחולה שחלה היום דלאו מתרמי לי' שוחט משא"כ מחובר מדלא לקטינהו מאתמול ואפי' בעכו"ם ל"פ והא דאין הכן בשל עכו"ם שמוקלה מדעת בי"ט ואי"ה בשכ"ה ובה' י"ט אבאר עוד: ד ופ"ל. סי' שכ"א עט"ז ולעיל כתבנו במ"א י"א וכאן אות ה' דאה"כ דעיקר הטעם משום טוחן ואם ראוי לאוכלו כך אין זה טוחן : ה אין. עט"ז הביא לשון הר"מ ז"ל פכ"א הח"י מה"ש המחתך כו' (ע"ש פ"ח) ותוכן כוונתו דהטעם מטרח באוכלין הוא הטעם דנראה כטוחן להר"מ הואיל ואין לאורך אכילה דבלא"ה ראוי לאכול. ומייסב עפ"י הגי' בר"מ ז"ל יע"ש ולפ"ז להר"מ כל שחותך חתיכו' גדולו' אפי' ראוי לאכול כך שרי דלא הוה טוחן אבל לדידן אסור בכ"ע דמטרח באוכל אסור. ועסי' שכ"א סי"ב כבורר ולאותה סעודה שרי ולאחרת אסור אף לבו ביום. ובב"י בשכ"א משמע שגורס בפ"ח המחתך ירק מטע לבשל"ו חייב שתולדת טחינה הוא יע"ש ועי' כ"מ : ו תולעת. המשי עט"ז דמזונהן עליך שאין יולא חוץ. ובטלטול דינו כשאר ב"ח שאין מטלטלין אותם : ז והיינו. עט"ז דאף ראוי ע"י הדחק אפ"ה אסור דשמא לא יאכל וקרוב הוא שלא יאכל ובלבוש כ' דהוה טרחא בחנם יע"ש :

שכה א ופשט. עט"ז וכ"כ הב"ח הגי' במרדכי ותו' כ' היינו המרדכי ולחלק בין נותנביד ומניח לפניהם או נתנביד עכו"ם או כמ"ש בא"ר אות ב' באם עכו"ם בפנים שרי דהוה עקירת עכו"ם שעקירה חדשה ובין כשעכו"ם עומד בחוץ ופשע לפנים דהוה עקירות ישראל עקירה ע' שבת ג' א' בתו' ד"ה מ"ט. ובב"י כ' במקום ות"ו ותו' כתבו דמשמע דחולקים עמ"ש תחלה ולא"ז שרי אפי' ליתנביד עכו"ם דהוה עקירה דישראל לדידן דלית לן רה"ר הוה נ"כ שבות דשבות במקום מלוה ודרכי שלום דשרי כבסי' ש"ז ס"ה (ומשמע ל"ד אמירה לעכו"ם ה"ה לישראל שרי לעשות שבות דשבות ביד במקום מלוה ועמ"א אות סי"ו משמע כקדשיכא דא"א ג"ז מותר) והק' הט"ז לדידן אמאי יהא אסו' עקירה לחוד הא הוה גזירה לגזירה והנה כ"פ גזרו גזירה קרובה ואי"ה בס"ו וסמ"ז יבואר בזה. וס"יס כן דלאורד מלוה כמו בס"י דהוה לורך שבת שרי לו' לעכו"ם לדידן אבל כאן שאין לאורך מלוה וכשאין אלס ודרכי שלום אסו' אף שבות דשבות : ע' לבוש במ"ש דאסו' אם יודע שהעכו"ם יוליאם דעביד חלי הולאה ובחפלים של עכו"ם א"י אם הוא של עכו"ם וקשה דבב"י הטעם דנראה כישראל מלוה להוליאן כו' ואפלכניח לפניו וג"י לו אסור ובחפן עכו"ם עביד חלי עקירה ועמ"א אות ו' ואי"ה שם יבואר עוד ועא"ר אות ב' בזה: ב ואפי'. עט"ז ובמ"א אות

למימר שם אי"ה ולפ"ז סוחט לקדירה דשרי י"ל דוקא לאכול לאלתר הא לאחר זמן הוה בורר וז"א לט"ז וכ"ש למ"א ואי"ה שם יבואר באופן דודאי בורר ביד לאלתר אין זה ברירה ומותר וכן לחתוך ירק דק דק לאכול מיד בשכ"א במ"א ט"ו אף לחיה ובהמה ועוף מקרי לאלתר דשרי הא לפרק אף לאלתר אסו' דהוה מלאכה : ובוסר דהוה בורר לר"ת להט"ז לאלתר שרי ולהמ"א אות זיי"ן אסור דהוה כמו נפה וכבר' דבורר זה שסוחט היין מבוסר הוה כמו כלי כאמור אלא די"ל ד"ת אין חייב אלא זיתים וענבים דאורחייהו בהכי כפירש"י לא בוסר דלאו אורחיה בהכי אבל לר"ן דהכי משקה הוה י"ל משקה בוסר נמי משקה הוה ול"ע וחייב מ"ה ואי"ה באות זיי"ן יבואר עוד : ומפרק שייך באוכל מפסולת הטמון בו ונתגדל בו כמין חטה במוץ או משקה מאוכל או שמנים מתוך שרביטין שלהם שזה היה במשכן הא אוכל מאוכל מ"ה פטור אף בזיתים וענבים : וכן דבר שתלוי בפסולת ואין מכוסה בו לית מפרק כבשל"ו ס"ס יזור כו' מותר לתלוש הפירות וכפירש"י שבת ע"ד א' ד"ה וליחשוב דמפרק מלבוש ול"ה א' תולדת מפרק אוכל ממקום שנתכסה בו יע"ש ועסי' סי"ט במ"א ח' ול"ע בגמרא כותש הוה מפרק גם איך אסור לשבור האגוזים מקליפתן בשבת בדרבנן הוה מפרק אף לאכול מיד אסור ומ"ש קליפה ירוקה מעץ שעליו הואיל ונתכסה בו : עוד רגע אדבר י"ל מפרק תולדה דדש כמו במשכן שמנים משרביטים שמכוסים בו ואין מחוברים עמו הא מחוברים בשרביט לאו מפרק הוה וזה טענת מהר"ש ומהרי"ל בקטניות הובא בא"ר י"א בסי"ט והיינו כאמור ולפ"ז הא דתנא דבי מנשה אין חייב אלא זיתים וענבים דמשקין דידהו מפקד פקידו ואין מחוברים בו כמו שיראה הרואה בפסחים ל"ג ב' ענבים שנטמאו דורכן פחות מכבילה ויין כשר לנסכים ומשמע ה"ה שמן כה"ג משא"כ שאר פירות משקין מבלע בליעי ל"ש מפרק וז"ש רש"י שבת ל"ה א' ד"ה מפרק ולא היה פקיד ועקיר בעטייני הכי כאמור : ולפ"ז י"ל הלכה כרבי יוחנן שלקות חיוב ותנא דבי מנשה לשאר פירות כאמור והבן ורש"י גם לזה כוון : ומעתה ראוי שתדע שיש כמה מיני סחיטה א' דבר המכוסה בחבירו בתולדה ואין דבוק בו מפרק גמור הוה ותולדה דדש וחייב וצריך תנאים א' שיהא ג"ק הכיסוי הזה (ודבר הנבלע בו א"ל ג"ק כמו מים מבגד) הב' שיהא ניחא ליה במה שיולא. הג' שיהיה ב' מינים פסולת עם אוכל או עם שמנים וכדומה הא אוכל מאוכל אף שרי לכתחלה עמ"א ש"ט אות בשו"טין ואמנם יש ב' עניני ערב"ים שוטין של גינה ראוין כך ושל שדה יש בהם בפנים קליפה אין ראוי לאכול י"ל דהוה מפרק בזה וכבר כתבו מפרק אף לאכול מיד ביד חייב ול"ע באגוזים מ"ש קליפה ירוקה מקליפה הקשה ואע"ג דא"א לאכול כך הא מפרק משבלים נמי ואפ"ה חייב ואיסורא איכא : הד' אפשר שלא יהיה מחובר כ"א מונח בתוכו כמש"ל בשם מהרי"ל הביאו א"ר סי"ט י"א ומיהו בחברו כל התנאים י"ל איסורא איכא ובלא ניחא ליה המשקה רק לגופן איסורא איכא נמי הסוחט מבגד ושאני כבשים ושלקות דלית בהו איסו' תורה ל"ג : החמישי לדעת רש"י שבת קמ"ה דוקא מכוסה בתולדה הא נבלע אח"כ לית חיוב חטאת ותו' הקשו מאודרא ולרש"י ממחלוקת שניה רב ושמואל עם רבי יוחנן ואי"ה יבואר בט"ז עוד מזה גם מה שקשה משום בוסר ותלילות יבואר שם : ודע עוד דאם נא' אף מעלמא הוה מפרק וחייב חטאת י"ל דווקא אם נבלע בג"ק כמו פשתן ולמר הוה גידולי גידולין (עמ"ש פ"ז) משא"כ בגד מסי אני מסופק אם הוא ג"ק. גם הא דהסוחט מבגד משקה לבוש דלית כיבוס וגם י"א מעלמא לית מפרק והיינו אע"ג דלא אזיל לאיבוד זה דווקא בסוחט משקה ושותה מיד הא לא"ה יש בו משום בורר וחייב וודאי לכ"ע פ' ואי"ה יבואר פרטי הדברים בט"ז ומ"א כ"א במקומו וכאן אין להאריך: (א) ובמקום כו' עמ"א דבריו יש בו מקושי ההבנה ואכתוב בקיצור. שבת קמ"ד ב' אמר תותים במקיים קולים והיינו כר"מ נאסר בכ"מ ושאר פירות מותר לסחוט למשקין ופריך אחדא כו' הא יחיד בטל הוא אלא כדר"ח אחשביכהו והיינו אף שאין א' סוחט כיון דסחט אחשביכהו כמו חרדין למקוה ופירש"י דהסתא הדר לגמרי ממה דהיה מוקים כר"א ולמשקין אלא למתקן ומש"ה אמר כתנא דמנשיא דאי לא"ה תותים למתקוהי' שרי ודעת הרי"ף ור"מ ורא"ש דקיי"ל כפשטא דברייתא' דשאר פירות למשקי שרי ותותים למשקין אסור וכר"מ דמקוה לאו משום אחשביכהו כו' ותותים יש מקומות עושין כן ואע"ג דהלכ' כחכמים בי"ד רל"ז סי"ד ל"ל הכי בלירוף אחשביכהו מהני. הא יחיד אחשביכהו לא מהני ומש"ה אמר אל"א תחל' ומשום דקשיא למה אמר הלכה כתנא דמנשיא מש"ה פסק הרי"ף כר"פ ואחדא כו' ולפ"ז תותים בכל העולם אסור משום חד מקום ואחשביכהו ואף יבאו מעלמם גזור אטו ישחוט וכולה חדא גזירה קרובה וה"ה שאר פירות במקום א' כ"ע אסורין מה"ט וקשה על הר"ב מתמ"כ או דהיה להגיה ברימונים רק דאותו מקום אסור או שאר פירות לכ"ע אסור אם מקום א' עושין כן והרי"ף הביא דר"ח אחשביכהו היינו אם תנא רמנשיא אחרא הוה באמת אבל המ"א עם הב"ח סוברים דרי"ף חד איכא אם אחשביכהו מהני (ושאני מקוה ד"ת ול"ע בפ"ז מ"ד דמקוואות בתי"ט לשינוי מראה רק מדרבנן דמתחזי כשאר משקין ובמעיין אין פוסל עי"ד ר"א כ"ד וי"ל לאו ד"ת. וער"מ פ"ז דמקוואות ה"א הביא דברי ר"פ וכמ"ש הכ"מ יע"ש ול"ע בכל זה) והביא לשון הר"מ ז"ל פכ"א הואיל ומקלת ב"א סוחטין אותו משמע אע"ג דלאו אחרא ול"ע. ומ"ש בשם הר"ש היינו לדעת הר"ב דאותו מקום לחוד אסור אבל אם מוליך יין מפירות לשאר מקומות גם להר"ב אסור ומש"ה היכא דאין סוחט כ"א לטבל המאכל שרי היינו בזיתים וענבים דווקא לקדירה' שם מאכל הא שאין מאכל הרואה יאמר למשקה ואסור מדרבנן אבל שאר פירות ידוע דלטבל וכאוכל דמי עב"י בשם ש"ל ע' ס"ה אות זיי"ן וס' ואות יו"ד ועסי' ש"ט אות י"ו לענין בורר ואי"ה שם יבואר עוד ועכ"ז ל"ע כמ"ש לעיל: (ב) מותר. עמ"א תיקן בזה מ"ש הט"ז ב' דט"ס הוא ואינו דיוק מבהמה אע"ג דמפרק כלאחר יד ובלערא ל"ג אבל בריא אסור דמ"מ קלא דרכו בכך משא"כ זה: (ג) וכ"ש עמ"א דפת ובשר נמי מותר וכ"ש תותים ורמונים דשרי למלוך בפה וה"ה קנה הסוקר דשרי למלוך בפה עב"י ואי"ה באות ד' יבואר עוד והא דכ' וכ"ש להורות לי"א אף שאר דברים אסורים : (ד) ויש. עמ"א אפי' תותים ורימונים שכ"מ בב"י דקנה הסוקר לא גריעי מתותים ורימוני' ולהגמ"י אסו' יע"ש והביא דברי רש"ל כי י"ל בכבשים למימיהן הלכה כר"י דחייב חטאת ושאני שאר פירות דמשק' כאוכל דמי או שאר תירולים ובסט"ו אודרא חייב אף הנבלע ממקום אחר לז"א דעת הר"ב איכו כן מדכ' מותר למלוך ענבים וז"ש שאר דברים נתכוין לשלול זה והיינו בשר כמ"ש באות ו' דתותים פשיטא ואי"ה באות י"א יבואר עוד. ובשכ"א כ"ג למלוך דם משניים אסור י"ל מפרק או נטילת נשמה : (ה) מתבטל. עמ"א הביא בשם הב"ח דמותר לכתחלה דהכין הוא להב"ח מדמדמה לשלג ועט"ז אות ג' בזה: (ו) מותר. עמ"א עסי' רל"ב ס"ה וכאן ס"ב וב"ח דבש"ע ששמיט תיבת יפה יע"ש : (ז) ואינו. עמ"א דאם ראוי לאכילה אע"ג דאין רולה לאכול הנשאר שרי כבסי' ש"ט אות י"ו דהכל מין א' ואפי' סוחט יין מענבים ולא נשאר רק הזגים ופסולת גמור לאוכל אפ"ה שרי דמה בכך שעתה לאחר סחיטה הוה פסולת קודם לכן אוכל הוא כמפריד אוכל מאוכל אבל אם אין ראוי לאכילה כך אסור אפי' לאכול לאלתר דרך בורר הוא בכקול"ד לבורר ביד ועט"ז אות ד' ועמ"א רנ"ב אות י"א דבוסר חייב מ"ה יע"ש: (ח) לימו"נש. עמ"א עט"ז ה' ולימו"נש הכבושים אסירי למימיהן אפי' לתוך משקין ע' אות יו"ד ואי"ה שם יבואר: (ט) כבשים עמ"א ותותים לגופן שרי דאיקרוב סוחטין למימיהן ולא אמר זיתים וענבים ד"ת גזור משא"כ כבשים פטור אבל אסור דאסור כן אף לר' יוחנן כבשים למימיהן חייב ולגופן שרי ומודה בזיתים וענבים וגם לדידן כן אף א"ת יש חיוב חטאת בכבשים עי' אות ד' ולמימיהן אסור אף להמחבר בס"א דשאר פירות מותר התם משקה דידהו אוכלא משא"כ כבשים שבלעו משקה מים וכדומ' ועי' ע"ש ד' כבשים דמי קלא לתותים ורמונים ואפשר כבשים במי פירות יש נ"מ ול"ע ולר"ת א"ש ותותים שרי למתקן: (י) שיש' עמ"א לקערה אף דבעי לאוכל גזור משום מ"ע כבס"ד ה"ה תותים כן וכולה חדא גזיר' וי"ל בחדרי חדרים בדרבנן לשתרי כבסי' רמ"ג בט"ז ג'. ול"ע ועיין ע"ש בים אוכל כ"ש מזתים וענבי' י"ל דאין אוכל אשמועינן דאסור משום מ"ע או למשקין וגרע מלימונ"ש או די"ל זתים וענבים לא הי' שם משקה מעולם בתוך ענבים משא"כ זה שהיה מקודם אבל הוכיח כן ממ"ש ר"ח ערי"ף דר"י סתמא אמר אלמא בכבשים לאוכל לרב ושמואל שרי: (יא) אוכל אסור. עמ"א לכאורה כוונתו דקיי"ל כרש"י קמ"ד או כל מעלמ' לית מפרק ואודרא באשיפא בסט"ז דמיהדיק הוה פ"ר ואסור מדרבנן כבשים פטור אבל אסור וע"ש אות ד' כ' כתו' דחייב חטאת מעלמא ובאות ל"ג כ' דפ"ר ואי"ה באות ח"י יבואר עוד: (יב) דג. עמ"א רש"י שבת קמ"ה א' דג לצירו עם שלקות בפלס א' ומ"ד שלקות אסור כשמואל ה"ה דג לצירו אע"ג דמשקה כאוכל דמי הואיל והיה שם משקה מקודם שנבלע משא"כ פירות בס"א אבל כבשים י"ל דמשקה עתה הוה והמחבר שכ' דג ככבשים ושלקות ל"ד אלא כשלקות ולית נ"מ דגם להמחבר תרוייהו שוין עיין ע"ש ודג לצירו משמע שכבוש במוחן הא לירו מגופו מותר עתו"ש וריו"ו אפשר בליר מגופו : (יג) נותן. עמ"א עט"ז זיין לרש"י דדמי לבורא מים ועסי' ש"ח במ"א אות מ"ב : (יד) היתה. עמ"א פייגשו"ת פ"מ ס"א הביאותיו בש"ח ועא"ר: (טו) לשבר. עמ"א דבאר וכהר הוה כבנין הפתח שעושה ואסור ועא"ר אות ט"ו מלבוש משמע דמותר אף באר וכהר ואין מוכרח: (טז) שלא. עמ"א דלפי מ"ש באות י"ג בשם הרמב"ן דלאו לרסק כל שאין בפין שרי ה"ה כאן שרי לרסק: (יז) ה"ה. עמ"א דעביד מעשה בידים לרסק ביד כה"ג אסור : (יח) משום סחיטה. עמ"א ר"ן ותוס' ספי"ד קי"א ב' ד"ה מודה פירשו במסוכרא דזויתא כולא ניהדק אודרא דלמא אתי לידי סחיטה לאו ודאי הוא אלא גזור ומכאן הוכיחו בקמ"ה א' ד"ה כבשים דלא כרש"י אבל מסמפות המחבר משום סחיטה משמע הטעם דהוה קרוב לפ"ר ואיך שיהיה לית כאן סיוב תורה דא"ל למשקה הנסחט ואפשר שיזוב לתוך הפך ועיין לבוש סש"ו משמע דם שייך במעלמא וכאן כ' שמא לידי סחיטה ועיין אות י"א. (יט) גזירי' שמא יסחוט. עמ"א הקשה חדא לר"ש דבר שאין מתכוין מותר וגזירה שמא יסחוט ל"ש בספוג דעשוי' לכך ל"ש מכבס ביה דעומד לכך וגם דם ליכא דאזיל לאיבוד כ"ש בשמן דלית מכבס. ובאמת לי הס"ע הוא ליכור ובר"מ פכ"ב הט"ו שלא יסחוט יש לפרס בים בית אחיזה דאז אפשר שלא יסחוט ופ"ז הסיג הר"א דא"א אלא הטעם דהוה כמריק מים ועיין פרישה אבל הט"ז דכתבו שמא משמע דאפשר בלא סחיטה באין בית יד א"כ אמאי גזרינן ועוד בגמ' קמ"ג א' מפרש דהוה פ"ר ובש"ע משמע דלא הוה פ"ר רק שמא יסחוט בין אלבעות ובית אחיזה ל"ג. ומ"ש רש"י והר"מ כתבו כו' הר"מ שלא יסחוט קאי אים בית אחיזה וכרש"י אין מוכרח ובפרישה שלא יסחוט קאי אאין בית אחיזה וכש"ו שמא (דאל"כ היה לו' מפני שסוחט וזה דעת הסגות דע"כ אסיפא דאריסא פ"ר הוא) ועא"ר אות י"ט אלא הבינותי ושכ' בנגוב לא הוה פ"ר ולא פלוג ועתו"ש ועיין לבוש. פרש"י שבת קמ"ג ב' לא יספוק שמא יסחוט היי"ן ובתו' ד"ה חביות הקשו דבגמ' שלא יעשה כדרך חול ובר"מ פכ"ב הי"ו כדרך חול יבו' לידי סחיט' ובמ"מ משמע שזה פירש"י ובתו' קשה הי' להם להקשות הא הוה פ"ר ולרש"י י"ל עובדין דחול בשמן ביד (עמ"מ שם) ויין גזירה שמא יסחוט אף בית יד שרולה בכקומשום ליבון ביין נמי שייך ואף בספוג עיין לבוש משא"כ שמן שופג דליכא גזירה שמא יסחוט לשיטתיה בקמ"ה מעלמא לית איסור תורה ואלבן בשמן ל"ש רק ביין עט"ז: ולפ"ז לטפח ביד אסור עובדין דחול הוא ספוג ל"ש עובדין דחול ושרי בספוג ויין מכבס ואפשר נ"מ עוד לענין: מ"מ עיין ר"מ פ"א ובריש חולין אי עובדין דחול לוק' מ"מ והדברים ארוכים : ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני לא ראיתי להאריך עמ"ש כ"ב. (כ) פסוק רישי'. עמ"א עסי' שי"ד אות ה' האריך בדיני פ"ר בדרבנן עמ"ש שם בפריי לענין פ"ר דלא ניחא ליה בדרבנן אי סומכין הערוך ומכאן משמע אף בשאר משקין דלית ליבון ומכבס רק דם מדרבנן דהמשקה אזיל לאיבוד נמי יש להחמיר ול"ע : (כא) דפ"ר אסור. עמ"א בפ"ר

חייב וכאן דאין ל"ש כיבוש לי"א ולאיבוד אף לתוס' קמ"ה א' לית כאן דם ולא כיבוש ועט"ז אות י"ב ביין לבן ויש אומרים אף שמן יש כיבוש עא"ר יע"ש: (כב) מספוג. עמ"א כראב"ד באות י"ט דאע"ג דא"א בלי סחיטה הואיל ויש בית יד לאו דרך סחיטה אלא כמריק מים ה"ה כאן ויש לעיין ספוג דרכו בכך עיין לבוש משא"כ כאן ובמים כיבוש י"ל דוודאי אסור. דיני ספוג עשי' של"ה במ"ש המחבר גזירה פירש"י ועובדין דחול עמ"ש י"ט וטלטול הספוג לצורך גופו ומקומו מותר דמלאכתו לאיסור באין בית יד הא יש בית יד מחמה לצל נמי שרי עשי' ש"י: (כג) שלא. עמ"א עיין אות ט' ופ"ר דרבנן דלא ניחא ליה עשי' שי"ד ומ"ש השוחט שיער ועוד פירשתיו בט"ז אות י"ב יע"ש. ועשי' ש"ל אות ג' ובב"י שם דאפי' דם ל"ש בשיער מ"ה כ"ש כיבוש ועשי' שכ"ז אות א' משמע די"א בשיער יש סחיטה עיין שבת קכ"ח ב' ר"א אמר יע"ש ושם י"ל משום דם לא במים שאזיל לאיבוד כיבוש י"ל ל"ש בשיער וא"י"ה שם יבואר: (כד) צריך. עמ"א ועמ"ש באות שא"ז א"י"ה: (כה) שלא. עמ"א הנה אין צביעה באוכלין ומשקים דמותר ליתן כרכום בתבשיל רוטב וכן יין אדום ללבן שיתאדם עב"י וד"מ שם כ' דהוא דרך לכלוך היינו בגד ויין אדום בלבן שרי ומשמע אף שרוצה לעשות מראה שרי מהרא"יה שהביא בד"מ משי"ט בחרדל שנותן ביצה למראה ועמ"א שם י"ו להר"מ שיזדכך אין ראיה ומ"מ לדינא י"ל הכל מודים דשרי וי"ל במוכרי יי"ש ומי דבש אסרשאין ליתן מראה ביי"ש ודבש לקונים דניחא להו בכך ל"ד לכרכום בתבשיל שרוצה בכך מ"מ אכילה מותר בכל גוונא באפשר וגם אין מתקיים משא"כ במוכר הוה דומיא דשוחט שבת ע"ד ב' ואף דקיי"ל כשמואל כמ"ש המ"מ פי"א שבת היינו דאין כוונת השוחט לכך ומ"מ י"ל דחייב כשעושה גוון במשקה שיקנו ממנו וכ"ש המשימים שמנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש י"ל כ"ע מודים דחייב דנגמר מלאכת הצביעה וראיתי בשו"ת ח"ל ז"ל סי' ל"ב עמ"ש הט"ז בתקי"א לענין מוליד ריח במים כל שראוי לשתיה לית ביה מוליד ריחא ולא צובע מש"ה פסק הכ"מ ז"ל דלא כרב בשוחט ואף לרב י"ל דאסור באכילה שייך צביעה ודקדק מתש"ה הר"מ ז"ל פ"ט הי"ט עין צבע איסטיס במי כרכום ולא נקיט כרכום למים ש"מ כל שראוי לשתיה לא מחייב יע"ש ואני הפני תמה על עצמי די"ל הר"מ ז"ל תרתי קאמר א' אף שאין נגמר מלאכת הצביעה ב' אף שהיה צבוע כבר ומשנה קלא וכדומה אפ"ה הוא צובע כ"ש כרכום למים משנה מתולדה דחייב והר"א ז"ל הביאו המ"מ שם דמים שאינה לצורך פטור היינו שלא נגמר הצביעה הא לצורך חייב במים גם אין צביעה באוכלין שאין מתקיים מה שא"כ כה"ג אסו' ול"ע. וא"י"ה בתקי"א עוד יבואר. ועשי' תקי"א במ"א יו"ד וברמ"ת ז"ל פ"ד מה' י"ט ה"ז מעשן פירות שיוכשרו לאכילה הא להריח משמע באוכלין ג"כ אסור וכאמור ובשיטה מקובלת כ"ג א' משמע בפשיטות דבאוכלין ומשקין לית צביעה וי"ל שם ול"ע ועשי' שכ"ב מ"א ו' רשמתיו:

שכא (א) הכניסן עמ"א תו' קכ"ח ד"ה הכניסן כעסה כו' ובריי"ף מהפך למאכל בהמה מסתפק וא"ל כו' משמע מסתמא כעסה כמו בריסא חבילי קש וחבילי זרדים כבשי' ש"א שכ"ח במ"א וט"ז י"ט כ"ג יע"ש ובדרבנן בפלוגתא דרבוותא לקולא ול"ד לספק מעשה בשי' שכ"ה בט"ז זיי"ן דשיל"מ ספיקו לחומרא אבל ספק פלוגתא קיל ממעשה וא"י"ה יבואר שם [עמ"ש בפרי י"ד ק"י ובדוכתי טובא] ועשי' שי"ט ס"ו הר"ב לא הגיה כאן שמך אהתם או דכאן במאכל בהמה יש קולא כמ"ש הרז"ה: (ב) ומולל עמ"א רש"י קכ"ח ושי"ט ס"ו י"א למלול לפרק עיין אות א'. ומ"ש המחבר קוטם ביד ואוכל דראוי ג"כ קצת למאכל אדם ולא בכלי פירש"י מאן דפרם סילקא טוחן וע' שפיק י"ב לאכול מיד מותר ולהניח משמע אף ביד אסור כדבעינן למימר לקמן א"י"ה וקשה קצת כאן ועי"מ פכ"א הי"ט השמיט קוטם לא ביד רק מולל בידו הרבה אסור יע"ש ול"ע ועי' לבוש להר"מ שם בי"ט כאן לרכך בידו הרבה אסור אבל דעת המ"א אפשר כהרז"ה ול"ע: (ג) מי מלח. עמ"א ה"ה בכל המשקין אין נותנין מלח אות ד' וא"י"ה שם יבואר ועיין אות זיי"ן: (ד) מעט אסור. עמ"א שבת ק"ח במשנה ור"ן שם וכדמשמע מפירש"י דאין בין כבשין או תבשיל אלא כל שעושה לצורך סעודה אחרת כבשי' שי"ט ס"א [שם מבואר איזה מקרי סעודה אחרת] הוה כמעבד דאע"ג דאין עיבוד מ"ה באוכלין מדרבנן אסור כמ"ש באות זיי"ן וכרבא שם שבת ע"ה ב' ותו' שם ולצורך אותה סעודה שרי כבש"ה ואף שמן אסור משמע אפי' שמן תחלה אסור לת"ק והרי"ף הביא בעיני ר"י להתיר או לאיסור ומסיק לאיסור משמע לכאורה דכ"מ דשמן תחלה לת"ק שרי אף במרובים וי"ל ועיין ע"ס. וממ"ש המחבר מי מלח עזין אפי' מיעוט אסור דמרובין בלא עזין אסור אימא שמן תחלה ובעזין אין מחלים כח המלח ש"מ לת"ק אין מהני שמן כלל למרובין ועב"י. ואמנם הר"מ ז"ל פכ"ב ה"י כ' מים ומלח ושמן מעט עושה לטבל פתו ולתבשיל ולא הרבה שנראה כעוש' מלאכה ממלאכת התבשיל ולא הזכיר לתוך הכבשים משמע אף לעשות כך בלי שיתן לכבשין אסור אפשר הטעם כמ"ש בהה"ר בירושלמי שמרובין צריכין אומן יע"ש היינו לידע כמה מלחא כו' ולפ"ז ר"י דמתיר במרובים ג"כ בשמן לפי מה דס"ד או אף למסקנא היינו ע"י שינוי לא מטעם מחלים וז"ש המ"מ שם והלכה כת"ק ואף שלא לכבשין אסור דבמשנה נזכר סתם אין עושין הלמי לא התנה לכבשין כמו בברייתא ובריית' אורחא דמלתא נקיט ועדיין ל"ע בכל זה. ובאות זיי"ן דמתיר בנותן שמן תחלה י"ל כאן נותן שמן אח"כ וקמ"ל דאף מי מלח עם שמן אסור במרובים או מרובים ל"מ כאמור ול"ע עט"ז ג"ה: (ה) ביצים עמ"א אף להר"מ דהטעם דנראה ככובש הא"ל ביצים מותר דאין נראה ככובש אלא כל שאין המלח פועל בו כ"כ לא נראה ככובש דהא בגמ' ק"ח ב' פוגלא מעיקרא הוא מלח ליה אף שדרכו לכובשן הואיל ומפסיד א"כ ביצה הכין הוא ול"ע דמעיקרא סבור דמפסדי אין דרך ב"א לכובשן וא"י"ה בט"ז אות ב"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך עיין אות וי"ו: (ו) יש עמ"א תה"ד סי' נ"ה יע"ש. והנה לפי דעת א' מהגדולים מפרש למלוח אסור דדמי למלאכת העבור ועט"ז א' שם הארכתי: (ז) להניחם. עמ"א נכון לטבל לאלתר בה' [עט"ז א'] שרי ולהניח לסוף הסעודה אסור דהוה עיבוד מדרבנן ולמלוח שתים ביחד אסור דנראה ככובש כבשים בנכון אבל ביצה באותה סעודה אין בו עיבוד ושתים ביחד אין דרך כבשים עיין אות ה' או כמ"ש המ"א שם יע"ש אבל מסעודה לסעודה הוה מליחה כבישה ועיבוד אף בשר וביצה עיין לבוש ומ"מ הך סעודה אחריתי לאו פירושו כבשי"ט ס"א התם אין תלוי באיסור וקדימה משא"כ כאן תלוי בזמן רב ובדרך העולם מאחרין מסעודה לסעודה כו'. ומ"ש אוגרק"ש עיין עט"ז ב' שומים ובצלים דהר"מ ז"ל נקיט ביולא ולהר"מ משמע דוקא אוגרק"יש וכדומה ומ"ש שמן תכ"ף שרי כמו לרבי יוסי שבת ק"ח ב' היינו מלח תחלה כל שאין בו מים רק שמן מיד אחר המלח לא הוה מליחה ושרי כמו לרבי יוסי במי מלח כו' ואמנם במי מלח אפשר אסור כה"ג עמ"א ד' מ"ש אף כותנשמן אסור היינו לבסוף יע"ש. והביא ד"ה חולין י"ד א' ד"ה ונסבין וא"ת איך יכול לאכול בשבת והא אסור למלוח שעבר ומלחה משמע דמליחה אסור בשבת דמחזי כמעבד וכ"ש אי דם איברים שלא פירש היה אסור דהוה מתקן ואף לדידן מותר כ"מ בשר ג"י בלא מליחה דאפי' הדחה אסור דמתקן הוא כמ"ש א"כ גם הדחה מרכך הבשר זהו גופא תיקון הוה. אבל תוך ג"י לאכול חי באומלא מותר להדיח כהדחת הכוס דשרי. דאל"כ אמאי לא הקשו התו' איך יכול לאכול בלי הדחה ותוך ג"י הוה תיקון אף דמדרבנן הוא מ"מ כא"א בע"א אסו' ומ"מ קשה אדרבה הא אפשר בכלי הוה כבשי' שכ"ג אות י"א יע"ש. ולטלטל מים לצורך המוקצה לכאורה קיי"ל כלי ניטל לדבר שאינו ניטל אלא דהדחה בעי שפשוף נגיעה בה ונגיעה לצורך המוקצה אסור ובמהרי"ל י"ל דנפל בלק על כלי התיר להדיח דשלא יחמץ כו' ומ"ש ליתן בשר בחומץ שרי משמע כדי שיתן על אור וירתיח בחומץ חזק נמי שרי אף דהוה כבוש ממש ורצוי לאסור להמחבר כר"מ נראה ככובש כבשים אפ"ה התיר האדון ז"ל עט"ז ג' בזה. פתו"ש בשם א"ז דזקנו הגאון ז"ל היקל ע"י עכו"ם והוא היקל בשע' הדחק ע"י ישראל ומיהו אם מונח בכלי ושופך עליו ודי בשריה יראה להתיר אבל אם תונח כך דצריך שפשוף ל"ע ויש להקל ע"י עכו"ם עשי' רע"ו י"א עי' י"ג: (ח) אין. עמ"א לטעם המחב' בש"ג ככובש כבשים עט"ז אות ו' בזה. והרבה ביחד לפי זמן ולאלתר ממש כלכון ולסוף סעודה אפש' אסו' כלכון דהמלח מועיל בו כלכון עמ"א אות זיין וט"ז אות ו': (ט) ובקערה. עמ"א פירש דברי הרמב"ם ז"ל פכ"א ה"כ ובקערה וי"ו הפירוד או בקערה שולי הקערה ולא כב"י שפי' תרי שינויים דא"כ לא מקשה הש"ל מידי עב"י ועי' אות י"ד. ולחתכם בסכין אסו' עשי"ב המחתך ירק היינו בסכין חייב וא"י למה לא הביא מש"ה מלח שלנו מותר בסכין הא מלח גם אסו' בסכין ותבלין שוה בזה למלח דחייב בכלי משום טוחן עא"ר יע"ש: (י) מותר. עמ"א העתיק דברי תה"ד כ"ו לתרץ קושית הט"ז אות ט' וכ"כ בשכ"ד אות ה' דאפילו בי"ט אסו' בשר חי לעופות דאף בי"ט תבלין נידוכין כדרכן לבהמה אסו' מלאכה בי"ט עשי' תק"ד וא"י"ה בשכ"ד יבואר בזה: (יא) ועשי' שכ"ד. עמ"א אשוו' אוכלא שרי הן נאכלין ע"י הדחק או אין נאכלין כלל אבל משום סכנה לחתוך דק דק באין יכולין לאכול כלל כ"א ע"י חיתוך אסור משום טוחן וביכולין ע"י הדחק ל"ע קצת: (יב) שקורין. עמ"א סבור הייתי לומר דאסו' כעובדין דחול בכלי שלנו ולא משום טוחן שאין מקובץ בתולדה כמלח שלנו אבל ממ"ש דלועסו ובקושי' משמע הטעם משום טוחן ול"ע ועי' ע"ש מזה ובא"ר אות י"ד לא הבינותי ועשי' תק"ד אות ז' ותו"ש כאן. ומ"מ ל"ע דנראה גבינה שאין מקובץ בתולדה דמי למלח בש"ח דל"ד דק ונעשה פתיתין ה"ה מים ונתבשל שקורין טאלפין דיגא הכי ול"ע: (יג) מותר. עמ"א ועי' אות זיי"ן להדיח בשר תוך ג"י ונגיעת מוקצה לצורך המוקצה עשי' תקי"ג במ"א אות ב': (יד) דאסור. עמ"א הדין אמת דבש"ט בשר ללי לזקנים מותר דבתר רובא אזלינן כמ"ש באות יו"ד בבירורא טעם דאין ג"ק בבירור משא"כ פירות ג"ק לפני זקנים אסו' לאח' זמן ומדכתב לפני זקנים הא מי שיוכל לאכול כך שרי אף להניח לאחר זמן והיינו באין לו צורך לחתוך אבל מה שחותכין ירק דק לכון דקורין מאזרי"ע וכדומה בעינן באותה סעודה כמ"ש בט"ז: (טו) לאכול. עמ"א ובט"ז יו"ד הארכנו בזה עיין ר"ן פרק כלל גדול מתשובת הרשב"א הובא בב"י. ועיין ט"ז אות י"ב במזרי"ע לענין לישה וא"י"ה שם יבואר עוד יע"ש: (טז) נתלשו. עמ"א בר"מ תפ"א סי"ו משמע דריסוק דבש משום ישחוט והוא מפרק וכ"ה במשנה ריש שביעית ובשבי' י"ט ב' משמע הטעם כן דאל"כ לחכמים למה אסרו הא רודה מכוורת הוה שבות וכי' משום בורר ולמאן דמתיר ל"ע אפשר כוונתו ש"ך ס"ה בוסר יע"ש ולמאן דמתיר שם ל"ע י"ל דבוסר ע"י הדחק ראוי לאכול כך משא"כ שעוה ולפ"ז בשוחט לאכול מיד אפשר מותר ולמ"ש המ"א ש"ך זיי"ן אסור מיד. ועא"ר אות ט"ז וי"ז כתב דריסוק מטעם תולש ובשבת י"ט וקמ"ג וברמ"ת פכ"א לא משמע כן: (יז) קמח. עמ"א להר"מ דרבנן ע"י שינוי שרי ובקמ"ח ד"ת ע"י שינוי דרבנן אסו' אבל להתו' שבת קנ"ה א' ל"ל קלי בר גיבול הוא ונקיט קלי דראוי לאכול חי בשבת ה"ה קמח שאין קלוי מותר ע"י שינוי מעט מעט לתרנגולים עשי' שכ"ד ובט"ז י"ב הארכנו ועדיין ל"ע ובחדושינו כתבנו באורך: (יח) ומותר. עמ"א כר"י ברי"י שבת קנ"ה ואף דלאו בר גיבול שרי לר"י בר"י נתינת מים וכי משני בגיבול מעט מעט שרי כיון דלאו בר גיבול לא מהני מעט כבאו' הקדוש: (יט) שהרי. עמ"א הר"מ פ"ח הי"ו המגבל עפר תולדה לש (ט"ס אפר) כו' ואפר וחול הגס אין בו גיבול מ"ה כלל וממילא נותן מים לכתחלה שרי אבל הראב"ד חולק וכ"כ דעת התו' ח"י א' ד"ה אבל דב"י אביי לא נדחין ומורסן בר גיבול הוא אפ"ה נותן מים לכתחלה ועשי' שכ"ד. וקלי ל"ל לדידהו נמי הכין הוא דבר גיבול והוא שתיתא הא תבואה שלא הביאה שליש אדרבה מגרע גרע דכחול הגס הוא ובנתינת מים חייב לכ"ע ולא מהני שינוי דגיבול וודאי: ושלש מחלוקת בדבר דיעה א' דעת הר"מ כר"י בר"י ואפר דלאו בר גיבול אף בגיבולו לית איסו' תורה וי"א בשי"ו בעה"ת כרבי

ודיעה

ה' פי' בע"א משום דאזיל לשיטתיה יע"ש: ג יש. עט"ז מיירי ברוב העיר עכו"ם ופת פלטר שרי אפ"ה י"א משום מוקצה או נולד או שמא יאמר לעכו"ם לעשות במידי דאכילה גזור טפי ול"ד למלא מים לבהמתו ועמ"א אות ע' וא"י"ה שם יבוא': ועשי' תקי"ז במ"א י"ז דאין הכא בשל עכו"ם היינו מוקצה מדעת אבל מוקצה כי הא אף בשל עכו"ם אסו' כמו מחוב' ולידה דאסו' אף לד עכו"ם לעצמו כמ"ש ש"ה ויש מתירין מחלקין בין לידה ותלישה לכאן עט"ז ד' יע"ש ועמ"א תקי"ז ב' דשם סתם המחב' בקמח שאפאו עכו"ם אפי' נטחן היום שרי בי"ט א"כ כ"ש שבת ולמה החמיר כאן באין שעת הדחק ע"כ תי' דהמחבר סובי' הטעם לאסו' שמא יאמר לו ובחנוני ל"נ (דבלא"ה עושה למכור) א"כ פת בע"ה בלא"ה אסו' לישראל. ומ"ש המחב' לצורך ברכת המוציא א"י פירושו דבשבת חייב לאכול כזית פת אפשים לו דברים אחרים עשי' קפ"ח מ"א ע"ו א"כ מה ברכת המוציא שייך כאן ואפשר משום לחם משנה כ' כן בליל שבת ושחרית דבעי לחם משנה חשיב כמי שעת הדחק ומ"ש רוב הלוקחים עכו"ם כ"כ בתקי"ז ב"ג דבתר רוב הלוקחים אזלינן וכמ"ש בי"ד אזלינן בתר רוב הלוקחים יע"ש ובא"ר שם: ד לעצמו. עט"ז אפי' למאן דמתיר לעיל ובשעת הדחק אפ"ה כאן אסו' אף בשעת הדחק דמתענה בשבת אסו' ועתו' כ"כ קכ"ב א' ד"ה משתמש. ויש עוד טעם לידה ומחוב' החמירו טפי דהוה כדאתו בידים וכל הכי אפי' חנוני מוכר בעיר שרוב הלוקחים עכו"ם אפ"ה אסו' מהני טעמים. ומלא לעצמו ל"ד וכן לעיל אפה לעצמו כו'. ועי' לבוש וא"ר אות י"ב וא"י"ה במ"א אות י"ב יבואר עוד: ה וי"א. עט"ז באות י"ב לקמן וא"י"ה שם יבוא' וגם במ"א אות י"ג וי"ד יבואר וכאן אין להאריך בזה: ו דאין. עט"ז ובא"ר אות י"ז דכ"ש לידה ולקיטה דאיתעביד מלאכה ד"ת דאין הלילה עולה מהמנין דאין דרך לעשות בלילה והרב כתבו כאן לרבותי' וע"ש. ועשי' תקט"ו ס"ו שם סתם כדיעה א' דלערב אף בתחומין צריך כ"ש וכ"ש בשאר איסורין דרבנן צריך כ"ש. ובעיר שרוב ישראל אפי' בסתם ע"ד הרוב מביא ואסור לכל ואפשר אפי' הוב' בשביל ישראל א' לפי' אסור לכל משום ל"פ ובמחלה י"ל אם הוב' בשביל ישראל א' בפי' שרי לאחרים ועמ"א שם אות כ"ג בזה. ול"ע וא"י"ה שם יבואר: ז אם. עט"ז אף אם תחומין ד"ג י"ב מיל או אף לקטן לצורך ישראל לית איסו' תורה רק איסו' דרבנן ואפ"ה בספק אסור י"ל די"ל דלקוט היום שיהיו רטובים עט"ז תקט"ו אות י"ב וי"ג וד' ובתקי"ג במ"א אות ד' יבואר עוד. ומ"ש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב אף בדרבנן ע' בר"מ פ"י מהמ"א בחביות ובלח"מ ששוב י"ד רל"ד בט"ז י"ז. גם נסתפקתי רוב וקרוב וחזקה מסייע לקרוב אם אזלינן בתר קרוב כעת הדב' צריך תלמוד: ח אסו'. עט"ז דהיכא דאיתעביד מלאכה ד"ת אסו' לכל ישראל אף למי שלא הוב' בשבילו ומלאכה דרבנן דינו כתחום דמותר לישראל אחר ועמ"א אות כ"ג וא"י"ה שם יבואר: ט ויש מתירין. פי' בכרמלית ט"ז הא ברה"ר ד"ת אין מי שמתיר לכתחלה עמ"א אות א"ה ועב"ח כאן ובשו"ע ס"ג בשם ראבי"ה מזה וע' ע"ש הא כרמלית יש מתירין לכתחלה דאיכ' טעם דר"ת דיעבד וגם י"א שהות דשבות במקום מצוה שרי לצורך שבת. גם יש היתר דעכו"ם שותה מהשכר ועמ"א: י וא"צ"פ. עט"ז ובא"ר אות כ"ב טלטול בלא עירוב חמיר טפי ועוד דשם גם העכו"ם שצריך לגר גם אפשר שם ע"י טלטול מן הצד. ועמ"א רע"ו אות י"א: יא אבל. עט"ז משמע דסובר שהב"י בספרו האגודה הביא דעת המ"מ והר"ן דרבא מודה לאביי שלא בפניו שרי היינו אף שיודע שישראל צריך לו ובפניו דאסור כשיודע שצריך לו ומ"ש הב"י וכן בדין לפי שטתו היינו דמוכ"ח הוא דאי שלא בפניו אפי' יודע שרי והב"י סובר דרבא חולק אאביי וכל שמכירו שלא בפניו נמי אסור כל שיודע שישראל צריך לו הא לא"ה שרי בין בפניו ושלא בפניו דאל"כ היה להמחבר לבאר ולחלק בין בפניו ושלא בפניו אלא דמודה להמ"מ דכל שא"י אם צריך דשרי אף בפניו ומכירו וכל שיודע שצריך לו אף שלא בפניו אסור כרבא דחולק על אביי ומ"ש הב"י דעכו"ם שלא דג אסור דמרגילו לשבת הבאה היינו שתסדג מלית כל אדם אהב לו וכיודע שצריך לישראל ועמ"א אות כ"ח משמע שיש לו שיטה אחרת בדברי הב"י וא"י"ה שם יבואר. ובעיר שרובה עכו"ם שדרי עשי' תקט"ו במ"א כ"ב דמן הסתם אין לחוש שמא ירבה בשבילו משמע קצת כל שלא בפניו וא"י אם צריך לו שרי ואפשר רוב עכו"ם עדיפא טפי דאדעתא דרובה מביא ואין חוששים כלל על ישראל אם לא בידוע שמרבין בשביל ישראל וא"י"ה שם יבואר עוד. וליקח מעכו"ם מים בשבת לט"ע וקאווי ולערות על ט"ע מכ"ש וכדומה דלית בישול בעיר שרובה עכו"ם אם העכו"ם מרבים בודאי בשביל ישראל אסור עשי' תקט"ו במ"א אות כ"ב וכ"ש כשלוקח מעו' בעד המים: יב עשה. עט"ז הביא משנה שבת קנ"א א' דאמרינן שם בעומד באסרטיא כו'. ועיקר כוונתו להוכיח דהרא"ש סובר כסתמ"ג בש"ז באות ה' שדעת הרא"ש בספק להתיר ואין חילוק בין איתעביד מלאכה ד"ת או דרבנן מדהשמיט הא דעולא וביוספי' כרמב"ם ובין כרש"י דאריסא קאי לא היה להשמיט דבלנא בא"י ימתין כ"ש בפרהסיא לעכו"ם א"ל כ"ש (בב"י כפי הנראה ע"ש) אלא דסובר דכל זה לרב אבל לשמואל מקילין בספק א"ל כ"ש בתחומין ה"ה במלאכה ד"ת א"ל כ"ש בספק. והרי"ף בגי' שביד הט"ז הביאו הא דעולא היינו אריסא אי צריך כ"ש אבל הרא"ש השמיטו דפסק בפי' כשמואל כפרש"י חיישינן לקולא משא"כ הרי"ף אפי' חיישינן לחומרא שפיר הביא הא דעולא ואריסא כאמור וכדמות ראיה מדכ' הרא"ש ה"כ כ"ש אאסיפא קאי אי לא אתלינן משמע דהוכיח כן לעצמו ומה קושיא דאסיפ' פריך הכ"י כמ"י כמו עשה לעצמו כ"ש ש"מ אף מלאכה ד"ת תלינן לקולא. ומ"מ מ"ש בספק לקטן היום סובר הרא"ש דא"ל כ"ש קשה דבילה כ"ד ב' הביא הא דר"פ אם יש מאותו המין במחובר אסור כ"ש בספיקא וכמ"ש הרר"י והביאו הר"ן שבת קנ"א דרכו להביא היום ושאני ארון וכדומה ול"ע כעת. ובי"ט כה"ג בי"ט ראשון בו ביום באחרון י"ל להרא"ש בספק אוסר ולערב א"ל כ"ש בספק מלאכה ד"ת ומ"ש מלאכה ד"ת במת אי הוה משא"ל איכא לעיוני ביה ואין להאריך כאן. בב"ח מ"ש דלידה לעכו"ם אסו' לכל כ"ש ל"ע דלערב מותר מיד כבש"ה יע"ש: יג שהכל. עט"ז משמע בשאר דברים שרי אף בפרהסי' ועמ"א אות ל"א וא"י"ה שם יבוא': יד לא. עט"ז דברי המחב' צריכין ביאור אבא' בעזה"י גם דברי הט"ז אבאר. הנה כלל כוונת המחב' כל שנעשה איסו' תורה ע"י עכו"ם אסו' במ"ש לכל העולם כ"ש אף למי שלא נעשה בשבילו ממילא אם הובא דרך רה"ר אסו' לכל כ"ש ואם יש חלילין במקום קרו' והוא הביאם ממקום רחוק צריך כ"ש ממקום רחוק שהובא וע' מ"מ וכ"מ פ"ו מה"ש ה"ו ותרתי קאמ' א' כשמואל וכפי' הגאונים לחומרא שמא חוץ לחומה לנו אף בתחומין לבד לא רה"ר חיישינן בהכי ואסו' עכ"פ למי שהובא בשבילו למ"ש כ"ש ואם ידוע שהובא ממקום רחוק ביות' צריך כ"ש מאותו מקום אפי' כמה מילין כדי מהלך יום א' הא מספק א"ל להמתין כ"א רק חוץ לתחום א' ולא יותר דזהו שינוי' כ"ש בספק ועי' לבוש. ומה שסיים המחב' וה"מ כו' פי' הט"ז אות ט"ו דקאי בין לו ולאחרים זהו דוקא כשעשה איסו' תורה הא חוץ לתחום לבד בכרמלית לדידן למאן דאית ליה הכין לאחרים עכ"פ מותר מיד למ"ש כבש"ה. ואמנם צריך לדעת כי המחב' כ' לספוד בהן ישראל ובהה"ר כ' וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ע' ע"ש ואמנם הרמב"ם ז"ל שם ה"ו כ' בחלילין דומיא דקבר דוקא הובא למת היינו ישראל והדין א' להם קבר חלילין דבשתמן לעכו"ם הביאו ובתר רובא אזלינן והמחב' השמיט עולמות באם הובא בפרהסי' ובר"מ גם בהל' הי"ש משמע דחלילין דינו קבר יש להם בפרהסיא אסו' לעולם. וסבור הייתי לו דמש"ה משנה המחב' מלשון הר"ם ז"ל שכ' חלילין למת ידוע והמחב' תפס לספוד בהן ישראל משמע הובא בסתם וכמ"ש התו' קנ"א א' ד"ה נכרי דרך להביא חלילין לספוד בהם כמה ב"א וא"י לשם מי מש"ה בפרהסיא נמי כ"ש סגי ולא שייך עולמות אלא אם הובא לשם אדם א' לבד וע' חה"ר ומש"ה נמי אף בתחומין לבד אסור לכל דל"ש הבא בשביל זה מותר לאחר דלכל הביאו וע' חה"ר שם אלא דאם כן מה לא הוא ולא אחר דלכל הביאו. ואמנם הרא"ש דחה פירש"י מ"ש בחלילין עולמית דא"כ הי"ל עולמית כמו בקבר אלא כ"ש ולא שייכמ"ש התו' דחלילין מביאין לכמה ב"א משמע דסובר אף היכא א' בפרהסיא נמי כ"ש שרי ושאני קבר וארון דמחובר הוא ועמ"א ל"א וא"י"ה שם יבואר. ובפרט לשיטת הב"י ברא"ש דמפרש בפרהסי' כהגאונים והביא דברי הטור שהם מדברי הרמב"ם וגסהב"ח פי' כן כפשוטו דלהר"מ מבואר אם בפרהסי' בחלילין כמו בקבר אלא דהט"ז רוצה לפ' כפי הנרא' ממרוצ' הב"י דישראל אומר להביאן לו שלאחר מיתה יספדו בהן דאסור לו לעולם דקשה מנא לי"הא דלמא דוקא כשהובא בשביל מת פרהסי' איכא גנאי ובזיון הא הובא לחי שיספוד בהן לאחר מותו מנלנט"ז אמר דאין ר"מ בזה ואין לחלק בינחי להובא בשביל מת שמת עתה ודוקי' לפי' הר"מ ז"ל דמפ' סרטיא פרהסיא אסיפ'. הא לרש"י דלא מחלק בקב' בין לנע' ופרהסיא דבשביל ישראל אף לנע' לעולם אסור א"כ י"ל לחלילין שרי כ"ש דלא כרש"י ושאני קבר שיהא מונח בו לעולם ומחובר משא"כ להר"מ מפרש אסיפ' ה"ה חלילין לחי כה"ג ומ"ש שזהו גרם האיסו' הלי' דחוק וכלוי' באסרטיא לשם עכו"ם ושלא באסרטיא זהו גרם האיסו' זהו הנראה לי בכוונת דבריו כאן. וא"י"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש באות י"ו: טו אלא. עט"ז השוה דין הכרמלי' תוך התחום לחוץ לתחום בכרמלית אבל המ"א אות ל"ד פי' בע"א דחוץ לתחום אסור למי שהובא בשבילו כ"ש בכרמלית דנהנה דהביאו מחוץ לתחום הא תוך התחום בכרמלית שרי אף למי שהובא בשבילו הא ברה"ר אף תוך התחום אסור וא"י"ה יבואר שם: טז ספק. עט"ז וע"ש אות זיי"ן ברוב וקרוב הני תנאים שייכים גם כאן ועא"ר שם די"ל כאן נמצא וכאותיו ואפבים לו הרבה חוץ לתחום מיקל שם ועיין חה"ר. ומ"ש הט"ז דשייכי' גם כאן הני תנאים דלית משום שכבוד המת חשו טפי ואסו' אף בספק לזה קאמ' דאינו כן דשם מכאן למדו: ולדינא מת ושאר דברים שוין לענין תחומין דהבא בשביל ישראל זה שרי לאחר א"ל כ"ש וחלילין בסתמא כו' הא הביא בשביל א' שרי לאחר במ"ש מיד: ועיין ע"ש הביא דברי הרא"ש בילה כ"ד בתחומין דרבנן א"ל כ"ש הקשה מחלילין ותירץ דהכל יודעים ואוושא מלתא מש"ה החמירו משמע דאפ"ה אין אסור עולמית וזה שהשמיט המחבר בסט"ו זה ועט"ז אות י"ד:

שכו א או. עט"ז שבת מ"ט א' ופניו ידיו ורגליו אורח' דמלתי' נקיט שרוחץ אדם בכל יום לכבוד קונו ומדתניא כל גופו אבר אבר הא מיעוט הגוף שרי ושאר איבריו. ולכאורה לשטוף בשפיכה אבר אבר לבד שרי דתניא כוותיה דשמואל רוחץ פניו ולא כל גופו ורחילה שמכנים איבריו בכלי הא שטיפה דאסו' כל גופו בב"א ועיין ע"ס. וברמ"ת פכ"א ה"ב אבל פניו מותר ולא כתב רוחץ בהם לומר הא אבר אבר כל הגוף אף שטיפה אסור: ב לא. עט"ז ובנהר גופו כל שהיה מים על כל גופו ואח"כ הולך במקום גבוה במים שחצי גופו נראה בחוץ במים ג"כ דין כרמלית וכדמסיק שם קמ"א א' כחו ל"ג הא לא"ה אסור גם מה"ע בטבילה נמי א"א לסחוט השער עמ"א ח' ולהמחבר י"ל בשער ראשו לבד אין בו שיעו' הוצאת המים שיתחייב בהן ול"ג בכרמלית או אפשי' אף ברה"ר בשיעו' מועט שלא כדרך הוצאה וא"י"ה במ"א יבואר עוד: ג ואסו'. עט"ז במורסן להר"מ ז"ל לאו בר גיבול ושרי מ"ה רק מדרבנן ע"י שינוי מותר ועשי' שכ"ד בט"ז א' יבאורך ועשי' ש"ך אות ע' ולענין פ"ר דלא ניחא ליה עשי' שי"ד: ד אסו'. עט"ז המחב' השמיט דין רשות דלהרי"ף והר"מ ספק אסור והלכה כת"ק שם: ועמ"א שכ"ה י"ד דספק לא מחמירין בה להמחב' לי"א בערב כ"ש א"כ ש"ה כאן קשיא להביא י"א לערב מקילין דא"ל כ"ש: ודע דמחלה על מחלה אסור להרא"ש ע"כ דמחלה כוודאי ולהרי"ף ור"מ כמשך קולא י"א ספק ותולין לחומרא ועשי' תקט"ו במ"א כ"ג רש"י דהוה ספק ועיין שבת קנ"א א' ב' גירסאו' תניא כוותיה דרב מחלה ספק הוה ותניא כוותיה דשמואל מחלה וודאי הוה שעושה לשניהם יע"ש וכ"מ עוד באם א"א לו להמתין כ"ש שבשיירא הולכת

וכדומה

וכדומה לטעם מחלה ודאי הוה אסור ולטעם ספק בדשיל"מ כה"ג שרי עסי' שכ"ה בזה :

שכז א דלרפואה . עט"ז ואפי' ע"י עכו"ם אסור כל שמתחזק והולך כבריא כבסי' שכ"ח ס"ז : ב ובמקום עט"ז עב"י שם. עיין לבוש מ"ש אין מגרדין דהרואה אומר לרפואה וזהו עובדין דחול א"י כעת מסיכן למד הפי' כן גם מ"ש בעיבוד וליתלוש עא"ר :

שכח א אומר . עט"ז הצריך לחלק בין מסייע בשעה שעכו"ם עושה מלאכה אין בו ממש ושרי אף כשעושה איסור תורה כמ"ש המ"א באות י"ו משבת ל"ג א' ובתוס' שם ד"ה אמר דאף באיסו' תורה מסייע אין בו ממש וכשר עבודתו (ובסוף א"ח יתבאר דאפי' דיעבד כשר לא לכתחלה) אבל כשמסייע מקודם שעכו"ם אז באיסו' תורה לוקה כמו מקיף וניקף ובדרבנן ג"כ אסור ועי"ד קל"ח אות כ"א ובנה"ך דשאני התם דכתיב לא תקיפו הניקף והמקיף במשמע יע"ש והט"ז אפשר סובר דילפינן מהתם לכ"ה דמסייע כי הא מקודם שעושה אחר המלאכה יש בו איסורא : ודע דמהא נמי בכלל מחללין הוא ספק בעיא דלא נפשטא עמ"א א' וכ"מ אף דקיי"ל אפי' הרבה ספיקו' מחללין שבת כבסי' שכ"ט ס"ג מ"מ אם יש אחד שוודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה וזה ספק ורפואה א' אין מספקת לשניהן הוודאי דוחה הספק : אמר ההדיוט הכותב יש לי בענין זה כמה דברים פרטיים אמרתי להעתיקם פה בקולר פשיטא לי דאיש ואשה שוין לפיקוח נפש ואף תינוק בן יומו ואי' אם כלו חדשיו מחללין שבת כמילה רוחלין דאזלינן בתר רובא וולד קיים ואפי' ספק דוחה שבת וע"כ דמי לאשה בכל מילי . וולד מעכו"ם ושפחה כמותה ועל העכו"ם אין מחללין · ויש לספק עובר אי מחללין עליו שבת באין סכנה לאם עח"מ תכ"ה בסמ"ע אות ח' שאין שם נפש עליו ל"ע דא"כ למה תלה הר"מ ז"ל במעי' דהוי כרודף ורודף אין כי זה טבעו רק שאין שם נפש ודמי וולדות שאין חייב מיתה ואין ישראל נהרג על עוברין הא איסיר' יש והמפשיט ידו למעי אשה והרג עובר שבמיעיה י"ל חייב מיתה נטילת נשמה רוב נשים מתעברו' ויולדת וולד קיימא כדאית' ביבמו' וסוקלין ושורפין על חזקות וכ"ש רובא : ועי"ד רס"ו בש"ך אות ע"ו דספק ב"ש או ח' מוהלין ממ"כ ואין מחללין שבת עליו . ואף דספק פ"נ דוחה שבת זה אתרע דרוב אין יולדת לשבעה ועדיין ל"ע גם בזה : ועיין ר"מ פ"א מה' רולח הלכה ט' כתב שהוא כרודף דלאו רודף ממש דהא מסיק בסנהדרין דף פ"ב ע"ב מקשיא רדפי לה ורש"י שם פי' דבמעי אמו לאו נפש מקרי וז"ש הסמ"ע ויש לומר כ"ז שלא יצא לאויר העולם בספק הוא אם וולד קיימא ואין ספק דוחה וודאי גם חייה קודמים לחייו כדאית' פ"ז דאהלות מ"ו דהוא נפש חשובה יותר שהסורגה חייב מיתה משא"כ נפש העובר ועדיין ל"ע ומ"מ י"ל דאם תפיל יש חשש סכנה לה ומחללין שבת בשבילה : עיין במ"ל בהלכו' שבת פרק כ"ד הלכה ז' וי"ן ברודף אחר חבירו להרגו בשבת ניתן להצילו בנפשו ורודף אחר ח"כ נסתפק לרבנו דר"י יע"ש וי"ל גם רבנן מודים דמסרה נפשי' וסוברי' דאפשר ג"כ קפדה. (מ"ש רש"י דנעשית זונה להר"מ חייבי לאוין השוין בכל כמי זונה פח"י מהא"ב רק הוולד אין ממזר ול"ע ביבמה לשוק כה"ג אין מקומו פה) גם מ"ש המ"ל פ"א מה' רולח הלכה ט"ו בנרדף שהרג להמציל דנהרג עליו יע"ש ועיין ירושלמי פ"ח סנהדרין ופ"ד שבת יע"ש. ויש לספק ברודף אחר אחותו ממזרת דלית פגמה דוולדה בלא"ה ממזר ואינה ראויה לבוא בקהל וגם כבר נעשית זונה מביאה אחרת אי ניתן להצילו בנפשו ואם נאמר דמסרה נפשה לקטלה בח"כ אפ"ה אם אומרת הניחו שלא יהרגני. גם בספק א"א שיש ב' כתי עדים או באופן אחר שהוא ספק תורה ורודף אחריה אם ניתן להצילו בנפשו . וכ"מ בכל זה אם נפל גל עליו וכדומה בעת רודפו וכמ"ש המ"א בשכ"ע אות א' אם חייב מיתה אין מחללין שבת עליו . דל"ד מחתרי' ה"ה כל כיולא בזה . וממ"א אות א' ואי"ה שם יבואר עוד : ב או. עט"ז עמ"א אות א' ותשמע כל מה שמוזכר בסעיף זה והוא מגמרא אף שרופא או חולה אומרים א"ל אין שומעים להם כמ"ש הב"ח בלפרי"נא עמ"א אות ב' שקר אומרים מאחר שבגמ' אמרו דיש סכנה ולא אמרי' נשתנה הזמן ומכה של חלל דאמרו בשמשמחללין דמשתמ' יש פ"נ הא כשאמרו הרופאים וחולה שא"ל לא. ועיין פסחים כ"ה ב' חולה סכנה מותר באיסורי הנאה ובאין סכנה שלכ"ה שרי ועיין פ"ה מיסודי התורה ובי"ד סי' קנ"ה בש"ך אות י"ט אפר איסורי הנאה מותר לחולה שאין סכנה דהכשרפי' אפרן מותר ל"ע דאפר חמץ בתרכו לאחר זמנו נמי לשתרי לחולה שאין סכנה דלאו דרך הנאה הוא וכל שהוא שלכ"ה שרי אף לאין סכנה כמבוא'. גם מ"ש מחמץ בפסח משש עד הלילה י"א דמ"ה מותר ורק מדרבנן עמ"ל פ"א מחו"מ בשם הרלב"ח וכ"מ להקל תחלה יע"ש והדברים ארוכים אין מקומם פה · ואי"ה בה' פסח יבואר עוד : ג מתחלת אוכלא. עט"ז דווק' כשיש סימנים שלנו בתחלת החולי מיד אז יש סכנה ועיין בר"מ פ"ב מהלכות שבת : ד אין. עט"ז בש"ו בט"ז ה' ומ"א כ"ע יע"ש. ואם אונסים לאדם לעבור עבירה ג"ע וע"ז וש"ד אם בעצמו יכול להציל ע"י חילול שבת כ"מ בש"ד דהוה פ"נ דשרי ומחוייב לעשות כן אלא אפי' ע"ז וג"ע יהרוג וא"י בהן ושבת אונס רחמנא פטריה ודווק' אחרים אין מחללין עליו שבת הא הוא בעצמו מסתברא דמחלל דלית כאן איסור תורה דמשא"ל הוא ואונס רחמני' פטריה וע"ז וג"ע יהרג וא"י וכ"ש למ"ד אין קישוי אלא לדעת . ול"ע . בזה כעת : ה ויש אומרים. עט"ז העלה ע"י עכו"ם וקטנים ונשים וכותים אין נעשות מפני שיאמרו שקל פ"נ ואין עושין כ"א בנשים ופעמים לא יהיו נשים או יהיה קל בעיניהם איסור שבת ויבואו לחלל שבת כדבלי פ"נ וע"י גדולי ישראל ות"ח יותר מצוה להורות הלכה שיהיו נזהרים בפ"נ ודביקות הוא ענין סמיכות גדולים וישראלים ענין נפרד וכ"ש אם יש בש"ע שיעשה ישראל ולא יהיה איסו' בש"ע : ו שוחטין. עט"ז עמ"א אות ט'. ומ"ש על כל טפה בב"ח כתב על כל רביעית א"י דמגע עכו"ם מדרבנן הוא ל"ש מלקות ומ"מ י"ל ח"ם בדרבנן נמי לוקה מ"מ ודווק' כ"ש ממש אין לוקה מ"מ עיין פ"א מחו"מ ובכסף משנה בזה. ומ"מ כיון דרבנן הוא אין דומה לנבילה ושבת ומה"ע ב"פ דכוותיה : פשיטא . לי מומר לחלל שבת פרהסי' ועכו"ם או מומר להכעיס לד"א אין מחללין עליו שבת ומורידין ולא מעלין כמי אין מחללין עליו שבת · ספק תורה וודאי דרבנן מאכילין אותו הקל תחלה היינו וודאי דרבנן דאף אם נימא דספק מ"ה שריא מ"מ יש בו לתא ד"ת ועסי' תקל"ה בתקיעות ספק תורה חומרא וודאי דרבנן לכ"ע מברייתי' ר"ה. ובחולה שאין סכנה תליא בפלוגתא' להרמב"ם והראב"ד ז"ל דספק מ"ה שריא שרי לחולה שאין סכנה ולמ"ד מ"ה אסור לחולה שאין סכנה הדמיון בזה ספק ערלה בא"י וערלה וודאי בח"ל למ"ד דרבנן עדיף וודאי דרבנן ואי ליכא שרי להכות . וכמו כן באכילה שלכ"א עי"ד קנ"ה הא דרך אכילה אף איסו' דרבנן אסור לחולה שאין סכנה כ"א הנאה הותר יע"ש לבד בישול עכו"ם הותר לחולה שאין סכנה כמ"ש הב"י כאו"ב י"ד קי"ג ס"ו שאיסורו קל אבל שתסיינם כבסי' קנ"ה שם אוסר כ"א להנאה ובתשובה סי' קכ"ד מתיר קלת בשתיה אבל משמע שדברי הג"ה עיקר עיין בכללי או"ה בפרי י"ד וכדבעינן למימ' לקמן אי"ה במ"א אות י"א וכאן אין להאריך : עוד אבאר לך דבש"ע לחולה שאין סכנה שהותר דווק' בשבת וכמו שנראה מלשון רשב"א הובא בב"י ובר"ן פ' אין מעמידין דלא רצו להחמי' בו יותר ממעשה שבת הא בחול כה"ג באין ישראל י"ל דבש"ע אסור לחולה שאין סכנה ובי"ד קי"ג דמתיר לבריא כה"ג בשבת דיש היכרא הא בחול אף לחולה אסור באין סכנה . ולענין ברכה באכילת איסור עסי' קצ"ו ע"ז א' ור"ד אות י"ב ומ"א אות כ"א בסכנה מברך עליו ומשמע בש"ע בשבת לחולה שאין סכנה או יו"כ שהם לזה"ז להר"ב בתשובה דמתיר לחולה שאין סכנה דמברך עליו ג"כ דחד טעמא הוא הואיל ובהיתרא קאכל אבל מאכל איסור דרבנן לחולה שאין סכנה שלא כדרך אכילה כבסי' קנ"ה בי"ד בש"ך דייד אין מברך כלל יע"ש : ז חולה. עט"ז בילה כ"ב אמימר שרי כו' עיין בר"ן פרק שמנה שרלים גבי עין שמרדה מותר לכחול בשבת הביא ראיה לשיתר בסכנת אבר שבות על ידי ישראל מ"ה אמר עין שמרדה מות' לכחול שבור מיניה דשחיקי מאתמול אמר אפי' לשחוק שיום דסכנה כל הגוף הוא הרי לס"ד דאינרק סכנת אבר שרי שבות אפי' נסמך למלאכה ד"ת שחיקת סמנין שרי ע"י ישראל ובאין סכנת אבר ל"ש רק ע"י עכו"ם מבילה כו' ולסברא הרביעית הנזכרת בש"ע לחלק בין סמך מלאכה ד"ת אסור אפילו בסכנת אבר תקשה מעין שמרדה לס"ד וכמ"ש הב"ח. ונמלא לדיעה א' קשה מאמימר ולדיעה ד' קשה מעין שמרדה לס"ד : וכדיעה ב' וג' א"ש אלא דפסק כרמב"ן ובעל דיעה שלישית להקל ע"י שינוי עכ"פ ול"ק מאמימר כו' וכמו מורסן בשכ"ד דלאו בר גיבול דרבנן מותר ע"י שינוי כן ה"נ כל איסור דרבנן עכ"פ לאיזה צורך מה מותר ע"י שינוי ועכ"פ בחולי שאין סכנה להתיר כה"ג. גם דברי הר"מ ז"ל פ"ב ה"י אין סותר לזה ועט"ז ומ"א י"ב י"ד ושם אבאר אי"ה . ועא"ר אות טו"ז יע"ש : והוי יודע שאני מסופק בחולה בסכנת אבר אי אי מותר לו לאכול איסור דרבנן די"ל דקיל מחולי כל הגוף באין סכנת אבר דאסור לאכול איסור דרבנן כבסי' קנ"ה בי"ד משא"כ סכנת אבר ומסתברא דשרי לאכול איסור דרבנן בים סכנת אבר ואני מסופק בסכנת אבר אם מותר לרפאות באיסור תורה דרך אכילה והנאה. ואם אונסים אותו בסכנת אבר לחתוך אם לא יעשה איסור תורה מבואר בש"ך י"ד סי' קנ"ז אות ג' מלדד לקולא יע"ש וי"ל זה בשאר ל"ת הא שבת דחמיר לא ומינה בשאר ל"ת בחולה סכנת אבר י"ל דמותר לרפאו' באיסור תורה ושאני שבת דחמיר ואני העני מלאתי תשובה אחת ברדב"ז חלק שלישי שנדפס מחדש בפיורדא התקמ"א יש ממנה ללמוד כמה חידושי דינים אעתיק' פה וזו תואר בסי' תרכ"ה : שאלה שלטון אמר לא' הנח לקלץ לך אבר א' שאיכך מת בו או תמית ישראל חברך ש"ל ק"ו אם סכנת אבר א' אין דוחה שבת (באיסור תורה) ושבת נדחית מפני פ"נ א"ד דסכנת אבר א' נדחה מפני פ"נ והשיב דאין עונשין מ"ה ועוד בשבת משמייהוא אבל שיבי' הוא אונס א"א מפני פ"נ לא שמענו וגם לפעמים יש סכנת נפש בא"א שיולא רוב דם (או פחד) וספק דידיה וודאי עדיף מוודאי דחבריה עכ"ל בקילר · עיין יבמות זיי"ן התם אין עונש מה לי יומת בשבת או אח"כ. ומ"מ היינו באומר אקוצך או אני אמית חברך אבל באומר אתה תמית חברך וא"ל אקוץ לך אבר א' ל"מ דמחייב להרג ואל יעבור אלא ש"ל שחייב מיתה כה"ג והוה רולח בזדון ומיהו באומרים לו הנח לזרוק אותך כה"ג ל"ע. ובמפתחו' שם גרסם אקוץ לך אבר ואם לאו תמית חבירך נראה שראוי להיות אמית באלף כאשר בפנים . ומשם יש ללמוד דאם רולים לחתוך אבר אם יעבור ל"ת שיש להקל ו בחילול שבת כה"ג מטעם ספק נפשות שילא רוב דם או פחד ודווקא בקום ועשה בחולה סכנת אבר אין מתירין איסור תורה לא כה"ג מכ"ש במלאכ' שא"ל אונס רחמנא שריא ומכ"ש בשאר ל"ת וכדאמרן. וק"ו להיפוך אם סכנת אבר דוחה פ"נ דחבריה כה"ג כ"ש שידחה שבת כה"ג ועכו"ם שרלה לחתוך אוזן אם לא ישתה סתם יינם יש להקל אבל יי"נ וודאי הוא בכלל עכו"ם כבסי' קנ"ו ס"ד ש"ך אות י"ג : ח באיסור. עט"ז היינו מהא דמעלין אונקלי כבאות הקודם ועת"ש מזה באות זיי"ן וטו"ח. עט"ז משמע דווק' חולה כל הגוף הא חולה אבר אחד כל שאין סכנה בו אין עושין אף ע"י עכו"ם והביא דאמימר שנחלה כל הגוף ממנו אבל במ"מ משמע חולה אבר אחד נמי עושין ע"י עכו"ם ומיחוש בעלמא אין עושין ע"י עכו"ם כבש"א . עיין אות זיי"ן מ"ש בשם המ"מ יעוין שם בזה : י עושה בשינוי. עט"ז היא דעת הרמב"ן כל שאין סכנת אבר עושה ישראל ע"י שינוי ובסכנת אבר שלא ע"י שינוי וכן הלכה וכמ"ש באות י"ב : יא ה"ה. עט"ז כבר כתבו קבאות זיי"ן וגם הב"ח הקשה כן וכפי הנראה שהש"ד בהכרח חולק אמימר בבילה ובאמת נאמר דאין לחלק בין סכנת אבר או לאו ובין חולה אבר אחד אלא כל הגוף בענין ומוכח מאמימר כו' :

ודיעה ג' כר"י בר"י וכאביי דלא לדחו דבריו ובחדושינו הארכנו : והראה לתק"ז י"ו דאף לתוס' והר"א ז"ל אפ"ה קטמא עם מים שרי אוכל נפש : ואני תמה מ"ש האדון ז"ל שם למ"ד לאו בר גיבול חייב במים בשכ"ד ס"ג די"א שם הוא בע"ת וכרבי אבל דעת התוס' והר"א ז"ל לא הוזכר לא בכאן ולא בשכ"ד ואי"ה בשכ"ד יבואר ובש"מ זרע פשתן י"ל בר גיבול הוא וכוון ג"כ לקושית הע"ם הביאותיו בט"ז ומש"ה הקדים תק"ז לשכ"ד ומ"ש דאסור להשתין בטיט היינו דבר גיבול מ"ה אסו' נותן מים לחוד להר"מ ז"ל דווקא קלי שא"א לבוא לידי איסו' תורה מותר נותן מים . ובעפר תיחוח נמי ובטיט אף בקשה כי נימוח הוא ול"ע ופ"ר הוה . כלי שרוקק בו ורוחץ פיו בשבת ל"ע בזה באפר ואף בחול הדק או גם לתוי' והראב"ד פ"ד דלא ניחא ג"ז ל"ע : (כ) שום · עמ"א הר"מ ז"ל פכ"ב הי"ב העתיק כבגמרא א' חרדל ושחליים כו' לא יטרוף (בכח) אלא מערב ושום שריס"קו לא ישחוק אלא מערב בכאן אף השחיקה אסור פי' במ"מ פ"ג ה"ב במחוסרין דיכה : וכמ"ש בספיק י"ט כאן אסור דהוה מפרק כו' אבל המחבר העתיק שדכ"ו דלית איסור באין מחוסרין דיכה כבסי"ט לא יטרוף דנראה כלש : ועדיין היה ראוי להמחבר להזכיר שהגריסין ופול מרוסקין דאל"ה אף לשחוק אסו' אלא דהמחבר' לשיטתיה בש"ך ס"א דשאר פירות שרי להר"מ ז"ל ושו"ם ובוסר ומלילות עומדין למשקין כתותים רמונים כבסי' רכ"ב אות י"ט ומש"ה א"ל להזכי' רסיקת ודיכת הפול והגריסין ול"ע קלת עמ"ש המ"מ והבן זה : (כא) וי"א . עמ"א הוא דעת תה"ד כ"ג וי"ל זה כשנותן המשקה בשבת הא מע"ש אף התה"ד מודה דמערב בכח : (כב) בחרדל . עמ"א די"א בעה"ת חולק ג"כ אקמח קלי דאסור ליתן מים אף ע"י שינוי מטעם בגיבול דמנתינת מים מיד ליכא שינוי ועסי' שכ"ד ה"ה מורסן דאסור דלא כסתם משנה דאתיא כר"י בר"י ובעה"ת פוסק כרבי יע"ש : (כג) אסור . עמ"א בשלאטין עט"ז אות י"ב שלאטין אין חותכין כ"כ דק דק ולית ביה לישה ועסי' תע"ג אות י"ו חרוסת בשבת יתן ע"י שינוי ולכאורה זה ברך לא בקשה רק מעט לדיעה קמא ולבעה"ת עבה לית היתר . וצ"ל דחרוסת לאו בר גיבול הוא דאל"כ אסו' ע"י שינוי כלל כבאות י"ד ל"ע לדינא ואי"ה בה"פ יבואר : (כו) דהוה. עמ"א תיקן קושית הע"ם והט"ז אות י"ב דאה"כ לבעה"ת עבה אין היתר כלל מיד במים אסור לרבי כו' . בילים למטרף אסור כו' בקדירה בישול ואסו' לטרוף כל דבר דנראה כלש כשעושה עב עיין אות כ"ח ולט"ז י"ד מותר . ובילים טרופות מע"ש ליתן לתוך באר"שט בכ"ש לגוון י"ל אין לביעה באוכלין ומשקין כבסי' ס"ך והעד חרדל לגוון ות"מ מחומץ הרבה י"ל מבשל בכ"ש כבסי' ש"ט בי"ד עסי' ש"ח : (כה) ייכומלן · עמ"א ומז"ה כו' הוא ר"ת בש"ג מזה יע"ש וכתב דהילמי כגובס כבשים לר"מ ז"ל אבל המחבר ס"ג דדמי לעיבוד ובירושלמי הילמי לריך אומנות פירשתיו לעיל : (כו) מאתמול . עמ"א דבר שאין שותין כ"א לרפואה אסור בשבת אלא הך משקה בריאה נמי הוא ושרייתו אסו' דדרך כו' : (כז) וליתנו. עמ"א דפקוח נפש וודאי דוחה אלא כל היכא שיכול לעשות בחמה כמו באור וודאי עדיף : (כח) מותר. עמ"א עיין אות כ"ד וט"ז י"ד מתיר יע"ש בזה : (כט) הואיל . עמ"א כמו דיש מעבד מדרבנן ה"ה דיש ממחק מדרבנן . ואפשי' אף אותה סעודה אסו' דאין לדמות מלאכות זו לזו שהרי מפרק אסו' ובורר בקנון אסור וכדומה. ממרח ע"ג הלחם נמי שרי בתפוחים עסי' שי"ז אות כ"ד : (ל) אסו' . עמ"א ל"ע דקליפת התפוחים רוב העולם אוכלין אותו כן בלא הדחק ואפי' להגיה י"ל דשרי עיין פי"ט אות ג' וקליפי ריבין ומייא"רין י"ל כך . אם פותח פלומין וזורק הגרעינים הקשים שבהם לאחר זמן הוה בורר ובתפוחים כה"ג י"ל ג"כ אסור . אבל מיד ל"מ נותן לפה שרי כבסי' שי"ט ס"ו אף באותה סעודה שרי באפשר דא"א בע"א לא הוה פסולת מאוכל והבן :

שכב (א) אסור . עמ"א ובט"ז כתבנו מזה דהטלטול אינו משום הכנה אע"ג דנאמר דאין שבת מכין ל"ט כלל אף לפידים ונירות שכבו כבסי' תק"א לי"א כן אבל נטלטל ליתן אותה לעכו"ם וכדומה אמאי לא שריגן עמ"א תמ"ו אות גימל ומוקצה דבילה בתרנגולת לאכילה דמיא לאוכלא עץ ועוד דלמ"ד מוקצה שרי בשבת ול"ע : (ב) או . עמ"א הע"ם הביא כאן דין דלפידים ופתילה דאסור בטור ובתק"א מסיק הרב דשרי . ובלבוש כאן הביא דאסור ובתק"א פסק דמותר ועא"ר אות ב' עמ"ש אי"ה אות ג' : (ג) אסורים . עמ"א ב' טעמים ברסי' ש"ח אות ד' דהשוחט לא דחי ומוקצה דחיא מדלא לקטן אתמול ואף בשל עכו"ם ל"פ ובתוס' פ"ק דבילה דף ג' א' ד"ה גזירה :

דע בילה ספק טריפה ונשלם כ"א יום בשבת וי"ט אי ספק טריפה ונשלם יב"ח בי"ט ושבת אם נא' מעל"ע בעינן י"ל דהוה ביה"ש מוקלה ועי' מהרש"א ז"ל בילה וי"ו עגל שנולד יע"ש ואי"ה בתקי"ג ס"ח באפרוח ועגל שנולד יבואר עוד : (ד) שיניו עמ"א רמב"ם פי"א ה"ז ובמ"מ שם משמע דביד שבות בסכין ואף לא ממחקו חייב חטאת ותמה למה לא ביאר רבינו דבסכין דוקא ועא"ר ה' כ"כ בשם רי"ו וגם על האדון ז"ל קשה דהיה לבאר דביד שבות ומותר לחצות שיניו אם הוא גנאי ובכלי אסור אם א"א ביד דד"ת לא הותר כ"א דרבנן אף דעבר על לא חסור מקודם ובעידנא דמעקר לאו לא מתקיים כ"ה אפ"ה שרי מפני כ"ה כבסי' ש"ב לטלטל מוקלה מקודם וכן הא דמדלגין ע"ג ארוגות וממ"ש לטלטל משמע לקטום ביד לא מפני דמשמע ליה ז"ל דחייב אף ביד וזה ל"ע רק הטלטול מוקלה שרי : (ה) לחולה. עמ"א די"ל לבריא אסור דלא קיימא להכי כמו בקעת להסקה דאסור לסמוך קדירה בי"ט וכדבעי' למימר בה' י"ט ורק לחולה שאין סכנה התירו : (ו) ומוללו. עמ"א ועט"ז אות ג' ואי"ה בתקי"ט יבואר עוד משמע ביד גופא דוקא להריח בו אבל לחצות שניו אף ביד עכ"פ איסורא איכא דקיימא להריח שרי עכ"פ ביד הא לחצות שיניו לא ועא"ר אות זיי"ן בשם שכ"ג לקטום וליתן לאחר אסור ול"ע דמפסח אלוותא ויהיב לן אף לאחר שרי ולקטום עלה לולב לאגוד הלולב בי"ט בקשה המותר אין ראיה מכאן דראוי להריח בו ומוליד ריחא אסור כשאין מריח כך רק בקוטם הא להוסיף הוא דשרי וכן למלול כה"ג . בשו"ת ח"ל וז"ל ל"ב שפינגרד באוכלין מוליד ריח בתקי"א מ"א י' ובר"ת פ"ד מה' י"ט ה"ו שיוכשרו לאכילה משמע הא לא"ה ריח באוכלין אסור : (ז) כיון עמ"א בני חבורה שסתמן אין מקפידין ועי' גורל הרי הן מקפידין הא ידעינן שמקפידין אסור אף בלא גורל ואפי' להשתתף יחד אסור שיבואו להזכיר מנין ושכינים שאיכס ב"ח שסתמן מקפידים ועתו' קמ"ט א' ד"ה בני חבורה . והביא דברי הר"מ ז"ל הטעם דהוה כמקח וממכר ויבוא לכתוב ועיין לבוש . ובשל"ח ס"ה דלא אסור משום קוביא אי"ה יבואר שם : (ח) משום . עמ"א דקוביא אבק גזל דבריהם הוה ועי' סמ"ע ח"מ ל"ד אות מ"ס ובט"ז כתבנו מזה יע"ש : (ט) שאין מקפידין . עמ"א הוא לשון הר"מ ז"ל ובלבוש שהכל שלו הא אם בניו חולקין משלהם אסור מנה גדולה נגד קטנה דהם משלהם מקפידין רק אביהם מפיל גורלות משלו שרי : איתא בגמ' כו' הר"מ ז"ל פ"ד מה' י"ט הלכה כ' ובר"א ז"ל שם ומשמע בשבת אסור בכל ענין אקדשים דא"א מאתמול אסור שהרי לחם הפנים היה בלא גורל בשבת אע"ג דא"א מאתמול ובי"ט י"א קדשים של אתמול שרי וי"א אסור ולהטיל גורל על קדים וכדומה אף בשבת שרי : והוי יודע שהר"א ז"ל סיים שם ועם בניו אפילו גדולה נגד קטנה שרי וכ"ש הוא משבת כמ"ש המ"מ שם וי"ל דכוון לומר בקדשים כהן עם בניו שרי דל"ת אב הנותן לבניו שהכל משלו הא קדשים לא קמ"ל דשרי וז"ש המחבר שאין מקפידין אפילו יש להם חלק בו וכ"כ הר"מ ז"ל בה"ש שאין מקפידין ועדיין ל"ע :

שכג (א) מיוחד . עמ"א הא מדת המלך וכדומה שאין רגיל למדוד למכור בו כי אם בשעה שקונה יי"ש וכדומה או כשבא אחד ואומר שימדוד בו דווק' כי היא מדה אמתית וכדומה ויש לו כלי מדות אחרות אסור לו' מלא לי כלי זו דווק' דהוה מזכיר שיעור מדה ונראית הערמה . עמ"ה אי"ה באות שאח"ז : (ב) מעט שרי עמ"א זה ההיתר למוכר שלא יעבור על שמודד בשבת וי"ט אין מלמלם כ"כ וההיתר ללוקח שאומר מלא כלי זה ושפוך לכלי מבואר בש"ד דאפשר אף שמזכיר שם מדה בפירוש שרי דמודיע כמה רולה והיינו ההיתר מלא כלי זה ושפוך לכלי אבל להזכיר שם מדה בפירוש אסור אף כה"ג וא"ש קושית הט"ז באות ב' דבמשנה שלא יזכיר שם מדה כדאמרן ובחדושינו כתבנו באבא שאול שהיה ממלא מדותיו מעי"ט אף שהיה שופך לכליו של לוקח בי"ט שפיר דמי ואין איסור לא על המוכר ולא על הלוקח : אם יש לעכו"ם יין כשר מחותם וישראל רולה לקנות ליין קידוש בשבת הלילה אם א"א כ"א שיזכיר לו שם מדה או דמים שאין עכו"ם רולה בע"א אפשר דשרי עסי' ש"ו במ"א ט"ו ואותיות החותם העכו"ם שובר ובדידיה קטרא ועוד דשבירת אותיות בדבר שאין מתקיים או הכל משום דרבנן ושבות דשבות במקום מלוה שרי עסי' ש"ח וש"מ וש"ז : (ג) בענין עמ"א משנה בילה כ"ט ב' ולהזכיר מדה בדרך זה עט"ז ב' ומ"א ב' : (ד) וכן עמ"א הר"ב חולק והיל"ל וי"א ועי' ע"ש כי המחבר סתם שם דמים ושכום מדה ומנין משמע דבמדה בלא שכום שרי היינו כמ"ש הע"ם באפשר מלא לי עשרה פעמים כלי זה וכדומה . ועי' אות שאח"ז : (ה) שאין. עמ"א אזיל לשיטתיה באות א' דבלא שרי שמדעתו ידועה ועי' לבוש : ומ"ש במשנה שלא יזכיר שם מדה היינו ביבש שאי' כמה יחזיק הא לא אדרבה שרי דלא כע"ם שפירש דברי הר"ב כמ"ש בט"ז ב' יע"ש : הביא דברי הרא"ם בתשובה ובפרישה הקשה איך שרי לעשות נקב בנייר . באמת הקורע נייר חייב משום קורע ועכ"פ באין קורע כדי שתי תפירות עכ"פ מדרבנן אסור עסי' ש"ת ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך : (ו) בשינוי . עמ"א עא"ר אות ו' דודאי אם אפשר להקל במשא עדיף טפי אפי' א"א להקל במשא כמו חביות וכדומה משנה מעובדין דחול ואי"ה בתקי"ט ס"א יבואר מזה : (ז) וי"א עמ"א דהטור דכ' שבת שוה לי"ט בחלר המעורב לריך שינוי כמו בי"ט דשכיחי ג"כ רבים ומתילא למעט במשא עדיף אפי' ע"י שינוי אם אפשר להרבות בהילוך ולמעט במשא עדיף אבל באין רואין פשיטא למעט בהילוך עדיף ואי"ה בתקי"ו יבואר עוד : (ח) מדיחין אפי' יו"ד כוסות וא"כ לו אלא לאחת רשאי להדיח כולם עמ"א שמא ירלה בזה או בזה או אפי' שוין מ"מ הואיל וראוי כ"א הותרו כולן ה"ה יו"ד מלפות : (ט) כגון עמ"א לא הבינותי דוודאי להאוסרים פשיטא דאסור להדיח וכאן מיירי אף בספק כל שאין ברור לו שיאכל אח"כ ואכל סעודה שלישית אסור להדיח כלי אכילה : (י) כלים חדשים עמ"א והאוסרים אף היה לו בשבת שנתן לו העכו"ם מתנה בשבת אפ"ה אסור דמתקן ושאני י"ט דמכשירי אוכל נפש שא"א מעי"ט משא"כ בשבת נמי לעשר פירות אף כה"ג אסור ובט"ז ביארתיו : (יא) ויש . עמ"א להאוסרים אף זכוכית דרבנן אסור ומש"ה הביא דברי המ"מ דלדידן כ"מ ד"ת כבסי' ק"ך בי"ד יע"ש עט"ז ה' . ומ"ש עבר והטביל לא ישתמש רמב"ם פכ"ג מה"ש ה"א וברייתא היא בילה ח"י ב' ומשנה בתרומות פ' אין תורמין רק שי"ל בטומאה אבל כלים חדשים דיש מתירין אף להאוסרין י"ל דיעבד שרי . ומשמע בכל פלוגתא דרבוותא כעין זה המבשל בכלי שני פת וכדומה דיעבד יש להתירו ואם נתערב הכלי באחרים יש לדדים יותר להקל עי"ד ק"י ט"ז וש"ך י"א כ"ו . בילה י"ז בפירות המשכיות נתקבטו בשבת אסור דרבנן כלי אבן דוקא : (יב) במתנה לצורך שבת מותר ליתן מתנה ואף להאומרים דא"ל ליתן מתנה הוא איסורא מ"מ ספק פלוגתא הוא והוה לצורך שבת : (יג) ימלאנו עמ"א דלא יברך אז דאין נראה במתקן כו' ולאחר שבת ג"כ לא יברך : ובחול אם טבל הכלי ולא בירך קודם הטבילה ל"ע אם יברך אחר הטבילה מיד עתו' פסחים ז' ב' ד"ה על הטבילה וי"ד ר"א ור"ב ורס"ח ול"ע כעת . ואי"ה בה"פ תכ"א ותכ"ב יבואר עוד : (יד) מותר . עמ"א תה"ד כ"ד משמע דאף לשער רק בדעת ומראה עיניו הא למדוד לא אע"ג דמדידה דמלוה שרי הכא נראה כמתקן בעושה מעשה בידים ולהוסיף איסור דרבנן כמי אסור לדידן יע"ש והמ"א כ"א אף להמחבר בל"ט דאיסור דרבנן שרי להוסיף בשבת לא עט"ז שם וכ"מ בעבר ובטלו שוגג מותר ומזיד לאחרים מותר בי"ד ל"ט ס"ה ובשבת יש לו דין מבשל

בסי"ח ומטביל כלים בשבת בר"מ פכ"ג ה"ח במזיד עד ות"ש וכאן באות י"א ובתה"ד ק' מ"ס אין כ"מ ויש עוד כ"מ באופן דמצינו לפעמים דמטבלין איסור עמ"ש בפריי לי"ד ל"ט. וכ' המ"א כ"מ שהוא רק חומרא ומדות חסידות אין זה מתקן הא כל דאסור מדרבנן מתקן כבאות י"א בשם המ"מ וכ"כ הת"הד שם בשם הר"ח אין היה ועוף דרבנן אסור בשבת להוסיף ותחיכה שנאסרה כ"ק יש הפרש כמו שאגיד אם ע"י עירוי אפשר דאסור להסיר הקליפה דנראה כמתקן וע"י תתאה גבר דהוטרא בעלמא י"ל דשרי כבסי' תש"נ במ"א אות ל"ג ול"ע בכל זה די"ל לקולא אף מדינא : ודע דבתק"ט סעיף ה"ו אין מגעילין כלים בי"ט באפשר מעי"ט הא א"א שרי בי"ט כמו כלים טמאין שנטמאו בי"ט ואמגס ברדב"ז ח"ג שנדפס מחדש שזכיתי לראות בו בסי' ת"ב כ' אם עושה מלאכה שמחמם מים הוה מכשירי אוכל נפש אסור בכל גוונא ואם צריך לחימום המים מותר בכל גוונא וליכא מתקן דראוי ביבש ול"ד לטבילת כלים דלא חזי למידי . וכעת לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דבכלי טמא חזי ביומי טומאתו וחולין כמ"ש המ"א וא"ה בתקי"ט יבואר . ואפשר דשוין המה הגעלה בכלי בית קיבול עם כלים טמאים בד"ת אסור בלטמא מעי"ט ובאפשר להגעיל מעי"ט ובדרבנן נט"ל ואיסור דרבנן י"ל דשרי כמו ולד הטומאה :

ולפ"ז אשכחנ' פתרי דרשאי להגעיל כלים בשבת אם יש לו מים חמין בכ"ר שיש"ב הועתק מאם להגעיל בו עכ"פ כלי שנאסר ע"י עירוי דא"ל מעלה רתיחות או ע"י עירוי להגעיל אם הוא אחר מעל"ע או איסור דרבנן אף תוך מעל"ע דיש ס' נגד הקליפה הואיל וראוי להשתמש ביבש דומה לולד דרבנן דל"ת כאן תיקן גמור : ואי לאו דמסתפינא מחבראי הייתי אומר כן אבל פשט הלשון בתק"ט משמע דאסור דל"ד לכלים טמאים דחזי להך תשמיש גופא משא"כ זה דוקא ביבש ל"ד ליה · וא"ה בתק"ט יבואר עוד וכאמין להאריך עיין י"ו : (טו) בכל. עמ"א ה"ה להשחיז הסכינים אסור בשבת מה"ט . ובכלי' שרי כששוס' משום נקיות לחוד . ובשל"ו י"ב חטים ושעורים לפי שעה אין לש : (טז) כשהופך. עמ"א עם מים שרי דאין נראה כעין עיין בילה כ"א ב' אף איסורי הנאה שרי לטלטל למסקי' דמזמנין עכו"ם בשבת. ולהדיח הכוס על גדותיו י"ל דאסור נראה כמתקן שם שטה מקובלת ועפ"ק והבן :

שכד (א) מורסן. עמ"א למ"ד הלכה כר"י בר"י א"כ דין מורסן כדין קלי יש לו בסי"ד לסברי' קמייתא מעט מעט שרי בלא שינוי ס"ו אף שנותן המים כדהוה שינוי ע"י מעט מעט וס"ו אף הרבה שרי ול"א שם וכאן אסור נתינת מים בשבת אף ע"י שינוי ס"ו. אבל למ"ד מורסן בר גיבול וס"ו שינוי גמור הוא י"ל אין דינו כקלי : והוי יודע שהמחבר שינה והיפך לשון המשנה אין גובלין כו' לבהמה או תרנגולים ובאמת כ"כ לאפוקי מרמב"ן הביאו בב"י כתב דע"י שינוי דוקא לבהמה שרי לא לתרנגולים ומש"ה לא תנן במשנה שינוי דקאי אתרנגולים א"כ הילכך אין גובלין אבל נותנין מים וס"ו אף לתרנגולים . ודעת הרמב"ן י"ל דסובר דמורסן דאין בר גיבול חייב בגיבולו וע"י שינוי איך מותר כל כדרכו חייב חטאת ע"י שינוי פטור אבל אסור ודוחק דהוה שינוי גמור לכן מפרש בהמה הוה לער ב"ח התירו ותרנגולים יש להם לאכול מידי אחריני פירורי הפת וכדומה לא התירו כבסי' ש"ח במ"א ש"ח מדין יע"ש והרמב"ם דמתיר ע"י שינוי לתרנגולים לשיטתיה דמורסן לאו בר גיבול לית בגיבולו חיוב חטאת עב"י והנה י"ל להיפוך מתני' דאין גובלין לתרנגולים הא לבהמה גובלין לער ב"ח התירו שבות גיבול כזה להר"מ לכן אמר באיסור אין גובלין לבהמה ג"כ וא"ל לתרנגולים ונקטיה משום סיפא דע"י שינוי מותר אף לתרנגולים והשמיענו בזה דהלכה כהר"מ גם בזה דאפר ומורסן לית בהו חיוב חטאת והבן : (ב) ונותן . עמ"א דרב מנשיא אוסר בפ"א מטה שרגילין ועולא ור"י התירו כל שצריך לאותו יום אפילו בפ"א להכין לכל היום הא יותר ודאי אסו' טירחא לחול יע"ש: (ג) דלועים . עמ"א מטרח באוכלא אסו' שווי אוכלא שרי והיינו חתיכות גדולות הא קטנות אסו' כבאות ה' ודוקא לאחר זמן הא לאלתר שרי אף לעופות כבסי' שכ"א ט"ו כל לאלתר שרגילין לאכול בפ"א מות' כמו באדם : (ד) הקשה . עמ"א דאף שנאכלין ע"י הדחק שרי דהוה שווי אוכלא ועמ"ש בשכ"א בזה : (ה) דק דק . עמ"א הטעם כל דא"א בלי טחינה הוה טוחן ואסו' לבהמה אף בי"ט דלא הותר מלאכת אוכל נפש כ"א לאדם לא לבהמה ואסו' אף בי"ט אם נותן להם לאכול לאחר זמן כא . ועיין תקי"ב בט"ז א' הקשה דאמאי אין מתירין סופלי כו' ועיין ב"י ובמ"מ פ"א מי"ט ה"ג דמבואר' כל שאין מלאכה ד"ת התירו בבהמה וחיה ושפיר הקשה הט"ז ועא"ר שם . ולומ' מוקצה כיון דאית ליה סמך מ"ה החמירו כשל תורה עיין מהרש"א ז"ל ריש בילה וספיקא אסורא והקושיא בגמרא למ"ד שבת וי"ט מוקצה אסו' מאי מתמכתא והכינו ועיין פסחים מ"ז ב' ולדידן אה"נ דשבת מוקצה מות' לית אסמכתא ואף סופל שרינן לבהמה בלא ריפתא אלא דא"כ למה כתב הר"ב שם דאסו' לגבל מורסן כ"א ע"י שינוי והא גיבול מורסן דרבנן הוא והר"ב מדפסיק ליה להמחב' בשכ"א סי"ד בקלי אודוי ליה מיהא דהדין עם הר"מ ז"ל דלאו בר גיבול מדרבנן ואפי' מורסן ס"ל בר גיבול הוא . או בי"ט התירו דרבנן בים לער לבהמה וגיבול מורסן ע"י שינוי יכול למעבד וא"ה יבוא' שם עוד : (ו) ולא . עמ"א אפילו מזונותן עליך דאסו' לגדל הא היכא דרשאי לגדלו שרי ליתן מזונות עא"ר אות י"ג ובכנוס משמע שאין מזונותן עליך אפשר דמצוי לו מזונות בכ"מ ול"ע שבת קנ"ה ב' ודוקא התם באין מגדלו דשאר נמי אסור : (ז) לפני . עמ"א בש"ח אות כ"ד יע"ש לענין עצמות שנתפרקו כמי משמע כן אף שאין בביתא שרי ליתן להם מזונות . ולהשליך מאכל אדם לבהמה וחיה שאין מזונתן עליך אוסר : (ח) ויש . עמ"א בשם הב"ח דאין למחות ביד הנוהג היתר : (ט) לסלק . עמ"א רש"י ק"מ ב' ואף למסקנא משום אסוי גומא בסילוק הטעם דלא חזי ומוקצה הוא ואסור בטלטול :

שכה (א) ליתן . עמ"א בשכ"ד אות ו"ז בחזיר וכאן בב"י משמע דחזיר יש לו מזונות בכ"מ ואפילו בדרך שמותר לגדלו אסור ליתן מזונות לפניו ועמ"ש שם בשכ"ד מזה : והוי יודע הא דמות' לזמן עכו"ם בשבת בילה כ"א ב' ואפי' לחתך ירק ובצלים דק דק ולברור לאותה סעודה דשרי אפילו לאחרים ישראלים כבסי' שי"ט ס"א הא לעכו"ם י"ל דאסור וז"א דבשכ"א במ"א ט"ו לתרנגולים מיד שרי באותה סעודה כמי לעכו"ם שרי ומ"מ יש להחמיר שיהיה מיד ממש כה"ג. עת"ש א"ה באות ב' מזה : (ב) לפניו עמ"א ובט"ז אות ד' באגרת כה"ג. ואף בספק ואפי' שיאכל העכו"ם כאן אין עושין ספק דרבנן ולא ס"ס בידים עפ"י תש"ז. ואף בכרמלית כה"ג משמע דאסו' דגזירה קרובה היא וא"ה בט"ז א' יבואר . הא מותר ליתן לפניו אף דנטרח באוכלא אסו' עכו"ם דמפרנסין מפני דרכי שלום כבאות א' ובתוס' שבת י"ט א' ד"ה נותנין דבאיסו' תורה לא חשיב מזונות עליו א"כ לכאורה לטחון דק דק אסור לעכו"ם עמ"ש אות א' וי"ל זה כתבו לר"ע אבל אנן קיי"ל כר"י הגלילי שם ולעכו"ם שבביתו עפ"י תקי"ב . ועדיין ל"ע בזה : (ג) לאכלן . עמ"א דנראה כשלוחו שמתן להוציא עיין לבוש וא"ה בט"ז יבואר . ור"ן בשם הראב"ד ז"ל מחמיר אף לאכלן אסור ליתן ביד דמטרח באוכלא אלא מחויק ליה ונוטל ועי' ע"ש . ושם באות ב' החמיר כר"ן בשם הראב"ד דהיינו דאפשר לאישתמוטי מיניה טוב ומחזיק ליה בידיה : (ד) החפצים . עמ"א בטור כ' באם עומד בפנים וידוע שיוציא אסור א"ו אפי' החפצים של עכו"ם והמחבר השמיט מלת א"ו משמע אף בפנים אסור אפי' החפצים של עכו"ם ובמ"א פי' דהטור סובר דוקא כשחפץ ישראל אסור כשעכו"ם בחצר וידוע שיוציא או בחוץ והחפץ של עכו"ם הרואה א"י הא בפנים וחפץ עכו"ם שרי ובש"ד אות כ"ט לומר לעכו"ם לעשות מלאכה של עצמו כמו זה שאומר לו טול את שלך והוציא . עי' אות ה' : (ה) ביחד . עמ"א ועט"ז ב' והת"א לשיטתיה באות ד' כשהעכו"ם בחוץ אף חפץ עכו"ם יש מ"ע הא בפנים וממושכן נראה כשל ישראל (עסי' ת"מ) וישראל מלוה להוציא כלי ישראל ואף ייחד עכו"ם מקום י"א דשכירות לא קניא ועדיין כשל ישראל ואסו' הא אין ממושכן ועכו"ם בפנים שרי אף בלא ייחד ועתו"ש . ועסי' ת"מ ותמ"א אות ו"ו : (ו) לתת . עמ"א דליתן ביד ישראל ליד עכו"ם אסו' דהוה עקירה בישראל כמ"ש באות ב' ופי' דברי המרדכי שהובא בב"י דא"ז מתיר ביד מפני דרכי שלום היינו להניח לפני עכו"ם ועכו"ם יטלנו משולחנו אפי' יודע ישראל שיוציא עכו"ם ויש מ"ע כמו שלוה לו ישראל להוציא כלי ישראל לדידן דלית לן רה"ר גמור התירו לצורך מלוה או דרכי שלום והיינו שבות דשבות במקום מצוה וצורך גדול המוזכר בש"ז ס"ה יע"ש ועמ"ש בט"ז א' . ומשמע דהיכא דא"א בלא זה שרי שבות דשבות לעשו"ת הישראל בעצמו ומ"ש כשהכלי של עכו"ם אפ"ה אסור עקירה לישראל דלא כפ"ש מלבוש משמע כפ"ש דבעכו"ם ליכא איסו' דרבנן ועקירה דלא יבא לידי הנחה דהכלי של עכו"ם אבל פשט הלכה משמע אף בכלי עכו"ם שייך עקירה וכ"מ במקום שאין רואין ישראל דבחדרי חדרים שרי היכא דאיסורא רק מדרבנן משא"כ עקירה דרבנן אסו' בכ"מ יע"ש : (ז) דרך . עמ"א באות ד' ממושכן אסור אף עכו"ם בפנים ומש"ה צריך דרך מלבוש וא"כ ליתן ליד עכו"ם צריך ג"כ דרך מלבוש דלא ליהוי עקירה אלא שזה אין צורך ג"כ כי אפשר להניח לפניו ובלא מלבוש הא ממושכן א"א בע"א כ"א דרך מלבוש : (ח) וטוב . עמ"א הביא דברי סמ"ע בס"מ עכו"ם בא לישראל להיות ערב בי"הש אמר איני רוצה שנכנס שבת ופייסו אמר למלוה הריני כשהייתי ואמר הערב כבר רא"ת סרבונתי ותליתי הדבר באיסו' שבת הדין עם הערב ופי' כשהייתי שאיני ערב והסמ"ע פי' שהיו יחד המלוה והערב עם העכו"ם ורא"ה סרבנות ותליתי כו' ובאמת שרי מכח סרבנות ועי"ש וא"כ כשלא היו יחד הדין עם המלוה והמ"א סובר דאסור להיות ע"ש ממלוה שפלך אם לא לצורך מלוה ליין קידוש וכדומה להיות ערב וא"כ ל"מ בשבת אסור אפי' בי"הש אסו' דאפי' שבות בי"הש רק לצורך מלוה שרי כבסי' רס"ח כ"ש ממלוה שפלך דברי קבלה . והתם ה"פ ראית סרבנותי ותליתי באיסו' שבת שכ"ה הדין וא"כ איך אעבור אס"כ על איסור שבת ש"מ כוונתי כשהייתי שלא אהיה ערב : וכ"מ לדינא דאפילו לא היו יחד הדין כן כי לא היה לו לחשוד לערב שיעבור איסו' שבת והמחבר שם נקיט המעשה שאמר כבר ראיתי סרבנותי והבן : (ט) יש . עמ"א ותקי"ז אות ב' . והביא ד"ה ע"ז ס"ו ב' ד"ה אמר רבא ומ"ש בפסחים מ"ז ב' משמע דמוקצה אסור בהנאה תמה בתו"ש דהתם למ"ד ד"ת מלא תעשה כל מלאכה יע"ש ואפשר דכוונתו מהא דף מ"ח א' ועוד חילוק מלאכות לשבת דכבר הקשה ליה דמוקצה מדרבנן אלא די"ל מוקצה מסייב אהבערה דל"ש הואיל דמדרבנן אסור לבשל בעצי מוקצה וכל שאין ראוי יהיה מדרבנן מו לקה אהבערה ע"ז פריך חילוק מלאכות כו' ותקי"ז ב'.וסי"א מעמיד ע"ג עשבים אע"ג דמוקצים הם התורה התירה מוקצה בפי' לבהמה למען ינוח תן לו נייח שיהא אוכל במחובר וכל שיש היתר מפורש מ"ה לא גזרו חז"ל עי"ד קי"ו בשלב וכדומה משא"ב מוקצה לאדם י"ל דאסור בהנאה היכא שהגוף נהנה ממנו וא"ה בסי' י"ט יבואר עוד : (י) ויש . עמ"א ועסי' תקי"ז ב' וכאן אות י"ב יע"ש : (יא) ובשבת . עמ"א ועי' תשובת הרשב"א ז"ל תש"ט ושם יש טעם במכירו אסור שמא ירבה בשבילו כבסעיף י' שמא יכבה העכו"ם בשבילו. ואם אינו כלל פת ואקמתניה אסור לומר לעכו"ם שבשבת שיבשל ויאפה לו כ"מ לכאורה בתשובת הרשב"א שם ואף דמשמע דמחויב לאכול פת מ"ה בשבת וביו"ט ואף אשה אפ"ה אסור אמירה לעכו"ם ול"ת למ"ש בתקפ"ו די"ט עשה ול"ת ובנשים בשבת ליכא עשה חדא דזה טעות דשבת עשה שייכא גבייהו כל שישנו לכל מילי ועוד בי"ט ג"כ אסורה לומר לעכו"ם שיטחון עי' תו' קדושין ל"ג ועוד דבעידנא כו' ושופר הוה עשה דרבים עסי' תמ"ו ב' וא"ה שם יבואר עוד : (יב) ליקט . עמ"א הרי"ף ורא"ש גבי עלים שנשרו מדקל בי"ט אסור שמא יעלה ויתלוש ואף התם אין להוט כ"כ ויש שם טעמים אחרים מ"מ בליקט פירות לעכו"ם וודאי לא גרע מפירות הנושרין ועב"י ובט"ז כתבנו ויש טעמים רבים דדחאו בידים מדלא אמר העכו"ם לגוד וללקוט מע"ש : (יג) ואפי' . עמ"א דהב"ח כתב עכו"ם המביא דורון לישראל הוה רק ספק

יב ודברי . עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ד : וד' דיעות הם א' להתיר אף באין סכנת אבר ב' לאסור באין סכנה ולהתיר בסכנת אבר אע"ג דנסמך לר"ת והרמב"ן מתיר באין סכנה ע"י שינוי ובסכנת אבר בלא שינוי כסמך לר"ת והד' דעת הב"י דבסכנת אבר אסור בנסמך לר"ת אבל באין נסמך כ"ע מודים דשרי מאוכלי' והספים לדעת הרמב"ן : יג לסייעו · עט"ז עיין אות א' ומ"ש שם ואף באיסור תורה מסייע אין בו ממש ומותר לכתחלה ול"ד החולה עמ"א אות י"ו : טו מותר עט"ז בי"ד קכ"ג מתיר המחבר למ"ש לבריאה דאית ליה סיכרא עב"י כאן והט"ז שם אוסר ועמש"ל דווקא בשבת הותר לחולה שאין סכנה בש"ע הא בחול לא כבסי' קכ"ד בי"ד . דבאכילה אסור וכן י"ג יע"ש וכ"מ בבי' כאן דכתב דבשבת לא רצו להחמיר בש"ע הואיל והותר מעשה שבת יע"ש . ועיין לבוש כ"כ בפירוש בחול אסור בש"ע לחולה שאין סכנה ובשבת התירו דלא יהא חמור מעשה שבת ובי"ד קי"ג מבואר דאקלבריאה הותר במ"ש דהיכרא אית ליה וכ"ש לחולה בשבת : טו אם. עט"ז חולי העין בסכנת אבר מבוא' סי"ז ואם מיחוש בעלמ' אסור ע"י עכו"ם ג"כ ובחולה הרבה העין לכ"ע שרי שבות דשבות ע"י עכו"ם עמ"א י"ב אבל עיקר כוונתו למה יאסור עמיקופתא הא מסייע אין ממש ונתינה על גבי עינסרי ולזה אמר כיון שישראל נותן ע"ג עין והרואה מוכח מלתא שלרפואה דעמיך ופתח אח"כ א"כ הנתינה באיסו'. וי"ל נתינה לחודה לחסר דלדידיה דיודע לרפואה מכוין מה איכא היכרא ובקילור לדידיה בעינן שורה מע"ש וי"ל כל דרוב העולם עושין כן שרי כבסל"ז כל מאכל בריאים כו' וקילור אין רוב עולם עושין כן הלריכו לדידיה היכרא ולאחרים כל דלא מוכחא לרפואה שרי וא"ה במ"א יבואר עוד.שוב ראיתי שכ"כ ע"ש : טז בגמר' . עט"ז וכ"כ המ"א אות כ"ג וכ"ה בלבוש יע"ש שורה אדם פתו ביינומנית ע"ג עין ב"י וכ"ה בלבוש יע"ש: יז והדסים.עט"ז כ"כ הב"ח דבגמ' קל"ד ב' ארומי' דכתיתין משכי מדתי שרי ישנים אסור אבל ספוג אפייסנים שרי וכן היפךהמחב' ספוג לכ"ע שרי וכתיתין דוקי' חדשים לא כמ"ש בטור.וכ"מ בגמ' דתניא בריטא נותנין מודיבש וספוג יבש ולא אמר נותנין מוך וספוג יבש ש"מ הא כדאי' יע"ש. ובא"ר ק"ד השמיט תיבת עוד ול"ע: יח לא עט"ז עב"י וכ"כ המ"א אות כ"ו כיון דהיה מאתמול עלה לא חיישינן לשחיקת סמנין ומש"ה פירשה ע"ג כלי שרי רק שמא ימרח ל"ג אלא בפירשה ע"ג קרקע . ולפ"ז נמי המוזכ' בס"ד אם היה מאתמול ונפלה עג"ק שרי דל"ש מירוח גביה ושחיקת סמנין ל"ג בהיה עליו מאתמול : יט ע"ג. עט"ז דאפי' להחזיר תחת האגד שרי ול"ג דלמא יתיר ויקשור קשר קיימא. וזה באספלנית משא"כ משיחה שע"ג מכה אם עניבה או שאינו של קיימא' שבכל יום קושר ומתיר דשאי בשבת ג"כ כבסי' ש"ז ; כ וע"י עכו"ם. עט"ז וכ"כ המ"א אות כ"ח דמיחוש לחוד אפי' שבות דשבות ע"י עכו"ם אסו' אלא בחולה קלת שרי עמ"א אות י"ב: כא ה"ז.עט"ז שבת ק"ז א' ורש"י פי' לעשות פה חייב משום בונה או פתח ובכתובות ו' יע"ש ובר"מ פ"י ה"ז מכה בפטים רלה ליתן טעם אקלמ"ד משאל"ל חייב עמ"מ שם.עמ"א אות ל"ג ויזהר שלא ידחוק להוציא דם רק מה שספקיד ועקור זה שרי ע' כתובות ו'.ולכאו' לפה חייב היינו בכלי דביד הוה שלא כדרכה ומינה ניחא אקבכלי שרי עסי' ש"ז מ"א אות ז' וכאן סל"ג משמע קצת דבלע"ה לא התירו שבות כדרכו.ומיהו אם גוזז השער מע"ג מכה לית חיוב חטאת דהא ליפורן שפירשה רובה דתו לא יניק מהגוף ועפרש"י ק"ז לקולפה כו' אלמ' דלקולפה לחוד לית חיוב חטאת ועתו"ש: כב מי.עט"ז סו"ז ע"ג היד וע"ג הרגל או ברזל מחללין שבת ועמ"א אות שם: כג ומלערות עט"ז ורמב"ם פ"ט ה"ט ות' בעו' דתרי עניכים הם.ובנוסחת הר"מ ז"ל שלפנינו לרידלהגיה כמ"ש הב"י פירשו רובן ומלצרות ביד שרי ובכלי פטור אבל אסו' אין מלערות (אע"פ שפירשו רובן) אקביד פטור אבל אסו' וה"ה בכלי לא פירשו רובן אקמלצרות ביד פטור ובכלי חייב וכר"י לשיטתיה פ"א דמשאל"ל חייב ועתוי' ל"ד ב' ד"ה אבל וא"כ לר"ש אקאין מלערות ואקלא פירשו רובן כל שא"ל לפור וכדומה לית חיוב חטאת וקשיא לי מ"ש המחב' חייב חטאת ובסל"ד משמע דפוסק כר"ש עסי' רע"ח מ"א א' וא"ה במ"א אות ל"ה יבואר עוד.והנה אע"פ שמלצרות ומשאל"ל ודאי לכ"ע (עמ"א ל"ה) בכלי אסור דבעי שבות ע"י שינוי בלער ול"ע.ובלבוש לפורן שפירשה וכ"ה בגמ' ורוב זה ידוע אבל לילין שפירשו רובן א"י רוב זה מאיןמתחיל ואפשר כל שדרך לקוץסם הרוב ממנו כתלוש דמי ועפרש"י ולבוש.ויש לחוש לב' הפירושים דעד שיהיה קלת תלוש מלמטה וקלת מלמעלה ובינתיים באפשר רוב שרי כו'ובלבוש כ'דמוליא דם א"כ בפירשו רובן לריך לזהר שיטול בענין שלא יליא דם ול"ע: כד החושש עט"ז עמ"א אות ג' ומ"מ תליא בפלוגתא סי"ז דחולה שאין סכנה אם מותר לישראל לעשות שבות בעצמו כדרכו בלי שינוי ודברי הסברא הגי' כראין שם א"כ אסו' לישראל בעצמו לעשות שבות כדרכו בלי שינוי וע"י שינוי הוא דשרי כמו לפורן שפירשה רובה וכדומה עמ"ש באות כ"ה א"ה: כה וכן.עט"ז ובא"ר פי' ע"י עכו"ם ומ"מ קשה דישראל אוכלו הוא עושה ועמ"א אות י"ד ולא הבינותי דנפל למשכב נמי כל שלא ע"י שינוי אסו' ול"ע : כו שעירו. עט"ז מפני הסכנה ועמ"א שכ"ו אות ז': כז מי. עט"ז עמ"א מ"ה ובאפר כתוב אפשר הואיל ואין דרך בריאים לעשות כן א"כ נראה כעושה רפואה בשבת אע"פ שמה שמספקת השברות איזה רפואה.ושנוסף עבאק אקבריאים עושים כנעא"ר אות מ"ז: כח כדי עט"ז עא"ר מ"ח מ"ע להזיע אף בריא כל שעושה לרפואה אסו' ועי' אות ז' בט"ז להרא"ש ועור שרי חולה שאין סכנה ע"י ישראל קשה למה אסרו כאןובא"ר פי' דמיירי כאן במיחוש או באין חולי כל הגוף יע"ש וע' סי"ז מזה: כט שכל.עט"ז באות כ"ח דוקי' שאינעושין לחולה זה שום סמנים הא לפעמים כשעושין ע"י שמנים אקבלי סמנים אסור :

שכח א מי שנפלה מפולת ספק חי כו' אפי'כמה ספיקות דאיןהולכין בפ"נ אחר הרוב ולא אחר כמה ספיקות אקלמ"ד דעדיפא מרוב וגם חזקה עם הס"ס לא מהני אפי'לעבור עבירה ד"ת חוץ ע"ז ג"ע וש"ד כבסי'קע"ט בי"ד עם.דס"ס לספק הא דאין הולכין בפ"נ אחר הרוב אם דוק' באיסו' שבת במשאל"ל למ"ד דרבנןהקילו בו הא במלאכה ד"ת חובל לרפואה וכדומה או בשאר איסורי תורה חובר חבר וכדומה אין הולכין בפ"נ אחר הרוב והעד לכאו' דפירשו כולןאיןהולכין ובנשאר קביעות ראשון הולכין ובשאר איסוריןאינו כן ע'חניות וכדומה ע' פרישה כאןוב"ש אה"ע ד' אות כ"ח אבל ז"א דהא שמואל כמר כןאיהו פסק כר"י דמשאל"ל ד"ת פ"א מה"ש ה"ז ופי' ה"ז במ"מ שם. ובתו' יומא פ"ה א' ד"ה ולפקח כתבו בביאו' ותי בהם משמע מ"ה אין הולכין אחר הרוב א"כ מ"ש פירשו כולם עוד יש לספק אסאמר שלטון הרוג פלוני ואם לא קטליני לך ופ'וני ספק תינוק נמלא בעיר מחלה על מחלה אם נא'דל"ש מה חזית דהוא ודאי וחבירו ספק א"ד ל"ש ול"ע כעת. ועח"מ תכ"ו ובסמ"ע שם.וא"ה במ"א יבואר: ב כל היוצאים להציל חוזרים בכלי זיינם למקומם עירובין מ"ד מ"ה ועסי' ת"ז כשאין פחד לא התירו כ"א אנפים וכשיש פחד חוזרים למקומן וא"ה שם יבואר. גוסס אם מחללין עליו שבת עא"ר ותו"ש דחי בהם אפי'חיי שעה מחללין עליו כבס"ד שיעשה שבתות הרבה ל"ד ע' כפות תמרים ותי בהם פסיעי' שהכין כוא ועמ"א אות ד' התם נגרא קטילא הוא באותו שעה דמלוה להרגו משא"כ גוסס מחללין עליו השבת. ואם כבר אמרו לו שגוסס ג"י אין הולכין לשם ולחלל שבת תו"ש :

של א אפי'.עט"ז תו"ש קכ"ח ב' ד"ה קמ"ל אע"פ לענין שינוי וכדומה קיל יולדת מחולה סכנה להמחבר שכ"ח סי"ב וז"ש ומ"מ כו': ב נקראת עט"ז אפי' לחלל באיסור תורה ג'פרסאות וחולה שא"י לילך נושאין אותה לחכמה כי ספק ס"נ דוחה שבת: ג או.עט"ז עב"י שם הקשו דאמאי לא פסק לקולא באיסגי והט"ז הק' דאקדי"ל דכאביי ס"ל לחומרי' דאיןדם סי' עד שתשב על המשבר אבל משבר לחוד שני ולמה פסק הרי"ף תרתי בעינן ותי'.ועב"ח שהאריך יע"ש:ד או.עט"ז והמחב' פסק כרמב"ן וא' מן ג'סימנים הוה יולדת ומחללין:ה אפי'.עט"ז ערש"י עירובין ס"ח א' וגרס ע"י עכו"ם ולאחר ז' חולה שאין סכנה ועתו' גיטין ח' ב': ו מיסרין.עט"ז וכ"ה בלבוש ומ"א אות י"ח ומ"ש בלבוש דביום הלידה הוה פ"כ קשה דלאו בונה ממש רק מחזי כבונה כו'ועמ"א אות י"ב יע"ש :

שלא א אם עט"ז.בי"ד רס"ו סי"א בט"ז אות ז"ח הארידוהר"ב כאןסכאן לשם ופסק שם דספק בן ז' או ח'אפי'לא גמרו שערו ולפרניו מהלינןמא"כ והט"ז כ'דאין להקל יע"ש ולפקח ולחלל שבת עליו ודאי אין מחללין בספק בנז' או ח' ולא נגמר לפרניו ושערו עס"ך ע"ו ומשמע שבות דרבנן עושין ע"י ישראל ג"כ כמו דמוהלין עמ"כ אע"ג דאיסור טלטול דרבנן וכ"ת טלטול קיל טפי הא בורכא דחובל יש בו מפרק ואע"ג דמפרק וא"ל לדם מ"מ דרבנן אסור כס"ג(עסי"ש"ל במ"א י"ו)ואפ"ה שרי מספק דרבנןלקולא משום מלות מילה דשמא בן ז' וי"ן הוא ה"ה פיקוח נפש גדול הא מחללין מדרבנן.עי'באה"ע ד'בב"ש אות י"ט שיפורא גרים בזי"ן אע"פ שאיןבינייהם רק חמשה חדשים ה"ה לשבת כה"ג ויו"לדת לט'כה"ג פלוגתא שם ואפשר מילה אין בו חשש איסור תורה דממ"כ ובדרבנן לקולא ול"ע.ולענין ספק בנז'ח' ולא גמרו כו'בי"ט ב'של גליות ל"ע עס"ך י"ד רס"ו ח'דמלדד לו'דספק דוחה י"ט ב' גליות כ"ש כה"ג דיש ממ"ג ושמא הלכה כהר"ב שם בסי"א יע"ש ועג"מ פ"א ממילה הלכה ע"ו.והנה ספק בנז'ח'ולא גמרו כו' ונולד מהול דלריך להטיף דם ברית י"ל הוה מפרק מ"ה דלדם הוא לרידוכחובל לרפואה ועג"מ פ"ח ה"ח בחובל דרךנקמה ומיהו כר"י דמשאל"ל חייב ומ"מ כאקוה עי'כתובו'ד'לדם הוא לרידובתו'שם נראות אם היא בתולה אלמא כל כה"ג מפרק הוה אע"פ שא"ל לדם ממש כמו מפרק תבוא'כו'ועמ"א שכ"ח אות מיהו י"ל בחובל לרפואה משום נטילת נשמה.וא"כ בי"ט שני כה"ג ליכא ממ"ג והבן:והוי יודע דמילה דוחי' לרעת כבסי' רס"ו בי"ד בספק בנז'וח' ולא גזרו דוחה ממ"כ דהוה כמת וכמחתך בשר ואונס בהרת כלל ואיסור דרבנןליכא שם כמו בשבת.ויש לשאול אם אותןשאין נימולין בשב'אם לרעת דוחה בהו כגון ב' ערלו' ואנדרוגינוס ועי'שבת קל"ה ותו'שם ול"ע. ובסי'תקפ"ח בט"ז הי'דביום מפורש היתרא למילה בשבת אינכה ביד חז"ל לגזור דמלת ביום משמעו'בינשיהיה שבת או י"ט וכמפורש טיתרא כמו מועדו דאל"כ אימא ביום לרבו'רק י"ט ש"מ דמשמעותיה נפיק עתו"ש.מי שנולד מהול ספק בנז'ח'להר"ב בי"ד רס"ו ס"א אין מוהלין בשבת וכ"ת ס"ס בשל תורה ובדרבנןחד' ספק לקולא כבסי'קי"י שם הא בורכא דמה אמרת שמא בנח'מחתך בשר ושרי מ"ה ואת"ל זיי"ןשמא ערלה כבושה יש לו ושרי כמ"ש הרי"ףובמ"א הביאותיו דמבול ספק הוא אדרבה יש ס"ס לאיסורא בדרבנןמיסת שמא בנח'ולמה נתיר טלטול ושמא בנזיי"ן ואיןערלה כבושה וכאמור ; כל מ"ש המחבר בס"ה דאין מילהדוחה שבת ה"ה י"ט דאיןדוחה : הש"ך בי"ד רס"ב א' ב' הוכיח ממנחו' ע"ב א'דמל תודזיי"ן ל"יך דיעבד למולו שנית מדחזי שבת וקשה דמ"מ בשל מ"ע דביום השמיני ימול משא"כ התם עיקר המלוה נתקיים וחוק המלוה דנקלר בלילה דיעבד מיהא כשר ועוד התם אינמפורש כ"כ דחרים וקליר אילטריךלכמה ענינים ומסתברא דומיא דתמיד כמ"ש התו"שם וגם מילה נכרתו י"ג בריתו'ומפורש בתורה להיתרא ועי'שבת קל"ב א'מח"כ י"ל חביב'מלוה בשעתה יע"ש. נסתפקתי מי שעבר ומל מילה שלא בזמנה בי"ט אם לוקה או לאו מהא דאמר רב אשי שבת קל"ג א'י"ט עשה ול"ת ואיןעשה דוחה עשה ול"ת י"ל דחי ל"ת עכ"פ וכשר לעדו' וכדומה. ועיי' ירושלמי ס"פ לולב בגזול ה"א סבריית אמרינדברי רבי יוסי (בהוליא לולב לרה"ר ביום א'בשבת) דפטור דעשה דוחה ל"ת אמר לונר"י לא מנהדלא כו'יע"ש ואבריית סבריןבלית ליה לולב אחר כ"ת זה והוא ביד עכו"ם וכדומה.וא"ת

נטלו

ניטלו שם כ"א הוצאה לרה"ר דעשה דחי ל"ת ונשאר רק עשה דשבת אין חייב חטאת דוקא על ל"ת ולא על עשה אשר לא תעשינה ער"מ פ"א ס"א מה'שגגות יע"ש ור"י דאמר נון לא מן הדא סובר דעשה דלולב אין דוחה ל"ת דשבת כרת ע'מהרש"א ומהרש"ל וש'הכריתות בסוגיא דיבמו'.ומשכחת לה בגווני טובא שא"א ליטול שם עכו"ם מבטל לה או שטוע אתרוג ברה"י או לולב ברה"י ולולב ברה"י והדס ברה"י ורה"ר ביניהם וכר"י דאמר לולב צריך אגד ער"מ ומ"מ פרק שטי מה' לולב ותרג"א מזה וא"כ בשכרח לרידשויליא הלולב או ההדס לקרבניחד ולעשו' קשר בעניבה דלא כר"י או שאר קשרים או עכו"ם שנתן במתנה לישראל ולא מכוין לזכות בו עד שיוציא מרשותו ומבטלה והוה שלו אף בי"ט א'ובפני עכו"ם עתירא שלא יהרגנו עש"ית רמ"ע ומשום דהוא בגווני רחיקא אמר דלא מהדא אלא בכ"ע פטור אףשאפשר לקיים בלא עקירת הלאו דעשה בדבר מלוה. וא"ה בס' זמנים יבואר עוד וגם בס' ש"ה וכאן אין להאריך :

שלב א אין.עט"ז רש"י שבת קכ"ח ב'ושם נראה בפי' אבל מסעדין בי"ט הא שבת לא וכ"כ הר"ן ורש"י ברי"ף. ושם כ'חכמה מיילדת וא"כ ציין אין מילדין בי"ט טרחא י"ל דל"ת אין מילדין איסור תורה עוקר דבר מגידולו עמ"א ש"ל אות וי"ו באשה יושבת על המשבר או כלו חדשיו ובהמה אפשר ל"ש זה ובתה"ד כ'על פרש"י דל"ל ד"ת ודאיק לה מדפריך ומחללין מה קמ"ל ועתוי"ט כ"כ מסברא דנפשייוזה שלייורש"י מקודש חכמה מיילדת לו'בשבת מחללין איסו' תחומין י"ב מיל פריקשפיר עתי"ש שם.ומ"ש בעיא לקולא באמת ל"ע לייטב דכל ספק בדרבנן לקולא ובשבת קכ"ז י"ל הואיל ולא אמר תיק"ו הוה ליה ספק חסרונידיעה אףבדרבנן לחומרא וא"ה בשל"ג ס"ג יבואר זה וממ"ש בכלי או"ה וביש"ש ב"ק יע"ש: ב יכול.עט"ז דאףכה"ג גזור הואיל ורגילינן'י שם להשקות עשי'שכ"ח בט"ז כ"ח בבהמה לא גזרו כו' עב"י והוי יודע רעיה אסור להשים על בהמה בשבת דאיכא ממרח כבשי'שכ"ח בט"ז אות ח"י יע"ש: ג אם.עט"ז שבת נו"גימל ב'והמרדכי כ'דאם ספק שתמות אדם צהול מתירין שבות ע"י עכו"ם וראיה מפ"ק דפסחים דף י"א א'(ע"ש חולין)דל"ג בבכור כו' ולפ"ז הא דחולקין ת"ק ור"י שם במרילי' בחלר ת"ק אוסר לאו בספק שמא תמות דאל"כ מ"ט מאן דאסר דבבכור כה"ג ע"י ישראל שרי ואף ר"י דאוסר שם הטו מקים שעושה מום משא"כ ברפואה וראוי להיות ומש"ה החמירו לת"ק ועא"ר. ועדיין ל"ע. ועב"י ומשמע דלבהמה עושין כל רפואה אף ע"י סמנים היכא דל"ש מירוח וערש"י שם תנאי דאיכא דל"ג שאר רפואות אטו שחיקת סמנים ול"ע ובחדושינו כתבנו מזה ממ"א ב' :

שלג א אסור. עט"ז כבשי' ש"י ש"א פירות העומדים לסחורה שרי בטלטול ואכילה כר"ש ותנן הראוי לבהמה נמי שרי בטלטול שבת קנ"ו ב' במשנה. ובר"מ ז"ל פכ"ו הט"ו אוצר כו' אלא"א עושה שביל כו' הראם דבריו קאי דלרשות אסור להתחיל דהוה טרחא יתירא (אפשר ל"ד דו"ה קופת מה לי להתחיל או התחיל מבע"י רק הטעם עובדין דחול כמ"ש הב"ח)אלא עושה שביל ברגליו והוא מברייתא שם קכ"ז א' ואפי' לעשות שביל אןיהיתר משום עובדין דחול כ"א ברגליו ולרש"י שם משמע דברגליו מות'מוקלה ועמ"א ש"ח ז'ולר"מ ז"ל לרשות וכר"ש אי' ראיה דהתירו ברגליו שלא להיו'עובדין דחול ועא"ר שם: והנה לר"ח שם דמוקי מתני' כר"י מוקלה לא האוצר שלא יתחיל אף למלוה אסור מוקלה ומינה לרשות אף התחיל אסור(דמש"ה תנן מפני' בית המדרש והורחים ולא אמר מפנין לאורחים ובית המדרש כו' לומר אף לזה יותר מדו"ה אסור או יאמר סתמא ש"מ דווקא מפני אלו מפנין הא לרשות לא) ובריית' דאין מתחילין כר"י ולמלוה הא לרשו' אף התחיל אסור ואפ"ה עושה שביל ברגליו ש"מ דמותר ואף לשמואל דפסק כר"ש ובריית' לרשו' מ"מ לא פליג עליה דר"ח בהא דברגליו שרי. ואידך ברייתא תבואה לצורה התחיל מע"ש מותר להסתפק כלפי לייא כו' היינו לר"ח ולמלוה כו' ומש"ה אמר אומר ור"ש מתיר אבל לשמואל מוקי קברייתא לרשות וא"כ דר"ש אוסר וכשתם משנה מפני ביה"מ כו' הא לרשות לא יתחיל. אבל הט"ז ז"ל לא הוכח לו בזה לומר מחלוקת בין ר"ח לשמואל ודכ"ע למלוה בהתחיל שרי לר"י ולר"ש בלא התחיל אבל לרשו"ת לכ"ע אף לר"ש לא מתחילין אףלהפנות מעט ואם התחיל לרשות אסור אפשר אף פחות מכשיעור ג"כ ואף מחמה לצל וכדומה שלא יגנוב שרי בשי' ש"ח הא לפנות ליישב שם אדם שאין אורח אסור באפשר מפני טירחא ועדיין ל"ע ולטעם עובדין דחול כל שיש ט"ו שאין התחיל בה וליכא ט"ו שאין תו שרי לרשות ומינה כל שאין בה ט"ו שאין אף לא התחיל בה שרי לרשות ועב"י: והוי יודע דלא כל שבות התירו לורך מלוה דהא שבות דשבו' דווקא י"א התירו למלוה הא שבות לחוד וודאי לא אלא דווקא כה"ג עובדין דחול וכדומה ועמ"א סימן ש"ז אות ז"ין : עוד רגע אדבר בהא דתבואה לצורה יש בו שלש פירושים א' רש"י ז"ל מפרש מוקלה וגרם להסתפק להאכיל לבהמתו וכמה תבואה לצורה לתך הא פחות שמא לאו לאוצר ולא מוקלה הפי' הב' פי' הב"י ז"ל ברי"ף וגרם מטלטלין היינו לפנות ולר"ח במלוה ולשמואל לרשות כמה תבואה לצורה לתך היינו עד לתך כל שפחות מלתך שאינט"ו שאין אף אתחולי לרשות מותר לר"ש והלכה כוותיה והטעם כל שפחות מלתך אין שם אוצר עליה וה"ה תבואה שבקופו' וכדומה שעומד למאכל בהמה אף יותר מט"ו שאין שרי להתחיל לרשות דו"ה קופת ודווקא אוצר לרשות אסור להתחיל וה"ה אם הקלוהו בפי' לאוצר אסור לרשו' אף פחות מלתךהפי' הג' הר"ן ז"ל אוקמיה לדבר מלוה ולתך ט"ו שאין ועד בכלל שרי עב"י א"כ יש ג' טעמים טורח או עובדין דחול אם כל שהוא לאו"לר לא התירו לרשו' להפנו' הא כל שהתחיל מבע"י או עומדת לאכילה יודה הב"י דשרי לרשות להסתפק בב"י : ב אבל . עט"ז דמפלין לכ"א דו"ה כשיש אורח א' שבא מעיר אחרת אף שאחרים בעירם . ועמ"א ה' וא"ר ה' וא"ה שם יבואר :

שלד א משום.עט"ז הביא ד"ה שבת מ"ד א' ד"ה מחוך ובתו' ישנים יומא פ"ה משמע דממון כ"ז שאין מציל אין טרוד ולא ישכח ויכבה שוגג משא"כ מת כ"ז שאין מציל טרוד בצערו ובהול על מת וישכח שוגג ויכבה התירו לו הצלת המת באיסור קל טלטול תו אין טרוד ואין כ"כ טורח בהוצאת המת ולא ישכח והתו' כאן אפשר וכתבו זה דתיכח לר"י משא"ל מ"ה משא"כ לר"ש משא"ל דרבנןלמה התירו איסור מוקלה להדיא בשביל חששא דשוגג משא"ל דרבנן ש"מ דכאן במת אי לא שרית יבוא לכבות וודאי מזיד שהוא איסור חמור אע"ג שהוא מדרבנן מטלטול הקל מגיה עשי' ש"א ש"א בט"ז ומ"א ומ"ש הט"ז כאן אשרינן ההיתר היינו דברים המותרים בטלטול ולאלר המעורב ובמת שרינן טלטול מוקלה ויש חסרון תיבת אי ל"א נתיר ועיין אות ב' ושם יבואר עוד א"ה ובחידושינו כתבנו מזה : עב"ח כתב בשחרי' אם לאחר חלות אע"פ שלא אכל עדיין אין מציל כ"א סעודה א' ובע"ש הניח בל"ע והנה שלש סעודות מחויב אע"פ שעבר זמנם כבשי' רל"א ועשי' רע"ד במ"א ב' ורש"י פי' קודם אכילה וקודם סעודה דלא כר"ח שסומ"ש אכילה וסעודה י"ל כי בברייתא שסק"ז א'כלים שאכל ערבית מדיחין לאכול שחרי' שחרית לאכול בצהרים בצהרים לאכול במנחה ואףדאין הלכה כר"ח הכך רואה דרכקהיה לאכול פת שחרי'ועיקר הסעודה בשם בצהרים(להר יום שהשמש בתוקפו)ולכן פירש שחרי' אע"פ שכבר אכל כל שהוא קודם עיק'הסעודה כ'יומה דתנן ליני שבת ושחרי'ולא תנן ערבי'ושחרי' כברייתא י"ל ולדינא א"ה יבואר באות ג"ד ובמ"א מזה : ב יש.עט"ז בטור מביא דברי בעה"ת דמתיר בממון ודברים חשובים אסור טלטול דלא יבוא לידי איסור תורה באונסים וראי'מכיסו בשי' רס"ו וכתב הטור דכאן ליכא חשש תורה וכ"ש לדידן דלית רה"ר וגם בדליקה ל"ג שמא יכבה כ"ז שלא הגיע הדליקה אצלו ביאר דבעה"ת מתיר באונסים ודליקה הן באותו בית ובבתים הסמוכים והטור חולק עליו בתרתי באונסי' ליכא חשש תורה ובבתים הסמוכים לא בהול והודה לו בבית שהדליקה בו דבהול בדבר' חשוב ככיסו במי שהחשיך דמותר ואפי'טובא דיש ב'חששות שכ"א מנגד לחבירו שאם נתיר טובא ישכח ויכבה שוגג ואם לא נתיר בהול בדבר חשוב ויבוא לכבו' מזיד קרוב לוודאי ע"כ שהתירו טובא אףמוקלה כל שחשוב אבל אינו חשוב לא בהול לא התירו היתר טובא כ"א ג' סעודות אבל בבית אחר לא בהול סובר הטור דמשום פורתא מוקלה לא נתיר (עשי' ש"א במ"א ג' וכ"ז באותו רשות ובר"מ י"ל בחלר אחרת לא בהול)ומ"ש הט"ז בבתים אחרים שמא ישכח כיון שאין חשש אחר כנגדו כלומ' דל"ש בהול בבתים אחרים וודאי לא נתיר מוקלה דלא בהול עדיין וכ"ש שאם נתיר מוקלה ישכח לשבת שרוא' שמטלטל מוקלה ויבוא לעשות שוגג איסור תורה כיבוי וכדומה(עמ"ש באות א'משא"ל שרי ולר"ש) ואמנם מה שסיים בדבר החשוב בבתים אחרים באין מוקלה מותר לכ"ע הרבה ולא בבית הדליקה לא הבינותי דבתים אחרים פשיטא מי גרעין מאין חשוב היתרא בבתים אחרים שרי הרבה כבש"א ולזה יש לומר דלא תעשה חשיב טרוד יותר אי שרית ליה קא משמע לן.ומ"ש ובאותו בית אסור ל"ע דהא כ' באותו בית אףמוקל' חשוב לכ"ע אףלהטור שרי כ"ש היתר חשוב.ודוחק לומר ע"ש יש כאן ולהגיה ולא בבית הדליקה דווקא וי"ל דלדינא לא התיר באותו בית ופוסק בבית יוסף בזה דהטור חולק אף באותו בית ועיין מ"א עיי' אות זיי"ן ושם יבואר א"ה : ג פת . עט"ז איפכא נכליל מקודם פת הדראה ג' סעודות והערים אח"כ לומר פת נקיה אני רולה שרי ועיין פ"ש כאן ולקמן תק"י במ"א אות י"ו ובתו' שבת קי"ז ב' ד"ה הכיל יע"ש וי"ל הערמה בדרבנן י"ל דהתירו כאן אבל בי"ט להערי' לאפות פת הדראה לצורךחול שהוא איסור תורה ואח"כ נקיה י"ל דאסו'ומלא גרמא גרמא דרבנן אין עיכוב באוכלין ל"ל דס"ל דכשאופה הדראה ראוי לו ושרי מ"ה ואח"כ רשאי להערים אבל כשאין ראוי לו שאי אוכל הדראה אסור וכאן נמי אם הכיל נקיה ויש לו בני בית שנותןלהם הדראה מותר באפש'. ועיין ע"ש ולבוש כאן ורש"י שם : ד אבל.עט"ז רש"י שבת קי"ז ב' יע"ש ועמ"א אות וי"ו וא"ה שם יבואר : ה וחוזר. עט"ז כ"כ בחה"ר שבת ק"ך אבל להוציא לבוש בידו לא התירו כ"א מה שצרידלאותו יום ותו לא כאוכלין'ומשקין משמע התם דיגס כאוכלין כל מה שצרידלאותו היום ולהר"מ ז"ל בפ' כ"ג מה"ש הכ"א וכ"ה להכ"מ ובב"י דאינחזר ולובש אה"כ בגדים הצריכין לאותו יום מוציא בידו אבל לובש כל מה שיכול ללבוש הרבה בב"א זה לא התירו אףלהר"מ ז"ל כ"א דרך לבישה יע"ש ועמ"א א"ה באות זיין מזה : ו ולא.עט"ז ועמ"א אות י"ג להרמב"ם הטעם בזה יע"ש : ז כל.עט"ז ועמ"א אות י"ד ועיין אות ב' ואות ה' להרשב"א בגדים הטעם דהוא דרךמלבוש דכיר שרי יותר ממה שצריך לו הא כלים אף חשובים ובהול על ממונו אסור יותר ממה שצריך לו ולר"ב בגדים הטעם דחשובים הם ובהול הלכך שרי בנפלה דליק' באותו בית ובנפלה בבית אחר אף אוכלין רשאי כבש"א ועיין אות ב' וה': ח י"א. עט"ז שבת קי"ך א' הקשה על שה"ת דקיי"ל כר"ה לקפל אסור לאותה חצר ועל הטור דפוסק בדין שני' בבית חבירו דאסו דמה לי כו' אם כן מ"ט דר"א דלאותה חצר שרי מה לי אלמא יש סברא לזה ה"ה יש ל מ' דבית חבירו נמי יש סברי' שה"ת אפס' דפוסק כר"א לז"א דאותה חצר יש סברא ואפש' מודה שהטור דקרוב הוא ולא ע"וד אבל קשה כשה"ת והטור בזה דהלכ' כר"ה עיין רי"ף ומדאבעי' שפירש טליתו וקיפל ש"מ דהלכ' כן והיינו למ"ש התו' שם ד"ה אידי ואידי דלר"א אין חילוק בין קיפול ובין הכיל הא אם נאי' דלר"א יש חילוק א"כ בעיא דפירש טליתו יש מקום גם להר"א ולפ"ז י"ל דלר"ה לאותה חצר שרי בכל גוונא ומחולק עשכ"א להכיל לרה"ר לחצר אחרת שרי ולר"א הפי' דא"כ עיקר חסר מןהספר פלוגתהם: ט מצילין עט"ז לא נתנו לכתוב כ"א תנ"ך ולא תשב"פ גמ' כו' ותנ"ך דוקא בלה"ק או יווני ועתה עת לעשות לה'נתנו לכתוב אף גמ'וכל ל'וגעט"ז שמבינים ומצילים בכל אפי'לחצר שאינו מעורבת

כבשי'

לא וודאי (היינו ברוב עכו"ם וכדומה) וכ"מ לי"א דספק א"ל כ"ש או למ"ד ס"ס מותר בדשיל"מ היכא דספק אם לקטן היום הוה ס"ס שמא בשביל עצמו ושמא נלקטו אתמול והקשה מביצה כ"ד אמר ר"פ הלכתא עכו"ם המביא דורון אם יש במחובר לערב כ"ש וכהי די"א פוסקים כדשמואל כבסי"ד וט"ז ה' וי"ב דפליג על ר"מ ומתיר בספק לערב מיד מ"מ תיקשי לר"פ הא הוה ס"ס למאן דמתיר ס"ס בדשיל"מ [עסי' תקי"ג] וכ"ש בוודאי מיירי שהובא בשביל ישראל היל"ל עכו"ם שליקט ס"מ דורון כליקט וודאי דמי • בר טביא בעירובין ל"ט ב' ד"ה אי לערב כ"ש . וא"ה באות י"ד אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך : (יד) מותרים מיד . עמ"א הגיון ט"ם בס"ה דכ"ע מודים שם וכ"ל בס"ז ספק לקטן בשביל ישראל או ספק נלקטו היום י"א דכ"ש צריך להמתין וי"א דא"ל כ"ש . והטעם דכ"ש לא מחמירין בספק הא בשבת עצמו אסור מספק ומש"ה בס"ט ספק תחום נמי שהם דבשבת עצמו עכ"פ אסור . וי"א טעם דפוסקין כשמואל שבת קכ"א א' חיישינן שמא חוץ לחומה לנו לקולא כפירש"י שם ואפשר אף בשבת עצמן מקילין בספק אף דשיל"מ וספק מוכן דאסו' ביצה כ"ד א' אמר רב יהודה אמר שמואל דמסתמא נלקטו היום דיותר טובים וכן לידה יותר טובים היום הא ספק בשביל ישראל או עכו"ם (מחצה על מחצה ספק הוה עמ"א תקט"ו כ"ג או באופן אחר הא דורון וודאי לישראל לקטן כמ"ש בי"ג) י"ל תלינן לקולא אף בשבת עצמו תולין לקולא מיהו המחבר סתם בס"ט בו ביום אסו'עכ"פ אף ספק תחומין דקיל מאשר דרבנן כשאין שוה בכל רחוק לזה וקרוב לזה וכ"ש בספק נעשה מלאכה ד"ת רק בכ"ש לא מחמירין בספק ומ"מ המתירין משמע אף בספק לקטן היום דיש קלא חזקה ור"פ אמר דכ"ש י"ל דפוסקין בהא כשמואל לערב הא ביום השבת סוברים דמודה שמואל דאסור ומ"ש מס"ד ראוי להיות ספיקא י"ו ספק הובא כו' ותי' מת חמיר טפי ובש"ס קכ"א אה"כ דא"א לו' כך יע"ש וע' ע"ש ותו"ש : והנה המחבר בס"ז ספק כו' הא ס"ס משמע דשרי עסי' תקי"ג מ"א ד' . ובספק אם נלקטו היום יש חזקה עתה נלקטו ומחובר היה עד עתה עי"ד שכ"א באבילות גם דרך הוא ללקוט ולצוד היום שיותר טובים וא"כ אפילו אם נתקלקל עד י"ט שני וכדומה אסור ואמנם ספק לקטן בשביל ישראל הטעם דספק דשיל"מ אסור כרב אשי ברים ביצה א"כ היכא דמתקלקל שרי והדברים ארוכים וא"ה בתקי"ג ותקט"ו אבאר עוד וכאן אין להאריך ועט"ז י"ב וא"ה שם יבואר עוד בזה ע' שם: (טו) מחוץ.עמ"א אע"ג בס"ט דשיל"מ אף בספק חוץ לתחום אסור ובעיא דלא אפשטא אי יש תחומין למעל' מעשר' א"כ פירות עכ"פ הוה דשיל"מ י"ל דאפשטא קצת גם דמסיק תיק"ו היל"ל דספיקו לקולא דאל"כ לא היה לאסוקי בתיק"ו אלא כך הוה ליה ספק כעין חסרון חכמה מיהו בעירובין מ"ג א' לא מפיק בתיקו ועסי' ת"ד ות"ה וא"ה שם יבואר : (טז) אפי'. עמ"א דאכתי איכא חששא ויחליפו ועא"ר אות ט"ו: (יז) בכרי . עמ"א דאמרינן מסתמא אכם עצמו ורכב ביום אגמלא פרחא ודי בכך . אע"ג דא"א בלילה לרכוב כן מ"מ די שלא להחמיר כ"ש ועדיין ל"ע ואם הביאה דרך רה"ר או כרמלית יבואר א"ה בט"ז אות ט"ו יע"ש : (יח) וי"א.עמ"א ועמ"ש באות הקדום: (יט) מחוץ . עמ"א משמע דהכין הלכתא אף לדעת המחבר בס"ז וס"ח דסתם כדיעה א' דספק צריךכ"ש ובתחומין נמי כ"ש וכ"פ בתקט"ו אפ"ה הוה שלש ספיקות שמא לא חוץ לתחוםשמא הלכה דתחומיןאין צריך כ"ש ושמא הלכה בספק עכ"פ מותר כ"ש ובשלש ספיקות יש להתיר באפשר אף דשיל"מ ובפרט דיש מקילינו' סי' תקט"ו כ"ד . משא"כ בו ביום בספק תחומין אף דיש ס"ס שמא תוך התחום ושמא לא בשביל ישראל אסור ס"ס בדבר שיל"מ ועסי' תקי"ג במ"א ד' ועי' אות כ' ועי' תה"ד סי' פ"ג ולא היה העת מסכים לעיין שם כראוי : (כ) אסור. עמ"א והנה ספק מחוץ לתחום אם אין לו פירות תוך העיר בביתו י"ל הולכין בתר רובא דעלמא ומחוץ לתחום באו עט"ז אות זיי"ן וכ"מ לשלש ספיקות ע' אות י"ט . וכהי חוץ לי"ב מיל מקום רחוק ביותר לא שכיח הא חוץ לתחום דשכיח י"ל דהולכין בתר רובא דעלמא : (כא) תולין . עמ"א ובט"ז זיין תולין במצוי יע"ש ומ"מ מ"ם דיש מקילין בכ"ע היינו רש"י דחיישינן לקולא ע' אות י"ד הא ספק מחובר אף שיש לו פירות תלושין בעיר חיישינן: (כב) שמילא . עמ"א הביא דברי ע"ש אות כ"ח מתו'שבת קכ"ב א' ד"ה משקה והעלה לדינא דאי מילא לצורך עצמו עדיףמעכו"םדהתםשמכירו אסור שמא ירבה ובח"ש ל"ש זה דאין להם דעת ומילא לצורך ישראל אסור לישראל ומשמע בעכו"ם כ"ש ול"ד לשי"ח דא"ל כ"ש התם לא ישמע לו ול"ש משא"כ חש"ו שכיח וישמע לו וה"ה מותר לעכו"ם כ"ש מה"ט. ולי העני מסופק דשמא אמירה לעכו"ם קיל ליה שבות משא"כ אמירה למומר ל"ע לת"מ חמיר ליה ולטעם שלא יהנה שפיר דשכיח ואף בחש"ו יש לספק אם בשלו בשבת לצורך עצמם י"ל דאסור בשוגג לכל ישראל דנעש' בחילול שבת ול"ד לקטן בפי' חרש קי"ד א' לדבר טליא וטליתא ומותר המפתח בחשמים קטןלאו בני מצות נינהו משא"כ חרש ושוטה בני מצות נינהו אלא דלאו בני דיעה נינהו וי"ל המאכילם איסור בידים עובר על ל"ע לת"מ מ"ה ובכלל וזבחת השחם ישראל ע"ג וקטן יבא לכלל דעת.ולא עוד אלא בח"ש אם בשלו לצורך ישראל אסור לו למי שנתבשל בשבילו לעולם אם היה המצוי מזיד ועסי' שי"ח בזה וכ"ש במומר לעכו"ם כה"ג אם בישל המומר מעצמו לישראל במזיד אסור למי שנתבשל בשבילו דל"ש אין אדם חוטא ולא לו. ולענין בישול עכו"ם שבמומר לעכו"ם י"ל דינו כעכו"ם ומיירי בראוי לאכול חי או אין עמ"ש א"ה בשמ"ג יבואר דין קטן אי מ"ה אסור להאכיל לו או מדרבנן וח"ש פי מ"ה או מדרבנן וכאן אין להאריך ועסי' רס"ו בזה : (כג) לכרמלית. עמ"א דכל דרבנן מותר לישראל אחר כתחומין וי"א תחומין קיל טפי דאין איסורו שוה עסי' רע"ו א' : (כד) הואיל עמ"א לר"ת כל שא"א אסור ואפשר כמו נהר אף לבהמה שרי עיין אות כ"ו. והביא דברי הפ"ש וכו' דאין נראה ועי' ברא"ש קכ"ב מנר שהדליק עכו"ם אם היה בחדר אחר נר והיה יכול לילך שם לא מסתבר שיהא מותר ה"ה זה ור"ת מחלק בין היה יכול להשתמש באותם מים עצמן או לאו וכן פירות השכיחים בעיר והביא עכו"ם לצורך ישראל למכור לו אסור וברע"ו ס"ד אם יש נר באותה חדר שרי ולאחר שכבה יע"ש הא חדר אחר אסור אף לר"ת יע"ש : (כה) ויש מתירין. עמ"א והט"ז ט' פי' דיה מתירין בכרמלית דיש סניף דעת ר"ת גם שבות דשבות לצורך שבת שרי. ועסי' תקי"ז אות ד' דאפי' ליקח העכו"ם מעצמו המעות בבית ישראל אסור יע"ש בזה : (כו) לצורך. עמ"א לר"ת בס"י ה"ה כאן ליקם לצורך ישראל אם הי' הבהמה אפשר להלוך שם שרי ולהמאור אסור דאין שם הרבה עשבים ולא מצי לאכול במחובר דקאי באפה. ועתו' קכ"ב ואם המחובר חוץ לתחום אם א"א לאכל משם אם לא דקאי באפה ל"ש היתר דר"ת גם אם אין רוצה שתלך הבהמה לשם לברה שירא שיגנבו אסור אף לר"ת עסי' ש"ה : (כז) והם. עמ"א בתו' שבת קכ"ה ד"ה איני לחד תירוצא דוקא כשאין הבהמה יכולה לילך שם הא לא הוה מוקצה והמחבר סובר בס"י דלא כר"ת ומיירי כאן אף ביכולה לילך לשם ולמה פסק כתי' הב' דוקא ולזה אמר דמ"מ הוה מוקצה ואסרי לה רבנן משום נולד עסי' תק"א אות י"א : (כח) אם. עמ"א עט"ז אות י"א פי' פירוש אחר בב"י יע"ש ושם פירשתיו. ומסיק המ"א דמכירו נמי א"ל כ"ש שלא נעשה מלאכה בשביל ישראל וע' סעיף ה' : (כט) א"ל למחות עמ"א היינו אע"פ שידוע שלצורך ישראל עשאו ואפי' אפשר בפירוש כל שאין הישראל מאכיל בעצמו וקאי באפה רק העכו"ם מאכיל בעצמו א"ל למחות לפי שעה ובעכו"ם המדליק נר הישראל נהנה ממנו והלשון קצת קשה ועי' ע"ש. ועיין אות למ"ד א"ה יבואר שם : (ל) רגיל עמ"א לכאורה משמע דמפרש בא"י אם עושה בשביל ישראל והיינו ליקט לעצמו ומכירו ול"ע כעת : (לא) עולמית. עמ"א רמב"ם פ"ו ה"א בכל מילי דפרהסיא אסור עולמית וכ' המ"מ דלמדו מדין קבר וס"ל דאין לחלק בשביל חומרא דמת ועט"ז אות י"ג בשם הר"ן לא כ"כ ועסי' רכ"ב ס"ג במ"א יו"ד במ"ש המחבר טוב להחמיר יע"ש. ובקצן קיל טפי דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד מדינא שרי וכנון להחמיר משא"כ אם עכו"ם עושה בשביל ישראל אע"פ שלא צוה והביא לשם ב"א ועי' אות ל"ג במ"א וא"ה שם יבואר עוד: (לב) והוא. עמ"א העלה דעכו"ם המביא ועושה בשביל ישראל אף צוה לו ישראל במזיד שרי במ"ש כ"ש אף במלאכה ד"ת דלא כרי"ו רק פרהסיא במקום פרהסיא הביא חלילין דרך סרטיא וה"ה כל מילי דפרהסיא אסור כמ"ש באות ל"א ול"ג ומ"ש התוספת שבת קנ"א א' ד"ה נכרי דרך להביא לבמה ב"א הא לאדם אחד אסור עולמית משמע אף שלא פרהסיא היינו במת דאוושא מלתא טפי. וא"כ לפ"ז במת הובא לאדם אחד אסור עולמית אף שלא פרהסיא לבמה ב"א בעינן פרהסיא וכמו חלוקים של ישראל דניכרים בשי' רמ"ד ורנ"ב ול"ע דמשמע בחה"ר קנ"א אף פרהסיא כל שהובא לבמה ב"א אין איסור עולמית כ"א קבר לאדם א' יע"ש ול"ע בזה : (לג) ממקום קרוב. תמ"א היינו בסתמא א"ל כ"א חוץ לתחום ואם ידוע שהביאו יותר צריך כ"ש מהלך יום אחד . ומ"ש פרהסיא עיין אות ל"א ועט"ז : (לד) מותרין. עמ"א ומתורץ קושית הט"ז אות ט"ו דמיירי הובא דרך כרמלית תוך התחום אין כ"כ הנאה דהתו' קנ"א משמע דמתירין אף ברה"ר כה"ג תוך התחום : (לה) ספק. עמ"א כוונתו דהפ"ש הביא דברי הר"ן כאן דבר שמצוי בעיר לא חיישי' כו' ה"ה חלילין וכ' המ"א דמבואר הוא בס"ט וכמ"ש הט"ז אות י"ז וי"ל דה"א במת חמיר טפי קמ"ל דאין חילוק :

שכו (א) אסור. עמ"א שבת מ' א' התחילו הבלנין להחם בשבת אסרו רחיצה. והמחבר נקיט כלי ואף א קרקע והלבוש היפך בין בקרקע ובין בכלי עיין שבת ל"ט ב' וע"ש יע"ש: (ב) כל גופו ה"ה רוב גופו מ"א כ"ג ועיין שבת מ' משמע שם כן וקי"ל רובו ככולו בכ"ה כולה : (ג) או. עמ"א להתיר לבישת לבנים ולרחוץ בין ירכותיה בחמין אם תרצה שהוחמו מע"ש ועי"ט ובש"א שמ"מ דמותר לקנח בצלוחית המיוחד לכך ואין חושש על תימיו לסחוט וסחיטת שער עיין אות חי"ת וא"ה שם יבואר גם באות וי"ו מזה לענין י"ש: (ד) אסור. עמ"א וערש"י שבת ל"ט ב' ד"ה בכלי ואתי להחם בשבת לוכן לחם משמע התחילו הבלנין להחם בשבת לא שהיו מבעירין בשבת אלא נתנו צונן לחם כ"ר דזה ג"כ אסור מ"ה ביד סולדת בו:(ה) כרוחץ עיין מגן אברהם דזה דעת הרמב"ם ז"ל דמשום בישול ליכא דלהפשיר מותר בשבת באין יס"ב רק כל גופו אסור דהוה כרוחץ כל גופו בחמין בשבת שאסור אפי' הוחמו מע"ש אבל פי"ו שרי להר"מ פכ"ב ה"ו אע"ג דחמין שהוחמו בשבת אסור פי"ו אפי' הוחמו בהיתר להפשיר כמ"ש באות וי"ו מ"מ ס"ל דזה שמפשיר ע"ג ידיו לאו רוחץ בחמין מקרי ול"ג רק כל גופו לא פי"ו אפי' הופשרו בשבת אבל הרא"ש אוסר פי"ו לחמם נגד המדורה דהוה כרוחץ פי"ו בחמין שהוחמו בשבת דאסור לכ"ע ולכן כ' בש"ה י"א וכאלו אמר וי"א שחולק אמ"ש לפניו ול"ת דל"פ ובש"ה במקרב אבל האם פי"ו במקום שיס"ב וכמ"ש בב"י ובלבוש פי' בע"א:(ו)אבל האם עמ"א מדכתב המחבר תחלה נגד המדורה ליתא דברייתא מ"ש ואח"כ אמר אבל האם היינו במקום שיכול לבוא לידי יס"ב עב"י ולפ"ז ל"פ אסעיף ד' ועי' אות ה' והמ"א כ' דטעם הרא"ב דהוכשרו בשבת אסור לרחוץ ידיו בהן והר"מ ז"ל סובר דאין זה רחיצה ממש בחמין ולכן כל גופו גזרו לא פי"ו.ומ"ש תקל"ד איכא לעיונא ביה דשם כא' חמין ע"ג מילה ומכה שרי ואסרי דשאני בחמין שהוחמו מע"ש להוחמו בשבת היינו הוחמו ביס"ב דלא הי' אפשר בע"א זה אסור במכה אבל הופשרו שרי במכה מכ"ש דשאר אברים כבש"א ול"ע:(ז) ואפי' עמ"א שבת מ' ב' ופירש"י בשבת אסור אפי' אין יס"ב דרוחץאף בש"א מבואר שאר איברים שרי הכא מיירי הופשרו בשבת אסור אף פי"ו כ"ש שאר איברים כמ"ש באות ה"ו עב"י:(ח)מותר עמ"א כל דרבנן אין בו תיקון כ"כ כבשי' שכ"ג ס"ז ועי"ש אות י"א בדרבנן נמי הוה תיקון ושאני כלים טמא"ס דחזי בימי טומאתן ומה"ט טבילות כתם וכדומה אסור דהוה מתקן ואדם עתה אין נראה כמיקר בזה"ז מ"מ טבילות קרי דרשאי להתפלל כך אלא שנוהגים קצת להחמיר אין זה תיקון עי"ד קל"ז בט"ז וש"ך א' וג'.וברש"ח ס"ב לקבל ד"ח לפני ג' פקפק התו"ש די"ל דהוה כדין והמ"א סובר דשרי דאף טבילת גר ר"י מתיר די להקל במומר ועסי' תרי"ד

ראוי

ראוי להיות תרי״ג: (ט) מדבר. עמ״א עב״י דאם אין ודאי משיר שער אך רובו שרי ובדבר המשיר ברובו אסור פ״ר ורובו משאר דברים אין ודאי ואין מתכוין שרי: (י) כלאחר. עמ״א ובלבוש משמע קצת ששופך מים עליהם בעודן בידו י״ל דזה ג״כ הוה שינוי גמור ועי׳ א״ר ותו״ש: (יא) שנימוח. עמ״א דיש מתירין דל״ד לבורא מים יע״ש ועסי׳ ש״ח באנפ״ה: (יב) שסחטו. עמ״א עמ״ש שבת מ״ס ועיין בהגאון המפרש ד״ד א״י מה הוקשה לו בירושלמי הוה ממלין עלים דאסור שמא יסחט בנאלים וכמ״ש הר״ן וכדמוכח מפשטא דברייתא דווקא פקקו נקביו הא לא״ה אסור כ״ש: (יג) רוחץ. עמ״א ואם ספק אם פקקו נקביו עסי׳ שכ״ה ס״ז ובמ״א ס״ט אפשר ראוי להיות ס״ז:

שכז (א) העשוי. עמ״א וכ״כ הע״ש מגמרא שבת קמ״ז ב׳ עבדא ליה מגררתא דכספא בשבת ועא״ר אות ד׳ פי׳ דהאם לגרר טיט וצואה ולכבוד שבת עשתה מכספא לא שצריך ובמגררת הגוף אף מיוחד אסור אבל המ״א וע״ש הבינו כפשטא דמשמעא לא הלך יחף וכדומה וטעם הוא שלא יהיה כעובדין דחול עשתה מכספא ובהכי בתולות עושין כלי משער מיוחד לשבת היינו לא לטרוק בהם דזה אסו׳ שמשיר שער אלא להשכיב השערות מעט ע״ש אות כ״ב ואפ״ה עושין כלי מיוחד לשבת שלא יהיה עובדין דחול: (ב) שהעור. עמ״א רמב״ם פי״א מה״ש הלכה ה״ו וע״ש עוד דינים מדין מריטת הנוצה ועיין שבת ע״ד ב׳ ואי״ה בש״ת יבואר עוד:

שכח (א) והשואל. עמ״א הנשאל הוא המורה ה״ז מגונה דהיה לדרוש ברבים זה דפ״כ דוחה שבת היכא דא״א בהיתרא בלי שהיה ועלצו׳ ער״מ פרק שני ה״א ובמ״מ דשבת דחויה היא יע״ש. ומ״ש שהרפואה ידועה ל״ע דבספק נמי ספק פ״כ להקל ועסי׳ תרי״ח ובי״ד י״ל דמיירי בחולה שאין סכנה דאיסור דרבנן אין מתירין בספק כה״ג. עב״ח בהוצאת השן אין ראיה ול״ע: (ב) מהשינים. עמ״א מפרש יש בלפידו״א אפילו החולה והרופא אומרים א״ל שקר אומרים כי מקובל ביד חז״ל שסכנה הוא ובשאר כאב השינים דחשיב כמכה של חלל בשתם מחללין וכשאומר הרופא או החולה שאין צריך אין מחללין ובמכה שאין של חלל בשתם אין מחללין ובשאומר הרופא או החולה שצריך מחללין עב״ח בזה. והושם בשיניו לא בייב טובא ומכ״מ נחלה כל גופו ממנו כמ״ש באות ב׳ התירו ע״י עכו״ם אבל מכה בשינים הוה כמכה של חלל ובשתם מחללין שבת עליה ע״י ישראל אפי׳ באיסור תורה: (ג) ומלטער. עמ״א דבמיחוש והולך בריא מבואר בש״א דאפי׳ ע״י עכו״ם אסור מ״ש הוצאת השן מלאכה דר״י לאו מקלקל הוא דהוכל לרפואה ול״ד להוצאת המת. והנה מיחוש בעלמא אף שאין בו שום מלאכה אסור ע״י עכו״ם כבש״א אלא דקשה מה קמ״ל דשבות דשבות במקום צורך דמותר לכן כתב דיש מלאכה ד״ת קמ״ל דהוה כחולה שאין סכנה ושרי אף במלאכה ד״ת ע״י עכו״ם. ולהניח עלוקה שקורין ניגלין או פיאווק״ס עיין אות כ״ג ואי״ה שם יבואר: (ד) כל. עמ״א אפי׳ אין במניעת הדבר ההוא סכנה אפ״ה הואיל ויש בו בחולה סכנה עושין לו כל צרכיו עיין מ״ת פ״ב הי״ד ובא״ר אות ה׳ ובמ״א חסר תיבת אין ומשמע אע״פ שאין כלל סכנה במניעת הדבר ההוא ואף אם לא יחממו כלל אפ״ה הואיל וצריך לו קצת עושין ועיין אות א׳ ול״ע וי״ל התם א״י כלל א״כ הוה שלא לצורך כלל: (ה) ועסי׳ תרי״ח. עמ״א בתרי״ח אות ב׳ ורי״ף הביא הב״י דאם אין סכנה עתה אין מחללין ואנן קיי״ל דאפי׳ ספק אם לא יעשה לו רפואה זו אפשר לבא לידי סכנה כו׳ או יכבד החולי מחללין ומ״ש המחבר או שעשה אצל א׳ מהם סכנת נפשות פי׳ הע״ש ב׳ רופאים א׳ אומר צריך ואחד אומר א״ל או ל״ד צריך שימות אפי׳ רק יכבד החולי יע״ש: (ו) הרופא. עמ״א דחסידות של שטות הוא ורחמנא אמר ושמרתם לנפשותיכם. דין המבשל לחולה בשבת או השוחט לחולה בשבת אם מותר לבריא מבוא׳ בשי״ח ס״ב: (ז) אין צריך מומחה. עמ״א דצריך שיהא מכיר בחולי. (ח) הזריז. עמ״א רמב״ם פ״ב הי״ז וגמרא יומא פ״ד ב׳ ועלח״מ שם דאם מכוין ממש לכך לשבור הדלת לעצים דקים שיהיו ראוין למלאכה אסור עכ״פ (לא חיוב אע״ג דהיה אפשר בהיתר לשבור כך וליהוי מקלקל ול״ע כזה דשבת דחויה היא ואי״ה באות יו״ד יבואר עוד) רק עיקר כוונתו להציל התינוק ועכשיו מוכיחין כו׳ וק״ק שם יע״ש · וערש״י שצריך לכל אלו וי״ל דמ״מ אין כוונתו לכך: כתב הר״מ ז״ל שם הי״ו שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה והעלה דגים לבד פטור מכלום (אפי׳ חטאת דברשות עשה ועדיף מטעה בדבר מצוה כו׳) נתכוין לדגים בלבד ולא שמע שטבע תינוק והעלה תינוק עם דגים פטור משמע דלוקה מכת מרדות אע״פ שהציל נפש וכמ״ש פ״א פטור אבל אסור לוקה מכת מרדות. אע״פ שי״ל מ״מ כן נראה. שוב ראיתי שזה תלוי במחלוקת ר״י ורבנן בנזיר כ״ג א׳ נדרה והיפר בעלה כו׳. ובר״מ פי״ב מה׳ נדרים ובמ״ל שם שהתו׳ כ״א ב׳ ד״ה לעולם סוברים דת״ק חולק על ר״י וכל שלא עשה איסור אין לוקה מכת מרדות כלל והלכה כת״ק אם אין נתכוין לדגים ולא שמע שקבע תינוק והעלה תינוק עם דגים הואיל ולא עשה שום איסור אדרבה מצוה קעביד י״ל כה״ג אף הר״מ ז״ל יודה דאין לוקה מ״מ וכבר ידעת הנ״מ לענין פסולי עדות דרבנן שי״ל דוקא שחייב מ״מ מקרי רשע דרבנן הא לא״ה לא וכמו שמוכיחין דברי הר״מ ז״ל פ״י מעדות היה החיוב שבה מדבריהם ובפתיחה כוללת ביארתיו ובש״ה בכלל מ״מ יבואר עוד אי״ה אף שי״ל בין שבת מלאכת מחשבת עיין בהשגות הרא״ש שם ובנחות שמ״ך דלי״ת א׳: (ט) שוחטים. עמ״א עב״י הרא״ש ביומא פ״ג כ׳ בשם הר״מ רבו ז״ל דשבת הותרה לא דחויה ואפי׳ איסו׳ דרבנן אין לדחות מקמיה איסור שבת (במ״ש הדמיון י״ט לנחור עופות אין שחיטה לעוף מ״מ ה״ה בחולה ולדמיון נקטיה דקיי״ל כמ״ד יש שחיטה לעוף מ״ה) אבל הרמב״ם ור״ן ורשב״א כתבו שבת דחויה לא הותרה פ״כ הטעם דנבילה יש כמה לאוין אף בחד זית מכל משהו בפיו שאוכל ח״ש אסור מ״ה (עיין ע״ש) כו׳ גם יש טעם שחולה קץ באכילת איסור ולפ״ז באיסור בדרבנן י״ל שאין החולה קץ דוגמא למ״ש בי״ד קי״ס ובש״ך כ״ז במוכר דבר איסו׳ מד״ם מה שאכל ישלם יע״ש ובי״ד קכ״ה ס״י דאפשר שיקח העכו״ם הכלי ולא יהיה ניסוך א״כ ודאי טוב לעשות המילוי ע״י ישראל שלא יאסור העכו״ם יין שבחביות והעכו״ם יחמם ובשי״ח סי״ג לחמם בכ״ם שרי הישראל אם לא שא״א בכי״ר. וכ״ז למ״ש הר״ב בהג״ה סי״ב דאם אפשר ע״י עכו״ם בלי שיהוי טוב ע״י עכו״ם. אבל בשהיה כ״ע מודים דמאכילין אותו נבילה מבלי שיהוי: ולטעם הר״ן וכפי הנראה שהב״י פוסק כר״מ ורשב״א ור״ן דשבת דחויה אם יש בן פקועה הטעון שחיטה מדבריה׳ טוב ע״י עכו״ם איסור דרבנן ממה שיעבור ישראל איסור שבת מ״ה. ואפשר באיסור דרבנן נמי קץ ביה ודוקא שתם ייכם ק״ל בעיני העולם וא״י החולה דלא יהי׳ קץ נותנין לו איסור דרבנן: עיין בפ׳ דרכים דרך היש פלפול על דברי הר״ן ז״ל מהא דטבל ותרומה משמע דאף דיש כמה זיתים כו׳ ושם נא׳ אמאי אין מבטלין האיסור ברוב וכדומה וכ׳ כל שאין לחולה צורך בביטולו אסור לנו לעשות ולפ״ז החולה גופא יכול לערבו ולבטלו וטוב יותר ממה שיאכל איסור תורה בכמה לאוין מיהו אם הותר אסור לבריא כמו המבשל בשי״ח דכאן טפי איכא למיחש שמא ירבה ליקח איסור ולבטל בהיתר בשביל הבריאים ג״כ וכדכתיבנא. ועמ״ש אי״ה באות יו״ד מזה ובט״ז שבאר עוד: (י) הגמ״ר. עמ״א ובאות ט׳ דכ״מ בזה אם הותרה או דחויה לכמה דברים ואם צריך לשחוט הרבה עופות ויעבור בשחיטה על כל א׳ ויש נבילה מזומנת ל״ש תי׳ הר״ן ועיין שו״ת רדב״ז חלק שלישי יע״ש ואם החולה אומר שאין קץ באכילת איסור ויש נבילה מזומן אין שוחטין בשבת למ״ד דחויה הוא ועיין לבוש. מ״ש המחבר כולם פטורים קמ״ל דמצוה לרוץ וכל הזריז משובח דשמא ימהר א׳ מחבירו ועיין ע״ש: (יא) אומרים. עמ״א דוקא כשצריך לרפואה זו בשבת הא כשא״ל לה בשבת ימתין עד מ״ש אבל כשיש סכנה אסור להמתין וחולה שאין סכנה אף איסור תורה עושין ע״י עכו״ם כמבואר. והוי יודע דחולה שאין סכנה נמי מאכילין אותו איסור דרבנן הקל הקל באופן דמותר באכילה עי״ד קנ״ה ולבטל איסור דרבנן תלוי במ״ש הפ״ד בדרך היום הביאותי באות ט׳ וי׳. והוי קשיא לי איך שרי לחולה שאין סכנה לבשל בשבת ע״י עכו״ם והא בישולי עכו״ם אסור מדרבנן ובסי׳ קנ״ה כ׳ הר״ב בהג״ה דחולה שאין סכנה אסור לאכול איסור דרבנן כ״א שלא כדרך אכילה כתב הש״ך אות י״ד דשרי (מ״ש שם הרפואה ידוע קאי לסכנה או של״כא) וצ״ל כל שאין איסורו מחמת עצמו רשאי החולה שאין סכנה לאכול עמנו אלא דקשה א״כ שתם יינם דאסור שם כ״א לירחץ והר״ב בתשובה קכ״ד דרלה להתיר שתם יינם מטעם דקיל איסוריה מאוד תיפוק ליה דאף בש״ע מתירין בשבת וצ״ע כעת שוב ראיתי שאין קושיא דהב״י כאן הביא בשם הר״ן דבשבת לא רצו להחמיר בבש״ע יותר ממעשה שבת גם י״ל דאיכא היכרא דמה״ט מתיר אך לבריא כמ״ש בי״ד קי״ג וכמ״ש הב״י כאן בשם הר״ן בשם הרא״ה אבל בחול א״כ דבש״ע אסור לאין סכנה אף בא״א ע״י ישראל ועמ״ש בט״ז אות ו״ו מזה: (יב) אפי׳. עמ״א אולי כוונת האדון ז״ל דליסנא יתירא הוא דעלה קאי והיל״ל יש מתירין בשתם ויש מחלקין בין סכנת אבר או לאו. או דהיל״ל יש מתירין בין שיש סכנת אבר או לאו ואין מחלקין ס״מ דבש״ע פירש דעת המ״מ דהפרש יש בין סכנת אבר או לאו לדיעה זו ג״כ והיינו בסכנת אבר אפי׳ הולך כבריא מותר אפי׳ מלאכה ד״ת ע״י עכו״ם ושבות ע״י ישראל ואין סכנת אבר רק חולה באותו אבר הרבה ע״י ישראל אסור שבות וע״י עכו״ם הוה שבות דשבות במקצת אולי הייני באבר אחד שרי ע״י עכו״ם כיש מקילין בש״ז ש״ה במ״א אות זיי״ן יע״ש ובאין חולה רק מיחוש בעלמא והולך כבריא אסור אפי׳ ע״י עכו״ם שבות דשבות כבש״א כאן. וג׳ דינים יש בחולה באבר א׳ ושפיר אמר אפילו אין סכנת אבר דבים סכנת אבר אפילו אין חולה כל הגוף והפרש יש. וזה אמת וליכא בין לדיעה שלישית ורביעית ע״י עכו״ם בחולה באבר א׳ יש שלשה דינין כדכתיבנא ושם נא׳ דשבות שלא כדרכה במלעפר שרי והראה לכאן של״ג גונח כו׳ ואי״ה יבואר שם ובמפים מורסא ועיין אות י״ד שם יבואר אי״ה עוד: (יג) נסמך. עמ״א עט״ז י״א ואמר זה להורות שמ״ש המחבר ודברי הסברא השלישית נראית הייני סברת הרמב״ן וכמ״ש באות י״ד יע״ש: (יד) הסברא השלישית. עמ״א וכ״כ הט״ז אות י״ב דלא כב״ח ולבוש שכתבו דעלה דידיה הדר יע״ש. וסברת הרמב״ן בסכנת אבר עושה ישראל שבות בלא שינוי מוכח מעין שמרדה להס״ד ובאין סכנה דמותר לישראל שבות ע״י שינוי י״ל ממפים מורסא ושל״ג גונח יונק חלב דבמקום צערא לא גזרו בשבות ע״י שינוי כזה דשרי ומשמע אף בחולה באבר א׳ לחוד אין כולל כל הגוף ואין בו סכנה כל שעושה השבות ע״י שינוי שרי לישראל כההוא דמפים מירסא וכמ״ש המ״א בש״ז אות זיי״ן ואי״ה לקמן יבואר עוד: (טו) לעשות. עמ״א משמע לא אף שאין סכנה אשלא יאכל המוקצה מותר ישראל לטלטלו ולהאכילו בידים לתינוק והם ב׳ דברים מחודשים א׳ אע״פ שהסברא השלישית נראית כמ״ש באות י״ד אפ״ה הקילו בטלטול מוקצה שאין בה אלא איסור טלטול ואפשר בעי שינוי קצת וב׳ דשרי להאכילו איסור דרבנן בידים כחולה שאין בו סכנ׳ ואע״ג גדול אסור לאכול כבסי׳ קנ״ה בי״ד בקטן הקילו בסי׳ שמ״ג במ״א ב׳ קטן קצת חולה ע״י עכו״ם שמותר אפי׳ איסור תור׳ ואי״ה שם יבואר וכאן אין להאריך: (טז) לסייעו. עמ״א דאף במלאכה ד״ת מסייע אין בו ממש משמע אף לכתחל׳ שרי ועט״ז אות א׳ ועדיין צ״ע פ׳ ע״ש וכהן עבודה דיעבד הוא: (יז) הקיז. עמ״א עמש״ל בזה דלהמ״מ אף שאין סכ׳ כלל ואף אם לא יחממו בבגדים לית סכנה אפ״ה שרי: (יח) וסוגר. עמ״א רש״י ק״ח ב׳ ועט״ז ט״ו: (יט) ורוק. עמ״א דכאן כל שלא טעמשכיער מסו ולכתם צריך כמה תנאים והלכך אסור בשבת: (כ) ע״ג. עמ״א ע׳ לבוש העתיק שורה פתו ביין ומניח ע״ג עין בשבת ולכאורה שב״י השמיטו כאן דשמואל לשיטתיה דעוש׳ צרכיו בפת אקמאמוס אבן קיי״ל לאיסורא במתאים עסי׳ קע״א במ״א י״ל דוקא לרפוא׳ שרי לדיקלא לתענוג במו ממשיכין בנגורות כו׳ ושמואל לשיטתיה וצ״ע בזה: (כא) קילורין. עמ״א רכ״ב צ״ל ט״ם רכ״ג. עב״י בזה דעבה מוכח לרפואה

ויש

כבסי׳ ז׳ יע״ש ועמ״א אות י״ו: י׳ פ״ה אותיות. עט״ז קט״ו שבת קי״ז ודוקא שיש תיבות שלימות הא אותיות אין מלטרפושם מצילין כשכתב בקדושה ול״ע: יא הואיל. עט״ז שהעכו״ם לא ישמרו בקדושה ואתי לזלזולי ביה לכן לא כתבו האזכרות במגילה ועתו״ש: יב הקמיעין. עט״ז עב״י משמע כן וכן הוא בלבוש עסקמיעין דלא נתנו לכתוב פסוקי התורה גם האידנ׳ אבל הב״ח בשם רש״ל כ׳ אע״ג דנתנו לכתוב הוה כתכשיט ועסי״ח שכ״ה ובגמ׳ ק״א ב׳ וחולה שיש סכנה מצילין מפני הדליקה ולחולה שאין סכנה מיירי ועמ״א אות י״ד וב״ח ס״ט טבעת באצבעו ה״ה קמיע דרדלבוש יע״ש: יג תפילין. עט״ז הב״ח הק׳ דבעה״ת סובר מעות מותר כך ותי׳ דמיירי באותו בית או לחצר שאינה מעורבת כבסי״ז ועט״ז אות ב׳ משמע דבעה״ת מתיר אף באותו בית במכ״ש אלא שסיים הט״ז שם באותו בית אסור ועמ״א אות י״ד. ומ״ש שאין כאן מחלוקת עמ״א אות ד׳ מזה. וטבעת בארנקי מלא מעות שאין מצילין דהטבעת אינו חשוב כמעות והוה מוקצה עסי׳ ש״י. ומיירי נמי באותו בית שדליקה בו דא״כ לבעה״ת מותר כבית אחר לי״ת. אבל אם בבית אחר היה שרי ע״י טבעת אלא דהוה מוקצה מחמת מצות ואסור לדיעה א׳ דלא התירו מוקצה ועמ״א עוד מזה ואי״ה שם יבואר: יד יש מתירין. עט״ז כמ״ש באות י״ג דסמ״ג בשם ירוש׳ מתיר ע״י ככר ותינוק מוקצה בדליקה כמו במת והיינו ודאי אף לכתחלה להניח בשבת וככר בטל הוא לארנקי אפ״ה מותר כ״ש טבעת ועב״י דבעה״ת נמי סובר הך ירוש׳ ואפ״ה כ׳ טבעת אסור היינו אפשר לחצר שאינה מעורבת דאי בטל המעות לטבעת היה מותר לחצר שאינה מעורבת עש״י בט״ז ומ״א ז׳ י״ד אלא דטבעת בטל והוה מוקצה ולא התירו כא״ת בדליקה אלא לרה״י לא לחצר שאינה מעורבת אבל למ״ש הט״ז ומ״א שם ל״ע ואי״ה יבואר עוד במ״א אות ד׳ וכ״א: טו ובלבד. עט״ז הגיה מצילין ספרים לחצר שאינה מעורבת דבלבוש נשמט זה וא״כ קאי על מעות ע״י כא״ת דאסור לאין מעורבת או למבוי שלא נשתתפו בו. ובלבד כו׳ אפי׳ היל״ל ומ״ש מבוי שאינמפולש לכאורה ט״ס שלא נשתתפו צ״ל ובא״ר אות י״ז כי הלבוש אדיוקא קאי למבוי שלא נשתתפו שרי ובלבד שיהא ג׳ מחיצות ולחי וגם כן קשה מה״ת להתיר בלא ג׳ מחיצות ולחי וגם בשי״ו לא כ׳ למקום שמצילין תפילין ע״כ הגיה וע׳ בש ג אות כ׳: טז ואף. עט״ז ע׳ בה׳ ב״י מה שמשימין נר בארון קדש י״ל לב ב״ד מתנה עליהם יע״ש וצ״ד מזה אותן מטבעות שא״י אם טבעו לשם ע״ז י״ל שמותר לשהות ומותר להתיכן דלא נכתב בקדושה ומיהו אם נטבעו בקדושה דפוס הוה כמו כתיבה ועי״ד: יז עט״ז גמ׳ שבת ק״כ א׳ דפריך דשרי ליתן מים מצד א׳ מדתני׳ טלית שאחז אור פושטו ומתכסה משמע הא מיסלא כמ״ש הב״י הא אדרבה רבות׳ אף מתכסה כו׳ דתמיר טפי כו׳ ועמ״א כ״ה והך מתכסה פי׳ הט״ז דלאו הכיסוי גורם הכיבוי [נקיט ל׳ נופל על ל׳ כיסוי הגוף כדי שיתכסה הדליקה] דזה אסור רק פושטו והוה דומי׳ דמים וקיל מיניה אבל ע״י הכיסוי ויגעגע אסור ועמ״א ואי״ה שם יבואר עוד: יח שאין. עט״ז הלי דחוק דג״ם כיבוי שרי כבסכ״ב ומקרב כיבוי במים אסור כהיא דסי׳ רס״ה במ״א ח׳ יע״ש ועסי׳ ש״ב סט״י מענין כיבוס יע״ש: יט אבל קטן. עט״ז דאף בשתם אסור ועסי׳ שמ״ג ואי״ה שם יבואר: כ ולא. עט״ז בתקנ״ח בהגה דע״ב כדחה אפ״ה בליל י״א לא יאכל מפני אבלו של יום והמחבר אוסר ביום י׳ ועמ״א שם אות ג׳ ובי״ד קפ״ה ס״ד בליל התענית לא שלפני בתענית בא״ר כ״ו ותק״פ במ״א אות ט׳ ובקל״ד בא״ר א׳ דתענית במקום קרבן וקרבן הלינה הולך אחר יום שלפניו יע״ש ולפ״ז היכא שמתענה לכפרה דוקא ואי״ה במ״א יבואר עוד: כא אוסר. עט״ז של עץ נשרפים בו כיבוי מ״ה ומשאל״ל לר״י חייב מ״ה ולר״ש פטו׳ ואסו׳ ובשיזקא דרבים ל״ג הא היזקא דיחיד גזרו שאין ברור כ״כ אבל לצערא אדיחיד ל״ג וכ״ת משאל״ל חמיר טפי כמ״ש המ״א אות למ״ד הא בורכא דמפים מורסא בשכ״ח במ״א אות ל״ג ואהר״מ ז״ל שיש לו פי׳ אחר יודה לזה ולר״י משאל״ל חייב ושטו׳ וש״פ פסקו כר״ש והר״מ ז״ל פוסק כר״י והמחב׳ לא הכריע בכאן אף דיעה א׳ בשתם מדכ׳ והרמב״ם כ׳ י״ל דהוה וי״ו במקום אבל וכמו אבל הרמב״ם אוסר ולא הכריע ועמ״א אות ל״ג ואי״ה שם יבואר ודבר שאין צריך לגופה במתכוין דשרי היינו שאין מתכוין לכ״ף הא לא״ה אסו׳ מ״ה ער״מ פי״ב הלכה ב׳ יע״ש. ודבר שאינמתכוין לר״ש שרי באינפ״ר לר״י אסו׳ וי״א לר״י מדרבנן וי״א לר״י מ״ה ועיין שבת קל״ג אביי אמר לר״י צריך קרא משמע מ״ה עיין חה״ר שם וי״ל לרבא אינו כן ואפי׳ תימא לר״י והלכה כר״ש באין מתכוין ואף הר״מ ז״ל פוסק כן ואי״ה יבואר עוד: ערש״י ביצה ה׳ א׳ ד״ה פטו׳ מקלקלים פטורים ובשיטה מקובלת תרי דרבנן מותר לכתחלה ומתו׳ ד״ה ואינו וצ״ל מ״ע כיסוי שתירו כאן ולק״מ משופר תקפ״ו דאל״כ לב״ה לכתחלה נמי עיין במהר״מ מלובלין ז״ל וסובר רש״י מוקצה נמי לתלמודא דידן אסור אף דיעבד עתו׳ ד״ה אמר רב יהודה והדברים ארוכים ואי״ה בסי׳ תל״ח במ״א למ״ד יבואר ושם ולעצמיך בדקר כעוך להר״מ ז״ל ספק מדרבנן לחומרא ופסק משאל״ל חייב ל״ע:

שלה א מזון. עט״ז. כ״לתקנ״ו כמ״ש רמ״א בהג״ה ועמ״א אות א׳ ובשבת קי״ז ב׳ תוד״ה הא דתני׳ שוקשה להם אמאי לא הקשה ממשנה חביות י״ל התם שמא יתקן מצילין ממנה קאמר דעדיין קלא שלימה משא״כ נשברה בראש גגו לגמרי והלכה שמציל מה שמקלח מהגג פריך שפיר ומשני יביא כלי דרדרש״ר כו׳ ומ״מ מאחר להר״ב בהג״ה השמיט דברי תה״ד שהביא הב״י ובמ״א א׳ נמה כ׳ שיתקנו עא״ר: והוי יודע דמשמע בחביו׳ שנשברה בראש גגו דמציל בחד מנא אפי׳ הרבה ובכלים רבים מציל עכ״פ מזון ג׳ סעודות והיינו להניח על הארץ זא״ו אבל להביא כלי אחר יות׳ מא׳ אסו׳ אפי׳ ג׳ סעודו׳ כל שקולט מאויר ואפי׳ לצרפו לגג ממנו דמ״מ נראית שהצלה ביות׳ ואסו׳ הא כלי חדא לחוד אפי׳ יות׳ מג׳ סעודות ואפילו לקלוט בריחוק מגג שרי דכיון דלא התירו כ״א בחד כלי זכור הוא ועב״י בשם סמ״ג והתרומה וראייתם מדאמ׳ שלא יביא כלי אחרת ויקלוט ויצרף הא חד כלי אפי׳ קילוט מות׳ כ״ש צירוף סמוך לגג כמ״ש התו׳ קי״ז ב׳ ד״ה כלי יע״ש והא דאמ׳ בדף ק״כ א׳ מאי טעותא כו׳ היינו מדלא התנה רק כלי אחר ויקלוט ולא התנה בחד מנא דוקא ג׳ סעודת ש״מ בחד מנא שפיר דמי אפי׳ יות׳ מג״ס ואף בקילוט שרי וכ״מ בר״מ ז״ל פכ״ב מה״ש הי״ו חבית שנשברה מציל מה שצריך לו ולאורחיו (היינו ג״ס) וכיצד מציל כו׳ לא יקלוט ויצרף כו׳ ומצרפו לראשון הרי בג״ס נמי ע״י קילוט כדי אחרת יות׳ מחדא אסו׳ וסמך עמ״ש בפכ״ג הכ״ב בדליקה בחדא מנא אפי׳ יות׳ מג״ס שרי וכאן מיירי בהרבה כלים רק מה שצריך וע״י קילוט אסו׳ אפי׳ ג״ס ובפי׳ צירוף מפרש דלא כתו׳ קי״ז ב׳ ד״ה כלי אלא זו ואצ״ל זו ומשום ס״פ אורחים אף צירוף מות׳ והמחב׳ ס״ב פי׳ כטור ותו׳ ומשום ספא דסערמה אף צירוף אסו׳ וצי׳ פרישה האריך בכאן ומ״ש המחב׳ ס״א נשפוג כו׳ ער״מ פכ״ב הי״ו הספוג ועפות כ׳ עובדין דחול ויבוא לידי סחיטה ועי׳ לבוש ועתו״ש ול״ע ועסי׳ ש״ז ס״ע דחבית שנשברה מות׳ לקרות עכו״ם ומדלא הביא של״ד סכ״ו דשם הביא י״ל דלא התירו אלא בדליק׳ דוקא ועמ״ש ש״ז אות כ״ז עיין אות ב׳: ב מצילין. עט״ז הקשה על הר״ב דהביא י״א בשתם והרי מהרש״י ז״ל גופא לבה״ת אסרה ובשל״ד הביא ב״י״א ולא הכריע משמע לכאורה כי״א שהביא באחרונה לאסור והשמיט הר״ב דלחצר שלא להתי׳ דזה משנ׳ יות׳ כמ״ש הט״ז שם אות ח׳ יע״ש. ועב״י ופרישה וראה אידשאו׳ עיניכו הט״ז ז״ל סי״ז׳ במ״ש באות א׳ דהר״ב פי׳ שמא יתקן בנשברה חביות למטה בארץ מצילין ממנה א״כ קושית הטור בשל״ד גם כאן מסייך דבלא דברי הר״ב ז״ל הייתי אומ׳ במ״ש הפריש׳ כיבוי שפיר קשה דחשש מכבה אף בית חבירו משא״כ חשש רה״ר אבל לר״ב קשה ועב״י במ״ש וגם הרמב״ן חלוק כיון למ״ש הפרישה בראש גגו דליכא כ״א חשש רה״ר והבן זה ועא״ר אות ג׳:

כתב הפ״ם אות ג״יין שהובא חוץ לתחום דאסור אם נשברה אסור ליתן כלי תחתיו דמבטל כלי מהיכנו. ואף הבא חוץ לתחום מותר בטלטול כבסי׳ שכ״ה ס״ח אפילו י״ב מיל מ״מ י״ל ביטול כלי מהיכנו יש בו טעמים רבים א׳ בנין שקובע לו מקום ב׳ כסותר כלי דא״א להשתמש בו עוד ה״כ מבטל לפי שעה מהיכנו דא״א להשתמש בו משקה היתר דיש בו יין אסור עסי׳ רס״ו במ״א אות י״ד וסי׳ ש״ין י״ד סעיף וי״ו מזה ובמ״ש בפריי שם ובהז׳ וסינו שבת מ״ג ומ״ד האדכנו ועתו״ש בזה. די״ל בהפסד מועט אסו׳ כה״ג:

שלו א אין. עט״ז עירובין ק׳ א׳ בזה וב״ח ופרישה כתבו דהרי״ף מחלק בלח אסור שמא יעלה ויתלוש פירות במתכוין (או עליו ואף באילן סרק א״כ ל״פ) ויבש שרי דא״כ נתרי קינסא בלח נמי דבר שאין מתכוין הוא והרא״ש אוסר ביבש נתרי קינסי דמינכר טפי כמ״ש התו׳ שם. והט״ז כתב דמלשון הרא״ש דהרי״ף לא מפליג בין אילן לעשבים משמע אפלח שרי באילן כמו עשבים לחים דשרי דאל״כ היה לומר דהרי״ף לא הביא אילנ׳ יבש לאסור בנתרי קינסי אטו לח דכר״ש קיי״ל ובלח גופא שרי כה״ג ומ״ש הט״ז דאל״כ הוה ליה הרי״ף כרא״ש אע״ג דלרא״ש יבש אסו׳ ולרי״ף שרי י״ל דה״פ מנא ליה לרא״ש ז״ל זה ואי דהשמיט הרי״ף יבש הא השמיט ג״כ בימות הגשמי׳ עכ״פ ליתסר לרי״ף מפני מ״ע הרואה אומ׳ משתמש בלח אלא השמיטו ה״כ השמיט הא דנתרי קינסי׳ אלא ע״כ דהרא״ש סובר לרי״ף בין לח ויבש הכל שרי ועא״ר אות א׳ ולמ״ש א״ש: ולהמחבר אף בימות החמה ולית בו ענפים נמי אסור דרב בקעה מלא יע״ש בב״י ועיין לבוש וא״ר זה: ב ואין. עט״ז מדכתב במחובר לקרקע אבל ממ״ש מלת כלל י״ל בין יבש וליכא ענפים ועיין אות ד׳ ואי״ה שם יבואר: ג ודוקא. עט״ז עב״י בשם המ״מ: ד אבל. עט״ז האריך וכ״כ הב״ח ז״ל וסוברים דר״ג ורבינא מחולקים בזה ובאמת ל״ע בסי׳ ש״ב ס״ז מבואר בדברי המחב׳ דירק משתמשין בו ושוב ראיתי בא״ר אות ג׳ שעמד בזה ועתו״ש ורבינא ור״ג ל״פ אלא ברכים בירק שרי והקשה כאילן אסור משום שבות כאילן ובזיו קשה קצת חמור מאילן דנוח לשבור כו׳ ומ״ש הט״ז אידשתמו הפוסקים כלו׳ שיש לפרש בקשים עכ״פ אסו׳ דדמי לאילן ומ״ש דאסו׳ להשתמש בהם מחמת מוקצה כ״כ המ״א בשי״ב ו׳ דמוקצים הם ועסי׳ שכ״ה ופ״א שם משמע דמוקצה הם בטלטול ומחובר שנתלש בשבת אסור בטלטול משמע דבעודו מחוב׳ אסו׳ בטלטול ואין משתמשין באילן אע״ג דקשה הוא וליגע במוקצה לצורך דבר המות׳ שרי אסו׳ שמא יעלה ויתלוש אבל להשתמש בירק וקנה רך דמתנועע ומטלטל מוקצה אסו׳ אפילו אינו מטלטל כולו רק מקצתו ועדיין ל״ע: והא דמות׳ לילך ע״ג עשבים אע״ג טלטול במקצת שמיה טלטול ברגליו מותר לטלטל מוקצה כבסי׳ ש״ח במ״א זיין ואי״ה באות ה׳ ואות יו״ד אבאר עוד: ה היו. עט״ז עירובין ק׳ א׳ וברמ״ע פכ״א ה״ח דפוס יעסנין ע״ם ול״ל באין מלמעלה למטה שרי כרבה היו גבוהים ג׳ אע״פ שצדו א׳ שוה לארץ או שיש תחתיהן חלל ג׳ אסור ליסב עליהן ורש״י פירש על המשנה ד״ה דצדו א׳ שוה לארץ שהקרקע גבוה בצד א׳ הואיל ובשלש מקומות גבוה אסור הא שני מקומות שוה לארץ מותר לרבה דהלכת׳ כוותיה כאגינרא עמ״א ד׳ ואי״ה שם יבואר. וברייתא׳ שרשי אילן הגבוהים ג״ט או שיש חלל תחתיהן ג״ט אע״פ שצדו א׳ שוה לארץ לא ישב עליהם ופי׳ הט״ז דאעפ״י שצדו א׳ קאי לתלוקי א״ב ופי׳ מענין גבוה אע״פ שצדו א׳ שוה לארץ כעין שיפולי הסר וכדומה הואיל וג׳ צדדיו נראים גבוה ג״ט אף לד׳ הד׳ אסור או שיש חלל תחתיהן שנופו כבפופים חלל תחת הנוף וקצה הנוף שוה לארץ הואיל וג׳ צדדיו גבוה כו׳ ומ״ש הר״מ ז״ל צדו א׳ בחלוקה ש״ם חלוקה הב׳ והב״ח פי׳ דאעפ״י שלמעלה שוה לא״ד בכל צד אם יש במערה למטה חור בקרקע מכל צד ויש שם ג״ט חשבינן מלמטה ואגינרא י״ל דאין מכל צד ג״ט חרין קלי. ומשמע כאן דפחות מג״ט כהי״מא שעיגא ישרי ליסב עליהן וכ״ש ירק שאין גבוה ג״ט וכן אילן קטן ובו פירות יוג״ים וכדומה אפשר דמותי׳ כל פחות מג״ט וי״ל כל שיש פירות גזרו שמא יעלה ויתלוש והיינו דקאמ׳ שרשי אילן שאין בו פירות דג״ג אלא משום ל״פ הוא פחות מג״ט שרי וירק הראוי לאכילה אף פחות מג״ט אסור לקוץ רק שמא יקטוף ויסבר אף

פחות

ויש בו שחיקת סמנין וגם ממרח משא"כ בגלול נראה כרוקח:(כב) כרוקח. עמ"א עב"י ואפ"ה פסק בש"ע כרא"ש ור"ן לחלק בין גלול למרח. והנה לתוס' מה הוי"א מע"ש בשבת נמי שרי ואפשר מפרשין קילור מטלניות משום בו תחבושת ובשבת שרייתו זהו כיבוסו ופרש"י י"א פירוש קילור. ובק"ט פירש שורה במים והרואה אומר יין הוא א"י לכוין פירושו דמים שפיר דמי טפי דהכל רואין עיניהם בריאים אפשר אקילור קאמר וצ"ע. או י"ל בשבת אסור משום גיבול אם הוא שחוקים שמים: (כג) דליכא למרא. עמ"א וכ"ש הט"ז אות י"ו ועי' לבוש: (כד) ע"ג מוך. עמ"א ועב"ח דכ' אף בשמן משום סחיטה ועתו"ש: (כה) מוך. עמ"א אם יש עלים שהם מרפאים אסור להניחם בשבת: (כו) לא. עמ"א בש"ג אות י"א ועתו' עירובין ק"ב ב' ד"ה מחזירין וד"ה רטיה: (כז) יחזירנה. עמ"א העתיק דברי ש"ל ומפירש"י עירובין ק"ב ב' ד"ה לא שמיע (ובהוחלק) וד"ה רטיה לכאורה משמע כן שנפלה במדינה דלא פרשה מדעת משמע דמש"ה נקיט שנפלה אה מזיד אסור ע"ג כלי ממשנה מחזירין רטיה במקדש ולא במדינה ע"ג כותן הכהן דכל מה דאפשר לשנות משני ועי' ע"ש ותו"ש וממשנה אין הכרע דאתיא כר"י או ע"ג קרקע דכהן שרי ליה בכל ענין באפשר התירו סופן משום תחלתן ואף דאפשר להניח ע"ג כלי מ"מ אם שכח והניח ע"ג ק' התירו כו' וזה יורה כמ"ש המ"מ פכ"א מה"ש הכ"ז דמחזירין רטיה במקדש אפי' מע"ג קרקע ולא במדינה כת"ק ואם סובר דבמזיד אסור ל"ק ממשנה דמזיד הוא. ועי' רש"י שפרשה שנפלה אפשר לפרש בב' אנפי הפן הא' דוקא פרשה הא לכתחלה להסיר מזיד ע"ג כלי לא הא דיעבד מחזירין בהזיר אע"ג כלי הפן הב' להודיע דבמדינה איירי דל"ת במקדש פליגי והלכה כת"ק ומשנה כת"ק ור"י אומר הוחלקה מותר כו' פירוש שלא ביד או ברגל ולא הוא הגילה ויתור בגדים איירי בענין דאין בו כדי להיות יתור בגדים ע' הכ"מ ובמדינה לכ"ע אסור לכן פירש שפרשה במדינה איירי. ודעת הר"א ז"ל שם בהשגות א"א כ"ל ז"ה שבות אלא מחזירין מע"ג קרקע והביא המ"מ דהשגתו אמ"ש מניחין לכתחלה במקדש וכ' שהנוסחא ומחזירין לכתחלה מבילה אמנם הר"ן ז"ל פר"א דמילה הבין דהר"א ז"ל מתיר במדינה להחזיר מע"ג קרקע הביאו הב"י, וא"ש ליסנ' כל זה הן מה שאוסר ע"ג קרקע במדינה הן מה שמתיר מניחין במקדש כו' ולדבריו משנה אבל לא במדינ' במזיד כדברי ש"ל ועתי"ט בעירובין ועי' ק"ג ב' כהן שלקה מניח גמי ועי' פרק עשירי מה' כלי המקדש ה"ט ואין להאריך: (כח) וע"י עכו"ם. עמ"א מיחוש בעלמא אפי' ע"י עכו"ם אסור אם לא בקלת חולי: (כט) לעשות עמ"א שבות דשבות במקלת חולי התירו ע"י עכו"ם ומלאכה ד"ת ע"י עכו"ם אסור אלא בחולה כל גופו שאין סכנה או סכנת אבר דאז ודאי שרי ע"י עכו"ם וע"י ישראל בסכנת אבר עסי"ז: (ל) עליה. כמ"א לא הבינותי זה דלדיעה הג' שם אסור בחולה כל גופו באין סכנת אבר דאסור ע"י ישראל כ"א בשינוי: (לא) כתמרת. עמ"א עב"י ולבוש: (לב) להוציא. עמ"א רש"י שבת ק"ז א' ויזהר שלא יוציא דם כמו כן דאסור ליטול במחט קוץ מאליו משום חבורה עמ"ש א"ה באות ל"ג: (לג) ה"ז מותר. עמ"א מ"מ פרק עשירי הי"ז ועמ"ש בט"ז אות כ"א. ועיין אות ל"ב דמפיס מורסא ומחט ליטול קוץ באזהרה אחת רפ"י דסנהדרין פ"ד דלא שקיל כוותא בבריה עיין פ"ה מה' ממרים ה"ז והתם שגגת איסור משא"כ כאן מקלקל או משאצ"ל ולמ"ד משאצ"ל חייב אם אין מקלקל אסור שנפחה ידו ורפואתו להוציא דם הוה שגגת איסור וע"י עכו"ם יש להתיר באפשר. ואגב גררא שם סנהדרין פ"ד ב' לר"ש אימא עד דקטיל אמאי דלמא לאו אביו כמ"ש התוס' אגב דהנסקלין בנשרפין היכא דמקלה לחמורה לא אזיל בתר רובא ובדרוש הארכתי: (לד) ידו. עיין מגן אברהם על גב ידו הוה סכנה וה"ה ברזל עט"ז ואם רופא אומר שא"ל עמש"ל מזה: (לה) חייב. עיין מגן אברהם בש"ג כ"ב וש"מ אות ג' דגוזז אף שא"ל לגמר לא הוה משאצ"ל שבמשכן היה כן ומשמע דעת המחבר כן דפסק משאצ"ל פטור בסי' של"ד ואפ"ה כאן חייב חטאת ועמ"ש בט"ז אות כ"ג: (לו) לו. עמ"א כל מיחוש בעלמא אפילו שבות דשבות אסור ע"י עכו"ם: (לז) לא יערענו. עמ"א דסתם לה הרמב"ם משמע אפי' ע"י אניגרון אסור' אבל בולע מיד שרי אף בלא אניגרון יע"ש: (לח) בולע. עמ"א הב"ח אוסר בשמן בלא אניגרון כו' ועסי' ר"ב ס"ד דשמן בפיניה אזוקי מזיק ליה וצ"ע: (לט) וי"א. עמ"א ועא"ר מ"ש לחלק בין תאות מאכל דבי"ט התירו אוכל נפש לא בשבת ובין צער רעבון יע"ש: (מ) אסור'. עמ"א בי"ט שרי כמ"ש הלבוש ואם יש אוכלין אסור' דיכול לחלוב לתוך האוכל ברעבון וגם ליכא עכו"ם דנהי דרעבון כמקלת חולי ושרי ע"י עכו"ם ביו"ט דהוה שבות דשבות נולד כו' טוב יותר מעל ידי ישראל ואפשר הוה כחולה שאין סכנה. וגונח רפואתו דוקא לינק בעצמו ומש"ה אף שיש עכו"ם או יש מאכל עי' תוס' יבמות קי"ד א' ד"ה שבת. ויש לראות דשם משמע י"ט איסור לאו ובתק"ה משמע די"ט רק נולד וא"י"ה יבואר שם. ועז העומדת לחלבה דמוקצה אפ"ה שרי וכן בשבת מתירין כמה שבותים לחולה שאין סכנה מפרק כלאחר יד ומוקצה וכדומה ועי' סעיף י"ז למ"ד ע"י ישראל אסו' שבות בחולה שאין סכנה ע"י שינוי לרמב"ן א"ש עב"י. ומוקצה גונח דהתירו גונח משמע אף בעומדת לחלבה וכ"ש למ"ד בשבת הכל מוקצה ואיך התירו אסו' דרבנן עי"ד קכ"ה ובש"ע היכרא אית ליה והתירו מעשה שבת ה"ה בש"ע משא"כ מוקצה לאכול וצ"ע כעת: (מא) דלית. עמ"א עיין לבוש וע"ש משמע להקל ולחלוב בקערה הוה מלאכה ד"ת מפרק ממש ואסו' בחולה אין סכנה ועסי' ש"ל במ"א י"ז ע"ג קרקע שרי. ומותר לחלוב ע"ג קרקע שיאבד הדד דמלאכה שאצ"ל ולא הוה מפרק דאזיל לאיבוד שרי לתינוק חולה שאין סכנה ולר"ד אסו' דלית סכנה וגם לצערא יתירא ליכא. שם בב"י. הא לא"ה שרי כמפיס מורסא וכדומה וצריך ליישב מ"ש סי"ז בחולה שאין סכנה ממפיס מורסא וכדומה. ועסי' ש"ן ז"ין ולהר"ת מפיס אף משאצ"ל לא הוה: (מב) לקלת. עמ"א דברים גרס לא בריאים וכ"ה בלבוש דלדידיה ל"ל היכרא כיון דרובן אוכלים אותם אף שהם בריאים: (מג) מיחוש מותר. עמ"א דאף כה"ג כל שכוונתו להיות גופו בריא אסו' אף בבריא וכ"ה בלבוש דוקא לרעבו ולצמאו או לתאוה: (מד) כמשכב. עמ"א עט"ז כ"ה ולא הבינותי דזה א"ש לדיעה א' בסי"ז דחולה שאין סכנה שרי לישראל לעשות שבות ואמימר דכחיל לעינא ע"י עכו"ם קלת חולי היה משא"כ לדיעה בב"ד קשה: (מה) מותר. עמ"א ובט"ז כ"ו דאין זה רפואה ואפשר בסמ"ג יש לצערא וכאן ליכא לצערא: (מו) אין. עמ"א הראה לאות מ"ג באדם בריא כל שמכוין לרפואה אסו' אם אין רוב בריאים עושים כן יע"ש: (מז) ואסור. עמ"א כל שלפעמים עושין ע"י סמנים אף בלא סמנים אסור עט"ז כ"ח: (מח) ויש. עמ"א הוא דלדעה ק"ד בסי"ז דשבות ע"י ישראל אסור וכאן שרי דדברים אלו אין נעשים ע"י סמנים ועב"י והוי יודע דחולה שאין סכנה הכולל כל הגוף מתירין לו אף כמה שבותים דגונח יונק חלב בשבת שיש ב' שבותים א' מפרק כלאחר יד ב' משום שחיקת סמנים אפ"ה התירו לחולה שאין סכנה ומיהו י"ל ע"י שינוי. ועיין סי"ז עיין באר הגולה מ"ס: (מט) רוחצין. עמ"א כל שמתכוין לרפואה ומוכחא מלתא אף בבריא ממש רק עושה לשמור מזגו וכדומה שלא יחלה אסור עיין אות מ"ג וס"ו: (נ) על. עמ"א סנהדרין ק"א ורש"י משמע שאין ניכר לרפואה שדרך העולם להשים כלי שאין ניטל כ"א לצורך גופו אסור שנראה כרפואה וצ"ע: מ"ש המחבר בסמ"ה לוחשים על נחשים עסי' ש"ו ס"י וכי"ד קע"ט סו"ז אע"ג דמפרש הא דסנהדרין ק"א אלחישה על המכה אפ"ה פסק כאן דשרי ג"כ לוחש לחבר ואין לידה אף באין רצין אחריו דמשאצ"ל ובלי מעשה רק בפה ל"ג וסברא הוא וחובר שלא יזיקו ברצון למד מאביי ס"ה כפירש"י שם עיין באר הגולה שם ומ"ש הט"ז שם דמותר לעבור עבירה פשוט הוא דאין לך דבר שעומד בפ"נ. ועא"ר י"ד: (נא) מחזירין. עמ"א אפשר במקום צער התירו שלא ע"י רפואה שיש לחוש לשחיקת סמנים וצ"ע: (נב) ילבע. עמ"א ועסי' ש"ד במ"א אות כ"ד כ"ה: (נג) ואסו'. עמ"א עלוקא שקורין פיאווקע אסור להעמיד דהוה כעושה מעשה בידים עיין אות ל"ג בצו"ק דוא"לב וכדומה מושך ליחה: (נד) ויש. עמ"א ומי"ט מתיר פא"ר כ"ט: (נה) לשוט. עמ"א מלאכה ד"ת כמו שחיטה וכדומה ועיין סעיף י"ז:

שכט (א) ויבוא עמ"א היינו בנושא חולה חייב בש"ח אות עיין ושכ"ה ס"ב ט"ס וצ"ל שכ"ח ס"ג אות ג' מוכל לרפואה הוה מלאכה ד"ת צריכה לגופה ה"ה הולכת חולה להר"ר הוה צריכה לגופה ודוקא מת משאצ"ל וצ"ע ועא"ר אות א' למ"ד עתה לית רה"ר והראה לש"ל ג'. ועסי' שכ"ח סי"ב וודאי כל שיש פחד ודיחוי טוב יותר להוציאם לרה"ר אבל כל שאין פחד ודיחוי טוב יותר לחלל באיסור דרבנן מאיסור תורה או ספק איסור תורה: (ב) ופירש. עמ"א והר"ב בהג"ה שם הביא י"א די"ל בני העיר לא חשיבי כיידי. אבל נמלא בדרך תינוק י"ל אם רוב העוברים עכו"ם לכ"ע אין מפקחין עליו הגל וכלא נשאר קביעות הראשון דמי וכה"ג הולכין בתר רובא: (ג) נעקרו. עמ"א אף בנעקרו כולם דוקא בזה"ז לא בב"א ועי"ד ק"י בזה: (ד) שנפלה. עמ"א עסי' שכ"ח ובמ"ל פכ"ד דה"ש ומ"ש שם ומי שנגמר דינו למיתה בב"ד מפקחין הגל בשבת דאין מיתת ב"ד דוחה שבת ומי ספה מפקחין כבס"ד וה"ה בי"ט כה"ג עיין סנהדרין ל"ז א' תו' ד"ה מה למ"ד דל"א דיו אע"ג דמופרך ק"ו בלא"ה א"ש ועמ"ש בשכ"ח: (ה) שאם עמ"א. ועסי' ש"ן מ"א וציין ובסי' תרכ"ו מ"א סי' מ"ע א"ל לבזבז יותר מחומש ול"ת יתן כל ממונו. ועא"ר הגיה בל"ע ועסי' של"ד סעיף ב' באיסור דרבנן מאנסים ולדידן לית ר"הר וא"י"ה שם יבואר עוד:

של (א) ומחללין. עמ"א כל מה שיכול להזמין מע"ש יזמין יולדת לט' יולדת ג"כ למקוטעין עתה עאה"ע עיין אות ס': (ב) ואפילו. עמ"א שבת קכ"ח ב' ועי' לבוש אפילו יכולין לעשות צרכיה בלא נר אפ"ה מיתבא דעתה ונוהגין אפילו בשאין רואה כלל מראה הנר מדליקין נר וג"כ במי' הב' ומיהו בשיש עכו"ם ביותר יש לעשות ע"י עכו"ם עסי' שכ"ח סי"ב יולדת קיל יותר מחולה אחר אע"ג לכמה דברים סמיך כבס"ד ועיין אות ג' וא"י"ה שם יבואר עוד: (ג) משכיו. עמ"א מ"מ פ"ב ועיין סי' ש"ך אות כ"ג הסוחט שער פטור אבל אסור מ"מ טוב להרבות בהולאה שמן וכלי ע"י שינוי מאיסור חדש סחיטה בשיער דהוה ב' איסורין הולאה ע"י שינוי וסחיטה דרבנן ועמ"ש שם שכ"ו במ"א אות ס'. ולדידן דו"א לית ליה רש"ד או א"א להביא בשערה כ"א בגד בשמן דרך מלבוש וסחטו שם טוב להביא בכלי בי"ד שזה דרבנן וזה ד"ת: (ד) עכו"ם. עמ"א ט"ס מחללין וצ"ל מילדין ועו"מ פ"ב הי"ב בת גר תושב מילדין באין חילול דמצווין להחיותו דאין עכ"ז ומקבל ז"ין מצות וכדומה ש"מ עכו"ם דעלמא אפילו אין עכ"ז אין מילדין ואפ"ה כתב הר"מ ז"ל שם ואפילו בשכר קושטא קאמר ומיהו שכר אין קושיא שכר שבת בהבלעה או חבירו ומתנה כמכר וכדומה: ועי"ד קנ"ד סתם ולא תייליד לעכו"ם משמע אף אין עכ"ז הא בת גר תושב תייליד דמצוה להחיותו. ומ"ש קראים שרי דהיינו בשכר ובדבר שאין חילול שבת אף שבות דרבנן אין מחללין וצ"ע דהם אין מנטרי שבתא בשבות דרבנן ויכול להשמט מהם וגם גר תושב בשבות דרבנן צ"ע די"ל העמידו דבריהם בשו"את: (ה) אין. עמ"א דהיכא דעכו"ם יודע שזה אין חילול שבת וליכא להשמט שרי בשכר (צ"ע קצת דיכול לומר שכר שבת אסור לדידן) אם אין חילול שבת ואם איכו' דרבנן משום איבה צ"ע עסי' שכ"ה במ"א אות ו' ומשמע לכ"ע אם יש לחוש לאיבה בין א"ה מתירין שבות דרבנן ממש וכ"ש מ"ע ובי"ד קנ"ב בסי"ך כ"ה כ"ו איבה בין ישראל לחבריה אין מתירין כ"א בפת עכו"ם יע"ש ומאי איבה דא"ה. וצ"ע: (ו) שאין עמ"א עב"י תו' ע"ז ולפ"ז לדידן דל"א בקיאין בכלו חדשיו לעכו"ם כל שאין יושבת על המשבר הוה ספק ד"ת ואפילו בשכר דאיכא איבה אסור. עיין אות ה': (ז) ג' ימים עמ"א דאין מונין מעל"ע כמו ביה"כ יע"ש בזה: (ח) אמרה. עמ"א עא"ר וא"י"ה בט"ז אות ה' יבואר: (ט) אין. עמ"א הליון ראוי להיות מג' ועד. זיין אמרה איני צריכה אעפ"י שחברותיה אמרה שצריכה אין מחללין הא כשחכמה ורופא אומרים שצריכה מחללין ומשבע' ואילך הרי היא כחולה שאין סכנה עמו"ש אבל כשרופא אומר שנתחדש לה חולי ורופא מומחה י"ל שמחללין עליה שבת יע"ש: (י) היושבת. עמ"א בח"מ רע"ו בסמ"ע אות ז"יין ור"פ שם אות כ"ג משמע כל שספק השקול נמי מעמידין הנכסים בחזקת יורשי האם וא"כ קשה מה הוי"א מיעוטא דמיעוטא. ובמ"א נסתפקנו שם דאין הולכין בממון אחר הרוב אם דווקא במיעוט לסוד דסמוך והו"ל פלגא וכמ"ש התוס' ריש המניח הא מעוטא דמיעוטא י"ל מוציאין מחזקה. וצ"ע: (יא) דאין. עמ"א כי בשופין הרבה וא"כ ניכר וודאי שמת אמו משמתא מתה היתה מזמן ראשון ואז גם הולד מת עמו"ש: (יב) כל. עמ"א מ"מ פ"ב הי"ר ורע"ו ס"א י"א וי"מ בעשה מדורה לחולה שיש סכנה אם רשאי הבריא לחמם כנגדו אם י"ל שמא ירבה בשבילו ואם עשה מדורה ע"י עכו"ם בחולה שאין סכנה או יש סכנה עסי' שי"ח ס"ב דאסור ה"ה מדורה שייך הפלוגתא בזה. וכ"ה ברע"ו: (יג) כל לרכיו. עמ"א תוס' שבת קכ"ט ב' ד"ה כל ומשמע חתיכת טבורו לאו איסור תורה ואפילו ביסודי חותכין ואין יוצא דם (אין מחזיקין דם מעט יש עי"ד) ות"מ גוזז הוה באפשר' מתחובר. עסי' שכ"ח סל"א יע"ש: (יד) ומולחין. עמ"א אין עיבוד כה"ג באדם וכל שבות שרי מפני לערא: (טו) או. עמ"א משמע מכאן לחלל שבת על העובר תליא בפלוגתא ועמ"ש בסי' שכ"ח מזה ושם כתבנו שאם תפיל יש סכנה לאם ופ"כ אקמספק דוחה שבת: (טז) או ספק. עמ"א כל שלא פי' מטלטלין כל תינוק דאמרינן בן ז"יין הוא: (יז) להוציא. עמ"א ולחוך הכוס אסור דהוה מפרק: (יח) מייסרין. עמ"א עיין אות שאחר זה אי דוקא בידים אסור ביום שאחר הלידה או אפילו אף בבגדים וא"י"ה שם יבואר: (יט) שלא. עמ"א להמחבר משמע דוקא שלא יתעקמו שרי בבגדים הא לייסר אף בבגדים אסור לאחר יום הלידה וברא"ש משמע כל שאין בידים שרי בבגדים לייסר אף ביום שאחר הלידה וברמזים כתב לייסב במקום לייסר והיינו לפופי ינוקא שרי ומדכתן טעם דאורסיה בהכי הא נתעקמו רגליו אסור אפילו ע"י בגדים לעשות זה בשבת דהוה נמי כבונה ועא"ר:

שלא (א) גמרו. עמ"א עב"י מגמרא יבמות דאף בן ח' וודאי שפירש אח"כ אמרינן בן ז"יין הוא ואשתהי כו' ועיין פרישה כאן ואה"ע קנ"ו. ובלבוש כאן דאע"ג שתם בר ח' לאו בר קיימא מ"מ לית כאן איסור תורה דממ"כ מחללינן משמע הא בשיש ספק תורה לא אמרינן אשתהי ועיין אה"ע ד' סי"ד בח"מ וב"ש שם וספק ממזר מ"ה מותר גם שם יש חזקת כשרות שלה יע"ש ובט"ז א' וא"י"ה שם יבואר עוד: (ב) בי"הש. עמ"א תכ"ט ט"ז מ"א אות כ"ב מיל רבע שעה וחלק ד' משעה דהיינו ט"ו מנוטי"ן נמלא ג' רביעי מיל י"ב מנוטין וחלי ואם נולד ע"ש ספק אי נולד קודם רבע שעה קודם ל"ה או תוך ביה"ש עא"ר בשם רדב"ז דא"א דמלין ביום ו"יו מס"ם שמא נולד קודם רבע שעה ושמא ביה"ש יום הוא אלא מלין ביום א' ואפשר הטעם אוקי אחזקה וקודם ביה"ש עדיין היתה מעוברת. וא"י"ה בט"ז יבואר עוד: (ג) ונולד. עמ"א עיין רי"ת פר"א דמילה נולד מהול ספק הוא א"ר הביאו באות ג' דהיינו ספק ערלה כבושה ומספק לריך להטיף דם ברית ואין מחללין שבת ועתה"ר קל"ה ואם מל במזיד לא מפסל לעדות ולא מומר לכ"ה דספק הוה ועתו' שבת קל"ה א' ד"ה ולא עס"ך י"ד רס"ג אות ד': (ד) שתי. עמ"א ועס"ך י"ד סימן רס"ב ובט"ז אות ד"ו ורש"י שבת קל"ה ב' ב' עורות או ב' גידין יע"ש ובר"מ פ"א ממילה הלכה י"א אין מבואר: (ה) איזמל. עמ"א אף מוקצה מחמת חסרון כיס דעתו להתיר כל זמן שבידו ועט"ז י"ד רס"ו א' ולעיל רס"ו ד' לענין תינוק בשבת ובסמ"ט א' בט"ז ובא"ר אות ה' דאם יש רק מוהל א' ובהכרח יניח הסכין יתן לאחר הסכין וא"כ מותר למוהל ליקח מידו ולהוליכו לביתו כ"ז שבידו או ביד אחר והביא ראיה מירושלמי פ' לולב הגזול הי"א ואין כ"כ ראייה משם די"ל הניחו לארץ אסור קורא בתורה ונותן לאחר ואותו אחר יוליך לביתו של זה ועסי' תרכ"א כ"ה במ"א הביא ירושלמי זה הניחו לארץ אסור ועסי' ש"ז מ"א ז"יין שכח ונטל בידו מוליך למקום שירצה וצ"ע בזה אסכתנו לאחר אם רשאי לטלו הימנו לכתחלי' ומסתברא בלולב קורא בתורה וא"א בע"א ונותן לחבירו אז אם אין חבירו רוצה לילך עמו מותר ליקח הימנו וכן הוא בעלמו בביה"כ אע"פ שמניחו לארץ או שלוחו וכדומה התירו סופן משום תחלתן הא בע"א לא. ועי"ד בט"ז רס"ו א' וש"ז: (ו) לא. עמ"א ועסי' שכ"ח: (ז) שליק. עמ"א ויש אוחזין בלבת ובשבת אין הלבת מוקצ' דראוי ליטול בו דברים אחרים ולא הוה מוקצה מחמת חסרון כיס כמו סכין: (ח) חגר אחרת. עמ"א ודרך כרמלית עא"ר אות ה' משמע דמותר: (ט) ובמדיכות. עמ"א ליתן למים ווינ"דלין ובאר דברי' שרייתו זהו כיבוסו וגם בי"ט אסור וע"י עכו"ם יש מתירין במלאכה ד"ת ואפשר הואיל וי"א דרך לכלוך שרייתו לא זו כיבוסו מתירין ע"י עכו"ם עסי' ש"ב בזה ומ"ש יום ד' למה לא י"ל דסובר ג"י מעל"ע הלחות כיגריס ויש סכנה וא"כ כשימולו כד' באמצע היום ימלאו ג' מעל"ע בשבת ועס"ך י"ד רס"ו ס"י מ"ש ממשנה ובתשובה הארכתי וא"י"ה יבואר ובט"ז כאן א"י"ה יבואר עוד:

שלב (א) אין. עמ"א המחבר הסמיך מספדין משמע דמספק אסור ולא אמר כפי' דלא ברירה ליה ובתקכ"ג כ' מספדין ובגמ' קכ"ח ב' אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה בי"ט משמע בשבת לא ועב"ח. (ב) להעמידה. עמ"א לייכלאן ובריזה י"ל דאינכר כ"כ לרפואה דבפמ"ת אוסר להעמיד' במים ומש"ה אמר דאין בהול והט"ז ליין על להריזה דהמחבר סובר כן ומש"ה פסק במים נמי כן והמחבר לא זו אף זו נקיט וא"ש מ"ש הט"ז באות ג' ול"ל מש"ה הסמירו בו כמ"ש שם והיינו מג"ל דתנאי היא לרפואה דלמא בסכנה ופליגי בפלוגתא דר"י ורבנן בבכור ס"מ אין זה סכנה ועיין לבוש אין מילדין דליכא סכנה הא מבכרת ויש סכנה מילדין ולמ"ד ד"ת אסור עט"ז: (ג) מותר. עמ"א ועט"ז ג' ועסי' של"ד במ"א אות ג' וא"י"ה שם יבואר:

שלג (א) שמותר. עמ"א לא הבינותי דהיל"ל דקיי"ל מוקצה כ"ז שלא דחאו בידים כר"ש: (ב) להתחיל. עמ"א לאפוקי מהט"ז שכ' כוונת הרמב"ם (ט"ס בט"ז הרמב"ן) בפכ"ו הט"ו דאפי' התחלה אסור ומלת תחלה בגמ' משמע הא אם התחיל שרי ובט"ז פירשתיו: (ג) לפנותו. עמ"א כ"ה בגמ' שם אלא שי"ל במקום שמותר הפינוי למלוה רק מוקצה שרי ברגליו וכמ"ש במלחמות שם דמש"ה הביאה הרי"ף ז"ל ללמוד באיסור מוקצה טבל וכו' וחרדל שרי ברגליו ועסי' ש"ח אות ז"יין ולהר"ת ז"ל דמפרש לה באיסור הפינוי לרשות אפ"ה ברגליו שרי וז"ס בשם המ"ת ועיין הא"ר מ"ש בהא דתבואה לצורה ובט"ז פירשתיו:(ד) לדבר עמ"א דלרשות אסור אפי' התחיל מבע"י ואקבי"ט כבסי' תקכ"א לדבר מלוה שרי יע"ש:(ה) לצורך. עמ"א משמע דלא כט"ז דאע"ג שיש אורח האחרים הבאים לא חשיבי אורחים וי"ל דאחרים לא יפנו לצלמן דלהם רשות אבל בע"ה רשאי לפנות ביד א' הבא לכבוד האורח ועא"ר שי"ל התם הסעודה היתה משום בת ת"ח לפ"ה ובתקס"ח מפני כבוד אדם גדול: (ו) שהוכחו. עמ"א לכבוד שבת הוה דבר מלוה כבסי' רע"ו ס"ב בהג"ה י"ת לאמור לעכו"ם כו'. ומשמע אקהוכחו מבע"י ודעתו מיע"י בפי' לשתות מהם אפ"ה אסור משום עובדין דחול או טרחא יתירא ויש לו' דווקא אוצר כו' ובט"ז פירשתיו: (ז) לכבוד. עמ"א דהוה כאוצר וכשם שהשם יותר מט"ו שאין אסור למלוה ולרשות להתחיל אסור ה"ה כאן ואמירה לעכו"ם במקום פסידא עסי' ש"ז ס"ה ובשל"ד ואם העכו"ם מעצמן פורקן בשבת א"ל למחות בידו ועד"מ בזה:

שלד (א) יש. עמ"א עט"ז ב' והמ"א סובר כל"ח דבאותו בית שיש דליקה אין מתירין דברים חשובים המותרים כל שא"ל לאותו שבת דאם יתירו יהיה טרוד ויבהל ויבוא לידי חיוב חטאת ואין מתירין לו ואם יבוא לכיבוי כמזיד א"א אסרוה לרשעים משא"כ במי שהסיך ברש"י דאם מתירין פחות ד"א לא טרוד ולא ישכח כו' ול"ם מוקצה משום אפי' מעט שא"ל לשבת אין מתירין דאין שיעור לדבר ובבית אחר דמתירין הרבה מותר ה"ה מוקצה כמי שהסיך:(ב) אין. עמ"א ועב"י: (ג) ויש אוסרין. עמ"א ועיין ע"ש הקשה כן מ"ש ברש"ו מכאן וגם לא התירו סד דרבנן שלא יעבור כמה איסורין דרבנן כל דליכא חששא דאיסור תורה. ובסחורה הנפסדת ע"י גשמים י"ל ע"י ישראל מוקצה בטלטול די"ל בין בהול על ממונו לחוד ובין הדבר בהול כי הכא דליקה והוכסים התירו וכיוצ' דאין הדבר בהול מ"מ בזמן הש"ס הי' רה"ר וקרוב הדבר שיעביר ד"א ברה"ר משא"כ עתה דלית רה"ר רק חששא שיספור ויטמין וכדומה דוקא בהדבר בהול הא לא"ס לא הסירו ועא"ר אות א' בשם או"ה כלל כ"ט האידנא ליכא רה"ר אפי' בביתו מציל כל דבר ואפי' מוקצה יע"ש והנה רבא אמר בשבת קי"ז ב' אתי לכיבוי אליבא דר"י ולר"ש י"ל אתי להוציא לרה"ר ולכן לדידן דלית רה"ר וכר"ש שרי אפי' בביתו דלא יבא לידי ד"ת. ולמ"ד משאצ"ל דרבנן וכר"ש ולית רה"ר י"ל אפ"ה גזירה קרובה דאתי לכיבוי וקרוב לד"ת וצ"ע:(ד) הציל. עמ"א ועב"י והיינו באסעבר והציל יותר מג' סעודות או י"ל דרשאי להציל ג"ס לכל בני ביתו הרגיל להאכילן:(ה) נקיה כו'. עמ"א דה"ה שאר מינים יכול להעריס כמו סדראה וא"כ נקיה דסרי ה"ה זה אע"ג דאין אוכל כ"א מין א' יכול להעריס ולו' שא"כ בזה אני חפץ: (ו) מסכת ל"ה עמ"א רש"י ותו' שבת קי"ז ב' ד"ה אבל ועט"ז אות ד' הביא דברי רש"י דהסידכא אין חל בהדדי ואין כ"מ ומ"מ י"ל דכ"מ מסכת לי"ט לרב"י דיכול להכין בו ביום ולתו' אע"ג דא"א להכין ליה שלא ימצא אפ"ה אסור כמו מסכת לי"ס להינוקות וצ"ע: (ז) למוצאי יוה"כ. עמ"א אע"ג דאפשר להכין במוצאי יוה"כ מ"מ יתענו כ"כ בלילה ומסכת למוצאי יוה"כ החמירו ועיין באות הקדוש ולרש"י שפיר דסיק בסה"ר ז"ל דמה הוי"א מסכת למוצאי יוה"כ ביוה"כ למוצאי יוה"כ נמי ש"מ דמותר משא"כ לתו' ביוה"כ לבניהם אין הוכסם ובר"ן משמע דטעם ירושלמי ועגמת נפש סדא הוא והמ"א פירש תרתי ניכהו עגמת נפש בקניבת ירק שהתירו דמתענים כל היום התירו כו' ועוד סכנה אדהכי והכי יתענו ושבת ויום א' ס"ב ועיין בהגאון המפרש בירושלמי ד"ד וד"ב: (ח) פי' שליתו עמ"א ובב"י מזה ועא"ר אות א' הסידכא כו':(ט) תספיסו עמ"א א"י מה תלמדינו דמבואר הוא כוסות וקיתניות וי"ל דל"ד הנך ה"ה כפות וסכינים וכדומה ת"ש כגון: (י) מזון עמ"א ועב"י בשם הר"ן בשם הר"ר ישעיה מטראני דאחרים יכולים להציל יותר דדליקה גורמת שמצילין לעצמן ולא אתי לכבוי אבל הב"י פסק דוקא ג"ס לאחרים והטעם אשר ה"כ ישכחו ויוציאו לרה"ר ואף עתה דלית רה"ר י"ל: (יא) כיון. עמ"א כבסעיף כ"ו [ס"ם כ"ז] אות למ"ד ועסי' ש"ז ס"ה א"כ דוקא כשאומר לכם הא לא"ה לא הוה הפקר: (יב) ואם. עמ"א גמרא קי"ט א' וכפירש"י שם דחסיד אין מקבל שכר כל שיש נדנוד עבירה בבאות י"ג רק כאן בירא שמים יע"ש בגמ' וא"י"ה באות י"ג אבאר עוד: (יג) ולא. עמ"א דשותרי שביעית ופירות אסור שכר שבת אלא בהבלעה וכן החזנים אע"פ שאין שם איסור דרבנן ומי שהגביה ארנקי ברה"ר היינו דאמר לו בע"ה קנה לרה"ר מרה"י ושם תקנה קנה אע"ג דאיסור מיתה וקניה באין כא' עיין בב"ק ובמ"מ ר"ז ור"ח: ושליח שהביא גט וזרק לחצירה בשבת ואמר ה"ז גיטך מגורשת דיעבד אע"ג דאכר מטעם יד או שליחות ואיהו לא מלי למיעבד הכי דעוברת על לפני עור כבסי' שמ"ז עמ"א ד' מ"מ אם יצאה לחוץ היתה יכולה ועסי' של"ט במ"א ס"י. וחסיד כו' שם קי"ח א' יע"ש: (יד) ויש. עמ"א עט"ז אות ז"יין והר"ב בהג"ה נמי אמלבושין קאי לא אאוכלין ומשקין דהלכה כת"ק דבן בתירא ופר"ן במשנה רי"א א"י כלים דיותר הוה משאוי ושמא יצא לרה"ר ות"ק נמי מודה באפשר אלא דל"ג וצ"ע בב"א של"ו משמע דאף הרבה בגדים לצורך חבירו שרי ברה"ר משמע דחכמים

דחכמים פליגי דאפילו לרה"ר שרי תרי המייני יע"ש ומ"ש דשלא כדרך מלבוש אפילו מלבוש אסור היינו להסיס טבעתו בידו דהוה דרך לבישה ושרי לרה"ר באיש ואשה כ"א כדיניה מ"מ לא זכור עוד עט"ז ה"ז ולמ"ד דברים חשובים התירו י"ל גם כאן ואין להאריך : (טו) כתבי הקדש . עמ"א עסי' קכ"ג במ"א ב' תכ"ך הי מינייהו עדיף וגם חומשין יע"ש . ואפילו תורה שבע"פ מושאל בידו וצריך לשלם . הללת המת קודם לספרים א"ר אות יו"ד : (יו) האידנא. עמ"א בליר לבא כמו נתמעטו הלבבות ואפי' גמרא בכל לשון מצילין נתנו לקרות בהם ועט"ז ט' : (יז) בקיאין בו . עמ"א האריך ותא"ר אות י"א וי"ב ועיין אות שאח"ז ואי"ה שם יבואר קצת : (יח) אשורית . עמ"א וביאור דבריו יראה לי דה"פ דדעתו דשם וסיקרא ובלה"ק אין קורין בהם אף האידנא בכ"ד ספרים (תכ"ך) להמרדכי ומש"ה מחלק המרדכי בין מגילה לשאר ספרי הקודש דכ"ד ספרים בשם וסיקרא ולה"ק אע"פ שאין קורין בהן מצילין מפני האזכרות שבהן ומגילה כה"ג שאיןאזכרות אין מצילין מאחר דלא נתנו לקרות אף האידנא בשם וסיקרא ובלה"ק אי קשיא דבכ"ד ספרים אמאי מצילין בשם וסיקרא ובלה"ק לרב הונא דהלכתא כוותיה דבכל שאין קורין אין מצילין בשם וסיקרא ובלה"ק אף האידנא אין קורין ובריית'קט"ו ב'אין בין ספרים למגילה בהללה מיירי תנאי היא כמ"ש התו' שם ד"ה מגילה וא"כ לר"ה בעיא דרים גלותא לא כפשטה די"ל לר"ה אין מצילין ובריית'כמ"ד מצילין י"ל דהמרדכי סובר דלא כתו' אלא גם ר"א מודה לר"ח הואיל וכתובים בלה"ק אע"פ שאין קורין מצילין מפני האזכרות הא מגילה לא אבל כשכתובה בכל לשון ושסיקרא או לה"ק בכל כתב וכדיו דניתן לקרות אף מגילה מצילין ומ"ש בספיק יו"ד בי"ת דקורין בכל לשון ושם וסיקרא היינו בלע"ז ושם וסיקרא אבל בלה"ק ושם וסיקרא אין קורין ומ"מ מצילין מפני אזכרות ובמגילה בשם וסיקרא ובלה"ק דאין קורין ואין אזכרות אין מצילין הא בלע"ז ושם וסיקרא וכ"ש לה"ק מדיו אף בנייר וכל כתב שאין אשורית מצילין אף מגילה דקורין בהן. ותא"ר י"א וי"ב . ואזכרות אע"פ שנכתב שלא בקדושה בלע"ז ובשסיקרא אפ"ה מצילין ואין להאריך: (יט) וי"א עמ"א עט"ז י"ב והמחבר סתם כדיעה א' בסתם ומ"מ כשיש בו אזכרות י"ל דמצילין : (כ) ויש. עמ"א וכ"מ בט"ז אות י"ג וי"ד . ומ"ש לחלר שאינה מעורבת דהב"ח הקשה ב' סעיפים סי"ו וסי"ז אהדדי דבסי"ז י"א להכניס בשבת וא"כ כי סתם יש מתירין ע"י כא"ת אפי' בשבת כ"ש תפילין אבל מצות ודוחק לומר דה"ק יש מתירין יותר מדיעה א' בתפילין דאף כא"ת מותר ועט"ז י"ג דמשמע דיש מתירין אין בו חולק והמ"א כ' דב"ע מודים באפשר בחלר המעורב ובסי"ז למקום שמליל תפילין לאין מעורבת בזה פליגי וכמו שהוגה בש"ע סי"ז ומ"א כ"ב : (כא) יש מתירין . עמ"א דל"ת דוקא כא"ת דתינוק חשוב או ככר ולא כלי אחר וכנראה ממ"ש בעה"ת וטבעת לא ותא"ר אות ט"ו ועב"י דו"ל כנוטט"ז י"ג וי"ד פירשתיו ומ"א לא כ"כ ועט"ז י"ג:(כב)שאינה עמ"א וכך הגיהו הט"ז אות ט"ו ובאר הגולה אות כו"ן ועי' לבוש : (כג) שמותר . עמ"א . דלא כל השבותים מתירים בכתבי הקדש עב"י ובסי' שכ"ב יע"ש ומשמע אף גמרות ושאר ספרים הוא בכלל כתבי הקודש לענין זה ועמ"א ט"ו : (כד) הגליונים. עמ"א חדשים שרי דהתנו מתחלה דמי והזמנה ג"כ לאו מלתא אבל בשכבר למדו מהם אף הגליונים נתקדשו בקדושת הספרים. ועמ"ב סי' ק' האריך גליון ס"ת תפילין מזוזות יותר מהשיעור קדום בקדושת ס"ת או לאו ועסי' ל"ב וסי' מ"ג יע"ש בזה : (כה) שלא. עמ"א מתכסה וקורא אע"ג שע"י הכיסוי והקריאה שמתעסק בה לצורך הקריאה ואוחז בידו גורם קצת כיבוי שרי אבל לרוץ ולקפוץ לא ועט"ז י"ז והמחבר השמיט ס"ת כו' א"ל דמשאל"ל דרבנן כדיעה א' בשכ"ו ואין דבר עומד בפני כתבי הקדש הא ליתא דוקא אמירה לעכו"ם ולא כל השבותים עיין אות כ"ג ובשב"ו מותר לקרא לעכו"ם: (כו) שאין עמ"א דמקרב כבויו ועסי' רס"ה אות חט"י. ומ"ש המחבר דנראים דברי סברא שנית י"ל כמ"ש א"ר אות כ"ג דיש ב' סברות שאסור א' מקרב כיבויו וא' שמא יש כיבוי באופן זה ועסי' ש"ב ס"ט ומ"א שם ותו"ש שם וכאן יע"ש : (כז) עכו"ם עמ"א וי"ל בדליקה התירו ול"ע : (כח) עמ"א הא קנוי קנין עולם עסי' ש"ד בזה ולמ"ד משאל"ל דרבנן י"ל בספק פלוגתא במקום פסידא אין למחות כו' : (כט) לריך . עמ"א ובסמ"ג דאביו אפילו באיסור דרבנן לריך להפרישו וב"ד בדרבנן אי"ה שם יבואר : (ל) יכול . עמ"א אע"ג משאל"ל דרבנן ושבות דשבות במקום לורך גדול יש מתירין בסי' ש"ז ס"ה דליקה גרע טפי דבהול ואתי לכבויי ובכתבי הקדש י"א דמכבה בעלמו שאין לך דבר שעומד בפני כתבי הקדש ועיין אות כ"ה ס"ת שאחז אור ואות כ"ג דוקא אמירה לעכו"ם לא כל השבותים : (לא) שא"ל . עמ"א דע"ש באות ח"י הקשה אמאי לא כתב הר"ב ברכ"ז דהעיקר כסברא א' אע"ג דכותב המחבר דיעה א' בסתם וכ"ש כאן והרמב"ם כו' עט"ז אות א' ותי' המ"א דהר"ב לא הכריע כאן ובממון אסור לחלל שבת אפי' בדרבנן ומ"מ אם הוא בפ"א וספק שיתפסוהו עכו"ם יש לצדד בזה : (לב) ואם . עמ"א שאנו דרים בין א"ה ויש סכנה שוללים וכדומה מלוה לדרוש דמותר לכבות כמו בשכ"ח השואל והנשאל הר"ן מגונה שהיה לדרוש ברבים עב"י וב"ח ושאר פוסקים : (לג) לריך . עמ"א בשם פסקי מהרא"י ז"ל סי' סמ"ך כ"כ בנו ז"ל בשם אביו ז"ל : (לד) י"ח פשוטים . עמ"א לאורה זהב רייניש ק"ך גדולים פולים ול"ל מעות כפול ויהיה גדול א' פולים ב' גדולים שלנו כפולין כמו מעות דאנלקיר . ועי"ד ש"ה בט"ז וש"ך א' י"ל שהם כ"א רייניש ב' זהובים פולים כפי הזמן ההוא כמעות דאנלקיר שיש בב' זהובים שלהם א"ז רייניש ועיין בא"הע סי' ס"ו בח"מ כ"ה וב"ש ט"ו : (לה) של . עמ"א דמתכות אינו נשרף וליכא כיבוי ד"ת ועץ יש כיבוי ד"ת ומשאל"ל כו' התירו במקום חששא הזיקא דרבים לא חששא היזקא דיחיד הא חששא דממונא אף של רבים אסור אף בשבות דרבנן וכ"ש בדליקה :

שלח (א) מזון . עמ"א ר"מ ז"ל פכ"ב סי"ו עט"ז א"ב . ובמהרא"י בכתביו סי' קל"ו יע"ש וכתב הת"א דמש"ה כ' הרב ז"ל בהג"ה שמא יתקנו בחביות שנשברה ולא מטעם שמא יביא דרך רה"ר דהיה לו להקל עתה למ"ד דלית רה"ר עתה ול"ד לדליקה בשל"ד למ"ד כיבוי משאל"ל מ"מ חמירא הוא עמ"א שם אות למ"ד משא"כ רה"ר לית עתה לכן כ' הטעם שמא יתקן החביות והוא מלאכה ד"ת ועסי' שי"ד משא"כ כשפך כולו לארץ דליכא חששא כ"א שמא יבא דרך רה"ר היה לאקולי במקום פסידא עתה ועט"ז מזה : (ב) ומיהו. עמ"א הנה בגמ' שבת קי"ז ב' ולא יקלוט ואח"כ יזמין אורחים (פירש"י בשעת קליטה א"ל לו) ואין מערימין בכך ר"י בר"י אומר מערימין כתנאי או"ב שנפל לבור כו' ופירש"י אין מערימין לזמן אורחים שא"ל וכ"כ הט"ז כאן ובר"מ ז"ל פכ"ב הי"ו ולא יקלוט ואח"כ יזמין ואם הערים בדבר ז"ה מותר ומפרש הב"י דהר"מ ז"ל מפרש ואין מערימין אפי' דיעבד אסור לת"ק אם קלט ואח"כ הזמין ור"י בר"י מתיר ופסק הרמב"ם ז"ל כר"י בר"י והשתא קשה חדא לאיזה לורך הגיה הר"ב ואם הערים מותר להט"ו דמפרשים ואין מערימין לכתחלה אורחים שא"ל כפירש"י מה"ת אם קלט ואח"כ זימן אורחים לאסור דיעבד דזה להר"מ יש פלוגתא לא להט"ו ואפשר אף הערים אורחים שא"ל כמי שרי דיעבד דלא עשה מלאכה כלל ועוד קשה על פי' הב"י דלהר"מ אין מערימין לקלוט ולהזמין אח"כ ל' הערים ל"ש בזה בלל דהא הזמין אח"כ ע"כ פירש להר"מ אף לכתחלה מותרים להערים אורחים שא"ל לאכול כפירש"י אין מערימין ופסק כר"י בר"י דמערימין כבשל דבריהם ולפ"ז אף לכתחלה להר"מ מותר להערים להזמין אורחים שא"ל ומ"ש בדבר זה היינו הואיל ומדרבנן הוא ובמ"מ כתוב ופסק להקל בשל דבריהם יע"ש . וק"ק דכ' ואם הערים משמע דיעבד ולב"י ולהרב בדבר זה הא הערים אורחים שא"ל אף דיעבד אסור. ומ"ש רסי' תקל"ג במ"א אות ג' ובגמ' משום אותם היינו במועד קטן כמ"ש הב"י בתקל"ג ר"י בר"י אומר מערימין והיינו היכא שאין ניכר הערמה דמזמין אורחים שא"ל לו שרי אף לכתחלה להר"מ . אבל היכא דניכר הערמה אסור אף להר"מ ז"ל בדרבנן ועסי' תל"ח במ"א אות ד': (ג)הדלף. עמ"א דאי כשברה בראוי אסור יותר מג"ס לצורך שבת וזה אין ראוי כלל ולמה לי טעמא מהיכנו אלא נסדק דטיף טיף שרי הרבה בהרבה כלים כאן אסור מבטל כו': (ד) לא. עמ"א הקשה אסים כלי אחר למי יתירו לטלטל המוקלה עם הכלי לשפוך לניגית בשביל שלא יהא גרף התירו זה יותר טוב שיעמיד גם כלי ב' תחתיה וקשה דיותר טוב שלא לבטל כלי מהיכנו דיש בו לתא דבנין וסתירה ממה שמטלטל מוקלה ול"ע.וכתב בד"מ כו' בל"ל : והקשה דאין מבטלין איסור לכתחלה (ואף להתיר בהנאה לא באכילה אין מבטלין עסי' תרכ"ו ט"ז ב')ואף דלמחר מותר אסור לבטל איסור ליומו באין מינו ותי' דאין כוונתו לשתות היין כ"א להציל היין ובנתבטל שרי היין היום לשתות כמו בדבש להתיר בי"ד ומ"מ ל"ע דכיון דא"א להליל אם היין אסור הוה כמתכוין להתיר היין ול"ד למתיך הדבש כו' . ואפשר כיון דלמחר מותר הוא ואין כוונתו לשתות היום כה"ג ל"ג להציל היין אע"ג דעלים שנסרו אי לאו דמקלי אין מבטלין . ולפ"ז חביות יי"ן שנשברה בשבת סתם יינם אע"ג דבטל בס' בי"ד סי' קל"ד אסור ליתן כלי תחתיו עם יין כשר ושיהא בטל בס' אע"פ שאין כוונתו לכך דממילי' הוא כוונתו להתיר האיסו' : וסתם יינם עתה אע"ג דשרי בהנאה עמ"א תמ"ו אות ב' היכא דליכא עכו"ם כו' . ואם נתנסך בשבת ל"ע אם לא הוה נולד. ומ"ש לסמוך על המקילין בי"ד קל"ד א"י דוודאי הלכה לאסור דהוז' וניער כמ"ש הש"ך בי"ד אות ח"י אפי' במינו כ"ש אין מינו כה"ג ואפשר הואיל ואין אסו' אלא ביומו ולמחר מותר כה"ג לא אמרינן חוזר וניער ולפ"ז יצא לן דין חדש כל דשיל"מ בש"מ שנתרבה לא אמרינן חוזר וניער ובשאר איסורין אף בדרבנן ומינו אמרינן חוזר וניער עמ"ש בפריו לי"ד מדינים אלו ואי"ה יבואר עוד . מ"ש הפ"ש דאין להניח כלי עם מים דשיל"מ ל"ע דבא"מ בטל כמ"ש הד"מ : ועש"ך י"ד ל"ע אות כ"א בפריו שם : מ"ש המחבר מלקט ואוכל כו' ולא ביאר אם לאיקו שרי דווקא לקופה ושל אסור משום עובדין דחול ובעפרורית בורר אסור אף לאיקו כבסי' שי"ט : ועיקור אי שייך דווקא ממקום גידולו עב"י ואי"ה בסי"ע יבואר עוד :

שלו (א) בין . עמ"א עירובין ק' א"ב ועב"י דבימות הגשמים בשאסור משום מ"מ שרואה אומר לא הוא ועולה באילן לא ובחדרי חדרים אפשר להרא"ש דפסק בימות החמה שרי באין ענפיו דלא נתרי קינסי ובים ענפים אסור בימות החמה להרא"ש דנתרי קינסי ואף דאין מתכוין בלא פ"ר שרי לר"ש מ"מ דבאילן מינכר טפי גזור אטו לא כה"ג וכ"ש כשיש פירות יע"ש ברש"י ולרי"ף ור"מ להמחבר החמירו טפי אף בימות החמה ואף בליכא ענפים אסור דרב בקפה מנא ול"פ (ומש"ה כ' המ"א ז"ל בימות הגשמים כו' להרא"ש כוהכן)וביבש ליכא תלישה ופרש"י שסדנתרי פירי היה למגזר אטו לא וה"ה נתרי קינסי כה"ג י"ל לפרש כן. ומ"ש המ"א להר"מ ז"ל תלוש כמי בשבת חייב חטאת עסי"ב וכ"ה בר"מ פ"ח ה"ד ובפ"ב תה' ט"א ה"ה סתם דלשבת אף יבשו עוקליהן חייב חטאת וס"א אף לאין עוקליהן כתלוש דמי ועי' חולין פרק ס' דף קכ"ז ב' ברש"י שם והר"מ ז"ל מפרש אי דיבשו הן ועוקליהן פשיטא לענין ט"א ודוחק ובהא דנתרי פירי להר"מ ז"ל היה לו' בפשיטות מ"ש אילן יבש מלא בים בו פירות שמא יעלה ויתלוש ולרש"י א"ש דתלוש אין בו חיוב חטאת ופריך לגזור תלישה דיבש אטו לח וכולה חדא גזירה ואי"ה בסי"ב יבואר עוד ופמו"ש : (ב) אסו' : עמ"א ברע"ז [ט"ס רפ"ו] ס"ד בי"ש אסור להניח שמא יטלו משמשיכה ומשתמש במחובר באילן ומ"מ פכ"א מה"ס ה"ס והרא"ש סובר ליטול חפץ מע"ג האילן שרי וראיה מקושרין שבל בפי פרה אע"ג דאין משתמשין בבהמה כו' ובתרכ"ה אות ו' ואפשר להניח על האילן אסו' וליטול הוא דמותר . והסילוק למטה מיו"ד או למעלה מיו"ד דתשמישו על אדם בתוך יו"ד פי' ה"פ וב' דאין לו' להרא"ש באילן גזור למטה מיו"ד אטו למעלה שאין כוח תשמישו יעלה ול"פ וקושרים שבל בבהמה אין גבוה כ"כ דא"כ מה כ"ת דמותר ליטול החפץ מאילן שאין שימוש בכך דמ"מ אסו' משום שמא יעלה (ואפשר כ"ת אם מונח ע"ג בהמה שמותר לטלו) וכ"ש (ג) שרשי אילן . עמ"א דקלמי כרוב דין אילן יש להם : (ד) שמלד ס' . עמ"ש עירובין דף ק' א' מינגרא ב'

פתות מג"ע אסור נעיין אות ד' ואי"ה באות יו"ד יבואר עוד : ו מותר.עט"ז עיין אות ד' ומוקלה ברגליו מותי' לטלטל.ומ"ש המחב' בין לחים בין יבשים סבור הייתי דמפרש בעירובין ק' ב' בלחים שרי דאין תולש דנכפף ועומד יבישים נשבר בהליכתו ומפרך אפרוכי וחייב הא והא בלחים בים זרע כו' יע"ש מפני קושית ע"ש ממ"ש המחבר בסי"ב דיבש שייך תלישה ואם שהמחבר שמר הכלל בבין בין אבל האדון במ"א י"ד נשמר מזה ואי"ה שם יבואר : ז אסו' עט"ז עמ"א אות ח' שבת ק"ח א' ועיין לבוש שם הוא גידולו לא פיקור גידולו ועב"י חילוקי דינים מעליך נקוב ועסי' ש"ב יע"ש.ומ"ש הט"ז ולכנכו' הוא שייך לש"ג בהג"ה ואין מקומו כאן : ואותן שיש להם בגגות כלים או חיבות של עץ ובהם אילנות נטועים עב"י בשל חרס ועץ מחלוקת ואף בשל עץ לא ונקוב דפטו' אבל אסו' עם"י להריח בפירות יש לאסו' אקדהוה גזירה לגזירי' מ"מ אפשר גזירה קרובה היא עמ"א אות י"א וגם נקוב בשורש קטן מעט הוא. ואי"ה במ"א יבואו' עוד : ח מותר.עט"ז מפרק לית כאן דמפרק אינו אלא מה שטמון בתוך הקליפה ובורר ליכא אע"ג להניח אפשר ל"ש בעניןזה בורר וכ"ש לאכול מיד מ"מ היה להם לגזור אטו מחובר כמו דגזרו במפרק ותי' דכאן תלוש במחובר לא מיחלף ועמ"ש בסי"ט יעיין חולין קוף כ"ף זיי"ן ב' אילן שנפסח וקכ"ח ב' בתו' בד"ה רבי יהודה יע"ש והיינו דווקי' שאין יכול לחיות עוד הענף אע"ג שעדיין מחובר בקליפתו ומ"מ יש ליזהר בזה דאין העולם בקיאין בכדכ"א שנפרד לגמרי מהאילן שרי : ט ממעכו.עט"ז ברמ"ג אות ג' יע"ש ועמ"א של"ד אות ל' וער"ן פ' חביות ושם י"ג שבות דשבות חמו"ר הנעשה ע"י עכו"ם וי"ג קיל יע"ש ועסי' ש"ז ס"ה ולגור שאלו קשיםועשבים תלושים לא הוה רק דרבנן נראה כמתקןכלי וברגלו הוה שבות דשבות שלא כדרכו בלגמא שרי פרהסי' אסור וחמיר משבות דשבות ע"י עכו"סשי"א במקום לורךגדול שרי כדרכו וי"ג ק"ל הא אלו עשבים וגדילים שם דהוה דאורייתי' כבסעיף ה' י"ל אסו' וע"י עכו"ם למ"ד שרי ה"ה זה ועסי' תקמ"ז ס"י ובע"ש אות ח' וש"א אות ס"ז בשם הר"ן ז"ל פ"ק די"ט והנה בלינור לאו משום מ"ע אסרו אלא משום שבות דשבות ומ"ע שיידשוטהן שיאמרו שכיבם בשבת שובדיאמרו להטיח נגו מ"ש : ז מותר.עט"ז באות ד' דירק דרכיך אפי' למטה מג' חיישינן שמא יקטום כקנה הרך וגם מוקלה א"כ בהדם אפי' אין גבוהה ג' מהארץ אסור שמא יקטום ומוקלה רק מריח ואין נוטלו בידו אפ"ה אסו' באתרוג מריח מרחוק ולא בידו כה"ג דשמא מתוךכך יבא לקטום לאכול.ומשמע אם נכנס לגינה בשבת ובא לו סריח של פירות לא יברך דהוה ריח של איסו' ותא"ר אות י"ב וריי"ז אות ח' ול"ע : מ"ש לריך ליזהר שלא יתלוש שער מעור בהמה מתה וא"כ ההולכין בעורות שועלים ופיי"א וכדומה יש בו חיוב חטאת אסו' לש"יק במסרק בשבת כבסי' ש"ג סכ"ז וש"ח ל"ה במ"א ושם פירש דעור האדם כל שלא פירש רובו חיי' חטאת ובש"ן מ"ס במ"א אות גימ"ל ואם כן לרידעיון קלת למה תלאן בגמ' סנהדרין ואי"ה בש"ת יבואר עוד.מ"ש הר"ב בסי"א בהג"ה ומותר להעמיד משמע אף לכתחלי' כל שאינטורח עמ"א אות י"ג עיין בפ"ת תמריםסוכה מ"ב מ"ש רש"י שלא יכמוש הא הדם ובא עגביםדנפתחים אסו' יע"ש ומ"ש שם דמתר"ב משמע אם מחזיר למים שרי אין זה מוכרח וי"ל אם היו פורחים תסו'אף מחזירן למים מ"ה תר"ב בהג"ה ס"ג ובלבד שלא יגידנו משום מוקלה דאסו' בטלטול אפי' מקלת ובור עמוק מאה אמה אין לחוש שמא יעקור קרקע עב"י וב"ח ותו"ש.עיין בפ"ת תמרים סוכה מ"ב א' לר"ת דסובר אשה יכולה לברך על מ"ע שהז"ג הפירוש דאשה זו אינה רולה לברך קמ"ל דאסרולא ראוי לא הוה מוקלה.ולפ"ז משמע אם כבר יצאו כולם ואין עוד אים שראוי לצאת בו אסו' לטלטלו אף שיטלו מיד אים ואי"ה בתרכ"א יבו' בזה במ"א אות כ"א ובלילה אי רשאי לטלטלו וביה"ש ביום שני וכאן אין להאריך :

שמז א פסיק רישיה.עט"ז מודה ר"ש בפ"ר דחייב מ"ה החותך ראש העוףלאחק לתינוק ומ"מ שלא ימות העוף ועד"מ פ"א מה'שבת וב"מ שם ה"ז ההפרש בין משאל"ל ובין פ"ר ול"ע שם ודע דבר שאין מתכוין שרי לר"ש לכתחלה אף באיסור תורה כדמסיק בשבת מ"ו ב'מהא דמוכרי כסות ותופרי כסות כלאים פ"ט מה"ו והלכה רווחת בי"י סי"ש"א ס"ו ומ"מ י"ל הלנועים המחמירין על עצמם כהתם אבל במידי דרבנן אפי' הלנועים אין מחמירין ועב"י הביא הא דס"ד התם ותמהו כולם ע"ם וא"ר ותו"ש דקיי"ל בד"ת כל שאין מתכוין שרי אף לכתחלה ועיין לבוש שביא הא דב"י והביא רע"ז רע"ו וש"ו והנה בעשבים שיקר כלאחר יד וכיבוי משאל"ל וכדומה ומההיא דמוכרי כסות מבואר כדואי אומר באולי כי המחב' פסק בי"ד ש"א לגנוב סמכם אסיר ללבוש ותופרי כסות שרי וב'מסכיו'שם בכלאים ל"פ להר"מ ז"ל יע"ש בט"ז וש"ך הטעם דלבישה ממנו גזור באמת לכתחלה אם אתה מתירו כך יבוא להתכוין משא"כ העלאה בעלמא אין דרך להתחמם כו"ל"ג ובשבת מ"ז ב'רבא דהדר דיש בלא"ה קושיא משאל"ל כמ"ש התו' שם ד"ה דכל ורש"י ד"ה מוכרין לו"בשי להראותו בשיק תיקונה כים מתירין בי"ד אבל לפסק הלכה כל ד"ת אסור לכתחלה אטו מתכויןא"כ מראית עין רואה משא"כ ת"כ ומ"כ נושאין על כתפיהם ל"ש מ"ע והלנועים כו' ואין להאריך : ב הקרקע.עט"ז דמרולף באבנים וכ"ש קרשים ליכא אשווי גומות ויש מתירין באין מרולף דלא הוה פ"ר וכר"ש וי"א אף במרולף דס"ל באין מרולף (כל"ל) פ"ר וגזרו מרולף אטו אין מרולף ואף דהוה משאל"ל אפ"ה גזרו ביה ולפ"ז בכל העיר מרולף ל"ג כאביי דשרי זילחא עב"י אבל יש ע"ת דמרולף כמי יש בין הרובדים אשווי גומות יע"ש.ועב"י אי לא כתב' מצ"ם יש לאסור דמשום גומות יע"ש ומ"מ ע"י כנקאווזא וכדומה אפשר להתיר גם זה ואפי' יש דברים מוקלים בתוך הבית כקליפי' אגוזים וכדומה טלטול מן הלד ע"י ד"א לצורך שבת וי"ט יש להתיר עב"י עסי' רע"ו : ג שלא . עט"ז ועמ"א אות ה' וכל דבר תלוש אין בו איסור שבירה מ"מ כלי הוא ומקלקל פטור אבל אסור ופ"ר דלא ניחא ליה אף בדרבנן יש לאסור וב"ח ז"ל כתב דהוה כעובדין דחול ונראה ג"כ כשמזלזלין באיסור שבת ע"כ אין לכבד במכבדו' מקנים ארוכים אבל ע"י כנף אוז שרי לכבד ואי"ה במ"א יבואר עוד : מ"ש המחבר לא יגרר חביו' היינו שתחא יושבי יפה בקרקע דמתוך כובדה ולידד משום הקרקע חלקה והוה פ"ר וער"ן ותו"ש כתב בזה ועמ"א אות ו' ובמרולף אי גזור אטו שאין מרולף עמ"א א' ולטעם א' י"ל דשרי ולטעם הט"ז י"ל דאסור כדאמרן עיין פרישה וא"ר אות ד' דמוקלה ע"י נפיחה שרי בש"ח ס"ג והא חיישינן לאשוי גומא כיון שא"ל כ"כ בכיבוד עמ"א אות ו' :

שמח א מ"מ עט"ז וכ"כ בי"ד סי' רפ"ב אות ב' אוסר פעמונים על טסים ועץ חיים בס"ת בשבת דדמי לכלי שיר יע"ש ועמ"א א'.ואסור למשוך בחוט העינבל בשבת אבל אם יש עינבל קבוע בדלת עא"ר א'שאותו שפותח אינכוונתו להשמיע קול.ובסים לא הוה דמיוחד לבית כבסי' רע"א ס"א בהג"ה : וכלי המיוחד אסור בב"י שמא יכוון לשיר ובלבוש שמא יתקננו . עמ"ש אי"ה באו' ב' : ב מותר . עט"ז עסי' רכ"ב ס"ה וש"ח סנ"א ואם נאמר דאוהר"ן שלנו מותר לטלטל שהן ככלי תשמיש וכדומה ונשמותרין לערכו בשבת מ"מ מה שמשמיע קול אסיר לערכו בשבת דהוה כעושה מעשה להשמיע קול בשב"והוה ככלי שיר או כלי המיוחד לכךדשמא יתקננו עיין אות א' א"כ הוה מלאכתו לאיסור ומיהו אם הולךבשוק או בבית הכנסת הוה לריך לגופו ובבית י"ל דאסו' בטילטול : ג ולא בתפוחים.עט"ז והם דברי הב"ח ג"כ בטור כתוב אין שוחקים באגוזים וביאו' לר"ח השמעת קול ולרי"ף משום אשוי גומות והיינו לר"ח בתפוחים ע"ג קרקע שנוגעת זה"א באחרא כמי שיידמשמיע קול יע"ש בב"ח ומיהו לדידקיי"ל אין'איסו' השמעת קול כשאין מכוין'לשיר כ"א משום אשוי גומות ובמרולף אפשר להתיר עסי'של"ז ומ"א כלאות זיי"ןומ"ש הר"ב בהג"ה בעסי"דמותר היינו כתפרקו מאתמ"ל וייחדןלכך הא כתפרקו בשבת י"ל דהוה מוקלה עסי"ש ח במ"א נו"ן : ד הדלף.עט"ז הארידועמ"א י"ב משמע דפי'כים"ש דמבטל מהיכנו תלוי באיןעושין גרף לכתחלה ועיין טור דהקשה על הר"מ ז"ל שכתב פכ"ה הכ"ד דבדלף אין ראוי אסור דזה לר"י שבת מ"ג דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל כו'וקשה דלר"ח כמי מוקי כמי בדלף הראוי דאל"כ מבטל כלי מהיכנו וע"כ תי'הט"ז דלהר"מ ז"ל סובר כאביי שם דאף במקום פסידא אין עושין גרף לכתחלה א"כ הוה מבטל כלי מהיכנו והטור סובר כרבה דעושין לכתחלה במקום פסידא כרבה שסובר בשבת מ"ג דמוקי בראוי לר"ח הוא לאביי דהוה מקשה שם כן אבל להלכה סובר הטור כרבה וכל שיש דלף עושין לכתחלה ואין מבטל מהיכנו דשופך.ועסי' ש"ח בטור וב"י שכ כמ"ש הטור מותר לקבוע ישיבתו אצלו דפוסק כב'תירולים לקולא והמחב'בש"ח ס"ג"ז פסקבמקום פסידא שרי לקבוע היינו כתי"א' וכא"'ופסק כר"מ ז"ל בדלףדלית כ"כ פסידא בדלףבבית וברחייא דאביי בילה ל"ה עיע היתה זיש הפסד הא דלףבבית איןהפסד כ"כ אסו'ליתןכלי באיןראוי דמבטל מהיכנו שאין עושיןגרףלכתחל'ומיהו הטור חושב דלףהפסד כלל מודה הטור דאיןעושין גרף לכתחלה כמ"ש בסי"ש"ח ובילה כ"א ועמ"מ פכ"ד הב"ח ממ"ש בילה כ"א וכי עושין לכתחל'משמע שאסבר ס"י להוליא דאל"כ כוולא הבינותי דהוה מבטל כלי מהיכנו ומיהו הלשון משמע אף בג'וגא דנ"ש מבטל כלי מהיכנו להניח דבר ע"ג קרקע כו' והמחב'בש"ח בסל"ז אפס'דווק'לקבוע כוולא לעשו' מעשה ביד ס להביא כלי לשם ומיהו לקבוע ישיבתו בלא הפסד להמחב'אסו'ואין להאריךובחדושיו בילה כ"א ביו"ל ו'כתבנו מזה:

שמט א אפי'.עט"ז המ"ש במ"א אות י"ג בשסתע"ש עמ"א י"ג ובתו"ש רמ"ח י"ג בשסס"ת שב יעקב כשהעכו"ם מולידהספיכה ואיןישראל עושה דבר שרי ול"ע דבשבת קל"ט ב'וכ"ה בטוראפ"י"פ שהעכו"סמוליך הספינה אסו'אם לא בהערמה לצורבא ואי"ה בסוף הסי'אבאר: ב דמותר.עט"ז וכ"כ במ"א אות א' ועמ"ש שם וזה לכ"ע אף ליש מתמירין בזה"ז מ"מ לכבוד התורה שרי ופעמונים בס"ת דאוסר הט"ז בי"ד רפ"ב לא הוה כבוד התורה כ"כ רק להודיע לעם שיעמדו גם זוג המקשקש גרע טפי דמי לכלי שיר יע"ש משא"כ טיפוח וריקוד וה"ה לכבוד התורה אין להתיר רק טיפוח וריקוד : ב דמלתא. עט"ז ועי"ד סי' קי"ו בט"ז אות א' ו' בתו' בילה פ"ק : ד ולא. עט"ז הך מחמירין במסגה תרפי ב"ה עסי' ש"ו במ"א י"ג וכ"ד יע"ש : ה הכונס. עט"ו בי"ד קנ"ז (ט"ס קל"ג) אות ו"ז אלמנה בעינן בתולה ממש מבע"י (אף דישראל קדושים ואין משמשין ביום התירו כה"ג היכא שיש דוחק והכין סעודה) ולא תטבול בשבת ולמ"ש יש מחמירין שלא לסרחיק יע"ש ואם חל ליל טבילה במ"ש מותר ליסא בשבת שלא יבוא עליה בשבת ותעשה החפיפה ביום ו' ובליל מ"ש ג"כ ועסי' קל"ד ס"ד וא"ר כאן אות ה' : מ"ש התו"ש ברמ"ח אות י"ג בשם שב יעקב הביאותיו באות א' : אם נתאחר החופה ע"ש וביד השושבין נירות לריך לצאת וליתן לעכו"ם דמוקלה כ"ז בידו מותר להוליך לא כל היום וכל שאפשר לבלק מחויב כשופר במזון הכנסת ברא"ש גנו ועתו"ש :

שנ אבות מכלל דאיכא'תולדות עיין ב"ק ער"ת פרק שביעי מה"ש משמע כל הל"ט יש בהנכרת וסקיל' דלא כאיסי והתולדות הסהדוטיס קצת לא"ב והוי יודע דלאו במה מלינו יליפלה טרומה קלת לאב כי אין עונשין אקבמ"מ כמבוא' ומה"ע פירשתי מ"ש רש"י בחומש פ' משפטים על פסוק והמית איש או אשה לרבות הגיפ' נשיכה במיתה והקשה הרא"ס ז"ל מה לריך לרבות תולדות הן וי"ל דכפר תחת מיתה בידי שמים ואין עונשין מן הדין אקברת ומיתה כ"ש לא בק"ו ולא במ"מ הלכדאי לא רבי' קרא לא היה חייב מיתה ולא כפר תמורתה לכוריה קרא ובתו"ת הארכתי בזה.ואמנם בשבת בא בקבלה כל המלאכות והקדשות במשכן חשיבא הוא אב כו' והכן בזה.ועיין שבת ל"ז ב' הולאה היכא כתיבא ובתו' ד"ה הולא' והכנסה סברא ומעביר ד"א ברש"ר הלכת' גמירי והא כל התולדות הלמ"מ כמ"ש י"ל כמ"ש

הר"ן ז"ל פכ"ג במשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת דאי אפשי' לענוש מהלמ"מ אם לא שהוא פי' דקרא ובכלל ל"ת כל מלאכה והוצא' מלאכה גרועה לא הוה בכלל סתם מלאכה אי לאו דגלי קרא בהדיא איש ואשה אל יעשו מלאכה כו' וזה סייעתא לרש"י בילה י"ב דהוצאה בי"ט מ"ה מותר לגמרי מיהו זיא דגלי קרא בשבת ה"ה י"ט ואין להאריך : א המוחק עט"ז.דאין חייב אלא המוחק וגורר דיו שעל נייר כדי לכתוב במקום הגרר ב' אותיות דחייב על המעשה עם המחשבה וכ"ה במשנה אבות מלאכות המוחק ע"מ לכתוב ב' אותיות ועיין ע"ש והיינו מוחק ומתכוין שיהא ראוי אימת שירצה לכתוב ב' אותיות לא שיתכוין שיכתוב בשבת ועו"מ פי"א ה"ט הובא במ"א זיין המוחק ע"מ לקלקל פטור הא מוחק שלא לקלקל רק שתהא ראוי לכשירצה לכתוב ב"א חייב כאמו' ואי"ה שם יבואר.כותב ע"מ לקלקל הפטור חייב.שלכאורה זה לרש"י משאל"ל וירא' מוחק ע"מ לכתוב אות א' להגיה הספר חייב עיין ירושלמי פ' כ"ג ובגמ' ק"ד ב' וברמ"מ ז"ל פי"א ה"ט כ' אות אחת והשלים בה את הספר חייב ה"ה מחק וגרר שם כדי לכתוב אות א' להשלים הספר חייב דמ"ש במשכן היו עושין כן: יראה לי ליקח טבלא שחורה וכדומה ולבנה שתהא לבנה לכתוב עליה בדיו וכן להיפך אם יש במקומו לכתוב ב' אותיות חייב דמ"ש מוחק דיו שלא הוי כ' כלל ע"מ לכתוב ב' אותיות חייב אע"ג במשכן מחקו אותיות מ"מ עיקר הוא מחיקה ע"מ לכתוב דאות בטעות כמאן דלית' וכדיו דמי עב"י ולבוש ועיין ברא"ש א"כ הלוקח טבלא או קלף שאין יפה לכתוב כך ומשחרו יפה או להיפוך כדי לכתוב ב"א חייב דעיק' החיוב על מלאכת מחשבת ובטור המטשטש בדיו י"ל כך.ומ"ש הב"ח דחייב ל"ע דאינו לא מוחק ולא כותב דכת' ממילא איתא ואפשר איסורא דרבנן גם טלטול מוקצה השעוה ואם יש עכו"ם בלאות א' אומר לעכו"ם לגרור וב' אותיות ל"ע ולהוליא אחרת י"ל יקרא הטעות בע"פ שאין זה ס"ת חסירה עסי' קמ"ג ובשו"ת מקום שמואל סי' ג' השכים והבי' בשם כמה שו"ת שאין להוליא אחרת . ועסי' ל"ב וקמ"ג ואי"ה במ"א ובאות שאחר זה יבואר עוד :

ב אסיר.עט"ז מ"ש מבורר וטוחן בסי' שי"ט ס"א וד' וי"ו כתם י"ל אין דרך בורר בכך ובסי' שכ"א סי"ב ומ"א ט"ו דרך אכילתו בכדולא שם מלאכה עליה משא"כ שובר אותיות וממ"א אות ו' כשהכתב או הצורה מבלק יש להקל קלת.ולענין קטן.עט"ז שמ"ג א' ולענין פתיחת הספרים ולסגר כשים אותיות או צורה על הדפין התיר ועט"ז אות ו' ובשו"ת רמ"א ז"ל סי' קי"ט התיר ג"כ מטעם וראיות הט"ו ז"ל דקריבה לאו מעשה עביד (ול"ד לנוטל שעוה מנטיפה על הכתב באות ה') והביא עוד ראייה מכוס ומטה ברפוים מותר להחזי' יע"ש ועסי' שי"ג ס"ו מזה.עמ"א אות ח"י יע"ש דאסנדבקו דפי הספרים ע"י כריכה מותר לפותחן דלא נעשה לקיום.ואם נדבקו במקום הכתב ע"י שעוה כשפותח ומפריד י"ל בכלל כותב הוה באות א' : ג לרשום.עט"ז ל"ד באויר ה"ה על השולחן ודקנוב שאין רישומו ניכר כלל שרי לכתחלה אם רולה לרמוז שיבינו מה שהוא רולה והביא לשון תה"ד סי' ס"ג והוא מ"ש המחב' כאן משקין על השולחןא שולחן גרידא בלא משקין ואין שם אבק וכדומה דשרי וה"ה בחמאה ושומן רק קלא אסו' לרשום בתוכה לורת אותיות מדרבנן ואין חייב חטאת דל בר שאין מתקיים הוא ועיין פריסה וה"ה לרשום על החלון זכוכית בימי הקור שיש לחים מקור דאסור ועמ"א אות ח' : מ"ש המחבר יש ליזהר במשקין על השולחן או באפר נגוב תה"ד בשם א"ז עיין באר הגולה זיי"ן ובשבת ק"ד ב' במשנה במשקין ומי פירות ואבק דרכים פטור י"ל על הנייר וכדומה הא על השולחן דגם לפי שעה אינניכר כ"כ אפ"ה יש לזהר אבק דרכים פירש"י ז"ל טיט ובג"א בעפר נגוב י"ל אפי' אפר קמ"ל דאוסר ועתו"ש עיין תה"ר שבת דף ק"ד הביא ירושלמי שם כמה דינים מענין כתיבה : ואותן הכתובים דבר סתר בנייר עם חלב שנחלב ולא נתבשל עדיין ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר וכשבא לחבירו נותן אותו אצל האש ושלהבת ומתחמם וניכר הכתב הוא(עיין בירושלמי כעין זה אם עשה כן בשבת י"ל דחייב חטאת ליכא ומ"מ מדרבנן אסו' דדומה לכותב וכ"ש במקום שיש"ב י"ל אפי' נייר חלק בלי שום משקה יש בו לחלוחית מים וכשיכתא לאתוכא דמיא ומ"ש אסור מ"ה אם אין בו שיעור משקין בבישול והבן זה : ד מותר.עט"ז בפ'הבונה דף ק"ג א"ב:ורושם כתב וודאי ל'סור כנס"ד אפי'במשקין על השולחן אסור וכ"כ המ"א אות ט'ועיין לבוש . ועו"מ פי"א ה"ו וי"ל בהרע"ב.ומכל מקום כשעושה בליפורן רושם על טעות בספר ירא' דאסו' דמגיה מתקן בכדוחוששני חטאת עיין שבת ק"ד ב' ודווקא לרשום לזכרון וכדומה יש לומ' דשרי : עיין ר"מ ז"ל פרק עשירי הי"ו הלר בכלי לורה · אפי' מקלקל הלורה חייב משום מכה בפטיש ובמ"מ מביא מימרא ע"ג ב' ר"ל כו' וק"ג ב' פלוגתא דר"ת ות"ק משמע דחדא הוא וא"כ ר"ל פלוגתא דתנאי אתא לאשמועינן . ועא"ר אות ד':ואם חקק בלוח עיין בירושלמי וי"ל על כלי חשוב חייב שתיים א' משום כותב וא' משום מכה בפטיש או רוש' לורת נשאר האמור בפי"א הי"ז הוא לור' בשלימו' לורת פרח וכדומה ועל הכלי ואפי' מקלקל הלורה הכיא חייב משום מכה בפטיש ותרי מילי ניניהו וכל שהוא דפ' הבונה ל"ד כמו המעבד כמ"ש התו' שם ועדיין ל"ע : ה אבל . עט"ז זה דעת רש"י ועמ"א אות י"ד בר"ח ז"ל הטעם שמא יתפור ועסי' שי"ז בט"ז אות ד': ו מעמר עמ"א אות י"ו.ומלח ממשרפו'המיסערש"י שבת ע"ג ב' הא מלח גם כאבן ואבנים ממקום שנתגבו הוה מעמר ממש וג"ק השיחמותח חוט התפירה אי בעי קושר דווקא עיין ברש"י והמפריד חוט התפירה עתו"ש : קורע נייר משמע דחייב אם קורע ע"מ לתקן חייב כמ"ש בסי"ד ולאו דווקא ע"מ לתפור א"כ ל"ע בסי"ג אין קורעין נייר(להניח עליו דבר מה)שגרא'כמתקן כלי והא דבילה ל"ח עו"מ פכ"ג ה"ו משמע רק מדרבנן והא מ"ה חייב ועיין בשו"ת רלב"ח בא' שקרע סידור תפלו' בשבת וכתב להר"מ ז"ל הקורע בחמתו לשכך כעסו חייב יע"ש ול"ע כעת ועו"מ פרק עשירי הלכו' שבת בט"י יע"ש ואין להאריך :

שמא א מ"ש המחבר מתירין נדרים לצורך שבת הא שלא לצורך לא בלבוש דלמא כעשה שלא לצורך היום ויכול לעשו' מחר ובי"ד רכ"ח סעיף ג' משמע הטעם משום ממלוא חפלך ומשמע לדבר מלוה מותר אף שאין לצורך שבת עתו"ש ולא הבינותי מה ממלוא חפלך שייך בדבר שאין בו מלאכה כלל ועסי' ש"ו וס"ז מזה והפס' אע"ג דאין דין גמור מ"מ שלא לצורך כלל החמירו דמחזי כדין ואף לדבר מלוה אסו'. ועי"ד נדרים ושבועות רט"ו ורנ"ע ולקמן תי"ח ונדר שלא לאכול היום חל אבל שבועה אין חל כ"א בכולל א"כ שלא לאכול איזה מאכל.ואם נשבע שלא יאכל לחם בשבת אם לריך התרה יבואר אי"ה בתי"ח : קשיא לי בעל לאשתו למה מפר והא יכול חכם להתיר לאחר שבת כבסי' רל"ד סכ"ג סי"ד בהחריש יכול חכם להתיר וכ"ת בגין לה פתח הא בי"ד רכ"ח ס"ז בהג"ה נהגו מחרטה פתח ובש"ך ט"ו ודוחק שאין רולה להתחרט מעיקרא : והוי יודע דאף דקיי"ל בי"ד סי' רכ"ח ס"ד פתח בעינן מיושב אפ"ה אינראה כאן ומתירין בשבת דשלש א"ה(מעומד בקרובים בלילה)ל"ד הוא וראייה במלתא היא ומיושב משום דבעי עיון. גם אם נולד הפתח בשבת הן מלתא דלא שכיח ומתחרט עי"ז מעיקרא כבסי' רכ"ח בי"ד סי"ג י"ל בשבת הוה מוקלה עיין שבת מ"ו ב' ותל"ח ט' בט"ז יע"ש ולריך עיון.ועי"ד רל"ד סכ"ד בשבת לא יאמר הבעל מופר לך אלא מבטל בלבו יע"ש.והלב גם כן מיפר לבתו ביום שמעו בשבת יע"ש בי"ד רל"ד : והנה אם נדרה על יום אחד בלבד שלא לאכול פירו' מין א' היום למה ימיר הבעל בשב' דלמחר בלא"ה מותר' עי"ד רל"ד סעיף נ"ה עד סעיף סמ"ך. ומיהו אם נדרה על יום שבת שלא תאכל הפות היום עד"מ ועברה ואכלה ואין לה פתח ממש באנו במחלוק' הש"ך והט"ז לכאורה בי"ד רל"ד אות ל"ו וש"ד למ"ד בעל מיגז גייז רק מכאן ולהבא אין מועיל הפרתו להלילה מאיסור אכילה ומוכש שבועה ולמה יפר בחנס בשבת משא"כ למ"ד מיגז גייז לענין אחר שהחפים הא איהו יכול לעקור מעיקרא אם כן יפר שלא אכלה איסור למפרע ובתיבת גמא פי' מטו' אי"ה מבואר בנדרים כ"א וכ"ב וכאן אין להאריך . ועיין נדרים במשנה האשה שנדרה בנזיר.מ"ש המחב' ויש לו פתחים כו' ה"ה חרטה לחוד בלא פתח ומתירין שלא יעבור על נדרו עב"י ולבוש · מ"ש המחבר חרמי הקהל והשמיטו בש"ו סי"ב משמע הטעם דדומה לבעל כו' אבל הר"ב שם הביאו מטעם דהוה כפסקי רבים ועמ"א שם אות כ"ג ולזה הרמה הר"ב לשם שנראה שחולק אהמחבר וכ"מ לדינא יע"ש ול"ע : ואין מחרימין בשבת ועמ"א ש"ו אות כ"ד ובט"ז י"ד סי' רכ"ח אות ו' ובש"ך אות ח' יע"ש ועמ"א לעיל ש"ו אות כ"ג וכ"ד וכאן אין להאריך בזה :

שמב א להביא . עט"ז בב"ח משמע דווק' דוחק וקלת מלוה שרי בי"ט או מלוה גמורה בלא דוחק אבל הש"ע השמיט לעשר פירו' סובר כל שהוא דחוק ונחפז ומלטער אם לא יעשה הדבר ההוא שרי אף בלאו דחול גמור. ומפני שים לי בכאן הרהורי דבריםאמרתי אשיחה וירוח לי. ראשונה הא דאין שבות בה"ש האי כללא ל"ד דיש שבותים קרובים לחיוב חטאת ואסורין בה"ש כמו פשו"ד"א וקנה רקכבסי"ת"ע במ"א ז' וברס"א אות ו' ולכאורה רבי בעירובין ל"ד ב' לשיטתיה דבריתו' ר"פ ספק אכל כפסט'דמתני' בעינן אקבע איסורא באסשתלוי וסיפא פירוש'דריפ'.(יע"ש דדוחק זו ואל"ל זו)וכמ"ש מהרמי"ט ופר"ח י"ד ק"י דסובר ספק מ"ה לקול ובה"ש ספק היא ולא גזרו בדרבנן עוד שבות וזה ילדק להר"מ ז"ל דסובר תו"ש דרבנן או לגמרי לא אבל להמחבר ברס"א דתו"ש ד"ת עשה אפ"ה ל"ג ביה"ש קשה למה וכ"ת דוקא בעלומו של יום שיש כרת גזרו ולא בתו"ש הא חזינן דבכל איסורי תורה דעלמא אסור אמירה לעכו"ם וכ"ת לחלק בין איסו' לאו לאיסו' עשה שהרי הרב או'כנבי"ד רל"ז ס"ד כל אמירה באיסור לאו כו' וכמ"ש פ"ק דיבמות ל"ת המור מעשה(והסמה בקול לוקה)עכ"ז ול"ע לחלק בין עשה לל"ת. גם הא דכל שבות ביה"ש ל"ג אם קיבל עליו תו"ש וחילוק בין יחיד לליבור כבסי' רס"א במ"א אות ז' ושל"ג בט"ז אות ד' וז' : והא דאין מערבין כ"ת ביה"ש וע"ת מערבין לכתחלה ביה"ש כבסי' רס"א וסי' של"ג וחט"ו יע"ש עמ"מ פכ"ד מה"ש ה"י ופ"ו מה"ע הי"ג דמש"ה ע"ת אין מגיחין לכתחלה ביה"ש שאין עושות כספק לכתחלה יע"ש ומינה ע"ח אף לכתחלה עושין בספק ואמרינן ספק דרבנן לקולא וע"ת יש חזקת ביתו קלת או אסמכוה אקרא או מקנא ביתא הוה שבות חמור וגזרו ביה"ש עמ"א רס"א אות ד':בזה:ועסי' רס"ז במ"א אות ב' ותפ"ע בט"ז אות ה' אי עושין ספק דרבנן לכתחלה וס"ם בשל תורה וספק דרבנן שוין המה כבסי' ק"י בי"ד בש"ך יע"ש.ומ"ש המחבר ומטעם זה כו' להדליק נר בשבת משמע דקאי אמלוה ולצורך שבת לאכול ועי' לבוש וי"ל דמטעם זה דוחק וטרוד ונחפז וילטער כמי שרי אף שאין לצורך סעודה כ"א בחדר לישן שאל"ל נר וכדומה:עוד אני חוזר על הראשונו' כל דבר שהוא משום שבות ל"ג הא אמירה לעכו"ם הקשינו מי"ד רל"ז דמ"ש עשה מלאו וכ"ת ללורך מלוה דוקא הא טרוד ונחפז מ"ה שרי י"ל מלינו כן באיסו' לאו והב"ח א"ס קלת.גם אפי' שבות ע"י ישראל התירו כשיש דוחק וטרוד ונחפז בע"ח עמ"א רס"א ו' ובשאר עשין משמע דגזרו ז"ל ברקחה ואע"פ דכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרי י"ל בעשה לא הורשו כבר נתבאר זה בפתיחה כולל"ת גם בעשין עשו הרחקה :

שמג א מאיסור. עט"ז אני העני אמרתי לפרש איזתי בכאן.הנה המעיין בהר"ת ז"ל פכ"ד מה"ש הי"א ופי"ז ממ"א הכ"ז וכ"ח ופ"ג מה' אבל הי"ב מבואר דסברתו ז"ל דבטומאה וערלים ודם כתיב קרא יתירי להזהיר גדולים על הקטנים שלא יאכילום בידים וילפינן ק"ה מנייהו דג' כתובים שלא הוי דמלריך להו ביבמו' קי"ד א"ב ופרש"י שם ומ"ה אסור להאכילם בידים בכל התורה משמע דלקי עלה אספאכילום בידים ומכש' לגדות בהו הא קטן אוכל מעלמו אינב"ד מלוה להפרישו אף בהגיע לחינוך דאין חינוך לב"ד

לדדין סמוך לארץ שרי עב"י עט"ז אות ה' ודווקא ג'לדדים גבוהים ג"ט אז אף לדי הדי' אסו' : (ה)שמשקין עמ"א וכ"מ אם היה שוגג בא' מהן והזיד בב' פסול לעדות : (ו) פסיק רישיה . עמ"א ועסי' שי"ד אות ה' וסי' ש"ך סי"ח : (ז) או . עמ"א ומע"ד ושכר יש בהן מים משמע דמלמיחין וודאי : (ח) והתולש . עמ"א שבת ק"ח א' וכ"כ הט"ז אות זיי"ן : (ט) אסו' . עמ"א ועב"י בעלין נקוב חייב' היינו נקוב נגד מה שטמון בעפר העלין יע"ש בשם הרשב"א וכלי חרס עם עשבי בשם בבית אסו' להשקותם בשבת וטלטול עמ"ש אי"ה בסוף הסי' מזה : (י) מותר . עמ"א עב"י הר"ן גורס איפכא הדס במחוב' אסו' להריח דליכא היכרא יע"ש וה"ה עשבים המריחים מאן דחש לדהר"ן ופשוט הוא וכל אלו בשבת וה"ה בי"ט : (יא) יקוץ . עמ"א רש"י סוכה ל"ז ב' ועתו"ש בשם בכור שור (הוא רבינו המובהק בעל תב"ש אין כעת ת"י) דחייב ושבת צ"ג ב' יע"ש מ"ש רש"י שם מפרק התו' חולקין ע"ז ועי' ס"ח יחור יע"ש דמפרק דווקא מכיסוי שלו ולרש"י אם תולש מאילן פירות ביד ובכלי ושגג בתולש פסול לעדות משום מפרק ול"ד ליחור שכבר נפרש ועז תלוש הוא משא"כ אילן מחובר שפירותיו יונקים ממנו אפשר חייב משום מפרק לפירש"י ול"ע : (יב) וחייב . עמ"א ולדבריו זרע פשת בשורה אלי יוס חייב ב' באפשר ועא"ר ס"מ אות ד' לימוקין ושאר פירות יבשים מותר לשרות בשבת ומ"מ כובש כבשים אסור : (יג) ענפי אילנות. עמ"א דאל"כ הוה מוקלה וגם אין עושין תקנה למוקלה ובתרכ"ד בשבת אסור להוסיף ובי"ט אסור להחליף דא"ל בשבת אסור להוסיף דמוקלה הא שכבר יצאו כולם ואפ"ה מקבלת אשה דכ"ז שהיא ביד אדם יכול ליתן לחבירו וחבירו לחבירו עי' ירושלמי סוכה ובא"ר של"א בשכין מילה ובמ"א תרכ"א אות כ"ח דא"כ בי"ט אמאי מוסיפין דג"כ מוקלה לאחר שילאו כולם ואין עושין תקנה למוקלה ועסי' שכ"א במ"א אות י"ג ובסי' ש"י ס"ו ושכ"ח ותקי"ג ומיהו דברי המ"א מתפרשין כפשוטן דלהעמיד בשבת איך שרי והא אסו' לטלטול אלא הוכנו מאתמול לכך והוי יודע דמדפסתם משמע אף שלא היו במים מותר ליתנם במים לכתחלה בשבת וערש"י סוכה מ"ב בשבת מחזירין שמשם לוקח ה"ה לכתחלה רק לשאוב מים מכלי לכלי אסו' משום טורח ולכט"י עיין לעיל ואין להאריך : (יד) התולש. עמ"א ע"ש הקשה מס"ג לאיזה לורך כ' המחבר בין יבישים ועמ"א אות א' ועא"ר די"ל בין יבש האילן לח ופירותיו יבשים . ומ"ש בג' כו' אפשר דרך זריעה בכך עיין אות ח' : (טו)והכלכלה . עמ"א עי' אות ב' . ומניד האילן אסור מוקלה . ולהשען באילן אדם בריא שרי והש כח אסור דמשתמש באילן , עי' אות ט' טלטול כלי חרס עם עפר ובשמים למ"ד ירק מותר י"ל עפר כו' לא ולט"ז דאוסר אסו' בטלטול ומיהו ממ"ש המחבר בס"ח משמע עלין מותר בטלטול וי"ל ביש לו בהמה דמעמיד ע"ג עשבים ודוחק ואגב כתובת אונס שותה בעליו עתי"ט ובמוסף ערוך ובערוך ירא' מפרש גיסטרא שבר כלי יע"ש :

שלז (א) בין עמ"א עב"י ובחביות כבידה כמי אף בעליתא דשיפא אסור והא די"מ כיבוד במרוצף י"ל ועסי' שי"ד אות ה' דפ"ר דלא ניחא ליה אף בדרבנן יש לאסור : (ב) אסור. עמ"א מזיז עפר ופ"י זה משוה גומות הא איסור מוקלה י"ל ע"י ד"א מהלך לצורך י"ט ושבת. וה"ל דבר שאין מתכוין הי"ל דס"ל דלא הוה פ"ר ובלבוש דלא הוה איסור תורה משמע פ"ר דלא ניחא ליה בדרבנן באין מתכוין יש להתיר. ועא"ר הראה לתו' שבת ל"ט א' ד"ה המכבד ולמ"ש הלבוש א"ש דרבנן פליגי עליה דר"א וסוברים אף בפ"ר לא הוה רק בדרבנן : (ג) מרולף עמ"א משמע דלר"א אף בקרסים אסור ועט"ז אות ב' : (ד) ע"י עמ"א פ"ר ע"י עכו"ם עסי' רנ"ב ורנ"ג ודברים המקולים כו' משמע בחדר שאין דר שם אסור ופב"י דהוה טלטול מהלך : (ה) שלא עמ"א סי"ד (ט"ס סי"ח) סי"ב ועמ"א שם אות י"ד לענין פסיקת תלום ולטלטל כנף חוץ בשבת י"ל דשרי דעשוי לכבד שולחן עסי' ס"ח במ"א אות ע"ה ובא"ר כאן ולבוש שם מתיר מכבדות ג"כ דחומרא בעלמא הוא במרולף ולא הוה מלאכתו לאיסור ומותר בטלטול מחמה לצל וכדומה : (ו) אין עמ"א עט"ז בזה : (ז) אסור עמ"א משמע לנדד הטעם דיבוא להשוות גומות שתהא חלקה ולהגביה מספיר ולשון פ"ר ק' ועתו"ש וי"ל פ"ר ע"י לידוד תשוה קרקע חלקה ועט"ז אות ג':

שלח (א) בכלי שיר עמ"א ל"ד ה"ה טיפוח וריקוד ולהכות כף אל כף כל דרך שמחה ושיר אסור אבל להכות כף להבריח העופות בסעיף ד' כאן דאוקדרשיר הטעם שמא יזרוק לרור.ולהניח על ידו טבעת חלודה שיש בה עופרת אע"פ דמשמיע קול שיר דלא בעי לה לקלא שרי אף שהוא דרך שיר עסי' ש"א אות ל"ה וש"ה אות ה' (ט"ס ש"ה).(ומי אגרג)לחולה שאין סכנה לישן שרי שבות עסי'שכ"ח סי"ז ולבריא להקיץ שאין דרך שיר שרי ופעמוני פרוכת כו' עט"ז כאן וי"ד רפ"ב (ט"ס רכ"ד) עט"ז כאן : (ב) כמו . עמ"א דכל שאין עושה מעשה ביד שרי אף שמכניס בשיר : (ג) אסור. עמ"א וכלי המיוחד לכך אסור בטלטול שבת כמלאכתו לאיסור ולמ"ש הלבוש בסי' ש"ח עמ"א שם ע"ה כל דמחמת חומרא בעלמא יש להתיר הטלטול אפשר ה"ה כאן לדידיה עמ"ש בסי' של"ז : (ד) לתקן. עמ"א שבות דשבות במקום מלוה שרי הא לתקן הוה מלאכה ד"ת אסור אמירה לעכו"ם אף במקום מלוה עסי' ש"ז ס"ה ורע"ו ס"ב ולכבוד חתן הוה מלוה גדולה ביותר . ומ"ש מותר לומר בע"ש שיעשה בשבת עסי' ש"ז במ"א אות ב' דאף דבר דרבנן משמע דאסור לומר בע"ש שיעשה בשבת וי"ל: (ה) לבנין. עמ"א באות ד' ועא"ר ד' דבזה"ז משמע אף שלא לשמוח חתן וכלה שרי לומר לעכו"ם לנגן בשבת ובלבוש משמע דאסור כ"א בשמחת חתן וכלה ועא"ר שם . (ו) ויזרוק . עמ"א רש"י עירובין ק"ד א' לא שמא יטול לרור מוקלה ועסי' רנ"ב אות כ"ו ועתו"ש אם שרי כלאחר יד ויפה כתב : (ז) שולחן · עמ"א בשל"ז דמרולף אטו אין מרולף ומ"מ גם שם מותר לכבד השולחן עב"י אלא כאן י"ל טפי אטו ישחוק על הקרקע : (ח) בעלמות עמ"א שכ"ז ס"ג אות א' הבתולות כו' וט"ס שכ"ו . ועסי"ש"ז סי"ז דגם בחול יש לאסור משום מושב לינים : (ט) בתם עמ"א עסי' שכ"ב ס"ו : (י) אסור . עמ"א עב"י בזה הא פירות לצורך היום שרי שלא יטנפו בגשמים : (יא) מותר . עמ"א עב"י ועסי' של"ו אות י"ג ומ"ש שם ועסי' תקכ"א : (יב) שאין. עמ"א עט"ז אות ד' ואי"ה שם יבואר. ועסי' רס"ו בת"א אות י"ד אי שרי לבטל לפי שעה בה' מועט : (יג) מותר . עמ"א ש"ח סל"ד ול"ז יע"ש ואי"ה בט"ז ד' יבואר עוד :

שלט (א) ולא . עמ"א ע' סעיף ד' בהג"ה דאע"ג דקיי"ל דאין מקדשין אע"ג דאיכא מלוה וכ"ת דבילה ל"ו ב' אלו משום רשות לא מרקדין וחלקן לתלתא בבי משמע בבא דרישא כל דיש מלוה שרי דא"כ במליעתא נמי כל שיש מלו' לשתרי ועוד בשל"ח ס"ב לומר לעכו"ם שרי שבות דשבות הא לא"ה אסור ולרקד לפני חתן וכלה אסור אלא י"ל הטעם לכבוד התורה אין כ"כ דרך משוררים ול"ג ובב"י לא משמע כן.ואף האידנא נהגו לא מדינא אבל בש"ת שרי : (ב) א' כנגד א' עמ"א הם דברי הר"מ ז"ל ובב"י דלא כתה"ד שהביא ראיה להתיר מכ"ג ביו"הכ תי' המ"א דלקיף משינה לאו בשיר הוא כבסי' של"ח אות א' מי אגרג להקיץ הישן כו' וז"ש הר"מ ז"ל כדרך המשוררים . ועתו"ש מ"ש רש"י מכין באלבע על אגודל דהוה כלאחר יד יע"ש שהאריך ויפה כתב : יהוי יודע שטיפוח וסיפוק יש בהן פירושים שונים טיפוח ביד או בירך עפירש"י בילה לו ב' ועירובין ק"ד ושבת קמ"ח ב' ובי"ח של"ח ושל"ט ואתנס בירו' בילה מפרש סיפוק מחמתו כמ"ד וספוק כף אל כף טיפוח לרצונו עתי"ט שם והטור בתקכ"ד הביא פי' הירו' ובש"ע פה ושם השמיט זה משמע כתו' בילה למ"ד א' ד"ה אין ושבת קי"ח ב' הקשו על פירש"י ומשמע משום לער לא גזרו כלי שיר ורש"י סובר דבת"ח טיפוח וריקוד בחה"מ שרי עי"ד ת"א ובי"ט ושבת אסור דרך אבל ולהשמיע קולו כשיר אליות ושמא יתקן כלי שיר והר"מ ז"ל פכ"ג מה"ש ה"ה אין מספקין ולא מרקדין ולא מטפחין כ' מרקדין ביניהם לומר דמספקין נמי ושמחה אסור . ומ"ש החו' י"ט מה"ת לחלק בין מחמתו לרצונו קשה דיתו' משמע מחמתו לית שבות ואין להאריך : (ג) אין · עמ"א הטעם שמא יכתוב ה"ה סידור הטענות ועתו' כתובות ג' א' ד"ה אי דנשאת בששי ויכול לקבול בשבת כשלא ימלא בתולים · מ"ש מלקות חבורה הר"מ ז"ל לשיטתיה דמשאל"ל ד"ת מ"ש הרב בהג"ה להלקותו דזה יש בו הילול שבת וטעם אין דנין דיני ממונות דרבנן שמא יכתוב ועא"ר ב' בשם ירושלמי בכל מושבותיכם שאין דנין ·סי' החיכוך כו' יע"ש : עיין מ"ל פכ"ח מה"ש ה"ז נסתפק ברודף אחר ערוה מא"כ דניתן להלילו בנו זו בשבת לרבנן דאפגימה דידה קפיד קרא ל"ע אי ניתן להלילו בנפשו גם אין עונשין בשבת והנה בועל ארמית דקנאים פוגעים בו אם הוא בפרהסיא בפני עשרה מישראל י"ל דכ"ע מודים דאין פוגעים בו בשבת וכ"ש חלול שבת . וחלילה בא' בשבת קובעים בע"ש אחר מנחה בעוד יום לא בשבת שלא יהא נראה כדנין בשבת . עב"ש אה"ע בפי' סדר חלילה אות ט"ו ומשמע בלילה שלפני יום המחרת נמי שרי לקבוע מקום א"כ חלילה בא' בשבת יעשה הקביעות בליל מ"ש . והא ל"ק מ"ש שם אם בטל החלילה י"ל דדעת הקביעות היה שיחללו למחר הא בע"ש דעתם איום א' ולפ"ז אם א"א בע"א יכולין לקבוע בערב ע"ד כמה ימים . והוי יודע כל אלו משום שבות בי"הש ל"ג אם יש לורך גדול כבסי' רס"ב ושמ"ב ואם אירע בע"ש ביה"ש עדיין יוכלו לקבוע מקום ועמ"א שמ"ב · תוספות יבמות ז' א' כר"ט ולדידן ע"כ בכל מושבותיכם אתא לרבות אף שאין חילול שבת ובאה"ע אי חופה קונה ובדרוש הארכתי : (ד) ולא . עמ"א אבל לא בקונה קנין בשבת שעדיין מלאכתה ומעשה ידיה שלה, ועיין אות שאח"ז ואי"ה יבואר : (ה) הכונסה . עמ"א ובאה"ע סי' ס"ד ס"ה דאין כונסין בשבת (ט"ס ס"ג) ועב"ש ה' דאם היה החופה מבע"י והיתה נדה מודיעין לו ותטבול בשבת ומותר לבעול בשבת . ועיין אות י"ד ואי"ה שם יבואר עוד בזה : (ו) ולא מקדישין . עמ"א עתו' בילה ל"ז א' ד"ה משום יע"ש ועסי' ש"ו במ"א אות י"א אי שרי להקדים טס ידוע לס"ת עתה : (ז) ולא . עמ"א ל"ע דבשי"ח המבשל בשוגג למ"ש ומזיד הוא לא יאכל עולמית וכאן פסק הר"מ ז"ל פכ"ג הט"ו שוגג יאכל בו ביום במזיד אף הוא שרי למ"ש ובשי"ח אף במלאכה דרבנן דינו כמלאכה ד"ת יע"ש . ועמ"מ ממשנה תרומות : (ח) ואין . עמ"א ולעשות סעודה פדיון הבן בע"ש עסי' רמ"ט במ"א אות ה' ואם נשלמו כ"ט י"ב תשל"ג ביום ה' מ"מ לא מקרי עבר זמנה אף להש"ך דלכתחלה ודאי אין לפדות עד יום ל"א : (ט) גט . עמ"א וגט הנשלח ע"י שליח ודאי אף לכתחלה נותנין לה . וגט הנכתב בכתב משיטה או בכל לשון עאה"ע סי' קכ"ו וב"ש אות א' ובסי' ש"מ כאן ובסי' ש"ו סעיף י"א . ואי"ה בשיין מ"ש יבואר עוד : (י) מה · עמ"ש כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד כו' עיין שמ"ע בח"מ מזה האריך ובחולין השוחט בשבת ויוה"כ אף מזיד שחיטתו כשירה לאחריני למ"ש ולמולאי יום הכיפורים יע"ש . ועש"ך ר"ח בח"מ אות א' האריך שם . ומקח הנעשה בשבת מכירתו קיימת אף שנעשה באיסור תורה : (יא) האלמנה . עמ"א עיין ב"ש אה"ע סי' ס"ד אות ה' האריך ואות וי"ו ויבמה לכ"ע אין יחוד מהני כ"א ביאה ממש . ועי"ט חמור מע"ש דאלו ע"ש ביה"ש כל שבות ל"ג במלוה ופי"ט בי"הש יש איסור תורה אין מערבין שמחה בשמחה עסי' תקמ"ו אי בי"ט אסור מ"ה ובשבת ליכא איסור תורה עיין פרישה ואי"ה יבואר שם : (יב) להשיט . עמ"א בכלי שרי לפלל הקסמים והקשים אפילו גדול מאוד דל"ש שמא יעשה חביות של שייטין כבס"ב : (יג) ספינה . עמ"א כתב ע"ש אות ו' בריכה שבחלר ואית לה גידודין שרי לשוט שם ובספינה כבס"ב ועסי' ש"ין כו"ן וי"ו מדין בריכה שבחלר לענין רה"י וכרמלית הוה כרה"י . ומ"מ אם מנהיגין הספינה במקלות ומגיע לקרקע יש בו משום חופר שעושה גומות בקרקע ועכ"פ מדרבנן אסור וי"ל טלטול עפר טלטול מהלך לצורך תענוג וחופר כל שנתמלא הגומא במים ואין ראוי כלל י"ל דאף איסור דרבנן ליכא ול"ע . ולילך למנין בספינה קטנה עסי' תרי"ג ס"ו תקפ"ו שכ"א סופר של ר"ה מ"ע מ"ה אין שט ע"פ המים להביאו כ"ש להתפלל במנין דאסור לעבור בספינה ואפשר ע"י הערמה בה"ג יש להתיר האידנא בת"ח ול"ע ואי"ה בתקפ"ו ותרי"ג יבואר עוד

פיין י"ד: (יד) ואם. עמ"א ופתו"ש כאן ורמ"א אות י"ג בשם שו"ת שב יעקב דכשעכו"ם מוליך הספינה ליכא משום שם יע"ש ואי"ה בט"ז א' יבואר: מ"ש המ"א בסי"ן מ"ש אות ב' שייך לכאן על ע"ש ועיין תו"ש ואי"ה שם יבואר עוד: עיין תו' ביצה ח"י א' ד"ה בעפר כשיש הרבה עפר ונופל לית גומא ה"ה חופר גומא במים ומיד מתמלאת מים עיין מ"ש אות י"ג מזה יע"ש: אם מסקין בכלי וכמו קשים וקסמים ע"פ כולו עסי' שי"ט ס"א וסי"ו ואסור ליטלם ביד דהוה פסולת מאוכל ואף לסלקם לכך אפשר דאסור כה"ג: הרבה שבותים אסרו חז"ל מהם משום מלאכה מדרבנן כמו משאצ"ל וכדומה ומהם גזירה שמא יעלה ויתלוש וכדומה ויש מטעם עובדין דחול ויש מטעם מראית העין וזה קיל בחדרי חדרים מותר היכא דליכא כ"א חשד דרבנן עסי' רמ"ב ושאר דוכתי ויש לספק מ"מ במקום רואין אי לוקה מ"מ הואיל ובאין רואים שרי ויש כ"מ טובא לענין פסולי עדות מדרבנן וכבר כתבנו מזה כ"פ ועיין בפתיחה כוללת:

שמ ההולך מע"א שבת ל"ד ב' ופתוי"ש שם פ"ט מ"ו וא"ר ובי"ד בין לו ולאחרים פטור כחכמים דר"א ועב"י מ"ש הר"ן שיש פוסקים כר"א לחומרא אפשר שלא להתיר שבות דשבות במקום מצוה ועט"ז י"ד ק"ח אות כ"א (ט"ם תל"ח) ועסי' שכ"ח בט"ז א' ומ"ש שם: ובסי' ש"ג אות כ"א בשם הריב"ש גוזז י"ל חייב אף בא"צ לצפרנים דבמשכן ועיין כאן אות ג' ואי"ה שם יבואר: והנה כ"מ האידנא בין מלאכה ד"ת לדרבנן שבות דשבות במקום מצוה וגם לפסולי עדות ד"ת דבמיתת ב"ד ומלקות מ"ה פסול עח"מ ל"ד יע"ש: **אשכחנא** פתרי המחלל שבת במלאכה ד"ת לא יהא פסול מ"ה לעדות ובי"ט פסול לעדות מ"ה כמו שאגיד כי איסי בן יהודה בשבת דף ו' ב' ובתוס' ד"ה הא דמסופק איסי על סקילה ואע"ג דחייב כרת על כולם לא מקרי רשע בח"כ ומלקא לא לקי דהוה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שאין לוקין אף בעבירה שאין בה רק לאו ואלו בי"ט לוקה על כולם ומפסל מ"ה בהזיד בלאו אף בז"הז עח"מ סימן ל"ד זולת הנך דלא מספקן שם והבערה ג"כ ממ"כ אי סקילה ואי כלאו הלא מבואר הלאו בפ"ע. ועיין תוס' שם ובדף קכ"ד ול"ז וברמ"ת ה' סנהדרין וצ"ע אם הלכה כאיסי ואי"ה במ"א יבואר עוד ואין להאריך: (א) בין. עמ"א תו' שבת ל"ד ב' ד"ה אבל לר"י חייב משאצ"ל ולר"ש משאצ"ל פטור והריב"ש הביאו המ"א בש"ג אות כ"ב סובר גוזז חייב אף שא"צ לגמר שכן היה במשכן: (ב) ב' שערות. עמ"א דלא כע"ש שכתב דמשמע דשער א' אפילו איסורא ליכא והיה נראה לומר דמכל חלב לרבות ח"ש דחזי לאצטרופי י"ל היינו שיעבה ויאכל כזית כח"פ והוא לא ידע ואשם וזה ל"ש בשיער וכדומה וה"ה כל ירא"ה בח"ש י"ל כן ועשו"ת ח"צ בזה וממ"א משמע דבכל ח"ש משמע דיש בו איסור תורה לא איסור דרבנן ובפתיחה כוללת כתבנו מזה יע"ש: מ"ש על הע"ש משמע דמקומו לעיל בססי' של"ט יע"ש בע"ש ועתו"ש שם: (ג) לחתוך. עמ"א התולש לאמר ביד מבהמה בין חיה או מתה פטור דשלא דרך גזירה לא ביד משאצ"ל עסי' ש"ג אות כ"ב במ"א בשם הריב"ש וכאן אות א'. ותל"ח אות כ"ג די"ל תולש ביד נמי דלאו גוזז מ"מ עוקר דבר מגידולו ואף ביד חייב וטוה אין דרך בכך ונוטל שערו ביד פטור דאין גוזז בכך הא עוקר מעיקרו חייב וצ"ע: (ד) שעוה. עמ"א בתוס' הביאה הרא"ש וכ"ה ברמ"ת ז"ל פי"א ה"ט נפלה שעוה על הפנקס כו' והב"ח הוסיף על הספר הכתוב בה ועט"ז א' ש"ל בין על הפנקס והתיר עמ"א שיהא ראוי לכתוב ב"א חייב משא"כ בשכתוב ונפל שעוה וגורר לא עביד מידי ואין כאן מחשבה לחייב עליה אבל איסור טלטול בשעוה יש יע"ש: (ה) אסור. עמ"א עט"ז ב' ושמ"ג מזה. ומי פירות הנה בעינן ע"ד המתקיים ובדבר המתקיים עי"ת פי"א הט"ו ועוגה ומי פירות תרווייהו אין מתקיימין וגם מוחק ע"מ לכתוב יש כאן שלא שבותיים אפשר כולי האי לא גזרו בשובר ע"מ לאכול ואין נראה כאן מתכוין למחוק עא"ר: (ו) במין. עמ"א הכר צורה חייב עיין אות שאח"ז וברמ"ת פי"א הי"ז ועט"ז מ"ש בזה באות ב': (ז) במשקין. עמ"א העתיק דברי הרמ"ת ז"ל פי"א מה"ש הט"ו ולכאורי מוחק דבר המתקיים ע"ג מתקיים לא הראה שם מקומו ועמ"א שם ונטף שעוה והסיר מע"ג פנקס כדי לכתוב ב"א חייב ל"ע א"כ בכותב ע"ג עץ וכדומה בשעוה ליתא וכדומה יהא חייב ושם כ' דיו וקומוס וכיוצא בהם משמע שעוה לא מתקיים הוא וסבור הייתי אני העני לומר מוחק ב' אותיות עד"מ והיה כתוב איזה ענין שחייב הוא או חבירו חייב לו ורוצה למחוק זה חייב אע"פ שאין רוצה ע"מ לכתוב ב"א הא מוחק טשטוש וכדומה בעינן ע"מ לכתוב ב"א ומש"ה שם בה"ט מחק ע"מ לקלקל העור פטור ומ"ש המוחק כת"ב ע"מ ב"א י"ל שאותו כ' אין מועיל לו ולא מוריד ושעוה מע"ג פנקס ע"מ לכתוב ב' אותיות חייב ומוחק ב"א חייב או פטור שלא לכתוב ב"א או בעינן דבר המתקיים מע"ג מתקיים וכ"ז ל"ע ואין פשטות הדברים מורין כן וצ"ע המסרט ע"ג בשרו פטור שאין דרך כתיבה בכך אע"פ שקורע בעור חייב. צורת בכותל ושער כצ"ל וכן המתקה היינו ע"מ לתקן המשרטט כדי לכתוב ב"א חייב יע"ש: (ח) מותר. עמ"א תס"ד סימן ס"ג: (ט) מותר לרשום. עמ"א ורושם חייב היינו צורת ובדיו או כדבר המתקיים כבאות ז' ובציפורן שקיקה אות ט"י"ת אסור כמו במתקין על השולחן ושריטה כך מותר ועט"ז אות ד': (י) שאין. עמ"א עסי' ש"ו ס"א ובא"ר ותו"ש שם ובד"מ שם ועב"ש אה"ע סימן קכ"ו ובמסכת ק"ג א' בכל ל' רש"י והרמ"ת ז"ל מפרשים בגופן ויש לפרש הלי' אבל כי בעינן אשורית: (יא) חוט. עמ"א במותח חוט התפירה שיעור ב"ת אפי' לא קשר החוט בסופו י"ל חייב כי מתקיים עם הסאר והקורע ע"מ לתפור ב"ת חייב על המחשבה כמו במוחק ע"מ לכתוב ויש חילוק ביניהם: (יב) ואם. עמ"א ועב"י: (יג) ובעיגול. עמ"א פי' נקבים עגולים דדומה לקרסים ואפי' המחט שם לא הוה המחט מלאכתו לאיסור וגם לא נראה כתופר ועב"י: (יד) אסור. עמ"א ועט"ז אות ה' ובסי"ז ס"ב בט"ז ומ"א שם: (טו) שדומה. עמ"א שבת ע"ג ב' מעמר דוקא במקום גידולו כמ"ש באות שאח"ז והמחבר שכ' וכן אסור לקבץ כ"ד במקום גידולו מבואר כן ואע"ג שזה חייב חטאת וזה פטור אבל אסור כתבם יחד וכ"ה בטור. ומ"ש הע"ש שמא הוא בכלל יע"ל קג"ס היינו עיין כולל כל היכי דפליגי בהו אביי ורבא עד זומם סנהדרין כ"ז א' וב"ק כו' וגם עימור בכלל ועא"ר ולדעת הר"מ משמע די"א עימור אף שאין במקום גידולו ועסי' של"ה ס"ט: (טז) המקבץ. עמ"א תיין אות הקדוש ופ"ה תמ"ש: (יז) או שנקב. עמ"א עיין ר"מ פ"ח הלכה ו' ופכ"א הי"א משמע הנאמר בשדה במקום גידולו חייב ובבית אם עשאן גוף א' שדבקם ביד או ע"י שבל חייב משום מעמר וצ"ע. מ"ש המחבר סי"א לא יתגלר רמב"ם פכ"א הי"ז משום בורר והמחבר כתבם לעיל סי"ט סי"ז ועמ"א י"ג. עמ"ש בסוף הסימן אי"ה מזה: (יח) תולדות. עמ"א ועט"ז מזה אבל הקורע נייר ממש שלא כחתך חייב למ"ד לא בעינן קורע ע"מ לתפור כקורע בחמתו דחייב דאפי' ע"י עכו"ם אסור לקרוע הדפין אם לא נחתכו: בירושלמי פכ"ג הבורר אמר ר' יודן הי' יושב על הכרי ובורר כל היום אין מתחייב פי' המפרש שלא הועיל כלום שעדיין יש לברורות ומ"מ פטור אבל אסור:

שמא (א) שלא. עמ"א הביא ד"ה עירובין למ"ד ב' ד"ה אלא משמע דוקא יין הוה צורך שבת הא נדר שלא לשתות מין משקה א' או מין פירות אי אין מפירין. ושלא לשתות היינו שום משקה ויין אין מצוי. אבל מהרר"י בסי"ג סובר מלבוש כו' ועא"ר בשם רש"ל בסמ"ג כל מין מאכל הוה צורך שבת ומפטירין וב"י"ד רכ"ח ס"ג שלא לאכול או לבטל מעונג שבת אפשר שלא ליזון ביום שבת הוה בכלל ענג ופשוט שלא לאכול לחם ודאי לצורך שבת הוה עסי' קפ"ח ס"א ט' וכ"פ ואי"ה בסי' תי"ח יבואר עוד מ"ש המחבר בעל כ"ה פירש"י שבת קנ"ז וה"ה אבל בתו עי"ד רל"ד סכ"א וא"ר כאן. ועיין נדרים ע"ז א' ברש"י לצורך שבת לאכול או תכשיטין. והנה בענין הפרת נדרים ביום שמעו אם שמעו האב והבעל ביו"ה והפירו ביה"ש מ"מ בזמן מאוחר פשיטא שאין הפרתה הפרה דאי ביה"ש מ"ש יום כ"ש ביה"ש ע"ש שהיה מוקדם יום ולא יום שמעו הוה ומילקא לקי אם עברה אח"כ כו' עמ"א פ"ה משבת ה"ג. ואמנם אם שמעו ביום שבת או בחול והפירו ביה"ש ספק הוה ולא לקי אם עברה אח"כ כ"מ לפסולי עדות עיין אה"ע סי' י"ז בעדות אשה פסולי עדות בעבירה ד"ת יע"ש עמ"ש אי"ה בסי' שאח"ז:

שמב צ"ע כו' עמ"א הראה מקום לש"פו במ"א אות י"ב וי"ג בככר בקידש היום כו' ובסי' תקס"ב בתענית יע"ש ועי' שבת ל"ה ב' העושה מלאכה שני ביה"ש כו' ובה' שגגות ואי עושה ביה"ש מ"מ לחוד אי חייב אשם תלוי די"ל איקבע איסורא ספק מ"ה אסור וגזרו על שבות ביה"ש מ"ש ועט"ז מ"ש שם. ועיין עירובין ל"ד א' ברש"י ותו' ד"ה אתאי דבהג"ה שם וי"ל היינו ספיקא של המ"א דלרש"י משמע בה"ש מ"ש אסור שבות ומש"ה משני גזירה י"ט אחר שבת דצריך להוליכו ע"ט עד פחות ד"א לשם דביה"ש מ"ש לא יכול דאיקבע איסורא ותו' בהג"ה סוברים דגם ביה"ש מותר. או יאמר דכוונת הג"ה כמ"ש התו' ד"ה גזירה דאי בי"ט אחר שבת רק דרבנן והבן זה. ועתו"ש ס"ז אות מ"ט האריך ולמ"ש י"ל: ודע הא דאמרו כ"ל דבר משום שבות כו' אין למידין מכללות עמ"א רס"א וי"ו ויראה כ"ש משאצ"ל דאסור ע"י ישראל די"א דהוה ד"ת ואף למ"ד דרבנן חמור הוא משאר דרבנן וע"י עכו"ם לו' לכבות נר ביה"ש כל שאין מצוה ולא טרוד ונחפז י"ל דאסור והבן זה. כשאלין נדרים ביה"ש עתו' עירובין למ"ד ב' ד"ה אלא ובתו"ש שמ"א אבל לא מפירין דשמא לילה הוא. ועיין מהרש"א ז"ל שם:

שמג ומלתא. עמ"א כאן הב"ח כדעת הטור בי"ד שע"ג דב"ד מצווין להפריש בטומאה ודם ושרצים אין מצווין דלא כב"י להטור ודוקא ב"ד כהנים כי כן משמע דרשא אמור אל הכהנים כו' והר"ב שם בשע"ג פוסק כרמב"ם וכ"מ בגמ' יבמות קי"ד ועט"ז כאן א' אמור מעתה ג' פירושים בטור בטומאה פי' הב"י כל ג' דברים דם שרצים טומאה ב"ד מוזהרין אף ב"ד ישראלים והב"ח פי' דבטומאה לבד דריבה מצות יתירות סובר הטור דב"ד כהנים מפרישין מ"ה והט"ז סובר דב"ד אין מצווין אף בטומאה להפרישם ואביו לבד מוזהר אף בבן יומו מ"ה בטומאה וטומטום ואנדרוגינוס אף אב ובהגיע לחינוך אין מצווה להפרישו דס"ס שמא הלכה כר"מ דאין חילוק בין טומאה לשאר ואף אביו אין מצווה מ"ה ושמא נקיבה היא ואף מדרבנן חייב לחנכו הא קיי"ל ס"ס ב' ד"ת וספק א' בדרבנן שפיר דמי כבסי' ק"י בי"ד ועט"ז מ"ש שם: (א) אביו. עמ"א ובתה"ד מסופק שם באמו אי מצווה לחנך ועפתו"ש בשם א"מ ועסי' תרי"ו אות ב' ועט"ז כאן מ"ש שם ועי' סי' רכ"ה במ"א ה' בר מצוה כו' החינוך חייב האב מדרבנן עד יג"ש וב"ש וקטן עד ד' וסימני סריס או רוב שנותיו ומכאן ואילך אין חייב לחנכם ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז: (ב) מאיסור דאורייתא. עמ"א וכ"כ הט"ז א'. ומ"ש הר"ב וי"א דכל זה בלא הגי' לחינוך משמע אביו אפי' לא הגיע לחינוך מצווה לגעור ולהפרישו וי"א אלא קאי לב"ד בלבד ומש"ה הקשו על הר"ב שהגיה מאיסור ד"ת. ומ"ש בשם או"ה לא הבינותי דקטן שלא הגיע לחינוך יונק ואם לו' קטן דלאו בר הבנה אף בהגיע לחינוך אין מחויב ה"ה שוטה כה"ג ל"ש חינוך הן לב"ד או לאביו אבל חרש קטן י"ל דעת קלישתא ומחויב לחנכו ומ"ש בשם הש"ך י"ד הוא בסי' שפ"א א' יע"ש וצ"ע דרוב נשים יולדת וולד קיימא' ועסי' שע"ד ובש"ך ס' התם באבילות דרבנן מקילין ועוד דאין לבו דוה עליו כל שאין ברור לו משא"כ להקל באיסור תורה להקל בס"ס כה"ג הא ספק הב' שמא נפל נגד הרוב הוא וכה"ג כמאן דליתא דמי עי"ד ק"י ותו' כתובות בסוגיא דפ"פ דוקא רוב דרבנן מהני ס"ס ועיין יבמות קי"ט ואה"ע קכ"ו ואם היינו אומרים טהרה בלועה מ"ה שרי ואיסור דרבנן יש א"ס שאין עושין ספק דרבנן בידים עסי' תפ"ט בספירה כו' הא ס"ס עם ספק דרבנן תרתי לטיבותא אפשר עושין ועסי' תס"ז במ"א בחטים שאין מבוקעת אי הוה מ"ה או דרבנן ואפ"ה אין עושין ס"ס בידים. וכעת הדבר צריך תלמוד ואי"ה במ"א יבואר עוד: (ג) ולהאכילו. עמ"א הנה נראה

היפך

ואף מדרבנן א"צ. ומשמע כמי דחש"ו דינא' להם דלא יאכילום בידים מהנקראי ואינן מצווין להפרישם אף לחרש עפי' רש"י ס"ה אפדי"ל דחרש אית ליה דעת קלישתא מבואר ביבמו' קי"ד ב' תיתוב גבי חרש קטן כו' יע"ש. אבל אביו מצווה לחנכו כשהגיע לחינוך (החינוך בכל מצוה כפי זמנו היודע להתעטף כו') במ"ע אף בדרבנן וכו"ש ל"ת שמחויב לחנכו שלא להניחו לעשו' דל"ת חמור מעשה והחינוך מדרבנן הוא חנוך לנער יע"ש בסמ"א פי"ז ובכ"ח. אבל להאכילם בידים אף בן יומו אסור מ"ה כל שאין סכנה בדבר כו' ואמנם הפרש יש בין ד"ת והגיע לחינוך אם האב מניחו לעבור ב"ד ממחין ביד האב ובדרבנן אין ב"ד ממחין האב להר"מ ז"ל ואף שם שהיא דפכ"ד דשבת הי"א ופי"ז ממ"א הכ"ז ופ"ח עב"י כאן ומ"ש הר"ב כאן מאיסור דאורייתא התלונן דוכינו ז"ל עליו וכן אדון ז"ל במ"א דזה לב"ד אין ממחין בידו הא אביו מצווה לחנכו אף באיסור דרבנן שכ"כ הר"מ ז"ל במ"א שם. אמנם מ"ש הט"ז ז"ל שכ"כ המחבר והרגילו אפי' בשבו' דרבנן ל"ע דזהו ליהר"מ ז"ל פי"ז ממ"א הכ"ז ואב"ד קאי להרגילו לו' לו לחלל שבת הוה כמאכילו בידים יע"ש אבל בעושה מעצמו רק אביו מוזהר בדרבנן הוא מהל' כ"ח יע"ש דמחנך בעשה ול"ת אף בדרבנן וע' בכ"י פ' חרש מזה. ואמנם להטור יש בזה שיטה אחרי' דסובר במסקנא הנך ג' שרצים ודם וטומאה קראי יתירי להב"ד אתא שלא יניחום כוולריכותא דהיה בעלמא הוא וג"כ אין מלמדין כמלא כשתנו אלו הג' דינים דמוזהרין הב"ד (או כל מי שיש בידו למחו') על הקטנים שלא יניחום בלאו מ"ה ומלקו' אי דלאו שאין מעשה הוא ואמנם דלא ליספו להו בידים בכל התורה אסור לא מקרא ילפי' אפשר רק דרבנן הוא דאין מאכילין בידים כמלא לכ"א קולא וחומרא. ואם היינו אומרים דאף להר"מ ז"ל דג"כ בשרצים ודם טומאה שלא יאכילום בידים ואפ"ה אין למידין מהם דצריכותא דהיה בעלמא הוא כמ"ש הב"י בשם הר"ס ז"ל לכתוב טומאה ודם וזה ב"כ ואין מלמדין כמלא להר"מ ז"ל ב' קולות א' בהנך ג"כ להניחם אין ב"ד מצווין וקולא שניה להאכילם בשאר איסורין מדרבנן לא מ"ה זולת הנך ג"כ מ"ה ועם זה יתישב הגי' שם' המ"מ ז"ל פי"א מה' שכירו' ה"ו דסביר קטן כשבע ונוטל ועמ"ל שם תמה דקטן אין מאכילין בידים י"ל דבשאר איסורין רק מדרבנן והם אמרו בכאן להפיס דעתו של בע"ה ואיסוש על הקטן. וע' לבוש מ"ש וגם בהלו הג' לכאורה משמע לפרש כמ"ש: ולפ"ז יצא לנו דין חדש כדכתיבנא' להטור בשאר איסורין אם האכילום בידים אין לוקה הגדול ומדרבנן הוא ולא מפסל לעדות ולהר"מ ז"ל דמוקי ג"כ להאכילם וילפינן מינייהו דצריכותא מעליא הוא א"כ לוקה הגדול אם האכילום. והשיא דב"מ י' ב' איש דאמר לאשה אקפי לי קטן ופרש"י ז"ל אשה אינה מצווה יע"ש קשה דהשום לכל עונשין כוויליף מג"ב דלא תאכילום בידים ועסי' שכ"ח בט"ז ובי"ד ה' נדה בנה"ך מזה: ובשלמא לאו שלפני עור יושיט כוס לנזיר אם הושיט אינו לוקה על לאו כללי שכולל כ"ם ולא תאכילום לא נקי אא"כ נותנו לפיהו באפשר הא נותנו לידו לא לקי כאמור. אבל דעת הט"ז ז"ל בכאן דגם הטור סובר דבשרצים ודם אזהרה לכל ישראל שלא יאכילום בידים ויליף שאר איסורין מהם דלא הוה ב"כ כו' ובטומאה דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת עליהם להזהיר גדולים על הקטנים דוקא כהנים היינו אביו מצוה מ"ה להפרישו בקטן בן יומא אפי' מאזהרה זו ולא מחינוך דרבנן והגיע לחינוך וב"י"ד שע"ג הק' על הר"מ רק דאביו לא מב"ד וב"י"ד שע"ג בט"ז א' כ' הגדולים על הקטנים פי' הכהנים הגדולים היינו אביו וכמ"ש כאן לדעת הטור וכ"מ אף קטן בן יומא מוזהר עליו אביו מ"ה בלאו שלא להניחו באהל המת. ופסק כנוהג': ולפ"ז אף להטור כ"ה כולה ילפי' משרצים ודם שלא להאכילם בידים אף אשר גדול שאין אביו ולקי אהאכיל. ומפני שמ"כ יצא קולא בטומאה דאין שום ב"כ וא"א למילף משרצים ודם ונא' להטור אם גדול טימא לכהן קטן שאין לו אביו אין מוזהר מ"ה עליו לכך כ' שם דמילתא פליג אהר"ס ז"ל במ"ש שהב"ד אין מצווין להפרישו אבל מוזהרין לטמא ביד ואודוי אודי ליה מפני שאף עיקר קרא לאביו מ"מ ג"ז נדרש לאחר שלא יטמא ביד קטן: עוד אני העני מסופק א"כ אם לגדול שיאכל נבילה ומ"פ וכדומה ילקה המאכיל דמ"ש להזהיר על הקטנים או אם גדול והאכיל בידים הניח לתוך פיו והכה עד שבלע וי"ל דזה שהזהירה התורה להזהיר גדולים על הקטנים הוא מטעם שאם יאכילום בידים ירגיל הקטן עצמו שיאכל תמיד כשיגדל משא"כ בשאכל לגדול ובאמור ודאי איסורא עבד לפני עור אלא דלא לקי וכדכתיבנא' כאן בזה. אמנם במ"ש הט"ז ז"ל דלכתוב נבילה וחד מנייהו צריך כ"ו הב"י כי טומאת כהנים ונבילה וצריכי נבילה מטעמא וכהנים ריבה מצות יתירות והט"ז הקשה אמת לכתוב נבילה וחד משאר מצות ולא ליהוי צריכותא וי"ל ב"כ אין מלמדין להטור ולמה פרט ג' כתובים. ואמנם דס' נדפס מחדש נקי' כתר שלום להרב המובהק הגאון מהר"ר שבתא ויגטורה יל"ו הק' דבאמת ת"א לכתוב נבילה דהנך ב"כ ואין מלמדין ודוקא טומאה ושרצים ודם ב"ד מצווין להפרישם הא נבילה אין מצווין יע"ש וכעת ל"ע: ב מ"מ כו' עט"ז עב"ח סובר בעבירו' שב"א לחבירו ב"ד מצווין להפרישו לקטן שלא יתרע תקלה ע"י: והט"ז מפרש אכפיה בדברים לאחר שהגדיל מאמות הסידו' לשלם ועח"מ סי' שמ"ט ס"ה ראוי לב"ד להכות הקטן בגניבה ועבד מכ"ה רבה יע"ש ועמ"א כאן אות ד' ואי"ה יבואר שם:

שדמ א ואז. עט"ז משמע מלאכ' דרבנן עושה בכל יו' דספק דרבנן לקולא והא דאין עושין ספק דרבנן לכתחלי' כבס' תפ"ט בט"ז אות ה' י"ל התם מיתנ' משא"כ כאן הוה כדיעבד דצריך לאותה מלאכה. וי"ל ב' שבילין לב' ב"א בב"א ובי"ד קי"א ב' קדירו' ואיסו' דרבנן לא' מהם שתיהן אסורות דבא' איסו' ולאכול זא"ז אסו' ה"ה כאן ואי"ה במ"א יבואר בזה ועי' ר"ן. וי"ל לילך דריך פ"ג שאל"כ ימות בארץ גזירה והוה פ"נ כמ"ש הר"ן ז"ל ומ"א ב' והוא יומא הוא תו ספק דרבנן לקולא ועי' בס' מגילה עיר ספק מוקף חומה קורא בשניהם ועי' ר"ן שם ואני מסופק אם יש לו לחם וצר מזונות אותה ברה"ר מקום שם ר' בוקעים ועושה בכל יום בכל ד"א איסו' תורה בספק אם טוב יותר שילכם ויעשה בכל יום שעה מועטת מלאכה ד"ת בשבירא אלא עכו"ם דומה לב"י בחמץ. ואם נאמר ספק שוי אי יש לנו רה"ר היום טוב ליטא אותם דהוה ס"ס כאמור ומיהו מלאכה דרבנן הדר הספק לדוכתיה דגם בכרמלית בכל רגע הוא: והנה המהלך במדבר ושכח באיזה חודש עומד או מנין הימים של חודש בניסן סיון תשרי בענייני מועדות ויולד זה בימים שאין לבנה נראית וכדומה לזה ג"כ א"א לידע ולהכיר וצריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע ודאי שיצא ימים טובים. וכ"ת י"ע לאו ולא כרת וסקילה ליתא דמ"מ ספק תורה כה"ג באיקבע איסורא מ"ה לחומרא ומ"ש המ"א דתחומין י"ב מיל דלית סקילה לא החמירו בו הוא מטעם למסר ולילך כמו בכל יום שצריך לילך דאל"כ ימות בארץ גזירה לא החמירו חז"ל בהוא יומא להיות שבות טפי מדרבנן הא ספק תורה לעשו' מלאכה אפי' בלאו אסו' ליה. ומחמר שביתת בהמתו אסור ליה כל שאין פ"נ ואף שאר איסור דרבנן מצדד במ"א לאיסור כדבעינן למימר שם אי"ה באות ה"ג יע"ש. והוי יודע דבאותו יום מתפלל שבת כדינו וע' בס' כתר שלום וכ"ה ברמ"ת פ"ב מה"ש הכ"ב ומקדש שביעי ומברכו ברכו' היום ומבדיל במ"ש היינו קידוש ב"כה וה"ה תפלה והעד ספק בהמ"ז חוזר ומברך ועי' סי' רע"ו במ"א ברכה שא"צ כו' וכאן הוא ברכה הצריכה כי כן תקנו חז"ל ועי' ע"ש אם יודע יום שיצא בו ויכול לעשות מלאכה ביום ההוא לכל ימי השבוע אסור לעשו' בשאר ימים דלא הוה פ"נ: והנה אם יכול להתענות יום א' י"ל דאסור שאם נאמר להתענות בשבת ד"ת אסור מאכלו הוא היום או עונג שבת הוה ד"ת כמו שיראה הרואה בסו"ת צ"ל וקראת לשבת ענג כה אמר ה' כו' י"ל דמוטב לעשות מלאכה ד"ת ויתפרנס דאתי עשה ודחי ל"ת ושניהם בספק ואפשר בעינן בעידנא כו' ואפשר בודאי הוא כולא בספק ועתו"ש ועם זה י"ל מ"ש רש"י שבת ס"ט ב' והוא יומא לימות בתמיה פירושו דבלא"ה קשה א"כ יכול להתענו' יום א' ואסור מספק ואתי דעשה דאכולהו וענג שבת בספק ודחי ללאו מספק ולכן פי' א"כ ובתמיה כלו' הגמ' מקשה יותר תימא ועי' בכללי התלמוד יע"ש. ואמנם קשיא דשבת עשה ול"ת ואידך אם ספק עשה ענג לעשה ול"ת בספק ל"ת מלאכה וי"ל לפי מ"ש די"ל הא דספק מ"ה לחומרא בל"ת דיליף מדאיצטריך ספק ממזר הא עשה דקיל מל"ת (שלוקה) ספיקו לכ"ע י"ל מדרבנן א"ס כאנומיהו למ"ש המ"א איקבוע ואיקבע איסורא קשה ות"ח בשבת זהו מכלל העונג שנפשו ענומי' עסי' רפ"ח אי"ה בתי"ח יבואר עוד וכל זה טעות דודאי אין זה ענג לחלל שבת ולעשו' מלאכה לקיים עונג שבת ע"י איסור ועוד דגם עשה דעונג שבת בספק הוא ואינו מוזהר בספק מ"ה רק מדרבנן ורש"י שכ' והוא יומא לימו' בתמיה אפשר תמיה קלה כמ"ש בכללי התלמוד דקושיא גדולה אין כאן דאפשר להתענו' חד יומ'. הגע עצמך דאין מה לאכול ויש בהמה להסביר לעכו"ם דעשה דחי לשאו"ת כה"ג לא כאמור:

שמה א מקום. עט"ז שם"ג ס"א בט"ז א' ועמ"א כאן אות א' ולאי עסי' שם"ג ס"ח מאסירה נמי שרי וא"ל הא אסור בהנאה וי"ל דל"ד מצות לאו ליהנו' נתנו ה"ה כדומה לזה דכל שאין הנאה גמורה לחסו' מזרם ומער לאו הנאה אלא גזיר' הכי דבעינן רה"י גמור עושין באיסורי הנאה וער"ן פ"ג דר"ה להרז"ה בדרבנן מצוה להנו' נתנו י"ל דסובר לאו מחילה ומ"ה צריכא לאו ולענין י"ט אי שייכין כרמלית י"ל לרש"י ביצה י"ב א' אבנים מדרבנן אכפי' ביצה י"ל ל"ג גזירה כרמלי' בי"ט ולתוס' דלוקה מ"ה יש דין כרמלי' בי"ט עמ"א תקי"ח אות ג' אסור פי' דלוקה כתו' ואי"ה שם יבואר ועמ"א כאן ז' לדיזולית רה"ר א"כ מוכח דבי"ט דאסור דלוקה או דאפ"ה גזרו ועמ"א שם אות ב': ב רשויות וקרפף שלא הוקף לדירה יותר מב"ס בשמ"ו ס"ג ונכלל כו' ועתו' שבת ו' ד"ה ארבע ובתו"ש כאן. והנה לטלטל מקרפף לרה"י ממש י"ל שרי וי"ל אסור מה"ט גופא למוציאו מרה"י דלא לטלטל ביה בד"א ועתו' עירובין ז' ב' ד"ה ומאי הוכיחו דל"ד מקרפף לים ה"ה מקרפף לכרמלי' אחר דאל"כ יש ה' רשויות אע"ג דהונח להם בשבת וי"ו קושיו' הרשב"א דלכלל כו' משא"כ כה"ג הרי חלוק קרפף מכרמלי' ומוכח נמי דמקרפף לרה"י אסור דאל"כ עדיינים ה' דחלוק מכרמלי' ואי"ה בשמ"ו ס"ג יבואר עוד בזה: ג ויש ב"ו. עט"ז הנה לשון המחבר הוא לשון הטור ושינה מלשון הר"מ ז"ל פי"ד ה"ב מקום מוקף מחיצו' וביניהן דע"ד משמע דסובר דעם המחיצו' דע"ד שני ועב"ח שהטור כ' בעצמו כרמלי' שאין ביניהן רוחב דע"ד ולמ"ש הט"ז שהר"מ ז"ל דכ' ביניהן בין הכל משמע א"ם דעת הטור וכמ"ש המחבר בס"ט ועמ"א א' וי"ו ולדידי נראה דגם דעת הט"ז ז"ל דבתוכו ממש כיון דאין רחב ד' ע"ד לא חזי לתשמיש ואינותרת רה"י עליו רק מקום פטור אלא למעלה הוא רה"י בגופה יו"ד דחזי למיכח דמוקשמש שם ודעת ר"ח בתו' שבת בסוגי' דכוורת ח"א' דוקא עמוד גבוה יו"ד ורחב ד"ע"ד רה"י דחזי לתשמיש לא בית חלל ביניהם או דשאני כוורת מחיצו' חליצות ארוגים מקנים (בימי חז"ל) אין ראוי למיכח ולשמש שם ועח"ר בשבע שיטות חי"ע"ש ובתו' סוכה ד' ב' ד"ה פחות דהיכא דרחב המקום ביותר לא שייך מנח דמומיכח עליה מידי ובהא דשבת ל"ע ב' והקיפו לכרמלי' לאחרים כו' הא כל שאין עושה לאחרים היינו באין חלל דע"ד דלמטה אף הט"ז מודה דלאו רה"י אף בראשו עם הכתלים לא הוה רה"י. וי"ל מש"ה נקיט והקיפו לכרמלי' פרש"י ז"ל בקע פחות מג"ס ומ"מ רחב הוא יותר מעשר ועשרים אמה ל"ש למיכח מידי בזה הטעם לאחרים עושה לעצמו לכ"ש לא בעיר דחזי למיכח דף ולמיכח מידי בלא ה"ט נמי ומש"ה באינרות החלל דע"ד רק עם המחיצו' הוה בראשו רה"י ע"ג מחיצו' שהן בריאים ועתו"ס סוכה לפס למה נקיט כרמלית. והמחבר כאן ס"ג הביא הדין דל"ע והשמיט הטעם לאחרים עושין לעצמן לכ"ש וברמ"ת ז"ל פי"ד הלכה ג' הביא הא דלאחרים עושים להורות דוקא כשיש חלל דע"ד ביניהן הא לא"ה עובי המחיצות אין מצטרפין אף בראשם והמחבר השמיט זה דלשיטתיה בס"ב כ"ז דע"ד דמצטרפין וז"ש וזה אין מבואר כאן. ועתו"ש האריך בכאן

ויפה

ריפה כתב ומ"מ דברי הטורי זהב יש לומר כמו שכתבתי ועיין אות ג' וא"י"ה שם יבואר עוד : ב ע"ג רה"י עט"ז ע' אות ב' בגמ' ל"ע מק"ו וכ"ה בר"מ ז"ל והמחבר השמיט זה דאף אין ביניהן דע"ד אפ"ה הוי עובי הכתלים רה"י וק' דבגמ' משמע דוקא כשיש ביניהן דע"ד והר"מ ז"ל והט"ז השמיטו מוקף לכרמלית והתוס' שם כתבו דרבותא היא ועתו"ש וי"ל דסוברים כמש"ל לכרמלית להורות דרחב הרבה וא"כ סתמו דבינרחב הרבה ובין מעט עובי מלטרפין.והוה יודע דאם היה כאן ג' מחילות דהוה כרמלית להר"מ ז"ל מ"ה מקום פטור ולאינך פוסקים מ"ה רה"י גמור ומדרבנן אסור לטלטל בד"א בכרמלית והקיף לה מחילה ד' שאין עוביה ד' י"ל דלית ק"ו דלאחרים לא הועילה מ"ה כלום לאינךפוסקים א"כ אין עוביה רה"י לחייב הזורק עליה משא"כ להר"מ ז"ל הועילה המחילה לשויא לחלל רה"י מ"ה כמ"ש פי"ז שם במ"מ ק"ו לעלמו וא"י"ה במ"א ג' יבואר עוד: ד אפי' עט"ז.ועי' גמ' ח' א' כוורת ששה י"ל ששה ואלכסונקאמר כמו ד"א ואלכסונוע' הג"ה שם ופני יהושע בזה ומ"ש הר"ב בהג"ה ס"ב כן ואלכסונובלבוש השמיט לעיל הג"ה זו עא"ר ד' הרלה לרש"י עירובין כ"א א' יע"ש: ה ואין עט"ז ועס"ש ס"ד במ"א ב' ותו"ש כאן וא"י"ה שם יבואר: ו וי"א עט"ז סובר ז"ל מ"ש הב"י וקושיא זו הקשה המ"מ בפרק ששי הכ"ב קאי אקושיא שנייה דסמוך לה ועי' חה"ר בשבת ריש מי שהחשיך דסתימת דבריו משמע קצת כן לדידן דלית רה"ר ובא"ר י"א ובס' נהר שלום פי' דקאי אקושיא ראשונה דמתירא יע"ש בשל"ד וממ"א ז"יין פסק ג"כ לקולא ואע"ג דהלכה כדיעה א' בסתם היינו במפורש משא"כ כאן שאין מפורש להיפך.ונ"מ להקל בגזירה לגזירה בכמה דוכתי כבסי' ש"ג סי"ח ויש חומרא ג"כ כדלקמן סי"ט בהג"ה מקום פטור ברה"ר או כרמלית כו' וי"ל דלא הוה תרי קולי דסתרי דהוה ס"ס שמא הלכה כי"א ושמא יש רה"ר אע"ג דעת הר"ב כדיעה א' בס"ט (בגס בהר"ב נוהג הדין כן) וכבסי' שמ"ו בס"ג בהג"ה מ"מ מידי ספיקא אפשר לא נפיק ול"ע בזה. ועסי' של"ד במ"א ג' בכיס' בזה ז יע"ש : ז י"ג אמות עט"ז ל"ל בכל בקר אמה וב' שליסי אמה א' בקר י"ג אמה ושליש עושינפסוקי"ט א'ולכאורה לאורך רה"ר אף שמתקלר באמלע ולית יג"א ושליש הוה רה"ר וכשהוא לרוחב בעינן כל הרחוב ג"א ושליש ואמנם משמע אף לרוחב כל שיש הרוב יג"א ושליש אף שמתקלר בכתיים אלא אם כל הרחוב לית יג"א ושליש ולרוחב רה"ר או אין רה"ר ועב"י וא"ר ול"ע : ח הוה סט"ז ולמעלה מג' עד י' טפחים ואין רבים מכתפים הוה כרמלית וממ"א אות ח' יע"ש: ט ואין עט"ז מבוי ג' מחילות ואין להם לחי וקורה להר"מ הוה כרמלית מ"ה ולי"א רה"י מ"ה ומדרבנן כרמלית ובים לחי רה"ר לכ"ע וקורה היכרא ולהר"מ ז"ל דשלש כרמלית מ"ה בלא קורה הוה מקום פטור ושרי לטלטל בכולו מ"ה וכ"ה לרה"ר ולרה"י ומדרבנן אסור לטלטל בכולו כשאין קורה ועמ"א א' מזה עסי' שס"ג בט"ז א' : י גג עט"ז ל"ל שאין מחילות הבית ניכרות וכ"ה בדפים ס"ע שאין כו' וע' עירובין דף ל"ב ופ"ט א' ועסי' שע"ד מ"א ה' בתו' משמע ד"ט כו' ומסתימת הפוסקים משמע דכל שבולט משהו ואין ניכר כו' הא אין בולט כלל ע"ז כתב המ"א שם דלא גרע מעמוד גבוה עשרה דגוד אסיק מחילה ומ"ש רש"י וכל גגיהן תקון היו ולא משופין לדידן אף משופין הוה כרמלית ורש"י נקיט אורחא דמלתא וה"ה אין בולט והבתים מחוברים נמי אין מחילות ניכרות מרש"י עירובין פ"ט ולבים בזה וא"י"ה בשע"ד יבואר עוד : יא וכל זה עט"ז והלכה כדיעה א' ועסי' שמ"ו ומיהו אם עמוד שאין בו דע"ד וגבוה יותר מעשרה הוה מקום פטור דכרמלית אין תופסת יותר מעשרה ובמ"א א"י"ה יבואר עוד : והנה מ"ש המחבר בסי"ח גדר כרמלית עד עשרה הא למעלה מעשרה לא ערש"י שבת דף ז' מודה דעד יו"ד פני לבינה וסובר באין מסיים לא בעינן דע"ד או קולט ולהר"מ למטה מלא מין את מינו ועא"ר כאן בזה יע"ש ודע דכרמלית דרבנן ככרפף ותל (כבסי' שמ"ו במ"א א') רה"י הוא מ"ה ועולה עד לרקיע ולענין מלא מין את מינו וניער ויש לספק קלת בכרמלית דרבנן ועסי' שמ"ו : גם הא דבור עמוק עש"ה ורוחב דע"ד הוה רה"י יש לעיין אי אויר רה"י בזה עולה עד לרקיע די"ל דהתם מחילות גוד אסיק משא"כ בקרקע עולם א"י חוד הפנימי גוד אסיק ובים כה"ג בור עמוק עשרה ורוחב דע"ד עמ"א י"ד ונקרס ע"פ הים כולו אי אמרינן גוד אסיק כה"ג וכעת ל"ע בכל זה : ומ"ש רש"י שבת ז"יין קרפף לרה"ר כו' היינו כמ"ד דקרפף לאו רה"י מ"ה עירובין ס"ו מתיב כו' ומשום דאמר אלימא דאי מחילה עשרה פירס כן ועתו' שם ובתו"ש בסי' שמ"ו הביא מ"ש רש"י בשבת פרק שני רשויות יע"ש: שמעתי מהרב מויטקאב מק"ק ברא"ד נכד רבינו הגאון תב"ש בשם הר"ב הגאון מוהר"י אב"ד דק"ק דוקלא מ"ש בגמרא ל"ק בזמן שישראל שרוין במדבר להיפוך כמ"ש התוס' בחולין כיסוי הדם בזמן שהיו במדבר היו מלמחת. ואין רשות להלך רש"י בזה"ז רה"ר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל כ"מ שיש רשות להלך וא"כ ס' רבוא ודפח"ח וש"י :

שמו א וחכמים עט"ז. כרמלית ד"ת מקום פטור וז"ל החמירו בו חומרא רה"ר וחומרא רה"י. וכרמלית דרבנן קרפף ות"ל יותר מב"ס מ"ה רה"י גמור ומדרבנן כרמלית ע' ג' ומ"א א' וחורי כרמלית בשמ"ה ס"ז מפולשים לאו ככרמלית כאן בקרפף כרה"י הם : ודע דמושיט מרה"י לרה"ר הוא מעין הולאה והכנסה אמנם מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמלע דחייב מוזכר בריש הזורק וברמ"ז ז"ל פי"ג הח"י אפי' למעלה מעשרה משמע כ"ש למטה מעשרה ופרש"י שבת דף ב' ד"ה זורק ממושיט כו' ובתו' שם ג' ד"ה בעשותה בשם ירושלמי ר"פ הזורק דמושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמלע אין חייב אלא א"כ שמושיט הושיט לתוך יד חבירו הא הושיט על רה"י לחוד פטור וכ"ש כשחבירו מקבל ממנו יע"ש וברמ"ז ז"ל לא נזכר מזה דבר.ויש לספק אי גזרו מושיט מרה"י לרה"י דרך כרמלי' מדרבנן למעלה מעשרה די"ל מושיט למעל'מעשרה חידוש הוא כמ"ש בחה"ר אינלדבו אלא חידושו ול"ג ביה רבנןואף למטה מעשר' ובחדושי כתבתי מושיט למטה מיו"ד אע"ג דלאו חידוש הוא אפ"ה בשתי דיוטאו' פטור דיו לבא מןהדין להיו' כנידון דיליףממעלה מעשרה שהיו במשכן.ומעביר ד"א וזורק ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה בר"פ הזורק ועשו סייג לכרמלי' ואפדי"ל כי דרשו חז"ל ממשמרת למשמר' בתורה שבכתב לא בע"פ האי לאו בע"פ מקרי כמ"ש הר"ן ז"ל פכ"ג במשנה אבו' מלאכו' דמעביר בכלל הולאה הוא יע"ש ובמ"א כתבנו מזה : ב אבל.עט"ז דבריו לריכין ביאור.בב"ח משמע דחלוקה העומד ברה"י ומוליא לרה"ר דרך מקום פטור שנשאר עומד ברה"י ומכניס או מוליא או מושיט ליד חבירו או זורק חייב(קמ"ל דקלוטה אפי'החפץ רואה אויר הקרקע בזורק לא כמי שהונח' בפע"ר דמיא) וגרס בטור לפני חלוקה זו חלוקה אחרת ובלבד שלא יוליא מרה"י לפטו' ויעבירנו מפטור לרה"ר וג' חלוקו' הן תרתי קמייתא לחיוב מ"ה א' בהולך ברגליו דלאו כעומד דמי שניה בעומד במקומו ומוליא מושיט ליד חבירו או זורק דקלוטה לאו כהונחה וחייב ומבבא א' לא שמעינן דהולך וחפקע"י ואינרואה פני מקום פטור.ושליסי'עומד בפטו'ומוליא מרה"י לרה"ר ע ר אבל אסו'.אבל הב"י פי' לפי נוסחא זו מרה"י לרה"ר ד דמקום פטו'היינו שעמד בפטור ובבא א'כמי פטו'ואסו' שכתב זה כעי"ן הדין בבא שלישי'ושם הנחה גופו כהנחת חפץ דמי ואסיר שה"הם כע קר דידו לא נח ובבא א' יותר רבותא דאע"פ דנח בפטו'ממש ואח"כ עק' משם גוף וידו אסו'דמוז"ל בשבת ולהב"ח וט"ז לא הונח להשבזה דא"כ הוה לס"ר בבא שניה תחלה ואח"כ ג'ואח"כ א'לא זו אףזו ובשניהם פטור ואסו'(עב"ח)ולהט"ז גם פי'הב"ח לא הונח לו דבבא א'היינו שניה לפירושו עומד לא נשאר שם: והנה מרה"י למקום פטור דרדה"ר להתיר לכתחל'קשה ממשנה כבסי'שמ"ז עקירה בלא הנחה לכתחלה אס' ולומ' במשנה איתעביד מלאכה ביניהו מגלגלא וי"ל ח"ס עקירה מ"ה אסו'או מדרבנןעכ"פ כה"ג.ומ"ש הב"י שמא יעמוד לפוש וחייב והיינו מדרבנן וחדא גזירה או דל"ד להמפנה חפליו מזוית וגמלדפט' דעקירה אלא עקירה כלל משא"כ זה נתכוין לעקור מרה"י עכ"פ כי נח ברשו' הרבים אפש'חייב או שמא לפעמים יתכוין'לעקור מרשו'היחיד ולפוש ברה"ר . ומ"ש מש"ח התסורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמלע והתם לאו מהלדהוא דליסתרי מה"ט . וי"ל ולסוף הסעלה הט"ז דנוסחא ישנה עיקר בטור.ובבא א' לחיוב בהולך דלאו כעומד דמי.ושנייה לחיוב בעומד ונשאר ברה"י ומוליא או מכניס לרה"ר דרדמקום פטור ופרוסי מפ"ש דהולאה והכנסה בין שיהיה או מושיט או זורק וקלוטה אעפ"י שרואה פני הקרקע לאו כהונחה דמיא (עיין בריש שבת) בזה ומ"מ עיקר הדין השכים להב"י דאסור מדרבנן עכ"פ כה"ג בהוליא מרה"י למקום פטור דרדרה"ר ואפש' אףזורק כה"ג נמי אסור.וא"י"ה בשמ"ז ושמ"ח יבואר עוד וכאן אין להאריך : ג שלא.עט"ז עירובין ס"ז ב' ועיין טור וב"י וקרפףזה שלא קירוי ומקורה שרי ולא אתי לאחלופי ברה"ר ומשמע דווקא לכרמלית אחר שרי הא לרה"ר חייב ולרה"י אסור מדרבנן ועסי' שמ"ה.ושע"ב ס"א וב"י שם מבוא' כן מקרפף יותר מב"ס לחלר אסו' יע"ש: ד ולכן.עט"ז המחב' השמיט זה דזהו הדין הא' ממש דמקרפףלכרמלית אקליס רשאין לטלטל (עירובין ס"ז וע"ש).והיינו אףשפותח הפתח הגינה לפנים ומפתח שם נמי ש"ד דמכרמלית לקרפףרשאי ועיין אות וי"ו: ה דאז.עט"ז מיסקופה כזו לרה"י אסור וכ"ש לרה"ר.ולגינה מכרמלית שרי ומ"מ מרה"י לגינה כתבנו באות ג' דאסו' יע"ש : ו מיהו.עט"ז מ"ש בתקרה ד"א עב"י ראוי להיות ד' טפחים עסי' שס"א . ומ"ש להתיר לאמר לתינוק שיביא מפתח בכרמלית אע"ג בשע"ג מבוא' דלהאכילו בידים אף דרבנן אסור אפס' למלוה לבית הכנסת יש להתי' כמו שבות דשבות ע"י עכו"ם דשרי במקום מלוה כבסי' ש"ז ס"ה ושכ"ה ס"י ואפדל"ד זה לזה ול"ע.וה"ה במקוםשאיןעירוב לאמר לתינוק להביא סידור וחומש לבית הכנסת : ז וכן.עט"ז ובשס"ה אות וי"ו יע"ש ועמ"א כאן אות ג' דמיקל בזה בל"ה והרלה לשס"ב ס"י בפרון מ"וכה אם מהני ל"ה . עיין סי' שנ"ח דיני קרפף שלא הוקף לדירה בכל תנאיו ודיני גינה : ואותן פי"ר ליבן שים להם ל"ה להט"ז כרמלית הן ומותר לטלטל משם לפניהם לתוכןלדידן דרה"ר שלנו כרמלית הוא ולמ"א אסור וא"כ המחמיר אין רשאי לטלטל אף מפי"ר ליבןלרה"ר ולא לבית כל שיש להם ל"ה. ואין נומר בזה ספק דרבנן לקולא דהוה כספק עיר מוקף חומה שקורין בשני הימים וכבאו לשאול בב"א ושני קדירות של היתר באדם א' בי"ד קי"א : והנה אותן המשחקים באגוזים במקום שאין מוקף חומה והוה כרמלית וזורקין שם אגוז א' לשאר הוה מעביר ד"א בכרמלי' אני מסופק הואיל וזורקין פחות מג"ט לארץ ומחלוקה הוא ער"מ פי"ג מה"ש הי"ו ובמ"מ שם אי הלכתא כרבא דתוך ג"ט כלבוד דמי או לאו וי"ל לקולא ג"כ וזורק ד"א ברה"ר דהלכת' גמירי יליר למעלה מג"ט עתו' עירובין ל"ח ב' ד"ה כימא ושבת פ' א' ובתו' שם וא"כ י"ל ספק דרבנן לקולא בכרמלי' אי כרבי או כר"ח. ובסי' שלי"ח ס"א אסור האגוזים הא בקרקע מרולף כה"ג כו' ובסי' ש"א במ"א אות ע"ג לשחוק בכדור יע"ש, ובחדושינו ריש שבת בסוגיא דקלוטה האריכנו שם יע"ש :

שמז א וחבירו עט"ז.ב'שעשאו מלאכה מיעט הכתו'בשגגה'דפטורין מחטאת ולכאורה איסור תורה איכא גם ח"ם אסור מ"ה כרי' ומיהו חזינן ממ"ש המחבר מדרבנן לא מ"ה. ועפרש"י שתים שהן ד' מ"בריה ובמ"ד א"ח"ם אסור מ"ה בורר רףבשבת עקירה או הנחה לא דמי לח"ס כלל.ומ"מ אסו'מדרבנן הואיל והיתעבד מלאכה מבנייהו שלא יבוא א' לעשותה ועסי' שמ"ס בט"ז מזה ול"ע לית כאן דליהוי מ"ה אבל בסיפא יש איסו' תורה ל"ע שמכשיל חבירו בא"ס ר תור ה ומיהו כאן כ"א עושה ב' איסוריןעקירה ססהנחה ול"ע מדרבנןמכשיל חבירו באיסו'דרבנן(גם בדרבנן שייך ל"ע)ואני העני מסופק אם ילקה שתים מכ'מרדו'י"ג ושלים שעבר ב'עבירו'או כימא הואיל ובב"א הוא אינלוקה שתיסמ"מ ול"ד למ"ש המ"ל פי"ז

הפך ממ"ש בט"ז דכל שנותן בידו אע"פ שאין נותן לפה עובר מ"ה מקרא דטומאה ודם ושרלים ומשם יליף לכ"ה והסיא דלא יושיט כוס יין לנזיר ל"ע ואין לוקה י"ל בגדול סבר דעת הוא לא חייבה תורה רק ל"ע הא קטן יבא להרגל בכך וכשיגדיל לא יסיר ממנו כו' וי"ל עוד אף כשנותן נבילה לקטן בפיו ממש לא לקי עליה דנפיק מדרשא ומקרא יתירא ולא לאו מפורש וכל מדרשא דינו כדין ח"ש דאיסור תורה יש ולא מלקות כמבואר להמעיין בר"מ ז"ל בשרשיו ובחבורו הי"ד ומפתה לא מפסל לעדות מי שעבר והאכיל נבילות בידים לקטן דפשיטא דאין עונשין מ"ה מלקות ואף במ"מ ואף הנך ג' טומאה ודם ושרלים דכתיבי קראי יתירי לאו מפורשים המה רק מדרשא ואין לוקין על הדרש דלא מייחד לאוין כלאו דחסימה :ועמ"ן שבת כלל גדול דהיכי דהל"ממ פירוש הקרא שפיר עונשין י"ל והבן זה וא"י"ה בפתיחה כוללת אבאר עוד : והנה בתינוק קלת חולה שאין סכנה ע"י עכו"ם י"ל אזהרה שלא יאכילום בידים ע"י ישראל הא ע"י עכו"ם מ"ה מותר ומדרבנן אמירה לעכו"ם שבות ובחולה שאין סכנה לא גזרו אבל ליתן להם בידים באין סכנה י"ל איסו' תורה יש וכדכתיבנא ובמ"ע אי מוזהר י"ל תליא בפלוגתא והר"מ ז"ל דמפרש כפשטיה דג"כ לריכא ויליף מינייהו בעלמא ועשה קיל מל"ת אין למידין משא"כ להטור מדרבנן הוא י"ל דאין לחלק בין ל"ת לעשה ועסי' תרי"ו במ"א אות ב' ודיני חינוך אין שווין בכל מלוה כ"א כדינו ובמ"א האריכתי בזה : (ד) טוב לו . עמ"א בח"מ שמ"ט (ט"ם סנ"ט) ועט"ז אות ב' ויראה ל"ד ממון ה"ה חבלה וביוש בדברים כל שב"א לחבירו ב"ד מלווין להפרישו שלא יארע תקלה על ידו :

שרמ (א) אסור . עמ"א לא ידענא כעת אם הס ד"ע או מלא באיזו מקום כן . דהוקשה לו ד"ל ליבטל ברוב והיינו כמ"ש בי"ד ק"ט יבש ביבש דלריך להשליך א' רק ממדות חסידות ולחד תי' התוס' בנשרפין בנסקלין דהיכא דוודאי עושין שלא כדין אין הולכין בתר רובא א"כ א"ש כפשטא.וקבוע בו מ"ה הוא דניכר לכל העולם והוה ממש כט' חנוי' ולקח מאי וא"י כו' . עמ"ש א"י"ה באות ג' : (ב) ומותר . עמ"א הם דברי הר"ן ז"ל פכ"ג ועתו' ורא"ש ס"ט א' ד"ה וסבור הייתי שתקן בזה ל' אפי' ההוא יומא דל"מ בשאר יומי פ"ג הוא סימות בארץ גזירה כו' (ואפי' ביום שמקדש אותה כ"פ א"ש דאיכא מ"ד דעביד מאתמול כו') ועי' אות שאח"ז . וי"ל דבא ליתן טעם אף למ"ד י"ב מיל ד"ת אפ"ה שרי לילך כמה שרולים דפ"כ דימות בארץ גזירה וההוא יומא נמי דמה חזית . ואף מדרבנן בתר לו יום זה לא רלו להחמיר עליו כיון דליכא סקילה וכדבעינן למימר לקמן א"יה : (ג) אפי' . עמ"א הביא ב' דיעות הר"ן ז"ל סובר תחומין דרבנן מש"ה לא החמירו בההוא יומא הא יב"ת למ"ד ד"ת אסור בההוא יומא מדרבנן ומ"מ פ"ב הכ"ב אף למ"ד ד"ת לא החמירו חז"ל בההוא יומא דלית ביה סקילה (וכרת) וא"א להשאר בארץ גזירה הלכך ל"ג אף בההוא יומא (הא ממחר ושביתת בהמתו וכ"ה י"ט וודאי אסור כל יומא מספק עט"ז מזה והתו' והרא"ש כתבו למהר ללאת מן המדבר כ"כ הרא"ש ז"ל ובתו' לא כתבו מפורש כן ועמ"מ . ומשמע דשאר דרבנן אסור מדכתב למהר ללאת ולא תחומין דרבנן דמשמע לדידהו אף י"ב מיל דרבנן . ומשמע דאיסור דרבנן שרי בכל ששה ימים וההוא יומא אסו' מלאכה דרבנן ולא משני דמינכר במלאכה דרבנן עתו"ש דאין זה היכר דמלאכה לית ליה . משא"כ בהילוך וודאי מינכר דדרך הסיירא ללאת ולילך ולמהר בכל מה דאפשר ובששה ימים הולכין . ואמנם הוה קשיא לי מב' שבילין וב' קדירות ועיר ספק מוקף חומה דא"א ספק דרבנן לקולא היכא שוודאי עובר עט"ז י"ל דאין ה"כ קאמר דאע"ג ספק דרבנן לקולא וכאן א"א להתיר כל ז"יין ימים א"כ מה חזית ועי"ז תי' דההוא יומא שקיבל שבת חל עליו כמו י"ט שני ועדיין ל"ע גם י"ט שני משום דלא לזלזל בי"ט הוא דאתיקן עליה ול"ע כעת ועתו"ש לענין אם לם תענית חלום בשבת יע"ש : והוי יודע די"ט שני שאנו עושין מספק ואסור אף מלאכה דרבנן ביה"ש של מולאי י"ט ב' י"ל דהוה ס"ס שמא היום חול ושמא ביה"ש לילה וביה"ש יום א' אנן בקיאין בקביעא דירחא אלא שלא לזלזל בי"ט עשאו י"ט ב' ככל חומר יום א' וא"י"ה בה' י"ט סי' תק"ז אבאר בזה וכאן אין להאריך : והנה בירושלמי כאן מקשה מ"ש מעשה שליח לקדש דאסור בכל הנשים תמן יש תקנה בגיורת כו' היינו אף למ"ש התו' גיטין ס"ד א' ונזיר י"ב א' ד"ה אסור מטעם קנס מכ"ם פריך דכאן מ"ה אסור קבוע ד"ת . ועמ"ש בפריו לי"ד ק"י בשפתי דעת י"ד דכל שיש עד א' שיודע הוה קבוע ד"ת ואף אשה דע"א נאמן באיסורין יע"ש : ועי' באה"ע ל"ה סי"א ומת השליח וכ"ה בר"מ ז"ל פ"ט מה"א ואפשר רבותא הוא וברש"י גיטין וחזר השליח יע"ש (עי' ב"ש שם כ"ח עמ"ש הט"ז ספק א' בגופו י"ל דבלא נודע מקילין בה"מ לי"א עש"ך י"ד קי"ה כאן ועוד דספק אם יש כאן איסו' כלל ל"ד לספק א' בגופו) והגאון המפרש הוקשה לו דמה קנס שייך כאן וי"ל דכאן ד"ת הוה שניכר לכל העולם ושם אין חזקה ברורה ג"כ . ובירושלמי דפריך מהתם ולא תי' כאן פ"ג ושם לא יעמוד בלא אשה י"ל דפרו ורבו לידחי לספק לית ואף למ"ד אין עשה דוחה לל"ת דכרת ה"מ וודאי כרת הא ספק כרת אתי עשה ודחי לספק כרת וספק תורה לחומרא מדגלי בממזר היינו לאיסורא לא לכרת וא"י"ה בפתיח' כוללת יבואר זה : ועתו' גיטין מ"א ליסא שפחה בעידנא עוד תי' דכפיה מקיים שניהם ועי' סי' ד' סי"א עבד אסור בישראלית ובגיורת משמע דשרי ולהר"מ ז"ל דלא תהיה קדשה בבעילת זנות גיורת לית בה לאו כמו שירלה הרואה בס' כו"ב היתה מחייבי לאוין לענין קנס ועי' פ"א מה"א דבנות ישראל ה"ה עבד כה"ג לא"א א"כ הכי עבד ישא גיורת . ועיין הגאון המפרש שם גיורת שנתגיירה לאחר שקידש וא"כ דא"כ מקודש שנתגייר אין בו שאר כ"א מדרבנן ובס"ע ל"ה ערוה דווקא שהרי הר"ב בב"ם וח"מ אומרים כן ועט"ז ומ"ל פ"ט מה"א ואין העת האסף פה בזה :

שמה (א) מחילות . עמ"א הקשה על ע"ם אות ה' דמסופק בהמחבר והא מבואר בסי"ט אות י"ו ואין ביניהם ד"ט הוה מקום פטור ואין עובי המחילות מלטרפין וכ"ת במ"ש הט"ז א' א"כ מהרמב"ם נ"כ אין ראיה וי"ל ע"ג קאמר יע"ש : ולאו משוה למחילה וקורה משום היכרא ופי תקרה ברחב ד"ט יורד וסותם והוה מחילה עסי' שמ"ו ס"ג בהג"ה וסס"ג במ"א ח' וט"ו . וג' מחילות מחלוקת י"א דהוה מ"ה רה"י גמור ומדרבנן כרמלית וי"א מ"ה כרמלית היינו מקום פטור : ולכאורה קשה ממ"ש התו' עירובין ס"ז ב' ד"ה ומאי מדלא תנן ה' רשויות כבסי' שמ"ו ס"ג קרפף מותר להוליא לכרמלית אחר והסכים הר"ב כן א"כ מבוי שיש לו שלש מחילות דאסור ממנו לכרמלית הוה ה' רשויות ועיין כאן סי"ד בהג"ה קרן זווית כו' ובט"ז לקמן סי' שס"ג א' : (ב) חורים . עמ"א תוס' שבת ז"יין ב' ד' והלכה יע"ש ולכאורה התו' כתבו זה לאביי ולא לרבא ובחדושי האריכתי ועא"ר ח' וסל"ג ד' וא"ר ה' דמסס מוכח דחורי רה"ר המפולשים לרה"י למטה מיו"ד כחורי רה"ר דמי בספיקא י"ג ובסי"ו ז"ין הבולט נמי מיירי למעלה מעשרה הא למטה כחורי רה"ר דמי וא"י"ה יבואר עיין אות שאח"ז : (ג) עד לרקיע.עמ"א היינו דלא הוה מקום פטור ואסור הא לחייב הזורק מרה"ר ונח עליה ל"ע . ועיין בר"מ ז"ל פי"ד הי"ט על מ"ש המ"מ שלא ביאר רבינו פי"ג ה"א מזה ול"ע דפי"ג הלכה י"ו זרק מר"הר לרה"ר ונח ברה"י פחות מג"ט משהו הוה הנחה הא למעלה מג"ט אף הנחה בעינן ברה"י דע"ד וכגי' בגיטין ע"ט אמר ר"ח זרק ע"ג טרסקל בראש הקנה ועי' ח"הר שם משמע דהנחה נמי בעינן בר"הי ע"ג מקום ד' לחייב ועיין שבת ל"ט ב' כותלי רה"י שאין דע"ד (כבכ"ג)וזרק ונח ע"ג לאחרים עושים תיפוק בלא ק"ו כמו קנה בר"הי עכ"פ בהנחה.וטעמא דקנה לכאורה כמאן דמנחא דמי ואמנם חורי ר"הי מא"ל דל"ש כמאן דמליא באורך ורוחב ומשמע חורי רה"י בין פחות מג"ט ובין ט' או למעלה מעשרה ואין דע"ד כרה"י שהרי הר"ב אומר כן בס"ד דאם אין עוברים לר"הי נידונים לפי גובהן ורוחבן הא עוברים מע"לע אין להם מדת גובהן ואורכן ורחבן כלל ובא לומר דמ"ש המחבר כלפי ר"הי הוא ל"ד אלא עוברים מע"ל ועמ"א ב' למטה מט' ל"ת כאמור ול"ד פחות מט' ה"ה פחות מג"ט וכדכתיבנא ועיין לבוש : והוי יודע ד' כרמלית יש א' כרמלית הוא מקום פטור מ"ה כל הקולות ומדרבנן כל החומרות ב' כרמלית קרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה כבסי' שמ"ו מ"ה רה"י גמור ומדרבנן כרמלית והקילו לטלטל לכרמלית אחרת דאי לא הא לא קיימא הא עט"ז ג' . ג' שלש מחילות בלא לחי לשאר פוסקים כרמלית כקרפף עמ"א א' ואסור ממבוי בלא לחי לכרמלית דנראה יותר כרה"ר מקרפף . ואמנם ר"הר מקורה ע"ג ב' מחילות אני מסופק הא דהכמים בעירובין ל"ה א' אוסרים דל"א פי תקרה יורד וסותם היינו מדרבנן הא מ"ה י"ל פי תקרה יורד וסותם והוה רה"י מ"ה . והנה גדר כרמלית אין למעלה מעשרה היינו כעין קנה כו' מקום פטור היינו בכרמלית שהוא מקום פטור מ"ה הא כרמלית שמ"ה ר"הר וודאי כעין קנה עד מאה אמה ר"הי הוה ופשוט הוא . עיין אות ט' : (ד) ואפילו . עמ"א וכוורת עגול ששה כדי לרבע דע"ד ואם עובי הדפנות מלטרפין עט"ז א' ועיין פ"י למ"ד הם ואלכסונן כו' (כבס"ב בהג"ה) אפשר דאה"נ עם הפיאו' קאמר ובחדושי האריכנו . ומשמע אומר רה"י עד לרקיע וכעין קנה נוהג גם בכלי וה"ה הניח על עובי המחילות כבס"ג נוהג בכלים . ועיין סי' ר"מ במ"א י"ט ול"ע . וברש"י שבת ח' א' לא משמע דהוה רה"ר וי"ל מקום פטור ועיין עירובין ל"ד ובאות ח' ול"ע : (ה) רחובות . עמ"א דהוה כשכיחי רבים ובב"י:(ו)מפולשים עמ"א דווקא מכוונים השערים זה כנגד זה הא אין מכוונים לא הוה רה"ר ועט"ז אות ה' : (ז) ויש אומרים . עמ"א ואע"ג דסתם כאן כדיעה א' אין זה סתם דלא בעינן סמ"ך רבוא עמ"ש בט"ז אות ו' ובי"ד בההגהות או"ה : (ח) ורבים . עמ"א אע"ג בב"י מסיים בשם המ"מ וראוי לחוש לדברי רבינו הרמב"ם וז"ל בס"ע שתם דוקא כשרבים מכתפים הא בלא"ה לא הוה רה"ר . ועא"ר אות י"ו ומשמע ה"ה רחב דע"ד בעינן נמי דוקא רבים מכתפים פרש"י בשבת ז"יין ומ"ש המחבר וי"א מט' ועד יו"ד אפי' רחב ארבעה ברוב דפוסים אפי' אינו רחב ד' וי"ל : (ט) לחוק . עמ"א משמע דברה"י אף הנחה בעינן דע"ד ושאני קנה בר"הי דכמאן דמליא דמיא והיינו לחיוב חטאת הא איסורא איכא בלא"ה מר"הר לר"הי לחור כ"ש . ובס"ד כתב הר"ב דחורי ר"הר נידונים כו' הא חורי ר"הר אין נדונים לפי ארכן ורחבן והיינו לאיסורא ועתו"ש ול"ע : (י) הוה ר"הי . עמ"א שבת קוף א' . ופירות אינו כר"הי ור"הר ג"כ לא הוה ופטור אבל אסור עתו' שבת שם ד"ה פירות הא בטלו לעולם הוה ר"הר ול"ע אם אין יכול להלך שם הוה כרמלית וי"ל דהוה מקום פטור. ויש אע"ג דים לו מחילות הוה כרמלית כמ"ש בלות י"ד יע"ש וא"י"ה שם יבואר ומחילה אע"פ שאין נעשה ב"א הוה מחילה כהל גבוה עשרה ורחב דע"ד אלא אי רבים מבטלי מחילה כזו באין מפולש עסי' שס"ו במ"א אות למ"ד יע"ש : (יא) כגון עמ"א רמב"םפי"ד הכ"ד וכ' שם אע"פ שרוב העם מדלגין עליה הוה ר"הר והיינו הואיל ומיעוטא הולכין בתוכה הילוך ע"י הדחק לרבים הוה הילוך וברש"י ק' ב' ד"ה חייב אע"ג דאיכא דפסעי איכא טובא דעברי עליה משמע רוב העם עוברים ומיעוטא פסעי הא מיעוט עוברים ורובא פסעי לא הוה ר"הר עא"ר כ' ומ"ש ה"ה דף המוכה עליו לכאורה מפרש כן מ"ש שם אגודה דגמלא ורש"י פירש לרוחב הגשר יע"ש ומ"ת אמת הוא דף שאין ברחבו דע"ד ומונח על רקק וחריץ לעבור שם הוה ר"הר כמו עמוד גבוה ט' ואין רחבו דע"ד דרבים מכתפים א"ל דע"ד ה"ה זה : ועפמ"ש פי"א דשבת מ"ד ד"ה וכמה ודי"ה רקק לא הבינותי דמיא לא מבטלי מחילה ואין חילוק בין חריץ שים בו מים או לאו רק ברבים מהלכין שם או לאו וכמ"ש ד"ה רקק והא דתנן רקק לו' הן בימות החמה או בימות הגשמים לאביי וה"ה לאינך א"ס יע"ש ומשמע דאע"פ שאין הרוב עוברים הוה רה"ר ואומרו רקי"ק רפס וטיט ה"ה אמת המים ללוליס ומיהו בעמוק י"ט ורוחב דע"ד אפשר לחלק בין רקי"ק דאין המחילות לראות הוה מדרבנן כרמלית ובין מים ללוליס ע' אות יו"ד וברמ"ת ז"ל פירוש המשניות

ב' רקק אמת המים משמע ללולים עמוק י"ד חולקת רשות לעצמה משמע רה"י ובחבורו כ' עמוק י"ד הרי כרמלית כשאר הימים לכאור' דרפש וטיט אין נכרים המחילות וכבאות י"ד וביס קשה דלא הוה כרמלית כ"א לחומרא מדרבנן בקרפף ב"ס שלא הוקף לדירה והזורק מרה"ר לתוכה חייב וביס פטור ובאות י"ד דיס אין מתלקט י"ד מתוך ד"א א"כ ברקק אם מתלקט הוה רה"י ול"ע ועתי"ט בפ"ו דפרה מ"ה וכעת ל"ע וי"ל דמחיצ' שאין ב"א מיא מבטל מחיצה א' ובור בידי אדם הוא וי"ל דברי התי"ט ועסי' שס"ג אות למ"ד ואי"ה באות י"ד ולקמן יבואר עוד : (יב) שלפני. עמ"א בין העומדים טפלים לרה"ר אפי' הם לרוחב רה"ר משא"כ מבוי שימה אין בטילה לרוחב רה"ר ובעינן יג"א ושליש הא לאורך רה"ר עמש"ל בזה : (יג) רחוק. עמ"א עב"י בשם הרא"ש הביאו הלבוש ומפרש המ"א דה"פ דקירוי ומשלים לעשרה אלא שאין ראוי לשימוש בתוך החלל שאין גבוה י"ט והלכך כי חקק דע"ד וראוי אז הקירוי משלים ועא"ר כ"ב די"ל בע"א · (יד) ממיא. עמ"א הנה בגומא בים עמוקה י"ד ודע"ד הוה ר"הי אע"ג דמיא שם ומחילה ממילא אפ"ה אין מבטל מים המחילה בבור בש"א אות י"ד ואע"ג דר"ש אמר הכי מפרש לת"ק דהא מסייע לאביי עיין הה"ר שבת ק' א' ויס דהוה כרמלית בהכרח שאין המחילה מתלקט עשרה מתוך ד"א אבל הא דממיא משחיקן אין ענין לזה וא"י למה ליין כאן ועי' אות י"ד וי"א ומ"ש עמוקה י"ד הוה כרמלית דרבנן לחומרא אם יותר מב"ס בקרפף ותל יותר מב"ס ומ"ה הוא רה"י גמורה כבסי' שמ"ו אות א' ועתו"ס הרא"ה לעירובין פ' א' ד"ה אוגני יס וי"ל דהמ"א לדוגמא נקיט דים כרמלית דרבנן ומיהו בור עמוק עשרה מלא מים הוה רה"י גמור וביס הואיל והמים מכסים ושוה י"ל דהוה כרמלית דרבנן אף פחות מב"ס דאל"כ מה בא ללמדינו . ומה שיש לעיין במ"ש המחבר גדר כרמלית כו' יבואר אי"ה בט"ז סוף הסי' וכאן אין להאריך : (טו) שאין . עמ"א דבעינן ריבוע דע"ד או עיגול ששה על ששה או ה' וג' חומשין שיש לרבע : (טז) ואין. עמ"א ע' ט"ז ב' ומ"א אות א' בעינן בחללו דע"ד או לאו ושם פירשתיו :

שמו (א) קרפף עמ"א כרמלית דרבנן הוא לחומרא ערש"י שבת זיי"ן א' ד"ה דע"ד קרפף מותר לרה"ר הוא ממ"ש ד"ה אלימא ועתו' שם ד"ה אלימא ועתו"ס אות א' כאן הביא רש"י דף פ' ועי' עירובין ס"ז ב' עמ"ש בשמ"ה בט"ז סוף הסי' מזה ובמ"א שם אות א' וי"ד וכאן אין להאריך : (ב) מחיצות . עמ"א דקורה משום היכרא הא תקרה רוחב ד"ט על ד"ט אמרינן יורד וסותם בשליש : (ג) ב' מחיצות . עמ"א ובא"ר אות ד' תי' בזה דהתם תפולס לרה"ר כו' ועסי' שס"ד במ"א ב' ובעינן פיר ליבן עט"ז כאן אות זיי"ן ועתו"ס בדברי מהרי"ל : (ד) ומשקוף . עמ"א שבת ט' א' יע"ש ועתו"ס ובחדושינו כתבנו מזה ולא היה הזמן מסכים עמדי לעיין כראוי אולי אזכה לבאר במ"א :

שמז (א) לחוץ. עמ"א הר"מ ז"ל פי"ג מה"ש ה"ו ובמ"מ שיש חולקין ידו בתר גופו גריר יע"ש:(ב)לתוך עמ"א מלת ל"ו ל"ד דיד האדם חשוב כד' ע"ד לכל אדם ונטל מראובן מר"הי והניח ליד שמעון בר"הר חייב יע"ש פי"ג : (ג) והוציאו. עמ"א רמב"ם פי"ג הלכה ב' יע"ש ועיין מ"מ שם הלכה ב' שי"א דוקא יד העני תוך יו"ד הא לא"ה כשהניח בע"ה לתוכו או נטל ממקום דלאו רה"ר נטל וי"א. ולדידן המחלל שבת בהוצאה והכנסה ומעביר וזורק ד"א ברה"ר לא הוה כ"א פסולי עדות מספק ד"ת שמא אין לנו רה"ר ומדרבנן פסול ודאי. ועיין בח"מ ל"ד ובאה"ע : (ד) אבל עמ"א. מ"ה ומסייע מדרבנן ועסי' שמ"ג בהג"ה דהגיע לחינוך י"א שמצוה להפרישו ולמ"ד אין מצווין להפרישו בלא ק"ו נמי אסור לסייע ידי ע"ע. ועט"ז וי"ו א' אי אית בהמה לעכו"ם שרי לישראל לזבין ולית מסייע. ולמומרים משמע בתו' דוקא בתרי עברי דנהרי והא מסייע אסור ולישראל גמור השוב הוא. ועיין מהרש"א ז"ל פסחים כ"ב ב' בתו' ד"ה ואבר דבע"ז המקשן הקשה דשכיח הוא במקולין עכו"ם אמ"ה ויכול ליקח ממקולין עכו"ם ומשני בתרי כו' מדקתני לא יושיט ולא יתן ולעולם שמא אמ"ה של ישראל הוא ופריך שפיר כו' ולא יושיט לאשמועינן הא כשיש מקולין עכו"ם שרי לישראל למכור משלו ובש"ך י"ד קנ"א אות וי"ו עכו"ם ומומר מותר לסייע דלישראל אסור דמצווה להפרישו ומומ' אין מצווה להפרישו יע"ש:(ה) והניחו.עמ"א מ"מ פי"ג ה"ב הביאותיו באות ב' ועי' ר"מ פי"ג וי"ד מדינים אלו ובזרק תוך ג' למטה ספק. ומושיט פירשתיו בשמ"ו בט"ז יע"ש וזורק מר"הר לרה"ר ורה"י באמצע או להיפך פטור ·אבל אסור למטה מיו"ד ולמעלה מותר ועסי' שנ"ג במ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד :

שמח (א) לחצר. עמ"א ברמב"ם פי"ג ה"כ שכח כו' להכניסה בחצר שבלידה כו' וידו תלויה באויר רה"ר כו' אסור לחצר אחרת שלא יעשה מחשבתו כו' ומלת בלדה משמע בדיוטא אחת וברה"ר בלא"ה הרי מושיט ובאמת א"י מושיט מניחו שם ליד חבירו או ע"ג ד' וכאן זורק לשם אין זה מלאכת מושיט : ורש"י ז"ל ד' א' ד"ה לאותו חצר הסמוכ"ה לה אסור לזרקיה פירוש סמוך היינו בדיוטא א' ולזורקה לא להושיט שם ועט"ז פריך מ"ש ועתו' שם ד"ה ומאי שנא ובט"ז כתבנו מזה. שוב ראיתי בסי' נהר שלום הרגיש קצת בזה יע"ש ול"ע. וערש"י שם ד"ה מחשבתו ואי"ה דאות ד' יבואר עוד: (ב) במזיד קנסוהו מ"א:(ג) חיוב.עמ"א תיקן בזה קושית ע"ש דהמחבר במזיד מיירי ולא קנסו משחשיכה שמא ישכח אח"כ וישליך עיין בגמרא : (ד) בכל. עמ"א תו' ד' א' ד"ה ומאי שנא יע"ש ובט"ז פירשתיו ובר"מ ז"ל פי"ג ה"ך וידו באויר רה"ר והוא ז"ל מפרש שלא יעשה מחשבתו שחשב להוציא לחצר אחרת דלא כפירש"י עיין אות א':(ה)בכל·עמ"א הע"ש שכ' דהשמיט המחבר דרדיית הפת וכתבו המחבר ברכ"ד בין בשוגג ובין מזיד דהתירו לרדותה יע"ש :

שמט (א) ארבע אמות. עמ"א היינו לענין שיש לכ"א ד"א לטלטל בהם חפצים לא שיעביר בד"א ועט"ז ועסי' שנ"ו בהג"ה מרווחת ופלוגתא היא בעירובין עב"י:(ב) באמה עמ"א לכאורה אם הוא גדול לערך ששה אמות נחשבים ששה לד"א כענין ששה זמניות והמ"א ז"ל פי' מל' ותשלא אמתא עפ"י דרש חז"ל ויהיה פי' אמה שלו זרוע שלו אם ידיו ארוכות יותר מפושט מעל ראשו נותנין לו יותר ועיין באות ג' מזה כי לפי פשוטו ואם אמתו קטנה נכנס באיבריו כל גופו עם פישוט ידיו ורגליו ב"א אפ"ה נותנין לו ד"א בינונית אבל ל' הטור אינו כן ואי"ה שם יבואר בזה:(ג) אמתו. עמ"א הוא ל' הטור ועיין לבוש ופא"ר ופירש ז"ל דה"פ אמתו זרוע קצר ולית בפשיטות מעל ראשו אורך כ"כ אבל גופו גדול כשאר אדם נותנין לו ד"א בינונית ועדיין צ"ע יע"ש : (ד) חוץ. עמ"א סי' ת"א ש"א חפצי הפקר אין קונין שביתה במקומן : (ה) וי"ו אמות. עמ"א שצ"ו אות א' יע"ש : (ו) אסור. עמ"א פ"ק דשבת לכתף חייב מ"ה ולפוש אסור מדרבנן ועסי' רש"ו במ"א אות ט' דלפעמים חייב אף שעומד בנתיים שלא לכתף יע"ש ועט"ז :

שנ (א) שלא עמ"א מ"מ ראב"ד פט"ו מה"ש ה"א כגירסת הר"מ ז"ל פטור יע"ש עט"ז מ"ש שם : (ב) למקום עמ"א העתיק דברי הרא"ש ז"ל עירובין צ"ט א' עלה דמשנה לא יעמוד בר"הי וישתה ברה"ר ואם הוציא ראשו שרי דפיו בר"הר אע"ג דהמים נכנסים אח"כ בגוף במיעיו בר"הי פיו ברשות אחר הוה במקום פטור ונחו במקום פטור תחלה [משא"כ פיו עם גופו ברשות א'] ושמ"ו א' לכתף מר"הי לר"הר דרך מקום פטור הכא שאני כו' וידו בסי' שמ"ח דהוציא ידו משחשיכה דאי שדי אתי לידי חיוב חטאת מיד כשהוציא לרשות אחרת הוה ידו מקום פטור וי"ל בין החפץ מונח כך מן ר"הי ובין המשקין ומש"ה אסור לרוק אפי' ראשו ברה"ר ועי' אות ג'. ואי"ה שם יבואר עוד : (ג) אי ירוק. עמ"א דפיו לא הוה מקום פטור כשצריך להניח שם ופיו עם גופו ברשות אחד משא"כ כשהוא ברשות אחר יש חילוק בין רוק למשקין עיין אות ב' ועיין ראש עירובין צ"ט עלה דלא ירוק ויפתין : (ד) הוציא. עמ"א בעירובין צ"ט א' בעי רבא הוציא פי אמה לחוץ כו' וה"ה פיו לחוץ ספק הוה לא ודאי כמו פי אמה דאם בתר מוציאת מפיו הוה פיו בר"הי ואין איסור. ול"ת השתין לא נחו משנעקרו מגוף ולכך אפשר בתר עקירה משא"כ רוק נח אח"כ בפיו א"כ הוה מיד הוצאה או הכנסה ומבעיא בהשתין לומר דאפשר אפ"ה פטור אף ע"ג דלא נחו באמה וכ"ש ברוק. ועיין סי' י' מ"א י"א אי עושין ספק דרבנן לכתחלה בעיא דלא איפשטא ובתו"ס כאן הרא"ה לשם יע"ש ואי"ה בפתיחה כוללת ובש"ה יבואר מזה די"ל דבעיא דלא איפשטא קיל לזה דכל שיש ספק ושיקול הדעת ל"ג כרמלית בספק וכמ"ש בסי' ש"ג סכ"ג :

שנא (א) חשוב עמ"א בשע"ד ה' דאם אין בולט ד"ט הוה רה"י אע"ג שאין מחילות ניכרות הא בולט ד' ואין מחילות ניכרות הוה הגג כרמלית וכבסי' שמ"ה ס"ו ומכרמלית לרה"ר נמי אסור ואי"ה באות ה' יבואר עוד : (ב) מן עמ"א עב"י ורש"י עירובין צ"ט ב' דלמעלה קולט ממקום פטור דאין אויר רה"ר למעלה מעשרה ולמטה קולט מאויר ר"הר וידו ג"כ ברה"ר : (ג) שבולט. עמ"א בלבוש ורש"י עירובין שם משמע כל שבולט שלשה לא הוה לבוד הא פחות מג' בולט אמרינן ג"כ לבוד : (ד) יש עמ"א אבל למטה ואין דע"ד הוה גזירה לגזירה ערש"י שם וב"י : (ה) למעלה. עמ"א עתו"ס חורי רה"י אף באין דע"ד הוא כרה"י יע"ש ואפשר באין דע"ד מדרבנן אסור בעקירה מרה"י וכה"ג ל"ג ועסי' שנ"ג מ"א אות ד' . ואם המחילה למעלה מעשרה ומופלגת ג' ט' לגג לא הוה כחורי רה"י [ושאני בולט ג"ט ואין מופלגת] ואם הגג בולט ד"ט ממחילות הוה הגג כרמלית כבסי' שע"ד ה' ואי"ה שם יבואר עוד :

שנב (א) ואפי' עמ"א בע"ש מסופק די"ל כרבה [או כרבא] דמחלק בין בזיון גדול לקטן י"ל אף דאין הלכה כר"ש היינו בזיון קטן על הכותל הא אסקופה נדרסת י"ל דמודה ר"י דשבות מותר וי"ל בין שבות כרמלית דאסור ובין שבות אטו אין אגודו בידו דשבות בעלמא הוא ועט"ז ב' הביאו לפירש"י ז"ל עירובין צ"ח א' : והנה במשנה נקיט אסקופה כרמלית בסתמא וגג רה"י בסתמא ובשניהם מיד"ו וראש הב' נשאר בידו והר"מ ז"ל פט"ו הכ"א השמיט אסקופה ונקיט כרמלית וכ' הב"ח דלפנים נמי כרמלית אבל הט"ז ז"ל אות ב' לא הוגה לו בזה וסובר מ"ש הר"מ ז"ל וכן נתגלגל לרה"י שכתוב המ"מ דפשוט (דל"ש ד"א) סובר הט"ז ז"ל דצריך טובא לו' אפי' לפנים רה"י ולקמה רה"ר אסקופה כרמלית שרי וע"כ ארוכה יע"ש ובכרמלית כ' מידו וברה"י לרה"ר לא כ"כ והבן ול"ע : (ב) משום. עמ"א אם זרק מידו לרה"ר וראש השני בידו אם יכול להביאו אצלו פטור אבל אסור אם עשה כן ואם אין יכול להביאו אצלו חייב ער"מ פי"ג מה"ש[הי"ד (ומשמע דוקא אגדו בידו)ה"ה בס"ת אם אין יכול להביאו אצלו כך חייב ואסור והא דהתירו כאן שבות בעלמא ומשום בזיון גדול הא שבות ממש אין בזיון קטן לא כבאות ג': (ג) דרבים. עמ"א כל שאין בזיון גדול אסור אף בכתבי קדש שבות דעלמא היינו גזירה אטו אין אגודה בידו הא אגודה בידו בכרמלית יש הפרש בין כתבי קדש ובין דברי רשות כבאות ה' ואי"ה שם יבואר עוד ועי' בתו"ס יע"ש: (ד) גוללו עמ"א רה"י ל"ל וכ' דמדיוקא דמשנה עירובין צ"ח ב' ספר על הגג הא שאר דברים אסור למטה מיו"ד אטו נפל לארץ כמו דדייק מרישא[הא שאר דברים אף כרמלית ואגדו בידו דלאביי דמוקי באסקופה כרמלית מוכח הכי ה"ה רבה או רבא לא מפסיק במחלוקת אלא די"ל רבא לשיטתיה ל"ג גזירה לגזירה ובקושיא י"ל משום הופכו על כתי' משום ר"ש נקיט הכי]אבל שלש קולות שרי אף בשאר דברים וכ"מ בש"א בהג"ה דקאי ארה"י בכתבי קדש דהיינו מונח קלה א' ברה"ר דאז בעינן נדרסת שרי בכתבי קדש שאר דברים כה"ג בכרמלית לא הא לא מונח קלה א' רק באויר כרמלית שרי אף שאר דברים למטה מיו"ד הא אויר רה"ר אסור למטה מיו"ד בשאר דברים אבל למעלה מיו"ד אף שאר דברים שרי במקום פטור ל"ג וכמ"מ פט"ו הכ"א בשאר דברים מכי כס"ו אסור הא לא נחו בכרמלית שרי הא אויר רה"ר תוך עשרה אף לא נחו אסור בשאר דברים.והריטב"א הקשה בבור כו' בסי' שנ"ד דלמה לי הוליא גבוה עשרה סובר כהג"א פ"ק דשבת עב"י היינו לאביי דמוקי

מהא"ב ה"ז גרושה וחלוצה הואיל ואיכ' מבו' ד"ת אין לוקה מדרבנן די"ל לכאן גם שם ואשה מוי"ו משא"כ בעלמא ובכלל מ"מ בס' ש"ה ופתיחה כוללת כתבנו מזה ולכאורה באנו למחלוקת הב"ח ועט"ז בשמ"ו למ"ד דעקיר' לחוד מרה"י למקום פטור דרדרה"ר אסו' אח"כ מיד שעקר מרה"י והוליא לרה"ר עבר דרבנן עקירה ולקי מ"מ וכשחבירו נוטל מידו איסור אחר ל"ע ולוקה שנית משא"כ להב"ח עקירה לחוד מותר רק כשחבירו נוטל מידו דאין ב"א יחד כאמור.בבאר הגולה ב' ע"ם בדפוס וצ"ל על בבא שניה דבבא א' מדרבנן לא מ"ה שעשו מלאכה תרוייהו ושניה מ"ה אם לא יכול ליטול בעצמו עמ"א : לשון הר"מ ז"ל פי"ג ה"ז זה בעומד לא עשה ולא כלום ובמ"מ לענין שבת לא עשה כלום יע"ש. פ"א ה"ד לא הזכי' זה בלשון שאינו מענין שבת :

שמח א מ"ש המחבר תוך עשרה משמע הוליא למעלה מעשרה בכל גווני מזיד וחצר אחרת נמי שרי להחזיר' וכ"מ בלבוש דידו של אדם מהו שתעשה כרמלי' ל"ש אלא תוך עשרה דאינו כרמלי' למעלה מעשרה.ומשמע נמי דאם הוליא למטה מיו"ד אסו' להחזירם למעל' מעשרה אח"כ אע"ג דאינו שייך כרמלי' כו' ועתו"ס ג' ב' ד"ה כאן לא משמע כן וברש"י ד"ה למעלה כו' ופטו"ר הוסיפאלת ופטו"ר להוליא למעלה מיו"ד באויר רה"ר מרה"י לכתחילה אסו' ומש"ה נקיט בהזורק לשו' דיעבד ועי' הרע"ב שם ור"מ פי"ד ה"ט : וא"כ משמע דאסו' לעקו' חפץ מרה"י לרה"ר אף למעלה מעשרה ול"ד להניח על מקום פטור דשרי לכתחלה. ועתו"ס דף ד' ד"ה ומאי שני כתבו דמושיט כו'(עמ"א אות דל"ת מזה)גו' הכא זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע לחכמים פטור אבל אסו' ומשמע הן למטה או למעלה מעשרה אבל מושיט אינו בזריקה אלא שמושיט לשם עד שהגיע החפץ למקום הנחתו כמו במשכן שהיו מושיטין לא זורקין ומפני כובדן ומשמע להו ש"ס דידן סוב' אף שאין מושיט ל"ד חבירו יש חיוב שבת מ"ה דלא כירושלמי הביאו בתו' שם ג' א' ד"ה בעשותה כו' ומושיט למעלה מיו"ד זהו עיק' המלאכה ולמטה מיו"ד עתו' ד"ה אבל. ועא"ר ולא הבינותיו ומ"ש התו' זה נגד זה אכתי פטו' אבל אסו' ומשמע להחזירה אלו נמי אסו' מדרבנן דהכא ברה"י בלא עקירה מרה"ר נמי מדרבנן אסו' וע"כ פרידות"ם ואפ"ה משני והתירו ועסי' שמ"ו בט"ז ב' ול"ע: ב מ"ש המחבר חייב חטאת בלבוש לידי איסו' סקילה ובע"ש הקשה יע"ש והנה י"ל ודאי אם הוא רשע לא איכפת לנו רק שמא ישכח וישליך מידו בזמן רב כזה ושפיר יש איסו' חיוב חטאת וחטאת ממש ליכא דתחלתו מזיד ועמ"א ג' ואי"ה שם יבוא' עוד :

שמט א ואפי' פט"ז. אדונינו ז"ל תיקן בכאן הרבה המעיין בב"י מביא דברי ר"יו בח"ו דאפי' בכרמלי' אסו' לכתחלה פחות מד"א באין צורך מדכ' כ"מ שאז"ל פחו' מד"א לריך ליסב הא עמד כמהלך (במ"א ו' וברש"ו אות ט' ואי"ה שם יבוא')וכן בכרמלי' חייב מדרבנן אל"ו ומ"ד שם ג"כ דהתירו מדוחק פחות מד"א לריך ליסב ועיק' כוונתו דמדוחק דוק' וכ"כ הכל בו היינו דבכרמלי' ג"כ פחות מד"א שדוחק לא לכתחלה ממה שפירש"י ז"ל שבת מ"ב א' ד"ה קוץ ברה"ר מסלק לגדי רה"ר דהיסו' דרבנן הוא ולדי רה"ר כרמלי' כבסי' שס"א ושע"ד ס"ב עירובין ל"ד א"ה כשבא לגדי רה"ר שם אף שאין רבים שכיחי יכול להוליך פחות מד"א ש"מ דגם שם אסו' באין רבים והוה לכתחלה והתו' בעירובין ל"ד א"ד"ה ואמאי כתבו ביה"ש גזרו פחות מד"א אלמא שבות חמור הוא ה"ה כרמלי' י"ל כן דהוה גזירה קרובה ועי"ל כי הט"ז ז"ל דביה"ש וכרמלי' וי"ל להתיר כי כן משמע מתו' שם מניח עירובו ברה"ר הא כרמלי' אין ה"נ דלא בעי לאמטוי להתם לרבי דביה"ש וכרמלי' ל"ג במקום מלוה ולפ"ז ילא לנו דין חדש כאמו' וזה טעו' דמפסיק גזירה י"ט אחר שבת. ולי הענ קשה מרש"י אינה כרע דלידי רה"ר אסו' טלטול מוקלה דקוץ לא חזי בשבת ולדידיה ה"ה ביה"ש שרי לרבי והא"כ לרש"י בכרמלי' א"ל לאמטוי לעירוב לשם דביה"ש בעי מוליך פחות מד"א ואפי"ט אחר שבת כרמלי' שרי כה"ג. וכרמלי' דשרי טובא היינו במקום נזק רבים.ועי' ע"ש כ' דמשמע מהמחבר כרמלי' וביה"ש אסו' פחו' מד"א. ובס"ג היתר אף שכ"א הולך פחו' מד"א (דל"ת עומד במקומו מושיט לחבירו סמוך אללו) כפירש"י עירובין ל"ה ב' במשנה שכ"א מטלטל פחות מד"א ול"ג לרשו' כ"א שאדם אי' מוליך כמה אמות כ"ש פחות פחו' מד"א גזרו אף בכרמלי' דגזירה קרובה כה"ג ובא בדרך משמע אף בכרמלית אם יש עמו עכו"ם אסור פחו' פחו' מד"א עב"י ומ"ש על רש"ל עי' א"ר. ומ"ש הרמ"א עסי' ש"א סמ"ב בתפילין קשה מה אריא נותנן לחבירו הא בדבר רשות נמי שרי כה"ג אף הולך כאמור ומאי אריא תפילין ועב"י ועסי' של"א במ"א וש"ח שמ"א ובנהר שלום שם וכאן לענין חי נושא א"ע. ומ"מ כפוי"ת לא: ודע דדברי המחבר בש"א וס"ב ל"ע. ע' בטור ובר"מ פי"ב הט"ו. והנה בסי' של"ו מבואר היולא חוץ לתחום שיש לו ד"א להלך ולטלטל יע"ש וכאן כ' בט"ז דיני טלטול ברה"ר בד"א אף שלא מדוחק לאפוקי מדעת הר"א ז"ל שם שלא התירו פחות ד"א כ"א מדוחק והרבה אמו' פחות פחו' איסור מדרבנן יש אא"כ במקומו' שהתירו. ובטלטול זה היינו לטלטל במרובע הוה לא שיעביר כל ד"א בב"א שזה אין משערין כ"א באמה בינונית לכ"א שוה מ"ה מעביר וזורק הלכתא גמירי. ובס"ב ארבע אמות שאמרו היא ל"ד דזה קאי על המעביר בב"א. ומ"ש בר"מ ז"ל ומפי הקבלה שבו איש תחתיו הוא אסמכתא מד"ס דתחומין הוא מדרבנן גם טלטול ד"א במרובע הוה ולא יותר אפי' פחות מד"א הכל מדרבנן דמ"ה מותר להלך יותר מד"א אמה הרבה וגם מותר לעמוד במקום א' ולהושיט ידו או בעץ ארוך הרבה ולטלטל שם פחות מד"א ומדרבנן הוא דאסו' חוץ לד"א לטלטל שם משהו ואעפ"כ כ' לשון ומפי הקבלה ול"ע : הא דלא יעמוד אדם ברה"י ויטלטל ברה"ר חפצים הלריכים הא אין לריכים שרי כבסי' ש"כ לדעת הר"א ז"ל היינו מדוחק ואי"ה שם יבואר עוד וכאן אין להאריך :

שנ א ובלבד. עט"ז ד"ה במשנה עירובין צ"ח ב' ומרש"י שליין ובלבד ואשמעינן כו' דעיקר משום הא דלא חיישינן שמא יביאם אללו ובלבד מלתא דפשיטא הוא במשנה אין מפורש אם העביר או חייב או פטור יע"ש בגמ' ל"ע א' ובר"מ ז"ל פט"ו ה"א הג"י ועמ"מ שם. ולמ"ד התם כטור אשמעינן טובא דלא יוליא חוץ מד"א פחות פחו' ול"ת גזירה לגזירה כבסי' שמ"ע ס"ד אפי' בכרמלי' דגזירה קרובה היא . ובעירובין דאמר לימא תהוי תיובתא דרבא המ"ל ביניהם ובאמת פטור ואסור להר"מ ז"ל ועתו"ס ח' ב' ד"ה לימא וכנראה להעמים זה בט"ז ז"ל ועב"ח ומ"א א' : מ"ש המחבר בס"ג רוקו שנתלש יש מי שאו' כו' לא ביאר אם דוקא היפך בה אי לאו ועב"ח וכפי' המשנה מהמר ר"מ ובתנאי שהיפך ואין הל' כר"י ומפרש בגמ' עירובין ל"ע א' דמחלפ' בע"א או הנך אמוראי סוברים אע"ג דלא היפך פשיטא דמתני' י"ל בהיפך ופרש"י מפרש בתמיה כו' ולו' דהכל' כת"ק אע"ג דהיפך ואע"ג לענין הכשר בהיפוך מכשיר לענין שבת אינו כן ועתו"ס ולמ"ש א"ש בפי"ג מה"ש ה"ג דהר"מ ז"ל סובר בשבת אע"ג דהיפך שרי ועי' בהרב במשנה' ובא"ר ה"ו כתו אע"ג דלא היפך . עי' ר"מ ז"ל פט"ו מט"א ה"ז פי' דלא כרש"י עירובין ל"ע היפך למסדיה קאי רק היפוך לא הוה משקה ומחובר ומקשה שבת אטומאה לענין חיבור.וע"ש ה"א ופי"ב ה"ט : ועסי' קל"ח ואין העת מסכים כעת :

שנא א בתוך.עט"ז כפי דעתו שלא בזה פי' כלבוש דמשמע דמפרש תוך ג' היינו פיו של מזחילה אינו בולט לרה"ר יותר מג' אלא בפי' כפרישה מונח למטה מגג סמוך לגג באורך הגג בתוך ג"ט הוה לבוד והוה כרה"י כמו הגג וכשמלטרף ידו ומחבר תחת המזחילה הדיבוק ממש הוה כמוליא מרה"י לרה"ר ומשמע דחיוב יש מ"ה כה"ג. דאלת"ה הוה תו גזירה לגזירה למעלה מי' ואין רחב ד' ויולא ג' לרה"ר עמ"א ה' וכשידיו או פיו או כלי סמוך לג' למזחילה שרי דהיינו קולט כל שאין מלרף ידו ממש בדיבוק בלבוש דאין בידו לבוד אבל הט"ז ז"ל פי' דא"כ שייך לבוד כה"ג מ"מ לית כאן עקירה מע"ג מקום ד' ע"ד שהוא באויר.אבל הר"ר יהונתן ז"ל כ' דבידו כה"ג נמי שייך לבוד ואסור עב"ח הביאו. ובאמת ל"ע במלרף ידו למה הוה חיוב תורה דאין עוקר המים רק זוחל לידו ובב"י בשם הר"מ ז"ל דלא נחו לית חיוב תורה ולאפבנהו קשה כאמור.ועי' ברש"י ל"ע ב' נראה כמ"ש הלבוש וברא"ש שם תניא אידך ואין להאריך. ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה: ב שאין עט"ז דבים במזחילה ד' ע"ד ממ"נ אסור כמלרף למעלה מי' מרה"י לרה"ר ולמטה הוה כרמלי' עמ"א אות ד' ולמעלה מי' ואין ד' ע"ד מ"א ה' :

שנב א הקורא עט"ז רש"י עירובין צ"ח ב' נתגלגל משמע כן וה"ה ספרים שלנו בכריכה ודף א' מונח על עמוד ע' ורבים מכתפין ודף א' על אסקופה נדרסת שרבים דורסין שם איכא בזיון טובא לג"מ ואפי' ראש השני לאו בידו אלא מונח על אסקופה אפשר דלא גזרינן : ב גוללו עט"ז עירובין צ"ח א' פריך אסקופה רה"י וקמה רה"ר כו' ולא מד"א ברה"ר אלא הא דלא מוקי ר"י התם ורבה (או רבא כפי הנראה ש"ג וכן ע' רא"ש)בכרמלית משום דמשמע להו מתני' סתמא אפי' נתגלגל חוץ לד"א דלא כברייתא ומש"ה ל"ל באסקופה הנדרסת. ומיהו י"ל דמש"ה לא מוקי כן דא"כ מאי איריא כתבי קדש לרבא דל"ג גזירה לגזירה אבל למ"ש הר"ב בהג"ה בשאר דברים אסור אפי' לכרמלית ועב"י א"כ אמאי לא מוקי כן ש"מ משום דמתני' משמע אף חוץ לד"א ומיהו י"ל דלא מוקי כן אסקופה כרמלית דקשה אכתי דלמא מטייל מרה"ר לרה"י ולמה ש"ל תי' א' אסקופה ארוכה דלרבא גזור אף שתי קומות ותי' ב' כבן עזאי לא קיי"ל כן עי' ברא"ש . והא דלא מוקי קמה כרמלית דא"כ אדמפליג בין אסקופה וגג לפלוג באסקופה גופה ש"מ דסתם אסקופה כרמלית או נדרסת.וקשה הט"ז על הט"ז אמאי לא סיימו בנדרסת דווקא וכמ"ש הר"ב ועל הר"מ ז"ל פט"ו מה"ש הכ"א דמוקי כאביי וע"כ כתי' א' אסקופה ארוכה ואמאי לא הזכיר זה.ואפשר דפסק הר"מ ז"ל כברייתא חוץ לד"א לא ז"ה דלא כרבה (או רבא וכי היכי דליהוי סתמא דמתני' כהלכה בהכרח לא חיישינן לקושיא א"ה ולא חיישי' דלמא מטייל מרה"ר לרה"י רק חיישי' דמטייל למקום שעומד שם דקיי"ל כרבא דאפי' ב' קומות ל"פ כמ"ש הרא"ש ז"ל בשם הרז"ה ולא מהני אסקופה ארוכה ועמ"מ שם : ע' בתו' שם צ"ח א' ד"ה הכא דאסור לפרוס בגד יע"ש : ג על הגג עט"ז בכותל משופע למעלה מיו"ד ואין רחב דע"ד מקום פטור ואי רחב מרה"י לרה"י ולמטה מעשרה הוה רה"ר ברבים מכתפים כבסי' שמ"ה במ"א ח' א"כ גזור אף בכתבי קודש אגודו בידו אטו אין בידו דלא הוה בזיון כ"כ משא"כ אסקופ' הנדרסת בזיון גדול הוה כבאות ב'. ומינה כשאין רבים מכתפים או כשהגג בולט ד' דהוה כרמלית ל"ג באגדו עדו כמו לאביי ושאר דברי חול אסור כה"ג כנס"א ועב"י מ"ש אפי' נח לא היה אסור כ"א מדרבנן והלבוש אסברה לי דה"פ תוך ג' לארץ אפי' אין אגדו בידו מדרבנן אסור עכ"פ להביאו אללו והוה גזירה לגזירה. ולפ"ז בדברי הרשות מראש הגג ונפל ראש א' סמוך לג"ט לרה"ר אסור להביאו אללו כבש"א בהג"ה וכ"ה בב"ה לעיל. ומה שנרשם המגיד אין מבואר כ"כ וסמוך לג"ט לארץ מדרבנן עכ"פ הוה כהנחה ואסור כשאין אגדו בידו ה"ט כשאגדו כאמור . ועמ"ש אי"ה באות ד' פט"ו הכ"א ועב"ח תי' כמ"ש בט"ז באות ב' ואי"ה במ"א א' יבואר : ד בענין שנח עט"ז לכאורה במשופע ומשהו ורבים מכתפים ולא בעינן דע"ד כה"ג וליכא בזיון גדול ומש"ה גזור כבסי' שמ"ה ס"י ומ"א כאן ה' ויותר נראה שנתכוין דכל שלא נח אפי' פחות מג"ט לארץ ליכא חיוב ד"ת אפי' אין אגדו בידו מש"ה לא גזור דבעי נח משהו עכ"פ תוך ג"ט עיין אות הקודם בזה : והנה לכאורה קשיא לי תוך עשרה להר"מ ז"ל כבסי' שמ"ה סי"ט מלומלמים דוקא רה"ר הא מע' ועד יו"ד לא הוה רה"ר א"כ המחבר זיכה שעי"א לבי תרי לכאורה ועל הר"מ ז"ל י"ל דמטה ולמעלה בסתמא לא הא מכתפים אפשר

יודה משא״כ המחבר עמ״א שמ״ה אות ח׳ ושם נאמר אף בכרמלית גזור בכתבי הקודש היכא דליכא בזיון כ״כ ולמעלה הוה רה״י או מקום פטור הוה א״ש ואי״ה במ״א אות ה׳ יבואר עוד: ודע דכתבי הקדש אף גמרות ופוסקים ושאר דברי קדש נכללין בו עסי׳ שנ״ד ואף בדפוס יש להם קדושה:

שנג א ואם עט״ז שבת דף ל״ז א׳ עירובין פ״ה א׳ ובשבת פירש״י מגבוה לנמוך או להיפוך ובעירובין פירוש מנמוך לגבוה (מלת שמא קאי דלמא מגנדר) ומסתימת הפוסקים אף מגבוה לנמוך אסור ובסעיף שאח״ז בגג רחב שרי מניח הא זורק לא. ודע דהא דשרי לזרוק למעלה מעשרה עמ״א ב׳ הא מושיט אף למעלה מעשרה בב׳ דיוטאות פטור אבל אסור דגזרינן אטו דיוטא אחת עי׳ ר״פ הזורק ובתוס׳ שם. וברמ״מ פי״ג הי״ט יע״ש ועסי׳ שמ״ז במ״א אות ה׳ ואם גג א׳ מחיצות ניכרות והשני בולט אסור לזרוק מרה״י לכרמלית עסי׳ שמ״ה ס״ו: ע׳ ברמ״מ ז״ל פי״ג הי״ו מרה״ר לרה״ר ורה״י באמצע פטור והיינו אבל אסור ועבמ״מ שם והתם ליכא שבות כ״א תוך עשרה דעירוב ל״ש מרה״ר לרה״ר ובפמ״ו ה״ח שני בתים כו׳ למעלה מי״ט הזורק פטור לומר דלפעמים אסור בלא ערבו או בנמוך וגבוה הא למטה מי״ט אסור אף בעירבו ומ״מ קשה איך ס״ד ליסנא דפטור והוא שעירבו דבלא עירבו נמי פטור ואסור והיל״ל מותר לזרוק והוא שעירבו ועא״ר אות ב׳ ובמעשה רוקח להר״ב מספיד ח״ו ז״ל רקח הגיה תיבת פטור ע״ש ועמ״א ואי״ה יבואר עוד שם:

שנד א אם. עט״ז אמר פירוש הבור עצמו דאם הבור רחוק דע״ד מרה״י רק החוליא ממעטו אז אם אין גובה חוליא ג״ט הוה מקום הכיא רה״ר כנסי׳ שמ״ה מבואות המתקלקלין כו׳ וערש״י עירובין ל״ט ב׳ ד״ה אי נימא. והגיה בב״י ואי״ן גבוה ג׳ ובנהר שלום הגיה בכ״ק הדמיון עמ״א פירשתיו יע״ש ומבוא׳ בכאן מרה״י לרה״י דרךאויר רה״ר היינו תוך י״ט אסו׳ להוליא ונזרוק מזה לזה ופטו׳ אבל אסו׳ ועמ״א שנ״ג ב׳ אבל הלבוש כאן כ׳ דמות׳ לזרוק מרה״י לרה״י דרך אויר רה״ר וכאן במלוי המים דמיא להושטה ולמעלה מי״ט שרי מבוא׳ מלשונו דהושטה ממש לא הוה דאגדו בידו אלא דגזור אטו אין אגדו בידו ודווקי תוךעשרה הא למעלה מעשרה ומושיט גופא חידוש הוא למעלה מעשרה כמו שיראה הרואה בתה״ר ריש פ״ק ור״פ הזורק יע״ש ל״ג חז״ל אגדו בידו ועא״ר ועמ״א ג׳ ואי״ה שם יבוא׳ ועדיין ל״ע ומ״ש הלבוש עוד דרך רה״ר או כרמלית הוא ממ״ש הב״י בשם הריטב״א ז״ל בקרן זווית הסמוכה לרה״ר ובגמ׳ משמע דווקא דרך אויר רה״ר דגזור אטו יוליא מרה״ר לרה״י לא דרך כרמלית הוה גזירה לגזיר׳ וקלוטה לא כמי שהונח׳ דמיא ולפ״ז למ״ד עתה לית רה״ר או שיש כרמלית מפסיק בין הבור ורה״י ל״ע בזה ועמ״ש באות ב׳ עוד מזה: ב ואם. עט״ז מ״ש הבור עצמו פירשתיו באות א׳ דאם החוליא ממעט מרוחב דע״ד לרה״י אם אין החוליא גבוה ג״ט הוה רה״ר ואם גבוה ג״ט ורחוב דע״ד הוה כרמלית: ועב״י בשם הריטב״א דאףמרה״י לרה״י דרךכרמלית אסו׳ ועמ״ש באות א׳ כאן ומ״א ועיין לבוש: עב״י מ״ש על ר׳ יוחנן עירובין ופירש״י דבור וחוליא מצטרפין ועסה כלומ׳ לא הבינותי דלכאורה הדברים כפשטן דאם אין מצטרף הוה הבור כרמלית ומ״ש דלמעלה מי״ט מקום פטור וכמ״ש הפרישה הוא״ל והחוליא משולי הבור גבוה י״ט ל״ע טובא דמ״מ מן החוליא לרה״ר אין י״ט והוה אויר רה״ר כשהולך הדלי שם ור״י דאמר אפי׳ תימא בסמיכה דווקא קאמ׳ וכמ״ש בפי׳ המשניות ובתנאי כו׳ ובא״ר הרגיש בזה יע״ש ובש״ע פסק להלכה במופלגת ד׳ לריךהחוליא גבוה י״ט ברה״ר ועמ״ש בסמוך אי״ה מזה: והנה הריטב״א הקשה כו׳ היינו מסי׳ שנ״ב סעיף ב׳ כשלא נח ברה״ר עצמו רק באויר רה״ר תוך י״ט גוללו אצלו אפי׳ שאין בזיון כ״כ ובש״א דכ״ח ארה״ר גזור ולא התיר אלא בנדרסת א״כ כאן אמאי אסו׳ כיון דלא נח באוי׳ רה״ר וסובר הריטב״א כמ״ש במ״א של״ב באות ד׳ דס״ה שאר דברים ול״ד כתבי הקדש יע״ש והב״ח תירץ דהתם דיעבד והכא לכתחלה אסו׳ זה תי׳ לקושית הריטב״א ז״ל אבל הט״ז סובר דכאן נמי שרי לכתחלה בשלא נח ברה״ר בקלה הא׳ רק תלוי באויר רה״ר שרי כמו בש״ב לשם ואפ״ה בעינן גובה החוליא י״ט דמיד כשעוקר מרה״י בא מיד לאויר מקום פטו׳ ומשם כשיורד לאוי׳ רה״ר ומשם לחלון רה״י תוך י״ט שרי לכתחלי׳ להטור אף בשאר דברים וא״ש דברי הב״ח ועמ״א שנ״ב אות ד׳. ולמ״ש י״ל. והט״ז סובר דשם בשנ״ב ס״ב גבי כתבי הקדש דווקא שרי ומש״ה הקשה כן. ועיין מ״א שם בלא נח רק תלה באויר כרמלית שרי בשאר דברים דלא כמ״ש הט״ז כאן בשם הריטב״א ועמ״ש כאן באות א׳ מזה:

שנה א גזוזטרא עט״ז עירובין פ״ז ב׳. ואמנם במשנה לית וחלון הבית פתוח לה והר״מ ז״ל בפי׳ המשנה ובה״ש פט״ו הט״ו פירש אחר מפרש כצוצרה דהכ״ו ויש בו נקב שדולין מןהמעיין או ים דהן כרמלית אין ממלאין מן הים ומעיין לגזוזטרא עצמה אם לא עשו לה מחילה והיינו שגזוזטרא עצמה עכ״פ ר״י הוה וכמ״ש בתו׳ עירובין פ״ו ב׳ ד״ה גזוזטרא ופ״ט א׳ ד״ה במחילות דבקיעת דגים לא שמיה בקיעה כמ״ש בשבת ק״א א׳ והוה הדף רה״י כל שיש ברחבו דע״ד. וצ״ל שקפזה גבוה י״ט בכותל דא״נ״כ הוה כרמלית אם הוא תוך י״ט ליס ממיא משחינן וא״כ ק׳ הלא בספינה כה״ג כ׳ הר״מ ז״ל שם ה״כ דלמעלה מי״ט הוה דרך מקום פטור אם לא שנא׳ דבספינה שקילו כמו דקילו שם דא״ל מחילו׳ ודוחק אבל הט״ו פירשו דחלוןהבית פתוח לה לגזוזטרא והוה חורי רה״י וכמ״ש התו׳ עירובין פ״ו ב׳ ד״ה גזוזטרא בתי׳ השני וכ״כ בדפ״ט ב׳ ד״ה במחילו׳ יע״ש ומ״ש זיז היוצא לרה״ר תוך עשרה באויר רה״ר הא סמוך לחלוןהבית תוך ג״ט בעינןוכמ״ש המ״א בסי׳ שנ״ג אות ד׳ דיתוך ג״ט בעינן הוה חורי רה״י וז״ש המ״א בשמ״א אות ב׳ אפי׳ תוך י״ט חורי רה״י כרה״י דמי וממילא כאן בגזוזטרא למעלה מי״ט א״ל מחילה דהוה דרך מקום פטור כמו בספינה. ול״ע בכל זה. ובלבוש כ׳ דאין ממלאין ממנה דרך החלון משמע הא מים לגזוזטרא ממלאין ואמאי הא חורי רה״י הם. ונראה שמפרש דחלוןרחוק ג״ט והוה גזוזטרא כרמלי׳ וממלאין מים לה רק דרךהחלון אין ממלאין כאמור. ועתו׳ שבת ק״א גבי בקיעת דגים ל״ש בקיעה: וכפי דעתי ההמוניות נראה שהמחב׳ כוון בכאןכוונה מיוחדת כי במשנה שם בין עשו מלמעלה או למט׳ וכפרש״י למעלה על הגזוזטרא ולמטה מתחתיה סמוך לה הוה זו וא״ל זו דלמטה עדיף גוד אחית ולמעלה ע״ג ל״ל ג״א ואין המחילו׳ ניכרו׳ למטה וכמ״ש התו׳ ד״ה בין כו׳ ובין דרך לשנות שאין פשוט ברחשונה זו וא״ל זו. ולפי הר״מ ז״ל מלמעלה תחת הכצוצרה ולמטה במים נמי הוה הכי גוד אסיק ודאי אמרינן במים אף גוד אחית אמרינן קל הקילו במים או שבקיעת דגים אינמבטלין מ״מ מחילות בעינן ודפ׳ לא מהני והבן: אבל הט״ו מפרש דאיןסמוך חלוןהבית תוך ג״ט רק יותי׳ והגזוזטרא עצמה כרמלי׳ ואף למעל׳ מי״ט כרמלי׳ הוה כמו גג הבולט בסי׳ שמ״ה סעיף ט״ו וכמ״ש הרא״ש ותו׳ עירובין פ״ט א״ב ד״ה במחילו׳ דכרמלי׳ אף למעלה מי״ט כל שיש דע״ד (ואויר כרמלי׳ אין למעלה מי״ט) וא״כ מים לגזוזטרא ודאי ממלאין מכרמלי׳ לכרמלי׳ כנסי׳ שמ״ו ס״ב רק להתי׳ מילוי מים לחלון הבית דרךגזוזטרא בעינן מחילה ומש״ה למעלה מחילו׳ פשוט היא דמן גזוזטר׳ לחלון הבית רשאין אף למטה תחתיה ודף יוצא מכל לדדין והוה כגג הבולט שאין מחילות ניכרו׳ דהוה שם כרמלי׳ קמ״ל כאן דאפי׳ אם יעשה מחילות סביב הדף ודף בולט יותר אפ״ה מות׳ כאן. וגא׳ מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלי׳ שרי כל דליכא הנחה בכרמלי׳ כנסי׳ שנ״ד אות ב׳ בט״ז כמ״ש בפריי שם. דוקא רה״ר לא כרמלי׳ וז״ש המחב׳ בהיפך דלהוי בין בין שאין פשוט ברחשונה ודברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיוור במ״ש אין ממלאין דרך חלון הא לגזוזטרא עצמה ממלאין בכל ענין דהוה גם כן כרמלי׳ ועמ״א א׳ ואי״ה שם יבוא׳ עוד ועי׳ שמ״ע סי׳ ע״ב אות ז״ין ואות ח׳ דהמחב׳ ודאי מדקדק לנקוט בבין בין שאין פשוט ברחשונה זו וא״ל זו ועמ״ש בכללים קטנים בראש הספר יע״ש. וכל זה למלאות מכרמלית הא מבור עמוק י״ט דהוי רה״י כנסי׳ שמ״ה במ״א אות י׳ דין אחר להם והבן זה: ב דע״ד עט״ז כפי דעתי ההדיוטו׳ נראה לי שאדונינו ז״ל רמז למ״ש בשמ״ה א׳ די״ל כל שיש דע״ד עם המחילות הוה רה״י רק לו׳ גוד אחית מחילה לענין זה בעינןמחילה שיהא חללה דע״ד ערש״י עירובין פ״ו א׳ ד״ה קורא ופ״ז א׳ ד״ה חוקק ועתו״ס בשמ״ה וכמ״ש א״ש. והך דע״ד בנקב בריבוע ל״ל לא בעיגול ופשוט הוא: ג מותרים עט״ז עירובין פ״ח א׳ דהשופכין חוץ למחילה כים בכרמלית או לחקק ברה״ר ועתו׳ שם ד״ה הכי ואי״ה במ״א יבוא׳ בזה: ד שהקילו עט״ז בגזוזטרא הקילו במים דאמרי׳ גוד אחית דהיינו מלמעלה (בעלמא לא אמרי׳ גוד אחית רק גוד אסיק ויש לעיין הא בקיעת דגים ל״ש בקיעה ע׳ שבת ק״א ומה הוא הקולא במים ול״ע קלת) ובספינה הקילו עוד דאמרי׳ כוף הלדין. ומשמע כל הדף רק דע״ד וא״ל עשר מכל לד כחנניא עירובין פ״ז ב׳. ומ״מ הנך רואה דע״ד מלומלמות סגי ואמרי׳ כוף כאלו קלא מלדדין כפויה וא״כ גוד אחית כאלו הן עד המים ש״מ לכאורה כל שיש בין הכל דע״ד סגי וכמ״ש הט״ז בשמ״ה א׳ והשוה דעת הרמב״ם ז״ל כן כדמוכח ממ״ש כאן פט״ו ה״כ דא״ל״כ דע״ד מה הוא לומר דהקילו ביה כולי האי והבן ופרש״י שבת ק׳ ב׳ ד״ה מקום ד׳ מחילות קטנות מלת מקום ארבע היל״ל עושה מחילה גבוה י״ט לטלטל מכרמלית כו׳ לכן פי׳ דקל הקילו בספינה יותר מביתו ומחילות קטנות שאין י״ט די והתו׳ ד״ה עושה בשם ר״ת ור״י פירשו עושה מקום דע״ד אזיז כ״ש ואה״כ דממילא מחילות י״ט בעינן כ״ה לפי׳ מהרש״ל ז״ל שם ואמנם ראיתי בתה״ר למדתי פי׳ אחר והוא כרש״י עושה מקום ד׳ חלל ד׳ ע״ד ומוקף מחילות קטנות היינו י״ט וקולא דאמרי׳ גוד אחית במים ולא הקילו בספינה יותר ולר״ת ור״י הוקשה להם דהיל״ל עושה מחילה גבוה י״ט ולא לומר עושה מקום ד׳ ואי שיהא רוחב הזיז דע״ד היל״ל כן עושה זיז דע״ד ומה מקום לכן פי׳ ר״ת ז״ל עושה מקום חקק דע״ד בזיז וממילא לריך בזיז ד״א י״ט מכל לד כחנניא בעירובין שם ואי לאו דמספינא הייתי מגיה בתו׳ עושה מקום שיהא (נק״ב) הזיז ד״ט שיהיו כוף המחילות י״ט כו׳ יע״ש: (ה) זיז עט״ז כלל כוונתו ז״ל מ״ש המ״מ פט״ו מה״ש הל׳ ד׳ בשם רב האי גאון ז״ל שדרך הזיז ממלא משם אין ללמוד כלל דבזיז כ״ש נמי בעי נקב בזיז דלהיכרא בעלמא כל שדופני הספינה למעלה מי״ט א״ל נקב כמו לרב הונא שבת ק״ב יע״ש ורב האי גאון ז״ל אזיז רחב ד׳ קאי (ולמטה מי״ט או למ״ד אף למעלה מי״ט כדבעינן למימר קמן במ״א אות ז׳ אי״ה) דשם בעי׳ נקב משהו בדף באמצעו ואמרי׳ כוף הלדדים ב׳ קולות בספינה ושם לריך דוקא דרך נקב למלאות כאלו תוך הלדדים הוא ורה״י הוא הים כו׳ אבל למעלה מי״ט דשרי להר״מ ז״ל והזיז רק להיכרא א״ל נקב כלל וממלא ע״ג הזיז ומיהו המ״מ סברת עצמו כ׳ דמדלא הזכיר הר״מ ז״ל עכ״פ שעושה נקב תוך דף משהו תירץ דמדכי׳ בסיפא שהרי דר״ך מק״ום פטו״ר ממלא ולא כ׳ הר״מ ז״ל שהרי דרך אוי״ר כו׳ ש״מ בא להורות דרך מקום פטור תוך נקב הזיז כו׳ וממילא ברישא דע״ד נמי נקב בעינן והשתא בין דע״ד ובין זיז כ״ש נקב בעינן והט״ז השיג על זה דאין כן כוונת הרמב״ם ז״ל במ״ש שהרי דרך מקום פטור אלא אויר מקום פטור ולית בזיז כ״ש נקב ואה״כ דברישא בד׳ ע״ד השמיט שיהא נקב באמצעו ודאמרי׳ כוף ומ״ש להב״ח שגג דלא עלה זה על דעת המ״מ קלת ע״ש בדפ״ס וכוונתו דלא עלה זה ע״ד המ״מ בשם רב האי גאון ז״ל אבל המ״מ סברת עצמו ודאי הכין הוא דלהר״מ בזיז כ״ש לריך נקב באמצעו וז״ש וכבר ביאר זה רבינו: והנה עוד לריך שתדע להר״מ ז״ל לית מקום פטו׳ בכרמלית דאמרי׳ מלא מיןאת מינו וניער כנסי׳ שמ״ה ס״ט בהג״ה ושפיר הוקשה לו להט״ז ז״ל האי נקב בזיז כ״ש מה מהני אי אמרינן כוף וחורי רה״י כרה״י וגוד אחית למים א״כ איך אמר דרך מקום פטו׳ והוא מרה״י לרה״י ואי אין מצרפו לספינה הוה

אויר

אסקופה כרמלית ה״ה שאר דברים לרבא דהלכתא כוותיה דל״ג גזירה לגזירה וה״ה סיפא ל״ד ספר א״כ נתגלגל תוך עשרה כ״ז שלא נחו ובאויר רה״ר אף שאר דברים שרי הקשה שפיר למה לי חוליא גבוה י״ט הא מותר כשאגדו בידו מאויר רה״ר כרה״י וה״ה מרה״ר לרה״י עסי׳ שנ״ד במ״א ב״ג ושם יבוא׳ דברי הב״ח אי״ה במ״ש דבריו סותרים כו׳ ורסי׳ שנ״ג אות ב׳ לזרוק מרה״י לרה״י דרך אויר רה״ר למטה מיו״ד ודאי אסור הא אגדו בידו י״ל דשרי ואי״ה שם יבואר עוד בזה. והליון גוללו שנית קאי למטה מי״ט וכאמור: (ה) בענין. עמ״א עט״ז אות ד׳ מה שקשה לשמ״ה למ״ד ט׳ מלומלמות דוקא ע״ש וכרמלית ואגדו בידו שרי בכתבי הקדש לכ״ע אף שאין בזיון כ״כ שרי לרבא ג״כ דהוי גזירה לגזירה אגדו בידו בכרמלית בכתבי קדש ועי׳ אות ג׳ ברה״ר כה״ג אסור כל שאין בזיון גדול יע״ש. ובאות ד׳ ליין על גוללו האמור למטה מעשרה דשאר דברים אסור ומש״ה נקיט ספר משום למטה מיו״ד יע״ש:

שנג (א) וערובי עמ״א הרשה לשנ״ה אות י״א יע״ש דמשמע דאקצירב א״ל כל שמפסיק מקום פטור ועדיף טפי מאלו לא היה מפסיק כלל בין רה״י לרשות חבירו דבעי עירוב ככל גגות וכדומה ובאמת ל״ע בזה ועא״ר אות ג׳ ותו״ש ונהר שלום ואי״ה בשנ״ה אות י״א יבואר בזה. והמ״מ פט״ו ה״ח בלא עירבו אסור פשוט כו׳ והלא ברייתא מבוארת הוא שבת ל״ח א׳ שבות ורשויות שלו מותר אלא כ״כ אף לשי׳ הר״מ ז״ל. מ״ש שנ״א שס״ה עא״ר אות ד׳ הגיה שנ״ה שס״א אות ט׳ דמפסיק כרמלית לא מהני עירוב יע״ש: (ב) מותרי׳ עמ״א פירשתיו בט״ז ער״מ פי״ג הי״ו רה״ר לרה״ר ורה״י באמצע למטה מי״ט פטור ואיסורא איכא וכפס״ו ה״ח יע״ש. ועסי׳ שנ״ד בט״ז ומ״א א״ב ואי״ה יבואר: (ג) כלי חרס עמ״א שבת ל״ו א׳ ופירש״י ז״ל דאכו משום כפילה לרה״ר מתעסק הוא. ואם הגגין כרמלית אפ״ה דלמא אתי לאתוי ד״א ברה״ר או דרך רה״י פתח הבית או דאע״ג דבולט מ״מ באמצע הוה רה״י עסי׳ שע״ד במ״א ה׳. (ד) למעלה עמ״א לשיטתיה בשמ״ה אות ב׳ דאפי׳ למטה מי״ט הוה חורי כר״ש וכ״מ מהר״ב שם בהג״ה כמ״ש שם ועא״ר כאן אות ה׳ ושמ״ה אות ח׳. וט״ס למעלה וצ״ל למטה מי״ט נמי חורי רה״י הם ועי׳ בנהר שלום די״ל זיז הבולט תוך י״ט זכו ביה רבים: (ה) אסור עמ״א עי׳ מ״מ פט״ז מה״ש ה״ד יע״ש באורך: (ו) ואוסרים עמ״א גם זה שם. ובלבוש כ׳ דוקא שיש בתחתון ג״כ דע״ד ועליון אין אוסר אתחתון ול׳ ואוסרים זע״ז משמע שניהם אסורים ואי דוקא זה למטה מזה מכוון או אף שלא מכוון עמ״מ כ״מ בין הרמב״ם ורשב״א ועב״י כאן. ומשמע כשעירבו יחד שרי ועמ״א א׳ כשא״א לטלטל מזה לזה כ״א בזריקה יע״ש: (ז) כנגד עמ״א עב״י:

שנד (א) בתוך. עמ״א בב״י הכ״מ שאין דע״ד וגבוה ג׳ ל״ל ואין גבוה ג׳ או כר״מ בכ״ק הדמיון ועיין בנהר שלום. דאף דליכא מחילות כלל עד״מ ב׳ בורות עמוקים י״ט כ״א ואין ביניהם דע״ד הוה מקום פטור ועסי׳ שמ״ה סי״ט וב״ח כאן. ומ״ש המחבר חוליא משום סיפא נקיט וברישא אע״ג דליכא חוליא כלל כל שהגיע רה״י ממלאין. ומיהו אם החוליא שסביבו גבוה י״ט בצירוף עם מחילות הבור מצטרפין לעשרה כר״י שם. והט״ז פי׳ הבור עצמו כנראה מפירש״י שם עירובין ל״ט ב׳ ד״ה אי נימ׳ דאם הבור רחוק ד״ט ויותר והחוליא רחבה ואין בין חוליא לכותל רה״י ד״ט אם אין החוליא גבוה ג״ט הוה רה״ר אם לפניהם רחב י״ו אמה כנסי׳ שמ״ה ס״ח ואם גבוה החוליא ג״ט לא הוה ביניהםרה״ר ויש לי בכאןהרהור דברים והנני פורטם בעזה״י: ודע דרה״י עולה עד לרקיע הן מחילות הן תל הן בור עמוק אם נעץ קנה כו׳ כנסי׳ שמ״ה ואם היה בור עמוק י״ט רה״י ועשה מלד א׳ חוליא גבוה לא סביב כל הבור ואין ברחב החוליא דע״ד י״ל דלא הוה רה״י ברחבו דאי בעי מינח מידו ל״ש בזה דאין רק בנ״א ל״ש מינח דף עתו׳ עירובין ע״ח א׳ ד״ה אלא שבת דף ל״ט א״ב כותל המוקף לכרמלית ובסי׳ שמ״ה והנה אם רבים מכתפים על החוליא שגבוה ט׳ או עד ה״ד הוא רה״ר ואע״ג דבין החוליא ורה״י לית דע״ד מ״מ מלדדין מכתפין ומניחים שם דכמים ושאר חפצים הוה מעביר מרה״י לרה״י דרך רה״ר רוחב החוליא כאמור. ואם החוליא רחב דע״ד ואין גבוה ט׳ י״ל כרמלית הוה ועט״ז אות א׳ ב׳ מ״ש מזה יע״ש ועיין שבת ל״ט ב׳ לאחרים עושה מחילה לעצמו לא כ״ש ל״ש בכאן הדבר לריך תלמוד: (ב) אין. עמ״א לא מבעיא בעומד אצל הבור דחייב דהמוליא מרה״י לרה״ר כנסי׳ שמ״ז במ״א ג׳ אפי׳ מחלון רה״י נמי אסור כנסי׳ שנ״ג אות ב׳ למטה מי״ט אסור. ומ״ש דלא כריטב״א בשנ״ב אות ד׳ דווקא כתבי הקדש שרי הא שאר דברי׳ אסורים א״כ שלש קולות שמפסיק אויר כרמלית ולא הגיע לארץ ואגדו בידו יע״ש עמ״ש כאן בט״ז אות א׳ וב׳: (ג) החוליא. עמ״א לאפוקי מב״ח שכתב דמש״ה שינה הטור ולא כ׳ חלון שע״ג לומר כל שחוליא גבוה י״ט דמיד כשמוליא מבור רה״י תלוי באויר פטור ואז אף א״כ כשמוריד למטה מי״ט שרי דבעינן דווקא חלון גבוה י״ט דלא בא כלל לאויר רה״ר. ועמ״ש בשנ״ב ד׳ י״ל דאין זה הכרח שישפכו המים יע״ש ומ״ש בדיוטא א׳ כנסי׳ שמ״ז אות ה׳ (ט״ס שמ״ו) ול״ע דאם הוא מושיט בב׳ דיוטות עכ״פ איסורא איכא ולאו היינו מושיט שאגדו ובקרפיס היו מושיטין עד שהגיע לרה״י וקלה הב׳ לאו בידו וגם שם היה מקבל אחר מידו אלא בדיוטא א׳ היה לך לגזור אטו אין אגדו בידו משא״כ בב׳ דיוטא הו״ל גזירה בדרבנן ל״ג ועדיין ל״ע. והעומד ברה״ר ומוליא מרה״י אף דלא הניח הדלי ברה״ר רק אחז בידו חייב כנסי׳ שמ״ז במ״א ג׳ משא״כ כאן למעלה מי״ט מקום פטור ולמטה מי״ט איסור איכא לא חיוב דלא נח המים ברה״ר: דלי התלוי בעץ ארוך כמו שעושין לבארות ושואבין בו אם תלוי התלוי בתוך הבאר ונח ע״פ המים או תלו באויר הבור ר״הי ל״ע אם מותר לנטות הדלי אליו לחוץ עם המים לר״הר ולשתות ממנו עיין שבת ה׳ ב׳ וברמב״ם פי״ג ה״ד ואפי׳ תלוי באויר נגד חלל הבאר רה״י עולה עד לרקיע והוה כתלוי באויר ר״הי ואיסורא אפשר איכא לנטות כלי מאויר רה״י לאויר רה״ר ול״ע כעת בזה: (ד) אספה. עמ״א ובש״ע כתב הקרוב לה וכ״ה בטור ועיין לבוש בהג״ה פחות ד״ט כבש״א והיינו אם החלון תוך עשרה בעינן פחות מד״ט ואם החלון ע״ג למעלה מי׳ ואספה גובה י׳ מותר מרה״י לרה״י דרך מקום פטור למעלה מי׳. וא״י למה לריךהאספה דע״ד א״כ פחות מהןפשיטא דהוה מקום פטור וי״ל רבותא אף דע״ד לא לריך עירוב אף דהוה רה״י כי אין שם דיורין. וערש״י עירובין ל״ט ב׳ שמא תנטל אספה פחות מי׳ ולכאו׳ עדיין כרמלית והוה גזירה לגזירה, ודוחק לו׳ ברחוק ד״ט וראוי לכתף והוה רה״ר דאין אספה ראוי לכתף. ועתי״ט הביא ע״ש התו׳ בעירובין ח׳ א׳ ד״ה זורקין או שופכין דברחוק ד״ט זורקין למעלה מי׳ ושופכין בקירוב אף למטה מי׳ מהחלון ומיהו אספה גבוה י״ט דאל״כ הוה כרמלית כל שיש דע״ד: (ה) מאוסים. עמ״א בלבוש בהגה א״כ פחות מד״ט לכאורה קאי אמותר לזרוק אף אם נאו׳ תוך י״ט אסו׳ דאי שלא יתגלגל לרה״ר אכתי שמא יתגלגל מלדדי אספה לרה״ר וע״כ כמ״ש המ״א פט״ו ה״י דאין דרך לזרוק שם כ״א כלי שאין חפץ בו ואמנם לגבי שופכין לק״מ ע׳ באות הקודם וכמ״ש בר״מ ז״ל וי״ל לזרוק אסו׳ שמא יתגלגל לרה״ר קוץ או שברי זכוכית ואתי לאתוי ד״א ולזרוק מרה״ר לאספה ומ״ד דגרס זורקין בעומדת אספה תוך כרמלית כבסי׳ שנ״ג ס״א ב׳ גגין וכרמלית ביניהן דשרי ול״ע למ״ד לית עתה רה״ר אפס׳ אספה של יחיד נמי מותר ל״ג א״ד עשוי להפנות מלוי הוא וברמ״מ ז״ל ונמלא שופכין ברה״ר כדרכן ול״ע כעת:

שנה (א) וחלון עמ״א לי העני יש בכאן קלת התבוננת והרהורי דברים אמרתי לפרסם בעזה״י. הנה במשנה עירובין פ״ז ב׳ גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה בשבת (ובסדר ירוש׳ כצוצרה שהיא למעלה מן הים וכן העתיק הר״מ ז״ל פט״ו הט״ו וא׳ הוא ובחילוף אתוון יע״ש) ולא נזכר שם חלון הבית וכ״ה בר״מ ז״ל בפי׳ המשנה ובחבורו וחלון בתוכה היא הנקב שדרך שם ממלאים ובמשנה פ״ו ב׳ כ׳ שכבר ביאר צורתה והיינו בדף ע״ח במשנה כתן שני גזוזטראות כו׳ וז״ל כצוצרה וגזוזטרא אחד הוא ופי״א מש״ב מבוא׳ שרה״י גמורה היא ופי״א משבת שני גזוזטראות בדיוטא אחת ביא׳ שם עוד בדרך זה שהן רה״י גמורה. ואמנם ברש״י ז״ל שם פי׳ גזוזטרא רחבה ד׳ וגבוהות י״ט רה״י הם ל״ע דפי׳ גזוזטרא זיזין ונותנין עליהם נסרים ואם הכונה שגבוה מאויר י״ט אכתי כרמלית הוה כמ״ש הרא״ש ז״ל כנסי׳ ס״ו גג הבולט כו׳ ורה״י לא הוה דבקיעת גדיים ודאי מבטלי כי׳ והנה או די״ל דגזוזטרא מקורה ממש מכל לדדיו ולמעלה להרחיב העליה או חורי רה״י כר״הי דמיא כל שיש תוך ג״ט לפתח וחלון העליה ובט״ז פירשתיו והמ״א ז״ל כ׳ זה עמ״ש הט״ז וחלון הבית פתוח לה והוסיפו על המשנה דא״א לפי׳ המשנה בלא״ה דאל״כ הוה כרמלית בין למטה או למעלה מי״ט ומיהו בש״ע י״ל דהמחילה למשרי מים לזיז או מזיז לחלון הבית עי׳ לבוש ובט״ז מזה. ובשמ״ו ס״ב מכרמלית לכרמלית רשאי לטלטל ובשנ״ג אות ד׳ דאם חלון פתוח לזיז אף למטה מי׳ רה״י כנסי׳ שמ״ה אות ב׳ ואין פתוח אף למעלה מי״ט הוה כרמלית. ומשמע מדבריו דוקא בספינה מהני זיז כ״ש להניחה הא בגזוזטרא אף בגבוה יותר מי״ט והולך הדלי דרך אויר מקום פטו׳. לא הקלו בזיז כ״ש דבספינה הקילו יות׳ או דזיז כ״ש בגזוזטרא אין היכרא ובט״ז כתבנו: שוב ראיתי בד״מ אות ב׳ הביא ד״ה עירובין דף פ״ז ב׳ ד״ה אלא דבגזוזטרא אין מהני זיז כ״ש וגם הגהות מרדכי הביא כן. ובתו״ש אות י״ב חרה אפו בו במאור עינינו רמ״א ז״ל דהתו׳ כתבו כן לרב הונא אבל דופן ספינה גבוה י״ט ממים אין לחלק בין גזוזטרא יע״ש. ואני אומ׳. ח״ו לחשוד מאורן של ישראל אשר לאורו אנו הולכין וברגע כל סוקי׳ דודאי לדידן דפסקינן דספינה גבוה׳ ממיא די בזיז כל לרבה ור״ח כמו לר״ה כו׳ א״כ עדיין תקשה קושית התוס׳ בעירובין שם ושבת ק׳ ב׳ ד״ה עושה מדסתם בעירובין פ״ז וסתם גזוזטרא למעלה מי״ט באויר ממיא וכמ״ש הר״מ ז״ל להרחיב העליה כו׳ ולמה לי מחילה י״ט הא דרך מקום פטו׳ הולך הדלי כו׳ ש״מ בספינה הקילו ול״ג אטו אין המחילות גבוהות י״ט ממיא ובגזוזטרא גזור אטו אין הגזוזטרא גבוה י״ט ממיא׳ ולפי שמלינו בלא״ה קולא יותר בספינה דע״ד בלא מחילות להר״מ והט״ו ובגזוזטרא בעינן מחילות דוקא. והתוס׳ בעירובין לשיטתם בשבת ק׳ ב׳ ד״ה עושה שהשיגו על פרש״י ז״ל במ״ש מחילות קטנות וכפי׳ מהרש״ל ז״ל שם (עמ״ש בט״ז מזה לכן פירשו בעירובין ד״ה אלא אם כן והקשו בד״ה עושה על פירש״י והבן זה. ואי״ה באות ג׳ וז׳ יבואר עוד: (ב) עשה. עמ״א כ״ה במשנה עירובין פ״ז ב׳ וש׳ כ׳ ו׳ יע״ש. ובספינה הקילו לרש״י ז״ל שבת ק׳ ב׳ מחילות קטנות ולדידן א״ל כלל מחילות כו׳ כאמור: (ג) סביב. עמ״א א״י למה ליין האדון ז״ל בכאן ולא על יעשה מחילה סביב וכמ״ש הט״ז ז״ל א׳ או למ״ש המחבר ע״ג או תחתיה. והנה במשנה שם י״ל פי׳ שלישי כי מים לגזוזטרא ושאר כרמלית הוא וחלון העליה יותר מג״ט אלא מגזוזטרא לחלון הבית לריך מחילות כי כשדולה לפעמים מניח הדלי על הגזוזטרא לפוש ועושה עקירה והנחה מכרמלית גזוזטרא לחלון העליה ולריך מחילות מלמעלה ע״ג גזוזטרא או למטה במים דהשתא עולה עד לרקיע. וגוד אחית במים שהקילו י״ל לא יותר מגוד אסיק דבעינן מחילות ניכרות כנסי׳ שמ״ה סי״ו גג הבולט וא״כ סביב הנקב מסתמא אין מחילות ניכרות בעבר השני ואפ״ה גוד אחית במיא אמרינן דקל הקילו במים כמה קולות משא״כ אם למטה מתחתיה סביב הנקב מחילות ואין ניכרות למעלה וגזוזטרא כרמלית שחלון הבית רחוק יותר מג״ט דלא הוה חורי רה״י לא אמרי׳ גוד אסיק כה״ג להתיר מגזוזטרא להניח שם ולהביא אח״כ לחלון אסור וז״ש גוד אחית אמרי׳ כה״ג לא גוד אסיק ועדיין ל״ע: (ד) לשפוך. עמ״א ודבריו לקוחים ממ״ש רש״י עירובין פ״ח א׳ אפילו לשפוך שרי דל״ד לשאר דכאן ליכא ניחא ליה שיהיו נשארים שם ותו׳ ד״ה הכי תיימי כו׳ יע״ש ומ״ד אסור אטו רקק ברה״ר ומאן דשרי אפילו סמוך לרקק שרי כאמור: ומ״ש ועושה בו נקב ובספר רמב״ן כתב כו׳ שייך למטה

בספינה

בספינה גבוה י"ט דהיכר זיז כ"ש עושה נקב ורמב"ן פוסק דא"ל נקב בזיז כ"ש ונרשם כאן בטעות וכ"כ הט"ז אות ה' ועא"ר אות ד' ואות וי"ו ובט"ז אות ה' פירשתיו ועתו"ש : (ה) בספינה. עמ"א יש כרמלית והספינה רה"י גבוה י"ט ורחבה ד' כבאות שא"ז : עיין בחה"ר שבת ק' ב' רב הונא אמר כו' דדייק ממשנה הזורק מספינה לים פטור ומשמע אבל אסור כו' ולכאורה מים לספינה דייק דמספינה לים שוקע בקרקע הים אלא דמים לספינה אי מע"פ המים תיפוק ליה דלאו היינו הנחתן : עיין כ"מ פט"ו מה"ש ה"יך הרמב"ן ז"ל הקשה איך שתם כו' ומה"ט פי' רבינו יעקב כו' הוא כמ"ש בחה"ר דר"ת סובר כאן כחנניא סובר דאע"ג דאין הלכה שם כחנניא בספינה הקילו וא"כ נוכל לומר כרב האי גאון ועתו' שם ק' ב' ד"ה עושה ובט"ז פירשתיו עיין אות שא"ז שייך לחה"ר : (ו) בתוך. עמ"א רש"י שבת ק"א א' ד"ה ואין גבוה כו' ורבי יהודה קאמר ליה · ועסי' שמ"ה סי"ח דרש"י סובר דלא אמרינן מלא מין את מינו וניער הכא דא"מ או כרמלית או מקום פטור ולאפוקי אם עומד הכלי ברה"ר עסי' שמ"ה אות ד' במ"א שם דהוה כר"ה ל"ע די"ל דמקום פטור הוה . ועיין באות הקדוש מ"ש בשם חה"ר וקשה אמאי לא דרב הונא דייק דזיז כ"ש בעינן להיכרא מברייתא זו דרבי יהודה וכמ"ש התו' שם ד"ה עמוקה דמוקי ליה באין זיז כ"ש וע"ש וצ"ע:

(ז) אויר. עמ"א עב"י בזה ועתו' שבת ק"א א' ד"ה ר"י דלר' יהודה ברשויות דרבנן אף שלא נח בנתיים מותר אם הספינה גבוה י"ט מע"פ המים דשרי ליטול מים לתוכה דמטלטל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור דשרי וחכמים פליגי עליו בלא נח ופסק הר"מ ז"ל כר"י דאפשר סובר דמייתי סייעתא מיניה וסובר דחכמים אכולא פליגי ע"ש בתו' ועיין מ"מ פט"ו ה"יך כתב דגבוה י"ט לרבה ור"ח הוה כמו לר"ה וכ"כ ואתה למד דרך מ"פ שרי לר"ה לא זכיתי להבין זה דלר"ה שואב המים ממ"פ משא"כ לרבה ור"ח ומר"י הם למדו זה וכדכתיבנא וצ"ע : (ח) יכול . עמ"א היינו מניח עצמות וקליפין על ראש דופן בעוביו וכמו כן שופכין והם נופלים לים כחו בכרמלית ל"ג ועי' שם בשבת ק"א א' : (ט) קשורות . עמ"א בלבוש ס"א ביאר אף כשהן של איש אחד דה"ל מוסיף מרה"י לרה"י דרך כרמלית ולפ"ז מ"ש צריכין לערב לא קאי אריישא . וי"ל מוסיף דווקא דיוטא א' ב' דיוטאות או לזרוק שרי מרה"י לרה"י דרך כרמלית למטה מי"ט דדרך רה"ר נמי רק דרבנן וכרמלית ל"ג עסי' שכ"ד בט"ז אות ב' אבל המ"א ז"ל פי' דאריישא קאי והיינו דהם של שני ב"א תוך י"ט בעינן קשורות לערב דאל"כ מפסיק אויר כרמלית לא מהני עירוב אף שהן מוקפות וסמוכות ואין ביניהן שום ריוח כיון דראויין לנוד ולהפרד לא מהני עירוב כל שרשות כרמלית מפסיק אבל של אדם א' י"ל דשרי אפי' מפורדות דלא גזרו בכרמלית כלל אף מוסיף כמ"ש באות י"א וחולק על הלבוש ועתו' שבת ק"א ב' ד"ה פשיטא בתי' השני מפרשים דגם לס"ד בשל שני ב"א מיירי הא באדם א' י"ל דשרי ולתי' א' איכו כן יע"ש וצ"ע : ומ"ש מוקפת מחיצה עי' מ"מ פ"ג מעירובין הכ"ה : ומשמע בבי' ב"א אין מטלטלין מזו לזו בשאין קשורות הא כ"ע בפ"ע מטלטל בשלה אע"פ שבחול משתמשין מזו לזו ובט"ז אות ז' מ"ש מזה : (י) זו בזו . עמ"א דכשרחוקין זו מזו ד"ט אויר כרמלית מפסיק ביניהם ולא מהני עירוב אע"פ דקשורות : (יא) גבוהים . עמ"א הלשון לכאורה קצת דחוק למ"ש באות ט' לטלטל של אדם א' אע"פ אין קשורות שרי ולענין לערב הי"ל דלא מפסיק כ"א אויר מקום פטור ומ"ש מוסיף אף מוסיף בדיוטא א' סובר דל"ג בכרמלית אף דהוה רק חדא גזירה אטו דרך אויר רה"ר למעלה מי"ט דהוה מקום פטור אפ"ה מוסיף חייב כל שכרמלית למטה ל"ג למעלה . אבל תוך י"ט י"ל דגזור אטו תוך י"ט באויר רה"ר משא"כ למעלה כ"ע חידוש הוא ל"ג בכרמלית וצ"ע . ומ"ש דתליא בפלוגתא בשמ"ו התם בנח והכא בלא נח נמי מתיר וכרבי יהודה שבת ק"א עתו' שם ד"ה רבי יהודה ועי' אות ז' שם עי' היכר זיז כ"ש ועס"ג בהג"ה בבית הכסא בה"ג בלא נח יע"ש : (יב) עשויה . עמ"א וגזוזטרא נמי דווקא עשויה להתיר ושם אף למעלה עושין להתיר ועב"ח : (יג) פחות מג' . עמ"א דאף תחת הנקב אין גבוה ג"ט הוה חורי רה"י וא"כ כשנופל לכרמלית כחו בכרמלית שרי : (יד) הלוחה . עמ"א עב"י ובא"ר : (טו) דאין . עמ"א דל"ד לכותל כו' : (טז) מים עמ"א ובשבת ק' ב' ההולך בספינה לרב הונא דזיז כ"ש להיכרא פריך ולא לרב חסדא אלמא אף פחות מי"ט מהני מחיצה תלויה במים ובא"ר ט"ז פי' דמיירי כאן כשרה"ר מהלכת בו וכ"כ הג"ן יע"ש : (יז) ואינה . עמ"א היינו כשרחוקה ברוחב ד"ט אין משתמש כ"א ע"י זריקה באויר ד"ט ועט"ז מ"ש שם : (יח) שעשתה . עמ"א עירובין פ"ח א' וברש"י ד"ה אמאי : (יט) בשתיהן . עמ"א דכ"א משתמשת בשלו היינו בשבת דגלי דעתה דסליק נפשה בשבת ועט"ז ושם הארכתי ולא היה הזמן גורם לעיין כראוי :

שנו (א) עמוקה עמ"א רש"י עירובין פ"ו א' ד"ה שלא עט"ז ד' מ"ש שם ועסי' שמ"ה במ"א אות י"א וצ"ע אם יש לחצר עמוקה י"ט ורחב ד' ובתוך החצר אין עמוקה י"ט ורחבה ד' או להיפוך מהו הדין : (ב) אין. עמ"א משמע אף שמחילת החצר נכנסה ונוגעת במים טפח לא הוה היכרא דלא נעשה לשם מים ועט"ז מ"ש בזה כי מרש"י י"ל דפסק כרב הונא ועב"ח . ומ"ש בשם הראב"ד ז"ל פט"ו מה' שבת הי"א ופי' דברי' החצר נפרץ באורכו לכרמלית להאמה במלואו וא"כ כי לא עשה מחילה במים הביאה ויציאה מה אריא דאין ממלאין מהאמה אף בחצר אין מטלטלין עמ"א אות ו' לזה תי' דהחצר יש לו ג' מחילות מכל צד והמחילה הד' הוא גדודי שפת המים מאחר דעמוקה י"ט כעמוד ותל גבוה י"ט דהוה מחילה גמורה וא"כ אף נפרץ ג"כ כותל החצר ע"ג המים יותר מעשר אפ"ה מוקף החצר מד' רוחותיו כאמור והיינו כשאין מגדודי שפת האמה לכותל הנשאר מחצר יותר מעשר דהגידודים במקום מחוצה ד' כאמור. ומ"ש בסי' שמ"ה אות י"ד עמ"ש שם בפרי' אות יו"ד וי"א ובסי' שס"ג אות למ"ד יע"ש וא"י"ה יבואר שם : (ג) משוקע . עמ"א דהוה כאלו המים שבחצר מתחילין בחצר ומסיימין בחצר וכל מה שבחצר רה"י ועוד רש"י שם אם בכניסה עשו מחילה ולא ביציאה לא מהני מידי דמ"מ כרמלית הוה שיוצא מיד ואין נשאר בחצר והוה כמו לא עשה כלל מחילה אפי' עשו ביציאה ולא בכניסה ה"א דלהוי כלשון יש אפ"ה לא מהני כלל ועי' ירושלמי ולא הבינותי כונת יע"ש . ודע דמחילה אם אין רחוקה בחוץ מן כותל החצר ביציאה וכניסה ד' טפחים אפי' דשפיר דמי דתו לא הוה כרמלית בחוץ . וכן אם חפרו האמה בחצר שתהא עמוק' י"ט בד' רוחותי' אפשר הוה כרה"י כבור מלא מים בשמ"ה יו"ד וצ"ע בזה דמפני מראית העין אפשר אסו' : וכן אם בחצר אין עמוק' י"ט ורחב' ד' או בחוץ אין עמוק' י"ט ורחב' ד' צ"ע קצת : (ד) מותר . עמ"א הראב"ד פט"ו הי"א מה"ש עי' אות ב' ועב"י בזה ועיין אות ו' וא"י"ה שם יבואר עוד : (ה) ממנו. עמ"א תו' עירובין י"ב ב' ד"ה הכא יע"ש ועב"י בזה : (ו) אסור. עמ"א עתו' עירובין שם ועשה כלו' ולכאורה יאמר דאין ממלאין בכ"ע הא לטלטל בחצר פעמים מטלטלין בעמוקה יו"ד וגדודי שפת הלשון הוה מחילה וכמ"ש א"כ וכמ"ש באות ב' אם אין י"ט בין פרצה לגידודי שפת הלשון. ועתו"ש אות ג' בעת שנקרש המים י"ל עסי' שס"ג וא"י"ה שם יבואר:

שנז (א) מקום עמ"א משמע פי העוקה דוקא ברה"י ובש"ע משמע אף בחוץ כל שסמך לחצר ואין ביניהם רה"ר שופך למקום פטור. ועט"ז א' ועסי' שמ"ה אות יו"ד בעמוק י"ט דוקא כשהמים לצולים ונראים המחילות הוה רה"י ושופכין אפשר דמ"מ מקום פטור הוה כשעמוקה י"ט. ודע דהר"מ ז"ל פט"ו מה"ש כ' לקמור ענין כיפה בנין בגובה ועב"י משמע משום חשדא שלא יראה העוקה והמים יצאו חוץ לעוקה ויסברו ששפך מידו לרה"ר או אפשר אין עושין חלל ברה"ר כל שאין עגלה מהלכת עלי' וכיסוי ע"ד כל שרשותו הוא ועד"מ ועתי"ט פ"ג דאהלות בסופו מש"ה אמרו ז"ל לקמור מלה הפוכה כמו כשב כבש שהוא בנין כיפה משא"כ הט"ו כתבו כיסוי בנסרים די יע"ש : (ב) יכול. עמ"א עב"י דהא לאו איסור תורה הוא דאין שופך מידו לרה"ר רק על המים שבגומא ומשם יוצאין לרה"ר אלא דגזרו אטו ישפוך מיד לרה"ר וכל שיש עוקה היכרא זכור הוא. ואע"ג דניחא ליה שיצאו מיד שלא יטנפו החצר והעוקה מליאה כבר מע"ש מים דמ"מ זכור הוא ול"ג ביה : (ג) לא. עמ"א כי האדם צריך ע"פ הרוב בכל יום סאתים לצורך תשמישו ושמא ישפוך סאתים ולא אמרי' זכור הוא כבאות ב' דהתם ע"פ הרוב דעוקה ריקנית ובזמן רב תיימי מיא ואף לפעמים מליאה תו זכור הוא משא"כ כה"ג : (ד) אריך. עמ"א פירש"י ז"ל עירובין פ"ח ב' וה"ה תמונה אחרת כל שיש לרבע ד' ע"ד יש בו כדי לבלוע בקרקע סאתיים מים בזמן מועט ולא יהיה טיט ורפש בחצר ואין מכוין שיצאו מיד לרה"ר ול"ג ביה שמא ישפוך מיד לרה"ר : (ה) בימות. עמ"א גמרא עירובין פ"ח ב' גבי ביב דבימות הגשמים הן מתמלות הן מחמת שהיה מקודם גשם ולא חיישינן שיאמרו כו'. וכל שאין מכוין שיצאו מיד לרה"ר ל"ג כחו אף ברה"ר משא"כ בימות החמה מתכוין שיצאו מיד : (ו) מעזיבה. עמ"א מעזיבה רכה בכ"ק שיהא המים נוחים לבלוע שם הא של עץ לא עס"ב: (ז) סמיכות. עמ"א ועב"י בשם הר"ר יונתן הביאו התי"ט מ"ש פ"ח דעירובין על משנה וכ"ן ב' דיוטאות כו' ויראה לפרש זו כנגד זה לאו ממש דהיינו ב' בתים בחצר א' זה מול זה נגדיי אלא שתיהן ברוח א' בית א' ועליי' א' וב' פתחים לעליה זו ויש בכל פתח זיז בולט ומעזיבה עליו כ"א ב"א אורך רוחב ד"א וכן בפתח השני כנואין רחוקים הדיוטאות יותר מד"ט נמצא מצטרפין כאלו יש במקום א' ד' ע"ד ושופכין לתוכן ויורדים לרה"ר להדיא כ"ל : (ח) א"ל. עמ"א דחולקין בביב וה"ה בחצר דגזרו כחו בכרמלית ועט"ז ס' וא"י"ה שם יבואר : (ט) של עמ"א י"ד סי' ע' בש"ך אות מ"ז ועא"ר אות ד' ותו"ש אות י"ג דודאי זמן מה עומד על הקרקע ואין נבלע מיד גם היה לו להקשות בס"א דתיימי מיא וצ"ע : (י) מותר . עמ"א בשנ"ה גבי דופני הספינה דשופך על דפנות ויורד לים כמו בכרמלית ל"ג וי"א דוקא בים דהוה תמיד כרמלית לא גזרו מה שאין כן ביבשה אף בכרמלית גזרו בכחו ועב"י : (יא) אפילו . עמ"א די"ל בין בזה"ז בתוך העיר ובין כרמלית שחוץ לעיר ועי' ע"ש ד' הקשה הספינה דשרי דאין דרך להיות שם רה"ר ומ"ש בזה"ז ותי' המ"א דמ"מ גזרינן טפי אטו עיר שיש בה ס' רבוא : (יב) כרמלית. עמ"א ע' אות י"ח . (יג) שהיא . עמ"א עסי' שנ"ה ועתו"ש דגזוזטרא שרי לשפוך שופכין למים דאמרי' גוד אחית אע"ג דמשם ואילך הוה רה"ר דאין כוונתו שיצאו משם משא"כ כאן פחות מד"א כוונתו שיצאו המים :

שנח (א) ובורגנין. עמ"א עב"ח כי שאין עשוי אלא לשמור אבורגנין קאי והשומר בלילה לן בביתו והביא דיה שהוא עירובין כ"ג א' דבמקדש היו שומרים בלילה ועתו"ש הביאו וצ"ע ועמ"א שס"ב א' פי' כן ובורגנין משמע מקורה הוה ואפ"ה כרמלית ביתר מסאתיים וצ"ע מסי' שמ"ו ס"ג קרפף בלא קירוי ובעירובין דף כ"ב א' כל אויר לדירה כו' וכל דירה לאויר אין מת' ופירש"י ז"ל אע"פ מקורה שתשמישה לדירת אויר השדה משמע אע"פ שדר שם יומם ולילה נמי לא הוה דירה ובדף כ"ו וצ"ט ועי' שס"ב וצ"ע · ועמ"ש בט"ז א' ועתו"ש בזה : (ב) אריך . עמ"א ועי' וד' ט' הוא צ"ד אלא מעט יותר כמ"ש הלבוש ועמ"ש בט"ז : (ג) אמה. עמ"א ב"י בשם ריו"ו דפחות מאמה א' לא הוה פי שנים ויותר. והיינו בסאתים הא פחות מסאתים י"ל אף באריך הרבה וקטן מטלטלין בכולו : (ד) סמוך . עמ"א עתק"א ט' ולהחולקים בכאן אף סמוך ממש לביתו תוך ע' אמה ושיריי' לא הוה מוקף לדירה . והביא דברי הג"א הב"י הביאו ודבריו צריכין ביאור. כי הב"י הביא דברי הג"א ברא"ש על דף כ"ג במשנה כו' כי הג"א אבל גנה וקרפף שיש ש"ס שומירה או בית דירה אי סמוכה לעיר אפי' גדולים הרבה שרי וכי הב"י שהתו' דקכ"ג א' ד"ה ובלבד חולקין אזה שכתבו דאף לריב"ב ביותר מסאתים לא מהני שומירה ובית דירה אלא בפתח ולסוף הוקף סובר כי הג"א דמתיר בשומירה היינו בשומר יום ולילה כמ"ש התו' שם ד"ה שהוא או בית דירה לפרקים נמי מהני ואע"ג שהוקף ולסוף בנה מהני וכי אמרי' בדף כ"ד א' ברחבה שאחורי בתים דוקא פתח פתוח מביתו וא"כ הוקף מהני בפתח כנהא בנה בתוכו שומיר' ובית דירה מהני בהוקף ולסוף בנה כי ריב"ב מתיר אף ביות' מע' אמה וה"ה לר' עקיבא והב"י כ' שהתו' חולקים כי לריב"ב שומירה ובית דירה בהוקף וא"כ בנה לע' אמה מהני לא יותר וה"ה לר"ע כן וממילא בסמוכה לעיר נמי דוקא בע' אמה הא ביותר לא מהני סמוכה לעיר · וזהא הקשה המג"א הא הג"א גופא ברא"ש דף כ"ו גבי מחילות אדרבלין כ' פרדס סמוך לבית ובנה בית תוך הפרדס ולא הוקף לדירה יעשה שביל קטן מביתו לבית הבנוי בפרדס בקני' ויטלטל שם תיפוק דמטלטל בכל הפרדס ש"מ אף בנה בית דיר' בקרפף כל שהוקף תחל' לא מהני ומש"ה כ' הג"א ויש ששומיר' מקודם ובנה וא"כ הוקף לדיר' זה ודאי מהני לכ"ע אף גדולים הרבה (לא שיש בה שומירה משמע לאחר שהוקף בנה כו') ולפ"ז התו' אין חולקין כלל דמיירי שהוקף וא"כ בנה כמבואר שם אלא דמ"מ בסמוכה לעיר חולקין התו' לזה כ' המ"א דא"כ הג"א נמי מיירי בהוקף ולבסוף בנה י"ל התו' לריב"ב כתבו כן ולא לר"ע ומעתה בסמוכה נמי אין חולקין התו' ומכ"ש דהתו' בבנה א"כ מיירי ולכן לא כ' הר"ב ויש חולקין בים שומירה יום ולילה או בית דירה בהוקף ולסוף בנה כי אין חולק דלא מהני כה"ג כמו פתח פתוח בס"ב כמ"ש המ"א אות ה' רק בסמוך לעיר יש חולקין הוא המבואר בש"ע. רחבה שאחורי בתים בעינן הוקף ולסוף פתח ותיפוק דסמוכה א"ל כלים והג"א דמתיר בסמוכה לעיר בלא פתח כלל שו' רחבה שאינו דלא בנה המחילות כלל לרחבה הא בנה קרפף סמוך לעיר מהני ומה שנרשם ב"י בשם תו' אינו אלא יש חולקין שאין רוצים לחלק בין רחבה ובנה בתים וכמ"ש ב"י בשם הריטב"א י"ל בסוף הסי' . ועא"ר אות י"א וי"ב ובתו"ש ועי' עולת שבת אות ג' ולמ"ש א"ש וא"י"ה בזה באות ה' יבואר עוד : (ה) שבנה. עמ"א היינו באות ד' דאף בנה בית ממש בתוך הקרפף בעינן בנה וא"כ הוקף הא הוקף וא"כ בנה לא ול"ת דוקא פתח בו פתח מהני כה"ג וכדאמרן. ומ"ש באות ד' סמוכה תוך תחום שבת כ"כ הר"ר יונתן אמשנה כ"ג לריב"ב ומינה לדידן ביותר מסאתיים . ובבילה ל"א דבעינן סמוך לעיר משמע תוך ע' אמה וז"ש לתק"א אות ט'. מ"ש בשם המבי"ט עא"ר ו'. והנה עיקר הרבותא אף ע"פ שמחילת הבתים נעשים לתוכן לא לקרפף אפ"ה מחילה עכ"פ הוה וכ"מ בש"א אות ד' בהג"א דמפרש רחבה שאחורי בתים שכתלי הבתים הם המחילות ופרש"י אפדנא עירובין כ"ה ב' ד"ה דהוה ושם מבואר דבעי' דוקא פתח פתח וא"כ הוקף. ואע"ג דהתו' מפרשים בפ"א כבסי"ד מ"מ ל"פ אפרש"י דמחילות הבית הוא מחילה לפרדס אע"פ שהוא יותר מסאתים כל שפתח פתח קודם והוקף א"כ ונראה אם הוקף ג' מחילות פרדס ומחילה ד' בנה לבית והניח שם פתח נמי שרי כיון דהיה יותר מי' פרוץ קודם בנין הפתח ודאי הוה פתח ולסוף הוקף ונראה דחלונות הפתוחים לפרדס י"ל אם פתח חלונות קודם י"ל דהוה מוקף לדירה ועא"ר וצ"ע ומ"ש אם נפל מחילה חיצונה כו' אע"פ שהיה פתח כ"ה לפרש"י שם באפדנא ועסי"ד. ואם חזר ובנה מחילה החיצונה צ"ע אם חוזר להיתרו הואיל ותחלתו וסופו הוקף לדירה ועסי' י' ס"ו כעין זה הטיל ציצית על ציצית וכן אם נפל מחילה פנימית והחיצונה נשארה אפשר דאפ"ה אין מטלטלין דלגואי עבידו תוך הבית לא לפרדס. וצ"ע בזה וצורת הפתח בפרוץ יותר מי' ועסה ל"ה הוה היקף לדירה ועתו' עירובין כ"ד ב' ד"ה ליעביד וא"י"ה בט"ז באות ג' ואילך יבואר עוד וצ"ה בעומד מרובה מה"י אף בבקעה עסי' שס"ב ס"ו יע"ש: (ו) שהשלימו. עמ"א עב"י וי' הו' ל"ד אלא פורץ וגודר עד שיהא בין הכל יותר מי' ואז פנים חדשות באו לכאן ועי' בר"מ ז"ל ובתו"ש : (ז) אין. עמ"א הנה דין זה מתה"ד סי' ע"ה (ט"ס ס"ה) ושם כא' דיניח עפר מב' לצדי החומה פחות מעט מגבוה י"ט ויהיה רוחב העפר ד"ט שיהא חשוב רשות בפ"ע ומקום הילוך מקרקע העולם לעפר שהרי פחות מי"ט והחומה לא נשאר למעלה מהעפר י"ט הוה כפרוץ יע"ש ומשמע הא יש בגובה עפר י"ט אין מבטל החומה כיון דלא הוה הילוך שפיר מקרקע העולם להעפר ולכאורה להמ"א ז"ל לא הונח לו זה ודע' טפחים ורוחב ד"ט לא ניחא הילוך הוה כרמלית בכ"מ וי"ל דמשופע העפר וניחא לעלות ע"ג העפר וא"כ אף גבוה העפר י"ט נמי שרי אלא דאז בלא"ה שרי דהוה מחילה חדשה וכהרחיק ג"ט מהראשונה דמי שהרי העפר רוחב ד"ט ומחוד החילון רחוק ד"ת ולא מניח בשיפוע וצ"ע די"ל כוונתו דוקא אם הרחיקה ג"ט וצ"ע . ודע דתקנה פורץ ביותר מי' את"ת משמע כל שאין בחלק החומה גבוה י"ט באורך עשר אמות נתבטלה המחילה וכ"מ מההוא דהעפר מחילה י"ט כו' עתה"ד אבל בר"מ ז"ל פי"ו מה"ש ה"ח בגובה י"ט עב"י ועולת שבת וצ"ע. ועמ"ש באות שאחר זה א"י"ה. ע' אות י': (ח) חוזר עמ"א כ"ה בתה"ד סי' ע"ה שם דמחילה מאיליה שרי כמ"ש כאן בסעיף א' ואע"ג דגרע מעתיד לפנותו שהרי כל תקנתו ע"מ שעתיד לפנותו דאם לא כן לא הועיל בתקנתו כלום שפיר דמי. ועא"ר י"ג לדינא להקל כסברא א' וצ"ע בתרה"ג ס"ד משמע דוקא שמבטלו לעולם. וכאן יש תקנה שישאר שם ויבנה טפח ע"ג הכותל באורך י' אמות וצ"ע : (ט) לא. עמ"א ובש"ע לחופר בו בור משמע קרפף נמי לא מהני בור ואף מים בו עתו"ש וצ"ע : (י) ויהיה. עמ"א והיינו אורך עשר אמות וגובה י"ט. ועי' לבוש פחות מג"ט כלבוד אם ממעט מסאתים המחילה שרי הא ע"י לבוד ממעט אסור. ומשמע כאן דכל לבוד אף שהמחילה שניה עבה כמה לא מהני ועמ"א ז' צ"ל אם הרחיקה דוקא בעפר גם כן יעי' שם: (יא) אלא. עמ"א וכ"כ הט"ז אות ה' דהמיעוט בטל לרוב והוה כלו כזרוע . ויותר מסאתיים כו' עמ"א נזרע מיעוטו או הנזרע יותר מסאתים כרמלית והקרפף נפרץ במילואו למקום האסור ואם יש גיפופין ופסין למקום שלא נזרע שרי שם לטלטל ביה: (יב) ממנו. עמ"א עסי' שע"ב מ"א א' דקרפף שלא הוקף לדירה אף פחות מסאתים אסור ממנו לבית אף ש"א א' וה"ה כאן אף של אדם א' אסור מקרפף לבית. ובית סאתים ה"ה פחות הרוב מבטל המיעוט עמ"א י"א וכאן ספק שמא הגינה מבטל החצר עי' טור בשם הר"מ ז"ל: (יג) אוסר עמ"א כבש"ע ולא אמרינן דהמיעוט בטל לגבי הרוב דוקא לחומרא דמיעוט בטל ברוב לא להיפוך ועתו"ש וטעמא דמסתבר הוא . בשו"ת ח"ל ז"ל סי' כ"ט ערוגות וביניהם קרקע אין מצט"ק לביותר מסאתים יעיין שם היטב עסי' שס"ג וא"י"ה יבואר : (יד) ממנו. עמ"א ועט"ז אות ו' דאין החצר נאסר מהגינה דאין הגינה אסור מצד עצמו יע"ש. ומ"ש או הגינה פחות מסאתים כו' צ"ע דהמחבר כ' אף פחות מסאתים אוסר להוציא מגינה לחצר ומשמע אף במיעוט לא במחנה דוקא ועתו' עירובין כ"ד א' ד"ה לא ועתו"ש אות ל"ד : (טו) יו"ד טפחים עמ"א מ"ש רסי' שנ"ח ט"ס וצ"ל ש"ו אות ב' ומשמע דבעינן מתלקט י"ט מתוך ד' ועמ"ש א"י"ה באות י"ו מזה : (טז) הקרפף. עמ"א משמע גיפופין וג"ש פחות מעשר אמות תרתי בעי' ועתו' והג"ה עירובין כ"ה ב' ד"ה קרפף ועב"ח לר"ש רשות אחד הוא או פחות מעשר ועא"ר כ"ו וא"י דמחילה מייתרו ויותר מב"ס אף לר"ש הוה ב' רשויות עסי' שצ"ב באין הוקף לדירה ועתו"ש אות ל"ז. ומ"ש המחבר במילואה זה לזה היינו הקרפף לא החצר ועב"ח. והנה צריך עמוק י"ט ורחב ג"ט דלא הוה לבוד הוה מחילה דלא להוי למקום מלואה וכ"מ קרפף הוקף יותר מסאתיים ונזרע מיעוטו באות י"א ואם החריץ רק בצדדים עמוק י"ט ברוחב פחות מד"ט י"ל דל"ד לגיפופין. ואם נזרע רובו אף שעובר חריץ עמוק י"ט ורוחב הרבה ע"פ כולו צ"ע אם דומה למחילה ממש כה"ג המיעוט בטל לרוב. וא"י"ה לקמן בסימנים הבאים יבואר עוד מזה :

שנט (א) יתירה עמ"א ב"י בסי"ח בשם הריטב"א דרחבה חלוקה מקרפף דאלו קרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה מותר ממנו לחצר הא לבית לא ורחבה בסאתים מותר ממנה לבית ועט"ז כאן פירשתיו באורך בפמ"ג יע"ש וא"י"ה בספ"ב יבואר עוד :

שס (א) מחילות. עמ"א רש"י עירובין י"ו ב' וע"ש כל שהיקף לדור שם לילה ויום לשבת א' חשיב מוקף לדירה ומטלטלין כור או כוריים אפי' רק לשבת א' שרי לעולם לטלטל שם ועי' עולת שבת. וצ"ע אם הוקף בשדה זרועה אם מהני ליותר מב"ס עסי' שנ"ח ס"ט התם עשה מעשה א"כ שורע ומסתבר כל שיש בו זרעים לאו דירה מקרי ואסור כ"א סאתיים : (ב) שתי. עמ"א פחות מג' כלבוד אף פרוץ מרובה על העומד ועסי' שס"ב במ"א אות י"ו וא"י"ה שם יבואר. מה שכתב על הע"ש דהקשה דר"ן בשם רב שמואל אמר חצר שתשמישה לאויר אין נותנין להם אלא ב"ס האי לאויר פירושו מחילה שתי או ערב ולאו לשמור הפרות יע"ש : (ג) אם. עמ"א וכ"כ הט"ז דאף שנים אין נותנין להם אלא בית סאתים לשניהם יחד כל שסבתו במחילה א' וכ"כ הלבוש יע"ש : (ד) גם . עמ"א דשיון הב' אין פרוץ במלואה לאמצעי עתו"ש משמע כשנפרץ בשבת במילואו או יותר מעשר אסור עסי' שנ"ח במ"א י"ד וט"ז ו' דל"ד לכאן וא"י"ה בשע"ד במ"א ד' יבואר בזה : (ה) מגופף. עמ"א עיין הליור בב"ח ותו"ש ועסי' שנ"ח סעיף י"ג : (ו) נותנים עמ"א דלדיעה א' בשמוך שחיצונים נעשים בחצר לאמצעי ה"ה בזה אמצעי נעשה כחצר לחיצונים . ועב"ח וא"ר ה' דאין להקל נגד רש"י ה"ה כאן: (ז) וגם עמ"א פרצה יותר מעשר מבטל מחילה אף ע"פ שאין פרוץ במילואו כל שיש עשר אמות וה"ה פרוץ במילואו אע"פ פחות מיו"ד ואפשר אף לקולא ועסי' שע"ב במ"א אות י"ד מהו במילואו ב' משהוין או פס ד' ממקום א' וא"י"ה שם יבואר . עסי' נ"ה סי"ו והפריסה מכאן לשם כי קשה קצת ע"ש :

שסא (א) ולמעלה. עמ"א הג"א עירובין פ"ד מ"מ מה"ש ה"ט יע"ש דאם מכל צד הגג כמוך פחות מי"ט לא מהני סולם קבוע להתירו (ואם מצד רה"ר לחוד גבוה י"ט א"ל סולם וזה פשוט) ואם תוכו הבית י"ט אע"פ שמכל צד פחות מי"ט מהני סולם קבוע עתו' פ"ד ב' ד"ה גג בשם ר"ת ומאן נימא לן דהרשב"א ז"ל והג"א ומ"מ חולקין על זה ועיין מהרש"א ז"ל שם דכרמלית גרוע יע"ש והנה במכתפים י"ל דהוי רה"ר גמור אע"פ שתוכו י"ט והתו' מיירי באין מכתפים דהוה כרמלית גרוע והמחבר העתיק משתמשי' בו ועיין אות ב' וא"י"ה שם יבואר ומ"מ י"ל קצת דאפשר תוכו י"ט על גגו הוה רק כרמלית אף שרבי' מכתפים ועא"ר ובתו"ש הגיה יע"ש : (ב) משתמשין. עמ"א עירובין פ"ד ואפשר דתיקן בזה מ"ש בשמ"ה ס"י דוקא ט' מצומצמים כדיעה א' עלח"מ פי"ד מה"ש ה"ט אלא בגג ניחא תשמישיה בכוכבים וכלים קטנים כל פחות מי"ט יע"ש : (ג) סולם. עמ"א רש"י עירובין פ"ד ב' ומיהו היינו כשגבוה לצד החצר י"ט עיין אות א' ועו"מ פי"ד מה"ש וב"י כאן דבטור משמע אף שאין מכתפים עליו צריך סולם ועב"ח ובש"ע סתם כדעת הר"מ ז"ל והר"ב לא הגיה דעת הטור די"ל דגם הטור סובר כן עב"ח. ומ"ש המחבר מסלירו בר"מ משמע יותר מד"א אסור בגג ובטור משמע מגג לבית דוקא אוסר הא בגג מותר אף יותר מד"א ועד"מ והמחבר נקיט מסלירו כי גם מסלירו אסור ועסי' שע"ב ושע"ד מכרמלית לחצר אסור לטלטל וגג זה כרשות הרבים לאו רה"ר ממש וגם י"ל כרמלית גרוע הוה ומש"ה מותר על הגג יותר מד"א בלא סולם וצ"ע. וא"י"ה בשע"ב ושע"ד יבואר עוד:(ד) בפחות. עמ"א גמרא צ"ד ועיין טור. ומ"מ יראה דפחות מאמה י"ל דלא דחקו שם ועיילי התם בפחות מאמה וצ"ע עתו"ש בשם תו' דף ו' דאי עביד במזוזות ומשקוף אף בקרן זויות נדון משום פתח ואפשר מלתא דפשיטא הוא ודוקא נפרץ ומש"ה לא הזכירו הפוסקים:(ה) כרוחב. עמ"א לכאורה מבוי ג' דפנות ורוח רביעית פרוץ כולו ואין פתוח לרה"ר דלא הוה כרמלית כ"א דרבנן סגי בקורה טפח משום היכרא משא"כ כאן פתוח לרה"ר והוה החצר כרמלית מ"ה דדחקי רבים ועיילי להתם ובטלי לרה"י דיליה וכן מקום המחילה נדון ככרמלית כלידי רה"ר ולא רה"ר ממש כו' ומש"ה בעינן קורה רחב' ד' דוקא הואיל ומ"ה כרמלית ממש היה ואסור מדרבנן לטלט' ליה ביה בעינן קורה משום מחילה לפי תקרה כו' ז' דוקא משא"כ מבוי שאין לרה"ר דרה"י גמור הוה מ"ה ומשום היכרא בעלמא עבדי רבנן היכרא בקורה טפח די ועתו' עירובין פ"ו א' ד"ה קורה ועט"ז שס"ו א' ומ"מ פי"ד ה"ד ופי"ז וא"י"ה יבואר בסס"ג ועמ"א שע"ד אות ג' וא"י"ה גם שם יבואר בזה וכאן אין להאריך :

אויר כרמלית אע״ג דאיקבו דע״ד מ״מ דופן הספינה גבוה י׳ בלאו הכי מ״מ אויר כרמלית עד סופי׳ הכל מלא מין את מינו רק למעלה מי״ט כשמגביה הדלי הוה מקום פטור׳ היינו אויר מקום פטור׳ לא דרך מקום פטור׳ זהו כוונת הט״ז ז״ל ואי״ה בפ״א יבואר עוד: ו ומימיו. עט״ז כפי דסתי כוון בזה כוונה מיוחדת כמו שאגי׳ בעזה״י וקאי אמ״ש הטור ג״כ ומימיו כו׳ ול״ת דקאי אגבוה י׳ ומגוס דבעי נקב בזיז כ״ש ולמלאות דרך הס מאיס המקום שישפוך דרך הס ולמלאות דרך הס והוא ז״ל אות הקדוס פי׳ דזיז כ״ס א״ל נקב כלל וא״כ למה כ׳ ומימיו שופך על דופן הספינה ואם לומ׳ כחו בכרמלית ל״ג הו״ל לומר זה לקמן אלא קאי אאין גבוה י׳ דבעי דע״ד ונקב בתוכו והס מאיס ליה לשפוך שופכין לכן אמר ומימיו שופך על דופן הספינה וע׳ שבת ק״ב גמר׳ לרבה ור״ת שופכין היכי סדי דמאיסי כו׳ ועיין מהרש״א ז״ל הס : ז ואינה. עט״ז כפי דעת המוכיחות יש בלאקקלא חקירות והרהורי דבריס דברי הלבוס לריכין ביאור אמרתי טוב לפרס שיחתי. הנה העירוב המוזכר בכאן ובמשנה עירובין פ״ז ב׳ כמין עירובי חלירות הואיל וכל א׳ יש לו גזוזטרא ולשני יש רשות להשתמש בשל חבירו לריך עירוב והיינו כשהשימוש ע״י שלשול לעליונה בתחתונה יותר מעשרה טפחים הוה שימוש מעליא ותחתונה בעליונה דרך זריקה ביותר מי״ט אפ״ה הוה שימוש ואוסרת על עליונה אבל אם משוכה ד״ט זה ברוחב אין התחתונה אוסרת על עליונה אפי׳ עשו בשותפת לעליונה מחילה ששימוש התחתונה בעליונה ע״י זריקה ודרך אויר ד״ט לא חשיב שימוש לאסור על עליונה ומשמע הא עליונה על תחתונה בעשו בשותפת לתחתונה אוסרת עליונה על התחתונה וכ״כ בגמ׳ עירובין פ״ח דעליונה משמש דרך שלשול ודרך אויר אח״כ ד״ט י״ל דהוה שימוש בכך יע״ש והנה כל מ״ש בענין המחילות הוא שיהא רשות לאחת לשמש בשניה דאל״כ אעפ״י שמשמשת בכח גדול וכדומה אין אוסרת יע״ש ומש״ה בעינן עשו בשותפת דא״ז יש לשניהן רשות ואם יארע בשכיניס שהתנו ביניהם שיהיה לכ״א רשות להשתמש בשני על גזוזטרא שלו אה״נ דאוסרת בלא עירוב אעפ״י שעשו כ״א מחילה לבדה ופשוט הוא והנה במשנה עשו לעליונה ולא לתחתונה שתיהן אסורות הוא רבותא כמבוא׳.ופירש״י ותחתונה אל״ל דמכרמלית לרה״י כו׳ . ואם יארע שגזוזטרא א׳ רה״י והשניה כרמלית כמו שאתה רואה במ״ש המ״א א׳ ובט״ז פירשתיו שם דאם חלון הבית תוך ג״ט וא׳ יותר מג״ט או בור המים שתחתיהם רה״י לא יש דשאלת התחתונה מותרת דעליונה אין רשות לשמש דרך תחתונה הואיל ומשוכה משא״כ אם מכוונת זו תחת זו ול״א דלי העליונה אא״כ נכנס בנקב התחתונה כמ״ש הר״מ ז״ל בפי׳ המשנה ופ״ד מעירובין אז תחתונה וודאי אסורה שעליונה רשות דרך שם בכל ענין ויליר דאפי׳ עשה התחתון מחילה לבד בשלו ועליונה לא עשה בשלה התחתונה אסורה בלא עירוב ועליונה מותרת כמו שאגיד.כי התחתונה רשות שניהן לה שהרי דרךשם עובר דלי העליון ועליונה אם אינהלות הבית פתוח תוךג״ט או בבאר שתחתיהן רה״י אז מותרת עליונה בלי מחילה כלל בלי פקפוק כאמור. ועדיין יש לי לשאול שאלה אחת קטנה וזו תואר״ה : שאלה ב׳ גזוזטראות זו תחת זו ותחתיהן כרמלית עובר וכדומה ועליונה חלון הבית פתוחה לה תוךג״ט דהוה רה״י גמורה ותחתונה חלון פתוח לה רחוק יותר מג׳ טפחים דהוה כרמלית ובחול יש שניהם רשות לשמש זה על זיז חבירו ובשבת א״א לשמש לעליון משם על זיז התחתון דמעייל מרה״י לכרמלית אם בשבת א״ל עירוב דבשבת לאו רשות שניהם הם א״ד בתר חול אזלינן וכיון שכן לא מהני עירוב דא״א להיות כא׳ הואיל וזה רה״י וזה כרמלית השתא בספינות שאין קשורות לא מהני עירוב עמ״א ט׳ ואי״ה שם יבואר עוד בזה : וראיתי להלבוש ז״ל דבריס אשר לא זכיתי להבינם כתב דמכוונת ממש זה תחת זה אם עשו שתיהן מחילות אסורות התחתונה רה״י עולה עד לרקיע ועליונה דרך שם כו׳ וא״י מה בכךדמ״מ תחתונה אין רשות לשמש בעליונה אפי׳ בחול וגזל גמיר הוא ורה״י עולה עד לרקיע לענין שבת נאמ׳ וכתב עוד ברחוקות ד״ט אין א׳ אוסרת על חברתה משמע עליונה על תחתונה ג״כ אינה אוסרת ול״ע מנ״ל הא ואדרבגמ׳ דאמר עליונה מותרת אין מוכח בהדיא דתחתונה אסורה בעשו לתחתונה מחילה אכתי מנ״ל הא.כתב עוד דמש״ה עשו בשותפות בשתיהן לאקל בהולאה עב״י ועא״ר . ואי״ה במ״א יבוא׳ עוד וכאן אין להאריך :

שנו א עמוקה. עט״ז באות ד׳ אי״ה יבוא׳. ומלשון רש״י ז״ל ועוברת על גבה לכאו׳ אם מחילות החלר נכנסה תוך המים ג״כ שרי וע׳ עולת שבת הכיח בל״ע ומרש״י י״ל דפסק כרב הונא משא״כ לדידן כרב יהודא. ומשמע דקורה רחבה ד׳ לא מהני כאן ואי״ה בסע״ו יבוא׳ : ב ויהי׳. עט״ז כרב יהודה עירובין פ״ו א׳ ולא מהני בתוך לוגניס לחוד אע״פ שגבוהיה הרבה ומשמע אע״פ דלפעמים המים מועטים ואין טפח מחילה תוך המים כל שעפ״י הרוב טפח במים שפיר הוה היכרותמיד מות׳למלאות ועמ״א אות ה׳ : ג אלא . עט״ז ומשמע כל שנעץ קניס ואין בין א׳ לחבירו ג״ט הוה מחילה כבסי׳ שס״ב ס״ה. וטפח שיהי׳ תוך המים בגמ׳ פ״ו א׳ ראשי הקנים במים או למעלה ממים משמע לכאו׳ קני השתי אע״פ שיש בין קנה להבירו יות׳ מג״ט כל שיש למעלה או למטה מחילה גמורה וראשי הקנים יולאין או נכנסין טפח היכרא הוה ול״ע. ודעת המחב׳ בכאן עפ״י השגות הראב״ד ז״ל פט״ו מה׳שבת ה״א ועב״י בשם הריטב״א ז״ל ור״מ ז״ל שם : ד ואם . עט״ז ז״ל אם יש בנקבים ג׳ טפחים כו׳ מתעכב״ת בהלר כל״ל והנה כל מה שבחלר הוה רה״ר כבסי׳שמ״ה ס״ה וי״ט עי׳לבוש משא״כ אמת המים שעוברת ויולאו׳ הוה כרמלי׳ בתנאי אם מחוברת לכרמלי׳ ומש״ה בביכר מחילה דלא להוי ערובי מים תו פסק מכרמלי׳ שבחוץ ותו כרמלי׳ ברה״י רה״י הוה משא״כ כשאין באמת המים רחב ד׳ טפחים או אין עמוקה י״ט דברה״ר הוה רה״ר ובכרמלי׳ הוה כרמלית בעמוקה ט׳ טפחים מ״מ בטילה היא בחלר אע״פ שמחוברת בחוץ לרה״ר או לכרמלי׳ ועסי׳ שמ״ה במ״א אות י״א וכאן א׳ ואי״ה במ״א יבואר עוד . עמ״ש אי״ה בסי׳ שא״ז :

שנז א כדי.עט״ז עב״י בשם הריטב״א שמא יהיה לפעמים רפש וטיט ויתמעט עמקה פחות מג״ט ויהי׳ רה״ר השוקה לכך לריךלקמור ואם עמוקה מג׳ עד ע׳ הוה מקום פטו׳ במכוס׳ ואם תהי׳ עמוקה י״ט ורחבה ד׳ ג״כ מות׳ הוה רה״י. ועמ״א א׳ . ואע״ג בס״ג מתיר המחב׳ בכרמלי׳ דל״ג כחו בכרמלי׳ מ״מ כאן שלריך תיקון לעשו׳ גומא הלריכו ג״כ לקמור בחוץ ואי״ה במ״א ובט״ז ב׳ יבואר עוד מזה : ועט״ז אות ה׳ : ב לא . עט״ז דשיערו חז״ל שכל אדם לריךלהשתמשו סאתים מים בכל יום לשופכין רחילת פניו ידיו וכליו.וכי שפוך בחלר ויולאין מיד בקרקע לרה״ר הוה כחו ברה״ר וגזרו אטו ישפוך מיד מידו לרה״ר ויהיה איסו׳ תורה ולכך בים בחלר ד׳ על ד׳ תיימי ונבלעו שם המים וכן בימות הגשמים שהחלר בלא״ה מטונףומקולקלת מחמי׳ הגשמים אין מתכוין שילאו מיד המים לרה״ר ומלאכת מחשבת אסרה תורה וכל שאין מכוין ל״ג רבנן אטו ישפוך מיד לרה״ר משא״כ בימות החמה ואין בחלר ד״על ד׳ ומתכוין שילאו המים מיד מחלר לרה״ר הוה כחו ברה״ר גזרו שמא ישפוך להדיא לרה״ר ולכן לריך עוקה מחזקת סאתים עיין עירובין פ״ח ב׳ וברש״י שם ולבוש כאן: ג עט״ז. כרבי זירא דלא כרבה דאמר הטעם דראוי לזלף ולהרביך האבק ובעינן ד׳ על ד׳ מרובע ממש שיהא ראוי להשמיש כבוד וחשוב ושיהא מרובץ העפר יע״ש ועמ״מ פט״ו מה״ש דעת הר״מ ז״ל כרבה יע״ש והמחב׳ לא הביא כלל משא״כ בס״ב גבי ביב הביא דעת הר״מ ז״ל שאוסר בביב אורדמאה אמה דאסס׳ אפלמ״ד הטעם דתיימי מיא מ״מ ביב יורדים המים יות׳ במהרה יש לאסו׳ ועיין לבוש מזה ועתו״ש ולמ״ש י״ל כמ״ש : ד וכ״ה. עט״ז עתו״ש ועמ״א פירשתיו של״ל דזה נגד זה הוא ל״ד אלא כעין דיוטא א׳ ב׳ פתחים בכותל א׳ וכל פתח יש דיוטא ומעזיבה ובין שניהם דע״ד כו׳ ומלת רכה במ״א אפס׳ בבית ועב״י ותי״ט דיוטא של עזילמור עץ לריך שיהא מעזיבה אפר וטיט רב שיתבלע סאתים מים שם ובחלר הקרקע עד התהום פשיטא שמתבלע שם סאתים מים.עב״י מ״ש פתח א׳ סתומה ע״ס ול״ל פתוחה.שם בר״מ ז״ל כיפה של״א תראה העוקה ברה״ר ע״ס ול״ל כדי שתראה העוקה ברה״ר ע״י גובה הכיפה : ה אבל.עט״ז עמ״ש באות א׳ ודע אם עשה מחילה בקניס בשתי גבוהים י״ט ליכא למיחש למידי ועסי׳ שנ״ו ס״א ושמ״ה במ״א י״א אמת המים העוברת בחלר ואין עמוקה י״ט ורחבה ד׳ שבילאה הוא רה״ר ומשתמש מאמת המים אפשר כוונתו שילאו השופכין מיד וילכו המים ומלאכת מחשבת וכחו ברה״ר גזרו ול״ע בזה : ו ביב . עט״ז ומשמע שפי הביב הן בחלר או חוץ לחלר מיד סמוך ואין בינו לחלר רה״ר מות׳ לשפוך לביב כל שיש דע״ד אם מארבע אותו ותיימי מים שם: ז מות׳. עט״ז כמו בעוקה בס״א עמ״א ב׳ כל שאין מכוין לכך כו׳ : ח וי״א.עט״ז וכ״כ המ״א אות ח׳ דל״ת ביב חמור יותר שהרי הביא המחב׳ דעת הר״מ ז״ל דמחמי׳ בביב ובס״א אריך וקטן לא הביא כי י״ל דביב הולכין המים יותר מהרה מיד לכרמלי׳ (ועת״ש) קמ״ל דאין חילוק ומאן דמחמיר בביב בכרמלי׳ ה״ה בעוק׳ כה״ג ומשמע שכ הלכה כי״א ובמ״ש הר״ב וכן עיקר וקאי אכולהו מלתא : ט דמחלף.עט״ז ול״ד לספינה בשנ״ה ס״א דל״ג כחו בכרמלי׳ דהתם לית כ״א כרמלית משא״כ ביבשה אף בכרמלי׳ גזרו כחו. אבנים של חלוקי נחל קשים מאוד ל״ע אם נקרא תיימי מיא והכל לפי ראות עינים ולביני׳ שרופי׳ בכבשן וודאי בלע ביותר ככ״ח עתו״ש ועמ״א תכ״א :

שנח א אם. עט״ז יותר מסאתים שלא הוקף לדירה כרמלי׳ דרבנן ומ״ה רה״י גמור כבסי׳ שמ״ו מ״א א׳ ומותר לטלטל ממנו לכרמלית בקפה ע״ס ובט״ז ג׳ וסאתים בגמלום נקרא קרפף ואסו׳ ממנו לכרמלית ובסי׳ שע״ג ס״א דכליס שבבית אסו׳ לקרפף משמע אף שעירבו או של אדם אחר עמ״א א׳ ולקמן ס״י בט״ז ז׳ ומ״א י״ד ומשהו יותר מסאתים אסו׳ לטלטל בתוכו ואע״ג דאין החשבון מכוון פורתא לא דק ולחומרא ועיין לבוש עיין אות ב׳ : והוי יודע דקרפף יותר מסאתים מקורה מותר לטלטל בו דרה״ר מקורה גופא כרמלית כבסי׳ שמ״ה ס״ז וי״ד תו ל״ג בקרפף מקורה ולקמן סי״ב שלם שאין וקירוי שאה מעטס פי תקרה כו׳ י״ל דרובא אין מקורה אי לאו פ״ת הוה אסו׳ ועתו׳ עירובין ל׳ הביאו התו״ש אות ב׳ ול״ו האריך והקשה אמאי לא הביאו הפוסקים זה ואי״ה בסי׳ שמ״ו ס״ג מבואר קרפף יות׳ מסאתים בלא קירוי הא בקירוי מותר . כאמו׳ ומ״ש עוד שם דירה לאויר כו׳ ואינן המסיך בסס״ב יבוא׳ אי״ה במ״א א׳ בדין הבורגנין בזה : ב ובלבד עט״ז משמע מאה על חמשים אמה דהוא יותר מע׳ אמה וד״ע על ע׳ אמה וד״ע ואלבע ומשהו נמי שרי בחלר המשכן עיין לבוש. ואמה דוקא הא פחות מותר וגם דווקא כחלר המשכן הא פחות מסאתים אף אריך וקטן הרבה י״ל דשרי ועמ״א אות ג׳ ואי״ה שם יבואר : ג לא עט״ז. עב״י עמ״א ט׳ וחופר בור בקרפף י״ל דווקא בור ריקן ולא שיש בו מים ועתו״ש ואי״ה במ״א יבואר ושומירה ודירה בהוקף ולסוף. הנה יש לומר דממעט ומשנה כ״ג שומירה וכית דירה לריב״ב דוקא סאתים משמע הא אמה א׳ יותר או משהו אע״פ שיש שומירה ובית דירה אסו׳ עתו׳ שם י״ל ע׳ אמה חוץ מקום הבית דירה ול״ע :

והוי יודע שמ״ש המחבר בס״ב דבעי פתח ולבסוף הוקף ופרץ יותר מי׳ אמות (עשר נקובה אמות דכל פחות מיכן הוה פתח) ובית פתוח לתוכו כו׳ הא פרץ וגדר לשם דירה ואף כל הקרפף ל״מ זה דלא מהני דמכוון לדבר שא״א אפי׳ מכוין בהיקף המחילה שיבנה דירה ובנה אח״כ דירה משמע מהט״ו דלא מהני(דהוה)היקף ולבסוף בנה עב״י בשם המ״מ פט״ז מה״ש ה״ה ועב״ח וא״ר: ד אם עט״ז הביא דברי רש״י עירובין כ״ג ב׳ ד״ה אבל בית סאתים כו׳ והגיה שם וע׳ מהרש״א ומהרש״ל ז״ל ובתו״ש. וזה לפי

שנב (א) לשמור . עמ״א אבל אם שומר ביום ולילה הוה מחילה והוקף לדירה אף ביות׳ מסאתים עב״ש כאן ורסי׳ שנ״ח ועמ״א שם אות א׳ תו׳ עירובין כ״ג : (ב) ועיקרן. עמ״א ר״ל כשאין רחב דלי״ת טפחי׳ במקום גבוה י״ט אבל כמוך מי״ט ורחב הרבה הוה כרמלית עסי׳ שמ״ה:(ג) שאינו.עמ״א הנה ענפי אילן בסמוכין זה לזה פחות מג״ט כלבוד ואפ״ה בעינן שיארג בקש כו׳ שלא יניד הרוח ואי קשין הס א״ל כ״א ביש יותר מג״ט בין ענפים עי׳ סוכה כ״ד ב׳ ועי׳ לקמן ספיק ח׳ וכששעה מהקש לשם דירה ויש הרוב מהם אעפ״י שאין בין קנה לחבירו ג״ט משמע דמהני אבל יש יותר מג״ט בין א׳ לחבירו כל שיש בו רוחב עשר אמו׳ וגדר שם הוה מוקף לדירה וא״ל הרוב מהם כבסי׳ שנ״ח ס״ב . ומשמע כאן דאף קרפף מקורה יותר מסאתים אסו׳ ועסי׳ שנ״ח ועסי׳ שמ״א בב״י וט״ז או דמקורה לא הוה קרפף ל״ל בין קרפף מכוסה בידי אדם שסמי׳ כפירושו והוה הוקף לדירה משא״כ באילן המסיך דמאילא : (ד) מחילה . עמ״א ועט״ז א׳ כי ר״ת הובא דבריו בשבת ק״א ב׳ ד״ה כי אתמר והרא״ש פי׳ דווקא מחילה דרבנן לא מחילה ד״ת והר״ן פי׳ כו׳עט״ז. והמכוון ממ״א הוא דג׳ חילוקים יש מחילות ד״ת מרה״ר להיותו רה״י אם נפלה בשבת ועשה במזיד בשבת מהני הואיל והיה בתחלה בשבת וזה דעת הר״ן ז״ל והרא״ש מודה לזה . ואמנס כשהיה בחול ונפלה בחול ועשה בשבת בד״ת לא מהני במזיד ובדרבנן בין חלר לחלי׳ וערבו כ״א לעלמו מהני במזיד. אבל אם לא היה מעולס מחילה אף בחול ועשה לכתחלה בשבת אף בדרבנן אסור במזיד והכי מוכח ברייתא שבת ק״א ב׳ מחללאות הפרוסות וכדדפינן למימ׳ לקמן אי״ה . והשתא דברי הט״ז דנקטי פרוסות לרה״ר ושרי במזיד כשהיה תחלה כדעת הר״ן ז״ל ולמה נקטי והבדילו ביניהס וערבו יחד לאיזה לורך כ״כ והא עירבו שניס נמי שרי וכ״ש הוא ממחילה ד״ת אלא לומר דכאן מיירי כשנפלה מחילה ברה״ר בשבת ונעשה מזיד אז שרי הא בחול כה״ג בד״ת לא ומעתה במחילה בין חלר לחלי׳ אין נ״מ אי עירבו שניס או יחד דאפי׳ לא נפלה ולא נעשית הואיל והותרה הותרה בדרבנן כבסי׳ שע״ד ס״ב לדידן דקיי״ל בדרבנן כה״ג הואיל והותרה הותרה . ועיין פרישה ועמ״ש בט״ז מזה . והנה ברייתא בשבת ק״א ב׳ מחללאות פרוסות לרק״ר (כן הגירסא) מערבין ומטלטלין מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרשו חזרו להיתרן הראשון אף במזיד שכל מחילה בשבת במזיד שמה מחילה והמעיין ברא״ש בשבת פירש מערבין ומטלטלין מזו לזו אם עירבו יחד ואם עירבו שניס זה לעלמו וזה לעלמו נגללו נאסרו אעירבו שניס (והשתא למה לי כלל זה השתא ברשות הרביס ד״ת מהני כ״ש דרבנן ואי דווקא בדרבנן לא בד״ת למה נקיט פרוסות לרשות הרביס אלא דרישא עיקרה לדרבנן ונפלה בחול דבשבת קיי״ל בלא״ה כיון שהותרה הותרה בשע״ב) ונקיט פרוסות לרשות הרביס משום סיפא שכל מחילה וטעמא יהיב למילתיה דמש״ה בדרבנן אף כי נפלה בחול ונעשית במזיד בשבת שרי דכל מחילה אף לרשות הרביס שנפלה בשבת ונעשית במזיד בשבת שרי אף לטלטל בה וממילא בדרבנן נחית דרגא נפלו בחול שרי ומסיפא פריך לרב נחמן דמרישא דרבנן אין קושיא אלא מסיפא ומשני דר״נ אמזיד אתמר בעלמא וסיפא מיירי לטלטל נמי שרי דומיא דרישא ובנפלה בשבת (ודומיא דרישא בטלטול לחוד אבל סיפא מיירי שנפלה בשבת וא״ש מ״ש הרא״ש דסיפא לרה״ר מיירי ושרי אף בטלטול דומיא דרישא וזה כהר״ן ממש והבן) ומ״ש הרא״ש ומשני ר״נ אמזיד אתמר היכא דעושה מחילה ברה״ר כלומר סיפא נמי מיירי מרה״ר אלא נפלה בשבת ור״נ איירי בנפלה בחול ורה״ר לסימנא נקיט ו ברה״ר מחדש משמע דלא היה מעולס שם ועשה במזיד וה״ה נפלה בחול נמי אסור ברה״ר ומ״ש המ״א לא מפרש הרא״ש דר״נ אסיפא קאי אע״ג דכתב דא״כ בעירובין כו׳ עתו׳ שם י״ל ת״מ לאיזה לורך כ״כ שאין דרכו להאריך בקושיות ותירוליס שאין נ״מ לדינא אלא דנ״מ טובא דסיפא ברה״ר איירי ונפלה בשבת מותר לטלטל דומיא דרישא ור״נ בעלמא בנפלה בחול ועתו״ש ולמ״ש אתי שפיר ועא״ר ד׳ במ״ש ומ״א הוסיף דאף נפלה בחול קשה קלת דמ״א הוסיף היתרא נמי בנפלה בשבת שרי ברה״ר וכאמור : (ה)בשוגג.עמ״א הרמב״ס ז״ל פי״ו מה״ש הכ״ב ומשמע פירושו בשוגג שלא ידע מאיסור שבת או שגגת מלאכה ועשאה שלא לדעת ראובן לטלטל בה וגם ראובן לא ידע מזה ולא לוה לשמעון שיעשה המחילה אז שרי ראובן לטלטל בה באותה שבת הא לוה ראובן או ידע מזה אע״פ שגם לראובן בשגגה היה אסו׳ לו לטלטל בה באותה׳ שבת הא לשבת הבא מותר ומזיד קנסוה אף שעשה שמעון שלא לדעת ראובן כלל וגם ראובן לא ידע בה אסור ומשמע לי דלשבת הבאה אפס׳ דמותר לטלטל בה דהרי לא נהנה ממלאכת שבת דהא היה אפשר לעשות בחול ועסי׳ שי״ח ול״ע.והרשב״א חולק על זה עיין במ״מ שם מהא דר׳ נחמי׳ לדעת הוה ועיין ספיק ז׳ אות י״ד ואי״ה שם יבוא׳ עוד : (ו) אף עליה.עמ״א דהוה כעמוד ותל גבוה י״ט ורחב ד״ט דהוה רה״י עד לרקיע וז״א אלא דהוה כהוקף לדירה עיין אות ז׳ : (ז)אין.עמ״א מלת בה אף תחתיה אין מטלטלין דבטל מתורת דירה ויותר מב״ס הוה כרמלית דרבנן הא ב״ס שרי בה ועליה ועיין לבוש כפשה לדור גם עליה הוה כגג רה״י וגוד אסיק והוקף גם למעלה לדירה אף יותר מב״ס משא״כ לופתה י״ל אף תחתיה אסור יע״ש : (ח) שיהיו.עמ״א דבהמה קשורה ג״כ מהני אע״ג דניידי וכאן מיירי שאין לו במה לקשור לכן כתב כפותים ול״ד לענפי אילנות׳ . ועסי׳ שס״ג במ״א ג׳ ועא״ר כאן אות ז׳ ועיין מזה:(ט)בפחות מג׳ . עמ״א ומשמע לפעמים אין בגופה חלי אמה בעמודי׳ פניס לאחור ומש״ה אם יש ביניהס ג״ט הוה פרוץ מרובה על העומד : (י) מהלכים.עמ״א בע״ס אות ה׳ הקשה מר׳ נחמיה ברי׳ דר׳ חנילאי כו׳ עב״י ובט״ז אות ב׳ תי׳ בזה יע״ש : (יא) והוא.עמ״א במזיד ברה״ר וכרמלית יע״ש באות ד׳ מזה ואם הועמדו מבעו״י קודס שבת אף יודעים למה הועמדו שרי דבחול נעשית עיין עולת שבת אות ו׳ הביא זה בל״ע ועט״ז אות ג׳ : (יב) לא . עמ״א עב״י ובהג״א מזה.ועיין אות י״ג מ״ש שם אי״ה בזה : (יג) מתרלה . עמ״א ועט״ז אות ב׳ ובספיק ו׳ דלאחר שהועמדו ידעו שרי דהואיל ונעשית בשוגג היינו בעומדים שם משא״כ כשהם מהלכים הוה בכל רגע מחילה חדשה ויודעים מזה הוה כמחילה הנעשה במזיד ויבואו לזלזל באיסור שבת תו״ש אות ט״ו ועיין ט״ז אות ג׳ : (יד) שלא . עמ״א הביא דברי המ״מ פי״ו מה״ש הכ״ב ועיין אות ה׳ בזה ובלח״מ שם דהר״מ ז״ל מפרש שמ״ש בגמ׳ והא דר׳ נחמיה לדעת הוה היינו לדעת ר׳ נחמיה והרשב״א ז״ל מפרש כפירש״י שם לדעת האנשים שהועמדו שם · ועא״ר אות י״ב ובסי׳ תר״ל במ״א י״ט וט״ז י״ג ול״ע : (טו) תינוקת. עמ״א ואם אביו שם ועי׳ מחילה בני אדם טוב יותר שיהא קטן משיבא גדול ועתו״ש : (טז) בין. עמ״א הביא גמ׳ עירובין י״ו ב׳ והג״א שם והנה כל פחות מג״ט כלבוד וסתום ממש דמי ול״ש ביה כלל אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא כו׳והלמ״מ הוא ורה״י גמור מ״ה והזורק מר״הר לתוכו חייב ומותר לטלטל בו. ומחילה תלויה רחוק מארץ ג״ט בלמלום ג״כ אינה מתרת ויש בכאן מקום להאריך אלא היה הזמן גרמא אולי אזכה לפרס במקום אחר מזה : ועתו״ש אות כ״ג בכאן והביא מ״ש המ״א בסי׳ י״ן דכנפות ליליות הכתפים רחבים משמע דחולק על התו׳ יע״ש: (יז) ולהרמב״ס. עמ״א ראוי להגיה בסי׳ שס״ד ס״א במבוי מפולש יע״ש ועמ״מ פי״ו מה״ש הלכ׳ י׳ וא״ה פסי בירלאות ע׳ תו׳ ריש עושין פסין מהא דפרוץ מרובה על העומד . ועסי׳ שנ״ח במ״א אות ה׳ דל״ה ביותר מעשר מהני דליהוי מוקף לדירה ועסי׳ ש״ס ס״א והיינו בעומד מרובה ל״ה עדיף ממחילת שתי או ערב ואי״ה בסס״ג בט״ז א׳ וסוף הסי׳ שם יבואר עוד לענין מחילה מהו ד״ת ורבנן : (יח) קנה . עמ״א ועתו״ש כו׳ והיינו קנה א׳ גבוה הרבה מחבירו וקנה ע״ג בשיפוע מהני דבעינן ע״ג ממש בשני הקנים שתחתיו: (יט) ויהיו עמ״א ועסי׳ שס״ב בט״ז אות י״ס . ואפי׳ שני הקנים אין מכוונים זה כנגד זה כל שהקנה עליון שוכב עליהס ממש נמי כשר ואי״ה שם יבואר עוד: (כ) מן. עמ״א ולפ״ז אם העמיד ב׳ קנים למטה וחבל עליון מכוון עליהס ואין נוגע בהס רק בנגג עומדים קניס קלרים למעלה וקשור שם החבל באמלע היכא דא״א בע״א כשר ועט״ז שס״ג בזה ואי״ה שם יבואר: (כא) גמי עמ״א אף שהרוח מניד אותו וחבל בסס״ג סכ״ו שהרוח מניד אותו מ״מ ל״ה הוה ול״ד לענפי האילן ברים סי׳ זה דהרוח מניד אותס ולית לבוד או שיש ריוח יותר מג״ט בין א׳ לחבירו משא״כ כשהמחילה עשויה אף בהנדת הרוח שפיר דמי ועי׳ אות ח׳ וקלת ל״ע :

שנג (א) אין . עמ״א בא״ר הקשה עליו באות ג׳ דבסכ״ח במבוי א״ל תיקון לי״א משא״כ חלר אף לי״א בעי תיקון כל שרחב ג״ט ועתו״ש אות ה׳ ובעירובין י״א א׳ יע״ש וי״ל דהמ״א כ׳ מסברא דנפסיה כן וכ״כ בתו״ש דהי אמרינן בחלר בעי תיקון בפחות מד״ט כשרחב בפניס יותר אבל אם אין בכל החלר רוחב כ״ע מודים דאין לריך תיקון בחלר וכ״ש מבוי דקיל יותר כשכל המבוי אין רחב ד״ט וגם דיעה א׳ מודה דא״ל תיקון ויהיה הפי׳ מ״ש המ״א כמ״ש בסכ״ח היינו מה שכ׳ המ״א שם אות כ״ט ועשה כלו׳ מבוי שאין רחבו ג״ט כלו׳ פתחו דאלו כל המבוי אין רוחב בפחות מד״ט מודה דיעה א׳ דא״ל תיקון. וי״ל מ״ש המחבר אפילו אין ד׳ בפרלה כיון שהוא במילואו משמע הא נשאר בכותל משהו מל״א די וכשיש יותר מד״ט לריך שני פסין כ״א טפח ול״ע גם בזה. גם מ״ש ואפי׳ אין בפרלה ד״ט מה רבותיה דמבוי נמי פסק בסכ״ח כן והטור דנקיט כן סובר בסכ״ח דמבוי בפחות מד״ט א״ל תיקון. ואפשר למידק מיניה הא אין ברחבו ד׳ א״ל תיקון ועדיין ל״ע:(ב) כל שהוא. עמ״א ולא בעי כחוט הסרבל ועט״ז אות ה׳בשם מהר״מ יע״ש:(ג) קשר. עמ״א ועתו״ש ז׳ די״ל כאן אפי׳ הודיעו שמא ישכח וילך ושמא לפי שעה כו׳ וכאן בקשרו מע״ש מיירי ומש״ה שרי ואפשר לחי בשבת עסי׳ שס״ב ס״ג ואי״ה לקמן יבואר עוד : (ד) לא . עמ״א ובסס״ב היינו דאי נשיב זיקא מבטל המחילה הא לא״ה י״ל דכשר כמו ר״ה בחבל ועמ״א שס״ב אות ס׳ ועתו״ש כאן אות ס׳ ובט״ז ד׳ דשיך מטוי וטחוי בכותל מלי קאי דסמוך לכותל ועמ״ש בט״ז מזה. מ״ש המ״א נפסק העירוב כו׳ עסי׳ שס״ה ס״ו ושע״ד ספיק ב׳ לענין שבת הואיל והותרה הותרה ומיו״ט לשבת לא אמרינן הואיל והותרה הותרה דשמא ב׳ קדושו׳ הן ועסי׳ תקי״ח במ״א אות ג׳ יע״ש:(ה) רחוק. עמ״א גמ׳ עירובין י״ד ב׳ אמר רבא הרחיק או הגביה הלחי מכותל ותארץ ג״ט פסול ואם הלחי רחב מג״ט שרי דכל שאויר בינו לבין הכותל פחות מעומד שרי כבספיק ל״ד בפס ועט״ז כ״ז כל שהאויר בינו לכותל פחות מעומד לא אתי אויר׳ דהאי גיסא והאי גיסא דלבטל ליה ועי׳ עירובין יו״ד ב׳ בתוס׳ ד״ה ועושה ובמ״א אות ל״ז משמע דסוברים אף שאויר פחות בינו לבין הכותל מהעמוד אפ״ה לא הוה כידוןמשום לחי דלריך להעמיד ולחי פחות מג״ט לכותל (עמ״ש בט״ז א׳ בעלי אסיר׳כה״ג עמ״ש אי״ה באות ז׳)ועסי׳שס״ב ס״ט עומד מרוב׳או פרוץ מרוב׳י״ל פרוןמרוב׳בכל ההיקףוכאןרק ברוח רביעית כל שהאויר בינו לכותל פחות מהעומד לא אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטל ליה כמבואר בגמ׳ שם יו״ד ב׳ ולקמן סל״ד(ועסי׳ י״ו בלילית כה״ג והבן)ובאות ל״ז הביא המ״א כן בשם הרר״י גופא כתו׳ ול״ע.שוב ראיתי להתו״ש אות ט׳ שהביא בשם רבינו הגדול תב״ש לתרץ זה דהרר״י לר״י קאמר כן יע״ש. וכתב בע״ש דלה״פ שהרחיק ג״ט הקנים מכותל לא מהני יע״ש וא״כ יש ליזהר בזה בלה״פ שעושין לפרלה יותר מעשר שיהא סמוך לכותל הבית ג״ט : דבלא״ה מזדקר הגדי שם ובטל מתורת קנה ללה״פ וע״ש בכ״ל : (ו) אפי׳ עמ״ש אבניס כו׳ דאמרינן לבוד אף בב׳ רוחות ואף להכותל וכה״ג : (ז) מעלי . עמ״א תו׳ ד״ה אבל ועט״ז ס׳ ובמ״מ פי״ז מה״ש הי״ב וכללא הוא כל שיש בה שיעור לרחקיו (ברחבו) כתותי וכל שא״ל שיעור כ״א בגובה קו אין לו שיעור ולא כתותי ולפ״ז ל״ה קנה שלמעלה מעלי אסירה שרי ולתי׳ ב׳ שמדביק האפל בכותל י״ל בלה״פ לא מהני. ובעי לקבל דלא קם י״ל הוה כסולם בין ב׳ חלירות עסי׳ שע״ב סט״ו בסולם. ופס ד״ט או ספס הכל פסול מעלי אסירה ועסי׳ תקפ״ו שיעור שופר באורכו וקלת ל״ע במ״מ וי״ל : ומה שקשה עכו״ם אינו בשריפה כ״א בקבורה עי״ד קמ״ו ותמורה ל״ד וע״ז מ״ג רק אשירה דמשה הטעינו הכתוב שריפה עי׳ סוכה ל״א ב׳ משמע אף הקברים כתותי ובט״ז קמ״ב א׳ ול״ע שם ובאה״ע קכ״ד לא משמע כן ועפר״ח אה״ע ואין בידי

כפת ואי"ה יבוא' עוד. ואם הרחיק הלחי מכותל ג"ט וביניהם עלי אסירה י"ל דמ"מ לא מזדקר הגדי בכת רלאם ודמי לסולם בשע"ב סט"ו ועט"ז א' ואות ה' ואם עכו"ם שיש ביטול אף קורה י"ל דשרי עסי' תקפ"ו ופר"מ פי"ז מה"ש הלכה י"ב. ואי"ה בסעיף י"ו במ"א ט"ו בקורה אבאר עוד מזה: (ח) אפי'. עמ"א עירובין ט"ו א' כאביי והעומד מאליו היינו שלא הזמינו לכך אע"פ שעשה בידים עי' ב"י ופירש"י שם: (ט) כאלו עמ"א דכל שנראה מכוונים שלא לסמוך עליו לא הוה לחי ובל"ה כה"ג שלא סמכו עליו שלא טלטלו בו בשבת א' ל"ע אי הוה לה"פ להתיר בשבת הבאה: (י) ד' אמות. עמ"א עשכ"ו אורך המבוי להתיר בלחי צריך ד' אמות והלחי בולט ד' אמות ברוחב המבוי ונשאר פרוץ מרובה בהן מחילה משא"כ ח' אמות מלומלמות ניתר בלא לחי בעומד כפרוץ דשרי עסי' שס"ב ועב"י: (יא) העמידו. עמ"א דוקא העמידו בידים הא עומד מאליו בלא כוונה ואח"כ סמכו עליו בפי' מע"ש כל שרחב ד' אמות ברוחב המבוי לית ליה קפא ופסיל ברוחב יותר מח' אמות ועב"י ועט"ז אות ז': (יב) לחי. עמ"א היינו לחי לחי ד' אמות משוך באורך המבוי שזה גרע מלחי ממושך ד"א ברוחב המבוי עט"ז א' ומ"א י"ד וכל שכרפו בלחיים בקנים פחות מג"ט בין זה לזה הוה כלבוד ד"א ומשמע דאמרינן לבוד להחמיר עט"ז א' ותק"ב: במ"א ט' ומ"ש אם נראים חוץ כו' היינו שקנה אחד מהם בולט חוץ או פנים והשאר אין כן נידון אותו קנה משום לחי ואין בו שייכות עם השאר למהוי ד"א כיון דניכר הוא יותר מהשאר עא"ר אות י"ז ותו"ש אות כ"ט ועב"י בזה וגמ' ט' ב' בזה: (יג) עם. עמ"א קושית הע"ש דלמ"ד בין לחיים שרי להשתמש מותר להשתמש בתורו החיצון וקמן בשס"ה מתיר בין הלחיים ועי' גמ' ט' א' ותי' דכאן מיירי בלד השני של מבוי שוה לכותל הא' של לחי וא"כ מש"ה רק עם תורו הפנימי. וע"ש למ"ד אות ל"ב: (יד) ואסור. עמ"א וכ"כ הט"ז אות א' דבאורך המבוי גרע טפי מרוחב המבוי ומ"ש הט"ז בזה אי"ה יבואר שם: (טו) מע"ש. עמ"א אפי' עשאה בידים כל שלא הונח להתיר ואח"כ סמכי עליה אסו' דקורה משום היכרא כו' וקורה רחבה ד"ט משמע נמי הטעם שא"כ בריאה משום דיש בו היכרא עי' לבוש ותו"ש ומשמע אף ברחבה ד"ט בעינן הוסמה להתיר הא מאליה לא ועסי' שס"א ס"ב פי תקרה בד' טפחים יע"ש: (טז) כדי. עמ"א בב"י ותו"ש כי אורך המבוי רחב יו"ד אמות די קורה ט"א וב' משהוין אמרינן לבוד בבסכ"א וכ"ה ובריאה לקבל ח"י אריחין כי אריח אורך ג"ט ורחב טפח ואלי יע"ש והע"ש כתב דמסתימת המחבר משמע שא"ל כ"כ אריחין וכ"כ מהמ"מ שם בר"מ ז"ל ול"ע ועב"י: (יז) ואינה. עמ"א דאמרי' לבוד אף בשני מקומות ואף באורך ורוחב עסי' תר"ל ותרכ"ג ועיין באות הקדוש. וב' קורות כל שסמוכין בתוך ג"ט ברוחב טפח שני: (יח) בתוך. עמ"א ט"ס ורחוי כהגיה יות' מטפח ביניהם אריח טפח ומחלה א"א להשען עליהם משא"כ בסי"ז דיוכל להשען עליהם א"ל בריאה בד"ט משא"כ כאן דא"א להשען כלל עליהם ועא"ר כ"ג כ"ד ותו"ש מ"ד: ושם כתב בדין לבוד אי יש קורה פסול בין ב' הכשירות והראה לתרכ"ו במ"א אות ו' ועסי' תרכ"ג במ"א ח' וט"ז י"א וברש"י סוכ' ד' ב' חוקקין שניק מאריכין משמע בממשיי נמי אמרי' לבוד וגם בסמוך לדופן שרי ליסוןלאכול ועשו"ת ח"ל ז"ל סי' כ"ט ובט"ז א' ביארתיו והנה אם נאמר להחמיר לא אמרי' לבוד או כה"ג לא אמרי' להחמיר בממשיי לבוד א"כ בקור' כה"ג י"ל דאף דיע' שניה מודה בפחות מג"ט שרי דאריח יכול להשען על הקור' ואמנם י"ל תרתי לא אמרי' לבוד כאילו אין הממש כאן כל פחות מג"ט והב' דברים סמוכים ודבוקים הא כ"א מש"ה ובשכך כשר פחות מג"ט בין שני סככים פסולים כ"א פחות מד"ט כשר משא"כ בחקק אמרי' חד לבוד והאריכו כאלו נחקק עד הכותל שפיר דמי אף בממשיי ובקור' כה"ג כל שיש קור' פסול אחרי לבוד כה"ג לא אמרי' והבן: (יט) ויש עמ"א דכה"ג א"א להאריח להשען ולכאורה הא טפח שרי דיוכל להשען עליהם בשיפוע קצת והיינו לפי החשבון אלכסון טפח או אפשר טפח ממש ועב"ח ואי"ה בט"ז י"ב יבואר ופחות מג"ט אע"ג דיוכל להניח אריח לארכו ג"ט י"ל לרוחבו בעינן ול"ע דכאן אמאי לא לאורכו וי"ל: (כ) ונמשכת. עמ"א ועט"ז י"ג והנה קורה בשכוב' למטה מי"ט פסולה וכל שספת' עליו' למט' מי"ט אע"פ שנמשכ' הרחב שלה למט' מי"ט כשירה וקמ"ל דקור' רחבה י"ט ונמשכת קצת מהי"ט למטה מי"ט גובה של המבוי דה"א מחילה הוה ופסול' ויש חלל ג' טפחים קמ"ל דקור' הוה ול"ד למחלת דאינכרא הקור' ולכאור' משמע ממ"א דפי' למ"טה מעשר' מ"ש מעשר' מ"ש היתרון והי"פ שכולה מונחת למעלה וי"ט שיש י"ט בין שפת תחתונ' לארץ והקור' רחבה יות' מי"ט וה"א מחילה הוה ופסול' קמ"ל וא"כ מ"ש מעיל' תלוי' דגבוה יו"ד טפחים מהקרקע אמת הוא וקושט' קאמר וא"כ ג"ט לאו מחילה ואמנם י"ל כמ"ש בט"ז כל שמתחלה למעלה מי"ט אף נמשכת לתוך י"ט לארץ שרי ואי"ה שם יבוא': (כא) כשירה. עמ"א הליור בגמרא עירובין' א' כרב אשי נעץ יתידות בשיפוע כוטות לתוך חלל המבוי ועליהם קור' קצר' אם אין בגובהן של יתידות מראש הכותל ג"ט וגם בכטייקראם היתר שהקור' נסמך עליו אין מרוחק ג"ט מהכותל אמרי' חבוט ולבוד דהיינו השפל כאלו הקור' מונח בשוה בראשי הכתלים ולבוד להאריך הקור' כאלו מונחת על הכתלים עפירש"י שם ויכול להיות גבוה הכותל יותר מג' טפחים ומ"מ אין רחוק הקורה מראשי הכותל ג"ט וכן אפכ' ביתדות כמין דלי"ת וכדומה ודע דמורדין ביותר ג' טפחים כי אלכסון יש יותר ועמו' ד"ה שאין.ועפש"י מעמידים ובט"ז יו"ד ושם לא הזכיר רק באורך שלשה ולא בכטייתניע"ש ומ"מ קשה א"כ יש ברחבן טפח אפ"ה י"ל דא"ל לקבל אריח כ"א לקבל הקורה ול"ע. וממ"ש המחבר שאין רחבן טפח משמע כדיע' א' בשמ"י דצריך לקבל הקור' ואריח וא"כ הם נחשבים מהקורה. (כב) מרווחים. עמ"א הב"י הביאו יע"ש ובשיפא מלומלמות לחומרא עט"ז י"ד: (כג) אלא. עמ"א בפחות מד"א אורך דינה כחצר המבואר בסעיף ב' בפסין. אבל בנמוך הכתלים פחות מי"ט אף בחצר לא מהני תיקון בזה: ואי"ה בט"ז אות י"ט יבואר מזה: ועא"ר אות כ"ח דסמך המחבר אמ"ש בסוף הסעיף הזה בפס ד' גם בסעיף ל"ב מבואר כן: וי"ל בשל"ב קאי רק אאין אורך יותר מרוחב או בתים וחלירות: (כד) בבנין. עמ"א עירובין ה' א' ול"ג שמא ימעט וצריך ליזהר שלא יתמעט מכשיעור גובה כמה דצריך ושיעור רחב טפח ועי"ב טוב בנין יותר: (כה) שני. עמ"א כל שתשמישו מרובה צריך יותר היכר מחילה ומבוי שיש בו חצר א' ובו הרבה דיורין אפ"ה לא פל"ג וצריך דוקא ב' חלירות: (כו) ויש. עמ"א עב"ח בזה וקטינן לקול' יע"ש ועסי' שס"ו וש"ע יע"ש: (כז) דין חלירות. עמ"א תה"ד סי' ע"ד דכל שהעיר מוקף חומה מסתמא הוקף לאחר ישיבה ואפי' יותר מב"ס הוה ר"הי גמור אף מדרבנןומבואות שבתוכן כפרוץ במילואו מרוח ד' אין איסור פתוח לכרמלית רק איסור שיש עכו"ם דרין בתוך העיר ויש להם דריסת הרגל ולסלק הדיורין ועסי' שס"ד בט"ז ב' מזה ועסי' שפ"ב ואי"ה שם יבואר בזה: ובסי' ע"ג ב' בתה"ד מעניןעיר המוקף חומה יע"ש ועסי' שס"ה סעיף ז' מזה ואי"ה יבואר שם באיזו ענין אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה כשמחילות קיימת וספק שרי וביה"ש משמע ולכאורה דאסו' אם נסתר ביה"ש דל"ש הזקת כשרות ושם יבואר אי"ה בזה: (כח) ב' קנים עמ"א כ"כ בד"מ דל"ה בעי ב' קנים דוקא ובסוכה אר"ל ס"ג דמניח הקנה למעלה על הפס ועל דופן דהתם חומרא בעלמא לעשות ל"ה שהרי י"א שא"ל כו' ובס"ב נותן הקנה על טפח ועל קנה שני יע"ש עט"ז אות י"ט: (כט) שאין.עמ"א עשה כלומ' כו' דא"כ המבוי רחב הרבה כל שברוח ד' מתקלריןהכתלים כשיפוע ואין חלל שם ג"ט כשתום ולבוד והמחב' בא לומר הא ד' אפי' שכל המבוי אין רחב ד' בעי תיקון לאפוקי מי"א ועמ"ש אות א': (ל) מבוי.עמ"א ובאות מ"ש יע"ש ולפ"ז כשיש מדרון יש להתיר אף בעת הקרישה שרבים בקפי בעגלות ורגלים דרך הנהר לעיר והאידנא אין ס"ר בוקעים ועט"ז אות ך'. ועשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' והתו"ש הביאו · ודע למ"ש התמ"א באות ל"ט תל מעצמו והעיר יותר מב"ס כו' א"כ כשיקיף נהר קודם בנין הבתים אסור ואם לד א' או רחב יותר מעשר הוקף לדירה שפיר דמי עט"ז ך': ומשמע דבנו בתים ואח"כ הקיף נהר מעצמו העיר או גדל שן סלע גבוה י"ט וכדומה אע"פ שמאליה הוקפה לדירה חשוב כ"מ לכאורה עמ"ש המ"א באות ל"ט ול"ע. וה"ה קרישת המים ואח"כ נפשרו היה תועלת כפי זה והבן ואם בנו עיר על שן סלע גבוה ואח"כ בנו מחילה י"ט באורך עשר אמות י"ל דלא מהני עסי' שכ"ח ס"ח דוקא בנו עומד כה"ג ואי"ה באות ל"ט יבואר עוד: (לא) יעלה. עמ"א הנה סובר ז"ל דרש"י והמ"מ מחולקין והרכיב ב' דבורי רש"י עירובין ח' א' ד' ד"ה ויעלה היה כרוחב פרסה וד"ה אמר כו' מרימר היה חושש שמא יטלטלו במבוי כו' ועמ"ש בט"ז מזה והמ"מ פי"ז ה"ה פירש דבריו דודאי יש ע"פ הרוב תל מתלקט אלא חששא שמא יטלטלו ממבוי ליס לסרטון כרמלית כו' וצריך מחילה גמורה לא ל"ה ברוחב יותר מעשר דהא כבר יש מחילה תל מתלקט ואפ"ה חשש שמא יטלטלו ויסכחו ממבוי לסרטון ואין מועיל כ"א מחילה גמורה והיינו אם נאמר בפי' המ"מ וגי' רש"י חיישינן שיעלה שרטון ופסק באוזלי לגד הים יע"ש והטור כרש"י דכ' תתבטל המחילה הא בלחי או ל"ה עכ"פ שני. וא"כ בש"ע גרסם ג"כ מ"מ ולדידיה לא מהני רק מחילה ממש ומ"מ אע"ג דקי"ל להחמיר כדיעה ב' עב"ח ובא"ר מ"מ שני עכ"פ בלחי במילואו בי'ול"ה ביותר מעשר.ומ"ש בשאר נהרות לא חיישינן לשרטון רק ביםשתעלה רפש וטיט. מ"ש בתו' כ"ד עתו"ש כנסת יחזקאל בזה.ומ"ש המ"א דמרימר פסק באוזלא ברשתות ולא בל"ה משמע כהמ"מ ל"ג רש"י ול"ע קצת דו"ל מבוי הפתוח לכרמלית דבעי לחי או ל"ה היינו מטעם דיבואו להשתמש ממבוי לכרמלית דלא ליהוי גזירה לגזירה.ואם נקרשו המים כו' משמע בחורפא בקיץ כה"ג שרי ועט"ז: ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב'. ועא"ר ל"ו דהלמ"מ נמי מהני ל"ה דיש היכרא כו' יע"ש:(לב) שלדו. עמ"א ב' לחיים א' נגד הארוך וא' נגד הקצר לא מהני להשתמש נגד הארוך אף ברוחב ביניהם פחות מי"ט והב"ח מתיר ג' לחייםכשאין באלכסונבין א' לחבירו יותר מי"ט ועט"ז אות כ"א ואי"ה יבואר שם:(לג)ולא· עמ"א עט"ז ועב"י ואקשים לחילוקים דריסת הרגל על הפנימית: (לד)ב' פסין. עמ"א עב"י וט"ז ופס ד' טפחים עב"י ועתו"ש אות ע"ד פס רחב ד"א ראוי להיות הליון בסעיף ל"ג במבוי רחב ך' אמות ועמ"ש אי"ה באות ל"ה מזה ועיר המוקפת חומה וננעל הפתחים בלילה ופתח א' אין ננעל בלילה ומ"מ הוה כלחי בפתח ההוא אין מערבין אותה לחלאין אבל נפרץ פרצה בטל הכשירה של העיר ויכולין לערב לחלאין ואי"ה בשס"ד ושס"ח אבאר קצת תיקון עיירות לעניןשבת וכאן אין להאריך:(לה) פס. עמ"א ד"א חשוב כמבוי בפ"ע שאורך המבוי ד"א כבשכ"ו מש"ה לא אתי אוירא כו' ועיין עירובין יו"ד ב':(לו) וי"א. עמ"א ועמו' עירובין יו"ד ד"ה עושה בששהרילב"א ומ"מ א"א לחלק שפיר בין יותר מעשר לעשר. ול"ע היכי עביד לה אםלומר בפתח המבוי א"כ למה לנפס וקורה כלל לדידן בשכ"ו ואם ל"ה בעקמימות א"י היכן עושה אשלא מן הפס עד כותל אמצעי ועתו"ש. ומ"ש המחבר מבוי עקום עי' פירושו בלבוש והציור שם:(לז) פס.עמ"א ועיין אות ה' וא"כ לכאורה דברי הרר"י מדידיה אדידיה ועיין תב"ש להרבינו הגדול ז"ל בחדושינו לעירובין הובא בתו"ש אות יו"ד:(לח) לא. עמ"א עירובין יו"ד ב' וברש"י ותוס' ד"ה ויעשה שצריךלחי ומש"ה פריך כו' ומעמיד הלחי סמוךלכותל ג"ט וא"כ מניח קורה בטל תיקוןכמבוי כ"מ לכאורה ודאי לשס"ה כו' ומשמע אף באין רוחב יותר מך' כל שמעמיד פס באמצע אי שבקי פתחא רבה יש הך חששא ושמא כה"ג שרי משא"כ כשרחב יותר מך' ואע"ג שיש עמוד ברוח ד' מ"מ כבר היה פרוץ במלואו. ובשכ"ג אם מעמיד ב' לחיים נמי י"ל דשפיר דמי:(לט) ובזה. עמ"א דהוקף שלא לדירה יותר מב"ס ואם בנו מחילה ע"ג התל הוקף מקרי וי"ט לחוד י"ל דלא מהני ואם תל גבוה ה' ומחילה ה' הוה הוקף לדירה דכל פחות מי"ט לאו מחילה כלל:(מ) הוי. עמ"א באות למ"ד יע"ש עמ"ש שם ובתו"ש כאן יע"ש ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' יע"ש:

שסד (א) או. עמ"א כנראה הסכים להב"ח וכ"מ בסמ"ק דבעי דוקא לחי לצד החצר ובצד הב' די בקורה

הס"ד בנזרע רובו ולמסקנא בנזרע מיעוטו בבית סאתים מותר משמע ליה להט"ז ז"ל דמקום זריעה עכ"פ אסור ממ"ש רש"י דנקרא קרפף ואע"ג דבית סאתים שרי בלא הוקף לדירה מ"מ הואיל ויש אויר שאין נזרע יותר מב"ס מיתרו למקום הנזרע ואסור מקום הנזרע עכ"פ ומש"ה מקום הרוב שלא נזרע שרי בהוקף לדירה ולר הוה נפרץ במילואה למקום האסור לו דכיון דמקום הזרע בפ"ע לית בה סאתיים ובפ"ע אין מקום האסור הלכך די לנו שמקום הזרוע אסו' אבל לא לאסור מקום שאין זרוע משא"כ כשמקום הזרוע יותר מב"ס אסור אלד עצמו אף מקום שאין נזרע הוה פרוץ במילואו למקום האסו' לו ומ"ש הט"ז ואין היתר לטלטל מכרמלית לחצר בשום פנים כבסי' שע"ב ס"א והיינו אף פחות מד"א ממקום הזרוע לאין זרוע דהוה ב' רשויות כרמלית וחצר ולפ"ז גרוע הוקף לדירה משלא הוקף דאלו אין הוקף ונזרע מיעוטו שרי לטלטל ממקום זרוע לאין זרוע תוך ד"א משא"כ כה"ג ב' רשויות הן.ובנזרע רובו י"ל דלכ"ע אסו' לטלטל ממקום הזרוע לאין זרוע דב' רשויות הוה ואת"ל דהמיעוט בטל לגבי הרוב לחומרא מ"מ אפשי' ב' רשויות הן עמ"א י"א ועלח"מ פי"ו מה"ש ה"ז מ"ש נזרע רובו לאין זרוע דנפרץ למקום האסו' משמע כן דפחות מד"א אין מטלטלין מזה לזה ועתו"ש אות כ"ה מה שהקשה עליו ומ"ש הט"ז דאפי' פחות מסאתים אסו' היינו בנזרע רובו אפפחות מסאתים דהמיעוט בטל לרובו ועמ"א אות י"א ומ"מ ל"ע במ"ש הט"ז דנזרע מיעוטו ואין בו רק סאתים דאסו' מקום הנזרע כמ"ש הא"ר אות כ"ב דהר"מ ז"ל פי"ו מה"ש ה"ו נזרע מיעוטו ב"ס מותר לטלטל בכולו וכ"כ הלבוש דמותר בכולו יע"ש ואי"ה במ"א י"א יבואר עוד: ו מי.עט"ז באם יש גדר ביניהם ופתח בגינה גופא יותר מב"ס אין מטלטלין בה ד"א וממנה לחצר אסור דהוה מכרמלית לחצר וב"ס או פחות ממנה לחצר שרי אף שלא הוקף לדירה כלל דרשות א' הן גנה וקרפף וחצר כל שאין יותר מב"ס (או יותר בהוקףלדירה) אבל מכלי הבית לגנה אסור כבסי' שע"ב עמ"א א' ומשמע אף של אדם א' ועמ"א שם.ומשמע אפפחות מב"ס הגנה דזרעים מבטלים הדירה (דבהוקףלדירה אפמבית נקרפףשרי עמ"א שע"ב א')ועמ"א אות י"ד משמע דכל שבגינה פחות מסאתים מותר נהולית מבית לגנה וי"ג כאנשים גדר בין גנה לחצר כ"ע מודים דאין הגנה בטל לחצר.אם לומר נעכו"ם להביא כלי סעודה מבית לחצר במקוםשמצטער לאכול בביתו בקיץ מפני החום אפשר דהוה שבות דשבות במקום מצוה דשרי.ועסי' שע"ב במ"א א' ואי"ה יבוא' שם וכאן במ"א י"ד יבואר עוד: ז אסור. עט"ז דלא הוה נפרץ החצר במילואו למקום האסו' לו דהיינו לקרפף ולגינה הואיל ואין הגנה אסורה בפ"ע לטלטל בה כ"א ממנה ולבית או לא הוה החצר לענין כלי הבית לתוךהחצר נפרץבמילואו למקום האסו' לו ועמ"א אות י"ד בזה ואי"ה שם יבוא'.ומ"ש הט"ז דהחצר אוסר בו בעצמו לכאורה ראוי להגיה אע"פ דהגנה אוסר בה בעצמה ממנה לבית מ"מ אין אוסרת החצר כו' ויתר הדברים כאן עמ"א.ומ"ש המחב' ס"ב בקירוי משופע עט"ז סנ"ע ושס"א ואי"ה שם יבואר:

שנט כתוב בטור.עט"ז בשס"א אות ב' ועמ"ש בסנ"ח בט"ז ומ"א א' קרפף מקורה אהו הדין ועתו"ש שם ואי"ה בשס"א שם יבוא' עוד.ואין זה שייך לסי' זה כי הטו' כ"כ בסנ"ח על קרפףשלא סאים וקירה שזה והמדפיסים הדפיסו כאן.והנה ראיתי לבאר קצת בענין חצר ורחבה כו' דע ד' שמות יש בענין זה כרמלית קרפף רחבה חצר.כרמלית ד"ת הוא הבקעה שאין הילודלרבים.כרמלית דרבנןקרפף יותר מסאתים שלא הוקףלדירה דמ"ה רה"י גמור הוא.ומדרבנןהוה כרמלית והוקףלדירה יות' מסאתים נקרא קרפף וכן בית סאתים או פחות אע"פ שלא הוקףלדירה נקרא קרפף.רחבה שאחורי הבתים נ"כ יותר מסאתים כרמלית דרבנן בלא הוקף לדירה וחצר שלפני הבתים הוקף לדירה אף כמה כורים רשות היחיד אף מדרבנן.ואמנם כרמלית בקעה עם קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה מטלטלין מזה לזה פחות ד"א כבסי' שמ"ו ס"ג אבל מקרפףזה לחצר אסור כבסי' שע"ב ס"א.וקרפףבית סאתים בלא הוקף קרפףמקרי ומטלטלין בכולו ומינה לכרמלית אסור אף לקרפף יותר מסאתים אסור ומיניה לחצר מותר הא מיניה לבית לא אף דהד גברא כבסי' שע"ב במ"א א' ומשמע לי דווקא סאתים דנקרא קרפף הא פחות מסאתים אין שם קרפף עליה ומות' מיניה בלא הוקףלבית וכ"כ דברי הריטב"א ז"ל שהביא ב"י בסנ"ח.הא הוקף לדירה אפי' כמה כורין מות' מקרפףזה לבית דכל שהוקף כחצר חשיב ורשות א' הוא עם בית בגברא חדא ואם דבשע"ב י"ל דווקא סאתים הא יות' אף הוקף אסו' ממנו לבית מ"מ ממ"ש הלבוש כאן והע"ש הביא הא דהריטב"א רחבה יותר מסאתים שהוקףמטלטלין מתוכה לבית ולומ' שיש חילוק בין רחבה לקרפף בזה מילן.והנה חצר ורחבה מבוא' הדין הא קרפף סאתים עם רחבה מחולקין כמ"ש ב"י בשם הריטב"א ז"ל בסנ"ח הביאו המ"א כאןדברחבה סאתים מלומלמים בלא הוקףשרי ממנה לבית וקרפף סאתים מלומלמים בלא הוקף אסור ממנו לבית.ודע דקרפף היינו רחוק מהעיר ורחבה אחורי הבתים ולמ"ד קרפףאחורי בתים נמי אסו' י"ל דקרפףעשוי בתמונה שלא כרחבה בגדר פחות וכדומה או עשוי לעצים ודברים שאין משתמשין כ"א לעתים רחוקים משא"כ רחבה והנה בסנ"ח סעיף יו"ד זרעים מבטלים דירה הוא ספיקא לא וודאי בחצר עיין בטור בשם רבינו מאיר וה"ה רחבה מספק שם ואע"ג דספק לחומרא אף בדרבנן דהוה כעין חסרון ידיעה דלא כדע מאי אמור ביה קמאי מ"מ כשיש עוד ספק עד"מ שבות דשבות שלא במקום מצוה סי"א דשרי כה"ג אפשי' לצדד ול"ע בזה.וקרפף יות' מסאתים שלא הוקףעם קרפף בית סאתים אסו' להוציא מזה לזה כי הוה מכרמלית דרבנן לרה"י גמור ה"ה מלא הוקף להוקף כאמו' ואי"ה בשע"ב במ"א א' אבאר עוד.ובנזרע רובו בהא אין חילוק בין סאתים לפחות דהמיעוט נגרר אחר הרוב לחומרא כבסי' סנ"ח בט"ז ד' ומ"א י"א יע"ש:

שם א וכן.עט"ז בעירובין י"ו ב' יע"ש ומסתמא במסקנא לא הדר בזה ממאי דהוה ס"ל מעיקרדלשנים אין נותנין להם רק בית אם שבתי בהיקף א' וי"ל דשלשה שירא כ"מ הקיפוי שם ב"ס פנוי שפיר דמי לשיטת המחב' וזה מעלת השירה. ועב"ח ועיין בירוש' מזה: והנה יחיד בבקעה ה"ה בביתו כבסי' שס"ב סי"א וכחכמים עירובין י"ז א'.ועתו"ש תמה על הע"ש בזה ובאמת ל"ע ולומר דיעבד דווקא מותי' הא לכתחלה דווקא בבקעה הא בישוב צריך לכתחלה לעשות מחילה מעולה הא מנלן ועמ"א של"ח ד' הג"א יעשה שביל בקנים י"ל הואיל ויש בלא"ה מחילות שם ומ"מ צריכא משמע דאף לכתחלה שרי בשתי או ערב ואפשר דאף ממנו לבית שרי כל שהוקף לדירה לשבת אואף שאח"כ אין דרין שם עסי' שע"ב ועיין ע"ש כאן: ב אבל. עט"ז רש"י עירובין י"ז א' ד"ה לא פנוי מכלים ועב"ח ואפשר ד"ס וב"ס פנוי הוה מחיל' שא"ל אבל שם וב"ס פנוי דרוב צריכין להם שרי ומ"מ מנלן הא ועב"ח.מ"ש הר"ב בהגה"ה קטן י"א דאין מצטרף עד"מ יע"ש וקטן זה אי גדול בשנים ולא הביא ב' שערות י"ל דכל מקום לענין זה גדול הוא ומצטרף ל"ע: אשה י"ל מצטרפת ועיין אה"ע סי' כ"ב ס"ה בשדה אשה א' עם אנשים כו' א"כ י"ל הואיל ואסור ליחד אם עברו אין מצטרפין ול"ע:

שסא א בתוך.עט"ז עמ"א א'ומ"ש המחב' כתב מחלי' ו אבל בגג גופא מות' לטלטל יותר מד"א עד"מ אף בלא סולם יע"ש ובמ"א כתבתי מזה: ב והוא. עט"ז הביא דברי הב"י שפירש דברי הטור דמשופע לא אמרינן פ"ת כו'וגם אף שאין משופע בעי ד' טפחים ופסק בש"ע באחדא כטור דמשופע א"א פ"ת אבל ד"ט א"ל ובטפח שני והר"ב הגיה די"א דבעינן ד"ט כטור ויהיה פי'משופע ואין בו ד"ט וי"ו במקום או וה"פ משופע או אין משופע אלא שאין בקורה ד"ט כו'והקשה הט"ז א' הא הטור כתב בס"נח (ע"ש סל"ט)והובא בש"ע בר"ח סי"ב בפי' הטעם דפ"ת אףבמשופע לא משום דכרמלית מקורה לא הוה כרמלית:ומ"ש מ"ע דר"ז דשרי לא הבינותי דהא כתב הב"י הטעם דמקורה לא הוה כרמלית.ומ"ש דהטור ברמזים כו' משום די"ל בטור בשנ"ח דכתב דכאלו מחילה בסוף הקירוי יש לדחוק לאו משום פ"ת אלא דמקורה לא חשוב קרפףוכאלו יש שמחילה קאמר ולכאורה דא"כ אלא פ"ת למה לי קורה בית סאה קורה ד"ט עכ"פ לשני בסוף בית סאה דלהוי פ"ת כו'(עיין עירובין כ"ה א' וקורה בו בית סאה י"ל רבותא דמ"ד מיתרו או י"ל קורה ד"ט או טפח סוף בית סאה ורש"י ז"ל פי' קרוי גג אף כל בית סאה)והט"ז פי' דברי הטור דבמשופע נמי אמרינן יורד וסותם כר"ז עירובין כ"ה א'וכמ"ש בסנ"ח ובש"ע סי"ב במשופע פ"ת כו' וכאן הוא וי"ו החיבור וכפי דעתי ה"פ כי בהיות התקרה חלק לא משופע בעינן רוחב ד"ט בקורה וממילא רוחב ד"ט ג"כ על הכתלים אלא אפי' משופע שיש בשיפוע ההוא ד"ט בגג וקורה וברוחב למטה בכתלים לית ד"ט כידוע אפ"ה אמרינן בית פ"ת יורד וסותם הואיל ויש בקורה וגג ד"ט עכ"פ ומש"ה לא סיים בסיפא רוח"ב ד"ט כי למטה לית על הכתלים ד"ט רק בשיפוע הגג יש ד"ט כאמו' וקולא הוא . ופי' באלכסון לאו בשיפוע אלא בקרן זווית לא אמרינן פ"ת דהוה כפתח ובקרן זווית לא עבדי פתחא ועיין לבוש. והיכא שנשאר הקירוי למעלה שוה ולא נפרץ באלכסון אמרינן בכל לד פ"ת יורד וכאלו יש פתח בכל מחילה בסופו כנ"ל · ולפ"ז להמחב' כאן ובסנ"ח סי"ב יש לכאורה קולא קרפף מקורה יותר מסאתים שרי לטלטולי ולמ"ש הט"ז יש לומר דאסו' ולומר קירוי בסוף סאה קל יות' והיכרא הוא מה שאין כן קורה כל הקרפף אסו' אף להמחב' זה דוחק ועסי' סנ"ח במ"א א' ועתו"ש שם ואי"ה בשס"ב במ"א יבואר עוד:

שסב א והא עט"ז הביא דעת הר"ן ז"ל הובא בב"י וכ"פ בש"ע כאן כי סובר שהטו' סובר כן וגם ברא"ש י"ל כןוהיינו כל שהית' במחילה מע"ש אףברה"ר להתיר טלטול איסו'תורה ונפלה ונעשית מזיד בשבת חזרה להתיר'הראשוןאבל לא היתה מע"ש במחילה ונעשית בשבת אע"ג דמתיר רק איסור דרבנן כמו בכרמלית או קרפף יותר מסאתים ומיעוטו או בין ב' חלירות ולא ערבו אסור לטלטל בשבת הואיל ובמזיד נעשה.ובדרךהב' הא דעת רבי' ירוחם בח"ד דמחילה להתיר איסור תורה במזיד אסורה אף שהיה קודם שבת ונפלה ונעשית בשבת משא"כ כשמחילה רק להתיר איסור דרבנן ולפ"ז י"ל לכ"ע קולא וחומרא כדאמרן ואמנם מל' הרא"ש ז"ל וכפי' רי"ו תלמי' אליביה משמע אף בדרבנן דוקא חזרו להתירן הא' שהיה קודם שבת הא מתחלה בשבת אף בדרבנן כגון כרמלית וכדומה אסורין במזיד עב"י וליכא רק ב' דרכים כפי' החומרא לבד וז"ש הט"ז. והט"ו דנקטו ברה"ר וגם פרוסה ביניהם לכאורה למה לי ביניהם והא אף איסו' תורה מתיר מזיד כשהיה מע"ש ואפש' רבותא אשמעי' דנפרצו כל המחילה לרה"ר ובטל העירוב לגמרי ונתפרסו ה"א אוסרין זע"ז דעירוב נתבטל שעה א' קמ"ל דחזרו להתירן הא' וגם העירוב וכ"ש אם עירבו שנים כה"ג ולומר דב' איסורין מחילת רה"ר ומחילה שביניהם אין מועיל במזיד הא מנ"ל הב"ח גורס בטור מחילה בר"הי ונפרצו רק מחילה שביניהן וכפי' הרא"ש ורי"ו חזרו להתירן הא' באיסור דרבנן א"כ צריך למחוק נמי ועירבו יחד דאין פירוש דא"כ כי נפרצו ביניהן מותר בלא"ה שהרי עירבו יחד ובהכרח צ"ל ועירבו שנים יע"ש. ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר עוד ועסי' שי"ח המבשל או מלאכה דרבנן במזיד יע"ש ונ"ל בין התם להכא.ועא"ר ה' פירש וערבו או עירבו יע"ש דוגמא בשס"א ב' והנה אי ברה"ר א"ש טפי וברה"י י"ל קרפף יות' מסאתים וכדומה ואין להאריך: ב ואפי' עט"ז הביא גמ' עירובין מ"ג ב' תו' ד"ה אילימא כו' א"ד דלא מלו גברי ולא היו הרבה ב"א כ"א עד ב' אמות סמוך לתחום מ"ל אי הל' כר"א דב"א יכנס והקשה הרא"ש בתשו' אמאי לא מלו גברי יעמידם ויהלכו וילך עמם כו' ותי' הט"ז ז"ל דא"כ היו מרגישים בני אדם שבעמידם שם ואח"כ אומר להם שילכו משא"כ

אם מהלכים בלא"ה אין כאן הרגשה. ועמ"א י"ג ועתו"ש ואי"ה שם יבואר: ג והוא עט"ז והיינו הואיל דנעשה המחילה בשבת במזיד אע"ג דהוה רק מדרבנן איסו' תחומין מ"מ אסור לקולא אף לפי המחבר בס"ג כהר"ן עט"ז א' והנה בעירובין מ"ד ב' ופירש"י שם ד"ה לדעת כו' פירוש דלדעת היינו אותם שהועמדו שם ור"ח נמי המקשה סבר שהיה א' מהם ופריך כו' וא"כ דין זה מפורש בגמ' אלא שהר"ר יהונתן נתן טעם דהוה במזיד וע"ז ג"כ הוקשה הט"ז דאם שייך כאן מזיד מה בכך שהם לא ידעו ר"ח איך לוה לעשות כן וגם איך הלך רבי נחמיה בזה והא בס ג משמע מזיד אף אדם אחר עשאה אסור לכל אלא שכאן לא היה איסור עשיה מחילה בני אדם לית בנין כפירש"י שם אלא דאפ"ה אם אותם האנשים יודעים שהועמדו לכך יודעים יבואו לזלזל כו'. ובאמת קשה ול"ע ולפ"ז בס"ג בהזיד אסו' אף באדם אחר שעשה המחילה בשביל א' שיטלטל שם או אף שלא עשאה כ"א לעצמו במזיד אסור לכל לטלטל שם ובשוגג דמותר היין שעשה א' שוגג ואדם א' מטלטל שם ער"מ ז"ל פי"ו מה"ש הכ"ב ואי"ה במ"א ה' יבואר זה וכאן אין להאריך: ד מן עט"ז וכן הסכים עמו הא"ר באות ט"ז ועסי' שס"ג בט"ז אות י"ט ומ"ש הר"ב שם מכוונים היינו כשפושה החבל בגג צריך שיהיו הקנים עומדים למטה גבוהים י"ט תחת החבל הא כשקושר החבל בקנים ממש כל שאין יוצא מהקנים למעלה מחבל כלום כשר ועתו"ש נמגם בזה ולפ"ד התו"ש כה"ג בחבל ינעץ יתד מסמר בראש הקנים ויקשור החבל ביתד ודאי עלהי"ט שפיר דמי. ואם יחקוק בראש הקנה מעט חקק ויניח שם החבל שפיר דמי עלהי"ט וגם לא ישתלשל החבל למטה ואי"ה בשס"ג יבואר עוד :

שסג א שיש עט"ז הט"מ פי"ז מה' שבת הל' ט' יע"ש. ועסי' שמ"ה במ"א א' מחלוקת הר"מ ז"ל ושאר פוסקים. ואמנם לחי משום מחילה ד"ת וקורה משום היכרא ועירובין י"ב מבוי הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב בקורה פטו' להר"מ ז"ל יתפרש בג' מחילות ולשאר פוסקים בב' מחילות ועד"מ ז"ל פי"ז ה"א ומ"מ שם דלחי ד"ת הוא והקורה קאי ועי' לבוש כאן וכ"מ לפסול עדות או מומר לחלל שבת ד"ת הוה מומר לכ"ה. ומיהו י"א שאין לנו רה"ר עסי' שמ"ה בט"ז ו': אמר ההדיוט הכותב בדין לבוד ולורת הפתח יש לי הרהורי דברים והנני פורטם בכאן בעזה"י. דע דלבוד הל"מ הוא ואפי' תרי לבוד למעלה ולמטה ואפי' באורך אמרי' לבוד. ובפירוש הלבוד לא זו שאומרים כסתום דמי עד"מ לחי רחוק מכותל פחות מג"ט עמ"א ה' אלא אפי' אמרינן דכל מקום אויר כסתום דמי כמו פס ד' בסעיף ל"ה וג' חבלים כו' עסי' שס"ב הרי יש גובה עשרה ערש"י סוכה ד' ב' ד"ה פחות כו' שמאריכין כו'. והנה בלבוד מ"ה מחילה גמורה הוא לכל דבריה ומתנאי הלבוד בי"ד שפ"א כתב הר"ב בהג"ה דה"א לבוד להחמיר יע"ש במ"א סי' תקי"ב אות ע' האריך בזה והביא ד"ה עירובין יו"ד וע"ש בסי' תרל"ב אות ה' פירוש ממ"ש הטור דלא אמרינן לבוד להחמיר דהוה כסמוכים אל תטעה לפרש דבריו דלבוד כסמוכים דהא קי"ל לבוד כמאריך וכסתום עב"י כאן אלא נו' לבוד כולי האי להחמיר כסתום ובסכך פסול לא אמרי' אלא כסתום מאריך ולא בסכך פסול אבל בים ב"ט פסול ועוד ב' טפחים פסול וביניהם אויר פחות מג"ט יש לי להסתפק דלבוד אי כסמוכין נמי אמרינן ופסול או רק כמאריך וסתום ואמרינן כסתום בכשר יע"ש. ופי' לבוש והנה אי אמרינן לבוד כדבר ממשי לו' כאלו אי"נו המעיין בסוכה ד' ב' ולקמן בה' סוכה תרל"ג סעיף י' חקק עד עשרה פחות מג"ט לכותל אמרינן לבוד ופרש"י ז"ל החקק כאלו מגיע לכותל הרי דלבוד כממשי וי"ל זה מחלוקת בטור שם עמ"א שם הא' כשר מחקק ולכותל די"ל דלבוד כאלו מחילה סותם האויר עד החקק לא לבוד דהקרקע שביניהן כבטול והבן. ועשו"ת ח"ל ז"ל סי' כ"ט בערוגת קטנות כ' לבוד בממשי לא אמרי' ורא"ה שכך פסול שיש ביניהם כשר פחות מג"ט דלא אמרי' לבוד כאלו ניטל הכשר בממשי יע"ש והיינו בתרל"ב סעיף ד' דוקא אויר ביניהם וי"ל דכל שיש כשר ביניהם כולי האי לא אמרינן לבוד להחמיר עי' לבוש שם. ומ"ש שם ראיה מעירובין כ"ה א' סמך מחילה למחילה פחות מג"ט כלבוד אלמא לבוד להחמיר י"ל דלאו מתורת לבוד אלא בטל הוא ולא חשיב ערש"י שם עשה כלו' יש פוסקין כרב שימי בר אשי אע"ג דלא קי"ל כן. ובשמ"ה פחות מג"ט לבוד משמע אף בממשי עב"י שם בהיזמי והיגי ולואה ובהא דשבת ז' וזרק ולא נח על כל שהוא פחות מג"ט כו' ולפ"ז לחי רחוק פחות מג"ט מכותל וביניהם קרש מעלי אסירה י"א דפסול דממשי הוא ואע"ג כשרוף דמי לענין שיעור מ"מ ממשי הוה דלא אמרי' לבוד ועמ"א כאן כ' ותר"ל בט"ז ב' וא"כ אם עומד שם עלי אסירה גרע טפי ועתו"ש כאן אות ח' ועמ"א תרכ"ו אות ו'. והנה לבוד הוה מחילה גמורה מ"ה להתחייב הערק שם ולקולא ג"כ ומדרבנן גרועי מקרי כבסי' ש"ס עמ"א א' ב' וי"ל הגריעותא שתי בלא ערב או להיפוך הא כל שיש שתי וערב י"ל אפי' נעץ קנים פחות מג"ט וקנה א' בראשם לבד ערב הוה מחילה מעליא ואף יותר מב"ש מהני ובהוקף וכן בערב לחוד כאותנלטי"ש המחוברים ביתידות בד' קונדיסים ול"ע. עסי' שנ"ח ס"ו בלבוש לבוד למע"ט האויר יותר מב"ש לא אמרי' ועא"ר שם : צורת הפתח מבואר דינו בשס"ב סעיף י' וכאן סכ"ו ומשמע אפי' עשה מעלי אסירה כשר דא"ל שיעור כלחי ומה שלר"ד לקבל דלת קש ואפר אין ראוי לכך מ"מ שרי עתו"ש אות ט' הביא ד"ה בסולם של אסירה ואי"ה יבואר לקמן. ועתו"ש בסי' שס"ב אות כ"ה אי צריך ד"ט בלה"פ ויבואר אי"ה בט"ז אות י"ט. ודע שאני מסופק בל"ה אי הוה מחילה ד"ת ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם ל"ה אז ל"ה מהני להתיר כרמלית ופרלה יותר מעשר דמ"ה הוה מחילה מש"ה מהני ל"ה ועסי' תר"ל ס"ב וס"ג משמע ל"ה לחוד לא מהני לסוכה ובס"ו נעץ ד' קונדיסים משמע אף דהניח למעלה קנה עליהם דלא מהני ועמ"א אות ט' כל מ"ה הוה מחילה בסוכה מהני כו' מ"מ לכאו' ל"ה לא מהני רק בכרמלית וכדומה הא למהוי רה"י גמור ע"י לה"פ לא ול"ע טובא. עסי' שנ"ו במים לא עבדי פתחא י"ל ל"ה לא מהני שם כל שרחב יותר מג"ט ועסי' שס"א במ"א ד'. ועתו"ש כאן בל"ה אי בעינן רחב ד"ט או אף פחות ואי"ה באות י"ט בט"ז יבואר עוד : ב חלר. עט"ז הפרש במבוי ובין חלר מש"כו ומבוי דניתר בלחי או קורה הרבה תנאים לרידהאלא בחלר כל שארכו יתר על רחבו באלכסון זה לגד די בלחי או קורה עסכ"ז ולכן נקט הפרש מרובע בחלר : ג ט"ה. עט"ז פי' דברי המחבר דחזר בכאן ממ"ש בב"י וסובר דבנשאר בכותל בעינן טפח מכאן ומכאן כבסעיף ד' בלחי בכותל ד' בעי טפח ובלבוש כ' כאן ב' משהוין וכ"כ באר הגולה ה' משמע לכאורה דעתו כנובאמת ל"ע כי הב"י בספרו הארוך הביא ד"ה יו"ד א' ד"ה ושני והביאו בסעיף ד' בלחי ומשה למדה והתו' בחלר כתבו דבריהם א"כ ה"ה חלר צריך ב"ט ועא"ר ב' ושוב ראיתי בתו"ש אות ד' עמד בזה: ד ולכן. עט"ז דעתו בל"ה מהני סיד מחוי וטחוי בכותל ושיהא עב קלת בולט ועליהם קנה למעלה הא לחי לחוד בלא ל"ה לא מהני סיד מחוי ובולט דבעי שיעור כל שהוא. ובא"ר ט' כ' נהב"י בלחי נמי בכל שהוא עב"י כחוט הסרבל יע"ש עמ"א ב' ובשו"ת תה"ד סי' ע"ד מבואר כן דלחי למ"ד כאלבע לא מהני סיד מחוי הא להמחבר בס"ג מהני. ובסכ"ו ל"ע ואי"ה יבואר שם: ה מעלי. עט"ז כל העומד לפזור כפזור דמי אלא תי' א' עיקר ולהמחבר בס"ב בלה"ה כ"ש וא"ל אלבע א"ש בפשיטו' וגובה י' טפחים אין קושיא עי' באר הגולה אות ע' ועתו"ש אות י"ג הביא ד"ה עירובין פ"ב ד"ה אבל יע"ש. והנה משמע כל דבר שמ"ה בעי שיעורא כשופר ולולב בארכו אע"פ שברוחב אין שיעור פסול כתותי כו' וכ"ד דמדרבנן בעי שיעורא באורך לחוד כמו גובה י"ט לא החמירו וקורה מדרבנן בעי רוחב טפח אף בדרבנן פוסל ולולב בי"ט שני במלוה החמירו יע"ש בתו'. ומיהו יש להסתפק בדבר דמ"ה בעי שיעור בגובה אם מ"ה פסול בכתותי או רק מדרבנן וכ"מ ב' מחילות ולחי אסירה כה"ג עמ"א שמ"ה א' ותו"ש כאן אות י"ג וי' אה"ע קכ"ד ח"מ א' וב"ש ב' די"ל דקושית הח"מ איך כ' הג"ט בט"ל משמע לגמרי הא י"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי רק לחומרא ולא לקולא יע"ש. ועסי' תקפ"ו ס"ג ותרמ"ט ס"ג. ומלות לאו להנות נתנו אף במלוה דרבנן וכה"ג מלוה חשיב אע"ג דמטלטל מידי דרשות משא"כ בשע"ב סט"ו סולם אסיר' אסו' לעלות בו יע"ש וממ"א אות ז' ואי"ה יבואר שם: ו בין. עט"ז בעירובין ע' ב' ונראה פנים ושוה חוץ כ"ע מודים דהוה לחי ונראה חוץ ושוה יש מחלוקת והלכה דהוה לחי וביניבין דנקיט המחבר כי עפ"י הרוב בינבין הוה זו ואל"ל זו כמ"ש הסמ"ע ז"ל בח"מ ט"ג אות ח' וא"כ היל"ל כאן תחלה בינראה חוצבין נראה פנים נידון משום לחי אלא הואיל ובגמ' נקיט האי מלתא תחלה נראה פנים כו' ואפשר להעמים זה בט"ז ז"ל ומ"מ קשה היל"ל ל"ש נראה כלשון הטור.(מ"ש הסמ"ע שם דנקט המחבר דהוה ש"ס לא למעט דלא הוה כשואל ועש"ד שם אות ע' ובכללים בפתיחת הספר כתבנו מזה). ומ"ש הט"ז בליורים עי' גמ' ובמהרש"ל ופרישה האריך כאלו לא היה הזמן גרמא לעיין ביה כראוי: ז אם. עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א כל שבלחי אורד"א שהוא הכשר מבוי כבס"ו ועומד ברוחב המבוי לא מהני שמכו יע"ש ואף העמיד לחי שלא לשם להתיר מבוי ושמכו אח"כ אין כלום רק בעשיה מתחלה לרידכונה להתיר והנה אבל סמכו ראוי להיות בס"א כאן לא מהני סמכו כאמור. ועי' אות י"ג: ח לחי עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ד דכאן אפי' הוקבע לשכחי אסור דלרוחב משום דשתמו יותר לא גרעו ומיהו שם בעינן הוקבע עכ"פ. ומ"ש דכאן משמע דלא קי"ל כתו' עתו"ש אות כ"ז הביא דברי הרא"ש יע"ש שהניח בל"ע: ט ולריך. עט"ז בדפים לייכו בסי"ד וראוי להיות בסט"ו דלחי העומד מאליו הוה לחי משום מחילה וקורה מאליו לא הוה קורה דהיכרא בעינן שהוקבעה לשם כן ודונס"ד הטעם דבעינן קורה ע"ג מבוי וליכא כרבא עירובין ח' ב'.ועב"י הלכתא כרבא וא"י הא קי"ל מותר להשתמש תחת הקורה א"כ לדברי המתי' אסור ואפשר פתוח לכרמלית ועסי' שס"ד ס"ד ומשמע הניח ב' יתידות בפנים למבוי וקורה עליהם שרי אף לרבא וכן בסכ"א מונחת על העמודי' והיינו באופן שאין עמודים נידון משום לחי וכן מ"ש המחבר אל"ל המבוי וע' עולת שבת בזה.ועסי' חזי שאין עט"ז הנה מעמידי קורה בעירובין י"ז א' פלוגתא שם ויכול להתפרש בפשיטות נעץ ב' יתידות ישרות על גבי הכותל בראשם והניח הקורה עליהם. והליור שכ' המחבר הוא מ"ש בגמ' עי' א' רב אשי אמר ב' יתדות עקימות והוא לקמן בס"כ"ה והליור בגמ' שם יע"ש כפירש"י דקמ"ל חבוט ולבוד עמ"א אות כ"א ואי"ה שם יבואר והא כ' המחב' כאן רבותא אע"פ דעיקר סמיכת הקורה על היתדות לגד המבוי אפ"ה י"א דא"ל במעמידי הקורה כ"א לקבל הקורה לחוד ועב"י: יא שלריך עט"ז הב"י הק' פשיטא דקש פסול דא"י לקבל אריח יע"ש והט"ז תי' דקש אין נפסק בארוג אם הונח אריח עליה אלא שנתעקם וככפיבא למטה מי' ממש מש"ה פסול מ"ש המחבר בס"כ עקומה ע' עירובין י"ד היע"ש: יב בתוך. עט"ז עמ"א י"ח ועב"י וב"ח משמע לכאורה לט"ס דזיל הכא ליכא שיעורא לריך ב' קורות נוגעים זה בזה ממש הא נפרדים אף פחות מטפח אסו' דזיל הכא ליכא שיעורא אבל הט"ז מפרש דליכא שיעורא היינו דא"א לחלי אריח להשען עליהם : יג קלת עט"ז ועמ"א ד'. וכללא הוא קורה כל שהניחה למטה מי"ט או למעלה מכ' אמה פסולה ומיהו קורה עבה ורחבה ביותר והניחה וראשה העליון למעלה מי"ט אע"פ שרחבה ומגיע לארץ למטה מי"ט כשירה כיון שראשה העליון למעלה מי"ט דכאן עדיף מש"כ דרואימה שתיך י"ט כאלו אינקץ"ל המחבר ל"ז אם רחבה הרבה ויש בה לערדי"ט ומונחת כולה למעלה מי"ט דלא ילאה מתורת קורה אע"פ שיש בה רוחב י"ט כמחילה דלמעלה מי"ט ל"ש מחילה אפי' מגיע רחבה למטה מי"ט ויותר מג"ט לארץ דה"א ילאה מתורת קורה ופסולה ומחילה לא הוה ביותר מג"ט לארץ והא חולק הרשב"א ז"ל קמ"ל המחבר דכשירה ומ"ש מ"ש מסי"ב באות ז' אי עבדי
לשם

ולא איפכא בלד החלר קורה אע"ג שעשה ללד בב' לחי ולא הוה מפולש אסור ול"ע קלת ועסי' שס"ב סכ"א בהעמיד לחי באמלע המבוי כל שיש לחילונים רשות לטלטל במבוי בחלק שלהם לריך שיערבו שניהם יחד דוקא א"כ דוקא לחלר שאינה מעורבת מהני לחי למבוי בלד החלר הא חלר מעורבת גרע טפי הואיל ויש רשות לבני החלר לטלטל בחלר אסרו זע"ז עד שיערבו יחד עמ"א שס"ג אות ל"ב ושע"ב אות י"ד ול"ע עדיין ובט"ז ג"כ ל"ע באות א' יע"ש עמ"ש אי"ה באות ג' : (ב) ר"הר. עמ"א המ"מ פי"ז ה"י מה"ש יע"ש בשם הרשב"א ז"ל ועב"י כאן משמע לכאורה כן ומ"ש כאן דלתות דעלמא קאי וגם לי"ז בראוין לנעול בעינן דוקא ב' דלתות ואנן קי"ל כדיעה א' כעולת דוקא וי"ל דלת א' שני בננעל בלילה ועט"ז שמ"ה אות ה' והתו"ש שם השיגו מכאן ואין הכרע בביאור מהמחבר וכמ"ש ועיירות שלנו שמתקנין בל"ה יש לעיין במכוונין ממש השערים ורחבים הרבה ומיהו י"ל דסומכין האידנא לית לנו רה"ר ועד"מ וכאן לא הגיה משמע דפוסק כדיעה א' ועסי' שמ"ה ס"ז ומ"ש בד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה במפולש ממש רה"ר אע"ג דלא הוה ר"הר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות יע"ש : (ג) מבוי. עמ"א ססי' שפ"ו ל"ל ושע"ח ס"ה ול"ה מהני דהוה סילוק ואם ל"ה בשני ראשיו ובמקום לחי או קורה אז שייך דין הרר"י ז"ל ועמ"ש באות א' : (ד) אפי'. עמ"א עב"י פי' לאו' א"ל בעקום ל"ה ולא לחי בעקום כ"א בא' מב' ראשי הקטנים ל"ה ובראש הב' לחי או קורה אבל להטור אף במפולשין הקטנים ממש לריך גם בעקום יע"ש :

שסה (א) אם. עמ"א תוספת עירובין ה' א' ד"ה סוף מבוי דלא כרש"י שם והב"י הביאירק פירש"י דאף עושה עתה פס ד' טפחים מחדש מהני הוה סוף מבוי וכ"כ הלבוש יע"ש ועמ"ש באות ב' ועא"ר תו"ש : (ב) אסור עמ"א כלומר דסבקי פתחא רבה ובעינן קורה בלד פתח המבוי לא בלד פרלת המבוי ובטל שם פתח רבה והוה כפרלה וה"ה לחי כה"ג נמי כן הוא ועט"ז ובטור וב"י ופירש"י ה' א' ויו"ד ב' יע"ש ובסס"ג אות ל"ח ועירובין יו"ד ב'. וסוף מבוי ד' טפחים שני והוה פתחא רבה פתח לד' טפחים שהוא תורת מבוי וקורה או לחי מתירתו עפירש"י שם : (ג) כפרן. עמ"א תירץ מ"ש הטור נפרן מראשו בד"ט הביאו הט"ז א' דמיירי שהקורה אין מונח מקלה לקלה רק לידו הא' על הפס ואין בפס ד' אמות א"ז (ט"ס מלת או בוי"ו) אם יש ד"ט פרלה בין פס ולכותל אסיר דקורה אינו על הכותלי מבוי וא"ת אמאי מראשו ד"ט כל שפרוץ ג' טפחים דלא הוה לבוד תו אין הקורה על כותלי מבוי כמו מלדו בג"ט כל שאין נשאר בפס ד"ט וי"ל דבראשו י"א בש"סג שכ"ח מבוי שאין פתוח ד' טפחי' אין לריך תיקון מש"ה כל שאין נפרן מראשו ברוח ד' ד' טפחים כשר בקורה שאין מונח כ"א על הפס (ול"ע טובא לי בזה מסי"ד וסכ"ה אם לא שנחלק בין תחלתו לנפרן דקיל טפי) ומ"ש בגמרא עירובין י' ב' ובסס"ג סל"ד מבוי כ' מעמיד פס ג"א רחוק מכותל ב"א מיירי במתוקן בלחי אבל הבתים כמ"ש שם באות ל"ז וה"ה דהמ"ל דהקורה מונחת מקלה לקלה. והיינו בים גידודים דאל"ה הא בקעי רבים וסובר ג"כ כט"ז א' אלא דניחא ליה מ"ש הטור מראשו בד"ט אף דים גידודים ובקורה ועתו"ש ול"ע : והוי יודע שהרי"ו כ' מראשו יותר מד"ט פוסלת משמע ד"ט לא ועתו' עירובין ו' א' משמע ד"ט כמעלה ועב"ח בזה יע"ש. (ד) דלא. עמ"א רש"י והג"א עירובין ו' א' דגידודים לא בקעי ועב"ח משמע גידודי לא מהני ואסור אבל המג"א פסק דגם במסקנא גידודי מתיר ובהג"א שאין ר"ה עוברים משמע כלבוש יע"ש עמ"ש בט"ז א' ב' ועמ"א כאן אות ג' ומבואות דידן אי הוה כחלר לקולא לענין זה החמיר ועסי' שס"ג אות כ"ו ולפ"ז כ"מ שיש פרלה ד"ט בגדר העיר לריך לורת הפתח אע"פ שאין עשר אמות הואיל ובקעי רבים ולהט"ז א' י"ל כל שהוא מתחלה כן קיל מנפרן ועב"ח וא"כ ל"ע לדינא ויבואר אי"ה עוד לקמן מזה וכאן אין להאריך בזה : (ה) חלר. עמ"א פרלה ביו"ד אמות בחלר אף בקעי רבים ומפולש ממש בחלר אין חוסר ולא נפרן במילואו למבוי שנשאר גיפופין בחלר ואע"ג דדרסי בני המבוי דרך החלר עט"ז אות ד"ה ולקמן שפ"ו ט' וכאן אות ז': (ו) כמר. עמ"א ראוי להיות למי שעומד בחלר ודינא דהכי כדין חלר קטנה לגדולה בשע"ר ס"ג בנכנסין ורחב הרבה יותר מג"ט בכל לד דאל"כ הוה לבוד ע' עירובין ט' ב' בזה ומ"ש רש"י שם נכנסין ג' וג' אמות ל"ע בפוסקים מזה ולכאורה לכל היותר ג"ט נכנסין באורך ואי"ה בשע"ד שם יבואר : (ז) ומותר. עמ"א תו' עירובין ז' ב' ד"ה דאי ועי' אות ה' אע"ג דהפתח מרוח אחרת לר"הר ולריכין להקיף מ"מ ל"ד לג' חלירות פנימיות א"א לעבור כ"א דרך חילונה . ועסי' שס"ד במ"א אות ג' ועט"ז אות ה' שהב"ח ולבוש פירשו מבוי אסור דריסת רגל בחלר אע"ג דמותרת במקומה מבוי שאני כמ"ש המ"א בשס"ד ומ"מ בנפרן כ"ד לסתם מבוי ועמ"ש בט"ז : (ח) מלדו . עמ"א עי' בט"ז אות ד' וה' ובאר הגולה הליור בזה: (ט) של יחיד . עמ"א מ"ש במנין רחבה וכרמלית יותר מב"ש ומבוי פתוח לתוכו כו' גודא דנהרא כו' גמ' עירובין כ"ד ב' ותו' ד"ה יאמרו יע"ש ובעיר המוקף נהר כה"ג הניח בספק קלת ועתו"ש . (י) מותר . עמ"א בב"י שהסמ"ג וסמ"ק כתבו דקורה משום היכרא ואסור אא"כ ברחבה ד' וסובר הב"י דקאי ארה"ר וחולקין על הרשב"א ז"ל והמ"א סובר דהסמ"ק וסמ"ג בכרמלית קאי ולא הבינותי דא"כ לחי דמשום מחילה אמאי בכרמלית אסור וע"כ דאפ"ה מלא מינו וניער ע' ב"י א"כ ה"ה קורה רחבה ד' ליתסר בכרמלית וע"כ דרה"ר קאי וסוברים דאין להתיר קורה ברה"ר דהיכרא רק בחוד הפנימי רק ברחבה ד' : ומ"ש ראוי לקבל מעזיבה עסי' שס"א ואפשר הרשב"א ז"ל סובר דפ"ת יורד וסותם בראוי לקבל מעזיבה והסמ"ג כתבו רק רחבה ד' : (יא) לא . עמ"א שכי קמ"א א' אפומא דלהייא ולהרא"ב"ד ז"ל דקורה היכרא ושרי בכרמלית א"ש רבותא לחי דבכרמלית לית שם כלים לא ליתוב שם דלמא מגגדר ליה הכובע שבראשו וכדומה או דוקא חפץ שבידו והיינו כמ"ש הב"ח ז"ל בכאן פתוח לכרמלית אין שם חפץ מותר לישב שם רק ברה"ר דמותר לשמש אסור יע"ש ומ"ש אמר לחי דוקא דלא תטעה בקורה בכרמלית דמותר לשמש דשם מותר לישב דהוה גזירה לגזירה אבל המ"א פירש דהגמ' חדא נקטיה לחי או קורה והוכיח מהרא"ש מדכ' פתח החלר בין לרה"ר וכרמלית שרי משמע הא במבוי אסור לכרמלית ודלא כב"ח וא"י למה לא הוכיח מהמחבר שכ' לשון הרא"ש ז"ל · ופתח החלר דוקא משמע הא נפרן במילואו עד עשר דפס ד' אפשר דאסור כמו מבוי . ול"ע ועמ"ש אי"ה באות שא"ז : (יב) דכיון . עמ"א אף מידי ד"ת ואין מפורש בתורה לא מחיכן בהו בילה למ"ד א' תוספת עיכוי יוה"כ יע"ש . ושם נא' ד"א ברה"ר ובשבת ל"ג לה וי"ל בחלופי גירסאות אי רבא ס"ל לחי משום מחילה או היכרא עב"י בזה אי רבא ס"ל היכר או מחילה ועסי' שמ"ה מ"א א' פלוגתא מבוי ג' מחילות אי רה"י או כרמלית . וערש"י בילה לחי המתיר בשבת די"ל אף ב' מחילות ולחי ואין מתיר ולא יסב דאתא לאתוי ד"א דוקא כו' ושם נא' דשקלן מלכייהו ויתבן אפומא דמבואה כו' משמע בלא נטילת חפץ שרי לישב שם ומ"ש רש"י שם ל"ג דמייתי מלכייהו וי"ל דמפורש בתורה מחיכן לא תעשה מלאכה וי"ל במבוי הנתרת בקורה ובהר"מ ז"ל ב' מחילות הוה כרמלית ואין להאריך : (יג) מוקפת . עמ"א הכלל בזה סילוק דיורין אמרינן הואיל והותרה הותרה והיינו בתשמישן שוה ג"כ . וכסי' שס"ג במ"א ד' בי"ט ה"ו מיירי בסילוק דיורין יע"ש : (יד) עומד לסתור . עמ"א ואפשר ה"ה ברעוע שיפול לאחר ביה"ש עט"ז . מלת מע"ש כלומר מע"ש עומד לסתור בלילה : (טו) אסורות . ידוע שהעירוב חלירות לריך שיתן בבית דירה ושיתופי מבואות בא' מהחלירות וקי"ל כמ"ד שסומכין על שיתוף במקום עירוב כמ"ש הרב ז"ל בספ"ו ומעשים בכל יום שמניחים המלה בביה"כ שאין בה דירה והוה שיתוף ועירוב ומיהו לתא דשיתוף בעינן הא כל שאין מותרין במבוי לא מהני שיתוף במקום עירוב ולריך ליתן דוקא במקום עירוב בבית דירה וכמ"ש בשו"ת ח"ל ז"ל סי' קכ"א יע"ש והשתא המחבר אשמעינן טובא דמבוי הואיל והיה בו היתר טלטול ונשתתפו פ"א עד"מ לשנה ובאמלע השנה נשברה הקורה והלחי אפ"ה חלירות הפתוחות לחלר שהשיתוף מונח בה מותרת אפי' נשבר התיקון בחול דמ"מ ביה"ש היה העירוב ראוי להביא אבל החלירות הפתוחות בפתח זו לזו אבל אותן חלירות שאין ביניהם פתח אסורות לטלטל אף בחלרם לבד שאין להם עירוב דביה"ש עיקר קיום העירוב א"א להביא אללם וכ"ת יביאו בגובה המחילה הא ליתא כל שאין פתח אין מערבין כמבואר לקמן. וכ"ש חלירות שהם בלד השני של מבוי דא"א להביא כלל העירוב שנשברה הקורה מש"כ אי לא נשברה הקורה י"ל דאף ע"י חור וגובה המחילה מותרים לטלטל כל שאפשר לטלטל מזה לזה ע"י הילוך המבוי חשיב כפתח משא"כ אי נשברה הקורה בשבת א"כ לא מבעיא דבחלרם מותרים לטלטל כל החלירות מידי דהוה אאכל עירובו אחר ביה"ש דמותר וכבסי' של"ד וה"נ דכוותיה דביה"ש היה ראוי להביא ע"י הילוך המבוי. אלא אפי' החלירות לטלטל מזו לזו כל שעומדת בלד א' ע"י גובה הכותל למעלה י"ל דשרי כבסי' שע"ד בנסתם הפתח דהואיל והותרה הותרה כה"ג וגם העירוב יכולין להביאו כל יום השבת ואף גם י"ל מחלר לחלר בלד א' עיקר קיימת העירוב היה בי"הש ודי בזה וש"מ דע"כ מיירי בנשבר התיקון בחול כנ"ל לפי' דברי המ"א כמלא בנשבר בחול אסורין בני החלירות לטלטל בחלרים כל שאין פתח פתוח מחלר שהעירוב בו ובנשבר בשבת י"ל דעיקר ביה"ש קיימת העירוב. ובנשבר בחול ועשו שיתוף חדש והניח בחלר ולא בבית י"ל דכל דלית לתא דשיתוף גם אין סומכין עליו במקום עירוב כמ"ש בשו"ת ח"ל הנ"ל סי' קי"א בק"ק פיורדא יע"ש. והנה הדין מבואר כאן כל שא"א ליטול העירוב ביה"ש לא הוה עירוב אפי' אי הוה עירוב ממש מונח בבית וכל שיוכל לטלו בי"ה אף לית תורת שיתוף ביה שנשבר התיקון בחול מ"מ הואיל כשנשתתפו עדיין היה מועיל השיתוף סומכין עתה עליו במקום עירוב והבן זה. ומ"ש המ"א וא"ת כו' י"ל דגם אם נשבר בחול קשיא ליה כיון דסמכו מתחלה על שיתוף במקום עירוב ונשבר התיקון בחול ונאסרו לטלטל בשבת קלת חלירות לאסרו כולהו דהוה כחד חלר וי"ל דיורין להחמיר לא אמרי' הא נשבר בשבת י"ל כולהו מותרים דביה"ש היה קיים העירוב. ובמקום שאין תיקון במבוי ועיר פרולה אפי' בבית א' ויש שם שני בתי החורף של שני בני אדם אסור להוליא מסרר בית החורף זה לאחר בבית א' גופא כמו מבית לחלר ואי"ה יבואר בס"ע ושאר דוכתי בזה לענין שכירות וכדומה. וכ' עוד המ"א בעיר שאין תיקון לא זו דאם הניחו העירוב בבית הכנסת דל"מ לחלירות שאין יכולין להביאם אללם אלא אף ברכה לבטלה הוה רק אם יש חלירות פתוחים הרבה בתים לתוכן או בית א' והרבה בתי חורף בתוכה יכולים לערב עירובי חלירות בערב הפסח או בכל עת שירלה ומניחים העירוב בבית דירה דוקא ובמקום שיכולים לבוא העירוב אללו כמ"ש בשו"ת ח"ל ז"ל סי' קי"א במעשה דק"ק פיורדא ועא"ר העתיק דברי המ"א נשבר בשבת שרי בסתם משמע כל החלירות כאמור ועי' תוס' שבת ול"ע ועסי' שס"ו במ"א. וט"ז שס"ו ושל"ד ג' משמע דחולק על המ"א :

שסו (א) מבתיהם עמ"א עסי' שס"ה אות ט"ו וש"ע ס"ג אות ז' ורש"י שבת ו' א' מרשות לרשות ועירובין ע"ב א' בטרקלין ומבית לחלר אע"ג דכ"א בשלו נכנס אסור וה"ה מרשותו לרשות חבירו ב' בתי חורף בבית א' סמוכין ממש זה לתוך זה דאסור בלא עירוב ובט"ז א' ביארתיו יע"ש וסוף ספיק ב' אות ה' בספינה שאין בו כ"א בית א' א"ל עירוב ומשמע אף שבספינה הרבה בני אדם שם ובחדר שיש בספינה מיוחד לאיש א' אפ"ה א"ל לערב דלא דמי לחלר שהרבה בתים פתוחים לתוכו ובאות ג' אי"ה יבואר זה: **אבל** בחלר גופא ואף מחלר לחלר מותר לטלטל חוץ לד"א כלים ששבתו בחלר בלא ערבו כבסי' שע"ב אף דכרא כרה"ר לגבי בתים ע' פרישה. וזה עוקר וזה מניח בלא ערבו ל"ע עסי' שמ"ז ועא"ר אות א' בשם שו"ת מהרש"ל סי' כ"א יע"ש (ב) שיירא עמ"א מ"ש המחבר שכולם מעורבים היינו שאין קבוע כ"א לנוח מפני השבת ומחנה קבוע זמן מה והולכי מלחמה פטורים אף בקבוע עב"י ולבוש וע"ש : (ג) בתים באות ה' משמע דבית א' בספינה והשאר ב"א שרוים בספינה א"ל עירוב ול"ע דהוה כמר"ה לר"הר ועט"ז מ"ש בזה:

מחילות

(ד)מחילות עמ"א מקרקע הספינה מודדין כל שיש רחב ד"ט וגבוה י"ט הוה ר"הי אע"פ שמשוקעת במים : (ה) אסור. עמ"א עסי' שמ"ו מקרפף לכרמלית כתי שרי ועסי' שס"ב סעיף ד' ספינה הוקפה לדירה. מ"ש בית א' בספינה צ"ע רשמתיו באות ג' דמשמע אף שהבית מיוחד לאיש א' ובספינה רבים שרוים וי"ל: (ו)וד"א עמ"א עש"ך שם כ"ג וא"ר ה' בעירובין דרבנן כ"ל להקל יע"ש ושפיר מברך כיון דמתיר וצ"ע ספק דרבנן לכתחלה היכא שיש בית גדול למה נעשה ואי כל הבתים כן א"ל עירוב כלל ג"כ ספק לקולא. ועיין תו"ש ס' מ"ש שהש"ך בי"ד מ"ו[אות י"ד]דרי"ו הטור אין הכרעתם מכרעת דתלמידי הרא"ש הוו כחד יע"ש הא הייס בר"פו שכ' שכן תפסו עיקר משמע דידע רי"ו שהסכימו כולם ג"כ אין הכרעתם מכרעת ומ"מ ספיקא הוה ועמ"ש א"ה בכללים קטנים מזה: (ז) אין. עמ"א גיטין סמ"ך ב' והר"מ ז"ל פי' המשנה הגאה שהבית שמניחין בו א"צ ליתן פת ורש"י מפרש חסדא שמטלטלין בלא עירוב א"כ אף במכר חסדא ולתו' שם חסדא שגוכב פת י"ל במכר מותר יע"ש ואפי' תימא חסדא כתו' או כהר"מ ז"ל כמ"ש הא"ר אות ז' בשם רצוא אההבה אכתי ע"כ המכר נמי אין משנין כמו במת ב"ב דאין משנין מדפריך שם שיפורא דהוה בי רבה ורב יוסף ומת אלמא אף במת אין משנין וה"ה מכר ובכ"ה רוצה לחלק בין מת למכר ודוחק: (ח) וליתן עמ"א ליתן מעות לזה פירוש שצריכין ליתן לב"ב זה מעות בעבור הנחת העירוב יכולין לשנותו לאחר ועתו"ש י"א וצ"ע קצת לטעם הר"מ ז"ל בפירוש המשנה באות ז' וחדר קטן פחות מד"א בתוך גדול או נפרץ במילואו לגדול הוה כקרן זויות ומניחין בו עירוב תו"ש אות ט' יע"ש : (ט) ואפי'. עמ"א עתו"ש עכו"ם אפשר דמחליק לי' יע"ש וצ"ע : (י) בבית דירה עמ"א בית הכנסת לא חשיב בית דירה רק כחצר השותפין ומותר לטלטל מבית הכנסת לחצר אחר בלי עירוב כבסי' שע"ב כל חצירות רשות א' ואפי' בנאה יחיד והקדישה לרבים מותר מחצר כו' כהג"ג ביה"כ יותר מב"ס חוץ לחומת העיר כרמלית והבן : (יא) בפרוסה. עמ"א גמ' עירובין פ"א יע"ש : (יב) כדי. עמ"א אע"פ שנטל חלה מאחרת על זה מ"מ יתלו השכנים לו' שמזו נטל חלה וליכא איבה. וחל"ת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש אם לא נתן חלה בשבת הוה עירוב וא"ה יבואר לקמן : (יג) ואדעתא. עמ"א דטוב שיזכה ועי' אות ד' וא"ה שם יבואר : (יד) צריך. עמ"א דאותן שנתוספו הוה תחלת העירוב וצריך שיעור ששה ביצים כמ"ש סי' שס"ח ס"ג להרבה ב"א ובאות ד' א"ה אבאר : (טו) אפי'. עמ"א והוא דעת הא' וי"א חולקין על זה : (טז) קטנים. עמ"א אע"ג דאין קטן זוכה דרבנן כמו עירובין דקאן זוכה : (יז) וע"י אשתו דכשנותן לה אמר כו' מ"א : (יח) ואפי' יש לה בית עמ"א ולבוש אע"ג די"ל מגו דזכיא לנפשה זכיא לחבריה אפ"ה ידה כידו והמ"א כ' דא"ל עירוב לעצמה אם אין דיורין אחרים כבסי' ש"ע ס"ו ול"ש מגו ועתו"ש למ"ד ועב"י : (יט) שאינה עמ"א דכל שאין מעלה מזונות מליאתה לעצמה ואין ידה כידו ויכולה לזכות לאחרים : (כ) מברך. עמ"א הביא צ"ע בשם מ"מ. וכ' המ"א דמלי לברך אחר ל"מ אם שם נשאר בשבת אפי' נשאר רק בי"ט של פסח שם נמי כ"ת בהאי עירוב כבסי' תקי"ח בשלא לצורך היום כלל עט"ז זיי"ן. אך באין נשאר שם בי"ט צ"ע די"ל דלא עביד מעשה כלל למנהגינו שהשמש גבה קמח ועשה מלה והמברך רק מברך א"כ י"ל דאחר אין מברך דלא עשה מעשה כלל ול"ד לקובע מזוזה לחבירו. ועסי' תקפ"ח בט"ז ומ"א ג' וכאן גרע טפי וא"ה שם יבואר. וא"ת לפ"ז דאין עושה מעשה כלל א"כ אחד מבני העיר איך יברך דבעי עובר לעשייתן וי"ל קודם שבת עדיין עובר לעשייתן מקרי דיעבד ועסי' תל"ב דמלוה משך זמן י"ל ל"ד לכאן דאע"ג דהעירוב לכל שבתות השנה וצריך להיות קיים כל השנה מ"מ אין עושה מעשה אח"כ כלל ובתפילין עדיין לבוש בהם וא"כ אחר שאין מבני העיר על מה יברך שאין עושה מעשה אח"כ כלל ועירוב יקנה בי"הש והוא לא יהיה שם בי"הש ואמנם העיקר שהשמש יתן העירוב להרב אב"ד דהעיר ויאמר להרב זכה עירוב זה לכל הקהל על ידך ויגביה הרב טפח וכמ"ש באות י"ג וכמ"ש הלבוש בשל"ה וא"כ יברך אחר ג"כ דעושה מעשה מקרי קודם שמזכה לכל הקהל בהגבהתו ואע"ג דיעבד אין מעכב הזיכוי מ"מ אחר רשאי לברך רק דצריך עשיה קצת וצל מה יברך וש"ד ולפ"ז אם חל פסח ה"ו ושכח הזיכוי עד ליל י"ט יזכה על תנאי כבסי' תקכ"ח ואם שכחו לזכות עד שבת סומכין עמ"ש הר"ב ס"ו דאין זיכוי כלל בגובין קמח ואם י"ט ג"ד וכדומה ושכח לזכות מבע"י אין לערב בליל א' ע"ח וטוב יותר שימתין עד שבת כי י"ט א"ל כ"כ עירובי חצירות כו' בנוסח עמ"ש בט"ז ז' ואף שיתוף לחוד צריך שיעור כבסי' שפ"ו ס"ג כ"ש עירובי חצירות וא"ה בתקכ"ז יבואר עוד : (כא) ולא ברכו. עמ"א וע' סי' תקכ"ז בט"ז ח"י וא"ה שם יבואר ועמ"ש בט"ז מזה אם הזכיר מקצת י"ל לכ"ע אסור :

שמז (א) אינה. עמ"א בהה"ע פי' ע' ס"ג ואע"ג דאין נותן לה כ"א לצורכה ג"ש לשבת מ"מ יכולה לאכול אחר ביה"ש עסי' שכ"ד : (ב)בני הבית. עמ"א ועמ"ש בט"ז מזה ובש"ע א' אות ו' די"ל בישראל אף שכירו ולקיטו לא תהני כשמוחה או אומר איני רוצה ושאני עכו"ם. ודוקא אשתו כגופו עשאו חז"ל במוחה בה דמהני וע' לבוש : (ג) לחצר אחד. עמ"א וברגיל לערב עם אחר אע"פ שאין אוסר עליהם וגם אין זכות לו וכ"כ מ"מ ידעינן דעתיה דניחא ליה בהכך ומערבין עליו עב"י. וכל זה מיירי במערבין מפת שלו אבל אם מזכינלו מפתם זכיןשלא בפניו וא"ה בשס"ח אות א' יבואר במ"א מזה וצ"ע אם מיחה בה אם מזכין לו מפתם די"ל דגרע ממערבין מפת שלו דאמרי' אשתו כגופו והוה עירוב אע"פ שמוחה בה מה שא"כ לזכות לו בע"כ מפתם אע"פ שאשתו רוצה י"ל דאין מזכין לאדם בע"כ : (ד) בני. עמ"א הנה להר"מ ז"ל פי' הגמ' פי' א' הא דאמר שמוחה ומתכוין לאסור אין מערבת שלא מדעתו הא דלא אסר רק סתמא מערבת שלא בידיעתו וכיון דישראל מהני שלא בידיעתו בעכו"ם אף במוחה מהני שכירות מדביתהו ועא"ר בזה.וה"כ מסתברא דאל"כ קשיא דשמואל אשמואל דאי מיירי שמואל אקבאסר במוחה מערבת והיינו באוסר קשיא איךאמר סתמא משמע אף באין רגיל לערב עמהם מערבת אשתו והא אמר שמואל דוקא ברגיל לערב בני החצר או ה"ה אשתו מערבת בע"כ הא באין רגיל לערב אין בני החצר וכ"ש אשתו יכולין ליטול בע"כ אלא ש"מ שמואל מיירי בשתסבלא אסר ובריית' י"ל בתי' אחר. והשתא בני החצר באין ונוטלין בע"כ ה"ה אשתו ולא כמ"ש הב"י ולבוש דווקא בני המבוי נוטלין בע"כ לא אשתו יע"ש ועא"ר: (ה) הוי. עמ"א הרא"ש ז"ל פי' חלון פי' א' פירש דבני חצר בע"כ היינו מדעת אשתו וזה דיעה א' כאן וישראל ועכו"ם שוין וטורזינא כמי ראיה מדאמר שמואל מערבת במוחה ה"ה בשכירות עכו"ם כה"ג ודלא כהרמב"ם ז"ל המחלק בין עכו"ם לישראל כמ"ש באות ד' ובריש פי' הדר ס"ב א' כתב בישראל שהניח עירובו וחזר בו וצריך אח"כ לזכות כשיתרצה ואע"ג לקמן אמר דבני חצר נוטלין בע"כ היינו ברגיל ואמאי לא א"כ ברגיל מ"מ כשאין רוצה הוא ואשתו ומוזרין צריך לזכות פעם אחרת ושתרי דברי הרא"ש אהדדי ועתו"ש פי' קושית המ"א משיפא דשכירות לא יליף מעירוב ותירץ יע"ש ועט"ז שפ"ב אות י"ב ולמ"ש קושייתו מרישא וכאמור וא"ה בשפ"ב ובשס"ח יבואר עוד :

שמח (א) צריך. עמ"א בעלמא קיי"ל זכין שלא בפניו וכן בעירובי תבשילין מה שא"כ כאן שבית פתוח לב' חצירות או בחצר פתוח לבית מבואות וניתוסף דיורין אף שמזכה משלו לכולם צריך להודיעם דשמא לא ירצו לעירוב עם הנוספים ועב"י. ועסי' שס"ז וכמה מקרי רגיל עתו"ש בשס"ז ושכ"ה הביא מ"ש הש"ך בי"ד רכ"ו בשם הר"ן ז"ל בתרי זימני מקרי רגיל. עי"ד שם רכ"ו אות י"א בש"ך ובכ"פ בשלש זימני וודאי רגיל מקרי. ואם ג' פעמים לא עירב עמהם או לא מקרי רגיל ועסי' שס"ז בט"ז ומ"א מ"ש בזה : (ב) שהם. עמ"א ועא"ר ובלבוש השמיט דיעה ב' דבעירוב הקילו ועסי' ת"ח ות"ט בעירובי תחומין והתו"ש אות ו' האריך דבית הבליעה מחזיק כביצה קליפה וששה ביצים דכאן בקליפתן יע"ש ז"ל פ"ד מה' ש"א ה"א : (ג) נתמעט. עמ"א מ"ש לדידן היינו שסומכין על שיתוף במקום עירוב כבסי' שפ"ו א"כ י"ל נתמעט פסול הוא דע"כ אמרו במשנה פ' ב' נתמעט בסוף כשר דמשום שלא לשכח התינוקות מקילין ביה כמ"ש רש"י ז"ל שם מה שא"כ כשאין בשיתוף ועירוב רק מעט שאף בסוף אין סומכין עליו וז"ל דא"כ בשיתוףכה"ג אקבסוף בעי שיעור ועי' פ"א מה"ע ופ"ה וב"י כאןמשמע דבעירובי חצירות א"צ שיעור כלל וע"כ שיעור לשיתוף ומשמע דבסוף אם בשיתוף ד' בנשתייר מעט וא"ה בסי' שפ"ו יבואר עוד וצ"ע.

ורבי יוסי ענין בפ"ע אמר ובפירוש המשנה אין הלכה כר"י ובחבורו משמע דפסק כר"י :

שסט (א) וזכה. עמ"א אפס' כוונתו באמר זכה לי אף שזכה לו ע"י אחר מ"מ דעת החנוני על המעה לא מתנת חנם ומעות לא קנה ומ"ש המחבר לקמן זיכה ע"י אחר שאומר בפי' כן הנחתום מתנת חנם או שלא נתן לו בע"ה כלום והחנוני זיכה לו ושמקדשיןלו מעה אח"כ מהני וזה דלא כע"ש . ומ"ש מח"מ קל"ט ס"ג דמלוה מעות קונה עתו"ש וגם בא"ר כ' די"ל דעירובי חצירות לאו כ"כ מלוה מ"מ לא גרע מדי' פרקים בשנה דמרבין בסעודה דקונה במעות לחוד ומיהו ז"א דד' פרקים הטעם דמשחיטין בע"כ וי"ל.ועח"מ קל"ה סוף הסי' ק"ס בשבת אסו' ודיעבד הוה מכירה ובי"הש בק"ס לצורך ע"ח וע"ת ושיתופי מבואות עסי' רס"א במ"א ה' אי הוה מלוה או לאו . וכליו של לוקח ברשות מוכר ונתן שם הפת י"ל דקנה עח"מ בזה : (ב) ערב. עמ"א דהנחתום מזכה לו במתנה לא בשביל המעה. ועי' עולת שבת וא"ר ועי' אות א' מ"ש : (ג) לבע"ה . עמ"א דבע"ה מזכה ע"י אחר בסתמא במתנה לא ע"ד הפרוטה עי' אות א' וב' יע"ש :

שע (א) בבית שער. עמ"א ומשמי' אע"פ שמקורה ג"כ שאין עשוי לדירה שעוברים שם רבים ואף בית שער דיחיד ל"ש בית שער דחצר או בית שער דבית כל שרבים עוברים שם לא הוה בית דירה לענין זה רק בס"ג בחמשה בטרקלין אז הדי' חייב בעירוב דרק הה' עובר שם זה הוה בית שער דיחיד דחשיב דירה לא בע"א ועי' א"ר אות ב' בשם הב"ח דפוסק דבית שער דבית אוסר יע"ש : (ב) שאינם . עמ"א ועסי' שמ"ו ס"ג בית שאין בו ד"א על ד"א אין מניחין בו עירוב וה"ה שאין אוסר דבעי בית דירה ועי' סוכה ג' ב' הא שיתופי מבואות מניחין בכל אלו דלא גרע מחצר יע"ש : (ג) מחמת כבדן . עמ"א העלה דיש להחמיר כל שאין מוקצה אוסרים דלא חשיב תפיסת יד מחמת כבדן ובא"ר אות ב' תי' בזה והקשה על הלבוש דכ' כובדן הוה מוקצה ובש"ח ס"ב דאין מוקצה וכ"כ התו"ש יע"ש וכל זה שאין רשות לבע"ה להניח בחדריהם חפציו אבל הזנה עמהם שיהא מונח בחדריהם חפציו אף נטלין בשבת אין אוסרים ועי' עולת שבת : (ד) וי"א.עמ"א דבית שער כו' אין אוסר אע"פ שיש הרבה בתים בחצר חוץ מבית שער זה אפ"ה הדר בבית שער אין צריך לערב עמהם : (ה) ומוליכין . עמ"א שהם אותם שדרים בבית בע"ה א' שיש לו ת"י בביתם כולהו מוליכין עירובם אצל אחרים בני החצר או כולם צריכים לערב הא בא העירוב אצל בע"ה זה או אצל מי שדרים בבתים שיש לו ת"י בהם א"צ לערב ועיין סעיף ה' ועב"י בשם הרר"י : (ו) שכרה . עמ"א בב"י בשם מהרי"ק ז"ל הא שכרה כולם לעצמם ואח"כ נמלך ושכר א' מבתים לחבירו אע"ג דשכרה לזמן וג"כ א"י לחלק תוך הזמן אפ"ה הוה בע"ה והאחר כאורח כו' : (ז) או . עמ"א בשס"ה אות ט"ו במקום שלא עירבו אפ"ה מחדר לחדר בבית א' נמי אסור לטלטל אם הם של שני ב"א במכירה או בשכירות וה"כ כאן מחדר דהיינו בית החורף זה לבית חורף שאצלו כמו שקורין סטו"ב וקאמ"ר פתוחים זה לזה ומ"מ כ"א יש לו פתח פתוח ג"כ בפ"ע ואין עוברין זע"ז כ"א לעתים רחוקים אז אוסרים זע"ז אפי' מסטו"ב לקאמי"ר ולהיפך אסורים בלא עירו' וה"ה מסטו"ב לבית שיש בבית רשות לכל בתי החורף שאסורים להוציא בלי עירו' הא עוברים זע"ז כל שדר בקאמי"ר איש ואשתו וכדומה אע"פ שבע"ה א' הוא וא"צ ליתן לעירו' כ"א הבע"ה לבד מ"מ הסטו"ב תו מקרי בית שער דרבים שעוברים ושבים דרך הסטו"ב תמיד שאין להם דריסת הרגל כ"א דרך הסטו"ב תו א"צ עירוב אע"פ שיש שאר בתים שם מ"מ אותן ב' חדרים כחד שסיבי

לשם לחי אפי' בולט ד"א כשר בלחי ומ"מ קורה עא"ר אות כ"ו דבלחי א"ל כ"כ היכרא כקורה יע"ש. ודע דבסי"ב בלחי המוסדלרוחב המבוי ל"ק מס"ד מי גרע בכותל ברוח רביעית י"ל כיוןשהיה המבוי תחלה פרוץ במילואו ועשה תיקוןבלחי אורדד"א ופלא בכיון תו לא ניתר לכך עד שיעמוד בבונה: יד מרווחים עט"ז בכל הדינים אף בשל סופרים כאן אזלינןלחומרא היכא דבעי י"ט בעינן מרווחת והיכא דפוסל ביותר מי' אמות וכדומה מצומצמי' כמי פס"ז. ועי' עולת שבת וי"ל ביש עוד ספק א' מצטרפין לס"ס : טו אינו. עט"ז ועא"ר כ"ט קורה רחבה ד' פ"ת יורד וסותם באין רחב יותר מי' וגם אין שלטה ביה יע"ש ולכאורה ע"ס במ"ש ז' רק ד' יע"ש ומ"מ בשכ"א במ"א ה"דפ"ת אקביותר מי' מהני וצ"ע . ולחי מהני בגבוה יות'מד' דהוה מחילה ועב"ח סי"ד לחי שוה בפנים חוקאין נידוןמשום לחי אא"כ יוצא למעלה קצת גבוה יות'מכותלי המבוי וכס"ג כל שאותו גבוה למעלה מד' אמות לית היכרא אע"ג לחי מחילה מ"מ היכרא נמי בעינן יע"ש והתו"ש אות כ"ג הביא וא"ה באות י"ט יבואר עוד: טז צריך. עט"ז רש"י עירובין הא' ד"ה רב וע' לבוש.והנה משמע בנין רחב טפח כרוחב הקורה וע"פ כל רוחב המבוי אותו בנין ובחקק ע"פ כל המבוי באורדד"א.ועסי' תרל"ג במ"א ח' פחות מג"ט לדופן כשירה וא"כ כאן י"ל כל שפחות מג"ט ברוחב המבוי לב' כתלים ופחות מג"ט באורדד"א לכותל יהא כשר ואם כא' חקק כאלו האויר סתום מדופן א"ש כאן ותליא בפלוגתא אי חקק בממשיי כו' עמ"ש בט"ז א' ובפלוגתא דטור בתרל"ג יע"ש והבן. יז ויש.עט"ז בדפוס הוגה המ"מ כהוגןועמ"א אות כ"ז בזה וא"ה שם יבואר: יח ויש.עט"ז כדלעיל בס"ב פס ד' או שני פסין משהויןבכל צד א' מהן.והנה עיירות שלנו שאין מוקפין חומה שיש פרצות בין בית לבית הם אינם במילואוסע"פ הרוב רק פ"לה יות' מי' א"כ א"א בפס ד' רק בצ"ה כבס"ב יע"ש ופרצה שהיא כי' אמות א"ל תיקון כלל הואיל ואין פרוצה במילואו כבס"ב יע"ש וא"ה באות י"ט יבוא' קצת תיקון עיירות שלנו ודינצ"ה ודין לחי ופס ד' וכאן אין להאריך : יט ועל כן. עט"ז עסי' שס"ב בט"ז ד' ומ"א י"ט משמע דיש להזהר כה"ג מפני הרואים. וצ"ש מדמסקינן בגמ' עירובין י"א ב' גבי כיפה ומ"ש שצריךשלא יהא הנג מפסיק עתו"ש אות ס"ד הק'עליו מעירובין י"א ב' כיפה מוכח דאין מפסיד במפסיק ובי"ד רפ"ז ג' הק' עליו יע"ש. הנה בי"ד שם באות ב' להר"מ ז"ל שיטה אחרת בעירובין ויומא י"א ב' עיין באר הגולה שם ומ"מ פט"ז מה"ש ה"ך להר"מ ז"ל כל שאין במזוזה ופסוקה י"ט גובה א"כ העיגול איזה תעשה מהם מזוזה ואיזה העיגול או כלו מזוזה אין משקוף או כולה משקוף אין גובה י"ט ולא ס"ל חוקקין משא"כ כשיש בפסוקה ז"ט אז כל העוגל נחשב למשקוף ומ"ש בגמ' עירובין ויומא י"א ב' באין רחבה ד' ויש לחוק ד"ט רבותא אמר' אף באין רחב ד"ט בעיגול כל שיש לחוק ד"ט סובר ר"מ חוקקין הא אין לחוק ד"ט גם ר"מ מודה דאין חוקקין להשלים גובה עשרה ולרבנן בכ"ע כל שיש גובה מזוזה ביותר י"ט חייבת אע"פ שאינרחב ד"ט כלל וכשאין גבוה י"ט ביותר אע"פ שיש רחב ד"ט בעוגל גופא מ"מ איזה תעשה מזוזה ואיזה משקוף.וי"ל אידאמר סייעתא שא"ל לינגע צ"ה בקנים להר"מ ז"ל ולפירש"י שפיר מגבוה י"ט כו' מה שא"כ להר"מ ז"ל גבוה י"ט העיגול מיד הוה משקופים נחוק ולומ' מר' מאיר מייתי ראיה דלומ' חוקקין וכאלו נוגע ממש לא הוה אמרינן ולפ"ז י"ל רבנן לא ס"ל כן ובאמת הרי"ף ז"ל והרא"ש הלכה כר"כ דתניא כוותיה משמיעין דלא כפי' הר"מ ז"ל ובמ"מ פט"ו מה"ש הי"ט הלכה כר"ג לא סיים דתניא כוותיה.ובזה י"ל דברי הט"ז מה שכ'ידנקב בנג והבן ואין להאריך : אמר הסדיוט הכותב בדין צו"הפ יש לחקו'.אי קנה העליון אם הוא למעלה מד' אמה ואוי' ד' בין הקנים לבינו שקשו' בנג גבוה הרבה מסו"ב' צו"הפ שהרחיק מהלד ג"ט מהו.ג' מחילות שאין גבוה י"ט אי מהני צו"הפ. ד' צ"ה שעשה מהלד בש"סב אי דווקא מהלד הא תחוב בין קנה לקנה ונחקק קצת בקנים כעיןשצושין האומנים אעפ"י שהקנים יוצאים למעלה ג"כ אפס' דשרי.הנה בב"ש משמע דשרי בצ"ה אףשהקנה העליון למעלה מד' בינו לקנים שתחתיו ועתו"ש בזה וצו"הפ שהרחק ג"ט מכותל הקנים עמ"א ה' לתו' משמע דאסו' וגם בצ"ה י"ל דאסו' ועתו"ש בשם תב"ש מזה.ומחילות שאיןגבוהות י"ט בס"ע כאן בשכ"ו מבוא' דצ"הפ מהני למחילת כמוכיספחות מי"ט כל שצ"ה גבוה י"ט וצ"ע בשמ"ה דכ' שנמוכיספחות מי"ט כרמלית הוה ועתו"ש אות כ"א וברמ"ה ז"ל פי"ז מה"ש הי"ד שנחלקו עליו וסוברים כל שהמחילות פחות מי"ט אין מהני צה"פ ועב"י מ"ש ושכן כ' הרשב"א ז"ל ואין כן דעת הרשב"א ז"ל וצ"ע די"ל מ"ש בש"ע נמוך מי"ט היינו במקוםשפתח הא כל המבוי יש ג' מחילות גבוהות י"ט דא"כ הוה כרמלית כבית שאיןתוכו י"ט בסי' שמ"ה וצ"ע.ועסי' שס"ב בט"ז אות ד' מ"ש מן הלד ועיין הג"א עירובין י"א ולא שיהא תחוב בין שניהם באמצעיתו משמע דלאידדווקא מונח על ראש הקנים ומיהו תחוב משמר בראשי הקנים ודרך החבל עליהם מהני כנ"ל.ומ"ש הט"ז חיפופיםוראיסאדי"ט שמודלקרקע לכאורה ראוי להגיה ג"ט סמוך לארץ עיין סעיף יו"ד בלחי ועתו"ש אות י"א ואות ס"ד דחפופים לא לצ"ה דהוה פתחי שמאי עירובין י"א א' פתחי שמאי ובי"ד רפ"ז יע"ש בט"ז וצ"ע ולפ"ז חיפופין בכותל עקסורין ועגנ"לוש וכדומה צ"ע בזה.ולצו"הפ שאינבין קנה לקנה ד' טפחים עתו"ש שס"ב אות כ"ה להר"מ ז"ל צ"ה בפחות רחב ד"ט מהני ולהטו' בעינן ד"ט כמזוזה ועמ"מ פי"ז ה"כ ועיין סציפכ"ח ממ"כ כל שאינהפתח המבוי רחב ד"ט להר"מ מהני לה"פ ולהרא"ש א"ל תיקון אלא כי רחב הרבה ועשה כמה צו"פ שאין רחבים ד"ט או מפולם כה"ג ויש לעיין אי מפולם ואין הפתח רחב ד"ט אי תורתו כמפולם :

ודע דכיפה נזכר בש"ס ב"ב ס"ב ולהר"מ ולרש"י כמחלוקת במזוזה ה"ה כאן.וי"ל לרבנן בכיפה כל שפחו' מג"ט דהמזוזה שבעה אמאי לא אמרי'חוקקים כבסי'תרל"ג ועמ"א ח'שם אי החקק עד הכותל או דאמרי' כמאן דמליא עד החקק הוה א"ש : אם נתקלקל צו"פ בשבת אי יש לו' הואיל והותרה הותרה עמ"א אות ד'ומ"ש הכי שם ובסי'שע"ד משמע דוקא מחצר לחצר הא לרשות אחרת לא אמרי'הואיל והותרה הותרה ועמ"א אות כ"ז וא"ה בסע"ד יבואר מזה ואם ביה"ש נתקלקל אי אמרינן הואיל והותרה במקום דשייך לומר הואיל והותרה יבואר ג"כ שם. וכאןאין להאריך : כ שמא. עט"ז בעיר מוקפת נהר גבוה שפתיו י"ט דהוה מחילה וקנו מהסר כבסי'שס"ב דלא לאסר עכו"ם הצלה דאסור והביא גמ' עירובין ח' א' איסור לא אמר דקיימא מחילות והצלה דאף בשאר ימות השנה בקיץ אסור לטלטל בעיר ע"ס הנהר אטו בחורף שהמים נק"ים ואפשר שבית עפי מיעלה הים שרטוןדלג"ג לדיעה א'משא"כ כאןומיהו אם יש מקום מדרוןשרי כו'ובמ"א ל"א בשם המ"מ משמע אףשיש מקום מדרוןאסור יע"ש והט"ז סובר אף להמ"מ כל שיש מקום מדרון תל המתלקט י"ט מתוך ד"א שרי והמ"א בימי החורף אוסר ובימי הקיץאפשר דמתיר וא"ה שם יבואר.ומיהו בשאר נהרות לשרטון לא חיישינן ומש"ה התיר בים תל כו' עמ"א.והנה בחשש' שרטון י"ל דרבנן לג"כ כ"כ משא"כ נקרשים ורבים עוברים שם הוה רה"ר ממש יש למגזר טפי ועי'בשמ"ה בט"ז ו'.ומ"א ז'דמקילין לו' דהאידנא כרמלית ומ"מ בצירוף דעת הר"ב כאן י"ל והנה י"ל מ"ש רש"י ז"ל שרטוןכרוחב פרסה כפי'המ"מ ויטלטלו שם בים והוה מוקףשלא לדירה כמ"ש המ"א אות ל"א ומרימר דפסק לסורא בחוזלי י"ל דם בר שפיר לא חיישי'לשרטון שמא יטלטלו ממבוי לשרטוןכי לא הורגלו בכדולא יבוא לכדמשא"כ בתוך העיר יטלטלו כדמעיקרא שהורגלו חיישי שפיר כו'וסירא לא הוי מדרוןי"ט במשך ד"א וחשש שפיר שמא יטלטלו בעיר כדמעיקרא ופסק בחוזלי ולפ"ז אידשיהי'עכ"פ כשיש מדרון שרי וזה שהביא הט"ז ז"ל פי' המ"מ ורש"י כרוחב פרס"ה לכוונה מיוחדת הביא כנוכאמור וא"ה במ"א יבואר עוד. ועי' שו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' ושאר סימנים האריך בכאן יע"ש. ועמ"א שס"ה אות ט'וא"ר כאן אות ל"ה ולעניןעיר שסביבה חרוןצמוק י"ט ורחב ד"ט הוה מחילה גמורה להעיר עשו"ת ח"ל ז"ל סי"ה' ו'.ועסי' שע"ב במ"א כ"ט כל שרוחב החריןפחות מד'טפחים נוח לפוסעו ולא הוה מחיצה לעיר. ואם יש גשרים רחבים יותר מי"ט צריך לה"פ דוקא וא"ה בשס"ה יבואר במ"א וכאןאין להאריך:ודע דנהר המקיף או תל סביב לעיר הוה קרפף יותר מב"ס עמ"א אות ל"ח כו'אלא די"ל שיש גשרים רחבים יותר מיו"ד אמות בטל המחילה סביב העיר ואח"כ שעשה צוה"פ במקום הגשר כבסי'שנ"ח ס"ב הוה מוקף לולי מטעם דתקר' ולפ"ז במקום שאין הגשר רחב יו"ד אמות בצה"ה אסו' לטלטל בעיר וא"ה במ"א יבואר עוד : כא אלא.עט"ז עירובין ח' ב' משמע דאפי' רוצה להשתמש רק נגד הקלר אפ"ה אין מניחין הקורה באלכסון דיעצו ומשמשו בארוך נגד הארוך וגם אין היכרא כל כך כשהוא מונח באלכסוןעיד דקורה על גב כותלי המבוי בעינן ובאורך לאו על גב כותלי המבוי הוה דאסו' להשתמש שם וז"ש רבא אין מניח אלא נגד הקלר ולא אמר אין משתמש רק נגד הקלר וא"ש לתי' הא' בתו' ד"ה מניח לרבא למה לי הטעמא דלא הוה היכרא תיפוק דלית מחילות ועת"ח הביאו התו"ש.ומ"ש הט"ו דלכאורה תוך המבוי אפי' באלכסון שרי היינו כשאין באלכסון יותר מעשר וראיה דיותר מעשר אף לרב כהנא אסור ה"ה לרבא תוך המבוי כה"ג(ומלת אל"א באלכסון א"ל לכגיה וה"פ אלא צריך עשר מצומצמות ולא יותר)ובזה יתישב מ"ש הרי"ף ז"ל יותר מעשר כ"ע מודים דכ"מ תוך המבוי כאמו' ועב"י וכתב הט"ז דמלשון המחב'והטור משמע תוךהמבוי אקשים יותר מעשר באלכסון שרי להניח הקורה באלכסון דאל"כ היה לו' תחלה תוך המבוי מותר באלכסון ואח"כ לכתוב ל"ה מותר נגד הארוך והקלר ומ"מ אין שוים דקורה תוךהמבוי בשרחב פתח המבוי יות' מעשר אמות וודאי לא מהני אף כשכותלי המבוי שוים ול"ה מהני רק כשיותר מעשר באלכסון והא דשרי תוך המבוי בקורה ועתו"ש ·וכ' לחיין כתב דאין כאן ספק כלל וודאי אין מתיר רק נגד הקלר בהעמידן בסוף המבוי דלא כב"ח ועמ"א אות ל"ב ומ"ש דכנגדו רש"י י"ל לחי מחילה והוה שלש מחילו' מצד הארוך והפרלה ברוח רביעית לא הוה במילואו וכ"ש לכרמלית כה"ג ומ"מ י"ל אף בפתוח לכרמלית לא מהני ב' לחיים באלכסון דלחי הקלר כאלו מחילה שם נכחו ביושר ותו לית כלל נגד הלחי הארוך שם היתר.ועיין אות כ"ב : כב אם.עט"ז הנה העמיד לחי באמלע מבוי היינו באמלע כותל וסמוךלכותל פחות מג"ט כמבוא' וכל שעשו החיצונים ג"כ לחי למבוי הנשאר ויכולים לערב יחד אז אוסרים זע"ז אף שאין לחיצונים דריסת הרגל על הפנימים דהוה כעיר של יחיד ונעשית של רבים כיון שהורגלו לערב יחד עב"י בשם הרא"ש ז"ל ויראה לי אףשעשו כן בתחלה העמידו כ"א לחי לעלמה ולא הורגלו מעולם לערב יחד מ"מ הואיל ורוב המבואות רגילים כן לערב יחד כל המבוי ה"ה הם.וכ"מ קצת בלבוש.ואם אין לחיצונים לחי אין אוסרים על הפנימים כיוןשחיצונים אינראוים לערב ויראה אקשים לחיצונים דריסת הרגל על הפנימים כה"ג שלא עשו לחי אין אוסרים על הפנימי' משא"כ כשחלקו הדיורין בפסין או בצ"ה ולא ערבו החיצונים אם יש לחצונים דריסת הרגל אוסרים על הפנימים ואם אינלהם דריסת הרגל אינאוסרים עב"י ותו"ש.ומ"ש המחב' בסנ"ב וכל זה ביש הכשר מבוי היינו העמיד לחי בחלי מבוי ולא בחוץ ועמ"מ פי"ז ה"כ דעלה קאי עשו גם חיצונים וערבו מצטרף המבוי יחד כל שיש בין הכל ב' חצירי' שרי אבל בצ"ה או ב' פסין אני מסופק אם אין בחיצונה ב' חצירו' אם מותרים וצ"ע: כג אבל.עט"ז דחצר א' גופא יכולין לחלוק בצ"ה או ב' פסין עב"י ומ"א . ועיין עירובין י"ד ב' חצי מבוי יש לו חצי מבוי פשיטא וי"ל דלמא אתא לאשמעינן שאין החיצונים אוסרים עליו כשלא עשו הם לחי אע"ג שיש להם דריסת הרגל.וי"ל עדיפא ואשני וי"ל לימא אין לו אלא חצי כדמעיקרא דבעי ב' חצירו' כו'וי"ל : כד ומעמידו עט"ז ואע"ג דכו' פרוץ מרובה על העומד ברוח ד' וגם אורא דהאי גיסא והאי גיסא מרובה כיון דיש

אורך ד״א בפס הוה כמבוי שזהו שיעור אורך המבוי ומש״ה הוה כב׳ מבואות משא״כ בסל״ד אין הפס רחב ד״א כ״א מטעם דממעט לפתח המבוי משערים אמה. ובמ״א אי״ה אבאר עוד: כה כל. עט״ז ועיין סעיף כ״ו דיני תנאי מבוי: כו ומה. עט״ז בסש״ד מבוי עקום כמין דלית או כמין חית הוה כמפולש אע״ג שאין רחב עשר אמות בין לרה״ר ולכרמלי׳ או בעקמימותו וכאן כתב הרא״ש דווקא כשיש יות׳ מעשר אמות מן הפס עד כותל האמצעי (עד״מ ג׳ מחילות ורוח ד׳ במזרח פרוץ מעמיד במזרח פס ד׳ א׳ ואם יש מפס עד כותל מערבי יותר מעשר אמות כו׳ צריך לי״ה כבסש״ד) וכתב הט״ז דאין לא הוה ממש כמבוי עקום וי״ל שרואין כאלו המקום מהפס הולך ביושר עד כותל מערב וב׳ מבואות הם בצד פס זה ובצד ב׳ הולכים ג״כ בשוה ויושר ולית בכ״א מפולש משא״כ כשיש יותר מעשר אמות מפס עד כותל מערב א״כ לא הוה פתח בין מבוי האמצעית לבין מבואות שבצדדים לכך אז הוה כמבוי עקום ולפ״ז מ״ש הר״ב וי״א דוקא כשיש עשר אמות הוא ל״ד אלא יותר מעשר אמות : כז ויעשה. עט״ז עירובין יו״ד ב׳ ועיין סי׳ שס״ב פרוץ מרובה בכל ההיקף לא הוה מחילה משא״כ ברוח א׳ אי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא רבה מבטל ליה כל שפחות מד״א הא לי״ה לא מבטל ליה: כח מחוץ. עט״ז כל שיש גבוה י״ט ומחלקט מחוץ ד״א הוה מחילה וא״ל כמאן דליתא דמי וכן לענין היקף העיר כן הוא ואי״ה בבש״ה במ״א ט׳ ובשאר דוכתי יבואר עוד: אמר העני ארשום בכאן תנות והשמות המוזכרים בסימן זה בקצת ביאור: פסין לחיים צורת הפתח וקורה: ה׳ פסין הם. א׳ פס החצר בסעיף ב׳ ד״ט או ב׳ פסין משהו מכאן ומכאן ובנשתייר בכותל ד׳ בעינן טפח מכאן ומכאן . ב׳ פס רחב ד׳ אמות במבוי שרחב יותר מד׳ המבואר כאן בעינן ד״א דוקא להיות חשוב מבוי בפ״ע ואז לא אתי אוירא דהאי גיסא ולא מבטל ליה והפרוץ מרובה על העומד ברוח ד׳ לא מבטל ליה. פס ד״א העומד ברחוב המבוי אין לו דין לחי במאליו הא במתכוין הוה לחי הא עומד באורך הכותל מבוי אע״ג הועמד לשם לחי בטל הוא מתורת לחי אע״ג דניכר כבסי״ב וי״ג יע״ש פסי ביראות אע״ג דפרוץ מרובה על העומד אפ״ה הואיל בכל צד אמה מכאן ומכאן שפיר הוה מחילה מ״ה ועתוי׳ ריש עושין פסין י״ז ב׳ ומ״ה הגמריה רחמנא כך והר״מ ז״ל פי״ז הכ״ז. ויש פס ה׳ בסש״ה דדי בפס ד״ט כה״ג יע״ש במ״א א׳ יע״ש. ג׳ לחיים הא׳ לחי המתיר מבוי פרוץ במילואו י׳ אמה עוביו אין לו שיעור וגובהו י״ט וכשר מעצי אשירה ושלא ירחיק מכותל המבוי ג״ט כמבוא׳ בסעיף ג׳ י״ח . אמרתי לרשום פה מ״ש בצידה לדרך פ׳ ויפלא ע״פ ויטמון אותם תחת האלה בשכם ובשם רבינו בחיי שהעכו״ם אין דינה בקבורה אלא צריך פיזור דוקא וברמ״א ז״ל פ״ח מעכו״ם כיצד ביעור עכו״ם מפרר או שורף ומטיל לים ועבי״ד סי׳ קמ״ו סי״ד. ובסוף המורה דלא חשיב עכו״ם דאינם מנשרפין ונקברים דבעי פירור דוקא ולא קבורה ושם אמר בעצי אשירה נעולשאסו׳ קשה הא בלא״ה אינה מנשרפין וי״ל אפר נקברים אפשר מדרבנן דמ״ה שכל״ה הוה עמ״ל פ״ה מיסודי התורה ופני יהושע פסחים משא״כ עצי אשירה מ״ה מלא ידבק בידך ולוקה בנהנה ופ׳ אה״ע לקדושי אשה. ועט״ז אות ה׳ ובתו׳ עירובין פ״ב ד״ה אבל וכ״מ בינה תירוץ לישקנה שע״ג קנים בצורת הפתח לתי׳ א׳ שרי ולדב׳ אסו׳. וקורה דאמר שם מחכת שיעורא קשה קצת לתי׳ הב׳ ולמ״ש הר״ן ז״ל בשם בעל המאור ד״ה כ״ט ממצות דרבנן אמרינן מצות להנות נתנו קשה לחי מעצי אשירה איך שרי מ״ה א״כ ד׳ מחיצות בעינן מ״מ כרמלית הוה ואנקי״ל דאדרבנן לאו להנו׳ נתנו כמ״ש במקום אחר. ב׳ לחי בסעיף ד׳ ברוח ד׳ בכותל בעינן טפח דבכותל עצמו אין היכר במשהו . ג׳ לחי העומד מאליו בסעיף י״א כשר אף אין נטוע אף פחות מטפח ובסי״ב וי״ג. צורת הפתח קנה שע״ג מעצי אשירה ביארתיו לעיל דכשל קורה מבואר דינו. ולחי מחיצה והזורק למבוי חייב וקורה היכרא והזורק למבוי פטור ולא היה פנאי כעת לעיין כראוי אולי אזכה בסימנים הבאים לבאר עוד :

שסד א צריך עט״ז דפתוח לחצר שאין מעורבת במילואו די בקורה בב׳ צדדיו דלא כב״ח דכ׳ דבעינן מצד א׳ לחי דוקא דא״כ במפולש למעורבת נמי אלא דהוה כסתום רק אינה מעורבת אוסרתה די בקורה בב׳ צדדיו ובמ״א א׳ משמע דמצד החצר בעי דוקא לחי וקורה בצד הב׳ הא קורה בצד חצר ולחי בצד ר״ה לא מהני וכ״מ בב״ח בשם סמ״ק יע״ש ואי״ה שם יבואר ומיהו מפולש לקרפף יותר מב״ס שלא הוקף לדירה כ״ע מודים דבעי מצ״א לחי או קורה ומצד הב׳ לי״ה אע״ג דקרפף סתום מכל צד עב״י. וב׳ חצירות מפולשות או יותר מעשר לא מהני לחי או קורה כ״א ב׳ משהויין או פס ד׳ דחצר אין ניתר בתיקון המבוי כמ״ש רמ״א ז״ל כאן ועיי׳ שע״ב במ״א אות י״ד ובריש שס״ג: ב מבוי בט״ז ובא״ר אות ה׳ י״ל עקום קיל ממפולש גמור דהא שמואל מיקל עירובין ו׳ א׳ ואמר תורתו כסתום א״כ י״ל לדידן קיל ובכרמלית א״צ במקום תיקון. וי״ל א״כ אף בשני ראשיו יהיה די בלחי וקורה קיל ממפולש גמור ופתוח לכרמלית נימא הכי ואנן קי״ל דצריך תיקון לי״ה בא׳ מראשו ה״ה בעקום צריך תיקון. ועמ״א שס״ג אות כ״ז בעיר מוקף חומה פשיטא דא״צ ואף באין מוקף מבואות שלנו דין חצר וא״צ תיקון בעקום רק בראשו ונמצא בזה חצר קיל ממבוי דא״צ בעיקום כלום תיקון יע״ש ובתו״ש כאן אות א׳ : ג בצד. עט״ז אפשר רמז למ״ש המ״א ד׳ בשם מהריב״ל דאף בשורה א׳ לבד נמי צריך תיקון זה לי״ה לכ״א בעקום ובמ״א אי״ה יבואר עוד :

שסה א מצדו עט״ז. מ״ש במה שנשאר עמ״א א׳ עירובין ה׳ א׳. ומ״ש לי הרמב״ם ז״ל פי״ז מה׳ שבת הי״ז דלא מחלק בין בקעי רבים אפ״ה כל שנשאר פס ד״ט מצדו בי׳ אמות א״צ תיקון אבל הטור פוסק דבקעי רבים אף שיש פס ד״ט צריך תיקון שם ט׳ עירובין ו׳ א׳. ולשון המחבר קשה קצת דהול״ל בסעיף א׳ והוא דלא בקעי רבים יהו לא ולבוש שינה מל׳ המחבר וכתב כעין ל׳ הטור מבוי שנפרץ מצדו כו׳ יע״ש והמחבר והרמ״א ז״ל נקטי ל׳ הגמ׳ מצדו כלפי ראשו. והגי״ שקשה אמ״ש הטור עוד חלוקה נפרץ מראשו בד״ט והשמיט המחבר והיינו משום דבעירובין ו׳ א׳ מוקי בקרן זווית דפתח בזווית לא עבדי הא בראשו לא בקרן זווית א״צ תיקון נעשה כההיא דסי׳ שס״ג סל״ד מבוי רחב ד׳ מרחוק כ״א מכותל ופס ג״א (מ״ש פס אמה ומחצה לכאורה ט״ס) ועתו׳ ו׳ א׳ ד״ה אחר זה כו׳ ותירץ הט״ז דבראשו בקעי רבים וכן תי׳ הב״ח ומ״ש התו׳ מעירובין י׳ בשס״ג סל״ד התם בתחלה קיל טפי כן תי׳ הב״ח ג״כ בתי׳ הב׳ והגמ׳ דמוקי בזווית למאי דלא אסיק הכתי בקעי רבים עב״ח. ובשס״ג סל״ד אע״ג דבקעי רבים מ״מ בתחלתו קיל מסופו לענין זה כמ״ש הט״ז ועי׳ עולת שבת בזה. ועי׳ לבוש כ׳ דלא בקעי בני רה״ר משמע לכאורה דלא כרש״י מקום מטונף אפשר דקשיא ליה מסס״ג סל״ד . והט״ז ומ״א ג׳ פירשו כרש״י דבקעי רבים בני המבוי אפתוח לכרמלית י״ל דמבטל לפתח וצריך תיקון שם ויו״א דבתיקון לחי או קורה שם סגי: ב דלא עט״ז ועיין אות א׳ פירוש בקעי ועיין מ״א אות ג׳ בט״ז ומ״א ג׳ : ג ואפי׳. עט״ז עירובין ח׳ א׳ והר״מ ז״ל פי״ז מה״ש קי״ח כו׳ והקשה המאי לא הזכי׳ הר״מ ז״ל בהי״ז במבוי חילוק בין בקעי רבים עיין א״ת א׳ דליכא למימר דלאו הלכה הוא דהא מדכתב שהחצר שרבים בוקעים בו רה״י הא מבוי רבים מבטלים עב״י בזה ומ״ש באורכו יתר על רחבו ל״ע דבשס״ג סכ״ז לקולא דמהני לחי הא לאומרא אפשי בחצר שאין מניחין כ״כ לטלטל רבים ל״ד למבוי ובקעי רבים אין מבטל וי״א אף להר״מ ז״ל במבוי כוונתו״ש דפשוט הוא ולי ל״ע. ומשמע המכוון מפולש ממש שרי בחצר אע״ג דבקעי רבים ועיין עירובין ז״ח ותו״ש יע״ש : ד מצד. עט״ז הציור עיין בבאר הגולה אות למ״ד מבוא׳ יפה. והכלל בזה החצר תמיד מותר אף מפולש ממש ובקעי רבים ולא עירבו עם בני המבוי שרי בני החצר לטלטל בחצר דמפולש ובקעי רבים אין מזיק בחצר ובני המבוי שלא ערבו עמהם אין מזיק ומשמע אף בנפרץ זמן רב ובני המבוי בקעי דרך החצר ויש להם תפיסת יד בחצר לעבור שם מ״מ י״ל כמ״ש התו׳ ז׳ ב׳ ד״ה דאי עמ״א ז׳ דכופין ה״ה להיפוך דיש למבוי דרך לרה״ר אף מרוח אחרת ועיין ע״ש מ״ש להרא״ש דנשארו גפופין והיינו אף שעוברין דרך החצר ועתו״ש ולמ״ש א״ש ואי״ה במ״א יבוא׳ עוד :

ה והחצר . עט״ז כלל הדבר דמבוי אין ניתר כ״א ע״פ תנאים א׳ בערבו עם החצר הא לא״ה אסורים המבוי דנפרץ במלואו לחצר וקי״ל מערבין אלא שנים. אבל מטעם שיש לחצר דריסת הרגל על המבוי קשה א׳ די״ל כופין כו׳ כמ״ש המ״א ז׳ ועוד רגל המותרת במקומה עסי׳ שע״ח ס״ה אינה אוסרת שלא במקומה וע״כ הטעם דנפרץ במילואו. ועב״ח ולבוש פירשו טעם דריסת רגלי החצר אוסרת על המבוי ול״ע ובתו״ש הקשה על הלבוש והב״ח ג״כ כ״כ והמבוי בעי ג׳ תנאים א׳ שערבו עם החצר ב׳ שאין פרצת המבוי לחצר בצד החצר אלא באמצע החצר שהעומד בחצר יש לו לנטות ימין ושמאל בחצר דאל״ה רק אורך כותל המבוי מוסף בכותל א׳ עם החצר נראה כמפולש. ג׳ דפרצת החצר מצד הב׳ אינה נגד פרצת המבוי גם תנאי ד׳ שחצר של רבים יחיד יבנה בצד א׳ בחצר בתים ויהי׳ פרצת המבוי מצד החצר ממש שאין לנטו׳ בצד הבתים ונרא׳ כמבוי מפולש וכמ״ש באות ד׳ ואי״ה במ״א יבואר עוד באות ז׳ דמבוי נאסר ברגל המותר במקומו עמ״א שס״ד אות ג׳ א״ש כאן הטעם דריסת הרגל ומיהו שאר קושיו׳ קשה: ו אבל. עט״ז והוא פרש״י ז״ל עב״י בזה. ומ״ש בפי״ר ליב״ן עסי׳ שמ״ו בט״ז ז׳ ומ״א אות ג׳. ובשס״ב סעיף י׳ (ע״ש של״ג) להרמב״ם בפרוץ מרובה אין ניתר בל״ה והיינו באין לפי״ר ליב״ן מחיצות בצדדין כ״א פרוץ מג׳ רוחות דברוח ג׳ של מבוי מהני לי״ה כבסי׳ שס״ד ס״א מבוי מפולש כו׳ עמ״א שס״א אות י״ז : ז אסור. עט״ז הכלל כל שנפרץ לרשות אחר מרה״י לכרמלית וכדומה לא אמרי׳ הואיל והותרה הותרה משא״כ כשנפרץ לרשותו כמו חצר לחצר שלא עירבו יחד וכדומה אמרי׳ הואיל והותרה הותרה ועיין אות ח׳ ואי״ה במ״א אות י״ג יבוא׳ עוד: ח אבל . עט״ז בישבה ולסיפא קשה דאל״כ יותר מב״ס הוה כרמלית כבסי׳ שנ״ח ונפרץ לרשות אחרת לא הותר. ובמ״א אות י״ג בזה והיינו תיקונבין מבוי למבוי שלא עירבו יחד אז אמרי׳ הואיל והותרה הותרה. ט אבל אם. עט״ז בתה״ד שססי׳ ע״ג שעושין משוסתופה לפי שעה ואח״כ העכו״ם סותרי׳ או היה רעוע שוודאי יפול אח״כ לא אמרי׳ הואיל והותרה הותרה כה״ג. ועב״י ותה״ד ע״ג דספק אוקמינן אחזקה השתא נשבר ולפ״ז אף בעיר המוקף חומה אעפ״י שיש חולקין וגם היכא דיש ס״ס ממש לאסו׳ י״ל כל שיש חזקה להית׳ מותר עי״ד ק״י ומ״ש בפריי שם ואם נשבר התיקון בין השמשות י״ל דאסו׳ ולית חזקה ול״ד לשל״ג ס״ג הניח עירובי תחומין ונאכל ביה״ש תחומין לית עיקרו בד״ת משא״כ תיקון זה דעיקרו בד״ת שלא להוציא מרה״י לרה״ר ועיין עירובין ל״ג ואי״ה בשל״ג יבוא׳ עוד: י והפתוחות. עט״ז דשאר חצירות א״א למייתי עירוב לגבייהו דנשבר הקורה או הלחי אסורות הן לטלטל בחצרם ועיין מ״א אות ע״ו ואי״ה יבוא׳ שם :

שסו א א״צ ליתן פת עט״ז ע׳ טור ועירובין מ״ט א׳ . ויש לי העני בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה״י : הר״מ ז״ל פ״א מה״ע ה״ה וטור ולבוש הטעם דכל בית יש לו בעלים מיוחדים כל הבתים יש להם רשות בחצר דומה כאלו הבתים רה״י והחצר רה״ר ויטעו לכך מערבין כאלו כולן דרין בבית א׳ והחצר משועבד רק לבית זה (ומ״ש הלבוש רה״ר התורה אסרה קשה כרמלית דרבנן ואין פת מהני לשווי מחיצות ול״ע) אבל רש״י שבת ו׳ א׳ ד״ה חצר שעוברים שם לרה״ר משמע הא כעין רחבה שאחורי הבתים אע״ג דמשתמשין תדיר א״צ עירוב כי אין דומה לרה״ר הואיל ואין עוברים שם לרה״ר וד״ה לא ערבו מוציא מרשות לרשות י״ל שנראה כמרה״י לר״ה אבל הב׳ הבית מוציא מרשותו לרשות חבירו אפשי׳ גרמתו כן

ברש״י

כבס״א . ועסי׳ שס״ו במ״א א׳ ואי״ה בט״ז אות ב׳ יבואר עוד שם ובאות שא״ח : (ח) מלמד . עמ״א תו׳ עירובין ס״ב א׳ ד״ה ומודים יע״ש ועט״ז אות ו׳ עיקר ההיתר בצירוף טעם שני ועא״ר אות א׳ אי יש לסמוך אטעם שני לבד או דווקא צירוף ב׳ טעמים בעינן ובתו״ש אות י״ב פירש דברי המ״א שהוא וי״ו החולקת או משתמשים כ״א בפני עצמו או קנוי או מושכר להם אוסרים זע״ז ואין היתר כ״א במשתמשין בבישול ואפי׳ בבית א׳ ומושאל להם שרי והיינו אף ביש עוד דיורין בחצר ועירו׳ אין בא אצלם אפ״ה שרי כאן ועיין סעיף ו׳ וכל שיש תפיסת יד בע״ה בחדריהם פשיטא דאין אוסרים כבס״ב לבוש ואי״ה בט״ז אות ו׳ יבואר עוד : עיין אות זיי״ן דאם ב׳ בתי החורף סמוכין אע״פ שבית בישול ואפיה א׳ להם לא מהני דכאן הם כשכורים וכ״ש דכאן לא מהני אלא כשהשאיל ולא כשמושכר וקנוי להם כמ״ש : (ט) בקביעות. עמ״א עב״י ולבוש עוד טעם דאין הוילון קבוע למטה וכל מחיצה שמתנופפ שא״י לעמוד ברוח מצויה אין מחיצה ועתו״ש: וא״כ לא אסרי אהדדי כ״א ויכון פרוס קצת בקביעות ומחובר למטה בעת אכילה דאז הוה כ״א חדר בפ״ע ואוסרין זע״ז וצריך כ״א עירוב בפ״ע ועס״ג בטרקלין:(י)פרס אפי׳ להם ב״י עמ״א היינו דל״ת דוקא מעות אלא אף נותן להם משלו ואוכלים בבתיהם דל״ת דמקום פיתא עיקר והכל משל אב קמ״ל כיון דאוכלין בחדרם אוסרין אם יש עוד בני חצר והעירוב אין בא אצלם. ועתו״ש וא״צ להגיה. ומ״ש הרועים כו׳ עסי׳ תי״ט אות י״ד וה״ה תלמידים באוכלים בבית ב״ב ולנים בבית רבם י״ל עיקר מקום לינה ובגמרא עירובין ע״ג א׳ לענין תחומין מתניא ומש״ה הניח המ״א לענין עירובי חצירות כה״ג בצ״ע ובתר פיתא אזלינן או בתר לינה תו״ש : (יא) שנים . עמ״א משמע דוקא כה״ג הא בית שער דחצר דיחיד שחצר של יחיד הוא ולא חשיב רבים כיון דיש כח למונעם אפ״ה הואיל ולא עביד לדירה בטלה דעתו לענין זה ואע״פ שדר שם אין אוסר על בע״ה אע״פ שמושכר לו וכדומה וי״ל ה״ה בית שער של בית כה״ג וצ״ע : (יב) אוסרים. עמ״א אורחים בפונדק עכו״ם ויש לכל אחד חדר מיוחד לאכילה דפיתא גרם צריכין לערב זע״ז מחדר לחדר וגם לשכור רשות מעכו״ם וספ״ב בספינה כה״ג ושל״א במגן אברהם אות ב׳ :

שעא (א) שהניח . עמ״א בטור כתב ישראל שהלך מבע״י אף חזר אין אוסר הואיל והותרה מקצת שבת (כבס״ב) ומש״ה דוקא מבע״י א״כ איירי בעכו״ם שהלך מבע״י אף אין אוסר להטור (הי״א בכאן) ודוקא מבע״י דהלך בשבת ולא שכרו ממנו אע״פ שעירבו ב׳ ישראלים כבר בטל העירוב וצריך אח״כ שיבטל א׳ לחבירו עיין סוף סי׳ שפ״ב במ״א אות ב׳ וט״ז ב׳ . אבל לא חזר ישראל בשבת אף הלך בשבת אין אוסר דלא אמרי׳ הואיל ונאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כבס״ד מת ולא עירב כל שאין כאן יורש אין אוסר. ומש״ה המחבר לא כלל ביחד כי בס״א מיירי אף בהלך משחשיכה ומ״ש ושב״ת כו׳ (לא לשבות) ובעכו״ם אפילו הלך לשבו״ת מבע״י (כלומר הלך מבע״י לעיר אחרת לשבות בכניסת הלילה ולנוח שם כי אין שבת בעכו״ם) אוסר ובס״ב ישראל שהלך לשבו״ת יום שבת מבע״י או חזר אין אוסר הואיל והותרה כו׳ ובא״ר א׳ למדתי דהטור לשיטתיה דוקא בתו כר״ש עירובין פ״ו בתו כו׳ ובשתא אמרי׳ משתא אבל בתו הסיע מלבו לא בבנו וא״צ דוקא מבע״י הא משחשיכה אף בתו לא הסיע ואוסר והמחבר כהר״מ ז״ל דוקא בדידעינן שהסיע מלבו ובתו אורחא דמלתא הוא א״כ ה״ה משחשיכה נמי אין אוסר . כן אני העני מבין מדבריהם הקדושים . ועט״ז ות״מ פ״ד מה״ע הי״ג : (ב) מהלך . עמ״א דכולי האי לא חיישינן אבל ברחוק רק מהלך יום א׳ וא״י אם רחוק כמדת יום ולילה י״ל דמסתמא לא יצא בלילה וביום א״א להגיע בשבת ועיין לעיל בכדי שיעשו ובתל״ח מזה ועמ״ש אי״ה באות ג׳ : (ג) אינו . עמ״א הציון בס״ב בישראל אין אוסר הא עכו״ם לריעה א׳ אף רחוק יותר מיום א׳ ובא בשבת אוסר כבסי׳ שפ״ח במ״א א׳ והשיב על ע״ש שם ואי״ה יבואר דמשמע בספק השקול ואין רגיל אמרי׳ הותרה כבסי׳ שס״ה במ״א י״ד ודוקא הרגיל להתקלקל עשו״ת תה״ד ע״ג א״כ ברחוק יותר מיום א׳ ביה״ש לטלטל ובשחזר ובא למה אסור . ובקצת דפוסים נרשם ג׳ על ס״א בעכו״ם וט״ס הוא : (ד) משחשיכה. עמ״א עב״ח ס״ב וס״ד שם ולשיטתיה דבן השוק אין אוסר שאין דר שם אבל המ״א סובר כמ״ש רש״י עירובין ע׳ ב׳ ד״ה וא׳ שהיה לו בית דירה ואוסר בן השוק בכניסת שבת ואע״פ שמת בשבת לא אמרינן הואיל ונאסרה כמ״ש באות א׳ מ״מ היורש אוסר וקמ״ל דבן השוק היה אוסר בכניסת שבת אע״פ שלא בא לכאן לא הסיע מלבו ולא הוה הותרה ומבע״י לאחר שעירב כבר עב״ח וא״ר אי מהני ומהא דמשחשיכה ולא רבותא מבע״י לאחר שכבר עירב י״ל רבותא דל״ת כקושית הב״ח או הסיע כו׳ ונצבים מבוא׳ דאף שעירב כבר חל העירוב אח״כ עד הלילה גם על זה יע״ש : (ה) בא . עמ״א דכה״ג שלא בא לשם כלל לא אמרי׳ הסיח כו׳ אבל נאס׳ למקצת שבת לא נאסר לכל השבת ועיין אות ז׳ ואי״ה שם יבוא׳ : (ו) והיה. עמ״א דכל שאין חלוקין בדיורין עירוב א׳ לכולן די יע״ש · ומבע״י ובא בבית מורישו בשבת לא אמרי׳ שהסיח דעתו עיין אות ה׳ הרא״ה לסוף הסי׳ בכאן : (ז) שחשיכה. עמ״א דדר עמה ביה אוס׳ ולא הסיח דעתו מינה אע״פ שהיה יכול להחזיק מיד קודם שבת אפ״ה לא אמרי׳ הסיח דעתו עיין אות ה׳ . ועא״ת וכה״ג רשאי לזכות בשבת דלא הוה כמו״ת כל שאין זוכה ומקנה ולא הותרה למקצת שבת דלא היה היתר ברור רק תלוי בספק שמא יחזיק זה וכל שספק לא אמרי׳ הותרה . ומיירי בספיקא זה דהגר עירב עם הישראל עב״י : (ח) ויערבו . עמ״א דרוב למיתה עסי׳ שס״ה במ״א אות י״ד בשם תה״ד ע״ג דוקא קרוב לודאי שיתקלקל העירוב נאס׳ אח״כ ול״א הותרה ועסי׳ שפ״ג א׳ קשה קצת במ״ש אף רחוק יות׳ מיום א׳ ואי״ה שם יבוא׳ באות ז׳ קרוב לודאי שיחזיק א׳ ומיהו קשה דלמא יחזיק בן החצר שם אלא גר והוא וי״ל כל שעשה איזה תיקון כההיא דסי׳ שס״ה וכאן בעינן רוב שיתקלקל קרוב לודאי לא הותרה הא ספק השקול והעירוב קיים והתיקון ביה״ש כראוי אמרי׳ הואיל והותרה הותרה משא״כ באות ז׳ שלא עשו שום תיקון רק שמת הגר מבע״י ובחצר אין דר כ״א ישראל א׳ א׳ עירבו הנשארים כה״ג ל״ש הותרה דאין היתר היה בבירור דלמא יחזיק א׳ מנהבוק וכה״ג י״ל דספ״ג ועדיין צ״ע:

שעב (א) לכלים. עמ״א היינו מבית לקרפף פחות מב״ס שלא הוקף אף של אדם א׳ אסו׳ להוציא מבית לקרפף : מ״ש המחבר או למבוי אע״פ שלא עירבו עסי׳ שפ״ו ואי״ה יבואר שם בזה : (ב) ולא. עמ״א עט״ז א׳ ועל הגה עסי׳ שמ״ה בזה : (ג) חצירות. עמ״א ועתו״ש אות ו׳ בשם אבן העוזר הקשה כיון שנשתתפו במבוי וכל החצירות כחד חשוב למה לא יטלטלו מחצר לחצר דרך חור: (ד) או חלון. עמ״א דמותר אף דרך חור כלי הבית מחצר זה לזה וכלים ששבתו בחצר מותר מחצר לחצר בלא עירוב אף דרך חור שאין ביניהם פתח כלל נמי שרי דרשות אחת הן:(ה) רע״ד. עמ״א עב״ח שהאריך בזה ועיין עירובין ע״ו א׳ יע״ש:(ו) ב׳ בתים. עמ״א אי מיירי ב׳ בתים פתוחים לחצר אי ערבו בחצר תו א״צ עירוב אחר כלל ואי מיירי שכל בית פתוח לחצר אחד ובין ב׳ בתים חלון אז אף אם עירבו כל חצר לעצמה וגם יכולין להוציא מחצר זה לזה ע״י המבוי י״ל דאסור עיין אות ג׳ ועיין תו״ש אות י״ג: (ז) לעליה. עמ״א דאי יש לו דרך על התחתון אף שאין בארובה דע״ד מערב דרך הפתח ומטלטל אף דרך חור עיין אות ד׳ ועתו״ש בזה:(ח) ועשה. עמ״א עירובין ל״ג ב׳ וא״י דבש״ע רבותא אשמעינן דגידוד ה׳ ומחיצה ה׳ הוה מחיצה ואין מערבין א׳ יע״ש: (ט) יכולים. עמ״א גג הכותל נמי גג הוה ורשות א׳ עם החצר לכלים ששבתו בחצר וגג ומטלטלים מזה לזה : (י) ואם. עמ״א ועיין סי׳ שמ״ו ס״א יש מתירין ברשויות דרבנן ועיין עולת שבת כאן ושם בשמ״ו בא״ר ב׳:(יא) אף בכלים. עמ״א דאם לא עירבה לעצמה אסור מבית לחצר וכ״ש למחיצה והב׳ מותר מחצר למחיצה דרשות א׳ הוא כר״ש ועיין אות י״ג ואי״ה שם יבואר. וכשהכותל גבוה י״ט לשניהם בלא עירבו שניהם מותרים מחצר למחיצה ועירבו כ״א לעצמה אסורים מבית למחיצה דהוה גג חצר חבירו:(יב)אסור עמ״א בש״ס הקשה למה אסור הב׳ מחצר למחיצה כו׳ ותי׳ המ״א הואיל וחבירו מותר מבית למחיצה אם ישמש הב׳ על המחיצה ממילא יאסור הא׳ מבית למחיצה דהוה חצר חבירו ונותנין התשמיש לזה שנוח לו כו׳ ומ״ש נמוך מי״ט לא ה״ל דין גג א״י פירושו כעת דגג נמי מבית לגג חבירו אסור ועש״א : (יג) מותר. עמ״א ומ״ש המחבר אפי׳ עירבה כ״א לעצמה לכאורה בלא עירבה כ״א לעצמה י״ל דאסורים מבתים להוליך למחיצה למקום פטור דרך אויר החצר ועסי׳ שכ״ב וי״ל ל״מ לא עירבו רק מחצר דשרי אף ערבו מותרים מבית למקום פטור ועב״י בשם מ״מ : (יד) במילואו. עמ״א בדין חצר עסי׳ שס״ג אי משהו סגי או בעינן טפח ועתו״ש:(טו) הכותל׳ עמ״א רחב הכותל ד״ט יכול לילך האדם על ראש הכותל מסולם זה לסולם שבצד הב׳ עיין בטור א״כ להוליך החפץ ע״ג חומה רחב ד״ט עד הסולם וחבירו יקח שם והוה פתח ורצו מערבין א׳: (טז) מסך ד׳. עמ״א כשפקר חוליא ומעטו מגבוה י״ט אם יש ברוחב ד״ט או אם פרוץ מעבר לעבר פתח הוה ורצו מערבין א׳ ואסעב החומה ונשאר גבוה י״ט לצד הב׳ משמש אותו שפקר החוליא דנוח תשמישו כבס״ו דגבוה לא׳ י״ט ולב׳ פחות נותנין לזה שתשמישו בנחת : (יז) כנגד . עמ״א ועט״ז אות ז׳ ומ״ש שם:(יח)שיחברנו. עמ״א רנ״ט ושי״א ועתו״ש אות ל״ט ואם הספל או ספסל כבד שאין ניטל ביד א׳ י״ל כובדו קובעו וצ״ע ועתו״ש אות ל״א ומוקצה עריבה שלשין בה וכדומה י״ל אין ממעט דניטל לצורך גופו ומקומו: ועסי׳ שי״ד ס״י משמע כל שמחברו שיהי׳ קיים לאותה שבת אסור ואפשר מן התורה אסור וא״כ דרבנן לית כאן תורת עירוב דביה״ש גזרו על שבות כל דלי״ת מצוה ועסי׳ שכ״ד וא״ר כאן ואי״ה שם יבואר : (יט) להתיר . עמ״א דלהוי כפתח צריך שיגיע סמוך ג״ט לראש הכותל נמי הוה פתח וחצי מערבין א׳ ובאין מגיע רק לשמש לזה כבס״ו א׳ גבוה י״ט וא׳ אין גבוה נותנין לזה שאין גבוה דניחא תשמישי׳:(כ) על גבי הזיז. עמ״א כשהניח סולם רחב כ״ש על הזיז ממש הוה דרגא לזיז ומשמש כו׳:(כא) אבל עמ״א משמע ודאי אף סמוך לזיז פחות מג״ט אפ״ה לא הוה הסולם כ״ש דרגא כזיז ואם הסולם רחב ד״ט והעמיד פחות מג״ט אצל הזיז רחב דע״ד והזיז מגיע לראש הכותל פחות מג״ט צ״ע אם אמרינן תרי לבוד כה״ג ע״פ א׳ וט׳:(כב) בין לערב יחד. עמ״א ופחות מג״ט לראש הכותל מבואר בספיקא׳ יע״ש.(כג)בגובה יו״ד. עמ״א כל שיש למטה רוחב ד״ט בגובה י״ט הוה פתח ומועיל בין לשמש ובין לערב משא״כ כשחוקק בכותל גופא לא ניחא ליה כ״כ לעלות צריך לחוק נגד כל גובה הכותל עב״י ויראה פחות מג״ט לראש הכותל כמי בחקק בכותל מהני וכ״ש כשהסולם רחב למטה ד״ט בגובה י״ט ולמעלה פחות דמהני : (כד) היה. עמ״א בספ״ד ס״א דנסתם הפתח בשבת שרי היה כאן ועסי׳ של״ד במ״א ב׳ וט״ז ג׳ ובסס״ה ס״ז בעומד לסתור בלילה אסור התם חשבינן כאלו נסתר ביה״ש וכן בסי׳ שע״א במ״א ח׳ אלו מת ביה״ש כו׳ משא״כ איסור שבת שבות וביה״ש ל״ג שבות וודאי מהני עתו״ש אות מ״ו ויפה כ׳ : (כה) דאילן. עמ״א עיין עירובין ע״ש ב׳ ופלוגתא הר״מ והרא״ש ז״ל עיין בפ״ג מה״ע ה״ח ומ״ש כאן דאשירה מ״ה אסור כ״ה לשון הר״מ ז״ל וא״כ דרבנן ל״ש שבות ביה״ש דל״ש לשבת ועתו״ש וצ״ע קצת: (כו) יבשה. עמ״א ועא״ר כ״א דהרא״ש מתיר שם יבשה ובתו״ש אות מ״ה דלהרא״ש מותר א״כ שפיר שייס יבשה באילן היתר עכ״פ להתיר ממ״נ להר״מ ז״ל מותר ולהרא״ש מותר ויפה כתב אמנם מ״ש דהלכה כדיעה א׳ בסתם י״ל דווקא כשכותב כשכותב והרא״ש כתב וי״ו במקום אבל יש לספק ועמ״ש בכללים קטנים מזה ובי״ד רמ״ב:(כז) סתמא.עמ״א בחצרין מסתמא מבוטלים משא״כ בבית בסתם אין מבוטלין א״כ בטלו בפירוש : (כח) אוכל. עמ״א הביא דברי הגהות אשר״י עירובין פ״ח ב׳ דפירות דרך לעשות אוכל דהואיל ודרך לעשות אוכל אין מתחילין באוכל וא״כ בטלי לאותה שבת ומש״ה מערבין א׳ ועיין אות ל״ז להר״מ ז״ל משמע דוקא בטלו לעולם ועסי׳ שכ״ח סוף סעיף ב׳ עפר י״ח הא פירות י״ל כ״ע מודים דבטל כשבת א׳ די וא״ש ההוא דפירות טבלים בעירובין

פ"ד. והקשה אהר"ב דהא בשל"ג קיי"ל דמותר להסתפק ממנו כר"ש לא כר"י וע"ש וע"ק כו' והגהות אשר"י ב' ומ"ד דאסור להסתפק ממנו כר"י. והא"ר כ"ד תי' דא"כ דהג"א עובר כן הר"ב מטעם אחר פסק כן דדרך להניח שם לאוצר ומבטל ליה לזמן מה ואף שניטל בשבת מ"מ ממעט טוא"ל ודרך לעשותם שם אוצר לזמן מה גם אפשר הג"א ענין בפ"ע קאמר הואיל וכן לענין להסתפק כר"י אבל מערבין א' בלא"ה כדאמרן : (כט) משפת. עמ"א כל רוחב מעשר פרלה הוה ואין מערבין שנים רק א' : (ל) אפי' . עמ"א עמ"ש בט"ז אות יו"ד בזה ולשון אפי' בחול משמע כ"ש בשבת עתו"ש בזה . ובא"ר אות כ"ט : (לא) ב' בתים . עמ"א ועתו"ש אות כ"ז ובע"ש אי בעינן סמוך לתקרה פחות מג"ט יע"ש בזה :

שעג (א) נסר . עמ"א עסי' שס"ב במ"א אות ח"י ובר"מ ז"ל שם הי"ג כל שיטלו בשבת לא הוה פתח ואין ממעט ולכן לריך לחבר הנסר : (ב) דינא הכי. עמ"א המ"מ פ"ג דעירובין הי"ד ועב"ח כ"ל אורך גוזטראות ביותר מי"א משמע הא רק י"א אעפ"י שכל אורך הגזוזטראות כן לא הוה פרוץ במילואו לענין הבתים שעודפין מכאן וכאן פס ד"ט ויותר אבל ביותר מי"א פרלה הוה ועט"ז ב' ול"ע וכבר הארכתי שם : (ג) איכא. עמ"א טור ובשס"א אות ד' וגבוה זה מזה ג"ט י"ל נמי לא חשיב פתח בשיפוע כי הא ועיין הרר"י ובט"ז כתבנו מזה יע"ש : (ד) חשיב. עמ"א כ' זה ליישב דברי עולת שבת דפחות מג"ט נימא נמי דפתחא בקרן זוית לא עבדי ותי' המ"א דהוה כאלו מונח בשוה וי"ל לבוד כו' ועדיין ל"ע : (ה) כפתח.עמ"א לכאורה כל שיש אויר פחות מד"ת בין גזוזטרא לשניה אפי' יהיה משוכה פחות ד"ט בין הכל עם אלכסון מאי לפסוע וא"כ נסר ולא פחות ג"ט רק פחות ד"ט מאי לפסוע באלכסון והמ"מ פ"ג מה"ע הי"ד בשם הרשב"א ז"ל באויר פחות מד"ט נגד זה היינו מערבין א' ולא ב' הוא דנגד זה הא זה שלא נגד זה רלו תליא דלא הוה במילואו באפשר אבל זה אינו דבכ"ע בעינן שלא יהא משוך ג"ט אלא דאסרחוקה שמפסיק רה"ר רחב ביניהם הרבה משוכה זה מזה פחות ג"ט שני ולריך נסר ד"ט ואם אין רחוקות זה מזה רק אויר פחות ד"ט ומשוכה זה מנגד זה פחות ג"ט הוה זה נגד זה וא"ל נסר כלל וזהו דין הרשב"א ז"ל והבן זה :

שעד (א) ואפי'. עמ"א דהאגור בשם מהרי"ל שמביאו הב"י דאף מזיד חוזר העירו' היינו כמ"ש מהרי"ל בתשובה קנ"ב דעירבו לשנה ובאמלע השבוע סתמו הפתח כי חוזר ופותח קודם אמרינן דחוזר העירוב קודם שבת למקומו ולא בעינן שיחזרו ויערבו מחדש הא נפתח בשבת לא דלא כמשמעות הר"ב בהג"ה וראיה מספינה שכ' הרא"ש ספ"ק דעירובין י"ז דנפסקו וקשרו מותר ע"כ בנפסקו מע"ש וקשרו בשבת שרי אי בשבת נפסקו אף לא קשרו הותרה קשה דמפסיק כרמלית הוה כפרלה כרמלית דלא הותרה כמ"ש בעיקר ב' כאן עסי' שנ"ה אות ט' בזה : ועל התו' עירובין י"ז א' ד"ה עירו' שכתבו שתמא נפתח בשבת שרי וראי' מספינה י"ל ה"פ דנקשרו בשבת שרי אע"ג נפסקו בשבת אסור דלא הותרה דכרמלית כו' ואפ"ה נקשרו חזר העירו' למקומו ה"ה בנסתם בחול ביה"ש ונפתח בשבת שרי דחוזר למקומו אף דיש לחלק קצת.אבל הרא"ש ז"ל סיים ספינות ע"כ נפסקו בחול קאמר קשה יע"ש . אבל שתמא מזיד כו' בנפתח בשבת דחזר העירוב למקומו אין ראיה כלל כמו ספינה דחזר ממילא משא"כ סתמה במזיד דעתיה הוה לבטל העירוב ואיך יחזור למקומו בשבת ול"ע על הר"ב כו' ועב"י ולבוש דאף סתמה במזיד ובשבת נפתח דשרי ול"ע בזה והב"ח הכריע דלהר"ב דשרי בנפתח בשבת אף סתמה מזיד בע"ש דוקא בלא פרץ פלימיו וזה אין מוכרח עט"ז א' דאם מותר י"ל אף פרץ פלימיו מותר כה"ג אבל עיקר הדין ל"ע די"ל דווקא נפתח מע"ש כמ"ש מהרי"ל אף דלא ערבו מחדש כו' ועסי' שפ"ג וא"ה שם יבואר : (ב) כל . עמ"א הר"מ ז"ל אריסי' פליג בנסתם הפתח בשבת אמרי' הותר' כ"א לעלמה אבל נפתח אח"כ מודה דחזרו שניהן להתירן ובש"ב מודה דנפרץ בשבת כ"א מותרת דהותרה . ודין נסתם בחול ונפתח בשבת נמי י"ל דחולק הר"מ ז"ל ואוסר מזו לזו ומספינה אין ראיה דמפרש נפסקו בשבת ונקשרו אח"כ שרי הא לא"ה אסור מזה לזה לשיטתיה כמו שיראה הרואה בפ"ג מה"ע הכ"ה ומ"מ שם.והלבוש דכ' להרמב"ם אסו' כיון שאין פתח בכניסת שבת אדין הרא"ש קאי כאמור וא"כ דחולק אדין א' כדאמרן . ובעירובין ל"ג בעי מיניה ב' חלירות כו' קשה דלעלמה תיפוק ליה משא"ד נאכל עירובו בה"ש וזה טעות דע"כ זה גרע מנאכל אף לשיטת החולקים על הר"מ ז"ל . ולו' מ"ש הר"מ ז"ל בשבת כ"א מותרת לעלמה מלת בשבת נמשך למטה ונסתם בחול בשבת כ"א מותרת ופי' בעיא דהתם כה"ג זה דוחק אלא כדכתיבנא והלבוש קאי אדין הרא"ש וה"ה ממילא דחולק אריפא והבן ועתו"ש יע"ש : (ג) לכרמלית. עמ"א ועסי' שמ"ו ס"ג מקרפף לכרמלית מותר לא מחלר לכרמלית אע"פ שנפרץ במילואו י"ל דאסו' ועב"י מלת רה"י לא הבינותי : (ד) וקטנה . עמ"א הכלל כל במילואה דלית פס ד"ט בחלר או פס משהו מכאן וכאן או טפח למ"ד הכין הוה במילואה ואסו' אם למקום האסו' ואם לחלר לריך עירו' א' ויותר מי"א הוה פרלה ג"כ ואסור : (ה) שהגג . עמ"א ועתו"ש אות י"א ובפרישה האריך דאין שייך גג קטן שנפרץ במילואו הואיל ואין לו למעקה מחילות (מעקה) ופירש שמחילות הבית נפרץ כותל בין קטן לגדול יע"ש ול"ע :

שעה (א) אינם . עמ"א כל שזה תשמישו בנחת ולזה בקושי נותנין לזה שתשמישו בנחת כבסי' שע"ב והיינו כשהוא מפותח לשניהם הא אם שייך לאחד מהם נותנין לו כמ"ש שהוא משותף בין שניהם וה"ה בכותל שבין שתי חלירות כן וכל של שניהם בקושי אעפ"י של א' בשלשול ולב' בזריקה שניהם אסורים בו ועב"ח ופרישה וא"ר בזה ועמ"ש בט"ז א"ה בזה :

שעו (א) שתהיה. עמ"א עב"י וב"ח בשם הרר"י הקשה אקורה (דבעי רחב ד"ט כבאות ב') שלא ילך הדלי לחלק חבירו פי' בעירובין פ"ו ב' מ"ש מגזוזטרא כבסי' שנ"ה שמא ילך הדלי חוץ למחילה אבל לא הקשה ממחילה י"ט דוודאי כולה במים א"א לדלי שילך לחלק חבירו וטפח חוץ המים משום היכרא דבליר טפח לאו היכרא כמ"ש בש"ע אלא בכולה חוץ למים וטפח תוך המים י"ל מטעמא שיהא היכר יפה א"ל טפח במים כ"א ליגע במים רק מטעם שלא ילך הדלי לחלק חבירו ושגי בטפח במים שלא ילך הדלי ומיהו בסי' שנ"ז באמת המים בחלר משוקע במים טפח משמע הטעם משום היכרא ועא"ר א' ות"מ דברי המ"א כפשטן דבטפח משוקע מספיק נמי שלא ילך הדלי וקאי אטפח במים ועא"ר ולמ"ש א"ש : (ב) קורה . עמ"א עירובין פ"ו ב' וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג מה' עירובין הכ"ב וכפי הנראה דפי תקרה יורד וסותם לא מהני כה"ג כל שאין מחילות רק מטעם שלא יהא דלי הולך לחלק חבירו ובאלו"ו נחלק המים וקל הוא שהקילו לו כה"ג לומר קלת פתיו"ם ועיין לבוש:(ג) לה. עמ"א דהמים אסור להכניס לבית של חלר זה מחלר אחר כל שלא ערבו ב' חלירות ביחד: (ד)אף ע"פ. עמ"א אפשר כ' זה ע"פ שיטת הב"ח ז"ל הביאו הט"ז אות ג' דכל שבחול משמש בלא אויר בשבת אוסר כבסי' שע"ה ברחוק ממרפסת ד"ט וכאן שאין החלירות פתוחות לבאר וז"ש הר"ב ודוקא דאף שי"ל כהר"מ ז"ל בפ"כ הכ"ג משמע אף שחלירות פתוחות לו הר"ב פסק בזה כטור ורש"י מטעם דאמרן גם אין הכרע כ"כ בר"מ ז"ל לומר כן רק שהמ"מ כ' דמשמע כן ומסתימת המחבר ג"כ אין הכרע וכזה כ' המ"א אע"פ שרחוק ד"ט הא פחות מד"ט י"ל דאע"פ שפתוחות חלירות שרי' דרך חלון עכ"פ וטעם הדבר להקל בפחות מד"ט א"י למה ועתו"ש בזה : (ה) בחלונות . עמ"א דהוה דרך אויר לחוד משא"כ כשחלירות פתוחות לו אע"פ דרך חלונות ג"כ אסור ועמ"ש באות ד' מזה : (ו) אוסרים . עמ"א זהו שיטת רש"י עירובין פ"ה ופ"ו דוקא ד"ט רחוק הוה תשמיש אויר כו' הא פחות מד"ט אוסרים אפי' כה"ג חלירות פתוחות: (ז) מותר. עמ"א שאין אדם אוסר דרך אויר ובאמלעות א"א להשתמש שם כ"א דרך אויר וב' השילונות זה משתמש בחורבה הסמוכה לו והב' בחורבה הסמוכ' לו: (ח) אסור' . עמ"א הכלל כל שלשתיהן בזריקה דרך אויר הוא אין אוסר דרך אויר ועסי' שע"ה וא"ה בט"ז יבואר על נכון הליור בזה והפי': (ט) ואסורים.עמ"א עסי' שנ"ה ס"ג בהג"ה מזה :

שעז (א) שלא . עמ"א הביא כאן ובאות ב' דברי הב"ח ליישב לשון הטור והמחבר. עט"ז א' ופי' באם ערבו יחד וא' עשה גומא והב' לא מותרין דעוק' א' די לחורבה דיורין ועסי' שנ"ז . ולא ערבו יחד אז יש חילוק אם כל א' ערבה לעלמה אותה שהעוקה קרובה שהיא והב' שרחוקה ממנה אסורה כבאות ב' ואם א' לא ערבה כלל אע"פ שיש לה ג"כ עוקה אסורה אף לשפוך בעליה בדירה גופא ומשם למרפסת ומשם לעוקה אסור'שחס על קולקול ביתה ותוליא למפרסת וענין מרפסת ידוע פירושו ועסי' שע"ה ועמ"מ פ"ד מה"ע הט"ו מרפסת וחלר רשות א'לכלים ששבתו בחלר או במפרסת ועירובין ל"א ב' מרפסת וחלר רשות א' ובתי החורף שלנו שפתוחים לבית כעין מפרסת ל"ע שי"ל רוב תשמיש בבית החילון ולא רשות א' עם חלר ועסי' שע"ב בט"ז א' וחלר שדר בו איש א' לחלר שדר בו הרבה ב"א ל"ע קלת יע"ש:(ב) מותרת. עמ"א בשם הב"ח אות א' וב'. המ"א תירץ מ"ש הט"ז לא ערבה כלל משום שיפא שערבה לא ישפוך לגומא להדיא דאם ערבה הב' לעלמי' מותרת אותה שעשו עוקה להדיא נמי דרגל המותרת במקומ' כו'משא"כ שלא ערבה כלל אסור' מבית למרפסת ועסי' שפ"ח ראוי לדורות וע"ש סס"ד ס"ג אות ג' בחלר ומבוי כו'וי"ל כאן ג"כ עיקר החלר לבני התחתוני' ומיהו י"ל לעליונים שוה ועתו"ש: ועיין לבוש וסוף דבריו מ"ש בריחוק וקירוב ל"ע כמ"ש הט"ז . ופי' פרישה ובפי' המשנה להר"מ ז"ל משמע כן שאף שוה העוקה לשניהן בקירוב אפ"ה כל שלא ערבו יחד אסורים אותו שלא עשו העוקה לשפוך עם א' שעשו העוקה לצורך עלמן דיעשו ויאמרו מדהא מותר ה"ה לטלטל בחלר ממש יע"ש וממ"ש לגד שלהם קשה ובחבורו לא ישפכו לחלר ל"מ כן וי"ל דברי הלבוש בזה באפשר וז"א ל"ע :

שעט (א) בבית עמ"א תו' עירובין ע"ו ד"ה אמלעי שכל שמוליך העירוב דרך שם י"ל דנעשים בית שער אם ירלו בכך אף על פי שבחול אין להם דרך עליהם : (ב) בבית שער . עמ"א גמ' עירובין שם ע"ו א' . והנה בפסחים י' בב"א כו' ובי"ד קי"א ובש"ך שם אות י"ט ובכתובות כו' אף באיסור דרבנן בב"א אסור ולפ"ז בשל"ג מיירי בזא"ז וכאן אף בזא"ז מינכרא מלתא דקיימי בתים וא"ה בשל"ג יבואר מזה :

שפ (א) אף משתכר . עמ"א הא למקנא רשותא בשבתא אסור ושכירות מישראל למ"ד דמועיל בחול ועי' אות ו' וא"ה שם יבואר עוד : (ב) לכל . עמ"א מ"מ פרק שני מה"ע ה"ב ורש"י עירובין כ"ו ב' ד"ה ה"ג דאדעתא דהאי חולקא לא עירב ומשמע לכאורה הטעם דמיתסרו אהדדי וא"כ אם הלך הא' לחלר אחרת שרי או ביטל מבע"י וסתימת הפוסקים לא משמע כן ומשמע דמבע"י י"ל דלא מהני הביטול רק לסלוקי רשות בשבת ותקנת חכמים שיבטל לכולם דוקא ול"ע בזה ועתו"ש:(ג)מביתו.עמ"א הנקודה שלייגו בד"א ל"ל אחר וגם הוא לשון הש"ע אסו' דבביתו שלא ביטל אין אורח הרר"י ועב"י וכשביטל גם ביתו בפי' מותרין הוא והם : (ד) ביתו . עמ"א ועסי' שפ"א אות הו"ז ועא"ר אות ה' ויחיד לגבי רבים הוה אורח לא רבים לגבי רבים שנים אף נגד מאה : (ה) בין מביתו . עמ"א שפ"א ס"א אם החזיק הוא ועי"ש אות ב' וא"ה יבואר שם : (ו) וי"א . עמ"א די"ל כששוכר מע"ש לכ"ע מהני ובשבת לא דהוה כמו"ת ולפ"ז דיעבד י"ל דשרי דמקח שנעשה באיסור הוה מקח עח"מ ר"ז ועא"ר אות ז' : (ז) אף מבתיהם . עמ"א עט"ז ג' ושובר דאף שביטל בפי' רשות ביתם רבים ליחיד לא מהני חזקה דידהו תחלה עא"ר ז' : (ח) אף בשל עלמו בלבוש מותר בשל עלמו ועא"ר אות ח' והמ"א מיישב זה דמיירי במבטל בפי' רשות ביתו גם כן כו' : (ט) אינו . עמ"א ועט"ז ד' עב"י והרר"י אם שנים מבטלין יכולין לבטל כ"א בפ"ע וא"ל בב"א ע"ש ועתו"ש :

שפא (א) והוליא. עמ"א עס"ד הולאה מרשות שביטל לאו חזרה הוא רק כשמכניס לשם עט"ז שם ג' ומ"מ מלת להכניס קשה היל"ל דוקא אם הוליא הא הכניס לא חזר מבטולו אבל אין ראי' ועתו"ש הרגיש

ברש"י או פרושו מפרש כן וכמ"ש רש"י עירובין ע"ב בטרקלין וכמ"ש המ"א כאן א' וש"ע אות ז' וי"ן מסדר לחדר חבירו אסו' ועסי' שס"ה אות ט"ו:ולהר"מ וטור ז"ל י"ל מחדר לחדר חבירו אסו' וחלר י"ל כ"א בשלו משתמש בדרבנן יש ברירה לכך הטעם שדומה לר"הר ואפילו חלקו החלר וכ"א מכיר ומשתמש בחלקו מ"מ נפרץ במילואו למקום האסו' לה . וא"ה במ"א א' אבאר עוד מזה : ב וא"ל . עט"ז עירובין מ"ט א' דלכאורה שמואל ס"ל רק קנין ורבה סוב' רק דירה והיינו בסתם וא"כ י"ל במפרש שמקנה להו רשותו בסודר י"ל דמהני לרבה וז"א לדינא כי קשה אמאי לא אמר א"ב דא"ל להניח האוכל בבית דירה דווקא לשמואל ועוד דאמי' שם לשמואל הבית שהעירוב בו א"ל פת דכולהו דיירי התם וכפירש"י ז"ל משמע דגם לשמואל הטעם דירה בפת דאל"כ מה מקשי כלל והיל"ל דמש"ה א"ל דהא דידיה היא ש"מ גם לשמואל עיקר' טעם משום דירה כמ"ש התוס' שם ד"ה א"ב דמש"ה לריך ב' סעודות רק קנין נמי בעי לשמואל ש"פ וגדול דווקא ומש"ה אמר דכולהו דייר"י התם שזה עיק' הטעם וכלי דמהני לשמואל במפרש ממש שמקנה להם מהני כלי ופשיטא דאוכל כה"ג א"ל בית דירה אבל בסתם גם לשמואל בעי בית דירה דווקא: ומינה לדידן כ"מ לדינא בכלי אף מפרש לא מהני כ"א פת דווקא ובית דירה ועסי' ש"נ בס"ב . ומיהו בלתא דשיתוף מהני נמי לעירוב אע"פ שמונח בבית הכנסת ובסי' שכ"ז משא"כ כשאין שיתוף רק עירוב לריך בית דירה דוקא :
ב להניח . עט"ז ושל"ד אות ג' ביא' זה דלריך להיות כל יום השבת כאל דיירי כולהו בההיא ביתא דהרי נפרץ בשבת אסו' משמע כוונתו שם כמ"ש בסי' שמ"ה אות יו"ד ומ"א ט"ו וסוב' נשברה הקורה בשבת אסו' וחולק על המ"א כלאורה בסס"ה ט"ו והארכתי בשס"ה בזה ול"ע מ"ש מאלו נאכל עירובו לאחר ביה"ש ואפש' דבעינן גרע טפי גם בשל"ח מלאכה דרבנן היינו ונטל העירוב משם ול"ע וא"ה שם יבוא' : ועיין אות ב' כדידן קנין לא מהני : ד בכלי אחד . עט"ז ואם יש לו כלי גדול מחזיק הכל ירא"ה דלריך להניח הכל שם ועתו"ש ט"ו : ויראה כלי ל"ד ה"ה מונח כך במקום א' או בית א' שפיר דמי . ול"ע :
ה בפרוסה . עט"ז עסי' שס"ח בט"ז אות ג' (ט"ס קס"ח) עירובין פ"א ברש"י שם ובא"ר י"ג בשם מהרי"ל דיבוא לידי קפידא אפס' מפרש איכה כן דיעבד במהרי"ל וע"ק דלא מהני עא"ר י"ד ומש"ה אמר הטעם קפידא דמ"שה אף דיעבד לא אף שאין מקפידין . וכל מלתא דלא תעביד אי עביד בדרבנן אי מהני מחלוקת הוא אביי ורבא עח"מ ר"ז יע"ש ועיין עירובין פ"א עירבו בפרוסת מהו משמע אף דיעבד לא : ו מן . עט"ז טפח שני ועיין אה"ע ה' גיטין עא"ר ט"ז כשא' מזכה לכולם ג"כ בשלימה מערבין בפ טטר"קי או טרקישו ווייך שמאכל ב"א הוא : עח"מ קל"ה סמ"ע וש"ך אות ג' ד' וא"ה בסי' שפ"ו ט"ז מ"א אבאר קלת דיני הגבהה בזה : ז וי"א . עט"ז בשס"ח אות ג"ד ו' . וש"ל לכל י"ט עסי' תקי"ח במ"א ה' מחלר לחלר היינו כלים ששבתו בבית כבסי' שע"ב וא"ה בשע"ב ותקי"ח תבואר : בבואי הנה ק"ק פפד"א שמתי אל לבי בדין עירובי חלירות ושיתופי מבואות וראיתי נדפס בסידורים נוסח וז"ל מלה קט"נה ומאוד כו' בדין כו' להכנים ולהוליא ולהבי"א בכל שבתו"ת השנה הזאת מבית לבי' מחלר לחלי' מגג לגג מבתים לחלר ומחלר לבתים ומחדר לחדר ומבית לגג ומגג לבית כו' לנו ולכ"י הדרים בעיר הזאת עכ"ל מ"ש קטנה מאוד א"י בשס"ח מבוא' שיעורו ששה בילים וי"א שמנה בילים (היינו עם קליפתן ושער כמו בחלה) והעיק' הנוסח א"י כמה השמיטו ממבוי לחלר ובתים מאחר לדידן המלוה בע"פ הוא שיתוף ועירוב כבסי' שפ"ז וכאן ושל"ה א"כ יאמ' בדין יהא כו' וממבוי לחלירות ולבתים כבסי' של"ה ועירוב כוללת עירוב ושיתוף. ומ"ש בנוסח מבית לבית וחדר כחדר היינו של שני בני אדם דבלא עירוב אסו' מחדר לחדר בבית א' אף שמוכין זא"ז כמ"ש המ"א א' ושס"ה ט"ו ומחל' לחלר היינו כלים ששבתו בבית כבסי' שע"ב ובעת ל"ע בזה הנוסח וא"י מה אידון ביה כי לדעתי יש להוסיף ולכלול מבואות כאמו' . גם יש לומ' ביום טוב גם כן כו' ומלת להבי"א א"י פירושו כיון שאמ' להוליא ולהכניס כו' ובתקנ"ח יום טוב אין לריך כו' היינו מה שלורך היום קלת ומ"ש כאן בסט"ו אם לא בירך ומ"א כ"א היינו בלא הזכיר כלל הא לומ' מקלת ולהשמיט מקלת י"ל אף דיעבד לא מהני וכיון דהשיתוף בטל גם העירוב בטל כמעשה דסו"ת ח"ל ז"ל קי"א עסי' שס"ה ומ"א ט"ו ועסי' תקכ"ז בנוסח ע"ת וא"ה שם יבוא' עוד . ולא זכיתי לשאול את פי הרבנים גאוני זמנינו בכרון זה : ודע בדין עירובי חלירות אם הניח העירוב בבית א' ויש שם מת וכהנים דרין שם בחדר י"ל כל שא"א בי"הש ליקח העירוב הכהנים אוסרין כו' ואפש' מש"ה בבית הכנסת כי מסתמא יכולין הכהנים לבוא שם . ועמ"א אות כ' וא"ה שם יבואר עוד :

שסז א אשתו עט"ז:הנה המג"א ס' אשתו שכירו ולקיטו בן ביתו בן החלר אדם אחר.מיחה בה בפי'. גלי דעתיה שאין רולה.ס"ד זה שלא בידיעתו הרי שלש . בית פתוח רק לחלר זה בהכרח אוסר עליהם בין רגיל לערב ע"מהם או אין רגיל לערב . פתוח לבית חבירו' באחד רגיל ללאת ולבא אוסר עליהם בין רגיל לערב או אין רגיל לערב ובחלר שאין רגיל ללאת ולבוא בחול באין רגיל לערב עמהם לכ"ע אין אוסר אבל ברגיל לערב ע"מהם כפי הנראה יש מחלוק' בלבוש ובט"ז כאן משמע כל שאין רגיל ללאת ולבוא אף רגיל לערב אין אוסר רק דלא לייתי לאנלוי כיון דרגיל לערב תקנו חז"ל אשתו כגופו ומערבי' ה"א בע"כ של בעל דרכיה דרכי נועם אבל הפרישה מפרש בטו' כשרגיל לערב אע"פ שאינו רגיל ללאת ולבוא אוסר וברא"ש יש לדחוק ולפרש כמ"ש הפרישה בטו' שאין אוסר מכח השילוךואוסר ברגיל לערב והביא ד"ה רגיל יע"ש ברש"י רגיל ומתכוין לאסו"ש ל"ק רגיל להסתפק והיינו מחמת שאוסר שרגיל בהילוך ודוחק דא"ל רגיל ועתי' מש"י מרא"ה שאין רולה ואפ"ה כיעלין בע"כ דא"כ מנלן להקשות דשמואל אשמואל דכאן אמר שאינו רגיל לא ולעיל ס"תמא אמר אפשאין רגיל הא רגיל רבותא הוא בע"כ אפדגלי דעתו שאינו רולה.וכתב הט"ז דמיחי בה בפי' דמערבת היא מדעתה והיינו דשמואל רגיל לאשתתף באין בע"כ דידיה ומדעת אשתו עכ"פ כמ"ש הרא"ש והטור ומנלן הא דלמא יש חילוק בין אין רולה אבל לא מיחה בה כההוא דטורזיינא שלא היה רולה להשכיר ביתו ומדמה תלמודא שכירו' ביתו של עכו"ם לעירוב ישראל בע"כ דידי' הא מיחה בה בפי' אימא דלא מהני דעתה ותי' דיש הוכחה' לזה דכל שאין רולה הוה כמיחה דאל"כ מה מקשה דשמואל אדשמואל דלעיל אמר אשתו מערבת שלא לדעתו משמע אף באינו רגיל וכאן דווקא ברגיל דלמא כאן במיחה בה מיירי וגם שכתב הרא"ש ז"ל דאי בע"כ דאשתו אין סברא ליטול עירובו בע"כ אבל במיחה בה והיא רולה לערב אין סברא ברור'לא לאיסור'ולא להית' דלמא י"ל בכך ש"מ דסבירא לתלמודא דכל שאינו רולה הוה כמיחה בה ואין לחלק כלל ביניהם (והא דפריך דשמואל אדשמואל דלמא לעיל שלא מדעתו דא"י דעתו דא"כ מה אריא אשתו אפי' בן בית נמי וכדבעינן למימר לקמן א"ה):וזהו דין אשתו: ושכירו ולקיטו נמי כאשתו בזה עסי' שפ"ב בט"ז אות י"ג שכן מוכח מתוס' שם ד"ה אתו דכתבו דמשכירו ולקיטו מלי לאתויי והא י"ל דמייתי מאשתו אע"ג דמיחה בפי' והשיא מעשה דטורזיינא אפס'יה כך ש"מ אף מיחה בשכירו מערב ומשכיר כו' וא"ה שם יבוא' עוד : וכן בית שאין שכירו ולקיטו בסתם מערבין עליו בכל ענין והיינו כמ"ש המחב' או באוסר עליהם או באין אוסר רק רגיל לערב עמהם עמש"ל בשם הפרישה) וא' מבני החלר כתב הטו' כמ"ש המחב' כאן אפילו בסתם אין יכולין ליקח פת בע"ה ולערב עמהם אפי' רגיל לערב עמהם ואוסר עליהם ולא מדעת בן הבית והוקשה על הטור ממ"ש בס"פח (ומ"ש דמה עדיף בן בית מבן חלר י"ל דבן בית ברגיל לערב אע"פ שאין אסו') דעכ"פ דברי הטו' קשין אהדדי ולכן פי' הב"ח ז"ל דבן בית באין רולה בע"ה מערב לדעת בן הבית ובמיחה בפי' לא יגרע מאשתו בזה וכן החלר דווקא בסתם מהני ומיירי כאן באין רולה ובס"פח בסתם והט"ז לא הונח לו בזה דגמרא מוכח דכל שאין רולה הוה כמוחה בפי' מדקשיא שמואל אדשמואל ובן הבית באין רולה לא מהני וע"כ בסתם מיירי ומינה בן החלר בסתם נמי אין מערב וקשיא מס"פח(בטו' כתב כאן סתם בן החלר מערב שלא לדעתו ובש"ע אם אין בעיר כו') והט"ז תי' דוודאי בן בית ובן חלר חלוקין הם וכמ"ש המחב' כאן ושוין המה לענין סתם דכל שאי' דעת בע"ה או בן ביתו ובן חלר מערבין והיינו שעכ"פ לריך דעת בן החלר בזה הא כשאין רולה בע"ה אע"פ שלא מיחה בפי' ג"כ שוין בן בית ובן חלר דאין מערבין . ובאשתו מערבת לדעתה אע"פ שמיחה בה ועד"מ ל"ע מ"ש אשתו מבן בית ועיין לבוש ותו"ש דאשתו כגופו כו' ולפ"ז י"ל שכירו ולקיטו נמי רק כבן בית דמי ול"ד לעכו"ם דקיל טפי דמהני נמי שכירו ולקיטו בסי' שפ"ב ס"א ועסי' שפ"א במ"א אות ו' ועמ"א כאן אות ב' וא"ה שם יבואר עוד בזה :

שסח א לחזור עט"ז במ"ש בס"ג דסוף עירוב א"ל שיעור וא"כ איך אמר בסיפא ממין אחר אם נשתייר מעט א"ל להודיעם הא א"ל תיקון כלל.ועב"ח די"ל בשבת שניה רק שרולים לתקנו עלה"יט וה"א דחזרו מעירוב הא' או עכ"פ מודיע להם עלה"יט קמ"ל דא"ל : ב ואפי' עט"ז נראה דזה קאי אמ"ש הטור כאן דמערבין שלא לדעת דמ"מ לקיחת הפת בעי בידיעת בני הבית כמ"ש בשס"ז והיינו בתחלת העירוב או נתוספו דיורין או ממין אחר וכלה לגמרי אבל ממין הראשון וכילה קודם שבת שני או ממין אחר ונתמעט מכשיעו' קודם שבת ראשון א"ל להודיע לבן בית כלל הואיל וכבר עירבו וע"כ הכין הוא דאי בידיעת בני הבית פשיטא דרשאי ועתו"ש וא"ר : ג אפי' עט"ז בא' מזכה לכולם מערב בפרוסה שם ס"ז ואם נתוסף דיורין הוה כתחלת עירוב לדידהו ולריכין אח"כ ליתן כ"א באפשר פת שלם. ומשמע שלריך שיהא העירוב שלם כל ביה"ש הא מקלת ביה"ש לא ועסי' של"ד וא"ה שם יבואר: ד וזה עט"ז שס"ו אות ז' יע"ש. והנה בקלת דפוסי הש"ע כ' כאן מלת א"ז ראוי שיאמר כו' ובקלת ש"ע כתוב או בוי"ו ועתו"ש וראיתי בא"ר שס"ו אות י"ז הבין כן בט"ז דמלת או בוי"ו ראוי להיות והיינו אם נתוספין דיורין בעיר ראוי שיאמ' בפי' בתחלת הברכה כן ואין חשש אףנתמעט אח"כ מהשיעו' והמעיין בב"י משמע שאין תלוי זה בזה דאף לדיעה א' בשס"ו ס"ע שיאמ' בפי' כן ולכל מי שיתוסף אפ"ה לריך שלא נתמעט משיעו' דלדידהו הוה כתחלת עירוב ועיין לבוש שם ול"ע והיה נראה לכאורה מלת אז בזיי"ן וה"פ בעיר שרגיל בה שיתוסףדיורין אז ראוי שלא לסמוך'על שנתמעט פחות מכשיעו' לדידהו הוה תחלת עירוב ואף התנו בפי' עליהם לא מהני ואם בעיר כזו ראוי לפסוק כדיעה א' בסתם בשס"ו דיאמ' בפירוש לכל מי שיתוסף ואז אין חשש כלו' כיון דרואין תמיד שלא יתמעט מכשיעו' וכעין מלה שלנו שנשארה שלימה וכל שיש ששה בלים או ח' לכל דיעה די אף להרבה ב"א אין חשש כלל ומ"מ אנו נוהגין במלה מע"פ לע"פ ותהיה שלמה כל שבתות השנה עד ע"פ הבא מסירין הא' ומניחין השניה שם ותולין על הכותל ואין בזה ביזוי אוכלין שלא יתעפש ועיין ה"פ באפיקומן :

שסט א אינו . עט"ז ועמ"ש במ"א ובע"ש מזה.וזיכה ביו"ד משמע ע"י אחרים עב"י : ב אבל . עט"ז בסי' י"ד אות ה' האריך יע"ש ותי' די"ל ניחא ליה דלעביד מלוה בממון דווקא ובסמוך אות ד' לא משמע כן יע"ש: ג אם . עט"ז בקנין סודר חליפין . ובכליו של לוקח עמ"א ובח"מ מזה : ד ע"י אחר עט"ז ועב"ח וא"ר ד' כיון דאי על ידי ממון לא נעשה המלוה כלל ניחא ליה שיזכי לי' חבירו יע"ש :

שע א לריכים . עט"ז בשפ"ב אות י"ד לחלק בין כאן דיחד לו מקום מהני ובעכו"ם כה"ג לא מהני ועב"י כאן וביחד לגע"ה מקום ולא מלי לשוות לבראי עדיף טפי דאף בהאי מוקלה ולא כובדן מהני :
ב אלא.עט"ז דבריו ז"ל ל"ב ובאות ט' נמי כ"כ ב' פנימיי' עירוב א' והשיג על הב"ח ז"ל ובא"ר אות ד'

כתב ליישב דברי הב״ח יע״ש . והנה הב״ח ז״ל סובר דברישא בכולן פתח א׳ זע״ז ובסיפא שיש לכ״א פתח בפ״ע יש חילוק בין מחילות מגיעות לתקרה בפחות מג״ט או אין מגיעות והוא דאם מגיעות לתקרה ויש עוד דיורין בחצר מלבד הטרקלין והשיתוף אלא אחרים אנו דאחרים אסרי הני בטרקלין נמי אסרי ואז ב׳ פנימים נותנין כ״א בפ״ע לשאר בני החצר כל אחד עירוב שלם בפני עצמו והחיצונים אין נותנין כלום עירוב אף בשותפות כי הדר בבית שער אין אוסר כלל . ואם אין מגיעות לתקרה א׳ ב׳ הפנימיים נותנין ביחד עירוב אחד שלם היינו כמבואר בסס״ח ס״ג והשאר פטורים כלל דהדר בבית שער כו׳ משא״כ בסיפא שיש לכ״א בפ״ע אז אף החיצונים כולם שייכים בעירוב ויש חילוק בין מגיעות לתקרה או לאו והא דלא מחלק ברישא בפתח א׳ לכולן בין מגיעו׳ לתקרה או לאו משך אע״ג בסיפא ובס״ו י׳ בתים כו׳ פלוגתא דשמואל ור׳ יוחנן עירובין ע״ה כמי לר״י דהלכתא כותיה ב׳ הפנימים נותנין כ״א עירוב בפ״ע כיון דדיעות חלוקות מעולם המה הוה כדרין בעליות מאם אפשאין יש שאר בני החצר ואף שעירוב בא אצלם הדין כן אבל הט״ז ז״ל חולק וסובר כל שיש להם פתח א׳ לבד וא״א לפנימי לצאת כ״א שילך דרך החיצון אז הם נחשבים כחדר בית החורף א׳ ואם הם רק ב״ב כנ״ל כלל עירוב הואיל ופתח א׳ להם וא״א לעבור לפנימי כ״א דרך החיצון והוא דס״ז שיש שם בני החצר אז ב׳ פנימיים נותנין בשותפו׳ עירוב א׳ לשאר בני החצר ואם העירוב בא אצלן אז ב׳ הפנימיים אינן נותנין כלום דבית שבו העירוב אינו נותן כלום ומש״ה א״ש ברישא בשאין אלא פתח א׳ אין חילוק כלל בין מגיעות או לא מגיעות לתקרה דודאי כשאין רק פתח א׳ כל הטרקלין כבית חורף א׳ דמי (להט״ז) ובאין דיורין בחצר פטור הטרקלין מעירוב וביש דיורין בחצר ב׳ הפנימיים בשותפות עירוב א׳ אף במגיעות לתקרה הואיל ורק פתח א׳ רק בסיפא יש חילוק בין מגיעו׳ או לאו הואיל שיש לכ״א פתח בפ״ע. ואמנם עוד צריך לפרש דבריו ז״ל ע״ש בסיפא באין מגיעו׳ דעכ״פ עירוב א׳ צריך דקי״ל הכי אסרו קשה קלא דעירוב א׳ ביש עוד בני החצר א״כ מיגו דהני אסרו במגיעו׳ לתקרה צריך להטעם הזה כמ״ש באות ד׳. ומ״ש עוד בסיפא דיש פתח לכ״א יש חילוק שניים הפנימיים לכאורה ל״ע וי״ל דה״פ כי ג׳ חילוקים בדבר . א׳ באין אלא פתח א׳ אז אין חילוק כלל בין מגיעות או לא לתקרה וכל הטרקלין פטורין כלל מעירוב אפי׳ בשותפות רק שניים הפנימיים יתנו עירוב א׳ בשותפות לשאר בני החצר והעירוב אלא בני החצר. ואם יש לכ״א פתח בפ״ע ג״כ ומ״מ יש להם רשות ג״כ לעבור זע״ז כי לפעמים התנו כך אז יש דין הב״ח ז״ל בזה דהחיצוניים פטורין כלל כבית שער והב׳ הפנימיים אם מגיעו׳ לתקרה נותן כ״א עירוב בפ״ע לשאר בני החצר ואם אין מגיעו׳ נותנים ב׳ הפנימיות עירוב א׳ בשותפות לשאר בני החצר אלא בני החצר: משא״כ כשיש לכ״א פתח בפ״ע ואין רשות לעבור זע״ז כלל ומוכחש מלעבור אז היא דין הני׳ המחבר בס״ע כאן ועתו״ש ולמ״ש א״ש ועמ״א אות ז׳ וח׳ ויש כ״מ לדיכא בין הב״ח וט״ז כמ״ש ומ״מ ל״ע דלא כמלא מפורש לו׳ כן כל שיש פתח אחד עירוב א׳ בשותפות.ואי״ה באות ט׳ יבואר עוד : ג לבא. ט״ז עב״י וא״י מה מלמדינו והא ודאי כל שיש לכ״א פתח בפ״ע לצאת ולבא אע״פ שבבית שער רק פתח א׳ חלוקין המה לכל: ד צריך. ט״ז כיון שאין מחילות מעולם רק לשבת זו הלכו הטרקלין לא חשיב חדרים חלוקים רק כשיש דיורין אחרים בחצר מגו כיון שעירוב אלא שאר בני החצ׳ שייכים כל החמשה חבורו׳ ליתן כ״א עירוב בפ״ע כיון שמגיעו׳ לתקרה כו׳ : ה הן . כשותפין ט״ז פי׳ אותן שמחולקין עד התקרה נותנין כ״א עירוב בפ״ע לבני החצר אלא בני החצר וכולם השאר שאין מגיעות לתקרה כשותפין ונותנים עירוב א׳ בשותפו׳ : ו אפי׳ . ט״ז משמע ב׳ הטעמים בעינן וכל שחסר א׳ מן הטעמים בין טעם א׳ או טעם ב׳ אין להתיר ועמ״א אות ח׳ ותו״ש בזה ובא״ר ז׳ הואיל. ט״ז דאם היה מפסיק בקביעו׳ בין שאחן לשאחן הוה הדין בטרקלין והיא היא : ח וש״א. ט״ז כמו בטרקלין דלאו מחילה ממש הוה רק לענין שיש עוד בני החצר דמגו כו׳ באות ד׳ ה״ה באחין הש״ג קיל משאר ב״א לענין זה כשאין עוד דיורין בחצר א״צ עירוב וה״ה כשהעירוב בא אצלם כו׳: ט שנים. ט״ז לשיטתיה באות ב׳ ופירשתיו שם באורך דחולק על הב״ח וסובר כל שא״א לעבור לא׳ כ״א ע״ג חבירו אף ע״פ שדרים בבתים ועליו׳ חלוקים מעולם אפ״ה כבית חורף א׳ דמי לעירוב שנותנים כולם עירוב א׳ בשותפ׳ והב״ח יראה דחולק בזה וצא״ר אות ד׳ ועירובין ע״ה ובב״י לשמואל דרך הפנימי לבד חייב בעירוב אז בשאין דיורין אחרים א״ל כלל עירוב אבל לר״י שתים הפנימיים חייבין כ״א בפ״ע עירוב אף שאין דיורין אחרים בחצר להב״ח ז״ל: ודע בית שער דיחיד היינו אע״פ שפנימי רבים דרים שם כל שאינו רק בית אחד חדר בית החורף הוה החיצונה בית שער דיחיד דעביד לדירה ודוקא כשיש ב׳ בתי החורף ועוברים דרך הב׳ הוה הג׳ בית שער דרבים ג׳ אלא. ט״ז ועמ״א י״ב ושפ״ב ב׳ בירידים כמו כאן בק״ק פפד״א ובדומה שרגילים לבוא בכל יריד וגם לפעמים מתעכבים קצת בני אדם יותר מלי יום וגם האורח י״ל מיד אסו׳ להוציא מחדרו לחצר או לרה״ר עיי׳ ספ״א וע״ז כ׳ הט״ז שבקהלה אין חשש דלב ב״ד מתנה עליהם ול״ע דבשס״ו ס״ע הלי כדיעה א׳ בסתם ועיי׳ שס״ח וע״כ ראוי בקהלה שיש ירידים לו׳ בע״פ ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת: אם אורחים בחצרי עכו״ם בקהלה אין חשש דקהל כבר שכרו הרשות משר העיר עיי׳ שפ״ב ומותר בטלטול אף מבית ישראל לבית עכו״ם ממש כדבעינן למימר אי״ה שם ה״ה דאורחים מותרים : ואם בשעת הזיכוי היה א׳ קטן והגדיל או גר ונתגייר הדבר צריך תלמוד אי יש זכיה לקטן בדרבנן . וכ״ש כשאחרים מזכין אותו וקטן ג״כ מחויב בחינוך אף בדרבנן וגר ע׳ בח״מ ואה״ע האומר לאחר שתתגייר ואין העת האסף פה ואי״ה יבואר עוד : ועיי׳ שס״ח בט״ז ד׳ בנוסח העירוב ואי״ה בשל״ה בנוסח ברכת העירוב והשיתוף יבואר עוד :

שעא א וי״א. ט״ז מ״ש מש״ה לא זכיתי להבינם וכבר עמד התו״ש בזה אות ז׳ דהתם נמי לא הותרה אחר שנתקלקל ומה״ט כאנכמי אחר שבא עכו״ם אוסר ולא הותרה הא קודם שבא למה.גם מ״ש עוד כאן ובאות ב׳ אני העני לא זכיתי להבינם.כי לכאו׳ יש ג׳ מדות כא א׳ רגיל לחזור ב׳ ספק השקול ג׳ בודאי ניכר ממעשיו שהסיח מלבוא היום בעכו״ם וע״ז כ׳ הט״ז נראה שם והטור שפירשו משנה עירובין ס״ו א׳ בספק דישראל בבתו מסתמא הסיח לא בבנו ועכו״ם מסתמא לא הסיח ופסק הרב בהג״ה כרא״ש וטור בזה ומש״ה הרגה לספ״ג כלו׳ דוקא בספק הוא דאוסר בחזר העכו״ם בשבת הא בודאי הסיח אף חזר עכו״ם אינו אוסר הותרה ומינה בלא חזר בספק עכו״ם נמי שרי אמרינן הסיח דעתו כו׳ ולפ״ז ה״פ דפ״ו איפליגי בספק בנכרי והוה דס״ו ב׳ שם מ״ה דפונדק בשבת שחזר היינו נמי בספק היה ולא הסיח בודאי מלבו.אמנם לדיעה אי דעת הר״מ ז״ל דבספק אף ישראל אוסר אקשלא בא ובודאי הסיח מלבו איירי ובתו אורחא דמלתא עמ״א בזה.א״כ בהכרח הוה דס״ו אתא מריה דביתא עכו״ם חזר אוסר בודאי הסיח איירי אפ״ה אוסר בעכו״ם ומש״ה המחבר בס״ג העתיק פסק הר״מ ז״ל פ״ד ה״ג מה״ע כ׳ דוקא ישראל וכאמור.ולו׳ דסובר הט״ז כעולת שבת בספ״ג דהמחבר פוסק כדיעה ב׳ דכאן זה רחוק עמ״א ספ״ג א׳ ואי״ה שם יבואר גם תקשי להר״מ מה נעשה בסוגי׳ דס״ו ב׳ אתא מריה דפונדק לביתיה יע״ש והבנו ול״ע כעת: ב ישראל.ט״ז פרשתיו באות א׳ יע״ש ולשון הטור וא״ר אות ג׳ וברמזים דכותי שחזר אין אוסר והיינו די״ל בסתמא אוסר ובודאי הסיח אף עכו״ם אין אוסר ועי׳ ברא״ש פ״ו א׳ ובט״ז א׳ ופרשתיו שם : ג אחד. ט״ז וכ״כ המ״א ד׳ כי הב״ח בסעיף ד׳ שם לכאורה משמע שפירש בן שוק היה לו בית בחצר ולא דר שם דאין אוסר לדידן דבית התבן ובקר אין אוסר א״כ משחשיכה נימא הותרה אבל רש״י ותו׳ עירובין ע׳ ב׳ ד״ה ואחד ובתו׳ אחד י״ל אורחא דמלתא נקיט כי בן שוק אין מערב ומ״מ אוסר עליהם דהיה לו בית דירה שם : ד אם. ט״ז עמ״א אות ז׳ ומ״ש הט״ז דלא נאסר לכל השבת לאפוקי מדעת הרשב״א ז״ל ומ״מ ל״ע דמשמע בס״ד אף מת בשבת לא אמרינן שבת הואיל ונאסרה נאסרה אבל הותרה אמרינן עמ״א א׳ ועב״י ובתו״ש אות א׳ ול״ע. ולא היה פנאי לעיין כראוי : ה ישראל וגר. ט״ז מ״ש חשבינן כו׳ עמ״א ז׳ די״ל דלא חשיב הואיל והותרה דספק הוא לא דחשבינן כו׳ ובמת משחשיכה אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה וקשה הלשון דנשאר היתר הראשון וכאלו אמר דנשאר בהיתרו הואיל והותרה הותרה ודאי עירוב הגר בטל :

שעב א גגין.ט״ז רש״י עירובין צ״א וכרש״י שב״י.ועמ״א היכלים שבתו תוקשבית אסור לטלטל מחצר לקרפף אף פחות מב״ס בלא הוקף לדירה ואי״ה שם יבואר. וקרפף הוקף בלא הוקף יותר מב״ס או אפחות מב״ס ואיותר מב״ס ושניהם לא הוקפו אסור מזה לזה כמרה״י לכרמלי׳ מדרבנן לא מהני עירוב אבל שניהם יותר מב״ס ושניהם לא הוקפו מותר מזה לזה בד׳ אמות וע״ז וכן קרפף זה לכרמלית גמור מותר כנזכ׳ שמ״ו ס״ג שם ועתו״ש ג׳ והקשה מ״ש הב״י בשם רש״י שבת ק״ל הדרישה הקשה כן (ולא נדפס עדיין בימיו) והלכה דמחצר לקרפף יותר מב״ס שלא הוקף לדירה אסור מזה לזה אף אמה אמרה״י לכרמלי׳ וגג אימתי הוה כרמלי׳ עכ״ש מ״ה ס״י ולקמן בסע״ד אי״ה יבואר בזה. וגם בסע״ז ט״ז איבואר אי״ה דין מרפסת וחצר : ב שבין.ט״ז עירובין ע״ו ב׳ ביתא כמאן דמליא דמי כל שמקורה וה״ה משמע חלון בין ב׳ חדרים ועא״ר ב׳ בזה הניח בצ״ע : ג סריגה.ט״ז ב״י שא״א א׳ ויו״ד דסריגה ממעט הן לקולא ולחומרא ובש״ך ב׳ ובא״ר ה׳ בשם ע״ק דלחזקה אין הסריגה ממעט ועח״מ קנ״ד ס׳ בראשו של אדם נכנס בו הוה חזקה יע״ש ול״ע : ד והשני. ט״ז כלו׳ דמש״ה אסור לגבוה י״ט להשתמש בו דנותנין לזה שתשמישו בנחת כמ״ש המ״א אות י״ב וזה דוקא כשרחב הכותל ד״ט הא פחות מד״ט בטל לגבי שתיהן דמקום פטור הוא : ה שלא. ט״ז מ״ש משה״ו מכאן דכאן או פס רחב ד״ט מל״א עמ״א אות י׳ ועיי׳ שס״ג ס״ב אי די במשהו בכל צד או טפח ועתו״ש אות : ו בין.ט״ז היינו בסולם רק נל״א אותו החצר מותר והב׳ אסיר כדין המוזכר בס״ו בט״ז ד׳ ומ״א י״ב דלאחר כח שתשמישו נותנין לו והב׳ אסור ואם ב׳ סולמו׳ כה״ג הוה כפתח ומערבין יחד אם רצו עתו״ש אות ל״ב יע״ש וה״ה כשמגיע הסולם לראש הכותל כה״ג נמי שכין הוא : ז מותר.ט״ז הב״ח הקשה מ״ש הטור בנה אצטבא (הוא דס״ט) אפי׳ כפה ספל (ובס״ע פסל בס״י) וע״כ הגיה דבספל נמי דינו כאצטבא ובס״ע לא כ׳ בס״י אפי׳ ומ״מ קשה נהי די״ל באפשר בין אצטבא בנין קבוע עדיף יותר מספ׳ וספסל מ״מ מ״ש מס״ח בסולם וי״ל סולם מגיע לראש הכותל או שמוד לג״ט הוה קיל טפי דהא התם מהני נמי מערבין א׳ כפתח הואיל ומגיע לראש הכותל כמ״ש בס״ע אצטבא.ומ״ש לתקן הלשון כנגד המיעוט כלו׳ אותן לד שמיעט בספסל וספל הוא שרי לשמש בכל הכותל אף כלים שבבתו בבית דנוח לו תשמישו ולכ׳ קשה כבס״ז בט״ז ד׳ ומ״א י״ב ובלא הצ׳ ליכא ספסל ל״ע דא״כ יש בלא הב׳ ספסל אין מערבין יחד כאצטבא בכ״ע הואיל ואין מגיע לראש הכותל ומ״ש מרא ואליבא עמ״א י״ח.ובאות י״ז הסלה המ״א דוקא נגד המיעוט לא בכל הכותל דלא מבטל ליה התם.ואי״ה במ״א יבואר עוד : ח אבל ט״ז עב״י עירובין ע״ז ע״א דוקא סמוך ראש הסולם על הזיז ממש הא סמך ראש הסולם לכותל סמך ממש לזיז אפ״ה תו לא הוה סולם דרגא נג ז.ולא הוה מיעוט הואיל ואין בסולם ד׳ ע״ד ועמ״א: ט חריץ.ט״ז הכלל בזה כל שהוא פחות עד עשר אמות אם רצו מערבין א׳ או שנים ויותר מעשר אמות פרצה הוה ומערבין רק אחד ופחות מד׳ טפחים רוחב מערבין שנים דוקא ועיי׳ שס״ג ובט״ז ב׳ ומ״א א׳ דנסר בעינן שיקבע במסמר שא״א ליטל בשבת : י אסור.ט״ז עירובין ע״ט א׳ פירש״י והיינו דנמא מטלטל מאני דבית לחצר וכפ״ז אסור הוא א״כ מוקצה למחילה מאת...ל עד עשרה טפחים ומ״מ אף טעם אף שגבוה הגדים

בזה. וביטל רשות ביתו חמור יותר דאף הכניס חזר מביטולו לגמרי אף מחצר והבן ול״ע ועא״ר ב׳ . פי׳ אות שאח״ז ואי״ה יבואר : (ב) החזיקו עמ״א ועיי׳ ס״פ ה׳ וז׳. והיינו בלא ביטל רשות ביתו ואם ביטל רשות ביתו מותר להוציא מביתו לחצר אחר שהחזיקו בו ועי׳ עולת שבת ודבריו ל״ע וכבר עמד הא״ר אות א׳ בזה ול״ע שלא השיגו המ״א בזה : (ג) משחשיכה . עמ״א ט״ז ב׳ דכאן לא הוה חזקה מעליא רק חזקה באיסור טלטול ומבע״י ל״ש זה הא ביה״ש שייך שפיר חזקה באיסור טלטול : (ד) בחורבה. עמ״א ובמבוי כה״ג אי״ה יבואר בסי׳ שפ״ו מזה יע״ש : (ה) מביתו. עמ״א ואין נראה כחוזר ומחזיק שהוציא מרשותו לא נראה כמחזיק ורשות חבירו ל״ש דמחזיק בו שהרי של חבירו הוא ועא״ר אות ז׳ בזה : (ו) חוזר. עמ״א דאף חזקה ל״מ כה״ג כיון דיחיד אלא יחיד לא נעשה אורח כבסימן ש״פ במ״א אות ז׳ משא״כ לבית חבירו מותר כמ״ש באות הקודם אע״ג דעדיין לא החזיק חבירו בשלו ועתו״ש : (ז) ואז. עמ״א ועא״ר אות יו״ד בשם הלבוש תיקן זה דאין נראה כחוזר מביטולו כיון שעדיין נשאר חדר א׳ שאסור יע״ש. וא״ר פי׳ דברי רמ״א ע״פ הנוסחא ואף מותר יע״ש עט״ז ג׳. ועתו״ש אות י״ג ביחיד לרבים ל״ש תשתכח תורת עירוב שהם ערבו : (ח) אינם עמ״א עמ״ש בט״ז מזה אות ד׳ בשם הפרישה: (ט) וחוזרים עמ״א ברבים לגבי יחיד בהכרח שיחזור ויבטל דאי מבטל גם רשות ביתו אפ״ה אסורים הם רבים לגבי יחיד אף חזקה לא מהני כבסימן ש״פ סעיף ד׳ במ״א אות ז׳ ועתו״ש אות י״ז בזה :

שפב (א) אינו עמ״א עירובין ס״א עיין טור וב״י ואע״פ שדרין הרבה ישראל בבית אחד ל״ש קלא הטעם מ״מ לא אסרו דירת עכו״ם כ״א כה״ג ואי״ה בט״ז א׳ יבואר : (ב) בב׳ בתים עמ״א מלת אבל לא הבינותי דאב ובנו שאוכלין על שולחן אחד אע״פ שדרין בב׳ בתים כל שאין אוסרין זה על זה כבסימן ש״ע דמקום פיתא עיקר תו אין עכו״ם אוסר אע״פ דל״ש הטעם דהא דייר שם עם עכו״ם. פר״מ פ״ב ה״ט מה״ע גר תושב כעכו״ם ובמ״מ ירושלמי ריש הדר ה״ב ושם כא׳ גר תושב ועבד תושב וישראל מומר בפרהסיא כעכו״ם עיי׳ ספ״ד וספ״ה משמע גר תושב אין חשוד על ש״ד דקיבל ז׳ מצות ומצווין להחיותו ולהושיב אותו בערי ישראל אפ״ה לא פלוג ואין גר תושב נוהג עתה בזמן שאין היובל נוהג וישראל שיש לו משרת עכו״ם י״ל דאוסר עיי׳ ספ״ד וספ״ה דמיד אוסר ואכסנאי יע״ש ול״ע בזה : (ג) ל״מ עמ״א ועט״ז ג׳ דמ״מ תקנת חז״ל דלא ידור ולא ילמוד ממעשיו : (ד) לא מהם. עמ״א ראוי להגיה שיהא הוא מותר והם אסורים כו׳ ועט״ז ד׳ שם כתבנו די״ל דה״פ דב׳ יהודים הדרים שם יבטל אחד לחבירו וחוזר ומבטל כבסימן שפ״א ס״ז חוזרין ומבטלין ואפשר כל היום רשאין לעשות כן וא״כ בטלת תורת שכירות ותקנת חז״ל שעשו הרחקה עיין לבוש וגם כשדרים ג׳ או ד׳ דלא שייך אכתי איכא טעם דיאמרו עירוב מועיל במקום עכו״ם עיין עירובין ס״ג וס״ד א׳ ועתו״ש בזה : (ה) דרך חלון. עמ״א ה״ה דרך פתח כל שתורת פתח עליו ואין לעכו״ם דריסת הרגל עליהם דלא שכיח גביה והוא אלם. ול״ע אם יש לישראל דריסת הרגל על עכו״ם בזה. עא״ר א׳ מותר ליקח כובע מראשו בחצר השרים וליכך לטרקלין באין דרים שם ישראלים ואם דרין שם ישראלים אסור לטרקלין אבל בחצר מותר לטלטל : (ו) עד. עמ״א אפשר לפרש דבריו דה״פ כל בתוך הזמן אין חוזר עד שיחזור הדמים לפי ערך שנשאר וה״ה בסתם קודם שבת ראשונה הוה בתוך הזמן דודאי לשבת א׳ עכ״פ השכיר ואם כשנכנס שבת אין חוזר בו משמע אף בהחזיר הדמים ושכרו לזמן בפירוש אין חוזר עד שיחזיר הדמים הא בהחזיר חוזר וא״כ י״ל דאין חולק עם הט״ז ובסתם אחר שבת א׳ חוזר אף שלא החזיר הדמים ועתו״ש ועב״ח אבל בא״ר אות י׳ משמע דהט״ז ומ״א מחולקין וכתמ״א כל שפי׳ זמן א״י לחזור אף בהחזיר הדמים ושיים כן עיקר יע״ש: (ז) דאין. עמ״א הקשה דברי המחבר אהדדי בסע״ד ס״א וכן הקשה בספ״ג בזה ושיים שם בצ״ע דין דנסתם הפתח בחול ונפתח בשבת די״ל דאין העירוב חוזר וניעור ואי״ה בספ״ג בט״ז ומ״א יבואר עוד: (ח) להניח עמ״א אע״פ שלא הניח הישראל שום חפץ שם הואיל והחזיק קנה : (ט) ל״מ עמ״א בב״ח משמע דב׳ תנאים צריך וכל שא״י העכו״ם לשכן ישראל מחדר זה כמי לאו שכירו הוה והמ״א פסק כוותיה רק בזה דאם העכו״ם יכול ג״כ להניח חפצי׳ באותו חדר הוה כשכירו ולקיטו כיון שיש לעכו״ם שייכות עם ישראל יע״ש ועתו״ש : (י) מגזבר . עמ״א דאין זה חשוב אוכל פרס המלך דאין חשוב אלא המלך דבר מופלג כזה שנוטל בשעה שהשכיר הרשות ובמת הגזבר והמלך חי עיי״ד חילוק בין סתם לזמן וי״ל כל ששכר לעולם הוא תוך הזמן ועט״ז ט׳ וא״ר יו״ד ועכ״פ אין לברך על עירוב בשבת ראשון עמ״א זיי״ן והבן : (יא) שכירו. עמ״א וה״ה בעכו״ם דכל משרתיו בכלל שכירו ולקיטו חשובים ואם אין רוצה להשכיר יוכל לשכור משרתיו שלו: (יב) אין עמ״א בס״ע אות ח׳ ועא״ר אות י״ז בתו״ש והיינו ודאי כה״ג הא שכרו ממנו ב׳ ישראלים דירה מעכו״ם פשיטא שאוסרים זה על זה וגם צריך לשכור רשות מעכו״ם שיש לו בחצירו ומ״ש בהג״ה דשכירות של עכו״ם כו׳ כלו׳ שכירו ולקיטו של עכו״ם לקולא כעכו״ם ולא להחמיר ועיי׳ של״ה במ״א מאורחים בבית עכו״ם ואי״ה בספ״ז ושל״א יבוא׳ עוד : (יג) שני עמ״א רמב״ם פ״ב מה׳ עירובין הי״א והר״מ ז״ל לא הביא ב׳ ישראלים בחיצונה ועכו״ם בפנימית ובפ״ד שם הכ״ב הביא עכו״ם ברבים ולב״י אף עכו״ם א׳ בפנימית וישראל א׳ בחיצונה אסו׳ ולדיעה א׳ דוקא ב׳ ישראל בחיצונה אוסרים ועי׳ גמ׳ ס״ה ב׳ וע״ה ב׳ ולמ״ד דההיא דס״ה כרבי עקיבא דוקא ולרבנן כיון שאין ישראלים אוסרים זע״ז דרגל המותרת במקומה אין עכו״ם אוס׳ דבעי׳ ב׳ ישראלים אוסרים כבס״א נדחו ההוא דס״ה מהלכה משא״כ ההוא דע״ה הלכה עכו״ם כרבים כשיש בחיצונה ב׳ ישראלים ואנן קיי״ל דהלכה הוא ההוא דס״ה כפי מה דמסיק בע״ה דעכו״ם כרבים כו׳ אתיא אף לרבנן דרבי עקיבא י״ל אמאי כתב אף ב׳ בחיצונה דאדרבה משמע דזה כ״ש הוא ועי׳ אות י״ד אי״ה שם יבואר עוד : (יד) ויש עמ״א עט״ז י״א והר״מ ז״ל פ״ב הי״א נקיט ב׳ חלוקות ראשונות ובפ״ד הכ״ב חלוקה עכו״ם כרבים שישכ״רו משמע ב׳ בחיצונה ולמה לא נקיט הך גבי פ״ב ול״ע. (טו) חצר עמ״א של״א ראוי להיות מ״ש המחב׳ בס״ך לא היה פנאי כעת לציין ביה. ודין שכירות רשות משר העיר ושאר דיני שיתוף ועירוב אי״ה יבואר בספ״ז בעיירות שלנו המוקפין חומה ועיי׳ של״א: (טז) אינו עמ״א דחז״ל עשו תקנה שיתרחק הישראל מעובד עכו״ם ולא ילמוד ממעשיו : (יז) או עמ״א דשכירות הספינה אין מועיל לשכירות רשות העירוב כבסעיף א׳ בהג״ה בית של עכו״ם וישראל כו׳ יע״ש . ועי׳ שו״ת ח״ל ז״ל סי׳ ו׳ האריך בענין שכירות יע״ש ואי״ה בספ״ז ושל״א יבואר עוד :

שפג (א) והעירוב עמ״א עתו׳ עירובין ס״ה ב׳ ד״ה דאתא וס״ז א׳ ד״ה אגי וב״י כאן . ולמ״ש המחב׳ בספ״א ס״א בעכו״ם אוס׳ אע״פ שאין כאן בע״כ מיירי כאן שרחוק יותר מיום א׳ וכמ״ש הב״ח ואפ״ה בשבת לא אמרי׳ הואיל והותרה הותרה דלא כמ״ש דכתב המחב׳ פסק כאן כדיעה ב׳ שם ומ״מ צ״ע אמאי לא נימא הותרה כמ״ש בשס״ה אות י״ד ושפ״א אות ח׳ דבעינן קרוב לודאי שיתקלקל העירוב עמ״ש שם ובשל״ה אות ט׳ דבספינות בשבת מיירי ולא אמרי׳ הותרה דמפסיק כרמלית ומפסיק רשות אחרת לא הותרה ובסע״ד א׳ הניח ג״כ בצ״ע דין דלשם בכנסת ונפתח בשבת יע״ש ועי׳ פרישה : (ב) אם עמ״א מפרש מ״ש וכ״ש היינו נמי אם ערבו יחד ולא שכרו מעכו״ם ומת בשבת דמבטלין זה לזה ועירוב הא׳ אין מועיל דבי״הש היה קיים ול״ד לספ״א ע״ד בעירבו וא׳ לא עירב ומת דשרי בשבת מטעם עירוב. דאותו שלא מת היה ראוי לערב עמהם . משא״כ בעכו״ם לא אמרי׳ הואיל וראוי לשכור ממנו ואם העכו״ם לא היה רוצה להשכיר צ״ע אם אמרי׳ הואיל ונאסרו למקצת שבת ע׳ פרישה ועיי׳ שע״א במ״א א׳ התם ראוי לערב וה״ה עכו״ם שהיה רוצה להשכיר משא״כ בלא היה רוצה להשכיר. ומלת כ״ש משמע דקאי אאם ערבו דבלא עירבו אין כאן וכ״ש וברמ״ת ז״ל פ״ב מה״ע הי״ג לא כתב וכ״ש ובמ״מ משמע שאין כ״ש ועי׳ ע״ש דהכ״ש הוא דא״ל רק א׳ ביטל רשות ול״ע :

שפד (א) נכנס עמ״א ואם בא עכו״ם בשבת צ״ע אם אוס׳ אם נימא הותרה עיי׳ שע״א ועיי׳ של״א בשוכרים רשות מהשר העיר בט״ז ג׳ וא״כ אנן שמקילים ונכנסים בשבת לבית עכו״ם ליקח מהם שכר ושאר משקין ה״ה שאין אורח עכו״ם אוס׳ ואי״ה בספ״ז ושל״ז יבואר עוד : (ב) בין עמ״א והנה בס״ע כ׳ מ״י שיש לו כלים שאין נטלים או מחמת כובדן כבסי׳ ש״ע ס״ב עא״ר ומה שהרא׳ה המ״א לספ״ב סי״ח אף כלים נמי כשכירו ונקיטו דמי ושוכר רשות לעצמו מהעכו״ם וי״ל כשבא העכו״ם בשבת י״ל דבטל העירוב כבסי׳ שפ״ג ול״ש דשוכר עתה לעצמו ובעינן שאין נטלים בשבת אבל בא מע״ש אף כל הכלים ול״ע :

שפה (א) לדוקי עמ״א עב״י וכ״כ הט״ז ובא״ר בשם ריא״ז הקראים י״ל שאין מבטל רשות ועתו״ש בזה : (ב) ישראל עמ״א בחד זימנא פרהסיא לא עיי״ד סי׳ י״א בט״ז וש״ך אות ב״ג ובסי׳ ב׳ אות י״ז שם בש״ך ובתב״ש ז״ל בסי׳ ב׳ חילל יוה״כ אי הוה כמחלל שבת עמ״ש בפרי׳ שם ועתו״ש כאן : (ג) פתח עמ״א הרא׳ה לספ״ג ואם פתח בחול י״ל שעירוב חוזר לקדמותו ע״ש ביה״ש ואם פתח בשבת אז י״ל דהעירוב הא׳ בטל ואין חוזר וניער כי פתח בשבת אבל המיר בשבת הותרה ועב״י בשם הרשב״א ז״ל אף פתח קטן דע״ד נמי מהני עיי׳ ספ״ו סוף הסימן :

שפו (א) ואין עמ״א אע״ג שכתב המחב׳ דלתות נעולות ונבדלין הוא ל״ד ועיק׳ שאסורין לטלטל מזה לזה והעירוב צריך להיות מונח במקום הראוי ליטול ביה״ש עיי׳ של״ד ט״ז ג׳ ושס״ו בענין עירוב בבהכ״נ יע״ש: דע דשיתוף הוא להתיר טלטול כלים ששבתו בבית ביה״ש וגטלו לחצ׳ שעירבו אז אסו׳ להוציא מחצר למבוי כשלא שיתפו הא כלים ששבתו בחצ׳ ביה״ש רשות א׳ עם מבוי כר״ש כבסי׳ שע״ב ועמ״א ט״ו כאן ול״ד מבוי ה״ה חצירות ומבואות רשות א׳ לכלים ששבתו בתוכן ועי׳ פרישה כ״כ: (ב) ואין עמ״א עיי׳ שס״ז ושל״ב : (ג) כמבוי עמ״א עתו״ש בשם הלכה ברורה ואי״ה בשל״ב במ״א אות י״א יבואר: (ד) ולא בעדשים עמ״א הב״ח מוחק עדשים והמג״א מיישבו דאין ראוין לאכול חיין ועא״ר:(ה) בשיל עמ״א בשר חי משמע חי לגמרי ובא״ר אות יו״ד בשם הירו׳ בשר מליח ובשר חי יע״ש וי״ל היינו בשיל ולא בשיל כמאב״ד שלים בישולו כו׳ וי״ל לפ״תן נמי בכך מיירי בשיל ולא בשיל ול״ע. גם י״ל בשיל לגמרי שיעורו ללפת ואי חי לגמרי י״ל בעינן ממנו שיעור ב ס : (ו) כלי עמ״א דדי ללפת בו פת שיעור ב״ס ולא בעינן ביה שיעו׳ ב״ס אף במקום שאוכלין כך: (ז) חומץ עמ״א עתו״ש אות ט״ז ומשמע כל שדרך אותו המקום לטבל בו יהיה חזק או לאו שיעורו כדי לטבל : (ח) יין חי עמ״א הכל לפי מה שהוא ראוי אם לאכול בעינן בפי ב״ס ואם לטבל כו׳ ואם לקינוח בעי שיהא לקינוח ב״ס : (ט) בתרומה.עמ״א עיי׳ תכ״ז ל״ל במ״א אות ט׳ שאין מאכילין חלה עתה לשום כהן וא״כ אין מערבין ומשתתפין בחלה בזה״ז כלל : (י) שלא . עמ״א ועא״ר בשם הפרישה כ״כ והוא ז״ל כ׳ דאפשר לתרץ דקונס מודה . שיתופי מבואות בעינן ג״כ ככר שם א״ר בשם ע״ק אות י״ד וט״ז: (יא) והנה . עמ״א של״ד אות ב׳ ורס״א ו׳ ועיי׳ שס״ג ס״ח לחי מעלי אשירה כשר מצות לא להנות נתנו הא נהנה שמטלטל עי״ד ועא״ר שם : (יב) לא נתקדשה ודאי ביה״ש מספק לא חל עליו קדושה עד הלילה ביה״ש ראוי היה : (יג) עד . עמ״א כיון דהיום קדש מספק לא נפיק קדושה עד הלילה וביה״ש לא ראוי משמע כל דשרי לאחריני מזון הוא ואע״פ שכל החבורה אין רשאין לאכול ממנו · ואם איסו׳ דרבנן והוא חולה שמותר לו לאכול צ״ע אם מערבין בו : (יד) ואסו׳ . עמ״א ומיירי כשנתנו בבית כלים או במבוי זה ומבוי זה מש״ה אסור ממבוי למבוי : (טו) ששבתו . עמ״א כמ״ש בריש הסי׳ וכ״כ הפרישה כבסי׳ שע״ב כר״ש דהכל רשות א׳ לכלים ששבתו בהן אע״ג דהגזירה משום דחצר נראה כרה״י לגבי מבוי אפ״ה דוקא כלים ששבתו בבית הוא דאסור כשישים אח״כ בחצר לטלטל למבוי :

שפז (א) במבוי. עמ״א משמע דסובר כן להלכה והר״ב וי״א בהג״ה על היין כו׳ אין הלכה כן רק כדעת המחבר ועט״ז מ״ש שם ועב״י בזה. ועמ״ש א״ה באות ב׳: (ב) וי״א. עמ״א ציין על וי״א שבהג״ה דכ״ע מודים דשתפו ביין במבוי סומכין עליו במקום עירוב וי״ל דוקא בעירב כל חצר לעצמו ועיין ע״ש ולכאורה רצוי הציון וי״א כהמחבר ועט״ז וצ״ע:

שפח (א) אבל. עמ״א פ״ה מה״ע הט״ו ומ״מ שם משנת ק״ל וסוגיין שם דטעמא הוא דאם ערבו בתים עם כל חצר לעצמה נתקנו חצירות ולית כ״א בתים ואין מבוי ניתר בלחי וקורה כ״א בתים וחצירות פתוחים וזה מבואר בר״מ ז״ל והמ״מ פירש הסוגיא שם מי גרס כו׳ דא״א לבתים להיות בסתומין יע״ש והלכה משמע כדיעה א׳ עמ״מ שם וא״ר ואף כלים ששבתו בחצר מותרים למבוי בלא ערבו נמי ועיין ע״ש. ואם ערבו כל החצירות יחד י״ל אפ״ה לדיעה א׳ שרי כמו דלא נתקנו לבתים כמו כן לא נתקנו לחצירות וחשובים ב׳ חצירות. ובל״ה בלא״ה שרי כמ״ש המ״מ ועסי׳ שס״ג סכ״ו בט״ז ח״י ומ״א כ״ז י״ל דלאו דעת הר״מ ז״ל מתקנין בל״ה ועמ״ש בספ״ז בט״ז וא״ה בט״ז יבואר עוד:

שפט (א) יותר. עמ״א שם מביא משמעות הר״מ ז״ל דשרי יע״ש והניח שם בצ״ע. ועיין לבוש דישראל דלא נפיק משאות בשבת די לו בקרפף אף פחות מב״ס. ומ״ש בס״ע הוקא לדירה אפי׳ בית סאתים אוסר עא״ר:

שצ (א) מבוי. עמ״א עסי׳ שפ״ב בב״י וב״ח ובס״ע שם ס״ג וסי״ט וס״ך ומבוי לדו א׳ פי׳ קלא הא׳ ובקלה הב׳ כו׳ וכנגדו י״ל דלא דר שם שום אדם ואי דר כנגדו בחצירות ובתים ישראלים י״ל דל״ש הטעם דלהוי יחיד אבל עכו״ם כיון כנגדו דרים שם ישראלים. וכללא חצר במבוי כבית בחצר למהוי כיחיד כו׳:

שצא (א) אפי׳. עמ״א ועמ״ש א״ה בט״ז אות ג׳ מזה: (ב) ישראלים. עמ״א מהרש״ל ז״ל אוסר ביריד דסובר אף ישראל ברגיל אוסר מיד עסי׳ ש״ע במ״א י״ב ולפ״ז אוסר אורח על בע״ה ועיין פרישה וי״ל דסב״ל ב׳ אורחים אוסרים אהדדי מיד אף להר״ב ז״ל בתשובת רמ״א סי׳ פ״ה וק״ק דישראל אין אוסר מיד מ״מ אורחים אהדדי אוסרים מיד כבסי׳ ש״ע. והמ״א ז״ל כ׳ דאף אורח א׳ עם בע״ה י״ל דאורח אסור מביתו שנתארח לחצר ורמ״ז להמרדכי שהביא הב״י בספ״ב הובא בתה״ד ע״ו שתמה על המרדכי וכבי רייגו״ס ליתא שם וי״ל נהי דאורח מותר מבית בע״ה לחצר אבל מבית שנתארח לחצר לא ומשמע ה״ה בע״ה מבית אורח לחצר לא כי שכירת ליותא ממכר היא והולך א״מ בס״ע דמותר מביתו והוא מתה״ד ול״ד לש״פ בטל רשות ביתו מותרים כולם דביטול משא״כ כל שלא ביטל ולפ״ז ביריד כה״ג בע״ה אסו׳ מבית אורח לחצר וה״ה האורח כה״ג ובחצר עכו״ם צריכים לשכור אורחים רשות ממנו והיינו מבע״י דבשבת לא הד״ד עירוב כבסי׳ שפ״ד ובסי׳ שס״ו ס״ט לדיעה א׳ צריך כו׳ אפי׳ לזכות להנוספים א״ל עירוב ומיהו שכירות מהשר העיר מהני אף לבתי עכו״ם כמ״ש הט״ז וכן המנהג וצ״ע אם מהני השכירות לנוספים וטוב ג״כ לו׳ בפי׳ לזכות בשכירות רשות גם לנוספים והבן זה:

שצב (א) קנין יחיד. עמ״א מ״מ פ״ה מה״ע הי״ט בשם הרשב״א ז״ל עב״י: (ב) אין מערבין. עמ״א עיין בטור כי רש״י ז״ל פי׳ עיר של רבים ס׳ רבוא ולמ״ש באות ג׳ דעכו״ם הוה שייך א״ש דע״פ הרוב יש עכו״ם ביניהם ועא״ר: (ג) ודבר זה. עמ״א ובית א׳ נמי הוה שיור ול״ד חצר בית ועא״ר אות ג׳: (ד) וצריך. עמ״א ועא״ר ה׳ ולא הבינותי דבעיר של רבים דבעי שיור הן בב׳ פתחים נמי וכ״ש הוא לכאורה דא״ל היכר לה״פ או ב׳ פסין ועיין אות ט׳ וא״ה שם יבואר: (ה) שאין. עמ״א סולם כפתח לקולא ולא לחומרא כבסי׳ שע״ב ס״ח וסולם בכל רוחב הכותל נמי לא הוה נפרץ במלואו לחומרא: (ו) אספה. עמ״א ובא״ר ו׳ בע״ק דווקא אספה של רבים: (ז) מלבה. עמ״א ובא״ר אות ז׳ גבוה ג״ט ורחבה ד״ט ע״ק ולא בעי מחילה י״ט רק ברחב מי״א בעי ל״ה או מחילה גבוה י״ט ועתו״ס אות י״א ועב״י עיין אות ח׳: (ח) אין. עמ״א דווקא מבוי בפ״ע מהני מלבה שלא יאסרו זע״ז הא לחלאין שרבי׳ דורסין לא מהני מלבה כבס״ו מחילה י״ט דוקא ואף בלא רחב יותר מי״א לא מהני מלבה לחלאין לפי שרבים דורסין: (ט) לחלאין. עמ״א לא היה הזמן מספיק לעיין בזה כראוי מ״ש המחבר בס״ה בא להכשיר חצי הרשות שבידם היינו להניח חצי בלא תיקון א״ר ט׳ ובתו״ס ועב״י בשם תשובת הרשב״א ובסי׳ ס״ג במ״א ל״ג: (י) לארכה. עמ״א ועא״ר יו״ד הלכה כדיעה א׳ אף לרחבה אין מחלקין כ״פ בב״י דהרי״ף והר״מ ז״ל פסקו לחומרא יע״ש וממ״א כאן לא משמע כן דהמחבר אין מבואר ההיפוך ובד״מ פסק כדיעה ב׳ הלכה כמיקל בעירוב וצ״ע: (יא) לחי או קורה. עמ״א הנה י״ל דבס״ה שאם לא מוקף חומה מערבין לחלאין היינו להניח חציה הב׳ א״כ אין כאן קושיא דרולין להכשיר כל העיר מיירי כו׳ שוב ראיתי בא״ר אות י״א עמד בזה ויש ט״ס שם במ״ש בס״ק יו״ד צ״ל בס״ק ט׳ יע״ש. ומלת ועושין תיקון ביניהם קשה משמע בין המבואות גם צ״ע בס״ו כ׳ דבל״ה מיותר מי״א או פס ד׳ וכ׳ משהויין בי״א רשאי לחלק א״כ לארכה אין רשאין אף כה״ג בל״ה וכדומה ולהרי״ף והר״מ ז״ל דלא הביאו זה הוה לכאורה לקולא ובב״י בשם הרא״ש דהוה לחומרא גם בד״מ כן וצ״ע בכל זה ולא הבינותי כעת וצ״ע:

שצג (א) ולמחר. עמ״א וכ״כ הפרישה ועסי׳ של״ד משתחשך יוכל לאכול העירוב ועסי׳ תקי״ח ותקכ״ח במ״א ה׳ וא׳ דאם מערב לי״ט להתיר טלטול שלא לצורך כלל עולה ג״כ לשבת ופשוט הוא דמערב בפ״א לכל השנה ולערב ביה״ש של י״ט לצורך שבת אקבר״ה י״ל דהא דמערבין ע״ח ביה״ש של אותה שבת לא מי״ט לשבת וצ״ע:

שצד (א) חזקת כשרות. עמ״א במ״מ פרק ששי מה״ע הלכה י״ג הקשה כעין זה הה״מ על הרשב״א ז״ל ועא״ר ב׳ והמ״א הקשה כן על המחבר ותי׳ דוקא ספק הונח הא לא״ה אף שאין חזקת כשרות הוה עירוב ועסי׳ תט״ו במ״א ג׳ וב״ח בעינן ג״כ סעודה הראויה ומש״ה עירב בספק טמאה ע״ח ג״כ לא הוה עירוב עמ״מ שם: (ב) מלאכה. עמ״א עיין עולת שבת הקשה על הטור ותי׳ המ״א אע״ג דלא הוה רק מדרבנן החמירו בשבות זה דנראה כשות כאהל ועסי׳ ת״ט במ״א ז׳. ולכאורה בב׳ שבותים י״ל במקום מצוה גזרו ומוקלה ונראה כסותר אהל ומיהו במ״א כשבנו אף כמה שבותים ועסי׳ רס״ו א׳ דע״ח הוה מצוה גמורה או לאו ומכאן משמע דהוה מצוה גמורה דשבות לא גזרו עליו וי״ל דהוה כמו שעת הדחק יע״ש:

שצה (א) ומהם. עמ״א כי שיתופי מבואות כלי הבית ששבתו בבית והוציא לחצר שאסור למבוי בלי שיתוף כבסי׳ שפ״ו במ״א ט״ו ומה״ש היינו ממבוי ומחצר לבית דשיתוף מועיל ג״כ במקום עירוב כבסי׳ שפ״ז בהג״ה וא״ל יותר. עמ״א א״ה באות ב׳: (ב) עסי׳ שס״ו. עמ״א מ״ש הע״ש בשם מהרי״ו משום הוספת דיורין בס״ט מבואר דלב ב״ד מתנה או אומר בפי׳ כן. וכבר כתבנו הנוסח שראוי לו׳ בצ״פ הרב עב״ד בקהלה כשהשמש נותן לו המלה יגביה הרב טפח א׳ די בע״ח אף ע״ג בעלמא בעינג״ט ומברך או הברכה והנוסח בדין יש להוסיף כמ״ש כאן ובהדין עירובא להוציא ולהכניס מחצר למבוי וממבוי לחצר ומהם לבתים אע״ג דמבואות שלנו דין חצירות יש להם כבסי׳ שס״ג במ״א כ״ז מ״מ לאו לכל מילי הוא והכיוצא ודאי כמ״ש שם ולהוסיף ג״כ לנו ולכ״י הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בפרט בעיר שיש בו ירידים: והנה מה שמזכיר לכל שבתות השנה צ״ע אסי״ט בכלל וכ״מ למ״ש בתקי״ח להתיר טלטול מחצר לבית ומחצר לחצר בדבר שא״ל היום כלל ולהוסיף וכו׳ בכל מועדי השנה לא ראיתי להוסיף דבר מה שלא נמצא וצ״ע:

שצו (א) והוא. עמ״א הקשה דמשמע דהרי״ף ז״ל ג״כ פוסק כאותה משנה עירובין מ״ה הוה שניסוהו אמות ביניהן כו׳ מדהביאה ולא כ׳ עליה שאין הלכה כמ״ו דפסק כר׳ יהודה ד״א ובורר לאיזה רוח שירצה דלא כר״א דאמר והוא בא באמצען ומ״ש ברא״ש משמע כן עט״ז בזה. כ״ד הר״מ ז״ל כר׳ יהודה והראב״ד כר״י ד״א ובורר לו ומש״ה בת״ה נראה כבורר לעבר פניו עמ״א שם אות א׳ וצ״ע על הר״ב שלא כיכאן וי״א ובת״ה לא כ׳ כלום ועיין עולת שבת תירץ בזה דס״ל להר״ב דהך דינא דלקמן אמת הוא אף באמצען דמ״מ הבלעת תחומין לאו מלתא הוא יע״ש ובר״מ ז״ל פכ״ז מה״ש הי״א א״א לפרש דסבר הבלעת תחומין לאו מלתא אלא מטעם דנראה כבורר לעבר פניו שכ״מ לשונו שם וכמ״ש המ״מ יע״ש:

שצז (א) בינונית. עמ״א כשאדם מגביה רגליו לפסוע מרחיק בין רגל לרגל מלא מנעל ובאדם בינוני המנעל חצי אמה יע״ש מהר״י ע״ה עיין לבוש מ״ש ב״א דרבנן ג״פ י״א ד״ח וחייב חטאת ועא״ר די״ל דאין חייב חטאת ועסי׳ א׳ כ״מ דלא יאמר יה״ר יע״ש: (ב) כליו. עמ״א ויצויר נמי כדלקמן ת״ג אות ב׳ בבקעה כו׳ שיכול להוציא משאוי דרה״י הוא ואסור חוץ לתחום יע״ש: (ג) לבנו. עמ״א ועא״ר אות ו׳ בשם המ״מ ה׳ י״ט פ״ה הי״א וביש״ש פ״ה די״ט דין יו״ד פירש לבנו ולרועה היינו שני רועים הא בנו לחוד הרי כרגלי בנו יע״ש ופי׳ לרועה או לב׳ רועים בס״ה הוא כר״מ ז״ל ומיהו אפשר פירש״י ז״ל נמי אמת הוא: (ד) לרועה. עמ״א ואפי׳ עכו״ם קונים שביתה במקומן ועסי׳ ת״ח: (ה) לשני רועים. עמ״א לכאורי׳ ט״ס וצ״ל כרגלי בעליה לא כרגלי שתי הרועים ועי״ן ביצה וי״ש פ״ה סי׳ יו״ד שוב ראיתי בתו״ס עמד בזה והניח בצ״ע על באר הגולה שכ׳ שזה פירש״י והוא פי׳ הרמב״ם ז״ל וצ״ע: (ו) פטס. עמ״א משמע אף שהסוחרים שאין מפוטמים הואיל והוא מפטם שורים ועיין עולת שבת אות ג׳ מר״מ ז״ל לא משמע כן ומלבוש משמע כר״מ ז״ל דוקא אסור מפוטם כ״מ לי המ״א ז״ל: (ז) בהמה. עמ״א עט״ז ב׳ ובלבוש שביה״ש היה בחיים ויקנה מהדדי אינשיידבאו כו׳ ברירה הא לא״ה י״ל דבטל חד ברוב מה שינקה הא׳ מדחברי׳ הואיל ולא ניכר מעולם ועי״ד ובמ״ל פ״א מה׳ משכב ומושב: (ח) חביות. בדרבנן יש ברירה ותחומין ב״א דרבנן ועסי׳ ת״ג וי״ב מיל ד״ס יצוייר שא׳ שבת באויר מחיצות והב׳ לא מ״מ דרבנן דמ״ה כל שמוקף מחיצות הולכת פרסאות וא״ה לקמן יבואר עוד עא״ר אות א׳ במ״ח חזרו י״ב מיל ענגים מקיפים וי״ל א״כ אל יוציא היכן משכחת ועא״ר שם אות ג׳ במשנה יע״ש: (ט) הרי. עמ״א דמלח לטעמא בתחומין ראוי שיבוטל ברוב דל״ש היך אוכל יעטס וכיבש דייני׳ לה רק דמיתקן בכך הוה כמין במינו בדשיל״מ ועסי׳ שי״ח אות ל״א ול״ד לגיגית ענבים דכאן קודם תערובת כבר הוכר כ״א וקנה מקומו ועא״ר יו״ד בשם הר״ן ז״ל דכאן דשיל״מ עכשיו במקום שרגל שתיהן שוין אף בשא״מ לא בטל והמ״א השמיט זה דצ״ע דלהא לא נאסר מעולם ודמיא לתרומה לכהן וללוי בי״ד יע״ש. פרש״י ביצה ל״ט א׳ צ״ע מי״ד ללוי כו׳. ובמתקלקל בטיל כר״א קיי״ל לאביי ורבא שם: (י) בור. עמ״א דווקא בור הא באר נובע יבואר א״ה באות י״ג. וע״ש כ׳ חפץ חוץ לתחום בטלטול בעיר המוקף חומה ע״ז כ׳ המ״א דמבואר הוא בשכ״ה ס״ח ות״א: (יא) אנשי. עמ״א בדרבנן יש ברירה כ״א מוליך למקום שיכול ליכא״כבל מילא איש ישראל נכרי מעיר אחרת א״י להוליכ״א במקום שאנשי העיר יכולין הא׳ לדרום וא׳ לצפון הרי דלא מלא מחלק שניהם לא יזוזו ממקומם אבל מילא ונתן לאיש אחר כרגלי הממלא ועיין ע״ש ותו״ס. וה״ה עכו״ם עיין עה״ק: (יב) המושכין אע״פ שאין נובעין דניידי לא קנו שביתה ובור מים מכונסין עמ״א: (יג) הנובעין. עמ״א רש״י ביצה ל״ט א׳ ובעה״ק משמע נובעין בבאר קנו שביתה מושכין רודפין נובעין לא״ט יע״ש ועא״ר אות י״ג יע״ש ולרש״י בנובעין לחוד הטעם הואיל וכל רגע בא מים חיים אף מה שכבר בבאר מתערב ולא קנו שביתה. ומ״ש המ״א גשמים בי״ט עא״ר שם דוקא ביורדין מעי״ט ועתו״ס וצ״ע: (יד) כרגלי הממלא. עמ״א דזהו דברי רב נחמן כו׳ ועיין א״ר אות י״ד האריך בזה וכ׳ בע״ק פוסק ג״כ כמ״ש הב״ח יע״ש. והציון בסי״ו לא בסט״ו: (טו) קרן. עמ״א וכל שקיבל שמירה אפי׳ כש״ח חייב בפשיעה קאי ברשותיה דהפקד:

הרבה מעשר אסו׳ לקופתו דלמא יתממטה מי״ט והוה מוקלה משא״כ מבית מינכרא אי ממעט פחות מי״ט לא יתוכל שגבוה מי״ט ולא נתרחק כ״כ מתקרה אין איסו׳ ולא הבינותי מ״ש בעולת שבת וע״ש. ומ״ש בס״ע נתמעט בחול מערבין א׳ היינו פחות מי״ט גובה ברוחב ע״פ כל החצר או יותר מיו״ד אמות עא״ר כ״ז: ומ״ש הט״ז על הב״ח ל״ע דבשע״ד מבואר כנבש״ב ועירובין ע״ט ב׳ הותרה הותרה כל שלא נפרץ לרה״ר ולכרמלית ואסו׳ להאכיל לבהמתו בשבת מוקלה או לכתחלה אין למעט מי״ט עיין עולת שבת וגם זה קשה. ושוב ראיתי בא״ר כ״ו תמה בזה ושכ״מ ברמזים יע״ש. גם מ״ש הש״ע ולהרא״ש אפי׳ בחול הקשה באות כ״ט להרא״ש בשבת שרי דמוקלה לא הוה והותרה הותרה ולרש״י מוקלה הוה למטה מי״ט ולגרו׳ המיעוט בשבת אין לגרו׳ יע״ש. גם י״ל לרש״י אסו׳ ליתן לקופה בשבת שאם מתיר הוה כרגיל להתקלקל כבסי׳ שס״ה ס״ז משא״כ נתמעט י״ל הותרה ומ״ש הט״ז כותל וחריץ כו׳ הביאו הב״י בשם הג״א עירובין ע״ז בהא דכותל לאחד גבוה י״ט ולא׳ נמוך מי״ט וחריץ כה״ג המוזכר בס״ז וסי״ח מיירי שלא ערבו ב׳ חצירו׳ ביחד רק כ״א עירבה לעצמה הדין דלזה שתשמישו בנחת נותנין לו שימוש הכותל והב׳ אסור עמ״א י״ב וט״ז ד׳ משא״כ כשעירבו ב׳ חצירות יחד דרקפתא ביניהם כשים פתח פשיטא דל״ש דין זה והב״י כתוב שפשוט הוא. וגדים המוזכר כאן כשלא עירבו כלל אף מבתים לחצירו׳ י״ל דשרי לקופה דל״ג כה״ג דאסור מבתים לחצר ומחצר לחצר ששבתו שרי. וא״ה במ״א יבואר עוד:

שעג א גזוזטראות. עט״ז לי העני יש בכאן שערוריה גדולה ולרידאי להתבונן בדברי קדשם וכמה גירסאו׳ יש בכאן ואבאר בעזה״י בכאן ובאות ב׳ וג׳ הנה רש״י עירובין בדף ע״ח ב׳ במשנה שם ד״ה ב׳ גזוזטראות כו׳ ואם ישכן זה אל״ל זה כו׳ וד״ה פחות שאין רחב משמע ב׳ בתים בשני צדי רה״ר זה כנגד זה ממולו עסי׳ שכ״ג ורש״י פי׳ זה אל״ל זה משמע בצד א׳ ברה״ר ויהיה זה כעין ב׳ דיוטאות ודיוטא א׳ עיין ריש פרק הזורק שבת ל״ו א׳ ורבותא אמר בדיוטא א׳ דמושיט למעלה מי״ט חייב וא״כ י״ל דבכ״ע אסור לטלטל מגזוזטרא לחברתה כשים אויר רה״ר ביניהם ג״ע עכ״פ משום גזירה אטו מושיט כאן מיירי שכאן נסר לית אויר רה״ר דלא כתו׳ ד״ה וכן שפירשו בשם ר״ח בים אויר פחות מד״ט שאז בהכרח יתפרש בב׳ דיוטאו׳ או בחצירו׳ ואין אויר רה״ר כלל ביניהם. ואומרו פחות שאין רוחב הנסר דלים גירסא בירושלמי פחות היינו שאין חריץ בין החצירו׳ או אויר שבין הגזוזטראו׳ הוא פחות מד״ט. ודע דהגזוזטרא הוא בב׳ דיורין כפירש״י והר״מ ז״ל בפי׳ המשנה דבחצר כה״ג א׳ חלון ופתח למעלה מי״ט לא מהני כבסי׳ שע״ב סד״ה ומ״ש הט״ז אות ב׳ לערב החצירו׳ מ״מ הגזוזטרא היא בעליה מקורה כו׳. ובגמרא שם ע״ט א׳ אמר רבא הא דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא זו למעלה מזו נמי לא אמרן אלא שים בין זה לזה שלשה טפחים כו׳ נראה שזהו גירסת רש״י והר״מ ז״ל פ״ג מה׳ עירובין הי״ד ועמ״א שם שהשמיט הר״מ ז״ל מסוכה זו מזו רק זו למעלה מזו. ופירש״י ז״ל ד״ה זו שלא כנגד זו א׳ בולטת יות׳ לרה״ר כו׳ וא״י פירושו לכאורה היינו א׳ למטה מחברתה וממ״ש בד״ה אין בינזו לזה רחוק ג״ט משמע לא בגובה ואמנם בר״מ ז״ל היא גירסא אמיתית ואפירש״י ז״ל לא שני בנסר ד׳ משמע הא יותר רחב מהני והיינו לטעם דפתחא בקרן זווית כו׳ או בגובה זו מזו בעית לילך בנסר ד״ט הא רחב הרבה מהני והבן זה ועיין אות ג׳ מזה וא״ה באות כ״ג יבואר עוד: ב הרי. עט״ז גם בכאן יש לי הרהורי דברים ואבאר בעזה״י רש״י ז״ל פי׳ הכל בנסר חריץ וב׳ גזוזטראו׳ כגירס׳ שלפנינו וכד מפי׳ ר״ת מהרבה טעמים א׳ מלת וכן משמע דסוף לחריץ היינו בנסר ב׳ פחות מכאן קאי על הכל דלר״ת קאי אחריץ לבד ג׳ דאם מער״ב שיים מגזוזטרא לשניה ובים יותר מיו״ד אמות באורך אויר פחות מד״ט או פחות מי״א ונפרץ במילואם אין מערבין שנים עמ״א ב׳ מזה אמנם ר״ת פי׳ וכן לענין אויר ועיין בר״ף הגירסא בזה ובירושלמי אית תני בסיפא פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין במיעט בנסר ומ״ד מערבין אחד ואין מערבין שנים במיעוט בחלל לרש״י קאי אחריץ והגזוזטרא ולר״ת חוזר אחריץ לבד כמבוא׳ ועא״ר אות ג׳ ובהגהות המפרש שם ולמ״ש א״ש. כי התו׳ סוברים שגזוזטרא כל שנתן נסר אפי׳ מסוכה זו מזו הרבה מהני לא הוי כפתח כאמו׳. והגירסא בגמרא לקמן ע״ט לתו׳ הוא גי׳ הרי״ף והרא״ש שם אמר רבא ל״ש אלא זו כנגד זו אבל זו שלא נגד זו א״נ זו למעלה מזו לא ויהיה הטעם כמ״ש הטור פתחא בקרן זווית לא עבדי או כמ״ש הרר״י ז״ל בפירושו דמבעית ליגך וכן גבוה זו מזו ג״ע הנסר בעיקום ולא שני בד״ט הא נסר רחב הרבה י״ל דמהני וכדבעינן למימר לקמן א״ה. ובר״ף הגירסא חריץ כו׳ פחות מכאן מערבין ב׳ וכן גזוזטרא מערבין א׳ ולא שנים פחות מכאן מערבין ב׳ ולא א׳ וכעין זה ברא״ש ז״ל וע״ש ותו׳ לכלום אותה הגירסא ואם יתפרש כמ״ש המ״מ בשם הרשב״א ז״ל בנפרץ במלואו או יותר מי״ב כמ״ש המ״א ב׳ והט״ז כאן איך יתפרש פחות מערבין ב׳ ולא א׳ וצ״ע: מ״ש הר״מ ז״ל פ״ג ה״ד היו זו בצ״ד זו היה אפשר לפרש בדיוטא א׳ וצ״ל הדוחק ולא רציתי לפרש כן מאחר שהם ז״ל פירשו כפשוטו ועמ״מ שם והנה רש״י ור״ת י״ל פליגי בתרתי לרש״י בנסר כל שאחת מסוכה מחברת״ה ג״ע לא מהני נסר ד״ט ולתו׳ מהני. וכן בים אויר ביניהם פחות מד״ט י״ל לרש״י מערבין א׳ דוקא כי אעפ״י שנפרץ במילואו למעלה מ״מ ב׳ הם מב׳ בתים ולתו׳ רצו מערבין א׳ או ב׳ ולזה ציין המרשים בהג״ה המגיד פי׳ שלישי: כי היה מקום לו׳ מאחר לרש״י י״ל דאין מודים לדין התו׳ ותו׳ אין מודים לרש״י בנסר זה שלא כנגד זה רק המ״מ בשם הרשב״א ז״ל כ׳ דאויר פחות ד״ט ונסר שוין המה מערבין אחד אל תטעה לומר שהר״ב בהג״ה בכוון ציין כאן מערבין א׳ ולא נטר לבסוף לומר רק לענין מערבין א׳ דינא הכי ולא מערבין שנים לזה הודיע לנו הט״ז ז״ל דאינו כן רק דינא ממש כפותח באויר פחות ד״ט ולא ציין תו׳ דלתו׳ י״ל בנסר ד״ט אף שלא כנגד זה דינא הכי והמ״מ כתב דוקא זה נגד זה. וחילוק הט״ז קשה להבין והמ״א ב׳ ביאר זה ומדברי הט״ז י״ל כל שרוצים בעלי ב׳ גזוזטראות לערב והשתמש בגזוזטראות ודיורין תחתונים אין נותנים לעירוב כלל אז אם יותר מי״א או במילואו מערבין א׳ לא שנים וא״ל כפתח. משא״כ כשכל ב׳ בתים רוצים לערב שנים י״ל אף שים בגזוזטראות יותר מי״א ומילואו למעלה בעליה אעפ״י כן למטה הם חלוקין ועיין עולת שבת וצ״ע בזה ועא״ר: ג אינם. עט״ז וגבוה זה מזה ג״ע נמי לאו פתח ועיין בפירוש הרר״י בזה. ומ״ש כל שאין בקרן זווית י״ל דנסר רחב הרבה ופרש״י שם לא שני בנסר ד״ט הביאותיו לעיל או שמשיכה א׳ מחברתה הרבה אלא שבולטת עד שמגיע נגד שניה באמצע שם נותן נסר מזה לזה נמי פתח הוא לא כנגד אלא אלכסון בצדה והבן זה. ועא״ר וא״ה במ״א יבואר עוד בזה:

שעד א ואפי׳. עט״ז הב״ח ז״ל משמע דסובר אע״ג דנסתם בחול במזיד ונפתח בשבת שרי וע״ז כ׳ דפרץ פצימיו בחול ונפתח בשבת אסור וכ״מ לשון הר״ב ז״ל בהג״ה אפי׳ סתמו מזיד בעכו״ם ונפתח בשבת ע״י עכו״ם או ישראל חוזר העירוב למקומו ועמ״א א׳ ועט״ז סובר דאע״ג פרץ פצימיו כל שנפתח בשבת חוזר העירוב להתירו הראשון וראיה דהא הרא״ש והתו׳ עירובין ע״ז ד״ה עירב כתבו דנסתם בחול ונפתח בשבת חוזר להתירו וא״כ כפל מחיצות ונסתם מ״מ היסח דעתיה שלא יפתח בשבת ואפ״ה שרי כי נפתח בשבת והראיה מספינות שסביבתו׳ ורא״ש קשירות והותרו ונקשרו חזרו להיתרן היינו הותרו בע״ש דאי בשבת הותרה בלא״ה וא״כ ודאי הסיח דעתיה ושרי ה״ה מזיד ופרץ פצימיו נמי כל שנפתח בשבי׳ חזר להיתרו הא׳ והב״ח י״ל בעשה מעשה בידים לא. והוה יודע מ״ש עירב לשנה הוא ל״ד א״כ עירבו בע״ש והי׳ ראוי שיקנה העירוב שהי׳ פתח ונסתם א״כ בע״ש ונפתח בשבת אע״פ שבתחלת שבת בשקניו׳ עירוב לא הותרה אל העירוב כשנפתח ודוחק לומר דוקא לשנה הואיל ופ״א המעט העירוב וצ״ע ומ״ש הט״ז והותרו בשבת י״ל דס״פ הותרו נפסקו בע״ש ומלת קאי לאחריו בשבת הסיח דעתו שלא יחזקן בשבת הכלל בזה כשנכנס שבת הותרה אע״ג דנסתם אח״כ הותרה ולהיפך נמי נאסרה בתחלת שבת ונתקן בשבת הואיל בעשיית העירוב היה ראוי ונסתם ונפתח אח״כ בשבת שרי. ואם מקצת ביה״ש היה פתוח ובתוך ביה״ש נסתם י״ל דלא הותרה בוודאי אע״ג דאם נאכל ביה״ש שפיר קנה העירוב כבסי׳ של״ג ושל״ד מ״מ הותרה לא אמרי׳ אלא בדבר ברור וצ״ע וא״ה במ״א יבואר עוד: ב מותרים. עט״ז כל שים מחיצות ורשות א׳ רק שהם של שני ב״א אמרי׳ הואיל והותרה הותרה משא״כ נפרץ לרה״ר או לכרמלית. ועסי׳ שס״ג במ״א ד׳:

שעה א כדי. עט״ז ענין מרפס׳ הוא שים בתים על הא״ן פתוחים לחצר ועליהם עליות וגבוהים י״ט הוה רשו׳ לעצמם ולפני פתחי עליית של כל חדר ובית בנוי בנין אורך ע״פ כל עליות ומפתחיהם יוצאים לבנין זה נקרא מרפסת ובמרפסת יש פתח א׳ וסולם לחצר ומשם יורדין וא״ה אם יש הרבה סולמו׳ במרפסת כל שגבוה י״ט הוה כבי׳ חצירות רצו מערבין א׳ או ב׳ בפתח פחות מגבוה י״ט העליות נחשבים כבתי החצר וכל שאים א׳ לא עירב אוסר על הכל כלים ששבתו בבית עב״י: ב אם. עט״ז ועמ״א בזה ולא היה הזמן גורם לעיין בזה כראוי: ג והיתה. עט״ז המחב׳ סתם ועיין עירובין ס״ד א׳ ופירש״י משמע באין גובה מרפסת מקרקע החצר י״ט אז עביד דקא מהני בעירבו כ״א לעצמה דהוא רגל המותרת במקומה שלא יאסרו זה ע״ז כלים שבבית לחצר יע״ש והמחבר לכאורה משמע לענין רגל האוסרת במקומה שלא עירבו לעצמן וצ״ל דים בהם דרך אחר לצאת לרה״ר לא תוך החצר וים להם רשות ג״כ דרך החצר עשאו דקא גלי דמתייהו דסלקו בשבת וצ״ע וער״מ ז״ל פ״ד מה״ע הי״ו ורצוי לעיין בהם ומפני שאין כ״כ דברים מצוים גם אין העת מספיק לא הארכתי בזה אולי יזכני ה׳ ואבא׳ במ״א:

שעו א ואם. עט״ז עירובין פ״ו ולא הבינותי כעת יע״ש ועב״י בזה: ב שאין. עט״ז להר״מ ז״ל דמופלגת ד״ט דלרבותא נקיט וכ״ש פחות מד״ט שאין אוסר דרך אויר צריך לחלק בין ס׳ שע״ה ס״ב בתל ועמוד דשם תשמיש קבוע משא״כ בחורבה ס״ג וכאן מצוי תשמיש שאין תשמיש קבוע׳ אבל לרש״י שהוא דעת י״א בלא״ה לק״מ כמ״ש באו׳ ג׳: ג וי״א. עט״ז עיין אות ב׳ ובא׳ ה׳ כתב עוד מזה וא״ה שם יבואר: ד והאמצעית. עט״ז עירובין פ״ה ב׳ ולפירש״י ז״ל כשורה ג׳ חורבות פרוצות זה לזה וב׳ בתים או חצירות א׳ מקצה מזה וא׳ מקצה לזה הלכך ל״מ כ״א בחורבה הסמוכה לו שרי דלזה בשלשול ולזה בזריקה י״ל דשרי בלא״ה אף באמצעי׳ שלשניהן בזריקה אין אוסר על חבירו דרך אויר וגם מופלגת שים חורבה מפסקת כו׳ כמ״ש באות ג׳ וי״ל מ״ש המחב׳ דרך הזורק לרבותא וכ״ש בשלשול ומשמע דווקא דרך חלון הא כשים פתח מכל בית לחורבה שלו אסו׳ וא״י למה ועיין לבוש בזה ועסי׳ שכ״ט וצ״ע: ה והשלישי. עט״ז בגמ׳ פ״ה ב׳ כתובה כשלשה רגלי הקנקן כסגול וכאורתא הקנקן והציור בבאר הגולה וב״ח מצויר יפה ועיין לבוש באופן שכל ג׳ חורבות סמוכות לב׳ בתים וחצירות אלא שהאמצעית סמוכה לשתי הבתים בשוה והב׳ העומדת בשורה א׳ כ״א מות׳ בשלו וחבירו אין אוסר עליו דלזה בשלשול ולזה בזריקה וכ״ש דאיכא תרי טעמי להיתרא דרך אויר וב׳ שמפסיק חורבה בין א׳ לחבירו. ומ״ש וכתב הוא פירש״י שם פ״ה ב׳ וכמו שסיים תירץ רש״י ועיין אות ג׳ בזה יע״ש. ועיין לבוש פסק כדעת י״א בס״ב דווקא מופלגת ד׳ ואין דיורין פתוחין יע״ש ובא״ר ה׳ עיקר כלבוש שכ״פ בע״ק וטור ומגיד ולא מצאתי במ״מ שהכריע בזה וצ״ע:

שעז א עשאה. עט״ז הב״ח ומ״א א״ה שם יבואו׳. והנה המחבר העתיק דברי הטור כאן ושביק לשון הר״מ ז״ל פ״ד מעירובין הכ״ז אשר דרכו תמיד להביאם. וז״ל שם ב׳ דיוטאות כו׳ לא ישתמשו עד שיערבו. עשה א׳ עוקה וב׳ לא אלו שעשו שופכין לעוקה וב׳ לא עד שיערבו עשו שתיהן

עוקה כ"א שופכת לעוקה אע"פ שלא ערבו. ונקיט ג' חלוקות וב' חלוקות מלעלא וסיפא י"ל שהן כתוי' עירובין פ"ט א' וכתו בחצר ל"ג וכמ"ש הט"ז כאן אבל חלוקה דרישא משמע שתיהן לא עשו עוקה וע"כ בחצר שיש ד"א מיירי כמ"ש המ"מ שם דאל"כ בלא"ה בפחות מד"א א"א בלא עוקה כמ"ש בט"ו מה"ש וכמ"ש המחב' בסי' שנ"ז ס"א יע"ש ומיירי ששופכין להדיא לחצר לא על' הדיוטא ומשם לחצר א"כ לאיזה צורך הזכיר זאת החלוקה ובפחות מד"א ויש עוקה היה לאשמעינן זה דלשפוך להדיא לעוקה אסור בלא ערבו שתיהן דהוה להדיא לחצר שאינה מעורבת ולדיוטא ומשם לעוקה לומר ב' החלוקות. אלא שי"ל זה בב' אנפי. הפן הא' לומר כמו רישא מיירי בחצר שיש ד"א מיירי בהכרח ה"ה ב' חלוקות אחרות בהכי מיירי כל שא' עשו עוקה והב' לא בלא ערבו שתיהן אסור' הב' כיון דחזינן דמקפידים על קלקול החצר שעשו עוקה חיישינן שהשנים יוליכו שופכין לחצר למטה לשפוך לעוק' אם שאין זה הכרח ברור דהא להר"מ ז"ל כשפתוחה החצר לכרמלית כתו בכרמלית ל"ג כבסי' שנ"ז שס"א סתמא לרה"ר פתוחה עסי' שמ"ה. ומש"ס המ"מ כמ"ש בט"ו מה"ש ולא ממ"ש כאן עשו א' עוקה ש"מ דסיפא נמי י"ל דמיירי ביותר מד"א כל שא' עשו עוקה ומקפדת על קלקול החצר שהיה אסור. הפן הב' לומר כל שלא עשו שתיהן עוקה אף ביותר מד"א שתיהן אסורות אף לשפוך על הדיוטא ומשם לחצר כי עפ"י הרוב בני אדם מקפידין שלא ללכלך אמצע החצר משום נקיות יתירא (אע"פ שיותר מד"א מותר בלי עוקה כבסי' שנ"ז מ"מ דרכן לשפוך בצדי החצר כו') וא"כ כל שלא ערבו שתיהן יחד הן לא עשו כלל עוקה וכ"ש א' עשו וב' לא אסורים לשפוך אף לדיוטא ומשם לחצר כי חיישינן שמתוך שרוצים לנקות החצר ביותר ירדו עם השופכין למטה וישפכו בצדדי החצר ותחת הדיוטאות למטה ומטלטל בחצר בלי עירוב. והנה הב"י והר"ב שהביא כאן משמע דמפרשים מ"ש הר"מ ז"ל בבא דרישא ששופכין לתו"כה ממש היינו לחצר להדיא כי חצר ג"כ לשון נקיבה וז"ש הר"מ ז"ל ב' דיוטאות זו כנגד זו וחצר אחת תחתיהן ששופכין לתו"כה היינו לחצר לא ישפכו בלי עירוב להדיא הא לדיוטא ומשם לחצר שרי כה"ג. ובמציעתא וסיפא בעשו א' עוקה אף ביותר מד"א אסור דחזינן דקפדי אנקיותא דעבדי עוקה חיישינן שיורידו הב' למטה וזה כפי' הפן הא' וכאמור. וזה שסיים הר"ב ואין צריכים לגומא אבל הט"ז הקשה דא"כ היה להתנות דוקא בלא עשו כלל גומא והבן זה. ועתו"ש תמה על הט"ז בזה ובא"ר כתב די"ל דהמ"מ ארישא קאי ולמ"ש א"ש כדכתיבנא:

עתו"ש עירובין פ"ח מ"א ד"א ואת שכי כי יחוש על קלקול הדיוטא לכאורה ע"ש וצ"ל על קלקול החצר שאין ר"א דאי קלקול הדיוטא אף הא' לתסרו וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד דברי הפרישה ולבוש קלת וכאן אין להאריך:

שעח א עירבה. ט"ז ומ"ש המחבר ופתוחות לרה"ר ה"ה למבוי עטו"ר וב"י וב"ח וא"ר. וירצה ג' חצירות וא' מחיצתה לבד פתוחה לרה"ר או למבוי ואמצעית דריסת הרגל עם חיצו' הב' נמי הוה א"ש. ומ"ש המחבר שנתנו עירובו באמצעית בב' בתים משמע אע"ג דא"א היה לתת הכל בבית א' ומ"ש בבית א' כדין בכלי א' או דמליא חדא מנא ונתנו בכלי אחר עתו"ש: ב ופנימית. ט"ז ואם יש לפנימית דרך על החיצונה וגם יש לה פתח לר"ה ולמבוי י"ל כופין בשבת להסתלק מן החיצונה כה"ג ועסי' שפ"ו סעיף ט' ואי"ה שם יבואר: ג שתיהן. ט"ז כל שיש דריסת הרגל אוסר ומ"ש המחבר בס"ב עירבה כ"א לעצמה מותרת בפ"ע דרגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה ועתו"ש: ד פנימית. ט"ז ואם עירבו בחיצונה שתיהן אסורות דה"א לאחדא דשא דהעירוב בחיצו' ועב"י. רגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה עסימ' שס"ד ג' במ"א דווקא חצר לא במבוי וסי' של"ב ס"ו וש"ז במ"א אות ב':

שפ א לך. ט"ז הר"מ ז"ל פרק שני דעירובין ה"ב ועב"י ומ"מ ובר"מ שם לך לך ולך ג"פ בשלשה דרין יחד שי"ל רוב מש"כ א' לשנים לכ"ע י"ל די שיאמר לכולכם ובש"ע כתב לך ולך ב"פ ומיהו זה לשון הטור בד' וה' כו' כאלו אמר לך ולך כו'. וי"ל כי המחב' סובר דהלכה כ"א כי הביא רק לשון הטו' וכתב וי"א שאין מפורש רק בטו' יע"ש אי"ה ארשום בכללים. ומ"ש בנוסח ר"ה י"ג כ"ל וי"מ כל או כולו והוא קיים הגירסא להר"מ ז"ל כמ"ש ג"פ לך ולך ולך שלא נפרש רובו ככולו. ודברים ראוים למי שאמרן. ודע אם עומדים רק מקצת בני החצר ואמר הריני מבטל לכולם י"ל כ"ע מודים דלאו מבוטל רק למה שעומדים שם עמ"ש שכתב אם היו עומדים כולם כו' לכו' לכם וי"ל בין כולם לכולכם: ב וי"א: ט"ז ועמ"א ו' ואי"ה שם יבוא' ולהלכה עא"ר אות ו' לידד שם לומ' דאין מועיל שכירו' מישראל יע"ש: ג והם. ט"ז מבית לחצר היינו מביתו לחצר וצ"ג מבתיהן כו' אבל המ"א ז' גרים מבתיהן והיינו אף שרבים בטלו בפי' רשות ביתם דיחיד כה"ג שרי הוא והם מביתו לחצר עמ"א הרבים שאני ואי"ה יבוא' בזה במ"א: ד אינו. ט"ז מלת לא באלף י"ל בוי"ו לו: ומסתברא אף בע"ש אי אמר ע"מ שלא נאסר כן אפ"ה לא מקני ליה מידי:

שפא א שהרי. ט"ז ובש"ע במ"א א' משמע דאף הלך בשבת הישראל מהני ואפ"ה אמרינן הואיל והותרה יע"ש סעיף ד' ובט"ז ד' ועא"ר כאן ג' ואי"ה בשפ"ה יבואר עוד: ב ולרש"י. ט"ז עירובין ס"ח ד"ה והוציאו עב"י בזה. ומשמע לרש"י ג"כ ביה"ש סגי דמוכחא מלתא דאז נאסרו בטלטול ועא"ר אות ד' ובשם כ"ן דעיק' כסברא א' ובכללים קטנים כתבנו מזה דיעה א' אין מפורש להיפוכם מ"ש ולרש"י כו' ולכן צריך להשמיענו זה: ג ואפי'. ט"ז עב"י ומש"כ בס"א לענין חזקה אף במוציא מחצר לביתו שפיר הוה חזקה עב"י ומ"ש ואז מות' אי"ה במ"א אות ז' יבואר זה: ד אינם. ט"ז עב"י ונמר' עירובין ע' דבזה אמרינן הואיל ונאסרה למקצת שבת נאסרה לכל השבת ודווקא בזה הא בא"ר דברי' לא אמרינן. כן עיין אות א' ובס"ב ס"ג מחילה הנעשית בשבת. ועיין פרישה כתב ה"ה ב' חצירות וכותל ביניהם בלי פתח שא"א שעירבו יחד ונפל בשבת שא"י בני חצר זה לבטל רשותם לבני חצר אחרת יעיין בשם ולא הבינותי דבשע"ד ס"ב מבואר כה"ג הותרה כ"א לעצמה ויש לומר שלא עירבו כ"א לעצמה ונפרץ כותל בשבת א"י ב' חצירות לבטל רשותם לא' מבני החצר שיוציא מביתו לחצר בכה"ג לא אמרינן הותרה הותרה וצ"ע:

שפב א בב' בתים. ט"ז עב"י וצ"ע דמשמע אפשכ"א אוכל משלו ובהפסק מחילה עסי' ש"ע סעיף ד' בהג"ה אפ"ה כל שאינשי בתים אע"פ שיוייר שאוסרים זה על זה אפי' הכי אינעכו"ם אוסר וכנראה ממ"ש הב"י שדקדק ממ"ה ב' בתי' דאל"כ ממ"ש והוסרין זה ט"ז מבואר הוא וא"כ ב' בתים א"י מהו אם נומ' ב' חדרים או ב' בתים ממש וברש"י עירובין ס"א וב' בב' בתים ואוסרין אין ראיה י"ל דהכל תלוי באוסרין זה ט"ז עמ"א ב' מלת אבל משמע דהכל חדא הוא ובאוסרין עיקר תליא כו': ב או. ט"ז ובשפ"ד הקשה מאנשי חיל יע"ש וי"ל דאנשי חיל אינביד בעל הבית למחויבים ודינא דמלכותא דינא ול"ש דלא השאיל והשכי' לאסור עליו וכ"כ א"ר ותו"ש שם: ג לא. ט"ז אע"ג דאין אוסרין זה ט"ז כבסי' ש"ע ס"ב מ"מ לא עדיף מערבו יחד כיון דדרין בב' בתים ואלו לא הוי' תפיסת יד היו אוסרין ל"ד לאב ובנו כו': ד אינו. ט"ז התו"ש אות ה' הקשה דבעירובין ס"ג וס"ד לא קאי ההי טעמא אלא משום דבטלת תורת עירוב יע"ש ועב"י יע"ש: ועמ"א ד' ולכאורה י"ל בב' ישראלים דרים שיבטל חד לחד שיקדמם א' דיעשו כנכבל שבת ובטלת תורת שכירו' ודיירי התם ובעל תקנת חז"ל עיין לבוש וצ"מ אפשרולה העכו"ם להשכיר ונא' כרש"י ש"ז ה' דשוי"ה אני או' הביאו שם התו"ש דאם רוצה העכו"ם להשכיר ל"ש בטלת תור' עירוב ומ"ה ב' ישראלים בב' בתים אף רוצה העכו"ם להשכיר אסו' שלא שכירו' בביטול רשות א' לחבירו ואסדרים ג' ודי ישראלים ביטלו רשות רבים לחד לא שכיח ולא גזור כ"א מטעם בטלת תור' עירוב וזה דוקא כשאין העכו"ם רוצה להשכיר ועמ"א ועדיין צ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד: ה אם. ט"ז ואם נפרץ יותר מי"א או במלואה אז נראה דהוה כחד חצר ואוסר. ומשמע עכו"ם אוס' כישראל לא יותר והיינו מאי דבתים לחצר הא שבתו בחצר מותרים וא"כ ב' חצירו' פתוחו' זו לזו ואין להם דרים דהרגל זע"ז כל חצירות רשות א' הן אף בלא עירבו מותרים שבתו בחצר זה לזה ומבית לחצר אחרת אם בחצר א' דרים הרבה ישראלים ועכו"ם א' ביניהם ירצה אם הניחו בהל' שאין דר שם עכו"ם אף בלא שכרו רשות מעכו"ם מ"מ בני חצר שאין שם עכו"ם מותרים לטלטל לחצ' שדר שם עכו"ם ובני החצר שעכו"ם בו אסורים מחמת עכו"ם ואם הניחו העירוב בבית שבחצ' שדר עכו"ם י"ל שאסורים לטלטל שם דמ"מ רשות עכו"ם אוס' וצ"ע בכל זה: ו אפי'. ט"ז עסי' ש"פ דלי"א מש"ה לא מהני בישראל שכירו' ולמ"ד מועיל עכ"פ ש"פ בעינן וכיון דירד לתורת שכירו' וכבסי' שס"ט ס"א כיון דא"ל בתור' מעות: ז בשבת. ט"ז ע' ב"י ועתו"ש: ח עד. ט"ז משמע שמפרש בשכרו לזמן וחזו' תוך הזמן וממ"א אות ו' לא פי' כן ואי"ה שם יבוא': ט לכשיכלה ט"ז משמע כמ"ש באות ח' ולפ"ז אם אין יכול לחזו' כגון שדינא דמלכותא שא"י לחזו' וכדומה א"ל שכירו' מהיורש עד הזמן. ובשע"א ס"ג. ובפ"ג אות ב' ואי"ה שם יבוא' מה שהק' התו"ש עליו. ועי' שו"ת ח"ל ז"ל סי' ו' העלה ג"כ אם שכרו לזמן ומת עכו"ם תוך הזמן אפ"ה צריך שכירו' מהיורש או מהשר שבא אח"כ ועא"ר אות י' כי בשכרו לזמן ומת דלא נתבטל השכירו' ועמ"א מזה ואי"ה שם יבואר: י די. ט"ז משמע במכר ראשון והעיר לב' שוכרין מהב' ובא"ר אות ע' כ' דברמב"ן סי"ז ובלבוש הטעם דמכר ראשון לב' כל זכות שיש לו וכבר שכרו הישראלים לזמן ידוע כ"ז שלא החזיר הדמים הוא א"י לחזו' ה"ה הב' ואף במכר כן וע"ש וצ"ע לדינא: ואם שכרו בסתם י"ל לכ"ע אפי' בהשכי' לאחר צריך לחזו' ולשכור מהב' וכ"כ התו"ש אות י"ד יע"ש: יא אחד שוכר. ט"ז דשוכר כמערב ומי ע' אות ט' שוכר כמערב: יב בע"כ. ט"ז ע' ט' י': ועתו"ש ועסי' שס"ז מזה: יג אע"פ. ט"ז ובסי' שס"ז שם כתבנו דהיינו ממ"ש התו' פ"א ד"ה אתי לקמיה דרב יהודה אמאי לא מייתי משכירו כו' וטורזינא מוחה הוה יע"ש: יעא"ר אות י"ב ומסיק שם דאפשר אף לכתחלה שוכרין מאשתו אע"פ שא"י דעתו כלל ולא אמרינן לכתחלה ראוי לשכור מאדון העיר גופא יע"ש: יד אם. ט"ז משא"כ שאין לעכו"ם כלי שם ראוי להגיה דכאן אע"פ שאין לישראל כלי שם כיון שעכו"ם השאיל לו מקום לישראל להניח הישראל כליו שם הלכך בעינן שיהא לו לישראל רשות בכ"מ כו': טו אע"פ. ט"ז משא"כ בשכרו סתם מסתמא לא נתן רשות לשכירו כ"א היותו שכירו: טז וישראל ט"ז עירובין ס"ה ועב"י בשם הג"ה ואם שכר החיצון רשות דריסת רגל העכו"ם א"ל לערב עם ישראל פנימי רגל המותרת במקומה יע"ש ומיהו כי לא שכר מעכו"ם אסור החיצונה אע"ג דבעינן ב' ישראלים זע"ז כאן נמי אם נצרף עכו"ם הוה אוסרים ועתו"ש. ועא"ר אות י"ט ייסב קלת דברי הלבוש ולדינא השכים דפנימי הותר: יז או. ט"ז כאן אף הלבוש מודה דפנימי מותר וא"ל לערב עם החיצונה כל ששכרו מעכו"ם החיצונה משתמרת לעצמה דרגל המותרת במקומה: יח ואפי'. ט"ז האריך וכ"כ המ"א אות י"ד יע"ש. ודברי הר"מ ז"ל פ"ד מה"ע ה"כב ופ"ב ה"א וממ"ש דין ישראל ועכו"ם בפנימית י"ל שכ' כן כל ששוכר מקומו מעכו"ם די בבחיצונה מותרת וא"ל עירוב פנימית שרגל המותרת במקומה ומ"ש שרגלי ב' ישראלים קאי ישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימית דלמ"ש הב"י בדעת הר"מ ז"ל שאפי' עכו"ם בפנימית דיק' כו' כן י"ל דברי הב"י ז"ל ועיין דרישה מ"ש שהג"א חולק למ"ש הטור ולא הבינותי די"ל דהחיצונה מותרת כל ששכר מקומו מעכו"ם כאמור וצ"ע: יט אינו. ט"ז מ"ש דירת עכו"ם כו' אין בע"ה אוסר על האורח לא האורח על בעה"ב תה"ד סי' ע"ו ועסי' ש"ע בש"ע במ"א אות י"ב וש"א אות ב' אי"ה בשפ"ז ושל"א יבואר בזה וכאן אין להאריך:

שצח (א) אריכא וקטינא. עמ"א כל שיש לעיר ד' זויות מרובעין אע"פ שאין לריבוע עולם שעומדת באלכסון או ארכה יותר על רחבה אין מערבין לריבוע עולם ולא לעשות רחבה כארכה משא"כ בס"ד רחבה מצ"א וקצרה מצ"א אע"פ שיש זויות אין זה ריבוע ומערבין אותה: (ב) מן הקשת. עמ"א שמרבעין הקשת במקום עיגולו ומשם ב"א אמה ורשאין לילך מראש קשת זה עד ראש הקשת הב' אבל דרך יתר אסו' לילך הואיל ויש יותר מד"א: (ג) מן המקום. עמ"א וכמ"ש אמרו חז"ל אם אין מקשת ליתר ב"א רשאין ועי' אות ד' ואי"ה שם יבואר: (ד) מן היתר. עמ"א בסעיף ח' אות י"ב דכה"ג דוקא לאיכונים שני ראשי הקשת מודדין מיתר אבל אמצעים היושבים בגובה הקשת אין מודדין כה"ג מיתר דמפסדו לצ"א משא"כ באין בין ב' ראשים ד"א אף אמצעי' מודדין מיתר ואי"ה שם יבואר ועתו"ש אות ד' וט"ז יע"ש: (ה) בית דירה. עמ"א עי' סעיף ו' שלש מחיצות ואין תקרה כל שהיה בית דירה וד"א על ד"א מצטרף ועי' לבוש: (ו) על ד"א. עמ"א מרובע דוקא לא כדי לרבע דאין זה בית דירה. עמ"ש אי"ה באות ז' מזה: (ז) הבנוי ביש. עמ"א גמ' עירובין נ"ג עב"י דבעי בכל אלו ד' על ד' דוקא. ומ"ש המ"א באות ו' דבעינן מרובע ל"ע דבש"ו אות ו' לא כ"כ יע"ש ושאני ר"ה דבעי ד"ט על ד"ט מרובה הא בית דירה י"ל דע"ד אמות כל שיש לרבע חשיב בית דירה שוב ראיתי בתו"ש אות ח' הקשה כן וצ"ע: (ח) ומערה. עמ"א עירובין כ"ה ב' כשיש בנין ע"פ המערה מצטרף בנין ע"פ המערה כל שיש רוב ד"א מבנין והשאר משלים ממערה א"כ למדוד כו' תו' שם ד"ה לא. ומלת בלבד קאי לפירש"י: (ט) דיגס. עמ"א מלת שכ"י אחר מלת נג"ד ולהוסיף מלת ראשי כו' ומ"ש וכ"ש כו' יותר מאלפים לכאורה ד"א ראוי להיות ועתו"ש הגיה כן וקשה פשיטא מה קמ"ל ובא"ר העתיק אלפים דכל שאין בית כ"א בצ"א בראש העיר ובשני לית והעיר ארוכה יותר מאלפים אין מותחין בצד הב' ומיהו דרך בתים יכולין לילך עד סוף העיבור כמ"ש באות ב': (י) ובית. עמ"א אף ספינה עומדת בנחל לא קביעא מקרי דפעמים ניידי על המים: (יא) בית א'. עמ"א וכן בית אחר בית הרבה חוץ ע' אמה ושיירים כבש"ו ומ"א ט' כל שהאחד קרוב לעיר ומשמע הא הרבה בתים כ"א רחוק מחבירו ע' אמה ושיירים אין מצטרפין וצ"ע: (יב) מחומותיה. עמ"א ועתו"ש אות ט"ז הקשה עליו דזה תליא בפלוגתא שבין רבה בר רב הונא ובין רבא כו' וע"ש ולא היה פנאי כעת לעיין ביה: (יג) וישתמשו. עמ"א ועי' בטור כי לרש"י והרשב"א ז"ל הנהר נמדד מכלל התחום שבת עב"י ותו"ש ובא"ר אות י"ב וראוי להגיה וצ"ל להקל כלו' דאין להקל במקום שמשתמשין בני העיר דהא לרש"י והרשב"א אף בנהר אין הנהר מכלל העיר ממילא אף דמקילין להרי"ף והר"מ ז"ל אבל בשאר מקומות נמדד המקום מכלל אלפים: (יד) מפתח עמ"א פירוש מקיר העיר ומלת מפתח בתיהם הוא ל"ד כי לרש"י והרשב"א הפירוש כן כ"א מפתח ביתו משא"כ לרי"ף והר"מ ז"ל ועב"י: (טו) באהלים. עמ"א ועי' לבוש וא"ר אות י"ד דקבוע במקום א' הוא כעיר וקבוע זה א"י כמה זמן דאפשר כל שקבוע קיץ א' או שלשים יום הוה קבוע וצ"ע: (טז) מקום. עמ"א ועיין לבוש לפי מ"ש בס"ה מודדין לאחר ע' אמה ושיירים יע"ש:

שצט (א) נהר. עמ"א עיין ב"י דכל שיש ממקום שעומד שם במדידה ע"ה אמה עד הנהר והנהר יותר מכ"ע אמה א"כ כלה החבל באמצע הנהר אז כשמדד ממקום שעומד חמשים חוזר לאחוריו כ"ה אמה וחושב רק כ"ה ומשם מתחיל למדוד חמשים עד הנהר ומשם מודד בחול עד שפת הנהר השני ואם רוחב הנהר הרבה ע' ירוש' פ' כיצד מעברין יע"ש: (ב) לבו. עמ"א כן פירש"י ז"ל במשנה עירובין נ"ח ב': (ג) כנגד העיר. עמ"א פי' דמש"ה לא ילך למקום אחר למדוד קרקע חלקה ונוח למדוד וא"כ ילך לעיר וישער באומד יפה דלפעמים יש נגד העיר הר וגיא וצריך לקדר ולהבליע ע"כ ימדוד מכנגד העיר ממש ועתו"ש: (ד) הגיע לגיא. עמ"א משא"כ בהר דצריך כלונסות עד מזה ומזה כבס"ד: (ה) לא עמ"א. שלא יאמרו מדת תחומי העיר לצפון ודרום עד כאן הו' עיין ב"י רש"י נ"ח ב': (ו) ביותר. עמ"א לפי השיעור אמתי ותרי חומשי באלכסון י"ל שטעה באלכסון ומצא מתקצר במישור תקפ"ב בקירוב כמ"ש בסעיף יו"ד ע' באר הגולה ופי' ע"ש: (ז) קטן לא. עמ"א בה"פ תל"ז במ"א ח' קטן דווקא כשאמר בדקתי הא להעיד על אחר שבדק לא מהימן ונשים ועבדים בדרבנן נאמנים אף על אחר להעיד ולהאמין לקטן במיגו דאי בעי אמר אני בדקתי י"ל דקטן לא מהימן במיגו דאין לו דעת כ"כ אבל בגדול נאמן באיסורין במיגו וערא"ש כתובות בסוגיא דפ"פ ובט"ז ראוה מדברת ובה"פ הארכתי בזה ובת"ט ס"ח אות ט"ו ובי"ד קכ"ז סס"ג בהג"ה משמע קטן מהימן להעיד אף מה שאין בידו ובה"פ כתבנו מזה: (ח) אבל נאמן הגדול. עמ"א מה שהקשה ע"ש דכאן מבואר דעבד ואשה נאמנין ובח"מ ל"ה מבואר דאין נאמנים תירץ הסמ"ע שם אות ח"י דלהעיד משמע הא עדות ותחומין גילוי מלתא ומ"ש שם דאל"כ לא מהני ל"ע ועמ"ש בסי' תל"ז במ"א אות ח' וכאן אין להאריך:

ת (א) בחצי העיר. עמ"א ובלבוש אפילו ל"ד וכלומר אף רוב העיר הא כלה מדתו בסוף העיר נחשב כל העיר כד"א כדלקמן בסי' ת"ח ס"א ואי"ה שם יבואר: (ב) דעתו עמ"א ביה"ש חוזר מדעתו. ועב"י משמע אף שדעתו בלב לקנות במקומו כיון שלא ידע קבלה בלב בטעות היה וממילא באומר בפי' אע"פ שבטעות היה שסבור שהוא חוץ לתחום קנה במקומו ועא"ר בזה ועי' ע"ש ובב"ח משמע דווקא בשלא היה בדעתו כלל לקנות במקומו ומלת ולא היה כוונתו לכך כפשטיה עירובין מ"ה וצ"ע:

תא (א) מוקפת לדירה. עמ"א ה"ה אם עושין כ"ה בקלת ובונין בתים אח"כ כל שהיה פרוץ יותר מי"א שפיר הוקף לדירה. ומ"ש של אדם א' נמי אסו' היינו ביותר מסאתיים דהוה כרמלית מש"ה לא הוה כד"א משא"כ סאתיים או פחות אע"ג כלים ששבתו בבית אסור להוציאן לקרפף זה כבסי' שע"ב במ"א א' מ"מ כד"א חשוב. ועסי' שכ"ה במ"א אות ח"י דכ"מ ביותר מב"ס דאם הניחן עכו"ם והוציאן אחר גם כן אסור הב' להוציאן יותר מאמה אחד יע"ש. אבל פחות פחות מד"א י"ל בלא"ה אסור בכרמלית יע"ש בזה:

תב (א) קונים. עמ"א עירובין מ"ח א' ותו' מ"ז ב' ד"ה תרם והרי"ף ורא"ש סוברים דהמקשה היה סבר כן אליבא לר"י בן נורי אבל באמת ברייתא כהלכתא אף לרבנן דעת אנשי העיר עליהם ואסו' להזיזן ממקומן אף אמה א' ועסי' שצ"ז במ"א י"ג ובהג"א שם די"ל דלרבנן הפקר היה ובא"ר דהג"א אנובעין קאי וכ"מ קלת בלבוש שמפרש להג"א כן ואין כ"כ הכרח. ולכאורה חריץ בין ב' עיירות וביניהם רק ג"א אמה בין הכל נמי אסור להוליך לעיירות ולמלאות במקומן ולהוליך עם התחום שרי וי"ל דלעיירות נמי שרי הואיל וממלאן בהיתר יש ברירה כבור של שני שותפין ועי' פרישה הביאותיו בט"ז כיון דהמילוי בהיתר תו אמרינן יש ברירה וכן בערבו כה"ג:

תג (א) כיון. עמ"א רש"י עירובין מ"ב א' דלאו דקי"ל דמהלך בדיר וסהר כולה אע"ג שלא שבת באויר מחילות הכא שיש אלפים לא הקילו חז"ל ואף שהיו המחילו' מבע"י ולא שבת בה כההוא דהניח עירובו ומודד וכלתה מדתו בחצי העיר עירובין מ"ב ב' עא"ר ג': (ב) לזרוק. עמ"א דידיה אסור בזריקה דהכלים כרגלי בעלים ול"ת דווקא באין מחילות דתחומין אסמכוה אקרא הא ביש מחילות ולא שבת קיל טפי קמ"ל דלא רק בחפץ של אחר או הפקר ואין זוכה בה: (ג) אסור. עמ"א תוס' עירובין מ"ב א' וט"ז מזה ועיין לבוש מ"ש כיון דביה"ש לא קנה כ"א טלטול ד"א כלומר דלא שבת במחילה וה"ה מודד וכלתה מדתה בחצי העיר די"ל אין מטלטל בכל העיר כ"א ע"י זריקה חוץ לד"א הואיל ולא שבת באויר מחילות ואסור לילך כולם תו הוה כנפרצה במילואה לאסור לה ובר"מ ז"ל פכ"ז מה"ש ה"ז ומ' השוה אותם כ"ל:

תד (א) הוי דאורייתא. עמ"א אי הליכות כליו ובהמה אי הוה ד"ת חוץ לי"ב מיל: (ב) והואיל. עמ"א עמ"ש בט"ז דיבשה חוץ לי"א משמע ג"כ לקולא: (ג) למעלה. עמ"א שכ"ז סי"ד ל"ל דמים קנו שביתה כרגלי הבעלים ותו' עירובין מ"ה ב' ד"ה לקנו יע"ש: (ד) ואם. עמ"א שהספינה הלכה אלפים אמה ממקום שפגע למטה מעשרה דאז יצא חוץ לתחום דקנה ד"א במקום שעומד עתה: (ה) ה"ל כל העיר. עמ"א דה"ל כיצא שלא לדעת אע"ג דלא שבת באויר מחילות ה"ל כל העיר כד"א:

תה (א) מעמידת. עמ"א הר"מ ז"ל פכ"ז מה"ש הי"א ושתם משמע אף יצא באונס שלא לדעת אמאי הא לר' יהודה בורר לאיזה רוח שירצה והבלעת תחומין באונס מלתא הוא כבסי' ת"ז ס"ב ותי' דנראה כבורר לעבר פניו ודוקא היינו דבאונס אינכראה כבורר ויש להקל באונס כה"ג דהבלעת תחומין באונס מלת' לא ביצא לדעת ול' הר"מ ז"ל מורה כמ"ש המ"מ והכ"מ שם הקשה דמה טעם שיש לו ד"א הא תי' זה המ"מ. ועסי' שצ"ו שם כתבנו שלשון המחבר כאן לא יכוס להיות כבני העיר ומה שסיים מעמידת רגלם קשה ובר"מ ז"ל שם לית שם תיבת כבני העיר וצ"ע ועא"ר ותו"ש: (ב) מחילה. עמ"א דכל שאין לו אלא ד"א הקילו ומהלך כולה והוה כמוקף לדירה אע"ג שלא שבת באויר המחילות עיין אות ג': (ג) לילך עמ"א באות א' דהבלעת תחומין באונס מלתא הוא כבסי' ת"ו. ויצויר מהלך כמה אלפים במחילה אנשים מעיר אחרת וערבו וכדומה ע' אות ב': (ד) לדעת. עמ"א בס"ו לכאורה ראוי להיות כל שלא שבת באויר מחילות לית ליה כי אם ד"א דבס"ה חזר לדעת היינו תוך התחום דלעירו כד"א כבס"ח ואי"ה שם יבואר: (ה) ככנס עמ"א ועי' אות ז' בזה: (ו) מוקפת חומה. עמ"א דעיבורה של עיר אחרת ל"מ ואף חומה כל שאין מוקף לדירה ל"מ ביצא שלא לדעת והחזירוהו שלא לדעת אלא דוקא מוקף חומה לדירה הוה כרה"י ומהלך כולה כה"ב אע"ג דלא שבת באויר מחילות אקילו גביה הואיל ואין לו כ"א ד"א כבסי' ת"ג: (ז) הואיל. עמ"א הכלל ביצא לדעתו אף שהחזירו שלא לדעת בעינן ששבת באויר מחילות הא לא שבת באויר מחילות החזירו לעיר אחרת או לספינה אחרת אין מהלך כולה כ"א ד"א ומיירי כאן שהפליג בספינה שלא כדין דהיינו שקנה שביתה בי"הש ויצא חוץ והפליג בשבת עסי' רמ"ח ס"ג משא"כ לי"א שם דכה"ג שרי לא יצויר זה ועסי' רמ"א במ"א אות י"א דכל בהיתר לדעת כלא לדעת דמי יע"ש. ובאיסור בעינן שבת באויר מחילות כבס"ח. וספינה מוקף לדירה הוה ועסי' שס"ב ס"ד ספינה מוקפת לדירה מקרי וצ"ע בע"ש: (ח) מהלך את כולה. עמ"א עב"י וט"ז אות ב': (ט) אינו. עמ"א דלא אמרי' הותרה כה"ג שאין מחילות ועא"ר ח' ותו"ש י"א: (י) וברשו עמ"א ע' בלבוש בזה ובא"ר אות ט' בזה: (יא) חוקקין. עמ"א דאנן קי"ל דלא אמרי' חוקקין ותי' דעובי הנסרים ועא"ר אות יו"ד: (יב) לעירו עמ"א ועיין אות ז' דכל ששבת באויר מחילות ביה"ש אף יצא וחזר לדעת מהלך כולה כד"א במוקפת לדירה וכל שלא שבת בה בעינן יצא שלא לדעת ובא שם שלא לדעת או מהלך כולה כבס"ז יע"ש: (יג) כד' אמות עמ"א תוך העיר דוקא אבל תחומה הפסיד כיון דיצא לדעת או חזר לדעת הא יצא שלא לדעת והחזירוהו שלא לדעת הרי הוא כבתחלה כבס"ה ומהלך כל העיר כד"א אף שאין מוקפת כלל וחוצה לה כ"א לכל צד. עמ"ש אי"ה בס"ח מזה במ"א אות א': (יד) אנוסים. עמ"א עא"ר אות י"ב תו' מ"א. וכתב שלא תמשו בהם כלום שהוחזרו למקומן לא התמירו באיסור דרבנן משמע בשאר איסור דרבנן שנעשה איסור בגופן אסור אף דלית ליה אחריני ועסי' שי"ח ועבר ושהה ע"ג בירה יע"ש ועמ"ב שם וצ"ע: (טו) מותרים. עמ"א עא"ר י"ג ותו"ש אות י"ח ותק"טו אות כ"ז דלא אסירי משום מוקצה ובא"פ תי' דמיירי בבל כוחים יע"ש: (טז) אפי' עמ"א והלכה כדיעה א' עא"ר אות ט"ז ועסי' תק"טו:

תו (א) מקום לנוע עמ״א. כי טוב יותר ממקום מוצנע אצל יהודים. וה״ה יצא לדעת יתרחק למקום מוצנע ויש לו ד׳ אמות ממקום שכלה הריח אלא שאין לו תקנה להיות כבראשונה עמ״א ב׳ : (ב) אין לו תקנה עמ״א ביצא לדעת בא לעירו הואיל ושבת שם ומוקפת כד״א ולא חוצה לה ולעיר אחרת הואיל ולא שבת אין לו אלא ד״א ביוצא לדעת עכ״ו : (ג) דוקא לגדולים. עמ״א ולכאורה הלכה כמיקל וגם בדרבנן לקולא ועיין בכללים ועיין א״ר ג׳ הראה לסימן ל״ב לענין תפלה בהולך לקטנים ועמ״א שם :

תח (א) רחוק מהעיר. עמ״א עא״ר ה׳ ואות ו׳. ע׳ בטור ולבוש מ״מ תחומין דרבנן הא תחומין ד״ת ל״מ עירוב הקשו הע״ש וא״ר בזה ומ״מ לדידן קי״ל תחומין חוץ לב״א אמה דרבנן וחז״ל תקנו דמהני עירוב פת או ברגליו משמע לכאורה דב״א חוץ מד׳ אמות שיש לו מודדין וע׳ לבוש ועיין עירובין נ״ב א׳ ובאות ד׳ וה׳ בת״ט אי״ה יבואר : (ב) וי״א. עמ״א וא״ר אות ח׳ מ״ש שם : (ג) ומ״מ. עמ״א עיין א״ר אות ט׳ בזה ובפרישה יע״ש : (ד) וכן. עמ״א תו׳ עירובין ס׳ ע״ב ד״ה כאן יע״ש ועתו״ש אות ז׳ :

תט (א) אסור בהנאה עמ״א. הוא לשון הר״מ ז״ל פרק ששי מה״ע הי״ז דאף לישראל אסור למקני בית באיסור הנאה והטור כתב לכהן דוקא וי״ל בקרקע עולם דאין אסור בהנאה ועיין פרישה. ומ״מ קשה למה השמיט הטור בקבר בנין דאסור לישראל והר״מ ז״ל למה השמיט בקרקע עולם דלישראל שרי ולכהן אסור וה״ה במניח בבית עכו״ם שבנאו לכך בי״ד קמ״ה תש״ך בש״ך א׳ יע״ש. ובין הקברים היינו קרקע עולם או קבר כוך יע״ש : (ב) אחר קנייה. עמ״א עירובין ל״א א׳ כרבנן דר״י מקני ביתא באיסור הנאה אסור ולכאורה שליא אי עביד מהני או לא וי״ל כאן לכ״ע דיעבד אין עירוב דלאו דירה הוא דרוצה בקיום העירוב אחר ביה״ש ואיסור הנאה [הבית] : (ג) בבית הפרס עמ״א עירובין שם ופסחים ל״ב ברש״י והר״מ ז״ל פ״ו מ״ה ק״פ ה״ח לא העמידו במקום כרת היינו לילך ע״י נפיחה ולתרומה לא התירו וקשה א״כ בעירוב אמאי התירו יע״ש. שוב ראיתי בתו׳ עירובין כ״ו ב׳ ד״ה ולכהן תירצו דהכא ליכא כ״א לאו יע״ש ע׳ אות ו׳ : (ד) כהן עמ״א היינו דכהן מוזהר שלא לפסול גופו אף חולין טמאין עיין חולין ל״ג הנח לנזיר הדמע ובילה גבי מטבילין בי״ט כו׳ : (ה) במגדל עמ״א לשונו צריך ביאור. כי לשון המחבר הוא לשון הר״מ ז״ל פ״ו מה״ע הי״ז ולמ״מ שם ובגמרא אמר מנפח והר״מ ז״ל הוסיף ע״י שידה תיבה ומגדל אע״ג אהל זרוק ל״ש אהל בית הפרס אין שם אהל עצם כשעורה רק במגע ערש״י פסחים ל״ב ב׳. ומ״ש ויכול לבטלו ע״י פשוטי כלי עץ י״ל דקאי אקבר יחידי וכ״כ התו״ש אות ה׳ ויפה פי׳ ויראה מדקדק הר״מ והמחבר טעם הקדים שידה תיבה ומגדל להורות בקבר יחידי נמי אף לרבנן יכול לילך ע״י שידה תיבה ומגדל כמ״ש התו׳ שם ל״א א׳ ד״ה היכי אזיל דקבר תופס ד״א מדרבנן וע״י תיבה ומגדל היכרא ובקבר עולם דלא נאסר בהנאה (בתו״ש ל״ל קבר קרקע עולם) ומ״ש שאין טפח י״ל בפשיטות דאל״ה נטמא הכהן ואסור לפסול גופו: (ו) שיכפח עמ״א בפסחים ל״ב ב׳ פירש״י ז״ל עצם גדול רואהו וקטן היינו כשעורה נדחה בנפיחתו ובעירובין נר״אה בנפיחה ראוי להיות נדחה בנפיחה ול״ע. שוב ראיתי בא״ר ב׳ בשם מי״ט של״ל נדחה בנפיחה יע״ש כהן המכניס תרומה בבית הפרס ע״י שליח ע״ג פשוטי כלי עץ אין עירוב והבן: (ז) ויתחייב עמ״א מ״מ פ״ו מה״ע ה״ח ותו׳ עירובין ל״ד א׳ ד״ה ואמאי והיינו בנתכוין דוקא לשבות רחוק ה׳ אמות ממקום עירובו ברה״ר דשבות קרובה לידי ד״ת להתירו ביה״ש כמו בקנה רך כו׳ אבל בתוך ה׳ אמות כשר דהגוף ועירובו יש לו מקום שביתה ד״א כמלא מטלטלו רק פחות מד״א יע״ש ועט״ז גר״ה ואי״ה שם יבואר. ועשו״ת עה״ג ק״ד והתו״ש אות ט׳ הביאו כתב בפשיטות דצריך שיכול להביאו אצלו ע״י עצמו דאל״כ כהן בביה״ק הא אחר יכול להביאו וי״ל כשנתכוין לשבות בביה״ק ולקנות שם שביתה ומש״ה אמר ר׳ יהודה שיכול לילך ולאכול היינו שסוגיתו׳ עירובין כ״ז א׳ יע״ש ול״ע: (ח) ה״ז עירוב. עמ״א היינו גובה י״ט ורחב ד״ט והוא נתכוין לשבות ברה״ר אין עירוב : (ט) ספק כשרי עמ״א עירובין ל״ו עי״ד ק״י ספק דרבנן הבא ע״י גלגול בשו״ת מהריב״ל ובתרומה ספק טמאה היינו ב׳ שאין ונגע טומאה בא׳ מהן וא״י באיזו אף תרומה דרבנן או טומאה דרבנן וה״ה בספק איסור כה״ג עי״ד קי״א דמ״מ סעודה הראויה מבעי״ בעינן וליכא. ובקי״א בש״ך י״ט של שני ב״א י״ל אם אירע כן ואכל א׳ שלו וביקש מהני׳ שיערב לו משלו י״ל הואיל ושרי לאחריני : (י) ולהחשיך עמ״א צריך שיכוין בלבו עכ״פ וא״צ להוציא בשפתיו הא בלא כונה לא : (יא) כפי מזונו. עמ״א הגיה מלת או רעבתן גם הוי״ו של וא״ס חולה וצ״ל ב״ס כפי מזונו אם הוא חולה די ב״ס שלו א״צ ששה בצים כו׳. רעבתן שאוכל הרבה די ב״ס בינונית ששה בצים ועט״ז אות זיי״ן והיינו לקולא ועב״ח ואי״ה שם יבואר : ועיין לבוש כפי מזונו לחול לא לשבת וגרים כמ״ש המ״א וי״א דזקן וחולה ורעבתן שיעורן שוה ועיין ב״י : (יב) מכל. עמ״א ספ״ו אות יו״ד דע״ה אין משתתפין לי״א וע״ת מערבין וקונס י״א דאף ע״ה אין מערבין יע״ש : (יג) כאלו עמ״א גמרא עירובין ע״ג ולכאורה כשיש לו בית שלו במקום העירוב ולן בביתו נימא דחוזר מעירובו וי״ל דניחא ליה ללון אצל אשתו ובניו וצ״ל : (יד) ושם. עמ״א היינו דסתמא אמרי׳ ביתו בשדה במקום לינה דאלו היה לו שם פת אוכל שם ואע״ג דהיה בעיר ביה״ש כל שמקום לינה תוך התחום מעיר מקום לינה הוה ביתו דניחא ליה בכך : (טו) וקטן. עמ״א עירובין ל״א ב׳ רש״י ותו׳ ד״ה כאן והכי משמע ברש״י נתנו לאחר : ורואה הא לחש״ו אף עומד ורואה לא מהני ומיהו י״ל לתו׳ לא מהימני שמא לא הניחו לשם עירוב בפת צריך שיאמר בזה העירוב יהיה פלוני מותר לילך אבל אה״נ שאם שומע הגדול שהקטן אומר כן מהני ובשס״ו ס״ג הקיבוץ א״צ שיאמר כלום אבל אמירה שם צריך לכתחלה כבאות כ״א אל״ף שם ויאמר אחד מהגדולים וכותי שאין חושש על לפני עור אפי׳ מלאו שם שמא לא הניחו לשם עירוב : (טז) ורואה. עמ״א הנה בתל״ז במ״א ס׳ האריכו שם ומשמע לדינא דקטן בדרבנן נאמן אף בשליחות בבית אחרים וכמשמעות המחבר שם בסתמא. וי״ל דעירובי תחומין אסמכוהו אקרא חשיב כד״ת לענין זה ושאני שאר דרבנן דלא אסמכוהו אקרא קיל ובפתיחה כוללת כתבנו מזה אבל התו׳ בעירובין ס״ל דכל שיש לו שרש בד״ת אף לא אסמכוהו חמיר ועירובי חצירות קיל טפי . ומשמע בפוסקים בעירובי תחומין אף שאמר הקטן אלא ואערב מעצמו אין לו נאמנות ולרש״י י״ל דלא מקני שביתה ומיהו באמר בע״ה בזה הפת שמניח שלוחי אהיה מותר מהני אי יש נאמנות לקטן . ערמ״א פ״ח ה״ח דמעשר ומ״ל פ״ד ה״ב הביא דין ירושלמי יע״ש ול״ע : (יז) דחזקה עמ״א תו׳ עירובין ל״ב א׳ ד״ה רב ששת לתי׳ א׳ ר״כ ור״ש פליגי באין מכשול למשלה לר״ן בד״ת לא מהימן ודרבנן מהימן ולר״ש בד״ת נמי מהימן ולתי׳ ב׳ ר״ש מודה באין מכשול דבד״ת לא מהימן יע״ש ובי״ד הביא רמ״א בשם הטור ורא״ש דבתרומה אם מלא התרומה אבל הכרי דלא כר״כ בחולין י״א והיינו כר״ש בתי׳ א׳ וסותר למ״ש הרא״ש כאן בתי׳ ב׳ דבתרומה אף ר״ש מודה דאין תרומה שאין מכשול כו׳ ועיין מ״ל פ״ד מה׳ בכורות ה״א וי״ל בין כשאמר שיתרום וטובת הנאה של השליח . מ״ש כגון הכא י״ל אף בדרבנן בעינן שיהא מכשול ומש״ה אמר ר״ש אחד זה וא׳ זה שוין ובהו״ת התקמ״ד שפ״דא הארכתי : (יח) באיזה דבדרבנן יש ברירה עמ״א עמ״מ פ״ו מה״ע הכ״ו ובהשגות שם ולא הבינותי כיון דנתן רשות לשליח בלאו טעמא דברירה י״ל כן ובפסחים גבי רשות לשחוט עליו פסח פסחים פ״ח ב׳ אע״ג דרגיל בטלה סמיך על העבד בגדי דלא פי׳ ול״ע בכאן אם נימא כן ברגיל לערב למזרח והשליח למערב ולא פי׳ לו : (יט) בתמרים. עמ״א המ״מ פ״ו עירובין הכ״ג דפסק כרבא יע״ש ועתו״ש : (כ) אין. עמ״א עא״ר אות כ״ג דאם יש ממקום רגליו עד מקום שביתה ב׳ אלפים וד׳ אמות . ואין לומ׳ דב׳ אלפים ושבעה אמות שרי ז״א דג׳ אמות הוא חוץ לתחום ול״ד לסוף הסעיף ושם במסויים תליא מלתא משא״כ כאן ובתו״ש אות כ״ח די״ל הבלעת תחומין באוכם מלתא הוא כבסי׳ ת״ה וסי׳ ת״ו ס״ב יע״ש : (כא) עקר . עמ״א בתי״א אות א׳ בשם רש״י דביתו ניחא ליה דלקני משא״כ כאן דבדרך ועקר דעתו מכאן יע״ש :

תיא (א) ונשאר . עמ״א הראה לסי׳ ת״ח סעיף ד׳ דלא קשה אף לטעם האחרון כמ״ש הלבוש ז״ל בהגה״ה שם הביאותיו בט״ז כאן דהרר״י לקולא אתא :

תיב (א) לכל א׳ . עמ״א וכמ״ש הט״ז דכאן צריך כמספר ההולכים צריך לכ״א . וכאן אין צריך בכלי א׳ ומניח שביות דרבנן היו בכך עתו׳ פ״ב א׳ :

תיד (א) אפי׳ . עמ״א עב״י בשם הרא״ש ז״ל . ובנו גדול אפי׳ לא הודיעו עד שחשיכה הוה עירוב בשם הרשב״א ז״ל אע״ג דאחר צריך להודיע מבע״י כבסי׳ ת״ג ועא״ר אם שתקו ואח״כ מיחו קודם חשיכה יכולין למחות ואחר חשיכה מיד ששתקו שוב אין יכולין למחות יע״ש ויתישב לשון הש״ע במ״ש אבל מיחו כו׳ דבלא״ה אין מערבין כ״א מדעתם : (ב) או פחות . עמ״א סי׳ תר״מ דיש קטן חריף שא״צ לאמו חייב בסוכה ה״ה כאן בר ה׳ או בר ז׳ וא״צ לאמו אין יוצא בעירוב אמו אא״כ זיכה לו ע״י אחר ואם אב עירב עליו ואמו ג״כ עיין בא״ר בזה : (ג) יוצא . עמ״א תו׳ עירובין פ״ב א׳ ד״ה קטן ועא״ר לתי׳ ב׳ כשאפשר להניחו הקטן בביתו ע״י פיוס וכדומה או בעינן בר הבנה הא אם אפשר להניחו בלא אמו מודה לתי׳ א׳ דיוצא בעירוב אמו . ועסי׳ שמ״ג א׳ ותר״מ דאמו אינה מחויבת לחנך בנה :

תטו (א) של נשואין . עמ״א תרי״ע ס״ג חנוכה הוה סעודת מצוה לי״א . ואם אומרים דברי שירות אף בת כו׳ הוה סעודת מצוה. ולכאורה לע״ה קאי נמי אבת כהן וכ״כ התו״ש ועי׳ פסחים מ״ט א׳ ואה״ע ב׳ ס״ח וברמ״ת ז״ל פכ״א מה״אב וי״ל סעודת מצוה לא הוה כ״א בת כהן לכהן ערש״י שם ועונש הוא בת כהן לע״ה אע״ג דאמר ר״י בדלי״ת מ״מ לאו לגמרי ול״ע ובה׳ דיעות פ״ה בכ״מ שם . ואירוסין נמי מצוה : (ב) או חבירו . עמ״א ובא״ר הביא בשם ע״ק וריא״ז משמע כב״י דווקא שכם . ומערב ברגליו עתו״ש אות ז׳ בזה . ובשם שו״ת חו״י סי׳ ע׳ דבזמן הזה אין לנו לומר בת ת״ח לע״ה והוה ג״כ באפשר מצוה . ובת כהן לישראל כתבנו באות א׳ די״ל ת״ח שבח לאהרן ואין ת״ח ולא ע״ה לאו מצוה הוה באפש׳ ופ״ה כנכסים ומ״מ בזה״ז שאני מתי מעט י״ל דהוה סעודת מצוה : (ג) עירבו . עמ״א דבת״ט ס״ו היה לעירוב חזקת כשרות אע״ג דיש חזקת ביתו בדרבנן ספק כשר משא״כ ספק הניח או כה״ג בביה״ש ליכא חזקה ס״ל ליש חולקין דאין עירוב ועי׳ לבוש וע״ז״ה : (ד) מברך . עמ״א דעת הר״ש ז״ל פ״ו מה״ע הכ״ג דלא יברך דקולא הוא והמחבר סתם כהר״מ ז״ל דמברך וכ״כ הטור מידי דהוה אשחיטה והא דאין מברכין על ניקור חלב מטעם שלא בא לנוי בתורה אין מברכין משא״כ שחיטה מ״ע כו׳ . ובת״ט בט״ז ז׳ כתבנו שמערב ברגליו אין מברך א״כ י״ל ה״ה בפת ומ״מ וודאי הלכה דמברך : (ה) ואומר. עמ״א אבל מערב ברגליו בכוונה לחוד שני אם הלך לשם עמ״א ת״ט אות י׳ ובלבוש שם :

תטז (א) ב׳ י״ט של גליות. עמ״א אף לקולא בר״ה הוה קדושה א׳ וכ״כ בתק״ג ועט״ז שם וער״מ ז״ל פ״ח ה״מ מה״ע . והב״ח פסק להחמיר כהראב״ד ז״ל ולקולא לא וצריך להיות קיים בליל שני ועא״ר . ובר״ה שהלך ביום א׳ ועירב ברגליו שכוון בלבו כו׳ להב״ח הוה ספק לחומרא ואין לו כ״א מביתו עד עירובו ולהמ״א הוה לקולא עי׳ אות ב׳ . ועט״ז ב׳ ואי״ה שם יבואר : (ב) ולא . עמ״א וכ״כ הט״ז דברגליו אף בכוונה מהני לא הוה מכין משא״כ בפת חדש צריך אמירה דווקא אף דיעבד לא מהני דהוה מכין : (ג) שיהיה . עמ״א בתקי״ג ס״ה נולדה כו׳ מותרת ממ״נ מ״מ ליכא סעודה הראוי מבע״י ולערב ברגליו פשיטא שלא יצויר בב׳ רוחות כ״א באפשר להלוך ופ״ת יערב ברגליו ביה״ש ע״ס תט״ו י״ל ביה״ש ברגליו נמי הוה עירוב ותחומין דרבנן שבות ביה״ש מ״מ הכ״ג לא הוה עירוב דאל״כ דטלת הא דכתבנו חוץ לאלפים כו׳ . וב׳ י״ט של גליות בפת א׳ לרוח א׳ דהוה עירוב וקיום בב׳ הימים י״ל גם ביום ב׳ צריך הוא ועירובו במקום א׳ בלי מלאכה ושבות דרבנן דווקא ביום חול בעי״ט ל״ג לא כה״ג וכ״ש שבת ויום טוב דממ״כ והבן ול״ע :

שפג א יכולים. עט״ז ולא הוה כמקח וממכר רק היכרא בעלמא ער״מ פ״ב מה״ע הי״ג : ב יבטל. עט״ז ואם עכו״ם הוה גוסס י״ל דאסור. ועתו״ש הוקשה למה לו שכירות מיורש נימא שבת הואיל והותרה הותרה יע״ש ואפשר דמיירי במת עכו״ם ביה״ש ושכרו אח״כ מהיורש בלילה וכדומה ועסי׳ של״ד ול״ע :

שפד א אנשי . עט״ז עא״ר ב׳ דאנשי חיל גרע טפי שעושין כרצונם ואין לבעל הבית רשות שם יע״ש ועמ״א ב׳ ועתו״ש בזה דחיל המולך או ברצון בעל הבית תליא מלתא. והא דת״א עכו״ם אכסנאי אוסר י״ל דמיירי עכו״ם אכסנאי בחצר עכו״ם וישראלים דרים שם ושכרו רשות מעכו״ם בעל החצר אוסר אכסניא עכו״ם או יהודי שיש לו חצר והשכיר לישראלים ובא אכסניא עכו״ם ובעה״ב אין דר שם י״ל כה״ג לא אמרי׳ אין דעתו שיאסרו עליו דווקא אמרי׳ . ול״ע בזה ועתו״ש שם :

שפה א לדוקי. עט״ז וכ״כ המ״א בשם ב״י . ומומר בצנעא ואין מודה בעירוב ל״ע אם יוכל לערב ועא״ר אות א׳ בשם הר״מ ז״ל פי׳ המשנה ומ״מ יע״ש. עי״ד סי׳ ב׳ מומר לעכו״ם או להכעיס בשאר עבירות הוה מומר לכ״ה מסור עתו״ש כאן :

שפו (א) המשתתפין עט״ז עב״ח והיינו כדיעה א׳ דפת במבוי א״צ עירוב כלל אף כל חצר לעצמה ודי בזה וכ״ש אכן שגובין קמח מכ״א הוה שיתוף ועירוב ביחד עמ״ש אי״ה באות ב׳. ודיעבד אם שיתפו רק ביין וכדומה לא בפת ולא עירבו כל חצר לעצמה ע׳ עולת שבת בזה : (ב) וכ״ל הטעם עט״ז וכ״כ הלבוש אע״ג דטעם הר״ב יותר נכון לצאת אף ידי השניה הלבוש הקשה אטעם הר״ב יע״ש וי״ל : והנה עירוב שלנו במקום עירוב כל חצר לעצמה ובמקום עירוב חצירות זו לזו ושיתוף מחצר למבוי דהיינו לטלטול ברחוב העיר מבתים במקום שמוקף חומה או צורת הפתח כנהוג ואע״ג דעירובי חצירות בעי דוקא בבית דירה הואיל ומהני האי לשיתוף דלא בעי בית דירה מהני במקום עירוב נמי הא לאו הכי באמת לא כלום עשו״ת ח״צ קי״א ביארתיו בשס״ו ושס״ח . ובענין שיהא מונח העירוב במקום שיוכל ליטלו משם עט״ז שס״ו ג׳ וכ״כ הפרישה ושו״ת ח״צ ז״ל ומבואר שם. ואם נפסק העירוב ל״ה סביב העיר בשבת ל״ע אם לטלטל בבתי העיר דא״א ליקח העירוב מבית הכנסת ולומר הותרה הותרה כה״ג עכ״פ בבתי העיר בתוך הבתים מחדר לחדר לטלטל ול״ד לשס״ו דמניח לכתחלה במקום שא״א ליטול ובטל תקנת העירוב ועט״ז של״ד ג׳ לא משמע כן ול״ע ועסי׳ שע״ד ס״ב ושס״ה במ״א אות ט״ו בזה. ואם העירוב מונח במקום שיש מת ב״מ וא״א לכהן לילך וליקח משם ושם א״א לו ג״כ להיות אפשר גרע יותר מנפסק העירוב ל״ה ואפשר מש״ה מניחין בבית הכנסת שרגילות להיות במקום שהכהנים רשאים לילך שם . ובלבוש נתן טעם לפרסם הדבר עירוב והיינו שידעו הכל גם התינוקות : ובעיר שיש ירידים כמו כאן פראנקפורט דאדר שבאים ממקום אחר יהודים וא״ה ורגיל לבוא אוסר מיד לי״א עמ״א ש״ע אות י״ב גם בחצר של עכו״ם מתאכסנים הרבה יהודים אורחים אוסרין וע״ז מיד ראוי לומר בע״פ ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת לזכות אותם כמ״ש הט״ז שס״ח ד׳ כבסי׳ שס״ו ס״ט בדיעה א׳ . ושכירות רשות מן בעל החצר אינו יהודי עסי׳ של״א במ״א ב׳ וט״ז ג׳ וא״כ לדידן שסומכין על היתר ששוכרין משר העיר ומשכירו ולקיטו של המלך יר״ה שיש לו רשות בכל בתי העיר ואפלוקחין משקים בשבת מבתי א״י א״כ השכירות ההיא מהני נמי להאורחים ישראלים המתאכסנים שם . מה אמרת שמתאכסנים שם גם א״י ממקומות אחרים מ״מ הכל נכלל במה ששכרו רשות מהשר העיר אף רשות הבתים הואיל ויש לו רשות להעמיד שם אנשי מלחמה ועשו״ת ח״צ סימן ו׳ מ״ש הריב״ש בתי עכו״ם י״ל שאין שכירות מהשר מועיל י״ל היינו בדרים ישראלים שם או בירד צריך שכירות מא״י של בעל החצר אף למאן דישבו׳ כן יש לומ׳ דמהני מבעל החצר אף נגד אורחים א״י דומיא דסימ שפ״ב דבעל החצר כו׳ יע״ש ואי״ה בשל״א יבוא׳ עוד :

שפח א מות׳. עט״ז ובדברי הט״ז יש ט״ס וצ״ל דווקא בלא ערבו בתים עם חצר שרי במבוי הא ערבו אסו׳ במבוי ולכאורה משמע הטעם דשכיחי מאני דבתים בחצר ואסו׳ משום גזירה עיין לבוש וזה א״א כמ״ש בסע״ב וכ״פ הר״מ ז״ל פ״ג מה״ע הי״ט פסק כן ועא״ר תמה בזה על הלבוש עתו״ש ודברי הט״ז ג״כ ל״ע ואפש׳ ליישבן בדוחק :

שצ א ויש . עט״ז ראוי להיות שפ״ב אות י״ט ועיין פרישה וא״ר כאן ודירת עכו״ם לקולא חשיב דירה להיות המבוי ניתר בלחי וקורה כשב׳ חצירות א׳ ישראל וא׳ עכו״ם עסי׳ שפ״ג עב״י כאן ובלבוש והטעם כמו בחצר בשפ״ב שם אות י״ט :

שצא א אע״פ . עט״ז פי׳ אע״פ שהם רבים קאי אבני מבוי ומלת שחצר כיחיד הוא הכרח לומ׳ דע״כ אף רבים מבטלין ליחיד דאל״כ לא יצויר שמבוי יבטל לחצר דאי בחצר רבים ממבוי מ״מ כיחיד הוא . ועא״ר פי׳ כפשוטו וקאי אחצר וטעמא יהיב למלתיה אע״פ שבני חצר רבים וערבו לעצמן ולא שתפו במבוי הא דבני המבוי אין מבטלין לרבים בני חצר שלא שתפו במבוי כמו בחצר בש״פ קמ״ל דחצר יחיד הוא וכ״כ התו״ש. ועיין בטו׳ ולבוש דערבו חצירות דרך פתחים סומכין עליו במקום שיתוף א״צ ביטול כבסי׳ שפ״ו . ואפש׳ דווקא שכח חצר א׳ הא לא רצו לשתף מפשם צריך כה״ג ביטול : ב עד. עט״ז חצר במבוי כיחיד וא״כ הרבה ישראלים בחצר א׳ בהרבה בתים מותרים לטלטל בעיר עכו״ם דיחיד ל״ג דל״ש דדייר : ומוקף לדירה דאל״ה הוה קרפף יות׳ מב״ס ואסו׳ : ג ואין . עט״ז שוב׳ מ״ש הריב״ש ישפיקו ב׳ הטעמים דווקא ביחיד הא כל טעם בפ״ע לא ועא״ר ותו״ש לדידן כ״א מהטעמים מספיק וכשיש רשות להושיב שם אנשי מלחמה מות׳ אף מבתי עכו״ם וכשאין רשות מות׳ רק מבתי ישראל למבוי כמ״ש הר״ב ז״ל בהג״ה : ולפ״ז בירידים כה״ג אורחים צריכין לשכו׳ רשות מבעה״ב עכו״ם מע״ש. משא״כ לדידן שע״פ הרוב יש להשר רשות אף בבתי עכו״ם י״ל א״צ כי לב ב״ד או השוכרים רשות מזכים גם לאורחים עמ״א ב׳ :

שצב א עיר. עט״ז עיין אות ג׳ עיר של יחיד אין מערבין לחצאין ועיר של רבים עמ״א אות ט׳ ואי״ה שם יבוא׳ : ב בשיתוף עט״ז דהשיור מותרים בשיתוף לעצמם ואסורים בכל העיר אף לאחר ששתפו לעצמם רוצים להוליך העירוב לשאר העיר כב׳ חצירות דרך פתחיהן אסו׳ דתו לא הוה שיור ועב״ח : ג אין מערבין . עט״ז עמ״א אות ט׳ מזה בשל רבים ודלתותיה ננעלות כו׳ ואי״ה שם יבוא׳ :

שצג א ואם. עט״ז אפשר די״ט שחל בע״ש משמע יום א׳ של י״ט ועט״ז ב׳ מעי״ט היינו שחל י״ט ה׳ ו׳ וכמ״ש המחב׳ ועדיין ל״ע . ואם שכח מעי״ט וז׳ בע״ש ושגג שסבר מות׳ לערב בי״ט שחל בע״ש ועירב ל״ע אם דיעבד מהני עירוב או לאו ול״ע : ב יהא. עט״ז ולכאורה אם בי״ט א׳ מניח ע״ת גם על י״ט ב׳ כבסי׳ תקי״ח ותקכ״ח במ״א ה׳ א׳ אם היום חול יהא זה עירוב אף לי״ט ב׳ לטלטל כלים שא״צ היום כלל ואם היום קודש א״צ עירוב לי״ט אפש׳ דשרי בי״ט ב׳ לטלטל ועל שבת צריך שיאמ׳ גם בי״ט שני ועסי׳ תקי״ג תקכ״ז סכ״ג ולמחר עט״ז ודבריו ברורים כיון דצריך שיאמ׳ כן בב׳ הימים ומלוה מד״ס עביד ראוי לגמו׳ המלוה בפת א׳ ק״ו משל״ד אות א׳ ועא״ר ולמ״ש א״ס ועתו״ש ועמ״א א׳ : ד ויש. עט״ז דשיפא בלא קיבל עליו בפי׳ שו״ס דטומנין חמין ביה״ש עסי׳ רמ״א ורל״ו וגמ׳ ליה נ׳ תקיעה שלישית בטמין המטמין ובא״ר כ׳ דומיא דהדליקו נר ביה״ש לא אע״פ שלא קיבל תו״ש יע״ש ועסי׳ רס״ח: ה אבל. עט״ז הרא״ש בשם הרר״י עב״י ובפריו לי״ד ק״י ס״ס בדרבנן לחומרא י״א אסו׳ עמ״ל ה׳ שא״ה א״ב י״ל כה״ג הוה ס״ס לחומרא שמא בשעה שהניח לילה ואת״ל יום בשעה שנאכל נמי יום ש״מ לכאורה דמותי׳ וכאן כולי האי לא מקילין : ובהא דעירב לב׳ ונאכל עירוב קודם שהניח לב׳ ובאו בב״א י״ל אף בדרבנן לחומרא כהוא דכתובו׳ כ״ו מחבואה א׳ וב״ד קי״א כתבנו מזה : ובחדושינו למס׳ שבת ל״ד כתבנו בשם המ״מ דמערבין ע״ת לכתחלה ביה״ש דחומרא בעלמא עושין ספק דרבנן לקולא יע״ש דכ״מ לדינא ול״ע ובפרישה כ׳ דעירוב עקרו דרבנן אף בב״א שרי ואי״ה בשל״ד אעורר על זה :

שצד א ויש. עט״ז ע׳ של״ג א׳. ועסי׳ שס״ח ע״ז ד׳ והמנהג הפשוט לעשות מצה מערב פסח לע״פ ותולין באויר שלא יתעפש ויהא ראוי לאכילה ובע״פ נוטלין הישנה ונותנין החדשה לשם עירוב. ב ואבד עט״ז ובא״ר דהטור ס״ל ע״ת מצוה אבל ע״ח לאו מצוה גמורה הוה ולדידן באמת ע״ח נמי מצוה הוה ושבות ל״ג ביה״ש כמ״ש המחבר מלאכה גמורה דוקא כו׳ והקשה על הלבוש מ״ש חילוק בין שדה כו׳ : ובב״י לא מצאתי מפורש שיאמר זה על מה שנא כ׳ הר״מ ז״ל חילוק בין שדה לעיר : מ״ש בש״ע אבד המפתח קודם חשיכה קודם תחלת ביה״ש וע׳ לבוש דנאכל ביה״ש כשר : וכן ספק אם קיים תחלת ביה״ש וע׳ פרישה יע״ש : ג אלא אם כן. עט״ז ל״ע דנפרץ לרשות אחר דוקא . והטעם דבעינן להניח העירוב במקום שיוכל לטלטלו דדוקא דאם לא כן לית כאן עירוב כיון שמניחו תחלה במקום דלא יוכלו לטלו ביום השבת או ביה״ש עכ״פ שהוא עיקר קניית עירוב גזירה ונאכל ביה״ש דיעבד שרי כבסי׳ שצ״ג וכאן משא״כ אירע שנפל גל וכדומה שבות ביה״ש ל״ג ועדיין לע״ק. ודע דהא דכתבנו לעיל בשל״ג בט״ז ה׳ בשם הפרישה דהואיל ואין לו עיק׳ מ״ה כלל אף בב״א שרי ול״ד לתל״ז ב׳ בתים כו׳ חידוש בעיני ולפ״ז חמאה של עכו״ם וכדומה באיסורייהו דקיל איסורייהו וחלת ח״ל וכדומה לזה דלא הוה עקרו מ״ה י״ל אף בב״א שרי ורבא דאמר שנים שאמרו לא׳ יורה על זה : שאלה ב׳ קדירות היתר של ב׳ נשים ולקחו חולת לחם והשליכו לא׳ באופן שנאסר בק״א או נס׳ כבסי׳ שכ״ג בי״ד ושאלו בב״א ואומרת שספק לה ג״כ אם לא לקחו כף א׳ מקדירה אחת והגיסו בשניה : תשובה בי״ד קי״ כתבנו ס״ס בדרבנן לחומרא תליא בטעמים אי מטעם רובא כמ״ש הרשב״א ז״ל בת״א לחומרא מכ״ש מחזקה ואי מטעם ספק דרבנן לקולא כמ״ש הר״מ ז״ל פ״ט מט״מ י״ל לקולא בדרבנן עמ״ל ה׳ שא״ה ובמקוואות׳ ספק טבל תליא בפירושים שם. בי״ד קי״א בש״ך י״ט וא״ח תל״ט ופסחים י׳ בב״א בדרבנן לחומרא משא״כ חלה אין לו שרש בד״ת דמהני הגעלה ג״פ לכ״ח בי״ד דאין לו שרש מ״ה דמיא לע״ת כאן כאמור : וס״ס לחומרא שמא לכאן נפל ואת״ל לאחרת שמא הגיסו בכף וממ״כ נאס׳ ס״ס לקולא בדרבנן כאמור ועדיין ל״ע די״ל ע״ת קיל שהרי מערבין לכתחלה ביה״ש כמ״ש בשל״ג וכה״ג יש לצדד בחלת ח״ל כה״ג :

שצה (א) מצוה. עט״ז עסי׳ של״ג ושל״ד אי הוה מצוה גמורה או לאו ושבות ביה״ש נמי י״ל דל״ג ביה כמו בע״ח וכ״ש לדידן דהוה שיתוף ועירוב בב״א : (ב) או . עט״ז דיעבד אם לא זיכה מהני ולכתחלה כו׳ ומיהו בעיר שיש ירידים הזיכוי מעכב קצת כבסי׳ שמ״ו ס״ט וטוב לפרש ולכל מאן דאתא עלו׳ וכ״כ הא״ר בשם הרוקח סימן קע״ג ועסי׳ שס״ו במ״א כ״א : ושבתות השנה ל״ע אם י״ט בכלל וא״כ כיון שפורש דבר א׳ ולא השאר י״ל דבי״ט שלא לצורך כלל אסור עסי׳ תקי״ח ובמ״א כאן .

תם ונשלם חלק ראשון

שצו (א) יש. עט"ז כ' דלפ"ז הרי"ף פוסק כר"א דמתני' מ"ה ד"א והוא באמצען וברא"ש מ"ח א' משמע דהרי"ף פוסק כת"ק דרים מי שהוציאו ד"א והיינו כר"י יברור לו כו' גם הב"י הוכיח דהטור לא ס"ל כהרי"ף באמצען מסימן ת"ה הקשה דאדרבה משם לכאורה מוכח דס"ל דיכול לילך לתוך התחום רק דלא להיות כבני העיר דהבלעת תחומין; לאו מלתא או לחלק בין שוגג ואונס ובין רצון ומזיד ועב"ח ופרישה וע"ש ע"כ הגי' בטור דהוא באמצען אחר דברי הרז"ה ז"ל שכ"כ שם והוא באמצע יע"ש וקמ"ל דל"ת ש' על א' הרשות בידו או ד' מכאן וד' מכאן או רשות לברור כל הח' מצ"א קמ"ל דאין ברירה בזה: וקשה לי מ"ש המחבר לקמן בת"ה להיות כבני עיר משמע הא יכול לכנוס עכ"פ ב"א או אפשר ד"א רק שאין כבני העיר ושייס ואין לו אלא ד"א מעמידת רגליו ולחוץ שזה יורה כר"י ובירר לו אל עבר פניו כמ"ש המ"מ פכ"ז מה"ש הי"א ועמ"א לקמן א' ובר"מ ז"ל לא כ' להיות כבני העיר ולכאורה זיכה רבינו המחבר שטרא לבי תרי ואחז החבל בתרין ראשין וי"ל דלשיטתיה דכבני העיר ל"ד והעיקר דלא יכנוס אף אמה ג' ול"ע. ואי"ה בת"ה ות"ט במ"א א' וט"ז ד' יבואר עוד:

שצז (א) כרגלי. עט"ז רש"י ביצה ל"ח א' משמע פשט נמי אף שעירב הרועה לכ"א יכול אף בעיר אחרת להוליך למקום שירצה ושור רועה שאין פשט כרגלי אותה העיר רק אלפים משמע אף א' עירוב אין לו רשות רק אלפים היינו כרוב אנשי העיר עא"ר אות ט' בשם ע"ק משמע דהולכין אחר רוב בני העיר ואף הרועה גופא אין יכול להוציא נגד רוב העיר יע"ש אבל הע"ש בשם הר"ן ז"ל משמע כ"א רשאי להלוך כפי מה שעירב דבדרבנן יש ברירה יע"ש ול"ע ואי"ה במ"א ו' אבאר עוד: (ב) כרגלי שניהם. עט"ז פרש"י ל"ז ב' משמשכה י"ל ג"כ ביה"ש עיקר קניית השביתה ביה"ש הוא ול"ש הוברר דכ"א יונק מחבירו וא"א לומר הוברר אבל מטעם שמעורב מחלק חבירו בשלו י"ל דבטל המועט ברוב ובפרט בלא הוכר מעולם שעתו"ס למ"ש א"ש: (ג) כרגלי השואל. עט"ז כל שאמר לו להשאיל אע"פ שלא משך ולא קנה בהגבהה ברשותיה דשואל קאי מע"ש ועי"ט ביצה ל"ח א' וברש"י שם:

שצח (א) שם. עט"ז ערובין נ"ח א' בחצר המשכן שמות כ"ז ח"י בית יתירה אסמכתא כו' כי תחומין דרבנן ואף ג"פ מ"מ המדידה בחבל כ' דרבנן ועי' לבוש ועי' עירובין כ"ג ב' כי אסמכתא נמי לפעמים פריך והא מ"ל כבר אסמכוה למלתא אחריתי עתו' שם ובת"י חמשין למדיכסא ולמערבא הייכו להעמיד המשכן סוף כ' כו' והבן: (ב) כנגד. עט"ז פירש"י ז"ל עירובין נ"ז ב' במשנה שם: (ג) בכל כחו. עט"ז פירש"י ז"ל במשנה נ"ח ב' שומעין למקום שריבה שצריך למותח' בכל כחו והכי תניא בתוספתא עב"י: (ד) כטבלא מרובעת עט"ז הכלל בזה דלאורך ורוחב העיר נותנין התחומין כפי ארכה ורחבה ובקרנות שוין תמיד ממלאין טבלא מרובעת אלפיים על אלפיים נמצא אם העיר ארך ממזרח למערב שלש אלף אמה הולך מחוץ לעיר ממזרח למערב תוך ב' אלף אמה שיש לו לצד דרום ולפון הולך ממזרח למערב שבעת אלפי' באסר ב"א תחום מזרח וב"א תחום מערב וג"א נגד העיר וכן לפולס וכ"ש מודיסבזה באלכסון והולך ג"כ מקרן מזרחית צפונית עד סוף קרן מערבית דרומית שבעת אלפים ואלכסונן כל אמתא ותרי חומשי והיינו עם תוך העיר. ועמ"א ת"ח אות ג' ואי"ר שם אות ט' ואי"ה יבואר שם להניח עירוב וכאן מיירי בלא הניח עירוב ועב"ח ותו"ס יע"ש:

תא (א) אבל חפצי הפקר עט"ז עא"ר אות א' ובתו"ס דתרי קולי דסתרי אהדדי גם הפקר הלכה הוא כרבנן וישן הואיל וניער קנה. וחפצי עכו"ם גזירה קרובה הוא עשאו כשל ישראל ממש ואפי' יצא קול ממנו כשנים ששאלו מעכו"ם לו' יע"ש ולענ"ד גם כוונת הט"ז דבחפצי הפקר אם היינו אומרי' לקולא לפעמים נפיק חומרא מיניה והכין דינא שחפצי הפקר כרגלי הזוכה אפי' כמשך חומרא מיניה כשנים ששאלו ועפ"י הלכה זה נמשך קשייתו א"כ בחפצי עכו"ם דמדינא כחפצי הפקר ומדינא כרגלי הזוכה ושנים ששאלו אסור להזיזם ממקומן ואיך ימשך קולא מגזיר' אטו ישראל ומ"מ בחפצי הפקר דעתו ז"ל דוודאי בשנים ששאלו לחומרא רק הוא הצעה לקושיא כאמור ומ"מ י"ל דל"פ בגזירה וא"כ דנמשך ג"כ קולא עא"ר ותו"ס ועשי' שמ"ו דט"ז אות ג' כה"ג: ודע שמ"ש המחבר חפצי עכו"ם קונין שביתה במקומ"ן היינו כבלי ישראל ממש משום גזירה ואם היו רחוקים מעכו"ם הרי הם כעכו"ם ולא יזיזם ממקומן עשי' של"ז ס"ו פירותיו בעיר אחרת ועתו"ס האריך בזה: (ב) שלא עט"ז וכ"כ המ"א אות א' ועשי' שכ"ח במוקף לדירה ואי"ה במ"א יבואר:

תב (א) ומקצתו עט"ז וכ"כ הב"ח ז"ל ושייס שם אף היה המים שמחוץ לתחום של עכו"ם אין מקפיד במה שנתערב ועתו' דף מ"ג ול"ל מ"ן ב' ושם אין מבואר דין זה ומ"מ משמע דווקא עכו"ם יחיד הא עיר עכו"ם שסיבי ואסור למלאות לעיר ישראל מחריץ מים מכונסין וישראל יחיד כמי י"ל דאסור ודווקא עכו"ם יחיד דמדינא חפצי עכו"ם אין להם שביתה רק גזירה אטו ישראל וכל שאין מבורר של עכו"ם שכי הא ל"ג ועדיין ל"ע: ועיין פרישה מסכ"ז בור של עיר א' עירב לדרום וא' לצפון יש ברירה התם ממלאין בהיתר משא"כ כאן תחלת המילוי באיסור: (ב) ואפי'. עט"ז כבסי' שע"ו וטפח ממחיצה שקוע תוך המים וכ"כ הפרישה יע"ש ועתו"ס. ומילוי מים ביו"ט או בשבת ועי' היתר פסין או חריץ עומד ברה"י ועא"ר ה':

תג (א) כיון. עט"ז מחיצה הנעשית בשבת בשוגג הוה מחיצה עשי' שס"ב ס"ג. ועתו"ס אות ג' עשה עכו"ם מחיצת קנים בשבת גרועה אסור לטלטל והביא ד"ה עירובין מ"ב א' ד"ה וליטלטל יע"ש והקשה על התו"ס: (ב) אבל לטלטל עט"ז הסכים לפירש"י ז"ל עירובין מ"ב א' לשמואל מטלטל כי אורחי' באלפים דלא הוה נפרצה לאסור לה כ"א לרב הונא דאוסר חוץ לאלפים אף עפ"י זריקה וכ"כ הפרישה דלר"ה דווקא פריך ונטלטל באלפים כי אורחיה ועא"ר מזה:

תד א ואין. עט"ז וה"ה עמוד א' מקצתו תוך תחום ומקצתו חוץ לתחום אסור לעלו' עליו ולאכול חוץ לתחום כל שיש בו ד"ט על ד"ט בריבוע הא אורך הרבה ואין רחב ד"ט ספיקא הוא ועי' לבוש משמע דפוסק ביבשה אף תוך י"ב מיל ספיקו לחומרא ודוקא בימים ונהרות שעיקר תחומין אף חוץ לי"ב מיל דרבנן ספיקו לקולא הא ביבשה כיון דחוץ לי"ב מיל להרבה פוסקים ד"ת אף תוך י"ב מיל אסמכוה אקרא וספיקא לחומרא ובפתיחה כוללת כתבנו מזה באסמכתא אי אזלינן לחומרא אבל ממ"ש הר"ב בהג"ה חוץ לי"ב מיל ספיקו לחומרא משמע תוך יב"מ אף ביבשה ספיקו לקולא ועא"ר בזה:

תה א מהלך. עט"ז המחב' פסק כר"מ ז"ל פכ"ז מה"ש הלכה י"ג כל ששבת באויר מחיצות ביה"ש אפילו וחזור לדעת כל העיר כד"א אף גדולה כמה אלפים ועמ"א י"ג ובעיר אחרת שלא שבת מבע"י כל שיצא לדעת או חזר לדעת אינו רק ד"א אבל יצא שלא לדעת אף בעיר אחרי' שלא שבת הואיל ואינו רק ד' אמות הקילו מהלכו' הואיל ובאונס בא שם ובת"ג הואיל ויש לו ב"א לא הקילו וספינה שהפליגה חשיב יצא לדעת הלכך דוקא מטעם דשבת באויר מחיצו' ביה"ש עמ"א ז' ומיירי שיצא אח"כ מספינה לחצר ועא"ר ז' ותו"ס י' ואי"ה שם יבואר: ב אם. עט"ז דבמהלכת לא עמד ד"א במקומו פ"א הלכך לא קנה לו ד"א ומותר להלכולה אעפ"י שאינה מחיצ': ג המוקפת. עט"ז דעירו' שלנו בתים מוקפים ול"ה מוקף לדירה מהלכולה וירא' אף שלא ערבו ואסור לטלטל מבתים למבוי מ"מ רה"י גמור והולכולה כד"א דבמבוי גופי' ובחצר רשאי לטלטל כולה כלים ששבתו בחצר ול"ד לקרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה דשם כרמלי' עליו ואסור לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אין מהלכולה משא"כ כה"ג: ד ואפי'. עט"ז כל ששבת באויר מחיצו' אף יצא לדעת וחזר לדעי' לא קנסו מהלכולה אבל חוץ לעיר לא דהפסיד תחומו כיון שיצא לדעת עמ"א ואי"ה שם יבואר: ה אם. עט"ז בי"ט הוצאה מותר וכל שהחזירם תוך התחום מותר להביאן לעיר ושבת במקומן תוך התחום שרו לאכול או כשהביאו לעיר מותר בכל העיר המוקף: ו ואסור. עט"ז דאם הוציאן לעיר אחרת מוקפת בשוגג הוה כיצא שלא לדעת ומותרין בכל העיר אעפ"י שלא שבתו באויר מחיצו' מבע"י כמ"ש באות א' והוציאם במזיד אע"ג דהפירו' כאנוסים מ"מ אין מטלטלין חוץ לד"א בעיר אחרת דלענין זה הוה כיצא שלא לדע' ועא"ר אות י"ד ובתו"ס אות י"ט הקשה על זה יע"ש וי"ל ומזיד תוך ד"א דאסור באכילה אפ"ה שרי בטלטול דביה"ש לא הוה מוקצה ובאכילה רק קנסא כו'. ועמ"א תקט"ו אות ב' תירץ דכאן אם הוחזרו למקומן שרי מש"ה אף חוץ למקומן שרי בטלטול. ועב"י במ"ש על דבר הרמב"ם ז"ל במה שיש לדקדק מדברי הרא"ש ז"ל יע"ש ואי"ה במ"א אבאר עוד:

תו א בבית הפרס. עט"ז ער"מ פ"ו מה' ט"מ ומ"א כאן ו' ובפסה"ג ק"ד שצריך שיגיע אליו בעצמו לא ע"י אחר אף נתכוון לשבות קצת רחוק ממנו ועמ"א אות ז': ב לא. עט"ז וכ"כ בשל"ד אות ב' ובזה"ז י"ל לית רה"ר עשי' שמ"ה ותו"ס כאן ח'. ואם ע"ש י"ט והניח עירובו בראשון ע"ש בפת א' כבסי' תי"ו ויש שבות ביה"ש פשיט' דלא קנה עירוב דהא ממ"כ כגון במגדל ויש מלאכה דרבנן וכדומה דא"ב י"ט אסור הוא ואף י"ט. הי"ו הכיוהוא: ג משני. עט"ז שבות שקרוב לעבור מלאכה ד"ת גזרו עליו עירובין ל"ד ועמ"א אות ז': ד בתוך. עט"ז וכ"מ מפירש"י ז"ל עירובין ל"ה א' עלה דרבא כו' ואף גלגל במזיד הוה עירוב ואי לטעם הב"ח דוק' בשוגג. והלכה כב"י בזה. וי"ל א"כ מה אריא נתגלגל אף לכתחלה יכול להניח לסוף ב' אלפים וד"א הפת ויהיה עירוב ועשי"א. ובב"י שם נתן עירובו ברה"י והוא ברה"ר תוך ד"א הוה דהוא ועירובו במקום אחד אע"ג דאסור ליטול העירוב ומשמע ד"א שלימו' בינו לבין העירוב שפיר דמי וה"ה כאן ול"ד לפרש"י ביצה והוא באמצעו יע"ש: ה חוץ. עט"ז תו' עירובין ל"ה א' ד"ה נתגלגל אף כשהוא ברה"י או כרמלי' ותחומין דרבנן אפ"ה לא הוה עירוב כה"ג ופרש"י שם ועשי' ת"א במ"א וע"ז א' בזה: ו אבל עט"ז בי"ד ס"ט אות כ"ד יע"ש דספק דרבנן היכא דיש חזקה י"ל לחומר' והתם מטעם רוב יע"ש ובפרי שם. וספק הניח י"ל ברע עפי אבל בלא"ה י"ל ספק דרבנן לקולא אף נגד חזקה לי"א כנעי"ד קי'. ועשי' תכ"ב אות א' יע"ש ובא בדרכים. ח שלית כה"ג דליכ' חזקה תחושביתו ל"ע: ז בסעודת. עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א ודע שמ"ש המחבר לא שנא בא בדרך ל"ש כו' כ' הלבוש שיש הפרש בא בדרך א"צ כוונה ובילא מביתו בעינן כוונה כבסי' ת"א וכ"כ הב"י ועמ"א י' והנה שם אלו נעון קנה י"ל במכוין ול"ע ובר"מ ז"ל פ"ו מה"ע הכ"ד לברך ע"ת והיינו בפת דאלו במערב ברגליו על דבריי"ש בלב אין מברכין אף שיאמר בפירוש כבסי' תל"ח בביטול אין מברכין ול"ע די"ל דעיקר התקנה היה ע"י עירוב ברגליו וא"ח הקילו על העשיר א"כ י"ל דאין מברכין כדעת הר"א ז"ל שם ובפתיחה לה"ב כתבנו כה"ג יע"ש ועשי' של"ה בא"ר בשם כה"ג לברך ע"כ ול"ע עשי' תע"ו מ"א ד': ח שם. עט"ז וא"כ המחבר כאן סתם כדיעה א' שם והב"ח החמיר דיש לנהוג כ"א ביליס ושם וכאן. וכאן צריך לכ"א וא' מזון ב"ש דוקא: ט ואם. עט"ז ובא"ר אות פ"ו דבע"ק משמע כל שהגיע אליו חזקה שקבל ממנו ובגמרא ל"ד ב' דלמא לא שקיל מיניה חזקה מבואר אע"ג דלא ראה שנתנו לו הוה חזקה ובר"מ ז"ל פ"ו מה"ע הכ"ב יע"ש ול"ע. בהו"ת התקמ"ד פפד"א האריכתי דוקא בהודיע להשליח הב' שמשלח ע"י פסול חזקה כו' הא לא"ה אין חזקה כי השל יתעצל בו וסבור שישלח ע"י מהימן ולא אשקול מיני' ויחזור ויגיד כמ"ש התו' ד"ה כאן וכ"ש אמר אחד זה ואחד זה ודוקא ביכא מכשול מהימן ועמ"ל פ"ד מ"ה ב':

תיא א ונשאר עט"ז. משנה עירובין סמ"ך ע"א והגירסא ראוי להיות בש"ע מי שהיה בשדה במזרח ביתו וכ"ה בלבוש ועי' בטו"ר וכ"כ התו"ס. ועיין לבוש בהג"ה כ' דאין מותר לת"ח ס"ד דגם לפירוש השני י"ל ג"כ כרש"י אלא דיש ג"כ קולא אם בא בדרך כבסי' ת"ט סי"א ואמר לשלוחו להקדים ולהניח עירוב והניח רחוק מאלפים דלא הפסיד תחום עמידת רגליו ביה"ש דהשליח פשע ועא"ר. ובמ"א הראה לת"ח ס"ד והיינו די"ל דשניהם אמת כדאמרן:

תיב א לכל אחד. עט"ז ובלבוש דלדבר מצוה הקילו ועשי' תט"ו כלומר דתחומין לא רצו להקל לרשות דל"ש איסירא כ"כ מש"ה לא הקילו ג"כ עד שיהא ב"ש כ"א ובא"ר כתב דתחומין אסמכוהו אקרא כתמירו יותר יע"ש: ב וכל. עט"ז עירובין פ"ב וכל מי שירצה מסחשיכה אעפ"י שביה"ש לא גמר בלבו כיון שידע הוברר כו' דבדרבנן יש ברירה אבל לא ידע ביה"ש כלל ל"ש ברירה:

תטו א צריך. עט"ז ומשמע אף ברגליו שאין אומר כלום אסור בב' י"ט של גליות דמקני ביתא בי"ט ודוקא כשעירב ביום א' ברגליו יעשה כן ביום א' ולפ"ז לב' רוחות אף ברגליו א"א בב' י"ט של גליות רק בפת א' למזרח ובפת א' למערב ומניח שתיהן ביום א' ויהיה קיים כו' ועמ"ש אי"ה באות ב' ול"ע: ב וכ"ש. עט"ז כל שאמירה מעכב אף דיעבד אין עירוב. ועא"ר תקכ"ח ב' ב' י"ט של גליות דיעבד אם עירב בפת בי"ט ב' ואמר היה עירוב יע"ש והברכה בי"ט ב' נ"ל שאין לברך ועתו"ס ול"ע: ג ואם. עט"ז לכאורה תמוה ועא"ר ז' וי"ל דמיותר הוא שסבר כי בפת חדש לא אלא כאן מיירי בב' רוחות וא"א באותו פת שיערב ביום א' למזרח יקח היום למערב דא"כ צריך שיאמר בפה גם הטלטול נראה כמכוין לכן צריך ב' ככרות א' ליום א' וב' יניח ביום א' למערב וז"ש באותה פת עצמה היינו שהניח כבר למערב בעי"ט ואמר זה יהיה עירוב על יום ב' וביום א' קודם ביה"ש ילך למערב וישתוק ועדיין ל"ע: ד באותה. עט"ז וכ"כ בשל"ג אות ג' ועמ"א שם אות א' יע"ש:

הגהות מחצית השקל

סי' רמו סקי"ג ר"ל חביב מכל מקום הוא כו' חסר פה וכנ"ל אבל אם לא התנו תחלה אסור אף שאין כאן משום שביתת בהמתו מאחר שיש לגוי חלק בבהמה ואינו נמנע מעשות בהם מלאכה בע"כ של ישראל מכל מקום הוא טוטל כו' כנ"ל:

סי' רמז סק"ח מותר בכל גונא אפילו יתן לו שכר כנ"ל : סי' רמט סקי"ג ועיין באהע"ז סימן ס"ד כנ"ל:

סי' רנד סקי"ג וכ"כ באגודה דתפוחי יער אין ללולן אסור כנ"ל : סי' רסג סקכ"א רשאי לברך כמ"ש בסי' ח' כנ"ל:

סי' רסה סקי"ב ול"ע דהא כ"ע מודים דאם הניח בשבת דשרי כו' כנ"ל : ס"ק ד' ועמ"ש ריש סי' תקי"ג דדעת הרב כמו שכת' המ"מ כו' כנ"ל : ס"ק י' והכלי עצמו אינו נשרף. הני ד' תיבות אין כאן מקומם וכנ"ל ומ"ש כיון שאין המים בעין כו' כוונתו כמו שכ' התו' דוקא כלים מלאים מים שרי להעמיד דמפסיק כלי בין המים ובין האור והכלי עצמו אינו נשרף אבל הכא המים והאור באין להדדי כנ"ל:

סי' רעב סק"ז וכ' הב"ח כו' שאעפ"י שהי"ל יין בביתם כו' תיבת בביתם הוא ט"ס ול"ל בעירם:

סי' רעג סק"ז לאכול כו' מצוין בטעות וכנ"ל ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד כו' פירוש שהי' דעתו לאכול בבית אחר כו' : סי' רעד סק"ב עכ"ד ועמ"ש סימן רע"א ס"ג כנ"ל:

סי' רעה סקי"א וכתבו התו' דף ל"א ודף ל"ד עכ"ל : סי' רפא סק"ב הקשה כו' דאמרינן רפ"ק דפסחים כנ"ל.

סי' רפב סקט"ז יש נוהגין כו' עפ"ש תרמ"ט כנ"ל : ס"ק י"ז יום שמת כו' קודם לאבי הילד ויולדת בשבת כו' כנ"ל : סי' רפה סקי"ב ול"ע דאם לא כו' כנ"ל:

סי' רפח סק"ג וכן משמע ס"ס תקל"ז כנ"ל : בפתיחת הסימן פסוק ויהי כו' עשי' תרל"ו ס"ה כנ"ל:

סי' רצו סק"ד שופכים היינו לאחר שתיה כמש"ל דהוא בזיון לכוס ועוד משום הפסק כנ"ל:

סי' רצח ס"ק י"א גזירה משום גוי ראשון ועמוד ראשון פי' כנ"ל:

סי' רצט סקי"ז אסור במלאכה עד שיבדיל וע"ז כו' ותיבת על הכוס הם ט"ס ועד שיבדיל ר"ל שיאמר המבדיל בין קודש לחול:

סי' שג סקט"ו ולא עיין יפה דבגנאי קאי אמחט נקובה דאז אם ניטל אחד מהם תו לא חזיא אבל המרדכי דע"כ מיירי באינה נקובה דאז כשניטל חודה כו' כנ"ל : סי' שה סק"ו ולהסמ"ג אף בכלבים כו' כנ"ל : סקי"ח ואפשר דס"ל כרש"י דגם י"ב מיל כו' ותיבת רמב"ם הוא ט"ס דאדרבה הרמב"ם סבירא ליה די"ב מיל הוא דאורייתא : סי' שז סקי"ג משום כו' ול"ע דפ"ג דעירובין דף ל"ט ע"א אמרינן בהדיא דאפילו בתוך התחום כנ"ל : סקי"ד וכן משמע בר"ן פ"ק דכתובות כנ"ל:

סי' שי סק"ה ומ"ש בהג"א היינו דעה ראשונה כו' כנ"ל : סי' שיב סק"ז ועיין סימן ג' ס"ג כנ"ל:

סי' שיד סק"ה עיין בכורות דף כד ע"ב בתו' כנ"ל : סקי"ד מרדכי פ"ד דביצה ו':

סי' שטו סק"א תו' אוהל קבוע כמ"ש רפ"י והוא רש"י בעירובין דף ק"ב ע"א : ס"ק כ"א הרמב"ם פרק י' דין י"ב כנ"ל : סי' שיח סקי' עד שיעשה ה"ה חייב משום מבשל כו' עד שיעשה גוף רך חייב משום מבשל כנ"ל : סקל"ז ויש לדחות דהכא לא ניחא ליה כנ"ל:

סי' שכ סק"ט ואם למימיהן אסור אע"ג דשאר כו' כנ"ל : סי' שכא סק"י אבל בשר חי הואיל ואין ראוי לאכילה כך אלא לכוס אותו דלאו כאורחיה כו' כנ"ל : סי' שכה סקי"ג ואפילו ספק כו' מצוין בטעות וצריך לציין ספק כו' וקאי על ספיקא ז' : סי' שלד סקי"ז ובמרדכי כו' להעתיק ספר החומש בלשון שלהם כנ"ל : סי' שלה סק"א ואף שהט"ז בי"ד סימן רפ"ב כנ"ל : סי' שמ ס"ק ב' הע"ש כתב שני דינים כתב בס' תו"ס סס"ק שלי"ט שדברים אלו העתיקו במ"א שלא במקומו וראויים להיות בס"ס של"ט דשם כתב בע"ש שני דינים א' בשם הריב"ש דאין לפדות הבן בשבת והוא מפורש בש"ע סימן של"ט ס"ד ודין שני בשם הא"ז הבחורים המצפצפים בפיהם וקוראים לחבריהם מותר והוא מפורש בש"ע ר"ס של"ח ושיים וז"ל ומכאן מודעא רבה שיש במ"א ט"ס בהרבה מקומות כמו שכתוב בתשובת חות יאיר בלונ"ת ר' יונה חסיד מפראג כו' עד כאן לשונו:

סי' שמה ס"ק א' אבל הטרסקל כו' גם מה שתחתיו רה"י כו' ט"ס הוא וכנ"ל אבל הטרסקל עצמו גבוה יוד ורחב ד' הוה רה"י הגם מה שתחתיו רשות הרבים : ס"ק ע' לחוק להשלימו וכן חור שבכותל כלפי ר"ה כו' כנ"ל : סי' שנב ס"ק ד אפי' נח ע"ג זיז והיה כותל משופע דאם רחב ד' הוי רה"י כנ"ל באו"ד וכן משמע בהגה ס"א דלא קאי אר"ה כנ"ל : סי' שנג ס"ק ד' למעלה ל"ע אם חלון כו' תוך ג' אפילו למטה מיוד כו' כנ"ל:

סי' שנה ס"ק א' ומותר לטלטל מכרמלית לכרמלית כנ"ל : ס"ק ט"ו דאין מקום נרשם בטעות וקאי על מ"ש רמ"א ולפי כו' שאין מקום פטור ברה"י כו' ע"ז כתב בד"מ עשי' שע"ב דמבאר שם דכותל שבין חצרות שלא עירבו יחד והכותל אינה רחבה ד"ט הוי מקום פטור ומותרים בעלי החצרות להוריד דברים שמונחים על הכותל ולהכניסן לבית : סי' שנז ס"ק ו' מעוזבה רכה כנ"ל דמה לי רכה או קשה:

סי' שנח ס"ק י"א יותר מסאתים אסור טעות הדפוס יש פה והוא ס"ק חדש וקאי על מ"ש בש"ע מעוטו כו' יותר מסאתים אסור וכתן טעם דה"ל כרמלית כו' : סי' שסא ס"ק א' ואם תוכו יוד אע"פ שמצד החצר אין בו יוד מהני סולם ואם גם מצד רה"ר גבוה יו"ד א"צ סולם כנ"ל:

סי' שסב ס"ק י"ד משמע שעשה ע"ד לטלטל כנ"ל : ס"ק ט"ז ונשתייר פס ד' כנ"ל : ס"ק י"ז כמ"ש סימן שס"ד כנ"ל : סי' שסג ס"ק י"ה ואפילו הם יחד ד' טפחים עם האויר שביניהם לא מהני כנ"ל:

סי' שסד ס"ק כ"ז וא"צ כורת ספתח משום הכי נראה דמבואות כנ"ל : סי' שסה ס"ק א' ואם הם לחצר א' כנ"ל : סי' שעב ס"ק א' לכלים כו' לקרפף שאינו יותר מסאתים שלא הוקף כו' כנ"ל : ס"ק ט"ז משך ד' מצוין בטעות וצ"ל במשך ד' וקאי אדלעיל אמ"ש ווקף סולם גבוה ז' ומשהו במשך ד':

סי' שעה ס"ק א' ול"ע שהרא"ש פרק כיצד משתתפין דין ג' לא כתב כן כנ"ל : סי' שעט ס"ק א' בבית כו' הסמוכים לחצרות כנ"ל:

סי' שפא ס"א והוציא אבל הכנים מותר אח"כ כו' אסור להכנים כנ"ל:

סי' שצד ס"ק ב' מ"ש מג"א וז"א אלא משום מוקצה כמ"ש התוס' אין מקומו פה דהא כתב לפני זה הטעם דמחזי כסותר אוהל ומקומו הוא אח"ז וכנ"ל בשבת אינו עירוב ומ"מ ל"ע למה כתב ביו"ט הרי זה עירוב כו' ונ"ל כו' כמ"ש רמ"א ס"ס תק"ט וזה אינו אלא משום מוקצה כמ"ש התוס' וא"כ לצורך כו' עמ"ש סימן תקי"ח ס"ב כנ"ל:

סי' שצה ס"ק ט' ונ"ל דכ"ש כו' אם העיר ארוכה יותר מארבע אלפים כו' כנ"ל:

סי' תד ס"ק ה' ואם יצא ממקום שפגע כו' כנ"ל:

סי' תט ס"ק ו' שינפה כו' עצם כשעורה ילך לו על הניפוח ואם הוא עצם גדול ירחהו כנ"ל:

סי' תי"ד ס"ק ג' וסימן ס"ח ספיק מ"א כנ"ל:

סילוק הגהות מחצית השקל